CI

MICHAELIS ETTMULLERI

PHILOS. ET MEDICINÆ DOCTORIS,
IN ILL. LIPSIENSI ACADEMIA PROFESSORIS,

OPERA OMNIA

IN QUINQUE TOMOS DISTRIBUTA.

EDITIO NOVISSIMA VENETA.
LUGDUNENSI, FRANCOFURTENSI ET NEAPOLITANA
emendatior, & Locupletior cum integro Textu

SCHROEDERI, MORELLI, ET LUDOVICI,
ACCESSERUNT NOTÆ, CONSILIA, &c.

NICOLAI CYRILLI
In Regia Universitate Neapolitana Prim. Med. Pract. Profess. &c.

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCXXXIV.
Sumptibus Jo: Gabrielis Hertz.
CUM PRIVILEGIO EXCELLENTISSIMI SENATUS.
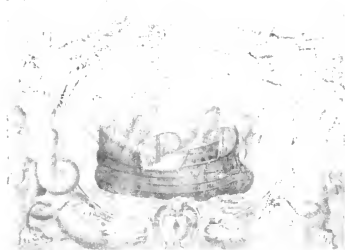
HOC TOMO II.

Comprehenduntur

PRAXEOS MEDICÆ PROLEGOMENA.

PRAXEOS MEDICÆ LIBER I. DE MORBIS FUNCTIONES VITALES, SEU NATURALES LÆDENTIBUS.

PRAXEOS MEDICÆ LIBER II. DE MORBIS FUNCTIONES ANIMALES LÆDENTIBUS.

SERIES

LIBRORUM, SECTIONUM, CAPITUM ARTICULORUM, &c.

In hoc Secundo Volumine contentorum.

PRAXIS MEDICA.

Praxeos Medicæ Prolegomena.

PRAXEOS MEDICÆ

LIBER PRIMUS.

De Morbis Functiones Vitales, seu Naturales lędentibus.

Digitized by Google

SECTIO XIV.

SECTIO XV.

SECTIO XVI.

SECTIO XVII.

SECTIO XVIII.

MEMBR. II.

SECTIO XIX.

SECTIO XX.

SECTIO XXI.

SECTIO XXII.

PRA-

PRAXEOS MEDICÆ
LIBER SECUNDUS.
De Morbis Functiones Animales lędentibus.

SECTIO I.

SECTIO II.

SECTIO III.

MICHA-

I. N. J.

MICHAELIS ETTMÜLLERI,

PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORIS,

Facultatis Med. Adſeſſoris, & P. P.

COLLEGIUM PRACTICUM, SEU PRAXIS MEDICA.

PROLOGUS GENERALIS.

Um placeat vobis mecum voſmet exercere in *Praxi*, non poſſum non facere, quin facilem me præbeam, atque exorato Divino Numine, ad eam me accingam. Quod hanc itaque attinet: dividitur vel in *Vulgarem* ſeu *Ordinariam*, vel *Extraordinariam*. *Vulgaris* ſeu *Ordinaria*, quam hoc loco pertractabimos, adhuc eſt manca, & in quamplurimis mutila, idque duabus ex cauſis:

I. Eſt *Defectus* ſufficientium *Experimentorum* in Macro- & Micro-coſmo, ſuper quæ ſolida Theoria, hoc eſt aliorum, minùs ſenſibus obviorum phænomenon, ex illis ſenſibus nobilioribus obſervatis, eorumque fiendi modis, applicatio & fiendi ratio fundari poſſit. Ob id tam ſtudioſe hodie excolitur Chymia & Anatomia, ut ibidem ex obſervatis Microcoſmis melior Corporis humani operationum notitia, partim per Anatomen, partim per Chymiam detecta, etiam obtineri queat. Ex his Pathologia conſtituenda.

II. Cauſa eſt *Defectus genuinorum & generoſorum Remediorum* in Praxi, tam Univerſalium, quam genuinorum Specificorum, quæ nempe in ſe efficacia ſint, &, ſine ſtomachi labore pharmaceutico, ſponte ſua vim medicamentoſam exerant. Unde qui ſupra vulgatam & ordinariam Praxin in Medicina excelluerunt Practici, hoc vel ope ſolidioris Theoriæ, vel ratione generoſorum Remediorum, præſtiterunt. In quibus ultimis ſublimiores Chymiatri, ac horum anteſignani BASILIUS VALENTINUS, PARACELSUS, HELMONTIUS, POTERIUS, &c. excelluerunt.

Hinc in Praxi Vulgari, ratione prioris, Theoriæ nempe, defectu vix circa Radicem morboſam, ſed potiùs circa ejus Producta, verſari datur: Ratione poſterioris interdum anus aut Empiricus meliùs, maximè induſtrio & erudito Medico, curare obſervatur, & tam ſæpè affectus in ſe curabiles incurabilium inſcribuntur catalogo.

Dixi: Praxin Vulgarem vix circa Radicem morboſam, ut plurimùm minùs cognitam, à priori hactenus imperſcrutabilem, occupari; ſed vel circa Cauſam occaſionalem, vel circa Productum morboſum tantùm, hoc vel corrigendo vel tollendo; unde ſæpiùs à poſteriori, rariùs à priori, curare ſolemus. Rem exemplo declarabo, Spina digito infixa externè, vel internè vitioſum Fermentum, ſpinæ inſtar lædens, morbum producit, ut ibi externè Tumor, Inflammatio, Abſceſſus in Chirurgia; hic verò internè affectus Chronici frequentiùs ex digeſtione partis cujuſdam, vel publica vel privata, læſa, Acuti verò ex fermento peregrino, aut ſanguinem aut ſpiritum inquinante, proficiſcantur. Hinc ſi Spina maturè removeatur, omnia evaneſcunt ſymptomata; qui verò vel Anodynis, vel Diſcutientibus, vel Maturantibus, negotium tractant, Naturæ quidem motum imitantur, & eam adjuvant; ſed à poſteriori ſaltim, quam à priori, Spinæ nempe evulſione, commodiùs levare potuiſſent. Sic in Maligna Febre Contagium inſenſibile eſt, quod morbum infert; hoc vel ſublato, vel appropriato remedio destructo, ceſſat Febris; Contagium eſt leve, quod in Lue Venerea peccat, & fermenta digeſtiva hebetat; hoc ſublato, facilè omnia curantur, quæ difficillimè & tædioſiſſimè per Sudores aut Salivationes aliàs mitigantur: Sic Fermentum aut Spina eſt exile, quod circa unum ac tantillum effluvium acrius, nares inſigniter vellicans, impetuoſum Sternutationis ſpaſmum facit; his ſublatis, vel per appropriata correctis, ceſſant effectus; qui per Opium a poſteriori ſaltem palliantur. Sanè frequentiſſimè in Praxi occurrit, ut nonniſi à poſteriori Productis morboſis ac Symptomatis occurratur, à priori verò Cauſa ſeu Spina intacta relinquatur; idque vel ob Cauſæ genuinæ ignorantiam, vel appropriati Remedii defectum, Medicis ignorantibus optimè ſe agere opinantibus, ſcientibus verò tacitè ingemiſcentibus, & ſuos defectus adhuc deplorantibus.

Per *Extraordinariam* Praxin intelligo eam, quæ rarò inſtituitur & obſervatur, eaque differt à Vulgari ſeu Ordinaria duobus modis:

I. Ratione Remediorum.

II. Ratione Modi.

Illo, dum adminiſtrantur Remedia, tam vulgaria quàm ſublimiora & generoſa, *Arcana dicta*, plus in receſſu habentia, legitima tamen methodo, quibus paucis citò, tutò, & jucundè curatur: Hoc, dum Praxis per Curas Magneticas, Tranſplantatorias & Amuleta, inſtituitur. Hinc in talibus medicandi rationibus, nec Veneſectionibus, nec Fonticulis & Veſicatoriis, nec Purgantibus, tantoperè opus habemus, quia ſola data Vomitoria, & Diuretica ac ſudorifera, applicata cum appropriatis, utramque faciunt paginam.

Ut ergò reformetur Praxis Ordinaria, & Theoria magis perficienda per repetita Experimenta & Obſervationes Anatomicas & Chymicas, & hinc Remediis vel appropriatis Particularibus, vel generoſis Univerſalibus, adeoque plurimis

mis ſcopis ſatisfacientibus, ſedulò opera danda erit. De utraque Praxi hic agemos, Extraordinariam tamen, tanquam ſublimiorem, ad finem reſervabimus, & Appendicis loco in aliquibus Lectionibus proſequemur.

Ad Ordinariam pergo, in qua non levis varietas eſt, tam ratione Methodi, quam ratione Remediorum; hanc igitur, quantom poſſibilo, correctam jam dabo: io qua circa quemvis Affectum præternaturalem ordine pertractandum, qoinque Capita obſervanda veniunt, quibus conſideratis, totus Morbus innoteſcit.

I. Caput *Hiſtoria Morbi* eſt, ubi enarratur Invaſio & Modus, affectuique Accidentia, ubi ſic omnis Diagnoſis ejuſdem, & omnia ſigna dignoſcantur & eruantur.

II. *Subjectum* ſeu *Pars affecta*: ubi diſtinguendum eſt inter *Subjectum Inhæſionis & Radicationis*. *Subjectum Inhæſionis* eſt iſtud, quod maximè & primariò afficitur: *Subjectum Radicationis* vocatur propriè focus fomesque Morbi, & quod maximè ſuſcitabulum eſt Cauſæ morbificæ. Dabo exemplum: Multi laborant Vertigine, idque ob ſtomachi vitium; ubi Subjectum Inhæſionis eſt Caput, vel Cerebrum, Radicationis verò ſtomachus.

III. Caput erit *Cognitio & Evolutio Cauſarum*: tam Remotæ quam Proximæ, tam Materialis quam Formalis, ſeu conſiderentur tam io ſe, quàm reſpectu alterationis præternaturalis, quam corporis quibuſvis partibus inducunt. Sub his Cauſæ Nonnaturales, Naturales & Præternaturales complectuntur, item Characteres hæreditarii, & Contagia extrinſeca.

IV. *Prognoſis*, quæ in unoqooque affectu determinanda, vel ritè inſtituenda eſt.

V. Eſt *Methodus Medendi* ſeu *Curatio Affectus*, qoæ complectitur tam Methodum Medendi Generalem (nam generalia debent præcognita eſſe, antequàm ad ſpecialia fiat progreſſus) quam ſpecialem cum cautelis Practicis, cùm jam io ſpecie pertractandi ſint Affectus, & Remedia, ſimplicia & Compoſita, nunc Univerſalia, nunc ſpecifica, Interna & externa, unà cum Caſibus, Hiſtoriis & Obſervationibus Practicis.

Theoria autem & Praxis Medica in anteceſſum præſupponenda: ubique obſervandum eſt, ut ſuper fundamenta Chymica & Mechanica, adeoque Experimenta, Theoria & Praxis Medica fulciatur, ac res difficilis & obſcura io Tironum gratiam dilucidetur, Ita ut in Functionibus Naturalibus primatum obtineant Experimenta Chymica, in Animalibus vero Mechanica aut Mechanico-Mathematica. Nam Corpus noſtrum eſt Machina Hydraulicopneumatica, cujus movens liquor ſpirituoſus per Chymiam explicandus: ſiquidem Natura ſemper & ubique geometrizat. Jam verò, ſi ritè & cum laude Praxin aggredi, inque ea feliciter progredi velitis, ante omnia quatuor præſuppono neceſſariò a vobis præcognita:

I. Ut exactè calleatis ſeu cognitam ac perſpectam habeatis *Naturam Subjecti* Medicinæ naturaliter conſtituti, uc benè ſciatis, quomodò fiant naturales Corporis humani operationes & functiones, uti & præternaturalem ſtatum: *Naturale* enim ſeu *rectum eſt norma, ad quam examinatur & emendatur præternaturale ſeu curvum*. Uno verbo, calleatis Phyſiologiam & Pathologiam, adeoque cognita ſit vobis Theoria ſecundùm varietatem Theſium & Hypotheſium, tam Veterum quàm Recentiorum.

II. Requiro, ut exactè ſitis verſati *in Materia Medica* ſecundùm omnia tria Regna.

III. Tertium eſt, ut cognita ſit vobis *Pharmacia*, i. e. præparationes Medicamentorum, & artificioſæ compoſitiones: Niſi enim cognitas habeatis ſimplicium vires, & componendi rationem ſeu Methodum præſcribendi Formulas, certum eſt, quod in multis habebitis impedimenta in Praxin.

IV. Nec ſine commodo præſupponitur cognitio *Methodi Generalis*, cui *Specialis* hæc eò meliùs ſuperſtruetur.

Pergo ad rem, & quidem duabus aut tribus lectionibus tractabo Prolegomena, ſeu ea, quæ erunt fundamentalia in omni Praxi: attentè percipiantur, quia continent fundamentum dicendorum.

PRAXEOS MEDICÆ PROLEGOMENA.

CAPUT I.

De Facultatibus Medicamentorum.

CUm totius Corporis Œconomia, tam naturalis, quàm præternaturalis morboſa, à Modernis per Principia Mechanica, ſecundùm particularum minutiſſimarum, ex quibus omnes ejus partes, tam continentes quàm contentæ, conſtant, figuram, magnitudinem, ſitum & indo natam texturam, eorumque motum & qoietem explicentur, hæcque Hypotheſis per Experimenta Chymica optimè illuſtretur; ob id etiam Medicamentorum Facoltates, ſecundùm quas certam vim habent alterandi Corpus, & inde natos eorundem effectus, optimè ex iiſdem Principiis materialibus deducuntur.

Adeoqùo Simplicium quorumcunque in tribus Regnis vires & proprietates non ex ſuppoſitis potiùs, quàm demonſtratis, Elementorum manifeſtis quatuor Qualitatibus primis, multo minus ex ignoratis hactenus Occultis proprietatibus determinandæ ſunt; ſed ex ſpecifica eorum virtute, ex ſingulari nempe particularum materialiom textura io unoquoque ſubjecto definiendæ erunt, quæ ipſa ex Semine primam ſoam naneiſcitur originem, adeoqoe texturæ talis materialis intimus quaſi nucleus medicamentoſus *Craſis ſeminalis* ob id vocari ſolet.

Ut rem exemplo declarem: Cochlearia Scorbutum curat, non quatenus præſupponitur calida, ſed ex ſpecifica textura particularum ejus minutiſſimarum; dum nempe hæ conſtituunt concretum adeò acre, ſubtile, penetrans, quod acidum vitioſum in ſcorbuto peccans ſui miſcela corrigit, deſtruit, & in aliam quaſi naturam tranſmutat, cujus texturæ nucleus ſeu ſpecifica Craſis in iſtis volatilibus & acribus particulis, ſeu, ot aliàs vocantur, ſale volatili acri, præciſè conſiſtit: reliquo corpore ceu effœto nihil virtutis medicamentoſæ antiſcorbuticæ obtinente. Sicut etiam Creta Sodæ ſeu ardori Ventriculi ſuccurrit: non quatenus frigida, ſed qoatenos minoræ particulæ ita ſont conformatæ & contextæ, ot quæcunque acida, quæ attingunt, mox imbibant, & ita cum acido in ſtomacho novum concretum invicem efficiant; quo fit, ut vitioſa iſta efferveſcentia, quæ ab acido antea fiebat, remittatur, & conſequenter Soda ceſſet.

Textura talis minutiſſimarum particularum in concretis, earumque ſeminalis Craſis, cùm certò à priori definiri adhuc nequeat, ob id ſecundùm particularum quarundam in concreto magis prædominantium, in ſpecie per particularum ſalinarum, *Acidi* nempe & *Alcali* ſeu *Urinoſi*, proprietates circumſcribi ſolet: Quia

I. Dictæ Salinæ particulæ pro materialiom textura primatum obtinent inter alias, nempe pingues ſeu ſulphureas, Aqueas, Terreas particulas, utut hæ ipſæ omnes probabiliſſimè ex Aqua ſola primam habeant origioem.

II. Quia ex iis effectus complures materiales deduci poſſunt.

III. Quia aliàs in omnibus tam Naturæ quàm Artis operibus mirabiles planè ac ſimul potentes ſe exhibent; Et

IV. Ipſa Simplicia & Particularia Remedia ſaporum variorum ſenſu, proximè ex Salinis principiis derivandorum, ceu tot Differentiis Medicamentorum craſeos indicibus ſe nobis ſubinde exhibeant.

Habemus enim *Acida* & *Alcalina* in Vegetabilibus Salina principia: Illa in Acetoſis Fructibus, Succis, Lignis, &c. Hæc in Antiſcorbuticis, Volnerariis, &c. In Aoimali Regno præ cæteris ſal alcali volatile, copioſo oleo temperatum (ſub quo occultatum eſt Acidum) luxuriat: In Mineralibus verò imprimis Acidum dominatur, nunc crudum, nunc pinguedinis tegmine ſulphureum, quod vel fixius, adeoque temperatius & nobilius, ut in metallicis, vel volatilius & acrius, ut in reliquis.

Cæterùm ſub generali iſto Acidi & Alcali conceptu ſpecialis horum in unaquaque ſpecie, &, ut dixi, Seminalis differentia attendenda eſt, ſecundùm quam ſpecificas & ſibi proprias qualitates ſeu dotes obtinent: hinc v. g. ſal Alcali io Armoracia ſpecificum eſt Anthypochondriacum: ſal vola-

latile oleosum in Chelidonio majori specificum Anti-ictericum: Acidum Spiritus Salis est speciale Diureticum: Acidum Spiritus Nitri est specificum Carminativum, &c. (A)

Quoad speciales, ac Simplicium & inde paratorum Remediorum vires, ea quæ *Calida* dicuntur, ut Piper, Sinapi, aliaque, operantur, vel quatenus immediatè sensus afficiunt, nempe Linguam, & ita eam partium quarundam acrimonia feriunt, quæ dilutæ fibras & nervulos ita subeunt, ac si essent ignis corpuscula, uti hoc per Spiritum Nitri illustrari potest; vel quatenus mediatè tales particulæ Massam Sanguineam dissolvere, fermentationem ejus ratione salis volatilis oleosi intendere, & ita ejusdem incalescentiam, & consequenter Caloris in partibus sensum augere valent; qualia sunt Salia volatilia oleosa, imprimis Olea destillata, aut Spiritus inflammabiles, quia sulphur Sanguinis insigniter dissolvunt, ejus resolutionem promovent, & ita Sanguinis incalescentiam augent.

Frigida econtrà sunt, quæ vel nullam talem impressionem motivam in partes sensiles faciunt, vel eam ab aliis particulis commotis exaltatam sistunt: qua ratione Saturnus frigidus, & inflammationes arcere dicitur: vel quatenus Massam Sanguineam plùs minùs inspissando, aut fermentationem ejus intensiorem coërcendo, conceptum ejus calorem ita infringunt; uti interno usu sunt Acida, & imprimis Nitrata.

Sicca sunt ea, quæ substantiam humidam corporis, vel roridam nutritivam, vel serosam distributivam velut imbibunt; ut Calcinata omnia, v. gr. Cornu Cervi ustum: aut eandem dispergunt, & resolvunt, ut Evacuantia omnia, imprimis Sudorifera.

Humida econtrà erunt, quæ vel substantiam talem suggerunt, ut probè nutrientia temperata, Passulæ, Amygdalæ dulces; item potulenta, Cerevisia, &c. vel illorum absumptionem sistunt, ut blanda Anodyna, & quascunque evacuationes inhibentia.

Invaluit hactenus falsa persuasio, quòd quamplurima Simplicia ceu Aperitiva ad Viscerum, Hepatis, Lienis, Mesenterii, &c. Obstructiones, utut ferè semper imaginarias, commendentur: cùm tamen talia, v. g. Absinthium, Centaurium minus, Filix, Salia fixa & volatilia, Spiritus Salis Ammoniaci, Martialia; Acidulæ, &c. prosint saltim, quatenus vitiosos & præternaturales in corpore succos acres, salsos, in specie acidos, & inde vitiatam Sanguinis crasin, indeque derivata præternaturalia vitia Bilis, Lymphæ, Succi pancreatici, digestionum errore subnata, corrigunt, emendant, & in statum naturalem reducunt, nunc Acidum nimium destruendo, nunc idem austerum corrigendo, nunc Bilem inertem Sale volatili acuendo, nunc acriorem oleoso temperando &c. siquidem ab horum succorum ametria, indeque natis vitiosis effervescentiis in primis viis, & inde læsa Sanguinis fermentatione naturali, non autem à fictis Obstructionibus, Morbi in specie Chronici oriuntur; unde talia Aperientia putata propriè *Alterantia* appellanda erunt.

Alterantia autem ista in genere bino modo prodesse observantur.

I. Quatenus *Acidum vitiosum* in corpore, in specie circa primas vias, destruunt; illud vel *absorbendo*, ut Martialia, Terrea, Calcinata; vel istud sui miscela in salsum tertium *trasmutando*, ut Alcalia, tam fixa quàm volatilia; vel illud *temperando*, ut Oleosa seu pinguia, tam volatilia quàm fixa: quæ inter primi generis etiam *Invertentia*, & respectu effervescentiæ ab Acido inductæ, *Præcipitantia* appellari solent.

II. Quatenus *Alcali vitiosum* in corpore, imprimis Bilem & Massam Sanguineam corrigunt & emendant; istud vel *acuendo* simili Alcali; vel *temperando* Acidis, item Oleosis seu pinguibus: Nam & hæc duo, Acidum & Alcali, ex quorum conjunctione compositum tertium emergit, ut in Macrocosmo, ita & in Microcosmo, primariam merentur considerationem.

Præter Alterantia hæc Generalia, quæ universaliter vel acida vel amara, &c. corrigunt, ad Alterantia Specialia, quæ specialem causæ morbosæ peccantis nocendi rationem corrigunt, vel alterant, *Specifica* seu *Appropriata* dicta, respiciendum; scilicet Absinthium Febribus Tertianis in specie, China Chinæ Quartanis, Myrrha Mensium defectibus, &c. medentur, utut sub generali amarore generaliter Sale volatili oleoso, Acidi peccantis destructivo, pollere dicantur.

Præter duo hæc acria, Acidum & Urinosum, corrigentia, sunt Medicamenta temperata nulla salium facultate excedentia, indeque sapore dulci aut planè nullo, aut blanda oleositate vel mucilaginositate se nobis exhibentia, ut sunt Passulæ, Glycyrrhiza, Amygdalæ dulces, Semina frigida, mucilago seminis Cydoniorum, Sulphur commune, Gummi Arabicum, Lac, Pinguedines animalium, &c. Hæc ipsa internè acre quodcunque, in specie salsum dum obtundunt, dicuntur *Temperantia*: dum quasi inviscant, dicuntur *Incrassantia*: dum fauces leniunt, & recrementis tussi ejiciendis quasi vias lubricant, dicuntur *Expectorantia*: dum extrà imposita acre dolorosum mitigant, & ita fibrarum ex dolore spasmum seu crispaturam remitti faciunt, *Anodyna*: dum eodem modo moderatè ab acido coagulatos succos blandè fundunt, *Emollientia*: dum acrimoniam temperant, & temperando utrumque acre, horum amicam unionem in salsum tertium, adeoque pus promovent, *Maturantia* seu *Suppurantia* dicuntur.

Emollientibus contrariari videntur *Adstringentia* dicta, quæ ratione texturæ stypticæ quoddammodo austeræ, in specie ex terreo cum acido plùs minùs compositæ, operantur, & vel fluida quodammodò incrassando aut coagulando sistunt, vel fibras partium sui additione stringunt, & ita angustant, ut Alumen, Terræ metallicæ cum acidis, Animalium partes calcinatæ, Plantago, Gallæ, Acacia nostras, &c.

Ad ista Alterantia pertinent etiam *Febrifuga* dicta, quæ Febribus intermittentibus in specie medentur; & operari videntur, quatenus fermentum acidum febrile obtundunt, figunt, alterant, & destruunt: qualia sunt Alcalia, & his cognata, tam volatilia, ut Spiritus Salis Ammoniaci, Absinthium, Centaurium minus, Carduus benedictus, quàm fixa, ut Antimonium diaphoreticum, Mater perlarum calcinata, Sal fixum Absinthii, &c. Quinimò pertinent etiam ad ista, ea, quæ *Menses pellere* dicuntur; & vel acidum simpliciter absorbendo, ut Martialia; vel substantia sua volatili Sanguini certam fermentativam turgescentiam conciliando, ut Volatilia, Myrrha, Crocus, Rosmarinus, Spiritus & Sales volatiles, &c. operationes suas exercent.

Ad Alterantia ista etiam *Vulneraria* pertinent, quæ acidum præternaturale & vitiosum, mitius quidem in Vulneribus, acrius in Ulceribus, blando suo & temperato alcali delent, & ita consolidationem, remoto acido corruptivo fermento, promovent; sive externè applicentur locis affectis; sive internè propinentur, ut in stomacho, nimio deleto acido, & chylo certo modo alterato, facilior fiat sanatio: ut Cancri fluviatiles, eorumque Lapilli, Saturnus, Plantago, &c.

Cæterùm, dùm Aperientia dicta ex vulgato sensu rejecerim, non removenda erunt *Incidentia* seu *Attenuantia*, & externo usu *Resolventia* dicta, quæ acrimonia sua salina, nunc salsa temperata, ut Tartarus vitriolatus, Sal Ammoniacum, &c. nunc acida, ut Spiritus Salis dulcis, Spiritus viridis Æris, Oxymelque; nunc alcalina, ut Armoracia, Aromatica, Absinthium, Spiritus Salis Ammoniaci, &c. viscida incidunt, aculeis suis penetrant, & ita coagulata plùs minùs, aut indurata mollia & fluxilia faciunt, quæ inter externo & interno usu Gummata imprimis eminent.

Experientia etiam compertum est, præter specificam vim & crasin, qua mediante certis humorum & causarum morbosarum vitiis medentur Remedia Alterantia, eorundem quædam certis quibusdam Visceribus aut partibus magis amica aut inimica existere: qua ratione Aromatica omnia Cerebro & Nervis, Amara Hepati, Acida Stomacho, Terebinthinata Renibus, &c. amica: econtrà Cantharides Vesicæ, Cepacea Oculis, Vitriolacea Pulmonibus, Mercurialia Nervis inimicissima esse solent; non quòd talia proprio impetu eo ferantur, sed quòd per corpus communi circulo cum sanguine aut sero & lympha circumrapta, vel certis in partibus & locis ratione determinatæ figurationis minimorum promptiùs se insinuant, & ita certas alterationes, alibi insensiles, dictis in locis inducant; vel certas morbosas causas quibusdam partibus in specie hostiles singulariter corrigant: qua ratione Cinnabaris Antimonii specificum Cephalicum, item Antiepilepticum dicitur, quatenùs speciale istud acidum, quod Cerebrum afficit, & in Nervis convulsiones infert, præ aliis remediis optimè tollit: Fœniculum appropriatum Ophthalmicum dicitur, quatenùs vel causas morbosas Oculis præsertim infensas tol-

(A) *Seminales hæ differentiæ, quas notandas esse A. ait in Acidorum & Alcalium conceptu, si fucum facere nolimus, erunt ipsissimæ Occultæ Antiquorum Qualitates; h. e. occultum nempe non minus Antiquis quàm Recentioribus est, quid faciat Acidum Spiritus Nitri potiùs Carminativum, quàm Diureticum, & Acidum Spiritus Salis potiùs Diureticum, quàm Carminativum &c. Intima enim illa particularum textura quam nemini innotescere possit, jure inter Occultas Qualitates connumeranda: adeoque* Specifica Remediorum virtus, *quam sæpe ostentat A. aliud non erit, quàm* Occulta Remediorum Qualitas.

tollit & mitigat, vel humores Oculorum claros & perspicuos conservat specifico suo sale volatili blando.

Porrò ad Alterantia modò dicta vel maximè etiam pertinent Aromatica, quæ odore plùs minùs forti, aut penetrante, & sapore acri plùs minùs amaricante, crasin suam in Sale volatili oleoso constitutam habent, quod in eorum Oleo destillato, totius crasin integram possidente, patet, ratione cujus cùm activa sint penetrantia, adeoque Sanguinis fermentativum motum stimulent, Sal volatile oleosum Sanguinis, & consequenter Bilis augent, Calida vulgo & Sicca constituuntur, ut Galanga, Caryophylli, Mentha, Rosmarinus, Castoreum, Terebinthina, &c. Ratione hujus Salis volatilis oleosi temperant hæc ipsa Aromatica omnem acrimoniam, cruditates viscidas resolvunt, adeoque cruditati acidæ & inde congestis sordibus in intestinis & stomacho, indeque enatis flatibus, ea acido in materia viscida oriundis, optimè conducunt: ob id etiam Aromatica omnia Stomachica; item *Carminantia* seu Flatuum discussiva esse solent.

Nervis porrò & Cerebro, & inde compositis membranosis partibus, quibus acidum quodcunque inimicissimum esse solet, optimè prosunt, quas fovent & recreant, adeoque earum affectibus specificè succurrunt: ob id *Nervina*, ac *Cephalica*, ac *Uterina*, esse solent Aromatica, *Mensibusque* simul *movendis* dicata.

Quin & cùm ipsum Sal volatile oleosum aptissimum sit, quod volatilisando & fermentando abeat in Spiritus volatiles, eodem modo analogos spiritibus nostris vitalibus & animalibus, eainde vis eorum confortativa, ac, ut vulgò vocant, *Cordialis*, proximè emanat; hinc spiritus & Aquæ confortantes; Aquæ vitæ, Aquæ apoplecticæ, &c. ex talibus ordinariò componuntur.

Porrò ultra Alterantia sunt & generalia Remedia Evacuantia, quæ inter, præter Purgantia, sunt Diuretica, & Sudorifera: *Diuretica* sunt varia ac multiplicia, quæ nunc ad Renes delata eos abstergunt, & impedimenta Urinæ excretionis removent, ut Salia volatilia quæcunque; nunc urinarium serum acuunt, ut Raphanacea, & ea Insectis petita remedia, ut Cantharides; nunc fermentum Renum specifica alcalina virtute acuunt, ut Nitrosa volatilia; quæ inter primariò modò dicta Insecta etiam eminent.

Sudorifera verò sunt, quæ acida absorbendo Sanguini fluorem, & majorem dissolutionem conciliant, ac ita Seri uberiorem & faciliorem secretionem, & cum eo sordium imbibitarum excretionem promovent, adeoque alcalinæ plùs minùs sunt naturæ, tam volatilia, ut spiritus & Sal volatile Cornu Cervi, Sanguinis humani, Succus & Extractum Cardui benedicti, &c. quam fixa, ut Antimonium diaphoreticum, Sal Cardui benedicti, Cornu Cervi sine igne, &c.

Aut, quæ suo modo huc pertinent, *Alexipharmaca*, utut hæc sint *duplicia*: partim *Sudorifera*, & ita Contagia maligna ejicientia; partim *Alterantia*, & Venena in sua crasi invertentia & corrigentia; ut v. g. Nitrum invertit virulentiam Antimonii & Arsenici, ipsum Antimonium fixum, in specie cum Nitro paratum, invertit virulentiam causæ malignæ in Febribus Malignis.

Atque hæc ferè sunt generaliora Remediorum Particularium in Praxi Vulgari capita. Quibus meritò præferenda erunt *Universaliora*, & quæ pluribus Indicationibus simul satisfaciunt, adeoque pluribus in casibus applicari possunt, Remedia; qualia non esse impossibilia, præter experientiam PARACELSI, HELMONTII, BUTTLERI, de quibus *scripta* HELMONTII, item RODEN *Tract. Elixir Arboris vitæ*, aliorumque, vel Opium suo modo probabile reddit, quibusvis ferè in morbis legitimo usu salutare, & quod quæcunque ferè urgentia symptomata mitigat, utut palliativè potiùs spirituum & humorum effrænes motus sopiendo, quam etiam ... vè affectus tollat.

Talia Universalia, aut ad talium naturam proximè accedentia, sunt ex Regno Vegetabili & Animali, præter Opium ritè paratum, in specie Salia volatilia oleosa, quodcumque acre causæ peccantis ... morbis mitigantia, & ita noxas inde inductas corrigentia, ob id à SYLVIO deò decantata: hinc Sulphura mineralium & metallicorum ... xata ... simili ratione universaliter Acidum & Urinosum ... peccantis temperantia, & vi singulari anodyna quæcunque in morbi urgentia tollentia, quæ inter specialiter recensetur *Sulphur Vitrioli fixum*, seu *Oleum Ignis veneris* HELMONTII, & cum eo paratus *Mercurius Diaphoreticus* seu *Aurum Horizontale*, item *Tinctura Solares* legitimæ, item *Sulphura Antimonialia* tam sicca, quàm ex his paratæ *Tinctura Antimonii* VALENTINI, & similia alia plùs minùs Universalia.

CAPUT II.

De Constitutione Corporis Humani Vitali, ejusque læsionibus in genere.

MEdicinæ *Objectum est Corpus humanum vivens, quatenus sanabile*: Illud quidem *materiale*: Hoc *formale*. Ut Corpus hoc rectè consideretur, attendendum est tam ad ipsam Structuram Corporis materialem, quam ad ejus Actum vitalem formalem; Illa nempe structura Corporis humani, se habet instar artificiosissimæ Machinæ hydraulicopneumaticæ; Hic se habet instar Principii moventis spirituosi, & dictam Machinam dirigentis.

In Structura hujus Machinæ materiali duplex Partium differentia imprimis consideranda est; nempe dum Partes quædam sunt Nerveæ, seu, ut alias vocantur, *Spermaticæ*; aliæ verò sunt *Sanguineæ*. Illæ sunt nihil aliud, nisi mirabilis Fibrarum textura, quæ prima partium stamina constituit, & primitus in Ovo ea ejus colliquamento delineatur, & effingitur: His Fibris postmodùm per coaguli modum sanguis hinc inde adhærescit, unde Parenchymata sanguinea nascuntur; quæ duæ Partes certo situ & nexu invicem cohærentes, materialem Corporis Structuram constituunt.

Constant autem materialiter dictæ Partes non ea quatuor illis vulgaribus Elementis, ex quibus Corpora naturalia quæcunque constare aut componi finguntur; cùm talis quaternio à nemine adhuc evidenti ulla ratione, nec ulla certa vel saltem probabili experientia, fuit confirmatus; sicut hoc eleganter docet BOYLE in *Chymista Sceptico*.

Existentiam quidem Aquæ, Terræ, & Aëris, nemo negabit; cùm hæc sint maximè portiones globum nostrum componentes, ac receptacula seu diversoria reliquorum variorum corporum: sed an materialiter unà cum Igne omnia componant Mista? dubitatur meritò: utut de Aqua seorsim considerata res certissima sit, eam Mistorum reverà ingredi compositionem: ut taceam THALETIS sententiam, *omnia ex sola Aqua materialiter constare*, asserentis; quam hypothesin jam optimè confirmavit & illustravit HELMONTIUS *in suis scriptis*, speciatim *Complexionum & Mistionum Elementalium Figmentum*: quæ ipsa magis illustravit DAVID *von der* BECKE *Tractat. Meditat. & Experimentu circa rerum naturalium Principia*.

Ignem quod attinet; Modernorum persuadent experimenta, Ignem nostrum usualem (nam de cœlesti in corpore solari concentrato & inde in universam Mundi machinam, imprimis ipsos Planetas, ut & Tellurem, sub nomine radiorum & luminis evibrato, non sumus solliciti, utut multa persuadeant, eundem itidem ea sulphure resoluto constare.) nil aliud esse, quàm dissolutionem corporum dictorum Sulphureorum, i. e. in recessu Pinguium Acidorum, in sui particulas immediatè minimas, factam imprimis mediante Aëre, cujus dissolutionis effectus duo inseparabiles sunt, Calor & Lumen; sicuti hoc sufficienter explicavit BECKIUS *Tract. suprà citato pag.* 61.

Viget Ignis imprimis in *Flamma*, quæ est rarefactio & dissolutio Fumi; *Fumus* verò est Flamma inspissata, constans particulis ulteriùs rarefactibilibus, elevatis per motum Aëris, à calore rarefacti; hinc Flamma quæcunque extincta abit in *Fumum*, Fumus condensatur in *Fuliginem*; & ita Flamma, Fumus, Fuligo, Fuliginis Oleum, Acidum pingue, sunt unum idemque corpus, pro vario resolutionis aut condensationis statu, diversimodè modificato.

Cùm verò videamus, omnia corpora fieri seu generari, nutriri & corrumpi, successivè & insensibiliter, adeoque per minimas particulas; ita ut ex minimorum horum corpusculorum syncrisi seu unione certa, diacrisi seu separatione, metastasi seu transpositione, varia fiant, intereant, & alterentur diversimodè corpora; potiùs multivarias tales particulas, seu Principia Corporum materialia ac Elementa assumamus: de quo videatur BOYLE *Tractatu de Origine Formarum & Qualitatum*.

Cùm verò omnes hæ particulæ sint materiatæ, adeoque quantæ, necessariò proprietates suas quantitativas & mechanicas, adeoque determinatam figuram ac magnitudinem, certum ad se ordinem & situm habebunt: unde per variarum talium particularum mediante motu unionem & texturam diversa necessariò fiant Corpora, multiplicesque ho-

horum affectiones. Particulæ tales per mutuam texturam constituunt mediante motu corpora Mista; qui tamen motus non vagus, sed determinatus est, tam in materiæ compositione, quàm ejus varia conformatione, adeò ut nonnisi vi seminum determinata, ex istis particulis motu fermentativo à seminibus alteratis, varia efformentur Corpora.

Particulæ tales, quæ immediatè Corpora constituunt, & in quæ etiam eadem immediatè resolvuntur, numero quaternario pro explicandis Corporum phænomenis commodè deprehenduntur, nempe sunt:

1. *Salina*, nempe Acidæ & Alcalinæ, & ex his duobus enixæ seu salsæ.
2. *Pingues*.
3. *Aquea*: &
4. *Terrea*.

Quæ quidem sunt proxima Corporum Principia naturalia, non tamen ultima Elementa, sed hujus respectu potiùs principiata sunt, ex aliis particulis simplicioribus priùs contexta; unde & sub resolutione in alias successivè facessunt particulas, utplurimùm Aqueas: ita ut quamplurima, quæ maximè videntur composita, primò ex Aqua per multiplicem particularum Aquearum mutationem mechanicam, in alias particulas modò dictas, vi seminali factam oriri, & tandem ultimò destructa seminum potestate tandem in Aqueas redire soleant.

Sub generali enim Acidi & Alcali nomine innumerabilis Salium, tanquam particularum magis activarum, diversitas comprehenditur, cùm tam Urinosa quàm Acida mille modis pro varietate concretorum, in quibus existunt, secundùm proprietates mechanicas differant; unde & tam variis modis inter se & cum aliis combinari, ac diversi saporis diversissimè salia salsa exinde oriri possunt, pro quorum omnium varietate speciales quamplurimæ operationes naturales explicandæ sunt in Corporibus.

Inprimis *Fermentationes* & *Effervescentia* dependent à salium activitate: est scilicet *Fermentatio* motus intestinus particularum minutarum, ortus à mutua salium, Acidi & Alcali, resolutarum in se invicem activitate, qua omnes reliquæ mistum componentes particulę variè inter se permiscentur & agitantur, usque dum sequitur aut ultimi talis misti resolutio, aut nova ejusdem alteratio, à salium istorum nova unione, aut saltem contemperatione, dependens. Idem planè est *Effervescentia*, nisi quòd in hac puriora, adeoque acriora exultant salia, unde & fortiori invicem collidantur motu.

Ex talibus particulis, in specie Salinis & Sulphureis, etiam sanguis & Chylus, succi corporis nostri primogenei, constant; unde & consequenter totum Corpus materialiter, ex *iisdem* erit compositum: id quod confirmat resolutio ejus Mechanico-chymica.

Quòd si plures tales particulæ coëant in unam massam, constituunt *Partes Similares*, ex quarum coagmentatione *Dissimilares* exurgunt: Sicut hæ ipsæ Fibris & Vasis appensæ & connexæ, ac inde in debitam conformationem super basin fibrarum *Organicas Partes*, certis functionibus mechanicè exequundis destinatas, constituunt. Ita ut ratione materiæ *ex qua*, Partes vel Similares vel Dissimilares dicentur; ratione verò superinductæ conformationis mechanicæ, *secundùm quam* ceu instrumenta certis usibus inserviunt, Organicæ appellari solent, in quibus Organis Fibræ, harumque mechanica textura fundamentum constituunt: de quibus vid. GLISSONII *Anatome Hepatis in Prolegomenis*.

Textura ista particularum minutarum, componens Partes Similares, constituit reverà earundem *Temperamentum Elementale*; sicuti eædem particulæ texturam liquidam sanguinis compingentes, quasi Crasin constituunt: unde *Temperamentum Vitale*, quod aliàs in Calido & Humido consistere dicitur, in totum Corpus pro varia sanguinis materiali miscela varium derivatur.

Constituunt hæc ipsa simpliciter Corporis Machinam: Jam necesse est, consideremus ejus *Activitatem Vitalem*: nempe dum Machinam hæc in motu est diversimodè, dicitur *Vivere*, ut ita *Vita* formaliter in hujus Machinæ motu seu actuatione consistat; Quòd si motus isti omnes penitus cessent, ita ut irrevocabiles sint, *Mortua* esse dicitur: Quòd si rectè & debitè omnes istos motus peragat, ad quos per se apta nata est, *Sana* dicitur; nam *Sanitas* est Vitæ integritas: sin verò perversè aut vitiosè, & quasi erroneè moveatur, dicitur *Ægrotare*; nam *Morbus* est Vitæ labefactatio.

Principium istud *internum*, quod actuat & movet hanc Machinam animalem, Vitale ab effectu appellatum, quod aliàs etiam speciali nomine Anima dicitur (B), non est aliqua substantia immaterialis; quia

1. In quibusdam est divisibile,
2. Quia aliàs esset indestructibile; &
3. Quia in non-rationalibus est planè inintelligibile.

Sed est reverà ens materiale toti viventi coextensum, & propter actionum varietatem omnibus partibus ac organis intimè præsens, simulque ob earundem celeritatem, vehementiam & diuturnitatem summè activum & mobile.

Hæc & alia attributa non conveniunt præterquàm subtilissimæ cuidam & volatilissimæ ac mobilissimæ materiæ, ub id in schola Medica, analogicè licèt, *Spiritus* appellatæ; nempe nil aliud hoc nomine intelligitur, quàm sanguis, aut succus huic analogus in aliis Brutis seu Animalibus, in subtilissimam substantiam resolutus, & exactissimè volatilisatus in præcordiis, tam per continuam ejus fermentationem, quàm non intermissam aëris inspirationem; unde ulteriùs pro totius Machinæ actuatione unà cum sanguine distribuitur.

Resolutio talis sanguinis, & in substantiam spirituosam volatilisatio, propter crasin ejus salinam volatilem oleosam, & quasi nitro-sulphuream, fieri vix potest, quin cum insigni ejus incalescentia & æstuatione contingat, & fiat quasi quædam ejus accensio: vid. WILLISIUS *in Responsione Epist. ad Highmorum de affectibus hystericis & hypochondriacis*; videatur etiam HELMONTIUS *Tractatu*, *In solo Tabernaculum*, &c. *Tractatu*, *Blas Humanum*, item *Tractatu*, *Spiritus vitæ*.

Sanguinis ita attenuati & resoluti, & quodammodò accensi, subtilissimę portiones, & quasi flammeæ sunt isti *Spiritus*, qui & ob id à quibusdam, luminosi seu lucidi dicuntur, cùm in sua natura plures lucis proprietates possideant; qui dum in sanguinea massa micant & gliscunt, *Vitales* dicuntur; dum verò in Cerebro & Nervis liberiori lumine radiant, *Animales* appellantur: sicuti hi ipsi, dum Ova fœcundant sub fœcundo congressu, *Genitales* dici solent. Et hoc est, quod alii Animæ brutalis substantiam bipartitam faciant, nempe Igneam seu flammeam, & Lucidam: vid. WILLISIUS *de Anima Brutorum*, CORNELIUS *von der* LINDEN, *de Anima hominis vitali*, & KOLHANS *de Spiritu animali*, BARTHOLINUS *de Luce Animalium*, HORSTIUS *de Flammula Cordis*, SCHYL *in Præf. super Cartesium de Homine*.

Pro natura tamen sanguinis, ceu materiæ ex qua, substantia hæcce spirituosa reverà naturæ salinæ volatilis oleosæ, seu salinæ sulphureæ esse videtur, quæ per fermentationem & aëris resolutionem in sanguinem volatilisata, & celerrima agitatione à præexistente jam in sinistro Cordis ventriculo simili substantia accensa, instar occultæ Flammulæ corruscat, totum corpus calefacit, & à putredinis corruptione conservat: Uno nomine, habet se instar subtilissimi & rectificatissimi Spiritus Vini calefacti insigniter, & quodammodò accensi.

Spirituum horum subtilissima & quasi radiosa textura lucida necessariò mutuam adhæsionem requirit, quæ abrupta, aut in quodam loco intercepta, non sine periculo evanescit; hinc in suspensis discontinuitas hujus texturæ spirituosæ in causa est, quòd in momento omnis facultas princeps Cerebri pereat; hinc & syncopizantibus repentè corpus frigidum, & quasi mortuum jacet.

Denique horum Spirituum, accensione quasi quadam genitorum, Calor per totam Machinam se diffundit, pro operationum quarumcunque facilitatione. Non ergò *Vita Animalium* præcisè consistit in Calido seu Calore, cùm quamplurima sint frigida, & ipsa Animalia calida suas habeant vicissitudines secundum magis & minùs; Estque *Calor* saltem consequens quoddam necessarium Vitæ in Animalibus calidis. Hujusmodi ergò *spiritus* volatiles reverà sunt idem cum eo, quod alii *Animam*, alii *spiritus insitos & influos*, alii *Calidum innatum*, alii *Ignem animalem*, alii *Flammulam vitalem*, alii alio nomine insigniverunt.

Fundamentum ergò *Vitæ* consistit in sanguine (vel succo huic analogo in aliis Animalibus non sanguineis) utpote ex cujus penu continua spirituum & concatenata est reparatio vel regeneratio; Hujus ergò legitima crasis, & inde oriunda debita fermentatio ac spirituascentia & incandescentia, & spi-

(B) *Patet hic manifestissimè, minimè loqui Auctorem de Anima rationali immateriali, sed de substantia corporea tenuissima, & mobilissima, quæ vulgò à Medicis Spiritus Animalis vel Vitalis appellatur.*

Digitized by Google

& Spirituum inde pendens hypostasis plùs vel minùs dissipabilis, radix est Vitæ sanæ vel ægræ, longæ vel brevis, &c.

Hæc omnia Homo cum Brutis habet communia, ipsi soli propria est *Anima Rationalis*, substaotia reverà spiritualis, immortalis & inalterabilis, cum Corpore Hominis animali nihil habens commercii, & ab œconomia animali, ejusque functionibus planè exclusa, solas Intellectus & Voluntatis operationes immateriales seu inorganicas, sibique proprias peragens. Ex uuione tamen ejus cum Corpore animali *Sensuum* præsupponit ministeria & exercitia in intelligendo, ut occasione certarum Spirituum animalium motionum sibi formet conceptus & phantasmata, unde in intelligendo pro harum exorbitantiis subinde & ipsa aberrat; sicut ecootra pro Voluntatis imperio certum Spiritibus istis animalibus motum pro voluntario motu interdum imperare valet.

CAPUT III.

MONITA PRACTICA

De Facultate Vitali.

IN legitima Methodo instituendi Praxin, ante omnia in Corpore humano pro fundamento observanda imprimis differentia fundamentalis duarum *Facultatum*, totum corpus gubernantium & conservantium, nempe *Vitalis* seu *Naturalis*, & *Animalis*, harumque fundamenta. *Genitalis* autem ad Animalem refertur: Vitalis in sanguine & spiritu Vitali, & inde derivatis reliquis succis, & Visceribus sanguinis alterationi dicatis, consistit. In his fundata est Facultas Vitalis, quæ conservat Corpus in Esse vitali; Hæc verò Animalis in spiritu Animali, Cerebro ac Cerebello, & inde nato systemate nervolo & partibus nerveis, radicata est. Ratione prioris ad duo instrumenta Naturæ mechanica, Acidum & Urinosum, tam io sanguine, quam Chylo, ac inde derivatis succis, Bile, Succo pancreatico, Lympha, &c. respiciendum, ut horum dyscrasia, anomaliæ, varii motus, &c. ritè cognoscantur, & maturè emendentur: ratione posterioris ad multiplices Nervorum distributiones, & varias partium cum his connexiones, indeque natos consensus varios, probè attendendum, & hinc natis malis dolorosis ac convulsivis maturè occurrendum.

Ut res pateat clariùs, *in Sanguine* & inde derivatis succis, &c. *duplex considerandus motus*; nempe vel integræ Massæ sanguineæ *Circulatorius*, vel particularum ejus minutissimarum *Intestinus* seu Fermentativus. Ab his duobus dependet proximè Vita Hominis, ita ut uno intercepto pereat alter.

ARTICULUS I.

De Motu Sanguinis Circulatorio.

QUod attinet *Motum Sanguinis Circulatorium* seu *Localem*; attendendum omninò Practico Medico est, ut conservetur in æquali tenore, præcaveaturque omnis ejus stagnatio, vel quod impedimentum huic sanguinis Circulo affert. Præstamus id mediante Pharmacia & Chirurgia: Mediante Pharmacia per sudorifera sanguinem colliquefacientia, quasi attenuantia, & ita velociorem quidem, æqualem tamen motum per vasa conciliantia. Chirurgia sanguinis emissiones suadet, quibus imminuimus quantum, & facimus, ut in vasis nimis repletis liberior sanguinis fluxus fiat. Id autem quàm optimè fit per sectiones tam Arteriarum quàm Venarum, tam vasorum majorum quàm minorum, per Scarificationes & Cucurbitularum impositiones, ac per Hirudines. *Effectus* sanguinis evacuationis *primarius* est imminuere sanguinis quantum, & ita indicatur imprimis à Plethora ad vasa (ad vires enim illa non datur) tam vera quàm apparente, quæ sui imminutionem postulat: *Secundarius*, sanguinis missionis effectus est sanguinis liberiorem circulum promovere, quod Veteribus *Ventilatio* dicitur, sive sanguis staguet in toto, sive in parte, ubi inflammationem parit, ac in toto corpore stagnans, affectum suffocatorium infert.

Huc etiam *Revulsio*, *Aversio*, *Derivatio*, &c. pertineot; quæ non videntur legibus Circulationis obstare, utut plures puteot, modò rectè explicentur. (Ex hypothesi autem Veterum explicare Aversionem, Revulsionem, & Derivationem, est impossibile: Stante enim sanguinis Circulo, impossibile est rationem dare Revulsionis & Aversionis, quia impossibile est, sanguinem in aliquam partem fluentem, ex Corde per alium locum evacuando revellere: v.g. impossibile est, ut sanguis, qui ascendit ad Oculum inflammatum per partes circulandus, possit per Venam sectam Pedis, aut Brachii revelli, ut eò non fluat. Ut ergò pateat, quid de his hypothesibus habendum, dicendum, quòd Venæ sectio si fiat, fiat evacuando & sanguinem imminuendo) (C). Imminuto ergò sanguine, in specie si sit Plethora, tam simpliciter talis, quàm secundùm quid, & secta Vena, movetur sanguis omnis faciliùs, largiùs, & promptiùs, quoniam majus occupat spatium in depletis nonnihil vasis; Unde & ille, qui stagnans subsistit in vasis in loco Inflammationis, sublata Plethora, non adeò vehementer ampliùs sistitur, quin potiùs ad motum imminutum redintegrandum nonnihil disponitur.

Nihilominùs tamen quæritur: *an delectus Venarum in Vena-sectione sit habendus?* Resp. quòd respectu unius membri nullus respectus habendus; Si enim Vena secanda in Brachio, perinde est, sive Basilica sive Mediana secetur, quia omnes oriuntur ex uno trunco: Respectu autem diversorum membrorum maximè selectus habendus; Statuitur enim in Œconomia Microcosmi duplex regio, *inferior*, & *superior*, respectu Cordis tanquam centri, quod mittit sanguinem respectu Arteriæ descendentis io inferiorem, & respectu Arteriæ adscendentis in superiorem regionem. Cor est terminus, à quo movetur sanguis; & istæ regiones, superior & inferior, sunt terminus ad quem movetur sanguis. Si ergò malum quoddam est in regione superiori, & ratione hujus Venæ sectio instituenda, ac ego seco Venam in inferiore regione, verbi gratia Pede, tunc dicitur certo sensu *Revulsio Universalis*. Nam exinde hoc habemus commodi, quod dum in regione inferiori evacuamus sanguinem, hic ipse propter minus obstaculum promptius movebitur inferiora versùs, quàm superiora, dum scilicet ex Corde erumpit in Arteriam magnam: dum enim facta Inflammatione in parte superiore rami Arteriæ magnæ adscendentis sunt infarcti, tunc io ramo Arteriæ descendentis ob amplius spatium sanguis è Corde erumpens potiùs inferiora quàm superiora versùs propellitur, & ita revellitur, seu ad inferiora retrahitur.

Porrò, quando sanguis in quadam regione stagnando dat Inflammationem, si secatur Vena in regione eadem, in loco vicino, ubi pars affecta seu morbosa est, dicitur *Aversio* seu *Revulsio Particularis*; sicut si sanguis evacuetur in contrario, dicitur *Revulsio Universalis*: sic v.g. in Ophtalmia si sanguis evacuatur in Pede, est *Universalis*; dum evacuatur in Brachio, est *Particularis Revulsio* seu *Aversio*: dum nempe sanguis superiora versùs vergens, facto foramine in loco vicino inferiore evacuatur, estque nihil aliud, quàm sanguinis stagnantis per locum proximum evacuatio. Et hæc Aversio seu Revulsio particularis non habet locum, nisi jam prægressa fuerit Revulsio universalis.

Tertium denique, quando secatur Vena loco affecto proxima, dicitur *Derivatio*, in qua Derivatione debent incidi eæ Venæ, per quas aliàs sanguis stagnans naturaliter solebat fluere: v.g. pono Anginam: In ea si Vena non in Collo, ubi sanguis stagnat, sed in Pede secatur, dicitur *Revulsio Universalis*; in Brachio quocunque, tanquam in loco ejusdem regionis, si instituitur, *Revulsio Particularis* seu *Aversio* audit; si sub Lingua Raninæ, tanquam loco affecto proximæ, dicitur *Derivatio*; quoniam per has sanguis in faucibus stagnans naturaliter debet refluere, & hæc est *Derivatio*. Ponam ulteriùs Inflammationem Uteri: in hac *Revulsionis* gratia instituitur Venæ sectio in Brachio, sed in regione seposita: *Aversionis* gratia in eodem, sed remoto loco, nempe in Pede; & *Derivationis* gratia in labiis Vulvæ: scilicet apponuntur Hirudines, qui modus *Italis* & *Hispanis* frequens esse solet, & AMATO LUSITANO in frequenti usu fuit.

Quæritur: *an hæc Revulsio, Aversio & Derivatio adhuc habeant locum ob Circulationem Sanguinis?* Affirmatur: verùm non sensu Veterum, sed alio: de quibus Venæ sectionibus, prout Circulationi sanguinis applicari debent, vid. HIGMO-

(C) *Quod hac parenthesi clauditur aperti contradicit iis, quæ mox docuerat A. In editione Francofurtensi non legitur: unde patet à quopiam Venæ-Sectionis osore in Veneta editione illud (quemadmodum & quamplurima alia) intrusum. Aperte quoque contradicit rationi; nam juxta Mechanica leges ostendi potest, quomodo constante Sanguinis circulatione, Venarum selectus in Sanguine mittendo haberi possit & debeat, ad Revulsionem, Aversionem, & Derivationem moliendam: ut ex parte docet in sequentibus Auctor.*

Digitized by Google

MORUS *in Disquis. anat. Corp. Hum. pag.* 150. Hoc negotium sanè plus habet in recessu, quàm æstimatur, quod demonstrabo per exempla, & rationes: Quod attinet exempla Revulsionis, Derivationis, &c. seligo in FORESTI *lib.* 28. *Obs.* 3. quo Revulsionis efficaciam in Muliere monstrat. Mulieri enim cùm actu fluerent Menses nimiùm, aperta ei Vena in Brachio fuit, unde subitò Menstruum fuit restrictum: sed post ordinario tempore, quo ei Vena secta fuit in Brachio, sensationem eum aliquali dolore percepit, insignem palpitationem in Brachio passa fuit, quo tempore & Mensium fluxus recurrit, & ista palpitatio non cessavit, nisi Vena aperta fuerit. *Secundum exemplum* habet LINDANUS, espertus Practicus, in *Collegio suo Practico Manuscrip in Hartmannum*, ubi refert exemplum Chirurgi Amstelodamensis, qui laboravit Ophthalmia Oculi dextri, ad quam vocatus Medicus senior, tundit Venam in Brachio dextro, unde magis magisque Inflammatio fuit aucta: ratio, quia sanguis in motu sursum jam erat impeditus; unde facta apertione in parte superiori promptiùs adhuc superiora versus movetur sanguis propter metum vacui adeòque Inflammatio augetur; sunt enim duo rami, unus distribuitur in Brachium, alter adscendit in Caput: Videns hoc Medicus sequenti die, in Brachio sinistro Venam secavit, & eainde sinister Oculus, anteà illæsus, fuit etiam inflammatus: hoc videns ipse tertio die repetiit Venæ sectionem in Brachio dextro, & tunc æger omninò in dextro Oculo redditus fuit cœcus; unde denuò secavit Venam in Brachio sinistro, exinde istius Oculi auxit inflammationem: His ita factis TULPIUS peritus vocatus statim jussit Venæ sectionem fieri in Pede, unde sensim Oculi ab Inflammatione fuerunt liberati. *Tertium* dat GABELCHOVERUS *in Cent.* 4. *Obs.* 92. qui refert, quòd Mulier sub fluxu Mensium applicari passa fuerit Cucurbitulas cum scarificatione in regione dorsi superiori; restricti Menses varia accidentia intulerunt, quæ, cùm diu vexarint ægram, nec cessassent, nisi ægra quoad Menses in statum naturalem fuerit restituta. Revera Revulsio, Derivatio, &c. adhuc certis circumscribuntur regulis: Ratio, quia non eadem ampliùs cum Veteribus, qui putarunt, omnem sanguinem in unum locum fluere; sed omnes hæ sanguinis detractiones vel Revulsiones tantum operantur, quantum evacuatur sanguis, & quatenus, imminuendo, sanguini conciliatur liberior circulus, & sub spatio, quo extra corpus effluit, dum in vasis Inanitis liberior ex Corde affluit, loco affecto levantur. Verùm via juvat levamen tamdiù, quandiù Vena est aperta, & actu sanguis effluit; simul enim atque eædem clauditur, etiam sanguis denuò æqualiter per sua vasa circulatur: tamen eo ipso, quo loco inanitioni opposito liberiùs influit sanguis, eo quòd imminuta fuit sanguinis quantitas, minùs subsistit in loco Inflammationis, quia etiam vasis nonnihil inanitis per ramos vicinos faciliùs movebitur, quàm ut omninò in loco Inflammationis stagnet. Unde quando revellimus, primariò quidem evacuamus sanguinem: (2.) dum fluit, adhuc ipsi promptiorem motum ad regionem contrariam conciliamus: & 3.) dum denuò clausum est vas, propter inanita & imminuta vasa, nimium incrementum Inflammationis impedimus, & certum levamen ægro conciliamus. Res est facilis, modò distinguantur duæ regiones corporis. Ad hunc usum Ventilatorium referendi sunt & alii usus Venæ sectionis secundarii, dum nempe per accidens medetur Partus difficili, Urinæ suppressioni, Casui ab alto, &c.

Venę sectio ergò Evacuatoria ubique institui potest; in Ventilatoria autem certus eligatur locus.

ARTICULUS II.

De Motu Sanguinis intestino; & inde orta Cacochymia.

MOtus Sanguinis, & inde natorum succorum *Fermentativus*, præsupponit duo Salia, eaque volatilia, insigniter activa, nempe Acidum & Urinosum seu Alcali. Hæc in Massa sanguinea instituunt Motum Intestinum seu Fermentativum, dum internè temperantur & colliquantur mutuò per particulas sulphureas pingues, diluuntur per aqueas, figuntur per interpositionem particularum terrearum. Hæ particulæ Salinæ sunt fundamentum istius Motus, Ita ut rationem Principii activi obtineant, reliquæ verò passivi; Origo & fundamentum harum particularum, & inde dependentis Motus Fermentativi sanguinis, est ex Semine, unde oritur Crasis sanguinis materialis seminalis, quæ uti, in quolibet Homine varia, ita etiam varietas est Motus Fermentativi sanguinis, unde etiam varietas Idiosyncrasiæ, quæ maximas turbas dat in Praxi. Prout enim variat Crasis seminalis, sic variat Motus Fermentativus, qui in jugi tenore per legitimum usum sex rerum Non-naturalium conservatur, sicut per illegitimum usum harum læditur sanguinis Crasis, & consequenter vitiantur Salia, indeque oriuntur *Cacochymia*, i. e. particularum dictarum salinarum ametriæ seu degenerationes a Crasi naturali, anomaliæ, & variæ inde natæ Effervescentiæ, quarum fundamentum consistit in his duobus Salibus, sed à statu naturali corruptis; ita ut in genere *Cacochymia* sit vel *Acida*, in qua Acidum vitiosum est, vel *Alcalina*, in qua sal Urinosum vitiosum: quæ materię à Medico cognoscantur & emendentur.

Instrumenta Curationis desumuntur ex triplici fonte:

1. Pharmacentico.
2. Chirurgico.
3. Diætetico.

Quoad Remedia, quæ ea fonte *Pharmacentico* desumuntur, non levis inter ea intercedit differentia; triplex enim ea eodem modus Curationis exsurgit, qui eundem quidem habet scopum præfixum, sed non eadem incedit via.

Primus Curationis modus fit per Generalia, nimirum in genere *laxando & alterando*. Talem Methodum imprimis habuit SYLVIUS *in sua Praxi*, quam *cuivis tironi Artis Medicæ summoperè commendo*, quia *facillima est ac perspicua*: ubi enim quis altiùs in Medicina progressus fuerit, statim videbit, quid in recessu habeat ejus Praxis.

Secundus Curationis modus fit per Particularia & specifica, dum nimirum præmissis præmittendis adhibentur Appropriata, quorum usu ceu falce quadam radix morbi demetitur: v. g. suppono aliquem laborare Dysenteria maligna; hìc præmisso aliquo Purgante Rhabarbarino, Curatio vulgò instituitur (1.) per Adstringentia, (2.) per Lac, &c. ceu temperantia, (3.) per Consolidantia; estque Curatio Universalis. Potiùs autem adhibentur specifica, qualia sunt, Priapus Cervi, Hęparites pręparatus, Cruor leporinus, (imprimis Leporis mense Martio in fuga capti) Os Sepiæ pręparatum, & similia, sociatis imprimis etiam Opiatis. Qui modus curandi nuspiam in Praxi observatus, hodie tamen colitur.

Tertius Curationis modus fit per Arcana seu *Panaceas*, aut *Remedia Polychresta dicta*. Hæc sunt, quando Medicus nobili aliquo remedio instructus, eo præmissis præmittendis quosvis ferè morbos curare tentat: hinc dicit HELMONTIUS: *Pauca sunt, quæ Medicum nobilitant*; paucissimis enim remediis tantum præstabit, quantum tota sæpè Pharmacopęia non præstat.

Fundamentum hujus tertii Curationis modi per Arcana, consistit in eo, quòd una tantùm detur Causa Materialis, & Occasionalis morbi; hinc

1. *Quædam Arcana* respiciunt Causam Formalem morborum, nimirum spiritum, cujus motum, & orgasmum figere ac inhibere tentant. Ejusmodi Panaceæ seu Arcani imaginem habemus in Opio. *Sanè nullam Febrim scio* (*nisi excipiantur continua lenta, & hectica*) *quam non curare possit, Opium ritè adhibitum*, aliisque remediis sociatum.

2. *Quædam Arcana* quodvis Acre, præprimis in primis viis hærens, ac irritans spiritus, corrigere possunt, adeòque dato ejusmodi correctore Acris in primis viis orti, datur, reverà Panacea. Hujus Panaceæ etiam vestigium suggerit nobis *Sylvii sal volatile oleosum*, quo præmissis præmittendis plurimos morbos felicissimè, maximoque cum lucro, curavit.

Pro horum autem intelligentia præsuppono, *Causam Morborum* in genere esse duplicem:

1. *Efficientem* seu *Formalem*, quæ est *spiritus impetum faciens*: Nam à quocunque fiunt actiones sanę in statu sano, ab eodem & fiunt actiones morbosę in statu ægro; Et à quo fiunt actiones naturales in corpore nostro, ab eodem & fiunt actiones pręternaturales.

2. *Materialem* seu *Occasionalem*, cujus scilicet occasione Spiritus in hujusmodi actiones perversas trahuntur, uti sunt sapor & Odor, seu Fermentum peregrinum (vocet quis ut lubet) à quo vel immediatè, ut in Contagiis, vel mediatè, mediantibus scilicet Humoribus, spiritus in actum educuntur: v. g. laborat quis Febre Quartana atroci propter causam aliquam irritantem (quę est acidum sui generis fixum,) huic si ea insperato Diarrhęa superveniat (quale exemplum nuper mibi in Praxi obtigit.) cessat paroxysmus, non quidem planè (fit enim paulo post utplurimùm recidiva) sed ad quoddam tempus. Fuit hic Causa Materialis Acidum aliquod in glandulis collectum, irritans Spiritum. Jam qui per Universalia curant, respiciunt saltem Causam mor-

Digitized by Google

morbi Materialem & Occasionalem in genere, eamque ut removeant, contendunt, reliqua Naturæ morborum curatrici relinquunt.

Consistit autem *Causa* hæc *Occasionalis* juxta HIPPOCRATEM in Intemperantia, hoc est in eo, quod Humoribus, vel spiritibus debitè assimilari nequit; *vis enim irritativa consistit in textura vitiosa particularum minimarum*, qua spiritus irritati morbum producunt. *Textura hujus Humorum materialis nucleum constituunt Acidum & Urinosum, in statu naturali volatilia existentia*, à qua etiam qualitates dependent & variant. Acidum temperatur ab Oleo & destituitur ab Alcali, Alcali tamen passivè se habet, informatur enim ab Acido; Acidum autem activè se habet. Jam qui per Universalia curant, nil magis opus habent, quàm ut corrigant illud Acidum, ac data porta quantò ocyùs eliminent. Objiciat quis: At multa dicuntur de Bile, de Sale ejus volatili urinoso, à cujus turgescentia multi quoque oriuntur Morbi, quæ per Acida alterantur, Rectè, concedo id quidem: Verùm, Bilis reverà est aliquod salsum volatile oleosum: quando enim Bilis peccat, reverà semper peccat salsum ejus volatile oleosum, quod figentibus Acidis, Antimonialibus aut Vitriolicis, est corrigendum: sic dicunt in Erysipelate Bilem peccare, sed falsò; nam Acidum volatile peccat.

Reverà enim *Cacochymia oritur proximè à vitio Acidi vel alcali*; quæ Salia, si pro subjecto habent materiam aqueam vel serosam, oritur *Cacochymia Serosa*, vel *Caturrhi*; vel si materiam viscidam, tenacem & crassam, *Pituitaria* seu *Chylosa* vocatur. Unde vulgata aliàs quadruplex Cacochymia, *Biliosa*, *Melancholica*, *Pituitosa*, & *Serosa*, cum dictis facilè conciliari potest. Nam quod Veteres vocarunt Cacochymiam Biliosam, hoc Moderni per Sal volatile oleosum à sanguine & Bile, à statu naturali declinans, explicant: Veterum verò Cacochymiam Melancholicam jam explicant per Acidum vitiosum; quæ dum hærent in muco viscido, exhibent Veterum Cacochymiam Pituitosam: dum verò diluuntur à subjecto seroso seu aqueo, constituunt illorum Cacochymiam Serosam.

Origo ergò omnis *Cacochymiæ* est ex vitio Salium, à seminali Crasi successivè degenerantium. Remota autem origo Cacochymiæ est simpliciter ex Digestionibus læsis, speciatim ex errore Digestionis primæ; his læsis, læditur Crasis omnium succorum, unde Cacochymia; sive statuantur Digestiones tres, sive quatuor, sive sex.

Tribus autem modis fit, vel ob Digestionum *relicta*, *Transmutata*, & *Transmissa*, uti distinguuntur ab HELMONTIO. Ob *relicta*, si recrementa vitiosa emittenda & expurganda retinentur in corpore, in partibus & partium cuniculis: Ob *Transmutata*, si ipsæ Digestiones aberrant, vel vitio fermenti, vel objectorum fermentandorum, ut non ritè fiant, digerenda variè mutentur, & in multiplices sordes abeant: Ob *Transmissa* Cacochymia oritur, si recrementa Digestionum ex una transferantur in aliam, ex prima in secundam, &c. Unde hic habenda ratio primæ Digestionis in Stomacho.

Fundamentum omnis Cacochymiæ est Cacochylia, ut adeò verum illud vulgare sit: *Cacochylia est mater Cacochymiæ, & hæc consequenter Cachexiæ*: nempe Digestio prima in Stomacho est fundamentum omnium Digestionum. Ex his caussis oriuntur Cacochymia Acida & Urinosa.

In specie peccant hæc Salia; & (1.) quidem *sal volatile urinosum* (quod cum Sulphure Bilem constituit) nimia quantitate, nimia acrimonia, interdum nimia oleositate & pinguedine, interdum singulari & anomalo vitio, pro diverso usu rerum Non-naturalium: v.g. per sapores rem explicabo: Inter Plantas Antiscorbuticas Cochlearia, Absinthium, Fumaria, &c. omnia habent Sal volatile in se, & tamen etiam in specifico Sale volatili est differentia: simili ratione & nostri Corporis Sal volatile variis modis potest variari secundùm sapores, & diversis ac variis modis variare fermentationem. Causæ, quæ vitio hujus Salis dant occasionem, sunt imprimis Alimenta Aromatica, item Alimenta Acria & penetrantia, quæ partim augent, partim acrius reddunt hoc ipsum sal volatile Massæ sanguineæ: Accedunt Vigiliæ, Exercitia, Iracundia, & similes affectus, qui nunc exasperant & acrius reddunt, alio modo disponunt hoc ipsum sal volatile, & inde totam Massam sanguineam. (2.) Econtrà *acidi vitia sunt*, quando hoc est nimis excessivum, i.e. copiosum, aut quando est nimis acidum, aut quando vitiosum, i.e. sapore rancido, aut vitiosè salso, aut aluminoso austero, aut alio simili inquinatum. Ubi est nimis copiosum aut inquinatum, Massa sanguinea spissescit, & tardè circulatur: Ubi est vitiosum, variæ istæ in effervescentia sanguinis contingunt anomaliæ, quæ Scorbuticis & Hystericis familiares. Causæ sunt variæ, Assumpta imprimis Acida, plus minus talia, item Aër frigidus inspiratus, qui Acido occulto videtur imprægnatus, Tristitia, Mœror, Curæ, deficiens Motus, & similia augent partim, partim acrius reddunt Acidum.

Hæc duo, *acidum*, & *Urinosum*, rectè vocantur *duo pugiles* à SWALVE *Tr. de sale alcali & Urinoso*, qui continua pugna fatigant Massam sanguineam, ut fit in Fermentatione, quandiù æqualibus & proportionatis viribus concuttunt, tandiu consistit sanguis in aliquali motu & Fermentatione naturali; simul ac vero alterum deficiat aut labescat, fit vitiata Fermentatio, & totua Massæ sanguineæ status turbatur.

Quæritur: *quomodo his occurramus*? Resp. duobus modis: Nempe vitia hæc.

1. Alterando.
2. Vitiatos succos evacuando.

Alterantia sunt vel Generalia, vel specialia seu specifica: *Evacuantia* sunt etiam totuplicia, vel Generalia, pluribus in casibus usualia, vel specialia, ad certam causam morbosam eliminandam determinata.

Alterantia Generalia sunt, quæ Acidum vitiosum & Alcali vitiosum corrigunt, indeque natam præternaturalem Effervescentiam sistunt, eorum ametriam in debitam harmoniam restituunt, &c. ex quibus interdum evadunt Absorbentia, Præcipitantia alias dicta. *Alterantia specifica* sunt, quæ hoc Alcali, hoc Acidum, certa ratione degenerans, transmutant.

Unde qui porrò per specifica curant, hi respiciunt quidem ad Causam Materialem, non tamen per generalem, v.g. Acidi, Dulcis, vel Amari alicujus &c. conceptum, sed per specifica, quibus hoc vel illud Acidum in specie corrigunt: Sic v.g. in Pleuritide peccat Acidum, in Soda peccat Acidum, in Stranguria, exulceratione Renum, Podagra, Nephritide, Dysenteria, &c. etiam peccat aliud Acidum. Hæc distincta non sunt unum Acidum, sed distinctè curantur. Sub quolibet affectu Acidum peccans specificum habet saporem, secundùm quem nunc hunc, nunc istum morbum producit; nunc coagulatur sanguis, ut in Pleuritide, nunc Urinam inquinat, & facit stranguriam: sic Dens Apri & Lucii piscis specialiter destruunt Acidum in Pleuritide, licèt generaliter per omnia Alcalia fixa enervetur: Lapilli Cancrorum, Acidum aliàs quodcunque corrigentes, destruunt Acidum in strangoria, &c. Hinc illa, quæ maximè hanc vel istam causam corrigunt, dicuntur *specifica*, vel *Appropriata*. Acidum enim, sicut variat secundùm sapores diversos, ita specifici sapores, aut specifica horum salium vitia, nobis à priori incognoscibilia, Remedia Alterantia specifica seu Appropriata, per experientiam cognita, requirunt: Ita v.g. dum in scorbuto peccat Acidum vitiosum, non quæcunque Alcalia conveniunt, sed Appropriata tantùm, quæ scilicet præter hoc, quod Acidum corrosivum corrigunt, etiam specificum Acidum in scurbuto corruptum, emendant: Ita in Ictero flavo non quæconque Amara conveniunt, sed specificum istud amarissimum, Chelidonium majus, (quod tamen superat Absinthium) quod ipsum præter Alcali naturam generalem, specificam vim habet, specificum in Ictero peccantem saporem corrigendi.

Et hinc est, quòd HIPPOCRATES, quem omnes adhuc laudant, *tr. de veteri med.* (est Tractatus cedro dignus) in eo totus sit, ut rejiciat Qualitates Elementares, tam ea Theoria Medicorum, quàm ex Praxi, & omni conatu se monstret Chymicum, dum defendit totis viribus, quòd peccet Amarum, Dulce, Salsum, Insipidum, & sexcenta alia, & quòd etiam his saporibus morbosis per Medicamenta, specificos quoque sapores habentia, sit occurrendum. Igitur attendant hic Authores sapores istos, quos corrigere tentant.

Modus hic est optimus curandi, in Praxi Medica primariò considerandus, & in quovis speciali casu evolvendus, in quo ipso fida experimenta Chymiæ, cæcorum manuductricis, sunt consulenda. Hæc enim Appropriata maximum habent usum, ubi Generalia non satisfaciunt, & citò & tutò id præstant: sed expertum requirunt Medicum.

MEMBRUM I.

De Cacochymia Acida.

Quoad Generalia verò, *quæ acidum corrigunt*, contraria Alcalica nunc Volatilia sunt, nunc fixa, tam in quanto quàm in quali, sive reverà talia, quæ Acidum destruunt, sive Alcalibus similia Terrea, Absorbentia: v.g. ex *Regno Vegetabili* omnia salia urinosa, vel cineritia, Absin-

sinthii, Tartari, Cardui benedicti, Centaurii minoris, &c. destruunt Acidum, & coëundo in salsum mutant; item omnia Aromata, & Aromatica, qualia Absinthium, Mentha, Fœniculum, &c. Oleosa, & Pinguia, quæ obtundunt, & quasi hebetant aculeos Acidi, sive sint expressa, sive, quod melius; destillata, ut omnes Spiritus Inflammabiles, spiritus Vini, Nasturtii, Cochleariæ; &c. Olea destillata, Caryophyllorum, Macis, &c. quo & Camphorata pertinent. Ex *Regno Animali* Acidum destruentia sunt: Spiritus & omnia volatilia, quæ abundantissimè ex Animalium partibus eliciuntur; ut Cornu Cervi, Cranii humani, Viperarum, Spiritus Urinæ, vel Salis Ammoniaci, Sanguinis humani: item partes Animalium quævis duræ, ut Cornua, Ossa, Ungulæ, Lapilli Cancrorum, Maxilla Lucii piscis, Dens Apri, Ebur, Os Sepiæ, Unicornu, Cornu Cervi ustum, & sine igne, Testæ Cochlearum, reliquaque Conchylia, & producta Marina, quæ potenter corrigunt Acidum, ita ut eorum attactu planè mutetur, & ex iis emergat sapor urinosus. Ex *Regno Minerali* destruunt Acidum Sulphura Mineralium fixa, ut Antimonium diaphoreticum, quæcunque Terrea fixa & Lapides, ut Creta, Terra sigillata, Corallia, Hæmatites, Osteocolla, Silex calcinatus, & concreta Metallica, istud absorbendo, & edulcorando: Mars primariò, & omnia Martialia, promptissimè id absorbent, & dulcificant. Post Martem eminet saturnus, saccharum, saturni, & omnia saturnina, quæ attactu Acidi saporem dulcem saccharinum acquirunt: Aurum & Solaria remedia habent potentissimam vim, contumacissima absorbendi Acida, præsertim Acidum vinosum, quale est Acidum Podagricorum, & ita Podagram compescunt: specialiter quoque absorbent Acida tartarea in corpore. *Augent verò hæc Acida*, quæcunque Assumpta talia, vel læsa Digestio prima: in specie Panis, Vinum, &c. quæ habent Acidum gratissimum nobis, maximè stomacho, unde Acidum nativum per panem ritè paratum sustentatur, & per Vinum in recta doli conservatur; siu excedatur, Acidum præternaturale fit, & sic concurrit vitium Digestionis primæ: Acidum item augent positivè Dulcia, v. g. Saccharata, Mellita, &c. quæ omnia, utut prima fronte dulcia, & Acidis quasi contraria videantur, in recessu tamen habent Acidum egregium, Spiritum nempe insigniter acidum & corrosivum, qui per destillationem ex retorta, vel per fermentationem facilè excitatur. Excipiuntur tamen ab his Passulata.

Pro corrigendo autem Acido in genere, sufficiunt sequentes Formulæ.

℞. *Lapill. Cancr. prap.*
Corall. rub. prap.
C. C. usti prap. an. ℈j.
Sal. Tart.
Absinth. vel *Card. bened.* an. gr. xv. vel xvj.
Olei destillat. Cumini,
Caryophyll. an. gut. xij.
Laud. opiat. form. gr. v. vel vj. ad viij.
M. f. *Pulvis* pro 4. vel 6. dosibus, S.
Pulvis Præcipitans pro aliquot vicibus.

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ʒiß.
Unicorn. fossil.
Corall. rub. prap.
C. C. usti prap. an. ʒß.
Salis Absinth. ʒj.
Nuc. moschat. ℈ij.
M. f. *Pulv. S. ut anteà.*

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ʒj.
Oss. Sepia ʒß.
Corall. rubr. prap.
Creta prap. an. ℈j.
Salis Absinth. ℈ij.
Nuc. moschat. ʒß.
M. f. *Pulv.* S.
Pulvis Præcipitans.

℞. *C. C. usti prap.* vel *Spod. prapar.* ʒß.
Corall. rub. prap.
Cryftall. prapar.
Terra sigillat. vel *Salis Absinth.* an. ℈ß.
M. S.
Pulvis præcipitans.

Usurpetur ante evacuationem, ubi peccat materia acida.

℞. *Salis Absinth.*
Lapill. Cancr. prap. an. ʒß.

M. f. *Pulv.* pro duabus dosibus. S.
Potio destruens Acidum.

℞. *Aquæ Card. bened.*
Fœnicul. an. ℥iß.
Spiritus Salis Ammoniaci ʒiß.
Lapill. Cancr. prapar.
Corall. rub. prap. an. gr. xv.
Salis Famar. gr. xij.
Olei destillat. Caryophyll. gutt. vj.
Syr. Menthæ ℥j.
M. S.
Potiuncula præcipitans benè agitanda.

Hæc sunt ingredientia talia, quæ in genere Acidum corrigunt. Præ cæteris tamen omnibus Mars in corrigendo Acido, in primis viis peccante, primatum obtinet.

Ex Volatilibus pro corrigendo, & destruendo Acido austero hypochondriaco, & hysterico talis sit Formula:

℞. *Aquæ Majoran.*
Menthæ vel *Rorismar.* an. ℥ß. ad ℥j.
Vita Math. ʒiij vel ʒvj ad ℥j.
Ess. Castor. ʒß.
Spiritus sal. Ammoniaci vel hujus loco *Liqu. C. C. succin.* ʒß. ad ʒj.
Syr. Famar. ℥ß. vel ʒvj. ad ℥j.
M. f. *Potio*

De qua capiatur sæpè *Cochlear.* j.

Nonnunquam adduntur *Corall. rub. prap.* & *Lapill. Cancr. prap.* an. gr. xv. ad xxiv. vel ʒß; item *Olei destill. Caryophyll.* gutt. iij. vel vj.

MEMBRUM II.

De Cacochymia alcalina.

Quod attinet *Cacochymiam Alcalinam*, hanc, si Alcali acrius fuerit, quæcunque Acida, Alcali destruentia & in tertium salsum coëuntia, tam *Vegetabilium*, ut Acetum, Succus Citri, Berberum, Cydoniorum, &c. quam *Mineralium*, spiritus eorum acidi, simplices & compositi, Spiritus Vitrioli, Salis; Nitrosa imprimis, ut Nitrum probè depuratum, Nitrum Vitriolatum seu Arcanum duplicatum Mynsichtii, Tartarus vitriolatus, Hepaticum rubrum; item spiritus Nitri cum spiritu Vini dulcificatus, qui mirè convenit in Cacochymia Biliosa, duplici ex causa, partim quòd destruat acrimoniam salinam, partim quod figat eius mobilitatem volatilem, quò minùs in effervescentias præternaturales erumpere possit; item sulphura mineralia, & metallica cum Nitro fixata; ut sunt; sulphur commune, omnia Antimonialia cum Nitro aut spiritu Nitri fixata, Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, &c. adeò sunt decantata, quæ optimè acrimoniam, & oleositatem volatilem temperant, indeque inflammabilitatem facilem figunt quasi & corrigunt, simulque anodyna sunt, & mediante sudore hæc fixata & correcta per poros evacuant. Nitrata quidem ratione amaroris, destruunt Sal Alcali volatile, ratione sulphuris copiosi adjuncti in omnibus Nitratis corrigitur oleositas, & nimia figitur, ne veniat effervescentia. Opiata quoque non sunt negligenda, quæ obortas hinc nimias effervescentias, palliativè quidem, potenter tamen, domant, & refrænant, simulque commotos sæpiùs feroces spiritus compescunt: vel si Cacochymia Urinosa Oleosa, corrigitur per spiritum, & salia volatilia, ut Salis Ammoniaci, Cornu Cervi, &c.

Acidam augmentant, & acuunt omnia Acida assumpta, in specie Acetum destillatum, Spiritus Vitrioli, & Salis. Sal volatile oleosum, & inde natam Bilem, augmentabunt in corpore similiter quæcunque salia volatilia, tam acria, quam oleosa, & hinc omnia Aromatica, & spirituosa, ut Aqua Cinnamomi, Spiritus Cochleariæ, Spiritus Cornu Cervi, &c. item remedia Amara, qualia in Ictero & Febribus intermittentibus usitata, ut acrius reddant sal volatile oleosum: v. gr. ex Absinthio, Centaurio minori, Chelidonio maiori, Mentha, Olea destillata aromatum &c.

In specie pro corrigendo Sale volatili acri seu bilioso, indeque nata phlogosi, alvi fluore bilioso, siti, &c. v. g. in Febribus ardentibus.

℞. *Nitri antimoniat.* ʒj.
Arcan. dupl. ʒß. vel ℈ij.
Bezoard. miner. ℈j.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 3. par. æq. S.
Pulvis refrigerans pro tribus vicibus.

℞. *Nitri antimoniat.* vel *Arcan. dupl.* ʒß.
Bezoard. miner. ℈j.
M. pro duabus dosibus.

℞. *Nitri antimoniat.* ʒß.
Arcan. dupl. gr. xv. vel ℈j.
M. f. *Pulvis*.

Item.

℞. *Ebur. sine igne*,
Pulv. Hepat. rub. an. ʒß.
M. f. *Pulvis*.
Div: in 2. par. æqual.

℞. *Pulv. Hepat. rub.* ℈ij.
Lapill. Cancr. prep. ℈j.
M. div. in 2. vel 3. pat. S.

Pulvis digestivus: dosin una mane, alteram vesperi. Usurpetur ante evacuationem, ubi peccat Sal volatile oleosum.

Item pro eodem scopo:

℞. *Aqua Acetos.*
Rubi Idæi an. ℥iß.
Succ. Citri rec. vel *Cydon. rec.* ℥j.
Antimonii diaph. ℈j. vel ℈ij. ad ʒj.
Bezoard. miner. ℈ß. ad ℈j.
Syr. Rubi Idæi vel *acetos. Citri* ʒvj. ad ℥j.
Spirit. Nitri dulc. q. f. ad gratiam.
M. f. *Potio*, D. S.

Potio refrigerans, & alterans pro aliquot vicibus. Usurpetur pro aliquot dosibus, pro dosi cochl. ij.

℞. *Aqua Rubi Idæi* ℥iij.
Succ. ejusd. ℥iij.
Antimonii diaph. ʒj.
Syr. Rubi Id. ℥ß.
Spirit. Nitri dulc. q. f. pro grato saporo.
M. D. S.

Potio refrigerans & alterans pro aliquot vicibus.

Utraque verò, *Acida*, nempe, & *Alcalina vitiata*, temperant, & quasi obtundendo corriguut, remedia Sulphurea, Pinguia, & Oleosa, ex omnibus tribus Regnis, quæ quasi catholica celebrantur, tam volatilia quàm fixa. *De Regno Vegetabili* temperata sunt imprimis Emulsiones ex Seminibus oleosis, v.g. Amygdalis dulcibus, Pineis, Pistaciis, Seminibus quatuor frigidis majoribus, & minoribus, Papaveris albi, &c. Hæc siquidem oleositate sua temperant omne Acre, Acidum & Urinosum, in corpore: quod etiam faciunt Olea destillata Vegetabilium, sed cautius usurpentur ob oleositatem, qua valdè inviscant: Mucilagines, & Gummi Arabicum, Tragacantha, Saccharum, Glycyrrhiza, Althæa: Malva, & omnia ejusmodi Emollientia, Olera esculenta, Rapæ: item Opiata, sed palliando, Ex *Animali Regno* Lac, Serum lactis, item Gelatinæ Animalium; &c. Præ cæteris, Sulphura *Mineralium*, & hinc Metallica fixa, sunt adeo nobilia, cùm non solum temperent omne Acidum Acre in corpore, & hinc Cacochymiam; sed etiam simul vi Anodyna prædita sint, adeòque hæc sulphura fixa in tanto pretio apud Practicos habeantur, quatenus ad Universalium Remediorum classem propiùs accedunt; id quod Sulphura Antimonialia, exque his paratæ Tincturæ item, Tincturæ Solis, &c. sufficienter confirmant. Pertinet huc quoque Aqua Calcis vivæ.

M E M B R U M III.

De Cacochymia pituitosa, & serosa.

TErtiò quoque radicantur salia peccantia in subjecto, nunc viscido, nunc seroso: onde *Cacochymia Pituitosa, & Serosa*. Facilè ex Cacochymia Serosa oritur Viscida, & nonnunquam in certis solùm partibus, ubi frigus accedit, vel aliæ causæ; v. g. in Arthritide vaga supervenit sæpè fixior morbus, v. g. Ischias, Podagra, Chiragra, Nephritis, &c. sine dubio ex Pituitosa Cacochymia.

Cacochymia Serosa Evacuationibus, & Serum seu Lympham alterantibus, saltem tollitur, si verò *hæc Salia* hærent *in subjecto viscido*, & *Cacochymiam Pituitosam* constituunt, corrigitur per Alterantia, Incidentia, Attenuantia, & Resolventia: imprimis per Salia Alcalia fixa, volatilia & salsa, quæ aculeis suis penetrant, & ita coagulata plùs minùs indurata, mollia & flexilia faciunt: quo pertinent omnia salia digestiva dicta, imprimis Tartarus, qui est concrementum salsum, & corrigit mucos viscidos tenaces, qui dicuntur Cacochymia Pituitosa, & Tartarea, ut Cremor Tartari, seu Crystalli Salis Tartari, Tinctura Tartari, Spiritus Tartari, Salis Ammoniaci, Sal volatile Tartari, Spiritus carminativus; Terra foliata Tartari, ejusque Liquor, Tartarus vitriolatus, nempe genuinus, qui paratur, ad imitationem TACHENII *in Clave Medicinæ Hippocraticæ*, est nobile remedium: item Arcanum duplicatum Mynsichtii, quod est sal polychrestum, multi usus in Praxi, item Sal Ammoniacum, sal digestivum hypochondriacum, &c. quibus subinde aut Lapilli Cancrorum, aut Corallia præparata, aut simile quid, ad infringendum magis acida admiscenda: imprimis Gummata, Sagapenum, Mastiche, Myrrha, in specie Ammoniacum & Galbanum, quæ omnia mirabiliter conferunt in attenuando succo viscido: Spiritus Æris viridis, Gummi Ammoniaci cum Ærugine, Acetum destillatum, Spiritus salis dulcis, Oxymel, &c. hic sunt optima; necnon Vegetabilia aromatica acriora, seu salina volatilia oleosa, vulgo Aperientia, & Febrifuga dicta, visciditates incidere, & ita magis absumere solent; ut Absinthium, Carduus benedictus, Centaurium minus, Taraxacon, Mentha, Armoracia, Rosmarinus, Fœniculum, Angelica, Galanga; & omnia intensè amara; sicut de Colocynthide notum est, quod itidem in muco viscido probè conducat.

Sit ergo *Digestivum*, præmittendum purgationi *pro incidenda materia viscida pituitosa*, ut subsequatur evacuatio minùs dolorosa, & torminosa:

℞. *Tartari vitriolat.*
Salis Hypochondr. an. gr. xv.
Absinth.
Card. bened. an. ℈ß.
M. f. *Pulvis*,
Div. in 2. part. æqual. S.

Pulvis Digestivus pro duabus vicibus.

℞. *Tartari vitriolat.* ʒi.
Salis Card. bened. ʒß.
Floris Salis Ammoniaci vol. gr. xv.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 3. partes.

℞. *Tartari vitriolati* ʒß.
Lapili. Cancr. prap. ℈j.
Salis Tart. ℈ß.
M. f. *Pulvis*,
Div. in 2. part. æqu. S.

Pulvis Digestivus pro duabus vicibus.

℞. *Tart. vitriol.* ʒß.
Salis Absinth.
Lapill. Cancr. prap. an. gr. xiv.
M. f. *Pulvis*.
Div. in duas vel tres partes æqu. S.

Pulvis Digestivus pro aliquot vicibus.

℞. *Crem. Tart.* ʒj.
Tartari vitriolat. ℥ß.
Salis Absinth.
Cichor. an. ℈ß.
M. f. *Pulvis*.
Div. in tres partes æqual.

Capiantur una vel altera die ante evacuationem.

℞. *Salis Ammoniaci depur.* ʒjß.
Mastich. ʒß.
Cinnam. ℈j.
Salis Absinth. gr. vj.
D. S.

Pulvis Stomachicus pro 4. vicibus.

Usurpetur bis in die, mane ante prandium, & à meridie aliquot horis, duabus præter propter ante cœnam.

In forma liquida:

℞. *Aqua Mentha* ℥j.
Arcan. dupl. ℈j.
Lapill. Cancr. prep. ℈ß.
Sal. Tart. gr. v.
Syr. de Hyssop. ℥ß.
M. S.

Potio Digestiva pro duabus vicibus.

℞. *Liqu. Terræ fol. Tartari* ℥ß.

D. S.

D. S.
Digestiva Essentia.
De qua capiantur mane, & à meridie 30. vel 40. gutt.

℞. *Aqua Menth.* ʒii.
Cinnam. ʒvi.
Gumm. Ammoniaci Aceto sol. ℥ß.
Tartari vitriolati. ℈i.
Syr. rosar. ℥i.
Misc. pro duabus vel tribus dosibus.

Assumpto Digestivo, propinetur Purgans sequenti die, & sic feliciùs operabitur, & sine molestia.

MEMBRUM IV.

De Succorum Cacochymicorum evacuantibus universalibus.

EA, quæ Cacochymiæ vitiatos succos evacuant, sunt varia, vel *Universalia*, vel *Particularia*: Universalia, si non totum evacoant corpos, operatio tamen ejus ad totam corporis machinam se extendit: Hæc io quintuplici sunt differentia: vel enim sunt *Emetica* seu Vomitoria; vel *Cathartica* seu Purgantia, in specie sic dicta, per inferiora; vel *Diuretica* seu Urinam cientia; vel *Diaphoretica* seu Sudorifera; vel *Salivantia*, seu quæ Ptyalismum concitant, nempe cum Mercurio facta remedia. Hi sont quinque modi Remediorum Evacuantium Universalium. Particularia verò sunt *Apophlegmatismi, Errhina, Sternutatoria*, item quæ interdum ex Utero, Ano, & Vesica excernunt: de quibus *in Institutionibus* sufficienter egi.

TITULUS PRIMUS

De Vomitoriis.

NUnc igitur agam de Evacuantibus Universalibus, & primò quidem de *Vomitoriis*, quorum sanè ingens est copia in omnibus tribus Regnis. Si tamen selectus Vomitoriorum est instituendus, ex *Regno Animali nullum*, quòd sciam, prostat Vomitorium, excepta *Rasura Unguium humanorum*. Hæc enim per noctem Vino generoso infusa, maneque filtrata ac hausta, egregium est Vomitorium; quod etiam Nobilissimi CNOPFELII, *Medici Regis Poloniæ*, euporiston castrense fuit. Ex *Regno Vegetabili* Asarom, Nicotiana, Helleborus albus, Oleum Olivarum, Succus Raphani rusticani, Juli Sambuci & Ebuli cum Aceto & Oleo Olivarum præparati, Oleum ex arillis Baccarum Sambuci, & Succus Vermicularis.

Inter hæc excellit *Asarum*, qood taoquàm optimum Veteribus jam dudum innotuit: Nam in DIOSCORIDE (tanquàm in Patriarcha, qui primò *de Materia Medica* scripsit) prostat, quòd Asarum purget, phlegma evacuet, &c. In hoc Asaro singularia sanè reperiuntur. Nam folia & radix saporem habent insigniter acrem ac mordicantem, qui in sua differentia exactissimè æmulatur saporem Zingiberis, vel Zedoariæ. Ab hoc Sale essentiali acri dependet primò vis vomitoria; cùm enim particulæ hæ acres, membranas ac fibras Ventriculi, imprimis copiosiores circa Pylorum, vellicant, fibræ istæ constringuntur, sicque Vomitus excitatur. Præterea & attendendus sapor iste acris specificus Zedoariæ æmulus, à quo vis alterativa dependet, item Febrium Chronicarum, & Quartanarum curativa, item vis quoque Urinam ciendi, Splenemque inflatum corrigendi. Hæc omnia ex ipsa Asari textura desumenda. Præterea etiam notabile est, quòd Asarum planta sit hyeme latissimè virens, æstate verò marcida, certo judicio, continere id singulare balsamum: conf. CARDILUCII *Tract.* egregius *de Peste*, in quo de hoc Asaro non inelegantem habet discursum.

Diai etiam, quòd Asarum curet Febres. Notum est, quod STROBELBERGERUS (optimus sui temporis Medicus) *in Tract. de Methodo curandi febres*, contra Quartanam maximè commendet, si nimirum terna vice in Vino calido, imprimis ingrueote paroxysmo frigido febrili, dosi à ℈ii. ad ʒi. cum ℈ß. Piperis albi hauriatur. Verùm methodus hæc est vana. Concedo quidem, impossibile esse absque repetito Emeticorum usu curari posse Quartanas. Concedo etiam, quòd optimum sit antiquartium. Tentavi hoc, scilicet Asarum cum Pipere longo; & certè, si hoc aliquoties repetatur, Quartana cessat. Par ratio est in remittentibus Tertianis chronicis (quæ quò diuturniores, eò pejores) quæ repetito hujus Asari usu curatæ fuerunt. Modus igitur curandi ac utendi Asaro est triplex.

In forma
1. (*Pulveris.*
2. (*Infusi.*
3. (*Decocti.*

I. Quoad *Pulverem*, observandum: *quò exactiùs Asarum in alcohol redigitur, seu minutiùs pulverisetur, eò meliùs Vomitum, Urinam, & Sudores ciet;* particulæ enim ejus eò meliùs se insinuare possunt Ventriculi plicis: *Econtrà grosso modo pulverisatum Asarum non tam benè operatur, sed alvum magis laxat.* Datur adulto a ʒß. ad ʒi.; Rustico verò robusto ad ʒiv. propinatur in Vino calido generoso in Febribus & quidem haustu paulò largiori.

II. *Quoad Infusa*: reperiuntur Folia virida.

Pro *Infuso remissiori.*
℞. *Fol. Asari* No. ia.
Quæ scindantur io segmenta minuta, infuodanturque per noctem io
Aqua Card. bened. ℥iv.
Hydromel. simpl. ℥ß.
Mane *Colatura* detur, quæ mitiùs purgat.

Pro *Infuso fortiori.*
℞. *Folia Asari virid.* etiam No. ix.
Terantur in mortario, vel marmoreo vel lapideo alio, addendo *Hydromel simplex* tamdiu, donec Folia in succum redigantur: hoc deinde diluitur cum
Aqu. Card. bened. ℥ii.

Estque præstantissimum Vomitorium.

III. *Quoad Decoctum, si decoquatur radix Asari in Aqua, amittit vim Vomitoriam, & tantùm fit Diureticum: si autem in Vino decoquatur, manet vis Emetica, atque Vinum Emeticum.* Primus observavit hoc HELMONTIUS, confirmavit verò ZWELFFERUS, & BOYLE *in Principiis suis Philosophicis.* Ratio in suspenso est: Dicam quod sentiam: Superiùs diai, vim Asari alterativam in Sale essentiali fixo non adeò volatili consistere. Dum igitur in Aqua decoquitur, partes salinæ volatiles avolant, Decoctum amaricat, & fit tantùm Diureticum: Si autem in Vino decoquatur, penetrat Vioum teaturam concreti, antequàm scilicet particulæ avolent salinæ. Decoquitur etiam Radia Asari cum Hydromelite, quod tamen non est Emeticum, sed egregium potiùs Pectorale, mucum Pectoris optimè incidens.

Igitur solum tantùm inter Vomitoria Vegetabilia excellit Asarum, reliqua sunt vitanda, imprimis ex Nicotiana; nam subindè excruciaot ægros miserè.

Hinc rejicio io specie *Tabacum*, potentissimum Vomitorium, & quidem ob summam, quam habet, violentiam. Sanè Olei Tabaci guttula una, vel altera summè est venenosa; Videmus enim quaotas in corpore nostro excitet turbas; unde metuendum, ne gravissima ac periculosissima eainde oriantur symptomata. Scio Infantes, qui Unguento ex pulvere Tabaci, io Tinea capitis illito, in convulsiones, cardialgias, lypothimias, choleram, sudorem totius corporis, &c. inciderint. Usurpatur autem *Nicotiana* pro Vomitorio triplici potissimùm modò;

1. In *Fumo*; si enim parum fumi deglutiatur, mox fit Vomitus, in non assuetis scilicet.

2. In *Infuso*, si infundatur *Vino*, ac filtratum mane bibatur.

Vel

℞. *Tabaci opt. Virgin.* qo. pl.
Infundatur cum Spiritu Vini q. s. per noctem:
Mane propinetur de *Colatura* cochlear unum, & sanè mirè præstat Vomitum.

3. In *Masticatione*; si scilicet Pisi magnitudine Tabacum masticatum cum saliva in Ventriculum descenderit, subitò excitatur Vomitus.

Caveamus igitur à Nicotiana. Potest autem corrigi ejus *venenum* per universalem Vegetabilium Venenorum correctionem, nimirum per Salem Tartari, & per Nitrum fiaatum; hoc enim additum exhibet Essentiam parùm vel nihil emeticam, sed econtrà quibusdam laudatur in Empyemate, Asthmate humido, in specie verò *Syrupus Nicotianæ*. Cùm autem alia tutiora prosteot, hoc facilè carere possumus.

Rejicio *Helleborum album*; utut enim apud Veteres fuerit usitatissimus Helleborismus, tamen quoad Helleborum album in desuetudinem abiit. Dici nequit, qoàm stupenda symptomata inferat Helleborus albus. Non datur in omnibus tribus Regnis violentius Emetico-catharticum remedium, quàm Helleborus albus, quod expertus loquor. Suasi mulieri cuidam Materialistæ nodulum ex Helleboro nigro parare, ministri verò Officinæ infundunt Helleborum al-

bum, hinc secuti vomitus, cardialgiæ, sudores frigidi, &c. Ego stupefactus statim perspexi, Helleborum fuisse album. Sanè, præter suprà & infra factam hypercatharsin, adeò œconomiam animalem afficit, ut suffocationis periculum immineat. Nihilominùs tamen *in Sternutatoriis Apoplecticorum* tantùm locum obtinet, aliàs nulli author essem, ut eo nec externè, nec internè uteretur.

Veteres quidem Helleboro albo frequenter usi fuerunt; Verùm hi longè robustioris constitutionis fuerunt, vel isti in Græcia Helleboro albo gavisi fuerunt mitiori, & Climatis ratione minùs truculento: *Notum enim est, variare vires Medicamentorum pro diversitate Climatis*. Accedit, quòd ipsi non absque Vino generoso dulci Helleborum album adhibuerint; hinc nullum dubium, quoniam dulcedo Vini temperare acrimoniam Hellebori potuerit. Unum tamen monebo: *Mania* est affectus curatu difficillimos, qui *sine Vomitoriis curari nequit*. Jam Maniaci post Antimonialia, & assumpta Vomitoria, parùm levantur; hoc autem unicum est genuinum Purgans, nimirum Helleborus albus, inque hoc casu tutò & necessariò usurpari potest: Utut enim operentur Antimonialia, tamen id nulla cum *Ἀφορίᾳ* fit: Solus ergo Helleborus albus est, qui vi specifica alterativa juvat Maniacos:

℞. *Rad. Helleb. albi* ℥i.

Infund. Vino, coquatur, aut maceretur primò per noctem in loco calido: *Vinum hoc priùs coctum* abjiciatur; est enim nimis acre, radici residuæ *aliud Vinum Rhenanum* superinfundatur, & hoc *cum radicibus* tantùm in infusione stet per noctem. Mane *Colatura* detur à ℥iß. ad summum ℥ii. hinc propinetur Maniaco, à quo cicurabitur Maniacus; horum enim est Specificum.

Porrò rejicio etiam triviale illud Vomitorium, scilicet *Oleum Olivarum*, cujus unc. v. cum Aqua tepida miscent: sed nocivum est Vomitorium; mirè enim inde laxatur tonus fibrarum & membranarum Ventriculi, unde post propter atoniam debilis redditur Ventriculus.

Rejicio etiam Vomitorium PLATERI ex succo *Raphani rusticani*, non vulgaris, *ab unc.* ii. *ad unc.* iii. cum Hydromelite propinatum. Est Vomitorium subinde potens, sed in Ventriculo robustiori sæpè paulò diutiùs hic succus moratur, agitque in mucum Ventriculi, ac eundem resolvit, unde gravis inflatio oritur.

Inter Vomitoria Vegetabilia etiam numeravi *Julos Sambuci & Ebuli*: Hi cum Aceto & Oleo Olivarum in forma Acetarii parantur, de quibus aliquot buccellæ sumptæ strenuè operantur; Dosis tamen est incerta; nunc plus nunc minus sumitur, hinc etiam incerto modo operantur, ac deinque conqueruntur ægri de debilitate Ventriculi; atoniam enim Ventriculi relinquunt. Equidem *Oleum ex Arillis Baccarum Sambuci* expressum, paucarum guttarum dosi exhibitum, potens est Vomitorium, unde & à BLOCHWITIO contra Icterum laudatur; sed cùm Asarum nostrum præstet; hoc sufficere poterit.

Denique *Sedum minus* seu *Vermicularis*, aut Illecebra; acerrima planta antiscorbutica est, cujus succus cum Vino expressus potentem Vomitum ciet. Novi quòd in Febribus Tertianis certum hujus habent effectum, si scilicet hujus recentis cum Vino tritæ ac subactæ Vermicularis succus expressus ante paroxysmum hauriatur. Quidam etiam decem septimanis Febre Tertiana conflictatus, succo hoc liberatus fuit.

Pergo ad *Regnum Minerale*, quod suggerit *Vomitoria Antimonialia & Vitriolata*: omnium optima, potentissima, & tutissima sunt Antimonialia; Vitriolata & *Mercurialia* Vomitoria stomacho membranoso maximè sunt hostilia, summeque prosternunt ejus robur, in specie *Sal Vitrioli* vomitivum, quia Ventriculo valdè adhæret, quicquid de hoc ANGELUS SALA dicat; adeòque pauca Antimonialia ritè usurpata sunt instar omnium. Et quidem pro aliquot Vomitoriis millenariis sufficit unicum *Vitrum Antimonii*, tam in forma liquida quàm sicca; & in casu rigorosiori ad *Turbith Minerale Crellii* vel *Mynsichtii* confugiendum. Jam de Vitro Antimonii dicendum, & quare illud elegerim, etiam tradendum.

Antimonium est Metallum suo modo imperfectum: id autem quod propriè vocari debet, est Regulus, in quo ejus textura metallica potissimùm consistit, hic propriè est Antimonium, reliquum tantùm est Sulphur commune minerale copiosum; utut enim facie nigra appareat, tamen est purum Sulphur commune. Jam ergò cùm Regulus sit Metallum imperfectum, simili modo de Acido & Urinoso, i. e. de Sulphure, & Mercurio participabit. Notandum: *Quæ in Regno Vegetabili vocantur Acida, & Urinosa, ea in Regno Minerali Sulphurea & Mercurialia dicuntur*, ita ut in quovis Metallo sulphureo lateat Acidum, & in quovis Metallo Mercuriali Urinosum etiam adsit: Igitur Antimonium seu Regulus etiam *Sulphur*, & *Mercurium* habebit. Sulphur hoc Antimonii internum est de natura Solari, seu ad perfectionem Sulphuris Solis proximè accedens, ita ut sit Aurum imperfectum, aut in fieri adhuc; parte verò Mercuriali accedit ad naturam Saturni, quem etiam quidam ex Antimonio parare conantur; saltem quòd Antimonium gaudeat Sulphure Solari, eoque non adeò fixo, necnon adeò volatili. Igitur *Regulum Antimonii à Sulphure externo purgatum alii pro subjectum Lapidis Philosophorum elegerunt*, vocaruntque *Saturnum Philosophorum*: confer. SCHROEDERUS *Pharm. l. 3. cap. 11. pag.* 421. Uti enim *Saturnus* dicitur *Pater Deorum*, ita Antimonium etiam sic vocarunt, cùm ex ejus Sulphure fixato à Sulphure externo depurato ac magis fixato Lapidem Philosophorum elaborare student; Videatur PHILALETHÆ (scriptor est Anonymus, Anglus tamen) *Introitus ad apertum & occultum Regis Palatium*, & M. A. N. C. *Append. Anni* (nescio cujus) ibi hujus Lapidis Philosophorum fit mentio; confer cum his PANTALEONIS *Tumulus Hermetis apertus*, ubi Processum PHILALETHÆ examinat. His jungatur BECHERI *Supplementum secundum*, & quoad præparationem Lapidis Philosophorum in via sicca, sufficit ejus demonstratio.

Igitur in Antimonio duplex est Sulphur; Externum, & Internum.

1. *Externum* est minerale istud, quod Regulo adhæret.
2. *Internum* est fixius, ad naturam Solis accedens, quod cum Mercurio Regulum Antimonii constituit.

Quoad Externum, istud minerale non differt à Sulphure communi. Probatur: sumatur Aqua fortis, & injiciantur frustula Antimonii grosso modo contusa, sic operabitur Aqua fortis in Regulum; nimirùm acidum minerale rodit Regulum, contrà Acidum seu Sulphur externum separatur; tunc cum cochleari in aqua calida accipitur perfectum Sulphur, non differens à Sulphure communi, nisi quod parum sit viridius, quàm commune Sulphur. Alio autem modo elicitur Sulphur Antimonii.

℞. *Antimonii* qu. pl.
Huic pulverisato affundatur
Oleum Vitrioli rectificatum,
Destillentur per retortam, sic sublimabitur sufficienter Sulphur.

Sulphur hoc minerale nudum si usurpetur, vim catharticam, Regulo autem junctum, nullam possidet.

Quoad *alterum Sulphur fixius* metallicum: h. e. naturæ Solaris. Differentia utriusque hujus Sulphuris patet in præparatione Reguli Antimonii; Antimonium enim cum alcalibus fusum Regulum amittit, arripitque tantùm Sulphur commune. In specie *Vitrum Antimonii* non fit, nisi quando Sulphur externum penitus exhalaverit.

Dicendum igitur, *quid sit Vitrum Antimonii? Vitrum in genere est* concretum artificiale, ex Acido sulphureo & Alcali terreo, invicem arctè colliquatis, & strictissimè unitis, compositum nimirum ex Arena & Alcali Cinerum. *Probo* hoc *ex resolutione*: Acidum enim Arenæ rodit Alcali Cinerum, hinc colliquata ac juncta in Vitrum abeunt. Par ratio est, si ex Arena, vel Saturno calcinato & Minio fiat Vitrum Saturni, aut si cum Lapide Pyrite seu Arena fiat Vitrum Saturni. *Probo* id ulteriùs *per resolutionem*, si Vitrum arte factum cum Salis fixi ana colliquescant in crucibulo, post in aqua solvantur, sic præcipitabitur per Acetum Arena, quæ forma pulveris in fundo remanebit. Vid. quoad Theoriam Vitrorum, præter TACHENIUM *in Hippocr. Chymico*, BECHERUS *in sua Minera arenaria perpetua*.

Jam videatur, *quale sit Vitrum Antimonii?* Constat igitur hoc ex Acido Sulphuris fixioris colliquati, arctèque cum parte Alcalina Mercuriali juncto: Acidum enim Sulphuris Antimonii paulò fixius mediante Sulphure arripit substantiam Saturninam, quæ duo coaluerunt in pellucidum Vitrum: hinc *pro facilitanda fluxibilitate Vitri additur Borrax aut Sal Tartari*, quæ sunt Alcalia, ac motum intestinum augent, fluxumque Vitri Antimonii promovent. Jam differentia videtur inter Vitrum commune, & Antimonii: Videatur DAVISSONIUS *in sua Pyrotheca* (scriptor rarus, sed elegans:) Nimirum *in Vitro communi ingredientia longè sunt fixiora, firmiùs unita, & intimiùs colliquata; quæ omnia in minori gradu sunt in Vitro Antimonii*. Nam

1. *Vitrum Antimonii* sub fluxu potest adhoc sublimari, quod non fit in *Vitro communi*.
2. *Vitro Antimonii* aliquod decidit, si infundatur, *Vitro* autem *communi* infuso nullo modo potest aliquid absumi.

Jam

Jam igitur quæritur: *Quare in specie Vitrum Antimonii seligatur pro tot Crocis, Syrupis, &c. ex Antimonio parandis:* Resp. Uti in omni Evacuante, juxta violentiam solutivam, attendenda vis alterativa specifica respectu morbi; ita & hoc in Antimonio attendendum. Non sufficit vis Evacuans seu Vomitoria, sed & Anodyna temperativa analeptica, quæ in ejus Sulphure fixiori latet, attendenda est. Dum præparatur Vitrum Antimonii, separatur Sulphur externum, & tantum remanet fixius Sulphur internum solare cum pauco admodùm Sulphure externo minerali pertinaciùs adhærente.

In hoc *Vitro Antimonii habetur.*

1. *Ex Acrimonia vitriolica* particularum antimonialium *remedium stimulans.*
2. Ratione *Sulphuris fixioris* interni juncti, & *remedium confortativum, temperativum, ac cujusvis acidi correctivum,*

Præparationem & correctionem Vitri Antimonii videbitis in *Collegio nostro Chymico & Pharmaceutico.*

Jam dicam, *in quo consistat vis Vitri Antimonii Emetica, Alterativa, & Anodyna* &c.; est enim mitius venenum, sub quo elegans medicina latet. Dixi supra, Sulphur externum non purgare, sed tantùm Regulum: *Igitur in particulis fixioribus Antimonii vis Emetica consistit.* In quibusvis enim Antimonialibus Purgantibus ex acido Sulphuris, cum substantia Saturnina coalescente, fit concretum Vitriolicum, à quo oritur molestia Ventriculi, & consequenter Vomitus, hoc est, quod alii dicunt, in Sale fixo Antimonii esse vim Emeticam. Dabo exemplum: Gustetur parum Mercurii vitæ, & sapor vitriolicus nauseabundus se exeret; in hoc enim vis Emetica Mercurii vitæ consistit; quod probo: si enim loco Aquæ communis cum Oleo Tartari per deliquium præcipitetur, longè mitiùs operatur; acidum enim infringit alcali, ut magis salsum evadat. Pari modo *in Vitro Antimonii est textura vitriolica*: hæ particulæ quasi vitriolicæ Ventriculum vellicant, ut exinde Vomitus sequatur: e. g. solæ particulæ acidæ pingues sunt, quæ acre quodvis volatile figunt, & impetum spirituum blandè vi anodyna sistunt.

Antequam igitur ad utendi modum accedamus, quædam Dubia sunt eximenda: *Dubium* scilicet fuit *in Reguli particulis, junctis cum* Mercurio & Sulphure, consistere vim Emetico-catharticam. Objiciat quis: quòd omnis Crocus Metallorum consistat simpliciter ex Sulphure Antimonii externo, & nihilominùs habeat vim egregiè Emetico-catharticam. Respondeo: Verum est, esse Sulphur externum, quod Crocum constituit, sed non solum; insunt enim etiam partes Regulinæ, utut paucæ, sufficientes tamen, à quarum particularum consortio, Sulphuri externo adhærentium, Croci Metallorum vis cathartica dependeat. Nam ut mediantibus Salibus alcalicis fixis separetur ab Antimonio Sulphur externum, quod est acidum, Salia alcalia fixa hoc imbibunt, & sic Regulum dimittunt: Sulphur autem Antimonii externum dum per alcalia dissolvitur, acidum rodit alcali, & sic semper huic aliquid de Regulo Antimonii adhæret, ut ita hujus ratione vim Emeticam habeat; si quis enim ex Croco Metallorum exactè partes Regulinas separare posset, certus sum, illum nullam vim emeticam habiturum. *Alterum Dubium* est, quòd dixerim, sub calcinatione Antimonii Fumum exhalantem, & in Flores sublimatum esse Sulphur externum Antimonii, & tamen hi Flores albi seu Fumus hic est summè Emetico-catharticus, ita ut non in substantia, sed in infuso tantùm usurpari queat: Respondeo; ut Sulphur externum sub igne quodvis metallicum secum rapit, sic etiam hic Sulphur externum rapit secum ex Regulo plures particulas Regulinas, à quibus vis Emetica depender.

His remotis, consideremus *Usum, seu potius utendi modum*: *Usurpatur tantùm in Infuso* cum Vino Rhenano, & Syrupo; *nunquam* verò, quoquomodò etiam correctum, *in Substantia*: cruda enim Antimonialia assumpta loco Infusorum, sæpè nociva sunt, aut ad minimum fallacia. Recipiuntur in specie Vitri hujus Antimonii, vel Croci Metallorum, vel Mercurii vitæ, qui genuina est Antimonii proles, gr. v. aut plura, infunduntur in Vinum Rhenanum, filtratum bibitur, ut sequatur Vomitus; quia Vinum Rhenanum est acidulum, & optimè imprægnatur antimonialibus particulis: sive multum sive parum de Antimonio infundatur, nihil refert, modò determinetur quantitas Vini hauriendi, non quantitas Vitri aut substantiæ antimonialis infundendæ: quia liquor recipit, quantum recipere valet. Si enim gr. v. *Vitri Antimonii* Unciis tribus *Vini* infundantur, eundem effectum habebunt, ac si gr. xx. infunderentur: nam vis Antimonii est inexhausta, ut docet WALÆUS *in Methodo medendi: Habeatur ergò ratio Vini, non Antimonii.* Optimè præparare docet KERCRINGIUS *in Comment. super Currum triumphal. Antimonii Basilii Valentini pag.* 144. & 169.

Præscribatur igitur extemporè:

℞. *Vitri Antimonii* vel *Croci Metall. simplic. aut absinthiac.* vel *Mercurii vitæ* gr. iv. v. vi. aut viii.
Infundantur in
Vino Rhenan. generosiss. vel *absinth.* q. s.

Stent in loco tepido per noctem: mane filtretur exactè per chartam emporeticam; *Filtratura* ℞. ℥i vel ℥iß ad summum D. S.

Vinum Emeticum.

Hauriatur, & sic tutò ac jucundè operabitur: Addi etiam possunt *Aquæ Cinnamomi* ʒii.

Non ineptum est etiam quorundam inventum, quando ex Vitro Antimonii parvos *Calices vomitorios* fundunt: his Vini q. s. v. gr. ℥i. infundunt, relinquunt in satis tepido loco per diem, mane filtratum hauriatur, & sic egregium habebitur Vomitorium. Talis Calix ad plures sanè annos servari potest, nec quicquam ipsi sensibiliter decedit.

Pertinet huc etiam MARTINI RULANDI *Calix ex Ligno ordinario tornatus*, quem internè Pice obduxit, huicque adhuc liquidæ frustula Vitri Antimonii grosso modo contusi inspersit, post Vini ℥i. vel sufficientem quantitatem infusam per noctem in loco calido reliquit, maneque filtratum hauriendum præbuit.

Secundus modus est, ut loco horum Vinorum usurpetur in consistentia *Syruporum. Syrupum* seu *Oxysaccharum Emeticum* optimum parare docet LUDOVICI *in sua Pharmacia pag.* 212. nempe.

℞. *Croci metall.* ʒii. ℈ii.
Infundatur per triduum in loco calido in
Aceti Vini ℥a.
Sæpiùs agita liquorem, deinc filtra, & adde
Sacchari albi ℥x.
Vitro clauso in aqua calida detinendo, sponte Saccharum solvitur, & si lubet tingitur cum
Essent. flor. Papav. errat. ʒi.

Hic modus est certus & tutissimus, aliàs incertus semper.
Dosis ℥ß. ad ʒvi.

Ad hujus ferè, aut Oxysacchari Emetici *Angeli Salæ* imitationem:

℞. *Vitri Antimonii* ʒiii. vel v.
Infund. *Aceto Vini puro*; stentque per aliquot dies in digestione, subinde agitando Acetum: Post filtretur, ipsique ana *Sacchari albissimi* addatur, sicque habetur Syrupus elegans à ʒii. ad ℥ß. in robustioribus ad ʒvi. propinandus.

Vel potest etiam fieri *Syrupus Emeticus Citratus* hoc modo:

℞. *Vitri Antimonii pulver.* q. s. v. g. ℥ß. vel ℥i.
Infundatur in
Succ. Citri rec. per aliqualem resident. dep. ℔ß.
ad ℔ i.
Stent in digestione blandi caloris subinde agitando: filtrato liquori addatur,
Sacchari ana;
vel c. s. q. *Sacchari*, coquatur ad Syrupi consistentiam.

Habebitur sic Syrupus elegans, cujus Dosis ℥ß esto.

Præscribitur sequenti modo:

℞. *Aquæ Menth.* ʒvi. vel ℥. i.
∴ *Cinnam. c. Vin.* ʒii.
Syr. Emet. ℥ß. (ubi varietur dosis pro varietate præparationis.)
Syr. Nicotianæ ʒii.
M. S.

Mixtura emetica pro una vice.

Alium Syrupum Vomiturium habet LOTICHIUS *in Consil. pag.* 52.

Tertius modus in Infuso fit *Sapo Vomitoria*, qua olim SYLVIUS frequenter in Belgio usus fuit, utut tamen ejus descriptio prostet in *Appendice* TILEMANNI *de materia Med.* quæ ita fit.

℞. *Vitri Antimonii pulverif.* ℥i.
Infundatur in *Musti rec.* vel loco hujus *Succi Cydon. rec.* ℔i. plus minùs:
Stent in digestione loco calido per aliquot dies & noctes, hinc filtretur exactè, vel per linteum, vel per filtrum chartaceum: liquor filtratus leni igne evaporetur ad consistentiam Mellis seu Rob liquidioris vel spissioris, ita tamen ut Rob liquefactum ad gutt. v. vel vi. seu, ubi spissius est, ad Pisi unius vel duorum dari possit dosin, in quocunque vehiculo.

Sufficientes movet vomitus, & est remedium euporiston.

Ad

Digitized by Google

Ad hujus imitationem prostat hic Lipsiæ in Officina Linckiana ad insigne Leonis *Syrupus Rubi Idæi Emeticus*, qui sine Saccharo paratus à ℈i. ℈ij. ad ʒi. leniter vomitus ciet.

Vomitoria hæc tutissima ac perpetui sunt usus.

Post hæc in forma sicca eminet *Tartarus Emeticus Mynsichtii*, qui tutissimum est Vomitorium antimoniale: vid. MYNSICHT. *in Armament. Medic. Chymico pag.* 13. correctus à LUDOVICI *in Pharmacia*.

Dixi suprà: Vitrum Antimonii non in forma sicca debere adhiberi, quia constet, vim hujus emetico-catharticam, quam in minutissimis suis moleculis diffundit in liquorem infusum, esse inexhaustum, Metuendum igitur, ne, si aliquid de Vitro Antimonii in substantia recipiatur, hoc in rugis ac plicis Ventriculi hærendo, ita hypercatharsin continuam, & choleræ periculum, excitet.

Dicis: Cur igitur Tartaro emetico, qui est Pulvis antimonialis, utimur? *Resp.* Tartarus emeticus est Infusum antimoniale in forma sicca. Hoc quidem videtur paradoxon, sed tamen verum. Tartarus est filius seu privignus quasi Vini: Scilicet est acidum Vini cum alcali terreo saturatum: sive ergò per infusinoem, sive solotionem, idem acidum Vini in forma sicca imprægnetur, quod post filtrationem coagulando ac crystallisando de substantia crassa antimoniali nil retinet: ergò idem est, ac si acidum Vini infundendo in forma fluida rodat Vitrum Antimonii, quàm si solutio Tartari in forma sicca: Optimus igitur Tartarus emeticus ex Vitro Antimonii fit, si

> ℞. *Vitri Antimon.* ℥ij.
> Teratur cum ana *Cremoris Tartari*, ebulliant cum affusione *Aqua communis* q. s.; dum fervent omnia, tepidè filtrentur,. & in frigido crystallisentur, & ita in forma sicca, humida, & media, habemus Tartarum emeticum.

Dosis sunt gr. ij. vel iij. ad summum, in robustioribus gr. iv., rarissimè gr. v. & quidem in Melancholicis affectibus contumacioribus, ubi & gr. vij. propinantur. In Maniacis ordinaria dosis nil operatur ob acidum figens, ideò augeatur dosis. Præscribitur cum tantillo Sacchari, ut sine nausea assumatur, ita:

> ℞. *Tartari emet.* gr. ii. iii. ad iv. vel v.
> *Sacch. albiss.* gr. vi. vel ℈ß.
> M. f. *Pulvis*, S.
> Pulvis emeticus.

Addi possunt *Olei destillati Menthæ* gutt. ii. Item, quando per inferiora volumus simul stimulare, additur Scammonium sulphuratum: e. g.

> ℞. *Tartari emet.* gr. ii.
> *Scamm. sulphurat.* gr. ii. vel iii.
> *Sacch. albiss.* gr. iv. vel v.
> M. f. *Pulvis.*

Assumatur in cochleari uno vel altero Jusculi gallinacei, vel carnis: Saccharum inservit pro corpore Pulveris, nam duo vel tria grana sunt nimis tenuia, ne pereat vis hujus Medicamenti in cadendo, aut altera ratione.

In forma *Boli:*

> ℞. *Cons. Menthæ* ʒi.
> *Mercurii vitæ* gr. ii.
> C. *Syr. Cinnam.* parum, f. *Bolus.*
> D. S.
> Bolus emeticus pro una vice.

> ℞. *Rob. Junip.* ʒß.
> *Tartari emet.* gr. ii.
> *Scamm. sulphurat.* gr. i.
> C. *Syr. Cort. Aur.* f. *Bolus.*

Dicis: non tamen protinus Sulphura aurata sunt rejicienda. *Resp.* Verum est, si quis igitur tutum habere vellet *Sulphur Antimonii auratum*, huic sequentem commendo methodum:

> ℞. *Antimonii*,
> *Tartari*,
> *Nitri* an. part. æqual.
> *Antimonio fluenti* in tigillo superinjiciantur *Tartarus*, & *Nitrum*, detonentur mutuò, & tunc peracta detonatione fluant, ut separetur *Regulus*: Materia fusa in cono fusorio est bipartita, Regulusque exactè separandus. Si autem suspicio quædam adsit adhuc Reguli quid admixtum esse, rursus detonetur Tartarus cum Nitro, & fluant, solvantur scoriæ in Aqua communi, & recipiatur solutio Tartari fervida per linteum transmissa; sic præcipitetur *Crocus* seu *Sulphur Antimonii*, continuando id tamdiu, donec nil ampliùs præcipitetur. Separetur hoc Sulphur edulcoratum exsiccetur, liquor filtrum transiens evaporetur, quousque velit crystallisari, serveturque usui.

Ratio præparationis in eo consistit: nimirum sub detonatione prima abeunt in alcali fixum Nitrum, & Tartarus, quod promptè absorbetur à Sulphure Antimonii externo ratione acidi sui occulti, & sic Regulus sponte cadit, qui ante ab acido detinebatur: scoriæ igitur illæ sunt turgidæ Sulphure externo & particulis Regulinis. Præcipitatio fit cum Tartaro; nimirum mitius hoc acidum est; nam etsi Sulphur centies in Aqua fervida ebulliat, non omne tamen acidum abluet. Hoc Sulphur dosi gran. v. vel vi. propinatur: Infanti à gr. ß. ad gr. i. Si præcipitatio fiat duplex, hæc posterior mitiùs operatur priori. Quò sæpiùs ex scoriis Antimonii separantur Sulphura, eò evadunt fixiora, minùs cathartica, ac potiùs diaphoretica anodyna.

Præscribitur sequenti modo:

> ℞. *Crem. Tartar.* ℈ß.
> *Sulphuris Antimonii ritè par.* gr. vi.
> *Scamm. prap.* gr. ii.
> M. f. *Pulvis* D. S.
> Pulvis emeticus pro una vice.

Liquor filtratus est essentialis Tartari, Sulphure Antimonii ex scoriis imprægnatus. Hic Liquor est abstergens ac muci primarum viarum resolutivus, diureticus, ac lithontripticus; uno nomine, egregium remedium.

Hæc Vomitiora blanda & tuta sunt, sufficiuntque pro mille hominibus. Plura hac de re, qui legere cupit, adeat sincerissimum *Fratrem* BASILIUM VALENTINUM, *cum Commentario* KERKRINGII (qui Commentarius omnium est optimus) *in Curru suo Triumphali Antimonii*: scripsit etiam *in hunc Currum Triumphalem Antimonii Commentarium* PETRUS JOHANNES FABER, (cujus scripta tamen minus sont bona; speciosus enim est in verbis, egenus in rebus) qui autem nihil habet in recessu. Post hunc scripsit etiam ALEXANDER HUCTHENVON. *de mysteriis Antimonii libros duos* egregios, in quos commentatus HEINRICUS THOLDENIUS. Verùm quæ adduxit ibi THOLDENIUS partim sub dubia, partim falsa.

Dixi quidem hæc sufficere remedia, tamen si duro nodo applicandus sit durus cuneus, ad Mercurium accedendum est: Ex hoc sufficit *Turbith Minerale*, vel *Crollii*, vel *Mynsichtii*.

Turbith Minerale in genere notat omne remedium Catharticum ex Mercurio paratum. Præmoneo hìc: alio modo Mercurium vivum considerari, prout est in sua essentia; alio modo, prout est in sua existentia. Loquor igitur primò de Mercurii natura. *Mercurius vivus in sua natura est liquor Metallicus ex Aqua & Terra subtili æquabili, proportionato specifico Principio seminali* (quod Principium consistit in Acido sui generis) *progenitus*. Hæc invicem contexta subministrant liquorem hunc, nimirum Mercurium. Repræsentat igitur Mercurius Alcali Metallicum, h. e. tale concretum, quod promptissimè ab Acido alteratur, & ab Alcali liberatur per Acida. Hinc etiam est, quòd nihil magis queat agere in Mercurium, quàm Acida; & contrà nil Magis Mercurium ex spissa sua consistentia in liquorem fluxilem redigere possit, quàm Alcalia. Acida autem illa sunt vel occulta vel manifesta, quæ imprimis in Spiritibus acidis mineralibus sunt conspicua.

Prout igitur Sulphura acida variant, ita & variat Mercurius, ita à Sulphure communi coagulatur in Cinnabarin, & contrà Sulphuribus metallicis, quæ sunt fixiora, coagulatur in Metallum imperfectum. Quoad Acida manifesta, notum est, quòd à Spiritu Salis, Nitri, Sulphuris, Vitrioli, &c. promptè coaguletur; tamen hìc differentia observanda: Dum Mercurius coagulatur ab Acido Salis communis, hoc fit, ut maneat volatilis Mercurius; dum verò coagulatur à Spiritu Nitri, Vitrioli, &c. ita coagulatur, ut magis maneat fixus; hinc est, quòd facillimè Mercurius vivus cum Sale communi paratus igne sublimetur, econtrà Mercurius cum Spiritu Nitri paratus facillimè coaguletur. Axioma igitur est egregium; Spiritus Salis communis & Spiritus Nitri habent effectus duos oppositos; Spiritus Salis communis resolvit, sed Nitri plus minus figit. Hoc ita probo: Mercurius vivus resolvatur in Spiritu Nitri; si autem abstrahatur Spiritus Nitri, hoc Acidum agit in Alcali, & Mercurius in fundo manet; si verò solutioni huic à Spiritu Nitri factæ injeceris Sal commune, præcipitatur à Sale communi, ex Præcipitato hoc separato sublimato, ignique commisso, fit Mercurius corrosivus: Sal commune hic volatilisat, Sal verò Nitri figit Mercurium. Certum ergò sit, Mercurialem liquorem ab acidis tantùm coagulari. Jam quòd etiam resuscitetur Mercurius vivus à Salibus urinosis, exinde probo; quando scilicet ex Cinnabari volo resuscitare Mercurium,

addo

addo sal tartari, Urinæ humanæ, Cineres clavellatos, &c. sic prodibit Mercurius vivus. Hoc est fundamentum controversiæ istius prolixæ, de præparandis Mercuriis corporum metallicorum. Modò igitur quis noverit vinculum Mercurii, & Acidum saturandi, quod faciunt Alcalia, Sal Tartari, Urinæ, Cineres clavellati, &c. sic spoote fluit Mercurius. Fuit hic Mercurius in essentia, quem alıaa etiam vocant Mercutium Virgineum, ltem Mercurium de Mercurio: Jam consideremus Mercurium in sua existentia: Hic non est ampliùs Virgo, sed maximè adulteratus; cùm enim sit liquor, cum quovis Acido connubium agit, hinc etiam est, quòd semper Sulphur Mercurio adhæreat, ita ut nunquam Mercurius purus eruatur. Sulphur igitur Acidum subtilissimum, pertinacissimè Alcali puro adhæret.

Dixi: *Mercurium non posse resolvi nisi ab Acidis*, quod probo: Si recipiatur Mercurius vulgaris, & in diuturnam digestionem reponatur, sic successivè Mercurius vivus abit in rubrum pulverem, simillimum Mercurio in Aqua forti præcipitato. Jam unde est principium hoc? Resp. est sulphur externum quasi adulteratum, quod ab igne actuatum ita præcipitatur: ab hoc sulphure externo, juncto cum Mercurio vivo, dependet emesis, salivatio, &c. à quibus dicitur siccus Mercurius. *Hicce Mercurius in corpore nostro absorbet quævis Acida*, quæ à quibusvis aliis remediis intacta manent, ita ut fixissima etiam Acida in corpore humano à Mercurio absorbeantur. Dum verò ipsi adhæret contagium Sulphureum, hinc est, quòd attenuet, dissolvat, & colliquefaciat humores, tam otiles, quàm inutiles, tam naturaliter quam præternaturaliter viscidos, ut sub forma spissioris Salivæ possint excerni: & ita in Lue v.g. Venerea per Salivationem curanda, ratione substantiæ suæ alcalinæ, absorbet Acidum Venereum; dum verò liquefacit viscidum, facit id ratione Acidi istius sibi admixti. *Certè Mercurius vivus ex se mitior est, seu ejus acrimonia minùs sensibilis est, unde ex se facilè nec vomitum, nec secessum ciet*: si verò diutius intra corpua retineatur, ptyalismum & secessum facit, & ita potiùs partibus fluidis in corpore nostro, quam partibus solidis afficiendis, inservit. Sunt qui aliquot libras Mercurii vivi sine noxa hauriunt, nihilque incommodi inde sentiunt, præterquàm quòd caligas semper solvere cogantur. Curavi Mulierem iliacam ex alvi obstructione laborantem gravissima, cui Mercuriom vivum cum potiunculis ad ℥iij. propinavi, ac tamdiu continuavi: donec ℥xiv. Mercurii in corpore haberet: Hic ad quartum usque diem hærebat, dein salivare cœpit, donec tandem Mercurius humores istos viscidos ac pertinaces solvit, alvumque strenuè laxavit.

Quod attinet *Mercurium* ita præparatum, *ut fiat Vomitorium, dixi præparationem ejus per Acida fieri, quæ enim figunt: Acida autem ex Vitriolo magis figunt.* Jam ergò notetur: sicuti Mercurius vivus per se partibus solidis est innoxius, ita Acidis sociatus nocet: quò enim copiosiora adhæreot Mercurio sublimato Acida, eò violentiùs purgat suprà & infra: quò verò minùs, eò mitiùs operari solet: v. g. Mercurius sublimatus est corrosivus propter copiosiora concentrata Acida, si autem addatur Mercurius vivus, ita ut sit minùs Acidus est remedium tutum & suaviter laxans: Sic Mercurius præcipitatus cum Spiritu Vitrioli vel sulphuris, quò crebriùs, & rigorosius abstrahuntur Spiritus acidi, adeòque etiam, quò minùs acidi est in Mercurio, eò fixior, & simul minùs purgatorius, quò magis est acidi in Mercurio (si mitiori igne abstrahatur) magis purgatorius erit; verbi gratia, Spiritus Nieri semel abstractus, dat Mercurium minimè tutum intra corpus assomendum; si autem abstrahatur summo igne Spiritus Nitri, ita ut Acidum non maneat in ipso Mercurius tunc est fixior, & minùs purgatorius, propter Acidi paucitatem. Rationem vero quòd minùs purget Mercurius sæpiùs abstractus, gustus suggerit; *gustatur enim omnia Cathartica, semper habebunt saporem vitriolicum.* Ex hoc Acido fit quasi concretum Vitriolicum, quod rodit Ventriculum & sic Vomitum ciet. Fundamentalem Mercurii præparationem videb. in TACHENII *Hipp. Chymico.* & io FRANCISCI SYLVII *Praxi lib. 4. Tr. 6, §. 20. & Tract. 3. §. 14. seqq.* ubi multa habet de Mercurio egregia.

Pro nostro scopo Vomitorio selegimus *Turbith Minerale Crollii* vel (quod tutius est) *Mynsichtii*. Modus CROLLII in *Basilic. Chym. pag.* 122. 123. & 124. descriptus; sequens est:

℞. *Mercurii* ℔.ß.
Infundit
Spiritus Sulphur. per camp. rectif. ℔j.

Abstrahit *Spiritum hunc Sulphuris* forti igne, idque tribus vicibus, quarta vice parum *novi spiritus sulphuris* addit & abstrahit tamdiu, donec arena & fundus retortæ candeat: hoc facto *Caput mortuum album* infundit in *Aquam pluvialem seu destillatam*, digerendo edulcorat, donec nil acrimoniæ amplius in Aqua percipiatur, & sic Pulvis præcipitatus albus fit penitus flavus: Hoc Præcipitatum flavum phialæ longo collo immittit digestioni in cinerum igne per octo dies, ot, si quid adhuc de substaotia Mercurii non ritè ab acido fixatum superfuerit, hoc sublimetur in sommitate phialæ, & Pulvis in fundo resideat: Pulverem hunc recipit, & inter Spiritum Vini affundit, terque deflagrare finit.

Ratio hujus præparationis est: vult scilicet CROLLIUS mediante Acido ligare fluorem Mercurii, eligit Acidum Sulphuris, quod medium est inter Acidum Salis & Nitri, Spiritum verò sulphuris eligit pro Spiritu Vitrioli rectificato, quia oon semper hic purus habetur, nam semper aliquid de sua minera ipsi adhæret, hinc est, quòd Spiritus Vitrioli limpidissimus, si parum stet, fiat obscurus, cùm scilicet particulæ metallicæ præcipitentur; item quòd successu temporis insignem æstum contrahat, quod consistit in motu Acidi concitatiore. *Abstrahit terna vice Spiritum Sulphuris*, ut sic mediaote igne particulæ acidæ meliùs uniantur cum Mercurialibus: ne tamen nimis fiat corrosivus, adhuc semel abstrahit. *Edulcoratio fit in Aqua destillata*, omnes enim edulcorationes debent fieri cum Aquis destillatis, nam concreta Mercurialia ferè sunt salsa: jam Aqua communis etiam est salsa: ergò vix solvet Mercurialia. Spiritus Vini deflagrare permittit, ut quicquid est corrosivum, ab Oleo Spiritus Vini temperetur, & sic remedium tutum evadat.

Usus hujus *Turbith Mineralis Crollii* est ad gr. iv. vel v. pro scopo vomitorio. Non datur autem in forma Pulveris, ne attactu suo gingivas rodat, faucesque lædat; sed potiùs in forma Boli vel Pilularum: v. g.

℞. *Turbith. Miner. Croll.* gr. v.
Theriac. opt. q. s. pro incorporatione:
Aut etiam

Turbith hoc Minerale redigatur cum *Succo Liquiritiæ Hispan.* in formam *Pilularum*:

Mynsichtii autem *Turpethum Minerale* ita paratur:

℞. *Mercurium sublimatum corrosivum*:
Eumque solvit in *Aqua communi*, solutionem præcipitat cum *Oleo Tartari per deliquium*; præcipitatum hoc cum *Aqua destillata* vel *Aqua communi calida* crebriùs edulcorat, ut quicquid adhuc copiosi salis, tum acidi, tum urinosi, adsit, hac abluatur: tandem *Spiritum Vini* aliquoties desuper deflagrare sinit, ut penitus edulcoretur, & quicquid adhuc adsit, sub flamma ignis avolet. Ipsa verò edulcoratio cum Aqua Mellis non est necessaria, sed superflua.

Hujus *Dosis est à gr. v. ad vj*, ac eodem modo ac præcedens propinatur.

Usus hujus Turbith est, ut morbos fixos & ab aliis remediis planè inalterabiles, quantum possibile, tollat ac corrigat, partim viscidum, fomitem morbosum, potentissimè incidendo partim acidom quodvis vitiosum fixissimum absorbendo, partim ex vitriolica sua textura Ventriculum ad purgationes stimulando: Lues Venerea, Gonorrhœa maligna inveterata, item scabies ferina, Lepra, Gutta rosacea, quæ ab acido oriuntur specifico, sine hoc Turpetho Minerali vix corrigi possont: hinc inveteratas Quartanas subinde Turpethi usus ante paroxysmos eradicat, hinc, modò constent vires ægri, tutò hoc Turbith adhiberi potest: sic usum cosmeticum obtinet; nam acida ista, quæ vel saturnus vel Oleum Tartari corrigere nequeunt, hoc Turbith optimè corrigit.

Operatur ratione sua substantia, qua absorbet quodvis acidum, ratione sulphuris externi operatur colliquescendo humores viscidos: ratione Sulphuris & vitriolicæ suæ texturæ nauseam, sicque Vomitum efficit.

Rejicitur autem hic *Sal Vitrioli vomitorium*: Nam necessitate coactus quædam de eo dicenda. Nimirum ANGELUS SALA, Vicentinus, Chymicus celebris, sincerus, & industrius, *in suis scriptis Chymicis*, & speciatim *in Tr. de Ternario Emeticorum*, mirè extollit Sal Vitrioli vomitorium, ita ut etiam *Mannam vomitoriam* vocitet. Juxta hunc B. D. JOHANNES LANGIUS *in Misc. Curiosis*, etiam hoc Sal Vitrioli vomitivum extollit. Videndum igitur, quomodò fiat? quidque in recessu habeat?

Paratur hoc Sal Vitrioli vomitorium sequenti modo: *Vitriolum* calcinatur usque ad colorem obscurè prunneum, deinde *Caput mortuum pulverisatum* cum *Aqua communi* elixiviatur; solutio hæc filtrata igne blando evaporatur, & concrescunt Crystalli, quæ ferè colorem florum Persicorum æmulantur, & ipsum *Sal Vitrioli Vomitorium* constituunt.

Calcinatur ad colotem prunocum ideò; si enim totum

ad

Digitized by Google

ad colorem rubrum calcinaretur, loco Salis Vitrioli acquireretur inter elixiviandum genuinum Vitriolum, aliàs hoc non fit. Est itaque hoc sal non Spiritus, non Oleum, non Caput mortuum Vitrioli; nam hoc nihil suggerit; sed potiùs pars acida Vitrioli, quòd priùs in forma Spiritus & Olei fuit destillatum: Hæc pars cum particulis mineralibus colliquata per retortam non transivit, sed in ea permansit. Constat autem Acido vitriolico, eum substantia Vitrioli arctiùs colliquato; *omne verò Vitriolum constat ex acido sulphuris, & minera Martis vel Veneris invicem mixtis*. Igitur sal Vitrioli vomitorium nil aliud est, quam purius Vitriolum seu in quo est plus acidi concentrati corrodentis, minùs substantiæ mineralis metallicæ solutæ. Probo hoc; si enim aliquandiu aëri expositum fuerit hoc sal Vitrioli, successivè ex mutatione texturæ motu insensibili, candidissimum efflorescit in Vitriolum viridescens, & ita regeneratur.

Quoad usum hujus salis Vitrioli: sanè si quis unquam illud gustarit, nauseosissimum est remedium, quod tantos borrores excitat in Ventriculo, ut non tantum ad nauseam & Vomitus stimuletur, sed & per aliquot dies languores nauseosos patiatur Ventriculus: imò sub operatione hujus Salis Vitrioli tantoperè tonus Ventriculi laxatur, ut vix dici queat. *Vis ejus vomitoria non est à spiritu sulphuris, nec à minera Martis*, nil enim in his emetici est, & utimur quotidiè iisdem absque vomitu; *sed est potiùs à Venere*; cujus tantillum, vel mirum quantum integram Massam sanguineam afficere queat. Nam si in ℈j. *Salis Vitriolici* saltem ℈ß. sit mineræ corrosæ Veneris, erit mirè Vomitorium mirè enim dilatativa est vis Venerea, Ventriculoque Venerea sunt inimicissima.

Nocent autem Vomitoria:

1. Herniosis.
2. Gibbosis.
3. Pulmonum ulceribus laborantibus.
4. Hæmoptoicis.
5. Ophthalmicis.
6. Gravidis, &
7. Mulieribus, quæ patiuntur prolapsum sinus pudoris & procidentiam Uteri.

Vid. MYNSICHT *in Armament. Chymico pag.* 15. obi *de Tartaro emetico*.

Si Vomitua difficilis, sumitur haustus Cerevisiæ calidæ vel Juscylum pingue; sic is promptius succedit. Si Vomitus sequatur nimius, sumitur haustus Vini Rhenani tepidi; sic omnis Vomitus statim sistitur, & in præcordiis cruciatus facilè evanescunt, licèt à fortioribus Antimonialibus Stomachus irritatus fuisset: & licèt vice prima rejiciatur, reiteratum tamen cum buccella Panis, Vomitus certè sistit; item Opiata Aromaticis sociata; hinc Theriaca in Vino assumpta, moa Vomitum cohibent, aut etiam eadem Theriaca cum spiritu Vini crocato Ventriculo calidè applicata.

TITULUS II.

De Purgantibus per alvum.

SEquuntur nunc *Purgantia*: si enim per artem varia recrementosa per alvum rejiciantur, vocatur in specie *Purgatio*.

Locus Purgationis sunt *Intestina*, in quibus cùm non præexistant ea, quæ ejiciuntur, ventilanda erit, antequam ulteriùs progrediar, quæstio: *per quanam loca in purgatione artificiali transferantur excrementa in Intestina*? quando v. g. assumuntur Pulveres Jalappæ, Rhabarbari, Hellebori, & similes; quomodò per Intestina eapurgentur ista eacrementa? Resp. Loca ista, per quæ feruntur eò ex Massa sanguinea, esse tantum duos Ductus istos, Choledochum, & Pancreaticum, quibus Natura tunc temporis quasi abutitur; unde & quæ escernontur, frequentissimè flavedine tincta conspiciuntur: Hi enim Ductus sunt naturaliter distincti, ut quicquid ea Massa sanguinea in iis fuit separatum, ad Intestina amandent; quia nulli alii apparent Ductus: simul tamen probabilis admodùm PECHLINI videtur sententia, *Tractatu eleganti de purgant. cap.* 36. Simul etiam per Glandulas miliares, post intimam Intestinorum membranam sitas, mediantibus tubolis & parvis ductibus, ex dictis Glandulis in Intestina hiantibus, simul recrementa varia ex sanguine secreta in Intestina deponi. Jam vero licèt multi cum PLEMPIO & aliis Auctoribus statuant, quòd per Vasa etiam Mesaraica in purgatione artificiali separentur eacrementa; respondeo tameo, quòd sit contra legem Naturæ universalem, quæ talis est, & per experientiam confirmatur; quòd nempe nunquam fiat secretin cujusdam materię secernendæ ex Massa sanguinea, sine certo ac determinato cribro, per quod tanquam per filtrum separetur excernendom ab utili Massa sanguinea: sin verò immediatè, & contra tale instrumentum separativum, ut sic dicam, aliquid separetur è Massa sanguinea, tunc hoc fit promiscuè, nunc cum ipso Sanguine, uti hoc patet in fluau Hæmorrhoidali, & in Hæmorrhagiis quibuscunque criticis, necnon in Vomitu sanguineo Spleneticorum, interdum periodico & salotari, &c.: ita ut omnino existimem, per Vasa Mesaraica quæcunque nil in purgatione deferri ad Intestina, sed quicquid defertur, deferri eò per Ductum Pancreaticum, & Choledochum, & Glandulas dictas Intestinales miliares.

Equidem *optandum esset, darentur vera purgantia*, hoc est, quæ sordes saltem exerementitias ex corpore eliminarent, citra utilium nutritivorumque succorum depravationem simultaneam: Verùm vulgò dicta purgaotia non sunt talia, sed sub blandiente nomine virulentiam nocivam gerunt absconditam; hinc sanos & ægros æqualiter vexant, & tot sordes evacuant, quas impossibile esset citrà vitæ periculum in corpore existere. Hinc etiam tam iosignis oritur virium debilitatio post purgantium usum, morbis sub antiqua contumacia persistentibus, dum interim varia & gravia inferunt symptomata, in specie convulsiones, propterea etiam tam studiosè corrigi jubentur.

Omnia sanè purgantia nociva, & virulenta sunt Stomacho, sola Aloë & Rhabarbaro exceptis: operantur enim promiscua sua virulentia, & fermentativa colliquatione tam recrementosos quam alimentitios corporis succos resolvunt & colliquant, & quas non inveniebant sordes, corrumpendo nempe succos efficiunt, nisi eorum virulentiam robustior paulò Stomachus ratione succi fermentativi acidi plùs minùs correserit.

Operantur scilicet purgantia duplici ratione: vel *irritando*, & acrimonia sua amarissima pertinaciter vellicando Intestina; unde non tantum horum spasmi & violentæ contracturæ (*lacerantes*) Intestinorum, indeque propulsiones excrementurum sequuntur; sed simul etiam hiantia in ea orificia Vasorum, Choledochi & Pancreatici, item Glandularum miliarium, simul irritata & vellicata eructant uberiùs sua contenta. Unde etiam est, quòd hi duo Succi, si naturaliter sint constituti, utplurimùm tingant excrementa à Purgantibus colore subpallido & subflavo; qui color sæpiùs oritur ex Bile tingente, copioso tamen Succo Pancreatico diluta: sin verò vitiosè hi succi constituti sint, aut si Remedium assumptum habeat vim tingentem, qualia sunt Rhabarbarum, Aloë, remedia Martialia, & similia, tunc varii coloris varia oriuntur excreta. Vel secunda ratione operantur, *Sanguinem & inde natos succos fundendo* quodammodò, & simul colliquefactione in corruptelam resolvendo, unde sordes tam variæ ante Remedium non præexistentes post purgans assumptum in corpore generantur. Sub hoc tamen motu, quicquid heterogeneum est in sanguine, & à vitalitate proscriptum, faciliùs alreratur, & consequenter ejicitur, quam quod magis virale ac utile erit.

Omnia scilicet *purgantia habent acrimoniam volatilem insignem*, utut non semper æquè faucibus perceptibilem; quæ in Vegetabilibus fundata est in sale volatili oleoso acri, ratione adjuncti Olei insigniter amaricante, indeque viscidicatem insignem adjunctam habent; in Mineralibus verò vis laxativa in textura sulphurea vitriolica, aut sulphure volatili acri quasi arseoicali, radicata est. Hinc etiam *omnia Acida destruunt purgantia Vegetabilia* varia, quatenus destruunt eorum Sal volatile acre; item salia fixa, v. g. Sal Tartari corrigit Purgantia, quatenus corrigit eorum Oleum, & inde natam viscidicatem, colliquefaciendo texturam resinosam Purgantis, tollit; sicuti etiam Fermentatio Purgantium eadem mitigat, ferociamque nonnihil domat: In Mineralibus verò ea, quæ figunt Sulphur volatile, quę inter eminet Nitrum, tollit eorum, v. g. Antimonii, malignitatem purgantem, eamque saluberrimè diaphoreticam reddit.

Promiscuè ergò agunt purgantia in succos corporis nostri, tam nutritivos, quam excrementitios; unde sponte sua *ruit Divisio purgantium in Cholagoga, Phlegmagoga, & Melanogoga*; quia unum alterumve purgans loco omnium sufficiat: utut pro circumstantiarum ratione nunc debilius nunc fortius purgans eligendum sit. Nihilominùs tamen pro Morborum varietare solet interdum aliqualis *selectus horum purgantium* institui, quatenus sub generali virulentia laxativa, in quibusdam vis specifica causæ morbosæ alterativa est recondita hujus vel illius morbi, ob quam aliqualis selectus habendus; qua ratione Helleborus niger præter virulen-

Digitized by Google

sentiam laxativam etiam specialem habet vim contra affectus Melancholicos, Rhabarbarum ad affectus Renales: ubi per alvum evacuendæ fordes tenaciores, in specie acidæ præ reliquis confert Colocynthis ritè præparata, quæ in Hypochondriacis, morbis Mulierum chronicis, in Lue Venerea, Gonorrhœa virulenta, &c. bona est. utut varia Purgantia conveniant; in specie tamen Mercurius dulcis, si aliis permiscetur, uti evacuat, ita specialiter corrigit.

Laboramus abundantia Purgantium. Ea *Regno* autem *Animali* nil suppetit, cùm in hoc nullum detur. Ex *Vegetabilibus* ergò ex omni Purgantium caterva quatuor, vel quinque mitiora & tutiora pro scopo medico sufficiunt, v. g. *Jalappa*, *Senna*, *Helleborus niger*, qui nobilis, *Aloë*, *Rhabarbarum*, &c. quibus, pro stimulis nunc de *Scammonio*, nunc ubi fortiùs agendum, de extracto *Trochiscorum Alhandal*, addi potest. Ex *Mineralibus* sufficit *Mercurius dulcis*: omnibus præfertur Antimonium per inferiora saltem purgans ritè paratum. Hæc sufficiunt pro mille hominibus purgandis.

Modus usurpandi est varius, prout unum vel alterum remedium huic vel illi formæ aptum est; usitatissimè præscribuntur Purgantia in forma Pilularum, inter quas ex Extracto Catholico, variis additis terminantibus; in specie Mercurio dulci, ubi mitiùs laxandum, Massa Pilularum de Ammoniaco debito stimulo, sufficiunt. Verùm in Compositionibus Veterum Officinalibus, qualis de Hiera, &c. Purgantia sunt cruda in substantia addita minùs correcta, Ideò illa hodie non frequenter præscribuntur. Moderni sumunt Extracta Purgantium horum, sive sint simplicia, sive composita, quæ optimè fiunt per Spiritum Vini tartarisatum, vel beneficio Tincturæ Tartari vulgaris, ut ratione Salis Tartari corrigatur aliquo modo vis laxativa excedens venenosa. Pro Pilulis usualibus *Aloetica* ad imitationem LUDOVICI concinnatæ, vel TILEMANNI, præstant. Inter Pulveres Pulvis Jalappæ compositus sufficit. Infusa inter, Sennatum cum Rhabarbaro aut Helleboro est optimum. In forma Electuarii purgantia in parva dosi commodissimè usurpantur, si per fermentationem parantur, (sic parantur Colocynthis in minuta frustula concisa, Elaterium, Scammonium, in specie Esula, Tithymalus, & tractatur sic, *ut aliàs* Opium: de quo vid. Dn. LANGELLOT. *Epist. ad A. N. C.* ubi eleganter modum divulgavit.) Optimè succedit cum succo Cydoniorum vel Pomorum Borsdorffianorum, addito Sale Tartari, fermentationi committitur, dehinc filtratur, & inspissatur ad consistentiam *Rob* vel *Electuarii*. Sic fermentatum ratione hac à ℈j. ad ʒß, ad summum ʒj, propinatur; benè sapit, validè operatur, licèt correctum sit per fermentationem. Quippè placet, ea hoc Rob cum Spiritu Vini *Essentia* aut etiam *Extractum* præparari potest, & erit remedium magis tutum.

I. Quod attinet *Jalappam*: hujus vis solutiva juxta HELMONTIUM *ex* HIPPOCRATE, *depredatur aliquid de vita & facultatibus nostris*. Hoc autem de Aloë & Rhabarbaro via dici potest. *Jalappa* igitur est planta hodierno seculo tantùm ad nos allata, ac Veteribus penitùs incognita. Nam ex Indiis Occidentalibus, regione nempè Mexicana afferri solet. Dicitur aliàs *Mechoacanna nigra*: huic congeneralia *Metalista* dicta, viribus texturaque ferè eadem cum Jalappa conveniens; de qua vid. SCHROEDERUS *Pharmac. Append. pag.* 20. Quoniam verò ignoramus, quid sit, (utut quidam substituant eam radici huic Jalappæ) eam omittimus. Hæc Jalappa nostris in hortis culta crescit, dicitúrque communiter *Flos Mirabilis*, ab aliis *Mirabilis Peruviana*, *Jelsiminum Peruvianum*, estque justa MORISONIUM plantæ heteroclita, nullique florum speciei respondens. Probo autem (utot contrarium statuat WEDELIUS *in Diss. de Jalappa cap.* 21.) quòd idem sit flos, qui in hortis nostris crescit, cum Mexicana Jalappa, hisce modis.

1. Quia radix nostra in taleolos discissa eadem facie apparet ac Jalappa, ita ut ovum ovo non possit esse similius.
2. Ex effectu; nostra enim æquè purgat ac exotica. Nimirum ʒß. vel ℈ii. nostræ tantum præstant quàm ℈i. exoticæ; hæc enim magis est resinosa: nostra verò minus; adeoque hujus ratione dosis nonnihil augenda. quod ipsum io climatis differentia consistit. Imò observatum fuit, quòd succus foliorum Floris Mirabilis inspissatus, cum Saccharo in Syrupi consistentiam redactus, ac Infantibus propinatus, suaviter eos laxaverit. Confirmant hoc HOFFERUS *in Hercule Medico*, item HORSTIUS (*Pater*) *in observat.* Solus, quem miror, GEORGIUS HENRICUS VELSCHIUS (Vir inexaustæ lectionis) *in Decad. Curat. & Histor.* in quodam loco negat Jalappam nostram esse eandem cum Mexicana: non tamen addit rationem, sed opinor, eum deceptum fuisse libro illa rarissimo, qui vocatur *Thesaurus Mexicanus*, *Romæ impressus*, à FRANCISCO HERNANDEZ collectus, & post ab ANTONIO RECHO in ordinem redactus. In hoc fit ejus quidem mentio, nihil tamen de vi ejus laxativa dicitur. Hinc suspicor, VELSCHIUM exinde fuisse deceptum.

Usus Radicis *Jalappæ* Medicus est vel *generalis*, vel *specialis*.

1. *Generalis* est, quòd ab ejus Radicis assumptione alvus soleat provocari, & excrementa serosa plùs minùs flava egredi, citra tamen Ventriculi subversionem & Intestinorum intorsionem.
2. *Usum Specialem* quod concernit; humidioribus subjectis tantùm convenit; hinc etiam ad Cachexiam pituitosam, Hydropem, Fluorem album, affectus Catarrhales, &c. laudatur: in specie Hydropicis, imprimis à BORELLO *Histor. & Obs. Medico-Phys. Cent.* 2. *Observ.* 33. *pag.* 128. tanquam appropriatum remedium commendatum. Vis operandi consistit in ejus particulis resinosis, idest oleosis, ab acido fortiter concentratis, adeòque in particulis acido-salsis oleosis (D)

Probo hoc:

(1.) Si enim mediante Spiritu Vini Resina ex radice Jalappæ extrahatur, caput mortuum nil quicquam valet.

(2.) Quòd pinguior & faciliùs inflammabilis est Resina, eò melior & efficacior est Jalappa: hinc sequitur, quòd extractio non in aquoso menstruo, sed oleoso aut Spiritu Vini fieri debeat.

Malè igitur facit Medicorum vulgus, qui in Nodulis infundit Radicem Jalappæ Vino, Cerevisiæ, aut Aquæ communi: si enim hanc centum amphoris Aquæ infunderent, nihil tamen resinosæ substantiæ, sed tantùm mucilaginem quandam extraherent.

Modus operandi est *duplex*:

1. Particulis suis viscidis Ventriculo & Intestinis adhærendo provocat eorum spasmos, & sic contentorum excretionem.
2. Operatur etiam, quatenus subacta in primis viis, humores attenuat, dissolvit, acrimonia sua liquefacit, sicque in serosum liquamen vertit.

Probo hunc duplicem operandi modum binis exemplis:

(1.) Si recipiatur Resina Jalappæ, eaque cum Saccharo assumatur, hæc dosi gr. xv. sufficienter, cum insignibus tamen Ventriculi torminibus, operabitur: Resinosa enim substantia ei, & parietibus Intestinorum adhuc adhæret, hinc spasmi, tormina, &c. ac tandem evacuatio, & in prædispositis hypercatharses.

(2.) Si verò recipiatur hujus Resinæ Jalappæ ℈ß, & eum vitello Ovi subigamus, fit solutio blanda; nam vitellum Ovi oleosam Resinam resolvit. Potio hæc grata cum Aqua Fœniculi vel Menthæ ant cum Syrupo propinata, fine torminibus operatur. Ergò partim irritando, partim liquefaciendo, operatur Resina Jalappæ.

Utendi modus est *duplex*: usurpatur enim vel in *forma solida*, vel *fluida*. In *forma solida*, si recipiatur Pulveris ℈i. (quæ est ordinaria dosis,) operabitur quinquies, sex ies si scilicet in substantia usurpetur: Vel, ut meliùs operetur, jungitur cum Tartaro, vel Tartaro vitriolato; quoniam detergendo viscidum loco stimuli additur: v. g.

℞. *Crem. tart.* gr. xv. ad ℈i.
Pulv. Jalapp. ℈ß, gr. aii. ad gr. xv.
Olei destill. Anisi vel *Macis*. gut. i. vel ii.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Purgans.

Propinetur in vehiculo fervido, ut meliùs dissolvatur Tartarus.

Si stimulum addere jubet:

℞. *Pulv. Jalap.* ℈ß. gr. xv. vel xvj.
Crem. Tart. vel *tart. vitriol.* vel *Arcan. duplic.* gr. xii. ad xv.
Stam. prep. gr. i. vel ii.
Olei destillat. Anisi, vel *Macis*, vel *Cinnam.* gut. ii.
M. D. S. ut anteà.

Vo-

(D) *De Jalappæ natura & analysi, ejusque vi cathartica, alibi dabitur opportunior disserendi locus.*

Vocatur *Vegetabile Purgans polychrestum*, ad plures usus sufficiens.

Vel alia ratione præscribitur.

℞. *Pulv. Jalapp.* ℈ß. ad gr. xv.
Nitri parif. ℈ß. (vel *Nitri* gr. iv, ad vj, & *Salis Tart.* gr. iv.)
Scamm. prap. gr. j. vel ij.
Olei destillat. Anisi vel *Macis* gutt. j. vel ij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis laxativus pro una vice.

Sine torminibus purgat. Vel

℞. *Crem. Tart.* ℈j.
Resin. Jalapp. ℈ß.
Sal. Tart. gr. vjj.
Olei destillat. Anisi gutt. ij.
M. f. *Pulvis*.

In forma *Boli*:

℞. *Conf. flor. Tunicæ* ʒß.
Crem. Tart. gr. xv.
Pulv. Jalapp. ℈ß.
Olei destill. Macis gutt. ij.
Cum *Syr. Rof. sol.* f. *Bolus*. S.
Bolus purgans.

℞. *Pulp. Passul.* ʒij.
Pul. Julapp. ℈j.
Scamm. sulphurat. gr. j.
Syr. Fumar. q. f. f. *Electuar.* S.
Electuarium Purgans.

In *Pilulis*.

℞. *Extr. Cathol.* gr. xij.
Mag. Jalapp. gr. iv.
Extr. Troch. Alhand. gr. ij.
M. f. *Pilula*. S.
Pilulæ Purgantes.

Quoad *formam fluidam*: usurpatur in *Essentia*, qualis fit, si ℞. *Spiritus Vini* aut *alius appropriatus*, & affundatur *Radici Jalappa* cum *Cortice Citri*. Vid. BARTHOLINUS *in Epist.* E. g.

℞. *Spiritus Vini*, vel *alius Spiritus rectif.* ℔j.
Rad. Jalapp. ℥iv.
Cort. Citri ʒvi.
Croci (qui coloris gratia additur) gr. v.

Stent hæc in infusione in loco tepido, filtretur liquor, ac usui asservetur, diciturque *Essentia citrata*, cujus dosis ab ʒß ad ʒvj. Estque hæc nil aliud, quàm Resina liquefacta, quæ ita propinatur; si enim abstrahatur Spiritus Vini, remanet Resina liquefacta.

In forma *Misturæ*;

℞. *Aqua Hyssopi* ℥i.
Cinnam. ʒiij.
Pul. rad. Julapp. gr. xv.
Extr. Troch. Alhand. gr. ij.
Syr. Cichor. cum Rhab. ℥ß.
M. f. Potio: S.
Potiuncula Purgans.

Item si ipsa Resina in forma Misturæ desideretur. v. g.

℞. *Ref. Julapp.* ℈ß. ad gr. xij.
Sal. Tart. gr. vi. ad vii.
Cum f. q. *Syr. Ref. simpl.* vel *solutiv.* aut *similis suavioris*, fiat *Syrupus gratus*.

Sal Tartari huic potioni admiscetur, ut Resinam corrigat, ejusque in Ventriculi plicis pertinacem adhæsionem prohibeat.

In forma *Emulsionis* si desideretur:

℞. *Sem. Melon. exc.* ʒß.
Resin. Julapp. gr. vj, vii, viij, ix. ad xiv.
subigatur, deinde affundatur.
Aqua tepide Rosar. vel *Mentha* vel *alius approp.* ℥i.
& redigatur in *liquorem lacteum*; (oleum enim Seminis solvit Resinam, & sic coëunt in formam Emulsionis;) adde
Aquæ Cinnamomi ʒij.
& edulcoretur cum *Syrupo Rosato solutivo*, aut *alio quodam* grato, aut *Rotul. Manus Christi*,
M. D. S.
Emulsio laxativa pro una vice.

Addi etiam possunt *Scammonii sulphurati* gr. ij. aut *Extr. Troch. Alhand.* gr. j. cum gr. viij. *Sal. Tartari*. Denique D. HARTWIGIUS cum vitello Ovi seq. modo propinavit.

Resina Jalapp. sumit gr. vii, viii, vel ℈ß. in robustioribus verò g. xij. & xv. subigit cum *vitelli Ovi* dimidia parte, vel cum integro vitello: hinc affundit *Aqua Foenicul.* vel *Mentha* ℥ß, vel q. f. ut fiat *emulsiformis Potio*: addit deinde *Aqua Cinnam.* ʒj. vel ʒij. & *Sacch. aut Syr. Cinnam.* parum pro edulcoratione;

D. S.

Emulsio purgans.

Suaviter & copiosè operatur. Propinavi hanc Misturam fœminæ robustæ, quàm copiosè suprà & infrà inde purgavit, citra tormina tamen & anxietates. Ubi igitur paulò exactiùs purgandum est, hæc Mistura potest recipi.

II. Post Jalappam pergo ad *sennam*, quæ unum ex optimis & mitissimis est Purgantibus. Hæc primatibus Medicinæ, Veteribus Græcis, fuit incognita, nihilque de hac apud HIPPOCRATEM. Cùm verò Ars Medica à Græcis ad Arabes, Saracenos & Mauros fuerit devoluta, Arabes in locupletanda ea fuerunt occupati, nobisque fruticem hanc notificarunt. Dicitur autem *Frutex Alexandrina*, quòd prope Alexandriam in Ægypto optimæ notæ inveniatur. Simillima frutex hæc est Coluteæ vesicariæ, unde subinde hujus folia illius foliis adulterantur, nam Colutea etiam vesicas, in quibus semen reconditum, habet, non tamen est planta eadem. Differunt in eo: quòd flos sennæ genuinus sit stellatus (E) albus, flos autem Coluteæ papilionaceus & luteus: Prætereà vesicæ sennæ sunt compressæ, Coluteæ verò vesicæ sunt turgidæ. Differentiam hanc habet JUNGIUS (Vir Eruditus) *in Doxoscop. prope finem*. Nihilominùs tamen cognata videtur Colutea sennæ ex eo, quòd Colutea in dupla dosi tantum præstet, quantum senna in simplici, quod primus docuit BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hist.* 60.

Hujus sennæ Alexandrinæ *tantùm in usu sunt Folia, & quidem ordinariò sine stipitibus*; hi enim sunt Fibræ corticis, hinc longè fortiores quàm ipsa Folia, torminaque excitant, quare etiam rejiciuntur. Sunt qui putant, ideò non recipi stipites, quòd adstringant, quod tamen est falsum; Nam ideò potiùs rejiciuntur, ne nimis torminosum sint remedium.

Horum autem *Foliorum Senna exsiccatorum usus est* vel *generalis*, vel *specialis*. *Generalis* est; dum ab eorum usu alvus aliquoties laxatur, plerumque tamen cum torminibus circa umbilicum: Quæ rejiciuntur, sub habitu seroso, viscoso, flavedine tincto, conspiciuntur: Interim tamen unum ex mitioribus est Purgantibus. *Specialis* est, dum pro purgatione per ἐπίκρασιν in usu est, ideòque potiùs in morbis Chronicis, quàm Acutis, (cùm in his potiùs Vomitus quàm purgantia conducant) usurpatur.

In morbis igitur Chronicis usurpatur, imprimis dum producta morbosa eliminat, & viscosa evacuat: hinc v. g. in Quartanis, Febribus aliis chronicis, affectibus Hypochondriacis, Hystericis, in scorbuto, Ictero nigro, & in specie Melancholia hypochondriaca, senna est inter usitatissima laxativa; unde à Veteribus relata inter Melanagoga, quæ succum Melancholicum, i. e. Acidum vitiosum, à vitio primæ digestionis natum, per ἐπίκρασιν purgant, in specie in affectibus Melancholicis: non est adeò acris seu caustica, quàm alia purgantia, unde siccioribus tantùm ac calidioribus conducit.

Vis ejus operandi residet in substantia mucilaginosa, unde tantùm per menstrua aquosa (scilicet per Aquam, serum lactis, Cerevisiam, aut Vinum) extrahitur cum vel sine ebullitione Mucilago, cujus nucleus est quasi resina subtilis ac acris, à qua via laxativa dependet. Hæc autem *Mucilago est nunc volatilior, nunc spissior ac tenacior*: *Volatilior* blandè operatur, sine insigni alteratione: *Posterior* autem crudelia tormina excitare solet. *Cavendum igitur*, ne sub infusione in loco calido Mucilago ista spissior unà extrahatur, sicque ægrum maximis torminibus vexet; hinc ordinariè, ut eò meliùs operetur, *corrigentia vel stimulantia*, nimirum Tartarus, & Zingiber, addi etiam solent. Zingiber additur, quoniam ejus acrimonia corrigitur vis stimulatrix laxativa Sennæ; Tartarus verò, vel Cremor, vel Sal Tartari additur, ut horum medio Mucilago ejus eò meliùs detergatur, & attenuetur, ne tanta tormina excitet: *Nunquam igitur Senna absque Tartaro vel Zingibere præscribenda*.

Modus utendi duplex est: *vel in substantia seu forma Pulveris, vel in Infuso* adhibetur. *In forma Pulveris* datur ordinariè à ʒß. *ad* ʒj. *In Infuso* datur ordinariè ʒij. *ad* ℥ß. Quoad *Pulverem*: prostat in Officinis *Pulvis Sennæ Montagnano* (Profess. Patavini) compositus ex *Tartaro* & *Sennæ*, qui feliciter usurpatur ad hunc usque diem: quoniam autem est nauseosus, rarò hodiè adhibetur. Qui ergo in forma Pulveris Sennam præscribere volunt, ita ut per ἐπίκρασιν tantùm operetur, v. g. in morbis Chronicis, ubi alvus siccior & phlogosis

(E) *Ad rosaceos reducit* Tournefort in Institutionibus class. 21. sect. 5. gen. 1.

gosis adest, item in Scorbuticis, Hypochondriacis, &c. sequentem in modum præscribat:

℞. *Crem. Tartari,*
Fol. Senn. sine stip. an. ʒij.
Zingib.
Semin. Anisi,
Cinnam.
Galang. an. ℈ß.
M. f. *pulvis.*

De hoc Pulvere capiat æger pro liberanda alvo; vel in prandio cochleari uno jusculi, vel quantum cultelli cuspis capere potest, & suaviter laxabit.

Quoad *Infusum* malè infunditur Senna à ʒij. *ad* ℥ß. Senna certè multum largitur & requiritur plus Menstrui. *Jam ergò Senna cum Tartaro aut infunditur, aut simpliciter ipsi coquitur: Quæ infunditur* simpliciter, ipsi pro solutione additur Sal Tartari; si verò *coquitur*, additur Cremor Tartari; Folia enim Sennæ nonnisi ebulliendo solvuntur cum Cremore Tartari. *Interim rarior sit Sennæ usus in forma Decocti cum Tartaro*, quo mucilaginosa substantia tenerior evaporat, & spissior tantùm remanet; *sed potiùs in Infuso utimur*. Rarò tamen infunditur sola absque Helleboro nigro, qui plerumque additur & blandè operatur: v. g. pro dosi una præscribatur talis *potio laxativa*, & quidem per blandam *Decoctionem cum Cremore Tartari:*

℞. *Fol. Senn. sine stipit.*
Rad. Polypod. an. ʒiij.
Crem. Tart. ʒj.
Coqu. in f. q. *Aqua simpl.* vase clauso.
℞. *Colatur.* ℥iij.
adde
Aqua Cinnam. ʒiij.
Syr. Borrag. ℥ß.
M. S.
Potio laxativa pro una vice.

Per solam verò *Infusionem cum Sale Tartari*,

℞. *Fol. Senn. sine stipit.* ʒij. iij. vel ℥ß. (non ultra ℥ß.
Zingib. vel *Sem. Anisi* ℈j.
Salis Tart. gr. xv. ad ℈j.
Infundatur in f. q. *aqu. simpl.* vel *Fumar.* vel *Cichor.* Stent in loco tepido per noctem: mane Colaturæ recipiatur qu. pl. Si mitiùs operari debet, recipiantur Infusi Senn. ℥ij. si vehementiùs, recipiantur ℥iv.
Colaturæ addantur
Aqua Cinnam. ʒij. vel ʒiij. ad ℥ß.
Syr. Rosat. solut. ʒij. vel ℥ß
M. D. S.
Potiuncula purgans pro una vice.

Sunt Potiones gratæ palato, & elegantissimæ: Leviter operantur, non hypercatharsin inferunt. Color ruber est à Sale Tartari.

Vel, quod melius est, *cum Helleboro nigro* aut *Rhabarbaro* sequenti modo:

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ʒiß. vel ʒij. ad ℥ß.
Rad. Helleb. nigr. ʒß. ad ʒj. (vel *Rhabarb.* ʒj. ad ʒij.)
Sem. anisi ℈j. ad ʒj., vel *Zingib.* ℈j. ad ʒß.
Sal. Tart. gr. xv. ℈j. ad ʒß.
Infund. in f. q. *aqu. simpl.* vel *Beton.* vel *Fumar.* vel *Hyssop.* vel *Cichor.* stent in loco tepido per noctem:
Colatur. ℞. ℥ij. iij. vel iv. adde
Aqua Cinnam. ʒiij. vel ℥ß.
Syr. de Pom. vel *Rosat. solut.* vel *alius pro edulcorat.* ℥ß.
M. D. S.
Potiuncula laxativa.

Possunt etiam de Colatura recipi ℥vi. pro duabus dosibus.

Quòd si pro pluribus dosibus infundatur, v. g. in Melancholia Hypochondriaca; (qui enim habitus sunt calidioris, iis minùs acria, & calefacientia, sed potiùs humectantia conducunt, & sequens Infusum locum habet, quo etiam in alvo adstricta ad plures dies, creberrimè etiam in doloribus Colicis feliciter usus sum:)

℞. *Passul. min.* ℥ß.
Contunde in mortario marmoreo, affundendo
Aqua fervida ℔iß.
Vel ebulliant Passulæ conquassatæ in Aqua communi;
℞. *Decocti* hujus *fervidi* ℔iß.
Infunde
Fol. Senn. sine stipit. ℥iij.
Crem. Tart. ℥j.
Flor. Violar. p. iij.

Stent in loco tepido, vitro benè clauso, donec frigescant, frigefactus liquor detur pro lubitu; vel omni mane vel vesperi, vel alternis diebus; in Melancholia Hypochondriaca pro scopo evacuandi, primasque vias apertas servandi, & sordes eliminandi: capiat æger ℥iij. vel iv. Ultra octo dies autem hoc Infusum vix asservari potest: mox enim acescit.

Quòd si in morbis Chronicis, Febribus, v. g. Quartana ad Hecticam declinante, & Febribus intermittentibus chronicis confirmatis, in quibus evacuatio ante paroxysmum fieri debet, *Infusum Sennæ* expetatur, sequens esto:

℞. *Fol. Senn. sine stipit.* ʒiij.
Rad. Helleb. nigri ʒiß.
Zingib. ʒß.
Sal. Tart. ℈ij.
Potest etiam addi *Radix Acori.*
Incisa ac contusa includantur *Nodulo*, infundanturque
Aqua vel *Cerevisiæ fervida* ℔iß.
& in loco tepido successivè frigescant.

De hoc Infuso æger quartanarius hecticus recipiat duabus vel quatuor horis ante paroxysmum ʒij. vel iij. & exinde blandè evacuabitur.

Ubi Infantes immorigeri purgandi sunt:

℞. *Fol. Senn. sine stipit.* ʒj. ad ij.

Hæc sola includantur *Nodulo*, Injiciantur que *Cerevisiæ*, quam potant, sic sufficienter evacuabuntur, præsertim si parum *Salis Tartari* addatur.

III. Pergo ad *Helleborum nigrum*, ita dictum à suis radiculis nigris: flore enim est candidum, aut interdum etiam roseo: Econtrà Radix *Hellebori albi* est alba, flos verò nigricans. Dicitur & *Veratrum* Helleborus à *vertendo*, quòd mentem soleat vertere. Eligitur imprimis *Stiriacus*, Germanis dicitur *Niess-Wurtz*: Ex hac Radice radiculæ tantùm recipiantur, in medio enim Radix est lignosa, quæ non eligitur. Constant autem radiculæ hæ partim ex cortice Radicis, partim ex ipsa Radice lignosa: Jam in omnibus Lignis in cortice dupla, sicque major vis est, quàm in ipso Ligno, ita ut cortex Ligni Sancti in simplici dosi, tantum valeat, quantum ipsum Lignum in dupla dosi, quod probè notandum. Planta est planè singularis; viret enim perpetuò, in specie sub intensissima hyeme, mense nimirum Decembri, & Februario; sub ipsa etiam nive lætissimè florescens. Radix saporis est perquam acris, pungentis: tamen sine singulari ardore: habet ergò in se acrimoniam similem isti, quæ in Antiscorbuticis deprehenditur, adeòque acrimonia ista non adeo caustica ac acris est. Hinc notandum, quòd *ex Radice calcinata nullam ferè aut paucissimam Sal fixum acquiratur*; totum enim concretum particulis volatilibus constat.

Usus ejus est, vel *generalis*, vel *specialis*. In genere Hellebori internum usum sequitur perturbatio ventris ac tormina, hinc secessus serosi, aquosi & mucilaginosi, &c. A Veteribus inter Melanogoga refertur. *In specie* PARACELSUS maximi fecit hanc plantam, quam ubique in scriptis suis laudat, eamque mutato nomine *Dauram* vocavit, dicitque, *Helleborum quatuor morbos Cardinales curare*, nimirum *apoplexiam, Epilepsiam, arthritidem, & Nephritidem.* Certum equidem est, quòd in morbis Chronicis, præsertim qui nervosum genus afficiunt, Epilepsia, item in Mania, Helleborus niger singulare quid obtineat.

Quoad *operandi modum, duæ facultates in eo distinguendæ*: *Facultas laxativa, & alterativa. Facultas laxativa* consistit in mucilagine acriore, quæ primis viis adhærens easdem stimulat: *Facultas alterativa* consistit in particulis volatilibus, & facilè evaporabilibus, antiscorbuticis; hinc vim corrigendi habet specificum istud Acidum, quod Melancholicos, Scabiosos, Quartanarios, &c. vexat. Certè sunt, qui ex Radice hac parant Essentiam, quæ non laxat, sed alterat. Vis igitur alterativa præprimis usus ejus primarius est. Vis ejus *consistit tam in Mucilagine, quàm in Resina*, unde tam per Menstrua Aquea, quàm Oleosa, v. g. per Spiritum Vini, quo Resina acris elicitur, extrahi potest. Ista autem præcipitatio magis placet, quando per Menstrua Aquosa extrahitur. Imò frequentissimum est, ut uterque modus conjungatur pro *Essentia* tam laxativa, quàm alterativa obtinenda.

℞. *Rad. rec.* minutim incis. qu. pl.
Infund. in f. q. *Aqua communis*; ebulliat leniter vase clauso, stent in digestione, continuetur hæc quousque tingatur; omnia hæc mixta evaporent ad consistentiam *Rob.* Capiti mortuo affundatur *Spiritus Vini*, sic elicitur *Essentia* resinosa; post abstrahitur Spiritus Vini, & utraque Extracta, tam Extractum mucilaginosum, quàm & aliud resinosum scilicet, misceantur

tur; cui si aliquid *Salis Tartari* pro correctione aliquali adderetur, vix erit improbandum.

Modus utendi jam superest; Nempe *in substantia rarò aut nunquam adhibetur;* nimis enim acrimonia sua volatili turbat corpus, adeò ut referat & ANGELUS SALA, quod radiculæ Hellebori fonticulis impositæ mirè corpus turbarint. Recipiatur ergò potiùs in Infuso, aut Extracto. De cætero in usu etiam est radix Hellebori non præparata. In Officinis quidem usitatum est, ut radix Aceto infundatur verùm sic mirè castratur. Error hic exinde natus: Observarunt enim, omnia Purgantia esse medium quoddam inter venenosum, & medicamentosum, in genere quòd toti systemati nervoso sint inimica; Hanc contrarietatem corrigere conati sunt Veteres per Aromatica, ut, verbi gratia per Mastichen, Zingib. &c. Verùm, cùm hæc correctio à posteriori tantùm fiat, & malum tantum productum, non hostis ipse eadem profligatur, illa parum valet. Dein *omnium Purgantium Vegetabilium vim tam Acida, quam Alcalia enervant;* ver. g. Acida, ut Phlegma Aceti, Spiritus Vitrioli, Phlegma Vitrioli acidulum, &c. omnia Purgantia Vegetabilia corrigunt, quia texturam eorum resinosam concentrando penitus enervant, ita ut nec dissolvi commodè, nec in partes solidas aut fluidas agere queant: sic igitur radix Hellebori potiùs castratur. Ex opposito *Salia fixa etiam quævis corrigunt Purgantia*, alio tamen modo; sic Sal Tartari corrector est omnium Vegetabilium Purgantium, nam non dissolvunt Salia fixa texturam resinosam, sed viscidiratem Purgantium maturè removent, & commiscibilitatem eorum cum humoribus corporis nostri promovent: sic Resinæ purgantes per Salia fixa resolutæ, facilè in nobis subiguntur, & in corpore nostro alterantur. Ergò *Radix Hellebori cum Aceto præparata nil valet.* Usus potiùs est Radicis recentis selectæ in Infuso, ubi menstrua aquosa eliciuntur. *Infunditur* autem *Helleborus rarò solus, sed ferè cum Senna*, ita ut modò Senna, modò Helleborus in dosi prædominetur; semper tamen & Sal Tartari pro correctore resinositatis additur, ut sic suavius operetur. Seligatur Aqua in Infuso pro illis, qui medio modo se habent. Serum Lactis autem in Scorbuticis sicсioribus, in Hypochondriacis, & qui *καύματα* viscerum habent: Porrò in Scabiosis & Sanguine scorbutico imbutis. Eligitur autem Vinum pro utcumque sanis. Sit igitur v. g. in Scorbuto sequens Formula:

> ℞. *Rad. Helleb. nigri* ʒ ij.
> *Fol. Senn. sine stip.* ʒ i.
> (addi etiam potest aliquid de Polypodio, Nasturtio) &c.
> Infund. in s. q. *seri Lactis depurati* per noctem; mane
> ℞. *Colat.* ℥ iij.
> adde
> *Spiritus Cochlear.* ʒ i.
> *Aqua Cinnam.* ʒ ij.
> M. f. *Haustus purgans* pro una dosi.

De cætero in Nodulis frequentissimus est Hellebori usus; hic enim modus optimè convenit pro pluribus dosibus.

Quoad *Extractum*: vel recipi potest Extractum compositum superiùs dictum, vel quod alii compendiosiùs faciunt.

> ℞. *Radiculas Hellebori nigri* incisas, infundunt *Vino Rhenano*, digerunt tamdiù, donec *Vinum* sapore & colore *Hellebori* impregnetur, post inspissant ad consistentiam Rob.

Qui meliùs habere cupiunt, addunt sub infusione *Sal Tartari*, sicque habent *Extractum Hellebori nigri correctissimum*.

Quodvis igitur horum Extractorum habueris, solùm illud, quod cum Spiritu Vini extrahitur, est suspectum, facitque tormina. Prætereà optimè, & in forma Pilularum Extractum Hellebori adhibetur, v. g. in Epilepsia habituali omnium optimè sumitur cum Mercurio dulci.

> ℞. *Extr. Helleb. nigri ritè par.* ℈ß. ad gr. xv.
> *Mercurii dulc.* ℈ß. vel gr. xv. ad ℈i. pro ratione subjecti:
> Adde pro stimulo
> *Extrem. Troch. Alband.* gr. i. ad iij.
> (vel *Scamm. sulphurat.* gr. j. vel ij. & *Extract. Troch. Alband.* g. j. vel iß. vel ij.)
> Cum *s. q. Ess. Menthe*, vel *Salvia*, vel *Ligni Sassafr.* aut *Sancti*, *F. Pilula.*
> D. S.
> Pilulæ Sanguinem purificantes.

Vel pro purgando Scorbutico aut Cachectico etiam nostro climati peculiari.

> ℞. *Mass. Pilul. Tartar. Querc.*
> *Extr. Helleb. nigr.* an. gr. xij. ad gr. xv.
> *Scamm. prap.* gr. i. ad iij.
> Cum *s. q. solut. Martis q. s. f. s. Pil.* pro una dosi;

CNOFFELIUS (egregius ille Paracelsista) in usu habuit *Pilulas Balsamicas* dictas, tantumnon polychrestas, quarum basis est Helleborus niger, suntque egregiæ in morbis chronicis pro scopo blandè evacuandi. Pilulæ ipsæ sunt seqq.

> ℞. *Mass. Pilular. de tribus Ruf.*
> *Extr. Helleb. nigri* an. ℈ ß.
> M. f. *Pilula.*

Jussit capere ante cœnam. Conferantur etiam de his M. A. N. C. *German. in Append.* Si voluit formulam habere magis compositam, addidit & miscuit

> *Tart. vitriolat.* gr. v.
> *Resin. Jalapp* gr. i.

Hæc compositio reverà est tutissima, qua etiam feliciter semper usus fuit in morbis Chronicis, blandè enim operantur.

Aloë autem Pilulas de tribus *Ruf.* ingrediens, ita præparata sit, ut pars ejus gummosa magis quasi extravertatur, resinosa verò infringatur vel separetur. Ad imitationem harum Pilularum seqq. præscribere soleo;

> ℞. *Mass. Pilular. de tribus Ruf.*
> *Extr. Helleb. nigr.* an. ℈ß.
> *Vitrioli martis ad albed. calc.* gr. v.
> *Scamm. prap.* gr. i.
> Cum *s. q. Ess. Gum. Ammoniaci*: f. *Pilula*;
> quales Hypocondriacis nostratibus proficuæ existunt.

Sunt qui destillando etiam *Liquorem ex Helleboro nigro* elicere satagunt; sed effectus nondum voto respondit. Sic BORRICHIUS (vir in rebus naturalibus expertissimus) *in sua Sapient. Hermet. contra Conring.* refert, se ex Radice Hellebori nigri per Balneum Mariæ destillasse Aquam, quæ autem maxima tormina excitavit in corpore.

Alii

> ℞. *Rad. Helleb. nigri* ℔ß.

Infundunt in Mens. j. *Vini Rhenani*, destillant per alembicum; dicuntque suaviter purgare; sit autem fides penes experientiam. Ipsa Folia Hellebori in formam *Essentiæ* redacta, citra vim solutivam tantùm sunt alterativa, & in specie in Melancholia hypochondriaca proficua. Conf. THIERMAIERI (Medici Bavari) *Consil. & Curat. med.* ubi *de Helleboro* multa sunt egregia: item CLAUDIUS THEODATUS *Pant. Hygiast.* ubi etiam multa ex aliis Auctoribus non-indigna congessit.

IV. Post Helleborum nigrum sequitur, *Aloe*, quæ duplex vel *Asiatica*, vel *Americana*: Nam tam in America, seu India Occidentali, quam in Asia seu India Orientali crescit *Aloe Americana* non est in usu, sed utimur saltem *Aloe Orientali Asiatica*. Planta ipsa nil aliud est, quàm species Sempervivi (F), & utut vocetur Sempervivum maximum marinum, tamen etiam in locis intermediis, ipsis & collibus largiter crescit. *Planta est ingens, foliis crassis ac acutis, succo turgida*, &c.

Ex hac planta ferè exsiccata (non ex radice) elicitur succus, qui postmodùm inspissatus instar piceæ resinæ ad nos adfertur; hinc prout succus hic præparatur, & sub præparatione vel impurior vel purior existit, eatenus *quadruplex est: Aloe enim dividitur in Caballinam, Hepaticam, Succotorinam, Citrinam* seu lucidam. Omnium purissima est lucida (*Picis aurei coloris instar est.*) Juxta hanc est *Succotorina*, quæ ex Insula Succotara Indiæ Orientalis ad nos adfertur. Cæterùm *Hepatica* ita dicta, quòd ex obscuro rubro, & lividi coloris veluti Hepar sit, vix recipitur, nisi pro usu externo in unguentis: *Caballina* est omnium pessima; variis enim sordibus inquinata: dicitur ita, quòd Caballis seu Equis soleat propinari. Ergò succus hic expressus (pro more aliorum succorum vegetabilium) est concretum non simplex, sed in duas alias partes divisibile, nimirum est concretum ex parte ex substantia *gummosa*, & ex parte ex substantia *resinosa* constans. Hoc autem facilè probari potest.

> ℞. *Aloe.*
> Cui affundatur *Aqua*, tunc substantia *gummosa* liquescit in Aqua; substantia autem *resinosa* in fundo instar picis manet, quod contra lotionem observatur.

Mali

(F) *Genus* Aloes à *Genere* Sedi *seu* Sempervivi *quammaxime distat juxta Methodum Tournefortianam.*

Male nimirum in Officinis recipi solet respectu scopi laxativi Aloe lota, sed nihil valet, quia substantia sua gummosa maximam partem privata est. Hæ binæ substantiæ (resinosa & gummosa) binas quoque facultatibus præditæ sunt; substantia *mucilaginosa* seu *gummosa laxat*, inspissata nimirum & more usitato ante prandium, vel mane adhibita; Contrà *substantia resinosa adstringit*, *detergit* viscidum, amaritie sua balsamica qualvis humorum alterationes *corrigit*, bilem *acuit*, in specie in atonia Ventriculi colluvieque ejus serosa resina ac egregium est remedium. Præterea in specie adhærendo Hæmorrhoidibus, easdem ad sui fluxum provocat. Novi quendam, qui sibi usu Pilularum Aloëticarum provocavit fluxum Hæmorrhoidalem, non secus ac fluxus Urinæ cruentus hoc usu fuit concitatus. Veteribus, tam *Græcis* quàm *Arabibus*, *Aloë fuit usitatissima*, ita ut basis fuerit omnium Pilularum. Integram etiam sumpserunt absque molestia, & quidem tam pro scopo laxandi, quàm pro scopo Ventriculum roborandi. Egregium quoque remedium est Aloë, si pulvis ejus Vulneri recenti inspergatur, aut etiam, si Spiritu Vini infusa imponatur Plagis; sic enim absque suppuratione & putredine juvat. *Moderni tamen Aloën minùs usurpant*, tum ob nauseosum amarorem ac odorem, tum quòd omnibus subjectis non æquè conveniat. Qui enim sunt constitutionis siccioris, macrioris ac calidioris, iis minùs conducunt Aloëtica, sive laxare sive exsiccare velimus. Moderni igitur distinguunt Purgantia in ea, quæ fiunt confertim & una vice, & in ea, quæ successivè fiunt, &, ut vocant, per *ἐπίκρασιν*, v. g. si in morbis Chronicis purgare volo, propino Purgantia successiva & per Epicrasin operantia; si negotium fit per Pilulas, vocant *Pilulas usuales*. Pro scopo evacuandi minùs convenit Aloë, sive integra sumatur, sive substantia ejus gummosa tantùm ad ʒj. propinetur. *Potissimùm ergò usus ejus est in Pilulis usualibus.* In morbis Chronicis successivè ægris Pilulæ hæ convenient; verbi gratia: Laborat quia malo Hypochondriaco vel Hydrope, vel corripitur Mulier affectibus Hystericis: In his omnibus morbis Chronicis confirmatis Purgationes fortes non semper conveniunt, sed tantùm per *ἐπίκρασιν* instituendæ, non ut radicitùs tollamus morbum, sed ut successivè peccans evacuemus; ita ut si verb. gr. non possum confirmatos affectus Hystericos penitus tollere, tamen præcaveo symptomata, si scilicet quavis septimana, vel menstruo spatio hisce Pilulis usualibus utar. Et quidem Aloe sumitur integra, scilicet in substantia in subjectis humidioribus: pars ejus gummosa in subjectis calidioribus aut acidioribus; verbi gratia: Si cuidam Hypochondriaco succulento aut lautè viventi Pilulæ Aloeticæ, quovis mense aut singulis 14. diebus usurpandæ, essent præscribendæ,

℞. *Aloës lucid.* ʒij.
Gumm. Ammon. in Aceto liquef. (notanter dico in Aceto liquef. si enim depuretur, & evaporet, magnam pateretur jacturam Gum. Ammoniacum (ʒj.
Tart. vitriolat. ʒß.
Cum *s. q. Ess. Gum. Ammon.* f. *Pilulæ minores*.

De quibus capiat æger vesperi duas horas ante cœnam, numero impares, v. g. 11. 15. &c. quæ altero mane blandè evacuabunt.

Si verò hæ *Pilulæ usuales* præscribendæ ad *Uterum* prono, loco Aloes lucidæ recipio Aloen liquidam, cum Aqua communi, aut Aqua Cichorii, aut succo hujus extractam: Sicuti & loco *Glassianarum* aut *Francofurtensium Pilularum*, sequentes *Pilulæ usuales* parari possunt:

℞. *Aloën lucidam, cum Aqua Cichorii*, vel *Fœniculi in leni digestione extractum.*

Alii

℞. *Succum Cichorii, Rosarum, Violarum*, &c. cujus ope elicitur Mucilago, quæ filtrata ac inspissata in Extractum nigrum abit.

Ex hoc solo fiant Pilulæ parvæ ex uno grano, ij. vel iij. Conf. LUDOVICI *Pharmac. pag.* 134.

Hic est optimus & simplicissimus Aloes usus. Quòd si quis *usuales magis compositas*, desideret, is modò dicto Extracto gummoso Aloes, addat Extractum Gummi Ammoniaci: v. g.

℞. *Extr. Gummi Aloes* ℥ß.
Ammoniaci ʒij.
Vitrioli Martis ad albed. calc. ʒj.
Troch. Alband. gr. xij.
Cum *s. q. Essent. Martis* f. *Pilul.*
Dosis harum sint xv. vel xx.

Hæ Pilulæ erunt egregium præservativum, in morbis Chronicis sub decremento Lunæ ante novilunium assumendæ.

V. Post Aloen, quæ cum Rhabarbaro sola habetur innoxia, ad hoc *Rhabarbarum* pergo, plantam polychrestam, & ægris egregiè proficuam. Nominatur *Rha*, à fluvio Asiam & Europam circa regionem Septentrionalem secernente, qui fluvius hodiè in Muscovia *Wolga* dicitur: vid. OLEARII *Itinerar. Pers.* Nam frequentissimè ibi crescere perhibent, unde etiam *Rhea* vocatur.

Hic autem moneo, *Rha* esse *duplex*: vel *Barbarum*, vel *Ponticum*: *Rhabarbarum* est vel *verum*, vel *Monachorum*: *Ponticum* est vel *verum Thracicum*, vel *vulgare*, dictum *Centaurium majus*. Hæc probè sunt distinguenda, aliàs confusio oritur.

Rhabarbarum verum, quod hodie in Officinis recipitur, est Sinense, nullumque aliud habemus verum Rhabarbarum, quàm quod ex Sina ad nos affertur.

Rhabarbarum Monachorum dicitur, quòd in claustris Monachorum vestigia hujus Rhabarbari inveniantur: Nam Monachi commentati in Mesuen & Arabes de Materia Medica, ignorarunt Rhabarbarum, ejusque loco substituerunt *Hippolapathum majus.* Quia verò Hippolapathum hoc à Monachis nobis pro vero Rhabarbaro obtrusum, adhuc hodiè dicitur Rhabarbarum Monachorum.

Dixi *Rha Ponticum duplex* esse: vel *verum Thracicum*, aliàs *verum Alpini Rha* dictum, qui primus hoc ex semine progerminare fecit. Dicitur Rha Ponticum, quod in regione juxta Pontum Euxinum imprimis repertum fuit. Et hoc ab ALPINO in peculiari *Tract. de Rhabarbaro vero* est descriptum. Opponitur huic *Rhaponticum vulgare*, quod nihil aliud est, quàm *Centaurium majus*, quod ab ignorantibus Pharmacopœis pro Rhabarbaro fuit habitum. *Nostrum tamen Rhabarbarum Sinense toto differt cœlo ab illo Rhabarbaro Dioscoridis.* Nam Rha Veterum fuit *Rha Ponticum verum Alpini*; unde Veteres de vi laxativa Rha nonnuerunt, de qua tamen nil GALENUS, nil DIOSCORIDES habent. Omnia verò hæc Rha, tam verum Sinense, quàm adulteratum, item Ponticum seu Thracicum, *sunt de genere Lapathorum*, ad quæ tanquam genus hæc Rhabarbara ceu species pertinent. (G) Conf. MUNTINGIUS *de Britann. Veterum*, ubi egregia de hoc habet. In specie tamen horum Lapathorum quædam laxant magis, quædam minùs: Nam Sinense Rhabarbarum & Hippolapathum quidem laxant; hoc tamen in dupla, illud autem in simplici dosi. Radix Rhabarbari veri est lutea, parum rufescens, ponderosa, egregiè amara, os adstringens ac *duplici substantia gaudens*:

1. *Volatili* acrinscula, quæ in subjecto aquoso mucilaginoso fundata est, quæque levissimo igne avolat, ut nihil de ea remaneat; in qua tamen vis laxativa residet.
2. *Fixiori* adstringente, amaricante, absorbente, anodyna.

Hæ sunt potiores posterioris substantiæ fixioris facultates: Hinc uti ratione prioris substantiæ blandè laxat, ita posterioris respectu adstringit, & ad omnes fluxus, omnesque laxos & dissolutos morbos confert; si enim in substantia assumatur, primo blandè laxat, pòst adstringit. *Hepati adeò consecrata Veteribus, ut anima Hepatis* fuerit dicta: Uti enim ipsi hæmatoseos negotium Hepati tribuerunt, ita hodierni hanc vim de tono Hepatis explicare debent: hinc Ictero, Hydropi, &c. conducit. PARACELSUS *multum ei in Nephritide tribuit*, quod verum etiam est: Nam præterquàm quòd urinam suo colore tingat, observatum quoque fuit, Rhabarbari usum etiam in Nephritide conducere, quatenus scilicet Renum spiritum insitum confortando, vel fermentum vitiosum corrigendo, juvat.

Utendi modum quod attinet. Veteres dosi ʒj. in substantia exhibuerunt, quæ dosis nimis magna est; In *Infuso* potiùs cum aliis, aut *in Pulvere* adhibetur. Quoad Infusum, in usu est v. g. *in Febribus Tertianis* sequens:

℞. *Summ. Cent. min.* M. j.
Rhabarb. el. ʒij. vel ʒiij.
Fol. Sena. sine stip. ʒj.
Salis Tartari ℈ß.
Infund. in s. q. *Vini Absinth.* per noctem; mane colaturæ ℞. ℥iij.

D. S.

Vinum Absinthiacum purgans.

Præ-

(G) *Minimè ad species* Lapathorum *recencendum est* Rhabarbarum; *hoc enim est flore monopetalo campaniformi*, *notante* Cl. Tournefortio, Instit. rei Herb. class. 1. sect. 4. Lapathum *verò est planta genus flore stamineo*, *hoc solo ab Acetosa diversum*, *quòd acido sapore careat*: *quapropter à* Rhabarbaro *longè distans*.

Digitized by Google

Præterea etiam usurpatur in *Infuso* pro pluribus dosibus, nimirum cum *passulis* pro scopo hepatico, ut vocant, seu pro scopo temperandi, & dyscrasia Sanguinis, in *Ictero*, *Cachexia*, *&c.* corrigenda; v. g.

℞. *Passul. min. conquass.* ℥j. ad ℥iß.
Rhabarb. el. ℥ß. ad ʒvj.
Cinnam. ʒij.
infundantur in
Aqua comm. ℔iß.

Stent vase clauso per 24. horas in Balneo Mariæ: mane coletur.

Est potio grata, ægrisque admodùm proficua. Rarum est, quòd præcisè pro scopo purgandi assumatur, sed potiùs pro atonia viscerum corrigenda adhibetur. In hunc finem in Hæmorrhagiis nimiis, pro scopo præservativo & correctivo, in Fluxibus alvi, & in iis, qui ad Hydropem inclinant, adhibetur: v. g. *in Dysenteria*, ejusque principio, sæpiùs similis Pulvis mihi fuit in usu:

℞. *Rhabarbari electi.*
Corn. Cer. usti an. ʒß.
Extr. theriacal. gr. iv. (aut hujus loco *Laud. opiati* gr. iß.)
Olei destillat. Cinnam. gutt. j. vel ij.
M. f. *pulvis*.

Communiter Rhabarbarum tostum recipitur; sed nil valet: sumendum igitur potiùs integrum, non verò tostum; Sic in fluxu Hæmorrhoidum sequens præscripsi remedium;

℞. *Rhabarb. elect. non tosti* gr. xv.
Hæmatit. præp. ℈ß.
Corall. rub. præp. gr. v.
M. f. *pulvis*.

Laxat alvum, & simul Hæmorrhoides sistit. Sic in Electuariis etiam contra Hæmorrhagias nimias Narium, Uteri, &c. semper addendum est Rhabarbarum: in specie pro Cachecticis & Hypochondriacis sunt, qui parant *Electuarium alterans*, Bilem inertem acuens, tonum Hepatis restituens, simpliciter ex Passulis & Rhabarbaro: sed in specie in *Ictero flavo* expertum est sequens remedium;

℞. *Passul. min. conquass.* ℥iv.
Rhabar. el. exactè pulverif. ℥ß.
Cum *s. q. Syrupi Rosar. solut.* M. pro *Electuario*.

De quo capiat æger mane quantitatem Nucis moschatæ, Isti etiam, qui reconvalescunt à morbis acutis, recipiant hoc Electuarium, & ingens solamen percipient.

Sunt etiam, *qui Electuarium ex Extracto Rhabarbari* parant cum Spiritu Vini; sed hoc nihil valet: Alii cum Aqua parare solent, rectiùs & prudentiùs quidem, quamvis & hoc limam mereatur. In Officinis prostat *Syrupus de Cichorio cum Rhabarbaro*, qui Infantibus statim post partum propinatur, ut meconium, & varias istas sordes, quas in Utero contraxerunt, evacuet: Acui hic Syrupus potest cum ℈i. vel ʒß. Syrupi emet. *Angeli Sala*. Alii habent *Elix. proprietatis cum Rhabarbaro*, quod laudo. Prostant etiam alia.

VI. Restat *Scammonium & Colocynthis*; quæ duo raro simpliciter pro purgatione adhibentur propter vehementiam & violentiam: sed ferè semper loco stimuli aliis Purgantibus adduntur, nimirum quando non sumitur integra alicujus Purgantis dosis, sed abbreviatur, tunc additur de his aliquid pro stimulo: v. g. sint præscribendæ Pilulæ purgantes, tunc recipitur *Massa Pilularum Tartarearum Quercet.* ʒß. ad minimum; si verò alia addantur, recipitur harum *Pilularum* ℈i., & adduntur *Scamm. præpar.* gr. ij. & *Trochiscor. Alhandal.* gr. j. pro stimulo.

℞. *Mass. Pilular. de Hier. cum Agar.*
Amm. Querc. an. ℈ß.
Scamm. præpar. gr. ij.
Trochis. Alhand. gr. j.
Cum *Oleo destillat. Macis* f. *pilulæ*.

℞. *Massæ Pilular. de Hier. cum Agar.* gr. xij. xv. ad ℈i.
Gum. Ammoniaci cum Aceto soluto ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. ij.
Extr. Troch. Alhand. gr. j.
Cum *s. q. Essent. Absinth.* vel *Lignor.* vel *Ligni Sassafr.*
f. Pilulæ pauciores, vel plures, prout placet.

Sunt polychrestæ. Addi etiam *Extract. Absinth.* ℈ß. potest.

℞. *Extr. Cathol. Andern.*
Panchym. Cr. an. ℈ß.
Gum. Ammon. cum Aceto liquef. gr. xij.
Scamm. sulphurati,
Extr. Troch. Alhand. an. gr. j.
Cum *Tinctura Tartari* f. *pilulæ*.

℞. *Extr. Panchym. Croll.* gr. xv.
Gum. Ammoniac. cum Aceto sol. ℈ß.
Scamm. sulphurat.
Extr. Troch. Alhand. an. gr. j. vel ij.
Cum *Elix. propr.* vel *Tinctura Tart.* f. *pilulæ*.

℞. *Extr. Panchym. Cr.* vel *alius* gr. xv. ad ℈i.
Absynth. gr. vj.
Scamm. sulphurat.
Extr. Troch. Alhand. an. gr. j. vel ij.
Cum *Tinctura Tart.* vel *Vitrioli Martis*, vel *Elix. propr.* f. *pilulæ*.

Item in Pulveribus:

℞. *Tartari vitriolat.* gr. xij. ad xv.
Scamm. sulphurat. gr. ij. vel iii.
Troch. Alhand. vel *Extr. hor.* gr. j. vel ij.
M. f. *pulvis* pro dosi;
Cui etiam addi possunt.
Olei destillat. Anisi gutt. ij.

Hic Pulvis quinquies, sexies, vel septies purgat, uti aliàs bona purgatio comparata esse debet; quia Digestivum tartarisatum promovet omnium Purgantium vim. Pulvis hic non fit molestus, mihi valdè familiaris. Purgantia enim non nimis violenta sint, nec in magna dosi præscribantur; sed lenia, & quæ vel sexies vel septies tantùm ad excretionem stimulant:

In Bolis:

℞. *Pulv. Hypochond. laxat.* ʒj.
Scamm. præp. gr. j. ad ij.
Cum *Cons. Rosar. laxat.* f. *Bolus*.
D. S.
Bolus purgans.

Jam ergò *Scammonium* considerandum venit, quod nihil aliud est, quàm *succus inspissatus præstantissimus Convolvulorum*; quæ ita dicuntur, quod assurgendo palmitibus adhærcant: Græcè Σμιλαξ, Germanicè *die Winden*.

Hæc *Smilax dividitur in levem & asperam: Ad asperam* pertinet *Sarsaparilla*: *Levis iterum est vel major, vel minor: Major* dicitur *Convolvulus major sylvestris*; & huic opponitur *minor*, cujus folia etiam lactescunt. Ad Convolvulos hos leves pertinet *Scammonium*, simillimumque est Convolvulo nostro majori levi, & radice tantùm differunt. Reperitur in Syria, *præfertur tamen Scammonium Antiochenum*, ita dictum, quòd circa Antiochiam crescat. Ex hoc exprimitur *succus*, qui *inspissatus dat Scammonium*. Hic autem succus duplici modo elicitur: vel Radix ingens recipitur, & desuper abscinditur, hinc in medio sui perforatur, reponiturque in locum tepidum, sic in medio foraminis copiosum Lac transudat, qui Succus lacteus repositus optimum dat Scammonium: vel Radix & Planta simul contunduntur: Succusque exprimitur; est tamen Scammonium hoc modo adulteratum. Priori modo Veteres suum Scammonium præpararunt.

Adulterari etiam solet Scammonium cum Lacte esulino aut tithymalino; succus enim Esolæ aut Tithymali mirè accedit ad formam Scammonii. *Adulterium autem hoc duplici modo cognosci potest*:

1. *Scammonium genuinum* non est adeò acre, quàm Lac esulinum.
2. *Scammoneum genuina*, cum aqua simplici trita, spirat odorem aromaticum non ingratum, quod ipsum vim ostendit alterantem; quod non facit adulterata.

Jam *Scammonium* hoc est succus compositus pro more Vegetabilium *ex gummosa & resinosa substantia*. *Resinosa* autem est *duplex*: *vel acrior, vel magis iners, insipida, ac picea.* Prior cum *spiritu Vini*, posterior mediante *Aqua* elicitur. *Posterioris modus est v. g.* si

℞. *Scammonium*:

& teratur cum *Aqua simplici*, fit mistura quasi lactea: Gummosa substantia, aut cum contenta Resina picea decantatur cum Aqua; spissa verò materia remanens nullius est pretii, nisi quòd tormina excitet. *Modus hic est* BRENDELII, describiturque in *Chymia* sua *in Artis formam redacta*, quam quibusvis aliis præfero.

Præparatur tamen etiam seorsim Resina cum Spiritu Vini: laxat hæc, moderatè tamen, præsertim cum aliis mixta. Prostat in Officinis *Pulvis Cornachini Comitis de Warwick* de quo *Auctor peculiarem librum* conscripsit, qui conducit ad quosvis morbos acutos. Basin ejus constituit Resina Scammonii; v. g.

℞. *Resin. Scammon.* ℈ß.
Antimonii perfectè cum Nitro alcalis. (vulgò sumitur Antimonii diaph. sed malè) gr. viij.
Crem. Tart. gr. iij.
M. f. *pulvis*.

Hic

Hic Pulvis diversimodè operatur; modò enim laxat, modò vomitum excitat. Ad hujus Pulveris imitationem aliquoties felici cum successu in *Tertianis* præscripsi sequens.

℞. *Resin. Scamm.* gr. xij.
Antimon. diaph. gr. ix.
Crem. Tart. gr. v.
M. f. *Pulvis.*

Prodest imprimis in Sanguineis, Pituitosis, &c. In subjectis Macris, Biliosis, Melancholicis, &c. non æquè succedit. Resina Scammonii autem in hoc Pulvere non tam pro scopo laxandi, quàm alterandi recipitur.

Usus Scammonii in genere est, ut sit stimulus in Purgantibus. In specie sub usu ejus excrementa excerni solent tenuia, fluida, paulò acria; unde Veteribus inter *Cholagoga* relatum. *Operandi modus est duplex*: Nimirum *substantia sua resinosa adhærendo & vellicando; substantia verò sua gummosa colliquefaciendo humores, & in serosum liquamen permutando*, operatur: Tamen in se non adeò vehemens aut virulentum est remedium, quàm illud est, quod vulgò prostat; cum nonnisi ex ipsa Radice habemus Scammonium. Imò etiam Infantibus Scammonium propinari potest, & si Pulveribus salinis addatur, satis operatur: Sic in usu est, si præscribatur:

℞. *Crem. Tart.* gr. xv.
Tart. vitriol. ℈ß.
Scam. præpar. gr. ij.
Troch. Alband. gr. j.
M. f. *Pulvis.*

Hic pulvis a 6. vicibus, blandè tamen, operatus fuit,

Vel

℞. *Pulp. Passul.* ʒiß.
Tart. vitriolat. vel *Salis digest. Syp.* vel *salis Ammoniaci* gr. xij.
Resin. Jalapp. gr. vj.
Scamm. sulphurat. gr. ij.
Cum *Syr. Ros. sol.* f. *Bolus.* S.
Electuarium purgans pro una vice.

Simili modo *aliis Catharticis additur*, v. g. si sit præscribenda Potiuncula ex Extr. Hellebori nigri & Scammonio, pro stimulo non recipiatur Resina, quam in odio habeo, quia tormina excitat. Recipiatur ergò potiùs *Scammonium pulverisatum*, huic affundatur *Succi Cydoniorum, per se depurati* q. s. probè agitentur, & in digestionem ponantur, sic extrahitur Mucilago, quæ inspissata, vel in forma Extracti, vel Pulveris sumenda.

Veteres alium modum pro Scammonio corrigendo habuerunt: loco enim *Succi Cydoniorum*, receperunt *Pomum Cydonium*, cui excavato indiderunt Scammonium, vocaruntque posteà *Diagridium*.

Correctio Scammonii per sulphur nil valet. Fundamentum consistit in eo, ut spiritus acidus incensi sulphuris corrigat Scammonium.

Jam vero

1. *Sulphuris fumus acidus* penetrans inæqualiter afficit Scammonium: quædam enim particulæ plùs, quædam minùs alterantur.
2. *Spiritus ejus acidus* castrat & enervat Scammonium.

Ergò *Brendeliana correctio omnibus præstat*. Si ulteriùs corrigere placeat, Emulsioni addatur *Oleum Tartari per deliquium* sed tum in majori dosi danda. Rarum aliàs est, Scammonium per se pro scopo purgandi adhiberi, interdum tamen fit, ut vel in substantia, vel resina adhibeatur: v. g. Potio sequens in forma Emulsionis grata præscribi potest;

℞. *Resin. Scamm.* ℈ß. gr. xij. ad gr. xv.
Teratur cum
Sacchari ʒij. vel ʒiij.
affundendo sensim
Succi Citri vel *Cydonior.* ℥ß. vel ʒvj. ad ℥j.
Misc. exactè, fiat *Potio lactea*:
quæ blandè & eleganter operatur

Vel

℞. *Scammon. crud.* vel *præpar.* ℈ß. ad gr. xv.

Teratur c. s. q. *Aquæ Rosar.* cum pauco *Oleo Tartari per deliquium* acuata, in mortario lapideo, ut fiat *Emulsio*: quæ decantetur à fæcibus, & addito pauco *Aquæ Cinnamomi* edulcoretur cum *Sacchara* vel *Syrupo quodam*, & erit *Potio grata*.

VII. *Ulteriùs* sese offert *Colocynthis*, cujus etiam unicus est usus pro stimulo. Species est Cucurbitæ sylvestris (H), vehemens purgans. Germanis vocatur *Coloquinthen*, Arabes vocant *Handal*, ac eum præposito Articulo *Al*, quod idem est ac *Hic, Hæc, Hoc*, vocatur *Alhandal*. In usu tantùm est pulpa hujus Cucurbitæ maturæ, quæ ex Ægypto exsiccata ad nos affertur. Semina ejus minùs sunt in usu, utut LOBELIUS eorum usum deprædicet.

Usus ejus est vel generalis vel specialis: *Generalis est*, quòd inter vehementissima Vegetabilium emineat Purgantia; nam cum gravissimis torminibus purgat. *Quoad usum specialem*, proverbium est Practicum: *Quæ alia non attingunt, ea attingit Colocynthis*, adeòque ad Pituitas vitreas Veteribus dictas, seu mucilaginosissimos humores, prodest; hinc inter *Phlegmagoga* primatum ducit, ac in Lue Venerea præ aliis laudatur.

Colocynthis hæc

1. *Saporis est amarissimi*,
2. *Simul adhæsivi*; &
3. *Sub minimo multùm diffusibilis*.

Ab his particulis est, quòd usum Colocynthidis sequitur æstus insignis, sitis clamosa, inflammatio ventriculi, tormina ventris, hypercatharsis, imò periculum convulsionis: modò igitur ejus nimia acrimonia temperetur.

Cæteroquin sanè latet in ea vis resolutiva & laxativa humorum tartareorum, hinc in Colocynthide est vis Menses stimulandi juxta HELMONTIUM; hinc Fœtum & Secundinas pellit. In specie Cachecticis conducit, unde & quibusvis Elixirlis Anticachecticis addi solet Colocynthis. *In correctione Colocynthidis commendo, ut extrahatur cum menstruo aqueo potiùs, quàm spirituoso*, Aqua enim temperat Resinam Colocynthidis. *Veteres per Gummi Tragacantha, Oleum commune, Laudanum*, &c. correxerunt, in Trochiscos subegerunt, & vocarunt *Trochiscos Alhandal*: Alii cum *Urina humana* correxerunt. Optima tamen correctio est, quæ fit cum *Sale Tartari essentiali*, & si diutiùs digeratur cum sale Tartari, acrimonia ejus perit, remanetque tantùm sapor amarus.

Utendi modum quod attinet: nunquam per se exhibetur Colocynthis, nisi in fortiori Clysmate. Recentiores Colocynthidem petiæ includunt, uti hoc imprimis urget LOBELIUS; quod valdè risi, cùm petia via correxerit virulentiam ejus: Igitur potiùs in Infuso, vel in forma Trochiscorum, vel Extracti adhibeatur. In *Infuso Nodulis* laxativis additur dosi ʒß ad ʒj. in subjecto robusto. *Optimus modus est in forma Trochiscorum* ad gr. j. vel ij. pro stimulo; non enim utor alia ratione Colocynthide, quam sub forma Trochiscorum. *Extractum nunquam*, quia minùs tutum, usurpare licet: nam propter resinositatem insignia tormina excitat. Sunt qui dicunt: *si Poma Colocynthidum recipiantur, ac incisa destillentur per alembicum*, sic adscendere *Oleum*, quod satis purgat. Sed sit fides penès experientiam.

VIII. Restat *Mercurius dulcis*, qui Extractis Purgantibus commodè additur, ut fiant *Pilulæ Polychrestæ* in morbis Chronicis, quales Lues Venerea, Scabies ferina, Epilepsia inveterata, & alii contumaciores affectus: v. gr. ponam talem Scabie ferina laborantem:

℞. *Extr. Panchym. Cr.* vel *Hellebor. nigr.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ß. ad gr. xv.
Scamm. sulphur. gr. j. vel ij.
Extr. Troch. Alband. gr. j. vel iß.
Cum *Ess. Menthæ* vel *Ligni Sassafr.* f. *Pilulæ*,
quæ vocantur Mercuriales, S.
Blut-reinigende Pillen.

Vel

℞. *Conf. Fumar.* ʒj.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈j.
Scamm. præp. gr. v.
C. *Syr. Rubi Idæi* f. *Bolus*.

TITULUS TERTIUS

De Diureticis.

INter Purgantia generalia, convenientia sunt *Diuretica*, per Urinæ copiosum fluxum sordes recrementosas evacuantia, suntque ea vel *Volatilia* vel *Fixa*: E. gr. *Diureticum Volatile* sit.

℞. *Aquæ Petrosel.* ℥ij. vel iij.
Ononid. vel *Alkekeng.* ℥j.
Malvat. Juniperin. ʒvj. ad ℥j. vel ℥iß.

Spi-

(H) *Imò ad* Anguriam *& foliis in profundas lacinias dissectis, & fructus forma accedit: eo tamen ab illa & à reliquis Cucurbitaceis differt, quòd fructu amaro sit & minimè eduli.*

Digitized by Google

Spiritus Lumbr. per putref. ʒiij.
Tartari vol. vel *Carmin.* ʒß. ad ʒj.
Syr. Hed. terr. vel *Fœnic.* ʒiij. ad ʒvj.
M. f. *Potio*, cochleatim sumenda,

℞. *Aqua Heder. terr.*
Ononidis,
Petrosel. an. ℥j.
Malvat. Juniperin. ℥jß.
Spiritus Lumbr. terrestr. per putref. rect. ʒiij.
Salis Ammoniaci ʒjß.
Syr. Hed. terr. ℥j.
M. f. *Potio*.
Dosis 2. 3. vel 4. cochlearia.

℞. *Aquæ Hed. terr.*
Ononid.
Petrosel. an. ℥i.
Malvat. Juniper. ʒvj.
Spiritus Lumbr. terrestr. per putref. ʒiij.
Olei destillat. Terebinth. gut. iij. vel *Juniper.* gut. vj.
Syr. Heder. terr. ʒvj.
M. D. S.
Mixtura diuretica pro aliquot vicibus.
Vel

℞. *Aqua Fragor.* ℥ij.
Tinctura Tartari ʒij.
Syr. Hed. terr. ʒß.
M. f. *Potio*.

℞. *Aqua Fragor.* ℥iij.
Sal. essent. Tartar. ʒiij.
Clyss. urinosi ʒj.
Syr. Hed. terr. ℥ß.
M. f. *Potio*.

℞. *Aqua Fragor.* ℥iij.
Lapill. Cancr. præp.
Spiritus Salis dulc. an. ℥j.
Syr. Hed. terr. ℥ß.
Misc. pro *Potione*.

Pertinent huc *Tartarea volatilia*, *Spiritus Tartari volatilis* probè rectificatus, *Tinctura Nephritica Ammelungi*, quæ paratur ex *Silicibus solaribus* (sunt certi Silices, qui maculas flavas habent, prope Saalfeldium reperiuntur) *Nitro*, *Tartaro*, & *Minera Antimonii Ungarici*, invicem mistis, & per retortam tubulatam paratur, non rectificatur. Modus observandus: Dissolvitur *Nitrum* in *Aqua simplici*, & post miscetur cum *reliquis speciebus*, seponitur in cellam, ut probè subigatur, & postmodùm destillatur. Est *Tinctura Nephritica solaris* multi usus, non saltem pro Diuresi, sed & Sudore, in affectibus maximè Scorbuticis non contemnenda.

Non cedit huic *Spiritus Carminativus* polychrestus *de tribus Doct.* MICHAELIS, destillatus ex *Tartari* & *Nitri* ana, per retortam tubulatam in receptaculum, in quo aliquantulum *Spiritus Vini tartarisati*: liquor destillatus aliquoties à *Sale Tartari* vel à *Capite mortuo proprio* probè rectificatur, & ita asservatur; & sic est *Spiritus Tartari volatilis* egregiè diureticus, & ob vim discutiendi flatus, dictus *Carminativus*, usus egregii in morbis multis.

℞. *Spiritus Sal. Ammoniaci*,
Lumbr. terrestr. an. ʒij.
M. S.
Spiritus Diureticus:
Dosis 40. usque ad 50. guttas.
Bis in die assumatur in haustu Vini, aliàs fit Sudoriferum; in Vino verò ratione alcali mutatur in salsum:

℞. *Tinctura Tartari tartarisat.* ℥ß.
Dos. 50. gutt.

℞. *Tinctura Tartari* ʒij.
Alyss. urinos. ʒj.
M. D. S.
Tinctura Diuretica.
Dos. 40. gutt.
Vel

℞. *Spiritus Carmin. de tribus* ʒiiß.
Lumbr. terr. ʒiß.
M. S.
Spiritus Diureticus.
Dosis 40. guttul.
Vel

℞. *Liqu. Terra fol. Tartari* ʒiij.
Spiritus Sal. Ammoniaci ʒiß.
M. S.
Mixtura Diuretica.
Dosis 40. gutt.

Pertinent huc Succinum & Sal volatile Succini, Diureticorum apex, Oleum destillatum Succini, Petroleum, omnia Raphanacea, Aromatica, Alliata, Cepæ, &c. quibus præ aliis adnumero Persicariam acrem, quæ mirabile est Diureticum, & simul præservativum Nephriticum; Alkekengi, Terebinthina, Oleum destillatum Terebinthinæ, Juniperus, Oleum destillatum, & Spiritus baccarum Juniperi; in specie *Malvaticum Juniperinum*, quod fit ex *Spiritu baccarum Juniperi*, *Rob Juniperi* affuso & digesto: Camphora, Urina humana, & inde natum sal Ammoniacum, ejusque spiritus, Lumbrici & eorum Spiritus per putrefactionem paratus. & sal volatile: spiritus & sal volatile Bufonum, propter vim alimenti Bufonum, quia vescuntur Muscis de Cantharidum genere, Scarabæi Majales, & ubi fortiter agendum, infusum Asellorum, & Cantharidum ritè paratum: e. g.

℞. *Canthar. pulveris.* ℈j.
Infundantur in
Vini Rhen. opt. ℥iij. vel iv.
Stent in loco tepido per aliquot dies & noctes, filtretur per chartam, S.
Vinum diureticum.

Dosis gutt. x. xv. ad xx. adscendendo, in haustu tepidi jusculi; vel hujus Infusi cochleare permiscetur aliis septem cochlearibus Vini vel Cerevisiæ: de qua Mistura una die cochl. j, altero die 2. & sic adscendendo, propinentur: vid. BARTHOLINUS *Cent. 5. Histor. Anatom.* 82. & *C. 4. Epistol. pag.* 93. 343. & 400. Interdum excitat Vesicæ exulcerationem, & Mictum cruentum, qui curatur statim per uberiorem haustum Lactis, præcipuè cum sale Tartari. Omnibus præfertur succus Betulæ, de quo vid. HELMONTIUS *de Lithiasi*. Fermentat instar Vini, degenerat tandem in Acetum aere: & in Nephritide planè est singulare remedium. Vel fiat *Decoctum Diureticum*.

℞. *Herb. Fragar.*
Parietar. an. M. iß.
Rad. 5. Aperient. ʒx.
Bacc. Alkekeng.
Juniperi. an. ʒvj.
Sem. Fraxini.
Cicer. rub. an. ʒiij.
Arcan. Tartari ʒij.
Coqu. in *Aqua Petrosel.* & *Alkekengi*: In colat. lib. iß. dissolve
Rob. Juniper. ℥ij.
Syr. Alth. Fern. ℥i.
Spiritus Salis cum Spiritu Frag. dulc. q. s. pro grato sapore.
Vel:

℞. *Ras. ligni Juniperini* ℥iij.
Coq. in s. q. *Aqua simplic.*
℞. *Colatur.* lib. iß.
Cui ferventi infund.
Bacc. Juniper. rec. ʒiii.
Rad. Fœnic. ʒj.
Terra fol. Tartari ʒiij.
Stent in infuso per noctem: Colatura edulcoretur cum *Syrupo de 5. radicibus*.

Diuretica Fixa in specie sunt omnia Salia artificialia salsa composita, qualia Tartarus vitriolatus, Nitrum, *sal digestivum hypochondriacum*, quod fit, si destillatur *spiritus salis Ammoniaci* ex *sale Ammoniaco* & *sale Tartari*: remanet *Caput mortuum* salsum, quod potens est Diureticum: item Salia Vegetabilium ritè calcinando parata, uti sunt sal stipitum Fabarum, sal Genistæ, & suo modo sal Fimi columbini, &c. sunt Salia salsa, & calcinatione diuturna fiunt alcalisata: item mediæ quasi temperatæ naturæ sunt Rob Juniperi, Semen Violarum, Milii Solis, & ex his paratæ Emulsiones concinnæ pro Urina pellenda; Extractum Alkekengi; item Vinum, in quo Silices candefacti aliquoties extincti fuerunt: v. g.

℞. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Salis Genist. ℈ß.
M. D. S.
Sal diureticum.
Vel

℞. *Tartari vitriolat. ritè par.* ʒiß.
Salis stip. Fabur.
Genist.
Fimi columbini an. ʒß.
M. f. *Pulvis* pro aliquot dosibus.
Sumatur in vino: vid. HOFFMANNUS *in Meth. Medendi*.

Addi pro lubitu etiam possunt *Olei destillati Terebinth.* vel *bac-*

Digitized by Google

baccar. Juniperi gutt. iv. v. vel vi.

℞. *Tartari vitriolat.*
Salis Fim. columb. an. ʒiß.
Stip. Fabar.
Genist. an. gr. xv. ad ℈j.
M. f. *Pulvis.*
Hauriatur in Vino.

℞. *Tartari vitriolat.* ʒß.
Salis stip. Fabar. vel *alius* ℈i.
Olei destillat. bacc. Juniper. gutt. iv.
M. pro duabus partibus.

℞. *Tartari vitriolat.* ℈i.
Lapill. Cancr. praep. ʒß.
Salis flore. columb. gr. xv.
Vol. Succini ℈ß.
M. f. *Pulvis*,
div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis salinus Diureticus cum Vino sumendus.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ʒß.
Salis stip. Fabar. vel *flore. columb.* vel *Genist.* ℈i.
Olei destillat. bacc. Juniper. vel *Terebinth.* gutt. iv.
M. f. Pulvis pro duabus dosibus.

℞. *Tartari puri*, vel *Crem. Tartari*, vel *Nitri puri*, vel *Nitri antimoniat.* ℈ij.
Sal Tartari ℈i.
Olei destillat. Terebinth. vel *Juniper.* gutt. iij.
M. pro duabus part.

Vid. *Tartarus tartarisat.* LUDOVICI *in Pharm. pag.* 392.

℞. *Salis Genist.*
Stip. Fabar.
Lapill. Cancr. praep. an. ℈ß.
Salis vol. Succin. gr. iij.
M. f. *Pulvis.*

℞. *Crem. Tartari* ℈ij.
Lapill. Cancr. praep. ℈j.
M. pro duabus dosibus, in vehiculo fervido assumendis.

℞. *Terra fol. Tartari* ʒiß.
Lapill. Cancr. praep. ʒß.
Misc. pro tribus dosibus.

℞. *Crem. Tartari* ℈ij.
Vitriol. Martis ritè par. ℈j.
M. pro duabus dosibus.

℞. *Salis essent. Tartari* ʒj.
Vitrioli Martis ʒß.
M. in mortario lapideo, hinc exsicca, pro quatuor dosibus.

Diureticæ etiam sunt Acidulæ naturales, item Spiritus Salis & Nitri dulcis.

In forma *Boli*:

℞. *Rob. Juniper.* ʒj.
Lapill. Cancr. praep. gr. xv.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Misc. pro *Bolo.*

Pro Electuario Diuretico:

℞. *Cons. Violar.* ℥i.
Rob. Juniper. ʒß.
Lapill. Cancr. praep. ʒij.
Arcan. dupl. ʒj.
c. s. q. *Syr. Hed. terr.* fiat *Electuarium.*
aspergendum cum *Spiritus Salis parum.*

TITULUS IV.

De Sudoriferis.

SEquitur tandem Evacuatio per Sudorem, ob id *Diaphoresis* dicta. Fit Sudor, quando Sanguis quacunque causa resolutus, & quasi liquefactus, crebriori circulo per universum corpus rapitur, sub quo motu simul attenuator latex ejus aquosus, seu vehiculum Sanguinis, quod copiosius dissolvit & imbibit salia heterogenea aliasque particulas recrementosas, per Sanguinis fermentativum motum separatas, simulque, dum per partes solidas circulatur, salia ista acquisita lixiviali virtute mundificat eas, sordesque sub nutritione relictas abstergit, quicquid intereà sub circulari hujus Sanguinis, ejusque serosi laticis motu, defertur in vasa capillaris peripheriæ corporis, penetrat in Glandulas miliares intercutaneas, per quas tunc guttularum minutissimarum forma tandem extra corpus elicitur. De Glandulis miliaribus STENO & MALPIGHIUS videatur.

Quoad *Sudorifera Remedia*: sumimus nunc *Volatilia*, nunc *Fixa*: Priora sunt omnia Salia volatilia, & eorum Spiritus tam ea Regno Animali, quam Vegetabili. Ea *Animali* eliciuntur per simplicem destillationem, ut Sal volatile & Spiritus Cornu Cervi, Urinæ humanæ, Salis Ammoniaci, qui soboles est Urinæ, & polychrestus; Spiritus Cranii & Sanguinis humani, Viperarum: hæcque sunt tam macra, quàm pinguia, quæ potentissima sunt. Illa, ubi sine caloris intentione artificiali provocare volumus Sudorem; Hæc ubi simul calorem intensiorem reddere animus est. Ex Regno autem *Vegetabili* sunt omnia Salia volatilia, quæ beneficio putrefactionis fiunt, & subsequente destillatione; qui Spiritus volatiles hoc in passo egregii sunt. Pertinent huc etiam Theriaca & Mithridatium, Electoarium Diascordii *Fracastorii*, & compositiones Theriacales cum Aceto imprimis vel Vino assumendæ, quæ copiosè Sudorem eliciunt: Spiritus volatiles oleosi, v. g. Spiritus theriacalis camphoratus, Florum Sambuci, Rorismarini, &c. Pertinet huc Tinctura Bezoardica camphorata, Mixtura simplex, necnon Olea destillata, ut Oleum Succini, Caryophyllorum, Camphoræ genuinum; item Olea destillata empyreumatica ea Ossibus Animalium aliisque, quæ priùs aliquoties à capite mortuo rectificentur; sic enim deponunt fœtorem, & ad aliquot guttas assumpta, copiosissimos & fœtidos sudores eliciunt, ut Oleum destillatum Tartari, Ligni Guajaci, Buxi, &c. quæ cùm nihil aliud sint, quàm Resinæ vi ignis colliquatæ, patet, quod hac ratione etiam ipsa resinosa concreta vim sudoriferam exinde obtinebunt, ut Angelica, Essentiæ Lignorum, Theriacales ex Aromatibus resinosis; item Vegetabilia intensè amara, & quasi incidentia, qualia sunt Absinthium, Carduus benedictus, Radix Vincetoxici, Flores, Baccæ, & Succus Sambuci, Radix Chinæ, Cortex Chinæchinæ, Ligna exotica quæcunque, Sassafras, &c. domestica, ut Lignum Quercinum, &c.

Formulæ *Sudoriferorum Volatilium*:

℞. *Salis Ammoniaci vol.* gr. xv.
Camph. gr. ij.
M. S.
Sal Sudoriferum pro una vice.

Vel

℞. *Aqua Fumar.* ℥i.
Spiritus C. C. cum Sal. vol. ʒj.
Syr. Card. bened. ʒij.
M. pro Potione. S.
Potiuncula Sudorifera pro una vice.

Vel

℞. *Aqu. fl. Samb.* ℥j.
Spiritus bacc. Samb. ʒj.
Sal. Ammon. ʒß. *ad* ʒj.
Camph. (quæ potens & nobile est Sodoriferum) gr. ij.
Syr. Card. ben. ℥ß.
M. f. *Potio* pro una dosi. S. ut anteà.

℞. *Aqua Card. bened.* ℥jß.
Spirit. Sal. Ammon. ʒj. vel *Sal. vol. Sal. Ammon.* ℈i.
Olei destill. Caryophyll. gutt. i. vel ii.
Syr. Fœnic. vel *Cort. Aurant.* ℥ß.
M. pro Haustu Sudorifero.

℞. *Aqua Scorzon.* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus Theriac. camph. ʒß.
Salis vol. C. C. gr. xii.
Succini gr. vi.
Syr. Scord. ℥ß.
M. f. *Potio.* S.
Haustulus Sudoriferus.

Quoad *Sudorifera Fixa*: sunt omnia Salia lixivialia fixa, ritè alcalisata; nam si remaneant salsa, Diuretica potiùs proveniunt: item Sulphura metallica, & Mineralia fixa; unde omnia Antimonialia per Nitrum fixata, ut Antimonium diaphoreticum, Bezoardica mineralia, simplicia & composita, Antimonium diaphoreticum Martiale, Aurum diaphoreticum, Cinnabaris Antimonii, &c. Pertinent & huc suo modo Animalium Cornua, & partes osseæ cum & sine igne præparatæ, ut Ossa Hominum sine igne, Cornu Cervi ustum & sine igne præparatum, Cranium humanum præparatum, Mineralia, Terra sigillata, Unicornu fossile, &c. Præ cæteris fiaum polychreston est *Antimonium diaphoreticum Martiale*, compositum ex *Antimonio & Marte*, cum triplo *Nitri* fixatum: cujus compositionem docet LUDOVICI *in Pharmac. pag.* 330, multi usus est in morbis Chronicis, ut Ictero, Febribus, Scorbuto, &c. Nobile conjugium

eſt ſulphur Antimonii & Mars, quæ duo revera conferunt pro uſu ſudoriſero interno. Lapis Bezoar nil valet, quia inter mille vix unus eſt genuinus, ſed vel adulterinus, vel arteſactus: huic præfertur Calculus humanus qui optimum ſudoriferum eſt, in morbis Peſtilentialibus inſigniter proficuum.

Formulæ *ſudoriferorum Fixorum*:

℞. *Antimonii diaph.*
Cornu Cervi ſine igne,
Salis Card. bened. an. gr. xij.

M. pro *Pulvere*, hauriendo jejuno ſtomacho in vehiculo calido.

Vel

℞. *Antim. diaph. ſimpl.* ſeu *Martial.* ℈j.
Salis Card. bened. ℈ß.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
Ol. deſtillat. Caryophyll. gutt. ii.
M. f. *Pulvis* pro una doſi: S.
Pulvis ſudoriferus pro una vice.

Vel

℞. *C. C. ſine igne* gr. xv.
Cinnabar. Antim. ℈ß.
Bezoard. ſolar. gr. iv.
M. S. ut ſuprà.

℞. *Corn. Cerv. ſine igne*,
Nitri antim. an. gr. xv.
M. f. *Pulvis*.
Sign. ut ſuprà.

℞. *Rob. Samb.* aut *Juniper.* ʒj. ad ʒij.
Cornu Cerv. ſine igne ℈j. ad ʒß.
Antim. diaphor. ℈ß.
Cum *Syr. Rubi Idæi* f. *Bolus*. S.
Bolus ſeu Electuarium pro una vice.

Vel

℞. *Rob. Samb.* ʒj.
Antimonii diaph. ℈j.
Extr. Card. ben. gr. vj.
Cum *Syr. Fumar.* f. *Bolus*.

Vel

℞. *Extr. Card. ben.* ℈ß.
Laud. op. gr. j. vel ij.
Cum *Ol. deſtillat. Aniſi*, vel *Tartari rectif.* f. *Pilula*.
D. S.
Pilulæ Sudoriferæ & Somniferæ.

Vel

℞. *Extr. Card. bened.* ℈ß. ad ℈j.
Theriacal. gr. v.
Cum *Ol. Succin.* f. *Pilula*: S. ut antè.

Vel

℞. *Extr. Lignorum* gr. xv.
Croci gr. iij.
Cum *Ol. Tartari fœt. rect.* f. *Pilula*.

Sudorifera miſta *ex Fixis & Volatilibus*:

℞. *Antimonii diaph. Martial.* ℈j.
Sal. vol. Viper. gr. v.
& quando æger eſt inquietus,
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
M. f. *Pulvis*.

℞. *Aqua ſcabioſ.*
Flor. ſambuc.
Ulmar. an. ℥j.
Cord. Herc. ſex. frig. ʒvj.
Spirit. Theriac. camph. ʒiij.
Antimonii diaphor. ʒiß.
Corn. Cerv. ſine igne ℈j.
Sal. vol. Corn. Cerv. ℈ß.
Camph. gr. iij.
Syr. ſcord. ℥i. vel ℥iß.
M. S.
Potio Sudorifera.
Semper bene agitanda pro 4. vicibus.

℞. *Aqua fl. sambuc.* ℥i.
Corn. Cerv. ſine igne ʒß.
Sal. vol. Corn. Cerv. gr. v.
Syr. fl. Tunic. ʒii.
M. f. *Potio*.

℞. *Aqua flor. ſamb.* ℥j.
Theriac. Androm. vel *Elect. Diaſcord. Frac.* ʒj.
Salis vol. Viper. gr. vj.
Camph. gr. j.
Syr. Rubi Idæi ℥ß.
M. D. S.
Hauſtulus Sudoriferus pro una vice.

Vel

℞. *Aqua Card. bened.* ℥ij.
Clyſſ. urinoſ. ʒij.
El. Diaſcord. Frac. ʒj.
Syr. Card. ben. ℥ß.
M. D. S.
Hauſtus Sudoriferus.

Vel

℞. *Tinctura Bezoard.* ʒj.
D. S.
Tinctura ſudorifera pro duabus vicibus.

In robuſto verò corpore, & caſu periculoſo pro una doſi ʒj. ſufficit.

Hæc ſufficiant, quoad Motum ſanguinis Fermentativum reſtituendum, & quoad Alterationem ejus ſuccorum.

CAPUT IV.

MONITA PRACTICA

De Facultate Animali.

ABſoluta ita conſideratione Facultatis Vitalis generali Practica, pergimus ad *Facultatem Animalem*, tanquam alteram Principiſſam Vitæ, *in ſpiritibus Animalium*, *& Syſtemate Nervoſo* fundatam. Quoad *ſpiritus Animales*: attendenda eſt eorum ſubſtantia, hinc torpor & volatilitas: ſed de his commodiùs *infrà de ſomno & Vigiliis* agam. Quoad *Syſtema Nervoſum*: in hoc attendendum primò ad Nutrimentum, quod eſt Chylus, qui immediatè eas partes Nerveas nutrit, ob id etiam labes ſuas, in ſpecie ſuum acorem, facilè illis affricat, Nervoſis partibus per ſe inimiciſſimum. Secundò attendendum ad eorum ſtructuram, quæ quanta eſt, tota conſtat ex ſubtiliſſimis & delicatiſſimis Fibrillis, nunc coacervatis in Nervos, nunc hinc inde ſeparatis & diſtributis. Nam & ipſum Cerebrum, tanquam baſis ſyſtemaria hujus, Fibrarum talium delicatiſſimarum tegmine glanduloſo incluſarum, eſt ſyſtema; unde conſequenter ex hac textura, omne reliquum ſyſtema Muſculorum, Membranarum, Nervorum, Tendinum, oritur: de quo vid. MALPIGHIUS *Tract. ſcrutinium viſcerum*, item WILLISIUS *in Anat. cerebri & Nervorum*.

In hoc ſyſtemate Nervoſo maximè conſiderandus eſt debitus *Fibrillarum tonus*, ſeu legitima earum tenſio, quæ tenſio Fibrillarum nervoſarum dependet partim a propria textura, qua inſtar chordarum ſunt tenſæ, partim ab influxu & radio Spirituum Animalium, debitum tonum Fibrillarum nervoſarum conſervantium. Hæ Fibrillæ nerveæ in debito tono conſtitutæ, organum ſunt Motus & ſenſus. Motus omnis fit ab his Fibris, ceu inſtrumentis, mediantibus ſpiritibus Animalibus, dictarum Fibrarum contracturam promoventibus, eſtque omnis vel Animalis vel Naturalis. Ratione utriuſque obnoxiæ ſunt hæ ipſæ Fibræ vel defectibus Paralyticis, vel etiam Motibus Convulſivis & ſpaſmodicis, qui, ſpaſmodici ſcilicet, inſequuntur proximè præcedentem irritationis ſenſum, indeque natum rapidiorem ſpirituum motum. Irritatio hæc in ſpecie eſt vel à Frigore externo, vel ſi à cauſa interna, ordinariò oritur à vitioſo Acido: Utraque Nervis ſunt inimiciſſima. Hinc Acidum deſtruentia, penetrantia, ſimul tamen temperata Volatilia oleoſa, adeoque Aromatica, Nervis ſunt amiciſſima: hinc quæcunque Aromata & Vegetabilia aromatica ſuaveolentia, Salia volatilia, aliaque Simplicia prædita Salibus volatilibus, & Olea deſtillata, Nervis amiciſſima; item Sulphura metallica, quæ omnia Acidum peccans corrigunt & deſtruunt, *Nervina* & *Cephalica* dicuntur, & in omnibus affectibus in Motu vitiato ortis, ſive Atonia aut Paralyſis ſit, ſive Motus depravatus, ſive Motus convulſivus, conveniunt, v. g. Roſmarinus, Mentha, Salvia, Majorana, Lavendula, Spica, Stœchas Arabica, Meliſſa. Flores Liliorum convallium, Caſtoreum, omnia etiam propriè ſic dicta Aromata, ut Cardamomum, Macis, Cubebæ, Galanga, &c. & omnia ex his parata, Spiritus & Olea deſtillata, cumque his parata Salia volatilia oleoſa: Acidum etiam temperat Succinum & Succinata, rectè ab HELMONTIO Nervorum ſolamina dicta, Sal volatile Succini, ejuſque Oleum deſtillatum, quod præcellens eſt; Spiritus Salis Ammoniaci aniſatus, aliaque innumerabilia: quo etiam faciunt Sulphura antimonialia, & Metallica fixiora ad affectus Paralyticos & Convulſivos adeò uſitata: in ſpecie ad Paralyticos Aurum diaphoreticum *Poterii*, ad Convulſivos Cinnabaris Antimonii, & alia Sulphurata ſimilia, vi ſingulari anodyna prædita; Salia volatilia oleoſa nervina artificialia, in ſpecie Succinata; item ex Sanguine & Cra-

Digitized by Google

Cornu humano parata ? Imprimis si Salia horum volatilia cum Oleolis aromaticis fuerunt reddita oleosa, in Systemate Nervoso affecto sunt optima, & in specie Acidum lædens & irritans destruendo, omnes turbas promptè amovent, v.g. Sal volatile oleosum *Sylvii*, cujus tamen præparationem non sincerè detexit; speciatim Sal volatile oleosum præstans fit ex Fuligine. Non difficile est Salia volatilia oleosa præparare. De modo SyIviano vid. BARNERI *Tract. spir. Vini non acidus*. Eleganter procedit cum Succino sequenti modo:

℞. *Calcis vivæ*,
Salis Ammoniaci an. part. æqual.
Hisque addatur tertia pars *succini*.
Mistura irroretur modicè cum *spiritu Vini tartarisato*, destilletur per retortam vitream in arena, & prodit Spiritus Salis Ammoniaci succinatus, separandus ab Oleo, & iterata rectificatione egregius fit in affectibus nerveis.

Similiter cum aliis Oleis destillatis possunt fieri Salia volatilia: elegans est hoc:

℞. *Cinnamomum* vel *Caryophyllos*;
affunde
Spiritum Vini probè tartarisatum.
Stent in digestione aliquandiu: Spiritus Vini tinctus (nam intensè rubescit) affundatur mixturæ ex *salis Ammoniaci* & *Calcis vivæ* ana; Destillentur per retortam more consueto forti igne: sic prodit spiritus urinosus, sapore & odore aromatico insigniter præditus, colore aureo vel sanguineo.

Pertinent & huc pro cura Systematis Nervosi alia Salia volatilia composita, in specie Liquor Cornu Cervi succinatus, nobilissimum remedium in Motibus Convulsivis partium internarum. Fit ex parte anatica Salis volatilis Cornu Cervi probè depurati, & salis volatilis Succini, crebrioribus cum spiritu Vini extractionibus, seu cum Aqua simplici solutionibus depurati; Hæc duo Salia miscentur cum spiritu Cornu Cervi rectificato, & ad perfectam unionem aliquoties cohobentur. Hujus frequentiùs imposterum erit mentio.

Si extemporè præscribenda fit Mistura ad Nervorum atoniam, & affectus à nimia sensilitate Nervorum convulsivos polychresta, fit v. g. sequens Formula;

℞. *Aquæ Menth.*
Fœnic.
Meliss. an. ℥j.
Ess. Castor. ʒiij.
Liqu. C. C. succin. ʒij.
Spirit. sal. Ammoniaci simpl. vel *dicto modo oleos.* ʒj.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
Syr. cort. Aurant. vel *de Canella*, ʒvj.
M. f. *Potio*.

Capiat æger cochlear j: non quidem benè sapit, sed certa est mixtura.

Basin hujus constituit Laudanum opiatum cum Sale volatili, quod *tollit* sensilitatem nervorum, & irritationem sensuum. Acidum irritans destruunt Salia volatilia oleosa, addita Castoreo & adjunctis.

Fibræ legitimæ tensæ sunt instrumentum *sensus*. Sensus autem, ut notum est, sunt *vel Externi*, *vel Interni*: ratione illorum Externorum in specie considerandum est

1. *Systema Nervosum*, hujusque major vel minor *sensilitas*.
2. Ratione sensus naturalis *partium mutuus consensus*.

Sensus consistit in motione fibrillarum nervosarum, facta ab objecto externo. Variat autem Systematis Nervosi sensilitas, prout fibrillæ nerveæ magis vel minùs sensiles ac teneræ, adeòque ab objecto externo nunc faciliùs, nunc difficiliùs mobiles, ideòque magis vel minùs sensiles sunt. Hinc Mulieres semper sunt sensiliores Viris, & Infantes Adultis; quippe Infantes tam facilè in dolore dentitionis patiuntur convulsiones & motus convulsivos, ob delicatum Systema Nervosum. Ideò sensilitas hæc attendenda est in Praxi valdoperè; tum propter spirituum in individuis varietatem, tum præprimis propter selectum remediorum adhibendorum, quæ pro majori vel minori sensilitate intenduntur & minuuntur.

Quoad Symptomata: quorum Systema Nervosum est sensilius, obnoxii sunt motibus convulsivis, magis mutationes tempestatum, & majores vel minores alterationes in morbis percipiunt. Imprimis habenda est ratio orificii stomachi sinistri; prout enim hoc sensile, vel non, varia infert Symptomata. Sensilitas specialissimè in stomacho, & circa præcordia obvia est; unde levi occasione anxietates præcordiorum, jectigationes, item lipothymiæ, frequentia illa in morbis Symptomata superveniunt iis, qui paulò sensibilius habent Nervorum systema. Quæsiti enim de dolore, monstrant scrobiculum Cordis; & sic nunc anxietates, lipothymiæ, nunc alia symptomata, circa stomachi orificium primum habent fomitem atque originem; idque propter Nervos ibidem magis nudos quam in reliqua superficie interna, ubi tunica mucosa magis teguntur: vid. WELFFERUS *in Cicut. aquat. Hist. & Noxa pag.* 85. Ex hoc dirigant se Medici in Remediorum selectu: Tales enim sensiles a levioribus Remediis magnam patiuntur alterationem, alii econtrà à fortioribus non alterantur. Mulieres egregiè nos vexant in Praxi ob mollem structuram: si molliusculæ & succulentæ, habent genus nervosum subtilissimum, & sensiliores sunt præ aliis; inde levi morbo facilè alterantur, & proinde cogunt Medicos, ut in iis acriora & volatilia cum circumspectione usurpent, quæ aliàs in Viris sine delectu adhibentur.

Consensus partium deducendus quoque ex horum Fibrillarum nervosarum ramificatione varia. Cùm enim iste supponat sensum, & fiat, quando una parte laborante altera pars simul afficitur, necesse est, ut fundamentum omnis Consensus, & Morborum per Consensum, in structura & textura Nervorum, in specie nervosarum Membranarum, quæratur: ratione quarum cum aliis connexæ consentiunt, non connexæ non consentiunt. Consistit ergò Consensus partium in connexione unius cum altera; qui triplici imprimis solet fieri ratione, ita quidem, ut omnis propriè dictus *Consensus fiat ratione saltem Nervorum*: Consentiunt nempe partes nerveæ triplici modo:

1. *Quatenus Fibræ nerveæ sunt continuæ*: qua ratione imminente Vomitu tremit labium inferius; Vel
2. *Quatenus sunt contiguæ*: quarum ratione Calculus Vesicæ subinde stimulum infert Alvi, & Tenesmum excitat; quia collum Vesicæ & Intestinum rectum invicem incumbunt; sic affecto orificio stomachi, sequitur singultus.
3. *Consensus* partium fit *ratione connexionis* mediantibus funiculis nerveis: qua ratione consentiunt Renes, Ureteres & Intestina, stomachus & Caput, &c. quatenus hæ partes habent nervosos funiculos ex uno plexu ortos; unde in Nephritide, Rene à calculo affecto, supervenire solet Vomitus & Colica: & sic unà parte affecta, reliquæ afficiuntur. Et notum est, Fœminas nephriticas Hystericæ passioni esse obnoxias, & ex affecto stomacho oriri Vertiginem ob consensum Cerebri cum stomacho.

Hi sunt tres modi Consensus partium ratione structuræ nerveæ, quatenus partes sunt continuæ, contiguæ, & per funiculos nervosos connexæ.

Nunc considerandum systema Nervosum, quatenus in eo fit Motus animalis. *Motus* enim dividitur aliàs in *Animalem* motum simpliciter seu spontaneum, *& Naturalem* scilicet seu secundùm quid: Ille peragitur in Nervis, à spiritibus excitatis ratione prægressi sensus; quando e.g. moveo pro lubitu manum, est motus spontaneus: at qui fit sine nostro arbitrio aut prægressa sensatione, est v. g. Motus Intestinorum peristalticus, Diaphragmatis, Motus Cordis pulsativus, &c. qui omnes fiunt per fibrillas nerveas diversimodè contextas, ratione certi toni fibrarum nervosarum, per quem sunt aptæ, ut contrahantur & crispentur; tono enim fibrarum læso, læditur Motus. Considerandus ergò tonus læsus in Nervis, ita ut vel deficiat vel depravetur. Deficit in *Atonia*, unde Motus cessat, & oriuntur affectus paralytici seu resolutiones partium, in quibus omnis Motus cessat. V. g. si quis laborat Atonia Brachii, fit paralyticus: stomachus laborat Atonia, si ingesta cum sonitu, tanquam in lagenam vitream, ingeruntur, & sponte effluunt, unde cessat modus retentionis & restrictionis; qualis Atonia Ventriculi etiam in Lienteria observatur, ubi per Pylorum resolutum effluunt cruda alimenta.

Causa hujus Atoniæ

1. Est *defectus spirituum Animalium*, conservantium in debito tono fibras; Vel
2. *Læsio ipsarum fibrarum*, in specie earum quasi nimia distensio & laceratio, ita ut non ampliùs in tonum debitum redeant.
3. Vel *ipsarum relaxatio* à copiosiore Lympha, vel acri vel acida. Si Lympha est copiosior, tunc Nervi flaccidi fiunt; unde si resoluti, cessat Motus: si sunt in nimia tensione, oriuntur Motus convulsivi, familiares in corpore humano, iique tam partium internarum quàm externarum: v. gr. Convulsiones interna-

rum sunt Vomitus in Stomacho, Tormina colica, Palpitatio Cordis, &c. econtra Convulsiones epilepticæ sunt in partibus externis.

Oriuntur in genere ex corrugatione & crispatiune partium fibrillarum nervosarum, unde partes commotæ necessariò corrugatæ ac convulsivæ fiunt. Ratio hujus crispaturæ præternaturalis consistit in rapido spirituum Animalium motu, excitato ob irritationem seu sensationem violentam in quadam parte nervea; Sic v. g. in Vulneribus capitis, si stylo acuto pungatur Cerebri membrana, sequitur Convulsio epileptica totius corporis, quia irritatæ membranæ, cum reliquis membranis continuò invicem crispantur: sic quando in Venæ sectione vel Vulneribus pungun-tur Nervi, sequitur ejus partis, cujus Nervus est irritatus, Convulsio. Fiunt ergò depravationes tonorum partium fibrosarum vel nervosarum ex violenta sensatione, ratione cujus, irruentibus spiritibus Animalibus, crispantur.

Nimiam sensilitatem Nervosi Systematis, tum *Spirituum impetuosiorem motum*, & inde nata *Symptomata spasmodica*, quin etiam faciles nimis *partium Consensus*, optimè sistunt Opiata, & omnia similia Narcotica ritè parata: item Antimonialia sulphura metallica fixa, vi singulari anodyna prædita. Cùm tamen Opiata propter narcoticam virulentiam sint suspecta, nonnisi probè correcta, vel *per fermentationem*, quæ correctiones omnes superat, vel *per digestionem* cum salibus aut alcalibus fixis, in specie cum Sale Tartari, adhibenda sunt. Suspecta autem sunt omnia virulenta Narcotica, ut Hyoscyamus, Nicotiana, & reliqua Narcotica, nec adhibenda, nisi probè correcta sint.

Primus modus per fermentationem est HELMONTII, qui fermentavit cum succo Cydoniorum, idque tribus vicibus, postmodùm cum spiritu Vini, aut in forma liquida, Essentiæ, aut sicca in Extracto, adhibuit, ut didici ab amico, qui hunc modum ab HELMONTIO juniore habuit communicatum. Fermentatio hæc etiam cum succo Pomorum, aut alio appropriato quodam stomachico, institui potest. Angli in frequenti usu habent, nec potuerunt mihi satis decantare singularissimas ejus virtutes. De Fermentatione hac Opii vid. etiam LANGELLOTUS *in Epist. ad A. N. C.* & BARTHOLINUS, cui à LANGELLOTTO fuit communicatum, *in Epist. Cent. 3. Epist. 45. pag. 188.*

Praeparatio ex BARTHOLINO est sequens: *Vidi id sanè non sine insigni voluptate, cùm nuò cum appropriato succo corrigente, scilicet succo Cydoniorum, leni calore ad fermentandum exposuissem. Exspirabat primò Volatile illud sulphur fœtidum, cerebro cordique adeò infestum, si quis eo propior factus, idque copiosius cum aere hauserit. Ego sanè cum meo ipsius damno expertus sum, cùm primu vice pararem: Cautior dein factus, elegi locum aeri maximè pervium. Colligitur dein sensim sensimque reliquum, quod inest impurioris substantia: ut que ea, qua levis spumosaque est, superiorem: ea verò, qua crassa & terrestris est, imum occupat locum, utraque in magna quantitate, ea tamen imprimis, qua inferiora petit. Mirum quàm puri parum adsit. Est liquor pellucidus, rubini instar rutilans, medio consistens loco, qui à dictis accuratè separatus, Balneoque Vaporis ad spissioris Extracti consistentiam redactus, circulatur tandem per unum aut alterum mensem cum alcool Vini, ut quod crudi reliquum est, excoquatur, adque debitam maturitatem deducatur*, &c.

Usus ejus est amplissimus, atque extendit se ad omne ferè morborum genus, exceptis soporosis, vel Naturam motu inordinato peccantem sedando, viribus defectam reficiendo, doloribus & vigiliis consumptum placidissima quiete refocillando, vel humores nimiùm effervescentes compescendo, vel spiritus paulò concitatiores ad temperiem reducendo.

Adjungo utplurimùm appropriata cuique membro remedia, inque magnis ardoribus flores Nitri, Nitrum perlatum, sed Ducis Holsatiæ: sequenti tamen compositione familiarissimè utor:

> ℞. *Pulv. Diatherm. A. S.* ℥ii.
> *Salis Ducis Holsat. cum Auro parat.*
> *Flor. Nitri* an. ʒß.
> *Ess. Opii nostr.* gutt. liv.
> *Misc. optimè.*

Dosis est gr. xv., xvii, xx. pro adulto, quum dimidium tantùm granum Essentiæ Opii ingreditur; rarò enim ad gr. j. aut jß. adscendo, & nonnisi in magnis doloribus & vigiliis, &c.

Hæc sunt verba D. JOELIS LANGELOTTI, & desumpta ex BARTHOLINI *Epist. loco citato*. Labor tamen hic minùs succedit, aut si succedit, evadit Opium à virulentia narcotica non tantoperè separatum & correctum, uti dicitur; vel videtur, LANGELOTTIUM encheireses quasdam subticuisse, vel remedium non adeò nobile acquisivisse, ac ipse prædicat.

Secunda correctio Opii, beneficio *Alcali fixi*, primariò Salis Tartari, hinc Nitri per carbones fixati, priori vix inferior est: Nam Sal Tartari, ut obiter moneam, corrigit & omnia Purgantia, & præprimis etiam corrigit Opium, sive addatur insimul Vinum, sive, quod melius est, addatur spiritus Terebinthinæ, & est Laudanum opiatum multarum virium, à quibusdam in secretis habitum. Instituitur aliàs correctio hæc cum Sale Tartari sequenti modo:

Opium solvitur in *Lixivio Salis Tartari*, digeritur & inspissatur: Vel

> ℞. *Opii*,
> *Sal. Tart.* vel *Olei Tartar. per deliq.* an. ℥i.
> Ponantur simul in digestionem, ut fiat massa crassa: cui affundatur
> *Spiritus Vini opt.* ℥ii. vel iii.
> & statim habetur *Tinctura optima*, filtretur & usui asservetur.

His duobus modis correctum Opium nobile remedium evadit, quod semel pro semper, ne prolixior videar, commendo, maximè ad Affectus Nerveos a nimia sensilitate, & Affectus Spasmodicos, semper cum appropriatis Nervinis propinandum.

Huc pertinet & *Laudanum Hystericum Conrdingii, Archiatri Brunsvicensis.*

> ℞. *Laud. opiat. per ferm. par.* ʒß.
> *Extr. Zedoar.* ʒj.
> *Calam. arom.* ℈j.
> *Castor.* gr. xv.
> *Spec. Diatalam.* ℈j.
> *Croci* ʒß.
> *Bezoar. Orient.*
> *Occident.* an. ℈ß.
> *Cum Oleo destillat. succini* q. s. f. *Pilula.*

Dosis gr. vj. cum s. q. *sacchari* pro lubitu. Loco hujus fieri potest *extemporaneum*:

> ℞. *Extr. Zedoar.* gr. xij.
> *Castor.* gr. vj.
> *Laud. ferment.* gr. iv.
> Cum *Ol. destil. succini f. Pil.* nu. 36. pro tribus dosibus.

Multa sanè præstant in Medicina Opiata, adeò ut SYLVIUS dicat: *Se malle non esse Medicum, quàm carere Laudano opiato.*

Imminutam sensilitatem verò & *Motus defectum*, plùs minùs *paralyticum*, adeòque *spirituum Animalium torporem* corrigunt optimè omnia Acria Aromatica, ut Castoreum, & suprà dicta Salia volatilia oleosa, Succinata, Vegetabilia aromatica, Aquæ Vitæ, Cordiales, Apoplecticæ, &c.

CAPUT V.

De Auctoribus practicis.

Quoad Methodum practicam: respectu horum fundamentorum præ cæteris teram vestigia SYLVII, prout conscripsit *Ideam Praxeos*, & vestigia WILLISII secundùm principia in *Pathologia Cerebri & Motibus Convulsivis*: Ratio, quòd jungam hos duos, est hæc, quòd, neuter solus sufficiat, juncti meliùs: *Ille in sua Praxi* quàm optimè Principiorum salinorum, Acidi & Alcali, effectus, varias inde natas Effervescentias, Correctiones, adeòque Humorum Dyscrasias, explicuit, & mederi iisdem docuit, de Motibus verò Convulsivis tacet: WILLISIUS verò *citato loco*, primus in hoc puncto oculos aperuit: utut ante eum HOCHSTETTERUS *in Observationibus*, ut & PISO *de Colluvie serosa*, quoad Motus Convulsivos anteà occultatos, multa prodidit, & viam WILLISIO hoc in passu jam olim stravit. Imprimis WILLISIUS curiosissimus fuit, & huic scopo egregiè satisfecit, hinc & legi meretur *ejus allegatus Tractatus de Morbis Convulsivis*, & hinc cætera scripta Practica, præsertim *utrumque volumen Pharm. Rational.* ubi hinc indè etiam de Nervosi generis Pathematis tractat. Quod attinet *Praxin* SYLVII: in duobus locis cautè legendus, & quodammodò corrigendus:

1. Quòd nimis multa *Effervescentiæ ipsi Bilis, & Succi Pancreatici* tribuat, & ubi prior subinde causa sufficeret, aliam in adjumentum vocet; ut nihil dicam de Effervescentia in dextro Cordis ventriculo, ex Bile adscendente, & Lympha descendente, nec demonstrata hactenus, nec facilè demonstrabilis.
2. Quòd multa nimis tribuat *Vaporibus, Fumis & Halitibus*,

Digitized by Google

ſibus, ex Efferveſcentibus ſuccis in primis viis exhalantibus, &c. qui utplurimùm tamen nihil habent in receſſu, eoſque jam dum excuſſit HELMONTIUS, Inde quoque in Affectibus per conſenſum nervoſum SYLVIUS etiam hos Fumos accuſat; Ubi enim hi ipſi ab eo adducuntur, ſubſunt utplurimùm Motus Spaſmodici & Convulſivi Nervorum, ex irritatione partium ſenſilium abdominis, quibus inſeruntur, in Spaſmos contractorum; unde & aliæ partes, cum quibus connexi ſurculi conjunguntur, continuato tali Spaſmo per conſenſum ſimul affici ſolent: quod e. g. patet in Nephritide, dum Tormina Inteſtinorum & Vomitus ſuperveniunt; Item in Aſthmate convulſivo Mulierum hyſtericarum.

WILLISIUM verò quod attinet: hujus *Copula elaſtica* interea in medio eſt relinquenda, donec certior ejus ratio conſtet: quin in Affectibus Spaſmodicis acidum, aliudve doloroſum, irritans, & mutuus nervoſarum partium conſenſus intereà ſufficiant.

Hi ex Modernis imprimis Tironi ſufficiunt. Veteres quod attinet Scriptores: horum omnium loco ſit SENNERTUS, cujus Libri Practici nobis inſtar Locorum communium ſint; maximè enim dictus hic vir in eo ſedulus fuit, ut omnes Affectus ordine declaret: Nam ex omnibus Scriptoribus anteceſſoribus collegit floſculos (I) Vel loco hujus ſit FORESTUS, ejuſdem nempe *Obſervationum Libri*, in cujus *Scholiis* tota ferè Praxis ſecundùm Veterum ſententiam conſcripta apparebit, per Curationes plus minus illuſtrata (K). HELMONTIUS ſedulò omnibus legendus eſt; cùm accuratiorem poſt PARACELSUM non habeamus, Judicioſè autem legatur, ne decipiamini; quia ejus Theoria interdum nimis eſt ſubtilis, ac ſubinde vix intelligibilis; Lectori ſaltem veternum excutit, & nolentem volentem ad ulteriorem indaginem excitat: Imitatio Practica eſt impoſſibilis, quamdiu ejuſdem ſcilicet generoſioribus deſtituimur Remediis, ſine quibus eum imitari non poſſumus. Imo ipſe in pluribus locis habet figmenta, e. g. ſit, ejus *Aſſis ignota Regiminis*, ubi multa habet, quæ optimè ad *Syſtema nervoſum Williſianum* poſſunt applicari. Interim quantum poſſibile, eum imitari conemur; optimam enim ſuggerit Methodum à priori curandi: Experimenta ejuſdem, tam Chymica quàm Medica, optima ſunt, & quantum hactenus conſtat, certiſſima.

Qui ergò utiliter HELMONTIUM legere cupit, *obſervet*.

1. Ne totum mox perlegere tentet, ob prolixitatis & confuſionis metum.
2. Ut Anatomicis & Chymicis fundamentis probè Inſtructus ſit; &
3. Ut, quæ legit, tanquam Paradoxa exiſtimet, ulteriori meditatione digna, & ratione & experientia aut confirmanda, aut rejicienda.

Adeòque legantur in principio *ſequentes Tractatus*.

Promiſſa Authoris.
Venatio Scientiarum.
Cauſæ & Initia Naturalium.
Archeus Faber.
Phyſica Ariſtotelis & Galeni Ignara.
Elementa.
Terra.
Aqua.
Aer.
Progymnaſma Meteori.
Complexionum ac Miſtionum Elementalium Figmentum.
Imago Fermenti impregnat maſſam Semine.
Formarum Ortus.
Natura Contrariorum Neſcia.
Spiritus Vita.
Calor Efficienter non digerit, ſed tantùm Excitativè.
Triplex Scholarum Digeſtio.
Sextuplex Digeſtio Alimenti humani.
Pylorus Rector.
Tartari Hiſtoria.
Inventio Tartari in Morbis temeraria.
Alimenta Tartari inſontia.
Tartarus non in Potu.
Cuſtos Errans.
Demens Idea.
Scabies & Ulcera Scholarum.
Aſthma & Tuſſis.
Latex humor neglectus.
Cauterium.
Tria prima Chymicorum Principia, neque eorum Eſſentias de Morborum Exercitu eſſe.
De Flatibus,
Victus Ratio.
Pharmacopolium & Diſpenſatorium Modernorum.
Poteſtas Medicamentorum.
In Verbis, Herbis & Lapidibus magna eſt Virtus.
Butler.
De Fontibus Spadanis Paradoxa.
Humidum Radicale.
Lunare Tributum.
Magnetica Vulnerum Curatio.
Infantis Nutritio ad Vitam longam.
Arcana Paracelſi.
Arbor Vita.

Quoad *Obſervationum Scriptores Practicos*, quales BOBELLUS, SALMUTH, TULPIUS, RHODIUS, BARTHOLINUS, &c, legendi ſunt cum judicio exacto, attendendo in his ad duo:

1. Raritatem & varietatem caſuum.
2. Effectum Remediorum ſubinde conſignatum.

Quoad *prius*: ad initium & finem ſeu terminationem Morbi attendatur, ponderentur omnes circumſtantiæ Climatis, Ægri, Vitæ generis, &c. ſi allegantur, ut ſic ad evolutionem cauſæ poſſimus pervenire, Eligantur etiam Auctores, qui non de fide ſunt ſuſpecti. Si circumſtantiæ non ſint notatæ, modò hùc modò illùc cogitatio dirigenda ad conceptus varios, ut ita verſatile ingenium acquiramus, & inquiramus quid ſit magis vel minùs probabile, ut in caſu ſimili de cauſa & origine ejus eò meliùs poſſimus judicare. Ubi explicatio circumſtantiarum & Theoria ſimul notata eſt, conſideranda eadem, ex quibus principiis procedat? an ex Galenicis? an Paracelſicis? an ſit purus Helmontianus? an verò hodiernus? & ſi poſſibile, cum probabilioribus concilietur. Inſtar omnium ſit BURNET in *Theſ. Practica*.

Quoad *poſterius*: effectus probè conſiderandus eſt, tam Remedium ipſum, & hujus efficacia per ſe quàm, qua ratione, quo tempore, & quibus Circumſtantiis adhibitum fuerit? æſtimando: Conferantur ſimilia exempla ejuſdem Auctoris, & adjuvantia & lædentia intendatur animus: iterata enim Exempla conſtituunt Experientiam, quæ una in cauſarum indagationem nos deducit. Hinc Circumſtantiæ probè penſitandæ, quatenus vel promovere, vel impedire, vel immutare talem Remedii effectum potuerint; quid aliud, vel meliùs, vel ſuccedaneum, adhiberi potuiſſet; hoc enim modo Praxis habitualis facilè acquiritur; Econtrà, niſi dicta probè conſiderentur, decipimur, quæ cauſa eſt, quòd Euporiſta & ſpecifica ſæpiùs non ſuccedant, quia non ſunt eædem Circumſtantiæ.

(I) *Quàm optimè Reipublica Medica conſultum foret, ſi ad imitationem Cl.* Sennerti, *Corpus veluti univerſa Medicina, juxta ſanioris Philoſophia princia, Recentiorum Anatomicorum inventa; ac Celeberrimorum Practicorum methodum, conſtrueretur.*

(K) *Nullam hìc facit mentionem Auctor de* Hippocrate, Celſo, Galeno *aliiſque primi ordinis Scriptoribus antiquis, quorum monumenta haudquaquam negligenda ſunt, ut quidam Neoterici exiſtimant; ſed horum & ejuſdem farina Auctorum opera nocturna diurnaque manu ſunt evolvenda ab eo, qui aliquid in Medicina proficere in animo habuerit.*

PRA-

PRAXEOS MEDICÆ
LIBER I.

DE

MORBIS FUNCTIONES VITALES, SEU NATURALES LÆDENTIBUS.

OPtima Methodus est, & facilè applicabilis ad Praxin, & intelligibilis, quam primò instituit POTERIUS, & deio SYLVIUS, procedentes secundùm ordinem Functionum in corpore, sic sine confusione tractantur. In corpore, autem nostro Functiones eæ sunt primariæ, quæ Nutritionem spectant, quia corpus nostrum conservatur per Nutrimentum : tamdiu quippe vivimus, quamdiu nutrimur. Nutrimenti ergò assumptio & distributio est prima è Functionibus primariis totius corporis. Alimimus autem Alimenta, stimulati per Appetitum, qui, quando fertur in sicca, vocatur *Fames*; in liquida verò, vocatur *Sitis*. Ordinem ergò in Morbis humani corporis observo, quem Natura in nutriendo corpore; & incipio *de Appetitu animali*, seu *Fame & Siti*.

SECTIO I.

DE

APPETITU ANIMALI, ET FAME LÆSA.

PRæter necessitates assumendi Alimenta externa ad conservandum esse Vitale corporis nostri, ulteriùs sensilem stimulum Ventriculo implantavit Natura in Fame & Siti: quarum Ille in molestiæ cujusdam sensu circa orificium Ventriculi superius seu sinistrum, ab Acido volatili fermentativo excitato, oritur; unde ab ista sensili perceptione & vellicatione excitatur *desiderium solidorum Alimentorum*, quod *Fames* dicitur. Nam omnia, quæ dictum Acidum spirituosum conservant, & Famem conservant; quæ augent, Famem augent; quæ destruunt, etiam Famem destruunt. Pluribus de Appetitus natura vid. MŒBIUS *in Fundamentis Medicis cap. 8. pag.* 100. Prout autem variat hoc *Acidum esurinum*, tam in Animalium speciebus, quàm in Hominum individuis, sive naturali à causa, sive præternaturali ex vitio alteratum, etiam determinata Fames oritur, secundùm quam succo tali appropriata saltem appeti solent: & cùm Acidum tale ab assumptorum Alimentorum in stomacho reliquiis subinde alterari solet, exinde Consuetudo, ejusque insignis potentia, originem ducit, secundùm quam consueta, licèt deteriora, magis appetuntur, & feliciùs digeruntur aliis insuetis, licèt melioribus.

Sicut econtrà *determinata* quorundam Alimentorum *aversatio* oritur, vel à vi Imaginationis, utplurimùm Matris gravidæ, Stomacho Infantis certum quasi characterem imprimentis; hinc enim Puer per totam vitam abhorret à Pane ob Matris tædium, ex denegato ipsi Pane nimis desiderato obortum; teste SCHOTTO *in Physica curiosa lib. 3. c. 17. pag.* 533. Vel à quadam læsione, ab assumpto quodam inducta Stomacho, & hujus læsionis quasi ibidem infixa memoria: hinc verò Virgo assumens fortiter laxativum Cinnamomo larvatum, ex tædio & nausea hujus Purgantis postmodùm per aliquot annos Cinnamomum ferre non potuit.

Caseum imprimis non pauci aversantur ex eo, quòd Matres vel Nutrices, dum adhuc lactant, denuò reddantur gravidæ; unde Lactis à graviditate iterata insignis alteratio, indeque ejus in Stomacho Infantis prompta coagulatio, & quasi caseatio, unde noxæ Stomacho inductæ causa Infans per totam vitam abhorret Caseum; vid. SCHOTTUS *in Tract. de Aversat. Casei*, item DIGBY *Tr. de Natura Corp. pag.* 38. GRAEFF *de Org. Viror. generat. inservient.* item KERKRINGIUS *Spicil. Anat. pag.* 90. Fames hæc animalis præternaturaliter tribus læditur modis:

1. Quando *imminuitur*, aut interdùm penitus cessat, ut in *Anorexia*.
2. Quando *depravatur* omninò, & fertur in vitiosa objecta, ut in *Pica* vel *Malacia*.
3. Quando *augetur* & *excedit*, ut in *Appetentia Canina*, & *Bulimo*.

CAPUT I.

DE

Anorexia seu Fame Imminuta.

QUod attinet *Inappetentiam* seu *Anorexiam* (L): illa est, si ægri destituuntur desiderio ad alimenta, quod naturaliter habere debebant; & quidem nunc simpliciter, ita ut nullum planè stimulum habeant, nunc secundùm quid, si in accessione ad mensam nullum habent appetitum, dum autem edere incipiunt, eundem renovant. Si cum hoc prostrato adest simul horror ab alimentis, vocatur *Fastidium*: de quo *cap. 2. art. 3.*

SUBJECTUM.

Subjectum hujus Affectus est orificium stomachi superius seu sinistrum, quod uti est sedes naturalis Famis, ita etiam in præternaturali Fame affectum est.

CAUSÆ.

Quoad *Causas*: nota est rejecta Veterum hypothesis de suctione vasorum Ventriculi in assignanda Causa Appetitus, & rectiùs introducta Fermentorum doctrina: unde Alimentorum Digestionem & Famem oriri dicimus à Succo stomachi fermentativo, vellicante orificium Ventriculi sinistrum; Famem verò diminutam à defectu vellicationis istius in orificio Ventriculi sinistro sensili: quæ vellicatio sanè, uti est Causa Famis seu Appetitus Alimentorum naturalis, ita certè defectus illius ejit Causa formalis proxima Anoresiæ.

Vellicatio ista, uti naturaliter fit ex Fermento salino sæpiùs acidiusculo seu acido spirituoso, quod, subtiliter rodendo aut morsicando tunicas interiores Ventriculi & orificium Stomachi sinistrum, Spiritus animales movet, & Famem excitat; nisi habeat in quod agat, scilicet cibos liquidos, qui diluunt Fermentum atque saturant, ne ita vehementiùs agere possit in tunicas Ventriculi: ita Fames imminuitur, & per consequens aboletur *vitio Orificii Stomachi*, quando hujus Nervi sunt affecti, ita ut non sentiant stimulum; aut *vitio Fermenti digestivi*.

Defectus vellicationis seu subtilis rosionis est Causa generalis, reliquæ sunt speciales,

Jam in specie quoad *Orificium sensile*: deficit sensus vellicationis in stomacho ob *Nervos ejus*, vel propter *Spiritus animales* affectos, si nempe particulæ Fermenti digestivi a-

(L) *Ab α privativo, & ὀρέξις* appetitus; *ὀρέγομαι*, appeto.

divæ salino-volatiles obtunduntur. Hi *Nervi* sunt sextum, vel secundùm Neotericos, octavum par, per quos spiritus animales copiosiùs affluunt, qui, sive per essentiam, sive per consensum sint affecti, Anorexiam inferunt: sic Nephritis, propter convulsionem per consensum afficiens plexum Orificii sinistri nerveum, ut non percipiat sensum a Fermento molestum, Appetitum dejicit. Ratio est, quoniam Renibus affectis & dolentibus, etiam reliqui Nervi ex plexu Falloppiano seu Mesenterii, levi spasmo & convulsione simul afficiuntur. Unde non tantùm dolorem Stomachi & Vomitus excitant, sed præterea sunt causa, quò minùs percipi possit vellicatio in stomacho a Fermento facta, & sic Appetentiam dejiciunt: quod etiam usuvenit in Colica & affectibus omnibus Intestinorum, Hernia itidem &c. in quibus ratione continuitatis stomachus simul plùs minùs afficitur. Hinc affectus omnis afficiens stomachum, solet inferre prostratum Appetitum; quo etiam pertinent Tumores, Vulnera & Ulcera: de quibus vid. SCHENKIUS *Obs. pag.* 335. & 346.

Quoad *Spiritus animales*: hi Inappetentiæ causa sunt, quando Narcoticis stupidiores redduntur, indeque Nervi minùs sensiles; vel quando motus eorum à fortiori objecto ut Amore, Curis, Meditationibus ita immutatur, ut vel non ferantur sufficienter ad stomachum, vel facta ibidem impressio non sufficiat determinando Spirituum motui à fortiori objecto perturbato: sic notum est, Laudanum opiatum, & quæcunque Opiata, aliave Narcotica immodicè ingesta Appetitum prosternere: vid. WILLISIUS *de Anat. Brutor. P.* 2. *cap.* 3. & *in Pharm. Rational P.* 1. *Sect.* 7. *cap.* 2. Ratio est, quia stupidum suo modo reddunt superius Orificium Ventriculi, ut quasi insensibile fiat, & non percipiat vellicationem. Hinc notum est, quòd Nicotiana ejusque fumus notoriè inhibere soleat Appetitum, propterea quia partim est narcotica, & nervoso generi stuporem inducit, partim quia imprægnata est sale volatili oleoso admodùm penetrante, quod obtundit & temperat salinam vim stomachici Fermenti. Facit huc inventum Indorum, quod refert SENNERTUS *lib.* 3. *Prax. P.* 1. *Sect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 97. ex MONARDE, dum ipsi ad fallendum Appetitum utuntur medicamento, facto ex foliis Tabaci & Conchyliis fluviatilibus calcinatis, quæ duo in Massam Pilularem cogunt & assumunt. Quæ Pilulæ duplici ratione Appetitum prosternunt; nunc quoniam ratione foliorum Tabaci Orificium stomachi insensile reddunt; nunc ratione Conchyliorum calcinatorum salino-acidam vim Fermenti stomachici absorbent & præcipitant, & ita ad multos dies Appetitum reprimunt: Hinc milites usurpant fumum Tabaci pro fallendo & sufflaminando Appetitu. Pertinet huc, quòd Deliria, Tristitia, Terror, triste ex inopinato allatum Nuncium, &c. *subitò* Appetitum dejiciant, non secus ac alia graviora Animi pathemata quælibet, item magni Dolores, quatenus hæc omnia conspirant, ut spirituum animalium motum ita immutent, ut partim non dirigantur ad stomachum pro supplemento Fermenti digestivi, partim spiritus vehementiùs commoti in Cerebro non recipiant impressiones in Orificio stomachi factas, utplurimùm istis minùs vehementes: sic parili ex causa ex subitanea Pedis luxatione optimus etiam HELMONTIO prostratus fuit Appetitus.

Quoad *digestivum Fermentum*: Imminuitur & cessat Fames I. quandò Fermentum digestivum in stomacho est *obrutum* à copiosa Materia viscida aut pituitosa, itant nequeat spicula sua exerere in Nervos, & hinc non vellicet Orificium stomachi; vel redditum *hebes ac iners*, i. e. minùs acre à Materia vel substantia pingui. Saliva itidem viscida & glutinosa, Fermentum stomachale inquinans, ordinariò Appetentiam dejectam solet inferre: frequens est hæc in Febre lenta laborantibus, & Hecticis, qui conqueruntur de Saliva glutinosa, & habent simul Appetitum prostratum unà cum compressione stomachi: Idem etiam accidit in Hypochondriacis quibusdam, qui de imbecillitate corporis continua cum Appetitu prostrato & glutinosa Saliva conqueruntur; Saliva enim plurimum in recessu habet, & multam facit ad Appetitum, vel prostratum vel auctum, maximè in morbis Chronicis, præcipuè si qualitatibus salinis sit imbuta, sicut in Catarrhis vel Coryza quandoque accidit. *Symptomata hæc, ex vitio Salivæ* unicè dependentia, *curantur* optimè per Vinum medicatum infusione radicis Armoraciæ & Cochleariæ, adjuncto Helenio. Observavi siquidem, quod, cùm aliquoties hauserint, curati fuerunt; viscidam enim salivam, obruentem & destruentem Appetitum, correxit mihi sæpiùs. Item inordinata aut nimis copiosa Alimentorum, imprimis non facilè digestibilium, una vice ingestio: unde gulones, qui una vice plùs ingurgitant, quàm par est, per aliquot dies postmodùm habent dejectum Appetitum: Alimenta enim copiosiùs assumpta loco Chyli degenerant in Mucum nimium, quem nisi aliqui priùs diluant, sive abluant potu Vini, sive subacido haustu, Famem haud sentiunt. Cerevisia, seu Potus non ritè defæcati, præsertim recentiores, tartarum & fæces in stomacho præcipitantes, Appetitum stomachi prosternunt; hujus enim fundo inhærentes debilitant Fermentum digestivum. Sic Pinguia quæcunque copiosiùs assumpta, superingesto potu frigido, viscidum & cruditatem nidorosam in stomacho primisque viis cumulant, & iners reddunt Ventriculi Fermentum: hinc SENNERTUS *Pr. l.* 3. *P.* 1. *S.* 1. *c.* 1. notabile habet exemplum ex AVICENNA de quodam, cui per 10. dies Appetitus penitus fuit dejectus ex assumta ℥j. Olei violacei, in quo Cera & Adeps in emplastri consistentiam dissoluta fuere: Pinguedo ergò admodum frangit vires Fermenti stomachici. Item Acida vel Austera cuncta, quatenus nempe difficiles digestiones cum puncturis stomachi faciunt, & Vomitus acidos cient, sæpè quoque Appetitum summè prosternunt. Item spiritus Vini crebrius & copiosiùs assumtus ex se & ordinariè prosternit Appetitum, propterea quoniam acrimoniam acido-salsam Fermenti stomachi temperat, & coërcet: Nam spiritus Vegetabilium virtutem habent temperandi & corrigendi acrimoniam humorum in corpore nostro; hinc spiritu Vini copiosè sumpto altero die oritur Anorexia, utut moderatè sumptus excitet. Item fit non tardò: ut aliquando Bilis pinguior, & præternaturali motu suo ex Intestinis in stomachum regurgitet: vid. SYLVIUS *Pr. l.* 1. *pag.* 55. unde & dejicitur Appetitus, quatenus Fermentum digestivum alteratur, & percipitur in ore sapor amaricans, & tales affliguntur insimul Soda, quod nunquam nisi ex cruditate nidorosa, & ex oleositate Bilis, est: Et certum est, Bilem appetitum prosternere, sive in Ventriculo reperiatur, sive in Massa sanguinea abundet sal volatile oleosum; quoniam præcipitat acidum, quò minùs possit augeri Fermentum stomachi, a quo oritur vellicatio. Denique Excernenda varia subitò suppressa, alterantia, & inquinantia contenta corporis; etiam immutando plùs minùs Succum stomachi esurinum, Anorexiam inducunt, ut Mensium suppressio, item intermissus Coitus, &c. Sic SCHENCKIUS *in lib.* 3. *de Inappetentia Obs.* 1. *p.* 320. observat Viduam ex desuetudine Veneris subitanea, & ea mœrore contracto, in insignem Anorexiam prolapsam.

II. Secundum *Fermenti digestivi vitium* in Anorexia est, quando *deficit* in stomacho, cujus defectus non potest non causare Appetitum dejectum: id quod fit ob varias causas, in specie, quando vel in toto corpore imminuitur, vel ad stomachum non defertur, partim propter conturbationem spirituum, partim omnium Humorum in corpore: hinc enim quibusvis in Febribus, primariò Continentibus, Ardentibus scilicet ac Malignis, secundariò Intermittentibus, penitus cessare solet Appetitus, defectu Acidi vitalis in stomacho labefactati ob Humorum, adeoque Lymphæ, plus minus factam alterationem, & imminutionem in universo corpore, necnon pinguedinem sanguinis, aut abundantiam Bilis & salis volatilis oleosi, destruentis acorem in nobis. Sanè qui ob volatilitatem Bilis patiuntur orgasmum, hi facilè incidunt in Appetitum deficientem: item ob id tempore Æstivo, Aere calido & squalido, minus quàm Hyberno, esurimus. Rationem dant nonnulli, quòd multa in Aere volitent insensibilia, maximè tamen operosa, maximè quidem salia volatilia, quæ dont causam, ut deficiat acidum in Massa sanguinea: unde utplurimùm Æstivo tempore propter abundantiam salis volatilis ex Aere attracti debilitetur Fermentum stomachi, & dejiciatur Appetitus, qui contrà tempore Hyberno augeatur propter acidum, quo tunc Aer imprægnatus sit, Arbitror tamen potiùs, ibi rariores & subtiliores spiritus magis absumi; hic verò eosdem magis concentrari, unde varia Fermenti activitas accedit: & crebrior quoque Potus tunc temporis admissus, qui diluit Ventriculi Fermentum, lubricumque inducit ipsi statum, unde dictus affectus seu Appetitus prostratus. Cæterùm præ aliis Assumpta multum huc faciunt: sic Potus nimius Appetitum prosternit, diluendo nimis & abstergendo Fermentum digestivum; item Vinum, de quo HIPPOCRATES *l.* 2. *Aph.* 21. e. g. Potus recens, vel Cerevisia, vel Seri Lactis usus nimius, admodùm solet prosternere Appetitum: de quo TIMÆUS *in Cas. l.* 3. *Cas.* 2. *pag.* 155. Ratio est facilis: in Sero enim Lactis est sal volatile admodùm temperatum, plùs minùs nitrosum, (ratione cujus refrigerare & laxare dicitur) quod obtundit & temperat acrimoniam Fermenti stomachici, & exinde cessat Appetitus. Tandem Calculi in stomacho geniti etiam Appetitum prosternunt: de quo HOFERUS

Digitized by Google

RUS *in Horr. Med. pag.* 137. ubi subministrat exemplum Appetitus prostrati lethalis cum nausea, ex Calculis duris & copiosis in stomacho repertis: non secus ac Alcalia assumpta, item acidum Absorbentia, ut Creta, Bolus, Cornu Cervi ustum, Terra sigillata, & Martialia, Appetitum enecare solent: de quibus notissimum est, quòd notabiliter Appetitum dejiciant, obtundendo penitus activitatem ac acrimoniam Fermenti digestivi. Sic acidum etiam ab Urina obtunditur, e. g. in Febribus famelicis, ubi propter acidum nimis volatile multum edunt, & corpora tamen non augentur, hinc Urina propria commendatur.

Hinc patet, quid Anorexia seu Fames deficiens sit: scilicet defectus vellicationis in stomacho, & quidem Orificio sinistro; unde deficit desiderium naturale Alimentorum.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa*: In *Diagnosticis* non opus est prolixitate, quoniam ea se pateot, & ab ægris molestia hæc iodigitatur.

PROGNOSIS.

Nunquam bonum signum est Appetitus prostratio, in specie ista, quæ citra causam manifestam, aut citra stomachi oppressionem, ex defectu Acidi naturalis in stomacho, vel ejus omnimoda extinctione oritur, ut in principio Malignorum affectuum evenire solet: in sanis morbum imminentem, in morbosis semper aliquid mali, denotat, sive morbus hic fuerit chronicus, (vid. HIPPOCRATES *sect. 7. Aphor. 6.*) sive acutus, (vid. GALENUS *in Hipp. Sect. 2. Aph. 6.*) Multum enim situm est in stomacho ad totius Microcosmi vigorem: unde semper suspecta Medico.

Qui obnoxii sunt Affectibus chronicis convulsivis, podagricis, colicis, nephriticis, &c. hisque subitò & sine causa Appetitus deficit, est signum imminentis paroxysmi: nec hi ipsi sunt securi de cessatione morbi, nisi priùs redeat Appetitus.

Speciatim post quaslibet Febres, tam continuas quàm intermittentes curatas, bonus redire debet Appetitus: quamdiu hic non redit, aut qui rediit denuò prosternatur, semper pertimescimus recidivas Febres. Verissimum enim est, in qualicunque etiam statu versetur æger, istud HIPPOCRATIS: *In omni morbo constare mente, & benè se habere ad ea, quæ offeruntur, bonum*: vid. *sect. 2. Aphor.* 33. si scilicet æger adhuc aliquantulum sine nausea, & sine gravamine stomachi, assumit.

Si ægri quidem appetunt, sed quæ offeruntur, fastidiunt, malum signum est; depravatum enim etiam mox defecturum innuit Appetitum.

Si in morbis, etiam apparenter levibus, Appetitus mox prosternitur, raró bonum signum est, & unum ex primariis signis morborum Malignorum. Deinde Appetitus in Principio & Statu morbi defectus non est adeò malum signum, modò in Declinatione revertatur: Sed si Appetitus in Fine aut Declinatione morbi de novo prosternatur, vel Recidivæ, vel alterius cujusdam novi morbi metum incutit. Si in Principio morbi continuò duret, periculosum est signum, quia virtutis Vitalis magnam dejectionem & graviorem morbum denotat, præcipuè in Quartanariis: item si à Tumoribus similibusve Ventriculi incurabilibus morbis Anorexia dependeat.

Si Pueri Anorexia corripiantur, periculum subest, utpote qui natura voraces sunt, & multo alimento opus habent.

Denique est fatale signum, quando ægri in acutis Febribus, vel summa virium debilitate & prostratione, subitò alimenta vel potum, quæ anteà fastidiverunt, avidè appetunt, & assumunt: quod quidem exhilarat adstantes, sed terrere debet Medicum.

CURA.

Methodum medendi quod spectat: in Anorexia curanda imprimis *habenda ratio Causarum*, tam proximæ quàm remotæ, ut maturè removeantur; his enim sublatis tollitur effectus. Hinc si e.g. à Causa externa spiritus turbentur, si per consensum Nervi afficiantur, &c. ad hæc ipsa scopus dirigendus venit.

In specie, quod hic agendum superest Medico, est

1. Ut ante omnia *expurgentur ea, quæ vitiosa hærent in stomacho*; & hinc
2. *Corrigendum aut restituendum Fermentum* stomachi digestivum.

Dico, *quoad fieri potest*: Nam Fermentorum est magna vis, & non possunt facilè hæc ad lubitum Medici tractari: imò per Artem restituere, impossibile est, acui tamen potest per ea, quæ causas removent, & stomachum evacuant.

Inter omnes autem Causas Appetitus læsi, sunt vel Mucus copiosior stomachum replens, & hinc inertia stomachalis Fermenti, obruti à Pinguedine vel Bile. Quæ ergò has Causas removent, sunt stomachum evacuantia, & Mucum copiosiorem atque Pinguedinem, obruentem activitatem Fermenti, abducentia; unde utplurimùm *Vomitoria*, aut per inferiora *Purgantia*, præmittenda veniunt.

Vomitoria sunt optima: hæc enim sunt, quæ commodissimè & immediatè molestum stomacho humorem vel lentorem expurgant, & unum Vomitorium plus & meliùs evacuat in affectibus stomachi, quàm decem Purgantia alia per inferiora. Vomitoria conveniunt Antimoniata, quæ, utut operentur per vim stomacho inimicam & malignam, non tamen prohibet, quominùs legitimè præparata & cautè exhibita optatus sequatur effectus. Usurpantur vel in forma sicca, vel liquida, in Infusis nempe Antimonialibus. In forma sicca:

℞. *Tartari Emet. Mynf.* gr. iij.
Sacch. gr. vj.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis Emeticus.

In Infusis Antimonialibus elegans est modus WALÆI *in Methodo Medendi*, qui rectè monet, non attendendam esse quantitatem Antimonii infundendi, sed potiùs quantitatem Liquoris, in quam fieri debet infusio. Nam sive infundantur iv. vel vj. grana Mercurii Vitæ, sive ℈ß, perinde est; modò justa accipiatur Liquoris quantitas. Sic, v. g. ℈j. Mercurii vitæ est salutaris, si infundatur in ℥j. Vini Rhenani; sicut econtra gr. vj. tantùm sunt lethalia, si in ℥vj. Vini infundantur pro dosi una; Antimonium enim non plus de se diffundit, quàm possunt recipere liquores. De Vitro Antimonii, Croco Metallorum, tam vulgari quam absinthiaco *Mynsichtii*, & aliis, idem verum est: v. g.

℞. *Croci Metall. absinthiac.* gr. v.
Infund. in s. q. *Vini Rhenani*.
Stent per noctem in digestione in loco calido: mane filtretur per chartam bibulam.
℞. *Hujus* ℥j.
D. S.
Vinum Emeticum.

Tutiùs hæc Infusa adhibentur, quàm si ejusmodi Antimoniata in substantia porriguntur, ob metum remanentium particularum in stomacho, quæ hypercatharses aliaque mala minantur. Sed hæc etiam præcaventur, si subinde haustus Cerevisiæ calefactæ, aut alius liquoris superbibatur, quo diluitur materia emetica, si post vomitionem haustus Vini, vel potus cum Cydoniorum mivu vel succo, Martialibus aut Terreis vel præparatis mixtus, propinetur. Syrupus Emeticus *Angeli Salæ* à ʒiij. ℥ß ad ʒvj, est egregius. His Vomitoriis, ut Ventriculum à materia crassa & viscida oneratum adjuvemus, addatur & nonnihil spiritus Æruginis, tam simplicis quàm compositi, seu qui paratur ex Viridi Æris & Gummi Ammoniaco, ut qui est singularis in incidendo Ventriculi muco viscido. Quando ergo Appetitus est prostratus propter præsentiam materiæ crassæ & viscidæ in stomacho, sequens paretur Vomitorium:

℞. *Aquæ Hyssop.* ℥i. vel ℥ii.
Cinnam. ʒii.
Acet. squillit.
Syr. Emet. an. ℥ß.
Spiritus Viridis Æris compos. seu *Asthmat.* ℈ii. ad ʒi.
M. S.
Potiuncula Emetica.
Quod Vomitorium egregiè operatur.

Iis verò, qui non apti ad vomendum, aut à Vomitoriis abhorrent, præscribantur *Purgantia per inferiora*, qualia ex generalibus suprà dictis peti possunt. Interea specialiter præpollent Aloëtica omnia, quæ amica sunt stomacho, sordes mucilaginosas detergunt, & easdem exhauriunt, licèt amara sint: Verum enim est Proverbium: *Bitter im Mund, dem Magen gesund, h. e. Amarum prodest Stomacho*. Variæ sunt Pilulæ ex Aloë, v. g. Pilulæ Francofurtenses seu Angelicæ dictæ: vid. HOFFMANNUS *Clav. Schrœderian. pag.* 150: quæ stomacho gratæ sunt, & in Anorexia blandè evacuando conveniunt. Pilulæ Aloëticæ usuales LUDOVICI, quas videb. *in ejus Pharm. pag.* 179.; item Pilulæ Aloëphanginæ cum Scammonio acuatæ. Assumenda est Aloe non lota; quoniam ex Aloe lavando exhauritur mu-

Digitized by Google

mucilago purgans, relicta parte adstringente: vid. HELMONTIUS: potius succoterina sumatur, quæ, pellucida est, & præparetur, si lubet, per crebriorem inuccationem, v. g. succo Rosarum, Violarum, vel alio, pro Aloë rosata, violata, &c. Quilibet hic potest abundare suo sensu. Hæc, pro evacuatione leniori assumuntur mane cum custodia pro; scopo verò Stomachum saltem successivè purificandi, capiuntur vespertino tempore una alterave hora ante cenam; pro quo scopo hæc Purgantia etiam cum aliis commutari possunt, v. g. cum Decocto Tamarindorum, si scilicet Cruditas nidorosa simul adsit: conf. RONDELETIUS *Pr. l. 3. c. 13*; item per Decoctum Passularum cum foliis Sennæ, ad imitationem TIMÆI à *Guldenklee*. Ubi fortiùs agendum est. Veterum compositio, nempe Massa Pilularum de Hiera cum Agarico, quæ in Officinis prostat, merito præfertur reliquis: in Affectibus biliosis præscribo sæpiùs à gr. xv. ad ℈i. addendo simul pro muci stomachum obsidentis incisione vel Gummi Ammoniacum, aut pro ejusdem correctione Extractum Absinthii, &c. cum forti & acuto stimulo. Hic moneo de purgantibus, illa debere tantùm tribus aut quatuor, vel ad summum sex vicibus purgare, demonstrante hoc ipsum HELMONTIO, & CNOEFFELIO *Tr. de Febre Epid. maligna*; non verò imitandam esse vulgi pravam consuetudinem. Dabo exemplum: In mucilagine viscida ex Stomacho evacuanda præscribo talem Formulam:

℞. *Mass. Pilul. de Hier. cum Agar.* gr. xij. ad xv.
Extr. Absinth.
(vel loco hujus *Gum. Ammoniaci acet. sol.*) gr. viii. vel ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. j.
Extr. Troch. Alhand. gr. ß. vel gr. j. ad ij.
Cum Elix. Propr. Parac. aut *Ess. Absinth.*
f. *Pilula*, S.
Pilulæ Stomachales laxativæ.

Eædem Pilulæ de Hiera cum Agarico conveniunt quoque egregiè Hypochondriacis, qui leniter sunt purgandi, sed tunc temporis adduntur appropriata, ut Extractum seu Essentia Martialis liquida, aut Gummi Ammoniacum, nam hoc potens est in detergenda & resolvenda materia viscida, Stomachum incrustante. Dabo exemplum pro Hypochondriaco leniter purgando:

℞. *Mass. Pil. Angelic.* vel *de hier. cum Agar.* ℈ß. vel gr. xii.
Gum. Ammoniaci aceto sol. ℈ß.
Scamm. rosat. gr. ii.
Extr. Troch. Alband. gr. j.
Cum *Ess. Martis* f. *Pilula*, D. S.
Pilulæ laxativæ.

Quæ mucum viscidum incidunt & blandè evacuant.

Vel

℞. *Mass. Pilul. Mastichin.* gr. xv.
Extr. Absinth. gr. xii.
Troch. Alband. gr. j.
M. f. *Pilula*.

Vel præscribatur *Pulvis catholicus*, purgans sine ullo symptomate copiosè in Hypochondriacis: v. g. in subjecto facilis solutionis

℞. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Scamm. sulphur. gr. iv.
Troch. Alband. gr. j.
Olei destillat. Cumin. gutt. ij.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis laxativus.

Ubi Stomachus mucilaginosa materia fuit infarctus, sequens profuit:

℞. *Aquę Hyssop.*
Menthæ an. ℥ß.
Tartari vitriolati,
Extr. Agar. an. gr. vi.
Scamm. sulphurat. gr. ii.
M. f. *Potio*, S.
Potiuncula laxativa.

Et hæc etiam de Purgantibus sufficiant.

Postquàm præmissa fuerint evacuantia, usurpentur ea, *quæ corrigunt Stomachi Appetentiam depflam*: qualia sunt, quæ vi salina volatili, nunc acri, nunc oleosa aromatica, pollent, & sordes mucilaginosas Stomachi resolvunt & abstergunt: nam his detersis sponte Appetitus revertitur. Eadem etiam conveniunt, quando Pinguia assumpta, & Bilis sunt causa Appetitus dejecti: hinc conducunt Acida blanda seu temperata, Stomacho grata, & Appetitum egregiè restaurantia, quia præter vim stimulandi, pro simul lentorem incidendi & attenuandi conveniunt usu, ac prætereà blanda sua adstrictione tonum Stomachi plus minùs per Opiata, copiosa Potulenta, Spiritus Vini abusum, aliisve modis resolutum, firmant. Sed observandum, quòd per Acida provocare quidem, seu irritare nonnihil possimus Famem, sed genuinam pro stimulo digestionis præparare, Medico impossibile est, adeoque optimum est, removere potiùs impedimenta: quo facto, ipsa Natura Appetitu debito se resocillat seu recolligit. Parciores ergò & cauti magis in Acidorum usu esse debemus, cùm Appetitus talis per Acida quasi arte factus, subinde plus noceat quàm prosit. Nam occasione Acidi stimuli plus ingerunt ægri, quàm naturali Fermenti virtute digerere valent; unde Cruditates acidæ sic colliguntur, mille malorum matres. Sanè vix, præterquam à Cremore Tartari, usum proficuum in hoc casu observavi ab Acidis, præsertim Mineralibus, nisi forsan Spiritus Salis, & Vitrioli Philosophicus, ab HARTMANNO adeò commendati, præprimis cum Spiritu Vini aut aromatico dulcificati, in atonia Ventriculi, hanc restituendo, aliquid opus contulerint; adeoquè Aromatica, præsertim acriora paulò, imprimis observavi proficua.

Quod attinet Medicamenta, quæ his scopis satisfaciunt: sunt primò Stomachica salina volatilia, tam acria quàm oleosa, item Aromatica & Nervina; hinc Mentha, in specie crispa, Absinthium vulgare & Romanum, Pulegium, Salvia, Rosmarinus, & in genere omnia Nervina, sapore subacri & odore aromatico prædita, quæ omnia conveniunt in Appetitu dejecto. Unde etiam in genere omnia Aromata, præprimis Cinnamomum, Galanga, Caryophylli, Zingiber crudum & conditum, Zedoaria, &c. optimè conveniunt: imprimis Zedoaria satis est decantata & usitata, ubi flatus sunt molesti in Stomacho: sic grana Piperis integra deglutita Cruditates acidas egregiè destruunt: sicut & de Zingibere PLATERUS observavit, quendam post Quartanam diuturniorem, ex Cruditate acida ortam, Apepsia gravatum, solo hujus usu diuturniore se restituisse. His Aromatibus sunt confinia Semina Calida, majora & minora; nam & hæc sali volatili oleoso sunt prædita: item etiam Radix Helenii recens singulare stomachicum est: non minoris virtutis est Calamus aromaticus verus, cujus loco, cùm hic sit rarissimus, commodè substituitur Radix Acori veri, quæ tam cruda quàm condita, & mane comesta, elegans est in corrigendo Stomacho, & recreando Appetitu dejecto. Radix Armoraciæ, seu Raphani rusticani, item Radix Ari; sive recens usurpetur minutim incisa cum cochleari Spiritus baccarum Juniperi, vel Spiritus Vini, vel eadem simpliciter in loco umbroso exsiccata, (sed non juxta Dispensatoria præparata,) & pulverisata, quo acrior, eo melior, convenit insigniter in Appetitu dejecto, & hinc dicitur vulgò *Radix digestiva*, quæ non solùm consumendo & absumendo materiam in Ventriculo restitantem, & Appetitum imminuentem, sed etiam fodicando & irritando Ventriculi parietes, & sic Spiritus animales eò concitatiùs commovendo, operatur. Plebejum quidem hoc, sed optimum sanè est remedium: seligatur saltem substantia intermedia acris, cùm extima superficies, propter sal volatile in auras evaporans, sit insipida, & cum dimidio Extracti Tormentillæ mixta, egregium suggerit Pulverem Stomachalem contra Anorexiam. (M)

Juxta hæc omnia Amaricantia acriora Appetitum provocant, Pituitam mucilaginosam incidendo ac abstergendo, ut Fermentum digestivum, impedimentis his sublatis, pristinam recuperet activitatem, simulque Ventriculi tunicam nerveam vellicet. Hinc varia prostant ex his composita Officinalia, ut Species Diatrion-pipereon, Species Aromaticæ, & similia, ex Simplicibus hisce paratæ Essentiæ & Elixiria, Elixir Menthæ cum Spiritu proprio per infusionem paratum, addito pauco Saccharo; Elixir Stomachale *Quercetani*, Febrile *Mynsichti*; Essentia Menthæ, Zedoariæ, Absinthii simplex & composita, Pulegii, Calami aromatici, & similia admodùm conveniunt in hoc affectu. TIMÆUS à *Guldenklee* facit mentionem Essentiæ Panis cum Vino Malvatico destillatæ, quæ omninò non erit rejicienda, nam Spiritus Panis per retortam destillatus, acido-volatilis est, inter Stomachica remedia singularissimus.

Ex hactenus dictis paratur *Vinum Medicatum Stomachale*, imprimis in malo magis chronico:

(M) *Radix* Ari *basis est* Pulveris Stomachici Birckmanni, *nostratibus familiarissimi, eumque* Quercetani *appellamus. Radicem autem illam Vino pluries maceramus, ut ingens acrimonia, quæ linguam & fauces urit, aliquâ ratione retundatur.*

℞. *Herb. Absinth.*
Menth. an. M. j.
Rad. Acori veri ℥ii.
Gentian. ℥ß.
Sem. 4. Calid. maj. an. ʒii.
Incisa includ. *Nodulo*. S.
Nodulus pro Vino stomachico.

Capiat æger omni die bis haustum, addendo omni haustui gutt. 6. *Spiritus salis dulcis*.

Vel

℞. *Herb. Menth. crisp.* M. iii.
Rad. Acor. veri rec. ℥ij.
Helen. vel *Armorac. rec.* ℥i. ad ℥iß.
Zedoar. ʒvi.
Cinnam. ʒiii.

Misce pro *Nodulo Vino* infundendo:

De quo æger mane, & à meridie aliquot horis ante pastum, aut etiam in ipso pastu bonum haustum capiat, & egregiè Appetitus allicitur.

Item

℞. *Herb. Menth.* M. ii.
Card. ben. M. i.
Absinth.
Summ. Cent. min. an. M. ß.
Rad. Enul.
Caryophyllata an. ℥ß.
Sem. Sinap. vel *Eruca* ℥i.
Cinnam. ʒii.
Caryophyll. ʒi.

Incis. & cont. includ. *Nodulo*, qui infusus s. q. Vini, capiatur omni mane ad lubitum.

Quando simul laxandum:

℞. *Herb. Menthæ* M. ii.
Summ. Absinth. M. i.
Rad. Ari
Helleb. nigri crud. an. ℥ß.
Enula,
Fol. Senn. sine stip. an. ℥i.
Sem. Anisi
Fœnic. an. ʒvi.
Galang.
Zedoar.
Zingib. an. ʒii.
Sal. Tartar. ʒiii.
Incis. & contus. D. S.
Nodulus purgans pro Vino.

Imò sola Radix Armoraciæ recens, cum ana Rad. Helenii rec. Vino Rhenano vel absinthite, aut Cerevisiæ infusa, omni mane hausta, egregium est remedium; quod insigniter commendat GABELCHOVERUS *C. 1. Cur. 14.* in Appetitu prostrato ex nimia viscididate & glutinositate Salivæ cum nausea ac amarore in ore: Pituitam mucilaginosam incidit ac abstergit, unde humor fermentalis, remotis his vitiis, activitatem pristinam recuperat, atque Ventriculi tunicam nerveam simul stimulat. Idem præstat Piperitis Vino infusa & propinata, vel sufficiat haustus Vini generosi, vel Panis triticeus Vino intinctus, sensim sensimque deglutitus.

Facit huc *Observatio 1.* THONERI *l. 2. pag. 141.*, qui Fastidium ciborum ingens cum insigni virium prostratione & amarore oris curavit:

℞. *Rad. Cichor.*
Herb. Absinth. Rom.
Rorismar.
Card. ben. an. M. i.
Cent. min. M. iß.
Decoqu. in *Vini* vel *Aqua* Mens. ß. ad consumptionem tertiæ partis:
De quo mane & vesperi capiatur ℔ß.

Similem videbitis Observationem in FORESTO *l. 18. Obs. 8.* Conf. etiam RIVERIUS *in Obs. 1.* à PACHEQUO *communicata*, & *l. 9. prax. pag. 547.*, qui habet exemplum Appetitus dejecti, per Agrimoniam, Absinthium, & Centaurium minus in forma Decocti, ad aliquot dies ita ancti, ut etiam Canina Appetentia ferè secuta sit. Decoctum fuit tale:

℞. *Fol. Agrimon.*
Com. Absinth.
Summ. Cen. min. an. M. ß.
Coqu. in Aqua.

De *Colatura* cepit æger bonum haustum cum pauco *Saccharo*.

Præterea conveniunt etiam acida volatilia, non nimia, sed potiùs temperata, ad appetitum provocandum, quæ inter, præter Tartarum primas vias simul blandè abstergentem & relaxantem, excellunt Cydonia, quocunque modo usurpata; in his enim absoluta quasi cura est appetitus prostrati, imprimis cum Vomitu aut Alvi fluxu plùs minus conjuncti: hinc ZACUTUS LUSITANUS non satis commendare potest cum medicamentis ex Cinnamomo. Facit huc quoque Pulpa Cydoniorum plùs minùs aromatisata, & syrupus Cydoniorum simplex & aromatisatus, omniaque Cydoniata; unde Misturis ad stomachum roborandum Cydoniorum succus aut syrupus permiscetur: e. g.

℞. *Aqua Mentha* ℥ii.
Cinnam. ʒii. ad ʒvi.
Succ. Cydonior. ℥i. ad ℥iß.
Syrup. Cydon. simpl. vel *aromat.* ℥ß. vel ʒvi.
M. f. Potio. S.
Potiuncula corroborans stomachum.

Capiatur pro lubitu. Item

℞. *Aqua Menth.* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus Theriacal. ʒiß.
Laudan. opiat. ferm. gr. ii.
Syr. Cinnam. ℥ß.
M. S. ut suprà.

Item spiritus Mastiches acidus, & Panis nobilis est in affectibus stomachi omnibus; sicut & corrigit omnia Purgantia stomacho adversa; item spiritus Minerales acidi, cum spiritu Vini ritè dulcificati, v. g. spiritus salis dulcis, vel spiritus Nitri dulcis, & spiritus Vitrioli dulcis à gutt. a. xii. vel xv. ad aa. vel aaa. pro una dosi, semper bihorio ante pastum in vehiculo, præsertim calido, præterpropter usurpati. Dulces sint ideò, quia non dulcificati, nimis sunt acres; cùm autem in nobis omnes succi sunt temperati, unde in Praxi temperatis remediis inhæreamus, remedia enim, quò magis temperata, eò magis grata, quia sine alteratione corporis operantur. Excellunt hæc inter *Spiritus Vitrioli volatilis*: non autem vulgaris sit, sed præparetur beneficio *Spiritus Vini ex Vitriolo regenerato*. Item sal volatile succini acidum, ab adjuncta pinguedine liberatum, ad gr. xii. vel xv. subinde ante pastum usurpatum. Item spiritus Viridis Æris volatilis ad gutt. xx. vel xxx. assumi potest. Optimum consilium est, ut maritentur hi spiritus cum Vegetabilibus stomachicis vel aromaticis: hinc videmus *Elixir Proprietatis*, ceu compositum aromaticum, quod optimè convenit in Anorexia, habere adjunctum *Spiritum* acidum *Sulphuris* vel *Salis*, ut ita eò melius operetur: cujus dosis est ad gutt. 30. vel 40. jejunio stomacho usurpatum. Vel

℞. *Elix. Propr.* ʒii.
Essent. Absinth.
Menth. vel *Cal. arom.* an. ʒi.
M. S.
Elixir Stomachale.

Vel

℞. *Conf. pulp. Citri* ℥iß.
Menth. vitriolat. ℥j.
Pulv. Hepat. rub. ʒij.
Spiritus Salis coagul. ℈ij.
Cum s. q. *Syr. Cydonior. aromat.* f. *Electuarium*.
D. S.
Electuarium Stomachale.

Conveniunt etiam Acetum pro condimentis in cibis, aut Acetum volatilisatum & affusum Zingiberi, Semini Erucæ vel Sinapi, & Zedoariæ, & sic usurpatum; uti & Acetum squilliticum. Huc quoque pertinet Pulvis Hepaticus rubeus, seu *Pulvis ebriosorum* Dresdensium. Nec negligenda sunt Elixiria Stomachalia, quorum non vilissimum est *Elixir Stomachale compositum D. Michaelis*, in quo conjungit Aromata salina & oleosa cum Spiritu Salis, seu Vitrioli Philosophici, sequenti modo:

℞. *Herb. Mentha crisp.* M. iv.
Absinth. Rom.
Rorismar. an. M. ij.
Salvia,
Pulegii,
Melissa an. M. j. vel M. ij.
Rad. Acori veri rec. ℥iij. vel *exsicc.* ℥j.
Pimpin. vel *Enula* ℥ij.
Cyperi Orient. ℥j.
Gran. Mastich. ʒvj. vel ℥iß. ad ℥ij.
Sem. 4. Cal. maj. an. ℥ß.
Sinapi ʒvj.
Ras. Sassafr. ʒiij.

Ze-

Digitized by Google

Zedoar.
Galang. an. ʒiß. ad ʒii. vel ʒiii.
Cubebar.
Nuc. Moscat.
Macis,
Cinnam.
Zingiber.
Caryophyll. an. ʒiii. vel ℥ß.
Sem. Coriandri ℥i.

Irrorentur cum *spiritu Salis* vel *Vitrioli Philosoph.* (qui reverà est spiritus Salis, è Butyro Antimonii aqua diluto & rectificato) ad gratum saporem & subtilem acorem: extrahatur cum *Spiritu Menthæ crispæ* in loco calido: post filtrationem adde

Extr. stomach. compos. vel *acori veri*, quantum potest in Ess. dissolvi,

Dosis ʒß. ad gutt. 50. 60. usque ʒi.

Hoc Elixir stomacale in Scorbuto & Malo Hypochondriaco conjungitur cum spiritu Cochleariæ hoc modo:

℞. *Elixir stomacal.* ʒiii.
Spiritus Cochlear. ʒiß.
M. S.
Elixir stomachale.

De hoc sumantur bis in die gutt. 30. ad 40. & insigniter appetitum renovat, & stomachum confortat; Vel

℞. *Elixir Vitriol. Mynf.* ℥ß.
D. S.
Elixir corroborans stomachum.

Dosis 30. gutt. bis in die, mane in vehiculo calido, vesperi in frigido, semper bihorio ante pastum.

Interdum etiam Essentiæ Ambræ aliquid addatur; Ambra enim singulare est stomachicum, & convenit in specie in affectibus senum.

De cætero Alcalia eadem ratione ac Aromatica operantur; v. g. Sal Cardui benedicti, item Tinctura Tartari acrior, i. e. sale alcali quasi caustico facta, ad 40. gutt. usurpata: impedimenta stomachi removet, & acri stimulo appetentiam stimulat.

℞. *Tinctura Tartari acerr.*
Elixir propr. sine acido an. ʒiii.
M. D. S.
Mixtura stomachalis.

Item convenit *Essentia Piperis* cum *spiritu Vini tartarisato* parata.

Pertinent huc etiam Salsa, v. g. *Sal Ammoniacum* crudum, quod est egregium stomachicum, incidens, quod *anteà dixi* de Gummi Ammoniaco, & alterans viscida, eaque extra stomachum removet, adeòque multùm facit ad renovandum appetitum. Est quasi *Sal salsum*, ex *Sale communi* & *Sale volatili Urinæ*, quæ dant Sal salsum tertium. Quibusdam solet præscribi Sal Ammoniacum cum Salibus Vegetabilium fixis; sed est error insignis. Ratio est: Quia salia fixa alcalia arripiunt acidum Salis communis; unde avolat Sal volatile Salis Ammoniaci, & sic fit salsum fixum: potiùs omittantur Salia fixa, & præscribatur Sal Ammoniacum solum, vel Lapilli Cancrorum adjungantur. Idem Sal Ammoniacum convenientissimè cum Aromatibus jungitur, & constituit Pulverem stomachalem compositum: Sic pro stomacho detergendo, & appetitu restaurando:

℞. *Flor. Salis Ammoniaci*, vel *Sal. Ammoniaci depur.* ʒi.
Spec. Diatrion piper. vel *Cubebar.* vel *alius aromat.* ℈i. vel ʒß.
M. pro tribus vel 4. dos. S.
Pulvis stomachalis.
Qui capiatur omni mane.
Vel
℞. *Salis ammoniaci depur.* ʒi.
Zingib.
Spec. Diatrion-piper. an. ℈ß. ad gr. xv.
M. D. S.
Pulvis stomachalis pro tribus dosibus.
Item:
℞. *Rad. ari exsicc.* ʒi.

Lapill. Cancr. præp.
Salis Absinth. an. ℈i. ad ʒß.
Ol. destillat. Caryoph. gutt. iii.
M. pro tribus dosibus. D. S.
Pulvis stomachalis pro tribus vicibus.
Vel
℞. *Rad. ari crud.* ℥ß.
Piperis nigr. ʒiß.
Zingib. ʒß.
Flor. Sal. ammoniac. ʒii.
Olei destillat. Cal. arom. ℈i.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis stomachalis pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Lapill. Cancr. præp.* ʒiß.
Galang.
Salis Ammoniac. depur. an. ʒi.
Piperis,
Zingib. an. ʒß.
M. f. *Pulvis*.
Vel
℞. *Conf. summ. Absinth.*
Rad. Enul. an. ℥ii.
Zingib. cond. ʒvi.
Spec. Diatrion piper. ʒiii.
Salis Ammon. ʒi.
Cum *Sy. Cydon.* f. *Electuarium*, S.
Electuarium stomachale.

Vel usurpetur Vinum absiothites cum Sale Ammoniaco: quo etiam faciunt Tartarea remedia, ut Cremor & Crystalli Tartari, Tartarus vitriolatus, item Panacea Holsteinensium, Sal Tartari essentiale & similia: Item

℞. *Liquor. Terra fol. tartari* ℥ß.
D. S.
Essentia stomachalis.
40. guttæ pro dosi bis in die.

Pertineot & huc Pulveres stomachales Salini, inter quos etiam est *Pulvis Stomachalis D. Michaelis*, qui in appetitu prostrato convenit.

℞. *Rad. ari exsicc. crudi pulverif.* ℔ii.
Arcan. dupl. seu *Panac. Holsat.* ℔i.
Salis Absinth.
Costi Arab.
Rad. Acori veri an. ʒii.
Cinnam.
Caryophyl. an. ℥iß.
Macis,
Piper. longi,
Zingib.
Cubebar.
Cardamom.
Gran. Parad.
Zedoar.
Sem. Coriandri an. ℥i.
M. f. *Pulvis*.
Dosis ℈i. ad ℈ß.

Egregiè convenit in affectibus stomachi, ubi obrutum est Fermentum stomachale à cruditatibus. (N)

Vel
℞. *Pulv. rad. Ari* ʒi.
Arcan. dupl. ℈ii.
Olei destillat. Menth. gutt. vi.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis stomachalis:
Dosis quantum mucro cultri capit.

Huc pertinet etiam *Pulvis stomachalis Birkmanni*, qui in ZWELFFERI *Animadverf. in Pharmac. August. pag.* 163. describitur.

Si *Anorexia ex vitio Spirituum animalium & Nervorum*, Ambra ejusque Essentia aliis stomachicis juncta singulariter convenit: item Vinum, Spirituosa & aromatica; potissimùm verò Essentia Melissæ & Pulegii, præprimis si juxta HARTMANNUM cum Olei destillati baccarum Juniperi aliquot guttulis, aut Calami aromatici acuantur: item

Bal-

(N) *Quod quidem accuratè animadvertendum: Salina enim & Aromatica medicamenta & si Stomacho proficua sint, cùm viscidis, & tenacibus humoribus oppletur; maximè tamen eundem lædunt si mucosa saburra non scateat: nam quemadmodum Salinæ & acres medicamentorum particulæ, in crassum Ventriculi phlegma vim facientes, illud incidunt, extenuant, & ad exitum cum ægri levamine disponunt; ita è contrario si in Ventriculi ipsius tunicas muco spoliatas cum impetu irruant, illas non sine ægrotantis dolorosa molestia, lancinant, & corrodunt. Præposterè igitur operantur Medici illi, qui in omni Anorexia, imò in quibusvis Ventriculi morbis, iisdem Stomachicis salinis, acribus & aromaticis indiscriminatim utuntur: pro varietate enim caussarum, & pro varia Stomachi constitutione, varia & nonnumquam opposita adhibenda sunt Stomachica: ita ut mirum videri nequeat, quandoque Appetitum Aqua frigida, & Lactis usu, esse promptè restitutum.*

Balsamus Peruvianus, si vel aliquot guttæ in haustu Vini, aut cum Saccharo propinentur, vel cum vitello Ovi sorbilis assumantur, quod RIVERIUS *in pr. l. 9. cap. 1.* ceu expertum commendat: unde Tinctura seu *Essentia Balsami Peruviani cum Tinctura è Tartaro parata*, in hoc passu foret usurpanda. Egregium quoque est *Electuarium Stomachale Paracelsi*, cujus descriptio datur in *Tom. 5. Oper.* Nempe

℞. *Rob Juniper.* ℥vi.
Pulv. Zingib. ℥ß.
Acori veri,
Macis an. ʒii.
Cubebar. ʒi.
Cum s. q. *Sacch.* f. *Electuarium*.
Dosis ʒi. ad ʒii.

Vel præscribantur *Condita* sequentia *Polychresta*, i.e. multi usus, in quamplurimis stomachi affectibus chronicis, pro senibus:

℞. *Rad. Cich. cond.*
Scorzon. cond. an. ℥i.
Cons. Menth. crispa,
Absinth. Pont. ao. ℥iß.
Fl. Cichor.
Rosar. rubr.
Anthos,
Pulv. Zedoar, an. ℥i.
Acori veri,
Cinnam. acerr.
Zingib. an. ʒi.
Mithridat. vel *Theriac.* ʒii.
Cum s. q. *Syr. Menthæ crispa* f. *Electuarium*,
D. S.
Electuarium stomachale.
Item:

℞. *Conf. Mentha crisp.*
Absinth. pont. an. ℥iß.
Rosar. rubr. vel *Anthos* ℥i.
Rad. Cichor. cond. ℥ß.
Acori veri cond. ʒiii.
Pulv. Zedoar. ʒvi.
Mag. Corall. cum succo Citri,
Cinnam. an. ʒii.
Zingib.
Caryophyll.
Tincturæ Corall. an. ʒi.
Cum s.q. *Syr. Mentha crisp.* f. *Electuarium* irrorandum cum
Spiritu Salis dulci.
D. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Conf. Ros. rubr.* ℥ii.
Mentha ℥i.
Zing. in Ind. condit. ʒvi.
Acori veri cond. ʒiii.
Spec. Diatrion piper. Diamosch. dulc. ʒiii. vel ℥ß.
Cum *Syr. flor. Tunica* f. *Electuarium*.

Si expetantur *Morsuli stomachales*:

℞. *Conf. fl. Anthos* vel *Mentha* ℥ß.
Rad. Ari cond. vel *Zing. cond.*
Spec. morsf. Imperat. vel *pulv. stomach. Birkm,* an. ʒiii.
Extr. Zedoar. ʒß.
Cum s. q. *Sacch. in Aqua Fœniculi* vel *Mentha sol.* ʒviii. f. *Morselli*,
irrorandi cum *Oleo destillato Mentha*.
D. S.
Morsuli stomachales.

His adjungi possunt *Rotula Bibitoria Dodonai*, quas dedi in *Colleg. Formalar. Class. 1.*

Sin *Pinguia aut Biliosa prosternant appetitum*, commodè prædictum Elixir Proprietatis, tam solum, quàm cum amaris miatum, & Remedia ex Absinthio, usurpari possunt; quæ Pinguedinem quamcunque potenter domant. *In Febribus*, præsertim intermittentibus, ad revocandum appetitum amara talia, v. g. præter dicta, *Elixir Febrile Mynsi*, sunt optima, quod Elixir videbitis in *ejus Armament. Chym. pag. 254.*

Si à *Narcoticis prostratus sit appetitus*, acida eum revocant.

Quòd si verò, ut non raro, v. g. in Hypochondriacis, fieri solet, *Acidum præternaturale Ventriculi appetentiam turbet*, Absorbentia, v. g. Lapilli Cancrorum, Creta, Ebur &c. locum habebunt: item *Elixir Proprietatis sine acido*; item cum *spiritu salis Ammoniaci* paratum; Essentia Absinthii tartarisata, spiritus Salis Ammoniaci, simplex & aromatisatus.

Nec *Externa* seu *Topica* ad Anorexiam negligenda, sed sub Linimentorum, Epithematum, Emplastrorum, &c. forma applicanda: inter quæ convenit crusta Panis Vino generoso, vel acidulo vel Malvatico, aut Aceto, probè ebria, pulvere Nucis moschatæ, Macis, Caryophyllorum, aliorumque Aromatum aspersa, & ita instar scuti stomacho tepidè applicata: item Elixir Menthæ calidè cum frustulo Panis intincto Ventriculo impositum, applicando desuper laterem calefactum, admodùm convenit, præsertim in spirituum defectu. Balsamum Anglicum Ventriculo illitum mirè etiam appetitum provocat. Convenit etiam Oleum stomachale *Cratonis*, Mastiches, Nucis moschatæ, Menthæ, Absinthii, Caryophyllorum, Balsamum Peruvianum, Tacamahaca, Ceratum ex Ladano, Emplastrum stomachale *Cratonis*, *Hartmanni*, &c. e. g.

℞. *Olei expr. Nucis.* ʒiß.
destillat. Caryophyll. ℈i.
Absinth.
Mentha,
Juniperi an. ʒß.
M. D. S.
Balsamus confortans stomachum.
Vel

℞. *Empl. stomach. Hartmanni*, vel *de Tacamah.* q. s. Malax. cum *Bals. Peruv.* & inducatur super *alutam* sub forma Scuti stomachalis.
D. S.
Emplastrum stomachale.

Pellis Vulturis similiter in forma triangulari stomacho applicata, est expertum remedium: Vidi ego aliquot experientias felicissimas, utut videatur ridiculum. Egregia quoque est *Cera catholica Burrhi*, cujus descriptionem communicavi in *Collegio Schrœderiano p. 2.*

CAPUT II.

De Appetitu depravato.

Quod attinet *appetitum depravatum*, est hic vel in *appetendo*, vel *aversando*. In *appetendo* est, si aliquid intensiùs, vel suetum vel insuetum, cum maximo desiderio appetunt, ut in *Pica & Malacia*: vid. SYLVIUS *pr. lib. 1. c. 2.* Contrarium vitium est in *aversando*, si certum eduli genus aversatur, qui affectus speciali nomine caret. Vocatur aliàs *certorum ciborum Fastidium*, quando scilicet determinatè fastidiuntur cibi, v. g. omnimodè aversantur Caseum.

ARTICULUS I.

De Fastidio seu Aversatione determinata.

Fastidium hoc seu *Aversatio*, est vel *Nativum*, vel *adventitium*: itaut *Nativum* non tantùm per dispositionem hæreditariam à Parentibus in prolem peragatur, sed frequentiùs à Matris imaginatione dependeat, ob quamcunque causam gestationis tempore pro ingratis judicata, alimenta aversantis: *Adventitium* vero post nativitatem excitatur:

1. Vel à mero quodam *præjudicio*, hæc vel illa alimenta pro ingratis habente.
2. Vel ab *alimentis* ipsis, in *nimia copia* vel ad nauseam oblatis, vel iisdem non satis mundè paratis vel oblatis.
3. Aliquando verò ab *humorum*, e. g. *vitiosorum*, Ventriculi Fermentum corrumpentium *afflaxu*, ut in Gravidis sæpè observatur, quorum indolem explicare difficile est, nisi ex aliis conjunctis symptomatibus eam forsan aucupari liceat.

Cùm autem rariùs occurrat in Praxi, mittamus hanc Aversationem.

ARTICULUS II.

De Pica, & Malacia.

Pica in genere est appetitus ita depravatus, quando quocunque tempore insolita penitus appetuntur; *Malacia* verò

verò est appetitus quidem nimius, usualium tamen, ita ut usitata, sed cum nimis intenso appetitu seu desiderio appetantur, unde & interdum plus, quàm conducit, comedunt (O). Sic v.g. Pica est, quando Gravida appetit insueta, e. g. crudas animalium Carnes, Condimenta & Medicamenta in majori quantitate, e. g. Zingiber & Theriacam: vid. PLATERUS *Obs. pag.* 239. imò planè absurda, v. gr. Carbones, Cespites, Corium, Atramentum, Cretam, Plumbum: vid. TULPIUS *lib.* 4. *Obs.* 43. SALMUTH *C.* 2. *Obs.* 62. imò Stercora: vid. BORELLUS *Cent.* 4. *Obs.* 2. vel noxia tandem, ut Calx viva &c., quod refert FERNELIUS. Malacia verò est, quando certum edulii genus, v.g. Haleces: vid. TULPIUS *lib.* 2. *Obs.* 24. & alios cibos & potus usitatos, sed utrumque appetitu nimio & inconveniente, appetunt: patiuntur sæpè anxietates præcordiorum, languorem universi corporis, & supervenit vomitus variorum humorum.

PARS AFFECTA.

Pars affecta primaria ordinariò statuitur *stomachus*, imprimis *Orificium sinistrum* seu superius, ejusque Fermentum: Ubi enim fundamentum est, & quasi residet appetitus naturalis, ibi quoque residebit præternaturalis & depravatus. Sed si ritè rem consideremus, manifestum evadit, distinctum in hoc morbo complicato esse subjectum patiens: Appetitum nempe læsum & Phantasiam depravatam, Gustum, Odoratum, Auditum, seu horum sensuum Organa.

Phantasiam affici, ex eo certum est, quòd Homines, dum stomachus appetitu sensili, ut sic dicam, afficitur, seu à *Fermento* digestivo vellicatur, ferantur singulari affectu in tam varia, ut sunt Creta, Corallia, murorum Calces, Carbones, Atramentum, &c. Namque non stomachus seu Fermentum præcisè, sed Phantasia est, quæ determinat appetitum ad hoc vel istud, ex. grat. in Pica. Objectum quidem stomachum stimulat, sed hic non declarat: sicus enim in Fame, præter vellicationem Ventriculi, Phantasiam concurrere, ex Physiologicis suppono; ita non vellicatio prava, sed Phantasia prava, quæ appetitum animalem regit, objecta determinat, & uti alias Melancholici feruntur in certa objecta, sic tales ægroti incidunt in objectum cum eduliis, in quod feruntur. Ergò & utique Phantasia vitium habet. Si inter Fermentum stomachi, ejusque in Nervos operationem, & inter appetitum hinc consequentem animalem, intercedit intermedium Phantasiæ opus, necesse est, ut priùs Phantasia, quæ id, quod à reliquis sensibus externis & interno communi susceptum fuit componendo & dividendo quasi actu perficit, pravè afficiatur à quacunque causa occasionali fiat, quæ tamen frequentissimè in Ventriculo fomitem seu nidum sibi eligit: Adeoque Picæ & Malaciæ sedes primaria in facultate Animali, i. e. Subjectum Inhæsionis in spiritibus animalibus erit locandum.

Quòd *Gustus* afficiatur, certum est ex eo, quòd aliæ quoque res fœtidæ & pessimi saporis, & à quibus in statu sano ægri maximè abhorrent, cum insigni voluptate deglutiantur; quin & interdum dicant, habere talia suavissimos sapores. Exemplum videbitis in SALMUTH *C.* 2. *Obs.* 62. de Virgine, quæ omnia candida, & inter alia etiam Calces parietum abrasas, ac Cerussam, singulari voluptate devoravit, & earum deprædicavit suavitatem ac dulcedinem: Hìc certum est, fuisse depravatum Gustum, Calx enim est admodùm acris. At BORELLUS *Cent.* 4. *Obs.* 2. habet exemplum de Virgine picante, quæ stercora humana comedit, quæ non sunt adeò sapida, & tamen cum insigni gustu appetita deglutivit: unde certum est, affici Gustum sine dubio à Lympha salivali corrupta, & Gustum depravante, quia alias talia ingerere non possent. Res illustrari potest ex eo, quòd suppressio Mensium in Mulieribus creberrimè det Picam, quando scilicet sanguis separatus, in vasis Uteri, ab externa vel alia causa coagulatus, stagnans inquinatur, indeque ad corruptelam sui tendens, ob denegatam excretionem sensim sensimque regurgitat in totam Massam sanguineam; unde consequenter, & afficitur Lympha, quæ, uti per internam tunicam stomachi glandulosam transudando, ad supplementum Fermenti digestivi concurrit; ita eadem Spirituum vehiculum salivæque materia existit. Dum igitur saliva infecta est, non potest non Lingua simul affici, & Gustus depravari, unde saliva non minùs, quàm Fermentum stomachi vitale, simul affectum est in Pica. FRACASSATUS equidem *in Epist. de Lingua pag.* 255. gustandi hanc in Pica depravatam voluptatem à Papillis nerveis vitiatis in Lingua deducere nititur: sed ego consultiùs puto si fundamentum constituatur in saliva.

Afficitur etiam *Odoratus*, quatenus res fœtidæ cum singulari jucunditate naribus admoventur. Exemplum affecti Odoratus habet SALMUTH *C.* 2. *Obs.* 62. & 63. de Virgine picante, quæ insigniter delectabatur à fœtore veterum Librorum, à tineis blattisque erosorum, situque prorsus corruptorum, ita ut nares per totos dies in tales Libros immitteret, & odorem suavem, uti dicebat, hauriret. Item BORELLUS *citato loco* aliud exemplum habet de Virgine picante, quæ intensissimè afficiebatur odore Corii, tanquam balsamo; quare semper in ore detinuit, & masticavit ut perciperet odorem suavem, quæsivitque Calceos vetustissimos, quorum odorem fœtidissimum Mosco, & Ambræ comparavit.

Hæc probant esse non simpliciter affectum stomachum, sed insimul Phantasiam Spiritusque animales, & hinc Gustum & Odoratum, cæteraque Sensoria (P). Id quod ulteriùs confirmatur ex eo, quòd picantes non præcisè in Alimenta ferantur, aut in talia, quæ Alimentorum loco ab iis ingeri possunt; sed etiam in alia aliorum Sensuum, non præcisè Gustus aut Tactus in stomacho, objecta: v. gr. dum Pica impellit Mulierem ad exsuctionem Venti ex follibus, vel dum alia per Picam appetit fragorem Carbonum fossilium pedibus contritorum. Qualia exempla cùm præcisè ex stomacho, secundùm certam Famis vel Sitis modificationem affecto, non oriantur, (*conf. Acta Societ. Reg. Volum.* 1. *pag.* 447.); distinguendum ergò videtur inter subjectum Radicationis, quod reverà stomachus, & subjectum Denominationis, quod est facultas Animalis, ratione spirituum Animalium in Phantasia alteratorum.

CAUSÆ.

Quod attinet *Causam appetitus* talis *depravati*, certum est, hærere in Fermento digestivo stomachi. Nam sicut in genere appetitus oritur à Fermento stomachi digestivo vitali naturaliter ritè constituto; ita in specie etiam ab eodem alterato appetitus vel auctus vel depravatus in Pica & Malacia originem ducit. Videmus enim quòd omnia Animalia habeant in suo genere determinatum stomachi Fermentum digestivum, ratione cujus Fermentum istud se habet, ceu appropriatum agens menstruum in objecta appetita, ac sub isto certo modo determinetur eorum appetitus; hinc unaquæque species fertur in cibum certum: sic Canis appetit Ossa, Sciurus Fructuum nucleos, Felis Mures, Ciconia Ranas, Anser Avenam, Bos Gramen, Carduelis Carduum, Homo Panem, &c. nulla alia ex ratione, nisi quòd activitati suæ appropriatum objectum postulet specificum in illis stomachi Fermentum. Unde simili ratione Pica, & Malacia oriri videtur: nimirum dum certa ratione alteratum & determinatum est Fermentum stomachi, ut in insueta & singularia, nunc hoc nunc istud, v. gr. Cretam, Carbones, Arenam, Atramentum, &c. ardenter feratur. Sed in quo consistat ista specificatio Fermenti, ut in singulis speciebus certo modo determinetur, & ita in unoquoque speciei individuo appetitus determinetur ad hoc vel istud? à priori adhuc est imperscrutabile. Ideæ certæ spiritibus impressæ, quas hìc habere volunt nonnulli & intellectu & explicatu sunt difficillimæ; utut nativa quorundam Ciborum appetentia per certam spirituum in Utero Matris alterationem facilè, & accuratè explicari queat.

Quæ-

(O) Pica *Græcè* κίσσα, *vel Atticè* κίττα, *notissima avis nomen est: quare autem multiplex insolentium ciborum, præsertim in Gravidis, appetitus, qui* κισσᾶν *&* Picatio *quoque dicitur, hoc etiam nomine insigniatur, obscurum sanè videtur. Satis longè petitum est, quod ait* Harmarus in Lex. Etymologico, *κίσσαν dictam esse à* κὶς, vermis, *oritur enim ab humore acri ventriculum vermis more corrodente. Fortasse veriora loquuntur, qui ajunt; Morbum hunc Picam dici, quòd quemadmodum avis hæc variegatis pennarum coloribus est nota, ita ea ægritudine prehensi vario & insolito absurdorum ciborum desiderio teneantur.* Malacia *verò, quam multi cum Pica confundunt à* μαλακὸς, mollis, *originem trahit, quòd scilicet qui eo morbo affliguntur mollitudine quadam corporis, animique prorsus effœminata ignavia polleant.*

(P) *Sufficit sola læsio Phantasiæ, absque eo quod Organa vel Instrumenta Sensuum omnium tum externorum tum internorum, simul læsionem patiantur: ex vitiorum Phantasiæ supposito, falsæ & præposteræ ideæ ad Gustum, Visum, Odoratum &c. pertinentes deduci facilè possunt, absque eo quòd vel Linguam, vel Salivam, vel reliqua sensoria accusemus.*

Digitized by Google

Quæritur: *in quo consistat alteratio & depravatio determinata Fermenti stomachalis?* Res est ardua. Probabile videtur, hoc ratione Causæ occasionalis, utplurimùm in Ventriculo existentis, acquirere singularem acrimoniam, eamque acrem salsam, plùs minùs corrosivam, cujus occasione tam determinata & sensilis fit vellicatio, pro cujus varia impressione in Orificium stomachi, Phantasia exinde decepta, tam varia edulia, aut quæ horum loco ingeruntur, imò & subinde ridicula, appetit (Q). Depravationem istam Fermenti quoad occasionales Causas confirmant exempla eorum, qui ex Scabie retropulsa Picam Cretæ inciderunt: vid. M. A. N. C. *ann.* 1. *Obs.* 83. *pag.* 299. item FEHR *Tr. de Absinthio pag.* 98. Sic cum Scorbuto interdum Pica & Malacia complicari solet, de quo vid. HORSTIUS *Obs. pag.* 385. *l.* 7. *Obs.* 35. Illustrat etiam istud assertum HILDANUS *Centur.* 1. *Observatione* 37. dum refert Picam obortam ex Ulcere faucium, in quo pus generatum; unde appetebantur Haleces, Pisces, & Carnes salitæ & infumatæ, & similia salsa, quæ optimè deglutiebantur; res non appetitas verò, Juscula, &c. fastidiebat & nullo modo deglutire poterat, dum interim superiora, licèt graviora & morbo nociva, sine ullo nocumento benè digerebat. Fundamentum consistit in hoc: nempe ex Ulcere faucium exstillans Pus in stomachum, alteravit ejus Fermentum digestivum, istudque pro natura Puris acrioris acido-salsi singularem impressionem fecit in Orificio stomachi, & ad comestionem Halecum & similium salitorum quasi stimulavit; ut exinde talis inordinatus, determinatus tamen, appetitus fuerit. Hinc & Mensium suppressio in Mulieribus, in quibus vitiosum abundat acidum, frequentissimè Picam infert, alterando Sanguinem, Lympham, & his mediantibus consequenter etiam Salivam, & ipsum stomachale Fermentum.

In specie malum hoc frequentiùs observatur in Mulieribus Gravidis, quanquàm his non solùm. RIVERIUS tamen curiosum exemplum habet *C.* 4. *Obs.* 93. de Fele aliquandiu picante, non quidem gravida, sed etiam sterili, quæ devoravit Calcem, Carbones, & similia: sed cùm hæc fuit gravida, potiùs liquor genitalis, vel aliud simile excernendum corruptum & suppressum, occasionem malo suggessit. Sic Picæ simile exemplum de Cane venatica gravida videb. *in Actis Societ. Reg. Volum.* 1. *pag.* 447. Non tamen hoc universale esse, probare possunt & confirmare similiter Puellæ adhuc impuberes picantes v. g. Pica in Puella 8. annorum observata in M. A. N. C. *ann.* 4. *Obs.* 143. *pag.* 550. Sic Pueri, item Infantes picantes, subinde observantur, imprimis ex Matre Chlorosi laborante, quod testatur RIVERIUS *in Praxi*, & PETRUS JOHANNES FABER, qui in *Cent.* 6a. habet exemplum de proprio Filio 3. annorum Pica laborante, qui Arenam, Cineres & Terram efflagitare, & magno cum crepitu iis vesci solitus fuit, Lac verò & alios cibos omninò respuit. Conf. etiam M. A. N. C. *ann.* 6. *Obs.* 139. *pag.* 302. FORESTUS *lib.* 18. *Obs.* 7. & FONSECA *l.* 7. *Obs.* 91. *in Schol.* habet exemplum de Pueris Crustas, & Calces parietum avidè deglutientibus. Gravidæ ergò non solùm, sed & steriles hoc vexantur malo; aliæ etiam Mulieres, sæpè Virgines, quibus Menstrua suppressa: quorum exempla specialia prostant in FONSECÆ *Observationibus*. Nec Mulieres tantùm, sed etiam Viri non raò Pica & Malacia laborare deprehenduntur: Nam sicut certum est, laborare Viros affectu Suffocationi hystericæ simili; ita etiam prostant exempla Virorum similiter Pica laborantium: Exempla multa videbitis in SCHENCKII *Observat. l.* 3. *Obs.* 1. *pag.* 319. ubi *de Pica*. Ut nihil dicam de curiosa Observatione, quam habet BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hist. Anat. Hist.* 79. de Marito picante, nauseante & vomente, cujus Conjux gravida nausearet & vomeret: simile exemplum vid. in M. A. N. C. *ann.* 2. *Observ.* 215. *pag.* 216. & MARCELLO DONATO *in sua Hist. Med. l.* 5. *c.* 1. Quòd si intensior sit picantis Matris gravidæ appetitus, malum hoc non raro est hæreditarium, quale exemplum habet FONSECA *l.* 2. *Consil.* 23. de Puella 14. annorum, quæ à tenera ætate infantili Calcem parietum, & Laterum fragmenta sæpè appetiit, & deterreri nullo modo potuit. Ratio, quia Mater gravida quoque Testas & Calcem comedere solita fuit; unde charactere hæreditario affecta fuit. Quo etiam facit Historia, quam habet TULPIUS *lib.* 2. *Obs.* 24. Novi hìc Mulierem, quæ impensè delectata cuspidibus acutis Cretæ, cujus Mater gravida Melancholia hypochondriaca correpta, his delectata fuit.

Ex his patet solutio binarum Controversiarum: Nempe I. *An in Pica appetantur similia? an verò contraria?* id est, *An appetantur ea, quæ conveniunt cum Fermento stomachi? an verò, quæ non conveniunt?* Resp. cùm videamus tales ægros appetita avidè sumere & digerere sine noxa; patet, quòd similia tanquam grata à stomacho appetantur, i. e. appetunt ea, quæ sunt similia, & quæ se habent ut objecta convenientia ad activitatem Fermenti stomachici vitiati, seu in quæ possit agere & digerere; reliqua omnia, quæ non potest solvere, respuuntur. Uti enim acidum esurinum naturaliter constitutum fertur saltem in appropriata sibi, seu in quæ commodè agere potest; ita istud simili modo in præternaturali ejus alteratione, inconsueta & singularia ardenter appetit; & quidem talia saltem, quæ ipsi sunt quasi similia; aut quæ promptè potest digerere. (R)

Hæc deinde manu nos ducunt ad resolutionem II. Quæstionis: *An in Pica, quando subinde extraordinaria ingeruntur, hoc fiat sine aut cum nocumento ægri?* Nam ex talibus assumptis, Cretæ aliorumque usu, prostant exempla, quod devorata sint hæc insueta & inordinata, & tamen non nocuerint. Respondetur: sicuti in ordinario victu sobrietas est cardo diætæ, & alimenta etiam non optima moderatè assumpta conducunt, immoderatè verò nocent; ita pariter in Pica rarò nocent talia assumpta, licèt insolita, modò sobriè nec nimia quantitate ingerantur, à quibus non appetitis non levis alias contingeret læsio; hinc enim æger picans sæpè aliquot cochlearia Theriacæ, aliaque Mulier ℔j. Zingiberis devoravit, sine ulla insequente alteratione & noxa, teste PLATERO *Obser. lib.* 1. *p.* 223. Quo facit Observatio TULPII *lib.* 2. *cap.* 24. de Muliere gravida, quæ gestationis tempore 1400. Haleces, sed non una vice, devoravit sine noxa. Item stupendum est exemplum, quod habet PLATERUS *l. u. pag.* 240. de Puella, quæ Cepam sub cineribus coctam Theriaca impletam (quæ anteà Buboni pestilentiali fuit imposita) sine noxa devoravit, cùm tamen certum fuit, Cepam veneno fuisse impræegnatam: sic Medicus quidam Gallus, *de la* FORGE, *in Comment. super Cartes. de Homine pag.* 285. & 286. refert exemplum de Puella picante, quæ comedit lapides, qui tamen fuerunt gratiores, quando priùs ad tempus radiis Lunæ expositi fuerunt. Ac sanè plurima talia prostant exempla absurdorum & noxiorum sine incommodo assumptorum: Sic LINDEMANNI uxor, Melancholia hypochondriaca laborans, Araneas *majores*, *Creutz Spinnen*, ubique locorum anxiè collegisse ac devorasse innoxiè, dicitur. Fermentum enim fertur in similia, & determinat assumenda: quod sapit, non nocet, quia digeritur, modò servetur dosis; si nimium devorantur appetita, nocent. Si igitur assumuntur ordinatè, nec una vice nimis copiosè, non nocent. Alias optimi etiam cibi in statu sanu inordinatiùs ac copiosiùs assumpti, etiam fiunt venena.

Ex hactenus dictis definiri potest *Pica*, quòd sit *appetitus variarum rerum absurdarum, ex Phantasia corrupta, quacunque occasione vitiata, originem ducens*. Adeoque sub hac latitudine *subjectum Picæ* erunt spiritus animales, vel vitiati, vel vitiatè moti, quatenus exinde opus Phantasiæ depravatur, ut crebrior occasio fit ex Ventriculo & hujus Fermento alterato, ubi subjectum Radicationis erit.

Causa proxima erit vitiatus spirituum motus, quatenus Phantasiæ munia turbat.

Causa remota occasionalis est multiplex, Mensium defectus, Gravidatio, Fermenti digestivi alienatio, & quæ sunt alias plures circumstantiæ, semper hìc probè observandæ.

Uno nomine: videtur Pica & Malacia reverà esse species Melancholiæ hypochondriacæ, quia ejusmodi Homines alia utplurimùm Melancholiæ signa præ se ferunt, in qua ad certum quoddam phantasma, occasione Fermenti stomachalis præternaturaliter alterati, dirigitur Imaginatio; unde & tam delirus appetitus, & desiderium ad certum quoddam edulium, vel hujus loco aliud quid insuetatum assumendi, supervenit. Uti enim Melancholici tales feruntur in certum objectum, si putant v. g. se esse Cucurbitam, uti exemplum novi: ita Picantes habent Phantasma depravatum, quod velint bibere Atramentum, edere corium cum Lana, &c. Hinc & Cura eadem, Phantasiam nempe saltem demulcendo, ac quod in Melancholicis nonnunquam fieri solet; in hoc malo facilè instituitur: vid. PA-

(Q) *Conferuntur ea, quæ de his adnotavimus* tom. 1. col. 135. lit. F.

(R) *De hac analogia Gustus quem Cibi in Lingua excitant, & eorundem facili vel difficili in Ventriculo digestione aliqua quoque* c. l. tomi 1. *subnotavimus*.

PANAROLLUS *Pentec.* 3. *Observ.* 38.

Nempe tali casu

(1.) Imprimis Stomachus evacuandus.

(2.) Fermentum vitiatum acrius acido-salsum factum, saturandum, imprimis per Martialia, vel per alia Appropriata alterandum; Et

(3.) Stomacho acidis moderatis & ipsi gratis succurrendum.

S I G N A.

Quod attinet *Signa*: res est clara, quoad *Diagnostica*. Quoad *Prognosin*: distinctè paululùm & circumspectè pronunciandum: Nam citra noxam possunt comedi res appetitæ, sed sobriè: melius tamen est consueta, quàm planè inconsueta, imò noxia, appeti. Quamvis enim Fœminas talia præternaturalia sæpius sine damno assumpsisse observatum fuerit; quatenus tamen ex copioso rerum absorptarum esu tractu temporis pravi tandem humores inde generantur, hincque fiunt corporis Languor, Cacochymia, Hydrops, &c. potissimum cùm vix semper sine noxa talia assumant, sed ab iisdem vel ad vomitum urgeantur, vel alia mala patiantur: quale quid, præter SALMUTH *C.* 1. *Obs.* 41., BRASSAVOLUS *in Comment. Sect.* 5. *Aph.* 24. de Muliere testatur, quæ mota desiderio assumendi Glaciem, in gravia incidit symptomata.

In Prægnantibus imprimis observandum: eas denegationem rei appetitæ non semper ferre posse, quia per hanc Fœtus non saltem varia ratione desœdentur; vid. PANAROLLUS *Pentec.* 1. *Obs.* 12.; sed interdum trucidentur: *Cùm notum* sit de Muliere, quæ duabus vicibus dentes in pectus cujusdam viri immittere, atque sic binis morsibus petere gestiit, qui vir autem primum quidem morsum pertulit, alterum verò recusavit: unde factum, ut duos filios in lucem ediderit, unum viventem, alterum mortuum. Jucundius exemplum habet SALMUTH *C.* 1. *Obs.* 41. de Muliere gravida, quæ Pica laborans summam habuit libidinem vellicandi barbam lanionis, unde magnam partem illius evulsit; quod etiam altera vice fecit: tertia verò vice lanio denegavit: hinc peperit tres fœtus unum mortuum, & duos vivos. Unde vel ipsis connivendum, vel quantum possibile persuasionibus ad saniorem mentem deducendæ. Interim rectè PANAROLLUS *Pentec.* 2. *Observat.* 50. inquit; *Temperantia Mulieribus Pica laborantibus optimum remedium*.

C U R A.

Quoad *Curam*: suprà jam formatæ fuerunt Indicationes & cum præsertim Pica & Malacia in Stomacho fundata sit, remediis Stomachicis curanda venit. Ante omnia evacuandus Stomachus Vomitoriis. Observetur tamen status ægri: *An subjectum patiens sit Gravida? an verò non?* In Gravidis cautiùs Vomitus provocetur; nempe iis saltem, quæ facilè vomunt, & adhuc in primis versantur gestationis mensibus: in ultimis, quarto quinto & sequentibus mensibus non sine periculo propinantur: Ergo tunc cautiùs procedendum. Vomitoria suprà in Generalibus dedi. FABER pro Vomitorio utitur Sale Vitrioli vomitivo, ut & Infuso Mercurii vitæ; sed Mercurius vitæ tutiùs exhibetur, quàm Sal Vitrioli vomitivum, ex eo, quoniam hoc tantùm est Vitriolum ad albedinem calcinatum, hinc inimicissimum Stomacho, cujus robur atque vires dejicit & prosternit: Mercurius vitæ per se est satis tutus. Nec inepti sunt, qui cùm Desideratis Vomitoria miscent, aut hæc illis superbibere jubent; sic enim præsentia rei exhibitæ ejus desiderium tollit & humor pravus simul evacuatur; vid. SENNERTUS *Pr. lib.* 3. *S.* 2. *c.* 5.

In Vomitione autem respicienda est habilitas subjecti, prout inclinant ad vomitum. Si Picantes ad vomitum non aptæ, aut circumstantiæ quædam vomitum prohibeant, Purgantia per inferiora administranda, & quidem mitiora ex Pilulis, præprimis Aloëticis; quibus admiscendum est aliquid Mercurii dulcis ritè parati: aut parentur Pilulæ, quas superiùs dedi. AGRICOLA miscet cum Extracto Hellebori nigri purgando Mulieres non gravidas, ex Mensium suppressione Pica laborantes, hoc modo:

℞. *Mercurii dulc.*
Extract. Helleb. nigr. an. ℈ß.
Colocynthid. gr. j.
Cum *Succo Cydonior.* f. *Pilula*, S.
Pilulæ laxativæ.

Vel

℞. *Mercurii dulc. ritè par.* ℈j.
Extr. Helleb. nigr. gr. xv.
Troch. Alhand. gr. ij.
Cum *Ess. Menth.* f. *Pilula*, S.
Pilulæ laxativæ.

Conveniens quoque est, ut purgantia propinentur simul cum re appetita, imprimis ut fallantur ægri: v. g. in appetentibus Cretam aut Arenam, aut Calcem vivam, optimum est, ut cuncta permisceantur Mechoacanna alba, vel Pulvere Jalappæ, aut similibus.

Quòd si verò totam Humorum massam malè se habere ex signis innotescat, juxta SYLVII *Praxin lib.* 1. *cap.* 2. § 51. Sudores quandoque blandos per Antimonialia movere conveniet.

Præmissa Evacuatione opera danda, ut alteretur vitium in Ventriculo, ac corrigatur labes Fermento Stomachi digestivo inducta, quod fieri nequit, nisi causa istius removeatur. Hinc si v. g. Menses suppressi sint, revocentur: si aliquid affectionis Hypochondriacæ subsit, hæc tollatur. Hinc dentur Stomacho grata & appropriata Acida blanda, spiritibus volatilibus nonnihil temperata; sic enim fit, ut acor Fermenti naturalis reducatur, & Appetitus depravatus corrigatur: quæ inter in Regno Vegetabili excellunt Succus & Syrupus Cydoniorum, Limonum, seu Citri, Aurantiorum, Granatorum acidorum. &c. quoniam sunt singularia Stomachica. Specialiter etiam commendatur a quibusdam contra Picam Aqua pampinorum Vitis, primo Vere ex Vitium surculis incisis exstillans, quæ est impprægnata subtili tartaro, seu aciditate volatili, ratione cujus corrigit Ventriculi labem, & Appetitum reducit. Usurpetur solitariè, vel convenienter etiam diluatur cum Spiritu Theriacali; vel Aqua in Julebis. FORESTUS *l.* 18. *Obs.* 17. Puellam picantem curavit per Syrupum de Absinthio sæpiùs usurpatum, propinando postmodùm Purgans ex foliis Sennæ. Commendantur etiam Cappares cum Aceto conditi ceu experti, quibus nonnunquam etiam solent addi Semina Carminativa, Anisi; Fœniculi, Carvi, &c. Essentiam Corticum Aurantiorum cum Essentiæ Croci pauxillo, in Pica à Menstruorum suppressione adhibuit cum successu QUERCETANUM imitatus F E R M I S I U S; vid. VELSCHIUS *Missenim. Cent.* 3. *Obs.* 12. Radices Petroselini cum Decocto Cicerum propter vim diureticam præmisso Vomitu: Haustus Vini generosi itidem conducit, quoniam in Vino singularis vis est restaurativa Stomachi, imprimis si sit infusum super folia Menthæ vel Portulacæ, & Absinthii. LINDANUS *in Coll. super Hartmannum* specificè commendat Conservam Rosarum cum Spiritu Vitrioli acidulatam, cui addit pulverem Zedoariæ in hac forma.

℞. *Conf. Rosar.* ℥j.
Pulv. Zedoar. ʒj.
Spiritus Vitriol. q. s. ad gratam aciditatem.
M. f. *Electuarium*, S.
Electuarium Stomachale.

De hoc subinde aliquid assumitur ter de die, mane, meridie, & vesperi: continuetur tamdiu, donec cesset affectus, nam dicit esse expertum.

Loco Conservæ Rosarum melius cesset, si reciperetur *Conserva Menthæ crispæ vitriolata*; nam est singularis in hoc affectu: v. g.

℞. *Conf. Menthæ crisp. vitriolat.* ℥iv.
Pulv. Zedoar. ʒi. ℈iv. ʒiß. ad ʒii.
Syr. Cydon. simpl. vel *aromatis.* q. s.
F. Electuarium.

De quo sæpè æger capiat pro lubitu.

Item convenit Aqua Cinnamomi cydoniata, vel sola, vel cum Elixir Menthæ impprægnata, & acidulata cum tantillo Spiritus Vitrioli Philosophici; v. gr. præmissis præmittendis fiat *Mixtura Stomachalis* talis:

℞. *Aqua Menth.*
Meliss. cum Vino an. ℥iß.
Succ. Cydon. ℥i. vel *hujus & Succi Citri* an. ℥ß.
Elix. Menthæ ʒß. ad ʒvi.
Spiritus Salis dulc. ʒß.
Syr. de Succo Cydon. pro lubitu.
(nam Syrupi non benè præscribuntur in magna dosi propter admistum saccharum.)
M. f. *Potio* S.
Mixtura Stomachica.

Vel

℞. *Aqua Menth.*
Meliss. cum Vino an. ℥j.
Cinnam. cydon. ℥ii.
Elix. Menthæ. ʒj.
Succ. Citri,
Cydon. an. ℥ß.

Spi-

Digitized by Google

Spiritus Salis dulc. ℈j.
Syr. Cydon. ℥j. ad ℥iß. vel q. s.
M. f. *Potio*.

℞. *Aqua Mentha*,
Meliss. an. ℥j.
Succ. Cydon. ʒvj.
Elix. Mentha,
Syr. Cydon. an. ʒij.
M. f. *Potio*.

℞. *Aqua Mentha*,
Meliss. an. ℥j.
Cinnam. cum Vino, vel *cydoniat.* ʒvj.
Succ. Cydon. ℥j.
Spiritus Salis dulc. parum.
M. f. *Potio*.

De his Misturis capiantur subinde cochlearia aliquot.

Succi si beneficio sulphurationis à fermentatione præserventur, centum annos durant.

SYLVIUS *in Praxi*, Modernorum commendare solet Salia volatilia, non communia, sed oleosa, seu Oleia Vegetabilium imprægnata: Sed cautè adhibenda, quoniam sunt generosa nimis, & metus est, ne aliquando causent abortum.

Imò Narcotica quoque, v. g. Theriaca & Mithridatium, magnarum observantur virium.

Interdum in graviori malo, imprimis Gravidarum, saturandum, & absorbendum est Fermentum acre in Stomacho; unde ad Pulveres Cachecticos & Martialia confugiendum est: (vid. BRENDELIUS *Consil.* 130. Ideò RIVERIUS *Cent.* 4. *Obs.* 93. specificè commendat *Pulverem Stomachalem Quercetani* seu *Birkmanni* completum, qui vid. in SCROED. *Pharmac. l.* 2. *pag.* 266. & ZWELFFERI *Animad. in Pharmac. Augustanam*:) necnon Crocum Martis aperitivum, & hunc expertum dicit in Pica Mulierum, ex quacunque causa orta. Dantur & alii Pulveres Cachectici, quorum basis est Mars, loco cujus etiam Corallia, Terræ, Perlæ, Materperlarum, Ebur, & similia Absorbentia, Fermentum saturantia, adhibentur: quibus præmissis Purgatio per Pilulas Mercuriales instituenda venit.

Quæstio est: *An Venæ sectio conveniat in picantibus Gravidis? & quibus ob Mensium suppressionem hic affectus venit, etiam conveniat?* Ratio dubitandi oritur; quia in talibus ex Mensium suppressione talis morbus supervenit. Equidem de iis, in quibus Menses suppressi, dubium non est, quin à Venæ sectione, suo tempore instituta, multum adferatur auxilii. Interim non opus est, ut præcisè Venæ sectio semper in tali affectu administretur, nec nisi Plethora aliave Indicantia adsint, quæ Venæ sectionem suadeant, cùm Natura per Hæmorrhoidum fluxum quendam liberaverit; Nam Venæ sectio per se opem non fert. Sic enim refert RHODIUS *in Cent.* 1. *Obs.* 57. de quodam, qui scabie fœdatus, & Malacia insigni laboravit, & curatus fuit solo Hæmorrhoidum fluxu. Faciliùs autem is curari potuit: nam hic fluxus salutaris fuit, Venæ sectio verò non ita. Unde si tentandum esset aliquid in tali affectu, ad naturam Melancholiæ hypochondriacæ accedente, Hirudinum ad Hæmorrhoides applicatio interdum utilis videtur.

Ulteriùs observetur in Gravidis, ne inferatur noxa Fœtui, eas non semper denegationem rei appetitæ ferre posse; si enim denegatur ipsis res appetita, læduntur Infantes. Ex tali casu observavit SCHOTTUS *in Phys. curiosa* Puerum à Pane abhorrentem, ex vitio Matris, cui picanti denegatus fuit Panis. Aliud MARCUS MARCI refert *de Ideis*: Gravidam scilicet cum appetitu summo usam fuisse Carpionum capitibus, increpata ab hoc, aversata fuit, ediditque Puerum, cujus dimidia pars capitis fuit instar capitis Carpionis: Vid. porrò SALMUTH, qui jucundum habet exemplum *C.* 1. *Hist.* 34. Si res appetita à Muliere non planè contra naturam est, e. g. Arsenicum, & haberi potest, concedatur; non verò in nimia dosi. Interim imitetur artificium PANAROLLI, ut nempe persuasionibus & fraude defraudentur, i. e. modò ægrarum desideriis adstipulando, modò vel directè vel indirectè eadem detestando. Erat autem tale: Habuit Puellam 12. annorum, devorantem Corium inauratum, persuasit ei, pessimum habere saporem, illinivit Decocto Colocynthidos cum particula Asæ fœtidæ; percipiens saporem, sponte cessavit: vid. *Pentec.* 3. *Obs.* 38. *&* 50. Si verò res non possit haberi, tunc maximè, juxta persuasiones rationales, dentur dicta saturantia, Fermentum stomachale & acidum Stomachi ritè restaurantia. Item huc spectant Vomitoria, ejusmodi absurdis commista, quatenus his etiam abominatio quædam rerum desideratarum, dum Ventriculo ingrata censentur, excitatur.

ARTICULUS III.

De Fastidio Alimentorum.

VId. SYLVIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 3. *pag.* 33. Contrarium verò vitium modo explicatis affectibus est *Fastidium Alimentorum*, quod est Nausea, & Horroris seu Aversationis species.

CAUSÆ.

Aversatur autem Ventriculus, quæ ipsi sunt nociva, dum hujus Fermentum pinguedine vitiatum est, sive sint assumpta pinguia, sive Cruditas nidorosa, sive saliva biliosa, stomachum lædens: sicut etiam ingenitum, seu ex certa læsione superveniens Fastidium, semper præsupponit præcedens nocumentum: v. g. fastidit & horret Virgo Cinnamomum, quia anteà cum hoc levatus fuerit Pulvis Purgans violentus, a quo stomachus admodùm fuerat læsus. Præ cæteris frequentiùs horrent ægri febricitantes Carnem, quia læduntur ab ejus assumptione, quatenus non digeritur, sed in Cruditatem nidorosam, & in liquamen amarulentum degenerat, à quo offenditur Ventriculus. Horrent ægri tales Cerevisiam lupulatam, partim propter amarorem, cùm tales ægri subinde de molesto amarore in ore, aut de ructibus nidorulentis conquerantur; partim quòd non digeratur, sed & ipsa facilè nidorem hostilem contrahat: Unde vel Aquam Vino temperatam, vel Cerevisiam secundariam desiderant, cùm talia facilè transeant, & suavi subacido sapore amica sint stomacho. Observavi exinde, quibus ægris adhuc Cerevisiam benè bibentibus, crebriùs propter urgentia symptomata, & repetitè exhibitum fuit Opium, granulatim licèt, quod exinde horrorem Cerevisiæ contraxerint, propter nauseosum Opii amarorem, Ventriculum offendentem. Hinc quibus amara dantur Purgantia, resinosa præsertim, ut siti subinde urgentur, ita Cerevisiam ferè horrent, aquosa vel acidula ferè appetentes: Ob id Julepi aciduli tam grati sunt talibus. Ob id, quamdiu Cerevisia benè sapit quibusvis in morbis, præsertim acutis, bonum signum esse solet. Abstemiam à Vino videb. in M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obs.* 103. à Pane *Ann.* 6. *Obs.* 158. (S)

CURA.

Ad restaurandam autem suavitatem & facilem assumptionem Cerevisiæ & Carnis, nil melius observavi, quam Elixir Proprietatis *Paracelsi* ritè paratum & propinatum: Ab hoc enim adhibito appetitus talium redit, eoque curatur Fastidium. Absinthium, uti etiam remedia ex Mentha, imprimis Elixir Menthæ, cum spiritu acido quodam acidulatum: hinc Cydoniata, succus seu Vinum, & Syrupus Cydoniorum, Cydonia condita, & similia, optimè conferunt.

CAPUT III.

DE

APPETITU NIMIO.

A*Ppetitus nimius* est, quando augetur, ita ut plus quàm Naturæ legitimus cursus permittit, appetamus. Hic duplici vocatur nomine: uno *Appetentia Canina*, altero *Bulimus*.

ARTICULUS UNICUS

De Appetentia Canina & Bulimo.

A*Ppetentia Canina*, vulgo *Heisshunger*, dicitur à similitudine Canum: quoniam taliter affecti alimenta non com-

(S) Abstemius *dicitur qui* abstinet à temeto *h. e.* à vino: *quare quemadmodum superfluum est dici*, Abstemium à vino, *ità minus proprium est dici*, Abstemium à pane, *ut hic loquitur Auctor*.

comminuunt, sed copiosè deglutiunt, interdum etiam evomunt, instar Canum. *Bulimus* verò, vulgò *Wolffs-magen*, h.e. *Lupi stomachum habens*, voa Græca ratione compositionis, à *βου multum*, & λιμὸς, id est *voracitas nimia*, denotat ingentem Famem. Dicitur *βούλιμος* ideò, quia Græci omnibus rebus insignioribus vocabulum *βου* præposuerunt: vid. VOIGT *de albed. Nivis pag.* 100. Vulgò quidem Appetentia Canina & Bulimus confunduntur, & pro eodem affectu habentur, sed malè. Hæc inter autem talis est differentia; Appetentia Canina est continua, inordinata, & ferè inexplebilis Fames, quando ægri instar Canum avidè ingerunt alimenta intensè appetita, quæ aut promptè digerunt, aut, quod frequentiùs contingit, denuò Indigesta evomunt. Bulimus verò est tam intensa Fames, per intervalla saltem recurrens, ut ægri ob id etiam propter Stomachi orificium superios molestiùs affectum, per ejusdem consensum Animi deliquium patiantur: vid. SENNERTUS & RIVERIUS. Non tamen semper cum Canina Appetentia conjunctus est Vomitus, ut testatur observatio SENNERTI *l.* 3. *Pr. P.* 2. *Sect.* 2. *c.* 4. *pag.* 102. Bulimus verò est ingens Fames cum Lipothymia seu defectu Animi conjuncta.

SUBJECTUM.

Subjectum morbi sine dubio est Orificium Stomachi sinistrum.

CAUSÆ.

Causa autem Appetitus aucti, tam in Bulimo, quàm Appetentia canina, est vel in, vel extra Ventriculum. In Ventriculo Causa proxima est *Succus Acidus* vel nimis corrosivus in stomacho residens, isque volatilis vel penetranter activus, adeòque non à materia viscida irretitus seu fixus, sed subtilis & quasi spirituosus in stomacho, Orificium sinistrum insigniter vellicans seu morsicans: in quo ipso omnes omninò Medicorum Sectæ conveniunt. Veteres enim, dum producunt *Succum Melancholicum*, hoc ipso succum Acidum in Stomacho confirmant: nam HIPPOCRATES ordinariè Melancholicum Succum per Acidum describit, dum subinde Melancholiam comparat cum Aceto acerrimo. Dum ergò dicunt Veteres, imprimis AVICENNA, Melancholiam esse Causam Bulimi & Appetentiæ Caninæ, eo ipso dicunt esse Acidum: PETRÆUS, & antiqui Galenici, adducunt *Bilem porraceam & æruginosam*, seu mixturam illam, primariò ex Acido insigni Stomachi & Bile resultantem: unde etiam Infantes, quibus frequens est rejectio talis Bilis porraceæ & æruginosæ, tunc temporis patiuntur tormina ventris, & exulcerationes ani; propterea quoniam Acidum etiam has exulcerationes producit: quæ tamen curantur per illa, quæ Acidum absorbent. Hinc idem est, ac si dicant, peccare Acidum corrosivum in Stomacho. Hermeticorum Schola, uti Microcosmi actiones & operationes per Macrocosmum definit, confugit ad *Spiritum salinum esurinum* & Vitriolicum famelicum, qui Spiritus salinus acidus & acris cùm fit acerrimus in stomacho, quicquid ingeritur, promptè celeriterque conquocat, & à quo omnia assumpta, tanquam à fortissimo menstruo, dissolvantur. In hoc omnes conveniunt, quòd Acidum sit nimium, vellicans stomachum. Nec deest experientia: siquidem Acida assumpta, imprimis verò Acetum, succus Citri, Spiritus Vitrioli & similia, uti naturaliter Appetitum stimulant; ita & à similitudine effectuum poterit argumentari, quòd talia intensiora in Stomacho Famem Caninam præternaturalem intendant. Confirmat hoc etiam experientia eorum, qui laborant Appetentia nimia; quæ enim ejiciuntur in appetentia Canina per vomitum, Acida plùs minùs viscida esse solent: teste FONSECA (fuit Medicus Papæ) *l.* 2. *Consult.* 86., ubi exemplum habet cujusdam Adolescentis, qui singulis mensibus per vomitum rejecit succum crassum insipidum nigrum, postmodùm verò successit Appetentia Canina, quo tempore ea, quæ rejecit, omninò fuerunt Acida: Sic HORSTIUS *l.* 4. *Obs.* 4. observavit, quòd Juvenis Appetitu Canino laborans acida insignia evomuerit. Confirmant hoc etiam Hypochondriaci & Melancholici, qui ob acidum notorium laborant appetentia Canina; & BLASIUS *Observ. Anat. pag.* 122. Ventriculum inexplebili fame laborantis acidum spirasse nidorem testatur. Ob simile enim acidum excedens Canes non tantùm ingerunt dura Ossa, sed eadem etiam feliciter digerunt.

Præter acidum, etiam *Acrimonia Urinosa seu Alcalica*, maximè volatilis & activa, Famem Caninam causare probabile reddit, quòd iis, quibus Bilis per ductum peculiarem ad Ventriculum defluit, & voraces quoque observentur: vid. VESALIUS *de Hum. Corp. Fabr. l.* 5. *c.* 8. & MŒBIUS *Fund. Phys. cap.* 10. præprimis cùm POTERIUS *C.* 3. *obs.* 96. testetur, se acidis famem Caninam curasse.

Huc etiam pertinet Orificii & Membranæ nerveæ Ventriculi nimia sensilitas, qua Spiritus copiosiùs allecti continuam Famem excitant. Atque hæ quidem ordinariæ sunt appetentiæ Caninæ causæ.

Extraordinariè etiam evenit, ut appetentia Canina interdum oriatur à *Vermibus latis*, sive in Ventriculo producantur, sive ex Intestinis huc conscendant; quatenus alimenta, & chylum absumendo, Ventriculum verò rodendo, appetentiam Caninam inducunt. Exempla sunt rara: quædam tamen hinc inde à Veteribus, quàm etiam Modernis Medicis, allegata: Exemplum à TRALLIANO *lib.* 7. *c.* 14. ZACUTO LUSITANO *Med. Princ. Hist. l.* 2. *Hist.* 68. & SCHENCKIO *l.* 3. *ubi de Appetitu Canino Obs.* 2. *pag.* 318., de Muliere, intensissimo appetitu affecta, curata tamen per usum Hieræ, i. e. medicamenti ex Aloe parati, cujus usu Vermem 12. cubitos longum excrevit, & ita à fame Canina liberata fuit. ZACUTUS LUSITANUS, qui *l. c.* refert hoc, elegantem habet discursum de hac materia. Vid. etiam MARCELLUS DONATUS *Hist. mirab. lib.* 4. *cap.* 2. BONETI *Sepulchret. lib.* 3. *Sect.* 2. *Obs.* 9. & à Modernis observatum, Scorbuticos non rarò à Lumbricis latis cum appetitu Canino vexari. Sic B. D. MICHAELIS aliquando retulit, curasse se Fœminam scorbuticam similiter appetentia Canina laborantem, quæ post usum Succi Nasturtii aquatici rejecit Lumbricum latum insignis longitudinis, & exinde appetentia Canina promptè cessavit.

Verùm, *An Vermes soli possint inducere Caninum Appetitum?* meritò dubitatur, propterea quoniam taliter appetentes, ut promptè appetunt, ita promptè digerunt, quod fieri nequit à Vermibus. Putarim ergò, unà cum Vermibus in Intestinis simul adesse acidum succum esurinum nimium, à quo & appetentia oriatur, & etiam Digestio, quæ non solos præsupponit Vermes: Hi autem dubio procul vellicando, & morsicando, malum insigniter augebunt.

Extra Ventriculum ansam ex rebus Non-naturalibus præbet Inedia, & longior alimentorum denegatio; ex Præternaturalibus omnes evacuationes Chyli & Sanguinis immoderatæ.

Cæterùm, utut tales, Canina appetentia laborantes, multa devorent, & citò digerant, rarò tamen solent pinguefieri, sed potiùs emaciantur. Ratio est; quoniam in talibus ob acidos succos, & acriores etiam in corpore luxuriantes, Massa sanguinea redditur aspera & minùs nutritiva. Nutritio namque nostri corporis fit objectivè seu materialiter à succo blando, pingui, chyloso & subdulci; unde eorum, qui probè nutriuntur, Massa sanguinea est semilactea, quod videmus in Infantibus. In his verò, cùm desit talis succus pinguis chylosus, & potiùs abundet acidum, fit, ut propter asperitatem Massæ sanguineæ minùs nutriantur, sed potiùs emacientur. Videmus hoc in Scorbuticis, qui laborant Atrophia propter excessivum acidum rancidum, specifici tamen saporis, à quo Massa sanguinea aspera reddita minùs potest nutrire corpus. Unde rarum est exemplum, quod habet AMATUS LUSITANUS *C.* 7. *Curat.* 37. de Muliere melancholica, ingenti fame correpta, quæ ob id multa & copiosa devorabat, & cùm arida fuisset & emaciata, exinde tamen postmodùm pinguis fuit reddita: Rarum, uti dico, hoc est: interim si consideremus statum Mulieris ægræ, quæ fuit melancholica, patet solutio dubii.

Rarissimum est quod habet SCHENCKIUS *lib.* 3. *ubi de Fame canina, Obs.* 6. *pag.* 319. quòd famem Caninam periodicam observarit quotannis circa solstitium invadentem, & quidem tantummodò 20. dierum spatio persistentem, consequente ingenti ciborum fastidio; qui ipse itidem observationem habet famis Caninæ epidemicè grassantis, *c. l. Obs.* 2. *pag.* 318. Sicut etiam rarum est, quòd observatus fuit appetitus Caninus epidemicus, quo fuit quidam curatus beneficio Boli Armenæ, cujus usu Vermes copiosè ejecti sunt: vid. FORESTUS *lib.* 2. *Obs.* 28. *in Schol.*

Quod attinet *Bulimum cum Animi deliquio*: easdem habet Causas, utut mitiores: attamen propter Orificii stomachalis, & Membranæ nerveæ nimiam sensilitatem, cum aliquali Spirituum animalium dispendio aut torpore, ad Lipothymiam tandem disponit. Distinguendum autem hic est inter Appetitum verum, & falsum: Falsus enim est, qui etiam interdum ægris ferè in ultimo mortis agone evenit, & est quasi imaginarius, & venit ex aliquali impetu delirioso, quia ægri nesciunt quid agunt, & malum signum est, præprimis si per totum morbi cursum sine appetitu fuerint.

SIGNA.

Quod attinet *Signa*: *Diagnosis* est facilis.

Quoad *Prognosin*: Affectus hic utplurimùm est citra periculum; facile enim restituuntur, nisi ob Animi deliquium interdum immineat morbus, aut exinde deficiat æger, præprimis si Ventriculo adhuc repleto illud contingat, aut magnas evacuationes & colliquationes corporis sequatur.

Post Morbos, imprimis Febres, in statu Reconvalescentiæ sæpiùs solet invadere Appetentia, Caninæ similis; quæ tamen est sine periculo, signum potiùs est Naturæ se recolligentis. Cæterùm nisi ægri sint moderati & temperati, aut si nimis comedant, solent pati Recidivam; vid. RIVERIUS *Prax. l. 9. c. 2.*

Quæ Canina Appetentia cum Vomitu aut frequentioribus Dejectionibus perseverat, periculosa est, quatenus in Cachexiam, Hydropem, Tabem, &c. degenerare solet.

Bulimus superveniens Morbis Chronicis, Quartanæ, Hydropi, &c. rarò est citra suspicionem funesti eventus.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac duæ primariæ attendendæ sunt *Indicationes*:

1. Est, ut *temperetur Acidum* istud acre volatile, ut acrimoniam suam penitùs amittat.
2. Ut temperatum ita, & corrosivitate sua exutum, *evacuetur*.

I. Quoad prius: dixi, *Acidum temperandum* esse; quia aliàs, si humorem velimus purgare, antequàm temperetur à sua acrimonia, metus est, ne evacuantibus irritatum gravia inferat symptomata. Si enim sursum velimus evacuare per vomitum, metus est, ne Cholera morbus concitetur; uti rectè putat HARTMANNUS: si velimus per inferiora purgare, metus est, ne exulceret Intestina, & ita inferat affectum Dysenteriæ similem.

Ea, quæ acre Acidum istud temperant, ex superioribus sunt notissima, in specie triplicia: (1.) aut sunt *Salia alcalia* dicta, tam volatilia, quàm fixa, præsertim posteriora, quæ Acidum omne absorbent, & in salsum aut insipidum transmutant: Sic v. g. si Spiritui Vitrioli acido, imo acidissimo, addatur Sal Tartari fixum, exinde Spiritus Vitrioli omnem aciditatem amittit, & fit planè insipidus. (2.) Temperant Acidum corpora *Terrea, & Marina, Absorbentia* communiter dicta, quæ Acidum in se absorbent, imbibunt, & ita ejusdem activitatem temperant: Sic v. g. si Aceto acerrimo insundantur Lapilli Cancrorum, fit ut Acetum corrodat eos, qui absorbent in se omne Acidum, & exinde Acetum fit insipidum (3.) Corrigunt Acidum omnia ea, quæ acrimoniam ejus obtundunt, qualia sunt *Pinguia aut Mucilaginosa*, hisque similia, quæ obtundunt, & hebetant Acidum: vid. BARBETTE *Prax. pag. 120.*

Quod attinet *Materiam Medicam*: Inter Alcalia seu Salia fixa & volatilia pertinet Sal Tartari, aut Oleum Tartari per deliquium; Sal Absinthii; in genere Salia fixa Vegetabilium omnia, Sal Cardui benedicti, Centaurii minoris, item Salia volatilia, quæ inter eminet Sal Urinæ, &c. Hæc si usurpentur, potenter coërcent Appetitum quemcunque nimium: Item Spiritus Urinæ, Spiritus Cornu Cervi, & similia volatilia. Pertinent huc etiam Cepæ, Allium, & similia Simplicia, sale volatili acri prædita. Inter Terrea sunt Lapilli Cancrorum, Corallia, Margaritæ, Creta, Lapis Hæmatites, Cornu Cervi ustum, & similia, quæ absorbent Acidum, & ita temperant, ut deponat acrimoniam. Bolus Armena huc pertinet, non minus quàm Terra sigillata; hæc namque acidissima Acida temperant: item Mars & Martialia omnia, quæ, quoniam Acidum quodcunque imbibunt, non tantùm in Appetentia Canina, sed in specie in Malo Hypochondriaco sunt convenientissima; sive sit Limatura Martis cruda, sive Crocus Martis aperitivus quicunque, sive Tinctura Martis quæcunque. Hoc observetur in *preparatione Martialium* pro hoc usu, ne præparentur eadem nimis Acidis; ubi enim Mars ab Acido semel est saturatus extra corpus, tunc sanè nunquam intra corpus Acidum ampliùs potest absorbere. Quibus nunc Opiata commodè addi possunt; v. g. dabo exemplum Pulveris præscribendi, temperantis Acidum contra Appetentiam Caninam, ex modò citatis subjectis:

℞. *Limatur. Martis minutiss. pulv.*
Corall. rub. prep. an. ʒß.
Lapill. Cancrorum prep. ℈j. vel ʒß.
Matr. Perlar. prapar.
Lapid. Carpionum prep. an. ℈j.
Croci Orient. gr. v. ad ℈ß.
Laud. opiati gr. ij.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Præcipitans.

Sufficit pro duabus vel tribus dosibus, prout magis vel minùs appetit æger, & manifestè Appetitum minuit, in jusculo pingui assumptus.

Si volumus remedium ex Salibus, potest sufficere hæc Formula:

℞. *Antimonii diaphor.* ʒß.
Salis Absinth.
Cent. min. an. ℈j.
Vol. Cornu Cervi vel *Urinæ*, aut *alius* ℈ß.
Elaeosacch. Anisi aut *alius* (pro odore & sapore) ℈ß. ad gr. xv.
Prout magis vel minùs volumus medicamenti saporem.
M. f. *Pulvis* pro dosib. duab. aut tribus. S.
Pulvis Temperans.

Vel

℞. *Salis Card. bened.* ʒß.
Matr. Perlar. prap.
Lapill. Cancrorum prap.
Ossis Sep. an. ℈j.
M. Pro tribus dosibus.

Item Urinæ potus Famem nimiam sedat.

Denique quod attinet *Oleosa*: sunt quælibet *Olea expressa*, & in specie *Olea destillata*. *Expressa* sunt Olea Amygdalarum dulcium, Lini, quod egregium in Pleuritide, Butyrum, Jus pingue: *Destillata*, ut Oleum Anisi, Carvi, & præ cæteris Caryophyllorum, quod potens est in absumendo Acido quocunque; unde etiam Rigores febriles ab Acido ortos compescit. Pertinet huc etiam vitellum Ovi ad duritiem cocti, quod teste HARTMANNO, valde convenit in Appetentia Canina propter copiosum Oleum, Acidum excedens egregiè obtundens: unde etiam inde paratum Oleum Ovorum, uti notum est, convenit; quia hoc Oleum ex vitellis Ovorum obtundit vim Acidi in Appetentia Canina, ut cesset, & exinde Appetitus ad naturalem statum redeat. VILLANOVANUS refert, quendam sibi hunc affectum Pane calente, & Amurca Olei imbuto, sustulisse: Mulierem verò Bovis liquatum Adipem cum pari calentis Olei quantitate duabus vicibus bibisse, sicque Caninam Appetentiam cum quinque dierum Fastidio commutasse.

Observandum autem, ne Pinguibus ejusmodi utamur, ubi Vomitus simul urget, ac si meliùs se incipiat habere æger, ab ulteriore eorum usu abstineat.

Commendantur præter modo dicta etiam alia, v. g. Cochleæ, Cancri fluviatiles, Caro suilla; hæc enim est imprægnata suo copioso sale volatili, & propter pinguedinem difficillimæ digestionis, seu coctionis, unde enervat vim corrosivam Acidi esurini. Commendantur in Dieta Cerebra Animalium, imprimis Butyro frixa; Cerebra Animalium enim in totum sunt oleosa & pinguia, & obtundunt acrimoniam corrosivam succi Acidi in Appetentia Canina: Item convenit Amylum & Oryza cum multo Butyro & Lacte cocta; hæc namque sunt Oleosa. Similiter pertinent huc Pineæ, & Pistaciæ, oleosæ non minùs, quàm Amygdalæ dulces.

Ratione Olei destillati conveniunt Spiritus omnes Vegetabilium inflammabiles; hi namque nihil aliud sunt, quàm Olea volatilisata per fermentationem, & constant ob id blando acido pingui, imprægnato sale volatili Plantæ. Unde Spiritus Vini, aut solum Vinum dulce, & generosum, Appetentiam Caninam sedat, ut HIPPOCRATES *sect. 2. aph. 21.*, GALENUS *in Comm. ut. in hunc locum*, & ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. de Med. Princip. Hist. 69.* testantur. Loco Spiritus Vini simplicis convenit Spiritus Menthæ aut Salviæ; aut Vinum generosum, cui infusa Salvia & Absinthium, usurpari possunt; horum enim Sal volatile oleosum temperat omne Acidum. Faciunt huc quoque Essentiæ Absinthii, Pulegii, Melissæ, &c. quæ ab HARTMANNO commendantur, imprimis si cum his maritentur Olea destillata, v. g. Carvi, & similium; hæc enim citra noxam temperant Acidum in stomacho. Hincque à SYLVIO commendatur *Potio* sequens:

℞. *Aqua Menth.* ℥ij.
Cochlear.
Tinctura Cinnam. cum Spiritu Vin. par. an. ℥ß.
Syr. Absinth. ℥i.
Miscuit pro Potione.

℞. *Olei destillat. Macis*,
Juniperi an. ℈j.

Mi-

Misceantur

Dentur 2. vel 3. guttæ pro dosi.

Denique hic non ineptè vel sociantur, vel subjiciuntur *Opiata*, aliaque *Narcotica*, adeoque sensum Ventriculi stupefacientia, quò minùs Orificium sinistrum percipiat vellicationem. Hæc ipsa tamen cautissimè sunt usurpanda, quoniam palliant tantùm affectum, non verò reverà curant. Huc pertinet Laudanum opiatum notum, cujus loco substituitur Theriaca, uti etiam Mitridatium: hæc duo enim Opio ceu basi sunt superstructa, & cum Sale Absinthii assumpta Acidum destruunt, & per sudorem nonnihil imminuunt. Pariter Solanum furiosum seu maniacum cum Vino infusum, si hauriatur, quamcunque Appetentiam dejicit, uti expertus est GESNERUS *in Epistolis*, qui videatur, quoniam est admodùm elegans Discursus.

II. Ubi ita temperatum fuerit *Acidum expurgandum est*: Nam hic succus facessit omninò in Serum, ut possit evacuari citra noxam. Purgatio instituenda est per Vomitum, vel per secessum. Quoad Purgantia seu Evacuantia, præter illa, quæ aliàs in Malo hypochondriaco præscribuntur, convenit imprimis Extractum Panchymagogum *Crollii*, item Extractum Agarici, item Senna, & medicamenta ex Aloë parata: e. g. juxta POTERIUM *C.* 3. *Obs.* 96., Pilulæ de Hiera simplici *GALENI*. Imitandus venit hac in parte FORESTUS *Sect.* 3. *lib.* 18. *Obs.* 5. *pag.* 538, qui habet exemplum Appetentiæ Caninæ in Monacha cum vomitu ciborum, simulque humorum acidorum, in fine vomitus sentiente aliquid amarulenti, quod fauces vellicavit, quæ solùm fuit curata per has Pilulas.

℞. *Mass. Pilular. Hier. simpl. Gal.* ℈i.
(meliores sunt *Zwelfferi*)
Rhabarb. opt. pulverif. ℈ß.
Cum *s. q. Infusi* vel *Syrupi Rosar.*
F. l. a. *Pilulæ*.

Quæ cùm aliquoties fuissent mane usurpatæ, vomitus morbusque cessavit: & hac ratione etiam alius juvenis fuit curatus.

Dixi anteà: Succum Acidum temperatum sub forma Seri posse evacuari: unde etiam ad Purgantia refertur Jalappa, quæ mirè Serum expurgat; hinc pro ejus evacuatione potest præscribi Pulvis Purgans ab amico quodam expertus:

℞. *Pulv. rad. Jalapp.* ℈ß.
Resin. Scamm. gr. v. ad ℈ß.
Salis Tart. vel *Tart. vitriolat.* gr. iij. ad v.
Limat. Mart. sine acido præp. (si adsit nimia acrimonia) gr. v. ad ℈ß.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis Laxativus.
Vel
℞. *Extr. Aloës cum Aqua tartarif. par.*
Corall. rub. præparat. an. ʒß.
Gumm. Ammoniaci cum Aceto sol. ℈ij.
Extr. Martis ℈ij.
Trochis. Alhand. ℈ß.
Cum *Ess. Myrrh.* f. *Pil.* n. 130. pro dosi 10. vel 15.

Quæ suprà dixi de Theriaca, etiam confirmantur à PONTANO *in Curat. & Respon. pag.* 74. ubi refert de Ancilla, insatiabili Appetentia tribus mensibus detenta, unà cum crebro vomitu; quæ ipsa cùm assumpsisset Vomitorium ex Antimonio, & sese Vino postmodùm recreasset, assumpta ʒi. Theriaces omninò fuit curata. Bolum Armenam superiùs recommendavi, quod confirmat FORESTUS *l.* 21. *Obs.* 28. in *Scholio*, ubi refert Morbum quendam, Famem Epidemicam appellatum, ex eo, quòd ista Fame Epidemica correpti, fuerunt sanati solo usu Boli Armenæ: ita quidem, ut post ejus usum simul copiosissimi Vermiculi fuerint rejecti. Non minùs notatu digna est *Observatio* MEARÆ, qui in *Hist. Med. pag.* 199. refert Bulimum repentinum sponte Naturæ, succedente gravi Diarrhœa, curatum

Bulimum ergò quod attinet: cùm sit defectus virium propter nimiam Famem, curatur optimè per Vinum generosum; quod quò generosius est, eò magis satisfacit scopo Medici. Omnes enim Auctores ab HIPPOCRATE ad hanc usque ætatem commendant Vinum, idque generosum, quod abundat sulphure & spiritibus volatilibus, quò potentiùs possit temperare Acidum, imprimis Vinum Malvaticum, vel Hispanicum, vel Frontiniacum, aut loco Vini simplicis potest fieri Vinum Hippocraticum, cui Nux Moschata & Cinnamomum similiaque infusa fuerunt: Hoc sanè Vinum multum conducet. Præterea mica Panis Vino intincta naribus applicata præ cæteris curat Bulimum: Item commendatur odor Vini: item Panis, ipsiusque odor speciatim commendatur ad Bulimum à LANGIO *l.* 2. *Epist.* 28. Vinum, licèt alias naturaliter augeat Famem, in Bulimo tamen ratione Animi deliquii remedium est: magis tamen convenit, si frustulum Panis Vino intinctum comedatur: Nam certum est, quòd Vinum & Panis Bulimi paroxysmum citò coërceant.

Tandem Theriaca prodest: præcipuè haustus Vini generosi, imprimis Hispanici vel generosi alius, maximè valet, in quo Theriacæ parum solutum: Sic eò meliùs convenit, quatenus sensibilitatem Orificii stomachi sopit.

S E C T I O II.

DE SITI LÆSA.

Sitim quod attinet: est *appetitus humidi præternaturalis auctus*, consistens in vellicatione aut insignioris molestiæ sensu circa Fauces, h. e. in expansione Pharyngis, oriunda ab acrioribus Salibus salsis, aut acrioribus alcalinis, membranas Faucium, Linguæ, Palati, vicinarumque partium vellicantibus & pungentibus, concurrente subinde Salivæ non ritè diluentis dicta salia acria, nec abstergentis, defectu, Sitim ita exasperante: Conf. SWALBE *Tr. Querel. Ventric. pag.* 154. Cujus Sitis molestia stimulamur ad assumenda liquida aquea, quò simpliciora, eò meliora, cùm postulentur à Natura eum saltem in finem, ut pro vehiculo, tam solidorum alimentorum intra corpus distribuendorum, quàm excrementorum extra corpus eliminandorum inserviant.

Ille liquidorum Appetitus, *Sitis*, *Naturæ cursu ad solam aquam fertur* ex quo omnia Animalia, sola Aqua pura & simplici sunt contenta: sed non pro scopo nutritionis, sed pro vehiculo nutrimenti. Homines verò per artem nutrimentum simul cum vehiculo isto conjungunt, ut videmus in Cerevisiis, dum Simplicis alicujus, v. g. Hordei, grana incoquuntur Aquæ, & ita mucilaginem Hordei nutritivam eliciunt, & sic pro potu Aquam nutritivam acquirunt.

Læditur Sitis seu Appetitus humidorum, præternaturaliter imprimis, quando *augetur* seu intenditur: rarò enim morbosè *deficit* Sitis, nisi in delirantibus, quando sæpè in morbis acutis squalida lingua & aridissimis faucibus sunt, & tamen non sitiunt, vel propter sensus in faucibus totalem abolitionem, vel quòd sub delirio Sitim non percipiunt, & tunc iis etiam nolentibus potus propinandus est. Rariùs *depravatur* in morbis, idque sine periculo, dum nempe ægri potum consuetum horrent, & alium simpliciorem inconsuetum, aut etiam absurdum, desiderant, ut febricitantibus evenit.

C A P U T I.

De Siti Nimia.

Quod attinet *Sitim Nimiam*, ante omnia distinguendi sunt ejus gradus. Est enim vel *Moderata*, vel *Intensa* seu *Clamosa*; *Illa* v. g. ab Exercitio, Loquela diuturna, cum ariditate Faucium: *Hæc* in Febribus post assumpta Purgantia, assumpta Venena acria.

P A R S A F F E C T A.

Illius Subjectum sunt saltem Fauces, vel speciatim dicta Pharyna seu expansio Œsophagi in summitate ipsa; *Hujus Subjectum* est simul Orificium Ventriculi sinistrum, seu vulgò dictus stomachus, seu radicalis sedes Famis & Sitis. Illa facilè & breviter, interdum uno haustu, vel repetita saltem calida Faucium eluitione, est corrigibilis: hæc repetitis etiam pluribus haustibus vix est extinguibilis. Dictæ partes vellicatæ à Sale acri & salso inducere possunt istiusmodi

Appetitum liquidorum vel humidorum, Sitis dictum. Videmus enim quod post usum Salitorum aut Piperatorum habeamus magnam Sitim, ubi nihil aliud percipere possumus, nisi vellicantem & morsicantem sensum in Faucibus & Pharynge, quod monstrat, Sitim esse in Faucibus: unde Sitis ab assumptis vel gargarisatione potest tolli, abluendo nimirum Fauces.

CAUSÆ.

Quoad Causas: *Causa proxima* est Vellicatio quædam & molestia singularis, Fauces affligens, partim positivè, partim privative: *Positivè*, si revera Sal aliquod volatile nimis acre & copiosum, Fauces aut Orificium stomachi sinistrum rodens, pungens & vellicans est; unde prout causa talis vellicans in vehiculo plùs minùs glutinoso seu viscido hæret, indeque faciliùs seu difficiliùs eluitur, magis vel minùs contumax esse solet: *Privativè*, quæ instar Causæ occasionalis se habet, secundùm quam intenditur. Huc concurrit simul Salivæ, Fauces aliàs abluentis & diluentis, defectus, qui solus Sitim quoque inferre potest; v.g. post diuturnam Loquelam, Purgantium potentiorum usum. Sic qui noctu dormiunt ore aperto, evigilantes sitiunt. Istud autem Sal acre contrariam habet rationem cum Causa vellicante, quæ in Fame peccat, sive hoc Sal sit alcalino-salsum de genere Bilis, uti fit in Febribus, sive sit purè salsum, ut in Hydropicis & Scorbuticis, item in Catarrhis à Lympha salsa oriundis, obvium. Unde uti in Fame urget Acrimonia acida; ita Acrimonia salsa, vel simpliciter vel alcalina, inquinat Salivam, unde continua Sitis. Hinc etiam est, quod esurientes nunquam patiantur Sitim, & Sitis non attendat, Famem, Acidum enim in Fame obtundit Acre. Hujusmodi Salia Lympham salivalem impregnantia, Linguam, Fauces & Gulam vellicant, & ita Sitim producunt.

Quoad *Causas remotas*: Sunt hæ vel Externæ, vel Internæ: *Externa* varia assumpta acriora, v. g. Aromata, Salita, Piperata, Purgantia, Arsenicum, Mercurius sublimatus: *Interna*, quæ vellicant; sunt ferè triplices.

I. Est *Acrimonia alcalina Bilis* plùs minùs oleosa, indeque plùs minùs amarulenta, & glutinosa, ibi Sitis magis esse solet molesta: Si oleositas Bilis amaricans, Sitis solet esse ferè inextinguibilis: Nam hoc Sal volatile oleosum facilè inquinat Lympham & Salivam, quæ salsa reddita necessariò Sitis fit fit cum amarore oris; Sic enim Febribus continuis correpti in æstu cum effervescentia salis oleosi, de intensiore Siti utplurimùm conqueri solent, eaque magis vel minùs intensa, prout in talibus orgasmus Bilis ex Intestinis in stomachum regurgitat, aut prout nidorulentum acrius magis vel minùs infecerit stomachum, ac prout parcior Salivæ tunc solet esse proventus.

II. Causa remota est *Acrimonia salsa*, uti *Lympha* in genere, ita Lymphæ salivalis in specie, nempe in Affectibus quibusdam Catarrhalibus, Febribus Catarrhalibus, Cachecticis, Hydropicis, &c. in quibus ordinariò admodùm urgere solet Sitis, ob Serum maximam partem extravasatum, & Massæ sanguineæ detractum; hinc defectu suo partim immediate, partim reliquam Lympham reddendo salsam, tale quid præstat; non secus ac in quibusdam Scorbuticis, in quibus Lympha salivalis salsior, ac simul plùs minùs glutinosa existens, fomes est contumacis hujusmodi Sitis, quia nimis intensa sunt Salia.

III. Causa Sitis naturalis & præternaturalis est *Saliva pauca*, non sufficiens abluendo Os & Fauces; hinc post Purgantia sequitur Sitis, quia exhausta est & subducta Lympha. Hinc qui diutiùs loquuntur, percipiunt Sitim, quia deficit Saliva ordinaria: hinc in Febribus, præter salia biliosa aeria, nimis urgens est Sitis propter defectum salivæ; quæ in Febricitantibus est familiaris, adeò ut Lingua arida & non rarò fissa deprehendatur. Facit huc *Saliva viscida* & glutinosa, & plùs minùs acris salsa, ut in Phthisicis, Hecticis, Tabidis; item Febrientibus ac similibus, item ex morbis Convalescentibus. In talibus enim Saliva glutinosa, viscida & salso-actis, uti Famem non leviter imminuit, ita contrà Sitim pertinacem ex Faucium ariditate, Linguæ glutinositate, &c. solet inducere, cùm pro abstergendis Faucibus minùs apta sit.

Ad modò enarrata Salivæ vitia multum tribuunt *Spiritus influi*, vel materialiter eam simul alterantes, vel ad secretionem ejus plùs minùs tribuentes. Hinc illorum defectus vel absolutus in imbecillioribus, defatigatis, &c. vel respectivus, dum inæqualis eorum in corpore fit motus, & ad quædam saltim loca specialiùs diriguntur, ut in magnis Doloribus, Iracundiis, Paroxysmis febrilibus imminentibus, aut jam inchoantibus, Sitis ordinariò ex saliva pauciore, viscidiore & glutinosiore, indeque cum Faucium ariditate seu siccitate, affligere solet.

Præter dicta probè etiam notandum: quòd in siti simul sit *habenda ratio Stomachi & Pulmonum*, quæ duo in provocanda siti multum conferunt; Stomachus quò minùs esurit, & magis æstuat, eò intensior est Sitis: quò magis æstus sanguinis in Pulmonibus, eò magis æstuat Pulmo; id quod ex Vomica Pulmonum, item ex Empyemate, patet.

Hæc scilicet omnia in eo conspirant, ut gravem molestiam & vellicationem circa Fauces inferant, & ita sitim admodùm intensam reddant. Verùm ad sitim vel augendam vel imminuendam multum facit *Consuetudo*; Hi enim, qui adsueti sunt magnis potationibus crebriùs solent sitire: Exemplum huc faciens elegans habent ALEXANDER DEODATUS *in sua Valetudinar. pag.* 26. de Puella septenni admodùm siticulosa & bibacula, idque propter Nutricem siticulosam, à qua fuerat lactata, quæ per Consuetudinem ita fuit, & sic in Infantem cum Lacte hoc malum transtulit.

In genere *Differentia Sitis* observetur: quòd nempe quædam affligat cum ardore febrili, quædam sine eo; quod posterius in Catarrhosis, Scorbuticis, Hydropicis, &c. obvenit, & probè hæc Differentia notanda in Cura.

SIGNA.

Signa Diagnostica æger scit.

Quoad *Prognosin* verò: nil per se Sitis in recessu habet, sed per accidens saltem, prout est intensa vel non, ratione causæ morbosæ.

Sitis nimia & inordinata absque causa externa semper statum decidentiæ denotat, adeoque morbum imminere portendit.

Quæ à causis externis excitatur, potu assumpto facilè sedatur, quæ verò a causis internis procedit, pro illarum diversitate variat.

Si æger sitiens, hoc est, in quo omnes caussæ, circumstantiæ & indicia sitis, ut Lingua arida, Os glutinosum aut exsuccum, Æstus insignis corporis, in Febribus Ardentibus & Malignis, non conqueratur de siti, malum signum est: quia aut innuit adesse Delirium, aut innuit deficientem sensum partium in Lingua, & omnimodam omnium Facultatum corpus gubernantium prostrationem, adeoque imminentem Mortem. Vid. HIPPOCRATES *Sect.* 4. *Aphor.* 48.

Sitis in Febribus aliisque affectibus brevioribus, cum horum solutione sponte evanescit: In Hydrope verò aliisque Chronicis vix sedatur.

Sitis in Febribus Ardentibus parca, est admodùm suspecta; Unde non adeò sit securus tunc Medicus (T).

Cùm naturaliter cum Fame nulla sit sitis, & contrà; adeòque, quamdiu Acidum esurinum in stomacho dominatur, deficiat sitis; Sin verò salsum aut acre contrarium, urgeat sitis: Ob id in siti plùs minùs clamosa, illius nempe naturalis defectum semper concludamus; Sicut etiam sitis talis defectu, illius aliqualem adhuc præsentiam, & plùs minùs dominium colligamus.

Quando ægris, dum bibunt, potus deglutitus cum sonitu delabitur, *quando sonat: Gluck, Gluck*, pessimum signum est; innuit enim stomachi tonum planè resolutum.

CURA.

In Cura ergò seu Methodo Medendi tres Indicationes dominantur.

1. Tollatur causa Fauces irritans, nempe *temperetur Acrimonia salina* Fauces vellicans.
2. *Augeatur materia Seri & Lymphæ* salivalis per Aquosa diluta.
3. Ne nimis ingurgitetur Potus, & gravetur Ventriculus, *fallatur Sitis*, si sit nimia.

Quod

(T) *Nisi tamen levi tussicula teneatur æger.* Hippocrates *enim* 4. aph. 54. *ait*: Quibus plurimùm siccæ tusses leviter irritantes in Febribus Ardentibus fiunt, non multum Siti infestantur. *Sicca enim & leviter irritans tussicula fit a salivæ sensim fauces madefaciente; adeoque etsi corpus violento æstu ob Ardentem Febrem ferveat, potest tamen æger humidum ex tussicula guttur habens, non sitire. Hoc igitur casu securus esse poterit Medicus à Febris malignitate, vel ægrotantis Delirio: hac enim pertimescenda, cùm præsente Sitis caussa, Sitis sensus non adest.*

Quod attinet hos scopos, & quidem Indicationem primam: hæc pro varietate varia, varia largitur remedia. Ea, *quæ causam irritantem tollunt*, partim sunt acida & magis austera, partim temperata, quæ acrimoniam vellicantem aut urinosam, plùs minùs oleosam, seu Bilem, aut salsam, corrigunt & emendant. Acida nimirum sint ex Vegetabilibus acetosa & similia, item Pruna acida, Fructus Citri, Aurantiorum, Granatorum acidorum, Rubi Idæi, Berberes, Ribes, Cydonia, Cerasa, & omnium horum Succi: item primi omnium, Tamarindi, qui in Febribus prætet hoc, quòd Sitim compescunt, etiam æstum impediunt, & blandissimè alvum subducunt. Ea his Succis parati Syrupi eundem habent usum; utut non adeò potentem, propter admistum Saccharum. Pertinent huc Succi expressi ex Sempervivo, & Portulaca. In Sempervivo esse singularem vim contra æstum, probant Anginosi: Item tam Acetum simplex, quam rosaceum, violaceum & Rubi Idæi: sic aquæ destillatæ Portulacæ, Lactucæ, Nymphææ, imprimis aqua Fragorum. Tincturam Rosarum & Violarum prætereo: Imprimis convenit Tinctura florum Bellidis, quæ est egregia in Siti compescenda. Pertinet huc *Hepaticum rubeum*, Pulvis scilicet acidus, ea *Cremore Tartari*, *Spiritu Vitrioli* & *Tinctura Santali* constans. Ex Mineralibus Phlegma Vitrioli acidulum, modò legitimè destilletur, ut participet aliquid de sulphure Vitrioli, item Phlegma Sulphuris, Spiritus Mineralium acidi, tam simplices, quàm compositi, Clyssi dicti, in specie Sulphuris Vitrioli, Vitrioli Philosophici, seu Spiritus Salis: in Febribus æstuosioribus Spiritus Vitrioli, cum Julebis, & potulentis assumpti, quorum guttulæ paucæ Sitim meliùs compescunt, quàm alia potus genera quæ destruunt acrimoniam. *Clyssus* in specie paratur ex Sulphuris Antimonis, & Vitrioli ana: destillantur per retortam, sic spiritus volatilis sulphureus prodit; qui optimus in Febribus ardentibus & Siti: de quo SCHROEDERUS *in Pharm. ubi de Antimonio*. Clyssi tales commodè potui ordinario vel Julebis possunt instillari ad sistendam Sitim, vel guttulæ x. xx. ad xxx. dentur pro dosi.

Temperata sunt Subdulcia aut Sub-pinguia, Lac & Serum Lactis, *Germ. Molcken* imprimis aëro volatili turgidum, quod in Febribus imprimis Scorbuticis, æstum compescit, sive solum propinetur, sive solvatur in Sero Lactis Nitrum antimoniatum, sive aqua destillata Seri Lactis, modò legitimè destilletur. Modus utendi est, ut accipiatur Seri Lactis mensura j. Huic indatur pomum Citrium in taleolos incisum, sic enim acidum Citri ex Sero Lactis præcipitat quicquid caseosi aut butyrosi in eo continetur. Coletur ut fiat clarum: usurpetur pro potu. Loco cibi etiam sumi potest. Loco Lactis naturalis sunt artificialia seu Emulsiones, quæ sitim temperant, ex seminibus frigidis majoribus, ut Portulacæ, Lactucæ, Papaveris albi; aut etiam Emulsio paratur ex Hordeo. Conveniunt item Passulæ, Glycyrrhiza; imprimis cum Radice Chinæ aut Sassafras decocta, & propinata.

Ea, quæ *pro secundo scopo Serum & Lympham salivalem augent*, sunt quæcunque Potulenta Ventriculo grata majori dosi assumpta, quæ Vino, vel Cinnamomi alteriusve aromatis gratioris tantillo, contemperata sint, itaut Julebi utrique scopo satisfaciant. Verum est, aquam simplicem appetere Naturam: sed in illa, præsertim frigida, aut nimis copiosa propinanda simus cauti; prostant enim exempla eorum non pauca, qui ea nimio aquæ frigidæ potu sunt demortui. Tria recenset AMATUS LUSITANUS *c. 2. Curat. 62.* item SCHENKIUS *lib. 3. Observ.* exemplum habet, quendam ex subito aquæ frigidæ post pastum potu mortuum esse: Similia exempla extinctorum à frigido Potu videbitis in MARCELLO DONATO *in Hist. Med. Mirabil. l. 4. c. 6.* Sin verò non immineat mors, metus est, ne periculosum Asthma inducat, idque propter coagulationem Sanguinis in præcordiis, ab aqua frigida factam: Tale observavit GABELCHOVERUS *in C. 2. Cur. 17. & 18.* Alias notas prætereo. Rarissimum est, quod habet BARTHOLINUS *Cent. 3. Obs. 19*, de Mulieribus Gronlandicis, per aquam frigidam potam à Variolis curatis: Sed, uti dixi, rarum hoc est, & potiùs ipsarum idiosyncrasiæ tribuendum, quam imitandum. Rarò ergò, aut nunquam aqua simplex usurpanda: potiùs conveniunt hic appropriata, quæ salium acrimoniam blanda aciditate temperant.

Tertio scopo ordinariè satisfaciunt Gargarismata, elutiones Faucium, Mucilagines Linguæ & Faucibus illitæ; quoniam Sitis est Faucium affectus.

Ex his variæ possunt fieri Formulæ, imprimis ea acetosa vulgari: nam acetosæ Radix, Folia, & Semen, Decocta, Liquorem seu aquam tingunt colore rubeo instar Vini, & recens expressus succus Vinum rubellum colore & suavi acidulo sapore elegantissimè refert: unde ægri decipi possunt talibus. PLATERUS describit tale Medicamentum: sc. Radicem & Folia Acetosæ coquit in aqua, in quo Decocto solvit postmodùm Syrupos aut succos appropriatos, hoc modo:

℞. *Decoct. Rad. & Fol. Acetos.* ℔j.
adde
Succ. Acetos. rec. expr. ℥iij.
Syr. Ribium vel *Berber.*
Granator. an. ʒvj. ad ℥j.
M. pro Julebo, S.
Julebus refrigerans contra Sitim.

Gratus est gustui, Sitim, in specie febrilem, simul compescit, & alvum apertam servat.

Usitatum aliàs est Decoctum Hordei simplex; hoc enim subpingue est, unde egregiè temperat salia siticulosa, ut:

℞. *Decoct. Hordei simpl.* ℔j.
Succ. Citri.
Cydon. an. ℥i. vel ℥iß. ad ℥ij.
Tinctur. Flor. Bellid. vel *Papav. errat.*
Rosar. an. ʒi. vel ʒij.
Syr. acetos. Citri vel *Ribium* ℥iß.
Spiritus Vitrioli aut *Salis* q. s. pro grato acore,
M. D. S.
Julebus refrigerans contra Sitim.

In Febribus Malignis Decoctum Hordei cum C. C. aut Radice Scorzoneræ præscribitur; quia Decoctum Hordei simplex est nimis crudum & flatulentum, nec Syrupi semper necessarii sunt: loco ergò Decocti præscribi potest:

℞. *Decocti Rad. Scorzoner.*
Cichor. an. ℔ß.
Succ. Rubi Idæi ℥ij.
Citri,
Tinctura Flor. Bellid.
Rosar. an. ʒß.
Syrup. Rub. Idæi,
Acetos. Citri an. ℥j.
Spiritus Sulphuris q. s. pro grato sapore.
℞. *Decoct. Alterant.* vel *Citri Myns.* ℔j.
Tinctura Flor. Bellid. ℥ß.
Syr. Rubi Idæi
Scabiosæ an. ℥j.
M. pro *Julebo*.

Interdum Julebi instar Tincturarum per infusionem extemporè parandi præscribuntur, qui sunt gratissimi. Modus est hic:

℞. *Flor. Rosar. rub.* vel *Bellid.* ʒvj.
Irrorentur cum
Spiritu Sulphuris q. s.
Infundantur in
Decoct. Hord. ℔iß. ad ℔ij.
Stent in loco calido, donec suaviter rubescat liquor: Colaturæ, imprimis si leniter abstergere animus est, adde
Syr. Jujubin.
Acetos. Citri
Ribium an. ℥j.
(vel horum loco *Syr. Rubi Idæi* ℥iij.
M. pro *Julebo* grato.
Vel
℞. *Decoct. Hord.* ℔ij.
Flor. Rosar. rubr. ℥ß.
Succi Citri ℥ij.
Stent in calore moderato, per aliquot horas: post blandam ebullitionem Colaturæ adde
Syr. Ribium ℥ij.
M. f. Julebus.

Loco Decocti Hordei interdum non sine fructu præscribitur etiam *Decoctum Tamarindorum*, in specie quando alvus nimis clausa simul blandè laxanda est: cui accedit Tinctura Rosarum, Violarum, & Bellidis, paratæ cum Phlegmate Vitrioli: Modus sit talis:

℞. *Pulp. Tamarind.* vel *Tamar. contus.* ℥ij.
Coq. in s. q. *Aqua simpl.* vel ℥iiß.
Colaturæ ℔i. adde
Tinctura Flor. Bellid. cùm Phlegm. Vitrioli par.
ʒj. vel ʒij.
Violar.
Rosar. an. ʒj.
Syr. Ribium,
Berber. an. ℥j.

M. D. S.

Digitized by Google

M. D. S.

Julebus aperitivus contra Sitim.

Conveniens etiam est Decoctum Tamarindorum cum Passulis, egregiè temperans ac simul alterans, præsertim istis in casibus, ubi aciditas Tamarindorum nonnihil suspecta videtur.

℞. *Tamarind.* ℥ij.
Passul. min. conquass. ℥iß.
Coq. in s. q. *Aquæ.*
Colaturæ ferventi infunde
Cort. Citri rec. ℥j.
Colaturæ refrigeratæ adde
Tinctura Rosar. ℥ß.
M. pro *Julebo.*

Sunt nonnunquam subjecta, quæ nequeunt perferre Acida: in tali casu optimum est Nitrum simpliciter depuratum secundùm methodum TACHENII *Hipp. Chym. in fine*, ad aliquot drachmas usque ad ℥ß. vel ℥j. mensuræ Potionis ordinariæ, vel Decocti Hordei, vel Aquæ appropriatæ additum: & ita assumptum egregiè confert ad effervescentiam Massæ sanguinis, & Sitim febrientium temperandam: vel, quod melius, Nitrum antimoniatum, sulphure Antimonii in præparatione Antimonii diaphoretici fixatum, cùm hanc habeat vim contra malignitatem Pestis, hinc egregiè temperat salia, & sitim coërcet, quin etiam fomitem sitis plùs minùs glutinosum ac viscidum resolvit & abstergit: convenit etiam Hydropicis, quoniam Urinam movet: Ex. grat.

℞. *Decoct. alicujus* ℔j. ad ℔iß.
Nitri præpar. ʒj. vel ʒij. usque ad ʒiij. & ℥ß.
Misc. S.

Potio refrigerans contra Sitim.

Præscriptionis Formula, quæ est grata, cùm aliàs Nitrum sit nauseabundum, est hæc:

℞. *Decoct. Hordei* ℔iß.
Aqua Cinnamom. ℥j.
Nitri depurat. vel *antimoniat.* ʒi. ad ʒiß.
M. S.

Potus contra Sitim.

Vel

℞. *Aqua Acetos.*
Sempervia. an. ℥iii.
Rosar.
Succ. Sempervia. an. ℥ij.
Nitri depur. ʒiß.
Syr. Violar. ℥iß.
M. F. Potio. S.

Potio refrigerans contra Sitim.

Si Acrimonia salsa, ut in Hydropicis, Scorbuticis, & Phthisicis, Spiritus Salis & Nitri dulcis est optimus, quatenus est diureticus. Ratione Nitri Serum Lactis, Germ. *Molcken*, egregium etiam est remedium ad sistendam Sitim, in specie Febrium scorbuticarum. Certum enim est, quod non rarò Scorbutici vehementer conquerantur de acrimonia Salivæ salsa, & hinc orionda Siti, quæ non meliùs compesci potest, quàm Sero Lactis, quod nitro volatili, sed oleoso temperato turgidum, alvum simul apertam servat, salia quævis acria corrigit, ac per urinas expurgat. Modus utendi est nunc solitariè, nunc *cum Succo Citri acidulatum*, si nempe *Succus Citri* vel *Acetum destillatum* instilletur, vel cum toto aut dimidio *Pomo Citrio in taleolas inciso*, Mens. j. *Seri* acidulatur; Sic enim omne crassamentum botyrosum, & superfluum caseosum, fundum petit: postmodùm colatur, & leniter exprimitur, & Serum acidulum clarum, gustu suave, contra Sitim superest. Aut quod melius est: Sero Lactis infunditur succus Cochleariæ & Acetosæ, agitantur simul, & per pannum colantur, & fit Serum Lactis admodùm appropriatum contra scorbuticorum sitim. In Febribus ardentibus Serum Lactis leviter acidulatum cum Syrupo aut succo quodam, aut cum Nitro antimoniato, est elegans. Inter quæ temperando sistunt sitim, præter Serum Lactis, est imprimis ipsum quoque Lac: item Passulæ, exque his parata Decocta, quibus suo modo & radices Chinæ, item lignum Sassafras, pro circumstantiarum ratione, addatur. Lac quidem, nisi Febris aliave circumstantia illius usum interdicat, utpote quod acrimoniam quamvis notabiliter temperat, præprimis scorbuticam, hincque excitatam sitim, compescit. Emulsiones etiam suprà dixi convenire ad temperandam sitim, ab acrimonia salsa oriundam, ex seminibus frigidis majoribus, item granis Hordei, Amygdalis dulcibus, & similibus. Emulsionis hujusmodi crassæ dabo formulam ad imitationem SYLVII:

℞. *Hord. ad crepatur. coct.* ℥ij.
(vel *solum*, vel addita *Amygdal. dulc.* ℥j.)
Cum *Decocto Hord.* f. *Emulsio* ad ℔j. vel ℔iß.
cui adde
Julebi Rosarum aut *Syr. Violar.* q. s. pro grato sapore.
Et erit Emulsio satis conveniens S.

Emulsio refrigerans contra Sitim.

Faciunt huc etiam juxta eundem SYLVIUM Jusculα carnium gelatinosa, cum aqua multa parata magisque nitrata.

Quòd si in Scorbuticorum, Hecticorum aut Phthisicorum Siti, Temperatis contra acrimoniam salsam otendum sit, præter Serum lactis convenit Decoctum Radicis Chinæ cum radice Liquiritiæ: de qua videb. TIMÆUM à *Guldenklee l. 3. Epist. 29. p. 687.* ad cujus imitationem præscribi potest ita:

℞. *Rad. China in taleol. incis.* ℥j. vel ℥iß.
Liquiritia ʒiij. ℥ß. *ad* ʒvj.
Rasur. Ligni Sassafr. ʒvj.
Sant. rubri ʒij. vel iij.
Incisa & contusa infund. in
Aqua comm. ℔vi. vel viii.
Stent in Balneo Mariæ per noctem: mane adde
Passul. min. conquass. ℥iß. ad ℥iij.
Coque igne lento, vase benè cooperto ad ℔iv.

De quo æger quotidie subinde pro lubitu capiat bonum haustum in Scorbuto, Phthisi, Lue Venerea, & similibus; mane calidè, & à meridie frigidè.

D. S.

Potus contra Sitim.

Quòd si hìc quidam acidum aut Citri aut Acetosæ addere velit, pro me erit concessum.

Mentio facta est Radicis Liquiritiæ: hæc cum Semine Fœniculi decocta temperat Sitim, quando oritur præcisè ab acrimonia salsa, qualis affligit Phthisicos, Hecticos, Empyematicos & Catarrhosos: in quibus casibus non adeò conveniunt Acida, aut hæc saltim parcissimè; Sed potiùs propinanda sunt Temperata talia ex Glycyrrhiza, Passulis, & similibus: præscribitur vel sola, vel cum Hordeo, aut aliis. Exemplum sit tale:

℞. *Hord. crudi.* M. j.
Passul. min. contus. ℥j. vel ℥iß.
Semin. Anisi,
Fœniculi an. ʒi. vel ʒiß.
Rad. Liquiris. ras. & incis. ℥ß. vel ʒvi.
Coqu. in Mens. ij. *Aqua font.* ad consumptionem tertiæ vel quartæ partis, circa finem addendo
Cinnam. opt. ʒi. ad ʒiß.
De Colatura bibat æger, quantum lubet.

Hoc aliquando in imminente Tabe Scorbutici, cum Siti læsa, Saliva glutinosa, & Appetitu dejecto, salubriter præscripsi. Vel

℞. *Hordei mund.* M. j.
Passul. min. ℥i.
Crem. Tartari ʒij.
Cum s. q. *Aqua simplicis* coqu. invicem ad crepaturam Hordei.
Coletur. D. S.

Potus alterans & laxans.

Sed de his aliisque Salivæ vitiis corrigendis cons. SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 51. & 52.* Ex omnibus, quæ Salivam, viscidam ac glutinosam attenuant, & resolvunt, imprimis excellit Sal Ammoniacum, internè subinde usurpatum.

Denique in leviori malo *pro fallenda Siti* conveniunt Gargarismata quæcunque, quæ Os abstergunt, & Fauces eluunt, ac simili ratione licèt non tollant, saltem minùs torquere faciunt: Convenit itaque imprimis Aqua communis, in qua Nitrum depuratum vel antimoniatum dissolutum: item Cerevisia secundaria calidè gargarisata, ac diversæ Oris collutiones, quæ aliàs in Febribus continuis præscribuntur; præsertim quando Lingua est arida, scabra, plùs minùs nigricans. In talibus casibus Succus Sempervivi majoris: item Mucilagines Linguæ & Faucibus squalidis & aridis illinendæ, ex Semine Psyllii, Cydoniorum, Malvæ cum Aqua rosacea, & Sempervivi majoris, aut cum Phlegmate Vitrioli extractæ: & harum Mucilaginum ℥i, solet convenienter addi ana vel dimidium Succi Sempervivi expressi, aut Cydoniorum, & immisceri tantillum Nitri depurati benè, vel Salis Ammoniaci: v. g.

℞. *Aqua Sempervivi maj.* ℥iii.
Succi ejusdem ℥iß.
Mucil. Sem. Cydon. cum Aqua Spermat. Ranarum extr. ℥i.

Salis Ammoniaci ʒi.

M. S.

Mucilago refrigerans contra Sitim.

Liquor detineatur in Ore aliquamdiù, hinc denuò exspuatur,

Vel

℞. *Mucil. Sem. Cydon, cum Aqua Sempervivi extr.* ℥iß.

Succ. Sempervivi rec. expr. ℥i. vel ℥iß.

Nitri ʒi. ad ʒiß.

M. S. ut *antea*.

℞. *Mucil. Sem. Cydon. cum Phlegm. Vitrioli extr.* ℥iß,

Syr. Rubi Idæi vel *Violar.* ʒvi.

M. S. *ut suprà*.

Hæ Mixturæ Linguæ impositæ eandem denuò tractabilem reddunt, & Fauces blandè humectando, Sitim quidem sedant & fallunt, non autem radicitùs tollunt. Citrus quoque in taleolas incisus, Saccharo inspissatus, vel Ribes conditi, aut etiam aliquid de Syrupo Rubi Idæi, acidulato cum pauco Spiritus Salis dulcis, in ore contineri potest. Quo etiam Rotulæ aut Morsuli ex Saccharo cum Succo Citri aut Berberum parati spectant: item Silices parvulæ, aut Crystallus ore volutata: vid. BORELLUS *Cent.* 2. *Obser.* 68. Quo spectat quoque Mastiche. MINDERERUS *in Medic. Militari*, siccum Panis frustum aut Globulum plumbeum hinc inde in ore volvi jubet. (V)

Sunt etiam quidam, qui omni mane tantumnon continua Siti torqueri solent, & tamen sani sunt: talem Sitim optimè sistit Vinum absinthites jejuno stomacho haustum; temperat enim oleum vitiosum, Massam sanguineam inquinans.

Denique observandum, quod æstuantes, aut intensiùs laborantes, aut magis defatigati, siticulosi existant, in quibus optimum levamen est Spiritus Vini cochlearij, qui parte sua volatili oleosa temperat & tollit acrimoniam salium, ex defectu Spirituum in laboribus dispersorum ortam: Conf. hic in specie *Act. Anglic. Vol.* 1. *pag.* 405. & 578. Hujus loco & Vinum vetus generosum non erit inconveniens. (X)

CAPUT II.

De Sitis defectu.

Secundum in Siti vitium est *Sitis deficiens*. Sitim imminutam aut deficientem quod spectat, affectus est rarus, imprimis in Juvenibus: Nihilominùs tamen prostant exempla, ubi non tam in morbo, quam citra illum, non rarò ad longum tempus, omnis Potus fuit neglectus: quales Historias videb. in PLATERO *Observ.* 237. & LOTICHIO *lib.* 4. *Obser.* 1. & 2., ubi exemplum singulare habet de Puero ab omni Vino & Cerevisia, necnon Aqua abhorrente, & qui ne Aquam quidem unquàm gustaverat, utut egregiè & athleticè vivens, & quod magis mirandum, progenitus fuerit à Patre insigni helluone. BORELLUS *Cent.* 2. *Obs.* 68. similem Observationem habet de abstinentia à Potu per sex annos; item per annum integrum: & simile ferè exemplum videre est in RHODIO *C.* 2. *Observ.* 56., ubi Juvenis nunquam potans introducitur; qui tamen multùm delectabatur Fructibus succulentis, qui dederunt materiam copiosam Lymphæ salivali, & Muco, unde non facile potuit sitire: nam ubi adest copia Muci, non est Sitis. BORELLUS *l. a.* habet observationem de Medico, qui nunquam Sputum rejecit, nec Mucum, utut optimè sanus; Cæterum ista Lympha, quæ per screatum excernitur, ipsi fuit conversa ad fauces, unde raram habebat Sitim, & propter humectationem insufficientem difficulter loquebatur. Notum præterea est, ex HIPPOCRATE, quòd Splenetici sint salivatores: hinc facilè fieri potest, ut tales Splenetici satis diù à Potu abstineant; Exemplum habet PANAROLLUS *in Pentecost.* 2. *Obs.* 19. de Splenetico quodam, per trimestre spatium nil omninò bibente. Quòd verò Delirantes nonnulli potulenta haud appetant, oblata detrectent, non est hujus loci, sed inter Delirii effectus numerandum.

PROGNOSIS.

De cætero, si ægri non conquerantur de Siti, quæ tamen in Febribus ardentibus, vel ratione aliarum circumstantiarum, adesse debebat, pessimum est signum; innuit enim deficientem sensum partium in Lingua, & magnam Mentis alienationem. (Y)

CURA.

Sitis deficiens, si non in Delirantibus observari contingat, aut ab humiditatis aqueæ minusque salsæ in Ventriculo & Faucibus abundantia, aut à Ventriculi stupore videatur dependere; illius imminutio Ventriculi per acriora stimulationem & excitationem postulat: quod præstant Sal Cardui benedicti, Tinctura Tartari probè acris, & Tartarus vitriolatus, Arcanum duplicatum, Arcanum Tartari, Sal Ammoniacum cum Aromatibus mistum, Elixir Stomachale *Michaelis*, Proprietatis, cum & sine acido.

CAPUT III.

De Siti Depravata.

Sitis *depravata* rarissima exempla sunt, quæque sine Fame depravata rarò existit, dum quædam subjecta Aceto, præ aliis delectari potibus, interdum observamus, & ferè ad Historias de Pica vel Malacia pertinet, cum quibus unam eandemque Causam & Curam exigit.

CURA.

In Febribus Ardentibus convenit imprimis vel Aqua simplex, vel Cerevisia secundaria; cui addatur dimidium Vini Rhenani, addendo pomum Citri unum alterumve in taleolas incisum, quæ mista sufficiunt pro Julebo; quibus in Malignis optimo consilio addi potest Gelatinæ C. C. rec. ℥i. in Mensura istius Misturæ. Vel

℞. *Crem. Tartari* ʒß.

Sacchar. ℥ii.

Aquæ font. Mens. j.

Coque paulisper ad dissolutionem Tartari: remove ab igne, & injice

Cinnamomi frustulatim concisi ʒiß.

tegatur probè, & in loco frigido frigescat: adde, si placet Flores Papaveris eratici.

Vini saporem refert, & potus est gratissimus, & verè universalis.

Cætera ad Fastidia Cerevisiæ recensenda sunt; de quibus *suprà actum*.

Absolvimus ea, quæ pertinent ad Famem & Sitim læsam: Excipiunt hæc Deglutitionis & Masticationis lesiones.

(V) *Sitim fallit, Salivamque ciet, tenuis & parva particula Panis benè tosti, & Spiritu Vini intincti, supra Linguam detenta*, ex Lister de Hydrope.

(X) *Ex Hippocrate 6. epid. sect.* 3. Ἄδιψον, ξυνέχειν στόμα, σιγᾶν, ἄνεμον ξὺν τῷ ποτῷ ψυχρὸν ἐσάγειν. *h. e.* Non sitire faciunt, continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere. Plutarchus in fine libri de Garrulitate *hanc* Hippocratis *sententiam adducit, ut probet, ex taciturnitate infinita propè bona oriri. Ex quo loco colligit quoque* Mercurialis *in Febribus ad interstinguendam Sitim, potum frigidum esse accommodatissimum.*

(Y) *Nisi tussicula leviter irritans Sitim tollat*, ut lit. T. *adnotavimus*.

SECTIO III.

DE ALIMENTORUM MASTICATIONE LÆSA.

SOlida Alimenta assumpta, antequàm Stomacho transmittantur, priùs in ore ad meliorem sui transmutationem per *Masticationem* præparantur, beneficio comminutionis & contritionis à Dentibus, imprimis maxillaribus, & beneficio eorum cum Saliva permistionis & subactionis. De *Dentibus* vide MŒBII *Fundamenta*. Sunt autem ossa sui generis, & primariò à Musculis Temporalibus moventur.

Saliva est Lympha sui generis in Glandulis conglomeratis Maxillaribus, & Stomaticis copiosis, tam Palatinis, quàm Sublingualibus è sanguine arterioso emulcta, & in os propriis ductibus effusa; constans primariò copiosa parte aquea, quæ subtili & occulto acido volatili est imprægnata, unde attenuativam, incisivam & fermentativam obtinet vim: propter quos fines etiam Alimentis sub Masticatione permiscetur, ut hujus medio ad meliorem Fermentationem in Stomacho, & faciliorem Fermenti stomachici ingressum præparentur; cùm Saliva hæc cum Fermento dicto magnam analogiam & convenientiam, adeòque homogeneam quodammodò habere videatur *Originem* ex Glandulis Salivalibus: videbitis in STENONIS *Observat. anatomicis de variis Oris, Oculorum, &c. vasis* item WARTHONIO *in Adenographia c.* 22. Ejusdem verò *Usum* vid. in DEUSINGII *Exercitationibus de Nutrimenti animal. elaboratione pag.* 3.; item *in Appendice hujus Exercitationis p.* 303.

Panis biscoctus Saliva impregnatus massam Farinæ fermentat. In Saliva est vis aromatizalis.

Præter quem Usum primarium Salivæ, dum nempe parte aquosa Alimenta resolvendo, salina acidula eadem incidendo & penetrando, adeòque instar Fermenti, farinaceæ massæ additi, Fermentationem in Stomacho facilitat; secundariò etiam confert Saliva:

1. Fermentum stomachale ea parte *restituendo*.
2. Fauces & gulam pro faciliori deglutitione *lubricando*.
3. Linguam, & Os pro promptiori illius motione & loquela *humectando*.
4. Sitim aliàs perpetuo molestam *restinguendo*.

Tanta autem Ciborum præparationis in Ore est necessitas, ut horum comminutionem non sufficientem quamplurima Animalia ruminando resarciant: sicuti Salivæ deglutitæ, reliquias Ciborum in Fermentum mutantis, deficientem permistionem Aves in Ingluvie absolvunt: vid. SEVERINUS *Medica Hippocratica pag.* 303. Observantur enim Homines ruminantes, quorum Ventriculus musculosus: vid. BARTHOLINUS *in Cent.* 5. *Historia* 16., item RHODIUS *in Cent.* 2. *Historia* 59., item HORSTIUS *lib.* 4. *Observ.* 9. *& seqq.* Anatomen Ingluviei videbitis in BARTHOLINO *Cent.* 4. *Epist. p.* 235. *&* 342.

Alimentorum Assumptionem & Masticationem læsam quod attinet, accuratè & succinctè secundum Theoriam pro more complexus est SYLVIUS *lib.* 1. *cap.* 4. *Prax. De Saliva secretione & motu vitiatis l. a. cap.* 51. *&* 52. Primaria, quæ hic occurrunt, vitia sunt, quando aut *imminuitur* aut *deficit* plùs minùs; vel quando *depravatur* Masticatio. In imminuta aut deficiente Masticatione primaria vitia sunt, vel Musculorum moventium (ad quos etiam musculosa congeries, Linguam constituens, pertinet; de cujus tamen malis *infrà*, ubi de *Gustus vitiis*;) unde Spasmus Cynicus & Tortura Oris, vel Maxillarum, & cum his Dentium Molarium.

CAPUT I.

De Musculorum Masticationi inservientium Vitiis, in specie De Spasmo cynico & tortura Oris.

QUoad Musculos moventes, primariò Musculi Temporales & hinc Musculi Genis & Labiis communes, sui considerationem merentur, eum in finem à Natura Magistra fabricati; ut præter ornatum decentem, movendæ Maxillæ inferiori, & ad superiorem convenienter, idque validè, adducendæ inserviant.

Vitiatur horum Musculorum motus, quando vel *Spasmo* laborant, adeòque convulsi, seu pertinaciter eorum fibræ contractæ & rigidæ persistunt, adeoque inferior Maxilla superiori constanter adducta persistit: vel quando iidem *Paralysi* laborant, & fibræ eorum relaxatæ & flaccidæ inferiorem Maxillam pondere proprio deorsum labi permittunt, absque reductione ad superiorem. Convulsio ac Paralysia Temporalis Musculi rara est, quin cum Convulsionibus universalibus epilepticis & Resolutionibus universalibus apoplecticis concurrat, quibus curatis universaliter, & particulariter horum affectus cessat; nisi interdum speciale Musculi vulnerati, vel alio modo affecti, subsit vitium particularibus remediis externis, pro casuum varietate, & cum aliis similium partium similibus affectibus convenientia vel analogia, curandum.

Genis & Labiis inservientium Musculorum simultanea Convulsio aut Paralysis pariter nonnisi aliis gravioribus hujus generis aliarum partium internarum affectibus superveniunt; & tunc speciatim utriusque Faciei partis Convulsio, & Oris hinc facta utrinque diductio, tanquam in ridentibus, vel potiùs Canibus ringentibus, *Spasmus Cynicus* (Z) dicitur. Sin verò alterutra saltem Faciei Musculorum pars vel convellatur, vel Paralysi afficiatur, & exinde recta Oris figura in alteram partem distorqueatur, in Convulsione quidem pars sana ad ægram convulsam, in Paralysi pars ægra resoluta ad sanam, *Oris Tortura* speciatim dicitur: in qua modò dicta Oris ad alterum latus distorsione, Oculus sæpe ritè claudi nequit, nec æger debitè exsufflare, quando exspuere jussus, ex altero tamen Oris latere id præstare potest. Quod si æger jubeatur ridere, vel litteram O pronunciare, facilè apparebit, alteram Faciei partem liberè movere non posse. Quod si pars Faciei dura sit cum sensibili plùs minùs dolore, & hæc aliam rectè se habentem ad se trahat, à Convulsione illius lateris malum esse, palam fit. Sin verò pars affecta mollis, laxa & minùs sensilis (& ejus Oculi inferior Palpebra ferè decidit) ad sanam partem trahatur, à Paralysi malum esse ostenditur.

CAUSÆ.

Causæ equidem, tam externæ quàm internæ, hujusmodi Convulsionum & Paralysium suo tempore, ubi de his in genere tractabimus, evolventur. In specie nunc in radice ac principio Nervorum, ad Faciei alteram partem derivatorum, hæret malum; eumque dimidium Faciei totius, quin etiam aliæ illius lateris partes, plures vel pauciores, simul afficientur. Sin verò specialiter vel in Musculo uno alterove Faciei, vel in Nervi cujusdam surculo speciali, ad hos derivato, malum hæreat, illa saltem Faciei pars, quam iste Musculus regit, occupata apparebit: sic verbi gratia, Torturam Oris à Paralysi tali particulari putat EPIPHANIUS FERDINANDUS *in Hist. Med.* 12. natam, ex sæpius repetita applicatione Aceti acerrimi, cui fuerat immaceratum Lithargyrium, ad foveas in Variolis delendas: non secus ac HENRICUS *ab* HEER *in Observat.* 17. notat, quendam ex Ebrietate sopitum & tota nocte nive verberatum. Tortura Oris maxima exinde laborantem, dextra gena fenestræ viciniore omninò resoluta. Torturam verò Oris ex Spasmo natam observavit PLATERUS *lib.* 1. *Observat.* 138. & 139.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*. Tortura Oris, si per se extiterit, malum est difficile, aut tardè curabile: si verò acutis morbis superveniat, eaque ex Spasmo, periculosissima, quo etiam pertinet *Aphorismus* HIPPOCRATIS 49. *Sect.* 4. *in febre non intermittente, si labium aut supercilia, aut oculus, aut nasus per-*

(Z) Σπασμὸς, Convulsio, à σπάω traho, vello: κυνικὸς, caninus, à κύων, κυνὸς, Canis: *unde Spasmus Cynicus*, Convulsio canina, *qua nempe facies ad canini rictus imaginem distorquetur*.

proruerit, *imbecilli jam corpore*, *in propinquo jam mors est*.

In specie superveniens Spasmo vel Paralysi reliqui corporis, Apoplexiam, vel Epilepsiam universalem, inde mortem portendit: Conf. *lib. 2. Prognost. T. 8.* & FONTANUS *in Methodo dignoscendi Morbos cap. 2. pag. 8. & 10.*

CURA.

Cura præmissis universalibus, i. e. primas vias Laxantibus, aut ulteriori efficacia fortius Purgantibus, & Sudoriferis ex Aromaticis & Volatilibus, quin & interdum Decocto Sudorifero ex Lignis, per aliquot dies continuato, siquidem ex Paralysi fuerit malum, utpote frequentiùs; posteà Vesicatoria Nuchæ vel ad Aurem affectam applicentur; ubi etiam Cucurbitæ scarificatæ admoveri possunt. Hinc Castoreum, tam internè quam externè usurpatum, est optimum: Extractum ejus in Ore detineatur: Essentia Castorei extrinsecus loco affecto crebriùs illinatur, præsertim cum Tinctura Asæ dulcis sive Benzoës commista, quam commendat TIMÆUS à *GuldenKlee in Casibus pag. 73.* Quin & Essentia Rorismarini, Salviæ, &c. similiter admoveri possunt. Nucha item & Vertebræ colli Aqua Vitæ (i. e. Spiritu Vini) rectificata foveri & illiniri Oleo destillato Chamomillæ, Succini & Terebinthinæ debent. In Ore detineatur Masticatoria: v. g. Rotulæ *Plateri*.

℞. *Nuc. Moschat.* ℥ii.
Rad. Pyrethri,
Angel.
Semin. Staphidisagr. vel *Sem. Coriandri*,
Sinapi an. ℥j.
Angel. (vel *Cumini.*)
Cubebar. an. ʒß.
Piper. ℈ß.
Mastich. ℥iß.
Cera q. s.
M. F. *Rotula*.

Aut Castoreum in Spiritu Vini dissolutum, aut fiat Gargarisatio, vel diuturna in Ore retentio Decocti Radicis Pyrethri cum Semine Erucæ.

Ex *Spasmo* si fuerit malum, Universalia ista similiter locum *habent*, uti & Sudorifera, & hinc quælibet ex & cum Castoreo parata remedia. Speciatim observanda & fructuosè imitanda Cura PLATERI *l. c.* per Narcotica aromatica, mediante Sudore & Somno, hujusmodi affectum curantis, ver. gr. Mithridatium, Syrupum Papaveris, Opiata & similiter. Euporiston optimum ex Semine Graminis, *Heu-Saamen*, instar Fotus usurpatum. Plura de hoc affectu videbitis in SENNERTO *l. 2. Prax. par. 1. cap. 8.*, item in TIMÆO *von Guldenklee in Cas. p.* 73. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observat.* 332.

CAPUT II.

De Maxillarum Vitiis.

MAxillarum & his mediantibus Dentium Molarium vitio læditur Masticatio, quando *Maxillæ immobiles* vel in tantum, vel in totum fuerint: idque vel ob *Luxationem*, in qua Os nimis hiat, à quavis violentia externa factam, interdum ex Oscitatione vehementiori adeòque nimio Oris hiatu inductam, facilè tunc per inflictam alapam, vel per percussionem, sub mento, tunc curabilem: vel ob *Tumorem*, aut Faucium in Tonsillis inflammatis, aliave ratione nimis tumentibus, in quibus vix Os aperiri potest; aut Parotidum, liberum in sua cavitate Maxillæ processibus motum impedientium: vel quando nutritionis privato errore, aut universalis ex massa sanguinis quasi decubitus ratione, *lentus tartareusve humor junctionem* illam Maxillæ cum Ossibus Temporum *repleverit*, adeòque motum liberum illius impediverit, ut in Scorbuto interdum contingere affirmat SENNERTUS. Quæ tamen omnia mala facilè patent, eorumque ex aliorum similium graviorum curatione medicatio manifesta est. Conferatur quoad Maxillarum hos & similes affectus, SENNERTUS *l. 2. c. 17.* His ferè modis imminuitur aut deficit Maxillæ motus, ad Assumptionem & Masticationem requisitus.

ARTICULUS UNICUS

De Dentium Stridore.

D*Epravatur* motus Maxillarum, quando tremulè movetur Maxilla, unde sonus ex Dentium crebriore collisione natus supervenit in affectu, ob id *Stridor Dentium* dicto. Oritur propriè à Spasmo reciproco Musculorum in Genis, abductioni & adductioni mutua opera inservientium, qui aliquali convulsivo motu affecti Stridorem talem inferunt.

CAUSÆ.

Specialiores hujus *Causa* sunt vel Frigus externum, vel Vermes seu Lumbrici Intestinorum, ex qua causâ Stridor Dentium nocturnus Infantibus familiaris existit: Sicut & ex causis aliis, Convulsionibus communibus, oriri potest. Speciatim etiam per consensum fieri solet, in Febrium nempe Rigoribus, in quibus non raro est Stridor Dentium, ob consensum cum partibus circa præcordia membranosis.

PROGNOSIS.

Sine manifesta causa superveniens adulto Dentium Stridor, malum portendit, aut Apoplexiæ aut Epilepsiæ imminentis.

In Febribus Dentibus stridere malum, præsertim si deliranti id accidat.

CURA.

In *Cura* causis sublatis, & ipse affectus morbosus cessat; optimum tamen remedium est Balsamus Peruvianus, extrinsecùs usurpatus.

CAPUT III.

De Dentium Vitiis.

DEntium vitio Masticatio læditur, quando vel *deficiant*, vel, præsentes licèt, *vacillant*, aut *cario & stupore* affecti, aut *dolore* afflicti fuerint.

ARTICULUS I.

De Dentium Defectu.

CAUSÆ.

DEficiunt Dentes vel proprio, vel alieno, Gingivarum nempe vitio, *infrà*, *ubi de Dentium vacillatione*, prolixiùs explicando. Proprio vitio, dum evelluntur, aut excutiuntur, à quavis causa externa, vel ita alterantur, ut tanquam minùs viventes non ampliùs cum Gingiva viva cohærere queant, sed sponte sua decidant. Uti enim mortificatum, v. g. cariosum Os, cum vicinis partibus, vita communi & propria pro ratione spiritus influi & insiti gaudentibus, uniri nequit, sed necesse est, ut excidatur & separetur, quo cum vivo Osse partes subjacentes molles, viventes, consolidatione debita, nutrimento mediante, uniri denuò queant; ita Dens minùs vitalis non jungitur ampliùs Gingivæ, seu ab hac separatus excidit: idque (1.) si mortuus fuerit propriæ ætatis, adeòque senii sui ratione: de qua vid. HELMONTIUS *Alimenta Tartari insontia* §. 25. (A) (1). Si ab externis nimis lædatur & vitietur, ut sunt nimis frigida, copiosiùs assumpta, Dentibus inimicissima, & quæ senium eorum accelerant; item nimis Acida, Dentes & Gingivas quasi amburendo alterantia; item nimis Calida, eaque vel crebriùs assumpta, vel Dentibus admota, à quibus successivè ita penetrantur & arroduntur Dentes, ut frustulatim tandem excidant. Quo facit perversa plurium consuetudo, dolores Dentium vel Aceto simplici, vel per coctionem medi-

(A) *Senio nonnunquam prætnaturo afficiuntur Dentes, non tam longæ ætatis ratione, quàm quod clausi sint. Clausos autem appellamus Dentes, quorum foraminula in radicibus Nervos excipientia omninò obliterantur, unde sensus privatio. Vide quæ de Dentibus notavimus* tom. 1. col. 142. lit. I.

caram eurantium, à quibus stupescunt non solum omnino Dentes, & insensibiles sic fiunt subtiliores illorum intimæ fibrillæ; sed & ipsi Dentes simul mortificantur & corroduntur. Par ratio est Opiatorum sæpiùs usurpatorum. (3.) Nimis Viscida & Glutinosa Dentibus inimica sunt, ut sunt omnia Dulcia, Saccharum, Ficus, uti & Caseus: Hæc ipsa enim, ut promptè & tenaciter Dentibus adhærendo, transpirationem eorumdem propter necessariam nutritionem impediunt; ita & successivè acorem attrahunt, qui continuata sui adhæsione, successivè eosdem alterat; hinc & Lac & quælibet Laticinia, ad hanc rationem inimica Dentibus observantur, eosque ad sui corruptionem seu cariem, & successivam deficientiam disponere. Hæc ipsa Gingivas simul plus minùs alterando, & laxiores ac flaccidiores reddendo, indeque nutrimentum, pro Dente per Gingivas transmittendum, corrumpendo, ipsos Dentes insigniter lædere valent. (4.) Carie denique plus minùs exesi Dentes à Lapide dentali seu Lithodonto obsessi, seu sordibus variis inquinati, nigrique ac fœtidi redditi, minùs firmiter cohærent, sed successivè decidunt: Quæ posteriora vitia nonnisi ex vitiata Dentium nutritione privata, undecunque primitus orta, originem ducunt. In quem finem noto, nutriri Dentem non solum per propria sua vascula, arteriolas & venulas, circa sui radicem implantatas, sed lateraliter etiam ex adhærentibus ipsis Gingivis; unde & tam firmus eorum, quousque sani sunt, est nexus, ut Dens ceu osseum concretum, ex se indolens, quousque Gingivis investitur, acutissimi tamen sit sensus, adeò mutuæ vitæ & nutritionis Dentes sunt participes. Ac sanè particularis, ac præ aliis partibus propria Dentibus est nutriendi & augmentandi ratio, adeò ut, cum continua attritione necessariò imminuantur, nisi nova eaque continua augmentatione reparentur, brevi penitus absumerentur. Quod ulteriùs ex eo patet, quod uno evulso vel elapso, vicini utrinque se dilatare magis soleant, & ex opposito ipsi respondens, oblongari nonnihil, & in prioris spatium aliquantulum subintrare observetur.

DIAGNOSIS.

Dentium defectus per se, partim αὐτοψίᾳ, partim ex relatione, patet.

Causarum verò diversitas dignoscitur vel ab antecedente violentia externa, vel diuturna Mercurii tractatione, vel ab hoc producta Salivatione, vel a Scorbuto: utpote quibus prægressis, vel præsentibus, de causis certi erimus.

PROGNOSIS.

Dentium defectus si fuerit à causa externa, de vicinis nihil metuendum, modò adhuc sint firmiores. Si verò oriatur à causa interna, v. g. Scorbuto &c., reliqui facilè sequuntur, & successivè elabuntur.

CURA.

Quoad *Curam*: Dentes excidentes aut deficientes reparare, solius Naturæ est, quæ in Junioribus, per recentium Dentium subnascentiam priores alveolis suis extrudit, & defectum ita restituit. Quandiù itaque Dentium novorum primordia & quasi semina intra Gingivas restiant recondita; novi Dentes post priorum defectum renasci facilè possunt: id quod non tantùm Genuini (B) seu *Sapientiæ* dicti *Dentes* comprobant, sed quòd etiam interdum in senectute Dentes renati observati fuerint. Arti quod relictum est saltim defectus illos Naturæ nonnihil supplere potest, artificiales Dentes ex Ebore, vel dente Hippopotami fabricatos, cin istorum locum substituendo, pro loquelæ saltem gratia, non autem pro melioris Masticationis beneficio. Equidem exempla quædam prostant Dentium sanorum, ex Homine recenter revulsorum, in proprios vel alienos alveolos denuò insertorum, firmiter cum Gingiva coalitorum, tanquam si nunquam Dens defuisset, ita ut etiam Masticatio fortis hoc modo perfici potuerit: sed quoniam adeo incerta res nondum confirmata est, eam in medio relinquo; vid. *Observationes* SCHENKII *pag.* 202. *ex* PARÆO *l.* 1. *cap. de Dentibus*, item RIVERIUS *in Observ. Communic. p.* 357. *vel* 685. & BORELLUS *l.* 2. *Observat.* 10. *pag.* 18.

Quòd si Dentes elabantur aut ab incauta Mercurii tractatione, aut Salivatione, conveniunt Medicamenta Solaria, aut ipsa Folia Auri deglutita, &c. Ubi autem malum fuerit à Scorbuto, acrimonia Seri scorbutica temperanda, quod *infrà suo loco patebit*.

ARTICULUS II.

De Dentium Carie, Fœtore, & Vermibus.

Cariem Dentis quod attinet; est hæc arrosio Dentis, nunc major nunc minor, qua insensibiliter substantia ejus absumitur, & nunc successivè excavatur, nunc altero latere pedetentim consumitur, donec successivè magis corrosus frustulatim excidat. Inchoat malum utplurimùm in parvo puncto extrinsecùs, quod nigrescit primitus, hinc foraminulum aperitur, sicque ad interiora ejus penetrat, quæ quò teneriora ac molliora, indeque faciliùs dissolubilia: eò promptiùs absumuntur, & Dentem cavum reddunt. Conjungitur tunc, ad interiora ubi penetraverit corrosio, dolor, nunc major nunc minor, prout radicem Dentis nerveam diversimodè simul arroserit. Ex corroso ita Dente nata sanies, ubi per Dentis foraminulum relictum, ceu per fistulam, liberum spatium effluendi haud nacta fuerit, sed interiora magis, ac radicem Dentis unam alteramve, speciatim in Maxillaribus, vitiaverit, acrimonia sua nunc Gingivam, nunc ipsam Maxillam arrodit, & præsertim per illa hujus foramina, per quæ vasa in Dentes subeunt, sensim extrà affluit, & Tubercula nunc in Gingivis, nunc sub Maxillis, excitat, quæ tandem exesa saniosum acre liquamen fundunt. Et licèt curetur tale Tuberculum & excitatum Ulcusculum, subinde tamen quoties ex carioso Dente nutritione vitiata nova sanies generatur, recidivat, & interdum in Fistulam vel Gingivæ, vel Maxillæ degenerat, adeò ut talia curari nequeant, nisi Dens læsus evulsus fuerit.

Fœtorem etiam subinde Dentes cariosi inferunt, halitum oris inficientem, præsertim si major fuerit eorum excavatio, ut alimenta carnosa retenta in eadem putredinem attrahere queant.

Imò ex nutrimentis Dentis cariosi proprii corruptione, aut alimentorum masticatorum in iisdem retentorum putredine, *Vermes* in eorum cavitatibus generantur, gravissimorum dolorum, aliorumque malorum auctores.

CAUSÆ.

Causa Cariei est læsa Dentis quacunque occasione nutritio, sive Gingivarum vitiatarum, & à contiguo Dente abscedentium, indeque ejus lateralem nutritionem impedientium, (unde Scorbutici Gingivæ vitio omnium frequentissimi Cariem patiuntur,) eveniat culpa, sive ipse Dens sub nutrimenti assimilatione, aut hujus successiva transpiratione frustratus, ex illius corruptela, & in Acidum corrosivum degeneratione. Cariem pedetentim contrahat. Acidum itaque ex nutrimento Dentis degeneratum, Dentem corrodens Cariem inducit.

Causæ remotæ rationem habent tam omnia Dentes alterantia suprà allegata, quam infrà circa Gingivas, quoad Dentium vacillationem, alleganda.

PROGNOSIS.

Caries Dentium maturè curanda, alias sæpiùs recurrentes Odontalgias, Tubercula & parvos Abscessus Gingivarum aut sub Maxillis, interdum etiam Fistulas, circa dicta loca inferre potest.

CURA.

Quoad *Curam* cariosorum Dentium, præsentissimum equidem remedium est Dentis cariosi *Evulsio*, interdum etiam necessarium, si longiùs processerit Caries; cum facilè alias contiguus Dens contagio carioso infici, & hinc idem malum contrahere possit; Ut taceam confirmatam Cariem, alia ratione, quam Evulsione, curari non posse. Quamdiù verò vel nondum eò usque processerit malum, vel propter pericula, sub Dentium evulsione interdum observata, hæc nimis metuatur; Remediis res tentanda est, Cariei scilicet progressum ulteriorem inhibendo.

Evulsio appropriato peragitur instrumento, ac succedit eò

(B) Genuini Dentes, *qui ὀψίγονοι, quasi* serò nati *dicuntur. Quare κραντῆρες & σωφρονιστῆρες, h.e.* Dentes perfectionis & sapientiæ, *à κραίνω, perficio, & σωφρονέω* sana mente sum præditus. *Ea enim ætate subnasci solent, qua homo incipit sapere, videlicet utplurimùm ab anno* 18. *ad* 26.

eò meliùs, quò minùs firmiter Dens hæserit, & quò magis idem vacillaverit. Quò autem disponatur ad facilem magis, & minùs dolentem Evulsionem, remedia quædam à nonnullis adhiberi solent; v. g. Tithymali succus Denti inditus, aut si ea eo & sale Ammoniaco formentur globuli, aut cum Farina triticea pasta, & cavitati Dentis indatur.

Præter Tithymali lac alia ex simili Lacteorum genere pari virtute pollent: ut Lac ficulneum Farinæ admistum, vel ex lacte Tithymali cum Farina triticea subacta fiat pasta, quæ frixa in pinguedine Ranæ facit Dentes sine dolore cadere: vel Farina siliginis misceatur cum lacte Caraputiæ instar pultis, indatur Denti cavo, sicque aliquandiù permittitur, brevi sic cadere affirmant: Succus pariter Chelidonii majoris, cavis Dentibus inditus, eos frangit & ejicit. PETRUS ASSELINÆUS certum prodidit, quòd si Cicada, æstate inter segetes cantando se oblectans, contusa imponatur Denti corrupto, tunc integrum illum eximi posse: vid. VELSCHIUS *Mistomim. Cent. 2. Observ. 82. annex. Anno 4.* M. A. N. C. Pinguedo item Ranarum viridium, Dentibus affricata, aut iisdem indita, Dentium casum promovet: nempe coquuntur Ranæ in olla vitreata affusa Aqua communi, & pinguedo quædam innatabit, quæ Dentis Evulsionem promovet. Vel

℞. *Gumm. Ammoniac.*
Sem. Hyoscyami,
Succ. ejusd. an. ʒiß.

Mixtis addatur.

Pinguedo Ranæ viridis, & *Ceræ* parum,

F. *Unguentum* Denti extrahendo applicandum vel indendum. D. S.

Unguentum singulare pro Dentibus.

De Urina & Dente canino, huic usui proficuis, vid. SENNERTUS *l. 2. Prax. §. 1. c. 10. p. 27.*

Cariei verò ulterior progressus per Artem & Medicamenta inhibetur, efficacissimè imprimis per *Inustionem* Dentis cariosi in loco carioso cum Cauterio actuali, sive ex Ferro sive, ob subtilitatem commodiorem ex Argento vel Auro facto; quo facto, Auro foliato Dens cavus repleatur; præservatur enim sic à majori putredine & corruptione: Vel ex Cera, cum Myrrha probè subacta, vel potiùs Cera viridi propter admistam Æruginem, impleatur Dentis cariosi excavatio, Ipsa Myrrha Denti indita egregia est in hoc casu. Conf. hic RIVERIUS *in Observ. Communicat. p. 283. & 663.* ubi refertur, quòd Dentes Terebinthina impleantur, & Cauterio *actuali* Dens inuratur in Carie. Loco actualis Cauterii, ubi necessum visum fuerit, potentiale adhibeatur. Sic Aqua Fortis Denti carioso admota, vel spiritus salis gutt. j. vel ij. bombaci inditæ, ac Denti adhibitæ, mirè corrosionem juvare, & Cariem præservare dicuntur, item Zingiber in Oxymelite coctum & in cavernam Dentis immissum, preservat corruptionem. Coralliorum pulvis Denti cavo inditus, vel Os sepiæ, item Camphora Cariei ulteriorem progressum inhibent: vel ex pulvere Coralliorum alborum, cum Melle rosato Linimentum crassius redactum, Dentibus illitum, Cariem inhibet. Vel

℞. *Corall. rub. prap.*
Ossis Sep. pulv.
Corn. Cer. usti prap. an. ℈ij.
Myrrh. el. ʒß.
Camph. gr. v. vel vj.

Cum f. q. *Mucil. Tragacanth. f. Pilula*, Dentibus cariosis excavatis indendæ. S.

Pilulæ singulares pro Dentibus.

Fœtorem Dentium ablata Caries sponte curat. Sin minùs, Gallis Moschata cum Cypero & Mastiche mista, Denti cavo indatur. Tollitur & Fœtor Dentium, si abluuntur Aqua, in qua sal ammoniacum dissolutum, post prandium & cœnam.

Vermes ex Dentibus elicere subinde necesse est. Præstat hoc optimè sabina in Vino decocta, & in ore retenta, quæ copiosè Vermes elicit. Mucum seu reliquias Chyli interiori tunicæ Ventriculi suilli, seu Pyloro adhærentes, calentes adhuc, Denti dolenti impositas, Vermes elicere traditur in M. A. N. C. *Ann. 9. Observ.* 287. Fumus item Seminis Hyoscyami specificus est, per infundibulum, susceptus ore, mirabiliter Vermes expellit. Conf. *Acta Medic. Hafniens. Volum. 5. pag.* 209. Suffitus item seu Fumus ex Fructu Halicacabi contuso, cum Cera misto, facta exinde pasta, in laminam ferream ignitam injecta, fumum suggerit, quo, ore excepto, catervatim Vermes cum sputo copioso rejecti, & crudelissimi dolores sopiti, observati fuerunt. Spiritus sulphuris quoque Dentibus cum bombace inditus Vermes optimè necat, & dolorem inde oriundum placat: vel ea Pulvere Gallarum, cum succo Radicis pyrethri imprægnato paratur remedium, quod Denti inditum Vermes expurgat. Sevum cervinum, quantum contra Vermes Dentium valeat, vid. BARTHOLINUS *Cent. 3. Hist.* 96.

ARTICULUS III.

De Lapide Dentali, seu lithodonto, & Dentium nigredine.

Quoad *Lapidem Dentalem* seu *Lithodonton* (C) (ut vulgò ex vana persuasione vocant Tartarum Dentium) hujus ortum & genesim optimè delineavit HELMONTIUS *Tract. Alimenta Tartari insontia* §. 21.

CAUSÆ.

Nempe nutrimentum Dentium laterale ex Gingivis depravatum, sub sui perfecta cum Dente assimilatione frustratum, & vitiatum, sicque in excrementitiam plùs minùs naturam degenerans, adhærescit saltem superficie tenus Denti, ibique, quia jam ad duritiem dentalem ex aliquali sui pro nutriendo Dente alteratione, determinatum fuit, ad induresćentiam quasi lapideam dentalem coagulatur saltem, & talem, plùs minùs tamen friabilem, duritiem acquirit, simulque, quicquid mucilaginis ciborum ac potuum imbiberit, simul sese fortiter indurat. Nunquam igitur sanæ Gingivæ, & quæ cuspidali figura ad Dentis medium assurgunt, hancque firmo amplexu retinent, dentalem hunc Lapidem generare solent; benè autem hæ flaccidæ, cruentæ, minùsque aptè Dentibus adhęrentes, adeòque externis injuriis ad sensilem Dentis partem aditum permittentes, nec commodum nutrimentum suppeditantes, sed potiùs etiam laudabile pervertentes, hoc malum inducunt.

Par omninò est ratio *sordidorum*, *nigrorum*, *aliove modo malè coloratorum Dentium*. Quidquid enim hic subest vitii, nonnisi productum morbosum & frustrata & depravata privata Dentium nutritione enatum, seu externa illa *suprà circa Dentium casum*, speciatim Viscida, & Dulcia, primam occasionem suggesserint, seu Gingivarum morbosus status, alterando nutrimentum Dentium, & vitiando lateralem ejus nutritionem in causa fuerit. Sanè ut scorbuticis nil æquè familiare est, ac Gingivarum per varias subire passiones, speciatim cruentam flacciditatem, ita & in talibus Dentium nigrities, & sordities frequentissima est. *Nigrities* sanè Dentibus adhærens, quid nisi extravenati ex Gingivis, plùs minùs corrupti, & acore infecti cruoris, Dentibus adhærentis, vestigium est? à cujus hostili præsentia, ut irritantur Gingivæ, & inviscantur Dentis pori, ita ex facili hinc acescentia, erosio & Cariei successivus progressus. Juxta læsionem Gingivarum & Dentium læsio indeque sordium excrementitiarum pluralitas ac veritas æstimanda: Hinc & ab Inunctione Mercuriali pro cura Luis Venereæ, similive concitata salivatione, uti notabiliter vitiantur Gingivæ, ita nigrescere subitò, & pluribus sordibus inquinari observantur Dentes.

DIAGNOSIS.

Quoad *Diagnosin*: Dentium Tartarus & Nigredo sponte nobis innotescunt; nec Causarum signa distinctiva necessaria sunt, cùm inter internas unica tantùm adsit, utut externarum variæ dari possint, ut ex *suprà dictis* patet.

PROGNOSIS.

Quoad *prognosin*: Lithodonton & Dentium Nigredo Gingivis uti & Dentibus ipsis, maximè nocent; quia ad totalem erosionem, crebriorem dolorem, aut præmaturum casum facilè disponuntur.

CURA.

Tophi Dentium, seu Lithodonton, eorumque sordities & nigrities, curantur per ea, quæ sordes dictas abstergere, vitiosum earum acidum, Gingivis & Dentibus hostile, absorbere, & hinc blanda adstrictoria vi Gingivarum tonum roborare valent. Quòd si longiùs processerit malum, & tenacius mucus Dentes vitiaverit, potenter Incidentia & Di-

(C) *Lithodonton*, *quasi* λίθος τῶν ὀδόντων, *h. e.* Lapis Dentium.

& Dissolventia, & quicquid heterogenei fuerit, absumentia, & quasi exedentia, adhibenda erunt, habendo semper respectum ad scorbutum plùs minùs præsentem. Conveniunt igitur in leviori modo Os sepiæ, Cornu Cervi ustum, Mandibulæ Lucii piscis, Testæ Ovorum calcinatæ, Cinis Nicotionæ, Rorismarini, Urina calida, cum qua fricantur subinde Dentes & Gingivæ, Tartarus calcinatus, aut parum salis Tartari, aut Aluminis usti, Cineres Vegetabilium, ut Nicotianæ, &c.

Duriora subjecta lapidea ex Silice, Pumice, &c. vitanda sunt, quia crebriori usu Gingivas atterere, & absumere valent, ut rectè monet ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 101., nisi ubi fortius agendum; tunc enim, paulò tamen variùs, adhibita minus nocent. Exempli loco sit Farina Virginea *Mynsichtii*, egregiè Dentes dealbans, & à Tartaro corrosivo purgans.

Hisce modo dictis convenienter Radix Iridis Florentinæ additur, partim quia & ipsa conveniat, partim propter odoris gratiam, propter quem ultimum finem non inepta. Paratis Dentifriciis, aliquot guttæ Olei destillati Caryophyllorum, aut Ligni Rhodii, possunt addi: Ex. gr.

℞. *Corn. Cor. ust.* ʒiij.
Corall. ʒiß.
Rad. Ireos Flor. ℈ij.
Alum. usti,
Sal. tart. an. ℈j.
M. f. *Pulvis*: qui irroretur cum
Spiritu Cochleariæ,
addendo
Olei destillat. Caryophyllor. guttas aliquot
D. S.
Pulvis Dentifricius.

Quòd si dictis Pulveribus color purpurascens conciliandus, *Coccioniglam in Aqua Aluminis solvamus*, & cum hac adspergamus pulverem, qui exinde rubescit: sed leni admotus igni idem purpurascit.

Quòd si pertinacius fuerit malum, sordes tenaciores obstinata nigrities, firmiùs Dentibus impactus, ac firmiùs conglutinatus Lapis, optimum remedium est spiritus salis cum Melle ad gratiam saporis, vel quantum placet, mistus, & ita Gingivis illitus. Spiritus Vitrioli suspectus est, cujus loco Oleum sulphuris in s. q. Aquæ communis dilutum, vel cum Melle rosato subactum, adhiberi potest. Pertinet huc Opiata BORELLI *c. 2. Observ.* 65., ad gravius malum præsertim conveniens. Non incommodum est, si recipiatur Vinum, cui permisceatur spiritus sulphuris, ut acescat: huic immittatur radicula Polypodii per viginti quatuor horas: quæ siccata, & loco Dentifricii adhibita, Dentes firmat, mundat, & candorem iisdem inducit. Et ea, quæ de Spiritu Vitrioli refert RIVERIUS *in lib.* 6. *Prax. c.* 2., potiùs spiritui salis, quàm spiritui Vitrioli applicanda veniunt: Quo etiam facit ejusdem Liquor ex Alumine usto, hic egregiè conveniens.

Pulvis Dentifricius Principissæ Altenburgensis.

℞. *Off. Sepiæ*,
Corn. Cer. ust.
Pumic. præp. an. ℥iij.
Moschi ℈i.
M. f. *Pulvis*: cui adspergatur
Spiritus Rosar. ʒß.
& siccetur: Interim
℞. *Gran. Chermes*,
Santali rubri an. ʒß.
Spiritus Vini q. s. pro extrahenda Tinctura.
Irrora aliquoties prædictum Pulverem & sicca.
D. S.
Pulvis Dentifricius.

Non incommodum est, hujusmodi pulveribus Dentifricis Salem Ammoniaci subinde addere, Dentibus, Gingivis, ac omnibus Oris partibus imprimis conveniens. Vel

℞. *Aquæ plantag.*
Sedi. min. an. ℥ii.
Sal. Ammon.
Tart. an. ʒß ad ʒj
M. filtra, D. S.
Aqua pro Dentibus.

Qua ipsa Dentes ab omni pastu abluuntur, & Gingivæ blandè fricentur.

Sanè sal Ammoniacum in Aqua solutum, pro Dentium ab omni pastu ablutione, Fœtorem eorum imprimis tollit: Sicuti matutina mundificatio cum Urina humana Dentes, & Gingivas è quampiurimis malis præservat. (D)

ARTICULUS IV.

De dentium vacillatione.

DEntes sæpè etiam vacillant, seu minùs firmiter Gingivis connectuntur.

CAUSÆ.

Quod attinet *Causas*: Dentes hoc vitium contrahunt vel propria, vel aliena, scilicet Gingivarum, culpa: Propria eadem est, sed in minori saltem gradu, quæ & Dentes decidere penitus & cadere facit: de quo sæpiùs sufficienter actum. Aliena Gingivarum culpa consistit in eo, quòd fibrosa illarum caro vel mollis, vel flaccida, vel simul tumida, vel etiam nonnihil exulcerata, adeòque in omnibus his casibus plùs minùs cruenta, simul cradat. Rarum est, quod in SCHENKII collectis *Observ. l.* 1. *cap. de Dentibus p.* 200. refertur, ex defluxione in Dentium alveolos, hos gypsea pituita interdum impleri, ut Dentes extrudantur: suspicor tamen, non tam ex defluxione, quàm Lapidis seu Tophi dentalis uberiori incremento, potiùs vitium hoc ortum traxisse. Ista verò mala Gingivarum oriuntur frequentissimè Salivæ, vel in genere acriores, vel in specie scorbutico sapore, seu vitiolo acri sale inquinatæ culpa, à qua tonus fibrarum Gingivarum resolvi & emolliti, penetrari eædem, & plùs minùs successivè non rarò sensili admodùm cum pruritu erodi assolent, vasculis sanguineis, unà per diæresin vitiatis, sanguinem paulatim fundentibus.

Postea & Mercurii usus, tam pro salivatione excitanda, & hinc acrioris & præternaturalis cujusque copiosiori salivæ profluvio, quàm faciei pro usu Cosmetico applicatus, ordinario Gingivam valdoperè laxare, & omnes Dentes hinc mobiles quasi reddere solet. Huc pertinet etiam Opiatorum usus in Odontalgia.

DIAGNOSIS.

Dentium Vacillatio ex relatione facilè innotescit.

Causarum verò signa distinctiva cognoscuntur, vel ex Antecedentibus, ex. gr. Odontalgia prægressa, salivatione Mercuriali, vel Conjunctis, v. g. Scorbuto, &c.

PROGNOSIS.

Dentium Vacillatio, quæ ab Odontalgia oritur, utplurimùm spontè remittit.

Quæ & à salivatione Mercuriali, hac cessante, pariter cessat, modò non adsit Gingivarum nigredo.

Vacillatio Dentium à causa interna sæpè est diuturna, qua Dentes tandem facilè elabuntur. Quòd si ulteriùs cedat negotium, vitiari magis Gingivæ, exulcerari, profundiùs absumi eædem, vel corrumpi etiam, & ad Gangrænam disponi assolent. Malum, quod in genere scorbutus, appellatur.

Quod si firmior paululùm Gingivarum fuerit textura, relaxata eadem nihilominùs sanguinem uberiùs in se recipit, & spuria intumescit & excrescit carne laxa, flaccida & sordida, & facilè ad tactum cruorem stillante, in Gingivarum hinc dicta excrescentia seu Dentium superincarnatione.

CURA.

Ut igitur removeantur hæc mala, præmissa debita radicis morbosæ internæ Curatione *Gingivæ flaccidæ*, tumidæ, cruentæ &c. adstringendæ; *exulceratæ* Absorbentibus & Mundificantibus ac Adstringentibus consolidandæ: *corruptæ*, & plùs minùs gangrænatæ, ab ulteriore mali progressu præservandæ. Conveniunt igitur Flores Rosarum rubrarum, Flores Aquilegiæ, & ex his paratum Unguentum de Aquilegia ad Scorbutum Oris præsertim proficuum: Descriptio prostat in TILEMANNI *Mat. Med.* Cornu Cervi, & Ebur ustum, Lacca & Myrrha, Alumen, tam crudum quàm ustum, Lapilli Cancrorum, Folia Quercus, Ligustri,

(D) *Dentium Tophi cùm solidissimi sint, instrumentis quibusdam chalybeis ad hoc opus expressè paratis, ab Odontiatris evelluntur: id autem maxima faciendum est diligentia, ne Dentes instrumentorum vi aliqua ratione infirmentur.*

stri, Radix Ireos Florentinæ, Bistortæ, Tormentillæ, Flores Malvæ arborescentis, Nasturtium aquaticum, Ruta, Salvia, Rosmarinus. Ex his vel fiunt Pulveres Dentifricii, cujus exemplum vid. in BARTHOLINO *Cent. 6. Histor.* 54. qui elegans est pro Dentibus scorbuticis: imbuatur ulterius cum Spiritu Cochleariæ, ut ita melius approprietur. Item.

℞. *Flor. Malvæ arbor. rubr.* ℥ß.
Corn. Cer. usti prap. ℥ij.
Alum usti.
Nuc. Mosch. an. ʒj.
M. f. *Pulvis subtilissimus.* S.
Pulvis Dentifricius.

Quo post Oris collutionem, & Dentium purificationem bene fricentur Gingivæ. Vel ex iisdem fiat Decoctum: v.g. Ruta in Vino decoquatur, quo calidissimè Os eluatur, egregio cum successu contra hos affectus Scorbuticos. Salvia, item Rosmarinus, decocta in Aqua cum pauco addito Alumine, egregius est Gargarismus ad dicta Dentium vitia,

Vel

℞. *Herb. Salv. opt.* M. ij.
Flor. Malvæ hort. rubr. M j.
Rad. Polypod. ℥ß.
Fiat Decoctio in *Aqua font.* q. s.
Colat. ℔j. adde.
Mell. rosat. ℥iß.
Nitri antimoniati ʒiiß.
Alum. usti,
Terr. sigill. an. ʒj.
Misc. pro *Dentiluvio.* S.
Aqua pro Dentibus.

Vel

℞. *Herb. Salv.*
Cochlear. an. M iij.
Coque in s. q. *Lactis:*
Colatur. ℞. ℔j. adde
Succ. Cochlear. rec. ℥ij.
Syrup. Aquileg. ℥iv.
M. pro Gargarismate.
D. S. ut antea.
Aliquandiu in ore teneatur.

Pertinet huc *Gargarismus de Tormentilla Mynf. p. 403. Decoctum ad Gingivas roborandas Poterii in Pharmac. p.* 313. Si quoque aliud quid, certe Myrrha & Lacca in istis Gingivarum vitiis sunt præstantissima: Hinc Tinctura Laccæ, *Mynf.* est nobilissimum remedium in Scorbuto & putredine Gingivarum & Oris, cui commodè Myrrha associari solet. Nam sola Myrrha crebrius masticata præservat egregiè contra Scorbutum Oris. *Tinctura Laccæ* prostat *p. 46. Armamentar.* MYNSICTII, & confer. M. A. N. C. *Ann. 6. App. Tit. 10. pag.* 76. B. D. MICHAELIS Tincturam *Laccæ* parabat ita:

℞. *Phlegm. Vitriol.* qu. v.
in quo dissolve
Alum. usti q. s.
Solutionem hanc digere cum
Lacca pulverisata,
donec tingatur.

Non inconsultum foret, si addatur Myrrha, vel promiscuè ejus Tinctura. Vel

℞. *Extr. Medicament.* ℥j.
Solvo in
Aqua Plantagin. ℔j.
Colatura D. S.
Aqua pro Dentibus.
Huic immissa spongiola applicetur loco affecto.

Vel

℞: *Aqua Sedi min.*
Prunell. an. ℥i.
Spiritus Cochlear. ʒij.
Mellis rosat. ʒvi.
Spiritus Salis q. s. pro grato sapore.
M. S. ut antea.

Humectetur linteum & fricentur Dentes & Gingivæ, à Scorbuto malè se habentes. Vel

Aqua Prunell.
Salv. an. ℥j.
Spiritus Cochlear. ʒj.
Alum. usti ʒß.
Mell. rosati ʒvj.
M. S.
Mixtura pro Dentibus, & Gingivis.

Porrò ulterius Mel rosaceum, cum Spiritu Salis tantillo usque ad gratum acorem impraegnatum, omnia ulcera & putredinem partium in Ore sanat, si præsertim ex Scorbuto originem ducant, in specie, si simul cum Decocto Salviæ subinde abluantur Gingivæ. Egregium quoque est *Linimentum Hartmanni* ad hos Gingivarum affectus, quod describit in *Praxi Chymiatr. pag.* 123., sed cui non incommodè Myrrha addenda venit, ad imitationem SENNERTI *in Prax. lib. 3. p. 5. sect. 2. cap. 7. pag.* 633. Cui simile est elegans *Linimentum contra Oris & Gingivarum Scorbutum* quod habet DECKERS *in Com. in Prax. Barbette p.* 156. cujus loco possit etiam recipi:

℞. *Alum. crudi* ʒiß.
Flor. Aquileg.
Fol. Salviæ an. ʒij.
Rad. Ireos Flor. ʒiß. vel ʒij.
Myrrh. el. ℈ij.
Cum s. q. *Mellis rosati* f. *Linimentum.*
Egregium ad vacillationem Dentium scorbuticam.

Vel

℞. *Rad. Bistort.* ʒiii.
Flor. Rosar. rub. ʒi. vel ʒiß.
Calaust. ʒj.
Alum. usti ℈ij.
Irroretur aliquot guttis *Olei destillati Caryophyllorum*, & impraegnetur largiter *Spiritu Cochlearia*, qui ad oris Scorbutum est egregius.

Vel

℞. *Pulv. rad. Bistort.* vel *Tormentill.*
Flor. Balaust.
Rosar. rub. an ʒj.
Myrrh. el.
Alum. usti an. ℈j. ad ʒß.
Mell. rosat. q. s.
Melli ad ignem liquefacto inspergantur sensim pulveres, f. *Unguentum.* D. S.
Unguentum pro Dentibus contra Aphtas, & Scorbutum,
Hoc illinantur Gingivæ & partes malo scorbutico affectæ.

Quo etiam pertinet *Linimentum* SCHROEDERI *pag.* 300. *l. 2. c.* 87.

℞. *Rad. Ireos Florent.* ℥i.
Pumic. ʒiß.
Alum. usti ʒß.
Lapill. Cancr. prap.
Corall. rub. prap. an. ʒj.
Excipe cum *Melle rosato*,
D. S. ut antea

Linimenta hæcce, tam pro gratia odoris, quàm propter vim specificam, *Oleo destillato Caryophyllorum* impraegnari possunt.

Præter hæc in excrescentia Gingivarum scorbutica Succus quoque Cochleariæ, cum Alumine usto mistus, perquàm egregius est. Sicuti ad hæc ipsa Gingivarum vitia ex Scorbuto nulli cedit Vermicularis, cujus Decoctum cum Alumine & Melle nobile experimentum est, gargarisando usurpatum: vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Observ. 21. p.* 30 *It.* DIGBY *Medic. Experimental. P. 2. p.* 78. Itidem egregia est Mixtura pro his Gingivarum malis ex Aqua Calcis vivæ cum Alumine crudo & usto, ac Radice Ireos Florentinæ; quod in mentem revocat aliam non inconvenientem Mixturam efficacissimam in Scorbuto Oris, nempe Cremorem Aquæ Calcis vivæ supernatantem salisformem.

℞. *Hujus Cremor.* ʒiij.
Gummi Laccæ ʒij.
Vitriol. Cypr. gr. vi.
Aquæ Rosarum,
Salv. an. ℥iß.
Solve calore levi, ut probè impraegnetur à Lacca. D. S.
Mixtura pro Dentibus contra Scorbutum Oris.
Mixtura hac laventur gingivæ, & egregii usus erit.

Ac meritò extollitur usus Laccæ; Nam B. D. MICHAELIS aliquando putredinem Gingivarum scorbuticam tantam, ut gangrænam minaretur, & propter intensissimum fœtorem nemo juxta ægrum commorari posset, per solam Tincturam Laccæ, præmissis internis universalibus, feliciter restituit. Vel

℞. *Gum. cum Lacca* ʒiß.
Alum. usti ℈j.
Excipe cum
Mellis rosati ʒvj.
adde
Spiritus Salis parum pro grato sapore.
D. S.
Linimentum contra putredinem Gingivarum.

Af-

Digitized by Google

& Dissolventia, & quicquid heterogenei fuerit, absumentia, & quasi exedentia, adhibenda erunt, habendo semper respectum ad scorbutum plùs minùs praesentem. Convenient igitur in leviori modo Os sepiae, Cornu Cervi ustum, Mandibulae Lucii piscis, Testae Ovorum calcinatae, Cinis Nicotionae, Rorismarini, Urina calida, cum qua fricantur subinde Dentes & Gingivae, Tartarus calcinatus, aut parum salis Tartari, aut Aluminis usti, Cineres Vegetabilium, ut Nicotianae, &c.

Duriora subjecta lapidea ex Silice, Pumice, &c. vitanda sunt, quia crebriori usu Gingivas atterere, & absumere valent, ut rectè monet ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 501., nisi ubi fortius agendum; tunc enim, paulò tamen rariùs, adhibita minus nocent. Exempli loco sit Farina Virginea *Mynsichtii*, egregiè Dentes dealbans, & à Tartaro corrosivo purgans.

Hisce modo dictis convenienter Radix Iridis Florentinae additur, partim quia & ipsa conveniat, partim propter odoris gratiam, propter quem ultimum finem non inepta. Paratis Dentifriciis, aliquot guttae Olei destillati Caryophyllorum, aut Ligni Rhodii, possunt addi: Ex. gr.

℞. *Corn. Cer. ust.* ʒiij.
Corall. ʒiß.
Rad. Ireos Flor. ℈ij.
Alum. usti,
Sal. tart. an. ℈j.
M. f. *Pulvis*: qui irroretur cum
Spiritu Cochleariae,
addendo
Olei destillat. Caryophyllor. guttas aliquot
D. S.
Pulvis Dentifricius.

Quòd si dictis Pulveribus color purpurascens conciliandus, *Coccinigliam in Aqua Aluminis solvamus*, & cum hac adspergamus pulverem, qui exinde rubescit; sed leni admotus igni idem purpurascit.

Quod si pertinacius fuerit malum, sordes tenaciores obstinata nigrities, firmiùs Dentibus impactus, ac firmiùs conglutinatus Lapis, optimum remedium est spiritus salis cum Melle ad gratiam saporis, vel quantum placet, mistus, & ita Gingivis illitus. Spiritus Vitrioli suspectus est, cujus loco Oleum sulphuris in s. q. Aquae communis dilutum, vel cum Melle rosato subactum, adhiberi potest. Pertinet huc Opiata BORELLI *c. 2. Observ.* 65., ad gravius malum praesertim conveniens. Non incommodum est, si recipiatur Vinum, cui permisceatur spiritus sulphuris, ut acescat: huic immittatur radicula Polypodii per viginti quatuor horas: quae siccata, & loco Dentifricii adhibita, Dentes firmat, mundat, & candorem iisdem inducit. Et ea, quae de Spiritu Vitrioli refert RIVERIUS *in lib. 6. Prax. c.* 2., potiùs spiritui salis, quàm spiritui Vitrioli applicanda veniunt: Quo etiam facit ejusdem Liquor ex Alumine usto, hic egregiè conveniens.

Pulvis Dentifricius Principissae Altenburgensis.

℞. *Oss. Sepiae*,
Corn. Cer. ust.
Pumic. prap. an. ℥iij.
Moschi ℈i.
M. f. *Pulvis*: cui adspergatur
Spiritus Rosar. ℥ß.
& siccetur: Interim
℞. *Gran. Chermes*,
Santali rubri an. ℥ß.
Spiritus Vini q. s. pro extrahenda Tinctura.
Irrora aliquoties praedictum Pulverem & sicca.
D. S.
Pulvis Dentifricius.

Non incommodum est, hujusmodi pulveribus Dentifricis Salem Ammoniaci subinde addere, Dentibus, Gingivis, ac omnibus Oris partibus imprimis conveniens. Vel

℞. *Aqua plantag.*
Sedi. min. an. ℥ii.
Sal. Ammon.
Tart. an. ʒß. ad ʒj.
M. filtra, D. S.
Aqua pro Dentibus.

Qua ipsa Dentes ab omni pastu abluuntur, & Gingivae blandè fricentur.

Sanè sal Ammoniacum in Aqua solutum, pro Dentium ab omni pastu ablutione, Foetorem eorum imprimis tollit; Sicuti matutina mundificatio cum Urina humana Dentes, & Gingivas è quamplurimis malis praeservat. (D)

ARTICULUS IV.

De dentium vacillatione.

Dentes saepè etiam vacillant, seu minùs firmiter Gingivis connectuntur.

CAUSAE.

Quod attinet *Causas*: Dentes hoc vitium contrahunt vel propria, vel aliena, scilicet Gingivarum, culpa: Propria eadem est, sed in minori saltem gradu, quae & Dentes decidere penitus & cadere facit: de quo saepiùs sufficienter actum. Aliena Gingivarum culpa consistit in eo, quòd fibrosa illarum caro vel mollis, vel flaccida, vel simul tumida, vel etiam nonnihil exulcerata, adeoque in omnibus his casibus plùs minùs cruenta, simul evadat. Rarum est, quod in SCHENKII collectis *Obser. l. 1. cap. de Dentibus p.* 200. refertur, ex defluxione in Dentium alveolos, hos gypsea pituita interdum impleri, ut Dentes extrudantur: suspicor tamen, non tam ex defluxione, quam Lapidis seu Tophi dentalis uberiori incremento, potiùs vitium hoc ortum traxisse. Ista verò mala Gingivarum oriuntur frequentissimè Salivae, vel in genere acrioris, vel in specie scorbutico sapore, seu vitioso acri sale inquinatae culpa, à qua tonus fibrarum Gingivarum resolvi & emolliri, penetrari eaedem, & plùs minùs successivè non raro sensili admodùm cum pruritu erodi assolent, vasculis sanguineis, unà per diaeresin vitiatis, sanguinem paulatim fundentibus.

Posteà & Mercurii usus, tam pro salivatione excitanda, & hinc acrioris & praeternaturalis cujusque copiosiori salivae profluvio, quàm faciei pro usu Cosmetico applicatus, ordinario Gingivam valdoperè laxare, & omnes Dentes hinc mobiles quasi reddere solet. Huc pertinet etiam Opiatorum usus in Odontalgia.

DIAGNOSIS.

Dentium Vacillatio ex relatione facilè innotescit.

Causarum verò signa distinctiva cognoscuntur, vel ex Antecedentibus, ex. gr. Odontalgia praegressa, salivatione Mercuriali, vel Conjunctis, v. g. Scorbuto, &c.

PROGNOSIS.

Dentium Vacillatio, quae ab Odontalgia oritur, utplurimùm spontè remittit.

Quae & à salivatione Mercuriali, hac cessante, pariter cessat, modò non adsit Gingivarum nigredo.

Vacillatio Dentium à causa interna saepè est diuturna, qua Dentes tandem facilè elabuntur. Quòd si ulteriùs cedat negotium, vitiari magis Gingivae, exulcerari, profundiùs absumi eaedem, vel corrumpi etiam, & ad Gangraenam disponi assolent, Malum, quod in genere scorbutus, appellatur.

Quod si firmior paululùm Gingivarum fuerit textura, relaxata eadem nihilominùs sanguinem uberiùs in se recipit, & spuria intumescit & excrescit carne laxa, flaccida & sordida, & facilè ad tactum cruorem stillante, in Gingivarum hinc dicta excrescentia seu Dentium superincarnatione.

CURA.

Ut igitur removeantur haec mala, praemissa debita radicis morbosae interna Curatione *Gingiva flaccida*, tumidae, cruentae &c. adstringendae; *exulcerata* Absorbentibus & Mundificantibus ac Adstringentibus consolidandae: *corrupta*, & plùs minùs gangraenatae, ab ulteriore mali progressu praeservandae. Conveniunt igitur Flores Rosarum rubrarum, Flores Aquilegiae, & ex his paratum Unguentum de Aquilegia ad Scorbutum Oris praesertim proficuum: Descriptio prostat in TILEMANNI *Mat. Med.* Cornu Cervi, & Ebur ustum, Lacca & Myrrha, Alumen, tam crudum quàm ustum, Lapilli Cancrorum, Folia Quercus, Ligustri,

(D) *Dentium Tophi cùm solidissimi sunt, instrumentis quibusdam chalybeis ad hoc opus expressè paratis, ab Odontiatris evelluntur: id autem maxima faciendum est diligentia, ne Dentes instrumentorum vi aliqua ratione infirmentur.*

ftri, Radix Ireos Florentinæ, Biſtortæ, Tormentillæ, Flores Malvæ arboteſcentis, Naſturtium aquaticum, Ruta, Salvia, Roſmarinus. Ex his vel fiunt Pulveres Dentifricii, cujus exemplum vid. in BARTHOLINO *Cent.* 6. *Hiſtor.* 54. qui elegans eſt pro Dentibus ſcorbuticis: imbuatur ulteriùs cum Spiritu Cochleariæ, ut ita meliùs approprie tur. Item.

℞. *Flor. Malvæ arbor. rubr.* ℥ß.
Corn. Cerv. uſti præp. ʒij.
Alum uſti.
Nuc. Moſch. an. ʒj.
M. f. *Pulvis ſubtiliſſimus.* S.
Pulvis Dentifricius.

Quo poſt Oris collutionem, & Dentium purificationem bene fricentur Gingivæ. Vel ex iiſdem fiat Decoctum: v.g. Ruta in Vino decoquatur, quo calidiſſimè Os eluatur, egregio cum ſucceſſu contra hos affectus Scorbuticos. Salvia, item Roſmarinus, decocta in Aqua cum pauco addito Alumine, egregius eſt Gargariſmus ad dicta Dentium vitia.

Vel

℞. *Herb. Salv. opt.* M. ij.
Flor. Malvæ hort. rubr. Mj.
Rad. Polypod. ℥ß.
Fiat Decoctio in *Aqua font.* q. ſ.
Colat. ℔j. adde.
Mell. roſat. ʒiß.
Nitri antimoniati ʒiij.
Alum. uſti,
Terr. ſigill. an. ʒj.
Miſc. pro *Dentiluvio.* S.
Aqua pro Dentibus.

Vel

℞. *Herb. Salv.*
Cochlear. an. M iij.
Coque in ſ. q. *Lactis*:
Colatur. ℞. ℔j. adde
Succ. Cochlear. rec. ℥ij.
Syrup. Aquileg. ʒiv.
M. pro Gargariſmate.
D. S. ut antea.

Aliquandiu in ore teneatur.

Pertinet huc *Gargariſmus de Tormentilla Mynſ. p.* 403. *Decoctum ad Gingivas roborandas Poterii in Pharmac. p.* 313. Si quoque aliud quid, certe Myrrha & Lacca in iſtis Gingivarum vitiis ſunt præſtantiſſima: Hinc Tinctura Laccæ, *Mynſ.* eſt nobiliſſimum remedium in Scorbuto & putredine Gingivarum & Oris, cui commodè Myrrha aſſociari ſolet. Nam ſola Myrrha crebrius maſticata præſervat egregiè contra Scorbutum Oris. *Tinctura Laccæ* proſtat *p.* 46. *Armamentar.* MYNSICTII, & conter. M. A. N. C. *Ann.* 6. *App. Tit.* 20. *pag.* 76. B. D. MICHAELIS Tincturam *Laccæ* parabat ita:

℞. *Phlegm. Vitriol.* qu. v.
in quo diſſolve
Alum. uſti q. ſ.
Solutionem hanc digere cum
Lacca pulveriſata,
donec tingatur.

Non incolſultum foret, ſi addatur Myrrha, vel promiscuè ejus Tinctura.

Vel

℞. *Ejuſ. Medicament.* ℥j.
Solve in
Aqua Plantagin. ℔j.
Colatura D. S.
Aqua pro Dentibus.

Huic immiſſa ſpongiola applicetur loco affecto.

Vel

℞. *Aqua Sedi min.*
Prunell. an. ℥i.
Spiritus Cochlear. ʒij.
Mellis roſat. ʒvi.
Spiritus Salis q. ſ. pro grato ſapore.
M. S. ut antea.

Humectetur linteum & fricentur Dentes & Gingivæ, à Scorbuto malè ſe habentes.

Vel

℞. *Aqua Prunell.*
Salv. an. ℥j.
Spiritus Cochlear. ʒj.
Alum. uſti ʒß.
Mell. roſati ʒvj.
M. S.
Mixtura pro Dentibus, & Gingivis.

Porrò ulteriùs Mel roſaceum, cum Spiritu Salis tantillo uſque ad gratum acorem impr⁊gnatum, omnia ulcera & putredinem partium in Ore ſanat, ſi præſertim ex Scorbuto originem ducant, in ſpecie, ſi ſimul cum Decocto Salviæ ſubinde abluantur Gingivæ. Egregium quoque eſt *Linimentum Hartmanni* ad hos Gingivarum affectus, quod deſcribit in *Praxi Chymiatr. pag.* 123., ſed cui non incommodè Myrrha addenda venit, ad imitationem SENNERTI *in Prax. lib.* 3. *p.* 5. *ſect.* 2. *cap.* 7. *pag.* 633. Cui ſimile eſt elegans *Linimentum contra Oris & Gingivarum Scorbutum* quod habet DECKERS *in Com. in Prax. Barbette p.* 156. cujus loco poſſit etiam recipi:

℞. *Alum. crudi* ʒiß.
Flor. Aquileg.
Fol. Salviæ an. ʒij.
Rad. Ireos Flor. ʒiß. vel ʒij.
Myrrh. el. ℈ij.
Cum ſ. q. *Mellis roſati* f. *Linimentum.*
Egregium ad vacillationem Dentium ſcorbuticam.

Vel

℞. *Rad. Biſtort.* ʒiii.
Flor. Roſar. rub. ʒi. vel ʒiß.
Calauſt. ʒi.
Alum. uſti ℈ij.
Irroretur aliquot guttis *Olei deſtillati Caryophyllorum*, & imprægnetur largiter *Spiritu Cochleariæ*, qui ad oris Scorbutum eſt egregius.

Vel

℞. *Pulv. rad. Biſtort.* vel *Tormentill.*
Flor. Balauſt.
Roſar. rub. an ʒj.
Myrrh. el.
Alum. uſti an. ℈j. ad ʒß.
Mell. roſat. q. ſ.
Melli ad ignem liquefacto inſpergantur ſenſim pulveres, ſ. *Unguentum.* D. S.
Unguentum pro Dentibus contra Aphtas, & Scorbutum,
Hoc illinantur Gingivæ & partes malo ſcorbutico affectæ.

Quo etiam pertinet *Linimentum* SCHROEDERI *pag.* 300. *l.* 2. *c.* 87.

℞. *Rad. Ireos Florent.* ℥i.
Pumic. ʒiß.
Alum. uſti ʒß.
Lapill. Cancr. præp.
Corall. rub. præp. an. ʒj.
Excipe cum *Melle roſato*,
D. S. ut antea

Linimenta hæcce, tam pro gratia odoris, quàm propter vim ſpecificam, *Oleo deſtillato Caryophyllorum* imprægnari poſſunt.

Præter hæc in excreſcentia Gingivarum ſcorbutica Succus quoque Cochleariæ, cum Alumine uſto mixtus, perquàm egregius eſt. Sicuti ad hæc ipſa Gingivarum vitia ex Scorbuto nulli cedit Vermicularis, cujus Decoctum cum Alumine & Melle nobile experimentum eſt, gargariſando uſurpatum: vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſerv.* 22. *p.* 50 *R.* DIGBY *Medic. Experimental. P.* 2. *p.* 78. Itidem egregia eſt Mixtura pro his Gingivarum malis ex Aqua Calcis vivæ cum Alumine crudo & uſto, ac Radice Ireos Florentinæ; quod in mentem revocat aliam non inconvenientem Mixturam efficaciſſimam in Scorbuto Oris, nempe Cremorem Aquæ Calcis vivæ ſupernatantem ſaliformem:

℞. *Hujus Cremor.* ʒiij.
Gummi Laccæ ʒij.
Vitriol. Cypr. gr. vi.
Aqua Roſarum,
Salv. an. ℥iß.
Solve calore levi, ut probè imprægnetur à Lacca. D. S.
Mixtura pro Dentibus contra Scorbutum Oris.
Mixtura hac laventur gingivę, & egregii uſus erit.

Ac meritò extollitur uſus Laccæ; Nam B. D. MICHAELIS aliquando putredinem Gingivarum ſcorbuticam tantam, ut gangrænam minaretur, & propter intenſiſſimum fœtorem nemo juxta ægrum commorari poſſet, per ſolam Tincturam Laccæ, præmiſſis internis univerſalibus, feliciter reſtituit.

Vel

℞. *Gum. cum Lacca* ʒiß.
Alum. uſti ℈j.
Excipe cum
Mellis roſati ʒvj.
adde
Spiritus Salis parum pro grato ſapore.
D. S.
Linimentum contra putredinem Gingivarum.

Affricentur subinde Gingivæ. Juxta Laccam hanc nobilissima est Myrrha; v. g.

℞. *Fol. Salv.*
Alum. ust.
Maxill. Lucii pisc. calcin.
Myrrhæ an. ℥iß.
Mellis q. s. pro linimento ad fricandos Dentes.
D. S. ut anteà.

Quòd si efficacius postuletur, aliquot guttis *Spiritus Salis* impraegnetur.

In graviori morbo ulteriùs procedendum est, atque sic, præter Linimentum *Hartmanni* supra laudatum, ad Unguentum Ægyptiacum, cum Melle rosato probè permixtum, deveniendum, pro graviore exulceratione, aut inde metuendis malis Gingivarum curandis. Vel

℞. *Alum. usti*,
Salis Ammoniaci an. ℈j.
Mastich.
Thuris. an. ʒß.
M. f. *Pulvis* S.

Pulvis Dentifricius contra putredinem Gingivarum.

Affricentur Gingivæ, posteaquàm antè & post *Decocto Salviæ: Tormentillæ ac Rosarum rubrarum* Os elotum fuerit.

Imò interdum Aqua forti gravior Gingivarum luxuries sedanda. Conf. item *Linimentum* SENNERTI *lib.* 2. *Prax. p.* 1. *cap.* 16. *p.* 52. Aut denique Aquæ Virides ex Viridi Æris, pauco Auripigmento, Alumine, & quibusdam Vulnerariis, addito Melle in Aquam infusis & decoctis, hic commodè adhiberi possunt: quo affrictæ Gingivæ à luxurie flacciditate & putredine, defenduntur: e. g. sit vel Decoctum Viridis Æris in Decocto quodam, vel *Aqua Viridis Hartmanni Prax. pag.* 110., vel *Aqua Viridis Plateri* cujus descriptio prostat *in fine Observationum ejus*. Harum basis est Viride Æris cum Vino, aut meliùs Aceto; associantur quoque Colcothar, Cerussa, Alumen, &c. Vid. SCHRODERI *Pharmacop.* (D)

ARTICULUS V.

De Dentium Stupore.

STupore tandem seu *Hæmodia* (E) affici dicuntur Dentes, sicque Masticationem impedire, quando speciali doloris genere afficiuntur.

SUBJECTUM.

Pars affecta in Dentium stupore est horum Periostium tactu quasi semi-privatum.

CAUSÆ.

Causæ sunt vel *internæ* vel *externæ*. *Interna causa* est Lymphæ salivalis aciditas; Inter *externas* sunt Acida, vel assumpta, vel vomitu rejecta.

DIAGNOSIS.

Diagnosis ex ægri relatione patet.

PROGNOSIS.

Dentium Stupor à causa externa sponte remittit, nisi objectum fuerit magis contumax.

A causa interna dependens, utplurimum est diuturna, & sæpè redit.

CURA.

Curat Stuporem Dentium Portulaca recens masticata; Caseus tam recens, quàm vetustus, adeoque alcali manifestiore dives; Siliqua ceratea masticata; itidem calidum Ovi Vitellum ad duritiem coctum applicatum. Omnium optimum est calida Urina applicata.

ARTICULUS VI.

De Dentium algore.

AFfine Dentium Stupori est *Algor*, *Dentium* dum frigoris attactu notabiliter alterantur: Nempe Acidum & Frigus inimicissima existunt Dentibus, unde illorum nimia impressione afficiuntur fibræ illorum interiores, & quasi irritantur, ut à cujusve objecti actione specialis quidam dolor in Dentibus percipiatur, Masticationis negotium insigniter impediens.

CURA.

Algorem hunc Spiritus Vini Dentibus affrictus, vel Panis calens masticatus, vel Vitellum Ovi assatum, calidè masticatum; item Theriaca Dentibus affricta, huic malo medetur.

SECTIO IV.

DE DEGLUTITIONE LÆSA.

CIbus ita in ore præparatus ulteriùs protruditur inferiora versus, quæ actio *Deglutitio* dicitur, fitque, dum Linguæ beneficio ad Gulæ partem superiorem, ejusque expansam cavitatem, *Pharynx* dictam, devolvitur: Cibus protrusus imprimis à Sphinctere, se angustante, promovetur, & occlusa Laryngis rimula deorsum pellitur, quæ pulsio per fibras carneas musculosas, Œsophagi tunicas cruciatim investientes, motuque peristaltico se successivè contrahentes, continuatur, donec Cibus in Ventriculum ingeratur: ita ut *actio* hæc Fibrarum musculosarum, & Spirituum animalium beneficio peracta, in principio *voluntaria*, in progressu verò *involuntaria*, dicenda sit. Fibrarum musculosarum ipsiusque Œsophagi accuratam Anatomen vid. in WILLISII *Pharmac. Rat.*

CAUSÆ.

Deglutitio læditur, quando vel *impeditur* seu *imminuitur*, aut *deficit*, vel quando *depravatur*. *Imminuitur*

1. *Œsophagi* ex parte,
2. *Stomachi*, seu Orificii Ventriculi superioris, culpa.

Œsophagi vitium est (I.) Quando tam Musculorum ejus tria paria, Fauces sui ampliatione efformantium, una cum Sphinctere, Paralysi resolvuntur, quàm ipsa musculosa ejus Tunica simili malo corripitur. De posteriori vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. Vol.* 1. *p.* 11.: De priori TULPIUS *l.* 1. *observ.* 42. (II.) Propter ejusdem Convulsionem & Spasmum: quando propter ejus contracturam & angustiam nimiam alimenta non possunt deorsum protrudi. Sive hoc fiat (1) vel à Tumoribus, tam propriis, quàm partium vicinarum: Illud quando inflammatur *Synanche*, aut quando *scirrhoso Tumore* obsidetur, quando à *Caruncula* excrescente vitiatur; exempla quorum vid. in RHODII *obs.* 46. & 47. *C.* 2. Hoc, quando Tonsillæ, Aspera Arteria, aut Uvula intumescunt, inflammantur. Sive hoc fiat (2) ab arcta nimis Clausura & strictura Fibrarum ejus; idque nunc ex Spasmo seu Convulsione, quo pertinent Hypochondriaci subinde, non secus ac Mulieres Hystericæ, Gulæ adstrictionem, & contracturam per Nervorum spasmos ob consensum patientes, quod alii ex Vaporibus stypticis ex Hypochondriis elatis, Fauces stringentibus, malè derivant. Nempe pertinet huc Gulæ strictura ab Utero, cujus mentionem facit HELMONTIUS *Tract. Asthma, & Tussis* §. 13. Hinc etiam in epileptico paroxysmo difficillima aut nulla solet esse Deglutitio: Sicuti & stupenda Convulsio & contractio Faucium à Vermibus videri potest in THONERO *lib.* 2. *Observat. pag.* 94. Nunc ex illarum nimia exsiccatin-

(D) *Expertissimam habemus hanc* Aquam nostram *ad Dentes firmandos, & Gingivas mundandas roborandasque.*

℞. Foliorum Myrti, Salviæ, Rorismarini & Oleæ: Corticum Malorum Punicorum, & Nucum Cupressi an. M. j. *destillentur ex* Aquæ fontanæ ℔xij. *Singulis destillatæ Aquæ libris addantur* Aluminis crudi ʒij. *& pro Dentium & Gingivarum ablutione* Aqua *servetur.*

(E) *Αἱμωδία ab αἷμα*, sanguis, *& ὀδὼς*, dens *etymon trahere videtur: quare* Svidas, *αἱμωδιῶ*, *interpretatur* dolorem sentio ex Dentibus sanguinolentis. *Vulgò* Hæmodia *pro Dentium Stupore sumitur; etsi alii de quocunque Dentium Dolore intelligant.*

Digitized by Google

tione in Febribus ardentibus continuis; quo suo modo etiam pertinet defectus Salivæ, Deglutitionem plùs minùs impediens, quia non satis madet Gula; post exercitium etiam nimium potest sequi: Nunc ex illarum ab assumptis constrictione & conglutinatione; quo HOCHSTEDTERI facit *Observ. Decad.* 3. *C.* 5. de adstrictione Gulæ ex potu Vini Malvatici, in quo radix Consolidæ majoris infusa fuit; unde Acetum solvit illud: hinc Ancilla virginitatem minùs præsentem balneo ejus adhibito palliavit. Sive hoc fiat (3) ab Obstructione, propter deglutita varia, aut majora in Faucium isthmo, sive principio Œsophagi hærentia, uti Boli majores, Nux Persica, Ovum gallinaceum; &c. aut acuta Gulæ infixa, ibique tam sui insolita præsentia, quam propter dolorem, & hujus occasione inflammationem aut abscessum, Deglutitionem impedientia; v. g. Officula, Spinæ Piscium, Aciculæ Gulæ infixa.

Orificium superius Ventriculi seu Stomachus in culpa est, quando rite licèt, per Œsophagi iter demissa, nihilominùs admittere debitè recusat; id quod fit imprimis, quando quacumque occasione irritatus seu lacessitùs, contumaciùs se stringit & claudit, adeòque assumpta ulteriùs progredi impedit. Id quod fit (1.) Quando vel inflammatum, vel excoriatum, aut plùs minùs exulceratum, vel Tumore quocunque, à priori nullo modo cognoscibili, obsessum fuerit; quo facit curiosa & notabilis Observatio WILLISII *Pharm. Rational. Volum.* 5, *pag.* 45. (2.) Quando copiosiores, plùs minùs acriores, Flatus in ejusdem angustiis inclusi fuerint, quorum inimica præsentia utrumque, speciatim superius, Orificium ad pertinacem sui stricturam irritatur; unde assumpta nonnisi difficulter admittit, aut admissa eadem copiosi Flatus eructantes insequuntur, eaque plùs minùs simul unà rejiciuntur: quo facit non inelegans *Observ.* RIVERII 2, *de Morbis infrequentibus*, item PLATERI *Obser. lib.* 5. *pag.* 223. (3.) Quando quacunque de causa nauseat, aut assumenda horret Ventriculus; nam & sic Orificium claudit, non assumpturus sibi hostilia. Hac ratione familiare est febricitantibus, quælibet liquida aut esculenta fluida deglutire, sed Carnes, Ova frixa vel similia pertinaciter respuere, & oblata nullo modo, aut nonnisi difficulter, admittere. Pertinet huc Observatio AMATI LUSITANI *Cent.* 6. *Cur.* 49., ubi post screatum Sanguinis, & assumptorum corruptionem, deglutiendi omnimoda difficultas, etiam Aquæ, sola Vini assumptione salva. Conferatur HILDANUS *Cent.* 5. *Observ.* 34.

Tandem *depravatur Deglutitio*, & imprimis triplici modo;

1. Fit sæpiùs in morbis, ut liquida optimè possint deglutiri, non solida: vid. PLATERUS: Id quod fit ob vitium Gulæ; in specie ob ejus angustiam vel tumorem.
2. Accidit nonnunquam, ut solida facilè deglutiri possint, non verò liquida, quæ hausta subitò cum suffocationis metu per os & nares redeunt; quale exemplum habet SANCHEZ.

Vitium hoc fit propter Laryngem, ob Epiglottidem non perfectè claudentem Laryngis rimulam, quæ a solidis quidem deprimitur, liquida verò dum in Laryngen apertam penetrare inchoant, ex suffocationis aut doloris sensu cum impetu regurgitant, & qua data porta per os & nares prodeunt (F). Quo pertinet durities ossea Epiglottidis non ritè claudentis Laryngem: de qua vid. BARBETTE *in Anat. Practica, & in Coll. nostra Institut.*

3. Depravatur, quando in eodem assumptorum vel solidorum vel liquidorum genere, quædam facilè, quædam difficulter, quædam omninò non deglutiri possunt: de cujus ratione infrà, speciatim ex Nausea Ventriculi, constabit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin* igitur: Deglutitio quò magis vel minùs tollitur, eo magis etiam vel minùs periculum vitæ imminet.

A Paralysi Musculorum Faucium nata difficilis Deglutitio, periculosum & difficulter curabile malum est.

Quòd si ob Spirituum moventium defectum, & adeò insignem virium resolutionem, prout in acutis interdum accidit, malum evenit, pessimum signum, & mortis futuræ indicium.

Si cum sonitu, quasi in lagenam vacuam, decidit potus, malum. In Vulneribus si accidat ex Convulsione Deglutitio læsa, periculosum; sicut aliàs Convulsiones Faucium in acutis periculosæ, in chronicis minùs (G).

Si à Tumoribus per se quidem, & ex interna causa naturali oritur malum, pro Tumorum vel facilè, vel difficulter, vel omninò non curabilium natura, Prognosis facilis est; sic v. g. ex Ulcere Œsophagi cancroso omnimoda, adeòque lethalis deglutiendi impotentia: sic ob Œsophagum cartilaginosum factum Deglutitio penitus abolita; vid. *Ann.* 3. M. A. N. C. *Observ.* 170. adeòque lethalis.

Deglutitæ res alienæ in Faucium isthmo vel hærent, vel extra hunc, vel ad Ventriculum tandem descendunt. Dum in Faucibus hærent, præter inimicam sui præsentiam interdum simul dolorem excitant, unde tumor, inflammatio, abscessus, iique vel lethales, (de quo vid. HILDANUS *Cent.* 1. *Obs.* 35. item *Cent.* 5. *Obs.* 35., ex Officulo Œsophago infixo tumor, dolor, febris, inflammatio, mors), Vel hoc rupto abscessu rei peregrinæ cum pure excretionum, aut descensum faciunt; conferatur itidem HILDANUS *Cent.* 1. *Observ.* 33., ubi Mulier Officulum devoratum, quo penè suffocabatur, septimo tandem die, excitata suppuratione, egesserit; vel per alia plùs minùs vicina loca exitum sibi quærunt: quo facit exemplum notabile PARÆI *l.* 24. *c.* 29. *Chirurgia* de Graminis ramulo deglutito, qui posteà integer per intercostale spatium erupit; idem HILDANUS *Centur.* 1. *Observ.* 33., ubi Spina Piscis gutturi per biennium infixa, post excitato abscessu in extrema colli parte extracta; sicuti etiam Officula, ex læsione Claviculæ sinistri lateris secedentia, tussi post semestre spatium excreta, legantur in M. A. N. C. *ann.* 4. *Observ.* 175.

Dum verò ad Ventriculum quocunque modo descendunt, vel inferiùs per Anum successivè denuo excluduntur; dum v. g. Miles metu, ne in itinere spoliaretur, sex ducatos deglutivit, eosque post aliquot dies clystere abstergente sine noxa rursus reddidit, teste MICHAELIS; Vel dum fistula deglutita tertia die sine noxa per alvum fuit reddita, auctore BARTHOLINO *C.* 1. *Hist. anat.* 59. Vel in Stomacho pertinaciùs hærentes varia mala inferunt; dum v. g. Pylorum obstruunt, quæ obstructio, si contumacior fuerit, mortem comitem trahit, Auctore KERCKRINGIO *in Spicilegio Observat.* 8. Conferatur etiam HILDANUS *C.* 9. *Observ.* 35.

Quo etiam pertinent Aciculæ, quarum quædam sine periculo, quædam cum summo periculo deglutitæ observantur: conf. M. A. N. C. *Ann.* 4. *p.* 77. Vitri frustula, ut Annulus, cujus asperitate excitatam dysenteriam notat ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Med. Princ. Histor.* 84. Cæterorum huc facientium affectuum Prognosis, ex dictis facilis est.

CURA.

Cura horum affectuum pro eorum varietate, & mali inde nati diversitate, etiam variat. Si *Paralysis*, ex generali Paralysium & Convulsionum cura patebit: in specie tamen si vitium paralyticum circa Fauces, & principium Œsophagi in culpa sit, convenit Decoctum Salviæ & Erucæ cum Vino

(F) *Fortasse & quandoque ejusmodi erit deglutiendi difficultas, ut solida assumta Musculorum Deglutitioni inservientium conatu, fungantur vice cunei objectum impedimentum facilè removentis, adeoque hac ratione deglutiri possint: contrà verò quoniam liquida ad cunei formam acquirendam apta non sint, nil mirum si tantam vim adipisci non possint, ut impedimentum superare queant, adeoque hac illac elabantur.*

(G) *De hoc Deglutitionis impedimento à Convulsione orto videtur manifestissimè loquutus* Hippocrates 4. aphor. 35. *ubi ait*, Si febrem habenti collum repente pervertatur, ac vix possit deglutire, tumore non existente, lethale est. *Quamquàm enim quamplurimi Interpretes intelligant de Colli perversione, quæ à Vertebrarum luxatione dependeat, nihilominùs hanc interpretationem minime juxta* Hippocratis *mentem esse existimamus: siquidem impedita Deglutitio ex Vertebrarum luxatione sive cum febre sive sine febre fit, semper lethalis erit. Neque cum aliis dicas, sermonem hic esse de impedimento Deglutitionis facto à Tumore existente quidem in partibus profundioribus Gulæ, sed non apparente; nam non dixisset Hippocrates impeditam Deglutitionem repente fieri debere; tumores enim sive apparentes sive non apparentes repente fieri non possunt.* Hippocrates *igitur de eo Deglutitionis impedimento loquutus hic est, quod à Convulsione ortum ducit: apposuit autem duas conditiones, ut scilicet febris adsit, & tumor non existat: quòd nempe colli perversio & impedita Deglutitio à Convulsione prorsus oriatur, quæ sanè absque tumore apparente fieri potest. Quumque Convulsiones omnes ex eodem* Hippocrate *febribus supervenientes malæ sint; lethalis omninò erit ea Convulsio, quæ febri repente superveniens tanta sit, ut collum pervertat & Deglutitionem impediat.*

no paratum, in ore aliquamdiù detentum: vid. PLATERUS *l. s. p.* 209. *Observ.* Item Decoctum Erucæ & Sinapi, Pulegii, Nasturtii: item Nua Moschata masticata & deglutita est egregia: item Aqua Vitæ infusionis Thymi, simili ratione in ore detenta, vel & infusionis Florum Lavendolæ cum aliquot granis Castorei simili modo in ore detenta; item Aqua Apoplectica, Epileptica, &c. in ore detenta: Essentia Castorei, Spiritus Theriacalis cum Essentia Castorei junctus, Cerasorum nigrorum, Anisi, Liliorum convallium, Aqua Anhaltina, item Succus Salviæ mistus cum Sinapi, item mistus cum Noce Moschata & Castoreo, & instar linctus deglutitus: Terebinthina cum Aqua Primolæ Veris mediante vitello Ovi mista, successivè deglutita valdè convenit; item Oleum Succini destillatum, aut Oleum destillatum Anisi, Salviæ, &c. guttatim inter fauces injecta, egregiè conducunt. Externè Collum regioque vicina inungenda Oleo Lumbricorum terrestrium, costino, Spiritu Lumbricorum terrestrium cum Oleo destillato Succini, Anisi, Lavendulæ, Caryophyllorum, & similium.

Quòd si *Tumores* harum partium OEsophagum angusteot, & ita Deglutitionem impediaot, pro generali Tumorum Curatione, vel Gargarismis discutientibus *Sculteti*, & *Riverii*, vel suppurantibus, si quidem cogniti fuerint quales sint, removendi sunt.

Clausura Faucium & OEsophagi à *Spasmo*, Aromaticis & Nervinis, blandis Opiatis, additis tam internis, quàm externis, curanda. Ad Deglutitionem Spasmo quasi impeditam, pertinet etiam suo modo, quando in Febribus ardentibus aut malignis sine Faucium tumore aut læsione sensibili, sed ex Ariditate Faucium & Linguæ, & proprii OEsophagi exsiccatione, Deglutitio aboletur: id quod pessimum signum esse solet; fibræ enim musculosæ Linguæ & Pharyngis quasi convulsæ & exsiccatæ sunt, ut deglutire non possint: levari tamen potest nonnihil per *Gargarismum* CORNARII *Observ.* 50. ex Aqua tepida cum pauco Aceto, vel etiam per Mucilagines Seminum Cydoniorum cum Aqua Spermatis Ranarum vel Prunellæ paratas, faucibus crebriùs illitas, & blandè deglutitas. Externè *Unguentum* ZACUTI LUSITANI *Prax. admir.* ad hunc affectum, compositum ex Unguento Filii Zachariæ, Unguento rosato, resumptivo, Oleo Amygdalarum dulcium, Violarum & Mucilaginibus cum Lacte muliebri:

Salivæ defectus potu præsertim Vini, vel Cerevisiæ secundariæ resarcitur, item Crystalli frustula in ore circumacta Salivæ copiam nonnihil provocant.

Assumpta externa pro sui varietate appositis curanda, ut in illo HOECHSTEDTERI exemplo, propinato Acido strangulatio & faucium angustia sublata fuit.

Ad Spasmum OEsophagi, Deglutitionem impedientem, pertinet etiam, quando Hypochondriacis aut Hystericis Fauces quasi constringi, & cum loquela plùs minùs impedita Deglutitio inhiberi solet, propter Spasmum dictarum partium. Curatur imprimis Absorbentibus acidum primarum viarum appropriatis, simulque vi aromatica nervis conducentibus: hinc Martialia, Bolus Armena, Terra sigillata, Maxillæ Lucii piscis, Dens Apri, Corallia, Cornu Cervi ustum, Nux Muschata, Opiata. D. MICHAELIS curavit Spasmum ex malo Hypochondriaco cum Pulvere absorbente ex Creta, Lapillis Cancrorum: item Essentia Castorei & Castoreata, Spiritus Salis Ammoniaci & similia in talibus pathematis sunt optima: vid. SENNERTUS *in Prax. l. 3. sect. 1. c. 1. p. 7.*, SCHENCKIUS *l. 3.*, WILLIS *Pharmaceut. Rational. p.* 45. (H).

Res alienæ variæ subinde deglutiuntur non levem molestiam inferentes: inter quas sunt frusta Vitri, pro quorum noxa avertenda, & ut sine damno per inferiora tandem excludantur, convenit in specie Puls paulò spissior ex Oriza vel Milio, vel Panico, debita copia assumpta, sine omni desuper ingesto potu; id quod etiam suo modo in Aciculis à mulieribus deglutitis confert, item in spinis Piscium aliisve acutioribus ad Stomachum delatis obtinet: Sic per hujusmodi spissiora involutæ res deglutitæ acutiores sensim ex Ventriculo per Intestina ulteriùs promoventur. Aciculæ deglutitæ subinde gravia inferunt symptomata: Interim tamen, si Ventriculo sint infixæ, adhibet HILDANUS *Centur. 6. Obs.* 36. Oleum Amygdalarum dulcium & Saccharum, in forma Electuarii mista, ante pastum, ut ita dolor per Oleum leniri, per Saccharum vero ulcus fortè præsens abstergi possit. Nam quanta mala inferre possint Aciculæ, videatur in HILDANO *Obs. 32. Cent.* 1. THONERUS *pag.* 136. Aciculam per vias urinarias obsarvavit. De Cultrivoro Prussiaco DANIELIS BECHERI *Professoris Regiomontani* KERKRINGIUS *in Spicilegio Anatomico obs.* 44. Alias res deglutitæ in Faucibus vel hærentes, vel etiam in Asperam Arteriam, aut ejusdem ramos, ex improviso dilapsæ, aut intra Œsophagi superiorem tractum adhuc hærentes: ea iterum artificiosè eximenda veniunt, vel ulteriùs promoveantur, deorsum trudendo, vel tussi vel artificiali sternutatione, vel in specie excitato vomitu per Vomitorium liquidum infusum, denuo foràs ejiciuntur, propinando simul crebriùs Emollientia oleosa pro viis magis lubricis reddendis. Aut denique, si his modis non succedat negotium, instrumenti res tentanda; in quem finem vel Forcipes rostris longis, vel Instrumentum WILLISII *Pharmac. Ration. Vol. 1. pag.* 45. aut HILDANI *C. 1. Obs.* 36. aut hujus succedanea *cap. 6. Obs.* 34. vel Candela cerea vel Spongiola cum filo, item pro Acicolis, Hamolus HILDANI *C. 1. Observat.* 32. adhibeatur, quo foràs extrahantur; quia periculum aliàs est, ne diutiùs in OEsophago hærendo, tandem ex dolore inflammationem & abscessum suppuratum, si non mortem ipsam, inferant: Conf. HILDANUS *Cent. 5. Obs.* 35. Denique observandum est, subinde *res quasdam duriores in isthmo Faucium diutiùs hærere* cum tussi, & variis symptomatis quasi phthisicis, quæ omnia re extranea interdum sponte excreta evanescunt: vid. HOCHSTEDTERUS *Decad. 6. Observat.* 10. BORELLUS *Cent. 4. Observat.* 63. PANAROLLUS *Pentecost. Observat.* 7.

In stomacho si fuerit vitium, priori ex causa, vel mala ejus methodicè curanda, vel Instrumento WILLISII *Pharmac. Rational. Volum. 1. p.* 45. utendum. *Si ex secunda causa*, Carminativa externa & interna propinanda, *infrà de Inflammatione stomachi* dicenda. Quoad *tertiam causam*, Stomacho gratis & acceptis insistendum.

Depravata Deglutitio, cùm quædam curabilis, quædam non curabilis, illa verò Nervorum ex vitio speciatim oriatur; partim ex *jamjam suprà tractatis*, & prolixè satis allatis ac dictis, partim *suo loco dicendis*, Curatio manifesta erit.

SECTIO V.

DE CHYLIFICATIONE LÆSA.

DE *Chylosi* seu *Chylificatione* notum est, quomodò fiat. Nempe promota ita alimenta ad Stomachum, transmutantur ibidem in liquorem pultaceum, secundùm Veteres Cremori Ptisanæ similem, *Chylus* (I) appellatum; idque non effectivè à Calore, sed beneficio Fermentationis planè singularis, quam Calor Stomachi & ambientium viscerum non leviter promovet: de qua Chylificatione videantur MOEBIUS *in Fundamentis p.* 568. HELMONTIUS *hinc inde in suis scriptis*, in specie *Tractat. Sextuplex Digestio*, item SYLVIUS *in Dissertationibus Medicis Dissert.* 1. item CHARLETON *in Œconomia animali Exer.* 2. item THOMAS CORNELIUS CONSENTINUS *Progymnasm. Medic.* & quidem 6. denique KERGERUS *Tr. de Fermentat. sect.* 3. GORRÆUS *in Definitionib. Medic.*, LANGIUS *in Epistol. pag.* 276. DIEMERBROEK *p. 29. & seqq. Anatom.*

Fermentatio hæc, qua transmutantur Alimenta in Chylum, dependet imprimis à succo subtili acido-salino, seu Fermento spirituoso in stomacho saltem reperibili, qui partim instar Menstrui dissolvit cibos, partim volatili aciditate cum alimentorum particulis dissolutis, in specie salinis alcali-

---

(H) *Optima quidem hæc sunt omnia medicamenta pro impeditæ Deglutitionis caussa tollenda. Verùm quomodò morbi hujus caussam tollere possunt, nisi deglutiantur? Si autem deglutiantur, nullum jam erit Deglutitionis impedimentum.*

(I) Χυλὸς *propriè dicitur* succus, *seu* humor è corpore expressus: *à Medicis autem sumitur pro Succo, quem Ventriculus per digestionem à cibis elicit. Quare quemadmodum* Χύλωσις *est Græcis* succi expressio; *ita Medicis est ipsa Digestionis ciborum actio, quam* Chylificationem *appellant.*

Digitized by Google

calibus, Fermentationem efficit, & ita utraque actione successivè eadem in aliam essentiam, liquorem nempe plùs minùs spissum lacteum, salsum, volatilem, temperatum, Chylum dictum, quem non immeritò liquidiori Cremori vel Ptysanæ assimilant, transformat: Et si tantillum adsit aciditatis, attactu Bilis in perfectam salsedinem veniat: sub qua actione Spiritus primarii Efficientis, mediante necessario vehiculo Acido esurino, locum obtinent. Hinc ea omnia, quæ vel sunt duriora, adeoque difficulter solubilia, vel quæ sunt sale volatili multùm depauperata, ut Alimenta vel exsiccata, vel sale condita, vel fumo indurata, difficilis solent esse digestionis. Hic duo notanda:

1. Quòd Alimenta acquirant certam determinationem ad istud subjectum alendum; unde in prima digestione fundamentum consistit totius nutritionis in toto corpore.
2. Quicquid non ita mutatur, non fit perfectè nutritivum, sed alterativum: Nam quæ nutriunt nos, perfectè subiguntur, & hæc fiunt sine omni molestia: Si autem vitiatur digestio, & in primis viis depravatur, emergunt Cruditates.

Simile Fermentum acidum volatile, alimenta contrita levi Calore in vitro paucarum horarum spatio in liquorem salsum lacteum instar Chyli artificialis convertens, Chymia, Naturæ æmula, docuit curiosos, eumprimis TACHENIUM *in Hippocrate Chymico cap.* 13. *p.* 88. quale Menstruum etiam ex Vitriolo artificiosè parat *Eruditus* BOYLE *in Philosoph. Experimental. P.* 2. *p.* 20., mediante quo Alimenta non in Chylum tantùm artificialem, sed hunc etiam postmodùm in liquorem rubrum instar Sanguinis mutavit. Carnes salitæ sale volatili depauperatæ non benè digeruntur; Carnes verò infumatæ adhuc difficiliùs. Maximi momenti negotium est hæc Alimentorum fermentativa Digestio, cùm hoc ipso eadem disponatur, & ad heterogeneorum maturè in intestinis separationem, & ad promptiorem volatilisationem & spirituascentiam in præcordiis: id quod sine exacta Fermentatione fieri nequit. Hinc in iis, in quibus imminuta, aut Cruditate acida depravata est hæc Fermentatio, ut in Cachecticis, in his debita Sanguini maturitas & spirituascentia, adeoque debitus corpori deficit vigor.

Præsentiam Acidi talis salini esurini & fermentativi testantur Ructus acidi in sanis, & quorum optimus est Stomachus, naturaliter subinde præsentes; qui etiam Apepsiis, Lienteriis, Dysenteriis &c. supervenientes, restituti Fermenti digestivi indices habentur: hinc & Acida volatilia, speciatim Panis, tam grata & amica sunt Stomacho, quatenus suo modo sunt homogenea: unde & à Martialium usu frequentes Ructus nidorosi sulphurei erumpere solent, similes iis, qui sensibiliter odoratu percipiuntur, quando Limaturæ Martis Spiritus acidus, nempe Salis, affunditur. Unde & Pinguia, quæ acrimoniam Fermenti hujus obtundunt, uti Appetitum prosternunt, ita etiam Digestionem in Stomacho turbare & impedire solent.

Origo Fermenti hujus primariò est ex Tunica Stomachi glandulosa interna, ex qua talis Lympha fermentativa quasi transudat, quæ in rugis ejus obvias habet reliquias quasdam Alimentorum priùs digestorum, mora diuturniori non leviter acescentes, & à Saliva continuo deglutita insigniter subactas, & ad Fermenti aliqualis naturam exaltatas, quæ omnia mutua unione Fermentum istud digestivum stomachale constituunt. De Tunica Ventriculi interna glandulosa videatur THOMAS CORNELIUS CONSENTINUS *in Progymnasmat. p.* 232. item WILLIS *in Pharmaceutica Rationali p.* 12. quam in specie confirmat Ventriculus porcinus, de quo *Observ. Anatom. Amstelodamenses p.* 25. Et ita fermentantur Alimenta, & ea, quæ priùs in Stomacho acescebant, successiva Fermentatione transmutantur ita, ut aut planè, aut maximam partem, deposito isto acore abeant in massam, nunc insipidam dulcem, nunc salsam, nunc acidulam, semper talem naturaliter volatilem, idque varia sub temporis mora, dum in uno citiùs, tardiùs in altero, ob varias circumstantias, negotium hoc absolvatur.

Chylificatio hæc & Alimentorum Fermentatio *læditur tribus modis*:

1. Quando plùs minùs *imminuitur*, & tandem planè *aboletur*, ut non sufficienter aut nullatenus digerantur Alimenta.
2. Quando *augetur*.
3. Quando insigniter *depravatur*, unde innumeræ Alimentorum emergunt corruptiones: ad quas referuntur etiam suo modo, si sub digestione copiosi Flatus nascuntur, Stomachum distendentes, inflationemque Stomachi inferentes.

CAPUT I.

De Chylosi imminuta, abolita, & depravata.

C*Hylosis Imminuta, & Abolita* aliàs dicitur *Coctio & Chylosis læsa*; ratione modi fermentativi dicitur *Pepsis læsa, Apepsia*, & *Dyspepsia* (K); quæ ultima nil aliud est, quàm Assumptorum in liquamen vitiosum conversio, ita ut è Cibo Potuque non Chylus laudabilis, sed vel Pituita, vel Humor acris, alcalicus aut nidorosus, fiat: Hærent siquidem Alimenta ultra ordinarium tempus in Ventriculo, nullam planè vel exilem admodùm mutationem in consistentia, colore & odore experiuntur, sed cruda aut semicocta, per quamcumque viam excernuntur; ita ut partes vel non, ut in Apepsia, vel non sufficienter, nutriantur. Malè in Abolita Chylificatione ingeruntur cibi, quia obsunt potiùs, quàm ut nutriant; unde HIPPOCRATES in morbis acutis à tenui alimento incipiendam suadet nutritionem. *Aucta* verò *Chylificatio* (L), utut paucissimi, præter SYLVIUM, eam inter Ventriculi symptomata referant, dum omnem Digestionem læsam imbecillitatis Ventriculi nomine exprimunt, fit quando aut citiùs, quàm decet, absolvitur, adeoque hanc, Plethora Habitusque corporis athleticus, quem HIPPOCRATES *l.* 5. *aphor.* 3. periculosum admodùm pronunciat, sequitur: aut quando intra consuetum, aut Digestioni finitum tempus nimis immutantur Alimenta, ut ne sic quidem convenientem corpori alendo materiam præbeant: simili modo ac massa quævis, nimium diutiùs fermentata, corrumpitur & acescit: quæ tamen nimia Digestio via concipi potest. Quando enim cum Chyli acescentia contingit, cum HELMONTIO *Tr. Pylor. Rector*, ad *Chylificationem* potiùs *depravatam* accensenda erit: quæ fit, quando Alimenta talem mutationem experiuntur, cujus intuitu ad nutriendum corpus ineptissima, ad infinita autem mala producenda aptissima, redduntur. Quæ Depravationes Alimentorum alio nomine rectè *Cruditates* dicuntur; quare licèt sint innumeri modi, dum varias ob causas Digestiones possunt vitiari, in specie binæ istæ Cruditates, *Acida* & *Nidorosa*, maximè peccant. Cruditas *Pituitosa*, quam SENNERTUS & RIVERIUS jungunt, ad Chylificationem imminutam potiùs referenda erit.

Cruditas Acida est, quando alimenta abeunt in liquamen acidum fixum, plùs minùs viscidum, nec sufficienter attenuatum & volatilisatum, fundamentum & origo tantum non omnium morborum Chronicorum: Siquidem omnes isti affectus, quos Practici quidam Veteres, ut ex eorum lectione notum, ex *Antipraxia Viscerum* seu inæquali eorundem intemperie, Stomachi nempe calore debili, seu intemperie frigida, & hac nunc simplici, nunc verò composita, complicata cum intemperie Hepatis calida, derivant, revera ea Cruditate Stomachi Acida nascuntur. Sanè lectio frequens Practicorum, etiam Modernorum, & imprimis Italorum & Gallorum, vos docebit, quòd hi omnes accusent inæqualem Intemperiem Stomachi frigidam & Hepatis calidam. Verùm hac in parte meritò laudandus HELMONTIUS, qui priùs caliginem discussit, & Calorem non effectivè, sed dispositivè tantùm, digerere statuit, & sufficienter confirmavit, quando potiùs Fermenta & Fermentationes læsas ceu causas proximas introducit læsarum Digestionum. *Nidorosa Cruditas* est, quando eadem corrumpuntur ita, ut abeant in liquamen putrilaginosum horridi saporis & odoris, & omninò nutritioni ineptum, quod *Nidor* vocatur: qualis percipi solet ex esu Pinguium, aut Ovorum cum Butyro frixorum, nec adeò benè postmodùm in Stomacho digestorum; tunc enim exhalant Ructus graveolentes, nidorosi, qui solent comparari communiter cum Cruditate Nidorosa, à qua illi etiam dependent.

(K) Πέψις Coctio *est* à πέπτω coquo. *Hinc* Apepsia & Dyspepsia *h.e.* abolita & turbata Coctio: *est &* Bradypepsia *seu* tarda Concoctio, *à* βραδὺς tardus.

(L) *Auctam hanc Chylificationem*, Tachypepsiam *non ineptè appellant*, *à* ταχὺς celer.

C A U S Æ.

Chyloseos ergò læsæ Causa proxima erit vel in *Fermenti* stomachici, seu subjecti vitio, vel erit in vitio *assumptorum Alimentorum*, seu Objecti haud ritè proportionati.

I. In *Fermento* quidem, quando non sufficienter, nec legitimè digerit, sed depravatum alimenta potiùs corrumpit. Imprimis Fermentum Stomachi deficiens, Spirituum animalium vel defectu, vel ad alias partes impetu, hinc parciori ad Ventriculum affluxu, frustratur Chylificationem, per *causas de Appetitu prostrato allegatas*: hinc debilitati ut minùs appetunt, ita minùs etiam aut planè non digerunt, aut Spirituum defectu, aut in loco quodam dolentes, v. g. Nephritici, aut gravioribus Animi perturbationibus quasi præoccupati, vel divertuntur, vel arcentur; aut quod concepta nausea sponte abhorreant Digestionem assumptorum: Stomacho enim nonnunquam per consensum affecto, ut in Nephritide, languet Appetitus, & tunc vitiatur Digestio prima; sicut etiam in Vulneribus Capitis in Stomacho Cruditates nascuntur. Animi etiam pathemata, Terror, Pavor, &c. etiam turbant Digestionem primam, & Cruditatibus Acidis occasionem præbent: Quo etiam facit Motus corporis, qui moderatus promovet Digestionem: sic etiam Somnus repentinus post pastum, dat occasionem Cruditatibus. Quæ omnia pathemata agnoscunt Spiritus variè affectos: elegans exemplum videbitis, apud HELMONTIUM *Tr. Pylor. Rect.* §. 20.

Deinde idem Fermentum digestivum, vel non satis acre, vel non satis volatile non sufficienter digerere valet: contrà nimis acidum fixum, aut a vitioso & peregrino acore, vel salso vel alio vitioso sapore, vel facilè acescentibus, ut dulcibus, in Stomacho corruptum, uti fit in Hypochondriacis & Scorbuticis, Cachecticis & aliis morbis Chronicis, dissolvit quidem promptè Alimenta, sed eadem non rite fermentando, debitè volatilisare nequit, nec in salsedinem debitam abit; quin potiùs nimio acore eadem in massam vitiose acidam transmutat, ex quibus imprimis *Cruditas Acida* emergit. Quòd si vero propter Pinguia copiosiùs assumpta, aut Ova, Butyro nimis frixa & condita, hebetetur Fermenti activitas, aut etiam ex perverso Bilis motu per vascula fellea, ex Intestinis hæc ipsa in Stomachum aliquantulùm regurgitet, ab hujus sale volatili oleoso debilitatur, alteratur etiam exinde Fermenti activitas, adeò ut assumpta Alimenta non possint convenienter digeri, quin propter talem præsentiam Bilis, vitiantis Fermentum, successivè putrescant potiùs, & *Cruditatem Nidorosam* constituant.

Quod si eveniat, ut quacunque occasione vitiosæ Reliquiæ ex præviis Digestionibus, vel rugis Stomachi firmiùs affixæ sint, vel intra ejus cavum etiam copiosiores aut parciores, utplurimum Pituitæ viscidæ aut acidæ sub forma hæreant, & harum præsentia impeditur Fermenti activitas, cessat Appetitus, *deficit Digestio*. Inertia talis Fermenti digestivi sæpè etiam inducitur in perversa curatione morborum, si remedia sunt pulveres fixiores, quales Antimonium fixum, ac Salia fixa, & copiosè, in specie in acutis, præscribuntur. Observandum quoque, quòd in reconvalescentia Febrium Intermittentium adsit labes stomachalis, ob inertiam Fermenti stomachalis, nimis hebetati, aut nimis fixati a copiosis talibus ingestis.

Equidem in unoquoque individuo, tam Brutorum, quàm in specie Hominum, peculiaris & à priori non perscrutabilis Fermenti est varietas, ratione diversi usus Assumptorum: unde fit, ut non tantùm Appetitus variet, sed etiam, ut ipsa variet alimentorum Digestio, ita ut ea quæ unus appetit avidè, ea facillimè digerat, alius econtrà respuit, aut non sine molestia digerit: Appetitus sanè est index, qui loquitur & monstrat quasi, quæ sint assumenda: Nam quæ facilè assumuntur, facilè digeruntur; quia ea tantum appetuntur, quæ appropriata sunt Fermento stomachi, & quæ ipsi sunt amica, consequenter facilè dissolvit, & facilè fermentat. Hinc inculcat nobis HIPPOCRATES *in Aphorismis*: *Quòd appetita faciliùs longè digerantur, quàm non appetita*: Ex hoc fundamento etiam, Consuetudinis magna adeo est habenda ratio: Idem HIPPOCRATES, *In omnibus morbis consueta, licèt deteriora, insuetis, licèt melioribus, esse preferenda* dicit: Ratio est hæc, quia ab omnibus Assumptis semper quædam Reliquiæ in plicis & rugis stomachi hæreant; quæ si non ingrediuntur materialem compositionem Fermenti, uti multi volunt: certum tamen est, quòd nonnihil aut certo modo per Consuetudinem, Fermenti digestivi naturam quodammodò alterent, & ita modificent, ut ab ipsis saltem similia Alimenta magis appropriata reddantur. Hinc ab assuetis minùs alteramur, quia Fermentum iisdem quodammodò est homogeneum, & nulla est dyscrasia inter Assumpta & Fermentum, sed hoc se habet ad illa, ut proportionatum agens: Econtrà insueta sunt molesta, quoniam non habent convenientiam cum illo partes Alimenti. Hinc etiam ii, qui certa quædam nonnunquam abhorrent edulia, incipiendo a minima dosi, & successivè ascendendo, eadem sibi successive familiarissima reddunt; qua ratione & Venenorum victui quidam assueti dicuntur, quatenus iisdem successivè Fermentum stomachi alteratum & mutatum, talia olim hostilia, tanquam amica, facilè arripit. Si ergò ex his alteratur Fermentum, à crasi seminali degenerat, & prætesnaturalem acquirit saporem: unde talis læsio & perversus sapor Fermenti stomachalis in Morbis Chronicis maximas turbas dat, eosque contumaces reddit.

Hæc fuerunt vitia Fermenti stomachalis: superveniunt & vitia ipsius stomachi, si scilicet est laxus, quod malum in morbis malignis obvium, imò lethale est; vel exulceratus; vel excoriatus; vel patitur excrescentiam.

II. Quod attinet vitium Chyloseos alterum: *Alimenta assumpta* sunt Causæ Chyloseos læsæ, quando eadem certa ratione Digestioni sunt inepta, quod fit imprimis vel propter eorum *Quantitatem*, dum sunt nimis copiosa, vel propter eorum *Qualitatem*, dum sunt vitiosa, & Digestioni alias inepta, aut ipsa assumptionis ratione Ventriculo molesta. Quando enim copiose nimis ingeruntur, & varia nimis assumuntur, non possunt digeri, quoniam Fermentum Ventriculi digestivum se habet in solutionis actu instar Menstrui, habet determinatam activitatem, ultra quam non pergere potest: sicut unumquodque Menstruum fermentativum, quod solvit & fermentat, requirit proportionem objecti debitam, in quod agere debet.

Habeatur ergò ratio Quanti, ne plus assumatur, quàm Fermentum digestivum solvat & volatiliset: Nam à nimia Alimentorum Quantitate obruitur in tantum Fermentum stomachale; ut nec iisdem solvendis, nec convenienter fermentando volatilisandis, sufficiat: hinc sæpiùs nimia Quantitate Alimentorum oritur Cruditas Acida, dum assumpta recipiunt quidem acorem fermentativum, sed propter nimiam copiam non sufficienter Fermentationi instituendæ evolvuntur, sieque loco Chyli, in forma pastæ crudæ plùs minùs acidæ nunc in stomacho hærent, eum gravant, Ructus movent, nunc hinc inde in Intestinis colliguntur. Quantitas tamen hæc absolutè determinari nequit, utpote quam Idiosyncrasiæ, Ætatis, Vitæ generis, aliarumque circumstantiarum diversitas variat; & certitudo de his vix alia reperiri potest, nisi quam ea mente HIPPOCRATIS *de Veteri Medic. Text.* 16. corporis sensus determinat.

Præter Quantitatem, in specie *Varietas nimia Ciborum* etiam turbat Digestionem: utut enim magna, adeòque alcahestica ferè sit Fermenti stomachalis potentia: unde & semel varios admodùm Cibos potest dissolvere & fermentare; certum tamen est, quod non sit universalia, quin magis determinatur ad hunc vel illum Cibum. Si ergò Pinguia cum Acribus, Acida cum Dulcibus, Aromata cum Vino aut Spiritu Vini, Fructus horæi cum aliis dyspeptis, Lac cum Fructibus horæis & acidis, & quasi quadrata cum rotundis, tam promiscuè ingeruntur (M); etiam certum est, quòd Fermentum, dum promptiùs agit in unum quam alterum, & sic citiùs unum vel alterum fermentescit, necessariò exinde Digestio non leviter vitietur, & pessimæ oriuntur Corruptiones & Cruditates, quarum comes est Mucus copiosus in Ventriculo residuus: vid. KERGERUS *de Ferm.* Nam id, quod non rectè digeritur, via nec absque difficultate per Pylorum transmittitur, unde vel copiosus Mucus obruit stomachum, vel retenta diutiùs in stomacho, tempore loci in putredinem & omnimodam corruptionem abeunt, & ulteriùs vitiatur Chylosis. Ob id rectè HELMONTIUS, Sobrietatem, seu moderatam assumptorum quantitatem, cardinem totius Diætæ esse dicit, ex Varietate enim Ciborum emergit Cruditas Nidorosa. Quantitas ergò Alimentorum debita, quam præscribit Appetitus, observetur.

Quo-

(M) *Ciborum simplicitatem maximè facere ad faciliorem Chylificationem, ostendit quoque & experientia primorum Mundi hominum, qui paucis simplicibusque cibis contenti maximè sani & longævi erant. Postmodùm multos morbos multa fercula fecerunt, eaque tam multiplicia, & multiformibus salsamentis condita & composita, ut* non esset confusior vomentium cibus, *quemadmodum festivè ait* Seneca Epist. 95.

Digitized by Google

Quoad *Alimentorum Qualitatem*, eam præscribit simpliciter Appetitus, secundum quem delectus est habendus; nam verum *Proverbium* est: *Quod sapit, nutrit*. Et nil denegetur ægro, multò minùs sanis, de Alimentis, modò ea appetant. Nam quæ cum appetitu assumuntur, feliciter & sine labore digeruntur, modò non excedatur in quanto, quia semper reliquę hærent in stomacho, à consuetis alimentis non recedentes.

Determinantur autem Appetitus, & inde Alimentorum assumendorum Qualitates, tam per Consuetudinem, quam per Idiosyncrasiam. Quoad Consuetudinem: Alimenta Ventriculo molesta sunt, quando non justo & consueto tempore, vel eadem, prioribus nondum integrè digestis & excretis, de novo ingeruntur: *Consuetudo* siquidem in cibandi tempore multum valet, quantum HIPPOCRATES *de Victu acutor. Text.* 25. scribit: nam & his, qui bis in diu alimenta capiunt, & his, qui semel, repentinæ mutationes noxas & morbos inducunt: Quòd si autem quis intempestivè Alimenta nova ingerat, statim is Ventriculi gravitatem, oscitationes, anxietates, borborygmos, &c. percipiet; ita ut AVICENNA hoc errore nullum alium deteriorem profiteatur, si nempe nutriens super nutriens quod non digestum, demittatur.

Observetur etiam *Idiosyncrasia* in quibusdam, ubi res cuidam est inimica, alteri grata: unus cum desiderio avidè Caseum devorat, alter verò non: ideò attendendum ne talia propinetur, quæ aversantur aliàs, quia facilè corrumpuntur, & præsertim varias turbas in præcordiis, & Cruditates Nidorosas generant. Quantum valeat appetita res, Panis tantùm monstrat, quem non fastidimus. Ratio, quia Fermento stomachi est amicissimus, idque propter Spiritum acidum volatilem in Pane copiosum, & quasi homogeneum & symbolizantem cum Fermento stomachali. Unde etiam Panis, ratione acoris fermentativi in panificio concepti, vul ratione spiritus istius acidi volatilis adjuvat, ut reliqua assumpta promptiùs colliquescant, & consequenter chylificentur ac digerantur: unde Panis quò melius est fermentatus, adeòque in eodem magis exaltatus spiritus ejus acidus volatilis, eò est nobis salubrior; quò minùs verò fermentatus, & quò magis spissior & glutinosior, eò magis nocivus est, & eò promptiùs abit in mucum crassum, seu pastam viscidam & crudam in stomacho. Utut autem Panis ex omnibus alimentis sit nobis familiarissimus, tamen *ut omnis repletio mala, ita Panis pessima*; quia nimius exinde acor assumpta omnia imprægnat: & quia Panis motus fermentativus est nimius, impeditur Digestio, quatenus illius ratione non alteratur Chylus in salsum; hujus verò ratione non subigitur debitè, & subjectum tale debitam vitalem crasin seu characterem à Fermento digestivo, recipere nequit; impeditur adeoque notabiliter Digestio, cùm pasta viscida & cruda relinquitur subinde in stomacho. Ex hoc etiam decidendum est; *Quare quidam Vinum copiosius ferre queunt, alii minùs?* nempe quorum volatilius ac subtilius, adeòque minùs potens est Fermentum digestivum, ut v.g. in pluribus literatis, hi ut plurimùm læduntur à Vino, hujus acido prævalente acori Fermentativo spirituoso naturali, cùm nec debitè subigi nec corrigi, nec appropriari tali subjecto potest; unde in talibus æstus facilis ab acido, ebrietas à sulphure: hinc plures Hypochondriaci, item Cordis palpitationibus laborantes, citiùs inebriari solent: vid. LANGIUS *Misc. Cur. p.* 39.

Juxta hanc Qualitatem Alimentorum, præ cæteris observandæ sunt eorum *Durities*, *& Visciditas*: Duriora difficulter solvuntur, & viscidiora difficulter fermentantur; hinc dura aut viscida Alimenta lædunt Digestionem primam, & Cruditatem Acidam inducunt, faciuntque, ut in stomacho oriatur pasta cruda viscida ob talia ingesta. Non ergò permittenda nimia Varietas Alimentorum, cum in Alimentis variis etiam variæ sint proprietates speciales; varia enim Alimenta ad Cruditatem Nidorosam disponunt.

Pertinent huc *Pinguia* difficulter digestibilia, laboremque magnum Fermento stomachali facientia, eò quòd aqueis portionibus, quæ tamen ad Coctionem requiruntur, non misceantur. Præter Ciborum varietatem *Potus nimius*, aut etiam nimis confertim ingestus, vel Aquea quævis sunt, quæ insigniter turbant digestionem: Ratio, quia

1. Potus nimius nimis diluit Fermentum stomachi spirituosum digestivum, istudque nimis diluendo quodammodò hebetat.
2. Quia facit Alimentorum in stomacho fluctuationem, quæ ubi nimia fuerit, impedit nonnihil legitimam Fermentationem.
3. Quia tonum stomachi lædit, eundem distendit, ejusque fibras laxat & flaccidas reddit, ut, digesta licèt, non adeò commodè per Pylorum emitti possint: hinc eadem præter tempus in stomacho detenta corrumpuntur, & in vitia varia abeunt.

Huc etiam referendæ feræ nimis Potationes, quarum rationes LOWERUS *de Corde p.* 140. reddit. Quo etiam spectant, quando absque ullo, vel non sufficiente Potu, Cibi solidiores assumuntur, cùm maceratione necessaria hac ratione defraudentur. Digestio Alimentorum tandem læditur, quando Alimenta non sufficienter masticantur, ita ut Masticationem qui negligit, Arabibus animam suam odisse dicatur: vid. HELMONTIUS *de Victu Rat.* §. 21. GREMBS *Arbor. Vitæ l.* 2. *t.* 3. *&* 3. & MOEBIUS *Fundam. Physiol. c.* 9.

Ex his facile patet, quid habendum sit de Veterum Intemperie inæquali: nam eandem non habere fundamentum in re, patet ex eo, quòd Sanguis qui calorem, & sic dictam temperiem vitiat, omnibus partibus distribuitur æqualiter, & proportionaliter movetur ad Hepar & Ventriculum. Quamdiu ergo Sanguis debito calore viget, & quamdiù æquali proportione circulatur, tam ad Hepar, quàm ad Ventriculum, tandiù sanè his ipsis etiam debitam conciliabit Temperiem, & eodem modo debitè calebit Hepar, atque calet Ventriculus. In ista ergò, quam dixi, Veterum Intemperie, experientia vos docebit, quòd reverà semper subsit vitium Fermenti stomachici, quod sit nimis & vitiosè acidum, nec satis volatilisatum, quin simul obrutum copioso muco crasso, & viscido: Propterea instituitur in talibus Cura non cum iis, quæ calefaciunt stomachum & refrigerant Hepar, sed quæ vim habent attenuandi & dissolvendi, imò etiam volatilisandi & temperandi nimium Fermenti acorem (N)

Præter has causas primarias Chyloseos læsæ, secundariæ nonnullæ adsunt, quæ, quatenus retentionem aut expulsionem turbant, etiam Chylosin vitiant: quale exemplum non incognitum est. Procedentiam Cartilaginis Ensiformis, quam sæpiùs causam fuisse Chyloseos læsæ, & similium stomachi symptomatum, testis est expertus ZACUTUS LUSITANUS *in 1. Med. Princ. Hist.* 56. *quæst.* 36. item Verrucæ Ventriculo adnatæ, Chylosin turbare valent: quale exemplum habet FORESTUS *in C.* 18. *Obs.* 18. *&* 30. Notum etiam est, quòd Renes afflicti Calculo propter consensum nervorum, qui intercedit Ventriculum & Renes, similiter soleant turbare Digestionem. Curavi Fœminam nephriticam, cui, quando urgebat dolor, languebat appetitus, & bibebat Coventum; cùm verò dolores cessarent, redibat appetitus cibi & potus, & bibebat amaram Cerevisiam, quam in paroxysmo bibere non potuit.

Pressiùs jam paulò & accuratiùs Cruditas Nidorosa & Acida consideranda venit, *Acida Cruditas* in Acido plùs minùs viscido Digestionis defectu enato, consistit: *Nidorosa* verò *Cruditas* nihil aliud est, quàm Putredinis inchoatæ species.

(N) *Hæc Antiquorum* Antipraxis Viscerum, *sive* Inæqualis Ventriculis & Hepatis Intemperies, *haud tam absona & ridicula existimanda est, ut putat hic A. Veteres enim Practici quum putaverint ciborum in Ventriculo digestionem Calore, tanquam à caussa efficiente, fieri; quumque sanguinis officinam Hepar crediderint, haud à ratione illos aberrasse credendum, si mancam Ventriculi digestionem, atque eodem tempore Caloris excedentis indicia in universo corpore deprehendentes, Ventriculum frigidum, atque Hepar calidum esse reputaverint. Status autem Corporis in quo imminuta Chylificatio, & Calor totum Corpus occupans simul observentur, familiarissimus Hypochondriacis est, nil mirum ergo si in Hypochondriaca affectione Viscerum Antipraxiam accusaverint Antiqui. Si verò credas (quemadmodum reverà credendum est) ex labefactatis Ventriculi fibris, ejusque effœto fermento cruditates præsertim acidas fieri, atque eodem tempore acidum Chylum in acrem adeoque irritantem & æstuosum Sanguinem degenerare; habes sanè morbosum corporis statum in Hypochondriaca affectione, in qua Ventriculus languet cum universi corporis æstu. Hoc autem, paucis mutatis verbis, idem prorsus erit ac Antipraxia Viscerum, vel Inæqualis Intemperies Antiquorum, ut manifestissimum est. Notandum quoque quòd sicuti haud facilis curatio est, calefacientibus Ventriculum & refrigerantibus Hepar instituta, ut contra Veteres notat A.; ita haud minùs difficile est ea medicamenta simul adhibere, quæ tonum fibrarum Ventriculi & Fermenti digestivi robur confirment, ac simul ea, quæ acrimoniam Sanguinis retundere, & æstum temperare valeant: Hinc ergo fit ut Hypochondriaca affectio difficilis sit curationis.*

I. *Cruditas Acida* oritur

1. Ob acidorum Humorum in toto corpore abundantiam.
2. Ob Acidorum frequentiorem usum, vel etiam eorum, quæ licèt non actu aciditatem manifestam præ se ferunt, reconditam tamen & superveniente fermentatione se magis exerentem possident: qualia sunt Saccharum & Mel, quæ non minùs in Ventriculo acescere, quàm extra hunc, spiritum acidissimum fundere, satis notum.
3. Ob usum Aromatum acrium & magis oleosorum, v. g. Piperis, Caryophyllorum, Zingiberis, &c. utpote quæ vel propter aciditatem reconditam, vel acidorum acrimoniam exaltandi energiam, sæpiùs Sodam & Cruditatem Acidam producunt.

II. *Cruditas Nidorosa* ut pateat, observetur

1. Eam contingere in Febribus, præsertim acutis, in quibus Fermentum digestivum, ejusque debitus acor deficit; unde appetitus cessat, & alimentorum nausea supervenit, & Cerevisiæ consuetæ lupulatæ seu nimis amaricantis horror adest, Acidis contrà delectantur.
2. Oriri eandem à Bile, similibusque Humoribus alcalinis, ad Ventriculum copiosiùs delatis.
3. Oriri frequentiùs ab Assumptis, quæ aut ejusmodi nidorosam dispositionem in se habent, qualia sunt Pinguia, Oleosa, Frixa, Fermentum digestivum & ejus acidum plùs minùs obtundentia; quod faciunt in specie Ova, Lac, & Lacticina, Oleosa: aut quæ, si cum Ventriculi Fermento coeunt, nidorem contrahunt, v. g. Limatura Martis, quæ deglutita nonnunquam ructus æquè nidorosos movet, ac si menstruo acido immergatur, aut cum eodem conspergatur.
4. Quando Assumpta quælibet in stomacho diutiùs morantur seu retinentur: rectè ob id monet HELMONTIUS: *non putandum, quòd Chylus vitri instar in fornace subinde excellentiùs coquatur, quò diutiùs retineatur*; nam mora nimia alienatur potiùs & corrumpitur.
5. Nidorosa Cruditas emergit ex horæis fructibus, facilè putrescibilibus, unde postmodùm Diarrhœæ, &c.
6. Dulcia, quæ sub diuturno calore ad amaritiem prona sunt, v. g. Passulæ, Glycyrrhiza, &c. eadem in stomacho facilè Cruditatem Nidorosam contrahunt, sub qua amarescunt, seu, ut aliàs dici solet, bilescunt.
7. Cruditatis Nidorosæ præsentis sunt signa Ructus, de quibus suprà. *Sic ægri sentiunt nauseosum saporem, eructant saporem ligni putridi & piscium putridorum, imò sentiunt amarorem & saporem nauseosum.*

Ex his præsuppositis verè sequitur, fieri Cruditatem Nidorosam, quando Fermentum stomachi vel deficit, vel Assumptis plùs minùs ad hanc tendentibus ac dispositis infringitur. Unde debito modo nec fermentalem acorem contrahunt, nec digeruntur assumpta, sed mora sua in loco calido humido ad Corruptionem plùs minùs, pro natura assumptorum scilicet, vel animalium vel vegetabilium, ordinariò facilè putrescibilium, disponuntur. Unde pro Putredinis natura Alcali emergens, agens in Pingue, saporem tetrum, vix explicabilem, subinde amaricantem, repræsentabit. Præ cæteris hoc illustrant Ova, quibus vix citiùs quid aliud nidorem contrahere observatur; hinc etiam eadem ad duritiem cocta, brevi post tamen nidorem eructant. Deinde facillimè Ova cum Butyro frixa nidorem concitant: Alcali nempè Ovorum copiosum agit non solùm in proprium Oleum, sed simul in abundantius adjectum Butyrum, unde & hujus additi ratione, & Acidum stomachi magis obtunditur, adeoque ejus activitas sic parili ea ratione, & nidoris vis intenditur: Hinc tetri Ructus erumpunt, qui indicant quidem inchoatam Fermentationem, sed depravatam, & in ipsa actione ex inertia Fermenti digestivi deficientem; unde ex Putredine Contentorum Ructus tales tetri oriuntur. Accedit Pylorus in furorem actus, qui portas transitus claudendo, irritatus ab hostili Contento, dicta digerendo retinendoque, magis magisque eorum putredinali Corruptioni occasionem præbet.

DIAGNOSIS.

Quoad Signa Diagnostica, ea sunt facilia: Nam in Chylosi plùs minùs imminutâ, præter ea, quæ habet SENNERTUS *l. 3, Prax. p.* 128. conqueruntur ægri de Dolore gravativo stomachi duabus horis post pastum: Item conqueruntur ægri de Ructibus, etiam quinque vel sex horas ab alimentorum assumptione molestis, iisque non acidis, sed nunc insipidis, nunc putridis, nunc sulphureis, nunc genuinum assumptorum odorem & saporem adhuc repræsentantibus: qui fiunt, si assumpta non digeruntur; unde diu à pastu assumpta planè non, seu leviter imminuta, rejiciuntur. Percipiunt Dolorem gravativum circa præcordia post pastum plùs vel minùs obtusum: Item conqueruntur tales ægri de Appetitu maximè & ferè semper dejecto, de Inflatione stomachi à pastu: Item adest sæpe Tensio & Distensio præcordiorum. Præterea in talibus subjectis, imprimis Hypochondriacis, mox post pastum adsunt Phlogoses seu rubor faciei, quasi essent ebrii: in quibus semper observandum, quòd semper fiant à stomacho, eo nempe copioso Muco nimis acido, ab alimentis non ritè digestis residuo, onerato: Item conqueruntur etiam ægri tales utplurimùm de difficili Respiratione, ita quidem, ut Respirationis impedimentum percipiant in præcordiis, in specie dum dorso incumbunt, ob tensionem insigniorem hypochondriorum: Item matutino tempore solent habere Os pituita & muco viscido plenum, quæ revera est ex stomacho, dum per recubationem nocturnam regurgitat & pedetentim ad œsophagum tendit, & ita matutino tempore excernitur: Urinæ à statu naturali recedunt, dum modò tenues & aquosæ, modò crassæ & rubræ turbidæ apparent. Omnia hæc symptomata fiunt in *Digestione imminuta & abolita*, propter succum fermentativum crassum & obrutum, qui minùs potest fermentare, quin potiùs alimenta sub forma liquaminis aut pastæ viscidæ acidæ & flatulentæ in stomacho subsistunt. Cæterùm quando *depravata est Digestio*, illam testantur imprimis Ructus. Subinde Vertigine corripiuntur, imprimis jejuni, qualis Vertigo, imprimis in nondum senescentibus, semper radicem habet in stomacho. Hæc & similia signa utplurimùm etiam in malo Hypochondriaco occurrunt, tam in principio quam incremento, cum hujus mali radix reverà hæreat in stomacho.

Cruditas Acida cognoscitur ex Soda, Ructibus acidis & copiosioribus; item in talibus ægris solent præ cæteris copiosiores esse Flatus, & quæ rejiciunt, aut natura aut arte, per vomitum sunt admodùm crassa, viscida, ac pituitosa; interdum serosa, plus minus acida: Alvus subinde est contumax, ob fæces ab acido vitioso coagulatas & induratas; alvus plerumque est adstricta.

Cruditas Nidorosa Ructus habet fœtidos aut saltem horridos instar Ovorum frixorum, aut Piscium putridorum; atque hinc non saltem, præprimis matutino tempore, percipiunt saporem peregrinum & abominabilem, quasi cincreum seu ligni putridi, quem sufficienter exprimere nequeunt; subinde amaror cum Cardialgia & aliquali nausea percipitur ex Ore & stomacho: quæ aut Naturæ instinctu aut vomitu rejiciunt, sunt liquida, sunt flava, & aut omnino insipida, aut quodammodò amaricantia, aut insipido-dulcia, aut ex amarore dulcescentia. Præterea habet Alvum sæpiùs plus solito apertam, & tales Cruditate Nidorosa laborant.

Cruditatem Pituitosam pondus frigidum in Ventriculo habens, & hujus gravativus dolor indicat.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Signa Prognostica*: certum est, in Chyloseos læsione & Cruditatibus consistere fundamentum complurium Morborum, in specie Chronicorum, quatenus vitium Digestionis primæ non in secunda, multo minùs tertia corrigitur; nam Cacochylia est mater Cacochymiæ, adeò ut ex Cruditate Acida & ejus variis differentiis omnes Febres Intermittentes, Malum Hypochondriacum, Scorbutus, nisi hic oriatur per contagium massæ sanguineæ communicatum, Cachexiæ, Passiones Colicæ, Pathemata Arthetica, Calculi Renum, Affectus Melancholici, in Massa sanguinea deficiens Hæmatosis, revera originem ducant; item similis acor in stomacho, vitians alimenta, est origo Morborum Cutaneorum, Scabiei, Serpiginum, Herpetum forsan & Erysipelatum.

In genere omne acidum seu acor vitiosus subinde in corpore oberrans, fundamentum habet in vitiosa Digestione ex corruptione acidi. Arthritis ipsa, dum Vinum acescit in Ventriculo, aut potulenta ex vitioso acore tincta, proruunt in corpus, ex hac Acida stomachi Cruditate habet suum ortum: Imò omnes isti Affectus Chronici, de quibus in posterum plura, qui alias ex Obstructione Viscerum & Mesenterii, Hepatis & Lienis, eorumque antipraxia cum frigida Ventriculi Intemperie oriri dicuntur, reverà ex vitio Chyloseos, & in specie, quando Fermentum stomachi est nimis

mis acidum, nec ritè volatilisatum, dependent.

C U R A.

Quoad *Curam*: Digestionis vitia, quæ à causis externis dependent, facilè corriguntur, causis illis sublatis, & meliore Victus ratione instituta. Impossibile est arte promovere vel instituere Chylosin; est enim opus simpliciter Naturæ, & dos vitalis Fermentorum appropriata, juxta HELMONTIUM, nulla arte imitabilis. Ob id adjuvemus saltem Naturæ opus, & corrigamus Fermentum Ventriculi, quantum fieri potest, & reducamus in naturalem statum.

1. Impedimenta quæcunque, Mucum nempe & succos in Stomacho hærentes, utpote crassos & viscidos & acidos, removendo: quod imprimis fiat per *Vomitoria*, & hinc *Purgantia*, in specie Aloëtica.
2. Stomachum estergendo *Aromaticis volatilibus*, Sale alcalino oleoso constantibus.
3. Stomacho sensilem quasi stimulum addendo, blandioribus *Acidis* ipsi gratis.

His tribus modis curatur Chylosis læsa.

Quoad *Primum scopum*: *Vomitoria* primum obtinent locum, cruditates, omnesque sordes post Digestionem relictas, veluti crudiores succos, removentia; inter quæ superiùs dictum, Infusa Antimonialia esse præferenda, in quibus non tam esse ponderandam substantiam, quàm liquorem, in quem fit infusio; veriverbium enim est, quod *Hypochondriacis ebrietas usque ad vomitum salubris* fit. Imprimis pro materia viscida & tenaci in Stomacho resolvenda & removenda, commodè propinatur Vomitorium:

> ℞. *Aqua Hyssopi* ℥ij.
> *Cinnam.* ʒij.
> *Spiritus Gum. Ammoniaci* ʒß. ad ʒ.
> *Oxym. squill.*
> *Syr. Emet.* an. ℥ß.
> M. S.
> Haustus Emeticus pro una vice.

Post Vomitoria *Purgantia* impedimenta removent: inter quæ Massa Pilularum de Hiera cum Agarico in subjectis paulò robustioribus conducunt, ex qua superiùs dedi Formulas. Præter hanc Pilulæ Mastichinæ sunt elegantes, & Stomacho appropriatæ; nam Mastiche est singulare stomachicum, ratione spiritus acidi volatilis. Inter lenora alvum evacuantia, est Aloë, maximè Pilulæ Aloëphanginæ ex aromatibus factæ, atque ad imitationem ZWELFFERI correctæ, *vid. ejus Animadvers. in Pharmacop. Augustanam*: Stomacho enim conducunt, & vi aromatica tonum ejus restituunt. Si volumus eas laxativas reddere, uno alterove grano Scammonii acuantur; sic magis conveniunt ad detergendas sordes mucilaginosas, Stomacho sæpè adhærentes. Dabo exemplum hoc modo egregium.

> ℞. *Mass. Pilul. Aloëphang.* vel *de Ammon.* gr. xvi. ad ℈i.
> *Tartari vitriol* gr. vj.
> *Scammon. sulphur.* gr. ij.
> *Extract. Troch. Alhand.* (quod egregium est ad pituitam viscidam incidendam) gr. jß.
> Cum *Tinctura Tartari* (quæ stimulat, & est salina abstergens) f. *Pilula*. S.
> Pilulæ Stomachales laxativæ.

Vel

> ℞. *Mass. Pilul. de Hier. cum Agar.* vel *Familiar. Zwelff.* vel
> *Extr. Panchym. Crollii*, vel *Cathol.* gr. xv.
> *Gumm. Ammoniaci in aceto squill. sol.* vel *Extr.* aut *succ. inspiss. Absinth.* ʒß. vel gr. xij.
> *Extract. Troch. Alhand.* gr. j. vel ij.
> *Scammon. sulphurat.* gr. j.
> Cum *Elix. propr.* vel *Ess. Mentha*, vel *spiritu Mastich.* f. *Pilula*.
> D. S. ut *antea*.

> ℞. *Mass. Pilul. Mastich.* ℈j.
> *Extr. Absinth.* ℈ß.
> *Troch. Alhand.*
> *Scamm. sulphurat.* an. gr. ij.
> Cum *Ess. ligni Sassafr.* vel *Arc. Tartari*, vel *Elix. propriet.* f. *Pilula*. D. S.
> Pilulæ Stomacales Purgantes.

Vel

> ℞. *Mass. Pilul. de Ammoniaco Querc.* ℈j.
> *Extr. Martis cum spir. prep.* ℈ß.
> *Troch. Alhand.* gr. ij.
> *Olei destillat. Mac.* gr. j. vel ij.
> Cum *Tinctura tartari* f. *Pilulæ deaurandæ*.
> D. S. ut *antea*.

Potest etiam beneficio remediorum Salinorum, imprimis ex Tartaro, fieri Pulvis Laxativus, & Stomachum egregiè evacuans.

> ℞. *Tartari vitriolat.*
> *Cremor. Tartari* an. ℈ß.
> *Scamm. sulphurat.* gr. iij. vel iv.
> *Troch. Alhand.* gr. j. vel ij.
> *Olei destill. Anis.* gutt. ij.
> M. f. Pulvis, D. S.
> Pulvis Stomachalis Laxativus.

Nam ultra 2. vel 3. sedes vix operabitur, pro constitutione tamen subjecti.

In forma liquida pro subjectis facilis purgationis, præprimis mulieribus delicatis, fiat talis potio:

> ℞. *Aqua Absinth.* vel *Hyssopi*,
> *Mentha* an. ℥ß.
> *Tartari vitriolati*,
> *Extr. Agar.* an. ℈ß.
> *Troch. Alhand.* gr. j.
> *Scamm. sulphurat.* gr. ij.
> *Syr. Ros. solut.* ℥ß.
> M. D. S.
> Haustulus Purgans.

Descriptionem *Formula domestica*, seu *universalis* habet SYLVIUS *c.* 9. §. 52. item *c.* 14. §. 50. Exemplum talium Pilularum, sordes in primis viis abstergentium, quæ Francofurtensibus aut Glassianis substitui possunt, sit:

> ℞. *Gum. Ammoniaci Aceto sol.* ʒß.
> *Mastich. el.* gr. xv.
> *Aloës succoter. gumm. prap.* gr. ix. vel xij.
> *Extr. troch. Alhand.* gr. iij.
> Cum *Ess. Menth.* f. *Pilula* no. 60. S.
> Pilulæ Stomachales laxativæ pro aliquot vicibus.

De quibus sit dosis una vice x, xii, xv, præter propter, idque omnibus tribus vel quatuor septimanis pro lubitu. Omnes sordes viscidas detergunt, resolvunt, & ita cruditates acidas, & mala inde nata præcavent; conveniunt in morbis Chronicis, Cachecticis, Hypochondriacis.

Aliam adhuc compositionem loco Pilularum Glassianarum communicavi in *Colleg. Pharmac. in Ludovic. & Coll. Formul.* Pertinent huc *Pilula de ammoniaco Quercetani* in SCHROEDERO, *Familiares Zwelfferi*, *Pharm. Reg.* p. 66. & *Pilula Tilemanni* famigeratissimi, *in mea Form. & Coll. Form.*, item *Pilula Benedicta Schrœderi*. Modum parandi aliàs videbitis in LUDOVICI *Pharm. ad Modern. seculum accommod.* p. 179. item *tr. de Sale tartari vol. in fine*. Alii non incommodè Cremorem Tartari in hunc finem adhibent, à ʒß. ad ʒj. in Jusculo carnis vel pulli benè calido, hora una alterave ante prandium, quavis septimana semel usurpando.

Alterantia contra Chylosin læsam sunt ea, quæ constant Sale volatili aromatico blando, quæ si maritentur cum subtilibus Acidis, fiunt egregia remedia. Ex his imprimis commendantur *Semina*, quæ vocantur *minora Calida*, Anisi, Carvi, Petroselini, Cumini, & post hæc præ cæteris Galanga & Zingiber. PLATERUS *in Obs. l.* 2. *pag.* 408. egregia aliquot habet exempla Chyloseos & Cruditatis, vitio Stomachi & primarum viarum, Curatæ per usum Zingiberis, sive crudi sive conditi, ac potest omni mane usurpari. Radix Acori veri condita mane comesta quascunque Cruditates & Apepsias corrigit. Nux Moschata quidem etiam est elegans, sed quia est nimis oleosa, & ob id obtundere solet Fermentum Stomachi, aliis subinde est temperanda, imprimis simplicibus Stomachicis dictis, quæ sunt satis nota. Præ cæteris palmam obtinebunt Absinthium & Mentha, quæ sunt duo singularia Stomachica: hinc à quibusdam laudatur Vinum absinthites, quod mirabiliter sordes & vitia Digestionis primæ eliminat: Post Absinthium Myrrha, necnon Zedoaria, item Acorus, Rosmarinus, & Lignum Sassafras, & quamplurima suprà in Appetitu imminuto seu Anorexia allegata insigniter conducunt.

Item Acida spirituosa præ cæteris conducunt, ut Spiritus Salis dulcis, qui est optimus; item Spiritus Nitri dulcis; Spiritus Mastiches benè rectificatus est egregius, mistus cum Spiritu Menthæ. Magnam etiam meretur considerationem *Elixir Proprietatis Paracelsi*, quod tamen ob ingredientem liquorem Alcahest, præparare non possumus. HELMONTIUS alia ratione in substantia præparavit, qui *videatur*. Vulgò præparatur cum *Spiritu Vini*, acueto cum *spiritu sulphuris* aut *Vitrioli acido*, lege communi: hinc duplex habetur, cum & *sine acido*, *Elixir sine acido* paratur cum *Alcali fixo*; cum Li-

Digitized by Google

Lixivio nempe Salis Tartari solvuntur species, hinc inspissatur: inspissato magmati affunditur Spiritus Vini tartarisatus; & admodùm est hoc utile mulieribus & infantibus in Cruditatibus Acidis: in quibus etiam aliisque affectibus, cum Alcali volatili paratum mirè prodest, si Spiritus Salis Ammoniaci cum Spiritu Vini paratur & speciebus affunditur. Dicatum est sexui sequiori, cujus dosis gutt. xxx. Alias *Elixir Proprietatis cum acido* per se in Cruditatibus Nidorosis maximè conducit, mistum cum Spiritu Cochleariæ, qui egregiè convenit: e. g.

℞. *Elix. Propriet.* ℥iij.
Spiritus Coclear. ℥j.
M. S.
Elixir Stomachale.

Dosis gutt. 60. mane.

Convenit etiam egregiè *Elixir Vitrioli Mynf.* ritè paratum à ℈ß. ad ʒß. & *Elixir Stomachale D. Michaelis*, cujus *superius* facta fuit mentio. Essentia Melissæ, Menthæ, Pulegii, Rorismarini, Ligni Sassafras, Myrrhæ, cum Spiritu Vini tartarisato paratæ, omnes conveniunt, si acidulentur cum parva quantitate Spiritus Salis, vel Spiritus Vitrioli; sic enim concipiunt subtilem volatilem acorem; v. g.

℞. *Ess. Melissæ* ℥j.
Spiritus Vitrioli philos. ʒij.
M. S.
Essentia Stomachalis.

Dosis gutt. 40. vel 50.

℞. *Elixir Stomachal.* ʒij.
Spiritus Mastich.
Cochl. an. ʒj.
M. S.
Elixir Stomachicum.

Dosi 30. vel 40. gutt. bis in die.

In nimia & contumacissima Ventriculi mucilagine optimus est Spiritus Asthmaticus, vel solus vel mistus: ut

℞. *Elix. Stomach. Doctor. Michaël.* ʒj.
Spiritus Asthmatic. ʒß. vel ℈ij.
M. S. ut *antea*.

Dosi 25. vel 30. guttularum est egregium & optimum remedium.

Cydonia, & omnia ex his parata: ut Succus, Syrupus, &c. mirè conducunt ad juvandam Digestionem. Interdum etiam fiunt *Vina medicata*, ut Vinum absinthites, vel fiat Vinum tale medicamentosum juxta SYLVII *Praxin*, ex Absinthio, Mentha, Radice Gentianæ, & Acori veri, aliisque aromaticis, quibus de Mace, vel Zingiberis aliquid, potest addi: e. g.

℞. *Herb. Menth. crisp.*
Calamint. montan.
Absinth. an. M. ß. vel M. j.
Rad. Enul. Camp. (quam superiùs commendavi cum Rad. Armorac.)
Acori veri rec. an. ℥j.
Galangæ ʒiij.
Cinnam. ac. ʒiij.
Macis ʒj. (tantum, quia nimis oleosa)
Semin. Anisi ʒiij. ad ʒvj.

Concisa & contusa includuntur *Nodulo*. S.

Nodulus pro Vino Stomachico.

Nodulus hic infundatur in Mens. j. Vini *Rhenani*, stent per horas 12. in loco calido: De quo capiatur ante pastum bonus haustus, singulis haustibus addendo *Spiritus Salis dulcis* (qui acidum volatile) gutt. xv. vel loco hujus *Elixir Proprietatis*, imprimis cum *Spiritu Cochleariæ* factum & paratum.

Vel

℞. *Herb. Menth. crispæ*,
Absinth. an. M. j.
Rad. Enul. ʒvj.
Zingib. vel *Zedoar.* ʒiij.
Cinnam. ac. ʒij.
Semin. Anisi ℥ß.

Incis. & contus. inclus. Nodulo, *Vino* infundendo, ac in eodem ceu vehiculo *Spiritus Salis dulcis* gutt. xv. ad xx. assumuntur.

D. S. ut *antea*.

Item:

℞. *Herb. Absinth. rec.* M. ij.
Menthæ M. j.
Rad. Acori ver. rec. ℥ij. vel iij. (aut hujus loco *Zingib.* vel *Zedoar.* ʒiij.)
Cinnam. ʒiij.

Includ. *Nodulo*. D. S.

Nodulus pro Vino Stomachico.

Electuarii loco sufficiat Rob Baccarum Juniperi, impraegnatum pulvere Zingiberis aut Macis, addito pauco Sacchato ad imitationem PARACELSI.

Conveniunt ulteriùs egregiè Salina, Mucum incidentia & abstergentia, inter quæ Sal Ammoniacum, vel vulgariter depuratum, vel ad imitationem HARTMANNI *cap.* 25. nobile est stomachicum in Chylosi læsa, propinatum à ℈ß. ad gr. xv. in Vino absinthide, vel Vino infusionis Ligni Sassafras. Post hoc non minùs etiam Nitrum vitriolatum seu *Arcanum duplicatum Mynf.* egregium est in affectibus stomachicis, aut etiam Tartarus vitriolatus ad imitationem TACHENII paratus, imprimis si cum aromaticis Speciebus Diatrionpipereon, aut cum Speciebus Diagalangæ, aut stomachicis *Mynsichtii*, Cubebis, similibusque Pulveribus stomachicis mistum; item Terra foliata Tartari, seu sal Tartari essentiale, Hepaticum rubrum, aut Cremor Tartari, vel solus vel cum sale Tartari, vel similibus Pulveribus stomachicis mistus. De spiritibus dulcificatis res nota est: nec Mixtura simplex est inelegans, cum ex acido volatili temperato constet; item spiritus Carminativus de tribus, de quo infrà mentionem faciam, egregiè convenit. Noti aliàs sunt *Pulveres Stomachicis Birckmanni* & *Quercetani*, in quibus basis est Radix Ari sale volatili acri & penetrante impraegnata: cùm verò in arida Radice maxima pars salis volatilis avolet, & ob id inanis nonnihil evadat; melius est, ut infusio fiat cum Radice Helenii in Vino. Præterea pertinet huc Pulvis stomachalis D. MICHAELIS, cujus compositionem *suprà de Anorexia* dedi. Vel

℞. *Rad. Aron.* ʒj.
Lapill. Cancr. prap. ʒß.
Salis Absinth. ℈j.
Olei destillat. Caryoph.
Macis an. gutt. iij.
M. f. *Pulvis* pro tribus dosibus, S.
Pulvis stomachalis.

Vel

℞. *Pulv. Rad. Aron.* ℥ß.
Flor. Sal. Ammon. ʒij.
Piper. nigri ʒiß.
Zingiber. ʒß.
Olei destill. Calam. arom. ℈j.
M. f. *Pulvis*.

Convenit item *Tragea Stomachalis*, quam dedi *in Colleg. Pharmaceut. Schræder. p.* 2. *Class.* 1., vel hujus loco sal volatile oleosum egregium est. POTERIUS in usu habuit *Specificum Stomachicum*, quo plura præstitit in suis ægris: descriptio nullibi prostat: nemo scit præter *filium* POTERII, Bononiæ degentem. Interim probabile est, quòd fuerit remedium Antimoniale ex Regulo Antimonii Martiali paratum, ad imitationem ferè Antimonii diaphoretici. Ad specifica stomachica pertinet etiam Chocolata, quæ est succus inspissatus ab Indis ex fructibus Cacaum Germanicè *Koe Kes Nusse*, conditus cum Cinnamomo & Pipere: Hæc in Vino vel Lacte cocta & pota, est egregium stomachicum, & simul antiscorbuticum: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *obs.* 7. *Prax. admir.* In viribus roborandis etiam conducit. Angli ergò haustum de hac operariis propinant pro meliori operum promotione.

Hisce pro senibus annumeranda venit Ambra grisea & Medicamenta ambrata, quæ in Chylosi læsa Senum sunt optima; vel in forma sicca cum *Sacchare*, vel liquida usurpata, cum spiritu nempe *Menthæ*, vel *Melissæ*, vel *Salvia*, in *Essentiam Stomachicam* redacta.

Non minoris pretii est *Herba Thee*, planta apud Chinenses & Japonenses singularis virtutis: ad nos tamen sicca adfertur, quæ herba Sinensibus & Japonensibus elegantissima est medicina, quæ non tantùm stomachum roborat, sed & præprimis liberat & præservat à Calculo & Arthritide, morbis Chinensibus & Japonensibus propter hujus plantæ frequentiorem usum incognitis; item in Cephalalgia potenter convenit, præservat ab ebrietate, & somnum arcet, stomachum imprimis confortat & vigilias citra virium debilitatem etiam ad tres dies noctesque protrahit. Usus est, ut Folia, quantum pugillus magnus capit, aut infundantur, aut ebulliant in Aqua simplici fervida, objecto pauxillo Sacchari, & illud Infusum aut Decoctum postmodùm subinde calidè hauriatur; ac talis nous pugillus pro tertia ad minimum vice sufficit. Essentia quoque ejus paratur beneficio spiritus Roris Majalis, qui ammoniacalis salis vi est impraegnatus. Item Elixir Menthæ convenit: Vel

℞. *Aqua Cinnam. spirituos.* ʒvj.
Elix. Menth. ʒiij.
M. S.

Haustu-

Haustulus stomachalis.
Dosis cochl. i. vel ij. in fine pastus.

Conducit etiam Essentia Piperis cum Spiritu Vini parata, & *Essentia composita ex Salvia, Zedoaria, & Myrrha*, cum *Spiritu Salis Ammoniaci vinoso* parata, dosi 40. gutt. item Aquæ Stomachicæ Masticinæ: e. g.

℞. *Mastich. ol.*
Rad. Acori vulg. an. ℥iii.
Galang.
Caryophyll. an. ℥j.
Cinnam. ℥iß.
Zingiber.
Macis an. ℥ß.

His solum affunditur *Vinum Malvaticum*: digerantur in loco calido, hinc per Balneum Mariæ destillentur. *Dosis* est cochl. j. vel alterum per intervalla ante prandium vel cęnam per horam unam: item linteum multiplicatum eo madefactum commodè applicari potest regioni Stomachi.

Hæc in genere de Chyloseos læsione.

In specie quoad *Cruditatem Nidorosam*, ceu sæpiùs incorrigibilem, id quod corruptum, evacuandum est. Convenit autem Vomitus, aut Evacuatio per Rhabarbarum & Tamarindum. Præstereà curatur per Præcipitantia terrea, inter quæ eminet Crystallus præparata. Post horum exhibitionem mirè conducunt Julebi acidulati, & Subacida volatilia, Cydoniata, Succus Citri, Succus & Syrupus Portulacæ, item Conserva Rosarum aut Menthæ vitriolata, Spiritus Salis dulcis, Vitrioli dulcis, Elixir Proprietatis, Spiritus Mastiches, Pulvis Hepaticus ruber, cum Ebore sine igne, Cremor & Crystalli Tartari cum Coralliis rubris: ex. gr.

℞. *Crem. Tartari*, vel *Pulv. Hepat. rub.* ʒj.
Corall. rub. prap. ℈j. ad ℈ij.
M. f. *Pulvis* pro a. dosibus. D.S.
Pulvis Stomachicus.

Vel

℞. *Pulv. Hepat. rub.*
Ebor. sine igne an. ʒj.
Olei dest. Macis, vel *Nuc. Mosch. g.* ij. vel iij.
M. f. *Pulvis* pro aliquot dosibus.
D. S. ut *anteà.*

℞. *Salis Digest. Hypochondr.* ʒß.
Lapill. Cancr. prap. ℈i.
M. f. *Pulvis* pro duab. dosibus.
D. S. ut *suprà.*

℞. *Arcan. dupl.* ℈ij.
Oss. Sep. prap. ℈j.
Pulv. Nuc. Mosch. gr. vi.
M. pro duab. vel tribus dosibus.
S. ut *suprà.*

℞. *Arcan. dupl.* ℈ij.
Spec. Diatrionpiper. ℈j.
M. pro duab. dos.
D. S. ut *suprà*

℞. *Liqu. Terra fol. Tartari* ʒiij.
D. S.
Essentia Stomachica.

Dentur pro dosi 40. ad 50. guttulæ.

℞. *Spirit. Salis dulc.* ℥ß.
D. S.
Spiritus Stomachalis.

Dosis sunt gutt. 30.

℞. *Aqua Mentha* ℥iß.
Cinnam. ʒij.
Succ. Cydonior. ʒvi.
Syr. acetos. Citri ℥ß.
M. f. *Potio*, S.
Haustulus Stomachicus.

Vel

℞. *Aqua Mentha* ℥ij.
Cinnam. cum Vino ℥ß.
Syr. Cydonior.
Portul. an. ʒiij.
Spiritus Nitri dulcis parum.
M. pro *Potione.* S.

Haustulus confortans Stomachum.

Cruditas verò *Acida* corrigitur per Absorbentia & Acidum destruentia, ac Aromatica volatilia, ut Cochleariam, Centaurium minus, Rhabarbarum in nodulis, Absinthium, & omnia ex ipsis parata, ut Radicem Helenii, & Armoraciæ, Acori veri, Vinum & Cerevisiam absinthitem, Essentias, &c. item Caryophyllos, Nucem Moschatam, Zingiber; de quo refert PLATERUS, Pontificios post jejunii Quadragesimalis tempus cruditates, ex piscium esu collectas, optimè pulveris Zingiberis usu corrigere, & mala inde nata avertere: per Essentiam & Spiritus vegetabiles volatiles, Menthæ, Salviæ, Cochleariæ, & similes; item Aquam Vitæ *Matthioli*, Spiritum Antiscorbuticum, Nasturtii, Piperitidis, quæ est planta acerrimi saporis, & potentissima in corrigenda Stomachi Cruditate Acida: Essentiam Ligni Sassafras, & similia, quæ acorem temperant. Cinnamomisata huc etiam conferunt, Galanga, Mentha, Fœniculum, Rosmarinus, Tinctura Tartari acris, Elixir Proprietatis sine acido & volatile, Spiritus Salis Ammonisci volatilis, Tartari volatilis, Cornu Cervi & Carminativus de tribus, & similia Alcalis volatilia, imprimis cum Spiritibus vegetabilibus commista, ut fiant Salia volatilia oleosa: quale est Spiritus Salis Ammoniaci anisatus, caryophyllatus. Sin Acidum nimium, conveniunt Salia omnia fixa, ut Sal Absinthii, Cardui benedicti, Tartari, Artemisiæ, item Sal Digestivum hypochondriacum, Arcanum duplicatum, Pulvis Stomachalis *Quercetani & Michaelis*, Lapilli Cancrorum, Creta, Cornu Cervi ustum, Ebur, &c. quæ Acidum absurbent.

Destructo Acido, Purgantia demum adhibenda: nisi enim hæc methodus observetur, nihil per Purgantia evacuabitur, sed tormina & motus convulsivi excitantur. Usus Cancrorum fluviatilium mirè proficuus est, præprimis si cum testis assumantur, cùm egregiè Acidum absorbeant: quod ne iterum augeatur, ab omnibus omninò Acetariis, Acidis aliis & Acescentibus abstinendum est (O).

In *Cruditate Pituitosa* Salina omnia, sive Alcalia, sive Acida, sive Salsa, vel sola, vel cum Aromatibus mixta, conducunt. Vitentur, quæ Mucum viscidum aut Pituitam generare apta nata sunt. v. g. Caput vitulinum, Pedes bovini, Pisces, Alimenta crassa, Ova sorbilia, &c.

Externè ad Chylosin imminutam conferunt Olea nonnulla destillata suaveolentia, plùs minùs aromatica, & itidem parata Balsama, quoniam hæc sunt Stomacho grata. Hæc inter excellens est Oleum Angelicæ destillatum, Menthæ, Caryophyllorum, Macis, Baccarum Juniperi &c.; Oleum Stomachale compositum *Cratonis* itidam est egregium; speciatim Oleum destillatum Mastiches flavum rectificatum extrinsecùs illitum. Vel

℞. *Olei Stomachal. Crat.* ʒii.
dest. Mentha ℈i. vel ʒß.
Caryoph. vel *Macis* gutt. vi. viii. ad ℈ß.
Zedoar. ℈ß.
M. S.

Oleum externum ad illinendam regionem Stomachi. Illinatur Stomachi regioni, applicando desuper Laterem calefactum.

Vel

℞. *Olei Menth. per infus. & coct. par.* ʒii.
expr. Nuc. Mosch. ʒi.
Olei destillat. Menthę ʒß.
Macis,
Caryophyll. an. ℈ß.
M. S. ut *anteà.*

Pro Balsamo sufficit Oleum Nucis Moschatæ expressum, cum Oleo destillato Corticum Aurantiorum & Macis mistum; vel Balsamus Stomachalis *Timai*, cujus descriptionem dedi in *Collegio Institutionum*. Item Balsamus Peruvianus regioni præcordiorum illitus, etiam est egregius.

℞. *Olei expr. Nucist.* ʒiij.
destill. Bacc. Juniper. ʒi.
Calami arom. ʒß.
Macis ℈ß.
M. pro *Balsamo* S.
Balsamus Stomachalis.

Præstereà Tacamahaca, Galbanum, Mastiche, &c. in for-

(O) *Ventriculum ab Acido pessundatum restituit* Pulvis ex Testis Ostrearum, *quem A. noster* Dissert. de Usu & Abusu Præcipit. cap. 3. §. 16. to. 1. col 1136. *vocat* Præcipitantis magni *nomine*. *Hujus preparationem tradit* Cl. Homberg. in Act. Acad. Scient. ann. 1710 ℞. partes concavas Testarum Ostrearum, à sordibus munda, atque ad Solem per aliquot dies exicca: exiccatas contunde in mortario marmoreo quousque in pultem abeant: hinc iterum ad Solem exicca, ac denuò in pulverem redige, per tenuissimum incerniculum trajiciendum *Dosis à gr. xx. ad xxx. exhibenda in v. vel vj. cochl. Vini albi, vel Aqua Melissa, mane, jejuno Stomacho, per tres hebdomadas, vel mensem.*

forma Emplastri seu Scuti stomachalis regioni Stomachi applicentur: e. g.

℞. *Tacamahac.* p. iii.
Balsam. Peruvian. p. i.
Cum s. q. *Theriac.* vel *Oleo destillato* quodam, *Bacc. Juniperi*, &c. fiat *Emplastrum*:

D. S.
Emplastrum Stomachale.
Item

℞. *Tacamahac.* p. iij.
Gum. Caranna p. j.
Malax. cum *Bals. Peruv.* vel *Oleo destillat. Menthæ*, postquàm igne liquefacta fuerint:

D. S. ut *antea*.
Vel

℞. *Emplastr. Stomachal. Crat.*
Tacamah. an. q. s.
Liquefacta malax. cum *Balsamo Peruviano*.

D. S. ut *suprà*.

Pertinet huc *Scutum Stomachale de Styrace* HARTMANNI *in Praxi Chymiatr. pag.* 167. item *Emplastrum de Tacamahaca* SCHROEDERI *Pharm. l. 2. cap.* 53. *n.* 18. *p.* 101. item *Emplastrum Stomachale* MYNSICHT *in Armam. Chym. pag.* 504. Tandem Spongia Vino generosissimo, cui Simplicia stomachica fuerunt infusa, impraegnata, Stomachi regioni imposita seu applicata, idque calidè, itidem in usu est. Omnia denique externa in Chylosi læsa conveniunt, quæ *in Anorexia dicta*, & *suo loco de Vomitu & Diarrhœa* dicentur.

CAPUT II.

De Flatibus in Stomacho & Intestinis.

QUando fob Chylificatione vitiata simul generantur copiosi Flatus iique insigniter Stomachum distendunt, dicitur *Inflatio Stomachi*: Quòd si Flatus cum sonitu non semper grato per os erumpant, dicitur *Eructatio*: Sin copiosi admodùm suprà & infrà simul erumpant, ut in malo Hypochondriaco, dicitur *Cholera sicca*; qui tres affectus parum inter se differunt; & uno modo curari possunt. Flatus hi si in Stomacho retineantur, satis sunt molesti, imò interdum tam atroces, ut pessima inducant symptomata, sic BARTHOLINUS exemplum habet *C.* 2. *Epist.* 81. *p.* 687. Fœminæ, quæ Ventriculum adeò habuit inflatum, ut gravida habita fuerit.

Flatus cùm neque ad Vapores, neque ad Exhalationes referri possint, (vid. KERGERUS *Tr. de Ferm.* §. 3. *c.* 3. *p.* 223. *& sequentibus*,) meritò ab HELMONTIO ad tertiam quandam classem hujusmodi entium, nempe ad Gas seu Spiritus incoërcibiles referuntur; quod Gas ipsi est substantia subtilis ac spirituosa, in corpus visibile incoërcibilis, nec immediatè reducibilis, genita ex mistia corporibus per motum fermentationis aut effervescentiæ.

Sunt autem *varia Gas: Sylvestria, Pinguia, Aquea, Sicca: Sylvestria* sunt, quæ vocantur communi nomine Flatus; nullo enim modo possunt in corpus aut visibile aut palpabile reduci aut coerceri, secus ac in Vaporibus; inde frustra & incassum laborant, qui magno alembico volunt capere Flatus, seu Spiritum fermentantia Vini, quia impossibile est, ut coerceantur in aliquod corpus.

Reperiuntur etiam Flatus in aliis locis, si materia & causa efficiens commoda adfuerit, non tantùm in Tumoribus flatulentis; sed & observandum est quòd in Venæ sectione non levis flatus proruperit, quamvis à Ventriculo & Intestinis aliisque partibus, sæpè communicentur; itaut qui nunc in Stomacho exagitant, mox ad Massam sanguineam delati, Flatus, præcordiorum anxietates, difficultates spirandi &c. procreent, & sæpiùs ex vulneratis vasis sanguineis prorumpant.

Natura eorum obscurissima est, & ordinariò solent confundi cum Exhalationibus & Vaporibus, qui tamen toto cœlo differunt.

Quod attinet *Vapores*: ii sunt effluvia humida, beneficio caloris resoluta, à frigore tenui in guttas condensabilia, unde Halitus condensati, Flores, Fuligo, dicuntur, cum quibus nullum commercium habent Flatus; siquidem Vapores & Halitus calore solvuntur, & frigore constringuntur; neutrum autem horum Flatus patiuntur.

Ex his patet, Flatus esse producta nova corporum, cum aliis nullo modo conferenda: unde ab HELMONTIO tanquam nova entia, novo nomine appellantur *Gas*; generatio ergò eorum est de novo, cùm non præexistant formaliter in assumptis, sed materialiter fiant demum in Stomacho, idque nec à Calore, nec à Frigore per se, sed tantùm ab Acido præternaturali per vitiosam fermentationem, ex & in materia crassa, viscida & pituitosa: hinc est, quòd Veteres dixere, oriri Flatus à Melancholia, hæc enim est nil aliud, quàm acidus succus. Unde in Mulieribus Hystericis Hypochondriacis, Scorbuticis, Cachecticis, similibusque vitio Fermenti Ventriculi mucagine acida obruti, vel Succi pancreatici nimis acidi, copiosissimi generantur Flatus, propter Acidum fermentans materiam pituitosam & viscidam etiam quibuscunque ex cibis, ita ut *causa efficiens non Ructuum solùm, sed & Flatuum sit Acidum.* Materia ergò, ex qua, seu Subjectum, sit viscidum seu mucilaginosum pingue.

Remotis his dubiis, pressiùs examinabimus Flatuum horum naturam, & consideremus Flatus artificiales, qui in notitiam eorum nos ducunt. Equidem, quod obiter insinuo, nonnulli dicunt: *quod Ventus est in Macrocosmo, Flatus est in Microcosmo*: sicuti PARACELSUS *Part.* 4. Cardines Mundi distinxit per Flatus. Sed hæc parum ad rem facere videntur; Ventus enim est motus aeris vi elastica elati.

Modus generandi & elevandi fit nunc *per vitiosam Fermentationem*, ut patet in Panificio, Cerevisia & Musto; nunc *per Effervescentiam*: i. e. materialiter existunt ex mistis, non formaliter. E. g. Spiritus Nitri metallico corpori dissolubili, imprimis Marti vel Veneri, affusus, corrodendo & dissolvendo excitat strepitum, effervescentiam, copiosas bullas; imò & Flatus emergunt copiosissimi, & quidem adeò fortes, ut possint etiam fortiora vasa diffringere; vid. BECHERUS *in Phys. subterran. c. de Liquefactione.* Si destillatur Tartarus, formalem effervescentiam sub destillatione concipiet, itaut, nisi patulæ sint quædam rimulæ, Flatus sub effervescentia tam violenti surgunt, ut minimè coerceri valeant, sed omnia propter Flatus copiosissimos diffringantur. Item si Acetum destillatum, aut Succus Citri superfundatur Coralliis, Ostreis, Lapillis Cancrorum, &c. Flatuum tantus strepitus, & bullarum proventus oritur, ut nisi detur porta, diffringatur. Sic etiam Farina omnis quocunque modo tractata, sive cocta, sive frixa, sive macerata non parit Flatus; si verò acorem contrahit, & fermentetur, sponte Flatus insignes eructat. Similiter ac Fructus horæi, eorumque Succi, in specie Mustum quocunque naturaliter modo, coquendo, destillando, &c. tractatum, nullum Gas, ut vocat HELMONTIUS, flatulentum eructat, si non fermentet; simul verò atque fermentare, & inde acidum ejus activum fieri incipit, Flatus copiosissimi & impetuosissimi erumpere solent, qui etiam, nisi detur spatium, fortissima dolia diffringunt: conf. HELMONTIUS *Tr. de Flatibus*, & KERGERUS *l. a.* Sic si accipiat quis Butyrum Antimonii, & affundat Spiritum Nitri, intensa fit effervescentia, & tantus Flatuum impetus, ut nisi vas sit apertum, coerceri nequeant. Unum adhuc urgebo: Poma matura quacunque ratione tractentur, nil Flatuum emittunt; quando autem calore fermentationem accipiunt, & fortiter agitantur, disrumpitur cortex propter Flatuum proventum, qui Pomis anteà non ineaisteb au t de novo per fermentationem generati fuut.

Equidem verum est, esse multa Alimenta, ex quibus præ reliquis generantur Flatus: uti sunt Raphani quicunque, Armoracia, Allium, Cepæ, Uvæ recentes, Poma cruda, Castaneæ, aliique Fructus horæi, Cerevisia novella & infæcata, Mustum, Caseus, & similia. Verùm hi gignuntur non in omni Stomacho? nam robustus hæc, utut maximè flatulenta, sine flatulentia digerit; sed tantùm in defectuoso, aut qui aliis simul cibis copiosiùs se nimis ingurgitavit, in hoc, ex Alimentis etiam optimis & non flatulentis, per vitiosam fermentationem copiosissimi exsuscitantur Flatus. Quod non insint Assumptis, patet ex eò; quod duo Homines, alter sanus, alter æger, v. g. Hypochondriacus, iisdem Alimentis utentes, prior nullos generet Flatus, posterior copiosissimos: non insunt ergo Alimentis, alias æqualiter generarentur. Ratio est diversitas Fermentorum in Stomacho, unde Hypochondriaci & Hystericæ ferè ex omnibus Alimentis eliciunt Flatus, quod alia non faciant subjecta, quia in illis abundat Acidum vitiosum. Certum interim est, Alimenta quædam in quibusdam magis esse apta, ut exinde facillimè elaborentur Flatus, quàm in aliis: e. g. præter jam dicta eadem Alimenta, quæ constant sale volatili acri interim in Stomacho sano nihil obesse possunt. Nempe talia flatulenta, sale volatili acri abondantia, incidunt & attenuant mucilaginem Stomachi, & postmodùm cum Acido stomachi concurrendo in sub-

subjecto ita viscido, ex iis generantur copiosissimæ bullæ, in quibus bullis salia tandem coëunt, & pedetentim resolvunt, & tandem Flatus fiunt.

Nisi ergò occasione talium Ingestorum nati sunt Flatus, de subjecto materiæ viscidæ, seu pituitosis humoribus confirmatur inspicio. Quòd verò adsit in talibus talis mucilago acida viscida, experientia testatur; quia in vomitu eructant copiosa crassa, viscida, tenacia, plùs minùs acida. Interim rarum est exemplum, quod habet RHODIUS *Centur.* 3. *Obs.* 32. de subitanea Ventriculi & Abdominis Inflatione ex esu Pinguium post usum Decocti Chinæ.

Quæritur: *Quomodò ex Acido fermentante in materia viscida generentur Flatus?* In Farina res nota est, quòd in ea sint duo salia, Acidum & Urinosum, ratione quorum talem vim habet germinativam: ex Farina aqua subacta fit pasta tenax insigniter viscosa, in qua, addito fermento, incipiunt resolvi salia, & emergit Acor: Acidum enim agit in Alcali, unde fermentando salia impedita impetuosiùs tumultuantur, donec viscositas resolvatur & imbibatur: Patet etiam in Musto, quod tractatum beneficio Ignis, & inspissatum, relinquit copiosum succum viscidum, cujus Acor, qui in omni Musto est, si agit in Alcali, adjuncta visciditas resolvitur in substantiam volatilem: vid. HELMONTIUS (P)

Patet ergò, quòd Flatus non insint in rebus, sed fiant per motum fermentativum ab Acido in materia viscida. Hæc etiam intelligenda sunt de Colica flatulenta.

PARS AFFECTA.

Pars primariò *affecta* est stomachus, tam cavum ejus ratione Flatuum, quàm necessariò orificium superius, cujus clausura connivet vel non, distendit vel non.

CAUSÆ.

Causa proxima distentionis stomachi sunt Flatus in stomacho, geniti ab acido fermentante in materia viscida. Quo etiam pertinet compressio: quemadmodùm enim Aër natura sua vim quandam elasticam seu expansivam possidet, ratione cujus ille compressus instar plumæ seu lanæ cujusdam semper se iterum explicare conatur, hincque Vapores vel alia corpora leviora sibi contigua propellit, & Ventum excitat; ita Venti in Microcosmi cavitatibus undulantes, si harum coarctatione comprimantur, aut per naturam suam expansivam, aut à calore viscerum magis agitati, vel novorum accessu superati, angustius hoc spatium evitare conando, unùsque eorum alterum agitando, Ventum Microcosmi seu Flatum producunt: quod exinde evidens fit, quòd circa Coli illam flexuram arctissimam (inque Coli inflammatione, teneris rigidisque ejus fibris cum cæteroquin idem Colon amplissimum in *Hypochondrio* sinistro spatium occupet, subsistat Flatuum copia, & impetus major inde observatur, atmosphæra scilicet illa Intestinorum compressa.

Remota sunt materia, vel Assumpta vel Retenta. Assumpta sunt omnia talia, quæ viscidiores generant succos, quæ ad Flatus disponunt. Quoad Retenta, constat, quòd Cruditas acida inducat Flatus, ut fit in Hypochondriacis, Scorbuticis, Cachecticis, quorum mala omnia oriuntur ex Cruditate acida, in quibus ordinariò generantur Flatus.

Porrò *de Flatu Naturali & Præternaturali*, item *de quadruplici Ructuum differentia*, dum alius est *Acidus*, ut in Hypochondriacis & Jejunis; alius *Nidorosus* nonnihil graveolens, ex Cruditate nidorosa; alius *Specificus*, seu is, qui simplicium assumptorum odorem & saporem simul refert, v. g. post esum Cæpaceorum, Armoraciæ, Raphani, Piscium r alius *Insipidus*, quando adsint Flatus sine certo ac determinato sapore. Conf. HELMONTIUS *Tr. de Flat.* Interdum, licet rariùs, adest etiam Roctus *Fœtidus*, pessimæ notæ, & admodùm horrendus. *Flatus Naturales* sunt, qui semper & in omnibus subjectis reperiuntur, imprimis in

Jejuno (quod patet in dissectis animalibus, ubi Jejunum reperitur totum Flatibus repletum) hunc in finem ordinati, ut conservent parietes Intestinorum distentos, ne invicem collabantur, & consequenter pori continuò in Intestinis maneant patuli. Hi gignuntur in nobis ex muco naturali Intestinorum acido, concurrente simul sale volatili oleoso seu Bile pingui, fiunt Flatus inde sulphurei fœtidi: quod exinde patet, quia sunt inflammabiles. Quare autem fœteant Flatus? ratio petenda ex artificiis Chymicis, ubi deprehendimus, subjecta sulphurea & pinguia si solvuntur ab alcalibus, & præcipitentur ab acidis, fœtorem dare insigniter nares ferientem: Sic si cum *Antimonio*, *Tartaro*, & *Nitro*, *Crocus Metallorum* vel *Regulus antimonii* paratur, scoriæ istæ Antimonii nil aliud sunt, quam sulphur Antimonii dissolutum ab alcali: quæ si solvuntur simplici Aqua, nullum spargunt odorem; si vero hæc solutio præcipitatur ab Acidis instillando Acetum destillatum, Spiritum Vitrioli, Nitri, &c. immensus emergit fœtor. Sic Flatus etiam in nobis fœtent, quatenus oriuntur unà cum concurrente Bile, cujus sal volatile & proprium oleum resolutum præcipitatur ab acido, & dat Flatus fœtidos. Et notissimum est, quò magis pinguia sunt salia, eò magis fœtent Flatus; quò minus pinguia salia, eò minus fœtent.

Præternaturales Flatus sunt, qui sub digestione prima, secunda, & tertia per materiam viscidam pinguem ab effectore Acido generantur.

DIACNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica* in Inflatione stomachi, notandum: (1.) Quando erumpunt Ructus, satis se prodit malum; quando verò hi ipsi, propter orificium stomachi sinistrum firmiùs clausum coërcentur in cavo Ventriculi, adsunt præcordiorum angustiæ: (2.) Deinde eadem præcordia sunt admodùm distenta (3.) Si eadem tangantur, renisus quidam ibidem percipitur: (4.) Ægri conqueruntur de difficili respiratione, propter distentum stomachum, & hinc impeditum Diaphragmatis motum, in primis dum supini incumbunt; & dolor interdum tantus est, ut æger nesciat, quo se vertat: interdum ita, ut animi deliquia immineant, quod in Hypochondriacis est frequens (5.) Subinde quoque percipiunt flatulentias quasdam in stomacho, quando se jactitant ex uno latere in alterum, ut describitur à FORESTO *l.* 18. *Obs.* 39. *in Schol.*

Gravitas & distentio talis quandoque non solùm circa ventrem ipsum percipitur, sed & totum pectus occupat; aliquando verò retro & inter collum & deorsum, ac ipsas vertebras irruit, sæpè autem utrumque latus subit; interdum verò tumorem circa os Ventriculi efficit, & tunc Ructus inanes fiunt, parum allevianres; & Flatuum, qui per alvum excerni consueverunt, eruptio inhibetur. Augetur malum, si ante perfectam restitutionem cibum largiùs accipiant: sic enim magis membra inflantur, & cum dolore distenduntur.

In genere Distensio stomachi interdum usque adeò est molesta ægro, ut nesciat quorsum se convertere debeat: interrogatus de passione, dicit: *es seyt hm allés zuengeforne*: imò hæ anxietates interdum eo usque procedunt, ut respirationes valdè difficiles reddantur. Si emittunt ructus, levantur; eructaturi, de insigni angustia præcordiorum conqueruntur.

Inflatio ergò est Intumescentia, orta à Flatibus, genitis ab Acido per Fermentationem in subjecto viscido.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Signa Prognostica*: nulli Flatus sunt boni, excipiantur Jejuni, licèt meliùs sit, si cessant; innuunt enim stomachum sub digestione plùs minùs defectuosum, unde ordinarium sunt Hypochondriacorum symptoma.

(P) *Si fingamus materiam quandam viscidam & glutinosam in aliquo cavo viscere conclusam, motum in suis particulis componentibus acquirere, ut quadam ex his tenuiores facta evolent, quadam rarefactionem adipiscantur, h. e. à se invicem aliquomodò discedentes materiam subtilem in amplioribus factis spatiolis abundantiorem excipiant; concipere facile poterimus Flatuum generationem, & Visceris illos continentis inflationem, etiam nullo concurrente Acido. Non secus ac vulgò videmus crassiusculos, & viscidos liquores, sola agitatione, h. e. aeris per minima permixtione, in Spumam flatulentam; sive bullularum aere repletarum congeriem, abire. Hinc patet, quòd ad Flatuum genesim mediocris humorum crassities cum motu intestino particularum requiratur: nam liquores, ex particulis summè tenuibus constantes, ob motum potiùs dissipantur, quàm in spumam abeunt; & contrà si nimium crassi sint, ad rarefactionem concipiendam minus erunt apti. Sic videmus Vini Spiritum ob summam tenuitatem, atque Oleum ob summam particularum crassitiem, haud facile in spumam converti, eamve citò amittere. Contrà Aqua, etsi pura spumam vel non concipiat, vel conceptam citò perdat; attamen cum Sapone commixta, ex levi agitatione in crassam diuque conservandam spumam abit: tanta enim est in illa visciditas, ut obtemperet quidem aeri, ejus particulis sese intermiscenti; potest tamen eidem apto obsistere, ne è formatis vesiculis exsiliat, neque evadat.*

Inflatio Ventriculi, quæ in convalescentibus fit; recidivam morbi prioris significat.

Ut autem per se parum in recessu habeant Inflatio stomachi, & Ructus; diutiùs tamen durantes, nec facilè corrigibiles, metum futuræ Tympanitidis, seu Hydropis sicci injiciunt.

Ructus, qui ejiciuntur fœtidi, pessimæ sunt notæ, & à GABELCHOVERO *in Cent. 2. Cur. 15. in annotationibus*, admodùm funesti declarantur; imò monet Medicos, ut sibi caveant à taliter eructuantibus, ne fœtore contagium malignum in pulmones inspirent.

Rarum est, quod BARTHOLINUS *in Actis Med. Hafniens. p. 199.* & RHODIUS *C. 2. Obs. 52.* observarunt, externa frictione corporis quocunque in loco Ructus continuos.

CURA.

Flatus cùm fiant per fermentationem vitiosam, ab acido præternaturali in subjecto viscido excitatam, in Cura

1. Attenuanda & expurganda materia viscida, crassa, & pituitosa in stomacho, & primis viis circa fauces hærens; hinc *Purgantia* optimè hic conveniunt, ut Pilulæ laxativæ cum Gummatibus,
2. Per Medicamenta *Aromatica salino-volatilia oleosa* discutiendi Flatus, ut faciliùs per guttur inferiusve erumpant: & simul acidum fermentativum temperandum vel corrigendum,
3. Flatuum impetus per *Nitrum & Nitrata*, flatulentias figentia, & fermentationis motum sistentia, penitus coërcendus & figendus,

Quoad I. Conveniunt medicamenta *Vomitoria*, citiùs & tutiùs evacuantia è stomacho fomitem morbosum, maximè Antimonialia; imprimis à RULANDO usurpatur Aqua Benedicta. Vomitoria si non commoda, Aloetica imprimis conveniunt, & Pilulæ ex iis paratæ, hinc & Pilulæ Mastichinæ, vel Aloëphanginæ, ad Ventriculum crebriùs eructantem usurpantur; quibus semper addatur Gummi Ammoniacum, Galbanum, succos viscidos resolventia & evacuantia: e. g. *ad Affectus Stomachi chronicos* & sæpè recidivantes, ex materia viscida acida oriundos, optimè conveniunt tales Pilulæ usuales:

℞. *Gumm. Ammoniaci in aceto sol.* ʒß.
Mastich. el. gr. xv.
Aloës succot. gr. ix.
Extr. Troch. Alhand. gr. iv.
Cum *Essent. Menth.* f. *Pilulæ* Num. 60.
D. S.
Pilulæ pro aliquot vicibus.

Dosis 12. vel 15. &c.

Alia Formula talium Pilularum *in affectibus Hypochondriacis, Hystericis, Scorbuticis*:

℞. *Gumm. Ammon. acet. solut.*
Vitriol. Martis Solar. an. ʒß.
Aloës luc. gr. xv.
Mastich.
Myrrh. an. ℈ß.
Extr. Troch. Alhand. gr. viij.
Cum s. q. *Essent.* vel *Olei destillat. Menthæ* f. *Pilulæ* No. 105.
D. S. ut *antea*
Vel

℞. *Mass. Pilul. de Ammon. Querc.* vel *Extr. Cathol.* ℈j.
Mercurii dulc. gr. xv.
Extr. Troch. Alhand. gr. ij.
Olei destillat. Cumini gutt. j. vel ij.
Cum *Ess. Zedoar.* f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ pro una vice.

Quidam etiam commendant Pulverem Sennæ laxativum, qui non est inelegans. Vel

℞. *Pulv. Jalapp.* gr. xij.
Scamm. sulphurat. gr. iij.
Nitri gr. vj.
Olei destillat. carminat. cujusd. gutt. j. vel iij.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis purgans pro una vice.

II. Subtracto fomite, in specie mirè conveniunt Simplicia *aromatica*, *Carminativa dicta*, i. e. Salia volatilia oleosa, acidum temperando & corrigendo, viscidumque incidendo, qualia sunt Radices Angelicæ, Gentianæ, Aristolochiæ rotundæ, Acori veri, Galangæ, Cortices Aurantiorum, Nux Moschata, Cardamomum, Caryophylli, Macis, Zingiber, Zedoaria, Cinnamomum, & ea his destillata Olea: è Salinis volatilibus oleosis simplicibus Carminantibus paratæ Misturæ: v. g.

℞. *Aqu. Foenicul.*
Menthæ an. ℥iß.
Carmin. cum Vino ℥j.
Spiritus Anisi,
Essent. Cortic. Aurant. an. ʒiij.
Olei destillat. Macis gutt. v.
Syr. Cort. Aurant. ʒvj.
M. f. *Potio* cochleatim haurienda,
D. S.
Potiuncula contra Inflationem.

FORESTUS *in suis Obs. l. 18. obs.* 39. in stomachi Inflatione cum dolore ejus intolerabili & distensione, idque ex esu ciborum flatulentorum nimio & multo, & potu musti, tale habet experimentum: Decoxit Flores Chamomillæ, tam vulgaris, quàm, quæ est nobilior, Romanæ, minutim incis. an. M. j. & adjecto pauco Semin. Anisi, Fœniculi & Carvi, in Cerevisia. Hoc Decoctum cùm bibisset, & copiosos Flatus per superiora & inferiora æger emisisset, ita feliciter curatus fuit. Speciatim Oleum Chamomillæ sapphirinum mirabile Carminans est: item ejus Aqua, Essentia, & omnia ea Chamomilla. Multi asserunt, quod Oleum Chamomillæ destillatum, colore cœruleo tingatur, quando destillatur per alembicum cupreum; sed non est: nam si in Balneo per alembicum destillatur, etiam fit cœruleum.

Porro semina quatuor Calida majora, ut Anisi, Cumini, Fœniculi, Carvi, & minora, quæ revera sunt solamen pauperum, uti HELMONTIUS dicit, eorumque in Vino paratum Decoctum, optimè prosunt; item Olea eorum destillata, vel cum his, & spiritu salis Ammoniaci vinoso, *methodo superiùs indicata*, fiat sal oleosum, quod in Flatibus omnibus egregium est: hinc spiritus Anisi, salis Ammoniaci anisatus pectoralis, item Semina Dauci, Baccæ Lauri, Juniperi, exque his parata quæcunque.

Post convenit Castoreum, quod est singulare remedium ad omnes affectus flatulentos, maximè muliebres & hypochondriacos, vel in substantia, vel ejus Extractum & Essentia, imprimis cum spiritu salis Ammoniaci vinoso facta, aliaque ex eo parata remedia; item ex Myrrha atque Theriaca: Cortices etiam Aurantiorum sunt nobile aromaticum ad acidum stomachi corrigendum, & Flatus discutiendos, item eorundem Essentia, & Oleum destillatum, Spiritus salis Ammoniaci cinnamomisatus, & in genere quæcumque Aromatica sale volatili oleoso largiter impregnata. Ratione Cinnamomi Species omnes Aromaticæ Officinales hic expetuntur: Vel

℞. *Semin. Coriandr.* ℥ß.
Anisi,
Foenicul. an. ʒij.
Zedoar.
Zingiber.
Galang.
Sal. Ammoniaci an. ʒj.
Specier. Diatrion. piper. ʒiß.
Elaeosacch. aromat. ʒij.
M. f. *Tragea grossa*. S.
Tragea Stomachica.

Ulteriùs ex Compositis sunt Aquæ stomachicæ usitatæ, tam simplices quam compositæ, Fœniculi & Menthæ, Aqua Carminativa *Dornerelli*, Aqua Cinnamomi cydoniata, Syrupus Corticum Aurantiorum; item Syrupus Baccarum Lauri vel Juniperi; de quibus vid. HORSTIUS *l. 4. Obs. 4. & l. 5. Obs. 2.* quin etiam spiritus Anisi: Essentia Chamomillæ Romanæ, Olea destillata *Seminum suprà memoratorum*, Carvi, Anisi, Corticum Aurantiorum, Cinnamomi; item Balsamus Sulphuris terebinthinatus & anisatus in contumacioribus Ructibus est optimus: omnibus his meritò præfertur *Spiritus Carminativus de tribus*, qui fit ex Tartaro & Nitro, pelliturque per Retortam adaptato Recipiente magno, cui spiritus Vini tartarisatus inest; postmodùm rectificatus fit spiritus elegantissimus odoris urinosi, potentissimus in quibuslibet Flatulentiis, distensione, aliisque stomachi affectibus, dolore & lipothymia, aut aliis symptomatibus, & in specie conducit Hypochondriacis.

Ex his variæ concinnari possunt Formulæ.

℞. *Aquæ Menthæ* ℥ij.
Carm. Dorner. ℥j.
Spiritus Theriac. camphor. ʒiij.
Carminativ. de trib. ʒiß.
Laud. opiati gr. iij.
Syr. Cortic. aurantior. ʒvj.
M. f. *Potio*, S.

Mix-

Digitized by Google

Mixtura Stomachica confortativa.
Detur in Paroxysmo, ubi nullus ardor aut æstus: Vel

℞. *Aquæ Menthæ* ℥ij.
Chamomill. Rom. ℥j.
Zedoar. ℥ß.
Carm. Dorner. an. ℥ß.
Spirit. Carminat. de trib. ʒiß.
Essent. Opii ℈j.
Syr. Cort. Aurant. ℥j.
M. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Aquæ Chamomill.* ℥ij.
Essent. Castor. tartaris. ʒiß.
Spiritus Sal. Ammon. anis. ʒj.
Syr. Cort. Aurant. ʒiij.
M. S. ut *supra*.

℞. *Elix. Propriet. sine acido* ʒiij.
Essent. Castorei ʒij.
Opii ʒj.
M. D. S.
Elixir corroborans Stomachum.
Dosis 40. guttulæ.

III. Tandem etiam *Spiritus Nitri* nobilissimum est Carminativum, imprimis dulcificatus & temperatus cum duplo Spiritus Vini digestus & cohobatus aliquoties pro *Spiritu Nitri dulci Anticolico D. Michaelis*, nobisque sic magis appropriatus redditus. Hic enim, utut sit acidus, præfertur tamen reliquis, figendo potenter erumpentes spiritus flatuosos, & impediendo fermentationis & effervescentiæ motum adeoque quascunque flatulentias cohibet: speciatim confert, si cum Flatibus conjunctus sit ardor, seu æstus, aut etiam superveniant vagæ phlogoses, quæ nunc citò iterum evanescunt, nunc citò advolant, & solent uriri ex Bile, cum Acido in Intestinis concurrente & vitiosè effervescente; quibus in casibus peculiaris est Spiritus Nitri. Experientia semper confirmatus sum in Adultis & Infantibus, quando cum Flatibus simul adscendunt sudores anxiosi, incalescit facies, & rubor venit, quòd tunc conveniat maximè Spiritus Nitri qui figit effervescentiam in primis viis. Melioratur adhuc, si pro dulcificatione ejus, loco Spiritus Vini simplicis, sumitur Spiritus appropriatus, v. g. Spiritus Anisi; Menthæ, Baccarum Juniperi, aut etiam Spiritus Vini aliquis aromaticus, seu *Spiritus Vini Carminativus* ex Vegetabilibus compositus, i. e. *Spiritus Vini Vegetabilibus aromaticis carminativis* affusus, digestus, & aliquoties cohobatus: cujus exemplum exhibet SYLVIUS *l.* 1. *Prax. c.* 9. §. 18. ubi de Ructibus, qui propter delectum Simplicium est elegans:

℞. *Rad. Angel.* ʒi.
Imperator.
Galang. an. ʒiß.
Fol. Rorismar.
Majoran.
Rut. hort.
Basilic.
Summit. Cent. min. an. M ß.
Bacc. Lauri ʒiij.
Semin. Angel.
Levist.
Anisi an. ℥ß.
Zingib.
Nuc. Moschat.
Macis an. ʒiß.
Cinnam. ʒvj
Caryophyll.
Cortic. Aurant. an. ʒi.
Concisis & contusis crassè, affunde.
Spiritus Vini Malvat. vel Hispan. ℥xl.
Digerantur per biduum in Balneo Mariæ, hinc ad siccitatem destillentur: quicquid ascenderit, magmati iterum affundatur, per biduum digerantur, mox tres quartæ partes denuò destillentur, & asservetur Spiritus destillatus pro usu.

Convenit & ejus *Mixtura Polychresta extemporanea contra Flatus & Ructus* & omnes Morbos flatulentos, sequens, quæ sit instar omnium:

℞. *Aquæ Fænic.*
Menthæ an. ℥ij.
Spirit. Vin. rectif. vel *Aqu. Vitæ Matth.* vel *Spiritus Carmin. Sylv.* ℥i.
Nitri gutt. xx.
Olei destillat. Macis gutt. vj.
Laud. opiati gr. iij.
Syrupi Menthæ ʒiß.
M. S.
Mixtura Stomachica confortativa cochleatim sumenda.
Dosis cochlear. ij.

Ad hujus imitationem præscribere soleo sequenti modo:

℞. *Aquæ Menth.* ℥ij.
Carmin. ʒvi.
Elix. Menth. ℥ß.
Spirit. Nitri dulc. gutt. xv.
M. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Aquæ Menth.* ℥ij.
Carmin. Dorner. ℥ij.
Spirit. Nitri dulc. ʒj. ad ʒiß.
Antimon. diaphor. ʒj.
Laud. opiati gr. iij.
Syr. Cinnam. ʒvi.
M. S.
Mixtura contra Inflationes.
Vel

℞. *Aqu. Chamomill. Roman.* ℥ij.
Fænicul. ℥j.
Spiritus Theriacal. campher. ʒj.
Vitrioli dulc. ℈ij. ad ʒj.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrup. Hyssopi ℥ß.
M. f. *Potio*, S.
Mixtura confortativa contra Inflationes.

Mixturæ hæ propinentur, ubi phlogoses & æstuationes urgent.

Item Spiritus Nitri theriacalis ad 20. vel 30 gutt. convenit.

Porrò Ambra in Ructu contumaci ceu singulare specificum commendatur à ZACUTO LUSITANO *l.* 2. *Prax. admir. Obs.* 7. cum Saccharo in forma Pulveris usurpata.

In *Ructibus fœtidis* Pilulæ Mastichinæ conveniunt imprimis.

Item ad *Ructus acidos diuturnos* præ cæteris conveniunt *grana Piperis*, vel *integra* vel *modicè confracta*, No. v. vel vj. mane jejunè deglutita: vid. RIVERIUS *Obs.* 37. *Morb. infrequent.* Item convenit Armuracia: Sicuti ad acidum destruendum in flatulentis affectibus alii laudare solent Talos Leporis pulverisatos, aut Talos suillos, Lapillos Cancrorum, Cornu Cervi præparatum, imprimis ustum; Ebur ustum, Corallia rubra præparata, Antimonium diaphoreticum &c. ut hæc terrea fixa eò promptiùs absorbeant acidum in Flatibus peccans. Unde ex his Aromaticis & Terreis possunt fieri Pulveres egregii: e. g.

℞. *Corn. Cerv. usti prap.* ʒiß.
Cryst. prap.
Ebor. usti prap. an. ʒß.
Salis Absinth.
Chamomill. an. ℈j.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis pro aliquot vicibus.
Dosis ℈j. ad ʒß. Vel

℞. *Aquæ Menthæ* ℥iij.
Cinnam. spirituos. ʒiij.
Lapill. Cancr. prap. ʒi.
Syr. Fænicul. ʒiij.
M. D. S.
Potiuncula pro aliquot vicibus.

Essentia Absinthii omni pastu in Cerevisia usurpetur, item Succus expressus, Vinum absinthites, quatenus corrigit causam materialem flatuum: ab omni pastu vespertino usurpatur Pulvis ex Coralliis, Osteocolla, & Osse Sepiæ ana, pulverisatis in Spiritu Vini Juniperino. Vel

℞. *Ebor. usti*,
Corall. rub. prap. an. ʒß.
Spec. Diatrion-piper. ℥i.
Extract. Zedoar.
Cort. Aurant. an. ℈ß.
Cum s. q. *Sacchari in Aqua Fæniculi solut.* f. *Rotula*, irrorandæ cum
Olei destillat. Macis aut *Fænic.* gutt. iij.
M. D. S.
Rutulæ Stomachales confortativæ contra Inflationes.

Ubi nimia & contumacissima mucilago Flatuum & Ructuum causa, optimus est *Spiritus Asthmaticus*, vel solus, vel mistus cum duplo *Elixir Stomachalis D. Michaelis*, dosis gutt. xx. vel xxx. Est egregium remedium.

IV. *Externè* Olea, tam destillata quàm decocta aut infu-

sa, Carminantia suprà citata commodè possunt illiniri, fovendo desuper locum, latere calefacto. Reliquis præfertur Oleum destillatum sapphirinum Chamomillæ, Seminum Carminativorum.

Vel

♃. *Ol. expr. Nuc. MoscH.* ʒiß.
destillat. Bacc. Juniper. ʒi.
Macis ℈ß.
M. S.
Balsamus Stomachalis.

Vel

♃. *Ol. Chamom.* ℥ß.
expr. Nucis. ʒij.
destillat. Cort. Aur.
Fœnic.
Mentha,
Zedoar. an. ℈ß. ad ℈j.
M. pro Linimento, S.
Linimentum Stomachale.

Aut *Fotus humidus* externè applicandus, qualem dedi *in Collegio Formular. pro torminibus colicis.* Vel

♃. *Spiritus Anisi* ℥ij.
Vini camphor. crocat. ℥ß.
Theriac. ʒiß.
M. S.
Epithema contra Inflationes.

Applicetur cum panno coccineo imponendo desuper laterem calefactum.

Item applicetur Emplastrum de Baccis Lauri, malaxatum cum Oleo Chamomillæ, Absinthii, Mentæ, vel Juniperi.

Vel

♃. *Tacamahac.* p. iij.
Balsam. Peruv. p. j.
Liquefacta misc. cum *Theriaca* in *Emplastrum.*

Item Spiritus Vini *infusione Aromaticorum*, extrinsecè applicatus calidè convenit.

Clysmata Carminantia etiam commodè simul injici possunt, qualia præscribi solent in Cardialgia, Colica flatulenta, &c. Clysmata etiam ex Urina humana, imprimis Pueri, vel sola, vel cum Carminantibus cocta: e. g.

♃. *Rad. Angel.* ℥j.
Sem. Anisi,
Fœnicul. an. ʒij.
Ferment. pistor. ʒß.
Coque in *Urina Pueri*;
♃. *Colatur.* ℥vj. adde
Mell. despum. ℥j.
Ol. destillat. Carvi ℈j.
Misce pro Clystere in Tympanitide. Vel
♃. *Spec. Carmin.* M. j.
Rad. Levist. ʒvj.
Sem. Anisi ʒiij.
Coque in f. q. *Urina hum.*
♃. *Colatur.* ℥vj. ad ℥viij.
adde
Elect. de Bacc. Lauri ʒvj.
Mell. Mercurial. ℥j.
Sal Ciner. clavell. vel *Nitri antimoniati* ʒß.
M. f. Enema.

S E C T I O VI.

DE ASSUMPTORUM IN STOMACHO RETENTIONIS LÆSIONE.

C A P U T I.

De Vomitu & Nausea.

NOtum est, quòd omnia Alimenta; quæ per os ingeruntur, trasmittantur ad Stomachum, ut ibidem retineantur, digerantur, & in salsum tertium transmutentur, tandem digesta naturaliter per Pylorum, seu inferius Stomachi orificium transire debeant: Si autem fiat, ut hujusmodi ingesta rejiciantur denuò per os sursum ex Stomacho, est motus præternaturalis. In eum namque finem est constructum Œsophagi iter, ut Alimenta assumpta deriventur in Ventriculum: quando verò varia humida, Sanguis, Pus, Acida, Biliosa, &c. subinde per superius ejus orificium & connexum Œsophagum ejiciuntur, vocatur *Vomitus*, quem ordinariò *Nausea* præcedere solet. Jam quod attinet Vomitum; *Vomitus* revera nil aliud est, quam convulsio Pylori, qui nervosus & fibrosus est, & hinc systole totius Ventriculi, per irritationem imprimis orificii superioris gravem & nimiam; Dum enim, ut omnium optimè HELMONTIUS expressit *Tract. Pyl. Rect.* §. 2. 6. 21. Pylorus irritatus fortiter se contrahit, & constringit, fit, ut continuato fibrarum tractu, subitò sequatur motus totius Ventriculi peristalticus inversus, qui à Pyloro progreditur usque ad Stomachum, & in orificio sinistro terminatur: idque propter fibras nerveas, tam circulares quàm transversas, Stomachi tunicam mediam intertexentes, & in specie ab orificio sinistro ad dextrum protensas, similiter constrictas: hanc Pylori & totius Stomachi convulsionem ad orificium sinistrum usque sequitur similis Gulæ convulsio, indeque omnium contentorum ex Stomacho in Gulam, & sic per consequens ex Gula in os protrusio. Est enim Pylorus, uti rectè inquit HELMONTIUS, Rector & Præses retentionis & transmissionis Alimentorum in Stomacho, & omnium in Stomacho reperibilium & excretorum, unde in Pyloro subest ista pars, quæ in Vomitu affligitur, dum sui apertura naturali transmittit inferiora versùs Ventriculi contenta, & sui contractura præternaturali superiora versùs regurgitare facit eadem ipsa contenta. Verà esse ea, quæ modò dixi, confirmat ocularis experientia: Conferatur, quoad vomendi modum, OLAUS RUDBECK, *Professor Suecus*, Anatomicus insignis, *in suis Observationibus Anatomicis*, HEMSTERHUSII *Messi aurea annexis in* 8: Hic *in Observat.* 20. *p.* 309. ita inquit: *Canis vivus dissectus Vomitionis actum palam facit: primò Pylorus se contrahebat, mox systole totius Ventriculi ab orificio inferiori ad superius sequebatur, ac tandem Œsophagi materiam effundentis.* Confer. simul de modo KERKRINGIUS *Spicil. Anatomico Obs.* 1. de Vomitu lethali à nummo deglutito & intra circulum Pylori hærente, ac VILLIS *in Pharmac. Rationali Part.* 1. *sect.* 2. *c.* 1. §. 83. ubi, quo modo fiat vomitus? explicat; item quæ habet HELMONTIUS *allegatus*, quando ait: *Si aperto Pyloro Vomitus contingeret, in duodenum maxima evomendorum pars descideret* unde hujus Pylori primarium est peccatum in iis, qui Lienteria corripiuntur.

Nausea præcedit Vomitum; quæ *Nausea* vulgò dicitur laxatio nimia orificii superioris; quod tamen omninò falsum est: quin potiùs nihil aliud est, quàm inane vomendi desiderium, & consistit in nimia orificii superioris vel sinistri Ventriculi clausura, & firmiore constrictione, propter irritationem ejus loci à re molesta factam; quod innuere videtur RIVERIUS, quando in *Praxi l.* 9. *c.* 7. orificii dicti robur accusat: sicut fortior constrictio Pylori dat Vomitum. Nam quod in Nausea adsit talis constrictio & angustatio orificii Stomachi superioris, patet ex eo, quod Nausea reverà sit species fastidii; quo aliquid abhorremus, & differt à Vomitu secundùm magis & minùs (Q). Quando enim vel integer Stomachus, vel speciatim orificium ejus superius seu si-

(Q) *Si Nausea & Vomitus differunt secundum magis & minus, pars affecta in utroque morbo vel erit idem Orificium Ventriculi sinistrum, vel idem Orificium dextrum. Si ergò leviter Stomachus irritatus fuerit, fiet Nausea si fortiter, Vomitus. Quamquam autem non negem ex stomachi contractione impedimentum fieri cibis in Ventriculum descendentibus: atque insuper ex Pyloro constricto alimenta in Ventriculo contenta per superiora rejico debere; minime tamen priorem affectum, Nauseam, aut posteriorem Vomitum appellarem, sed illum impeditum Ciborum in Ventriculum descensum, hunc rejectionem eorum, quæ transitum per intestina inve-*

Digitized by Google

sinistrum à re molesta vellicatur, & hoc exinde nonnihil convellitur, fit Nausea; unde in omni fastidio, & in specie in Nausea, tam difficulter deglutimus, dum boli deglutiti in gula circa orificium superius Ventriculi hærere videntur, & ulteriùs propter Nauseam & Ventriculi constrictionem inferiora versùs descendere non possunt. Deinde, quando comedimus nauseantes aliquid, tunc sanè post deglutitionem rei molestæ sequitur ructus, non vero antè; quia scilicet antea stomachus erat clausus, qui per intrusionem deglutiti aperitur, & sic sequitur ructus. Qui nauseant ex Vino, post Nauseam ructant cum molestia & difficultate: hinc est, quod quando audimus res horridas, vel quando olfacimus res ingratas, hoc ipso nauseamus, dum totus stomachus ex contrarietate, & bina ejus orificia se quasi contrahunt. Claudit se orificium superius ex quodam horrore objecti molesti, quod fastidit; unde si nauseantibus res ingrata detrudatur, hoc ipsum sæpiùs, antequam stomachum intrat, per superiora rejicitur, ex pertinaci scilicet stomachi clausura. Est igitur Nausea Stomachi quædam constrictio respuentis rem ingratam: sicut si continuetur irritatio à re molesta istius loci, ita ut fibræ exinde usque ad Pylorum protensæ exinde convellantur, adeòque fortior Pylori, & consequenter totius stomachi, superveniat strictura, & convulsivus spasmus, Nauseam sequitur Vomitus: vid. HELMONTIUS *in Tr. Pylor. Rector.* Orificium enim inferius superiori magis est robustum, unde & fortius, superius verò magis sensibile; unde illud in Vomitu necessariò vi convellitur, superius autem se aperire, & pressuræ Pylori cedere debet.

Cùm ergò constet, Vomitum esse constrictionem convulsivam, patet, illum referendum esse inter actus non voluntarios, adeò ut rarus sit Vomitus voluntarius: quale exemplum BARTHOLINUS *C. 5. Histor. anat.* 39. observavit. In his certè voluntariè vomentibus videtur adesse similis stomachi structura, atque est in Hominibus ruminantibus: qualia exempla etiam videre potestis in AQUAPENDENTE, & in HORSTII *Obs. l. 4. Obs.* 9. & citato BARTHOLINO *C. 5. Histor.* 26. in Monacho ruminante, cui duo cornua quasi procreverunt. Nempe in his ruminantibus observatus fuit stomachus solito fibrosior & carnosior, quasi vestimento musculoso esset indutus, ratione cujus, tanquam per musculos, voluntariè movetur stomachus, & fit regurgitatio ciborum in os pro ruminatione, aut voluntariò rejiciuntur penitus per Vomitum. Musculi enim, uti notum, *sunt* instrumentum motus.

PARS AFFECTA.

Subjectum Nauseæ & Vomitus, seu *Pars affecta*, est Ventriculus, & quidem ratione orificii sinistri in Nausea; ratione Pylori autem in Vomitu.

CAUSÆ.

Quod attinet Causas Vomitus & Nauseæ: *Causa proxima* est, quicquid vehementer irritare, h. e. difficili molestiæ sensu afficere potest orificium stomachi superius & inferius; hinc enim fit, ut, irritatis fibris nerveis, copiosiùs eò deriventur spiritus animales, à quibus impetuosiùs irruentibus, convulsivus Stomachi excitatur motus. Irritatio autem est præternaturalis molestia, ac violenta sensatio: sensatio est violenta impressio, ab objecto facta in parte sensibili; quæ impressio in partibus externis vocatur *dolor*, in internis vocatur *irritatio*. Si ergò adest irritatio superioris orificii, fit Nausea: sin inferioris, fit Vomitus.

Quæritur: *Si in Nausea orificium superius sit strictum, quomodò fiat Vomitus? quomodò strictura?* Resp. Testatur id structura anatomica Ventriculi, quòd Pylorus longè robustior & nervosior sit, quàm superius orificium; inferius enim in motu, superius verò in sensu præpollet. Licèt stringantur æqualiter & in Nausea & in Vomitu, validior tamen est clausura Pylori, unde sequitur motus stomachi peristalticus inversus, & superior strictura debilis cedere debet. N.B.

Causa remota est omne id, quod quacunque ratione molestiæ insignioris sensu stomachum afficere potest.

DIFFERENTIÆ.

Ratione hujus observandæ sunt Differentiæ Vomitus, quando Vomitus est vel *Naturalis*, vel *Artificialis*. *Artificialis* elicitur arte, vel mechanica, dum intruditur digitus in os, vel pharmaceutica, scilicet per remedia vomitoria stomacho ingrata.

Naturalis Vomitus est vel Spontaneus, vel non Spontaneus. *Ille* est, quem instituit Natura, irritata à quadam materia vitiosa & Stomacho molesta; estque iste, qui vulgò oriri dicitur ab errore externo, nempe ab Assumptis, v. g. Alimentis pinguioribus, vel Ingurgitato nimio Potu: *Hic*, seu *non Spontaneus* verò est vel *Morbidus*, seu etiam præternaturalis, quando ea vomuntur, quæ vomi non debebant, v. g. sanguis; & oritur vi morbi affligentis stomachum. Hic iterum est vel *Symptomaticus*, qui occasione alterius morbi, certo modo per consensum stomachum afficientis, evenit, ut in paroxysmis febrium intermittentium; vel denique est *Criticus*, qui evenit in statu morbi, beneficio Naturæ solventis & emittentis materiam morbificam coctam, & se ipsam cum salute ægri exonerantis. *Symptomaticus* est vel per essentiam primario affecto stomacho, vel per consensum secundariò eodem laborante. *Si per essentiam*, seu primario stomachus laborat, causa irritans, i. e. humores seu excrementa acria, vel in eo generantur, vel aliunde eò deferuntur; in specie vel ex copiosis Arteriis stomachum ubique cingentibus; vel ex Intestinis, in specie Duodeno, per vitiosam regurgitationem Succi biliosi & pancreatici in Ventriculum. Formale Vomitus est in motu. *Vomitus per consensum* fit, si ob connexionem nerveam cum alia parte affecta sequitur Vomitus: e. g. ex plaga capitis. *Vomitus* ratione materiæ excretæ alius est *Alimentorum*, alius *Medicamentorum*, alius *Purulentus*, aliusque *Sanguineus*. Ulteriùs *Vomitus* ratione efficientis remoti est vel *Voluntarius*, vel *Coactus*? de *Voluntario* supra dixi; *Coactus* seu non Voluntarius est ordinarius, scilicet si quis vomit coacta voluntate.

Per essentiam fit Vomitus propter causam irritantem in stomacho existentem, quæ sunt vel *Contenta liquida*, vel *ipse Ventriculus* affectus, v. g. inflammatus, vulneratus, aut exulceratus, aut excoriatus, adeòque facilè irritabilis. Prior causa infert Vomitus leviores, facilèque curabiles: Posterior verò contumaciores, interdum lethales. Imprimis Vomitus admodùm diuturni, & continui, aut qui nullis cedere volunt remediis, sæpiùs vitium vel Pylori, vel partis solidæ adhærentis præsupponunt, ita ut hic sit vel omninò occlusus, vel scirrhosus, vel tumore alio affectus, cujus non pauca hinc inde prostant exempla. Sic SALMUTH *C. 1. Histor.* 20. dicit quòd Scirrhus Pylori interdum eveniat Hypochondriacis, qui Vomitus continuos ciborum inducat: item BARTHOLINUS *C. 4. Hist.* 47. ex Pyloro callo obducto, Vomitus continuos observat: RHODIUS *Cent. 2. Observatione* 63. habet Vomitum perpetuum à *Steatomate*, utrique scilicet orificio adnato. Vomitum ex Ulcere vidit HILDANUS *C. 5. Observ.* 36. ex Fistula SCHNEIDERUS *de Catarrhis*, speciatim p. 439. & ex Gangræna BALLONIUS *Lib. 1 Consil.* 43. Sicut in morbis malignis post Vomitus continuos & contumaces, atque insequentem mortem, observatum fuit, quòd eschara quasi & incipiens Gangræna in eorum stomacho reperta fuerit. Pertinent huc *Vomitus Scorbuticorum*, sæpiùs contumacissimi propter Sal acre scorbuticum, vel cum Saliva, vel per Arterias, vel quacumque ratione ad stomachum delatum, eundem pertinaciùs vellicans.

Hæc & similes Causæ imprimis inducunt Vomitum per essentiam.

Quod attinet *Contenta liquida* Vomitus inferentia: sunt vel assumpta, vel retenta, vel transmutata, vel transmissa erro-

---

invenire non possunt. Nausea enim, ut consideranti patet, non consistit propriè in impedito Ciborum in Ventriculum descensu; nam potest ex Œsophagi angustia descensus hic impediri absque Nausea, & possunt etiam in Ventriculum ejus qui Nausea affectus est cibi descendere: sed propriè consistit in molesto quodam sensu, & fastidio, quod Ciborum sapor, & nonnunquam conspectus, vel sola idea, in nobis excitat. Id autem accidere fortassè poterit à mala constitutione fibrillarum nervosarum, ex quibus Ventriculus & præcipuè Stomachi orificium constat: quamobrem ex incongruo ciborum cum illis contactu, vel ex sola idea incongrui illius contactus, molesta sensatio excitatur, quæ Nausea dicitur. Quo contactu supposito, explicari facile poterit, quomodò certorum quorundam ciborum esse possit Nausea, non omnium: congruus enim vel incongruus contactus esse poterit cum certis potiùs cibis; minimè verò cum omnibus. Quod quidem minime juxta Auctoris hypothesim, de coarctatione alterutrius Orificii, explicari commodè potest. Si hæc quæ de Nausea monuimus vera sint, aptari facilè possunt Vomitui; si nempe putemus Stomachi irritationem majorem in Vomitu fieri, quàm in Nausea: idque confirmat Vomitus arte, h. e. digitis vel penna fauces irritante paratus: qui sanè fit absque ulla Pylori constrictione. Conferantur huc quæ adnotavimus tom. 5. Colleg. Therap. sect. 5. cap. 2. membr. 3. art. 5. col. 640. lit. E. & F.

errore quodam ex Intestinis. *Ad Transmissa* pertinet Vomitus in principio Paroxysmorum Febrium intermittentium, dum nempe Succi ex Pancreate & Felle in Intestinum Duodenum effusi, violenter effervescendo Pylorum irritant vicinum, aut etiam in ipsum Stomachum regurgitant, & ita Vomitum inferunt: item si Bilis per insertionem ductus Choledochi vitiosam, item Sanguis congrumatus, Pus, (aut extra vasa Ventriculo propria effusa, aut cum aliis humoribus ex viciniis membris, imò toto corpore, huc derivata,) huc deferantur: quo etiam Fæces alvi spectant, in Iliaca passione interdum Vomitu rejectæ, & Clysteres & Suppositoria Vomitu rejecta. Mirabilia interdum excreta ex stomacho per Vomitum sunt rejecta, inter quæ est Rete illud artificio quasi humano contextum, de quo vid. KERKRINGIUS *in Spicil. anatom. Observ.* 6. Observatus etiam fuit Vomitus Butyraceus, licèt æger Butyrum non comederit; Sericeus, Cochlearum, Bufonum, Lacertarum: vid. BARTHOLINUS *C.* 5. *Histor.* 94. & SCHENKIUS *Obs.* & M. A. N. C. *ann.* 3. Notum est, quòd *Assumpta*, sive quantitate nimia ingesta, ut commessationibus & crapulis dediti experiuntur, sive qualitate quacunque vitiosa, acria & rancida, pinguia, laxantia Gulam & Pylorum, Ventriculo aliàs inimica & molesta, & præprimis, quæ vel individuali fastidio abhorremus, vel Antimonialia, Mercurialia, aut similia acria, irritando stomachi tunicam nerveam, scilicet Vomitoria & Venena, vel quæ in eodem facilè corrumpuntur, quod Gulonibus, item Infantibus lactentibus frequens malum, Vomitum, inferant; sicuti videmus tantillum odoris antimonialis (ita rectè com HELMONTIO vocatur) quod imprægnat Vinum infusionis Antimonii, citra corporalem ejus motum, stupendos non rarò inducere Vomitus. Ita ab Arsenico Vomitum lethalem SALMUTH *C.* 1. *Obs.* 10. ab Helleboro albo BONETUS *Sepulchret. l.* 3. *sect.* 8. *obs.* 6. ab assumpta Gilla *Theophrasti* HEINRICUS *ab* HEER *Obs. oppidò rar. Obs.* 26. ex abusu Infusi Agarici & foliorum Sennæ LIBAVIUS *in Cist. Med.* HORNUNGII *Epist.* 76. & à Croco metallorum, HILDANUS *Cent.* 4. *Obs.* 51. *atque* 79. annotarunt. Furore enim Archei stimulati contractis fibris conatur Ventriculus ejicere contenta. Faciunt huc etiam Pinguia, sut crebriùs aut etiam copiosiùs assumpta; idque duplici ex ratione: Pinguia enim ceu difficillimè digestibilia, reluctando fermento acido-salino, non leves inferunt molestias & gravant stomachum: præterea orificium superius laxant; unde, dum ex irritatione horum supervenit Pylori constrictio ex laxitate stomachi, facilè supervenit Vomitur post Pinguia. Huc pertinent decem Uvæ ultra tres menses succi plenæ rejectæ, quarum mentionem facit KERKRINGIUS *loco allegato*; & Piscis eadem ratione excretus, qualem BORELLUS *Cent.* 1. *Obs.* 9. vidit: item suo modo Vomitus Sebaceus in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 253.

Retenta sunt v. g. recrementa post digestionem primam in stomacho: *Transmutata* sunt Cruditates variæ, nidorosæ, & acidæ: Quo etiam pertinent Vermes, Nauseam & Vomitum excitantes, de quibur RIVERIUS *Cent.* 1. *Obs.* 28. & BARTHOLINUS *Cent.* 1. *Histor.* 47. & *C.* 3. *Hist.* 14. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 258. & MOEBIUS *Instit. Med. lib.* 2. *P.* 2. *c.* 5. *p.* 183.

Vomitus per consensum seu secundarius est ferè frequentissimus, & fit, si causa conjuncta sit extra Ventriculum, motusque hi ab extraneo quodam ipsi imprimantur. Partes Ventriculum in consensum trahentes duplicis generis sunt: ita ut vel ratione continuitatis, quæ partibus cum Ventriculo intercedit, Œsophagi scilicet, Diaphragmati & Intestinis, vel ratione istarum partium, cum quibus stomacho, intervenientibus Nervis, est connexus; Nervorum enim affectio est sentire & consentire. Sic Œsophagi pars superior, si digito tantùm, vel quocunque modo irritetur, si non statim Vomitum, vomendi tamen conatum, excitat: Diaphragmatis concussio Tussim, illiusque validior concussio, Vomitum pedissequum habens, confirmat: cujus phænomeni ratio, præter viscerum omnium Abdominis, hinc Ventriculi, propter vehementiorem compressionem, partium est continuitas, quam cum Ventriculi orificio superiore Diaphragmatis fibræ celebrant; licèt communionem Nervorum, quæ partes has duas intercedit, aliquid huc conferre, non adeò improbabile sit. Intestinorum tandem affectus eo modo accusandi sunt, quatenus iisdem illorum motus peristalticus vel in totum, vel ex parte invertitur, eoque ad Ventriculum continuato, hic exagitatur, & concutitur: hinc notoriè sequitur Vomitus in Dysenteria, Passione Colica, Iliaca, & Vermibus, propter consensum tunicarum interiorum, Ventriculo & Intestinis continuatum. Sic interdum Dolorem Colicum excipit Vomitus propter contiguitatem stomachi, nam etiam consensus superficialis cum stomacho talem Vomitum facit. Curavi nuper Hypochondriacum gravi dolore Coli superiori hyeme in Hypochondrio sinistro affectum, qui continuos vel Vomitus, vel inanes vomendi conatus patiebatur; cùm enim dolor fuerit in sinistro latere, in quo Splen insons utplurimùm reperitur, facilè patet, quòd fuerit per consensum, quem etiam postmodùm curavi. Quæ per communes sibi Nervos movent Vomitus, sunt præsertim Caput, Renes, Hepar, atque Lien: Sic in Nephritide, seu Renibus calculo affectis, ordinariò supervenit Vomitus, quia Renes ex eodem plexu Mesenterii hauriunt Nervos, ex quibus nonnulli ad stomachum derivantur: pariter ac Abdominis reliqua viscera Vomitus sympatheticos excitant, qui à solis illorum spasmis deduci debent, quoniam Nervos à plexibus Mesenterii communes cum Ventriculo possident: item in Passionibus Mulierum Hystericis crebriùs oriuntur Vomitus, & quidem interdum salubres; nam in his partes membranosæ insigniter convelluntur: item in Contusionibus Cranii, aliisve similibus Vulneribus Capitis, sæpissimè superveniunt biliosi Vomitus, propter Membranas Cerebri, stomacho & reliquis partibus, præsertim internis, plùs minùs communes; aut genus nervosum ad inordinatum motum concitatum, quod colligitur à tremore, convulsionibus & deliriis, eundem Vomitum concitantibus. Hinc HIPPOCRATI tales Vomitus *Coac. Pran. sect.* 3. §. 384, periculosissimi, ob causam, scilicet genus nervosum admodùm irritatum, veniunt. In specie Mulieres patiuntur Vomitus insignes, non tamen per essentiam, propter suppressionem Menstruorum, sed etiam per consensum quando nempe virorum sunt cupidæ, ob Spiritus animales affectos, & inde Succum fermentativum Stomachi alteratum: vid. HILDANUS *C.* 4. *Obs.* 32. ubi rectè dicit, quòd sæpè Vomitus diuturnus & pertinax affligat Viduas, Moniales, & Virgines adultas, defectu Veneris, & vitio liquoris genitalis in iisdem retenti: item THEODATUS *in Valetudin. p.* 172. recenset Vomitus contumaces, eosque periodicos sive certo tempore affligentes, ex retento in Muliere Semine post remissionem coitus: ita HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 137. *Edit. in* 12. habet exemplum Vomitus post quamcunque cibationem, oborti ob Mensium suppressionem, accedente simul quadam pectoris constrictione. Quo etiam referendi *Vomitus spontanei salutares*, qui periodicè infestant nonnullos, idque ferè ex viscerum Abdominis, Ventriculo plùs minùs vicinorum vel connexorum, vitio: tale exemplum refert SCHENKIUS *lib.* 3. *Obs.* 1. dum quidam singulis mensibus per biduum, Bilem utramque, cum Pituita conjunctam vomere solitus, vitam ad multos annos produxit. Hi omnes Vomitus Spiritus animales variè affectos pro causa agnoscunt, ut superiùs dixi: Imprimis ii hoc malo vexantur, qui vitio nonnullo Splenis sunt affecti, ut videre est apud FORESTUM *in lib.* 18. *Obs.* 17. de quodam, qui circa Lienem subinde dolebat, idque per certa intervalla, unde certis ferè periodis humorem Melancholicum (uti loqui amat FORESTUS) sæpè etiam omninò atrum, evomuit: Sic BORELLUS *in C.* 3. *Obs.* 93. *p.* 270. *&* 279. insigniter commendat utilitatem Vomitus menstrui: & apud PANAROLLUM *in Pent.* 1. *Obs.* 22. habetur Vomitus matutinus ordinarius, à multis admodùm symptomatibus præservans; item Vomitus septennis salutaris in Puella ob Mensium suppressionem. In Gravidis primis & ultimis mensibus Vomitus obvius est: Sicut LOTICHIUS *Obs. p.* 442. refert, quòd signum Conceptionis in Viragine extiterit: ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Prax. Obs.* 13. de quodam, qui singulis mensibus, duobus diebus, quatuordecim vel quindecim libras per Vomitum excernebat humoris nigerrimi, & pici liquidæ similis, qui exinde omninò salvus ad annum 80. produxit vitam; & *Obs. sequenti* refert, quendam tribus quibusvis mensibus atrabilario Vomitu periodico laborantem, usu Chalybis curatum, apertis Hæmorrhoidibus, per quas evacuabatur sanguis; & *lib.* 3. *Prax. admir. Obs.* 115. recenset perniciosissimum Vomitum menstruum seu singulis mensibus, materiæ, massæ globiformis instar, concretæ. Facit huc Vomitus studiò prolectus in Hypochondriacis, si scilicet singulis mensibus: aut sex hebdomadibus, semel largiùs mero se ingurgitant, & hinc Vomitum artificialem non citra sanitatis commodum instituunt. Elegans quoque & admodùm ridiculum est exemplum PLATERI *in Observ. p.* 655. de frequenti Vomitu, post amputatum caput secuto: Simile inter rara referendum est exemplum BARTHOLINI *C.* 4. *Histor.* 44. de Vomitu contagioso in Familia quadam, qui malignitatis fuit suspectus, & similiter alios per contagium affecit. Pertinet huc Vomitus continuus lethalis ex cor-

ex corruptione & sphacelo Pancreatis, quod cùm substratum sit Ventriculo, sphacelosum factum, illum facilè irritare potuit: vid. BARBETTE *in sua Praxi l. 4. c. 2.* Item Vomitus contumax lethalis ob Pancreas lapidosum vel scirrhosum factum, recensetur a PANAROLLO *Pentec. 1. Obs. 44.* Inter Vomitus causas est & *depressio cartilaginis mucronata*, quam BARBETTE *Anat. Pract. l. 4. c. 4.* & DECKERS *in Praxin ejus p. 156.* annotarunt.

Inter ea, quæ vomuntur, etiam est Pus, & sanguis purulentus & cruentus.

Spleneticis valdè familiares sunt Vomitus quicunque continui, tam cruenti, quàm non-cruenti. *Vomitus Splenetici non-cruenti* subinde periodicè nonnullos affligunt, præcedente non rarò dolore tensivo circa regionem Splenis, idque cum talium ægrorum euphoria: vid. FORESTUS *l. 18. Obs. 37.* item BORELLUS *Centur. 3. Obs. 93.* & in *Append. dicta Centur. pag. 279.*

Vomitus Puris fit ex variis locis, Pure vel in ipso Ventriculo ex hujus Abscessu, ratione ductus continui, v. g. Œsophagi & Intestinorum, vel ex aliis partibus per metastasin translato ad Stomachum: quod testantur observationes, Abscessus Hepatis, pancreatis, Lienis, Mesenterii, &c. fuisse evacuatos per Vomitum, quatenus ratione Arteriæ Cœliacæ & Venæ Portæ communicant: sicut ab Abscessu Hepatis Vomitu rejectum Pus BONETUS *in Sepulchr. l. 4. Obs. 40.* testatur: de quibus *infrà plura*, ubi *de Inflammationibus*.

De Vomitu Sanguinis tractabo *infrà peculiari Capite*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: de illis vix opus est, ut multa dicam, cùm satis manifesta sint: Imminente enim Vomitu patiuntur ægri aliquam molestiam circa præcordia, & monstrant regionem Cordis: huic supervenit Vertigo, cum qua Salivæ copiosus fluxus evenit, tremor labii inferioris, tandem violentus conatus Stomachi, quo rejiciuntur omnia in Stomacho.

Causæ autem quia variant, determinantur hoc modo: Differentia nempe Vomitus per essentiam & per consensum probè attendenda est, quia in hac versatur cardo totius Curæ, & artificiali conjectura hic opus est.

Nempe Vomitum esse *per consensum* hariolamur, si partes quædam suo modo consentiunt cum Stomacho, vel ob vicinitatem texturæ cum Nervis affectæ, ita ut vel doleat vel passa læsionem plùs minus sensilem, subitò superveniat Vomitus Stomacho anteà robusto.

Sæpè affectus hi per consensum, ratione originis sunt adeò occulti, uti nonnisi artificiali signorum syndrome præcognoscantur, donec manifesti fiant: v. g. interdum Calculus & Colica faciunt Vomitus, ubi Calculus non statim sentitur: attentus ergò in hoc sit Medicus.

In specie Vomitus *per essentiam* cognoscitur, si post repetitos Vomitus, & Stomacho exinanito, sæpè supersit inanis vomendi conatus, illius gravitas, tensio & inflatio, cibi fastidium, ructus acidi vel nidorosi, similiaque signa observantur: Et quidem, si Tumor vel Ulcus subsit, nullis remediis mitigari potest excretio, imò Pus in posteriore caso simul excernitur: Sin verò Vulnus, ex loco aliisque illius circumstantiis hoc concludere licet.

Quòd si verò per consensum laborat Stomachus, patet. Si aliquando ante Vomitum percipitur quædam molestia in regione Stomachi, si primo vel secundo die percipitur Nausea, Vomitus ipse est contumax, nullaque arte corrigibilis & omne assumptum denuò rejicitur; & quidem, si nulla sit suspicio partium contiguarum, talis Vomitus oritur ob vitium singulare in Stomacho vel partibus vicinis, ob Scirrhum aut Callum, aut simile vitium.

Utrum verò humor ad Vomitum stimulans in cavitate Ventriculi liberè fluctuet? vel rugis aut tunicis ipsius inhæreat? dignoscitur; quòd ille levissimo conatu & sine alimento rejiciatur, contingat à pastu quædam Ventriculi tensio & anxietas: aut si post pastum Vomitus contingat, utplurimùm soli tamen humores vitiosi excernuntur; hic verò ab ingestis præprimis demum cibis contingit, citra verò illos Nausea admodùm molestat, & rejiciuntur alimenta sine humoribus, aut cum illis maximo demum cum conatu viscidi & crassi valdè.

PROGNOSIS.

Prognostica quod spectat: In genere Vomitus omnis, qui non est nimius, utplurimùm est salutaris.

In specie Causæ remotæ ante omnia probè considerandæ sunt, cum ipsis vomendi conditionibus, cùm pro earum ratione variet Prognosis. Hinc enim Vomitus, qui est à Causa externa, vel ex Mensium suppressione, qualis in Gravidis, vel Vomitus in principio morborum spontaneus non nimius, vel Vomitus in declinatione morborum Criticus, potiùs salutares sunt, quam periculosi. Sin verò nimius, à Pharmaco præsertim aut Veneno, vitæ periculum portendit.

Si à Tumore similique conformationis Ventriculi morbo contingit, pro hujus faciliori aut difficiliori Cura, de Vomitu sedando modò major modò minor spes est.

Vomitus ab Humore viscido difficillimè curatur, dum HILDANUS *Cent. 4. Obs. 32.* de quadam Religiosa refert, eam per 31. annos singulis diebus Pituitam viscidam, Bile interdum intermixtam, evomuisse.

Vomitus Chyli & Alimentorum frequentior, malus est, potissimùm si cum febre fiat: vid. HIPPOCRATES *Sect. 7. Aphor. 57.* Semper enim ratione excretorum observandùs est, *Aphor. 2. Sect. 1.* in Vomitionibus, quæ spontè fiunt, si qualia oportet, evacuentur.

Vomitus lividus, præsertim plùs minùs graveolens, aut Vomitus Vermium, superveniens in morbis, præsertim Malignis: item Vomitus humoris fusci & obscurè nigricantis utplurimùm sunt lethales.

In morbis Malignis Vomitus continuus & protractus pessimum signum est.

Ordinarium quidem est, ut in morbis Malignis ex contagio haustis in principio morbi adsit Nausea & vomendi conatus: Sed si in progressu morbi superveniat Vomitus, isque pertinaciter perduret, pessimum est signum, & plerumque mors sequitur. In Benignis morbis optimum signum est Vomitus, sive in principio sit, sive in statu, et sic in Febribus Intermittentibus, Ardentibus benignis, innuit enim vim Naturæ adhuc laudabilem.

Vomitus, qui superveniunt casui ab alto, percussioni, & aliis læsionibus Capitis funestum sunt signum, innuunt enim gravem læsionem Cerebri, Cranii & Meningum, & nisi tempestivè instituatur Trepanatio, mors supervenit.

Vomitus Hypochondriacorum & Scorbuticorum, item Spleneticorum, aut qui Lienis & aliorum viscerum scirrho, aliisque chronicis laborant affectibus, periodicus, est saluberrimus, cui supervenientes Hæmorrhoides levamen morbi certum tutumque afferunt.

Vomitus porraceus, æruginosus, nigricans item ex multis humoribus constans, seu variegatus ac fœtidus, valdè periculosus est: vid. HIPPOCRATES *Prognost. loco allegato §. 11. 12.* &c. & RIVERIUS *l. c.*; nisi tales a certorum Ciborum cruditate aut corruptione proveniant: alter verò, qui affectibus Melancholicis obnoxiis, aut quibus ab Assumptis talis contingit, non semper est periculosus.

Vomitus ex Pituita & Bile permixtus, uti commodissimus est; ita sincerior, seu Pituitosus aut Biliosus tantùm, deterior observatur: vid. HIPPOCRATES *Prognostic. Text. 12. §. 9. & 10.* & *l. 2. Prædiction. Textu 88.* item RIVERIUS *Prax. l. 9. c. 7. p. 413. & 414.*

Pariter Fæcum alvi, & ano injectorum Vomitio semper lethalis existit: Vermium verò aliorumque toto genere præter naturam rejectio, utut ratione causæ mala quidem sit, bona tamen ratione effectus dicitur.

Denique Vomitus Criticus est laudabilis, Symptomaticus verò periculosus: vid. DECKERS *in Praxi Barbett. pag. 128.*

Modò attendamus Causis, faciles erimus in Prognosi.

CURA.

Quod attinet Methodum Medendi; in hac

1. Causarum remotarum irritantium habenda est ratio, eæque ante omnia removendæ, sive per essentiam sive per consensum Vomitum inferant; quod etiam de Nausea intelligendum.
2. Sensus Ventriculi, speciatim Pylori, acutus, & nimius Spirituum impetus, ceu Causa efficiens formalis, Opiatis aut similibus Anodynis, quippe quæ non parum auxilii in his affectibus præstant, leniendus & sufflaminandus.
3. Medicamenta Ventriculo grata, Aromatica volatilia, suaveolentia, admistis blandè Acidis adstringentibus pro fibrarum debito tono firmando, & labefactato restituendo, usurpanda.

Pro his scopis obtinendis observandum,

I. *Non quemlibet Vomitum esse sistendum*; non spontaneum, aut motum instinctu Naturæ, sed saltem eum, qui aut ni-

mius-

errore quodam ex Intestinis. *Ad Transmissa* pertinet Vomitus in principio Paroxysmorum Febrium intermittentium, dum nempe Succi ex Pancreate & Felle in Intestinum Duodenum effusi, violenter effervescendo Pylorum irritant vicinum, aut etiam in ipsum Stomachum regurgitant, & ita Vomitum inferunt: item si Bilis per insertionem ductus Choledochi vitiosam, item Sanguis congrumatus, Pus, (aut extra vasa Ventriculo propria effusa, aut cum aliis humoribus ex vicinis membris, imò toto corpore, huc derivata,) huc deferantur: quo etiam Fæces alvi spectant, in Iliaca passione interdum Vomitu rejectæ, & Clysteres & Suppositoria Vomitu rejecta. Mirabilia interdum excreta ex stomacho per Vomitum sunt rejecta, inter quæ est Rete illud artificio quasi humano contextum, de quo vid. KERKRINGIUS *in Spicil. anatom. Observ.* 6. Observatus etiam fuit Vomitus Butyraceus, licèt æger Butyrum non comederit; Sericeus, Cochlearum, Bufonum, Lacertarum; vid. BARTHOLINUS *C.* 5. *Histor.* 94. & SCHENKIUS *obs.* & M. A. N. C. *ann.* 3. Notum est, quòd *Assumpta*, sive quantitate nimia ingesta, ut commessationibus & crapulis dediti experiuntur, sive qualitate quacunque vitiosa, acria & rancida, pinguia, laxantia Gulam & Pylorum, Ventriculo aliàs inimica & molesta, & præprimis, quæ vel individuali fastidio abhorremus, vel Antimonialia, Mercurialia, aut similia acria, irritando stomachi tunicam nerveam, scilicet Vomitoria & Venena, vel quæ in eodem facilè corrumpuntur, quod Gulonibus, item Infantibus lactentibus frequens malum, Vomitum, inferant; sicuti videmus tantillum odoris antimonialis (ita rectè cum HELMONTIO vocatur) quod impraegnat Vinum infusionis Antimonii, citra corporalem ejus motum, stupendos non raró inducere Vomitus. Ita ab Arsenico Vomitum lethalem SALMUTH *C.* 1. *Obs.* 10. ab Helleboro albo BONETUS *Sepulchret. l.* 3. *sect.* 8. *obs.* 6. ab assumpta Gilla *Theophrasti* HEINRICUS *ab* HEER *Obs. oppidò rar. Obs.* 26. ex abusu Infusi Agarici & foliorum Sennæ LIBAVIUS *in Cist. Med.* HORNUNGII *Epist.* 76. & à Croco metallorum, HILDANUS *Cent.* 4. *Obs.* 51. *atque* 79. annotarunt. Furore enim Archei stimulati contractis fibris conatur Ventriculus ejicere contenta. Faciunt huc etiam Pinguia, aut crebriùs aut etiam copiosiùs assumpta; idque duplici ex ratione: Pinguia enim ceu difficillimè digestibilia, reluctando fermento acido-salino, non leves inferunt molestias & gravant stomachum: prætereà orificium superius laxant; unde, dum ex irritatione horum supervenit Pylori constrictio ex laxitate stomachi, facilè supervenit Vomitus post Pinguia. Huc pertinent decem Uvæ ultra tres menses succi plenæ rejectæ, quarum mentionem facit KERKRINGIUS *loco allegato*; & Piscis eadem ratione excretus, qualem BORELLUS *Cent.* 1. *Obs.* 9. vidit: item suo modo Vomitus Sebaceus in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 253.

Retenta sunt v. g. recrementa post digestionem primam in stomacho: *Transmutata* sunt Cruditates variæ, nidorosæ, & acidæ: Quo etiam pertinent Vermes, Nauseam & Vomitum excitantes, de quibus RIVERIUS *Cent.* 1. *Obs.* 28. & BARTHOLINUS *Cent.* 1. *Histor.* 47. & *C.* 3. *Hist.* 14. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 258. & MOEBIUS *Instit. Med. lib.* 2. *P.* 2. *c.* 5. *p.* 183.

Vomitus per consensum seu secundarius est ferè frequentissimus, & fit, si causa conjuncta sit extra Ventriculum, motusque hi ab extraneo quodam ipsi imprimantur. Partes Ventriculum in consensum trahentes duplicis generis sunt: ita ut vel ratione continuitatis, quæ partibus cum Ventriculo intercedit, Œsophago scilicet, Diaphragmati & Intestinis, vel ratione istarum partium, cum quibus stomacho, intervenientibus Nervis, est connexus, Nervorum enim affectio est sentire & consentire. Sic Œsophagi pars superior, si digito tantùm, vel quocunque modo irritetur, si non statim Vomitum, vomendi tamen conatum, excitat: Diaphragmatis concussio Tussim, illiusque validior concussio, Vomitum pedissequum habens, confirmat: cujus phænomeni ratio, præter viscerum omnium Abdominis, hinc Ventriculi, propter vehementiorem compressionem, partium est continuitas, quam cum Ventriculi orificio superiore Diaphragmatis fibræ celebrant; licèt communionem Nervorum, quæ partes has duas intercedit, aliquid huc conferre, non adeò improbabile sit. Intestinorum tandem affectus eo modo accusandi sunt, quatenus iisdem illorum motus peristalticus vel in totum, vel ex parte invertitur, eoque ad Ventriculum continuato, hic exagitatur, & concutitur: hinc notoriè sequitur Vomitus in Dysenteria, Passione Colica, Iliaca, & Vermibus, propter consensum tunicarum interiorum, Ventriculo & Intestinis continuarum. Sic interdum Dolorem Colicum excipit Vomitus propter contiguitatem stomachi, nam etiam consensus superficialis cum stomacho talem Vomitum facit. Curavi nuper Hypochondriacum gravi dolore Coli superiori hyeme in Hypochondrio sinistro affectum, qui continuos vel Vomitus, vel inanes vomendi conatus patiebatur; cùm enim dolor fuerit in sinistro latere, in quo Splen insons utplurimùm reperitur, facilè patet, quòd fuerit per consensum, quem etiam postmodùm curavi. Quæ per communes sibi Nervos movent Vomitus, sunt præsertim Caput, Renes, Hepar, atque Lien: Sic in Nephritide, seu Renibus calculo affectis, ordinariò supervenit Vomitus, quia Renes ex eodem plexu Mesenterii hauriunt Nervos, ex quibus nonnulli ad stomachum derivantur: pariter ac Abdominis reliqua viscera Vomitus sympatheticos excitant, qui à solis illorum spasmis deduci debent, quoniam Nervos à plexibus Mesenterii communes cum Ventriculo possident: item in Passionibus Mulierum Hystericis crebriùs oriuntur Vomitus, & quidem interdum salubres; nam in his partes membranosæ insigniter convelluntur: item in Contusionibus Cranii, aliisve similibus Vulneribus Capitis, sæpissimè superveniunt biliosi Vomitus, propter Membranas Cerebri, stomacho & reliquis partibus, præsertim internis, plùs minùs communes; aut genus nervosum ad inordinatum motum concitatum, quod colligitur à tremore, convulsionibus & deliriis, eundem Vomitum concitantibus. Hinc HIPPOCRATI tales Vomitus *Coac. Praen. sect.* 3. §. 384. periculosissimi, ob causam, scilicet genus nervosum admodùm irritatum, veniunt. In specie Mulieres patiuntur Vomitus insignes, non tamen per essentiam, propter suppressionem Menstruorum, sed etiam per consensum quando nempe virorum sunt cupidæ, ob Spiritus animales affectos, & inde Succum fermentativum Stomachi alteratum: vid. HILDANUS *C.* 4. *Obs.* 32. ubi rectè dicit, quòd sæpè Vomitus diuturnus & pertinax affligat Viduas, Moniales, & Virgines adultas, defectu Veneris, & vitio liquoris genitalis in iisdem retenti: item THEODATUS *de Valetudin. p.* 172. recenset Vomitus contumaces, eosque periodicos sive certo tempore affligentes, ex retento in Muliere Semine post remissionem coitus: ita HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 137. *Edit. in* 12. habet exemplum Vomitus post quamcunque cibationem, oborti ob Mensium suppressionem, accedente simul quadam pectoris constrictione. Quo etiam referendi *Vomitus spontanei salutares*, qui periodicè infestant nonnullos, idque ferè ex viscerum Abdominis, Ventriculo plùs minùs vicinorum vel connexorum, vitio: tale exemplum refert SCHENKIUS *lib.* 3. *Obs.* 1. dum quidam singulis mensibus per biduum, Bilem utramque, cum Pituita conjunctam vomere solitus, vitam ad multos annos produxit. Hi omnes Vomitus Spiritus animales variè affectos pro causa agnoscunt, ut superiùs dixi: Imprimis ii hoc malo vexantur, qui vitio nonnullo Splenis sunt affecti, ut videre est apud FORESTUM *in lib.* 18. *Obs.* 17. de quodam, qui circa Lienem subinde dolebat, idque per certa intervalla, unde certis ferè periodis humorem Melancholicum (uti loqui amat FORESTUS) sæpè etiam omninò atrum, evomuit: Sic BORELLUS *in C.* 3. *Obs.* 93. *p.* 270. *&* 279. insigniter commendat utilitatem Vomitus menstrui: & apud PANAROLLUM *in Pent.* 2. *Obs.* 22. habetur Vomitus matutinus ordinarius, à multis admodùm symptomatibus præservans; item Vomitus septennis salutaris in Puella ob Mensium suppressionem. In Gravidis primis & ultimis mensibus Vomitus obvius est: Sicut LOTICHIUS *Obs. p.* 442. refert, quòd signum Conceptionis in Viragine extiterit: ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Prax. Obs.* 13. de quodam, qui singulis mensibus, duobus diebus, quatuordecim vel quindecim libras per Vomitum excernebat humoris nigerrimi, & pici liquidæ similis, qui exinde omninò salvus ad annum 80. produxit vitam; & *Obs. sequenti* refert, quendam tribus quibusvis mensibus atrabilario Vomitu periodico laborantem, usu Chalybis curatum, apertis Hæmorrhoidibus, per quas evacuabatur sanguis; & *lib.* 3. *Prax. admir. Obs.* 115. recenset perniciosissimum Vomitum menstruum seu singulis mensibus, materiæ, massæ globiformis instar, concretæ. Facit huc Vomitus studiò profectus in Hypochondriacis, si scilicet singulis mensibus: aut sex hebdomadibus, semel largiùs mero se ingurgitant, & hinc Vomitum artificialem non citra sanitatis commodum instituunt. Elegans quoque & admodùm ridiculum est exemplum PLATERI *in Observ. p.* 655. de frequenti Vomitu, post amputatum caput secuto: Simile inter rara referendum est exemplum BARTHOLINI *C.* 4. *Histor.* 44. de Vomitu contagioso in Familia quadam, qui malignitatis fuit suspectus, & similiter alios per contagium affecit. Pertinet huc Vomitus continuus lethalis ex cor-

Digitized by Google

ex corruptione & sphacelo Pancreatis, quod cùm substratum sit Ventriculo, sphacelosum factum, illum facilè irritare potuit; vid. BARBETTE *in sua Praxi l.* 4. *c.* 2. Item Vomitus contumax lethalis ob Pancreas lapidosum vel scirrhosum factum, recensetur a PANAROLLO *Pentec.* 2. *Obs.* 44. Inter Vomitus causas est & *depressio cartilaginis mucronatæ*, quam BARBETTE *Anat. Pract. l.* 4. *c.* 4. & DECKERS in *Praxin ejus p.* 156. annotarunt.

Inter ea, quæ vomuntur, etiam est Pus, & sanguis purulentus & cruentus.

Spleneticis valdè familiares sunt Vomitus quicunque continui, tam cruenti, quàm non-cruenti. *Vomitus Splenetici non-cruenti* subinde periodicè nonnullos affligunt, præcedente non rarò dolore tensivo circa regionem Splenis, idque cum talium ægrorum euphoria: vid. FORESTUS *l.* 18. *Obs.* 17. item BORELLUS *Centur.* 3. *Obs.* 93. & in *Append. dicta Centur. pag.* 279.

Vomitus Puris fit ex variis locis, Pure vel in ipso Ventriculo ex hujus Abscessu, ratione ductus continui, v. g. Œsophagi & Intestinorum, vel ex aliis partibus per metastasin translato ad Stomachum; quod testantur observationes, Abscessus Hepatis, pancreatis, Lienis, Mesenterii, &c. fuisse evacuatos per Vomitum, quatenus ratione Arteriæ Cœliacæ & Venæ Portæ communicant: sicut ab Abscessu Hepatis Vomitu rejectum Pus BONETUS *in Sepulchr. l.* 4. *Obs.* 40. testatur: de quibus *infrà plura*, ubi *de Inflammationibus*.

De *Vomitu Sanguinis* tractabo *infrà peculiari Capite*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: de illis vix opus est, ne multa dicam, cùm satis manifesta sint: Imminente enim Vomitu patiuntur ægri aliquam molestiam circa præcordia, & monstrant regionem Cordis: huic supervenit Vertigo, cum qua Salivæ copiosus fluxus evenit, tremor labii inferioris, tandem violentus conatus Stomachi, quo rejiciuntur omnia in Stomacho.

Causæ autem quia variant, determinantur hoc modo: Differentia nempe Vomitus per essentiam & per consensum probè attendenda est, quia in hac versatur cardo totius Curæ, & artificiali conjectura hic opus est.

Nempe Vomitum esse *per consensum* hariolamur, si partes quædam suo modo consentiunt cum Stomacho, vel ob vicinitatem texturæ cum Nervis affectæ, ita ut vel doleat vel passa læsionem plùs minus sensilem, subitò superveniat Vomitus Stomacho anteà robusto.

Sæpè affectus hi per consensum, ratione originis sunt adeò occulti, uti nonnisi artificiali signorum syndrome præcognoscantur, donec manifesti fiant: v. g. interdum Calculus & Colica faciunt Vomitus, ubi Calculus non statim sentitur: attentus ergò in hoc sit Medicus.

In specie Vomitus *per essentiam* cognoscitur, si post repetitos Vomitus, & Stomacho exinanito, sæpè supersit inanis vomendi conatus, illius gravitas, tensio & inflatio, cibi fastidium, ructus acidi vel nidorosi, similiaque signa observantur: Et quidem, si Tumor vel Ulcus subsit, nullis remediis mitigari potest excretio, imò Pus in posteriore casu simul excernitur: Sin verò Vulnus, ex loco aliisque illius circumstantiis hoc concludere licet.

Quòd si verò per consensum laborat Stomachus, patet. Si aliquando ante Vomitum percipitur quædam molestia in regione Stomachi, si primo vel secundo die percipitur Nausea, Vomitus ipse est contumax, nullaque arte corrigibilis & omne assumptum denuò rejicitur; & quidem, si nulla sit suspicio partium contiguarum, talis Vomitus oritur ob vitium singulare in Stomacho vel partibus vicinis, ob scirrhum aut Callum, aut simile vitium.

Utrum verò humor ad Vomitum stimulans in cavitate Ventriculi liberè fluctuet? vel rugis aut tunicis ipsius inhæreat? dignoscitur; quòd ille levissimo conatu & sine alimento rejiciatur, contingat à pastu quædam Ventriculi tensio & anxietas; aut si post pastum Vomitus contingat, utplurimùm soli tamen humores vitiosi excernuntur; hic verò ab ingestis præprimis demum cibis contingit, citra verò illos Nausea admodùm molestat, & rejiciuntur alimenta sine humoribus, aut cum illis maximo demum cum conatu viscidi & crassi valdè.

PROGNOSIS.

Prognostica quod spectat: In genere Vomitus omnis, qui non est nimius, utplurimùm est salutaris.

In specie Causæ remotæ ante omnia probè considerandæ sunt, cum ipsis vomendi conditionibus, cùm pro earum ratione variet Prognosis. Hinc enim Vomitus, qui est à Causa externa, vel ex Mensium suppressione, qualis in Gravidis, vel Vomitus in principio morborum spontaneus non nimius, vel Vomitus in declinatione morborum Criticus, potiùs salutares sunt, quam periculosi. Sin verò nimius, à Pharmaco præsertim aut Veneno, vitæ periculum portendit.

Si à Tumore similique conformationis Ventriculi morbo contingit, pro hujus faciliori aut difficiliori Cura, de Vomitu sedando modò major modò minor spes est.

Vomitus ab Humore viscido difficillimè curatur, dum HILDANUS *Cent.* 4. *Obs.* 32. de quadam Religiosa refert, eam per 32. annos singulis diebus Pituitam viscidam, Bile interdum intermixtam, evomuisse.

Vomitus Chyli & Alimentorum frequentior, malus est, potissimùm si cum febre fiat; vid. HIPPOCRATES *Sect.* 7. *Aphor.* 57. Semper enim ratione excretorum observandus est, *Aphor.* 2. *Sect.* 1. in Vomitionibus, quæ spontè fiunt, si qualia oportet, evacuentur.

Vomitus lividus, præsertim plùs minùs graveolens, aut Vomitus Vermium, superveniens in morbis, præsertim Malignis: item Vomitus humoris fusci & obscurè nigricantia utplurimùm sunt lethales.

In morbis Malignis Vomitus continuus & protractus pessimum signum est.

Ordinarium quidem est, ut in morbis Malignis ex contagio haustis in principio morbi adsit Nausea & vomendi conatus: Sed si in progressu morbi superveniat Vomitus, isque pertinaciter perduret, pessimum est signum, & plerumque mors sequitur. In Benignis morbis optimum signum est Vomitus, sive in principio fit, sive in statu, ut fit in Febribus Intermittentibus, Ardentibus benignis, innuit enim vim Naturæ adhuc laudabilem.

Vomitus, qui superveniunt casui ab alto, percussioni, & aliis læsionibus Capitis funestum sunt signum, innuunt enim gravem læsionem Cerebri, Cranii & Meningum, & nisi tempestivè instituatur Trepanatio, mors supervenit.

Vomitus Hypochondriacorum & Scorbuticorum, item spleneticorum, aut qui Lienis & aliorum viscerum scirrho, aliisque chronicis laborant affectibus, periodicus, est saluberrimus, cui supervenientes Hæmorrhoides levamen morbi certum tutumque afferunt.

Vomitus porraceus, æruginosus, nigricans item ex multis humoribus constans, seu variegatus ac fœtidus, valdè periculosus est: vid. HIPPOCRATES *Prognost. loco allegato* §. 31. 32. &c. & RIVERIUS *l. c.*; nisi tales a certorum Ciborum cruditate aut corruptione proveniant: niger verò, qui affectibus Melancholicis obnoxiis, aut quibus ab Assumptis talis contingit, non semper est periculosus.

Vomitus ex Pituita & Bile permixtus, uti commodissimus est, ita sincerior, seu Pituitosus aut Biliosus tantùm, deterior observatur; vid. HIPPOCRATES *Prognostic. Text.* 32. §. 9. & 10. & *l.* 1. *Prædiction. Textu* 881. item RIVERIUS *Prax. l.* 9. *c.* 7. *p.* 413. & 414.

Pariter Fæcum alvi, & ano injectorum Vomitio semper lethalis existit: Vermium verò aliorumque toto genere præter naturam rejectio, utut ratione causæ mala quidem sit, bona tamen ratione effectus dicitur.

Denique Vomitus Criticus est laudabilis, Symptomaticus verò periculosus; vid. DECKERS *in Praxi Barbett. pag.* 328.

Modò attendamus Causas, faciles erimus in Prognosi.

CURA.

Quod attinet Methodum Medendi; in hac

1. Causarum remotarum irritantium habenda est ratio, eæque ante omnia removendæ, sive per essentiam sive per consensum Vomitum inferant; quod etiam de Nausea intelligendum.
2. Sensus Ventriculi, speciatim Pylori, acutus, & nimius Spirituum impetus, ceu Causa efficiens formalis, Opiatis aut similibus Anodynis, quippe quæ non parum auxilii in his affectibus præstant, leniendus & sufflaminandus.
3. Medicamenta Ventriculo grata, Aromatica volatilia, suaveolentia, admistis blandè Acidis adstringentibus pro fibrarum debito tono firmando, & labefactato restituendo, usurpanda.

Pro his scopis obtinendis observandum,

I. *Non quemlibet Vomitum esse sistendum*; non spontaneum, aut motum instinctu Naturæ, sed saltem eum, qui aut ni-

minus-

mius aut Symptomaticus, adeoque ex vi Causæ morbosæ cum virium ægri dispendio accidit. Vomitus Criticus finendus est, nisi sit nimius: Vomitus Mulierum gravidarum non est supprimendus, nisi excedat, quia tunc evacuatur corpus primis mensibus, & puerperium inde ipsis salubre evenit; non tamen excedat modum. Pluribus evenit in principio morbi Vomitus, qui non sistendus; sed si maturè vult supprimi, illum promoveamus.

II. *In Vomitu Scorbutico non conveniunt Calida aut acria Aromatica*, quæ malum magis exasperant, sed potiùs Absorbentia seu acrimoniam Salis scorbutici mitigantia & temperantia, qualia sunt Lapilli Cancrorum, Ebur sine igne, Corallia, Antimonium diaphoreticum, item juxta EUGALENUM, Lac, præprimis caprillum, cum Succo Nasturtii aut Cochleariæ mistum; ut sic cessante acrimonia cesset Vomitus: vid. DORINGIUS *Centur.* 2. *Epistol.* 30.

III. *Vomitum Sanguinis citò compescere optimum est*, aliàs ob copiosam persusionem Sanguinis ac Spirituum sequuntur Lypothymiæ ac Syncopæ lethales.

IV. *In Vermibus semper procurandum, ne Alvus sit adstricta*, sed alternis ad minimum diebus, vel arte, vel natura, alvi dejectio promovenda.

V. *In omni Vomitu unicè observetur, ne Alvus sit adstricta*, sed quantummodò possibile est, aperta teneatur, vel arte vel natura: hinc lenes Clysteres tantumnon in omni Vomitu, imprimis contumaci, commendantur, ut, quod irritat Ventriculum, derivetur ad Intestina, & eliminetur. Iidem tamen in pauca quantitate injiciantur, ne Ventriculi fundus Colo incumbens exinde comprimatur & irritetur; conf. GABELCHOVERUS *Centur.* 2. *Cur.* 43. Purgans blandum interdum convenit, quod revellendo simul videtur operari, quale *ex superioribus de Appetitus læsione* petere licet; cui tamen tantillum Opii addendum.

Excipitur tamen casus Morborum quorumvis cum excretione Cutanea, plùs minùs critica, conjunctorum: e. g. Febres acutæ cum Variolis, Petechiis, Purpura: item Scabies, aut Pathemata corporis & artuum Scorbutica per excretionem Cutaneam, miliarem &c. levatorum. In his enim, præsertim Febribus acutis cum excretione Cutanea conjunctis notandum, sicut ante excretionem illam ferè intensiùs urgent præcordiorum pathemata, anxietates, difficiles respirationes, Vomitus, hypochondriorum tensiones, alvi fluxus &c. quæ omnia præcedente ista excretione Cutanea cum euphoria cessant; ita si impediatur ista excretio, mox vel redire hæc pathemata, & horum loco capitis & generis nervosi symptomata supervenire solent. Etsi ergò in tali casu pertinacior Vomitus urgeat, profectò vel planè non, vel cautissimè conveniunt Clysmata, ne motus iste ad extra excretorius, irritando Intestina, provocetur intrò ac Diarrhœa symptomatica, vel Dysenteria excitetur: Potiùs appropriatis Sudoriferis, Opiatis, debitè mistis, Naturæ turbatus motus restituatur.

VI. *Somnus, quantum fieri potest, conciliandus*: Nam & hic motum humorum quemcunque, tam progressivum quàm intestinum, sistit, irritationes lenit, & evacuationem quamcunque cohibet.

VII. Ab errore externo, imprimis *à Veneno ingesto, si sit Vomitus, non est sistendus*, sed tamdiu hic usu remediorum continuandus, quamdiu est suspicio Veneni aliquid adhuc superesse, & medicamenta in Ventriculo remaneant. Promoventur in tali casu Vomitus, assumendo potulenta, in specie Pinguia, acrimoniam excessivam Venenorum corrigentia: Omne Venenum Vegetabile & Minerale consistit in excessiva acrimonia nobis hostili; non verò ita res se habet cum Animalibus, ubi alia ratio.

VIII. *In Nausea, Inappetentia seu Anorexia, & similibus Stomachi humoralibus affectibus, maturè his occurrendum, nec diu cum Vomitoriis cunctandum*, ne præternaturalibus humoribus aliorsum raptis, frustrà instituatur vomitio: Conf. M. A. N. C. *ann.* 8. *Obs.* 42. *p.* 75.

Quod ergò attinet remedia ad Vomitum directa: quæcunque Causa sit irritans, removenda, sive sit per essentiam Vomitus, sive per consensum. Curato enim morbo, hoc ipso curatur Vomitus, sive curato Ileo, curatus etiam est Vomitus. Unde si fuerit per essentiam Vomitus, evacuanda est Causa irritans. Causam autem, quæ removent, sunt varia, pro Causarum varietate. Pro hoc scopo usurpant quidam Vomitorium & quidem mediocre, præprimis si assumpta copiosiora prava, & quocunque modo stimulantia, item humores excrementitii in Ventriculo tale quid præstent; vid. VALLESIUS *l.* 2. *Epidem. Sect.* 5. HOFFMANNUS M. M. *l.* 5. *c.* 9. & RIVERIUS *l. a.* 414. *c.* g. *In Stomacho viscoso, qui omnia evomebat, & phlegma tamen elevare non poterat*, proficuum erat sequens:

> ℞. *Aqu. Menth.* ℥iß.
> *Cinnam.* ℥vi.
> *Spiritus Mastich.* ʒiii.
> *Theriacal. camphor.*
> *Essent. Croci* an. ʒiß.
> *Spiritus Salis dulc.* gutt. xv.
> *Syr. Nicotianæ* ℥i.
> M. f. *Potio*, S.

Mixtura stomachalis dissolvens, cochlearim sumenda. Aut etiam blandum Purgans suprà jam commendatum. Utraque interdum ad Modernorum imitationem cum parva Opii dosi usurpanda: sed rariùs fit; nam Vomitus sponte cessat, Causa irritante evacuata: Si opus est, salubre est consilium RIVERII, quod *dabo infrà in Doloribus Colicis*. Quòd si verò per consensum Vomitus fuerit, curato primario morbo, etiam curabitur Vomitus: hinc v. g. qui à partium Inflammatione, turgescentia sanguinis enormi, aut solenni quadam illius excretione suppressa, optimè Venæ sectione curatur, Ventriculo ut tali alias minùs adæquato remedio; vid. RHODIUS *C.* 2. *Observ.* 66. *&* 67. BARBETTE *Prax. l. à s.* 2. & WILLISIUS *Pharm. rat. P.* 5. *S.* 2. *cap.* 3. Intereà saltem sistatur Opiatis sensus consensus.

Quæ irritationem stomachi sensibilem, & nimium spirituum impetum compescunt, sunt Opiata, & alia Anodyna, quatenus spirituum in fibris Ventriculi impetum refrænant, sensum stomachi obtundunt, ejusque perceptionem hebetant. Omnes Vomitus compescuntur Laudano opiato, quod primarium Vomitus sistens est, præprimis si à Vomitorii nimio impetu tale quid fuerit: vid. SYLVIUS *Prax. l.* 1. *c.* 15. & WILLISIUS *loco allegato*. (R) Potest etiam usurpari Essentia Opii, Theriaca, Mithridatium, Philonium Romanum, Electuarium de Ovo, Diascordii *Fracastorii*, quod nobilissimum est, Essentia & Extractum Theriacale cum Laudano opiato, Syrupus Papaveris, Crocus, tam internè quàm externè adhibitus: e. g. in Vomitu simpliciter compescendo, demulcendo Ventriculum nimis irritatum.

> ℞. *Aq. Menth.* ℥ij.
> *Mastichin. superiùs descript.* ℥ß.
> *El. Diascord. Frac.* ʒij. vel ʒiij.
> *Succ. Cydon.* ℥vj.
> M. f. *Potio* S.
> Potiuncula confortans,
> Vel
> ℞. *Aq. Menth.* ℥iß.
> *Cinnam. cum Vino* ʒiii.
> *Essent. Opii* ℈i. ad ʒß.
> *Syr. Menthæ* ʒiij.
> M. f. *Potio.* S. ut *suprà*.

Expertus etiam est sequens *Bolus* in Vomitu, Singultu & similibus:

> ℞. *Theriac.* ʒß.
> *Laud. opiat.* gr. j.
> *Olei destillat. Macis* gutt. ij.
> Cum *Succ. Cydon.* f. *Bolus*.
> D. S.
> Electuarium pro una vice.

His *pro tertio scopo* adjungantur stomachica benè odorata, & Aromatica, Ventriculo grata, quæ in omnibus remediis Stomachicis, sive sit Nausea sive Vomitus, addenda sunt. Nam uti Fœtida Nauseam inferunt, sic Aromatica suaveolentia solantur stomachum. Hæc inter, primaria sunt Cydonia, & quæcunque Cydoniata, in specie Vinum cydoniatum per fermentationem, Mentha, Absinthium, Melissa, Radices Zedoariæ & Cyperi, Cortices Citri & Aurantiorum, Mastiche, Caryophylli, Nux Moschata, Macis, præ cæteris Cinnamomum, & hinc Aqua Cinnamomi simplex & cydoniata, Syrupus de Canella, seu de Cassia *Mynf.* Essentia Cinnamomi & Cassiæ ligneæ *Mynf.* Elixir Menthæ, Aqua Mastichina *Mynsichti*, item Decoctum *Joëlis* ad quemvis Vomitum præstantissimum ex Caryophyllis & Mastiche; quod videb. apud SENNERTUM, *l.* 2. *Prax. de Vomitu p.* 595. Nempe

> ℞. *Caryophyll. crassiusculè contus.* ʒi.
> *Mastich.* ʒß.
> *Rosar. rub. p.* j.
> Simul mixta coquantur cum
> *vini rubri* ℔ß.

In

(R) *Ad compescendam nimiam Ventriculi irritationem, ab humoribus præsertim tenuibus & acrioribus factam, juvit sæpenumerò frigidæ largior potus; quo nempe & Ventriculi sensus retundi, & Vomitum excitantes acres succi dilui aliquo modo potuerunt.*

In vase clauso ad medias, fit *Potiuncula Joëlis* p. 324. Item Essentia, & spiritus Mastiches, qui est egregius, Menthæ, Theriacalis camphoratus, Elixir Proprietatis *Paracelsi*: de quo vid. HORSTIUS *l.* 4. *Observ.* 15., Elixir Vitrioli *Mynsichti*, Balsami Peruviani aliquot guttulæ, & ejus Tinctura ad imitationem WILLISII parata; hinc Simplicium istorum Extracta, & Olea destillata. Camphora cum speciebus Dia-Moschi assumpta commendatur à RIVERIO. Quoad *Adstringentia*, excellunt Cydonia, Syrupus de Rosis siccis, qui blandè adstringit, Syrupus Coralliorum *Quercetani*; hinc Succus Granatorum, Acetum Vini, rosaceum, præprimis Acetum Zedoariæ per Infusionem, optimè convenit: Decoctum, & Extractum Radicis Tormentillæ, Bistortæ, quo via prestantius remedium hoc in casu datur; Extractum Absinthii, Ligni Aloës. In specie confert spiritus Vitrioli cum Conserva Menthæ, Absinthii, Rosarum, &c. præsertim spiritus Vitrioli Martis, qui primarium specificum est ad sistendum Vomitum; nam præter acorem stomacho gratum habet simul saporem adstringentem, ob consortium substantiæ metallicæ, quam cum Vitriolo secum vehit; ubi etiam spiritus Vitrioli Philosophicus, item cum spiritu Vitrioli vel spiritu Nitri ex Terra sigillata paratus *Liquor Stypticus*: vid. PRÆVOTIUS *p.* 41. *in Selectis*. Modus est hic. Terra sigillata imbibitur anteà pulverisata cum spiritu Vitrioli, vel spiritu Nitri ad consistentiam pultis, quæ post concrescit in loco frigido in Lapidem, & fit concretum Aluminis: lapis hic tritus & pulverisatus in loco frigido & humido fluit in Liquorem, qui Liquor blandè acidulus vel solus usurpatur, nomine *Liquoris Styptici*, ad gutt. xx. vel xxx. vel cum *æquali parte Spiritus Cerasorum nigrorum* digeritur, donec perfectè uniantur: qui Liquor admodùm potens est, validè adstringit, & ratione Terræ sigillatæ malignitati resistit. Hinc dicitur à PRÆVOTIO & BARTHOLETO *Aurum Potabile ex Terra sigillata*; quia Terræ sigillatæ inest aliquid de primo ente Auri. Tinctura Martis adstringens similiter est conveniens, & omnes ex Marte paratæ Tincturæ hic conveniunt: Alumen Misturis additum pro hoc scopo, & Adstrictiva & Absorbentia terrea primaria sunt, ut Bolus Armena, Terra sigillata, Corallia, & omnia ex iis parata medicamenta: Conserva Rosarum, Menthæ vitriolata. Ex his omnibus præ cæteris palmam præripit Succus Cydoniorum: hinc spiritus Vitrioli prodest; nam spiritus seu Oleum Vitrioli, ad aliquot gutt. v. vel vi. in haustu Vini Malvatici admodùm commendatur à RULANDO & HARTMANNO in Vomitu diuturno, dosi cochl. i. vel ii. donec sistatur Vomitus. Alii Misturam hanc præscribunt ita:

℞. *Aqua Menthæ* ℥ii. vel iii.
Cinnam. ʒvi.
Succi Cydon. ℥i.
Spiritus Vitrioli rectif. gutt. v. vel vi.
Olei destill. Cinnam. gutt. iii.
M. S.
Adstringens Potiuncula stomachalis.

Capiatur cochleatim, v. g. cochl. i. per vices, & felicissimè operabitur: cui interdum gr. i. vel ii. ad summum gr. iii. *Laudani opiati* possunt addi, & sic erit efficacior.

Vel

℞. *Aqua Cinnam. simpl.* vel *cydon.* ℥iii.
Spiritus Vitrioli ℈ß.
Olei destillat. Cinnam. gutt. iii. vel iv.
Syrup. Menthæ. ℥i.
M. f. *Potio*, S.
Adstringens Mixtura stomachalis.

Item

℞. *Aqu. Menth.*
Rubi Idæi. an. ℥iß.
Cinnam. ʒvi.
Spirit. Theriacal. simpl. camphorat. ʒiii.
Succi Cydoniorum ℥i.
Essent. Ambræ. ℈ß. vel ℈i.
M. S. ut anteà.

In specie convenit in Vomitu nimio, qui in Febribus accidit, cum animi deliquio, aut ubi extrema frigent, propter Ambram, quæ stomacho pergrata; Ambra enim est optimum analepticum.

Item ubi non sufficit acor adstrictorius, ad *Alumen* confugiendum, quod in omnibus fluxibus sanguinis & aliorum succorum potentissimum est: & sanè insignis Practicus sequentem Misturam in secretis habet contra Vomitum, Lienteriam, Alvi fluxum, & similes affectus, ubi moderata, aut paulo fortiori opus est adstrictione. Formula est hæc:

℞. *Aqu. Menthæ.*
Cinnam. an. ℥iß.
(Vel *Aqu. Menth.* ℥ii.
Cinnam. spirituos. ℥i.)
adde
Spir. Vitrioli ℈ß.
Olei destill. Mac. gutt. iv. vel v.
Aluminis gr. iv. vel v.

M. pro *Haustulo* cochleatim capiendo in Vomitu, tam Sanguineo, quàm communi, Lienteria, & aliis Diarrhœis.

D. S. ut *anteà*.

Vel

℞. *Aqu. Menth.* ℥ii.
Cinnam. cydon. ℥i.
Spir. Nitri dulc. theriac. ʒi.
Alum. gr. iv.
Syr. Corall. Querc. ʒvi.
M. f. *Potio*.

℞. *Aq. Menthæ.*
Fœnicul.
Cinnam. cydon. an. ℥iß.
Succi Cydon. ℥iß.
Liq. Styps. suprà dict. ℈i. ad ʒß.
(potenter enim adstringit.)
Syr. Corall. Querc. ʒi.
M. D. S.
Adstringens Potiuncula.

Theriacæ ʒi. cum Aceto assumpta etiam confert. Vel paretur Bolus ex *Theriaca*, & *spiritu Vitrioli* ad gutt. ii. vel iii. In Vomitu Febrium, præsertim Malignarum, remedium elegans est *Salis Absinth.* ℈i. cum cochleari Succi Limonum, vel Granatorum misti: vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *observ.* 15. & *C.* 2. *observ.* 99. E. g.

℞. *Aq. Cinnam.* ℥iß.
Succi Citri ℥i.
Salis Absinth. ʒi.
Corall. rub. prap. ℈ii.
Syr. de Ros. sicc. ʒii. vel iii.
M. S. ut *suprà*.

Si Pituita crassa in causa sit, pro hujus Incisione conveniunt Aromatica & incidentia Salina, ut spiritus Salis vel Nitri theriacalis. Sin verò malum ab erosione, & Inflammatione tunicarum Ventriculi, conveniet Linctus ex mucilagine Seminis Psyllii, Cydoniorum, cum Syrupo solutivo: vid. BARBETTE *prax. loco allegato p.* 134. & 136.

Inter *Externa* ad Vomitum compescendum, præter illa *de Anorexia* relata, conveniunt Crusta Panis seu Panis tostus, Aceto Vini vel Vino adstringente, aut in quo Cydonia ebullierint, vel Vino Malvatico ebrius, hinc Pulveribus aromaticis, Caryophyllis, Cinnamomo, Mace, &c. adspersus, & ita externè stomacho calidè applicatus: item spiritus Vini camphoratus, vel Balsamum Anglicum calidè, cum linteis multiplicatis sæpiùs admotum, est egregium: item Fotus humidus ex Decocto Absinthii, Menthæ, Melissæ, Pulegii, & similibus aromaticis in Vino vel Aceto decoctis, cum linteis multiplicatis, vel spongia calidè admotus: E. g.

℞. *Comar. Absinth.*
Herb. Menth. an. M. ii.
Rad. Acori veri,
Levist. an. ʒvi.
Cyperi solaris
Galang. an. ʒii.
Mastich. ℥ß.
Caryophyll.
Macis an. ʒii.

Concisa & contusa include *Sacculo interpassato*, in forma *oblonga* vel *triangulari*, qui ita paratus & probè calefactus imponitur stomacho; vel calefactus irroretur cum *Vino*, & calidè imponatur parte humida stomacho; vel coquatur *in Vino*, *Spiritu Vini*, *Aceto*, &c. & ita fervidus applicetur.

D. S.
Sacculus extrà applicandus.

Vel

℞. *Herb. Menth. crispæ* M. ii.
Nuc. Mosch. ℥ß.
Caryophyll. ʒii.
Macis,
Cinnam. an. ʒi.

M. f. *Pulvis grossus*: excipiatur cotone, & includatur Sacculo interpassato, irroretur cum *spiritu Vini theriacali*, vel *Oleo destillato Menthæ ac Baccar. Juniperi*.

D. S.

Externæ species stomachales.

Item Theriaca, vel sola; vel cum Balsamo Peruviano probè mista, allinitur externè copiosè regioni stomachali; vel alutæ inducta Emplastri forma admovetur; vel ad imitationem HOECHSTEDTERI, irroretur Theriaca cum Aceto Rubi Idæi, & applicetur regioni stomachali: vid. in *Decade 7. Cas. 6.* Item fiant Linimenta suaveolentia ex Theriaca, additis Oleis destillatis; vel fiat Linimentum ex Oleo Nucis Moschatæ expresso, tamquam corpore, cum Oleo destillato Macis, Carvi, Menthæ, Zedoariæ, &c. & aliquot guttis Olei destillati Caryophyllorum acuatum, externè inungitur: E. g.

℞. *Olei expr. Nuc. Moschatæ*, vel *Olei destill. Bacc. Juniperi* ʒi. ad ʒii.
destill. Menthæ.
Caryophyll.
Macis an. ℈ß.
Cinnam. gutt. v.
M. D. S.

Balsamus Stomachalis.

Item Oleum Mastichinum, Absinthii, Cydoniorum, Menthæ, Oleum stomachale *Cratonis* etiam cum Oleis subactum, Emplastrum stomachale *Cratonis*, de Caranna, quod est singulare; Compositio ejus secundùm BARBETTE *in sua praxi*, ubi *de Vomitu*, *p.* 158. est hæc;

℞. *Spec. Arom. ros.*
Mastiches el.
Olei expr. Nuc. Moschat. an. ʒi.
destillat. Cort. Citri.
Macis. an. ℈ß.
Gumm. Caranna q. s.
M. f. *Emplastrum.*

Inducatur super alutam, obducatur cum *sindone rubra* in forma *Scuti Stomacalis*, D. S.

Emplastrum Stomachale.

Vel

℞. *Emplast. stomachal. Crat.*
Tacamahac. an. q. s.

Malax. cum s. q. *Olei stomachal. Craton.* vel *Balsam. Peruviani*; induc super alutam, f. *Scutum stomachale* absque sindone, irroretur cum *Oleo destillato Menthæ*,

D. S.

Emplastrum stomachale.

Plura Externa huc faciunt, quæ *suprà dedi*, ubi *de Chylificatione*, & quæ *suo loco de Diarrhœa laudabuntur*.

Sacculus Croci Ventriculo admotus, egregie Vomitum sistit, etiam eum, qui navigantibus solet esse familiaris: de quo eleganter videbitis historiam in BACONIS *Verulamii Histor. Vitæ & Mortis pag.* 121. Egregia sunt Cataplasmata, facta ex Fermento, additis Pulveribus aromaticis, quale est *Mynsichtii* ad Singultum, quod optimum est in quibuscunque stomachi affectibus, in specie in Vomitu, Vel quod addit DECKERS *in Barbette Praxim*, ex *Colleg. Jenstoniano* D. MICHAELIS desumptum:

℞. *Pulv. Menth.*
Rosar. rub. an. ℥i.
Mastich ʒi.
Nuc. Mosch. No. iii.
Caryophyll.
Cinnam.
Macis an. ʒii.
Croci ʒi.
Fermenti acerr. ℥vi.

Cum s. q. *Acet. ros.* f. Cataplasma planè singulare,

D. S.

Emplastrum stomachale.

Ad imitationem horum in contumaciori Vomitu, aut morbo navigantium, tale stomacho applicandum venit:

℞. *Ferment. acerr.* ℥iii. vel iv.
Pulv. Menthæ ℥i.
Zedoar. ℥ß. vel ʒvi.
Nuc. moschat. No. ii. vel iii.
Macis,
Caryophyll.
Cinnam. an. ʒiß. vel ʒii.
Sem. Anisi,
Cumini,
Fœnicul. an. ʒiii.
Acet. rosac. parum.

Misc. ad consistentiam *Cataplasmatis*, applicandi Ventriculo in Vomitu nimio.

D. S.

Emplastrum stomachale.

Loco Nucis Moschatæ & reliquorum Aromatum, Cataplasma hoc guttis aliquot *Olei destillati Macis & Caryophyllorum* irrorari potest.

Hanc quidem in genere de Vomitu curando.

In specie tamen considerandum; quis & qualis Vomitus curandus? In hunc finem

I. *Artificialis Vomitus* non est curandus, nisi per accidens sit nimius, tunc enim supprimendus.

II. *Spontaneus* non est curandus, quia fit cum euphoria ægri, quicquid etiam rejiciatur, nisi sit nimius, adeòque debilitetur æger, vel nisi atonia stomachi ex crebriori Vomitu metuenda sit; tunc enim curandus, causam irritantem removendo, aut ejus genesin præcavendo, aut genitam alibi revellendo & avertendo per Venæ sectionem, aut Hæmorrhoidum, Hirudinum applicatione, apertionem.

III. *Non-spontaneus Criticus* non est curandus, nisi, quod ratum, sit nimius, tunc enim, ut Vomitus artificialis, sistendus.

IV. *Non spontaneus Symptomaticus* curandus est, observando præprimis: an sit per consensum? an per essentiam? Si *per consensum*, primarius morbus, quantum possibile, curandus est; Interea, ne alia mala à Vomitu excitentur, Opiatis irritatio stomachi sistenda, vel auctus stomachi sensus leniendus, & appropriatis roborandus: v. g. si ex Nephritide, à Capitis Vulnere æger sæpiùs vomat, unà cum primarii morbi curatione, Misturis Aromaticis, cum Opio aut Papaverinis mistis, nimius Vomitus nonnihil compescendus. Sin verò *per essentiam* sit Vomitus, considerandum: an vitium sit in ejusdem fibris aut nervis, supra modum undecunque irritatis? vel in ipso ejus corpore, quando exulceratus, escoriatus? &c. an vero vitium consistat in causa quadam materiali seu occasionali, eum plus minus irritante. Hujus ratione consideretur; an sit per *πρωτοπάθειαν*? an verò per *δευτεροπάθειαν*? hoc est, an Causa peccans materialis in eo generetur? an verò aliunde deferatur? Sin vitium est in ipso stomacho, hoc debitis modis curandum, & sensus auctior Opiatis sopiendus? Sin Causa materialis occasionem suggesserit, sivo humor peccans fuerit, sive fermentum saltem peregrinum, adeòque vitium vel in stomacho generatum, vel in eo radicatum, adeoque per *πρωτοπάθειαν*, tale vitium materiale vel corrigendum vel eliminandum: hinc Opiatis & appropriatis, plus minùs adstringentibus, Ventriculo succurrendum, & ulterior generatio præcavenda. Sin verò *per δευτεροπάθειαν* sit malum, & aliunde transmissa materia peccans, hæc vel corrigenda, vel per alvum evacuanda, vel alio avertenda: qua ratione Gravidis nimiùm vomentibus Venæ sectione in brachio interdum succurrimus.

V. *Non-spontaneus Morbidus*, omninò quocunque modo curandus; v. g. Sanguinis Vomitus, causæ etiam ejus sollicitam habendo rationem. Cons. hic pluribus WILLIS *Pharm. Ration. Vol.* 1. *pag.* 76. *& seqq.*

In specie *Vomitus artificialis* est sistendus: e. g. post assumptum Vomitorium vehementius aut diutiùs ægrum vexans, convenit Fotus externè calidè applicatus, ex Absinthio, Mentha & Aromatibus sacculo inclusis, & in Vino decoctis: item haustus Vini generosi non nimis frigidi supervomitiones seu hypercatharses ab Antimonialibus sistit. Theriaca etiam, si vires ferant, aut Pilula unica Laudani opiati, aut parum Essentiæ Opii, in Elixir Menthæ propinatæ. Præsentaneum etiam remedium dicitur Potus Lactis cum Pane cocti, aut Panis Vino generoso acido intinctus & comestus. Clyster itidem ex Lacte, in quo Theriaca dissoluta, injiciatur; item Crusta panis tosta, Vino generoso imbuta, cum pulveribus Aromatum inspersa applicetur.

Sic *Lac* quoque vomentibus optato remedio est, vid. HELWIGIUS *de obitu Wrangelii* §. 302. idque præsertim si ex acriori aut venenoso medicamento fuerit concitatus. Cons. FORESTUS *lib.* 18. *observ.* 18.: unde & Scorbuticorum in Vomitu proficuum foret. Item in escoriatione, aut erosione Ventriculi Lac cum Saccharo conducit. Quomodò alias Ardores, Anxietates, Vomitus, qui excoriationem Ventriculi, præsertim circa antrum Pylori, insequuntur sint tractandi, vid. WEPFERUS *de Cicut. aquat. pag.* 330.

Si Nausea aut Vomitus immineat ab assumpto Medicamento vel ingrato vel fœtido, convenit masticatio Corticum Citri recentium, cui subinde de pulpa aliquantulum adhæreat; vel Panis tostus Aceto intinctus, & pulvere Caryophyllorum inspersus, ori ac naribus admoveatur.

Plura de Vomitionibus nimiis per Medicamenta factis, ca-

Digitized by Google

earumque medendi ratione, vide apud WILLISIUM *in Pharmac. Ration. pag.* 75. (S)

CAPUT II.

De Vomitu Cruento.

CAUSÆ.

JAm sequitur *Vomitus Sanguinis*, seu *Vomitus Cruentus*, qui est, quando rejicitur sanguis per os: Et fit vel ex aperta quacunque ratione arteriola aut venula stomachi, idque vel vitio suppressarum consuetarum sanguinis aliorumve humorum evacuationem; vel vitio Splenis, adeòque ex dehiscente Vase Brevi in stomachum; vel denique vitio Pancreatis, in quo una alterave vena à Lympha ejus præter naturam acriore exesa, aut aperta, refundunt sanguinem in Duodenum, qui regurgitat in stomachum, & sic non rarò Vomitus Cruentos inducit.

Remota Causa, ob quas fit interdum Vomitus Cruentus, sunt primariò suppressæ consuetæ sanguinis in corpore excernendi evacuationes: hinc *post Hæmorrhoidum & Mensium suppressionem* ex robore Naturæ supervenit Vomitus Cruentus: idque tam in Gravidis, quàm non Gravidis. Exempla talia non sunt rara, & referuntur à RULANDO *in Curat. Empiric. Cent.* 3. *Curat.* 4., CORTHUMMIO *De Morb. atton. c.* 70. §. 33. & ab HOECSTEDTERO *Decad.* 2. *Cas.* 6. refertur exemplum Vomitus sanguinei admodùm periculosi propter suppressos Menses in Virgine: item SCHENCKIUS *l.* 3. *Observ.* similem habet Observationem Vomitus Sanguinei propter suppressos Menses. Fit quidem non raro, ut Prægnantes ipsæ ex Mensibus retentis interdum affligantur Vomitu tali sanguineo, idque ferè sine periculo; est enim motus Naturæ, quos non facilè licèt alterare: vid. M. A. N. C. *Ann.* 9. & 10. *Observ.* 6. & SALMUTH C. 2. *Hist.* 54., qui refert de Prægnante Vomitu Sanguinis contumaci afflicta eousque, donec scilicet ipso concepta edito ab onere liberaretur: & simile ferè exemplum habet SCHENKIUS *l.* 4. *Observ.* de Gravida, quæ sanguinis Vomitum per 7. menses perpessa fuit, & tandem feliciter peperit. Ad hanc consuetarum evacuationum suppressionem pertinet Ulcus consolidatum antiquum tibiarum, Vomitum Cruentum inferens: vid. RHODIUS *Cent.* 2. *observ.* 65. Ratio duplex est: partim quòd sanguis, ante sub forma puris evacuatus, suppressus: partim quòd fermentum acre ulcerosum multiplicans erosit vascula arteriosa in Pulmonibus. In Mutilatis Vomitus Cruentus non ratò contingere solet, pede manuque ablata, ubi Natura sanguinem redundantem per Vomitum rejicit: vid. CORTHUMMIUS *l. de Morb. attonitis cap.* 70. §. 35.

Spleneticis tandem valdè familiares sunt Vomitus Cruenti. Quoad modum: certum est, quòd per *Splenem* nil immediatè veniat in stomachum, sed fiat beneficio Vasorum Brevium, arteriosi & venosi, quæ rarò, ferè & nunquam, oriuntur ex Splene, sed ex Arteria Cœliaca, Splenica, & Vena Splenica ante ingressionem horum vasorum: Quaodò ergò Splen scirrhosus est, vel alio modo infarctus, non potest admittere sufficienter sanguinem per Arteriam Splenicam affluentem, qui tamen stagnando in dicta Arteria, ob denegatum spatium non potest remeare convenienter ad Splenicam Venam, lege circulationis. Impedito ergò sanguinis motu in Arteria & Vena Splenica, stagnat quodammodo in Arteria Splenica, in specie circa Vas ejus Breve, ante nempe ingressum Arteriæ in Lienem, quod Vas Breve ad Ventriculi seu stomachi fundum subrepit. Sub tali occasione stagnatio sanguinis impediti facta, tandem per Vas Breve apertum sanguis arteriosus in stomachum evacuatur: hinc subinde ante Vomitum sanguinis percipiuntur pulsationes circa dorsum in latere sinistro, ubi sunt costæ nothæ inferiores, & brevi post ruptionem Vasis Brevis arteriosi sequitur sanguinis Vomitus, talibus subjectis subinde salutaris. ZACUTUS LUSITANUS *in l.* 2. *Med. Princ. Hist.* 10. aliquot recenset exempla Spleneticorum & similium, quos sanguinis Vomitus similiter sublevavit: qualia etiam habentur in PLATERO *l.* 3. *observ.* & SCHENCKIO *l.* 3. *observ.*

Non tamen semper è Splene sunt Cruenti isti fluxus, uti hoc communiter existimant, quin & *ex Hepate*, citra Lienis noxam, Vomitus sanguinis fieri potest: de quo conf. HOECHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Cas.* 5. *p.* 146. Miræ sanè ut subinde sunt humorum metastases & translationes, ita & vasorum anastomoses, & apertiones. Conferatur de Vomitu sanguineo, an ex Splene an ex Hepate, SCHENCKIUS *l.* 3. *Obs.* 1. THONERUS *in Obs. pag.* 140. SENNERTUS *Prax. l.* 3. *P.* 5. *Sect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 507. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hist.* 36. *C.* 4. *Hist.* 60. HORSTIUS *l.* 4. *Observat.* 5. Observationem rariorem habet RIVERIUS *Cent.* 4. *Observ.* 6. de rustico, qui cùm aquam fluminis potasset, ac inscius Hirudinem simul hausisset, hæc lateribus stomachi infixa, continuum sanguinis Vomitum induxit.

Denique *ex Pancreate* subinde fieri sanguinis Vomitum, ex eo ferè patet, quòd interdum tales sanguinem vomentes conquerantur de dolore profundo sub Hypochondrio dextro; locum scilicet monstrant inscii, ubi inseritur Ductus Pancreaticus in Intestinum Duodenum: & præterea talem Vomitum sanguinis sæpiùs sequi solet & Puris Vomitus, quod fit nonnisi ex Pancreate exulcerato, vel per abscessum nonnihil viciato. Et tales Vomitus Pancreatis præ cæteris solet præ-

(S) *Haud reticenda hoc loco est elegans Historia Vomitus diuturni in Nobili Moniali ferè quadragenaria. Hæc quum innu[illegible]ris ægritudinibus, præsertim capitis assiduo, & molesto tremore, nervorumque omnium atonia, longo jam tempore vexaretur; post multa incassùm adhibita præsidia, ineunte anno 1718. Bezoartico Joviali uti cæpit; quod postquàm vix per hebdomadam assumsisset, repente in alimentorum Vomitum incidit, ut sive solida sive liquida assumta extemplò maximo cum conatu rejicerentur, tantaque cum celeritate, ut quandoque illa ad Ventriculum minimè pervenisse certocertius visum fuerit. Multiformia adhibita medicamenta vel & ipsa quoque rejecta, vel sine emolumento retenta. Hinc cardialgia, anxietates, lipothymia, & sæpenumerò febres: imò mense Martio, perseverante eadem immedicabili Vomitione, adeoque viribus summè labefactatis, horrenda hysterica convulsiones, quindecim dierum & noctium spatio, Ægrotantem miserè exercuerunt, quæ repetitis Venæsectionibus tandem cessere. Minimè verò cessit Vomitionis obstinatio, ut quamcunque cibi speciem, sub quacunque forma deglutitam Ventriculus, veluti rei noxia injuria lacessitus, cum impetu excuteret: videbatur profectò cibus Ventriculi cavum subiens à Diaphragmate supernè, infernè verò & secundùm latera à musculis imi ventris, & à tumore quodam scirrhosam indolem nacto, qui Hepatis sedem longo jam tempore occupabat, veluti à torculari fortiter comprimi, ut ad fauces summa cum violentia resiliret. Quod primùm in Stomacho retineri cæpit Lac fuit gelidum sacchars mistum, quo solo, æstivo tempore, per plures dies Ægram aluimus. Hinc facto animo ad Lac ipsum nuper è capella uberibus emulctum animum adjecimus: & quidem pro voto res obtigit, nam singulis sex horis duæ vel tres Lactis unciæ exhibitæ, à Ventriculo, reliquorum alimentorum osore, amicè complectebantur. Postmodùm medio Autumno ad Jusculà, & Carnium assarum succum, hinc ad Fercula, & Carnem ipsam transitus factus est, cohibita omninò per duos extremos anni menses Vomitione. Verùm proximè sequenti anno 1719. &, quod fato veluti quodam (si sic loqui fas est) factum esse dixeris, eadem qua anno antecedenti die, absque ulla procatarctica caussa, iterum Vomitus invadit, sed nova quadam affligendi specie: nam quum consueta, & vel sanis vel ægris usualia alimenta retinere non potuerit, ad inconsueta & absurda deventum est. Cum hæc scribimus (anno 1720.) quindecim sunt menses, ex quo Nobilis Ægra prandii loco Chocolatem cum pane tosto, frigidaque haustum sumit; vespere verò nunc Legumina nonnisi oleo uncta, nunc Haleces, vel Thymni aliorumque piscium carnes muria conditas devorat: sæpè verò Lactuca, Sonchо, Cepa, Allio in acetaria mistis, maxima cum voluptate se ingurgitat: atque hæc quidem alimenta omnium admiratione non solùm retinet, sed perfectè digerit, iisque pancraticè nutritur. At contrà nec Carnis, nec Jusculi, aut cujuscunque similis cibi vel odorem ferre potest, & si vi facta aliquid ex his deglutiatur, illicò Vomitus supervenit, quo & Chocolate ipsa non semel rejecta est. Lac sive calidum sive frigidum sæpius tentatum, sed post secundum vel tertium tentamen rejectum. Quod autem mirum magis est, in hac promta ciborum ferè omnium Vomitione, Medicamenta semper in Ventriculo substiterunt: Cathartica præcipuè, quæ pro superanda alvi stypticitate subinde exhibita sunt, nec nauseam unquàm moverunt, nec ventriculum fatigarunt. Hoc misero vivendi genere utitur Nobilis Monialis, pro qua sublevanda Balnea mineralia, Chalybeata, Acidulæ, Serum Lactis, Cerussa Stibii, & sexcenta Stomachica & Alcalina, tum interna tum externa in usum sunt usque adhuc nequicquam revocata. Quid inde eventurum sit, præstolamur.*

præcedere dolor gravativus & obtuſus in ſuperiori Lumborum regione, ubi ſitum eſt Pancreas. Habeo hac in parte conſentientem SYLVIUM, qui in *l. 1. Prax. cap. 15.* dicit: quod utplurimùm Sanguis, qui ſimul per Ventriculum, & per Alvum rejiciatur, oriatur ex Pancreate, quando ſcilicet vaſculum ejus quoddam a ſucco acriore corrodatur: unde Sanguis in Inteſtina excidens, partim inferiùs deferatur, partim ex irritatione Duodeni ſurſum in Ventriculum propellatur; & etiam Pus, quod rejicitur per Vomitum, huc pertinet, quod ex Pancreate eſt.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Diagnoſin Vomitus Cruenti*: Non raro decipiuntur Medici: qui Vomitum materiæ nigricantis habent pro Cruentu: vid. HOECHSTEDTERUS *Dec. 2. caſ. 4. & 5.*, ubi grumoſa nigricantia rejecta refert, quæ putata ſunt Sanguinem grumoſum fuiſſe: ſed falsò, fuerunt enim ſucci Atrabilarii vulgò nothi, nati partim vitio digeſtionis primæ, partim ob miſcelam variorum humorum in Inteſtinis, ex qua miſcela oriuntur. Si ergo rejiciuntur fluida rubicunda, innuitur rejici Sanguinem arterioſum: Si obſcura fluida, grumoſæ inſtar ſubſtantiæ Hepatis, eſt ſemper Sanguis venoſus; Si verò non adeò obſcurus, ſed ſaltem nigricans cum ſenſu dolorifico morſicante, vel cum ſapore acerbo aut auſtero, rejicitur, talis non eſt Sanguis, vel ſaltem non ſolitarium, ſed ſimul acidi ſucci, qui ſui miſcela atramenti inſtar humorem nothum cruentum emergere faciunt. Novi Medicum, deceptum ab alio, qui ſe ingurgitavit Vino ceraſino, illud ſupra iterum & infrà reddens; iſte Medicus putavit, eſſe Sanguinem nigrum.

PROGNOSIS.

Vomitus Sanguinis diuturnus malus eſt.

Vomitus Spleneticorum Cruentus, aut qui aliorum viſcerum chronicis affectibus laborant, periodicus, ſaluberrimus eſt.

In quocunque Sanguinis Vomitu ſæpiùs recurrente, ſupervenientes Hæmorrhoides ſalutem afferunt morbi certam.

Excretiones Sanguinis ſurſum aut deorſum in Exanthematis, Variolis, Morbillis & ſimilibus lethales ſunt, vid. HOECHSTEDTERUS *Dec. 1. Caſ. 8.*

Vomitus Cruentus vitio evacuationis ſolennis ſuppreſſæ, v. g. obſtructionis Menſium, &c. non adeò eſt nocivus, niſi excedat; quia Obſervationes teſtantur, nonnullis ordinariò ferè Menſes Vomitu fuiſſe rejectos: vid. PANAROLLUS *Pentec. 1. obſerv. 6.* BARTHOLINUS *Centur. 5. Hiſt. 32.* & TIMÆUS à *Guldenklee l. 4. Caſu 12.* (T)

LINDANUS in Vomitu Sanguinis hoc inſtituit Prognoſticon: Sanguinem ægri rejiciunt ex Ventriculo duplici forma; vel grumoſum ſeu craſſum & atrum; vel tenuem fluidum, & nigrum inſtar atramenti, & acrem. Neutrum autem eſt atra Bilis, per vitioſum ſuccorum in Inteſtino Duodeno concurſum facta, quibus enim atra Bilis exit, ii poſtridie moriuntur: quod ipſe dicit, aliquoties vidi. Nam atra Bilis longè differt à Sanguine, quæ omnes partes exeundo quaſi cauterizat.

CURA.

Vomitus Sanguinis, ſi Criticus, non ſopiendus: Morbidus verò conſideratur vel abſolutè, prout eſt excretio ſanguinis ſimpliciter præternaturalis; vel reſpectivè, reſpectu cauſarum antecedentium, quæ ſanguinem vel coacervant, vel in ſpecie ad iſta loca diffundi faciunt. In Vomitu igitur Cruentu curando, poſterioris hujus ratione, Cauſæ antecedentes removendæ, idque extra paroxyſmum, vel excretiones conſuetas revocando, vel viſcerum vitia corrigendo. Prioris ratione, idque in primo paroxyſmo, ſanguinis motus, ne nimis in ventrem effundatur, corrigendus, vel revellendo vel avertendo; ſanguis verò jam effuſus, duplicia poſtulat remedia:

1. *Vaſa aperta* adſtringentibus *ſunt coërcenda*, ut ſanguis ſiſtatur.
2. *Sanguis effuſus* plùs minùs congrumatus relictus *reſolvatur & ejiciatur.*

Quibus ſubinde Venæ ſectio, vel in brachiu, vel in pede, aut etiam, per Hirudines, Hæmorrhoidum apertiones, in corpore vel ſimpliciter plethorico, vel in quo ſanguinis evacuatio ſuppreſſa eſt, ſubinde præmittendæ ſunt; Hæmorrhoidum enim fluxus quaſi vicaria eſt evacuatio.

(Fœminæ ſanguinem evomentes, profluentibus Menſtruis protinus liberantur, authore HIPPOCRATE: utrique ſexui ſanguinem evomenti Narium aut Hæmorrhoidum profluvium ſalubriter ſupervenit: quod ubi parcius, Phlebotomia prodeſt. Quodſi verò ſolennem quandam ſanguinis ſuppreſſionem ſuperveniat Vomitus Cruentus, ex Menſibus ſuppreſſis, Saphena aperiatur; ſin ex vitio viſcerum Abdominis, v. g. Lienis, Hæmorrhoides, item Vena Brachii ſiniſtri aperienda; ſin Hepatis, Venæſectio in Brachio dextro; ſin ab Hæmorrhoidibus ſuppreſſis, Vena Iſchiadica in parte ſiniſtri Pedis minimo digito vicina: ſin ex Hæmorrhagia Narium conſueta ſuppreſſa, ex Vena Brachii, ejuſdem lateris cum Nare, unde ſanguis fluere ſolebat. *Conf.* FORESTUS *lib. 18. obſer. 18. & 17. Schol. pag. 159. 160.*) (V)

Remedia inter, quæ conveniunt, pro primo ſcopo, ſunt *Adſtringentia*; quæ ex Cydoniis, Plantagine, & Portulaca parantur, imprimis ſuccus & ſyrupus: item Abſinthium, & præ omnibus aliis ſuccus Radicis Urticæ majoris; quæ Radix Urticæ majoris vel decocta tantùm, vel infuſa ſimiliter eſt admodùm experta. Præterea convenit ſyrupus de Symphyto *Fernelii*, de quo vid. BARTHOLINUS *Cent. 3. Obſ. 61.* Item expertiſſimus in Anglia contra Vomitum eſt *Syrupus ſequens*, paratus *ex Succis Foliorum Plantaginis & Radicis Symphyti majoris*, vel Calcatrippæ; quem non ſolum valdoperè commendat BOYLE *in Philoſoph. Experimental. Vol. 1. p. 210.* ſed deſcriptionem ejus videbitis etiam in DIGBY *Recept. Vol. 1. pag. 185.*

℞. *Rad. Symphyt. maj. rec. collect.* ℥vi.
Fol. Plantagin. Mii.

Concidantur, & contundantur omnia in mortario, & exprimatur *Succus* fortiter per prælum, è quo *non depurato* cum ſ. q. *Sacchari* (parte j. vel dupla) f. ſ. a. *Syrupus*: de quo uſurpetur ſæpiùs quotidie cochleatim.

Catholicus eſt ferè in quacunque ſanguinis rejectione compeſcenda. Alias ad ſupprimendum ſanguinem Oleum ſeu Spiritus Vitrioli eminet, qui ſimul ſtyptica vi vaſa firmat, hinc Aqua Urticæ majoris & Foliorum Plantaginis, acidulata cum Spiritu Vitrioli, ſumitur cochleatim, & egregiè Vomitum ſiſtit, & pro hoc ſcopo ab HARTMANNO & RULANDO maximè commendatur in *Theſauro pag. 184.*; ubi habet exemplum horrendi Vomitus ſanguinis curati per hanc Mixturam:

℞. *Aqua Radic. Urtic.* ℥vi.
Spiritus ſeu *Olei Vitrioli* q. ſ.
ut aceſcat modicè, M. S.
Aqua Sanguinem ſedans.

Verba Auctoris ſunt hæc: *Benè diluta & frigida pota firmarunt Ventriculum, Sanguiniſque profluvium inſtar miraculi repreſſerunt, quam etiam Potionem plures alii Auctores admodùm laudare ſolent.*

Simile exemplum videbitis in *Obſerv.* RIVERII, ubi ſimilis Vomitus eodem modo fuit curatus.

Porrò Semen Hyoſcyami HEURNIO uſitatum: Crocus Martis adſtringens, imprimis iſte, qui ex Vitriolo Martis in Aqua ſoluto, injectione Olei Tartari per deliquium præcipitatus & edulcoratus. Tincturæ Martis adſtringentes, item Terra ſigillata, Catechu, aliæque Terræ medicatæ, Lapis Hæmatites, præſertim cum blandè acidis propinata. Ex his BIERLINGIUS *in Adverſat. Curat. p. 107. & 109. ſequentia* præſcribit *Electuaria*.

℞. *Conſerv. Roſar.* ℥ii.
Hæmat. præpar. ʒiß.
Croc. Mart. adſtringent. ʒj.
Sem. Hyoſc. albi ℈ij.
Cum *Syr. Portulac.* f. *Electuarium*, S.
Electuarium Sanguinem ſedans.

De quo doſis quantitas Nucis avellanæ. Item

℞. *Conſerv. Roſar.* ℥iß.

Spec-

(T) *In Prognoſtico autem tutiùs ferendo, ſemper memores eſſe debemus Aphoriſmi* Hippocratis *ajentis*, Sanguinem ſuprà ferri, qualiſcumque ſit, malum eſſe; *nam & ſi cum ægri levamine nonnunquàm educi poſſit, malum tamen ſemper eſt per ſuperiora ejici: periculum enim imminet, ne vel ſuffocetur æger, Sanguinem aut vomens aut expuens, vel ex illius portione in organa ſpiritalia delabente, ac in pus mutata, in phtiſim aut empyema incidat.*

(V) *Periodus hæc integra, parentheſi notata, legitur quidem in editione Francofurtenſi, deeſt tamen in Veneta. Expunxit fortaſſe illam Venetus editor, nimium, &, ut ita dicam, ſuperſtitioſum in Phlebotomia celebranda Venarum ſecandarum delectum exoſus. Quamquàm enim minimè credamus indiſcriminatim Venas ſecandas eſſe; nequaquàm tamen adeò ſcrupuloſè hac in re procedendum eſſe exiſtimamus, ut in Hæmorrhoidibus ſuppreſſis e. g. omnino Vena Iſchiadica in parte ſiniſtri pedis, minimo digito vicina, aperienda ſit, ut præcipit hic A. de qua re nos alibi.*

Spec. Diatrag. frig. ʒij.
Bol. Armen. ʒj.
Semin. Hyoſc. ℈ij.
Syr. Myrtill. q. ſ.
M. D. S.
Electuarium Sanguinem ſedans.

Item *Tinctura Vitrioli Martis* eſt egregia in quacunque Hæmorrhagia: Modus præparandi eſt hic:

℞. *Terræ Vitrioli Martis probè calcin. & edulc.* (aliàs enim Vomitus movet, quod vidi) qu. v.
Solvatur in *Spiritu Salis*:

Solutio abſtrahatur per retortam in arena ad mellis conſiſtentiam, cui affunde *Spiritum Vini* benè rectificatum: ponantur in digeſtionem loci calidi ad aliquod tempus, & evadet Tinctura rubicundiſſima, per filtrum à remanentia ſeparanda. Hæc Tinctura ſaporis ſubdulcis adſtringentis datur à guttis 15. ad 20. & 25. in Aqua appropriata, & egregiè confert.

FORESTUS *in ſuis Obſer. l.* 18. *obſ.* 18. habet Mixturam ex Trochiſcis de Carabe & Terra ſigillata, cum Aquis convenientibus dilutis, quæ præmiſſa Venæ ſectione habet effectum ſingularem in Sanguine fluente ſiſtendo, & concreto ſimul diſſolvendo: quæ Mixtura deſcripta eſt in SENNERTO *l.* 3. *Prax. de Vomitu p.* 158. eſt prima Formula in Vomitu Sanguinis; nempe

℞. *Aqu. Burſ. paſtor.*
Portulac.
Plantag. an. ℥j.
Troch. de Carabe
Terræ ſigillatæ an. ʒß.
M. S.
Potio Adſtringens.

Ad cujus imitationem:

℞. *Aqu. Burſ. paſtor.*
Plantagin.
Portul. an. ℥j.
Acet. roſac. ʒiij. vel ℥ß. ad ʒvj.
Troch. de Carab.
Terr. ſigillat. an. ʒiß.
Syr. Myrtin. ʒvj. ad ℥j.
M. D. S. *ut antea.*

SYLVIUS habet Miſturam ad quamcunque Sanguinis excretionem, & in ſpecie ad Vomitum Sanguinis, polychreſtam, *in Praxi l.* 1. *cap.* 9. §. 20., quæ prima fronte quidem inanis apparet, ſed quod ipſe teſtari poſſum, admodùm eſt proficua. Formula hæc eſt:

℞. *Aqu. Plantag.* ℥i.
Cinnam. ʒvj.
Aceti deſtill. ℥ß.
Corall. rub. præp. ʒß.
Sanguin. Dracon. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. Myrtin. ℥i.
M. D. S.
Potiuncula Adſtringens.

Hæc Mixtura ſæpiùs cochleatim ſumpta curabit pleraſque vaſorum rupturas, & ſupra multorum expectationem Sanguinis effluxum brevi tollet.

Quòd ſi metus eſt à coagulatione Sanguinis, addi poteſt prædictæ miſturæ *Lapill. Cancr. præp.* ʒß., ut & *Antimonii diaphor.* ℈i. atque ita uſurpari. Cùm autem hæc Mixtura propter Sanguinem Draconis, quem non habemus genuinum, ſit ſuſpecta, ad hujus imitationem ſequenti modo corrigi poteſt:

℞. *Aqu. Plantag.* ℥ij. vel iii.
Cinnam. ʒiij. vel ʒvj.
Aceti deſtillat. vel *roſac.* ʒiij. vel ℥ß. ad ʒvj.
Corall. rub. præp. ʒß.
Terr. ſigillat. gr. xv. ad ℈i.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. Myrtin. vel *alius appropriat.* ℥ß. vel ℥j.
M. D. S.
Potiuncula Sanguinem ſedans.

Loco Aceti addi quoque poſſunt gutt. xii. *Spiritus Vitrioli*. Capiatur cochleatim.

Item

℞. *Aquę Plantag. cum Spiritu Vitrioli* vel *Nitri modo ſupradicto acidul.* qu. v.
Cui addatur
Terræ ſigill. pro lubitu, e. g. ℈j. vel ʒß.
M. S. *ut antea.*

Detur ſubinde cochleatim.

Effervescit quidem, ſed non diù durat, & acquirit ſaporem adſtringentem aluminoſum.

℞. *Aqu. Hyperici,*
Plantag. an. ℥ij.
Succi Plantag. rec. expr. vel *Cydon.* vel *Granator.* ʒvj. vel ℥j.
Hæmat. præp. ʒß.
Boli Armen. præp. ℈j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. de Symph. ʒvj.
M. D. S.
Potiuncula Sanguinem ſedans.
Vel

℞. *Aqu. Urtic. maj. cum Spiritu Vitrioli acidul.* ℥iv.
Cinnamom. ſpirituoſ. ℥j.
Terr. ſigillat. ℈ij.
Hæmatit. præp. ℈j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. de Symph. Fern. ʒvj.
M. S. *ut antea.*

Ad Vomitum Sanguinis in Phthiſica, quæ inter alia imprimis de dolore in latere dextro ſub Hypochondrio querebatur, ubi Pancreas inſeritur Inteſtino, profuit ſequens Potio:

℞. *Aqu. Plantagin.*
Tormentill. an. ℥j.
Cinnam.
Aceti deſtillat. an. ʒvj.
Corall. rub. præp. ʒß.
Troch. de Carabe ℈j.
Terr. ſigill. ℈ß.
Mumiæ gr. vi.
Laud. opiat. gr. i.
Syrup. de Symphyt. Fern. ℥j.
M. F. *Potio*, S.
Potiuncula Sanguinem ſedans.

Commodè & Lapilli Cancrorum poſſunt addi, quando nempe metus eſt coagulati Sanguinis adhuc in Stomacho hærentis; quod patet ex anguſtiis præcordiorum, ex imminente lipothymia, ex difficili reſpiratione, pulſu debili, Ventriculi inflatione, facieque citrina ac pallida; quibus interdum ſuperveniunt Phlogoſes. In his enim uſurpentur *Sanguinem grumoſum diſſolventia*, ut Lapilli Cancrorum cum Aceto ſoluti, vel Corallia præparata in Vino acido, Antimonium diaphoreticum, Succinum, Trochiſci de Carabe, & de Terra ſigillata, Camphora. In ſpecie Sperma Ceti à ʒß. ad ʒj. in juſculo calido, vel hauſtu Cereviſiæ diſſolutum & aſſumptum, mirabile eſt ad diſſolvendos Sanguinis grumos: relictos verò oportet per Rhabarbarum, ſimileve laxans educere, aut etiam Vomitorio leniore evacuare. Conſ. BONETI *Sepulchret. p.* 733. §. 9. & RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 26.

In Vomitu Sanguinis vitio Splenis, in quo copioſiore aut æger interdum deficit, aut viribus licèt reſumptis, in incurabilem Aſcitem delabitur, noto: ad Præſervationem & fundamentum Curationis, & inde metuenda plurima mala, nil meliùs convenire, quàm Martialia aperientia dicta, & hinc Abſinthium, omniaque ex eo parata. Conſ. DODONÆUS *in Hiſt. ſtirp. p.* 24. *& in Obſerv. p.* 47.

Externe ad Vomitum Cruentum Scutum ex Theriaca cum Croco, Aceto Rubi Idæi irroratum, convenit ex HOECHSTEDTERO *Dec.* 2. *Caſu* 5. vel Panis toſtus, cui in Vino Malvatico vel Aceto intincto ſit adſperſus Caryophyllorum pulvis, auctore HARTMANNO *Prax. Chymiatr. p.* 177.

Puris interdum excretio non ſtatim ſiſtenda, ſed blandè potiùs promovenda; ulterior tamen ſimul ejus proventus impediendus. Quorum illud præſtant, præter Antimonium diaphoreticum, vel Antihecticum *Poterii*, & Lapilli Cancrorum in Aceto aſſumpti, Myrrhata, Aloëtica, Sulphurea, item Saccharum Saturni, Vitriolum Martis, & ex his duobus parata Tinctura Antiphthiſica, doſi gutt. xxx. vel xl. uſurpanda in Decocto quodam Vulnerario, e. g. in Decocto Chærefolii, aut Plantaginis, aut comarum Hyperici. Ulteriorem Puris proventum impediunt Balſamum Sulphuris aniſatum, aut ex floribus Antimonii paratum, à gutt. iij. viij. ad x: vid. SYLVIUS *Prax. l.* 1. *c.* 9. §. 22. *p.* 48.

Digitized by Google

S E C T I O VII.

DE DOLORIS SYMPTOMATIBUS STOMACHI.

NOtum est, & frequenter in Praxi experimur, quòd ægri conquerantur de gravissima Anxietate & Angustia circa Præcordia, & Dolore Cordis, & similibus, & simul nesciunt, quid conquerantur; de his & eorum Symptomatibus, quibus tam multum negotii nobis facessunt, agemus.

C A P U T I.

De Angustia, & Anxietate Præcordiorum.

QUod attinet Anxietatem & Angustiam Præcordiorum, notum est, Cor ex se nullo sensu, nullaque molestia corpori esse molestum. Cæterùm sæpiùs evenir, ut in Præcordiis, hoc est, ut explicat FERNELIUS *l. 4. de Febr. c. 10.* regione circa Ventriculum, Diaphragma, Jecoris cavum, Lienem, Pancreas, in specie Ventriculo, ejusque superiore orificio adeòque in ea regione, quæ Costis nothis, anteriora & versùs Sternum se inflectentibus circumscribitur, non raro sint Anxietates, & insignes molestiæ, item frequentes Dolores ægris gravissimi: & quidem si ægri conquerantur de Augustiis Præcordiorum, sive Ventriculi regionis, sive non explicabili molestia illius loci, quando propterea sunt inquieti, adeòque ex nimiis anxietatibus hinc inde in lecto se volvunt & jactitant, dicitur in specie *Anxietas.* Sin dolor fit, qui in ea regione frequenter affligit, & quando ægri intento digito monstrant in fovea ista, quæ dicitur Scrobiculus Cordis, in specie vocatur *Dolor Stomachi* seu *Cardialgia;* præprimis si unà cum dictis Anxietatibus & Angustiis Præcordiorum jungatur insignis Dolor compressivus & constrictivus, ut dicant: *Animo anger, & Cor mihi videtur rumpi; vix sum apud me;* quod innuunt cum contorsionis sensu. Quando verò cum his Anxietatibus, & Angustiis conjunctus sit sensus Morsicationis & rosionis, vocatur *Cardiogmos*, & dicunt, *Membra occupat metus mortis:* Anxietates illas optimè illustrat Vomitus imminens ab assumpto Vomitorio, qui uti maximè anxios reddit ægros: *Omnia ipsis sunt angusta, Cœlo, terraque gravari videntur: mortis sentiunt periculum.* Cardialgiam verò repræsentant dolores illi, qui post deglutitos grandiores bolos, aut duriora assumpta, nos sensibilissimè & interdum atrocissimè affligunt, quod vocant; *Compressionem Stomachi,*

P A R S A F F E C T A.

In utroque casu Malum semper oritur ab affectu plùs minùs Orificio Ventriculi sinistro: præsupponenda nempe hic sensibilitas hujus orificii, & inde nata proclivitas ad sui contracturam, variosque spasmos: de qua *suprà in Prolegom. actum.* Conveniunt adeoque, & differunt Anxietates & Cardialgiæ: Illæ quasi vagæ; Hæ fixæ: Illæ simpliciter ab irritante, subinde non commodè explicabili, molestia; Hæ à convulsiva constrictione. Anxietates istas dico oriri omnes quibusve in morbis simpliciter ab affectis Præcordiis, seu speciatim Ventriculo; uti non solùm ostendunt angustiæ istæ, quæ Vomitum ab assumpto medicamento immediatè præcedunt; sed & mulieres Hystericæ subinde de gravissimis Anxietatibus vagis conqueruntur, in quibus simpliciter affectum esse Orificium Stomachi superius, testantur ructus subinde supervenientes, à quorum eruptione sensibile levamen percipiunt: Item in Febribus, v. g. Intermittentibus, nunc præcedunt, nunc in ipso paroxysmo affligunt Anxietates multiplices, quæ quod sint ex Stomacho, confirmatur ex eo, quòd à frigido potu affatim hausto ordinariò insigniter exasperantur, & nonnisi Vomitu superveniente solvantur: In Febribus, tam Benignis quàm Malignis, gravissimæ Anxietates, quæ frequenter affligunt ægros, itidem simpliciter sunt ex molestato Orificio sinistro Stomachi, & partibus membranosis affectis, nullo verò modo ex Corde affecto. Etsi enim sudor videatur levare in talibus malum, tamen reverà in Stomacho est, & cessante sudore redeunt: nempe suppresso sudore effluvia ista, quo insensibiliter aut sensibiliter aliàs diffiantur, retenta, affligunt Præcordia & membranosas eorum partes, unde Anxietates: parili ferè ratione, atque in Diarrhœis, quò copiosiori diaphoresi gaudet corpus, & minor erit Diarrhœa, sed quò minor est diaphoresis, eò copiosior Alvi fluxus. Porrò esse Anxietates ex Præcordiis, ostendunt gravissimæ istæ Præcordiorum Angustiæ, & subindè lethales Anxietates cum Hypochondriorum extensione præcurrentibus lipothymiis, sudore frigido, &c. quæ superveniunt interdum contorsioni Vertebrarum: hinc est, quòd ii, qui cœna largiore se replent, noctem insequentem inquietam patiuntur, dum hinc inde se jactigare ob Anxietatem coguntur saltem propter Stomachum, ex nimia repletione malè affectum. Quotiescunque ergò ægri vel anxii sunt, vel de Anxietatibus conqueruntur, *Cordis sentire Anxietates*, qui affectus est frequentissimus; certi esse possumus, semper & simpliciter fontem & radicem habere in Stomacho, speciatim circa sensibilissimum ejus sinistrum Orificium. Unde etiam, quando ægri dicunt. *Cor & Animam mihi suffocat*, falsò vocant Cordis angustiam, putantes laborare Cor. Profectò Cor est musculus ferè indolens, aut si tantillum irritatur, sequitur ejus motus convulsivus, qui vocatur Palpitatio Cordis. Iam verò tales ægri nullam Palpitationem talem patiuntur, hinc minimè Cor esse affectum constat; potiùs, uno verbo: videtur ille affectus, quem PETRUS SALIUS DIVERSUS *Adstrictionem Ventriculi* vocat, quatenus nempe, utroque Ventriculi orificio arctiùs constricto, flatus aut quævis materia rarescens spatium sufficiens sese explicandi non reperit, hinc Ventriculum distendendo Diaphragma comprimit, & respirationem difficilem reddit. Malum simpliciter hæret in spasmo Orificii Stomachi sinistri, à quacunque causa graviter affecti. Excipio tamen saltim Affectus Suffocatories, seu Inspirationis negotium turbantes: nam & hi anxies reddunt ægros: Quæcunque reliquæ Anxietates oriuntur ex Stomacho.

C A U S Æ.

Causæ, quæ Anxietates tales pariunt, sunt nunc manifesta Acriora, vel Stomacho hostilia assumpta, ut Mercurius sublimatus, Arsenicum, Lac coagulatum, Fungi &c.; nunc Alimenta sub digestione corrupta, ut Fructus horæi, vitiata, nunc Contenta peregrina, ut Flatus & Humores æruginosi; nunc Miasmata & Fermenta aliunde suscepta, ut in Peste Morbisque contagiosis, *ut suo loco videbimus*: nunc ipsi Ventriculo impressum vitium, Inflammatio, Eschara &c.; nunc Nervorum vitia convulsiva, Orificium ejus aut membraneas partes vicinas inficientia, ut in Vertebrarum contorsione.

C U R A.

Curantur Anxietates hujusmodi nunc per Alcalia aromatica & oleosa, seu Carminativa, & discutientia, & effervescentes succos; in specie acidum, corrigentia: uti sunt Vitriolata & Nitrata, in genere per ea, quæ succos vitiosè effervescentes corrigunt, & halitus inde elatos resolvunt & discutiunt. Semper ergò est habenda ratio Morbi adjuncti, Humorum effervescentium & reliquarum Causarum, pro quarum varietate etiam Cura varianda: e. g. Anxietates in Hystericis optimè per Salia & Castorina curantur: id quod etiam locum obtinet in Hypochondriacis: in aliis cum Phlogosi & æstuatione junctis Anxietatibus, Spiritus Vitrioli aut Nitri dulcis, aut Tinctura Bezoardica vel Mistura simplex, similiaque conveniunt: quibus Opiata, si ferat ægri conditio, subinde addenda sunt. (X)

CA-

(X) *Si ab Alimentis Stomacho hostilibus, aut Venenis assumtis ortum trahat Anxietas, nullum potentius Medicamentum est, quàm Vomitum ciere. Vomitum autem excitabimus nequaquàm fortioribus Emeticis è mineralibus petitis, præsertim si corrosiva Venena Ventriculum exagitent: sed Aqua tepida, Oleo, Decocto Chamæmeli, & similibus.*

C A P U T II.

De Cardialgia.

QUoad *Cardialgiam* seu *Cardiogmum* est, quando à causa quadam, graviter & continuò Ventriculi Orificium sinistrum irritante, hujus dolorifica constrictio & convulsiva crispatura, quæ cum insigni dolore semper juncta est, oboritur. Regio stomachi, præsertim in Scrobiculo Cardis, Veteribus vocata fuit *καρδία*, quæ voa, utut propriè significet *Cor*, nihilominùs tamen, quoniam talis Dolor stomachi seu Orificii superioris, sæpiùs in consensum trahit Cor totumque corpus, ut exinde non rarò sic dictæ lipothymiæ, syncopæ, sudores glutinosi, frigidi, ut moribundorum, circa caput, virium omnimodæ prostrationes, & non raro stupenda, & horrenda symptomata oriantur; propterea vocarunt Dolorem hunc *Cardialgiam*, quasi dicere voluerint *Dolorem Cordis*; cùm tamen non laboret Cor, sed afficiatur Orificium Ventriculi sinistrum. Et quidem iste Dolor Orificii superioris est admodùm molestus & intensissimus, ac subinde propter symptomatum frequentiam & vehementiam toti corpori periculosus: propter quam causam etiam HELMONTIUS ibidem statuit Sedem Animæ & Duum-Viratum, seu conspirationem Lienis cum stomacho, ceu Sede Animæ, cujus Duum-viratus jus se extendat in omnes operationes animales Homini proprias.

Observanda hìc imprimis est differentia Hominum: quidam habent orificium stomachi sensilius, quidam minùs: illi, ut sæpiùs Anxietate & Cardialgia laborant, ita crebriùs lipothymiam incurrunt, quæ tamen non terreat Medicum. Contrarium est in reliquis...

P A R S   A F F E C T A.

Nobilis pars est hic locus affectus: nam leve Vulnus, si attigerit hoc Orificium sinistrum, ferè est lethale: imò Plaga cum manu fortiori inflicta mortem inferre potest: quale exemplum recenset BARTHOLINUS *In C. 5. Histor. 34*, ex Pugno nempe stomacho violentiùs applicato subortam esse mortem: Non raro epileptica superveniunt pathemata ob Dolorem Ventricoli, à Bile prasina evenientem: de quo vid. AMATUS LUSITANUS *C. 1. Cur. 20.* Nec mirum est; quia Orificium stomachi, maximè nerveum, & admodùm sensibile, consensum facilè cum toto systemato nervoso facit; unde isto affecto, totum nervosum genus compatitur, & in spasmum ac convulsionem pertrahitur.

Cardialgiæ autem hæ, sicut Anxietates, interdum sunt vagæ, interdum fixæ. Vagæ non cessant, & iterum incipiunt; hærent unicè in stomacho & Intestino Duodeno; oriuntur ex effervescentia succorum heterogeneorum, maximè Bilis cum aliis succis præternaturaliter fermentantibus; unde simul percipiuntur Phlogoses. Cardialgiæ verò, & Anxietates fixæ oriuntur ex simili causâ, sed continuò agente.

En his patet, *subjectum* seu *Partem affectam* esse Orificium stomachi superius sinistrum, sensibile admodùm, quod irritatum convulsivi quid patitur, & ita quò magis sensile, adeò plùs minùs intensum dolorem, & graviora adhuc symptomata & accidentia, etiam aliarum partium, patitur. Observandum hìc simul, quòd Cardialgia non semper præcisè affligat in parte Abdominis anteriore Epigastrica, quin potiùs sæpè in Dorso sentitur, non tantummodò in suprema Lumborum regione, aut circa ultimas Vertebras thoracis, sed sæpè dolor sequitur ductum Oesophagi, ita ut sæpè intra Scapulas sursum adscendere videatur, & fit à spasmodica contractione & motione Oesophagi, stomacho continuati.

C A U S Æ.

Causa Proxima Cardialgiæ est insignis læsio & contractura convulsiva dicti Orificii Ventriculi, utpote partis sensibilissimæ, ex molesta irritatione oriunda, qua læsione, ratione Nervorum plurium, & majorum, & spirituum animalium insigniter affectorum, postmodùm facilè totius Microcosmi œconomia turbatur, & gravia symptomata oriuntur, vel potiùs totum nervosum genus in consensum trahitur, & actionum animalium consequenter insignis læsio & prostratio supervenit. Si causa irritans sit acris & corrosiva, oritur sensus corrosionis insignis seu morsicationis, cum angustiis junctæ.

Causa Remota est omne id, quicquid lædere potest dictum Orificium, & ad dolorificum ejusmodi spasmum concitare, sive hoc fiat immediatè & per essentiam, sive per consensum saltem, dat Cardialgiam.

Per Consensum non adeò frequentes sunt Cardialgiæ, utut Interdum in Nephritide, in specie in contorsione Vertebrarum Dorsi, *cum quis sibi malè fecerit*, gravis dolor observari soleat; levis quidem est hæc res, sed neglecta, paucis hebdomadibus crudelia infert symptomata, quod ipse vidi; item a depressione & induratione Cartilaginis Ensiformis: vid. BALLONIUS *Epidem. l. 2. p. 242.* & SENNERTUS *prax. lib. 2. p. 2. c. 26.* aliarumque partium vitiis, e. g. Calculis in Vesicula fellea contentis: vid. KENTMANNUS *de Calculis*; à Lapide in Intestino Jejuno: vid. SCHNEIDERUS *l. 3. de Catarrh. c. 7.* item à Scirrhu Pancreatis, & Mesenterii: vid. RIVERIUS *Cent. 1. Obs. 90.* Interdum Hysterica passio gravior Cardialgiam per consensum infert, quod observavi in Muliere hysterica, quæ semper dicebat: *ibi malum residet*; patiebatur ardorem stomachi, qui ardor oriebatur à Bile effervescente cum acido; excreta materia dicebat: *malum evanuit*: Quo spectat Mensium suppressio, Cardialgiæ frequens causa.

Per Essentiam verò, vel ipsius stomachi aut partium vicinarum subest vitium, vel in stomacho contentorum, & horum vel intus genitorum, vel extrinsecùs assumptorum. In specie quoad Contenta, ceu frequentiores Cardialgiæ auctores, Cardialgiam frequenter inferunt *Flatus*, imprimis in stomacho vacuo oberrantes, plùs minùs eum distendentes; hi namque Flatus ex potenti utriusque Orificii strictura inclusi angustiùs, vago moto vagas & insignes Anxietates, ac subinde Cardialgias inducunt, in specie acriores acidi ac rosivi, aut simili vitioso acore inquinati; unde Hypochondriacis & Hystericis frequens est hoc malum: vid. RHODIUS *Cent. 2. Obs. 70.* in quibus ægri jacen. ita, ut videatur ipsius Cor ferè destrui, dum dicunt: *Cor sibi videri suffocari*, ut etiam postulent interdum Venæ sectionem: sed malè, in specie si ipsi corripiantur quadam Febre intermittente; tunc enim in principio paroxysmorum, in quibus fiunt inquieti & se fatigant, graves Anxietates, interdum Cardialgiæ, à Flatibus oriri solent, qui, si cum impetu per os prorumpunt, fiunt Ructus. Fit hoc ex effervescentia succorum in primis viis, præsertim in stomacho, unde vellicant ejus Orificium, & Cardialgia infertur, quæ in Febribus intermittentibus curatur optime per Clysmata.

Porrò sunt *Excrementa* quæcunque in stomacho stabulantia, quæ inter ferè primatum obtinet materia viscida glutinosa, & acida, Pituita vitrea dicta, Orificio stomachi sinistro impacta, quæ dicitur oriri à tartareis humoribus; hi enim acore vitioso inquinati, rodunt & vellicant, & quasi perterebrant stomachum, unde isti dolores, qui post pastum horam unam vel duas ægros vexant: Item Excrementa talia, quæ vulgò Bilis porracea, & æruginosa à colore viridiusculo vocari solet, in quibus acidum peccat corrosivum, gravissimas præcordiorum angustias & molestissimas Cardialgias inferunt: vid. PLATERUS *l. 2. Obs. p. 436. & 498.* AMATUS LUSITANUS *l. 1. Cur. 20.* ZACUTUS LUSITANUS *pr. adm. lib. 2. Observ. 1. &* PANAROLLUS *Pent. 1. Obs. 30.* Excrementa hæc oriuntur partim ex corruptione assumptorum sub digestione prima, v. g. Uvarum: vid. RHODIUS *Cent. 2. Observ. 53.* partim verò transmittuntur ex Intestinis, in specie ex Duodeno in stomachum; quando enim Bilis, vel naturaliter vel præternaturaliter constituta, occurrit acido paulò intensiori, vel pancreatico, vel stomachico, tunc ex horum tam solitaria quàm simultanea cum Chylo miscela abeunt in varios, & distinctos humores diversarum proprietatum, nunc nigros, nunc virides, nunc fæculentos: nunc alio colore vitioso præditos. In specie in Bile porracea & æruginosa peccat acidum Pancreatis nimium, forsan simul vitiosè austerum; unde talia evomentes sæpiùs patiuntur stuporem dentium ex vitioso acido, ex quo cum Bile amara concrescit liquor viridis acris, & corrosivus deterrimi saporis, & qui in stomacho, si non Vomitum aut Choleram morbum, certè gravissimas angustias & Cardialgias inferre solet: vid. BONETUS *l. 3. sect. 7. Obs. 22.* HOLLERIUS *Obs. propr. 21.* & BORELLUS *C. 1. observ. 53.* sive per se vitiata extiterint talia contenta, sive occasione vitiosorum Fermentorum ad motus & excretiones præternaturales concitata fuerint. Comprobat hoc ulteriùs *Experimentum* GRAFFII *de Succo pancreatico*, qui cum reciperet Bilem flavam ex folliculo Fellis Canis aperti, eamque misceret cum spiritu Vitrioli insigniter acido, accepit misturam ex nigro viridescentem, & ita id, quod vulgo dicitur Bilis æruginosa seu isatodes; uti

Digitized by Google

nti videre potestis in *Tr. de Succo pancreatico*. Unde etiam Infantibus familiaria sunt Excreta porracea seu viridia, eaque semper cum torminibus alvi juncta, quæ ducunt originem ex vitio & corruptela Lactis, quod acore vitioso impregnatum, non ritè digeratus, sed præternaturaliter acescit, levique Bilis permistione, viridescit; unde etiam talia Excreta tenellorum non rarò solent excoriare podicem, propter nimiam acrimoniam, & ordinariò inferre tormina; propter aciditatem Intestina rodentem; hinc, quod obiter moneo, per Lapillos Cancrorum, Semina Anisi, &c. talia Infantum Excreta curantur; quoniam talia corrigunt acorem, & vitium Lactis emendant, & observatum fuit, quod in gravissimo statu Cardialgiæ, ex talium succorum per vomitum rejectione levamen percipiant ægri, maximè in Febribus ardentibus. Huc etiam pertinent Lapides & Calculi in cavitate Ventriculi collecti aut tunicis adnati: vid. HOEFERUS *Herc. Med. c. l. 3. cap. 3. cap. 5.* & BONETUS *l. 3. S. 7. Obs. 31.*: Præterea Assumpta vitiosa & extraordinaria nimis acria similiter inferre solent Cardiacam passionem; Sic VALERIOLA *lib. 2. Observ. 7. &* SALMUTH *C. 1. Obs. 9.* intensissimam Cardiacam passionem referunt, ortam ex improviso haustu Mercurii sublimati loco Emulsionis Amygdalarum, quam curavit VALERIOLA per Crystallum propter acidum destruentem, per Theriacam cum Butyro recenti, obtundente, & temperante acrimoniam corrosivam Ventriculum erodentem. Sed præterea quoque PLATERUS *in Obs.* Cardialgiam lethalem ob Arsenicum propinatum; BONETUS *Sepulchret. l. 3. s. 7. Obs. 2. & 5.* BARTHOLINUS *Cent. 2. Hist. 18.* à Veneno; PETRUS JOHANNES FABER *in Curat.* exemplum habet Cardialgiæ intensæ cum pravis symptomatibus, ex usu nimio Casei recentis, & mollis, in Ventriculo postmodùm coagulati: cui simile fieri solet, si Lac quodcunque intempestivè haustum, aut si acidum quodcunque, v. g. Vinum (vid. AMATUS LUSITANUS *Centur. 6. obs. 56.* Item FORESTUS *l. 18. obs. 13.*) superingeratur, indeque coagoletur & grumescat in Stomacho: tunc enim deterrima symptomata, in specie syncope, præcordiorum anxietates, sudores frigidi & similia symptomata, oriri solent, ut ob id Lac coagulatum inter Venena à quibusdam fuerit relatum. De Cardialgia à potu Frigidæ, vid. RHODIUS *Cent. 2. Obs. 71.* Balsami Sulphuris abusu *Act. Hafn. Volum. 1. c. 131.* Dixi *cap. anteced.* de Hirudine cum potu assumpta, Vomitum sanguinis producente; hic verò, quod rarum est, ex RHODIO *C. 2. Obs. 72.* Cardialgiam crudelem induco ex Hirudinibus productam, Naribus, ut fieri solet in Gallia, pro hæmorrhagia artificiali excitanda applicatis, postmodùm per Nares in Gulam, & Orificium stomachi sinistrum irrepentibus; quæ Cardialgia curata fuit, quod obiter moneo, per Aquam salitam propinatam, propterea quoniam Sal admodùm contrariator Hirudinibus. Passi nempe ratione Hirudinea ano applicatæ, ut hæmorrhoides provocent, nonnunquam ingrediuntur Intestinum rectum, & gravia inferunt symptomata; in tali casu solent elici mediante Clystere ex Aqua salita; sic enim promptè egrediuntur. Non secus ac Vermes subinde Cardialgiæ sunt auctores; patet ex eo, quòd his excretis soleat cessare, observante eodem RHODIO *C. 2. Obs. 73.* vid. etiam M. A. N. C. *Ann. 3. Obs. 258.* Cardialgiam quoque intulerunt Lacertæ, ut habet GESNERUS *lib. 2. Histor. Animal. cap. de Lacerta*; Pediculi; vid. HEURNIUS *de Morbis Capitis cap. 7.* Lumbrici; vid. HERCULES SAXONIA *Prælect. Pract. p. 2. cap. 7. §. 4.* HEINRICUS *ab* HEER *Obs. 16.* & RHODIUS *l. a.* Elegans est, quod habet PLATERUS *in Obser.* de Cardialgia intensissima & cruciatu maximo ob deglutitam Anguillam vivam, quam postmodùm mortuam, & veluti excoriatam, per alvum excrevit. Signum hæc excoriatio est, quòd jam fermentum stomachi inceperit agere in Anguillam, unde tantùm exterius rosit. Hoc etiam videmus in Piscibus voracibus, v. g. Lucio, qui pisciculos minutos ita sensim sensimque digerit. Cardialgiam etiam PLATERUS habet ob deglutitum Scarabæum: aliud exemplum habet intensæ Cardialgiæ, obortæ ob deglutitionem Cochlearis, quod ipsum sequenti die per anum reddidit. Pertinet huc Vitrum deglutitum, & Acicula deglutita, per Urethram iterum egressa, Cardialgiam, angustias præcordiorum, respirationem difficilem, & dolorem punctorium Ventriculi, inferentes.

Quod ipsum attinet Ventriculi aut partium vicinarum vitium, Cardialgiam inferens, varium admodùm esse potest; Sic HILDANUS *C. 3. Obs. 29.* observat Dolorem Ventriculi, primò levem, hinc gravissimum cum dolore capitis, tandem vagè omnes corporis partes vicissitudine mira affligentem, lethalem: in aperto cadavere Ulcus cavum, magnum, & fœtidum circa Orificium Ventriculi sinistrum fuit inventum: quale etiam observavit DODONÆUS *Obs. med. cap. 25.* non secus ac RIVERIUS *Cent. 2. Obs. 90.* negat Ventriculi dolorem diuturnum lethalem; ubi aperto cadavere, inventus Scirrhus, Pancreas, Mesenterium, Jejunum & Pylorum occupans: Similes tumores, Ventriculo dolorem inferentes, observavit HIPPOLYTUS BOSEUS *de Facultat. anat. lect. 2. pag. 21.* & ZACHINUS *P. 2. obs. 21.*

Pertinent huc suo modo Luctus, Mœrores, ac diuturnæ Tristitiæ ad Cardialgias pertinaces disponentes. *Conf.* PLATERUS *in Obs. p. 25.*

Hi ipsi Dolores Stomachi seu Cardialgiæ, utut vagum sint symptoma, non rarò sunt periodici, statuto tempore ac periodo affligentes. Hinc inde hujus rei prostant exempla, quale imprimis est singulare BARTHOLINI *C. 3. Histor. 50.* ubi recenset tales Ventriculi Dolores periodicos alternis diebus statuto tempore affligentes: Sic GUARINONIUS *in Consil. 270.* habet intensum Ventriculi Dolorem, menstruo tempore affligentem in Muliere.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa Diagnostica Anxietatum & Cardialgiæ*: recensentur ab ægris, qui conqueruntur, se insignes molestias in præcordiis sentire, monstrantque regionem Sterni inferiorem & scrobiculum Cordis; quæsiti, non possunt verbis sufficienter exprimere molestiam: quibus sæpè accedunt jectigationes corporis, & inquietudines, vigiliæ, respirandi difficultas, item imminentia subinde animi deliquia; quæ ordinariò prægreditur vertigo aut scotomia: Anxietates has insequuntur faciei livor, extremorum refrigerationes, & subinde sudores frigidi: ægri interdum quasi exanimati jacent, interdum ex doloris acerbitate se mirè jectigant, nescii ferè quid agant.

Præ ceteris autem observandum; quod hæc Cardialgia seu Stomachi Dolor non semper affligat in parte Abdominis Epigastrica anteriore, quin potiùs è regione Ventriculi Dorsum atrociùs affligat sæpiùs, non tantummodò in suprema Lumborum regione, aut circa ultimas Vertebras Pectoris seu Thoracis, ubi scilicet incumbit stomachus Pancreati; sed, quod magis mirandum, sæpè Cardialgia sequitur ductum Œsophagi, ita ut dolor talis sæpè inter Scapulas sursum adscendere videatur, aut ut inferiùs circa Vertebras Dorsi seu Thoracis sit gravior illa, quæ adscendit inter Scapulas, & fit à spasmodica contractione & motione: quinimò non rarò ægri conqueruntur solummodò de dolore compressivo intra Fauces, qui dolor reverà ex Stomacho, per continuatum Œsophagi ductum ad Fauces derivatur.

Porrò observanda distinctio; ne forsan Cardialgia paulò inferiùs protensa seu protracta habeatur pro dolore Colico, & Colicus dolor in ea parte Coli, quæ immediatè substernitur stomacho, habeatur pro Cardialgia: qualia exempla SCHENKIUS *in Obs.* recenset *l. 3.* de quibusdam Medicis deceptis, curantibus quendam in anteriore stomachi regione dolorem sentientem; tanquam Cardialgia laboraret; quem tamen errorem detexit unicus Clyster injectus, dum nimirum hoc ipso fuit sedatus dolor Colicus, alias enim nihil præstitisset Clyster (Y). Id quod in specie dignoscitur, considerando circumstantias loci dolentis, & hinc antecedentia & consequentia: Nam ut plùs magis sursùm versùs protenditur dolor in Cardialgia, quin in Colica vera, quasi deorsum, versus Umbilicum & Lumbos vel Renes descendit; rarò etiam sola affligit Cardialgia, quin si paulò atrocior fuerit, horrenda infert symptomata. *Causarum Signa*, an sint Humores? an Flatulentiæ? an per consensum Renum? an per consensum alius alterius partis? præter hoc, quòd facilè patent, recensentur à SENNERTO *in Pract.*

PROGNOSIS.

In *Prognosi*: Dolor Ventriculi seu Cardialgia, licèt adstantibus videatur terribilis, & ægris funesta, tamen ex se leve malum est, & nihil habet in recessu; modò mox curetur: si tamen sit acerbior, ut diutiùs protrahatur, propter Syn-

(Y) *Multum præstare potest Clyster etiam in vera Cardialg. juvancio enim ope Clysteris eo, quod Intestina occupabat, facilè potest quod Ventriculum lacessit ad inferiora deturbari, adeoque alio doloris caussa translata, Cardialgia sedari.*

Digitized by Google

Syncopes metum, nun contemnendum malum est, propter periculosiora, quæ aliàs superveniunt, symptomata: unde magis periclitantur in Cardiaco hoc affectu, qui Os Ventriculi admodùm sensile habent, aut obnoxii passionibus convulsivis; item qui raræ aut teneræ texturæ, in talibus nempe, vel etiam in aliis, si interdum est extremorum refrigeratio, ac Sudor circa frontem ac tempora frigidus Lipothymia ac Syncope, aur Convulsiones superveniunt, res periculo non caret; metus enim est, ne dicta symptomata excedant, & sic majus periculum immineat. Sic in Febribus, cujus symptoma existit, præsertim continuis & acutis, tam benignis quàm præsertim malignis; dum ægri simul de æstu & ardore insigni circa Ventriculum, vel quę aliàs dicitur *Soda*, aut etiam de vera Cardialgia conqueruntur, res meritò suspecta, aur admodùm periculosa, est: vid. HIPPOCRATES *S. 4. Aphor. 65.* signum siquidem est, partim magnam adesse humorum saburram, partim ingentem Ventriculi Inflammationem cum subsequente Sphacelo, partim Nervorum Orificii Ventriculi stricturam spasmodicam.

Pessima Anxietas & auxiosissima Cardialgia solet oriri ex acri & mordicante humore; in specie Bile porracea, vel æruginosa; hinc est ista, quæ ex Lacte oritur coagulato, quemadmodum *Act. Hafniens. Volum. 2. Observ. 87.* constat.

Ista, quæ oritur ex Pituita viscida, plùs minùs acida; contumacior quidem est cæteris, minùs tamen molesta, ac minùs gravibus Symptomatibus stipata esse solet.

Cardialgia post Alimenta vitiosa assumpta sæpè quidem est molestissima; rursus tamen remittit, modò non supervenerit Febris.

Cardialgia in Puerilis sæpè Epilepsiam; in Adultis verò morbos Chronicos, eosque molestissimos, excitat.

Cardialgia denique à Lumbricis & Flatu utplurimùm minùs periculosa, interdum tamen ex Lumbricis Ventriculum mordentibus gravissima symptomata oriuntur, ex quibus ægri repentè deficiunt; vid: RIVERIUS *lib. 9. cap. 10.*

C U R A.

Quod attinet Curam: in hac

1. Maturè *removenda in primis Causa* Stomachum irritans aut lædens qualiscunque, sive sit interna, sive sit externa; item sive per essentiam, sive per consensum fuerit.
2. *Placandus est Stomachi Dolor* aut natæ inde angustiæ tam per generalia Opiata intermista, quàm per specialia Aromatica appropriata; unde Theriaca ad ℈ij. egregium est Anticardialgicum; ita tamen, ut quamvis Causæ sublatio ordinariè primum locum obtinere debeat, interdum tamen Anodyna & Narcotica, si dolor nimis urgeat, præmittenda veniant.

Primam quod attinet *Indicationem*: quæ Causam irritantem removent, in affectu *per essentiam*, nempe humoralium Contentorum, sive assumptorum, sive intùs genitorum vitiorum, per se planum est, quod excellant *Vomitoria*, quę AMATUS LUSITANUS, FABER, & omnes Authores, ubi necessarium, commendant. Si verò est *per consensum*, curetur morbus primarius: ver. gr. Nephritis, in qua dentur Anodyna. Hinc in principio Febris Intermittentis & Ardentis, si æger patitur Cardialgiam enormem, maturè propinetur Vomitorium, aliàs est metus, ne æger incredibilia pathemata incurrat. In Febribus Malignis ordinario observatur Cardialgia, ubi vitium est in sinistro Orificio Stomachi; hinc in Malignis, quę oriuntur à Contagio, præmittenda Vomitoria Antimonialia, aliàs ob graviora symptomata vix speratus effectus sperandus. Observamus hoc quoque in Petechiis, quæ sunt malignæ, contagiosæ, & acutæ, in quarum Cura si detur Vomitorium in principio morbi, morbi cursus absolvitur sine anxietatibus, si negligitur in principio, incredibilia symptomata ægros affligunt. Præ cæteris tamen Vomitoria Antimonialia præcellunt, quæ interdum sunt v. g. Aqua benedicta *Hartmanni* aut *Rulandi*; vel quidam solent commendare, si Vinum absinthites in Poculum Vomitorium *Rulandi* infundatur. Paratur *hoc Poculum de ligno Juniperi* cùm *Pice & Vitro Antimonii grosso modo impraegnatum*, qualem modum habebitis in *Collegio Jonsoniano* D. MICHAELIS; est admodum elegans hoc poculum.

Vel

℞. *Tartari Emet. Mynf.* gr. ij. ad iij.
Elaosacchar. Anisi,
Chamomill. an. gr. v.

M. S.

Pulvis Vomitorius pro una vice.

Vel

℞. *Aqua Chamomill. Rom.*
Mentha an. ℥ß.
Spir. Carminat. Sylv. ʒß.
Syr. Emet. Ang. Sala. ℥ß. vel ʒvj.

M. S.

Potiuncula Vomitoria pro una vice.

Post Vomitoria, & quidem in malo minus acuto, usurpanda sunt *Purgantia*: sed quoniam hæc per se Ventriculo sunt inimica, & molesta, irritando ejus Orificium sinistrum, facilè possunt exasperare malum; propterea convenientissimum est, ut iisdem addantur Opiata, simili modo ac de Vomitu dictum fuit: qui modus usitatus est apud Modernos, utut etiam Opiata omnium humorum excretiones sistant, & etiam hypercatharses removeant, nihilominùs tamen convenientibus Purgantibus permista, eadem blandè & suaviter, nec adeò vehementer, operari faciunt. Hujus rei aliàs horrenda veterum Practicorum prostant vestigia, nam utplurimùm usurparunt Electuarium Diaphœnicon, cum Philonio Romano, sub hac Formula:

℞. *Elect. Diaphœn.* (quod etiam purgat) ℥ß.
Philon. Roman. (propter Opium) ℈ii.
Miscuerunt pro *Electuario.*

Quod purgat blandè, & simul dolorem sistit: de quo videre potestis RIVERIUM *in sua Praxi*, ubi *de Vomitu*, *l. 9. cap. 7. pag.* 415. item *de Cardialgia cap.* 10. *p.* 433. ac SCULTZIUM *in Consilio* 114. aliosque. Verùm quoniam talia Electuaria ferè sunt nauseosa, commodiùs à Modernis præscribitur talis Formula; quæ etiam in Colica est proficua v. g.

℞. *Tart. Vitriol.* vel *Arcan. duplic. Mynf.* gr. xij. vel xv.
Scammon. sulphurat. gr. ij. vel iij.
Laud. opiat. g. j. vel ij.
Extr. Troch. Alhand. g. j.
Olei destillat. Carvi vel *Chamom. Rom.* gutt. ij.
M. f. *Pulvis*, S.

Pulvis laxans, & sedans dolores.

Laxat per inferiora, & hoc facto sistet dolorem.

Vel

℞. *Mass. Pil. Aloephang. cum Scamm.* gr. xv. ad ℈j.
Extr. Troch. Alband. gr. j.
Laud. opiat. gr. i. ad gr. iß. vel ij.
Olei destillat. Saccini gutt. iij.
Cum *Essent. Mentha* vel *Absinth.* f. *Pilula.*

D. S.

Pilulæ laxantes & sedantes dolorem.

Vel

℞. *Mass. Pilul. de Hier. cum Agar.* ℈j.
Scamm. sulphurat. g. j.
Laud. opiat. gr. ij.
Cum *Essent. Absinth.* f. *Pilula.*

D. S.

Pilulæ Stomachales laxativæ.

Vul

℞. *Mass. Pil. de Ammon. Querc.* gr. xij.
Mag. Jalapp. gr. v.
Scamm. sulphurat.
Laud. opiat. an. gr. j.
Cum *Essent. Castor.* f. *Pilula.*

D. S.

Pilulæ Stomachales laxativæ.

Vel

℞. *Mass. Pil. de Ammoniac. Querc.* gr. xii.
Auri fulmin. gr. v.
Cum *essent. Castor.* f. *Pilul.*

D. S.

Pilulæ Stomachales laxativæ.

Certum est, *quod admodum convenienter possint misceri Opiata cum Purgantibus*; ubi tamen simul observandum, quod Opium, quoniam omnes spirituum & humorum motus sistit, si addatur Purgantibus, ejus respectu Purgantium dosis plùs minùs augmentanda sit, ne supprimatur omninò minor Purgantis dosis. Et conveniunt talia Purgantia Opiatis mista, in specie iis, qui obnoxii sunt hypercatharsi, aut facilè vexantur torminibus Intestinorum, ut Mulieribus, quæ ex levi purgatione suffocationem uterinam incurrunt. Item convenit talis mixtura iis, qui facillimæ sunt solutionis alvi, quemadmodum reperiuntur, ubi duo grana Scammonii octies purgent; in his enim remora injicitur Purganti. Item

Digitized by Google

convenit hæc mixtura iisdem, qui acidis corrosivis succis abundant, ac lympha acriori salso-acida turgent, in specie Scorbutico-hypochondriacis, quibus per Purgantia commotis, ob succos crudos & acidos gravissima superveniunt Abdominis tormina: hoc ne fiat commodè permiscetur Laudanum opiatum, aut saltem die uno aut altero cum Digestivo præmittitur. De hac mistura, vid. HOFFERUS *in Herc. Med. pag.* 124. sicut Moderni Belgæ. SYLVIUS, & ejus discipuli utuntur tali mistura Laudani opiati cum Purgantibus. POTERIUS, Scriptor nobilis curavit aliquando Cardialgiam aliis omnibus reluctantem, in suis *Observ. Cent.* 1. *Cur.* 24. mediantibus laudatissimis suis Pilulis Catholicis. Compositio prostat *in ejusdem Pharmacia Spagyrica*, & habet exemplum de Dolore Ventriculi intensissimo periodico, quotannis certis temporibus, certisque diebus redeunte, qui aliis quamplurimis irritis tandem à POTERIO curatus fuit per *Pilulas Catholicas*, quæ sunt hæ:

℞. *Aloes succotor.* ℥ß.
Myrrhæ ʒij.
Mastich. ʒj.
Croci Orient. ʒß.
Magnes. Saturn. meteoris. ʒi.
Cum *Syr. Ros. solut.* f. *Massa*: cujus *Dosis* à gr. xv. ad xxjv.

Valdè commendat has Pilulas.

Præcipuum autem ingrediens, quod obscurè proponit, est *Magnesia Saturnina meteorisata*, quæ videtur esse Flores Antimonii correcti, per inferiora saltem purgantes; Magnesia Saturnina enim alias est Antimonium; per meteorisationem nil aliud intelligit, quàm in Flores sublimationem.

Quòd si *Cardialgia* oriatur *à Flatibus*, aut exhalationibus ex effervescentia humorum in Intestino Duodeno obvia, nempe ex Bile & Succo pancreatico (nam Succus pancreaticus & Bilis commisti, dum effervescunt, halitus acres in Stomachum mittunt) uti contingit interdum in Febribus Intermittentibus, item in paroxysmis Hypochondriacis & Hystericis; in talibus casibus optima sunt Clysmata Carminativa seu aromatica, ea iis nempe, quæ Flatus discutiunt & blandè Intestina abstergunt, Origano, Pulegio, Chamomilla, cum Sale Tartari parata, quæ in paroxysmis Febrium Intermittentium, paroxysmis Hystericis &c., sunt optima, nunc simplici, nunc partitis vicibus injecta: v. g.

℞. *Herb. Menthæ,*
Flor. Chamomill. an. M. j.
Rad. Angel.
Bacc. Lauri,
Juniperi, an. ℥ß.
Sem. Anisi,
Feniculi,
Salis Tart. an. ʒij.
Coqu. in s. q. *Aqu. simpl.*
Colaturæ ℥ix.
adde
Electuar. de Bacc. Laur. ℥j.
Olei destillat. Anis.
Feniculi an. ℈ß.
M. pro *Clysmate*, S.
Clysma contra Flatus.
Quod tepide applicetur. Vel

℞. *Herb. Chamom.* M ij.
Flor. Sambuci M. j.
Rad. Levist. ℥j.
Semin. 4. calid. maj. an. ʒiij.
Sal. Tart. ʒiß.
Coq. in s. q. *Aqu. simpl.*
Colat. ℔i adde
Elect. de Bacc. Lauri,
Hier. cum agar. an. ℥j.
Olei destillat. Bacc. Juniper. ℈ii.
M. f. *Clysma* pro duabus vicibus S.
Clyster contra Flatus. Vel

℞. *Herb. Calaminth.*
Origan.
Rutæ an. M. j.
Fol. Lauri M. ß.
Sem. Anisi,
Cumini,
*Dauci*an. ʒi.
Sal. Tart. ʒiß.
Coque in s. q. *Aqua*
Colatura ℥ix. adde
Elect. Lenit. ℥i.
Olei Anethi;
Rutæ an. ℥ß.
M. f. *Enema*, S.
Clyster contra Flatus.

Sal Tartari additur propter duplicem scopum, (1) ut menstruum acuet: (2) ut vi salina incidat.

℞. *Herb. Menthæ* aut *Calaminthæ mont.*
Origan.
Puleg. an. M. j.
Flor. Chamomill. vulg. aut *Rom.* M. ß.
Rad. Angel. ʒii. vel ℥ß.
Bacc. Lauri ʒiij.
Semin. Anisi,
Dauci,
Fenicul. an. ʒj.
(semina hæc egregia sunt Carminativa),
Coque in s. q. *Aqu. simpl.* & Urin. *human.*
Colatura ℥viij. vel ℥ix. adde
Elect. Lenitiv.
de Bacc. Lauri an. ℥ß. vel ʒvj.
Olei destillat. Anisi,
Feniculi an. ℈ß.
Vitell. Ovi Nu. j.
M. f. *Clysma*, S.
Clyster contra Flatus.

Injiciendum tepidè, vel una vice vel, si Flatuum obstiterit præsentia; duplici vice applicetur.

RIVERIUS in tali casu habet Clysmata ex solo Vino albo aut Hippocratico cum Oleis destillatis Carminativis parata; quæ non sunt inelegantia.

Quæstio est: *an Venæ sectio conveniat?* quod negatur; per se enim in Cardialgia tollenda nil emolumenti habet: unde quando prostant exempla Cardialgicorum, per Venæ sectionem curatarum, verè sunt casualia, quam ex lege Artis exhibita. Exemplum tale habet RIVERIUS *C.* 1. *Observ.* 44. de Dolore vehemente, Ventriculi & Lienis regionem occupante, qui aliis omnibus irritis, Venæ sectione tandem fuit curatus; vel Cardialgia propter alium affectum ea Sanguine nata fuit, & cum hoc suo modo conjuncta, ratione cujus Venæ sectio indicata fuit, ut v. g. in Mensibus suppressis, item si à Sanguinis turgescentia nimia dependeat: vid. FORTIS *C.* 2. *Cons.* 86. Pertinent huc etiam exempla THONERI *in Obs. pag.* 153. de Dolore Ventriculi immani & ingenti in Plethorico, aliis irritis Venæ sectione subito incantamenti instar curato; idque propterea, quia tantum adfuit suspicio Inflammationis Stomachi, quæ tamen non est sufficiens (Z).

Sensum Doloris tollunt in primis Papaverina, & Opiata vid. WEDELIUS *Opiol. pag.* 116.; quæ inter Veteribus in usu fuit Philonium Romanum ad ʒi., item Pilulæ de Cynoglosso ad ℈ß. Modernis in usu est Laudanum opiatum, cum Decocto Flor. Chamomillæ usurpatum, & Laudanum Hystericum: item usurpetur sequens Mistura specifica contra dolorem Stomachi & Præcordiorum, aut ad Cardialgiæ omnes causas.

℞. *Aqu. Chamomill.* ℥iij.
Cinnam. ℥i.
Elix. Menthæ, vel *Citri*, vel *Aurant.* ʒiij. vel ℥ß. vel ʒvi.
Olei destillat. Chamomill. vulg. vel *Rom.* gutt. vi.
Laud. opiati gr. ii. & iii. ad vi.
Syrup. de Hyssop. ʒvi.
de Canella ℥i.
M. D. S.
Mistura dolorem sedans pro una vice.

De qua capiantur pro dosi duo vel tria Cochlearia; & in genere Anxietates dispellit.

Mixtura hæc diversimodè specificari potest, hinc potest huic etiam addi Spiritus Salis Ammoniaci, aut si in ardoris sensus simul adsit, Spiritus Nitri dulcis: E. g.

℞. *Aqu. Chamomill.* ℥ij.
Carminat. Dorner. ℥j.

Elix.

(Z) *Haud igitur absolutè negandum est Venæsectionem in Cardialgia locum habere posse, ita ut si unquam illa proderit id casu accidisse dicendum sit, ut ait hic A. Respondendum potius juxta ejusdem Auctoris nostri doctrinam, quod si Cardialgia cum affectu conjuncta sit à Sanguine pendente, vel ipsa à Sanguine oriatur, præsertim in corpore plethorico, Sanguinis aliqua suppressione subnata vel cum Inflammationis suspicione, hoc casu Venæsectio locum habere potest. Ita ut in praxi sæpè verissimum esse deprehenderimus effatum illud* Galeni, *in vehementibus doloribus & maximis Inflammationibus nullum majus auxilium inveniri, quam Sanguinem mittere.*

Elix. Mentha ℥ß.
Spiritus Nitri dulc. ʒiß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syrup. Cinnam.
Menth. an. ℥ß.
M. S. *ut antea.*

Vel etiam pro Causarum varietate addi possunt Pulveres quidam terrei fixi absorbentes, & quidem omnia in debita dosi:

Vel

♃. *Ess. Flor. Chamomill. Rom.* ℥ij.
Mentha,
Opii (Perinde enim est, sive Opium in forma sicca sive liquida adhibeatur.)
Spiritus Anisi ao. ʒj.
M. D. S.
Essentia dolorem sedans.

Dosis 30. ad 40. guttul. Vel

♃. *Spiritus Sal. Ammon. anisati* ʒiß.
Essent. Opii ʒß.
M. Pro tribus dos. S.
Essentia dolorem sedans.

Vel

♃. *Spiritus Carmin. de trib.* ℥iij.
Essent. Opii ʒß. ad ʒj.
M. S.
Essentia dolorem sedans.

Vel

♃. *Spiritus Carminativ. de trib.*
Essent. Castor. an. ʒiß.
Opii ʒß. ad ʒj.
M. S.
Essentia dolorem sedans.

Vel

♃. *Sp. Corn. Cerv. cum Sale vol.* ʒj.
Essentia Opii ʒß.
M. S.
Mixtura dolorem sedans.

Dosis gutt. xlv.

Convenit etiam Tinctura acerrima, ter in die à 40. ad 50. guttas.

Alias quæ in Cardialgia in genere conveniunt pro causarum *ratione*; vel appropriata Stomachico-aromatica blanda *in casu*, quando Flatus aut similia adsunt: vel Absorbentia in *Bile* præsertim seu recrementis porraceis: ut taceam propria Ventriculi vitia debitis modis curanda. *Aromatica* talia ad Cardialgiam usitata præ cæteria sunt Radia Angelicæ & Enulæ Campanæ, Fœniculi: Herba & Semen Fœniculi, Anisi, Herba Rorismarini: specificum est Chamomilla, tam vulgaris quam præstantiori cum effectu Romana, quæ nobile est aroma, unà cum vi anodyna, & omnia ex his parata remedia; quia sunt expertissima in Cardialgia, & non habent in hoc passu nil conferendum. Sanè RIVERIUS, AMATUS LUSITANUS *Cent.* 4. *Cur.* 59. vix sufficienter possunt commendare Aquam Chamomillæ destillatam in Cardialgia flatulenta, si ad ℥iij. propinetur; hinc Decoctum Chamomillæ ceu expertissimum mirificè à FORESTO ad Cardialgiam commendatur. Alii Essentiam Florum Chamomillæ cum proprio Spiritu paratam commendant. D. MICHAELIS paravit Essentiam hanc cum Spiritu Vegetabili Carminativo, i. e. Spiritu Vini à specificis seu simplicibus Carminativis abstracto; quæ Essentia à ʒß. ad ʒj. propinata in affectibus Stomachi & Cardialgia erit convenientissima & elegantissima. Alii Oleum destillatum saphirinum Chamomillæ vulgaris, & Romanæ meritò extollunt in haustulo Vini assumtum, aut Oleo Nucis Moschatæ mixtum & exteriùs illitum, admodùm est conveniens ad tollendam Cardialgiam: vid. *Act. Med. Hafniens. Vol.* 1. *pag.* 213. & *Vol.* 2. *obs.* 87. *p.* 208. PAULI *Quadrip. Botan. p.* 253. in specie AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Cur.* 30. FORESTUS *l.* 18. *observ.* 20. Post Chamomillam ulteriùs conveniunt Decoctum Ligni Sassafras, Hyssopus, summitates Anethi, Menthæ crispæ, item Flores Anthos seu Rorismarini, & Flores Verbasci, qui sunt singulariter anodyni. In specie Cortices Citri & Aurantiorum, & ex his parata Elixiria, Tinctura & Oleum destillatum Corticum Aurantiorum. Ex dictis Simplicibus destillatæ Aquæ, Aqua Chamomillæ, Florum Sambuci, Hyssopi & Cinnamomi conveniunt. Vinum absinthites similiter est utile, uti etiam ad Dolorem acrem Vinum decoctionis Nucis Moschatæ, qui laudatur insigniter à STOECKERO *in Praxi*: item Spiritus Vini anisatus, seu Spiritus & Oleum destillatum Anisi, Spiritus Salis Ammoniaci simplex & anisatus, est egregius in Cardialgia. In urgente casu potest propinari Elixir Menthæ, item Olea destillata Carminativa: e. g. Oleum destillatum Carvi experimentum est THONERI *in observ. p.* 136. ad gutt. iv. vel v. usurpatum: duo enim *cit. loco* exempla habet curatorum à vehementissimo totius Abdominis, itemque à sævo Ventriculi Dolore: item *eodem loco* habet exemplum ingentis Doloris Stomachi, qui per intervalla, præsertim à cibo assumpto, usque ad Scapulam se extenderit ex sympathia cum Ventriculo, cujus Orificium superius alligatum septimæ Dorsi Vertebræ; qui dolor insignis 5. guttis Olei destillati Succini subitò fuit curatus. Huic simile est Oleum Anisi & Cumini.

Et hæc conveniunt in specie in Anxietatibus vagis.

Quòd si percipiatur simul Ardor in regione stomachali, tunc modò dictis Aromaticis commodè adduntur blanda Acida, quæ Ardorem refrænant, v. g. Succus & Syrupus Granatorum acidorum, Rob & Syrupus Cydoniorum, Succus Citri, Syrupus acetositatis Citri; & speciatim Spiritus Nitri dulcis, imprimis ex Spiritu Nitri cum duplo Spiritus Anisi dulcificatus, & similia.

Si oriatur Cardialgia & Stomachi Anxietas à succis acrioribus, Acidis, ex Bile porracea & æruginosa, prassina dicta, in qua Acidum cum Alcali effervescens dominatur, eadem propinantur Acidum effervescens destruentia: v. g. Testæ Cochlearum marinarum, Mater Perlarum, Pulvis Marchionis, Cornu Cervi ustum, Ebur ustum, Lapilli Cancrorum, in specie Crystallus præparata: v. g.

♃. *Crystall. mont. prap.* ʒj.
Corall. rub. prap. ℈j. vel ʒß.
Corn. Cer. usti prap. ʒß. vel ℈ij.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
M. pro tribus dosibus, S.
Pulvis dolorem sedans.

Vel

♃. *Matr. Perl. prap.* vel *Corall. rub. prap.*
Cinnab. Antimonii vel *nativ.*
Antim. diaphor. Martial. an. gr. viij.
Laud. opiat. gr. j.
Olei destillat. Caryophyll. gutt. j.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis dolorem sedans.

Capiantur hi Pulveres in Aqua Chamomillæ, imprægnata cum Essentia Castorei.

Nempe in tali Bili æruginosa, teterrima symptomata Ventriculo inferente, Crystallus montana præparata specificum alexipharmacum Bilis æruginosæ rectè dicitur LANGIO, qui adhuc loquitur more Veterum; licèt difficulter solvatur per menstrua, tamen convenit, ut destruat acidum corrosivum in his prædominans.

Si Mucilago viscidior Cardialgiam inferat, addenda erunt Tartarea, & Gummata, ut Cremor Tartari, & Gummi Ammoniacum.

Pertinet huc Cardialgia intensissima & periculosissima, nata ex hausto Mercurio sublimato, in qua convenit Oleum Amygdalarum dulcium cum Lacte mistum. Quidam solo Lacte, quidam verò cum Oleo Tartari per deliquium temperato, utuntur pro potione, cujus historiam & Curam refert VALERIOLA *l.* 5. *obser.* 7. qui casus cùm sit singularis, & non inelegans, ejusdem remedia paucis communicabo.

Primò præscripsit Fomentum exteriùs proficuum:

♃. *Fol. Hyosc. albi*
Absinth. Rom. an. M. ß.
Mastich. ʒiij.
Crystall. puriss. ʒij.
Coquatur in
Ol. Rosar.
Violac.
Liliac.
Anethi an. ℥iv.
Vini rubri ℔ß.
ad humiditatis consumptionem. Coletur

Et hoc remedio applicato mirum levamen percepit. Interim postmodùm præscripsit hanc Potionem:

♃. *Crystall. prap.* ʒj.
(ratio, quoniam acidum Mercurii sublimati arripit Crystallum, & enervatur)
Theriac. ℈ij.
Butyri rec. ʒj.
(ad demulcendam acrimoniam Mercurii sublimati)
In *Decocto hordei* q. s. misc. & pro aliquot vicibus propinat.

Talibus scilicet obtunditur Acidum corrosivum Mercurii sublimati, ac sensilis Dolor Ventriculi mitigatur. Loco Butyri in Lacte solùm propinassem.

NB. Hyoscyamus externè, & Crystallus internè, perfecerunt totam Curam: nam Crystallus externè in Fomento nihil præstat, nititurque ejus tutor hypothesi vulgari. Per Crystallum montanam etiam curata est à THONERO in Jure gallinaceo usurpatam. SCULTETUS *in Armam. Chir. P. 2. Observ.* 59. Terram sigillatam cum Syrupo Consolidæ majoris in erosione Ventriculi dolorifica ut singulare remedium commendat.

Pertinet huc suo modo elegans Casus, quem habet THONERUS *in Observ. 2. pag.* 146. de Dolore Ventriculi punctorio, qui fuit curatus per ℥ijß. Olei Amygdalarum dulcium, in Jure Galli propinati; quo facto intra tres horas Acicula per vias urinarias fuit excreta, & exinde Dolor omnis subitò disparuit. Facit huc etiam, quando oritur similis Dolor ex deglutitis Vitri frustulis, Aciculis, aut similibus, ubi conveniens est, ut usurpetur Puls pinguis ex Milio aut Oryza facta: eaque non nimis fluxilis, sed aliquantisper spissa, quæ assumitur absque subsequente potu; sic enim fit, ut huic Pulti involuta frustra Vitri, vel Aciculæ, aut similes res acutæ mistæ Pulti, citra noxam ex Ventriculo per Pylorum dilabantur.

Reliquæ Causæ Appropriata sua exigunt Remedia; hinc v. g. Aquæ salsæ potu Cardialgiam ab Hirudine curatam refert RHODIUS *Cent. 2. observ.* 72.

In Cardialgia à Vermibus

℞. *Elix. Propriet. sine acido* ʒij.
Spir. Sal. Ammon. ʒj.
M. S.
Elixir Stomachale.
Vel
℞. *Essent. Absinth. tartaris.* ʒij.
Spir. Sal. Ammon. ʒiß.
M. S.
Essentia Stomachalis.

In Doloribus Ventriculi Senum gravioribus, aut etiam in aliis Cardialgiis cum gravi virium dejectione & Lipothymia junctis, elegantes sunt *Pilula Poterii*, quas describit *C.* 3. *c.* 30. ita:

℞. *Ambra gris.* gr. ij. vel iij.
Moschi
Croci Orient. an. gr. j. vel ij.
Opii Thebaic. (*ritè prapar.*) gr. iv.
Misc. f. *Pilula*: quæ in Senibus, & viribus dejectis sunt convenientissimæ.

Idem POTERIUS *citato loco C.* 38. habet exemplum diuturni Doloris Ventriculi, aliis omnibus irritis, tandem Decocto Ligni Sassafras per 20. dies continuates curati.

Item Absinthium ejusque Essentia Senibus vigilantibus prodest: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Med. Princ. Hist.* 58. *Obs.* 10. exemplum habet de importuno Ventriculi Dolore potu Vini absinthitis curato. WEDELIUS Essentiæ suæ Carminativæ addit Essentiam Castorei & Anodynam, cum Olei Caryophyllorum gutt. j. vel altera: valet & in Singultu & in Inflammationibus Ventriculi, dosi gutt. xxx. miscet cum Elixir Proprietatis, quando Cruditates Ventriculi adsunt. Descriptionem Essentiæ hujus Carminativæ *videb. in ejus Opiol. pag.* 119.

Quod attinet *Externa*: interdum hìc maximè conveniunt Linimenta suaveolentia ex Oleis imprimis destillatis concinnata, quorum compositio est facilis: v. g. ex Oleo Chamomillæ destillato, item Mastiches destillato, Macis, Caryophyllorum, & guttulis quibusdam Olei destillati Cinnamomi: quæ si acria fuerint, excipiuntur cum Oleo Chamomillæ infuso, Mastiches, Nardino, & Oleo Stomachali *Cratonis*, item cum Oleo Nucis Moschatæ expresso in mulieribus; item Balsamo Peruviano: addi etiam potest Oleum destillatum Succini ob Convulsiones Stomachi, quibus resistit. Modus præscribendi est hic:

℞. *Olei destillat. Chamomill.* ʒj.
Macis,
Caryophyllor. an. ℈ß. vel gutt. xv.
Balsam. Peruviani ʒß.
Cum *Olei expr. Nuc. Mosch.* q. s. f. *Balsamus*. D. S.
Balsamus Stomachalis externè adhibendus.
Vel
℞. *Olei Stomach. Craton.* ʒij.
destill. Succini ʒj.
Angelic.
Caryophyll.
Macis an. gutt. iv.
Cinnam. gutt. ij.
M. D. S.
Oleum dolorem sedans.
Vel
℞. *Olei destill. Bacc. Juniper.* ℈i.
Caryophyllor.
Macis an. gutt. vi.
expr. Nuc. Mosch. q. s.
M. S.
Balsamus dolorem sedans.

Illinatur regio præcordiorum, imponendo desuper laterem calefactum.

Item
℞. *Olei expr. Nuc. Moschat.* ℈ij.
destill. Absinth.
Mentha,
Caryophyllor. an. gut. v.
Balsam. Peruvian. gutt. vj.
M. D. S.
Balsamus Stomachalis.
Vel
℞. *Olei expr. Nuc. Mosch.* ℈ij.
destillat. Caryophyll.
Menth. an. gutt. v.
Balsam. Peruvian. ℈j.
M. D. S.
Balsamus Stomachalis.

Post Linimenta externa conveniunt ulteriùs Emplastra, regioni Stomachi applicanda: quæ inter elegans est Emplastrum Carminativum *Mynsichtii*; item, si suspicio sit flatuum, Emplastrum de Baccis Lauri. Ex omnibus excellit Tacamahaca, per experientiam POTERII singulariter commendata in *l.* 3. *c.* 32. *p.* 240. quæ sola in forma Emplastri regioni Stomachi applicata, acerbissimos dolores curavit, & hactenus crebra experientia ejus usus fuit confirmatus, quod etiam fuit in frequenti usu D. MICHAELIS: Loco ejus sumi potest Gummi Carannæ, non minoris efficaciæ: Præscribitur vel simpliciter ita:

℞. *Tacamahac. vel Gummi Carann.* p. ij.
Theriac. part. j.
Liquefacta in mortario calido, misceantur pro Emplastro; sic sistit dolorem: quod malaxetur cum *Oleo destillato Succini* in Convulsione Stomachi; vel loco Theriacæ *Tacamahaca* misceatur cum p. j. *Balsami Peruviani* pro confortatione Stomachi. Inducatur super alutam in forma Scuti Stomachalis, S.
Emplastrum Stomachale.

Applicetur ut adhæreat. Non autem priùs sindone obducatur, potiùs nudè imponatur. Si illud auferre velimus, illinamus Oleo calido. Est nobile remedium in hujusmodi affectibus Stomachi, in specie Cardialgiis; unde *Emplastrum Stomachicum de Tacamahaca Schraderi* commodissimè usurpari potest. Ipse POTERIUS *circa finem Pharm. Spagyrica* excellens habet Emplastrum ex Tacamahaca compositum pro affectibus Stomachi hac forma:

℞. *Olei destillat. Mastich.* ℥ß.
Mentha,
Absinthii,
Nuc. Mosch.
Caryophyll. an. ʒj.
Tacamahac. ℥iß.
Cera Citr. ℥iv.
M. f. *Ceratum*.
de quo accipiatur q. s. pro *Scuto Stomachali*.

Item convenit Emplastrum ex ana *Tacamahaca* & *Cerati Stomachalis Cratonis*, quæ liquefacta in mortario calido malax. cum *Balsamo Peruviano*.

D. S.
Emplastrum Stomachale.

Jam quoque omnia, quæ de Tacamahaca dicuntur, intelligenda etiam sunt de Gummi Carannæ, nobilioris forsan usus: vel ex ana *Gummi Caranna* & *Tacamahaca*, in mortario calido liquefactorum, & cum *Balsamo Peruviano* malaxatorum, fit Emplastrum induendum in alutam in *forma Scuti Stomachalis*, & imponendum regioni Stomachi. Cæterùm videatur, quod attinet naturam Gummi Carannæ & Tacamahacæ, MONARDES *De simplicib. Comm. in Clus. p.* 318.

Denique post hujusmodi Emplastra usurpantur externè etiam Fotus vel Fomentationes ex Aromaticis, Absinthio, Mentha, Hyssopo, Floribus Chamomillæ simplicis, & Romanæ, Origano, Majorana, Semine Fœniculi, Carvi, Baccis Juniperi, &c. regioni stomachi applicandi: ii-
que

Digitized by Google

que duplici sub forma, aut ut species coquantur in Aqua & Aceto, aut in Vino, & istud Decoctum pannis linteis triplicatis aut quadruplicatis applicetur stomacho; vel ipsæ Species insuontur Sacculo, coquuntur parumper Aqua vel Vino, & ita Sacculus applicatur regioni stomachi, subinde renovandus. Fotus potest esse talis, quem commendat inter alia FORESTUS *in l. 18. observ. 22.* ad cujus imitationem

℞. *Herb. Absinth. nostrat.*
Pont.
Flor. Chamomill.
Melilot.
Rosar. rubr.
Herb. Mentha an. M. j.
Sem. Anisi
Carvi an. ℥ß.
Coque in s. q. *Aqu. comm.* Colat. ℔ß. adde
Theriac. ʒß.
Aqu. Rosar. ℥ij.
Aceti rosar. ℥iß.
M. pro Fotu, Ventriculi regioni applicando. S.
Fotus externus.

Sacculi sunt meliores ita:
℞. *Com. Absinth.*
Herb. Majoran.
Flor. Chamom. Rom. an. M. j.
Bacc. Juniperi cont. ʒvj. ad ℥j.
Sem. Anisi,
Carvi,
Cumini,
Fœnicul. an. ʒiß.
Incisis & contusis impleatur *Sacculus oblongus interpassandus*, qui ebulliat in *Vino* aut *Aqua*, & ita, quàm calidè fieri potest, imponatur regioni stomachi, repetendo crebrius.
D. S.
Sacculus externè applicandus.
Vel
℞. *Comar. Absinth.*
Herb. Majoran.
Mentha an. M. j.
Flor. Chamomill. Rom. M. ij.
Bacc. Juniperi cont. ℥ß. vel ʒvj. ad ℥j.
Sem. Anisi.
Carvi,
Dauci,
Fœnic. an. ʒiß. vel ʒij.
Incisa & contusa includ. *Sacculo interpassato*. S.
Species ad Fotum.
Coquantur in *Vino*, & tepidè cum spongia applicentur Stomacho: vel Sacculus probè calefactus irroretur cum *Oleo destillato Succini*, *Mentha*, vel *Chamomilla*, & applicetur.

℞. *Herb. Origan.*
Rorismar. an. M. ii.
Rad. Acor. veri,
Galang. an. ℥ß.
Caryophyll.
Cinnam.
Macis an. ʒj.
Bacc. Lauri,
Sem. Anisi,
Carvi,
Fœnicul. an. ʒij.
Incisa & cont. includ. Sacculo, qui *Vino generoso* ebulliat, & applicetur. S.
Species ad Fotum.

Omnibus in casibus satisfaciet Hyoscyamus, quem in Cardialgia scorbutica præprimis commendat DRAWIZIUS una cum aliis Anodinis: e. g.
℞. *Fol. Hyosc. albi,*
Malva sub prunis cocta & debitè pistat. an. ℥iii.
Farin. Hord.
Lent. ana, *cum Decocto Lent. ad debitam consistentiam redact.*, ℥ij.
Muc. Tragac.
Sem. Psyll.
Cydon. an. ℥ij.
M. f. Cataplasma, S.
Puls dolorem sedans.

Quòd si Dolor Stomachi & Ventris sit occasione refrigerationis corporis externæ, & inde natorum Flatuum, tunc conveniens est, simplex quidem, sed admodùm bonus, Sacculus *Montagnana*. Formula est hæc.
℞. *Furfur.* M. iij.
Milii tosti M. ij.
Salis comm. decrep. M. j.
Misceantur, calefiant in Sacculo, & applicentur.

In Colica, quoque est elegans.

Mulieres interdum vitio, ut putant, Matricis, & ejus occasione impuritatibus congestis, contumaces dolores in Orificio Ventriculi superiori percipiunt, quos in casu tali tollit sequens:
℞. *Unguent. pomat.* ℥ß.
Sevi hircin. ℥j.
M. f. *Linimentum*, S.
Unguentum lenitivum.
Quibus inungatur Scrobiculus cordis mane, meridie, & vesperi aliquot diebus (A).

Pertinet huc etiam Doloris Ventriculi peculiaris species, Œsophagum simul molestans, Ardor stomachi, quem Germani vocant *den Sodt*.

CAPUT III.

DE

ARDORE VENTRICULI.

NOn rarò enim ebullit præter naturam in Stomacho materia excrementitia, unde insignis Ardor & Dolor Stomachi percipitur, ut quasi copiosi fumi sulphurei per gulam ascenderent. Malum hoc à primaria passione vocatur *Ardor Stomachi*, iis verò, qui Germanos sectantur, *Soda*.

PARS AFFECTA.

Subjectum est Stomachus ratione contentorum, & Orificium sinistrum cum Œsophago ratione æstus.

CAUSÆ.

Causa ejusmodi *Proxima* est Effervescentia nimia in Stomacho, orta ab acido vitioso nimio, effervescente cum quodam alcalino pingui seu oleoso, & cruditate nidorosa. Acidum enim & alcali, dum effervescunt, inducunt Ardorem plùs minùs intensum, prout plus vel minus olei vel sulphuris ipsis adjunctum fuerit. Nam Effervescentia sola non infert Ardorem; si autem oleositas adest cum Effervescentia, tunc talis calor intensus emergendo adscendit, sive Bilis regorgitet in Stomachum, sive sint assumpta biliosa, vel alcalina, vel nidorosa &c.; quod alcali simplex non facit, nisi addatur oleosum, quod patet per Mechanicam.

Causa Remota sunt variæ: quædam respiciunt nunc Acidum, nunc Alcali urinosum; unde Alimenta vel nimis Acida, v. g. Vinum, Acetum &c., vel Pinguia assumpta, cruditati nidorosæ ansam præbentia, Ardorem Ventriculi excitant. Hinc ii, qui sunt iracundi, aut quibus facilè acrior Bilis ex Duodeno in Stomachum regurgitat, obnoxii semper huic affectui propter Effervescentiam Bilis cum acido Stomachi, tunc temporis vitiosi, obortam: item Hypochondriaci plures in quibus similiter acidum in Stomacho prædominatur, quando Mellita, aut Saccharata, & alia Dulcia facilè acescentia assumunt, propter horum facilem Effervescentiam cum acido facilè Sodam incurrunt, imò etiam Aromatica, aut Acria, v. g. Allium & Cepæ, assumpta copiosiùs, effervescendo cum acido, non rarò Sodam inducunt. Plura, quoad Causas, *dixi suprà de Cruditate acida*.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica ex ægrorum relatione patent; quando nempe circa præcordia conqueruntur de Dolore gravativo, sub

(A) *In Cardialgia ab Utero non leve sentiunt emolumentum Mulieres à graveolentibus Stomachi regioni vel naribus applicitis: præcipuum locum habet Asa foetida parti dolenti superimposita: fumus [illegible] lana, pennarum, tabaci, charta, & similium rerum ustarum, solet sonoros ructus excitare, & Cardialgiam solvere.*

sub forma aquæ ebullientis sensim sensimque adscendentis, & fauces inferiora versùs constringentis: quem Dolorem etiam ructus nidorosi, & amarescentes tandem, comitantur.

PROGNOSIS.

Nil habet in recessu, imprimis qui post alimenta assumpta observatur, cùm facilè cesset: qui tamen sine causa manifesta affligit, morbum chronicum ut plurimum constituit.

CURA.

Occurrimus facilè Sodæ, modò temperemus maturè acrimoniam humorum effervescentium, aut destruamus acidum vitiosum; subjungendo, si opus fuerit, vel Vomitorium, ad quod tamen rarò recurrimus, vel Laxativum.

Conveniunt igitur v. gr. Lapilli Cancrorum, uti & Ebur ustum, Bolus Armena, Corallia præparata, Lapilli Carpionum vel Percarum Crystallus præparata, Lac Lunæ, Unicornu fossile & similia. Præ cæteris Creta & Terra Martialis; hinc Species Diacretæ, & Morsuli de Creta *Mynsichti* sunt expertissimi; vel horum loco.

♃. *Creta prep.* ʒii.
Nuc. Mosch.
Ebor. usti prap. an. ʒi.
Unic. fossil.
Corall. rub. prap.
Lapill. Cancr. prap. an. ℈ii.

Cum ℥iv. vel vi. *Sacch. in Aqu. Portul. solut.* f. *Morsuli*.

Quibusdam usitatum est etiam Lateres combustos intensiùs rubescentes pulverisatos cum Saccharo mistos, aut in Morsulos redactos propinare; nam & hi, quoniam participant de Terra Martiali, unde rubedo, potenter compescunt quamcunque effervescentiam. Album Græcum seu stercus Canis ossa vorantis à multis est probatum. Quibusdam etiam in usu est Siliqua Ceratea comesta, quæ solet sodam brevi suffocare. Conserva fructuum Cynosbati ad ℥i. dosi Avellanæ cujusdam magnitudinis insigniter convenit: sed hic observetur, quòd fibrillæ istæ in interiore parte Fructus, quibus adhærent Semina, non fiunt separandæ. Syrupus & Conserva ex summitatibus Quercus commendatur ab HORSTIO *l. 4. Observ. p. 194.* Portulaca, ejusque Succus, & Syrupus, aut ipsa planta recens assumpta sunt egregia, ut & Succus Sempervivi: Nitrum etiam depuratum vel antimoniatum in Aqua Florum Sambuci solutum, item Cremor Tartari ad ʒß. datus, quo Ardor Ventriculi jam desperatus fuit sublatus: v. M. A. N. C. *Ann. 3. Obs. 210. p. 386.*: vel *specificum* illud KERGERI *de Ferment. contra Febres*, Corallia nempe cum Cremore *Tartari*; v. g.

♃. *Crem. Tart.* ʒi.
Corall. rub. prep. ℈i. vel ʒß. ad ℈ii.
M. *Pro dosibus duabus*, S.
Pulvis vaporans.

His denique addatur Nux Moschata, quia oleo temperata est.

Ex his variæ possunt fieri formulæ, E. g.

♃. *Creta prap.* ʒß.
Corn. Cervi usti prap. ℈i.
Corall. rub. prap. gr. xv.
M. pro *dosibus duabus*, S.
Pulvis vaporans.

Vel

♃. *Cretæ prap.*
Farin. Later. an. ℈ß.
Nuc. Mosch. gr. v.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis vaporans.

Vel

♃. *Arcan. dupl.* ℈ii.
Off. Sep. pulv. ℈i.
Nuc. mosch. gr. vi.
M. pro *dosibus duabus*, S.
Pulvis vaporans.

Vel

♃. *Arcan. dupl.* ʒi.
Creta prap.
Unicorn. fossil.
Nuc. mosch. an. ʒß.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis vaporans pro aliquot vicibus.

Vel

♃. *Spec. Diacreta Myns.* ʒiß.
Arcan. duplic.
Nuc. Mosch. an. ʒß.
M. S. *ut antea*.

Vel

♃. *Creta albissim. prap.* ʒiii.
Corall. rub. prap.
Ebor. usti prap.
Crystall. prap. an. ʒii.
Nuc. mosch. ʒß.
M. f. *Pulvis*.
D. S. *ut antea*.

Vel cum f. q. *Sacch.* f. *Morsuli*.

♃. *Cons. summ. Querc.* ℥i.
Creta prap. ʒii.
Nuc. mosch. ʒi.
Cum f. q. *Syr. Portul.* f. *Electuarium*.

Inter Evacuantia, temperatis succis & sedato effervescentiæ motu, optimi sunt Tamarindi in Decocto, aut Infuso usurpati, laxant nempe & refrigerant egregiè, ac in biliosis hunc affectum sedare solent: vel usurpetur Rhabarbarum aliave similia: vel ubi Purgatione validiore opus,

♃. *Mass. Pilular. de Ammon. Querc.* gr. xii.
Magister. Jalap. gr. iii.
Scamm. sulphurat.
Extr. Troch. Alhand. an. gr. ii.
Cum *Elixir Propriet.* f. *Pilula*.

Habuimus symptomata Ventriculi dolorosa: sit nunc

SECTIO VIII.

DE FÆCUM ALVINARUM A CHYLO SEPARATIONE, ET SUCCORUM PANCREATICI ET FELLEI EFFERVESCENTIA VITIOSA.

DE hac communiter altum apud Auctores est silentium, nihilominùs necessum est, ut de ea agatur. Præsuppono hic ex Physiologicis, quòd Chylus tenuis in stomacho ex alimentis productus elabatur successivè per Pylorum in Intestina, apparenter quidem homogeneus, cùm tamen non paucæ partes heterogeneæ, Œconomiæ animali conservandæ ineptæ, subsint, in Intestinis, antequàm alirsum pergant, probè separandæ. Nempe habet se Chylus ad instar Lactis, in quo ad sensum, licèt homogeneo, fæculentiæ tamen caseosæ subsunt, in Intestinis præcipitandæ. Separatio hæc fit mediantibus duobus hisce Succis, Bilioso & Pancreatico, in fine Duodeni & principio Jejuni in Intestina effusis, ibidem Chylum diluentibus, blandam in & cum eodem Effervescentiam excitantibus, eundemque alterantibus, & ita simul crassiores, viscidiores, & quasi caseosas ejus partes præcipitando, per alvum evacuando separantibus: ita sicut Chylificatio in stomacho fiat beneficio Fermenti salini volatilis acidi, ita & Fæcum separatio fiat in Duodeno à Fermento Bilis primariò, licèt & Lympha pancreatica etiam aliquid conferat. Si fiat, ut vitietur hic alteratus Chylus in Intestinis & depravetur, non possunt non exinde emergere varii morbi: Aut enim nulla planè fit Fæcum separatio, & alteratio, ut in fluxu Icterico, item Cœliaco sufficienter patet; de quo negotio videatur SYLVIUS *in Dissertat. medica* 2. in Icteri specie enim ex obstructo Folliculo Fellis excrementa sunt candida, unde corporis tabescentia: Vel perversa fit separatio, unde Massa Sanguinea cacochymica. *Bilis* quidem excrementorum catalogo malè olim fuit adscripta, cùm in se reverà balsamicus sit liquor, & condimentum quasi balsamicum, Chylo pro ipsius & totius Massæ Sanguineæ conservatione ab omni corruptione putredinali additum, instar Mirrhæ

cu-

cujusdam Aloësve: unde & Verminm facilem ex Chylo generationem, quantum possibile prohibet: vid. HELMONTIUS *Tr. Sextuplex Digest.* Præterea quoque Bilis sale suo volatili oleoso, ceu essentiali ejus constitotivo, si quid manifestè & præternaturalis acoris adhuc in Chylo deprehendatur, hoc, utpote toti corpori hostile, destruit, & io salsum tertium volatile transmutat: simulque Chylom totum optimè diluit, & fluxiliorem ac liquidiorem reddit, & ita per accidens Fæcum excretionem simul nonnihil promovet.

Nec improbabile est, alii quod asserunt, Bilem oleositate sua sulphurea occulta, utut in se appareat flava, quasi tingere Chylum, adeòque primam pro faciliori in sanguinem transmutatione dispositionem addere, ut hujus sulphureæ tincturæ medio exaltari faciliùs, ac in rubrum sanguinem converti possit; cujus defectu Cachexiæ & Leucophlegmatiæ, Anasarcæ, & quædam Hydropes ex parte oriri videntur: sicut Pictores, quando colores lucidiores volunt reddere, addunt Fel seu Bilem; cùm omnis color ruber ex sale volatili, cum oleo volatili digestis constet; non secus ac ex Sale volatili Cornu Cervi & spiritu Vini fit Tinctura rubicunda: Ergò in Cachexiis, Anasarca &c. sæpiùs Bilis deficiens ex deficiente Hæmatosi oritur.

Concurrit cum Bile eodem in loco *Succus Pancreaticus*, subinde acidus, plùs minùs tamen, in animalibus repertus, qui Chyli dicto modo à Bile alterati crassiores & quasi caseosas partes leniter coagulando præcipitat, & blanda quadam cum Bile Fermentatione, quæ in statu præternaturali subinde in Effervescentiam degenerat, dictarum Fæcum separationem insigniter adjuvat: De hoc Succo, adeòque ipso Pancreate, vid. GRAFFIUS *Tract. de Succo Pancreatico* item SCHWALBE *tractatu peculiari*. Hi duo Succi, Bilis nempe, constans sale volatili oleoso, & Succus Pancreaticus, constans acido temperato subeunt Chylum, hunc attenuant, incidunt, resolvunt, & facta blanda Fermentatione, crassiores ac fæculentiores partes à reliquis tenuioribus temperatis & nutritivis separant, & hæ posteriores transcolantur in Vasa Lactea.

Chylus ita in Intestinis tenuibus alteratus & perfectus, & à scybalis excrementosis separatus, motu Intestinorum peristaltico successivè secundùm eorum ductum promovetur, ita quidem, ut Succus tenuior nutritivus intret Vasa Lactea, Fæces verò præcipitatæ ulteriori motu per Intestina crassa, in quibus debitam consequuntur consistentiam, usque ad Intestinum rectum protruduntur, & ita foras emittuntur. Jam verò in interno Intestinorum pariete imprimis considerabilis est Mucus eadem Intestina oblinens, qui nihil aliud est, quàm crassior Chyli pars (dum ejus tenuiores portiones per Intestinorum foraminula transcolantur) relicta, quæ oblinendo Intestina ab illorum succorum acrimonia eadem defendit, simulque lubricando Chyli Fæcumque motum faciliorem reddit: Anatomen tamen Intestinorum exactam videbitis in WILLISII *Pharm. Rationali*. Motus Peristaltici seu Lumbricalis visibile exemplum videbitis in HELMONTIO *Tract. de Flat.* §. 48. Ab hac Chyli in Intestinis perfectione, & Chymi nutritivi à scybalis fæculentis separatione, maximè Vita, vel sana vel ægra, dependet post legitimam nempe stomachi digestionem: alias enim, si nihil separatur utilis ab inutili, frustratur corpus suo nutrimento; sin verò vitiosè separentur, ita ut maneant Excrementa Chylo permista, & ita subintrent Massam Sanguineam, nil aliud, quam insignis hujus Cacochymia, vel vitiosissimus sanguinis status, expectandus venit. Certè multum in recessu habet status vel naturalis vel præternaturalis Succi Fellei & Pancreatici, & ab his vel legitima vel vitiata Chyli perfectio, & ab eorum invicem concursu naturalis vel præternaturalis facta fermentatio, ita ut dispositivè & excitative ad Morbos quoscunque ferè concurrant horum Succorum vitia, vitiatam plus minus Stomachi Digestionem præsupponentes; *Vita enim fundamentum consistit in Crasi Sanguinis*.

In hoc certè puncto, imprimis ex vitio horum duorum Succorum in Duodeno, & ibidem blandè oborta Effervescentia, Chyli secretione, & sic porrò, maximam partem Morborum, in specie Chronicorum, & omnia in Intestinis obvia Syptomata, originem ducere, quamplurimi Moderni statuunt, quos inter præprimis est SYLVIUS, qui cum magno satis applausu suo tempore *Triumviratum* hunc statuit *intestinalem*, nempe ex Bile flava, & Succo Pancreatico, & denique ex Pituita, composita partim ex Saliva continuò deglutita, partim ex reliquis Chyli in stomacho digesti, & per Intestina transcolati: adeò, ut ex Stomacho, Digestione vitiata, in specie Cruditate acida, & ex vitiosa constitutione horum duorum Succorum tantumnon omnes Morbi Chronici originem suam ordinariè habeant.

Nam hæc tria, si rectè se habeant, blandam ac temperatam in Intestinis excitant Effervescentiam, sin verò vitiantur, tunc vitiosè separatur à Fæcibus alvinis Chylus qui ab eorum vitio, imprimis à Bile, inquinatus & depravatus, similiter Massam Sanguineam, & tandem totum corpus inficiet & inquinabit, unde varia mala nunc Abdomen affligunt, nunc successivè io totum corpus redundant: hoc enim in loco non tantummodò radicem paroxysmorum Febrium intermittentium, sed præterea Colicæ, Diarrhoeæ, Mali Hypochondriaci, Suffocationis sic dictæ Uterinæ, & similium quamplurimorum, statuit. Nam hi Succi permisti, per necessitatem Naturæ inviolabilem Effervescentiam inducunt, ex eo, quoniam impossibile est, ut sal volatile, quale est in Bile, & acidum, quale est in Succo Pancreatico, concurrant sine Effervescentia: quæ tamen his Succis legitimè constitutis, est blanda & temperata; his verò Succis vitiatis, eadem est vehemens & impetuosa, aut inter se mutuò, aut etiam cum Chylo, imprimis si hic nimis acidus, nec ritè volatilisatus fuerit, ut in Hypochondriacis contingit: hinc scilicet est, quod tunc Hypochondriaci sæpè sub Hypochondrio dextro, ubi nempe hi Succi inferuntur in Duodenum, patiantur varia Symptomata Abdominis, nunc Phlogoses & Ardores, ex Bile præprimis nimis copiosa & nimis oleosa, nunc verò per Fermentationem talem vitiosam in Pituita ab acido vitioso factam oriuntur Flatus, Rugitus, Murmura, Ructus, Borborygmi, Distensiones, & similia quamplurima Abdominis symptomata, qualia, v. g. in Hypochondriacis sæpiùs observantur. Imò Cachexiæ, Icteri cujuscunque species, si non ex stomacho, quod rariùs fit; utplurimùm ex vitiatis his duobus Succis, vitiosam cum Chylo Effervescentiam, & præternaturalem Fæcum separationem constituentibus, radicaliter oriuntur: dum v. g. in iracundis, in territis, &c. varia Abdominis Symptomata, Dolores, Æstuationes, Diarrhoeæ & similia Symptomata contingere soleot, oriri hæc ipsa videntur ex vitiosa Effervescentia horum duorum Succorum, per Animi motus, indeque natam sanguinis vitiatam Fermentationem, præternaturaliter constitutorum, & vitiosè ex suis statibus dejectorum.

CAUSÆ, ET CURA.

Causa verò, quæ Chyli hanc perfectionem in Intestinis, & debitam à fæculentiis separationem depravant, est vel ipse Chylus vitiosè in stomacho genitus, vel est vitium succi Fellei, aut Pancreatici, vel utrorumque, vel saltem alterius vitiatorum: quibus subinde accedit etiam suo modo Mucus iste pituitosus, Intestinorum parietes naturaliter alias oblinens.

In *Chylo* ipso est, si hic depravatè digestus, & quidem pro ratione vitæ generis sedentariæ, scilicet ubi utplurimùm laboramus Cruditate acida; exinde enim & Mucus viscidus in Intestinis & toto corpore generatur, qui ineptos est pro suspicienda Fermentatione.

Secundum vitium est in Bile, ejusque sale volatili oleoso, quod non ritè se habens, non ritè transmutat Chylum in salsum tertium, nec Fæces separat.

Primaria autem Bilis vitia sunt.

1. Quando *abundat*, Chylus cum illa dilutus fit nimis oleosus; & tunc expurganda est.
2. Quando eadem *nimis acris & salina est*: tunc vel Acidis blandis, v. g. spiritu Vitrioli, Nitri, & Salis dulcibus, aut succis acidis Vegetabilium, Citri, Ribium &c. præcipitanda & corrigenda; vel Oleosis volatilibus obtundenda: Acida enim dulcificata conjungunt se cum Bile, & illam temperant.
3. Quando eadem *est oleosa nimis & pinguis*, ratione cujus obtunditur acrimonia salina maximè necessaria; & tunc Salibus volatilibus, aut acrioribus aut aromaticis, acuenda.
4. Quando *deficit*, vel simpliciter in Folliculo Felleo, vel quando *non defertur ad Intestina* ob Mucum orificii, ejusque oppilationem à Calculo, (deficiente Bile deficit secretio Fæcum,) aut *iners* est, Spirituosis aromaticis volatilibus salinis oleosis, v. gr. spiritu Salis Ammoniaci, Cornu Cervi, Essentia Absinthii, Centaurii minoris &c. est similiter restauranda.

Lympha Pancreatica peccat:

1. Quando *abundat*; & tunc evacuanda.
2. Quando, quod frequentiùs accidit, *est nimis acida, aut nimis austera* (ratione cujus austeritatis pertinaces Alvi obstructiones, Dolores Intestinorum torquentes,

tes, & ſuffocationes Uterinæ oriuntur) ſimilive vitioſo ſapore impraegnata, tunc Alcalia; tam fixa, ut Sal Centuarii minoris, Abſinthii, Sal Tartari; quàm volatilia, ut ſpiritus Salis Ammoniaci, Sal volatile Urinæ, Cornu Cervi &c. acidum iſtud abſorbendo; ita omnia Terrea, ut Creta, Corallia, Lapilli Cancrorum, & Metallica Martialia, Antimooium diaphoreticum, &c. abſorbendo; vel Aromatica ſeu Vulatilia oleoſa, v. g. Caſtoreum, Galanga, Zedoaria, Olea aromatica deſtillara Macis, Caryophyllorum, ſpiritus Vini, & ſimilia, blandè obtundendo, eam corrigent.

3. Quando *deficit*: & tunc blandè Acida ſubtilia, aut ſpirituoſa, qualia Acida vegetabilis, ſpiritus Minerales dulcificati, ut ſpiritus Nitri dulcis, Succus Cydoniorum &c. ſpeciatim alimentoſa, Vioum & Acetum, condocunt.

Verùm cum ſæpiùs tam complicata ſymptomatum ſit ſyndrome, & etiam tam ſingularia horum ſuccorum vitia & corruptiones, ut vix artificioſa conjectura Medicus cognoſcere poſſit, quodnam primarium vitium; Ob id talia, quæ omni genere hos ſuccos vitiatos, eorumque vitioſas Fermentationes corrigere valent, & quæ univerſaliter ferè horum vitia corriguot, in promptu eſſe debent: qualia ſunt Salſa temperata, Arcanum duplicatum *Myuſichti*, ſpiritus Carminativus, item Acida volatilibus permiſta, ſpiritus Anticolicus, ſeu ſpiritus Nitri dulcis, duplo nempe aut triplo ſpiritus Aniſi *junctus*, & in ſpecie Opiata. Nam hæc Opiata quaſcunque vitioſas Effervescentias ac præternaturalem ſuccorum ſtatum, feliciter ſiſtunt ac tollunt, imprimis ſi appropriatis permiſta fueriot. Imprimis conducunt hìc Miſturæ ad imitationem SYLVII conſcriptæ: e. g.

℞. *Aq. Charefol.*
Menth.
Carminativ. an. ℥i.
Cinnam. ʒvi.
Acet. rutae. vel *Vini*, vel *Acet. deſtill.* ℥i.
Lapill. Cancr. prap. ʒi.
Antimonii diaphor. ℈i.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Scelotyrb. For. ʒß, vel ʒvi.
M. S.
Mixtura benè circumagitanda,
Vel
℞. *Aq. Card. bened.*
Endiv.
Menth. an. ℥i.
Aceti deſtill. ʒvi.
Spiritus Nitri dulc. ℈i.
Lapill. Cancr. prap. ʒß.
Antimonii diaphor. gr.xv.
Syr. Cort. Aurant. ℥ß. vel ℥vi.
M. D. S.
Mixtura benè circumagitanda,
Uſurpetur cochleatim.
℞. *Aq. Fumar.*
Hyſſopi,
Mentha an. ℥i.
Mixt. ſimpl. ʒi.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Scelotyrb. For. ℥i.
M. pro aliquot doſib. S.
Mixtura benè circumagitanda,
Vel
℞. *Aq. Menth.*
Antiſcorb. Dorncr. an. ℥iß.
Tinct. Bezoard. ʒi.
Lapill. Cancr. prap. ʒß.
Antimonii diaphor. gr.xv.
Laud. opiat. gr.iv.
Succi Cydonior.
Syr. acetoſ. Citri an. ℥ß.
M. S.
Mixtura benè circumagitanda.

Hæ Miſturæ conveniunt io dubio ſtatu, quando neſcimus, quinam Succorum peccet (B),

Mucus denique Pituitoſus peccat:

1. Nimia *copia*; tunc evacuandus per Colocynthidem imprimis.
2. Nimia *craſſitie & viſciditate*; & tunc incidendus per Salia, tam ſalſa, Tartarum vitriolatum, &c. quæ eundem abſtergunt, quàm Alcalia: item attenuandus & reſolvendus per Salina volatilia aromatica, in ſpecie per Gummata,
3. Quando *deficit*; & tunc augmentandus per Alimenta viſcida, aliquamdiù aſſumpta.

Hæc ſunt primaria Humorum in hoc loco peccata, quæ data opera corrigenda, ne exinde mala oriantur plurima; his enim cauſis actio Bilis impeditur, Chylus vitioſè diluitur, & Fæcum ſeparatio impeditur ſenſibiliter. Ex hiſce duobus, nempe ex vitio Chyli ſub Digeſtione prima, & ex vitiata ejuſdem perfectione ſub Digeſtione ſecunda in Inteſtino Duodeno, emergit ſons noo tantùm omnium Morborum, & omnis Cacochymia, exceptis nempe Morbis à Contagio, & iis, quæ dependent à parentum Charactere Hæreditario. Aliàs ex his Functionibus læſis primariò omnes Morbi Chronici, qui ordinariò Obſtructionibus Hepatis, Lienis aut Meſenterii, originaliter adſcribuntur; ſecundariò Acuti, oriuntur. Sive enim peccent conjunctim ſive ſeparatim, neceſſariò exinde vitiatur Craſis ſanguinis, unde oritur Cacochymia totius corporis, adeoque efflorescunt varii Morbi & ſymptomata: non ſecùs ac plura Mulierum circa Menſes vitia radicem primam circa has partes figunt. Unde, ſi quæ Obſtructiones, Tumores, aut ſimilia mala viſcerum Abdominis in Chronicis Morbis ſubinde obſervaotur, Producta potiſſimùm morboſa aſſerenda ſunt.

Hæc in genere præmonere volui ſecundùm Modernorum hypotheſin, propterea, quia dabitur occaſio, ut horum ſubinde mentionem injiciam: Sufficit hìc, quod obiter inſinuo. SYLVIUS, quoad Theoriam, *in Diſſert. Medicis*, quæ benè applicabiles ad Praxin: quoad Praxin verò, idem SYLVIUS videatur *l.1. prax. cap.* 10. *&* 11. qui inſtar omnium. Nemo unquam hoc negotiom tanto ſtudio tractavit, præter SYLVIUM: ejus hypotheſes facilè ſunt applicabiles, licèt ioterdum impingat; tamen tironi eum commendo. Occaſionem ſumpſit ex HELMONTIO *Tr. Sextuplex. Digeſtio* qui Tractatus aliàs eſt elegans modò corrigantur quidem errores in eo, juxta hodierna experimenta.

SECTIO IX.
DE CONTENTORUM IN INTESTINIS EXPULSIONE LÆSA.

Dictum eſt ſuperiùs, quòd Chylus, ſeu id, quod è ſtomacho dilabitur, in Inteſtinis ſeparetur in duas partes; quarum pars alimentitia ulteriùs promoveatur intra corpus per Vaſa Lactea ſic dicta; pars verò excrementitia, in Inteſtinis relicta, poſt aliqualem moram extra corpus Excrementorum nomine excernantur,

Expulſio hæc Contentorum io Inteſtinis læditur tribus modis,

1. Quando *diminuitur*, ita ut aut rara ſit, aut ad tempus omninò nulla: id quòd fit in alvi Retentione, item in tarda Ejectione.
2. Quando *augetur* in Alvi Fluxibus variis, Diarrhæa, Cholera, Lienteria, Cœliaca.
3. Aut denique quando *depravatur*, ita ut cum Dolore, cum Torminibus, aliiſve ſimilibus ſtipata contingit ſymptomatis: item quando retinenda excernuntur, dum loco Fæcum rejicitur ſaoguis, vel alia, ut Pus, uti fit io Dyſenteriis, Fluxibus Hæmorrhoidalibus, &c.

CA-

(B) *In dubio ſtatu, ut loquitur V.; ſatius erit vel nulla, vel ea remedia exhibere, quæ ni proſint, ſaltem obeſſe nonpoſſint; quàm Stibium diaphoreticum, Spiritum Nitri, Laudanum Opiatum, & ſimilia potentia medicamenta propinare, ut facit hic A. Si enim fortaſſe prævaleat Succi Pancreatici aciditas, noxium erit Acetum deſtillatum, Spiritus Nitri & alia acida remedia; ſi contrà Bilis volatilitas excedat, haud opportunum erit Antimonium diaphoreticum, Laudanum opiatum & hujus farina alia.*

Digitized by Google

CAPUT I.

De expulsione Alvi contentorum Diminuta.

ARTICULUS I.

De Alvi Retentione.

CAUSÆ.

QUod ergo attinet *Alvi retentionem*, dum parum vel nihil, aut admodùm tardè fit Contentorum intestinalium excretio; cujus Causa est vel in ipsis Contentis expellendis, vel in ipsis Intestinis expellentibus.

Quod attinet expellenda *Contenta*: hæc ipsa inferunt Retentionem Alvi, quando non perveniunt usque ad Intestinum rectum propter deficientem Peristasin seu Motum peristalticum, ut istud excretione irritent; cessante enim stimulo, cessat Alvi excretio. Nam in statu naturali fit necessariò Fæcum exclusio, si sub debita consistentia molli ab Intestinis per Motum peristalticum protruduntur usque ad rectum Intestinum, ubi stimulant Alvum, quod solum sensibile nobis: in naturali statu Fæces nos non urgent, nisi eo perveniant, & ab iis irritetur Intestinum Rectum.

Fit autem hoc (1.) propter eorum paucitatem ex Alimentis paucis assumptis; (2.) Propter eorum ad Motum peristalticum ineptitudinem; quando enim inepta sunt in motu, fit ut stagnent in Intestinis, eorumque, imprimis Coli cellulis, Jejuni maximè & Ilei, ut non possint protrudi: vid. KERKRINGIUS *in Spicil. suo Anatom. Obs.* 39.

Inepta sunt ad motum Contenta, tribus ex occasionibus: I. Propter eorundem *exsiccationem & indurationem*, v. g. ob paucitatem Potus, in iis qui parcè vivunt, in Febribus ardentibus post nimios sudores, post graviorem corporis motum, &c. Assumpta etiam quædam duriora & austera similiter Fæces plùs minùs indurant, ut panis crustæ & spiræ, quæ ipsæ assumptæ nimia copia propter visciditatem & tenuitatem suam non rarò solent duriores dare Fæces, indeque etiam Alvi periculosissimam obstructionem: vid. MOEBIUS *Instit. pag.* 455. Sic res comperta est de Mespilis Alvi adstrictionem causantibus, ita ut etiam Epilepsia aliquando supervenerit; præcipuè hoc faciunt eorum Lapilli, sive Ossa; hinc vulgò Stopfkerli dicuntur Germ. *Ars Klammern*. Item Ova ad duritiem cocta similiter insigniter solent Alvum adstringere: Exemplum habet CORNARIUS *in suis Consil. Cons.* 4. de quodam, qui ex esu quatuor Ovorum ad duritiem coctorum jejuno stomacho, insignem Alvi adstrictionem passus fuit, ita ut post aliquot dies in Fæcibus Alvi, per medicamenta laxativa eductis, adhuc integra eorum frustula vitelli & albuminis Ovorum apparuerint; Item Fructus nonnulli horæi cum pellicula tenaci obducti & deglutiti, quales sunt Uvæ crispæ, Ger. *die Stachelbeeren*; item Uvæ Vitis, Germ. *die weinbeeren*, si scilicet comedantur unà cum pelliculis: nam hæ pelliculæ admodùm reluctantur Stomacho in digestione, quin crudæ & indigestæ dilabuntur ex Stomacho insigniter acidæ; unde dum coacervantur cum reliquis contentis in Intestino Colo, fit ut exinde inspissentur, & inviscentur Contenta, ac hinc inde in globos quasi cogantur, & pertinacissima Alvi obstructio ex talium pelliculorum esu nimio sequitur. Sic ab esu immoderato Nucum Castanearum constipationem Alvi obstinatam in matre lactante & infantulo lactato observavit TIMÆUS *von guldenklee l.* 5. *Cas.* 15. *p.* 215. Item Cerasa, & imprimis eorum Nuclei integri devorati: vid. HELMONTIUS *Tr. sextupl. Digesto* KERKRINGIUS *Observ.* 6. SCHENKIUS *Obs. l.* 3. *sub Tit. de Excrementis*; ubi in Cive Dresdensi observavit *Johannes Franciscus* HILDESIUS per tres septimanas adstrictionem alvi ob numerosa Cerasa cum nucleis comesta qui nuclei post id tempus rursum alvum subjerunt. Item Vita sedentaria ut plurimum duriores reddit Fæces propter deficientem in motu excretionem, cùm Intestina minùs agitentur & commoveantur; hinc inde subsistunt & difficulter detruduntur in Intestinum Rectum. Quies & somnus nimius multa etiam possunt; de quibus vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 4. *Cas.* 1, *p. m.* 336. hinc utplurimùm Studiosi, Scribæ, & Virgines netrices, & Sartorum famuli, Sutorumque (de ultimis tamen, nempe de Sutorum famulis, res non absolutæ semper veritatis est; plerumque enim largior potus vitium hoc impedit) hoc malo laborant: In Quiete enim & Somno languidior exercetur respiratio, ob quam tardior in Intestinis motus unde Scybala sensim sensimque magis exsiccantur, imò ob successum Quietis & Somni succi acidi austeri adaugentur: vid. etiam nonnulla huc facientia *sub Tit. Anorexia*.

Facit huc etiam II. Fæcum alvinarum *nimia visciditas & glutinositas*, pertinacius parietibus Intestinorum adhærens, ratione cujus subinde impedimento est, quò minùs Fæces possint excerni; unde ii, qui copiosè utuntur viscidis Alimentis, sive qui eadem in Pituitam excrementitiam, sive Mucum viscosum ex transmutata digestione, transmutant, solent esse obnoxii Alvi adstrictioni: aut qui Muco viscido vel acido vel austero abundant, in specie Pituita, quam vocant, vitrea, Alvi solent esse obstructioris; idque eò magis, quo parciùs bibunt, at quò parciùs moventur; Feces enim à Muco & Pituita simili involutæ & coagulatæ in Intestinis hærent, ut hæc non sentiant stimulum Fæcum. Unde interdum Hypochondriaci, de quibus postmodùm, obstructionem Alvi incurrunt. In talibus enim deficiente motu, minus quasi concussis Intestinis, Fæces retentæ pedetentim tenaciorem consistentiam acquirunt, indeque Alvum clausam patiuntur.

Præterea III. Fæces *condensatæ & coagulatæ* Alvi obstructionem inducunt; idque ex vitio Acidi, vel stomachici, vel pancreatici in Intestinis prædominantis, imprimis si simul austerus plùs minùs fuerit iste acor. Notum enim est, quod Bilis & Succus pancreaticus, uti separant cremorem nutritium ab excrementis, ita simul excrementis certam consistentiam tribuunt, secundùm quam nunc magis nunc minùs sunt fluxilia. Unde uti abundans Alcali oleosum Bilis diluit Fæces & fluxiles facit, ita Acidum vel Stomachi vel Pancreatis vitiosum, aut nimium, aut austerum, Fæces istas nimis coagulat, hinc & indurat, quia impeditur activitas Bilis oleosæ, facientis ad mollitiem Fæcum. Hinc pluros Hypochondriaci, &, quod idem est, Mulieres Hystericæ, laborant ordinariò Alvo obstructa, & Alvi excreta sunt fermè nigricantia propter austeritatem nimiam Succi pancreatici, cujus austeritate induratæ Fæces, diuriùs in Intestinis subsistunt; hinc etiam in quadam Icteri specie solent aut omninò, aut maxima ex parte, induratæ & condensatæ esse Fæces; hinc Alvus segnis & tarda propter Bilis absentiam (in isto scilicet Ictero, ubi denegatur transitus Bilis in Intestina) & consequenter Acidi in Intestinis abundantiam. Et hæ sunt Causæ, propter quas Alvus vitio Fæcum plùs minùs supprimitur: supersunt Causæ, quando ulteriùs *vitio ipsorum Intestinorum* non sufficienter propellentium supprimuntur Fæces.

Vitio autem horum plùs minus tardior est Alvus & obstructa variis ex causis: (1.) Quando eadem *non transmittunt Fæces* vel sunt inepta ad transmissionem, vel non sufficienter propellunt: *Inepta ea sunt ad transmissionem*, si ea obstructa, aut infarcta, aut nimis angustata, v. g. in Inflammatione eorum; unde indurescunt, & quasi nimis coalescunt: ac ordinariò Alvus supprimitur in Tumoribus hærentibus intra Vesicam urinariam & Intestinum Rectum, vel inter Vulvam & Anum in Mulieribus; Exemplum vid. apud TULPIUM *l.* 3. *cap.* 10. Huc pertinet Anus imperforatus; de quo vid. FABRICIUS HILDANUS *P.* 1. *Obs.* 3. BENIVENIUS & PARÆUS & JOB *van* MEEKERN *c.* 22. *pag.* 160. Affectus autem hic parum attenditur; perforato enim Ano cessat symptoma. Item in Gangræna, in qua pellis eorum corrugatur, unde malum est desperatum: Exemplum habet BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hist.* 38. de coalitu Ilei ex Inflammatione Intestinorum, cumque subsequente Gangræna, unde obstructissima Alvus secuta, & BARBETTE *in sua Praxi l.* 4. *c.* 7. *p.* 198. *Edit. parva Deckers*, lethalem Alvi obstructionem notat ex Gangræna Coli, ubi recto annectitur. Item, quando coalescunt post eorum Exulcerationes, aut post Dysenterias; nam post Dysenteriam nonnunquam in fine coalescunt, sub sanatione invicem consolidantur Intestina, ut exinde non rarò postmodum lethalis Alvi suppressio sequatur: Conf. JOHANNES RHODIUS *Cent.* 2. *Observ.* 77. MARCELLUS DONATUS *cap.* 10. *l.* 4. *pag.* 361. & M. A. N. C. *Ann.* 2. *pag.* 140: ubi Alvus suppressa lethalis fuit ex Ulcere Intestini Recti. Et in passione Iliaca similis accedit Alvi obstructio. Pariter Excrescentia carnea in Intestino quodam enata Alvi obstructiones infert: conf. M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 137. & RHODIUS *Cent.* 2. *Obs.* 82.

Præter hanc angustationem, Intestina (2.) *non promovent Fæces*, quando deficiunt in suo Motu peristaltico, idque ob affectionem vel Paralyticam, vel Convulsivam. Quoad priorem quidem, dum resolutæ fibræ Motui peristaltico sunt ineptæ & Intestina sunt insensilia, etiam cessat Intestinorum Motus peristalticus, ut in Stupore Ani: nam sensu abolito Intestinorum, etiam tunc temporis aut parum aut nihil excernitur & expellitur; hinc non rarò frustrà Apoplecticis stimulatur Alvus per Clysmata, Intestinis interdum Paralysi affectis & insensibilibus redditis. Quoad posteriorem, oritur Intestinorum affectio Convulsiva, quando ex irritatis Intestinis sequitur pertinax fibrarum contractura,

vel quando undecunque ipsæ fibræ Intestinorum in uno alterove loco spasmo contractæ non promovent Contenta, ob impeditum peristalticum eorum Motum; id quod fit v. g. in omni Colica convulsiva, in Colica scorbutica, & similibus Intestinorum doloribus, ubi fibris Intestinorum ratione doloris irritatis, & speciatim plùs minùs contractis, in loco spasmo correpto, Fæces hærent, unde Alvus pertinacissimè suppressa esse solet, Unde & ferè tunc frustrà acriora propinantur Purgantia, lenioribus magis proficuis; cùm illa irritando, sua acrimonia malum exasperent; hæc autem emolliendo, Intestinorum sensum quasi demulcendo, magis proficua sint. Sic etiam in Nephritide pariter obstinata est Alvus ordinariò, propter consensum cum fibris Intestinorum spasmo convulsis, unde & tormina tunc rara sunt. Frequens est Gravidis, partui vicinis, Alvi districtio, ob Uterum & grandiorem Fœtum, qui Intestinum Rectum comprimit.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*, sunt hæc: si ægri rarò & non quotidiè, sed interdum ad aliquot dies, interdum etiam septimanas, non ejiciunt Fæces: vid. *Obs.* PANAROLLI *Pent.* 1. *h.* 5. ubi observat aliquem, qui interdum in 15. diebus, interdum ad 20. interdum post 3. menses demum solitus est exonerare Alvum, sed rarum & infrequens hoc est.

Symptomata autem hujus Obstructionis sunt varia: Dolores Abdominis gravativi, compressivi, nunc vagi, lancinantes; supervenit Nausea, Vomitus interdum, Capitis symptomata, inquietudo, jectigatio corporis, Vigiliæ, Vertigo, & Cephalalgia. Docent hæc, quid sit Alvi obstructio.

PROGNOSIS.

Alvi suppressio malum est frequens & quidem pro circumstantiarum conditione nunc plùs nunc minùs periculosa. Pertinacior si fuerit, subinde est lethale malum, nunc immediatè & per se, nunc mediatè, insequente nempe Ileo: de quo postmodùm. Deinde si non semper infert lethum, nihilominùs per experientiam quorundam patet, quòd Alvus pertinaciùs clausa subinde gravia inferat symptomata, interdum Animi deliquia: item quòd nonnunquam in ipsa excretione Alvi superveniant ex conatu Naturæ Hæmorrhagiæ narium: Exemplum tale habet SALMUTH *c.* 3. *Obs.* 26. de Alvo nimium obstructa, ita ut in excretione Scybalorum sanguis per narus prosiliat. Fæces in Alvo nimis obstructa in Intestino Colo coacervatæ & coagulatæ interdum decipiunt Medicos, ut tales ægros habeant pro Spleneticis. Nam volgaris est consuetudo, ut omnia symptomata in latere sinistro, seu hypochondrio sinistro, adscribantur falsò spleni; unde cùm in latere sinistro Colon sit angustius, & propterea intorqueatur deorsum versùs Renem, hinc sæpiùs fit, ut ibidem locorum hærentia Scybala, talia inferant symptomata, quæ vulgò spleneticis attribuuntur, & non rarò pro spleneticis habentur: Exemplum talis pro splenetico habiti habet SALMUTH *Cent.* 1. *Obs.* 24. & *c.* 2. *Obs.* 98. de quodam, in quo per annum unum & semis, Scybala retenta dolorem tensivum & tumorem Hypochondrii sinistri intulerunt, ut inde propter talia symptomata pro splenetico fuerit habitus, postmodùm tamen paucis emollientibus adhibitis curatus fuit; & eventus detexit, quòd tantùm ab induratis Scybalis ortum traxerit istiusmodi affectus. Conf. item SILVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 24. §. 57. *p.* 168. PANAROLLUS *c.* 3. *Obs.* 8. de quodam refert, qui non solùm 10. 15. & 20. dies incolumis servatus est, sed contigit, inquit, *Alvum ita exsiccatum fuisse, ut usque ad 3. menses fæces perfectè exiverit; forsan terrestreitas ciborum Naturæ vi conversa est in sanguinem*: Hæc ille: Imò in talibus etiam Purgantia propinata, quia sunt sine effectu, ægros & Medicos falluot; sæpiùs enim evenit, ut in talibus per Purgantia evacuentur copiosè liquida & tenuiora, ipsis crassioribus & viscidioribus Fæcibus ac Muco adhuc remanentibus, uti jam olim hoc observavit SENNERTUS *in Praxi l.* 3. ubi *de Alvi retentione pag.* 202. *&* 285. Hic ipse quoque SENNERTUS *de Colica* observavit Mucum viscidum rejectum ad instar Intestini [illegible] excavatum: sicut & LIPSIUS ex vita sedentaria, pertinacem Alvi incurrit obstructionem, quam crebro [illegible] Spiritus Vitrioli sustulit; facta Alvi solutione scybala aut potiùs Mucus prodiit in longum protractus, adeo ut ipse LIPSIUS unà cum excrementis Intestina se redditurum putarit. Tandem omnis Alvi obstructio semper solet augere stomachi & Capitis pathemata, & nisi in his fluat Alvus, in deterius labitur status. Unde omnibus præmonentibus Practicis, in Vulneribus Capitis, in Cephalalgia, in Melancholicis, & quibuscunque Capitis affectibus, semper opera danda est, ut sit libera Alvus & aperta: non quidem propter Vapores ascendentes, sed propter consensum, quem mediantibus Nervis copiosissimis, omnia interna Viscera, in specie Intestina, habent cum suo principio Cerebro. Quælibet itidem mali Hypochondriaci pathemata ab Alvo obstructa exacerbantur.

Obstructio Alvi contumacior in Hominibus tenerioris ætatis sæpissimè producit Epilepsiam, in specie autem eam quæ dependet ex vitio excrementorum: per repletionem enim irritantur tandem Intestina, & ob consensum totum systema nervosum convellitur.

Alvi obstructio cum passione Illiaca est lethalis, si non remittit.

Obstructio Alvi cum passione Colica morbum extremè exasperat.

Prægnantium obstructio contumacior, reddit Partum valdè difficilem.

Obstructio alvi ex Paralysi Intestinorum utplurimùm est lethalis.

C U R A.

Quod attinet *Curam*: in ea ante omnia consideranda est *Causa morbosa proxima, quæ removenda*; sic enim symptoma immediatè solvitur. Unde

1. *Fæcum contentarum ratione* conveniunt ea, quæ emolliunt, earumque viscitatem & austeritatem corrigunt, adeoque fluida & mobilia excernenda reddunt;
2. Conveniunt *ratione Intestinorum*, quæ vel eorum angustiam tollunt; vel eadem plùs minùs sensilia vellicant, ac blandè stimulant; uti sunt acriuscula plùs minùs amaricantia & irritantia: vel denique irritationem in iis, & inde natum eorum spasmum tollunt, ut lenientia Anodyna;

Ea, *quæ emolliunt*, sunt talia, quæ & fluxilia faciunt, & vias lubricant, ut Aquosa, Oleosa, Mucilaginosa, Dulcia, & hinc Gummata. *Quæ eadem stimulant* & leniter irritant, sunt Aceria, tam salina quam specifica Purgantia, & horum instar intensè Amara: Fæcibus enim fluxilibus, & Intestinis leviter irritatis, eorum Motu peristaltico concitato, ejiciuntur Contenta: *Quæ irritationem vel spasmum Intestinorum sistunt*, sunt Anodyna seu Lenientia, Mucilaginosa & temperata, Oleosa, hinc Narcotica & Opiata: *Quæ Intestinorum mala*, vel curabilia, ut Inflammationem, Exulcerationem; vel incurabilia, ut Coalitum &c. *levant*, ex affectus ratione patent.

Quæ dictis Indicationibus satisfacit Materia Medica, imprimis internè sunt Oleum Amygdalarum dulcium recens nempe expressum ad ℥ii. iii. vel iv. quod optimè & blandè Alvum subducit, sive assumatur per se, sive in Cerevisia calida; vel Juscula pinguia: Vel

℞. *Ol. Amygdal. dulc. rec. expr.* ℥iß.
Syr. Rosar. solut. ℥i.
M. pro Haustu.

Sic medicamenta ex Jalappa, ex Foliis Sennæ, & ex Scammonio prosunt: item Aloëtica; de quibus notetur, non esse adhibenda in frequenti Alvi obstructione, uti & Rhabarbarum: quia talia medicamenta præter virtutem laxativam in se continent subsequam aliquam adstrictoriam, nisi hæc corrigantur per adjuncta Antimonialia ritè parata, & in casu extremo in Clysteribus usurpanda. Sal sarmentorum Vitis saturatum cum spiritu salis (vocatur aliàs *Sal sacatum*) blandè etiam Alvum subducit irritando nervos. Item conveniunt insigniter Ova sorbilia cum Butyro assumpta, eaque quò magis sorbilia, eo magis seu plùs movent Alvum, emolliendo æquè ac austeritatem corrigendo: de quo prostat Observatio in HOEFERI *Hercule Medico*, quòd scilicet Ova sorbilia assumpta Alvum fluxilem, & parvam quasi Diarrhœam, in uno alterove subjecto produxerint: vid. etiam BARTHOLINUS *C.* 6. *Hist.* 65. & BRASSAVOLA *de Purgantibus c.* 3. Item copiosus etiam Potus promovendo contenta Alvum fluidiorem reddit, quoniam aut induratas aut exsiccatas Fæces diluit; vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hist.* 40. ubi refert pertinacem Alvi obstructionem largo Vini haustu curatam: id quod in specie aut Hypochondriacis aut laboriosis necessarium est, item Mulieribus; ut eò promptius exeant Fæces. Potus bic nunc est usitatus seu ordinariùs alimentosus, nunc medicatus; quæ medicatio imprimis fit, quando Poculenta alterantur resolventibus emollientibus & laxantibus, in specie cum Passulis, quæ sunt egregium remedium ad blandè laxandam Alvum, & nihil aliud, quam mustum concentratum, temperatæ in se, & quæ blandam irritandi vim obtinent; unde vel Passulæ nudæ assumptæ conveniunt, imprimis Hypochondriacis & Scorbuticis, quibus Alvum sustinent apertam; nam Purgatio iis nocet: vel cum Passulis, earumque pulpa, tan-

tantillum permiſcetur Cremoris Tartari, aut Arcani duplicati; e. g.

℞. *Pulp. Passul.*
Tamarind. an. ℥iß.
Cryſtall. Tartari ʒiij.
Pulv. Rad. Jalapp. ʒii.
Scam. ſulphurati ℈j.
Antimonii per infer. purg. ʒß.
Cum ſ. q. *Syr. Roſ. ſolut.* f. *Electuarium*, D. S.
Electuarium Laxans.

Sumendum mane & veſperi, pro doſi quantum capiunt duo cuſpides cultri. Vel

℞. *Pulp. Paſſul.* ℥iß.
Arcan. duplic. vel *Tartar. vitriol.* ʒiß.
Extr. Troch. Alband. gr. iij. v. vel vj.
Cum ſ. q. *Syrup. Pomor.* f. *Electuarium*, S.
Electuarium Laxativum.

Conveniunt ergò ſpecificè *Paſſulæ Laxativæ*, quarum variæ ſunt deſcriptiones, uti videbitis in *Diſpenſatoriis*. Fiunt ex *Paſſulis* cum *Cremore Tartari* & *Senna*: præſcriptio ℥ß. pro doſi; e. g.

℞. *Fol. Sennæ ſine ſtip.* ℥ii.
Crem. Tartari ʒii.
Decoque in Aquæ ℔j. ad conſumptionem tertiæ partis:
℞. *Decoctum expreſſum*, & infunde
Paſſul. min. ℔ß.
Decoque ad mollitiem, & addo
Syr. Roſar. ſolut. ℥vi.
M. D. S.
Paſſulæ Laxativæ.

Cochleare plenum ante cœnam. Vel

℞. *Fol. Senn. ſine ſtip.* ℥ij.
Cinnam.
Zingiber. an. ℈ij.
Aquæ Endiv.
Vini opt. generoſ. an. ℥vj.
Infunde per noctem; mane bulliant ad conſumptionem tertiæ partis: Colaturæ adde
Prun. enucl. Ungar N. xx.
Decoquatur cum
Sacchari ℥ij.
ad conſiſtentiam Syrupi: adde
Aquæ Cinnam. ʒß.
Syr. Roſar. ſol. ℥iiß.
D. S.
Pruna Laxativa.

De Prunis his Laxativis ante cœnam aſſumat patiens tres vel quatuor, juxta THONERUM *Obſ.* 2. *l.* 2. Vinum paſſulatum ſimiliter egregium eſt delicatulis, quod Alvum adſtrictam blandè educit; item *Vinum paſſulatum laxativum* TIMÆI *in Epiſt. l.* 3. *Epiſt.* 26. *p.* 624. ad cujus imitationem MEIBOMIUS ſequenti modo præſcribit:

℞. *Paſſul. min.* ℥.
Fol. Senn. ſine ſtip. ℥j.
Cinnam. ʒij.
Inciſis & contuſis affundit ℔iij. *Vini* per horas 24. de Colatura propinat ante cœnam bonum hauſtum.

Ipſe ſæpè ad hujus imitationem præſcribo *Decoctum Paſſularum cum Senna*, quod ex *Differt. de Dolore Hypochondriaco* notum eſt; vidi egregios effectus: e. g.

℞. *Paſſ. min. contuſ.* ℥iß.
Conquaſſentur in mortario, ut fiat paſta, coque in
Aq. comm. ℔iij.
Colaturæ ferventi ℔iß. ad ℔ij. infunde
Fol. Sennæ ſine ſtip. ʒiij.
Flor. Violar. p. iij. vel *Sem. Aniſi* ʒij.
Stent in loco calido per noctem; mane ℞. Colaturam.
D. S.
Potio Laxativa.

De qua capiatur hauſtulus pro lubitu mane, præprimis in Hypochondriacis, Hyſtericis, affectibus Melancholicis, & blandè ſtimulat.

Facit huc Serum Lactis probè depuratum, quod in Febribus, tam Ardentibus, & Malignis, quàm Hypochondriacis & Scorbuticis ſi Alvum habent obſtructam, (id quod fit ex Succo pancreatico nimis auſtero & acido coagulante Fæces) ac ſimul phlogoſi ac æſtuatione laborant, aliiſque in caſibus ad Alvum ſuaviter laxandam conducit. Ratione ni-

troſitatis ſuæ, in alcali volatili oleoſo fundatæ, temperat egregiè Succi pancreatici vitioſum acidum: plùs minùs auſterum, ac demulcet acrimoniam ſalis ſcorbutici, ſimulque emollit Fæces, ſive ſolitariè uſurpetur, ſive, ſi fuerit debiliùs, cum Syrupo Roſarum ſolutivo adhibeatur, ſive infuſione & ebullitione aliquali Tamarindorum magis gratum & laxativum reddatur; ſicque potus erit appropriatus in obſtructione Alvi Febrium Ardentium & Scorbuticarum.

Nota aliàs quoque ſunt Decocta vel Juſcula Pullorum, imprimis in quibus Herbæ Emollientes, v. g. Folia Malvæ, Herba Parietaria, Violaria, Mercurialis & ſimilia ebullierint; qualia Decocta ſucceſſivè uſurpata ſimiliter blandè Alvum ſubducunt: vid. Decoctum Emolliens ex Radice Althææ HORSTII *Obſ. p.* 272. M. A. N. C. *Ann.* 3. *p.* 372. BARBETTE, & HARTMANNUS: loco quorum etiam recipi poteſt:

℞. *Rad. Althææ* ℥j. ad ℥ii.
Herb. Malvæ vel *Brancæ urſin.* M. i.
Paſſul. minor. ʒvj.
Coq: in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℔j. vel ℔iß. adde
Fol. Senn. ſine ſtip. ʒii. ʒiij. vel ℥ß.
Cremor Tartari ʒiß.
Stent per noctem, blandè ebulliant ad diſſolut. *Tartari*, mane iterum coletur: Colaturæ adde
Syrupi de Spina cervin. ℥j. pro lubitu, q. ſ.
M. S. Potio Laxativa.

Eſt emolliens blandum, ſucceſſivè Alvum ſtimulat. Item Decoctum de Ficubus Maſſilienſibus, ſeu quibuſcunque aliis, ſimiliter Alvum ſubducit, imprimis ſi decoquantur in Potu ordinario, ſeu Decocto Hordei ſimplici. Fiunt etiam Conſervæ Laxativæ Violarum & Roſarum elegantes: quando loco Sacchari his additur Manna electa Calabrina, & Flores recentes Violarum & Roſarum cum hac conjunguntur in Conſervam, quæ miſta cum Pulpa Paſſularum & tantillo Cremoris Tartari, blandiſſimè & ſuaviter Alvum ſubducunt. Quòd ſi duriores Fæces, aut copioſus Mucus, aut viſcidus, aut Pituita vitrea Inteſtina incruſtaverit, & Alvi obſtructionis fuerit fomes, nil melius eſt Gummate Ammoniaco & Galbano, in vehiculo appropriato diſſoluto, ſive ſolo, ſive ſtimulo laxativo acuato, v. g.

℞. *Aq. Menthæ* ℥j.
Gumm. Ammon. Acet. ſol. ʒj.
Syr. Roſar. ſol. ℥ß.
M. pro *duab. doſibus*, S.
Potiuncula Laxativa ad 2. vices.

Hæc Potio in duas partes diviſa ſit; mirabiliter diſſolvit Mucum & evacuat; ſi verò contumacior ſit Alvus, acuetur hæc Potio ſtimulantibus. Ubi ergò Mucus tenax, in iis præſcribo talem Formulam.

℞. *Aq. Menth.* ℥j. vel ℥iß.
Cinnam. ʒß.
Gum. Ammon. Acet ſol. gr. xv. vel ℈i. uſque ʒß.
Tartari vitriol. g. vj. viij. ℈ß. ad gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. ij. vel iij.
vel *hujus* & *Extr. Troch. Alband.* an. gr. j.
Syr. de Pomis, vel *Roſat. ſolut.* ʒß. vel ℥j.
M. S.
Potiuncula Laxativa.

Inſigniter Mucum viſcidum educit. In mollioribus ſubjectis Gummi Ammoniaci ſufficit.

Tandem Salina & Tartarea remedia, ut Cryſtalli & Cremor Tartari, vel ſolus ad ʒj. in Juſculo fervido, præſertim in quo Herba quædam emolliens priùs decocta fuerit, propinatus; vel cum granis duobus Scammonii ſulphurati. vel Extracti Trochiſcorum Alhandal acuatus; item horum loco etiam ipſum Sal eſſentiale Tartari à ʒß. ad ʒj. uſurpatum uſque ad ʒi. in vehiculo calido, vel ſolum vel dicto modo acuatum, aut etiam Tinctura Tartari legitimè per Spiritum Vini parata pro ſenibus (C). Gravioribus & contumacioribus in malis ad Mercurium vivum poteſt fieri confugium, ad ℥ij. vel iij. pro una vice, vel in Juſculo carnis pinguiore, vel in Oleo Amygdalarum dulcium propinatum: vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 225. & 325. Vel alii laudant Vinum, in quo Mercurius vivus per menſem in loco tepido fuerit infuſus, intercedente crebra agitatione, aut aliquandiu ebullierit; quod Vinum, relicto Mercurio, non tantùm Lumbricos enecat, ſed inſigniter Alvum, etiam pertinaciſſimam, reſerare dicitur, ſi ad cochleare unum vel alte-

(C) *Inter Cathartica ſalina leviora, & nunc temporis familiaria, reponenda ſunt* Magneſia Nitri; *quæ vulgò nomine* Pulveris Comitis Palma *circumfertur, atque* Sal Catharticum *Anglicum, ſeu* Epſomenſe *dictum: de quibus* tomo 4. *ubi de Materia Medica, opportunior erit ſermo.*

alterum propinetur. In desperatissima Alvi obstructione, irritis aliis, mirabile quidem obtiuet Aurum fulminans non adeò exactè edulcoratum, à gr. vj. vij. vel viij. ad x. usque, cum Extracto Hellebori nigri in Pilulas redacto: nam tales Pilulæ ex Auro fulminante ceu extremum commendantur præsidium: Conf. ROLFINCKIUS *in Chym. pag.* 339.

Vel

℞. *Syr. Rosat. solut.* ℥ß.
Auri fulm. gr. aij.
Troch. Alband. gr. j.
M. S.
Syrupus aperiens pro una vice.

Sanè in adulto Quartanario à gr. v. Auri fulminantis, cum Nitro antimoniato ante paroxysmum propinati, effectum suavis laxationis observavi. Nitrum antimoniatum torpida irritat Intestina, ut facilior fiat excretio, & respectu talis Nitri adjuncti Aurum fulminans mira præstat in hoc affectu. Quoties itaque animus est, hoc Aurum fulminans loco laxativi porrigere, non nimis edulcorandum, ut sapor salinus aliquantisper remaneat: nam quò magis est edulcoratum, eò magis est diaphoreticum; vel quo minùs edulcoratum, eò magis catharticum. Item hoc Aurum fulminans iu affectibus Infantum intestinalibus, in specie flatulentis, cum torminibus conjunctis, est optimum remedium. Deinde & hoc singulare est, quòd in Adultis fæces nigerrimo colore inficiat, tam Aurum fulminans, quam Auri cum spiritu salis solutio. Fortiora enim Purgantia minùs conveniunt in pertinaciori & fatali Alvi obstructione, ne irritando Intestina horum spasmos dolorosos & tormina excitando, malum exasperetur; unde cautissimè in talibus casibus tractentur Purgantia, ne præpostero horum, præsertim acriorum, usu, Intestina magis contrahantur, & Excrementa indurentur, ac ex continuata irritatione dolorosa ægri in morbum Iliacum adducantur.

Externè quæ applicantur, sunt primariò quidem, uti notum est, *Clysmata*, eaque ex Emollientibus & Lubricitantibus parata, quæ nota sunt omnibus: v. g.

℞. *Herb. Althææ,*
Chamomill.
Melil.
Malvæ an. Mß. vel Mj.
Rad. Lil. alber. ℥iß.
Sal. Tartari ʒj. ad ʒij.
Coquu in *Aqua simpl.* vel *Sero Lactis caprill.*
Colatura ℥xa. adde
Salis Gemm. ʒj.
Ol. Lil. alb.
Mell. rosat. an. ℥j. vel ℥iß.
M. pro Clysmate emolliente iu induratis fæcibus tepidè injicieudo.
D. S.
Clyster Emolliens.

Injecto Clysmate æger aliquamdiu lateri dextro incumbat, ut feratur usque ad Intestina (D)

Vel

℞. *Herb. Malvæ,*
Melil. au. M. ij.
Rad. Althææ.
Lil. alb. au. ℥ß.
Coque in f. q. *Aquæ simpl.*
Colatura ℥xa. adde
Electuar. Benedict. laxat. ℥j.
Ol. Sem. Lini,
Rapar. au. ℥ß.
Vitell. Ovi n. j.
M. pro *Enemate*, S.
Clyster Emolliens.

Virtutem irritandi Intestina torpida obtinet quoque Mel inter Clysteres assumptum, sive simplex sive compositum; v. g. Mel rutaceum, rosaceum, mercuriale, & ad imitationem Mellis etiam Manna Calabrina, sicuti enim Apes ex floribus optimis succum eliciunt, eumque transformant in Mellis consistentiam, ita a calore Solis ex floribus & foliis præstantior succus in aërem elevatur sub forma Roris cujusdam, qui deinceps cum succo transudante incorporatos, & a frigore coagulatus in foliis arborum reperitur sub forma Mannæ (E)

℞. *Spec. emoll* M. iij.
Flor. Samb. M. j.
Coqu. in f. q. *Lactis bubuli*:
Colatura ℔j. adde
Mell. Mercurial. ℥iij.
Vitell. Ovor. num. iij.
Misc. pro *Enemate* pro *duabus vicibus*. S.
Clyster Emolliens.

Vel sola Clysmata ex Lacte bubulo cum Melle & Saccharo, pro scopo laxativo injecta, sufficiunt.

Superiùs dixi; quòd interuè conveniant Passulæ in Alvi obstructione ad eandem imitationem sunt, qui decoquunt Passulas in Jure Vituli, & Colaturam Decocti instar Enematis injiciunt cum laudabili effectu. Item si ex Nephritide vel simili affectu Alvus obstructa sit, Clysteres Emollientes terebinthinati perquam sunt proficui: item Clysmata ex solo Oleo expresso Seminis Lini, item ex Oleo Seminis Rapi, sunt admodùm experta: v. g.

℞. *Ol. express. Sem. Lini,*
Rap. an. ℥iv. vel v.
Dia colocynth. Querc. ʒvj. vel ℥j. ad ℥iß.
M. pro *Clysmate*, in alvo contumaciori egregio, aliis irritis, S.
Clyster Emollieus.

Sanè PRÆVOTIUS Alvi segnitiem gravem solo Oleo communi benè maturo, ad lib. j. per Clysterem injecto levavit: Sic RULANDUS *in Thes. Pract. Cent.* 4. *Obs.* 99. *p.* 233. exemplum habet Alvi per tres hebdomadas obstructæ, ita ut nullis neque Clysmatibus neque Suppositoriis moveri posset, tandem injectis singulis horis ℥iv. Olei Olivarum, Alvus emollita, & multa Scybala rejecta fuerunt: Sic idem RULANDUS *C.* 9. *Curat.* 53. quendam rusticum, qui similiter ob scybala indurata Alvum habuit obstructam, curavit per Clysma ex Oleo Seminis Lini ad ℥v., quod injectum nunc solum, nunc cum ʒß. Trochiscorum Alhandal, egregiè Alvum obstructa curavit: e. g.

℞. *Ol. Rapar.* in quo ʒj. *Trochisc. Alband.* ebull. ℥viij. adde
Vitell. Ovi n. j.
Mell. rosac. ℥j.
Misc. pro *Enemate*. S.
Clyster Emolliens.

Ubi autem Emollentia hæc pro solvenda Alvo non suffecerint, his præmissis, ad alia quædam paulò Acriora accedendum erit; & quando jam metus est induratarum Fæcum, egregium est sal Gemmæ, quod a ʒß. ad ʒj. usque ad ʒiß. vel ʒij. Clysteribus additum, qualcunque Fæces induratas potentissimè resolvit & fluxiles facit; nihil namque magis emollit Fæces duras, ac Intestina ad eorum expulsionem irritat, quam sal Gemmæ. FORESTUS *l.* 21. *Obs.* 5. optimè in Fæcibus induratis à ʒj. ad ʒij. cum Decocto Emolliente simplici usurpavit; Sic LINDANUS commendat in obstinatissima Alvi obstructione, si fiat Clyster vel Enema solummodo ex Jusculo Carnis cum Melle, cui addatur Sal Gemmæ à ʒß. usque ad ʒij.

℞. *Herb. Chamom. cum flor.* Miij.
Flor. Samb.
Verbasc. an. M. j.
Coqu. in f. q. *Aquæ simpl.*
Colatura ℥xa. adde
Sal. Gemm. ʒj.
Mell. rosf. ℥j.
M. pro *Enemate*, S.
Clyster Emollieus.

Vel

℞.

(D) *Hæc Observatio est* Fabr. Hildani *qui Cent.* 1. 77. *accurate animadvertit, Colon intestinum, post Coecum exortum, à dextro Rene ad Jecoris cavum vergens, convolvi, ac sub Ventriculi fundo, progredi ad sinistrum latus, & Lieni accumbere: mox ad posteriora delatum, ad sinistrum Renem descendere, eique alligari, ibique angustius redditum ac deorsum tendens, postquam duos gyros fecerit, in Rectum desinere Intestinum. Hinc infert, quod Clysterem suscepturus in dextrum latus decumbere debeat, ne in sinistrum latus jacentes tum Rectum Intestinum, tum postrema pars Coli, quæ Lieni, & Reni sinistro adhæret, à viscerum mole comprimatur: quare eo ægrotantes situ liquor injectus vix ultimos Coli gyros subibit, nec ad ulteriorem Coli capacitatem, neque ad Valvulam usque* Bahuini *pertingere poterit, quo sane pertinget, si in dextrum latus decumbat æger.*

(E) *Cum tomo* 4. *de* Manna *sermonem habebimus, videbimus an vera sint, quæ hic A. de Florum & Foliorum succo in aërem sub forma roris à Solis radiis elevato, deinde à frigore coagulato, ac denique in Arborum foliis reperto, & Mannæ nomine donato, docet.*

Digitized by Google

℞. *Decoct. Emoll.* ℥ix. ad ℔. j.
El. Benedict. lax. ℥j.
Sal. Gemm. ʒj.
Mell. rosat. ℥ß.
M. pro *Enemate*, S.
Clyster Emolliens.

Vel

℞. *Spec. Emoll.* M. ij.
Stercor. ovill. ℥j.
Coque in s. q. *Aquæ*.
Colatura ℥viij. adde
Sal. Gemm. ʒiß.
Vitell. Ovi. n. j.
Mell. Mercurial. ℥iß.
M. f. *Enema*, S.
Clyster Emolliens.

Ubi Flatus simul adsunt, Clysteribus addi potest
Ol. destill. Cumini,
Carvi an ℈ß.

Quòd si Sal Gemmæ non sufficiat, commodissimè in Clysteribus incoquitur, vel Pulpa Colocynthidis in nodulo ligata, vel etiam Trochisci Alhandal. v. g.

℞. *Decocti Parietar.* vel *Emollient. ex Melil. Chamom. & Violar.* ℥viij. vel ix. in quo ebolliat
Pulpa Colocynth. in nodul. ligat. ʒi. adde
Salis Gemm. ʒi. ad ʒii.
El. Benedict. laxat. ℥i.
M. f. *l. a. Clyster*, S.
Clyster Stimulans

Vel

℞. *Spec. Emoll.*
Carmin. an. M. j.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. ℈ii.
Coque in *Aqua simplici*:
Colatura ℥ix. adde
Salis Gemm. ʒi.
El. Benedict. lax. ℥ß.
M. f. *Enema*, S.
Clyster Stimulans.

Vel

℞. *Herb. Mercurial.*
Parietar. an. M. j.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. ʒj.
Coque in s. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ix. adde
Mell. Mercurial. ℥j.
M. pro *Enemate*, S.
Clyster Stimulans.

Vel

℞. *Flor. Chamomill.*
Melilot.
Violar.
Verbasc. an. M. j.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. ʒß. ad ʒj.
Sem. Lini ʒvi.
Coque in *Aqua simplici*:
Colatura ℥viij. vel ix. adde.
Salis Gemm. ʒj.
El. Benedict. laxat. ℥ß. ad ℥j.
M. f. *Enema*, S.
Clyster Stimulans.

Addi etiam potest *Vitell. Ovi* N. j.

Sed observetur: quòd in his, ubi Acria stimulantia, ut Sal Gemmæ, Colocynthis &c. ingrediuntur, Oleosa & Mucilaginosa omittenda sint; Olea enim obtundunt salinam acrimoniam, & sic non possunt incidere & stimulare. Vel ubi Colocynthis non est sufficiens, tanquàm ad ultimum, ad Antimonialia, est confugiendum, si scilicet loco Colocynthidos, ʒj. Croci Metallorum Decocto superiùs dicto Emollienti incoquatur: nam hoc extremum est remedium; cujus usum crebriorem factum videbitis *in Obs.* RIVERII, qui aliquot habet exempla Decocti in Clysteribus admodùm feliciter: Vel, quod magis approbem, Infusum fiat Croci Metallorum, cujus ℥iij. aut iv. Decocto Emollienti jam facto admiscentur, & sic conjunctim injiciuntur, additis simul reliquis convenientibus. Formula sit hæc:

℞. *Decoct. Emoll. usit.* ℥v. vel vj.
Infusi Croci Metallor. ℥ii. vel iii. ad iv.
Salis Gemm. ʒj.
Elect. Benedict. laxat. ℥i. ad ℥iß.
M. f. *l. a. Clyster*, feliciter stimulans, S.
Clyster Stimulans.

Loco Infusi talis extemporè potest *Syrupi Emetici* ℥i. ad ℥iß. addi; feliciter enim stimulat.

Vel ℞. *Spec. Emoll. usit.* M. ii.
Croci Metall. in pet. lig. ʒi. ad ʒiß.
Coque in s. q. *Aquæ ad* ℥x.
Colatura adde
Salis Gemm. ʒi.
Elect. Benedict. lax. vel *lenit iv.* ℥i.
Misc. pro *Enemate*, S.
Clyster Stimulans.

Vel ℞. *Decoct. scor. Reg. Antimonii* ℥ix. ad ℔. i.
Salis sarment. Vitis ʒi.
Elect. Benedict. lax. ℥i.
Mell. rutac. ℥ß.
Misc. pro *Enemate*, S.
Clyster Stimulans.

Cæterùm in Clysmatum usu speciatim observandus est Intestinorum status: ubi enim Intestinorum motus deficit, & hæcce minùs sensilia stimulo indigent, Acria saltem stimulantia usurpanda sunt modò dicta: Curam videbitis sub titulo Apoplexiæ & Paralyseos. Ubi verò irritatis Intestinis, indeque dolorosis eorum spasmis, aut ubi aliàs suspicio est Intestina quocunque loco affecta aut irritata, ibidem contrahi arctiùs, & spasmo affici; ibi Stimulantibus & Acrioribus malum exasperatur: Emollientibus & Lenientibus saltem tunc insistatur, etiam eadem subinde per os propinando.

Applicatis Clysmatis, si ulterior necessarius sit stimulus, imprimis *Suppositoria*, eaque multiplicia. Communiter parantur ex sale & Melle, & cum Pulvere Radicis Hellebori nigri; sicut videre est in Officinis Pharmaceuticis. SYLVIUS *de Alvo obstructa cap.* 11. §. 38. *seqq.* subministrat, & omnibus præfert, suppositoria ex Alumine, idque ad imitationem ANGELI SALÆ, qui *in suis scriptis*, & quidem *in Appendice pag.* 840. facit mentionem suppositoriorum ex Alumine factorum, quæ suppositoria similiter admodùm commendantur à SYLVIO, uti dixi: sive fiant ex Aluminis rupei frustulo, in longum in formam suppositorii conciso, & Oleo Amygdalarum dulcium, vel Liliorum alborum illito: vel si Alumen pulverisatum uniatur cum Tragacantha, in Aqua Liliorum alborum soluta, compingatur in suppositorium aluminosum, in Alvo adstricta admodùm conducit. LINDANUS ex cocto Melle atque Sale marino, gemmeove parata commendat; ita quidem, ut in talibus suppositoriis, pro adultis quidem possit sumi ℈j. ad ʒj. unà cum granis tribus vel iv. Trochiscorum Alhandal, & ita fieri suppositorium acre; in parvulis verò loco Trochiscorum Alhandal possunt sumi species Hieræ picræ *Galeni*, eæque cum pauca quantitate salis Gemmæ permisceri cum Melle in suppositorium satis acre.

Vel

℞. *Supposit. comm.* N. ij.
Illinantur *Oleo Diacolocynth.* S.
Suppositorium sedis.

Vel

℞. *Pulv. Jalapp.* ℈i.
Salis Gemm. ℈ß.
Cum s. q. *Mellis* ad debitam consistentiam cocti f.
Suppositorium, S.
Suppositorium sedis.

Cæterùm observetur, quòd, ut eo meliùs operentur suppositoria & Clysmata, iis præmittenda sint Medicamenta Emollientia sive Lubricitantia & Incidentia, per os, ne frustrà iis irritetur Alvus, & sequatur, quod sæpè fit, Inflammatio Intestini Recti. Sub horum usu sit Insessus seu Balneum ex Emollientibus confectum; sub egressu verò è Balneo usurpentur etiam Unguenta externè Abdomini illinenda, vel Sacculi simpliciter Lenientes & Emollientes, plùs minùs Anodyni, in Lacte cocti, ubi nempe spasmus &c. vel in Fæcibus durioribus, vel Intestinorum spasmo, BORELLUS *C.* 1. *Obs.* 12. *seq.* laudat.

℞. *Fol. Malvæ*,
Alth.
Plantag.
Absinth. an. M. j.
Flor. Chamomill.
Melil. an. M. ß.
Sem. Fœnugr.
Lini,
Cumini an. ℈j.
Coque in *Vini Albi* q. s. usque ad consumptionem duarum partium, fiat *Fotus*; & post Fotum sequens inungatur Linimentum.

℞. *Ol. Amygd. dulc.*
Violarum,
Lilior.
Rosar.

Cha-

Digitized by Google

Chamomill.
Nardin. an. ℥ß.
Adip. anserin. ℥j.
Cera q. s.

M. f. *Linimentum*: in quo dissolvatur parum *Emplastri de Baccis Lauri*.

Econtrà applicantur interdum Unguenta acriora stimulantia ad concitandam vim Intestinorum motricem labentem, sive promovendum Intestinorum motum peristalticum, cum Felle Tauri, Sale Gemmæ &c. acuata. Commendatur Zibethum umbilico inunctum: (obiter moneo, in Colica hoc inunctum esse secretum): præterea Emplastrum ex Felle Tauri & Colocynthide Umbilico applicatum est egregium: Exemplum habet SCHENCKIUS *l.* 3. *Obs. de Excrementis*, in Puella, quæ per tres menses non deposuit Alvum, curata tamen per tale Emplastrum, non omissis aliis. Item *Oleum Colocynthidos* per vesicam destillatum nobile & singulare quid est: Maceratur priùs in *Aqua communi*, & destillatur, sic prodit *Oleum paucum*, cujus una alterave gutta Umbilico illita, Alvum satis stimulat: quod etiam faciunt Extracta Purgantium non nimis inspissata, quæ cum Oleo Colocynthidos Umbilico largiter illita Alvum segniorem satis stimulant. In Officinis prostat Unguentum de Arthanita, quod malaxatum cum s. q. Olei Diacolocynthidos *Quercetani*, & Abdomini toti illitum, Alvum optime reserat: D. MOEBIUS ad hoc, tanquam ad sacram anchoram consuetam, confugit, applicando supra Umbilicum, quod etiam commendat CLAUDINUS *de Ingressu ad Infirmos*, *l.* 10. *cap.* 2. Alii commendant tale Linimentum in Alvi obstructione:

℞. *Olei Amygd. dulc. rec. expr.*
Pingu. anseria.
Butyr. Majal.
Ung. Dialthææ an. ℥ij.
Salis Gemmæ ʒß.
Spec. Hieræ simpl. ℈j. ad ℈ij.
Colocynthid. gr. xvj. ad ℈j.
Diagrid. gr. iv. vel v.
M. f. *Unguentum*.

Quod commendat, ut illinatur Abdomini ad movendam Alvum, SOLENANDER *Cons.* 29. *sect.* 3. *pag. m.* 306.

Vel

℞. *Unguent. de Arthanit.*
Martiat. an. ℥iß.
Pingu. anseria. ℥i.
Sal Gemmæ ʒß.
Diagrid. ℈i. ad ʒß.

Cum s. q. *Olei aritlor. Ebuli* f. *Linimentum*.

Conveniunt etiam Linimenta Epomphalia (F), inter quæ est Emplastrum ex Felle Tauri suprà dictum, si nempe fiat ea Felle Tauri cum Aloë hepatica, Sale Gemmæ & modico Scammonii; v. g.

℞. *Aloes hepat.* ℥ij.
Fell: Tauri ℥j.
Scammon. ʒß.
M. invicem, optimè tere:

Cum s. q. *Butyri non saliti*, vel *Pinguedin. porcin.* f. *Linimentum* molle:

Quo Umbilicus inungendus, & si fortiùs agere velimus, plantæ pedum.

Vel

℞. *Elater.* ʒiij.
Scamm. ʒiß.
Extract. Troch. Alband. ℥j.

Cum s. q. *olei Diacolocynth.* redige *in Linimentum*.

Qua ratione nonnulli etiam in Alvi obstructione commendant, ut plantis Pedum applicetur Linimentum, factum ex Oleo Populeo, cum Hiera picra usitata, quod Alvum emollit & solvit. Sic

℞. *Testam Juglandis*, imple cum *Pinguedine anserina*, applica Umbilico, simulque Abdomen illine ea.

Item

℞. *Pomum assatum*: subige cum *Pinguedine anserina*, & Abdomini illine.

Item Pulpa Pomorum Borsdorffianorum cum pauco Croco subacta, & Abdomini toti instrata convenit quoque. De Suppositoriis jam monui: Sunt qui dicunt, quòd in desperata Alvi obstructione nil meliùs sit, quàm digitus intinctus Oleo Seminis Rapi vel Lini (quod Oleo communi seu Oleo Olivarum melius in obstructionibus Alvi) immittatur Ano; hinc enim potentissimè solvi asserunt.

Alii etiam sunt modi, quibus juvantur Alvo adstricta laborantes, inter quos observatu dignum est exemplum, quod recenset MEIBOMIUS *Tract. de Usu Flagrorum in Re Venerea p.* 7. de quodam Principe, qui non potuit Alvum deponere, nisi priùs à servo flagellatus (G). Præterea Tussis & Sternutatio similiter adjuvant nonnihil excretionem Alvi: sic PLATERUS *in obs. p.* 20. habet exempla quorundam, qui ob duritiem Excrementa ægrè potuerant per podicem excernere: his crebriorem Tussim imperabat, ut beneficio istius Tussis, diaphragmate moto, infrà Excrementa ejiciantur. Fit nonnunquam, ut aut à Podice nonnihil læso, aut Excrementis crassioribus aut induratis, hæc hæreant, ut nonnisi insigni dolore possint excerni, uti etiam fit in Hæmorrhoidibus, ut animi sæpè deliquium patiantur ægri. In tali casu idem imitandus venit PLATERUS, qui fomentat cum Oleo, & simul imperat sternutationem & Tussim, & sic feliciter Alvi suppressionem tollit, & Fæces retentas ejicit: Vid. *l. c. p.* 346.

Alvus nimis obstructa interdum causa est, ut per alienas vias, & Naturæ planè contrarias, Ventriculum, & Gulam, sursum versùs ejiciantur Contenta; ad quam Expulsionis intestinalis læsionem primariò refertur Iliaca Passio.

ARTICULUS II.

De Passione Iliaca.

Iliaca *Passio* est consequens contumacioris Alvi. Definitur, quòd sit *Motus Peristalticus Intestinorum inversus, ubi cum dolore circa Umbilicum intensissimo Excrementa alvina motu retrogrado per os ejiciuntur, à contumaciori Alvi obstructione.*

Distinguitur ab Excretione illa per alias vias de novo apertas facta, v. g.

1. Per Umbilicum apud SCHENCKIUM *l.* 3. *observ.* 4. & 5. *sub titulo*: *Stercora alieno loco excreta*.
2. Per Fistulas ex Intestinis perforatis, *observ.* 6. *apud eundem*; & Penem cum Urina *obs.* 7. *citati Auctoris*: simile apud BORELLUM *C.* 3. *observat.* 16. & HILDANUM *Cent.* 5. *observ.* 74.
3. Ulteriùs Mulieribus quibusdam per Naturalia, v. g. *observ.* 8.; per Ulcus Vesicæ & Intestini Recti; *obs.* 10. per partem Pedis superiorem *obs.* 11. SCHENCKIUS *l.* 3. *p.* 293. *Editionis in folio*.

Quando ergò Alvus ita obstruitur, ut per superiora ejiciantur Excrementa, vocatur *Ilios* seu *Morbus Iliacus*, *Convolvulus* & *Chordapsos*, quòd tenue Intestinum tactu deprehendatur convolutum instar chordæ, cujus causa rectè dicitur Motus Intestinorum Peristalticus inversus; ita ut reverà id, quod est Vomitus in stomacho, hoc est Iliacus Morbus in Intestinis. Nam quando incipit talis inversio Motus Peristaltici in Pyloro, fit Vomitus: quando vero incipit Motus iste Peristalticus inversus in quodam loco Intestinorum, in specie in fine Ilei circa principium Coli, ubi propter Valvulam frequentior est sedes Ilei Morbi, tunc fit Morbus Iliacus.

Est enim unus continuus tractus ejusdem substantiæ similiter connexæ, à summitate Œsophagi usque ad extremum Podicis hiatum: totus tractus est una substantia membranacea, fibris circularibus nerveis, obliquò tamen incedentibus composita, quæ substantia nunc est amplior, nunc angustior: amplior est, dum constituit stomachum; angustior est, ubi Œsophagum & Intestina, in specie Colon, & tenuia, efficit. Unde sicut in statu naturali unus continuus est Motus à summitate Œsophagi usque ad Podicem, quo ingesta successivè Motu Peristaltico naturali protruduntur; ita si quodam in loco invertatur hic Motus, ut fiat contrario modo sursum versùs, tunc oritur excretio Contentorum per superiora, non per Podicem: quæ excretio interdum est *Vomitus*, si incipiat Motus Peristalticus inverti à Pyloro: hinc etiam, si iste Motus Peristalticus inverti incipiat circa insertionem Ductus Pancreatici & Choledochi, in specie oriri solet *Cholera*; si verò Motus hic inverti incipiat in Ileo, seu alio quodam Intestinorum loco, est *Ileos*, sive locus inversionis Motus Peristaltici sint Intestina tenuia, sive sint crassa. Nam & interdum Podex sive extremum Intestini Recti est locus, ubi incipit talis inversus motus; qua ratione non tantummodò Clysteres alvo injecti, sed etiam suppositoria per os denuò rejecta fuerunt, existente tunc simul Valvula Coli vel rupta, vel

(F) *Quòd scilicet ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν, h. e.* suprà Umbilicum *applicentur*.
(G) *Sunt qui tardam Alvum, Tabaci fumo per os exsucto, & subinde deglutito, quotidie matutinis horis sollicitant*.

Digitized by Google

vel exesa, vel relaxata, vel alio modo irritata, quando scilicet hic Motus inversus incipit ab extremitate Coli; frequentius tamen in Ileo magis convoluto, & in quo magis viget Motus Peristalticus, sedes hujus Morbi esse solet speciatim eo in loco, ubi inseritur Intestino Colo.

Revera igitur Ileos complicatus affectus est; nempe ex pertinaci Alvi obstructione, & motu Intestinorum Peristaltico inverso, vel naturaliter impedito, adeò ut quicquid Motum naturalem Peristalticum sistere, vel potiùs impedire, & econtra irritando ad Motum præternaturalem inversum cogere potest, causa fit Ilei; & viceversa sequuntur etiam hæc due se mutuò, & nunc ex Alvo obstructa irritantur Intestina, ut ex contractura fibrarum sequatur inversus Motus: nunc ex irritatione contrahuntur fibræ, sicque tollitur naturalis Intestinorum progressivus Motus, & econtrà præternaturaliter sursum invertitur eorum actio (H).

PARS

(H) *Tametsi quæ de Motu Peristaltico Intestinorum in Iliaca Passione inverso, seu Antiperistaltico appellato, hic docet A., vulgò à Practicis præsertim Recentioribus recipiatur; nihilominus* Dn. Haguenotus *Regiæ Societatis Scientiarum Monspeliensis Socius, occasione arrepta ab iis, quæ nuper de Vomitu, præsertim à* Dn. Chirac, *excogitata sunt, quòd scilicet (quemadmodum & nos alibi notavimus) haud ille oriatur à violenta & antiperistaltica contractione Ventriculi, sed potius à compressione & impetu Diaphragmatis, & Musculorum Abdominis; Motum Intestinorum Antiperistalticum in Iliaca passione in dubium revocandum esse primò suspicatus est, mox illum mechanicè falsum apertissimè demonstravit. Ut autem hunc manifestiùs refutaret, simplicissime ejus mechanismum juxtà receptissimam Medicorum hypothesim exponit. Ventriculi & Intestinorum fibræ otiosæ omninò sunt, quousque nec Chylus, nec Fæces in illis visceribus continentur; quamprimùm autem à materia quacumque in Ventriculo contenta ejus fibræ carneæ irritantur, determinatis illuc spiritibus animalibus è Cerebro descendentibus, in motus actione ponuntur, adeoque Ventriculi cavitatem angustiorem reddentes, id quod in ipsa continetur versùs Duodenum pellunt; quod autem deorsum pulsum est, similiter fibras longitudinales & orbiculares tunicæ carnosæ Intestinorum irritans, adeoque spiritus animales determinans, similem in Intestinis coarctationem parit, atque adeò contenta, quæ ob Pylori valvulam ascendere non possunt, necessariò deorsum deturbantur, & sic successivè usque ad Rectum: atque hunc Intestinorum Motum vocant Peristalticum vel Vermicularem. Hoc posito, sic de Iliaca Passione philosophantur. Si ex quocumque impedimento in Intestinis, & præsertim in Ileo, facto, præcludatur omnino fæcibus via, quâ possint deorsum descendere, hæ quum obstaculum superare nequeant, necessariò Motum Antiperistalticum excitare debent: nam spiritibus animalibus versùs eam partem determinatis, adeoque fibrarum contractionem parientibus, quum fæces contenta vim passæ nequeant impedimentum superare, ut deorsum descendant, necessariò sursum pelluntur, superioresque fibras irritantes, versùs has spiritus animales determinant, & sic successivè versùs superiora convehuntur, ut tandem, vi in Pylorum facta, Ventriculum occupent, atque per Vomitum expellantur.*

Facilem hunc Vomitus fæculenti mechanismum, variis conjecturis ex Observationibus & Anatome petitis confirmatum, his argumentis convellere conatur Cl. Haguenotus. *I. Haud concipere fas est, eadem Intestina, uno eodemque tempore, duobus contrariis motibus exercere, Peristaltico nempe & Antiperistaltico: Etenim Iliaca Passione affecti jusculæ, aut alia alimenta, vel medicamenta deglutiunt, eaque Motu Peristaltico ad intestina deturbant, ac deinde eadem stercoris nidore inquinata per os ejiciunt: quod nonnisi Motu Antiperistaltico fieri potest. II. Haud facilè intellectu est quomodò fieri possint uno eodemque tempore duo Motus oppositi in Intestinis, unus Antiperistalticus ex sede obstructionis sursum versùs, alter Peristalticus ab eadem obstructionis sede usque ad Rectum: eodem enim tempore & fæces, quæ suprà Ilei impedimentum sunt per Vomitum ejiciuntur, & quæ infrà continentur alvum prætcrlabuntur. III. Ex* Haguenoto *in Vomitu Bilioso, Bilis propria quantitate, rarefactione, aut acrimonia, ex eo tantum quod Intestina extimulet, potest ad violentam contractionem disponere Diaphragma & Musculos Abdominis, atque adeò sui eductionem per Vomitum moliri, absque ulla Intestinorum obstructione, h. e. absque Motu ullo Antiperistaltico Duodeni: cur ergò fæces non poterunt in Iliaca Passione sursum pelli absque Motu Antiperistaltico? IV. Si verus esset Motus Antiperistalticus, Vomitus stercoreus accidere deberet, statim ac fæces primò attingerent sedem obstructionis; statim enim excitari deberet Motus Antiperistalticus: hoc autem repugnat quotidiana experientia, quâ manifestum est Vomitum nonnisi post plurium dierum stypticitatem observari. Imò in quacumque Alvi, etiam ex fæcum ariditate, cohibitione, Motus Antiperistalticus excitari deberet. V. Exemplum Canalis compressibilis, nempe coriacei, liquore pleni, atque ex parte inferiore clausi, ex superiore aperti, ex quo liquor per os apertum exsilit, in quacumque parte compressio fiat; suadet manifestissimè, quòd si tantum supponamus Intestina ob aliquod in ipsis factum impedimentum, fæcibus repleta, à causa quacumque (nempe à Diaphragmate & Musculis Abdominis) comprimi, concipere facilè possumus, quomodo absque ullo Motu Antiperistaltico, fæces per Vomitum excerni possint. VI. Demum, etiamsi Intestina non omninò repleta supponere velimus, non ex hoc tamen ad Motum Antiperistalticum recurrendum esse censet citatus Auctor; quum eadem Diaphragmatis & Musculorum Abdominis contractio sufficiens ad stercoris Vomitionem explicandam esse possit; nec absque necessitate entia multiplicanda esse evidentissimum sit.*

Motu ergò Intestinorum Antiperistaltico in dubium revocato, suam proponit hypothesim Dn. Haguenotus: *tria autem in antecessum præmittit. I. Universam ferè Diaphragmatis in inspiratione contracti vim præcipuè in subjectum & contiguum sibi Ventriculum exerceri: quâ fiat ut Ventriculi contenta iteratis Diaphragmatis compressionibus sensim versùs Duodenum propellantur. II. Musculos Abdominis in expiratione sese contrahentes potissimum vim facere in Intestina, quæ in imo ventre comprehensa quaquaversùm à Musculis illis complectuntur. Quare ait* Auctor *quòd quemadmodum in inspiratione Diaphragma sui explanatione Ventriculi contenta versùs Intestina propellit; ita in expiratione ex Musculorum Abdominis compressione, quæ in Intestina è Ventriculo propulsa fuere, successivè semper versùs inferiora deturbentur. III. Denique præmittit, reverà in Iliaca Passione impedimentum fieri in aliquo Intestino, quo fæcum descensus interrumpatur.*

His sic positis facillimum erit exponere mechanismum Vomitionis stercoreæ, quæ supervenit Volvulo affectis: nam si putemus Intestinorum cavitatem quacumque ex caussa obstructam esse, necessariò credere debebimus fæces eo loco subsistere, atque novis semper accedentibus, sive ex parte alimentorum, sive ex parte succorum è sanguine secretorum, sensim Intestina repleri, atque infarciri, à sede obstructionis usque ad Pylorum, eumque eo forti distentione redundare, ut tandem Diaphragmate ac Musculis Abdominis veluti torcularibus assiduò comprimentibus, fæces quæ Intestina infarciunt, minori resistentia Pylori superata, in Ventriculum resiliant, & Vomitum fæculentum excitent. Completum Intestinorum in perfecto Volvulo infarctum suadet symptomatum, quæ Vomitum præcedunt, ordo: per initia colicus dolor excruciat, hunc sequuntur borborygmi, & ventris tensio, post hæc ructus inanes, & vomendi conatus, his accedit singultus, demum Vomitus ipse supervenit. Vomitu autem primò redduntur pituitosa & biliosa, in Ventriculo nempe, & Duodeno contenta, postmodum tetrum odorem spirantia, & demum horrendum visu stercus ipsum rejicitur. Præterea quum Vomitus non accidat nisi tertio, vel quarto die, & quandoque serius, post factam Intestini obstructionem, facili negotio hoc temporis spatio excrementa ex alimentis assumtis collecta, medicamenta propinata, saliva, & reliqui illuc confluentes humores, possunt Intestina explere infarcire. Præterquam quod etsi omninò infarcta non sint, si Diaphragma & Musculi Abdominis validè contrahantur, & Viscera subjecta comprimant, poterunt ex Intestinis nondum omninò repletis materiam exprimere, ac versùs Ventriculum propellere.

Propositam hypothesim quamplurimis experimentis Cl. Haguenotus, *in Felibus, Canibus, aliisque animalibus institutis, confirmat. Aperto enim animalium Abdomine, Ileo Intestino vinculum injecit, ac vulnere consuto cibum præbuit, post brevius vel longius temporis intervallum, Vomitus incepit, primò humoralis, mox stercoreus. Dissuto hinc vulnere, Ileum Intestinum extra Abdomen eductum inflammatione prehensum, ac Fæcibus ad Pylorum usque infarctum repertum fuit, nec in eo Motum ullum sive Peristalticum sive Antiperistalticum, vel microscopio adhibito, vel digito in Intestinum apertum immisso, unquam observavit. Iterum autem*

Ite

PARS AFFECTA.

Subjectum seu *Pars affecta* sunt Intestina, nunc tenuia nunc crassa, nempe Ileon, Jejunum, Colon &c. Veteres quidem crediderunt tenuia hic saltem affici: attamen contrarium testatur experientia, dum Coli, reliquorumque Intestinorum diversi loci passim inflammati in cadaverum sectionibus observantur, licèt sæpè Ileon, & post principium Coli, sit sedes Partis affectæ: primariò tamen eo in loco est Pars affecta, ubi Motus Peristaltici est inversio; nam Intestinum rectum Fœtui in Utero prorsus occlusum, & quidem intus, Passionem hanc intulisse diebus plus minus octo, observavit JOHANNES POSTIUS: vid. *Observ. Anatom. in Anatomiam Realdi Columbi p. m.* 52. Facilè quoque fieri potest, ut per consensum afficiatur Mesenterium & aliæ vicinæ partes. Sistitur & invertitur naturalis hic Motus, & præternaturalis infertur, nunc *vitio Contentorum*, nunc *vitio Intestinorum*: Illorum collectorum, vel retentorum induratorum, ac Intestina infarcientium; Horum vel inflammatorum, vel gangrænatorum, vel ingressorum mutuò, vel coarctatorum, vel ulceratorum, vel hernia translocatorum, vel convulsorum &c. His nempe causis quibusvis irritantur Intestina, plùs minùs sistitur Motus contentorum deorsum, unde Alvus obstructa, & provocatus Motus contentorum sursum inversus, unde Ileus Morbus.

CAUSÆ.

Causa Motus talis compressivi seu *Peristaltici inversi* est irritatio quæcunque Intestinorum, in certo quodam eorum tractu, ita tamen, ut Intestinum irritatum non possit benè deorsum versus moveri; quando enim irritatur in quodam loco Intestinum naturaliter, successivè magis magisque deorsum versùs deprimitur; unde, si ex quacunque causâ aliquod impedimentum adsit, quod Motum Intestini irritati inferiora versùs cohibeat, molesta verò irritatio nihilominùs continuet, necessariò fibris contractis motus sursum versus excitatur: exemplum sit de farciminibus conficiendis.

Causa ergò *Proxima* Intestinorum affectorum *Formalis* est spirituum animalium impetus, motum istum concitans: *Materialis* est contumax eorum Obstructio, quam insequitur distensio ab urgentibus & cumulatis Fæcibus, qua facta spiritus animales concitantur, & fibrulæ Intestinorum portiones irritantur ad motum inversum, uti Ventriculus ob nimiam repletionem Vomitiones instituit.

In specie *Causæ occasionales* irritantes, Excrementorum, transitum per Intestina plùs minùs impedientes, sunt variæ, HILDANUS *Observ. Cent.* 1. *observ.* 61. asserit, quòd præcipua Causa seu radix Ilei consistat imprimis in fine Intestini Ilei circa Cæcum, & in principio Coli, ubi est Valvula, & quòd coacervatio & induratio Scybalorum in dicto loco, & consequenter angustatio & continua stimulatio Intestini, sit causa frequentior Iliaci Morbi: quibus accedunt quæcunque angustationes præternaturales in dicto loco: hinc *e. g.* ex Scirrho & Ulcere cancroso in Cæco, quod Ileum oppleverat, ut nil ad Colon penetrare potuerit, hunc affectum observavit: Sic etiam NICOLAUS FONTANUS *in Consiliis & Responsis p.* 84. post Iliacam passionem lethalem observat materiam induratam & quasi lapidosam sine ullo Volvulo circa Intestinum Cæcum pertinaciter adhærentem, illudque ita extendentem, ut extrahi non potuerit. Herniam subsequitur Iliaca passio, nisi Hernia inveterata adsit, & exitus major; in omnibus enim Herniis est obstructio Alvi. Quando ergò diù morantur Excrementa, acescunt, & acidum austerum Intestina constringit, eorum membranas vellicat, unde Motus inversus Peristalticus: per adhibita Ligamenta autem Intestina ad situm naturalem redeunt. Quoties in sequiori sexu Morbum Iliacum observare contigit, Herniam vel Umbilicalem vel Inguinalem adesse, tutò ferè prædicere possumus, & nunquam fallit, quamvis ob exilitatem patientes ipsæ non observare soleant: vid. M. A. N. C. *Ann.* 8. *Observ.* 93.: & quia non possunt expelli Excrementa per Intestina, in Umbilico & Scroto convoluta, hinc non sine horrore sursum versùs Excrementa ejiciuntur. Assumpta austera & similia pertinaciter Alvum occludentia etiam huc faciunt: hinc Ileos ex usu nimio Mespilorum, aut aliorum duriorum & austeriorum observatus fuit. Ileon pertinacem ex usu Malorum Cydoniorum nimio observavit ZACUTUS LUSITANUS *lib. ult. Prax. N.* 2. *Obs.* 2., curatum aliis irritis, Stercore vaccino recenti toti Abdomini ter illito: Idem *l.* 1. Dolorem Iliacum ex Fœcibus induratis ob esum copiosum Avellanarum, per Balneum oleagineum, & epoti Omenti arietini liquefacti ℥j. curatum: Pariter *L.* 2. *Medic. Princip. Hist.* 97. *obs.* 16, ex Pyrorum crudorum ingurgitatione nimia obstructis Intestinis Volvulum observavit. FORESTUS *L.* 21. *Obs.* 23. describit Ileum ab Arsenico sumpto propter hujus corrosivam irritationem, per Oleum Amygdalarum dulcium, excitato Vomitu, curatum. Observata quoque fuit Inflammatio & Ileos, si ægri post nimium motum, calorem, & sudorem, ingurgitarunt frigida, & est interdum lethalis. Ulcera pariter Intestinorum corrodentia, impediendo Motum Peristalticum, huc pertinent: hinc rectè KERKRINGIUS *Spicil. observ.* 42. Iliacam Passionem interdum ab Ulceribus Intestinorum gravioribus cum Inflammatione potiùs, quàm eorum intorta Convolutione, oriri asserit. Ulteriori itidem considerationi relinquo, quod PEYERUS *de Intestinorum Gland. pag.* 79. affirmat, interdum Lympham in plexu quodam Glandularum intestinalium austeriorem & stypticam factam, pertinacem stricturam efficere posse. PANAROLLUS *in Pent.* 5. *Observat.* 50. quatuor habet species Ilei à diversitate Causarum differentes: *primam causam* dicit esse Herniam; *secundam* vult esse Convolutionem Intestinorum: *tertiam* dicit esse Adstrictionem Intestinorum (quæ tamen non procedit) præsertim Ilei ad instar farciminis lucanicæ: & *quartam* vult esse Descensum Intestini unius in cavitatem alterius (l).

Examinemus has causas. Vulgaris est persuasio, *convolvi Intestina*: unde RIOLANUS dicit: Volvulum instar digiti complicari. Verùm ista Convolutio Intestinorum est falsa; hypothesis enim nondum est pro vera agnita, quod Intestina ita convolvi queant; quamdiu enim ea Mesenterio adhærent, impossibilis est talis Convolutio: demonstrante hoc ipsum HELMONTIO *in Tr. de Flatibus*, ubi acutè RIOLANUM refutat: unde nata hinc appellatio Volvuli quando Ileos dicitur *Volvulus à volutatione*, est absurda. Nec quenquam offendat, quòd hinc inde apud Auctores, etiam BARBETTUM, fiat mentio Intestinorum convolutorum, per Anatomen in Iliacis observatorum; nam arbitror subesse tum semper Gangrænam Intestinorum, in qua corrugari invicem ac complicari solent, & ita apparenter convolvi videntur Intestina; hinc RIVERIUS *Cent.* 3. *Obs.* 26. notat Passionem Iliacam lethalem, in qua Ileum tribus complicationibus convolutum & complicatum, & quasi compactum in unam massam circa finem illius, & tota hæc portio Gangræna affecta fuit: vid. egregius Discursus in KERKRINGII *Spicil. anat. Obs.* 42. *pag.* 95. & 96. ubi Iliacam Passionem ex Ulceribus Intestinorum & Inflammatione refert. Verùm *Descensus Intestini unius in alterum*, sive superioris in

reposito intra Abdomen Ileo, & nausea & Vomitus stercorei, usque ad animalium obitum facti sunt. Confirmat ulterius omnimodam Intestini repletionem Haguenotus *ex eo, quod Feles citiùs evomant, quàm Canes, & ex his citiùs Catuli: in aequè grandibus verò animalibus promtiùs in Vomitum incidunt, quæ copiosius alimentum assumserint: & denique cæteris paribus, quorum Intestinum in altiori sede obligatum fuerit. Notat demum hic obiter A. eo etiam tempore, quo ob Intestini vinculum transitus Fæcum præpediebatur, Chylum oscilla Venarum Lactearum subiisse, ac per Mesenterium trajectum fuisse: quod quidem nonnulli in iliaca Passione fieri posse negant.*

Tandem Cl. Auctor *satisfacere conatur Objectioni ex Historiis Medicis petita, quod scilicet in Iliaca Passione Clysteres injecti & Suppositoria Ano indita per Os quandoque educta fuerint: quod quidem absque Motu Antiperistaltico minimè explicari posse videtur. Ait autem quòd (salva Historiæ veritate) si impedimentum in Ano fingamus, necessariò Clyster per vim injectus, postquàm in Ano obstaculum superaverit, quum non possit amplius eandem viam remetiri, ob pressionem Musculorum Abdominis & Diaphragmatis, debet sursum cum Fæcibus ferri. Sic Glans Ano subdita, ac Rectum ingressa, quum validissimè à Sphinctere inflammato, adeoque à spiritibus animalibus confertim in illum confluentibus, sursum versùs propellatur; facilè poterit compressioni Musculorum Abdominis & Diaphragmatis obtemperare, ac Fæcum sursum tendentium motum sequi.*

(l) Cl. Ruyschius obs. 91. *Ileum morbum ait esse Atoniam Intestinorum, & præcipuè tenuium: hanc autem præcipuè pendere ait à Nervis Intestinorum, si non in totum, saltem ex parte obstructis: unde otiantur Intestina, & præsertim tenuia, imò Motu Peristaltico naturali destituuntur, utpote Spiritibus animalibus deficientibus. Id confirmat dissectione cadaveris Uxoris Viri nobili, quæ in totalem alvi adstrictionem, & vomitum continuum sine notabili dolore, & sine febre, inciderat.*

Digitized by Google

in cavitatem inferioris, sive ingressus inferioris in cavitatem superioris, est satis frequens, & *in Praxi à* SYLVIO aliquoties observatus: vid. *L.* 1. *Prax. c.* 15. §. 18. *& seqq.* Duæ sunt causæ, secundùm SYLVIUM, Inflammatio, & Ingressus Intestini in aliud (Descensus à superiori in inferius intestinum incurabilis est: Herniæ subinde etiam Ingressum ejusmodi excitant in Colica.) Causa hujusmodi Ingressus sunt subinde Flatus, diversimodè Intestinum tenue distendentes, quo fit, ut in uno loco magis dilatetur Intestinum, quàm in altero, cum nimio motu, & inordinata agitatione corporis ægri in lecto: ægros nempe, dicit SYLVIUS in torminibus solere se variè contorquere, & corpus suum variè mutare, & agitare: hac corporis violenta contorsione & agitatione facilè fieri, ut Intestinum a Flatibus distentum admittat partem istius Intestini Flatu non distenti, & propter angustiam loci fieri, ut se invicem ineant, & in se mutuò ingrediantur; unde necessariò impeditur Motus naturalis; & quia mutuus hic Ingressus cum dolore est, infert Motum Peristalticum inversum; in specie in Morbis Intestinorum dolorosis, in convulsivo Spasmo Intestinorum, facilè mutuò introëunt; uti non raro Convulsio infert Obstructionem, ita non raro Colica convulsiva, maximè scorbutica, Ileon infert; quæ Colica est frequentissima, & oritur vitio Intestinorum convulsivo & constrictivo, à quo clauditur Alvus: vid. DRAWIZIUS *de Scorbuto*, qui urget has Convulsiones & Spasmos convulsivos Intestinorum. Et sanè Ingressus hic mutuus Intestinorum est frequentissima veri Ilei causa, cujus fiendi modum oculariter observavit PEYERUS *de Gland. Intestinor. p.* 83. Præter exempla SYLVII etiam videbitis in SCHENKIO *L.* 3. *Obs.* factam mentionem Ingressus Intestinorum tenuium in Ileo ad digiti longitudinem: item apud REALDUM COLUMBUM *l.* 15. *p.* 487. *de Re Anatom.*, BLASIUM, & PLEMPIUM *in Fund. Med. c. de Mesenterio*, item HEINRICUM *ab* HEER *Observ.* 24. §. 4. Ingressus hic Intestini in Intestinum semper habet subsequam alteram causam, Inflammationem & Gangrænam, attestantibus hoc *Exemplis* quamplurimis *sup. cit.* Denique Inflammatio Intestinorum, & hanc subsequens Gangræna quatenus corrugat Intestina, subinde dant affectum huncce lethalem: conf. KERKRINGIUS *in Spicil. anat. obs. p.* 42. item BARTHOLINUS *in Ep. c.* 4. *Epist.* 92. *p.* 529. & *Epist.* 93. *p.* 542. ubi Ingressum unius Intestini in alterum habet. HELMONTIUS *Tract. de Flatib.* §. 31. Inflammationem a Fæcibus induratis dependere asserit: Dubium tamen est, *utrum Faces producant Inflammationem? an Inflammatio Facum Indurationem?* nam verò non videtur simile, in Ileo contentam materiam ita posse indurari, ut protrudi ab Intestinis continuò Motu Peristaltico agitatis nequeant. Itaque oriri primò Inflammationem credibile est; deinde verò Fæcum indurationem ob viam denegatam; utut satis sit probabile, in crassioribus Intestinis hoc facilè posse evenire: Ansam autem Inflammationi præbent Succi Intestinorum præternaturaliter acidi, qui acedine sua Sanguinem, Intestinorum substantiæ influentem, inquinant, Inflammationesque pariunt; quo pacto forsan etiam subortum est Contagium inferens Ileum, teste ALEXANDRO BENEDICTO *lib.* 29. *c.* 8. & OLAO BORRICHIO *in Epistolis Bartholini citatis*.

De *Inflammatione* videatur in BARBETTE *Chirurgia p.* 198., quæ si sequitur Volvulum talem ex ingressu, fieri aliter nequit, quam ut sese jungat Febris aliqua; quam si Vulnerariam quis vocitaverit, à verò non multùm aberrabit. Nanciscitur autem Febris Malignæ indolem, degenerante Inflammatione in Gangrænam & Sphacelum. Gangrænam Ilei observavit CASPAR BARTHOLINUS: vid. *Cent.* 6. *Hist.* 58. *Hist. anat.* THOMÆ BARTHOLINI, item RIVERIUS *Cent.* 3. Intestinum Rectum nigrum, & Gangræna corruptum vidit etiam GUIDO PATINUS.

Dum hæ duæ causæ, nempe Inflammatio & Ingressus Intestinorum mutuus, constituuntur cum SYLVIO, innuuntur saltem frequentiores Causæ. Nam observavit etiam CASPAR BARTHOLINUS & POSTHIUS, uti jam dictum, Ileon ob Intestinorum Coalitum; quare & hic Coalitus Obstructionem & insequentem Inflammationem producere valet; vid. M. A. N. C. *An.* 9. *Obs.* 93. ubi exemplum adducitur, quòd Obstructio & Inflammatio in non eodemque subjecto quandoque concurrant. Hinc SENNERTUS aliud Ilei & Motus inversi Intestinorum genus observavit in Hypochondriaco, qui ex Hypochondriis crudos humores & crassos evomuit, prætereaque integrum etiam Clysterem, superveniente Epilepsia & Cæcitate: In hoc subjecto necesse fuit, ut erosa fuerit *Valvula* dicta *Bauhini* in colo; aliàs impossibilis fuisset transitus clysteris: id quod ipsum forsitan factum est ab humoribus acribus inibi hærentibus (K).

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: eadem per se sunt clara; quando nempe nil aut parum descendit per inferiora: hinc successivè Abdomen indurescit & intumescit, superveniunt murmura variique motus in Abdomine; successivè ægri nauseant, sæpèque percipiunt vomendi conatum; supervenit Vomitus, primò quidem omnium ingestorum, successivè recrementorum variorum flavescentium, & tandem per os contenta Intestinorum Excrementa, quæ alias per podicem essent excernenda, Vomitu rejiciuntur; modò adest habitus fetidus, interdum lipothymiæ; tormina itidem subinde crudelissima ægros vexant, & anxietates via explicabiles eosdem fatigant: tandem sudor admodùm frigidus syncopticus advenit: dolor Abdominis interdum est intensus, ut etiam Clysmata injecta interdum per os prodierint: adest interdum pulsatorius & ardens dolor in certo Abdominis loco, si scilicet adest Inflammatio Intestinorum; adestque simul utplurimùm febris lipyria, ubi nempe frigent extrema, interiora verò uruntur: ubi Fæces vel prodeunt per os, vel imminent prodire, urina supprimitur, quod Vesica in consensum trahatur: vires omnes languescunt, singultus supervenit, qui prodromus convulsionum & epilepsiæ, quæ huic tragœdiæ tandem finem imponit.

Imprimis autem hic notanda sunt, quæ Ileum præsentem aut futurum esse, monstrant. Et quidem imminentem Ileum produnt: (1) Alvus pertinaciter suppressa, ita ut Podex interdum intrò retractus appareat, ut neque specillum neque fistula clysmatica intrudi possit, est prænuncius: (2) Intestinorum tenuium crudelia Tormina: (3) Incipiens Nausea & Vomitus: Quòd si (4) superveniunt Singultus, ferè mors est in olla.

In fiente nonnunquam sequitur aliqualis dejectio Excrementorum tenuium & fluidorum; in facto verò nulla: Imminet, aut jam adest in facto Ileo Vomitus frequens succi biliosi cum excrementitiis humoribus: Quando Intestina crassa primariò Colon, affecta sunt, adest simul Podex interiora versùs restrictus, ita ut ne fovea appareat, & tanta sit angustia Podicis, ut ne specillum quidem introire possit; si Podex autem liber est, tunc Intestina tenuia sunt affecta, magis tamen superiora: ut Jejunum, quando magis Nausea & Vomitus urgeat: ubi majores dolores circa regionem Epigastricam cruciant ægros, Ileon est affectum. Si jam adest Inflammatio, patiens & febrit, & horrore concutitur, adest dolor incerto Abdominis loco pulsatilis ac ardens, item Febris lipyria, sitis & ardor quasi quidam Ventriculi; si jam adest Sphacelus, cessat dolor, sæpiusque adest sudor frigidus, difficilis respiratio ob consensum nervorum, tandemque supervenit lipothymia, in nonnullis etiam epilepsia. Equidem & in Colica interdum analoga symptomata observantur; quanta tamen hæc inter sit differentia, videatur SENNERTUS *l.* 3. *Prax. pag.* 247. *ubi de Ileo*; item RIVERIUS *in Pr. l.* 10. *c.* 2. Nam sæpiùs gravior Colica pro Iliaco Morbo à timidis Medicis habetur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: rarò evadunt Iliaci; omnis enim Ileus est periculosus & peracutus affectus, in quo plures intereunt, quàm convalescunt; unus tamen faciliùs curatur, quàm alter.

Qui tales sunt ex Inflammatione Intestinorum, utplurimùm, si non semper, moriuntur, qui ex Gangræna, semper est lethalis.

Ileos, ubi etiam stercoris Vomitus supervenit, utplurimùm est exitialis, & à quo pauci convalescunt. Si tamen ex Hernia superveniat Vomitus, non adeò desperatus est, quàm si ea aliis causis, vid. præter SENNERTUM *in Pr. l.* 3. *ubi de Ileo pag.* 248. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 25. *p.* 370. *Ann.* 6. *Obs.* 44. *& Ann.* 8. *obs.* 93. utut etiam Ileos ex Hernia non sine periculo sit.

(K) *Sufficit si Intestinum Colon summè sit distentum, ut Valvula Bauhini, & reliquæ Valvulæ Conniventes Kerckringii munere suo fungi non possint, ut consideranti patet: absque eo igitur quòd Valvula illa à Succis acribus exesa sit, ut ait hic A., putarim Clysteres è Colo in Ileum Intestinum ascendere.*

Qui ex Scybalis est induratis, vel ex mutuo Intestinorum Ingressu curari potest.

Si Ingressus fiat per adscensum, curari potest; sin verò per descensum, est incurabilis, teste SYLVIO.

Si ex usu legitimo Opiatorum succedat quies atque somnus & doloris remissio, salva res est; si verò non, desperata.

In Ileo dolor iste acutissimus subitò sine causa manifesta deficiens, Gangrænæ Intestinorum signum est.

Facit huc *Aphorismus* 10. HIPPOCRATIS *sect.* 7. *Ab Ileo vomitus, aut singultus, aut surditas, aut convulsio, aut desipientia, malum.*

Si contingat cum stranguria, nisi febre superveniente copiosior urina fluxerit, juxta HIPPOCRATEM *sect.* 6. *aphor.* 44. lethalia est, cùm juxta allegatum HIPPOCRATEM *sect.* 7. §. 3. febris convulsionem solvat: item si febris acuta cum parotidibus adsit: item si alvus citra causam manifestam fiat apertam: vid. TULPIUS *l.* 2. *observ.* 4. & RHODIUS *c.* 2. *obs.* 79. qui observat, fieri quandoque, ut etiam in Ileo lethali tandem ante mortem Alvi excretio superveniat, quæ tamen malum potiùs est signum, nempe deficientis facultatis animalis seu spirituum animalium, unde non ampliùs tam fortiter contrahuntur Intestina, sed hæc flaccida facta, toties anteà irritata, facilè excernunt, vel potiùs quasi prolabi sinunt excrementa.

Arabes, quinque gradus Ilei constituerunt:

1. Periculosissimus is est, quando stercus vomunt.
2. Si sudor ex toto sit fætidus.
3. Cùm spiritus, qui respiratione emittitur, est fętidus.
4. Cùm ructus est fętidus.
5. Cùm per alvum crepitus fętidus exit.

De hujusmodi Iliacorum fętore, conf. PANAROLLUS *Pent.* 3. *Observ.* 16.

C U R A.

Quod attinet Curam, consistit in eo.

1. Ut *irritatio Intestinorum sistatur*.
2. Ut *excretio Contentorum* naturalis quacunque ratione *promoveatur*.

Unde prout causa irritans varia, & prout multipliciter Alvus sisti potest, varianda subinde specialis Cura.

Ea, quæ usurpantur, sunt tam Interna quam Externa. In genere, quoad multiplices istos scopos, adhuc observandum:

I. Ubi Stercora dura adsunt, aut ubi saltem præsupponuntur talia, ibi nil agi potest, nisi hæc ipsa indurata Clysteribus priùs emolliantur: nam si diu nimis expectent ægri sine præsidio, & Stercora postmodùm per superiora ejiciantur, raro, vel cùm magna difficultate, evadunt. Testantur hoc non solùm Curæ FORESTI *l.* 21. *Observ.* 22. *& seqq.* sed etiam rustica, quæ cùm per quinque aut plures dies noctesque ea Ileo omnia per superiora rejiceret, nec quicquam retinere posset, Clystere emolliente injecto servata est. Excretio igitur retentorum omni studio promovenda venit.

II. In Ileo morbo, quæcunque Purgantia fortiora, aut etiam leviter stimulantia, per os exhibita, non conveniunt, nisi jam sedata sit omnis Intestinorum irritatio, & hinc ortus Motus eorum inversus: nam subsistente irritatione, & durante aut imminente Vomitu intestinalis, Purgantia quæcunque; tam lenia quàm fortiora, semper evadunt Vomitoria, & ita malum non leviter exasperant. Per os igitur, quantum possibile est, fugienda sunt ceu venena; reverà enim Motus iste inversus augetur, & Vomitui stercorum, si non adsit, occasio suppeditatur. Conf. SYDENHAM *Tr. de Meth. curandi Febr. p.* 67. *&* 68. qui admodùm est elegans, quando dicit: quòd non applicanda sint Purgantia nisi priùs restituto in integrum Ventriculo, atque adeò ad motum naturalem deducto; quod verissimum est. Vid. JOEL *Prax. l.* 4. *Sect.* 3. *c.* 6. DRAWIZIUS *de Scorbuto, qui dolores causat*, *c.* 8. *p.* 562. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 238. Atque hæc imprimis de stimulantibus per os intelligenda sunt; quæ enim Clysmatum forma injiciuntur, tutiùs usurpantur. Potiùs ergò Laxantia adhibenda.

III. Observandum: licèt periculum præsens vitiatum sit, metuendum tamen, nisi sequatur multa excretio, & revocetur omninò motus humorum deorsum, qui sursum ferebatur, non extra periculum esse ægrum. Nam quia totus Venter inferior commotus est, non priùs securitas credenda erit, quàm sequitur Alvi profluvium, aut sponte, aut per artem provocatum. Unde mortui sunt nonnulli incuria ista, de quibus Medicus jam securus erat, ut dicit BALLONIUS *l.* 2. *Cons.* 24. Semel ergò cessante Morbo Iliaco seu Vomitu stercoreo, non mox a Cura abstinendum: prospiciatur igitur ægro, ne in recidivam cadat alias facilem.

IV. Etiam observetur, quòd in hoc affectu ægri subinde summa virium dejectione laborent, & non rarò Animi deliquiis; propterea Medicus semper Aquam aut Spiritum Theriacalem camphoratum, aut Spiritum Vini cum Aqua Cinnamomi, præsertim propter Ventriculi labem, aut Spiritum Rosarum ambratum, Confectionem Alkermes, quo viribus consulatur, aut similia refectiva in promptu habere debet. Animi deliquium oritur ex fętore, quo tales sunt affecti: Jam omnia fętida spiritibus nocentissima judicantur. De fœtore hoc consulatis PANAROLLUM *Pent.* 4. *Obs.* 16. de Juvene quodam, Volvulo tandem mortuo, qui fœtidissimum odorem non tantùm in omni vomitu & ructu, sed etiam tandem ex toto corpore, expiravit.

V. *De Opio* quæritur: *an usurpandum sit*? Resp. Opiata propter irritationem & præternaturalem motum & dolorem interdum usurpanda; sed cautè: sistunt quidem irritationem & Motum Peristalticum inversum, quo remoto, Ileos non adest; sed simul impediunt Alvi excretionem. Propterea considerandum est, quod magis urgeat? Nempe si (1.) magis affectum inducat Irritatio, præmittenda sunt Opiata, & hinc subjungantur, quæ Alvum stimulant, & Fæces educunt: sin vero ea Obstructione undecumque orta natum sit malum, hæcque adeò magis urgeat, danda sunt, sed nonnisi relaxata seu aperta Alvo, ad Irritationis & Motus Peristaltici inversi memoriam quasi tollendam, aut recidivam præcavendam. (2.) Quando aliis omnibus irritis, aut in specie propter continuum Vomitum nihil intromitti potest, perpensis omnibus circumstantiis, ad compescendum stomachi furorem propinentur. Non tamen expectetur, donec vires deficiant penitus, sed his utcunque adhuc robustis, Opiata usurpanda, appropriatis tamen stomachicis juncta; e. g. cum Aqua Menthæ spirituosa, Aqua Cinnamomi, &c. ut aliquandiu sufflaminato Motu Peristaltico inverso, alia remedia meliùs operentur. Porrò (3.) in spasmo Intestinorum à sale acri scorbutico, nervos mesaraicos aut fibras afficiente, ut in Colica scorbutica, ad remissionem illius usurpari possunt, ut remittente spasmo, alia Abstergentia aut Evacuantia eò meliùs operari possint. (4.) In Inflammatione Intestinorum fugiantur, ne ad citam Gangrænam hæc disponant; fugiantur Opiata, si mors est in olla, ne prostituantur remedia aliàs salutaria: De quo Opii usu in Passione Iliaca conf. WEDELIUS *in Opiol. p.* 120. item M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 238. *p.* 340. & *Ann.* 9. *&* 10. *Obs.* 114. *pag.* 279.

VI. In ipso Morbo, à quacunque causa fuerit, ægri vitent Frigida quævis, tam Alimenta quàm Medicamenta; quin Calida intùs & extrà usurpentur. Omnis Potus frigidus fugiendus, sed calidis Ventriculus demulcendus; jam convalescentes tanquam Puerperæ tractandæ; nec sese Aeri frigido exponant, nec in Victu peccent; quin in & post affectum Victus tenuis ordinetur, & nonnisi cochlearia aliquot Jusculi gallinacei sorbeantur, Ova sorbilia &c. assumantur, quemadmodùm & admotis externis studiosè se à frigore præservent ac defendant: hinc parodoxon satis videtur, quod HIPPOCRATES *l.* 2. *Epidem. Sect.* 6. in Volvulo tenui seu molli (idest flatuoso) frigidum Vinum, multum, meracum commendet (L): vid. VALLESIUS *Commentar. in hunc locum*, & HORSTIUS *Cent. Probl. Dec.* 6. *q.* 2.

Conveniunt ergò in hoc affectu quamplurima suprà ad alvum adstrictam laudata; uti sunt, ratione quidem alvi clausę, *Clysmata Abstergentia & emollientia*, & ex Vino, Urina pueri, & seminibus Carminantibus parata, à ZACUTO LUSITANO *l.* 7. *Medic. Princ. Histor.* 97. *Obs. seq. commendata*. Simplicia Emollientia, & ex his parata Clysmata, item Oleum Lini, Raparum, Sesaminum, &c. Clysmatis instar usurpanda, satis sunt cognita: quo etiam pertinet Clysma Emolliens WEDELII *in* M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 238. Quòd si hæc Emollientia non satisfaciant, & opus sit stimulo, ipsis incoquitur Colocynthis; item Oleosa dicta applicantur, quibus incocti sunt Trochisci Alhandal, vel Oleum Diacolocynthidos mixtum: vid. RULANDUS *in Thes. Pract. p.* 232. ubi habet Observationem de Ileo periculoso, curato per Clysterem ex Olei seminis Lini ℥vj. cum Trochi-

(L) *Haud frigidum Vinum multum, & meracum, in Ileo tenui exhibendum esse quidam contendunt, sed in Ileo tenui & frigido Vinum multum & meracum propinandum ex* Hippocrate *existimant. Legendum enim esse ajunt* Εἰλεῷ λεπτῷ ψυχρῷ, οἶνον πολὺν, ἄκρητον *&c. non verò ut alii legunt*, Εἰλεῷ λεπτῷ, ψυχρὸν οἶνον πολὺν ἄκρητον *&c. Vide de hac re eruditissimam exercitationem* Jo. Ant. Vander. Linden.

Digitized by Google

chiscorum Alhandal ʒiß. parum bullitis: hoc benè inunxit Umbilicum, reliquum injecit: excretis copiosis, hoc solo curavit. Quo pertinet Clyster *Hartmanni* ex Jure Pisorum, Extracto Esulæ, Oleo Lini, in quo Trochischi Alhandal ebullierint.

Vel

℞. *Herb. Mercurial.*
Paristar.
Flor. Lil. alb.
Samb. an. M. j.
Semin. Napi ℥j.
Coq. in f. q. Aquæ.
Colatura ℥x. adde
Infus. Antimonial. ℥iß.
Sal. Gemmæ ʒj.
Mell. Mercurial. ℥j.
M. f. *Enema*, S.
Clyster Aperiens.

Vel

℞. *Herb. Malvæ*,
Paristar. an. M. j.
Flor. Meliss.
Sambuc. an. M. ß.
Coque in f. q. *Aqua simpl.*
Colatura ℥viij. adde
Sal. Gemmæ ℥j.
Syr. Emet. Ang. Sala ℥j.
M. f. *Enema* in fæcibus induratis viscidis, S.
Clyster Aperiens.

Facit huc POTERIUS *Obs. & Curat. l. 2. c.* 83. de Iliaca Passione, per Oleum suprà & infrà infusum curata. RIVERIUS commendat pro Clysmate Decoctum Intestinorum & Omenti Vervecis, in quo Butyrum & parum Salis Gemmæ dissoluta sint; sed in induratis Fæcibus: item LINDANUS laudat Clysma ex Decocto Hordei, vel alio, addito Nitro ad ʒiij, idque in specie, si malum adsit, uut metuendum ex Inflammatione Intestinorum: vel ad imitationem ZACUTI *l. 2. Med. Princ. Obs.* 97. ex SCRIBONIO LARGO fiat Clysma ex Oleo cum Ruta & Nitro decoctum, quo Iliacum Morbum cum Vomitu stercorum curavit. Quòd si verò vel Motus Peristalticus inverti incipiat in Intestinis crassis, aut ab ipso Podice, qui tunc est retractus; injecta talia stimulantia rarò, imò nunquam, scopo satisfaciunt, sed potiùs irritant: valent tantùm in Intestinis tenuibus, in crassis verò affectis per superiora curamus: vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observ.* 209. Propterea omnes benè observentur circumstantiæ, & usurpentur, quæ nullo modo stimulant, sed simpliciter emolliunt & relaxant. Emollientia & Relaxantia sunt Jusculа, acrimoniam plùs minùs temperantia, & blandè abstergentia, ut Juscula gallinacea, vel sola, vel cum Chamomilla, aut Plantis Emollientibus decocta: v. g.

℞. *Herb. Malvæ cum flor.*
Flor. Chamom. Rom. an. M. j.
Rad. Alth.
Liquirit. an. ℥ß.
Coque in *Jusculo gallinaceo*:
Colatura ℔j. vel ℔jß. adde
Liqu. Terra fol. Tartari ʒvj.
Olei Amygd. dulc. ℥vj.
M. f. *Potio*, S.
Potio Emolliens.

De qua in Fæcibus induratis ad ℥iv. pro dosi, probè agitando haurienda.

Subindè etiam Pinguia, Intestina lubricantia, in usu sunt qualia sunt Oleum commune, aut Oleum Amygdalarum dulcium, sed recens, ad ℥iij, in Jusculo calido assumendum: item Vinum Malvaticum cum ʒß. Spermatis Ceti.

Vel

℞. *Olei Amygdal. dulc.*
Vini Malvat. an. ℥iij.
Theriac. ʒj.
M. pro *Potione*, S.
Potio Emolliens.

Vel

℞. *Decoct. Pass. min. cum Tamarind.* ℔ß.
Olei Amygd. dulc. ℥ij. vel iij.
Syr. de Pom. ℥jß.
M. S.
Potio Aperiens.

Item

℞. *Crem. Tartari* ʒj.
Scamm. prapar. Brendel. gr. ix.
Extr. Trochisc. Alhand. gr. iij.
Olei destill. Anisi gutt. vj.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 3. partes æquales, S.
Pulvis Aperiens.

Raparum Decoctum, tam crudarum quàm priùs assatarum, copiosiùs haustum est laudatum, vel Decoctum Florum Chamomillæ adjecto Butyro non salito tepidè haustum: nec minùs Succus Pomorum Borsdorffiensium putridorum mirabilis est in tali Iliacorum casu: conf. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Observ.* 114. *p.* 153. Et sanè observavi in quodam Iliaco, quòd post injectum Clysma ex Olei Raparum ℥vj, Lini ℥iij, Diacolocynthidos *Quercetani* ʒvj. invicem miscendo, idque sæpiùs repetitum, cùm simul bina Poma Borsdorffiana rasa comedisset, copiosi secessus fœtidi cum flatibus inde fuerint subsecuti. Sic in Muliere ex Bubonocele utriusque lateris cum gravissimis Alvi torminibus, ac imminente Ileo propter spasmum Intestinorum, me frustra plura tentante, nihilominùs Vetula accedens applicatione pulpæ Pomorum Borsdorffianorum putridorum cum pauco Croco, & super totum Abdomen instratione, Mulierem levavit & Alvum reseravit.

Quòd si hæc, & quæ suprà de Alvo obstructa fuerunt commendata, non sufficiant, in Pertinaci Alvi clausura conveniunt bina remedia, quæ instar omnium sunt: nempe Globuli plumbei sclopetorum, & Mercurius vivus. Conveniunt Globuli, si Fæcum induratarum retentio, sive Conglutinatio Intestinorum aliqualis adsit, sive Ingressus Intestini inferioris in superius Ileum excitaverit: quo in casu inferius detruditur in suum locum; sed præmisso imprimis usu Olei Amygdalarum dulcium recens expressi, Jusculi pinguioris, similisve fluidi, ut horum medio quasi lubricentur viæ. Globulos hos primùm credo introduxisse HELMONTIUM *Tr. de Flat.* §. 3. Ubi verò Inflammatio, vel Gangræna, vel Hernia, vel Ingressus Intestini superioris in inferius, excitaverint affectum, nihil possunt, quia potiùs exasperant malum: vid. de his Globulis, præter HELMONTIUM, HEINRICUS *ab* HEER *Obs.* 2. & M. A. N. C. *Ann. Obs.* 96. *p.* 155. pluresque alii Auctores WELSCHIUS *Hecatost.* 2. *p.* 19. *Obs.* 33. cum Saturno Mercurium in amalgama redigere, hincque Globulos parare docet. Rarum est, quòd Ileus ex Omphalocele per dictos Globulos curatus fuerit, Auctore WELSCHIO *loco citato*: sic ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Praxeos admiranda Obs.* 27. dicit & observat, quòd Pilæ plumbeæ primò 12, post 18, parvæ tamen, (*Germanicè Schrott*) curent, & curarint Ileum desperatum, ex nimia Castanearum crudarum ingurgitatione, seu ingluvie, ac Fæcibus inde induratis natum; sicut etiam habet exemplum Ilei, orti ex Pyris crudis copiose ingestis. Verùm hi Globuli non semper adeò sunt tuti, quia interdum diutiùs in corpore morantur: tale exemplum de tali Globulo observatum, qui undecima die tandem redditus fuerit per Alvum: taceo, quòd non semper sufficiant: vid. FONTANUS *in Consil. pag.* 85.

Globulis ergò plumbeis præferendus Mercurius vivus; sed probè sit depuratus, & copiosè ingestus, in dictis casibus nempe, ubi utiles sunt Globuli plumbei; sed dico, satis copiosè assumi debere. Communiter ad ℥j. præcipitur, ut capiatur in Oleo Lini, vel Oleo Amygdalarum dulcium, aut cum Oleo communi & Saccharo, movendo nonnihil ægrum desuper; quod quidem non contemno, sed puto tamen, Mercurium ad aliquot uncias assumendum esse, ad minimum ℥iij. vel iv, interdum etiam a ℔ß. ad ℔j. ut eò meliùs penetrare possit, applicando simul externè Fomenta blandè emollientia, & postmodùm simul ac per Alvum ejectus est, (nam si minor est dosis, tarde & difficulter redditur,) propinetur ægro Olei Amygdalarum dulcium ℥ß. cum Olei destillati Anisi ℈ß. ut lubricentur demùm & emundentur Intestina: commodum etiam est, ut præmittatur aliquamdiu Oleum Amygdalarum dulcium recens ab ℥ß. ad ℥j. vel ℥ij. vel Sperma Ceti in vehiculo calido, ut eò meliùs lubricentur viæ. Aliquando ERBENIUS, *Archiater Polonus*, propinavit ad ℔iij. Mercurii vivi, præsente Febri, in pertinaci Obstructione Alvi, & quæ variis antea adhibitis Catharticis & fortissimis Enematis reserari non potuit. Ut ergò promptiùs operaretur assumptus Mercurius, ægrum post deambulationes primùm, mox saltationes, currui demum impositum hinc inde cum violentia & impetu, *super strata & rura culta*, trahi jussit, qui postmodùm domum reversus in somnum incidit, mane verò reperit Stercora cum Mercurio vivo in lecto, quæ per 3. dies noctesque illum detinuerit. Historiam videbitis *in Dissert. mea de Dolore Hypochondriaco c.* 5. §. 5. Vel immittatur æger in Balneo Aquæ tepidæ vel Decocti emollientis tepidi postquàm Mercurium ita assumpsit, ut internus Mercurii usus pro-

moveatur per externum istum Fotum. Prostant exempla propinatum fuisse Mercurium ad ℔i. imò ad ℔iii. vid. HEINRICUS *ab* HEER *observ.* 27. ZACUTUS LUSITANUS *loco allegato*, *obs.* 35. & PARÆUS *l.* 16. *c.* 58. Quia verò Globuli & Mercurius frigore suo aliquantulùm Intestina lædunt, post horum usum ZACUTUS *loco allegato* Clysterem ex Vino generoso, HEINRICUS *ab* HEER *l. c.* ex Vino Cretico injicere jubet; quod aliis emollientibus & anodynis Enematis præstare licebit; imò quis interdum Mercurius aliquoties & in majore quantitate exhibitus retinetur, hinc dolorem colli, & intumescentiam gingivarum movet, & exin salivatio imminet; his etiam partibus succurrendum per Mel rosarum, Syrupum Violarum, &c. & Mercurii exitus per Clysteres omni studio promovendus, & reliquiæ ipsius per interna Solaria, v. g. Bezoarticum Solare, Antimonium diaphoreticum, aliaque Diaphoretica, consumantur: qui vult videre plura de Mercurio in Iliaca Passione, videat RIVERII *Prax. p.* 456 item HEINRICUM *ab* HEER *in c. l.* RHODIUM *in O.* 2. *obs.* 80. & in *obs.* HEINRICI à MOINICHEN, *Caltro anatom. Lyseri annexis*, *pag.* 244. Et quidem, quòd Mercurius sit melior Globulis plumbeis, patet ex FONTANO, qui in *Consil. & Respons. p.* 85. Iliacam Passionem tandem Mercurii ope curatam refert, postquàm æger tres bombardæ Globulos sine successu devoraverit; Propinavi ego alicui ℔ß. sed irrito successu; & cùm aliam dosin sumere vellet æger, epilepsia superveniente interibat. Curavi tamen Mulierem quandam verberibus læsam in capite, cum Febre superveniente, pertinacissima Alvi Obstructione laborantem, cum Abdomine hinc indurato, tumido & doloroso, & præsertim in Hypochondrio sinistro tumore duro, unde mali causa, ut tandem quoque singultire inciperet, quæ integras duas libras Mercurii vivi successivè deglutiit cum salute. Cùm enim metuerem jam imminentem Ileum, die 14. Junii exhibui:

℞. *Aq. Menth.* ℥i.
Mercurii vivi depur. ℥iii.
Olei Amygdal dulc. ʒvi.

Mista hausit pro una vice sine alteratione. Die 15. Junii:

℞. *Aq. Menth.* ℥i.
Cinnam. ʒiii.
Mercurii vivi purg. ℥iii.
Olei Amygd. dulc. ʒvi.
Misc.

Sed iterum sine effectu. Vesperi sequens ordinavi Clysma:

℞. *Decoct. Flor. Chamom.* ℥iii.
Aq. benedict. ℥ii.
Sal. Gemmæ ℥i.
Misc. pro *Clysmate*.

Sed omnia frustra. Die 16. Junii. Potio eadem Mercurialis denuò hausta fuit: sed frustrà; unde dolor Hypochondrii sinistri intendebatur, Abdomen durum evadebat, & singultus major. A meridie dedi:

℞. *Aq. Menthæ* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Mercurii vivi purg. ℥v.
Syr. Rosat. solut. ʒvi. M.

Hausit frustrà.

Externè ad emolliendas Fæces præscripsi:

℞. *Pingu. anserin.* ℥iii.
Qua calidè crebriùs Abdomen inungebat.

Die 17. Junii præscribebam:

℞. *Lact. bubal.* ℥viii.
Terebinth. cum vitell. Ovi sol.
Sal. Tartari an. ʒiii.
M. pro Clystere, qui pro duabus vicibus, sed frustrà, applicabatur.

Potio Mercurialis proxima denuò hausta fuit mane, & iterum de novo hausta vesperi, ita ut ægra ℔ii. Mercurii in corpore haberet, unde & varios motus in Abdomine percepit: sed Alvus clausa manebat; ideò & eodem die Insessus pro semicupio ordinatus fuit:

℞. *Herb. & Flor. Chamom.* M. vi.
Malvæ rot. M. iii.
Flor. Sambuc. M. ii.
Bacc. Lauri ℥iii.
Coquebantur in Aqua.

Insidebat ægra, continuando intereà semper litum Abdominis cum Axungia anserina.

Die 18. Junii. Insessus idem & Clysma continuabantur. Mercurius pertinaciter in corpore subsistebat, uti & 19. & 20. die. Hoc tempore dolebat collum, tumescebant gingivæ, vacillabant dentes, & Mercurio retento salivatio supervenibat; unde pro faucibus, & collo leniendis

℞. *Mell. rosati* ℥i.
Syr. Violar. ℥ß. ad ℥i.
Miscebantur.

Pro Abdomine verò illinendo:

℞. *Ungu. de Arthanit.* ℥i.
Olei Diacolot. Quercet. ʒii.

Miscebantur pro *Linimento*, quo inungebatur Abdomen.

Die 21. cùm eadem adhuc persisterent, & ultra octiduum Mercurius vivus in corpore hæreret, pro Fæcibus duris & tumore in Colo sub Hypochondrio sinistro emolliendo, cum dicto Unguento præscripsi:

℞. *Emplastr. de Cicuta.*
Gum. Ammoniaci aceto sol. an. q. s.

Miscebantur pro *Emplastro*, quod malaxatum cum *Oleo Tartari fœtido*, inducebatur super alutam, & applicabatur integro Hypochondrio.

Die 22. Junii:

℞. *Decocti Spec. Emoll.* ℥viii.
Salis Cin. clavell. ʒvi.
Mell. despum. ℥iii.

Miscebantur pro *Clysmate*, sæpiùs iterando.

His & similibus factum est, ut pedetentim soluta Alvus, Mercurio successivè in pauca quantitate apparente. Continuabantur Clysmata, Unguenta suprà dicta, donec die 29. Junii nocte ex improviso lectum copiosè Mercurio vivo repletum fuerit: hinc pro Alvo aperta servanda, & Mercurio, fauces adhuc affligente, ejiciendo, die 3. Julii præscripsi:

℞. *Lact. vaccin.* ℔i.
Salis Ciner. clavell. ℥ß.
Mell. rosat. ℥iv.

Miscebantur pro Clystere, qui pro duabus vicibus applicabatur.

Sed cùm die 23. Julii adhuc Mercurii vestigia superessent, ordinavi Decoctum *Hochstedteri* ex Rad. Enulæ, & Fæniculi pro sudore; item Bezoardicum Solare sequenti modo:

℞. *Pulv. Bezoard. Senn.* ℈i.
Bezoard. Solar. ℈ß.
Miscendo pro Pulvere.

Vomitus copiosæ materiæ viscidæ creberrimus superveniit ab hoc Medicamento, & ita continuatis internè Jusculis, externè Clysmatibus, successivè convaluit.

Præter hæc dicta, ratione irritationis plùs minùs intensæ, internè etiam præter Anodyna & Opiata suprà laudata, Juscula pinguia emollientia, quæ acrimoniam temperant, & indurata emolliunt, usurpari solent; quorum historiam videbitis in RIVERIO. Imprimis Jusculum Decoctionis Malvæ, aut Decoctum Florum Meliloti & Chamomillæ, item Juscula Decoctionis Raparum, quæ & leniunt, & simul blandè abstergunt; item Decoctum Hordei cum Melle & Nitro assumendum. SYDENHAM *c. l.* ubi de eorum symptomatis, in principio Morbi pro sistenda irritatione, & compescendo Vomitu laudat ℈i. Salis Absinthii cum Succo Limonum assumpti, superingesta subinde Aqua Menthæ: ac sanè remedium hoc non est contemnendum. Observavi in Iliaco, quòd post hanc Potiunculam, ad illius imitationem conscriptam, & Vomitus cessaverit, & Dolor Abdominis multùm remiserit.

℞. *Aq Menthæ* ℥iii.
Spiritus Theriac. simpl. ʒiß.
Salis Absinth. ℈i. ad ʒß.
Syr. de Spina cervina ʒvi. ad ℥i.
M. S.
Potiuncula stomachalis contra Vomitum.

Hæc Potio mutatis mutandis sæpiùs repetita optimum effectum in Iliacis solet habere: Vel

℞. *Aq. Menthæ* ʒii.
Cinnam.
Zedoar. cum vin. an. ℥ß.
Salis Absinth. ʒß.
Laud. opiati gr. ii. vel iii.
Syrupi de Spina cervina ʒvi.
Misc. pro *Potione*, S.
Potio stomachalis lenitiva.

℞. *Aq. Fœniculi*
Menthæ an. ℥i.
Spiritus Theriacal. camphor. ʒii.
Elæosacch. Cinnam. gr. xii.
Laud. opiat. form. gr. ii.
Syr. Fænicul. ℥ß.
M. D. S. *ut antea.*

Ca-

Capiatur cochleatim.

℞. *Aqua Fœnicul.*
Mentha an. ʒiß.
Carmin. cum vin. ℥j.
Spiritus Sal. Ammoniaci anisat. ʒiß.
Essent. Opii ʒj.
Misc. & detur in principio, S.
Potio Lenitiva, cochleatim sumenda.

Item spiritus Terebinthinæ à PETRÆO ceu egregius commendatur ad sistendam irritationem. Commendatur etiam Theriaca in haustu Vini calidi generosi ad ʒj. assumpta, quando scilicet malum non est ab Inflammatione, multum præstat; item Syrupus Papaveris & similia. Vel

℞. *Succin. Præpar.*
Antimonii diaphor.
Cinnabar. Antimonii an. ℈ß.
Laud. opiati gr. ij.
Camphor. gr. i.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis Lenitivus.
Vel

℞. *Cinnabar. Antimonii* ℈ß.
Dent. Hippopot.
Bezoard. mineral. an. gr. viii.
Camphor.
Laud. opiat. an. gr. ij.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis Lenitivus.
Vel

℞. *Corn. Cerv. sine igne*,
Dent. Hippopot.
Cinnabar. Antimonii an. ℈i.
Sal. vol. Corn. Cerv.
Succin. an gr. v.
Camphor. gr. ij. M.
Divide in 2. partes, *S. ut anteà.*

Si ab *Inflammatione* malum fuerit, post abstinentiam Alimentorum à RIVERIO adeò commendatam, cæteris paribus, Venæ sectio proficua erit, tam in brachio quàm crure, repetita, cum Clysteribus Emollientibus, Anodynis, ex Lacte cum pauco Saccharo, Mucilagine Seminis Psyllii, & Nitro.

Vir Juvenis corripiebatur Colica, ad quam aliàs proclivis erat, eaque Tauchæ concitata, occasione Animi pathematum: perfert eam per noctes 2. & 3. diem, hinc rhedam vehitur sub pessimæ viæ conditione acerbè dolens.

Die Mercurii vesperi cum rediisset, accedens, offendo illum de continuis copiosæ, viscidæ, & biliosæ materiæ Vomitibus conquerentem, una cum exquisitissimis Abdominis Iliacis torminibus, cum totius regionis infra Umbilicum duritie, & ad tactum renitentia; contactum autem doloris causa ferre non poterat: Alvus utcunque fluida, pulsus celer, frequens admodùm, magnitudine moderatus, durus, sitis intensa, stupor manuum reciprocus. Suspicabar Inflammationem Intestinorum in quodam Ilei loco, occasione dolorum & motionis in rheda excitatam: forsan ingressus quoque in quodam Ilei loco partis superioris in inferiorem simul aderat. Ordino Clysma, quo applicato spasmus manuum & pedum supervenit, retentum tamen per dimidiam horam benè evacuavit. Internè Essentiam Theriacalem camphoratam cum medio Essentiæ Opii præscripsi bis assumendam.

Die Jovis eadem adhuc omnia, saltem dolor remissior; intendebatur vero ariditas faucium & linguæ, sitis clamosa, calor mediocris, &c. ex quibus cum superioribus signis collatis confirmabat adesse quandam Intestinorum tenuium in quodam loco Inflammationem: potum, nisi probè calidum, revomebat; quoties aliquid biberet, toties dolores recrudescebant. Internè eadem continuanda jussi unà simul cum Potione analeptica cum Essentia Opii, quam tamen subinde revomuit, interdum tamen quies unius alteriusve horæ somnolentæ; externè Litum anodyno-carminativum applicui; sed omnia symptomata eadem. Inter alia

℞. *Flor. Sulphuris* ʒß.
Maxill. Lucii pisc. ℈j.
Laud. opiat. gr. 1.
M. f. *Pulvis* pro duabus dosibus vespertinis.

Aliquale levamen percepit; flatus & murmura infra Umbilicum augebantur, Clysmatis usu die Veneris vesperi, & die Saturni mane, Alvus laxata fuit, Pulveres continuati, mador subfrigidus cum pulsu suprà descripto affligebat. Tandem appetente die Solis aliquoties liquamina stercorea fætidissima evomuit cum insigni virium prostratione, ita ut perfectus Ileos adesset.

℞. *Aqu. Menth.* ℥iij.
Spiritus Theriacal simpl. ʒiij.
Salis Absinth. ℈j. ad ʒß.
Sir. de Spina cerv. ℥j.
M. pro *Potione*.

Cepit hanc, & Vomitus cessavit, nec de dolore Abdominis unquam ampliùs conquestus fuit. A meridie potionem ad imitatione SYMDENHAM *l. 4.* præscriptam repetere jussi, & sanè nullo remedio in toto Morbi cursu, quàm ab hac formula, melius & sensibilius levamen percipere potui; unde per plures noctes continuare jussi, simul ordinando Clysma supra allegatum ex Oleo Raparum, Lini & Diacolocynthidis *Quercetani*, quod sæpiùs etiam repetitum non sine fructu fuit, & crebriores secessus spontanei hoc insecuti fuerunt, præsertim cum die Martis bina Poma Borsdorffiana successivè deglutivisset, hinc enim nocte sequenti copiosi secessus fætidi cum flatibus depositi fuerunt. Interea die Solis, Lunæ, & Martis æger de difficillima respiratione, & anxietate summa conquerebatur, vix loquendi habens potentiam, & pessimo pulsu ac madoribus suprà allegatis colliquativis subinde frigidis, quin & singultu subinde superveniente, quoties nempe respirationis difficultas & præcordiorum anxietas remitterent.

Externè sedulò usurpavit Litum, Latere calefacto superimposito:

℞. *Ung. Dialthea* ʒvj.
Olei Chamomill. ℥ß.
destill. Juniperi,
Terebinthin. an. ʒiß.
Miscendo pro *Linimento*.

Quoties Later calidus non incumberet Abdomini, toties pejus habebat æger.

Diebus ultimis de Testiculi sinistri superiora versùs retractione convulsiva, item de Penis intra corpus retrocessione tali, ut parum emineret, conquerebatur, Alvus sat commodè fluida erat: unde ex Inflammatione Intestinorum gangrænata mortem supervenisse arbitror.

Si *ab Hernia*, tractetur saltem Hernia Intestina reponendo ut suo loco videbimus: imò in casibus desperatis cum sectione quoque: vid. DURETUS *in Hollerii Prax. cap. de Hernia*, PARÆUS *l. 7. cap. 15.* & BARBETTE *Anat. Pract. l. 4. cap. 2.*; testaturque RIVERIUS *in Praxi*, quosdam pedibus suspensos liberatos fuisse. Aliàs Clysteres acriores non negligendi sunt, dum ROLFINCIUS *l. 7. Consil. 5.* repetitis Clysteribus antimoniatis Fæminam Iliacam ab Hernia restitutam fuisse refert.

Sin *ab Ulcere*, res desperata satis est, & solis Emollientibus atque Laxantibus operandum.

Sin *à Gangræna*, est incurabilis.

Hisce internis, ad Ilei curam usitatis, etiam simul *Externa*, partim Alvi excretionem promoventia, partim Emollientia & suaviter Lenientia usurpantur.

Oleum igitur destillatum Chamomillæ cæruleum cum Pinguedine Taxi, Anseris, Anatis, &c. permistum, universo Abdomini crebriùs illinendum; vel Galbanetum *Paracelsi*, cum Unguento de Arthanita & Dialthææ mixtum, & Oleum Chamomillæ vulgaris, vel Anethinum, Diacolocynthidis *Quercetani*, crebriùs illinatur Abdomini, lintea probè calefacta desuper applicando: e. g.

℞. *Ung. Dialth.*
de Arthan. an. ℥iß.
Pingu. Taxi.
Olei Diacolocynth. an. ℥j.
M. f. *Linimentum*.

Item ZACUTUS LUSITANUS *l. ult. Praxeos num. 2. Obs. 2.* curat Ileon pertinacem ex esu Malorum Cotoneorum induratis Fæcibus contractum, aliis omnibus irritis, per Stercus vaccinum recens crebriùs repetitum, toti Abdomini instratum.

Si *Dolor* urgeat, quod est frequens symptoma, convenit Omentum Agni castrati recentissimè & calidè Abdomini impositum; mirè enim solet lenire dolorem & mitigare symptomata. Quidam etiam Sanguinem Vespertillionis, tanquam specificum, Hypochondriis illinunt; uti etiam, si Exuviæ Serpentum cum Oleo rosaceo decoctæ Ventri toti applicantur: vel fit etiam Insessio in Balneo Decoctionis Plantarum emollientium, ut beneficio Insessionis in Balneo relaxatio fiat, & compescatur Dolor; e. g.

℞. *Herb. Chamomill. cum flor.* M. iv.
Malva,
Melilot. cum flor.

Pa-

Parietar. an. M. iij.
Bacc. Juniperi ℔ß.
Inciſa & cont. miſceantur pro *Balneo*.

Applicantur etiam Cataplaſmata ex Pomis Borsdorffianis putridis cum tantillo Croci; vel ex Stercore ovillo cum Lacte cocto.

Veteres, & jam quoque Moderni, in caſu, quo Inteſtina a copioſo Stercore fuerunt repleta, unà cum præſentia Flatuum, applicarunt Follem, & Flatus copioſus in Inteſtina injecerunt, eum in finem, ut Flatus Inteſtina nimis diſtendentes Scybala iiſdem impacta à parietibus abſcedere facerent & poſtmodùm ſeparata Stercora faciliùs per Clyſmata, vel aliis modis, poſſint elici. Videre poteſtis hunc applicandi modum in HIPPOCRATE *l. 3. de Morb. Text.* 15. §. 24. (M), AMATO LUSITANO *C. 1. Curat.* 110, item in RIVERII *Praxi p.* 456. ubi etiam in EPIPHANIO FERDINANDO *Hiſtor.* 54. ZACUTUS LUSITANUS *in l. 2. Praxi Admiranda Obſ.* 28. habet tale exemplum Ilei, ex uſu nimio Oryzæ ſemicrudæ ob retentas Fæces per applicationem Follis curati; quæ cura tamen nullius eſt uſus.

Denique, cùm omnia alia videntur fruſtranea, deliberandum eſt, an audiendum ſit conſilium BARBETTE, quod habet *in ſua Anatome ad Praxin applicata p.* 148. qui dicit, aliis nil juvantibus apertionem Abdominis eſſe inſtituendam, & manuali opera Inteſtinorum ſitum corrigendum.

CAPUT II.

DE

Expulſione contentorum aucta.

QUando nempe aut citiùs, aut crebriùs, aut frequentiùs. aut copioſiùs, ejiciuntur copioſa Excrementa & contenta. In genere vocatur *Alvi Fluxus*, qui Alvi Fluxus pro Excretorum varietate vario modo nocet, & varia ſortitur nomina, dum diſtinguitur in *Diarrhœam*, *Lienteriam*, *Dyſenteriam*.

ARTICULUS I.

De Diarrhœa.

COmmuniſſimus Alvi Fluxus eſt, qui vocatur *Diarrhœa*, quæ eſt *Humorum variorum plùs minùs naturalium aut corruptorum diverſimodè conſtitutorum per Alvum copioſius effluxus, utplurimùm ortum habens ex maſſa Sanguinea, per fermentationem excrementa ſegregante, & in Inteſtina amandante*: hinc enim pro varietate Excrementorum, quæ ſolent effluere, variant Diarrhœæ, quæ ſunt nunc conjunctæ cum *Torminibus*, nunc cum *Flatuum* proventu, interdum ſine iis, interdum in Inteſtino Recto Pulſatione, nunc *Pituitoſa*, nunc *Seroſa*, nunc *Bilioſa*, nunc *Virideſcentes*, nunc *Cruenta*, ſine Torminibus tamen, nunc *Purulenta*, quando nempe Pus per inferiora rejicitur, & qui ſunt alii modi. Obſervata quoque fuit *Diarrhœa Pinguis & Oleoſa* inſtar Butyri: vid. M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ.* 20. *p.* 35. Interdum *Diarrhœa Lapidoſa*, vel copioſi Lapides per Alvum excreti, ut refert SCHENKIUS *in Obſer.* 1., ubi etiam habet exemplum Diarrhϵæ tandem lethalis, in qua ſæpiùs Oſſa, & Oſſicula, & quidem copioſè, fuerunt excreta: etiam obſervata fuit *Verminoſa* ex Fructibus horæis corruptis; vid. HORSTIUS *l. 4. Obſer.* 16.: ſed mittimus has Diarrhœas mirandas. *Purulenta Diarrhœa* ſpeciatim oritur ex prægreſſa ruptura cujuſdam aut Abſceſſus aut Ulceris Meſenterii, Pleuriticorum, &c. Sic enim PARÆUS *in ſuis Operib.* ex Ulcere artuum Pus per Alvum rejectum refert: ſic habentur exempla *Diarrhœa Sanioſa* ex rupto Jecoris Abſceſſu: vid. BENEDICTUS SYLVATICUS *Cent. 3. Conſ.* 15.

Præ cæteris obſervandæ ſunt *differentiæ* Diarrhœarum ratione Cauſarum fiendique modorum: dum nempe Diarrhœa eſt vel *Artificialis*, qualis eſt Purgatio ſeu Catharſi per Medicamenta inſtituta, ratione veneni alcalini; vel eſt *Naturalis* extra Artem Medicam, ſed ipſo Naturæ motu inſtituta: & hæc eſt vel *Spontanea*, vel *non Spontanea*, quæ fit Natura coacta. Illa, *Spontanea*, quæ facilè in corpore cæterùm ſano excitatur, & nullum morbum præcedaneum habet, qua excernuntur ea, quæ debent, vel ob Cauſam & errorem externum, ut v. g. Fructibus horæis aſſumptis, eſu Cucumerum: talia enim inferunt Diarrhœam, quatenus in ſtomacho fermentantur, & ſic ſucceſſivè peſſundant Fermentum ſtomachi, & Maſſam ſanguineam fermentando, orgaſmum Bilis excitant, qualis notiſſimus eſt: Huc etiam pertinet Refrigeratio corporis nocturna. Vel ob internam materiæ morbificæ Metaſtaſin, quando propter aliquam evacuationem ſuppreſſam fit Diarrhœa; qualis v. g. Pleuritidem in Sene ſexagenario ſolvit; de quo v. PANAROLLUS *Pentec.* 1. *Obſ.* 36.: aut quando Pleuritidi ſuppuratæ ſupervenit Diarrhæa Purulenta: Hæque Diarrhææ cum euphoria relinquantur, quia fiunt ad ſalutem ægri. Faciunt huc Diarrhææ, quæ dicuntur oriri ab Hepate, Cerebro, Liene, &c. V. g. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Praxeos Admir. Obſerv.* 22. refert Fluxum diuturnum cerebralem Cauterio ad Bregma indito curatum: idem *l. 2. Med. Prin. Hiſtor.* 76. refert Alvi fluxum ex debilitate Brachii unius subortum, eo corroborato ſanatum; ſic refert RHODIUS *l. 2. Obſ.* 84. inſignem Diarrhæam ex Urinæ ſuppreſſione natam, dum fuit rejecta per Pancreas Vrina, per Renes alias ſecernenda: ſic Lochia ſuppreſſa interdum excitant Diarrhæam, Puerperis non inſalubrem, ob materiæ metaſtaſin: ſimilis Diarrhæa videtur eſſe iſta, quam refert MEARA, *Hibernus, contra Williſium in Hiſtoriis Medicis Varior. pag.* 131. de Diarrhæa Seroſa, ut Ipſe inquit, oriunda ex Capite, quæ remotè ex Maſſa Sanguinea orta videtur, utpote quæ quoties ſuppreſſa fuit, toties copioſi Pediculi generati ſunt, ipſa verò fluente, ipſi Pediculi evaneſcebant: Sic SCHENKIUS *l. 3. Obſ.* Diarrhæam ex diſrupto Lienis Abſceſſu notat: & SYLVATICUS *c. 3. Conſil.* 18. refert Diarrhæam Sanioſam cum Febre & Jecoris Abſceſſu, ex Bubone ſub Axilla.

Omnes hæ Diarrhææ ſaltem ſpontaneo Naturæ motu, per metaſtaſin nempe materiæ, & variam ex uno loco ad alterum tranſlationem ſeu motum, originem duxerunt. Vel denique Spontanea Diarrhæa excitatur ob ſpontaneum humorum motum, ubi ex quacunque cauſa vitium Bilis, ejuſque ſal volatile oleoſum, ordinariò ſubeſſe aut ſimul jungi ſolet; quatenus regurgitat in Stomachum, ejuſque acidum deſtruit, unde anxietates, ſitis, & tandem Diarrhæa ſupervenit. Tales ſunt Diarrhææ, quæ ex mutata Diæta in peregrinationibus, item quæ tempore Verno aut Autumnali quibuſdam ſua ſponte ſuperveniunt Diarrhææ.

Non ſpontanea eſt vel *Morbus* vel *Morbi Diarrhœa*, *qua eſt Morbus* eſt iſta, qua ſubinde ægros affligit, ſive externæ, ſive internæ occaſionis ratione; item quæ alterationi corporis poſt Fructus horæos ſupervenit. Hujuſmodi Diarrhæa interdum eſt vel *Epidemica*, quæ utplurimùm ſimul *contagioſa*: alia *non Epidemica* ſeu *Communis*. Diarrhæa Contagioſa per halitum contagioſum multiplicatur, & ſimul eſt maligna, quæ interdum in acutis anxietates, ſymptomata graviora, & ſudores frigidos ſæpè habet comites. Denique Diarrhæa Morboſa alia eſt *Accidentalis*, alia eſt *Habitualis*: *Accidentalis* in morbis externis ex improviſo venit: *Habitualis* eſt, quando nempe quidam diù & ſubinde ad longum tempus habent Alvum laxiorem, vel qui levi ex cauſa ſolutionem Alvi crebram habent. Teſtantur Obſervationes, talem Alvum ſolutam quoſdam ad annum unum, vel aliquot etiam, affligere.

Diarrhææ diuturnæ, & quaſi Habituales, quaſi Catarrhales ſunt, adeoque à Cerebro Veteribus oriri dicuntur. vid. *Pharos Med. p.* 411. item ZACUTUS LUSITANUS. Videntur hic inſinuari Diarrhææ Seroſæ noctu magis affligentes, Lymphæ præſertim Pancreaticæ vitio enatæ: hinc & ex Glandulis Inteſtinorum. Vid. & DEODATUS *Valetud. p.* 50. ſemper tamen ad Ventriculi Digeſtionem læſam; ceu ſundamentum mali, hic reſpiciendum. Faciunt huc ex Scorbuti vitio Diarrhææ ſingulares, quæ ſubinde oriuntur. Vid. SENNERTUS *l. 3. Prax. p.* 592.

Diarrhœa Morbi, ſeu quæ contingit in Morbis, eſt nunc *Symptomatica*, nunc *Critica*. *Critica Diarrhœa* fiunt, quando in acutorum Morborum ſtatu & declinatione materia cocta, ſeu fæces maſſæ ſanguineæ, fermentando ſeparatæ & præci-

(M) *Longè ab Hippocratis mente abſunt, qui putant ad hoc opus Clyſterem adhibendum eſſe omnino vacuum, ano indendum, ac poſtea embolum retrahendum eſſe, ut per ſuctum Flatus in Inteſtinis contenti foràs alliciantur: hæc enim operatio vel impoſſibilis, vel periculo plena fortaſsè eſt. Evidentiſſimè rem exponit* Hippocrates c. l. *dum ait*: Follem ſubrilem indito, & in ventrem flatum immittito, à quo & ventrem & Inteſtini contractionem diſtendas: deinde extracto Folle Clyſterem adhibeto.

Digitized by Google

præcipitatæ, ſero involutæ per convenientia loca filtratæ & cribratæ ſeparantur, & ita conſertim per Inteſtina amandantur. Quo & pertinent *Diarrhœa Sanguinis*, utut raiæ, & quidem per modum Criſeos affligentes: quales Diarrhœas aliquot obſervavit RHODIUS *in C.* 2. *Obſer.* 85. nbi habet de Diarrhœis Sanguinis Criticis, in Febribus ægros ad ſalutem vindicantibus: quale exemplum nullus nnquam Authorum aonotavit.

Symptomatita Diarrhœa in Morbis eſt, quæ in principio aut incremento Motborum & Febrium Malignarum, ex turgeſceotia maſſæ ſanguineæ fermentativa, ſimilique orgaſmo, & ſpeciatim ex fermento maligno eam colliquante, quæ periculoſa, aut in Phthiſicis vel in Hecticis ſubinde oritur; quæ ſi non ſemper, ſaltem utplurimùm eſt maligna. Sympeomaticas iſtas inter ſunt primariæ *Colliquefactiva* dictæ, ſeu *Fluxus Alvi colliquefactivus*, quando ægri cum paucis alimentis copioſiſſima varia excernunt. Oritur ex ſale acerrimo volatili, unde Morbus acutiſſimus oritur, taleſqne Diarrhœæ præter Ardentes & Malignas Febres, ut & Peſtilentiales, imprimis Phthiſicos & Hecticos vexant: ſiquidem Phthiſicis ordinariò aliquandiù ante mortem ſuperveniunt; binc & Phthiſici quamplurimi ab injecto Clyſmate ſaltem uſuali, copioſas patiuntur dejectiones, & à levi etiam propinato medicamento inſigniter evacuantur, ſeo ſimul admodùm læduntur: ob id ſimus cauti in laxandis Phthiſicis. Colliquativa dicitur, quia ros partium nutritivus, ac ipſa maſſa ſanguinea, ex texturæ mutatione ita fatiſcunt, ut inſtar liquaminis ſeroſi copioſè per Alvum evacuentur, cum juncta notabili corporis emaciatione, viriumque ſenſili proſtratione. Sanè quibuslibet Tabidis, undecunque id mali contraaerint, de facili talis imminet Diarrhœa. Diarrhœæ etiam quædam obſervantur *Periodica*, per certum tempus affligentes, & redeuntes, idque io habitu nonnihil cacochymico, & debiliote fermenti Stomachi activitate. Exemplum habet FORESTUS *in lib.* 27. *Obſerv.* 2. de Diarrhœa quadam ſpontanea, qua ſeroſi & alii humores excernebantur, ſingulis ferè tribus menſibus recurrente, præprimis ſi oluſculis humidis, præſertim Peponibus, veſceretur: Sic Diarrhœam etiam Menſtruam refert SCHENCKIUS *l.* 3. *Obſervationum*, quæ Diarrhœa declinante Luna cum variis torminibus afflixit, ita ut tandem ægrum etiam interfecerit.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ut cognoſcatur, duo ſoppono.

1. Quòd Excreta iſta, quæ per Diarrhœam rejiciuotur, non ſint actu in Ioteſtinis; nam interdum in ægris Excrementa ad 40. vices rejicinntur. Certum ergò eſt, materiam hanc effluentem deferri ad Inteſtina, partim ea Ventriculo ratione aſſumptorum, partim ex Maſſa ſanguinea, per Ductus tam Pancreaticos, quàm Choledochos, ac Vaſa excretiora Glandularum Inteſtinalium. Unde ſi ita dicta Excrementa per Vaſa Choledocha magis tranſcolentur, & à Bile ſimul concitata magis tingantur, ſit *Diarrhœa* dicta *Bilioſa*: ſi verò per Pancreatica Vaſa uberiùs materia effunditor in Inteſtina, aut per Glandulas miliares, dicitur *Seroſa* &c. ſicut, ſi ipſa excreta paulò craſſiora & viſcidiora, ac minùs tincta fueriot, & ſic Chylus nondum aſſimilatus Sangnini eſſe videtur, dicitur *Diarrhœa Pituitoſa*; quæ tamen vel ea vitio Chylificationis, vel ea vitio Inteſtinorum, quibus incipiens imminet Dyſenteria, originem habet. Aliàs illa eſt Diarrhęa in radice.
2. Recrementa iſta, quæ ſob curſu excernuntur, antè non præextitiſſe in Maſſa ſanguinea talia: ſiquidem tanta ſaborra Sanguini permiſta eſſe haud potuiſſet ſine ſubitanea vitæ noxa, cùm aliàs ſani fuerint; ſed fieri materialiter ea Sanguine corrupto per degenerationem.

Pars ergò affecta, ſeu *Subjectum Radicationis* eſt imprimis Maſſa ſanguioea, interdum turbata, & ſub forma talium ſordium corrupta. Subjectum *Denominationis* ſunt Inteſtina, quatenus per ea talis fluxus ſit; & ſtomachus, quatenus in hoc hæret cauſa occaſionalis, ſine qua ſit nunquam Diarrhœa. Et ſic Inteſtina inſtrumentaliter tantùm & purè paſſivè ſe habent, maſſa ſanguinea primariò affecta naiſtente.

CAUSÆ.

Quoad Cauſas ſcrutabimur in eas, quæ Diarrhœam morboſam inferunt, utpote cùm exinde cæteras ſpecies facilè judicari, aut earum fiendi ratio explicari poſſit. Cùm ergò omnis Diarrhęa, à quacunque cauſa dependeat, ſit Purgatio quædam naturalis, ſive à cauſa externa ſive interna oriatur, ſive Contagioſa & Maligna ſit, ſive non; eodem planè modo ſe habebit, atque Hypercatharſis à Medicamento vegetabili Purgante oriunda. Jam verò inferunt Purgantia Hypercatharſin duobus modis: Vel

1. *Irritando* tantùm ſimpliciter Stomachum & Inteſtina, unde uberior liquorum, qui in iis locis vel naturaliter tranſcolantur, vel tranſcolari apti nati ſunt, effluxus: quod faciunt ſubinde Vomitoria Antimonialia, Reſinæ acriores Purgantium vegetabilium; item Mercurius ſublimatus, item Vermes: vid. in RIVERIO *Obſervat. Cent.* 5. *obſerv.* 28. Vel
2. *Fermentando*, & ratione ſalis volatilis acris, deſtruentis acidum Sanguinis nativum ac vitale, colliquefaciendo Maſſam ſanguineam, ſpeciatim Chylum quaſi muſteum, nec adeò perfectè Sanguini aſſimilatum; unde partes colliquatæ, ſic excrementoſæ & putrefactæ redditæ, ſero iovolutæ, per convenientes vias ad Inteſtina amandantur, idque per Doctum, partim Pancreaticum, partim Bilioſum, in quibus tranſcolatorio modo eæ à Maſſa reliqua ſeparatæ & præcipitatæ, ejiciuntur & expelluntur; uti ſit à Laxantibus, Venis infuſis, aut quando odoribus Purgantium, aliiſve ſimilibus modis quidam porgantur, licèt non levis copia per Glandulas miliares in Inteſtina etiam tranſeat: vid. PECHLINUS *de Purg.*

Ex utraque etiam cauſa Diarrhœæ quoque, & exceſſivus earum gradus, *Cholera*, oriri ſolent.

1. *Ab Irritatione* quidem: ut à Mercurio ſublimato, aut Aqua forti, POTERIUS obſervavit.
2. *A Fermentatione*: ut à Fiuctibus horæis, à Contagio fermentativo aliunde ſuſcepto.

Ibi ſimplex Acrimonia rerum irritando, hoc malum infert: ob id affectus ſua oatura levior eſt. Hic ſimul Fetmentum præternatutale acre-ſalinum adeſt, plùs minùs malignum, fermentando agitans, turbans, & colliquefaciens Humores & Maſſam ſanguineam, & in ſordes mutans; eſtque naturæ nunc acidæ, nunc volatilis: quod Fermentum acre ſimiliter proſternit Fnrmentum Stomachi. Unde unquam obſervatur Diarrhea, in qua non Stomachus ſemper ſimul ſit labefactatus. Unde ibi Temperantia imprimis & Opiata, hic juncta Abſorbeotia Sudorifera, plùs minùs acidum abſorbentia, conveniunt.

Confirmatur porrò Cauſa Diarrhęæ pet Purgantia artificialia, quorum vis conſiſtit in ſale volatili acri alcalino-oleoſo, quaſi bilioſo, quod teſtatur eorum ſapor acris, amaricans, nauſeoſus: unde omnia Purgantia inimica ſunt Stomacho & Fermento digeſtivo; hinc ſit quòd ſumpto Purgante otis amaror, ſitis, inedia, & alia pathemata quæ in Diarrhęa & Cholera adſunt, ſint præſentia. Hinc Purgantia corriguntur per acida, quatenus deſtruitur ſal volatile oleoſum: ſic & Diarrhęa. Quicquid ergò more Remediorum Purgantinm vel fermentando alterare & colliquefacere poteſt Maſſam ſanguineam, vel Inteſtina acriùs irritare & ſtimulare, eſt Cauſa nt oriatur Diarrhęa. Unde per Præcipitantia Sudorifera, fermentationem in Sanguine præternaturalem compeſcentia, & hinc per Opiata, omnem humorum motum, ſimulqne irritationis ſenſum in Inteſtinis compeſcentia optimè curatnr Diarrhęa. Hinc Fructus horæi tam facilè excitant Diarrhęas.

Ex dictis manifeſtum evadit, Cauſam Diarthęæ Proximaio ſeu Occaſionalem (ſuppoſito nempe ubique Spiritu impetum faciente ceu Cauſa efficiente, formali, proxima) eſſe Humorem acrem, ſeu potiùs minimùm ejus Fermentum, nempe acre, vel irritans Inteſtina, vel inquinans ac plùs minùs colliquefaciens Maſſam ſanguineam. Fermentum iſtud acre volatile atque alcalinum, ac occultè acidum, ſpecifici tamen ſaporis, eſſe videtur, qnod cum Bile, vel in Inteſtinis, vel in Polliculo felleo, commiſtum, talem texturam, ſaporem & naturam acquirit, quod Purgantium naturam ſeu craſin imitatur, & ita ſimilem cum iis effectum producit.

Fermentnm hoc ſæpiùs quoque acidum eſſe, uſitatiſſima juvantia perſuadent: qualia præter Opiata, ſunt Corallia, Terra ſigillata, Cornu Cervi uſtum, Hæmatites, & Martialia, Tormentilla, ejuſqne Extractum acre, Vinum abſinthites, Oryza, item Puls Amygdalarum dulcium cum Lacte &c. talia nempe omnia temperando, ac in ſpecie corrigendo acido inſerviunt.

Juxta has Cauſas Proximas, Cauſa interna Remota ſeu Occaſio diſponens corpus ad Diarrhœam, nunc eſt Fermentum

tum Stomachi digestivum, nunc est ipse internus Naturæ per humores concitatæ Motus. Fermentum Stomachi, quando non debito modo se habet (nam in omni Diarrhęa est appetitus prostratio, quando autem appetitus redit, cessat Diarrhæa;) sed labefactatum adeoque vel debile, vel vitiatum est, hincque quod Cibos nec fermentet, nec Bilem digerat, inde subitò hujus culpam Alvus luit, ejusque Fluxus excitatur. Unde quæcunque Acidum spirituosum stomachale quocunque modo destruere, econtra Bilem augere, vel in orgasmum præternaturalem concitare valent, ad Alvi Fluxum disponunt; sicuti quorum potens est Stomachi Acidum esurinum, à propioaris Purgantibus difficulter laxari solent, & rariùs habent Diarrhæam; quia Acidum Stomachi destruit Fermentum acre alcalinum oleosum, quod agitando Sanguinem, infert Diarrhæam. Ab interno Naturæ motu provenit Diarrhæa, aut per motum criticum, aut symptomaticum: de quibus jam dictum. Accedit his simul habitus corporis, multùm ad Diarrhæam promovendam faciens: nam iis, qui densæ sunt texturæ, & cutim habent spissam, adeòque parum transpirant, uti sepiùs quotidie egerunt, quàm qui poros habent apertos; ita & illi Diarrhæis magis obnoxii, uti rectè annotat GABELCHOVERUS *Cent.* 3. *Cur.* 73. *in Schol.* quia transpiratio insensibilis impeditur, & turgescentia Sanguinis promovetur: propterea id, quod retinetur per Alvum solet deponi. Rationem in Glandulis Intestinorum quærere nititur PEYERUS *Tr. de Glandulis Intestinorum pag.* 86. Hinc in qualibet Diarrhæa tam sedulo opera danda, ut vel copiosiori insensibili transpiratione, aut leniliore sudatione, corpus perspirabile conservetur.

In specie ubique Causæ Antecedentes examinandæ, an ab Errore externo? an verò ab interno Fermento, aut Contagio? au ab humorum Orgasmo oriatur malum? Ea his etiam Differentiarum Diarrhææ essentialium patet ratio: Et speciatim *Epidemica* plùs minùs *Maligna* aut *Contagiosa*, ea Fermento alcalino salino acri maligno, vel ex inquinamentis aliis Stomacho hostilibus, vel cum aere inspirato, vel cum assumptis ingesto, vel excretis ægrorum suscepto, se contestim multiplicat, & primitùs oritur. DiarrhϾ *Habitualis* fundamentum in vitio Fermenti digestivi, ab assumptis alterati, & Bilis a naturali crasi alteratæ, residet: illud non ritè digerit & subigit, nec tali corpori appropriat assumpta; hæc, nempe Bilis, non ritè perficit & separat eadem ab excrementis, quin hæc potiùs mutua miscela saporem acrem Intestina irritantem, & ad celeriorem expulsionem stimulantem, acquirunt: quibus occasionibus & Ventriculus & Intestina adeò irritabilia successivè evadunt, ut à levissimo objecto, v. g. ab ordinario Potu, ad excretorium motum seu sui contracturam irritentur. Viscera etiam, ut Hepar, Pancreas &c. & in tono soluta, Humorum rausscolationi occasionem suggerere possunt, unde talia effluunt, quæ alias retineri deberent. Diarrhœa *Colliquativa* fundamentum habet in deficiente plùs minùs Acido stomachali, & acriori econtra reddita Bile; unde partim Chylus acris salsus evadit, Intestina stimulans, partim ista acrimonia salsa Massam sanguineam resolvit, colliquefacit, ut in sua textura fatiscens in serosum salsum liquamen abeat, quod per Glandulas Intestinales & Pancreas secretum sub tali Diarrhœæ specie excernatur. Diarrhœa omnis Oleosa & Pinguis, si non est ab assumptione nimia Pinguium, oritur ea colliquefactione Pinguedinis corporis, adeoque conjuncta est cum ejusmodi macie & tabe lethali.

Quoad *Causas Remotas externas*, Diarrhœam excitantes, sunt partim frigidi Potus, partim ipsa Assumpta, facilè fermentabilia aut corruptibilia. Notum enim est, quòd inter Assumpta Fructus horæi, item Cucumeres, Melones, Pruna, Uvæ, &c., utpote facilè fermentescibiles, Diarrhœam inferant.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica, quæ ex relatione ægri patent, antecedentia, & consequentia optima dant Signa: semper adest Nausea insignis, & utplurimùm Appetitus defectus, Sitis econtrà aucta, & defectio Virium, interdum aliqualia simul vexant Tormina, aut Murmura, vel Borborygmi, immediatè scilicet excretionem antecedentia. Malo ingravescente tandem veniunt Præcordiorum anxietates, Lipothymiæ, & Sudores frigidi, maximè circa frontem, tandem Mors, nisi maturetur Cura.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: In hac ante omnia exactè observandæ sunt Differentiæ Diarrhœarum: nam ea harum consideratione, & cum viribus ac statu ægri collatione, manifesta se exerit Prognosis.

In specie omnis Diarrhœa Critica Spontanea non nimia, si excernuntur ea, quæ debent, idque cum euphoria ægri, salutaris est; sin minùs, contrà: vid. HIPPOCRATES *Aphor.* 2. *l.* 5.

Nec rejicienda est ea, quæ ob materiæ Metastasin, vel spontaneum Humorum motum, accidit.

Symptomatica vero Diarrhœa in principio Morborum, aut etiam Morbis malignis cum excretione cutanea junctis, superveniens, si non semper, certè utplurimùm est mala: sic ver. gr. Diarrhœa superveniens Peripneumoniæ, est pessima; & omnis talis Alvi Fluxus in principio Morborum superveniens, utplurimùm malus est: Quia (1) impedit Coctionem materiæ morbificæ, seu legitimam heterogenearum fæcum separationem, per naturalem humorum fermentationem. (2) Quia Vires prosternit. (3) Quia subsequens est febrilis Colliquationis: id quod patet, quia rejecta tunc temporis utplurimùm sunt fœtida. Ergò talis Diarrhœa Symptomatica semper sistenda, aut saltem ita cohibenda, ne fiat nimia. Unde semper errant Medici, qui tunc Purgantia indicari existimant, quando scilicet supervenit talis Diarrhœa. Sed rectè dicit LINDANUS, ipsos tunc nescire, quid sit Superveniens morbo? nam cùm talis Diarrhœa superveniat tantummodò Morbo propter summam materiæ cruditatem, eamque sæpiùs malignam, non debet sanè irritari aut exasperari Purgantibus. Pertinet huc & *Sect.* 6. *Aphorism.* 15. HIPPOCRATIS, & *l.* 5. *Epidem. Text.* 4. & *l.* 1. *de Morb. Text.* 6. *Longa Diarrhœa laboranti superveniens Vomitus, morbum solvit.* Hinc ubi in Diarrhœa habituali urgent Stomachi symptomata, nausea, vertigo, anxietates præcordiorum, Vomitus blandus instituatur: Item *Aphorism.* 17. *Sect.* 6. *Ophthalmia laborantem Alvi profluvio corripi, bonum est*: Nempe fit tunc Diarrhœa ex metastasi: conf. GALENUS *in l. contra Julian. cap.* 1: Item *Aphorism.* 29. *Sect.* 7. *Si Leucophlegmatia detento Diarrhœa supervenit, malum solvit*; ex dicta nempe nunc ratione: conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *pag.* 215.

In quacunque Diarrhœa, quo magis valet Stomachi Appetitus, eò melius est; quò magis prostratus, eò pejus: & redeuntes Ructus acidi, vel rediens Appetitus, Diarrhœam declinantem innuunt.

Omnis Diarrhęa Epidemica Contagiosa, est maligna & periculosa.

Omnis quidem Diarrhea est periculosa: sed hoc non est universale. Interdum Diarrhęa in habitioribus & succulentioribus mediocris est: interdum in Prægnantibus Alvi Fluxus usque ad finem partus sine noxa est. HIPPOCRATES quidem *Aphorism.* 34. *Sect.* 5. dicit: *Mulieri utero gerente, si Alvus multum fluat, periculum est, ne abortiat*; quia spiritus debilitantur, Fętus fit imbecillior, & instar ponderis jacet in Utero, Uterus in suo tono relaxatur, neque sufficiens est ad retinendum Fętum, unde irritatus convellitur, & dolorem exhibet, Fętumque excludit, unde Abortus. Sed limitandus hic Paragraphus: Siquidem rectè hìc SCHULZIUS *Cons.* 340. observat: *Ubi*, inquit, *videris fluxum ad sistendum inobedientem*, (nempe in Gravida) *ne multum urgeat; ferunt enim nonnunquam Prægnantes ejusmodi evacuationes usque ad partum citra noxam: uti contingit in uxore fratris mei*, inquit, *quæ prægnans per quatuor menses, sanguinolentas dejectiones etiam cum rasura intestinorum passa est, nec ullo medicamento sisti poterat, tandem excluso fœtu sano & incolumi, sponte sua intermisit.* Vid. itidem PLATERUS, quoad hoc punctum de Gravida *in Observ. pag.* 802., item de simili Alvi Fluore & Dysenteria Gravidarum BALLONIUS *lib.* 2. *Consil.* 57. Ubi ergò apparet, hanc Diarrhæam esse sine insigni læsione, tunc saultus conatus Naturæ, & tantummodò ratio Stomachi habeatur. Ratione Excretorum notetur; quò magis hæc à statu naturali recesserint, adeòque quo deterioris conditionis fuerint, eò cæteris paribus Diarrhæa deterior habenda est: hinc si crassa admodùm, aut alba, aut viridis, aut crocea, aut spumantia dejiciuntur, hæc omnia mala sunt: item mala est dejectio pauca, glutinosa, alba, subpallida, lubrica: calidiosa vero est nigra, utut non semper, æruginosa, pinguis, livida, fætida &c., innuunt enim hæc Fermentum Sanguinis colliquefactivum magnum putridum. Versicolor quidem diuturnior est, sed nihilominùs exitialis. Omnium periculosissima est Diarrhæa Colliquativa, & quidem semper in Morbis acutis: & si talis Tabidis aut Hecticis superveniat, plerumque lethalis est: & quibus Phthisicis, vel confirmatis, vel quibus capilli defluunt, sponte superveniens Diarrhæa, semper est Colliquativa, & eosdem ad orcum deducit.

In

In Diarrhœis Sudor & Urina ordinariò soppressæ, si iterum copiosiùs profluant, de Alvi Fluxu cessaturo spes quædam illucescit.

C U R A.

Aote omnia considerandum: an & quæ sit curanda? Id est, au telinquendus sit Naturæ motus? an verò festinetur Cura? Sinenda est Diarrhœa Spontanea quæ vitio Assumptorum, vel ratione Metastaseos materiæ morbosæ evenit, cùm motus Naturæ non corrigendus, nisi eacedat, indeque vires dejiciat: Item Critica Diarrhœa etiam curanda non est, nec turbandus faustus conatus Naturæ, sed prospiciendo saltem appropriatis Stomacho, ut conservetur appetitus, ne soperveniant ejus symptomata; observantur enim tales interdum sponte cessare: Imò interdum promovendæ sunt hæ ipsæ.

Curanda verò est, vel (1) Diarrhea *Artificialis* nimia, sive Hypercatharsis, si scilicet copiosa egeruntur; de quo videatur WILLISIUS *in Pharmaceut. rational. p.* 110.

Vel (2) Diarrhea *Spontanea*, si excessiva & ex errore externo: In tali excessiva sæpè conjuncta sunt funesta Stomachi symptomata, ut Nausea, Vomitus: ne prosternat vires, aut superveniat Cholera, maturè sistenda.

(3) Diarrhea *Symptomatica* omnis, seu ea, quæ in principiis Morborum, maaimè scutorum, aut incremento supervenit, & conjuncta cum prostratione virium, anxietatibus ægrorum, interdum cum syncope, qualis primariò remedia postulat, sistenda & compescenda est.

(4) Diarrhea *Epidemica*, aut *Maligna Contagiosa* curanda est ob periculum prostrationis virium; cum sæpè sint lethales.

(5) *Habitualis* Diarrhea curanda est, quæ ob inveteratum Stomachi malum, aut Hepatis tumorem: hæc enim ad Tabem deducit ægrum.

Quoad ergò *Methodum Medendi*: observata Causarum remotarum diversitate, Diarrheæ quùm maximè curari debent, ut Symptomaticæ & Epidemicæ, his Indicationibus levantur.

1. Fermentatio præternaturalis Massæ sanguineæ compescenda, aliorumque Contentorum Colliquefactio fermentativa inhibenda, & Fermentum salinum acre, nunc acidum, nunc simul alcalinum, seu biliosum, adeòque æruginosum, destruendum, idque moderatè Acidis, Incrassantibus, & Adstringentibus.
2. Blandis Sudoriferis junctis Massa sangoinea repurganda, ac fermentativa substantia eliminanda; sic Curatio erit magis fida seu tuta.
3. Acre irritans, quodcunque temperandom Absorbentibus, vulgò Præcipitantibus dictis.
4. Irritationis sensus auctus Opiatis, Theriacalibus, vel similibus sopiendus, adeòque hinc natus Spirituum impetus, & efferus Humorum motus localis, iisdem sistendus.
5. Blandè evacuanda sunt Excrementa, occasionem subministraotia, si quæ sunt.
6. Stomachus, quantum possibile, & Appetitus læsus, ejusque tonos plùs minùs resolutus, apprimè restituendus.

Pro his scopis meliùs consequendis sequentia probè observanda sunt Axiomata:

I. In quovis Alvi Fluxu, qualiscunque etiam sit, Ventriculi semper summam babendam esse curam, cùm semper hic sit labefactatus: quò magis enim functio Stomachi appetitiva læsa, eò periculosior est Diarrhea, & Appropriatis maturè succurrendum Stomacho: imò certum est, Diarrheam non posse curari, nisi Stomacho appetitus redeat; hinc calidus Potus & calidus Fotus apprimè conveniunt: ipsi scilicet ægri observant, subitò atque Potum saltem frigidiusculum ingerunt, quòd mox Alvi stimulum sentiant: item parcus Potus in quavis Diarrhea convenit; cùm FORESTO annotante *l.* 22. *observ.* 4. bibendi abstinentia omnem Alvi Fluxum maximè solvat (N). Pro resoluto autem Ventriculi tono restituendo conveniunt Vinum & Vinosa, Cydoniata, Mastiche, & ex hac parata Medicamenta, Vinum Absinthites, Menthæ, Cinnamomum, &c. reliquis Medicamentis admiscenda. Calidi Fotus sunt varii, tam Sacculi, quales suprà circa Vomitum ordinati, quàm Emplastra, præsertim ea Tacamahaca, cum Balsamo Peruviano & Aromaticis applicata.

II. In Diarrhea Symptomatica aut Maligna nullo modo purgandum. Pessimus mos est, quòd in Morbis acutis, aut aliis in principio sopervenientibus, Purgantibus velint succurrere. Potiùs Diarrhea Symptomatica tractetur per blanda Laxantia, scilicet ut materia morbosa removeatur, Naturæque motus promoveatur. Diarrhea omnis, illata ex turgescentia causæ morbosæ, vis Naturæ est: nam in tali se habet passivè, non activè ut promoveatur Purgantibus. Non ergò Symptomatica Diarrhea irritanda est per Purgantia, sed sistenda aut moderanda est, ne fiat excessivè præternaturalis; quia

1. Impedit Coctionem materiæ morbosæ, & separationem legitimam.
2. In principio acutorum Morborum Vires prosternit; &
3. Est consequens Colliquefactivum; quod patet, quod rejecta sunt sæpè livida, fœtida, ac horrida.

III. In Diarrhea Epidemica Contagiosa maligna, & quidem in principio, ubi vires integræ, Alexipharmaca, tam acidum quàm alcalinum Fermentum peccans destruentia; & per sudorem eiicientia, primatum obtinent: hinc Theriacalia, item Spiritus, & Essentia Theriacalis, Tinctura Bezoardica cum Opio, Antimonialia fixa, Terræ sigillatæ primatum ducunt, speciatim si à Fermento præternaturali Humores ipsi ad colliquationem disponantur: nam si à simplici Irritatione Intestinorum est Diarrhea, non æquè necessaria sunt; unde in Epidemica pariter atque Contagiosa magis, quàm aliis speciebus, conveniunt: æger simul quietus, & in loco calido se contineat.

IV. In nulla Diarrhea in principio evacuatio per Alvum, ut quibusdam mos est, dum in principio dant Rhabarbarum, vel Syrupum Rosarum solutivum, instituatur, sed sistendus est effervescentium Humorum impetus, quo facto, cessat Diarrhea. Sufflaminato Humorum impetu, ubi, quod notandum, necesse fuerit, vel Clysmatis blandis Alvus eluenda, vel blando Laxativo, aut Rhabarbarino aut Tamarindis, Intestina abstergenda, idque in casu, quando adhuc hærent reliquiæ recrementorum, quæ Intestina irritant: conf. hic SEPTALIUS *in Animadv. & Caut. Med. l.* 7. §. 89. Potiùs ergo spectatores motus aliquamdiù Naturæ erimus, quamdiù non excedit, & morbificæ Causæ potissimùm rationem habeamus. Rhabarbarum tamen in omni Diarrhea prodest, non præcisè scopo evacuandi (utut & hic subinde accidat, præsertim Dysenteriis) sed alterandi Anodyno styptico. Hinc in Dysenteria, nimia Menstruatione, Mictu cruento, Hæmorrhoidibus, affectibus Infantum ex cruditate acida & pituitosa adeò proficuum existit.

V. Utut Vomitus in Diarrheis sit periculosus, tamen ubi Ventriculus maaimè laborat, instituatur, cautè tamen, adeòque ubi in principio Diarrhœæ, aut in statu, maaimè urgent Stomachi symptomata, nausea, vertigo, anxietates præcordiorum, & exinde diuturnior evadit affectus: idque ex HIPPOCRATE *Sect.* 4. *Aphor.* 17. item *Aphor.* 15. *Sect.* 6., qui sunt aurei, *& l.* 2. *de rat. Victus*, 15. 16.

Vir consistentis ætatis, habituque cæteroquin sani, in itinere ante tres menses Diarrhœa ita infestatus est cum Appetitu prostrato, siti & imbecillitate virium, qui curatus quidem quoad Diarrhœam per debita remedia, deficiebat nihilominùs adhucdum Appetitus, & pauca comedens qualibet tamen nocte quinquies vel sexies per Alvum reddebat liquida. Malum simpliciter videbatur esse ex Cruditate Stomachi nidorosa: siquidem omni mane patiens hic ructus nidorosos, persensit, quod signum fermenti digestivi depravati. De cætero exhibui Vomitorium, unde meliùs ad tempus habebat, sed non diu post recidivabant pathemata, non tamen atrociter; Ex quibus patet, in Habitualibus Diarrheis, ex læso Stomacho natis Vomitoria esse optima.

VI. Adstringentia, quà talia, non conveniunt in Diarrhœis; quid enim juvat stringere & arctare partes Alvum irritantes, & excernenda retinere, dum omnia adhuc sunt in motu? Omnium Practicorum testimonia perhibent, quòd, si in principio maturiùs adhibeantur, aggravent morbum, dum sæpiùs metastaseos in aliam partem nobilem, aut supervenientium convulsionum, Febrium, & gravissimorum symptomatum Abdominis supervenit metus: sic enim ex Diarrhœa, Cydoniatis intempestive suppressa, Ileum lethalem observavit BALLONIUS: vid. BONETUS *Pharos Medic. pag.* 413. Nec Stomachus aut Intestina tali laborant

(N) *Hoc autem non adeò & perpetuò verum est, ut observatum quoque non sæpiùs sit, Diarrhœas frigidis, largioribusque Aqua potationibus esse sanatas: nempe eas, quæ ab acribus salsisque humoribus Intestina extimulantibus factæ, abundantius, & frigidius humidum, quo posset succorum acritas dilui, & temperari, expostulabant.*

laxitate nimia, vel resoluto tono, non magis scilicet, quàm in Hypercatharsi. Non igitur, nisi in Diarrhœa diuturna jam curata, pro primarum viarum tono redintegrando, propriè dicta Adstringentia, Cydoniata v. g. aut ex Mespilis desumpta, conducunt. Cui autem lubet in principio hæc usurpare, adjungat semper Sudorifera. Cætera, quæ sapore stypticò plùs minùs impraegnata sunt, v. g. Tormentilla, Terra sigillata, Cornu Cervi ustum, Saccharum Saturni, &c. non tam adstringendo, quàm specifica sui textura saporem Fermenti vel Humoris peccantis corrigendo, absorbendo prodesse potiùs videntur.

VII. Ridiculè nimis à quibusdam Medicis Vinum prohibetur, quia peccet Bilis, vel adsit Febris: ne ergò Calidis irritetur, interdictum volunt: sed falluntur. Vinum enim in Diarrhœa est potus medicamentosus, quatenus est Ventriculo amicum, tam simplex generosum, quam medicatum, & viribus attritis tanquam resocillativum ægris est propinandum; Hypercatharsin enim sæpè haustus calidi Vini curavit. Sic Diarrhœam trimestrem desperatam Vino Rorismarini curatam refert WELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 29: sic in Diarrhœa post Purgantia, post Fructuum horæorum abusum, Vinum absinthites egregiè confert (O)

Quoad Remedia, quæ conveniunt in Diarrhœis, opera danda est, ut

(1) Sint stomacho grata.
(2) Motum fermentativum Sanguini inductum sistant per contraria.
(3) Sudorifera adhibeantur.

Inter hæc ex Regno Vegetabili primatum ducunt Theriacalia, adeoque Opium & omnia Opiata: nam Opium quoscunque motus & evacuationes corporis, præter sudorem, compescit, hæmorrhagias sistit, paroxysmos febriles inhibet, vomitus sedat &c.; in genere omnes humorum motus, sive sint effervescentiæ, sive alii, potenter compescit, unde semper cum Absorbentibus, Diaphoreticis miscetur Opium correctum. Propter hoc Opium Theriaca in Aceto assumpta expectando sudorem est egregia, de qua, & speciatim de Electuario Diascordii, jam *suprà dixi*, & considerationem meretur effatum FORESTI *l.* 22. *Obs.* 17. Tales jure meretur laudes contra quoscunque Alvi Fluxus, imprimis Cholericos, ita ut Veteres non satis illam potuerint laudare, cùm maximè ab Opio vim suam habeat sudoriferam, assumitur à ʒi. ad ʒij., egregiè confert: & quidem, quò magis est recens, eò potentiùs operabitur; compescit mordacitatem humoris & torporem inducit; quoniam minùs infractæ sunt Opii vires. Eadem Theriaca commodè etiam regioni umbilicali & stomachi illinitur, sive sola, sive cum Balsamo Peruviano mista, aut etiam aliquot guttis Olei destillati Macis imprægnata. Nobilius est Electuarium Diascordii *Fracastorii*, egregium planè. Ovi vitella bina cum albumine quoque ad duritiem cocta, cum Aceto rosaceo irrorata, & quasi acidulata, experimentum sunt præstantissimum HELMONTII *in Tr. Pylorus Rector pag.* 184. §. 22. aliquoties à me expertum etiam in Diarrhœa, quæ jam per quatuor dies pertinaciter Theriacalibus restiterat, & nunquam fefellit: conf. M. A. N. C. *Ann.* 8. *Pag.* 67. Interdum addo Pulverem Nucis Moschatæ vel Macis. Sunt qui recipiunt Boli Armenæ & Nucis Moschatæ, ana, miscent cum uno alterove vitello Ovi ad mollitiem cocti, & ita sine Sale assumunt contra Diarrhœas; quod experimentum est STOECKERI *in sua Praxi*. Malum Cydonium Cera impletum & assatum comestumque egregiè convenit.

Quibusdam etiam, ceu probatissimum commendatur Sevum hircinum (multa sanè latent in Hirco) quod liquefactum cum tantillo Farinæ triticeæ miscetur, ut fiat instar Pulmenti, quod Pulmentum subinde assumptum laudatur insigniter contra Diarrhœam. Tormentillæ Radix, ejusdem Decoctum, & in specie *Extractum ejus* cum Aqua quadam aut Spiritu Vini factum, præmissa, si opus est, levi Purgatione abstersoria, v. g. Rhabarbaro, Myrobalanis, unâ alterave vice à ʒß. ad ʒi. usurpatum in convenienti vehiculo, ut Jusculo calido, Aqua Cinnamomi cum Vino cydoniato, Aqua Menthæ, &c. egregium est in omni Diarrhœa & Dysenteria, tam benignis, quam malignis Epidemicis, & omnibus aliis Medicamentis præcellit: addi potest, si opus est, Laudanum Hystericum, vel Laudani opiati gr. i. ad ij. Faciunt etiam huc Plantago, ejus Radix, & Semen, item Portulaca: quæ duo quacunque ratione usurpentur, egregia in Diarrhœa sunt; uti etiam Folia Myrti, Flores Balaustiorum, Lysimachia flore luteo & purpureo. Diarrhœam in specie compescunt Fructus austeri, quatenus pontici: quales sunt fructus Myrtillorum, Cydonia, Mespila condita, aut, quod præstat, cruda; horum enim Succus cum Succo Persicariæ maculatæ mixtus, & leni igne ad tertiam partem inspissatus, maximum est remedium. FORESTUS *l.* 22. *Obser.* 1. aliquoties feliciter expertus est usum Mespilorum in quibusdam, Diarrhœa continua laborantibus, qui aliis irritis, his Mespilis fuerunt curati. Item addi potest non ineleganter Sorbus torminalis, quæ est egregium specificum in Diarrhœis etiam Epidemicis, item in diuturnis, quæ abusu fructuum horæorum superveniunt: Folia habet instar Vitis, Germ. *Ebes beer* vocantur: nota est Mulierculis quæ colligunt Fructus, dum incipiunt maturescere, nondum tamen perfectè maturi sunt, & saporem austeriusculum habent, exprimunt Succum, & inspissant in consistentiam Rob, quod nobile remedium est in Diarrhœa: superioribus annis, dum grassabatur Diarrhœa, aliis irritis egregiè profuit: dosis Cochl. j. in vehiculo quodam. In ejus locum etiam Rob Sorbi aucupariæ potest substitui: sed hoc est inferioris conditionis, ut egregiè etiam conveniat Stomacho. Spongia Salicis exsiccata, & ad ʒß. data, in quibusdam singulariter commendatur ad Diarrhœas: hæc ipsa Spongia aliàs commendatur ab HARTMANNO ad Choleram paucorum granorum dosi, si in Aqua quadam styptica propinatur: sicut etiam ʒj. Seminis Sophiæ Chirurgorum, quod præstantius est, atque Semen Plantaginis supra laudatum. Residuum ab Extracto Rhabarbari, aut etiam Rhabarbarum tostum, scopis multis satisfacit, adstringit, acrimoniam humorum temperat, & tunc temporis potenter sudorem movet. Nux Moschata & Macis communia sunt, & omnibus nota contra Diarrhœam remedia, eorumque Olea destillata internè & externè conveniunt. Gelatinæ Cornu Cervi ℥.ß. in poto ordinario dissoluta est admodùm specifica in Diarrhœis, in specie epidemicè grassantibus.

Denique Cinnamomum, ex quo Aqua & Oleum est destillatum: præstans est remedium ad Diarrhœam. Ulteriùs Malum Cydonium, ejusdem Succus recens, item Miva Cydoniorum aromatisata, & Cydoniata quælibet sunt egregia in Diarrhœa quacunque; unde Miva Cydoniorum aromatica cum Theriaca mista, additis aliquot guttulis Olei destillati Cinnamomi vel Macis, experimentum est sæpiùs probatum LOTICHII *in Observationibus*; quibus si addantur aliquot grana Laudani opiati, erit Bolus eò magis efficax:

Vel

℞. *Miv. Cydon. aromatis.* ℥ij.
Aqua Cinnamom. spirituos. ʒvj.
Terra sigill. ʒß. vel *Bezaard. mineral.* gr. xv.
Laud. opiati gr. ij.
Olei destill. Cinnam. vel *Macis* gutt. ij.
M. D. S.
Potiuncula cochleatim sumenda.

Capiatur subinde cochleatim.

Itali Lignum Lentiscinum, seu Lignum, ex quo transudat Mastiche, laudant, & ubi potest haberi minori pretio, est admodùm elegans. Decoctum huius Ligni potum insigniter notum est, in cuius locum Decoctum Mastiches, sive Gummatis ex Lentisco secreti, ceu stomachicum nobilissimum in quibuscunque Diarrhœis usurpari potest. Fuit secretum D. OSWALDI contra Diarrhœam in Aqua appropriata, vel Potu ordinario. Præscribi potest ita, ad imitationem nempe TILEMANNI *in Materia Medica*:

℞. *Aqua Plantagin.*
Fol. Querc.
Tormentill.
Rosar. an. ℔ß.

Vel harum loco

℞. *Aqu. simpl.* vel *pluvial.* ℔iß. vel ℔ij.
Mastich. el. ʒij. vel ʒiij. ad ℥ß.
Macis ʒi.
Coquantur; Colaturæ adde
Aqua Cinnam. ℥j.
Misc. pro *Potu ordinario*, S.
Potus pro aliquot vicibus.

Vel edulcoretur cum *Rotulis Manus Christi perlata*, vel *Syrupo Mastichino*, vel *Cydoniorum pro Julebo*. S.

Julep.

Qui crebrò tepidè hauriatur; à STOECKERO enim & plurimis aliis egregiè in Diarrhœa commendatur.

Potest etiam de *Succo Cydoniorum sulphurato* addi parum.

Loco hujus Decocti STOECKERUS imprægnat Aquam

(O) *Vinum quemadmodùm non semper Stomacho amicum, quippe quòd in eo acescat, & chylificationem turbet; ita non semper Diarrhœa remedium erit, præsertim si hæc à præternaturali Ciborum acescentia ortum ducat.*

Aquam fumo Mastiches: scilicet adjiciunt Mastichen supra prunas candentes, fumum excipiunt olla nova vitreata, & mox ollam fumo benè repletam implent Aqua simplici vel appropriata; hoc subinde repetunt, donec subtilem Mastiches saporem acidulum Aqua contraxerit, quæ est Potus stomachicus egregius conveniens in Diarrhæa & Dysenteria. Inter Aquas appropriatas sunt imprimis Aqua Tormentillæ, Pimpinellæ, Plantaginis & Portulacæ: ea succis sunt succus Cydoniorum & Granatorum, Rob & Muscus Prunorum sylvestrium, quod Rob commodissimè loco succi Hypocistidis potest substitui. Aliàs Aqua Chalybeata, item serum Lactis Chalybeatum, uti & Acetum Chalybeatum, convenit. Decoctum Granorum Juniperi stomacho gratum & diureticum, laudatur à RIVERIO; Urinam enim promovendo necessariò Alvum exsiccat: item Decoctum Cornu Cervi, Priapi Cervi, Ceti, &c. pro Potu ordinario assumptum, corrigendo & temperando egregiè convenit in quibusdam Diarrhæis, speciatim epidemicè grassantibus, aut aliàs contagiosis. ELLENBERGIUS, quondam *Medicus Hallensis Saxo*, pro Potu ordinario Mens. i. *Cerevisiæ*, in qua decoxit *Sacchari albi* ℥ii. & *Gummi Arabici* ʒß, propinat. Porrò Terræ istæ minerales sigillatæ, Bolus Armena, Terra Solaris in aurifodinis, quæ habet principium metallicum, sulphureum acidum, ratione cujus convenit figendo Fermentum alcalinum, & promovendo sudorem. Ut autem promoveatur, maritetur cum spiritu Vitrioli Martis; sic naturam acido-austeram acquirit, uti est in Liquore Styptico: de quo suo loco dictum; qui præmisso blando Diaphoretico aptus est ad gutt. xx. Hinc Martialia, Crocus Martis & Terra Vitrioli dulcis (est caput mortuum edulcoratum) quatenus temperant quodcunque acre, & in specie acida absorbent, simulque vi sudorifera pollent, sunt convenientissima in quacunque Diarrhæa, in specie, si eum vehiculis acidulis assumantur, aut cum spiritu Vitrioli irrorentur, sic enim magis adstrictoria evadunt.

Inter Absorbentia etiam sunt Coralliata, Cornu Cervi, Crystallos, Smaragdus; sic nempe ZACUTUS LUSITANUS l. 2. *Med. Princ. Histor.* 22. & *obs. annexa* Diarrhæam diuturnam & ingentem refert, ex Veneno ab amasia in cibo propinato, aliis irritis per Smaragdum percuratam ad gr. xii. in Cons. Cydoniorum; sic in Diarrhæis Biliosis, nempe in Bile æruginosa, & porracea dictis, Crystallum laudare solet, quam pro hoc scopo sequenti modo præscribere soleo:

℞. *Crystall. prap.* ℈ii.
Bezoard. Martial. ℈i.
Laud. hyster. gr. ia.
M. f. *Pulvis* pro duabus dosibus, S.
Pulvis pro duabus dosibus.

Facit huc similiter Lapis *Hæmatites*, qui quoscunque Fluxus Alvi insigniter refrænat, tam *Naturalis*, quàm ex *Sacchara Saturni & Vitriolo Martis* præparatus *Artificialis*, à ℈ß. vel gr. xi. ad gr. xv. & ℈i. in Aqua appropriata: nam & ipse Hæmatites naturalis ea Marte & Saturno vim suam habet in sistendo sanguinis fluxu, & compescendis etiam Diarrhæis: de quo vid. M. A. N. C. *Ann. 2. observ.* 33. *p.* 227. & GLAUBERUS *pag.* 6. Præparatio est genuina: nam Saccharum Saturni per se egregium est in Diarrhæa ab acrioribus humoribus nata, & à multis non incommodè commendatur, in specie in maligna & pertinaci Diarrhæa, & Dysenteria, & ubi imprimis excrementa sunt nimis acria, mistum cum Croco Martis adstringente, non tam præcisè adstringendo, quam vitiosos sapores absorbendo: Conf. POTERIUS *Cent.* 3. *c.* 77. *Cent.* 2. *cap.* 39. & 81. ubi gravia Alvi profluvia Croco Martis prostant curata.

Ex hactenus dictis plures concinari possunt Formulæ, v. g.

℞. *Aq. Plantagin.* ℥iii.
Cinnam. ℥i.
El. Diascord. Fracast. ʒii.
Corall. rub. prap. ℈ii.
Terra sigill. ℈i.
Syr. Myrtin. ℥i.
M. f. *Potio*: S.
Potio Adstringens sudorifera.
Vel
℞. *Aq. Tormentill.* ℥iii.
vel hujus loco *Plantag.* & *Portul.* an. ℥iß.
Acet. Vini vel *rosac.* ʒß. vel ʒvi.
Elect. Diascord. Fracast. ʒii.
Terræ sigillat. ℈ii.
Antimonii diaphor. ℈i. *ad* ʒß.
Syr. Cydon. vel *Syr. de Ros. sicc.* ʒß. vel ʒvi. ad ℥i.
M. D. S. ut antea.

Cochleatim capiat æger probè tectus in lecto, pro duabus aut tribus dosibus, sudorem expectando: Acida nempe cum Terra sigillata ac similibus propinata, texturam aluminosam quasi acquirunt.

℞. *Aq. Menth.* ℥ii.
Cinnam. cum *Vino*, *vel cydon.* ℥i.
Acet. destill. vel *simpl.* ʒvi.
El. Diascord. Frac. ʒi. ad ʒii.
Antimon. diaphor. vel *Terra sigill.* ℈i. vel ʒß.
Syr. Cydonior. vel *Miva Cydon. aromat.* ʒß. ad ʒiß.
M. pro *duabus dosibus*, vel per intervalla 1. vel 2. Cochlearia,
D. S. ut anteà.
Vel
℞. *Aq. Mentha* ℥ii.
Theriacal. Ang. vel *Cinnam.* ℥ß.
Spiritus Theriac. camph. ʒiii.
El. Diascord. Fracast. ʒiß.
Terra sigill. ʒß.
Syr. Cydon. ʒvi.
M. D. S.
Mixtura Adstringens sudorifera.

Usurpetur pro tribus dosibus expectando sudorem, capiendo dosin primam mane, alteram à meridie hora quarta, vel quinta, tertiam post mediam noctem, vel expectando alterum mane.

Vel
℞. *Aq. Mentha* ℥ii.
Cinnam. ʒii. vel ʒvi.
Extr. Tormentill. gr. viii.
Croci Martis adstring.
Laud. hyster. an. gr. vi.
Syr. Cydon. ℥iß.
M. pro *una dosi*, S.
Mixtura Adstringens sudorifera, pro una dosi.
Vel
℞. *Aq. Menth* ℥iii.
Spiritus Nitri dulc. ʒß.
Terra sigill. ʒi.
Laud. opiati gr. iii.
Syr. Cydonior. ℥i.
M. S.
Potiuncula Adstringens benè circumagitanda, pro aliquot dosibus.

Pro temperanda acrimonia humorum:

℞. *Amygd. dulc.*
Sem. Papav. alb. an. ℥ß.
Cum s. q. *Decocti Corn. Cerv.* f. *Emulsio* ad ℔ß.
adde
Aq. Cinnam. ʒvi.
Terra sigill. Alba,
Corall. rub. prap.
Corn. Cer. usti prap. an. ℥ß.
Edulcoretur cum *Julepo Rosar.* S.
Lac temperans benè circumagitandum, pro aliquot dosibus.
Vel
℞. *Conf. Rosar. vitriol.* ʒi.
Terra sigill. ʒß.
Olei destill. Mac. gutt. i.
Laud. opiat. gr. ii.
Cum *Syrupo Myrtino* f. *Bolus*, D. S.
Electuarium Adstringens, pro una dosi,
Vel
℞. *Conf. Rosar. rub.* ʒi.
Bezoard. miner. gr. xv.
Laud. opiati gr. iß.
Olei dest. Cinnam. gutt. ii.
Cum *Syrupo Cydon.* f. *Bolus*, S.
Bolus Adstringens.
Vel
℞. *Conf. Menth. vitriolat.* ℥iß.
Electuar. Diascord. Fracast. ʒß.
Terra sigill. ℈ii. ad ʒi.
Antim. diaphor. Martial.
Extr. Rad. Tormentill. an. ʒß.
Cum *Syrupo Imperator.* f. *Electuarium*, aliquoties de die sumendum dosi ʒii. S.
Electuarium Adstringens.

Mulier quædam corripiebatur Diarrhæa simplici, sed tunc epidemica, cum varia & multiplici phlogosi: primò die 8. vel 10. vicibus; secundo 40. vicibus dejecit: unde virium insignis prostratio, anxietas præcordiorum, inquietudo, &c. Vocatus à meridie ordinabam:

℞. *Terra ſigillat.* ℈i.
Antim. diaphor.
Extract. Tormentill. cum ſpiritu Vini par.
an. ʒß.
Laudan. ſomnos. gr.ii.
M. f. *Pulvis*.
Divid. in 2. part. æqual.

Capiebat unam veſperi, alteram poſt mediam noctem in vehiculo ſequenti,

℞. *Aq. Scord.*
Tormentill. an. ℥i.
Cinnam. ʒi.
Spiritus Theriacal. camph. ʒi. ad ʒii.
M. f. *Potio*.

Ceſſabant huic dejectiones, ſed tamen nox inquieta abſque ſomno fuit. Mane

℞. *Cor. Cerv. ſine igne*,
Bezoard. Martial.
Extr. Tormentill. an. ℈ß.
Theriac. gr. ii.
M. f. *Pulvis*.

Capiebat in illo vehiculo: ceſſarunt ferè in totum dejectiones: ſed, utut ſe cogeret, ſudorem tamen nullum extorquere potuit. Veſperi

℞. *Corall. rub. præp.*
Corn. Cerv. ſine igne an. ℈ß.
Extr. Tormentill. gr. v.
Theriacal. gr. iß.
M. pro Pulvere.

Dormivit benè, nonnihil ſudavit. Mane conquerebatur de inſigni circa præcordia moleſtia, & dolore compreſſivo: ſigno contentorum adhuc recrementorum circa primas vias, ſed per iſta remedia ab excretione cohibitorum. Hinc

℞. *Spiritus Carmin. de trib.* ʒii.
Doſis gutt. 40. bis in die.

Paſſiones hyſtericæ ſupervenerunt, ab iſtis nempe retentis occaſionatæ, quæ tamen ſequenti mane per ternas dejectiones alvinas ſpontaneas fuerunt levatæ: unde continuato ſpiritu curata eſt.

In Diarrhœa Torminoſa cum copioſis receſſibus nigricantibus, appetitu proſtrato, ſiti intenſa &c., primò ad abſtergendas Primas vias, & ad removendas, ſi quæ adſint, ſordes, & temperandum ſimul nimium impetum humorum;

℞. *Conſerv. Menth.*
El. Diaſcord. Fracaſt. an. ʒii.
Rhabarb. el. ʒi.
Corall. rub. præp. ℈ii.
Cum. f. q. *Syrup. Corall. Quercet.* f. *Electuarium*.

De quo capiebant ſæpiùs pro lubitu: cujus uſu cùm imminueretur quidem nonnihil Alvi Fluxus, non tamen penitus ſiſteretur, ac Tormina ſimul urgerent,

℞. *Eſſ. Tormentill.* ʒii.
Opii ʒß. ad ʒi.
Miſcendo.
Doſis 40. gutt. bis vel ter in die.

Denique Ovum ad duritiem coctum, cum Aceto roſaceo profuit.

Tandem in *Diarrhœa Epidemica maligna*, cum modò dictis ſemper Alexipharmaca ſudorifera præprimis uſurpanda erunt, quæ etiam conducunt in quacunque Diarrhœa; nunquam enim Diarrhœa ſine ſudore curatur (P). Sudorifera ſunt Antimonialia fixa, aliaque ſatis cognita: miſcenda tamen ſemper Appropriata: cum ſpiritu Theriacali conjungatur ſpiritus Maſtiches, cum Terra ſigillata, Sal volatile Viperarum & ſimilia. Superiori anno, cùm graſſaretur hic Diarrhœa Epidemica, non abſque applauſu Medentium, aliquoties uſum vidi egregium hujus Pulveris, etiam ubi jam adeſſet delirium:

℞. *Terra ſigillat.*
Antimon. diaphor. an. gr. xv.
Pulv. Macis vel *Nuc. Moſch.* gr. iv.
Sal. vol. Viperar. gr. vi.
M. f. *Pulvis pro una doſi*: S.
Pulvis Adſtringens.

Cui interdum *Laudani opiati* gr. i. vel ii. addi poſſunt.
Uſurpatur in f. q. Vini acidoli.

℞. *Terra ſigill.* vel *Corn. Cerv. ſine igne* gr. xxiv. vel ʒß.
Extract. Tormentill. gr. xv. vel ℈i.
Sal. vol. Corn. Cerv. gr. vi.
M. pro *duobus doſibus*, vel *robuſtiori pro unica doſi*, expectando ſudorem: cui etiam *Laudanum opiatum*, vel *Extractum Theriacale* in debita doſi addi poteſt; S.
Pulvis Adſtringens.
Vel

℞. *Aq. Plantag.* vel *Tormentill.* ℥iii. vel iv.
Gelat. Corn. Cerv. ʒvi.
El. Diaſcord. Fracaſt. ʒiß. vel ʒii. ad ʒiii.
Antimonii diaphor. ℈i. vel ʒß. ad ℈ii.
vel *Bezoard. mineral.* ℈i.
Extr. Tormentill. ʒß. ad ʒi.
Syr. Cydonior. ℥ß. vel ʒvi. ad ℥i.
M. pro *duabus doſibus*, expectando ſemper ſudorem.
D. S.
Potio Adſtringens pro duabus doſibus.
Vel

℞. *Aqu. Menth.* ℥iii.
Corn. Cerv. ſine igne ℈ii.
Bezoard. miner. ℈i. ad ʒß.
Extr. Theriac. gr. vi.
Syr. Cort. Aurant. ʒiii.
M. pro tribus doſibus, S.
Potio Adſtringens pro tribus doſibus.

In eadem Diarrhœa maligna Gelatina Cornu Cervi ſoluta & Potui addita, ſemper egregium habuit effectum.

Vir quidam gravi Diarrhœa maligna decumbebat, & junctis Febrilibus ſymptomatis, cui inter alia optimè profuit.

℞. *Aq. Mentha.*
Scord. an. ℥iß.
Cinnam. ʒiii.
Acet. Vini ʒvi.
Theriaca Androm. ʒiß.
Bezoard. miner. ʒß.
Syr. Cydonior. ʒiii.
M. f. *Potio*.

Capiebat pro lubitu, & ad diaphoreſin corpus diſponebat; hinc vitellum Ovi durum cum Aceto aſſumpſit. *Externè* interpolatis vicibus Clyſma ex Lacte ordinatum fuit, propter Teneſmum ſimiliter graviter urgentem.

In *Diarrhœa à Veneno*, per inſcitiam poto, laudatur Smaragdus ad gr. aii. in Conſ. Cydoniorum aſſumpta. Ut verò ſtomacho ſimul ſuccurramus, optimè ipſi conducent Cydoniata, ſpeciatim Vinum cydoniatum, pro lubitu ſubinde hauriendum. Vel ſit Miſtura cydoniata, urgente ſiti ſubinde cochleatim loco Julepi haurienda, intermedio reliquorum remediorum tempore.

℞. *Aq. Rubi Idæi* ʒii.
Cinnam. cydon. ʒi.
Succi Cydon. ʒiß.
Spiritus Vitrioli Martis gutt. vi. vel *Spiritus Salis dulc.* gutt. xv.
Syr. Cydon. aromat. ʒvi.
M. D. S.
Potio Confortativa, ſive Miſtura ſtomachalis.

Item pro ſcopo ſtomacho ſuccurrendi conducit Hauſtus Vini generoſi, item Vitellum Ovi cum Aceto.

Externè contra Diarrhœam prævalet Theriaca, imprimis recens, Ventriculo vel Umbilicali regioni impoſita & illita, vel ſola, vel cum ana Balſami Peruviani, aut Olei deſtillati Maſtiches miſta, quæ irrorentur aliquot guttis Olei cujuſdam deſtillati, in ſpecie Macis; ſicuti & Balſama ſtomachalia ordinariò conducunt. Item Fomenta, parata ex Aromaticis, Abſinthio, Mentha, Meliſſa, Caryophyllis in Vino decoctis, & ita regioni ſtomachali & Umbilicali cum linteis applicatis; Item Olea deſtillata aromatica Macis, Menthæ, Carvi, &c. extrinſecùs illita; v. g.

℞. *Theriac. Andr. rec.* ʒi. vel ʒii. ad ʒiii.
Olei deſtill. Bacc. Junip. vel *Menth.* ʒß. & ʒi. ad ʒiß.
Caryophyllor.
Macis, vel *Nuc. Moſch.* an. gutt. iii. v. vel vi. ad ℈ß.
M. f. *Linimentum*, S.

Unguentum ad ungendum ſtomachum, & Ventrem. ſtomacho, & Umbilico illinatur, imponendo Laterem calefactum. Convenit quoque Cruſta Panis toſta cum Vino auſtero vel Aceto ebria & impregnata, & Pulvere Nucis Moſchatæ, Caryophyllorum aſperſa, calidè admoveatur ſtomacho: Vel

℞. *Ferm.*

(P) *Nimis ſecure pronuncias Auctor, nunquam Diarrhœam ſine ſudore curari. Qui Febribus ſuperveniunt Alvi fluxus, ſolent utplurimum ſudore ſuperveniente ceſſare; verùm qui ſine febre vexant, ſæpenumerò abſque ullo ſudore finiuntur.*

℞. *Ferm. acerr.* ℥iij.
Pulv. Fol. Menthæ ℥j.
Zedoar. ℥ß.
Caryophyll.
Galanga,
Zingiber. an. ʒij.
Acet. rosac. q. s.
M. f. *Cataplasma*, illinendum linteo, S.
Emplastrum Adstringens singulare.

Item Balsamum seu Linimentum factum ex Oleo Macis destillato, & Oleo Menthæ & Carvi destillatis, & cum s. q. Olei Nucis Moschatæ expressi fiat Balsamum, Stomacho & Umbilico illinendum: e. g.

℞. *Olei destillat. Menthæ* ℈j.
Zedoar. ℈ß.
Caryophyll.
Cinnam. an. gutt. ij.
Cum s. q. *Olei Nucis. expr.* f. *Balsamum*, S.
Balsamum Adstringens.

Quando opus est leni Intestinorum abstersione, tam in principio quam declinatione, tunc imprimis usitatum est Rhabarbarum, idque nunc in substantia ad ℈j. cum Conserva Rosarum usurpatum; vel Rhabarbarum tostum ad ʒß. vel ℈ij. cum Pulveris Nuc. Mosch. gr. v. vel viij. usurpatum vel in forma sicca; vel cum Syrupo Rosarum solutivo; vel Syrupus Rosarum solutivus propinatur in Decocto Hordei, cui additur ℈j. præter propter Terræ sigillatæ; e. g.

℞. *Rhabarb. el.* ℈j. vel ʒß.
Nuc. Mosch. gr. viii.
Laud. hyster. gr. iij.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis abstergens.
Vel

℞. *Rhabarb. tosti* ℈ij.
Cortic. Myrobal. citr. ʒß.
Cum *Cons. Rosar.* fiat *Bolus*, S.
Saccharum Solutivum.

Vel etiam detur blandum Decoctum Tamarindorum, quod suaviter Alvum laxat, & Stomacho amicum est. Sed non conveniunt Salia, nisi in declinatione pro reliquis exterminandis, vel in principio, quando nempe excernenda varia, vel in primis viis congesta sunt, vel ad hæc loca aliunde moventur, vel quando ex Fructibus horæis malum recens natum est: tunc ut removeantur sordes istorum locorum, ne ab iis supprimatur, vel retardetur vis Appropriatorum Remediorum, in principio blanda talis Abstersio locum habet.

Clysmata etiam Anodyna ex Lacte in tali Intestinorum vellicatione, in specie, si in crassis fuerit malum, optimè conveniunt: quorum tunc habetur indicatio, quando crebrius, & tamen parcius, dejiciunt ægri, peccante magis acrimonia, quam copia excernendorum.

℞. *Lact. Chalybeati* ℥viij.
Vitell. Ovi N. 1.
Olei Chamomill
Mellis rosac. an. ℥j.
M. f. *Enema*: S.
Clyster Leniens.
Vel

℞. *Flor. Chamomill.* M. ij.
Verbasci M. j.
Rad. Althææ ℥j.
Sem. Cydonior. ʒij.
Coqu. in s. q. *Lactis vaccini.*
Colat. ℥viij. adde
Theriac. ℥j.
Terebinth. cum vitello Ovi sol. ʒiij.
M. f. *Enema*, S.
Clyster Leniens.

Si ab acrimonia oriatur dolor in Ano, & excoriatio Intestini Recti & Podicis, confert Clysma ex Lacte, vel simplici vel chalybeato: Item Fotus ex Lacte calido, cum Spongia applicato: vel Lactis Decoctio cum Floribus Verbasci, Chamomillæ, Foliis Hyoscyami &c. applicetur.

Nuperrimè sub cura habui Chirurgum, qui intra 24. horas ultra 500. vices sellaro coactus est, cum appetitu Stomachi nullo, pulsu crebriori, forti tamen & robusto: Huic tandem, postquàm in causas antecedentes inquisieram, & ægrum ultra septimanam in Hypochondrio sinistro dolorem obtusum, qualis aliàs Spleni tribuitur, percepisse audiveram, præscripsi Clysma ex Lacte chalybeato cum Terebinthina, eò quod parum quidem, sed sæpiùs dejiceret; quo præmisso, ordinavi hunc Pulverem:

℞. *Corn. Cerv. usti prep.* ʒß.
Hæmatit. prep. gr. xv.
Terræ sigillat.
Nuc. Mosch. an. gr. viij.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis.*
Divide *in duas part. æqual.*

Hujus æger accepit dosin unam, hinc Diarrhœa cessavit adeò, ut post hunc saltem bis dejecerit.

Si ergo præsumptio fuerit humorum Acrimoniæ peccantis, Clysmata Lenientia locum habent.

Atque hæc in genere pro Diarrhœæ Cura.

In specie jam considerandæ sunt *Diarrhœarum Differentiæ*, de quibus, an & quales sint curandæ vel relinquendæ, *ex supradictis* patet Nempe (1) Artificialem, (2.) Spontaneam ab errore externo, (3.) ex Humorum Metastasi; (4.) ex Humorum spontaneo Motu, & (5.) Criticas non esse curandas, sed relinquendas, nec Naturæ motum turbandum: quin spectatorem saltem agere; & si deficere videatur, moderatè stimulandum.

Sin verò tales Diarrhœæ futuræ sint nimiæ, adeò ut ob Ventriculi vitium hinc læsa ejus Fermentatio, vel Bilis defectus, aut ejus corruptela, vel Intestinorum *ἀτονία*, aut facilis irritabilitas hinc metuenda sit, sistendæ veniunt moderatè.

Indicium, quando curandæ vel non curandæ sunt tales Diarrhœæ, præter dicta imprimis suggerit Ventriculi Appetitus, & Coctio, quibus salvis, nil nocet Diarrhœa.

Sananda igitur sunt.

1. Diarrhœæ modò dictæ, si sint *Nimiæ*.
2. Diarrhœa *Morbus*, tam simplex quam Epidemicus.
3. Diarrhœa *Symptomatica*, præsertim *Colliquativa*.
4. Diarrhœa *Habitualis*.

Quibus omnibus generalis ista cura applicanda venit.

In specie in *Diarrhœa Artificiali*, si sit *ex Hypercatharsi*, conveniunt (1) *Narcotica*, quæ sensum irritationis tollunt, & inde natos quoscunque humorum motus sistunt, ut Opiata: hinc Theriaca, & Electuarium Diascordii cum Aqua cinnamomi usurpatur. (2) *Diaphoretica terrea*, quæ humorum turgescentiam compescunt, & acrimoniam temperant: v. g. Terra sigillata, Antimonium diaphoreticum, Cornu Cervi sine igne, item Hematites vulgaris, vel artificialis, cum Saccharo Saturni & Vitriolo Martis; Hematites enim est filius Saturni & Martis: hinc Vinum Rhenanum generosum, speciatim Vinum absinthites, item Spiritus & Essentia theriacalis, sive per se sive cum aliis, e. g. Essentia Anodyna, mista egregia est in Diarrhœa ex Hypercatharsi.

℞. *Antimonii diaphor.* gr. xij.
Terra sigill. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis*:
D. S.
Pulvis Adstringens.
Vel

℞. *Theriac. Androm.* ʒiß.
Cornu Cerv. sine igne gr. xv.
Cum *Spiritu Menthæ* f. *Bolus*, S.
Electuarium Adstringens, pro una dosi.
Vel

℞. *Aqua Menth.* ℥j.
Cinnam. cydon. ℥ß.
Spiritus Theriacal. camphor. ʒiß.
Antimonii diaphoret. ℈j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrup. Cydon. ℥ß.
M. S.
Potio Adstringens.
Vel

℞. *Aq. Tormentill.* ℥iß.
Spiritus Theriac. camph. ʒiß.
El. Diasc. Frac. ʒj.
Bezoard. Jovial. ℈ß.
Syr. Cydon. ʒvj.
M. f. *Potio*, S. *ut antea*

Æger in lecto calido detineatur.

Abdomini, imprimis regioni Epigastricæ, Emplastrum ex Theriaca imponatur; vel Fotus ex Decocto Absinthii, Menthæ, cum Aromatibus in Vino decoctis.

Quòd si Tormina, aut Alvum egerendi conatus adsint, Clysma ex Lacte tepido, in quo Theriaca dissoluta sit, injiciatur, aut etiam Clysma ex Vulnerarii nonnihil adstringens & blandè abstergens. Confer. M. A. N. C. *Anno* 3. *Obs.* 303. *p.* 525.

Diar-

Diarrhœa nimia ob Errorem externum, v. g. Fructus horæos, &c. per Absorbentia & Figentia sistitur.

℞. *Corall. rub. prep.*
Corn. Cerv. usti an. ℈j.
Nuc. Moschat. gr. xij.
Essen. Opii gut. a v.
M. pro *duabus dosibus*, in haustu *Cerevisiæ calidæ*, vel *Vini absinthitie calidi* assumendis, S.

Pulvis Adstringens.

Vel

℞. *Terra sigill.* gr. xij.
Corall. rub. prep. gr. v.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis: S. ut antea.*

Vel

℞. *Ess. Menthæ* ʒij.
Opii ʒj.
Olei destillat. Cinnam. gutt. xij.
M. S.

Essentia Adstringens.

Dosis gutt. 45. ad 50. Vel

℞. *Aqu. Menth.* ℥ij.
Cinnam. cydon. ʒvj.
Spiritus Theriacal. camphor. ʒß.
Corall. rub. prapar.
Corn. Cerv. usti prep. an. ʒß.
Laud. opiati gr. iij.
Syr. Cydon. aromatis. ʒvi.
M. f. *Potio*: S.

Potio Adstringens.

Capiatur cochleatim, expectando sudorem. Vel

℞. *Theriac.* ʒi.
Terra sigill. ʒß.
Cum s. q. *Syr.* vel *Succi Cydonior.* f. *Bolus.*
D. S.

Bolus Adstringens, pro una dosi.

Vel

℞. *Conserv. Menth. vitriolat.* ʒvj.
Cort. Citri cond.
Diacydon. cum Aromat. an. ʒß.
Terræ sigillat. ʒi.
Confect. Alkerm. ℈i.
Cum *Miva Cydon.* f. *Electuarium.* D. S.

Electuarium Adstringens.

Si ex *Metastasi* nimia futura sit Diarrhœa, radix mali est evellenda, & præsertim cùm Catarrhosi tali Diarrhœæ sint obnoaii, præsertim nocturnæ, ut rectè insinuat BALLONIUS: vid. BONETI *Pharos Medic. pag.* 411. (unde & à Cerebro Veteres talem Diarrhœam deduxerunt, sed malè) Avertentibus, & aliorsum Derivantibus, adeòque Vesicatoriis aut Fonticulis Diarrhœa talis erit lenienda. Egregiam *Observationem* talis *Diarrhææ Catarrhalis* vocatæ, per Vesicatoria curatæ, videbitis apud ZACUTUM LUSITANUM.

Diarrhæa *ex Spontaneo Humorum Motu nimio*, pariter ut ea, quæ ex Errore externo oritur tractanda, Ventriculo imprimis succurrendo: ubi Amara, ut Absinthium & Theriaca, speciatim conducunt: Vel

℞. *Rad. Ari* ʒii.
Tormentill. ʒi.
Piperis ʒß.
M. f. *Pulvis.*

Dosis quantum capit cultelli cuspis in Vino.

In *Diarrhœis* quasi *Habitualibus*, ad aliquot annos durantibus, conveniunt internè imprimis Martialia quæcunque, & Aromatica Stomacho grata: imò Thermæ. Sic RIVERIUS *l.* 2. *Observ.* 47. mentionem facit Alvi Fluxus per octennium durantis, Thermis curati; quibus ipsis Thermis etiam curatus fuit alius Alvi Fluxus diuturnus, cum Ulceribus conjunctus *teste eodem*, *citato loco*, *Observ.* 49.

Colliquativa Diarrhæa vix, nisi curato primario Morbo auferri poterit; interim Temperantibus ac blandè Adstringentibus ulterior ejusdem progressus, quantum possibile, cohibendus.

ARTICULUS II.

De Cholera.

SUmmus Diarrhææ gradus, & qui rarò absque malignitate existit, est *Cholera* (Q), ista nempe affectio, quando, *cum summo impetu & singulari violentia variæ sordes recrementosæ, tam sursum per Os, quàm deorsum per Anum, expurgantur*, concurrente simul Ventris ac Intestinorum dolore, plùs minùs vehemente, inflatione & distensione Hypochondriorum, cardialgia, siti, pulsu celeri & frequenti, interdum parvo, insigni præcordiorum angustia, nec raris intervenientibus lipothymiis; supervenit inquietudo & jectigatio, partium extremarum frigus, sudor frigidus, imprimis circa frontem, & prostratio virium, tandem quoque adveniunt singultus & convulsiones, prodromi lethalitatis.

Omnia hæc symptomata sunt atrociora, prout Causa efficiens occasionalis acrior, & malignior extiterit. Malum acutum hoc à Diarrhæa differt secundùm magis & minùs, nulloque sui præcedente præsagio suboritur; ultra 2. vel 3. dies non durat, rarò ad quartum; sæpè funestum existit, & dicitur *Cholera Humida*, in qua varii succi, nunc acres, nunc insipidi, peccant. Nam præter hanc etiam *Cholera Sicca* datur *Notha* nempe, in qua saltem Flatus copiosi suprà & infrà, vel per utrumque guttur, eructantur, frequenter in lipothymiam cedens, ac in Hypochondriacia subinde observabilis.

Humida Cholera est, quæ jam consideranda venit, cujus *Causa* est eadem cum Causis Diarrhææ, nisi quod gravior, & pro operandi ratione magis efficax existat; hinc vel acre quoddam Venenum, v. g. Mercurius sublimatus, Arsenicum, aut similia quoddam assumptum, continuò vellicans & rodens Intestinum imprimis Duodenum, & Stomachum, Choleram infert: vel Fermentum malignum acre alcalinum, concitans Massam sanguineam, eamque fermentativo motu colliquefaciens, indeque simul Succum felleum & pancreaticum turbans, Choleram infert: Scilicet similis tunc est ratio, atque Helleborina, Scammoniata, Colocynthica, aliave graviora Purgantia simul supra & infrà purgare solent: siquidem Purgantia talia acria, & intensè amaricantia, vel incautè usurpata, vel iis propinata, qui Stomachum ac Intestina habet sensibiliora, eadem Symptomata, atque in Cholericis obvia sunt, concitare solent; nempe sitim, anxietatem, æstum præcordiorum, extremorum frigus, tandem convulsiones, ac mortem.

Acre hoc, sive irritans, sive colliquefaciens, sive (idque utplurimùm) utrumque fuerit, nunc humoris copiosi, facie se exhibet, ea Assumptis nempe vel in se vitiosis, vel saltem intus corruptis genitum: nunc verò, idque utplurimùm in vehementiori affectu, & qui sponte sua ea interna oritur Causa, sub mole minima existit, adeòque rectè Fermentum malignum appellari potest.

PARS AFFECTA.

Subjectum seu *Pars affecta* Choleræ proximum est Intestinum Duodenum cum Pyloro, & principium Jejuni, ibidem scilicet, ubi inferuntur isti Ductus, Pancreaticus & Choledochus: Hæ enim partes à succis acribus plùs minùs & contrariis eo effusis irritatæ ac vellicatæ, in convulsivum stimulantur motum, adeòque ex peristaltico motu sursum ac deorsum naturaliter simul Succos hos acriores aut insigniter corruptos emittunt.

CAUSÆ.

Causa Proxima sunt, vel fortis ac insignis Irritatio ab acri, tam assumpto venenoso, quàm in corpore præternaturaliter genito: vel Colliquefactio & Conturbatio Massæ sanguineæ, indeque natorum Succorum, à Fermento peregrino, acri, maligno, de natura alcalina, cum ipsis confuso; quod Fermentum vitiosum Massam sanguineam fermentando alterat, transmutat, & corrumpit, ita ut partes corruptæ ac vitiosæ Sero involutæ, tandem per abusum (nam reverà abutitur Natura his viis) Ductus Choledochi & Pancreatici ad Intestina ablegantur, & ibi concurrendo & effervescendo hanc tragœdiam Choleræ agunt, unde simillima

(Q) Cholera *quamvis nomen à Bile, quæ* χολὴ *Græcis dicitur nomen habere videatur, in hoc enim morbo Bilis est, quæ dejicitur & evomitur; nihilominus* Alexander Trallianus *ait illius etymon deducendum esse à* χολὰς, *quod est* intestinum, *quoniam materia quæ per ventrem advehitur, per intestina excernatur.*

lima infert Symptomata, atque Purgantia acria maligna assumpta. Prioris exemplum est Cholera, quam observavit POTERIUS *Centur.* 2. *cap.* 59. à potu Aquæ Fortis nata: posterioris exemplum suggerunt v. g. Purgantia maligniora inconsultò propinata. Nam quòd tale vitiosum Fermentum sit, quod Massam sanguineam inquinet, patet ex eo, quòd, utut non rarò ab Alimentis corruptis occasionaliter inchoetur Cholera, nihilominùs tamen excrementorum quantitas est tanta, ut alimenta, aut quævis assumpta, omnia, & quocunque modo corrupta, longè superet: quæ excrementa non oriuntur, nisi ex Massa sanguinea, quæ communis fiscus, & promus condus est totius Œconomiæ animalis. Hinc etiam est, quòd Purgantia, si sint nimia, non rarò Choleras exciteant, in istis scilicet, in quibus copiosa salia contraria, præsertim acida, per medicamentum Purgans fermentante motu ad Intestina detruduntur, & ibidem tam effervescendo, quàm mutua sui miscela vitiosum saporem acquirendo, tam violenter Intestina stimulant, & Choleram excitant: uti interdum in Hystericis, Scorbuticis & similibus, observari solet. Hinc etiam est, quòd Fructus horæi, aut ipsius Aeris vitio in liquamen acre quasi vitriolatum corrupti, aut in stomacho imbecilliori sub digestione vitiati, in talem Chylum vitiosum ac fermentativum abeant, ut & Intestina irritando, & Massæ sanguineæ crasin turbando & colliquefaciendo, Choleram exciteant. Unde etiam ex ista commotione præternaturali Massæ sanguineæ symptomata febrilia non rarò adsunt, tam ratione Pulsus, quàm ratione Caloris & Cephalalgiæ. Imò facit huc imprimis historia AMATI LUSITANI *Cent.* 3. *Hist.* 68. de Muliere cacochymica Cholera correpta cum Febre, supervenientibus tandem Menstruis, in qua, quando effluebant Menses, Alvus erat adstricta, simul verò atque Menses supprimerentur, cum Febris insigni augmento redibat Cholera, & sic vicissim; quod innuit effervescentiam febrilem in Massa sanguinea; quæ Massa sanguinea per Menses fluentes, tùm his suppressis per Choleram morbum, evacuabatur, idque cum effervescentia. Sic adjunctus dolor Ventris & Intestinorum, inflatio eorum ac distensio, effectus genuini contentorum acrium effervescentium, dicta confirmant.

Dum ergo confluunt per Ductum Felleum & Pancreaticum Succi variis plus minùs corrupti, ex eorum miscela, & concursu emergit Humor tertius diversi coloris & proprietatum, adeoque nunc Bilis Æruginosa, nunc Porracea, nunc alia similis, tam supra quàm infra rejici videtur; & in specialium movetur, Bilisque intensiùs imprimis à Fermento maligno (quo nomine nihil aliud concipere possumus, quàm summam acrimoniam, etiam in minimo interdum efficacissimam, nervosis partibus sensilissimam, & summam præternaturalem impressionem, humoribus verò in singulari textura sua mutationem inferentem) concitata, tam graviora ac periculosa circa præcordia in regione Stomachi, & præsertim lumbari dextra, ubi Intestini Duodeni situs, Symptomata excitare solet. Peracutum enim est malum Cholera, quodque graves anxietates præcordiorum: extremorum refrigerationes, lipothymias, sitim, pulsus intermittentes, singultus, non rarò convulsiones cum pulsu parvo, celeri & frequenti, inducit: simili ratione atque eadem à maligniori-bus Purgantibus quotidie observamus: Hinc etiam est, quòd Theriacalia, Sudorifera, & Malignitati resistentia, primario in hac Cholera sunt attendenda: unde etiam PANAROLLUS *Pent.* 1. *Observ.* 28. Choleram à Veneno quasi putredinali asserit, & JOHANNES COLLE *l.* 3. *Med. Pract. ubi de Morbis malignis*, inter affectus Ventriculi Malignos reponit. Accedit & hoc, quòd interdum aut Critica hæc fit evacuatio, febres aliosque morbos universales solvens, aut quamvis Symptomatica, qualis illa, quam RIVERIUS *Cent.* 3. *Obser.* 78. & *Observ. à Pachequo comm.* refert, alias tamen Sanguinis commotiones ac impuritates pro Causa agnoscat; v. g. Humores nidorosos, aut Bilem sic dictam atram, qualem à quodam, præcordiorum angustia, & obstructione viscerum laborante, *ἄνω καὶ κάτω* maximo cum impetu rejectam fuisse TULPIUS *lib.* 2. *Obs.* 21. refert. In genere quæcunque & qualiacunque Symptomata fortem ac deleteriam Antimonialem purgationem, aut Helleborum album sequuntur, aliudve violentius Catharticum, ea similiter obvia sunt in Cholera. Jam verò notum est, quòd dicta rectè inter Venena corpori inimica reponantur: Ergò: &c.

Hæc in genere de Causis & fiendi modo.

Quoad *Remotas Occasionales Causas*, quæ Fermentum corruptivum & Choleram producunt, sunt vel Internæ vel Externæ. Hæ in specie sunt Assumpta varia plùs minùs præternaturalia: Illæ verò aut ex Assumptis intùs genita, aut spontanea contentorum Corruptela nata, ac Putredine maligna inquinata: frequentiores tamen Causæ sunt, vel Assumpta fermentando facilè corruptibilia, & in nidorem biliosum transmutabilia, nisi debitè à Fermento Ventriculi subigantur, vel Medicamenta assumpta acriora plùs minùs maligna; vel denique certa Venena, aut acrimonia corrosiva, ac propria sua natura Choleram inducentia.

Quoad *Assumpta*; notum est, quòd ex usu Persicorum aliorumque Fructuum horæorum facilè effervescabilium, & postmodùm putrescendo in nidorem biliosum alcalinum degenerantium, oriantur Choleræ: vid. TIMÆUS *von Gulden Klee l.* 3. *Casu* 8. *pag.* 119. quin ex Malorum Persicorum esu Choleram contractam in se ipso observavit, ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Praxeos Admir. Obser.* 15. sicut ex esu eorumdem nimio superbibita Cerevisia, Mulier septuagenaria Cholera correpta fuit, quæ 300. vicibus una die Aquam insipidam per alvum, & 100. vicibus Pituitam per os, rejecit cum febre & delirio: vid. FONDANUS *in Analect. c.* 35. *Exempl.* 12. *pag.* 162.: item ex esu Melonum eandem Choleram observavit ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Prax. Admir. Obs.* 16. itidem ex esu Fructuum præcocium cum Ovis frixis, superbibita frigida, observavit Choleram ingentem idem ZACUTUS LUSITANUS *lib. ultim. Praxeos. Admir. Histor. c.* 1. *n.* 7. ita ut æger biduo 300. vicibus ejiceret copiosum humorem aquosum, & 60. vicibus evomeret. Hinc etiam Mustum, Cerevisia novella, Vinum non ritè defæcatum &c., facillimè Choleram inducunt, si eorum fermentativa vis ad Massam sanguineam forsan digestionis errore deferatur: Sic SCHENKIUS observavit Choleram ex Musto, esu Fungorum, Potu frigidæ, Ambulatione cum pedibus nudis, & Lotione pedum in aqua frigida, quæ singula periculosam Choleram induxerunt: vid. *l.* 3. *obser.* 3. Ex Vino acido in nimia quantitate ingurgitato RIEDLINUS *obs.* 51. Phaseolis, Cepis, Fungis BRASSAVOLUS *l.* 9. *in Hippoc. de Victu Acutorum l.* 4. *Text.* 103. ex nimio Raphani esu Choleram itidem observavit AMATUS LUSITANUS *C.* 2. *obs.* 32. ratione salis acris, quo corrupto, insigniter potest depravari etiam Sanguis: Ex esu nimio Lactis, uti subinde interdum est Cholera, ita ex ejus nimia corruptione (nam Lac facillimè fermentatur & corrumpitur) Choleram observavit HEINRICUS *ab* HEER *in obs. oppidò rara* 15. Sic ex Oryza cum Lacte parata, sed frigidè assumpta, itidem Choleram observavit ZACUTUS LUSITANUS *loc. cit. obs.* 16. speciatim Ova Barbi & Lucii piscium insigniter Choleram inferunt: de quibus SCHENKIUS *l.* 7. *observat.*, item TIMÆUS *in Cas. l.* 1. *c.* 7. *p.* 118., qui ipse per esum Barbi contraxit Choleram.

Hæc omnia præternaturaliter Fermentum in Stomacho corrumpunt, & degenerant in liquamen acre, in quibus præponderat alcali oleosum, quæ partim irritant Intestina, partim deferuntur ad Sanguinem & Choleram inferunt: prout plùs vel minùs maligna, eò etiam vis pronata fermentativa volatilis major vel minor.

Post Assumpta imprimis sunt *Medicamenta Purgantia* nimis generosa, aut fortiora, aut inconcinna dosi, vel subjecto, cujus contenta quælibet sunt acriora, propinata, quæ non rarò inducunt Choleram: vid. RIVERIUS *c.* 2. *obser.* 19. item in RHODIO *Cent.* 2. *obs.* 69. quod est rarum exemplum, dum refert: quòd ex assumpto Antimonio non ritè correcto singulis hebdomadibus per biennium Colica periodica per aliquot horas excitata fuit recurrens. Ita FORESTUS *l.* 18. *obser.* 44. Choleram periculosissimam observat ex taleolis radicis Hellebori albi, Vino infusis, concitatam, curatam per ℥ij. Pulveris Florum Nymphææ albæ, ceu proprii ejus antidoti: Sic Acria ferè omnia, & Venena quædam acria, uti sunt Aqua Fortis, Antimonialia, Arsenicalia, Mercurialia, in specie Mercurius sublimatus corrosivus, item præcipitatus, acrimonia sua nunc Pylorum, nunc Duodenum rodendo, crebras inducunt Choleras. Inter Internas Causas, Febres Malignæ in principio sui interdum adjunctas habent Choleras, utplurimùm lethales: sic & Choleræ Epidemicæ, plùs minùs malignæ, subinde observatæ fuerunt, qualem refert SYDENHAM *Tr. observat. de Morbis acutis sect.* 4. *c.* 2. *p.* 239. Sic WILLISIUS *in Phar. Ration. Vol.* 1. *S.* 3. *pag.* 119. Choleram Malignam refert etiam Epidemicam, quam tamen sub nomine Dysenteriæ non cruentæ describit. Sæpiùs satis Pestilentiales observantur, seu Pestem in sinu gerunt, v. g. illa, cujus RIVERIUS *observ. Morb. Infrequentium* 26. meminit. Rarum etiam est, quod ab occlusa Fontanella Choleram à se observatam refert JOHANNES MICHAEL FEHR *Tr. de Absinth. p.* 106. Ut nihil dicam de singulari idiosyncrasia

Digitized by Google

sia, cujus ratione ex audito Tonitru Cholera subiode enata: vid. *Acta Societ. Reg. Volum. 2. pag.* 446. Ratio hujus est in HANNEMANNI *Methodo cognosc. Simpl. Veget.* §. 35. *p.* 71. Sicuti notatu dignum est, quod habet FONSECA *l.* 1. *Cons.* 84. de Cholera, in qua evacuabantur sursum & deorsum nigra, Idque vitio Lienis obstructi ob Menses deficientes. Tandem PANAROLLUS *Pent.* 2. *Observat.* 22. observavit in Viro Choleram sanguineam; *oben unduuten Glut*, cum maximis symptomatibus, occasione nimiæ Veneris contractam: cui cùm aliquando ferociùs incumberet, in tam copiosam sanguinis Choleram incidit, ut etiam mortis periculum immineret, per ℈iv. Lapidis Hæmatitis, in Vino, seu Succu Granatorum acidorum assumpti, curatam, postquàm ad 12. libras sanguinis rejecerat, eum omnium admiratione; quod planè singulare est, & non memini me apud ullum Auctorem tale quid legisse.

Omnia quæ suprà de Purgantibus dicta, In Diarrhœa & Cholera conveniunt. Ergò, ut in Hypercatharsi vehementiori & Diarrhœis, ita etiam in Choleris, ad duo imprimis respiciendum est: Vel (1.) ad Acre irritans, istudque utplurimùm acidum, nunc solitarium, nunc Bili permistum, indeque cum hac effervescens, & ita Bilem Æruginosam omnium pessimam constituens, à qua etiam gravissima Cholericorum circa præcordia Symptomata: Vel (2) ad Fermentum malignum fermentativo motu colliquefaciens Massam sanguineam, & conturbans inde derivatos succos: est quę materiæ alcalinæ acris simillimæ Purgantibus gravioribus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet Signa Diagnostica: ex superiùs facta enarratione Symptomatum clara sunt, ex quibus etiam est facilis.

PROGNOSIS.

Cholera, quæ sponte sua sine Causa manifesta externa corripit ægros, utplurimùm est funesta ac ferè lethalis.

Cholera periculosissimum & peracutum est malum, intra biduum, vel triduum, imo 24. horas, ægrum jugulans: utut ex RHODIO *superius alleg.* constet in quendam ex Antimonio minùs decenter præparato Choleram ad biennium, per intervalla tamen, & quidem per periodos, afflixisse. Periodum ferè observat tertianariam, ita nempe, ut de tertio in tertium diem moveatur, seu plùs minùs exasperetur.

Cholera, quæ supervenit in principio Febrium, imprimis Malignarum, utplurimùm est funesta, utut in declinatione quarundam Febrium interdum possit esse salutaris, si nempe fiat per modum Criseos; quod tamen rarissimum est.

Propter Malignitatem cautissimè tractanda Cholera; suspecta enim admodùm est propter metum recidivæ; cùm sæpiùs ægri jam reconvalescentes ex superventu inopinatæ recidivæ obeant: vid. HORSTIUS *l.* 4. *Observ.* 8., ubi notat, Cholericam passionem ferè curatam, ex Potu Vini non ritè defæcati, lethaliter recidivantem.

Minùs periculosa est Cholera, ubi stomachus non affectus, ubi non lipothymiæ & anxietates præcordiorum sunt.

Quò perturbatio Ventris major est, & quò magis patitur Ventriculus, eò periculosior est Cholera, & etiam periculosiora habet symptomata, eòque citiùs mortem infert.

Quò magis à statu naturali recedunt Excrementa, speciatim si fuerint livida, aut si fuerint fœtida, aut si fuerint nimis corrosiva, qualia sunt ea, quæ dicuntur æruginosa, & porracea, utpote interaneis quibusvis hostilia; item cùm lotura carnis simile quid excernitur, eò periculosior est Cholera: & longè adhuc majus malum, si nigra aut livida rejiciantur, ut ex TULPII *Obser. l. d.* innotescere potest. Sin tamen aliquando oriatur cholera per Crisin, potest esse salutaris, uti monui (R).

Cholera colliquefactiva, mutans habitum corporis, semper fere lethalis est.

CURA.

In cura eadem Medendi ratio est choleræ, quæ Vomitus atque Diarrhœæ, utut Remedia magis efficacia, aut magis selecta subinde adhibenda sint. Maximè attendendæ sunt causæ: *An oriatur ab Assumptis? an à Fermento maligno?* propter quod summa circumspectione opus est, quoniam cholera suspecta est propter metum recidivæ; sæpiùs enim ægri jam convalescentes ex superventu inopinatæ recidivæ obeunt.

1. Temperandum est quodcunque Acre, quod choleram infert, & blandè in principio morbi per leniter Sudorifera evacuetur.
2. Destruendum est Fermentum malignum alcalinum, quod choleram excitat.
3. Hinc utroque in casu Opiatis Humorum & Partium motus sistendus; &
4. Appropriatis Odoriferis stomachus roborandus. Dico Odorifera: nam in omnibus Intestinorum & stomachi affectibus sunt egregia Odorifera, sive internè sive externè usurpentur, quibus sæpè solis potest Alvus sisti. Sanè multum hisce tribuit HELMONTIUS, qui solo Emplastro Odorifero sæpè desperatissimas curavit choleras.

Pro his scopis meliùs obtinendis, observetur:

I. Semper Medicamentis Anti-cholericis addenda esse Alexipharmaca Bezoardica, vel ipsa remedia propinata ex se vim habeant alexipharmacam; quia causæ ejus utplurimùm sunt malignæ, ut rectè monet LANGIUS *Commentario in Fabrum*; unde non satis sumus tuti in Cura.

II. In principio Morbi benè considerandus Naturæ motus, idque in specie, si ab externis Assumptis facilè fermentescibilibus vel putrescibilibus oriatur malum, tunc enim bene considerandus Naturæ motus. *Si* enim, monente HIPPOCRATE, *evomuntur ea, quæ debent, confert, & facilè ferunt.* Unde ex tali causa, v. g. ab Alimentis corruptis & similibus, nata cholera non subitò nimis est supprimenda, & ab Adstringentibus fortioribus in initio est abstinendum & cavendum; nec Vomitus & Alvi dejectio statim ab initio cohibeantur, quia suppressa Excrementa commota adhuc aut fermentativa, sive a Fermento maligno per colliquationem transmutata fuerint, sive ex Assumptis genita detineantur, sub cinere gliscunt, & novum ac deterius incendium minantur; uti hoc rectè monet FORESTUS *lib.* 18. *Observ.* 45. item AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Cura* 88. Unde inimico visceribus incluso facilè multa ac gravia symptomata supervenire possunt: sicuti econtra, si Catharticis excretionem promovere velimus (quod SYLVIUS *Prax. l.* 55. §. 29. & RIVERIUS *Praxeos l.* 9. *c.* 9. contendunt) juxta SYDENHAM *l. a.* oleum igni adderemus. Igitur cùm lenissimi Cathartici operatio novos insuper excitet tumultus, Spectatorem potiùs Naturæ agere debemus, aut saltem in principio juxta RIVERIUM & SYDENHAM Acre istud abstergendum blandè ac diluendum; hinc demùm Opiatis Morbi impetus frangendus.

III. Opiata nunquam satis laudanda sunt remedia in Cholera & omni Alvi fluxu, quæ sanè nunquam omittenda, & in majori quam consueta dosi, e. g. ad gr. iv., præscribenda: sin tamen magna adsit virium dissolutio seu prostratio, magna Laudani dosis juxta RIVERIUM non est exhibenda, sed melius est, partitis vicibus propinare, adeòque in minori dosi, in grano uno vel duobus subsistendum, semper cum appropriatis Analepticis miscenda, & etiam bis in die exhibenda: quinimò si tardiùs accesserit Medicus, ita ut æger vomitu ac dejectionibus ad plures horas fuerit exhaustus, jamque graviora symptomata, v. g. extremorum frigus, immineat; in tali casu, omissis quibusve aliis auxiliis mox ad sacram Laudani anchoram est accedendum; sicuti aliàs, Opiata in choleræ cura nunquam omittenda sunt; cum Bezoardicis, & Antimonio diaphoretico mixta.

IV. A nimio Potu, in specie frigido, quantum possibile, abstinendum: haustus tamen Vini moderatus optimè convenit, nisi pro scopo abstergendi vel temperandi, vel Serum Lactis, vel Decoctum Hordei cum Syrupo Rosarum, vel Decoctum Pulli aquosius, aut simile: diluentia enim mitè prosunt. Sed omnia, quantùm possibile, tepidè exhibenda.

V. In declinatione Morbi, ubi cessat impetus, Adstringentia & stomachum roborantia usurpetis, ubi conveniunt.

Brevibus: Purgantibus igni oleum additur, & adstringentibus ac sopprimentibus ignis intra viscera coercetur, vid. SYDENHAM *Observat. p.* 241. Ergò temperanda ante omnia Humorum est acrimonia, hinc eorum & spirituum impetus coercendus; tandem quantum possibile, blandis-

(R) *Novi quendam, qui singulis annis, cùm Veris tempore data opera magnam Cerasorum copiam ingereret, in Choleram unius diei incidebat, qua non solùm ingestos fructus pravo sapore ac odore defadatos per superiora & inferiora reddebat, sed maxima corruptorum humorum saburra se exonerabat: hinc meliùs postmodum se habebat, & per totam Æstatem optima corporis valetudine fruebatur.*

dissimè simul abstergendum & eluendum est. Scopo priori Absorbentia fixa, secundo Opiata, præsertim cum aliquali diaphoresi usurpata, & denique Rhabarbarum in Jusculo Pulli, vel Decoctum Tamarindorum, vel Serum Lactis, vel Decoctum Hordei cum Passulis usurpandum. Conf. SEPTALIUS *in Animadv. p.* 201. ubi Dulcia, ut Mannam, Saccharum, Mel, meritò rejicit: & quidem dum Naturam evacuantem adjuvamus, non dierum, sed horarum spatio motus naturæ est dimetiendus, quod idem rectè monet *p.* 202. Adeoque Præcipitantia Sudorifera blandis Opiatis mistæ optimè convenient, expectato sudore. Cùm Vomitus urget, Medicamenta brevibus intervallis & cochleatim assumantur: vel cùm vix liquida possint propinari, ut id dentur Boli Opiatis impregnati, qui sicci deglutiendi, abstinendo aliquandiu ab omni potu. Conf. GRIM. *Compend. med. Chym. p.* 78. *& seqq.*

Medicamenta igitur, quæ dictis conveniunt scopis, sunt Mentha, & omnia ex Mentha parata; cùm hæc, ceu singulare specificum, Stomachum suo modo pacificans, commendetur à TRALLIANO, quoniam nempe singularissimè convenit; unde etiam ejus Succus insigniter commendatur ad Choleram: Portulaca item & Scordium ac Plentago, sive in Decocto cum Syrupo Cydoniorum & Confectione Alchermes, aut Electuario Diascordii, sive eorum Succus cum Mentha, propinentur. Pariter Semina quatuor Frigida majora, Amygdalæ dulces, & similia, & ex his paratæ Emulsiones, propter vim temperandi acrimoniam Humorum effervescentium à quibusdam commendantur; quas tamen minùs probo, quia laxant Stomachum. Aromata oleosa, Nux Moschata, Caryophylli, & similia, commendantur similiter: Acida item, effervescentiam Sanguinis nimiam compescentia, commendantur. Sal Prunellæ à RIVERIO commendatur, ubi cum Cholera conjunctus est ardor & sitis. Alias internè prætereà conveniunt Terra sigillata, & Terra Solaris, & Martis Solaris; est Terra, quæ reperitur in auri fodinis, coloris flavi, & quæ impregnata est primo Ente Auri, & soluta cum Spiritu Salis, dat Tincturam insigniter adstringentem, & quæ Fluxibus malignis epidemicis, Alvi præ ceteris, convenit. Reperiatur itidem in Martialibus fodinis Terra Martialis, quæ similiter impregnata est primo Ente & Semine Martis. Similiterque hic commendatur Crystallus præparata ad ʒß. & ceu singulare laudatur specificum, Bilem æruginosam temperans. Juxta Crystallum & Smaragdus est, qui acerrimi istius Succi corrosivi vim infringit, speciatim ubi jam convulsiones imminere videntur. Ulteriùs Martialia, imprimis Antimonium diaphoreticum Martiale est egregium; hinc Cornu Cervi ustum, Ebur sine igne, Corallia rubra, in usu sunt.

Quoad Differentias Causarum: in *Cholera à Causa* nimis *Acri* nata, adeòque à Venenis corrosivis aut similibus excitata; v. g. *Arsenico*, *Mercurio sublimato*, *Aqua forti*, &c. conveniunt imprimis Pinguia & Oleosa; Acre tale obtundentia: ut Oleum Amygdalarum dulcium, aut Butyrum non salitum, quæ corrosivitatem demulcent: item Lac, cui semper Appropriata, ut Terra sigillata, admisceri possunt: Acidum enim & Pinguia & Lactea potenter temperant. Conveniunt interea Acre istud Absorbentia, ut Terræ minerales sigillatæ, Crystallus præparata, quæ Crystallus in Bile æruginosa seu porracea, in qua activè Acidum prævalet, ceu appropriatum laudatur à LANGIO *in Epist. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 1. item ZACUTO LUSITANO *in l.* 2. *Praxeos Admir. Obs.* 15., qui hunc Crystallorum usum insigniter similiter expertus est; Videri etiam potest HEINRICUS *ab* HEER *in Observ.* 2. ubi Choleram inepto usu Fontium Spadanorum ortam, usu Crystalli montanæ cum Succo Cydoniorum, vel Limonum; & Berberum, uno alterove clystere curavit: Exempli loco sit POTERIUS, qui *l.* 2. *cap.* 59. ab Aqua Forti, pro Vino epota, nauseam, vomitus, dysenteriam, febrim continuam refert: quæ tamen omnia curavit per Lac & Emulsionem Amygdalarum dulcium cum gr. xv. Terræ sigillatæ aut Lemniæ: hinc noctu per Theriacæ ℈ij. cum aliquot granis dictæ terræ; tandem propinavit Lac vaccinum chalybeatum cum Ceræ flavæ dr.i. pauxillo Nucis Moschatæ & dictæ Terræ Lemniæ addito: Conf. SYLVIUS *c.* 15. §. 46. *in Praxi.* Extrinsecùs Fotum ex Absinthio, Mentha, Rosis siccis, Mace, Nuce Moschata & aliis ordinavit. Dictis addi potest Sal Tartari, quod absorbet, in specie Mercurii sublimati corrosivam vim sistit.

Si à *perverso usu* & effervescentia *Fructuum horæorum* oriatur malum, præter blanda Abstergentia, eorumque colluviem Evacuantia, conducunt Præcipitantia dicta, Salia Alcalia, Terrea: ut Sal Absinthii, Sal Tartari, Terra sigillata, ac Ebur ustum: quibus Opiata semper addenda; ad imitationem nempe Cerevisiæ vel Musti effervescentium impetuosiùs, dictis mediis cohibitorum. Vel

℞. *Aqu. Tormentill.* ℥i.
Cinnam.
Menth. an. ℥ß.
Spiritus Vitrioli gutt. xv.
Elect. Diascord. Fracast. ℥iß.
Terræ sigillat. ʒiß.
Croci Martis adstr. ʒß.
Syr. Cydonior. ℥iß.
M. f. *Potio*, quæ etiam in Diarrhœa convenit. D. S.
Potio Confortans.

Si verò à *Fermento Maligno* per modum nimiæ purgationis excitata fuerit Cholera conveniunt blandè Acida, istud destruentia ac præcipitantia, Sudorifera blandis Opiatis mista expectato sudore v. g. Succus & Syrupus Granatorum, Ribium & Berberum, Syrupus Coralliorum, Portulacæ, spiritus Vitrioli, imprimis Spiritus Vitrioli Martis, & cum Spiritu Nitri aut Vitrioli paratus Liquor Stypticus, cujus suprà feci mentionem: item Solutiones Coralliorum cum Succo Citri aut Limonum: Tinctura item Sulphuris Vitrioli insigniter convenit; uti etiam in principio morbi Tinctura Bezoardica, Mixtura simplex, quæ & effervescentiam Massæ sanguineæ compescit, ratione Spiritus Vitrioli blandè adstringendo, & sudorem movendo malignitati occurrit: Terræ minerales cum blandè Acidis propinatæ, hinc Terra sigillata cum Spiritu Vitrioli est egregia: item Antimonium diaphoreticum, Antimonium diaphoreticum Martiale, Bezoardicum Solare, Joviale, & Martiale, Ebur sine igne vi absorbendi, & Sudorifera, itidem conveniunt.

Præ cæteris laudatur Opium, & omnia ex Opio parata remedia, quæ inter præcellit ad Choleram Electuarium Diascordii *Fracastorii*, cujus dosis ad summum convenit in Cholera à ℈ii. ad dr.i. Compositio est ex Adstringentibus Alexipharmacis & Sudoriferis: est quidem quodammodò rudis & theriacalis, nihilominùs quoad ingredientia, est satis elegans, utor loco ejusdem vel sola Conserva Menthæ cum Terra sigillata & aliquot granis Laudani opiati admodùm conveniat. Theriaca & Mithridatium, & ex his facta Extracta Theriacalia, Spiritus & Essentia Theriacalis & Menthæ; quibus in majori malignitate semper addenda est Camphora.

Ex dictis facile est, varias Formulas concinnare. Sic SYLVIUS in quacunque Humorum attemperatione, & hinc orta Cholera curanda, hanc Misturam commendat:

℞. *Aqu. Plantagin.* ℥ii.
Fœniculi. ℥i.
El. Diascord. Fracast. ʒii.
Syr. Papav. albi ℥i.
M. f. *Potio* S.
Potio Confortans.
Vel alio modo:

℞. *Aqu. Menthæ,*
Cinnam. cydon. an. ℥i.
Spiritus Theriacal. ʒiß.
Liqu. stypt. ʒß.
Laud. opiati gr. iv.
Syr. Corallor. ʒvi.
M. f. *Potio*: S. *ut antea.*

℞. *Aquæ Plantaginis,*
Portulac. an ℥iß.
Cinnam. cydon. ʒvi.
El. Diascord. Fracast. ʒii.
Crystall. præp. ʒß.
Antimonii diaphor. ℈i.
Terræ sigillat. gr. xv.
Syr. Papav. albi ℥i.
M. f. *Potio* pro aliquot dosibus, S.
Potio Confortans.
Vel

℞. *Aqu. Portulac.* ℥iii.
Cinnam. ʒvi.
Spiritus Theriacal. camph. ʒiii.
Nitri dulc. ʒß.
Elect. Diascord. Fracast. ʒii. vel iii.
Antimonii diaphor. Martial. ʒß. vel. ℈ii.
Syr. Portulac. ℥i.
M. f. *Potio* pro aliquot dosibus: S. *ut antea.*
Capiatur cochleatim, expectando sudorem parvum.

℞. *Aqu. Menthæ* ℥iii.

Digitized by Google

Ebor. fine igne ℈ii.
Cryftall. prap. ʒß.
Terra figillata ℈j.
Laud. opiati gr. iij.
Effent. Opii ʒß.
Syrupi Portulac. ʒvj.
M. f. *Potio* : *S. ut antea.*

℞. *Aqu. Portulac.* ℥iij.
Cinnam. ʒß.
Spiritus Theriacal.
El. Diafcord. Frac. an. ʒij.
Conf. Alkerm. ʒj.
Ebor. fine igne ʒß.
Syr. Corall. Quercetan. ʒvj.
M. f. *Potio* : S.
Potiuncula Confortativa adftriogens.
Vel

℞. *Aqu. Menth.* ℥ij.
Portulac. ℥j.
Terra figill. ℈ii.
Cryftall. prap. ʒß.
Laud. opiat. gr. vj.
Syr. Mentha ℥ß.
M. f. *Potio* ; *S. ut antea.*

℞. *Aqu. Menth.*
Rubi Idai an. ℥iß.
Spiritus Theriacal. camph. ʒiij. ad vj.
Terra figillat. ʒj.
Corall. rub. prap. ʒß.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Rubi Idai ʒvj.
M. D. S. *ut antea.*
Item

℞. *Theriac.* ʒj.
Terra figillat. ℈ij.
M. f. *Bolus*, S.
Bolus Cooforțativus adftringens, pro ona dofi,
Detur in cochleari Aceti Vini.

℞. *Theriac.* ʒi.
Terra figill. ℈j.
Cryftall. prap. gr. xii.
Cum *Syr. Mentha* f. *Bolus*, *S. ut antea.*

℞. *Conferv. Menth.* dr. j.
Terra figillat.
Corall. rub. prap.
Cryftall. prap. an. ʒß.
Laud. opiati gr. ii.
Cum *Syrup. Corall. Quercet.* f. *Bolus* : *S. ut antea.*

℞. *Conferv. Menth.* ʒiij. ad ℥ß.
Cryftall. prap. ʒi.
Terra figillat. ʒß.
Laud opiat. gr. iij.
Cum *Syrup. Menth.* vel *Portulac.* f. *Electuarium* pro *duabus dofibus*, S.
Electuarium Confortativum adftriogens, pro duabus dofibus.

℞. *Conf. Mentha vitriol.* vel *Rofar. rub.* ℥j.
Theriac. ʒij.
Terra figill. ℈ii.
Cum *Syr. Cydon. aromat.* f. *Electuarium* : S.
Electuarium Confortativum adftringens.
Vel

℞. *Ebor. fine igne,*
Cryftall. prap. an. ʒß.
Laud. opiati g. iv.
M. f. *Pulvis.*
Divide *in duas part. aqual.* D. S.
Pulvis Confortativus adftringens.
Vel

℞. *Terra figill.* vel *Antimonii diaphor.* ℈j.
Bezoard. Solar. vel *Jovial.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. iß.
M. f. *Pulvis*, qui nobilis eft io Cholera.
Deotur duæ *dofes. S. ut antea pro duabus dofibus,*
Vel

℞. *Aqu. Mentha* ℥ij.
Cinnam.
Aceti bezoard.
Spirit. Theriacal. camph. an. ℥ß.
Syr. acetof. Citri vel *Cydon.* q. f.
M. pro *vehiculo iftorum Pulverum*. S.
Potio Coofortaos pro vehiculo Pulveris.
Vel

℞. *Cryftall. prap.*
Ebor. fine igne, vel *Unic. veri prap.* ʒj.
Boli Arm. ℈j. ad ʒß.
Laud. opiati gr. vj.
M. f. *Pulvis* pro *aliquot dofibus*. S.
Pulvis Confortans, & Adftringens pro aliquot dofibus.
Vel

℞. *Aqu. Mentha* ℥iv.
Cinnam.
Effent. Theriacal. an. ʒij.
Syr. Corallior. ʒvi. ad ℥i.
M. D. S.
Potio pro vehiculo Pulveris.

In hoc capiatur Pulvis, fubinde hauriatur unum vel alterum cochleare ejufdem.

Ante aliquot annos mihi occurrit Studiofus, qui ex nimia compotatione incurrit in Choleram, cui propinavi hunc Pulverem.

℞. *Ebor. fine igne* ℈i.
Bezoard. Jovial. gr. v.
Pulv. Anod. confort. ℈ß. c.
M. pro *Pulvere:*

Quem affumebat, & cum Theriaca illinebat Ventriculum, & ita bene fe habuit adjuncto fudore.

TIMÆUS *VonGuldenklee* in Cholera, & profluvio Alvi vehementiffimo, & fimilibus Fluxibus, commendat fuam *Opiatam Bezoardicam*, cujus compofitio eft hæc:

℞. *Theriac. Androm.* ℥ii.
Conf. de Hyacint. ℥ß.
Pulv. Bezoard. Senn. ʒii.
Mifceantur.

Vid. ejus *Defcriptio Medicamentorum Singularium p. m.* 422.

Quod attinet *Externa* in Cholera; conveniunt quæ imprimis Stomachum refpiciunt, quæ inter eminet Theriaca, fimili ratione atque fupra in Diarrhæa laudata funt, in fpecie Spiritus Vini, aut aromaticus, aut camphoratus, feu largiter Camphora imprægnatus, in fpecie à Vegetabilibus Cordialibus & Aromaticis abftractus, cui extemporè fingulis unciis dr. i. Camphoræ calidè, cum linteo multiplicato ad dr. iii. præcordiis celeri manu applicetor. Hoc ipfo æger, qui per quatuor noctes diefque pertinaci Cholera fuprà & infra etiam generofiffima remedia, rejecit, curatus fuit. Conf. HEINRICUS *ab* HEER, *in Obfervationibus* ; Vel

℞. *Spiritus Vini camphor.* ʒiij.
Theriac. ʒiß. ad ʒiii.
M. pro *Epithemate Ventriculi* : S.
Externa Mixtura Stomachalis.

Proficuum etiam eft Panis toftus, Vino generofo intinctus, & Pulveribus aromaticis adfperfus,

Rarò evenit, modo dentur Interna, ut, five in principio, five progreffu, opus fit abfterfione Inteftinorum, Laxativis vel Clyimatis. Si tamen opus eft, ut in Cholera errore imprimis Diætæ enata, vel reliquiæ quædam in Inteftinis hærentes abftergendæ, vel continuo eædem Alvum ftimulantes & quafi Tenefmum inferentes, removendæ funt, imprimis fi ea corruptione Alimentorum in Stomacho nata fit Cholera, Io tali cafu SYLVIUS *Praxeos l.* 1. *c.* 15. §. 29. partim pro excretione per fuperiora adjuvanda, partim inferiora versùs promovenda, propinat Vomitorium Antimoniale, admifto Laudano opiato: Formula hæc eft.

℞. *Oxyfacch. Vomitiv.* ʒii.
Laud. opiat. g. ß. vel gr. i.
Aqua Mentha q. f.
M. f. *Hauftus.*

Quo equidem propter Vomitorii vim haud facilè imitari jufferim; potiùs, ut temperarem, fimulque abftergerem Serum Lactis folum, vel cum ℥i. alterave Syrupi rofati aut Violarum folutivi temperatum, vel blandum Tamarindorum Decoctum cum eo paratum, imprimis fi adfit nimia fitis, com temperet effervefcentiam Sanguinis, exhiberem, vel Infufum blandum ex Rhabarbaro, & Bolum ex eodem cum Conferva Rofarum, exhiberi fuaderem: item Pulpa Tamarindorum ad ℥i. In Seru Lactis diffoluta non eft fruftranea. Applicantur etiam Clyimata Lenientia, cum Theriaca imprimis admifta, addendo dr. ii. vel iii. Theriaces uni Clyimati ad imitationem RIVERII, qui fubinde fuis Clyfteribus admifcet Theriacam non abfque fructu; nempe Clyfteribus ex Lacte addit Theriacam ad dr. ii. & iii. interdum ad ℥ß. vid. RIVERIUS *l.* 3. *Obferv.* 78. ubi cafum Choleræ periculofum habet. Loco Theriacæ interdum permifcetur Electuarium Diafcordii, quod fimilis ferè eft nims.

Si Cholera fit *à Remedio Purgante* ut exinde oriatur *Hyper-*

Digitized by Google

percatharsis, tunc vel solum sufficit Laudanum opiatum, quod in quacunque Hypercatharsi est præsentissimum remedium, si cum Vino bibatur. In *Diarrhœa post usum Vini Emetici* pertinaci, cum successu præscripsi:

℞. Essent. Theriacal. ℥ij.
Opii ʒß. ad ℥j.

Mista propinabantur ad gutt. 40. bis vel ter in die. Uti etiam notum est, quòd Theriaca a dr. j. ad dr. ij. ac Theriacalia ratione Opii præ cæteris in quacunq; Hypercatharsi conveniant, in haustu Vini generosi calidi, aut absinthitiis assumptam; sicut RIVERIUS *Cent.* 2. *Obs.* 19. habet Observationem de Cholera ex Superpurgatione admodùm periculosa, propinatis gr. vj. Laudani opiati exoptatè curata. Similiter idem RIVERIUS curavit Senem 70. annorum, propinando interdum Decoctum Plantaginis & Portulacæ, de quo superiùs cum Syrupo Cydoniorum & Electuario Diascordii ac Confectione Alchermes, singulis noctibus exhibendo granum j. vel ij. Laudani opiati. Facit quoque *Cent.* 3. *Obser.* 78. mentionem Choleræ, cum Tertiana febre, malignæ: casus fuit admodùm periculosus, qui tamen fuit curatus præscripto Clysmate ex *Jusculo* cum *Confectione Alchermes* ad dr. iij. & *Theriaca vet.* dr. j., quo subito Vomitus & Alvus suppressa fuit: denique ad præcautionem semper duabus horis ante paroxysmum gr. ij. *Laudani opiati* propinavit, & sic præservavit, & curavit. Simile exemplum habebitis in *Obs.* 4. *communicata* à PACHEQUO.

Plura huc conferri possunt, quæ dixi *suprà art.* 1. *de Diarrhœa*.

ARTICULUS III.

de Lienteria.

AD Alvi Fluxus auctos pertinet etiam *Lienteria*, i. e. *Intestinorum lævitas* (S), seu *Diarrhœa Assumptorum*, quæ est, quando assumpta omnia, prout fuere ingesta, per Alvum egeruntur: aut est talis Alvi Fluxus, in quo parum, aut leviter, aut omninò non immutata, per Alvum egeruntur assumpta, ita ut tunc referant exactè proprietates suas omnes.

PARS AFFECTA.

Pars affecta primaria est ipse Stomachus, maximè *Pylorus*. Revoco in memoriam hic, quòd rectè Pylorus ab HELMONTIO dicatur *Rector*; si enim Pylori orificium non ritè clauditur, dilabuntur Alimenta ex Stomacho, & tunc supervenit Lienteria: quia non ad debitum tempus persistunt in Stomacho. Cùm verò in naturali statu ad legitimam Digestionem requiratur, ut Fermentum digestivum debitè dissolvat & alteret Alimenta, ut Stomachus convenienter eadem retineat; sanè ex contraria causa necessariò oritur Lienteria.

CAUSÆ.

Causæ ergò Lienteriæ sunt investigandæ vel in Fermento stomachali non digerente, vel in Pyloro non retinente. Nempe

1. Succus Stomachi fermentativus, aut omninò deficiens, aut iners, aut ex retentis variis impeditus. Lienteriam efficit.
2. Quando Pylori tanta est laxitas, & econtrà reliquarum Stomachi partium tanta irritatio, itaut non debitè retineat, quin potiùs Assumpta per Pylorum dilabantur, quàm reverà excernantur, etiam Lienteria oriri solet: idque, ut dixi, in specie, quando cum hac Pylori laxitate vel levissima conjungatur Stomachi irritatio aut molestia.

Prior Lienteria vulgò dicitur oriri à Facultate Concoctrice læsa: *Posterior* verò à Retentrice labefactata, & Expultrice irritata, *Causa* ergò *Proxima* est Fermentum Stomachi digestivum labefactatum, aut iners, aut deficiens, cui accedit Stomachus præternaturaliter irritatus, & Pylorus laxatus, ita ut sic Assumpta ad sufficientem usque dissolutionem retinere nequeat, sed per Alvum promoveantur. Sola enim laxitas Pylori vix videtur adæquata Causa, nisi accedat simul hujus & reliquarum partium Ventriculi irritatio, quatenùs Pylorus non ex inferiore Ventriculi parte, sed hujus eminentiore loco prodit.

Ad has Causas Proximas collimant cæteræ Remotæ, Ventriculum & Pylorum ad irritationem & laxationem disponentes. Illustrant hoc observationes Authorum. Sic FORESTUS *lib.* 20. *Observ.* 29. *&* 30. Lienteriam observat admodùm contumacem, ortam ex Ulcere Ventriculi. In hoc enim Ulcere non tantùm fuit notabilis alteratio Succi Fermentativi Stomachi à Pure acri salso, & ob id imminuta Digestio, sed præterea etiam Stomachus ab Ulcere doloroso continuò irritatus quælibet Assumpta sui contractione mox deinde ejecit: curatum tamen fuit hoc Ulcus & per consequens etiam Lienteria (1.) abstergendo & mundificando per Aquam mulsam; item per Decoctum Hordei cum Melle rosaceo: postmodùm (2.) consolidando cum Decocto Radicis Symphyti majoris, cum Terra Lemnia, vel alia sigillata propinata, vel cum Lacte vaccino, item Pulvere Equiseti. Sic Lienteriam ex irritatione Stomachi ab acriore Humore in eodem retento ortam, GABELCHOVERUS *Cent.* 2. *Observ.* 47. observavit, dum refert exemplum cujusdam, qui borborygmis & debilitate Stomachi nonnihil affectus, omnia potulenta in ea forma, qua assumpsit, per Alvum denuò egessit: Curatus tamen fuit per Abstergentia & Temperantia, imprimis Serum Lactis.

Porrò inter Remotas Causas crebrior & nimius Potus etiam subinde ad Lienteriam disponit, idque propter relaxationem nimiam Stomachi, præsertim Pylori, oriundam: hujus enim fibræ relaxatæ non possunt sufficienter se constringere, & propterea succedit Lienteria, seu Alimentorum crudorum egestio. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 7. Lac, prout desumptum, ejectum observavit, quam Lienteriam ex nimio Muco in Ventriculo putat, & per Oxymel cum Speciebus Hieræ picræ, & Rhabarbaro curavit. Sic DEODATUS *in Valetud. p.* 28, Puellam nimis siticulosam & bibulam ex Nutrice bibula, Lienteria affectam ex relaxato Pyloro in hoc malum incidisse refert. Denique Scorbutus non rarò secum conjunctam habet Lienteriam, primùm observante BARBETTE *in Praxi*; cùm tamen continuò in Praxi occurrat, ut alimenta à talibus assumpta, sicut fuerunt ingesta excernantur. Malum est difficile & admodùm contumax in Scorbuticis, & originem ducere videtur ex irritatione Stomachi ex Sale acri scorbutico, tam per membranam Stomachi glandulosam, eo delato, quàm cum Saliva deglutito: cùm enim Gingivæ Scorbuticorum, non raro laborent Ulceribus, Saliva in Stomachum descendens non potest non molestiam contrahere eidem; & cùm Alimenta, dum masticantur, hac ipsa Saliva impraegnentur, tunc Stomachus ad præmaturam excretionem stimulatur, ut non possint diutiùs retineri, sed vel levissima laxatione Pylori denuò elabuntur. Sicut acriùs irritatus Stomachus infert Vomitum, aut Vesica urinaria ab urinæ acrimonia, calculo aut ulcere vellicata frequentem micturitionem seu stranguriam; sic certa quædam Venena Lienteriam excitare solent; membranæ enim Ventriculi hujusque fibrarum transversarum contractione, Alimenta expelluntur, quæ diutiùs morari conveniebat: vid. MOLINETTI *Exercit. Anatomico-pathol. l.* 2. *c.* 4. *pag.* 281. Tandem ab Errore externo, & assumptis Fructibus horæis, interdum periculosa evenit Lienteria, in qua observatum est, quòd Potus parùm immutatus redditus fuerit, quæ sæpè est lethalis; innuit enim Fermentum Stomachi planè deletum ab ipsis Assumptis, Diarrhœam excitantibus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*; res est aperta.

Ut autem Causas ejus distinguamus, notandum, quòd in illa quæ ex Digestione Stomachi debiliore oritur, semper sit halitus fœtidus & acidus, appetitus dejectus, flatus Stomachi, murmura Abdominis, & similia.

Quæ à Laxitate Pylori, ex causis antecedentibus, & proximarum reliquarum denegatione colligitur.

Quæ verò ab Irritatione, ex mordicatione, rosione & ardore Ventriculi, ex acrium per superiora ac inferiora rejectione dijudicatur: quibus accedunt Acrimoniæ scorbuticæ, & similiave in toto Signa.

PROGNOSIS.

Prognosin quod concernit.

Lienteria Scorbutica est malum periculosum, difficilis cura-

(S) Λεῖος *est* Lævis, ἔντερον Intestinum: *unde* Λειεντερία Lævitas Intestinorum, *h. e. continua & æquabilis Intestinorum superficies, cibos incoctos elabi sinens.*

rationis, & facilè recidivans: imò ſi graviores morbos excipiat, ut plurimùm lethalis evadit; vid. BARBETTE *Prax. l. 4. c. 3. §. 6.*

Lienteria periculoſa eſt in Prægnantibus.

Lienteria diu durans, uti tandem atrophiam & tabem, ita ſummam virium proſtrationem neceſſario comitem habet; ut taceam, ad Cacheaiam quoque ſucceſſivè eandem diſponere.

Lienteria, quæ gravioribus ſupervenit Morbis, ſive Acutis, in ſpecie in Febribus ardentibus & malignis, ſive Chronicis, eſt periculoſa, & ſimiliter lenta tabe ægrum interficit, quia difficulter curatur propter virium inſignem dejectionem, quæ tamen deberent reſtaurari per Aſſumpta.

CURA.

In *Cura* obſervandum:

1. *Stomachum eſſe roborandum*, & ita Aromaticis quàm moderatè Acidis blandè adſtringendum, ut ita Fermentis Stomachalis vigor redire queat, & Pylori fibrarum laxitas reſtituatur: adeoque pro hoc ſcopo conveniunt omnia illa, quæ tam in Anorexia, quam Apepſia fuerunt inſinuata.
2. *Irritationem in Stomacho maturè eſſe ſiſtendam*, tollendo acrimoniam humorum quorumcunque, in ſpecie ſalſorum, & ſopiendo Ventriculi ſenſum: adeoque pro hoc ſcopo, quæ in Vomitu, Cholera, aut Diarrhœa fuerunt laudata, locum invenient.

Pro quibus ſcopis feliciùs obtinendis, notandum eſt.

I. Quod in præſentia Excrementorum Ventriculi pituitoſorum vel ſimilium, conveniant quidem Vomitoria, eadem tamen admodùm lenia. Fortiora enim vel quantitate vel qualitate, in ſpecie oleoſitate nimia infeſta, quæ, Veteribus fuerunt in uſu, tonum Ventriculi facillimè deſtruunt, aut certè malum irritant. Quòd ſi minùs Purgatio per ſuperiora locum habeat, fiat levis Evacuatio per inferiora; blandior nempe, & quæ præter vim abſterſivo-laxativam ſimul nonnihil adſtringit, & Stomachum roborat: uti ſunt Aloëtica, Rhabarbarum, Panacea Stomachi, Myrobalani, &c.

II. Si metus vel ſuſpicio Veneni adſit, ordinaria Methodus relinquenda, & hoc per convenientem viam evacuandum, eique per Alexipharmaca, aut Veneno Specifica, reſiſtendum, Quod pariter obſervandum, ſi Lienteria ex Fungis, vel aliis Fructibus horæis copioſiùs aſſumptis, & facilè corruptibilibus, ſimilibuſque occaſionibus externis contracta fuerit, ut Appropriatis Alexipharmacis obviam eatur.

III. Cavendum eſt juxta FORESTUM *l. 22. Obſervat.* 22. in hoc Fluxu à fortioribus Purgantibus, uti etiam a magna eorum doſi, adeoque, quantum poſſibile, cum iis procedendum, quæ aliqualem adſtrictionem alvi participant; utut in principio, præſentibus recrementis fortiùs irritantibus, non ſtatim ad ea procedere debeamus, quæ Fluxum adſtringunt. Convenit ergò inter Laxativa Rhabarbarum cum Vino: Sic HELIDÆUS PADUANUS *in Obſerv. p. 126.* Puerum trium annorum, gravi Lienteria affectum, curavit per ℈j. Rhabarbari cum Succo Cydoniorum vel Vino ante cœnam exhibiti; Addunt etiam Species Hieræ picræ: Pilulæ pariter Maſtichinæ conveniunt hoc in paſſu, quæ ex blandis Purgantibus, Stomachicis ac Aromaticis ſunt compoſitæ, ad gr. xv. vel ℈j. tutò poſſunt ordinari; item Pilulæ Aloëticæ.

Medicamenta ergò, quæ ad Lienteriam conveniunt, quod attinet, ferè ſunt eadem, quæ ſuprà ad Vomitum fuere laudata, iiſdem ſimul obſervatis cautelis, ſuntque omnia Stomachica blandè Acida, & Aromatica; qualia ſunt v. g. Abſinthium, Mentha, uti etiam Salvia, Cinnamomum, in ſpecie Cydonia & omnia Cydoniata, Meſpila condita, Nux Moſchata, & Macis, Galanga, Zingiber, item Corallia, Solutiones & Syrupus Coralliorum *Quercetani*: unde refert FABER *in Cur.* 65. de Lienteria, præmiſſa Purgatione, curata Aqua Cinnamomi & Syrupo Coralliorum. Hinc Coralliata, & ſpeciatim paulo elegantiores Tincturæ Coralliorum, maximè ſaſſafraſata, in Aqua vel Spiritu Cinnamomi propinatæ, conveniunt inſigniter in Lienteria, cùm ratione participationis ſubſtantiæ Coralliorum, acre quodvis temperent, & ratione Menſtrui Stomacho ut plurimùm gratæ ſint. *Harum* tamen *præparatio* admodùm variat: non inutilis eſt modus pro hoc ſcopo, quando Corallia ſolvuntur in Succo Citri: Solutioni filtratæ, & inſpiſſatæ ad conſiſtentiam Rob, poſtmodùm affunditur Menſtruum debitum, & extrahitur Tinctura: quod Menſtruum eſt nunc Spiritus Antiſcorbuticus compoſitus in *Tinctura Coralliorum Antiſcorbutica*, quæ erit conveniens in Lienteria Scorbutica; nunc extrahitur cum Spiritu Roſarum ambrato ad reficiendas vires imbecilles, tam ex Senio quàm ex Venere, nunc affunditur Eſſentia aut Spiritus Ligni Saſſafras, atque *Tinctura Coralliorum ſaſſafraſata*, in Lienteria egregia, & qui ſunt alii modi. In Lienteria Scorbutica, uti dico, convenit Tinctura Coralliorum Antiſcorbutica, quia utrique ſcopo ſuccurrit: Corallia poſſunt etiam in Succo Limonum ſolvi: de qua ſolutione capiatur cochlear, & eſt egregia. Præterea convenit Zingiber in India conditum, uti & Nux Moſchata in India condita, item Myrobalani conditæ; potenter enim adſtringunt. Elixir Proprietatis, tam commune legitimè paratum, quàm ſine acido, non eſt inelegans. Alumen etiam legitimè applicatum aliis irritis valet in quacunque Viſcerum laxitate, & à PÆTREO *in diſſ. Harmonica* laudatur ceu ſingulare, & præſentiſſimum remedium in hoc affectu, pulvere tenus cum aliis in liquida aut ſicca forma: Miſtura ſuprà in Vomitu commendata, & hic notanda. Optimum eſt Alumen dulcificatum; de quo videantur *Scripta* POTERII, & DARIOTTI *im guldenen Chymiſchen Schatzkäſtlein*. Dicit etiam quòd Pudenda ſeu Priapus Cervi & Tauri inſigniter conveniant, ſi pulveriſata à ʒß. ad ʒj. in Vino medicato propinentur. Vinum quoque abſinthites chalybeatum convenit, aut Vinum infuſionis Abſinthii, Meliſſæ, Pulegii, Menthæ &c., legitimo uſu erit proficuum. FORESTUS *l. 22. obſ.* 28. refert Lienteriam deſperatam, ex qua orta macies: curatam aliis irritis hoc remedio: exhibuit nempe vitellum Ovi pulvere Nucis Moſchatæ unius inſperſo, ſuper tegulam ignitam ſeu calefactam aſſatum, quo ipſo Fluxus deſiit, & æger probè convaluit: unde loco hujus euporiſton HELMONTII ad Diarrhœam, ex vitello Ovi unico, vel duobus ad duritiem coctis, cum pulvere Nucis Moſchatæ & Aceto roſaceo etiam locum inveniet, cujus uſum felicem & ego in Diarrhœis obſervavi. Tandem Succus Citri, Cydoniorum &c., cum Aqua Cinnamomi, Miva etiam Cydoniorum aromatica cum pauca Terra ſigillata miſta, & hinc leviter aliquot guttis Spiritus Vitrioli irrorata, ſimiliter laudatur: item Conſerva Roſarum vitriolata cum terra ſigillata: vel cum Theriaca mixta, Lienterias curant.

Quæ Irritationis ſenſu tollunt, ſunt Theriaca & Theriacalia, Laudanum opiatum & omnia Opiata, item Electuarium Diaſcordii *Fracaſtorii*. Ex his facile eſt plura componere, Facit huc imprimis Electuarium SENNERTI *n. 1. in ſua Praxi, ubi de Lienteria p. 293.* quod eſt expertum.

Vel

℞. *Conſerv. Menth.* vel *Roſar. probè vitriolat.* ℥iij.
Theriac. opt. vel loco hujus *Diaſcord. Fracaſtor.* ʒiß. ʒij. vel ʒiij.
Ol. deſtill. Menthæ gutt. vj.
Cinnam. gut. iij. vel iv.
Cum *Miva Cydoniorum aromatiſata*, aut *Succo Cydon.* f. *Electuarium*:
Cui etiam poteſt addi *Terra Sigillata* vel alia ſimilis à ℈ij. ad ʒj. pro lubitu, S.
Electuarium conſortans Stomachum.

De hoc detur crebro portio Nucis Juglandis vel Caſtaneæ ad inſtar, donec Lienteria ceſſet; & ſimili forma, ex AMATO LUSITANO deſumpta RIVERIUS feliciter eſt uſus: vid. *Pr. Med. l. 10. c. 4.* AMATUS autem LUSITANUS *l. 2. c. 56.* hoc ſolo Senem lientericum curavit. Panis biſcoctus in Spiritu Vini maceratus, & hinc Theriaca illitus & comeſtus, etiam convenit in Lienteria. Aliquando cuidam in Lienteria Scorbutica præſcripſi ſequens Electuarium:

℞. *Corall. rub. prep.* ʒj.
Terr. ſigill.
Lapill. Cancr. prep. an. ℈j vel ʒß.
Ammon. gr. xv. ad ℈j.
Galang.
Zingiber.
Cubebar. an. ℈ß.
Miva Cydonior aromatiſ.
Succi Cydon. ana q. ſ. f. *Electuarium molle.* D. S.
Electuarium Stomachale.

De quo pro temperanda acrimonia irritante ſcorbutica, & inde nata corrigenda Lienteria, medietatem cochlearis ſumebat æger, & convaleſcebat.

Vel

℞. *Lapill. Cancr. prep.* ℥ij.
Corall. rub. prep.
Antimonii diaphor. an. ℈ij.
Salis vol. Corn. Cerv. ℈j.
Olei deſtill. Macis,

Men-

Menthæ an. gutt. vi.
M. f. *Pulvis*.
Dosis ʒi. mane & vesperi.

Hic etiam Laudanum opiatum addi potest.

Denique spiritus Mastiches, Decoctum Mastiches cum aliis mixtum, ejus spiritus acidulus, Syrupus Mastichinus TIMÆI *von Guldenklee*, quem *in Epist. pag.* 456. describit, cum Oleo destillato Menthæ & Cinnamomi, & omnia similia in Vomitu usitata, optimè hîc conducunt. Præter communia Adstringentia, ut sunt Mastiche, Terra sigillata, Tunica interna Stomachi gallinacei &c., commendatur præ cæteris Coagulum Leporis & Hœdi siccatum & ad ʒi. propinatum. De aliis Adstringentibus, spiritu Salis, Liquore Styptico, ceu notis, non est ut multa dicam. Observandum saltem, an magis Tonus stomachi roborandus Appropriatis Adstringentibus? an magis Acre vellicans abstergendum & temperandum (T)?

Externè in laxitate stomachi, ut debitus ejus Tonus restituatur, convenit Sacculus sequens pro Fotu:

℞. *Com. Absinth.*
Herb. Menthæ an. M. i.
Flor. Chamomill.
Rosar. rub. an. M ß.
Mastich. ʒii. vel ℥iii.
Caryophyll.
Nuc. Moschat. an. ʒi.
Zedoar.
Zingib. an. ʒß. ad ʒi.

Includatur *Sacculo interpassando*, qui in *Vino* coctus vel maceratus tepidè Ventriculo admoveatur, & subinde repetatur.

℞. *Com. Absinth.*
Herb. Majorana,
Menthæ an. M. i.
Chamom. cum flor. M. iv.
Mastich. ʒiii.
Caryophyll.
Nuc. Moschat. an. ʒiß.
Zedoar.
Zingib. an. ʒi.
Sacculo interpassatu inclusa S.
Sacculus pro stomacho.

Ebulliat in Vino, & crebrò applicetur stomacho. Qui si non sufficerit, plura Externa applicanda, *suprà in Appetitu prostrato. Chylificatione læsa*, & *Vomitu* laudata. Cataplasma ex Fermento & Pulveribus Aromaticis *suprà in Vomitu laudatum*, hîc & in quibuscunque Affectibus stomachi maximè locum habet: Formulam quoque videre potestis in *Colleg. Juslinian.* MICHAELIS: sicut & Emplastrum stomachale de Laudano *Cratonis*, vel solum, vel mistum unà cum Tacamahaca & Balsamo Peruviano, de *quo superiùs*, egregium est contra Lienteriam. RULANDUS recipit solùm micam Panis, eamque Aceto impregnatam regioni stomachi non absque successu applicat.

ARTICULUS IV.

De Cœliaca.

Lienteriam excipit *Cœliacus Fluxus* (V) sive *Chylosa Alvi excretio*, quando nempe Alimenta assumpta digeruntur quidem in stomacho, sed digesta sub forma chylosa cum excrementis una per Alvum excernuntur; quam tamen RIVERIUS Lienteriæ saltem gradum remissiorem credit.

Duplex hujus Cœliacæ, annotante SYLVIO *Pr. l. t. c.* 13. §. 3. & 4. fiendi est *modus*.

1. Quando Chylus non secernitur à Fæcibus alvinis in Intestinis, sed simpliciter, prout ex stomacho solet dilabi, sine alteratione foràs emittitur; cum debilitate ægri & insigni languore virium; unde Excreta grisea, plus minùs albicantia, Chylosa invicem permista apparere solent.
2. Quando fit quidem secretio Chyli ab Excrementis, cæterùm propter defectum distributionis Chyli hic quidem secretos, tandem cum Excrementis confusos nihilominùs excernitur.

Prior Passionis Cœliacæ species, quando scil. nulla secretio Chymi ab Excrementis contingit, fit vitio Bilis, quando nempe Bilis ad Intestina non defertur, ut ibidem possit instituere secretionem istam, h. e. quando Bilis in Intestinis deficit, quod fit in Icteri ista specie, in qua obstructus est Porus Choledochus; nam solus succus Pancreaticus non potest perficere Chylum, aut debitam secretionem instituere, sine Bile, in qua maximum momentum situm est: aut deferatur licèt Bilis ad Intestina, si tamen hæc est iners & in sua crasi vitiata, i. e. non sufficienter salina acris, sed potiùs tantummodò oleosa, ac nimis pinguis, aut potiùs nimis serosa, vel aquea, tunc similiter nulla Excrementorum à Chymo nutritivo potest fieri separatio, hujusve debita perfectio; unde Cœliaci Fluxus species emergit.

Posterior Cœliacæ species fit, quando patentibus Ductibus, Choledocho & Pancreatico, fit quidem secretio Chyli, sed nulla distributio, quia obstructa aut infarcta sunt orificia Vasorum Lacteorum in Intestina hiantium, & muco obsita, unde non potest eadem subintrare Chymus nutritivus, adeoque propterea Excrementa cum Chymo nutritivo excernuntur.

CAUSÆ.

Causa Proxima prioris est Obstructio vel Infarctus dictorum Ductuum, sive à Calculo sive à Muco, sive ab alia re: Cæterùm notum, Chylum perfectionem ultimam accipere in Duodeno, accedente Fermento Felleo, quo deficiente, nulla fit separatio Chyli à Recrementis, onde Chylus crudus.

Causa Proxima posterioris est Obstructio vel infarctio Vasorum in Intestina tenuia hiantium: nam licèt fiat separatio Recrementorum à Chylo, per peristroma tamen istud Intestinis incumbens, per quod tanquam per filtrum cribratur aut transcolatur Chymus nutritius, si incrustatum sit mucagine viscida ac tenaci, dicta orificiola simul infarciente, non potest admittere Succum chylosum nutritium, atque propterea confusa Excrementa cum Chymo nutritio excernuntur.

In his autem Cœliacis Fluxibus Ventriculus utplurimùm est salvus, quia Chylus perfectus excernitur: uti hoc observat FRAMBESARIUS *in Conf.* 1. *l.* 5. Interdum enim fit legitimè digestio prima, licèt secunda vitietur: sicut taliter affecti non rarò insignem habent appetitum, quod observat FORESTUS *l.* 22. *obs.* 26. in Muliere, in qua appetitus adhuc fuit salvus. Interim tamen hoc non universaliter adeò asserendum, quin nunc magis nunc minùs salvus videatur: id quod docet curiosa *Observatio* 76. M. A. N. C. *ann.* 4. & 5. *pag.* 63., ubi quidam post cujuslibet generis Carnium esum Fluxum Chylosum patiebatur; in hoc nempe Carnes, quia non benè in Chylum perfectum digerendo transmutabantur, sed probabiliter nidoroso sapore corrumpebantur, etiam inde factus Chylus separationi ac perfectioni ulteriori in Intestinis ineptus, Fluxum Chylosum concitabant. A Piscibus nihilominùs etiam durioribus, tam recentioribus, quàm salitis & fumo induratis, non idem patiebatur, quia sine dubio Ventriculi Fermento magis appropriati, & hinc meliùs digesti fuerunt. Vitium ergò totum Fluxus Cœliaci est vel in ipso Chylo manè digesto, adeòque inepto subeundæ alterationi Bilis, vel in ipsa Bile non secernente, vel in poris Intestinorum non admittentibus Chylum.

Causa Remota est omne id, quod Folliculum Felleum aut Choledochum obstructum, aut Mucum copiosum in Intestinis facit. Si orificia Vasorum Lacteorum aut à Muco viscido obstruantur, e. g. in Infantibus aut Senibus, quibus malum hoc satis frequens est; aut à coalitu & cicatrice Intestinorum post diuturnos Alvi Fluxus, præsertim Dysentericos, hinc membranæ Intestinorum interioria erosionem, constipantur: quale quid illi, qui per Indiam Orientalem iter faciunt ob Dysenterias locis illis familiares, sæpiùs experiuntur. Hoc etiam pertinent Glandolarum Mesenterii obstructiones ac dispositio scirrhosa, à quibus Fluxum Cœliacum ortum esse, diversæ Auctorum Observationes testantur; ver. gr.

(T) *Quamvis non negem ex irritatione Pylori, imò & universi Ventriculi fieri posse citam Assumtorum versus Intestina deturbationem, adeoque Lienteriam; attamen advertendum frequentiorem Lienteriæ caussam esse potius Fermenti digestivi labem, ac Ventriculi atoniam. Quod eò accuratius notandum esse duco, ne error in Praxi committatur, h. e. irritationem quæ nusquam est prætendentes, Medicamenta pinguia & oleosa ad Pylorum demulcendum exhibeantur, quæ majorem noxam debili & laxo Ventriculo inferant, adeoque morbum potiùs exasperent.*

(V) Κοιλιακὴ νόσος, & Κοιλιακὸν πάθος, à Κοιλία Venter, & Alvus: *Cœlia sæpè pro Ventriculo Medicis sumitur; quod nempe Cœliaca Passio dicta, sit propriè Ventriculi affectio.*

Digitized by Google

gr. DIEMERBROCCIUS *Anat. l. 1. cap. 8.* M. A. N. C. *Ann. 2. obs. 152.*, & RIVERIUS *l. 10. cap. 4.*

DIAGNOSIS.

Signa distinctiva, seu quibus distinguere possumus, à qua Causa oriatur Fluxus Cœliacus, sunt facillima. Nam ubi deficit Bilis, ejusve actio, Excreta per Alvum omninò sunt albicantia, vel grisea, aut saltem pallida; item omnia invicem sunt permista, nec ullum cujusdam paret vestigium secretionis: Ubi verò obstructa sunt orificia Vasorum Lacteorum, tunc Excreta sunt tincta Bile, flavescunt nonnihil, & sic porrò; & præterea Chymus talis cum Excrementis hinc inde confusus tantùm apparet, ita ut certa quædam differentia Chymi nutritivi, & Recrementorum in excretione conspicua sit.

In perfecto Cœliacæ affectionis gradu dolores Ventriculi febris, jectigatio, anxietates &c. a pastu brevi post, urgere solent. Cont. FERNELIUS *Pathol. p. 305.* & *Pharos Medicor. p. 434.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: malum est satiagrave, si diutiùs duret, quo æger vel maciem vel atrophiam incurrit, & tandem ad lethalem tabem perducitur; quamvis Fluxus Cœliaci alia species citiùs, alia tardiùs ac difficiliùs curetur: ver. gr. quæ ab Humorum viscíditate difficiliùs sanatur, quàm quæ à Bilis affluxu denegato; nisi forsan hujus causa fuerit malum difficulter mobile, v. gr. Calculus Meatum Choledochum obstruens.

Imò incurabilis est illa, quæ à Cicatrice Intestinorum, & Coalitu osculorum Vasorum Lacteorum, Glandulisve Mesenterii induratis oritur.

CURA.

In *Cura Primæ speciei* Cœliaci Fluxus, Folliculus Felleus obstructus, aut causa ista obstruens removeatur illis, de quibus *infrà de Ictero* dicetur. Imprimis acuenda est Bilis iis, quæ sale volatili acri & oleoso constant, adeoque plùs minùs amara sunt, seligendo imprimis Stomacho simul grata vel accepta: nam Bilis debita salsedine prædita non permittit obstrui suum Ductum. Quando ergò obstruitur, est inertia Bilis ejusque deficiens acrimonia salina. In *Secunda specie* abstergendus est Mucus adhærens parietibus Intestinorum, aut removenda quæcunque impedimenta, Chyli distributionem inhibentia.

Utrique scopo satisfaciunt simplicia vel Aromatica, vel blandiora, vel acriora intensè Amaricantia, Bilem & ejusdem acrimoniam augmentantia, Ductusque Choledochi, & Vasorum Lacteorum obstructiones resolventia. Primarium est Absinthium, Mentha, Agrimonia, Capillus Veneris, Cardnus benedictus, Radices quinque Aperientes dictæ, Radices Cichorii, cujus amaror nitrosus egregiè in specie convenit, Intestina abstergit, & in genere omnia Amaricantia. Novi Cœliacum, tantùm cum solo Vino absinthite fuisse curatum. Item convenit Rhabarbarum, Fœniculum, Radix Rubiæ tinctorum, Semen Anisi, Fœniculi, imprimis Ciceres rubra, quorum Decoctum à quibusdam insigniter commendatur: Gummata sæpiùs laudata, Mucum viscidum, Vasa Lactea obstruentem, resolventia, in specie Gummi Ammoniacum, & Mixturæ ex his conflatæ, item Pilulæ ex his Gummatibus conveniunt. Gummata hæc destillata suggerunt Spiritum acidum volatilem, in hoc casu optimum, maximè si conjungatur cum Ærugine, & destilletur spiritus Viridis Æris compositus, sive componatur Viride Æris cum parte dimidia solius Gummi Ammoniaci, seu addatur unà Sulphur: sic destillando per arenam ex retorta prodit spiritus acidus volatilis, qui ad Mucum dissolvendum est optimus, de quo *postmodùm, ubi de Asthmate*. Veteribus in usu fuit in tali casu, ubi resolvenda, & abstergenda Pituita, Oxymel tam simplex quàm scylliticum, cum Aqua Vitæ juniperina: loco horum utimur potiùs dicto *Spiritu Viridis Æris composito*, dicto *Asthmatico*.

Remoto Muco, subministrandæ sunt Salia Alcalia Mucum abstergentia, & orificia Vasorum Lacteorum infarcta optimè reserantia: ideò convenit Tinctura Tartari, tam vulgaris, quàm Tinctura scoriarum Reguli Antimonii ob Alcali Tartari, & Nitri, quod imbibit spiritu Vini tali Tinctura: item Tinctura Tartari composita locum invenit; hæ enim Tincturæ, solo alcali impregnatæ, aperiunt, Bilem acuunt, & pluribus intentionibus satisfaciunt. Convenit etiam Tinctura Martis pomata, Liquor Terræ foliatæ Tartari, uti cum, & ex eo parata Tinctura Vitrioli Martis *Zwelfferi*, aliæque Essentiæ Martiales aperitivæ cum Menstruis temperatis non nimis acidis paratæ. Quibus tandem Salia volatilia omnia ad meliorem penetrationem commodè possunt administrari; Spiritus Salis Ammoniaci, vel simplex, vel oleosus factus, additis Aromaticis, vol per se, vel cum spiritu Cochleariæ mistus, spiritus Urinæ, spiritus Carminativus de Tribus, cujus *suprà* feci mentionem, ex Tartaro, Nitro, & spiritu Vini, ad gutt. 20. vel 30. in Aqua Menthæ, vel alia appropriata, aut haustu Vini absinthitis usurpatus, spiritus Tartari volatilis per fermentationem, sive cohobationem à sale fixo, de quo videatur TACHENIUS; & similis volatilia Aromatica, Bilem acriorem reddentis, & viscíditates Intestinorum abstergentia, cum spiritu Cochleariæ, Nasturtii, &c. mista. Quidam commendant Adstringentia, sed non conveniunt, potiùs malum exasperant. FRAMBESARIUS *loc. suprà cit.* ceu specificum commendat Pudendum sive Priapum Corvi.

Quod attinet Externa in Cœliaca: parùm aut nihil operentur, nisi concurrat vitium Ventriculi in Chylificatione læsa, in quo casu applicari possunt, quæ *suo loco dicta*.

CAPUT III.

De Expulsione contentorum alvi depravata.

ARTICULUS I.

De Dysenteria.

NOn rarò depravatur Alvi Fluxus in excretionibus dolorosis, quando præter Chylum aut similia ex Alvo ejicitur sanguis, æquè ac Pus, seu Sanies, cum Ventris dolore ac torminibus, quas inter primatum ducit *Diarrhœa Cruenta*, aut secundùm legitimum Veterum usum dicta *Dysenteria* (X).

In genere quicunque Alvi Cruentus Fluxus secundùm Veteres, HIPPOCRATEM, & coætaneos aut successores ejus, *Dysenteria* appellari solet, solis Hæmorrhoidibus exceptis, quibus adhuc stat sua authoritas: unde in hoc generali sensu apud Veteres *tres* sunt *Gradus*, sive potiùs *Differentiæ Dysenteriarum*.

I. *Prima Differentia* est, quando sine Intestinorum vitio, motu & impetu Naturæ, ex quacunque causa sanguis bonus in toto corpore abundans ex Venarum orificiis in Intestinis apertis effunditur, & per Alvum excernitur; differens saltem loco effluxus ab Hæmorrhoidibus, in quibus saltem Venæ Ani aperiuntur; In hac verò Dysenteria etiam reliquæ, ad superiora Intestina secundùm totam eorum longitudinem, perque omnes eorum anfractus, distributæ. Talis Dysenteria interdum evenire solet iis, quibus aut membrum aliquod amputatum fuit, e. g. pes, brachium &c., tunc enim non potest non abundare sanguis in toto corpore: quale exemplum refert HILDANUS *in obs. Cent. 2.* de Juvene, cui duæ tibiæ amputatæ fuerunt, qui post curam, Dysenteria lethali fuit correptus; aut in quibus solennes evacuationes sanguinis suppressæ in quibusdam locis, sanguis per alvum sibi viam quærit, v. g. Mulieribus, quibus supprimuntur Menses; tunc enim non rarò fit Diarrhœa Cruenta. Non rarò talis Diarrhœa Cruenta supervenit Hominibus Spleneticis aut Melancholicis, item quibus Vomitus Cruentus, etiam interdum talis Diarrhœa Cruenta familiaris est: Pertinent huc Dysenteriæ Nothæ Scorbuticorum, de quibus vid. HORSTIUS *in suis Obser. l. 7. observ. 35. p.* 393. dum Scorbutici sæpiùs sanguinem excreverunt, qui neque Hæmorrhoidalis, neque Diarrhœa genuina fuit, sed Diarrhœa Notha ex anastomosi Vasorum in Intestinis orta. Sic pariter ex Ulcere Mesenterii interdum Diarrhœa Cruenta oriri solet: talis sanguinis excretio item est usitata iis, qui laborant, utut rarò, Ulcere Pancreatis; quale SYLVIUS *in Pr.* observavit, quòd Ulcus apertum interdum Pus, interdum autem non parum sanguinis effudit. Pertinent huc etiam Dysenteriæ Criticæ singulares: de quibus vid. RHODIUS

(X) Dysenteria *idem sonat ac* difficultatem Intestinorum, *à particula* δύς, Difficulter, & ἔντερον, Intestinum. Celsus *hunc Morbum Latine* Tormina *appellavit*.

DIUS *in suis Observationibus*, quales nullus Auctorum unquam observavit.

II. *Secunda Species Dysenteriæ*, seu Fluxus Alvi Cruenti est iste Fluxus, quo Sanguis tenuis & aquosus, & loturæ carnium similis, uti appellant, sine dolore excernitur, quod propter Hepatis imbecillitatem fieri dicitur, & alias *Fluxus Hepaticus* appellatur; quia falsò præsupponunt oriri vitio Hepatis non ritè sanguificantis; sicuti hoc nomen ipsi omnes Veteres tribuunt, utut Hepar in se sit insons. Tacebo jam de hoc; est enim revera nil aliud, quam apertio Vasorum internorum sive superiorum Hemorrhoidalium.

III. *Tertia species Dysenteriæ* est, quando ob vitium Intestinorum spasmodicum, cum insignibus Torminibus, & cùm muco albescente, hinc cum puruleota materia, Sanguis ejicitur, quæ tertia species κατ' ἐξοχὴν Dysenteria dicitur, prout hodie id nominis venit, estque nil aliud, quam *Diarrhœa Cruenta torminosa*, sicuti reliquæ Diarrhææ Cruentæ ferè semper sunt absque Torminibus (Y).

PARS AFFECTA.

Par Affecta in Dysenteria sunt Intestina, nunc crassa; vid. SPIGELIUS *Anatom. p.* 179. PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obser.* 9. & BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Histor.* 2. ; nunc tenuia, quod præsertim sectiones cadaverum, quales BARBETTE *Pr. l.* 4. *c.* 5. & M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 116. testantur; disparitas quædam Signorum, de qua *in Diagnosi* dicetur, credere jubet; nunc conjunctim, quod HORSTIUS *l.* 4. *Obs.* 20. docet; quatenus scilicet ab objecto vellicantur, irritantur, & Spiritus insitus incandescit. Læduntur autem Intestina, si ab objecto sensili vellicantur & irritantur, & tandem fit, ut talia pathemata sequantur.

CAUSÆ.

Causa Dysenteriæ est vel *Efficiens Proxima Formalis*, vel *Materialis*, sive *Occasionalis*: *Illa* est Spiritus influus, sed occasione dolorosa ad præternaturalem impetum provocatus, & dolorum torminosorum, & excrementorum, Sanguinis ac Muci, profusionis primus artifex.

Sed misso hoc, ceu Causa universali, *Causa* imprimis particularis seu *Occasionalis* irritationis talis consideranda venit. Hoc est Acre quodcunque internum, pertinaciter Intestinis adhærens, eaque in tantum continuò vellicans, & stimulans, ut propter irritationem continuam tandem Sanguis effluat, idque cum insigni dolore: ab acri objecto enim Intestina membranosa vellicata & puncta se contrahunt, unde Tormina, cùm ad locum læsum fiat uberior Sanguinis affluxus, & per læsionem Vasa aperiantur, & Sanguis profundatur: e. g. qui acrioribus sternutatoriis utuntur, post crebram sternutationem Sanguinem emungunt. Optimè fiendi modum Dysenteriæ ostendit Hypercatharsis, quod Purgantibus acribus, v. g. Antimonio, propinatis, violenta fiat vellicatio, qua Intestina spasmo afficiuntur, & sic Hypercatharsis Cruenta supervenit.

Acre autem hoc in specie est Acidum membranis Intestinorum Nervisque inimicissimum: unde v. g. Mulieres Hystericæ, acrioribus, acidis & erodentibus succis turgidæ, & quæ aliàs vel systema Nervorum sensibilius obtinent, aut affectibus Intestinorum spasmodicis obnoxiæ sunt, mediocribus etiam Purgantibus facilè graves Dysenterias incurrunt, quatenus Intestina à Purgantibus fortiùs vellicata, & ab Acido acri excoriata & erosa, cum gravissimis torminibus Sanguinem fundunt: unde quodcunque acre fortiùs Intestina vellicans, simulque plùs minùs Sanguinem, & reliquos inde derivatos succos exagitans, facilè Dysenteriam excitare potest. Novi bina exempla in Hystericis, quæ habuerunt systema Nervosum Intestinorum sensibile, quod gravem Dysenteriam incurrerint.

Porrò, ratione hujus Causæ Materialis distinguenda est ante omnia *Dysenteria*; dum alia est *Benigna*, alia *Maligna*: *Benigna* utplurimùm sine febre est, item sine contagio, & tantùm sporadicè, seu sparsim quosdam saltem homines in hoc vel illo loco affligit; *Maligna* verò Dysenteria utplurimùm conjuncta est cum febre maligna, interdum pestilentiali, simulque epidemicè grassatur, ac sæpè integram regionem devastat, & potenti contagio se multiplicat, *de quo postmodùm*.

Dysenteria Benigna & Sporadica, ceu levissima, ut dixi, oritur ex Acri quocunque, frequentiùs tamen ex Acri acido plùs minùs corrosivo, intestina potentiùs irritante, & plùs minùs excoriante; & ita Tormina & Sanguinis effluvium excitante; sive oriatur ex assumptis talibus, aut corruptis, aut in acorem peregrinum degenerantibus, aut denique oritur, ex Succo Pancreatico nimis corrosivo, vel per se tali, quando non temperatur sufficienter à Bile, vel propter irritationem a Purgantibus copiosiùs in Intestina effuso. Nil enim magis est inimicum partibus nerveis, & Intestinis, quàm Frigus & Acidum; unde, si tale quocunque errore ad Intestina pervenerit, membranas nervosas rodit, excoriat, & ad Sanguinis profusionem disponit. Rara nempe est Dysenteria Benigna, quæ fit vitio sanguineæ Massæ, sed ferè tantùm ex Contentorum in Intestinis corruptione & depravatione. Hinc notum est, quòd imprimis Fructus horæi sive autumnales, qui facillimè corrumpuntur, & corrupti, vel in corpore alterati, & non ritè digesti, intensum & fortem acorem contrahunt, dant Dysenteriam: quos inter Fructus, Pepones, Melones imprimis, & Cucumeres eminent, uti etiam Pruna cerea, Germ. *Die Spillinge*, quæ ipsa non paucos Dysentericos reddidisse, refert FORESTUS *l.* 2. *Obs.* 23. SENNERTUS *in Praxi*, & MOEBIUS *in Instit.* Saccharum, item Cibi dulces & melliti, in Stomacho corrupti, imprimis in Hypochondriacis aut Hystericis, in quibus subjectis vitiosa fermentatione vel omnia acescunt, vel sui miscela cum Bile orgasmum excitant, & camarinam nimis movent, Dysenteriam interdum inferunt. Esus item Uvarum nimius, uti etiam Musti, plùs minùs fermentando & acescendo, facile ad Dysenteriam disponit; nam Mustum corruptum similiter acescit. Purgantia etiam fortiora, uti Antimonium aut Colocynthis, aut similia, irritando acriùs & vellicando Intestina, & ita acrium Succorum ad ea derivationem promoventia, Dysenteriam Benignam non raro inferunt, ordinariò in subjectis systematis nervosi subtilioris. Mercurius etiam vivus pro Cura Luis Venereæ extrà illitus Dysenteriam interdum inferre observant Galli, sæpiùs per Inunctionem Mercurialium Luem Veneream curantes. Sic Ulcus pedum diuturnum curatum Dysenteriam intulit lethalem; vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 213. *pag.* 324. & Vermibus quoque Dysenteriam excitari: vid. RIVERIUS *Obs.* 3. & BARTHOLINUS *Act. Hafniens. Tr.* 2. *Obs.* 31. Sic & usu Aceti in plumbeo vase asservati observata fuit Dysenteria à SENNERTO; vel etiam Aquis in canalibus plumbeis diutiùs asservatis. Adamas devoratus nec minutissimè tritus Dysenteriam infert, quod certum est, ratio, quia ejusdem ramenta propter angulorum acutiem incidendo & perforando non possunt non lædere Intestina; cùm notum sit, solum Vitrum non ritè comminutum tale quid præstare: vid. ZACUTUS LUSITANUS *in l.* 1. *Prax. Admir. obs.* 18. item *l.* 2. *observ.* 10. de Dysenteria, Tabe & Morte ex Adamante impolito devorato Sed dice: Adamas non minutim tritus; alias enim minutissimè pulverisatus pro Dysenteriæ cura adhibitus fuit, uti refert WORMIUS *in Mus. p.* 103. *ubi de Adamante*: Item ex asperitate Annuli deglutiti observavit ZACUTUS LUSITANUS Dysenteriam, quali Dysenteriæ Puls crassa ex Oryza mederi potest (Z).

Hæ Causæ, sive errore externo sive interno, inferunt Dysenteriam Benignam, in quibus peccat Acidum acre intestina erodens. Sed hæc fuit Dysenteria Benigna, quæ non multùm facessit negotii.

Quoad *Endemiam Dysenteriam*, nullibi hujus mentionem factam observavi, præterquam in SYDENHAM *observ. circa Morbos acutos p.* 247. §. 4. *c.* 3. qui talis Endemicæ Hybernorum Dysenteriæ mentionem facit.

Epidemicam quod attinet: hæc omnium frequentissima est, & Autumnali præsertim tempore aut hujus confiniis, solet affli-

(Y) *In M. A. N. C.* Dec 1. Anno 1. Obs 43. Wedelius *(ut Auctor noster quoque in sequentibus notat)* *mentionem facit Dysenteriæ indolentis, quam ἀνώδυνον appellat. Hæc anno* 1669. *per Auctoris viciniam epidemicè grassabatur; Ea prehensi ne de minimo quidem dolore conquerebantur, sanguinolenta tamen confestim egerebant, etiamsi alii maximi, torminibus exercerentur: qui vero indolenti Dysenteria torquebantur, omnes nullis præsidiis juvantibus, lethum subibant. Id autem* Wedelius *tribuit Causæ malignitati, & gangrænosæ Intestinorum constitutioni: & exemplum adducit maximè efficacium Causticorum, quæ sensum obtundendo, carnes quibus applicantur corrodunt, in iisque necrosin inducunt.*

(Z) Dn. Maubec *tractatu peculiari de* Dysenteria, *ait Caussam hujus morbi proximam, & symptomatum ab eo pendentium, esse crassitiem & acrimoniam Succi, qui ope Glandularum Intestinalium è Sanguine in Intestinis separatur. Hic Succus secundum Naturæ leges fluidus & tenuis est; crassitiem autem & acrimoniam acquirit ex mixtione materiæ extraneæ, quæ è primis viis in Sanguinem primum delata, deturbatur postmodum in Glandulas Intestinorum.*

Digitized by Google

affligere. Oritur ab Acri acerrimo, Intestinis specifico suo sapore insensissimo, eoque sub mole minima efficacissimo, adeoque saltem Fermento subtili tot mala inferente. Hoc nunc acrius est, antimonialis, aut belleborinæ, vel colocynthideæ quasi prosapiæ; nunc mitiùs: unde nunc Maligna nunc Benigna, utraque insigniter Contagiosa.

Maligna plus habet in recessu, & imprimis observanda vis ejus Contagiosa, quæ se per Contagium malignum mirifice in corpore humano propagat: non enim solùm per sedes communes promptissimè inficit, sed etiam (quod observatu dignum est) per instrumenta Clysterum potest alium inficere, teste HELIDÆO PADUANO *Italo in Obser. p.* 104. Dicit enim, sæpiùs Dysenteria corripi eos, quibus Clyster infunditur, instrumento non benè abluto, quo anteà Dysentericus fuit usus: sicut etiam HOLSTIUS *in Observ.* dicit: *Instrumenta scarificationi apta, non purgata, ejusmodi ulcera contagiosa excitare.*

Exempla talium Dysenteriarum Epidemicarum plùs minùs Malignarum sunt frequentissima; imprimis scripsit de hac LAMONIERE *de Fluxu Dysenterico epidemico*; item WILLISIUS *in Pharmac. Rat. P.* 1. *pag.* 119. *&* 125. it. SCHENKIUS *in Obs. lib.* (ni fallor) 6. *ubi de Morbis malignis*, BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Histor. Anatom.* 65. non minùs quàm AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Cur.* 90. Et quidem talis Dysenteria Maligna non promiscuè quæcunque animalia affligit: nam Dysenteria interdum in Homines solùm, interdum in Bruta tantùm grassatur, dum SALMUTH *l.* 3. *Obs.* 55. Canes saltem & Feles Dysenteria Contagiosa Maligna laborantes observat, quod rarum est. Oriuntur hujusmodi Epidemicæ Dysenteriæ ex Causa externa plures affligente, in quorum corporibus exaltatum Contagium fermentativa vi se multiplicat, imprimis propter Aërem plùs minùs præternaturaliter alteratum, & Alimenta inquinantem, ex Aquarum vitio, ac Fructuum horæorum corruptela & inquinamento. Sic Dysenteria lethalis ex esu Brassicæ capitatæ, noxio rore infectæ, refertur in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obser.* 88. *p.* 143. Item post diuturnam Siccitatem & Æstatem squalidam, ubi Rubedo corripuit fructus, fuit Miasma malignum exit ex Terra, foliis arefactis instar Arsenici adhærens: quale fuit Miasma Anni hujus seculi 24. & 66. in quibus mirabiliter grassata fuit Dysenteria, ubi post Aërem squalidum Fructus corrupti. Post Aërem squalidum, & inde hinc ortam efflorescentiam candidam instar Vitrioli Saturni in canalibus plumbeis tectorum, superveniente pluvia, & flore isto ita abluto, ac Aquas inquinante, anno 1644. Dysenteriam pertinacem in Belgio ortam observavit LINDANUS *in Coll. privat. ad Hartmannum.* In consideratione hujus Dysenteriæ Malignæ Contagiosæ, cum omnia Contagia consistant in Miasmate fermentativo, Massam sanguineam inquinante, & consequenter Succos alterante; rectè arbitror sensisse WILLISIUM *de Causa Dysent. Tract. de Febribus c.* 10. *pag.* 186. quòd scilicet talis Dysenteria non oriatur ab Humore aliquo vitioso in internis Visceribus producto, qui acrimonia sua corrodat; (non ita: quoniam tantillus fermentativus odor potest etiam summè inficere;) sed rectè dicit, Causam ejus esse Miasma quoddam Sanguini impressum, adeoque intimè ipsi confusum, inde ad Intestina latum, iis imprimis inimicum, acrimoniam hostilem afferens, Intestina irritans, Vasorum osculа reserans, & Sanguinis excretionem faciens. Nempe Miasmata talia videntur esse naturæ quasi antimonialis, de natura Colocynthidis, aut Scammonii, aut similis, quæ in specie Intestina saltem acrimonia sua vellicare aut afficere, simul tamen & massæ sanguineæ Crasin fermentativa sua vi pervertere valent, aut simili ratione, ut Arsenicum, quod gustu dulce est, & etiam extra non cito sentitur, intra autem cum symptomatibus multis mucos eruentos facit; Unde ratione prioris Tormina, & hinc Cruentæ dejectiones; ratione posterioris Febris maligna adjuncta esse solet. Tale esse Fermentum contagiosum, quod fermentando corrumpit Sanguinem, & ipsi acrimoniam aut naturam Intestinis insigniter hostilem imprimit, nullum esse dubium: sicut enim Butyrum Antimonii partibus nervosis illitum Ulcera excitat, ita in Intestinis similis Causa acida ejusmodi Exulcerationes excitare potest.

Quod attinet progressum in Dysenteria, est talis; in principio, dum Dolores & Tormina Intestinorum urgent, excernuntur liquida albicantia, plus minus mucilaginosa, seu Mucus albicans, hinc Sanies, & Pus cum Sanguine. Unde prout nunc plurimum de Sanguine, nunc plus de Muco excernitur, dividunt vulgò Dysenteriam *in Rubram, & Albam*, Sanguis, qui excernitur, equidem ex Vasis vel anastomosi vel diæresi apertis profluit; Mucus verò quid precisè sit? controvertitur. Sanguis, qui profunditur, non est præcisè ab Excoriatione aut Exulceratione Intestinorum, ut vocant; nam utut hoc in Benigna ab acrimonia succorum acido-corrosiva simpliciter orienda locum habeat; in Maligna tamen, & in qua tantillum saltem Miasma acre, Contagii medio propagatum, Causæ proximæ vices obtinet, non opus est tali Excoriatione; Sufficit ab istius Contagii acerrima & Intestinis inimicissima acrimonia continuo & tam fortiter stimulari Intestina, ut hac ex irritatione & crebriori contractione tandem proprium Cruorem fundant & exprimant; simili modo atque à Pulvere sternutatorio fortiùs vellicantur Nares, ut Mucum crebriorem, & tandem largam hæmorrhagiam fundant; ita ut Cruoris profusio sit saltem consequens, & effectus alterationis in intestinis; nempe spina alicubi infixa ex doloris occasione affluxum Sanguinis uberiorem, indeque, ubi denegatur hæc excretio, Tumorem facit. Similis Spina est tantillum Acre alicubi rodens in Benigna, vel Miasma virulentum Intestinis hostile in Epidemica & Maligna; hinc vellicatis Intestinis, & horum repetiti spasmi, & insignior Sanguinis fluxus excitatur, unde tumentibus Sanguine Intestinis eadem rubent, & non rarò inflammantur, & per aperta partim, partim erosa vasa, Cruorem profundunt.

Nempe hoc est *indignatio Archei intestinalis*, seu spiritus insiti, Cruorem proprium furiosè profundentis, ex irritatione ab occasionali Fermento, uti loquitur HELMONTIUS acri, Intestinis insigniter hostili, unde & Tormina & Sanguinis per anum profusio, aut Muci extravasatio, copiosè superveniant; hinc etiam rectè dicit, quod Dysenteria a Pleuritide tantùm differat in radice, seu loco affecto, cùm quoad causam conveniant.

Mucus hic sub cursu morbi interdum est valdè copiosus. Multi admirantur, unde sit? non sanies est, aut Pus: utut sint, qui dicunt, quòd nihil aliud sit, quàm Pituita, quæ naturaliter oblinit parietes Intestinorum; quod tamen non potest esse, propter nimiam & excessivam, qua subinde excernitur, ejus quantitatem, pro qua capienda Intestina ipsa interdum non sufficerent. Probabilior videtur HELMONTII sententia, qui dicit, destillare Mucum talem ex Intestinis læsis, & esse nihil aliud, quàm Nutrimentum Intestinorum irritatorum proximum, sed depravatum, aut frustrà Intestinis infusum, simili modo enim ac pars exulcerata plorat liquorem, qui nihil aliud est, quàm Nutrimentum istarum partium: ita Nutrimentum hoc, cùm intestina læsis, excoriatis & exulceratis assimilari nequeat, ex parte læsa nunc sub forma Muci, nunc saniei, nunc Puris in cavum eorum destillat, prout diversi sunt gradus corruptelæ hujus Alimenti proximi; jam sæpè Sanguinem una effundunt *lotura carneam similem.*

Tres autem *Gradus* in hac Dysenteria imprimis observandi sunt.

1. Quando tantum adsunt atrocia Tormina cum *Excretione mucosa & cruenta.*
2. Quando cum Torminibus copiosus *Mucus plus minus præternaturalis & cruentus excernitur*, quemque vulgo dicunt esse Abrasionem, aut aliqualem Excoriationem Intestinorum.
3. Quando in tantum suscepit malum augmentum, ut jam in Intestinis læsis sequatur *perfecta Exulceratio.*

Quod *in graviori Dysenteria Pus* generetur in Intestinis, patet ex Anatome: non enim tantùm in Intestinis, sed & in Glandulis Mesaraicis Pus copiosum colligitur & abraditur. Ista autem Abrasio iterum est triplex, secundùm ista nempe, quæ unà cum Muco interdum excerni observantur;

1. Quando saltem interiora *Velamenta bombycina*, seu crusta ista, quæ Intestinorum carni obducitur, abraduntur.
2. Quando jam aliquid de Intestinorum tunica crassa abraditur. HIPPOCRATES vocare solet *Ramenta Intestinorum in sect.* 7. *Aphor.* 64.
3. Quando jam ipsorum Intestinorum substantia crassiuscula, sive caro quasi frustulatim eroditur, & tunc exeunt *Caruncula*, ut dicit HIPPOCRATES *Sect.* 4. *Aphor.* 26. qui tertius gradus est acerbissimus, & mortiferum signum.

Caruncula tales, quarum passim apud Authores fit mentio, quid sint? explicatu obscurum est. Sanè substantiæ Intestinorum membranosæ non videntur esse: potiùs Glandulæ intestinales tumefactæ, & morbi progressu à substantia Intestinorum separatæ, & ita excretæ Carnium, sive molecularum carnosarum speciem referentes.

Tandem, *An sit Exulceratio in Intestinis* Dysenteria affectis? uti vulgò asseritur, meritò dubitatur, & rectè hoc negat HOLDERHOFFIUS *Tr. de Err. Medic. pag.* 33. ex

en,

Digitized by Google

eo, quòd aliàs Dysenteriæ Cura per Specifica tam cito fieri non posset: ut taceam, tantumnon impossibilem curatu videri talem Exulcerationem, cùm aliarum partium membranosarum Exulcerationes, ut Laryngis, item fistulæ Ani, sint utplurimùm incurabiles: Ergò nonnisi in diuturniori Dysenteria, eaque graviori, tandem Excoriatio, & forsan aliqualis Exulceratio, locum habebit, quæ in ordinaria non statim statuenda erit.

Dolor acerrimus, qui torquet Dysentericos, non est promiscuè & simpliciter ex Corrosione aut Exulceratione Intestinorum, utut hæc videatur totalis causa; sed ferè maxima ex parte est ex Convulsione & Corrugatione spasmodica Intestinorum, qua Intestina irritata spasmo quodam correpta se convellunt & contrahunt, & motu quasi vermiculari se torquent, sub quo tam insignes sunt Dolores. Præsuppono hic suprà dicta de Systemate nervoso: subinde retrocrahitur Umbilicus, quod signum est manifestum Motus convulsivi, hinc successiva sunt Tormina, non continua, sed remittunt, prout malum nunc mitius nunc gravius est. Tormina hæc ordinariò præcedunt Excretionem, nisi Intestina gangrænata sint, quando sub ista spasmodica contractione Intestina simul propellunt, & ulteriùs cogunt Contenta, & ita ad excretionem stimulant.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica ex Dolore & Excretione imprimis desumuntur.

Dysenteria nempe prehendit ægros cum insignissimis Intestinorum Doloribus & Torminibus: subsequuntur Dejectiones, & quoties dejicitur Alvus, ingens cruciatus, & Intestinorum depressio cum dolore, & molestissimo Viscerum omnium quasi descensu, adest: Dejectiones non sunt stercorosæ, sed variarum rerum, nunc simpliciter mucosæ, nunc intermistim sanguineæ, nunc simpliciter sanguineæ, quæ aggravescente morbo fiunt putrilaginosæ, & interdum membranarum speciem referunt.

Quando Sanguis simul excernitur plùs minùs, *Dysenteria Cruenta*, sive *Rubra* appellatur: si verò Mucosa superabundent, aut solitaria sint, in specie *Dysenteria Alba* vocatur.

In *Maligna* sæpiùs est conjuncta Febris plùs minùs intensa, eaque interdum petechialis, Lingua subalbida mucilagine densè obsita, & si vehementiùs æstuet corpus, nigra etiam & sicca observatur, unà cum summa virium prostratione; ægri sunt anxii, & inquieti, sitiunt insigniter: subinde præcedente ulteriùs morbo, Sanguis sincerus copiosus confestim effluit; id quod corrosionis majorum aliquot vasorum in Intestinis & Mesenterio argumentum est. Nonnunquam Intestina inflammantur, indeque Gangræna incurabili afficiuntur: Aphthæ interdum fauces obsident, imprimis, quando Adstringentibus intempestivè adhibitis suppressa fuit Dysenteria: afficitur successivè simul Intestinum Rectum, unde ordinariò dolorosissimum Tenesmum patiuntur ægri: supervenit non rarò Ani procidentia, Appetitus prostratus, interdum Nausea & Vomitus urgent ægros: non rarò succedit singultus tanquam pessimum Signum, & Vigiliæ, ut etiam interdum Deliria, & tandem quoque lethales Convulsiones superveniant. Grassatur communiter in Incolas instar Pestis, estque Contagiosa, seque tunc temporis sub forma Febris malignæ multiplicat.

Causarum signa partim ex Excrementorum conditione, partim à signis Humorum in corpore abundantium, partim à Vitæ genere, v. g. militari, ac Diæta, similibusque circumstantiis petuntur.

An Maligna & Pestilens sit? colligitur ex eo: si commune fuerit malum, pluresque cum symptomatis malignitati propriis, v. g. anxietate Præcordiorum, Petechiis &c. moriantur.

Ante omnia autem pro meliori cura sciendum est: *An tenuia an crassa Intestina afficiantur*? Denunciant hoc Locus, & Modus doloris, Tempus exitus excrementorum, & horum varia Mistio. (1.) *Locus doloris* arguit tenuia Intestina affecta, qui est circa & infra Umbilicum, ubi situm Ileon & Jejunum: in crassis verò affectis est magis circa latera infra & juxta Stomachum, secundùm nempe Coli ductum. (2.) Quoad *Modum doloris*: hic longè vehementior est affectis Intestinis tenuibus, ac si cultris hinc inde discinderentur, aut quasi aciculis pungerentur; qui econtrà dolor remissior & nonnihil obtusior est in crassis. (3.) *Celer excretio* post dolorem crassa Intestina affecta, tardior verò excretio tenuia Intestina labefactata arguit; eo quòd à loco affecto ad Podicem longior via sit. (4.) Si tenuia afficiantur, *permista magis & confusa invicem sunt excrementa*, Stercus, Sanguis, & Mucus, propter longius iter, quod mutuò conficiunt: in crassis verò Intestinis minùs sunt confusa, sed potiùs sunt aperta vestigia distinctionis à se invicem. (5.) Tenuia affecta *magis ad Vomitum stimulant ægros*, præsertim quò propiùs respectu Ventriculi afficiantur; crassa minùs: undè & anxiosi magis sunt, & pejus se habent ægri in tenuibus affectis, quàm in crassis. Consulatur quoad hoc punctum & Prognosin in Dysenteria SENNERTUS, qui satis est accuratus, & RIVERIUS.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*:

Benigna minùs est periculosa, Maligna periculosa.

Quò magis tenuia afficiuntur Intestina, eò periculosiùs laborat æger, & econtrà.

Considerandum etiam an Dysenteria habeat Febrim? item an adsit Vomitus? Sanè omnis Dysenteria, præsertim Epidemica, cum Febre juncta periculosior esse solet, quàm quæ sine Febre; & quò magis acuta & malignior hæc fuerit: siquidem & Petechiæ in Febribus talibus observatæ fuerunt.

In Dysenteria quasi Pestilentiali eò periculosiùs laborat æger.

Ista Dysenteria, quæ cum Vomitu affligit, & cui ferè se adjungere solet Singultus, est deterrima; cùm periculum subsit, ne ipse Stomachus plùs minùs affectus sit: Quò magis enim affligitur Stomachus cum Cibi fastidio, eò periculosior est: si non adest Vomitus, & ægri alimenta assumunt cum Appetitu, talis non est lethalis, nisi culpa Medici fiat.

Dysenteria, in quibus Excreta sunt viridia, nigra, aut varia aut admodùm graveolentia, sunt pessima: item Dysenteria, quæ ab atra & porracea Bile, ut vocant, incipit, nulla præcedente Febre, nec Coctionis signis apparentibus, exitiosa est, teste HIPPOCRATE *Sect.* 4. *Aphor.* 22. & 24. & FONTANO *in Methodo generali pag.* 62. *cap.* 5. 6. 7. *& pag.* 77. propter corrosivum acidissimum Succum, valdè erodentem Intestina; item quæ à Dejectione biliosa aut æruginosa, hinc magis erodente: vid. HIPPOCRATES *Sect.* 7. *Aphor.* 23. Omnium tamen crudelissima videtur, quæ à Pituita acida atque salsa, utpote qui humor ratione tenacitatis difficilè abstergitur.

Si Dysenteriæ Ructus superveniat, vel Crepitus ventris, bonum signum est, scilicet redeuntis suo modo Fermenti digestivi.

Econtrà Convulsiones ac Deliria, Dysenteriæ supervenientia mortem utplurimùm significant.

Si à Dysenteria laborantibus veluti Carunculæ dejiciuntur, lethale est, teste HIPPOCRATE *Sect.* 4. *Aphor.* 26. utplurimùm quæ profundius Ulcus denotant: vid. SENNERTUS *Prax. lib.* 3. *P.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 7. *pag* 334. *&* 337.

Dysenteria indolens sæpè mali est ominis; [illegible] enim seu Gangrænam Intestinorum, indeque inductam insensibilitatem ostendit: conf. *de Dysent. Epidemica quorundam indolente* M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 43. *p.* 82. item BARTHOLINUS *in Actis Med. Hafniens. Volum.* 2. *pag.* 183. RHODIUS *Cent.* 2. *Obs.* 88.

Quando adest Tenesmus in Dysenteria cum hiatu Ani, itaut Clysteres injecti statim elabantur, aut cum tanta Podicis adstrictione, ut nihil possit intromitti; certum plerumque est mortis signum: vid. *la* MONIERE *Tr. suprà cit. cap.* 5. *pag.* 364. *&* 391. Nempe hic tumor, illic paralytica constitutio Intestino Recto inducta ex virtutis animalis prostratione adest.

Dysenteria, si est symptoma Febris Malignæ aut Variolarum, periculosa est, & ferè lethalis.

Dysenteriæ superveniens Febris, aut quæ aderat, si intenditur, malum est; quoniam Inflammationem aut insignem Intestinorum corruptelam ostendit.

Lienteria superveniens Dysenteriæ diuturnæ, est admodùm mala.

Aphthæ Dysenteriæ supervenientes, utplurimùm lethale sunt indicium.

Gravida dysenterico Tenesmo correpta, frequentiùs Abortum patitur; idque cum periculo, imprimis si grandior fuerit Fœtus. Interdum tamen Dysenteria Gravidis ante Partum salutaris observata fuit, teste FORESTO *l.* 22. *Obs.* 34. item AMATO LUSITANO *Cent.* 2. *Obs.* 51. quia post Partum plerumque hac liberantur: testante HIPPOCRATE *Sect.* 2. *Prædict. Text.* 30. & *l.* 5. *Epidem. Text.* 33. *l.* 7. *Epidem. Text.* 49. & SENNERTO *Prax. l.* 3. *p.* 243. per bina exempla hoc comprobante. Sit autem Benigna, non Maligna, non nimis gravis, & non longè ante Partum; aliàs est periculosa, & mors in olla: Epidemica tamen Gravidis

vidis non lethalis obſervata fuit in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 17. *pag.* 22.

Dyſenteria cum Oris amarore, vel Vomitu biliofo in principio malitioſiſſima eſſe ſolet, in ſpecie in principio: vid. SAVONA *in ſuis Deciſ. Med. Deciſ.* 31. *p.* 80, & M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obſ.* 63. *p.* 106.

RIVERIUS *Cent.* 2. *Obſ.* 63. ex Maculis in facie erumpentibus in Dyſenteria; item ex Singultu Dyſenteriæ in progreſſu morbi ſuperveniente, Signum Prognoſticum lethale ominatur: imminent enim Convulſiones, & afficitur ſyſtema nervoſum inſigniter; cùm Singultus ſit ſignum Convulſionis Diaphragmatis, quæ ſuperveniens, malum; in principio autem Singultus non adeò funeſtus.

Si in Dyſenteria poſt Aurem ſiniſtram vel dextram nigra Macula vel Tubercula appareant, æger citò moritur; in quo equidem incertus eſt SENNERTUS; ſignum tamen certum eſſe vult HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 192.

Veneris exercitium Dyſenteriam curat: id quod RIVERIUS *in Pr.* notat ex AMATO LUSITANO *Centur.* 2. *Cur.* 47. qui refert, quendam Dyſenteria Epidemica laborantem, celebrato cum uxore coitu, ſanatum.

Ii, qui ex Dyſenteria intereunt, præcipuam mortis cauſam habent Inteſtinorum Gangrænam; vid. RIVERIUS *l.* 3. *Obſ.* 2. Ac ſanè quidam Dyſenterici ante mortem abſque pulſu toti algidi, adhuc tamen de interiorum intenſiſſimo æſtu conqueruntur; Conf. M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obſ.* 63. *pag.* 106.

Dyſenteria à Cauſa externa, ut à Fructibus horæis, non adeo periculoſa eſt; quæ autem ab interna, ſæpè periculoſa: in qua, ſi Sanguis ſincerus excernatur, periculoſior eſt, ob vaſa majora eroſa.

Quò magis vel minùs Inteſtina exulcerata ſunt, eò gravior, vel mitior, aut melior Dyſenteria eſt.

Dyſenteria, qua Inteſtina craſſa affecta, utpote ſymptomata minùs periculoſa habens, ac à Clyſteribus multum levaminis admittens, non adeò periculoſa eſt; ut & quæ à Mania oritur: vid. HIPPOCRATES *Sect.* 7. *Aphor.* 5. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 126. *p.* 225.

Spleneticis ſuperveniens Dyſenteria, bonum ſignum eſt: vid. HIPPOCRATES *Sect.* 6. *Aphor.* 48. niſi hæc longior extiterit; tunc enim aut ex Lienteria, aut Hydrope pereunt, juxta *Sect.* 6. *Aphor.* 43. & *Coac. Sect.* 3. *Prænot.* 295. & 296.

Pariter & Podagricis ſalutaris obſervatur Dyſenteria, juxta *l.* 2. *Prædict. Text.* 15.

De cætero Senes & Pueri ex hoc morbo ſæpiùs pereunt, quam qui media ætate conſtituti ſunt: vid. HIPPOCRATES *Sect.* 2. *Text.* 30. & SENNERTUS *Prax. lib.* 3. *pag.* 243.

C U R A.

Quoad *Curam*: In genere pro meliori medicationis ratione, atque Scriptorum Practicorum utiliori lectione, obſervandum ante omnia: an Benigna, an verò Maligna fuerit Dyſenteria? item an à Cauſa interna vel externa? & hæc vel Aſſumptis acribus, vel Contagio nata fuerit? Nempe Epidemicè non ſunt præciſè Malignæ; id quod notatum in M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obſ.* 163. *p.* 106. Et ex his conſiderationibus variarum Dyſenteriarum, variat ſubinde apud Practicos medendi ratio, uti patet legenti ex *la* MONIERE, WILLISIO *Pharm. Rational.* SYDENHAM *in Obſ. de Morb. acutis* &c.

Quoad Methodum medendi: in hac ſequentes Indicationes obſervandæ.

1. *Irritatio Inteſtinorum ſiſtenda*, tam Acre vellicans corrigendo, quam Opiatis, aliiſque Anodynis & Appropriatis ſeorſum irritationis nonnihil ſopiendo, indeque provocatum Spirituum impetum compeſcendo. Ea verò, quæ Acre vellicans corrigunt, ſunt; vel Generalia, iſtud aut obtundentia aut abſorbentia; vel Specialia, ſpecificum ſaporem Dyſentericum corrigentia.
2. Præcipitantibus ſive Abſorbentibus, & blandis Sudoriferis, in ſpecie in Dyſenteria maligna, *Maſſa ſanguinea ventilanda*, & *Miaſma contagioſum eliminandum.* Interdum in Benigna blandè Abſtergentibus & Laxantibus Inteſtina eluenda.
3. *Noxa Inteſtinis illata* debitis Vulnerariis, item Adſtringentibus ſive Stypticis ac ſimilibus *reſtituenda*.

Methodus hæc diverſa eſt à Methodo vulgari, quia vulgò reſpicitur ſaltem ad Productum morboſum, nempe ad Inteſtinorum Exulcerationem, non verò reſpiciunt radicem Morbi ſeu Acre iſtud vellicans, unde tot mala oriuntur: Hinc jubent communiter (1.) Evacuare Inteſtina purgando: (2.) Clyſteribus eadem abſtergere: (3.) Dolorem urgentem ſedare; & (4.) Ulcera purificare & conſolidare. Sed in hac Methodo ſæpè feliciter moriuntur ægri, & qui evadunt, Naturæ, non Artis beneficio obtinent.

Pro his ſcopis autem meliùs obtinendis, obſerventur ſequentes Regulæ:

I. Quòd *Anodyna & Narcotica* à multis quidem ceu Necrotica in Dyſenteria proclamentur; quod exemplo illuſtrat *L.* 3. *Obſ.* 10. THONERUS & ZECHIUS *Conſ.* 37. ſed falsò; idque ſaltem vitio præconceptæ hypotheſeos; quin potiùs expertus ille Practicus LINDANUS in hac tota Cura ſemper ab Anodynis & Narcoticis Curam incipiendam ſuadet, in quo conſentiunt ferè omnes Moderni, qui omnes Opiatis cum Appropriatis junctis, miram vim tribuunt in Dyſenteria curanda: vid. BARBETTE *in Pr. lib.* 4. *c.* 5. *de Dyſent. pag.* 180. HORSTIUS *lib.* 10. *Obſ.* 3. HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 195. THEODATUS *in Valetudin. p.* 340. WEDELIUS *in Opiol. pag.* 122. Unde etiam tot proſtant exempla feliciter curatarum Dyſenteriarum per ſola Opiata; Sic RIVERIUS *in L.* 1. *Obſ.* 64. refert Dyſenteriam in Fluxum Hepaticum mutatam cum febre & ſumma virium proſtratione, per Laudanum opiatum curatam: vid. etiam *L.* 2. *Obſ.* 37. 44. & 84. item *L.* 3. *Obſ.* 4. *L.* 4. *Obſ* 87. in ſpecie WILLISIUS *in Pharm. Ration. Vol.* 1. *Sect.* 3. *c.* 3. *p.* 128. & 300. necnon LUDOVICI *in* M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obſ.* 207. HELMONTIUS *Tr. Butleri*, & MARCUS MARCI, *in Vitriolo narcoticum & anodynum ſulphur*, placans dolores, dicit eſſe: *Terra Vitrioli dulcis* pro hoc ſcopo ſublimatur cum *Sale Ammoniaco*, & eſt *Arcanum Anglorum*.

II. Sed non dandum, uti dixi, *Opiata*, in principio *ſola*, ſed potiùs aliis, præſertim Appropriatis, miſta, idque in ſpecie ſpecificis & Abſorbentibus ſudoriferis in Dyſenteria maligna, e. g. Theriaca cum Oſſe humano, & Hepate viperino; item ſi opus fuerit, blandè Inteſtina Abſtergentibus, in ſpecie Rhabarbaro, in Benigna jungi debent; ſic meliùs & tutiùs operantur.

Ac ſanè crebriùs licèt repetitum Opiatorum uſum, adeoque quaſi continuatum optimè ferunt Dyſenterici, minùs debilitantur exinde, quàm ab aſellationibus, & Teneſmo continuis. Nempe præmiſſo Laxativo unà vel altera vice, mox ad Laudanum opiatum accedendum, & in hujus uſu perſeverandum, niſi ubi urgeat malum; tunc enim, mitigatis utcunque Opio ſymptomatibus, blanda Laxatio ſubjungenda, Opio iterum hinc uſurpato. Signum autem remittentis mali eſt, ſi ab Opiatorum uſu pedetentim ſomno naturali corripiantur Ægri, quamdiu verò ab illorum uſu nulla debita quies obſervetur, & agrypni maneant Ægri, etiam citra manifeſtam cauſſam, malum eſt indicium deliteſcentis adhuc mali, cohibiti, non curati, aut enervati. Irritari enim adhuc, inſenſibiliter licèt, Naturam indicio eſt; & ferè malignitatis gravioris, ac ſpiritibus magis infenſæ, aut mali pertinacioris ſaltem, ac de facili recidivantis, docet.

III. *Laxativa* in Dyſenteria Maligna nihil valent, ſed nocentiſſima ſunt: potiùs irritatis Inteſtinis crabrones excitamus, & vires dejicimus; in Benigna verò ſuam merentur laudem, in principio uſurpata; ſic enim eluunt Alvum. Si autem in principio morbi Laxativum propinatum fuerit, mox ab hujus facta operatione Opiatum ſubjiciendum. Nempe quoad Abſtergentia primas vias, ac blandè Laxantia, habenda ſimul ratio tam ſubjecti patientis plùs minùs cacochymici, quàm Cauſæ antecedentis, an ſit *ab Aſſumptis*? an ſit *à Contagio*? idque tam propter impeditum Dyſenteriæ majorem vel minorem, quàm propter alia in ſubjecto cacochymico metuenda ſymptomata. Cacochymiam igitur in principio convenientibus laxare, non inconveniens eſt; uti &, ſi à Fructibus horæis malum ortum fuerit, præmiſſo tamen quoque Sedativo, v. g. veſpere antecedente; imò Laxanti quoque Opiatum addere convenit. Quando itaque primæ viæ abſtergendæ, ac Alvus blandè laxanda eſt, fit in principio vel Rhabarbaro vel Sero Lactis, de quibus infrà: in progreſſu morbi penitus abſtineamus. Ad hæc ii ipſi qui in principio ſuadent Purgationem, non ſine cautela hoc faciunt: Volunt nempe, ſi Dyſenteria oriatur ab Humore atrabilario, acerrimo & maxime corroſivo, quòd tunc ferociam illiùs potiùs temperando purgandum ſit. De modo purgandi optimè ſcripſit LUDOVICUS SEPTALIUS *in Animad. & Caut. Medic. l.* 7. *p.* 224.

IV. *Vomitus* in Dyſenteria planè ſunt inane quid, in Malignis planè nocivi, niſi Dyſenteria ſit ab Hypercatharſi, aut aſſumpto Veneno. Pro majori illuſtratione rem Exempla

Digitized by Google

plo & observatione confirmabo. Vic Juvenis Dysenteria gravi conflictatus, in principio quidem nonnihil cruenta, sed in progressu tota mucosa, excernebat: aderat simul febris continua; hunc sine evacuantibus Rhabarbarinis, mox per Opiata & Specifica aggressus sum curare; successit quidem Cura, sed magno labore, & sub continuo calidæ Cerevisiæ potu, Laterumque calefacturum Pedibus & Abdomini applicatione: subinde sudores spontanei, præsertim vespertini, erumpebant cum euphoria. Cessante Dysenteria durabat adhuc febris continua lenta cum gravamine Ventriculi, & appetitu penitus dejectu, copioso nempe Muco Ventriculum obsidente: ob id ordinavi Sal Ammoniacum cum paucis Lapillis Cancrinis, cujus repetito usu attenuatus quidem nonnihil fuit Mucus, sed non rejectus: coactus ergò propinavi Vomitorium ex Syrupi Emetici ℥ß. idque eò magis, quòd vesperi præcedente æger spontaneo vomitu varia mucilaginosa excrevisset: sed Vomitorium nihil effecit, utut anxium reddiderit ægrum, Muco nempe in Ventriculo copioso obtundente remedii vim, tamen copiosa mucosa screatu & tussi rejecit, febre lenta adhuc perdurante, quibus rejectis multum levatus fuit. Excrevit autem illa ex Ventriculo: nam & stimulum tussis in regione scrobiculi Cordis percipiebat, & quæ exscreabat, illinc prodire asserebat: ob id Misturam ex Aqua Hyssopi, Syrupo Nicotianæ, & Oxymelite squillitico ordinavi, cujus usu rejecit quidem copiosiùs, sed crebriores etiam denuò secessus passus fuit; propterea intermisi, & præscripsi sequentem Pulverem:

℞. Rad. Ari non præp. ℥ij.
Lapill. Cancr. præp. ℈ij.
Miscendo.

Omni mane largam dosin capere jussi; quo assumpto, ut penitùs ex Ventriculo eradicarentur mucosa, 40. guttas Tincturæ Tartari benè acris omni mane capere jussi; sicque convaluit.

Ex hoc Casu didici:

1. Necessarium esse in Dysenteria Benigna laborantibus, præmittere Laxantia; si enim hoc in principio fecissem, tantam Muci saburram in declinatione morbi circa Ventriculum & primas vias non habuissem: Nam quoniam Dysenteria erat Benigna in corpore crudis succis infarcto, hi ipsi motu febrili correcti, & in Mucum temperatum conversi, circa primas vias depositi; sed Antidysentericis & Opiatis remediis detenti, postmodùm istas turbas dederunt.
2. Didici in Dysenteria, si malum sit vel ex Ventriculo, vel declinante morbo, nihilominùs adhuc foveatur à Dyspepsia Ventriculi, Vomitoria mitiora tutò posse propinari. Vomitoria equidem in Dysenteria magis, quàm Diarrhœa, sunt periculosa, propter metuendam Ventriculi læsionem. Sin autem Dysenteria sit à Pharmaco maligno, aut Veneno, & materiæ rejectæ quædam pars in Ventriculo hæreat, conveniunt. Conf. SENNERTUS *l. 3. Prax. p.* 352.

De cætero si conveniunt, magis in Benigna, quàm Maligna locum habere videntur; *la* MONIERE tamen *Tract. de Fluxu Dysenterico maligno* observavit subinde in primo principio Vomitoria fuisse proficua: Et arbitror hoc ita esse, in casu nempe, quo Contagium malignum inspirando haustum, Ventriculum saltem adhuc obsideat: idque si superiora Intestina laborent, si Cacochylia adsit, aut malum foveat, necnon Humorum in primis viis, Intestinis, & Ventriculo molesta saburra; si denique Natura eò vergat, ægrique eidem faciliùs auscultent, vicibusque adhuc consent, &c. Vomitu namque diuturnas Dysenterias curatas vidit MERCATUS.

V. *Sudoris* tam per se, quàm Diaphoreticis provocati, in specie habenda est ratio in Dysenteria Epidemica plùs minùs Maligna. Sanè cùm hìc ante aliquot annos in universa hac regione grassaretur Dysenteria Epidemica Maligna, Pastores pagani suos Rusticos solia Sudoriferis, præprimis Tinctura Bezoardica, curarunt. Eodem tempore quidam Rusticus, & ipse Dysenteria Maligna correptus, sumpsit Balsami Sulphuris gutt. xx. & ultrà, cujus repetito usu per repetitos Sudores ipse fuit curatus. Adeoque tentandum videtur, annon in Dysenteriis Malignis Sulphurata, Crocata, & Camphorata, præservativè pariter ac curativè, sint optima. V. g. Flores Sulphuris, Extractum Sulphuris, Balsamum Sulphuris juniperinum, ac succinatum potiùs: Elixir Pestilentiale *Crollii*, Spiritus Vini camphoratus, crocatus, theriacalis &c. Unde dicit PETRÆUS *in suis Dissertationibus*, quòd rectè faciant Hermetici, qui Dysenteriam non tam Purgantibus, quàm Diaphoreticis aggrediuntur, & statim correcto Aëre Baccis Juniperinis, alternis diebus Potionem *Paracelsi* Pestilentialem, aut Aquam Theriacalem aut simile Diaphoreticum Alexipharmacum propinent: post expulsionem Veneni postmodùm curativo Appropriato utantur. Hinc etiam ipse *la* MONIERE refert, quòd Sudor primis morbi diebus, vel sponte prodiens, vel debito Sudoriferorum usu prolicitus, Dysenteriam frequenter supprimat, serosis humoribus foràs propulsis. Quò magis ergò corpus transpirat, & magis Sudoribus afficitur, mitior est Dysenteria. Exinde apparet, eandem ferè, quæ in Febribus Continuis & Malignis, Methodum medendi observandam esse.

VI. *Adstringentia*, ut talia, in principio & progressu morbi nil valent; potiùs graviter nocent. Certè nil pejus est, quàm uti in Dysenteria Adstringentibus: siquidem non relaxata, sed irritata sunt Intestina: imprimis nocentissima sunt intempestivè, h. e. ante Appropriata & Alexipharmaca in Maligna, & ante Abstergentia Laxativa in Benigna, exhibita: interdum saltem in declinatione morbi commodè usurpari possunt. Nam validè Adstringentibus, maximè in principio, Dysenteria suppressa, subinde graves excitat affectus, nunc Paresin contumacem, nunc Abscessus Mesenterii: vid. *la* MONIERE: Sic enim MARTINI *in Tr. de Morbis Mesenter. p.* 44. Inflammationem & Abscessum Mesenterii periculosum notat ob Dysenteriam sinistrè Adstringentibus curatam & suppressam: sic etiam Paresin ex Dysenteria intempestivè suppressa observavit VELSCHIUS *de Ægagrop. Diss. 2. p.* 16: sic in quos morbos Dysenteriæ Adstringentibus suppressæ subinde desierint, vid. HILDANUS *l. 3. Obs.* 42. & 46.

Quemadmodùm igitur perquàm nocivum est, mox aut saltem intempestivè Adstringentibus & Stypticis sufflaminare Dysenterias, ita simul probè attendendum, ut Fermentum Dysentericum probè correctum totum ex corpore eliminetur, alias enim aut vitiando Lympham, aut afficiendo genus nervosum, cui in specie inimicum existit, (nam & Intestina huc spectant,) varia excitare potest symptomata. vid. HORSTIUS *lib. 4. Obser. 21. & lib. 8. Obser. 11. & 12.* VELSCHIUS *Ægagrop. diss. 2. Cur. 4. pag.* 60. RHODIUS *Cent. 11. Obser.* 87. THONERUS *Observat. pag.* 195. & 246. Correctio hæc fit, ut dictum, per Appropriata in Maligna, per Temperantia in Benigna, in specie per Lacticinia. Evacuatio partim per Sudorem in Maligna, per Alvum in Benigna. Et quidem neglectus Laxativorum ac Sudoriferorum, illorum præprimis in principio, horum in declinatione; perversus econtrà Opiatorum usus, imprimis occasionem pravis symptomatibus subministrare videtur.

VII. *Venæ sectio* frustranea est in quacunque Dysenteria; in Maligna enim nociva, nisi forsàn gravis evacuationis Sanguinis suppressio aliud suaserit: in quo tamen casu cautè fiat, adeoque nemini auctor sum, ut imitetur SYDENHAM *in Obs. de Morb. Acutis p.* 252. *Sect. 4. c.* 3.

VIII. *Clysmata* rarò sunt usurpanda: Nam utut hæc vulgò sint usitatissima in Dysenteria, tamen sæpiùs sunt pessima: scilicet nimio abusu malum exasperant potiùs, quàm leniunt. Usus laudem habet, vituperium meretur abusus. Locum non habent, nisi (1.) ubi affecta sunt Intestina crassa; ad tenuia enim eorum vis non pertingit. (2.) In Benigna, ubi eluendæ sordes quædam. (3.) Ubi acrimonia insignior temperanda. (4.) Quando nimis affliguntur tenuia Intestina superiora, & Pylorus, ut quasi per accidens revulsorio stimulo liberentur. (5.) Ubi consolidatio necessaria: Non tamen crebriùs aut copiosiùs injiciantur; Quia (α) omnes Clysteres, qualescunque fuerint, etiam ex Lacte, Intestina tanquam aliquid peregrinum, plùs minùs irritant & vellicant, & ita malum quodammodò exasperant, & reverà motus spasmodici fiunt: vid. HELMONTIUS, qui accuratus est, quoad usum Clysmatum in Dysenteria. (β) Quia Tenesmus sæpè graviter per Clysmata exasperatur; & (γ) Quia ipsa Intestina irritata mox denuo Clysteres rejiciunt, & ita propter suas contracturas & spasmos dolores exasperant, parùm juvare possunt: In declinatione ergò morbi usurpanda.

IX. *Stomachi* in tota Cura Dysenteriæ summa semper habenda est ratio, non secus ac in quibusvis Alvi Fluxibus. Quò magis enim furit, eò pejor erit status morbi, & quò meliùs se habet, vel appetendo nonnihil, vel alimenta quædam perferendo, eò major spes salutis adest: econtrà Appetitus penitus dejectus, aut Vomitus superveniens, aut etiam Singultus, pessima sunt signa. Ob id semper simul Appropriatis, internè pariter & externè, Stomacho succurrendum est; cujus ratione Vinum, præsertim in adjuncto Vomitu, non nocet absolutè consideratum; acoris verò ratione nonnihil suspectum videtur. Modicè autem propina-

Ebor. ſine igne ℈ij.
Cryſtall. prap. ʒß.
Terra ſigillata ℈j.
Laud. opiati gr. iij.
Eſſent. Opii ʒß.
Syrupi Portulac. ʒvj.
M. f. *Potio*: S. *ut antea.*

℞. *Aqu. Portulac.* ℥iij.
Cinnam. ʒß.
Spiritus Theriacal.
El. Diaſcord. Frac. an. ʒij.
Conf. Alkerm. ʒj.
Ebor. ſine igne ʒß.
Syr. Corall. Quercetan. ʒvj.
M. f. *Potio*: S.
Potiuncula Confortativa adſtringens.
Vel

℞. *Aqu. Menth.* ℥ij.
Portulac. ℥j.
Terra ſigill. ℈ii.
Cryſtall. prap. ʒß.
Laud. opiat. gr. vj.
Syr. Mentha ℥ß.
M. f. *Potio*: S. *ut antea.*

℞. *Aqu. Menth.*
Rubi Idai an. ℥iß.
Spiritus Theriacal. camph. ʒiij. ad vj.
Terra ſigillat. ʒj.
Corall. rub. prap. ʒß.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Rubi Idai ʒvj.
M. D. S. *ut anteà.*
Item

℞. *Theriac.* ʒj.
Terra ſigillat. ℈ij.
M. f. *Bolus*. S.
Bolus Confortativus adſtringens, pro una doſi,
Detur in cochleari Aceti Vini.

℞. *Theriac.* ʒi.
Terra ſigill. ℈i.
Cryſtall. prap. gr. xii.
Cum *Syr. Mentha* f. *Bolus*, S. *ut anteà.*

℞. *Conſerv. Menth.* dr. j.
Terra ſigillat.
Corall. rub. prap.
Cryſtall. prap. an. ʒß.
Laud. opiat. gr. ii.
Cum *Syrup. Corall. Quercet.* f. *Bolus*: S. *ut anteà.*

℞. *Conſerv. Menth.* ʒiij. ad ℥ß.
Cryſtall. prap. ʒj.
Terra ſigillat. ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
Cum *Syrup. Menth.* vel *Portulac.* f. *Electuarium* pro *duabus doſibus*, S.
Electuarium Confortativum adſtringens, pro duabus doſibus.

℞. *Conſ. Mentha vitriol.* vel *Roſar. rub.* ℥j.
Theriac. ʒij.
Terra ſigill. ℈ij.
Cum *Syr. Cydon. aromat.* f. *Electuarium*: S.
Electuarium Confortativum adſtringens.
Vel

℞. *Ebor. ſine igne,*
Cryſtall. prap. an. ʒß.
Laud. opiati g. iv.
M. f. *Pulvis.*
Divide *in duas part. aqual.* D. S.
Pulvis Confortativus adſtringens.
Vel

℞. *Terra ſigill.* vel *Antimonii diaphor.* ℈j.
Bezoard. Solar. vel *Jovial.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. iß.
M. f. *Pulvis*, qui nobilis eſt in Cholera.
Dentur duæ *doſes*: S. *ut anteà pro duabus doſibus.*
Vel

℞. *Aqu. Mentha* ℥ij.
Cinnam.
Aceti bezoard.
Spirit. Theriacal. camph. an. ℥ß.
Syr. acetoſ. Citri vel *Cydon.* q. ſ.
M. pro *vehiculo iſtorum Pulverum*. S.
Potio Confortans pro vehiculo Pulveris.
Vel

℞. *Cryſtall. prep.*
Ebor. ſine igne, vel *Unic. veri prap.* ʒj.
Boli Arm. ℈j. ad ʒß.
Laud. opiati gr. vj.
M. f. *Pulvis* pro *aliquot doſibus*. S.
Pulvis Confortans, & Adſtringens pro aliquot doſibus.
Vel

℞. *Aqu. Mentha* ℥iv.
Cinnam.
Eſſent. Theriacal. an. ʒij.
Syr. Corallior. ʒvi. ad ℥i.
M. D. S.
Potio pro vehiculo Pulveris.

In hoc capiatur Pulvis, ſubinde hauriatur unum vel alterum cochleare ejuſdem.

Ante aliquot annos mihi occurrit Studioſus, qui ex nimia compotatione incurrit in Choleram, cui propinavi hunc Pulverem.

℞. *Ebor. ſine igne* ℈i.
Bezoard. Jovial. gr. v.
Pulv. Anod. confort. ℈ß. c.
M. pro *Pulvere*:

Quem aſſumebat, & cum Theriaca illinebat Ventriculum & ita bene ſe habuit adjuncto ſudore.

TIMÆUS *von Guldenklee* in Cholera, & profluvio Alvi vehementiſſimo, & ſimilibus Fluxibus, commendat ſuam *Opiatam Bezoardicam*, cujus compoſitio eſt hæc:

℞. *Theriac. Androm.* ℥ii.
Conf. de Hyacint. ℥ß.
Pulv. Bezoard. Senn. ʒii.
Miſceantur.

Vid. ejus *Deſcriptio Medicamentorum Singularium p. m.* 422.

Quod attinet *Externa* in Cholera; conveniunt quæ imprimis Stomachum reſpiciunt, quæ inter eminet Theriaca, ſimili ratione atque ſupra in Diarrhæa laudata ſunt, in ſpecie Spiritus Vini, aut aromaticus, aut camphoratus, ſeu largiter Camphora impregnatus, in ſpecie à Vegetabilibus Cordialibus & Aromaticis abſtractus, cui extemporè ſingulis unciis dr. i. Camphoræ calidè, cum linteo multiplicato ad dr. iii. præcordiis celeri manu applicetur. Hoc ipſo æger, qui per quatuor noctes dieſque pertinaci Cholera ſuprà & infrà etiam generoſiſſima remedia, rejecit, curatus fuit. Conf. HEINRICUS *ab* HEER *in Obſervationibus*; Vel

℞. *Spiritus Vini camphor.* ʒiii.
Theriac. ʒiß. ad ʒiii.
M. pro *Epithemate Ventriculi*: S.
Externa Mixtura Stomachalis.

Proficuum etiam eſt Panis toſtus, Vino generoſo intinctus, & Pulveribus aromaticis adſperſus.

Rarò evenit, modo dentur Interna, ut, ſive in principio, ſive progreſſu, opus ſit abſterſione Inteſtinorum, Laxativis vel Clyſmatis. Si tamen opus eſt, ut in Cholera errore imprimis Diætæ enata, vel reliquiæ quædam in Inteſtinis hærentes abſtergendæ, vel continuo eædem Alvum ſtimulantes & quaſi Teneſmum inferentes, removendæ ſunt, imprimis ſi ex corruptione Alimentorum in Stomacho nata ſit Cholera, in tali caſu SYLVIUS *Praxeos l. 1. c. 15. §. 29.* partim pro excretione per ſuperiora adjuvanda, partim inferiora versùs promovenda, propinat Vomitorium Antimoniale, admiſto Laudano opiato: Formula hæc eſt.

℞. *Oxyſacch. Vomitiv.* ʒii.
Laud. opiat. g. ß. vel gr. i.
Aqua Mentha q. ſ.
M. f. *Hauſtus.*

Quo equidem propter Vomitorii vim haud facilè imitari juſſerim; potiùs, ut temperarem, ſimulque abſtergerem Serum Lactis ſolum, vel cum ℥i. alterave Syrupi roſati aut Violarum ſolutivi temperatum, vel blandum Tamarindorum Decoctum cum eo paratum, imprimis ſi adſit nimia ſitis, cum temperet efferveſcentiam Sanguinis, exhiberem, vel Infuſum blandum ex Rhabarbaro, & Bolum ex eodem cum Conſerva Roſarum, exhiberi ſuaderem: item Pulpa Tamarindorum ad ℥i. in Sero Lactis diſſoluta non eſt fruſtranea. Applicantur etiam Clyſmata Lenientia, cum Theriaca imprimis admiſta, addendo dr. ii. vel iii. Theriaces uni Clyſmati ad imitationem RIVERII, qui ſubinde ſuis Clyſteribus admiſcet Theriacam non abſque fructu, nempe Clyſteribus ex Lacte addit Theriacam ad dr. ii. & iii. interdum ad ℥ß. vid. RIVERIUS *l. 3. Obſerv.* 78. ubi caſum Choleræ periculoſum habet. Loco Theriacæ interdum perſpiſcetur Electuarium Diaſcordii, quod ſimilis ferè eſt uſus.

Si Cholera ſit *à Remedio Purgante* ut exinde orta tur *Hyper-*

Digitized by Google

percatharsi, tunc vel solum sufficit Laudanum opiatum, quod in quacunque Hypercatharsi est præsentissimum remedium, si cum Vino bibatur. In *Diarrhœa post usum Vini Emetici* pertinaci, cum successu præscripsi:

℞. *Essent. Theriacal.* ℥ij.
Opii ʒß. ad ʒj.

Mista propinabantur ad gutt. 40. bis vel ter in die. Uti etiam notum est, quòd Theriaca a dr. j. ad dr. ij. ac Theriacalia ratione Opii præ cæteris in quacunq; Hypercatharsi conveniant, in haustu Vini generosi calidi, aut absinthititis assumptam; sicut RIVERIUS *Cent.* 2. *Obs.* 19. habet Observationem de Cholera ex Superpurgatione admodùm periculosa, propinatis gr. vj. Laudani opiati exoptatè curata. Similiter idem RIVERIUS curavit Senem 70. annorum, propinando interdum Decoctum Plantaginis & Portulacæ, de quo superiùs cum Syrupo Cydoniorum & Electuario Diascordii ac Confectione Alchermes, singulis noctibus exhibendo granum j. vel ij. Laudani opiati. Facit quoque *Cent.* 3. *Obser.* 78. mentionem Choleræ, cum Tertiana febre, malignæ: casus fuit admodùm periculosus, qui tamen fuit curatus præscripto Clysmate ex *Jusculo* cum *Confectione Alchermes* ad dr. iij. & *Theriaca vet.* dr. j., quo subito Vomitus & Alvus suppressa fuit: denique ad præcautionem semper duabus horis ante paroxysmum gr. ij. *Laudani opiati* propinavit, & sic præservavit, & curavit. Simile exemplum habebitis in *Obs.* 4. *communicata* à PACHEQUO.

Plura huc conferri possunt, quæ dixi *suprà art.* 1. *de Diarrhœa*.

ARTICULUS III.

de Lienteria.

AD Alvi Fluxus auctos pertinet etiam *Lienteria*, i. e. *Intestinorum lævitas* (S), seu *Diarrhœa Assumptorum*, quæ est, quando assumpta omnia, prout fuere ingesta, per Alvum egeruntur: aut est talis Alvi Fluxus, in quo parum, aut leviter, aut omninò non immutata, per Alvum egeruntur assumpta, ita ut tunc referant exactè proprietates suas omnes.

PARS AFFECTA.

Pars affecta primaria est ipse Stomachus, maximè *Pylorus*. Revoco in memoriam hic, quòd rectè Pylorus ab HELMONTIO dicatur *Rector*; si enim Pylori orificium non ritè clauditur, dilabuntur Alimenta ex Stomacho, & tunc supervenit Lienteria: quia non ad debitum tempus persistunt in Stomacho. Cùm verò in naturali statu ad legitimam Digestionem requiratur, ut Fermentum digestivum debitè dissolvat & alteret Alimenta, ut Stomachus convenienter eadem retineat; sanè ex contraria causa necessariò oritur Lienteria.

CAUSÆ.

Causæ ergò Lienteriæ sunt investigandæ vel in Fermento stomachali non digerente, vel in Pyloro non retinente. Nempe

1. Succus Stomachi fermentativus, aut omninò deficiens, aut iners, aut ex retentis variis impeditus. Lienteriam efficit.
2. Quando Pylori tanta est laxitas, & econtrà reliquarum Stomachi partium tanta irritatio, itaut non debitè retineat, quin potiùs Assumpta per Pylorum dilabantur, quàm reverà excernantur, etiam Lienteria oriri solet: idque, ut dixi, in specie, quando cum hac Pylori laxitate vel levissima conjungatur Stomachi irritatio aut molestia.

Prior Lienteria vulgò dicitur oriri à Facultate Concoctrice læsa: *Posterior* verò à Retentrice labefactata, & Expultrice irritata, *Causa* ergò *Proxima* est Fermentum Stomachi digestivum labefactatum, aut iners, aut deficiens, cui accedit Stomachus præternaturaliter irritatus, & Pylorus laxatus, ita ut sic Assumpta ad sufficientem usque dissolutionem retinere nequeat, sed per Alvum promoveantur. Sola enim laxitas Pylori vix videtur adæquata Causa, nisi accedat simul hujus & reliquarum partium Ventriculi irritatio, quatenùs Pylorus non ex inferiore Ventriculi parte, sed hujus eminentiore loco prodit.

Ad has Causas Proximas collimant cæteræ Remotæ, Ventriculum & Pylorum ad irritationem & laxationem disponentes. Illustrant hoc observationes Authorum. Sic FORESTUS *lib.* 20. *Observ.* 29. & 30. Lienteriam observat admodùm contumacem, ortam ex Ulcere Ventriculi. In hoc enim Ulcere non tantùm fuit notabilis alteratio Succi Fermentativi Stomachi à Pure acri salso, & ob id imminuta Digestio, sed præterea etiam Stomachus ab Ulcere doloroso continuò irritatus quælibet Assumpta sui contractione mox deinde ejecit: curatum tamen fuit hoc Ulcus & per consequens etiam Lienteria (1.) abstergendo & mundificando per Aquam mulsam; item per Decoctum Hordei cum Melle rosaceo: postmodùm (2.) consolidando cum Decocto Radicis Symphyti majoris, cum Terra Lemnia, vel alia sigillata propinata, vel cum Lacte vaccino, item Pulvere Equiseti. Sic Lienteriam ex irritatione Stomachi ab acriore Humore in eodem retento ortam, GABELCHOVERUS *Cent.* 2. *Observ.* 47. observavit, dum refert exemplum cujusdam, qui borborygmis & debilitate Stomachi nonnihil affectus, omnia potulenta in ea forma, qua assumpsit, per Alvum denuò egessit: Curatus tamen fuit per Abstergentia & Temperantia, imprimis Serum Lactis.

Porrò inter Remotas Causas crebrior & nimius Potus etiam subinde ad Lienteriam disponit, idque propter relaxationem nimiam Stomachi, præsertim Pylori, oriundam: hujus enim fibræ relaxatæ non possunt sufficienter se constringere, & propterea succedit Lienteria, seu Alimentorum crudorum egestio. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 7. Lac, prout desumptum, ejectum observavit, quam Lienteriam ex nimio Muco in Ventriculo putat, & per Oxymel cum Speciebus Hieræ picræ, & Rhabarbaro curavit. Sic DEODATUS *in Valetud. p.* 28, Puellam nimis siticulosam & bibulam ex Nutrice bibula, Lienteria affectam ex relaxato Pyloro in hoc malum incidisse refert. Denique Scorbutus non raro secum conjunctam habet Lienteriam, primùm observante BARBETTE *in Praxi*; cùm tamen continuò in Praxi occurrat, ut alimenta à talibus assumpta, sicut fuerunt ingesta excernantur. Malum est difficile & admodùm contumax in Scorbuticis, & originem ducere videtur ex irritatione Stomachi ex Sale acri scorbutico, tam per membranam Stomachi glandulosam, eo delato, quàm cum Saliva deglutito: cùm enim Gingivæ Scorbuticorum, non raro laborent Ulceribus, Saliva in Stomachum descendens non potest non molestiam contrahere eidem; & cùm Alimenta, dum masticantur, hac ipsa Saliva imprægnentur, tunc Stomachus ad præmaturam excretionem stimulatur, ut non possint diutiùs retineri, sed vel levissima laxatione Pylori denuò elabuntur. Sicut acriùs irritatus Stomachus infert Vomitum, aut Vesica urinaria ab urinæ acrimonia, calculo aut ulcere vellicata frequentem micturitionem seu stranguriam; sic certa quædam Venena Lienteriam excitare solent; membranæ enim Ventriculi hujusque fibrarum transversarum contractione, Alimenta expelluntur, quæ diutiùs morari conveniebat: vid. MOLINETTI *Exercit. Anatomico-pathol. l.* 2. *c.* 4. *pag.* 281. Tandem ab Errore externo, & assumptis Fructibus horæis, interdum periculosa evenit Lienteria, in qua observatum est, quòd Potus parùm immutatus redditus fuerit, quæ sæpè est lethalis; innuit enim Fermentum Stomachi planè deletum ab ipsis Assumptis, Diarrhœam excitantibus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*; res est aperta.

Ut autem Causas ejus distinguamus, notandum, quòd in illa quæ ex Digestione Stomachi debiliore oritur, semper sit halitus fœtidus & acidus, appetitus dejectus, flatus Stomachi, murmura Abdominis, & similia.

Quæ à Laxitate Pylori, ex causis antecedentibus, & proximarum reliquarum denegatione colligitur.

Quæ verò ab Irritatione, ex mordicatione, rosione & ardore Ventriculi, ex aerium per superiora ac inferiora rejectione dijudicatur: quibus accedunt Acrimoniæ scorbuticæ, & similiave in toto Signa.

PROGNOSIS.

Prognosin quod concernit.

Lienteria Scorbutica est malum periculosum, difficilis cura-

(S) Λεῖος *est* Lævis, ἔντερον Intestinum: *unde* Λειεντερία Lævitas Intestinorum, *h. e. continua & æquabilis Intestinorum superficies, cibos incoctos elabi sinens*.

tationis, & facilè recidivans: imò si graviores morbos excipiat, ut plurimùm lethalis evadit: vid. BARBETTE *Prax. l. 4. c. 3. §. 6.*

Lienteria periculosa est in Prægnantibus.

Lienteria diu durans, uti tandem atrophiam & tabem, ita summam virium prostrationem necessario comitem habet; ut taceam, ad Cachexiam quoque successivè eandem disponere.

Lienteria, quæ gravioribus supervenit Morbis, sive Acutis, in specie in Febribus ardentibus & malignis, sive Chronicis, est periculosa, & similiter lenta tabe ægrum interficit, quia difficulter curatur propter virium insignem dejectionem, quæ tamen deberent restaurari per Assumpta.

CURA.

In *Cura* observandum:

1. *Stomachum esse roborandum*, & ita Aromaticis quàm moderatè Acidis blandè adstringendum, ut ita Fermentis Stomachalis vigor redire queat, & Pylori fibrarum laxitas restituatur: adeoque pro hoc scopo conveniunt omnia illa, quæ tam in Anorexia, quam Apepsia fuerunt insinuata.
2. *Irritationem in Stomacho maturè esse sistendam*, tollendo acrimoniam humorum quorumcunque, in specie salsorum, & sopiendo Ventriculi sensum: adeoque pro hoc scopo, quæ in Vomitu, Cholera, aut Diarrhœa fuerunt laudata, locum invenient.

Pro quibus scopis felicius obtinendis, notandum est.

I. Quod in præsentia Excrementorum Ventriculi pituitosorum vel similium, conveniant quidem Vomitoria, eadem tamen admodùm lenia. Fortiora enim vel quantitate vel qualitate, in specie oleositate nimia infesta, quæ, Veteribus fuerunt in usu, tonum Ventriculi facillime destruunt, aut certè malum irritant. Quòd si minùs Purgatio per superiora locum habeat, fiat levis Evacuatio per inferiora; blandior nempe, & quæ præter vim abstersivo-laxativam simul nonnihil adstringit, & Stomachum roborat: uti sunt Aloëtica, Rhabarbarum, Panacea Stomachi, Myrobalani, &c.

II. Si metus vel suspicio Veneni adsit, ordinaria Methodus relinquenda, & hoc per convenientem viam evacuandum, eique per Alexipharmaca, aut Veneno Specifica, resistendum. Quod pariter observandum, si Lienteria ex Fungis, vel aliis Fructibus horæis copiosiùs assumptis, & facilè corruptibilibus, similibusque occasionibus externis contracta fuerit, ut Appropriatis Alexipharmacis obviam eatur.

III. Cavendum est juxta FORESTUM *l. 22. Observat. 22.* in hoc Fluxu à fortioribus Purgantibus, uti etiam a magna eorum dosi, adeoque, quantum possibile, cum iis procedendum, quæ aliqualem adstrictionem alvi participant, utut in principio, præsentibus recrementis fortiùs irritantibus, non statim ad ea procedere debeamus, quæ Fluxum adstringunt. Convenit ergò inter Laxativa Rhabarbarum cum Vino: Sic HELIDÆUS PADUANUS *in Observ. p. 126.* Puerum trium annorum, gravi Lienteria affectum, curavit per ℈j. Rhabarbari cum Succo Cydoniorum vel Vino ante cœnam exhibiti: Addunt etiam Species Hieræ picræ: Pilulæ pariter Mastichinæ conveniunt hoc in passu, quæ ex blandis Purgantibus, Stomachicis ac Aromaticis sunt compositæ, ad gr. xv. vel ℈j. tutò possunt ordinari; item Pilulæ Aloëticæ.

Medicamenta ergò, quæ ad Lienteriam conveniunt, quod attinet, ferè sunt eadem, quæ supra ad Vomitum fuere laudata, iisdem simul observatis cautelis, suntque omnia Stomachica blandè Acida, & Aromatica: qualia sunt v. g. Absinthium, Mentha, uti etiam Salvia, Cinnamomum, in specie Cydonia & omnia Cydoniata, Mespila condita, Nux Moschata, & Macis, Galanga, Zingiber, item Corallia, Solutiones & Syrupus Coralliorum *Quercetani*: unde refert FABER *in Cur. 65.* de Lienteria, præmissa Purgatione, curata Aqua Cinnamomi & Syrupo Coralliorum. Hinc Coralliata, & speciatim paulò elegantiores Tincturæ Coralliorum, maximè sassafrasata, in Aqua vel Spiritu Cinnamomi propinatæ, conveniunt insigniter in Lienteria, cùm ratione participationis substantiæ Coralliorum, acre quodvis temperent, & ratione Menstrui Stomacho ut plurimùm gratæ sint. *Harum* tamen *præparatio* admodùm variat: non inutilis est modus pro hoc scopo, quando Corallia solvuntur in Succo Citri. Solutioni filtratæ, & inspissatæ ad consistentiam Rob, postmodùm affunditur Menstruum debitum, & extrahitur Tinctura: quod Menstruum est nunc Spiritus Antiscorbuticus compositus in *Tinctura Coralliorum Antiscorbutica*, quæ erit conveniens in Lienteria Scorbutica; nunc extrahitur cum Spiritu Rosarum ambrato ad reficiendas vires imbecilles, tam ex Senio quàm ex Venere, nunc affunditur Essentia aut Spiritus Ligni Sassafras, fitque *Tinctura Coralliorum sassafrasata*, in Lienteria egregia, & qui sunt alii modi. In Lienteria Scorbutica, uti dico, convenit Tinctura Coralliorum Antiscorbutica, quia utrique scopo succurrit: Corallia possunt etiam in Succo Limonum solvi; de qua solutione capiatur cochleat, & est egregia. Præterea convenit Zingiber in India conditum, uti & Nux Moschata in India condita, item Myrobalani conditæ; potenter enim adstringunt. Elixir Proprietatis, tam commune legitimè paratum, quàm sine acido, non est inelegans. Alumen etiam legitimè applicatum aliis irritis valet in quacunque Viscerum laxitate, & à PÆTREO *in diss. Harmonica* laudatur ceu singulare, & præsentissimum remedium in hoc affectu, pulvere tenus cum aliis in liquida aut sicca forma: Mistura suprà in Vomitu commendata, & hic notanda. Optimum est Alumen dulcificatum: de quo videantur *Scripta* POTERII, & DARIOTTI *im guldenen Chymischen Schatzkästlein*. Dicit etiam quòd Pudenda seu Priapus Cervi & Tauri insigniter conveniant, si pulverisata à ʒß. ad ʒj. in Vino medicato propinentur. Vinum quoque absinthites chalybeatum convenit, aut Vinum infusionis Absinthii, Melissæ, Pulegii, Menthæ &c., legitimo usu erit proficuum. FORESTUS *l. 22. obs. 28.* refert Lienteriam desperatam, ex qua orta macies: curatam aliis irritis hoc remediò: exhibuit nempe vitellum Ovi pulvere Nucis Moschatæ unius inspersio, super tegulam ignitam seu calefactam assatum, quo ipso Fluxus desiit, & æger probè convaluit: unde loco hujus euporiston HELMONTII ad Diarrhœam, ex vitello Ovi unico, vel duobus ad duritiem coctis, cum pulvere Nucis Moschatæ & Aceto rosaceo etiam locum inveniet, cujus usum felicem & ego in Diarrhœis observavi. Tandem Succus Citri, Cydoniorum &c., cum Aqua Cinnamomi, Miva etiam Cydoniorum aromatica cum pauca Terra sigillata mista, & hinc leviter aliquot guttis Spiritus Vitrioli irrorata, similiter laudatur: item Conserva Rosarum vitriolata cum terra sigillata: vel cum Theriaca mixta, Lienterias curant.

Quæ Irritationis sensu tollunt, sunt Theriaca & Theriacalia, Laudanum opiatum & omnia Opiata, item Electuarium Diascordii *Fracastorii*. Ex his facile est plura componere. Facit huc imprimis Electuarium SENNERTI *n. 1. in sua Praxi, ubi de Lienteria p. 295.* quod est expertum,

Vel

℞. *Conserv. Menth.* vel *Rosar. probè vitriolat.* ℥iij.
Theriac. opt. vel loco hujus *Diascord. Fracastor.* ʒjß. ʒij. vel ʒiij.
Ol. destill. Menthæ gutt. vj.
Cinnam. gut. iij. vel iv.
Cum *Miva Cydoniorum aromatisata*, aut *Succo Cydon.*
f. *Electuarium*:
Cui etiam potest addi *Terra Sigillata* vel alia similis à ℈ij. ad ʒj. pro lubitu, S.
Electuarium confortans Stomachum.

De hoc detur crebro portio Nucis Juglandis vel Castaneæ ad instar, donec Lienteria cesset; & simili forma, ex AMATO LUSITANO desumpta RIVERIUS feliciter est usus: vid. *Pr. Med. l. 10. c. 4.* AMATUS autem LUSITANUS *l. 2. c. 56.* hoc solo Senem lientericum curavit. Panis biscoctus in Spiritu Vini maceratus, & hinc Theriaca illitus & comestus, etiam convenit in Lienteria. Aliquando cuidam in Lienteria Scorbutica præscripsi sequens Electuarium,

℞. *Corall. rub. prap.* ʒj.
Terr. sigill.
Lapill. Cancr. prap. an. ℈j vel ʒß.
Ammon. gr. xv. ad ℈j.
Galang.
Zingiber.
Cubebar. an. ℈ß.
Miva Cydonior aromatis.
Succi Cydon. ana q. s. f. *Electuarium molle.* D. S.
Electuarium Stomachale.

De quo pro temperanda acrimonia irritante scorbutica, & inde nata corrigenda Lienteria, medietatem cochlearis sumebat æger, & convalescebat.

Vel

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ℥ij.
Corall. rub. prap.
Antimonii diaphor. an. ℈ij.
Salis vol. Corn. Cerv. ℈j.
Olei destill. Macis,

Men-

Menthæ an. gutt. vi.
M. f. *Pulvis*.
Dosis ʒi. mane & vesperi.

His etiam Laudanum opiatum addi potest.

Denique spiritus Mastiches, Decoctum Mastiches cum aliis mixtum, ejus spiritus acidulus, *Syrupus* Mastichinus TIMÆI *von Guldenklee*, quem *in Epist. pag.* 456. describit, cum Oleo destillato Menthæ & Cinnamomi, & omnia similia in Vomitu usitata, optimè hic conducunt. Præter communia Adstringentia, ut sunt Mastiche, Terra sigillata, Tunica interna Stomachi gallinacei &c., commendatur præ cæteris Coagulum Leporis & Hædi siccatum & ad ʒi. propinatum. De aliis Adstringentibus, spiritu Salis, Liquore Styptico, ceu notis, non est ut multa dicam. Observandum saltem, an magis Tonus stomachi roborandus Appropriatis Adstringentibus? an magis Acre vellicans abstergendum & temperandum (T)?

Externè in laxitate stomachi, ut debitus ejus Tonus restituatur, convenit Sacculus sequens pro Fotu:

℞. *Com. Absinth.*
Herb. Menthæ an. M. i.
Flor. Chamomill.
Rosar. rub. an. Mß.
Mastich. ʒii. vel ℥iii.
Caryophyll.
Nuc. Moschat. an. ʒi.
Zedoar.
Zingib. an. ʒß. ad ʒi.

Includantur *Sacculo interpassando*, qui in *Vino* coctus vel maceratus tepidè Ventriculo admoveatur, & subinde repetatur.

℞. *Com. Absinth.*
Herb. Majorana,
Menthæ an. M. i.
Chamom. cum flor. M. iv.
Mastich. ʒiii.
Caryophyll.
Nuc. Moschat. an. ʒiß.
Zedoar.
Zingib. an. ʒi.
Sacculo interpassato inclusa S.
Sacculus pro stomacho.

Ebulliat in Vino, & crebrò applicetur stomacho. Qui si non suffecerit, plura Externa applicanda, *suprà in Appetitu prostrato*, *Chylificatione læsa*, & *Vomitu* laudata. Cataplasma ex Fermento & Pulveribus Aromaticis *suprà in Vomitu laudatum*, hic & in quibuscunque Affectibus stomachi maximè locum habet: Formulam quoque videre potestis in *Colleg. Jonstoniano* MICHAELIS: sicut & Emplastrum stomachale de Laudano *Cratonis*, vel solum, vel mistum unà cum Tacamahaca & Balsamo Peruviano, de *quo superiùs*, egregium est contra Lienteriam. RULANDUS recipit solùm micam Panis, eamque Aceto impregnatam regioni stomachi non absque successu applicat.

ARTICULUS IV.

De Cœliaca.

Lienteriam excipit *Cœliacus Fluxus* (V) sive *Chylosa Alvi excretio*, quando nempe Alimenta assumpta digeruntur quidem in stomacho, sed digesta sub forma chylosa cum excrementis una per Alvum excernuntur; quam tamen RIVERIUS Lienteriæ saltem gradum remissiorem credit;

Duplex hujus Cœliacæ, annotante SYLVIO *Pr. l. r. c.* 53. §. 3. & 4. fiendi est *modus*.

1. Quando Chylus non secernitur à Fæcibus alvinis in Intestinis, sed simpliciter, prout ex stomacho solet dilabi, sine alteratione foràs emittitur; cum debilitate ægri & insigni languore virium; unde Excreta grisea, plùs minùs albicantia, Chylosa invicem permista apparere solent.
2. Quando fit quidem secretio Chyli ab Excrementis, cæterùm propter defectum distributionis Chyli hic quidem secretus, tandem cum Excrementis confusus nihilominùs excernitur.

Prior Passionis Cœliacæ species, quando scil. nulla secretio Chymi ab Excrementis contingit, fit vitio Bilis, quando nempe Bilis ad Intestina non defertur, ut ibidem possit instituere secretionem istam, h. e. quando Bilis in Intestinis deficit, quod fit in Icteri ista specie, in qua obstructus est Porus Choledochus; nam solus succus Pancreaticus non potest perficere Chylum, aut debitam secretionem instituere, sine Bile, in qua maximum momentum situm est: aut deferatur licèt Bilis ad Intestina, si tamen hæc est iners & in sua crasi vitiata, i. e. non sufficienter salina acris, sed potiùs tantummodo oleosa, ac nimis pinguis, aut potiùs nimis serosa, vel aquea, tunc similiter nulla Excrementorum à Chymo nutritivo potest fieri separatio, hujusve debita perfectio; unde Cœlici Fluxus species emergit.

Posterior Cœliacæ species fit, quando patentibus Ductibus, Choledocho & Pancreatico, fit quidem secretio Chyli, sed nulla distributio, quia obstructa aut infarcta sunt orificia Vasorum Lacteorum in Intestina hiantium, & muco obsita, unde non potest eadem subintrare Chymus nutritivus, adeòque propterea Excrementa cum Chymo nutritivo excernuntur.

CAUSÆ.

Causa Proxima prioris est Obstructio vel Infarctus dictorum Ductuum, sive à Calculo sive à Muco, sive ab alia re: Cæterùm notum, Chylum perfectionem ultimam accipere in Duodeno, accedente Fermento Felleo, quo deficiente, nulla fit separatio Chyli à Recrementis, unde Chylus crudus.

Causa Proxima posterioris est Obstructio vel Infarctio Vasorum in Intestina tenuia hiantium: nam licèt fiat separatio Recrementorum à Chylo, per peristroma tamen istud Intestinis incumbens, per quod tanquam per filtrum cribratur aut transcolatur Chymus nutritius, si incrustatum sit mucagine viscida ac tenaci, dicta orificiola simul infarciente, non potest admittere Succum chylosum nutritium, atque propterea confusa Excrementa cum Chymo nutritio excernuntur.

In his autem Cœliacis Fluxibus Ventriculus ut plurimùm est salvus, quia Chylus perfectus excernitur: uti hoc observat FRAMBESARIUS *in Cons.* 1. *l.* 5. Interdum enim fit legitimè digestio prima, licèt secunda vitietur: sicut taliter affecti non rarò insignem habent appetitum, quod observat FORESTUS *l.* 22. *obs.* 26. in Muliere, in qua appetitus adhuc fuit salvus. Interim tamen hoc non universaliter adeò asserendum, quin nunc magis nunc minùs salvus videatur: id quod docet curiosa *Observatio* 76. M. A. N. C. *ann.* 4. & 5. *pag.* 63., ubi quidam post cujuslibet generis Carnium esum Fluxum Chylosum patiebatur: In hoc nempe Carnes, quia non benè in Chylum perfectum digerendo transmutabantur, sed probabiliter nidoroso sapore corrumpebantur, etiam inde factus Chylus separationi ac perfectioni ulteriori in Intestinis ineptus, Fluxum Chylosum concitabant. A Piscibus nihilominùs etiam durioribus, tam recentioribus, quàm salitis & fumo induratis, non idem patiebatur, quia sine dubio Ventriculi Fermento magis appropriati, & hinc meliùs digesti fuerunt. Vitium ergò totum Fluxus Cœliaci est vel in ipso Chylo malè digesto, adeòque inepto subeundæ alterationi Bilis, vel in ipsa Bile non secernente, vel in poris Intestinorum non admittentibus Chylum.

Causa Remota est omne id, quod Folliculum Felleum aut Choledochum obstructum, aut Mucum copiosum in Intestinis facit. Si orificia Vasorum Lacteorum aut à Muco viscido obstruuntur, e. g. in Infantibus aut Senibus, quibus malum hoc satis frequens est; aut à coalitu & cicatrice Intestinorum post diuturnos Alvi Fluxus, præsertim Dysentericos, hinc membranæ Intestinorum interioris erosionem, constipantur: quale quid illi, qui per Indiam Orientalem iter faciunt ob Dysenterias locis illis familiares, sæpiùs experiuntur. Huc etiam pertinent Glandularum Mesenterii obstructiones ac dispositio scirrhosa, à quibus Fluxum Cœliacum ortum esse, diversæ Auctorum Observationes testantur; ver-
gt.

(T) *Quamvis non negem ex irritatione Pylori, imò & universi Ventriculi fieri posse citam Assumtorum versus Intestina deturbationem, adeoque Lienteriam; attamen advertendum frequentiorem Lienteriæ caussam esse potius Fermenti digestivi labem, ac Ventriculi atoniam. Quod eò accuratiùs notandum esse duco, ne error in Praxi committatur, h. e. irritationem quæ nusquam est præsumentes, Medicamenta pinguia & oleosa ad Pylorum demulcendum exhibeantur, quæ majorem noxam debili & laxo Ventriculo inferant, adeoque morbum potiùs exasperent.*

(V) Κοιλιακὴ νόσος, & Κοιλιακὸν πάθος, à Κοιλία Venter, & Alvus: *Cœlia sæpè pro Ventriculo Medicis sumitur; quod nempe Cœliaca Passio dicta, sit propriè Ventriculi affectio.*

Digitized by Google

DIUS *in suis Observationibus*, quales nullus Auctorum unquam observavit.

II. *Secunda Species Dysenteriæ*, seu Fluxus Alvi Cruenti est iste Fluxus, quo Sanguis tenuis & aquosus, & loturæ carnium similis, uti appellant, sine dolore excernitur, quod propter Hepatis imbecillitatem fieri dicitur, & alias *Fluxus Hepaticus* appellatur; quia falsò præsupponunt oriri vitio Hepatis non ritè sanguificantis; sicuti hoc nomen ipsi omnes Veteres tribuunt, utut Hepar in se sit insons. Tacebo jam de hoc; est enim revera nil aliud, quàm apertio Vasorum internorum sive superiorum Hemorrhoidalium.

III. *Tertia species Dysenteriæ* est, quando ob vitium Intestinorum spasmodicum, cum insignibus Torminibus, & cùm muco albescente, hinc cum purulenta materia, Sanguis ejicitur, quæ tertia species κατ' ἐξοχὴν Dysenteria dicitur, prout hodie id nominis venit, estque nil aliud, quam *Diarrhœa Cruenta torminosa*, sicuti reliquę Diarrhææ Cruentæ ferè semper sunt absque Torminibus (Y).

PARS AFFECTA.

Par Affecta in Dysenteria sunt Intestina, nunc crassa; vid. SPIGELIUS *Anatom. p.* 179. PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obser.* 9. & BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Histor.* 2.; nunc tenuia, quod præsertim sectiones cadaverum, quales BARBETTE *Pr. l.* 4. *c.* 5. & M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 116. testantur, disparitas quædam Signorum, de qua *in Diagnosi* dicetur, credere jubet; nunc conjunctim, quod HORSTIUS *l.* 4. *Obs.* 20. docet; quatenus scilicet ab objecto vellicantur, irritantur, & Spiritus insitus incandescit. Læduntur autem Intestina, si ab objecto sensili vellicantur & irritantur, & tandem fit, ut talia pathemata sequantur.

CAUSÆ.

Causa Dysenteriæ est vel *Efficiens Proxima Formalis*, vel *Materialis*, sive *Occasionalis*: *Illa* est Spiritus influus, sed occasione dolorosa ad præternaturalem impetum provocatus, & dolorum torminosorum, & excrementorum, Sanguinis ac Muci, profusionis primus artifex.

Sed missu hoc, ceu Causa universali, *Causa* imprimis particularis seu *Occasionalis* irritationis talis consideranda venit. Hoc est Acre quodcunque internum, pertinaciter Intestinis adhærens, eaque in tantum continuò vellicans, & stimulans, ut propter irritationem continuam tandem Sanguis effluat, idque cum insigni dolore: ab acri objecto enim Intestina membranosa vellicata & puncta se contrahunt, onde Tormina, cùm ad locum læsum fiat uberior Sanguinis affluxus, & per læsionem Vasa aperiantur, & Sanguis profundatur: e. g. qui acrioribus sternutatoriis utuntur, post crebram sternutationem Sanguinem emungunt. Optimè fiendi modum Dysenteriæ ostendit Hypercatharsis, quod Purgantibus acribus, v. g. Antimonio, propinatis, violenta fiat vellicatio, qua Intestina spasmo afficiuntur, & sic Hypercatharsis Cruenta supervenit.

Acre antem hoc in specie est Acidum membranis Intestinorum Nervisque inimicissimum: unde v. g. Mulieres Hystericæ, acrioribus, acidis & erodentibus succis turgidæ, & quæ aliàs vel systema Nervorum sensibilius obtinent, aut affectibus Intestinorum spasmodicis obnoxiæ sunt, mediocribus etiam Purgantibus facilè graves Dysenterias incurrunt, quatenus Intestina à Purgantibus fortiùs vellicata, & ab Acido acri excoriata & erosa, cum gravissimis torminibus Sanguinem fundunt; unde quodcunque acre fortiùs Intestina vellicans, simulque plùs minùs Sanguinem, & reliquos inde derivatos succos exagitans, facilè Dysenteriam excitare potest. Novi bina exempla in Hystericis, quæ habuerunt systema Nervosum Intestinorum sensibile, quod gravem Dysenteriam incurrerint.

Porrò, ratione hujus Causæ Materialis distinguenda est ante omnia *Dysenteria*; dum alia est *Benigna*, alia *Maligna*: *Benigna* utplurimùm sine febre est, item sine contagio, & tantùm sporadicè, seu sparsim quosdam saltem homines in hoc vel isto loco affligit: *Maligna* verò Dysenteria utplurimùm conjuncta est cum febre maligna, interdum pestilentiali, simulque epidemicè grassatur, ac sæpè integram regionem devastat, & potenti contagio se multiplicat, *de qua postmodùm*.

Dysenteria Benigna & Sporadica, ceu levissima, ut dixi, oritur ex Acri quocunque, frequentiùs tamen ex Acri acido plùs minùs corrosivo, intestina potentiùs irritante, & plùs minùs excoriante; & ita Tormina & Sanguinis effluvium excitante; sive oriatur ex assumptis talibus, aut corruptis, aut in acorem peregrinum degenerantibus; aut denique oritur, ex Succo Pancreatico nimis corrosivo, vel per se tali, quando non temperatur sufficienter a Bile, vel propter irritationem a Purgantibus copiosiùs in Intestina effusin. Nil enim magis est inimicum partibus nerveis, & Intestinis, quàm Frigus & Acidum; unde, si tale quocunque errore ad Intestina pervenerit, membranas nervosas rodit, excoriat, & ad Sanguinis profusionem disponit. Rara nempe est Dysenteria Benigna, quæ fit vitio sanguineæ Massæ, sed ferè tantùm ex Contentorum in Intestinis corruptione & depravatione. Hinc notum est, quòd imprimis Fructus horæi sive autumnales, qui facillimè corrumpuntur, & corrupti, vel in corpore alterati, & non ritè digesti, intensum & fortem acorem contrahunt, dant Dysenteriam: quos inter Fructus, Pepones, Melones imprimis, & Cucumeres eminent, uti etiam Pruna cerea, Germ. *Die Spillinge*, quæ ipsa non paucos Dysentericos reddidisse, refert FORESTUS *l.* 2. *Obs.* 23. SENNERTUS *in Praxi*, & MOEBIUS *in Institut.* Saccharum, item Cibi dulces & melliti, in Stomacho corrupti, imprimis in Hypochondriacis aut Hystericis, in quibus subjectis vitiosa fermentatione vel nimis acescunt, vel sui miscela cum Bile orgasmum excitant, & camarinam nimis movent, Dysenteriam interdum inferunt. Esus item Uvarum nimius, uti etiam Musti, plùs minùs fermentando & acescendo, facilè ad Dysenteriam disponit; nam Mustum corruptum similiter acescit. Purgantia etiam fortiora, uti Antimonium aut Colocynthis, aut similia, irritando acriùs & vellicando Intestina, & ita acrium Succorum ad ea derivationem promoventia, Dysenteriam Benignam non raró inferunt, ordinario in subjectis systematis nervosi subtilioris. Mercurius etiam vivus pro Cura Luis Venereæ extra illitus Dysenteriam interdum inferre observant Galli, sæpiùs per Inunctionem Mercurialium Luem Veneream curantes. Sic Ulcus pedum diuturnum curatum Dysenteriam intulit lethalem; vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 213. *pag.* 324. & Vermibus quoque Dysenteriam excitari: vid. RIVERIUS *Obs.* 3. & BARTHOLINUS *Act. Hafniens. T.* 2. *Obs.* 31. Sic & usu Aceti in plumbeo vase asservati observata fuit Dysenteria a SENNERTO, vel etiam Aquis in canalibus plumbeis diutiùs asservatis. Adamas devoratus nec minutissimè tritus Dysenteriam infert, quod certum est, ratio, quia ejusdem ramenta propter angulorum acutiem incidendo & perforando non possunt non lædere Intestina, cùm notum sit, solum Vitrum non ritè comminutum tale quid præstare: vid. ZACUTUS LUSITANUS *in l.* 1. *Prax. Admir. obs.* 58. item *l.* 2. *observ.* 10. de Dysenteria, Tabe & Morte ex Adamanto impolito devorato Sed dice: Adamas non minutim tritus: alias enim minutissimè pulverisatus pro Dysenteriæ cura adhibitus fuit, uti refert WORMIUS *in Mus. p.* 103. *ubi de Adamante*: Item ex asperitate Annuli deglutiti observavit ZACUTUS LUSITANUS Dysenteriam, quali Dysenteriæ Puls crassa ex Oryza mederi potest (Z).

Hæ Causæ, sive errore externo sive interno, inferunt Dysenteriam Benignam, in quibus peccat Acidum acre intestina erodens. Sed hæc fuit Dysenteria Benigna, quæ non multùm facessit negotii.

Quoad *Endemiam Dysenteriam*, nullibi hujus mentionem factam observavi, præterquam in SYDENHAM *observ. circa Morbos acutos p.* 247. §. 4. *c.* 3. qui talis Endemicæ Hybernorum Dysenteriæ mentionem facit,

Epidemicam quod attinet: hæc omnium frequentissima est, & Autumnali præsertim tempore aut hujus confiniis, solet affli-

---

(Y) *In* M. A. N. C. Dec 1. Anno 2. Obs 43. Wedelius *(ut Auctor noster quoque in sequentibus notat) mentionem facit Dysenteriæ indolentis, quam* ἄπονον *appellat. Hæc anno* 1669. *per Auctoris viciniam epidemicè grassabatur: Ea prehensi ne de minimo quidem dolore conquerebantur, sanguinolenta tamen confestim egerebant, etiamsi alii maximis torminibus exercerentur: qui verò indolenti Dysenteria torquebantur, omnes nullis præsidiis juvantibus, letbum subibant. Id autem* Wedelius *tribuit Caussæ malignitati, & gangranosæ Intestinorum constitutioni: & exemplum adducit maximè efficacium Causticorum, quæ sensum obtundendo, carnes quibus applicantur corrodunt, in iisque necrosin inducunt.*

(Z) Dn. Maubec *tractatu peculiari de* Dysenteria, *ait Caussam hujus morbi proximam, & symptomatum ab eo pendentium, esse crassitiem & acrimoniam Succi, qui ope Glandularum Intestinalium è Sanguine in Intestinis separatur. Hic Succus secundùm Naturæ leges fluidus & tenuis est; crassitiem autem & acrimoniam acquirit ex mixtione materiæ extraneæ, quæ è primis viis in Sanguinem primum delata, deturbatur postmodum in Glandulas Intestinorum.*

affligere. Oritur ab Acri acerrimo, Intestinis specifico suo sapore infensissimo, eoque sub mole minima efficacissimo; adeoque saltem Fermento subtili tot mala inferente. Hoc nunc acrius est, antimonialis, aut helleborinæ, vel colocynthideæ quasi prosapiæ; nunc mitius: unde nunc Maligna nunc Benigna, utraque insigniter Contagiosa.

Maligna plus habet in recessu, & imprimis observanda vis ejus Contagiosa, quæ se per Contagium malignum mirifice in corpore humano propagat: non enim solùm per sedes communes promptissimè inficit, sed etiam (quod observatu dignum est) per instrumenta Clysterum potest alium inficere, teste HELIDÆO PADUANO *Italo in Obser. p.* 504. Dicit enim, sæpiùs Dysenteria corripi eos, quibus Clyster infunditur, instrumento non benè abluto, quo anteà Dysentericus fuit usus: sicut etiam HOLSTIUS *in Observ.* dicit: *Instrumenta scarificationi apta, non purgata, ejusmodi ulcera contagiosa excitare.*

Exempla talium Dysenteriarum Epidemicarum plùs minùs Malignarum sunt frequentissima; imprimis scripsit de hac LAMONIERE *de Fluxu Dysenterico epidemico;* item WILLISIUS *in Pharmac. Rat. P.* 1. *pag.* 119. & 125. It. SCHENKIUS *in Obs. lib.* (ni fallor) 6. *ubi de Morbis malignis*, BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Histor. Anatom.* 65. non minùs quàm AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Cur.* 90. Et quidem talis Dysenteria Maligna non promiscuè quæcunque animalia affligit: nam Dysenteria interdum in Homines solùm, interdum in Bruta tantùm grassatur, dum SALMUTH *l.* 3. *Obs.* 55. Canes saltem & Feles Dysenteria Contagiosa Maligna laborantes observat, quod rarum est. Oriuntur hujusmodi Epidemicæ Dysenteriæ ex Causa externa plures affligente, in quorum corporibus exaltatum Contagium fermentativa vi se multiplicat, imprimis propter Aërem plùs minùs præternaturaliter alteratum, & Alimenta inquinantem, ex Aquarum vitio, ac Fructuum hornæorum corruptela & inquinamento. Sic Dysenteria lethalis ex esu Brassicæ capitatæ, noxio rore infectæ, refertur in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obser.* 88. *p.* 143. Item post diuturnam Siccitatem & Æstatem squalidam, ubi Rubedo corripuit fructus, aut Miasma malignum exit ex Terra, foliis arefactis instar Arsenici adhærens: quale fuit Miasma Anni hujus seculi 24. & 66. in quibus mirabiliter grassata fuit Dysenteria, ubi post Aërem squalidum Fructus corrupti. Post Aërem squalidum, & inde hinc ortam efflorescentiam candidam instar Vitrioli Saturni in canalibus plumbeis tectorum, superveniente pluvia, & flore isto ita abluto, ac Aquas inquinante, anno 1644. Dysenteriam pertinacem in Belgio ortam observavit LINDANUS *in Coll. privat. ad Hartmannum.* In consideratione hujus Dysenteriæ Malignæ Contagiosæ, cum omnia Contagia consistant in Miasmate fermentativo, Massam sanguineam inquinante, & consequenter Succos alterante; rectè arbitror sensisse WILLISIUM *de Causa Dysent. Tract. de Febribus c.* 10. *pag.* 186. quòd scilicet talis Dysenteria non oriatur ab Humore aliquo vitioso in internis Visceribus producto, qui acrimonia sua corrodat; (non ita: quoniam tantillus fermentativus odor potest etiam summè inficere;) sed rectè dicit, Causam ejus esse Miasma quoddam Sanguini impressum, adeoque intimè ipsi confusum, inde ad Intestina latum, iis imprimis inimicum, acrimoniam hostilem afferens, Intestina irritans, Vasorum oscula reserans, & Sanguinis excretionem faciens. Nempe Miasmata talia videntur esse naturæ quasi antimonialis, de natura Colocynthidis, aut Scammonii, aut similis, quæ in specie Intestina saltem acrimonia sua vellicare aut afficere, simul tamen & massæ sanguineæ Crasin fermentativa sua vi pervertere valent, aut simili ratione, ut Arsenicum, quod gustu dulce est, & etiam extra non cito sentitur, intrà autem cum symptomatibus multis mucos cruentos facit; Unde ratione prioris Tormina, & hinc Cruentæ dejectiones; ratione posterioris Febris maligna adjuncta esse solet. Tale esse Fermentum contagiosum, quod fermentando corrumpit Sanguinem, & ipsi acrimoniam aut naturam Intestinis insigniter hostilem imprimit, nullum esse dubium: sicut enim Butyrum Antimonii partibus nervosis illitum Ulcera excitat, ita in Intestinis similia Causa acida ejusmodi Exulcerationes excitare potest.

Quod attinet progressum in Dysenteria, est talis; in principio, dum Dolores & Tormina Intestinorum urgent, excernuntur liquida albicantia, plus minus mucilaginosa, seu Mucus albicans, hinc Sanies, & Pus cum Sanguine. Unde prout nunc plurimum de Sanguine, nunc plus de Muco excernitur, dividunt vulgò Dysenteriam *in Rubrum, & Album.* Sanguis, qui excernitur, equidem ex Vasis vel anastomosi vel diæresi apertis profluit; Mucus verò quid precisè sit? controvertitur. Sanguis, qui profunditur, non est præcisè ab Excoriatione aut Exulceratione Intestinorum, ut vocant; nam utut hoc in Benigna ab acrimonia succorum acido-corrosiva simpliciter oriunda locum habeat; in Maligna tamen, & in qua tantillum saltem Miasma acre, Contagii medio propagatum, Causæ proximæ vices obtinet, non opus est tali Excoriatione; Sufficit ab istius Contagii acerrima & Intestinis inimicissima acrimonia continuo & tam fortiter stimulari Intestina, ut hac ex irritatione & crebriori contractione tandem proprium Cruorem fundant & exprimant: simili modo atque à Pulvere sternutatorio fortiùs vellicantur Nares, ut Mucum crebriorem, & tandem largam hæmorrhagiam fundant; ita ut Cruoris profusio sit saltem consequens, & effectus alterationis in intestinis: nempe spina alicubi infixa ex doloris occasione affluxum Sanguinis uberiorem, indeque, ubi denegatur hæc excretio, Tumorem facit. Similis Spina est tantillum Acre alicubi rodens in Benigna, vel Miasma virulentum Intestinis hostile in Epidemica & Maligna; hinc vellicatis Intestinis, & horum repetiti spasmi, & insignior Sanguinis fluxus excitatur, unde tumentibus Sanguine Intestinis eadem rubent, & non rarò inflammantur, & per aperta partim, partim erosa vasa, Cruorem profundunt.

Nempe hoc est *indignatio Archei intestinalis*, seu spiritus insiti, Cruorem proprium furiosè profundentis, ex irritatione ab occasionali Fermento, uti loquitur HELMONTIUS acri, Intestinis insigniter hostili, unde & Tormina & Sanguinis per anum profusio, aut Muci extravasatio, copiosè superveniant; hinc etiam rectè dicit, quod Dysenteria a Pleuritide tantùm differat in radice, seu loco affecto, cùm quoad causam conveniant.

Mucus hic sub cursu morbi interdum est valdè copiosus. Multi admirantur, unde sit? non sanies est, aut Pus; sunt qui dicunt, quòd nihil aliud sit, quam Pituita, quæ naturaliter oblinit parietes Intestinorum; quod tamen non potest esse, propter nimiam & excessivam, qua subinde excernitur, ejus quantitatem, pro qua capienda Intestina ipsa interdum non sufficerent. Probabilior videtur HELMONTII sententia, qui dicit, destillare Mucum talem ex Intestinis læsis, & esse nihil aliud, quàm Nutrimentum Intestinorum irritatorum proximum, sed depravatum, aut frustra Intestinis infusum, simili modo enim ac pars exulcerata plorat liquorem, qui nihil aliud est, quàm Nutrimentum istarum partium: ita Nutrimentum hoc, cùm intestinis læsis, excoriatis & exulceratis assimilari nequeat, ex parte læsa nunc sub forma Muci, nunc saniei, nunc Puris in cavum eorum destillat, prout diversi sunt gradus corruptelæ hujus Alimenti proximi; jam sæpè Sanguinem una effundunt *lotura carnium similem.*

Tres autem *Gradus* in hac Dysenteria imprimis observandi sunt.

1. Quando tantum adsunt atrocia Tormina cum *Excretione mucosa & cruenta.*
2. Quando cum Torminibus copiosus *Mucus plus minus præternaturalis & cruentus excernitur*, quemque vulgo dicunt esse Abrasionem, aut aliqualem Excoriationem Intestinorum.
3. Quando in tantum suscepit malum augmentum, ut jam in Intestinis læsis sequatur *perfecta Exulceratio.*

Quod *in graviori Dysenteria Pus* generetur in Intestinis, patet ex Anatome: non enim tantùm in Intestinis, sed & in Glandulis Mesaraicis Pus copiosum colligitur & abraditur. Ista autem Abrasio iterum est triplex, secundùm ista nempe, quæ unà cum Muco interdum excerni observantur;

1. Quando saltum interiora *Velamenta bombycina*, seu crusta ista, quæ Intestinorum carni obducitur, abraduntur.
2. Quando jam aliquid de Intestinorum tunica crassa abraditur. HIPPOCRATES vocare solet *Ramenta Intestinorum in Sect. 7. Aphor.* 64.
3. Quando jam ipsorum Intestinorum substantia crassiuscula, sive caro quasi sustularim eroditur, & tunc exeunt *Caruncula*, ut dicit HIPPOCRATES *Sect. 4. Aphor.* 26. qui tertius gradus est acerbissimus, & mortiferum signum.

Caruncula tales, quarum passim apud Authores fit mentio, quid sint? explicatu obscurum est. Sanè substantiæ Intestinorum membranosæ non videntur esse; potiùs Glandulæ intestinales tumefactæ, & morbi progressu à substantia Intestinorum separatæ, & ita excretæ Carnium, sive moleeularum carnosarum speciem referentes.

Tandem, *An sit Exulceratio in Intestinis* Dysenteria affectis? uti vulgò asseritur, meritò dubitatur, & rectè hoc negat HOLDERHOFFIUS *Tr. de Err. Medic. pag.* 33. ex

ea,

Digitized by Google

eo, quòd aliàs Dyſenteriæ Cura per Specifica tam cito fieri non poſſet: ut taceam, tantumnon impoſſibilem curatu videri talem Exulcerationem, cùm aliarum partium membranoſarum Exulcerationes, ut Laryngis, item fiſtulæ Ani, ſint utplurimùm inrurabiles: Ergò nonniſi in diuturniori Dyſenteria, eaque graviori, tandem Exroriatio, & forſan aliqualis Exulcerario, locum habebit, quæ in ordinaria non ſtatim ſtatuenda erit.

Dolor acerrimus, qui torquet Dyſentericos, non eſt promiſcuè & ſimpliciter ex Corroſione aut Eaulceratione Inteſtinorum, utut hæe videatur totalis cauſa; ſed ferò maaima ex parte eſt ea Convulſione & Corrugatione ſpaſmodica Inteſtinorum, qua Inteſtina irritata ſpaſmo quodam correpta ſe convellunt & contrahunt, & motu quaſi vermiculari ſe torquent, ſub quo tam inſignes ſunt Dolores. Præſuppono hìc ſuprà dicta de Syſtemate nervoſo: ſubinde retrotrahitur Umbilicus, quod ſignum eſt manifeſtum Motus convulſivi, hinc ſucceſſiva ſunt Tormina, non continua, ſed remittunt, prout malum nunc mitius nunc gravius eſt. Tormina hæc ordinariò præcedunt Excretionem, niſi Inteſtina gangrænata ſint, quando ſub iſta ſpaſmodica contractione Inteſtina ſimul propellunt, & ulteriùs cogunt Contenta, & ita ad excretionem ſtimulant.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnoſtica ex Dolore & Excretione imprimis deſumuntur.

Dyſenteria nempe prehendit ægros cum inſigniſſimis Inteſtinorum Doloribus & Turminibus: ſubſequuntur Dejectiones; & quoties dejicitur Alvus, ingens cruciarna, & Inteſtinorum depreſſio cum dolore, & moleſtiſſimo Viſcerum omnium quaſi deſcenſu, adeſt: Dejectiones non ſunt ſtercoroſæ, ſed variatum rerum, nunc ſimpliciter mocoſæ, nunc intermiſtim ſanguineæ, nunc ſimpliciter ſanguineæ, quæ aggraveſcente morbo fiunt putrilaginoſæ, & interdum membranarum ſpeciem referunt.

Quando Sanguis ſimul eacernitur plùs minùs, *Dyſenteria Cruenta*, ſive *Rubra* appellatur: ſi verò Mucoſa ſuperabundent, aut ſolitaria ſint, in ſpecie *Dyſenteria Alba* vocatur.

In Maligna ſæpiùs eſt conjuncta Febris plùs minùs intenſa, eaque interdum petechialis, Lingua ſubalbida mucilagine densè obſira, & ſi vehementiùs æſtuet corpus, nigra etiam & ſieca obſervatur, unà cum ſumma virium proſtratione; ægri ſunt anxil, & inquieti, ſitiunt inſigniter: ſubinde præcedente ulteriùs morbo, Sanguis ſincerus copioſus confeſtim effluit; id quod corroſionis majorum aliquot vaſorum in Inteſtinis & Meſenterio argumentum eſt. Nonnunquam Inteſtina inflammantur, indeque Gangræna incurabili afficiuntur: Aphthæ interdum fauces obſident, imprimis, quando Adſtringentibus intempeſtivè adhibitis ſuppreſſa fuit Dyſenteria: afficitur ſucceſſivè ſimul Inteſtinum Rectum, unde ordinariò doloroſiſſimum Teneſmum patiuntur ægri: ſupervenit non raro Ani procidentia, Appetitus proſtratus, interdum Nauſea & Vomitos urgent ægros: non raro ſuccedit ſingultus tanquam peſſimum Signum, & Vigiliæ, ut etiam interdum Deliria, & tandem quoque lethales Convulſiones ſuperveniant. Graſſatur communiter in Incolas inſtar Peſtis, eſtque Contagioſa, ſeque tunc temporis ſub forma Febris malignæ multiplicat.

Cauſarum ſigna partim ex Exrrementorum conditione, partim à ſignis Humorum in corpore abundantium, partim à Vitæ genere, v. g. militari, ac Diæta, ſimilibuſque circumſtantiis petuntur.

An Maligna & Peſtilens ſit? colligitur ex eo: ſi commune fuerit malum, pluresque cum ſymptomatis malignitati propriis, v. g. anaietate Præcordiorum, Petechiis &c. moriantur.

Aote omnia autem pro meliori cura ſciendum eſt: *An tenuia an craſſa Inteſtina afficiantur?* Denunciant hoc Locus, & Modus doloris, Tempus eaitus exrrementurum, & horum varia Miſtio. (1.) *Locus doloris* arguit tenuia Inteſtina affecta, qui eſt eirca & infra Umbilicum, ubi ſitum Ileon & Jejunum: in craſſis verò affectis eſt magis circa latera infra & juxta Stomachum, ſecundùm nempe Coli ductum. (2.) Quoad *Modum doloris*: hic longè vehementior eſt affectis Inteſtinis tenuibus, ac ſi cultris hinc inde diſcinderentur, aut quaſi aeiculis pungerentur; qui econtrà dolor remiſſior & nonnihil obtuſior eſt in craſſis. (3.) *Celer excretio* poſt dolorem craſſa Inteſtina affecta, tardior verò excretio tenuia Inteſtina labefactata arguit; eo quòd à loco affecto ad Podicem longior via ſit. (4.) Si tenuia affiriantur, *permiſta magis & confuſa invicem ſunt excrementa*, Stercus, Sanguis, & Mucus, propter longius iter, quod motuò conficiunt: in craſſis verò Inteſtinis minùs ſunt confuſa, ſed potiùs ſunt aperta veſtigia diſtinctionis à ſe invicem. (5.) Tenuia affecta *magis ad Vomitum ſtimulant ægros*, præſertim quò propiùs reſpectu Ventriculi afficiantur; craſſa minùs: undè & anaioſi magis ſunt, & pejus ſe habent ægri in tenuibus affectis, quàm in craſſis. Conſulatur quoad hoc punctum & Prognoſin in Dyſenteria SENNERTUS, qui ſatis eſt accuratus, & RIVERIUS.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*:

Benigna minùs eſt periculoſa, Maligna periculoſa.

Quò magis tenuia affiriuntur Inteſtina, eò periculoſiùs laborat æger, & econtra.

Conſiderandum etiam an Dyſenteria habeat Febrim? item an adſit Vomitus? Sanè omnis Dyſenteria, præſertim Epidemica, cum Febre juncta perieuloſior eſſe ſolet, quàm quæ ſine Febre; & quò magis aruta & malignior hæc fuerit: ſiquidem & Petechiæ in Febribus talibus obſervatæ fuerunt.

In Dyſenteria quaſi Peſtilentiali eò periculoſiùs laborat æger.

Iſta Dyſenteria, quæ cum Vomitu affligit, & cui ferè ſe adjungere ſolet Singultus, eſt deterrima; cùm periculum ſubſit, ne ipſe Stomachus plùs minùs affectus ſit: Quò magis enim affligitur Stomachus eum Cibi faſtidio, eò periculoſior eſt: ſi non adeſt Vomitus, & ægri alimenta aſſumunt cum Appetitu, talis non eſt lethalis, niſi culpa Medici fiat.

Dyſenteria, in quibus Excreta ſunt viridia, nigra, aut varia aut admodùm graveolentia, ſunt peſtima: item Dyſenteria, quæ ab atra & porracea Bile, ut vocant, incipit, nulla præcedente Febre, nec Coctionis ſignis apparentibus, eaitioſa eſt, teſte HIPPOCRATE *Sect.* 4. *Aphor.* 22. & 24. & FONTANO *in Methodo generali pag.* 62. *cap.* 5. 6. 7. & *pag.* 77. propter corroſivum acidiſſimum Succum, valdè erodentem Inteſtina; item quæ à Dejectione bilioſa aot æruginoſa, hinc magis erodente: vid. HIPPOCRATES *Sect.* 7. *Aphor.* 23. Omnium ramen crudeliſſima videtur, quæ à Pituita acida atque ſaiſa, utpote qui humor ratione tenacitatis difficilè abſtergitur.

Si Dyſenteriæ Ructus ſuperveniat, vel Crepitus ventris, bonum ſignum eſt, ſcilicet redeuntis ſuo modo Fermenti digeſtivi.

Econtrà Convulſiones ac Deliria, Dyſenteriæ ſupervenientia mortem utplurimùm ſignificant.

Si à Dyſenteria laborantibus veiuti Carunculæ dejiciuntur, lethale eſt, teſte HIPPOCRATE *Sect.* 4. *Aphor.* 26. utplurimùm quæ profundius Ulcus denotant: vid. SENNERTUS *Prax. lib.* 3. *P.* 2. *Sect.* 5. *cap.* 7. *pag.* 334. & 337.

Dyſenteria indolens ſæpè mali eſt omini; [illegible] enim ſeu Gangrænam Inteſtinorum, indeque inductam inſenſibilitatem oſtendit: conſ. *de Dyſent. Epidemica quorundam indolente* M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 43. *p.* 82. item BARTHOLINUS *in Actis Med. Haffnienſ. Volum.* 2. *pag.* 183. RHODIUS *Cent.* 2. *Obſ.* 88.

Quando adeſt Teneſmus in Dyſenteria cum hiatu Aoi, itaut Clyſteres injecti ſtatim elabaotur, aut cum tanta Podicis adſtrictione, ut nihil poſſit inrromitti; certum plerumque eſt mortis ſignum: vid. *la* MONIERE *Tr. ſuprà cit. cap.* 5. *pag.* 164. & 191. Nempe hìc tumor, illic paralytica conſtitutio Inteſtino Recto inducta ex virtutis animalis proſtratione adeſt.

Dyſenteria, ſi eſt ſymptoma Febris Malignæ aut Variolarom, periculoſa eſt, & ferè lethalis.

Dyſenteriæ ſuperveniens Febris, aut quæ aderat, ſi intenditur, malum eſt; quoniam Inflammationem aut inſignem Inteſtinorum corruptelam oſtendit.

Lienteria ſuperveniens Dyſenteriæ diuturnæ, eſt admodùm mala.

Aphthæ Dyſenteriæ ſupervenientes, utplurimùm lethale ſunt indicium.

Gravida dyſenterico Teneſmo correpta, frequentiùs Abortum patitur; idque cum perieulo, imprimis ſi grandior fuerit Fœtus. Interdum tamen Dyſenteria Gravidis ante Partum ſalutaris obſervata fuit, teſte FORESTO *l.* 22. *Obſ.* 34. item AMATO LUSITANO *Cent.* 2. *Obſ.* 51. quia poſt Partum plerumque hac liberantur: teſtante HIPPOCRATE *Sect.* 2. *Prædict. Text.* 30. & *l.* 5. *Epidem. Text.* 33. *l.* 7. *Epidem. Text.* 49. & SENNERTO *Prax. l.* 3. *p.* 243. per bina exempla hoc comprobante. Sit autem Benigna, non Maligna, non nimis gravis, & non longè ante Partum; aliàs eſt periculoſa, & mors in olla: Epidemica tamen Gra-

plo & observatione confirmabo. Vir Juvenis Dysenteria gravi conflictatus, in principio quidem nonnihil cruenta, sed in progressu tota mucosa, excernebat: aderat simul febris continua; hunc sine evacuantibus Rhabarbarinis, mox per Opiata & Specifica aggressus sum curare; successit quidem Cura, sed magno labore, & sub continuo calidæ Cerevisiæ potu, Laterumque calefactorum Pedibus & Abdomini applicatione: subinde sudores spontanei, præsertim vespertini, erumpebant cum euphoria. Cessante Dysenteria durabat adhuc febris continua lenta cum gravamine Ventriculi, & appetitu penitus dejecto, copioso nempe Muco Ventriculum obsidente: ob id ordinavi Sal Ammoniacum cum paucis Lapillis Cancrinis, cujus repetito usu attenuatus quidem nonnihil fuit Mucus, sed non rejectus: coactus ergò propinavi Vomitorium ex Syrupi Emetici ℥ß. idque eò magis, quòd vesperi præcedente æger spontaneo vomitu varia mucilaginosa excrevisset: sed Vomitorium nihil effecit, nisi ut anxium reddiderit ægrum, Muco nempe in Ventriculo copioso obtundente remedii vim, tamen copiosa mucosa screatu & tussi rejecit, febre lenta adhuc perdurante, quibus rejectis multum levatus fuit. Excrevit autem illa ex Ventriculo: nam & stimulum tussis in regione scrobiculi Cordis percipiebat, & quæ exscreabat, illinc prodire asserebat: ob id Mixturam ex Aqua Hyssopi, Syrupo Nicotianæ, & Oxymelite squillitico ordinavi, cujus usu rejecit quidem copiosiùs, sed crebriores etiam denuò secessus passus fuit; propterea intermisi, & præscripsi sequentem Pulverem:

℞. Rad. Ari non prap. ℥ij.
Lapill. Cancr. prap. ℈ij.
Miscendo.

Omni mane largam dosin capere jussi; quo assumpto, ut penitùs ex Ventriculo eradicarentur mucosa, 40. guttas Tincturæ Tartari benè acris omni mane capere jussi; sicque convaluit.

Ex hoc Casu didici:

1. Necessarium esse in Dysenteria Benigna laborantibus, præmittere Laxantia; si enim hoc in principio fecissem, tantam Muci saburram in declinatione morbi circa Ventriculum & primas vias non habuissem: Nam quoniam Dysenteria erat Benigna in corpore crudis succis infarcto, hi ipsi motu febrili correcti, & in Mucum temperatum conversi, circa primas vias depositi; sed Antidysentericis & Opiatis remediis detenti, postmodùm istas turbas dederunt.
2. Didici in Dysenteria, si malum sit vel ex Ventriculo, vel declinante morbo, nihilominùs adhuc foveatur à Dyspepsia Ventriculi, Vomitoria mitiora tutò posse propinari. Vomitoria equidem in Dysenteria magis, quàm Diarrhœa, sunt periculosa, propter metuendam Ventriculi læsionem. Sin autem Dysenteria sit à Pharmaco maligno, aut Veneno, & materiæ relictæ quædam pars in Ventriculo hæreat, conveniunt. Conf. SENNERTUS *l. 3. Prax. p.* 355.

De cætero si conveniunt, magis in Benigna, quàm Maligna locum habere videntur; *la* MONIERE tamen *Tract. de Fluxu Dysenterico maligno* observavit subinde in primo principio Vomitoria fuisse proficua: Et arbitror hoc ita esse, in casu nempe, quo Contagium malignum inspirando haustum, Ventriculum saltem adhuc obsideat: idque si superiora Intestina laborent, si Cacochylia adsit, aut malum foveat, necnon Humorum in primis viis, Intestinis, & Ventriculo molesta saburra; si denique Natura eò vergat, ægrique eidem faciliùs auscultent, viribusque adhuc constent, &c. Vomitu namque diuturnas Dysenterias curatas vidit MERCATUS.

V. *Sudoris* tam per se, quàm Diaphoreticis provocati, in specie habenda est ratio in Dysenteria Epidemica plùs minùs Maligna. Sanè cùm hic ante aliquot annos in universa hac regione grassaretur Dysenteria Epidemica Maligna, Pastores pagani suos Rusticos solis Sudoriferis, præprimis Tinctura Bezoardica, curarunt. Eodem tempore quidam Rusticus, & ipse Dysenteria Maligna correptus, sumpsit Balsami Sulphuris gutt. xx. & ultrà, cujus repetito usu per repetitos Sudores ipse fuit curatus. Adeoque tentandum videtur, annon in Dysenteriis Malignis Sulphurata, Crocata, & Camphorata, præservativè pariter ac curativè, sint optima. V. g. Flores Sulphuris, Extractum Sulphuris, Balsamum Sulphuris juniperinum, ac succinatum potiùs: Elixir Pestilentiale *Crollii*, Spiritus Vini camphoratus, crocatus, theriacalis &c. Unde dicit PETRÆUS *in suis Dissertationibus*, quòd rectè faciant Hermetici, qui Dysenteriam non tam Purgantibus, quàm Diaphoreticis aggrediuntur, & statim correcto Aëre Baccis Juniperinis, alternis diebus Potionem *Paracelsi* Pestilentialem, aut Aquam Theriacalem aut simile Diaphoreticum Alexipharmacum propinent: post expulsionem Veneni postmodùm curativo Appropriato utantur. Hinc etiam ipse *la* MONIERE refert, quòd Sudor primis morbi diebus, vel sponte prodiens, vel debito Sudoriferorum usu prolicitus, Dysenteriam frequenter supprimat, serosis humoribus foràs propulsis. Quò magis ergò corpus transpirat, & magis Sudoribus afficitur, mitior est Dysenteria. Exinde apparet, eandem ferè, quæ in Febribus Continuis & Malignis, Methodum medendi observandam esse.

VI. *Adstringentia*, ut talia, in principio & progressu morbi nil valent; potiùs graviter nocent. Certè nil pejus est, quàm uti in Dysenteria Adstringentibus: siquidem non relaxata, sed irritata sunt Intestina: imprimis nocentissima sunt intempestivè, h. e. ante Appropriata & Alexipharmaca in Maligna, & ante Abstergentia Laxativa in Benigna, exhibita: interdum saltem in declinatione morbi commodè usurpari possunt. Nam validè Adstringentibus, maximè in principio, Dysenteria suppressa, subinde graves excitat affectus, nunc Paresin contumacem, nunc Abscessus Mesenterii: vid. *la* MONIERE: Sic enim MARTINI *in Tr. de Morbis Mesenter. p.* 44. Inflammationem & Abscessum Mesenterii periculosum notat ob Dysenteriam sinistrè Adstringentibus curatam & suppressam: sic etiam Paresin ex Dysenteria intempestivè suppressa observavit VELSCHIUS *de Ægagrop. Diss.* 2. *p.* 16: sic in quos morbos Dysenteriæ Adstringentibus suppressæ subinde desierint, vid. HILDANUS *l.* 3. *Obs.* 45. & 46.

Quemadmodùm igitur perquàm nocivum est, mox aut saltem intempestivè Adstringentibus & Stypticis sufflaminare Dysenterias, ita simul probè attendendum, ut Fermentum Dysentericum probè correctum totum ex corpore eliminetur, alias enim aut vitiando Lympham, aut afficiendo genus nervosum, cui in specie inimicum existit, (nam & Intestina huc spectant,) varia excitare potest symptomata. vid. HORSTIUS *lib. 4. Obser.* 21. *& lib. 8. Obser.* 11. *&* 12. VELSCHIUS *Ægagrop. diss.* 2. *Cur.* 4. *pag.* 60. RHODIUS *Cent.* 11. *Obser.* 87. THONERUS *Observat. pag.* 195. & 246. Correctio hæc fit, ut dictum, per Appropriata in Maligna, per Temperantia in Benigna, in specie per Lacticinia. Evacuatio partim per Sudorem in Maligna, per Alvum in Benigna. Et quidem neglectus Laxativorum ac Sudoriferorum, illorum præprimis in principio, horum in declinatione; perversus econtrà Opiatorum usus, imprimis occasionem pravis symptomatibus subministrare videtur.

VII. *Venæsectio* frustranea est in quacunque Dysenteria; In Maligna enim nociva, nisi forsan gravis evacuationis Sanguinis suppressio aliud suaserit: in quo tamen casu cautè fiat, adeoque nemini auctor sum, ut imitetur SYDENHAM *in Obs. de Morb. Acutis p.* 255. *Sect.* 4. *c.* 3.

VIII. *Clysmata* raro sunt usurpanda: Nam utut hæc vulgò sint usitatissima in Dysenteria, tamen sæpiùs sunt pessima: scilicet nimio abusu malum exasperant potiùs, quàm leniunt. Usus laudem habet, vituperium meretur abusus. Locum non habent, nisi (1.) ubi affecta sunt Intestina crassa; ad tenuia enim eorum vis non pertingit. (2.) In Benigna, ubi eluendæ sordes quædam. (3.) Ubi acrimonia insignior temperanda. (4.) Quando nimis affliguntur tenuia Intestina superiora, & Pylorus, ut quasi per accidens revulsorio stimulo liberentur. (5.) Ubi consolidatio necessaria: Non tamen crebriùs aut copiosiùs injiciantur; Quia (α) omnes Clysteres, qualescunque fuerint, etiam ex Lacte, Intestina tanquam aliquid peregrinum, plùs minùs irritant & vellicant, & ita malum quodammodò exasperant, & reverà motus spasmodici fiunt: vid. HELMONTIUS, qui accuratus est, quoad usum Clysmatum in Dysenteria. (β) Quia Tenesmus sæpè graviter per Clysmata exasperatur; & (γ) Quia ipsa Intestina irritata mox denuo Clysteres rejiciunt, & ita propter suas contracturas & spasmos dolores exasperant, parùm juvare possunt: In declinatione ergò morbi usurpanda.

IX. *Stomachi* in tota Cura Dysenteriæ summa semper habenda est ratio, non secus ac in quibusvis Alvi Fluxibus. Quò magis enim furit, eò pejor erit status morbi, & quò meliùs se habet, vel appetendo nonnihil, vel alimenta quædam perferendo, eò major spes salutis adest: econtrà Appetitus penitus dejectus, aut Vomitus superveniens, aut etiam Singultus, pessima sunt signa. Ob id semper simul Appropriatis, internè pariter & externè, Stomacho succurrendum est; cujus ratione Vinum, præsertim in adjuncto Vomitu, non nocet absolutè consideratum; aceti verò ratione nonnihil suspectum videtur. Modicè autem propina-

tum, Stomachum restaurat, & in Dysenteria Epidemica salubre est. Anno 1666. cùm Dysenteria Maligna epidemicè grassaretur in Misnia, præsertim ruri, observatum fuit, quòd ægri, dum laborarunt Vomitu in Dysenteria, Cerevisiam, Julepum, & Laxativa omnia evomuerunt; potum Vini autem calidi conducibiliorem fuisse ægris potu Cerevisiæ; eumque citiùs retentum, nec adeò subitò per Vomitum fuisse rejectum; Ob id etiam Cinnamomum nunquam omittendum est in remediis Antidysentericis.

X. Caveant sedulo ægri, *ne Corpus refrigerent*, sed quantum possibile, calidum illud & blando madore irroratum conservent, præsertim Pedes: nam quò calidiora conservantur extrema, eò meliùs habent ægri; si verò tantillum refrigerentur, præsertim Pedes, acerbiores superveniunt dolores. Eadem ex ratione à Frigidæ Potu, quantùm possibile, abstineant; simul enim atque Potus non calidus ingeritur, subitò Tormina & Alvi excretio, crudeliter superveniunt; hinc Juscula Decoctionis Gallinarum sæpiùs sorpta, licèt minùs grata, sunt summè proficua.

XI. Denique *quieti fiat ægri*, & quantum possibile, omnem Corporis jectigationem remittant, nec ea lecto surgant, sed saltem per patinas substratas colligant rejicienda. Sanè, referente *la* MONIERE *c.* 6. *p.* 104, Quies tantæ fuit utilitatis, ut, qui statim à morbi principio decubuerunt, nec veriti sunt in lecto, vel in pulvinari, vel super lintea dejicere, morbi violentiam facilè superarunt; sic quò magis quiescunt, eo minùs Fluxus exacerbatur.

Nec XII. negligenda *Venus*, cùm eam tanquàm salubrem commendet RIVERIUS. Refert AMATUS LUSITANUS *in sua C.* 2. *Cur.* 47. de quodam Dysenteria Epidemica laborante, qui celebravit cum Uxore coitum, & mane sanus evasit (A).

Plures Cautiones, quæ ad Praxin faciunt, videbitis in WILLISII *Pharmac. Rational. Vol.* 1. *pag.* 131. & 132, item SEPTALIO *c. l. pag.* 220, qui est elegans; item in HOLDERHOFF *de Erroribus Medicinæ, ubi de Dysenteria.*

Remedia Alterantia in Dysenteria, acre vitiosum peccans temperantia, & irritans sistentia, sunt vel Communia, vel Specifica; ita enim melioris cognitionis ergò distinguere lubet. *Communia* sunt & conveniunt, vel quatenus astringunt, ut Styptica, vel quatenus consolidant, ut Vulneraria, quæ blando suo alcali, demonstrante HELMONTIO & TACHENIO, acidum in exulceratis Intestinis temperant & absorbent, vel quatenus in genere omne acre corrosivum destruunt, istud vel obtundendo, ut Pinguia, Oleosa, Lacticinia; vel succos acidos & corrosivos imbibendo & absorbendo, ut Terræ medicatæ, Ossa animalium, Corallia & reliqua Alcalia. *Specialia* verò, seu Medicamenta Specifica sunt ista, quæ speciatim acre dysentericum, ut sic, emendare, & consequenter vim ac impetum Spiritus insiti coercere, & singulari proprietate Dysenteriam propriè curare valent, & quorum vim & energiam antidysentericam longa experientia confirmavit. De distinctis bis distinctè.

Inter hæc eminent Priapi, Priapus Cervi, Ceti, & Tauri, Cranium humanum cum Usnea, Tragæa Granorum Actes, Sanguis Leporis, Hepar Serpentum, Ungula equina, Stercus caninum; sicut & generalia Absorbentia commodè cum Specificis misceri possunt, Priapus Ceti est omnium optimus, quem laudat D. MICHAELIS: post hunc est Cervi Priapus; vilissimus est Priapus Tauri. Facit mentionem horum Priaporum HELMONTIUS *in Pleura Furente*, eosque commendat non magis contra Dysenteriam, quam in specie contra Pleuritidem, in qua ipsi bi Priapi sunt experti. Usurpantur vel in forma sicca, vel in forma humida: In forma sicca, quando nempe exsiccantur lentè in furno, hinc raduntur, & quantum fieri potest, comminuuntur, cujus Rasura (non præscribuntur pulverisandi) præscribitur à ʒß. ad ʒj. in Jusculo calide, sivo in Potu Lactis, sive in Aqua Foliorum Quercus, aut etiam in Potu Cerevisiæ calidæ; idque subinde repetatur, & unum est ex optimis contra hunc morbum Remediis, vel solum, vel cum Laudano opiato usurpatum; Superiori anno Pauper, desperata Dysenteria correptus, Remedium à me petebat, & præscripsi ei sequens:

℞. *Rasur. Priapi Cervi* ʒij.
Laud. hyster. gr. ix.
M. f. Pulvis pro duabus dosibus.

Vel

℞. *Conserv. Rosar. antiq.* ℥ß.
Rasur. Priapi Cervi ʒij.
Laud. opiat. gr. iij.
C. f. q. *Syr. Cydon. arom.* f. *Electuar. pro duabus dosibus.*
D. S.
Electuarium Adstrigens pro 2. dosibus.

In forma liquida præscribuntur in Decocto, quod ad aliquot uncias crebriùs haustum similiter est expertum, a quibusdam in secretis habitum. Non tantum per se potando, sed etiam pro vehiculo aliis inservit Remediis, v. g. cum eodem Emulsiones parando ex Seminibus appropriatis, Semine Papaveris albi, Pineis, Amygdalis dulcibus, &c. ubi Decoctum horum Priaporum est liquor appropriatus. quo fiunt tales Emulsiones: e. g.

℞. *Sem. Papav. albi*
4. Frig. maj. an. ʒiij.
Amygd. dulc. ʒij.
C. f. q. *Decocti Priapi Cervi*, vel *Ceti* f. *Emulsio*: adde
Terra sigillat. alba ʒj.
Unic. fossil.
Corall. rub. prep. an. ʒß.
Syr. Papav. albi ℥ß.
D. S.
Lac Consortativum adstringens.

Sic fit Julepus in Dysenteria conveniens;

℞. *Decocti Priap. Ceti, vel Cervi* ℔iß.
Aqu. Cinnam. ℥j. ad ℥jß.
Syr. Corallor. Querc. ʒij. vel iij.
M. pro *Julepo*: S.
Julepus Consortativus adstringens.

Hauriatur crebriùs imprimis nocte, quo Dysenteria invalescit: est grati saporis, & optimè convenit.

Superiori anno aliquoties præscripsi non sine effectu:

℞. *Fol. Hed. terrestr.*
Plantag.
Sanguis. an. M. j.
Flor. Rosar. rub. p. iij.
Rad. Tormentill. ℥iß.
Ras. Priapi Ceti, vel *Cervi* ℥iij.
Incisa & contusa coquantur in f. q. Aquæ simpl.
Colatura ℔iij. adde
Aqua Cinnam. ℥i.
Syr. Cydon. arom. ℥ii. vel iii.
M. D. S.
Potio Consortativa adstringens.

Plura qui cupit videre de efficacia horum Priaporum, adeat DORNCRELLIUM *Tractat. German. de Dysent.* item STOKERUM *in sua Praxi p.* 38. in quem commentatus est THOLDIUS.

His Priapis multiplici experientia ferè apud omnes confirmatis, subinde alia permiscentur, & fiunt *Pulveres* compositi *Antidysenterici*; v. g. multi commendant hunc Pulverem;

℞. *Priapi Cervi* ℥ß.
Rad. Symph. major.
Tragacanth.
Nuc. Mosch. an. ʒiij.
Terra sigillat.
Bol. Arm. prepar.
Corn. Cervi usti prep. (imbibit omne acidum
Zedoar. ʒiß. potenter) an. ʒij.
M. f. *Pulvis*: D. S.
Pulvis Adstringens.

Hunc Pulverem multùm commendat EURERUS *Tr. de Dysenteria pag.* 25. qui Tractatus est admodùm elegans. Vel ut alii componunt.

℞. *Ras. Priapi Cervi* ℥iß.
Terra Solar. Hung. vel *sigill.*
Corn. Cerv. sine igne an. ℥j.
Corall. rub. prep.
Pulv. Tormentill. an. ʒiii.
M. f. *Pulvis.*
Alio modo:

℞. *Terra sigill.* ℥j. vel ʒiß.
Ras. Priapi Cervi ℥i.
Corn. Cervi usti sine igne ʒvj. ad ℥j.
Corall. rub. prep.

Pulv.

(A) *Prætermitto hic loci interserere variam interpretationem verborum* Hippocratis 7. Epid. circa finem: *πορνὴ δ' ἄχρωμος δυσεντερίης ὦνος, juxta lectionem CORNARII, FOESII &c. At* Fabius Calvus *Medicus Ravennas legit: πόρνη Ἄχρωμος, quòd scilicet* Achromus, *proprium meretricis nomen esset. Alii tamen legunt πορνὴν ἄχρωμον δυσεντερίης ὦνος V.* Le Clere, Hist. de la Medic. & Mercurialem super cit. Hipp. loc.

Pulv. Tormentill. an. ʒiij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Adstringens.
Cujus dosis ʒj. bis vel ter in die in vehiculo quocunque calido.
Vel
℞. *Ras. Priapi Cervi* ʒij.
Corn. Cerv. sine igne,
Antimonii diaphor. an. ʒj.
M. f. *Pulvis*.
Divid. in tres partes æquales, *S. ut anteà*.
Addi his Pulveribus possunt *Laudani opiati* grana aliquot, & gutta *Olei Cinnamomi*.

Vehiculum pro dictis Pulveribus esse potest;
℞. *Aqu. Card. bened.*
Menthæ an. ℥iß.
Cinnam. ʒvj.
Ess. Opii ʒß.
Syr. Card. bened. ʒvj.
M. D. S.
Potiuncula Confortativa ad Pulverem.

Juxta Priapum Cervi, Cornu Cervi est egregium remedium, quod multis scopis ad Curam Dysenteriæ satisfacit, quod facilè patet, sive ustum assumatur, sive sine igne præparatum propinetur, imprimis ejus & Eboris Gelatina v. g. sit Julepus propinandus ad Dysenteriam:
℞. *Decoct. Hord. cum Corn. Cerv.* ℔iß (loco hujus potest sumi *Decoctum Priapi Cervi* pro lubitu)
Gelatin. Corn. Cer. ℥ß vel ʒvj. ad ℥j.
Aqua Cinnamom. ʒvi.
Syr. de Symph. Fern. ℥j.
M. f. *Julepus*: S.
Julepus Confortativus.
Capiatur pro lubitu.

Aqua Cinnamomi additur propter stomachum, cui est convenientissima, cùm in Dysenteria ratio omninò sit habenda stomachi, imprimis quando affecta sunt Intestina tenuia, & sequi solet Vomitus.

Vel etiam Gelatina Cornu Cervi, & Gelatina Priaporum dictorum, maximè Priapi Cervi, dissolvuntur in Potu ordinario hoc modo;
℞. *Gel. Corn. Cerv.*
Priapi Cervi an. ℥j.
M. S.
Gelatina ad Potum.

Hæc Gelatina super igne liquescit, cujus dosis Cochl. i. vel iij. in Mens. j. Cerevisiæ, vel Potus ordinarii, & crebriùs usurpari potest. Non alterat saporem Cerevisiæ, & tamen egregiè confert; sunt enim hi Priapi concretum quasi medium inter Cartilagines & Ossa.

Quidam commendant pro Potu Decoctum Cornu Cervi cum Radice Pimpinellæ, uti est RIVERIUS, utpote qui Pimpinellam, Sanguisorbam scilicet (altera enim nimis acris foret) ceu expertam in Dysenteria commendat: Vid. RIVERIUS *Cent. 3. Observ.* 84.

Juxta cornu Cervi etiam aliorum Animalium, imprimis violenter interemptorum, Ossa & Cornua in Dysenteria sunt usitata & egregia, partim sine igne præparata, partim & usta. Usta quidem, qualiacunque sint, coincidunt vi absorptiva, temperativa & diaphoretica: sed & non usta conveniunt. De Ossibus bovinis calcinatis, quæ multùm commendantur, item Ossibus humanis calcinatis aut sine igne præparatis, quæ similiter sunt admodùm utilia, ex Homine nempe violenter interempto desumpta, utpote in quibus de Mumia vitali, sive Spiritu insito nonnihil adhuc superest, nihil dicam. saltim moneo, quòd Rasura Cranii humani, vel Cranium humanum sine igne ad ʒj. vel sola, vel cum Opiatis, sunt egregium Specificum in Dysenteria, imprimis desumpta ex Homine violenter interempto. Exempla prostant, quod Dysenteria contumax beneficio Rasuræ pulverisatæ Cranii humani ad ʒj. propinatæ fuerit curata, quæ etiam experta est ab Illustri *Dño* BOYLE, *Anglo*, ut ipse mihi narravit: videatur etiam commendata hæc Rasura apud RIVERIUM *in sua Praxi lib.* 10. *cap.* 6. Hinc etiam Usnea Cranii humani, tam suspensi quàm rota fracti, singulare specificum est in Dysenteria è ℈ß. vel gr. xv. ad ℈i, sive sola sive cum aliis propinata. Taceo polychrestum ejus usum in Hæmorrhagiis omnibus de hac Usnea, & Arcanis sub eadem sepultis contra quamcunque Hæmorrhagiam; Vid. HELMONTIUS *de Magnet. Vulner. Curat.* Unum adhuc moneo de hac Usnea: experimentum egregium factum est in Anglia, uti retulit mihi unus ex Collegio Experimentali Regio: Curasse cuidam secari Venam: verùm, utut sanguis floridus exsilierit, tamen arrepta Usnea subitò suppressum fuisse: cùm verò deposuisset Usneam, denuò confertim exiisset; simul ac verò denuò manu arripuerit, cessasse cum insigni præsentium admiratione. Narrat hoc ipsum etiam BOYLE *in sua Philosophia Experimentali, Anglico idiomate conscripta*. Porrò Dens Hippopotami, & hujus loco Unicornu verum, est singulariter expertum in Dysenteria, si præparatum à ℈i. ad ʒß. vel ℈ii. ad ʒi. propinetur. De hoc Dente vid. WORMIUS & BARTHOLINUS. Confert imprimis hic Dens Hippopotami tunc temporis, ubi imminent convulsiones, utpote contra quas est singulare remedium. Certum est, quòd obiter adjungo, experimentum contra Hæmorrhoides nimium fluentes; item contra nimiam Hæmorrhagiam Uteri, seu nimium Mensium fluxum, est experimentum HOECHSTEDTERI.

Uva Quercina singulare dicitur Specificum, quod à non paucis commendatur, uti potestis videre in SENNERTO *cap. de Dys. p.* 359., item SCHENCKIO *l.* 3. *Observ.* Verùm cùm non semper reperiatur hujusmodi Uva Quercina, in defectu hujus non incommodè potest substitui Viscum Quercinum, aut etiam Fungus Quercinus, vel Fungus Sorbi aucupariorum; hi ipsi enim similiter sunt egregii.

Post Uvam Quercinam est *Tragen Granoran Actes*, seu Panis insuccatus cum Succo Baccarum Sambuci, & est egregium Specificum à plurimis expertum. Laudes videbitis in HARTMANNI *Praxi Chym. p.* 19. item BORELLO *l.* 2. *Obs.* 40. Optimus præparandi hunc Pulverem modus est hic: (nam vario modo præparatur:)
℞. *Succi Granor. Actes rec. expr.* qu. v.
Ex quo per subsidentiam clarificato cum *Farina secalina* conficitur massa, è qua ordinario modo Panis formetur, qui bis in fornace ad debitam duritiem coquitur, ut redigi possit in Pulverem. Ex Pulvere isto cum *Succo Baccarum Sambuci* iterum formetur Panis, & priori modo coquatur, id quod tertia vice similiter repetatur. Deinde ubi tertia vice similiter pulverisata ista Pasta fuerit, addatur,
Sang. Lepor. crudi rec. (de quo postmodùm) ℥iv.
Pulv. Priapi cujuscunque, uti notum est, vel *Ceti*, vel *Cervi*, vel *Tauri* ʒiß. vel ℥ij.
Succi Gran. Sambuc. rec. q. s.
M. f. *Massa*; quæ denuò in clibano blandè siccetur & pulverisetur.
Addatur, si lubet, *Saccharum* ad pondus omnium.

Dosis est ℥ß. sine Saccharo vero à ʒj. ad ʒii. Inspergatur Panni tosto, Vino intincto, & ita assumatur.

Quidam conjungunt *Succum Granatorum maturorum* cum *Succi Sambuci* ana, & cum *Farina Frumenti* q. s. faciunt Pastam, & superiori modo procedunt.

Facta est mentio sanguinis leporini; qui similiter singulare est Specificum Antidysentericum. Observandum autem est, quòd non accipiendus sanguis ex Lepore sponte mortuo, aut rigore enecato, sed potiùs, quantum fieri potest, in fuga capto, &, dum ita à Canibus fatigatur, & summo sub periculo & pavore mortis constitutus est, jugulato; tunc enim sanguis est optimus, qui duplici modo usurpandus: aut enim hic sanguis Linteo mundo excipitur, quod Linteum siccatum haustui Cerevisiæ, vel Potui ordinario per noctem infusum Dysenteriam curat; aut ipse Sanguis Leporis, superiori modo capti, exsiccatus & pulverisatus ad ʒß. vel ʒi. propinetur; nobile & expertum est remedium: vid. HELMONTIUS *Tr. Potestas Medicamin.* §. 28. Et usum hujus Lintei expertus est desideratissimus noster Præceptor, D. MICHAELIS, felicissimo sæpiùs cum successu. Commendat & hunc sanguinem SCHMUCK *in Thesaurielo Secret.* 10. *Thes.* 2. RHUMELIUS *p.* 415. & HINDERERUS *in Medicina Militari*.

Juxta hunc sanguinem non minoris etiam est usus sanguis pavidi Agni, qui etiam priùs perterrefactus, & in articulo mortis constitutus, juguletur, & sanguis dicto modo colligatur, & usurpetur. Multum in recessu habet, & loco sanguinis leporini convenienter à quibusdam substituitur; sic enim pavor, ejusque idea sigillat sanguinem totum, ratione cujus remedium est ad Dysenteriam. Usurpatur igitur Pulvis talis sanguinis, tam leporini, quàm agnini, à ʒß. ad ʒj. imprimis in succo vel Syrupo Cydoniorum: cui si addere velimus vel Mumiam, vel aliquid simul de Lapide Hæmatite, perinde est. De sanguine agnino vid. etiam RHUMELIUS *in Iatro-Herm. p.* 415. item MINDERERUS *in eleganti sua Medicina Militari*. Porrò inter specifica dicta Hepar Serpentum & Viperarum ritè exsiccatum & pulverisatum etiam nobile est specificum, & primum ferè locum meretur in omni Dysenteria, seu Communi benigna, seu Epi-

Digitized by Google

Epidemica maligna: vid. M. AN. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 127. *pag.* 209. *Doſis* ℈ß. gr. xv. ad ℈i. vel ſolum, vel cum Cryſtallo mixtum, quæ Bilis porraceæ, & Dyſenteriæ Antidotus prædicatur à LANGIO *in Epiſt.* 5. & experimento comprobatur ab HEER *in ejuſmodi Obſervatione de Cholera*. D. MICHAELIS in frequentiſſimo ſimul ac expertiſſimo & feliciſſimo fuit uſu, cui communicatum fuit à D. ELLENBERGIO, *Medico Hallenſi*, qui ſatelliti Principis Fluxu deſperato laboranti in hauſtu Vini rubri propinavit, tam felici ſucceſſu, ut intra horam fuerit ſuppreſſus Fluxus e. g.

℞. *Pulv. Hepat. Viper.* ʒß.
Cryſtall. prap. vel Corall. rub. prap. ℈i.
Laud. opiati ferm. gr. ij.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Pulvis Adſtringens.
Vel
℞. *Pulv. Hepat. Viper.* ℈i. ad ii.
Extr. Tormentill. ℈j. ad ʒß.
Laud. opiati gr. ij. vel *Laud. hyſter.* gr. ix.
Olei deſtillat. Mac. gutt. ij.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Pulvis Confortans.
Vel
℞. *Extr. Tormentill.* gr. xxiv.
Hepat. Viperar. ℈i.
Lapill. Cancr. prap. ℈i.
Laud. hyſteric. gr. ix.
Olei deſtillat. Cinnam. gutt. ij.
Miſce divid. in *duas partes æquales*; S. ut anteà.
Vel
℞. *Pulv. Priapi Ceti* ʒiß.
Hepat. Viper. ʒß.
Corall. rub. prap. ℈ij.
Laudan. opiati gr. vj.
Olei deſtillat. Cinnam. gutt. iv.
M. *pro* 6. *doſibus*. S. ut anteà.

Anno 1669. cùm acerbiſſimæ hic graſſarentur Dyſenteriæ Epidemicæ, hoc Pulvere felici cum ſucceſſu graviſſimam curavi Dyſenteriam:

℞. *Pulv. Hepat. Viper.* (vel *Serpent.*) *exſicc.* gr. xv.
Cryſtall. prap. ℈ß.
M. fiat *Pulvis*;
Detur in triplo,

Prima doſis aſſumebatur mane; ſecunda à meridie hora tertia vel quinta; tertia doſis poſt mediam noctem. Certè miratus ſum efficaciam hujus Pulveris, quam nunquàm crediſſem. Vehiculum erat ſequens:

℞. *Aqu. Tormentil.* ℥ii. vel iii.
Cinnam. cum Vin. vel *cydoniat.* ʒvi. vel ℥i.
Spiritus Theriacal. camphorat. ʒii. vel iii.
Syr. de Symphyto Fernel. ℥ß. vel ℥i.
M. tam *pro vehiculo dictorum Pulverum*, quàm etiam cochleatim uſurpando.
Vel
℞. *Aqu. Plantagin.* ℥ii.
Mentha ℥i.
Cinnam. ʒiii.
Syr. Diacod. ℥ß.
M. D. S.
Potiuncula Confortativa.
Vel
℞. *Troch. de Carab.* ʒj.
Hepat. Viperar. ℈j.
M. f. *Pulvis*.
Divide in 2. partes æquales: S.
Pulvis Confortans.
Capiatur in dicto Vehiculo.

WEDELIUS ſelleam Veſiculam ante Hepatis exſiccationem ſeparari jubet, hæc enim ſtimulandi vim habet: unde & in Partu difficili Bilis Viperarum adhibetur non ſine ſtructu, uti cum HELMONTIO idem aſſerit. Interdum etiam addebam Terram ſigillatam, & Oſſa bovina an. ℈j. felici cum ſucceſſu. Præſcribebam Cryſtallum præparatam, ut abſorberet & imbiberet, ſicque temperaret acidum; inſerviunt enim ſpeciatim Bili porraceæ vel æruginoſæ corrigendis; unde Specificum eſt Cryſtallus in Cholera, à Bile porracea orta: Hepata verò præſcripſi ratione malignitatis, ob quem felicem uſum ingreditur *Pulverem Antidyſentericum D. Michaëlis*, qui eſt talis:

℞. *Hæmat. prap.* ℔i.
Coran cer. cum Antimonio uſti,
Croci Martis adſtring.
Mag. Corall. cum ſucco Citri an. ℔ß.
Pulv. Hepat. Serpent. vel *Viper.* ℥ii.
M. f. *Pulvis*.

Doſi à ʒß. ad j. uſurpabatur feliciter. Conf. HOFFMANNI *Clavis p.* 108.

Præter Hepata Viperarum ſunt, qui inſigniter etiam commendant Hepata Ranarum viridium, qui Pulvis ſimili uſu dicitur fuiſſe *Secretum Paracelſi Antidyſentericum*, de quo ſit fides penes Auctorem.

Non ignotum eſt etiam, quòd à multis commendetur Pomum excavatum, cum Cera & Gummi Arabico repletum, aſſatum, & comeſtum tanquam ſpecificum Antidyſentericum. Laudatur admodùm tale Pomum ab HARTMANNO *in Pr. Chymiatr. p.* 196. uti etiam ab HORSTIO *l.* 4. *obſerv.* 20. item *in Problem. p.* 70. *Dec.* 60. *Quæſt.* 5. Sanè AMATUS LUSITANUS *in L.* 6. *Curat.* 14. multiplici Ceræ uſu curatam Dyſenteriam obſervat. Loco Pomi communis melius eſt, ſi uſurpetur Pomum Cotoneum maturum, utpote cùm hoc non ſit inelegans contra Dyſenteriam remedium: Auctor eſt VALLERIOLA *L.* 8. *obſ.* 4. Præſcripſi aliquando experimenti gratia;

℞. *Gum. Arab.* ʒj.
Maſtich ℈j.
Pulveriſatis adde
Laud. opiati gr. ij.

Hic *Pulvis Pomo excavato* indebatur ac aſſabatur, & totus comedebatur, erat ejus in ſapore adſtringentiſſimus: ſed non vidi adeò magnum effectum, utut non ſit contemnendum remedium.

Quo etiam pertinet Pulvis *Dyſentericus Cratonis* ex *Gummi Arabico*, *Corallis*, & *Tragacantha*.

Porrò Stercus Canis ſeu Album Græcum vulgò commendatur, & admodùm expertum eſt remedium pro pauperculis, ſpeciatim ſi Canis per ſex dies noctesque probè Oſſibus fuerit nutritus: nam ſuperiùs commendavi Oſſa. Doſis eſt a ʒß ad ʒj. addito pauco Sacchero in vehiculo Lactis caprilli, vel ſimplicis vel chalybeati. Nam hoc ſtercus, vile licèt, reverà tamen non ignobile & ſingulare eſt experimentum in Dyſenteria, & omnibus Hæmorrhagiis, etiam deſperatis. Sanè FRANCISCUS JOEL *in ſua Praxi de Dyſenteria*, & FORESTUS, uti etiam MINDERERUS *in Medic. Militari*, idem multis nominibus commendant. Sic ruſticam Mulierem quæ ultra 4. ſeptimanas gravi Uteri Fluxu laboraverat, mediante hoc ſtercore feliciſſimè curavi.

Ungula equina, ſeu iſtud Cornu molliuſculum, quod ex Ungulis equinis exſcinditur, quando ſerramenta applicantur, exſiccata, & pulveriſata, ad ʒj. frequenter propinata, optimum eſt remedium ab EURERO ad Dyſenteriam commendatiſſimum; quam Ungulam caballinam in Butyro vel Pinguedine toſtam, & quidem ex Equa, itidem ſpecificè laudat HELMONTIUS *Tract. Pylor. Rector.* §. 22. item *Tract. Ignota Actio Regim.* §. 41. Videri etiam poteſt LANGIUS *Comment. in Fabrum*, qui & ipſe adſtipulatur HELMONTIO, ejuſque aſſerta approbat. Curat etiam Epilepſiam; ſed cautela hæc obſervetur, ut Ungula collecta ſit ex Equa quæ non laſcivit; aliàs plurimùm obeſt, quàm prodeſt. Satyrioni multa attribuunt in hoc morbo, idque imprimis, qui PARACELSI terunt veſtigia, qui inſigniter illius Radicem commendat in quamplurimis morbis. Duæ vel tres Radices Potui infuſæ, & ita potatæ ſingulariter commendantur contra Dyſenteriam, unde & Radix Satyrionis a multis admodùm laudatur.

Aqua ſuberata, ſive Aqua in qua ſuber bullierit, pro Potu ordinario, item Pulvis ſuberis combuſti, Arcanum dicatur contra Dyſenteriam, expertum à BORELLO *Cent.* 2 *obſ.* 23. & 57. & à RIVERIO *in l.* 4. *obſerv.* 87. Quidam etiam commendant inſigniter Julos Juglandis, tempore vernali in Majo arboribus adnaſcentes, qui ſereno cœlo collecti, ſiccati & pulveriſati, & ad ʒj. in Aquis appropriatis propinati, a multis commendantur. Huc pertinet Tormentilla, ejuſque Pulvis & Extractum; Rob item ſorbi torminalis, & hujus defectu ſorbi aucupariæ, quæ ex Diarrhœa cognita præſuppono. Unicornu foſſile, Terra Vitrioli dulcis, ex Vitriolo Martiali ſaltem deſumpta, quibuſvis Martialibus longè præferenda: quæ Martialia juvant quidem, ubi ab Acido ſpecialiter originem trahit Dyſenteria, malumque eſt levius, quia Acidum ſaturant; in reliquis autem caſibus, Dyſenteria nempe Contagioſa, aut Maligna, vel Epidemicâ, minùs proficua videntur. Sulphur, hujuſque Flores ſunt præſtantes. Lignum Fraxini juſto tempore collectum, ad ʒj. pulveretenus in Vino calido adhibitum, ſingulare eſt ſpecificum in Dyſenteria.

Tan-

Digitized by Google

Tandem Alumen inter alia quamplurima etiam laudatur ad Dysenteriam: & quidam tantummodò recipiunt tria Aluminis frustula magnitudinis Pisi, propinant in Vino rubro calido, & pretiosum dicunt esse Arcanum, Alii, quod magis approbo.

℞. *Alum. crud.* ℥ß.
Cinnam. ʒiß.

Redigunt in formam Pulveris, & ita in Vino rubro, dosi ℈j. propinant.

Sicut etiam Aluminis aliquot grana aliis Pulveribus mista sunt optima (B).

Hæc ferè sunt specifica.

Progredimur ad ea, quæ communiter & generaliter ad Dysenteriam usurpari solent, & pleraque Simplicia Styptica, Adstringentia, & acidum Absorbentia, & Pinguia istud obtundentia, ac alias in Diarrhœa, Cholera & Vomitu usitata; item quælibet Vulneraria magis usitata sunt, ver. gr. Plantago, Portulaca, Tormentilla, Pimpinella sanguisorba, Perfoliata. Hedera terrestris, Centumnodium, Lysimachia, Potentilla, Folia Quercus, Millefolium, Bursa pastoris: Radix Tormentillæ, Plantaginis, Nymphææ, Filipendulæ, Consolidæ majoris, Pæoniæ, Bistortæ, Enulæ: Flores Rosarum rubrarum, Balanstiorum, Juli corylini, Flores Papaveris rhæados, Bellidis, Hyperici, Cymæ Quercus (NB. in Quercu singularia latitant contra hunc morbum); Semina Plantaginis, Acetosæ, Portulacæ, Nasturtii, Aquilegiæ, Perfoliatæ, Papaveris albi, &c. STOEKERUS *in sua Praxi* tanquam expertum commendat Semen Papaveris contusum, cum vitello Ovi, & frixum in cineribus, Mala Cydonia, Mespila, Sorba, Myrtilli, spongia Cynosbati (cujus aliàs ʒj. commendatur ad quascunque Hæmorrhagias) Nux Moschata &c.: hinc omnes dictorum simplicium Succi, Syrupi, Extracta, Succus plantaginis, & Hederæ terrestria ceu singulares laudantur. In fine Dysenteriæ valdè confert succus Absinthii, & Menthæ depuratus, ac saccharo in syrupum redactus; habet enim Mentha cum Absinthio mista miram vim corroborandi Ventriculum. Aqua Bursæ pastoris, Cinnamomi, Quercus &c. commendatur specificè ab HORSTIO; ab aliis Aqua Tormentillæ, Plantaginis, Cinnamomi cydoniata, Syrupus de Rosis siccis, Myrtinus, Plantaginis, Portulacæ, Cydoniorum, Coralliorum *Quercetani*, de Symphyto *Fernelii*, Papaveris; imò si Dysenteria à multo Fructuum usu contigerit, in ipso principio valdè laudat syrupum de Absinthio cum Aqua Cinnamomi, vel Theriacali RIVERIUS *in Praxi, ubi de Dysenteria*. Melius erit ejus Decoctum.

Præ cæteris convenit Lac crebriùs usurpatum, in principio serosius, e. g. Caprillum abstergendi fine, in progressu Lac Bubulum consolidandi & glutinandi fine: hinc & ex Lacte parata remedia frequenter à quibusdam in Dysenteria laudantur, quia temperant humores acres, irritationem Intestinorum sic sistunt, &, quibusdam additis, simul adstringunt; Lac Amygdalarum dulcium, & Seminum, sive Emulsio cum Aqua chalybeata parata, ut oleositas omne obtundat acidum: item Lac chalybeatum, tam medicamenti quàm alimenti vices sustinet. De jejuno ejus usu vid. HOLTERHOFF *loc. cit. p.* 39.; item quomodò in metu coagulationis corrigendum, & ne vitiosè concrescat, præcavendum? videatur *Pharos Medicor.* BONETI *ex* BALLONIO *pag.* 426. nempe in specie chalybeandum.

Eò præstantius evadit Lac, si Appropriata in eo decoquantur: nempe Lac chalybeatum, in quo Radix Symphyti majoris decoquatur, de quo bonus haustus calidè propinetur ægro ter in die, quod, ut suprà dixi, singulare est specificum.

Vel

℞. *Lact. rec.* in quo quinquies vel sexies mergatur
Ferrum ignitum Mens. j.
Huic incoquantur
Rad. Symph. major.
Tormentill. an. ℥j.
ad tertiæ partis consumptionem.
D. S. Lac sanans.

De Colatura ter in die propinetur bonus haustus.

Vel

℞. *Ras. Priapi Cervi* ℥iß.
Rad. Tormentill. ℥j.
Coqu. *in Lactis* ℔ij.
Colatura misc. cum pauco *Sacchare*,
D. S.
Lac adstringens.

Sed NB. absit febris.

Si ipsum Lac solitarium videatur incommodius, dimidio Aquæ, vel communis vel cujusdam appropriatæ, diluatur, invicem ebulliant, & ita crebriùs propinentur. Convenit itidem Decoctum Oryzæ in Lacte cum vitellis Ovorum & succo Hederæ terrestris. Mirè prodest tale Lac in Dysenteriis quibusvis, & eò efficacior erit hic potus, si singulis haustibus addatur ʒj. Stercoris canini, & exprimatur (C).

Præterea Essentia & syrupus Symphyti majoris, Essentiæ Vulnerariæ compositæ, Extractum Theriacale, Tormentillæ, &c. usurpantur, quæ Extracta cum Laudano opiata dant elegantes Pilulas nocturnas: item spiritus Theriacalis camphoratus, Tinctura Corallorum Sassafrata, Tinctura sulphuris Vitrioli, Liquor stypticus ex Terra sigillata cum spiritu Nitri, à BARTHOLETTO *Liquor Aureus* dictus, Tinctura Hæmatitis, & Theriacalia quæcunque, item Mixtura simplex in principio Dysenteriæ Malignæ.

Præter dicta etiam Terræ Minerales conveniunt, ut Terra sigillata, Ossa humana calcinata, Terra Vitrioli dulcis, i. e. quæ per crebriorem lotionem dulcis reddita, & loco omnium Crocorum Martis adstringentium esse potest, ex cujus ʒß. ter propinata FABER *Cur.* 28. *p.* 324. Puerum curavit. Hinc AGRICOLA hunc commendat *Bolum*:

℞. *Terra Vitriol. dulc.* ℈ß.
Off. Microcosm. calc. gr. xij.
Theriac. ʒß.
M. pro *Bolo*.

Vel

℞. *Theriac.* ʒß. ad ʒj.
Terr. sigillat.
Vitrioli dulc. an. gr. xv.
Off. Microcosm. prap. gr. xij.
M. f. *Bolus*: S.
Bolus Adstringens pro una dosi.

Vel

℞. *Theriac. Andr.* ʒi.
Hæmatit. prap. ℈i.
Off. Microcosm. prap. gr. xv.
Sacchar. Saturni gr. vj.
M. f. *Bolus*: S. ut anteà.

Vel

℞. *Rob. Sorbi termin.* ʒiß.
Bezoard. Martial. gr. xv.
Terr. Vitr. dulc. gr. vi.
Laud. opiat. gr. j. vel ii.
M. f. *Bolus*: S. ut anteà.

Item Bolus Armena, Antimonium diaphoreticum, Myrrha, (est balsamica & elegans, imprimis ejus Essentia) sulphur & Flores sulphuris, Succinum (hoc est singulare) sunt egregia, imprimis Lapilli Cancrorum præparati, Umbilicus marinus præparatus, Trochisci de Terra sigillata, & de Carabe ad dr. i. insigniter conferunt, non tantùm in Dysenteria, sed etiam in sputo sanguinis: E. g.

℞. *Aqu. Plantag.* ℥ij. vel ℥iii.
Cinnam. ℥ß. vel ʒvi.
Acet. rosacei, vel *Acet. dest.* ʒiij. vel ℥ß. ad ℥j.
El. Diascord. Fracast. ʒi. ad ʒii.
Trochisc. de Carabe. vel *de Terr. sigill.* an. ʒß.
Lapill. Cancr. prap. ℈ii.
Antimon. diaphor. ℈i.
Syrup. Myrtin. ʒvj. vel ℥i.
M. f. *Potio*: S.
Potio Adstringens.

Modus hic per Mixturam præscribendi est Sylvianus.

Vel

℞. *Aqu. Plantag.*

Per-

(B) *Quod vulgo circumfertur adversus Dysenteriam, reliquosque affectus, in quibus valida adstrictione opus est*, specificum Helvetii, *ex Alumine cum Sanguine Draconis usto constituitur*. Dn. *tamen* Froment *illud ait esse radicem Peruvianam, fortasse quam* Ypecacuanha *in collo appellant. De hac autem commodior erit dicendi locus, cum* 4. tomo *de Materia medica sermonem habebimus.*

(C) *Pro Lacte ex usu apud nostrates est Lactis potius Serum ad* ℔ij. *& ultra epotum, idque post assumtum Bolum ex Tamarindis, vel Conserva Rosarum incompletarum, cum Rhabarbaro tosto: potens remedium est in æstivis præsertim Dysenteriis, ac juvenili ætate. Abstersiva enim vi Seri diluitur Salium Intestina extimulantium acritas, ac febris æstus facili negotio remittitur.*

Portulac. an. ℥iß.
Cinnam. ʒvj.
Acet. rosac. ℥ß.
Troch. de Carab. ʒj.
Corn. Cerv. usti prap. ℈ij.
Sacchar. Saturni ℈ß.
Syr. Myrtin. ʒvi. vel ℥j.
M. D. S.
Mixtura Adstringens confortativa.
Vel
℞. *Aqu. Plantag.* ℥iij.
Cinnam.
Acet. rosac. an. ʒvj.
El. Diascord. Frac. ʒj.
Terra sigill. ʒß.
Sacch. Saturni ℈j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. Myrtin. ℥ß.
M. f. *Potio*: S.
Potio Adstringens:
Vel
℞. *Aqu. Plantag.* ℥iij.
Spiritus Theriacal. camphor. ʒiij.
Extract. Tormentill. ʒiß.
Corall. rub. prap. ℈i. ad ℈ij.
Terra Vitr. dulc. gr. xv. ad ℈j.
(vel loco horum
Troch. de Carabe ʒiß.)
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. Myrtin. ℥i.
M. f. *Potio*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Aqu. Mentha.*
Plantag.
Tormentill. an. ℥j.
Cinnam. ʒvj.
Troch. de Carab. ʒj.
Cran. human. sine igne ℈ii.
Laud. opiat. gr. vj.
Syr. de Symph. Fern. ʒj.
M. f. *Potio*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Aqu. Plantag.* ℥iij.
Cinnam. ʒvj.
El. Diascord. Frac. ʒiß.
Theriac. Andr. ʒj.
Terra Vitrioli dulc. ʒß.
Laudan. opiat. gr. iij.
Syr. Myrtin. ℥j.
M. f. *Potio*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Aqu. Plantagin.* ℥ij.
Tenell. Corn. Cerv. ℥j.
Acet. destill. vel *simpl.* ʒvj.
El. Diascord. Frac. ʒij.
Antimonii diaphor. ʒß.
Syr. Cydonior. ℥j.
M. f. *Potio pro tribus dosibus*: S.
Mixtura Adstringens Confortativa pro tribus dosibus.
Vel
℞. *Aqu. Plantag.*
Scord. an. ℥iß.
Acet. Vini vel *rosat.* ʒiii. ℥ß. ad ℥j.
El. Diascord. Frac. ʒj. ad ʒij.
Corall. rub. prap. ℈ij.
Extract. Tormentill. ʒß.
Syr. Cydon. aromat. ʒß.
M. f. *Potio*: S.
Potio Adstringens. Vel
℞. *Aqu. Plantaginis* ℥iv.
Cinnam. spirituos. ʒij.
Acet. Vini ℥ß.
El. Diascord. Frac. ʒij.
Corn. Cervi usti prap.
Extr. Tormentill. an. ℈i.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. Cydon. ʒij.
M. S. ut anteà.
Vel
℞. *Aqu. Plantagin.* ℥iiß.
Menth. ℥iß.
Cinnam.
Acet. Vini an. ℥ß.
El. Diascord. Fracast. ʒij.
Corallor. rub. prap. ℈ij. ad ʒi.
Extract. Tormentill. ʒß.
Syrup. Plantag. ℥ß.
M. D. S.
Potio Confortans ad quietem. Vel
℞. *Aqua Mentha* ℥ij.
Serpill. ℥j.
El. Diascord. Frac. ʒiß.
Terra sigillat.
Corn. Cerv. usti prap. an. gr. xv.
Pulv. Hepat. Viperar. ʒß.
Syr. Cydonior. ʒß.
M. f. *Potio pro tribus dosibus*: S. ut anteà,

Sic in *Dysenteria* cum copiosa sanguinis rejectione per inferiora, ultra biennium durante, *ab usu Potionis Purgantis blanda* ex Gummi Ammoniaco in Aceto soluto, cum Scammonio sulphurato, & Extracto Trochiscorum Alhandal; (quæ tamen in Virgine delicata cachectica, cui non ritè fluebant Menses, cum tumore Abdominis flatulento, nato ex muco acido-viscido, ultra 15. imò 18. secessus procuravit), profuit hæc Mistura, cùm optima Specifica incassum adhibuerat:

℞. *Aqu. Plantagin.* ℥ij.
Cinnam. ℥ß. vel ʒvj.
El. Diascord. Frac. ʒi.
Troch. de Carabe ʒß. ad ℈ij.
Hamat. prap. ℈i. ad ij.
Antimonii diaphor. gr. xii.
Syr. Card. bened. vel *Plantag.* ℥ß.
M. pro *Potione*.

Quæ Mixtura cochleatim sumpta omnia pacata reddidit.

Habui quoque agnatam Mulierem, 27. annorum natam, texturæ aliàs delicatæ, & fermenti digestivi stomachici adeò teneri, ut etiam blandiora quoque remedia, tam alterantia quàm laxantia, eandem graviter affecerint. Præterea hæc Scorbuto hæreditario affecta, & Hystericis passionibus obnoxia, Tussim stomachalem patiebatur, ex acido viscido stomachi obortam: pro qua curanda præscripsi, præmissis præmittendis, has Pilulas:

℞. *Gum. Ammoniaci in Aceto sol.* ℈ß.
Aloës luc. gr. iii.
Extr. Troch. Alhand. gr. ß.
Laud. hyster. gr. v.
M. f. *Pilula*.

Cepit has vesperi ante cœnam, mane aliquoties cacavit, semelque vomuit, & sana reddita fuit. Hinc interjectis aliquot mensibus Tussis rediit, unde easdem Pilulas iterum præscripsi, quibus assumptis in copiosissimos Vomitus, Hypercatharses erucutas cum Tenesmo, ex quibus hinc vires prosternebantur, in passionemque Hystericam incidit: in quo casu inter alia remedia hunc Pulverem proficuum experta est:

℞. *Corall. rub. prap.*
Corn. Cerv. usti prap.
Antimonii diaphor.
Terra sigill. an. gr. vij.
Laud. hyster. (cujus ordinaria dosis aliàs sunt gr. vi. in subjecto vero delicato dedi) gr. iv.
M. f. *Pulvis*.

Hunc Pulverem aliquoties deglutivit non sine successu, Passioni verò Hystericæ satisfecit Elixir Uterinum *D. Michaëlis*, sicut Tenesmo Sacculi ex Floribus Verbasci & Chamomillæ in Lacte bullitis, ut & Clysma ex Lacte simplici, addito tamen pauco Sacchari: quibus adhibitis restituta est feliciter.

In forma Pulveris aliàs sequentes etiam mihi familiares sunt.

℞. *Troch. de Carabe* ʒj.
Pulv. Hepat. Viperar. ℈i.
Laud. opiat. gr. iij.
M. f. *Pulvis* pro duabus dos. S.
Pulvis Adstringens.
Quibus addi etiam possunt *Olei destill. Cinnam.* gutt. ij.
Vel
℞. *Troch. de Carabe* ʒj.
Flor. Sulphuris ℈ij.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro *duabus dosibus*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Flor. Sulphuris* ʒß.
Bezoard. Martial. gr. xv.

Ter-

Terræ sigill. gr. xii.
M. f. *Pulvis* pro dosi: S. ut anteà.
Vel
℞. *Terræ sigillat.*
Flor. Sulphuris an. ʒß.
Antimonii diaphor: Martial. gr. xvi.
Vitrioli Martis ad albedin. calc. gr. viii.
M. pro *duabus dosibus*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Cornu Cerv. præpar.* ʒß. ad ℈ij.
Laud. hyster. gr. v.
M. f. *Pulvis*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Corn. Cerv. usti prep.* gr. xv.
Bezoard. Martial. ℈ß.
Laud. hyster. gr. v.
Olei destill. Cinnam. vel *Macis* gutt. i. vel ii.
M. f. *Pulvis*: S. ut anteà.
Propinetur in vehiculo calido; convenit in flatu.
Vel
℞. *Extr. Tormentill.* ℈j.
Terræ sigillat. gr. xvj.
Cornu Cerv. usti prep. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii.
M. f. *Pulvis.*
Divide in 2. *partes æquales*: S.
Pulveres Adstringentes.
Vel
℞. *Extr. Tormentill.*
Corn. Cerv. usti prep. an. ℈ß. ad gr. xii.
Unic. fossil. gr. v.
Laud. opiati gr. i.
Olei destillat. Macis gutt. j.
M. D. S.
Pulvis Confortativus Adstringens.
Vel
℞. *Extr. Tormentill.* ℈ß.
Corn. Cerv. usti prep.
Lapill. Cancr. prap.
Laud. hyster. an. gr. v.
Olei destillat. Cinnam. gott. i.
M. S. ut anteà.

Sic etiam Crocus Martis adstringens à ℈ß. ad ℈i. & hinc Rubrica fabrilis; quæ multum de Marte participat, conveniunt: Pulvis Bezoardicus *Sennerti* cum aliis compositis in Malignis: Pulvis Saxonicus adstringens Bezoarticus, Thus, Myrrha, Gummi Arabicum, Putamina Ovorum anserinorum, Ossa bovina, Ebur, Maxilla Lucii piscis, Dens Hippopotami, Os sepiæ, Talus porcinus calcinatus, qui commendatur à BARTHOLINO *Cent. 5. hist.* 97., & Saccharum Saturni, quod nobile est remedium, & vobis (NB.) sit commendatum: plus in recessu habet in gravissimis Torminibus, temperando specificè & corrigendo saporem dysentericum, à ℈ß. ad gr. xv., cum aliis Mineralibus usurpatum; unde etiam, cum hoc Saccharo Saturni præparatur Tinctura Antiphthisica, quæ est elegans in Exulcerationibus internis quibuscunque. Pertinet etiam huc *Michaelis* Liquor stypticus, & Tinctura illa Martis adstringens, ea Terra sic dicta Solari, cum Spiritu Salis paratus: Conf. HOFFMANNI *Clav. Schrad. pag.* 133.

His & additur Theriaca, Mithridatium, Electuarium Diascordii *Fracastorii*, Laudanum opiatum, & similia nota, (D) Qui *Præservationis gratia* aliquid postulat.
℞. *Theriac. Andr.* ℥iii.
Ras. Priapi Ceti ʒvi.
Pulv. Rad. Tormentill. ℥ß.
Extr. ejusd.
Unic. fossil. an. ʒiii.
Antimonii diaphor. ʒiß.
Laud. opiati ferment. gr. xv.
Cum s. q. *Succi Cydon.* f. *Electuarium*. D. S.
Electuarium Præservativum.
Vel
℞. *El. Diascordii Frac.* ℥iß.
Ras. Priapi Ceti, vel *Cervi* ʒi.
Troch. de Carabe ʒiß.
Flor. Sulphuris ʒi.
Cum *Succo Cydoniorum* f. *Electuarium*: S. ut anteà.
De quo capiat æger mane, à meridie, & sub introitu lecti pro lubitu.
Vel
℞. *El. Diasc. Fracast.* ℥iß.
Ras. Priapi Cervi ℥ß.
Antimonii diaphoret. ʒiß.
Cum *Succo Cydonior.* f. *Electuarium*:
D. S. ut anteà.
De quo mane quantitatem Castaneæ preservativè, curativè autem in die.

Quod si vel in principio vel in declinatione Dysenteriæ Benignæ Laxativa pro primis viis abstergendis usurpanda veniant, cautè hoc fiat, quandoquidem ii, qui in Dysenteria statim eunt ad Purgantia, non curant, sed omnia deteriora faciunt; qui verò priùs sistunt Spirituum impetum, ac Tormina sufflaminant, optimè curant, dicit LINDANUS. Quando igitur ad incipientem Dysenteriam quis venit, dato Anodyno, & hinc conciliato Somno, eundem est ad Purgationem, & blandè saltem eluenda Intestina, vel in principio detur blandum Laxans, mistum cum Opiato, vel præmisso Laxativo mox subjungatur Opiatum. Inter Purgantia sufficit Aloë, vel usurpetur imprimis Rhabarbarum, quod tutum est, nunc crudum, nunc leviter tostum, ut partibus volatilibus exhalatis reliqua substantia intereà styptica minùs laxet; & hinc Myrobalani: nam præter vim laxativam simul vim anodynam Rhabarbaro tribuit HOLDEROFF *l. c.*: nunc solum usurpatur, nunc cum Laudano opiato; hinc v. g.
℞. *Conserv. Rosar.* vel *El. Diascord. Frac.* ʒß. ad ʒi.
Rhabar. opt. pulverif. ℈i. ad ℈ij.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
Cum *Syr. Cydon.* vel de *Rosis sic.* M. f. *Bolus.*
Detur *in duplo*: S.
Bolus Abstersivus pro una vice.
Usurpetur vesperi, & si opus est repetatur mane; si enim prima vice non sufficienter abstergit, reiteretur. Vel
℞. *Conf. Rosar. antiqu.* ʒi. vel ʒiß. ad ʒii.
Pulv. Rhabarb. ʒß. vel ℈ii., ad ʒi. vel *tosti* ℈ii.
Laudan. opiat. gr. i.
Syrup. de Rosis q. s.
M. f. *Bolus*: S ut anteà. Vel
℞. *Pulp. Passul.* ʒij.
Pulv. Rhabarb. el. ʒß. ad ʒi.
Laudan. opiat. gr. i.
M. f. *Bolus*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Aqu. Plantaginis* ℥i.
Cinnam. ʒi.
Pulv. Rhabarb. el. ʒß. ad ʒi.
Laud. opiat. gr. i.
Syr. Myrobal. ʒß.
M. S.
Potio Laxativa benè circumagitanda.
Vel
℞. *Rhabarb. el.* ʒii.
Flor. Rosar. rub. p. j.
Infunde in s. q. *Seri Lactis*:
Colatura ℥ii. vel iii. adde
Syr. de Ros. sicc. ʒiii. ad ℥ß.
M S.
Potiuncula laxativa.
Vel
℞. *Aqua Plantagin.* ℥i.
Pulv. Rhabarb. ʒi.
Laud. opiat. gr. i.
Cum *Syr. Myrobal.* vel *Cydon.* q. s.
M. D. S. ut anteà.

Laxantia talia commodiùs mane propinantur: Somnifera verò seu Opiata tutius & consultiùs sub noctem dantur, quia rarò de die agunt, noctu verò feliciùs ægri dormiunt; ad hæc circa noctem ordinariò exasperatur Dysenteria. Fit interdum, ut Dysenteria correpti patiantur dolorem gravativum obtusum & compressivum sub Umbilico, quasi materia ibidem incuneata hæreret, unde facilè oriri suspicio possit, quasi pathema hoc oriretur ex suppressis per Opiata se-

(D) *Huc referendum est* Electuarium Antidysentericum, *jussu* Annæ Anglorum Reginæ *à Regiis Medicis compositum, atque à* Dom. Lecaan *publici juris factum, cujus Formulam, pro integri exercitus usu concinnatam, integram damus.* ℞. Diascord. Fracast. ℔xx. Cachu, Rof. rubr., Terebinth. Ven., Cinnam. an. ℔iv. Cornu Cervi usti, Rad. Tormentillæ, & Cretæ. an. ℔vj. Acaciæ Germ., Bol. Armen. an. ℔viij. Croci Mart. adstring., & Coral. rubr. an. ℔iij. Gummi Arab. ℥x. Pulverisentur pulverisanda, & cum s. q. Syr. Rof. sicc. f. Electuarium. Dosis ʒj. cui addi possunt Mercur. dulc. g. v.

cessibus, quod tamen non est; quin potiùs ex continuato spasmo Intestinorum, in quodam loco pertinaciùs vellicatorum, originem ducit; unde externè Lenientia, item Later calefactus Abdomini applicatus molestissimum istum dolorem compressivum & gravativum in Abdomine sistunt.

Si *Dysenteria Maligna*; omittenda Laxativa, & nunc in principio, nunc sub cursu morbi, Sudorifera usurpanda veniunt, Specificis juncta: e.g.

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈i.
Antimonii diaph. ℈ß.
Sal. vol. Viperar. gr. v.
Laudani opiat. vitè par. gr. j.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Adstringens.

Vel

℞. *Corn. Cerv. sine igne* gr. xxiv. ad ʒß.
Terra sigill. ℈j.
Sal. vol. Corn. Cerv. vel *Extract. Theriac.* gr. vj.
M. pro *duabus dosib.* S. ut anteà.

Vel

℞: *Pulv. Bezoard. Lud.* ℈j.
Corall. rub. prap. vel *Antimonii diaph.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Adstringens singularis.

Vel acui potest *Sale volatili*, aut *Viperinis*, aut etiam *Extracto Tormentilla*.

Vel

℞. *Usn. Cran. hum.*
Bezoard. Miner. vel *Solar.* an. ℈ß.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Adstringens confortativus.

Qui olim etiam usitatus erat D. LANGIO.

Vel

℞. *Aqu. Mentha* ℥j.
Spiritus Theriac. camph. ʒj. ad ʒij. (in omnibus Alvi Fluxibus prodest)
Antimonii diaphor. ℈j.
Oss. hum. calc. ℈ß.
Extr. theriacal. gr. v.
Syr. Card. bened. ℥ß.
M. f. *Potio* pro *una vice*: S.
Potio Adstringens confortativa.

Ubi nimia dissolutio Sanguinis adest, Liquor Stypticus, sive Aurum potabile *Bartholetti*, ex Terra sigillata & Spiritu Nitri convenit.

℞. *Quin. Essen. Cinnam.* ʒj. (nobile remedium)
Mentha ʒß.
M. D. S.
Confortans Tinctura: à 20. usque ad 25. guttas.

Vir consistentis ætatis, Dysenteria Epidemica ex Contagio occasione pavoris affectus, cùm per sex, vel septem dies saltem Diarrhœa simplici jam laborasset, quæ successivè in Dysenteriam mutabatur, magis tamen Mucosam, minùs Cruentam, *Albam* communiter dictam. Die Saturni vesperi vocatus præscripsi:

℞. *Aqu. Scord.*
Menth. an. ℥j.
Aceti Vini ℥j.
El. Diascord. ʒij.
Terra sigill. ʒß.
M. pro duabus dosibus.

Sudavit, & meliùs habuit.

Die Solis admodùm debilis, siticulosus & anxius erat; & quoties Cerevisiam bibere rantillùm frigidiusculam, aut Potiunculam haurire, toties incontinenti urgebant secessus. Verùm ad Juscula calida, vel Haustum calidum non item; non secus atque dum probè tectus stragulis, & munitus pedibus, vel operculis Abdomini aut Pedibus admotis probè caleret, & consequenter nonnihil sudaret, toties angustiæ & anxietates præcordiorum cessabant, *& si sudaret*, dicebat, *benè se habere, nihil timere*; simol verò atque vel lecto surgeret, vel Pedes nudaret, subitò anxietatibus præcordialibus, cum sensu molestiæ torminosæ Abdominis, vel crebriori dejectione afficiebatur; unde & calidè custodiendum & calidum Potum propinandum suasi per totum morbi cursum. Hinc die Solis præscripsi:

℞. *Antimonii diaphor. Martial.* ʒß.
Terra Sigill. gr. xv.
Cornu Cervi usti prap. ℈j.
M. pro *duabus dosibus*.

Quas *vehiculo calido Jusculi gallinacei*, vel *Vini* capiebat, & sic meliùs habebat; unde & pro sequente nocte adhuc unam dosin capiendam monui. Sed utut Opiata tam suprà, quàm sequentibus diebus simol propinarem, tamen parcissimus & minimè talibus proportionatus sequebatur Somnus; id quod ferè obtinet in Dysenteria, ut Opiata in crebra & magna dosi ferre, queant, cum parco vel nullo Somno, & minori virium prostratione, quam ex torminibus & secessibus patiuntur, aut Opiata alias inferre solent. Ergò die Lunæ præscripsi:

℞. *Ras. Priapi Cervi* ʒj.
Laud. opiat. gr. iii.
M. pro duabus *dosibus*.

Vesperi præscripta *Potio* sequens:

℞. *Aqu. Plantagin.* ℥ij.
Cinnam.
Spir. Theriac. camphor. an. ʒij.
Acet. Vini ʒß.
El. Diascord. ʒj.
Lapill. Cancr. prap.
Antimon. diaphor. an. gr. xv.
M. f. *Potio*:
Capiebat pro lubitu.

Die Martis præscripsi:

℞. *Corn. Cerv. usti prap.* ʒß
Mag. Corall. cum *Succo Citri* ℈j.
Terra Vitrioli dulc. ℈ß.
M. pro duabus *dosibus*.

Unam cepit mane, alteram circa mediam noctem in vehiculo Cerevisiæ calidæ, Cumino probe conditæ; vesperi verò Tincturæ Bezoard. gutt. L. cepit, quam postea omni mane reperitam semper cum successu bono propter Sudorem assumpsit, sicque evasit. Nam & alii huic malo tunc temporis obnoxii in principio bis vel ter accepta hac Tinctura mediante Sudore facilè evaserunt; sicut aliis Essentia Theriacalis anodyna *D. Michaelis* ad 40. guttas optimè contulit.

Die ergo Mercurii, Jovis, & Veneris eadem Tinctura Bezoardica mane capiebatur; à meridie verò Mixtura ex Electuario Diascordii. Sed cùm nihilominùs quotidie ter vel quater, etiam noctu totidem vicibus, pateretur adhuc secessus mucosos cum pauco somno, sine torminibus tamen nullo appetitu, siti jam tamen moderata, judicavi hancce morbi protractionem jam saltem ex vitio Stomachi non digerentis oriri. Unde die Saturni jussi mane capiat Ovi vitellum induratum cum Aceto rosaceo, cujus usu optimè habuit: propterea vesperi bihorio ante cœnam idem repetere jussi: Sub cursu morbi externè pro coërcendo Tenesmo graviter urgente jussi capere Stercus columbinum; hoc cum Aceto calido probè subigere, & tam Abdomini insternere, quàm Podici applicare, & sæpiùs calidè renovare, cujus usu commodè habuit.

Quibus & similibus, tam generalibus, quàm specificè legitima Methodo usurpatis, ubi mitigatum fuerit malum, pro restituenda Intestinorum noxa ab Ulceribus inducta, *pro tertia Indicatione* in declinatione morbi conveniunt *Potiones vulnerariæ*, quibus nempe abstergantur & consolidentur Intestina, & purificetur Sanguis. Conveniunt etiam tunc *Balsama Sulphuris*, tam *commune* cum *Oleo Terebinthinæ*, aut *Oleo Anisi*, aut *Oleo Baccarum Juniperi*, aut *Oleo Succini* præparatum, quam Balsamum Sulphuris nobilius, quod nobis descripsit POLEMANNUS *Tr. de Sulphur. Philosophorum*, qui videatur: Fit ex *Sulphure aurato Antimonii*. Potiones Vulnerariæ possunt præscribi hoc modo ad imitationem SYLVII *l. 1. c. 53. §. 32.*

℞. *Heder. terrestr.* M. i. vel ii.
Alchimill. seu *Pyrola.*
Plantag. an. M. i. vel M. iß.
Summit. Hyperic. florens. M. i.
Rasur. Corn. Cerv. ℥ß. vel ℥iß.
Coque in s. q. *Aqu. simplic.*
Colatura ℥iix. ℥.x. vel x. adde
Syrup. corallor. Quercet.
de Symph. Fernel. vel *cydonior.* an. ℥i.
M. pro *Potu*.

De quo bis vel ter æger quotidie bonum haustulum capiat qualibet vice viij. vel x. xii. ad xv. gutas *Balsami Sulphuris terebinthinati*, vel *anisati* simul assumendo.

Item Balsamum Peruvianum præter hoc, quod Vomitum in Dysenteria molestum supprimat, etiam Intestinis læsis ad ℈ß. mirè conducit. Propinatur in forma Pulveris cum Sacchara albo, aut Corallis præparatis mistum; vel in vitello Ovi assumptum & dissolutum egregium est; sicuti etiam Clysteribus felici cum successu addi solet. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 77. *p.* 127. & *Ann.* 8. *Obs.* 63. *p.* 106.

Item ℞. *Herb. Heder. ter.*

Plan-

Digitized by Google

Plantag.
Tormentill. an. M. i.
Fl. Balaust. p. iii.
Ras. Priapi Ceti ℥iii.
Coque in *Aq. ferrarior.*
Colatura ℔ii. adde
Syr. Corall. Querc.
de Symph. Fern. an. ℥iii.
M. S.

Potiu Adstringens Vulneraria pro aliquot vicibus.

Hæc sunt Interna, commendata in Dysenteria.

Juxta hæc Interna, non negligenda *Externa*, quæ inter imprimis conveniunt interdum *Clysmata* pro certis scopis Injicienda: sed non adeò frequenter usurpetur, ne magis Intestina irritentur, ac crebriora superveniant tormina.

Clysmata autem ista sunt aut Temperantia acrimoniam humorum, adeòque simul Anodyna, aut sunt Consolidantia exulcerationem, seu Intestinorum læsionem. Imprimis quando urget Tenesmus, Vomitus, Tormina crassorum Intestinorum, tunc conveniunt Anodyna Clysmata, quæ & temperant, sicuti in fine morbi Vulneraria usurpanda. Ea, quæ temperant, & vi anodyna pollent, sunt Clysmata ex Lacte, vel solo, vel in quo Saccharum injectum, injicienda tepidè: vel Lac, cui interdum ratione doloris incoquuntur Flores Chamomillæ, & aliquot capita Papaveris, addito parum Sacchari: vel Clysmati ex Lacte addantur Theriacæ ʒii.; sic interdum Lac chalybeatum, in quo dissoluta ℥ß. plùs minùs Sevi hircini, cum vitello Ovi diluti, ne iterum concrescat, est elegans: e. g.

℞. *Lac. vaccin.* vel *simpl.* vel *chalyb.* ℔i.
Sevi hirc. (quod est optimum; cujus loco etiam cervinum usurpari potest,) ℥i.
Mixta injiciantur pro *Clystere*: S.
Clyster Leniens:
Vel

℞. *Flor. Melilot.*
Sambuci,
Verbasci. an. M. i.
Cap. Pap. cum *Sem.* N. iii. ad v.
Coque in f. q. *Lact. bubul. chalybeat.*
Colatura ℔i. adde
Theriac. ʒi.
Sevi cerv. vel *hirc.* ℥ß. ad ʒvi.
Vitell. Ovi q. f. pro solvendo Sevo.
Misc. pro *Enemate*: S. ut antea.

Loco Capitum Papaveris addi potest *Philonium Romanum* ad ʒii. omissa Theriaca, vel *Laudani opiati* gr. ii.

Quibusdam expertum est Clysma, quod recipit Lactis quantum sufficit, in quo decocta sint Radia Symphyti majoris & Ciceres rubri: cui additur

Pingued. caprin. cum vitello Ovi dissol. ℥i.
M. pro *Clysmate*.

Porrò etiam commendantur Clysmata Vulneraria, sive Consolidantia, inter quæ imprimis commendo Clysmata terebinthinata, quæ ad imitationem SYLVII *l. a.* §. 51. & BARBETTE, præscripta in Affectibus Intestinorum, & Uteri, sunt singularissima: v. g.

℞. *Lact. vac. chalyb.* ℥iv. vi. ad viii. ix. & ℔i. (non in nimia copia: loco etiam Lactis assumi potest Decoctum quoddam Vulnerarium, aut aliud appropriatum.)
Terebinth. in vitello Ovi sol. (sic enim fatiscit in liquorem) ʒii. vel ʒiii. ad ℥ß.
Mellis rosac. ℥ß. vel ʒvi. ad ℥i.
M. f. *Clyster*: S.
Clyster sanans.

Cui etiam *Theriaca* ad ʒi. vel ʒii. addi potest.

De hoc Enemate dicit SYLVIUS: *Tali Enemate, & quidem unico, circa initium vel adeòque maturè injecto, curavi non semel Dysenteriam cum Puris dejectione conjunctam.* Dabo aliud exemplum, quod habet BARBETTE *in Praxi sua*.

℞. *Terebinth. cum vitello Ovi sol.* ʒii.
El. Diascord. Frac. ʒiß.
Pulv. Rosar. rub. ℈i.
Lact. vaccin. ʒviii.
M. pro *Clysmate*.

Quod idem ceu expertum commendat.

NB. Pulveres tamen Clysteribus admisti, (dum quidam addunt Terram sigillatam, Trochiscos de Carabe, Rosas rubras) non adeò conveniunt; si enim remanent in Intestinis, iisdem adhærent, malum irritant & exasperant.

Hæc fuerunt Clysmata Anodyna Temperantia: sequuntur nunc Vulneraria, & Consolidantia Clysmata, qualia sunt Abstergentia & Mundificantia: v. g.

℞. *Herb. Bursa pastor.*
Plantag. an. M. i.
Rad. Symph. maj. ℥i.
Coque in f. q. *Aqu. simpl.*
Colatura ℥iv. ad ʒvii. adde
Bals. Peruv. in vitello Ovi dissol. ʒi. vel q. f.
M. f. *Clysma*: S.
Clyster sanans.

Tepidè injiciatur.

Balsamum Peruvianum in Clystere in duabus Virginibus, in quarum excrementis Carunculæ, seu portiones quædam velut carneæ apparuerunt, cum successu adhibuit. Pertinent huc Clysmata ex Cancris fluviatilibus, & eorum Decoctis, quæ similiter egregiè conveniunt. Modus præscribendi est talis:

℞. *Juris Cancr. fluviat. contus.* vel *coll.* ℥viii. vel ℥x. adde
Sevi hircini cum vitello Ovi solut. (vid. MORELLUS *p.* 247.) ℥i.
M. l. a. *pro Clysmate*: S. ut antea.

Acre corrosivum absorbet, & vulneraria vi prodest insigniter in Dysenteria.

In dolore adhuc urgente addatur *Syrupus Papaveris* à ʒvi. ad ℥i., ita enim præscribit DEODATUS.

℞. *Juris Cancr. fluv.* ʒiv. vel ʒvi.
Succi Cancr. fluv. contus. expr. ℥iii.
Colaturæ calidæ adde
Vitell. Ovi N. i.
Syr. de Symph. Fern. ℥i.
Papav. albi ℥ß.
M. pro *Clysmate*.

℞. *Decocti Cancr. fluv.* ℥viii.
Terebinth. cum vitello Ovi solut. ʒiii.
Olei Lilior. alb. ʒvi.
Misc. pro *Clysmate*.

Oleum Lini in Dysenteria præsentaneam præstat operam: vid. ROLFINCIUS *Chym. p.* 222.

Inter Externa ulteriùs commendantur Applicanda, quæ interdum sunt: 1. *Inunctiones*; quo pertinet Theriaca, Abdomini largiter illita. Item *Emplastra* theriacalia TIMÆI *l.* 3. *Casu* 18., & *Linimenta* ex Oleo mastichea, Cydoniorum, Myrtino, Hyperici, Absinthii, Menthæ, Nardino, Hyoscyami, Nucis Moschatæ expresso, & similibus, acuatis cum destillatis Macis, Menthæ, Ceræ, Chamomillæ, Anethi, Anisi, Fœniculi, similibusque appropriatis, quæ calidè largiter tam Ventriculo quam universo Abdomini illinenda. Porro regioni stomachali Omentum Vervecis recenter extractum, & Oleo Hyperici irroratum imponendum, quod insigniter commendatur. Addunt quidem Theriacæ, & his Oleis etiam Terram sigillatam, Corallia, Crocum Martis adstringentem: sed est ridiculum; nihil enim hæc operantur, cum ulteriùs penetrare nequeant. Par sit judicium de Emplastris ex talibus & similibus paratis, uti est contra Rupturas, & Emplastrum Stypticum *Mynsichtii*.

NB. *Fomenta* etiam in forma Sacculorum varia applicantur, quæ inter egregii sunt Sacculi ex Foliis Quercus in Aceto coctis Abdomini, & Podici applicati, RULANDO *in ejusdem Praxi* usitati: ad cujus imitationem præscripsi superiori anno hos Sacculos, & egregium observavi effectum.

℞. *Fl. Querc.*
Furfur. tritic. an. M. iii.
Fl. Chamomill.
Verbasc. an. M. ii.

Concisa includantur *Sacculis duobus*, uno rotundo majore, altero oblongo minore: immergantur Aceto calido, & major applicetur Umbilico, minor verò Podici urgente dolore tenesmode; crebriùs repetantur, & egregiè conferunt.

D. S.
Sacculi Lenitivi.
Vel

℞. *Flor. Chamomill.*
Linar.
Sambuci,
Verbasc. an. M. ii.
Sem. Fœnugraci,
Lini ao. ℥i.
Bacc. Junip.
Lauri ao. ℥i.

Incisa concludantur *Sacculo interpassando*, Abdomini applicando. D. S.

Sacculus Lenitivus.

Digitized by Google

Vel

♃. *Herb. Verbasci cum Flor.* M. ii.
Flor. Chamomill.
Sambuci an. M. i.

Incisa & contus. includantur *Sacculo*: S. ut anteà.

Vel

♃. *Herb. Linar.*
Flor. Verbasc. an. M. ß.
Sem. Aneth. ʒiß.
Papav. alb. ʒi.
Hyoscyam. ʒß.

Incisa, & contusa includ. *Sacculo interpassando* pro Tenesmo: S. ut anteà.

WEPFERUS admovet Spongiam è Decocto Florum Verbasci in Lacte cum levamine.

♃. *Theriac.* ʒvi.
Ol. destill. Mac. ʒi.
M. f. *Linimentum*. S.
Unguentum Lenitivum.

Vel

♃. *Theriac. Androm.*
Ol. expr. Nuc. Moschb. an. ʒii.
destill Macis ℈i. vel ʒß.
M. pro *Balsamo*: S.
Balsamus Lenitivus.

Inungatur regioni stomachaii & umbilicali, imponendo desuper Laterem calefactum (E).

Omnia aliàs conveniunt, quæ *suprà de Vomitu & Diarrhœa* dicta fuerunt. Item

♃. *Ol. expr. Nuc. Moschat.* ℥ß.
Balsam. Sulphur. anis. ʒii.
Peruvian. ʒi.
M. f. *Linimentum*.

Porrò notabile est, quòd exeretio Fæcum sanguinolentarum super Caput mortuum Vitrioli, vel Vitriolum modicè calcinatum, vi quasi sympathetica singulariter conveniat in Dysenteria, id quod GNOEFFELII fuit secretum, aut Pulvere Sympathetico Cruor ejus adspergi potest. Æger ergò semper Fæces deponat super Caput mortuum Vitrioli, vel Excrementa prima vice excreta cum Salis communis manipulo misceantur. Quo etiam facit Persicaria cum Vino decies chalybeato in mortario contusa, & ad Cataplasmatis consistentiam cocta; applicatur Lumbis & Spinæ juxta Renes; refrigeratum demùm applicetur, post aliquot horas in Fimo equino sepelitur, sicque morbus curatur: vid. AGRICOLA *Chirurg. parv. pag.* 820. Tandem Suffitus ex Rasura Cornu Cervi Podice exceptus, quando nempe Rasura Cornu Cervi injicitur prunis candentibus, & fumus exhalatus per infundibulum excipitur: item Suffitus Aceti, super Laminam ferream candefactam effusi, item Suffitus ex Zingibere Ano excepti crebriùs, & quoties Alvum dejiciunt ægri, sunt egregii, & Modernorum quorundam, in specie Anglorum, qui Dysenteriam sic curarunt, experimenta elegantia, maximè in Dysenteria cum Tenesmo. Quæ plantis Pedum applicantur, non magni facio, ideòque hoc etiam prætereo.

Plura qui cupit de Dysenteria, adeat imprimis SENNERTUM, qui tam *in Praxi l.* 3. quàm *peculiari scripto de Dysenteria*, fusissimè de eadem tractavit.

ARTICULUS II.

De Tenesmo.

TEnesmus (F) Dysenteriæ cognatum, & utplurimùm conjunctum malum est: nam ordinariò Dysenteriæ etiam supervenit, adeò ut ferè id, quod in Intestinis superioribus est Dysenteria, hoc in Intestino Recto est Tenesmus. Germanicè vocatur *der Stuhlzwang*, quibusdam *der Arschkurzel*. In genere nempe consideratus, est *Assidua cupiditas egerendi per alvum, in qua ipsa tamen parum, idque ferè saltem nonnihil mucosum, aut viscosum, aut cruentum, aut purulentum, aut nihil omninò, excernitur.*

PARS AFFECTA.

Pars affecta est Intestinum Rectum, imprimis ubi Anus cingitur Sphinctere musculoso, ibi sensibile admodùm est, & si leviter irritatur, Tenesmus adest.

CAUSÆ.

Causa Tenesmi Proxima Efficiens Formalis est spirituum eo provocatorum impetus: Cujus *Causa Occasionalis* est irritatio continua Intestini Recti, quod quacunque occasione ita stimulatum & irritatum spirituum vi se contrahit, & ita egestionem urget.

Irritatur autem Intestinum Rectum, & stimulatur vel per *Consensum* ratione aliarum partium, vel per *Essentiam*. *Per Consensum* etiam observatur aliquid in Nephritide seu dolore Renum, quia tunc temporis sub motu Calculi contingit Tenesmus propter quosdam Nervos ex Plexibus mesentericis ad Intestinum Rectum derivatis, ex quibus etiam alii ad Renes destribuuntur: Observavit id TIMÆUS *von Guldenklee*, & ego etiam. Item Calculus Vesicæ, ubi imminet Urethræ, in Viris frequenter Tenesmum inducit, pondere suo, & irritatione colli Vesicæ similiter irritans Intestinum Rectum: confer. HORSTIUS *in suis Problem. pag.* 70. *Dec.* 6. *Quæst.* 6. Item TIMÆUS *von Guldenklee in Epist. p.* 242. Adhæc Mulieres propinquæ partui Tenesmum interdum patiuntur, propter Uterum incumbentem Intestino Recto.

Hi sunt Tenesmi per Consensum.

Per Essentiam frequenter oritur Tenesmus, si malum hæret in ipso Intestino Recto, primariò à Muco tenaci acido seu Pituita viscida acida, firmiter Intestino Recto agglutinata; & istud plùs minùs rodente, vellicante, hinc excoriante, & tandem planè exulcerante: qua ratione ordinariò Dysenteriæ supervenire solet, propterea quòd, quæ excernuntur, acida & acria corrosiva, & simul glutinosa, Intestinis pertinaciter adhærent. Item Anus inflammatus similiter non raró infert Tenesmum; unde & Hæmorrhoidibus cæcis, indeque plùs minùs tumentibus aut dolentibus, Tenesmus, ceu frequens comes, se associat. Pertinent huc etiam Ascarides Intestinum Rectum morsicantes, & rodentes, qui utplurimùm etiam, si non semper, Tenesmum inferre solent: vid. FORESTUS *l.* 21. *observat.* 29. *in schol.* Tandem Purgationibus violentioribus, aut post Aloën crudam sæpiùs usurpatam etiam supervenit Tenesmus, partim propter excrementa acriora excreta, & Intestino Recto nonnihil adhærentia, & illud plùs minùs stimulantia; partim verò propter particulas Purgantium resinosas, visciditate sua dicto Intestino pertinaciùs adhærentes, & hoc continuò stimulantes. Faciunt etiam hîc omnes Excoriationes, Exulcerationes, aut Fistulæ internæ Intestini Recti, pertinacem etiam Tenesmum junctum habentes.

DIAGNOSIS.

Diagnosis est clara per se, imprimis ex relatione ægri.

PROGNOSIS.

Tenesmus ex se consideratus, leve est malum: si tamen habeatur Causarum ratio, variat Prognosis.

Nempe qui per Consensum, est absque periculo; per Essentiam verò subinde Procidentiam Ani infert.

Interim si processerit, & non ritè curatur, inducitur Excoriatio Intestino Recto, & non raró in Ulcus sordidum degenerat, quod ulteriùs tandem facilè in Fistulam Ani abit, difficulter sanabilem, sed per sectionem curandam: quales Fistulæ hîc locorum sunt raræ; in Anglia verò frequentes.

In Gravidis gravior Tenesmus, si non semper, subinde tamen Abortus est causa; vid. *Prognosis in Dysenteria*, & HIPPOCRATES *sect.* 7. §. 27. id quod confirmat *la* MONIERE *de Dysenteria c.* 5. *pag.* 169. nempe Prægnans dysenterica Tenesmo correpta semper Abortum passa est, & cum periculo, si grandior fuerit Fœtus.

CURA.

Cura varianda est pro Causarum ratione. Ante omnia Causa vellicans removeatur, unde, & si per Consensum fuerit Tenesmus, curato priori morbo, & ipse evanescit,

In-

(E) *Vereor ne non imitandum sit, quod ait* Dampierius, *supremum Dysenteria remedium esse, frigida fluminis aqua Balneum, idque à se expertum esse subdit.*

(F) Τεινεσμὸς à τείνω, tendo: *quod scilicet pars affecta in hoc morbo tensionem & conatum subeat.* Hoffmannus in Inst. Τεινεσμὸν, Tinasmum, *scribendum esse contendit.*

Digitized by Google

Intereà Opiatis vellicatio Intestini spasmodica maturè sistatur. Si per essentiam fuerit, imprimis Causa materialis, Humor acris, acidus & viscidus, corrigatur & abstergatur; Excoriatio verò inde nata, aut Exulceratio jam facta mundificetur, & denique consolidetur. Conveniunt ergò Clysmata mucum abstergentia, & vi anodyna Irritationem sistentia in pauca quantitate, nempe ab ℔ß. injecta, simul hæc vel ex simplici Lacte, vel cum Sevo hircino permisto. Nam & Fotus Lactis tepidi Tenesmi molestiam lenit. Aliàs nudum Decoctum Cicerum rubrorum cum Floribus Verbasci instar Clysmatis, cum Sevo hircino, vel cum Melle rosaceo injectum, cui & Sal Tartari additum, satis est conveniens: e. g.

℞. *Flor. Verbasc.* M. j. vel ij.
Semin. Cicer. rubr. ℥ij.
Sal. Tart. dr. j.
Coque in s. q. *Aqu. simpl.*
Colatura ℔j. adde
Sevi hircini cum vitello Ovi dilut. dr. vj. ad ℥jß. vel ℥ij.
Mell. rosati ℥ß. vel dr. vj. ad ℥j.
M. pro *Clysmate*, pro *duabus vicibus* applicando: S. Clysma Lenitivum pro duabus vicibus.

Formulam elegantem habebitis in SENNERTI *Praxi, ubi de Tenesmo*, quam etiam commendat D. MICHAELIS, in qua basis sunt Lumbrici terrestres, ex quibus parata Clysmata etiam in Dysenteria sunt egregia: e. g.

℞. *Flor. Verbasc.* M. j.
Rosar. rub. M. ß.
Lumbric. concis. ℥j.
Sem. Fænugr.
Psyllii an. dr. ij.
Coque in Lacte recenti, ubi magis dolor leniendus; vel in Sero Lactis, ubi materia peccans abstergenda:
Colatura ℔i. adde
Mell. rosat. dr. vj. ad ℥j. vel ℥iß.
M. f. *Clyster* pro duabus infundendus vicibus: S. ut anteà.

Præ cæteris appropriatum remedium in Tenesmo est Verbascum, seu, ut aliis vocatur, Tapsus barbatus, quocunque modo externè usurpatum, speciatim Decoctum ejus aut Florum in Lacte, cum spongia, vel linteis multiplicatis instar Fomenti Ano admotum; nam dolorem lenit, acrimoniam temperat, fluxionem repellit, ac speciatim Tenesmum quemcunque, etiam Dysentericum, curat. Facit huc Suffumigium ex Verbasco & Terebinthina *Mynsichti*, quod egregiè convenit; vel fiunt simul Sacculi ex Verbasco, Foliis Quercus, & Anserina, qui vel in Lacte decocti, vel loco ejus in Aceto fervido ebulliti, Podici applicentur. Vel

℞. *Herb. Linar.*
Verbasci an. M. j.
Flor. Chamom.
Verbasc. an. M. j. vel ij.
Include sacculo, *in Lacte chalybeato* coquendo: D. S. Sacculus dolorem sedans.

Æger in sella perforata Decocto ferventi insideat, & fumum exurgentem excipiat, vel in Lacte chalybeato cocta linteis multiplicatis calidè applicentur; vel includantur. Sacculo interpassato, & calidè parti dolenti admoveantur. Optimi Clysteres fiunt ex Jure Capitis aut carnis vervecinæ, cum aliquot guttis Olei destillati Philosophorum, vel Ceræ; hoc enim Oleum Ceræ mirabile est in Exulceratione Intestini Recti, potenter abstergit & consolidat. Loco Olei Ceræ aut similium, etiam Balsamum Peruvianum simili ratione applicatum, est efficax. Præter dicta & Suffitus Tenesmum sistunt, in specie Suffitus ex Latere candefacto, vel Limatura Martis candente, Aceto ferventi infuso, Ano exceptus, à quibusdam etiam multum est commendatus. Aliàs fiunt etiam Suffitus ex Thure, Mirrha, Galbano, Nuce Moschata, Rosis & similibus: item Fumus Decoctionis Sabinæ ex Aqua & Aceto, Laminæ ferreæ aut lateri calefactis infusæ, pro Fotu exceptus, est egregius. STOECKERUS *in Praxi* mirabiliter juvare dicit Suffimigium de Thure & Pice, super carbones vivos projectis. Quod si verò graviùs urgeat Tenesmos, etiam possunt applicari Glandes, sive Suppositoria, parata ex Sevo Hirci, vel Melle inspissato, cui Pilulæ de Cynoglossa, vel nonnihil de Opio additum fuerit; quæ in gravi dolore Tenesmi ita applicanda: conf. AMAT. LUSIT. *C.* 3. *Hist.* 97. Sed vereor, ne sola applicatio Suppositorii, irritando Intestinum, malum exasperet.

Tandem, ubi nonnihil exulceratus fuerit Anus, conveniunt Injectiones ex Vulnerariis paratæ, illinendo postmodùm cum Oleo Rosarum & Lumbricorum terrestrium, probè in mortario plumbeo agitatis; vel etiam cum solutione Lithargyrii in Aceto subactis & in Linimenti consistentiam redactis; vel cum Unguento populeo, de Tutia, aut Unguento Diapompholygos, aut de Cerussa camphorato; aut etiam dicta Linimenta levi suppositorio ex Sevo hircino cum pulvere Thuris, Tutia & similibus excepta ad mundificandum & consolidandum Ulcus ita applicentur; vel *unguenti Albi camphorati & Diapompholygos* ana, cum pauca *Terra Vitrioli dulci ritè parata*, subacta, & in consistentiam unguenti redacta, quocunque modo, vel linteis vel aliis applicatur, vel Ano intruditur.

Denique ad consolidandum & mundificandum Ulcus in Tenesmo enatum, Oleum Mastiches optimè convenit ad aliquot guttas in Aqua Menthæ, Plantaginis, aut Pulegii exhibitum, quod valdè laudatur, conferens etiam, si ex ipsa Dysenteria fuerit malum. HILLERUS *in C.* 1. *Curat.* 75. refert Tenesmum Chronicum & admodùm contumacem, quem post multa alia frustranea curavit Oleo Vitrioli rubello in Jusculo Carnis exhibito, à quo purulenta multa excreta fuerunt. Hæremus adhuc in Fluxibus Alvi, & quidem in iis, in quibus excernitur Sanguis. Sit ergò.

ARTICULUS III.

de Fluxu Hepatico.

Fluxus Hepaticus Modernis rarissimè visus, adeò ut ob id non pauci omninò dubitent dari reverà talem Fluxum, utut hi, non quidem antiquissimi, sed majoris ævi, multa de eodem clamitent & scribillent, adeo ut etiam VARANDÆUS conscripserit specialem *Tract. de Hepatitide*, seu de hoc affectu, aut Alvi Fluxu vitio Hepatis contingente.

Est Veteribus hic Fluxus Hepaticus, quando nempe Sanguis aquosus & imperfectus, tenuis, atque, ut vocant, loturæ carnium similis, absque dolore aut gravioribus symptomatibus per Alvum copiosè rejicitur.

Appellationis ratio desumpta fuit, prout à Veteribus describitur, ex præconcepta hypothesi Majorum, quod nempè Hepar sanguificet; adeoque cùm hunc Fluxum oriri voluerunt ex deficiente Sanguificatione in Hepate, ob id eum Fluxum Hepaticum vocarunt. Sed talis Fluxus Hepaticus Veterum est reverà non-ens; si enim exactè consideremus exempla eorum, qui referuntur hoc Fluxu laborasse, ea longè aliud quid persuadent, sc. nil aliud, quam Fluxum Hæmorrhoidalem, ex Hæmorrhoidibus superioribus oriundum. Unde nunquam Hepatis vitio hoc fieri dicendum est, cum Hepar de sanguificandi munere jam sit depositum.

CAUSÆ.

Quod ergo attinet Diarrhœam Cruentam, Dysenteriæ contra-distinctam, tres sunt tantùm casus, in quibus Diarrhœa talis Sanguinea indolens, Fluxus Hepaticus Veteribus dicta, oriri solet.

Nempe 1. Quando uberiùs fluunt Hæmorroides internæ & superiores, qualem sub nomine Hepatici Fluxus intelligit BARBETTE *in sua Praxi*.

2. Quando talis Fluxus remanet post Dysenteriam, jam curatam, in qua propter depauperatam Massam sanguineam, & excoriata interiore Intestinorum membrana, Vasa sanguifera excoriata nondum perfectè consolidata; sic enim etiam subinde aliquid de Sanguine tenuiore transudat, & sic indolens talis Sanguinea Diarrhœa, &, ut SYDENHAM vocat, Dysenteria habitualis superesse solet; unde Dysenteriæ superveniens Fluxus Cruentus, nullo modo talis Fluxus Hepaticus statuendus.

3. Quando quacunque occasione Vasa quædam sanguifera in Intestinis, vel per anastomosin, vel per diæresin, aperiuntur, & ita Hæmorrhagiam intestinalem excitant.

Eædem etiam Causæ Internæ, quæ v. g. Hæmorrhagiam Narium excitare valent, eæ etiam similem Hemorrhagiam Intestinis inferre valent, in specie Acrimonia Sanguinis perforans plùs minùs orificiola intestinalium Vasorum; quæ Causa eò est promptior, quò serosius magis Sanguis simul existere solet: qualis affectus exemplum suggerit DEODATUS, qui Fluxum Hepaticum ac Diarrhœam cum Fluore Uterino & Profluvio Mensium immodico in una Fœmina simul observavit, *in Valetudin. pag.* 231. Conf. etiam BONTIUS *de medicina Indorum p.* 24. Qua ratione etiam huc per-

Digitized by Google

pertinet Dysenteria Notha Scorbuticorum, cujus facta est mentio supra, nisi & hæc forsan ad Hæmorrhoides pertineat. Adhæc ex Suppressione consuetæ cujusdam Sanguinis evacuationis etiam Fluxus Cruentus talis oriri potest. Quo pertinet Observatio FORESTI *l.* 22. *Observat.* 20. de Fluxu Sanguinis puri ex vita otiosa, & Sanguinis Narium Fluxu usitato suppresso, Venæsectione in brachio curato. Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Medic. Princip. Histor.* 84. observat Sanguineum Fluxum Hepaticum in iis, in quibus artuum aliquis præcisus; item ab omissa exercitatione solita, & similibus causis; quæ quidem coacervare possunt Sanguinem utilem, & ita dare occasionem, ut quocunque in loco erumpat; non autem possunt inducere verum Hepaticum Fluxum. Exemplum tale proponit DEODATUS *l. a. p.* 217. non minùs quàm BORELLUS *Cent.* 1. *Obs.* 99. Tandem occasione insignioris cujusdam & confirmatæ Obstructionis in quodam Viscere Abdominis, propter impedimentum circulationis Sanguinis, interdum Arteriæ Mesentericæ aperiuntur in Intestina, & talem Fluxum Cruentum excitant. Quo pertinet BARTHOLINI *Histor.* 41. *Cent.* 6. ubi notat Cruentas Dejectiones, supervenientes Mesenterii Obstructionibus salutares. Sic Sanguinis mitos Fluxus in Lienosis videbitis recensitos in MARCELLO DONATO *l.* 4. *Histor. Med. Mirab. cap.* 9. Quo facit *Observat.* 20. FORESTI *l.* 22. *in Schol.* excretionis Sanguinis Viri, in indurato Splene factæ salutaris. Adeò ut de Fluxu Hepatico, & ipsi simili, meritò dubitent Moderni, cùm rarissima, imò ferè nulla, prostent exempla. Ob id BARBETTE *l. a.* vult, quòd talis Fluxus, dictus Hepaticus, sit tantummodò apertio superiorum Venarum Hemorrhoidalium; per quas evacuetur Sanguis, & subinde per Anum defluit, & effluit: quæ sententia etiam mihi videtur verissima.

Quibus tamen placet defendere talem Fluxum, qui à Veteribus vocatus fuit Hepaticus, ipsi nullam aliam possunt assignare Causam, quam nimiam Sanguinis aquositatem & tenuitatem, ob nimiam Seri abundantiam, quod ipsum abundans Serum in tantum tenuem & fluxilem reddat Massam sanguineam, simulque Vasa sanguifera, imprimis Mesaraica copiosiora adeò laxet, ut exinde Sanguis aquosus per Vasa laxata facilè & copiosè transudare possit.

Unde *Remota Causa* erit partim Chylificatio læsa, partim Seri excretio vitiata seu impedita. Chylificatio læsa, quando aut copiosis assumptis potulentis, aut alia quacunque ex ratione Chylus non lacteus & legitimæ consistentiæ, sed tantummodò tenuis, aquosus & admodùm fluxilis generatur. Unde si postmodùm vel vitio Renum vel vitio debitæ motionis corporis, vel alia quacunque ex causa supprimitur Seri excretio, non potest non exinde subsequi Sanguis aquosus & facilè transudabilis. Sed, uti dixi, verissima est sententia eorum, qui statuunt, quòd non reverà sit talis Fluxus, sed tantùm oriatur ex apertione Venarum Hæmorrhoidalium superiorum: de quo paulò pòst plura.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: per se patent.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Eandem similiter statuunt, quæ solet statui in Fluxu nimio Hæmorrhoidum, aut aliis præternaturalibus Sanguinis excretionibus: scilicet excretio nimis copiosa & frequens Sanguinis tandem corpus ad Cachexiam, hinc Hydropem, Tabem, & similia symptomata necessariò disponit, ut propterea Fluxus Hepaticus dictus, in Juvenibus interdum difficulter, in Senibus verò nunquam ferè, aut raròcuretur. Præsupponit semper scilicet in corpore vitium, à quo ipso Fluxus dependet, & cujus respectu magis vel minùs curabilis evadit.

CURA.

Quod attinet Curam, pro Causarum antecedentium seu remotarum varietate variat; alias eadem est, quæ reliquarum Hæmorrhagiarum: Conveniunt etiam eadem Remedia Styptica, quæ vel in Diarrhœa usurpantur, vel quæ ad nimium Hæmorrhoidum Fluxum adhibentur, vel denique quæ alias Hæmorrhagias quascunque in genere supprimere solent: unde si sit Hæmorrhoidum apertio, harum lege curetur, præsertim per Martialia, in specie per Tincturam Sulphuris Vitrioli. Si sequitur Dysenteriam, eadem est Cura, quæ Dysenteriæ levioris.

In specie, quæ ad Fluxum supprimendum commendantur, sunt imprimis ex Tormentilla, Plantagine, Saniculà, Corallis, Agrimonia, & ex Urtica majore petita remedia: Succus Plantaginis, Portulacæ, & Succus Urticæ majoris, uti quemcunque Sanguinis Fluxum sistunt, ita in specie ad Fluxum Hepaticum commendantur: quibus si misceatur Succus Saniculæ, eò est convenientior. Cum his Succis mistè Syrupi Coralliorum, item Papaveris albi, eorum vires intendunt. Conveniunt etiam Martialia, quæ omnia per se semper adstringunt, tam Terra Martialis in mineris Martis frequens, quàm etiam Crocus Martis adstringens, & Lapis Hæmatites cum Succo Granatorum, aut Tinctura Sulphuris Vitrioli, sive Tinctura Martis adstringens: de quibus alibi, quia præparationes eorum sunt variæ, adeòque habendus delectus. Agrimonia sive Eupatorium specificum est POTERII, qui dicit, se Decocto, Eupatorii desperatam Hepatitidem curasse. Cum hoc Decocto, sive parata Essentia ex Succo Eupatorii (non ex Herba sicca, uti procedunt Pharmacopœi) si misceatur Tinctura Sulphuris Vitrioli, aut legitima Lapidis Hæmatitis Tinctura, (quæ parca manu administratur) erit Mistura maximè conveniens: v. g.

℞. *Essent. Agrim. dicto modo par.* ℥ß.
Tincturæ Sulphuris Vitrioli ʒij.
Essent. Anod. cum *Succ. Cydon.* (de quo suo loco) vel *quacunque modo parat.* ʒj.
M. S.
Tinctura Adstringens.

Dosis 30. guttulæ.

Non sine ratione Addo Essentiam Opiatam, propterea quoniam Practicorum Observationibus constat, Fluxum Hepaticum post Dysenteriam Laudani opiati usu curatum. Unde Opiata non negligenda. Id quod affirmat etiam BONTIUS *in Medic. Indorum c.* 4., qui dicit, optimum remedium ad Fluxum Hepaticum esse Extractum Opii vel Croci.

Si Acrimonia plùs minùs serosa dictum malum inducat, Rhabarbarina, item Vulneraria, & Adstringentia cum Opiatis conducunt: hinc Terræ, de quibus res nota est, quod adstringunt, ut Terra sigillata, Corallia, Trochisci de Carabe, Unicornu fossile, &c. conveniunt: Sed, ut obiter moneam, *duæ* sunt *species*, quæ *Unicornu fossilis* veniunt nomine, *Prima species* reverà sunt Ossa Animalium calcinata, calcinatione vaporosa a vapore humido & calido è terra elevato: Videbitis etiam in Officinis materialium, quod talia Ossa dentur perfecta pro Unicornu fossili, quæ linguæ adhærent instar Cornu Cervi usti, adeò ut non sint habenda pro vero Unicornu fossili in hoc affectu proficuo. *Altera* potius *species*, quæ est verum Unicornu fossile, est species Margæ, quæ interdum superveniente spiritu salino coagulatur, ut in veram abeant duritiem lapideam, ita tamen, ut quasi per cancellos sit divisa nunc Marga nunc concrementum ejus lapideum. In hac pars mollis, linguæ admodùm adhærens, seu Marga, adhibenda in Fluxu Hepatico. Item non inconsultum est ad Sudores & Sudorifera decurrere ad imitationem VARANDÆI, qui *l. c. pag.* 173. dicit: *Quidam putant in progressu morbi non inutile esse Sudores Decocto quodam, ut Seminis Milii, Radicis Chinæ, vel Sarsaparillæ, provocare, quia Sudores Alvi Fluxum imminuere solent, rapta aliorsum serosa materia, & Hepar calefaciunt, quod experiri non erit inutile*: Si enim æger sudet, & leviter id ferat, magna erit salutis spes, minorisque in Hepate noxæ signum. Nam quicunque magna Hepatis imbecillitate, Scirrho aut obstructione tenentur; vix unam Sudoris guttulam emittere possunt. Pro hoc scopo Lignum Lentiscinum, ex quo fluit Mastiche, item Lignum Cotoneum, decoctum instar aliorum Lignorum & propinatum, singulariter commendatur in hoc morbo: Nam, ut rectè dicit VARANDÆUS *citato loco*, ubi contumacior fuerit hic morbus, quòd etiam tunc temporis necesse sit accedere ad Decocta Lignorum, ut istorum beneficio provocatis Sudoribus, minùs fluxilis evadat Massa sanguinea, & ita minùs possit transudare per Intestina. Porrò gelatina Cornu Cervi parata vel insuccata cum Aqua Cinnamomi, à LINDANO in tali casu tanquàm experta commendatur.

Denique Passulæ singulariter in hoc morbo conveniunt, hæ enim multum faciunt ad laudabilem Sanguinis crasin, & æquabilem fermentationem conservandam: In Passulis quippe multa latitant, quæ aut Sanguinis dyscrasiam, aut ejus vulgò sic dictam temperiem corrigunt; sunt enim reverà Mustum concentratum, quod blandè fermentando multum valet ad corrigendam vitiatam Sanguinis fermentationem. Facit huc *Observat.* 20. *l.* 22. FORESTI, ubi nil aliud ægrum vexavit, quàm talis Diarrhœa Cruenta, ex San-

Sanguine acriore nata. Casus est hic: Quidam Sanguinem purum rejiciens, adeòque excoriatione cum paucis ventris torminibus & tussi valida, cum expectoratione humoris crudi & urina suppressa, hac sola Potione curatus, quę lubricat, mitigat dolorem, & urinam provocat:

℞. *Fol. Malvæ,*
Violar. an. Mj.
Herb. Hyssop. Mß.
Radic. Liquirit. rasæ ℥iß.
Fœnicul.
Petroselin.
Uvar. pass. an. ℥j.
Pruna Damasc. No. xx.

Coque in *Cerevisia*, qua continuò utens æger sanabatur.

Nec abludit Cura PETRI JOHANNIS FABRI, qui notat Fluxum Hepaticum ex potu Aquę frigidæ & usu Lactucarum cum Acero multo, curatum, præmissa Purgatione ex Extracto Rhabarbari, Syrupo Coralliorum, cum Aqua Cinnamomi sæpiùs sumpta.

Quòd si suppressa quędam Sanguinis excretio malum induxerit, hac in ordinem revocata, & intereà Venæsectione revulsoria instituta, curetur.

Quòd si tandem impedimentum Sanguinis circulo ex Infarctu aut tumore Visceris injiciatur, hoc, quantum possibile, sublato, & Venæsectione revulsoria administrata, Fluxus Cruentus sopiendus erit.

Sed pergo. Notum est, ut dixi, Modernorum sententiam esse, quòd Fluxus Hepaticus sit reverà apertio Venarum Hæmorrhoidalium superiorum; quare sit

ARTICULUS IV.

De Hæmorrhoidibus.

HÆmorrhoides, quoad vim Etymi, nihil aliud notant, quàm quemcunque *Sanguinis Fluxum* (G): propriè tamen usurpatur tantummodò de Fluxo Sanguinis ex externis Venis Ani seu Intestini Recti; vocatur Germ. *Venæ aureæ*, quia solùm ad usum ægrorum Vasa hæc stillant Sanguinem, quæ Vasa sunt Venæ & Arteriæ, secundùm leges Circulationis Sanguinis. Dantur quidem etiam Hæmorrhoides Muliebres, sive evacuatio Sanguinis ex Vasis externis Vulvæ: de quibus tamen, cùm non sint hujus loci, inter Morbos Mulierum agendum.

Hæmorrhoidalia hæc Vasa, ratione insertionis in Intestinum Rectum, sunt duplicia: nempe *Hæmorrhoides Superiores*, seu *Internæ*, & *Inferiores*, seu *Externæ*: Externæ extrinsecè Podicem lambunt: utræque constituunt Arteriam ac ejus sociam Venam.

Quoad Originem, Arteria Hæmorrhoidalis Superior seu Interna oritur ex Arteria Mesenterica inferiore; Venæ verò Superiores sive Internæ oriuntur ex ramo Mesenterico sive Vena Splenica Venæ Portæ: unde dixerunt Veteres, sed falsò, per hunc ramum Mesentericum evacuari Splenem per Hæmorrhoides, cui tamen asserto repugnat lex inviolabilis Sanguinis Circulationis.

Quoad Vasa Hæmorrhoidalia Externa sive Inferiora, horum Arteria quidem oritur ex trunco Hypogastrico Arteriæ Iliacæ internæ, quæ Arteria Hypogastrica, præter Venam Hæmorrhoidalem, copiosos ramos ad Uterum mittit: Venæ verò Externæ oriuntur ex Vena Cava, nempe ex ductu ejusdem Hypogastrico, ex quo etiam Vena Pudenda, item Vena, quæ ad Musculum elunium, item Vena, quæ ad Intestinum Rectum derivatur, & hæ sunt Hæmorrhoides Externæ. Jam verò cùm ex hoc ramo Hypogastrico, arterioso pariter ac venoso, deriventur etiam in Mulieribus Vasa ad collum uterinum, per quæ Vasa in iisdem fit excretio menstrua, adeò ut ista Vasa Hæmorrhoidalia ad Anum & Vasa menstrualia Uteri, oriantur ex uno trunco, exinde facilè patet, qui fiat nonnunquam, ut sæpiùs in Mulieribus menstruationis defectus compensetur Fluxu Hæmorrhoidum; siquidem interdum in habitioribus post 48. annos ordinario Menstruo Fluxui succedunt Hæmorrhoides, interdum Mensium obstructorum loco fluunt Hæmorrhoides. Exemplum vid. in HORSTII *Observat. lib. 4. Observat.* 52. & *Probl. Decad.* 6. *quæst.* 8.; Conf. BARTHOLINUS *in Act. Med. Hafniens. Volum.* 1. *pag.* 165. Subinde etiam cum Mensibus, sed raro simul fluunt Hæmorrhoides: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Observ.* 24. *pag.* 39.

Antequàm ulteriùs pergamus, melioris doctrinæ ergò ante omnia *Differentiæ Hæmorrhoidum* sunt attendendæ; nempe Hæmorrhoides in genere sunt vel *Furentes*, vel *Fluentes*: Illę sunt dolentes, & alio nomine dicuntur *Cæca*, ex eo, quoniam non sunt apertæ, sed oculis quasi clausis connivent; unde propter clausuram furibundè dolent & tument. *Fluentes*, sive alio nomine *Aperta* dictæ, sunt, quæ apertè Sanguinem fundunt, & nunc confertim rivuli instar, nunc successivè guttatim effundunt. Priùs si fiat, signum est affectę Arteriæ; si guttatim & pedetentim effluat, Venæ sunt affectæ, sicque fit excretio, maximè si fæces alvi ejiciuntur, tunc enim ante excretionem conatus est pressorius. Hæmorrhoides hæ Fluentes sunt vel Spontaneæ, vel non Spontaneæ; *Spontanea* sunt beneficium Naturæ se ipsam exonerantis: in Morbis Chronicis oriuntur, vel apparent, & subinde in apparenter sanis cum euphoria solent emitti; ideò Germanis vocatur, *Vena aurea*. Hæmorrhoides non Spontaneæ sunt vel Criticæ vel Morbidæ: *Critica* sunt, quæ Morbum acutum in declinatione, beneficio Naturæ se ipsam exonerantis, solvunt, adeòque salubres sunt: *Morbida* verò sunt, quæ maleficio Sanguinis, aut propter quamcunque causam in perniciem ægri in Morbi principio oriuntur, irritata Natura ab impetu causæ morbificæ, adeoque sunt nocivæ & præternaturales. Hæmorrhoidum fluxus subinde est frequens Viris, rarò quidem nostris, magis autem Italis; in his enim, Viris nempe, hic Fluxus Hæmorrhoidalis quasi vicarius est Menstruationis muliebris. Hinc enim prostant exempla Virorum, per statas periodos Hemorrhoidum Fluxum patientium, ita ut interdum singulis mensibus interdum singulis septimanis, nonnullis in Viris redeant; ob id etiam alio nomine Hæmorrhoides Fluentes dividuntur in *Erraticas* quæ insalubres, & *Periodicas*. *Erratica* sunt, quæ nullum certum recursus tempus observant: *Periodica*, quando eædem, imprimis in Viris, certa & singulari periodo recurrunt; qualis periodizationis hæmatodis Exempla in Viris videb. in M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obs.* 44. & 69., item in AMATO LUSITANO *C.* 5. *Cur.* 3. de Viro, qui singulis mensibus per Hæmorrhoides habuit evacuationem instar Mulieris per Uterum; imò, quod in quibusdam Viris suppressus menstruus Hęmorrhoidum Fluxus periculosam Hæmoptysin in iis induxerit. Mulieribus etiam interdum, sunt rarò, accidunt Hæmorrhoides, sed tunc temporis utplurimum eæ conjunctæ sunt cum vitio Mensium, quod vel supprimantur, vel naturali regula emanserint, quia tunc superveniunt Hæmorrhoides loco Menstrui. In his autem subjectis, ubi sunt, nunc certus ordo observatur, nunc sunt sine ordine. Aliquot scio Exempla, quod in habitu corporis succulentiore & turgidiore partium post 49. annum, quando naturaliter fluere desinunt Menses, superveniat Fluxus Hæmorrhoidum periodicus, ita ut, cùm in his certa periodo fiat evacuatio per Uterum, hanc naturaliter cessantem insequatur Hæmorrhoidum Fluxus. Imò interdum a Junioribus ex Mensium obstructione preternaturali oriuntur Hæmorrhoidales Fluxus, fluentes periodicè, qualia exempla subministrat HORSTIUS *l.* 5. *Observat.* 45. in Gravidis pariter, quibus naturaliter connivent Menses, interdum superveniunt Hemorrhoides, Mensium loco in Gravidis fluentes; Exemplum habet SCHENKIUS *l.* 3. *Observat. de Hæmorrhoidibus.*

Id quod fluit per apertas Hæmorrhoides, ordinariò est Sanguis, similis cætero in corpore Sanguini, adeòque nunc floridus, nunc obscurus, nigricans; interdum tamen loco Sanguinis etiam alii excrementitii Succi, v. g. Humor, vel albidus & aquosus, nonnihil viscidus, aut etiam aliæ variæ Aquositates, sub Hæmorrhoidum forma per has Venas emulgeri solent; quæ ipsæ Mucositates hæmorrhoidales sunt similes Fluori albo in Mulieribus, qualis Hæmorrhoidum Fluxus nothi, ut sic dicam, Exempla videb. in SENNERTO, *ubi de Hæmorrhoidibus p.* 423. SCHNEIDERO *l.* 3. *de Catarrh. cap.*7. *pag.*270.*& seq.* item M. A. N. C. *Anno* 1. *Observat.* 75. *pag.* 580. Interdum etiam Aqua citrina, & loturæ carnium similis, aut similis Aquositas, effluit io istis Hæmorrhoidibus, quas Vesicales appellant: Vid. FORESTUS *l.* 23. *Observat.* 5. sic Fluxum Hæmorrhoidum Ichorodes, ejusque Curam, videbitis in VELSCHII *Hecat. 2. pag.* 62. Sic & Seri acerrimi Fluxus per Hæmorrhoides in quodam Arthritico observatus fuit.

Effluunt autem interdum Hæmorrhoides sponte citra arbitrium, aut intentionem ægri: observavit tamen contrarium PANAROLLUS *Pentecost.* 5. *Observatio.* 47. de quodam, qui, si voluit, ex intentione intensè potuerit pro-

(G) *Ab αἷμα* Sanguis, *& ῥέω* fluo.

promovere & sistere hunc Fluxum Hæmorrhoidalem.

Hæ sunt Hæmorrhoides Fluentes.

Quod attinet *Hæmorrhoides Furentes*, seu *Cæcas*: hæ sunt nihil aliud, quàm incipiens Inflammatio Ani; ordinariò enim ferè insequuntur se mutuò, ex impedito Sanguinis fluxu & refluxu per Venas Hæmorrhoidales; Sanguis enim evacuandus, dum propter clausuram osculorum in istis Vasis, & fibrarum vellicatarum stricturam, non potest excerni, nec remeari, necessariò stagnat, stagnatione partium porulos arctat, & in iis subsistit, atque sic Tumorem ac Inflammationem inducit, sicut aliàs omnis Inflammatio oritur ex impedito Sanguinis motu, de quo alibi; unde Hæmorrhoides interdum suppurantur, & in Abscessus Ani periculosos degenerant; hinc impedito in his Sanguinis motu, Tumores & Dolores gravissimi superveniunt. Talis ergò Cæcarum Hæmorrhoidum status est admodùm dolorosus, adeò ut in tali casu ægri dicant, esse ita dolentes, quasi perforetur Podex ferro candente: & quando volunt excrementa alvi excernere, propter ingentem dolorem sæpiùs animi patiantur deliquia: Imò dum Internæ ita affectæ sunt Hæmorrhoides, ex præterlabente stercore interdum tales oriuntur dolores, ut etiam convulsiones superveniant. Scio ego exemplum Mulieris hoc in loco, quæ quando volebat excernere alvi excrementa, in animi deliquium, cum faciei tumore, rubore & incalescentia incidebat ex iisdem Hæmorrhoidibus Cæcis: simul ac verò excreta fuerunt stercora, cessabant omnia talia symptomata: Conf. BARTHOLINUS *C. 4. Histor. Anat. 40. pag.* 320. Externæ taliter affectæ præter dicta symptomata, tam sessionem quàm ambulationem admodùm molestam reddunt.

Hæ Venæ ergò Hæmorrhoidales Cæcæ ex Sanguine stagnante, & in hoc loco coacervato, sæpè insignem contrahunt Tumorem, imprimis in Externis, qui Tumor subinde ad insignem magnitudinem foras prominet, adeò ut referat LINDANUS *in Coll. manuscripto super Hartmannum*, se observasse Hæmorrhoides Cæcas in tantum Tumorem auctas, ut pugni instar extra Anum foras prominerent. Sub isto Tumore subinde variam magnitudinem atque figuram Vasa Hæmorrhoidalia repræsentant: unde a figuræ varietate etiam varia nomina sortiuntur, & prout vel Verrucas, vel Uvarum baccas, Mora, Ficus, &c. repræsentant, etiam Hæmorrhoides nunc *Verrucales*, nunc *Uvea*, nunc *Ficales*, aliàs *Marisca*, appellari solent. Tumor ergò hic variformis cum sit, cauto opus Medico est, ne confundantur Hæmorrhoides dolentes cum Verrucis, Cristis, aut Condylomatibus ani; de quibus vid. RIVERIUS *in Prax. cap. de Hæmorrhoidibus*. Tales Hæmorrhoides Cæcæ & tumentes nunc sponte disparent, nunc perseverant, nunc aperiuntur, nunc fluunt; Imò si Sanguis stagnans non discutitur, aut dissolvitur, spontaneâ coagulatione indurantur, & in perfectos Scirrhos abeunt, qualia exempla non sunt pauca: vel suppuratæ degenerant in Abscessus, ex quibus oriuntur Ulcera mali moris, & non rarò Fistulæ. Prostat exemplum Intestini Recti ex Tumore Hæmorrhoidum Cæcarum scirrhosi, imprimis è SANCHEZ *in Observat. pag.* 377. de Muliere mortua ex Hæmorrhoidibus Cæcis diuturnis, quæ ipsa post mortem dissecta ostendit Intestini Recti terminum sex digitorum longitudine Ad Anum usque scirrhosum & induratum: simile exemplum vid. in RIVERIO. *l. 3. Observat. de Dolore & Inflammatione Hæmorrhoidum*, in Tumorem durum degenerantium. Item hæ Hæmorrhoides Cæcæ ex Sanguinis inclusi constitutione nunc mites sunt & benignæ, nunc malignæ, cancrosæ, gangrænosæ, &c. Effluunt autem hæmorrhoides imprimis citra voluntatem aut intentionem ægri, & sponte Naturæ; nihilominùs Consuetudo, ceu altera Natura, est adeò potens, ut etiam Hæmorrhoides voluntario fluentes reddere queat: Exemplum habet PANAROLLUS *Pent. 2. Observ.* 47. de Sene, qui cùm jam Juvenis laborasset Fluxu Hæmorrhoidum salutari, in tantum sibi reddidit familiarem eundem, ut, cùm in senectute se aliquo modo malè haberet, pro voluntate intensè potuerit promovere & sistere hunc Fluxum Hæmorrhoidalem, prout ipsi liberit. Sanè crebrior recidiva hęmorrhoidum Cęcarum, item earum genesis in Gravidis, & difficulter Parientibus, se instar Varicum habere videtur. Vid. VELTHUSIUS *de Liene p.* 94.

PARS AFFECTA.

Subjectum est Podex, seu inferius orificium Intestini Recti ratione Vasorum sanguifluorum.

CAUSÆ.

Causa affectuum hactenus recensitorum hemorrhoidalium, ut Sanguis vel fluat vel stagnet, sunt vel Internę, quę promovent, ita ut quasi sua sponte superveniat; vel Externæ, dum variè afficiuntur ista Vasa ab externis occasionibus.

Quoad *Causas Internas*: quocunque modo accidunt hæmorrhoidalia pathemata, omnia sunt præter naturam, cùm hæmorrhoidales affectus naturaliter nemini contingant, adeòque semper eorum affectus præsupponat statum præternaturalem & morbidum. Hinc sicuti Mulieribus vitio Mensium supervenire solent; ita Viris nonnisi hypochondriacis, aut exinde Scorbuticis, vel Spleneticis; uno nomine, Melancholicis affectibus ab acido vitioso natis, accidunt. Hinc rectè notat FORESTUS *l. 23. Observat. 5. in Schol.* quod iis, qui laborant hæmorrhoidibus, color faciei ad viridem nonnihil colorem declinet, teste AVICENNA: id quod in multis aliquando advertentes, solo hoc signo inducti eos hæmorrhoidibus laborare pronunciavimus. Nempe semper præsupponitur Vasorum illorum stimulus, vel irritatio, vel spina iisdem infixa, h. e. Fermentum salinum in Sanguine ejusque Sero præternaturale, quod quacunque occasione; vel hæreditario ex vitio, vel ex præcedaneis causis morbosis contractum, nunc externæ occasionis, nunc solennis cujusdam Sanguinis evacuationis suppressæ causa, ad ista loca delatum, vellicando loca ista sensilia; imò & fibrarum nervearum strictura, Sanguinis stagnationem seu concervationem, hinc Tumorem plùs minùs inflammatorium tandem Dolorem intensissimum ac Fluxum infert: Uno nomine: quæ sunt Causæ, quare subinde crebriores & chronicæ hæmorrhagiæ Narium, sive habituales aliæ Sanguinis evacuationes quosdam affligunt; eæ etiam sunt causę hęmorrhoidalium pathematum, cùm nonnisi excretionis loco differant. Conf. de tali Fermento vitioso, quod acri suo stimulo hemorrhoidales affectus concitet, elegans Consilium CNOFFELII *in* M. A. N, C. *Ann. 5. & 6. Append. pag.* 1.

Quoad *Causas Externas*: sunt eę variæ, Motus nempe aut agitatio sub equitatione vel vectione paulò laboriosior, Cursus diuturnus, Saltatio, Purgantia, & similia, quæ tam in non dispositis, quam imprimis in dispositis, pathemata hæmorrhoidalia inferunt. Fœminæ etiam in ultimis Graviditationis mensibus, aut etiam, ubi difficili laborant Partu, Cæcas incurrunt Hæmorrhoides; in utroque enim casu motus Sanguinis circa Uterum & Anum nonnihil impeditur; partim Vasa propter Uterum angustata, in causa sunt, quòd tumeant Vasa hæmorrhoidalia, cùm Podex imprimis non parum patiatur, & ita occasio subministretur, ut stagnet in Venis hæmorrhoidalibus, qua stagnatione tumefacta Vasa, & inflammata pars, dant hæmorrhoides Cæcas dolentes: utut non observarim ex tali casu natas hæmorrhoides, nisi in istis, qui ad Hypochondriaca seu Melancholica pathemata sunt proclives. Ac sanè, quò crebriùs pariunt Mulieres, eò magis hos affectus exasperant. Purgationes quoque vehementiores non rarò inducunt hęmorrhoidalia pathemata, partim ac precipuè, quando particulę medicamenti Purgantis resinosę acres Intestino Recto visciditate sua pertinaciùs adhęrent, illudque stimulant, qua occasione de facili dolor & inflammatio oriri solet; partim quando purgatione acres & salini evacuati humores circa Intestinum Rectum non rarò dolores excitant, & ibidem vellicando occasionem subministrant apertionis Venarum hęmorrhoidalium. In specie hic accusari solet Aloe, quasi Venarum ora aperiat, & hæmorrhoides cieat. Effatum hoc est Arabum, a LEONHARDO tamen FUCHSIO, & JOHANNE JACOBO MANARDO, minus Arabibus faventibus, hoc rejicitur: sed reverà commune hoc est quibusvis Purgantibus magis resinosis, ut in dispositis Hæmorrhoides concitent: Sic MANARDUS *in Epist. Medicin. lib. 12. Epist. 3. pag.* 226. ex potu Rhabarbari, id observavit in Viro, quod etiam de Sennatis & Scammoniatis à se observatum refert SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Observ.* 76. Nimia etiam Sanguinis intestina commotio, v. g. nimia Iracundia, uti quibusdam Hæmorrhagias Narium, ita prædispositis ex causa interna, vel ex Vasorum & Intestini Recti relaxato tono, Hæmorrhoidales affectus infert.

Ex quibus patet, quòd Causa Hæmorrhoidalium affectuum omnium sit tantùm Sanguis evacuandus; idque vel propter Quantitatem sponte Naturæ evacuandus, vel pro-

ptex

Digitized by Google

per Qualitatem, nempe Sanguinis agitatione, iracundia, vel simili motu factus turgescens emittendus: maximis enim iracundiis supervenire solent Hæmorrhagiæ Narium: sicuti interdum Externa Causa irritans ad hos ipsos affectus disponere potest, v. g. Suppositoria acria, Frictiones fortes, violentior digitorum in Anum intrusio: Vid. HORSTIUS *l. 5. observ. 16.*

DIAGNOSIS.

Quoad Signa: Lumborum dolor sine manifesta causa et febre, hæmorrhoidum instantium est signum: Vid. GABELCHOVERUS *Cent. 2. Curat. 65. Annot. pag. 98.* Distinguendus ante omnia fluxus hæmorrhoidalis verus a *Diarrhæa Cruenta Scorbuticorum*, quæ aliàs vocatur *Dysenteria Scorbutica mendosa*: de quo videndus in specie HORSTIUS *l. 7. Observ. 38. pag. 393. & 394.*, ubi fit mentio fallacis hæmorrhoidum fluxus, Scorbuticis familiaris: qui ipse in hoc differt à vero fluxu hæmorrhoidum, quòd hæmorrhoides veræ attritu excrementorum imprimis aperiantur, & etiam cum excrementis unà sanguis evacuetur; ob id etiam rarò solet excerni sanguis, antequam excrementa prodeant; sin verò fiat, ut promiscuè excernatur Sanguis tam ante quàm post excrementa; vel etiam longè post excretionem sine dolore, torminibus, &c. copiosus Sanguis effundatur; tunc suspicionem potiùs esse, num ne sit Scorbutica evacuatio, quàm Fluxus hæmorrhoidalis? Aliàs color faciei ad viriditatem inclinans pathognomonicum signum est hæmorrhoidibus laborantium, teste FORESTO. Interdum instante hæmorrhoidum fluxu Occiput & Cervix valdè dolent, dolorque per totum dorsum descendere videtur, qui hæmorrhoidibus fluentibus evanescit.

Deinde *Signa Hæmorrhoidum tumentium distinguenda à Condylomatibus, Cristis, Verrucis*, & aliis Ani affectibus: Vid. imprimis in RIVERII *Pr. pag. 417. de Hæmorrhoidibus Cœcis l. 10. cap. 15.* Nempe à *Rhagadibus* distinguuntur, quòd hæ sunt fissuræ ulcerosæ: *à Condylomatibus*, quatenus hæc rugarum Podicis intumescentiæ oblongæ, ejusdem cum reliqua illius substantiæ sint, & extra Venarum quoque loca compareant, cùm hæmorrhoidum eminentiæ magis rotundæ, nigræ, & in Venarum tantùm extremitatibus existant: *à Thymis* sive *Verrucis*, quod hæ sint tubercula exilia & carnosa, qualia etiam in genitalibus utriusque sexus ab impuro coitu exoriri solent, flores Thymi figura æmulantia, coloris candidi aut subrubri, ac doloris expertia: *à Ficis*, quatenus, quamvis hi tumores pariter lividi & dolorosi sint, carnosi tamen magis observantur, cùm hæmorrhoides nihil, nisi Venæ Sanguine turgidæ sint.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: certum est, hæmorrhoides tam fluentes quàm surentes esse præternaturales.

Observanda autem distinctio hæmorrhoidum suprà allegata: nempe Criticæ aut Spontaneæ, non nimiæ, sed parcè, debitè & periodicè fluentes, sunt saluberrimæ: nam teste experientia & authoritate Veterum, præservant & curant Morbos, vulgò Melancholicos dictos, aliosque graviores Chronicos, uti sunt Affectos Hypochondriacos, Mania, Melancholia Hypochondriaca, Scorbutus, Scirrhi ac Tumores viscerum, & similia mala; & quando fiunt loco Menstruationis muliebris, sunt similiter salutares. Sic exempla Virorum longævorum ex hæmorrhoidum periodico fluxu videb. in M. A. N. C. *Anno 2. observat. 192. p. 294. Ann. 4. & 5. observ. 44. pag. 39. & observ. 69. pag. 57.*

Econtrà clausæ, vel intempestivè suppressæ dictos Morbos exasperare solent; sicuti in Scorbutico suppressæ hæmorrhoides mortis causa observatæ; vid. M. A. N. C. *Ann. 3. observat. 331. pag. 543.*, HIPPOCRATES *l. 4. Epid. t. 31.* & *l. 6. Aphor. 12.*, HORSTIUS *l. 2. obser. 26.* & HIGHMORUS *Anat. p. 256.*

Hinc suppressæ hæmorrhoides, quæ semel ac iterum fluxerunt, nunc fovent, nunc exacerbant Chronicos Morbos, præsertim Arthritidem, quæ ab iisdem fluentibus non parum levatur.

Verùm ubi fluxus hic fuerit nimius & copiosius admodùm, eadem imminent pericula, atque quæ hæmorrhagiam nimiam quamvis solent insequi; nempe universum corpus debilitat, ad Hydropem, Tabem, similesque affectus disponit, in specie Viros ad exercitium Venereum omninò impotentes reddit, cum magno fœminarum tædio: conf. hic in *Prognosi* simul HIPPOCRATES *Sect. 6. Aphoris. 11. 12. & 21.*

Imprimis notandum est, quòd diuturnas curanti hæmorrhoides incumbat, ut una harum servetur aperta, quia aliàs varii Morbi imminerent corpori: conf. DEODATUS *in Valetud. p. 93.* item HORSTIUS *in Probl. Decad. 6. Quæst. 8.*, quod illustrat *Obs.* AMATI LUSITANI *Cent. 5. Curat. 3.* ubi ex menstruo hæmorrhoidum fluxu suppresso copiosus Sanguis per os effusus fuit, & aliud menstruum sanguinis sputum exinde contraxit. Atque hoc imprimis evenit, quando simpliciter stringuntur Vasorum ora, sine Fermenti interni, sanguinem agitantis & dicta pathemata inferentis, correctione.

Hæmorrhoides Cæcæ malè curatæ, seu ubi jam adest Inflammatio, non rarò dant Ulcera, quæ facillimè degenerant in Abscessus, Ulcera, & interdum Fistulas incurabiles, in Anglia malum molestissimum, interdum lethale.

CURA.

In *Cura* primariò, uti in omni excretione, attendendus est Naturæ motus, & constitutio subjecti plùs minùs, vel sana, vel morbida, hoc est, Chronicis affectibus plùs minùs obnoxia: Natura enim sola in quibusdam subjectis statuque minùs naturali hunc motum & evacuationem in salutem horum instituit, ut nempe majora mala avertat. Hinc

1. Hæmorrhoides fluentes, seu fluere consuetæ, ut suo tempore fluant, *conservandæ*; quia mitigant majores morbos Chronicos.
2. Hæmorrhoides consuetu fluore suppressæ, sive in Cæcas degenerantes, *aperiendæ*.
3. Hæmorrhoides nimiùm fluentes moderatè *sistendæ*.
4. Nunquam fluere consuetæ, rarò, aut in Chronicis saltem affectibus, in quibus apparet motus Naturæ ad hæc Vasa, & in subjectis tantùm tali evacuatione opus habentibus, aut eam facilè ferentibus, præsertim ubi, suppressa solenni sanguinis evacuatione, Natura quasi sponte eò inclinat, *aperiendæ*.
5. Hæmorrhoides Cæcæ si non fluxerint, vel non ex usu sit, ut fluant, aut *resolvendæ* aut *discutiendæ*, aut, si alias fluxerint, *aperiendæ*.

Semper verò earum Dolor inflammatorius sistendus.

Ergò tria saltem Remediorum genera pro curandis hæmorrhoidalibus Affectibus locum habent:

1. Quæ eas aperiunt.
2. Quæ eas claudunt.
3. Quæ Appropriata & Anodyna dolentes discutiunt:

Pro istis scopis ritè obtinendis notandum in genere, quòd pro curandis hæmorrhoidibus nimis apertis omnia conveniant illa Remedia, quæ in Diarrhœis, Dysenteriis, vel ipsa Cholera, aut etiam aliis quibusvis Hæmorrhagiis, specifica conveniunt virtute. Cæcis verò omnia illa exactè conveniunt, quæ vulgò in morbis Spleneticis, & reserandis viscerum Obstructionibus laudari solent.

Moneo autem, hæmorrhoidalia pathemata, sive fluant, sive non fluant, existere non in exactè sanis, sed qui inclinant ad Affectus Hypochondriacos, ita ut hæmorrhoides sint consequens talium Affectuum Hypochondriacorum; hinc rectè dicunt Practici: *Hæmorrhoides in sua radice magnam habere cognationem cum Affectu Hypochondriaco*: Conf. *Miscellanea Curiosa Medica, Anno 3. observ. 22. p. 40.* i. e. hæmorrhoides in corpore sano constituto apparentes, sunt signum deficientis plùs minùs sanitatis, & Hypochondriacorum Affectuum quasi consectarii: adeòque Remediis huic Appropriatis, in specie Martialibus, & hinc Vegetabilibus Amaricantibus Aromaticis, eorum radicalis Cura tractanda est, eo ferè modo, ac in genere Morbi Chronici & vulgò dicti Splenetici tractari solent. Martialia enim Fluentes sistunt, & Cæcas vel faciunt ut dispareant, vel aperiunt, quod observatum est in Liquore Martis Solari. Cum his usurpentur simul Appropriata, ut Scrophularia, Millefolium flore albo, Crassula, Pilulæ de Bdellio. Conf. WEDELIUS *Op. p. 324.* & M. A. N. C. *Ann. 3. obs. 22.*

In genere Martialia, & hinc Appropriata in hæmorrhoidalium Affectuum Cura utramque absolvunt paginam; Martialia quidem una eademque, citra adstringendi vel aperiendi respectum, promiscuè in quibusvis hæmorrhoidum pathematis conveniunt: quatenus Acidum specificè peccans in sui fonte corrigunt & alterant, unde effectus ejus morbosi facilè cessant: hinc Liquor Martis Solaris, vel Solutio Martis cum succo Cydoniorum, item in gravioribus malis Acidularum usus conducit. Externè verò imprimis conducunt Saturnina, in parte affecta Acidum peccans absorbentia & corrigentia: unde omnia Linimenta & Unguenta in mortario plumbeo benè subigi debent, & Liquidis saturnis Cerussa, vel Saccharum Saturni addatur.

Quoad Media Cæcis aperiendis convenientia, consultum est, ut, antequam applicentur Aperientia, præmittantur Emollientia hæmorrhoides Cæcas, Balnea nempe aut Semicupia Emollientia, item Fomenta, imprimis parata ex Lacte tepido, vel solo, vel cum Emollientibus bullito; præstantissima enim sunt ad compescendum dolorem hæmorrhoidum Cæcarum, observante id ZACUTO LUSITA-

NO *in sua Praxi*, quæ sic interdum sponte solent reserari? Emollitæ verò aperiuntur, vel applicando Hirudines, vel fricandu Foliis Ficus recentibus modicè tritis, quæ forti impressione Lac acre ac ferè causticum plorant, cujus acrimonia Vasa tumentia successivè aperiuntur, vel si hoc non sufficiat, illinuntur commodè cum Succo Cyclaminis, eoque vel solo, vel cum Succo Betæ misto, imprimis ubi jam adsit inflammatio, vel dolor nimis urgeat: Vid. HEINRICUS ab HEER *in obs Oppidò rara* 6. Vel recipiantur alia Acria, ut Succus Caparum recens, vel solus, vel cum Aloe sub forma Linimenti mistus: item Succus Ari, Bryoniæ, Centaurii minoris, &c. externè illitus easdem aperit: Suppositoria etiam ex Radice Cyclaminis facta, hæmorrhoides insigniter stimulant, ut aperiantur, vel ex Hiera picra cum Pulvere Colocynthidos & Melle parata: pulvis Colocynthidos, aut solus, aut etiam adjecto Felle bubulo, aut Felle porcino, cum Melle vel Oleo Amygdalarum amararum permistus in consistentia Linimenti, potenter etiam stimulat hæmorrhoides Cæcas: Cancri itidem fluviatiles in Oleo cocti ad mellis consistentiam etiam aperiunt hæmorrhoides, & imprimis in metu inflammationum conveniunt: imò dolori ac nimio inflammationis incremento resistit. Omnia ista Remedia Externa urgente plùs minùs inflammatione, ardore Ani, &c. tamdiu priùs ducantur in mortario plumbeo, donec lividum colorem ex Plumbi ramentis contrahant, sic & tutiùs applicari possunt; Plumbum enim convenit ad arcendam inflammationem.

Tandem Linimentum ex medulla Colocynthidis, cum Oleo Amygdalarum amararum probè mista, illitum etiam easdem reserat: item Cataplasma factum ex Stercore columbino, cum Semine Staphisagriæ & Lupinorum, similiter applicari potest. Succus & magma seu pulpa Galeopsidis, seu Urticæ mortuæ, Furentes hæmorrhoides aperit. Valdè quoque commendatur ad Obstructas hæmorrhoides quod sequitur.

℞. *Urina vetusta & sana bonam partem:*
Quæ bulliat ad minimum per horam unam; despumetur & purificetur; addendo in fine
Urticas parvas sive Galeopsides incisas;
Subigantur & firmiter exprimantur.

Quòd si Calor adsit hæmorrhoidum, simul addenda est Aqua Rosarum: sin verò adsit simul Pruritus hæmorrhoidum, addendum nonnihil de Succo Limonum, vel Aceto destillato, vel Aceto Rosaceo.

His ita permistis æger collocetur in sella, & foveantur linteo multiplici, fotu isto calidissimè impregnato; quæ lintea tamdiu novo fotu calido impregnata admoveantur subinde, donec hæmorrhoides aperiantur.

Denique inter Aperientia hæmorrhoidum ora, & quæ Fluxum earum promovent, nil melius est applicatione hirudinum Venis Ani, pro promovendo Fluxu hæmorrhoidum. Modus applicationis est: Illinatur locus cum Aqua dulci saccharata, vel Lacte tepido, vel sanguine animalium recenti, ut faciliùs hirudines allectentur: si sufficienter suxerint, adspergantur Sale communi, cujus acrimoniam sentientes decidunt: vel illinatur locus Aqua Absinthii: si interdum introrepant in Anum, tunc ne internè suctu malum inferant, injiciatur Clysma ex Aqua salita, tunc à tali Clysmate hirudines decidunt, & unà cum Clysmate ejiciuntur: Conf. SENNERTUS *l. 3. Prax. ubi de Hæmorrhoidibus Quæst.* 3. Quòd si verò profundiùs delitescant Vasa hæmorrhoidalia, ac præsertim superiora, ita ut commoda hirudinum applicatiò fieri nequeat, imitetur ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Pr. Admir. observ.* 74., qui docet, quomodò per Cucurbitulam applicatam commodè manifestanda sint? quæ alias supra genua in parte externa applicatæ in hæmorrhoidibus suppressis conveniunt.

Quoad interna Remedia, promovent hæmorrhoidum Fluxum remedia Aloetica quæcunque; quatenus nempe parte sui resinosa circa partes Ani adhærescendo easdem stimulant, ut hinc facilè Sanguis effluat, hinc Pilulæ Aloephanginæ, & ratione Aloes Elixir Proprietatis, & similia, quæ ingrediatur imprimis Aloe, item Myrrha; quoscunque sanguinis fluxus promovent; item quæcunque Purgantia acriora, & magis resinosa commodè usurpari assolent.

Fluentes Hæmorrhoides sive Apertas quod attinet, *si non nimis fluant*, modò dicta easdem promovent, in specie Fotus ex Emollientibus; sin verò nimis fluant, in tali casu supprimantur. Supprimuntur tam *Remediis internis*, quam *Externis*. *Internè* conveniunt Rhabarbarum tostum, ac Myrobalani præ cæteris tamen Tamarindi, quos commendat RIVERIUS ad hæmorrhoides Fluentes: Gimæ Quercus, exque his parata Conserva & Syrupus. Decoctum Ligni Lentiscini præservat à nimio Fluxu hæmorrhoidum: Syrupus de Rosis siccis, utut vulgaris, est tamen efficax; BORELLUS namque *Cent. observat.* 53. refert, quòd hæmorrhoidum Fluxus majus ad ℔ij. fuerit sedatus per Syrupum hunc aliquoties adhibitum. Syrupus de Succo Portulacæ, Myrtinus, & Cydoniorum sunt convenientes: succus Urticæ majoris ad ℥ij. vel tres haustus, est experimentum RIVERII *C. 4. Observ.* 82. Item aliis trijeis succus stercoris asinini haustus, aut ex hoc paratus Syrupus, est optimum Adstringens, quæ, uti quamcunque Hæmorrhagiam mirabiliter sistunt, ita in specie Fluxum hæmorrhoidalem. Decoctum Sanguisorbæ in potu ordinario aliquamdiu continuatum egregium etiam experimentum est BARTHOLINI *in Act. Med. Hafniens. Volum.* 1. *p.* 165. Dens Equi marini sive hippopotami præparatus & assumptus, fuit D. MICHAELIS *arcanum contra Hæmorrhoides nimis fluentes*; ex quo Dente etiam curabat fieri Annulos pollici Pedum applicandos, quibus hæmorrhoides felici cum successu compescere solebat. Ossa Microcosmi præparata, item Trochisci de Carabe, quæ à ℈ß ad ℈j. usurpari possunt, conveniunt; item de Terra sigillata, & in genere omnia ea Remedia, quæ *infrà ad Hæmorrhagias nimias* laudantur: item quæ *suprà de Vomitu Sanguineo* fuerunt commendata, ac ferè ad Acidi absorptiva simul instructa sunt, hic optimè conveniunt; speciatim Martialia omnia, quæ uti Acidum hypochondriacum absorbent; ita hoc ipso in Vitrioli quasi naturam degenerant, & alvum suaviter apertam servant, dum simul sanguinem coagulando, excretiones ejus quascunque, & speciatim per hæmorrhoidalia Vasa, sistunt; ut Tincturæ Martiales, Tinctura Sulphuris Vitrioli, Tincturæ Vitrioli Martis *Zwelfferi*, potiùs Tinctura Antiphthisica, aut Liquor Martis Solaris, aut Crocus Martis præcipitatus, Lapis Hæmatites & similia.

℞. *Aqu. Plantagin.*
Portulac. an. ℥ß.
Tinctura Sulphur. Vitriol. ℈ß.
Laud. opiati gr. iij. vel iv.
Syr. Corallior. ℥vj.
M. f. *Potio*. S.
Potio Adstringens.

Speciatim etiam Pilulæ de Bdellio *in Pharm. August.* dosi ℈j. subinde usurpatæ, mirabiliter nimium hæmorrhoidum Fluxum sistunt: id quod imprimis videri potest apud SOLENANDRUM *in Praxi* §. 4. *Consil.* 20., quod Consilium multa in se continet, quæ ad hæmorrhoidum Praxin pertinent: item FORESTUS *l.* 23. *Obs.* 15. unde quidam non sine successu adhibent suffitum de Bdellio, qui suffitus similiter egregiè confert.

De Opiatis, quò pertinet Theriaca, etiam internè contra hæmorrhoides Fluentes usitatis, taceo, cùm per se nota sint.

Externè, quæ hæmorrhoidum nimium Fluxum sistunt, sunt Suffitus sicci & olidi, qualis Suffitus Picis, carbonibus ardentibus injectæ, exceptus in sella perforata: vel sufficit Suffitus ex Thure & Mastiche Ano exceptus: vide RIVERIUS. Spongia fluviatilis terrestris, Crepitus Lupi dictus, quem vocant Germ. *Buben oder Fohs*, meritò commendatur à SOLENANDRO, qui siccatus & Vasis hæmorrhoidalibus nimis apertis admotus, non tantummodo Sanguinem fluentem sistit, sed etiam partes jam exulceratas optimè sanat. *Credo experto*, dicit SCHOLZIUS *Consil.* 202. Probati sunt *Sacculi Rulandi*, quos ipse expertus est: fiunt ex *Glandibus contusis & Foliis Quercus*, formentur duo Sacculi interpassati; injiciantur in Acetum fervidum, quorum unus post alterum calidè Podici applicetur continuato usu. Item Pulvis ex Subere usto & Mumia applicatus Fluxum hæmorrhoidalem nimium etiam sistit. Pulvis Bufonis combusti, vel Pulvis Ranæ terrestris applicatus hæmorrhoidibus, easdem stringit: item Fuligo furni splendens, conquassata cum albumine Ovi & mista, ac postmodum cum telis Aranearum in forma Linimenti hæmorrhoidibus nimium fluentibus applicata, Fluxum hunc similiter cohibet: Est Experimentum HELIDÆI PADUANI. De Pulvere Sympathetico res nota est. Polygonum sub axillis positum laudatur à WEDELIO in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 12. Sunt, qui recipiunt Sanguinem recenter excretum, quem in lamina ferrea benè calefacta exsiccant & pulverisatum inspergunt hæmorroidibus fluentibus & sic subitò sistunt, quod observavit RHUMELIUS. Pinguedo etiam Anguillæ, quæ, dum assatur exstillat, non solum egregium est contra Dolores hæmorrhoidum remedium, sed & nimium Fluorem optimè sistit. HARTMANNUS commendat Cingulum ex Helleboro nigro, Verùm eò magis commendatum Helleborum album, cujus Folia sunt instar Plantaginis nivea, ex his linteo inclusis factum Cingulum lumbis applicatum, est sigillatum Experimentum LINDANI *contra fluxum Hæmorrhoidum & Men-*

sium,

ſium, cujus felicem ſucceſſum aliquoties obſervatum in *Collegio ſuo* confirmat; imprimis ſi adhuc Pulvis ſubtiliſſimus de Corticibus Quercus adſpergatur, qui inſtar pollinis adhæret, & aliàs in Dyſenteria eſt magnum remedium. Tandem Terra Vitrioli dulcis ritè edulcorata, vel ſola cum Bombace applicata, vel cum albumine Ovi ſubacta, aut cum Succo Plantaginis in Linimenti conſiſtentiam redacta, & ita applicata, egregiè confert: Item

♃. *Unguent. de Tutia*,
Ol. Hyperic. q. ſ.
Miſc. pro *Linimento*: S.
Unguentum Lenitivum.

Vel Unguentum de Lithargyrio, vel Tutia, cum Cinere Oſtrearum ſubactum, compeſcit nimium Hæmorrhoidum Fluxum; item Suffumigium raſuræ Ungulæ æquinæ.

Venæ ſectio in Brachio, quam quidam uſurpant, non adeò neceſſaria videtur, niſi forſan occaſione ſolennis ſuppreſſæ Sanguinis evacuationis Hæmorrhoidum nimius metuatur Fluxus. Quando autem Venæ ſectio locum habet, tum in corpore pleno, ſuperiore potiùs Venæ aperiantur, quàm inferiores (v. g. in tumore nimio plùs minùs inflammatorio, aut dolore nimio, cujus occaſione alia metuenda ſymptomata, aut nimio etiam fluxu &c.) potiſſimùm ſi hæmorrhoides non ſint provocandæ; Venis namque Malleoli apertis, interdum Sanguis magno cum impetu ad partem affectam ruit, unde exacerbatur malum, & inflammatio aut gangræna accedit. Aliàs corpore non æquè pleno, aut Sanguine non adeo turgeſcente revellendum ex Salvatella, antequàm Hirudines applicentur. (H) *v.* RHODIUS *Analect. p.* 485. *&* 486.

Quòd ſi verò hæmorrhoides Cæcæ non aperiendæ, nihilominùs tamen admodùm dolentes & tormentantes diſcutiendæ ſint, pro ſiſtendo dolore, Anodyna, ut Lac, Opiata, Decoctum Foliorum Hyoſcyami in Lacte chalybeato, ac ſimilia ſub Fotus forma, vel cum ſpongia, vel cum linteolis multiplicatis, calidè applicata egregiè conferunt. Imprimis tamen quædam Specifica crebriori experientia hic conveniunt: Probata hìc Momordica planta inſigniter vulneraria, & imprimis Ulceribus Mammarum dicata, cujus *Fructus* ſive *Poma ſpinoſa* & rubicunda in *Oleo communi*, vel *Lini*, vel, quod melius eſt, in *Oleo Amygdalarum dulcium* infuſa, dant nobile Oleum non ſaltem *Vulnerarium*, & ad quævis Ambuſta, ſed in ſpecie ad hæmorrhoides Cæcas optimum: In Muliere quadam, quæ ex Menſibus imminutis dolore hæmorrhoidum afficiebatur, feliciter hujus tentavi experimentum. Poſt Momordicam eminet hìc etiam præ cæteris Verbaſcum, & ex Floribus ejus Infuſum paratum Oleum. Verbaſcum certè appropriatiſſima eſt planta ad Cæcas & Fluentes hæmorrhoides compeſcendas. Applicatur variis modis; præprimis in Lacte, vel in Aqua ferrariorum, vel Vino adſtringente cocta Folia, vel Flores Verbaſci inſtar Suffitus, vel Fomenti ſpirituoſi in ſella perforata, optimè curant hæmorrhoides. Experimentum hoc eſt MYNSICHTII ad Condylomata & hæmorrhoides Cæcas. Aut Flores Verbaſci & Sambuci ſimul Sacculo incluſi pro Fomento in Aqua ſimplici, vel Lacte bulliant, & ita applicentur: aut in graviori dolore, ubi Verbaſci Fotus ſolus non ſufficit, imitetur FORESTUS *l.* 23. *Obſerv.* 6. *in Schol.*, qui aliis remediis irritis dolorem hæmorrhoidum intenſum, & qui nullis aliis ſedari poterat remediis, feliciter curavit Fotu Foliorum & Florum Verbaſci, ſive Thapſi barbati, in Aqua cum ſemine Hyoſcyami cocti, quo ipſo omnis dolor evanuit. Quidam recipiunt Lanam Verbaſci, hanc cum Terebinthina miſcent in formam Pilularum, quibus Suffitu utuntur ad hæmorrhoides compeſcendas, id quod experientia comprobavit. De Floribus Sambuci dixi jam. Quidam etiam pro eodem ſcopo faciunt Cataplaſmata ex Foliis & Floribus dictorum Simplicium in Lacte decoctis, & applicant cum fructu: eſt ſanè egregium. Quòd ſi Inflammatio præſens, aut hæc multùm progreſſa ſit, convenienter adduntur Folia Portulacæ, quæ addita, in iſta ſcilicet, valdoperè commendantur.

Poſt Verbaſcum & Sambucum nota ſunt Folia Mandragoræ, utut raro: nam Mandragora ex Solanorum genere non parum conjunctam habet narcoſin; Item Folia Solani

furioſi, Portulacæ, Hyoſcyami, Flores Chamomillæ, & ſimilia. Poſt Verbaſcum eminet Linaria, qua res notiſſima eſt, quòd ſit unum ex primariis Specificis contra furorem hæmorrhoidum, quocunque modo uſurpetur, cujus Oleum, aut etiam ex Linaria, vel ſola, vel cum Floribus Chamomillæ, parati Fotus in Lacte cocti & applicati, item Linimenta, Unguenta, &c. cum Sevo Hircino, ſunt ſingulariſſima Specifica HARTMANNI *p.* 160. §. 3. *in Pr. Chym.* HORSTII *l.* 4. *Obſ.* 50. & HOEFERI *in Herc. Med. p.* 95. Nam certum eſt, quòd ex Linaria quæcunque parata ſint expertiſſima in Cæcis hæmorrhoidibus.

Linimentum ſequens in dolore & tumore Venarum hæmorrhoidalium plerumque Cæcarum inter Topica varia palmam ſibi præripit, quod paratur ex Herbis & Floribus Linariæ coquendo cum Adipe porcino: cui expreſſo parumper refrigerato vitellum Ovi permiſcetur, & cum Lana aut Goſſipio parti dolenti applicatur. Hoc Linimentum confeſtim ad miraculum ſiſtit dolores, referente JOHANNE WOLFFIO *Medico Haſſiaco celeberrimo*, qui hoc Secretum Principi ſuo Haſſiæ Landgravio revelare noluit, donec ipſi annuatim Bovem benè ſaginatum promitteret (I). Vid. SCHONFELDERS *Hiſt. p. m.* 50. VOLTERUS, *in Schola Obſtetricam p.* 132. laudat ſeqq.

♃. *Herb. Linar. cum flor. lut.* M. ij.
Hyoſc. M. ß.
Ol. Roſar.
Verbaſc. an. ℥iij.
Butyr. rec. ℥v.
Coqu. & exprim. per pannum: fluant denuò adjiciendo
Fol. Linar. M. j.
Exprime & adde
Vitell. Ovor. No. iij.
Miſce.

♃. *Herb. Linar.* M. ij.
Flor. Verbaſci M. j.
Sambuci M. ß.
Sem. Fœnugr.
Lini an. ℥j.
Inciſa & contuſa D. S.
Species ad Fotum.
Coquantur in Aqua vel Lacte.

Decoctum fundatur ſuper lateres calefactos, in ſella perforata excipiatur Suffitus; poſt huic Decocto immittuntur linteamina, & ſub forma Fotus humidi applicantur.

Fotus urticatæ Urinæ hæmorrhoides tumentes curat: Vid. VELSCHIUS *Miſcellan. Cent.* 1. *Obſer.* 33. *connexa Anno* 4. *&* 5. M. A. N. C. Modum parandi Linimenti habet, uti dictum, HARTMANNUS, & in ZWELFFERI *Pharm. Reg.* etiam ejus eſt deſcriptio: v. g.

♃. *Unguent. de Linar.* ʒvj. vel ℥j.
Ol. expreſſ. Sem. Hyoſc. ʒj. vel ʒij.
Sacchari Saturni (in ardore & inflammationis metu) ʒjß. vel ʒij.
M. pro *Linimento*.
Cautelam audietis in fine.

Liquor quoque ſimpliciter ex Floribus Linariæ putrefactis egregiè anodynus in hoc caſu colligi poteſt, atque ex Floribus Sambuci & Verbaſci.

De Oleo Momordicæ ſuprà locutus ſum. Quidam etiam commendant Oleum, in quo Baccæ Herbæ Paridis cum modico Vino coctæ ſunt, quod dat Linimentum reverà elegans, uti hoc in hæmorrhoidibus Cæcis ac Furentibus in Puerpera obſervavit GESNERUS, ac commodè cancroſis hæmorrhoidibus quælibet ex Baccis his remedia applicari poſſunt. Pertinet huc Oleum ſeptem Florum *Mynſichtii*, item Oleum Seminis Papaveris & Hyoſcyami, in ſpecie Oleum Aſellorum, aut etiam Scarabæorum ſtercurariorum, Germ. *der Miſt. kafer*, quæ ſunt ſingulariſſimum Specificum in dolore Cæcarum hæmorrhoidum: ex quibus, cum Oleo Carvi vel Lini infuſis, pluribus permiſtis, fiunt Olea expertiſſima contra hæmorrhoides dolentes & tumentes. Oleum & Cineres Scarabæorum ſæpiùs expertus eſt in Cæcis hæmorrhoidibus BIERLINGIUS *in Adverſar. Curioſ. Centur.* 1. *p.* 49. URSULÆ CARTESIÆ,

(H) *Etſi verum eſſe credam, poſſe ex Vena ſecta in partibus corporis infernis potiùs, quàm ſupernis, Sanguinem varii determinari, ut ad hac vel illa membra abundantius fluat; Nihilominus ſi in Brachio Vena ſecanda ſit, perinde eſſe duco ſi Salvatella, ac quacumque alia Brachii Vena ſecetur. Nam quum Salvatella ramus ſit Venarum Brachii, ea aperta, Sanguis eandem motus determinationem acquiret, ac ſi vel Cephalica vel Baſilica aperiatur.*

(I) *Hinc quidam, ut cum Medico munere gaudente jocaretur, vulgatum verſiculum Botanicis familiarem ad Linariæ ab Eſula diſcrimen*, Eſula lacteſcat, ſine lacte Linaria creſcat, *lepidè ſic deformavit*, Eſula nil vobis, ſed dat Linaria Taurum.

Principissa Italia Patavina in secretis fuit *Oleum Asellorum.* Nempe *Aselli* contusi coquantur in *Oleo violaceo*, aut *Lini*, aut quod optimum eum *Oleo nucum expresso*: In tali quodam Oleo etiam sine coctione in cucurbita probè clausa, aliquamdiù digeruntur, hinc Oleum ex iis exprimitur nobilissimi & singularissimi usus ad Hæmorrhoides. Eodem modo cum Scarabæis stercoratiis Oleum & Linimentum anodynum ad Hæmorrhoides expertissimum parari potest, quod valde commendat SOLENANDER *S. 4. Cons.* 20. Quidam parant Unguentum ea modò dictis Oleis, quod externis Hæmorrhoidibus commodè potest illiniri; in Hæmorrhoidibus verò intus latentibus sub forma Suppositoriorum immitti, ut pertingat ad partem affectam, hoc modo;

♃. *Asell. contus.* ℥j.
Ol. violac. ℥ij.
Coq. & colentur, adde
Cera ℥ß. plus minus, prout magis vel minùs desideramus *Unguentum* fluidum vel crassum. Misce

Certum est, quòd Aselli in Chirurgia in compescendis doloribus nimiis Hæmorrhoidum, in Ulceribus & Fistulis, in Ulceribus Mammarum, non habeant par remedium: conf. FONSECA *l. 1. Cons.* 27. & BORELLUS *C. 1. Obs.* 63. *de usu Millepedum* in hoc casu, Oleum Buai insigne est anodynum, propter quam causam etiam applicatur Hęmorrhoidibus dolentibus, non minùs quàm Dentibus in Odontalgia, in qua est singulare. Sunt qui putant, hoc Oleum esse Oleum *Heraclinum Rulandi*; sed falsum est; paratur enim istud ex Corylo.

Tandem in usu etiam sunt contra dolorem & tumorem Hæmorrhoidum Cęcarum Mucilagines Seminis Psyllii, Lini, Cydoniorum, nunc solæ, nunc cum Sacchoro Saturni & Camphora pauca mistæ: quibus etiam parum Opii addi potest in graviori dolore, & ita applicari, ac speciatim in Hęmorrhoidalibus; siquidem in his, etiam in externis Remediis, ea præpollent, quæ acidum istud, unde Hęmorrhoidalia pathemata oriuntur, vel absorbent, ut Saturnina, vel vi opposita alcalina corrigunt & temperant. Dictis Mucilaginibus in ardore ac inflammatione commodè adduntur Succus Portulacæ, Succus medii Corticis Sambuci;

Vel

♃. *Mucil. Sem. Psyll.*
Cydonior.
Lini cum *Aqu. Rosar. par.* an. ℥j.
Butyri rec. non saliti ℥j.
Vitell. Ovor. no. ij.
Ol. rosac. complet. parum.

Agitentur in *mortario plumbeo* cum *pistillo plumbeo*, ad colorem lividum usque, f. l. a. *Linimentum*, perquam egregium in inflammatione, ac dolore Hæmorrhoidum: S. Unguentum Lenitivum.

Vel

♃. *Mucil. Rad. Alth.*
Sem. Cydon.
Lini cum *Aqu. Rosar. parat.* an. ʒiij.
Ol. Ovor. ʒij.
expressi Sem. Hyosc. ʒiß.
M. f. *Linimentum in mortario plumbeo.*
D. S. ut anteà.

Oleum enim Ovorum in mortario plumbeo agitatum; dolorem maximè lenit.

Hinc aliquoties ad hujus imitationem cum fructu præscripsi:

♃. *Mucil. Sem. Cydonior.* cum *Sperm. Ran. extr.* ℥j.
Spiritus Vini camphorat. ʒij.
Sacch. Saturn. ʒj.
M. f. *Linimentum*: S. ut anteà.

Quo linteum humectatum applicetur crebriùs.

Balsamum Sulphuris ad extrà, i. e. cum Oleo Hyperici, aut Nucum, aut Seminis Papaveris expresso paratum, appropriatissimum est, & nobile experimentum RULANDI contra Hæmorrhoidalia pathemata: cui assentitur FONSECA, qui mirè laudat in tali casu; imò in Secretis esse habendum scribit. Interim tamen in hujus defectu & Balsamum Sulphuris terebinthinatum non incongruum est ad hæc ipsa dolentia pathemata, quod sistit & discutit dolorem. Posterior hæc compositio paulò acrior est: addatur ergò Saccharum Saturni, vel Camphora. In Hæmorrhoidibus cum inflammatione, gangræna incipiente, ac tumentibus pugni instar, sequenti Linimento uxor *Monsieur* NAVARRET septimanæ decursu restituta est;

♃. *Ol. Ovor.* ℥j.
Balsam. Sulphuris,
Ol. Philos. an. ℥ß.
Misc. pro *Linimento.*

Videatur BLEGNY *Tom. 1. Obs. pag.* 26. Ubi deficit verum Balsamum Sulphuris *Rulandi*, tunc

♃. *Flor. Sulphuris*:
Misceantur nudi cum *Terebinthina*, aut *Oleo Terebinthina*, & applicentur.

Vel ad imitationem hujus RULANDI *in Curat. Empir. Centur. 1. Curat.* 7. contra dolorem & tumorem Hæmorrhoidalem applicetur Sacculus ex Foliis Quercus & Glandibus contusis paratus, qui in Aceto coctus & applicatus, ut ipse loquitur, miraculi instar dolores sistit Hæmorrhoidales: Unde ad imitationem RULANDI hunc Sacculum in usum quoque vocavit LOTICHIUS *in Observat. pag.* 529. & similiter se esse expertum scribit. Loco horum fiunt etiam Sacculi ex Furfuribus triticeis, & Floribus Verbasci, quæ invicem cocta applicantur.

Denique Scrophularia summum est remedium, quod singulariter & super alia convenit in quibuscunque Hæmorrhoidalibus affectibus, in quocunque statu fuerint; multiplici adhibetur usu, interno pariter ac externo: nunc enim hæc Radix Scrophulariæ Autumno collecta, amuleti instar secum gestata, aut coxæ alligata in regione dorsi, ut femora attingat aut cutim, singulare experimentum est ad Hæmorrhoidalia pathemata, Fluentes nimirum sistendo, atque Dolentes, & Cæcas dissolvendo: vid. HORSTIUS & SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Tab.* 42. *pag.* 174. Theriaca etiam cum Sacchara Saturni linteolo molli suscepta Podici intrudi potest: e. g.

♃. *Theriac.* ℥ß.
Sacchari Saturni ʒj.
Cum f. q. *Olei Memord.* misc. in formam Linimenti.

Internè usurpata Radix Scrophulariæ, vel etiam Foliorum Pulvis usurpatus, cum cibo vel potu capiendo, dolorem omnem statim sistere, sæpissimè expertum esse asserit HEINRICUS *ab* HEER *Observ.* 20., sive ipsa substantia sicca, aut viridis, sive Decoctum assumatur: Conf. etiam SCHULZIUS *Consil. Med. p.* 207. Sicuti eadem Radix in tessulas dissecta, filo annexa, & Vino infusa, nimium Fluxum Hæmorrhoidalem compescere solet. Patiens nempe de hoc novem diebus in nimio Fluxu bibat: pòst Radices exprimantur, & siccentur, ac eo modo, quo siccantur Radices, etiam Hæmorrhoides imminui, & quasi siccari, ac nimium dolorem cessare, asserunt. Si verò rursus aperire velimus, Vino vel Aquæ simplici rursus imponendæ sunt, atque tunc iterum nonnihil hauriendum. (K) Curavi Mulierem juvenculam, quæ occasione primi partus difficilis Hæmorrhoidum Cæcarum dolorosissima pathemata contraxit: duravit hoc malum integro anno: Post partum denuò gravida facta, longè pejus habuit, non secus ac in subsequente puerperio, ita ut interdum ad plures dies alvum supprimere cogeretur, metu insani Hæmorrhoidalis doloris: suppurabantur interdum, & gravi cum dolore pus fundebant. Hinc tentandi gratia tempore autumnali totam Scrophulariæ plantam transmisi, ut Radices quasdam femoribus alligaret, & quasdam unà cum Foliis incisas, nodulo inclusas, Cerevisiæ infunderet, & inde ordinario biberet: Folia quædam minutim concisa omni matutino tempore cum Pane butyrato assumat. Horum usu per unam alteramve septimanam continuato egregiè convaluit. Item sola recens hæc Radix trita cum Butyro dat Unguentum singulare ad Hæmorrhoides dolentes: vel ex Radice recèns collecta Autumno benè mundata & contusa in mortario lapideo cum Butyro recenti, fiat Unguentum, quod in olla nova clausa per dies 15. in cella, aut fimo equino, aut alio loco humido, reponitur: dein liquefacto senim leni igne Butyro exprimatur, & cum Pinguedine humana servetur pro Linimento egregio & singulari contra Hæmorrhoides Dolentes. SOLENANDER *S. 4. Cons.* 20. mentionem facit cujusdam Chirurgi, qui omnes Hæmorrhoidales affectus certò curavit, sive sint Dolentes, sive Tumentes, sive Fluentes, scilicet per Herbas integras Scrophulariæ & Crassulæ majoris cum suis Radicibus; macerat easque, seu infundit in Cerevisiam, & ita Infusi hujus mane & vesperi bonum haustum offert; Nam quantum sola hæc Crassulæ majoris Radix verno tempore, dum primò folia protrudit, & aliquot ejus nempe nodi, saltem externè suspensi, ut circa lumbos cutim attingant, conferat, in Hæmorrhoidum Cæcarum dolori-

(R) *Simile quid narrant de ea Sedi specie, quam Vermicularam vulgò vocant, quòd scilicet quemadmodum ejus radices ab agro asportata sensim siccescunt, sic Hęmorrhoides tumentes sensim quoque exarescant. Sed de Amuletorum vi, & Curationibus Sympatheticis alibi diximus.*

loribus, ex quacunque causa natis, videbitis *in Miscellaneis Curiosis Med. anno 2. observat. 195. p. 296.* & BARTHOLINI *Actis Hafniens. Vol. 1. cap. 51.* Id quod probavi aliquando in Studioso, Hæmorrhoidibus Cæcis admodùm afflicto, qui hoc usus Amuleto egregiè convaluit. Crassula hæc major vocatur Sedum Telephium (L), Ger. *die fette Henne*, & singulariter commendatur ad Hæmorrhoides Dolentes, etiam in dolorosis affectibus Alvi, interno & externo usu: imprimis si ejus Radix cum primùm turgentibus primo Vere Foliis contundatur, & teratur cum Oleo Rosarum, hinc coquatur blandè ad humiditatis superfluæ evaporationem & consistentiam Linimenti, & ita applicetur in forma Unguenti: Convenit egregiè in dolore & ardore Hæmorrhoidali. SOLENANDER *c. l.* nescit ferè, quibus verbis sufficienter commendare debeat ad quæcunque hæmorrhoidum vitia. Chelidonium minus, idque usu tam interno quàm externo, Fluentes sistit, Dolentes verò aut Tumentes perfectè sanat. Herba siccata infunditur Cerevisiæ; Herba verò recens contusa, aut Succus expressus, si extrinsecùs admoveatur, certa experientia idem præstat: hoc modo Empiricus quidam omne Hæmorrhoidum vitium curabat. Aqua destillata adbibita eos curavit, qui ferè Hydropici facti fuerunt nimio profluvio: Planta contusa Oleo incocta dat Unguentum contra quæcunque Hæmorrhoidum vitia in specie contra Hæmorrhoides Dolentes & Tumentes: Flores etiam & Folia mane comeduntur: in specie si Radix hæc appendatur, tanquam singulare Secretum ad Hæmorrhoides commendatur. Quidam

℞. *Pulv. Rad. Scrophular.*
Chelid. min. an. ℥ß.
Cum *Ol. Verbasci f. Linimentum* magnæ laudis ad Hæmorrhoides.
D. S.
Unguentum Lenitivum.
Vel

℞. *Herb. Chelidon. min.*
Linar.
Flor. Verbasci an. M. i.
Rad. Hyoscyami,
Scrophul. an. ℥ß.
Ea incis. & contus. f. *Sacculi*, Lacti incoquendi.
D. S.
Sacculi Lenitivi:

Vapor Decocti in sella perforata excipiatur Ano, postmodùm Species Decoctionis Sacculo inclusæ applicentur calidè loco dolenti, vel ex sicca forma, vel immersi priùs in Lac Decoctionis.
Vel

℞. *Herba Linar.* M. ii.
Flor. Chamomill.
Verbasci an. M. j.
Rad. Scrophular. ʒvi.
Sem. Fœnugr.
Lini an. ʒii.
Incis. & contusa D. S.
Species Lenitivæ.

Decoctum Millefolii internè crebriùs usurpatum ad sedandas Hæmorrhoides Furentes, & absumendas Fluentes, est nobile: Vires hujus Decocti videb. *in obs. 5. Riveriana, communicata ipsi à Pacheque*: Pulvis item Millefolii & Tormentillæ. His addenda est Theriaca recens, quæ linteo illita, Hæmorrhoidibus recentibus Cæcis imposita, brevi dolorem compescit

Tandem fit hoc Unguentum compositum.

℞. *Balsami Sulphur. imprimis* cum *Oleo Hyperici par.* ʒiß.
Ol. Momord. ʒi.
Sem. Papav. expr. ʒß.
Sacchar. Saturn. ℈i.
Camphor. gr. vii.
M. f. *Linimentum*: S.
Unguentum.

Camphoram non immeritò addo: nam mirabile est remedium ad Hæmorrhoides dolentes; si ejus ʒß. ad ʒi. subigatur (nam non dissolvitur) in Aquæ Malvæ, vel Rosar. ℥i. & ita applicetur cum linteis ad dolentes & ardentes Hæmorrhoides: v. g.

℞. *Aq. Fl. Verbasci vel Fœniculi* ℥iß.
Camphora cum Oleo Amygd. sol. ʒi.
M. D. S.
Mixtura Refrigerans.
Et cum linteis duplicatis applicetur rimæ Ani.
Vel

℞. *Aq. Rosar.*
Flor. Verbasc. an. ʒvi.
Spiritus Vini camphorat. ʒiii.
Sacchari Saturni ℈i.
M. S.
Mixtura Refrigerans.

In immenso ardore & dolore egregiè quoque convenit Linimentum ex *Cerussa* part. ii. & *Camphor.* p. i. cum pauco *Spiritus Vini camphor.* illinendum (M).

Quòd si Chronici facti sint, & quasi Habituales, affectus dolorosi Hæmorrhoidales, speciatim post Mensium emansionem, convenit egregiè Fonticulus in Tibia: Vid. VELSCHIUS *Hecatost. 2. p. 50.* & ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Praxeos admirandæ observ. 72.*

Hæmorrhoidum Excrescentium Curationem facilem, & tutam videb. apud RHODIUM *Cent. 2. observ. 94.*

Circa adhibitionem Unguentorum in Hæmorrhoidibus Cæcis dolorificis notanda, & observanda verba WEDELII *Tractat. de Comp. Medicamentorum p. 185. Licet*, inquit, *apud omnes adeò Practicos deprædicentur Unguenta, & in specie de Linaria, in eo casu, nescio tamen, quibus observationibus id confirmari scripserint; siquidem aliquoties observavimus, hæmorrhoidibus Cæcis dolorificis minùs hæc profuisse, quin potiùs dolorem fervoremque intendisse. Dilatant enim magis folliculos Venarum, sorditiem ibi collectam, vel Sanguinem etiam floridum fervidioremque exasperant, transpirationem prohibent*, &c.

Molestum symptoma est, quando Puerperæ hæmorrhoidibus Cæcis affliguntur: melius enim est, ut promoveatur Lochiorum Fluxus, ne his suppressis excitetur hæmorrhoidum Inflammatio. Cùm enim fluant Lochia ex Venis Hypogastricis, ex quibus oriuntur Venæ hæmorrhoidales, facilè fit, ut sanguis etiam illuc influat, stagnet, & Inflammationem Ani inducat: In tali casu prodest istud Linimentum ex Decocto Baccarum Paridis in Oleo cum modico Vini, quod antea laudavi, cujus Olei illinitio statim dolores cessare facit, uti expertus loquitur GESNERUS *in Epistol. l. 1. pag. 21.* Item Experimentum FORESTI est: Nempe.

℞. *Ciner. Suberis*, Germ. *Pantoffel holtz*, qu. v.
& cum ana *vitelli Ovi & Olei Rosar.* aut *Ol. Sem. Lini f. Linimentum* nobile.

Quod frequentiùs feliciter usurpavit FORESTUS in dolore hæmorrhoidum Cæcarum: Vid. *lib. 23. obs. 25.*, ubi nobilis Mulier, quæ in Puerperio semper dolore hæmorrhoidum valdè affligebatur, aliis multis frustrà tentatis hoc Linimento præsentaneum semper levamen percepit. Locus hic probè notandus est, quia multa in se continet, quæ huc spectant: Conf. HARTMANNUS *in pr. Chymiatr. p. 160.* Cum Oleo Myrtino, quod similiter commendat LINDANUS *in Comm. ad hunc locum*: loco hujus infundi potest Cotyledon, adjectis guttis Libanotidis coronariæ: vid. VELSCHIUS *Millemim. Cent. 1. obs. 38. annex. M. A. N. C. anno 4.*

Si nimius adsit ardor sub dolore, commodè Suber cum Oleo Rapistri, quod LINDANUS loco Olei Myrtini sumit, aut in defectu hujus cum Oleo Lini probè misceatur (præ eo enim dicit, quòd valdoperè conveniat in dolore hæmorrhoidum Cæcarum) in mortario plumbeo in Unguentum, & aliquantum Succi Sempervivi, seu Sedi majoris addatur, cum tantillo Cerussæ & Ceræ; sic enim fieri inquit, ut statim cesset dolor & ardor hæmorrhoidum Cæcarum. Potest etiam Camphora addi. Aliàs in simili dolore applicatum Saccharum Saturni cum Aqua Rosarum est elegans, quod similiter etiam ardorem sistit.

Et hæ fuerunt hæmorrhoides Cæcę dolorosę.

Denique non rarò *Exulceratæ* sunt extrinsecùs *hæmorrhoides dolentes*, & in Abscessus degenerant, ad quos Experimentum est

---

(L) *Est potiùs* Anacampseros, vulgò Faba Crassa J. B.

(M) *Nostratibus familiare est* Unguentum de Malis insanis, *seu fructibus Melongena. quo cum maximo ægrorum levamine usa Vetula quædam, immensam pecuniæ vim coegit, referente nostro* Jos. Donzellio in Theatro Pharmac. *Secretum ferè in mortis agone revelavit*: Recipiebat Mala insana, eaque contrita Oleo rosato sepeliebat, facta decoctione percolabat, addebatque Ceram ad Unguenti consistentiam, & Viridis Æris tantillum. *Fortasse Viride Æris acrioris Seri portionem ex Venis turgentibus atque dolentibus proliciebat, cum euphoria. Sic sæpenumerò vidimus Hemorrhoidum dolores sedatos applicatione Unguenti rosati, cum Cremore Tartari, & tantillo Opii; obstupescente scilicet sensu partis, & facta ope Tartari, noxii Seri aliqua transudatione.*

est singulare *Domini* BOYLE *Philos. Experim. T. 2. Sect. 1. p. 253.* factum ex Oleo Amygdalarum dulcium cum Auro fulminante, Ulceribus & Apostematibus, ex hæmorrhoidibus natis, applicandam. Facit etiam mentionem hujus BARTHOLINUS *C. 4. Epistol. p. 523.* ex communicatione ex Anglia facta. Præ cæteris vid. AGRICOLA *in Chir. parva pagin.* 594. Conf. & VELSCHIUS *Hecatost. 2. p. 61.* (N).

A R-

(N) *Subnectam hoc loco Historiam Medicam Hæmorrhoidum, mira varietate, horrendis cruciatibus, ac funesto tandem eventu Nobilem Mulierem affligentium, quam olim conscripseram ad Celeberrimos, qui in Europa erant Medicinæ Professores pro Consilio, dum Ægra adhuc viveret, mittendam,*

Neapoli 9. Maii 1715.

Excellentissima Domina ferè quadragenaria, gracilem ab ipsis crepundiis sortita corporis habitum, vigesimo tertio ab hinc anno, quarto à prima conceptione mense, absque prophasi evidenti abortum passa est: ac quum anno sequenti denuò concepisset, septimestrem Fœtum iterum immaturè exclusit: quo tempore primum Hæmorrhoidum tumorem pati cœpta est, tolerabili tamen molestia. Id non vetuit quin duobus successivè sequentibus annis marem primò, deinde fœmellam, naturali partus tempore, atque omnibus κατ λόγον, & opportunè cadentibus, in lucem produxerit. Hoc eodem anno quum marito orbaretur, cui primum obnoxia videbatur, Cachexia sensim suborta est; Verum Chalybeatis adhibitis medicamentis, integrè eliminata fuit.

Principio hujus Seculi, quum Ægra diuturna Febre correpta esset, in illius declinatione ex critica, eaque immoderata Diarrhœa, Hæmorrhoidum morbus crudescere capit: in tumorem enim majorem cum doloris sensu conjunctum assurrexerunt, ac nondum Sanguinem, sed Ichorem serosum exudare cœperunt. Ad post biennium, quum ferente rerum domesticarum necessitate ad plures dies, & ad plures diei horas Ægra & stetisset, & per domum itasset, tumor sensim increvit, ac loco Ichoris Cruor apparuit. Ex quo tempore ea morbi inducta est consuetudo, ut alvi fæces egerere volenti (quod omnibus matutinis accidere solitum est) Hæmorrhoides intumescerent magis, atque extra podicis confinia exturbarentur, Sanguis cum doloris, & gravitatis sensu, nunc majori, nunc minori copia profunderetur, ac proinde corpus universum in operosam molestiam, & non modicum languorem incurreret. Hinc quum partes tumefacta & dolentes, nonnisi post multas horas, & post longum in lecto decubitum, ab excedenti tumore, & dolore aliquantulùm remitterentur; factum est, ut nonnisi à prandio ad deambulationem, & ad domestica munia obeunda, Ægra idonea redderetur. Quapropter nil mirum si ex assidua hac molestia, labefactatis singulis œconomiæ animalis functionibus, corpus universum in dies sensim magis emarcesceret, pallido, & fœdo colore deturparetur, debile ac infirmum fieret, & Cachecticam prorsùs dispositionem contraheret.

Hoc miserum Vitæ genus transigebat Excellentissima Laborans, cùm Mense Februario elapsi jam anni 1714. à soluta immodicè alvo, maximoperè irritata Hæmorrhoides in excedentem molem extumuerunt, ut è sua sede prolapsa tredecim dierum spatio reponi nulla industria potuerint: quo tempore Febres acutæ, Vigiliæ perennes, Ciborum fastidium, summus Virium languor, ac acerbissimi, & minimè ferendi Dolores. Pars affecta (præsertim quum tunc temporis Sanguinem nullimodè eructaret) phlogosim primò, mox ex rubro lividum colorem, ac demum εἴχρωσιν in aliqua particula contraxerat, itaut non ex levi argumento vereremur, ne Gangræna tumorem omnem obsidens, membra etiam sana in Sphacelismum traheret. At particula εἴχρωσει affecta tandem à sanarum consortio rescissa, ac denuò abundè fluente Sanguine, symptomata remitti cœperunt, itaut ferè mensis unius intervallo, & tumor, & dolor sensim sedati sint, ac mense Aprili ad eum salutis gradum pervenerit Excellentissima Domina, quem toto longissimi morbi decursu nunquam experta fuerat: Fæces enim satis tolerabili reddebat incommodo, & quanquam Sanguinem modica quantitate excerneret, nec Hæmorrhoides intumescebant, nec prolabebantur. Hinc factum est, ut etiam matutinis horis è lecto surgere, incedere, atque domo pregredi potuerit.

Mense tamen Junio ferocia Morbi iterum sævire cœpit, sed novis cruciatibus stipata. Etenim dolere primùm Domina Laborans cœpit circa Homoplatas, ac dolore incrementum per dies sumente, difficilis Respiratio supervenit: Febris continua comitata est, quæ circa vesperam ingravescebat, ut Ægram lecto affixerit: Adeò autem δυσπνοία vires eundo sumsit, ut multoties, noctu præsertim, cervicem erigere, & caput è pulvinari extollere cogeretur; præterquàm quòd nec in utrumque latus decumbere facilè poterat; namcùm in sinistram partem inclinabat, haud ferenda spirandi difficultas urgebat. Quamquàm autem ad Homoplatam dolor aliquantulùm desævierit, adhuc tamen difficilis perseverabat Respiratio; hæc n. à sensu veluti fascia, juxta regionem diaphragmatis, utrumque hypochondrium circumcingentis, jugiter cohibebatur. His malis novissimus, & omnium pessimus Hæmorrhoidum accessit cruciatus; siquidem miram acquisierunt molem, sævis doloribus junctam, nec unquam alvi excrementa ex turbata sunt, quin immodica supervenerit Hæmorrhagia.

Ab eo tempore nunquàm commodo bonæ valetudinis momento gavisa est Excellentissima Domina. Nam tametsi spirandi difficultas larga facta fœtida, & penè purulenta Urinæ excretione, cesserit, ac proinde & Febris remiserit, & somnum captaverit Ægra, & in utrumque latus decumbere potuerit; Nihilo tamen minus Hæmorrhoidum molesta affectio adhucdum illam torquet, nec aliunde suppetit argumentum, quo morbum in melius cessurum fore speremus, ni Divino freti præsidio, efficax affectæ parti (unde omnium morborum lerna) adhibeamus medicamentum.

Cùm ergò quotidie mane intestinorum fæces cæteroqui solidas deponere conatur Domina, tunc vi ad illarum expulsionem facta, Hæmorrhoides læsa affatim extra podicem prolabuntur, ac quædam magis, quædam minùs Sanguine turgidæ, illum nunc affluentiùs, nunc modicè, & non sine acerbo dolore, & animi tantummon defectu, eructant. Hinc lecto sternitur fatiscens Ægra, ac tunc pars affecta ad Ovi anserini magnitudinem assurgens, in conspectum venit, cujus haud æqualis est superficies, sed, ut in Varicibus solet, inæqualis, & anfractuosa. Si digito contrectaveris, minimè membranosam substantiam Venarum p. n. distentarum deprehendes, sed glandulosum veluti parenchyma, per cujus poros Sanguis, non secus ac per reliquas glandulosas corporis partes præterfluit, tangere videberis. Sunt quædam extuberantiæ, quæ maximoperè dolent, quemadmodum est linguiformis quædam ad Coccygis sedem propendens; sunt tamen & aliæ duriores sensu haud exquisito prædita, & ad Condylomatis naturam vergentes. Horæ ferè spatio, & aquarum anodynarum ablutione, sensim lancinationes remittuntur, ac tumoris moles residere incipit, ut quædam Hæmorrhoides flaccidiores redditæ, tandem abscondantur, nonnullis ad totam diem extantibus. Cùm magis morbus sævit, tunc è lecto surgere minimè potis est Ægra; cùm verè mitius urget (quemadmodum nunc temporis est cum hæc scribimus), tunc lectum à prandio, vel biborio ante prandium, deserit, promptum sedile occupatura.

Misero hoc vivendi genere utitur Excellentissima Domina, ac proinde macie, & lurido cutis colore defœdata, levi jugiter vexatur Febricula, & pedes exiguo vespertinis horis tentantur œdemate, quod fortasse ulterius incrementum in dies sumsisset, atque Cachexia in Hydropem degenerasset, ni Urinæ copia partim Naturæ vi, partim Nitrosorum medicamentorum ope procurata, serosam colluviem è corpore elutriasset.

Medicamenta pro Morbi longitudine non pauca sunt propinata: ad eum tamen scopum omnia collimarunt, ut Viscerum Atonia, à qua serosi, & veluti sale referti Sanguinis genesis, emandaretur, Alcalinis, & Chalybeatis; ac salsi Seri eductio per Urinæ vias procuraretur, ex Nitro, & Tartaro petitis præsidiis. Hæc quidem non sine aliquo emolumento adhibita sunt; nisi quòd Tincturæ Tartari usus, eò quod major impenderat Hæmorrhagia, intermissus. Balnea mineralia, quod Febrem excitaverint, posthabita. Lactis usus venerem movit. Topica parti affectæ pro rei necessitate varia sunt applicata, Anodyna, lenia Narcotica, blanda Catheretica, Abstergentia, Balsamica, Traumatica: nunc temporis ablutio ex herbis, & succis modicè stypticis, addito tantillo Aluminis,

vel

vel Vitrioli est excogitata: ac mutationem urbani Aeris in campestrem, & auxiliarem parans, Medicamentum ex Antimonio, & Chalybe Chymica encheiresi paratum, pro se assumere aggressa est. Deus faxit, ut auspicato.

Hæc sunt quæ de Historia Morbi Excellentissima Domina exscribere jubebamur, quæ etsi effusiore quadam Orationis serie exarata videantur, id ægritudinis potius longitudo, & Symptomatum multiplex nexus peperit, quàm prolixe scribendi cacoethes. Vestrum nunc est Clarissimi Domini, pro eo quo polletis ingenii acumine, & in Medicina facienda felicitate, tandem & tam misere Laboranti præsentissimum auxilium (quod tanquam ἀπὸ μηχανῆς expectamus) promptè suppeditare.

Additum Consilium à Celeberrimo Viro, atque Amico æternùm colendo, Pio Nicolao Garello, Augustissimi Rom. Imper. & Hisp. Regis CAROLI VI. Medico, missum.

HIstoriam Medicam fusi, ac diuturni morbi, quo Excellentissima Domina N.N. à pluribus jam annis miserè torquetur, attento animo perlegi, & quia Judicium quoque meum (quanquàm tenue, & exiguum) in ancipiti hoc rerum statu requiritur: jussis obtemperaturus, quibus resistere mihi nefas est, ea qua potero brevitate mentem meam aperiam, & quæ sentiam (utinam meliora sentire possem) paucis exhibebo.

A molesta, & periculosa nimis Hæmorrhoidalium venarum intumescentia, quæ nunc maximum facessere negotium videtur, exordiri, neglectissimi affectus necessitas cogit, non modò propter exquisitissimum, quo stipatur doloris sensum, & Sanguinis jugè dispendium, sed quammaximè ob imminentem, & vix non præ foribus Hydropem, partiumque tanto, & tam diuturno vitio pessundatarum nimis metuendum Sphacelismum.

Rarum non est Fœminas à laborioso partu (maximè si immaturus, & abortivus sit) in Venarum Hæmorrhoidalium varicosam intumescentiam incurrere; Sed hic affectus, si Juniores, & bono aliàs Corporis habitu præditas (quod vix solet) corripuerit, levioribus, & domesticis muliercularum præsidiis cedit; restituto partium externarum tono, fluidisque circulum suum, sine mora, aut diverticulo reintegrantibus; vel si diutius duret, & adultioribus etiam quibusdam Fœminis commoriatur, sat tolerabili molestia transigitur, nec majoris, aut exitialis Morbi sequelam minatur. Contrà si hic idem affectus ab eadem προφάσει oriundus Fœminam invadat, cujus fluida ab origine peculiari δυσκρασίᾳ sint inquinata, acri videlicet sero turgida: accedat præterea solidorum laxior compages, & tonus infirmior; quæ non inde metuenda sunt mala? etiamsi prudens, & doctus Medicus statim à principio gliscenti morbo, etiam majora minanti, optimis præsidiis accurrat, quo tamen sine ob intempestivam verecundiam Sexui familiarem sæpè frustratur, hinc lachryma, & sera pœnitentia, cùm mala per longas invaluere moras.

Ferme talis meo tenui judicio videtur in Excellentissima Ægrotante morbi progressus. Primo Abortum passa, mox sequenti anno septimestrem Partum enixa est; hinc cœpit ab Hæmorrhoidibus dolere; successerunt Partus bini, naturales quidem, quos tamen (etsi omnia κατὰ λόγον acciderint) symbolum quisque suum ad Venarum Hæmorrhoidalium, forte neglectas Varicosas intumescentias ultrò extendendas contulisse, valdè probabilis suspicio est. Quomodò autem hic affectus successivè ad tantam devenerit perniciem, non obscurè videntur innuere ea, quæ in accurata Medica Relatione conscribuntur. Excellentissima Domina ab ortu gracilem sortita est Corporis habitum, quæ utplurimum acrioris seri index est; immatura Viduitas Cachexiam, ad quam jam prædisposita erant fluida, in apricum duxit, quæ etsi Chalybeatis ritè adhibitis morem gesserit, hæc tamen originalem Sanguinis labem evincere non potuerunt. De Menstrua purgatione non fit mentio, rationi tamen consentaneum est, hanc vel prorsus substitisse, vel immodicam, & mala nota apparere: invalescente igitur in dies prava in fluidis dispositione, tandem Febris exorta est ex Diuturnarum genere, quæ per molestam, & immoderatam Diarrhœam soluta propter jugem fibrarum intestinalium irritationem, & uberiorem acrioris Seri ad intestinales Glandulas derivationem, tumor Hæmorrhoidalis recruduit, exsudante ejusdem prosapiæ Ichore.

Post biennium accessit tumentium Hæmorrhoidum ad quamlibet alvi exonerationem prolapsus, cum ingenti dolore, & sat difficili repositione, tum primò laxatis Hæmorrhoidibus, Ichoris loco Sanguis prodire cœpit, cum manifesta virium jactura, & confirmata jam Cachexia non exiguis indiciis. Tandem Mense Februario elapsi anni, denuò lacessitis à serosa colluvie Glandulis intestinalibus, & alvo immodicè soluta, Hæmorrhoides in tantum tumorem excreverunt, ut prolapsæ per integrum tredecim dierum spatium reponi nulla industria potuerint; hinc immanes dolores, febris, & partis affectæ phlogosis à violenta nimis Vasorum strangulatione, à qua, & Sanguis cohibebatur, & tandem in determinata particula necrosis successit, quæ per efficacem Chirurgicam operationem sublata, atrocia utcunque symptomata remiserunt, & successivè sedata sunt: Utinam ea data occasione experta Chirurgi manus affectum leviora spernantem radicitus extirpasset.

Quæ deinceps Mense Junio nova prodierunt συμπτώματα, Dolor nimirum ad Homoplatas, sensus veluti constringentis fasciæ circa regionem Diaphragmatis, δύσπνοια, & Febris, ab eodem sunt fonte derivanda: sæpius nimirum culpata serosa colluvies, relicto intestinalium Glandularum diverticulo, Œconomia Corporis utcumque magis commodo, membranosas, & nervosas propagines, respiratoriis organis vel inservientes, vel proximas omnino summe invasit; nec res adeo feliciter abiisset, nisi ... adhuc Natura largam fœtida, & penè purulentæ Urinæ excretionem molita esset, & imminens exitium planè ... antevertisset.

Ex hac meo tenui judicio complicati hujus Affectus probabili saltem αἰτιολογίᾳ, valdè dubiam Prognosin, si quando emergeret, non est qui non videat; eò enim res deducta est, ut vel immedicabilem Hydropem, vel affectarum partium irreparabilem Sphacelismum, vel, quod adhuc vero similius est, utrumque timere justo titulo debeamus. His omnibus tempestivè & efficaciter occurri posse, post tot præstantissimorum Virorum irrita molimina, vix mihi sperare licet; breviter tamen aliqua, ut jussis obtemperem adnotabo, quæ purgato assistentium Medicorum judicio, semper debent esse subjecta, arduum enim est, & sæpe vanum in magna locorum distantia consulere.

Duo hic consideranda sunt Medico: Pars affecta, & Totius prava dispositio, quam potissimum in acrioris seri redundantia constituimus, à qua ferme omnium viscerum, sed potissimum infimi ventris pervertuntur officia.

Quod ad Partem affectam attinet, eò res diuturnitate temporis devenisse videtur, ut præter efficacem Manus operationem, omnia reliqua Artis præsidia prorsus irrita sint futura. Si verò hanc, vel vires non permiserint, vel positiva ægrotantis renitentia non admittat, totis viribus adnitendum est, ut & dolor leniatur, & fibrarum tonus, quoad possibile est, conservetur, ne penitus suffocato fluidorum, & spirituum circulo totalis denique superveniat νέκρωσις: in hunc finem parari posset Decoctum ex Seminibus Lini, & Fœnugræci, Floribus Verbasci, Meliloti, & Chamæmeli, Millefolio, & Scrophularia, quibus in Aqua ferrariorum, vel Calcis vivæ decoctis, addendo valdè modicam Aluminis portionem, pro fomento sæpius adhibendo uti posset, cum hac Cautela, ut ad singulas adhibitiones modicum Spiritus Vini benè camphorati Decocto admisceatur. Possent etiam ex dictis speciebus Sacculi parari, qui in eadem Aqua decocti, & Spiritu Vini camphorata irrorati calidè applicari possent & gestari, eosdem subinde permutando. Saltem bis in die de sequenti Mixtura Balsamico-oleosa injectionem commendarem, parvo Syphunculo celebrandam, ad unciam unam, vel duas. Recipiatur optimæ notæ Terebinthina v. g. ad ℥ß cui admisceatur Balsami de Copaiba, & Peruviani liquidi ana ℨi., deinde addita s. q. Vitelli Ovi recentis, misceantur probè, donec liquescant: huic denique Mixturæ addatur Camphora in pauca quantitate Spiritus Vini soluta ℨß., quibus probè remixtis, paretur Oleum Momordicæ hoc pacto. Accipiantur fructus Momordicæ maturi, quibus affundatur s. q. Olei Hyperici, & decoquantur ad totalem fructuum mollitiem; totum deinde coletur cum expressione: de hoc Oleo calido accipiantur ℨi. quibus tempore adhibitionis admisceatur ℨi. antecedentis Mixturæ, & omnibus probè unitis fiat injectio tepida, ut longo tempore detineatur, quater, & tribus vicibus de die, peractis fomentationibus repetatur.

Non

Digitized by Google

ARTICULUS V.

De Ani pruritu,

PRopter cognationem Affectuum observo, subinde quosdam graviter affligi *pruritu ani* satis molesto, in quo aliis irritis, optima est aqua plantaginis, in qua modicum Aluminis coctum fuerit, qua ipsa abluatur, & foveatur locus pruriginosus; sicuti ad similem ani affectum cum Exulceratione junctum praestans est Linimentum hocce;

℞. *Lithargyr.*
Sulphuris citr.
Tragacanth. an. ℥i.
Cum *Aceto*, adjecto pauco *Oleo rosaceo*, f. *Linimentum*.
D. S.
Unguentum.
Quo locus in Podice inungendus.

In casu, quando oritur dolor ani, qui accidit ob chartam, vel Vitriolo, vel Pipere, vel simili inspersam; in tali casu optimè convenit postmodùm Fotus ani cum Lacte tepido, addita pauca Aqua rosacea, uti vult BORELLUS *Cent.* 4. *obs.* 82. in dolore ani, cui Vitriolum fuit affrictum. Plura, ubi *de inflammatione ani*.

Absolvimus ea, quae in contentorum intestinis expulsione & distributione sunt obvia; sit nunc

SECTIO X.

DE CONTENTIS INTESTINORUM PRAETERNATURALIBUS.

CAPUT UNICUM

De Vermibus, seu Lumbricis Intestinorum.

VErmes Intestinorum Adultos pariter ac Infantes crebrò vexant, & symptomata adeò plura cum aliis morbis communia inferunt, ut etiam Medicos doctos aliquando fallant, referente FORESTO. *Triplex* horum *Differentia* communiter statuitur: (1.) *Teretium* seu *Vermium Longorum*, *Lumbricorum* in specie sic dictorum; (2.) *Latorum*, qui Vesicae instar, aut Membranae tenuis aliquot ulnarum longi subinde excernuntur; & (3.) *Ascarides* seu parvi isti Vermes, Termitibus similes, qui Intestinum Rectum incolunt, inter quos Lati rarissimi sunt. Praeter hos tamen etiam aliae Vermium Differentiae subinde observabiles sunt, uti sunt *Vermes Cucurbitini* dicti; item observati fuerunt *Vermes Cornuti*: Vid. *M. A. N. C. ann.* 3. *obser.* 63. *pag.* 109. item *Bicipites* l. c. *obs.* 84. *pag.* 141.

CAUSAE.

Generantur Lumbrici quivis ex proprio suo semine, utcunque nobis communicato, quod imprimis ex Ascaridibus patet, qui licèt copiosissimè per Medicamentum Purgans rejecti, brevi post tamen repullulant, de novo aegros vexant, denuò ejiciendi. In specie Lumbrici vivipari observati fuerunt, teste PANAROLLO *Pentec.* 2. *Observat.* 19. SCHENCKIO *lib.* 3. *Observationum*, FORESTO *lib.* 21. *Observat.* 26. &c. BORELLO *lib.* 1. *Observat.* 98. Canti-

ta-

Non possum non hic commendare Marci Gerbezii *ἀνώδυνον*, *quod in seipso expertum tanquam specificum ab eodem commendatur* in Ephemeridibus Naturae Curiosorum Centuria prima & secunda, Observat. 131. pag. 263., *& nihil aliud est nisi Decoctum ex Scrophularia, Telephio, Chelidonio minore, & Millefolio, quod ad* ℥viii. *mane, addito pauxillo Sacchari, quotidie sorberi debet; innocens sanè remedium, etsi ea praestet, qua Auctor multa confidentia promittit, etiam commendabile; propria tamen experientia non dum suppetit, qua id confirmem. Hoc vel simili modo Pars affecta tractari posset; sed iterum dico, in sola Chirurgica operatione spes, si ulla esset, fundari debet.*

Non minor se offert difficultas in contumaci Fluidorum dyscrasia, Viscerumque atonia corrigenda, quam cùm in acriori Sero rationabiliter posuerimus, indicationes essent, Salia diluere, eorundem aculeos infringere, per debitas vias eliminare, & denique Viscerum robur, & Fibrarum tonum restituere, ut Sanguinis massa à recrementis purgata, & repetitis cribrationibus per viscera, & varias Glandulas exhalata, in verè Balsamicum, & Naturae amicum liquorem converteretur; Sed haec omnia praestare in tanta fluidorum, & solidorum ἀταξίᾳ, quis sibi confidat? Prodiluendi, & dulcificandi scopo magnum in Lacte praesidium est, sed hoc alvum movisse, fuit observatum; quòd si, more magno Hippocrati *consueto, Lac coctum, & Chalybeatum adhiberetur, & hoc non purum, sed addita portione Decocti saturatioris ex radicibus Chinae, & Salsae parati, calide propinaretur. Caprillum autem, ut mediae crassitiei arrideret; quòd si hoc quoque modo alvus turbaretur, tunc ad eandem intentionem laudarem Decoctum ex Passulis, Radicibus Chinae, Salsae, & Caryophyllatae, summitatibus Hyperici, & Rasura Eboris paratum ad* ℥viii. *calide propinandum, assumpta prius Viperini pulveris recentissimè parati ad minimum Drachma semis; eandem implent intentionem Gelatinae Cornu Cervi & Eboris, additis frustulis Viperarum recentium paratae, quas Ego efficacissimas expertus sum, si in Jusculis ordinariis ad unum, alterumve cochlear dissolvantur.*

Haec Dulcificantia jure merito exciperent Chalybeata, & Americantia Medicamenta, sapiùs tamen frustrà adhibita; Sed in Chalybeatorum usu non spernendum est documentum practicum, sapiùs nimirum Medicamenti formulam, & preparationem mutandi, ut denique voti compotes evadamus; inter haec tamen simpliciora & minimè acria caeteris praeferrem: hinc summoperè arrideret Tinctura Martis tartarisata, cum simplici Aqua fontana parata, additis debito tempore inter decoctionem summitatibus Centaurii minoris, foliis tenerioribus Absinthii, & Radicibus Galangae, necnon modica portione Corticis Winterani. Ex hac Tinctura colata, & per residentiam depurata sumi ad minimum deberent 40. usque ad 60. guttae, cum debito regimine. Reliquas omnes Tincturas, & Elixiria, quae cum acrioribus menstruis parantur, sicuti & Salia volatilia, excepto Sale volatili Succini, quod temperatissimum est, magno studio vitanda esse, cùm sub Caelo Neapolitano, tum in nostri Subjecti temperatura, judicarem. Ex memorato Sale volatili Succini in subdupla proportione Nitro depurato juncti, egregium resultat Diureticum, quod vel memorata Tinctura interdum jungi posset, vel adjectis lapillis Cancrorum, pro se ad libitum, & prudentiam Assistentium Medicorum usurpari. Mutatio Aeris Urbani in Campestrem, & apricum, summè est commendabilis, & non infimum inter Artis praesidia locum habet. De Medicamento ex Antimonio, & Chalybe parato, non habeo quid dicam, cùm à Viris doctissimis sit commendatum: Diaphoreticum Martiale Lumbrici *hujus generis esset, & plausibile. Famosam quandam praeparationem ex Marte, & Antimonio novissimè publicavit edito Libello Pharmacopaeus Venetus* Joannes Hieronymus Zanichelli, *sub specioso titulo Nivis Martis: hanc eandem praeparationem si videre desiderat majori cum candore exaratam, legat* Nicolai Lemery *libellum Gallicum de* Antimonio, titulo de Floribus alvis, ex Regulo Antimonii, *& fortè in hoc casu non esset inconveniens remedium. De Diaeta non habeo quod moneam, cùm accuratissimos habeat moderatores, quibus me, & haec qualiacunque mea, Philosophico animi candore submitto. Dabam Viennae Austriae, ipsis Idibus Juliis Anni MDCCXV.*

Pius Nicolaus Garelli Augustissimi Romanorum Imperatoris, & Hispaniarum Regis Medicus.

Quum vix hoc Consilium advenisset, ex Urinarum paucitate, Hydrops cum Asthmate Excellentissimam Dominam prehendit. Et quamvis Urinae iterum largiter profluxerunt, adeoque corpus detumuerit; nihilominus post Viscerum Abdominis violentas lancinationes, evidentissima phlogoseos, & subsequentis necroseos signa, misella Aegrotans mortem tandem obiit, apud S. Georgium ad Cremanum 1. Septembris 1715.

tamen hic simus, ne Intestinula Lumbricorum cum eorum foetura confundamus, de quo vid. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Vol. 4. pag.* 157. In specie Lumbrici palmaris longitudinis observari solent, utplurimùm convoluti invicem, pluresque iunati: Ergò rarum est, quòd Lumbricus Teres longitudinis trium ulnarum observatus fuerit in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observat.* 254. *pag.* 457. Nam Latus aliàs Lumbricus ad plures ulnas excrescere solet, qualem trium ulnarum, item sex ulnarum longitudinis excretum vidit JOEL *in Praxi*: sea & novem ulnarum in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obs.* 204. sicut AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 74. Vermen latum quatuor cubitos longum per Vomitum excretum observavit. Plures & notabiles de Lumbricis Observationes videb. *in* BINNINGERO.

Causa Remota hujus mali sunt praeprimis Cruditates Ventriculi ac Intestinorum putrilaginosae; unde in Pueris, addephagiae litantibus. praesertim pullities eiusmodi verminosa observatur, non illis saltem, qui dentitionis aetatem superarunt juxta HIPPOCRATEM *Sect.* 3. *Aphor.* 26. sed & minoribus & lactentibus etiam adhuc: unde Bilis minùs amara, sed hebes & inera, generatur; hinc *ubi deficit Bilis, Lumbricorum patriam esse* rectè HELMONTIUS dicit.

DIAGNOSIS.

Dignoscitur Lumbricorum praesentia utplurimùm ex foetore oris peculiari & ad acorem vergente, Saliva copiosiore ex ore profluente, imò foetente & cum nausea rejecta; item Stercoribus bubulis similibus corruptis & griseis; tùnc sc. ubi Oculi album flavedinem simul contrahit, seu Icterus adjunctus est.

Accedunt his alia Signa minùs frequentia, dolor sc. & morsus Ventris, praeprimis horis matutinis, itaut Abdomen quoque interdum inflari videatur; pavores nocturni, Dentium stridores, tremores atque convulsiones, Febres modò erraticae, modo continuae, corporis contabescentia, item Gingivarum erosio: Vid. RIVERII *Prax. lib.* 10. *c.* 9. Facies modò rubore suffunditur, modò pallescit, appetitus ad voracitatem usque intenditur, nares frequentiùs scalpunt, Ventriculo jejuno sitiunt, tussi sicca laborant, ab Alimentis tamen assumptis, imprimis Dulcibus & Lacte, potissima symptomata remittunt, ab Acidis verò & Amaris secus.

Qui *Lumbrico Lato* laborant, eos varia & multiplicia atque diuturna symptomata vexant; quae inter etiam hoc peculiare observatur, quòd cum excrementis Alvi corpuscula Cucurbitae seminibus analoga prodeant: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Hafniens. Volum.* 4. *pag.* 150.

Quoad *Ascarides*, notum est, quòd hi ipsi phases Lunae observare soleant: vid. BARTHOLINUS *l. a.* Unde etiam in specie noctu à nona vel decima hora nocturna usque ad auroram, moveri & excitari solent, hoc est fodicare & vexare aegros; caetero tempore, mane, tota die, & vesperi, utplurimùm quieti sunt, saltim de nocte in Podice tumultuantur: adeò novi quosdam tota nocte ab iisdem torqueri, ut dormire nullo modo queant, interdiu de iisdem ne tantillum animadvertendo.

Praeter hanc molestiam & hoc mali junctum habent, quòd invalescentes quibusdam Anum & Intestinum Rectum, imò Nates & Femora erodere soleant; quin & Ulcus Ani & Intestini Recti in quibusdam exciteut, quod refert SCHENCKIUS *lib.* 3. *Observ.*

PROGNOSIS.

Quò plura sibi habent combinata symptomata, & quò illorum plures atque majores existunt, eò pejores etiam observantur.

Sunt verò, si speciem consideremus, minùs noxii Ascarides, nisi majores existant: Lati verò, utut haud gravia excitent symptomata, difficilioris curationis observantur.

Aliàs graves, praeprimis Lumbrici, morbos non rarò accersunt, sc. Febres satis intensas, Animi deliquia, Aphoniam, Deliria, Epilepsiam, Pulsum intermittentem, Colicam, & Appetentiam caninam.

In morbis aliis sponte prodeuntes, vel per Alvum, vel per Os, & quidem in statu Cruditatis, & Principio morbi, rarò sunt sine periculo: Nam vim mortis imminentem ac summam malignitatem denotant, unde fuga se volunt redimere. Sin verò excernantur in statu coctionis & Declinatione, bonum est.

C-U-R-A.

Pro *Cura* ergò Vermium imprimis observandum, ut

1. Enecentur.
2. Per Purgantia, imprimis Jalappam, & Mercurium dulcem, aliave media ejiciantur, ne putrescant in Intestinis, & sic ex iisdem, novo suscitato seminio, novi Lumbrici generentur: Vid RIVERIUS *C.* 1. *Observ.* 28. *C.* 2. *Obs.* 5. *Obs. Comm.* 7. *pag.* 280. 328. *&* 398.

℞. *Pulv. Jalapp.* ℥i.
Mercurii dulc. ℈ij.
Cum *Sacchara* in s. q. *Aqua Hyper. solut.* f. *Rotula*, pro 3. vel 4. dosibus: S.
Rotulae pro Vermibus pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Conserv. Flor. Persic.* ℈ij. vel ℥i.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈j.
Mag. Jalapp. vel *Spec. Dia-Turb. cum Rhabarb.* gr. v. vel viij.
Scamm. gr. ij. ad vj.
C. s. q. *Syrupi Flor. Persic.* f. *Bolus*: S.
Saccharum purgans pro una vice.

Imprimis autem Luna decrescente sub ultima ejus quadra, quivis Vermes aggrediendi, & qui Vermibus obnoxii sunt, semel in Mense decrescente Luna debitis subsidiis sunt praeservandi. In specie in Morbis Puerorum semper Vermes debent esse suspecti, cùm prae caeteris istis soleant esse familiares, auctore SALMUTH *Cent.* 1. *Observ.* 264. quod pariter de Adultis ait BORELLUS *C.* 1. *Observ.* 89.

Remedia ergò magis Appropriata, Vermes enecantia, sunt in specie Raphanus rusticanus; ejusque Succus & Aqua destillata, cum aliis mista, Nasturtium, Absinthium, Carduus benedictus, Centarium minus, Flores Persicae, Tanacetum, Flores hyperici, de quibus vid. BARTHOLINUS *Act. Hafniens. Vol.* 5. *Obser.* 40., herba Sabinae, Scordii, Corallina, Radix Dictamni albi, Filicis, Gentianae, Graminis, Zedoariae, uti & Allium, Cepae, Porrum in Lacte cocta, &c. Semencina, Semen Portulacae, &c. Myrrha & Aloë, quaelibet remedia ex cornu Cervi, Spiritus cornu Cervi essentificatus, de quo vid. HARTMANNUS *pag.* 179., quaelibet Mercurialia, unde Bolus *Hartmanni* cum conserva Rosarum & Floribus Benzoës; item Infusum ac Decoctum Mercurii cum Aqua Graminis, ceparum aut Allii paratum; idem Pulvis contra Vermes Officinarum ex Mercurio cum Sacchara subacto, e. g.

℞. *Mercurius vivus*;
Teratur in mortario vitreo cum *Sacchara*, donec pulvis griseus emergat.
De quo ℈j. ad ʒß. In cochleari ligneo.

Pulvis TIMAEI *von Guldenklee*, quem *l.* 5. *Cas.* 16., & Arcanum ejusdem, quod *l.* 6. *Epist.* 2. describit, Oleum Lignorum, v. g. coryli, item Juniperi, quae RIVERIUS *l. a.* commendat, egregia sunt. Spectant huc etiam Acida, v. g. Succus Citri, spiritus Vitrioli, vel sulphuris, sanè Aqua communis spiritu sulphuris acidulata subinde hausta mirabiliter Vermes expellit: alii spiritum Vitrioli cum s. q. Sacchari in Pulveris formam redactum contra Vermes propinant. Sic WEDELIUS Puerum verminosum Tinctura Violarum vitriolata curavit: Vid. *Tr. de Med. Facultat. l.* 2. *Sect.* 2. *c.* 5. *pag.* 579. Quod etiam praestat conserva Rosarum vitriolata cum aliis mista.

Extrà clysteres frequenter iniecti, & primò quidem ex Lacte, Decocto Ficuum, Passularum, Liquiritia, Melle &c. pro alliciendis Vermibus, ubi per os Anthelminthica exhibita sunt, imprimis conveniunt. Quòd si verò ad crassa Intestina descendisse videantur Lumbrici, ex enecantibus & specificis illa parari debent, v. g. ex Radice Graminis, Gentianae, Absinthio, scordio, Centaurio minori, Portulaca, corallina, Semencina; &c. in Lacte coquendis & cum Melle applicandis.

Abdomini denique applicator Fel Tauri cum Pulvere colocynthidos subactum, quod Umbilico impositum, fortiter eos pellit: Item Cataplasma ex Myrrha, Aloë, Aceto rosaceo, & Felle Tauri paratum; Oleum Absinthii, Amygdalarum amararum, Hyperici, Diacolocynthidos *Quercetani*, & quod CRATO *l.* 3. *Consil.* 23. commendat, Petroleum, item Oleum destillatum Ligni coryli, aut Cataplasma ex Farina Lupinorum, Myrrha, Aloë, &c. quale RULANDUS *Cent.* 2. *Observ.* 21. praescribit; item ex Hiera picra Cataplasma, Oleum contra Vermes, cuius BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hist.* 67. meminit, Unguentum contra Vermes Offic., item TIMAEI *lib.* 5. *Casu* 16., aut ex Ungueuto de Arthanita, & Mercurio vivo, quod RIVERIUS commendat: vid. PLATERUS *Praxi Tom.* 3. *pag.* 881. *&* 882.

In specie ad *Latos Vermes*, qui Scorbuticos imprimis affligunt, Succus Nasturtii recens expressus exhibitus, est optimus, item Pulvis Jalappæ cum Semine Santonici à ℈j. ad ℥ß. propinatus, est eorum purgans, teste DRAWIZIO *vom Scharbockel pagin.* 127. Item species Dia-Turbith cum Rhabarbaro, hinc Mercurialia.

Ascarides verò in specie curant Suppositoria ex Caseo Hollandico aut Lardo, nunc simpliciter ita applicata, nunc Melle illita; item Enemata Abstergentia cum Colocynthide, item Enemata vel Balnea ex Absinthio: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Hafniens. Volum. 4 pag.* 150: Hinc Pulvis ex Tartaro Vitriolato, Cornu Cervi, & extracto Trochiscorum Alliandal eos ejicit; uti & Mercurialia. (O)

SECTIO XI.

DE

VARIIS INTESTINORUM DOLORIBUS.

HI cùm frequenter in Praxi occurrant, & multa propria habeant, eorum naturam declarabo: nam dum distribuuntur Contenta in Intestinis, & excernuntur Excrementa, non parvi & pauci Intestina torquent Dolores: de quibus utut in Capite generali quodam de Doloribus sit agendum, nihilominùs tamen consultum duxi, & hic quædam de iis præmonere.

In naturali quidem statu indolens planè, & consequenter insensilis Intestinorum est actio, & Contentorum distributio, nisi quod tantùm Intestinum Rectum sentiat stimulum, quando Fæces sunt excernendæ. Deinde tantummodo interdum levia adsunt Murmura & Borborygmi, quando Flatus, naturalis Intestinorum tenuium, speciatim Ilei, peristaltico Intestinorum motu hinc inde agitatus, ista Murmura & Borborygmos infert: nihilominùs tamen præternaturali in statu subinde hæc ipsa variis & gravissimis cruciantur Doloribus, *Tormina* aliàs appellatis *à torquendo*, quod in his Intestina quasi contorqueri aut convolvi, & omnino constringi videantur: ac reverà formaliter omnes ferè Dolores Intestinorum, paucissimis exceptis, à convulsivo spasmo intestinorum, in quem à spirituum impetu cientur, immediatè oriuntur, quo torqueri & convolvi videntur.

Utut autem causaliter sint varii, vix tamen quæcunque Causæ Dolores inferunt, nisi ad Motus convulsivos per irritationem Intestina disponantur, *Causa* ergò, Dolores Intestinorum facientes, sunt Irritatio intestinorum, quibus Motus convulsivus inductus fuit, sub quo ægri affliguntur. HELMONTIUS non solùm Convulsiones spasmodicas illustrat eleganti exemplo *Tract. de Flatibus* §. 38., ubi refert in Puero Herniam Umbilicalem à Flatibus, ut Intestina prolapsa potuerint per tunicam tenuem conspici, qui ingentes passus Dolores, quotiescunque Intestina lumbricali spasmo convelli conspecta sunt; sed & ordinariò ferè Alvus suppressa esse solet sub talibus Intestinorum Doloribus, dum spasmis istis impeditur, aut nimis retardatur naturalis Motus peristalticus, & hujus medio contentorum protrusio. Rectè hi Dolores *Tormina* dicuntur. In specie tamen, cùm in his multa lateant, observandum, nullum Auctorum hanc materiam rectè pertractare, exceptis duobus, WILLISIO sc. & SYLVIO, licèt variè: SYLVIUS sc. virtutes activas secundùm Salia explicat, WILLISIUS verò Convulsiones, Spasmos, horumque naturam rimatur. Horum vestigiis insistamus, & hos duos simul conjungamus pro meliore intellectu.

CAPUT UNICUM.

DE

Imi Ventris Doloribus, & in specie de Passione Colica.

EX præfatis Dolorum speciebus tractabimus Colicam, cùm alias nullus scriptorum symptomata occasionalia meliùs suggerat. Evolvemus ergò naturam Dolorum Intestinalium.

DIFFERENTIÆ.

In scrutinio autem Causarum ante omnia observandæ sunt horum *Dolorum Differentiæ*, desumptæ vel à *Parte affecta*, vel a *Causa Efficiente*.

I. *Ratione* quidem *Partis affectæ* distribuuntur Intestinorum Dolores, vel ratione Intestini dolentis, vel ratione Situs partis dolentis. Intestina, quæ afficiuntur, nunc sunt Tenuia, nunc Crassa, unde diversi Dolores Intestinorum, dum Iliaci & Colici sunt. Tenuia si afficiantur, ut Jejunum & Ileon, vocari solet imprimis *Dolor Iliacus*; quando verò in Intestino Crasso, in specie in colo, & parte superiore Intestini Recti urget dolor, *Colicus* dici solet: utut non rarò hi duo Dolores confundantur à vulgo, adeòque in genere quæcunque Intestinorum Tormina generali *Colicæ* nomine venire soleant; nec multum refert. Facilè tamen distingui possunt observando saltem *Doloris atrocitatem*, & *Intestinorum* Tenuium & Crassorum *Situm*. Quoad *Doloris atrocitatem*: Dolores Intestinorum tenuium, imprimis Iliaci, acerbissimi sunt & crudeliores Colicis. Quoad *Situm*: Iliaci dolores regionem Umbilicalem, & infra eam regionem Hypogastricam occupant; Colici verò magis lateralia & superiora petunt. Nam Colon Intestinum à dextro inguine incipiens, supra & circa dextrum Renem sursum assurgit versùs Hepar, & inde sub Costis nothis transversim fertur ad Hypochondrium sinistrum, cujus magnam quidem partem occupat; nihilominùs tamen mox angustatum contorquetur ad Renem sinistrum, in hypochondrio sinistro, indeque porrò ad Inguen sinistrum, ubi tandem ad Os Sacrum in Intestinum Rectum devolvitur. Hinc isti Dolores, qui in Abdominis ambitu modo descripto percipiuntur, omnes sunt Colici, utut nonnulli eum tantùm hoc appellent nomine, quod partem Abdominis superiorem & anteriorem instar cinguli ambiat: cùm tamen sæpè Dolor usque ad Umbilicum, imò interdum usque ad Vesicam insigni ambitu devolvatur, qui reverà etiam sunt Colici. Tenue verò Intestinum, ubi emergit ab Intestino Duodeno, versùs hypochondrium sinistrum torquetur, & hinc recedens meditullium Ventris imprimis occupat; Unde in, & circa, & infra Umbilicum percepti Dolores sunt imprimis Iliaci.

Usus obtinuit, ut hi Dolores confundantur. Et in genere omnes Dolores, qui Abdomen occupant, *Colica* vocantur: Ideò & huic consuetudini & Nos accommodabimus, & nomen Iliaci & Colici confundemus, cùm ratione modi fiendi naturaliter conveniant.

Ratione Situs Doloris hic iterum est Differentia: dum nempe quidam Dolor dicitur *Hypochondriacus*, alius dolor *Lumbaris*, & alius *Umbilicalis*. *Hypochondriacus Dolor* est iste, qui imprimis & frequentissimè percipitur in hypochondrio sinistro; interdum, sed rariùs, in hypochondrio dextro, idque sub Costis nothis, Dolor acerbus est admodùm pertinax, qui communiter adscribitur Lieni affecto. Unde vulgò quicunque Dolores in ista parte percepti mox habentur pro augurio affecti splenis; tamen, cùm iste Dolor sit ut plurimùm punctorius, rodens, & mordicans, Lien verò ejusque parenchyma per se ferè insensile sit, adeòque vix, præterquàm gravativum & obtusum Dolorem, imprimis ex infarctu ejus nimin enatum, à vitiosis succis, seu Sanguine productum, vel saltem Dolorem obscurissimè tensivum, seu

(O) *Quæ de Vermium genesi, caussis, ac remediis hic addi poterant*, *ad* Librum V. Praxeos, *ubi* de Lumbricis Infantum, *usque in opportuniorem locum, distulimus.*

seu quasi distendentem, ex distenta ejusdem substantia membranea, perpeti queat; faciliè patet, quod dictus Dolor punctorius & terebrans non Spleni, cùm ineptissimus sit Lien pro tali dolore, sed saltim Colo, sub Hypochondrio sinistro nonnihil angustato, & deorsum versùs contorto, propriè conveniat: Unde etiam his Doloribus Hypochondriacis tumor nunc durus & tactui renitens in Hypochondrio sinistro, nunc verò insignis istius Hypochondrii intumescentia, tumor mollis, & faciliè cedens, nullo modo Spleni, sed simpliciter Intestinis sub Hypochondriis incurvatis, in specie Colo, hinc & Ileo, proprius erit; cùm Lien in profundo situs nullo modo contingi queat: conferatur SYLVIUS *Prax. cap.* 14. §. 5. & 57. Vid. & SALMUTH *Cent.* 1. *Observ.* 24. item HILDANUS *Cent.* 1. *Observ.* 58. Est Fallacia Causæ non Causæ.

Dolor ergò hicce punctorius & terebrans acerbissimus in Hypochondrio sinistro observabilis, frequentissimè situs est in Intestinis, partim quidem in Intestino Jejuno, partim verò, & quidem utplurimùm, in Intestino Colo, qui in utroque Hypochondrio curvatura facit angulum satis acutum: Gravissimè ergo errant, dum dicunt, Germani scilicet: *Hepar pungit.*; si in sinistro, iterùm falsum est, si dicunt: *Lien pungit.* Hi Dolores aliàs percipiuntur, si quis equitando se exercet, si non assuetus, percipit in Hypochondrio Dolorem, maximè, si post pastum, equitat; Jejunum enim mox, aut Duodenum, jungitur versus Hypochondrium sinistrum, & facit angulum; unde Dolor punctorius sub Hypochondrio sinistro, sub Intestino Jejuno incurvato; frequenter tamen in Colo, nunc in dextro angulo, nunc in sinistro.

Quod attinet Jejunum Intestinum: Duodenum, ubi deorsum a Pyloro pergit ad principium Jejuni, contorquetur hoc ipsum Jejunum mox ad Hypochondrium sinistrum, ibique a Lumbis à Mesenterio liberiùs assorgens contorquetur postmodùm denuo in Abdominis meditullium. In isto, ut sic dicam, angulo, seu contorsione ista, sæpiùs latent nunc Flatus, nunc verò utplurimùm Mucilago acida, quæ ibidem pertinaciter affixa Dolores istos acerbos Hypochondrii sinistri in profundo sitos inducit. Verùm hi Dolores sont frequentiùs in Colo: id quod rectissimè observat WILHELMUS FABRICIUS HILDANUS *C.* 2. *obs.* 18., propterea quoniam Colon amplum in sinistro Hypochondrio angustatur, & in ista angustia contorquetur inferiùs, irant ratione situs & conformationis facillimè Flatus ibidem allidere, Stercus aut Excrementa ibidem hærere, & non tantummodò intensum dolorem, sed etiam renitentiam tactui, ut etiam perceptibilem intumescentiam, inferre potuerit.

Hic ergò est Dolor iste frequens admodùm Hypochondriacis; partim, quoniam horum Intestina semper obsidet copiosa Mucilago viscida acida; partim, quia his nunquam deficiunt Flatus. Falsum ergò est, hunc Dolorem esse in Splene, utpote qui per se ineptus est istiusmodi Dolori. Et utut dicant, Medicamenta splenetica, tam interna, quàm etiam externa, Emplastra & Unguenta, spleni admota convenire in sopiendo hoc Dolore; respondeo: quòd ista Medicamenta interna splenetica habeant vim aut carminativam, aut temperandi acidum in Intestinis, & ita removeant causam antecedentem; item Emplastra & Unguenta ordinariò ingreditur Gummi Ammoniacum, quod habet vim egregiam dissolvendi & liquefaciendi Mucilaginem viscidam ibi stagnantem; & ita evenit, ut, quæ spleni conducere putantur, reverà conducant *Intestino* Colo, à tali causa affecto. Curantur Terreis absorbentibus, Cinnabarinis, Carminativis, & Martialibus. (P)

Post Dolorem Hypochondriacum est *Lumbaris Dolor*, etiam frequentissimus, & qui sepiùs confunditur cum Dolore Nephritico: siquidem Pylorus, dum in Intestina se dimittit, ibi Intestinum Duodenum, Ventriculo proximum, superstratum reperitur dextræ Lumborum regioni; unde si in Intestino Duodeno circa principium Jejuni subinde oriuntur Dolores, tùm isti Dolores percipiuntur circa dextram Lumborum regionem, seu in Dorso: *dilaceror in spina Dorsi*, dicunt ægri, & rectè *Dolor Lumbaris* vocatur: cujus pars effecta est finis Duodeni, & principium Jejuni.

Dolor hic *Lumbaris* est multiplex: nunc *Nephriticus*, nunc *Mesentericus*, nunc *Pancreaticus*, nunc *Intestinalis*.

Nephriticus est, qui ex Renibus, vel Calculo, vel alio affectu laborantibus oritur, & utplurimùm obtusus, gravativus & contundens esse solet, & vitia in excretione Urinæ varia adjuncta habet; Ægri dicunt: *premor, non pungor*: est enim instar ponderis prementis & contundentis mallei in regione Lumbari. (Q)

Mesentericus (ita dictus quòd Plexus mesentericus, & Nervi ex Spinali medulla ad hos Plexus derivati, imprimis afficiantur) est, qui fit circa Lumbos, propter Mesenterium superioribus Lumborum Vertebris annexum, cujus Nervi vellicati propter spasmos & convulsiones, quas subeunt in dicta regione, graves lancinantes Dolores, & quasi divellentes Lumbos a spina Dorsi, excitant: unde Dolores parturientium, Hysterici, &c. subinde oriuntur. Frequens hic Dolor est scorbuticis, & vulgò confunditur cum Nephritico, licèt reverà non ità, & inchoando in dicta Lumborum regione, tandem universum Abdomen & Intestina occupet.

Lumbaris Pancreaticus fit ex Pancreate, transversim Lumbis incumbente, affecto, vel tumente, vel scirrhoso, vel exulcerato, vel simili morbo affecto, estque in superiori regione Lumbari juxta Costas nothas obscurior seu obtusus, & in profundo delitescens, quasi contundens, & leviter interdum pulsans, minusque gravis, minusque molestus.

Lumbaris Intestinalis Dolor est, qui circa regionem Lumbarem affligit, frequenter ad Hypochondrium dextrum inclinat: fit ex dolente Intestino Duodeno cum principio Jejuni, vel propter Chylum vitiosum, vel propter confluentes ibidem binos Succos, felleum & pancreaticum, ibidem acrimonia sua, & effervescentia præternaturali varios Dolores lancinantes excitantes.

Hæ sunt Differentiæ Dolorum Intestinorum, quoad Partem affectam.

II. *Altera Differentia* Doloris Intestinorum fundatur in *varietate Causa Efficientis*, & fiendi modo; indeque Tormina Abdominis, adeoque *Pathemata Colica*, sunt vel *Humorosa*, vel *Convulsiva*. Nam utut semper ferè Tormina à spasmis Intestinorum, vel in toto tractu, vel in quadam parte oriantur, tamen ratione Causæ antecedentis ita dirimire jubet, & quatenus tales Dolores symptomatici, vel à Contentis humorosis, in Intestinis hærentibus, occasionaliter proritantur; vel quatenus sine his, ipsorum Nervorum ad Intestina distributorum vitio, & spasmo, excitantur: Ideò distinguimus, & per Humorosam eam intelligimus, quæ fovetur à Causâ materiali in Intestinis hærente: per Convulsivam eam intelligo, quæ oritur ex vitio Nervorum, ad Intestina ex Plexibus Mesenterii distributorum, ratione quorum Intestinis insontibus oritur Colica Convulsiva, quæ Doloribus variis, & pro causarum proximarum varietate efficiendi modo distinctis, affligit hinc Dolor in Colica Humorosa est nunc *Fixus* seu *Perterebrans*, nunc *Pungens*, nunc *Distendens*, nunc *Rodens*, nunc *Contundens*, nunc *Gravans*, nunc *Pulsans*: de quibus Colicæ Humorosæ Differentiis & Causis præ cæteris SYLVIUS *in cap.* 14., v. g. quando oritur Colica ex contentis stercoribus, ex Flatibus, ex Mucagine viscida, hinc inde Intestina obsidente.

Sic enim *Dolor Perterebrans & Fixus* est, quando scil. Intestina in uno eodemque loco perterebrari, aut quasi perforari videntur: Oritur hic ipse vel à scybalis induratis, in cellulis Intestinorum firmiter impactis, & tunc est pertinax; vel oritur à Mucilagine viscida glutinosa & acida, in determinato loco quodam hærente, & pertinaciter agglutinata, in specie in angulis Intestinorum sub Hypochondrio sinistro, in quibus aptum invenit diversorium, ubi nempe angustatur & deorsum contorquetur Colon. Hujusmodi Mucilago viscida & acida pertinaciter Intestinis agglutinata, ratione viscositatis, Dolorem Continuum & Fixum; ratione aciditatis, Dolorem Perterebrantem & quasi Perforantem infert. Vel oritur à Pituita vitrea Veterum, quæ infert Dolorem Fixum quasi Perterebrantem. Et hic est Dolor iste, qui Hypochondriacos non rarò vexat, & est Dolor Colicus à Materia viscida acida, & Pituita vitrea. Uti dico, est imprimis ordinaria, & usitatissima Colica.

Dolor Pungens in Colica Humorosa oritur ab Acido acriori pertinacique Intestina vellicante & pungente, quasi acu vellicentur.

(P) *De hoc Dolore Hypochondriaco, falsò putato Splenetico, integram habes* Dissertationem tom. 5. col. 1287. &c.

(Q) *Si Calculus erit scaber, Dolor Renem afficiens erit punctorius potius quàm gravativus: non tam enim scaber Calculus, quàm Renum, vel potius Ureterum exquisitus sensus, punctorii doloris caussa esse poterit.*

Dolor Distendens & quasi disrumpens est, quando Intestina distendi & disrumpi videntur. Hic oritur frequentiùs a Flatibus natis ex Materia viscida per vitiosam fermentationem ab acido inductam. Aliàs, quoad generationem Flatuum, sufficiunt ea, quę habet HELMONTIUS *Tr. de Flatibus*, qui legatur attentè, maximam enim lucem affundit doctrinæ de Dolore Intestinorum à Flatibus. Hi in Intestinis coerciti, & inordinatè moti, hinc inde Dolores Tensivos & Divulsivos inducunt; & hic Dolor Colicus à Flatibus vitio Assumptorum est frequens, semper tamen necesse est, concurrat Intestinorum Spasmus, nunc in uno quodam loco fixus, nunc hinc inde vagus, cujus occasione Flatibus exitus intercipitur, qui aliàs de facili, qua data porta, exitum invenirent.

Dolor Gravans oritur ex Materia copiosa plùs minùs viscida, absque acrimonia cuidam parti, maximè Intestinis tenuibus, infixa; ac præsertim Pituita vitrea simplex Dolorem talem infert. In Intestinis crassis talis Dolor Gravativus sæpè cum sensu Tumoris remittentia est. Interdum Tumores & Abscessus in Mesenterio latentes talem Dolorem Gravativum in Abdomine inferunt. Ne ergo confundantur,

Quòd si pravum Acidum sit peccans hæc materia, sive ex vitio stomachi, sive Succi Pancreatici, præter Gravativum, *Dolor* quasi *Contundens* oriri solet, qui etiam sensu molestus est; dicunt: *Corpus sibi haberi, ac si fustigatum esset*.

Dolor Contorsionis, Lacerationis, & vaga Lancinationis, ac si in corpore omnia se circumvolvant, acerbissimus Dolor est, quo Intestina contorqueri, & invicem quasi convolvi videntur, & frequens Intestino Colo. Tales Lancinationes vagæ oriuntur ex Convulsione & spasmodica Intestinorum contractione, de qua postmodùm. Lacerationis hic sensus adest in Colica Nephritica. Novi Mulieres multiparas, dicentes, Dolorem Nephriticum esse acerbiorem ipsis Partus Doloribus. Si ergò adsunt tales Lancinationes & Contorsiones, tunc est *Colica Convulsiva*, sive Habitualis, sive Accidentalis sit.

Insuper *dolor* varius, nunc *Rodens*, nunc aliis symptomatibus variis conjunctus, est ex Acido acri nonnihil salso, quasi muriatico, vellicante, arrodente, fodicante, & quasi excoriante Intestina: utplurimùm etiam in Intestinis agnoscit Vermes, qui sæpè satis copiosè stabulantur.

Denique *Dolor* adest *Pulsans*, qui ex Arteriarum, in motu pleno impeditarum, est spasmo, & frequenter Inflammationem Intestinorum comitatur, vel quando hæc ad Inflammationem disponuntur: tunc enim Arteria tenditur, ex qua tensione fit Pulsus durus sensibilis, ut patet ex inflammato Digito propter infixam Spinam, in quo mox Pulsans Arteriarum Dolor percipitur. Prætereà tamen & aliud quodvis inimicum objectum, graviùs Intestinum quoddam quodam in loco vellicans, facilè ea superveniente spasmo Arteriolarum Dolorem Pulsantem inferre potest.

Tormina Abdominis *Convulsiva* sunt, quæ cum Dolore contorquente, lacerante, lancinante, & Abdomen subinde contrahente, nunc in duritiem tendente, nunc vaga, nunc quodam in loco crebriùs fixo, aut convulsionibus & contorsionibus Intestinorum simpliciter oriuntur, adeòque crebrioribus lancinationibus, & contorsionis ac lacerationis sensus, Intestinis vel Abdomine molestus percipitur; omnisque originem habet ex Spasmis & convulsivis contracturis Intestinorum.

Colica hęc Convulsiva, sine Causa materiali in Intestinis hærente, ad manuductionem WILLISII iterum est vel *Accidentalis* vel *Habitualis*. Illa *Accidentalis* est ista, quæ à Causa evidenti solitaria, nunc externa, nunc interna, sine præcedente certa in corpore prædispositione ad Colicam, sæpè à Causa quadam occasionali oritur, & iis, qui genus nervosum sensilius, adeòque faciliùs irritabile obtinent, imprimis molesta est, adeoque frequenter à Causa externa vel à morbo quodam interno, in alia quadam parte radicato, excitatur; & sic per consensum frequentiùs Intestina affligit. Talis Colica Convulsiva Accidentalis, ut à notioribus incipiam, est, quæ v. g. observatur in Nephritide, in, aut post Partum, item in Purgationibus. Notum est, quòd Nephritidi superveniant ordinariò Tormina Abdominis Convulsiva, Vomitus, Singultus, Alvus adstricta, aliaque similia symptomata. Non oriuntur hæc propter Contenta in Intestinis, sed oriuntur a Convulsione Intestinorum, ex Plexibus Mesenterii nerveis, à ramo Intercostali & pari Vago oriundis, qui diffundunt ramos partim ad Renes, partim ad Intestina, partim ad stomachum.

Ubi ergò per Dolorem Renalem, mediante Nervo ad Renem istum derivato, communicatur hujus dolorosus Spasmus seu Motus convulsivus isti Plexui radicali, ex quo oritur Nervus, tunc in graviori malo omnes Nervi ex Plexu oriundi reliqui similiter convelluntur, adeòque Intestina convulsa Colica pathemata contumacissima inferunt, ubi miserè torquentur ægri, nullis nec Purgantibus, nec Evacuantibus cedentia: Stomachus convulsus Vomitum aliaque symptomata habet, & rectè hujus sedem statuere puto WILLISIUM *Tr. de Anima Brutorum P. 2. cap. 15.* in Mesenterio, ita quidem ut pertingat ad Plexum Mesenterii maximum, qui quacunque ex causa irritatus & contractus Dolorem Intestinorum & Ventriculi infert. Sic Dolores Abdominis, qui affligunt parturientes, & dolores post Partum, &c. sunt tales spasmi, quibus Uterus & Mesenterium, ipsaque Intestina ac genus nervosum, sensiliùs convelluntur, & Convulsionem Abdominis inferunt: quibus in Partu accedit convulsiva Uteri contractura; unde non rarum est, quod Mulieres communiter post Partum Dolore Colico laborent; ratio est Convulsio spasmodica partium Abdominis. Nec rarum est, quòd Mulieres sub difficili Mensium fluxu patiantur Tormina gravia Abdominis, ex similibus Intestinorum spasmis.

Tormina Abdominis *Habitualia* sunt illa, quæ habitum quasi contrahunt: i.e. quæ certam in corpore & firmiter radicatam dispositionem, ceu Causam antecedentem, & tectum fomitem in corpore latentem agnoscunt, quo leviter à Causa procatarctica, vel occasionali quacunque in corpore latente commoto, atrocia, nunc levia, Tormina Abdomen occupant, & aliquandiù ægrum excruciant, utut Intestina, quoad Contenta, rectè se habeant. Tormina hæc nunc successivè denuò remittunt, sed sæpiùs reverti solent, in quibus sæpè Umbilicus introrsum retrahitur, interdum insigniter distenditur, & duritiem notabilem contrahit: subinde etiam in Epilepticos motus, interdum in Paralytica pathemata transeunt; cujus rei nuper bina exempla vidi. Mulier cùm in tertium annum crebrò Epilepsia esset affecta, gravissimo corripiebatur paroxysmo, quo cessante, de horribili Colica, qua intestina lacerari videbantur, conquerebatur. Talis donec est v. g. Dolor Abdominis Scorbuticus, item in suffocationibus hypochondriacis vel hystericis vulgo dictis, Virorum & Mulierum, est obvius, estque nihil aliud, quam Convulsiones Mesenterii, & Plexuum nervosorum, & conjunctorum Intestinorum, quarum partium vehementiorem contracturam ulteriùs insequitur Faucium constrictio, & quasi suffocatio, in hac præter Tormina Abdominis adsunt difficiles Respirationes, *suffocatur cor meum*, inquiunt.

Pertinent huc etiam isti gravissimi Abdominis Dolores, qui non rarò Morbis diuturnis, & in specie Febribus intermittentibus male curatis, in quibusdam superveniunt, quod cum tædio experimur, qui nullis cedunt remediis Evacuantibus, quæ frustrà propinantur, & potiùs malum irritant; sicuti etiam mihi semel evenit, qui curare volui Febrem intermittentem solo Oleo Baccarum Juniperi: sed post evenerant Dolores atrocissimi, qui nullis Purgantibus levigari non potuerunt: ad aliquot dies continuabantur Tormina Convulsiva, orta ex Febre illa suppressa. Originem videntur habere ex metastasi Fermenti morbosi ad Glandulas Mesenterii, Nervos imprimis circa Plexus Mesaraicos vellicantis, unde postmodùm spasmi dolorosi pertinacissimi partium Abdominis membranosarum superveniunt; sicut etiam non rara sunt similia Tormina in Mesenterii Abscessibus, Morbisque cognatis: vid. BARTHOLINUS *cent. 1. Epist. pag.* 253. Propter communicationem spasmodicam *colica* etiam *Periodica*; certisque temporibus affligens, observata fuit.

Omnes hi Dolores, tam Humorosi quam Convulsivi, hoc commune habent, ut ratione admoctorum nunc cum Ardore aut Phlogosi plùs minus intensa, nunc verò cum Algore seu Frigoris aut Rigoris sensu affligant, nunc Vomitus adest, nunc abest, nunc, idque sæpius, contumax Alvi obstructio, nunc Alvus fluida, interdum nimis aperta. *Ardor & Æstus* nunc universum corpus occupat, atque plùs minùs febrilis est, & verè ex impetu spirituum, & concitatiore sanguinis cæterorumque Humorum motu, occasione Dolorum concitatus, oritur: interdum saltem in profundo sub Hypochondrio dextro propè regionem lumbarem, ubi inseruntur Ductus Pancreaticus & Choledochus in Intestinum Duodenum, percipitur. Hic autem Ardor & Phlogoses ibidem perceptibiles sunt ex Effervescentia Acidi cum Bile acriore; exinde enim Caloris ac Ardoris sensus oritur, qui ægris insigniter est molestus, isque frequentiùs in Dolore Lumbari, Intestinali,

Digitized by Google

nali, seu circa regionem Iotestini Duodeni: de hoc nuperrimè habui Observationem in Subjecto, maximè Bile oleosa prædito. *Algor* verò, aut Colicæ superveniens *Rigor*, qui in Abdomine percipitur, qualis e.g. etiam interdum in principio Febrium intermittentium obvius est ex contraria causa. Oritur nempe ab Acido oimis acri simplici aut austero, aut alio modo excessivo, quod occutrens Bili paucæ, vel minùs oleosæ, aut etiam obrutæ à materia viscida in Intestino Duodeno, ibidem eum eadem concurrens effervescit quidem, Dolorem tamen cum Ftigoris sensu junctum infert: sicut videmus Spiritum Vitrioli Sali volatili non oleoso affusum, effervesceotiam quidem, sed satis frigidam, inferre. Hoc Frigus sæpiùs quidem in regione Lumbari, & interdum etiam in aliis Intestinorum locis, persentiscitur prout plus vel minus Acidi, aut copiosus iste Pancreaticus existit Succus. Reverà autem vix videtur esse positivum Frigus, quin potiùs oritur ab Acido peccante, Membranas mesaraicas & vicinas vellicante, & in spasmos cogente, quæ Frigoris sensum solent repræsentare; parili ferè ratione, atque Rigor & Frigus febrile nonnisi à tali Membranarum circa Præcordia, & binc Panniculi carnosi, spasmotremulo oriuntur. *Vomitus* interdum Abdomine dolentes affligit, præsertim in Colica Convulsiva erebriores observantur, ut in Nephritica, Hysterica & Scorbutica notum est: minùs in Colica Homorosa, nisi vel Intestina superiora tenuia magis afflicta sint, vel occasione Assumptorum in Ventriculo corruptorum, malum ortum fuerit; interdum tamen à Colo malè affecto, quatenus Veotriculo proximè substernitur, Vomitus concitari solet. *Alvus adstricta*, ut plurimùm oritur ex Intestinorum convulsiva, eaque pertinaci io quodam loco contractura; unde io Convulsiva frequens est, & hinc etiam io Humorosa, magis tamen in illa; & etiam si aperiatur Alvus in Convulsiva, parum commodi exinde percipiunt ægri; secùs in Humorosa; in hac enim, si evacuetur, quod evacuari debet, meliùs ordinariò habere solent ægri.

Ardoris istius originem optimè explicat, v.g. Spiritus Vitrioli acidus Oleo Terebinthinæ affusus, ex quibus oritur effervescentia cum iotensissimo Ardore, ita ut per vitrum manus insigniter incalescat, & sæpiùs vitrum rumpatur, vel si confundatur Spiritus Salis rectificatus cum Spiritu Vini rectificato, ex quibus duobus, celeri manu permistis, tam intensus excitatur Calor, ot interdum erumpat flammula, & vitrum, nisi sit admodùm capax, in mille frusta dissiliat: simili ferè ratione Acidum vitiosum nunc ex Pancreate, nunc aliis locis ad Intestinum delatum, occurrens Bili, Ardorem inferre solet.

Cæterùm præter hunc Ardorem, etiam non rarò sunt Ardores in Abdomine, ut in aliis locis, hi sunt conjuncti cum sensu pulsatili, & sunt Dolores Ardentes Pulsatorii, qui oriuntur ex Inflammatione cujusdam Intestini, quando Sanguis in Vasis capillaribus Intestinorum effunditur, ibique Inflammationem inducit, in qua Inflammatione inseparabilis comes est sensus pulsatorius.

PARS AFFECTA.

Pars Affecta in talibus Torminibus semper sunt Intestina primariò, nempe à Morbo, i.e. à Dolore. Pars verò Affecta a Caosa in Colica Humorosa sunt eadem Intestina, uti etiam in Colica Convulsiva, quando Malum est per Essentiam: sed in Colica Convulsiva per Consensum, aut etiam in Colica Habituali, vitium est in Nervis, & Plexibus Mesenterii nerveis, vel per Consensum affectis, vel ab Acido acri eo deposito & congesto irritatis.

CAUSÆ.

Ex his patet, quæ sint Causæ omnium in Intestinis Dolorum? In genere sunt duæ Causæ, quæ Dolorem Intestinis inferunt.

Prima Causa sont Contenta in Intestiois varia, plùs minùs naturalia, quæ iisdem Dolorem ioferunt, & multiplex eorum nocendi artificium.

Secunda Causa est spasmodica Intestinorum Convulsio, qua Intestina in miras dolorificas crispationes & cootorsiones coguntur.

Utplurimùm concurrunt in graviore Dolore hæc duo, ut sc. adsit aliquid Acre, imprimis ex Pancreate, quod Intestina irritat aut vellicat, & hinc supervenit ex irritatione spasmodica & dolorifica Intestinorum Contractio.

Adeòque io omnibus Intestinorum Torminibus, tam humorosis quàm convulsivis habitoalibus, quoad Causam Antecedentem, respiciendum est imprimis ad Acre-acidum plùs mioùs austerum, plùs minùs viscidum; vel ex Stomacho ad Intestina delatum, adeòque ab Assumptis vel vitiosis, vel vitiosè digestis, est distributum; vel io Plexibus oerveis Mesenterii, vicinisque locis membranosis, pertinaciter hærens, & a quacunque Causa externa excitatum.

Quoad Intestinorum Conteota, quæ Colicam Humorosam constituunt, imprimis dixi esse attendendum ad Acidum: vix enim datur Colica vera, quæ non habeat ortum, seu Doloris sensum, ex Acore vitioso, & Iotestinis molesto; qui si adest, dat Tormina, vel Flatus, distendentes Intestina; hinc *Colica Stercoraria* à Stercoribus induratis; hinc *Colica Pituitosa* à Succis glutinosis, imprimis acidis, item ab Assumptis, præsertim Fructibus horæis, fermentescibilibus. item a Cerevisia novella, item à Pinguibus eum superingesto Potu frigido, vel acidulo erebriores oriuntur Colicæ. Bilis enim per se inepta est ad inducendam dolorem Colicum, eùm per se diluat potiùs Cootenta, & ita ratione Salis volatilis oleosi, quod est saponariæ naturæ, Intestina quasi abstergat, temperet acorem, & adhærentes sordes iostar Clysteris naturalis per abusum Naturæ quasi abluat: Colica econtra lethalis est, ubi abest Bilis: aut si Biliosa observetur Colica, a Bile porracea seu æruginosa originem eadem habebit: Acor potiùs biliosus in subjecto plùs minùs viscido hærens, indeque elevati Flatus, Humorosas Colicas ioferunt. In specie sub Purgationibus generosioribus Hypochondriaci & Scorbutici sæpiùs Tormina patiootur, partim a stimulis Remedii Purgantis, partim ab acrioribus ad Intestina commotis Humoribus: item post esum Alimentorum difficulter digestibiliom, aut qui copiosam Mucilaginem viscidam, loco Chyli subministrant. Colicæ subinde oriuntur, præsertim, si Abdominis superveniat nimia refrigeratio: io specie Pinguia assumpta, quibus Potus facilè acescens superbibitur, abeunt in Mucagioem viscidam, & acescentem, quæ Intestinis postmodùm dat Colicam. Sic post Cibos acidos, Fructus horæos, Poma cruda immatura, Pyra, Vinum, & Mustum infæcatum, post Potus non ritè defæcatos (*Kentering*) nec depuratos, item post abusum Cerevisiæ aloæ, (*Breyhan*) ex Tritico facile fermentescibilibus, & similium Potuum, unà eum Melle aliisque dulcibus, præsertim in digestionibus debilioribus Stomachi, fermentando & acescendo subinde Colicæ superveniunt. Item ex Ostrearum oimio usu frequenter oriuntur atrocissima Tormina, quod aliquando observavit FORESTUS *l. 21. Obs. 7.* Præ cæteris Flatus, hinc Stercora diutiùs retenta, & tandem Cruditates viscidæ acidæ in Intestinis frequentissimè Tormina Abdominia inferunt: hinc Hypochondriaci, in quibus notissimus est excessus Acidi, & in quibus reperitur materia viscida io Abdomine & Intestinis, & copiosi Flatus, admodùm proclives sunt ad Tormina Colica. Hinc rectè Mulieres prohibent Nutrices ab omoi Acido, exinde enim Infantes in Tormina Ventris incidunt. Acidum enim, uti Lac coagulat in Stomacho, ita viscidam Mucilaginem in Intestinis exinde producet, unde exoriuntur *Tormina Infantum*. Hac ratione intelligenda venit doctrina Paracelsistica, quæ pro Causa Colicæ adducit Spiritus Salium resolutos, aut etiam Tartarum nimis resolutum, aut etiam coagulatum nimis, qui Tartarus stypticis aluminosisque acutis Spiritibus Intestina & vicinas partes irritet & excruciet: nempe Acidum peccans hoc ipso insinuatur. Stercora quod attinet oimis indurata, in Intestinis tenuibus viscida & crassa, & ab acido plùs minùs austero coagulata, *Colicam Stercorariam* dictam, subinde perquàm contumacem, ioferunt, subsistentibus firmiùs in Intestinorum cellolis dictis Stercoribus, & ita ad Dolorem eadem irritantibus. Hinc in Ictero interdum supervenit Colica pertinacissima, ex defectu Bilis & abundantia Succi Pancreatici in Intestinis, unde Contenta ab Acido coagulata & constipata Intestina vellicant: hinc Acida maximè nocent Colica laborantibos.

Facit hùc *Dolor Colicus in Lue Gallica* interdum affligens, ex Acido specifico natus viscido, qualem observavit ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Praxeos Admir. Observ. 22.* nullis, nisi Mercurialibus Unguentis, succumbens.

Pertinent huc varia Præternaturalia deglutita: uti, quando v.g. ex Nummis aureis deglutitis, indeque eorum subsistentia, in cellulis Coli Stercori transitum impediendo, contumacissima Colica oritur: vid. BARTHOLINUS *Cent. 3. Epist. 69.* item BORELLUS *Cent. 4. Observ. 25.* Item ex Potu Aquarum Arsenico infectarum Colica observata est. Colicam atrocissimam cum Tossi, præcordiorum angustia & Respirandi difficultate, à Vapore Saturni hausto, videb. in M.A.N.C. *Ann. 3. Observ. 131.* Idem observatum est ab Aquis haustis ex Vasn plumbeo intùs incrustato. *ibid.*

Pertioent huc Calculi, qui subinde à Colicis fuerunt excreti

creti cum levamine, itaut reverà detur *Colica Calculosa* à Calculis io Intestinis coagulatis; qualia exempla vide *l. 4. Obs. 44. & seqq.* HORSTII.

Ex Vermibus quoque & Lumbricis in Intestinis stabulantibus gravissimus Colicus Dolor obortus est: vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 5. Cur. 5. & 33. p. 232. 236. & 237.* de gravissimo itidem Dolore Colico, percepto ex Calculo magnitudine Ovi Gallinæ excreto: item a BENEVENIO *cap. 9. pag. 122.* ubi habet Colicum Dolorem Intensissimum, qui curatus fuit excreto Lapide ex Intestinis per Fomenta emollientia admota: Conf. etiam SCHENCKIUS, & M. A. N. C. *Ann. 8. Obs. 70.* cum Cura, HILDANUS *Cent. 1. Obs. 57.*, THONERUS *l. 3. Obs. 4.*, RHOLNIUS & SALMUTH: Dolorem à Lacertis & Bufonibus vide apud BARTHOLINUM *Cent. 5. Hist. 94.* Tandem spectaot buc ipsi Intestinorum Affectus p. n. multiplices Dolores inferentes: ut nil dicam de Inflammatione Intestinorum. Colicum Dolorem lcthalem ex Intestinis à Dysenteria conglutinatis, observat RHODIUS *Cent. 2. Obs. 77.* Sic pariter Colicam lethalem notavit SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Observ. 61.* natam ob Cancrum occultum, ex Obstructione occulta Meatus Choledochi.

Pertinet huc denique, quod observat HORSTIUS *l. 4. Obs. 47.* Tormina continoa sub Hypochondrio dextro a Calculo, Vesicam biliariam replente, & Intestinum atterente. Pariter Colicum Dolorem a Pituita, ia externa Intestinorum superficie hærente, notat RIVERIUS *in Obs. communicatis.*

Nil magis solet excitare Colicam vitio Intestinorum, quàm Acidum intestinis inimicissimum; item Frigida, uti aliàs partibus nervosis iofesta, ita in Intestinis faciunt Colicam, sive Acidum hospitet in subiectu seroso, sive vitio digestionis primæ, sive per Pylorum, & ex Pancreate ad Intestina veniat.

Secundam Causam Colicæ dixi esse non Contenta in Intestinis, sed potiùs spasmodicam Convulsionem & Contorsionem, quæ constituit *Colicam Convulsivam.* In hac considerandum etiam venit Acidum, Nervis eorumque fibris inimicissimum, in Plexibus nerveis Mesenterii vicinisque locis pertinaciùs hærens, à quacunque Causa externa excitatum, (idque vel cum nutrimento proprio ad dictas partes delatum, vel cum vehiculo Lymphæ eo depositum:) id quod in Scorbuticis, Hystericis, &c. post Febres malè curatas certissimum est. Item Tormina Abdominis contumaciora, utut noo semper æquè atrocia, sæpè ab Abscessibus in Glandulis Mesenterii & Pancreate fiunt, teste BARTHOLINO *l. a.*

Sunt autem hæc *Tormina Convulsiva*, vel *Hypochondriaca* & *Hysterica*, vel *Febrilia*. *Passionem Hystericam* quidem quod attinet: reverà hæc nihil est aliud, quam species Colicæ Convulsivæ, cujus fundamentum hæret in Plexibus nerveis Mesentericis irritatis, & in spasmodicas Convulsiones concitatis, uade etiam partium superiorum superveniunt spasmi, iodeque præcordiorum angustiæ, difficiles respirationes &c.; nam sensus Globi in Abdomine moti, quem Mulierculæ & ignorantes Medici pro Uteri habent motu, est Plexus centralis maximè convulsus, adeò ut etiam observetur talis Globus in Viris, qui tamen Utero carent: vid. WILLISIUS *de Passione Hyster.* Scorbutici Dolores omnium sunt vehementissimi, & miserè torquent, ut juxta illum cæteræ species sint saltem risus jocusque; quos ex Convulsionibus Intestinorum rectè, & omnium optimè demonstrat JOHANNES DRABITIUS *in Institutione de Scorbuto dolorifico S. 8.* qui eleganter hoc negotium declaravit per Motus convulsivos, & Spasmos Nervorum, in & extra Mesenterium ortorum, & ad Intestina derivatorum.

Inchoat io specie ejusmodi Dolor in Dorso ac regione Lumbari, hinc & pergit ad interiora, & Intestina graviter affligit: inchoat scilicet, ubi annectitur Mesenterium, & pertingit anteriora versùs usque ad Umbilicum: interdum est admodùm vagus & oberrans, interdum fixus, & in quo Umbilicus interiora versus retractus apparet; interdum in Intestinis & Abdomine Convulsiones & Contracturas infert dolorosas: Subinde hæ cessant, & superveniunt nunc Convulsiones artuum, nunc verò Pareses, quibus cessantibus, repetit Abdominis Dolor: interdum pertinaciter Abdomen afficit. Quæ omnia certè non possunt concipi, nisi per talem Convulsionem. Accedit quoque, quod io tali Colica Podex sæpè sit pertinacissimè clausus, & interiora versùs contractus, quando nempe & ipse est convulsus, itaut nullum Clysma poterit applicari propter Spasmum, simul Intestinum Rectum occupantem. Fit non raro, ut ipsum Abdomen excavatum appareat, & Umbilicus introrsum versùs retractus videatur, propter istas Convulsiones, quibus Umbilicus, & forsan etiam ipsum Peritonæum simul afficitur. Certum est, quod hi Dolores Abdominis Convulsivi sint gravissimi & contumacissimi, & nisi rectè tractentur, facilè degenerant io Pareses, uti in locis vinosis, Austria, Moravia, Franconia, &c. satis experiuntur incolæ, vel Contracturas Artuum. Habeo Virum scorbuticum, qui alias optimè valet, levi autem occasione, vel ira, vel terrore, vel ex assumptis alimentis tantillum fermentescentibus, ex haustu Vini Rubi Idæi, ex Potu Cerevisiæ non ritè defæcatæ, &c. subito corripitur Colica Convulsiva: horridus paroxysmus est, post horas sex convalescit, percipit dolorem juxta Spinam dorsi, quatenus ab acido membranæ nerveæ vellicantur, & spasmum concipiunt: vibratur ad Umbilicum, variis Torminibus & torturis totum Abdomen excruciatur, donec ad Spinam dorsi quietus resistat. Subinde prostant vestigia talium Dolorum Convulsivorum apud TULPIUM *l. 3. Obs. 22.* & THIERMEYERUM *Pr. T. 2. cap. 4.* aliosque Scriptores Practicos & Theoreticos; sed quos hi ipsi saltem ex Humoribus, speciatim ex Bile derivare nituntur. Non autem commodè ex his extricare se possunt: nunc dicunt, oriri ab Humoribus intra Membranas Intestinorum, seu ipsam eorum substantiam, nunc in concavo, nunc in parte coovexa Intestinorum contentis, nunc dicunt oriri ab Humoribus biliosis vel acribus io duplicaturam Peritonæi affusis: alii alias assignant Causas: Conf. FORESTUS *l. 25. Obs. 3.*, item RIOLANUS *in Enchirid. Anatom. de Peritonæo cap. 13. pag. 96.* Sed facilis esset dolorosorum horum symptomatum explicatio, modò superiùs dicta ponderentur. Solus WILLISIUS primùm oculos aperuit, tam in *Anat. Cerebri*, quam in *Tr. de Morbis Convulsivis*, ut & de *An. Brutorum P. 2. cap. 15.*

Febrilia Tormina sunt ea, quæ Febribus intermittentibus diuturnis non adeò benè curatis supervenire solent, utut etiam critico modo superveniant: Alvus pertinaciter est clausa, Purgantibus etiam fortioribus si laxantur ægri, fit tamen ferè sine Dolorum levamine. Videntur autem oriri ex Metastasi materiæ morbosæ, delatæ ad Glandulas Mesenterii, vellicantis partes nerveas: unde etiam non raro fiunt similia Tormina in Mesenterii Abscessibus:

Dolores Abdominis considerantur secundùm suas Differentias, vel ratione Partis affectæ, vel ratione Causæ efficientis: quod ut clariùs percipiatur, inspiciatur sequens Tabula.

- I. Io Parte affecta consideratur
  - Intestinum dolens
    - 1. Tenue: *Dolor Iliacus.*
    - 2. Crassum: *Dolor Colicus.*
  - Situs Doloris: unde Dolor, vel
    - *Hypochondriacus* utriusq; lateris.
    - *Lumbaris*, qui iterum vel
      - *Nephriticus.*
      - *Mesentericus.*
      - *Pancreaticus.*
      - *Intestinalis.*
    - *Umbilicalis.*

Multa essent dicenda de Colicis Malignis: sed temporis angustia impedit hoc. Moneo saltem, quod Vomitus & Singultus talis Colicæ, ex vicinitate Stomachi & Diaphragmatis, omnes fiant ex similibus Spasmis ex Mesenterio vibratis.

DIAGNOSIS.

Pergo ad *Signa Diagnostica*:

Diagnostica Signa Doloris hauriuntur ab ægro & symptomatum syndrome: In hac simus cauti, ut dignoscamus benè in Colica affectis eam, quæ est conjuncta cum Nephritide, à solitaria.

Ut autem ritè cognoscantur hi Dolores Intestinales, & ritè à se invicem discernantur, tria summa capita observanda sunt:

1. *Antecedentia*, ut constitutio ægri, victus ratio, mores consueti, an scorbuticus, calculosus, &c.
2. *Adjuncta* seu *essentialiter inhærentia*; nempe ipse Doloris modus, & adjuncta reliquarum partium symptomata.
3. *Consequentia*; mutationes nempe in Urina, in Alvi excrementis; Juvantia & Nocentia, si Alvus non respondet; Fæces Induratæ, vel Intestina contracta; si Purgantia nil evacuant, vel parum sine levamine, est Colica Convulsiva.

Ex his invicem collatis, sed probè ponderatis, facile est, Dolores dictos à se invicem discernere, & fiendi eorum rationem cognoscere. In specie attendendum; an sit Colica Humorosa? an verò Convulsiva? & si hæc: an sit Accidentalis? an verò habitualis? & si habitualis: an sit Scorbutica, hysterica, an alia?

Speciatim sæpiùs *confunditur Colica simplex cum ista, quæ supervenit Nephritidi*. Ut ita melius cognoscatur radix morbosa, omnes circumstantiæ probè pensitandæ, & speciatim Urina, in qua, si sit *Colica Nephritica*, notabiles mutationes observari solent: si enim fiunt aqueæ, Colica est Nephritica: intensiùs tinctæ in medio Coloratæ in superficie, signum *Colica Scorbutica*.

Solitaria facilè distinguitur ab ea, quæ incipit *in Affectibus Uteri*: Nam ubi cum convulsione Intestinorum concurrit convulsio partium ad Uterum pertinentium, percipitur Dolor, qui à Lumbis deorsum trahitur versùs Sinum pudoris: item si adest simul Affectus Uterinus Dolor iste etiam ad Os Femoris seu Coxendicis pertingit: item, si adsit junctus Dolor iste cum difficultate motus, percipitur gravamen in Dorso & Lumbis prope Renes, & hinc sequitur postmodùm Dolor colicus.

Denique si acerbatur Dolor colicus, ut fiat Passio hysterica, tunc percipiunt simul angustiam in precordiis, item percipiunt impedimentum in respiratione, propter similem convulsionem Diaphragmatis deorsum versùs.

Ut *à Dolore Nephritico distinguatur Colica*; observetur quod in Dolore colico post pastum fit remissio, imprimis post assumpta Aromatica, quæ sunt colicæ remedia; Dolor verò Renalis post pastum fit acerbior. Deinde, si adest Dolor Renalis, mutatio semper est in Urina, quod non est in colica: aut, quod obiter moneo, quòd in Dolore colico Scorbutico adsit Stranguria insignis, & Urina coloris admodum fulgidi & salini excernitur, sed non semper tandem ubi Dolor est colicus, clysteres aut evacuationes Alvi eum levant; Renalem aut parum, aut nihil solent levare. Denique in Renali Colica adest semper Dolor plùs minùs obtusus ac gravativus in Dorso circa Lumbos, qui non est in colica vera.

Plura de Signis distinctivis Colicæ veræ à colica Nephritica, videb. in SENNERTI *Praxi*.

In *Colica Convulsiva* est dolor lacerans, sed non ita gravativus & obtusus, ut in Renibus: Unde excernuntur pallidæ & lacteæ: copioso sedimento impræguatæ, quod non fit in reliquis speciebus colicæ.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Signa Prognostica*: Colica ex se leve malum est, tarò periculosum: quæ tamen interdum ex adjunctorum aut supervenientium symptomatum, aut plurium circumstantiarum ratione, & ubi est nimis contumax; potest esse periculosa, imò lethalis.

Humorosa, & quæ fit à materia in Intestinis contenta, quam Veteres Practici sæpius *Colicam Biliosam* vocare solent, mitior est, & facilius curatur Convulsiva.

Porrò omnis Colica Convulsiva, quò magis complicata habet symptomata Ventriculi, eò est periculosior, & difficilior curatu.

In specie Vomitus Colicæ superveniens rarò bonum signum est.

Colica Humorosa Flatulenta gravia symptomata facit, & ad Tympanithidem disponit.

Colica Convulsiva Habitualis omnis periculosa est; partim ob diuturnum paroxysmum; partim quod sæpiùs recurrat, & sic periculosior fiat: firmiter radicata facit mala multa; nam huic non rarò superveniunt aut Pareses, aut Epilepsiæ: Sic HOEFERUS *in Hercule Med. p.* 185. exemplum habet Colicæ, quæ gravem Cephalalgiam & Maniam induxit, cum cæcitate & impedita deglutitione. Item THONERUS *in Obs. p.* 93. observat Colicam in geminatam visionem & Epilepsiam terminatam; nec rarum est, quod intulerit Tetanum totius corporis, & contracturas partium externarum.

In Humorosa Colica saltem attendendum est, ne sob ejus exacerbatione, & Alvi obstructione, superveniat Ileos morbus.

Evenit interdum, ut Colica Humorosa degeneret in Abscessus: vid. HILDANUS, qui *C.* 2. *Obs.* 74. refert Dolorem neglectum, qui superveniente Febre & Abscessu in Colo, mortem post se traxit: conf. etiam *C.* 1. *Observ.* 54., ubi prostant exempla Doloris Colici in Abscessum Intestinorum degenerati. Aliud videbitis exemplum in PANAROLLO *Pent.* 4. *Obs.* 50, qui habet Dolorem Colicum intra 10: horas lethalem: quæ tamen sunt rara.

Colica Scorbutica Convulsiva interdum est lethalis, itaut observata fuerit instar morbi peracuti intra dies & noctes 3. aut 4. jugolasse ægrum.

Raucedo in Colica utplurimùm lethale signum est. Denique in omni Colica, quo magis aperta Alvus, & stimulata respondet, bonum est: quo contumacior, imprimis si Podex retractus, periculosum est, & metus Passionis Iliacæ: vid. RIVERIUS *in Praxi de dolore Colico.*

Pergo ad

CURAM.

Cura Colicæ est *duplex*: nempe instituatur vel *in Paroxysmo*, vel *extra paroxysmum.*

In paroxysmo.

1. Causa irritans Intestina maturè sopienda, & ipse Intestinorum sensus dolorosos, indeque natus motus convulsivus Opiatis sistendus.
2. Si est Colica Humorosa, Causa peccans materialis, ejusdem nempe acrimonia acida, aut visciditas, aut alius nocendi modus, corrigenda, & maturè per Alvum educenda. Patet quod, cum Colica Humorosa utplurimum oriatur ex muco acido viscido, in hac Cura conveniant Aromatica acidum corrigentia, viscidum incidentia & evacuantia, imprimis Gummata mucum expurgantia.
3. Si Colica est Convulsiva appropriata Nervina, in specie Salia volatilia oleosa Opiatis, mista propinanda sunt.

Extra Paroxysmum, hoc sedato, Morbus primarius, fomes morbosus, unde Dolores pendent, isque in specie in Colica Convulsiva habituali, variis Appropriatis est tollendus, & crebrior aut consueta Recidiva præcavenda.

I. Pro dictis tribus scopis in Paroxysmi Cura obtinendis, imprimis in toto Paroxysmo, repetitus *Clysterum* legitimè applicatorum usus sedulò est observandus, ut his ipsis, pro varietate intentionum variis, continuò Alvus, quantum possibile, evacuetur & servetur aperta: magis autem conveniunt Clysmata talia, si in humorosa malum hæret in Intestinis crassis: minùs verò, quando in tenuibus: Et quidem ubi non sumus certi: in humorosa materiam peccantem hærere præcisè in Intestinis tenuibus, minùs conveniunt Purgantia clysteribus admista, propter metum Volvuli; Ubi verò certi sumus, malum hærere in Intestinis crassis imprimis colo, uti communiter fit in Dolore hypochondriaco, tunc etiam fortiora Purgantia, seu Stimulantia Clysmatis addi possunt.

Deinde conveniunt, ubi Ventriculus gravius simul affligitur, ut tanquam revulsorio stimulo tam Causa irritans quam motus Spirituum, ad Intestina derivetur: Item, quando post propinata Purgantia non sufficienter respondet Alvus, optimum est in talibus casibus Clysteribus acribus plùs minùs purgantibus Naturæ motum promovere. Quando verò malum hæret in Intestinis tenuibus, potiùs blandissima Laxantia & Abstergentia per os conducunt: quod confirmat experientia D. MOEBII in Infante, Colica laborante, cui Medicus quidam aliquot Clysteres applicandos curavit, sed sine fructu; tandem MOEBIUS advocatus Laxans blandissimum per os adhibuit, quod ex voto cessit, & Infans brevi convaluit: Videatur *Collegii* MOEBII *in Synopsi c. de Colica.* Quod si videmus, Clysteribus acrioribus Alvum non respondere, & malum non mitigari, iis ulteriùs insistendum non est, sed præsumendum, vitium hærere vel in Intestinis superioribus, vel esse Colicam simpliciter Convulsivam. In Convulsiva Colica Clysteres anodyni & leniter demulcentes sunt optimi: item accedendum est ad Clysmata terebinthinata, quæ in quavis Convulsione sunt optima: Si in Colica imminet metus Ilei, vel Podex sit pertinaciter retractus, non adeò copiosè injicienda sunt, ne promoveamus Iliacum Morbum.

Clysmata, quæ in omni Colica conveniunt, sunt in principio morbi vel mitiora Emollientia, stercora in Intestinis abstergentia, aut Carminantia; vel si non suffecerint, fortiora Purgantia, aut acriùs stimulantia ex Colocynthide, Antimonio & similibus: Præsertim in humorosa, quando Alvus præternaturaliter & pertinaciter obstructa, Clysmata insigniter Emollientia prosunt, quæ fiunt ex Lacte simpliciter, addito Saccharo aut Melle, Oleo communi, aut Lini; vel quando coquuntur in Lacte quædam Emollientia, quæ blandè Alvum lubricant, talia sunt optima, imprimis in Doloribus Abdominis Scorbuticis, item in hypochondriacis, in quibus cum Melle mirè conveniunt.

Si magis *Anodyna* desiderentur:

℞. *Fol. hyoscyam* M. i.
Coqu. in s. q. *Lactis.*
Colatura ℥ix. vel ℥x. adde
Mellis rosati ℥i.
M. pro *Clysmate Anodyno*: S.
Clyster Lenitivus.

In graviori Colica, ubi materia hæret in crassis Intestinis injici possunt ex Oleo expressum Seminum Lini, Raparum &c.

℞. *Ol. expr. Sem. Lini,*
Rapar. an. ℥v.
M. pro *Enemate*: S.
Clyster Lenitivus.
Vel addantur.
Ol. Diacolocynth. ʒvi.
Et mis. pro *Clysmate.* S. ut anteà.

Vel communi modo *Clysmata Emollientia* injicienda;

℞. *Herb. Branca ursina,*
Malve,
Meliloti an. M. i.
Rad. Lil. alb. ℥i.
Sal. Tart. ʒi.
Coqu. in s. q *Aqua simpl.*
Colatura ℥ix. vel ℔i. *adde*
Ol Lil ℥iv. vel vi.
Vitell Ovi No. i.
Mell. despum. ℥i.
M. pro *Clysmate* duabus vicibus injiciendo: S.
Clyster Emolliens.

Vel ubi aut Mucus viscidior, aut Stercora indurata, in Intestinis hærent, omisso Oleo, Clysteribus Sal Gemmæ à ʒi. ad ʒii. addendum est, quod omnes Fæces attenuandi & dissolvendi vim habet, hinc pro laxanda Alvo obstructa optime valet v. g. clysteri supradicto ex Oleo Seminis Lini & Raparum, ʒi. Salis Gemme addi potest. Vel

℞. *Herb. Malva* Mii.
Flor. Sambuc.
Verbasc. (qui sunt anodyni) an. M. ß.
Rad. Lil. alb ℥ß. ad ℥i.
Coqu. in *Aqua simpl.*
Colatura ℥.iii. ad ℥ x. adde
Elect. hiera picra (stimulat, & est aloeticum) ℥ß. vel ʒvi. ad ℥i.
(vel pro scopo emolliendi *El. Lenit.* ℥iß.)
Sal. Gemm. ℈ii. ad ʒi.

M. pro

Digitized by Google

M. pro *Clysmate* una vice applicando. S.
Clyster Emolliens.

Ubi verò sunt Flatus, convenit *Clysma Carminans*, & *Emolliens*, imprimis cum sale gemmæ injectum: e. g.

℞. *Spec. Carm.* Mii.
Rad. Angel.
Levist.
Sem. Carvi an. ℥ß.
Bacc. Junip. ℥i.
Coqu. in f. q. *Aqua*:
Colatura ℥viii. adde
Elect. de Baccis Lauri ʒvi.
Mell. rutac. ℥ß.
Salis Gemma, vel *Nitri depur.* ℈ii.
M. f. *Enema*: S.
Clyster Carminans.
Vel
℞. *Spec. Emoll.* Mii.
Carmin. Mi.
Sem. Carvi ℥ß.
Baccar. Junip. ℥i.
Coq. in f. q. *Aqua*:
Colatura ℥viii. adde
Elect. Hier. cum *Agar.* ℥i.
Mellis Mercurial. ℥ß.
Salis Gemma, vel *Nitri* ʒi.
M. f. *Enema*: S. ut anteà.
Vel
℞. *Herb. Verbo.*
Flor. Chamom. an. Mii.
Rad. Levist. ℥ß.
Sem. Anisi ʒiii.
Coq. in f. q. *Aqua*:
Colatura ℥viii. adde
Sal. Gemma ʒi.
Mell. mercur. ℥i.
M. pro *Clysmate*. S. ut suprà.
Vel
℞. *Herb. Calaminth.*
Ruta an. Mi.
Flor. Alth.
Aneth.
Chamom. an. Mß.
Bacc. Lauri,
Sem. Carvi,
Cumin. an. ℥ß.
Fœnugr.
Lini an. ʒiii.
Coqu. in f. q. *Aqua*:
Colatura ℥x. adde
Salis Gemm. ʒi.
Ol. Anethi,
Ruta,
El. hier. picr. an. ℥ß.
M. f. *Enema*: S.
Clyster contra flatus.

RULANDUS ceu maximè expertum Clysma laudat in desperata alvi obstructione, in dolore colico, & Iliaco sequens, utut incondita sit compositio:

℞. *Decoct. flor. chamom.* vel *verbasci* ℥viii.
Ol. Cham. per infusionem & decoctionem ℥v.
Elect. bened. laxat. ℥i.
Sacch. rubr. ℥ß.
Diagrid. gr.vii.
Sal. comm. vel *Salis gemma* ʒi.
M. pro *Clysmate*.

Cujus usum commendat, tanquàm sibi sæpiùs expertum.

Loco Salis gemmæ in colica flatulenta potiùs olea destillata simul addenda, quæ potenter penetrant, & flatus discutiunt: e. g. sit *Clysma Carminativum Anodynum*, quale etiam hypochondriacis, item hystericis commodè præscribi potest hoc modo:

℞. *Fol. Lauri* p.iii. vel M. i.
Flor. Chamom. Rom. aut *vulgar.* Mß.
Rad. Angel. vel *Levist.* ʒvi.
Sem. 4. Calid. minor. an. ʒii.
Coqu. in *Aq. comm.*
Colatura ℥x. adde
Elect. de Bacc. Lauri ʒvi.
Syrup. papav. s. ℥ß. vel loco hujus *Ther.* ʒi. ad ii.
Ol. destill. Angel.
Carvi,
Cumin.
Bacc. Lauri an. gutt. iii. vel iv.
Vitell. Ovi No. i.

M. pro *Clysmate pro 2. dosibus* injiciendo, propter flatus, qui impediunt, quo minùs totum una vice possit injici. S.

Clyster Lenitivus contra Flatus.
Vel
℞. *Fol. lauri* Mi.
Flor. chamom. Mii.
Rad. Angel.
Levist. an. ʒiii.
Coqu. in f. q. *Aq. comm.*
Colatura ℥ix. adde
Elect. de bacc. lauri ʒvi.
Theriaca ʒi.
Ol. destill. carvi,
Cumini,
Bacc. Junip.
Lauri an. gutt. v.

M. pro *clysmate*, *duabus vel partitis vicibus* injiciendo: S. ut anteà.

℞. *Summitat. Anethi*,
Herb. chamom. an. Mi.
Rad. levist. ℥i.
Bacc. lauri ʒvi.
Sem. fœnic. ʒiii.
Coqu. in f. q. *Aqua*:
Colatura ℥ix. adde.
El. de bacc. lauri ℥iß.
Theriac. ʒi. ad ii.
Ol. destill. Angel.
Cumin.
Ruta an. gutt. v.
M. f. *Clyster pro duabus dosibus*: S. ut suprà.
Vel
℞. *Herb. chamom. Rom.*
Mentha an. Mi.
Bacc. lauri ℥ß. ad i.
Juniperi ℥ß.
Sem. Anisi,
Cumini
Fœnic. an. ʒii.
Sal. Tart. ʒii. ad iii.

Incis. & contus. coq. in f. q. *Aqu. simpl.* vel ubi Sal Tartari additum non fuit, in *Urina humana*:

Colatura ℥ix. adde
Elect. de baccis lauri ʒvi. ad ℥i.
Mell. rutac. ℥ß.
Ol. destill. Anisi vel *Bacc. lauri* ℈ß. ad ℈i.
Vitell. Ovi. No.i.
F. *Enema*: S.
Clyster contra Flatus.
Vel
℞. *Flor. chamom.* Mii.
Fol. lauri Mß.
Rad. Levist. ʒiii.
Sal. Tart. ʒi.
Coqu. in f. q. *Aqua*:
Colatura ℥viii. adde
Elect. de bacc. lauri ℥i.
Ol. destill. bacc. junip. ℈i.
Cumin. ℈ß.
Syrup. papav. simpl. unc.i.
M. pro *clysmate duabus vicibus* injiciendo: S.
Clyster contra Flatus.

Ulteriùs, ubi sunt nimii Flatus in intestinis præ cæteris conveniunt clysmata ex urina pueri, quæ mira faciunt in affectibus intestinorum flatulentis, si scil.

℞. *Urin. pueri impuberis*:
& ipsi addatur
Fermenti parum:
ipsique postmodùm incoquatur *Semen Anisi* & *Anethi*, &
Colatura unc.viii. vel ix. addatur
Mellis despum. unc.i.
sicque injiciantur: insigniter confert affectibus
Flatulentis.
Vel
℞. *Decoct. carm.* unc. vi.
Urin. human. unc.iv.
Fermenti ʒi.
Salis comm. ℈i.
Mell. rosat. unc.i.

M. pro *clysmate* ad imitationem VALERIOLÆ præscripto

pto in gravioribus doloribus Flatulentis. Vel

℞. Spec. Carminat. M.ii.
Coqu. in s.q. Urinæ humanæ:
Colaturæ ℥viii. adde
Ol. destill. Terebinth. ʒi.
M. f. Enema: S.
Clyster contra Flatus.
Vel
℞. Urinæ pueri calef. ℥ix.
Sperm. Ceti ʒiß.
Vitell. Ovi No. j.
Syrup. Papav. alb. ℥i.
M. f. Enema: S. ut anteà.

Confer. DEODATUS in Valetudinario p. 197.

Faciunt huc etiam Clysmata Terebinthinata cum urina, quæ superiùs in Dysenteria dedi; & imprimis in doloribus convulsivis, Nephriticis, Hystericis, Scorbuticis, &c. sunt optima, & multùm commendantur à THEODATO in Valet. pag. 247. qui etiam in Colica flatulenta hoc Clysma præscribit:

℞. Fol. Mercurial.
Chamom.
Betæ an. Mß.
Absinth.
Rutæ
Lauri an. Mi.
Sem. Cumini,
Bacc. Lauri an. ʒiii.
Incisa & contusa coquantur in Aqu. comm. & Vini Malvat. an. ℔ß.
(Ingredientia sunt nimis copiosa propter ℔ß. potest facilè emendari:) adde
Ol. Nuc. expreß. ℥iv.
Castor. ʒß.
Terebinth. ʒß.
M. pro Clysmate in affectibus Renalibus & uterinis.
Vel
℞. Urin. hum. aut decoct. Emoll. ad imitat. Willisii ℔i.
Terebint. cum Vitello Ovi dissol. ʒii. vel iii. ad ʒß.
Mell. colat. vel Mercurial. ʒvi. vel ℥i.
M. f. Clysma: S.
Clyster Lenitivus:

Conferatur hic WILLISIUS de Anima Brutorum, ubi de Colica pag. 394. p. 2. c. 15. & in specie in Colica Nephritica proficui sunt Terebinthinati Clysteres.

Sunt, qui ceu singulare Clysma laudant, & commendant decoctum Veronicæ cum Myrrha, & Vino, quibus B. D. LANGIUS addit Salis Tartari dr. ß. ad dr. i. aut Tincturam Tartari. Senibus Clysmata ex Vino malvatico cum Oleo Chamomillæ, & quæ vim anodynam habent, facienda; hinc syrupus Papaveris, sed cautè, addendus.

Fortiora Clysmata, eaque in Colica humorosa saltem conducentia, minùs in convulsiva, sunt ea, quæ ingreditur Colocynthis in petia ligata, vel Aqua benedicta, aut infusum croci metallorum ab unc. iß. ad unc. ii. vel iii. de quibus Clysmatis Antimonialibus, aliis irritis, in colica proficuis, vid. RIVERIUS c. 1. obs. 57. & 67. item c. 2. obs. 22. & c. 3. obs. 22. & supr. de Alvo obstructa: v. g.

℞. Juris pisorum ℥vii. vel viii.
Aqu. Bened. ℥ii. vel iii.
Elect. Lenitiv. ʒvi. vel Ol. comm. ℥i.
M. f. Enema: S.
Clyster Lenitivus.
Vel
℞. Decoct. Pisor. ℔ß.
Scor. Reg. Antimonii ʒvi. ad ℥i.
Mellis mercurial. unc. i.
M. pro Clysmate: S.
Clyster Abstersivus.

Imitamur hac in parte RULANDUM, qui ipse hic est Antecessor, & tali utitur Enemate cum Aqua benedicta cent. 6. curat. 22.

℞. Decoct. pisor. (egregiè abstergit) ʒviii.
Aq. bened. ʒiiß. vel iii.
Sacch. ℥ß.
Ol. Olivar. unc. i. vel unc. iv.
M. pro Enemate.

Injiciatur quavis hora doloris recrudescentis pro duabus, vel 3. dosibus: Insigniter hunc commendat Clysterem, & quidem in contumacissima alvi obstructione, in dolore Iliaco & Colico.

Simile exemplum habet idem in pertinacissima alvi obstructione in puerpera, quæ per 20. dies & noctes nihil excreverat, & jam stercora per os exibant, curata hoc Clysmate, in quo loco Aquæ benedictæ addit Extractum Esulæ:

℞. Juris pisor. ℔ii.
Extracti. Esulæ ʒi.
Ol. Sem. Lini unc. iv.
M. pro Clystere.

quo injecto, Alvique excrementis copiosè rejectis, curata fuit ista puerpera. Item

℞. Decoct. cent. min. ℔ß.
Aq. bened. Rulandi unc. iii.
Mell. mercurial. ʒvi.
M. pro Clystere.

Præter fortiores pertinent huc Clysteres ex fumo Tabaci, maximè proficui in Colica humorosa, & in omnibus doloribus abdominis: vid. histor. Anat. 66. BARTHOLINI cent. 6. & c. 4. Epist. pag. 253.

Instrumentum verò, quo commodè potest Anglorum more applicare sibi unusquisque tale Clysma, & fumum Tabaci sub hac forma intestinis immittere, habet BARTHOLINUS in cent. & hist. jam allegata, & SIMON PAULI Quadripart. Botan. class. 3. p. 462. & 463. non tantùm dolores sistunt, sed & alvum laxant.

II. Præter Clysmata in omni Colica, in specie humorosa, minùs in convulsivâ, attendendum est, an conveniat purgatio per Alvum, an verò non? Nempe tutiùs possumus purgare remediis per os propinatis, ubi contenta in intestinis urgent, quam ubi malum simpliciter à spasmis fuerit, utpote in quo nonnisi leniter abstergentia conveniunt. Deinde, si intestina ea structura convulsiva, propter contenta etiam irritantia, sint nimis firmiter clausa, cavendum à purgantibus, magis magisque irritantibus; sed potiùs lenissima, Emollientia, eluentia intestina, aut simpliciter lubricantia oleosa & passulata conducunt. In specie in principio colicæ, dum adhuc dolor urget, propriè dicta purgantia minùs conveniunt, sed omninò nocent; irritando enim intestina malum fortiùs exasperant, & ex aucta hac intestinorum contractura minùs laxant. Imò cùm in colica sæpiùs adsit periculosus vomitus, metus est, ne ita purgantibus irritentur crabrones: quò sæpiùs iterantur, in deterius labitur æger, & magis disponitur ad affectus paralyticos: sin verò mox in principio usurpari debent, sint non nimis violenta, sed lenia, & simul opiatis mista, ut sistant dolorem, & causam morbosam eliminent ex intestinis: semper nempe considerandum est, ne acriori laxativo irritatis intestinis omninò impediatur excretio fæcum, & ad contumacem Ileon disponatur æger. Adhuc sepiùs evenit, ut purgantia, licèt fortia, nihil operentur, sed subsistant, unde subsequitur inde dolorum augmentum. Ergò purgantia talia vitanda. In progressu verò morbi, attenuata viscida materia, & temperata ejusdem acrimonia, blandè subducentia conveniunt. Deinde, si ea inflammatione est colica; medicus caveat, ne ullo, quantumvis leni medicamento subducente, utatur; ex irritatione enim Intestinorum inflammatio augetur, & hinc Volvuli seu Ilei metus supervenit. In colica humorosa, in specie, ubi intestinorum peregrini, ac vitiosi hospites sunt exturbandi, Purgantia locum habent, vario tamen, pro circumstantiarum ratione, regimine, &c. Nempe, si dolor non adeò urget, & morbus sit ex errore victus, aut simili causa externa, aut malum sit à viscida tenaci & acida pituita, cum dolore terebrante, & gravativo, in principio purgari potest; secus, differendum hoc ipsum, donec nonnihil mitescat dolor. In pituita enim vitrea vel acida, si quis lenientibus solis contentus à purgantibus veris abstineat, nil aget; potiùs quamprimùm viscida materia attenuanda, & per purgantia attenuantibus mista, eadem evacuanda: conf. SEPTALIUS in animad. l. 7. §. 72. Si verò dolor sit nimis acerbus, priùs est mitigandus, antequàm purgantibus proritetur alvus. Nempe invertenda interdum medendi methodus est, & urgente nimis dolore, mox ad Laudanum confugiendum, quod aliàs tutiùs fit, ubi præmissa fuerint Alvum aperientia. HORSTIUS l. 4. observ. 7. AMATUS LUSITANUS cent. 4. cur. 95. & cent. 7. cur. 22.

Purgantia autem in colica Humorosa conveniunt nunc fortiora, nunc minora. Fortiora hæc & propriè dicta purgantia, in specie, ubi ex spasmo fortiùs contracta sunt intestina, aut motus eorum peristalticus minùs fieri solet, non conveniunt; quin levissima plus præstent, quam acriora & fortissima. Sic HENRICUS à MOINICHEN obs. 5. ad BARTHOLINUM missa, habet, quòd DONADONUS Alvi stypticitatem ad tres septimanas durantem solo seri caprini copiosè sumpti usu curaverit: Sic, referente SENNERTO, observatum est, cùm æger quidam

Google

30. Clysteres sine effectu accepisset, alium Medicum Mannam ab ℥i. ad ℥iß. cum ℥ß. Olei Amygdalarum dulcium propinasse in Jusculo Gallinæ Pingui, & ægrum a Dolore liberasse. Commendat hanc mixturam RIVERIUS *Prax. l. 10. c. 1.* Vel Oleum Amygdalarum dulcium loco Butyri Jusculis admisceatur, quibus etiam Spermatis Ceti ʒß. commode addi potest. Singulare *Experimentum* CRATONIS *ad solvendam Alvum*, & *sedandos Dolores Colicos* est *Oleum Amygdalarum dulcium* ℥ij. ad iii. cum *vino Malvat.* & *Spermate Ceti*: vid. *Dissertat. mea de Sperm. Ceti cap. 2. §. 4. par. 11.* (R)

Ut ergò blandè laxetur Alvus in Intestinorum Doloribus, blandissimè Emollientia & Abstergentia locum habent, præprimis in Colica Convulsiva, ubi Acria parum vel nihil operantur; Lubricantia verò, ut Oleum Amygdalarum dulcium, & Pinguia, optimè laxant. Inter Emollientia & Abstergentia sunt imprimis Potio passulata, & hinc Pulveres salini cum stimulo scammoneato. Inter Lubricantia & Pinguia convenit Potio PLATERI, in principio Doloris Colica propinanda, quæ ex leniente & emolliente procedit. Præscriptio est hæc:

> ℞. *Ol. Amygdal. dulc.* ℥iß.
> *Vini Malv.*
> *Syrup. Papav.* an. ʒß.
> M. f. *Potio*.

quæ detur pro Haustu. Vid. *Observationes* PLATERI: Nam & Oleum Amygdalarum dulcium in Jusculo calido propinatum, subitò sedat Tormina Infantum. Loco Syrupi Papaveris etiam Spermatis Ceti ʒß. addi, & ita Alvus laxari, potest: Vel ubi tutiùs uti licet Purgantibus, Cremor Tartari cum Resinis Purgantium propinetur, ad imitationem WILLISII *c. l. pag.* 396. e. g.

> ℞. *Crem. Tart.* ℈j.
> *Scamm. sulphurat.* gr. ii.
> M. f. *Pulvis*: S.
> Pulvis Aperiens.

Vel

> ℞. *Crem. Tart.* ℈j.
> *Mag. Jalapp.*
> *Scamm.* an. gr. v.
> M. pro Alvu laxanda. S.
> Pulvis Aperiens.

Vel

> ℞. *Corall. rub. prap.*
> *Maxill. Lucii piscis* an. ℈ß.
> *Aur. fulm.* gr. v.
> M. f. *Pulvis*: S. ut anteà.

Vel Infusum Sennæ cum Sale Tartari & Zingibere paratum, vel Infusum Rhabarbari cum Senna, adhibeatur. Vel ubi viscida ac tenax Pituita primariò peccat, Potione cum Gummate Ammoniaco in Colica Humorosa sunt admodùm convenientes: Propterea ubi pertinax est *Colica ex Pituita vitrea & acida*.

> ℞. *Aqu. Mentha* ℥i. vel ℥iß.
> *Cinnam.* ʒi. ʒii. vel ℥ß.
> *Gumm. Amm cum Aceto soluti* ℈ß. vel ℈i. ad ʒß.
> *Tart. vitriolat.* ℈ß. ad gr. xv.
> *Scamm. sulphurat.*
> *Trochisc. Alband.* an. gr. i. vel ii.
> *Syrup. Rosat. solut.* vel *de Pom.* ℥ß.
> M. pro *una vice*: S.
> Potio Purgans pro una vice.

Potio hæc mirè saburram educit. Vel

> ℞. *Aqu. Menth.* seu *Succ. Pomor. Borsdorff. depur.* ℥i.
> *Gumm. Amm. cum Aceto sol.* gr. xv. ad ℈i.
> *Salis Hypochondr.* ℈ß.
> *Scamm. sulphurat.* gr. ii.
> *Extr. Troch. Alband* gr. ß. vel i.
> *Syrup. Rosar. solut.* ℥ß.
> M. S. ut anteà.

> ℞. *Aqu. Chamomill.* ℥i.
> *Gumm. Ammon. cum Aceto sol.* ʒß.
> *Tart. vitriolat.* gr. xii.
> *Scamm. sulphurat.* gr. ii. vel iii.
> *Laud. hyster.* gr. vi.
> *Syr. de Spina cervin.* ʒiij.
> M. f. Potio: S. ut suprà.

> ℞. *Lapill. Cancr. prap.* g. xii.
> *Tart. vitriolat.* ℈ß.
> *Trochisc. Alband.* gr. ii.
> M. f. *Pulvis*. D. S.
> Pulvis Emolliens.

Curavi Juvenem, natione Westphalum, Malo hypochondriaco, ut vocant, alias obnoxium, qui post insignem corporis, in specie pedum, in ludoscenio spectando refrigerationem, altero die incipiebat dolere latere sinistro sub costis: Dolor erat acutus, admodùm punctorius, cum frequenti vomitu admodùm molesto, ipsique ægro doloroso, ingenti siti, & virium prostratione; hinc Dolores lancinantes, sed rarò, ex illo loco in totum Abdomen progredi, ad lumbos reflecti, & in sinistro hypochondrio tandem terminari solebant, ubi terebrantes punctiones primariò vexabant, Alvus erat obstructa, respiratio erat parva seu difficilis, contactum in latere dolente & fortiùs prementem benè perferre poterat, punctionesque sæpè sursum ad præcordia ascendere videbantur. Clysmata quidem benè operabantur, sed Dolores persistebant, unde usurpabam Alterantia, Antiscorbutica, Antihypochondriaca, quæ etiam nil juvabant. Tandem Gummi Ammoniacum sequenti modo præscribebam:

> ℞. *Aqu. Menth.* ℥i.
> *Gumm. Ammoniaci in Aceto sol.* ʒß.
> *Tart. vitriolat.* gr. xv.
> *Scamm. rosati* gr. iv.
> *Extr. Troch. Alband.* gr. i.
> *Syr. de Pomis* ℥ß.
> M. f. *Potio*.

Ab hac Potione 15. sedes sine torminibus venerunt cum euphoria, & symptomata dolorosa evanuerunt.

Mercator quidam Annæbergensis simili Dolore cruciabatur, copiosè erat purgatus, sed Dolor persistebat: Præscripsi banc Potionem, unde copiosis evacuatis viscidis, sanus evadit. Semel tamen in Virgine cachectica hæc Potio Dysenteriam excitavit.

In Declinatione verò Morbi, ubi viscida adhuc, vitrea & acida Pituita in Intestinis hæserit, commodè usurpentur eadem Gummata cum Mercurio dulci, qui eam potenter dissolvit & abstergit. Imitandus hac in parte DEODATUS, qui declinante Morbo ex hac causa nato, præscribere solet has Pilulas.

> ℞. *Mass. Pilul. Coch. min.* ℈i.
> *Aquila alb. dulc.* seu *Merc. dulc.* gr. xvi. ad ℈i.
> *Ol. destill. Anisi* gutt. ii.
> M. f. *Pilula* mane deglutiendæ.

Inepta autem est hæc Compositio: possunt assumi aliæ, v. g.

> ℞. *Mass. Pil. de Hier. cum Agar.*
> *Mercur. dulc.* an. gr. xv.
> *Troch. Alband.* gr. i.
> *Ol. destill. Anisi* gutt. ii.
> Cum *Essent. Mentha* f. *Pilula*: S.
> Pilulæ Purgantes.

Mercurius enim dulcis est egregium medicamentum, & in frequentiori usu est RIVERIO, in cujus *Observ.* sæpius fit mentio Purgantis, quod vocat *Calomelanos Turqueti*, quod nihil est aliud, quàm Mercurius dulcis, additis tantùm aliquot granis Scammonii sulphurati, in hac proportione: v. g.

> ℞. *Mercur. dulc.* ℈j.
> *Scamm. sulphurat.* vel *Ref. Jalapp.* ℈ß.
> M. F. *Pulvis*;
> & cum *Mucil. Tragacantha* f. *Pilula pro una dosi* in fine paroxysmi.

> ℞. *Mass. Pil. de Ammoniaco Querc.* ℈i.
> *Extract. Absinth.* ℈ß.
> *Troch. Alband.* gr. ii.
> Cum *Ol. destillat. Anisi* f. *Pilula*: S.
> Pilulæ Purgantes pro una dosi.

Item

> ℞. *Tart. vitriolati* gr. xv. ad ℈i.
> *Scamm. prap.* gr. iii.
> *Troch. Alband.* gr. ii.
> *Ol. destill. Zedoar.* gutt. i.
> M. f. *Pulvis*: S.
> Pulvis Purgans.

(R) *Oleo Amygdalarum dulcium recens expresso, ac Carnium Jusculis mixto, familiarissimè utimur ad* ℥iv. *& vi. eo enim etiam in principio Colica exhibito, & Dolorem sedamus, & Alvum solvimus. Cùm autem Inflammationis Viscerum sunt signa, illud ad unciam unam vel alteram securè propinamus. Quin & eadem methodo assumtum, maximum remedium est adversus Colicas Convulsivas: quippe quod fibrarum spasmum lenit, & spirituum ataxias compescit.*

Loco Digestivi sit:

℞. *Tart. vitriolat.* vel *Sal. Ammon. depur.* ℥i.
Ol. destillat. Anisi gutt. iv.
M. pro *duabus dosibus*. S.
Pulvis Emolliens.

Quod si verò in Colica Humorosa mox in principio Purgantia conveniant, commodè eadem cum Opiatis misceantur, ut *suprà de Cardialgia* dictum fuit, quo sine majore Intestinorum irritatione sublato Dolore Alvus laxetur. Modus hic est recens usitatus: Veteribus nonnullis, in specie HELIDÆO PADUANO, hoc fuit usitatum, qui propinavit in Colicis Doloribus recipiendo *Elect. Diaphan.* ℥v. ad ℥vi. & *Philon. Rom.* ℥i. quod laxat, Doloremque sedat.

Cæterùm nostra delicatula rostra non perferunt hos Bolos seu Electuaria; propterea conveniunt potiùs Pilulæ Aloëticæ cum Laudano opiato ad imitationem RIVERII præscribendæ, qui *C. 1. Obs.* 63. & *C. 2. Obs.* 1. has imprimis commendat Pilulas:

℞. *Aloës optimæ* ℥i.
Diagrid. gr. viii.
Laud. opiat. gr. iii. vel v.
M. f. l. a. vi. *Pilulæ*.
(Satis forte est, ego non ita præscriberem)

Similes Pilulas cum Laudano opiato permistas videbitis apud POTERIUM *Cent. 3. c.* 27. Pertinent huc *Pilulæ* STOECKERI, quibus, ut ipse scribit, cum summo suo honore *Ducem Tartarorum* curavit in Colica:

℞. *Aloës succotr.* vel *Pilul. Aloëphang.* ℥i.
Opii,
Croci an. gr. i. vel ii.
(pro Croco potest sumi & *Castoreum*)
M. f. *Pilulæ*;

Quarum vel dimidia pars, vel omnes, exhibentur jejuno stomacho; Dolorem enim post horam sedant, & postmodùm solvunt, & faciunt, ut dicit, operationem.

Si volumus, ut in mediocri dosi meliùs & potentiùs operentur, acuamus has ipsas cum gran. ii. vel iii. *Scammonii sulphurati*, & ita commodè usurpari poterunt.

℞. *Aloës rosat.* ℈i.
Extracti Zedoar. gr. viii.
Scamm. sulphurat. gr. i.
Laud. opiat. gr. i.
Ol. destill. Carv. gutt. ii.
Cum *Essent. Zedoar.* f. *Pilulæ*.

Item

℞. *Gumm. Ammon. cum Aceto sol.* ℥i.
Diagrid. gr. vi.
Laud. opiat. gr. iv. vel v.
M. f. *Pilulæ* pro 4. dosibus.

Clysteribus quoque Laudanum opiatum à quibusdam injici solet à gr. iii. ad ℈ß. nec dubium est, quin cessaturus sit Dolor: sed cautè agendum est: Conf. BORELLUS *Cent. 4. Obs.* 94. Loco hujus tutiùs Theriaca ad ℥ii. Clysteribus additur.

Sedato autem paroxysmo in Colica Convulsiva, conveniunt appropriata Purgantia, commodè cum Sudorifero usurpanda.

III. In usu *Vomitoriorum Remediorum*, quæ interdum necessaria sunt, cauti simus maximè: si enim Ventriculus & supernæ partes Intestinorum repletæ nimium fuerint, ex usu maximè erit, ut Medicamentis ad dejiciendum ingestis locus detur pertransiendi. Quod si totus Dolor, ejusque Causa, infernas partes obsideat, non solùm frustrà tentatur Vomitus, sed aliquando fit cum certa ægrotorum pernicie, cum Volvuli facilè exinde fiant. Illustrat Vomitoriorum usum Observatio PLATERI *l. 2. Observationum pag.* 451. *seqq.* Adolescens quidam nobilis ex inordinata Victus ratione, & nimio Potu Vini Muscati Narbonensis, Cardialgia primùm, mox Colico Dolore laborans, postquam semel curatus, maturiùs quàm par erat, se aeri frigido concredidisset, & quadrigis celeriter per urbem veheretur, recidivam passus, septem septimanarum spatio durante Morbo, licèt sæpiùs Clysteribus & Narcoticis usus fuisset, non tamen integrè sanari potuit, donec Vomitorio Antimoniali usus fuerit, à cujus usu mox magnam copiam æruginosæ Bilis aliquoties vomuit, uti & Pituitæ; atque inde Urinæ, quæ ex atro croceæ diu permanserunt, in naturalem colorem permutatæ, ipseque sensim ad se redire cœpit.

IV. *Opiata* in Dolore Colico semper sunt optima, in principio & progressu Morbi adhibita, primariò in Colica Convulsiva, hinc etiam in Humorosa; in qua ipsa saltem, ubi necessitas urget, locum habent. Et quidem tutius est, ut Alvi evacuatio præmissa fuerit, nisi summa Doloris atrocitas nimis urgeat; frequentiùs tamen in usum duci possunt, ubi Materia morbosa fuerit tenuior & acrior; minùs verò, ubi eadem fuerit viscidior. Nam Opiata acre quodcunque temperant, viscidæ verò Materiæ motum ulteriùs impediunt, & ita tandem magis figunt, quatenus Motum Intestinorum inhibent. His ipsis Opiatis, tam in principio, quam in progressu Morbi, semper Appropriata & Resolventia pro Causæ morbosæ dispositione varia addenda erunt, ut eò meliùs succedat operatio. Præ cæteris Opiatis Laudanum hystericum est egregium remedium, tam in Colica Convulsiva, quàm etiam in reliquis. Denique, si quando Opiatis utendum, non sunt differenda eo usque, donec vires vitales jam collabascant, ægerque non longè sit ab interitu; tali enim in casu non rarò solet vita dormiendo finiri: potiùs in principio aut incremento Morbi viribus validis usurpantur. Adeòque in Colica Humorosa usurpantur Opiata post Purgantia, & hinc etiam Purgantibus mista, & nonnisi in casu necessitatis, ante Purgantia. Nempe, ubi tanta est, sive Ventriculi debilitas, sive vomituritio, ut nec Pilulæ possint detineri, ibi (1) Remedium Anodynum ordinetur; (2) paucis horis elapsis Catharticum, eo temporis spatio interjecto, ut Narcoticum à Cathartico tanto distet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas tamen in Ventriculo moras trahat, quæ ad virtutem purgativam communicandam eidem sufficiant, ut suam demum exerat operationem, cessante altero; licèt Catharticum, modò id possit fieri, diu post Anodynum rectissimè propinetur, cùm etiam ad horas 12. ab hoc assumpto Alvus isti ægriùs respondeat, atque nonnisi operosiùs, solvatur. Cùm autem hic, ut in aliis plerisque Morbis, in quibus indicantur Narcotica, Catharticum semper Dolorem intendat (saltem finita jam operatione, qua quidem vigente, mitiùs nonnunquam cum ægro agitur); idcircò solenne est, Anodynum ingerere, ubi primùm exspiravit Cathartici *ὁρμὴ*, ut rectè loquitur SYDENHAM *in Observ. circa Morbos acutos p.* 297.

Ex his patet, Opiata conducere magis (1) in Convulsiva, quàm Humorali, (2) In Accidentali, quam Habituali, (3) Quæ à Materia acri, tenui, seu, ut vocant, biliosa, quam quæ à Materia viscida. (4) In Flatulenta, quàm Humorali. (5) Præmissa Alvi quacumque lenitione tutiora esse. (6) Appropriata Causæ vel Morbo socianda esse.

V. In omni Colica *fugiendum Frigus præsertim Ventriculi & Pedum*; hinc calidus Potus est optimus. Et observavi in Colica Convulsiva cum copioso Vomitu conjuncta, & aliquot Secessibus, ex Abdominis ab aura frigida refrigeratione nata, optimum fuisse remedium bonum Haustum Aquæ Vitæ juniperinæ, unde omnia mala cessarunt. Hinc rara est & vix imitanda Observatio, quam habet AMATUS LUSITANUS *Cent. 1. Curat. 2. & C. 7. Curat.* 21. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. Admir. Observ.* 25. FORESTUS *l. 21. Observ.* 12. TULPIUS *l. 2. Observ.* 37. & imprimis SEPTALIUS *loco suprà citat.* §. 82. Colicæ desperatæ, copiosæ Aquæ multa nive refrigeratæ Potu curatæ. Sed arbitror, accidentarium fuisse affectum, quasi occasione refrigerationis Intestinorum convulsorum spasmi relaxati fuerunt; unde mirabilis flavæ Bilis copia evacuata fuit: Ergò nonnisi cautissimè, imitandum venit. (S)

VI. In Flatulenta Colica, in qua Flatus non causæ, sed semper producti morbosi rationem habent; utut per accidens affectum exasperent, in principio *Carminantia* acria & aromatica valdè discutientia minùs conveniunt, sed potiùs saltem in declinatione; illorum verò loco Spiritus Salis dulcis adhibeatur.

VII. Si Alvo relaxata Dolores persistant, id quod in specie in Colica Convulsiva convenit, & quidem, ubi Materia

(S) *Difficile sanè explicatu est, quomodò nivata Aqua usu Intestinorum Convulsiones, & Nervorum Spasmi solvi possint: præsertim quum doceat* Hippocrates, *& quotidiana experientia suadeat, Frigidum, qualis Nix, Nervis esse inimicum. Verum tamen etiam est, quod ex eodem* Hippocrate *Tetano correpti Aqua perfundi jubeantur. Fortasse Frigidæ Aquæ usu, quemadmodum aquabilis, & naturalis Spirituum per Nervos motus cohiberi præter naturam potest, & Nervis labes & torpor infligi; ita è contrario Spirituum in ataxias, seu inordinatos motus, tempore Convulsionis actis, poterunt frigida Aqua usu à præternaturali motu retardari, & cohiberi, ut Convulsioni remedium fiat.*

teria est in Intestinis, usurpanda sunt adhuc *Remedia Appropriata & Aromatica*, quæ nempe ratione Salis volatilis temperant Acidum, incidunt Viscosum, discutiunt Flatus, ac Ventriculo & Intestinis grata sunt; & hinc etiam Remedia, quæ Mulieribus in Passione Hysterica propinantur, imprimis volatilia Salina. Unde ex his Castoreum & Castoreata cum Opiatis mista; ex istis Chamomilla, Semina Calida majora, & similia, imprimis conducunt. Vinum simplex vix semper æquè tutum videtur, medicatum meliùs convenire arbitror.

Quòd si ergo Alvus relaxata, & ista universalia plùs minùs præmissa fuerunt, & nihilominùs tamen Dolor persistat, aut si urgeat adhuc Colica Convulsiva, ad Appropriata accedendum est, eaque in specie Aromatica, nam hæc Acidum temperant, Flatus resolvunt, Viscidum incidunt, simulque Nervis amica sunt, eorumque Spasmos sistunt; adeòque in genere in quibuscunque Abdominis Doloribus conducunt. Talia sunt Herba Veronicæ, quæ ceu singulariter Specificum laudatur, cui tamen non cedit Chamomilla, imprimis Chamomilla Romana, Sclarea, seu Horminum, Cortex Aurantiorum, Zedoaria, gentiana, Helenium, Absinthium, Semina 4. Calida majora; Ex quibus modò dictis destillata Olea, Decocta, & alia multiplicia Præparata valent, ut Aqua Florum Chamomillæ, Veronicæ, Cinnamomi, Menthæ, Aquæ spirituosæ compositæ, *Spiritus & Aqua Carminativa Dornevellii, & Antipolica* V. g.

℞. *Flor. Chamom. Rom.*
Sambuci,
Fol. Menth.
Rutæ sicc. an. M. iß.
Baccar. Junip. rec. ℥iiß.
Lauri excort. ℈vi.
Sem. Cumin. ℥i.
Anisi,
Fœnic. an. ℥ß.
Calam. Arom. ℥ß.
Flav. Cort. Aurant. ℥iij.
Cinnam. acuti ʒ j.
Zedoar ʒiii.

Pulverisentur omnia tenuissimè, & adspergantur cum *Spiritus Nitri rectif.* ℥ß, ad ʒvj.
Infundantur cum f. q. *Spiritus Vini, non adeò exactè rectificati*;
Stent per 12. horas in Balneo Mariæ, digerantur lento igne, vase benè munito, Tandem destillentur per alembicum ex arena, vel cineribus lente, ut caveatur empyreuma.
Dosis est cochlear. j. vel ij.

Huc pertineat etiam *Essentia Carminativa* WEDELII *in Opiolog.* descripta, cum Anodynis & Castoreatis mista, Item Syrupus Corticum Aurantiorum, de Papavere, ubi Dolor adest; Syrupus de Althæa *Fernelii*, ubi emolliendum, & acrimonia temperanda; Castoreum. Sulphur, omnia Salia volatilia, adeoque Liquor Cornu Cervi, Spiritus Salis Ammoniaci; Spiritus Tartari, Spiritus Carminativus de tribus, Stercus equinum, Stercus lupinum, Testes equini, &c. Promiscuè hæc in quibuscunque abdominis Doloribus conveniunt; in specie tamen, ubi Flatus urgent in Hypochondriacis, Spiritus Carminativus de tribus, &c. est optimus. Ubi verò sunt Tormina Convulsiva Hysterica, Liquor Cornu Cervi succinatus, salia volatilia oleosa, item Camphora, & Aqua Theriacalis camphorata, item stercus equinum, & similia conducunt: v. g. in genere contra Dolores Abdominis.

℞. *Aquæ Chamom.* ℥ii. vel iij.
Spiritus Theriacal simpl. vel *camph.* ʒij.
Laud. opiat. gr. ii. vel iii.
Syrup. Cortic. Aurant. ℥ß.
M. f. *Potio*; cochleatim usurpanda: S.
Potio Leniens pro aliquot vicibus.

In Colica Humorosa Flatulenta;

℞. *Aqua Menth.* ℥ii. vel iij.
(vel *Aqua Menth. & Chamom.* an. ℥iß.
Elixir. Mentha (nisi urgeat æstus) ʒiij ad ℥ß.
Essent. Carm. ʒi. vel ʒ ß.
Spiritus Nitri dulc. vel *Anti-colic.* ʒiß vel ʒii.
(vel *Spiritus Nitri rectif.* gutt. x. vel xv.)
M. f. *Potio*; S.
Potio Leniens contra Flatus.

Capiatur cochleatim, subinde, si possibile, aliqualem sudorem expectando. Et convenit etiam in specie talis Mixtura cum spiritu Nitri in Colica, cum ardore corporis quasi febrili juncta, seu in Colica putata Biliosa.

Sit adhuc alia Formula:

℞. *Aqua Sem. Anisi,*
Flor. Cham. an. ℥ii.
Cinnam. ℥i.
Spiritus Zedoar. ℥ß.
Nitri dulc. ʒii.
Olei destillat. Anisi gutt. vi.
Laud. opiat. gr. ii.
Syrup. Rad. Enul. ℥i.
M. f. *Potio* haurienda cochleatim: S.
Potio contra Colicam.

Vel

℞. *Aqua Cortic. Aurant. cum Vino* ℥ij.
Physegon (quæ elegans est Carminativa) ℥i.
Spiritus Nitri dulc. mutical. ʒj.
Syrup. Cortic. Aurant. ʒvj.
M. f. *Potio*: S.
Potio contra Flatus.

Sumatur cochleatim, expectando sudorem.

℞. *Aqua Mentha* ℥iß.
Chamom.
Zedoar.
Carminat. an. ℥ß.
Spiritus Nitri dulc.
Theriac. camph. an. ʒi.
Syrup. Papav. albi ℥j. M. S.
Potio Dolores sedans cochleatim sumenda.

In Colica Convulsivâ, qualis est Scorbutica, Hypochondriaca, Hysterica, &c. *cùm ascendit ad Cor*, ut loquuntur, cum difficili respiratione;

℞. *Aqua Fl. Chamom.*
Mentha,
Puleg. vel *Veron.* an. ℥i.
Ess. Castorei (fit turbida Potio) ʒii. vel iij.
Liq. Corn. Cerv. succ. vel hujus loco *Spiritus Salis Ammoniac.* ʒi. vel iß.
Laud. opiat. gr. iij. (vel *Ess. Opii* ℈i. ad ʒß.)
Syrup. Artemis. vel *Cort. Aurant.* ʒvj. vel ℥i.
M. f. *Potio*; S.
Potio Dolores sedans pro aliquot vicibus.

Capiatur cochleatim pro 2. vel 3. dosibus, expectetur, si possibile, blandus sudor.

℞. *Aqua Matricar.*
Mentha an. ʒi.
Carminat. ℥ß.
Ess. Castorei ʒi.
Spiritus salis amm. ʒi.
Laud. opiat gr. iij.
Syrup. artemis. ʒvi.
M. S. Potio dolores sedans.

Vel

℞. *aqua Menth.* ℥iij. (vel *hujus & aqua Fœnic.* ℥iß.)
Spiritus salis ammon. ʒj.
Ess. Opii ʒß.
Syrup. Cortic. aurant. vel *Chamom.* ℥ß. ad ʒvj.
(Vel loco Syrupi *Elaosaccharum aurantiorum*:)
M. D. S. ut anteà.

℞. *Aqua Mentha,*
Fœnicul. an. ℥iß.
Spiritus salis amm. anis. ʒiß.
Laudani opiati gr. ij.
Syrup. Fœnic. ℥ß.
M. D. S. ut anteà.

Vel quando Salia non conveniunt:

℞. *aqua Chamomill.*
Fl. sambuci an. ℥iß.
Ess. Castor. ʒiß.
Unic. veri prap. ℈i.
Maxill. Lucii piscis ℈ß.
Sal Volat. Cor. Cerv. gr. vj.
Syrupi artemis. ℥iij.
M. D. S. ut suprà

℞. *Aqua Chamom.* ʒij.
Mentha ℥i.
Essent. Opii ʒß.
Maxill. Lucii pisc. ʒi.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. xv.
Syrupi Fœnicul. ʒij.
M. D. S. ut anteà.

Capiatur subinde cochleatim.

℞. *Aqua Mentha* ℥ii.
Carminat. ℥j.

Ess.

Ess. Castor: ʒij.
Olei destillati Cortic. Aurant. vel *Citri* gutt. vj.
Laud. opiati gr. ix.
Syrup. Cort. Aurant. vel *Citri* q. s.
M. D. S. ut suprà.
Capiatur cochleatim.

℞. *Aqua Mentha* ℥iij.
Melissa cum Vino ℥j.
Ess. Castor. ʒiß. ad ʒij.
Spir. Sal. Ammoniaci vel *simpl.* vel *anisat.* vel
Liq. Cor. Cer. succin. ʒj.
Laud. opiati gr. iij.
Syrup. Melissa ℥vj.
M. S. ut suprà.

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ʒß.
Sal. volat. Cor. Cervi gr. xiß.
Laud. hyster. gr. ix.
M. pro 2. *Dosibus*: S.
Pulvis Dolores sedans.
Vel

℞. *Unicorn. veri prap.*
Cinnab. Antimonii,
Fl. Sulphuris an. gr. viij. ad ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. F. *Pulvis* S. ut anteà.

Contra Colicas Humorosas:

℞. *Olei destillat. Carvi,*
Cumini,
Angelica, vel *Anisi,*
Aurant.
Chamom., vel *Fœnic.* an. gutt. vj.
M. D. S.
Oleum contra Colicam.
Vel

℞. *Oleu jam prascripta*
adde
Sacchari albiss.
Flor. Sulphuris an. ʒij.
Maxill. Lucii pisc. ʒj.
Laud. opiat. gr. vi. ad ℈ß.
M. f. *Pulvis* S.
Pulvis contra Colicam pro aliquot vicibus.
Vel

℞. *Flor. Sulphuris* ʒj.
Mandibul. Lucii pisc. ʒß.
Olei destillati Carvi,
Cumin.
Fœnicul. an. gutt. iv.
Laud. opiat. gr. jv.
M. f. *Pulvis pro* 3. 4. vel 5. *dosibus*: S. ut anteà.

Quòd si cum ardore, aut caloris vel æstuationis sensu, affligunt Tormina, nil melius est, quàm Nitrata, in primis spiritus Nitri dulcificatus, effervescentem Bilem optimè compescens. Si verò cum rigore vel dolore affligant Tormina, talia quæ absorbere & corrigere valeant Acidum, ut sunt Salia alcalica fixa, item Animalium Ossa, & partes duræ, speciatim Maxillæ Lucii piscis, Lapilli Cancrorum, vel Unicornu præparatum, vel Tali Leporis, aliaque similia Acidum absorbentia, & hinc Dolorem compescentia supradictis addi possunt.

Dolor Lumbaris Nephriticus optimè per Terebinthinata, per Pilulas ex Terebinthina, &c. compescitur, quæ ipsa etiam in Dolore Lumbari Mesenterico convenienter usurpantur.

Ut in specie considerentur *Remedia Interna*: Chamomilla, tam vulgaris, quàm Romana, corrigendo acidum austerum Ventriculi & Intestinorum, egregia & instar omnium in Torminibus Alvi quibuscunque est, aliis irritis me nunquam deseruit, cujuscunque sint conditionis Colicæ, itaut in Colica Nephritica, in Doloribus post Partum, in Doloribus Gravidarum, & omnibus aliis, Decoctum Florum Chamomillæ vulgaris in Aqua communi, vel Cerevisia paratum, calidè haustum, sæpiùs reiteratum, & quæcunque ex eadem parata, mirabile sunt remedium; hinc & Aqua & Decoctum ejus cum Aqua communi specificè commendatur à GABELCHOVERO *c. 1. Cur. 10.*, sivè solitariè, sive additis Corticibus Citri & Aurantiorum propinetur. In Muliere, Colica convulsiva per diem & noctem pertinacissimè laborante, Opiatis & Appropriatis frustratis, solo hujus in cerevisia Decocti usu repetito, eandem curatam observavi. In specie Oleum ejus sapphirinum ad aliquot guttas haustum, est præsentissimum Carminativum & Anodynum, unde fibrarum contracturis blando suo contactu medetur. Porrò Horminum istud odoratum, quod vocatur Sclarea, qua solent adulterare Vinum nostrates, ut fiat Moschatellinum, est odoris penetrantis & tetri, &, si quid aliud Vegetabile, miraculosum quid facit in Colica Virorum, tam Convulsiva quam Humorosa & Flatulenta, uti in Suffocatione Mulierum Hysterica; sive Decoctum ejus, sive exinde parata Essentia, aut Spiritus per fermentationem paratus & aliquoties abstractus, in conveniente vehiculo usurpatur, & mira præstat, imprimis in Suffocatione Uterina Mulierum, in arcanis habenda. Radix Allii jam à GALENI temporibus laudatur; notum enim est exemplum de Rustico, ein Alliis se curante, quod ex GALENO habet SCHENCKIUS *in Observ.* & ZACUTUS LUSITANUS *de Med. Princ. Histor. l. 2. Histor.* 95. Hinc ad hujus imitationem commendatur Jusculum ex Allio & Oleo Olivarum (nec sine ratione; hoc Oleum enim laxat Intestina, Allium acrimoniam humorum temperat) quæ calidè hauriantur cum parte dimidia Vini optimi: & hanc Mixturam ceu sæpiùs expertam commendat BORELLUS *c. 4. Obs.* 92. Post hæc eminent Cortices Aurantiorum: in quibus non est vis vulgaris anticolica, maximè in Humorosa & Flatulenta ex acido austero, & certè *Essentia* seu *Tinctura Corticum Aurantiorum* cum eorum *Spiritu*, vel imprimis cum *Spiritu Chamomilla Romana* parata, aut Extractum, aut saltem eorum Pulvis usurpatus, & imprimis Oleum destillatum, aut Elæosaccharum ex hoc paratum, sunt egregia remedia in Affectibus colicis: Acidum enim quodcunque potenter corrigunt, Flatulentias cohibent, Nervisque ab acido vellicatis perquàm grati existunt. Hinc etiam, quod obiter moneo, in Stranguria ex acido primarum viarum ad vias urinarias delato, Olea destillata Corticum Aurantiorum & Citri sunt elegantissima remedia. Pertinet huc *Pulvis* SCHALLERI *ad Colicam*, quem quidam commendant. Compositio est hæc:

℞. *Cortic. Aurant.* ʒiß.
Maxill. Lucii pisc. prapar.
infer. Aurat. (Dentes Truttæ auratæ)
Lapill. Cancr. prap.
Tal. Leporis,
Succin. prapar.
Zedoar. an. ʒij.
M. F. *Pulvis pro aliquot dosibus.*

Dosis à ʒß. ad ℈ij. vel ʒj. si fieri potest, in vehiculo tepido. Meliorari potest hic Pulvis additione *Florum Sulphuris*, & irroratione cum Oleis Carminantibus, v. g. Oleo destillato corticum Aurantiorum, item Essentia Opii.
Vel

℞. *Rasur. Eboris* ℈ij.
Corall. rubr. prap.
Lapill. Cancr. prap. an. ℈j.
Terra sigill. gr. xij.
Olei destillat. Cort. Aurant. gutt. ij.
Anisi,
Carvi,
Fœnicul.
Zedoaria an. gutt. j.
M. F. *Pulvis pro* 2. *dosibus*; S.
Pulvis Dolores sedans.

Helenium ejusque Radix in Vino decocta, item Absinthium, Radix Imperatoriæ, & similia Acria Aromatica, experta etiam sunt in colica, & postmodùm Absinthium convenit, imprimis iis, qui in peregrinationibus colica laborant, sive decoquatur, sive minutim dissectum cum Saccharo misceatur & capiatur, & in colica, & in Febrium reliquiis nil melius esse usu Absinthii, refert FEHR *de Absinthio pag.* 573. ob id MINDERERUS *in Medicina Militari* contra colicam tanquam optimum euporiston commendat Vinum Decoctionis Absinthii, vel Radicis Helenii cum corticibus Aurantiorum calidissimè potum, addito Theriacæ vel Mithridatii pauco; quæ dun ob Opium Dolorem sistunt: item Theriaca cum cornu Cervi assumpta, expectando sudorem: vel Decoctum Radicis Enulæ cum Essentia Absinthii & Spiritu Theriacali egregium est experimentum, tollens Intestinorum Tormina ex vitio contentorum nata: quod etiam præstat Extractum acori veri. Semina 4. Calida majora, aut Elæosaccharum ex his paratum sunt egregia remedia in Affectibus colicis in Vino decocta, & rectè dicuntur ab HELMONTIO, *Solamen Pauperum*, appropriata Intestinis, & Affectibus Flatulentis. Virtus & usus consistit in eo, quòd nempe contractionem inhibendo, & aciditatem, nunc lymphaticam, nunc viscidam, Intestinis hostilem, corrigendo, afferunt egregium solamen & levamen Intestinis malè affectis, indeque eorum spas-

spasmos, & inde ad tactum sensilem duritiem, remitti faciunt, & sic quodvis acidum Intestinorum irritatorum temperant & corrigunt: Conf. HELMONTIUS *in Tract. de Flatibus* §. 75. Semina haec decocta in Vino generoso, & hausta, à STOEKERO commendantur; unde & eorum destillata Olea, non secus ac Oleum destillatum Zedoariae, Corticum Aurantiorum, vel Angelicae, vel Menthae, vel Macis, ad aliquot guttas propinata, sunt laudata in Flatibus, Torminibus & doloribus Intestinorum: Spiritus Salis Ammoniaci anisatus, Castoreum, & omnia medicamenta ex eo, egregiè conforunt; non tantùm in colica, ubi adsunt Flatus, quos potenter discutit, aut ubi adest Pituita viscida acida, quam temperat, sed etiam in colica convulsiva; non secus ac in *Suffocatione Uterina*, quae reverà est *colica Convulsiva*; item in doloribus Scorbuticis Convulsivis, egregium quoque est castoreum, sive per se, sive mistum cum aliis: in specie in colica Convulsiva cum Salibus volatilibus propinatur, in specie cum Sale volatili Succini, cui si addatur unum vel alterum granum Opii, fit egregium Medicamentum. Dabo exemplum in colica Convulsiva:

℞. *Castor.* ℈ß.
Salis volat. Succin. ritè parati gr. v.
(nam in Succino multa latent arcana contra convulsiones & Epilepsiam.)
Laud. opiat. gr. iß. vel ij.
M. F. *Pulvis*: S.
Pulvis dolores sedans pro una vice.

Veteres Castorei ℈i. ad ℈ij. in haustu Vini calidi propinarunt in pertinaciori colica, ut constat ex JOELIS *Praxi*, & SOLENANDRI *Consiliis*, si colica sit orta, uti dicit IOEL, à causa frigida; in aliis tamen etiam convenit: & SOLENANDER commendat castoreum clysteribus additum, scilicet aliquot grana ejusdem in Vino dissoluta, infunduntur cum clystere in colica: vid. *ejus Sect.* 3. *Consil.* 28. Nos utimur *Castoreum cum Tinctura Tartari* acriore, vel etiam *cum Spiritu Salis Ammoniaci vinoso in Essentiam extracto* quae sola ʒß. ad ʒj. dosi, vel cum Essentia Opii sociata, optimè conducunt.

Vel

℞. *Tinctura Tartari acerr.* ʒiij.
Ess. Castor. ʒij.
M. S.
Tinctura Resolvens: 40. guttae.

Ipsa enim Tinctura Tartari, ceu praestentissimum remedium mirè extollitur ab HAUPTMANNO & LANGIO.

Vel

℞. *Elixir. Propr. sine acido,*
Tinctura Tartari acerr. an. ʒi.
M. S.
Elixir Resolvens.

Vel

℞. *Tinctura Tartari acerr.* ℥ß.
Ess. Gumm. Amm. ʒiii.
Myrr. tartarisat. ʒiß.
M. D. S.
Essentia Resolvens: 50. guttae.

Vel

℞. *Spiritus Carminat. de tribus* ʒiij.
Ess. Castor tartaris. ʒiß.
Opii ʒß. ad ʒi.
M. D. S.
Mixtura Resolvens.
Dosis gutt. 50.

Pertinet huc decoctum B. D. D. LANGII, & *Essentia Anonyma*, ex *Castoreo* & *Asa fetida*, *cum Spiritu Vini tartarisato* parata, quae Essentia Anonyma & in colica & in Passionibus Hystericis, i. e. Colicis convulsivis, & in praecavendis Variolis & Morbillis, est egregia; item Extractum Castorei, vel cum Laudano opiato, vel cum Extracto Theriacali, quod habet vim opiatam, mixtum, & cum Oleo quodam destillato in Pilulas Anticolicas redactum, dicta Tormina sedat.

Ex his ferè paratur Extractum specificum Anticolicum *Mynsichtii*, quod dosi ℈i. vel ʒß. ad ʒi. in omni vehiculo commode usurpari potest: Elegans est Compositio, utut quaedam adsint Ingredientia non multi pretii. Flores Sulphuris à dr.ß. ad dr.i. cum tantillo Myrrhae, praemissis praemittendis, in collica valdè prosunt, propinanda commodè in Vino vel alio vehiculo calido, probè corpus contegendo; & sanè expertissimum sunt remedium. Vidi Romae egregium effectum in comite, colica pertinaci laborante, qui aliis irritis per dr.ß. Florum Sulphuris fuit curatus. Vel permiscentur Sulphur & eius Flores convenienter cum *Elaeosaccharis Carminativis*, *factis ex Oleo destillato Cort'cum Aurantiorum*, *Anisi*, *Zedoariae & similibus*, quibus impraegnatur *Saccharum*: v. g.

℞. *Flor. Sulphuris* ℈j. ad dr.ß.
Olei destillati Anisi,
Zedoar. an. gutt. ij.
Laudan. opiati gr. j.
Sacch. q. s.
M. F. *Pulvis*. S.

Flores sulphuris ergò vobis sint commendati. Aromatum sale volatili oleolo impraegnatorum vis anticolica per se nota est, v. g. Zedoariae, quae est carminativum egregium, Flatuum resolutivum, & quae, praemissis praemittendis, tam in substantia, quam in Tinctura, & inde parato Extracto, est nobilis; Galangae, quae aliàs egregium est Uterinum; Cinnamomi, Gentianae, Caryophyllorum, Nucis Moschatae, & hinc ex his paratae species sic dictae Aromaticae compositae *in Dispensatoriis*, nempe Species Diacumini, Diacalaminthae, Dianisi, Diagalangae, Diatrionpipereon, & tandem Species Diasulphuris *Mynsichtii*: item Olea earum destillata ad aliquot guttas propinata, similiter egregiè commendantur, qualia sunt Carvi, Cumini, Anisi, Foeniculi, Caryophyllorum, Lauri, Corticum Aurantiorum, Angelicae, Succini, Macis, Zedoariae, Menthae; quod insigniter commendat THONERUS: eumque iis possunt fieri composita Elaeosacchara: Hinc PANAROLLUS *Pentec.* 2. *Observ.* 8. ceu saepiùs expertum remedium ad Colicam ex Causa frigida commendat Oleum Baccarum Lauri, aut Oleum ex Corticibus Aurantiorum per expressionem paratum, cum Vino (potiùs est succus oleosus expressus), quo bibito aegri per breve tempus sedato dolore somnum capientes convaluerunt. Vino Guajacino curatam Colicam cum Convulsionibus videbitis in AMATO LUSITANO *Cur.* 32. & *M. N. C. Ann.* 3. *Obs.* 274. Hisce non ultimo loco addendus *Spiritus Nitri dulcis* quibusdam κατ᾽ ἐξοχὴν dictus *Anticolicus*, est summum HARTMANNI arcanum, & ultimum refugium, quem ipse describit *in Praxi Chymiatrica*, imprimis si *Spiritus Nitri benè rectificatus*, cum duplo vel triplo Spiritus Vini *à Simplicibus aromaticis abstracti seu cohobati*, misceatur. Hic spiritus Anticolicus dosi dr.ß. ad dr.j. in vehiculo appropriato calido propinatus, nobilissimum est remedium in Colica Flatulenta Biliosa, adeo ut etiam in Tympanitide suum faciat egregium officium, praesertim, ubi vagae phlogoses aut aestuationes corpus affligunt; si capectetur blandus sudor; sic enim eò meliùs operatur. Vehiculum appropriatum est imprimis decoctum Radicis Helenii, vel Decoctum Priapi Tauri.

Modus praeparandi est, si spiritus dicti rectificati benè in quantitate pedetentim misceantur, misti in Balneo Mariae probè digerantur, digesti duabus vel 3. vicibus cohobentur, donec perfectissimè uniantur, & sic fit egregius *Spiritus compositus Nitri dulcis Anticolicus*. Loco spiritus Vini vulgaris meliùs sumitur *Spiritus appropriatus*, v. g. *Spiritus Chamomillae per fermentationem* paratus, aut idem Spiritus infusus speciebus Carminantibus digestus, & tandem in Balneo aliquoties cohobatus: sic enim rapit secum particulas Carminantium aromaticas, i. e. salinas volatiles oleosas per alembicum, & ita cum Spiritu Nitri junctus fit efficacior & melior.

Hisce annumeratur, & ab HARTMANNO commendatur, Spiritus Terebinthinae, & Oleum ejus, quod abstergit egregiè Intestina, ut nihil remaneat: hinc cum eo paratus Balsamus Sulphuris terebinthinatus praeprimis est egregius in Colica contumaci, etiam Convulsiva: unde quidam commendant sequens *Oleum compositum ad Colicam*:

℞. *Olei*, seu *Spiritus Terebinth.*
Bacc. Junip. an. part. aequal.

Infundantur *Flores Hyperici*: digerantur per diem & noctem, exprimantur, & ita cum Floribus novis pergatur donec Oleum rubicundissimum fiat.

Huius *Dosis* gutt. xii. xv. ad ℈i. in Brodio sumptum, est in Colica Humorosa expertissimum.

Unum adhuc observetur de Perforata, i. e. Hyperico, si sc. digeratur in spiritu Vini per mensem supernatabit ejus Oleum in usu Chirurgico externo, & Medico interno pretiosissimum. Sapienti sat.

Spiritus Carminativus ex *Nitro*, *Tartaro* & *Spiritu Vini*, de quo *superiùs* locutus sum, *ubi de Cardialgia*, est nobilissimus planè Torminibus Abdominis, Datur probè rectificatus à dr.ß. in quocunque vehiculo calido pro praestantissimo auxilio; in Colica similiter commendatur.

Praeterea Testes equini exsiccati, pulverisati, & propinati ad ʒj. cum Pulvere Seminis Anisi ʒß. laudatissimum

est

Digitized by Google

est experimentum FONSECÆ Anticolicum in *l. 1. Consil. 57.* (fuit *Archiater Papæ*): qui Pulvis Testiculorum equinorum in Aqua Liliorum convallium, addito parum Croci, exhibitus, excellens est experimentum contra Colicam, polychrestum ZWELFFERO.

Pudendum seu Priapus Tauri, sive ejus Rasura, sive Decoctum, experimento egregiè comprobatum est à ZACUTO LUSITANO *l. 2. Praxeos admirandæ Obser. 24.* in colica Convulsiva, quam, ut & Dysenteriam, curat & præservat. Dosis ad ℈j. in Vino Malvatico, vel Decocto Helenii. Similiter commendat Podendum Cervi BARTHOLINUS *Cent. 6. Hist. 50.* Fuligo pulverisata, & cum Aceto destillato mista & bibita calidè, statim Dolorem pellere dicitur. Similiter etiam Spiritus urinosus Fuliginis aliquando felici cum successu fuit propinatus: quæ remedia & in Casu ab alto, & Passionibus Hystericis, & Pleuritide &c. egregiè conveniunt, dum acidum in hisce malis potenter corrigunt. Saccharum Saturni in Colica a nimio acido, remedium est singulare, si ad gr. iij. vel iv. cum aliis propinetur: in Saccharo enim Saturni magna vis medica latet.

Denique Stercora Animalium sunt remedia aliis omnibus, si non anteferenda, saltem tamen æquiparanda. Hisce præ cæteris parabilibus remedium, licèt sordidum, addatur Stercus equinum recens, ab Equo avena pasto, cujus succus cum liquore quocunque appropriato, in specie Cerevisia calida expressus & imbibitus, imperando, quantum possibile, quietem, & expectando sudorem, singulare & præsentaneum est experimentum contra Colicas, imprimis Convulsivam, non secus ac contra Suffocationes Hystericas (vid. RIVERIUS *l. 10.*) habita tamen, si fieri potest, ratione sexus, itaut succus ex Equo propinetur masculo, ex Equa verò fœminæ. Loco hujus Stercus Catti exsiccatum in aere, in Vino resolutum & edulcoratum, hinc percolatum, aliquando Magnatem Aulicum restituit. Non cedit huic Stercus lupinum experientia confirmatum contra colicam ex quacunque Causa natam, dosi ʒß. ad ʒi. Vid. PANAROLLUS *Pentecost. 3. Observat. 36.* HARTMANNUS *in Praxi Chym. pag. 184.* item FORESTUS *l. 21. Obs. 25.* in Scholio, AMATUS LUSITANUS *Cent. 3. Curat. 12.* item RIVERIUS *Cent. 1. Observ. 59. & 86.*, & tantummon apud omnes Auctores in magnis laudibus versatur Stercus Lupi, præmisso Clystere. Hinc etiam Aqua destillata ex stercore Bovis junioris ad ℥i. propinata laudatur. Sic succum stercoris columbini cum Lacte expressum laudatum videbitis in VELSCHIO, *Hecatost. 2 pag. 32.*

Sin metus sit, quòd in Paresin transeant Tormina Abdominis, clysmatis blandis Alvus stimulanda est; interea verò salia volatilia, ut sal volatile Urinæ, spiritus salis Ammoniaci simplex & anisatus, Liquor cornu Cervi succinatus, in specie ex Tartaro & spiritu Tartari volatili, propinata; expectato sudore sunt convenientissima, quia non tantùm acidum Nervos vellicans corrigunt, sed Paresin præcavent & curant; expectetur post usum eorum sudor, quo apparente, paroxysmus, si non planè, sensibiliter tamen tollitur. Spiritus Tartari volatilis legitimè paratus (quò volatilior, eò melior; variæ enim sunt ejus præparationes: felix est, qui optimum habet) est excellens remedium pro curanda Paresi per sudorem. Obiter moneo: ex Fæcibus Vini fit volatilior spiritus, quàm ex ipso Tartaro, modò rectè destilletur, & super caput mortuum rectificetur.

Vel

℞. *Spiritus Salis Ammoniaci anis.* ʒi.
Ess. Laudan. opiat. Langellotti ℈j.

S.

Mixtura Dolores sedans.

Pro dosi propinentur gutt. 24.

℞. *Spiritus Salis Ammoniaci anis.*
succinati an dr. ij.

M. D. S.

Spiritus Dolores sedans.

Ut cura colicæ convulsivæ magis illustretur, Exemplo declarabo. Juvenis 16. vel 17. annorum corripitur Torminibus abdominis gravissimis, circa & infra regionem umbilicalem, simul subinde præcordia occupantibus, dicebat: *venire ipsi aliquando ad Cor, & velle ipsi Cor suffocare*: Alvus pertinaciter erat clausa, Umbilicus interiora versus retractus, abdomen contactu durum: *corpus erat durum, & tensum, non poterat erectus stare, quia malum viscera contrahebat*: hinc etiam Urinæ emissio difficilis: *nec quicquam enim audebat premere*, quoniam totum abdomen dolebat.

Die solis pro aperienda Alvo, simulque sistendo nonnihil urgente dolore:

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ℈ß.
Laudan. hyst. gr. v.
Stamm. sulphurat. gr. iij.
Miscendo *pro Pulvere.*

Exhibui: sed frustra. Propterea eadem die propino, quæ alias juvarant.

℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.
Schammon. sulphurat.
Trochisc. Alband. an. gr. j.
Misc. in *Pulverem.*

Hinc sub nocte habebat aliquot sedes, sed sine levamine.

Die Lunæ injectum Clysma Emolliens, & Carminans aliquantulum, sed parum profuit; unde pro sistendis Torminibus, & leniendis Spasmis partium abdominis.

℞. *Aqua Fœnicul.*
Menth. an. ℥iß.
Spiritus Salis Ammoniaci ʒi.
Ess. Opii ʒß.
Syrup. Cortic. Aurant. ʒvi.
Misc. in *Potionem.*

De hac vesperi & nocte pro lubitu capiebat. simulque abdomen induratum inungebat sequenti Linimento.

℞. *Olei Chamom.*
Cumin. an. ʒiij.
destillat. Anisi ʒj.
Miscendo in *Linimentum.*

Nox paulò erat quietior: sed mane omnia recrudescebant symptomata; unde die Martis ad compescendos spasmos:

℞. *Emplastr. de Galbano* q. s.
Malaxetur cum s. q. *Olei Succini*:
F. *Emplastrum* insternendum abdomini.

Die Mercurii omnia erant in eodem statu, & cùm æger postularet, ut saltem benè aperiretur Alvus, *quoniam premebat versùs gremium.*

℞. *Pastul. min. laxat.* ℥ß.
Auri fulm. gr. iv.
Miscendo.

Unde post aliquot horas, 11. ferè secessus habuit; hinc vesperi:

℞. *Sevi hircini,*
Unguenti potab. rub. an. ℥j.
Miscendo in *Linimentum.*

Hoc inungebat largiter Abdomen, quod emollitum nonnihil fuit cum euphoria.

Die ergò Jovis, cùm corpus videretur sufficienter evacuatum, ad convulsivum dolorem sistendum,

℞. *Cinnab. Antimonii* ℈j.
Laudan. hyst. gr. iij.
M. f. *Pulvis.*

qui præparabatur *in duplo*, & usurpabatur egregio cum levamine.

Die Veneris prò abstergendis residuis in Intestinis, & leniendis iisdem, quo remittat eorum contractura:

℞. *Olei Lini,*
Rapar. an. ℥v.
M. pro *Clysmate.*

Qui egregiè contulit, multa viscida evacuavit cum levamine; unde vesperi modo dictus Pulvis repetitus noctem quietam reddidit.

Die Saturni tandem, cùm partim contumacia Dolorum, partim clysma me certiorem reddiderint, quod Materia acida seu pontica in recessu peccaret, ordinavi sequentem Potionem Laxativam appropriatam: licèt enim bis, ter & sæpiùs quotidie excerneret liquida sponte sua, tamen sine debita euphoria erat, quia non evacuabatur, quod evacuandum erat, sed hæ excretiones erant saltem effectus præmissorum Laxativorum, quorum occasione propter Irritationem, fluida serosa ejiciebantur, fomite morboso, Muco pontico, firmiter hærente. Propterea

℞. *Aqua Menthæ* ℥j.
Gumm. Ammon. in Aceto sol. ℈j.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Scammon. prap.
Trochisch. Alband. an. gr. ß.
Syrup. Ros. sol. ʒiij.
Misc. pro *Potione.*

Hinc 4. vel 5. vicibus excrevit, plenario cum levamine.

Æger aliàs levi de causa huic affectui erat obnoxius: Peccabat in eo forte Acidum austerum, unde & Laxantia parùm operabantur, & hujus Acidi austeri occasione in subjecto viscido Colica hæc Convulsiva excitata fuit.

Cùm post dierum aliquot intervallum subinde aliquot vestigia recurrerent, ob id mane Liquoris Martis Solaris gutt. xij. ad xv. à meridie spiritus salis Ammoniaci gutt. xxx.

xxx. ad xl. aliquandiu accepit cum levamine.

Novi studiosum Juvenem, Colicam convulsivam verno tempore cujusvis anni patientem, quæ typum Febris intermittentis tertianæ servat; Dicit enim æger, *pati deliquium*; & interrogatus, quid patiatur? respondet: *circa cor sentire angustiam, ac si vomiturus esset*; cui fini & integram palmam faucibus intrudit, summoque conatu Vomitum, utut subinde frustrà, provocat: hinc oculos torquet, sudorem frigidum syncopticum, tremoremque membrorum experitur, & quidem semper alternis diebus motum repetit. Tale pathema ex qua causa prodierit, initio nesciebam: Interim ex inspectione urinæ, caudam Pavonis repræsentantis, confirmabar de latente scorbuto, adeoque præscripsi ante & in paroxismo hunc Pulverem.

> ♃. *Cinnab. Antimonii* gr. xv.
> *Salis vol. Succin.* ℈ß.
> *Laudan. opiat* gr. i.
> M. f. *Pulvis*: cujus *vehiculum* erat:
> ♃. *Aqua Epilept. Langii* ℥i.
> *Ceras. nigr.*
> *Lil. convall. cum Vino* an. ʒvi.
> *Spiritus Cochlear.* ʒi.
> *Corn. Cer. cum sal. vol.* ʒi.
> Misc.

Syrupum nullum addebam, quia dulcia ferre non poterat, sed capiebat in hac mixtura Pulverem ante paroxysmum, sub paroxysmo aliquot cochlearia vehiculi solius ingurgitando. Hinc præmisso Clysmate Liquorem Cornu Cervi succinatum continuavit, & ita repetito ejus usu malum in prima ejus herba detruncatum fuit, ægerque restitutus est. Similiter quoque mixturam ei præscripsi:

> ♃. *Aqua antiscorbut.*
> *Fl. Sambuc.* an. ℥ß.
> *Spiritus Cochlear.* ʒii.
> *Lumbr. terrestr. volat.*
> *Arcan. dupl. Mynsichtii* an. ʒi.
> *Syrupi Scelotyrb. Foresti* ℥ß.
> M. pro *Potione*.

De *Opio* & *Opiatis* est res clara; unde etiam secundùm Veteres meritò Theriaca & Mithridatium propter Opium usurpata fuere contra dolores Abdominis: & sunt egregia remedia ad dr. i. in Vino propinata, ubi aperta priùs fuerit Alvus: loco quorum sufficiat nobis Laudanum opiatum & Laudanum hystericum; nam Laudanum opiatum est generale & universale remedium & anodynum. Loco Laudani hysterici

> ♃. *Extract. Zedoar.* gr. xii.
> *Castor.* gr. vi.
> *Laud. opiati* gr. iv.
> M. f. *pilulę* No. 36. pro 3. *dosibus*: S.
> Pilulæ dolores sedantes pro 3. vicibus.

Cæterùm notum est, varias esse Opii præparationes, è quibus omnibus vobis commendo eam, de qua *suprà in Prolegomenis* dixi.

Si *ab Errore externo* fortè *dolor colicus* ortus fuerit, possunt internè præscribi Absorbentia, Laxativis & Opiatis mista: e. g. utilis erit sequens Pulvis:

> ♃. *Lap. Cancr. prap.* ℈i.
> *Scamm. sulphurat.* gr. iii.
> *Laudan. hyster.* gr. iv. ad vi. (vel *Laudani opiati* gr. i. vel ii.)
> *Olei destillat. Cortic. Aurant.* gutt. ii.
> M. f. *Pulvis pro una vice*.
> Dentur 3. *doses*:
> Capiantur in vehiculo calido.

Grana integra Piperis cum spiritu Vini propinata in colica post crapulam, vel Cerevisiæ vitio, præcedente frigore contractam, commendat HOFFMANNUS *de Medicamentis Officinalibus*; Cruditates enim acidas Piper optimè destruit.

Porrò *quadruplex* est *differentia Doloris Lumbaris*: inter *quos dolorem Lumbarem Nephriticum* optimè curat Terebinthina, & omnia Medicamenta ex ea parata, ut Balsamus sulphuris terebinthinatus, quæ etiam sunt optima in dolore mesenterico.

Etiam ipse *dolor colicus* nunc *cum algore*, nunc *cum ardore* affligit: *dolor*, qui *cum frigore* affligit optimè curatur additis appropriatis oleis destillatis aromatum, ut aurantiorum, &c. *In Æstu* addantur Nitrata, maximè spiritus Nitri dulcis Anticolicus.

Hisce Internis, quantum possibile, succurrimus doloribus Abdominis:

Inter *Externa*, quæ applicantur abdomini, ad compe-

scendos dolores colicos, & Iliacos, eorumque spasmos & convulsivos motus, eminent ex *suprà laudatis Simplicibus* desumpta olea cocta & destillata, ut oleum Anethi, Chamomillæ, Rutæ, Amygdalarum dulcium, Laurinum, oleum destillatum Baccarum Lauri, Juniperi, Corticum aurantiorum, Macis, & omnia, quæ intus sumuntur: e. g.

> ♃. *Olei Aneth. per coct.*
> *Chamom.* an. ʒi.
> *destill. Chamom.* ℈i.
> *Anisi*,
> *Carvi*,
> *Cumini*,
> *Fœnic.* vel *Zedoar.* an. gutt. vi.
> addatur
> *Corporis pro Balsamo* q. s. pro libitu:
> M. S.
> Balsamum Externum.

Vel

> ♃. *Olei Anethi*,
> *Chamom.* an. ʒii. vel iii.
> *destillat. Chamom.* vel *Menthę*,
> *Angel.*
> *Cumin.*
> *Rutæ* an. ℈ß.
> M. S.
> Oleum Dissolvens.

Vel cum *Oleo Nucistæ expresso* s. *Balsamus*; vel cum *Tacamahacha Emplastrum*. Vel

> ♃. *Olei Anethi*,
> *Chamom.* an. ʒiii.
> *destillat. Anethi*,
> *Chamom.* an. gutt. ix.
> *Carvi*,
> *Cumini* an. gutt. vi.
> M. S.
> Singulare Oleum contra Colicam.

Item in Colica Convulsiva:

> ♃. *Olei destillat. Succini* ʒi.
> *Spica* ℥ß. vel an. p. æqu.
> M. S.
> Oleum Externum contra Colicam.

Illinantur largiter regioni Abdominis, in specie umbilicali, & fovendo desuper latere calefacto, effectus expectatur.

Oleum quoque corticum Aurantiorum cum oleo destillato Angelicæ, vel Anisi sociatum, & umbilico illitum in Colica convenit:

Vel

> ♃. *Olei Laurini* ℥ß.
> *Castor. pulverif.* vel *ejusd. olei* ʒi.
> M. f. *Linimentum*: S.
> Unguentum contra Colicam.

Quod umbilico inunctum non est inconveniens, imponendo laterem calefactum.

> ♃. *Olei Laurini*,
> *Anethi*,
> *Chamom.* an. ℥ß.
> *Galban. Paracelsi* ʒi.
> *destillati Succini* ℥ß.
> *Carvi*,
> *Cumini*,
> *Fœniculi* an. ℈ß.
> M. f. *Linimentum*. S. ut antea.

PARACELSUS feliciter usus fuit Zibetho; vel Zibethum umbilico inunctum cum oleo Nucis Moschatæ, addendo parum olei destillati Macis, egregiè convenit. Loco hujus *Balsamus Zibethi* MYNSICHTII *in armament. pag.* 79. egregiè commendatur; vel Balsamum Apoplecticum, quod Zibethum ingreditur, umbilico illinatur, & desuper locus foveatur. Pinguedo Cati sylvestris, uti in Epilepsia interna est nobile, ita in doloribus convulsivis Abdominis est egregium: sumitur asservata, & depravata, & illinitur probè regioni umbilicali. Jubent quidam differentiam sexus observare, sed tamen non adeò necessarium est: non vulgare est medicamentum, plurimum in recessu habet. Quibus placet Zibethum addere, remedium magis efficax habent.

Horum loco excellit contra omnia Tormina abdominis Galbanum, in specie in Convulsiva Colica atrociore; unde etiam egregium est Hystericum, umbilico applicatum, sive Galbanum in forma Emplastri sit malaxatum cum oleo succini, vel spicæ, vel alio appropriato, vel Balsamus Peruvianus externè Abdomini instilletur, vel Empla-

Digitized by Google

strum matricale de Galbano malaxatum cum oleo destillato succini, quod optimum est ad spasmum convulsivum, regioni umbilicali applicetur: Vel

℞. *Galb. in spiritu Vini non rectif. soluti* ℥i.
Olei Chamom.
Rutacei an. ℥ß.
Croci gr. vi.
M. F. *Linimentum*: S. ut suprà.

Vel *Galbanum* simpliciter lento igne *liquefactum*, cum part. iii. *olei succini*, & part. 1. *Olei Spicæ* malaxatum, inducatur *Aluta* & applicetur, quod optimum est. Oleum destillatum Galbani compositum, seu Galbanetum Paracelsi, de quo vid. SCHROEDERUS, *ubi de Galbano*, SENNERTIUS *de Colica*, & HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.*, umbilico illitum nobilissimum est, & expertissimum in Colica quacunque, speciatim in Convulsivis Abdominis Doloribus. Vel

℞. *Galbaneti Paracelsi* ℥ii.
Olei destillat. Succin. ℈ii.
Spicæ ℈i.
M. pro *Litu*.

Variant autem descriptiones hujus Olei nobilissimi.

Interim hujus defectu & *Oleum destillatum Succini*, vel *solitarium*, *vel partes* iii. *cum Olei Spicæ parte* i. mistæ, commodè contra dictos dolores umbilico illiniri possunt.

Horum loco *Oleum Saponis* commodè adhiberi potest, quod egregium in his affectibus est, ob penetrantiam alcalinam, qua destruitur acidum: nempe destillatur *Sapo* cum *Calce viva*, vel cum *Cineribus Ossium calcinatorum*, ut destruatur ejus acidum, per retortam: cujus Olei ita destillati gutt. iii. vel iv. umbilico illinuntur, pro Cura Colicæ torminosæ. Vel dissolvatur *Sapo* in spiritu Vini ad mellaginem: massa cum ana *Calcis vivæ* destilletur, & cohobetur aliquoties. Hac ratione acquiritur Oleum externum ad affectus dolorosos & alias partes nervosas, quod in Arthritide frigida etiam laudatur. His addatur Oleum Petræ album, quod multum in recessu habet; quod non tantùm Abdomini illitum, sed & regioni Lumbari, in specie in Doloribus Lumbaribus, Nephriticis & meseotericis, est egregium sistens & compescens Dolorem.

Emplastro denique ex gummate Tacamahacæ, vel solo vel eum Emplastro de Meliloto mixto, & cum Oleo Chamomillæ, vel aliis Carminantibus malaxato: vel Tacamahaca cum Balsamo Peruviano malaxata, & imposita, est bona. Vel

℞. *Galban.*
Tacamah. an. part. iß.
Bals. Peruv. part. i.
F. l. a. *Emplastrum*, S.
Emplastrum Dissolvens.

Aliàs usitatum etiam est Emplastrum ex Baccis Lauri, uti, & Emplastrum Carminativum *Sylvii* cùm Emplastro Nicotianæ mixtum. Stercus suillum Cataplasmatis instar calidè applicatum, laudatur à RULANDO; Cataplasma verò ex stercore equino cum oleo Rutaceo, experimentum est JOELIS & AMATI LUSITANI.

Tandem Sacculi & Fomenta in Aqua & Vino, aut Lacte cocta in Dolore Abdominis Scorbutico, calidè applicata Abdomini conveniunt: v. g.

℞. *Summ. hyoscyami*,
Flor. Sambuci an. M. ii.
Chamom. M. ii. ad iv.
Bacc. Junip. rec. ℥iß. ad ℥ii.

Includantur *Sacculo*, probè interpassato, qui Vino calido, aut Lacti vaccino vel caprillo immersus aut ebullitus, cum linteis multiplicatis calidè Abdomini applicatur, & sæpiùs reiteratur; maximè enim egregium est in Colica Scorbutica.

℞. *Fol. Lauri*,
Rutæ an. M. ii.
Summit. Anethi,
Cent. min.
Flor. Cham. Rom.
Sambuc. an. M. ß.
Rad. Angel.
Levistici an. ℥ii.
Bacc. Lauri ℥i.
Juniperi ℥ß.
Sem. 4. Calid. maj. an. ℨii.
Concis. & contus. coqu. *in Vino*, in vase clauso:
D. S.
Fomentum Externum.
Vel

℞. *Summit. Anethi*,
Herb. Menthæ,
Rutæ,
Flor. Chamom. an. M. ii.
Bacc. Junip.
Sem. Fœnic. ao. ℥i.
Incis. & contus. includantur *Sacculo*: S.
Sacculus pro Fomento.
Vel

℞. *Summit. Anethi*,
Flor. Cham. an. M. i.
Rorismar.
Salv. an. pug. ii.
Sem. 4. Calid. maj. an. ℨi.
Incisa & contusa dentur: S.
Species ad Fomentum.

Huc pertinet *Sacculus Avenaceus* calidè applicatus:

℞. *Avenæ* part. ii.
Bacc. Junip.
Sem. Coriandri an. part. i.
Contusa misc. includantur *Sacculo*.

Item saeculus ex milio calidè abdomini applicatus, egregiè conducit. Catellus Melitensis Colica afflictis appositus, anodynus est. Lapis Nephriticus Amuleti instar appensus mirificè contra Colicam laudatur.

Extra Paroxysmum Martialia prosunt: Mane nempe datur solutio Martis cum succo Pomorum, vel in robustioribus liquor Martis solaris, & vesperi spiritus Salis Ammoniaci anisatus. Prosunt etiam Diuretica cum Carminativis mixta: vid. WILLISIUS *de Anima brut. pag.* 397.

Hæc sufficiant de Colica & Passionibus Colicis: Pergo ad alia. Sit ergo jam

SECTIO XII.

DE SITU INTESTINORUM MUTATO.

UT ritè fiat Contentorum in Intestinis distributio, & conveniens Excrementorum egestio, necesse est, ut hæc debitum observent situm; qui est ut naturaliter Interiùs colligantur à mesenterio, utpote cui connexa sunt, simulque Vertebris Lumborum, imprimis superioribus, suspendantur & annectantur; exteriùs verò eadem ritè à Peritonæo, tanquàm in bursa, contineantur. Quòd si verò mutetur hic Intestinorum situs ex loco tali naturali in alium, fieri nequit hoc sine insigni Tumore, qui Tumor ab Intestinis, extra locum proprium prolapsis, communiter *Hernia* dicitur.

CAPUT I.

De Herniis.

HErnia Germanis *ein Bruch*; Græcis Κήλη vocatur (T).

Fit

(T) *Κήλη apud Veteres* Tumor *omnis dicebatur: frequentius postea usurpari capit de* Scroti Tumore, *quem Herniam & Ramicem Latini vocant*. Eustathius *à κηλέω*, mulceo, *per antiphrasin derivari putat*, Suidas, *fortasse magis propriè, à χαλάω*, laxo; *est enim Hernia Peritonæi relaxatio*. Jo. Harmarus *à κῆλον*, lignum, *quòd Tumor hic duritiem præseferat*.

Fit hoc, quando Bursa Peritonæi in quodam loco aut rumpitur aut relaxatur, tunc per laxatum aut ruptum Peritonęi locum Intestina elabuntur, & ita Herniam inferunt: quamdiù verò hæc Bursa Peritonæi est integra, tamdiù Intestina in naturali loco permanent. Intestinis his, uti notum est, tanquam linteum vel indusium superstratum est Omentum, similiter uti Intestina à Peritonæo collectum: hoc ipsum simili ratione, aut cum Intestinis, aut absque his rupto aut laxato Peritonæo, decedere potest; unde Epiplocele, vel Entero-epiplocele oritur.

Definitur, quod sit *Prolapsus aut Intestinorum tenuium, aut Omenti, ex limitibus Peritonæi, dependens aut à Vulnere, aut à Laxatione.*

Genus est Prolapsus, qui ipse pertinet, tanquàm ad genus superius, ad Morbos Situs mutati.

PARS AFFECTA.

Pars affecta partim est *Peritonæum*, quod variis in locis læditur, partim sunt *Intestina & Omentum*, quando situm suum mutant; unde Peritonæum aut planè rumpitur, aut dilatatur: Intestina ergò saltem tenuia, Jejunum, Ileon, unà cum supra instrato Omento, in Hernia ita prolabi possunt; crassa enim, quia nimis firmiter connectuntur, immobilia sunt.

Loca, in quibus ordinariò laxatur, aut Peritonæum rumpitur, sunt varia: frequentissimè hoc fit in ejusdem Processibus circa Inguina, per quos in Scrotum descendunt Vasa Spermatica, ibique convolvuntur in Testes: & postea est Umbilicus. Nam in his duobus locis facillimè aut laxatur, aut omninò rumpitur Peritonæi Membrana fibrosa, seu Bursa; unde etiam ratione Partis Affectæ hæ duæ sunt primariæ Herniarum Species: nempe *Enterocele*, seu *Hernia Scrotalis* aut *Inguinalis*, dum Omentum vel Intestina per Processum Peritonæi ad Inguina & Scrotum descendunt; & *Omphalocele*, seu *Hernia Umbilicalis*, quando Intestina vel Omentum per partem Peritonæi, cingentem Vasa Umbilicalia post partum præcisa, laxant & dilatant, itaut hæc Peritonæi pars extendatur circa cicatricem dictam, Umbilicumque, ad quem modum accidit Hernia Umbilicalis & Omphalocele.

Hernia Scrotalis est vel *Perfecta* seu *Completa*, vel *Imperfecta* seu *Incompleta*: *Imperfecta* est *Hernia Inguinalis* seu *Bubonocele*, quando saltem in Inguinibus, seu regione Bubonum est tantùm Tumor ab Intestinis prolapsis, & super Osse Pubis hærentibus; quæ si successivè ulteriùs descendant in Scrotum, est *hernia Scrotalis Perfecta*. Istud vero, quod per Peritonæum læsum prorumpit, est vel Omentum, vel Intestinum, vel Intestina nunc conjunctim, nunc separatim. Quòd si descendat solum Omentum in Scrotum, est *Epiplocele*: si vero non tam Intestina sola, descendant, quam Omentum, per Peritonæum ruptum, dicitur *Entero-epiplocele*.

Hæc duo loca, Umbilicus & Processus Peritonæi, sunt ferè, per quæ ordinario & frequenter fiunt Herniæ; non autem sunt sola, nam etiam in aliis locis Abdominis Peritonæum læsum ruptum aut laxatum dat Hernias, observante hoc primùm BARBETTE *in sua Chirurgia P. 1. cap. 71.*, quod etiam aliis in locis, nunc supra & infrà Umbilicum nunc in lateribus longè supra Inguina, item a parte posteriori circa regionem Lumbarem ruptum aut laxatum Peritonæum inferat Hernias; quę, quia rariores, ab imperitis Chirurgis tanquam Abscessus tractari solent, non citra periculum ægri. Refert etiam *citato loco* exemplum Herniæ, ubi per Processus Peritonæi laxatos & ruptos facta sit Hernia, ubi Intestina non in Scrotum delapsa, sed juxta Scrotum partim musculosæ Femoris insederint, & ita juxta Scrotum ingentem tumorem ex laxata cute induxerint: Idem BARBETTE observat rupturam Peritonæi juxta Spinam Dorsi, & ibidem ex Intestinis prolapsis factam Herniam: Sic etiam BARTHOLINUS *Cent. 1. hist. 95.* observat talem Herniam supra regionem Umbilicalem, mox infra cartilaginem ensiformem ex ruptura Peritonæi, quæ est similiter singularis, haut vulgaris, non tamen contemnenda, quia potest occurrere in praxi: sic ex Utero rupto Intestina prolapsa observat SCHENCKIUS *l. 4. Obser. pag 650.* de Intestinis ex Utero prolapsis: Simile exemplum NANZELIUS *habet in Anal. microcosmi & macrocosmi pag. 705.* de descensu Intestinorum in capacitatem Uteri, ex rupta Uteri cervice, quæ Intestina etiam in Uterum prolapsa loco Secundinæ ab imperito Chirurgo fuerunt extracta. Observandum tamen hic est, ne præternaturalis Testiculi situs falso habeatur pro Hernia: Nam interdum Testiculorum alter non semper in Scroto hæret, sed Ossi Pubis incumbit; sicut interdum planè intra Abdomen retrahitur, & Tumorem infert. Non ergo iste Tumor ex Testiculo confundatur cum Bubonocele, vel Abscessu istius loci, de quo SCHENCKIUS *in Observ. pag. 541.*

CAUSA.

Causa Herniarum proxima latet in ruptura aut laxatione Peritonæi; hinc omnia, quæ quocunque modo aut rumpere, aut successivè laxare, aut dilatare possunt quodam in loco Peritonæum, induunt naturam *Causarum Remotarum*. Ruptura in Omphalocele, aut aliis speciebus est frequentior, in Scrotali vero est rarior, quoniam rupto Processu Peritonæi intra Musculorum communia Intestina subsistunt, & ita saltem Inguinalem Herniam faciunt, cùm eadem successivè per dilatatum Peritonæum, tanquàm per demonstrata vestigia facilè in Scrotum descendant. Hinc tales Causę Internę sunt paucę & raræ. Interdum subest character hereditarius, itaut herniosi Parentes herniolos generent Fœtus. Aliquot exempla videbitis in HILDANO *Cent. 3. Obs. 73.* Fiunt etiam interdum Hernię Intestinales *ex nimia* & violenta *Purgatione*, teste PLATERO *in Observ.* ubi subministrat exemplum Hernię talis, ex usu & nimia operatione Purgantis ab Empirico propinati. *Ætas* quoque *Infantilis & Puerilis* ob Peritonæi teneritudinem hic confert aliquid: Herniam etiam a primo ortu refert HILDANUS; & SCULTETUS *Obs. 60. P. 2. Armament. Chirurgici*. *Congenita* Umbilici *Hernia* ex Matris repentina Imaginationis impressionem meminit, Utplurimùm *Causa Externa* Hernias inferunt, ut sunt *Motus & Saltus nimius* sic: v. *Distensio* quædam *Femoris* causa fuit Herniæ Inguinalis, & consequenter Scrotalis, apud IOB *von* MECKERN. *cap. 66 pag. 297. quia olim surgens è sedili suo, (ultra vires corporis) sinistrum crus ex improviso è loco moverat, ex quo Bubonocelen, & brevi post Enterocelen non sine dolore in Scroto habuit.* Similiter idem observavit Herniæ insigne augmentum *ex Vomitu p. 282.* Hernias etiam infert *Clamor nimius*, unde ratione continui clamoris Infantes facillime fiunt herniosi: item fortior *Sternutatio*, *Tussis nimia*, &c. inferunt Hernias: vid. SCHENCKIUS, item nimiùm ponderosa *Bajulatio*, *Equitatio*, *Saltatio*, &c. PLATERUS refert ex impetu Tauri cornubus factam Herniam *l. 3. pagin. 712.* *Difficiles Partus* subinde Hernias, imprimis Omphalocelem, seu Herniam Umbilicalem, inducunt V)

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa Diagnostica*: In omni Hernia adest Tumor præternaturalis: interim tamen Tumori soli non est fidendum. Itaque cauti simus in cognoscendis Herniis, ne decipiamur, & Tumorem ex præternaturali situ, similesque Hernias putemus; si enim Tumor præternaturalis adsit, & in Scroto nullus Testiculus, Tumor non dependet ab Hernia: Sic *Observat. 55.* refert MARCHETTE *pag. 104.* ad Villicum quendam, Bubonocele laborantem, accessisse Barbitonsorem, qui Bubonocelem ratus est Bubonem Venereum; quapropter sectionem administravit; qua facta, Ster-

rat. Quoniam autem ἔντερα *sunt* Intestina ἐπίπλοον Omentum; *hinc* Enterocele *dicitur Hernia Intestinalis*, Epiplocele, *Hernia Omenti: & si simul hæ partes prolabuntur, morbus vocatur* Enteroepiplocele. *Ratione verò loci unde fit prolapsus*, Bubonocele *dicitur* Paulo *Inguinis Ramex*, Omphalocele *Umbilici Ruptura*: *imò Tumor in Gutture, seu Aspera Arteria exoriens, quamquàm longè ab Hernia distet, vocatur à* Celso lib. 7 cap. 13. Bronchocele, *Herniarum quoque nomen varium est ratione variæ materiæ qua Scroti Tumor assurgit: Sic si Tumor carnosus sit dicitur* Sarcocele; *si aquosus*, Hydrocele *vel* Hygrocele; *si ventosus* Pneumatocele; *si varicosus Ramex sit, hoc est dilatatio vasorum, quibus Testes contexuntur, appellatur* Cirsocele: *atque adeo ex materiæ Tumorem efficientis permistione, nunc* Hygrocirsocele, *nunc* Hydrosarcocele, *nunc aliter Ramex denominatur. De ultimis his Herniarum speciebus non loquitur hic A. noster, quum ad Intestinorum morbos non pertineant: alibi de iis opportunior sermo erit.*

(V) *Inferunt etiam & Bronchocelem: quare forma consulentes mulieres, in ipsis dolorosi Partus angustiis, ut seipsas ab hoc deformi morbo præservent, vestium, quibus pectus absconditur, limbum dentibus prehendunt, atque adeo nimio anteriorem colli partem comprimentes, illius relaxationem, si qua ex conatu fieri possit, opportunè prohibent.*

cus loco Puris emanavit. Itaque præter Tumorem notetur in Diagnosi: Tumorem herniosum nunc incrementum, nunc decrementum pati, nonnunquàm etiam planè aboleri.

Aliàs Hernia incipiens facilè cognosci potest: nempe Tumor, ubicunque locorum sit, mollis, ferè indolens apparet: dum æger in dorso jacet, Intestina & Omentum prolapsa sponte in cavitatem Abdominis recedunt, & Tumor totus utplurimùm disparet. Imo resupinato ægro, àc elevatis nonnihil cruribus & natibus, interdum cum murmure intra Abdomen relabuntur; erecto verò ægro Tumor talis redit, accrescit & protuberat: estque utplurimùm sine dolore, nisi aut Intestina inflammata, aut Flatibus aut Stercore indurato repleta, aut in angustiore foramine inclusa Intestina, irritationis & doloris occasionem subministrent.

Jubendus etiam æger, ut tussiat; hoc etenim facto, quando aliquid in Scrotum descendit, crepitum observamus.

Prætereà Omentum & Intestina semper digitis possunt repelli, nisi aut Flatus, aut Excrementa indurata id impediant.

Hernia confirmata iisdem cognoscitur signis, in specie, si successivè magis magisque incrementum capiat: item, si Causæ præcedentes potuerint eandem inferre: Vid. SENNERTUS.

Factam Herniam quod attinet: est malum sine periculo, si reponitur; si verò non, sed in loco rupto vel laxato hærent Intestina, tunc periculum est non leve, licèt observatum sit sæpiùs contrarium.

P R O G N O S I S.

In Prognosi, quò diuturnior, & quò major vel minor, eò etiam periculosior aut levior est Hernia.

Confirmata est curatu difficilis, præsertim in Adultis, in quibus rarissimè absque Chirurgica operatione curari possunt: in tenella Infantum ætate faciliùs succedit negotium.

Si ea Hernia superveniat Vomitus, non adeò desperatus, quàm si ea aliis causis: vid. M. A. N. C. *anno* 6. & 7. *Observ.* 44. SENNERTUS *in Praxi, ubi de Ileo p.* 248. Bina sunt pericula, quæ ex Herniis ingruunt: nempe Colica & Morbus Iliacus, occasione Intestinorum irritatorum in loco prolapsus, sive irritentur à Causa externa, Frigore, Contusione, &c.; sive à Causa Interna, retentis Fæcibus, Flatibus, &c. Deinde fit interdum, ut Intestina prolapsa inflammentur, & inflammata Gangrænam concipiant, & sic æger moriatur: quale exemplum habet. HILDANUS ex Epiplocele demortui, *Obs.* 72. *Cent.* 1. Si Herniis subitò factis, & exaggeratis gravi dolore, Singultus superveniat, aut Ileos, paucissimi evadunt: TULPIUS saltem *l.* 3. *Obs.* 13. contrarium habet exemplum de hernioso Vomitu stercoreo seu Ileo, qui evasit: Nam si intereunt ægri, aut Ileo, aut Intestinorum inflammatorum Gangræna moriuntur.

Rarum est, quòd Intestina prolapsa & inflammata suppurentur, & suppurata extrorsum versùs aperiantur, ita ut Stercus, & interdum ipsa assumta Alimenta per aperturam prodeant: de quo HILDANUS *in Observationib.*, item JOB *van* MEECKERN.

C U R A.

In *Cura* omnis Herniæ tres scopi sunt attendendi:

1. Ut *reponantur* Intestina, & Omentum prolapsum in situm naturalem.
2. Ut reposita Intestina in situ naturali *firmentur*, ne denuò excidant.
3. Peritonæum ruptum aut laxatum *consolidando*, quod in Senibus aut actuosis difficile, in Junioribus & sedentariis facile, debitis Subligaculis partem affectam *comprimendo*.

Pro scopis meliùs obtinendis observandum:

I. *Clysterum* usus non negligendus, quando Flatus vel Murmura Intestina crassa occupant, vel Alvus contumacior est, & Symptomata gravia ægrum torquent: Conferatur HILDANUS *l.* 6. *Obs.* 73. sic enim Intestina crassa absterguntur, & faciliùs ex Intestinis tenuibus in eadem derivantur excrementa, & sic removentur impedimenta. Purgantia autem caveant.

II. In Hernia Intestinali cordatus Medicus semper *Flatuum* rationem habeat, & proinde nobiliorum Carminantium & Præcipitantium usum quàm sedulò observet, cùm talium causa & inde producti Flatus mirè exasperent Hernias.

III. Herniæ à *Frigore*, præsertim subitaneo, solent fieri lethales: irritata nempe Intestina dolorem, hinc spasmum & duritiem concipiunt quos insequitur Ileos: vid VELSCHIUS *in Hecntost.* 2. *pag.* 6. item M. A. N. C. *Ann.* 8. *Observ.* 93. *pag.* 154.

IV. Cautiones *In Repositione* manuali observandæ sunt, quas imprimis suggerit PANAROLLUS *in Reposit. & Cura Herniarum Pent.* 5. *Observat.* 49., quæ omnes perquàm sunt laudabiles, excepta secunda, ubi frigida intra & extrà commendat.

Cautelæ sunt sequentes:

I. In Enterocele non debet Chirurgus sæpiùs manum admovere, sed cautissimè & tenerrimè tractet Intestina, ne impetuoso contactu intestina, dum dolent, irritentur, & sic spasmus, dolor ejus, & cum dolore inflammatio, intendatur, unde difficilis Repositio.

II. Abstinere jubet à rebus omnibus Calidis tum intrà quàm extrà, quoniam Inflammationem accelerant, ex qua corruptio & mors. Frigida verò probare non possum, quia sunt periculosissima; quin Tepida aut subcalida internè & externè usurpanda Remedia.

III. Ita debemus ægrum collocare, ut pedes altiores sint quàm caput.

IV. Cibi omnes solidi fugiendi, & tantùm rebus liquidis utendum est.

V. Parti dolenti applicare possumus Omentum Agni castrati tepidum, & ungere manus cum Oleo amygdalarum dulcium; vel imponendum simul Unguentum, idque saltem tepidè, non frigidè, applicetur.

VI. Advertat Chirurgus facilè aut spontè Intestinum regredi hisce remediis absque ulla manuum vi; nam si sæpiùs admoveantur manus irritatur Natura, & res est desperata, cautissimèque primitus ea tractet, successivè ea intrudendo: si Dolor impedit, tunc illinatur blandè locus herniosus vola manus cum Oleo appropriato, ut Oleo Hyperici, cum Oleo Amygdalarum dulcium, Oleo Chamomillæ, Oleo violacea, & similibus blandis, cum aliquot guttis olei destillati cujusdam Carminativi aquatie.

VII. Abstineat tandem ægrotans à Vino, etiamsi decrepitus sit (loquitur de Vino Italis familiari, de nostrate aliter pronunciandum.) *Id tamen animadvertendum est; quòd si in Stomachi incidat dolorem, concedendum est, ut mane capiat Vini potentis* ℥j.

Conf. quoad Herniarum Curas HILDAN. *loco superiùs citato*, SCULTET. *in Arm. Chirurg. Tab.* 39. & HARAM *de Herniis.*

Ut ergò reponantur Intestina prolapsa, hæc ipsa conveniente corporis situ resupinato (quod primariò intelligendum est de Hernia Umbilicali & Inguinali, secundariò etiam de reliquis) cruribus, & natibus nonnihil elevatis, ut Intestina naturali quodam impetu per locum naturalem retrocedant, adjuvanda sunt; aut si sponte retrocedere nolunt Intestina prolapsa, comprehendantur linteolo calido manu sinistra, dextra verò, & quidem digito indice & pollice injuncto Oleo Sulphuris *Rulandi*, per rupturam intrudantur. Notetur tamen, non proficuum esse, sæpiùs Intestina prolapsa manibus palpare; siquidem hoc modo & dolor & Hernia augetur. Simul autem impedimenta, Flatus imprimis, stercora, & hinc Intestinorum ad tactum induratio removenda. Induratio hæc Intestinorum non præcisè est à fæcibus induratis, quales vix reperiuntur in Intestinis tenuibus, quæ solummodò procidere solent, sed potiùs ex membranarum tensione, & spasmodico Intestinorum affectu talis durities oriri videtur: crassa enim ob firmam compactionem non possunt prolabi, nisi impetu suo. Ergò irritatio ista, duritiei occasio, blandis fomentis externis resolvenda, internis Aromaticis carminantibus, Intestinis amica, & tensionem renisumque eorum, & Flatuum genesin impedientibus, sistenda; de quibus *in Colica*.

Pro dictis igitur impedimentis removendis *internè* conveniunt quatuor Semina Calida majora, quocunque modo sumpta, speciatim probè contusa *in* Vino vase clauso ebullita, & calidè pota, addendo interdum parum Lapillorum Cancrorum præparatorum, de quibus vid. HELMONTIUS *Tract. de Flatibus*; *externè* verò Fomenta, Unguenta, Cataplasmata Anodyna, Carminantia, & blandè Emollientia. Usurpanda sunt Emollientia in induratis Fæcibus & Intestinis; Discutientia in Flatuum præsentia; Anodyna in irritationis molestæ plùs minùs dolorosæ, & hinc duritiei urgentia. Ingredientia per se patent: Vegetabilia Carminantia cum Lacte coquuntur, & vel in forma cataplasmatis, vel Lac decoctionis cum Linteis multiplicatis tepidè hernioso loco imponendum:

℞. *Flor. Chamom.*
Meliss.

Sam-

Digitized by Google

Sambuc.
Verbasc. an. M. ß.
Rad. Angel. ℥ß.
Sem. Fœnugræc. ʒvj.
F. l. a. *Decoctum* c. f. q. *Lactis*:
D. S.
Epithema externè leniens.

Intestina si sint refrigerata, foveantur linteolis calidis. RIVERIUS applicavit Spiritum Vini instar fomenti calidè, & sic restituit Herniosos: vid. *Cent.* 3. *Observ.* 82. Aliàs imponuntur Intestina & Omenta calida Animalium, v. g. Canis, Vervecis, Vituli, in specie Omentum Agni castrati tepidè admotum commendatur:

Vel

℞. *Olei insol. Chamom.*
Sulphuris Ruland. an. ℥ß.
destill. Anethi,
Chamom. an. gutt. viij.
M. D. S.
Oleum Exteronm leniens & dissolvens.

Item Litus blandus cum Oleo Amygdalarum dulcium, Hyperici, Chamomillæ, Liliorum alborum tepido: interdum Fotus ex Lixivio acri, Semine Cumini, & pauco Vino Malvatico, filo crudo exceptis, admovetur. SOLENANDER *S.* 4. *Consil.* 13. ceu expertissimum commendat contra Intestina prolapsa stercus ovillum dulci Lacti bubulo, vel caprillo incoctum: Colatura in forma Fotus; remanentia verò blandi Cataplasmatis Scroto calidè, & crebriùs, post sufficientem fomentationem, imponenda, donec Intestina tractabilia fiant: hoc enim remedium SOLENANDER, uti loquitur, sæpiùs utile reperit, ubi non potuerunt reponi Intestina propter Flatuum copiam, & Fæcum duritiem, aliquoties se, ubi res visa desperata, Intestina laxata reposuisse, & ubi frustrà alia adhibita fuerint: vid. *citato loco*, ubi ferè omnia habet, quæ sunt necessaria ad Curam Herniæ, Fidem facio, me aliquoties isto Fotu, cum res videretur in præcipiti esse, prolapsa Intestina reposuisse, anteà frustra tentatis aliis, addendo semper Spiritus Vini aliquam portionem; partim enim emollit, partim dolorem sedat, partim discutit: conf. HILDANUS C. 6. *Obs.* a. & 70. Simul Clysmata Emollientia & Carminantia injiciantur, ut evacuatis Intestinis crassis, Recto & Colo, faciliùs Intestinorum tenuinm, quippe quæ in Herniis prolabuntur, Contenta, vel flatulenta vel humorosa, eò pergere possint, insimulque Intestina leviter irritentur, & liberent se à Fæcibus: deinceps exinanito Recto & Colo, paratur quoque spatium vacuum Intestinis reponendis.

Exemplum Clysteris Emollientis est hoc;

℞. *Herb. Atriplic,*
Malvæ,
Parietar.
Flor. Sambuc. an. M. j.
Rad. Alth.
Lil. alb. an. ʒvj.
Sem. Anisi,
Lini an. ℥ß.
Coq. in f. q. *Juris Carnis vitul.*
Colatura ℥x. addo
Terebinth. cum vitell. Ovi solut.
Mell. Mercurial. ʒiß.
M. f. *Clysma*: S.
Clyster Emolliens.

Si verò nimiùm diu prolapsa fuerint Intestina, itaut jam jam Inflammationem susceperint, instituatur Curatio modo præscripto in Ileo.

Præter dicta quæ applicantur Intestinis prolapsis, sive in Scrotum, sive Umbilicum, conveniens est, ut regioni Lumbari, ubi nempe mediante Mesenterio appenduntur Intestina, quædam applicentur, quæ Nervos ad Mesenterium delatos firmant & restaurant, & sic mediantibus his Intestina prolapsa quasi retrahantur, quæ inter eminet Emplastrum, cuidam Medico secretissimum, HOFFMANNI *in* M.M., cujus descriptionem vobis communicabo;

℞. *Gumm. Ammoniac,*
Galban,
Sagapen. an. ʒiij.
Terebinth.
Cera virg. an. ʒij. seu ʒvj.
Magnet. arsenical. ʒij. gr. xv.
Rad. Ari ʒi.

Gummata solvantur in f. q. *Aceti destillati*, & coq. in formam Emplastri, intermistis postea reliquis speciebus.

Extendatur Emplastrum super alutam, quod Dorso & Lumbis applicatum, Intestina valido tractu in locum naturalem redire facit: ejus effectum vidi mirabilem.

Aliàs etiam hujus loco Pinguedo ursina, quæ quibusdam tamquam secretum, & Lumbis illita ad retrahenda Intestina, item, quæ adhuc mollior est, Pinguedo erinacea commodè applicari potest: loco hujus Pinguedo Leporis Dorso vel Lumbis illita, & hinc Exuvlæ Serpentum superimpositæ, admodùm retrahunt, & Intestina retenta firmant. Aut talia si non sufficiant, subinde ad Chirurgiam accedendum sit, & apertione loci herniosi Intestina reponenda, ipseque locus consolidandus, qua facillimè interdum sine remediis curari possunt Herniæ (X).

Ut verò reposita Intestina in loco firmentur, idque per Peritonæi, vel laxati vel rupti, quantum possibile, Consolidationem, præter Corporis Quietem summè necessariam, internè conveniunt omnia Remedia Vulneraria, & ex his parati Pulveres, Potiones, aut Essentiæ Traumaticæ seu Vulnerariæ, eaque semper Carminantibus temperata: sicuti Senior quidam herniosus, qui etiam pedisfragium passus, per aliquot septimanas Quiete & Vulnerariis usus, Hernia curatus fuit: adeò ut continuus in dorso decubitus sit vera Herniarum Panacea, etiam in Senibus: vid. etiam HILDANUS *Cent.* 5. *Obs.* 54., ubi refert Monachum Senem herniosum, laborantem per longum tempus Arthritide, hac remittente, liberatum esse ab Hernia. Similiter Vulneraria inter eminet Persoliata; refert enim SOLENANDER *loco supra citato* de quodam, Persoliatæ usu ab Hernia curato. Deinde Symphytum majus, & omnes reliquæ Consolidarum species, Herniaria, quæ est laudatissima HOLLERII Planta, ab eo quocunque modo ad Herniarum Curam commendatur, sive decoquatur, sive Pulvis assumatur, aut quocunque modo usurpetur. Herniaria igitur & Persoliata præ cæteris commendantur: sicut Herniæ quamplurimæ curatæ referuntur in VELSCHII *Miscom. Cent.* 3. *Obser.* 76. Pulvere Cochlearum, quarum loco Cancrorum Lapilli substitui possunt, & Seminis Persoliatæ ℥j. Rad. Ireos ℥ß., mistis cum Trag. Aromat. ℥iij; loco hernioso Pinguedine anserina inuncto, & linteis, Mastiche & Thure suffitis, suppositis. De usu quoque Persoliatæ & Consolidæ Saracenicæ cum Axungia Gallinæ, Melle, & Butyro Majali egregio, vid. in M. A. N. C. Ann. 3. *Obs.* 306. 341. ubi hic laudatur;

℞. *Sem. Persol.*
Fol. Consol. Sarac.
Persol. an. ʒiß.
Pilosella,
Rad. Consol. maj. an. ʒß.
Sacch. penid. ʒv.
M. f. *Pulvis.*
Detur mane in Jusculo.

Vel

℞. *Herb. Herniar.*
Perfoliat.
Flor. Hyperic. an. M. j.
Rad. Symph. ℥ij.
Coq. in f. q. *Aqua comm.*
Colatura ℥x. adde
Syrup. de Symph. Fern. ℥iij.
M. D. S.
Potio sanans.

Vel

℞. *Herb. Herniar.*
Bistort.
Perfoliat. an. M. ß.
Rad. Sigill. Salom.
Symph. maj. an. ℥ß.
Sem. Nasturt.
Hyperic. an. ʒij.

Incisis

(X) *Methodum hujus Operationis videre est apud celebriores Chirurgos: accuratè illam describis* Jo: Bapt. Verduc, Traitè des operations de Chirurgie. chap. 8. *Notandum autem est, quod legitur in Scholio, nonnunquam scilicet accidisse, ut post factam sectionem in Inguine, Intestinum prolapsum, Inflammatione in Gangranam vergente prehensum, detectum sit: facta autem eschara, adeoque Intestino perforato, faculenta materia per foramen apertum prodierit. Id autem non omnino lethale fuisse observatum est in nonnullis; nam conglutinatis foraminis Intestini labiis cum hiatu vulneris à Chirurgo facti, ut facum portio veluti per Fistulam, seu potius Anum artificialem, educi posset, ægri vitam innoxiè transegerunt, accedente exquisito semper Diata regimine.*

Incisis & contusis affunde
Vini rubri Mens. j.
Stent per noctem in loco temperato, ne Vinum acescat.
D. S.
Potio Vulneraria.

Mane & vesperi deinceps hauriat æger ad ℥ij. cum una, vel altera cusp. cultelli *Lap. Cancr. præparator.*
Vel coqu. Species prædictæ in s. q. *Cerevisiæ secundariæ.*

℞. *Herb. Alchimill.*
Herniar. an. M. j.
Rad. Consol. maj. ℥j.
Sem. Nasturt. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Vini.*
Colaturæ ℥viij. D. S.
Potio pro aliquot vicibus.
Quæ hauriatur unà cum *Lap. Cancr. præparatis.*

Sic ex Vulnerariis istis, quorum notitiam præsuppono ex Materia Medica, fiunt Cataplasmata læsionis loco imponenda.
Vel

℞. *Aquæ Charefol.*
Herniar. an. ℥iß.
Aceti Vini,
Lap. Cancr. præpar. ʒj.
Antimonii diaph. ℈j.
Syr. de Symph. Fern. ʒvj.
M. D. S.
Potio sanans pro aliquot vicibus.

Deinde hîc imprimis etiam Vulnerariæ Plantæ sunt in usu, quæ inter præstantissima sunt Millefolium, Plantago, & Geranium Rupertianum, Bistorta, &c. Sic Semen Nasturtii nulli cedit in hoc puncto, externè pariter & internè usurpatum: idque hoc ex fundamento, quod acrimonia sua caustica uberiorem alimentorum affluxum excitet, quo ipso Peritonæum eò faciliùs consolidatur. Est adhuc *Medicus Polonus*, qui Pueros herniosos quamplurimos restituit propinando internè Semen Nasturtii, in Vino, sive sub forma Decocti vel Potus, aut etiam Cerevisiæ medicatæ; exteriùs verò applicando Frustum Pellis vel Cutis Anguillæ, oblitum cum Albumine Ovi. Item Semen Nasturtii commendat etiam insigniter FORESTUS *lib.* 23. *Observ.* 15. uti etiam FONSECA *lib.* 2 *Consil.* 36. qui tanquam expertam hanc describit Herniarum Curam hoc modo:

℞. *Pulv. Sem. Nasturtii:*
Subigit probè cum *Albumine Ovi*, extendit super alutam, & apponit ad Herniam, neque removet, donec ex se decidat. Felicem vidi successum.
Vel

℞. *Herb. Herniar.*
Sem. Anisi an. ʒij.
Nasturt. ℥ß.
M. f. *Pulvis grossus* irrorandus cum *Balsamo Sulphuris.*

Pertinet etiam huc *Ceratum Scopii* ad Hernias Intestinales expertum, similiter ex Semine Nasturtii. Descriptio sequens est optima:

℞. *Gumm. Carann.* p. ij.
Sem. Nasturt. p. j.
Subigantur cum s. q. *Terebinthinæ coctæ*, & f. l. a. *Ceratum*, quod impositum, & diutiùs continuatum Herniam Intestinalem brevi ferè sanat.

Sub usu tamen hujus Emplastri Alvus semper sit fluida, ne sub nimio conatu egerendi, Hernia aggravetur: maximè autem juvat, si sumatur singulis diebus mane, & vesperi Seminis Nasturtii pulverisati cum Vino rubro ʒj. per aliquot septimanas, & hanc Curam tanquàm expertam commendat FONSECA. Post Semen Nasturtii est & Radix Sigilli Salomonis, cujus Decoctum in Vino aliquandiu continuatum singulariter etiam à FORESTO *l.* 37. *Obs.* 15. ad Herniarum Curam commendatur, ubi refert de quodam, hujus Decocti Potu, per tres septimanas continuato, à Ruptura curato. PARACELSUS Folia Betonicæ & Saniculæ albæ decoxit in Vino, & propinavit pro Hernia curanda. Aquæ Vulnerariæ dictæ, Vina medicata Vulneraria, item ex Plantis dictis paratæ Conservæ & Essentiæ, imprimis Essentia Herulariæ, Symphyti, sive Sanguis Symphyti, Flores Hyperici, &c. crebriùs usurpatæ conducunt. Item Pulvis Lumbricorum terrestrium, & ex his parata Essentia, similiter convenit in Hernia.

Quod attinet Externa, sunt eadem Adstringentia Vulneraria, loco Rupturæ aut laxationis imponenda, eaque pro intentionis varietate multiplicia: v. g.

℞. *Pell. Anguill. salit. vel Serpent.* q. s.
Lixiv. fortiss. q. s.
Coqu. ad consistentiam *Emplastri alutæ superinducendi.*
D. S.
Emplastrum pro Hernia.

Sic Decoctum Pellis arietinæ ob viscositatem & lentorem, cum aliis resinosis redactum in Emplastrum, multa præstat: etiam Succus Herniariæ cum Farina Fabarum Rupturæ applicatur, & a FABRO ad Hernias præ cæteris commendatur: item Exuviæ Serpentum contusæ, & ex his paratum Emplastrum prodest: quidam suadent Rupturæ applicandum, utut alii dicant, quòd regioni Dorsi admotum, firmet Intestina. Singulare quid obtinet & omnibus præfertur Oleum Lacertorum ad curandas Hernias suo illitu, cujus insignia encomia & usus videbitis in FONSECA *l.* 2. *Consil.* 36., & hinc ZWELFFERO *in Pharmac. Reg. p.* 266.

De cætero subinde in usu sunt *Cerata* multiplicia, composita ex *Pice navali*, cui tanquàm corpori, & basi additur *Mastiche, Thus, Bdellium, Gummi Ammoniacum, Caranna, Terebinthina* & similia: quibus etiam addi solent sanguis Draconis, Bolus Armena, Crocus Martis adstringens, Hæmatites, Viscum quercinum, Terra sigillata, Vitrioli dulcis &c. Magna quidem promissione, sed sæpiùs expectatione fallaci præstant. Magnetem etiam quidam addunt: nemo autem credat Magnetem ob virtutem ita dictam attractivam Ferri, hîc aliquid præstare, siquidem nulla fit tractio in tota Natura, nec Magnes vim suam exerit, nisi directus sit versùs suum polum (Y): jam verò notum est, Magnetem misceri Emplastris nonnisi pulverisatum. Itaque profectò non video, quomodò virtute sua possit aliquid præstare in repositione Intestinorum & consolidatione Rupturæ: Si ergò Magnes in similibus aliquid præstaret, hoc ratione particularum Martialium fieret. Emplastra talia videbis apud HOFFMANNUM *in Thes. Pharm. pag.* 69. & apud ZWELFERUM.

Mulier quædam medicastra plures Herniosas egregiè curavit Emplastro facto ex Resina, Pice, & Lateribus coctis pulverisatis. Hæc diu probè permista ac subacta crassè inducuntur super alutam, & ita applicantur. Illinatur quoque locus crebrò Balsamo Sulphuris *Rulandi*, aut *Balsamo Sulphuris Hyperici*, cujus *præparatio* talis est:

℞. *Olei commun.* p. iij. vel iv.
destillat. Terebinth. p. j.
Infund. *Flores Hyperici:* exprimantur, novos Infundendo, donec Oleum rubicundissimum fiat: Hinc infunde *Flores Sulphuris*, ebulliat blando igne: quo illinatur locus herniosus; aut misceatur cum Emplastro ad Rupturam.

Pertinet huc & Emplastrum Diasulphuris *Rulandi*: Vel

℞. *Emplast. contra Ruptur. usit.*
Diasulphuris Rul.
Picis naval. liquef. an. q. s.
Malax. c. s. q. *Olei Ovor.* aut *Hyperici*, aut *Bals. Sulphuris*: inducatur super *alutam* Herniæ applicandam. S.
Emplastrum pro Hernia,

Applicetur quàm calidissimè æger perferre potest, nec removeatur priùs quàm sponte decidat: ubi deciderit, Balsamo Sulphuris, eodemque calido, pars probè inungatur, & iterum Emplastrum recens imponatur, quamdiu necessarium fuerit.
Vel

℞. *Emplastr. contra Rupt.*
de Tacamach. an. q. s.
Malax. *c. Oleo destill. Succini*, vel *Hyperici*, inducatur super alutam.

Non inconveniens videtur Mucilago Radicis Symphyti majoris, quæ instar Cataplasmatis imposita merito à ZWELFERO extollitur; uti & ejus Decoctum impositum Herniæ multum in recessu habet: quo etiam facit Cataplasma Mucilaginosum in *Pharm. Reg. pag.* 312.

Prætereà Oleum Mastichinum, Myrtinum, Hyperici, Terebinthinæ, & Spicæ conveniunt; imprimis Oleum vitellorum Ovorum à quibusdam singulariter commendatur. Sunt quibus suspecta sunt hujusmodi Externa Pinguia & Oleosa, quia nimis laxent & ad majorem Peritonæi dilatationem occasionem suggerant: hinc non adeo inepto consilio jubent recipere Acetum destillatum acerrimum, in quo Lithargyrium solutum, cui ipsa lintea intincta repositis Intestinis superimponantur, ac probè firmentur usque ad consolidationem: uti etiam quidam insigniter commendat Emplastrum, quod fit ex Gummi Ceratorum nigrorum in O-
leo

(Y) *Magnes vim suam trahendi Ferrum exerit, in quocumque situ sit respectu ad Mundi polos: aliæ sane sunt Magnetis proprietates, quæ ab eo situ dependent.*

leo Hyperici dissoluto, adjecto Pulvere Thuris & Mastiches, hocque diu, donec fiat Emplastrum seu Ceratum loco affecto calidè applicandum pro consolidatione. Balsamus salis Gemmæ commendatus est insigniter ab HARTMANNO *in Praxi Chymiatr. c. de Hern. p.* 210. Ejus descriptio est manca; primaria & genuina est hæc: Dum Sal Gemmæ ita præparatum, & ad fluorem redactum est, prout vult HARTMANNUS, affundatur ipsi *Spiritus* aut *Oleum Terebinthinæ* ad eminentiam trium digitorum: digerantur aliquandiu, hinc abstrahantur, cohobentur postmodùm aliquoties, donec Oleum Terebinthinæ evadat rubicundissimum, quod Oleum rubrum abstrahatur ad consistentiam aliqualem, donec scilicet Balsamus elegans in fundo remaneat, qui est verus *Balsamus Salis Gemmæ* ad Hernias decantatus.

Cæterùm cum his ipsis Externis necesse est, ut simul usurpentur debita *Subligacula*, quibus subjici possunt Emplastra.

Observetur hic sedulò: ut quotiescunque Emplastra firmiter adhærere desinant, novo opus sit, subligaculum non removeatur, nisi priùs Corpore posito ad situm superiùs laudatum. Nam utut per bimestre spatium Emplastro usus sit patiens, tamen de novo instituenda erit curatio, si semel prolabantur iterum stanti ægro Intestina. Subligaculorum talium Ideam & descriptionem apud PARÆUM *in Script. Chirurgicis*, in HILDANI *Observ.* & JOB *van* MEECKERN videbitis.

Curam Herniæ Magneticam videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Observ.* 102.

Locutus sum de Situ Intestinorum mutato, eoque imprimis, quando Omentum, vel Intestina tenuia decidunt in Scrotum vel Umbilicum, & dant Hernias: Dictum etiam fuit, quòd crassa non possint prolabi, ut dent Hernias. Nihilominùs singularis & molesta mutatio est, quando Intestinum Rectum eminet per Anum, & vocatur Ani Procidentia.

CAPUT II.

De Ani Procidentia.

ANi *Procidentia* fit, quando sub Fæcum excretione Intestinum Rectum ita prominet & protruditur, ut non possit rursum sponte retrahi intra corpus, aut licèt retrahatur, mox incipiat denuò prolabi. Fit autem hoc nunc cum, nunc sine Dolore, vel cum vel sine inflammatione, nunc cum vel sine Tumore, nunc cum Hæmorrhoidibus affectis vel non.

PARS AFFECTA.

Jam autem naturale est, quòd in omni Alvi Excretione intestinum Rectum aliquantisper protrudatur, sed facta Excretione idem intestinum à Musculis Levatoribus denuò sursum retrahatur, itaut Excretionis actus sit compositus, & ex Podicis extrusione & Podicis retractione constet. Quando itaque ista protrusio naturalis excedit, retractio verò naturalis deficit, tunc contingit necessariò affectus, quem vocant *Ani Procidentiam*.

CAUSÆ.

Duplex ergò hujus Ani Procidentiæ est Causa.

1. Est quidem nimia aut frequentissima aut violenta Ani extrusio, & ita fibrarum Musculorum Levatorum aliqualis læsio & laceratio.

2. Est Musculorum Levatoriorum plùs minùs resolutorum deficiens retractio. Quæ nunc seorsim, nunc junctim accidunt: v. g. à Calculo Vesicæ, & irritari continuò per consensum intestinum Rectum, ac ad continuam protrusionem stimulari potest. Quin etiam tali occasione à crebriori Excretionis conatu in tantum extendi ac relaxari possunt Musculorum Levatoriorum fibræ, ut pertinax Alvi hinc sequatur protrusio, qualis Procidentia in Calculo Vesicæ diutiùs affligente ordinaria esse solet.

Nimiùm & frequentiùs aut violentiùs extruditur Anus propter quæcunque acria & morsicantia in intestino Recto hærentia, quæ omnia istud intestinum continuò vellicant & stimulant, à quo stimulo continuò irritatum intestinum se contrahit indesinenter, & foras protruditur; unde hoc ipsum sæpiùs protrusum in tantum tandem elabitur, ut retrahi denuò nequeat; hinc imprimis Tenesmus & Dysenteria interdum Ani procidentiam inferunt; it. in Diarrhœis supervenit Ani procidentia; item Clysteres acriores, aut etiam suppositoria nimis stimulantia, inducunt non rarò hunc affectum, uti hæc refert PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obs.* 23. Stercora dura, aut excrementa viscida in intestino Recto hærentia, ac difficulter excernibilia, ut sic dicam, continuo stimulo & continua protrusione etiam procidere faciunt Anum; conatus enim ille expellendi est tantus, ut per hunc protrudatur intestinum Rectum: quod etiam facit subinde difficilis partus, dum Parturientes omni conatu & retenta respiratione motum excretorium inferiora versùs moliuntur, qua occasione cum Fœtu per anteriora, simul Anus per posteriora, non rarò egreditur: quale exemplum habet AMATUS LUSITANUS *C.* 1. *Curat.* 93. & GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Curat.* 71. Hæmorrhoides dolentes anum continuò stimulantes, item nimiùm fluentes, pariter ad hoc malum disponunt: Item Calculus Vesicæ Virorum, per consensum continuò irritans podicem, ita ut crebriori egerendi conatu anus subinde graviter procidat, de quo jam dixi.

Quando ita protrusus est anus, secunda Causa, nempe Musculorum Levatoriorum impedita retractio, accedit propter constitutionem eorum Paralyticam; sive hoc fiat vitio ipsarum Fibrarum in Musculis motricium; sive fiat vitio Nervorum ad Musculos dictos derivatorum, de quo *suo loco, ubi de Paralysi*. Facit hic suo modo percussio fortior, seu Casus ab alto super Os Sacrum, ut Vertebras Lumborum, ubi Nervuli derivantur, quæ Paralysin horum Musculorum, Nervorum ratione, inducit: item si nimio conatu anus semel protrusus diutiùs extra hæreat, ita ut Fibræ Musculorum Levatoriorum retrahentes nimis laxentur aut flaccidæ fiant, similiter procidentiam ani subinde chronicam inferunt; Fibræ enim in toto solutæ & quasi paralyticæ impediunt retractionem ani: sicuti intestina prolapsa, dum nimium refrigerantur ab ambiente aere, Musculorum Fibræ resolvuntur; quin etiam Excrementa serosiora aut aquosiora copiosiùs vel crebrius per anum excreta, intestinum Rectum, & Musculorum Fibras laxantia, ut nequeant intra corpus retrahere Anum, etiam subinde hoc malum inferunt.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: sunt facilia; & per sensum patent: Causas ex antecedentibus facilè possumus hariolari.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Ani procidentia per se ordinariè non multum habet in recessu, & pro Causarum varietate, vel faciliùs vel difficiliùs Curam admittit: nunc etiam periculosior nunc minùs periculosa esse solet; nisi enim subitò aut repente curetur, interdum in periculosum ani Tumorem terminatur.

In specie duplici in statu periculosa fit; vel cum Inflammatione, vel Paralysi Musculorum. Ani Procidentiam cum inflammatione non rarò tandem Gangræna subsequitur: si conjuncta cum Hæmorrhagia, vel Tenesmo, sic difficulter curatur; chronica enim fit interdum: Ani Procidentia, quæ orta est à Paralysi, vel nimia resolutione Musculorum Levatoriorum, difficulter curatur, quia reposito licèt semel ano, tamen quando denuo excernitur cum excrementis, malum facilè recidivat.

CURA.

Quoad *Curam*: duo sunt notanda:

1. Anus prolapsus est reponendus; &
2. Repositus probe firmandus, ne tam facilè prolabatur.

Repositio est facilis, fitque imprimis Manuum ope, quando Indice digito blandè intruditur anus, vel quando Linteum cum Decocto adstringente, vel Vino calido, prout necessitas postulat, ebrium, circumvolvitur Indici digito, & hujus medio anus intruditur, Quando ita repositum est intestinum, patiens extendere debet coxas & crura, & ita extenso, quousque potest, corpore, vel supra ventrem, vel etiam supra alterum latus, quamdiu potest, quietus jacere debet, ut ita repositus meliùs firmetur Anus.

Ut vero Repositio meliùs facilitetur, considerandum priùs: an quædam adsint impedimenta, Repositionem vel impedientia, uti sunt Stercora dura, aut Sordes in ano, aut ani prolapsi Inflammatio; vel recidivam minitantia, uti

uti sunt Ani nimis diuturna refrigeratio, vel Musculorum Levatoriorum paralytica constitutio: quæ ipsa priùs ante Repositionem removenda sunt, adeoque *Lac Decoctionis Herba Meliloti, vel Florum Verbasci, vel Florum Sambuci*, in forma Clysmatis applicetur, & foveatur Anus, ut emolliantur Stercora indurata, & removeantur, alias recidivat malum. Si verò causæ sint Sordes aut Mucus acrior intestinum stimulans, hoc priùs abluendum & eluendum est Fomento abstergente & blandè adstringente: pro quo scopo conveniunt, quæ modò insinuata fuerunt; vel horum loco Decoctum Foliorum Quercus, Florum Verbasci, Cicerum rubrorum, Parietariæ, &c. cum Aqua ferrariorum paratum usurpetur, quo abstergantur blandè Sordes adhærentes. Si vero adsit Inflammatio, vel etiam Tumor intestini prolapsi aut similium, quibus præsentibus impossibile est, intestina debitè reponere; Inflammatio priùs arcenda, applicatione Fotus emollientis & discutientis; ad quos Fotus usurpantur imprimis Folia & Flores Verbasci, Meliloti, Chamomillæ, Sambuci, Malvæ, Violariæ, &c. quæ coquantur nunc in Lacte, nunc in Aqua ferrariorum, nunc in Vino rubro adstringente; v. g.

℞. *Flor. Sambuc.*
Chamomill.
Hyperic. an. M. ß.
Rosar. rub. p. ij. vel iij.
Summit. Absinth.
Melilot. an. M. ß.

Coquantur in *Lacte* vel *Vino rubro*:

In lacte, ubi Dolor, in Vino ubi Tumor durus & renitens; ubi verò Tumor inflammatorius, in Sero Lactis: & hoc Decocto anus tumefactus & Inflammatus subinde fomentetur ac foveatur, donec omnia ista pathemata cessaverint.

His omnibus remotis impedimentis, reponendus est anus illinendo priùs cum Oleo Rosarum, vel Myrtillorum, superasperso Pulvere Gallarum contusarum, C. C. usto & Mastiches Pulvere ana; sic enim adstringitur anus, meliùsque firmatur, quò minùs recedere & excidere possit. Præterea ad firmandum anum prolapsum in suo loco, convenit etiam remotis impedimentis Suffitus ex Seminibus & Floribus Verbasci, Floribus Chamomillæ, & Resina Abietis: vel quod adhuc melius est, instituatur Suffitus KESLERI, quem describit in suis *Centuriis Processuum* C. 4. *num.* 15.

℞. *Aspbalti*,
Succini,
Mastich.
Thuris,
Myrrha an. ℥j.
M. pro *Suffitu*: S.
Pulvis singularis ad Suffitum.

Excipiatur Ano in sella perforata:

Hoc facto foveatur aut illinatur, vel cum Pinguedine cervina liquefacta, vel cum Oleo Ovorum, & ita intruso Ano æger probe extensis pedibus lateri incumbat.

Ut vero firmetur anus plùs minùs repositus, faciliùsque etiam reponatur, multùm confert tale Emplastrum calidissimè regioni Ossis Sacri superiori, aut etiam Lumbis applicatum. quod ita paratur:

℞. *Gum. Opopanac.*
Sagapen. an. q. s.

Liquefacta calidè inducantur super alutam, f. *Emplastrum*, & applicetur, quantum fieri potest, calidè.

Alias contra ani procidentiam, & firmandum intestinum Rectum HARTMANNI Experimentum *in Praxi Chymiatr.* est Asser quernus benè calefactus & Mastiche illitus; cui, quàm calidè ferre possit æger, per horæ quadrantem insideat; quin etiam loco Mastiches, sola Medulla cervina aut hircina liquefacta, & ita intestino prolapso, una hoc blandè reponendo, & hinc illita, simili ratione applicata confert: siquidem solum Sevum cervinum, aut etiam hircinum, liquefactum & in intestino Recto prolapso illitum, una hoc blandè reponendo, & hinc simili modo insidendo, procidentiam ani recentem curare solet.

Loco pinguedinum harum etiam frixentur Flores Verbasci in Butyro non salito, frixa benè transcolentur, quo ipso simili modo Anus inungatur. Ceu aliis præferendum remedium habetur Cinis Scarabæorum pilularium, qui intestino subinde prolabenti inspersus, & hinc istud intestinum denuo repositum mirè firmare dicitur.

Quòd si fiat, ut Hæmorrhoidibus juncta sit, vel etiam sequatur eas procidentia ani, optimum est Oleum Mastiches, in quo bullierint Scarabæi: quod Oleum illitum Intestino prolapso est convenientissimum & specificum: Sicuti, si in eodem Oleo Mastiches bulliant Flores Verbasci, egregium est specificum ad Procidentiam Ani ex Tenesmo. Irritis aliis, insigniter conveniunt Sacculi sequentes:

℞. *Furf.* M. j.
Fol. Millefol.
Flor. Verbasc. an. M. ij.

Insuantur Sacculo interpassato, coqu. in an. *Vini & Aceti*, & applicentur tepidè Podici, ut perfectè Anus firmetur.

Conveniunt imprimis, si post Partum difficilem malum natum fuerit: Vid. GABELCHOVERUS *Centur.* 1. *Obser.* 71. Loco Aceti, vel Vini, aut similis liquoris convenientis, etiam decoquantur in Aqua ferrariorum, quæ potenter adstringit, & anum firmat.

Repositus ita Anus si non remaneat, ut firmiter loco suo retineatur, præter convenientem corporis situm, ad corrigendam Musculi Levatoris resolutionem, simul appropriata nonnulla Aromata conveniunt: v. g.

℞. *Flor. Chamom.*
Balaustior.
Anthos,
Fol. Salvia,
Lauri an. p. ij.
Nuc. Cupress.
Gallar. contus. an. p. iv. vel vj.
Cort. Granator. ℥j.

Coquantur in *Aqua* vel *Vino chalybeato*: applicentur & usurpentur pro Fotu.

Quòd si post Repositionem firmato etiam ano remaneat calor aut etiam rubedo in Ano, ne ulteriùs superveniat Inflammatio, aut etiam aliud gravius symptoma, recipiatur Aqua *Plantaginis*, in qua solutum est *Saccharum Saturni*, & ita anus hoc ipso blandè fovendus est: aut loco hujus supradictis Fomentis adstringentibus utendum.

Hæc de Situ intestinorum mutato.

SECTIO XIII.

DE CHYLI AD RELIQUAS PARTES MOTU ET DISTRIBUTIONE LÆSA.

SEparatus ita in duas partes Chylus beneficio Bilis & Succi Pancreatici, ejus subtilior & tenuior ac fluidior pars ulteriùs per crustam intestinorum bombicynam, & porulos intestinorum ita configuratos, ut cremorem hunc lacteum saltem admittant, crassiores verò partes his poris non proportionatas, imò etiam flatus & aërem excludant (de quo videatur LOWERUS *Tract. de Corde pag.* 252.) in Vasa Lactea influit, & leniter ab iisdem absorbetur, restitante ejus parte viscida sub specie Muci; pars verò crassa excrementitia sensim sensimque ad Intestina crassa motu eorum peristaltico ablegatur, ubi sub forma Stercorum excluduntur, dum in Recto intestino constituta molestia & pondere idem ad sui excretionem stimulant; quæ tantò est major, quò Fæces sunt fluidiores, tantò minor, quò eædem crassiores.

Motus autem Chyli ex intestinis ad reliquas partes quomodò, & per quæ fiat Vasa? semper admodùm controversum fuit, unde etiam tanta dubia de Organo sanguificationis & Nutrimento partium oborta fuerint. Veteres GALENI Sectatores ex intestinis attrahi à Venis Mesaraicis Chylum statuerunt, & ad Hepar transvehi, in Cruorem & spiritum naturalem elaborandum; inde & Facultatem naturalem in Hepate collocarunt, & simul contrarium chyli & sanguinis motum in Mesaraicis fecerunt. Inventis verò postea anno 1620. d. 23. Julii à GASPARO ASELLIO *Ticinensi* Venis Lacteis, à colore & proprietate contenti liquoris

Digitized by Google

quoris sic dictis, per has ad Hepar motum Chyli promoveri credebatur, de quo ASELLIUS *Tract. de Venis lacteis*, item WALÆUS in *Epist. de Chyli & sanguinis Motu*.

Cùm autem JOANNES PECQUETUS *Dieppans* Anno 1651. trium annorum observatione confirmatum suum noviter, hoc est casu, inventum Receptaculum commune in Brutis, una cum Ductu Thoracico, per eo usque ad Venas Axillares protenso, divulgasset, & BARTHOLINUS loco illius Receptaculi, Glandulas suas Lumbares in Homine demonstrasset, creditum omninò fuit, partem Chyli crassiorem ad Hepar per Lacteas circa venam Portæ sursum tendere, partem verò tenuiorem ad Chyli Receptaculum per reliquas Lacteas deferri, ex quo per Ductum Thoracicum in ramum venosum Axillarem sinistrum infundatur, ut cum sanguine redeunte per venas ad cor mittatur, imo in mulieribus Lacteas quasdam mesenterii ad Uterum deferre Chyli partem pro nutrimento Fœtus, & ramulos quosdam, licèt nondum visos, à Lacteo Thoracico ad Mammas Lactis materiam chylosam deferre probabiliter statutum fuit, uti serosam materiam ad Renes deferri, ex iis sub Urinæ forma post pastum excernendam: videatur PECHLINUS *Tract. de Receptac. Lumb.* item BARTHOLINUS *Tract. de Lacteis thoracicis*.

Sedulitas Anatomicorum tandem usque eo processit, ut à BARTHOLINO *Dano*, RUDBECKIO *Sueto*, & OLIVIO *Anglo*, ferè eodem tempore, licèt diversis in locis, circa annos 1652. & 1653. Vasa Lymphatica inventa fuerint, qua occasione simul observatum fuit, Vasa ex Mesenterio ad Hepar protensa non esse lactea, sed esse lymphatica, serosam materiam ex hepate educentia (sicut omnia reliqua lymphatica per viscera & artus dispersa, ex circumferentia corporis ad truncum Thoracicum & tandem ad Cor, ceu commune centrum, liquorem contentum revehunt); unde nihil Chyli ad hepar confehi, & omne Receptaculo communi, & tandem cordi infundi, indeque Cor Sanguificationis Organum unicum proclamatum fuit, Hepatis exequiis in Sanguificationis negotio à BARTHOLINO celebratis: quæ opinio communi Medicorum applausu, paucissimis, imò ferè nullis, apertè renuentibus fuit excepta: vid. BARTHOLINUS *de vasis Lymphaticis*, item RUDBECKIUS *de Vasis Glandul. serosis*.

Lugebat hepar suam cladem, dum novæ ex insperato ipsi feruntur suppetiæ à LUDOVICO BILSIO, *Nobili Flandro*, qui à tenera adolescentia 20. annorum ætate usque ad senectutem ingruentem Anatomiæ operam dando, præter artificiosam Cadaverum condituram, & incruentam eorum sectionem, anno 1660. se invenisse divulgat, Alimenta in Chylum transmutata præter separationem inutilis ab utili in Intestinis, ratione Vasorum Lacteorum & Mesaraicorum dividi, ita ut in communiter sic dicta lactea pars subtilis tenuiorque instar Roris per angustos meatus transudet, & ad Receptaculum commune transferatur, unde per Vasa (communiter sic dicta Lymphatica, ab ipso vero, ob Rorem contentum, Vasa Rorifera appellantur) sursum partim in cor & reliquas partes, partim verò deorsum, uno verbo, in omnia membra, defertur: crassior verò ejus succi ex Intestinis pars propriè Chylus dicta, in Vasa Mesaraica sanguifera ingrediatur, ad hepar amandanda, pro suscipiendo ibidem sanguinis rudimento; quod absolvatur tandem in Corde; ita ut BILSIUS non tantummodò hepar anteà sepultum de novo resuscitarit, & Venarum Mesaraicarum munus devehendo Chylo dicatum denuò renovet; sed etiam Rorem suum, ab aliis lympham appellatum, in Vasis Roriferis ex centro, h. e. Receptaculo, ad circumferentiam corporis quaquaversùs moveri asserat, quod omnibus, qui Vasorum Lymphaticorum mentionem fecerunt, omninò contrariatur. Ejus commentatores pro materia Salivæ, Urinæ, Synoviæ, Lactis, pro nutrimento Fetus, & alii etiam pro nutrimento partium spermaticarum Rorem hunc assumunt, ut videri potest apud DEUSINGIUM *Epistol. ad Bartholinum de Hepatis Resurrectione*, item *in Appendice Exercit. de Nutrimenti Corporis elaboratione*: CASSIUS item videatur, qui hæc BILSII *Asserta Sextuplici Helmontii Digestioni* accommodat. Sed hanc BILSII opinionem refutatam videbitis præter omnes alios Anatomicos apud JACOBUM HENRICUM PAULI *in Anatome Anatomia Bilsiana*, item à BUYSCH. *in Tract. de valvulis vasorum Lymphaticorum*.

Ex his quid verum sit? hariolari potiùs, quàm statuere concessum est: probabilius interim videtur, Chylum ex Intestinis in vasa lactea exprimi, à lacteis per Mesenterii Glandulas successivè ad Receptaculum commune (quod in Homine non constituunt Glandulæ lumbares Bartholinianæ: hæ enim saltem sunt vicariæ Glandolæ magnæ Mesenterii Brutorum, sed in Homine itidem membranosum, sicut in Brutis, reperitur: vid. WARTHONUS *in Adenographia*, item RUDBECK *in Tabulis Anatomicis*, quæ in *Hemsterhusii Messe aurea Anatom.* reperiuntur: item DIEMERBROK *anatom. pag. 87.*) devehi; ibique cum lympha ex inferioribus ramis ascendente permisceri, dilui, & sic ulteriùs continuato pulsionis motu per Ductum Thoracicum in venam Axillarem sinistram infundi, ibique cum lympha ex superioribus ramis descendente denuò permisceri, tandemque in cordis dextrum Ventriculum influere.

Cæterùm aquosiores Assumptorum partes in primis quoque viis ex Chylo secerni, & antequàm cum sanguine permisceantur separari, cita potulentorum in bibonibus, ferè ut assumpta sunt, sub urinæ specie excretio persuadet; Uti & Diabetes, Acidularum potatio, Assumtorum cum urinis cita escretio, odor urinæ violaceus ex Terebinthina, odor croceus ex comesto croco, color sanguineus ex succo opuntiæ, Ficu Indica nempe: sed per quas vias cita hæc derivatio ad vias urinarias pertingat? obscurum est. Probabile videtur, Chylum copiosum per Vasa lactea in mesenterio ad Glandulas delatum, ibi pati quandam secretionem utilis ab inutili aquosa materia, & quod hæc posteà ceu serum chyli, per vasa sui generis ad partes urinarias amandetur. Hinc rectè clamare videtur HELMONTIUS: Discite urinam potus ab urina cruoris secernere; quarum nempe illa in mesenterio à Chylo, hæc in renibus à sanguine secernatur; de qua urina potus vid. etiam DEUSINGIUS *in Differtat. de Depuratione Alimentorum pag. 246. & in appendici p. 312. & 334. item Miscell. A. N. C. ann. 2. obs. 3. p. 4. & annotat. ad hanc obs. p. 392. obs. 74. in Schol. p. 234. obs. 157. pag. 248. de nova via Seri ad Renes*; & *obs. 168. p. 266.* item BARTHOLINUS *Cent. 1. Hist. anat. 68.*

Lac non generari ex sanguine, sed ex Chylo, vel materia chylosa, probatum videb. in DEUSINGIO *Differ. de Lacte*; item in CHARLETONI *in Œconom. Exercit. 3.* item in CORNELIO CONSENTINO *Progym. 6.* item SCHNEIDERO *l. 3. de Catarrh. c. 3.* Fœtum quoque per os & per Placentam uterinam nutriri succo hujusmodi chyloso, ex quo primitus similiter Ovum uterinum concrevit, videb. in *Exercit.* HARVEI *de generat. Animalium*, item in DEUSINGIO *de Genesi microcosmi*, item in CLAUDIO *de la* COURVEE *Tr. de Nutritione Fœtus in Utero. Sed an hæ portiones Chyli pro hujusmodi liquoribus per vasa Lactea, vel alia his similia, nondum tamen cognita, ad has partes deferantur? an verò ex Chylo cum Sanguine permixto nondum subacto, sed adhuc crudo, & copioso Sero diluto, ad has partes delato, in iis separetur à reliqua massa?* dubium est. Posterius tamen verius videtur: id quod similiter de materia seminis proxima intelligendum venit. Qua ratione lædatur inde Chyli in Intestinis separati ulterior per vasa lactea in corpus distributio? & qui inde sequuntur Affectus? videb. in SYLVII *Praxi l. 1. cap. 16. pag. 192. & c. 17. pag. 200.* Cùm autem Affectus hi vulgò veniant nomine obstructionum Abdominis viscerum, & morborum chronicorum, hinc fit

CAPUT UNICUM.

DE

Obstructionibus Abdominis, & Morborum Chronicorum Ortu.

IMpeditur Chyli distributio,

I. Quando nulla fit in intestinis Transcolatio: idque duplici ex causa.

1. Quando obducta & oblinita sunt Intestina à copioso Muco crasso & viscido, simulque obducta orificia vasorum lacteorum: quam obstructionem sequitur.
2. Fluxus Cœliaci species; sic enim Excrementa chylosa excernuntur: de quo *superiùs*, *ubi de Cœliaca affectione*.

II. Fit læsa aut omninò abolita Transcolatio, quando per Diarrhœam aut Dysenteriam abrasa Intestinorum interna tunica, sequuntur hinc inde Cicatriculæ, quibus simul occluduntur pori seu orificia vasorum Lacteorum in Intesti-

na

uti sunt Ani nimis diuturna refrigeratio, vel Musculorum Levatoriorum paralytica constitutio: quæ ipsa priùs ante Repositionem removenda sunt, adeoque *Lac Decoctionis Herbæ Meliloti, vel Florum Verbasci, vel Florum Sambuci*, in forma Clysmatis applicetur, & foveatur Anus, ut emolliantur Stercora indurata, & removeantur, alias recidivat malum. Si verò causæ sint Sordes aut Mucus acrior intestinum stimulans, hoc priùs abluendum & eluendum est Fomento abstergente & blandè adstringente: pro quo scopo conveniunt, quæ modò insinuata fuerunt; vel horum loco Decoctum Foliorum Quercus, Florum Verbasci, Cicerum rubrorum, Parietariæ, &c. cum Aqua ferrariorum paratum usurpetur, quo abstergantur blandè Sordes adhærentes. Si vero adsit Inflammatio, vel etiam Tumor intestini prolapsi aut similium, quibus præsentibus impossibile est, intestina debitè reponere; Inflammatio priùs arcenda, applicatione Fotus emollientis & discutientis; ad quos Fotus usurpantur imprimis Folia & Flores Verbasci, Meliloti, Chamomillæ, Sambuci, Malvæ, Violariæ, &c. quæ coquuntur nunc in Lacte, nunc in Aqua ferrariorum, nunc in Vino rubro adstringente; v. g.

℞. *Flor. Sambuc.*
Chamomill.
Hyperic. an. M. ß.
Rosar. rub. p. ij. vel iij.
Summit. Absinth.
Melilot. an. M. ß.
Coquantur in *Lacte* vel *Vino rubro*:

In lacte, ubi Dolor, in Vino ubi Tumor durus & renitens; ubi verò Tumor inflammaturius, in Sero Lactis: & hoc Decocto anus tumefactus & inflammatus subinde fomentetur ac foveatur, donec omnia ista pathemata cessaverint.

His omnibus remotis impedimentis, reponendus est anus illinendo priùs cum Oleo Rosarum, vel Myrtillorum, superasperso Pulvere Gallarum contusarum, C. C. usto & Mastiches Pulvere ana; sic enim adstringitur anus, meliùsque firmatur, quò minùs recedere & excidere possit. Præterea ad firmandum anum prolapsum in suo loco, convenit etiam remotis impedimentis Suffitus ex Seminibus & Floribus Verbasci, Floribus Chamomillæ, & Resina Abietis: vel, quod adhuc melius est, instituatur Suffitus KESLERI, quem describit in suis *Centuriis Processuum C. 4. num. 15.*

℞. *Asphalti,*
Succini,
Mastich.
Thuris,
Myrrhæ an. ℥j.
M. pro *Suffitu*: S.
Pulvis singularis ad Suffitum.

Excipiatur Ano in sella perforata:
Hoc facto foveatur aut illinatur, vel cum Pinguedine cervina liquefacta, vel cum Oleo Ovorum, & ita intruso Ano æger probe extensis pedibus lateri incumbat.

Ut vero firmetur anus plùs minùs repositus, faciliùsque etiam reponatur, multùm confert tale Emplastrum calidissimè regioni Ossis Sacri superiori, aut etiam Lumbis applicatum, quod ita paratur:

℞. *Gum. Opopanac.*
Sagapen. an. q. s.
Liquefacta calidè inducantur super alutam, f. *Emplastrum*, & applicetur, quantum fieri potest, calidè.

Aliàs contra ani procidentiam, & firmandum intestinum Rectum HARTMANNI Experimentum *in Praxi Chymiatr.* est Asser quernus benè calefactus & Mastiche illitus; cui, quàm calidè ferre possit æger, per horæ quadrantem insideat; quin etiam loco Mastiches, sola Medulla cervina aut hircina liquefacta, & ita intestino prolapso, unà hoc blandè reponendo, & hinc illita, simili ratione applicata confert: siquidem solum Sevum cervinum, aut etiam hircinum, liquefactum & in intestino Recto prolapso illitum, una hoc blandè reponendo, & hinc simili modo insidendo, procidentiam ani recentem curare solet.

Loco pinguedinum harum etiam frixentur Flores Verbasci in Butyro non salito, frixa benè transcolentur, quo ipso simili modo Anus inungatur. Ceu aliis præferendum remedium habetur Cinis Scarabæorum pilularium, qui intestino subinde prolabenti inspersus, & hinc istud intestinum denuo repositum mirè firmare dicitur.

Quòd si fiat, ut Hæmorrhoidibus juncta sit, vel etiam sequatur eas procidentia ani, optimum est Oleum Mastiches, in quo bullierint Scarabæi: quod Oleum illitum intestino prolapso est convenientissimum & specificum: Sicuti, si in eodem Oleo Mastiches bulliant Flores Verbasci, egregium est specificum ad Procidentiam Ani ex Tenesmo. Irritis aliis, insigniter conveniunt Sacculi sequentes:

℞. *Furf.* M. j.
Fol. Millefol.
Flor. Verbasc. an. M. ij.
Insuantur Sacculo interpassato, coqu. in an. *Vini & Aceti*, & applicentur tepidè Podici, ut perfectè Anus firmetur.

Conveniunt imprimis, si post Partum difficilem malum natum fuerit: Vid. GABELCHOVERUS *Centur. 5. Obser. 71.* Loco Aceti, vel Vini, aut similis liquoris convenientis, etiam decoquantur in Aqua ferrariorum, quæ potenter adstringit, & anum firmat.

Repositus ita Anus si non remaneat, ut firmiter loco suo retineatur, præter convenientem corporis situm, ad corrigendam Musculi Levatoris resolutionem, simul appropriata nonnulla Aromata conveniunt: v. g.

℞. *Flor. Chamom.*
Balaustior.
Anthos,
Fol. Salviæ,
Lauri an. p. ij.
Nuc. Cupress.
Gallar. contus. an. p. iv. vel vj.
Cort. Granator. ℥j.
Coquantur in *Aqua* vel *Vino chalybeato*: applicentur & usurpentur pro Fotu.

Quòd si post Repositionem firmato etiam ano remaneat calor aut etiam rubedo in Ano, ne ulteriùs superveniat Inflammatio, aut etiam aliud gravius symptoma; recipiatur Aqua *Plantaginis*, in qua solutum est *Saccharum Saturni*, & ita anus hoc ipso blandè fovendus est: aut loco hujus supradictis Fomentis adstringentibus utendum.

Hæc de Situ intestinorum mutato.

S E C T I O XIII.

DE CHYLI AD RELIQUAS PARTES MOTU ET DISTRIBUTIONE LÆSA.

SEparatus ita in duas partes Chylus beneficio Bilis & Succi Pancreatici, eius subtilior & tenuior ac fluidior pars ulteriùs per crustam intestinorum bombicynam, & poros intestinorum ita configuratos, ut cremorem hunc lacteum saltem admittant, crassiores verò partes his poris non proportionatas, imò etiam flatus & aërem excludant (de quo videatur LOWERUS *Tract. de Corde pag. 212.*) in Vasa Lactea influit, & leniter ab iisdem absorbetur, restitante ejus parte viscida sub specie Muci; pars verò crassa excrementitia sensim sensimque ad Intestina crassa motu eorum peristaltico ablegatur, ubi sub forma Stercorum excluduntur, dum in Recto intestino constituta molestia & pondere idem ad sui excretionem stimulant; quæ tantò est major, quò Fæces sunt fluidiores; tantò minor, quò eædem crassiores.

Motus autem Chyli ex intestinis ad reliquas partes quomodò, & per quæ fiat Vasa? semper admodùm controversum fuit, unde etiam tanta dubia de Organo sanguificationis & Nutrimento partium oborta fuerint. Veteres GALENI Sectatores ex intestinis attrahi à Venis Mesaraicis Chylum statuerunt, & ad Hepar transvehi, in Cruorem & spiritum naturalem elaborandum; inde & Facultatem naturalem in Hepate collocarunt, & simul contrarium chyli & sanguinis motum in Mesaraicis fecerunt. Inventis verò postea anno 1620. d. 23. Julii à GASPARO ASELLIO *Ticinensi* Venis Lacteis, à colore & proprietate contenti liquoris

Digitized by Google

quoris sic dictis, per has ad Hepar motum Chyli promoveri creditum fuit, de quo ASELLIUS *Tract. de Venis lacteis*, item WALÆUS *in Epist. de Chyli & sanguinis Motu*.

Cùm autem JOANNES PECQUETUS *Diepæus* Anno 1651. trium annorum observatione confirmatum suum noviter, licèt casu, inventum Receptaculum commune in Brutis, una cum Ductu Thoracico, per eo usque ad Venas Axillares protenso, divulgasset, & BARTHOLINUS loco illius Receptaculi, Glandulas suas Lumbares in Homine demonstrasset, creditum omninò fuit, partem Chyli crassiorem ad Hepar per Lacteas circa venam Portæ sursum tendere, partem verò tenuiorem ad Chyli Receptaculum per reliquas Lacteas deferri, ex quo per Ductum Thoracicum in ramum venosum Axillarem sinistrum infundatur, ut cum sanguine redeunte per venas ad cor mittatur, imò in mulieribus Lacteas quasdam mesenterii ad Uterum deferre Chyli partem pro nutrimento Fœtus, & ramulos quosdam, licèt nondum visos, à Lacteo Thoracico ad Mammas Lactis materiam chylosam deferre probabiliter statutum fuit, uti serosam materiam ad Renes deferri, ex iis sub Urinæ forma post pastum excernendam: videatur PECHLINUS *Tract. de Receptac. Lumb.* item BARTHOLINUS *Tract. de Lacteis thoracicis*.

Sedulitas Anatomicorum tandem usque eo processit, ut à BARTHOLINO *Dano*, RUDBECKIO *Sueco*, & OLIVIO *Anglo*, ferè eodem tempore, licèt diversis in locis, circa annos 1652. & 1653. Vasa Lymphatica inventa fuerint, qua occasione simul observatum fuit, Vasa ex Mesenterio ad Hepar protensa non esse lactea, sed esse lymphatica, serosam materiam ex hepate educentia (sicut omnia reliqua lymphatica per viscera & artus dispersa, ex circumferentia corporis ad truncum Thoracicum & tandem ad Cor, ceu commune centrum, liquorem contentum revehunt); unde nihil Chyli ad hepar convehi, & omne Receptaculo communi, & tandem cordi infundi; indeque Cor Sanguificationis Organum unicum proclamatum fuit, Hepatis exequiis in Sanguificationis negotio à BARTHOLINO celebratis: quæ opinio communi Medicorum applausu, paucissimis, uno ferè nullo, apertè renuentibus fuit recepta: vid. BARTHOLINUS *de vasis Lymphaticis*, item RUDBECKIUS *de Vasis Glandul. serosis*.

Lugebat hepar suam cladem, dum novæ ex insperato ipsi fervotur suppetiæ à LUDOVICO BILSIO, *Nobili Flandro*, qui à tenera adolescentia 10. annorum ætate usque ad senectutem ingruentem Anatomiæ operam dando, præter artificiosam Cadaverum condituram, & incruentam eorum sectionem, anno 1660. se invenisse divulgat, Alimenta in Chylum transmutata præter separationem inutilis ab utili in Intestinis, ratione Vasorum Lacteorum & Mesaraicorum dividi, ità ut in communiter sic dicta lactea pars subtilis tenuiorque instar Roris per angustos meatus transudet, & ad Receptaculum commune transferatur, unde per Vasa (communiter sic dicta Lymphatica, ab ipso vero, ob Rorem contentum, Vasa Rorifera appellantur) sursum partim in cor & reliquas partes, partim verò deorsum, uno verbo, in omnia membra, deferatur: crassior verò ejus succi ex Intestinis pars propriè Chylus dicta, in Vasa Mesaraica sanguifera ingrediatur, ad hepar amandanda, pro suscipiendo ibidem sanguinis rudimento, quod absolvatur tandem in Corde; ita ut BILSIUS non tantummodò hepar anteà sepultum de novo resuscitarit, & Venarum Mesaraicarum munus devehendo Chylo dicatum denuò renovet; sed etiam Rorem suum, ab aliis lympham appellatum, in Vasis Roriferis ex centro, h. e. Receptaculo, ad circumferentiam corporis quaquaversùm moveri asserat, quod omnibus, qui Vasorum Lymphaticorum mentionem fecerunt, omninò contrariatur. Ejus commentatores pro materia Salivæ, Urinæ, Synoviæ, Lactis, pro nutrimento Fœtus, & aliis etiam pro nutrimento partium spermaticarum Rorem hunc assumunt, ut videri potest apud DEUSINGIUM *Epistol. ad Bartholinum de Hepatis Resurrectione*, item *in Appendice Exercit. de Nutrimenti Corporis elaboratione*: CASSIUS item videatur, qui hæc BILSII *Asserta Sextuplici Helmontii Digestioni* accommodat. Sed hanc BILSII opinionem refutatam videbitis præter omnes alios Anatomicos apud JACOBUM HENRICUM PAULI *in Anatome Anatomiæ Bilsianæ*, item à RUYSCH. *in Tract. de valvulis vasorum Lymphaticorum*.

Ex his quid verum sit? hariolari potiùs, quàm statuere concessum est: probabilius interim videtur, Chylum ex Intestinis, in vasa lactea exprimi, à lacteis per Mesenterii Glandulas successivè ad Receptaculum commune (quod in Homine non constituunt Glandulæ lumbares Bartholinianæ: hæ enim saltem sunt vicariæ Glandulæ magnæ Mesenterii Brutorum, sed in Homine itidem membranosum, sicut in Brutis, reperitur: vid. WARTHONUS *in Adenographia*, item RUDBECK *in Tabulis Anatomicis*, quæ in *Hemsterhusii Messe aurea Anatom.* reperiuntur: item DIEMERBROEK *anatom. pag. 87.*) devehi; ibique cum lympha ex inferioribus ramis ascendente permisceri, dilui, & sic ulteriùs continuato pulsionis motu per Ductum Thoracicum in venam Axillarem sinistram infundi, ibique cum lympha ex superioribus ramis descendente denuò permisceri, tandemque in cordis dextrum Ventriculum influere.

Cæterùm aquosiores Assumptorum partes in primis quoque viis ex Chylo secerni; & antequàm cum sanguine permisceantur separari, cita potulentorum in bibonibus, ferè ut assumpta sunt; sub urinæ specie excretio persuadet; Uti & Diabetes, Acidularum potatio, Assumtorum cum urinis cita excretio, odor urinæ violaceus ex Terebinthina, odor croceus ex comestu croco, color sanguineus ex succo opuntiæ, Ficus Indica nempe: sed per quas vias cita hæc derivatio ad vias urinarias pertingat? obscurum est. Probabile videtur, Chylum copiosum per Vasa lactea in mesenterio ad Glandulas delatum, ibi pati quandam secretionem utilis ab inutili aquosa materia, & quod hæc posteà ceu serum chyli, per vasa sui generis ad partes urinarias amandetur. Hinc rectè clamare videtur HELMONTIUS: Discite urinam potus ab urina cruoris secernere; quasi nempe illa in mesenterio à Chylo, hæc in renibus à sanguine secernatur; de qua urina potus vid. etiam DEUSINGIUS *in Differtat. de Depuratione Alimentorum pag. 146. & in appendice p. 332. & 334. item Miscell. A. N. C. ann. 2. obs. 3. p. 4. & annotat. ad hanc obs. p. 392. obs. 74. in Schol. p. 234. obs. 157. pag. 248. de nova via Seri ad Renes*; & *obs. 168. p. 266.* item BARTHOLINUS *Cent. 1. Hist. anat. 68.*

Lac non generari ex sanguine, sed ex Chylo, vel materia chylosa, probatum videb. in DEUSINGIO *Differ. de Lacte*; item in CHARLETONI *in Œconom. Exercit. 3.* item in CORNELIO CONSENTINO *Progym. 6.* item SCHNEIDERO *l. 3. de Catarrh. c. 3.* Fœtum quoque per os & per Placentam uterinam nutriri succo hujusmodi chyloso, ex quo primitus similiter Ovum uterinum concrevit, videb. in *Exercit.* HARVEI *de generat. Animalium*, item in DEUSINGIO *de Genesi microcosmi*, item in CLAUDIO de la COURVEE *Tr. de Nutritione Fœtus in Utero*. Sed *an hæ portiones Chyli pro hujusmodi liquoribus per vasa Lactea, vel alia his similia, nondum tamen cognita, ad has partes deferantur? an verò ex Chylo cum Sanguine permixto nondum subacto, sed adhuc crudo, & copioso Sero dilato, ad has partes delato, in iis separetur à reliqua massa?* dubium est. Posterius tamen verius videtur: id quod similiter de materia seminis proxima intelligendum venit. Qua ratione lædatur inde Chyli in Intestinis separati ulterior per vasa lactea in corpus distributio? & qui inde sequuntur Affectus? videb. in SYLVII *Praxi L. 1. cap. 16. pag. 192. & c. 17. pag. 200.* Cùm autem Affectus hi vulgo veniant nomine obstructionum Abdominis viscerum, & morborum chronicorum, hinc sit

CAPUT UNICUM.

DE

Obstructionibus Abdominis, & Morborum Chronicorum Ortu.

IMpeditur Chyli distributio,

I. Quando nulla fit in intestinis Transcolatio: idque duplici ex causa.

1. Quando obducta & oblinita sunt Intestina à copioso Muco crasso & viscido, simulque obducta orificia vasorum lacteorum: quam obstructionem sequitur.
2. Fluxus Cœliaci species; sic enim Excrementa chylosa excernuntur: de quo *superiùs, ubi de Cœliaca affectione*.

II. Fit læsa aut omninò abolita Transcolatio, quando per Diarrhœam aut Dysenteriam abrasa Intestinorum interna tunica, sequuntur hinc inde Cicatriculæ, quibus simul occluduntur pori seu orificia vasorum Lacteorum in Intesti-

na hiantia: idque fit imprimis, ut dixi, in Dysenteria, quæ tenuia affligit intestina; tunc pariter Fluxus illius Cœliaci species est, quod a SYLVIO aliquoties in sectionibus Cadaverum fuit observatum.

Denegatam hanc Chyli Transcolationem necessum est ut sequatur corporis Atrophia ac Tabes; quæ tamen minoris est momenti, quando ex prima causa oritur, uti *infrà patebit ex Methodo Medendi*: sed posterior ex occlusione pororum seu orificiorum Vasorum Lacteorum, ac Cicatricibus post Dysenteriam vel Diarrhœam è crassa tunica Intestinorum, imprimis tenuium, relictis, nullo modo est curabilis, sed tabidum ægrum interimit.

Quòd si fiat, ut jam transcoletur Chylus, & derivetur in Vasa Lactea, tamen si in ipsis Vasis Lacteis, circa Glandulas Mesenterii in specie, objiciatur impedimentum, ulteriorem Chyli progressum impediens, etiam læditur & impeditur debita Distributio.

Hæc Obstructio fit imprimis à Chylo ipso nonnihil viscido, aut, quod frequentius est, a Pituita seu Muco intestinali resoluto, in Vasa Lactea pulso, ac ibidem denuò coagulato; id quod fit v. g. post Exercitium nimium, dum corpore benè calefacto subitò ingurgitatur Potus frigidus; à calore enim Exercitii & Motu primò liquefactus Mucus ac attenuatus, in Vasa Lactea propulsus, superventu haustus frigidi denuò congelascit & spissescit, & ita Vasa Lactea, ac Glandulas Mesenterii infarcit.

Quando ergo Chylus in Venis Lacteis tale invenit Impedimentum, & nihilominùs tamen novus continuò succedit, Vasa Lactea insigniter distenduntur, & cùm instructa sint suis Valvulis, fit, ut tunc in Mesenterio copiosæ ubique appareant Vesiculæ: qualia exempla non pauca observata sunt. Quòd si vero Venæ Lacteæ rumpantur, quod facilè fieri potest, tenuissima enim est illarum tunica; tunc Chylus effunditur in cavum Abdominis, unde oritur certa quædam Ascitis particularis species. vid. SYLVIUS *l. n.*, ubi notabilia imprimis sunt ea, quæ de Ascite scribit; ita ut Ascitis propriè dicti, ceu particularis Abdominis Hydropis, & in quo pedes non simul intumescunt, adeoque confirmatæ universalis Cachexiæ proles non est, speciatim quod subitò interdum generatur ex Causis occasionalibus, iis præsertim, quæ à SYLVIO memorantur, frequentissimam occasionem existimem talem Chyli per Lacteas effusi stagnationem; sicut non negarim, & aliis ex causis in aliis Abdominis Visceribus vel locis, Lymphaticis ruptis, & Lymphæ extravasationem, & hinc Asciticam intumescentiam supervenire posse, simili ferè ratione curandam, atque de illa ex Chylo effuso differit SYLVIUS, de quo *suo loco plura, ubi de Lymphæ motu impedito*.

III. Tandem, si malum in ductu Thoracico, vel ab Obstructione, vel Laceratione, hæreat, fit cum morte Animalis, licet lenta, & est ferè malum incurabile. Hoc is item in loco occasione Obstructionis Vasorum Lacteorum considerandæ sunt *Obstructiones Viscerum Abdominis*, & in specie Mesenterii, item Hepatis, Lienis, Pancreatis &c. nempe apud Veteres Practicos duo ferè sunt *fontes Morborum Chronicorum*, nempe *Antipraxia viscerum*, & eorundem *Obstructiones*.

Quod attinet *Antipraxiam viscerum*: de hac superiùs dixi sub Chylificatione læsa, eamque rejeci *in Institutionibus* (Z). Dicunt: fomitem Morborum Chronicorum esse inæqualem Intemperiem, stomachi nempe frigidam, & Hepatis calidam. Rationem sumunt ex eo, quòd observarunt in Praxi deficientem Chylosin; unde argumentantur Intemperiem stomachi: item quòd patientes conquerantur de Phlogosi sive Rubore faciei; ergò derivant, ex æstuatione Hepatis: hæc Antipraxia viscerum, stomachi & Hepatis, statuitur primarius fomes Morborum Chronicorum. Porrò dicunt, patere, quòd exin sint difficilis curationis, si scilicet volumus prospicere stomacho calidis, nocemus Hepati, etsi volumus Hepati prospicere frigidis, nocemus stomacho: ideò in specie eos ad incurabilium catalogum referunt. Sed hoc effatum apertè falsum est; stante enim sanguinis circulo, impossibilis est talis viscerum Contrarietas; nempe omnis Incalescentia Partium dependet à sanguinis & spirituum calore, ita ut etiam cor ipsum per se frigeat, nisi à spiritibus, & sanguine calido citò incalescat. Si ergò spiritus, & sanguis proportionabiliter distribuuntur ad Viscera, proportionali Calore etiam Viscera fomentabunt. Interim hæc Antipraxia non confundenda cum Robore inæquali partium, & deinde cum accidentario quodam visceris cujusdam Fervore. Scilicet debilius subinde ratione Balsami sui seu spiritus insiti observatur Viscus præ altero; id quod & in Partibus externis non rarum est, à quacunque occasione læsum, & hinc debilitatum fuerit viscus aut Pars: v. g. Brachium, in quo diu gestatus fuit Fonticulus, aut quod aliquando graviùs sanciatum fuit, restitutum denuò, debilius ac minùs robustum, flaccidius, frigidius, sub tempestatum mutationibus irritabilius, præ altero observatur; hoc verò Robur inæquale nulla Partis Antipraxia est: Sic ubi adest Rosa, in Parte affecta Robur partis ita debilitatur, ut facilè ob debilitatem Partis Rosa recurrat in eodem loco. Robur hoc Partis læsæ inæquale oritur ex vitio Fibrarum, quæ tonum Partis naturalem ejusque Robur constituunt: His enim labefactatis, Pars ob earum laxitatem & toni resolutionem, flaccida, mollior & debilior fit. Quoad accidentariam visceris Incalescentiam: accidit interdum, ut Viscus quoddam fervidius reddatur, quàm naturaliter esse debet: sic v. g. Renes interdum æstuare, aut Hepar intensiùs fervere observatur; id quod fit propter præternaturalem quasi spinam acidam infixam, cujus hostili præsentiæ visceris Incalescentia supervenit: hinc impedimentum actionis propriæ, non autem cum alia visceris Antipraxia aut Contrarietate; unde & non Refrigerantibus, sed spinam infixam evellentibus, hoc est, Acidum corrigentibus, curandum: de quo vid. HELMONTIUS *Tract. Retentu*.

Quoad alteram originem Morborum Chronicorum, *Obstructiones* nempe *vasorum mesaraicorum & viscerum in hypochondriis*: sanè nihil usitatius in Morbis Chronicis quibuscunque, quàm Antipraxia viscerum, & dein Obstructiones, & Infarctus Vasorum Mesaraicorum, Hepatis, & Lienis &c. Hinc nullus est Rusticus, nec Vetula, qui non sciant loqui de Oppilatione Venarum Mesaraicarum. Unde ordinariò origo Febrium Intermittentium, Continuarum; Cachexiæ, Mali Hypochondriaci, Scorbuti, Icteri, Pathematum Abdominis, & similium Affectuum Chronicorum, qui sunt Ægrorum torture & Medicorum scandala, aut à Pituita viscida, aut à succo terrestri Melancholico, derivatur; idque tam in Schola Galenicorum, quàm Paracelsistarum, & aliquorum modernorum, in specie eorum Consultationibus, à quibus passim etiam Oppilationes, & Infarctus, à Tartaro hinc inde coagulato factæ, incusantur.

Cæterùm sicuti Qualitates Occultæ Physicorum sunt asyla ignorantiæ eorum: ita simili ratione dicere audeo, quòd etiam tales in Abdomine viscerum Obstructiones, & Antipraxia viscerum sæpiùs sunt velamen, quo ignorantiam suam pallìant Medici. Ob id nonnulli Practici, adhuc insistentes veterum vestigiis, dubitare incipiunt, *an dentur* reverà *tales viscerum Obstructiones, quales accusantur*. vid. HOEFFERUS *in Herc. Medic. pag.* 139. item HORSTIUS *l. 4. Obser. 44. p. 239. & 240.*, ubi rectè dicit HORSTIUS, postquàm dubitasset de Obstructionibus, quòd plurima Symptomata vulgariter adscribantur Mesenterii Obstructionibus, quæ tamen sæpiùs habeant aliam originem. Equidem duo imprimis sunt, quæ fulcire videntur hanc Hypothesim: quorum alterum hanc Opinionem reddit probabilem, alterum eandem reddit inculpabilem. Probabilem hanc de Obstructionibus Vasorum Mesaraicorum Hypothesin reddit, quòd in dictis Morbis Chronicis quamplurima Abdominis Symptomata, Tormina ventris, Phlogoses, Alvi fluxus, &c. in quibus videtur esse impeditus Humorum motus, ægris molesta sint, præsertim cùm circa Hypochondria affligant: etsi alia quædam pars sit affecta, semper tamen præcedant, conjungantur, aut subsequantur Abdominis passiones. Quin etiam, quòd subinde in Morbis chronicis confirmatis Scirrhi & Steatomata in Mesenterii Glandulis, item in aliis Abdominis Visceribus sint inventa: Unde facilè possunt persuaderi, simpliciter esse in Mesenterio talem Obstructionem & Infarctum. Alterum, quod inculpabilem reddit hanc Hypothesin, est, quòd sous per Anatomen non adeò possit detegi: Cùm enim præsupponant Infarctum Vasorum capillarium, quæ ordinariò post mortem collabascunt & reperiuntur clausa; hinc post mortem nulla satis accuratior inquisitio institui potest: sed potiùs hos, ut & alios Medentium errores, tegit terra. Sed in istis Vasis aut Visceribus, quæ continuus liquorum transitus abluit, v. g. in Venis aut Arteriis, Vasis item Lymphaticis & Lacteis, Hepate & Liene, &c. Obstructio talis fieri nequit sine liquoris transeuntis restagnatione & collectione, & hinc partis tumore, aut ruptis Vasis, liquoris contenti extravasatione; quæ mala, tumor aut extravasatio, necessariò & semper comitari debent quasvis Obstructiones. Et reverà, si totum per-

(Z) *De hac eadem Viscerum Antipraxia, V. quæ adnotavimus* suprà col: 117. lit. N.

perpendimos negotium, impossibiles sunt tales Obstructiones in Corpore humano; si autem quædam reperiantur, aliter explicentur oecessum est (A). Res ut pateat accuratiùs, tres imprimis consideremos Canales & Meatus, io quibus Obstructio fieri supponitur.

I. Sunt Vasa saoguifera, Arteriæ & Venæ, quæ invehunt, & revehuot.

II. Vasa Lymphatica & Lactea, quæ ex uno loco invehunt in alterum.

III. Sunt Pori & Meatus Partium Continentium, eorumque particulares Ductus, per qoos nunc contioua, nunc interrupta est liquorum trajectio; primariò quidem Visceerum, Hepatis, Lienis, Pancreatis, Pulmonum, Renum &c. secundariò Glandularum, ac tertiò Partium Carnosarum.

Quòd si iu his locis debeat fieri Obstructio, tunc sanè necesse est, ut Humor in motu impeditus stagnet, hinc pars intumescat; & oriatur vel Liquoris stagnantis coacervatio, aut ruptia Vasis, Liquoris in motu impediti in vicina loca extravasatio. Et

I. Quidem *in Vasis Sanguiferis*, ubi est in aliquo Vasculo obstructio, necessariò impeditur Sanguinis motus. Unde Sanguine hoc in ista parte impedito, primò fit ejus stagnatio, ex stagnatione tumor partis, hioc capillariom Vasorum ruptio: bis ruptis, Sangniois vel extra Corpus, vel io quadam Corporis cavitate, extravasatio, & hinc necessariò inflammatio, stante contiouo Sanguinis circuitu; siva sit impeditus motus in Arteriis, & tunc adest continua pulsatio; sive in Veois, & tunc est renitentia & distensio.

II. Ubi *in Vasis Lacteis aut Lymphaticis* fit Obstructio, similiter fit Lymphæ traositurae in motu impeditio, ita ot per Vasa Lymphatica non aliorsum commoveatur, nec ab his resorbeatur Lympha ex Parte; unde hæc in Parte coacervata dabit tumores serosos: sin verò jam absorpta fit, adeò ut io motu per Vasa ex horum Obstructione impeditur, crescere solet Lympha in bis Venis, à qua Tumor seu Obstructio; unde à Lympha stagnante fit Vasorum distensio, tandem ruptio, & ita Lymphæ necessaria effusio. Lympha ista effusa in peculiarem cavitatem dat Hydropem particularem, v. g. Hydrocephalum, Hydropem Pectoris, Palpitationem Cordis ea aqua Pericardii abuodante, Ascitem partium Abdominis, & similes alios Hydropes particulares; effusa verò Lympha in poros Partis solidæ, ono tantum Partem istam instar spongiæ tumefaciet, adeòque Tumores œdematosi & serosi exinde pro varietate Lymphæ variam originem ducunt.

III. Obstructiones, quæ dicuntur fieri *in Ipsis Visceribus*, aut *Partibus Continentibus*, etiam suos dant Tumores, indeque vel Inflammationes, vel Abscessus, vel Scirrhos, nec sine his contingere possunt. Cùm enim Meatus & Pori earum in hunc finem sint constructi, ut aliquid transeat, necessariò ex istis obstructis non potest non fieri interdum Liquoris traoseuntis stagnatio: onde Pars necessariò iotumescit, & tumefacta per soppurationem degenerat in Abscessum; aut ubi materia stagnans iospissatur aut indurescit, fiunt Tumores duri, plùs mioùs indolentes, & ad tactum renitentes; qui ex sanguine io partibus sanguineis dicuntur Scirrhi; ex Lympha verò in partibus glandulosis dicuntur Strumæ seu Scrophulæ. Talis coagulatio & induratio materiæ obstruentis ordinariò fieri solet ab Acido, subsistente, aut in sanguine plùs minùs vitioso, in specie crudiore, atque crassiore, aut in Lympha viscidiore in quocunque loco obstructo: binc sensim sensimque partes subtiles avolant & evanescuot, quæ ipsæ alias temperabaot Acidum: his discussis materia sive sanguis sive Lympha, sensim inspissatur, & à resistante Acido ita firmiùs coagulatur & induratur. Quod autem adsit tale acidum in abscessibus, per se patet ex suppuratione; quòd insit tale acidum in Scirrhis & Scrophulis, ex eo est manifestum, quòd hi Tumores, si inconvenienter tractentur, ita, ut acidum eorum vitiosam contrahat effervescentiam, facillimè in Cancros exulceratos & depascentes tam Scirrhi quàm Scrophulæ degenerent: hinc enim adeò est necessarium, ut simus accurati v. g. in Cura Tumoris Mammarum, quarum Glandulæ scrophulosæ, ut ita dicam, facilè dant Cancrum.

Patet ex dictis, quid habendum sit de Obstructionibus; nempe nullo modo universaliter esse negandas Obstructiones; hoc enim absurdum esset: abusus tantùm tollendus, & imaginariis istis Obstructionibus superstructis Morbis aliud fundamentum quærendum. Nam & doctus Choledochus, non minùs quàm ipse ductus Pancreaticus, io Cœliaca passione osculа Vasorum Lacteorum, ubi hiant in Intestina, tubuli Renum, Ureteres in Nephritide, &c. subinde reperiuntur obstructi, subsequentibus exinde variis symptomatibus: Mesenterii item Obstructiones esse repertas, una cum Glandulis ejus induratis, cum subsequente Corporis Macie, similiter binc inde prostant exempla, & plurima Practicorum experimenta loquuntur: Abscessus quoque omnes & Scirrhi necessariò Obstructiones præsupponunt. Verùm io Febribus Intermittentibus, etiam Cachexiis, Hypochondriacis, & similibus Morbis Chronicis, sæpiùs omninò oihil adest, quòd Obstructiones arguat; maximus enim est error in Praxi, ut istud, quod est Productum morbosum, habeatur pro Causa Morbi. Quòd si verò io his Morbis Chronicis jam inveteratis tandem superveniant Tumores Viscerum scirrhosi, aut Inflammationes, v. g. quando Quartanis ioveteratis, malo Hypochondriaco confirmato, &c. comitem se sistit Scirrhos Lienis, aut Ictero Scirrhus Hepatis, Hydropis prodromus, aut in Cachexia confirmata deprehenduntur Glandulæ tumentes & Scirrhi Mesenterii; quæstio adhuc est de tali Tumore & præsupposita vera Obstuctione, *an sit Causa & radix talis Morbi? an verò potius sit Productum morbosum?* Vulgò quidem putaot, ex Tumoribus istis Morbos oriri: falsum est; tales enim Obstructiones, & inde nati Tumores non sunt Causæ radicales talium Morborum Chronicorum, sed sunt Producta morbosa, seu talia, quæ Morbo jam facto tandem superveoiuot. Hinc enim in talibus Morbis Chronicis, eorumque principio, aut nunquam, aut rarissimè Obstructiones & Tumores tales adesse solent: sed hi ipsi Affectus Morbis istis confirmatis superveniunt, adeòque ceu Effectus tales Morbos inveteratos sequuntur; adeòque ex Morbo fiunt, non verò ex his Morbi. Et quidem Scirrhos, aut similes Tumores quod attinet; in his integer quidam ramus, aut huic annexæ Visceris partes, omninò oppilantur, & in talem tophum coguntur; unde per eam cessat penitus contentorum trajectio, adeoque successivè vicini rami pedetentim dilatati ejusdem munere fungi videntur: sic si totus quidam ramus ex Vena Portæ in Hepate, aut si qoidam ramus ex Spleoe, aot si Glandulæ Mesenterii & Colli scirrhescunt, tuoc totus iste ramus aut Glandula inepta fit suo usui: inde dum nulla amplius fit trajectio, Scirrhus generatur, quem nullus Tumor, nulla Inflammatio subsequitur. Sed quid de talibus Obstructionibus Partium Abdominis

(A) *Tametsi ejus sim sententia, ut quamplurimi Morbi, præsertim Chronici, falsò Obstructionibus sæpenumero tribuantur, quum à læsis Ventriculi & reliquorum Viscerum functionibus reverà dependeant; nihilominus haud impossibile esse in Corpore humano Obstructiones crediderim. Etenim haud impossibile esse existimo, ut si vasorum præsertim angustiorum & variè contortorum cavitas, vel à causa externa comprimente, vel interna contrahente, adhuc angustior reddatur; aut si liquores præterfluentes crassiores & viscidiores evadant; hinc fieri possit infarctus, adeòque Obstructio. Quod autem, ut omninò Obstructiones proscribat, docet hìc Auctor, Obstructiones fieri non posse sine liquoris transeuntis restagnatione, & collectione, atque adeò sine partis tumore, ut ruptis hinc vasis, fieri debeat liquoris effusio & extravasatio, hac ratione intelligendum esse existimo. Ex Obstructionibus quidem fiunt sanè stagnationes & tumores; imò ex stagnatione Obstructio & tumor: Verùm si Obstructio ea ratione valida & firma sit, ut superari à liquoris præterfluentis impetu nequeat, vel si liquores, qui obstructam semitam superare nequeunt, aliorsum transvehi non possint; tunc quidem vasa rumpi poterunt, ac liquoris fieri effusio & extravasatio: Hinc ex effuso & extravasato Sanguine, Phlogoses; ex effusa Lympha, Hydropes & Tumores œdematosi; atque in Visceribus ipsis si fiant restagnationes, orientur Abscessus, Inflammationes, Scirrhi, aut anomali alii Tumores. At si Obstructio levis sit, ut liquoris transitus non omninò impediatur, vel possint hi per consentientes alios, & omninò pervios canales ulteriùs trajici, ut illorum circulus impedimentum minimè nanciscatur; tunc Symptomata, quæ timet Auctor, nequaquàm supervenire debebunt, ut patet. Poterunt tamen liquores ex lento motu majorem crassitiem & viscidìtatem adipisci, ut labe universo Corpori communicata, Chronicorum Morborum causa evadant. Quod quidem nec Auctor ipse noster in sequentibus negare audet. Quid autem sentiendum sit de iis, qui negant Venarum præcipuè Obstructiones, ex eo, quod fluente Sanguine ex Venis angustioribus in ampliores, impossibile sit illum remoram alicubi pati posse, diximus* tom. 1. col. 583. lit. K.

nis pro fundamento Morborum Chronicorum habendum sit è eruditè explicat LINDANUS *in Colleg. manuscripto super Praxin Hartmanni cap. 266. de Mesenterii Inflammatione* §. 243. ubi de hoc affectu ita inquit: *Credite hoc mihi, nam faciet hoc Praxis videre: illi Morbi & vitia, quæ passim attribuuntur Obstructionibus Mesenterii aliorumque Viscerum, sunt reverà affectus Ventriculi imbecillis & non benè habentis, laborantis scilicet cruditate vel corruptione, imprimis sæpiùs in hoc casu acida. Revocate hoc ad animum, qui Praxin aggredimini. Utinam hoc Medici discerent, ut postquàm tot Purgationibus nihil profecerint, cogitarent non esse Obstructiones Mesenterii. Deinde potest nunc aliquid magis insanum esse, quàm velle tollere Obstructiones Purgantibus? Præterea in Cadaveribus nunquàm reperietis Mesenterii Obstructiones, nisi simul Scirrhum, & Corpus morbi longitudine emaciatum, ubi totus Sanguis mirè corruptus Scirrhum Mesenterii & Obstructionem generat. Quid iis Purgantia proderunt? corrigite igitur ac corroborate Ventriculum, corrigetis sic omnem Obstructionem, & tolletis omne malum. Natura cautè satis providet, ne Vasa Mesaraica possint obstrui, scilicet accuratissimè filtrando Chylum per filamenta bombycina: unde videmus Chylum per Venas Lacteas limpidissima instar aquæ transire, adeò ut potiùs spiritus lacteus, si ita loqui liceat, transeat, quam aliquod corpus: at verò quomodo ibi fieri poterit Obstructio, præsertim cùm pateat, minores ramos desinere in ampliores? atqui Obstructio est metuenda, ubi ex majori in minus vas defertur. Ego, inquit, tales Obstructiones, Affectus Melancholicos, Hypochondriacos, &c. curo, curato Ventriculo.* Hæc LINDANUS. Et sanè rem ita se habere, confirmat quotidiana experientia: ergò hujusmodi Obstructiones & Antipraxia Viscerum sunt asyla ignorantiæ. Certi sitis, quòd nullum reperietis Morbum Chronicum ex Viscerum Infarctu derivatum, in quo non primaria Morbi radix & origo semper hæreat in stomacho & primis viis, atque vitiata Digestione. Nempe *Digestio prima in Ventriculo, & ejus perfectio in Intestinis plùs minùs læsa, sunt fons omnium Morborum Chronicorum*, tam ex Antipraxia, quam Obstructionibus Viscerum vulgò derivatorum; nam si dicunt adesse Antipraxiam Viscerum, tota causa est in stomacho & Cruditate acida; item quod supponunt adesse Obstructiones, vitium est post Cruditatem stomachi acidam in vitio Digestionis secundæ. Nam si committitur error in Digestione prima, non corrigitur in secunda; si committitur in secunda, vitiatur tertia, scilicet Hæmatosis, & sic fit sanguis cacochymicus. Læsiones hæ sunt vel vitio Objecti, seu Errore externo, vel vitio Fermenti digestivi in stomacho, aut vitio Succorum, Biliosi aut Pancreatici, vitistorum, quorum multiplex alteratio fœcunda mater Morborum talium esse solet. Speciatim Bilis vel parcior vel inertior fovere, & contumaces quasi reddere solet hos ipsos Affectus; unde ametria Chyli, dyscrasiæ sanguinis, Partium nervosarum multiplices dolorosi affectus, originaliter ex vitioso Acido primarum viarum propullulare solent, dominante semper Acido, seu vehiculo plùs minùs seroso aut viscido, eoque semper vario, ipso etiam magis vel minùs volatili aut fixo; unde vitiosum imprimis Acidum tantumnon in omnibus Chronicis reperietis Morbis. Unde etiam basis curandorum talium Morborum consistit in Vomitoriis, quibus & Febres Intermittentes, & Malum Hypochondriacum, & omnes Affectus Melancholici, Cachexiæ itidem, necessariò sunt primitus aggrediendæ. Conveniunt ergò Remedia tam generalia Alterantia, nempe Acidum Corrigentia & Absorbentia, viscidum Alterantia, eaque Evacuantia, & hinc stomachum & Bilem balsamicam aromatica vi restaurantia, quàm specifica, speciales sapores acidos enervantia, & specialia vitia Humorum emendantia, quæ impregnata sunt Sale alcali, aut fixo, aut volatili acri, aut volatili oleoso: qualia sunt v. g. Aromata, Antiscorbutica, Aperientia dicta: hinc etiam est, quòd v. g. Martialia & Saturnina in dictis Morbis fiunt adeò usitata ut tales ægros ad Acidulas, ceu sacram anchoram, soleamus ablegare, quæ turgida sunt Primo Ente Martis. Jam vero Martis concretum terreum, habens pro subjecto Terram quandam bolarem, quæ beneficio Sulphuris acidi coagulatur in corpus Martiale, per se simpliciter adstringit, & omnia ex eo parata saporem habent adstringentem. Gustate omnia ex Marte parata, sive sint sicca sive liquida, semper reperietis, quòd apertam habeant adstrictionem in lingua; unde Mars, Lac chalybeatum, Potus chalybeati, & omnia Martialia, in Diarrhœa, Dysenteria, & in Alvi quibuscunque Fluxibus, Hæmorrhagiis, Viscerum atoniis, &c. conveniunt, quæ ipsa tamen etiam in Malo Hypochondriaco propinantur. Dum ergò per se semper Mars adstringit, quomodò in talibus malis ex Obstructionibus suppositis conveniant, & quomodò aperire queant? dubium remansit. Primus nobis aperuit oculos HELMONTIUS *in Parad. de Fontibus Spadanis*, cujus vestigiis laudabiliter insistit TACHENIUS *in Hipp. Chym. cap. 25.*, ubi agunt de Marte, qui duo toti sunt in eo, ut ostendant Martem per se semper adstringere, per accidens verò in dictis Morbis Chronicis aperire, (vid. LUDOVICI *in Phar.*) quatenus ratione suæ texturæ terrestris promptissimè absorbet in se sapores vitiosos acidos, austeros, ponticos, aluminosos, aliaque similia salia corrosiva, sive, uti vocat HELMONTIUS, sylvestria, in stomacho & Intestinis oberrantia; quibus absorptis, dum agunt in Martis corpus fixum terrestre, omne suum vitiosum saporem & omnem excessivam qualitatem omninò exuunt & deponunt, & vitriolicam & abstersivam acquirit naturam: id quod fit propter mutationem texturæ particularum; indeque laxando alvum, dictos sapores morborum vitiosos sub forma nigrarum fæcum ex corpore evacuat, & morbum tollit, & sic convenit in omnibus Morbis Chronicis.

Par ferè ratio est cum Saturno, cujus Saccharum, & ex eo parata cum Vini spiritu Tinctura, revera sunt egregia, in Melancholiis Hypochondriacis, Affectibus Scorbuticis, aut similibus: quibusdam Crystalli ex minera cum spiritu Nitri parati, loco Sacchari in usu esse solent.

Dum autem ab his Martialibus, ut & Saturninis, Remediis absorpta sunt Salia vitiosa in his Morbis, conveniunt salia tam Animalium quàm Vegetabilium volatilia, quæ hæc salia alterant, & simul vitiosam Mucaginem vitio stomachi enatam attenuant, deinde resolvunt, ac fluxilem faciunt, ut faciliùs corrigi, aut evacuari, aut tandem sanguini assimilari possit: unde etiam Purgantia præter hæc assumta conveniunt, imprimis ad detergendum, ut, quantum fieri potest, crassos ac pituitosos succos evacuemus, in quibus usurpantur talia, quæ eosdem incidunt, ac visciditatem corrigunt.

Præter vitia ista, & præternaturales acido-acres sapores, in istis Morbis Chronicis vitio stomachi pronata, simul videre est, quòd non rarò ex dicta vitiosa stomachi Digestione ipsa quoque Massa Sanguinea cruda reddatur, & Muco acido crasso ac viscido impraegnetur, unde ex tali Cacochylia necessariò superveniat Cacochymia. Hinc in talibus subjectis, ubi gravius fuerit Ventriculi sub Digestione erratum, aut notabilior Cruditas acida, si Venam secando mittatur sanguis, (quod an rectum sit, non dicam, præsuppono saltem) observatur utplurimùm eidem extravasato & jam coagulato supernatare Mucum quendam album, plùs minùs sublividum, spissum, & multis modis variegatum, quod in Sero natans reverà nihil aliud est, quam Chylos crudus vitiosè digestus, qui cùm non possit debitè fermentando assimilari sanguini, & spiritualscere, sub forma talis succi ac Muci vitiosè ipsi confusus inest, Fermentationis negotium impedit, hincque Cachexias, talesque Morbos Chronicos, antè ac corrigatur ac evacuetur, adeò contumaces reddit, speciatim Mulieres ad Chloroses disponit: hinc etiam tales vel levi motu de difficillima Respiratione conqueruntur: sicuti Mulieribus, talibus Morbis correptis, ordinariò Mensium fermentativa turgescentia & effluxus supprimitur.

Reverà ergo prima radix seu origo plurium Morborum Chronicorum, qui derivantur ex Antipraxia Viscerum & Obstructionibus, est ex Digestione prima in stomacho vitiata (ubi assumpta loco Chyli laudabilis salsi volatilis, degenerant & transmutantur in liquamen viscidum, aut fixum aut alio sapore vitioso inquinatum), & læsa perfectione Chyli in Intestinis, & separatione Fæcum; quæ omnia oriuntur ex stomachi Cruditate acida ac corrupta, & succo Pancreatico vitioso, unde ad sapores, & Salia respiciendum est.

Quæ jam dixi, hæc omnia confirmant Symptomata, & Remedia juvantia & nocentia. *Symptomata* si probè examinentur, omnia possunt deduci ex Cruditate acida; hinc enim Ructus acidi, Flatuum ortus, & deficiens Appetitus; hinc Effervescentiæ & Phlogoses ex vitio Succorum, in Intestinis murmura, Alvi fluxus, Tormina, & ex Bilis vitio Æstuationes oriuntur. In specie hæc confirmant *Juvantia & Nocentia*: Remedia enim in genere quæ conveniunt in hujusmodi Morbis Chronicis, aut, ut tantùm communi sensu loquar, quæ conveniunt in Obstructionibus ab Acido natis, sunt vulgò, sed malè, sic dicta Aperientia, propriè verò Acidum, aliosque vitiosos & præternaturales in corpore succos acres, & inde vitiatam sanguinis Crasim, indeque derivata præternaturalia vitia Bilis, Lymphæ, Succi Pancreatici, Digestionum errore subna-

ta,

Digitized by Google

ta, corrigentia, emendantia, & in statum naturalem reducentia, viscidum attenuantia, stomachum restaurantia, &c.

I. Quæ *ex Regno Vegetabili* hic usurpantur, sunt triplici in ordine: vel Acria volatilia, *Antiscorbutica* dicta, vel Aromatica oleosa, vel Amaricantia, *Hepatica* dicta, Vulneraria blandè Diuretica, & similia, conveniunt. Conducunt autem talia in talibus Morbis Chronicis, non quatenus penetrent dictas Obstructiones, sed quatenus partim amaritie sua, acrimonia volatili &c. quæ in recessu habent Sal volatile plus minùs acre vel oleosum, contraria sunt vitiosis Salibus, aut saporibus acidis in stomacho, & primis viis, & ipsa Massa Sanguinea hinc inde oberrantibus, quos dicta Alterantia præcipitant, nam Alcalia omnia præcipitant Acida in genere, aut eadem alterant, aut in salsum trasformant, & ut plurimùm per Urinam evacuant; partim Bilem inertem acuunt, & acriorem oleoso Sale volatili temperant. Talia Vegetabilia, quæ Obstructionem respiciunt, & stomachum restaurant, sunt verbi gratia Radices quinque Aperientes: ut sunt Radix Apii, Fœniculi, Asparagi, Petroselini, Rusci; item Radix Rubiæ tinctorum, quæ est egregia diuretica, Eryngii, Enulæ, Cichorii, Taraxacum, Sale volatili egregiè constans; Arum Chelidonium majus, Levisticum, Endivia, Fumaria, Radix Graminis, Filicis, Polypodii, Fragariæ, Curcumæ, Asari, Pimpinellæ: Asari Radix in substantia assumta, aut in Vino decocta, est egregium Vomitorium: in Aqua verò bullita dat Potum Diureticum, & curativum Febrium, & Morborum Chronicorum, teste HELMONTIO & ZWELFFERO. Prætereà conveniunt Marrubium, quod in Scirrho Hepatis & Lienis commendatur, Hyssopus, Artemisia, Absinthium, Centaurium minus, Carduus benedictus, Agrimonia, Chamædrys, Scolopendria &c. His jungitur etiam, quam vocant Itali *Milzatellam*, quæ est nihil aliud, quàm species Galiopsidis minoris (B). Constant hæc Sale temperato quasi nitroso, quod temperat blandè Acidum & istud ad vias urinarias defert. De Floribus Genistæ res est nota. Cortices item Fraxini, Tamarisci, Radicum Capparis & similes: Semina Calida minora, uti vocant, Nigellæ, Dauci, & similia; item Cicuta. Nam Radice Cicutæ quidam curavit Obstructionem Hepatis, pulvere ejus à ℨß. ad ℈ij. propinato: decoquitur etiam, & decoctum adhibetur. Sabina non Mulieribus solùm est dicata, sed etiam Infarctibus, quos vocant, Viscerum. Inter Aromatica oleosa, Acidum temperantia, in usu sunt Galanga, Rosmarinus, Salvia, Fœniculum, Mentha, Semina Calida majora, Levisticum, Absinthium, & similia amara, plùs minùs odorifera.

Omnia hæc reverà operantur virtute salina volatili oleoso-urinosa, quatenus Acidum destruunt, & Bilem inertem acuunt. Item tolluntur tales Affectus per Temperata, v. g. per usum Lactis, per Passulas, & similia, quæ vitiatos sapores obtundunt, & ita Morbos corrigunt.

Quoad Acria, attenuantia viscidum, conveniunt hic omnia Antiscorbutica, & Antihypochondriaca, qualia sunt imprimis Nasturtium, & omnes Nasturtiorum species, Cochlearia, Persicaria, quæ apud Modernos magnæ est æstimationis, Piperitis &c. Operantur ratione Salis volatilis oleosi, quod destruit Acidum, eliminat sordes primarum viarum, & Sal scorbuticum temperat & corrigit: Item semen Sinapi egregium est in Scirrhis, uti & Erucæ.

Jam hæc Simplicia Vegetabilia duplici modo usurpantur; vel Cruda, vel Præparata: Cruda sumuntur, nunc Recentia, quorum vis consistit in Sale volatili, sed facilè dissipabili ad imitationem HORSTII cum sero Lactis probè depurato; nunc sicca, quæ sunt quasi oleosa, & quorum vis medicamentosa in concreto quasi concentrata est.

Quoad Præparata: etiam succi, Decocta, Spiritus per fermentationem, Essentiæ, & Extracta, parari solent; v. g. Essentia Fumariæ composita, Essentia Absinthii, *Essentia Myrrhæ* cum Spiritu Vini tartarisato, seu cum Tinctura Tartari, *Essentia Absinthii scorbutica*, cum Spiritu Cochleariæ parata: item Noduli ex dictis Simplicibus Vino infusi.

Adduntur his Gummata quæcunque, præsertim Ammoniacum, Sagapenum, Mastiche, & hinc Galbanum & Myrrha, quatenus hæc Pituitam viscidam aut vitream, seu Mucaginem acidam, hinc inde Intestinis & stomacho adnatam, resolvunt & abstergunt: & certum est, quòd Gummi Ammoniacum in Scirrhis Viscerum, & similibus, ab Infarctu verò ortis Affectibus nullis aliis cedat Remediis: potest summi in forma Pilularum, vel saltem potest Purgantibus addi: vel ex Viridi Æris & Gummi Ammoniaco distilletur Spiritus acidus volatilis & penetrantissimus; vel quidam recipiunt *Spiritum Viridis Æris, & in eodem dissolvunt* vel extrahunt *Gummi Ammoniacum*, quæ est *Essentia egregia*.

Ex dictis in specie in usu esse solent *Essentia & Extracta*, si nempe Spiritus per fermentationem proprius affunditur ipsi Vegetabili, aut ad imitationem ANGELI SALÆ ejus succo inspissato; sic enim fit v. g. *Essentia Absinthii*; ex Succo *Menthæ* inspissato cum Spiritu Menthæ per fermentationem facto; ex succo *Baccarum Sambuci* inspissato, affuso Spiritu Florum Sambuci vel Baccarum Sambuci, fit egregia *Essentia contra Erysipelata*; ex succo *Fumariæ* inspissato cum Spiritu Fumariæ paratur *Essentia Antiscorbutica*. Idem potest fieri *ex Antiscorbuticis, Nasturtio, & Cochlearia*.

Hæ ipsæ tamen Essentiæ quacunque ratione parentur, non exhauriunt totam crasin medicamentosam Simplicium; post extractionem enim talis modi Essentiæ, multum virtutis in iis adhuc residet. Nam utut videatur, Cochleariæ vim consistere in Sale volatili, quod in superficie hæret; notum tamen est, quòd multum insit Salis fixioris, ut ita dicam, quod affusus Spiritus Cochleariæ ex Succo inspissato non elicit. Præferuntur ergo his *Quintæ Essentiæ* dictæ, paratæ ex eorum Spiritu inflammabili, per fermentationem parato, & spiritu eorum urinoso volatili per putrefactionem parato; qui duo junguntur in debita proportione cum Oleo simplici destillato, & sic mediante digestione diuturna, & repetita cohobatione coeunt invicem in *Quintas Essentias* dictas, ex Sale volatili, Oleo, & Spiritu constantes, & crasin totius misti optimè referentes. Salia volatilia in forma Camphoræ ascendunt cum sapore simplicium.

Quoad spiritus Vegetabilium Antiscorbuticorum, quæritur; quomodò sint præparandi? cùm vis maximam partem consistat in sale volatili. Respondetur: Ut tota crasis Medicamenti servetur, fiant priùs per fermentationem; qui reaffundatur Antiscorbuticis recentibus, ut ita per fermentationem pars fixior, volatilis fiat, & per repetitam cohobationem simul nanciscatur vim volatilem: quin etiam salia fixa admodùm sunt convenientia, nempe ex dictis Vegetabilibus parata; v. g. Sal Genistæ, Fraxini, Absinthii, Centaurii minoris, Cardui benedicti, Rorismarini, & similis, quæ omnia virtute sua saponaria, & abstersiva, uti quælibet Alcalia, Acidi destructiva & Diuretica, dictis Morbis, ab Obstructionibus vulgò natis, medentur.

Præ cæteris inter salia eminet imprimis Tartarus, qui egregium est simplex, & Vegetabile concretum, ad quod Medici, tanquam ad sacram anchoram, confugiunt in Morbis Chronicis, imprimis ubi laborat stomachus, non ut aperiat Obstructiones, sed ut sordes varias primarum viarum eliminet, & vitiosos sapores succi Pancreatici & Fermenti digestivi corrigat; unde usurpatur nunc Cremor, ut & Crystalli Tartari, in vehiculo fervido. Quòd verò hujus aciditas quibusdam sit suspecta, utut in se insignem vim habeat incidendi, attenuandi & resolvendi, prætereaque Urinam ciendi: tunc conveniens est, ut Cremori Tartari addatur Sal Tartari, vel recipiatur Cremor Tartari, aut Tartarus crudus, & pro suspecta ista aciditate temperanda misceatur cum dimidio salis Tartari, (quod privilegiatum dicitur ad resuscitationem Metallorum) dissolvatur blandè in Aqua fervida, post fermentationem filtretur, & ita in loco calido evaporent; sic evadit sal tertium egregiè Diureticum, & nobile Digestivum salsum egregium: vel addi possunt Lapilli Cancrorum, aut similia subjecta, quæ vim salinam acuunt, aciditatem verò nonnihil temperant.

Pertinet huc Terra foliata Tartari, & Liquor Terræ foliatæ Tartari, qui egregius est in omnibus morbis Chronicis; quo etiam facit Tartarus Vitriolatus *Tachenii*, egregium & universale Digestivum: similis naturæ ferè est Tartarus Vitriolatus BARTHOLETTI *in Tr. de Respiratione*, quem vocat *expertum alexipyreton*: item *Sal Digestivum Hypochondriacum* ex additione salis Tartari ad sal Ammoniacum in præparatione hujus *spiritus*. Non cedit his *Arcanum Mynsichti*, seu *Panacea Holsatica*, facta ex Alcali Nitri, saturato nonnihil à spiritu Vitrioli, in Hypochondriacis, Scorbuticis, Febribus intermittentibus, remedium sanè singulare, blandum somnum concilians. Ratio hujus rei videtur hæc: quòd nempe sal alcali Nitri imbibit nonnihil de Sulphure Vitrioli fixo anodyno, utut parum sit, à quo derivanda videtur vis ejus blanda hypnotica. Sed juxta hæc ex Tartaro paulò fixiora, imprimis conveniunt volatilia ex Tartaro; spiritus nempe ejus, & Sal volatile; non autem spiritus communis & phlegmaticus, sed per se crebriùs rectificatus, & à

(B) *Est potius* Lamium alba lintea notatum *C. B. seu* Lamium montanum Campoclarensium Col.

& à capite mortuo ritè volatilisatus: nobilissimus est in Morbis Chronicis quibuscunque, & similibus affectibus, Obstructionibus vulgò tributis, quatenus vitia Digestionis primæ & secundæ propter vitiatos succos corrigit, & eliminat; est enim de natura salium alcalium volatilium, saponariæ virtutis, & qui abstergit quascunque sordes in corpore vitiosè enatas; præterea quodcunque acidum destruit, istudque per vias urinarias ablegat. Verùm Tartarus crudus propter copiosum Oleum parum suggerit spiritus, imprimis si probè rectificetur. Fæces ergò Vini successivè exsiccatæ destillandæ sunt, uti in superioribus monui; hæ ipsæ enim ritè destillatæ dant spiritum Tartari urinosum volatilem, & egregium Sal volatile saporis urinosi, instar glaciei Alembico copiosè adhærens, uti ego vidi, rectificatione ulteriori depurandum. Loco horum *spiritus Carminativus de tribus*, ex Tartaro, Nitro, & Vini spiritu per retortam tubulatam paratus, quem superiùs aliquoties commendavi, instar omnium & nobilissimus est: Est enim reverà nihil aliud, quàm *spiritus Tartari volatilis*, qui sanè in Chronicis affectibus, & imprimis Hypochondriacis pathematibus, nobilissimus & apertissimus est: sed circumspectè præparandus, si debet fieri volatilis & penetrans: transit simul Sal Tartari volatilis in forma crystallina; & nisi rectè procedatur, omnia diffringit. Mira vidi, quæ hic præstitit. Tandem ipsum Oleum Tartari fœtidum destillatum, constans ex Sale volatili, per acidum proprium concentrato, & in oleiforme corpus redacto, debitè cum alcali proprio commistum & digestum, imbibendo aciditatem nimiam, destillando suggerit spiritum, & Sal volatile nobilissimum in Chronicis affectibus. De sale Tartari notum est, quòd, si quid aliud, hoc sit egregium incisivum. Verùm cùm sit fixæ naturæ, & reluctetur stomachi digestioni, ob id melius est, si volatilisetur: Sal Tartari enim hinc volatilisatum est *succedaneum Liquoris Alcahest* HELMONTII, ut ipse fatetur *in Tract. de Febribus*, inquiens: *si non possumus pervenire ad Arcanum hoc*; &c. Modi, quoad præparationem, sunt varii; Quidam mediante Vini spiritu sal Tartari nonnihil destillant, & fit *Balsamus Samech Paracelsi*, Arcanum in Ulceribus, de quo videatur HELMONTIUS *Tract. Scabies, & Ulcera*, LUDOVICI *in Tract. de Sale Tartari*, DAVID *Von der* BECK *Tr. de eodem*, & LANGELOTT. *Epist. de Princip.* In specie autem Volatilia tartarea præ reliquis volatilibus præeminentiam habent in eo, quòd Acidum nostrum peccans frequentissimè ea potulentis, imprimis vinosis, aut fermentando in vinosam acescentiam redactis oriatur, quibus Volatilia ex Tartaro, utpote ejusdem cum Vino prosapiæ, optimè resistunt, ita destruunt, & cum Urina evacuant, atque evocant.

II. *Ex Regno Animali* pro usu Medico in Morbis Chronicis conveniunt partes Animalium duræ, salibus volatilibus turgidæ, Ossa, & Cornua præparata, Lapilli Cancrorum, Marina, & in specie Testæ Cochlearum: quæ Marina præ aliis singularem habent vim alcalinam, qua omne Acidum mutant in salium: imò calcinata dant Calcem vivam, quod aliæ partes non faciunt, exceptis Testis Ovorum. Hæc ergò convenientissima sunt in Morbis Chronicis pro destruendo Acido, cùm primariò ea Acido viscido dependeant: imprimis salia eorum volatilia, aut spiritus urinosi. Omnes enim Animalium partes suggerunt copiosum sal volatile urinosum, quod elegans est in Morbis Chronicis, sapores vitiosos destruendo: Talia sunt v. g. Spiritus & sal volatile Cornu Cervi, Spiritus & sal volatile Sanguinis humani, spiritus & sal volatile Viperarum, Succini, Urinæ humanæ, ratione salis volatilis, quod est in spiritu salis Ammoniaci. Nam Urina humana ad Chronicos hos Affectus, utut sordida, est tamen apertissima: vid. SOLENANDER *Cons.* 12. *Sect.* 1., qui dicit quòd *rusticis, & agrestibus hominibus in Obstructione Hepatis, & Lienis, harumque partium Tumoribus, sæpè potandum dederit Urinam propriam, idque magno ac felici cum successu*. Melius autem est, si etiam præparetur ex Urina immediatè spiritus, aut mediante sale Ammoniaco. Loco horum omnium in specie esse potest spiritus salis Ammoniaci adjectione cujusdam Alcali fixi, sive sit sal Tartari, sive Cineres clavellati, sive Calx viva, paratus: natales hic habet suas ex Urina humana, & nihil est aliud, quam sal & spiritus Urinæ humanæ depuratus, minùs olidus: Fit enim *Sal Ammoniacum*, quando ebullit sal commune cum Urina humana; nam sic Sal commune imbibit Sal Urinæ, & sic fit sal Ammoniacum. Jam verò omnia Acida lubentiùs sese jungunt & uniunt cum Salibus fixis, quàm volatilibus: quando ergò additur Alcali fixum, Acidum salis communis illud sibi unit, & dimittit ea se Sal volatile, seu spiritum Salis Ammoniaci, qui est spiritus Urinæ. *Duplex* autem est *Spiritus Salis Ammoniaci*: nam si paratur *adjectione Alcali fixi*, habetur Spiritus Salis Ammoniaci urinosus, sed participans adhuc nonnihil de Acido; ideò etiam in crystallos abit: si verò paratur *adjectione Calcis vivæ*, acquiritur Spiritus simplex urinosissimus, per se nunquam coagulabilis, & in pluribus differt à priori, & hinc optimus est pro usu externo in affectibus nervinis. Si Calci vivæ & sali Ammoniaco addatur Sulphur, potest præparari *spiritus Salis Ammoniaci rubicans* instar sanguinis. Spiritus salis Ammoniaci cum sale Tartari paratus, si ritè conjungatur cum Oleis destillatis, (quæ sunt *Salia volatilia concentrata* à proprio sulphure) hujus Sal volatile arripit Oleum, & destillando se coagulat in butyraceam massam, & eainde fiunt *Salia oleosa* elegantissima, de quibus nullus dubito, quin multa audivissis secundùm SYLVII experientiam.

Dicu spiritum Salis Ammoniaci coagulare Olea destillata: ratio est, quia in Oleis destillatis est copiosum sal volatile; sunt enim, ut dixi, nihil aliud quàm *Salia volatilia concentrata* in pinguedine seu sulphure; unde fermentata & destillata dant *Spiritus ardentes*. Cùm ergò sit in his Sal volatile, conjungit se cum sale volatili Salis Ammoniaci, dum Oleum præcipitatur à phlegmate essentiali, & sic fit tale corpus butyraceum. Sive ergò spiritus salis Ammoniaci solitarius, sive oleosus factus, usurpetur, perinde est: utraque enim ratione, uti quascunque febres intermittentes certò sanat, ita nobilissimus est in dictis hisce Chronicis, Hypochondriacis, Scorbuticis affectibus, & Cachexiis.

Vulgò etiam Splen Bovis insigniter commendatur in affectibus Hypochondriacis, Spleneticis, & Hepaticis, & ea inde paratum decoctum vel Essentia Splenis Bovis: *Decoctum* ad Morbos Chronicos habet QUERCETANUS *in Pharm.*, *Essentiam* HARTMANNUS & ZWELFFERUS. Essentia hæc Splenis Bovis cum spiritu Fumariæ, Melissæ, aut spiritu Cochleariæ parata, præter usum anticachecticum, experta est in morbo Virgineo ex Obstructione Mensium orto; est enim apertissima in provocandis Mensibus: si conjungitur cum Essentia Martis aperitiva legitimè parata, fit egregium remedium in affectibus Chronicis, & Hypochondriacis, vulgò Obstructionibus attributis; it. ex suppressione Mensium natis; non quidem ratione Splenis Bovis, sed ingredientium appropriatorum. Adduntur his Lumbrici terrestres, qui non cedunt aliis Remediis in vi diuretica & aperitiva: Item Formicæ, exque his per putrefactionem earum paratus Spiritus volatilis urinosissimus, egregiè diureticus, & imprimis in affectibus Scorbuticis optimus & polychrestus; qui mediante Urina, salia vitiosa acida imbibita, & præcipitata foras educit: In specie spiritus Lumbricorum, præter quem vix habetur par Remedium in Arthritide vaga scorbutica. Rudi Minerva Lumbrici contusi infundantur Vino cum Radice Armoraciæ, aut ipsi Lumbrici decoquantur contusi; quod Infusum, aut Decoctum bibitum simili et est egregium in his affectibus.

III. *Ex Regno Minerali* cæteris frequentius usurpantur *Mars ac Martialia*, ac horum ratione Acidulæ, item & Saturnina: utraque, quatenus destruunt Salia vitiosa in primis viis, & aciditates peregrinas absorbendo edulcorant, ea cum fæcibus nigris eliminant, conveniunt. Verùm cùm operentur talia, quatenus acida vitiosa destruunt, ob id attendendum est, ne extra corpus sub eorum præparatione nimis saturentur acidis, aliàs nullius sunt virtutis & efficaciæ, & sic frustraneus erit eorum usus; Mars enim semel acido saturatus extra corpus, instar pulveris tantùm jacebit in corpore, & quomodò assumptus fuit, prodibit. Hinc *Crocus Martis saccharinus*, qui fit, quando Lamina ferrea illinitur acido spiritu Vitrioli, vel Oleo Vitrioli, seu spiritu Sulphuris, qui illam corrodunt in crocum, (vid. SCHROEDERUS *Pharm.*) pessimus est & nullius usus, utut sit *basis Pulveris Cachectici Quercetani*; nam ab acido spiritu Sulphuris penitus corrosus, & ita saturatus, ut ne aqua Fortis quidem attingat eundem; unde nec in corpore potest dissolvi, sed in stomacho residebit tanquam terra mortua, & potiùs nocebit, quàm proderit. Ideò eo collimandum, ut Medicamenta Martialia sub præparatione cum minimo, quantum possibile, tractentur acido, & quidem talibus, quæ stomacho nostro sunt amica & convenientia, & quæ superari possunt à Fermento ejus, ita ut solutus Mars tantùm à salibus vitiosis corporis saturetur; spiritus autem minerales sunt nimis acidi, utpote Martem adeò imprægnant & corrodunt, ut instar terræ mortuæ hæreat in corpore, nec superari possit à Fermento stomachico. Unde in stomacho robustiore potiùs convenit Limatura ipsa Martis cruda, simpliciter pulverisata, & aliquota Olei imbibitione à rubigine præservata; vel in iis, quibus paulò tenerior & sensi-

Digitized by Google

sensibilior est Stomachus, usurpatur imprimis in forma liquida, quæ præparationes eo collimant, ut redigatur in corpus vitriolaceum, tunc enim fit, ut Mara præcipitetur in Corpore, sic præcipitatus absorbet acidos copiosiores succos in primis viis. Unde Limatura Martis recens infundatur in Succos acidulos Vegetabilium, e. g. Succum Radicis Cichorii, Succum Pomorum Borsdorfianorum, Cydoniorum, Mustum, vel Succum Acetosæ, & Acetosellæ, vel Decoctum Tamarindorum: Infusum hoc Marte probè imprægnatum, inspissetur in Extractum, quod vel ita usurpandum, vel cum spiritu Vini, vel Cochleariæ, *Tinctura Martis liquida* extrahenda: quæ nullo modo reluctatur Digestioni, & optima est in Morbis Chronicis.

Tinctura Martis cum Spiritu Panis parata, est egregia. Hoc itidem observetur de *Crocis Martis aperitivis*, cum pauco saturatis Acido. Optimus modus est, si Mars irroretur cum Succo Cichorii depurato, exponatur Soli, donec abeat in Crocum subtilem: vid. PANAROLLUS: qui Crocus, cùm ab Acido corrosivo non sit saturatus, magnam obtinet vim Salia sylvestria in Corpore absorbendi.

Quid dicendum de *Croco Martis aperitivo cum Salibus*? Fit nempe Lixivium ex salibus Vegetabilium fixis, quod Lixivium affunditur Marti, unde Mars corroditur in Crocum Martis aperitivum cum Salibus. Vix laudem meretur, propterea, quoniam Salia ista fixa in Lixivio aggrediuntur Martem, & tunc Aqua solvit proprium Martis acidum, Salia fixa se uniunt cum Acido, & ita abeunt in tertium Sal salsum: Nam hoc tertium Salsum, cùm in se sit saturatum, neque Acidum neque Alcali corriget, & ita Crocus Martis aperitivus cum salibus vix laudabilem habebit in Corpore usum.

Sed hæc tantùm mea est conjectura, an vera sit? consulenda experientia.

Substitimus hactenus in Remediis ad Obstructiones Viscerum directis, aut iis, quæ in Obstructionibus vitio stomachi ortis laudantur. Recensui ea, quæ ex Regno Vegetabili desumuntur, & progressus factus ad Regnum Minerale, & de Marte dictum, quod semper adstringat per se, aperiat per accidens, hinc opus esse ut cautè & paucissimis Acidis præparetur: vid. PANAROLLUS *Pentec. 5. Observ. 32.*

Præ aliis Præparatis nota est Tinctura Vitrioli Martis ZWELFFERI, aut hæc ipsa in forma sicca, seu *Sal Martis compositum*, ex ana Vitrioli Martis & Terræ foliatæ Tartari (*humectatur, & denuò siccatur*) in Morbis Chronicis nobilissima. Dosis 20. 30. vel 40. gutt. bis in die, manè jejuno stomacho in vehiculo calido, vesperi in vehiculo frigido ante cœnam, pro subjectis tenerioribus, quia est debilis, & plus operatur ratione Terræ foliatæ Tartari, quam ratione Vitrioli Martis; Unde huic vel simplicissimam, satis tamen efficacem, Tincturam Martis præferre vellem. Modus has simplices sed non inelegantes Tincturas Martis parandi, describit DRAWIZIUS *in Tr. de Scorbuto doloriſico Sect. 8. de Dolore Ventris scorbut.* Et sanè Extracta & Tincturæ Martis legitimè parata certè mirabilia præstant. Melior in usu est *Liquor Martis Solaris*, qui fit ea Minera quadam in locis argillosis, composita ex Marte & Sulphure, reperitur in Hassia juxta pagum *Almenrodt*, & propè Salfeldiam, ut & Hamburgum circa pagum *Sholen*; Exposita aëri, verno & autumnali tempore efflorescit in Vitriolum Martis dulce, quod beneficio Roris majalis per ollam non vitreatam elixiviatum, filtratum, & depuratum, constituit Liquorem Martis Solarem, qui elegans est in affectibus Chronicis, in quibus utimur Martialibus. Nulla aliàs de hoc prostant vestigia, quàm in GLAUBERO *in Tit. Oleum Vitrioli dulce*. Licèt autem scopum is non feriat, tamen medicamentum est nobilissimum; si Minera cruda destillatur nondum aëre resoluta, copiosum dat sulphur, Caput mortuum trahitur à Magnete, quod signum sufficiens Martis: sunt etiam, qui ex eo tantillum Auri eliciunt. Ex Capite mortuo destillando nullum elicitur Sulphur, & si aëri exponitur, nil Vitrioli dat: Minera cruda autem efflorescit in Vitriolo, quod destillatum nullum dat Sulphur, sed Phlegma & Spiritum Vitrioli. Liquorem tamen hunc appellare possumus Acidulas concentratas, quia, quod acidulæ præstant sub haustu, idem præstat hic Liquor sub guttularum usu.

Hoc ipso Liquore possumus pervenire ad inquisitionem *Acidularum*: nempe Minera hæc si immittitur Aquæ & coquatur, nunquam quid evanescit; libero verò Aer exposita, Sal universale Aeris omne Sulphur Mineræ solvit, Sulphur dissolutum mediante spiritu acido rodit adjunctam Mineram Martis, unde coeunt in Vitriolum. Jam ergò, quod attinet Acidulas cogitemus Aquas dicto sale universali imprægnatas, quæ præterfluunt Mineram Martialem, solvere dictum sulphur, quod solutum sulphur rodat Mineram Martia, unde Liquor talis Martialis. Talis Minera ab Aere eluitur in Terra. Acidulæ nativæ, & hic Liquor sunt unum Ens, constans præstanti virtute diuretica & virtute acidum destructiva, Mars, qui ex Acidulis præcipitatus alias cadit, dissolvitur ab acido corporis, & solutum sub forma secum eliminatur. Si Martialia non satisfaciunt, ægros ablegemus ad acidulas non Artificiales, sed Naturales, in dicta Antipraxia Viscerum. Vina etiam Martialia, seu Mars in Vino extinguatur, seu Limatura Martis recens, vel sola, vel cum Cinnamomo, Vino Rhenano aut Malvatico infusa, continuato usu sunt egregia; volatilis enim & subtilis Vini acor nunquam intermittit, quin rodendo Martem, ejusdem subtilem Crocum in se absorbeat. Hinc si addantur nonnulla vegetabilia appropriata, v. g. Cochlearia, Fumaria, Absinthium, Chelidonium majus & minus, Fœniculum, &c. cum Cinnamomo & Zingibere, exinde evadet *Vinum Medicatum Anticachecticum*. Nam & Aqua ferrariorum pro pauperculis est egregium.

Verum *quoad legitimum Martialium usum*, observetur.

1. Sub Martialium usu semper operam esse dandam, ut *Alvus servetur aperta*.
2. Si *excreta Alvi exinde evadant nigritantia* aut atramentosa, signum esse legitimæ operationis Marrialium.
3. *Blando Motu Corporis* promovendam esse operationem Martialium: si non sunt nigra, quæ excernuntur, signum est, quod minùs operentur.
4. Inter ipsa Martialia *habendum esse delectum*: ut nempe observetur Acidum humorosum peccans, an sit acrius & volatilius? an vero mitius? item consideranda constitutio Ægrorum, an fortis, vel nimis delicata? Nam quorum Orificia stomachi sunt sensibiliora, ii minùs ferunt Martialia cruda: sed talibus saltem Tinctura Martis liquida, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelfferi*, aut soluta Martialia cum Vino usurpanda sunt: Quorùm verò robustius ac Minùs sensibile Orificium Stomachi sinistrum, his Mars crudus præparatus, Liquor Martis solaris, similiaque, commodè propinari possunt.

Pergo: post Martem nobilis est *Saturnus*, cujus Saccharum, & ex hoc cum Vitriolo Martis, & spiritu Vini parata *Tinctura Antiphthisica*, revera, uti notum, egregia sunt Remedia in Malo Hypochondriaco, Melancholiis Hypochondriacis, Scorbuto, & similibus Chronicis affectibus, imprimis cum vitio splenis junctis, qui vulgò Obstructionibus attribuuntur. Ex hoc Saccharo Saturni methodo consueta fit Spiritus, quem vocant *Spiritum Saturni*, & multi insigniter in splenis commendant affectibus: sed sub hoc spiritu insignis latet impostura; est enim nihil aliud, quam Vini spiritus regeneratus ex Acero, cum quo paratum fuit saccharum Saturni; quod certum est. Quibusdam etiam Crystalli ex Minera Saturni cum spiritu Nitri paratæ, Sacchari Saturni loco in usu esse solent, quæ Crystalli præter hoc, quòd in Febribus ardentibus, item Peste, egregium præbeant refrigerium, ut cum vulgo ita loquar, etiam in affectibus Chronicis, Hypochondriacis, & hinc ortis Melancholicis, præ cæteris conveniunt, & etiam hos in stomacho radicatos Affectus, & Obstructionibus falsò tributos, insigniter curant & sanant.

Quæritur: *qua ratione Saturnina operentur*.

Respondetur pari ferè ratione cum Marte. Per se Mars semper adstringit: gustate saccharum Saturni, & apertè aluminositatem & adstringentem dulcedinem percipietis: Corrigunt ergò & dulcificant præternaturales aciditates: si enim assumantur crystalli Saturni, Acidum saturatur ab Alcali, Saturnus præcipitatus arripit ad se potenter Acida, quæ dulcificantur & eliminantur cum fæcibus: non autem prodest quatenus æstum Hæpatis corrigit, sed quatenus dulcificat, & virinsos sapores invertit. *Jupiter* etiam & Antihecticum *Poterii*, item Diaphoreticum Joviale *Schrøderi*, similiaque in dictis Morbis Chronicis conducunt.

Hæc est Materia Medica, quæ in genere in Morbis Chronicis, ex Obstructione vulgò derivatis, revera ex acido vitioso natis, convenit, hoc est, Cachexiis omnibus, Icteri speciebus, Leucophlegmatiæ & Anasarcæ, Malo Hypochondriaco, Scorbuto, Menstruorum defectibus, Febribus Intermittentibus, & similibus, in quibus ista vulgò aperire dicuntur, reliqua vitiosa Salia morbosa, ordinariò ferè ex cruditate stomachi oriunda, corrigere & emendare solent. Verùm artificium Chronicos hujusmodi Affectus ritè curandi consistit in eo, ut tempori inserviamus, nec nimis

Digitized by Google

nimis præcipitando Curam, crabrones irritemos; h. e. temperatis Remediis successivè insistamus, ne acrioribus commoti acriores p. n. succi, effervescendo, & partes nerveas irritando, varia symptumata inducant: quibus imprimis moderatus corporis motus simul accedat.

Legitima ergò utendi Methodus his ipsis est, ut usurpentur.

1. *Digestiva*; hinc

2. *Vomitoria*, vel blanda Laxantia pro removendis impedimentis.

3. Præparato sic corpore, *Martialia*, ut promptiùs absorbere & imbibere queant vitiosa Acida: Quibus

4. Interponantur, non Purgantia propriè dicta, quæ insigniter tales ægros, & tandem frustrà vexant, & subinde periculosa symptomata inferunt, ex acriorum & effervescentium succorum ad Intestina provocato influxu: sed blanda potiùs & *per epicrasin Laxantia*, & quæ leni stimulo Intestina mediocriter proritant: Et

5. Subjungantur *Alterantia aromatica*, in specie volatilia, plus minùs amaricantia.

I. Inter *Digestiva*; reliquis ferè præmittenda, in specie Laxativis, eminent imprimis Salia salsa, aut nonnihil urinosa, succos acidos attenuantia, & acre omne blandè temperantia; qualia sunt Tartarus vitriolatus *Tachenii*, sal Ammoniacum, sal Hypochondriacum, Arcanum duplicatum, Liquor Terræ foliatæ Tartari, Tinctura Tartari, Tinctura scoriarum Reguli Antimonii, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelfferi*: v. g.

℞. *Tartari vitriolat.*
Sal. Absinth. an. ℈i.
Lap. Cancr. prep. ℈ß.
M. f. *Pulvis Digestivus* pro duabus vel tribus dosibus. S.
Pulvis Digestivus.
Vel
℞. *Tart. vitriolat.* ʒij.
Salis Absinth.
Lap. Cancr. prep. an. ʒj.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 4. vel 6. part. æquales. S.
Pulvis Digestivus.

Capiatur semel vel bis in die.

℞. *Liq. Terræ fol. Tart.* ℥i.
D. S.
Essentia Digestiva.

De hoc capiat æger bis vel ter in die 30. vel 40. guttas, mane nempe in vehiculo calido, meridie bihorio ante prandium, & à meridie in frigido vehiculo. Vel

℞. *Tinctura Antimonii ex scor. par.* ℥j.
D. S.
Tinctura Digestiva.

Capiantur de tali bis gutt. xx. mane jejuno stomacho in vehiculo calido, meridie & circa vesperam in frigido.

Paratur autem sic *Tinctura Antimonii ex scoriis*: si sumantur scoriæ Reguli Antimonii cum Nitro & Tartaro parati, adhuc calidæ, & infundantur in spiritum Vini rectificatum, sic fit Tinctura Tartari, quam æstimo ob Alcalia fixa imbibita. Vel

℞. *Liq. Terræ fol. Tartari* ℥ß.
Tinctura Tart. antimoniat. ʒij.
M. S.
Essentia Digestiva.

Dosis 40. vel 50. guttæ, bis vel ter in die.

Quod II. attinet *Vomitoria*: hæc sunt nota ex Antimonio, quæ sunt optima: præstant autem liquida siccis; & si opus est, reiterentur.

III. *Martialia* ex suprà dictis sunt cognita: sive usurpentur Artificialia, nempe Tincturæ, Croci, Infusa Martialia; sive Naturalia, ut sunt Acidulæ, in horum tamen usu aliquandiu persistendum est, ut radicitùs corrigatur causa morbifica: in specie Liquor Martis Solaris continuetur ad 3. 4. usque ad 6. vel 7. septimanas, ascendendo à gutt. 10., 12. ad 20. vel 25., & descendendo, bis in die, mane in vehiculo calido, à meridie in frigido. Si non sufficiant, hauriantur Acidulæ naturales in loco natali.

Hisce Martialibus interponantur subinde blanda Laxantia, successivè, &, ut vocant, per epicrasin evacuantia, quæ scilicet alteratas, & præcipitatas sordes beneficio istorum Medicamentorum subinde leniter educunt: Nam in Morbis Chronicis violenter purgando nil præstamus, sed Morbos deteriores reddimus. Si Alvus ordinariò fluit, bonum signum est; si verò interdum tantùm fluat interponantur dicta Remedia per epicrasin Purgantia: vid. WEDELIUS *de Med. facult. pag.* 46.

Hæc inter eminet Rhabarbarum, quod alias *Anima Hepatis* dicitur, blandum est Laxativum, & amaritie sua simul corrigit & acuit Bilem, additis stimulis Salinis; v. g.

℞. *Rhabarb. el.* ℈i.
Arcan. dupl. ℈ß.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Laxativus pro una vice.

Vel fiat Electuarium ex pulpa Passularum cum Rhabarbaro pulverisatu, recipiendo ad quamvis unciam, Pulveris Rhabarbari ʒi., & ita sub forma Electuarii aliquandiu continuando.

Dosis Nucum juglandium quotidie bis, est remedium ad Cachexiam, & quasvis Icteri species commendatissimum: unde HELIDÆUS PADUANUS facit Pilulas ex Rhabarbaro pulverisato, & ex Gummi Ammoniaco in Aceto dissoluto; & hæ fuerunt ejusdem Pilulæ, optimæ in Morbis Cacheticis.

IV. Si quid aliud ex Purgantibus mediocribus convenit, imprimis sunt Gummata, in specie Gummi Ammoniacum, cum Laxativis acuata: Talia sunt Pilulæ de Ammoniaco *Quercetani*, item Pilulæ de Ammoniaco *Bontii*, de quibus videatur SCHROEDERUS: vel *Riverii*, vel *Hartmanni*, quæ satis sunt commendatæ & utiles, item Pilulæ Aperientes *Tilemanni*:

℞. *Aloës succot.* ℥i.
Gumm. Ammoniaci Aceto solut. ℥ß. vel ℥j.
Tart. Vitriolat. ʒiij.
Cum *Tinctura Martis* f. *Pilulæ*.

De quibus num. ix. x. vel xj. xv. ad xx. capiantur hora una vel altera ante cœnam.

Nempe pertinent huc omnes *Pilulæ Usuales*, seu *Domesticæ* dictæ, quæ sub cursu Curationis Morborum Chronicorum omni septimana simul capiantur, in specie subusu Martialium: v. g.

℞. *Gum. Ammon. in Aceto solut.* ℈ij.
Vitrioli Martis ritè purat. ℈j.
Aloes luc. gr. xv.
Mastich.
Myrrha an. ℈ß.
Extract. Troch. Alband. gr. viij.
Cum *Essentia Menth.* fiant *Pilulæ*: S.
Pilulæ Emollientes & aperientes pro aliquot vicibus
Vel
℞. *Gum. ammon. cum Aceto sol.* ℥ß.
Aloes luc. ʒij.
Mastich. elect.
Myrrh. elect. an. ℈ij.
Extr. Troch Alband. gr. xv.
Cum *Essent. absinth.* f. *Pilulæ minores*: S.
Pilulæ Aperitiva pro aliquot vicibus.

Dosis gran. xv. ad summum ℈i., singulis 14. diebus, vel singulis mensibus usurpentur sub decremento Lunæ.

℞. *Mass. Pil. de Ammon. Querc.* gr. xv. ad ℈i.
Extr. absinth. gr. xv.
Aloes lucid. gr. ix.
Scam. sulphurat.
Extr. Troch. alband. an. gr. iij.
Cum *Tinctura Tart.* fiant *Pilulæ*. D. S.
Pilulæ Stomachales Laxativæ, semel in septimana usurpandæ,

Præscripsi aliquando, ubi perfecta instituenda est Purgatio, imprimis Extractum Hellebori nigri: e. g.

℞. *Extract. Helleb. nigr.* gr. xv. ad ℈i.
Troch. Alband. gr. j.
Gumm. ammon. cum aceto sol. ℈ß.
Scamm. sulphur. gr. iij. vel iv.
Cum *Tinctura martis* fiant *Pilulæ*: S.
Pilulæ stomachales pro una vice.
Vel
℞. *Gummi ammon. in aceto solut.* ℈j.
Scamm. sulphurat. gr. iv.
Extract. Troch alband. gr. j.
Cum *Ess. Cathol. purg.* f. *Pilulæ*. D. S.
Pilulæ stomachales pro una vice.

Præscripsi aliquando Hypochondriaco, Colica hypochondriaca laboranti, sequentem Formulam, à qua absque ulla lassitudine cum insigni levamine purgatus fuit:

℞. *Aqua Menth* ℥j.
Gum Ammon cum Aceto sol. ʒß.
Tart. vitriolat. gr. xij.
Scamm. rosat gr. iv.
Syrup. de Pom. Reg. Sab. ℥ß.
M. f. *Potio*: S.

Potio

Digitized by Google

Potio laxativa.

Faciunt huc *Pilulæ ex Gummatibus* SYLVII *ex Praxi Med. l. 1. cap. 2. §. 34. cap. 7. §. 52. & cap. 14. §. 50. cap. 34. §. 110. & cap. 35. §. 16.*, quæ multum contribuunt ad evacuandum in his Morbis. Dictarum Pilularum aliquot capiat æger mane jejuno stomacho. Item Mercurius dulcis in his Chronicis Affectibus, in specie Spleneticis, cum Extracto Hellebori nigri est egregius, qui cùm sit tenuissimus, uno vel altero grano Extracti Trochiscorum Alhandal est acuendus, hac forma:

℞. *Mercurii dulc.* gr. xiii. vel xv.
Extr. Helleb. nigr. vel *Mass. Pilul. de Ammon. Quercet.* gr. xv.
Troch. Alhand. gr. i. vel ii.
Cum *Ess. Absinth.* f. *Pilula*.

Quibus etiam gutta una, vel altera *Olei destillati Cumini* addi potest: S.

Pilulæ Stomachales pro una vice.

Item Pilulis convenienter permiscentur Chalybeata, Vitriolum Martis, ut ex Pilulis Sylvianis patet, vel Extractum Martis sequenti forma.

℞. *Extract. Helleb. nigri,*
Mart. an. gr. xv.
Troch. Alhand. gr. ii.
Scammon. sulphurat. vel *rosat.* gr. iv.
Cum *Essent.* sive *Tinctura Mart. liquida* f. *Pilula*: S.

Pilulæ Chalybeatæ Purgantes.

Sin in forma Pulverum debent dari Laxativa, (dico Laxativa; nam 3. aut 4. sedes sufficiunt; possunt tamen subinde repeti:) dantur imprimis cum Salibus digestivis, v. g.

℞. *Tartari vitriol.* ℈ß. vel gr. xv.
Scam. sulphurat. vel *rosat.* gr. iv.
Troch. Alhand. gr. iv.
Ol. destillat. Anisi (ratione odoris & saporis) gutt. ij.
M. f. *Pulvis*. D. S.

Pilulæ Laxativæ.

Hic Pulvis interdum septies, interdum duodecies laxat.

Faciunt huc etiam Passulata, in specie eorundem Decocta, imprimis cum Martialibus usurpanda, in Subjectis paulò siccioris constitutionis. Convenienter etiam usurpantur *Infusa ex Foliis Sennæ* cum Sale Tartari, quæ fiunt rubicunda, & omnis teter sapor est correctus, cum & sine Rhabarbaro; vel mista cum Gummi Ammoniaco; & Purgantia alia.

Obiter moneo, quòd nunquam Senna propinanda in quacunque forma, nisi addatur stimulus salinus, in specie ex Tartaro: Ratio est, quia aliàs non purgat, sed tantùm adhærescendo parietibus Intestinorum dat tormina: si tamen addatur stimulus, blandè & benignè, sufficienter tamen, evacuat. *Infusum Sennæ* sit tale:

℞. *Fol. Sennæ sine stip.* ℥ß.
Sem. Anisi (seu corrigens) ʒß. vel ʒi.
Sal. Tart. ℈i. ad ʒß.

Infund. in s. q. *Aqu. simpl.*, stent in loco tepido per noctem.

Colat. ℥iij. vel iv. adde
Aqua Cinnam. ʒiij. vel ʒß.
Syrup. de Cichor. cum Rhabarb. ℥ß. vel q. v.
M. D. S.

Potio Laxativa.

V. In genere tandem dictis aliquandiù continuatis fit accessus ad *Alterantia aromatica*, eaque vel simpliciter talia, vel simul plùs minùs Laxantia. Faciunt huc imprimis Noduli Vino infundendi, qui ipsi parantur ex Simplicibus, nunc aridis, quæ sunt quasi oleosa, & quorum vis medicamentosa in concreto quasi concentrata est; nunc verò ex recentibus, in iis nempe, quorum vis in sale volatiliori, sed facilè dissipabili, consistit. Alterantibus his Purgantia infusioni apta permiscentur: Non enim omnia Purgantia conveniunt, ut infundantur, qualia sunt, quorum vis purgans consistit in parte resinosa, quoniam Resinam non attingit Aqua: Quorum verò vis purgans consistit in parte mucilaginosa, ea possunt infundi & subministrant suam vim liquori aquoso, seu Vino. Sic dabo exempla: Radix Jalappæ non purgat, etiamsi totum cantharum ejus infusi haurias: Gummi Guttæ, Mechoacanna, & similes Plantæ resinosæ nihil valent in Nodulis. Contrà Radix Esulæ, Hellebori nigri, Folia Sennæ, Radix Ireos nostratis, Rhabarbarum & similia, commodissimè infunduntur; hæc vim purgantem communicant Aquæ, & Vino, quæ consistit in parte mucilaginosa, & sale Volatili. Sic assumantur Herbæ siccæ, infundendæ, de quibus sub exsiccatione non multum perit virium, seu salis volatilis; Unde Plantæ Aromaticæ, quarùm sal volatile oleosum cùm sit fixius, utplurimùm quod coercetur ab oleo, commode possunt infundi. Possunt autem infundi Radix Angelicæ, Fœniculi, Levistici, Helenii; item Herba Filicis, aut Scolopendriæ, aut potiùs ex Aromaticis Herba Majoranæ, Rorismarini, Menthæ, Absinthii, Asari, Taraxaci, Centaurii minoris, Cardui benedicti, & cum his Passulæ, imprimis Corinthiacæ: item omnia, quorum sal volatile concentratur in proprio concreto; Semen Erucæ, Sinapi, Dauci, Carvi, Baccæ itidem Juniperi & Lauri, & similia: v. g. sit Nodulus Alterans ex siccis:

℞. *Herb. Absinth.*
Menthæ,
Rorismar. an. M. j.
Rad. Fœnic.
Levist. an. ℥ß.
Galang. ℥ß. vel ʒvi.
Zedoar.
Zingib. an. ʒii. vel iii.
Cort. Aurant. ℥ß.
(vel *horum* & *Cort. Citri* an. ʒii.)
Cinnam. ʒii. vel iii.
M. pro *Nodulo Vino* infundendo: S.

Nodulus ad Vinum Stomachale.

Quod vel simpliciter ita bibitur, capiendo quotidie his semper ante pastum una vel altera hora bonum haustum.

Alius *Nodulus* aut *Vinum medicatum ex recentibus Vegetabilibus* in quibuscunque Hypochondriacis:

℞. *Herb. rec. Chelid. maj.*
Cochlear.
Nastart. aquat. an. M. i.
Rad. Acori ver. rec.
Armorac. rec. incis. an. ℥iß.
Caryoph.
Cinnamom.
Zedoar. an. ʒiß.
Sem. Anisi,
Fœnic.
Sal. Tart. an. ʒij.
Incisa & contusa includ. *Nodulo*. S.

Nodulus ad Vinum.

Quibus tamen subinde adhuc *Spiritus*, & *Salia volatilia* instillari solent, v. g. *Spiritus Salis Ammoniaci*, *Spiritus Tartari volatilis*, *Spiritus Carminativus de tribus*, *Liquor Cornu Cervi succinatus*, *Essentia & Infusa Aromatum*, maximè volatilia oleosa, aliaque similia, addendo de talibus omni haustulo gutt. 30. 40. &c.

Item *Nodulus Alterativus*, *Laxativus ex Herbis recentibus*:

℞. *Herb. rec. Cochlear.* M. ii.
Absinth.
Chelid.
Fumar.
Nasturt. an. M. ß. vel i.
Fol. Senn. sine stip. ʒvj. ad ℥j.
Rad. rec. Acori veri, vel *Enulæ*,
Armorac. an. ℥ß. usque ad ℥i.
Helleb. nigri crud. ʒvi.
Esul. præp. ʒii. vel ʒiii.
(violenta enim est, propterea etiam in hac dosi datur:)
Zedoar.
Zingib.
Cinnam. an. ʒi.
Sem. Anisi,
Fœnicul. an. ʒii.
Sal. Tart. ʒiii. ad ℥ß.
M. pro *Nodulo Vino* infundendo: D. S.

Nodulus Laxativus.

Sal Tartari stimulans est, & menstruum reddit idoneum pro Purgantibus extrahendis: posset loco ejus addi Cremor Tartari, sed Sal Tartari est melius.

Capiatur subinde unus alterve haustus, & laxabitur blandè corpus. Dabo aliud exemplum ex Alterantibus siccis & Laxantibus:

℞. *Herb. Absinth.*
Enul.
Menthæ. an. M. i.
Fol. Senn. sine stip. ʒvi.
Rad. Enul.
Fœnicul.
Levist. an. ʒvi.
Helleb. nig. crud. ℥ß.

Esulę prap.
Galang.
Zedoar.
Zingib. an. ʒii.
Passul. min. ℥iß.
Sal. Tart. ʒii.
Includ. *Nodulo*. S.
Nodulus ad Vinum.

Ad Alterantia dicta Aromata pertinent etiam Elixir Proprietatis sine acido, Tinctura Tartari composita, & *Elixir Anticachecticum alterativum*.

℞. *Aloës succot.* ℥j.
Gum. Ammon. ʒvi.
Myrrh. ℥ß.
Croci ʒij.

Infundantur cum s. q. *Tinctura Tartari acerrima*, mediante digestione diuturna extrahatur Essentia composita.

Dosis ad 30. vel 40. gutt. bis in die propinanda: Vel *Elixir Anticachecticum laxativum*:

℞. *Aloes*,
Myrrha,
Gumm. Ammon. an. ℥ß.
Croci,
Caryophyll. an. ʒiß.
Rad. Helleb. nig. crud. ʒiii.
Pulp. Colocynth. Num. 2.

Pulverisatis grosso modo adde
Sal. Tartari ℥iß. ad ℥ii.

Affunde *Vini Spiritum non dephlegmat.* q. s. digerantur per diem & amplius. Nunc
℞. *Sal. Ammon. depur.* an. cum *Sal. Tartari*:

Addatur istis, & parum Spiritus Vini *non dephlegmati*, saltem q. s. ad solvenda Salia, digerantur, filtrentor.
Dosis 40. *gutta*.

Tinctura Tartari composita paratur sequenti modo:
℞. *Aloës succot.* part. iii.
Myrr. elect. part. ii.
Croci part. i.

Extrahantur cum *Tinctura Tartari acerrima*, probè digerantur, & filtrentur.

Quo etiam pertinet Essentia Myrrhæ, Essentia Absiothii, Vincetoxici, præsertim ex Succis inspissatis cum Spiritu Cochleariæ paratæ.

Sic generaliter Morbi Chronici ex vitio Digestionis primæ, & secundæ curantur.

Quòd si hujusmodi Chronicis Affectibus subindu Obstructiones reverà tales, tam Mesenterii, quam Lienis ac Hepatis, ac inde supeavenientes Tumores duri ac scirrhosi, tactuique renitentes & indolentes, vel in Glandulis Mesenterii, vel in Hepate, vel Liene, aliave parte simili deprehendantur; nascuntur pariter hi ipsi ex Acido viscido, cujus hostili præsentia stringuntur fibræ, elauduntur pori, ac ordinarius fluidorum transitus plùs minùs impeditur, unde HIPPOCRATIS magni Lienes & Tumores Viscerum supervenıunt. Revera ex talibus præsertim Mesenterii Obstructionibus ac Tumoribus, subinde oriuntur aut saltim pertinaciter foventur Chronici Morbi, mirabilibus ac subinde difficulter explicabilibus Symptomatibus, iisque quotidie variantibus, stipati. Et quidem Mesenterium, si quadam in parte affectum sit, difficulter cognosci potest, cùm in profundo ferè situm est; supervenire tamen solet aliqualis, mollis tamen, & sine fluidi contenti indiciis, Abdominis tumor, Excreta Alvi liquida, subinde varia, Dolor obscurus, interdum plùs minùs gravativus in profundo Abdominis percipitur, & Ægri successivè emaciati videntur, nec nisi, ubi longiùs processerit malum, tactu Tumor renitens tandem cognoscitur, imò interdum vix ante cadaveris apertionem observabilis est.

Lienem verò, aut Hepar si affligant Obstructiones & Tumores, Dolor gravativus simulque obtusus, plùs minùs tensivus, in eorum regione percipitur, interdum quoque, si majores sint, tactui patent. Dolores punctorii, item vagi, nunc distendentes, nunc denuò evanescentes, nullo modo his Visceribus conveniunt, sed Intestinorum sequuntur affectiones. Ægrorum talium floridus faciei color perit; ac Splenetici, obscuri, lividi, & quasi plumbei apparent; Hepatici verò ad vitiosam flavedinem ferè declinant; Urinæ crudæ subinde variantes excernuntur, eæque ferè pauciores; tandem Tumor hydropicus sæpissimè vitæ finem imponit. Deteriora hæc sunt mala, si Lien affectus Hepar in sui consortium traxerit: cùm omnis ex Splene refluxus Sanguinis immediatè petat Hepar. Recentia hæc mala, ac inde successivè succurrentes Chronici Morbi, nunc Hypochondriaci, nunc Scorbutici Affectus symptomata imitantes, adhuc curabiles sunt: magis verò confirmati, ac præsertim, ubi jam in Scirrhum abierint Tumores, incurabiles existunt.

Curandi ratio ex suprà dictis sponte patet; nempe per Interna Acidum corrigentia, humorem stagnantem plùs minùs viscidum incidentia & resolventia, & per epicrasin evacuantia, primatum ducunt: quibus & Externa emollientia ac attenuantia socianda. Martialia ergò ante perfectum Scirrhum sunt optima; hinc enim Aquæ Martiatæ tumentes Lienes absumere dicuntur: sed ubi ad Scirrhum degenerant, nocent plurimùm Martialia. Rationem, eamque satis exactam suggerit TACHENIUS *in Hippocr. Chymico Clav. pag.* 181. *&* 188. Hinc Gummata, præsertim Gummi Ammoniacum & Galbanum, & plura alia, ex his concinnata Remedia sunt optima; item Tinctura Tartari, spiritus Tartari, ac alia quævis salia volatilia, sed patienter & crebriùs usurpata. Hinc quælibet vulgò Aperientia dicta, v. g. Cortices Ligni Fraxini, Scolopendria, Ceterach, Filix, Absinthium, Rhabarbarum, Marrubium, quælibet Antiscorbutica & similia, aliàs *Aperientia*, item *Hepatica*, vel *Splenetica* dicta, locum inveniunt; cùm quoad rem facti, seu Experientiam omnes conveniamus, saltem quoad Theoriam, seu experimentorum per causas scrutinium, differamus.

Externè conveniunt, tales partium Abdominis Tumores, plùs minùs Scirrhum minitantes, emollientia Gummata, in specie Ammoniacum, Galbanum, Sagapenum, Bdellium, & similia; hæc enim mirè incidunt, & emolliunt viscida crassa atque tenacia. Jungantur his Vegetabilia ad Narcoticorum naturam propiùs accedentia, v. g. Nicotiana, Cicuta, Hyoscyamus &c. exque iis parata Emplastra varia, v. g. *Emplastra Splenetica* dicta, quæ utplurimùm fiunt ex Gummi Ammoniaco, Galbano, Sagapeno, &c. cum succis Plantarum appropriatarum, nempe cum succis Nicotianæ, Mandragoræ, Cicutæ, Bryoniæ, Radicis Cucumeris agrestis & similibus: nam, quod obiter moneo, singulare quid obtinent succi Plantarum Narcoticarum &c. imò ipsum Opium pro talibus emolliendis Tumoribus duris scirrhosis partium Abdominis, quibus & alia istis Tumoribus appropriata socianda sunt: videatur DOERING *Tract. de Opio cap.* 5. Hinc *Emplastrum de Nicotiana* est egregium: e. g.

℞. *Extract. Nicot. per decoct. par.* p. iii.
Opii in extract. redact. part. j.
Cum *Terebinthina*, *Oleo Nicot. & pauca Cera*,
f. *Emplastrum*.

ZWELFFERUS egregium *Cataplasma ad Scirrhos Lienis ex Nicotiana* describit *in Pharm. Reg. alt. Editionis p.* 312. Hinc etiam in Officinis prostant Unguenta, & Emplastra Splenetica. Convenienter etiam usurpatur *Emplastrum Spleneticum Aquapendentis* ex part. ij. Gummi Ammoniaci in Aceto soluti, part. i. Succi Nicotianæ, part. ß. Resinæ, & Terebinthinæ, & Succi Ebuli, cum Oleo de Capparibus, & sufficiente quantitate Ceræ mistis, paratum. Item Emplastrum de Cicuta cum ana Gummi Ammoniaci in Aceto destillato soluti mistum, quod super alutam inductum, & applicatum parti dolenti, non est inconveniens, malaxatum cum Oleo Succini.

Prosunt prætereà Emplastra alia de Ammoniaco parata: item *Emplastrum* HEURNII, ex Cicuta & Gummi Ammoniaco, quod describit SENNERTUS *in Praxi l.* 3. *P.* 4. *cap.* 6. *de Scirrho Lienis pag.* 492., malaxatum cum Oleo Philosophorum, Succini, &c. Pertinet huc *Emplastrum Sennerti de Cicuta*, quod in omnibus Tumoribus Abdominis est egregium, *Descriptio* autem hæc est:

℞. *Herb. Cicutæ* M. ii.
Flor. Genist. M. i.
Gumm. Ammon. (quod est basis) ℔iß.

Coquantur in s. q. *Aceti destill.* ad Gum. Ammon. dissolutionem: Colaturæ adde:
Succ. Nicot. vera ℔ß.
Esula ʒiv.

Iterùm leniter coque ad humiditatis consumptionem; tandem addu
Resin. Pini,
Terebinth. an. ℥iii.
Styrac. calam. ʒvi.
Myrrha ℥iß.
Olei Cappar.
Cera an. q. s. *pro* consistentia *Emplastri*.

Facit huc etiam *Emplastrum Carminativum* SYLVII *in Praxi lib.* 1. *cap.* 24. §. 58., quod in se etiam egregium est in hujus-

hujusmodi Affectibus, ubi externa opus est applicatione. *Compositio* est hæc:

℞. *Gum. Galbani*,
Bdell.
Ammon. an. ℥ß.
Opii Thebaic. ʒi.
Dissolve in *Aceto destill.* iterumque inspissa: adde
Ceræ citr.
Colophon. an. ʒiij.
Thuris:
Myrrhæ rub. an. ʒii.
Bals. Peruv.
Ol. Philosoph. an. ʒi.
Terræ ʒß.
destill. Carv. ℈ß.
Terebinth. Venet. q. s.
M. pro *Emplastro*.

Quod insignes habet vires in doris Tumoribus partium Abdominis emolliendis & resolvendis.

Item Emplastrum de Ranis cum Mercurio *Vigonis* dictis, in casibus, irritis sæpè aliis, est egregium, qualia etiam variis scirrhosis hinc inde Abdominis Tumoribus commodè applicari valent: Vel ad liquescendam & emolliendam Pituitam viscidam;

℞. *Gumm. Ammon. in Aceto squill. solut.* ℥i.
Tacamahac,
Emplast. de Musilag. an. ℥ß.
Sal. Ammoniaci ʒiiß. vel ʒiii.
M. Lento igne coque in consistentiam *Emplastri*: S. Emplastrum Resolvens & Emolliens.

Extra io forma debita applicetur Scirrhis, vel Hepatis vel Splenis calidè, & præstat effectum speratum.

℞. *Empl. de Melilot.* ℥ii.
Galban.
Gumm. Ammon. in Aceto sol.
Sagapen. in Acet. sol. an. ʒiii.
Tacamahac. ℥ß.
Ol. destillat. Chamomill. ℈ß.
Ceræ gutt. v.
M. f. *Emplastrum*: S.

Emplastrum Discutiens.
Vel
℞. *Emplast. de Ran. cum Merc. duplic.*
Splenet. an. q. s.
Malaxentur cum *Oleo destill. Succini*, aut *alio*.
Ioduc super *alutam* io forma debita.
Detur absque sindone: S. *ut antea.*

℞. *Empl. de Ran.* cum *Merc.* ʒi.
Gum. Ammoniac. in Aceto sol. & inspiss. ℥ß.
Opii in Aceto sol. & inspiss. ʒß.
M. f. *Emplastrum.*
Malaxetur cum *Oleo destillato Juniperi*, vel *Philosoph.* S. *ut antea.*

℞. *Empl. de Hyoscyam.* ℥ß.
Gum. Ammon. vel *Galban.* ʒii.
M. f. *Emplastrum*: S. *ut antea.*

Malaxari possunt talia Emplastra usus tempore cum Oleo destillato Succini, vel, quod melius, utut ingrati fœtoris, Oleo destillato Gummi Ammoniaci, aut Oleo Tartari: nam quando destillatur Gummi Ammoniacum cum Viridi Æris, post Spiritum volatilem prodire solet Oleum empyreumaticum fœtidum, sed penetrantissimom, quo etiam Emplastra & Unguenta fiant admodùm penetrantia. Loco hujus tamen in Tumoribus duris, & ad Scirrhum inclinantibus etiam Oleum Philosophorum, Saponis, vel Ceræ potest recipi.

Ante verò horum applicationem non incommodum fuerit, præmittere Inunctionem partis à Pituita viscida infarctæ cum Oleo Laurino, Nicotianæ &c., cum Oleo destillato Philosophorum, vel Gummi Ammoniaci fœtido permistis: Item Unguentum Martiatum purgans commodè adhiberi poterit, dictis Oleis dilutum.

BARTHOLETUS *Tract. de Respiratione* commendat *Sinapismum humidum*, quo utitur in Lienis infarctu & ejusdom induratione: Fit nempe ex *Sinapi* cum *Urina* contuso & applicato instar *Cataplasmatis*: Non est inelegans; nam sal volatile Urinæ potenter penetrat, onitum cum sale volatili Sioapi Seminis (C).

Hæc de Morbis ex Obstructionibus, aot veris, aut falsis & putatitiis ita dictis.

SECTIO XIV.

DE RESPIRATIONIS VITIIS.

CHylus Sanguini permistus in Vena axillari sinistra, pergit io Truncom Venæ Cavæ descendens, & ita in dextrum Cordis Ventriculum, ex quo per Arteriam Pulmonalem seu Venam Arteriosam io Pulmones derivatur, & in suo transitu alteratur; ex Pulmonibus verò per Venam Pulmonalem, seu Arteriam Venosam transfertur in sinistrum Cordis Ventriculum. Antequàm autem Sanguis ex dextro Cordis Ventriculo pervenit ad sinistrum, pro acquirenda debita sui perfectione, ac novæ debitæ fermentationis suscitabulo, ut abire queat in Spiritus, priùs alteratur per Aërem Respiratione attractum; adeò ut hæc Respiratio sit tanti momenti, ut citra hanc perfectus, & pro Corpore gubernando sufficiens Sanguis minimè generari possit. Hoc ut fieri possit, dilatari debent Pulmones, ut Arteria Pulmonalis Sanguine infarcta mediante illorum dilatatione possit transmittere Sanguinem in Venam Pulmonalem. Quæ Pulmonum dilatatio cùm non fiat in Fœtu, dilatati Pulmones non possunt recipere eondem; propterea tota Sanguinis massa transit partim ex Vena Cava per Ovale Foramen in Venam Pulmonalem, & ita in sinistrum Cordis Ventriculum; partim verò ex dextro Cordis Ventriculo ex Arteria Pulmonali per Canaliculum Arteriosum in Arteriam Magnam, ita ut Sanguis non ambos Cordis Veotriculos permeet simul in Fœtus circulatione, sed alterutrum. Vid. HIGHMORUS *in Disquis. Anatom.* & SCHWAMMERDAM *de Respirat.* Facit huc Experimentum anatomicum, v. g. si in Pulmones è corpore exsecto flaccidos per Venam Arteriosam injiciatur liquor; tunc nihil trajicitur, simul ac verò Pulmones inflari continnetur, promptè per eandem Venam injectus fertur liquor. Ut ergò trajiciatur Saoguis, dilatandi sunt Pulmones. Verùm dilatatio ista fit ita, quod scilicet repleantur Pulmones, quia dilatentur; non verò dilatentur, quia repleantur; i. e. Aër irruens Pulmones dilatat ac distendit, non verò Pulmones distenti Aërem hauriunt; ita ut dilatatione Pulmonum & amplientur Vasa, quæ recipiunt Sanguinem, & amplientur Vesiculæ simul, donec Aër irrumpens easdem distendat.

Dilatatio Pulmonum immediatè sequitur motum Thoracis; de quo MOEBIUS *in Fundament. pag.* 101. item HIGHMORUS *c. l.*: ubi & Pulmonum motus aut Thoracis est animalis, dependens à Musculis, primariò à Diaphragmate, secundariò à reliquis Musculis Thoracis, nempe Triaogulari, Subclavio, & Intercostalibus. Hunc Thoracis motum ejusque dilatationem sequitur Aëris ambientis propulsio, propulsi per Os, & Nares in Pulmones irruptio, & ita horum dilatatio: nam cùm nullibi sit Vacuum, sed omnia plena, necessariò ubique datur Motus circularis. Conferatur hic SCHWAMMERDAM *cit. loc.* CHARLETON *in Exer.* 8. & in specie in LAMSWERDE *contra Schwammerdamium*, *Respirationis* nempe *Schwammerdamiana Exspirat.* Sub-

(C) *Coronidis loco subdam nobis familiarissimum & non solum ad obstructiones tollendas, sed ad Tumores Abdominis scirrhosos emolliendos ac resolvendos, efficacissimum remedium, Balnea nempe ex Aquis mineralibus parata. Inter has primum locum habent, quæ* Gurgitelli *nomine in Insula Ænaria calidissima erumpunt; secundum obtinent, quas exhibet litus Puteolanum, easque* Subveni homini *appellamus. His vulgo æstivo præsertim tempore, utimur ad Morbos omnes Chronicos ex Viscerum Atonia, seu mavis Obstructione pendentes. Ventris Tumores, etiam duri harum Aquarum Balneis emolliri solent: Notandum autem quod si Tumores hi cum duritie dolorem quoque adjunctum habeant, solent ex immoderato præsertim horum Balneorum usu, fermentationem acquirere, & superveniente febre in suppurationem transire, non sine maximo ægrorum discrimine. Quod quidem in Praxi accuratissimè animadvertendum est.*

Substantia Pulmonum à MALPIGHIO deprehensa fuit Vesiculosa, quòd scilicet ea sit contexta ex copiosissimis parvis Vesiculis angularibus, simplici membrana constantibus, & sibi invicem connexis, hinc inde etiam Fibris motricibus pro earum vel dilatatione meliori, vel contractione dotatis; quod necessarium; aliàs non fieret Sanguinis circulus: quæ Vesiculæ ab Aere per Asperam Arteriam irruente inflantur & dilatantur, à contracto verò Thorace denuò compressæ, Aerem receptum iterum remittunt; vid. BARTHOLINUS *Tractatu de Pulmonum Substantia & Motu*. Non enim sufficit, ut dilatetur semel, sed novus inspiretur Aer necesse est; Hujus verò Aeris portionem ipsum sinistrum Cordis ventriculum unà cum Sanguine ingredi in viventibus, credit SCHWAMMERDAM. *citato Tract.* item BARTHOLINUS *Cent. 4. Epist. p. 488. contra Highmorum Tract. sæpè citato*. Aeris ista in Pulmones dilatatos irruptio vocatur *Inspiratio*: eruptio verò, *Expiratio*.

Necessaria admodùm est Respiratio, cùm hac deficiente omnia intereant Animalia. Non tamen refrigerium Cordis & sanguinis, aut hujus à nitroso Aeris Sale condensatio, aut similis alia circumstantia primarius ejus est finis, cùm talia in Calore Viventium naturaliter constituto, aut in Senibus vel Cachecticis tepescente, nullum locum inveniant: vid. MARCUS AURELIUS SEVERINUS *de Respiratione Piscium*, & MALPIGHIUS *de Bombyce*.

Sed potiùs usum Vitæ nostræ simpliciter necessarium Aer inspiratus sanguini præstat: id quod confirmat (1.) Pulmonis parenchyma vesiculosum, quasi Officina aut sanguificationis, aut Sanguinis renovationis. (2.) Sanguis dum in Pulmone est, ut de novo quasi vivificetur, intermedio temporis, dum ex dextro Ventriculo Cordis ad sinistrum pergit, per intermedios Pulmones prius circulatur: & (3) ut Terrestria Animalia Pulmones habent, ita possident Aquatilia Branchias, eorumdem vicarias: Quæ omnia necessarium planè circa Sanguinem per Vitæ cursum, Respirationis usum innuunt.

Verus ergo Respirationis usus esse videtur, quòd nempe Aer inspiratus & sanguini permistus necessarius sit ad eam sanguinis vitalem restaurationem, & ultimam ejus perfectionem, quam in præcordiis acquirit, & cujus gratia continuato motu per Pulmones, tanquam instrumentum, fertur: nempe hinc Inspirationis usus est, ut attenuet, resolvat, h. e. volatiliset sanguinem, ut ita hic & promptiùs spiritualscat, simulque aptus reddatur pro omnimoda sui, sine ulla capitis mortui residentia, per poros difflatione; conf. ROCHAS *de Aquis Mineralibus cap. 2. de Aquis sulphureis*, & BOYLE *de vi Aeris elastica*: Facit hoc Aer ratione salis sui universalis, dissolventis texturam sanguinis salino-sulphuream, eamque dissolutam ita rarefacientis, ut hinc promptè in Spiritus volatiles Vitales aereo-salinos abeat: simul etiam ratione dissoluti & cum salibus volatilibus agitati sulphuris, insignem istam in Sanguine excalescentiam excitat: vid. HOCK *in Micrographia, ubi de Carbonibus*: adeò ut rectè asserat WILLISIUS, Aerem inspiratum sanguinem primariò incendere. Conferatur hic quod *suprà de Spiritibus* dictum: vid. WILLISIUS de hac incensione *in Responsione ad Highmorum in Dissert. de Accensione Sanguinis*, NEEDHAM *de formato Fœtu in cap. de Biolychn. contra Willisium*. Aer enim menstrui vicem obtinet ad corpora sulphurea comburenda, resolvenda: vid. HELMONTIUS *Tr. Blas humanum*. Huic primariò Respirationis fini & alii secundarii accedunt, ut:

I. Promota sanguinis circulatione per Pulmones, hinc omnia ea, quæ rapidiorem sanguinis reddunt circulum, etiam crebriorem & altiorem procurant Respirationem.
II. Fuliginum ex præcordiis sub Exspiratione exclusio.
III. Fæcum alvinarum, ut & Fœtus ex Utero excretio.
IV. Excrementorum ex Pulmonibus per tussim rejectio exspirando.
V. Vocum prolatio beneficio Laryngis, qui instar Fistulæ Musicæ, seu pneumaticæ per Exspirationem Vocem format.

Duplici autem actu constat Respiratio: Inspiratione & Exspiratione. Si Pulmo ab Aere irruente dilatatur ferè, & Aer comprimit substantiam pulmonalem, fit *Inspiratio*; *Exspiratio* verò, quando iterum Aerem elidunt.

CAPUT I.

De Inspiratione læsa.

Aeris ista in Pulmones dilatatos susceptio, seu *Inspiratio* læditur tribus modis:

I. Quando omninò cessat & aboletur, sed plùs minùs deficit, seu suffocatur, uti fit in *Suffocatione dicta*.
II. Quando non est sufficiens ordinaria hæc Inspiratio, ac propterea fit solito, ac debito frequentior & celerior, & ita quasi aucta in *frequentiore Respiratione*; de quo vid. SYLVIUS *Prax. l. 1. c. 23. §. 12.*
III. Quando depravatur, seu cum labore ac difficultate fit, ut in *Dyspnœa*; de hac magis propriè *cap. 2.*

ARTICULUS UNICUS.

De Suffocatione.

Abolitæ Respirationis, seu Suffocationis plùs minùs imminentis Causæ sunt multiplices; ex triplici tamen hauriendæ fonte, quatenus Respiratio, seu Aeris admissio & reciprocatio tollitur: vel

I. Vitio *Viarum*, Aerem non transmittentium, ut Palati, Gulæ, Laryngis: vel
II. Fit vitio *Pulmonum* vitiosè constitutorum, & Aerem extrinsecùs irrumpentem, non admittentium: vel
III. Fit vitio *Musculorum* & *Nervorum* ad Respirationis negotium requisitorum, Thoracem & consequenter Pulmones & alias partes non legitimè dilatantium ac moventium, & ita Aerem non sufficienter impellentium; unde ob varietatem hujus motus varii hi defectus fiunt.

MEMBRUM I.

De Suffocatione à Viis interclusis. In specie de strangulatis, & submersis, & inepte deglutitis.

Quod attinet primam Causam, nempe *Vias clausas*, non admittunt hæ Aerem, quando eas vel extrinsecùs aliquid angustat, vel intrinsecùs iisdem adhæret.

Extrinsecùs sese offert in specie *Strangulatis*, quâ à Laqueo injecto angustantur Fauces & Bronchia, & constricto Larynge intercluditur omnino Aeri transitus; quod fit in Suspensis: in quibus notandum, quòd subitò si stringitur Laqueus, & angustantur Vasa sanguifera, in momento omnis sensus & motus pereat, in specie sensus.

Ratione Causæ externæ fit etiam *Suffocatio*, sæpè *ob Submersionem in Aquam*, partim quatenus Aqua replet Fauces & Laryngem, partim quatenus impeditur Aeris admissio: Nam ii, qui intereunt in Aquis, partim intereunt propterea, quia non possunt attrahere Aerem, partim quoniam Aqua frigida Pulmones, vel replet, vel sanguinem præsentem coagulat, ut suffocati intereant. (D)

Porrò

(D) D. Jo. Conr. Beckerus *anno* 1704. *libellum edidit* Giessæ Hassorum, *cui titulus*, Paradoxum Medico-legale de Submersorum morte sine pota Aqua, aliquot cadaverum sectionibus detectum, & è principiis Mechanicis illustratum. *Experimentis ostendit primò, Animalia quæ Aquis submersa moriuntur, nullimodè Aquam potasse, vel eam Pulmonum vesiculas subiisse: nam Cadaverum sectione nec Ventriculum, nec Thoracem Aqua repletum, se deprehendisse notat; quod autem Abdomen tumidum reddit, minimè Aqua est, sed Aer, qui sectione exitum facile sibi parat. Conatur dein Mechanicæ legibus ostendere, haud possibile esse, ut Aqua Submersorum Pulmones vel Ventriculum subeat: etenim cùm quis mergi incipit, tunc ex mortis metu maximam edit Inspirationem, ut pectus Aere omninò repleatur; Aqua autem fauces obsidens, ac Epiglottidem premens, non solum viam sibi in Tracheam præcludit, sed impedimentum quoque facit Exspirationi: hinc conclusus Pulmonibus Aer, & ex calore majorem vim elasticam acquirens, non solum vim facit, etsi inanem, adversus Epiglottidem, ut illam elevet, sed loca omnia, in quibus continetur summè dilatat, præcipuè autem Asperam Arteriam: ex hujus dilatatione comprimitur necessariò Pharynx, hoc est infundibulum illud, per quod esculenta & potulenta in Oesophagum illabuntur: en quomodò ne gutta quidem Aquæ Oesophagum subire potest,* ut

Porrò ad angustationes Viarum pertinent *Tumores in & circa Collum*, Strumæ internæ, Inflammationes internarum partium ad Fauces pertinentium; sive sit Inflammatio, sive Tumor Faucium, Tonsillarum &c. sive sit Inflammatio ac Tumor Musculorum Laryngis & Gulæ in Angina, sive sint alii Abscessus & Tumores, in vicinia Laryngis geniti, qui omnes Laryngis dilatationem impediunt, & angustationes desperatas atque Suffocationem inferre possunt.

Pertinent huc varia & multa *Ingesta*, quæ vel quacunque ratione in Faucibus, sive in capite Œsophagi ratione nimiæ molis, sive in Larynge hærentia, occasionem præbere possunt, quò minùs aperiri queat Laryngis rimula sive Epiglottidis, unde necessariò sequitur Suffocatio. Tales sunt Boli grandiores, qui uti implent Fauces, & obstruunt Bronchia, sic necessariò inferunt Suffocationem, si non occurritur talibus; dum v. g. BARTHOLINUS *Centur. 1. Histor. Anatom. 11.* ex subitò deglutitæ Linguæ bubulæ frusto Suffocationem subitam notavit: sic FORESTUS *lib. 15. Observat. 28.* refert nonnulla talia exempla ex comestione Bolorum majorum suffocatorum; ut quidam ex frusto Carnis fumo induratæ in Gula hærentis; quidam ex frustis Pomorum non ritè masticatis, suffocatus ferè fuerit; alius ex frusto Tabaci &c. Quæ internè hærentia, ratione irritationis sensibilissimæ difficilem Respirationem, aut pertinacem ab Epiglottide clausuram efficiunt, & ita Suffocationem inferre possunt. Pertinet huc inepta Deglutitio rerum majusculaurum, vel Epiglottide nimis elevata in Asperam Arteriam irrumpentium; quale quid inter edendum & loquendum deglutientibus interdum contingit, indeque unum vel alterum Arteriæ Asperæ ramum obstruentium, & Suffocationem inferentium; hinc Suffocatio à deglutito Phaseolo in Asperam Arteriam illabente refertur in M. A. N. C. *Anno 2. Observat. 153. pag. 240.* Sic SCHENCKIUS *lib. 2. Observat.* refert de Matrona nobili, sumptura Pilulas, quarum unam in Asperam Arteriam attraxit, & inde ferè suffocata fuit. Plura videb. *l. c.* & MARCELLI DONATI *Histor. Medic. mirabil.* In genere quicquid Laryngis & Epiglottidis motum debitum ac dilatationem impedire potest, Suffocationem minatur; unde etiam Pili Epiglottidi casu involuti strangulationem inferre possunt. Confer. FORESTUS *lib. 15. Observat. 28.* vid. BARTHOLINUS *Cista Med. pag. 524.* Sic ex Uvæ acinis alii suffocati fuerunt: Suffocationis ex Pyro crudo improvidè deglutito mentionem facit RHODIUS *observat. pag. 92.* Facit huc etiam Polypus Narium, ubi caro fungosa excrescit in intimis Narium, qui interdum nimis excrescens non tantùm Nares obstruit, sed interdum quædam crura in Fauces protendit; unde non leve suffocationis periculum imminet; de *quo & ejus Cura suo loco* plura habebimus. Sic à Struma, internè circa Jugulum abscondita, Suffocationem observat PLATERUS *lib. 1. Observat. 172.* Pertinet huc rarus casus, dum ex prolapsu Palati, repentinam & periculosam Suffocationem imminere notat TULPIUS *l. 2. observ. 38.*

Hæc est prima Causa, quando vitio Viarum fit Suffocatio.

D I A G N O S I S.

Quoad *Signa*: Suffocatio si oriatur à Viis interclusis, res est facilis, & per se patet.

P R O G N O S I S.

Prognosin sub Aquis Suffocatorum omnium optimè explicat ALBINUS *in Tr. peculiari*: Nempe spes restitutionis deficit:

1. Si Sanguinem ex Ore vel Naso emittunt.
2. Si Os habent apertum instar moribundorum.

C U R A.

Quoad *Curam*: variat hæc pro Causarum Antecedentium ratione.

Quando Viæ sunt affectæ, quæ non transmittunt, tunc impedimentum ex Viis est auferendum; sic v. g. Suspensis Laqueus solvendus, Vena secanda, Frictiones artuum instituendæ, Spirituosa liquida infundenda, in loco calido seponendi: Conf. Methodus revivificandi ludricò vel seriò Suspensos in WEPFFERO, *Tract. Observationum de loco affecto in Apoplexia pag. 182.*, ubi elegans refert exemplum de Ancilla, quæ per unum diem suspensa fuit Oxoniæ: item BARTHOLINUS *Cent. 2. Epist. 96. p. 717.*, HORSTIUS *lib. 2. Observ. 9.*

Sub Aquis Suffocati, ut ex Orci faucibus revocentur & restituantur, docet HELMONTIUS *Tract. Demens Idea §. 50.* item BARTHOLINUS *Centur. 6. Histor. 68.* Nempe elatis pedibus, inclinato corpore, concutiendi sunt, ut hausta Aqua effluat maturè; vel reponantur supini inclinato capite percutiendo pedes, & ita revocando quantum possibile vitam. Hisce encheiresibus addatur *Methodus* BORELLI, qui Suffocatis talibus Panis assati micas Spiritu Vini calidè imbutas admovet, easque sæpiùs repetit; & hinc, ubi reviviscere incipiunt Ægri, pro alteratione corporis interna corrigenda, propinentur Sudorifera spirituosa: vel imitemur FORESTUM *lib. 15. observ. 26.* propinando calidè Decoctum Florum Chamomillæ in Cerevisia factum, evocando in lecto sudorem; qui ipse etiam *cit. loc.* Puellam duorum annorum in Aquam Saponariorum delapsam ferè moritoram leni Vomitu curavit. Plura de Submersis conf. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. observat. 20. pag. 30. observ. 75. pag. 104. observ. 76. pag. 108. observ. 89. p. 129. observ. 125. pag. 162.* & *observ. 130. pag. 173.*

Quando in Faucibus hærent Boli, istorum descensus promovetur concussione in Dorso, ubi est via OEsophagi, ac propinentur Lubricantia, ut Oleum Amygdalarum dulcium, quod assumatur in Aqua appropriata, & Mucilago seminis Cydoniorum. FORESTUS *loco suprà citato* frustum Carnis fumo induratæ in Gula hærens lenta deglutitione Cassiæ, cujus beneficio lubricatum fuit OEsophagi iter, ad ventrem promovit: sic Suffocationem imminentem ex frustis Pomorum non ritè comminutis, per lambitionem Oxymellis squillitici, incisis sic frustulis, & sponte ad Stomachum delabentibus.

Præ cæteris observatum est à FORESTO, quòd ex potu Aquæ Fortis Fauces ferè occlusæ, exhibita Mucilagine seminis Cydoniorum lambendo deglutitâ, curatæ sint: Vel in grandiori malo imitemur PLATERUM *observ. pag. 386.*, qui ex Ossiculo Gulæ infixo, unde dolor & ardor, & per consensum Laryngis spiritus angustia, per Cataplasma maturans & suppurans applicatum, facta suppuratione, & cum pure Ossiculi excretionem procuravit. Si hoc non potest fieri, maturè res est extrahenda instrumento Chirurgico, vel promovendus est Vomitus artificialis, successivè Medicamentum lambendo, vel Vomitus naturalis digitis procuretur. *Si res deglutita hæreat in Larynge, aut Bronchiis Asperæ Arteriæ*, maturè excitanda est Tussis, vel promovenda violenta Sternutatio, ut sic ista res ejiciatur ab irritatione, & provocetur Vomitus, aut hujus conatu ejiciatur res per Fauces (E).

M E M B R U M II.

De Suffocatione ex Gas variarum rerum.

SEcunda Suffocationis plùs minùs imminentis Causa est *in Pulmonibus infarctis*, aut Aerem irrumpentem sufficientem non admittentibus: quo pertinet non tantùm varius Mucus viscidus Pulmonum Bronchia obsidens, ut in Asthmate confirmato; item Excrescentiæ in Pulmonibus natæ Aeris introitum impedientes. In specie tamen subitanea Suffocatio interdum imminet vitio Pulmonum, quando sanguis quacunque ex ratione vitiosè stagnat, & Serum impeditur in Pulmonibus, eosque nimis replet, & ita Respirationis negotium insigniter impedit, ut angustiæ tales suffocantes consequantur: sic PANAROLLUS *Pent. 1. observat. 13.* exemplum habet Suffocationis ortæ ex nimia Sanguinis abundantia, & ita nimia Venarum turgescentia à Sanguine copioso ac turgido, à quo Sanguinis per Pulmones motus fuit impeditus. Ad Suffocationem propter Pulmones evenientem etiam referri solent istæ frequentissimæ, quæ ex Exhalationibus, seu *Gas sylvestri*;

---

ut in Ventriculum descendat. Moritur igitur Animal Aquis submersum, non quòd Aqua Ventriculus & Pulmones infarciantur, sed ex eo tantùm, quòd respirare non possit. Hæc est Beckeri *sententia, adversùs quam vulgare experimentum reclamare videtur, quòd scilicet, qui Aquis submersi, nondum tamen mortui sunt, pedibus suspendantur, ut Aquam, quam hauserunt, evomant, sicque restituantur.*

(E) *Commodissimum est Bolos, Carnis frusta, Ossicula, & similia faucibus hærentia, adeoque Spiritum intercludentia, Candela cerea aliquantulùm incurva in gulam immissa, deprimere, & versùs Oesophagum deturbare.*

Digitized by Google

stri, ut rectiùs vocat HELMONTIUS, Musti ac Cerevisiarum, aliorumque Liquorum fermentantium & effervescentium, ac Parietum recentium a Calce viva recenter incrustatorum, Animalibus imminent; Item quę ex inspirato Fumo Carbonum accensorum, item ex Gas metallicis in Metalli fodinis originem ducunt: Item quæ ex Puteis & Cryptis subterraneis, Latrinia diutiùs occlusis, ex Fornicibus Lithanthracum diutiùs occlusis &c. subinde exhalant; quo etiam faciunt hausti Odores, Fumi minerales acidi volatiles, ut Antimonij, Sulphuris incensi, Spiritus Vitrioli, Aquæ Fortia, & similes Fumi aut Vapores, utpote quæ omnia subitaneam plùs minùs Suffocationem, vel ejus saltem periculum inferunt. Exempla quamplurima obvia sunt: De Gas ex effervescente Musto, & fermentante Cerevisia suffocante res mira est; In Cellis enim vinariis, quando fermentat Cerevisia recens, & effervescit Mustum, si quis ingrediatur eum Faculis ardentissimis, ita illas extinguit, ut ne scintilla remaneat.

Quęstio jam est: *qua ratione talia Gas* vegetabilia vel mineralia, seu Fumi exhalantes, *tam subitò Animalia quæcunque jugulent ac ardentissimas Faces extinguant*? an Sanguinem in præcordiis afficiendo, & ad sui coagulationem & consequenter stagnationem in Pulmonibus disponendo, ita ut ægri Catarrho Suffocativo sanguineo intereant? an verò hi ipsi Fumi & Gas saltim Spiritus Vitales & Animales afficiunt? quos vel instar Candelæ extinguendo, *narcosi & stupore afficiendo, ad regimen corporis ineptos reddant, unde Ægri quasi apoplectici intereant*? *Prius* pro aris & focis prolixiùs defendit SCHNEIDERUS *l. 2. de Catharris c. 11. l. 2. Sect. 2.*, ubi confirmat suam hypothesin, quòd nos ipsi percipiamus, hauriendo tales Fumos sylvestres, angustiam in Thorace, & Præcordiis, & subitò Difficultatem Respirationis, quibus perceptis non turbetur statim Caput, sed priùs Pectus: ubi nonnihil ad se redeunt, plerumque Vomitu exercentur, & mucosa multa sponte vel arte, ex Naribus & Ventriculo rejiciuntur: & in specie, quòd Ægros ita affectos post curationem nunc Pleuritis, nunc Peripneumonia, nunc Raucedines, nunc Febres, nunc Tabes, aliaque similia symptomata, utplurimum cum spuma circa Os, & Sanguinis & Pulmonum noxa nata, insecuta sint; utut etiam simul Lethargus vel Apoplexia invadat, aut ad se redeuntes delirent interdum, non tamen esse signum priùs affecti Cerebri, quin potiùs Spiritibus Vitalibus, his Fumis impræegnatis, ad Cerebrum promotis supervenire tale symptoma, non verò proprium Morbum constituere: cum quo conf. SCHENCKIUS *in Observ.* quas habet ex PARÆO. *Posterius* verò HELMONTIUS, aliique defendunt. Multi, quos inter & MARCELLUS DONATUS, volunt imprimis affectum esse Cerebrum. Fundamentum erroris est in eo, quòd putarunt Veteres Respiratione attrahi Aerem in Cerebrum per Os Cribriforme; Dicunt ergò hos Fumos per Nares attrahi & promoveri per Cerebrum, atque ita Spiritibus Animalibus lethargicos inferri affectus. HELMONTII Hypothesin confirmant adjuncta symptomata, nempe à tali Gas inspirato affecti, Caroticorum vel Apoplecticorum instar se habent, & primò Vertigine caduca, seu tenebricosa correpti concidunt; hinc instar demortuorum absque pulsu aut saltem vix sensibili, toti frigidi, quasi Syncope correpti, jacent; hinc & Vomitus subinde in principio adest; excitatis verò nunc Lethargus, nunc Delirium restat, modò ex Somno provocantur, evigilant quasi somniantes.

Ex his duabus Hypothesibus posterior magis probabilis videtur, utut suo modo cum priori conciliari debeat; cum non improbabilis videatur sententia, reverà suffocari Ægros tales, & ex alteratione subitanea Sanguinis per Pulmones circulandi, hinc Spirituum Vitalium inchoata extinctione, & continuati radii cum Spiritibus Animalibus interceptione, omnia ista mala oriri videantur. Reverà ex una parte Suffocationis subitaneæ, ex impedito Sanguinis tam fermentativo quàm circulatorio motu, videtur species; ex altera tamen parte affecti sunt Spiritus Animales, & consequenter Systema nervosum. Et reverà Apoplexiam, & quidem positivam, prout HELMONTIUS eam in *Tr. de Lith.* distinguit, refert symptomatum concursus, cùm Apoplecticorum instar & jaceant, atque in vitam revocandi sint Ægri: Nempe, sicut Gas tale in momento mirabiliter extinguit Ignem quemcunque Candelæ aut Facia, ut ne scintilla supermaneat, destruendo activitatem Spiritus, seu Salis nitro-aereis, à quo conservatur Ignis & Flamma: (Gas metallicum extinguit Lampades Metallifossorum, ut ne vestigia maneant: si fossores hoc vident, avolant, ne pereant; dicendo: *Vapor insurgit*); ita simili ratione tale Gas inhibet alterationem Sanguinis ab Aere inspirato, beneficio illius Salis inducendam, unde subitaneo Fermentationis Sanguinis defectu universum Spirituum tam Vitalium, quàm Animalium, Systema turbatur, & in fonte quasi eclipsin patitur; simul tamen certo stupore afficitur, & narcosi quasi papaverina inquinatur. Spiritus generantur in nobis per Fermentationem mediante Aëre, cum accensione, ut enascatur Gas salsum volatile luminosum, quod vocant Spiritus, qui à Gas extincti aut inquinati inferunt partim Suffocationem, partim Apoplexiam sanguineam positivam: vid. SCHENCKIUS. Confirmat hoc & Carus; tales enim planè Carotici jacent, vel Apoplexia tacti. In specie tale Gas inspiratum graviter Ventriculum affligit, & ejus occasione Vertigines, & similia Capitis symptomata inducit. Illustrant hæc ea, quæ in specie MAYOW *Tr. de Nitro, & Spiritu Nitri aëreo cap. 7. & 8.* & BOYLE *in sua Machina*; pariter nempe Aeris ad Ignem & Vitam Animalium esse necessitatem; & uti Aeris alteratio aut defectus subitò Ignem extinguit, ita etiam Vitam tollit: quòd cùm fiat ob Aeris vitium, reverà ob Respirationem plùs minùs vitiatam tales Ægros simul lædi apparet. Percipiunt tales Ægri angustiam Præcordiorum, quasi suffocatoriam mox in principio, non quasi Aer crassus Pulmones nimis repleat, aut ex crassitie Respirationi ineptus sit; sed mox videntur extingui Spiritus Animales, & suffocari taliter affecti; quoniam ea hostili præsentia Aëris vitiati inspirati, Pulmones & Thorax se stringunt, ac minùs pro admittendo Aëre se dilatare volunt: hinc mox sub primo talis Aëris inspiratu Pectoris angustia; vitiato postmodùm Sanguinis fermentativo motu, ac superveniente hinc Spirituum Vitalium subita eclipsi, adeòque Syncope, etiam Spirituum Animalium deficientia in motu, indeque Vertigo, Sensus & Motus abolitio oritur, propter interruptum summè necessarium radiosum Spirituum nexum, pari ratione atque Suspensis ex ipso, quo constringuntur Carotides, mox eadem symptomata superveniunt, propter interceptam Spirituum continuitatem. Interim tamen adhuc dubium restat; *Quomodo* hoc *Gas inspiratum Sanguinem in Pulmonibus atque Spiritus animales alteret?* Sanè Gas hunc motum fermentativum Sanguinis, instar motus ignei, non extinguere, Spiritus Animales figere, manifestum est: sed qua vi hoc præstet? quæritur; nam Sanguinis coagulatio, quam alii hic incusant, minùs satisfacit. Sanè Gas ista omnia sunt naturæ volatilis sulphureæ, unde obtundunt & hebetant vim salis nitro-aerei, à quo ut conservantur Flammæ, ita conservatur Fermentatio & Spirituascentia vitalia in Præcordiis. Quòd Gas tale sit quodammodò de natura sulphurea, patet ex Carbonibus, quorum incensorum Sulphur, minerali simillimum, beneficio Lixivii & Alcali fixi eliciendum, dissolutum exhalans, Gas hoc constituit. Ita Gas metallicum aut minerale, fossores inquinans, præter odorem sulphureum, quem spirat, Arsenicalis ab omnibus dicitur esse naturæ, quod Arsenicum crudum & volatile Metallorum Sulphur est.

Quòd denique Gas ex Cerevisia vel Musto, aliisque liquoribus fermentantibus, exhalans, etiam sit sulphureæ volatilis naturæ, patet ex affectu inebriativo, soporoso & carotico, quem infert Ægris, quasi Spiritû Vini uberiùs se ingurgitassent, qui Spiritus Vini sulphureæ naturæ est citra controversiam. Ab hoc Sulphure volatili etiam vis narcotica Gas horum inspiratorum deducenda videtur, siquidem & narcosis Opii in ejusdem Sulphure volatili fundata est; sicuti tales per Gas exhalans affecti, non secus ac affectûs per Opiata nimia inducti per Castoreum curantur. Hæc demonstrant, quòd ejusmodi Gas polleat vi sulphurea stupefactiva, unde partim Apoplectici, partim Suffocati intereunt tales Ægri, & magis sunt affecti Spiritus Animales.

CURA.

Contra hæc mala, vel imminentia, vel etiam jam affligentia, nempe contra Gas, aut tales Fumos inspiratos, Fumum nempe Carbonum, Aërem Cellarum aut Puteorum, duo primatum obtinent; nempe *Acetum & Castoreum.* Notum enim est, quòd Acetum quibuscunque Narcoticis, ipso etiam Opio, sit contrarium, eorumque correctivum, non secus atque Castoreum, adeò, ut referat NARDIUS *in Noctibus Genial. Noct. 5. pag. 76.*, quod à Fumo Carbonum Somnolentia solo calido vapore Aceti Naribus suscepto, fuerit curata. Hinc Acida admoveantur Naribus, Acetum scilicet rosaceum, rutaceum, aut simplex cum Castoreo, aut Aqua Hirundinum cum Castoreo: vel fiant Noduli ex Nigella & Semine majoranæ, quæ infundantur Aceto, & applicantur Naribus, iisque fricantur Tempora: aut infunditur in Os unum alterumve cochleare Aceti: item imponatur Epithe-

ma

ma ex Aceto Scroto & Testibus. *Acetum Vitrioli benedictum* secretum fuit D. LANGII, ea Vitriolo artificiosè calcinato, & cum Acetu destillato, quod eapertum est in Morbis Soporosis, Lethargo, Caro, Cataphora, & similibus Catarrhosis Affectibus: imò etiam in Affectibus ex fumo Carbonum, & Gas sylvestri suffocatis exsuscitandis.

Talibus ergò Ægris, præmisso in specie *Vomitu*, idque eò potentiori, quò magis Caroticorum aut Apoplecticorum instar jacent, infundatur Acetum, & eum Aceto quocunque parata remedia, idque cochlearim; vel etiam Acetum Castoreo mistom, vel Acetum infusionis Castorei dicto modo usurpatur, quod in talibus Suffocationibus à Fumo Carbonum & Cerevisia effervescente est egregium. Non autem convenir in suffocatione à Gas minerali, sed tantùm vegetabili: Scilicet, ubi haustum Gas sylvestre, & malum gravios, infundunrur Vomitoria liquida commodè cum Spirituosis, cum spiritu Theriacali, simplici aut camphorato, aut Aqua Apoplectica, aut Essentia Castorei, aut similibus mista; ut simul eatinguatur Gas malignum & ejiciatur: nam mirum est, quantum eacitentur Ægri per Vomitoria: Simul etiam sternuratoria insufflanda Naribus. Item in Aerem exportandi sunt Ægri, Os diducendum, continuò Ventus faciendus, Facies crebrò Aqua frigida adspergatur, hinc Acida & Castorina conducunt. Castoreum enim conveniens est in corrigenda eruditato & virulentia Opii, in quo est tale Sulphur narcotieum, ut in Sulphure Carbonnm, & in effervescentium Vegetabilinm fumis & vaporibus: similiter incidit sanguinem congrumatum; copioso enim Sale volatili est impraegnatum: v. g.

♃. *Aqua Hyssopi* ℥ii.
Aceti Theriac. ʒß. vel ʒvi. ad ℥j.
Castor. ʒß. ad ʒi.
M. D. S.
Potio ad Caput sublevandum.

Cochleatim assumatur, præmisso vel subsequente Vomitu.

An larga Venæ sectio conducat ad imitationem PANAROLLI? ferè dubito; nisi forsan in Plethoricis, aut Obesioribus, in quibus natura tardior est sanguinis motus, pro quo meliùs promovendo conducit, seu locum invenit: vid. PANAROLLUS *citato loco*. Plura de his videb. in SENNERTO *l. 1. Praxeos, ubi de Caro p. 656.*, item SCHENCKIO *ex Pareo p. 817. l. 2. Observat.*

MEMBRUM III.

De Suffocatione Convulsiva.

TErtia denique causa suffocationis hæret *in Nervis & motu Spirituum Animalium*, non moventibus Musculos, Thoracis aut Laryngis motui dicatos: Hinc etiam sorti Apoplexia tacti non tantùm instar strangulatorum suffocati intereunt, propter deficientem Thoracis & Pulmonum motum; sed prætereà quoque in Syncope, & similibus pathematis, deficiente sanguinis & spirituom in Pulmonibus motu. Tandem propter Nervorum cessantem motum, ex spirituum Animalium defectu lethalis suffocatio supervenit, quando ex resolutione Nervorum paralytica cessat partium Respirationi inservientium motus; econtrà suffocatio imminet ex spasmo aut Convulsione Musculorum & Nervorum, Respirationi inservientium; ver. gr. dum Mulieres Hystericæ, aut viri Hypochondriaci (perinde namque hoc est, *uti habebimus suo loco*) interdum suffocari videntur, in quibus Nervi paris Vagi ac Intercostales spasmo affecti, qui, uti omnia Viscera interna Abdominis, ita in specio Musculos Thoracis ac Laryngis constringunt; percipiunt enim tales Ægri angustias Faucium, quasi laqueo strangularentur, idque ex Convulsione seu Spasmo Musculorum, Laryngem imprimis, & hinc Diaphragma moventium, quibus convulsis Larynx stringitur, & Epiglottis clauditur; unde tales Ægri plùs minùs suffocantur; quæ strictura nihil aliud est, quàm Convulsio Musculorum, & partium nervosarum.

Quòd talis suffocatio imminens sit ex Nervis, rectè hoc derivat exindo WILLISIUS *in suis scriptis*, imprimis *in Anat. Cerebr. cap. 10. & in Description. Nervor. cap. 26.* ubi rectè quamplurima (non omnia) Molierum Hystericarum symptomata à tali Nervi Intercostalis Spasmo, & contractura deducit.

Nec solus WILLISIUS statuit hanc Convulsionem, sed reperitur etiam in SOLENANDRO *Cons.* 24. de difficili & periculosissimo affectu in Musculis Laryngis & Aspera Arteria, ubi sæpiùs imminebat suffocatio, idque, uti rectè decidit & differit, ea Convulsione Laryngis; uti similiter singularem Laryngis Convulsionem, & inde natam suffocationem, habet BARTHOLINUS *Cent. 4. Epist. 77. p. 454.* In paroaysmis Epilepticis, item Virorum Hypochondriacis sæpiùs imminet periculum suffocationis, quod subitò perit & redit; suntque hæc mala cognata admodùm Asthmati Convulsivo, (*de quo inferiùs:*) subitò ut dico accedit, & recedit, sine omnis materiæ sensibilis accessione & recessione: nempe in talibus casibus semper affecti sunt Nervi, iiqun vol Laryngem, vel Diaphragma moventes. Pertinet huc, quando ex Venenis nonnullis assumptis, in specie ex Fungis ob id dictis strangulatoriis, quemadmodùm prostant eaempla, subinde oritur suffocatiu. Nam & hæc similiter ea affectis Nervis, indeque Laryngis, & Diaphragmat s Convulsione ori ri probabile est. Facit huc etiam singularis *Observatio* PLATERI *in libr. 1. Observ. pag. 171.* do imminente suffocatione ea Coito, de Rustico aliàs robusto & sano; qui, quoties cum Muliere rem habuit, semper in suffocationem quasi lethalem incidit: imò ipso aliquando fuit in ro hac domestica adeò sedulus, ut in ipso actu animam eapiraverit. Notum namque est, quod *Coitus* rectè appelletur *Epilepsia parva*, propter quasi Convulsionem quandam in tali actu, quo afficiuntur Nervi; unde ex simili convulsivo affectu Nervorum, Thoracem moventium, talem suffocationem in Coitu natam fuisse, probabile est.

Hæ sunt Suffocationes Convulsivæ.

SIGNA.

Quoad *Signa* sunt petenda ex eo, quòd simul alia coincidant symptomata, quæ Mulierem vel Hystericam, vel Marem Hypochondriacum ostendunt: item, quòd hujusmodi suffocationes paroaysmatim repetant, nec continuò affligant, ea levissima causa redeant, & sine materiæ cujusdam sensilis excretione denuò cessent.

CURA.

Pro Cura talis suffocationis Convulsivæ, in Paroxysmo eadem in genere conveniunt Remedia, quæ in Passionibus Hystericis, aut Affectibus Epilepticis in usu sunt: quæ inter eminet Castoreum, Essentia Castorei, Castorina & Salia volatilia, in specie Liquor Cornu Cervi succinatus, spiritus Salis Ammoniaci simplex & anisatus, Sal volatile Succini, & etiam Oleum destillarum Succini, item Salia volatilia cum Camphora, & ipsis sociata Opiata; uti *imposterùm audietis Cap. de Asthmate Convulsivo*, & videbitis in WILLISIO *de Morb. Convuls. p. 214.*

♃. *Aqu. Menth.* vel *Pulegii*, vel *alius appropr.* ℥iij.
Ess. Castor. ʒij.
Opii ʒß.
Spiritus Sal. Ammoniaci ʒj.
M. D. S.
Potio ad Respirationem.
Vel

♃. *Aqua Menth.*
Flor. Sambuc. an. ℥iß.
Spiritus Sal. Ammoniaci ʒiß.
Essent. Opii cum alcal. par. ʒß.
Syr. Cortic. Aurant. ʒiij.
M. S.
Potio ad Respirationem,
Detur cochleatim.

♃. *Aqua Menth.* ℥iij.
Spiritus Carminat. de trib. ʒij.
Lapill. Cancr. prep. ʒß. vel ℈ij.
Laudan. hyster. ℈ß.
Syr. Cort. Aur. ʒvj.
M. D. S.
Potio ad Respirationem.

Sin *ex Fungis* sit malum, horum Alexipharmacum est Oxymel squilliticum, vel solum vel cum Theriaca propinandum, præmisso pro circumstantiarum ratione, Vomitorio. Conf. de Fungorum medela TIMÆUS *von Guldenklee in Cas. p. 311.* item PANAROLLUS *Pentec. 3. Observ. 45.* aliique. Conveniunt etiam Spirituosa camphorata, Spiritus Theriacalis camphoratus, &c.

CAPUT II.

De Respiratione Depravata.

LÆditur Respiratio, quando eadem *depravatur*, itaut nimis crebra, difficilis, laboriosa, ac non raro cum insigni conatu & anxietate, ac in qua subinde imminere videtur Suffocatio, perficitur; nempe in *Dyspnœa*, cujus primus gradus dicitur aliàs *Anhelatio* simpliciter, & fit, si ægri frequentiùs & crebriùs respirant, qualis Respiratio eorum, qui diuturno cursu defatigati sunt. Secundus gradus dicitur *Anhelitus asthmaticus*, si frequenti ac summo cum labore Respiratio ducitur, ut nisi fiat, Suffocatio immineat: qui ubi adeò ingravescit, ut ægri non possint ampliùs supini jacere, sed cogantur ὀρθοὶ, seu erecti respirare, sublatis alis & admodùm expanso pectore, oritur tertius & deterrimus gradus, qui *Orthopnœa* vocatur: de quorum Orthopnoicorum erecta Respiratione HELMONTIUS *Tract. Tussis & Asthma*, item *Catarrh. Deliram.* §. 45. *lit. P.* Nam simul ac tales Orthopnoici incumbunt in dorso, imminet Suffocatio: simul ac verò recti respirant, levamen percipiunt. Omnia autem hæc in genere Asthmatis nomine vocabo (F).

ARTICULUS I.

De Asthmate.

HIstoria *Asthmatis* hæc est: scilicet adest in omni Asthmate Respiratio frequens, eaque laboriosa & difficilis, cum anxietate circa præcordia, ut anxiosi nesciant, ubi levamen possint percipere: adest sæpè Tussis, interdum crebra & molesta, interdum non; interdum adest Stertor, interdum sine omni Stertore Orthopnœa laborant.

PARS AFFECTA.

Subjectum & Pars affecta sunt Pulmones.

CAUSÆ.

Cùm autem Asthma sit multiplex, ideò *Causa proxima* omnis *Dyspnœa*, & *Orthopnœa* est deficiens admissio & reciprocatio Aëris, propter expansionem & constrictionem Vesicularum plùs minùs deficientem, quæ insigniter impedita Respirationem tollit, & hinc anxietatem & angustias, ut & Suffocationis periculum infert; sive Pulmonum, sive Thoracis, sive aliarum partium impedimento, hoc ipsum eveniat. Notum namque est, quamdiù expanduntur & constringuntur debitè Pulmones, tamdiù esse Respirationem liberam, simul ac vero aliud impedimentum se offert, adesse difficultatem respirandi, anxietatem & similia, nec legitimè Sanguinem circulari.

Veteres, multique ex Modernis, unam saltem Asthmatis speciem sibi concipiunt, ab obstructione & compressione Bronchiorum dependentem, & si sine manifesto Pulmonum infarctu Asthma contingat, Vaporibus & Flatibus, ab aliis Visceribus adscendentibus, hoc tribuunt, sicut SYLVIUM quoque egisse, *ex Scriptis ejus* constat. Pro diversa tamen Causæ morbosæ natura, ejusque diverso situ, HELMONTIUS *Tr. Tussis & Asthma* §. 18. Asthma dividit in *Humidum*, & *Siccum*; WILLISIUS *in Pathol. Cerebri* in *Pneumonicum*, & *Convulsivum*; imò ex his duobus *Mixtum* addit: vid. *Pharm. Ration. P. 2. h. 1. c. 12.* Melioris ergo doctrinæ gratia in genere secundùm citatos hos Auctores, qui primi nobis in hoc puncto oculos aperierunt, dividam in *Humidum*, & *Siccum*, seu, ut aliàs vocantur, in *Asthma Manifestum*, & *Occultum*. *Asthma Humidum*, seu *Manifestum* est istud, quod à materia quadam vitiosa fovetur, ut ab ejus præsentia, motu ac occasione oriatur, ab ejus verò excretione, aut vomitu, aut quocunque modo facta remotione & promotione, idem cessat. Inde etiam tale Asthma Humidum frequentiùs conjunctam habet Tussim, simul Stertorem, Expectorationem conjunctam, & Screatum, sed tamen non semper. Dantur enim Asthmata Humida, ubi nec Tussis nec Screatus adest, sed conqueruntur de difficili Anhelitu interno, interdum certis quibusdam Paroxysmis exasperatur: Interim tamen, si imminet Paroxysmus, fit successivè, & Ægri percipiunt longè ante Paroxysmum ex coacervata materia peccante; dum cessat Paroxysmus, fit cum sensibilis materiæ peccantis remotione & excretione. *Asthma* verò *Occultum*, seu *Siccum* est, quod citra præsentiam talis materiæ, frequentissimè ex sola Convulsione partium, Thoracis & Pulmonum motui inservientium, in specie Diaphragmatis, oritur, unde & sine sensibilis materiæ excretione cessat.

Primum *Asthma*, *Manifestum* seu *Humidum*, ratione foci & loci morbosi, est duplex: nempe oritur interdum ex *Pulmonibus*, hinc *Asthma Pectorale*; interdum, aut quidem ferè sæpiùs, oritur ex Stomacho & primis viis, estque *Stomachale*. *Asthma* Humidum, quod fit ex *vitio Pulmonum*, est multiplex: frequentior causa est Mucus crassus viscidus, tenax & mucilaginosus, quem alii vocant *Pituitam viscidam*, nunc salsus, nunc acidus, nunc insipidus, ex deficiente naturali, & depravata præternaturali Pulmonum nutritione natus, qui ipse successivè in proprio Pulmonum parenchymate, maximè in Bronchiis eorum, coacervatus, & hærens, non rarò impedit Aeris ingressum & egressum, & ita vitiat Pulmonum dilatationem & constrictionem; vel Pus in Vomica, Abscessibus Pulmonum, Empyemate, Phthisi; vel Serum copiosius inundans Pulmones; vel Sanguis in motu per Pulmones plùs minùs impeditus, vel ob abundantiam, vel ab acido coagulationem, vel ob nimiam turgescentiam & quasi ebullitionem, vel ob vitium cachecticum. In Stomacho & in primis viis est vitium, si Muco crudo & inde natis Flatibus obsideantur: item si ab Hydrope Abdomen nimis occupetur.

Siccum seu *Occultum Asthma* fit vel ratione conformationis in Gibbosis; item ob cruda Tubercula, Grandines, Calculos, &c. Bronchia obsidentes; ob deglutita Pulmones obstruentia; item propter deficientem Pulmonum nutritionem, indeque horum corrugationem & exsiccationem, seu ratione Convulsionis Nervorum & Musculorum Respirationi inservientium, Diaphragmatis, Laryngis, aliorumque; vel denique ratione Fibrarum propriarum Pulmonum nimis strictarum ac contractarum, Vesicularum dilatationem impedientium; idque coincidit cum *Caduco Pulmonum* HELMONTII. Specialiùs paulò hæc explicanda veniunt: *Asthma*, quod fit ex *vitio Pulmonum*, & ut plurimùm intelligitur sub Asthmatis mentione, est vel *per Epigenesin*, vel *per Metastasin*; *per ἐπιγένεσιν* vitio nutritionis propriæ depravatæ; per μετάστασιν vitio materiæ ex Sanguine, vel immediatè vel ex alio loco mediante Sanguine aut Lympha, ad Pulmones depositæ.

Per ἐπιγένεσιν igitur fit Asthma, quando vel vitio Aeris aut vitio aliorum inspiratorum, v.g. in Metallifodinis fossoribus, vel alia quacunque ratione, irritantur Larynx & Aspera Arteria, ita ut exinde harum partium lædatur digestio, & nutrimentum proximum degeneret in liquamen serosum mucosum, aliaque ratione corruptum. Præter inspirata etiam Lympha consideranda est, quæ uti continuò humectat Asperam Arteriam, ita, si ab Aere inspirato aut quacunque ratione lædatur, excorietur, aut alia via vitietur, in specie, si acris, salsa, aut plùs minùs acida reddatur, acrimonia sua erodendo Pulmonum teneram substantiam, nutrimenti ejus depravationem, & ita succorum crudiorum ac mucilaginosorum coacervationem infert. Nempe hoc est, quod PETRUS JOHANNES FABER *in Path.* tradit, scilicet excrementa in Pulmone ab ejus alimentis sequestrata & abundantia, esse causam Grandinis, vel Lapidis, Tartarique coagulati, si indurescant. Quòd si verò adhuc sint liquida, oriri Asthmata, Tusses, & Catarrhos suffocativos, si scilicet liquidum hoc excrementum in lentam, gypseam, & vitream mutetur viscriditatem, verum produci Asthma. Hinc frequens imprimis hoc est iis, qui in Mineris metallicis sunt occupati, aut qui Mineralia, Aquas Fortes, Antimonialia, & in specie Mercurialia, tractant, & in laboribus Chymicis versantur; inspiratum enim tale Gas, seu Fumus acrior & malignus cum Aere, ita inquinat digestionem Pulmonum, ut loco assimilationis alimenti proprii hoc ipsum degeneret in varii generis excrementa: uti de hoc eleganter differit HELMONTIUS *Tract. Tussis, & Asthma* §. 44. Pertinet huc etiam quæcunque materia in, aut prope Pulmones hærens, & liberum eorundem motum impediens, ut sunt impri-

(F) Πνέω *est* spiro: *hinc* Δύσπνοια, spiritus difficultas: Ὀρθόπνοια, Orthopnœa, *cum erecta cervice spiritus ducitur*, Ἆσθμα, anhelatio & suspirium: *an ab* ἄω, flo spiro? *aut ab* ἄζω, *quod est* confertim corpori calorem afflare, *ex* Eustathio. Harmaro *fortè ab* ᾄδω, cano; *anhelosi enim sibilum edentes canere videntur.*

Digitized by Google

imprimis Abscessus & Apostemata, Vomicæ Pulmonum, quæ ob Pus genitum, vel pulmones corruptos, inferunt Affectus asthmaticos. In omni Pulmonum Vomica difficilis est Anhelitus, Vid. POTERIUS *l. 3 c. 17.* & RIVERIUS *C. Observ. 82.* Sic namque DODONÆUS, ex quo etiam SCHENCKIUS & alii habent Auctores, refert *in Obser. 19.* exemplum Asthmatici mortui, cujus in pulmonum inferiori sede & basi, qua Septo transverso incumbit, reperti sunt Abscessus duo insignes, in utraque parte unus, à quibus inundati pulmones materia purulenta Asthma lethale induxerunt: Vid. HILDANUS *C. l. Hist. 39.* Hinc etiam Phthisici, item Empyematici, utplurimùm sunt Asthmatici, & frequenter Orthopnœa intereunt, propter Pus, quod vel in Empyemate in cavo Thoracis fluctuat, vel propter Pus, quod unum alterumve latus pulmonum inundat.

Per *μετάστασιν* fiunt *Humida Asthmata* pneumonica variis ex causis: v.g. dum Febres continuæ interdum solvuntur per decubitum in pulmones materiæ in sanguine coctæ, cujus copiosa rejectione, præsertim mediante Tussi, omnia postmodùm levantur mala. Quin & Serum in corpore copiosiùs quacunque causa occasionali retentum, ut fluxiliorem facit sanguinem, ita etiam Asthmata talia inferre solet: unde hinc inde Observationes prostant, ex solitis Seri evacuationibus suppressis, obortorum Asthmatum: vid. RHODIUS *Centur. 2. Obser. 27.* de Orthopnœa ingenti, oborta ex Sero sanguinis, quo pulmones & ejus circumjacentia loca repleta fuerunt: id quod patuit per solutionem, quoniam intra 24. horas fuit levata per excretionem 36. librarum Urinæ. Nec Serum tantùm, sed etiam sanguis ipse, non saltem quacunque occasione in cavum Pectoris effusus, sed quacunque ratione in suo motu impeditus, ac in Vasis pulmonum stagnans, aut tardiùs per eos circulatus, aut etiam impensiùs subinde ebulliens aut turgescens, Asthma ac Orthopnœam infert; sicut gravior talis affectus dat Catarrhum Suffocativum ex sanguine: de quo *Infrà*. Confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. P. 2. pag.* 239. Hinc est, quòd post Cursum seu Motum vehementiorem simus quodammodò quasi naturaliter Asthmatici, quoniam sanguis per motum rapidum ac velocem per Vasa motus, vix tam prompte circulari potest per Pulmones ex dextro Cordis Ventriculo in sinistrum, quin nonnihil subsistat, ac in pulmonibus hæreat; unde tale asthma, seu distensio pulmonum nonnihil impedita, quia non sufficienter & debitè potest circulari sanguis: Unde videmus etiam, quòd Mulieribus, quibus suppressi sunt Menses; item Viris, quibus suppressus Hæmorrhoidum fluxus, asthmata supervenire soleant; quia in talibus sanguis copiosiùs retentus abundans hæret, & quodammodo circa pulmones stagnat, & non facilè potest circulari. Quòd vero in sanguinis menstrui & hæmorrhoidalis suppressione sæpiùs sit impedita circulatio in pulmonibus, patet, quòd talibus tam frequens symptoma est Sputum cruentum, seu sanguinis. Cachectici porro ad unum omnes ex levissimo corporis motu sunt asthmatici plùs minùs, quatenus in his sanguis crudus, ex cruditate Ventriculi acida, & quasi semichylosus ex defectu digestionis primæ, diutiùs hæret in pulmonibus, tardiùsque in iisdem movetur, propter tardiorem ab Aere rarefactionem & alterationem, propter glutinosiorem paulò consistentiam, ratione quorum nonnisi lento motu per pulmones circulari potest. Unde celeriùs moto sanguine sub corporis motu, faciliùs circa pulmones subsistit, ac asthma tale inducit.

Facit huc, quòd ex Terrore, in quo sanguis admodùm ad similem sui in præcordiis stagnationem disponitur, Orthopnœa læthalis oborta fuerit: teste FORESTO *L. 16. Observat. 10.* In genere quicquid sanguinis circulum circa Præcordia, vel per pulmones quocunque modo sufflaminat, asthma infert; hinc quæcunque materia, aut in pulmonibus, aut in sinistra Cordis Auricula coagulata, stagnans, Dyspnœam lethalem infert: Ita RIVERIUS *Centur. 1. Observ. 82.* tale exemplum habet ex Dyspnœa mortui, in quo post mortem reperta fuit materia viscida coagulata in sinistra Cordis Auricula, à qua impeditus sanguinis motus dedit Dyspnœam lethalem (G). Facit huc, quòd Potus subitanei frigidi post labores, aut corporis nimiam incalescentiam, aut etiam Lotio corporis in aqua frigida sub nimio æstu, asthmata inferant; quia in talibus post nimium æstum aut motum, Massa sanguinea insigniter attenuatur, dissolvitur & fluxilis redditur; ea subito verò rei imprimis frigidæ, vel Potu, vel intempestiva applicatione rei frigidæ, sanguis grumosior factus in pulmonibus stagnare, & ita necessariò asthma inferre solet: de quo RULANDUS *in Thes. pag.* 152. ubi refert Dyspnœam jamjam suffocantem, & ferè lethalem ex haustu copiosæ Aquæ frigidissimæ, ob ingentem sitim in intenso Canicularium æstu excitam, per Vomitum Aquæ Benedictæ subitò restitutam. Simile exemplum Asthmatis, excitati ex Potu frigido, & Balneo frigido, habet etiam GABELCHOVERUS *C. 2. Cur. 27. & 18.*

Tandem & Hydrops Pectoris asthmata gravia inferre solet.

In genere quicquid in pulmonibus, vel sanguinis motum, vel Respirationem graviùs impedit, asthma infert, quæ inter primatum obtinet Mucus ex depravata pulmonum nutritione oriundus.

Ex modò dictis obiter duo observanda suet:

I. Sanguinem, Lympham, Serum, & Materiam vitiosam quamvis in Pulmonibus, quæ asthma tale inferunt, *non destillare ex Capite*, uti falsò putarunt Majores nostri; sed omnem istam solummodo ex Vasis, vel sanguifluis vel lymphaticis, eo inferri, sive fiat immediatè, sive mediatè, mediante nempe Alimenti degeneratione, aut Lymphæ alteratione.

II. Asthmata hæc Humida eo esse vel graviora, vel pertinaciora, quò magis Materia peccans *acrimonia sua*, aliave pulmonibus inimica impressione, hos aut Asperæ Arteriæ ramos irritaverit, ac ita eorum fibras ad pertinaciores sui constrictiones stimulaverit.

Cæterùm Asthma tale Humidum, seu Manifestum *sæpiùs hæret in Stomacho* & primis viis, quàm ipsis Pulmonibus: utplurimùm enim talium stomachus, nisi manifestum sit in Pectore vitium, ex Cruditate acida & viscida, reperitur infarctus Materia crassa, plùs minùs viscida ac mucilaginosa, &c. Flatibus generandis apta: (confer. LINDANUS, & GABELCHOVERUS *lib. 4. Observat. 4.*) quæ ubi quacunque ratione fuerit agitata, turgescere & quasi inflari incipit, sicque gravia & periculosa admodùm dat asthmata, per paroxysmos subinde affligentia; unde etiam in tali Asthmate ægri conqueruntur de angustia Præcordiorum sub Costis nothis; dicunt: *Non posse se expedire*: partim quia nimia distentione Ventriculi a talibus copiosis Succis & Flatibus onerati, impedit liberum Diaphragmatis motum deorsùm versùs, quod tamen ad pulmonum dilatationem maximè est necessarium; unde etiam tales sunt asthmatici imprimis post pastum, dum etiam Alimenta vitiosa fermentatione turgescendo, distentionem istam Præcordiorum, indeque Diaphragmatis motum impediunt; partim verò, quia Diaphragma ipsum quodammodò simul in consensum trahitur ex irritatione Stomachi, ut ejus Convulsio tandem, & hinc perversus sub Respiratione motus sequatur; ita ut arbitrer plura esse Asthmata Humida, quæ radicantur in Stomacho, quàm in pulmonibus. Id quod apprimè confirmat GABELCHOVERUS *Centur. 4. Curat. 20. & Annotatione*; quòd scilicet ii, qui asthmati sint obnoxii, ferè habeant Ventriculum frigidum, imbecillem & flatulentum; quoniam in talibus ex vitiata digestione coacervantur mucilagines, & cruditates aci-

(G) Helvetius *Humidi Asthmatis, ex Pulmonum infarctu pendentis, caussam ait esse sanguinis crassitiem, qua diutiùs quàm par est in Venis & Arteriis pulmonum restagnans, finit ut per eorundem vasorum poros viscidum Serum trajiciatur, quod Bronchiis & Trachea Arteria adhærens libero Aeris transitui objicitur; atque hinc Respiratio anhela & suspiriosa. Hinc præcipuas adversùs hunc Morbum curativas Indicationes ait esse, sanguinem subtiliorem, vividioremque reddere, atque crassam saburram primas vias obsidentem educere. Pro primo scopo attingendo, præcipua remedia esse ait, Sulphur, suo sale acido fixo orbatum, sæpiùs & ad ℥v. usque singulis diebus, exhibere, ac Tabaci fumo familiarissimè uti. Nicotianæ enim partes salinæ, ut A. ait, oris fibras vellicantes screatum excitant: atque insuper salia volatilia sulphurea quibus planta pollet, cum Aere in Vesiculas pulmonum delata, spissiorem sanguinem, & viscidum Serum incidunt, atque ad excreationem disponunt. Sulphure verò Nos hic passim pro suffitu utimur: quare hoc Morbo affectos ad Forum Vulcani (vulgò* Solfataja*) prope Puteolos mittimus, ubi incensa subtus sulphuris minera, per hiantes pluribus in locis montis rimas, non sine fragore erumpentem fumum emittit, quo satis infectus per non mediocre spatium Aer, Asthmaticis, Phthisicis, Empyematicis, aliisque Pectoris morbis obnoxiis, non leve affert emolumentum. Quibus autem commodum non est illuc adire, terra eadem sulphurea, qua undique montis planities scatet, huc translata usui est; apertam enim cistam continentem lento igni superimponimus, ut sensim liquescens, cubiculum, ubi per horam unam vel alteram degit ægrotans, tenuissimo fumo compleat.*

acidæ. Hoc sanè verissimum est de omni Asthmate Humido-pituitoso, tam Pulmonali quam Stomachali: in talibus Asthmaticis ex vitio primarum viarum sæpiùs etiam adsunt Flatus, qui insigniter Dyspnœam intendunt. Sic qui laborant Cruditate acida stomachi, &, qui exinde originem ducunt, Scorbutici & Hypochondriaci, sæpiùs post pastum, præsertim vespertinum, difficillimam patiuntur Respirationem, idque saltem vitio Digestionis primæ Cruditatis acidæ, indeque natorum copiosissimorum Flatuum, & rejicere solent tales Ægri multa viscida per os, quæ ipsa non tam ex Pectore, quàm ex stomacho, oriri solent. Confirmat hoc, quod Vomitu præsente ejusmodi Asthmate laborantes levamen habeant. Refert RULANDUS *in Thesaur. Pract. pag.* 109. 112. *&* 119., se curasse Asthma per Vomitum, dum rejectæ Pituitæ lentæ cum Bile permistæ sint aliquot libræ: Item SYLVATICUS *in Centur.* 2. *Cons.* 49. observat Asthma singulis noctibus recurrens cum suffocationis periculo, à quo non priùs Æger fuit immunis, quam succederet sponte Vomitus assumptorum & materiæ pituitosæ sic TIMÆUS *in Epistol. pag.* 122. refert Asthma contumacissimum, & nullis cedens remediis, vehementi tandem provocato Vomitu curatum; imò scio aliquot Scorbuticos, qui, quando post pastum vel haustulum Vini hauriunt, brevi fiunt Asthmatici. Tale Asthma ex Flatibus, & Hypochondriacum dicitur à RIVERIO *Asthma Nothum*: estque mihi unum ex certissimis signis Mali Hypochondriaci, quando Ægri à pastu, aut interdum mane, dum resupinati in lecto jacuerunt, conqueruntur de difficili Respiratione, propter impedimenta circa Hypochondria; est enim ex stomacho & Hypochondriis, partim Flatibus, partim à Materia viscida in stomacho & vicinis regionibus hærentibus, distentis & oneratis. Hydropici denique confirmati tandem etiam fiunt Asthmatici; partim propter liberum Diaphragmatis motum impeditum; partim propter distentos Musculos Abdominis, Thoracis dilatationem, & sursum versùs elevationem seu sublationem impedientes; partim propter copiosius retentum Serum, crasin Sanguinis vitians, & acrimonia sua Pulmones nonnihil vellicans; hinc enim & tussiculosi tandem redduntur Hydropici.

Asthmatici interdum patiuntur *Stertorem* in Faucibus, & *Tussim*, & hujus medio Materiæ viscidæ excretionem, qui Stertor vulgò signum habetur infarctorum pulmonum: sed observavi, quòd etiam in stomacho infarcto à tali Muco talis Stertor & Tussis adfuerit, unde vulgò adscribatur Pulmonibus. Distinctio autem facienda est Stertoris: Quidam est ex Pectore, si vitium hæret in Bronchiis Pulmonum, vel ramo Asperæ Arteriæ; tunc enim Aer reciprocè materiam quatit & concutit, unde Stertor ex profundo auditur: quidam est ex Faucibus, si scilicet circa Membranam Pituitariam posteriorem Mucus copiosus est in confinitate Laryngis & Epiglottidis, & quasi oblinitur. Reverà ergò Stertor iste omnis oritur ex Lympha viscidiore, ex Membrana Pituitaria posteriore copiosiùs eructata, quæ in isthmo Faucium hærens, seu reciproco Aeris motu circa caput Laryngis agitata & commota, talem Stertorem seu Dyspnœam superficialem infert, similem illi, qui in nocte à nobis dorso incumbentibus auditur, *estque in Gutture*, ubi percipitur Sonus.

Hæc est prima Differentia Asthmatis, scilicet Manifesti & Humidi, cujus dixi materiam vitiosam imprimis, & utplurimùm hærere in stomacho, rarò in Pulmonibus, nisi sit ex vitio sanguinis non ritè circulati.

Alterum *Asthma*, *Siccum* nempe, seu *Occultum* ab HELMONTIO dictum, est istud, quando citra ullum somitem materialem, vel materiæ sensibilis cujusdam accessionem, aut recessionem, aut excretionem, Paroxysmos & subitò incipit, & etiam subito cessat, non verò successivè tale Asthma mirabile, neque per Expectorantia, neque per Vomitoria, neque per Purgantia, solet levari, sed licèt videatur corpus purificatum, pertinaciter tamen persistit. Invadit nunc periodicè, nunc vagè, vel propter motum Animi, ut terrorem; vel propter motum Corporis, ascendendo in altum: aliquandiu durat, & cessat sine manifesta causa, iterumque advenit levissima ex causa: Ægri corripiuntur Asthmate momentaneo, sunt aliàs sani, donec Paroxysmus veniat. Varia hujus Asthmatis Exempla admodùm curiosa vid. in HELMONTIO, *Tract. Asthma, & Tussis*, §. 41.

Differentia Causalis horum Asthmatum est varia. Nempe.

I. *Vitia Conformationis partium ad Respirationem pertinentium*; hinc enim omnes Gibbosi fere evadunt tandem Asthmatici; aut etiam, qui alias malè conformatam Spinam dorsi, quæ impedit Exspirationem pulmonum legitimam, obtinent: Quo etiam facit Sterni ac Costarum notharum vitiosa conformatio, orta ex Sterni cum Costis ad inferiora reflexione; quale exemplum refert SCHENCKIUS *in Observat. ubi de Respiratione, seu Difficultate respirandi*: Item cruda Tubercula aut Grandines, similesque variæ excrescentiæ in Bronchiis pulmonum: Tumores scirrhosi in pulmonibus; Calculi itidem, vel intra Bronchia pulmonum successivè geniti hos ipsos obstruentes, & ita liberum Aeris commeatum impedientes, quale Asthma rarioris observationis HELMONTIUS *l. a.* §. 43. vocat, & inter Humidum & Siccum ambigens pronunciat, vel etiam extra Bronchia incumbentes eadem angustantes: aut alia concreta præternaturalia, sive in parenchymate pulmonum, sive in Bronchiis pulmonum hæreant; talia enim Asthmata, ferè continua & incurabilia inferre solent: vid. FORESTUS *lib.* 17. *Observat.* 10. item HELMONTIUS *Tract.* suprà citato *p.* 93. ubi Exemplum habet Asthmatis lethalis ex Calculis pumicosis in pulmone & Bronchiis repertis: sic à Scirrho pulmonum Asthma in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observ.* 262. *pag.* 474. SCHULZIUS: à Calculis Asperam Arteriam externè comprimentibus Asthma lethale notat KERKRINGIUS *Spicileg. Observat.* 72.: singulare etiam est Exemplum TULPII *lib.* 2. *Obser. cap.* 7. de Dyspnœa admodùm diuturna cum tussi, orta ex potamine Nucis Avellanæ, capiti Asperæ arteriæ inhærente.

II. Hinc idque primariò, Asthmata Sicca inferunt *Convulsiones Nervorum aut Musculorum, Thoracis motui, & Respirationi inservientium*, Diaphragmatis in specie, & Laryngis aliorumque, vel per se, vel per consensum, ut cesset, aut deficiat motus Thoracis dilatatorius & constrictorius, quo cessante Asthma adest; Nervi enim irritati convulsivum motum in Musculis excitant, unde hi ipsi convulsi Exspirationem ritè perficere nequeunt, in specie Diaphragma, ubi tali convulsivo motu affectum fuerit. *Asthmata* talia vocat HELMONTIUS *sicca, & caducum pulmonum*: WILLISIUS *in pathol. cerebri, de morbis convuls. cap.* 12. item *Pharmac. Rat. p.* 2. *pag.* 240. vocat *asthmata convulsiva*; quia à convulsionibus partium respirationi inservientium, à quacunque causa contingentibus, oriuntur: LINDANUS vero *in Colleg. manuscr. super. Hartmannum* asthma tale siccum omnium optimè appellat *Crampam*, seu *convulsionem diaphragmatis*. Nulli tamen horum latitudinem affectus debitè exhauriunt: in genere, antequàm ad specialiora transeam, dico, talia asthmata esse asthmata convulsiva. Ac apud veteres altum est de his silentium quoad Theoriam, utut qui attentè practicos legit, plurima hinc inde talium asthmatum, tam occultorum quàm manifestorum, reperiantur exempla apud eos. Attamen omnes ferè veteres practici, excepto HELMONTIO, & WILLISIO, suis præconceptis hypothesibus occæcati, unam saltem speciem asthmatis sibi concipiunt, & asthmata talia convulsiva ex muco pulmonum, & infarcto asperæ arteriæ: etsi sine manifesto pulmonum infarctu contingat, ex vaporibus, & flatibus pulmonum, vel alia ratione derivare volunt, utut ipsi, interdum videntes difficultates, ultrò fateantur, quòd sufficienter se extricare non possint: legatur HELMONTIUS, qui plura habet exempla. Præterea asthmata talia sunt in PISONE *Tract. de morbis à Colluvie serosa ortis pag.* 191. *&* 212., ubi talium asthmatum originem ex hypothesi per serum, frustraneo tamen conatu, explicare nititur: item PLATERUS *in l.* 1. *observat. pag.* 165. *&* 172. cùm videret, quòd non posset conciliare tam stupenda exempla cum Infarctu pulmonum, dicit oriri ex catarrho, quòd subitò ex capite in pulmones, & Thoracis musculos derivetur: item JOHANNES COLLE, *Medicus Italus*, in *Tr. Cosmitor Medicans pag.* 159. idem, & simillimum Helmontianis refert exemplum, in quo tandem nolens volens fateri cogitur, oriri tale asthma a pravo motu pulmonum & constrictione, seu à flatuum & Fuliginum copia. Ipse SYLVIUS talia asthmata ex vaporibus, & halitibus, ex intestinis oriundis, & pulmones replentibus derivat. Multa exempla talia recenset SCHENKIUS *pag.* 234. *&* 237. *in observat.* item MARCELLUS DONATUS *in l.* 4. *Histor. med. mirab. lib.* 3. *cap.* 12. RIVERIUS *cent.* 3. *observ.* 85. FONSECA *l.* 1. *cons.* 22. item BENEDICTUS SYLVATICUS *centur.* 2. *consil.* 60. Hic SYLVATICUS *c. l.* simile Helmontianis habet exemplum, ubi casus est syncope epileptica, cui conjunctum est asthma non sine suffocationis periculo, auctæ imprimis, ubi supinus jacebat æger, affligens propter vaporem quendam, quem sentit ex ventre inferiore ad superiora delatum, & ad fauces: Vid. quoque *cons.* 6. SYLVATICI *jam citati* de palpitatione Cor-

Digitized by Google

Cordis cum Synoope, simulque angustia & difficultate spirandi ex vitio Hypochondrii sinistri.

Sanè sæpiùs miror, cùm Veteres viderint, moveri Thoracem per tot & tam insignes Musculos, quare tantoperè & frustra se macerarint in Asthmate hoc perscrutando, nullumque respectum ad hos Musculos habuerint: Reverà enim frequens Asthmatis Occulti Causa hæret in Musculis convulsis, primariò quidem in Diaphragmate, secundariò in Musculis reliquis; unde pro varietate Musculorum est varium. Creberrima hæc sunt Asthmata, eorumque Exempla imprimis in HELMONTIO, & hinc in WILLISIO *citato loco* possunt videri. In Diaphragmate quidem convulso rectè urget hæc LINDANUS, quod tales Asthmatici conquerantur omnes, se sentire ingentes dolores & angustias circa Costas nothas, & difficilem constrictionem instar Zonæ circumligatæ in ista regione, ubi Diaphragma annexum est: id quod fit ex violenta Diaphragmatis deorsum versùs concussione & convulsione, quod ita convulsum dat talem sensum constrictorium; unde postmodùm & reliqui Intercostales Musculi, sive Inspirationi sive Exspirationi inserviunt, simili spasmo correpti, gravius malum reddunt; utplurimùm tamen convelluntur, qui Inspirationi videntur inservire. Exemplum talis Asthmatis Convulsivi manifestum habet HOBOKEN *Tractatulo de Anat. Secundinæ in Epistol pag.* 214., ubi Æger rectus sanus fuit; si verò supinus, totus Thorax cum impetu convulsus fuit sursum, ut Respiratio insigniter læderetur: convulsi fuerunt omnes Musculi, qui dederunt Asthma periculosissimum.

Facit huc difficilis Respiratio in iis, qui patiuntur *Vertebrarum Dorsi contorsionem*, & quasi cingulo circa Costas nothas constricti, difficulter admodùm respirant, propter Nervos ex Vertebris subluxatis prodeuntes, nonnihil compressos: & hinc sensiliùs irritatos. Item pertinet huc Asthma Convulsivum & Occultum Muliebre, seu *Hystericum*, quod in Viris vocatur *Asthma Hypochondriacum*: nam in hystericis Paroxysmis præter varia symptomata alia, sæpiùs insignis est respirandi difficultas, ita ut ægræ omni momento suffocari videantur, quod tribuit HELMONTIUS actioni regiminis Uteri, in Viris Splenis vitiis, cùm tamen simpliciter oriantur a Convulsionibus, vel Diaphragmatis, vel Musculorum Thoracem moventium, vel Musculorum Laryngis ob consensum Nervi eò tendentis, unde loqui non possunt. Partes hic affectæ reverà sunt Musculi Respirationi, ac præsertim Inspirationi, inservientes; sive sint Diaphragma, sive Thoracis Musculi externi, aut Intercostales; sive Musculi Laryngis & Faucium. Exemplum tale, quod insigniter huc facit, habet HORSTIUS *lib. 5. Observ.* 32. de Muliere hysterica, gravi Asthmate afflicta. Curavi Studiosum, Francum, tali Asthmate affectum, qui simul erat perfectus hypochondriacus: omni nocte sub media nocte recurrebat, percipiebat in Abdomine murmura; evigilando referebat, *contorqueri os ipsi in ascensu*: durabat per horas, duas, donec successivè evigilaret, tunc discutiebatur: conquerebatur quasi torculari cruciaretur: Per Vomitoria, Martialia, & Volatilis, in specie per spiritum Carminativum continuatum curabatur.

Facit hùc rara & notatu digna THONERI *Observ. lib.* 2. *Observat.* 1. *pag.* 94. nempe obstinata illa constrictio Laryngis & Faucium (dum quasi laqueo angustari illas partes sentiunt) & Orthopnœa, cum suffocationis periculo ob Fauces summè constrictas, unà cum aliarum partium vagis Convulsionibus, excitatis *ex Vermibus Intestinorum*, quibus excretis Orthopnœa & partium Convulsiones cessabant. Quando ergò jam inferunt hi Convulsionem aliarum partium, certum est, quòd Convulsio Thoracis similiter det Asthma & Orthopnœam. Vitium hic quærendum est in Nervis, iisque imprimis paris Vagi & Intercostalis. Afficiuntur autem hi Nervi, vel in exortu in Cerebro & Cerebello circa radicem; vel in progressu circa varios eorum Plexus, nunc superiores circa Pectus; nunc, idque frequentiùs, inferiores, nempe Mesentericos; vel denique in ipsis Musculis, quibus inseruntur: Confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. P. 2. p.* 241, Utriusque prostant Exempla: Ubi afficiuntur Plexus in Abdomine, aut Mesenterii, aut Lienaris, aut similes Nervi, cum quibus conspirant sæpè rami paris Vagi & Nervi Intercostalis, ibi antecedunt vel adsunt simul Mesenterii & intestinorum Convulsiones, quam Umbilici interiora versùs violenta contractio, & totius Abdominis constrictio, aliaque ejus symptomata sequuntur, in specie murmurationes, borborygmi, subinde quidam vermiculationis sensus uno alterove in Abdominis loco: vel percipiuntur tensiones Hypochondriorum, & similia pathemata alia, qualia Mulieribus in Passionibus Hystericis, & Viris Hypochondriacis solent esse frequentia: Exempla curiosa videb. in HELMONTIO. Ubi verò radix mali hæret in Capite circa radicem Nervorum, ibi sine tali sensu in Abdomine, ferè gravior Vertigo, alteratio in Capite ante paroxysmum, aut alia Capitis pathemata, quæ motum inordinatum spirituum in Cerebro innuunt, solent esse adjuncta. Quæ denique ex ipsis Musculis affectis fiunt, pro Musculorum varietate diversa sunt. Puerum observavi 12. annorum, qui quamvis vespera, præsertim à pastu, tam crebra ac violenta Respirationis inordinatione afficiebatur, in eo malum saltem oriebatur ex Diaphragmate affecto; idque, ut videbatur, per consensum Ventriculi: nam Vomitorio propinato ferè in totum cessavit malum.

In specie, cùm hujusmodi Asthmata Convulsiva, quæ maximè ex Nervis & Musculis affectis oriuntur, incognita sint apud Practicos; notetur, quòd multiplex admodùm varietas in his observabilis sit, idque tribus imprimis ex Causis:

1. Propter texturam & tractum seu distributionem planè singularem *Nervi Intercostalis & Paris Vagi*, qui duo Nervi cum subministrent suos Nervulos in Thoracem & Abdomen, præsunt movendis membris, ac partibus etiam Colli, Thoracis & Abdominis, & ultra mirabilem sui structuram, & distributionem, & pluribus Plexibus hinc inde diversimodè sociantur, & hinc per consensum mutuum varios ac insignes spasmos ac motiones, etiam remotioribus in locis excitare valent: vid. WILLISIUS *in Anat. Cerebri*: qua ratione Nephriticos quosdam difficiliore Respiratione laborantes, hinc non rarò Asthmata Convulsiva incurrere, quorum fomes latet in Abdomine, ibidem afficiens Nervos, ex quorum consensu Thoracis pathemata, ut in Hypochondriacis notum est. Adeoque minùs rectè in quovis Asthmate, vulgò ad pulmonem saltem habetur respectus: sic enim ex Rene purulento Dyspnœam lethalem *Phares Med. p.* 359. *&* 468. habet, ut & Orthopnœam insignem ex Calculo Renum, quo deturbato Respiratio libera rediit. A Nervo Intercostali tamen etiam surculi nervei derivantur ad pulmones, ideò ut formentur dictæ Vesiculæ membraneæ, ita ut, prout dicti funiculi magis vel minùs constringuntur vel laxantur, Vesiculæ illæ fiant pro Aëre patentiores vel minùs recipientes.
2. Causa secunda est varietas & multiplicitas *Musculorum mirabilium* duplici motui, dilatationis & constrictionis, tam Laryngis quam Thoracis, inservientium, & tam in anteriori quam posteriori Thoracis parte situatorum, una cum *Diaphragmate*; qui omnes cùm variam structuram & distinctum motum, & hunc vel dilatationi vel constrictioni Thoracis inservientem, obtineant; hinc suas peculiares habeant functiones, & suas miras alterationes, mirum non est, quin Musculis affectis diversimodè, etiam functionum sequantur læsiones, & tam insignis varietas circa Asthmata Convulsiva observetur.
3. Tertia Causa est *duplicitas Motus*, universalis nempe & Motus uniuscujusque Musculi in specie. Duplex est Motus Thoracis; dilatatorius in Inspiratione, & constrictorius in Exspiratione, qui se habent nunc activè nunc passivè: His Motibus dum varii Musculi diversimodè inserviunt, sequitur, quòd hi duo Motus variè lædi, & variis modis tam in Exspiratione quàm Inspiratione vitiari possint. Facit huc periculosum exemplum HOBOKEN *suprà allegatum*.

Istud verò, quod in Asthmate Convulsivo afficit Nervos, tam in eorum radice, quam progressu; utplurimùm est Acidum vitiosum plùs vel minùs austerum, Nervis, uti notum est, inimicissimum: In specie sub forma Lymphæ cujusdam acidæ, sive in Plexibus Abdominis, sive Plexu Lienari, sive in alio loco, in Abdomine coacervato, sive in Cerebro aut Cerebri confiniis prope Plexus Choroides, Nervos vellicat & irritat, eosque in spasmos deducit: (spasmo correptus Musculus in similem spasmum & alium redigit). Hinc Scorbutici, Hypochondriaci, Mulieres Hystericæ &c., non rarò tali affliguntur Asthmate: non secus ac ii, qui Inunctionibus Mercurialibus pro Cura Luis Venereæ malè sunt tractati, aut sob ipsa Cura Aëri incautiùs se exposuerunt, his subinde Nervorum impressionibus vitiosis Asthmata Convulsiva sunt familiaria: Conf. HILDANUS.

Pertinent pariter huc Arthritici confirmati: & in quibus vel rariùs vel difficiliùs Paroxysmi Podagrici superveniunt, in talibus hujusmodi Asthmata solent supervenire. Exemplum

plum referam: Vietor senex, sepiùs aliàs Arthritide afflictus, cum Parosysmi hujus requiem concessissent, sensim difficilis supervenit Respiratio, quæ interdiù erat tolerabilis: Edebat moderatè, satis interdiù erat vegetus, sed post cœnam cùm cubitum ivisset, nunc imminente somno, nunc cùm unam alteramve horam dormivisset, ex improviso anxietates præcordiorum suffocatoriæ superveniebant, unde nisi suffocari vellet, mox cogebatur è lecto assurgere, mensæque assidere erectus, ubi altam, anhelam & densam agebat Respirationem, idque per tres, quatuor pluresque horas, donec malo successivè remittente, cum tantilla saltem materiæ viscidæ rejectione, ipse lectum repetere, & securè postmodùm dormire posset. Interrogabatur interdiù exactè, ubi percipiat impedimentum Respirationis? Monstrabat regionem, quę circumscribitur Costis Nothis, in specie Hypogastricam, quasi ibidem fortissimè constringeretur: In ipso Paroxysmo dicebat, se percipere *susurrum* in Abdomine, tandem subitò accidere sonitum quemdam singularem in regione Epigastrica; quo facto, malum breviter remittit, & lectum repetere potest. Tragœdia hæc omni nocte recurrebat, varia incassum fuerunt adhibita: optimum erat, ut post cœnam parcam, ingruente Paroxysmo, Theriacæ vel Mitridatii, quantum capit cultelli cuspis, caperet, quod paroxysmum vel sufflaminabat, vel insigniter levabat. Interim pro varietate tempestatis vel gravior vel lenior erat. Tandem cùm post aliquot septimanas Chiragra Brachii & Manus supervenitet, modò dicti paroxysmi cessarunt.

Asthmata hæc Convulsiva seu Sicca sæpiùs solent esse hæreditaria, non secus ac Convulsiones Epilepticæ graviores etiam subinde sunt hæreditariæ; redeunt etiam quodammodo, sequuntur tempestatum mutationes, & Ephemeridum loco Ægris interveniunt, atque nunc vagus, nunc ut plurimùm periodicos inferunt paroxysmos, certum tempus recursus observantes, imprimis tempore vespertino infestant, ut intermedio tempore Ægri sint maximè sani, & etiam cessent sine sensibili remotione materiæ. Verum interdum in fine aliquid, licet parum, Muci emittunt, quæ non Causa peccans est, sed ex conatu Respirationis circa Laryngem & Fauces aliquid colligitur, quod evacuatur. Ubi cessaverint aliquandiù, facilè per multiplices occasiones externas, v. g. per iracundiam, mutationes tempestatum &c. recidivam incurrunt.

III. Tertio loco Asthma Occultum oritur *vitio Pulmonis, aridi & flaccidi redditi*, instar membranæ corrugatæ & exsiccatæ, idque propter deficientem eorundem nutritionem, unde in talibus subjectis ex tali exsiccatione, ariditate, & concidentia Pulmonum, necessariò oritur Asthma. Exempla talia non sunt rara: præ cæteris vid. RHODIUS *Centur.* 2. *Observat.* 21., ubi habet aliquot exempla Asthmaticorum, ex tali ariditate & flacciditate Pulmonum mortuorum: Sic SYLVIUS *l.* 1. *Prax. Med. cap.* 24. Exemplum habet simile de quodam Empyematico, in quo post mortem aperto, in dextro latere repertum fuit Empyema aquosum, ex Sero & Pure permistum, cujus lateris dextri Pulmo totus arefactus, flaccidus, & tabe confectus repertus fuit, quod ipsum rectè adscribit impeditæ nutritioni Pulmonum: Vid. quoque *c.* 22. *p.* 302. Quò etiam disponit crebrior Nicotianæ Fumus, immediatè afficiens Pulmones, eosque plùs minùs ad atrophiam disponens, non verò caput immediatè alterans.

Huc etiam facit Affectus, quem vocant Germ. *die Bergksucht*, qui est *Asthma*, oriundum *ex inspiratis Fumis Mineralium*, lædentibus graviter Pulmonum nutritionem: Metallarii enim, & qui Aquas Fortes, Cinnabarin, & Æruginem conficiunt, uno verbo, qui continuò exhalationes Arsenicales, Vitriolicas, Mercuriales, aliosque metallicos Vapores, & Carbonum Fumos per nares atque os attrahunt, rarò de integritate Pulmonis, atque Respirationis sibi gratulari queunt; siquidem observatum est in sectionibus Cadaverum ejusmodi Artificum, Pulmones adeò fuisse exsiccatos atque flaccidos, non secus ac si fumo indurati essent: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epistol.* 72. Et quidem primariò Asthma oritur ex vitio Fibrarum ipsarum Pulmonum constrictarum, & pertinaciter convulsarum, atque ita debitam Vesicularum expansionem impedientium. Strictura ista pulmonum ferè est sensibilis, quando nempe quis Odores acido-sulphureos, v. g. Spiritum Nitri aut sulphuris accensum, vel Butyrum Antimonii, Aquam Fortem recentem, spiritum salis Ammoniaci generosum, ac similia odoretenus haurit; mox enim halitus suspenditur, Fauces & Thorax constringuntur, ac spiritus intercipitur, angustia percipitur intra Pectus, & denegata Respiratio, in qua Thorax per se salvus, ob internum autem impedimentum se expandere nequit, sed propter pulmonum Fibras admodùm sensiles, occasione inspirati objecti, & Odoris exotici quasi constrictas & inde difficilem redditam Inspirationem, a motu cessat. Pulmonum enim Fibræ nerveæ, eæque propter obscurum Pulmonum motum, non tam sensiles, quam motrices, & speciatim constrictoriæ sunt, propter quem finem & Pulmo suis Nervis instructus est. Fibræ dictæ, prout stringuntur nimis aut contrahuntur diversimodè, præsertim si irritatę convelluntur, Vesiculas Pulmonum membranaceas stringendo, angustiores, & pro Aere suscipiendo ineptiores reddunt, adeòque sui strictura Asthmaticum Pathema inferunt; quo sensu ferè conciliari potest HELMONTII *Strictura pororum Membrana Pulmonis*, aut saltem doctrina, quam huic superstruit, hoc modo intelligibiliùs explicari potest. Hujus Exemplum vidi nuper in Stannario, qui conquerebatur de Cingulo circa Pulmones obtorto, unde Aërem non intromitti. Sed totum hoc dogma falsum est: hoc verum est fieri: Fibræ nerveæ, quæ cogunt vesiculas Pulmonales, convelluntur, quibus strictis non fit receptio Aeris, & tunc cessat Respiratio. Stannarius aliàs optimè sanus erat, noctu circa horam 12. percipiebat difficilem anhelitum, fenestras aperiebat, assidebat mensæ: si volebat ampliare Thoracem, non poterat, durabat usque ad horam quartam vel quintam. Nempe hoc est Astma Siccum, quod HELMONTIUS explicat seu insinuat sub nomine *Caduci Pulmonum*, id est, in tali obstrui & occludi poros Pulmonum, per quos transire debebat Aer; unde his occlusis, sequitur Asthma tale: utut ejus primaria Hypothesis, quod nempe Pulmones sint immobiles, & saltem Cribri instar per quod trajiciatur Aer, se habeant, falsissima sit: hanc enim destruit & Anatome, & sufficienter infringit BARTHOLINUS *Tract. de Struct. & Usu Pulmonum*. Sicut & contra VILLISII Hypothesis non omnimodè amplectenda, qua Pulmonibus proprios Nervos, propriumque iisdem Motum attribuit; unde his convulsis, inquit, & sursum ad Fauces quasi protractis, sequitur tale Asthma: vid. *ejus Pathol. Cerebri, de Morb. Convulsivis*. Verùm & hæc Sententia contrariatur Anatomiæ, cùm Parenchyma Pulmonum sit ineptissimum pro Motu proprio. Dum ergò vult WILLISIUS oriri Asthma Convulsivum a Convulsione Pulmonum, falsus itidem est, uti HELMONTIUS; cum ex falsis Hypothesibus non possit non sequi falsa Conclusio; nisi hoc de Fibris Vesiculas pulmonales colligantibus intelligere velimus. Videtur tamen se ipsum postmodùm correxisse, dum *in Oper. Posthum.* nempe *P.* 2. *Pharmac. Rational.* ubi de Asthmate, de tali pulmonum Motu nil memorat, sed saltem in Nervis & Musculis convulsis acquiescit.

Undecunque igitur irritentur, aut malè afficiantur dictæ Fibræ pulmonum, sive sit Acidum internum, sive externum, eas irritans, corrugans & constringens; sive sint spiritus metallici; sive Aër externus, inclementior aut impurior inspiratus; tale Asthma exinde oriri potest.

Res ut pateat, consideremus tria; *quæ ad legitimum Pulmonum Motum*, & hinc Aëris reciprocationem faciunt:

1. Legitima *partium mechanica conformatio*.
2. *Musculorum* instrumentaliter moventium, *& Nervorum* Musculorum motum, mediante spirituum animalium influxu, dirigentium *constitutio*.
3. Observandæ sunt *Fibræ ipsæ nerveæ Pulmonum*, tam Membranæ undique pulmones cingentis, quam aliæ ad ipsas Vesicas pulmonales, pro istis ritè colligandis, hinc inde dispertitæ; quæ Fibræ pro Fibrarum natura motu saltem contractivo erunt instructæ, adeoque constringere saltem & coarctare Vesiculas pulmonales, sed nulla alia ratione movere poterunt. Nempe de his Fibris *in Epistol. ad Amicum* refert MALPIGHIUS, in pulmonibus unum observari non indignum consideratione. In Ranis enim & Lacertis exteriùs reticularis adest Plexus ex carneis Fibris, ita ut sit mirus Musculus, comprimens singulas Cellulas pulmonis; & in Testudine, præcipuè interiùs, etiam hujusmodi reticularis Musculus mirus observatur. Idem etiam Plexus carneus circa pulmones in reliquis perfectis Animalibus patet, si extremitates lobulorum turgidę adhuc & molles perlustrentur; tunc enim caro aliquantulum rubet & turget. Conferatur etiam, quoad has Fibras, LAMSWERDE *Tr. de Respirationis Schrooummerdam. Exspirat. pag.* 35. Ac sanè ab his fibris *Caducus* iste *Pulmonum* HELMONTII, vel eorum Spasmus rectius, derivari videatur.

Secundùm tria hæc considerata, etiam *triplex jam explicati Asthmatis Sicci Differentia* oritur.

Tandem huc suo modo videtur pertinere Asthma non rarum, quod insequitur suppressam aut male curatam Scabiem;

Digitized by Google

biem; Vid. HILDANUS *Centur.* 3. *Histor.* 39., ubi observavit Asthma lethale ex repulsa scabie, aut etiam, quando post Ulcera intempestivè clausa sequitur Asthma: siquidem ex scabie retropulsa ordinariò Difficultas Respirationis, interdum perfecta suffocatio supervenire solet; sic LINDANUS *in Colleg. super Hartm.* ea Serpigine retropulsa Asthma periculosum natum observavit; & ipse etiam Asthma Convulsivum ex Podice scabiosa vidi. Malum videtur tunc esse complicatum, natum partim à fermento scabiei acri, Pulmonum fibras vellicante, & ita ad fortiores contracturas stimulante; partim ea sanguinis crasi hinc vitiata, in debito fermentationis motu ac textura depravata, ac quasi cachectica reddita: v. g. sanguine à sero nimis fuso & liquato à Mercurialibus, sive in Unguenta sive alio modo adhibitis, & tunc Pulmones, tum copia tum acrimonia, gravante, unde & Asthma Pituitosum simul supervenire solet.

Hinc observandum, materiam rejectam per os in Asthmaticis interdum esse causam mali, nempe in Asthmate Humoroso; interdum verò est effectus, nempe in Asthmate sicco eorum, qui constitutionis sunt succulentioris & humidioris, & quorum sanguis, & Lympha, mollioris quasi ac minùs firmæ texturæ, alterari faciliùs, & in variam formam mutari potest. In talibus enim ex crebriori pulmonum agitatione, & Aëris per asperam arteriam reciprocatione, subinde copiosior paulò Lympha, per glandulas in asperam arteriam effusa, in mucum coit, in paroxysmi convulsivi declinatione ejiciendum. Hinc ulteriùs in omni Asthmate, etiam humoroso, ad motum Thoracis, plùs minùs liberum vel impeditum, semper respiciendum: nam ratione spirituum, ea irritationis cujusdam circa Pulmones sensu, utplurimùm in Paroxysmo aliquid convulsivi concurrit; unde & pro hujus ratione plùs minùs malum intenditur, ac tali ex causa opiata interdum leniunt tales Paroxysmos.

Notandum ulteriùs: quòd difficilis ista respiratio, quæ tam in tussi humida in statu, quàm etiam in tussis siccæ principio adest, non sit semper, aut saltem non solùm, à pulmonum Infarctu, aut Catarrho, aut simili quodam vitio, sed frequentissimè oriatur ea irritatione pulmonum, & hinc Fibrarum earum contractura, indeque impedita plùs minùs earum expansione. Signum mihi erat, adesse talem irritationem, quoties Æger vel loquens, vel validiùs inspirans, tussire cogebatur: Nam in talibus casibus, propter crebriorem aëris reciprocationem, irritati magis pulmones tussim concitabant magis, unde difficultatem respirationis magis ex simplici pulmonum irritatione, quàm materiæ peccantis coacervatione, ortam judicavi: Hinc tali in casu ex opiatis, v. g. ex spiritu salis Ammoniaci anisato, cum Essentia opii misto, semper levamen observavi; non saltem minorem tussis violentiam, sed etiam liberiorem mox respirationem, vellicationis nempe sufflaminato sensu. Hinc etiam sensus doloris compressivi, sive gravativi in pectore, sive profundo pulmonum, non semper à copia materiæ, sed sæpiùs à Fibrarum pulmonalium in particulari quodam loco irritatarum constrictione, quam compressivus ac gravativus talis dolor subinde insequi solet.

Observandum denique est hoc: quando jam tales convulsiones, vel musculorum, vel Fibrarum pulmonalium, dant Asthmata, quòd tunc utplurimùm simul & tardior sanguinis circuitus per pulmones esse soleat; adeò ut ex impedito plùs minùs ejus motu, non tantùm insignis in præcordiis anxietas, & majus imminentis suffocationis periculum adsit; ac præterea tali in casu rubor malarum ac faciei, Vasorum in collo major intumescentia, aut sensilis etiam arteriarum pulsatio, adesse solet.

Asthma est ratione causarum vel *humidum*, *vel siccum*: *Illud* ratione partis ab humore irritatæ vel *stomachale*, vel *Pectorale*: *Hoc* vel *vitio pulmonum*, vel *vitio Nervorum*, vel *utroque* simul.

Asthma est vel
- *Humidum*, seu *Manifestum*: cujus *Causa Materialis* est
  - in *Pulmonibus*
    - *Mucus viscidus*, ex deficiente & depravata pulmonum nutritione natus.
    - *Pus* in vomica, Abscessibus, Empyemate, Phthisi.
    - *Serum*, Pulmones copiosiùs inundans.
    - *Sanguis* in motu impeditus per pulmones; vel ob abundantiam; vel ab acido coagulationem; vel cachecticum vitium; vel ob nimiam turgescentiam, & quasi ebullitionem.
  - in *Stomacho & primis viis*, muco crudo, & inde natis flatibus obsessis: item Hydropicis.
- *Siccum*, seu *Occultum*, quod fit vel ratione
  - *Vitiosæ Conformationis*: in Gibbosis, ob cruda Tubercula, Calculos, Grandinesque Bronchia obsidentes, Res deglutitas illa obstruentes.
  - *Convulsionis Musculorum Respirationi inservientium*, Diaphragmatis, Laryngis, aliorumque: ut in Hypochondriacis & Scorbuticis.
  - *Pulmonis*, vel exsiccati, vel corrugati, vel, ob Fibras proprias nimis strictas, contracti & angustati: *Caducus Pulmonum*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *signa*: Asthma ipsum se manifestat sponte. De Causis tamen est inquirendum, quomodò dignoscendæ sint? ne oriatur error in praxi. Necesse ergò est, ut attentus sit Medicus ad cognoscendas asthmatum siccorum, & humidorum differentias, quas ea plurium circumstantiarum collectione saltem desumere potest. In specie asthmata, quæ sunt ea vitio conformationis, item quæ oriuntur ex muco, aut materia pulmones inundante, ferè solent esse continua; aut licèt videantur interdum remittere, tamen levissima occasione data graviter recrudescunt: Id quod etiam verum est, si vitium sit ex pulmonum corrugatione, & læsa nutritione. Reliqua asthmata periodicè, nunc statis, nunc vagis periodis recurrere solent. Et quidem *asthma humidum* esse vel *vitio stomachi*, vel *vitio pulmonum*, *cognosci potest* ex causis antecedentibus, ex hypochondriacis symptomatis, & pectoralibus magis urgentibus: item si paroxysmus adsit cum stertore, aut cum tussi, aut etiam cum copiosæ materiæ in aut post paroxysmum rejectione; ita quidem, ut hoc ipsum fiat cum levamine Ægri.

In asthmate autem humido seu manifesto, si mucus continetur crassus in Bronchiis pulmonum, respiratio est difficilis cum sonitu ex profundo, eoque stertente, & tussi, ac pituitæ plùs minùs copiosæ excretione, quæ quò magis excernitur, eò magis Affectus imminuitur: si verò materia peccans sit in substantia pulmonum, vix talis adest sonitus, nec nisi successivè, idque non adeò copiosè, per tussim aliquid rejicitur. Sin tamen est vitium humorale in pulmonibus, aut in ventriculo, asthma solet esse continuum, quod semel etiam curatum, antequàm denuò repetat, successivi incrementi signa prodit.

Utut autem sit continuum, subinde tamen exasperatur, idque præsertim vesperi ac nocte, quo tempore omnes Ægri asthmate humoroso affecti pejùs habere solent; quod tamen omni asthmati ferè commune est, ut vespertino ac nocturno tempore acerbiùs affligat: item quòd motu corporis semper exasperetur; item quòd pro aëris mutationibus meliùs vel pejùs habere soleant Ægri. Signa asthmatis manifesti quilibet potest facilè cognoscere.

Quoad *asthmata* verò *sicca*, convulsiva, & speciatim *caducum pulmonis*: ea eo ferè se produnt, quòd sint continua, sed interdum planè intermittant, paroxysmatim repetunt, ita quidem, ut subitò inchoënt, hinc etiam subitò cessent, sine ullo fomitis materialis, vel præsentis vel antecedentis, vestigio, aut manifesta rejectione: ea improviso enim irruit in Ægros, aliàs optimè respirantes, atque evanescit citra sensile respirationis nocumentum, utut debiles admodùm, plùs minùs tamen, Ægri esse soleant: saltem difficile est hariolari, ubi lateat fomes & fermentum, seu spina, Nervos hostili sua præsentia irritans, & ad spasmos provocans.

Porrò nullus humor, nullus stertor, aut nulla Tussis, item nulla humoris excretio adest in talibus asthmaticis, utut subinde sonus coactus (*es pfeifft*) exaudiatur: quòd si aliquid excernitur, aut screatu rejicitur, hoc fit in fine, & parum est, duo vel tria sputa, & non ampliùs; natum talis modi potiùs sputum circa fauces ob summam Ægri anxietatem, non autem quòd sit causa morbosa. Multum utplurimùm inspirant, sed parum exspirant, si sint convulsi Musculi expirationi inservientes: contrarium fit in asthmate humido, in quo non sufficienter possunt respirare.

Quoad *signa distinctiva*: si malum originem à Capite ducat

cat, adest vel antecedit Vertigo, dolur capitis, sensus fluctuationis in capite, & similia capitis pathemata: si verò est in abdomine, adsuat rugitus, murmura, ubi ligatura circa costas prodest.

Quod si diaphragmatis musculi, aut loca vicina sint affecta primariò, semper accedit ingens dulor instar zonæ in ista regione, ubi annectitur diaphragma costis nothis: Sin Musculi Thoracem moventes afficiantur, conqueruntur ægri in paroxysmo de sensu, quasi universus Thoraa firmites constringeretur, ac comprimeretur: Si Laryngis & faucium musculi affecti sint, suffocationis, quasi laqueo injecto, sensum habent ægri. Si pulmo constrictus primariò sit, inexplicabile quoddam impedimentum Respirationis experiuntur ægri.

Ultimò affliguntur frequentiùs, & atrociùs in asthmate convulsivo ægri tempore vespertino aut nocturno, circa primas noctis horas, donec recedat, seu in somnum incidant, quo obrepente reliquam noctem, & sequentem diem sine ulla difficili respiratione pertransigunt, donec tandem, si malum aliquandiù latuerit, aut periodicè, aut erraticè, subitò, vel ex levissimo in sex rebus Non-naturalibus errato, repetit paroxysmus. Imprimis à causis quibuscunque procatarcticis, v. g. à levi motu corporis, aut a levi Excandescentia, aut similibus, in momento ferè concitantur; & siculi subitò fiunt, subitò etiam desinunt: quod tamen contrarium fit in asthmate humido, quod successivè fit, & etiam successivè, removendo causam seu materiam, curatur.

Fomes asthmatis convulsivi, ubi præcisè hereat, symptomata, vel antecedentia, vel adjuncta aliarum partium, ferè commonstrant. Plura videb. in SENNERTO & RIVERIO.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognosin*: asthma omne tam per se, quàm in progressu morbi superveniens, semper est periculosum & grave, maximè in morbis acutis, in specie in malignis, in quibus unum ex funestissimis signis est.

Periculosiora sunt tamen occulta quàm manifesta: item Inveterata; sive sint humorosa, nam hæc ferè insignem pulmonum læsionem arguunt; sive convulsiva, nam talia epilepticum in quodam Nervorum Plexu radicatum fomitem præsupponunt. Et quidem asthmata occulta, in specie convulsiva, & caducux pulmonum, frequentiùs occursunt in Praxi, quam humida.

Asthma inveteratum quodcunque rarò perfectè curatur, quoniam vel levissimo Diætæ errore, vel alio peccato, subinde recidivat.

In febre acuta superveniens asthma, sive in cursu, sive post morbum acutum sequatur, semper est valdè periculosum: unde etiam à RIVERIO *Prax. Med. l. 7. c. 1.* lethale dicitur, si Asthmati superveniat Pleuritis seu Peripneumonia.

Asthmaticis omnibus aliquandiu jam tum hoc morbo laborantibus utplurimùm Cachexia, insignes tumores pedum œdematosi, & tandem inferioris corporis tumor quasi hydropicus, supervenit, & sic moriuntur (H).

Hæc de signis: Pergo ad

CURAM.

Imprimis autem considerandum est: an asthma sit morbus primarius & solitarius? vel secundarius & complicatus? hoc est, an superveniat Phthisicis, Empyicis, hypochondriacis, hystericis, scorbuticis, aut similibus? Ille primariò in specie curandus venit: si verò sit affectus secundarius, præcisè non curatur, nisi in primario sublato morbo, adeoque tunc ad morbum primarium respiciendum est, nisi interdum paroxysmi graviùs urgeant; nam sanato vel sublato morbo primario, & hoc symptoma cessat.

(1.) Asthmata ergò, quæ primariò constituunt morbos, curanda sunt, & quidem in genere, quantum possibile, libera & sufficiens respiratio procuranda.

I. *Impedimenta*, aeri libero accessum, & recessum per pulmones denegantia, *removendo*.

II. Respirationis organorum inordinati *motus* plùs minùs *convulsivi compescendo*.

Ratione prioris: aeris ambientis ventilatio, erecta sessio, alvi subductio, venæ sectio, potiones sanguinem attenuantes, ejus motum circularem promoventes, viscida, pulmones infarcientia, incidentes, spirituosæ, blandè dulces, pulmones demulcentes conveniunt: interdum etiam vomitoria utiliter administrantur. Ratione posterioris: antispasmodica, anodyna, volatilia, &c. sunt optima.

(2.) In specie Asthma humidum, κατ᾽ ἐξοχὴν à viscido muco genitum, curatur:

I. *Materiam* peccantem *viscidam attenuando*, & dissolvendo.

II. Tandem ita præparatam per convenientes vias, vel Screatu, & tussi, vel vomitu, vel secessu *ejiciendo*: &

III. *Id quod restat* in specie extra paroxysmum, *removendo*, & novum proventum maturè impediendo: adeoque vel pulmonibus læsis, & vulneratis, appropriatis pectoralibus, si asthma humidum vitio pulmonum fuerit, vel stomachi digestio prima sedulò rectificanda, si hujus errore nata fuerit.

(3.) *Asthma siccum* similiter curatur in paroxysmo, & extra paroxysmum.

In paroxysmo quidem (1) *Conformationis vitia* difficillimè curantur; Excrescentiæ tamen, Tubercula, aut Grandines, beneficio spiritus sulphuris per campanam successivè absumi posse, sunt qui asserunt.

(4.) *Asthma convulsivum & nervorum & musculorum vitia* curabitur, radicitus fomitem ejus corrigendo, respiciendo præsertim viscus, in quo lateat. In specie.

I. Paroxysmus imminens suspendendus per *opiata*: vel

II. Idem præsens sistendus per *volatilia*, *& castoreata*, item mineralia antiepileptica, & similia, acidum, nervis inimicum corrigentia, nunc solitaria, nunc opiatis temperata.

III. Recursus paroxysmorum præcavendus *vesicatoriis*, vel brachiis, vel nuchæ, vel femoribus applicatis pro nervorum vel nidi varietate: etiam *fonticuli* interdum inurendi.

(5.) Ex propria *Fibrarum Pulmonalium strictura natum asthma* curatur:

I. *Causam* irritationis, quantum possibile est, *corrigendo & removendo*.

II. Opiatis *sensum vellicationis sistendo*.

III. Appropriatis simul vulnerariis & Balsamicis, *pulmonibus succurrendo*.

(6.) Extra paroxysmum verò (2.) curatur, primarium morbum curando, & paroxysmi recidivam prævertendo:

Pro his scopis ritè obtinendis

Notandum I. In paroxysmo asthmatis humidi *vomitoria* omnium esse optima, ita ut hæc vel mox in principio, paroxysmo graviùs affligente, adhibenda sint, etiam quando maximè videtur urgere suffocationis metus, quem interdum mirè sedant; nihil enim æquè paroxysmos asthmaticos humidos curat, quam vomitus: Hinc omnes cordati practici semper in asthmate vomitoria usurpant, & subinde gravissimorum paroxysmorum, Vomitoriorum propinatorum usu levatorum, observationes prostant. Nec est, quòd exinde metuatur suffocatio: inanis hic est metus; nunquam tale quid observatum; in humido nempe æqualiter evacuat materiam vomitus, sive in pectore sive in stomacho hæreat. Notum namque est, quòd in omni vomitu simul fit insignis constrictio Pectoris, & quòd per motum Gulæ sursum simul moveatur aspera arteria, & ita simul ex ventriculo & ex pectore fit evacuatio; unde pus Phthisicorum, quod in pulmonibus fluctuat, sæpiùs optimè & feliciter per vomitoria evacuatur; & talia etiam id, quod Bronchiis pulmonum fortiter impactum est, certò & feliciter deturbant: quin etiam expectorantibus remediis commodè remedia vomitoria, sed in imminuta dosi, possunt permisceri, ut saltem stimulent expectorationem, non autem vomitum inferant: vel præmissis resolventibus, & attenuantibus sunt propinanda, & ita stomacho, & primis viis occurrendum; id enim, quod in his hæret, vix meliùs ac per vomitoria evacuatur. Exempla per vomitoria, in paroxysmo propinata, feliciter curatorum prostant hinc inde in Authoribus: imprimis RULANDUS quamplurima habet *in Thes. Med. pag.* 103. 109. 112. 116. 118. 120. & sic porrò: *In Cent.* 3. *Curat.* 96. refert de Orthopnœa periculosissima, curata subitò solo vomitu librarum viii. pituitæ lentæ & crassæ cum Bile permistæ: Et hæc etiam est methodus POTERII, qui viribus adhuc stantibus in Asthmate propinat vomitorium, uti

(H) *Asthmatici consummati ferè semper in Hydropem Pectoris, vel Pulmonum transeunt. Ex laborioso enim horum motu, adeoque ex difficili Sanguinis per eos transitu, Lymphæ uberior iis in locis secretio: hinc ob impeditum quoque uberioris Lymphæ motum, Lymphæ ductuum turgescentia, strangulatio, & tandem ruptura supervenit: en Lymphæ effusionem, & Hydropem.*

nti videbitis *in Centur.* 2. *cur.* 16. & 46. item *cent.* 3. *cur.* 22. ubi etiam curavit asthma periculosissimum ex vitio mensium deficientium beneficio vomitorii, in paroxysmo propinati: Sic TIMÆUS *in Epist. p.* 22. Asthma refert periculosissimum & contumacissimum, nullis cedens remediis, tandem provocato vehementi vomitu curatum: vid. etiam PLATERUS *lib.* 1. *observ. p.* 165. HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 518. & HORSTIUS *in problem. Decad.* 4. *qu.* 5. *pag.* 90. HARTMANNUS *Pr. Chymiatr. pag.* 134. RIVERIUS *l.* 7. *prax. cap.* 1. & PETRÆUS *Nosol. l.* 1. *Diss.* 18. Imò Natura ipsa monstrat interdum proficuum usum vomitoriorum: sic SYLVATICUS *cent.* 3. *Consil.* 49. refert asthma singulis noctibus recurrens cum suffocationis periculo, à quo non priùs æger fuit immunis, nisi sponte succederet vomitus tam assumptorum quàm materiæ pituitosæ. In specie in asthmate sicco, ubi radix mali est in hypochondriis, vel abdomine, aliis irritis, vomitus convenit extra paroxysmum, rariùs in paroxysmo, præsertim si forsan metuenda pathemata Hysterica obstiterint; tutiùs tamen extra, quàm in paroxysmo. Et ita quidem in paroxysmo asthmatico vomitoria sunt optima, utpote quæ subinde à præsentaneo vitæ discrimine liberant: Purgantia verò per inferiora in paroxysmo non conveniunt, quin eum potiùs insigniter exasperant. Inter vomitoria ad hunc scopum usualia sunt partim Antimonialia, partim quæ ex nicotiana parantur: nam hæc sunt appropriatissimum ad tale asthma remedium, atque materiam viscidam ex stomacho, & ex pulmonibus evacuant; Aqua nicotianæ ad ℥i. data, vel syrupus nicotianæ sumptus ad cochlearia duo egregiè promovet vomitum: nam duo sunt syrupi ex nicotiana, vomitivus, & alterans: Imò solus fumus Nicotianæ per tubulum attractus, & gutture haustus, potentem vomitum pro asthmate curando movet. Deinde succus expressus radicis Ireos nostratis ab ℥ß. vel ℥i. ad ℥ii., prout est validus, vel minùs validus, in hydromelite vinoso propinatus, tam ex ventriculo quàm pulmonibus ortam Orthopnœam desperatam curavit, teste PLATERO *observ. l.* 1. *pag.* 175. movet vomitus violentos, & secessus, qui ipse ab eodem commendatur in dyspnœa, ab hydrope pectoris enata. Facit huc *vomitorium* secretum FREITEGII *ad asthma & empyema*, *ex* HEURNIO, quod habet in *aurora medicorum c.* 20. descriptum: & *Vinum Emeticum* HEURNII, ex Helleboro albo, quod prostat in SCHROEDERO *l.* 4. *p.* 239.

℞. *Hellebor. albi crassè cont.* ʒß.
cui affundit
Vini petrosim. vel *Hyspan.* ℔i.
Digere exponendo Soli;

Hujus infusi cochlear unum.

Valdè dissolvit & movet vomitus, idque sine insigni difficultate; si verò semicochlear cum aliis laxantibus exhibeatur, præclarè alvum sine vomitu educit; misturis, vel linctibus aliquot guttæ hujus Infusi additæ, Empyematis expectorationem copiosè movent; Hinc præstantissimum remedium ad asthma & empyema est hoc;

℞. *Passul. mundat.* ℥iv.
Rad. Liquirit. ras. ʒi.
Mell. despumat. ℥iii.
Sacchari Candi ℥v.
Vini Hispan. ℥vi.

Bulliant, ut fiant instar *conditi*: cui tantum admisceatur *acidi*, seu *spiritus sulphuris per campanam*, ut gratum acquirat saporem, hinc aliquot guttæ *Vini illius Helleborati* instillentur.

Teneantur in ore masticandæ passulæ, vel quoties easdem in os receptutus est, guttæ duæ tresve instillentur de dicto Infuso, idque speciatim in asthmate humido, ubi materiæ resolutione & expectoratione opus est. Remedium hoc ceu secretum habendum vult FREITAGIUS.

His tamen vel commodè præmittenda, vel adjungenda sunt expectorantia remedia, quæ acidum corrigere & visciditates istas attenuare & resolvere valent: qualia primaria sunt ea, quæ ex gummi ammoniaco præparantur, ut potiuncula *Brunneri*, item syrupus nicotianæ, & similis: e. g.

℞. *Salis ammoniaci* ʒi.
Spec. Diatrion. piper. ʒß.
M. f. *Pulvis*:
Div. in 3. *partes æquales*: S.
Pulvis Digestivus.

Vel si materia sit nimis viscida.

℞. *Aqua pulmon. vitul. cum succo Nicot.* ℥iß.
Syrup. de Jujub. ℥ß.
Nicot. per iterat. infus. par. ʒiii.
Spiritus Sulphuris gutt. xv.
M. S.
Potio Confortativa ad Pectus pro 2. vicibus.

Notandum II.

I. Pus, si asthmatis causa, evacuandum, vel per *expectorantia*, vel per *Paracentesin Thoracis*.
II. Abscessus vel ulcus *consolidandum*: de quo *infrà*, *ubi de Phthisi*.

Notandum III. in paroxysmo asthmatis cujuscumque, speciatim humidi, in quo sanguis in motu suo simul per pulmones, vel præcordia plùs minùs sistitur:

I. Ad *venæ sectionem* properandum, ut sanguinis copia imminuatur, & ejus liberior motus nonnihil juvetur, adeòque sic in specie in asthmate, vitio sanguinis enato, locum obtinebit; minùs in reliquis. Vel
II. Sanguis coagulatus *dissolvendus*, de quo ubi *de casu ab alto*. Vel
III. Vitium cachecticum *emendandum*, de quo, ubi de *Cachexia*. Vel
IV. Solitæ evacuationes revocandæ, v. g. *Menses* proritandi, aut si fieri nequeat, *fonticuli* in regione loci, consuetæ excretionis vicini, inurendi.
V. Turgescentia quælibet, acidum effervescens *absorbentibus*, aut blandis *diaphoreticis*, aut copiam sanguinis imminuentibus, corrigenda.

Notandum IV. In nullo paroxysmo cujuscunque asthmatis purgantia conveniunt, imprimis propriè sic dicta, seu fortiora, quia eum potiùs exasperant: quod observarunt unanimiter omnes practici, quia agitant corpus, & succos contentos & symptomata morbi pejora faciunt; nisi forsan ad imitationem POTERII purgantibus opiata in paroxysmo addere velimus: de quo vid. *cent.* 3. *c.* 22. Nam opiata sedant paroxysmum, & symptomata, quæ aliàs purgatione inducuntur, dum interea pilulæ laudabiliter operantur; vid. *cap. citatum*, ubi egregia & notatu digna habet. Facit huc monitum SCHOLZII *in consil.* 92. *In asthmaticis*, dicit, *diligenter cavendum, ne dentur fortiora Evacuantia, à quibus commoveatur & agitetur materia, ipsæque fluxiones augeantur; videmus enim homines alioquin sanos post Purgationem multum expuere, & emungere nares sæpè ob motam materiam: quantò magis hoc illis accidere possit, quibus sponte, & quidem continuè, fluxiones ad pectus moventur.* Alias post sedatum paroxysmum ad præcavendam recidivam, etsi quæ sunt reliquiæ morbosæ, ad eas exhauriendas conveniunt evacuantia quæcunque moderata, in specie pilulæ, quibus semper gummi ammoniacum addendum venit; v. g. Massa pilularum de ammoniaco *Quercetani*, item massa pilularum de hiera cum Agarico, mista cum gummi ammoniaco: e. g. FREITAGIUS has habet pilulas:

℞. *Massa pilul. de agar.* ℈i.
Gumm. ammon. ℈ß.
Troch. Alband. gr. ii.
Extr. Cinnam. (nil valet) gr. iii.

Cum *Essentia Croci*, vel *Enulæ* fiant *pilulæ*: quibus etiam gutta una vel altera *olei destillati Anisi* addi potest.

Vel

℞. *Galban. cum Aceto sol.* ʒß
Extr. Troch. Alband. gr. ix.
Diagrid. gr. iii.
Cum *oleo destillato carvi* f. *pilulæ pro tribus dosibus*.
D. S.
Pilulæ solventes pro 3. vicibus.

Ubi *asthma ex vitio stomachi*, conveniunt hæ pilulæ:

℞. *Massæ pilul. de agar.* aut *Hier. cum agar.* g. viii. ad ℈i.
Gumm. ammon aceto squill. sol. gr. viii. ad ℈ß.
Extr. troch. alband. gr. i. ii. vel iii.
Cum *spiritu Anisi* vel Aqua *Asthmat.* f. *pilulæ*;
D. S.
Pilulæ purgantes pro una vice.

Pilulæ catholicæ Poterii similiter sunt expertæ contra asthma. Nec negligendus est in tali casu mercurius dulcis, cum scammonio sulphurato acuatus, quem RIVERIUS interdum sub nomine *Calomelanos* usurpat: vid. *cent.* 3. *obser.* 28. & 31.

Vel

℞. *Massa pilul. de ammon. Quercetani* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈i.
Extr. Troch. Alband. gr. ii.
Olei destillat. Anisi gutt. ii.
Cum f. q. *Spiritus Anisi* f. *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ pectus resolventes.

Vel

Digitized by Google

Vel

℞. *Pass. min. purg.* ℥i.
Tartari vitriolat. Tach. ʒi.
M. S.

Passulæ laxativæ pro duabus vicibus.

Item prodest alias Oxymel de Nicotiana *Quercetani* purgans: vel possunt fieri *Vina Medicata squillitica* aromatica successivè evacuantia; e. g.

℞. *Herb. Anthos,*
Menthæ,
Salviæ an. M. i.
Fol. Sen. sine stip. ʒvi. vel ℥i.
Rad. armorac. rec. ʒii.
Ireos nostr. recent. ℥iß. ad ℥ii.
Florent.
Acori veri,
Angelic. an. ℥i.
Zedoar. vel *galang.* ʒiii.
Cinnam. ʒi.
Passul. min. ʒvi. vel ℥i.
Infund. in Vini Mens. ii.
Hauriatur cochleatim qu. v. semel & bis, ut laxet.

Notandum V. Si asthmatis causa est *serum*, hoc evacuandum per *urinam*, vel *sudorem*, vel *vesicatorium* confertim, vel per *fonticulum* pedetentim.

Notandum VI. sudorifera in asthmate convulsivo, & sicco, tam in, quam etiam extra paroxysmum, non negligenda sunt: nam iis rectè adhibitis, interdum asthmata præcaventur, aut horum paroxysmi sæpè sedari possunt, maximè si ex volatilibus sint præparata. In asthmate humido etiam suum locum habent quodammodò: id quod confirmat SCHOLZIUS *suprà citato loco* inquiens: *Multum prodest sudor, qui & fuligines & aquositates collectas discutit*. Provocari potest decocto Guajaci calidè assumpto: facit quoque ad expectorationem, & pituitæ in pectore incisionem. Scio quosdam decocto ligni Sassafras usos pro potu quotidiano in vigore hujus morbi, & alios id saltem loco Vini in principio pastos assumpsisse, & eaindè eximiam opem sensisse.

Notandum VII. Si vitium sit in stomacho, *vomitoria*, & *carminantia aromatica*, ac digestionis vitia, præsertim cruditatem acidam corrigentia, conveniunt; utpote cura methodica circa scorbutum, & malum Hypochondriacum instituenda.

Notandum VIII. Opiata multum conferunt, præsertim respectu paroxysmi. Quando enim nimius spirituum impetus, & hinc inordinatæ pectoris motiones, item quorumcunque in corpore contentorum fluidorum nimius motus ad pectus urgent, optimè his omnibus opiata ritè administrata, præsertim appropriatis permista, multum conferunt. In asthmate quidem humido, quatenus materiæ peccantis motum & excretionem sufflaminant, suspecta videntur, cùm magis incrassetur, & quasi inspissetur materia peccans: Ad nimiam verò paroxysmi ferociam mitigandam, quia concitatiori spirituum impetu per accidens quasi exacerbatur, optima sunt. Tutiora autem sunt in asthmate sicco, tam ante paroxysmum, eundem præcavendo, quàm in paroxysmo, eundem minuendo. Conferatur WILLISIUS *in Pharm. Rational. part. 1. pag. 299. part. 2. pag. 247.* Talia sunt essentia opii, Theriaca ac Mithridatium syrupus Diacodion *Montani*. Nempe in quovis paroxysmo asthmatis tam humidi, quàm sicci, spirituum impetus, & hinc concitatior sanguinis ac lymphæ motus ad partem probè attendendus; etsi nimius, opiatis nonnihil sufflaminandus. Docuit hoc veterum experientia practica: hinc FONSECA *lib. 1. cons. 85.* inquit: *Arcularius in paroxysmo asthmatico & difficultate respirandi suffocativa damnat communem curationem, quæ fit avertendo materiam, quæ fluit; quia hic modus curandi agitat magis illam, esse potiùs inhibendam fluxionem iis, quæ incrassant, præsertim si fuerit tenuis. Quare exhibet syrupum de Papavere Dia Codion, & devenit ad opiata, quale est Philonium Romanum ad* ℈i.; *quam etiam Galenus videtur laudare curationem Catarrhi suffocantis; Deinde adhibet cucurbitas ad vertebras dorsi & super scapulam: hac ratione* (inquit) *omnes evaserunt. Illi verò, in quibus processit evacuantibus, divertentibus, & materiam agitantibus, perierunt: quæ certè verè prorsus proferuntur, ut mihi etiam experientia compertum est.* Quoad Philonium majus, seu Romanum vid. ZWELFFERUS *animadv. in Pharm. Aug. pag. 61.*

Notandum IX. Quod asthmata à causa particulari orta, ut à scabie retropulsa, ex ulceribus occultis, ex fumis metallicis, & mercurialibus, particularem requirant medendi Methodum. *Asthmata* si oriuntur *ex Scabie retropulsa*, tunc omnis movendus est lapis, ut iterùm appareat scabies in extima cute mediantibus sudoriferis, in specie volatilibus, & hinc appropriatis, nempe Remediis ex Helenio, ejus extracto, & essentia, fumaria, ejusque essentia simplici vel composita, Extracto Theriacali, decocto Helenii, & fœniculi, & similiter; item Antimonio diaphoretico, cum Salibus fixis, & volatilibus misto, massam sanguineam purgando, Scabiem denuò expellentibus; nisi enim fomes Scabiei denuò sub cute defigatur, omnis cura erit frustranea; in quem finem etiam vesicatoria, femoribus, & brachiis applicata, optima sunt. Quod si nullo modo possit reproduci scabies, in tali casu immitandum est ZACUTI LUSITANI egregium inventum, qui talem ægrum cum alio scabioso in eodem lecto collocat, ut ab hoc fermentum scabiei malignum & ulcerosum hauriat, & ita denuò scabies introducatur.

Notandum X. Si *à Fumis Metallicis*, in specie mercurialibus oriuntur *asthmata*, tunc nil in horum cura perficitur cum ordinariis ad hunc affectum remediis, nec expugnatur; sed potiùs appropriatis ex mineralibus & metallicis remediis sistenda; hinc Mercurius dulcis, item mercurialia fixa (quò fixiora, eò meliora), Bezoardicum solare, turpethum minerale, item Cinnabaris Antimonii, Antimonium diaphoreticum; ac similia in usu sunt: Exempla talium asthmatum ex fumis metallicis, imprimis mercurialibus, curatorum, vid. in HORSTIO *l. 7. obs. 25.*

Notandum XI. Si *Dyspnœa* oriatur *à subito frigido potu* vel frigore admisso, præsertim post æstum, imprimis conducunt, quæ sanguinem grumosum solvere valent; in quo puncto succum Bellidis in Vino propinavit D. MICHAELIS: vid. MINDERERUS *in sua Medicina militari*. Acetaria ex Bellide in æstate laudat DEODATUS *in Panth. Hygiast. l. 3. cap. 22.*

Remedia ergò alia *appropriata*, quæ conveniunt in asthmate humido, eoque ex pulmonum aut stomachi vitio, aut mucilagine crassa, viscida, & flatulenta, utpote quæ ordinario ferè nomine asthmatis intelliguntur, sunt imprimis Incidentia, Attenuantia, Expectorationem promoventia, &c. plùs minùs aromatica, stomacho, & pulmonibus amica, v. g. Helenium, quod est insigne pectorale, marrubium album, seu prasium, & nigrum, Hyssopus, & capilli Veneris, Ros Solis, Tussilago, Scabiosa, Pulegium, Calamintha, Acorus verus, Carduus benedictus, Satureja, Crocus imprimis, item Folia, & Flores Rorismarini, de quibus vid. Experimentum BORELLI *in cent. 4. obs. 46.* qui flores vel ejus folia coquere jubet cum Vino optimo, & melle ad dimidiæ partis consumptionem, & capere ante somnum, diciteque mirè conferre. Porrò conveniunt veronica, Radix Raphani, Ari, Zingiberis, Zedoariæ, quæ sola mirè levat dyspnœam comesta, sicut & Aqua seu spiritus Zedoariæ multum confert ad liberandum pectus à saburra, & liberiorem spiritum procurandum: item prodest radix Vitis albæ, seu Bryoniæ, cujus succus artificiosè prolectus, præter vim laxativam, singulares hic habet vires contra asthmata; dissolvit enim, quicquid grumosum, & coagulatum est in corpore, & pectus liberat, quem videb. præparatum in HARTMANNI *Pr. Chymiatr. pag. 95.* His addatur Helenium, optimum Antiasthmaticum, quocunque modo usurpetur, imprimis pulverisatum, & cum melle in Electuarii formam redactum, in asthmate stomachali multum confert. Radix ari acris, vel vino infusa, & pota, vel lentè in umbra siccata, ut retineatur sal acerrimum, & pulverisata pro expectoratione etiam egregia est, cum Vino assumpta. In genere quò recentior est radix, & ex ea parata remedia, eò sunt meliora propter sal acerrimum, quod aliàs, si vetustior radix, avolat: e. g.

℞. *Pulv. Radic. Ari* ℈iv.
Ireos Flor.
Cinnab. Antimonii an. ℈ii.
Flor. Sulphuris,
Benz. pulverif. an. ℈i.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis pro Expectoratione.
Dosis ʒß.

Commendatur etiam à multis fæcula ari, sed est fæx nullius ponderis: Si radix hæc præparatur cum aceto, castratur. Omnes fæculæ, Ireos, ari, Bryoniæ, quæ aliàs vulgò in affectibus pectoris, in specie in asthmate, commendantur, ceu fæculentiæ omninò rejiciendæ, quoniam omni usu, omnique facultate omninò sunt destitutæ; vid. ZWELFFERUS *in animadvers. ad Pharm. August.*

Ex his fiat *Vinum medicatum pectorale* tale.

℞. *Herb. hyssopi,*
Rorismar.

Flor.

Digitized by Google

Flor. Rapar. an. M. i.
Rad. Ireos Flor. ℥ß.
Aristol. rotun.
Liquirit. an. ℥i.
Zedoar. ℥ß.
Caricar. pingu. n. viij.
Semin. Urticæ ʒvi.
Anisi,
Fœnicul. an. ʒiij.

Ex incis. & contus. fit *Nodulus pro Vini Mens.* ij. D. S.
Nodulus ad Vinum Pectorale. Vel

℞. *Herb. Marrub.* M. ij.
Cum. Absinth. vel *Hyssopi*,
Rorismar. vel *Veron.* an. M. i.
Rad. Enul. ℥ij.
Ireos Flor. ℥i.
Imperator. ʒiij. vel ℥ß. ad ʒvi.
Zedoar. ʒiij. vel ℥ß.
Passul. min. ℥i. vel ℥iß.
Sem. Anisi;
Fœnicul. an. ℥ß. vel ʒvi.

Hæc ipsa incisa includantur *Nodulo*, infundendo *Vino*: D. S.
Nodulus ad Vinum Pectorale.

De quo Æger bis vel ter quotidie hauriat bonum haustum.
Vel coquantur in Aqua addito *Melle*, & ita fiat post colaturam *Hydromel Pectorale.* S.
Hydromel Pectorale.
Vel decoquantur in Aqua vel *Vino*, & cum s. q. *Sacchari* fiat *Syrupus Pectoralis.* S.
Syropus Pectoralis.
Vel cum Aqua, Aceto, & Melle pro Oxymelite Pectorali. D. S.
Oxymel Pectorale.
Aut additur decoctioni *Oxymell. squillit.* q. s. pro gratia saporis. S.
Potio Pectoralis ad Respirationem. Vel

℞. *Herb. hyssopi*,
Marrub. an. M. ij.
Rad. Enul. unc. ii.
Sem. Fenicul. unc. ÷
Anisi dr. ii.
Terra fol. Tartari ʒiii.
Aqua simpl. ℔iii.
Mellis despum. ℔ß.

Coqu. in vase clauso: in fine despumetur, & addatur
Cinnam. ʒiii.
Croci Orient. ʒi.
Coletur pro *hydromelite Pectorali* resolvente & Incidente, D. S.
Hydromel Pectorale.

Convenit imprimis Senibus, Asthmate Humido laborantibus; addi potest pro lubitu Syrupus Nicotianæ. Junioribus propter metum Febris, Scorbuticis aut Hypochondriacis propter fermentationem, cautè præscribatur. Vel

℞. *Herb. Scabios.* M. ii.
Heder. terrestr. M. i.
Rad. Enul. unc. i. ÷
Ireos Flor. ʒvi.
Sem. anisi,
Fœniculi an. ʒiij.

Coqu. in s. q. Aquæ *simplic. Colaturæ* ℔iß. adde
Oxymell. squillit. q. s. pro gratia saporis.
M. D. S.
Potio Pectoralis resolvens.

TABERNÆMONTANUS *in herb.* Decoctum Botryos commendat, quod cum Oxymelite dari potest. *Oleum* seu *Liquor sacchari*, tam *simplex*, quàm *compositus*, qualem habet RIVERIUS *Prax. l. 7. c. 1.*, similiter tanquam expertum commendatur in Paroxysmo: vid. etiam PETRÆUS *l. 1. Differt. harmon.* 18. §. 44. Sed in genere moneo, fugiendum esse abusum Sacchari & Saccharatorum, Mellitorumve in omnibus Morbis, speciatim in Affectibus Pectoris: Saccharum enim, propter facilem effervescentiam, ac hinc flatulentiam, multos exasperat Morbos, quorum radices in primis viis latent; imprimis Febres, post hinc Scorbutum & Malum Hypochondriacum deterius reddit. Tandem utut Phthisicis, Tussiculosis & Asthmaticis familiarissimè præscribantur Saccharata, in nimia tamen copia malum potiùs aggravant, quàm leniunt, viscidiora reddendo excrementa, & putrilaginem & corruptelam Pulmonum magis intendendo. Imprimis de nocumentis Sacchari in Affectibus Pectoris vid. GARENZIER *in Tract. de Tabe Anglica*, ubi dat Exemplum tale: *Si quis frusta duo Carnis recipiat, & unum ex his Sacchato adspergat, altero non consperso, & per noctem relinquat, mane inveniet unum putredine correptum, altero non saccharato sine noxa existente.*

Porro Essentia Croci in Asthmate multùm commendatur, item Essentia Helenii & Ligni Sassafras, item Essentia Radicis Ireos Florentinæ cum Spiritu Anisi parata. Convenit etiam Aqua seu Succus Raphani recens expressus, qui cum Saccharo est egregium incidens, resolvens & expectorans. Modus est quando Raphanus recens in taleolas incisus, & Saccharo adspersus, inter duas patinas exprimitur, vel quando comminuitur Raphanus, & cum Saccharo mistus exprimitur. In omni Tussi & Asthmate, Respirationem lædentibus, hic Succus potentissimum est expectorans, omnem mucum ubique resolvens, tam in Pulmonibus quàm in stomacho. Convenit itidem Acetum & Oxymel, nunc simplex, nunc compositum, & squilliticum, quod Veteres in frequenti usu habuerunt: imprimis Aqua Cinnamomi cum Oxymelle scillitico mista, est egregia in Senibus; & hanc ipsam in Paroxysmo commendat RIVERIUS *Cent. 3. Observ. 8.* & *Obs. 21.* ut & *Prax. Med. l. 7. c. 5.*

℞. *Aqua Cinnam.* ℥ij.
Oxymell. squillit. unc. i.
M. D. S.
Potiuncula respiratoria.

Propinetur cochleatim, præsertim in senibus: ac sanè Oxymella talia præstant ferè Syrupis de Hyssopo, de Helenio, de Erysimo *Lobelii*, de Marrubio, Tussilagine, &c. D. SCHOENFELDER *Histor. & Cur.* 44. *pag.* 174. inquit: *Vidi, & præsens fui non infima noræ Mulieri, paroxysmo asthmatico conflictatæ, de repente sanæ, ut sumeret Aceti Rutæ, quod statim supra januam cubiculi in promptu erat, cochl. ii. & ita quasi miraculo quodam paroxysmus sedatus est.* Notæ sunt aliàs Aquæ Pectorales & Asthmaticæ spirituosæ, quas inter frequentior est Aqua Asthmatica *Imperatoris Rudolphi*, quæ est Spiritus Vini aromaticus, Syrupus de Marrubio, de Absinthio *Mynsichtii*: & speciatim Aqua rectè destillata, & Syrupus Nicotianæ ex multiplici infusione paratus, atque sic magis à vi vomitoria liberatus, est perquam utilis: imprimis EPIPHANIUS FERDINANDUS *in histor. Med. Mirab. histor.* 48. & 32. hunc Syrupum ceu divinum commendat remedium, ad Mocum in Asthmate; & Pus in Empyemate evacuandum: sed necesse est, ut vis ejus emetica mediante diuturna digestione infringatur. Propterea FERDINANDUS ita præscribit.

℞. *Fol. Tabac.* unc. i.
Bulliant in Aquæ *dulc.* lib. ii. ad consumptionem medietatis, addendo in fine
Fol. Malvæ,
Branc. urs.
Violar. an. M. j.
Coletur, & cum *Sapa* misc. & calidiusculè detur pluries.

Idem FERDINANDUS *in Ep. Cons.* 48. sequentem Syrupum ceu singularem in Asthmate laudat.

℞. *Tabaci*,
Tussil. an. M. j.
Cum aqua coque ad tertias, & adde *sacchari* q. s. pro *Syrupo*, quem non satis potest laudare.

Et quidem ratione Salis volatilis acerrimi Oleum ejus est vomitorium, sed ejus Sal volatile est egregium in affectu Pectoris. Utraque ratione Nicotiana: nam dum adhuc instructa est virtute vomitoria, convenit in Paroxysmo pro Vomitorio; postmodùm ubi hæc est infracta, ejusmodi tamen Sal volatile acre insigniter expectorat; unde PETRUS JOHANNES FABER insigniter commendat aquam Nicotianæ ad asthma, præmisso Purgante, ad unc. iv. cum aqua Cinnamomi, & gutt. iv. vel vi. aut x. spiritus Nitri instillatis. Essentia Peti cum Spiritu Vini extracta, & Melle excepta, egregium est expectorans.

Præ cæteris asthma Humidum vix melius habet Remedium, tam in, quàm extra Paroxysmum, quam Gummi ammoniacum in Vino, vel aceto, vel alio liquore appropriato acidulo dissolutum; nil namque æquè resolvit, & expectorat mucilagines viscosas, ac tartarum, uti vocant, Pulmonum atque stomachi & primarum viarum, quam Gummi Ammoniacum, quod ipse felici usu præscribo. In asthmate certè vix habetur par remedium: datur à ℈i. ad ʒß. vel ʒi. In aceto, vel liquore appropriato acidulo dissolutum; hinc basis est commendatissimæ Potiunculæ BRUNNERI ad asthma *in ejus Consiliis Cons.* 34., cujus descriptio est hæc:

℞. *Gumm. Ammoniaci* ʒi. vel ʒiß. ad ʒij.
Vini Rhen. unc. ii.
Aquæ hyssopi ℥iv.
M.

Detur pro una dosi, ubi necessitas urget; vel pro duabus dosibus.

Hanc Potiunculam multi Authores commendant, quos inter est etiam TIMÆUS *in Cas. pag.* 96. & MICHAELIS, qui feliciter ea usus est. Ingrata quidem est, sed admodùm in Paroxysmo Asthmatis Humidi convenit; addi potest Oxymel squilliticum: e. g.

℞. *Aqua Hyssopi* ℥iij.
Gum. Ammoniac. cum Aceto sol. ℥j.
Spiritus Cochlear. ʒß.
Oxym. squillit. ℥vi.
Syr. de Erys. Lobel. ℥iij.
M. S.
Potio ad Respirationem.

Detur in Asthmate Scorbutico. Vel

℞. *Aqua Hyssopi,*
Veron. an. ℥iß.
Cinnam. ℥j.
Ess. Zedoar. ʒß.
Gum. Ammoniac. cum Aceto sol. ℥j. vel ℥iß.
Oxymel. squillit. ℥j.
M. D. S. ut suprà.

Hujus occasione paratur etiam *Spiritus Asthmaticus B. Domini* D. MICHAELIS in Asthmate Humido expertissimus: Vocatur etiam alias *Spiritus Viridis Æris compositus*, vel *Spiritus Gummi Ammoniaci compositus*; v. g.

℞. *Viridis Æris* aut *Cryst. Viridis Æris c. Aceto par.* ℥iv.
Gum. Ammoniaci ℥j.
Sulphuris citr. ℥iß.

Mixta destillentur cautè ex Retorta in arena; aliàs enim rumpit vitra, aut tota massa in receptaculum proruit: prodit Spiritus *acidus* admodùm volatilis, & simul Oleum *fœtidissimum* & penetrantissimum: Spiritus separetur ab Oleo fœtido, rectificetur per Alembicum, cui *Nodulus ex Croco* impositus sit.

Spiritus hic ritè paratus mirabilis est ad incidendam, attenuandam, & dissolvendam quamcumque massam viscidam, in quocunque loco stabulantem, & tollendum Asthma; sive per se in Aqua Asthmatica *Rudolphi*, vel alio vehiculo oleoso inflammabili conveniente; sive etiam additis aliis, e. g. Elixir Proprietatis &c. usurpetur. Oleum rectificatum inservit pro malaxatione Emplastrorum; pro Tumoribus duris scirrhosis, ac Scrophulis viscerum aut partium externarum.

Dosis Spiritus est à guttul. xxx. ad xxxx. in vehiculo quodam, vel Aqua destillata; aut diluatur cum Spiritu Hyssopi, Essentia helenii, & fiat Mixtura cochleatim usurpanda: e. g.

℞. *Aqua Hyssopi,*
Flor. Papav. err.
Asthmat. an. ℥iß.
Spiritus Asthmatic. ʒiß.
Oxymell. squillit. ℥i.
M. D. S. ut antè.

De hoc in Paroxysmo, q. pl. capiatur; sic enim convenit in dissolvendo & attenuando muco.

℞. *Aqua Flor. Rapar.* ℥iij.
Asthmat. ℥vj.
Spiritus Asthmat ʒi.
Syr. de Nicot. ℥iß.
M. S.
Succus respirativus pro aliquot vicibus. Vel

℞. *Aq. Hyssopi* ℥ii.
Mentha ℥i.
Asthmat. Rud. ℥vi.
Spiritus Viridis Æris dr.j. vel dr.iß. ad dr.ii.
Syr. Nicot. dr.vi. vel *Oxymel. squillit.* unc.i.
M. S. ut anteà. Vel

℞. *Aqu. Asthmat. Rud.* ℥iv.
Spiritus Asthmat. Mich. dr.ii. vel iij.
M. D. S.
Aqua Asthmatica cochleatim sumenda. Vel

℞. *Aqua Hyssopi,*
Mentha,
Cinnam. an. ℥i.
Spiritus Gum. Ammon cum Viridi Æris. dr.j.
Syr. Nicotian. dr.vj.
M. S.
Potio Asthmatica. Vel

℞. *Aq. Hyssopi* ℥ii.
Asthmat. Rud. ℥j.
Gum. Ammoniaci cum Aceto squillit. sol. dr.i.
Spiritus Asthmatic. Mich. dr.iß.
Syr. de Hyss. dr.vi. vel ℥i.

M. pro duabus vel tribus dosibus. S. ut antè. Vel

℞. *Aqu. Flor. Rapar.*
Asthmat. Rud. an. ℥iß.
Spiritus Cum. Ammon. cum Viridi Æris dr.i.
Oxymell. squillit. vel *Syr. Nicot.* ℥i.
M. S. ut antè. Vel

℞. *Aq. Flor. Rapar.*
Hyssopi,
Asthmat. Rud. an. unc.iß.
Spiritus Asthmat. dr.ii.
Oxymell. squill. unc.i.
M. D. S. ut anteà.
Hauriatur cochleatim. Vel

℞. *Aqu. Flor. Rapar.* unc.iii.
Antiscorb. Dorner. unc.i.
Spiritus Asthmatic. Mich. dr.ii.
Cochlear. dr.ii.
Essent. Croci,
Rad. Enul. an. dr.ß.
Brod. Rad. Enul. dr.vi.
M. S. ut anteà. Vel

℞. *Aqu. Hyssopi* unc. ii.
Veron. cum Vino unc. ii.
Spirit. Virid. Æris vel *Asthmat.* dr.i. ad dr.iß.
Syrup. Nicot. dr. iii.
M. S. ut suprà.

Usurpetur cochleatim:

Hic Spiritus mistus cum *Elixir Pectorali* D. D. MICHAELIS admodùm commendatur ab eodem contra Asthma & similes Pectoris Affectus. *Descriptio* istius *Elixiris* est hæc:

℞. *Herb. Pulmon. Ital.*
Caaphal. mont.
Marrub.
Hyssopi,
Brassica,
Rorella,
Veronica,
Scabiosa,
Tussilag. an. M. i.
Flor. Enula,
Scabiof. an. p. iii.
Rad. Enula,
Tussilag.
Aristol. rotunda,
Ireos Flor. an. unc. i.
Myrrha,
Mastich. el.
Croci Orient.
Succi Liquirit. an. unc. i.
Cinnam.
Cardam. el. an. unc. ß.
Benzoes opt. (egregium in affectibus Pectoris.) unc. iß.
Styrac. unc. ß.
Alypt. Moschat. dr. ii.
Sem. Nastart.
Urtica an. dr. iii.

Incisa & contusa irrorentur cum *spiritu sulphuris*: infundantur in *spir. Hyssopi*, *Helenii* & *Rorella*: digerantur & extrahantur: In liquore filtrato dissolvatur *Extractum Pectorale*, & servetur pro usu.

(*Extractum Pectorale Michaelis* est Succus Tussilaginis, vel Plantaginis inspissatus.)

Hoc Elixir cum dimidia parte Spiritus Asthmatici permistum, & ad guttas 20. 30. vel 40. propinatum, est excellens Remedium; e. g.

℞. *Elix. Pectoral.* dr. ii. vel iii.
Spiritus Asthmat. dr. ii.
M. S.
Elixir Pectorale, & Asthmaticum.

Alii solummodò spiritum Gummi Ammoniaci cum Ærugine destillatum miscent cum spiritu Anisi vel Zedoariæ, & ita similiter egregium Remedium habent contra Asthma. Quidam loco spiritus Asthmatici laudant etiam spiritum Nitri dulcem; e. g.

℞. *Aq. Asthmatic. Rud.* unc. iii.
Spiritus Nitri dulc. dr. iii.
M. S.
Aqua Asthmatica cochleatim sumenda.

Nonnulli recipiunt Gummi Ammoniacum, & miscent eum aliis, aut faciunt exinde Loch, vel Electuarium, quale videb. in RIVERIO *Cent.* 3. *Obs.* 21. e. g.

℞. *Gum. Ammon. in Vino sol.* dr.i. vel dr.iß.
Oxymell. squillit.
Syr. Rad. Enula,
Marrub. an. unc. i.
M. S.

Digitized by Google

M. S.

Succus Asthmaticus pro aliquot vicibus.

Cui etiam pro lubitu addi potest *Aqua Hyssopi* ad ℥iii. vel iv. ad imitationem *Brunnemanni Mixturæ*: item Spermatis Ceti ʒß. vel ultra.

SCHOENFELDER *Curat. lib. 5. pag.* 130. sequenti modo laudat:

℞. *Gumm. Ammoniaci Aceto sol.* ℈ii.
Extract. Croci ℈i.
Syr. de Prassio,
Hyssopi,
Oxymell. squillit. an. ℥ß.
Vini Rhenani ℥iiß.
Aquæ Asthmatic.
Aur. Langii. an. ʒii.
Spir. veron. ʒß.
Misceantur.

Observetur tamen hic, ne nimius sit usus vel abusus dulcium, & saccharatorum, utut ordinariè usurpentur vulgariter; admodum enim nocent Pulmonibus & stomacho, & quodammodo ad Phthisin disponunt.

Dictum Elixir Pectorale etiam cum Spiritu Salis Ammoniaci anisato misceri, & ad guttas 40. vel 50. propinari potest.

Vel.

℞. *Aqu. Hyssopi* ℥ii.
Veron. ℥i.
Spir. Sal. Ammon. anis. ℈ii. vel ʒi.
Syr. de hyssopo ʒiii.
M. D. S.
Potio Pectoralis. Vel

℞. *Spiritus Salis Ammon. anis.* ℥ß. D. S.
Spiritus aperitivus ad Respirationem.

De quo capiat æger 30. vel 40. guttas ter in die: mane in vehiculo calido; à meridie bihorio ante pastum in frigido; vesperi, post moderatam cœnam, sub introitu lecti, iterum.

Vel

℞. *Spir. Carmin. de trib.* ʒiii. D. S.
Spiritus resolvens.

Eodem modo usurpatur. Vel

℞. *Tinctura Tartari* ℥ß.
Spiritus Salis Ammon. ʒii.
M. D. S.
Tinctura resolvens.

Usurpetur eodem modo.

Elixir Proprietatis *Paracelsi* & ipsum insignis est efficaciæ in Asthmate pro varietate præparationis à guttis xv. xx. ad xxx. propinatum. De Oleis Seminum Pectoraliom, ut Oleo destillato Anisi, Salviæ, Rorismarini, in haustu Vini propinandis, nihil dico, quoniam sunt aliàs satis nota. Facit huc suo modo *Decoctum* istud *ad Asthma* expertum & utilissimum FRANCISCI JOELIS *l.* 3. *Prax. sect.* 1. *cap.* 5. *p.* 15. cujus basis est Radix Zedoariæ, quo ipso in asthmate & Orthopnœa facilitatem Respirationis sæpiùs restituisse se asserit. Præscriptio est hæc:

℞. *Rad. Zedoar.* ℥ß.
Gumm. Ammon. ʒii.
Fl. sulphuris ʒiii.
Croci ℈i.

Contus. coq. in *Hydromel.* ℔. i. (nam mediocris Mellis usus præferendus est usui Sacchari) ad medias.

D. S.

Potio Asthmatica benè circumagitanda.

De quo patienti sæpè in die cochlear i. & ii. propinetur. Nam sola Radix Zedoariæ mirè levat Dyspnœam, si comedatur, eodem docente JOELE. Loco Radicis Zedoariæ alii laudant radicem Zingiberis, si scilicet hujus ℥i. in ℔v. Aquæ communis coquitur ad consumptionem ℔i., & hinc aliquantulum sacchari ac Mellis addatur pro potu ordinario. Ab ista Potione *Joelis* non abludit *Potio Brunneri*, qui eam tanquam Panaceam in Paroxysmo commendat, ubi alias sedari nequeat. Compositio est hæc:

℞. *Rad. Enule.*
Asari,
Ireos Flor. an. ʒiii.
Glycyrrh. rasa ʒii.

Coque in Aqua *font.* ad consumptionem tertiæ partis:

Colatura ℞. onc. viii. in qua dissolve
Gum. Ammon. ʒi.
Oxymel. squillit. unc. i.
Syrup. de Prass. unc. i. vel unc. ii.
Misceantur.

Juxta dicta Sulphur, & in specie Spiritus Sulphuris acidus per campanam paratus, in Aqua appropriata ad gratam aciditatem propinatus, admodùm commendatur à Practicis ad alleviandum Paroxysmum Asthmatis Humidi: Miscetur cum Aqua Florum Raparum, cum Aqua scabiosæ, Hyssopi, syrupo Helenii ad gratum saporem, & propinatur tam in, quam extra Paroxysmum: addatur, si placet, Syrupus de Nicotiana: cujus Mixturæ cochlearia aliquot subinde hausta insigniter attenuant, abstergunt, & tussim expuitione promovent. Vid. de hoc THONERUS, necnon HORATIUS AUGENIUS, item BRUNNERUS *in Cons.* 34., ubi hic nescit ferè, quomodò sufficienter commendare debeat hoc stagma acidum sulphuris in Aqua appropriata: *se vidisse*, inquit, *ad decem horas paroxysmo asthmatico periculosissimo affectum, cui propinatum Ol. sulph. in Aqu. Hyssopi miraculi instar contulerit opem*. Imò ab omnibus Authoribus commendatur, tam ad malum præcavendum à Recidiva, quam Paroxysmum imminuendum: sicut aliàs extra Paroxysmum crebrior Florum sulphuris usus, uti & Potus sulphuratus Pulmonibus optimè confert. Variæ possunt fieri Misturæ hujus Olei Sulphuris, imprimis ad imitationem Misturæ *Brunneri*:

℞. *Aqua rad. Enula,*
Flor. rapar.
Scabios. an. unc. i.
Spir. Rad. Angel.
Zedoar. an. dr. ii.
Syrup. Nicot. dr. vi.
Spiritus Sulphuris. q. s.
M. D. S.
Potio Pectoralis.

Vel

℞. *Aq. Flor. Rapar.* unc. iv.
Cinnam. cum Vino unc. ß.
Syr. Nicot. unc. i.
Spir. Sulph. q. s. pro subtili acore.
D. S.
Potio Asthmatica.

Vel

℞. *Aq. Fœnicul.*
Hyssop.
Flor. Rapar. an. unc. i.
Spir. Zedoar. dr. vi.
Sulphuris q. s.
M. ad gratum saporem: S. ut suprà.

Commendo Aquam Florum Raparum: nam de hac BRUNNERUS *c. l.* dicit: quòd *hac Aqua cum Croco, & pauco Moscho mixta, miraculose Asthmaticis restituas Respirationem*.

Vel

℞. *Aq. Hyssopi,*
Nicot.
Veron. an. onc. i.
Spir. Zedoar. dr. vii.
Syr. Rad. Helen.
de hyssop. an. unc. ß.
Sp. sulph. per camp. q. s. pro grato sapore.
D. S. ut antea

Nec inelegans est *Mixtura Lindani.*

℞. *Rad. Ireos Fl.*
Liquirit.
Tussilagin.
Flor. Violar. an. unc. i.
Rad. Imperat. unc. ß.
Helen. unc. ii.
Sem. Fœnic.
Anisi an. unc. ß.

Omnibus crassiusculè concisis affunde
Aceti acerr. ℔i.
Macera & digere per triduum: *Colatura* adde
Sacch. ℔ii.
Spir. sulphuris rectif. unc. ii.
Vini Malvatic. ℔iß.
M. & serva diligenter.

Dosis mane & vesperi cochl. ii.

Facit etiam hic *Potus sulphuratus Helmontii*, sulphure accenso & suffitu probè impraegnatus, qui optimus est pro Potu ordinario Asthmaticorum, & Tussientiom, & similium: vid. *Tumulus Pestis*, & *Tr. Tussis & Asthma in fine*; & conf. CNOEFFELII elegantissimus *liber de Cura febr. epidem. malign. pag.* 96., qui cum spiritu sulphuris etiam gummi Ammoniacum miscet, quod addi potest, nisi sapor molestus fuerit: e. g.

℞. *Aq. flor. rapar.* unc. iß.
Hyssop.
Veron. an. dr. vi. vel unc. i.

Spir. Zedoar. ℥ß. vel ʒvi.
Gumm. Ammon. cum Aceto sol. ʒi.
Spir. Sulphuris acid. legit. parat.
(sic dissolvetur meliùs Gumm. Ammon.) ʒi. vel q. s. ad acorem gratum. Misceantur.

Denique Crocus, uti & Sperma Ceti in Paroxysmo propter vim resolvendi egregiè conducit, imprimis in asthmate Senum, & ceu mirabile laudatur à TIMÆO *Von Guldenklee* ad levandum subitò Paroxysmum Asthmaticum, etiam atrocissimum, si scilicet a ʒß. ad ʒi., vel solitariè, vel cum ana Lapillorum Cancrorum in Aqua Hyssopi, cum ejusmodi Syrupi parum, aut in haustu Cerevisiæ calidæ propinetur; dissolvitur enim sic Sperma Ceti instar butyri, facilè ac sine nausea assumitur r. e. g.

♃. *Sperm. Ceti* ℈ii.
Croc. Or. ℈i.
M. pro *duabus dos.* S.
Pulvis Asthmaticus.

Aliàs etiam potest propinari in Aqua Hyssopi, cui saporis gratia additur Syrupus de Nicotiana. Vel

♃. *Aq. Cinnam.* ℥ii.
Sperm. Ceti dr. ii.
Oxymel. squillit. ℥i.
M. D. S.
Potio Asthmatica resolvens.

Singulare enim & expertum est Remedium: Experimenta videb. in TIMÆI *Von GuldenKlee Cas. l. 2. Cons.* 10. *p.* 97. item *in l. 2. Epist.* 11. *pag.* 92. & 116. ubi scribit: *illum nunquam fefellisse Spermatis Ceti usum in Asthmate, etiam in Paroxysmo, adeò ut feliciorem successum ex Spermate Ceti propinato, quàm ex Potiuncula Brunneri, observaverit*. BIERLINGIUS *Adverf. Curios. C.* 1. *pag.* 14. sequenti modo præscribit:

♃. *Syr. de Hyssop.*
Capill. Veneris an. ℥ß.
Sperm. Ceti dr. i.
M. D. S.
Succus sæpiùs cochleatim sumendus.

Tandem Terebinthina cruda per se à multis commendatum est Remedium in Asthmate. Usurpandi modus est varius. Optimus est, si dissolvatur in vitello Ovi, & assumatur; aut affusa Aqua appropriata fiat Liquor lacteus seu Emulsio, quæ in Paroxysmo Asthmatico, item in aliis Pectoris Affectibus, est egregia. Nam sic potest optimè assumi Terebinthina, quæ aliàs est admodùm nauseosa. Dosis est dr. ÷ ad dr. i. quocunque modo usurpata. Balsamum etiam Sulphuris quodcunque, etiam solum commune terebinthinatum, & in specie cum Oleo Anisi præparatum, quod magis appropriatum est, uti quibusvis ferè Pectoris Affectibus, ita in specie Asthmati extra Paroxysmum quocunque modo usurpatum, ad reliquias removendas, & imprimis Pulmones restaurandos, egregiè confert, de quo gutt. 6. vel 8. ad gutt. 20. in vitello Ovi, vel haustu Cerevisiæ calidæ, tanquam experimentum commendat LINDANUS *in Colleg. super Hartmanni Praxim.* Quòd si nimius calor metuatur, ob id suadet SCHOLZIUS, ut ex Balsamo Sulphuris cum Gummi Ammonisco fiant pilulæ, quibus assumptis Haustus appropriatus desuper ingurgitandus, ut eò promptiùs operetur. Flores etiam extra paroxysmum pro pulmonum conservatione, atque, si læsi fuerint, restitutione usurpantur. Nempe

♃. *Flor. Sulphuris,*
Sacchar. an. q. v.
M. pro *Pulvere*: S.
Pulvis Pectoralis.

Hisce addantur denique Millepedes seu Aselli. Vix scio, an meliùs magisque conducens Remedium sit contra asthma; hi ipsi namque à Veteribus Practici mirabiliter laudantur in Asthmate Humido, quin tamen etiam juxta WILLISIUM convenienter in Asthmate Sicco seu Convulsivo adhiberi possint, nullum dubium est. Certè multa mirabilia latent in his Animaleulis, quæ paucis nota: ex cognitione tamen Materiæ Medicæ præsuppono, vim singularem habere anodynam, & potenter diureticam, penetrativam, abstersivam: contra Suffusiones internè maximè commendantur, contra Ulcera ac Fistulas, & contra Arthritidem vagam scorbuticam: & quidem sale volatili nitroso admodùm penetrante, eoque egregiè incisivo, & insigniter diuretico abundant, adeò, ut fomiti quorumve Asthmatum eradicando videantur convenientissimi. LINDANUS sanè *in Colleg. Manuscr. super Hartmannum* in solis his animalculis perfectam asthmatis Curam consistere asserit. Usurpantur vel in substantia ad ℈i. vel exsiccati aut præparati, vel pulverisati miscentur cum Melle, addendo parum Gummi ammoniaci, ex quibus cum Syrupo Nicotianæ fit Linctus seu potius Electuarium spissum, ita sæpiùs assumendum. Optimus præparandi modus videtur, ut hi ipsi aselli conquassati, & panno lineo inclusi macerentur, seu infundantur in Vino aut Decocto Pectorali, quod Vinum aut Decoctum Infusionis expressum & filtratum singularissimum ad quæcunque asthmata, etiam in Calculo Vesicæ, & affectibus fistulosis Chronicis, est remedium, de quo bibitur quotidie bis Haustulus unus. Vel

♃. *Vini Infus. Millep.* unc. viij.
Extr. Rad. helen. dr. ij.
Croci dr. ÷
Syrup. de Hyssop.
Marrub. an. dr. ii. M. D. S.
Potio asthmatica pro aliquot vicibus.

Conferatur BARTHOLINUS *Actor. hafnienf. volum.* 1. *c.* 92. alii in asthmate, tam adultorum, quam puerorum, Millepedes, cum Croco & Cinnamomo infundunt Vino, quod expressum, & cum pauco Saccharo, vel Syrupo de Hyssopo, aut Marrubii edulcoratum, propinant Ægris, certissimo, ut dicunt, experimento: vid. PETRÆUS, & SCHENCKIUS *in Observat.*

Quidam tale Vinum macerationis Millepedum in Diæta loco Vini consueti asthmaticis propinant.

Quod attinet *modum colligendi Asellos*: in Cella cerevisiaris ponatur Patella cum jusculo Carnis calido, tunc Aselli copiosè, allecti odore & sapore jusculi, capi possunt.

Sin Flatulentiæ Stomachi malum exasperent, quod fit in Hystericis & hypochondriacis, Spiritus Carminativus est egregius. Tentandum etiam aliquando, quid *salivatio Mercurialis* in asthmate Humido contumaciore præstitura sit? Occasionem suggerit THIERMAYER *Cons.* 51. *pag.* 146. qui refert asthma per Ptyalismum seu salivationem ex Pilulis cum Mercurio dulci curatum: Sicuti *Idem c. l. l.* 2. *pag.* 55. refert, quendam asthmaticum ex Pediluvio Cerevisiæ calidæ illico factum artheticum, & ab asthmate liberatum: quod ipsum confirmat Pediluviorum usum in asthmate: videatur HOEFERUS *Herc. Med. p.* 119. hæc in genere de asthmate humido, seu eo, quod imprimis ex Mucilagine viscida Pulmonum & stomachi oritur.

Denique quoad *Asthmata Occulta*, tam ex Convulsione Musculorum & Nervorum, quàm ex strictura ipsorum Pulmonum, in his Cura nonnihil est varianda, cujus medendi rationem jam supra habuimus.

Quoad Materiam Medicam: In his asthmatibus Occultis & Convulsivis instar Cynosuræ probè observandum est effatum HELMONTII: quod nempe id, quod Epilepticum adultum sanat, sanet etiam talem asthmaticum: unde Remedia antiepileptica, item antihysterica, tam fixa, quam in specie volatilia, Salina oleosa, Castorina, hic sunt convenientissima, ut rectè observavit WILLISIUS *in Pharm. Ration. P.* 2. *p.* 246. observando simul, quòd tales asthmatici utplurimùm sint hypochondriaci; ubi dictis subinde etiam de Landano opiato aliquid addendum, utpote quod in talibus Convulsivis affectibus præcavendis & refrenandis nulli adeò cedit Remedio. Et quantum Opiata prosint in asthmate, videb. in WILLISIO *loco allegato pag.* 299. Observavi in asmate tali Occulto, ex Podagra retropulsa oriundo, omni vespera repente, quòd Theriaca imminente Paroxysmo assumpta, eundem præcaverit, ita ut post ejus usum ista nocte non reversus fuerit.

Conveniunt ergò, præmisso Vomitorio, ad paroxysmum mitigandum aut præcavendum, Salia volatilia, in specie sal Succini, Cornu Cervi, Cranii & sanguinis humani, ac horum & Tartari spiritus convenit, & Liquor Cornu Cervi succinatus, spiritus Carminativus de tribus, Tinctura Sulphuris, Essentia Catarrhalis, Castoreum, Essentia ejus cum Spiritu salis Ammoniaci parata, & omnia ex eo parata Remedia, (obiter moneo: dicitur communiter Castoreum convenire, ubi peccant Flatus, quoniam illos dissipat; sed aliud quid subest: Castorei Sal oleosum absumit quodcunque acidum Nervis inimicum: nec est Castoris Testiculus, seu liquor intra Testiculos & penem collectus.) Ex Asellis etiam & Lumbricis, in quibus est sal polychrestum, parata Medicamenta, spiritus Lumbricorum per putrefactionem paratus, Cinnabarina, & similia sulphura Metallica meritò a WILLISIO in hoc casu commendari videntur. Cum his uti dixi, miscenda subinde Opiata: hinc D. BOYLE *in Utilitate Philosophiæ Experimental. P.* 2. *pag* 92. & *pag* 121. item *pag.* 377. refert Exemplum talis asthmatis Convulsivi, & Orthopnœæ inveteratæ & ferè desperatæ, per usum Sanguinis humani, cum *Landano Opiato Helmontii*, cum Succo Cydoniorum facto, cu-

curatæ: item *pag.* 270. Asthma convulsivum refert per Salia volatilia curatum.

Ex dictis sequentes concinnari possunt formulæ: e. g.

℞. *Pulv. Epil. March.* ℈i. vel *antimonial.* gr.iii.
Cinnab. Antimonii gr ii.
Sal. volat. succin. gr.iii.
Laudan. opiat. gr. i.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis pectoralis sedans. Vel

℞. *Tinctura Tartari compos.*
Spir. carmin. an. ʒiii.
Ess. opii ʒi.
M. D. S.
Mixtura asthmatica cochleatim sumenda.
Dosis 40. guttulæ. Vel

℞. *Tincturæ sulph.* vel *Ess. Catarrhal.*
Liq. cor. Cer. succ. vel *spir. Sal. amm. anis.* an. ʒiii.
Ess. opii ʒi.
M. D. S.
Essentia Pectoralis. Vel

℞. *Aq. hyssopi*, vel *scabios.* ℥ii.
Asthmat. ℥ß. vel ℥i.
Spir. Sal ammon. ʒi.
Syr. de hyssopo ʒii. vel iii.
M. D. S.
Potio Asthmatica. Vel

℞. *Aq. hyssopi* ℥ii.
Veron. spirituos. ℥i.
Spir. sal. ammon. simpl. vel *anis.* ʒi.
Syrup. de hyssop. ʒiii.
M. D. S.
Potio Asthmatica. Vel

℞. *Olei Amygd. dulc. rec. expr.* unc.ß. ad ʒvi.
Sperm. Ceti ʒß.
Croci gr.vi.
M. D. S.
Oleum asthmaticum & pectorale.

His Remediis utiliter interdum interponitur, interdum præmittitur vomitus, præsertim ubi fomes mali hæret in abdomine, ut suprà monitum fuit; nisi hysterica pathemata obstaculo sint, in quibus cautè provocetur. *Interdum* dico; non *semper*: vid. D. BOYLE *l. a. pag.* 270. ubi refert exemplum talis asthmatis convulsivi per vomitum curati; utut ipse non definiat, quod tale fuerit, tamen circumstantiæ satis apertè monstrant. Huc pertinent olea destillata pectoralia & nervina, ut olea destillata Anisi, Salviæ, Rorismarini, Succini, Terebinthinæ, &c. quæ asthma convulsivum tollunt. Curavi aliquando tale asthma siccum vitio pulmonum, eorumque contractura ortum, aliis quamplurimis irritis, recipiendo:

℞. *Olei destillat. succini* gutt. viii.
Anisi,
Terebinth. an. gutt.iv.
Sacchar. albiss. ʒiß.
Miscebantur pro *duabus dosibus*.

Harum una capiebatur mane, altera à meridie, unde mirabile levamen sequenti nocte percepit. Hinc postmodùm:

℞. *Olei destillat. succin.* ℈ii. ad ʒi.
Anisi,
Terebinth. an. ʒß.
Misc.

Dosis erant viii. vel x. ad xii. guttas, mane in vehiculo callido, & interdum etiam à meridie in haustu quocunque frigido, capiendas; laxando intermedio tempore subinde alvum per passulas minores laxativas, onde paroxysmus nocturnus fuit mitissimus: altera die emansit, & patiens sine expectoratione convaluit, ac postmodùm satis commodè se habuit. Cum his parata salia volatilia oleosa erunt optima.

Externè huc faciunt etiam linimenta externa anodyna, & emollientia, Pectoralia aliàs dicta, loco quorum sufficit solum oleum Amygdalarum dulcium: vel ad imitationem WEDELII.

℞. *Ung. pectab. v.* dr.iii.
Croci pulveris. ℈ß.
Ol. destill. anis.
Foenicul. an. gutt. xv.
M. f. *Linimentum*: S.
Unguentum Pectorale leniens.

Vid. WEDELIUS *de med. Compositione pag.* 180.

Vesicatoria quoque scapulis aut brachiis applicata subinde multum opis præstant, tam irritatione molesta Spirituum influentium morbum divertendo, quàm seri acrioris, præsertim scorbutici, talis asthmatis crebriorem fomitem derivando aut avertendo.

Mulier ferè 50. annorum, cui tamen adhuc fluebant Menses, laborabat Tertiana intermittente ordinaria, sed die vacuo semper torquebatur asthmate convulsivo gravissimo, vesperi post horam 7. ex improviso superveniente, & ad 4. usque matutinam perseverante; dies verò paroxysmi febrilis erat vacuus absque tali asthmate, quod saltem die à febre vacuo vesperi affligebat. Et quidem primò nulla tussis aderat, aut saltem levis & inanis præcedebat: secundò screatus seu materiæ excretio nulla; aliquando quidem ante paroxysmum die illo, quo vesperi rediturus erat, viscida quædam mucosa exscreabat, sed maximè nec ante nec post eum: tertiò finiebatur paroxysmus successivè sine sensibili materiæ evacuatione, incoabat subitò sine ulla causa antecedente. Symptomata erant respiratio difficilis, imò ingruens hinc Cordis palpitatio, anxietates præcordiorum gravissimæ, motus convulsivi in brachiis, & scapulis, extremorum Frigus, Sudor varius, præsertim frigidus, in paroxysmo affligebat; finito Paroxysmo lassitudo omnium membrorum, calor corporis, pulsus celer & frequens aliquamdiu supererant. Ex quibus facile erat concludere, paroxysmos hos reverà esse de asthmate sicco seu convulsivo. Finita & curata febre, periodum suam tertianam observabat paroxysmus asthmaticus. Tentata varis, imprimis volatilia, Liquor cornu Cervi succinatus, spiritus Carminativus, essentia castorei, spiritus Lumbricorum terrestrium, sperma Ceti cum croco, emplastrum ex Tacamahaca, & galbano pro præcordiis: sed incassum omnia. Malum non erat hystericum, aut ex abdomine vel hypochondriis: in his locis quieta omnia, caput sine labe, saltem pectus universum constringi, Faucesque occludi videbantur, ut nonnisi cum sonitu spiritum ducere posset. Præcesserat gravis Cephalalgia, hanc exceperat Febris, quæ cùm per octiduum durasset, associavit hoc asthma. Suspicabar acre miasma, Cephalalgiam quod induxerat, utcunque sub motu febrili resolutum ad nervos intercostales derivatum, unumque vel alterum hujus nervulum aut saltem plexum concupasse, unde istæ lacrymæ: Urinæ crassæ cum copioso sedimento quasi farinaceo, & salibus scorbuticis admodùm copiosis, unde & scorbutus delitescebat. Supervenit dolor, & tumor hæmorrhoidum fausto omine, propterea applicationem Hirudinum urgebam, à quibus certum levamen sperabam: sed obstinatè renuit; unde pro horum levamine,

℞. *Mucil. sem Cydon. cum sperm. Ranar. extr.* unc.i.
Spiritus Vini probè camphor. dr.ii.
Sacchar. Saturn. dr.i.
Misc.

Quo linteum benè humectatum applicabatur crebriùs.

Aliis ergo irritis, ordinata sunt duo Vesicatoria ampla, utrinque prope Corpus applicata die vacuo; die verò paroxysmi bihorio ante hunc,

℞. *Far. Lycopod.* dr.ß.
Pulv. Epil. antimonial. gr.iß. ad gr.ii.
Misc.

Quorum usu per triduum omni vesperi continuato, evanuit paroxysmus penitus, ita ut exactè convaluerit.

Scopus erat vesicatoriis doloris ratione divertere motum spirituum, an forsan de acri scorbutico simul evacuanti quid possit: non adeò attendebatur, dum iste pulvis internè præternaturalem spirituum impetum sopiendo paroxysmos levaret, ipsa natura sub statu ita pacato quod supererat corrigente, & ita etiam factum fuit. (1)

Habuimus jam asthmata humida, & asthmata convulsiva, seu talia, quæ impediunt motum pulmonum, sive convellatur Thorax exspirando, sive convellatur Inspirando: Pergo ad alia Inspirationis læsæ vitia, quæ inter non ultimum est singultus.

---

(1) *Haud absre esse judicavimus, Asthmatis, quo Serenissimus Religionis Hierosolymitanæ Magnus Magister olim conflictabatur, Historiam Melita missam hic subnectere, eique Consilium, cum aliis Professoribus hic habitum, atque à Me tunc temporis scriptum, superaddere.*

Melitæ 1. Maii 1718.

Serenissimus Dominus Sacræ Religionis Hierosolymitanæ Magnus Magister, octogesimum primum ætatis suæ agens annum, habitus Corporis mediocris, seu gracilis, temperamento acri, bilioso, melancholico, scorbutico, vultusque colore pallido præditus,

tus, à nativitate sortitus est Sternum in Cartilagine Ensiformi ità depressum, ut foveam non parvam efformet, imbecilliorem que naturam, ex qua causa valetudinariam vitam nonnullis Morbis conflictatam perpetuò gessit, ac propterea in ratione victus multa cautela in dies usus fuit, & utitur; jam diu est quòd manuum tremorem patitur, aliàs passus fuit validiores motus convulsivos: Spiritus enim Animales à Salibus acribus scorbuticis, in copiosa, tenacique lympha existentibus, in eorum sequestratione, seu meliùs elaboratione conspurcantur, qui cum ita firmum genus nervosum in plexibus fortasse Mesenterii, pungendo, motus convulsivos hystericis similes causavere: Nares destillatione serosa acri madidas habet. Tribus ab hinc annis conquestus est de Tussi levi cum simplici screatu lympha viscida acris, cum aliquali in faucium laryngisque membranis titillatione; usu jusculorum dulcificantium, diureticorum, & scorbuto appropriatorum, meliùs se habuit: Modo verò, malo nostro fato, ob Aeris intemperaturam, Mense Martio praeterito, inaequali partium, Cerebri nempe, Pulmonum, Ventriculi, caeterorumque viscerum naturalium robore relicto, majores reassumpsit vires Tussis, immò ampliorem, nobilioremque provinciam aggressus est hostis, nempe Pulmones, itaut utriusque Asthmatis naturam aemulare nemo inficias ibit: & merito, eo quia majori cum difficultate, ferinaque Tussi expuit ex imo, & profundo Pulmonum emergentem viscidam lympham glutinosè salsam cum vehementi titillatione, seu convulsione Diaphragmatis, Musculorum, Membranarumque musculosarum Faucium, & Laryngis: ita ut in paroxysmis, saepe saepius noctu potius, ut moris est, recurrentibus, à profunda, & ferina Tussi, erecta cervice, suffocandus videatur, cujus impetu, uno aut altero dicta lympha screatu facto, omnia remittuntur Symptomata, iterumque in lecto horizontali situ sese componit, somnum absque ulla difficultate respirandi, & stertore ducit; Linguam paucis ab hinc diebus à viscididate, & acrimonia lymphae, ejus papillulas non humectantis, siccam, & amaram habet, absque ulla tamen Febre. Duabus à pastu horis de aliquali inquietudine hypochondriaca ab impedimentis in hypochondriis, & viis lacteis conqueritur, quae illicò evanescit. In sex rebus nonnaturalibus mediocriter se gerit: paucis ab hinc diebus ad uncias sex circiter per haemorrhoidales excretus est sanguis, absque notabili tamen levamine; à facibus fortasse succo Stomachi digestivo acido-scorbutico induratis exulceratas, cùm alvum naturaliter paulò sicciorem habeat. In aetate ejus consistente Fonticulum artefactum diu in tibia gessit, quem voluntariè pridem cicatrice inducta persanavit. Haec est Historia indispositionis, & malae, seu Cachecticae temperaturae Serenissimum nostrum Principem in aeternum colendum affligentis, ejusque jussui ut obtemperemus, eam licet ruditer delineavimus; interim Excellentissimae Dominationis tuae consilium summis votis expectamus.

Neapoli 19. Maii 1718.

PRaefocantem spirandi difficultatem, quae paroxysmis noctu praesertim ingravescentibus angit Serenissimum Principem, Religionis Hierosolymitanae Magnum Magistrum, verum Asthma non immeritè appellandam esse censemus; & quòd nonnisi recta cervice spiritus duci possit, Orthopnaeae nomen addimus; Utrum autem Humidum, an Siccum seu Convulsivum Asthma existimandum sit, anceps videri poterit.

At si ad Symptomata comitantia seriò attendamus, Mistum, h. e. de Humido & Sicco participans, facili negotio illud judicabimus. Et quidem Materiae aliquid inesse, quod Asthma Humidum constituat, ostendit humoris crassi, & lenti post vehementissimam Tussim ex imo Pectore eductio, ex qua paroxysmi solutio, & Nobilis Aegrotantis integra tranquillitas, ut & placidè decumbere, & spiritum absque stertore & sibilo trahere possit. Verùm quum haud credibile sit à tam exigua materia educta quantitate suspiriosam illam Orthopnaeam integrè pendere, praesertim quum ingens comitetur, & prorsus spasmodica praecordiorum contractio, facilè animum inducimus, ut credamus, Diaphragma, reliquosque Musculos Respirationis operi dicatos, in ipso paroxysmo non levem pati convulsionem, ex qua Thorax universus, Pulmones in eo contenti, ac Pulmonum vesiculae eo pacto coarctentur, ut vix ingredienti, & exeunti Aeri pateat via.

Quod si quaeras unde Materia illius lenta, & viscida in Pulmonibus proventus, unde Spasmodicorum motuum origo? praesto sanè erit Hypochondriorum, & viscerum praeparationi, & depurationi alimenti dicatorum inertia, & atonia, quam totius ferè vitae curriculo expertus est Serenissimus Dominus. Quum ergò horum viscerum vitio cumulentur lenti, viscidique humores, atque hi ex mora, vel ex quacunque alterius rei permistione, prout aegri Corporis indoles est, in acres, salsosque degenerent; nil mirum, si per universum Corpus in gyrum acti, Destillationes, quas vocant, excitent, Tussim proritent, Scorbuti symptomata inferant, & Tremores, Convulsionesque producant. Praecipua autem noxa Pectori, & Spiritalibus partibus illata est, quod ea corporis regio, vel ab ipsis incunabulis perversam conformationem, vel ipsa Sterni, Cartilaginisque Xiphoidis depressione conspicuam, sortita sit: Unde conjectari jure merito licet, Pulmonum Thorace contentorum structuram aliquomodò à naturali mechanismo deflectere. Hinc ergo fit ut lenta & salsa materia, quae fortasse per totum Corpus innoxiè circumagitur, cùm ad Pulmonum bronchia, eorumque vesiculas male conformatas pervenit, inibi pertinaciter impingatur, ac sua acritate vehementissimam Tussim moveat, sua mole verò Aeris semitas ferè obstruens, anhelosam Orthopnaeam, nonnisi crassae substantiae propulsione sedandam, inducat.

Nec à ratione alienum existimamus, Diaphragma quoque in paroxysmo vim maximam pati, non solum quòd ad superandam resistentiam motui Aeris per Pulmones factam, ad suum munus exequendum, vehementi & convulsivo prorsus motu validissimè excitetur; sed etiam quod in visceribus ipsi subjectis aliquid moveatur & fermentescat, quod Nervis ejusdem, atque aliis cum illo consentientibus vim faciens, Respirationis motum, Diaphragmati primariò demandatum, interturbet, ac omnino convulsivum reddat: quod quidem familiarissimum est iis, qui hypochondriacis, vel hystericis paroxysmis, absque Pulmonum, & Pectoris labe saepenumerò conflictantur.

Quae quum ita sint, haud parvi faciendus Morbus hic, quippe qui spiritum intercipiens, vitam, quae absque Respiratione duci nequit, haud leviter interminatur: praeterquàm quòd gravis Serenissimi Aegrotantis aetas, & infirma caeteroqui valetudo, nec vires promittit ad pervicacis affectus eradicationem pares, nec fortibus, validisque medicamentis ad illum profligandum locum concedit. Nihilo tamen minùs haud extra spem est, calidiore praesertim anni tempestate ingruente, fore ut & Pulmones ab infarctu liberentur, & lentorum, crassorumque humorum in Hypochondriis genesis, & agitatio inhibeatur.

Curationis ratio gemina esse debet, in Paroxysmo scilicet, & extra illum. Cùm ergò Serenissimus Princeps difficili urgetur respiratione, duplex scopus erit, infarctos scilicet Pulmones quantò citiùs expedire, ac Spasmodicos motus quoad fieri potest compescere. ad utrumque egregiè collimabimus uno exhibito Oleo Amygdalarum dulcium, quo & firmiter inhaerentem materiam è Pulmonibus veluti emollitam evellere, & fibrarum ob spasmum tensionem corrugationemque aliquo modo relaxare, eisque blandiri facilè poterimus. Haud tamen abundanter propinandum Oleum est, ne Ventriculus nauseabunda liquoris copia obrutus languescat; sed Eclegmatis, seu Linctus forma, atque addito Elaeosacchar Citrii, nonnisi per intervalla exhibeatur. Poterunt quoque prout feret occasio & Elixiris Helmontii circulati guttulae aliquot addi, quo Respirationis instrumentis, ad infarcientis materiae propulsionem, novam vim impertiri possimus.

Extra Paroxysmum verò is erit Prophylaxeos cardo, ut crassorum acriumque succorum generatio, eorumque motus, atque in Pulmones delapsus penitùs prohibeatur. Id ut assequamur haud gravibus implicatam remediis Curationem instituemus, sed rectè administrato sex rerum Nonnaturalium dictarum usu. Praecipuè autem Aeris prima cura habenda est, quippe qui quum jugiter, & immediatè Pulmones subeat, quemadmodum illos laedere, si noxius sit, ita è contrario, eorundem vitiis aptissimè mederi, si medicamen-

ARTICULUS II.

De Singultu.

Singultus est *Respiratio*, seu potiùs *Inspiratio violenta & interrupta, cum impetu ac cum sono ingrato*, & dependet a subitanea ac vehementi Diaphragmatis deorsum versus contractione, & reverà Convulsione. Percipimus enim omnes, quòd singultiendo cum impetu inspiremus, & quòd tunc simul regio Ventriculi antrorsum versùs moveatur, sicuti hoc alias fieri solet in omni ordinaria Inspiratione. Dum ergò Diaphragma violenter & cum impetu deorsum versùs contrahitur, Ventriculus & Abdomen necessariò antrorsum versùs propelluntur; & ita cum subitanea Inspiratione Singultus efficitur. Veteribus alias Singultus statuitur affectus Stomachi irritati: sed parùm consideratè: Nam & ipse HIPPOCRATES, & GALENUS *in Comment. super Aphorism. 3. sect. 7.* apertè statuit, talem Stomacho esse Singultum, qualem Nervis Convulsionem. Imò hinc inde Authores Practici apertè comparant Singultum Convulsioni: sed cujus partis? nempe istius partis, quæ Inspirationi primariò inservit, & talis pars est imprimis Diaphragma, quod scilicet convulsum violenter, & cum impetu deorsum tractum, Singultum infert: adeòque primus, qui hanc sententiam quòd Singultus sit affectus Diaphragmatis, defendit, est PLATERUS: à partibus etiam stat SYLVIUS: Conf. idem defendens MAYOWIUS *de Respirat. pag.* 292. Nec desunt Argumenta, quæ hoc ipsum persuadent, quòd Singultus primariò oriatur à Convulsione seu contractione fibrarum Diaphragmatis versùs inferiora, modò consideremus, quænam circa Singultum sint observabilia?

I. Quod confirmat, est, quòd nos omni tempore voluntariò possimus singultire. Hoc apertè innuit, non Stomachi esse actionem, in quo nullus est motus voluntarius; sed necessariò affici partem, quæ voluntatis nonnihil subjacet imperio. Et quidem cùm faciamus Singultum inspirando, innuit talem affici Musculum, qui pro voluntatis imperio Respirationem, seu actionem mistam potest nonnihil mutare. Jam nullus talis est Musculus in toto Respirationis negotio, quàm Diaphragma, quod Respirationi primariò inservit, & Nervis ex Cerebro & Cerebello constat: unde Diaphragmate convulso, fit Singultus; pro hujus enim varia alteratione pro voluntatis imperio possumus etiam Respirationem variis modis mutare. Primariò ergò in Singultu læsum est Diaphragma.

II. In omni Singultu percipitur motus vehemens Abdominis circa regionem Epigastricam extrorsum versùs, quod non potest concipi alio modo fieri, nisi quòd Diaphragma ex convexitate nimia aliquantisper (non in totum) planius redditum, omnia Abdominis contenta deorsum aut extrorsum premat, & in specie Ventriculum ipsi proximè annexum. Nam cùm hoc fiat saltem inspirando, & in omni Inspiratione Diaphragma moveatur deorsum, patet, Diaphragma saltem in Singultu esse affectum.

III. Nullus potest Singultus fieri, nisi inspirando, id est, aërem attrahendo, & ita Diaphragma deorsum versùs movendo.

IV. Sæpiùs curatur Singultus sola Inspiratione continuata, & quàm longissimè inhibita Exspiratione. Jam ergò si esset motus expulsorius Stomachi in Singultu, Inspiratione potiùs aggravaretur malum, quàm curaretur: Ratio, quia in inspirando Diaphragma comprimit Stomachum, unde potiùs irritaretur ad Singultum, quàm quòd exinde malum levaretur: imò ex constrictione fibrarum sequeretur Vomitus.

V. Notum est, joco interdum, imò sæpissimè, curari Singultum: Id quod innuit, non aliquid naturalis, sed potiùs voluntarii, & secundùm rationis ductum alterabilis partis, primariò in Singultu affectæ; quæ in Inspiratione non est alia, quàm Diaphragma.

VI. Ad hæc Sternutatio superveniens Singultui hunc solvit, i. e. curat, teste HIPPOCRATE *Sectione 7. Aphorism. 53. Miscellan. Academ. Nat. Curios. Ann. 3. Observat. 238. pag.* 116. & WEDELIO *de Medicamentorum Facultatibus pag.* 252. Ratio, quia forti Sternutatione, adeòque sub forti ista exspiratione, concussum Diaphragma ex se dispellit, non minus quàm ex Stomachi orificio, quod istud anteà irratabat. Sternutatio enim revera est motus Diaphragmatis, & oppositus motui Diaphragmatis in Singultu; dum enim singultimus inspirando, sternutamus exspirando, hinc Diaphragma convellitur, & sic Singultus contrario motu per Sternutationem tollitur.

VII. Nimii Animi motus, v. g. Risus, Terror, Ira, & similia pathemata, curant singultum: idque ratione spirituum animalium, qui à fortiori objecto commoti & alterati minùs vacant singultui; variato enim motu eorum, qui influunt in partes mobiles, variat etiam partium motus. Exempla talium ab Animi motibus, e. g. terrore Felis, Muris, &c. curatorum, habet VALERIOLA *Observ. 4. lib. 5. pag.* 123. utut alias etiam non sint rara: Sic si quis attentiùs personæ, quam amavit, & a qua redamatus fuerit, recordetur, Singultum tolli, experimentum in vulgus notum est, ob eandem Spirituum animalium revocationem, à Diaphragmate nimirum ad cerebrum: Alii immisso cerevisiæ cultro, ejusque haustum uno Inspirationis actu deglutiunt: Nonnulli filo constringunt arctissimè minimum digitum &c.

VIII. Ad hæc absque stomacho affecto, Hepatis Inflammatio sæpè dat singultum exitiosum: quia Hepar inflammatum parte sua convexa immediatè contingit Diaphragma, parte verò concava stomachum. Unde tunc continuus hujus Diaphragmatis motus molestiam creat, ratione cujus irritatur continuò ac stimulatur, ut convellendo singultiat. Hinc

IX. Observatur etiam non rarò singultus in Morbis Convulsivis, v. g. in Passionibus Hystericis.

Singultus ergò formalis, ut dixi, consistit in contractione violenta & convulsiva Diaphragmatis inspiratoria. (K)

CAU-

---

camentosus existat, apprimè poterit. Paretur ergò suffitus ex Gummi Juniperi, Styrace, Succino, addito etiam tantillo Sulphuris, quæ quidem haud igni inspergantur, ne fumum creent vehementem, potiùs ad Tussim excitandam, quàm ad illam tempestivam aptiorem, sed vase testaceo excepta suavioribus prunis imponantur, ut halitus vix perceptibilis per undique clausum conclave (deambulante illac interim per semihoram Serenissimo Principe) diffundatur.

Cibus tenuis sit, & parcus, non è Carnibus, & solidioribus eduliis paratus, sed ad sorbitiones, Juscula, & liquida vergens, præsertim qui cœnæ loco sumitur: ne scilicet ob difficilem illius, noctis præsertim tempore, digestionem, vitiosamque in Visceribus imi ventris fermentationem, Asthmaticus Paroxysmus excitetur. Quod si cùm dormitum it Serenissimus Æger, Carnis jusculum addita radice Chinæ, Sarsæ parillæ, rasura Eboris, & Cornu Cervi, Foliis Tussilaginis, & Pulmonariæ maculatæ, atque item Vipera decorticata paratum, cœnæ vicem suppleat, nullum excogitari poterit nec aptius, nec efficacius medicamentum. Matutinis horis vel alterum Carnis jusculum, sed absque alterantium medicamentorum additamento, exhiberi poterit, vel Chocolatæ calidus potus, à quo non abhorremus, tum ratione veteris consuetudinis, tum etiam quia in præcipuo illius constituente oleosam quandam, & pinguem substantiam agnoscimus, quæ tantum abest, ut possit Tussim ciere, vel Dyspnœam inducere, quin potiùs utrique malo aptissimè resistere potens est.

Potus talis concedatur qualis Ventriculo, sed potissimùm consuetudini congruat, & si Vinum bibat illud Aqua dilutum permittatur, ne caput tentet, vel acorem Cibis impertiatur. Quod ad Somni, Motus, Excretorum, & Animi pathematum administrationem pertinet, id omne mediocritatem quandam ut servet æquum est. Cætera quæ adversus Hypochondriacam, vel Scorbuticam affectionem adhiberi possunt medicamenta hic proponere supersedemus, quippe quæ pro illorum recto usu instituendo quamplurima requirerentur, quorum notitiam desideramus. Sufficiat ea hic innuisse, quæ ut Serenissimum Principem ab ærumnoso morbo vindicaremus pro nostro modulo excogitare potuimus, reliqua iis Professoribus, quibus illius Curatio honorificè demandata est, committentes.

(K) *Etsi non negem in Singultu affici Diaphragma; utpote quòd ejus convulsione violenta inspiratio reddatur; attamen negare quoque non possum, irritationis ortum sæpissimè esse in Ventriculo, & fortasse in ejus orificio sinistro Diaphragmati contermino, quod Stomachus appellatur: videmus enim frequentissimè ex aridioris cibi frusto, vel viscido phlegmate huic orificio adhærente, Singultum excitari; communicato nempe irritationis impetu Diaphragmati, ob fibrarum communium nexum. Sic quamvis non ne-*

genius

C A U S Æ.

Causa hujus violentæ Diaphragmatis Convulsionis est omne id, quicquid ad violentam, non tamen durantem, sed interruptam subinde & reciprocam contractionem, Diaphragma irritare & vellicando stimulare valet. Hoc ipsum, quod ita irritare valet Diaphragma, ut fibris constrictis fiat Convulsio, interdum, & quidem sæpiùs, hæret in Stomacho, orificio nempe ejus superiore, quod Diaphragma perforat, ipsique in transitu firmiter satis connectitur; unde vulgò falsò putatur Singultum Stomachi esse affectum. Pertinent ergò huc imprimis Alimenta, aut Medicamenta nimis acria assumpta, vel alia quæcunque: Sic quidam loco Balsami Sulphuris assumens Oleum Vitrioli, exinde in gravem & periculosum incidit Singnltum, quatenus Orificium Ventriculi & Diaphragma fuerunt læsa, de quo refert BARBETTE *in sua Praxi lib. 4. cap. 2. pag.* 536. Sic solus Panis quantitate nimiâ comestus & illico devoratus, Singultum concitare dicit FERDINANDUS *in Histor. Medic. Cons.* 43. Item in Febribus Continuis Ardentibus post Intemperatum & intempestivum Juleporum acidorum, & Emulsionum refrigerantium usum, non rarò Singultus sequitur, saltem Vini potu curandus; uti hoc habet SCHENCKIUS *l. 3. Observ.* Alia itidem Ventriculum Intensiùs alterantia, in specie refrigerantia, Singultum inferunt: sic enim TIMÆUS *von Guldenklee in Cas. lib. 3. Cas. 5. pag.* 125. refert Singultum gravem & contumacem ex potu copioso Aquæ frigidæ & Nitri, quatenus Stomachum affecit: sic Singultum obstinatum per bimestre ex nimio Aquæ frigidæ haustu post æstum observavit RIVERIUS *Morbor. Infrequent. Obs.* 1. Hæ enim & similes causæ, Stomachi orificium superius cum impetu vellicando & stimulando, simul etiam Diaphragma facillimè irritant, quod irritatum nititur excutere rem molestam, adeòque convellitur sub Inspiratione, & ita Singultum inferunt.

Sed præter occasiones tales Externas, & ex Internis Singultus supervenit Stomacho affecto, sive per Essentiam afficiatur, sive per Consensum: Per Consensum v. g. in Vulneribus Capitis, in Nephritide, in imminente Ileo, in Hernia graviori, quibus sæpiùs, utut infausto omine, Singultus supervenit. Per Essentiam afficitur Stomachus, dum ab acriori quodam plùs minùs viscido succo, intra rugas prope Orificium superius hærente, originem ducit, cujus expellendi nisum singultus insequitur. In specie in Febribus Ardentibus aut Malignis interdum singultus supervenire solet, idque ferè utplurimùm ex stomacho, ex Causa Maligna graviter affecto.

Ratio, quòd ex affectu Orificio superiori superveniat singultus, seu Diaphragmatis Convulsio, est consensus stomachi cum Diaphragmate, quia stomachi Os superius facilè transit, non per circulum nerveum Diaphragmatis, ut fert communis opinio, sed per hujus Musculum posteriorem, ibique idem firmiter satis annectitur. Conferatur nova ac accurata *Diaphragmatis Anatome* CASPARIS BARTHOLINI, cujus epitomen videb. in BARTHOLINI *Act. Medic. Hafniens. volum. 4. pag.* 14. Unde si aliquid pertinaciùs vellicat Orificium stomachi, facillimè simul vellicatur Diaphragma, ejusque fibræ musculares nerveæ, & eamde sequitur Singultus.

Præterea plures aliæ etiam Causæ, quocunque modo Diaphragma afficientes, sive in hoc ipso, sive in Pectoro hæreant, ad singultum disponere possunt: ut v. g. Hepatis Inflammatio in parte gibbosa, ubi immediatè contingit Diaphragma, singultum infert, uti jam superiùs dixi. Quo etiam pertinent Conformationis vitia, Luxatio nempe Costarum inferiorum, dum Costarum inferiorum ad Ventriculum versùs detorsio, ut iis adhæreat Diaphragma, Causa fuit singultus trimestris, quarum repositio ejusdem curatio existit, teste SCHENCKIO *in lib. 3. Observationum*: item continuum singultum est compressione undecimæ Thoracis Vertebræ observavit RHODIUS *Centur. 2. Observat.* 61. Infantibus & Junioribus magis voracibus frequentes singultus contumaces, idque imprimis ex Pituita viscida acida, pertinaciùs stumachi Orificium obsidente, unde etiam non rarò chronicus & admodùm diuturnus talis esse solet singultus. Ex Arthritide non ampliùs Artus afficiente singultum desperatum observavit VELSCHIUS *Hecatost.* 2. *pag.* 20. Purgationes effrænes subinde Singultus malo omine sequuntur, ut notat HIPPOCRATES *S. 7. aphor.* 41. siquidem non rarum est, Convulsiones acriores insequi Purgationes. Tandem Febribus sæpè continuis, aut in statu periculoso, aut in quibus jam Convulsiones imminent, supervenit; partim ex pessimè affecto stomacho; partim ex spasmis jam imminentibus, ceu ultimo Naturæ conatu. Denique ipsis Morbis Convulsivis, vel universalibus vel particularibus, per consensum Diaphragmatis simul afficientibus subinde supervenit singultus: hinc etiam Passionibus Hystericis subinde singultum supervenire observavi.

Hæc de natura singultus.

Rara item singultus qui vult Exempla, qualia non pauca prostant, adeat MARCELLUM DONATUM *in lib. 4. Hist. Med. Mirabilis c.* 5. item SCHENCKIUM *lib. 3. Observ.* BARTHOLINUM *Cent. 2. Hist. Anatom.* 4. de singultu quatuor annorum continuo; item *Cent. 3. Epist.* 61. de Muliere adeò graviter singultiente, ut per biennium a Dæmone obsessa crederetur: quibus addantur BARTHOLINI *Acta Medica Hafniensia Vol. 2. Obs. 28. & Vol. 2. Obs.* 73., in quibus refertur singultus periodicus annuatim in Virgine recurrens, & toto die affligens, somno cessans, nec nisi larga Venæ sectione in brachio curabilis.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: singultus per se patet & cognitu facillimus est; vel Infantibus quoque notus: saltem curiosus sit Medicus in perscrutandis Causis remotis, seu fomite morboso, an hæreat Causa irritans in stomacho? an in alio quodam loco, ut ejus diversitate Curam tunc temporis variare queat.

P R O G N O S I S.

In *Prognosi* observandum, quòd singultus ex Causa externa, vel manifesta, vel vitio Assumptorum, vel vitio Excretorum, sit affectus levis, minùs periculosus.

Singultus autem quicunque superveniens Vomitui, aut Purgationi nimiæ, Diarrhœæ, aut Dysenteriæ, sæpiùs & utplurimùm periculosus est; quia imminentes Convulsiones epilepticas, in talibus Morbis utplurimùm lethales, innuit.

Superveniens etiam singultus Inflammationi Hepatis vel alius Visceris, malum pronunciat, ut hoc habet noster HIPPOCRATES *Sect. 5. Aphor. 58. & Sect. 7. Aph.* 58. Exemplum hujus, quod singultum ex Inflammatione Hepatis lethalem esse confirmat, refert AMATUS LUSITANUS *Centur. 5. Curat.* 30. Vid. *Disput.* D. REINESII *de Inflammat.*

Pertinaci Alvi suppressioni aut etiam Morbo Iliaco, aut etiam repentinæ & contumaciori Herniæ, aut etiam in aliis Intestinorum periculosioribus Doloribus, superveniens singultus admodùm periculosus esse solet; innuit enim imminentem Vomitum stercoris lethalem.

Singultus in omni continua Febre & Morbo acuto periculosus est, nisi fiat instante Crisi per Vomitum: hinc PLATERUS *l. 1. Obs. pag.* 203. rectè asserit, singultum Febribus Ardentibus mox in principio, aut circa statum supervenientem & perseverantem, plerumque esse Mortis prænuntium; quod tamen non æquè universaliter verum est, contrario apparente in HORSTIO *l. 1. Obs.* 25.

Distinguatur ergò singultus: nam qui in Principio Morborum acutorum supervenit, minùs est periculosus; qui autem in statu cum aliis gravioribus symptomatis fit, periculosus & sæpè lethalis est. Singultus enim in principio Morborum acutorum oritur ex turgescentia in primis viis, unde Vomitu superveniente cessat singultus.

Singultus sæpè diuturnum malum est, Ægrotumque subinde per plures dies, menses, annos &c. affligit, interdum penitus incurabilis observatur, in quo casu occultum quoddam Conformationis vitium, Os Ventriculi, aut Diaphragma, aut Nervos afficiens, ferè subesse solet.

C U R A.

Quoad Curam: in hac duo sunt consideranda:

I. Causa

gemus Sternutationem esse motum convulsivum Diaphragmatis; negare tamen non possumus, irritationem Naribus primò factam, eam esse, ex qua Diaphragma ad convulsivam exspirationem moliendam excitatur. Et quemadmodum ex repetita Sternutatione expellitur è Naribus id, quod irritationem faciebat; ita eadem repetita Sternutatione removetur è Stomacho, quod noxam inferebat, & Singultus cessat: ut haud sibi cavens fatetur quoque Auctor noster num. 6 *dum* Hippocratis *Aphorismum exponit, & mox in sequentibus manifestissimè docet.*

Digitized by Google

I. Causa proxima & occasionalis, quæ irritat Diaphragma ad Convulsionem, est removenda; &

II. Materia remota ipse irritationis sensus diaphragmaticus est tollendus, ut consequenter ejuimodi contractura convulsiva remittat.

Ea quæ vulgaria Anicularum sunt Remedia, compressionem Thoracis, Respirationem omissam, &c. omitto. Dico potiùs: ad singultum compescendum ratione indicationis posterioris insigniter commeodari Opium, & qoælibet Opiata ac Theriacalia, sensum irritationis tollendo, atque hinc natum impetuosum Spirituum ad Diaphragma motum, simillter impediendo, & sic Diaphragmatis spasmum supprimendo. Nam Opii & Opiatorum usum felicem omnes omninò deprædicant, inter quæ euporistoo frequens est Theriaca, Mithridatiom, Philonium Veterum, & Laudanum opiatum, vel simplex, vel hystericum, quod adjuncto Castoreo compositum est: Sic HORSTIUS *suprà cit. loco l. 1. Obs.* 25. Singultum pertinacem admodùm, Febri contionæ circa finem supervenientem, curavit recipiendo

Conserva Rosar. ʒi.
Theriaca Androm. ʒß.
Laud. opiati gr. ii. vel iij.
& miscendo.

Hinc GALENUS similiter commendat Opiata: sed eadem miscere jobet cum Appropriatis, & quidem rectè, nempe cum Castoreo, Galanga, Zingibere, Caryophyllis, Mastiche & similibus: Hinc etiam ad siogultum, item Vomitum & similia, talem ferè Bolum expertum commendat TIMÆUS *von Guldenklee*.

℞. *Theriac. Androm.* ℈ij.
Ligni Aloës ℈ß.
Ol. destillat. Mac. gutt. ij.
Laud. opiat. gr. j.
Misc.

Loco Ligni Aloës alia Appropiata possunt addi, in specie Castoreum, Semen Aoisi, &c. Hinc aliquando ad imitationem TIMÆI felici cum successu talem præscripsi:

℞. *Theriac. Androm.* ʒß.
Laud. opiati gr. i. ad ii.
Ol. destillat. Anis. gutt. ii. vel iii. vel *Sem. Anis.* ℈ß.
Macis gutt. i. vel ii.
Cum *Succo Cydoniorum* fiat *Bolus*. S.
Electuarium contra Singoltus pro ona vice.

Talibus enim Opiatis, uti rectè dicit GALENUS, semper admiscenda simul erunt *Appropriata* Singoltui dicata Remedia: qualia sunt in specie Cionamomum, Aqua Galangæ & Mastichina, Castoreum, quod uti io Morbis Coovulsivis est optimum, ita & hic à GALENO & Veteribus insigniter commendatur; sive interiùs assumatur, sive solummodò *Naribus* admoveatur. Semen Anisi, ex eoque parata Essentia, Spiritus & Oleum; item Spiritus Salis Ammoniaci anisatus, & similia quocunque modo assumpta ad Singultum sunt commendatissima, quæ etiam externè scrobiculo Cordis applicari & illioi possuot. Zingiber similiter ad Singultum commendatur, si scilicet pulveretenus, vel in India conditum assumitur; sic enim tanquam euporiston non ultimum, insigniter Singultum sistere dicitur.

JOEL io omni Singoltu ceu præsentissimum commendat Cornu Cervi usti ʒi. quocunque modo osorpati. FORESTUS aliàs habet Julepum, quo ipso aliquoties feliciter usus est contra Singultum. Compositio ejus est hæc:

℞ *Hord. Mund.* M. i.
Sem. Anisi,
Anethi,
Carvi,
Fœniculi,
Quatuor Frigid. maj.
Papav. albi an. ʒj.
Portulaca,
Lactuca an. ʒß.
Flor. Cordial. p. i.
Liquirit. rasa ʒiii.

Coque io sufficiente quantit. Aquæ *comm.* (meliùs in *Cerevisia*, aut *Vino*) pro ℔i.

Decoctum coletur, & aromatisetur cum
Spec. Diatrag. frig.
Diarhod. Abb.
Diatrion santal. an. ℈i.
Addendo
Syrup. Violar.
Acetos. Citri,
Rosar. an. ℥i.
M. D. S.
Julapium.

Ubi verò pertinacius fuerit malum in Corpore robusto, ut quando ad aliquot septimanas, interdum menses, persistit hærere io stomacho, & quidem imprimis, ubi non sufficiunt & conferunt Opiata, ante omnia præmittatur Purgatio, & quidem Vomitus ex Antimonialibus, ut hujus medio eradicetur fomes morbosus ex Ventriculo, præsertim quando talis contumacior singultus ex Pituita, ut vocaot, vitrea, superiori stomachi Orificio firmiter impacta, oriatur: hac eoim Vomitorio sublata sponte cessat malum. Quibus verò iosesta suot Vomitoris, & opus est, ut fiat per ioferiora Purgatio, daoda suot imprimis Aloëtica, ut Pilulæ ex Aloë, successivè Mucom tollentes, vel solæ, vel cum grano Laudaoi opiati mistæ: aut si malum fortiùs hæret, Purgantibus misceatur Mercurius dolcis, idque ad imitationem RIVERII *Cent.* 3. *Observ.* 42. ubi curavit singultum molestum, sæpiùs quotidiè per annum recurreotem, per *Calomelanos Turqueti*, i. e. *Mercurii dulcis* g. xvi. & *Diagrid.* gr. viii. mista invicem; sicut RHODIUS *Cent.* 2. *Observ.* 60. Singultum septem dierum eum Hiera, cum Oxymelle data, excretis ℥xii. Pituitæ, sanatum refert.

Peracta Purgatione vel Vomitu, dum languet stomachus, ad coosuetudioem singultus penitus tollendam, propinentur Remedia ex Zedoaria, Corticibus Aurantiorum, Chamomilla Romana, &c. B. D. LANGIUS curavit singultum decem dierum ex Humoribus crassis, tuoicis Veotriculi impactis, beneficio Salis Vitrioli ad ℈ii. io Vino Malvatico dati, quo maxima Pituitæ vitreæ copia exclusa, singultu planè cessante. Pro corroboratione dedit bis:

℞. *Ebor. usti* ʒß. vel ʒi. aut *Ebor. sine igne* ʒß.
Olei destillati Cinnam., *Mac.*, vel *Anisi*, vel *Caryoph.* gutt. v.
M. pro *Pulvere*.

Propinetur in Aqoa Menthæ spirituosa, & ita denuò roborabitur stomachus.

Vel ad Imitationem SYLVII danda est talis Mistura:

℞. *Aqu. Mentha* ℥i. vel ℥iß.
Vita Matthiol. ℥ß. vel *Spir. Theriac. simpl.* aut *camphorat.* ʒiij.
Conf. Alkerm. ʒi.
Laudani opiati gr. ii.
Syr. Mentha ʒvi. vel ℥j.
M. D. S.
Potio Confortativa.

Pertinet huc etiam Mistura sæpiùs ad singultum experta Cydooiata eum Extracto Zedoariæ, & Laudano opiato, in M. A. N. C. *Anno* 6. *Obs.* 149. *pag.* 210. Nempe

℞. *Vini cydon.*
Tinctura Rosar. an. ℥i.
Extract. Zedoar. gr. xv.
Laud. opiati gr. ii.
Ol. destill. Cort. Aurant. gutt. iv.
Syr. Cydonior. ℥ß.
M. D. S.
Potio Stomachum confortans.
Detor cochleatim.
Vel

℞. *Aqu. Mentha* ℥ii.
Spir. Theriac. camph. ʒiij.
Anisi ʒi.
Laud. opiati gr. ii.
Syr. Cinnam. ℥j.
M. D. S.
Potio Confortativa contra Singultus.

Quibus Misturis, nbi semel flatus & eructationes stomachi adsuot, qui interdom io singulto reperiontur, & stomachom insigoiter distendunt, commodè Spiritus Nitri, vel simplicis gott. vi. vel viii. vel potiùs Spiritus Nitri dulcia, aut etiam Spiritus Nitri theriacalis à ʒß. ad ʒi. addi potest: ant si adjuncta sint Pathemata Hysterica, loco Confectionis Alkermes, Extractom Castorei admisceri potest.

Externè in quocunque Singoltu in specie expertum est *Cataplasma Mynsichtii ad Singultum*, compositum ex Fermento acri, Pulvere Menthæ, & aliis aromaticis, malaxatum cum Oleo Castorei, impositom regioni stomachali; vix enim datur efficacius inter Externa contra singultum Remedium, quo multi feliciter & cum sommo successu utuntur: vid. *Descriptio in* MYNSICHTII *Armament. Sect.* 38. Simile est *Cataplasma Schmuckii*, quod tanquam certum & probatum ad singultum commendat: *Compositionem* habet *in*

Thes. Med. 2. Secret. 18. & est hæc:

℞. *Bacc. Lauri,*
Rof. rub. sylv.
Menthæ an. M. i.

Pulverisata subige cum *Fermenti acerrimi* quantitate Ovi, impone patinæ, affunde *Acetum fervens*, & calidissimè cum linteo triangulari impone regioni stomachi & Præcordiorum: si exsiccetur, denuò cum Aceto irroretur & applicetur.

Deinde convenit etiam externè contra Singultum Emplastrum de Galbano crocatum *Mynsichtii*, cujus *descriptionem* videbitis *in Armam. Chym. sect. 37. pag. 511.* item Olei destillati Anisi guttæ aliquot Umbilico, aut scrobiculo Cordis illitæ, in usu esse solent. Panis etiam calidus linteo obvolutus, Ventriculo applicatus, efficax est Remedium ad Singultum compescendum; efficacius si Vino Malvatico, vel alio generoso irroratus fuerit, & ita applicetur regioni stomachali. Quidam cum Spongia, aut Pane calido applicant Ventriculo Fotum humidum, factum ex Aceto calido valdè acri, cocto cum Castoreo, Pipere, & Sinapi.

Hæc *in genere*.

Pro varietate autem Causarum ad Singultum disponentium etiam modò dictis Generalibus Specialia quædam admiscenda sunt, v. g. si *Singultus* oriatur *à Cruditate Stomachi*, aut à vitiata Digestione, tunc, præter Vomitum, Pilulæ Aloëticæ cum Laudano opiato mistæ conveniunt, uti sunt Pilulæ rosaceæ; item Pilulæ Marocostinæ, Mastichinæ, item Zingiberina, Essentia Zedoariæ, Elixir proprietatis cum spiritu Anisi mistum, Elixir proprietatis cum spiritu Salis Ammoniaci; item Essentia Absinthii, Essentia & spiritus Mastiches, Essentia Melissæ & Pulegii, &c. nobiles quoque sunt.

Singultus & irritatio si fiat *ab Humoribus acribus corrosivis ac æruginosis*, plùs minùs effervescentibus, tunc suprà dictis Appropriatis in specie addantur Absorbentia; qualia Crystallus præparata, Ebur ustum, vel Cornu Cervi ustum; item Lapilli Cancrorum; qui absorbent omnes corrosivos humores: item Terra Solaris, Sigillata, Bolus Armena: item Lapilli Percarum & Carpionum, Pulvis Absorbens *Wedelii*, cum Opiatis mista: in specie Pelliculæ internæ stomachi gallinacei exsiccatæ & pulverisatæ, & in Aqua, succo & Syrupo Portulacæ usurpatæ. Singultum supradictum ex assumpto acriori, e. g. Oleo Vitrioli haosto excitatum, BARBETTE curavit hac Mixtura *in Praxi* præscripta:

℞. *Succi Sempervivi major. depur.* ℥i.
Aqu. Rosarum,
Plantagin. an. ℥ii.
Vitell. Ovi Num. 1.
Syr. de Portul. ℥i.
Laud. opiati gr. ii.

Miscendo, & cochleatim usurpando.

Huic Misturæ putassem simul debuisse addi, aut Lapillos Cancrorum, aut Cornu Cervi ustum, aut Terram sigillatam, aut similia, Acidum promptè absorbentia. Ad hujus ergo imitationem

℞. *Aqu. Endiv.*
Plantag. an. ℥ii.
Succi Semperviv. maj. depur. ℥i.
Cornu Cervi usti præpar. ʒi.
Lapill. Cancr. præpar. ℈i.
Terræ sigill. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii. vel iij.
Syr. Portulac. ℥i.
M. D. S.
Potio contra Singultum.

Si *suspicio* adsit *Veneni assumpti*, vel *Malignitatis in Singultu*, v. g. in Febre Maligna, modo dictis Appropriatis & Alexipharmacis ex Terrâ sigillata addatur Aqua Cordis Cervi, Cordialis *Herculis Saxoniæ*, Aqua Cinnamomi cum Vino, & Cydoniata, Syrupus Corticum Citri, Pulvis Analepticus *Mindereri*, Laudanum opiatum, vel Extractum Theriacale, & similia Malignitati appropriata; ad imitationem RIVERII *Centuria 4. Observ.* 78. qui continuum singultum in Febre Maligna compescuit per Emulsionem ex seminibus quatuor Frigidis majoribus cum Lapidis Prunellæ ʒi. Laudani opiati gr. ii. Sanè Nitrum Antimoniatum ad ʒi. est convenientissimum.

Ubi *Singultus* est *conjunctus Morbis Convulsivis*, aut *Hystericis*, his ipsis per Salia volatilia, Castoreum, & Opium curatis, simul Singultus evanescere solet.

Si *Singultus* est *Symptoma* Affectus cujusdam gravioris, ut *Inflammationis Hepatis*, *Febris Acutæ*, &c. sponte equidem, Morbo primario curato, Singultus sponte cessat; quia tamen partim molestum, partim mali ominis est Symptoma, propterea simul Sudorifera, & blanda Opiata cum Affectui primario Appropriatis, ut iisdem & Singultus & Affectus primarius simul curentur, jungenda erunt.

Si *Singultus* sit *à nimia Refrigeratione Stomachi*, in specie, si post nimium æstum ex Haustu copioso frigido oritur Singultus, qualem Singultum mirè obstinatum per bimestre durantem observavit RIVERIUS *in Observ. Morborum Infrequentium*, uti vocat, *Observ. 2.* optimum consilium est, ut ad imitationem ejus instituatur Balneum Aquæ dulcis, in quo Plantæ Nervinæ incoctæ sunt, cui insideat Æger: quo consilio RIVERIUS Ægrum ex nimio frigidæ Haustu singultientem, aliis omnibus ferè irritis, curavit.

Hæc de Convulsione Diaphragmatis Inspiratoria, seu Singultu sufficiant: sequitur

ARTICULUS III.

De Incubo seu Ephialte.

INter Affectus præternaturales Inspirationem lædentes pertinet etiam *Incubus* seu *Ephialtes*, (L) qui & ipse revera est nihil aliud, quàm Pectoris Affectus, impedita nempe ac difficilis Respiratio, in specie sufflaminata Inspiratio, dormientibus imprimis ac dorso incumbentibus, cum Insomnio quodam ponderis Præcordia prementis ac suffocationis imminentis obveniens, cujus occasione vigiles, quia talia delirant somniantes, varia subinde sibi de persona aut re certa, aut etiam de persona invisa, superincumbente narrare solent Ephialte affecti.

Est nempe complicatus Affectus Abdominis Incubus, quem ipsi Ægri ritè explicare nequeunt; proptereà constituitur à quibusdam Sedes in stomacho, ab aliis in Pectore, ab aliis in Capite; Symptomata ferè tali ordine se mutuò insequuntur;

I. Læditur Respiratio, maximè Inspiratio: Hanc
II. Insequitur sensus, aut saltim metus, imminentis strangulationis.
III. Est depravata Loquela, dum loqui nesciunt Incubo affecti, sed gementes, queruli &c. fiunt, aut sonum saltem inconditum, rectiùs boatum, aut saltem sonum gravem proferunt: unde & vocati parum aut nihil respondent, & ferè immobiles jacent.
IV. Adest insignis Anxietas Præcordiorum: &
V. Denique Somnium supervenit rei aut objecti alicujus, nunc certi nunc incerti, Thoracem prementis, & quasi constringentis: Quibus
VI. Accidunt maculæ rubeæ, lividæ, ceruleścentes, Artus imprimis pingentes, & mane postmodùm apparentes.
VII. Expergefactis, dum omnia cætera evanescunt Symptomata, Corporis tremor, & non rarò Diaphragmatis vibratio celerrima & violenta superest, una cum totius Corporis lassitudine, *als Wenn sie geprügelt Waren.*

CAUSÆ.

Quoad *Causam* & fiendi modum Incubi: quæ vulgò proferunt, omnibus nota sunt; scilicet incusant Obstructionem meatuum Cerebri, ac principii Spinalis medullæ, à Vaporibus crassis ex Abdomine eo exhalantibus; unde impedito Spirituum animalium influxu ista Symptomata superveniant, obque hanc rationem Incubus ad Affectus Capitis ordinariò refertur: vid. SENNERTUS *l. 1. Prax. P. 2. cap. 29. ubi de Incubo.* Hic tamen in *Paralipom. pag.* 113. hanc sententiam mutavit, & Incubum esse Affectum Respirationis læsæ cum Insomnio gravi asseruit; sicut jam suo tempore FERNELIUS & PLATERUS insulsissimam hanc Veterum Opinionem rejecerunt, dicendo, Morbum hunc primariò ad Affectus Thoracis & Respirationis læsæ, secundariò ad Affectus Capitis pertinere. Nempe hi ipsi Causam proximam statuerunt Humorem crassum, melancholicum, vel pituitosum circa Præcordia hærentem, quo Humore qua-

(L) *Ephialtes ab* ἐφάλλομαι, insilio, supersilio: *quòd Incubo affecti insilientem sibi vetulam, vel corpus quodcunque falsò imaginentur, Alii ab Ephialte quodam dictum volunt, de quo* Homerus Odyss. 11.

quacunque ex causa commoto aut turgescente, Diaphragma & Pulmones comprimantur; unde exhalantibus Vaporibus Vox opprimatur, & denique iisdem Cerebrum petentibus, Spiritus animales conturbentur & misceantur, unde somnium tale sequatur: cum quibus etiam coincidit PETRI JOANNIS FABRI sententia in *Pathol. cap. 7.* Sed adscensus iste Vaporum ex primis viis ad Caput utique, & quicquid illis superstruitur, ruinoso utitur fundamento, & facilis est solutionis.

Audiantur Moderrorum quidam, in specie SCHNEIDERUS *in Libro* specialissimo *de Catarrh. cap. de Catarrho Nar. pag.* 246. item in *Diss. de Epilepsia*, & per consequens etiam de Incubo, qui rectè Incubum ad Convulsionis species refert, in specie talem, in quo Thoracis Musculi Hominis, somnum capientis, ita afficiatur, ut respiret exinde laboriosius.

Res ut pateat paulò clariùs, ordine procedendum: scilicet *Causa* Incubi *proxima* est omne id, quod liberum Thoracis, & in specie reciprocum Diaphragmatis motum inferiora versùs in somno impedire potest: hoc namque ita primariò quoad Respirationis negotium impedito, secundario etiam reliqui Musculi Inspirationi inservientes in motu impediuntur; cùm notum sit, quòd Diaphragma sit primarium instrumentum Respirationis. Quicquid ergò primariò libero Diaphragmatis motui, secundario reliquorum Musculorum, inferre potest impedimentum, est Causa Incubi.

Istud, quo Thoracis, ac speciatim reciprocus Diaphragmatis motus impeditur, hoc facit; vel quatenus est Causa externa & Objectum quoddam, Diaphragma opprimens, & ejusmodi motui deorsum versùs reluctans, & oritur exinde *Incubus Accidentalis*, & quasi levior; vel læditur Diaphragmatis motus vitio Nervorum ejusdem, & Musculorum Thoracis motui inservientium; id quod fit in *Incubo Habituali*, utpote graviori, & qui firmiores egit radices, & ex quadam dispositione interna radicata plus minùs, vel sæpiùs, vel difficiliùs ægrum afficit.

Incubus Accidentalis fit, quando liber Diaphragmatis motus saltem impeditur, propter impedimenta in primis viis ac Abdomine, motui ejus deorsum resistentia. Hæc inter imprimis est Stomachus: qui vel copiosioribus Alimentis infarctus; vel Materia viscida aut mucilagine inquinatus; aut Flatuum copia, de quibus superiùs, ubi *de Inflatione Stomachi*; aut Potu nimio & Cruditatibus distentus, Dorso incumbentibus Diaphragma magis sursum repellit, & ejusdem inferiora versùs motum impedit, ut non Inspiratio fieri possit, unde etiam reliqui Musculi cessant. Propterea HILDESHEIM *in Spicil. de Affect. Capitis Spicileg. 4. pag.* 434. inquit: *Qui scire cupit quid sit Incubus; is ante Somnum comedat Castaneas, & superbibat Vinum faculentum.* Hinc rarò Incubo afficiuntur, qui laudabili utuntur Diæta, aut qui sobriam amant Cœnam: econtra Pueris ob ἀδδηφαγίαν, seu nimiam, & immoderatam ciborum ingurgitationem, familiaris esse solet; unde etiam sæpiùs ex Crapula, Ebrietate, & nimia Voracitate in Cœna Incubus affligit: sed talia saltem inducunt Incubum Accidentalem, leviorem, & facilè discussibilem. Nam si dormiatur in latere, & elevetur Caput, possumus præcavere talem Incubum: quò magis enim supini jacemus, eò minùs comprimit Ventriculus Diaphragma, & contrà.

In Habituali verò, ac continuo Incubo, quatenus habet Causam quandam in Corpore latentem, ad Nervos imprimis respiciendum venit, eos nempe, qui Respirationi inserviunt, & imprimis Diaphragmatis motui, ob quorum vitium actua respiratorius prohibetur; adeòque ad Nervos Paris Octavi, unde & Intercostales progrediuntur, & qui ex Cerebello primas radices habent, hic imprimis respiciendum, ut rectè asserit WILLISIUS *in Anat. Brutorum P. 2.* ubi *de Incubo*; & notabili Observatione fundamentum Habitualis Incubi in parte Capitis postica circa Cerebellum confirmat LOWERUS *Tract. de Corde pag.* 157. de quodam Nobili: Adeo, ut respectu Causæ revera Nervorum Affectus sit Incubus Habitualis; isque vel *Paralyticus*, vel *Convulsivus*. i. e. qui vel ex denegato plùs minùs Spirituum animalium influxu, propter impedimentum quasi obstructionis, & inde hinc Musculorum resolution; vel ex impetuoso nimis Spirituum per dictos Nervos propter irritationem quandam influxu, & hinc Musculorum spasmo, oriatur. Priùs Veteres, & adhuc suo modo WILLISIUS *loco allegato*, ubi Cerebellum affectum esse putat, ut Ephialtes quasi Lethargus sit Cerebelli, item LOWERUS *loco allegato* asserunt; Posterius verò affirmant Moderni: vid. SCHNEIDERUS *loco allegato*; Et ob id à quibusdam, in specie Arabibus, Incubus Epilepsia nocturna, item Epilepsia parva, propter Convulsiones Musculorum Thoracis, quæ similiter fiunt in omni Insultu Epileptico, vocari solet; unde in Epilepticis Respirationis est difficultas, & spuma apparet circa Os: quo nomine vocatur à RODERICO à CASTRO *Tract. de Epilep. cap. ult.*, quia incubus confirmatus in Epilepsiam degenerare tandem solet. TIMÆUS *von Guldenklee* sane *in Casibus lib. 1. Cas.* 57. refert Incubum, cujus Historia, prout describitur, ferè persuadet, ad Mala quasi Paralytica eundem esse referendum, nihilominùs in Epilepsiam tandem lethalem desiit. Econtrà RHODIUS *Cent. 1. Observ.* 54. refert Exempla Incubi Vigilantibus obvenientis, qui in Apoplexiam terminari observatus fuit: sicut ea Historia infra narranda patebit Exemplum Incubi ad Epilepticos Morbos referendi. Forsan utrumque, utut in variis casibus, nempe tam Paralyticum, quàm Convulsivum, in Incubo locum habet; sicuti non rarum est, Paralysin cum spasmis, & contrà, subinde permutari; ita quidem ut Causa Incubi, Acidum nempe peccans, Lymphæ medio ad Cerebellum delatum, nunc irritando Nervos Respirationi inservientes, ac Cordis motui dicatos, Affectus spasmodicos: nunc Spirituum motum nonnihil sufflaminando, leviores Affectus Paralyticos inducat; hinc etiam Cura ejus specialis ferè Remediis Antiepilepticis perficitur. Revera ergo Incubo infestante laborant Nervi Diaphragmatis, & hinc reliqui Musculi Thoracis motui inservientes, qui convulsi impediunt motum Diaphragmatis dilatatorium, unde necessario Respirationis difficultas supervenit.

Verùm cùm idem Nervus ex Intercostali profectus, Musculos Thoracis movens, etiam ex eodem trunco surculum pro motu Laryngis subministret; hinc est, quod consequenter à Nervi Intercostalis irritatione Musculis convulsis, simul etiam convellatur Larynx, qui exinde sensum Strangulationis, & postmodùm etiam Loquelæ impedimentum, aut saltem Sonum inconditum, qualem Epileptici alias etiam edere solent, subinde gemebundum, efficit; & cùm etiam simul sub Respirationis defectu imminuta plùs minùs evadat Sanguinis Circulatio; ob id ab eodem infarcti Pulmones anxietatem insignem Præcordiorum inducunt: sicut dum evigilant tales Ægri, Cor insigniter palpitat, quod restatur Motum Convulsivum; & cùm hæc omnia fiant imprimis in Somno facilè ejus occasione Anima Rationalis, talium rerum conscia, concipit Somnium quasi ponderis, nescio cujus, incumbentis. Notum enim est, quod iis, in quorum Vesiculis seminalibus Genitura turget, indeque Genitalia nonnihil titillat & vellicat, ordinario occidunt Somnia Venerea, cum voluptuosa Geniture excretione. Uti ergò turgescentia, & eruptio Geniture dat Somnia Venerea; simili ratione motus Diaphragmatis & hinc Thoracis impeditus dat Somnia, & Imaginationis compressionis & constrictionis Thoracis à re superimposita: Somnium tale vagum applicatur interdum certo cuidam Subjecto, unde tali Affectu laborantes certum sibi Objectum imaginantur: quando enim conqueruntur, *jacere super Pectore*; tunc est determinatum, & sic imprimis occasione Sanguinis stagnantis in Præcordiis: sic nimis premi imaginantur à Vetula ingrata, quale exemplum habet SCHENCKIUS *pag.* 129. *& seqq. lib. 1. Observ.* de Sacrifico, qui putavit, se comprimi à Vetula, quam vidit & contrectavit. Hac ratione FORESTUS Incubo affectus putabat, Pectus suum comprimi à Cane nigro, unde respirare non potuit, utut Fœmina videret esse Somnium fallax, uti de se refert *lib. 10. Observ.* 51. Simile ferè exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. pag.* 42., quod mediante Antimonio per superiora & inferiora curatum fuit. Hinc rectè dicit VINCENTIUS ALSARIUS à CRUCE, idque ex authoritate GALENI, quod Ephialtes sit quædam quasi in Somnio Epilepsia, cùm eadem, utut leviora, perpetiantur in Incubo, dum quiescunt, quæ patiuntur Comitiali Morbo correpti, cum vigilant: utrobique scilicet ægrè respirant, & vox incondita profertur. Vitium imprimis est in Nervis, in specie in Nervo Intercostali, sive in ejusdem radice, aut exortu in Cerebro & Cerebello, sive in uno alterove ejus Plexu, antequàm scilicet surculos Thoracem moventes hinc inde distribuit, lacessito in specie à Lympha plùs minùs acri acida, subtili tamen, unde Respirationis Symptomata, hinc cætera consequentia. Exemplum Incubi ex Nervo in exortu affecto allegavi *suprà ex* LOWERO *de Corde*.

Affligit Incubus in specie Dormientes: nihilominùs non mirandum, si in ipsis etiam Vigilantibus oriatur, nil enim impedit, quò minùs & in his Diaphragma, & reliqui Musculi etiam interdiu convellantur: refert enim RHODIUS *l. c.* item SMETIUS *in Misc. Med. de Incubo pag.* 547. Observationes incuborum Vigilantibus obvenientium. Adeoque formaliter ad Affectus Nervinos partium Respirationi inser-

vientium, nunc Patalyticos, nunc convulsivos, referendus Incubus; materialiter seu subjectivè magis subjectum constiturionis Melancholicæ, ut vocant, affligere solet. Hypochondriacis & Scorbuticis imprimis familiaris est Incubus, & quidem speciatim inclinantibus ad Melancholiam Hypochondriacam, sicuti aliàs Affectus varii convulsivi frequentes sunt Hypochondriacis; unde etiam iisdem facilè talix pectoris potest obvenire convulsiva constrictio. Imò ex Hypochondriacis talibus ad Scorbutum declinantibus derivandæ videntur Maculæ, quæ eorum cutim pingunt, hæ ipsæ enim ut Scorbuticis familiares sunt, ita etiam exinde, dum declinante Incubi paroxysmo aliquis mador interdum prorumpit, illæ Maculæ, Germ. *das Alp kneipen*, originem habebunt.

Præthereà Vermes Abdominis in Pueris inferunt Incubum, sicut hi ipsi hostes ad horrendas etiam Epilepsias, aut convulsiones, eosdem admodùm disponunt: vid. SENNERTUS *l. 2. Prax. P. 2. cap. 29. pag. 579.* Rarum est, Romæ observatum fuisse Incubum Epidemicum, quod ex CŒLIO AURELIANO refert SENNERTUS *l. a.* Sicuti mirabilis est Affectus, quem recenset FORESTUS *l. 10. Obs. 52.* medius inter Incubum & Epilepsiam tertio quoque die rediens, & ita periodum tertianam observans, Nodulo ex semine nigro Pœoniæ Cerevisiæ immisso curatus. (M)

D I A G N O S I S.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: patent ex relatione Ægri. Possunt etiam hauriri ex concumbente cum Ægro. Taliter enim affecti, imprimis noctu profundo somno oppressi, solent fieri anxii & queruli, gementes, raucum & inconditum sonum aut boatum proferentes, jacent immobiles, ita ut neque manum neque pedes moveant, parum aut nihil vocati respondent, & cum impetu, & expergefacti de nimia anxietate cordis & lassitudine conqueruntur, & varia de rebus præcordia prementibus referunt.

P R O G N O S I S.

Quod attinet *Prognosin*: Incubus accidentalis ex se & Causa externa nil habet in recessu: Habitualis vero subinde prodromus est Epilepsiæ, imprimis in Junioribus; sicuti in Senioribus minatur Apoplexiam & Melancholiam.

Quòd si Incubo nocturno jungatur subinde Vertigo diurna, Prognosis est eò certior, & malum periculosum.

Si Incubus, dicit SENNERTUS, *accidit partim dormienti, partim vigilanti, deterior est; quia Epilepsiæ propinquior: & rursum deterior, si post excitationem sudor frigidus, tremor Cordis, spasmus, aut syncope sequatur.*

C U R A.

Quoad *Curam* in Ephialte: si est *Accidentalis*,

I. Evacuandus est Stomachus & primæ viæ.

II. Ordinetur benè Diæta; & speciatim lautior cœna & subitaneus post pastum decubitus vitetur.

III. Propinanda Medicamenta Volatilia oleosa plùs minùs Antiepileptica, seu convulsionibus appropriata.

Habitualis seu *Confirmatus Incubus* ad modum Mali hypochondriaci, Melancholiæ Hypochondriacæ, aliorumve Morborum Chronicorum, curari debet: nempe per Digestiva, præsertim Martialia, hinc per Evacuantia, quibus subjungantur Volatilia, ac Antiepileptica.

Inter *Evacuantia* primatum obtinent Vomitoria Antimonialia. Modus adhibendi omnibus est notus. Si inferiùs laxare volumus, utut Vomitus sit optimus, fiat hoc mediante Extracto Hellebori nigri, & Mercurio dulcificato in forma Pilulari, quæ in Epileptico Insultu sunt expertæ: e. g.

℞. *Extr. Helleb. nigri*,
Mercur. dulc. an. gr. xv.
Scamm. sulphurati gr. ii. vel iii.
Extr. Trochisc. Alhand. gr. j.
Cum *Oleo destillato Succini* f. Pilulæ.
Adspergantur Succino præparato.
D. S.
Pilulæ Cephalicæ & Stomachales.

Aliàs infusa etiam Sennata sunt in usu; item Massa Pilularum Officinalium de Lapide Lazuli commendatur à quibusdam: ZACUTUS LUSITANUS *lib. 7. Med. Princ. Histor. in Obs. cap. 8.* commendat Aloën, ut optimum in Ephialte confirmato Remedium; quæ Passulis majoribus, quibus exempti sint acini, indatur Ciceris parvi magnitudine: quarum Passularum nonnullæ cum ℈j. dictæ Aloës semper duabus horis ante pastum assumptæ, certè dicuntur curare Incubum ac Vertiginem, modò aliquandiu continuentur, donec Ephialtes planè eradicetur. Loco hujus Remedii etiam Pilulæ Aloëphanginæ juxta ZACUTUM LUSITANUM simili ratione ad 5. vel 6. usurpari possunt: præservant non tantùm Ebrietatem, sed etiam assumptæ ante cœnam Digestionem juvant sine metu insignioris laxationis: Quòd si fortiùs laxare debeant; grano uno alterove Magisterii Scammonii acuari possunt. Loco harum Pilularum substitui possunt Pilulæ sine Cura *Cyriaci Weberi*, quarum descriptionem videbitis *in Pharmacop. Augustann Class.* 6.

Præmissa Purgatione Sudorifera volatilia pro universo Corpore abstergendo, & Sanguine ventilando sunt maximè proficua. Inter Appropriata hic convenientia præ cæteris palmam refert Pæonia mas, cujus Radix, Folia, Semen, & Flores sunt frequenti in usu; sive Radix debito tempore collecta infundatur potui; sive ejus Pulvis, sive grana Seminis Num. 15. usurpentur; sive ex his paretur Emulsio; sive ex Floribus fiat Tinctura, & aliquandiù continuatim usurpentur. Huic adjunguntur nonnulla alia in Epilepsia usitata, ut Flores Stœchados, Lavendulæ, Anthos, &c. à quibusdam Smaragdus præparata tanquam singulare Specificum contra Somnia turbulenta, Pavores nocturnos, & contra Incubum, & in Infantibus & Adultis insigniter commendatur. Alii cubitum ituri præservationis gratia ab Incubo, Theriacam cum Aqua Pæoniæ assumunt; vi enim opiata convulsivos spasmos sistit: loco cujus etiam Elæosacchbarum Rorismarini, Succini, Salviæ, Lavendulæ, Cinnamomi, Anisi & similium sub introitu lecti, præcedente cœna parca, assumpta commendari solent.

Anisum enim appropriatum in Incubo remedium est; Semen scilicet ejus paulò largiùs sub introitu lecti prægressa parca cœna assumptum, cùm etiam Oleum ejus præstet egregiè in curandis Somnus truculentis & turbulentis, sub introitu lecti, ad aliquot guttas cum aliis permistum & assumptum, unde etiam Insomnia turbulenta, & Pavores nocturnos Puerorum idem Oleum potenter sistere solet: item Spiritus Carminativus de tribus, vel Spiritus Salis Ammoniaci anisatus, à gut. xxx. vel xxxx. vesperi post moderatam cœnam sub introitu lecti: Vel

℞. *Tincturæ Tartari* ℥ß.
Spiritus Salis Ammoniaci ʒij.
M. S.
Tinctura resolvens.

Usurpetur eodem modo. Vel Olei destillati Anisi, aut Balsami Sulphuris anisati, gutt. 6. vel 8. sub introitu lecti capiantur, & Æger jubeatur minùs dorso incumbere: unde pavidis Anisata sunt convenientissima.

Quòd si forsan in Paroxysmo Medicus vocaretur, ita ut medio noctis quasi Orthopnoicus spiraret Æger, Vomitorium præscribatur. Sed si hoc jam aliquot dies noctesque antè præscriptum sit, aut suspicio sit magis Flatulenta, quàm præcisè Humorosa peccare, præscribatur Clysma, simulque Mixtura volatilis aromatica: e. g.

℞. *Herb. Absinth.*
Hissopi an. M. j.
Flor. Chamomill. M. ij.
Bacc. Laur. ℥i.
Salis Tartari ʒij.

Coqu.

(M) *Verùm quidem est, Incubi caussam Diaphragma & Organa Respirationis obsidere; at quod propriè Incubum constituit est Insomnii morbosi species: cum nempe quis dormiens ex impedimento Respirationi facto, in Somnium incidit, quo à pondere premi falsò imaginatur; facillimum autem est, ut ex partium corporis in Somno varia affectione, varioque motu nervis & spiritibus communicato, hæ vel illa Somniorum idea in nobis excitentur, vel voluptuosa, ut in seminis turgescentia, vel molesta, cum corpus male affectum est. Imo quandoque ea est Spirituum Cerebri incolarum diathesis, ut levissimi corporis motus maximum in illis excitent impetum: atque hac ratione poterit dormiens à culice ictus, magno se vulnere confossum somniare. Quod autem Incubus propriè ab Insomnio constituatur, ex eo evidens est, quia etsi dormiens Respirationis quamcunque difficultatem patiatur, nisi Somnium accedat, Incubo non prehenditur. Vigilantium autem Incubi à* Rhodio & Smetio *relati, nescio qua sana ratione Incubi vocari possint, quum nullus vigilanti esse possit constans & insuperabilis Imaginationis error, qui ad Incubum constituendum necessarius omnino est, ut consideranti patet.*

Digitized by Google

Coqu. in s. q. *Aq. simpl.*
Colatura unc.x. adde
Elect. de hiera cum agar. ℥i.
Olei destillati Terebinth. ℥i.
M. pro *Clysmate*. S.
Clyster Abstergens.

Vel

℞. *Aq. Hyssopi* ℥ii.
Menthæ ℥i.
Cinnam. unc.ß.
Spiritus Salis Ammoniaci ʒiß. vel dr.ii.
Syr. Nicot. unc.i.
M. D. S.
Potio pro Capite & stomacho.
Capiatur cochleatim.

Vel

℞. *Aqu. hyssopi* unc.iii.
Menthæ unc.i.
Cinnam. dr.vi.
Spir. Asthmat. dr.i.
Oxymel. squillit. unc.ß.
M. S.
Potio resolvens pro capite, & pectore.

Quomodò Infantes tractandi, videb. in WILLISIO *de Anim. Brutor. pag.* 248.

Coronidis loco Historiam incubi magis ad Epilepticos, quàm ad Paralyticos affectus referendi, subjungam. Puella 18. annorum Cachectica, & cui nondum menses fluxerunt, indeque nonnihil asthmatica, ex narrationibus crebrioribus servæ seu famulæ, primùm imaginationem Incubi concipit, cùm ab illa sæpius audivisset se quavis nocte incubo corripi, & istud mali ab alio concitari. Jam utut hæc ipsa dimissa fuerit, illa tamen mox ab hujus discessu incubo corripi cœpit, nempe omni nocte præcisè hora secunda incipit quiritare; hinc mox sensu & motu privata jacet, donec successivè ad se redeat, quo tempore sudore madet, & hinc inde in corpore maculas magnas rubeas, præsertim in femoris parte carnosa observat. Hæc quavis nocte eodem præcisè tempore redeunt. Ego suspicabar Incubum esse reverà convulsivum in subjecto Hypochondriaco cachectico: Dedi Tartari emetici gr.iii. qui parum operabatur, & hinc quovis mane de pulvere Cachectico, seu Croco martis aperitivo largam dosin, prohibendo acida. Successus fuit, ut post aliquos dies noctesque incubus tardiùs affligeret, horæ tertiæ, hinc quartæ, tandem quinta matutina, tandem per biduum penitus deficeret; quo transacto, hora quinta matutina malum redit, sed absque maculis. Propino vomitorium liquidum, cujus usu cùm copiosa mucosa rejecisset, non rediit incubus. Suasi ut Elixir proprietatis imposterùm continuaret, certus, modò primæ viæ à cruditatibus acido-pituitosis essent liberæ, & hinc menses comparerent, eam pancreaticè valituram.

CAPUT III.

De vitiis exspirationis læsæ.

Vitia interdum, quæ Exspirationem lædunt, sunt imprimis

I. *Sternutatio*, quando expiratio fit cum impetu & insigni labore.

II. *Tussis*, quando Exspiratio fit interruptim, & cum sonitu.

Quo etiam faciunt

III. *Vocis* vitia, quando aër erumpens non legitimam, sed vitiatam vocem profert: nam solummodò exspirando, dum aer transit Laryngem, fit Vox, nullo modo inspirando.

ARTICULUS I.

De Sternutatione.

Sternutatio est vitium singulare in aeris exspiratione contingens, & quidem nihil aliud, quàm motus convulsivus musculorum pectoris Exspirationi inservientium, & ita revera est affectus Pectoris, in quo motu convulsivo, post aliquam inspirationis inchoatæ suspensionem, subitò & magna, sed mox iterum cessante, vi per nares & os aer una vice exploditur, unde sonus raucus excitatur. Omnium consensu duo conjuncta sunt in sternutatione, nempe sensus quidam certæ cujusdam molestiæ in naribus, conjunctus cum violenta Thoracis compressione.

PARS AFFECTA.

Pars proximè *affecta*, seu id, quod sternutationem dat, sunt musculi Thoracis, ejus constrictioni, & Exspirationi dicati speciatim Diaphragma, & musculi Intercostales interni, & abdominis. Diaphragma duplici constat motu, dicatum exspirationi & inspirationi, quod convulsivi quid patitur.

Forma sternutationis consistit in motu convulsivo musculorum exspirationi dicatorum, & diaphragmatis: id quod patet in specie, dum voluntario artificiosam ciemus sternutationem, quod necessum est fieri à musculis voluntatis imperio subjectis.

Jam verò cùm, & inspiratio, & exspiratio sint motus mixti, uti præsuppono ex Physiologicis, ob id eundem motum dormientes citra voluntatem obimus, & vigilantes variè determinamus; Et ipso contactu percipimus semper simul in sternutatione non solùm eum impetu constringi Thoracem; sed etiam diaphragma moveri sursum, simulque subitò abdomen comprimi ab ejus musculis, & hinc à contentorum sursum motu diaphragma intra Thoracem cogi, indeque postmodùm regionem illius instar cinguli, ubi connectitur costis nothis diaphragma, dolere. Unde & in partu difficili, aut secundinarum retentione, proficua est sternutatio, dum à musculorum abdominis subitanea constrictione exploduntur contenta; sicuti è contrario in Herniis intestinalibus eadem nocet.

Parti affectæ etiam adnumerandæ nares, quatenus eæ, & specialiter earum membranæ interiores, sunt sensiles, & faciliùs irritatæ sternutationem faciunt.

Causa occasionalis hujus convulsionis est in specie quicquid valet irritare membranam Narium internam superiorem: Nulla enim unquam fit sternutatio coacta, in qua non membrana ista sensilis, nares internas succingens, vellicetur, & quasi in crispationes cieatur; quo facto, demum pectus consequenter per consensum irritatur; & ita convellitur. Quàm sensilis sit hæc membrana, sentimus, quando ex. gr. tenues pili, qui subtiles & acuti, Naribus intruduntur, unde acuta titillatio in naribus percipitur; quæ membrana narium insigniter movet varios nervos, & totum systema. Experimur in iis affectibus mirabilia, qui per odorem excitantur; siquidem ex odore quidam interdum syncopen patiuntur; vellicatur enim ab objecto aeri nervorum connexus, qua ratione irritationem hanc nervorum sequuntur convulsivi spasmi Thoracis.

Fundamentum hujus consensus est quædam per Plexus connexio surculorum quorundam nervorum paris tertii, & quarti ad Nares productorum, cum pari Nervorum Vago & Intercostali, Thoracem moventium: Nervulis ergo istis ad nares dimissis, occasione Membranæ vellicatæ spasmo fortiori, adeòque secundùm eorum ductum irritatis, & ita spasmo correptis, simili spasmo convelluntur Nervi Thoracem moventes, & exinde diaphragma aliquandiu propter Inspirationis protractiorem deprimitur, sed mox eum impetu & forti motu sursum propellitur: vid. WILLIS in *Anat. cerebri*: sicuti & cæteri musculi inspirationi inservientes magis tenduntur, sed mox superveniente contrario spasmo nervorum, & musculorum Exspirationi inservientium, sternutatio supervenit, adeò ut rectè BARTHOLINUS *Sternutationem levem Epilepsiam* nuncupet in *Act. Med. Hafniens. vol. 2. pag.* 49. (N) Certè quo sensibilior est ista narium membrana superior, eò propter faciliorem irritationem promptiùs sternutamus: hinc Itali ex crebriori pulveris sternutatorii abusu, & hinc membranæ crebriùs irritatæ, sed a copiosiori lympha affluente minùs sensilis factæ culpa, minùs sternutare solent, cùm nos germani ex tantillo eorum pulveris odore crebriùs sternutare soleamus. Quatenus ergò Nervi Narium membranæ sensorii in cujusdam Plexibus jun-

(N) *Quoniam surculi Nervi quinti paris juxta divisionem Willisianam, in varias faciei partes disperguntur, & præcipuè surculus Ophthalmicus dictus in Oculi musculos & glandulas inseritur; quoniam insuper ex eodem Nervo quinti paris, surculus unus aut alter exoriens, cum surculo altero Nervi sexti paris conjunctus, candicem format Nervi intercostalis, qui in medii imique Ventris Viscera propagines mittit; hinc notante eodem Willisio oritur non solum consensus faciei partium inter se, sed & harum cum reliquo corpore: atque inde rationem reddit, cur viso Sole sternutationem edamus.*

Digitized by Google

junguntur cum plexi intercostali, eatenus fit consensus. Mirabilis consensus est faucium, oris, & Narium cum nervis intercostalibus: similis ferè est ratio, ubi videmus, quòd ex titillatione circa diaphragma oriatur motus in facie, qui vocatur risus, hincque titillati involuntariè ridemus. Interim ultra præviam talem irritationem, interdum & convulsivi quid esse, & etiam per consensum aliarum partium, per consensum vellicando Thoracem, excitari posse sternutationem; vid. curiosa Historia illustrata in M. A. N. C. *ann.* 3. *observ.* 138. *pag.* 247., ubi referuntur in Ancilla sternutationes 300. in uno paroxysmo, eoque singulis 24. horis periodicè repetente. In his, ubi sunt crebriores & vehementiores sternutationes invitæ, ad nervos convulsos respiciendum. Plura de sternutatione ejusque natura conf. MARTINUS SCHOCKIUS; item SCHNEIDERUS *Tr. de Osse cribriformis*, & in specie *de Catarrhis*, ubi de Catarrho narium, quem vocat sternutationem; item WILLISIUS *in Pathol. cerebri*. Certum ergo est, nullam fieri sternutationem, nisi irritetur membrana narium.

Irritatio ista membranæ narium intimæ variis fit modis internè & externè. *Externè* nunc sunt odores fortes; sic post odorem Majoranæ, Rosarum, Basilici, nonnulli sternutant; Acidum in fumo etiam sternutationem excitat; nunc pulveres in aëre volitantes inspirati; nunc sunt medicamenta paulo acriora naribus insufflata, ut nasturtium. Facienda autem est differentia pro ratione membranæ narium plùs minùs sensilis, vel non, & ejus texturæ plùs minùs delicatæ, vel non, vel si ab objecto externo aliàs movetur: hinc odor Rosarum huic sternutationem excitat, alii non. Quò pertinent omnia sternutatoria artificialia, à quibus, vellicata membrana narium, & irritata, sternutatio promovetur: qualia sunt, quæ fiunt ex Majorana, Liliis convallium, radice Hellebori albi, Euphorbio, foliis Nicotianæ, Castoreo, Esula præparata; & præ cæteris omnibus, quæ fiunt ex Vitriolo ad albedinem calcinato. *Internè* lympha membranas narium alias naturaliter humectans, paulo acrior imprimis si fuerit; hinc Coryzam frequentes sternutationes præcedunt, quia Lympha salso-acidior vellicat membranam narium. Præcedens hæc sternutatio signum est læsionis & excoriationis Membranæ internæ Narium à tali vitiosa Lympha.

Patet ex his, in omni sternutatione cerebrum esse insons, non verò concuti, ut vulgo dicunt. Concutitur sanè caput, sed sine cerebri concussione. Patet etiam, quod ea, quæ sternutatione eliciuntur foras, primariò fiunt ex faucibus & naribus, secundariò ex pectore, aspera arteria, & pulmonum Bronchiis, ex naribus, & faucibus quidem, quando ibidem sitæ membranæ pituitariæ à SCHNEIDERO *de Catarrhis* primitus descriptæ, continuò talem plorant Lympham, quæ oritur ex glandulis post dictas membranas consitis, vid. STENO *de glandulis secundariis*, & alii. Quæ Lympha, ubi fuerit copiosior, aut etiam spissior, quod fit ab aëre inspirato, cum impetu per laryngem erumpens obstacula illa molesta, & humores ibidem hærentes removet & ejicit. Quod si quid hæret in bronchiis asperæ arteriæ, aut larynge, illud simul sternutatione expellitur. Hinc in morbis pulmonum, Pleuritide, Peripneumonia, sternutatio mala est, authore HIPPOCRATE; ad pituitam verò in bronchiis pulmonum coorentam potenter expellendam, quæ tussi rejici non poterat, sternutamentum conferre, docet GALENUS; videatur RIVERIUS, ubi *de sternutatione*. Unde etiam remedia sternutatoria, quæ ex narium cavernis hos humores serosos, plùs minùs viscidos propriè emulgent, nihil ex capite emungunt, nec cerebrum purgant, sed tantùm ex membranis narium, præsertim pituitaria superiora, substratisque glandulis hauriunt; simili ratione atque Apophlegmatismi nihil omninò ex capite, sed immediatè ex glandulis Palatinis Sublingualibus, & maxillaribus; mediatè verò ex massa sanguinea, emulgent, & hauriunt. Interdum mucus firmiter impactus in stomacho, etiam sternutationem excitavit.

Fit interdum, ut coitus etiam sternutationem promoveat vid. BARTHOLINUS *Centuria* 5. *Historia* 19., ubi refert, se observasse in quibusdam copiosam sternutationem post coitum celebratum. Quo etiam pertinet AMATUS LUSITANUS: qui dicit, quòd quidam, qui à Venere aliquandiu abstinuerit, adspecta pulchra muliere, fortiter sternutarit: Vid. *cent.* 5. *obs. cur.* 4. *in Scholio*: Item inspectio solis sternutationem excitare, vid. MOYOW *tr. de Sale Nitro* &c.

Patet ex dictis etiam sternutationem esse motum quendam singultui contrarium; nam in singultu cum impetu inspiramus, seu diaphragma convellitur deorsum; sicut in sternutatione cum impetu exspiramus, & diaphragma convellitur sursum. Porrò in singultu fit sonus clarus & ingratus propter apertum Laryngem; in sternutatione fit sonus raucus & stridulus propter occlusum nonnihil laryngem, & propter impedimentum Narium.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica per se patent.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Signa prognostica*: sternutatio à causa externa, nisi crebrior sit, non mala est.

Copiosior, frequentior, violentior, sine causa manifesta crebrò repetens, est mala, & interdum lethalis, utut leve videatur malum; graves enim nervosi systematis affectus epilepticos, aut convulsivos, aut in ætate grandæva apoplecticos & Paralyticos, portendit: conf. HORSTIUS *in observat. pag.* 290. ubi habet sternutationem admodùm dubiam in Puella, & dicit, quòd sternutatio nimis frequens & vehemens semper ferè innuat subsequentem mortem; quod confirmat HILDANUS *cent.* 4. *obser.* 12. de sternutatione lethali in puerpera observata, quæ cùm aliquoties sternutasset, expiravit.

Interdum ex suppressa sternutatione per artem oborta est Epilepsia.

Ulteriùs sternutatio nociva est oculis; sic enim ex sternutatione nimia Cæcitatem nonnunquam obortam refert HILDANUS *centuria* 5. *observat.* 24. uti etiam ROLFINCIUS *in differtat. Anatom. pag.* 1254. Ob id cauti simus in oculorum affectibus cum sternutatoriis, ne cæcos reddamus eos, quibus debemus visum conservare. Potiùs ergò Errhina in oculorum affectibus, & epilepsia conveniunt, in quibus etiam sunt optima; minùs sternutatoria: Conf. BARTHOLINI *Act. medic. Haffniens. Vol.* 2. *pag.* 243. 251. & 303.

Postmodùm per accidens sternutatio in mulieribus per accidens aliquid habet in recessu: nempe promovet Menses, partum difficilem, Molam, fortiter totum abdomen commovendo, & fortiter universum ferè nervorum systema concutiendo; quando enim ita concutitur abdomen, insigniter sanguis circa uterum stagnans promovetur & commovetur: Vel facta tali concussione motus & vibratus uterus sponte ejaculat fœtum. De mensibus vid. HILDANUS *cent.* 3. *obs.* 51. De partu verò, uti etiam de strangulatu uteri, audiendus est HIPPOCRATES *sect.* 5. *aphor.* 35. Vid. M. A. N. C. *ann.* 3. *observ.* 138.

In nimiùm autem fluentibus mensibus, & in gravidis periculosa est fortis sternutatio.

Denique sternutatio post usurpata sternutatoria fortia non succedens, malum signum est, speciatim si hoc fiat in apoplexia, aut Epilepsia, & similibus affectibus; signum enim est, totam vim animalem esse prostratam.

CURA.

Quod attinet *Curam*; hæc consistit in eo, ut narium vellicatio, & hinc ortus impetuosus spirituum motus, & sic orta Thoracis convulsio, tollantur. Removenda ergò in sternutatione est

I. Causa membranam narium vellicans; & hinc

II. Sensus irritationis obtundendus.

Unde odor opii aliarumque Narcoticorum, vel Laudanum opiatum ipsum assumptum, est optimum ad sternutationes nimias. Exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS de sternutatione continua, per usum Laudani opiati curata. Primùm frequens odor sufficit opii; ubi verò hoc nihil profecerit, interiùs adhibetur Laudanum opiatum; item oleum Rosaceum cum opio imprægnatum interioribus naribus illinendum. Ocymum commendat AMATUS LUSITANUS, ut & ejus succum. Cæterùm notum est, quòd sit Planta suavis & optimi odoris, ut probabilius sit illam provocare sternutationem, & ob id potiùs abstinendum est ab Ocymo in sternutatione. Tandem semen Fœniculi, & Anisi Aceto infusa naribus pro odoratu admoveantur. Lac tepidum, vel cum Aqua suaveolente temperatum, etiam pro naribus abluendis, seu eluendis injectum, est optimum; præsertim si sternutatio ab occasione externa, inspirato scilicet acriori sternutatorio, fuerit excitata: vid. HORSTIUS *l.* 5. *observ.* 51. item FORESTUS, item BARTHOLINI *Acta Med. Haffniens. Vol.* 2. *pag.* 166. Loco Lactis tepidi cremor Lactis, & mucilago seminis Cydoniorum, vel Psylii, cum Aqua Nymphææ extracta, Naribus injecta conducit.

Plu-

Plura de sternutatione nimia videb. in AMATO LUSITANO *cent. 4. curr. 4.* HORSTIO *in obs. loco cit.*, & in specie M. A. N. C. *suprà allegata*.

ARTICULUS II.

De Vitiis Vocis.

AD Exspirationis vitia & vocum præternaturalia pertinent etiam, cùm vox proprie formetur sub aëre exspirato. Vocum vitia dico; non Loquelæ: aliud enim est vox, aliud loquela. Vox nempe nihil aliud est, *nisi sonus, qui fit ab aëre, asperam arteriam transeunte*: huic postmodum accedit in lingua, & faucibus articulatio, & est sermo vel loquela. Hac vice de vitiis vocis.

Vocum vitia sunt, quando vel deficit vox in Aphonia; vel vitiatur in specie in raucedine.

MEMBRUM I.

De Aphonia.

DEficit vox vel vitio Thoracis, vel vitio Laryngis; Thoracis vitio deficit, quando aer non convenienter exspiratur, ut fit in apoplexia graviore, ubi musculi thoracis soluti, aut tali thoracis convulsione, ubi inspiratio, & exspiratio impeditur, ut subinde fit e. g. in affectibus hystericis, & aliis convulsionibus, tunc musculi non movent thoracem, nec aerem emittunt. Vitio laryngis, non modificantis aerem sub elisione, vel propter ejus rimulam, vel propter musculorum ac nervorum moventium causam: Rimulæ adest vitium, quando à tumoribus vicinis impeditur plùs minùs ejusdem apertio, item quando Epiglottis lasa ust obsea: vel quando ab assumptis adstringentibus angustatur penitus, & constringitur rimula laryngis, unde vox deficit, aut planè non editur; de quo vid. BARBETTE *Anatom. pract. lib. 3. c. 4. ubi de Cartilaginibus.* Vox deficiens musculorum, & nervorum vitio in specie dicitur *Aphonia* (O), quæ nil aliud est, quàm obmutescentia ex vitio laryngis: si enim vitio Linguæ fiat, dicitur *Loquela omissa*, & linguæ tunc motus deficit, aut alia ejus vitia suis signis se exhibent, quæ in aphonia secus se habent, in qua nullum linguæ vitium, præsertim quoad motum, observari solet. Aphonia dicitur alias *anaudia*, quæ HIPPOCRATI sunt distincta, à modernis vero confunduntur: *Aphoni* enim HIPPOCRATI idem ac *apoplectici*, cùm *aphonias* nomine intelligat illos, qui ne motum quidem nullum præreticum seu voluntarium retinent: *Anaudos* vero eos, quibus vitio laryngis vox cessat aut deficit: vid. GORRÆUS *in definit. Medic. pag. 51. & pag. 57.*

CAUSA.

Aphonia ista, prout communiter accipitur, fit ex vitio nervorum, & musculorum, quando hi nunc Paralysi seu resolutione, nunc spasmo laborant. *Quoad vitium paralyticum.* Aphonia fit frequentissimè à Paralysi musculorum laryngis, ita ut totus larynx sit apertus, & ita deficiente aëris in larynge strictura, nullus possit formari sonus; sive larynx vitio proprio, sive vitio nervorum recurrentium ad eum distributorum accidat. Nam in canibus dissectis, vellicatis illis nervis, Aphonia in promptu est; sic videmus non rarò aphonos fieri, qui magna raucedine laborant; Id quod fit probabiliter a nimia humiditate, & consequenter resolutione musculorum laryngis, ut flaccidi & impotentes fiant ad motum. Manifestum hujus rei exemplum est, quod refert TULPIUS *l. 1. observat. cap. 39. pag. 78.* Hinc etiam tardior loquela ob abundans phlegma, qui anno 12. demum loqui cœpit, teste AMATO LUSITANO *centur. 6. curat. 5.* Pertinet huc etiam crapula, subinde aphoniam inferens paralyticam; Vid. HOECHSTEDTERUS *Decad. 3. cas. 9.* Quo etiam facit aphonia ex casu ab alto, & inde contracto vitio nervorum paralytico: POTERIUS *C. 2. cap. 11.* & jam olim notata observatio GALENI, quæ vid. in SENNERTO *lib. 2. prax. pag. 254.* Sic ex terrore, Nervorum vitio facta aphonia, per apoplectica restituta vid. in BARTHOLINI *Act. Medic. Hafniens. Vol. 1. observ. 101. pag. 193.* Curiosa etiam est aphonia paralytica, ex Globulo plumbeo per vomitum moto, indeque recurrentes nervos premente, de quo vid. DEODATUS *in valetud. pag. 97.* Ut taceam Nervos recurrentes quovis infortunio abscissos, vel resectos; conferatur SENNERTUS *lib. 2. prax. pag. 3. cap. 14. pag. 335.* Tempore hyemali observavi aliam aphoniam in virgine, quæ cubans noctu in hypocausto, ac suaviter dormiens, ob ustam lampadem ex oleo non adeò puro constructam, & hujus fumo tetro successivè inspirato, altero mane surgens, cætera sanissima, aphona erat. *V*idebatur subesse vitium quasi paralyticum laryngis ejusque musculorum, ex isto fumo inspirato læsorum, quo hiante, non potuit formare vocem. Curabatur per electuarium ex scordio pulverisato, cum melle excepto, crebriùs assumpto & deglutito. Atque hæ aphoniæ ad constitutionem nervorum, & musculorum paralyticam pertinent, si in paroxysmo apoplectico accedant, & hoc cessante, etiam aliquamdiu affligant, sive sine eo, aliis functionibus omnibus salvis, Ægros subinde prehendant.

Quoad alterum aphoniæ fiendi modum; hunc ex contrario vitio, v. g. *Convulsione musculorum & Nervorum laryngis*, fieri insinuavi; tunc enim constricta rimula similiter nullam potest edere vocem. Observatur crebrò talis in graviori paroxysmo hysterico, in quo aphonæ jacent ægræ, pariter ac epileptici; Convulsionibus enim sæpiùs aphoniæ superveniunt. Speciatim videatur hic epileptica aphona per venæ sectionem curata, in HOECHSTEDTERO *Decad. 4. Cas. 1.* & conf. Casus parallelus, nempe *cas. 2. & 4.* Item ex vermibus in ventriculo, & intestinis subinde obmutescentia observatur, teste FORESTO *l. 21. observat. 28. in Scholio, & l. 24. observat. 33. in Schol.* Noti nempe varii Spasmodici affectus sunt, occasione Vermium obvenientes. Pertinere etiam huc videtur curiosa observatio in BARTHOLINI *Actis med. Hafniens. volum. 1. observat. 86. pag. 170.* Nam ex constrictionis sensu in loco affecto, spasmum nervi recurrentis adfuisse probabiliter concludi potest. Forsan & huc pertinet aphonia ista mirabilis M. A. N. C. *Ann. 3. observat. 121. pag. 139.* sponte sua ex improviso affligens, sponte sua denuo cessans ac recidivans: nempe vix paralyticum, sed potiùs convulsivum quid subesse videtur. Forsan etiam huc pertinet aphonia, suborta ex recenti Gonorrhœa virulenta, Fonticulis in inguine apertis curata, apud ZACUTUM LUSITANUM *lib. 2. prax. admir. observat. 97.* nempe acre virus Venereum facile nervos recurrentes, vel musculos laryngis irritando, ex spasmo aphoniam inferre potuit. Res dubia quidem est: an aphonia in Febribus interdum superveniens, paralyticum potiùs an convulsivum vitium sit? Interim tamen, quantum colligere valeo, ad convulsiva vitia potiùs referrem: Nam & quæ in variolis non raro observantur aphoniæ (vid. HILDANUS *Centur. 6. observat. 14.*) ex convulsione potiùs esse videntur, cùm convulsiva pathemata non rarò in illis observentur; dum scilicet acre Variolarum venenum nervos recurrentes irritando, ad spasmos illos cogit: sicut tussim, raucedinem, ac his affines asperæ arteriæ ac laryngis mala easdem inferunt. Sed præter paralysin ac convulsionem etiam subitanea spirituum perturbatio ad aphoniam disponere valet; sicuti videmus, quosdam nimio Terrore perculsos planè quasi obmutescere. Pertinet huc mirabile exemplum *aphoniæ* ex visis Cancris in M. A. N. C. *Ann. 2. observat. 145. pag. 229. & anno 3. observat. 187. pag. 348.* Præ quo longè curiosior est subitanea ista aphonia cum perfecta in toto corpore *anæsthesia*, omnibus cæteris, tam Vitalibus quam Animalibus functionibus salvis, in M. A. N. C. *ann. 3. observat. 252. pag. 454.* quæ omnia tamen beneficio venarum raninarum sectionis breviter evanuerunt.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*, Apoplexiæ juncta aphonia, difficiliùs curatur, ac interdum diuturna esse solet.

Quæ cum singultu fiunt aphoniæ, pessimæ sunt, *Authore* HIPPOCRATE.

Balbi profluvio alvi maximè corripiuntur, teste HIPPOCRATE *sect. 6. aph. 32.* & hoc ipso ferè sanantur.

Aphoniæ per se & solitariæ, modò ritè tractentur ægri, successivè curabiles sunt: quæ verò fiunt sub cursu Febrium malignarum, pessimæ notæ signum solent esse.

CU-

(O) *Ex a privativo, & φωνὴ* Vox. *Sicut & ab eodem a privativo, & αὐδὴ* Vox, *est ἀναυδία* Hippocratis, *de qua mox Auctor.*

C U R A.

In *Cura* ad primarium Morbum, cujus symptoma est aphonia, aut saltem ad ejus causam antecedentem, respiciendum, ut his remotis facilior prædicti symptomatis fiat curatio. Pro quo curando, ad laryngem, & ejus musculos ac nervos recurrentes imprimis respiciendum, tam eorundem paralysin undecunque natam, sæpiùs ex nimia humectatione, quam spasmum ex nimia irritatione removendo: *Internè* per Volatilia aromatica & nervina, aliàs Cephalica dicta, e. g. spiritum salis Ammoniaci cum essentia castorei & oleo succini mistum, & destillatum, liquorem cornu Cervi succinatum &c., subinde sudorem simul provocando, & etiam ptyalismum masticatoriis promovendo. Imò in contumaciori malo, præsertim paralytico, Diæta sudorifera, ex Lignorum decoctis instituenda venit. Hinc *externè* sacculi ex nervinis aromaticis, spiritu Vini irroratis, exteriùs collo applicandi; vel spiritus Apoplectici cum spiritu Lumbricorum, vel Formicarum eodem in loco calidè cum linteis multiplicatis applicandi, aut olea decocta nervina, Succini, Lavendulæ, Rutæ, Juniperi, cum Theriaca permista, aut cum Balsamo Peruviano subacta, ibidem frequentiùs illinenda, aut etiam essentia Castorei, vel solitaria, vel istis sociata, sedulò admovenda; oleum imprimis spicæ Linguæ illitum in Loquela amissa egregiè convenit; internè etiam cum spiritu Vini. Vel

℞. *Herb. Salv.*
Anthos an. M. j.
Sem. Erucæ,
Sinapi an. ℥j.
Coq. in s. q. *Aq. simpl.* in vase clauso:
Colaturæ ℔i. adde
Spirit. Cerasor. nigr. ℥vi.
Sal. Ammoniaci ℥i.
Mellis anthos. ℥i.
Misc. pro *Gargarismate* in aphonia, Laryngis affectu, post paroxysmorum apoplecticorum: S.
Gargarisma.

Internè spiritus Vini, cui flores Lavendulæ infusi, cochleatim propinandus. Pro quorum omnium meliori successu, ubi circumstantiæ aliæ permiserint, & venæsectio sub Lingua interdum institui potest. Vid. M. A. N. C. *Anno* 3. *observ.* 252. & WEDELIUS *disputat. de Venæ sectione cap.* 1. *pag.* 7.

M E M B R U M II.

De Raucedine.

EX minoribus causis fit vox nonnihil imminuta, seu depravata, quando nempe diversimodè, & non naturali modo sonat Vox, quod fit variis modis. Præsuppono nempe hìc notitiam ac constitutionem Fistulæ Pneumaticæ, ejusque capitis laryngis, ut & musculorum laryngis ceu vocem formantis, h. e. *Vocales*, qui sunt, sonus ex larynge simpliciter emissus, & oris certa amplitudine, majore vel minore, absque nova allisione variatus; sicut, dum partes oris, speciatim Lingua, Vocem varia allisione, & inflexione modificant, *Consonantes* fiunt, & consequenter propriè sic dicta loquela, seu Vox articulata efformatur. Jam ergò uti notum est, quod per Fistulam Pneumaticam in longitudine & latitudine, humiditate & siccitate, &c. aliis qualitatibus & circumstantiis prout variat, varius formetur etiam sonus, nunc gravis, nunc suavis, nunc clarus, nunc stridulus, nunc raucus; ita simili ratione cum nostra Fistula Pneumatica, seu Aspera Arteria, & Larynge comparatum est, similibus ex causis vocem variante; dum nunc est ampla, nunc angusta, nunc est sicca, nunc humida, nunc alio modo vitiata, varias etiam ac varias voces per exspirationem profert: Speciatim quando est sicca & arida, profert vocem claram, ac sonum, quem speciatim in Febribus acutis ardentibus vocamus clangosum: ubi verò larynx & aspera arteria est nimis humida, tunc fit Vox rauca: fit eadem simul obscura, & quasi interrupta, quando non tantùm humida, sed etiam mucilagine crassa inviscata est aspera arteria. Cùm ergò aliæ Vocis depravationes vix cadant sub medici curam, imprimis agam de Raucedine.

Redditur Vox rauca, quando aër exspiratur per asperam arteriam & laryngem nimis humidas, ac nimis madefactas, unde sæpè in diuturna loquela Vox raucescit (P): quia quò plus loquimur, uti copiosior emulgetur saliva in os; ità propter motum laryngis copiosior Lympha emulgetur ista occasione in laryngem, unde hæc uberior effusa tandem raucedinem infert. An aliquid inter potandum in asperam arteriam ingrediatur? negatur. Vid. SCHNEIDERUS.

P A R S A F F E C T A.

Pars affecta in raucedine est aspera arteria, ejusque Larynx; Larynx enim primariò format vocem.

C A U S Æ.

Causa Raucedinis *Proxima* interna est in specie nimia affusio lymphæ tenuis & moderatè glutinosæ, quæ per asperam arteriam transudat, eamque cum larynge, aliàs naturaliter humectat & imbuit, ac partim ut ab aere inspirato, vel inclementiore, vel variis effluviis permisto, defendat, partim ut, obique eandem planam reddendo, Voci formandæ aptiorem reddat, & oritur hæc ipsa ex glandulis juxta Annulos Laryngis sitis: de quibus præter BARTHOLINUM *in Epistol.* vid. SCHRADERUS *in observat. pag.* 199. Quibus addatur membrana glandulosa interiùs cingens asperam arteriam; de quo WILLISIUS *in Pharmac. Rational. part.* 2. *pag.* 11. Quòd si lympha hæc majori copia eo suffundatur, & nimis humectet asperam arteriam, & laryngem, hoc modo omnis raucedo oritur; uti in aliis Instrumentis Pneumaticis Fistulæ humectatæ dant raucum sonum.

Observanda est *Differentia* raucedinis, vel recentis vel Inveteratæ: Illa à lympha simpliciter tenui, nunc mitiori, nunc acriori, nimis saltem humectante: Hæc à crassiore, mucosa, tegmine aquoso obducente interiùs bronchum nascitur.

Causa Remota excitans, habet convenientiam cum Tussi: nempe est irritatio laryngis, cujus occasione copiosior lymphæ contingit effusio; sive fiat irroratio à causa externa, sive Interna.

Quoad *Externam*: Raucedo subinde solet oriri occasione aeris inclementioris inspirati, fumi Sulphuris accensi, & spirituum acidorum inspiratorum, aut effluviorum acrium aeri permistorum; unde etiam subinde Tussim nunc præcedere, nunc comitari solet raucedo. His & suo modo diuturnior sermo aut loquela, vel Vociferatio intensior, aut Cachinnus diuturnior, & vehementior addi possunt: quia quò plus loquimur, eo copiosior emulgetur saliva per vasa salivalia & per glandulas, ratione motus linguæ: parili ratione per motum Laryngis Asperæ Arteriæ, copiosior lympha provocatur, quæ dat Raucedinem: Item facit huc Potus nimius maximè acidulatus. Potus Vini raucos quosdam facit, quatenus successivè fauces irritat, etiam consequenter ad Laryngem effunditur Lympha, unde Raucedo.

Internè ad raucedinem disponit seu irritat laryngem affectus Catarrhalis, Lympha acrior, salsior, aut acidior, quacunque occasione vel vitiata, vel ad asperam arteriam delata; quæ titillando & irritando, uberiorem lymphæ effusionem, & ita raucedinem concitat. Talis autem raucedo vulgò Catarrho tribuitur, & propriè *Branchus* dicitur, qui nullatenus à capite destillare putandus est, quoad vulgatam opinionem, sed ex propriis laryngis & asperæ arteriæ glandulis effunditur, & frequentissimè à causis externis provocatur. Interdum tamen etiam ex vitio interno oritur. Facit hæc excoriatio partium asperæ arteriæ internarum ex lympha simili acri: id quod in lue Venerea obtinet, quæ sæpiùs gravem & diuturnam raucedinem infert. Multum confert constitutio narium, & faucium ad raucedinem: Coryzantes etiam emittunt vocem raucedine præditam nonnihil: sicut scorbutici ob acrius serum facilè raucescunt. Tussis crebrior, præsertim in qua acrior plùs minùs materia ejicitur, irritando laryngem, & hinc copiosioris Lymphæ instillationem provocando, ad raucedinem disponit; hinc Phthisici, item Empyematici, non rarò raucescere solent. Omnes hæ causæ moderatæ, aut quæ facilè corrigibiles sunt, levem inferunt raucedinem.

Quod

(P) *Haud semper ex Laryngis humore Raucedinem fieri putandum est; etenim si ex nimia siccitate Glottis aspera reddatur, vel ex nimia vociferatione veluti laceretur, Vox rauca fiet: ex iis patebit, quæ infrà de Vocis Instrumentis monebimus.*

Digitized by Google

Quòd si verò gravior, & contumacior raucedo fuerit, ita ut vel copiosior lympha continuò effusa tandem spissescat, uti fieri potest tempore hyberno, vel alio modo vitietur, & in mucum degeneret; vel occasione irritationis laryngis, & uberioris lymphæ effusionis, tandem successivè læsa aspera arteria, & larynx simul suum nutrimentum proprium, sub assimilatione alienatum, profundant, istudque in cavum asperæ arteriæ deponant; malum gravius longè, & periculosius redditur, & hinc subinde mucosa spissa Oris expectoratione ægri reddere solent: hinc apud practicos prior raucedo à Sero tenui & acri, posterior verò à materia pituitosa, oriri dicitur. Unde & imprimis in inveterata tali raucedine, aut in diuturniori malo, ad pulmones vel maximè respiciendum erit, cùm talis occultam vomicam Pulmonum hinc insequitur, ut rectè observatum fuit *in* BARTHOLINI *act. med. Haffniens. vol. 2. pag.* 195.

Reliqua vocis vitia, ut sunt vox Tremula, Intercepta &c. videantur in SENNERTO *lib. 2. prax. cap. de Vitiis Vocum*.

PROGNOSIS,

In *Prognosi*: Raucedo à Causis externis nihil mali innuit; Inveterata verò, aut quæ à Causis internis læsionem insignem asperæ arteriæ conjunctam habet, in specie in Senioribus, aut quæ per annum & diutiùs continuatur, vix sanatur; recidivat enim levi, & Tussim chronicam, aut periculum Phthiseos infert; sicut & Branchi, & Coryza in valdè Senibus coctionem non admittunt: vid. HIPPOCRATES *sect. 2. aph.* 40.

Phthisi autem raucedo conjuncta eandem exasperare solet; quæ enim ob suppurationem Phthiseos, & Peripneumoniam fit, ferè sub mortem futuram fieri solet.

CURA.

In *Cura* attendendum ante omnia, ut causa remota, irritans asperam arteriam, & hinc propinqua, removeatur; sic sponte cessat: unde, quoad proximam, observandum imprimis, an raucedo ab externa vellicante fauces, vel interna causa inducatur? deinde, an lympha humectans mitior, an verò acrior fuit? Id quod juncta Tussis ostendit: Item an recens vel inveterata sit? hoc est, an simpliciter à lympha tenui acri, & copiosiore nimis, humectante asperam arteriam? an verò simul à muco crassiore & viscidiore, ex degeneratione Alimenti oriundo, & laryngem incrustante oriatur: id quod partim ex sensu majoris vel minoris titillationis, partim ex excretis per os, quæ screatu, vel tussi rejiciuntur, manifestum est.

Recens igitur *Raucedo* à causa externa enata, ac remota, per opiata, Lenientia, Temperantia, irritationem & hinc lymphæ effusionem sistendo; à causa vero interna, à lympha copiosa, per sudorifera Catarrhalia ex sale volatili Succini, quælibet corporis contenta atque etiam Lympham mundificantia, & ordinarium motum ejus promoventia; & hinc per temperantia & opiata, acrimoniam lymphæ irritantem demulcentia tollitur, quæ maturè maritentur sudoriferis; sic enim magis tutum est, præmissis, si opus fuerit, purgantibus talibus, quæ sub seri forma evacuare solent, qualia in specie sunt gummi guttæ, radix Jalappæ, Cortex radicis Esulæ, Elaterium, Ebulus, & Sambucus; de quibus *infrà, ubi de vitiis Glandularum*: Nec multum hic refert, licèt inter purgantia nullus habeatur delectus, quia promiscuè omnia evacuant. Inveterata verò raucedo per Incidentia, & hinc expectorantia, optimè levatur. Raucedo si sit à lympha tenui, & à causa externa, fauces vellicante, parum vel nihil per os excernitur: si verò sit Inveterata, ubi mucus copiosus incrustat laryngem, materia crassa viscida plùs minùs copiosè per screatum, & tussim expectoratur: pro quo scopo interdum vomitus etiam necessarius est. Quòd si altiores in corpore radices habeat malum, v. gr. Luem Veneream, scorbutum, vomicam pulmonum &c., ad hæc primaria cura dirigenda, simul tamen symptomati, scil. raucedini, succurrendum.

In raucedine ergò recenti à lympha nimis acri, tenui & copiosa, conveniunt temperantia, Incrassantia aliàs dicta, quæ acrimoniam lymphæ leniunt, & fauces plùs minùs lubricant: item opiata, & similia, præsertim Papaverina: unde syrupus de Papavere, Diacodion *Montani* cum Baculo Liquiritiæ usurpatus, Essentia opii, Theriaca, &c. conveniunt. Inter temperantia convenit admodùm Glycyrrhiza ejusque syrupus, & alia medicamenta ex ea, syrupus Violarum, de Jujubis, quem RULANDUS, & DODONÆUS valdè commendant; Oleum Sacchari, tam simplex quàm compositum; Mucilago radicis Althææ cum Saccharo, Jusculа Avenacea cum passulis: sic Diacodii *Montani*, item scabiosæ syrupus, vel misti, vel cum Rob Passularum subacti, cum Baculo Liquiritiæ assumpti, omnibus Loch Incrassantibus & expectorantibus præstant: Vel

℞. *Syr. Papav. alb.* ℥vi.
Violar.
Glycyrrhiz.
de Jujub. (qui est optimus in tenui Lympha) an. unc. ß.
Rob. Moror. ℥iii.
M. D. S.
Succus contra Raucedinem.

Capiatur successivè lambendo cum *Glycyrrhiza*; egregium enim est.

Vel

℞. *Syr. Diacod. Mont.* ℥vi.
Mell. vel *Rob. Passul.* ℥ii.
Extr. Liquirit. ℥i.
Diluantur cum pauco *Aqua Scabiosæ*.
M. D. S.
Succus ad Collum.

Balsamum sulphuris anisatum aut terebinthinatum, vel solum, vel cum Saccharo in formam Pulveris subactum, est quoque expertum in lympha copiosiore, etiam viscidiore; cumque hoc raucedinem, quæ ad aliquot annos duraverat, curavit RIVERIUS: item flores Sulphuris in ovo sorbili assumpti sunt egregii, temperando lympham catarrhalem & præservando partes Pneumonicas ab erosione vel excoriatione. BORELLUS *cent. 4. observ.* 27. conclamatum haustu fumi Florum Sulphuris, cum Salviæ Foliis per os excepti, restituit; parum experientiam sequenti *observat.* 29. habet. Si quid aliud, sperma Ceti expertum est ad raucedinem, à ℈i. ad ʒß. vel ʒi. aliquot vicibus assumptum. Quidam raucedine contumacissima aliquando afflictus aliis irritis per ℥ii. Spermatis Ceti, una vice assumpti in vehiculo calido, tandem fuit liberatus: vid. *differt. de sperm. Ceti cap.* 2. §. 11. Item Rapæ earumque decocta cum saccharo simplici vel candisato meritò commendantur à TIMÆO *in Consil. lib. 2. Cons. 12. p.* 100., perquàm egregium est temperativum, ac quælibet ex Rapis dulcibus, sive recentibus sive siccis, parata remedia. Passulæ itidem elegantes sunt ad raucedinem, tam majores quàm in specie minores; unde Rob Passularum est egregium: item decoctum passularum cum Aniso non contemnendum est in raucedine incipiente remedium; cum quibus Passulis Erysimum decoctum erit medicamentum præferendum syrupo de Erysimo *Lobelii*: quo etiam spectat decoctum SIMONIS PAULI *in Quadrip. Botan. pag.* 44. JOEL confirmat, Myrrham in ore detentam raucedinem tollere: Vel

℞. *Succ. Liquirit.* ℥ii.
Myrrha dr. i.
Tragac. ℈i.
Sacch. penid. vel *Canar.* unc. ii.
Cum *Aqu. Rosar.* f. *Morsuli* in ore tenendi, & successivè deglutiendi: S.
Morsuli ad Os & Collum.

Vel fiant *Rotulæ*:

℞. *Spec. Diaireos simpl.* dr. iß.
Tragac. dr. i.
Flor. Sulphur. ℈ii.
Extr. Croci gr. vi.
Cum f. q. *Sacch. in Emuls. Papav. sol.* F. *Rotulæ*, successivè deglutiendæ: S.
Rotulæ ad Os & Collum.

In *raucedine* verò *inveterata*, aut ubi jam mucus viscidus, vel lympha crassa peccat, tunc Incidentia, Resolventia & expectorantia primatum obtinent. Præ cæteris convenit syrupus de Erysimo *Lobelii* expertus in Raucedine, aliàs κατ' ἐξοχὴν *Syrupus contra Raucedinem* appellatus, mediante quo raucedinem desperatam se curasse asserit LINDANUS & SCHULZIUS *in* M. A. N. C. *ann. 3. observ.* 153. *pag.* 275. ubi simul descriptionem ejus, ubique aliàs obviam, adjungit; vid. in specie SENNERTUS *l. 2. Prax. p. 3. cap. 3. pag.* 360. Compositio hæc est incondita farrago ingredientium variorum: Basis est Erysimon cum semine, quod gustu prodit suum sal volatile; tota planta imprægnata est sale volatili acri penetrante antiscorbutico, seu simili illi, quod reperimus in plantis Antiscorbuticis, ratione cujus egregiè incidit, & dissolvit mucum in raucedine inveterata. Syrupi hujus loco conveniunt Passulæ minores, aut earundem pulpa, cum semine Erysimi contuso probè subacta, quæ dabunt remedium sufficiens ad raucedinem curandam, & reliqua ingredientia sine periculo possunt omit-

ti-

ti : cui placet multa congerere , is abundet suo sensu . *Electuarium* quoque ex *Melle* ; *Scordio* & *foliis Salviæ* , item *Radice Helenii* , pulverisatis ; & ad consistentiam electuarii spissioris subactis , itidem sit commendatum , quod sub dosi Castaneæ magnitudinis aliquoties in die assumptum , mucum dissolvit , & expectorationem promovet . Syrupus de prassio , seu de Marrubio , uti & Oxymel squilliticum , etiam est egregium ;

Vel

℞. *Aq. hyssopi* ,
Scabios. an. ℥i.
Asthmat. ʒvi.
Oxym. squillit. ʒß.
Syr. de Erys. Lobel. ℥i.
Ol. destill. Anisi gutt. vi.
M. f. *Potio* , S.
Succus resolvens contra Raucedinem .

Egregium etiam est Balsamum Sulphuris , vel terebinthinatum , vel anisatum , vel juniperinum , ad aliquot guttas in vehiculo calido , vel suprà dicto modo usurpatus , nisi raucedo ad aliquot annos duraverit : curat simul excoriationem , aut incipientem plùs minùs exulcerationem partium Pneumonicarum . Item radix Ari actis imprimis commendatur ab HORSTIO , propinando nempe pulverem Radicis ejus cum ana Sacchari simplicis vel candisati , cum vitello Ovi permistum ; vel cum syrupo Violarum , aut papaverino , aut alio in electuarium redactum ; virtute enim incisiva optimè confert ad raucedinem inveteratam , uti etiam pulvis Pectoralis *Ludovici* , & spiritus salis Ammoniaci anisatus , &c. Brassica denique seu Caulis (unde & Loch de Caulibus) , & in specie ejus succus , admodùm ad raucedinem diuturnam laudatur ; vel solus succus nonnihil inspissatur , & cum Melle mistus , admodùm ad raucedinem extollitur : de cujus virtutibus contra raucedinem vid. in specie CODRONCHIUS *Tr. de Vitiis Vocis , & Respirationis* ; Nam si quis alius , hic sanè pertractavit vitiorum horum naturam , & commendat succum Brassicæ cum Melle mistum ad raucedinem & vocem interceptam . RIOLANUS commendat Cubebas , quæ sensim sunt deglutiendæ , aut cum Aqua vel decocto Mellis propinandæ : & credo , quòd propter acrimoniam aromaticam non sint inconvenientes in raucedine curanda .

Contra *Raucedinem* subitò ex *Fumo Tabaci inspirato* enatam , præmisso nonnihil Violarum syrupo , ipse ferè aphonus curatus fuit :

℞. *Aq. Scabiosæ* ℥iii.
Asthmat. ʒvi.
Spir. Sal. Ammoniaci anis. ʒiß.
Syr. de hyssopo.
Erys. Lobel. an. ʒvi.
M. f. *Potio* : S.
Potio contra Raucedinem .

Capiebat cochleatim .

Præ cæteris CODRONCHIUS *loco allegato* duo habet Remedia , ipsi frequenti usu in raucedine experta , & quæ etiam D. MICHAELIS tanquàm probata sæpiùs commendavit : recensentur a SENNERTO *l. a. pag.* 359. & 361. & GABELCHOVERO *C.* 1. *cur.* 74. Primum est decoctum , quod imprimis in usu sit Concionatoribus , tam ad præcavendam quam curandam raucedinem : item commendat illis , qui multùm clamant , ita ut congeratur quasi tensiva & phlegmatosa dispositio , & exinde fiant Rauci ; capiendo ℥vi. ante somnum , & totidem in diluculo , vel etiam necessitate cogente interdiù noctuque paulatim sorbendo , & ubi peccat Lympha copiosior , tenuior , aut salsior effusa ; adeòque in raucedine recenti imprimis conveniens est . Hujus descriptio est sequens :

℞. *Hord. opt. non excort.*
Passul. min. an. ℥i.
Liquirit. mundat. & incis. ʒii. (in fine Decocti addatur)
Caric pingu. No. vi.
Herb. Capill. Vener.
Hyssopi ao. M. ß.
Sem. Brassic. ʒii.
Pinear. recent. ℥ß.
F. omnium *Decoctio in Aqa fontana* .
Colaturam ℞. & pro ejus qualibet ℔. adde
Mell. despumat. unc. i.
Sacch. cand. unc. ß.
Misc. & usurpetur .

Hujus usu vox ferè amissa una nocte restituta fuit . Uno nomine : Potio hæc temperat mirè & demulcet acrimoniam lymphæ , ac irritationem asperæ arteriæ . Loco verò Sacchari candi potest addi syrupus de Erysimo *Lobelii* , vel Jujubarum , vel de Hispidula , quoniam aliàs ad raucedinem commendatur .

Posterius remedium est electuarium , seu lambile , & convenit in *Raucedine inveterata* , cum qua conjuncta est pituita crassa ac tenax , pertinaciter partibus vocalibus adhærens ; & in quo casu fortiùs extergentia adhibenda erunt : v.g.

℞. *Succ. Brassic. depur.* unc. ii.
Sacchar. penid. unc. i.
Oxymel. simpl. vel *squill.* parum .
M. f. *Electuarium molle* , seu *Lambile* , S.
Succus spissus contra Raucedinem .

Loco Sacchari penidiati potiùs addi potest syrupus de Erysimo , aut alii suprà dicti , vel etiam ℈i. ad ʒß. Radicis Ari pulverisatæ , vel recentis , quocunque modo haberi potest ; in quibus casibus hanc etiam mixturam sæpiùs experientia confirmavit :

℞. *Aq. hyssopi* unc. iß.
Asthmat. Rud. unc. i.
Syr. de Erys. L. unc. iii.
M. D. S.
Succus contra Raucedinem .

Venæ sectio vitanda ; diuturnam enim , & incurabilem ferè Raucedinem reddit ; vid. M. A. N. C. *Ann.* 9. *Observ.* 57. (Q)

ARTI-

(Q) *Quoniam quæ de Vocis Instrumentis , Modulatione , cæterisque illius proprietatibus , tum apud Antiquos tum Recentiores Auctores , scriptis demandata deprehenduntur , fere omnia vel manca , vel omnino falsa esse credidimus , hinc opera pretium existimavimus , quæ olim de hac re , ut nostris Auditoribus morem gereremus , commentati sumus , hic occasione arrepta interserere .*

DE VOCE.

ARTICULUS I. Quid & quotuplex sit Vox .

Vox differt à Sono tanquàm Species à Genere ; quamquàm enim omnis Vox Sonus sit , non omnem tamen Sonum Vocem appellare licet . Est igitur Vox (*Græcè* φωνὴ) *notante* Aristotele 2. de Anima 8. Sonus Animantis : ἡ δὲ φωνὴ ψόφος τίς ἐστιν ἐμψύχου . *At nec omnis ab Animante creatus Sonus Vox propriè appellabitur ; nam nec Apium , Muscarum , similiumque Insectorum bombum , quem crebra alarum motitatione creant , nec Cicadæ stridorem membranula bifida agitatione productum , Vocem jure vocabimus : imò Hominis sibilus labiis & dentibus emissus , ac tussientis sonitus veram Vocis appellationem mereri haud poterit . Ille igitur tantùm ab Animali productus Sonus Vox dicitur , qui Aeris respiratione in Ore creatur cum aliqua Imaginatione ,* μετὰ φαντασίας τινός , *ut ait* Aristoteles l.c. *quare vocem appellat* Sonum significativum ; σημαντικὸς γάρ ψόφος τίς ἐστιν ἡ φωνή . *Definiri igitur poterit* Vox , *quòd sit* Sonus emissione spiritus è Glottide , in Ore Animalis aliquo affectu incitati creatus . *Est* Gassendi Sect. 3. Phys. Membr. post. lib. 11. cap. 3. *nisi quòd particulam illam ,* è Glottide , *majoris claritatis gratia addidimus . Emissione igitur spiritus seu Aeris , hoc est , expiratione potiùs quàm inspiratione Vox producitur ; nam etsi non negem Aeris inspiratione Sonitum produci posse , ut in Asthmaticis observamus , & in Asinis rudentibus , vix tamen Sonum illum Vocem propriè appellabimus . Cùm dicimus ,* affectu aliquo incitati , *excludere volumus Tussim , Singultum , & similes Sonos , qui affectum aliquem Animi designare apti nati non sunt . Et quamvis quandoque nullo affectu , h. e. nullo Animi pathemate , incitati Vocem edamus , sed tantùm quòd illam edere velimus ; actus tamen hic voluntatis etiam nomine affectus alicujus venire potest : ut interpretatur laudatus* Gassendus : *cujus potiùs verba & interpretationem retinenda esse credidimus , quàm illorum loco Vocis Definitioni addere , eam pro scopo habere ,* Animi conceptus exponere ; *conceptus enim Animi Loquela potiùs , quæ Vocis species est , quàm Voce quacunque exponuntur .*

Diffe-

Digitized by Google

Differentia Vocis quamplurima notari possunt, tum in sanis, tum in morbosis Animalibus, Et I. Vox *(quemadmodum & Sonus quicumque) vel est* Gravis, *vel* Acuta. Gravis *dicitur, quæ Aere raris vibrationibus agitato formatur, quæque respondet Sono chordarum crassiorum, & minus tensarum.* Acuta *verò producitur à crebris Aeris vibrationibus, & respondet Sono chordarum exiliorum, & magis tensarum.*

II. Vox *vel est* Alta, Vehemens, & Magna, *vel* Submissa, Debilis & Exigua. Alta *dicitur, quæ magno Aeris nisu creatur, atque ad magnam distantiam propagatur, respondetque Sono chordæ vehementer arcu compressæ.* Submissa *verò appellatur, quam minimo Aeris nisu reddimus, & respondet Sono chordæ vix ab arcu contactæ. Unde videtis discrimen inter Vocem Gravem & Submissam, atque inter Acutam & Altam: potest enim Vox Gravis reddi & simul Alta, & contrà Submissa edi & Acuta: quemadmodum possumus crassam minusque tensam chordam vehementer arcu radere, & sic Gravem simulque Altum reddere Sonum; & è contrario si chordam exiguam maximèque tensam vehementer arcu comprimamus, Sonum reddemus Acutum quidem, sed eodem tempore Submissum.*

III. Vox *vel est* Articulata, *h. e. modulationibus à labiorum, dentium, uvulæ, & reliquarum oris partium situ pendentibus inflexa, & dicitur propriè* Loquela *vel* Sermo, *ad Animi conceptus exponendos apprimè apta: vel* non Articulata, *quemadmodum illam efferimus, cùm simplices vocales literas pronunciamus.*

IV. Vocem Integram, Plenam, & Propriam *appellamus, quam nulla industria, sed simplici & naturali instrumentorum usu apertè, præsertim cantantes, elicimus. Contrà vero* Dimidiatam, Falsam, & Fictam Vocem *dicimus, cùm conatu aliquo, & industrio quodam instrumentorum usu illam exiliorem reddimus, præcipuè cùm cantantes tonis illis uti volumus, quos Plena & Propria Voce proferre nequimus. Hanc vulgò* Voce di Falsetto *appellitamus.*

V. Falsam *alio sensu appellamus* Vocem, *quæ consonantem justamque harmoniam haud reddit, quare* Dissonantem *vulgò vocamus, nulla enim industria ad harmonicum concentum illam reducere possumus. Non secus ac Citharistæ* Chordas *quasdam* Falsas *vocant, quod illis quomodolibet tensis, harmoniam reddere nequeunt. Contrà verò* Vocem Consonantem, *& quæ exactè tonos, & tonorum partes reddit, appellamus* Vocem Justam.

VI. *Vox vel est* Clara & Lenis, *vel* Rauca & Aspera: *vel* Firma & Stabilis, *vel* Tremula & Clangosa, *ut in ægris: quas differentias meliùs mente concipimus, quàm verbis exponimus. Ægritudo quoque est Vocis, quam* ἰσχνοφωνίαν, *vel* λεπτοφωνίαν Hippocrates *appellat: quæ vocabula licèt tenuitatem Vocis significent, vulgò tamen ab Interpretibus pro Linguæ, adeoque Vocis, hæsitantia sumuntur.*

ARTICULUS II. De Organo, Formatione, & Caussa Vocis.

Galenus *in fragmento libri* de Vocalium Instrumentorum dissectione cap. 2. *ait, in omni Actione tria esse requirenda,* Artificem, Instrumenta, & Materiam: *exemplo ducto à Lebetis vel Conchæ fabrica, in qua Artifex est Faber ærarius, Instrumenta Malleus & Incus; Materia verò ipsum Æs, ex quo Lebes vel Concha conficitur. Sic in Vocis formatione ait, Artificem esse Animalem facultatem, ex eo nempe quod Vox voluntariè edatur. omnibus insuper constat Vocis Materiam Aerem esse percussum: quoniam autem à voluntate pendentium functionum Instrumenta sunt Nervi & Musculi; hinc infert Vocis Instrumenta Nervos esse & Musculos, Aerem respiratione haustum percutientes.*

Et sanè quum omnibus constet, Vocem edi non posse absque Respiratione, imò absque Exspiratione propriè dicta, h. e. Aeris è pectore expulsione; hinc inferre licet Vocis Instrumenta ea esse, quorum ope Exspiratio, h. e. Thoracis constrictio peragitur. Notatu autem dignum est, quod ait Aristoteles cit. 2. de Anima cap. 8. *neque inspirando, neque exspirando, sed* cohibendo *Vocem creari:* μὴ δύνασθαι φωνὴν ἀναπνέοντα, μηδ' ἐκπνέοντα, ἀλλὰ κατέχοντα. *Etenim ad Vocem edendam quemadmodum Aeris inspiratio non sufficit, ita & ejusdem simplex vulgarisque Exspiratio sufficiens non est; assiduò enim exspiramus, nec semper tamen Vocem emittimus. Requiritur ergò ad Vocem creandam ut Aer Exspiratione educendus rapidiùs exiliat, ac velociori motu cieatur: quod fieri nequit absque eo, quòd Aer in exitu è Larynge nonnihil cohibeatur, ut ait* Aristoteles, *ex conatu veluti quodam Diaphragmatis, & Musculorum Respirationi inservientium.*

Verùm quamvis Instrumenta Respirationis omnia ad Vocem formandam concurrant, inquisitione tamen dignum est quodnam inter hæc sit præcipuum illius Organum, in quo nempe propriè creetur Vox: nam nemo dixerit Diaphragma Organum esse Vocis, etsi jure concedat Diaphragmatis motum ad Vocem edendam necessarium esse.

Prætermitto hìc loci illorum sententiam refutare, qui putant Vocis Organum esse vel Linguam, *vel* Uvulam: *nam satis constat membra hæc ad Loquelam potius facere, seu Articulatam Vocem, quàm ad simplicem Vocem edendam: Lingua enim & Gargulione destituti Vocem emittunt, etsi non loquantur: ni ea hìc afferre velimus, quorum graves cæteroqui Scriptores mentionem faciunt, de nonnullis nempe absque Lingua loquentibus: imò inter Recentiores* Jacobus Rolandus *Chirurgus Salmuriensis Dissertationem edidit,* Aglossostomographiam *inscriptam, in qua fusè prosequitur Historiam Pueri Variolarum vi prorsus Lingua orbati, qui tamen non solùm gustabat, exspuebat, assumta in ore colligebat, & deglutiebat, verùm etiam perfectè & exactè loquebatur: etenim Os Lingua destitutum mirabili Naturæ solertia novam acquisierat conformationem, ut Linguæ deficientis actionibus promtè supplementum ferre potuerit.*

Quæ maximè tum apud Antiquos, tum Recentiores Medicos & Philosophos viguit, atque etiamnum viget opinio ea fuit, quòd Trachea Arteria *Vocis præcipuum Organum reputaretur: illo præsertim confirmata argumento, quòd Trachea Tibiæ, vel Fistulæ (instrumento nempe ad Sonum edendum Voci humanæ analogo) quammaximè assimularetur: ac proinde quod quemadmodum Aer ex ore Tibicinis propulsus, per Tibiæ cavum transiens, Sonum producit, & vel acutum vel gravem, pro varia Tibiæ amplitudine vel longitudine; ita quoque Aer è Pulmonibus animalium exspiratione exiliens, per Tracheæ cavitatem excurrens, Vocem crearet, nunc gravem nunc acutam, prout major vel minor esset Tracheæ ipsius longitudo & amplitudo.*

At quamvis hæc opinio vulgò & veluti clausis oculis recipiatur, ut scilicet Vocis Organum Trachea Arteria existimetur: nihilominus Galenus *primus inter Antiquos* l. c., & in libris de usu partium *pluries, atque inter Recentiores* Fabricius ab Aquapendente, *illam tanquàm falsam rejecierunt, atque Organum Vocis non tam Tracheam, quàm Glottidem esse reputarunt. Hanc tamen opinionem in lucem veluti produxit* Cl. Dionysius Dodartius *Regiæ Academiæ Scientiarum Socius, qui naturam & proprietates Vocis minutissimè perscrutatus, Acusticam Scientiam mirum quantum ultra Antiquorum æquè ac Recentiorum metas provexerit. Ex hujus Cl. Auctoris monumentis quamplurima ad nostrum institutum facientia excerpsimus.*

Et reverà quum Vox nonnisi in Exspiratione h. e. in exitu Aeris creetur: quumque Aer Sonum parere nequeat, nisi cùm per angustum spatium velociter movetur; sanè Aer ex extremis Pulmonum vesiculis transiens in Bronchia semper majora & majora, & ex his in Tracheam adhuc ampliorem, quum nulla prematur angustia, Sonum efformare haud poterit. Quamprimùm verò in coarctatam Glottidis *rimam impingit, velocitatem & vibrationem illam acquirit, quæ requiritur ad Soni & Vocis formationem. Sic videmus Ventum per angustam fenestræ chartaceæ rimam propulsum, Sonum vehementem parere, ac ab hominibus sibilum acutissimum edi, sola labiorum & dentium compressione, ut aer per arctam rimulam velocissimè propellatur. Quod adeò verum est, ut si Aer velocissimè per Tracheam moveatur, dilatata tamen* Glottide, *Sonum non pariet, sive inspirationis sive exspirationis opus persolvamus. Hinc cantantes etsi Aerem in Pulmonibus priùs contentum, parcè ac longo temporis intervallo pro-*

Digitized by Google

pillamus, ex eo tantùm quòd per angustam Glottidem propellimus, Vocem & variè modulatam reddimus; contrà verò in ipso actu eamus, etsi velocissime & veluti momento temporis Aerem attrahamus, adeoque hic per Tracheam velocissime moveatur, Vox non creatur, eo quòd Aerem per apertam satis Glottidis rimam admittimus. Est ergò Vocis Organum Glottis non Trachea.

Neque dicas Tracheam concurrere ad Vocis formationem, (quod nec negavit & ipse Galenus) ex eo nempe, quia Tracheæ structura, ex tot anulis cartilagineis, & lævibus membranis fabrefacta, id suadere videtur; semper enim aperta est ad liberum Aeris motum, atque materia ex qua compacta est maximè ad resonandum est apta, summam enim habet similitudinem cum tubis, ex quibus Fistulæ sonantes componuntur. Præterquàm quòd ex Colli seu Tracheæ longitudine Animalium Vocem metiri solemus: sic Aves fluviatiles & Cycni Vocem maximam, & productius Collum obtinuere. Neque inquam id objicias; nam peculiaris Tracheæ structura potius facit ad Respirationem h. e. ad liberum Aeris ingressum & egressum, quàm ad Vocis formationem. Et quamvis concedere velimus Asperam Arteriam tubum aptum esse ad resonandum; id tamen verum esse posset, si Aer Vocem produceret cum è Glottide in Tracheam descendit, quemadmodum Sonum producit, cum è Fistulæ lingula in Tubum resonantem immittitur; at Aer in Animalibus Vocem producit, cùm Tracheæ longitudinem emensus, subit angustiam Glottidis: adeoque Tracheæ ad resonandum aptitudo ad Vocem efformandam conducere nullo modo potest.

Ea tamen ratione Trachea ad Vocis (si vera Vox ea sit appellanda) resonantiam concurrere poterit, si scilicet Aer maximo impetu externè introrsum feratur, per Glottidem præter naturam & spasmodicè coarctatam, ut in Tussi Convulsiva experimur, in qua non solùm Aer interruptè extra pectus propulsus Sonum edit, sed etiam qui per convulsam Glottidis rimam ægrè attrahitur. Notat Dodartius quòd Sonus hic ab Aere inspirato in Tussientibus productus, acutior est ad Quintæ consonantiam: hinc fortassè Tusses Convulsivæ, Quintes, Gallicè appellantur. Quòd verò ad Aves fluviatiles attinet, in tantum Colli, & Tracheæ longitudo ad magnitudinem & resonantiam Vocis facit, in quantum in iis Glottidis rima non est in summitate Tracheæ, quemadmodum in Hominibus, & reliquis ferè omnibus Animalibus, sed in illius parte infima, ubi nempe in Bronchia dividitur: Nil mirum ergò si Aer è Pulmonum Bronchiis immediatè propulsus in Cycni Glottidem, Vocem creet, quæ prolixo & tortuoso (ut notat Bartholinus in Cycni anatome) Tracheæ tractu vires eundo acquirat, & quammaximè resonans evadat.

Rationi igitur consonum erit credere usum Tracheæ esse Aerem è Pulmonibus excipere, atque Glottidi exhibere, ut ex veloci per angustam rimulam ipsius transitu Vox efformetur. Ac proinde Tracheæ comparari poterit ductibus illis, qui in Organis Musicis Pneumaticis Aerem in Follibus collectum ferunt ad Tubos seu Fistulas pro Soni generatione. Nemo enim dicere ausit, Sonum horum Organorum creari in ductibus Aerem ferentibus potius, quàm in Fistularum foraminulis Aerem excipientibus.

Si quod autem Instrumentum resonans in Vocis humanæ productione requiratur, hoc haud erit Trachea, ut est jam probatum, sed munus hoc præstabitur ab Oris & Narium cavitate: hunc Canalem exteriorem vocat Fabricius ab Aquapendente, ut à Canali interiore, seu Trachea distinguat: ut nempe Aer per rimam Glottidis velociter transiens Sonum, quem Vocem appellamus, producat; Vox autem hæc ex innumeris reflexionibus in cavitate Oris & Narium contingentibus, majus robur, imò & suavitatem acquirat. Quod ex eo præcipuè suaderi potest, quia si partes hæ Catarrhi specie, quam Branchon, vel Coryzam appellant, afficiantur, Vox rauca redditur & insuavis. Resonantiam Canalis hujus exterioris ostendit evidentissimè instrumentum illud exiguum ferreum, lingula chalybea præditum (Trompe à laquais Galli vocant) quod pueri dentibus tenentes, ac manu lingulam ferientes, Sonum creant ad maximam distantiam exaudiendum: ex eo autem Sonus hic maximam acquirit vim, quod in oris cavitate resonet, ac vario linguæ motu temperetur; etenim extra Os pulsatum, Sonum nullum reddit.

Haud igitur pro vero habendum est, quod vulgo recipitur, Vocem nempe Naso redditam insuavem esse; quin potiùs credendum est Nasum ad Vocis resonantiam & suavitatem quammaximè concurrere; compressis enim Naribus, ut Aer per eas non transeat, cantantes molestam & valdè insuavem reddimus Vocem. Imò si verum fateri velimus, ad Vocis concinnitatem magis facit Narium, quàm Oris ipsius apta dispositio; nam insuavius cantamus Naribus clausis & aperto Ore, quàm Ore constricto, patulis tamen remanentibus Naribus. Ad Vocem igitur, præsertim humanam, formandam, Instrumentum sibi comparavit Natura, quod Ars usque adhuc imitari non est ausa, nempe constans ex Glottidis rimula, atque anfractuosa cavitate Faucium, Oris, & Narium, in cujus cavernis & sinubus corpora varia consistentiæ & figuræ disponerentur, quorum varia superficie, variæ, & nobis inexplicabiles Vocis reflexiones, ad illius modulationem & concinnitatem facientes, crearentur. Imò, quod magis mirum est, solo hoc Instrumento Homines non solùm humanam reddunt Vocem, verùm Voces omnium ferè Animalium æmulantur, ut omnibus notum: quin & juvenis Hispanus, referente de la Cerda comm. in Eclog. 1. Virg. Ore exprimebat sonum Avenæ, Tibiæ, Buccinæ, Classici, Cornuum, Organorum, adhæc Sclopetorum sibila, Æris tinnitus, bombos omnes, ut si quis audiret duntaxat, neque videret, putaret se mera instrumenta, non humanam vocem audire.

Quum ergo constet Vocem in angustia Glottidis creari, quæri hic poterit, quibusnam instrumentis Glottis constringatur ad Vocis productionem? Et quamvis vulgò respondeant Anatomici, Glottidis rimam à Laryngis Musculis temperari; haud tamen id concedendum esse existimat cit. Dodartius. Nam eum esse demonstrat positum Musculorum Laryngis, sive externorum sive internorum, ut ipsorum actio ad Vocem creandam nequaquàm concurrere possit: Nam si supponamus ope musculorum Laryngis contrahi longitudinem Glottidis, h. e. Cartilaginem Thyroidem, nempe anteriorem, ad partem posteriorem Arytænoidæam accedere (quod impossibile est, quum Cartilagines hæ firmiter suis adhæreant locis), necessariò sequitur Glottidis labia relaxari, adeoque potiùs obesse, quàm prodesse ad Vocis productionem. Præterquam quod Glottis breviata latior redderetur, adeoque nulla Aeri fieret angustia, ac proinde nulla Vox. Quod si supponamus ope Musculorum angustiorem reddi Glottidem, fateri quoque debebimus, tantum illius longitudini accedere, quantum latitudinis detractum est, adeoque idem semper Aeris exitus, atque adeo nulla Vox: præsertim quum credat Dodartius, ope Musculorum Laryngis ad omnimodam clausuram pervenire non posse Glottidem. Illorum igitur usus erit, ut externi Laryngis totius situm moderentur, interni verò ut crassiora Pulmonum excrementa expellant.

Quoniam autem singulæ Membranæ circulares, quarum intervallum constituit Glottidem, in labiorum limbo duplicantur, atque in duplicatura singularum singuli continentur Funiculi ex tendinosis fibris conflati, quorum crassitie Glottidis labia aliquantulum assurgunt; hinc putat laudatus A. Motum constrictionis & dilatationis Glottidis unicè pendere ab actione fibrarum prædictorum Funiculorum, quæ si contrahantur, tensiora reddunt Glottidis labia, & ad se invicem magis accedentia; contrà verò si relaxentur, & laxiora reddantur labia Glottidis, & apertiora.

Neque dicas fibras has carnosas h. e musculosas non esse, sed albas, adeoque ad motum voluntarium peragendum ineptas, quam dilatationis adeoque breviationis capaces esse non possint. Nam quid implicat fibras has carnosas non esse, & tamen posse dilatationem, adeoque contractionem, etsi minimam, pati? tendinosa enim fibra, vel alia fortassè, exiliores poros habere possunt (etsi minores quam sint pori fibrarum musculosarum) in quos spiritus animales irruentes, illas dilatare, ac proinde breviare queant. Erit sanè exigua hæc tensio & contractio fibrarum, ex quibus Funiculi Glottidis componuntur, sed exigua profectò requiritur ad Labia Glottidis coarctanda, h. e. ut ab exiguo arcu Ellipseos transeant sensim ad arcus Ellipseos angustioris, longioris, & minus curva, ut ultima contractione degenerent in duas lineas rectas, sese tangentes, breviores omnibus arcubus præcedentibus.

ARTICULUS III. De Vocis humanæ Tonis.

Tόνος Græcum vocabulum est, Tensionem significans, à verbo τείνω, quod est Tendo: quum autem chordarum præcipuè varia Tensione varii creentur Soni gradus; hinc factum est, ut varii hi Soni, vel Vocis gradus, seu Tensiones, Toni à Musicis

Digitized by Google

Musicis appellentur. Quare Humanam Vocem tunc dicemus variis Tonis inflecti, cùm illam varia intentione, h. e. transitu ex acuta in gravem, vel ex gravi in acutam, modulamur. Quærimus ergò hoc loco, quomodò id fiat, ut Vox varias has intensiones vel remissiones, seu Tonos acutos vel graves acquirat: non levis momenti negotium.

Quoniam Organa ad Vocis formationem destinata analogiam habent cum Instrumentis Musicis Aeris immissione sonum reddentibus, quemadmodum præcipuè sunt Fistulæ vel breviores vel longiores, vulgò Flauti & Hautbois appellatæ; hinc jure meritò Tonorum caussa in his & similibus Instrumentis requirenda, ut ea Instrumentis Vocis humanæ aptari possit.

Componuntur Fistulæ prædictæ ex Lingula quadam, duabus tenuissimis lamellis ad motum & tremorem aptissimis constante; atque ex Tubo variis foraminibus pertuso: quare Lingulam Ori aptantes, atque Aerem per ejus rimulam in Tubum immittentes, Sonum creamus, eumque in varios Tonos modulamur, prout variè digitos foraminibus aptantes, Tubum reddimus breviorem vel longiorem; h. e. acutiores Tonos formamus, breviori reddito Tubo, graviores verò, cum plura foramina obturantes, Tubum prolixiorem efficimus: Tubi enim longitudo à foraminum apertione determinatur.

Hoc posito certum est Fistulæ Sonum à Lingula præcipuè pendere; nisi enim Aer vi in ipsius rimulam immissus lamellis tremorem & vibrationes imprimeret, haud Sonus produceretur: imò Lingula à Tubo Fistulæ separata Sonum ex Aeris immissione reddit. At Tonorum varietas nonnisi à Tubi varia longitudine pendet: nam Aer in Lingulæ angustia agitatus transiens in Tubum, illius internos parietes percutit, atque adeò concutit ligneas ipsius fibras per longum dispositas, tremoremque illis impertit, unde Tonus exoritur, gravior si fibræ sint longiores, acutior si breviores.

Et quamvis Lingula sola absque Tubo Tonum peculiarem & proprium, atque à Tubo non dependentem obtineat; attamen illius Tonus ad variam Tonorum productionem, qui ex longitudine Tubi oriuntur, vix facit: ut ex praxi eruitur. Sufficit enim si proprius Lingulæ Tonus cum Tono Tubi dissonantiam non pariat, sed tantùm proportionem habeat harmonicam satis remotam. Constat ergò Tonos Fistularum Musicarum, quæ Flauti vel Hautbois appellantur, (ut & in principali Registro, ut vocant, seu Serie prima illarum Fistularum, quæ Organa Musica pneumatica constituunt) non à Lingula sed à longitudine Tubi pendere. Sunt tamen & quædam Fistulæ, quæ Tonos reddunt varios ex varia longitudine Lingulæ, h. e. lamellarum, ex quibus Lingula constituitur: ita ut si longior sit Lingula, gravior; si brevior, acutior creetur Tonus. Tubi autem longitudo vix ad Lingulæ longitudinem accommodatur, sed sufficit si ad eam aliquam remotam harmonicam proportionem obtineat. Hoc artificium notatur in Serie illa Fistularum Organi Musici Pneumatici, quam Registro di Voce umana vulgò appellant. Denique & in Organo eodem Musico Pneumatico sunt Series quædam Fistularum, quas Registri di Trombe e Cornetti appellant, in quibus Tonorum diversitas æquè pendet à mensura Lingulæ, & longitudine Tuborum.

Quum ergò Tonorum diversitas in quibusdam Instrumentis pendeat à sola Tubi longitudine (ut in Hautbois e Flauti) absque ullo Lingulæ adjumento; in aliis à sola longitudine Lingulæ, ut ad Tonorum varietatem vix Tubi longitudo concurrat (ut in Registro di Voce omana); in aliis demùm & à Lingula, & à Tubo æquè concurrentibus dependeat (ut in Registro di Trombe e Cornetti); videndum est, an ad Vocis humanæ Tonos efformandos, Fistulæ & Glottidis actio simul, an alterutrius concurrat.

Si loquamur I. de Fistula Pulmonum, nempe Trachea, fateri debebimus, quòd quemadmodum ab ea propriè Sonus non formatur, nec Tonus ab eadem formari poterit. Illud tamen ad id probandum sufficere potest argumentum, quia si Trachea Tonos moderari valeret, nonnisi varia sui longitudine moderaretur, hoc est longior facta graves Tonos formaret, brevior acutos. Hoc autem est falsum experientia teste; nam oculis cernimus in Cantantium collo motum Laryngis descendentis in gravioribus Tonis, ascendentis in acutioribus: ergo in Voce gravi brevior redditur Trachea, cùm longior effici deberet; & contrà in Voce acuta Trachea producitur, cùm deberet contrahi.

Si loquamur II. de Canali exteriori ab Aquapendente appellato, nempe de spatio seu cavitate ab ipsa Glottide ad Narium & Labiorum extrema producto; videri fortasse poterit illum ad Tonorum discrimen facere: ut nempe Aer propulsus ex angustia Glottidis, ubi nempe Sonum creat, varias reflexiones in Cavitate Oris & Narium patiatur, atque adeò intentiones illas & remissiones motus suscipiat, quæ requiruntur ad Tonorum varia discrimina: Præterquàm quòd Canalis hic exterior potest & longior & brevior reddi, ad variam Tonorum mutationem; Nam cum Larynx deprimitur, tunc spatium ab eodem ad extrema Labia longius efficitur, adeoque Canalis hic exterior oblongior factus, aptus redditur ad Graves Tonos reddendos; contrà verò quum elevato Larynge Canalis exterior brevior efficiatur, eam dispositionem acquirit, quæ necessaria est ad Tonorum acutorum generationem.

Attamen etsi credere velimus, Canalis hujus exterioris resonantiam, motum, & variam longitudinem, vel amplitudinem concurrere ad Tonorum genesim; haud tamen credit Dodartius Vocis Tonos propriè in hac cavitate creari. Nam si illum comparare velimus Fistulis, Hautbois, appellatis, aut illis, ex quibus Series principalis Organorum Pneumaticorum constituitur, impropria erit comparatio. Nam quum ex dictis Toni in his Instrumentis distinguantur à longitudine Tubi, quumque nequeant in Canali exteriori Hominis designari longitudines necessariæ ad Tonorum discrimen; fatendum erit Vocis humanæ Tonos in hoc Canali haud distingui posse. Nam si v. g. ut Tonus acutissimus reddatur, requiritur Fistula Organi pneumatici quatuor digitos longa; ex Musices axiomatis, ut Tonus reddatur Octava gravior, requiritur Fistula, quæ longitudinem habeat octo digitorum; & si adhuc duplici Octava gravior requiritur Tonus, Fistula ad longitudinem sexdecim digitorum assurgere debet.

Quare si ut Vocem reddamus acutissimam, requiritur distantia Glottidis ad Labia, hoc est longitudo Canalis exterioris digitorum 4.; ad reddendam Vocem Octava vel duplici Octava graviorem (quod multis familiare est) requireretur longitudo Canalis exterioris digitorum 8. vel 16. Nullus autem unquàm somniavit, Canalem hunc ad eam longitudinem pervenire posse. Haud ergò Vocis humanæ Toni gigni poterunt à Canalis longitudine, quemadmodùm in Fistulis Hautbois & Flauti appellatis.

Gignentur fortassè haud absimili modo, quo gignuntur Toni in Fistulis, ex quibus componitur Series illa Registro di Voce umana in Organo Pneumatico appellata, de qua suprà. Et sanè id quammaximè rationi consonum videri poterit, si notetur proportio, quam habent Fistulæ dictæ Seriei Organorum quoad longitudinem cum longitudine Canalis exterioris Hominis. Longissima Fistula hujus Seriei in Organis non excedit longitudinem sex digitorum, & si metiamur distantiam ab extremis Labiis ad Laryngem, cùm summè depressus est, ad eandem mensuram sex digitorum illam pertingere deprehendemus. Quemadmodùm ergò ope illarum Fistularum in Organo Pneumatico Tonos consequimur, & quidem Tonis humanæ Vocis respondentes (unde Seriei di Voce umana nomen); ita quoque varia longitudine Canalis exterioris in homine variorum Tonorum discrimen consequi poterimus.

Nihilo tamen minùs, etsi hæc vero propiora esse videantur; attamen falsa esse deprehendemus, si cum Cl. Dodartio notaverimus, Tonos in Fistulis dictis Organi Pneumatici haud à Tubi longitudine pendere, sed potiùs à longitudine Lingulæ: Lingula enim est in his Fistulis quæ determinatam, & proportione harmonica ad invicem respondentem, longitudinem habere debet: quare fit ut Fistula hujus Seriei non excedens longitudinem sex digitorum, sit ad unisonum Fistulæ Seriei principalis, quæ longa est pedes 8. Tonus autem in Fistulis Seriei di Voce umana à Lingula pendet, non à Tubo. Haud igitur Canalis exterior in homine Tonos gignet, comparatione desumta à dicta Organorum Pneumaticorum Serie.

Sed dices: etiam retenta allata comparatione, quemadmodùm Toni in Fistulis Seriei di Voce umana, etsi non in Tubo, gignuntur tamen in illarum Lingula; ita quoque Vocis humanæ Toni, etsi non generentur in Canali exteriori, in ipsa tamen Glottide, quatenus Lingulæ munus præstat, generabuntur.

Sed

Digitized by Google

Sed respondet citatus Dodartius *neque id sustineri posse; nam si in his Fistulis Lingula Tonos producit, id non facit nisi varia sui longitudine; Glottidis autem humana labiis nulla est crassities, nisi unius linea, hoc est duodecima digiti partis: quomodò ergò in illa eam longitudinem, & varias ejusdem longitudinis dimensiones considerare possumus, qua necessaria sunt ad Tonorum variorum genesim. Haud ergò Glottis comparari poterit cum Lingulis Fistularum* di Voce umana *ad Tonorum genesim.*

Quum igitur Vocis humana Toni neque in Fistula Pulmonum, neque in Canali exteriori, neque in Glottide prout Lingulam repræsentante, creeatur; reliquum est ut illorum genesim ea ipsius Glottidis vario hiatu, & Labiorum ejusdem tensione *eruamus. Et quidem quum jam probatum sit, Vocem non formari nisi à Glottide, quumque Vocis Toni non sint nisi ipsius Vocis modificationes; sequitur hinc evidentissime Tonos formari non posse nisi varia Glottidis modificatione. Quare si Glottidis modificatio consistit in vario recessu & accessu Labiorum ipsius, hoc est in varia latitudine & angustia rima; Toni Vocis creabuntur ex varia amplitudine rima Glottidis. Quum igitur nequeant Glottidis Labia ad seipsa accedere, nisi Fibra, ex quibus constituuntur, tendantur & breviores evadant, & contrà Labia Glottidis ab invicem recedant relaxatione Fibrarum; hinc jure merito inferre debemus, Vocis humana Tonos varios pendere ex varia tensione Labiorum Glottidis, atque ex vario eorundem hiatu.*

Quapropter quum videamus variam Chorda tensionem varios Tonos creare: supponere jure possumus, variam Labiorum Glottidis tensionem varios quoque Vocis humana Tonos formare: & quemadmodum Chorda magis tensa, adeoque velocioribus vibrationibus agitata, acutiores Tonos producit, minus verò tensa, atque adeò rarioribus vibrationibus mota, generat Tonos graviores; ita Labia Glottidis si magis tensa sint, & velocius vibrata, acutos Tonos, si verò laxa evadant, & minus velociter vibrentur, graviores edunt Tonos. Quo mechanismo Vocis humana Organum Instrumentis musicis, Chordarum ope resonantibus, comparari poterit.

Simili quoque ratione quum videamus Lingularum variam aperturam in musicis Instrumentis, facere ad variorum Tonorum productionem, credendum sanè erit, varium Glottidis hiatum variorum Vocis humana Tonorum caussam esse. Et quemadmodum cum Lingula lamella propiores redduntur, ut Aer velocius inter illas moveatur, Toni creantur acutiores; ita à simili arctatis Glottidis Labiis, adeoque Aere per angustiorem rimulam velocius moto, Toni Vocis redduntur acuti; contrà verò majori facta hiata Glottide, atque adeo lentius moto per illam Aere, Vocis humana Toni graviores creantur. Atque id commune est inter Instrumenta musica Pneumatica, hoc est Aere sonantia, & Vocis humana Organum.

Quod si quaras quare minor Glottidis hiatus acutiores producat Tonos, major verò hiatus graviores? Respondemus, in minori hiatu Aerem transire velocius & vehementius, adeoque crebriores vibrationes imprimere Labiis Glottidis: contrà verò in majori hiatu, ab Aere minus velociter & minus vehementer transeunte, imprimi rariores vibrationes Glottidis Labiis, adeoque Tonos graviores produci. Hac autem major velocitas & vehementia in motu Aeris, consideranda pracipuè est in ipso exitu è rima Glottidis; ille enim, qui per Pulmones & Tracheam movetur, ut foras extrudatur, pacate movetur, & pacatissimè etiam cum contracta Glottide Tonos edimus acutiores; velocitas enim Aeris motus accedit ex angustia rima. Sic in Organis Pneumaticis, Aer etsi in Follibus placidè ex compressione ponderis extrinseci, moveatur, attamen cum Fistularum oscula subit, velocitatem acquirit, & quidem majorem in osculis exilioribus, ad Tonorum acutorum productionem, minorem verò in osculis majoribus, ad Tonos graviores creandos. Quemadmodum in Fontibus artificialibus Aqua in Hydrochio, seu Repositorio leniter fluit, maximam tamen velocitatem acquirit, cum è siphunculis in apertum aerem prodit, & quidem majorem è minoribus siphunculis, minorem verò è majoribus prodiens.

Glottidis ergo hiatus, & ejusdem Labiorum contentio sufficit ad Tonorum generationem, absque eo quod ad Epiglottidem, hoc est ad Glottidis operculum recurramus: quamvis enim Epiglottis varium Glottidis hiatum temperare possit; nihilominus quum & Vocis & Tonorum productionem satis superque explicaverimus, absque Epiglottidis adjumento, frustrà illam in subsidium vocabimus: prasertim quum sciamus adaquatum Epiglottidis usum esse, Glottidis rimam pro necessitate claudere, ne aliquid noxium simul cum Aere in Tracheam & Pulmones irruat.

Quamquàm autem ex Analysi usque adhuc instituta satis apertè constet, Tonorum vocis humana varietatem à varia Glottidis apertura, & ipsius Labiorum tensione pendere; attamen & Experimentis quoque idem confirmari poterit. I. Minorem Glottidis hiatum observamus in Larynge Puerorum, Mulierum & Eunuchorum, qui acutiore Voce cantare sunt apti; contrà verò Glottidis rima magis aperta est in Masculis, prasertim Viris jam factis, & ad generationem idoneis, & magis adhuc aperta in iis, qui eam plena Musica partem, quam Bassum *appellant, cantare possunt. II. Unusquisque in seipso manifestè deprehendere potest constrictionis sensum in rima Laryngis, cum è silentio ad Vocem transit, & cum è Voce ad Cantum: quam semper angustiorem & angustiorem reddi animadvertet, cum ad altiores & altiores Tonos tendit. III. Videmus manifestè aperturam Lingula in Tibia graviori,* Fagotto, *vel* Hautbois di Basso *appellata, majorem esse, quàm in Tibia minori,* Hautbois *propriè dicta; quod scilicet hac Tonos acutiores, illa graviores reddamus. IV. Sunt Tibicines, qui sola Lingula, absque allo Tubo, varios Tonos creant, hoc solum artificio, quod labiis Oris lamellas Lingula variè comprimentes, varium reddunt illius hiatum. A primo ergò ad ultimum constat, Tonos à vario Glottidis hiatu pendere, variè autem hiscit Glottis ob variam ejusdem Labiorum tensionem.*

Sed quisnam, erit qui variam hanc Labiorum tensionem, variumque Glottidis hiatum ad mensuram reducere poterit? id sanè non solùm omnem computum fugit, sed & interminata Imaginationis humana confinia transcendere videtur: concipere enim debemus exiguam Glottidis latitudinem tot Tonis & Tonorum partibus correspondere, ut vel ad minimas illarum varietates, Auribus notabiles, rima majorem vel minorem latitudinem, ac Labia majorem vel minorem tensionem acquirant. Hujus Natura miraculi (si ita loqui licet) sic computationem, sed crassè & minùs exactè ad portentosam admirationem evitandam, instituit Dodartius. *Illud tantum innuamus.*

Ponamus maximam Diametrum Glottidis in Tono maximè gravi *esse longitudine linea, hoc est duodecima partis unius digiti (reverà est minor): posito ergò quod Cantans, Voce ad Disdiapason, hoc est ad duplicem Octavam, ascendere possit, quarum qualibet Octava dividatur in sex ferè Tonos integros; ponere quoque debemus Diametrum Glottidis in 12. partes divisam, quarum unaquaque singulis duodecim Tonis, in duobus Octavis comprehensis respondeat. Unusquisque Tonus in 9. vel 11. minores partes, Commata appellatas, primùm dividitur, sed exactiùs in 49. particulas, quas Heptameridas vocant: ha multiplicata per 12. Tonos, efficiunt pro duplici Octava ferè 602. Heptameridas. Singularum Heptameridum quarta pars exactè ab Aure dignoscitur, si nempe ex una Chordarum ad unisonum sonantium, ea portio auferatur, qua quarta partis Heptameridis respondeat: sed ex abundanti singulas Heptameridas in 2. partes dividamus. Erit ergo spatium Glottidis dividendum primùm in 12. Tonos, hinc in 602. Heptameridas, modò in 1204. Semi-heptameridas. Ulteriùs quum singuli Toni, & Tonorum partes fortius & lentius reddi possint, atque quum id nonnisi varia Glottidis latitudine, ad contiguam Toni partem non accedente, explicari non possit, ut inferiùs docebimus: sanè singula Toni partes novam divisionem subire debent, his Vocis moderationibus, qua innumerabiles sunt, respondentem: facilitatis gratia ad quaternariam reducamus: quare partes Diametri Glottidis, qua erant 1204. multiplicata per 4. dabunt 4816. adhuc exiliores particulas. Demum ex eo quia omnes ha divisiones in exigua Diametro Glottidis supponunt mutuum accessum duorum ejusdem Labiorum; hinc sequitur quod gradus hi mutui accessus dividi aqualiter debent inter duo Labia, quod scilicet ad hoc ut Diameter Glottidis una 4816. parte ex recensitis particulis angustior evadat, debet dimidium hujus particula uni Labro, alterum dimidium alteri Labio tribui. Quare numerus 4816. duplicandus est, adeoque evadet 9632. Debemus igitur considerare latitudinem Glottidis, qua vix ad duodecimam unius digiti partem pertingit, divisam in partes 9632. (has juxta Musica regulas nec etiam aquales concipere debemus, sed semper minores & minores), quarum mensuram nonnunquam successivè, nonnunquam per harmonicos saltus exactè metiantur Glottidis Labia, in tam varia Vocis modulatione, quam in velocissimè cantantibus experimur.*

Digitized by Google

Sunt hæc quidem mirabilia; sed adhuc mirabiliora supersunt. Quamvis hæc divisio latitudinis Glottidis facta sit in partes adeò minutas; adhuc tamen concedere debemus, ab illa omnem accurationem in Cantu observari, quam minimus excessus vel defectus ab exacta Aure facilè notetur: Concedendum tamen est singulas particulas ex 9632. vix pertingere ad 384 partem Diametri unius capilli, vel ad 54. partem unius fili serici. En computationem. Diameter Glottidis, seu unius lineæ, æquivalet Diametris 25. capillorum: quare divisio 9632. per 25. dat ferè 384. quòd nempe singulæ particulæ, in quas latitudo Glottidis dividenda est, respondent 384. parti Diametri unius capilli. Atque insuper quum Diameter unius capilli æqualis sit Diametris septem filorum sericeorum, divisio 384. per 7. dat 54. quòd nempe particulæ divisionis Glottidis singulæ respondent 54. parti diametri unius fili sericei. Quæ exilitas! & tamen videmus peritos Musicos una aeris exspiratione (quæ quandoque extenditur ad duas & tres Battutas, *ut vocant), minutissimas has Tonorum partes, velocissimo Vocis excursu, iterum atque iterum pertransire, absque eo quòd à mensura dilatationis & tensionis Glottidis vel minimum recedant. Sed haud dum miraculorum finis. Quòd autem fidem omnem superare &* Summi Naturæ Auctoris *omnipotentiæ abyssum aperire videtur est, quòd omnes hæ dilatationes & tensiones, fiunt ope Fibrarum muscularium, tumescentium & detumescentium; hæ autem inflantur & extenuantur pro vario accessu & recessu Spirituum animalium è Cerebro descendentium, vel è Musculis antagonistis accedentium: Spirituum autem animalium motus quamquam à Mente sic volente determinentur, determinantur tamen absque eo quod Mens cognoscat instrumenta, quibus utitur ad motus hos mirabiles peragendos. Imò Mentem ipsam eodem tempore considerare debemus incumbentem, ut Spiritus animales dirigat ad Manuum digitos, ut ipsis Clavicymbali manubria tangat; ad Aures, ut soni Harmoniam percipiat; ad Oculos, ut notas Musicas in charta depictas inspiciant, tum ad Vocem modulandam, tum ad Clavicymbali, & fortasse etiam aliorum Instrumentorum, sonum dirigendum, tum ad verba ipsa subscripta legenda; ad Organa Vocis & Loquelæ, ut eadem verba proferant; & denique ad Glottidem ipsam coarctandam & dilatandam, pro varia partium Tonorum modulatione. Hæc omnia ad certum temporis numerum & mensuram, plerumque etiam aliud cogitantes, peragimus. Scilicet ejusmodi est creatarum rerum natura, ut quæ cuivis prona, & nullibi non obvia, sunt, si attentis oculis & Mente introspiciantur, in profundissima Divinæ Omnipotentiæ mysteria nos introducant.*

ARTICULUS IV. Varia ad Vocem pertinentia Phænomena exponuntur.

P*Rimum Phænomenon est.* Qua ratione fiat ut Vocem vel fortiùs vel debiliùs reddamus, invariato ejusdem Tono. *Solutio videtur primo aspectu facilis: quòd nempe cùm Aerem per Glottidem fortiùs propellimus, fortiorem Vocem reddamus, cùm verò lenè & minori conatu Aerem expellimus, debiliorem Vocem creemus; quoniam verò sive lentus sive velox Aeris per Glottidem transitus fieri potest, invariata ejusdem latitudine, & Labiorum tensione; hinc fieri posse videtur, ut Vocis vis mutetur, invariato ejusdem Tono. Quod confirmari exemplo potest: Chorda digito pulsata, fortem vel debilem reddere potest sonum, si fortiter vel lenè pulsetur, dummodò eandem semper servet tensionem. Verùm enimverò haud facilis explicatu res est, ac primo aspectu videtur. Nam cùm concipimus Aerem per Glottidem velociùs moveri, concipere item debemus ejusdem Labia majorem tensionem acquirere, adeoque velociores vibrationes pati; quare necessariò hinc sequitur, Vocem intendi debere, & ad altiores Tonos ascendere. Contrà verò cùm Aer lentiùs per Glottidem transit, tunc Labiorum ipsius tensio imminui debet, adeoque vibrationes rariores evadere; deberet ergò Vox remitti & ad graviores Tonos descendere. Hoc autem est præter hypothesim, nam supponimus Vocem fortiorem ac debiliorem reddi, invariato Tono, quod experientia quotidiana & cuivis prompta constat, nam Vocem modulantes ad unisonum Chordæ datæ, possumus illam fortiùs & lentiùs reddere, absque eo quòd vel minimum ab unisono Chordæ recedamus. Quòd autem ex velociori Aeris per Glottidem transitu, Vocis Toni acutiores reddi debeant, & ex tardiori ipsius motu, graviores; patet innumeris exemplis. Si Aerem in Fistulas & Tibias violentiùs propellamus, apertè deprehendimus illarum Sonum ad Tonos altiores ascendere, ut dissonantias pariant, & contrà. Ulteriùs si notemus Sonum productum in Fenestræ rima à Vento per eam velociter transeunte; videbimus sanè acutiorem Sonum reddi, cùm Aer vehementiùs rimam pervadit, graviorem verò, cùm vis Venti imminuitur, hoc est cùm Aer per rimam minùs velociter transit. In quo experimento notabimus apertissimè Sonum simul esse & acutiorem & fortiorem, cùm nempe magis urget Ventus; contrà verò cessante Venti impetu Sonus & gravior simul & debilior evadit. Quare idem accidere deberet in Vocis humanæ productione: hoc autem est falsum, nam Vocem acutiorem quidem sed debiliorem simul reddere possumus, quemadmodum simul graviorem, sed fortiorem. Aliter ergò Quæstio est solvenda. Quare ut Vocis fortitudinem & debilitatem explicemus, ad Aeris transeuntis vim, atque ad ipsius Glottidis dilatationem & constrictionem quoque recurramus, hoc modo. Sonus pendet à velocitate; Tonus à gradu velocitatis Aeris transeuntis per Glottidem, & ab intervallo vibrationum: Fortitudo Vocis pendet à quantitate Aeris aucta: Debilitas à quantitate Aeris imminuta. Ad hoc ergò ut Vox reddatur fortior invariato Tono, debet augeri Aeris quantitas, sed conservari ejusdem velocitas, adeoque eadem vibrationes Labiorum Glottidis: & contrà ad hoc ut Vox reddatur debilior invariato Tono, debet imminui Aeris quantitas, sed conservari ejusdem velocitas, cum iisdem vibrationibus Labiorum Glottidis. Sed quomodò hæc conciliari poterunt? Non aliter sanè, nisi posito quòd Glottis dilatetur, ut majorem Aeris quantitatem transire permittat, & constringatur, ut transitum præstet minori Aeris quantitati: & quidem ad eam mensuram dilatetur, quæ requiritur ad eum gradum fortitudinis, quo Vox est reddenda, & constringatur ad eam mensuram, quæ necessaria est ad transitum è forti ad debilem, invariato Tono. Cùm ergò invariato Tono Vocem fortiorem reddere volumus, haud sufficit si majorem quantitatem Aeris è Pulmonibus propellamus; etenim inde non tam fortior Vox sequeretur, quàm acutior, non secus ac ex vehementiori Vento Sonus rimæ in Fenestra fortior simul & acutior redditur. Requiritur ergò ut ad majorem quantitatem Aeris è Pectore propulsi excipiendam, Glottis latior pateat, ut major Aeris quantitas per ampliorem Glottidem transiens, haud velocitatem majorem acquirat, sed quam priùs habebat semper conservet, ut conservetur Vocis Tonus. Adeoque quò fortiorem reddere volumus vocem, eò ampliorem facere debemus Glottidem. Contrà verò cùm invariato Tono Vocem debiliorem emittere volumus; haud sufficit si minorem quantitatem Aeris propellamus; nam quum minor quantitas Aeris per eandem rimam minùs velociter moveatur, imminuta Aeris transeuntis velocitate, imminuetur Tonus, adeoque Vox & debilior, & gravior simul reddetur; non secus ac ex debiliori Vento Sonus in rima Fenestræ debilior simul, & gravior creatur. Quare requiritur ut minorem quidem Aeris quantitatem è Pulmonibus propellamus, quod facit ad Vocem debiliorem reddendam, sed requiritur quoque ut Glottidem aliquantulum constringamus, ad eam scilicet mensuram, quæ requiritur, ut minor Aeris quantitas transiens, quum per angustiorem rimam transeat, conservet eandem velocitatem, adeoque conservetur in labiis Glottidis idem vibrationum intervallum, ad hoc scilicet, ut idem quoque Tonus conservari possit. Rem ambagibus plenam exemplo illustrabo. Fontis Artificialis Siphunculus Aquam reddit e. g. ad altitudinem quatuor palmorum, quæ altitudo respondet pressioni Aquæ in Hydrodochio, seu Repositorio contenta: Sanè si hæc pressio (nova fortasse addita Aqua) adaugeatur, Aqua è Siphunculo ultra altitudinem quatuor palmorum assurget; & contrà imminuta quantitate, adeoque pressione Aquæ in Repositorio contentæ, Siphunculus Aquam reddet infra altitudinem quatuor palmorum. Quid ergò requiritur ad hoc ut Aqua è Siphunculo semper ad eandem altitudinem exiliat, sive adaucta, sive imminuta pressione Aquæ in Repositorio contentæ? Nil aliud nisi ut adaucta Aquæ pressione, Siphunculus amplior reddatur, imminuta verò pressione, Siphunculus evadat angustior quòd si exactam proportionem habeat pressio major Aquæ ad majorem amplitudinem ejusdem Siphunculi, semper Aqua è Siphunculo ad eandem altitudinem exurget, etsi non semper eadem quantitate. Id proposito aptari poterit, si fingamus, Pulmones esse Aquæ Repositorium, & Glottidem Siphunculum: ad majorem ergò Aeris è Pulmonibus quantitatem, adeoque pressionem, aptanda est apertior Glottis, ad minorem verò quantitatem, & pressionem, rima angustior reddenda, ut nempe semper invariatus servetur Vocis Tonus, etsi Vocis fortitudo, & debilitas mutari possit.*

II. Phænomenon: Unde fiat, ut quidam Cantantes Falsam edant Vocem. *Falsæ Vocis nomine intelligimus Vocem dissonantem, & Tonos exactè non reddentem, adeoque ad harmonicos concentus ineptam, quemadmodum* Art. 1. *exposuimus. Eam esse*

Caussam

Caussam putat Dodartius, *quòd Labia Glottidis inæqualiter sint constituta quoad magnitudinem, crassitiem, vel tensionem: quare fit ut non æquè vibrentur; adeoque cùm unum edit vibrationes aptas ad Semi-tonium e. g., alterum edit vibrationes aptas ad Tonum integrum: Hinc resultat Tonus, qui medius est inter Semi-tonium, & Tonum integrum, adeoque prorsus dissonans. Non dissimili ratione Chordæ quædam ex intestinis factæ, Falsæ à Citharistis appellantur, quòd nempe Fibræ, ex quibus componuntur, æquales non sunt, sed quædam crassiores, vel minus tensæ, quædam tenuiores, vel magis tensæ.*

III. Phænomenon: Unde oritur Vox Falsa, seu Ficta, *quam* di Falsetto *vulgò appellamus, prout nempe illam distinguimus à Voce Plena, & Propria? In Ficta hac Voce tria sunt notanda. I.* Tonus, *quòd nempe Ficta Voce Tonos illos acutiores edamus, quos Propria, & Plena Voce edere haud possumus: II.* Sonus, *quòd scilicet Vox Ficta suavitatem non amittat, imò in quibusdam sit suavior, quàm Plena: III.* Vis, *ex eo nempe quòd Fictæ Vocis vis debilior plerumque sit, etsi in aliquibus satis vehemens observetur. Quod ad I. attinet: Quum* Toni in Voce Ficta *similes sint Tonis, quos Pueri ante pubertatis ætatem constituti reddunt, credere debemus Glottidem in Voce Ficta similem reddi, quoad fieri potest, Glottidi Puerorum: quum autem magnitudo Laryngis, & longitudo Glottidis imminui non possit, credendum est illius rimam angustiorem adhuc reddi, & Labia quoque tensiora: imò rima adhuc angustior reddi debet quàm in Pueris; nam cùm longitudo in Adultis imminui non possit ob firmitudinem extremorum, ut angustior reddatur hiatus, Labia magis accedere ad invicem debent, quàm in Pueris, in quibus Glottis angustior est, quoad utriusque diametri dimensionem. Quod ad II. attinet, nempe ad* Soni Suavitatem, *notandum, quòd quum Vocis suavitas potissimum oriatur ab Aere per Nasum potius, quàm per Os transeunte, ut prius dictum; quumque insuper notemus, Laryngem in iis, qui Ficta utuntur Voce, quammaximè elevari, atque etiam Caput retrorsum inclinari; facili negotio credimus Aerem parcius è Glottide in hac Voce exeuntem, maxima ex parte per Nasum propelli, adeoque nihil suavitatis illi decedere debere. Quòd si Canalis hic superior in quibusdam exactius sit conformatus, Ficta Vox Plena suavior esse poterit. Denique quod ad III. attinet, nempe ad* Vim Vocis Fictæ: *debilior Ficta Vox redditur ob minorem Aeris quantitatem, per angustiorem factum Glottidis hiatum transeuntem: imò ex Laryngis summa elevatione angustior quoque redditur ipsius Tracheæ longioris factæ dimensio, quare parcior per ipsam Aeris transitus. Id apertissimè notamus in nobismet ipsis, cum post Plenam Vocem, Fictam reddere volumus: Laryngem enim notabiliter elevamus, Faucium quoque latitudinem minorem reddimus, Collum producimus, & paulisper Caput retrorsum inflectimus, Aeremque parcius è Pectore propellimus. Si qui autem sunt, qui Fictam Vocem etiam maxima vi emittunt, ii eam Laryngis naturalem dispositionem obtinebunt, ut postquàm illum elevaverint, & Glottidem coarctaverint, facultatem habent angustissimam Glottidis rimam aliquantulum dilatare, ac cum majori Aeris quantitate ad eam mensuram temperare, ut possint eodem tempore acutissimam simul, & fortissimam Vocem creare, juxtà ea quæ in solutione primi Phænomeni dicta sunt.*

IV. Phænomenon. Unde tanta Glottidis Vis, ut resistere possit actioni Musculorum infimi Ventris, & illorum qui Thoracis cavitatem coarctant, *cùm nempe post copiosam inspirationem, exspirationem comprimimus, & Aeri in Pectore contento exitum denegamus. Hanc difficultatem movit* Galenus, *& illius magnitudinem miratus, insolutam reliquit. Et quidem maxima sanè est Vis prædictorum Musculorum, præsertim in difficili Fæcum dejectione, in Partu, in vehementi Vociferatione, atque gravioris ponderis elevatione, ut herniæ hinc accidant, & vaginæ Uteri prolapsus: huic tamen immensæ Musculorum actioni Vis Labiorum Glottidis h. e. funiculorum tendineorum, ex quibus Labia constituuntur, resistit; etenim si hæc Labia vel minimum actioni huic cedentes reserarentur, Aer ex illis prosiliret, adeoque statim Musculorum illorum conentio, & conatus desisteret. Solvit tamen* Dodartius *id notans, quòd nempe primò universa hæc Vis minimè solis Glottidis Labiis sit tribuenda, sed ad illam augendam concurrat* rarefactio Aeris in Pulmonibus contenti, *adeoque Thoracis parietes propellentis; Præterquàm quòd, &* Diaphragmatis contracti tensio *quammaximè facit ad Viscerum imi Ventris compressionem, adeoque vim Musculorum Abdominis retundendam. Præterea advertit citatus Auctor, Vim hanc Musculorum Abdominis, & Thoracis, etsi maximam, posse exactè comparari, imò superari, à Labiis Glottidis, etsi horum resistentia incomparabiliter minor supponatur: id autem unicè pendet* ab illorum Labiorum situ: *Si enim in casu proposito Labia sint exactè clausa, & horizontaliter cohærentia, Vis Aeris vehementer propulsi à Musculis Thoracis, & Abdominis tendit ad eorumdem Labiorum elevationem, quæ impossibilis est, adeoque Aer hic vehementissimè impulsus exitum sibi parare nequit: ea enim solum ratione egredi posset, si inter utrumque Labium veluti cuneus intromitteretur, nequit autem intromitti, cum Labia exactè sint clausa. Nil mirum ergò si Glottidis Labia exactè clausa resistere possint vehementissimæ Musculorum Thoracis, & Abdominis actioni.*

V. Phænomenon. Cur à Pueritia in Adolescentiam transeuntes Vocem graviorem acquiramus; Eunuchi verò, & Mulieres acutam Vocem conservent? *Caussa sanè erit* Seminis tempore Pubertatis generatio: *quod quamvis in Testibus fabricetur, negare tamen non possumus, ab eo auram quandam tenuissimam universo Corpori communicari, cujus ope non solùm Sanguis, & reliqui liquores volatiliores veluti reddantur, sed & partes ipsæ Solidæ robur, & firmitudinem majorem acquirant, unde hac ætate cum Pilorum ortu, novam veluti naturam induere videntur Homines: quod locum dedit opinioni quorundam de Seminis per universum Corpus circulatione. Quemadmodum ergò partes Solidæ Corporis ex seminalis auræ afflatu solidiores redduntur; nil mirum si & Larynx ipse incrementum, & firmitudinem majorem acquirat, adeoque Glottidis rima amplior, longiorque evadat. Quapropter Vocis instrumento ampliore, & solidiore reddito, patet Caussa Vocis gravioris, & firmioris, Pubertatis ætate supervenientis: quæ quum Eunuchis, & Mulieribus non accidant, Vox acuta, qua prius gaudebant, in iis conservatur.*

VI. Phænomenon. Cur quidam suaviter loquentes insuaviter cantent, & contrà? *Solutio oritur* ex discrimine, quod est inter Loquentis Vocem, & Vocem Cantantis. *Loquentis Vox simplici Glottidis actione creatur: at ad Cantus Vocem edendam requiritur non solùm Glottidis motus, sed & consensus Musculorum Laryngis, quatenus illum certo quodam modo sustinent, librentque. Imò notat* Dodartius *in Voce Cantus, constante eodem Tono, observari Undulationes veluti quasdam, quæ haudquaquàm sunt in Voce Loquelæ, nisi ex Morbo: Nomine harum Undulationum minimè intelligas tremores illos Vocis,* Trillos *appellatos, quos edunt Cantantes præsertim in Cadentiis, quas vocant; sed suavem illam Vocis oscillationem, quam Lyricines, Fidicines, & ipsi Tibicines imitantur, non alia industria, nisi leni digitorum Chordas temperantium, vel foramina claudentium, motu tremulo, atque illam* Modos Cantabiles *appellant. Comparantur hæ Undulationes à* Dodartio *librationibus alarum quarundam Avium, quæ quandoque in eodem loco Aeris suspensæ, velocissimo, & vix conspicuo alarum motu sustentantur. Sic quoque supponendum Cantantis Vocem Undulationes quasdam velocissimas habere, quæ oriuntur à libratione veluti Laryngis, ope Musculorum illum sustentantium. Quod evidentissimè observatur in iis, qui vel ex vitio, vel ex Morbo, Laryngem librare haud valentes, cum cantare volunt trementem edunt Vocem, Undulationibus scilicet rarioribus constantem. Si ergo tantum discrimen est inter Loquentis, & Cantantis Vocem, fieri potest, ut quis eam habeat Laryngis, & Glottidis constitutionem, ut cum simplex Glottidis motus, & minima vis requiritur, nempe cùm loqui tantùm velit, aptissima sint omnia ad Loquelæ Vocem edendam, adeoque hic suaviter loquetur. Si verò cùm Glottidis artificiosa modulatio, major vis, & Laryngis sustentatio, ac libratio requiritur (ad Vocem nempe Cantus creandam) instrumenta sunt inepta, vel insufficiens vis, hic cantabit ineptè, & insuaviter. At contrà fieri potest ut cùm Glottis, & Larynx minimam eduunt vim, & veluti otiosa sint, sint quoque veluti flaccida, & minus apta ad Vocem sonantem reddendam; contrà verò cùm tensionem illam acquirunt, sustentationem, & vim quæ requiritur ad Cantum, & illius Undulationem, reddantur tensiora, & magis apta ad clariorem sonum edendum: hic sanè Homo Loquelæ quidem Vocem ingratam habebit, Cantus autem gratissimam.*

VII. Phænomenon. Quisnam sit Mechanismus, quo sola Labiorum compressione ingentem Sibilum edimus? *Ex his quæ de Vocis in Labiis Glottidis formatione dicta sunt, facilè eruere possumus, quomodò Sibilus in Oris Labiis creari queat: imò ex Labiorum Oris dispositione conspicua in Sibilo intelligere commodiùs possumus inconspicuam constitutionem Labiorum Glot-*

tidis

tidis in Voce. Quare quum in Sibilo videamus Oris Labia contrahi, tensiora reddi, atque adeò ipsorum rimam angustiorem evadere; facilè concipimus, Aerem per hunc hiatum vehementer propulsum, Sibili sonum producere. Toni autem in Sibilo temperantur non tam varia Labiarum tensione, adeoque celeritate vibrationum, quàm auxilium ferente Lingua, quæ ad Labiorum hiatum diversimodè applicata, illum celerrimo motu, nunc ampliorem, nunc angustiorem reddit. Ob analogiam ergò Labiorum Oris cum Labiis Glottidis in Sibili & Vocis formatione, vocat Dodartius hiatum Laryngis Glottidem Vocalem, hiatum verò Oris Glottidem Labialem. Imò & addit Glottidem Lingualem, hiatum nempe, quem quidam artificiosè faciunt, applicantes adversùs Palatum duo latera apicis Linguæ, & per exiguam rimam inter Linguam & Palatum relictam, Aerem celerrimè propellentes, Sibilum vehementissimum producunt. Hic notandum ad Sibili generationem sufficere simplicem Glottidis Labialis, vel Lingualis hiatum, absque ullo Concavo Corpore Instrumenti, quod quidam necessariò exigunt in quacumque Soni productione, Quapropter vera esse poterit antiquissima Opinio non solum Platonis, sed ipsius Anaxagoræ dicentis: Sonum esse impressionem Aeris fortiter vibrati adversùs Aerem solidum; intellige quiescentem.

VIII. Phænomenon. Qua ratione quidam Clauso Ore, & Vocem reddente Ventre, loquantur: quare ἐγγαστρίμυθοι, Engastrimythi, seu Ventriloqui appellantur. Horum meminit & ipse Hippocrates Lib. 5. Epidemior. Sunt enim Circulatores quidam, qui clauso Ore Vocem, & quidem articulatam, reddentes, plebeculæ imponunt: imò sunt qui Dæmonem in ipsis loqui contendunt. Exempla vide in Ephemeridum German. Decade 1. Anno 1. Observat. 36. in calce Scholii, apud Bonetum in Med. Septent. Lib. 2. Sect. 18. pag. 478. atque in Anatomia Pract. Lib. 3. Sect. 14. Obser. 47. in Scholio, atque alibi. Reverà tamen Engastrimythi isti Vocem veram non reddunt, sed tantum sonitum quendam inæqualem, quem credulum nimis Vulgus variè interpretatur. Riolanus Flatibus tribuit in duplicatura Omenti conclusis: illum tamen irridet Glissonius Tract. de Partibus continentibus cap. 16. num. 20. Quocumque autem Ventris loco & Viscerum intervallo Flatus conclusi sint, si comprimantur, atque è loco in locum per angustum spatium transeant, sonum, & quandoque Voci similem parere possunt; Quod fortassè quandoque Gravidis Mulieribus contingens, illas, atque adstantes induxit, ut crederent, Fœtum in Utero contentum Vagitum edidisse: cujus rei Exempla prostant apud Authores, ac singulare refert Bartholinus Cent. 1. Hist. 8. Non impossibile quoque esset, ut aliquis post Inspirationem, artificio, vel habitu quodam, Glottidem claudat, atque Aerem intra Tracheam, & Pulmonum Bronchia ea ratione agitet, ut Vocem obscuram mentiri possit, atque adeò videatur è Pectore loqui, ac proinde Stethomythos, vel Sternomythos appellandus.

IX. Phænomenon. Cur Tortura afflicti quandoque Vocem amittant, & Palpebras claudentes obdormire videantur? Notat Hildanus caussam hujus Phænomeni, quod vulgò ad Sagarum incantamenta, & præstigias referri solet. Cum Brachia sursum trahuntur, & Corpus appensum proprio pondere illa summè distendit, tunc Musculi è Thorace ad Brachia tendentes validè quoque distenduntur; unde summa Thoracis ipsius compressio, adeoque Respirationi impedimentum oritur. Eadem ex caussa comprimi quoque possunt Musculi Laryngis externi, & Nervi Recurrentes ad ejusdem Motum dicati: nil mirum ergò si Vox deficiat. Quinimo ex eodem Hildano, secundum par Nervorum Colli comprimi quoque posse; ex illorum compressione Palpebræ concidere possunt, & claudi; itaut Homo vix respirans, sine Voce, ac Oculis clausis, videatur Somno prehensus.

X. Et ultimum Phænomenon. Qua ratione fieri unquam possit, ut Vocis humanæ Sono Scyphus vitreus frangi possit? Historia hujus Phænomeni apud multos Authores legere est: peculiarem tamen de illo Tractatum conscripsit Daniel Georgius Morhofius, inscriptum Stentor ὑαλοκλάστης. Oenopola quidam Amstelodamensis, Nicolaus Petterus nomine, Scyphum vitreum præcipuè ventricosum alteri tradebat, ut illius pedem suis manibus robustè contineret: hinc ipse, ore suo Scyphi mediæ parti admoto, Vocem fortissimam, & diuturnam reddens, Scyphum ipsum cum strepitu frangebat: idque toties repetebat, quoties imperatum fuisset, ut quandoque 25. Scyphos semi-horæ spatio confregisset, Testes αὐτόπτας quamplurimos habuit, sed præcipuè Serenissimum Magnum Hetruriæ Ducem quum apud Batavos hospitaretur. Simile quid narrat Daniel Bartoli, del Suono Tratt. 3. Cap. 8. de Cornelio Meyero, Belga. Sanè pro Phænomeni explanatione recurrendum est ad Tremorem, & Vibrationem Aeris à Voce impressam, ac Scypho vitreo communicatam; quæ si tanta, vel talis fuerit, ut Vitrum ferre illam non possit, frangi necessariò debet, non secus, ac si malleo percuteretur. Quòd Vox, quemadmodum & reliqui Soni, tremorem non solum Aeri, sed circumstantibus solidis Corporibus imprimant, patet ex iis, quæ de natura Soni alibi dicta sunt, & experimenta suadent quamplurima: Sic ad certum Sonum Organorum Musicorum, quibus in Ecclesiis utimur, scamna, & abacos, imo ac ipsam Terram tremere sentimus, ni dicam etiam nostrorum viscerum tremorem tunc temporis aliquomodò percipere. Nil mirum ergò si Vocis vehementioris Sonus Scypho proximè admoto tremorem quoque communicaret; præterquam quòd tremorem hunc manifestè deprehendebat ille, qui Scyphum vitreum manibus suis tunc tenebat. Ut autem concipiamus, quare non omnis Vox Scyphum frangere queat, & cur non omnis homo idem præstare possit, quod Nicolaus Petterus, vel Cornelius Mayerus? animadvertendum hujus operationis artificium in duobus consistere, ut nempe non quicumque, sed certus Tonus Voce reddatur, atque ut Vox hæc æqualis, vehemens, diuturna, & non interrupta sit. Tonum Vocis reddendæ eruebat Oenopola ex ipso Sono Scyphi; hujus enim Sonum primò explorabat, deinde Vocem reddebat ad Diapason, h. e. ad Octavam acutiorem. Hoc enim exactè observato, tremor, & quidem maximus, Scypho superveniebat: cujus rei ratio ex iis quæ priùs dicta sunt manifestissimè patet: quare si hoc exactè Tono Vox vehemens, diuturna, (ad tres nempe battutas), & non interrupta reddebatur, ex assiduo, & forti tremore Scyphus tandem confringebatur. Quòd si contrà alius Tonus ab exposito diversus reddebatur, vel nullimodè, vel satis leniè Scyphus tremebat, adeoque frangi non poterat: qui enim Scyphum manibus tenebat tremorem non persentiebat, nisi ad Tonum prædictum Voce reddita, quemadmodum non ad quemcunque Sonum Organi Musici Pneumatici scamna tremunt, sed ad certum, & determinatum. Sic nec frangebatur Scyphus, si Vox debilis erat, sensim remittebatur, aut fortassè aliqua ratione interrupta.

Tentatum est, an Tubæ Sono eadem Scyphi confractio accidere potuisset: Sed res ex voto haud successit; nam haud reperta fuit Tuba Tonum ad Diapason Scyphi exactè reddens, nec qui Tuba caneret constanti impetu, & Tono ad tempus pro Phænomeno requisitum. Scypho ergò portio Aquæ est addita ad temperandum illius Tonum, quo nempe consonans esset cum Tubæ Sono, & reverà Tuba canente Tremor Scypho accidit tantus, ut Aquæ guttæ circumpropulsæ in gyrum spargerentur, sed non tantus, quantus ad Scyphi fracturam requirebatur: præsertim quum Aquæ portione educta Scyphi Tonus variationem patiebatur, adeoque cum Sono Tubæ proportionem amittebat.

ARTICULUS V. De Vocis Morbis.

Morbos humanæ Vocis hic à Vitiis ejusdem distinguimus, haud enim hoc loco de Voce Exili, Obscura, Aspera, Clangosa, Rauca, & similibus, prout à primo exortu, & à primigenia Organorum vitiosa constructione dependent, sermo erit; sed tantùm de Morbis sanæ Voci ex Caussa præternaturali supervenientibus breviter tractabimus.

Læditur Vox præter-naturaliter, vel cùm aboletur, vel cum imminuitur, vel cùm depravatur. Abolita Vox dicitur Græcis ἀφωνία & ἀναυδία seu Obtumescentia, qui Morbus quamvis ex Hippocrate vulgè cùm Apoplexia confundatur, notante tamen Sennerto lib. 2. Practicæ cap. 4. & Spigelio lib. 2. de Semitertiana cap. 16. medius affectus videtur inter Apoplexiam, & Epilepsiam, quòd si nempe Morbi Caussa potentior fuerit, in alterutrum Morbum æger incidit: Aphonia enim prehensi cadunt veluti Apoplectici, absque Sensu & Voce, haud autem Motu privantur ut Apoplectici, nec convelluntur ut Epileptici. Hujus morbi Causa tribuenda sanè est defectui Spirituum Animalium, ob interceptionem illorum Nervorum, qui ad Organa Sensuum, & Laryngem pertinent. Id autem pendere potest à Spirituum animalium Narcosi, ob rei extraneæ permi-

Digitized by Google

ARTICULUS III.

De Tussi.

JUxta Raucedinem etiam sub Exspiratione contingit Affectus frequens admodùm & satis communis, qui vocatur *Tussis*. Opus quidem Naturæ, h. e. insolentia actionis, excitata propter materiam morbificam, i. e. actio extraordinaria, quæ non fit, nisi adsit materia Naturam irritans, adeoque est bonum signum malæ causæ. Est autem Tussis Motus Convulsivus exspiratorius Thoracis, in quo non una, sed pluribus simul ac interruptis vicibus, fit Aeris, interdum & Contentorum in Aspera Arteria vicinisque locis, per Os expulsio, cum violenta admodùm Corporis concussione. Omnis nempe Tussis fit, dum Musculi Thoracem stringentes, & Aerem sic expellentes non blando ac naturali modo subsident, sed potiùs violenter simul & confestim, utut interruptis vicibus, contrahuntur, & quodammodò convelluntur; ita ut rectè a quibusdam Tussis referatur ad Motus Convulsivos exspiratorios Thoracis, non autem ad veras Convulsiones. Adest aliàs complicata actio in Tussi, ex strictura nempe aliquali Laryngis ob irritationem, & ex forti & vehementi Aeris ex Thorace elisione propter vehementem hujus contractionem. Utrumque occurrit in Tussi, exinde enim exsurgit ille sonitus, qui in Tussi percipitur; si Larynx non stringitur, utut Thorax sit exhaustus & vehementer exspiremus; non tussimus; sed si stringitur, sonitus, ac vera Tussis adest. Notum est aliàs, quod Tussis nunc sit voluntaria, nunc verò coacta. Cùm enim Tussis fiat per Musculos, imprimis Diaphragma, qui Musculi Thoracis certo modo obediunt voluntati, hinc fit ut pro voluntatis imperio variè Exspirationem alterare, & sic etiam Tussim provocare queamus; quatenus scilicet Inspiratio & Exspiratio est actio media seu mista, partim animalis, partim naturalis, & eatenus certo modo à nobis determinari solet. Non rarò tamen nolentibus admodùm contumaces sunt Tusses, quæ sunt præternaturales & considerationi Medicæ subsunt.

CAUSÆ.

Causa Proxima est irritatio Asperæ Arteriæ, ejusque ramorum, sive fiat per essentiam sive per consensum, à Spirituum

---

ctionem, atque adeò ab Ebrietate, quemadmodùm à Casu ab alto, Colli luxatione, aut Spinalis medulla eo in loco compressione De Ebrietate mentionem facit Hippocrates 5. Aphor. 5., de Casu ab alto Galenus 1. de locis affectis 6., ubi narrat unum & alterum, ex Strumarum excisione Vocem amisisse. quòd nempe ex incauta operatione Nervus Recurrens excissus fuerit. Simile quid habet Am. Lusitanus Centur. 2. Curat. 70. Quibus in Casibus patet, Aphoniam, seu Obmutescentiam supervenire posse absque Sensuum læsione. Aboleri quoque potest Vox defectu Materiæ, nempe Aeris deficientis ex vulnere Tracheæ, vel ipsius Thoracis, cùm scilicet hic integrè, & notabiliter perforatur, ut Aere per Vulnus ultrò citròque transeat, nec Respirationis Opus absolvi possit. Vocis imminutæ his similes esse poterunt Causæ, si nempe Spirituum influxus haud omnimodè tollatur, sed eatenus ex parte: præterquàm quòd Anginæ tumor, vel tumor quicumque alius, Laryngem, & Glottidem comprimens, potest Vocem morbosè imminuere.

Depravatæ demum Vocis multæ sunt Differentiæ, adeoque variæ earundem Differentiarum Causæ. Vox igitur quandoque est Tremula ex virtutis nempe imbecillitate, vel Spirituum Animalium ad Organa Vocis descendentium motu inordinato qua ratione videmus summè debiles, & Acuta Febre prehensos, haud firmam, sed maximè Tremulam reddere Vocem. Idem quoque accidit magno Timore perculsis, qui quemadmodùm universo Corpore tremunt, ita & Vocem haud firmam proferre possunt.

Depravatur quoque Vox præter naturam si Abrupta, vel Effracta sit, ut loquitur Hippocrates lib. de Coacis prænotionibus. Fit hæc præcipuè cùm Organa Respirationis haud promptè, & successivè moventur ad Aeris propulsionem, sed interruptè, & morulis interpositis. Exemplum habemus in Organis musicis Pneumaticis, quorum Fistulæ Sonum interruptum reddunt, cùm Folles Aerem in illas impellentes non successivè comprimuntur, sed interruptè, & interpolata pressione.

Clangosa quoque ea Vocis præternaturalis differentia dicitur, quæ subrauca, sed acuta, & sonora est, ac similis Voci illorum Animalium, quæ Collum habent prælongum, ut Grues, & Anseres. Eam observamus in Febribus Ardentibus, & in Pleuritide, eamque à nimia siccitate Laryngis, & Asperæ Arteriæ pendere, non immeritò ait Galenus 7. de Usu partium cap. 7. & l. Prorrhet. cap. 2. text. 3. & 17.

Demum præcipua Depravatæ Vocis differentia est Raucedo, quæ Græcis dicitur βράγχος, Latinis Raucedo, & Raucitas, Vetustioribus quoque Ravis, Connumeratur inter Catarrhi species, quâ Fauces, Guttur, sed præcipuè Larynx afficitur eaque Vox ejusmodi depravatur, ac gravior, & ingrata redditur, ut molestiam non tam loquentibus, quàm audientibus haud parvam pariat. Hoc negotium ex illis est, quæ meliùs intelligimus, quàm verbis exponimus. Raucescit Vox cùm Gutturis succingens interior membrana humore multo madescit, sive à Catarrho, & Destillationibus, sive ex materia à Pectore frequenti rejectione, ut in Phthisicis, & Empyematicis. Fit quoque Raucedo ex corrosione earundem partium, & præcipuè Labiorum Glottidis, ut in Lue Gallica, vel ex earundem asperitate ex vehementi, & assidua vociferatione. Qua ratione inter Causas externas enumeratur Aer frigidus inspiratione attractus, vel siccus & vaporibus, fumis, ac pulvere inquinatus, ut & Aqua frigida, vel Vini meracioris potus. Cui non notum est illud Virgilii,

> .... Vox quoque Mœrin
> Jam fugit ipsa: Lupi Mœrin videre priores?

quòd nempe ei, quem Lupus priùs aspiciat, Vox deficiat, vel Rauca reddatur, unde Adagium, Lupus in fabula, cùm superveniente eo, de quo sermo fertur, silentium fit. Sunt tamen hæc magis nota, quàm vera.

Prognostica ex Voce Læsa quamplurima leguntur apud Hippocratem in Coacis. Vox Effracta ex Hypercatharsi periculum portendit; quemadmodùm si cum Voce Tremula Alvi fluxus in morbis acutis copuletur. Raucedo confirmata vix sanatur: quæ ab Empyemate, vel Phthisi fit, mortem portendit, Aphonia Apoplexiam, vel Epilepsiam parere solet: si cum Singultu copuletur, lethalis.

Curatio Morborum Vocis pro varia eorundem Causa, varia esse debet. Quare Aphonia iis remediis indiget, quibus Apoplexia, vel Epilepsia: Si à Causa præsertim oriatur interna, quemadmodùm ut Vox Tremula, Abrupta, vel Clangosa corrigatur, Spirituum Animalium copia, vel cursus restituendus Cardiacis, & Nervinis medicamentis, vel Organa Vocis Humectantibus sunt demulcenda.

Raucedo quoque variam suscipit Curationem. Si ab humiditate Catarrhali ortum trahat, Gargarismata exiccantia, Masticatoria, & Salivantia sunt adhibenda. Eundem usum habet Syrupus de Erysimo Lobelii, Mastiche commansa, Tabaci fumus, & similia. Cùm asperitas Gutturi inducta est, conducunt Lenientia, & Dulcia, ut Decocta ex Caricis, Uvis passis, Melle, Glycyrrhiza, Succo Brassicæ, atque Tabella ex Diacodio, Succo Glycyrrhizæ inspissato, Sacchara penidiaro, &c. Si crassa Pituita partes obsideat, ex usu erunt Oxymel scilliticum, Syrupus de Hyssopo, Acetum rosatum, & quæ his sunt affinia. Hæc omnia medicamenta vel sub forma Eclegmatis, seu Lambitivi, vel Tabellarum vulgò adhibentur; ut sensim nempe deglutiantur, ad hoc scilicet ut partes Gutturis, seu Laryngis, illis lentè descendentibus obliniri possint; ni credere velis cum Hippocrate lib. de Corde, & quamplurimis præsertim ex Antiquioribus Medicis, posse medicamenta lentè epota ex parte in Asperam Arteriam illabi, unde Arteriaca dicta sunt.

Duo denique silentio non sunt prætereunda. I. Quod ad Raucedinem valde præsentaneum expertum sit medicamentum, Chocolate gelida non parcè assumta, fortasse, quod Gutturis partes longo morbo exasperatæ ac calefactæ frigiditate potus, & parte oleosa, quæ turget Cacao, extemporè temperentur, & leniantur. II. quod legimus in Historia Academiæ Scientiarum, anno 1700. pag. 55. Virginis nempe, quæ sibi Raucedinem subitò tollebat (etsi ad modicum tempus) parva potione Decocti Vulnerarii; quare vasculum eo repletum secum asportans, Vocem in marsupio se circumferre diceret. Idem medicamenti genus aliis juvamento fuisse, ait Dn. Lemery, ibidem, anno 1701. etsi pluries seipsum fefellisse fateatur. Sed de his satis superque pro rei occasione.

Digitized by Google

ritatum impetu in Motum Convulsivum acto. Afficiuntur igitur hi à quavis irritatione, quæ liberam Respirationem impediat, in quocunque etiam fit Respirationis Organo, in Pulmonibus, Faucibus, Diaphragmate, Ventriculo, Hepate inflammato, &c. frequentissimè tamen occasione irritationis Asperæ Arteriæ, vel sine tali occasione prævis ex solis spasmis & motibus convulsivis, tam ex primario affectu, quàm ex consensu cum aliis partibus nerveis, in Tussi nempe Convulsiva: sic enim quærunt Anatomici, unde fit, quòd Auriculæ membrana interiore, stylo vexata, oriatur Tussis inanis? ac rectè dicunt, fieri per consensum propter irritationem, & hinc aliqualem spasmum Plexus Nervi Auditorii cum Nervis Intercostalibus, præsertim istis ad Asperam Arteriam derivatis, & sic fit Tussis inanis, vellicata Auricula interna. Sed hæc est Tussis naturalis. Sic etiam observantur subinde Tusses Convulsivæ præternaturales, seu quæ interdum, sine vitio partium Pneumonicarum post Epilepsiam aliasque Convulsiones, per simplicem Nervorum & Musculorum Thoracem moventium & contrahentium Spasmum sunt observabiles. Exemplum talis Tussis Convulsivæ de Virgine Epilepsia afflicta, ex tali Nervorum circa principium in Cerebro Irritatione, videbitis in WILLISII *Patholog. Cerebri*, seu *de Morbis Convulsivis*, ubi de Tussi Convulsiva: quamvis & hi Spasmi modò ex partibus Respirationi inservientibus primariò affectis, modò per consensum cum aliis partibus nerveis contingant, ratione cujus tales Tusses Convulsivæ cum aliarum partium Convulsionibus conjunctæ, Hypochondriacis & Hystericis frequentes sunt, in genere iis, qui vitiis nervosi generis ex acido præternaturali, imprimis Lympha acida, obnoxii sunt: potissimùm Infantes nimis tussiendo interdum quoad partes Respirationi inservientes ita convelluntur, ut Respiratio quasi interrumpatur, suspendatur, aut pervertatur, quod vulgò apud nos vocant: *Sie bleiben aussen*: vid. WILLISIUS *Phar. Rational. P. 2. Sect. 1. cap. 6. p. 61.*: sicut & HILDANUS *C. 2. Ob. 66.* mentionem facit Tussis Ægrum interficientis, quæ fortè fuit Convulsio vehemens Diaphragmatis. Tales Tusses Convulsivæ non secus atque alii Morbi Convulsivi, Epilepticis affines, non solùm sunt Chronicæ, sed etiam Periodicæ.

Sed omissis his merè Convulsivis, illam in specie consideremus Tussim, quæ Causam Materialem, Respirationis Organa afficientem agnoscit, præsertim eam, quæ ex prævia irritatione Asperæ Arteriæ originem ducit, adeoque tam Laryngis, quàm Bronchiorum cum appendicibus vesicalibus seu lobularibus, ut vocat WILLISIUS *loco allegato p. 8.* affectionem sequitur, seu, ut HELMONTIUS loquitur, Tussis oritur sensu noxii, infestantis Laryngem à sui principio usque ad Pulmonum profunditatem, sive mediatè sive immediatè eadem afficiantur; ad quem posteriorem modum & Ventriculus acri Lympha vellicatus, & Diaphragma malè affectum, spectant vel concurrunt. Facit huc Exemplum BARTHOLINI *C. 6. Histor. Anat. 97.* de Tussi per annum inveterata in Vacca, in qua post mortem salvis Pulmonibus inventum fuit Jaculum Diaphragmati infisum, à quo continuò irritatum Diaphragma non potuit non talem Tussim inveteratam & continuam inferre; sicut & Hepar inflammatum Siccam Tussim comitem habet. Huc faciunt & Tusses à Vermibus in Aspera Arteria, quarum Exempla habet ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. admir. Observat. 36.* & BENIVENIUS *Obs. cap. 67.* Infantes interdum gravi Tussi laborant, ubi accusatur Stomachus: sed non videtur; potiùs Vermes Stomachum vellicant, ut rectè dicit SENNERTUS *l. 2. Prax. cap. de Tussi*, & FORESTUS *l. 16. Observat. 2. in Schol.* quo vellicato sequitur talis Tussis inanis cum Motibus Convulsivis, & Epilepsia, & sic potiùs videtur ex genere Tussis, per consensum & motum convulsivum ex Nervis excitatæ.

Pars verò *Affecta* à Causa occasionali materiali est

I. *Larynx & Aspera Arteria* admodùm sensibilis, vellicata & lacessita, in specie, quoad tunicam internam, eandem investientem; Pulmo enim est insensibilis: Vel

II. Est *OEsophagus & Stomachus*: quorum, ille nempe œsophagus, Asperæ Arteriæ; hic verò, Stomachus, Diaphragmati est continuus & connexus: Vel

III. Denique sunt ipsi *Musculi* moti, aut *Nervi* eos moventes.

Causa Remota irritans & Tussim provocans, est quicquid Musculos aut Nervos Exspirationi dicatos irritare aut vellicare potest, sive hoc fiat mediatè sive immediatè; ista enim vellicatione Fibræ tam Musculorum quàm Nervorum crispatæ velocem ac rapidum Spirituum motum ac influxum excitant, de quo *plura*, *ubi de Convulsionibus*; unde necessariò contracti Musculi Thoracem contrahunt, & prout irritatio est interrupta, etiam interruptus seu subsultorius Thoracis est motus.

Fit ista irritatio, ut dixi, nunc *per Essentiam*, nunc *per Consensum*: per Essentiam, quando vitium, quod Tussim concitat, aut est in ipsis Nervis, aut est in Musculis: Per Consensum verò, quando alia quædam pars, cui Nervi Intercostales, Thoracem stringentes, consentiunt, afficitur; & sic mediante altero vellicantur Nervi, unde Tussis: e. g. si scalpitur Auris, & Tussis talis per consensum fit ratione Nervorum, estque semper Tussis sicca.

Jam verò considerandæ imprimis *Differentia*, dum Tussis I. *ratione Modi* est vel *Sicca*, vel *Humida*. *Tussis Humida* est, quando concussionis istius ope, & aeris elisi violentia, Humores, ut Sanguis, Pus, Mucus seu Pituita, Lympha, & similes liquores per Os excernuntur, ex quocunque loco proveniant talia: *Sicca* verò *Tussis* est, quoties magno ac diuturno conatu parum aut nihil excernitur, sed irrito tussiendi conatu Corpus universum fatigatur, qua Tussi Inani seu Sicca continuata non rarò graviores, tam Corporis, quàm speciatim hypochondriorum aliarumque partium Dolores contundentes & plùs minùs lacerantes oriuntur: Imò hac ipsa Tussi Inani Herniæ, tam Intestinales, quàm etiam Scroti seu Testium Tumores, excitantur: sicut non rarò conatu isto aliquando Urina, aut etiam Alvi Fæces, involuntariò protruduntur: qualem Tussim graviorem ac vehementiorem, *Tussim Ferinam* secundùm HIPPOCRATEM appellare solent.

II. *Causæ irritantis* ratione oritur Tussis vel à Causa Externa, vel à Causa Interna: Utraque Tussim, tam Siccam, quàm Humidam, & quidem pro foci materiæ occasionalis ratione, vel Pectoralem vel Stomachalem excitare possunt.

Causæ Externæ sunt, vel Inspirata, vel Assumta. *Inspirata* sunt Aer inclementior, præsertim hybernus, Fumi minerales acriores, Fumus v. g. Nitri vel Sulphuris incensi, & eorum Effluvia. Hæc & similia pertinacem & intensissimam Tussim inferunt; quatenus particulæ acidæ ac corrosivæ insigniter aculeatæ, nunc simpliciter Asperam Arteriam, nunc simul Membranam Pituitariam inferiorem prope Fauces sitam, afficiunt & irritant, quibus irritatis oritur Tussis, quam aliquandiù continuatam, & Pectoris angustia, & quasi compressivus ac gravativus circa Pulmones sensus, cum aliquali Respirationis difficultate, insequi solent: quæ omnia Symptomata non materiæ collectionem, sed irritationem Bronchiorum & Pulmonum, insequuntur; ex horum enim aliquali contractura & gravativus ille sensus, & hinc Respirationis aliquale impedimentum sequuntur, *de quo suprà, ubi de Asthmate*. Ratio: quoniam Nervi ad caput Laryngis & ipsa Asperæ Arteriæ Bronchia delati, oriuntur ex eo Nervi Intercostalis surculo, à quo ipse Thorax stringitur & contrahitur: Surculo ergò isto ad Asperam Arteriam protracto, & irritatione in spasmodicas protractiones acto, hæ continuantur ad Musculum istum, qui Thoracem stringit, & sic Thoracis constrictio & Tussis.

Pertinet huc *Tussis Metallifossorum*, qui ex Gas acido inspirato in tales Tusses incidunt. Pertinet huc Tussis Epidemica communiter grassans in plurimos, sive Benigna fuerit, ut fit communiter tempore hyberno inclementiori, sive Maligna, quæ nempe conjuncta est cum Febre Catarrhali maligna, Germ. *Mit Fluss Fiebern*, ex singulari Aëris inquinamento à pluribus contracta. Non desunt Exempla: imprimis apud SOLENANDRUM, ex quo etiam allegat SCHENCKIUS *l. 2 Observat. de Tussi*, habetur Exemplum Tussis admodum ferinæ, Romæ epidemicè grassantis.

Assumta sunt quæcunque vel per errorem in Asperam Arteriam delata, hinc vel minutissima gutta Potus, vel mica Panis, aut simile quid, ex irritatione concitat Tussim pertinacem ex modo dicta ratione: vel mediante OEsophago & Stomachi orificio superiori Asperam Arteriam afficientia: Notum nempe est, quòd Aspera Arteria, ubi deficiunt annuli Tracheæ, & contingit OEsophagum, fiat membranosa, unde reverà & facillimè ceu OEsophago contigua irritatur, & ita per consensum dat Tussim. Nec desunt Exempla: sic e. g. quando insueti bibimus Vini Spiritum acriorem, ac aliud spirituosum acrius, vel quando assumimus admodùm acria maximè acida, tunc eo tempore, quo transeunt OEsophagum, utut clausus sit Larynx, nihilominùs tandem vellicando Asperam Arteriam, OEsophagi canali contiguam, Tussim, nunc leviorem nunc asperiorem, efficiunt.

Inspirata vel Assumta hæc, quatenus inferunt Tussim, primò dant Tussim Siccam simpliciter ex irritatione Laryn-

gia enatam, in specie si Hyeme Aer inclementior, irritantur simul Nares, sternutamus aliquandiu; tussis verò hæc aliquandiu continuata consequenter ex læsione partis ita irritatæ tandem fit Humida, ac Materiæ primò serosæ, tandem mucosæ, Expectoratio sequitur, quæ interdum est copiosa, ut Tussis Chronica oriatur. Communis hic fert Fabula, destillare talem Materiam ex Capite in Laryngem, quod falsum est; non enim saltem in Larynge & Bronchiis Pulmonum, sed in ipso etiam Pulmone successivè colligitur, hinc evacuatur. Nempe primò uberior Lympha ex irritatione transudat in dicta loca, quæ pedetentim condensatur in Mucum plùs minùs crassum & viscidum. Quòd si gravior ex irritatione dictorum sit læsio, & phlegmonodes plùs minùs sit dispositio, vel etiam aliqualis excoriatio, ipsum Nutrimentum dictarum proximum, maximè Asperæ Arteriæ & partium circa Fauces consitarum, in debita assimilatione impeditum una transudat, & successivè alteratum sub Muci pituitosi forma evacuatur; quod in Naribus dat Coryzam, in Faucibus Tussim Humidam. Hinc ordinariò duo tempora in tali Tussi distinguere solent: Quandiu enim est Sicca, Tussim à Catarrho tenui esse asserunt, Materiam adhuc Crudam evacuationi ineptam, hinc Remedia Concoquentia, seu Incrassantia dicta, reverà Anodyna & Temperantia usurpant: Deinde dum est Humida, & Mucus excerni incipit, Materiam coctam asserunt, adeòque Incidentia pro facilitanda Expectoratione usurpant; hinc semper tales Tusses ab Inspiratis superveniunt. Mucus ergò iste varius, nunc insipidus, nunc acris salsus, nunc subacidus, non est Causa morbifica, ut vulgò putatur, sed potiùs est Productus effectus, qui oritur ea vitiosa assimilatione Alimenti Asperæ Arteriæ, quæ ipsa assimilatio Nutrimenti vitiatur, quando Aspera Arteria à visio externo plùs minùs læditur. Mucus hic si hæret in Bronchiis Pulmonum, screamus Mucosa viscida copiosa, genita ob læsionem hujus partis, inductam ab Aere inclementiore, unde talis successivè de novo gignitur, & interdum Tussim Chronicam admodùm gravem infert; dicunt: *Catarrhum ipsis cecidisse super Pectus*: sed omnis ex Pulmonibus generatur & nascitur. Sic ex acidis Fumis metallicis inspiratis talis Tussis oritur; falsum enim est in tali tussi à Causa externa recrementa talia mucosa ex Sanguine deponi à Natura in Pulmones, ceu excrementa præternaturalia: non sunt sanè ex Massa Sanguinea, sed fiunt in Aspera Arteria; quod proprio exemplo didici. Aliquando eram sanissimus, & parabam Clyssum ex Antimonio, Nitro, & Sulphure per Retortam, sed ex intensiori igne rumpebatur Retorta, unde ingredientia sulphurea copiosum Fumum acidum eructabant, ex cujus inspiratione incidi æstivo tempore suavissimo, in Coryzam & Tussim per quatuor septimanas pertinaciter durantem, in qua copiosè admodùm Mucilaginosa per Nares emungebam, & Tussi per Os rejiciebam: quæ non destillabant ea Capite, cùm nulla pateat via; nec erant in Massa Sanguinea, nec in Corpore, sed fiebant in summitate Narium & in Aspera Arteria, ex Acido isto inspirato has partes lædente: unde primò copiosior Lympha alluebat, postmodùm superveniente dispositione phlegmonode & aliquali excoriatione dictarum partium, earum Alimentum proximum in talem Mucum copiosum degenerabat, donec irritatione cessante, indeque Lymphæ copiosiore affluxu desinente, & per Vulneraria restitutis partibus læsis, Alimento non ampliùs degenerante, omnia illa Symptomata cessarent. Hoc nempe est, quod suis Custodibus tribuit HELMONTIUS *Tr. Custos Errans*; qui dictis partibus præsidens, eas ab externorum Inspiratorum injuriis defendunt, quibus læsis & hinc errantibus, privata illorum locorum Digestio vitiatur, & Ros nutritivus in talem Lympham, seu liquamen, ac Mucum crassum & viscidum, pervertitur, quod ipsum incrustans ac vellicans Asperam Arteriam tempore hyberno, dat istas contumaces Tusses. Quæ omnia facilè ex dictis conciliari possunt, per Custodem dictarum partium Spiritum Insitum, & hinc Influentem intelligendo. Ex tali Causa externa genitæ Tusses nunc sunt Propriæ, nunc verò Sparsæ, seu Epidemicæ, prout quodcunque grave Aëris vitium Inspiratione plures læserit.

Causa interna, quæ Tussim inferunt, etiam nunc Humidam nunc Siccam excitant. Et quidem Tussim Humidam quod attinet: illa dependet à Causa Interna semper à materia nonnihil viscida, plùs minùs acri & salsa, quæ subsistit vel in Aspera Arteria & Pectore, vel in OEsophago & Stomacho. Illam vocabimus Tussim *Pectoralem*; Hanc *Stomachalem*.

Humida Tussis Pectoralis oritur variis ex Causis.

1. Est Mucus viscidus ex degeneratione Alimenti proximi, vel Pulmonum vel Laryngis, natus, sive læditur Alimenti harum partium assimilatio occasione Causæ externæ sive internæ. Quo pertinent Abscessus & Ulcera Pulmonum, Phthisis, vel quando à Sanguine, ejusque sero acriori eroso Pulmonum parenchymate, aut quando à Lympha acriori excitatur Larynx aut Aspera Arteria, adeòque dictis in locis postmodùm Nutrimenti proximi assimilatio impeditur; quia Nutrimentum tale pro læsione varia ratione etiam in varium Mucum, Sordes, Purulentias, &c. degenerat, & ita irritando Pulmones & Asperam Arteriam, tussim Humidam infert, in qua copiosè talia præternaturalia Excrementa eliciuntur. Pertinet huc Tussis Humida; (quę Morbos Acutos & Febres Ardentes insequitur,) quæ fit quando, nullibi apparente Crisi, recrementa febrilia Massæ sanguineæ cocta in Pulmonibus hinc inde defiguntur, &c, sive in statu sive declinatione Morbi, ex Massa sanguinea depurata deponuntur, hæc etiam Humidam tussim cum copiosa Materiæ rejectione constituunt, cui Phthisis supervenit, nisi maturè curetur. Facit huc etiam Sanguis in Casu ab alto in Pulmonibus collectus, & alii Affectus, qui Pulmones inundando irritant Asperam Arteriam, & Tussim Humidam à Causa interna inferunt: item Inflammatio Pulmonum & Pleuræ, in quorum principio Tussis Sicca, in incremento ex Lympha & Sanguine mistus, & mutua temperatura tertiam Muscosum constituentibus, etiam Tussis Humida observari solet; quin & in suppurata Pleuritide, & Peripneumonia purulenta, non secus ac in Pulmonum exulceratione: item tussis in Empyemate Pulmonum observabilis, in qua copiosa Purulentia has partes irritat, & Tussi rejicitur. Hinc falsum est, Mucum istum à Materia, quæ subinde tussi humida rejicitur, destillare ex Capite in Pulmonum Bronchia; cùm aliam longè, eamque variam, sortiatur originem.

Observandum etiam, falsam esse hypothesin vulgarem, quod ea, quæ in Tussi humida tussiendo aut screando per Os ejiciuntur, omnia sint ex Pulmonibus. Falsissimum hoc est, quòd omnia sint ex Pulmonibus, nisi adsit difficilis Respiratio; cùm talia per Bronchia transeant, & sic Anhelitum liberum impediant; sed ea, quæ maxima cum difficultate & cum Anhelitu juncta, sunt ex Pulmonibus, quædam verò ex Membrana Pituitaria posteriore; vix enim copiosa, & Mucosa ex Pulmonibus possunt rejici citra difficultatem Respirationis. Omnia, quæ screamus, sunt ex Faucibus imis; quia ex Membrana Pituitaria posteriore frequenter Mucosa ejiciuntur: quæ stabulantur in stomacho, successivè per orificium superiùs sudant in OEsophagum, ubi sursum screantur, donec tussi per Os ejiciantur. Multi sunt, qui mane evigilantes multa copiosa ejiciunt, nunc cum, nunc sine Tussi: Pectus est innocens: sed sunt ex Stomacho reliquię ex alimentis non ritè coctis, & sub forma Materiæ pituitosæ forti Screatu ejiciuntur, quod signum primarium est Morbi hypochondriaci. Falsa est hypothesis, quòd stertor præsens audiatur ex imo Pectore: Interdum Stertor ea Pulmonum Bronchiis plùs minùs infarctis, atque sic auditur ex imo Pectore, cum difficili Respiratione junctus: ex Faucibus est, si Membrana pituitaria posterior copiosam eructat Lympham, vel viscidam vel mucosam.

2. Præter talia Mucosa, aut etiam Aquosa, quæ sunt ordinaria rejecta, etiam varia Extraordinaria nonnulla rejiciuntur. Sic Vermes eruciformes instar Erucarum per Tussim rejectos vidit ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Admirand. Observat.* 36. item BENIVENIUS *Observat. cap.* 77. Deinde Lapides non rarò sunt observati tussiendo excreti, qualia Exempla imprimis sunt in BORELLO *C. 1. Observ.* 67. & ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. Admir. Observ.* 95. & 96. *de Calculo magno, Tussi projecto.* Imò in Ulcere Pulmonum ejusdem Abscessus, in Tabe Pulmonum frustula, integri Venarum rami ac surculi, frequenter observati fuerunt rejecti. Sic TULPIUS *lib. 2. Observat. cap.* 12. habet surculum Venæ Arteriosæ expectoratum; item *cap.* 3. observavit Venam ex Pulmonibus rejectam; Sic integros Pulmonum Lobos cum Suffocationis metu Tussi rejectos observat TULPIUS *lib. 1. c.* 14. uti etiam BENIVENIUS *in Observat. cap.* 88. Mirum est, quod interdum observatæ fuerunt Turundæ, in Ulceribus & Vulneribus Thoracis usurpatæ. Tussi tandem per Os ejectæ; unde Moderni Chirurgi Turundis alligant filum: Nam tales Turundas Tussi rejectas habet idem TULPIUS *l. 1. cap.* 15. item HILDANUS *C. 1. Observ.* 46. item *C. 6. Observ.* 22.

Ex Stomacho & OEsophago affecto oritur *Tussis Humida*, dum copiosa mucosa Lympha ex Membrana Pituitaria, quacunque occasione in Stomachum successivè descendens, indeque

OEso-

OEsophagum, & Orificium superius irritans, & hinc mediatè Asperam Arteriam afficiens, simulque in stomacho coacervata primam Digestionem turbans, indeque Cruditatibus acidis occasionem præbens, gravem Tussim Chronicam infert: quales Tusses non tantummodo Senibus sunt familiares, sed etiam Junioribus. Sanè frequentissima est Tussis ex stomachò irritato, utut parum attendatur a Practicis; nempe quando vitium hæret circa Orificium superius, quod connectitur Diaphragmati; nam sic sæpè Tusses oriuntur adeo contumaces & pertinaces, ut dum semel ingruit, conatus tussiendo primò quidem inanis, tamen non remittat ante Vomitum aut rejectionem Mucilaginis viscidæ. Humidæ autem Tusses ex stomacho oriuntur interdum, sed rariùs ex prægresso erratu Diætæ, aut Digestionis undecunque facto impedimento, & congesto hinc Muco salso, Orificium vellicante, & mediatè ac per consensum Tussim provocante, cum Materiæ viscidæ excretione ex profundo, & ipsis Ægris hoc fatentibus, stomachi regione elevata. Sic LOTICHIUS *Observat.* 244. de Periodicis annuis Tussibus ex debilitate Ventriculi refert. Plures sanè in Praxi Tusses Humidæ vitio stomachi enatæ observari solent, quam vitio Pectoris; & quidem dum Orificium superius graviùs vellicatur, simul Diaphragma exinde afficitur, & ad tussiendum stimulatur; vel dum simul OEsophagus vellicatus contiguam sibi Asperam Arteriam per consensum afficit, ac in Tussim proritat. Tussis talis Humida stomachalis rarò est per protopathiam, sed ferè semper per deuteropathiam. Oritur nempe sæpissimè eu vitio vel læsione Membranæ Pituitariæ posterioris, sive ab Aëre externo inspirato malè afficiatur, qua occasione ferè Coryzam conjunctam sequi solet, sive interdum Lymphæ acrioris per Membranam hanc transcolatæ, eandem irritantis & plus minùs excoriantis, vitio accidat: talibus enim occasionibus per hanc Membranam copiosè Lympha spissior, & junctim simul Nutrimentum ejusdem proximum pedetentim per OEsophagum in stomachum destillat, unde irritatur hujus Orificium superius, indeque turbatur Digestio prima, & hinc primitus Tussis sicca, hinc gravior cum copiosæ Materiæ viscidæ rejectione, imò non raro superveniente Vomitu, nunc Pituitæ, nunc Alimentorum ingestorum. Et quando in Tussi tali, tam incipiente, quam confirmata, Ægri vellicationem quandam circa Faucium loca superiora, ubi nempe est Pituitaria Membrana posterior, persentiunt, hinc Ægri tales Materiam talem ex Capite defluere existimant: Dicunt: *se sentire eam super Pulmonem cadit*: monstrant locum Sterni, percipiunt titillationem in Faucibus: descensu per OEsophagum descendit in stomachum, & conatum vomendi facit sub Tussi; sed hæc oriuntur ex copiosa Lympha viscida Membranæ Pituitariæ posterioris delatam ad stomachum, quæ hanc Tussim infert.

Tussis est vel
- ratione *Modi*, & *Excretorum* nunc *Humida*, nunc *Sicca*,
- ratione *Causæ*, aut a Causa
  - *Externa Inspirata* &c., datque Tussim utplurimùm *Pectoralem*, primò Siccam, postmodùm inveteratam Humidam.
  - *Interna*, dat vel
    - Humidam
      - Pectoralem.
      - Stomachalem.
    - Siccam.

DIAGNOSIS.

Tussis Humida per se patet ex copiosa Materiæ rejectione.

Probè autem distinguendum venit: *an Tussis Humida sit ex Pectore? an ex Stomacho*; *an Nervis*? Distinctionis Signa sunt hæc:

1. Irritationis seu titillationis locus, ubi nempe Ægri stimulum ad Tussim cogentem primò percipiunt, an in Larynge, aut Aspera Arteria, vel Pectore, vel inferiùs circa regionem Scrobiculi Cordis; Nam posterior locus Tussim stomachalem, priores Pectoralem innuunt. Jubeatur Æger profundiùs respirare; sic enim mox tussire incipiet, si vitium est in Pulmonibus; secus si in stomacho.

2. Respiratio læsa, quæ in Tussi Humida Pulmonum vitio est difficilis. Impossibile est, ut Tussis Humida sit vitio Pulmonum, nisi lædatur Respiratio, & non reddatur difficilis. Tussis autem omnis Humida, si est sine læsa Respiratione, non est ex Pulmonibus, sed Faucibus: interim tamen etiam in Tussi stomachali solet esse laboriosa, sed ita, ut Ægri tunc regionem stomachi monstrent.

3. Sonitus in tussiendo Locum affectum monstrat: tot nempe sunt modi in sonitu Tussis, quot sunt loca, in quibus Materia latet; sicut etiam variat pro Materiæ excernendæ natura. Quòd si Sonitus non adeò superficialis, sed est quasi ex loco profundo, & ex imo Pectore; it. quando Ægri percipiunt gravamen in Præcordiis, Tussis utplurimùm est in stomacho, & tunc simul conqueruntur Ægri de Dolore antrorsum, imò percipiunt ante Tussim ibidem vellicationem quandam, & ita Tussis ex profundiori loco hausta etiam indicat affectum stomachum. Ubi verò sonus est quasi superficialis, monstrat affectam Asperam Arteriam: item interdum quicunque ex cavo Thoracis procedit, & quem brevi post sequitur excretio, tunc sæpiùs malum hæret iu ipsis Pulmonibus & Bronchiis.

Sonus ex profundo quasi raucus, *es rochels*, Pulmones affectos dicit, qualis in Empyematicos cadit: est Symptomatica, quatenus vel exsiccat Pulmones, vel quatenus simul Empyema in Pulmonibus movet.

4. Tussis stomachalis pertinaciter affligit, ut subinde, præsertim in Infantibus, Vomitus, nunc Materiæ pituitosæ, nunc Alimentorum ingestorum superveniant, secus ac in Tussi Pectorali fieri solet.

5. Ostendunt hoc Antecedentia: si nempe præcesserint Causæ lædentes Pulmones aut Asperam Arteriam; vel si præcesserint Causæ, quæ Stomachum lædere possunt, ex iisdem de Loco affecto concludi potest.

6. Adjuncta quoque Symptomata consideranda sunt: Nam ubi adest Apepsia, Appetitus prostratus, sensus stomachi gravativus, intensior Tussis, vitium est in stomacho. Ægri ipsi digito intento monstrant Locum affectum sub Scrobiculo Cordis, in regione stomachi propè ejus Orificium sinistrum, se sentire inquientes coacervatam & sensibiliter molestantem screatu rejectam Materiam ex stomacho per Gulam sensim sensimque attolli; non est improbabile, imprimis cùm ex succo Raphani hausto paulò pòst copiosissimè rejiciantur mucosa.

Ubi verò exacerbetur, utut continuò affligere soleat noctu; aut ubi simul conjuncta est Febricula quasi nocturna; aut alia pathemata Catarrhalia, ratione Lymphæ nimis asperæ per illam Membranam Pituitariam excretæ; aut ubi adjuncta signa Phthisica, ostendunt Tussim Pectoralem.

De Tussi ex stomacho orta nullus Practicorum aliquid habet, præter LINDANUM *in Meletematibus Med. pag.* 351. ac præterea *super Hartmanni Praxin Chymiatricam* expreisè dicit: *Mihi est compertum pluribus Observationibus, plerumque Tussim esse ex Ventriculo: ubi autem Materia latitet, & unde procedat, ex Sono dicere possum, qui variatur pro Materia & Loci conditionibus. Si Materia est tenuis, acutus est Sonus: si salsa & tenuis, & in Ventriculo delitescit, furibunda Tussis est, in qua vix aliquid egeritur, licèt cum summo conatu tussiant. Certum est quod dixi, plerasque Tusses pertinaces fieri ex Ventriculo, dum Materia vellicans est in rugis ejusdem circa Orificium superius.* Hanc LINDANI Sententiam illustri ac notabili Exemplo confirmatam videb. in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obs.* 6. *pag.* 16.

Causæ Internæ etiam interdum Tussim Siccam inferunt; idque ibidem, quatenus afficiunt vel Asperam Arteriam & Bronchia Pulmonum; vel quatenus afficiunt stomachum & OEsophagum: utut talis Tussis Sicca interna inveterata subinde degeneret in Humidam, sicut *suprà*, *ubi de Causa externa*, monitum fuit: Et illas Tusses Siccas communiter Practici deducunt à Materia nimis tenui, acri, serosa, &c. Tussim verò suprà tractatam Humidam oriri dicunt à crassa.

Tussis Pectoralis Sicca ex affecta Aspera Arteria & Larynge oritur, imprimis à vitio Lymphæ, naturaliter oblinentis dicta loca: Hæc enim ea vitio Catarrhali si fuerit præternaturaliter acrior, salso-acidior, sive prævia externa occasione, sive propriu Naturæ motu Lympha ita alterata, insignem Tussim inferre solet, quatenus per Glandulas circa Fauces, item circa Laryngem & Cartilagines Asperæ Arteriæ sitas, ad interiorem hujus tunicam effusa, continuò vellicat Laryngem, Asperam Arteriam in se admodùm sensilem, & Pulmones nimis vellicat, & ad Tussim talem, sæpiùs contumacem, successivè Humidam, provocat; Glandulæ enim hæ, ut superiùs monui, pro humectatione Membranæ continuò transudant Lympham pro faciliori formatione Vocis.

Digitized by Google

Tussis talis, quæ in specie *Catarrhalis* dicitur, potissimùm affligit tempore vespertino & nocturno usque ad mediam noctem, i. e. solet vexare Ægros tempore nocturno à 7. & 8. usque ad 12. horas, tempore diurno quasi silet; imò concurrit sæpè Febricula quædam lenta plùs minùs intensa, in qua Ægri interdiu satis commodè se habent; à meridie autem & apparente vespera vagis horripilationibus vexantur, quas ingruente nocte insequitur æstus totius Corporis, non tamen adeò intensus, sed plùs minùs moderatus, præsertim Capitis, & hinc reliqui Corporis, donec revertente Aurora Febricula denuò cesset. Hinc etiam non rarò accidit, ut etiam sub æstu illo febrili, Artuum lancinationes & dolores vagi unà affligant, ex Lymphæ acido sapore, partes nerveas vellicante, oriundi. Hisce indiciis præsentibus certum est, subesse vitium Lymphæ, vel acidæ vel salsæ, uti suo loco habebimus: Nam Febris adjuncta, vespertino tempore moderatè & epidemicè affligens, interdum ad Febres Catarrhales Lymphaticas lentas vitio Lymphæ natas, pertinet.

Tussis talis Catarrhalis originem ducit ex Lympha vel salsidiore, quæ uti in Massa sanguinea Febrim talem plùs minùs lentam excitat, & sub Cute Pustulas; ita Laryngem & Asperam Arteriam irritando, Tussim siccam infert. Non rarum tamen est, Tussim talem siccam nocturnam etiam sine Febre affligere, pariter ex Catarrhali vitio Lymphæ oriundam. Itidem Catarrhis depluentibus à Capite tribuunt Auctores eam; sed post HELMONTIUM *Tract. Catarrhor. deliramenta*, imprimis SCHNEIDERUS *de Catarrhis* caliginem excussit: Hic enim in eo est totus, ut dicat: excrementa tussiendo rejecta in Tussi tali Catarrhis tributa, tam Sicca, quàm, quæ successivè supervenit, Humida, transudare ex Sanguine per *Tunicas*, quas vocat *Pituitarias*, seu colatoria. Verùm rectius STENO observavit, quòd post has *Tunicas*, communiter *Pituitarias Schneideri* ac alias similes, per quas serosæ Materiæ fit transcolatio, sitæ sint copiosæ Glandulæ, quarum orificia hient in istas Tunicas Pituitarias, & ita Lympham in istas cavitates effundant: adeòque, dum dicit SCHNEIDERUS, in Coryza transudare Mucum per Tunicam seu Membranam Pituitariam superiorem, internè Nares succingentem; in Tussi verò transudare mucosa rejectanea per Membranam seu Tunicam, Asperam Arteriam investientem &c., potiùs cùm STENONE dicendum, sub his Tunicis latitare Glandulas, suam Lympham per istas exonerantes. Hæc obiter.

Quando ergò ista Lympha est præternaturaliter acrior, salsior, acidior, aliuve simili plùs minùs corrosivo sapore impregnata, non potest non fieri Tussis, quia vellicatur Aspera Arteria. Salsa fit Lympha ex concursu acidi & urinosi, uti ex *Pathologicis*, patet.

Ad has Tusses ex Lymphæ vitio genitas pertinet etiam Tussis, quæ præcedit Variolas & Morbillos, itidem Sicca & admodùm molesta, necnon ea, si Variolæ Pulmonem & Asperam Arteriam obsident, cujus exemplum habet LOTICHIUS *in Observat. pag.* 143.; item quæ Infantibus ex malè curata Scabie, aut ex Tinea Capitis, aut Achoribus quovis modo repulsis, nascitur. Hæ ritè tractatè curari possunt, ut non fiant Humidæ; sin minùs, Tussis etiam Humida supervenit, ex supradictis rationibus: imò & Phthisis Variolis successivè secuta observata fuit. Facit etiam huc Phthisicorum incipientium & Scorbuticorum Tussis Sicca, eaque admodùm laboriosa; & quæ vulgo à Destillatione Capitis oriri dicitur, etiam ab hac originem ducit, quando nempe ex Lympha acriore, maximè acida, sudante per Glandulas, consitas circa Laryngem & annulos Asperæ Arteriæ, inundantur Pulmones: procedente tempore ex dictis causis Tussis fit Humida diu & noctu cum difficili anhelitu; & dum Pulmones excoriantur, ac procedente ulteriùs malo, exulceratur Aspera Arteria aut Pulmo, Phthisis perfecta Pulmonalis eam insequi solet, dum primò ex nutrimento vitiato Mucus, ulteriùs ex procedente corrosione Materia purulenta, tandem in perfecta exulceratione Pus genuinum, tussiendo expectoratur.

Radix mali, unde talis Lympha vitiosa generatur, Tussim talem Catarrhalem, præsertim nocturnam inferens, est in Ventriculo; errata nempe Digestionis ejus, & hinc deficiens in Intestinis ejusdem perfectio; quibus in locis Chylus vitiosus salsus, aut acido-salsus genitus, sui tabem, mediante Lympha variis partibus, ac speciatim, quavis occasione eò derivetur, Pulmonibus affricat. Ratio, quare Tusses tales vespertino ac nocturno tempore magis exasperentur, adhuc intricata est. Universale aliàs est, quòd Morbi à Seri ac Lymphæ vitiis oriundi his temporibus magis exacerbari soleant; ad quod ipsum non parum videtur conferre prohibita plùs minùs Transpiratio insensibilis, vesperi ex remittente tepore diurno minùs copiosè procedens. Observata etiam fuit Tussis sicca vitio Pulmonum, quando nunc Calculi, nunc Excrescentiæ, aliaque in Bronchiis Pulmonum Tussim inferunt. Refert SCHENCKIUS *in l. 2. Observat.* Tussim siccam admodùm diuturnam ex irritatione continua capitis Laryngis, propter Calculos in Tonsillis genitos, qui irritando dederunt Tussim.

Quòd si verò Causæ stomachi & Oesophagi Internæ inferant Tussim siccam, vocari utplurimùm solet *Tussis Ferina* in qua gravissimè, etiam continuò & interruptis vicibus, tussiunt: si incipiunt tussire, vix remittere sciunt. Oritur ex Materia salsa acri, præsertim tenui & subtili, rarò crassa, pertinaciùs stomachi Orificium superius vellicante istudque rodente: nihil hic excernitur, interdum etiam tantopere urget, ut pertinaci Tussi, & concussione stomachi Vomitus sequatur: & facilè Partem affectam præter dicta, sonus profundus, locum irritationis in Tussi, & suprà allegata declarant. In specie Infantum Tussis quæcunque, si non à Causa externa, semper fundamentum in stomacho habet, sive Humida sive sicca; post Vomitum cessat, Respiratio est libera, nihil ejicitur Materiæ: ergò est Causa in stomacho. Accedit & hoc, quòd sentiant circa Præcordia & circa stomachum gravativum quid, & sic Tussis non potest esse in Pulmonibus. Imò habeo jam tale Exemplum: Est hic Juvenis, qui aliquando benè inebriatus domum rediens noctu non benè tectus dormivit, & in tantam Ventriculi incidit læsionem, ut percipiat compressionem stomachi, cum Tussi acerba, in qua Tussi præsentiscit vellicationem in scrobiculo Cordis: unde quando ejicit talia mucosa, sunt ex stomacho ex vitiata digestione: malè, inquit, Gulam esse quasi infarctam muco; nam dum ita concutitur stomachus, irritatur Diaphragma, & materia mucosa sensim sensimque sursum versus vergit, ut Gula quasi infarcta videatur. Quo etiam pertinet in SCHENCKII *Observat. pag.* 237. *Tussis* nova *Infantum* Lutetiis grassans, *Quinta* dicta, in qua etiam Ventriculus affectus fuit. (R)

Pertinent huc istæ Tusses, quæ non rarò in principio Paroxysmorum Febrium Intermittentium una alterave hora Paroxysmum antecedunt, & fiunt simpliciter ex irritatione Orificii stomachi superioris, nata ex motu inchoato Fermenti febrilis & motu Humorum, Succi Pancreatici & Biliosi, circa Intestinum Duodenum, à dicto Fermento febrili agitatorum; unde Tussis per Ventriculi consensum cum Diaphragmate circa Paroxysmorum principium contingere solet: & quidem tales ordinariò ferè sunt Hypochondriaci, seu in quibus abundat acidum in Stomacho. Tales enim Tusses sunt, quas quidam contrahunt, dum in lectis Aeri liberiori se exponunt circa regionem stomachalem, exinde facilè fit, ut pertinax Tussis stomachalis superveniat.

Senes sæpiùs quoque Tussi laborant, eaque Pectorali, si vitium est ex Aere externo inspissato; si verò citra talem externam læsionem Senes tussiendo excernant copiosa viscida, & simul conquerantur de Dolore plùs minùs compressivo in scrobiculo Cordis, ordinariò vitium stomachi subesse solet, natum ac sustentatum ex defectu Digestionis, præcipuè in Senibus.

De *Arthriticorum Tussi* res etiam intricata videtur: observavi aliquoties Arthritidi obnoxios, si hæc aliquandiù inducias dederit, quòd tales facili occasione Tussim, eamque Humidam, incurrant cum sensu molesto circa scrobiculum Cordis, ac difficili plùs minùs Inspiratione, quæ symptomata superveniente Podagra leviter & quasi sponte evanescunt. Reverà stomachalis videtur Tussis, cum faber Podagræ reverà in stomacho cudatur.

Interdum variæ Tussium Differentiæ subinde complicantur, itaut in dispositis Tussi Humidæ facilè superveniat Tussis Convulsiva. Sic in Fœmina gravida, aliàs epilepticis pathematis obnoxia, gravem Tussim stomachalem patiente, observavi, quòd aliquando per plures dies Tussi huic Humidæ, propter visciditatem materiæ laboriosæ, validissima Convulsio Pectoris supervenerit, ceu genuinum Asthma Convulsivum, ita ut Ægra subinde suffocanda videretur, quod adstantes non stolidè pro Catarrho suffocativo habebant. Sic pariter Tussis Humida, tam stomachalis, quàm Pectoralis, ferè complicari ac simul affligere possunt.

PROGNOSIS.

Prognosis facilis est. Fundamentum ejus ex varietate Causarum efficientium, Subjectorum patientium, & utriusque adjun-

(R) *Cur hæc Tussis* Quinta *dicatur*, *diximus ubi* de Voce, col. 423.

adjunctarum Circumstantiarum desumi solet.

Tussis frequens nimis & diuturna non rarò ad Hæmoptysin disponit.

Tussis ferina, tam in Infantibus, quàm etiam Adultis, Maribus Herniam, in Prægnantibus Abortum causat.

Tussis Sicca nocturna in subjecto, quod debiles habet Pulmones, minatur Phthisin, quatenus ex continua Pulmonum concussione, & Lymphæ acrioris in eorum parenchyma translatione, tandem erosionem, & ita Ulcus Pulmonum, & hinc Phthisin, quam ex Catarrhis oriri putant, infert.

Capiti debilitato admodum nociva est Tussis; uti etiam iis, quibus affecti sunt Oculi.

Tusses Senum diuturnæ non maturantur, dicit HIPPOCRATES *Sect.* 2. *Aphor.* 40., adeoquè difficillimè curantur.

Tussis Hydropi superveniens, malum est; vid. HIPPOCRATES *Sect.* 6. *Aphor.* 35.

Tussis à Causa externa nihil habet in recessu, & sine periculo est; quæ vero à Causa interna, sive sit pectoralis sive Stomachalis, Phthisin minatur, aut eandem incipientem ostendit.

Scorbuticis frequentiores Tusses sunt suspectæ, ne ex partibus serosis Phthisim contrahant.

Interdum Febribus Ardentibus, imprimis curatis, & in declinatione non ritè purgatis, aut judicatis, supervenit Tussis Humida ex metastasi materiæ morbificæ concoctæ: inque tali casu; si rectè procedat expectoratio, bona est; sin minùs, & non in tempore succurrimus Ægro, periculum imminet Phthiseos, aut periculosi Asthmatis.

Tussis omnis Humida inferens læsionem Pulmonum, periculosa est ob Phthiseos metum.

Tussis graviter affligens Phthisicos, ubi subitò cessat, signum periculosum est.

Tussis Stomachalis Humida Cruditates, Atrophiam, Tabem, &c. minatur, ex vitio Chyli, corrumpentis plus minùs Lympham, tandem etiam Pectoralem infert: quod etiam suo modo de Tussi Sicca Stomachali verum deprehenditur.

C U R A.

In *Cura* attendendum ante omnia, an Tussis Morbus sit primariùs? an vero secundarius? qualis v. g. phtisicorum, Pleuriticorum, &c. Nam hæc primario Morbo sublato, vel sponte cessat, aut sedatur. Interim attendatur Naturæ motus in tali casu, ut promoveatur, si sit parcus, in phthisicis v. g. & Purulentis, vel inhibeatur, si sint nimii, ut in Tussi ferina crebrius inani, & ita saltem temperetur.

In hac verò Cura Tussis cu uscunque

1. Ante omnia removenda est Causa irritans, seu ad Tussim stimulans; &
2. Sistenda est vellicatio aut irritatio.

Qui duo scopi utut pro varietate Causarum varient, utplurimùm tamen ad removendam Causam melius Remedium non est, quàm Vomitus, qui in quavis Tussi est proficuus, in contumaciore verò, præsertim Stomachali, est necessarius, sine quo Tussis Chronica tutò non potest curari, qui uti convenit in Tussi recenti, ita sine eo Tussim inveteratam curare admodùm difficile est. Quæ verò pro secundo scopo vellicationem sistunt, sunt imprimis, uti notum est, Opiata, in specie Appropriatis mista.

Aliàs Materia medica in Tussi tribus ferè generalibus Capitibus absolvitur: nempe *Incrassantibus*, *Incidentibus*, & *Balsamico Vulnerariis*.

Incrassantia sunt Opiata ac Temperata dulcia, quæ tussim à Materia tenui & serosa, & inde ortum irritationis sensum, sistunt, acre vellicans mitigant, & ita Materiam vellicantem ad consistentiam moderatam pro meliore Expectoratione disponunt; unde ab effectu *Incrassantia* dicuntur.

Incidentia sunt, quæ in Tussi Humida Mucum glutinosum pro meliori Expectoratione disponunt, & attenuant, ac mobiliorem reddunt.

Balsamica Vulneraria, quæ noxiam excoriationem Bronchiorum, aut Pulmonum, aut Stomachi emendant, ut ulteriores progressus maturè inhibeantur. Sed cùm hæc Methodus sit confusa, & non æquè accommodabilis, meliorem & distinctiorem tradam.

Opiata in omni Tussi convenire, certum est. In horum tamen usu observetur.

Not. I. Quòd non conveniant, ubi peccat Materia viscida quia Opiata figunt peccantem Materiam, hujusque resolutionem & excretionem sistunt, & consequenter eandem quasi tenacem, Tussimque quasi contumacem reddunt: neque etiam semper conveniunt in Tussi Humida, sive in Stomacho sive in Pulmonibus fomes sit: sistunt quidem hæc Opiata Tusses, sed tantùm palliativè, & recidivant, quamdiù fomes superest, nisi præmissis probè Universalibus; tunc enim commodè usurpari possunt cum aliis ad removendam uberioris Materiæ generationem, Unde speciatim in Tussi Recenti, in Tussi Sicca, eaque imprimis nocturna, item in Tussi à Lympha acri salsa vel acida conducunt, adeoque tunc imprimis, conveniunt, quando Practici dicunt, Tussim oriri ex Materia tenui serosa, quæ incrassanda, & ita ejus excretio facilitanda sit: pro quo scopo semper usurparunt Pilulas de Cynoglossa, quas ingreditur Opium & Hyoscyamus, sed ingredientia hæc sunt nimis cruda.

His itaque præmissis, *Tussis Pectoralis Sicca à Causa externa* inducta, qualis Tussis tempore hyberno *ex Aere inclementiore*, vel *sub laboribus Chymicis* accedit, optimè tollitur per Opiata maturè adhibita, sive sit Laudanum opiatum, sive sit Theriaca, sive Syrupus Papaveris: e. g.

℞. *Conf. Tussilag.* ℨß.
Laud. Opiati gr. ii.
M. pro Bolo: S.
Saccharum vespertinum pro una vice.
Capiatur bihorio ante cœnam.

Imprimis si quis læsus *à frigore hyberno*, ut immineat *Coryza*, maturè potest curari sic:

℞. *Theriac.* ℨi.
Ol. destillat. Anis.
Succin. an. gutt. ii.
M. D. S.
Theriaca Catarrhalis pro una vice.
Capiatur sub forma Boli cum sudore:

Conveniunt etiam Pilulæ de Styrace *Sylvii*. Item in *Tussi* orta à *vitio Aeris externi hyberni* usurpetur Decoctum Radicis Zedoariæ in Vino, vel Decoctum Radicis Helenii cum Passulis in Vino Malvatico calidè haustum, & sudor expectetur; sic Tussis evanescet & facilè curatur. Alii non ineptè faciunt, dum *Juniperi Baccarum* M. iii. coquunt in *Cerevisia* ad consumptionem tertiæ partis, & Decoctum calidè hauriunt, espectato sudore: sic talis Tussis cessat; vid. RIVERIUS *in Praxi*: Item Tinctura Baccarum Juniperi MYNSICHTI, *in Armament. Chym. Sect.* 2. descripta, convenit. Præsertim autem optimè removent vim Causæ esternæ, in specie Aeris inclementioris vel hyemalis insultum, Balsama odorifera es Oleis destillatis, v. g. Apoplectica, vel Anisatum vel Succinatum, largiter Naribus illita: item Olea destillata Anisi, Macis, Suffitus Succini, Gummi Animæ, &c. Nam talis larga illitio alterat Aerem introeuntem, ut non Fauces vel Asperam Arteriam lædat. Certissima hæc est præservatio: hoc modo me preservo ab omni Tussi & Coryza; sed maturè hoc fiat. Ubi metuenda Coryza, imitemur HELMONTIUM *Tract. de Asthm. & Tussi*, paremus Sternutatorium ex *sacchare & Pulvere Hellebori nigri* ana, addendo aliquot guttas *Olei destillati Caryophyllorum*. Talis loco Sternutatorii tempore vespertino sufflatur in Nares; sic tollitur omnis noxa. Jujubas in Vini Spiritu maceratas commendat HARTMANNUS ad præservandam Tussim in *Praxi Chymiatr.*

Quod si *à Mineralibus* eorumque *fumis sub laboribus chymicis inspiratis* oriatur noxa Tussim inferens, optimum est Panis largiter Butyro illitus, ante laborem assumptus: sic acrimonia inspirata obtunditur, & Tussis ac similia præcaventur; sicuti etiam post alterationem jam nonnihil inductam, Theriaca, & ejus medio provocatus sudor, promptè eam tollunt: sin inducta læsio ab his, non curatur meliùs, quàm per Vulneraria & quidem Pectoralia, si decoquantur in Cerevisia.

Not. II. Quòd si eadem *Tussis à Causa externa* nata, dum jam fuerit *inveterata*, ut jam ejiciantur copiosa mucosa, adeòque reddita Humida, curatur ut reliquæ Tusses Humidæ, præmisso nempe Laxativo, in specie Vomitorio, conveniunt Opiata eam sistentia; hinc subjungenda, si sit Tussis Pectoralis, Vulneraria & Appropriata Pectoralia, noxam inductam demum corrigentia, & inde Nutrimenti aut Sanguinis in ea factam degenerationem sistentia. Vel si *Tussis* fuerit *stomachalis*, noxa curatur Aromaticis Stomachicis: v. g. si quis Hyeme contraxit Tussim, eamque neglexit, fit Humida, & rejiciuntur viscida in magna copia; dicunt, *acrem Catarrhum ipsis super Cor cecidisse*: sed falsum est; non est Causa morbi sed Productum morbosum: falsum itidem est, quòd espectemus Espectorationem, sed si Inveterata Humida sit, quatenus læsio occasionem præbet, ut Nutrimentum vitietur, Vomitus optimus est, sive sit Sicca sive Hu-

Digitized by Google

Humida, sicut Tussis Chronica tutò non potest sine Vomitu curari. Vesperi propinanda sunt Opiata, ut caveatur generatio: si sistitur, tunc denuò læsio à Tussi antecedente inducta Appropriatis curanda. Si in Pulmonibus pars est affecta, ad eluendam noxam, ne malum recidivet, Vulneraria Pectoralia sunt usurpanda; ubi excellit in specie Hedera terrestris, Chærefolium, Veronica, Scabiosa, Helenium, ejusque Radix, Tussilago, Lignum Sassafras & similia. Hæc decoquantur in Aqua, vel Cerevisia, in qua melius & Decoctum calidè bibatur bis, vel ter quotidiè; sic læsio sistitur, consolidatur, & alia mala supervenientia præcaventur. Si *Tussis* est *inveterata Stomachalis*, ubi ob læsionem Membranæ Pituitariæ posterioris in Stomacho Mucus copiosus collectus, post Vomitoria, Appropriata Stomachica usurpanda, ut Mentha, Elixir Menthæ, Proprietatis, Pectoralo compositum Zedoariæ, &c.

Not. III. *Tussis Humida Pectoralis*, quatenus constituit Morbum, curatur Materiæ crassæ vel Causæ irritantis evacuatione, adeòque per Incidentia, Attenuantia, Resolventia, atque Expectorantia dicta, interpositis præsertim Vomitorio, vel moderato Purgante, (nam rariùs prosunt hic Purgantia,) & tandem per Pectoralia & Vulneraria, læsionem in Bronchiis & Pulmonibus obortam tollentia, & ulteriorem progressum, aut recidivam faciliorem præcaventia.

Conducunt ergo hic pro Scopo incidendi & expectorandi Succus Raphani recens cum Saccharo Candi, Arum ejusque Radix: item Spiritus Asthmaticus, Gummata, in specie Ammoniacum, & ex eo parata Remedia liquida, & in genere omnia ea, quæ *suprà in Asthmate Humido*, item *raucedine inveterata*, fuerunt laudata: item Marrubium album ejusque Decoctum, Helenium, Hedera terrestris in Tussi à putrilagine Pulmonum, Hyssopus, Zingiber, &c. SCHROEDERUS laudat egregiè Decoctum Calami aromatici. Porrò Crocus, Radix Ireos Florentinæ, Tussilaginis, Zedoariæ, Veronica, Scabiosa, Mentha, Rosmarinus, & modo dictorum Flores, Nicotiana ejusque Syrupus, & Oxymel Nicotianæ in Tussi ex Lympha crassa; atque ex Melle, Scordii & Helenii Pulvere paratum Electuarium Item Acetum Scilliticum, Oxymel simplex, & Oxymel squilliticum compositum, cui incoctum Marrubium, Botrys, ejusque Succus & Syrupus, Syrupus de Erysimo *Lobelii*, aliàs dictus *Syrupus ad Raucedinem*, Elixir Pectorale *Michaelis* vel *Wedelii* cum Spiritu Gummi Ammoniaci, vel Salis Ammoniaci anisato, qui potenter incidunt: nam Anisum est singulare Pectorale, ubi est incidenda Materia crassa. Conveniunt etiam Vegetabilium dictorum Conservæ, & sic porrò. Vulgò commendatur Aqua Pulmonum Vituli cum Plantis Pectoralibus destillata: sed quo jure? nescio; quia Vituli Pulmones parvi facio.

Pro expectorando ergo Muco, quocunque in loco ille hæreat:

♃. *Aqu. Hyssopi* ℥iii.
Asthmat. Rud. ʒvi.
Gumm. Ammon. cum Aceto sol. ʒi.
Syr. Nicot. ʒvi. vel ℥i.
M. S.
Potio Pectoralis contra Tussim.
Est Mixtura egregiè expectorans. Vel

♃. *Aqu. Hyssopi*,
Tussilag. an. ℥ii.
Asthmat. ℥ß.
Gum. Ammon. cum Aceto sol. ʒii.
Oxymell. squillit. ℥i.
Syr. Nicot.
de Erysim. Lobel. an. ʒiij.
Hyssopo
Tussilag. an. ʒvi.
Spir. Nitri dulc. q. s.
M. D. S.
Potio contra Tussim.
Vel

♃. *Aqu. Hyssopi*,
Scabios.
Oxymel. squillit. an. ℥i.
Syr. Enul.
Nicot. an. ℥ß.
M. S.
Succus Expectorans pro aliquot vicibus.
Vel

♃. *Aqu. Fænic.*
Hyssop. an. ʒii.
Asthmat. ʒvi. vel ℥i.
Oxymell. squillit. ℥i.
Syr. Nicot. ʒvi.
M. D. S.
Potio contra Tussim.
Vel

♃. *Aqua Hyssopi* ℥ij.
Veron. ℥i.
Asthmat. ℥ß.
Oxymell. squillit. ℥i. ad ℥iß.
Syr. Nicot. ʒvj.
M. D. S.
Potio resolvens contra Tussim.
Vel

♃. *Aqu. Hyssop.* ℥ii.
Veron. ℥i.
Asthmat. ℥ß.
Spir. Sal. Ammon. ʒi.
Syr. Nicot. ℥i.
M. D. S. ut suprà.

♃. *Aqu. Hyssopi* ℥ij.
Veron. cum Vino ℥i.
Spir. Viridis Æris, vel Asthmat. ʒi. ad ʒiß.
Syr. Nicot. ʒiij. ad ʒvi.
M. D. S. ut anteà.
Usurpentur cochleatim.

Pro scopo Vulnerario Pectorali convenit Sulphur, ejusque Flores: item Balsama Sulphuris, quæ sunt nobilissima, sive sit, Terebinthinatum, sive, quod melius, Anisatum, aut Juniperatum, aut Succinatum. Talis aliquot guttæ, vi. viii. x. ad xii. & xv. semel vel bis in die, in vehiculo calido, vel Ovi vitello, optimè conveniunt ad eluendam noxam Pulmonum, aut cum Balsamo Sulphuris fiat Elæosaccharum: item Benzoë, Antihecticum *Poterii*, Antimonium Diaphoreticum, & Vulneraria Pectoralia suprà laudata. Prostant etiam hinc inde Pulveres Pectorales, & Pulvis contra Phthisin, qui conveniunt in Tussi ex vitiis Lymphæ; v. g. *Pulvis Pectoralis D. Michaelis*.

♃. *Rad. Ari prap.* ℥iv.
Ireos Flor. ℥ii.
Mag. Benzoes ℥iß.
Flor. Sulph. ℥i.
Antihect. Pot. ℥ii.
Sacchar. ℥ivß.
M. f. *Pulvis:*
De quo *Dosis* à ʒß. ad ℈ii.
Vel

♃. *Rad. Ireos Flor.*
Flor. Sulph. an. ʒi.
Antimonii diaph. ʒß.
Laud. opiat. gr. iii.
Elaosacchar. Fænic. q. s.
M. pro *Pulvere Dosis* ʒß. S.
Pulvis Pectoralis.
Vel

♃. *Pulveris Pectoral. Mich.* vel *Ludov.* ℈i.
Antihect. Pot. vel *Antimonii diaphor.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. i.
Elaosacchar. anisati q. s.
M. F. *Pulvis.* S. ut anteà.

♃. *Lap. Cancr. prapar.*
Flor. Sulph. an. ℈i.
Laud. opiati gr. i.
Ol. destill. Anis. gutt. i.
M. f. *Pulvis* S.
Pulvis Pectoralis contra Tussim.
Vel

♃. *Ras. Ligni Sassafr.* ℥i.
Maceretur in
Aqua fontan. Mens. ii.
Adde
Herb. Heder. terr. vel *Veron.*
Pulmonar.
Scabios. an. M. i. vel ii.
Passul. min. conquas. ℥ß. vel ℥i.
Sem. Anisi,
Fæniculi an. ℥ß.
Coq. invicem ad tertias, in fine Decocti addendo
Rad. Liquirit. ras. ʒii. vel iii.
Colatura D. S.
Decoctum Pectorale.
Vel

♃. *Herb. heder. terr.*
Veron. an. M. i.

hyssop.

Hyssopi,
Marrub.
Pulmonar.
Tussilag. an. M. ß.
Flor. Enula,
Scabios. an. P. ii.
Rad. Enul.
Ireos Flor.
Sem. Cartham. cont. an. ℥vi.
Rad. Mechoacan. albiss.
Passul. min. an. ℥i.
Incisa & contus. D. S.
Species pectorales.

Ex his in *Aqua* decoctis potest fieri *Decoctum Pectorale*: vel possunt coqui cum *Hydromelle*, & per Manicam Hippocratis aliquoties colari, & usurpari bis vel ter in die, pro urgentia affectus, mane haustus calidus, & a meridie bihorio ante cœnam, & sub introitu lecti; S.

Decoctum pectorale.

Vel

℞. *Herb. ver. Veron.*
Heder. terr.
Scabios. an. M. i.
Cherefol. M. iß.
Ras. Lign. Sassafr. ℥i.
Coqu. in s. q. *Aqu. simpl.* addendo in fine decoctionis
Passul. min. conquass. ℥ii.
Ras. Rad. Liquirit. ℥i.

Ebulliant iterum leniter; hinc, dum fervent adhuc, suspende in nodulo *Cinnam. elect.* ʒiij.
Colatura ℔iiß.
D. S.
Decoctum pectorale.

Vir juvenis Tussi Humida Pectorali gravissima laborabat, ipso Ægro aliàs Scorbutico existente, contracta ex inclementia Aëris externa, Morbus jam aliquandiu duraverat cum Tussi crebra, Materiæ viscidæ copiosæ rejectione, itaut jam in statu esset, Æger penitus decumbebat, aderat simul Pulsus febrilis, Sudor continuus, Respiratio nonnihil difficilis, Dolores Spinæ dorsi ingentes, Urina paucissima; recurrentes interdum Lipothymiæ, præsertim si Exscreatio nonnihil cessaret, Phlogoses vagæ, & subinde recurrentes Anxietates, Dolores lancinantes in artubus post Tussim, &c. Mala hæc omnia ex Lymphæ constitutione præternaturali oriebantur, quæ vitiolo sapore scorbutico acido infecta omnia ista symptomata, præsertim irritando Asperam arteriam & Pulmones, tussim; ex Pancreate verò effusa, & effervescendo in primis viis cum cæteris contentis, Phlogoses, Anxietates &c. inducebat. Vocatus die Solis pro Tussi, ceu maximo urgente, præscribo Expectorationis gratia:

℞. *Aqu. Fœnicul.*
Hyssop. an. ℥iß.
Asthmat.
Syr. Nicot. an. ʒvi.
Oxymell. squillit. ℥i.
Misc.

Capiebat cochleatim.

Pro cæteris Symptomatis vagis, ex radice scorbuti natis, tollendis præscripsi:

℞. *Spir. Carmin. de tribus* ℥ß.

Dosis 40. gutt. quotiescunque libuerit; aut symptomata urgeant. Usum hujus Spiritus multum laudavit; Potione verò ista multa expectoravit.

Die Lunæ pro Expectoratione continuanda Succum Raphani recenter expressum, cum Sacchara temperatum, crebriùs hauriendum jussi, & sumptum istum continuare.

Die Martis, cùm Mucus ceu Productum morbosum maximam partem esset evacuatus, & nonnisi difficillima pauci Muci fieret rejectio, Tussis verò continuaret, eaque ob inanem conatum dolorosa Præcordiis, ad læsionem irritantem tollendam præscripsi:

℞. *Aqu. Fœnicul.* ʒiii.
Asthmat. ʒvi.
Syr. Diacod. Mont. ʒiß.
Misc.

Crebriùs accepit, præsertim quando Tussis laboriosior urgebat, hinc benè dormivit, multumque laudavit remedium hocce.

Die Mercurii interdiu Spiritum Carminativum; vesperi verò & noctu, quantum supererat de Potiuncula, capere jussi.

Die Jovis, cùm multum tussiret, parum rejiceret, nox gravis fuisset; pro Lymphæ correctela, & irritationis partium spiritualium lenitione:

℞. *Spir. Sal. Ammon. anis.* ʒiii.
Essent. Opii ʒi.
Misc.

Assumebat ter de die dosi 40. guttas, mane, circa vesperam, & tempore ingruentis somni: primitus quidem acrior Spiritus Fauces lædere visus fuit, postmodùm verò usu continuato admodùm profuit, Tussim instantem inanem mox reprimendo, Humidam verò in expectorando promovendo, & tunc minimè laboriosam reddendo; unde aliquandiu continuato hoc Spiritu convaluit. Sed cùm præmaturè Frigori externo denuò se exposuisset, adeòque Recidivam periculosam pateretur, optimè contulit sequens Potio:

℞. *Aqu. scabios.* ℥iii.
Asthmat. ʒvi.
Lap. Cancr. præpar. ℈ii.
Extr. Sulph. ℈i.
Syr. Diacod. Mont. ℥iß.
Misc.

Quæ Potio mutatis mutandis egregiè, præsertim vesperi & noctu, profuit, eumque restituit.

Tussis Humida Stomachalis, ex humida viscida Materia orta, curatur, præmisso Attenuante & Vomitorio, Aromaticis nonnihil temperatis Stomachalibus, reliquias Materiæ peccantis incidentibus, attenuantibus & resolventibus, & stomachi tonum restaurantibus. Pro purgationis scopo Vomitoria Antimonialia equidem nota sunt, quæ nunc per se Evacuationis scopo usurpantur, nunc suprà dictis Potionibus in minuta dosi adduntur, pro promovenda Expectoratione. Sanctè testor, quòd ex usu Vomitoriorum ne minimum noxæ observaverim. Pro scopo purgandi per inferiora convenit Massa Pilularum de Hiera cum Agarico, vel Extractum ejus, addito Gummi Ammoniaco in Aceto soluto, quod resolvit Mucum, ut eò meliùs possit evacuari, actuatum eum Extracto Throchiscorum Albandal: e. g.

℞. *Mass. Pilul. de Hiera cum Agar.* gr. xii. ad xv.
Gum. Ammon. Aceto sol. ℈ß.
Extr. Troch. alband. gr. i. vel ii.
Ol. destillat. Anisi gutt. ii.
Cum *Essent. Gumm. Ammon.* F. *Pilulæ.* S.
Pilulæ purgantes pro pectore & stomacho.

Similibus pilulis ferinam tussim a pinguibus Vaporibus, in Muliere aliquando curavi. Vel

℞. *Mass. Pilul. de Ammoniaco Querc.* gr. xv.
Hier. cum Agar. gr. viii.
Extr. Agar. gr. v.
Bals. Sulph. anis. gutt. ii.
Cum *Essent. Gum. Ammon.* f. *Pilulæ*, usurpandæ imprimis in Tussi ex Materia crassa & viscida, post Febres acutas non rarò obvenientes: S.
Pilulæ pectorales & stomachales.

Quin etiam his ipsis Mercurius dulcis commodè potest addi, quem usurpat RIVERIUS cum Diagridio: vid. *Cent.* 3. *Observ.* 31.

Vulgò pro scopo Purgationis usurpant Agaricum in Infuso ad ℥ß. cum Oxymelite, sed ignavum est simplex. Potiùs Extractum ejus cum aliis. Quidam Semen Carthami ab ℥ß. ad ʒvi. infundunt; utut etiam ex hoc semine à ʒiß. ad ʒii. elegans Emulsio purgans fieri possit.

Opiata ac similia in Tussi Humida, ubi Expectoratione opus, non conveniunt: excretionem enim impediunt, & hinc materiam evacuandam crassiorem ac viscidiorem reddunt. In fine tamen, ubi maximam partem evacuata est Mucilago, & crebrior Tussis inanis sæpiùs repetens, antequàm aliquid ejiciatur, superest, in talibus ad vestigia læsionis irritantis delenda, commodè cum aliis Papaverina usurpari possunt, ut nempe his omnia irritatio ac crebrior frustranea tussis sospendatur; interea verò Materia expectoranda præparetur, ut minori labore excernatur: v. g.

℞. *Aqu. Scabios.* unc. iij.
Asthmat. dr. vi.
Flor. Sulph. ℈i. ad dr. ß.
Syr. Diacod. Mont. ℥i.
M. S.
Potio contra tussim.

Pro incidenda Materia viscida & crassa, præter ea, quæ *supra de asthmate* ex stomacho oriundo dicta sunt, imprimis conducit hæc potio admodùm experta:

℞. *Aqu. hyssop.*
Tussilag. an. ℥ii.
Asthmat. spirituos. ℥ß.
Oxymel. squillit. ℥ß. vel dr. vi.
Syr. de hyssop.

Nitr. an. ʒvi.
M. D. S.

Mixtura contra Tussim pro aliquot vicibus.

Addi etiam potest pro meliori incisione & faciliori rejectione spiritus Nitri dulcis, aut salis dulcis q. pl. pro grata aciditate. Hæc mixtura subinde cochlearim sumpta expectorat egregiè.

Vel

♃. *Aqu. hyssop.*
Tussilag. an. ℥ii.
Asthmatic. ℥ß.
Gum. Ammon. cum Aceto squillit. sol. ʒii.
Oxymell. squillit. ℥i.
Syr. Nicotian.
Tussilag.
de Hyssop.
Erys. Lobel. an. ʒiii.
Spir. Nitri, vel *Sal. dulc.* q. s.
M. S.

Succus contra Tussim pro aliquot vicibus.

Vel

♃. *Aqu. hyssopi*,
Mentha an. ℥i. vel ℥iß.
Asthmat. ʒiii. vel ʒvi.
Cinnam.
Oxymell. squillit. an. ℥ß. vel ℥i.
Gumm. Ammon. cum Acet. squill. sol. ʒii.
Spir. asthmat, vel *Salis dulc.* q. s. pro grato sapore.
M. S. ut anteà.

Elixir Pectorale *D. Michaelis* cum spiritu Asthmatico mixtum, uti in asthmate, ita in Tussi à stomacho, notum est, quòd sit egregium: e. g.

♃. *Elix. Pector. Mich.* vel *Propr.* ℥ß.
Spir. Gum. Ammon. ʒii.
M. S.

Elixir Pectorale contra Tussim: 40. guttæ.

Item

♃. *Rad. Ari acerr. non prap.* ʒii.
Spec. Dia Ireos ʒi.
Extr. Rad. Helenii, vel *Zedoar.* ℈ß. ad ʒß.
Cum *Sacch. in Aq. Fœnic. vel Menth. vel Scabios. sol.* q. s. fiant *Rotula*, adspergendæ cum *Ol. destillat. Fœnic.* S.

Rotulæ contra Tussim.

Vel

♃. *Rad. Ari non præpar.* ʒiß.
Gumm Ammon. in acet. sol.
Mastich. elect. an. ℈i.
Tartari vitriolat. ʒß.
Cum s. q. *Sacch. in aqu. Menth. sol.* F. *Rotula*.
D. S.

Rotulæ Pectorales contra Tussim.

Adnumerandum hic Mulierum Euporiston, quod est:

♃. *Succi Raphan. express.* qu. pl.
adde
Sacchari Candi parum.

Mirabiliter resolvit in pectore & stomacho, atque expectorat.

Pro altero scopo, *stomacho nempe Appropriata*, sunt Elixir stomachale, Elixir proprietatis, quod cum & sine acido in Vino Enulato usurpatum, egregiè commendatur. Elixir quidem cum acido in principio videtur exasperare Tussim: verùm, modò continuetur ad tempus, neminem spe sua frustrabit. Egregiè etiam à STOECHERO commendatur Decoctum Zedoariæ cum Vino paratum. Elixir Menthæ acidulatum cum Spiritu sulphuris, Tinctura Tartaris acri; vel sola vel cum spiritu salis Ammoniaci simplici aut anisato, Malvaticum Juniperinum, Essentia & Extractum Helenii, quod est pectorale & stomachale: item Essentia Croci, & Chocolata, compositum istud exoticum ex Fructibus Cacao mista cum Sacharo, aut etiam cocta cum Vino saccharato & assumpta, optimè convenit in Tussi quacunque, sive Mucilago hæreat in stomacho, sive hæreat in pectore; nam egregium est stomachicum & pectorale. Quo etiam pertinet Balsamus Peruvianus guttatim ad 6. vel 8. guttas usurpatus: cui etiam præmissis præmittendis in tali Tussi aliquando Liquorem Terræ foliatæ Tartari, item Tincturam Vitrioli Martis *Zwelfferi* pro debita rugarum ejus expansione, proficua observavi. Convenit etiam præmissis præmittendis, tam in Tussi pectorali, quàm stomachali humida, uti etiam suo modo sicca, Electuarium, quod fit ex

Herb. Scord. M. ii.
Salv. M. s.
Flor. sulph. dr. iij.

Hæc omnia subtilissimè pulverisata; vel sola, vel addito *Laudano opiato*, cum *syrup. Diacod.* excepta, subinde deglutiuntur ad sistendas tales Tusses.

D. S.

Electuarium pectorale.

Not. IV. Quòd si sit *Tussis sicca nocturna Pectoralis*, adeòque *Catarrhalis*, sive à Lymphæ vitio orta, quæ *vel salsa* nunc per Glandulas ad Asperam Arteriam in Larynge & Bronchiis exsudat, *vel acida*, quæ sæpè, si inveterata, conjuncta cum Febre Catarrhali: Talis curatur & præservatur, nunc præmisso nunc omisso Vomitorio, per volatilia sudorifera, Opiatis mista, vesperi imprimis assumenda, interdum sudorem imperando, quæ Lymphæ vitium catarrhale corrigunt, blandè discutiunt, & vellicantis irritationem sistunt: v. g. spiritus salis ammoniaci simplex vel anisatus, Liquor Cornu Cervi succinatus, à gutt. 40. ad 50., & alia, quæ Lymphæ vitium corrigunt & tale sistunt: quibus adjungenda Essentia Opii, vel alia Opiata & papaverina, quæ mirè talem Tussim sedant, & præsertim conducunt, si Febris Catarrhalis juncta fuerit: Unde & Veteres Philoniis contra talem Tussim, item syrupis Diacodion, usi fuerunt. Nobis verò Opiata imprimis sunt in usu, eaque permista imprimis talibus, quæ acrimoniam Lymphæ salsam aut acidam temperare, corrigere, ac mitigare possunt: v. g.

♃. *Spir. salis Ammon. anis.* dr. iß. ad dr. ii.
Essent. Opii dr. ß.
M. S.

Spiritus pectoralis: 40. vel 50. guttulæ pro una vice. sumatur bihorio ante cœnam, &, si opus, ante introitum lecti.

Vel istis præmissis Appropriata Pectoralia, imprimis Balsamica oleosa sulphurea, Lympham corrigentia, & noxam partis eluentia, usurpentur, quæ etiam interdum sola sufficiunt: v. g. Flores sulphuris, qui jam à CELSO contra Tussim pectoralem à Lympha acri sunt commendatum Remedium, ut eorum ℈i. quovis mane in Ovo sorbili accipiatur: conf. *Thesaurus* RULANDI *p.* 109. Storax liquidus; Benzoë, & Flores Benzoës in Ovo sorbili, sperma Ceti, Oleum destillatum Anisi, Fœniculi cum saccharo, Balsamum sulphuris anisatum; Tinctura sulphuris, quam habet WILLISIUS *in Pharm. ration. P.* 2. *p.* 113. E. g.

♃. *Tinctur. sulph.* dr. ii.
Essent. Opii dr. ß.
M. D. S.

Essentia pectoralis.

Dentur pro dosi 40. vel 50. guttæ, bihorio ante cœnam, & si opus ante introitum lecti usurpandæ.

♃. *Spir. salis ammon. succin.*
Tinctur. sulphur. an. dr. i.
Essent. Opii dr. ß.
M. D. S.

Essentia pectoralis contra Tussim.

Dentur 30. vel 40. guttæ pro dosi.

♃. *Aqu. scabios.* unc. ii.
Flor. Papav. errat. unc. iß.
Tinctur. sulph. Willis. dr. iß.
Syr. Diacod. Monr. unc. iß.
M. D. S.

Succus contra Tussim.

Vel

♃. *Aqu. scabios.* unc. ii.
Menth. unc. i.
Spir. salis Ammon. anis. dr. iii.
Syr. Nitor. unc. i.
M. S.

Mistura Pectoralis.

Conveniunt item Succinata omnia, Myrrhata, & reliqua, quæ vulgò *Incrassantia*, seu propriè tenuem & acrem Lympham temperantia appellantur, v. g. Lac, Violę, Glycyrrhiza, Jujubæ, Passolæ, Radix Ireos Florentinæ, Helenii, horumque Decoctum; Herba Veronicæ, Scabiosæ, item Vulneraria pectoralia, ut Veronica, Hedera terrestris, &c. syrupus de Jujubis, Rosarum, Scabiosæ, Loch passularum, Decoctum Raparum, quod est egregium, & ex hoc Decocto paratus syrupus, qui egregius est in Tussi inveterata. Hordeata etiam sunt in usu, ubi est Lympha acida & salsa, quam temperant: hinc BORELLUS *Centur.* 4. *Observ.* 89. refert de Tussi, Macie & Agrypnia, Hordeatorum usu curatis: item Caricæ cum spiritu Vini compactæ, species Diaireos usitatæ, Pulveres pectorales varii; semen Papaveris, syrupus Papaveris, Amygdalæ dulces, & pilulæ de Cynoglossa; loco quarum Moderni usurpant Laudanum opiatum, mixtum imprimis cum spermate Ceti, item cum Succino; vel, quæ meliores, Pilulæ de styrace,

&

& ad Tussim *Schrœderi*, quarum Descriptiones videbitis in ejus *Pharm. lib. 2. cap. 73. Num. 6. & 7. pag. 252.* Admodùm elegantes sunt Pilulæ de Styrace *Sylvii* in Tussi Sicca nocturna citra Febrim, ad temperandam Lympham salsam & acidam optimè, quas rectè dicit, posse substitui Pilulis de cynoglossa. Compositio est succincta & descripta in *Praxi lib. 1. cap. 20. pag. 284.*

℞. *Styr. calam.*
Succ. Liquirit. solut. & inspiss. seu *Extracti Liquirit.*
Olibani,
Myrrha,
Opii Thebaic. torr. seu *Laud. opiat.* an. ʒß.
Croc. Orient. ℈i.

Cum s. q. *Syr. Papav. alb.* F. *Mass. Pilul.*

Observetur hic de Succo Glycyrrhizæ, quòd sæpiùs soleat adulterari, idque variis quisquiliis ac pulveribus pro ponderis augmento: unde dum propinandus Succus Glycyrrhizæ pro temperanda Lympha acida vel salsa, multum aggravat malum: reperitur in ʒß. Succi Glycyrrhizæ una alterave drachma quisquiliarum. Ubi ergo volumus esse cauti, præscribimus Succum Glycyrrhizæ Hispanicæ; cujus defectu ℞. *Succ. Glycyrrh. in Aqua Hyssopi* solutus, qui filtretur & inspissetur: Dum enim solutum filtratur, quisquiliæ remanent, & sic habemus succum purum & gratum. Verùm in inspissatione exactus observetur ignis gradus; ubi enim vel leviter excedit, fit succus amaricans & empyreuma contrahit, quod etiam est nocivum. Vel

℞. *Extr. Sulph. pulveris.* gr. xii.
Croci gr. ii.
Myrr. elect. gr. iv.
Laud. opiat. gr. i.

Cum *Essent. Succin.* F. *Pilula.* S.
Pilulæ vespertinæ contra Tussim.

Vel

℞. *Succin. prapar.* ℈ß.
Myrrh. elect.
Sal. vol. Succin. an. gr. v.
Extr. Croci gr. ii. vel iv.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
Ol. destillat. Succin. gutt. ii.

Cum *Essent. Opii*, vel *Lign. Sassafr.* vel *Succin.* f. *Pilula*, bihoriò ante cœnam sumendæ.
D. S. ut suprà

Quòd si Pilulæ fiot molestæ; loco earum habet Rotulas has SYLVIUS *loco citato*; nam & ipsum Saccharum in tali Tussi convenit.

℞. *Sem. Hyoscyami alb.*
Papav. alb. an. ʒß.
Thuris,
Myrrh. rub. an. ℈i.
Croc. opt. ℈ß.
Succ. Liquirit. inspiss. ʒi.
Sacch. Alth. facti cum Mucilag. Alth. ℥ß.
Gum. Tragac. in Aqua Ros. dissol. ʒi.

M. f. *Rotula* exiguæ.

Harum unam subinde in ore detineant Ægri, ac sensim deglutiant: quòd si aliquid de Laudano opiato admisceatur, esset eo melius. Vel

℞. *Spec. Diair. simpl.*
Trag. fr. ʒi.
Flor. Sulph. ℈ii.
Extr. Croci gr. vi.

Cum s. q. *Sacch. in Emuls. Semin. Papav. albi solut.* f. *Rotula*, adspergendæ aliquot guttulis *Olei destillat. Anis.*
D. S.
Rotulæ Pectorales contra Tussim.

Vel

℞. *Spec. Diair. usit.* ʒiß.
Flor. Sulph. ℈ii.
Laud. opiat. gr. iv. vel v.

Cum *Sacch. in Aqua Scabios. solut.* F. *Rotula*.
D. S.
Rotulæ contra Tussim.

Quæ crebriùs sumendæ.

℞. *Flor. Sulph.* ʒi.
Benzoes,
Succin. prapar. an. ʒß.
Thuris,
Gumm. Arab. an. ℈i.
Extr. Croc. ℈ß.
Laud. opiat. gr. iii.

Cum *Sacch. in Aqua Fanic. sol.* ℥iii. F. *Rotula*, adspergendæ cum *Ol. destillat. Anis.* S.
Rotulæ Catarrhales.

Vel

℞. *Flor. Sulph.* p. iii. vel iv.
Spec. Diair. p. i.

Cum s. q. *Sacchar.* f. *Rotulæ.*
D. S.
Rotulæ Pectorales contra Tussim.

Vel

℞. *Spec. Diair. simpl.* ʒiii.
Bol. Armen. prap. ʒi.
Succ. Liquirit. depur. ʒß.

Cum ℥iii. vel iv. *Sacchar. in Aqu. Flor. Papav. errat. solut.* F. *Rotulæ.* D. S. ut antè.

℞. *Spec. Diair. s.*
Tragac. an. ℈ii.
Flor. Sulph. ʒß.
Extract. Liquirit. ℈i.
Laud. opiat. gr. v.

Cum s. q. *Sacch. in Aqu. Scabios. solut.* F. *Rotula*: vel cum *Mucilag. Trag.* F. *Trochisci.*
D. S.
Trochisci contra Tussim.

Vel

℞. *Extract. Liquirit.* ℥i.
Pulv. Rad. Ireos Flor. ʒiß.
Sacch. albiss. ʒiß.

Cum s. q. *Mucilag. Tragac. in Aqu. Veron. sol.* formentur *Trochisci*: S. ut anteà.

℞. *Cons. Flor. Enul.*
Hyssop. an. ʒiii.
Spec. Diaireos simpl. ʒiß.
Antihect. Poter.
Flor. sulph. an. ʒi.
Benzoes ℈ii.

Cum s. q. *sacch. in Aqu. Hyssop. sol.* F. *Morsuli*: S.
Morsuli Pectorales.

Vel

℞. *Conserv. flor. Anthos*,
Beton.
Calend. an. ʒiii.
Succini prapar. ʒii.
Myrrh. elect. ℈ii.
Benzoes,
Thuris an. ℈i.

Cum *sacch. in Aqu. Serpill. sol.* F. *Morsuli*, irrorandi cum *Ol. destill. succini*: S. ut antea.

Vel fiat Pulvis temperans seu incrassans.

℞. *Rad. Ireos flor.* ʒii.
Flor. sulph. ʒi.
Ol. destil. Anis. ℈i. ad ʒß.
Fenicul. gutt. xii. ad xv.
Sacch. opt. ʒiii.

M. D. S.
Pulvis Pectoralis.

Dosis ʒi., detur bis in die, & convenit, si læsio est in Pectore.

Vel

℞. *Spec. Diaireos usit.* ʒi.
Flor. sulph. ʒß.
Laud. opiat. gr. iii.

M. f. Pul. pro *tribus dosibus*: D. S.
Pulvis Pectoralis pro tribus dosibus.

Vel

℞. *Flor. sulph.* ℈i.
Pulv. Anod. Lud. gr. iv.

M. D. S.
Pulvis vespere sumendus pro Catarrhis.

Vel

℞. *Pulv. Pectoral. Lud.* gr. xxv. ad ʒß.
Laud. opiat. gr. i.

M. f. Pul. pro *una dosi.*
D. S. ut anteà.

Ad Tussim difficilem noctu tantùm per quatuor vel quinque horas affligentem, cum Febre Catarrhali & Coryza, præmissis Universalibus ad temperandum Serum acre

℞. *Sperm. Ceti* gr. xxiv. vel ʒß.
Laud. opiat. gr. iii.

M. & divid. in 2. *part. aqual.*

Una pars hora pomeridiana quinta, altera pars hora decima vespertina sumebatur, & optimè profuit.

℞. *Sperm. Ceti* ʒi.
Succin. prapar. ℈i. vel ʒß.
Myrrh. elect. gr. viii. ad ℈ß.

Laud. opiat. gr. iv.
M. F. *Pulvis.*
Dividatur in 3. *vel* 4. *part. aequal.*
D. S.
Pulvis Pectoralis.
Capiantur mane & vesperi, bihorio ante vel post cœnam
Vel
℞. *Sperm. Ceti* ℈ii.
Flor. Benz. ℈i.
Myrrhae,
Sal. volat. Succin. (est egregium in omnibus vitiis Lymphae, quoniam blandè temperat & eam movet) an. ℈ß.
Laud. opiat. gr. iv.
Misc. f. Pulvis
Divide in 3. *vel* 4. *part. aequal.*
D. S.
Pulvis vespertinus.
Capiat Æger unam partem iturus cubitum.
Vel
℞. *Sperm. Cet.* ʒi.
Flor. Benz. ℈ß.
Laud. opiat. Lang. gr. iii.
Ol. destill. Succin. gutt. ij.
Misc. pro *tribus dosibus*:
D. S.
Pulvis Catarrhalis.
Assumantur vesperi ante cœnam.
℞. *Flor. Sulph.* ℈i.
Benz. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii.
M. f. Pulvis capiendus bihorio ante cœnam;
D. S.
Pulvis vespertinus.
Vel
℞. *Lapill. Cancr. praepar.* ʒi.
Succin. praepar. ℈ij.
Antihect. Pot. ʒß.
Cinnab. Antimonii ℈i.
Laud. ferment. gr. iv.
M. f. *Pulvis.*
Dividatur in 4. *part. aequal.*
D. S.
Pulvis contra Tussim & Catarrhum.
Vel
℞. *Spec. Diaireos simpl.*
Flor. Sulph. an. ʒi.
Antihect. Pot. ℈ij.
M. f. Pulv. ubi materia tenuis salsa usurpandus.
D. S.
Pulvis Pectoralis & Catarrhalis pro aliquot vicibus
Vel
℞. *Conserv. Rosar. rub.* ℥ij.
Antihect. Pot. ʒiß.
Flor. Sulph.
Spec. Diaireos an. ℈ij.
Cum *Syr. Diacod.* f. *Electuarium*;
D. S.
Electuarium Pectorale Catarrhum temperans.

Faciunt huc Elæosacchara, maximè ex Oleo Succini, quæ in talibus sunt nobilissima. Syrupus Diacodion *Montani*, & Syrupus scabiosæ, vel misti, vel cum Rob Passularum subacti, cum baculo Liquiritiæ assumpti, & ita pedetentim deglutiti, etiam hic egregium sunt Remedium, omnibus Loch incrassantibus & expectorantibus præferendi.

Hæc conveniunt ad temperandam Lympham salsam. Verùm cùm adjuncta imprimis soleat esse *Febris Catarrhalis*, ab eadem Lymphæ acrimonia nata, ad hanc simul respiciendum est. In Tussi ergò Sicca cum Febre Catarrhali:

℞. *Aqu. Scabios.* ℥iii. vel iv.
Asthmat. ℥ß.
Liq. Corn. Cerv. succin. vel *Spir. Sal Amm. anis.* ʒi. ad ʒiß.
Syr. Diacod. Mont. vel *Papav. alb.* ʒvi. ad ʒx.
M. D. S.
Potio contra Tussim & Catarrhum.
Capiatur imminente Paroxysmo, & post mediam noctem, expectando blandum Sudorem.
Vel
℞. *Aqu. Scabios.*
Serpill. an. ℥iß.
Spir. Salis Ammon. anis. ʒiß.
Liqu. Cornu Cervi succin. ʒi.
Syr. Papav. simpl. ℥i.
M. pro *tribus dosibus* in Tussi Sicca Catarrhali.
D. S.
Potio Pectoralis pro duabus vicibus.

Aliàs ad temperandam Lympham salsam & acidam præprimis Opiata ac Papaverina, & dicta ex Spermate Ceti & Succino conveniunt, imprimis Gummata mucilaginosa, qualia sunt Tragacanthum, item Gummi Arabicum: Radices etiam subdulces, imprimis Glycyrrhizæ, Althææ, Helenii, & similes: e. g.

℞. *Spec. Diatrag.* ʒiß.
Pulv. Rad. Alth.
Succ. Liquirit. an. ʒi.
Laud. opiat. gr. vi.
M. F. *Pulvis.* S.
Temperans Pulvis Pectoralis.
Vel
℞. *Aqu. Scabios.*
Loch sani & experti ℥iß.
Spec. Diatragac. simpl. ʒiß.
Succin. praepar. ʒi.
Syr. Diacod. Mont.
de Jujub. an. ℥i.
M. D. S.
Leniens Succus Pectoralis.
Item
℞. *Aqu. Foenic.* vel *Scabios.* ℥ii.
Asthmat. ʒvi.
Syr. Diacod. ℥ß.
M. D. S.
Leniens Potio Pectoralis.
Vel
℞. *Aqu. Flor. Papav. err.* ℥i.
Syr. Papav. simpl.
de Jujub. an. ℥ß.
M. pro *duabus dosibus*: S.
Leniens Succus Pectoralis pro duabus dosibus.
Vesperi unam bihorio ante cœnam, & alteram sub introitum lecti sumendo. In fine.
℞. *Mass. Pilul. de Succ. Crat.* gr. xvi.
Extr. Agar. gr. viij.
Troch. Alband.
Scamm. sulphurat. an. gr. ii.
Cum *Essent. ligni Sassafr.* F. *Pilulę.* S.
Pilulæ Catarrhales & Pectorales.

Not. V. Quòd si in *Tussi Sicca Chronica*, affligente pectus & à Lymphæ vitio oriunda, adeòque Phthisin plus minùs minitante, dicta Sulphurea balsamica, noxam eluentia, non sufficiant, & Tussis fiat continua, & postea incipiat ejici Mucosa materia ex Ulcere Pulmonum; in tali casu pro Lymphæ correctela optima sunt Decocta Lignorum Sudorifera, matutino tempore usurpanda. Talia præservativa matutina sunt Decoctum Guajaci, imprimis Ligni Sassafras; egregium enim est in affecta Lympha catarrhali; vel Decoctum hujus aut Radicis Chinæ cum Passulis: mediantibus quibus & corrigitur Lympha, & per Sudores evacuato latice morboso, eosque subinde repetitos & aliquandiu continuatos, optimè curantur hæ ipsæ: vid. quæ *superius dixi de sisi.* Hæc quantum valeant, vid. LOTICHIUS *Obs. l.* 3. *c.* 10. *Obs.* 1. *p.* 233. & PISO *de Colluv. ser. p.* 184. Vesperi beneficio Opiatorum sistatur violentia Tussis.

Externè
℞. *Capit. Allii* Num. 3.
Cum f. q. *Pingued. porcin.* contundantur in formam *Unguenti.* D. S.
Unguentum Pectorale.
Hoc vesperi antè lecti ingressum prope ignem plantæ pedum illinantur, quod per tres dies continuandum.
Vel sumatur saltem Pinguedo Lucii piscis.

Not. VI. Si sit *Tussis Sicca ferina Stomachalis*, eaque inveterata, curatur præmisso Vomitorio, maturè tamen instituto, partim per Opiata, partim per Temperata, acre, orificium ejus vellicans, corrigentia: qualia sunt Flores Sulphuris, Passulæ, & omnia ex Passulis, Decoctum Raparum. Liquiritiæ & ejus Succus, Decoctum Helenii unà cum Passulis Corinthiacis, cum Vino Hispanico vel Malvatico paratum: & postmodùm Saccharum album addatur pro lubitu, & coquatur ad consistentiam aliqualem Syrupi. Dosis mane & vesperi detur cochl. i.

Hoc Remedium Adultorum Tussim præmisso Vomitorio mirè sedat: in Infantibus absque Vomitu à LINDANO laudatur. Interdum etiam de Syrupo Diacodii, vel pro ratione circumstantiarum Essentiæ Opii cuilibet dosi aliquantulum addi potest. Egregium est Remedium ad talem Tussim

sim ferinam, vitio Stomachi ortam. Vel

℞. Tinctura Tartari compos. ℨij.
Spir. Sal. Ammon. anis. vel *alius vel. oleosi aromat.* ℨj.
Essent. Opii ʒß.

M. D. S.

Elixir Pectorale contra Tussim.

Dosis 40. gutt. mane, à meridie, & sub introitum lecti, in quocunque vehiculo, expectando sudorem.

Addatur his Decoctum Raporum, quod certè est egregium Remedium, si Rapum sit recens vel exsiccatum, & in Tussi Sicca omni, vel Catarrhali vel Pectorali vel Stomachali, nobile, quod ego aliis irritis vidi optimum.

Pertinet huc Euporiston: scilicet Passulæ aut Ficus cum Spiritu Vini combusti, vesperi in Tussi ferina Sicca ex Stomachi vitio cum Tussi, superveniente asperitate Faucium, Phlogosi, vel Raucedine, cum Tussi Catarrhali & Chronica.

Porrò convenit Glycyrrhiza, ejusque Succus, imprimis Hispanicæ; necnon Electuarium Helenii cum Melle, ac cætera *suprà in Tussi Sicca* laudata. Sic facit huc Euporiston AMATI LUSITANI *Cent. 6. Curat.* 90. recipiendo.

Sulphuris crudi, aut *Flor. Sulph.* (perinde enim est) ℥ß.
Flor. Benz. ℈j.

Quæ in tenuissimum Pulverem redacta propinantur dosi ℈j. in Ovo sorbili mane & vesperi, & sub introitum lecti, aliquandiuque continuantur. Videatur etiam RULANDUS *loco citato*, qui Viro annorum 40. Tussi vehementissima & Asthmate afflicto, Pulverem hunc præscripsit. Benzoë sanè rectè vocatur Balsamus Pectoris, & in morbis aliis Pectus affligentibus reverà est egregium Remedium; unde Essentia Benzoës, cum Essentia Croci atque Essentia Succini mista; in Tussi ex Pectore affecto orta, erit egregia. Vel

℞. Pulpæ Passul. min. ℥jß.
Flor. Sulph. ℨjß.

Cum s. q. *Syr. Papav. simpl.* F. *Electuarium.*

D. S.

Electuarium Pectorale.

Capiatur pro lubitu ad compescendam Tussim ferinam.

Loco Florum Sulphuris communium quidam commendant *Flores Sulphuris saccharatos*. Modus præparandi est, ut sumantur.

Flor. Sulphuris comm. part. ij.
Sacchari part. j.
Capitis mortui Vitrioli ad pondus omnium.

Sublimantur hæc invicem in Flores Sulphuris saccharatos: sed communibus multò deteriores, & nullius usus sunt.

Quidam omnes Tusses curavit per Pomum excavatum Melle rosaceo impletum, supra prunas positum, & ita sub noctem devoratum. Sed Tussis hæc ferina, modò præmissus fuerit Vomitus, utplurimùm sponte evanescere solet, tantillia Temperatis posteà assumtis.

In genere Tussis Humida ferè ut Asthma Humidum curatur: Tussis autem sicca simili ferè ratione atque Affectus Catarrhales levatur.

Superest *Tussis* Nervorum seu *Convulsiva*, quæ curatur ut aliæ Convulsiones epilepticæ, & imprimis præmissis Universalibus, per Salia volatilia & Succinata, quæ inter Liquor Cornu Cervi succinatus est egregius: unde etiam Dn. BOYLE *in Philos. Experimentali* in Tussi quacunque etiam inveterata, sola solet commendare Salia volatilia, v. g. Spiritum & Sal Urinæ, item Spiritum Cornu Cervi, aut Sal Cornu Cervi, tanquam singularissima & expertissima.

Not. VII. Cùm *Fauces sint subinde læsa*, & Lympha acriori plùs minùs excuriatæ, rubentes & quodammodò inflammatæ, ob id acrimoniam blandè Temperantia & Incrassantia dicta, item Dulcia plùs minùs Fauces lubricantia & lenientia conveniunt. Hoc occasionem dedit errori, quasi talia in Asperam Arteriam penetrarent, & ita Expectorationem promoverent, quod falsum; ne guttula enim transit in statu naturali. (S) Sunt autem talia, Passulata, Succus Glycyrrhizæ, Syrupus Violarum, Rosarum, de Jujubis, Tussilaginis, Scabiosæ, Liquiritiæ: item Syrupus Diacodion *Montani* cum Syrupo Scabiosæ mistus, & cum baculo Liquiritiæ gustatus, subinde lambendo deglutitus: Elæosacchara, Linctus, Rotulæ supradictæ, & similia ex *Remediis suprà recensitis* parata:

℞. Syr. Diacod. Mont. ℨvj.
Mell. Passul. ℨij.
Extract. Liquirit. ℨj.

Diluantur cum pauca *Aqua scabios.* in consistentiam *Loch.*

D. S.

Succus Pectoralis contra Tussim.

Vel interdum Glycyrrhiza recens continuò maceratur; sic enim oblinuntur Fauces & lubricantur.

Pertinet huc *Liquor*, seu *Oleum sacchari*, ex Saccharo & Spiritu Vini, uti habet HARTMANNUS.

℞. Spir. Bacc. Juniper. vel hujus loco *Vini spiritus Vulgaris*,
Olei destillat. Bacc. Juniper. an. ℥iv.
Sacch. alb. ℥ii.

Misceantur.

Incendatur Spiritus, & remanet Saccharum, quod vocatur Oleum Sacchari: cui adde parum Extracti Croci & usurpetur successivè lambendo.

Convenit maximè si Tussis affligit ex squalore Aëris sicci vel squalidi, & inde orta Raucedine. Quidam laudant, si modò cohobetur Spiritus Vini, sed non magna est differentia. RIVERIUS facit Oleum Sacchari compositum, dum Spiritum Vini imprægnat Appropriatis Pectoralibus. Hoc Oleum Sacchari, ut obiter moneo, est quoque egregium Vulnerarium, si extrinsecùs instilletur & applicetur. Loco hujus Olei sacchari sunt, qui recipiunt Ovum ad duritiem coctum, & exempto Vitello Albumen induratum saccharo replent, ita nonnihil perforant & in cellam suspendunt, & ita fit Oleum sacchari, quod arbitror non esse inconveniens. RHUMELIUS *in Herm. pag.* 137. saccharum Canarinum laudat.

Potest etiam externè aliquid plantis Pedum addi, scilicet ante lectum Lucii piscis Pinguedo, Vini spiritus, spiritus Menthæ, & similes.

Fit interdum, ut cum Tussi conjuncta sit Hæmoptysis, seu sputum sanguinis: in tali casu FORESTUS commendat syrupum Myrtillorum *l.* 16. *Obs.* 20. *in scholio*, imprimis si cum Decocto Passularum, cum spica aromatisato, assumatur.

ARTICLUS IV.

De Catarrho Suffocativo.

AFfectus ex hactenus dictis, nempe ex Asthmate, præsertim sicco, Tussi, & Raucedine complicatus, diversimodè tamen, ita ut nunc hoc, nunc illud symptoma observari videatur, isque vel subitò irruens, vel ex improviso exasperatus, nunc continuus, nunc remittens, & vel periodicè, vel incertis intervallis repetens, & quidem suffocationis periculum plùs minùs inferens, cum stertore, materiæ vel paucæ vel nullius rejectione, *Catarrhus Suffocativus* Germ. *ein Steckfluss*, vulgò dicitur, adeò ut vulgus in genere quamcunque Respirationem subitò difficiliorem redditam & suffocationem minitantem, in specie si cum Tussi conjuncta fuerit, nomine Catarrhi suffocativi appellare soleat; dicunt, *cecidit ipsi Catarrhus suffocativus*. Hinc fit, ut Asthmata Occulta interdum recurrentia, item Asthmata Humo-

(S) *Antiqua sanè fuit de Potu quæstio, an in Ventriculum per Oesophagum, an in Pulmones per Tracheam descenderet. Quamvis autem hæc sententia tanquam falsa rejiciatur ab* Hippocrate *sive* Polybo 4. De Morbis, *quod nempe falsum sit, Potum universum posse salva Respiratione per Tracheam in pulmones delabi, si enim vel guttula in Glottidis rimam irruat, Tussis vehemens excitatur; attamen* Hippocrates *idem, vel quicunque Author fuerit libelli* de Corde, *concedit exiguam potus portionem, veluti clanculum per Glottidis rimam illapsam, sensim juxta Tracheæ parietes dilabi posse, absque eo quod aeris motui impedimentum faciat: atque hac ratione humore quodam perfusa Trachea levis & lubrica reddatur. Imo ait humorem hunc à Corde veluti ebibi, atque in æstuationis remedium exsugi. Id confirmat* Hippocrates *curioso Experimento; Si quis enim Aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatam sitienti Animali, maximè autem Sui, incurioso nempè & munditiei minimè dedito, præbeat, deinde bibentis Guttur rescet, eo colore ipsum tinctum reperiet. Quidquid autem sit de veritate hujus Experimenti, cujus exactam institutionem non vulgaris Chirurgiæ esse, advertit idem* Hippocrates, *fortasse quia Sanguis fluens Observationem accuratam turbat; haud à vero alienum crediderim, Eclegmata, & quæ Linctus forma sensim deglutiuntur, posse non solum Laryngem ejusque Cartilagines madefacere, & lubriciores reddere, verum & ipsam Tracheam sive intrinsecus, sive extrinsecus, ob Oesophagi adhærentiam, humiditate quadam blandè perfundere, ut ad earum, quæ in Pulmonibus, eorumque Bronchiis continentur, eductionem aptior evadat.*

Digitized by Google

morosa, imprimis vesperi graviter affligentia, sub hunc censum veniant & confundantur; item Tusses ferinæ, in specie nocturnæ, graviùs affligentes, imprimis cum excretione copiosiore facta conjunctæ, hue à quibusdam trahantur. Catarrhus tuuc dicitur à præconcepta opinione, quasi subitò ex Cerebro præsertim fluat Humor Serosus plùs minùs Pituitosus, qui Bronchia & Pulmones replens, Suffocationis periculum intendat. Sed paucis rem explicat LINDANUS in *Colleg. manuscr. super Hartmann. Prax. Chymiatr.* dicendo: *Maxima de nihilo nascitur historia, nil obscurius hac de Catarrho Suffocativo doctrina: Nam ipsa Anatome eam ostendit falsissimam, & quomodò Materia vel pituitosa vel serosa, à Capite potius in Pulmonem, per rimam Asperæ Arteriæ, & Epiglottidem obstantem, transibit, quàm per Oesophagum, &c.* Alii igitur vere cautiores per Venas a Capite deferri tales Humores, hinc deponi in Pulmones, replere hos & Asperam Arteriam, & Suffocationem ita inferre putant. Sed ridiculas has de Catarrhis Suffocativis Hypotheses non solùm discutit & refutat HELMONTIUS *Tract. Catarrhi Deliramenta*; sed in specie hanc paradoxam de Catarrho Suffocativo doctrinam exactè quoque reiicit VINCENTIUS BARONIUS *Tr. de Pleuropneumonia*; & videri potest SCHNEIDERUS *de Catarrh. l. 5. cap. 4. pag. 276. & 296.*, qui primus exactiùs paulò de Catarrho Suffocativo agere annisus est.

Ut suprà ergò monui, complicatus Affectus est, qui vulgò Suffocativi Catarrhi nomine venit, circa quem moneo, varios Authores & Scriptores esse, & ingentem illorum confusionem. Aliqui enim sunt, qui confundunt triplices Affectus, distinctos tamen toto cœlo, qui Catarrhi Suffocativi nomine veniunt apud Authores. Unde in vulgi judicio & præconceptis hypothesibus, per ignorantes Medicos confirmatis, hic non inhærendum; Propterea triplicem Catarrhi Suffocativi putatitii, Asthmati Convulsivo contradistincti, Differentiam facio, prout in Praxi observare eam mihi contigit.

I. *Differentia prima est Catarrhus Suffocativus ex Pulmonibus affectis*, ex hostili Acido inspirato, vel intus genito, illis protrudiùs se insinuante, irritatis, hinc secundum proprias fibras fortiùs se stringentibus; unde Suffocationis imminet necessitas, non priùs cessans, donec Lymphæ uberioris irrigatione irritans illud præternaturale, & ex eorum mutuo coalitu concretum Mucosum factum, ablutum & abstersum fuerit, cujus Expectoratione Morbus solvitur. Remanet tamen subinde vestigium in illis fibris, ita ut levi occasione renovatum Spasmum, & Spirituum occlusionem minentur.

Mulier quædam hoc Catarrho Suffocativo laborabat: principium mali erat *frequens Alaudarum assatio*, quarum sub assatione, & cum Butyro irroratione, & undique Pinguedinis in carbones destillatione; & hinc fumosum elevatione factum fuit, ut ipsa primò Tussim aliqualem, sed siccam & profundam, seu ex imo Pectoris experta fuerit, quam aliquando ex improviso arctior Pectoris & Faucium angustatio, & post aliquot dies perfecta Orthopnœa secuta fuit, in quo statu continuò ultra modùm videbatur suffocanda, ita ut leni auræ commotione, aut januæ apertione mox Suffocatio imminere videretur, donec successiva Expectoratione Materiam glutinosam ac peæquàm viscidam ejicere, tali rejectione successivè liberiùs respirare, & sic tandem ad sanitatem redire cœpit. Mansit tamen vestigium in Pulmonibus impressum, itaut facilè à quavis Causa angustiam Pectoris sentiret.

Circa hujus Affectus Ætiologiam observandum:

I. Causam remotam esse Acidum viscidum ex Butyro & Alaudarum Pinguedine accensa, exhalans; cum Aëre inspiratum Asperæ Arteriæ, & hinc Pulmonibus undique inhærens.

II. Hoc irritavit inimica sua præsentia, idque tam acrimonia, quàm adhæsione glutinosa, tanquàm fuligo camini; undique in Pulmonum ductibus adhærens ad Bronchia & Pulmones; unde primò Tussis, eaque sicca, hinc ex irritatione illa Lymphæ uberior affluxus, ab utrisque gravior irritatio, unde supervenit continua fibrarum Nervearum in Pulmonibus strictura, & coarctatio convulsiva.

III. Duravit hoc tamdiu, donec tam Lymphæ, quàm Nutrimenti proprii affluxu Fuligo illa abstersa, resoluta, & ex utrisque successivè concretum novum, ob moram & exactam mistionem seu subactionem, spissum, candidum, glutinosum, &c. genitum fuerit.

IV. Hujus medio Fuligo sublata, irritatio sedata, contractura Pulmonum hinc remissior reddita fuit; unde liberiori paulò Aëris accessu & recessu materia ista sub paroxysmo genita, cum Fuligine involuta, commota, protrusa, & sic per Bronchia sursum ejecta fuit.

V. Mansit tamen vestigium ex Pulmonum nutritione propria seu privata, plùs minùs læsa, adeòque contracta hinc Pulmonum debilitate, & fibrarum tali constitutione, quæ facilè in Spasmos agi possit; unde vel leviori occasione externa Pulmo irritari, fibræ contrahi, & hinc Affectus pristini memoria revocari solet.

Pertinere huc videtur *Infantum* quorundam plùs minùs robustiorum *Catarrhus Suffocativus*, cum Epilepsiæ metu junctus; dum v. g. simpliciter creberrima Thoracis systole & diastole, cum levi vel nulla Tussi, continuò suffocari videntur; idque ipsum etiam evenit subinde ita, ut tali spasmodica affectione Pulmones constringi, & Thorax coarctari ita videatur, ut & Respiratio libera, & Sanguinis per Pulmones circulus impediantur: hinc Facies eorum rubicunda esse solet, & præcedere talem Affectum per aliquot dies vel Raucedo levis, vel Tussicula: Conf. de tali Infantum Suffocatorio Affectu HILDANUS *Centuria 3. Observat. 50.* item SCHENCKIUS *in Observat. pag. 149.*

CURA.

Ut itaque talem Affectum in Adultis Opiata & Attemperantia, vulgò *Incrassantia* dicta, optimè levant, etiam Paroxysmos; ita & talibus Infantibus Thoracica, item Sperma Ceti, &c. in vehiculo calido propinata, observantur proficua: cùm econtrà Asthmata Humida, item Tusses Humorales, præsertim ex Stomacho in Infantibus non raræ, imprimis per Nicotianam, item per blanda Emetica, curari debeant.

II. & III. *Differentia Catarrhi Suffocativi reverà est Catarrhus Suffocativus vitio Laryngis*:

Laryngis nempe affectus ad Branchum pertinens; quando subitò Respiratio difficilis redditur cum adjuncta sensili Laryngis irritatione, *titillat, mordet*, indeque supervenient Tussi, eaque satis violenta, cum exscreatu in principio pauco, in progressu & in fine copioso, semper tamen cum levamine. Quæ in principio Paroxysmi ejiciuntur, ferè sunt tenuia, pauca, & serosa; quæ in progressu Paroxysmi fiunt crassa, viscida & copiosa, quæ dicuntur cocta: auditur interdum Stertor & Sonitus, interdum Raucedo adest; aut præcedit, aut sequitur; vesperi & noctu plerumque affligit; dum enim dorso incumbunt patientes, exasperatur: præcedit interdum dolor Capitis & partium Colli vicinarum, semper juncta est titillatio Laryngis, &c.

Ex dictis elicitur: Catarrhum hunc Suffocativum, propriè loquendo, esse Affectionem Laryngis, in quo hæc & Caput Asperæ Arteriæ, in specie Epiglottis, afficitur primariò; hujus enim & Epiglottidis & Laryngis irritatio, & hanc semper insequens pertinacior strictura, seu clausura; omne id præstat, quod aliàs Catarrhus Suffocativus dicitur; itaut Catarrhi Suffocativi Formale in arcta & stricta clausura Laryngis, ob irritationem hujus, consistat. Jam verò, sive in ipso Larynge hæreat malum, & sic erit Affectus simillimus Brancho cum Raucedine, sive supra aut extra Laryngem, saltim in ambitu aut superficie Epiglottidi incumbat Causa peccans, eritque tunc Catarrhus Suffocativus, qui pertinet ad Catarrhum Membranæ Pituitariæ posterioris *Schneideri*. Declarabo ulteriùs: nempe notum est, si tantùm Aquæ aut Cerevisiæ guttula, aut mica saltim Panis sub inspiratione Laryngem ingreditur, quod hanc admodùm sensilem irritando, mox faciat ejus convulsionem, seu pertinacem ab Epiglottide occlusionem, & Suffocationem. Quanta enim Respirationis difficultas, Tossis, Screatusque violentia, nisi impetuosior Tussis mox insequens illam denuò eliminet? & quò diutiùs fit ista irritatio, eò plus Pituitæ postmodùm excernitur. Hæc Symptomata, quæ superveniunt, exactissimè delineant Catarrhum Suffocativum vitio Laryngis. Nam tunc talis micula Panis Laryngem irritat cum sensilitate, irritata convellitur, unde ex strictura difficilis Respiratio & Suffocatio, tandem supervenit Screatus, qui non est exactè in Larynge, nec est Causa istarum angustiarum in Larynge, sed mica: interim tamen est Productum quasi morbosum; fit nempe de novo ex irritato Larynge, ex Lympha ulteriùs affluente ad locum affectum; Unde ex quacunque Causa interna, si similis fiat in Faucibus irritatio, tunc similis subitò imminebit Tussis, strictura, vel Suffocatio, & similia Parhemata.

CAU-

C A U S Æ.

Causa ergò Irritans, quæ infert hujusmodi subitaneum pathema, est respectu laryngis vel interna vel externa. Interna utplurimùm est affectus seri, vel lymphæ acrioris, nunc salsioris, nunc in specie acidioris, ad bronchum delatæ, & tunc titillatio adest ob acrimoniam lymphæ acidioris ad laryngis interiora latæ, quæ defertur ob læsionem à causa externa ab inclementia Aëris introducta, tuncque pars læsa plorat copiosam lympham, nunc salsam, nunc acidam; estque sic Catarrhus Suffocativus nihil aliud, quam quasi raucedo subitanea; hinc irritatur larynx, stringitur Epiglottis, unde metus suffocationis subitaneus. Proinde autem talis raucedo fit interdum, singulis noctibus repetens: quale exemplum appositè huc facit, quod habet RIVERIUS *cent. 3. observat.* 15. Hæc nempe causa respectu laryngis externa, talem Catarrhum suffocativum inferens est, imprimis lympha viscidior, glutinosior & copiosior cujuscunque saporis, ex membrana pituitaria posteriore & inferiore ad Fauces copiosiùs delata, & subitò inviscans quasi laryngem, & Epiglottidis liberum motum impediens; unde mox suffocatio imminens, Tussis, & copiosus materiæ viscidæ screatus, cum sensu læsionis in Faucibus: estque affectus revera Catarrhalis, nempe vitio membranæ pituitariæ posterioris, quem describit SCHNEIDERUS *lib. 5. de Catarrh. cap. 2. sect. 2.*, & ejusdem est naturæ cum asthmate humido, cum tussi Chronica, imprimis stomachali. Exaspeтatur hic affectus subinde vesperi & noctu, & frequenter per se subitò ex prægressa causa externa, imprimis ab aëre inclementiore, aut maligno, aut variis effluviis spirituum acidorum mineralium imprægnato, facta alteratione, vel ex tussi diuturna & chronica oritur, uti patet in exemplo HILDANI *Cent. 6. obs. 8.* ubi habetur talis Catarrhus suffocativus. Subolfecit hoc PLATERUS, unde Catarrhum suffocativum angustiam intra fauces ait, & Catarrhum non ad pulmones, sed ad fauces delabi animadvertit, *lib. 1. obs.* 185.

Est ergo Catarrhus hic suffocativus propriè dictus affectus cognatus tussi ferinæ & raucedini graviori, indeque complicatus ex pluribus symptomatibus.

C U R A.

Catarrhus suffocativus à causa externa curatur eodem modo ac raucedo recens, seu tussis nocturna sicca, v. gr. per vomitoria, & post per opiata, ac similia alia Temperata, incrassantia dicta, i.e. lympham acrem, in specie acidam, temperantia; vel si minùs in principio conveniunt vomitoria, præmisso Clysmate, per sudorifera blanda, lymphæ motum & materiam corrigentia, hinc per opiata irritationem faucium tollentia, & sistentia. Incrassantia sunt passulæ, Glycyrrhiza, Tragacantha, Gummi Arabicum, Thus, Jujubæ, Syrupus de Jujubis, Violarum, Papaveris, Scabiosæ, Liquiritiæ, &c.

℞. *Aq. scabios.* ℥iii. (vel *Aq. scabios. menth.* an. ℥iß.)
Asthmat. Rudolph. (est Vini spiritus compositi. aromat.) ʒiii. vel iv.
Syr. papav. simp. ʒiii.
Violar. ʒß. ad ʒvi.
M. & cochleatim capiatur.
D. S.
Potio ad respirationem cochleatim sumenda.

Vel

℞. *Aq. scabios.* ℥iii.
Asthmat. ʒvi.
Spirit. Salis Ammoniaci anisat. ʒi.
Syr. Papav. alb. ℥i. vel hujus loco *Diacod. Mont.* ℥iß.
D. S. ut antè.

Vel

℞. *Aq. menth.*
Scabios.
Serpill. an. ℥i.
Asthmat. ʒvi.
Spir. Salis Ammoniaci anis. ʒii.
Flor. Sulphuris ʒß.
Syr. Diacod. mont. unc.i.
M. D. S.
Potio Catarrhalis ad Respirationem.

Vel

℞. *Essent Catarrh.* ʒiii. vel ii.
Spir. salis ammon. anis. ʒi.
M. S.
Essentia Catarrhalis ad Respirationem.

Si asperior fuerit mistura propter spiritum salis Ammoniaci, omitti potest.

Exempli loco sit puer 10. annorum, constitutione ferè asthmatica, facies naturali erat tumidior, dormiebat aperto ore & cum stertore, obnoxius subinde erat aliquali Tonsillarum tumori. Hic vel ex simplici Aeris frigidi nudo capite susceptione, vel ex refrigeratione extremorum post Corporis motum, & exercitium, proximè insequente aut certè altera, in Catarrhum suffocativum dictum incidebat, ita, ut suffocandus omninò videretur, facies intumescebat, ex rubro cœrulescebat, Tussis crebra, sed inanis, & sub qua nil, præterquàm tenuis, & pauca lympha evacuaretur. Interrogabatur: *quomodò ipsi esset* in paroxysmo? dicebat semper: *titillare ipsum in falsa Gula*; nempe erat affectus laryngis, ex lympha acri vellicante natus, occasione Causarum in motu debito impedita. Cùm evanuisset paroxysmus, Febris aliquot dierum lenta supererat, Tussis frequens, & pedetentim copiosi muci, crassi & viscidi, per aliquot immediatè insequentetes dies excretio, & sic morbi solutio. Redibat tamen sæpiùs paroxysmus, idque speciatim hyberno vel verno tempore, rariùs æstate. In paroxysmo adstantes inungebant verticem Balsamo Succini, brachia fortioribus ligaturis constringebant. Præscribebam mixturam sequentem, ut irritationis sensum & hinc laryngis contracturam sic lenirem: nempe.

℞. *Aq. scabios.* unc.ii.
Asthmat. unc. ß.
Syr. Diacod. mont. ʒvi. ad unc.i.
M. D. S.
Potio pro Respiratione.

Item

℞. *Aq. scabios.* unc.iii.
Spiritus salis ammon. anis. ʒiß.
Syr. papav. alb. ʒvi.
M. f. *Potio* cochleatim sumenda.

Externè in regione laryngis, ubi patiens titillationis & constrictionis sensum percipiebat, cum linteis calidis applicari, & sæpiùs reiterari jussi:

℞. *Aq. artical. ad extrà* ʒii.
Spir. Cor. asor. nig.
Lil convall. an ʒi.
Essent. opii ʒß. ad ℈ii.
Mista applicabantur.

Hisce brevior reddebatur paroxysmus. Finito verò paroxysmo præscripsi:

℞. *Aq. scabios.*
Serpill. an. unc.iß.
Asthmat. ʒvi.
Flor. sulph ℈ii. vel dr.ß
Syr. asthmat.
Scabios.
Violar.
Papav. vel *de Jujub.* an. dr.vi. ad unc.i.
Miscendo.

Potio, probè agitando, crebriùs hausta crebriorem tussim, & materiæ copiosioris ejectionem prævenit, quatenus irritationis in larynge sensum, & fluxionis causam removit, & acrimoniam lymphæ temperando, læsionem laryngis & hinc muci excretionem inhibuit.

Tandem ob crebriorem nimis recidivam in subjecto phlegmatico, seroso chylo abundante, inurebatur brachio sinistro fonticulus, unde nec crebri adeò nec adeò graves postmodùm redierant paroxysmi. Circa annum decimum quartum denuò claudere cœpit fonticulum, cùm spes esset, ex alteratione corporis, & notabili habitus ejus immutatione, etiam hunc affectum immutatum iri.

Si malum est à *causa externa*, curatur ut asthma humorosum, vel Tussis Chronica; imprimis stomachalis, nempe per vomitum, & deinde per attenuantia, & mucum viscidum Incidentia, & consequenter insignem screatum & rejectionem causantia, vulgò *Expectorantia* dicta, v. g. succum Raphani recentem, Syrupum, & Aquam Nicotianæ, quæ nobilissima, spiritum Asthmaticum, Oxymel squilliticum, radicem Ari, gummi Ammoniacum in Aceto solutum & cum Aqua Erysimi propinatum, Aquam asthmaticam *Rudolphi*, spiritum asthmaticum *Domini D. Michaelis* ex Viridi Æris, & gummi Ammoniaco, & similia.

℞. *Aq. hyssopi*,
Menthæ,
Nicotianæ an. unc.i.
Asthmat. dr.vi.
Oxymel. squillit. unc.ß.
Syr. Nicotianæ dr.vi. ad unc.i.

M. f.

Digitized by Google

M. f. *Potio*. S.

Potio resolvens pro Respiratione.

Capiatur cochleatim. Vel

℞. *Aq. hyssopi*,

Scabios. an. ℥iß.

Asthmat. ℥vj.

Gumm ammon. in acet. sol. ℥i.

Syr. Scabios. ℥i.

M. D. S.

Potio resolvens pro Respiratione.

Ex dictis patet: Opiata & his cognata anodyna, & hinc attemperantia, alias *Incrassantia*, in paroxysmo & sistendo & præcavendo primatum obtinere, etiam ex vulgara aliqua hypothesi: Cum enim nonnisi ex humoribus, motu, & hinc loco peccantibus oriri soleant Pathemata talia, humores vero locali motu nullo ferantur in corpore, nisi beneficio spirituum animalium, mediantibus Fibris illos moventium; a spiritibus autem præternaturaliter moveri non soleant, nisi hi promoveantur ab objecto molesto vel præternaturali, hoc est, nisi pars quædam sensilis irritetur; manifestum evadit, quod ea, quæ irritationis sensum tollunt, & spirituum impetum sopiunt, etiam præternaturales humorum motus refrænare, & partium inchoatos spasmos curare valeant; in quo puncto primatum ducunt anodyna, ut clarum est. Quid ergò *Clysteres* prosunt, in talibus Catarrhis suffocativis suppositiis usitatissimi, iique acriores? Res clara est, quòd nil valeant, per accidens saltem, primas vias evacuando, & sanguinis & abdominis viscera in motum concitando, & utroque modo pectoris angustiam nonnihil sublevando, saltem ex indirecto prodesse. Quid *Venæ sectio*? ad quam, tanquam ad sacram anchoram mox confugiunt. Per se nihil prodest, nisi in graviori paroxysmo, & ubi pulmonum reciproco motu plùs minùs impedito, metus sit ne gravior circa pulmones sanguinis stagnatio superveniat, pro liberiori sanguinis circulo conciliando hæc interdum instituenda veniat.

Ulteriùs capiti, Nuchæ, & Vertici Balsama, Emplastra, Cataplasmata, Suspensoria dicta, ex mastiche, Succino, Tacamahaca, Caranna, Elemi, & similibus aliis imponuntur: item ex Fermento, ex ovis ad duritiem coctis, ac similibus, pro suspendendo Catarrho defluente: Sed conatu sanè inani, & ridiculo vexantur ægri sine fructu, cùm in capite non sit mali radix. Item Vesicatoria Cervici, Scapulæ & similibus locis pro scopo diversorio applicantur malè itidem, nisi interdum per accidens, ubi asthmatis convulsivi quidpiam adest, in quo casu Vesicatoria Brachiis applicari possunt.

His IV. loco affectus peculiaris annumerandus venit, & qui modernis, antiquatam istam de seri catarrhalis ex capite defluxu sententiam recipientibus, Catarrhi suffocativi nomine venit: estque ille *Catarrhus suffocativus vitio sanguinis*, de quo erudité tractat VICENTIUS BARONIUS *loco allegato*, & SCHNEIDERUS *l. 5. de Catarrhis c. 4. ubi de Catarrho suffocativo*, qui omnes, & cum iis LINDANUS, rectè dicunt: Catarrhum subitò suffocantem, aut suffocationem minitantem, nil aliud esse, quàm sanguinis quacunque ex ratione in Pulmonibus stagnationem, seu quod oriatur ex impedito sanguinis in pulmonibus circulo; dum nempe sanguis copiosiùs ex dextro cordis Ventriculo in pulmones effusus non promoveatur ulteriùs, sed in pulmonibus stagnet; quæ sanguinis stagnatio non tantùm est origo hujus affectus, sed Peripneumoniæ pariter ac pleuritidis, unde etiam quidam *Sanguinis* [illegible] appellant.

Sanguinis hæc [illegible] accidit tam in syncope Cardiaca, veteribus dicto affectu, quam in syncope ordinaria graviori, in qua tamen deficit movens spiritus. Plerumque ergò qui hanc Syncopen Cardiacam ignorant, ad Catarrhum imaginarium suffocativum delabuntur. De hac Syncope Cardiaca, Veteribus sic dicta, optimè in lectione illorum versatus CASPARUS HOFFMANNUS nonnulla refert in *Institut. Medic. lib. 3 cap. 50.*, esse eam, cùm, cerebro nihil passo, sanguis ad Cor tam vehementer affluit, ut omni spiritui via ad cerebrum intercludatur. Hinc infert, non omnes, qui subito moriuntur, Apoplexia mori, & sæpè causam frustra ab Anatomicis quæri in capite, cùm sit in Thorace; ita, ut hic Catarrhus suffocativus, & Syncope Cardiaca sint unum idemque, cùm oriantur ex sanguinis impedito motu circa cor in pulmones. Hinc ex his fundamentis SCHNEIDERUS *l. a. pag.* 297. definit Catarrhum suffocativum, quòd sit ille Catarrhus, in quo sanguis plerumque copiosus, tum de Venæ Cavæ trunco ascendente, tum maximè de ejusdem Venæ Cavæ trunco descendente in Cor, & hinc in pulmones confertim & celeriter fluit, necnon & interdum in Musculos Thoracis. Quemadmodùm enim in apoplexia imminente sanguinis arteriarum, nempe Carotidum, in cerebro; ita in imminente Catarrho suffocativo sanguis Venarum in pulmonibus, tam supernè, quàm infernè, cum impetu ac violentia movetur, ac ibidem subsistit: Conf. WEPFERUS *Tract. de loco affecto in apoplexia pag.* 163. *&* 201. item SCHENCKIUS *in observat. pag.* 278. ubi prolixiùs disseritur de Syncope Cardiaca, in qua concreto in venis sanguine Ægri subitò moriuntur. Similes nempe, quoad externam faciem, affectos sunt apoplexia, & Catarrhus suffocativus, ita ut hi affectus subitò confundantur, aut etiam simul in ægris adsint. Nam ut in Catarrho suffocativo fit sanguinis stagnatio in pulmonibus; ita in iis similiter, qui apoplexia moriuntur, tandem similis sanguinis in pulmonibus supervenit stagnatio. Hinc in apoplexia mortuis Vasa pulmonum distenta, & rupta interdum, ex sanguinis impedito motu, in præcordiis reperiuntur, referente hoc non tantummodò FRACASSATO in *Epist. de cerebro ad Malpighium*, sed etiam CORNELIUS CONSENTINUS *in Progymnasm.* inquit: quòd ii, qui moriuntur apoplexia, eodem modo intereant atque strangulati; quòd admodùm appositè dicitur. Nam in strangulatis, laqueo injecto collo, subitò perit sensus & motus, ex impedito sanguinis in Carotides motu, & succedente Respirationis abolitione. Ne autem confundamur, meritò adhuc urgeo ingentem hanc confusionem, quando quidam Catarrhum suffocativum à sanguinis stagnatione in pulmonibus, & catarrhum suffocativum vitio Laryngis, distinctos inter se affectus, confundunt, quod facit SCHNEIDERUS *l. c.*, ubi promiscuè allegat Auctores, & promiscuum facit Chaos.

Est itaque Catarrhus talis affectus ad Peripneumoniam suo modo accedens. Hujus exemplum videtur repræsentare Mulier illa Catarrho suffocante interempta, quam refert PLATERUS *l. 1. pag.* 187. Cæterùm fit interdum, ut etiam in paroxysmo Catarrhi suffocativi cum Tussi, copiosæ *Materiæ Viscidæ*, imò non rarò *Spumosæ*, per os excretio contingat: Nam huc tradendus iste inter Auctores maximè hinc inde ventillatus *Aphorismus* HIPPOCRATIS 43. *sect.* 2. Dicit enim hic: *Ex iis, qui strangulantur, & submerguntur, nec tamen sunt mortui, non redeunt ad vitam, quibus spuma circa os apparet* (T). Hic valdè digladiantur Auctores, quid intelligatur per strangulationem? Optimum est sententia eorum, quos inter est LINDANUS, qui dicunt: intelligi per hanc Catarrhum suffocativum; nam, uti dixi, in eodem apparet spuma, & non rarò rejicitur mucus, & Materia viscida. Ἀπαγχόμενοι nempe est Anginæ species, *Cynanche* dicta, ab ulcere in interioribus laryngis, fauces occludente; unde *Anginosis spuma circa os apparens malum desperatum est*: sicut & CHRISTOPHORUS

(T) *Quum Epileptici paroxysmis prehensi Spumam ferè semper in ore habeant, nec tamen mortem obeant; manifestum est*; Hippocratem *nequaquam de Epilepticis in hoc Aphorismo sermonem habuisse. Potius igitur de iis loquutus est, qui in Suffocationem ex Syncope, vel ex Apoplexia & quidem vehementi incidunt, cum ingenti Pulmonum & partium spiritalium compressione, itaut Sanguinis trajectione & Respirationis opere impedito, strangulari videantur. Hi enim vix in vitam referuntur si Spuma circa os apparuerit: signum enim est adeò compressa esse Vasa pneumonica, ut Aer veluti per rimulam ægrè eductus, salivarium rorem in os fortè effluentem exagitans, cum eoque permixtus, Spumam creet: ex tanta autem spiritalium Organorum læsione, quum Sanguinis quoque circuitus maximè retardetur, difficile est ut possit quis in Vitam redire. In Epilepticis verò Spuma generatur, non ex vitio Pulmonum vel Cordis (hæc enim viscera in Epilepsia fere semper bene se habent); sed ex concussione convulsiva Mandibularum, & Faucium, qua fit ut Aer in ore contentus cum Saliva quoad minima permisceatur, unde Spuma ortum trahit: hoc autem haud lethale signum erit, ut est manifestum. Obiter hic moneo, prima verba hujus Aphorismi*, Τῶν ἀπαγχομένων & καταλυομένων, *vulgò verti*, Qui strangulantur & submerguntur; *verùm accuratior est interpretatio*, Qui strangulantur & animo deficiunt, *ut patet ex veriori significatione verbi* καταλύω: *οἱ καταλυόμενοι*, Dissolutos, *eos appellare velis, qui ferè ἀπαγχόμενοι, seu* Strangulati, *detracto laqueo suffocante, jamjam morituri, viribus resolutis in mortis vestibulo remanente, quos* Celsus, detractos ex suspendio, *vocat. Ridiculus autem est Auctor noster, qui* Ἀπαγχόμενον *vocat Anginæ speciem, seu Cynanchen, ab Ulcere nescio quo, interiora Laryngis & Faucium occludente, ortam.*

RUS à VEGA *l. 3. de Art. Med. cap. 8.* refert, duos Viros sentinas & puteos cœnosos expurgantes, præ fœtore strangulatos spumam ex ore emisisse.

Mucus hic & Materia viscida rejecta primò dedit occasionem imposturæ Scholarum, quod nempe talis Mucus ac Materia spumescens, per Laryngem in Pulmonem decidens, sit Causa Morbi; quod tamen falsissimum, cùm potiùs sit productum morbosum, quàm Causa Affectus. Verùm ostendam originem illius ex duplici fonte; Spuma illa copiosa, quæ ex taliter affectorum aut mortuorum Ore effluit, omnis est ex Pulmonibus, facta per agitationem ab Aëre inspirato: si enim acidus Liquor in Canis Venam injiciatur, ejusmodi spuma, vel eadem Symptomata sequuntur, atque in ejusmodi suffocativis Catarrhis. Quod testatur Exemplum Canis, cui olim per Chirurgiam Infusoriam ʒi. Olei seu spiritus Sulphuris per campanam in aqua diluti fuit in Venam Cruralem infusa, unde Canis post hujus injectionem per semihorulam & successivè, admodùm anxiè respirabat; sensimque difficiliùs, itaut tali Catarrho suffocativo tandem moreretur: antequam suffocaretur, & etiam post mortem copiosissima spuma ex Ore & Naribus effluxit; imò facta apertione Thoracis totum Pulmonum parenchyma, omnia Vasa Asperæ Arteriæ, totus ejus Truncus, Fauces, Nares & Guttur erant infarcta hac spuma quasi viscida: bullæ extractæ & asservatæ in tabula tandem abierunt in liquorem rubicundum, serosum, loturæ carnium similem. Facta ulteriori inquisitione, Pulmones erant repleti sanguine nigricante & crassiusculo, itaut hic Canis exactissimè manifestarit Tragœdiam Catarrhi suffocativi; cujus rei habeo testes: Nam ab acido sulphuris coagulatus sanguis subsistit, unde ab aëre violentiùs inspirato crebriosi sui Respiratione & sanguinis hinc facta concussione, mutatus fuit in spumam, quæ replevit has partes: vid. *Disp. mea de Chirurg. Infusor.*

Spuma ergò in iis, qui laborant Catarrho Suffocativo, & quæ tandem supervenit Apoplexia graviore affectis, etiam ex pulmonibus esse videtur; Mucus verò & Materia viscida non sub forma Catarrhi à Capite refluit, sed est ex Larynge. Fit nempe spuma ex sanguine in pulmonum Vasis stagnante, ab Aëre reciproco motu impetuosiùs hausto, crebriori Respiratione nonnihil rarefacto & attenuato, & ita in spumam resoluto; sicut Cerevisia agitata in spumam abit: qua ipsa spuma repleta Aspera Arteria malum potiùs exasperat, quàm levat. Ubi tale signum apparet, rectè signùm lethale censetur, & rarò, si spuma illa adsit in Malis peracutis, evadunt; hinc rectè dicit HIPPOCRATES *in Aphor. allegato: Quibus strangulatis Spuma circa os apparet, ii intereunt.*

Quod attinet Mucum, qui in tali casu ejicitur, illum dial ex Larynge, & reverà nil aliud est, quàm Lympha paulò viscidior, ex Larynge tunc uberiùs emulcta, & in tantis angustiis mediante crebriori Respiratione cum Aere elevata. Nam Larynx & Aspera Arteria interiùs Membrana obductæ, ordinariò humectantur à Glandulis, posteriùs circa Cartilagines copiosè hærentibus, quæ ordinariò transudant Lympham tenuem, plùs minùs acrem, plùs minùs viscidam, in Asperam Arteriam, pro ejus & Laryngis humectatione ad meliorem Vocis formationem. Hinc quando in Febribus Ardentibus absumpta est ista Lympha, Vox fit rauca.

Stagnante ergò sanguine in Pulmonibus, & impedito nonnihil circa Asperam Arteriam, ex anxietate Ægri copiosior Lympha crassa & viscida eructatur in Arteriam Asperam, ejusque loca vicina, etiam per Membranam Pituitariam Inferiorem emittitur, quæ est materia ipsius Muci sub hoc Affectu rejecti, & vulgò habetur pro Pituita ex Capite depluente.

Inter *Causas Remotas*, quæ tali stagnationi & coagulationi, aut uberiori influxui in Præcordiis seu pulmonibus, hinc Catarrho suffocativo, occasionem suggerunt, à SCHNEIDERO *l. c.* allegantur variæ; prælertim Aëris observandum vitium, ratione cujus & Epidemicum ac Malignum hunc Catarrhum interdum esse, pluribus deducit: Nec ultima est, quòd post nimium Exercitium aut Motum concalefacto insigniter Corpore, adeòque sanguine attenuato, subitò ingurgitatur haustus aquæ frigidæ, à qua repentinam incurrunt suffocationem: propterea quoniam in Exercitio & Motu sanguis attenuatus & rarefactus rapidè ac celeriter circulatur & æstuat; à subito verò Aquæ frigidæ potu ingurgitato sanguis subitò ad sui coagulationem disponitur, hincque stagnando in pulmonibus & Præcordiis facilè suffocationis periculum infert: Id quod patet, quia à tali Causa non rarò fiunt Pleuritides, unde suffocationis periculum. Exemplum talis curiosum habuit aliquando Dn. D. MICHAELIS in Coquo, qui cùm diutiùs ac vehementiùs circa focum & ignem incaluisset coquendo, à foco abscedens, subitò copiosam & frigidissimam Cerevisiam hausit, unde tantam spirituum angustiam, & in præsentaneum suffocationis periculum incidit ex coagulo sanguinis: Curavit tamen hunc Coquum beneficio Succi Florum Bellidis rubræ recenter expressi, Notum enim est, quòd succus iste singularem vim habeat vulnerariam, ac imprimis sanguinem grumosum, & ab acido coagulatum dissolvendi; unde etiam hic succus sanguinem ex potu Frigidæ semicoagulatum, congrumatum, denuò resolvendo, suffocationis periculum removit: Conf. *Medicina Militaris* MINDERERI, in qua videbitis Acetarium ex Bellide, & ad hujus imitationem instituit Curam hanc D. MICHAELIS; sicut Flores Bellidis aliàs nobiles sunt in Pleuritide.

Faciunt huc varia exempla suffocationum talium similiter ortarum ab obstructione Vasorum in Pulmonibus, & impedito sanguinis motu per eos; quale imprimis est illud, quod habet MAUROCORDATUS *Tract. de Motu & Usu Pulmonum cap. 40. pag. 88.*, ob Calculum in Arteria venosa enatum: sic Polypus Cordis, seu excrescentia carnosa in sinistro Ventriculo Cordis nata, quatenus sanguinis motum per pulmones inhibet, suffocationem infert, de qua BARTHOLINUS *Centur. 2. Epist. 86. pag. 683.* RIVERIUS *Centur. 1. Observat. 82.* WILLISIUS *contra Highmorum pag. 55.* & MALPIGHIUS *de Polypo Cordis*. Quo etiam facit Cartilago Venæ Pulmonalis truncum occludens, qualem MAYOWIUS *de Pulsu Cordis* vidit.

Sed *propinquiores Causa* talis Catarrhi Suffocativi sunt quadruplices.

I. *Sanguis nimis abundans & turgescens*, qui propter rarefactionem uberiorem in Pulmonibus majus spatium occupat, adeòque tardiùs circulatur, tandem verè stagnat.

II. Est *Sanguis paulò viscidior seu pituitosus*, hoc est, Chylo crudiori imprægnatus, ad motum tardior, adeòque stagnationi aptior: quo pertinet observatio RIVERII *Centur. 1. Observat. 82.* de suffocatione ex Materia viscida pituitosa, in dextra Cordis Auricula reperta. Conferatur Observatio parallela in MAYOWII *Tract. de Motu musculorum pag. 99.*

III. *Obstructio Vasorum in Pulmonibus* à Calculis, &c.

IV. Est interdum *Sanguis ab Acido vitioso, aut Aere nimis frigido post æstum subitò inspirato*, aut denique quacunque alia ratione *coagulatus & inspissatus*, qui uti Peripneumoniam & Pleuritidem, ita quoque talem suffocationem infert.

Rectè namque dicit LINDANUS *in Coll. in Pr. Chymiatr. Hartmanni: Nihil quicquam potest esse absurdius, quàm fingere tam repentinam deductionem viscida ac pituitosa materia ex capite in asperam arteriam citra tussim, ac exinde suffocationem imminentem; quin potiùs per patulas vias in gulam ejus contingat excretio.* Ergò vult, dictam Suffocationem non esse à Catarrho, sed esse à stagnatione sanguinis. Quo pertinet Terror subitaneus, ex tali sanguinis statû subitaneam Suffocationem inferens. Pulsus hinc est deficiens, interdum parvus, celer & frequens.

DIAGNOSIS.

Catarrhus hic suffocativus in specie cognoscitur ex dolore Pectoris gravativo, difficultate Respirationis, Voce ferè intercepta, periculo suffocationis, anxietate Ægri, interdum Tussi, non semper, & saltem, quando simul Vasa Laryngis Lympham uberiùs effundunt, Pulsu tardiore & rariore ex tarda circulatione sanguinis, & quodammodo formicante seu vermiculante: hinc qui Catarrho tali suffocativo oppressus est, ægerrimè spirat, & Anima cum spiritu fertur. Nonnunquam Membrana Pituitaria SCHNEIDERO dicta, quæ obducit subjecta Corpora glandulosa, plures Humores rejicit, quos Screatu & sternutatione rejicere solemus.

Coincidunt ferè hæc ipsa cum Apoplexiæ Signis, nisi quòd in hac suffocatione Ægri ægerrimè spirent, in Apoplexia verò debilior, abolitis tantùm actionibus animalibus cæteris, nihilominùs plùs minùs respirant, Arteriæ pulsant, utut Pulsus sit durus, nec ea spirandi difficultate vexantur: in Apoplexia forti verò via Vitæ ullum manifestum adest indicium, neque deficientis aut exinde malè habentis Respirationis adsunt Signa; sicut & Pulsus subinde frequens & vegetus percipi solet: in Syncope verò communi pulsus est ferè nullus.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: res est clara, periculo esse plenissimum hunc Affectum; Strangulatio enim cum spuma maximè est infesta, uti dicit HIPPOCRATES. In Morbis autem acutis omninò jugulat: propterea maturanda est Cura.

CURA.

Totus scopus in curando Catarrho Suffocativo, seu Syncope Cardiaca est, ut *promoveatur Sanguis stagnans per Pulmones*: id quod fit vel imminuendo ejus Quantitatem, vel resolvendo Remediis internis ejusdem Coagulationem, & denique blando Sudorem eundem attenuando, & fluidiorem perficiendo, sicque liberiorem ipsi Motum promovendo. Adeòque ex Remediis primò se offert Venæ sectio, in Catarrho suffocativo ut plurimùm necessaria, in Brachio quantocyùs instituta, & pro conditione subjecti satis larga: Nam occasio est præceps, & nil citiùs ac potentiùs sanguinis circularem motum immutare, eundemque accelerare, & stagnationem impedire potest, quàm hæc ipsa. Hinc etiam Cucurbitulæ cum scarificatione hinc inde affigendæ. Obiter moneo hic, quòd vulgò Clysteres infundi, Sternutatoria & Gargarismata, item Bechica, Linctus adhiberi, Frictiones Brachiorum & Pedum, Ligaturæ fortes &c. institui, atque Emplastra & Cataplasmata Capiti, quoniam à Pituita ex Capite descendente ortum duxisse credunt, applicari solent; sed hæc certè, ut rectè dicit LINDANUS, sunt lusus sciolarum Mulierum, anilia inventa, ac inania omnia, à Medico rationali non imitanda; quia sæpè feliciter tunc moriuntur Ægri: subinde tamen ante aut post Venæ sectionem Clysma acrius pro eluenda Alvo injectum, non est inconveniens. Vomitoria, quæ hic à quibusdam insigniter laudantur, pariter sunt inepta; ipseque dubitans RIVERIUS inquit: *In vehementi Catarrho vix confert Vomitorium*: Et FREITAGIUS *in Aurora Medicorum* dicit: *In Catarrho graviori esse periculosa Vomitoria*. Adsunt quidem Exempla feliciter propinatorum Vomitoriorum; verùm hic subesse dicam imposturam: Nam copiosa Materia viscida infert imposturam, ut habeantur talibus angustiis afflicti pro Catarrho Suffocativo laborantibus: quin potiùs conveniunt saltim in Catarrho suffocativo ex vitio Lymphæ, de quo suprà, aut in Asthmate fortiori, facto ex stomacho, aut ubi suspicio simul est, Mucilaginem viscidam subesse in stomacho, aut etiam hærere in Pulmonibus, idque fovere malum, aut Causæ remotæ instar esse; quali in casu propinatum Vomitorium in forma liquida optimum & divinum est Remedium. Iam verò cùm Asthma stomachale pro tali suffocatione habeatur, hinc factum est, quòd dicuntur conferre Vomitoria in Catarrho suffocativo. In sanguinis verò errato nihil juvat, quin potiùs administrata Venæ sectione sanguis stagnans vel citò dissolvendus & attenuandus, vel blanda diaphoresi in rapidiorem circulum cogendus. Interna Remedia sunt Aquæ Asthmaticæ, ac Pectorales dictæ spirituosæ, imprimis Temperatis & Anodynis mistæ mitioribus. Præ cæteris optimè hic convenit sperma Ceti, dosi à ℈ß. ad ℈i. in Aqua Hyssopi cum pauca Aqua Asthmatica *Rudolphi*, vel Cerevisia calida aut alio vehiculo calidè propinatum, quod in deplorato Catarrho Suffocativo pro sanguine congrumato denuò resolvendo fluxilemque reddendo est nobile, & ab omnibus Medicis laudatum Remedium, ad quod tanquam ad sacram anchoram confugiunt; vid. SCHENCKIUS, RANCHINUS, & SCHMUCK *Th. 2. Secret. Med.* 15. Mirabilia enim facit, cum probè tectus sit Æger: Etiam in Catarrho suffocativo infantum exquisitissimum Remedium D. PETRI à CASTRO dicitur, ad Pisi magnitudinem, vel anniculo ad ℈ß. in Lacte materno dissolutum, propinatum; unde etiam est singulare Vulnerarium, ubi est sanguis coagulatus. Paucis nota est origo hujus Spermatis Ceti. Reverà autem est ex Capite Balænarum, non verò ipsum Cerebrum, sed materia pinguis in capite Balænæ contenta, quæ exinde desumpta per saccum setaceum trajicitur ob nimiam pinguedinem: materia restitans: per Lixivium forte, ex Calce viva cineribusque clavellatis paratum, depuratur. Formula potest præscribi talis:

℞. *Aqu. Hyssop.* ℥j.
Sperm. Ceti ℨß. ad ℈ij.
Syr. de Hyssop. ℥ß. ad ℨvj.
M. D. S.

Dissolvens Potio pro Respiratione, pro una vice.

Potio hæc propinetur pro una dosi, quæ admodùm dissolvit sanguinem congrumatum.

Probè etiam convenit Mistura ex Lapillis Cancrorum cum Acero destillato parata, expectando sudorem, quæ promovet liberum sanguinis circulum: item salia volatilia sanguinem resolventia, & per sudorem blandum ventilantia, v. g. Antimonium diaphoreticum cum sale volatili cornu cervi, sale volatili Succini; vel spiritus cornu Cervi essentisatus, item Liquor cornu Cervi succinatus à gutt. xx. ad xxx., qui est egregium sudoriferum, & in hoc casu admodùm proficuum; Unde conducunt etiam Remedia & Misturæ à SYLVIO præscriptæ *l. 1. Idea Prax. cap.* 20. §. 24. *pag.* 280. *seqq.* ubi de motu sanguinis per pulmones impedito: Quibus addantur Chærefolium, Scabiosa, Bellis minor, Veronica & similia: item omnia ferè Vulneraria sunt egregia in hoc Catarrho suffocativo, propterea quoniam instar Alcalicorum solent absorbere Acidum coagulans sanguinem: ac omnia Remedia, quæ aliàs in casu ab alto usurpari solent, promovendo simul, quantum possibile, sudorem; quin & ubi Mucilago viscida hæret in stomacho, aut Tussis, & Materiæ per Laryngem transudantis superveniat rejectio declinante Paroxysmo. Commodè etiam Expectorantia usurpari possunt, inter quæ Raphanus, & ex hoc expressus succus cum pauco saccharo, vel alia inde Medicamenta parata, egregiè conveniunt in hoc casu. Multa sanè latent arcana sub hac Plantula, utpote cujus sal volatile est Vulnerarium omnibus aliis præferendum. In ipsa quoque suffocatione est commendata.

Datur syrupus ab ℥ß. ad ℥i. sed legitimè sit præparatus, aliàs Vomitus movet. In MELICHII *Dispensatorio pag.* 568. laudatur semen Nasturtii. Radix Ari, & succus ejus, sale volatili acri prægnans, insigniter convenit: Vel Acetum: in quo macerata fuit, commendat HELMONTIUS contra casum ab alto in congrumato sanguine resolvendo. Hinc simili ratione convenit in Catarrho suffocativo, quoniam stagnantem sanguinem in Præcordiis dissolvit. In vulgari usu sunt Oxymel squilliticum, item Acetum squilliticum, quæ tamen minùs potentia; Gummi Ammoniacum itidem valde convenit, si dissolvatur in pauco Aceti, & propinetur in aqua Hyssopi: Unde spiritus Gummi Ammoniaci cum Ærugine paratus etiam cæteris paribus est egregius. Mistura hunc in usum potest fieri talis:

℞. *Aqu. Hyssopi,*
Scabios. an. ℥i.
Succi Ari ℥ß. vel *Acet. infus. Rad. Ari* ℨvj.
Spir. Gumm. Ammon. cum Viridi Æris ℨij.
Syrupi Nicot. ℥i.
M. F. *Potio*, subinde cochleatim usurpanda.
D. S.
Potio Resolvens.

ZECHIUS etiam in suis *Consult.* & MERCURIALIS commendat in Catarrho Suffocativo Gummi Ammoniacum, si propinetur cum Oxymelle simplici, idque felici, uti dicunt, cum successu. Nota est etiam Potio *Brunneri* ex Gummi Ammon. ad ℨj. in aqua Hyssopi & Vino Rhenano. His etiam aqua Asthmatica *Rudolphi*, quæ est spirituosa, & in Officinis prostat, permisceri potest. Hisce Remediis commodè etiam adduntur ex croco parata Medicamenta: Nam crocus est egregius in Catarrho suffocativo, & FREITAGIUS *in Aurora Medic.* inquit, quòd Orthopnœis infallibile Remedium sit. Et certè, uti crocus est anima Pulmonum, ita sanguinem fluxilem ac tenuem facit; ut taceam vires insigniter refectivas in croco, &c.

Digitized by Google

SECTIO XV.

DE

CHYLI IN SANGUINEM TRANSMUTATIONE, SANGUINISQUE FERMENTATIONE LÆSA.

Quod attinet Chyli cum sanguine consusi decentem Assimilationem: ea suprà dictis notum est, quòd deferatur Chylua io Receptaculum commune, ut ex hoc in Ductum Thoracicum, consusus cum sanguine io Venis Aaillaribus sensim sensimque subigatur, & tandem successivè alteretur, ac Vitali spiritu imprægnatus in sanguinem muretur; quæ actio, speciatim *Sanguificatio*, io pulmonibus inchoatur, & tandem per continuum motum, tam progressivum, quàm localem, & agitationem cum Massa sanguinea absolvitur. In hoc eoim sanguificationis negotio Cor, ipsique anneaa Vasa, se habent purè passivè, & locum saltem his liquoribus pro motu & transitu meliori concedunt; adeò ut Cor saltem Antliæ munere in Machina hac Hydraolica fungatur. Sanguificatio siquidem non est actio Organica, sed saltim Similaris purè; adeòque, propriè loquendo, nullum Corporis Viscus Organorum Sanguificationis nomen merebitur; sed Cor saltem Vas erit aut Officina, in qua talis insignior mutatio successivè peragi solet: uti CHARLETON *in Oeconomia Animal. pag. 51.* & speciatim GLISSONIUS *in Anatome Hepatis* habet.

Est enim reverà *Cor* nil aliud, quam Musculus compositus, ita quidem, ut sinister Ventriculus propriè Cor appellandus sit, cujus appendia est saltem dexter Ventriculus, propter pulmones solummodò fabricatus, & instar mensuræ, quæ io certa quanritate sanguinem vehit, ut per pulmonos fiat melior & commodior sanguinis propulsio, pro subeunda maximè necessaria ad Vitam ab Aere alteratione, antequam sinistrum Cordis subeat Ventriculum. De Structura & Fabrica Cordis vid. elegans LOWERI *Tractatus de Corde*, SCHNEIDERUS *de Catarrhis*, & ECCLESIASTES cap. ult. vers. 6. *Antequàm rumpatur fasciculus argenteus, & recurrat vita aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam*, &c. SACHS à LOEWENHEIM vocavit Circulum sanguinis *Oceanum Microcosmicum*, quia teste ECCLESIASTE cap. 1. vers. 7. *Ubi omnes torrentes eunt ad mare, & mare non est repletum, ad locum, unde torrentes proficiscuntur, illuc ipsi revertuntur*: ita etiam sanguis in Corpore nostro.

Chyli in sanguinem transmutatio, & sanguinis spirituascentia, via aliter præterquàm *per Fermentationis motum*, mediante quo chylus perfectè subigitur, & in naturam sanguinis mutatur, fieri videtur, ut dixi *In Institutionibus*, de quo confer. KERGERUS *Tract. de Fermentatione*, item DEUSINGIUS *Tract. de Nutrimenti animalium Generatione Cap. de Sanguificatione*. Saltim dubium est, à quo Fermentatio hæc sanguinis permotativa chyli peimario dependeat: an nempe oriatur à fermento quodam spirituoso salino-volatili, in sinistro cordis Ventriculo radicaliter stabulante, chylum sanguini assimilante, & sanguinem in spiritum volatilisante? id quod asserit BACKIUS *Tr. de Corde*, HELMONTIUS hinc inde in suis *Scriptis*, in specie *Spiritus Vitalis*, *Blas humanum*, *Sextuplex digestio*; quo etiam facit sententia CHARLETONIS, item GLISSONII *locis suprà citatis*. An verò sanguis ipse, prout in se Principiis fermentativis, in specie salinis & oleosis volatilibus turget, & chylum permistum transmutaro, & successivo sibi assimilare valeat? sicut hoc asserunt NEEDHAM *de Formato Fœtu cap. de Biolychnio*, LOWERUS *de Corde*, item suo modò SYLVIUS *in Dissertat. de Sanguificatione*, ubi ox Bile ascendente ox Hepate, & Lympha acida descendente cum sanguine ex Vena Aaillari, talem ea utriusque concursu Effervescentiam oriri vult, à qua chyli in sanguinem transmutatio, & sanguinis vitalis calefactio primariò dependeat.

Pro decisione consideranda prima sanguinis generatio, quæ absolvitur à spiritu Genitali Maris cum spiritu Genitali Feminæ in Ovo junctis: qui uti totum Ovum fœcundat, & in eodem generationem, & formationem partium quarumcunque absolvit per Motum; ita ab hoc ipso spiritu, calore incubantis Gallinæ adjuto, etiam sanguinem primò produci impossibile non est: itaut hic spiritus, dum movet particulas minimas Liquoris in Puncto saliente, easdem successivo motu ita alterat, ut ex propriæ texturæ materialis aptitudine, sponte quasi in talem Liquorem rubicundum abeant, qui postmodùm novæ materiæ dispositæ appulsu, & repetito per Cor, aut ejus rudimentum transitu, ab isto spiritus Vitali, ex dicta materia continuò se multiplicante, ulteriùs augmentetur; adeò ut sanguis ipse, Vitali spiritu & Principiis fermentativis salinis imprægnatus, chylum in sanguinem mutet, qui io pulmonibus ab Aere iospirato attenuator & volatilisatur, unde insigniter spirituascit, & propter salino-sulphuream mixturam incalescit sanguis, & vitali quasi calore incenditur. Ob id enim toties per Cor transit omnis sanguis: ut

s. Languidus & effœtus, spiritibusque depauperatus, in pulmonibus beneficio Aeris iospirati denuò exsuscitetur.
2. Ob id chylus tam longo tramite ex Intestinis per Ductum Thoracicum ad Claviculas usque ascendit, sanguini permiscendus, ut eò propiore via ad Cor & pulmones deferatur.

Promovetur insigniter hæc sanguinia Fermentatio, & consequenter chyli Assimilatio *ab Aere in Pulmones inspirato*, cujus medio & attenuatur & volatilisatur, & propter sulphureo-salinam misturam incalescit, ac quasi vitali caloro accenditur. Chylus autem sanguini permistus confusus in Subclaviis attenuatur, solvitur & subigitur, cumque eo ad cordis deatrum Ventriculum defertur, ea qum in pulmones erumpit; ubi tota Massa sanguinea, tam ex sanguine, quam chylo permisto constans, per hos tracta, ea inspirato Aere penetralia ejus subeunte, & mixti texturam salino-sulphuream dissolvente, insignem & maximè subitaneam Alterationem subit, dum insigniter rarescit, indeque intensiorem acquirit calorem, & ad volatilisationem ulteriorem insignem aptitudinem, simulque propter Salia ipsius dissoluta & rarefacta in impetuosam abit Fermentationem, sub qua particulæ Massam sanguineam componentes, imprimis Acidæ & Urinosæ, in se invicem agere, mutuisque concursibus se subigere, & exinde cum particulis sulphureis unà permistis incalescere, & propter salium volatilium cum sulphureis texturam rubescere incipiunt; Spiritus enim & salia volatilia alcalia, si cum spiritibus sulphureis digerantur, tincturam suppeditant rubicundissimam: vid. DAVIDIS *Van der* BECKE *Meditat. & Experimenta circa Rerum Naturalium Principia*. Quæ ipsæ sanguinis in pulmonibus inchoatæ Alterationes continuantur, donec ad sinistrum cordis Ventriculum defertur, exque eo per Arteriam Magnam in universum corpus, quamdiu nempe ab Aëre suscepta Alteratio persistit in eodem: chylosæ verò portiones una permistæ subisto fermentationis motu, & simili motu unà subactæ & permistæ, pedetentim ita alterantur, ut tandem sanguini exactè assimilentur, peomovente non leviter faciliorem Assimilationem chyli cum sanguine, Bile chylo in Intestinis permista, ratione cujus sulphuris & faciliorem cum sanguine unionem, & faciliorem in tincturam rubeam exaltationem acquirit; pari modo, ac Salia volatilia cum Oleis destillatis dant colorem rubrum. Dum hæc ita fiunt in sanguine, partes ejus tenniores ac subtiliores salino-volatiles oleosæ, ceu Quinta quædam Essentia, à crassioribus liberatæ, compedibus se extricant, magisque adjumento Aëris volatilisantur & attenuantor, ac ita in veros spiritus Animales & Vitales perficiuntur; adeò ut ista iospiratio Aeris sit causa, sine qua non potest fieri sanguificatio, sanguinisque spirituascentia.

Cæterùm chylus unico per pulmones & Cor transitu in sanguinem abire nequit, ob brevem, quam ibi nectit, moram: hinc evenit; quòd si Cani saginato post 4. vel 5. à pastu horas sanguis detrahatur, hic refrigeratus chyli lactescentis ingentem copiam coagulo Cruoris supernatantem exhibeat; si verò jejunum Animal, aut plures horas impastum simili modo tractetur, nihil chyli in Cruore apparebit, sed serum nudum aquosum, quod tamen coagulatum, dare solet Gelatinam lacteam, nunc copiosam, nunc minus co-

copiosam, prout plus vel minùs Chyli in partium Nutritione & sanguinis Assimilatione fuerit absumptum: vid. LOWERUS *Tract. de Corde pag.* 222. *&* 229. item *in Vindiciis Willisianis pag.* 44.: id quod etiam facit spiritus Nitri dicto sero instillatus. Pertinet huc Gelatina illa albicans, quæ Venæsectione emisso sanguini humano non rarò supernatat, & vulgò *Pituita* vocari solet, revera tamen Chylus est nondum perfectè assimilatus; Unde etiam prostant tot Observationes sanguinis albi instar Lactis ex Vena secta emissi etiam in sanis Hominibus, ob Chylum scilicet nondum ritè assimilatum: vid. RHODIUS *Cent.* 1. *Obs.* 36. item *Cent.* 3. *Obs.* 32. BORELLUS *Cent.* 1. *obs.* 75. SCHNEIDERUS *lib.* 3. *de Catarrhis pag.* 101. &c. Observavit etiam Dn. D. FRISIUS, sanguinem Venæsectione emissum per 3. 4. vel 5. vel 6. dies nunquam coagulatum, in Homine perquam sano, nempe Muliere. Pro vario ergò usu & habitudine sex rerum Nonnaturalium, prout hæ ipsæ sanguinis Fermentationem vel intensiorem vel remissiorem reddunt, ita etiam Chyli sanguini Assimilatio nunc celerior, nunc tardior erit. Lympha evaporata relinquit Gelatinam chylosam. Massa ergò sanguinea per vasa rupta tam chylo constat, quam sanguine propriè sic dicto, adeòque ex chylo in se homogeneo & univoco univoca Fermentationis actione nil aliud, quàm univocus etiam Sanguificationis generabitur liquor. Falsum ergò est, ex quatuor Humoribus omninò inter se differentibus, quatuor Elementis, & quatuor Qualitatibus primis, quatuorque Temperamentis analogicis constare sanguinem: Nam & differentes istæ partes, in quas separatur Massa sanguinea Venæsectione emissa, post sui coagulationem, non actu insunt sanguini, sed partim ab alteratione per Aërem inducta fiunt) (sal nitrosum aëreum sulphur sanguinis forsan præcipitat,) partim à sanguinis emissi corruptione & incipiente putredine; conf. LOWERUS *Tract. de Corde pag.* 155. item HELMONTIUS *Tractatu Scholarum Humoristarum Decept. Cap.* 1. §. 46. *&* 47. item FRACASSATUS *in Epistolis de Cerebro pag.* 377. *&* 378. Vanæ ergò sunt omnes speciales ex sanguine emisso, prædictiones & judicia; Optimam autem utilitatem Tonsoribus & Medicis afferunt. vid. BRUNONIS *Nota super Jessenii Judicium de Sanguine Venæsectione emisso*. Sanguis enim in se licèt homogeneus, & per totum similis, in unoquoque tamen Homine peculiarem & singularem suam habet Crasin, ex radicali ejus constitutione, & sub Generationis primordiis mistione oriundam, a qua omnis Temperamentorum, ut vocant, diversitas & Idiosyncrasiæ quamplurimæ dependent; quæ sanguinis constitutio, & inde orta attributa in Colore & Consistentia unicuique propria, cùm à nemine cognosci possit, sanè nec de sanguine Venæsectione emisso, an multum, vel parum à statu naturali declinet, judicari potest; imprimis, cum brevi pòst ob corruptionem & putredinis notam extravasatus ei, qui in Vasis adhuc fluctuat, omninò fiat dissimilis.

Chylus legitimè ac naturaliter constitutus totus abire in sanguinem aptus natus est in Sanis: quòd si verò hoc non contingat, sed vel proprio vel sanguinis vitio depravetur, partes ejus excrementitiæ per Fermentationem separantur a partibus reliquis, & quasi præcipitantur, seroque imbibitæ & ab eo absorptæ partim per poros Cutis, parum verò per Urinarias vias secernuntur, quæ in Sanorum Urinis claris & optimè aliàs coloratis, circa fundum subsidere solent. Præsupposito, fermentari continuò Massam sanguineam, istaque fermentatione chylum successivè & repetitis multis circuitibus sanguificari, *Sanguificatio* hæc, & ipsa etiam *Massæ Sanguineæ Fermentatio*, *duobus imprimis læditur modis*: nempe vel *vitio Chyli*, vel denique *vitio ipsius Sanguinis*. Vitio chyli læditur, quando ineptus est, ut exinde fiat sanguis per Assimilationem fermentativam: vitio verò sanguinis inepti, quatenus sibi laudabiliter non assimilat Chylum.

Primaria, & ferè *ordinaria Causa quærenda est in Chylo*; hinc enim Cacochylia est Cacochymiæ mater. Chylus enim ut ex eo fermentando fiat laudabilis sanguis, debet esse salino-volatilis subdulcis, & consistentiæ tenuioris Lactis, seu potiùs Seri Lactis tenuioris, simulque sulphure Bilis rubineo sufficienter, licèt insensibiliter propter admistum Acidum, quod omnia reddit pallida, tinctus, ut hoc ipso sulphure faciliùs uniatur sanguini, & promptiùs incalescat: debet etiam chylus legitimus à scoriis fæculentis in Intestinis esse separatus: conf. SYLVII *Praxis P.* 1. *cap.* 18. *&* 19.

His tribus ergò in specie fontibus chylus peccat, & ab istis *Cacochylia* dependet: nempe

1. Dum non sufficienter digeritur & attenuatur, nec debitè volatilisatur in stomacho.
2. Quando non ritè tingitur à Bile, ejusque sulphure oleoso.
3. Quando non ritè secernitur à scoriis beneficio succorum, Fellei & Pancreatici. Hinc præter alia peccata in stomacho, frequentissimum simulque gravissimum vitium chyli est, quando non ritè digerendo volatilisatur, sed est nimis crassus & viscidus, &, quod eo pejus, abit in Cruditatem Acidam; unde origo quamplurimorum Morborum Chronicorum ex stomacho: Nam tali Chylo vitiatur Massa Sanguinea insigniter, imminuitur ejus Fermentatio, & spirituascentia, deinde tali succo infarciuntur partes Solidæ potiùs, quam revera nutriuntur.

Porrò cum insigniter varient & Bilis & Succus Pancreaticus in sua Crasi, facilè patet, variam etiam Chyli in Intestinis a Fæcibus esse secretionem, nunc laudabiliorem, nunc pejorem; unde nunc vitiosus, nunc laudabilis Massæ sanguineæ chylus transmittitur: de *quibus suprà*.

Hæ sunt Causæ, quæ lædunt Massam sanguineam vitio Chyli.

Massæ Sanguineæ vitio læditur sanguificatio, quando ipsa Massa sanguinea deficit a naturali ac debita Crasi seminali, unicuique individuo propria ac peculiari. Nam certum est, unumquemque Hominem singularem ac sibi peculiarem obtinere Massam sanguineam; quæ proprietas & singularis Crasis ex Particularum seu Principiorum naturalium componentium varietate & Crasi resultat: Unde tam multæ Syncrasiæ, Idiosyncrasiæ & Proprietates emanant. Dependet hæc Crasis Massæ sanguineæ formaliter, uti dixi, à Particularum seu Principiorum naturalium Massam sanguineam componentium ad se invicem habitudine: radicaliter vero & effectivè dependet à Parentibus, a quibus sub Conceptione & prima Corporis Formatione, ratione spiritus Genitalis, in Fœtum transplantatur. Uti enim Dispositio morbosa & Crasis vitiosa communicatur à Parentibus, ita simili ratione Craseos naturalis fundamentum etiam ex Semine ejusque spiritu vitali petendum.

Hæc inter Principia materialia, quæ componunt sanguinem, & ejus constituunt Crasin, eminent Particulæ salinæ, Urinosum, & Acidum volatile, intercedente sulphure seu Oleo temperato invicem mistæ, à quibus continuo & nunquam interrupto, simul tamen blando Fermentationis motu, sanguificationis fermentum, indeque ejus in spiritus transmutatio & Chyli Assimilatio dependet. Denique hoc pacto, beneficio fermentationis nempe, si quid est heterogeneum in tota Massa sanguinea, excluditur & separatur, ut per convenientia cribra transcolatum ex Corpore evacuetur. Vitiata ergo sanguinis Crasi, & salium debita alterata proportione, vitiatur etiam & depravatur naturalis ac vitalis sanguinis Fermentatio &c., vitiatur Chyli Assimilatio, ac denique vitiosi succi Massam sanguineam inquinant. Fermentatio hæc læditur ac vitiatur multis modis, in genere nunc

1. *Cum quodam excessu*, vel periculosa quadam Effervescentia: id quod deprehenditur in Pulsu Magno, Celeri & Frequenti, cum insigni utplurimùm Corporis incalescentia & ardore, ut imprimis in Morbis Acutis aut Febribus Ardentibus, Pleuritide & similibus obvium est: nunc
2. Vitiatur Fermentatio Massæ sanguineæ, *cum quodam defectu*, unde Pulsus Parvi, Rari & Tardi percipiuntur, Corpori debitus deficit Calor, totum Corpus est torpidum & segne, & insignis spirituum percipitur defectus; id quod in Chronicis Morbis, Cachexiis, & similibus apparet: nunc
3. Variis modis *depravatur Fermentatio*, quare Pulsus tantummodo in his mutatur, ut fit in scorbuto, Malo Hypochondriaco inveterato, Paroxysmis Febrium Intermittentium, Passionum Hystericarum & similium; In quibus multiplices Pulsuum Inæqualitates percipiuntur.

Pro varietate ergò istarum in Fermentatione Massæ sanguineæ differentiarum quamplurimæ sensiles Corporis mutationes oriri solent; unde Corpus nunc calet, nunc friget, nunc pallet, nunc rubet; Alvus nunc est clausa, nunc laxa; & similia Symptomata, quæ Hypochondriacos & scorbuticos in horas fatigant.

DIAGNOSIS.

Signa, quibus suo modo proximè cognoscitur Fermentatio sanguinis læsa, sunt *Pulsus* & *Urina*: Ille statum sanguinis fermentantis, & exinde intra Arterias ebullientis, ostendit; de quo vid. SYLVIUS *lib.* 1. *Praxeos cap.* 26. Hæc verò statum Sanguinis ex dicta Fermentatione resultantis

cantis declarat. Fallit tamen atrumque interdum. Nam, ut taceam de Febribus Malignis, Pulsus subinde mutatur ratione spirituum animalium Cor moventium; hinc enim in Animi Affectibus insignis est Pulsus mutatio, quatenus immediatè hærent in Spiritibus animalibus: Simus ergo cauti, ne neglectis talibus fallamur. Urina vero fallit, quia duplex est: nempe Urina Potus, & sanguinis. Jam Urina sanguinis licèt monstret signa clara sanguinis, tamen ob admistam Urinam Potus minùs alteratur, item propter admista varia, ex læsione partium urinariarum enata.

C A U S Æ.

Causa itaque, à quibus vitiatur hæc Sanguinis Fermentatio, sunt omnia ea, quæ efficiunt, ut Salia ista, Acidum & Urinosum, debitam non observent harmoniam vel proportionem, nec cum reliquis particulis texturam. Quomodo verò, & quibus modis Sal volatile Urinosum seu biliosum, Acidum seu melancholicum, in Corporis Animalis succis, & hinc in sanguine alterentur & vitientur, suprà dictum est, ubi Fundamenta generalia tradidi: item patent hinc inde in *lib. 1. Praxeos* SYLVII:

Inter Causas vero, quæ Salia afficiendo sanguinis crasin lædunt, eminent varia *Contagia*, quæ ceu tot præternaturalia Fermenta Massam Sanguineam inquinant, & imprimis omnia extrinsecùs hauriuntur, sive immediatè cum Aëre inspirentur, sive mediante certo fomite Corpori admoveantur. Miasmata enim fermentando Massam sanguineam turbant, in eaque hoc modo se multiplicant; unde postmodùm malorum Contagia Corpus affligunt, & se ulteriùs propagant. Si quid aliud, sanè Contagia ex Corpore morboso aut Aere hausta, Massæ sanguineæ statum insigniter turbant: Quibus & Viscerum, sanguinis depurationi aut perfectioni intervientium, labes ac neglecta officia accedunt. Ab omnibus his Massæ sanguineæ textura ac Crasis plùs minùs præternaturalis redditur, quia atteruntur Salia, quæ exinde novos quasi sapores adsciscunt, & ita Fermentationem turbant.

Quoad *Causas Remotas*: Fermentatio sanguinis vitiatur, si præcesserint hæmorrhagiæ: unde non ritè peragi potest. Ex labefactatis etiam Visceribus potest vitiari sanguis, quando illa se legitimè non habent, Obstructiones ibi & scirrhi, aliaque mala adsunt; unde consequenter defectus Fermentationis oriuntur.

Sanguine ergò his modis ita vitiato, aut vitiosis Fermentis inquinato, adeoque salium debita proportione corrupta, non tantùm Chylus perversè assimilatur; sed propterea quoque totum Corpus ac quælibet ejus partes exinde plùs minùs inquinantur: qualis namque sanguis, talis etiam est totius Corporis habitus vel status; qui sanguis tunc modò est calidior, modò frigidior. Exinde omnia ea fiunt, quæ de Temperamento partium Vitali earumque Intemperie vulgò dici solent, ut illorum ratione hic ad hunc vel istum Morbum inclinet: v.g. dum quidam ratione Temperamenti ad Morbos Melancholicos, Chronicos; alius ratione Temperamenti Cholerici ad Affectus Acutos febriles dispositus dicitur. De his Temperamentis, quæ originem ex Elementis deducunt, nihil dico: Nam Temperaturæ & Intemperiei fundamenta sufficienter sunt destructa; Quaternio nempe Elementorum & Caloris Nativi Monarchia. Quaternionem explosit BOYLE *in Tract. de Qualitatum Origine*; & Calidi Nativi Monarchiam HELMONTIUS, qui evincit, quòd scilicet Calor non effectivè, sed dispositivè tantùm cooperetur. Nam, quid propriè Temperamentum sit Vitale, optimè explicat MARCUS MARCI *P. 2. Philos. vet. rest. Sect. 4. pag. 138.* dum inquit: *Per Temperamentum non intelligi primas Qualitates, non harum symmetriam: Verum constitutionem cujusque radicalem, ex qua velut effectus procedunt dictæ Qualitates, cujus radicalis constitutionis potissima vis est in Sanguine, qui est proximum subjectum Animæ, ac primum vivens, cujus gratia Corpus universum videtur factum, vitamque ex eo participare. Humidum verò radicale aut Sanguis est, ut vult* HARVÆUS, *aut certè in eo radicatur. & corpus Sanguine destitutum confestim friget, nihilque in eo manet de Temperamento.* Hactenus MARCUS MARCI.

Hæc ita se habere patet ex legibus Circulationis sanguinis, & æquali etiam sanguinis distributione in Partes proportionaliter facta, quæ omnia ex sanguinis Crasi, & hinc dependente Motu fermentativo, & inde oriundis Proprietatibus variis, tam sanguinis, quàm Corporis, proximè deducenda sunt: quamdiu enim debita manet sanguinis Crasis, & hic debita Fermentatione incalescit, non potest non totum Corpus, ejusque Partes omnes æqualem & proportionatam habere Temperaturam. Unde patet falsam esse istam *Inæqualem Temperiem calidam Hepatis & stomachi frigidam*, qua uti nihil potuisset fingi insulsius, ita tamen in Practicorum & Consultationum libris nihil occurrit frequentiùs: quin tamen in tali utplurimùm, si non semper, vitium est in stomacho. Sanè, dum sanguis nimiùm incalescit, v.g. ex Motu, vel Febre, &c. omnes partes intensiùs calent; dum in Natura, vel Senio, vel Morbo, tepidior existit, similem Temperiem Vitalem, nempe influam, quælibet Partes experiuntur. Tanquam paradoxon Caliditatem sanguinis nimiam, Acutis præsertim in Morbis notabilem, consideremus, quæ quidem ex aucto Motu fermentativo omnino derivanda venit, sed primariò ob Acidum volatile, intensiùs cum Alcali oleoso ebulliens, adeoque à Bile naturaliter seu subjectivè, ab Acido formaliter seu effectivè: dum verò minùs fermentescit & est Intemperies Frigida, id fit ex abundantia Acidi; idque eò magis, ubi Chylus viscidus Massam sanguineam imprægnat. Propterea & Aromata, & similia Calefacientia, Salia volatilia oleosa, Spiritus Vini, Olea destillata, &c. Calorem Corporis accendunt nonnisi ratione volatilis Acidi, communicabilis Contentis Corporis nostri, iisque assimilabilis; econtrà Acida Mineralia Calorem temperant & imminuunt, ac per consequens refrigerant; id quod fingendo Acido suo intensiore, nobis non communicabili, Motum Humorum & Acidum volatile subjugando, præstant; unde cessante debito fermentativo Motu, Caloris remissio observatur. Sed eo ipso, quo nobis non assimilabilia aut Contentis communicabilia existunt, Remedii, imo, sub inconcinna dosi, Veneni naturam assumunt, & hinc alterata in Corpore nostro plùs minùs, per vias urinarias eliminantur. Hinc in quibus Acidum fixius quasi, adeoque Constitutivis nostris præternaturale, exsuperat, ut in Hypochondriacis, Melancholicis, Mensibus deficientibus, præsertim cum concursu Pituitæ viscidæ, & defectu Bilis acrioris, frigidiores observantur; adeoque volatile Acidum spirituosum, Contentis nostris commiscibile, & quod horum fermentativum Motum promovere potest, quò plùs activum existit, eò intensiùs calere Corpus observatur, econtrà Acidum fixius, quod subigit & figit illud Sal volatile acidum, & ita Contentorum fermentativum Motum plùs minùs inhibet, Frigoris & imminuti in sanguine Caloris Author existit. Certè omnis rerum Calor spontaneus ubique sequitur Motum intestinum particularum minimarum formaliter. Acidi verò agentis in Terreum plùs minùs alcalinum effectivè: in ipso Igne adurendi vis ab Acido reverà oritur: Calcis vivæ incalescentia ab Acidi activitate dependet.

Hinc in omnibus Morbis Intemperiei Calidæ mirè commendantur Acida volatilia, qualia sunt succus Citri, Ribium & Berberum, Acetosæ, Acetosellæ, & Rubi Idæi: Spiritus Salis, Nitri, Vitrioli: Hepaticum rubeum, & similia Acida; propterea quoniam Acida præ cæteris corrigendo Sal volatile oleosum, simulque Massam Sanguineam blandè condensando, Effervescentiam nimiam inhibent: econtrà in Intemperie Frigida, ubi sanguis minùs fermentatur, commendantur Aromatum Salia volatilia oleosa, uti sunt omnia Aromata, Spiritus ardentes volatiles, Extracta Vegetabilium amaricantium, & quæ sunt similia alia.

C U R A.

Quoad Curam, qua Massa sanguinea, ejusque Crasis læsa, & consequenter ejus Fermentatio mutata, propter Salia a naturali constitutione degenerantia, corrigatur aut emendetur, ea fit per Remedia virtute salina operantia; in quo negotio imprimis observetur sapor specificus Crasin sanguinis plùs minùs vitians, ut proximè per specificum Remedium curari queat. His de Remediis *suprà in Generalibus*, ubi de Dyscrasia sanguinis corrigenda egi, dictum est; & in specie conferri potest SYLVIUS *lib. 1. Praxeos cap.* 18. 19. 25. & 26., qui meretur de hac materia ut legatur, modò corrigatur fundamentalis ejusdem Hypothesis dubia, aut veriùs manifestò falsa, de motu Bilis in sanguine sursum ad Cor, & hujus alcalinæ cum occurrente Lympha acidula Effervescentia deleatur, & saltim illorum mutatorum aut alteratorum operationes Chylo & sanguini plùs minùs immutatis applicentur, tunc egregium usum pro facilitanda Praxi habere possunt.

Digitized by Google

CAPUT I.

De Febribus in Genere.

AD vitia sanguificationis læsæ, ceu effectus ejusdem, pertinent suo modo Febres quæcunque, quarum doctrina maximè necessaria, & tantumnon fundamentalis; cùm nullus detur Morbus fere, qui non sit conjunctus cum Febre, adeò ut in proverbium abierit: *Vis sine Febre mori?* Dicitur autem *Febris à Februo*, quod à *Ferveo* deducitur (V), vid. SENNERTUS *de Febribus c. 2.* German. dicitur *das Fieber*. Quò communior autem morbus frequentiorque est Febris, eò intricatiorem esse ejus Theoriam, & consequenter empiricam in plurimis esse Praxin, confirmat scriptorum Medicorum dissensus; itaut ne binos quidem exactè sibi consentientes in hoc puncto inveniatis, ut propterea ab alio in iisdem erudiri potiùs, quàm sententiam meam proferre, aut alios informare vellem. In qua tamen doctrina pertractanda me ita geram, ut propter amplitudinem materiæ non teram tempus refutatione illorum, quæ Authores hinc inde dicunt; sed ea, qua fieri poterit, brevitate, seposito omnium partium studio, quæ nostra sunt, h. e. Practica, imprimis considerabimus, pro Theoria Hypothesin eligendo talem, quæ mihi videtur probabilis, & Praxi faciliùs accommodari potest, adeoque præ cæteris Medico utilis existit. Quòd si tamen quis alius memet ipso accuratiùs rem tetigit quoad Theoriam & Praxin, ut SYLVII vestigiis Insistatis, hortor, Ego reliquis ferè omnibus antepono vobisque commendo eum, qui certè solus, & facilè, & accuratè tractat Febrium doctrinam, & quæ dicit in Theoria, sunt talia, quibus Praxis facillima & quasi manualis & ocularis potest superstrui, utut in omnibus mihi non satisfaciat (X) Videatur *ejus Praxis* legique potest GRAFFIUS *de Succo Pancreatico*, ubi quædam habet ex Hypothesibus Sylvianis de Febribus; item *privatum Collegium* SYLVII *excusum cum Tr. Hoffmanni de usu Lienis* &c., quod quidem non vult pro suo cognoscere. Et verum est, nimis confusè tractantur omnia in illo; interim tamen plurima continet SYLVIO digna.

Definitur autem Febris, quòd sit *Actio Fermentationis Massæ Sanguineæ depravata, in qua totius Massæ Sanguineæ Crasis depravatur; unde toti Corpori multa eveniunt incommoda*. Dependet autem a Fermento quodam naturalibus planè incongruo: Vid. KERGERUS *de Fermentatione S. 3. cap. 3 pag. 332.*

Loco Generis posita est *Actio depravata Fermentationis Massæ Sanguineæ*, quo sensu Febris non referenda inter Symptomata: cui vero hoc Genus displicuerit, ille definiat Febrim per Morbum Intemperiei. Nam quatenus Fermenta à naturalibus aliena subintrant in sanguinem, necessum est, ut hæc ipsa Massa sanguinea etiam degeneret in alienam a naturali Temperiem. Hinc pro diversitate Fermenti febrilis varia etiam est Massæ Sanguineæ Dyscrasia; Quare in immensum prolapsi sunt errorem Veteres, indifferenter definientes Febres per *Intemperiem Calidam*. Nam, utut verum sit, in multis Febribus deprehendi Calorem quendam excessivum, attamen experientia constat, sæpiùs contingere Febrim absque notabili Calore, ut *infrà patebit*.

Inter omnia *concomitantia Symptomata* immediatè, nullum magis universale existit, quam *Pulsus notabilis mutatio*. Et speciatim Febrium præsentia ex nullo meliùs potest cognosci, quam ex *Pulsu nimis Frequenti Præternaturali*; Febrim enim exactè monstrat. Dico autem, Pulsum debere esse *Præternaturalem Frequentem*, nunc magis, nunc minùs, magis scilicet in Paroxysmis Intermittentibus: habemus siquidem & Pulsum nonnunquam Frequentem in Junioribus, sicut & præter hunc, nonnunquam Frequentem post usum Vini generosioris, itemque post Motum Corporis & nimia exercitia observamus. Ubi verò citra manifestam Causam Pulsus est nimis Frequens, à Causa interna Præternaturali ortus, rectè Signum Febrium Pathognomonicum quarumcunque statuitur, cui postmodùm adjuncta Symptomata varia certam Febrium speciem determinant. Hæc est sententia SYLVII, quam, licèt frustra, rejicere conatur DEUSINGIUS, juratus SYLVII hostis, in *Tract. Disquisitio Anti-Sylviana de Signo Febrium Pathognomonico*, ubi manibus pedibusque vult refellere doctrinam SYLVII, sed frustra laborat. Conferantur huc præter Praxin SYLVII *bina* ejus *Dissertationes de Febribus*. Attamen in Febribus Malignis non video, quomodò negantem hanc sententiam Sylvianam SYLVIUS possit nominare hospitem in Praxi; siquidem id ipsum quotidie experimur, Signum Pathognomonicum esse, quod uni soli convenit Morbo, quo posito, ponitur Morbus. Accedit utplurimùm *Celeritas*, unde Celerem Pulsum ceu inseparabile cujusvis Febris Signum, & quod nunquam abesse potest, statuit PIENS *de Febribus P. 1. C. 2. pag. 12.* Magnitudinis & vehementiæ ratione variat, quò major, eo melius signum laudabilis & æquabilis sanguinis fermentativæ turgescentiæ ac spirituascentiæ, Vehemens pariter spirituum influentium vigorem insequens, nuaquam rejici debet, adeò ut Magnus & Vehemens Pulsus semper animosum reddat Medicum, in quocunque febricitans statu fuerit, sicut Parvus & Debilis nonnisi vel periculosa ægri sub constitutione, vel Maligna in Febri adesse solet, & insignem virium labefactationem junctam habere assolet. Durus interdum observatur in Febribus, sed nunquam fausto omine, quin semper tensionem spasmodicam Membranarum, in quodam loco plùs minùs læsarum aut infestatarum, & hinc Arteriarum in dilatatione renitentiam, à fibrarum aliquali spasmo sequitur: unde in Febribus cum Inflammatione partium Membranosarum junctis, v. g. in Pleuritide ordinariò observatur, quin & in Febribus quibusdam Malignis, in quibus spiritus animales & genus nervosum magis affici nitur, in quibus etiam citra sensibilem, de qua conqueri possunt Ægri, molestiam. Pulsus plùs minùs Durus advertitur, pessimo utplurimùm omine, cùm Deliria Convulsiones & Mortem sæpiùs insequi observarim, semper bonus est Pulsus Mollis, generis nervosi minùs mutatum habitum, ac spirituum animalium debitum motum ostendens, & ferè cum madore aut levi sudore junctus esse solet: & tali ex Pulsu sæpiùs fausta in Febre sperari possunt: unde & Pulsus Undosus dictus, ex Magno, Vehementi, & Molli compositus, ordinarius imminentis Sudoris prodromus esse solet in Febribus; cùm in Pulsu Duro vel nullum, vel talem, qui absque euphoria, quasi per vim Naturæ prodit, Sudorem observavi, scilicet & fibras cutaneas in tali casu tendi, porosque contractiores hinc esse arbitror; nisi Pulsus talis insigniorem partis cujusdam Inflammatione sequatur, tunc enim Sudores proficui & utplurimùm Pulsuum mutationem inferentes eliciuntur. Communiter statuunt Authores, *Calorem præternaturaliter* auctum esse *Essentiam Febrium*, earumque, *Signum proprium*, definientes eandem per *Calorem in Corde accensum, & hinc in totum Corpus per Arterias diffusum*. Verùm rectè hoc negat SYLVIUS, cùm dicit. Calorem nimium nullo modo esse de formali ratione Febris, quia nec soli, nec omni, nec semper Febri conveniat.

Quatuor primaria in omnibus Febribus observabilia sunt *Symptomata*:

1. *Mutatus Pulsus.*
2. *Frigus, Horror & Rigor.*
3. *Calor* seu *Æstus* plùs minùs Intensus.
4. *Urina mutata*, tam secundùm Liquorem, quàm secundùm Contenta.

Quod attinet *Frigus* & *Æstum*: hæc non constituunt Essentiam Febris, sed ejus saltem sunt Producta, seu consequentia

(V) Febrem *quidam à Feritate dictam volunt: veriùs à* Februo as, *quod est* Lustrare, Purgare. *Hinc, ut ait* Festus, Februarius *mensis dictus est, quòd extremo hoc anni mense, flammis ferventibus populus februaretur, idest lustraretur ac purgaretur; quo etiam tempore populus piacularis sacrificiisque circa sepulcra, accensis facibus, cereisque intentus erat. Similiter quum Febris Calore veluti lustretur corpus, & sanguis universus ab inquinamentis, à quibus Calor accensus est, expurgetur; morbum hunc* Febrem *dictum esse à quibusdam creditum est. Sic alii* Bellum Naturæ adversus Morbum *Febrem appellavere. An autem id semper verum sit, dicant Practici. Utraque autem Vox* Februo *&* Febris *ab uno* Ferveo *ortum habet: nam quemadmodum adolendo & ferventibus flammis populus februabatur; ita Febricitantium corpus fervidum & æstuosum esse deprehendimus. Hinc non immeritò Febris, quæ ex summo æstu* Ardens *vulgò dicitur, ab* Hippocrate *passim* πῦρ *seu* Ignis *appellatur.*

(X) *Vera quidem sunt, quæ de* Sylvio Deleboe *ad Febrium doctrinam spectantia, docet hic Auctor, imo quoad reliquos Morbos exponendos curandosque accuratissimus est, si quis alius, Scriptor* Sylvius; *nisi nimium sui Triumviratus sustinendi studium sæpissimè in transversum ageret: quod vitium familiare est iis, qui præconcepta ingeniosa Hypothesi omnia per fas nefasque accommodare nituntur.*

Digitized by Google

quentia symptomata; itaut nunc conjunctim, nunc separatim, unum solitariè dominetur. Originem ducunt à duplici sale activo, Acido nempe & Urinoso, quæ fermentando & effervescendo intensiùs Æstum inducunt, majorem vel minorem, prout oleosa magis seu pinguis & volatilis Massa sanguinea extiterit: e.g. spiritus Vitrioli, si cum Oleo Terebinthinæ destillato miscetur, Effervescentia fit intensissima cum Ardore summo, propter sal volatile in Oleo Terebinthinæ concurrens cum Acido Vitrioli, uti exposui *suprà, ubi de Soda*.

Æstus ergò omnis occasionaliter [illegible] ab Acido, sanguinis Crasin immutante, & inde fermen[illegible] ejus Motum, hinc spirituum alterationem, & majorem incalescentiam & fervorem inducente; cùm ipsi spiritus, forsan certi volatilis ac subtilis acoris ratione, caloris sensum in Animalibus undique diffundant, quod tamen ulteriori considerationi relinquo. Et quidem eæ Febres, in quibus sanguis simul alteratur, & ad Motum insigniorem fermentativum præternaturalem disponitur, intensiore Æstu comitatæ esse solent; remissiore, quæ primariò ex spirituum alteratione accidunt.

Peccare autem in Intensiore corporis Æstu, adeoque in Febribus, primariò Acidum, probatur, partim, partim illustratur sequentibus.

1. In *Vulneribus & Ulceribus*, & hinc dependentibus Febribus symptomaticis, Vinum & quælibet Acida nocent; quia Inflammationem in Vulnere, & Æstum febrilem in corpore intendunt. Quæ omnia præservantur & curantur internè per Lapillos Cancrorum & similia, & per externa Saturnina Acidum imbibentia. Est enim Saturnus Chirurgorum Patronus, Vulnerum & Ulcerum pathemata ab Acido enata curans, non secùs ac caput mortuum Vitrioli Vulnerum corruptionem tollit, ut loquitur HELMONTIUS, Acidum imbibendo & corrigendo.
2. *Pleuritides, Angina*, & quælibet *Inflammationes internæ*, tam in principio, quàm in progressu, ad suppurationem tendunt, Febrim continuam acutam junctam habent, h.e. Æstum continuum intensum. Jam verò Morbi hi extra controversiam ab Acido originem ducunt; hinc per Acidum absorbentia remedia promptissimè curantur, v.g. Dentem Apri, Maxillam Lucii piscis, salia volatilia quælibet, Stercus equinum, &c.
3. *Erysipelacea*, aliæque sponte sua, & a causa interna enatæ *Inflammationes* cum Æstu & ardoris manifesto sensu, & non raro gravi juncta Febre cum externo ardoris & ruboris perquam sensili indicio, ab Acido originem ducunt; hinc præter interna modò dicta, similia externè conducunt, Acidum istud absorbentia, v.g. creta, Cerussa, Antimonium, & Epithemata Saturnina, Lac virginale &c.: ablato per hæc in Erysipelate Acido, juncta Febris pariter evanescit.
4. *Intermittentes Febres* ex acida viscida stomachi Cruditate originem obtinent: hinc Alcalia etiam, tam fixa, quam volatilia, ut sal Absinthii, & spiritus salis Ammoniaci, quàm Testacea, ut Ostracoderma, & specificum febrile *Crollii & Strobelbergeri*, quæ illas curant, & Paroxysmi Fermentum acidum tollunt: in Quartanis speciatim Martialia & Saturnina, intensiùs Acidum absorbendo, conveniunt.
5. *Febres Catarrhales* dictæ à Limphæ acrimonia originem ducunt. quæ quò acidior fuerit, eò intensiorem Cephalalgiam, ferinam magis Tussim, lancinationes Artuum graviores, & speciatim intensiores Æstuationes vespertinas, & nocturnas, & febriles infert: Unde & Volatilibus, spiritu salis Ammoniaci, imprimis anisato, Liquore cornu Cervi succinato, optimè curantur, acidam Lympham corrigendo, item Opiatis vitiatum Lymphæ motum suspendendo.
6. *Variola* non secus ac *Morbilli*, intensissimum Æstum junctum habere solent, qui erumpentibus istis cessare consuevit. Acidum autem in Variolis peccare, præter Symptomata ab Acidi acrimonia & erosione nata, v.g. suppuratio cutis, in foveas erosio, interdum Ossium caries, Pulmonum exulceratio; cura per Absorbentia, per Invertentia, salia volatilia, Tincturam Antimonii, &c. abundè confirmat.
7. *Arthritis* quælibet præsertim vaga, & hinc etiam fixa, nisi hæc nimis inveterata fuerit, cum febrilibus Symptomatis plùs minùs ingruit, & præter Æstum, in vaga subinde admodùm intensum, Pulsum celerem & frequentem excitat, scilicet Acidum, uti in Arthritide dolores excitat, ita & Æstum & ardorem infert febrilem; unde & Acido devicto, dolores evanescunt, & ardores extinguuntur. Confer. TACHENIUS *Hippocrate Chym. Edit. 2. pag.* 417
8. *Febres* istæ, quæ ex *retropulsa* vel *Scabie* Adultorum, vel *Achoribus* Infantum oriuntur continuæ & subinde admodùm periculosæ sunt, in Infantibus etiam utplurimùm cum Diarrhœa junctæ, ab Acido salso plùs minùs viscido originem habent, adeòque superiora confirmant.
9. *Febris lenta* quasi Hectica, ex *Ulcere partis* cujusdam *internæ*, speciatim Pulmonis, nata, & à Sanie purulenta originem habens, id confirmat. In Sanie autem purulenta acre imprimis considerandum, & hoc urinosum, sed acido-salsum; hinc læsa sanguinis Crasi vitiatur ejus Fermentatio & Æstuatio.
10. *Infantes* ferè *Termina* patiuntur ex Acido Lactis vitiato, cujus testes sunt Excreta viridia, item semigrumosa: hæc si diutiùs durent, sequitur Æstus febrilis totius corporis; interdum satis contumaces quoque itidem occasione Acidi excitatæ superveniunt Convulsiones: sed destructo Acido in primis viis per Absorbentia & Volatilia, omnia ista cessant.
11. *Urina* videntur id illustrare. Hæ in Febribus intensiùs tinctæ & perquàm rubræ observantur, & quò intensior vexat Æstus Ægros, eò magis flammeum & rutilantem contrahunt colorem, nisi turbentur. Declinante Febre, ac defervescente Æstu, naturali citrino colore denuò apparent. Intensiorem hunc colorem ab Acido esse, mechanica Chymica docet, cùm ab Acidis instillatis, spiritu Vitrioli, Nitri, Sulphuris, Salis, etiam Aceto, Urinæ intensiùs rubescant, quæ ab Alcali, Oleo Tartari per deliquium, Lixivio Cinerum clavellatorum, &c. aut nonnihil pallescunt, aut saltem nullam in colore mutationem patiuntur. Scorbuticorum Urinæ subinde intensissimè tinctæ sunt absque febrili Æstu, ab Acido saltim luxuriante, Urinam ita alterante.
12. Symptomata, quæ *à Vini abusu*, v.g. Rhenani, accidunt, ex Acido tartareo volatili imprimis originem ducunt; v.g. Oreais, Æstus Corporis, Cephalalgia, Pulsus febrilis, &c. similia ferè Symptomata Febrium: hinc spiritus salis Ammoniaci, vel Pulveres Præcipitantes, Os Sepiæ, vel Lac ipsum ista compescit.
13. *Æstuationes vagæ & Phlogoses*, quæ Hypochondriacos sæpiùs affligunt, ex Effervescentia in primis viis, ab Acido primariò excitata, originem ducunt. Hinc Præcipitantibus dictis, Corallis, Ebore, Alcalibus fixis, &c. ferè cicurantur, & correcto Acido emendantur.
14. Similia observare possumus in *Soda* seù *Ardore Stomachi*, Æstus ille ardorque unde, nisi ab Acido? hinc Acido hoc Præcipitantibus correcto, Soda etiam e[illegible]anescit.
15. Considerationem etiam meretur, quod TACHENIUS *in Hippocrate Chym. cap.* 18. *Remedia Vegetabilia Calida*, Acido prædominante, *Frigida* verò Alcali superante dari asserit. Sanè calida omnia, resinosam substantiam obtinent, eamque acrem, in qua vis calefactoria residet, adeoque oleosa substantia ab Acido concentrato gaudent. Hinc Resinosa vel liquefacta in Oleo, vel destillatione resoluta in spiritum ardentem, intensè calefaciunt. Porrò Oleum destillatum cornu Cervi aut Terebinthinæ, in forma propria assumpta, calidissima sunt; per digestionem verò cùm alcali fixo in sal volatile mutantur, quod macrum (purum) nec oleosum, nulla caloris vestigia exhibet, calido i.e. pingui acido in sale fixo remanente. Sanè sæpiùs observavi in Febribus Intermittentibus Æstum & Ardorem ex usu spiritus salis Ammoniaci simplicis, ante Paroxysmum exhibiti, multum remisisse.
16. Illustrat negotium nonnihil, quòd Ardoris iste sensus, qui post *Combustionem ab ignitis subjectis* remanet, fit ab Acidi spiculis, in parte læsa relictis. Unde per Saturnina, per alcali Animalium, Sperma Ranarum, Urinam humanam, spiritum salis Ammoniaci, &c. promtum levamen & refrigerium.

Videtur ergò Æstus oriri occasionaliter ex Acido præternaturali, volatili tamen. seu tali, quod sanguini communicabile nonnihil naturalem ejus Fermentationem turbare, & cum particulis alcalinis & oleosis præternaturalem quasi Effervescentiam constituere possit. Sub qua & ipsi *spiritus geniti acriores* quasi, hincque calidiores & fervidiores existunt, à quibus cum Sanguine per universum Corpus ex Præcordiis Calor diffunditur.

Equi-

Equidem plures *ex Bile Ardoris rationem*, tam naturalis, quam præternaturalis febrilis, derivare amant. Sed (1) an a Bile oriatur Ardor iste? dubium est. (2) Posito, ex Bile eum oriri; quæritur, qua ratione fiat? an magis ab ejus Oleo, in recessu Acido volatili imprægnato, an verò ab Alcali (siquidem id extra Artis opem Bilis formaliter possidet) ejus origo sit? Unde (3) in Febribus Intermittentibus, quæ quasi tot Continuæ sunt, quot Paroxysmos habent, Amara, Resinosa, Bili magis analoga, & hinc Alcalia volatilia tam proficua sunt. (Y)

Observetur autem hic *Caloris duplex* in Febribus *Differentia*:

1. Est vel *Humidus*, vel *Siccus*,
2. Est vel *Mitis*, vel *Acris*.

Humidus seu *Vaporosus* aliàs dictus semper melior est Sicco. Oritur à juncta copiosa Transpiratione, quæ ferè præsupponit Cutem mollem, & cujus fibræ minùs sunt tensæ, & ostendit talem febrilem in sanguine commotionem, qua copiosè secedant, & mediante Sero omittantur particulæ heterogeneæ separatæ seu coctæ.

Contrarium fit in *Sicco Calore*, quo Cutis arida & quasi squalida deprehenditur, ac inordinatam particularum in sanguine Fermentationem, & insignem confusionem spirituum, præsertim animalium, præternaturali impetu fibras plùs minùs stringente, innuit. *Mitis Calor*, vel Acris seu mordax, Crasin sanguinis & spirituum sequitur, qui minùs acrioribus particulis salinis, præsertim acidis effervescentibus turgidus, Mitiorem; sin copiosioribus aut acrioribus iisdem sit imprægnatus, Acrem, ad tactum mordacem, tanquam si igneæ particulæ tactui se insinuarent, Calorem repræsentat.

Frigus, Horror & Rigor, nonnisi gradualiter differunt. *Frigus* quod attinet: non rarum est, quòd Febricitantes conquerantur de Frigore, & multò magis de Horrore, utut ab alio calidi observentur; aut licèt extremæ Manus partes, Pedes & Nasus, Frigus actuale contrahant, item pallescant, ac Ungues livescant, Corpus tamen ipsum calidum plùs minùs observatur: nempe membranosarum saltem partium pathemata hæc tria sunt, quæ ab Acido febrili vellicata Motus convulsivos patiuntur. Unde pro horum graduali Differentia, si leviores sunt, & via tali appellatione digni, in quibus saltem fit Cutis anserina, *Frigoris* sensu interdum imponunt Ægro; si graviores sint, ita, ut sensibili convulsione quatiantur Membra, & per consensum simul nonnihil afficiantur Musculi, *Rigor* existit; medio modo si se habeat, *Horror* dicitur. Sane interdum tam gravis est Rigoris insultus, & tanta convulsiva Membrorum extremorum & totius Corporis conquassatio, ut Epilepticis similes concutiantur. Frigus hoc oritur ab Acido, dum Acidum, quamdiu suo modo præponderat, coagulando Sanguinem, & ejus motum quodammodò sistendo, & quidem primariò vellicando partes nerveas membranosas Corporis nostri, in specie circa Præcordia, horum spasmos & convulsivam vibrationem inducit, quæ sub forma Frigoris, item Horroris percipitur, ut in Quartania.

Afficiuntur autem sub hoc Rigore qualescunque sensilos Membranæ, non Panniculus saltem carnosus, quæ plurimorum est opinio, sed etiam aliæ quævis Membranæ, tam Abdominis quàm Viscerum interiorum, Ventriculi nempe, Intestinorum, Mesenterii &c., & aliæ quævis. Cùm enim sentiendi vi polleant exquisita, si ab Acri, in specie ab Acido, irritentur, Rigores fiunt. Nam, quod obiter insinuo, omnes Membranæ conspirant & consensum fovent, quatenus oriuntur ex Membrania Cerebri, undo & omnes cum Cerebri Membranis consentiunt; si nempe una illarum convulsivi quid patiatur, totum nervosum genus in consensum trahitur: de quo Membranarum consensu vid. *Anonymus in Tractatu Anatomiæ Cerebri Willisiana annexo*. Hinc in Colicis Doloribus Rigores frequenter accidunt. Abscessus itidem quilibet interni, dum rumpuntur, & ita Membranas, quæ eas ambiunt, perfodiunt, Rigores superveniunt. De hoc vid. pluribus tractans PIENS *Tract. de Febribus Part. 1. cap. 7. pag. 234. & sequ.* Sanè Rigores & Horrores, qui Intermittentium inchoant Paroxysmos, nonnisi ea Præcordiis, seu partibus Membranosis in primis viis affectis excitantur, ut rectè docet FERNELIUS *Pathol. lib. 4. cap. 10. pag. 248.*; quod etiam de iis asserendum, qui in Principio Febrium Continuarum contingunt. Illi verò, qui in Continuarum Febrium cursu, tam Benignarum, quàm Malignarum, accidunt, & præsertim circa statum Morbi affligunt, ex irritatis & hinc quassatis partibus Membraneis externis, interdum & subcutaneis, ferè contingunt, & in Febribus Benignis Sudoris, præsertim critici, prænuncii sunt; in Malignis verò Excretionis intercutaneæ, Purpuræ, Pustularum & similium sunt indices.

Ex dictis patet: attendendam esse naturam, & efficaciam Salium, eorumque mutuum consensum fermentativum, & Effervescentiam, cùm ex hac Salium activitate & mutua actione, utut instrumentaliter, tota Febrium Theoria & Praxis deducenda sit: Conf. nobilem POTERII *Encheiresin lib. 1. de Febr. cap. 23. pag. 29.*, ubi Salia allegat in Massa Sanguinea reperibilia, quæ confusa insignem Effervescentiam concipiunt.

Non ergò *est de Essentia Febrium Calor*, sed *tantummodò Symptoma consequens* utplurimùm Febrium: sicuti hoc urget HELMONTIUS §. 4. *cap. 1. Tract. de Febribus*; Ubi producit Castrenses Febres, quæ citra Sitim, & manifestum Calorem accidere, i. e. quæ ab initio, ad finem Vitæ quoque, absque *Calore suam peragere tragœdiam ait*: sicut & in Principio Continuarum Febrium & Paroxysmorum Intermittentium Horror & Frigus invadat Ægros, nullo præsente Calore. Nec convenit *soli Febri Calor*, cùm aliàs etiam multis in Affectibus intendatur Calor, utut non semper adsit Febris; quin & dantur Febres Malignæ, in quibus nil minùs quàm Calor est molestus, cum Pulsu utplurimùm Frequenti & Debili, Parvo & Tardo; quæ tamen sunt omnium pessimæ & lethales: contrà notum est in Febribus Intermittentibus, Calorem & Frigus promiscuè apparere solere. Nec *omni* convenit *Febri Calor*, quia dantur etiam Febres planè Frigidæ, quæ Frigore & Rigore plùs minùs molestæ sunt, absque Æstuatione superveniente. Paradoxon hoc videbitur multis; Exempla tamen aliquot videbis in SYLVII *Disput. 9. de Febribus* §. 13. *pag.* 267., quod nempe observati sint Ægri, & suo & adstantium consensu febricitantes, utut ipsis nihil unquam Caloris, neque ante, neque post Paroxysmum accesserit, frustrà se opponente DEUSINGIO *in Disquisit. Anti-Sylvianis* §. 52. Conf. de tali Febre Frigida BARTHOLINUS *Centur. 3. Epist.* 293. 296. 302. KERGERUS *de Fermentatione Sect. 3. pag.* 229. & HELMONTIUS *loco jam citato*. Nec rarum est, Febres Intermittentes diuturnas solo Frigore, & aliquali Rigore statis temporibus invadere, sine eo, ut nullum vel levissimum vestigium Æstus superveniat. Quinimo in lectione Veterum subinde etiam Exempla prostant observatarum Febrium Frigidarum, non tantùm in HIPPOCRATE, sed etiam AVICENNA, qui AVICENNAS affirmat, dari Febres Frigidas absque Calore; loca AVICENNÆ & HIPPOCRATIS allegata prostant in ROLFINGIO *de Methodo curandi & recognoscendi Febres in genere cap. 13. pag.* 636. 757. Et ipse etiam GALENUS jam suo tempore observavit Horrores & Rigores febriles absque ullo subsequente Calore, uti videbitis allegatum *in Observationibus* SCHENCKII *lib. 6. Observ. de Febribus pag.* 636. & 757. in specie, aliisque Practicis; quinimò similia Exempla in Praxi quotidie occurrunt. Exemplum Febris talis Frigidæ & mihi aliquando contigit observare mense Aprilis hujus Anni in Viro Scorbutico, quales sunt utplurimùm nostri febricitantes, quod Exemplum pro meliore fide huc lubet adducere.

Erat hic Artifex, qui laborabat perfecta Tertiana, seu recurrebat Febris tertia quaque die, anticipando semper duabus Horis cum nullo subsequente Calore. Quoad constitutionem Subjecti, patiens erat insignis Scorbuticus: Paroxysmus ingruebat maximo cum Rigore, & gravissimo Horrore, ultra horam integram durabat, postmodùm, cùm deberet succedere Calor, nullus omninò apparebat, quin loco Caloris, atrocissimi Dolores totum Corpus omnesque Artus cruciabant, in specie regionem Dorsi lumbarem, in & circa centrum Mesenterii, & Femora. Cum his Doloribus sensim solvebatur Paroxysmus citra omnem Calorem & Ardorem; circa cujus finem subinde Materia viridissima, teterrimi tamen & amaricantis saporis Vomitu ejiciebatur. Urina erat insigniter turbida, pallida & crassa, cum copioso sedimento, simulque arenulis, seu potiùs salibus scorbuticis, matulæ affixis: Paroxysmi observabant ordinarium typum. Vocatus ego, cùm jam ab Uxore purgatus esset, curavi eundem

(Y) *Nescio quidem an à Bile Æstus Febrilis oriatur; & si à Bile, adhuc dubium esse puto, num à Bilis oleo acido, an ab illius alcali. Illud tamen certò scio Ardentium Febrium maximum Calorem, atque intensissimum Corporis Æstum Acidiusculis potionibus mulceri, & compesci. Imò si Antifebrilia remedia enumeres, haud pauca invenies ex Acidis Simplicibus composita.*

eundem attemperando acidum (de rationibus plura, ubi *de Intermittente Tertiana*:) v. g.

℞. *Tartari vitriolati* gr.xv.
Lapill. Cancr. gr.xii.
M. f. *Pulvis*:

Propinabatur ante paroxysmum, qui tunc erat quartus.

Post hoc remedium, & frigus, & dolores insigniter remiserunt, & quidem blando sudore subsequente, absque tamen insigni incalescentia corporis, potiùs erat sudor subfrigidus: Post paroxysmum, & sudorem Vomitus ordinarius sequebatur. Die intermissionis propter radicem scorbuticam præscriptum est:

℞. *Spir. sal. ammon.* ℥ii.
Cochlear. ℥i.
Misc.

Hujus misturæ recipiebat 3u. 4u. vel 5u. guttas bis in die intermissionis, mane & vesperi, semper bihorium ante pastum, & die sequenti paroxysmi tantundem, bihorium ante paroxysmum, in liquore tepido. Paroxysmus subsequens idem habebat frigus ingens absque calore: sed dolores insigniter remittebant. Die ergò intermissionis continuavit dictum spiritum: tertio paroxysmo ad quem vocatus, præscripsi:

℞. *Salis absinth.* ℈i.
Lap. Cancr. prap. ℈ß.
M. S.
Mixtum Sal Febrile.

Assumebat per bihorium ante paroxysmum, & sic paroxysmus non ampliùs rediit.

Die intermissionis continuavit denuò misturam spiritus Salis Ammoniaci, & cùm adhuc semel pro meliore sanitatis confirmatione Salis Absinthii cum lapillis Cancrorum tempore paroxysmi sumpsisset, ulteriùs non apparuit febris, sicque æger convaluit.

Certum ergò est dari febres frigidas; utut hoc multis videatur paradoxon (Z). Et verè etiam similes febres absque calore infestas videbitis in ZACUTO LUSITANO *lib. 4. medicor. princ. histor. 1.* & etiam *lib. 3. prax. histor. observ. 121. pulsus* autem *mutatus* sequitur naturaliter, quando vel spiritum animalem Cor moventem, vel auctam sanguinis in præcordiis turgescentiam, & fermentationem, occasione cujus Cor nonnihil irritatum spirituum provocat motum, hinc sæpiùs vel frequentiùs se contrahit, & ita pulsum frequentiorem facit; hinc etiam ex fermentatione præternaturali sanguinis irritatum cor dat pulsum frequentiorem, qui innuit febrem. Ex irritatione igitur frequentia & celeritas; ex impetu spirituum vehementia; ex sanguine irritante plùs minùs turgescente magnitudo: de quibus *infrà suo loco*. Vehemens pulsus semper bonus æstimandus, quia robur spirituum moventium ostendit, licèt etiam nonnunquam ex irritatione sanguinis & spirituum fiat, conantium expellere quod noxium est, ut initio dolorum, & in conflictu Critico, ut loquitur POTERIUS *lib. 1. cap. 47. de febribus*.

Oritur ergo, seu potiùs *consistit febris formaliter in fermentatione sanguinis præternaturali*, eaque insigniter depravata, seu, ut alii loquuntur, disproportionata, subinde simul insigniter aucta, adeòque interdum ejus quasi effervescentia, cujus occasione & alterantur spiritus, & rarefacti magis impetuosiores & intensiùs incalescentes redduntur; inducta à fermento peregrino, nunc sanguinem, nunc spiritus, nunc utrumque immediatè afficiente, quo depuretur massa sanguinea, aut separetur, quod ipsi hostile & præternaturale existit. Id quod confirmant omnia circa febres observabilia; in specie pulsus, æstus, Diarrhϕæ in iis frequentes, nonnisi per auctum massæ sanguineæ motum explicabilia. Uti enim sanguis naturali fermentatione volatilisatur in spiritus, & restauratur assimilando chylum, & depuratur per fermentationem, scorias excrementitias per urinas ablegando; ita, ubi vitiosè fermentatur, ibi præter naturam ebullit ac effervescit, ut inde motus insignis arteriarum observetur, & crebro pulsu præsens est febris.

Omnis igitur febris est motus naturæ, seu, ut aliàs dicuot, quædam ejus lucta, quæ spirituum plùs minùs alteratorum ope id, quod hostile seu inimicum Œconomiæ animali existit, eliminare satagit.

Pro hujus fermentationis præternaturalis varia ratione variæ febrium differentiæ, variaque iis adjuncta symptomata reverà oriuntur. Quod consistat febris in tali sanguinis præternaturali fermentatione, conferatur præter SYLVIUM WILLISIUS *de febribus*, item KERGERUS *Tract. de Fermentatione sectione 3. cap. 3. pag. 238.*, item CÆSAR MAGATUS *in Considerationibus Medicis Quæstione 1. pag. 27.*, item ZIEGLERUS *Tractatu de Fermentatione*, & SCHOCKIO *in suo Tractatu de Fermentatione cap. 25.*, qui negat quidem febrem esse fermentationem, sed effervescentiam: Verùm vos non terreat SCHOCKIUS, potiùs criticum agens quàm medicum, adeòque contendit magis satisfacere Philosophis, quàm Medicis. Sed hæc obiter.

Quòd autem febris essentia reverà consistat in tali præternaturali sanguinis fermentatione, multa confirmant quotidie circa febres observabilia. Et quidem.

1. Ex *abusu fructuum recentium horæorum* facilè oriuntur febres propter insignem horum fermentescibilitatem, & intermittentes simplices fiunt duplicatæ; hinc etiam nonnunquam diarrhœas, & dysenterias inducunt: Imò liberatus aliquis à febribus, si fructibus horæis, aut eorum Embammatis ex eorum succis paratis, aut poculentis facilè fermentescibilibus, nimis delectetur, facilè pati solet recidivas; unde & scorbutici ex esu prunorum, vel succis crudis expressis simplicium Antiscorbuticorum Nasturtii, aut Cochleariæ utentes, propter horum Fermentationem febres intermittentes incurrunt.
2. Hinc est, quòd *prohibita Transpiratio* introducat febres, quia poris clausis vitiosa Salia coercentur, ut nequeant exhalare. Nam id, quod aliàs transpirat, ubi supprimitur, necessariò regurgitat in massam sanguineam, quæ exinde ad turgescentiam usque infarcta, talem fermentationem, & effervescentiam concipit, tandem in febrem ardentem erumpit. Nam hoc certum est ex SANCTORIO, quòd uno die naturali, seu 24. horarum spatio, plus exspiremus insensibiliter, quam 15. dierum spatio per alvum deponamus, aut per urinas reddamus.
3. Plures febres oriuntur *ex contagiis extrinsecùs inspiratis*. Nemo verò naturam Contagiorum meliùs poterit explicare, quàm is, qui naturam fermenti & fermentationis in contagiis concipit. Dum enim istæ febres, quæ fovent contagium multiplicativum, suam vim obtinent beneficio fermentationis, facilè apparet, quòd febres productæ, in simili fermentatione consistant. Vid. KERGERUS, qui satis est elegans, utut Theoria adhuc sit manca. Nam in fermentatione respiciendum ad Salia, Urinosum scilicet & acidum, sine quibus non satis potest explicari.
4. Veterum *Putredo*, quam tanquam causam febrilem in febribus hinc putridis dictis adducunt (vid. SENNERTUS *cap. 2. de febribus*) non potest concipi, nisi cum WILLISIO, SYLVIO, cæterisque innumeris recentioribus per fermentationem massæ sanguineæ explicetur.

Facilè nobiscum potest conciliari POTERIUS, qui præ reliquis Veteribus *lib. 1. de febribus cap. 23.* Febrium essentiam satis concinnè exposuit, ubi asserit: *Esse in massa sanguinea subacidam speciem salis cujusdam cum dulcedine quadam; & aliam* tandem *amaram: quæ substantia ambo actu sint frigida, & tactu nihil quicquam caloris percipi sinant. At ubi in tertio vase permiscentur, tantus caloris & fervoris excitatur gradus, ut vas nullo modo manibus contineri possit. Sed, quod majus adhuc est, ex utroque rumorem & fragorem exoriri tantum, ut nihil magis, quàm bellum, cogitari possit. In hoc conflictu vapor quidam teter ab utroque spirat, non sine graveolentia quadam &c.* Quatenus igitur *per putredinem subintelligitur Motus quidam intestinus fermentativus, dependens à reactione Salium diversorum contrariorum*, facilè poterimus consentire cum Veteribus: quatenus verò per putredinem subintelligitur motus quasi planè destructivus, in quo partes contrariæ in tan-

(Z.) *Quid si dixeris frigidas appellatas Febres, Febres veras non esse, sed morbum Febri è diametro oppositum? Sanè si Morbum ex aucta præter naturam Sanguinis fermentatione Febrem vulgò vocamus, haud sana ratione Morbum ex imminuta & quasi deficiente Sanguinis fermentatione pendentem, Febris quoque vocabulo appellabimus. Nonnunquam enim ex partium internarum necrosi, atque hinc orto totius Massæ Sanguineæ gangrænismo, Corpus universum tepescit, imò frigido sudore perfunditur, cum Pulsibus raris potius quàm celerioribus, ægro ad mortem tendente: hunc Morbum, defectu fortasse proprioris vocabuli, Febrem, & quidem* Leipyriam *vel* Malignam, *dicimus: jure-ne an injuria, dicant accuratiores Medici.*

tantum concitantur, ut corporis pristini structura penitus invertatur, uti loco exempli in scenam HELMONTIUS producit Gangrænam, eatenus secedimus à Veteribus. Rectè de ea asserit HELMONTIUS §. 32. *cap. 2. de Febribus*: omne putridum esse mortuum; Cruorem autem atrum, lividum, viridem, non testari sui corruptionem seu putredinem, sed solius effervescentiæ aut turbulentiæ fermentalis signa præbere: quandiu enim corporis partes viventes sunt, putredo propriè dicta locum nullum habere potest. Hinc v. g. SENNERTUS *l. a.* utut statuat & explicet adhuc febres putridas per putredinem; tamen in earum explicatione hinc inde fermentationis, Ebullitionis, & Effervescentiæ vocabulo utitur, quæ cum putredine confundit; imò, ubi graviores controversiæ dirimendæ sunt, semper ad effervescentiam, Turgescentiam, & ebullitionem confugit, ut hic quasi per transennam viderit, quod jam dictum est. Conf. etiam PIENS *de febribus pag.* 236. *par.* 1. Rem exponit simili maximè accommodato seu adæquato prælaudatus HELMONTIUS, desumpto de Vino turbato, dum vitis floret; non enim corrumpitur ideò, quippe sublato turbine, reclarescit sponte; vid. §. 28. *cap. cit.*

Urinas quod attinet; Tinctura harum intenditur ab acido prædominante, & hinc cæteras particulas magis concentrante, originem ducere *suprà* insinuatum fuit, *ubi de ardoribus*: & ab hoc acido plùs minùs exaltato aut enervato, & saturato etiam coctionis, & cruditatis materiæ morbificæ in sanguine ratio, ac in urina sicca dependent; de quibus *infrà ubi de Signis*.

PARS AFFECTA.

Subjectum febris primarium, seu *pars affecta* omnis febris, non sunt Vasa majora & minora, non Cor, non aliud quoddam Viscus, sed *omnes febres sunt in massa sanguinea, & spiritibus influis*, qui vitiosa massæ sanguineæ tam fermentatione, & nunc majori vel minori Ebullitione, quam circulatione alterati, omnia illa pathemata inferunt, quibus febricitantes corripiuntur: vid. HELMONTIUS §. 39. *de febribus*, qui etiam §. 18. hoc illustrat Exemplo suo, desumpto a Spina querna digito infixa. *Sanguinem affectum*, præter alterationem pulsus suprà notatam, & sudor, sine quo nulla febris perfectè judicata seu curata dici potest, & coctio ac cruditas materiæ in Sanguine contentæ, perque urinam manifestatæ, & Icterus febribus facilè superveniens, & alteratio insignis sanguinis, quæ post absolutas febres observatur, eò major, quò diuturnior febris extiterit, dum indolem acidam exinde acquirere rectè dicitur à MAJOW *tract. de Corde pag.* 159. confirmat: unde etiam ex urina & pulsibus tam elegantia in febribus benignis habemus signa Diagnostica, & Prognostica, quatenus scilicet hæc immediatè sanguinis Fermentationem, & inde peculiarem ejus statum ostendunt, quod fieri non potest, nisi in Febribus simul massa sanguinea affecta fuerit. *Spiritus* verò *influos* simul laborare, confirmat opii usus, qui spirituum sedando impetum, Intermittentium paroxysmos nunc penitus sistit, nunc saltem postponere notabiliter, & minùs hinc affligere facit. Tandem, quod pariter in Continuis obtinet, quorum ferociam & mitigare, Interdum penitus extinguere notatum: vid. BARTHOLINUS *Cent. 3. Histor.* 84. Utut autem palliativum saltem sit remedium subinde, eo ipso tamen, quo insigniter Febres mitigari ac mutari ejusdem usu, spiritus saltem alterando, & effervescendo observatur, & spiritus simul affici in Febribus manifestum evadit. Ad hæc, qui gravibus, etiam sanissimi, corripiuntur undecunque natis doloribus, aut diutiùs perseverantibus, febrilia exactè patiuntur symptomata, qualia in continuis mitioribus contingere solent Doloris occasione, in motum nimium adactis & inde alteratis in suis proprietatibus spiritibus influis, à quibus solis tunc febris dependet. Nec obstat, Ephemeram aut synocham sine putredine vocari tales febres; eo ipso enim, quo Ephemeras tales unius seu plurium dierum à spiritibus affectis, & undecunque alteratis, unicè dependere concedimus, spiritus in febribus aliis quoque multò magis affici, negari non potest. *Id quod magis confirmant Maligniores*, spiritus magis quàm sanguinem alterantes, quæ tunc etiam, ubi urinæ sanorum similes existunt, nec adeò insignis, pro ratione scilicet pessimè habentis ægri, à statu naturali in pulsu mutatio observatur, adeòque sanguis minùs alteratus notatur, tamen ægros facillimè trucidare solent, spirituum magis affectorum causa. *Imaginatio* tandem, quantum in concilianda febre valeat, cùm meticulositate aut horrore ægri; sanos sibi facilè similem febrem contrahit, aut dum ludicris & ridiculis Amuletis Intermittentes subinde fugantur, ex sola imaginatione spiritus saltem afficiente, per se notissimum est.

Ex dictis hactenus patet, *nec Calorem nec frigus esse de essentia febrium*, aut rationem earundem formalem constituere; sed saltem esse symptomata febri supervenientia, non secus ac sitis, & Cephalalgia easdem comitari solet. Idem autem est calor in statu sanitatis temperatus, qui in febribus nimis corpus calefacit; idem efficiens; idem fiendi modus; idem subjectum recipiens, saltem in gradu majore omnia. Patet etiam, non cor, aliamve partem quandam solidam esse subjectum febrium primarium, nec Vasa, aut majora aut minora, sed sanguinem & spiritus. Non ego nego interim, dum massam sanguineam, & spiritus pro subjecto habeo, quin alia quædam pars seu quoddam Viscus possit esse focus febrilis, in quo hæreat ac latitet causa febrilis; sic enim certum est, focum febrium omnium intermittentium, imprimis quartanæ, ubi nascitur fermentum febrile, esse stomachum; sic viscera exulcerata fomitem continent febrium Hecticarum: sic quoque in febribus symptomaticis ulcerum & vulnerum, utut immediatè afficiant sanguinem, focum tamen habent in parte ulcerata vel vulnerata.

Non confundantur tamen focus morbosus cum receptaculo producti morbosi; sic enim Chronicis febribus subinde superveniunt tumores; v. gr. Quartanis diuturnis Lienis tumor supervenire solet. Interim universalis est Morbus febris, cùm sanguinis & spirituum ratione totum corpus affligat necessario, adeòque ratione partium solidarum ita denominatur, quas tamen nunc æqualiter nunc inæqualiter affligit. Hoc fit ratione circumstantiarum accidentalium, prout fermentum febrile, aut corporis humores sub febrili motu plùs minùs alterati, aut etiam producta humorum morbosa, &c. aptiora sunt, ut unam, vel alteram partem magis vel minùs afficiant. Ipsæ etiam partes solidæ, vel connato vel acquisito ex vitio, quo imprimis partium robur inæquale pertinet, magis vel minùs dispositæ sunt ad suscipiendam ex causis prædictis alterationem seu immutationem; pro talium enim circumstantiarum ratione accidentales istæ febrium differentiæ, continuarum quidem in *Pemphingodem*, *Efferodem* (A), *Elodem*; intermittentium verò in *Tassicalesam*, *Deliram*, *Asthmaticam*, &c. oriuntur. Forsan etiam & huc referenda venit & febris illa continua, in qua lateris sinistri totius æstus, & dextri frigus; vid. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. volum.* 2. *pag.* 337; item febris ista Brachii dextri particularis quotidiana in M. A. N. C. *ann.* 3. *obs.* 205. *pag.* 381.

DIFFERENTIA.

Quoad *Differentias febrium* reales;

I. Febris, ratione considerationis *Causæ*, & inde acquisiti *Moris*, est vel *Benigna* vel *Maligna*: *Maligna* febris est, quæ patientem invadit cum summa virium prostratione, neque adeò est diuturna, ut plurimùm etiam desinit cum excretione aliqua notabili: *Benigna* contrario se habet modo. Febris est vel *Contagiosa*, vel *non Contagiosa*, quæ per se patent.

II. Febris ratione *Temporis* vel Durationis, & *Modi* afflictionis, est vel *Continua*, quæ sine intermissione & continuo cursu pergere solet; vel *Intermittens*, quæ certa habet intervalla, in quibus patientibus quies conceditur.

Febris Continua ratione generationis est vel *Primaria*, vel *Secundaria*: Hæc vel *Comitata*, vel *Symptomatica*. *Primaria* est vel *Continens*, *Synocha* dicta, quæ, nullo statu excandescentiæ ordine, ab initio ad finem sine ulla remissione perseverat; vel *Continua* plùs minùs periodica, *Synochus* dicta, quæ nunquam quidem intermittit, attamen certo tempore excandescentiam habet sensibilem: Eadem continua, ratione cursus seu motus febrilis, est vel *acuta* vel *lenta*.

Febris *intermittens* subdividitur in

1. *Quotidianam*.
2. *Tertianam*.

3. Quar-

(A) *Nisi* Asodem *Febrem innuere hic voluerit Auctor*, *fortasse* Efferodes *erit* Pustulosa *Febris*; Efferæ *enim vocantur* Rulando *pustulæ bullarum vel squamarum instar*, *Cutim obsidentes*, *quas* Paracelsus Squamulas pediculares *appellat*, & Forestus *ad* Epinyctidas *refert*. *De* Asode *autem*, Pemphingode, Elode *Febre*, *aliisque insolentibus vocabulis insignitis*, *infrà sermo habebitur*.

3. *Quartanam*, tanquam Species frequentissimas.

Quotidiana est, cujus accessio qualibet die redire solet. *Tertiana* est, quæ tertio die redit; de qua notetur cautela WILLISII *cap. 4. de Febribus*, quòd aliquando hujus Paroxysmi sint diuturniores, ad 24. ferè horas protracti, simulque Accessiones suas præoccupantes, unde Apyrexiæ spatium sæpè nychthemeri (B) unius est. *Quartana* est, quæ extenditur in quartum diem, seu in qua Apyrexia est biduа.

Præterea etiam observatæ sunt aliæ Species Febrium Intermittentium rariores: sic v. g. observavit *Quintanas* TULPIUS *l. 3. cap. 52.*, sic HIPPOCRATES *l. 1. Sect. 3. Tex. 11.* meminit *Quintana*, *Septana*, *Nonana*, &c. *Octavam* in quodam Sene observavit FRANCISCUS VALLESIUS *Controvers. Medicor. & Philos.* Plures videbitis raras & vix credendas Febrium Species in SCHENCKIO *lib. 6.*

Deinceps ulteriùs *Febris Intermittens* juxta BARBETTUM & alios est vel *Simplex* vel *Duplex*: *Tertiana Simplex* est, quæ singulis diebus ternis saltem redit: *Tertiana Duplex* est, quarum una primo die incipit & tertio redit; altera verò secundo incipit, & quarto redit. Tanta tamen varietas in unaquaque Febrium classe subinde observabilis est, ut certis eam Classibus includere impossibile sit.

Quæstio est: *quid sit sentiendum de Febrium Divisionibus Veterum*, qui eas diviserunt in Synochum simplicem & Putridam? quarum illa credita est saltem inhabitare spiritibus? hæc verò ipsius Humoribus. Ideò brevibus ex præmissis Synochum simplicem, seu Febrim hærentem in solis spiritibus, planè non dari, facilè probari & evinci potest. Nam motum aliquem in sanguine puro (excipio Febres Malignas & Contagiosas, in quibus sanguine existente puro, spiritus animales à Miasmate maligno afficiuntur & alterantur) excitatum à Motu aliquo nimio, non dico dignum nomine Morbi, uti præmonitum. Jam verò si per Synochum simplicem Veteres non intellexerunt motus tales, profectò non video, quid habuerint, quòd Febrem vocitarent Nonputridam. Nam, uti superiùs demonstratum est de Causis, reliquæ Febres omnes dependent à certo aliquo fermento: ubi itaque fermentum fermentans, ibi etiam necessariò fermentatio; quæ concurrit cum Veterum Putredine.

Febris omnis in motu Spirituum influorum præternaturali, & hinc Contentorum pariter commotione nimia (tam locali, quàm intestino seu fermentativo) consistens, distinguitur

I. Ratione

- *Spirituum*: in *Malignam*, hinc & *Contagiosam*, quales sunt *Petechiales*, *Pestilentiales*, &c.
- *Humorum*; & vulgò *Putrida*, it. *Primaria*, vel *Humorales* dicuntur; suntque
  - *Continua* (*Sanguinea* / *Lymphatica*) utraque vel (*Solitaria* / *Comitata*.)
    - *Simplex*, ut *Continens*.
    - *Periodita*: *Continua Tertiana*. *Catarrhales vespertina*. *Lenta Quotidiana* ferè, etiam *vespertina*.
  - *Intermittentes* vel
    - *Periodica*
      - *Legitima*: ut *Tertiana*, *Quartana*, *Quintana*, rarò *Quotidiana* reverà talis.
      - *Notha*.
    - *Erratica*: quales in Scorbuticis ferè observantur.
- A *Partibus Solidis* dependentes: dicuntur aliàs Febres inde natæ *Symptomatica*, item *Secundaria*.

II. Ratione *Numeri* affligit Febris, vel

- *Simplex*, ut *Tertiana*, *Quartana* &c.
- *Composita* ex pluribus; iisque vel
  - *Intermittentibus* compositæ ejusdem Speciei: vid. SENNERT. *de Febr. p. 318.* v. g. *Intermittentes duplicata*, & *triplicata*; eæque vel
    - *Separata*: vid. SENNERT. *pag.* 330.
    - *Implicita*: vid. SENNERT. *pag.* 327. 329.
  - *Diversarum Specierum*: v. g. ex
    - *Intermittente cum Continua*, v. g. *Continua Periodica*, in specie *Tertiana*, vid. SYLVIUS *l. 1. Prax. c. 31. pag.* 547. item *Semitertiana* quædam ex Continua lenta, & Tertiana intermittente; item *Intermittentes diuturna*, interdum Hecticam associantes.
    - *Continua cum Maligna*, & contrà: v. g. in *Causo maligno*, vel in *Maligna quadam*, per accidens Massam Sanguineam aut Lympham in Cacochymia turbante plùs minùs, & ita, ut vulgò dicunt, Putredinem cum Malignitate conjunctam habente.
    - *Humorali & Symptomatica*: v. g. in *Phthisi* cum Tertiana vel Quartana juncta; item in *Hectica*, ex Abscessu partis internæ cum similibus juncta; item in *Semitertianis* quibusdam ex Inflammatione, aut Abscessu cujusdam Visceris natis: vid. SPIGELIUS, & ex hoc SENNERTUS *pag.* 323.
    - *Comitata cum Intermittente*: v. g. *Tertiana continua* cum Erysipelate partis cujusdam internæ vel externæ: item *Tertiana Intermittens*, cui Continua cum Inflammatione particulari supervenit: vid. SENNERTUS *pag* 322. v. g. *Continua* cum Erysipelate Cruris scorbutico, cui Tertiana vel Quartana sociatur, sive præcedat, sive sequatur.

(B) Νυχθήμερον, Nychthemerum *seu tempus Noctidiale, spatium significat viginti quatuor horarum, seu noctis, & diei: νὺξ enim* nox *est*, *& ἡμέρα* dies. Apyrexia ἀπυρεξία, à Febre incolumitas, *ab α privativo, & πῦρ* Ignis, Febris.

III.
Ratione *Motus* seu *Cursus* Morbi, & hunc insequentis *Durationis*, Febres sunt vel

- *Acuta*: v. g. *Maligna*; *Continua Sanguinea* omnes tam *Ardentes*, seu Solitariæ, quam Comitatæ cum Inflammatione partis sensilioris: item *Symptomatica* tales; *Tertiana intermittentes* legitimæ; *Lymphatica* quædam: sed rarius sunt hæ adeò acutæ.
- *Lenta*: *Hectica* quælibet, tam *Primaria*, seu per se incipiens, quàm *Secundaria* seu *Symptomatica*: item quælibet aliæ (præter supra insinuatas) *Symptomatica*, *Lymphatica Catarrhales*, *Tertiana Notha*, *Quotidiana Continua*, quæ ferè sunt *Lymphatica*; *Quartana* quælibet, *Intermittentes erratica*. Plures huc pertinent, quæ a quibusdam malè ad Hecticas referuntur, si in strictiori sensu hoc nomen accipere velimus. Quo pertinent istæ, quæ in Cachecticis, item Virginibus Chlorosi laborantibus observantur; vid. SENNERTUS *de Febribus pag.* 149. *&* 207.

IV.
Ratione *Permutationis*, Febris

1. *Maligna tandem fit Benigna*: & contrà *Benigna facilè degenerant in Malignas*; primario quidem Continuæ, rariùs Intermittentes.
2. *Continua fit Intermittens*, *& contrà*: ut Causus, Tertiana, & contrà.
3. *Continua Solitaria fit Comitata*, *& contrà*: si Ardenti Synocho supervenit Inflammatio Hepatis, aut si Pleuritis evanescat, superstite sola Febre.
4. *Continua fit Symptomatica*, tam Benigna, quam Maligna: v. g. si per Metastasin materiæ superveniant Tumores; & hinc Abscessus & Ulcera.
5. *Comitata fit Symptomatica*: Essentialis cum Pleuritide, hac non benè curata, ex relicta spina sæpè fit recidivans Symptomatica; item eadem Febris ob Inflammationem suppurantem, item ob insequens Empyema, fit Symptomatica.
6. *Intermittens unius speciei in aliam degenerat*: v. g. Tertianæ in Quartanas, & contrà.
7. *Simplex fit Composita*, *& contrà*: Tertiana Intermittens Simplex fit Multiplex; Continua Ardens fit Periodica Tertiana Continua; quælibet Humoralis malè tractata fit Symptomatica in Phthisi.
8. *Acuta fit Lenta*; v. g. Continua Fixioribus malè curata fit Lenta.

V.
Ratione *Ideæ Morbi*, Febris est vel

- *Analoga* seu Conveniens, ratione Mutationis, Motus, Symptomatum & Proprietatum, sibi ipsi: v. g. Tertiana Intermittens Rigore, Ardore, Sudore, &c. Paroxysmum absolvit &c. Tales ferè sunt omnes Legitimæ: item Simplices, item Compositæ ejusdem Speciei, sed separatæ: item Compositæ plurium Specierum per se consideratæ, nisi aliud quid adveniat.
- *Anomala*: v. g. dum Sudor Paroxysmum Intermittentis præcedit, vel dum affligunt Intermittentes sine Rigore, aut quædam sine Æstu, &c. tales vero sunt Nothæ; item Compositæ diversarum Specierum; item ejusdem Speciei, sed implicitæ.

VI.
Ratione *Modi affligendi*, Febris est Morbus vel

- *Proprius*, seu *Singularis*, seu *Sporadicus*; dum hunc vel istum Febris quædam affligit, eaque plus minùs diversa.
- *Communis*, seu *Universalis*, seu *Epidemicus*: v. g. Tertianæ Æstivæ seu Vernales, Quartanæ Autumnales, Catarrhales Hybernæ, Variolæ, Petechiales.

VII.
Ratione *Effectus* vel

- *Immediati*, qui est vel
  - *Massæ Sanguineæ depuratio* per heterogenei secretionem; v. g. Variolæ, Petechiæ: vid. SYDENHAM *Method. Med. pag.* 15. *&* 17.
  - *Massæ Sanguineæ alteratio* in aliam & quasi novam texturam, seu in novam Diathesin immutatio; v. g. in vernantibus, peregrinantibus.
- *Mediati*, qui est vel
  - *Mors*, hinc Febris lethalis ex depravata Massæ Sanguineæ & Spirituum crasi.
  - *Salus* in Febre salubri; & quidem vel
    - *Perfecta*: cocta & excreta Materia, & sub hujus tegmine Fermento febrili, sicque restituta Massæ Sanguineæ & Spirituum Crasi naturali.
    - *Imperfecta*: vel fixato præposterè Fermento febrili, unde Recidiva; vel Crisi imperfecta soluto Morbo; vel Febri in alium Morbum abeunte: v. g. in Intermittentibus & Continuis Fixa morbum palliant, unde Recidiva, vel Acutam in Lentam plùs minùs Hecticam abire faciunt; item Variolæ non ritè excretæ Phthisin interdum post se relinquunt; item Febris in Icterum transit, nunc Symptomaticum, nunc Criticum.

CAUSÆ.

Cùm ergò Febris consistat in læsa sanguinis Fermentatione, & omnis Fermentatio dependeat à motu spirituum ordinato, & duplici Sale, Acido & Urinoso, facilè patet, quòd Causæ Febrium in genere erunt omnia ea, quæ dictam Salium harmoniam & proportionem lædere, Crasin Massæ sanguineæ naturalem pervertere, & talem Dyscrasiam seu talem heterogeneitatem & disproportionatam texturam particularum componentium plurium aut pauciorum inducere possunt, ut exinde Salium activitate vitiata Fermentatio præternaturalis excitetur; Unde & mediante tali Effervescentia Massa Sanguinea coquitur, & particulæ salinæ vitiosæ tanquam fæculentiæ excernuntur. Hæc ipsa in genere, qualiacunque fuerint, *Fermentum febrile*, *naturalibus planè incongruum*, in Definitione appellare placuit; cujus occasione nempe sanguis præternaturalem Fermentationem concipit, & spiritus simul insigniter alterantur. Immediatè tale Fermentum Sanguinem, & hoc mediante spiritus afficit; seu econtrà immediatè spiritus, & his mediantibus sanguinem inquinat.

Tale Fermentum est, v. g. quod ex insensili *Transpiratione* prohibita & retenta Febrim subinde accendit: Tale Fermentum est, quod ex *Ulcere* quodam interno, v. g. Phthisi Pulmonum, Febrim inducit; Tale Fermentum est, quod in *Erysipelate* aut *Pleuritide* Febrim Acutam infert: Tale Fermentum est, quo *Scabies retropulsa* Febrim periculosam subinde excitat: Tale Fermentum est *Lympha acidior*, Febrim

Ca

Catarrhalem inducens: Tale Fermentum est, quod ex *Fructuum horaeorum* abusu subinde Febres nos mulctat; Tale Fermentum est, quod *Contagii* sub tegmine nos inquinat: Tale Fermentum est, quod ex usu Rei *horrida* ac facilè alterabilis in primis viis, sæpiùs Febrem Intermittentem excitat.

Fermentum tale nunc extrinsecus nobis communicatur per Assumptorum aut Inspiratorum varietatem; quo & Contagia pertinent: *nunc intus generatur*. Vix tamen febrilem alterationem inducent talia, nisi volatilis plùs minùs naturæ, & Spiritibus & Sanguini commiscibilia forent; sine hac enim conditione variam quidem immutationem, & tamen fermentativam turgescentiam febrilem in Sanguine concitare non valebunt. Nam Axioma infallibile philosophorum est *Nihil movetur a se ipso*. Hinc quidam Veterum accusarunt, præter putredinem, causam aliquam Febrium, *Motum, Contactum rei calida, pororum Cutis constrictionem*, &c. *Motu corporis* nihil aliud accusaverunt, nisi Fermentum aliquod. Nam posito, Motu quodam concitari Febrim, profectò hoc nunquam observabitur, nisi in Corpore, cujus Fermenta jamjam fuit inquinata particulis naturali Fermento incongruis, quæ à Motu nimio ad agendum excitantur; sicut flabello excitatur scintilla sub cineribus latitans: alias enimque omnes Operarii v. g. Messores, Trituratores, pugiles, &c. ob Motum nimium prolaberentur in Febrim, cùm tamen contrarium experientia, horum Fermentationem nimiam in Massa Sanguinea mox remittere, Corpore ad quietem composito. Deinceps *rerum Calidarum Contactus* itidem non excitabit absque Fermento Febrim. Nam uti constat ex physiologia, Calor non est nudum aliquod Rerollaceum, sed omninò constat ex Effluviis calidis. Quarenus itaque Effluvia ista Fermentis nostris sunt incongrua, quis non animadvertit, adesse hic Fermentum aliquod? si verò sunt congrua, isti motus non concitabunt Febrim aliquam, sed saltem nimiam aliquam Sanguinis Fermentationem, quę in Corpore puro cessat, cessante. Effluviorum calidorum influxo. Ad hæc itaque concludo: Febri nunquam oriri absque certo quodam Fermento, Fermentis nostris incongruo. *Constrictionem pororum Corporis* quod attinet: nunquam hæc observatur, nisi Corpore jamjam præternaturaliter constituto. Nam Corpore ritè disposito, semper ejus pori sunt patuli, ut per hos continuò evacuentur partes certæ, non excrementitiæ, sed reverà Massæ Sanguineæ Effluvia laudabilia: Itaque si talia Effluvia ex Corpore discedere nequeunt, necessum est, adesse jamjam aliquem Massæ Sanguineæ præternaturalem statum.

In specie, quoad intus genitum Fomitem febrilem: speciatim ad primas vias respectus habendus, quarum errata Fermento quidem digestivo acido volatili ex Ventriculo impraegnata, & interiùs Sanguini commiscibilia, defectu tamen debitæ digestionis & perfectionis in primis viis, qua in salsum volatile abire debebant, non adeò homogeneè assimilabilia existunt, quia inordinatam Fermentationem citiùs vel tardiùs inducunt. Imprimis Esce duriores & digestu difficiliores in stomacho diutiùs retentę primum hic locum obtinent, quippe degenerant in liquamen aliquod viscidum, nunc apertè acidum, nunc aciditatem aliquam viscidit ate sua celans.

Notum hoc imprimis est ex Febribus Intermittentibus Tertianis &c., fomitem simpliciter in primis vix habentibus; Continuarum verò, præsertim Benignarum plurium, par omninò est ratio, si erratum primarum viarum sanguinem seu Lympham inquinet, & eatenus Fermenti instar continuam Fermentationem in Sanguine efficiat. Siquidem Intermittentis febris paroxysmus quilibet integram quandam Benignam, per crisin Sudoris finientem, febrim Continuam repræsentat. Unde non rarum est, ex Intermittente Tertianam continuam fieri & contra, Ardentem Continuam in Intermittentem terminari; & complicari hæc duo deinde, ut in Continuis Periodicis obvium est. De Humoribus certis in Corpore extravasatis, & hinc fermentantibus, res est comperta penes eum, cui perspectum, Febres Traumaticas originem suam tanquam à Fermento Febrili nancisci ex Humoribus extravasatis & putrescentibus in Ulceribus, & Vulneribus, & quocunque Sanguine extravasato.

Fermentum hoc in Benignis videtur esse *acida plùs minùs natura* (ut ex iis, quæ suprà de Æstu Corporis, Rigore &c. dicta sunt, & infra de Urina dicentur, probabiliter concludi potest:) Imò etiam in Malignis, sed in his acrius, volatilius & penetrabilius, ratione quarum proprietatum & Spiritibus tam promptè communicabile existit, adeoque ad Veneni naturam, quæ in intemperatura insigni simpliciter consistere videtur, propiùs accedit. Non autem semper humorum peccantium copia aut moles, seu, ut vocant, saburra hanc Fermentationis læsionem inferunt, sed sufficiunt interdum Miasmata quædam fermentativa, vel inspirata, vel alias in Corpore relicta.

Imprimis Aer vernus Fermenti febrilis induit naturam, quippe qui turget Effluviis valdopere fermentativis plantarum tenellarum recentium. Porro æstivus aer itidem Fermenti febrilis schema suscipit, quatenus Effluvia copiosa alcalia um replent. Autumnalis demum, & hybernus non rarò quoque febrilis Fermenti personam agit, quatenus Effluvia in sese continent salso-acida.

Cæterum Effluvia animalium putrescentium, v. g. Cadaverum humanorum pisciumque, adeò sunt efficacia Fermenta febrilia; ut sese patefaciant sæpissimè sinistro multorum mortalium exemplo.

Ejusmodi Effluvia, si ex Corpore febrili discedunt, & in Corpus sanum suscipiuntur, veniunt nomine *Contagii*, Græcis *μιασματος* neque etiam videtur improbabile posse, ex astris continuò descendere Effluvia, quæ pro diversitate aspectuum, astrorum, &c. planè fiunt incongrua fermentis humanis quo facto, utplurimùm progignuntur Febres Pestilentiales: Quæ Effluvia forsitan intelligit HIPPOCRATES per suum τὸ θεῖον (C)

Fermenta hæc cum sint activa, & undique per Contenta Corporis diffusiva, Odorum ad instar facilè admodùm totam Massam Sanguineam, motum salium æquale pervertendo, in fermentationem præternaturalem excitare valent, vel Spiritus influos, eorum texturam vitiando, inficere possunt; quod non tantùm in Contagiis susceptis, sed etiam Intermittentibus diuturnioribus, manifestum est. Talia enim fermenta, v. g. Contagia, sunt spirituosa in Malignis, quæ vel Spiritibus, vel sanguini, se insinuantia, nunc citius nunc tardiùs potentiam suam alterativam exercendo, febri occasionem suggerunt: Adeoque minimum subinde est, quod peccat in febribus, seu Materialis Causa quod tamen fermentationis medio multiplicabile existit; unde Intermittentium insignis diuturnitas, Continuarum verò Malignarum copia Contaginrum spirituosorum. Rem Exemplo quasi simili nonnihil declarabo: In febre Continua aut Paroxysmis Intermittentium Massa Sanguinea est similis Vino, aut generoso Musto fermentescibili, quod fermentando se ipsum deporat & perficit. Nam Vinum, utut variis constet particulis salinis, imprimis tamen ex Sale ejus alcalino seu urinoso & acido fit fermentatio, in qua fermentatione insignis turgescentia percipitur, qua mediante separantur & ad fundum successivè præcipitantur partes disproportionatæ non benè miscibiles sub fœcum nomine, vel per superius Vasis orificium eructantur, quo facto ex recuperata debita particolarum textura Vinum quietum, laudabile ac perfectum existit. In turgescentia febrili simile quid observamus occurrere. Nam & ibi particulæ heterogeneę in Massa Sanguinea coacervatæ, mediante tali Effervescentia seu fermentatione separantur, & quasi præcipitatæ Sero involvuntur, cujus medio nunc per Urinas sub forma Sedimenti evacuantur, nunc sub forma Sudoris emittuntur, nunc sæpiùs certo tempore mediante Naturæ motu critico per alium locum evacuantur: adeò ut Vinum harum naturam exactè exprimat: hinc v. g. fit, quòd non rarò febri superveniat Icterus, quando nempe fermentum febrile & vitiosa salia per modum Efflorescentiæ desiguntur intra Cutim Interim tamen observandum, quod hæ ipsæ fæculentiæ, fermentatione critica separatæ, non solùm sint recrementa Corporis morbosa, sed etiam partes ipsius Massæ Sanguineæ nutritivæ sub tumultu isto fermentativo alteratæ, mutatæ, simul præcipitatę, & à reliquis separatæ, quæ ita vel per Sudorem, vel per Urinam & alias vias foras emittuntur: non secus enim ac Sudore artificiali per motum, exercitium &c., non Serum purum aut recrementosis saltem particulis commistum, est quod emittitur, sed etiam ex ipsa Massa Sanguinea copiosæ particulæ utiles, Fermentationis aucto motu attritæ, hinc in salsum mutatæ, & ita reliquis minùs sociabiles factæ, unà excluduntur; ita etiam in Sudore Intermittentium Massa Sanguinea sub Paroxysmo in tantum seu plùs minùs colliquata propriæ substantiæ una jacturam facit. In Intermittentibus quot sunt paroxysmi, tot sunt Febres quasi particulares, in quibus post Frigus vel Horrorem, turgescentia fermentativa & Effervescentia Massæ Sanguineæ, in qua materiæ Coctio peragitur, accidit,

(C) Τὸ θεῖον *seu* Divinum Hippocratis *valdè obscuram habet significationem; ita ut in varias authores post* Galenum *iverint sententias Accuratiores, vel de Animi pathematibus, vel de aeris in Morbis producendis vi, interpretantur:*

Digitized by Google

dit, quibus peractis sequitur in fine eorum, quasi quadam Crisi, facilè copiosus Sudor & Urinæ fluxus.

Quamdiu ergò Sanguinis Crasis unicuique Homini propria, dependens fundamentaliter ab Acido & Alcali, formaliter & proximè in Spiritu vitali, proportionata est, tamdiu fermentatur blandè & spiritualscit Massa Sanguinea; simul ac verò læditur eadem, imprimis si congerantur particulæ salinæ facilè fermentescibiles, & non ritè cum integra massa miscibiles, ceu tot fermenta particularia, fiunt fomes pro Febre, & fortiùs, ubi fermentare incipiunt, Febrem inducunt.

Causa Remota in Febribus variæ ac multiplices ex Rerum Non-naturalium vario usu & abusu sunt derivandæ. Proclives in Febrim vulgò dicuntur Calidi & Humidi; quod rectè rejicit POTERIUS *lib. 2. de Febribus cap.* 15., quin potiùs dicit, omnia corpora æqualiter ferè disposita ad Febres esse, imprimis ea, quorum Pori sunt obstructi, & qui Crapulæ sunt dediti: per hanc enim læditur Sanguis & Spirituum Crasis, & oritur Dyscrasia; per Poros obstructos coacervantur Salia excrementitia, ad turgescentiam febrilem suscitandam in Massa Sanguinea jam antè disposita. Notabile tamen est, quod ii, qui laborant in Argenti vivi fodinis, rarò Febribus affligantur, & quod ii, qui Mercurii Unguento peruncti fuerint, ad longissimum tempus vix febribus corripiantur, teste POTERIO *l. 1. febr. c.* 15. Nec obstat quod PANAROLLUS *Pentec.* 5. *Obs.* 39. refert febrim periculosissimam ob Hydrargyri inunctionem ad Pecten & Aaillas contra Pediculos; nam forsan febris occasione Inflammationis in dictis locis enatæ inducta fuit.

Multum autem hic præstant, imprimis in malignis contagiosis, *Animi Pathemata*, ea quorum sensu imprimis Metus & Pavor hic magni sunt ponderis. Interim tamen nunquam ego credo, ex hisce solis posse oriri Febrim, nisi jamjam quædam Fermenta ignava circumstent Corpus, quæ a talibus commotionibus Animi, Spiritus animales alterando, ad operandum irritantur: E. g. Esto Febris Maligna Contagiosa, quæ ortum ducit ex Fermento ex Aere, & in Aere oberrante, itaut varias personas hoc Fermentum afficiat, frustra tamen, ob legitimam Spirituum animalium, Massæ Sanguineæ & Fermentorum Crasin: Si itaque ex personis his quædam Pavore percellatur, notum est, Spiritus animales alterari & prosterni, totamque Massam Sanguineam immutari, ob motum Cordis immutatum: in hoc ipso Fermentum contagiosum certò certiùs vires suas exeret. Quapropter hic facio secessum ab HELMONTIO, Pestis Causam proximè accusante Archei Pavorem. Constat tamen ex Pavore posse oriri Variolas, Morbillos, Petechias, Morbum Hungaricum, Sudorem Anglicum, Pestem ipsam &c. Quæro itaque, quidnam hic determinet Archeum Pavore perculsum, nisi accedat Fracedo quædam determinata, seu Fermentum quoddam contagiosum per Aerem volitans, certaque subjecta, & in his Spiritus animales & Massam Sanguineam, ob materiam prædispositam inventam ac suscitatam, afficiens & alterans.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa in genere Diagnostica*: superiùs dixi, quod sit Pulsus frequens: Calor verò, qui in Febribus interdum adest, tantummodò symptoma superveniens, non verò necessariò ipsis semper conjunctus, utut utplurimum non minùs quàm Sitis affligat ordinariò Febricitantes: Adest Cephalalgia; item interdum adest adjuncta syncope, & alia Symptomata varia: Appetitus nunquam est naturalis; aut enim est nimius, ut hoc sæpiùs observari licet in principio Quartanarum; aut planè est depravatus, uti hoc experiri licet in Mulieribus, aut etiam est planè prostratus, v. g. in Ardentibus & Malignis nonnullis.

PROGNOSIS.

Prognosis febrium in genere ex Pulsu & Urina desumitur.

I. *Pulsus* quidem in omni Febre est *frequens*, nunc magis, nunc minùs: minùs scilicet frequens in paroxysmo Febris Intermittentis innuit cæteris paribus vires adhuc validas, & Cor insigniter irritatum: Oritur autem à Cordis vehementiore irritatione, propter Sanguinis nimiam & depravatam turgescentiam, unde Cor crebrò distrahitur, Arteriaque distenditur: Sin simul est *Parvus*, pessimum Signum est &, *formicans* dicitur.

Vehemens pariter Spirituum Influentium vigorem insequens nunquam rejici debet, adeò ut *Magnus* & Vehemens Pulsus semper animosum reddat Medicum, in quocunque Febricitans statu fuerit, utut varia urgeant Symptomata, sive Benignæ, sive Malignæ sint Febres, & quo vehementior, major & æqualior est Pulsus, eo melior, & Signum laudabilis & æqualibus Sanguinis fermentativæ turgescentiæ & spiritualscentiæ; quò minor, eò periculosior, in specie in Intermittentibus & Malignis, ubi est pessimum Signum: Magnus enim Pulsus æquabilem Sanguinis turgescentiam, & qui optimè occupatus sit in excernendis fæculentiis, denotat (D): & viceversa Pulsus *Parvus* deficientem Sanguinis turgescentiam, & omnia infausta portendit, quia insignem virium labefactationem junctam habere solet.

Durus interdum observatur in febribus, sed nunquàm fausto omine, quin semper tensionem spasmodicam Membranarum, in quodam loco plùs minùs læsarum aut infestatarum, & hinc in dilatatione Arteriarum renitentiam, aut fibrarum aliqualem spasmum sequitur; unde in febribus cum Inflammatione partium membranosarum junctis, e. g. in Pleuritide, &c. ordinariò observatur. Deinde etiam in febribus quibusdam, præsertim Malignis, in quibus Spiritus animales, & genus nervosum magis afficiuntur, in quibus etiam citra sensibilem, de qua conqueri possunt Ægri molestiam, Pulsus Durus plùs minùs observatur, pessimo utplurimùm omine, cùm Deliria, Convulsiones, & Mortem insequi observaverim.

Semper bonus est Pulsus *Mollis*, generis nervosi minùs mutatum habitum, ac Spirituum animalium debitum motum ostendens, & ferè cum Madore, aut levi Sudore junctus esse solet, & tali ex Pulsu sæpiùs fausta expectari possunt in febre; Unde & Pulsus *Undosus* dictus, ex Magno Vehementi & Molli compositus, ordinarius Sudoris imminentis prodromus solet esse in febribus, cùm in pulsu Duro vel nullum, vel qui absque euphoria quasi per vim Naturæ prodit, Sudorem observaverim; scilicet & fibras cutaneas in tali casu tendi, porosque contra contractiores hinc esse arbitror: nisi Pulsus talis insigniorem partis cujusdam Inflammationem sequatur: tunc Sudores enim proficui, & utplurimùm pulsuum mutationes inferentes, eliciuntur.

II. Quoad *Urinam*: hanc ideò sub cursu febrium inspicere debemus, ut habeamus *Signa Coctionis & Cruditatis*: ubi enim exhibuerint suo tempore Signa Coctionis laudabiliora, imprimis in febribus Continuis, faustum est Signum; si verò non, periculosum.

Signa Coctionis sunt, quando Urinæ Claræ redduntur Turbidæ, Crassæ, & continent vel Eneorema, vel Sedimentum: quæ ipsa quò sunt copiosiora, eò sunt meliora.

Urina, quandiu est Cruda tamdiu Morbus est suspectus, quoniam adhuc in æquilibrio ad Mortem vel Salutem hæret Æger.

Per *Cruditatem* verò intelligitur talis Massæ Sangnineę ejusque Humorum status, quo Sanguini permisti & uniti naturalem ejus fermentationem vitalem turbant, & in effervescentias febriles eam concitant; id quod imprimis particularum salinarum à debita crasi deficientium existit culpa, *Coctio* verò est eorundem separatio, & è reliquis particulis per fermentativum motum quasi præcipitatio, ut recramenta & heterogenea Salia, ceu effœta, instar cujusdam Capitis mortui à sero imbuta & diluta, per certa Viscerum cribra & quasi filtra secerni, & hinc per naturæ consuetas vias evacuari possint: adeoque particulæ tales fermentando, à reliqua materia instar fæcum separatæ, & cùm Urina excretæ in fundo subsident, Coctionis signa perfecta suppeditare dicuntur. Hinc scilicet in febrium Acutarum Principio Urinæ sunt Claræ, Pellucidæ, Tenues, plus minus Tinctæ, & absque sedimento excernuntur, quæ procedente Morbo in Incremento fiunt Turbidæ, Crassæ, & in statu omninò copioso sedimento, ceu fæcibus fundum matulæ petentibus, saturatæ; unde hæ Coctæ, illæ verò Crudæ, appellantur. Crudæ sunt, quando nil secernitur, & in Sanguine adhuc omnia permista; Coctæ, quando jam facta separatio. Quod si enim mediante fermentativo motu fiat successivè extrusio & separatio istarum quasi fæculentiarum, Urinæ Crassiores magis Contentis saturatæ, & quę sponte Turbatæ prodeunt, adeoque inchoatam Coctionem osten-

(D) *Magnus ac Vehemens Pulsus quandoque ad eum magnitudinis & vehementiæ gradum accedit, ut* Vibratus *dicatur, qui Duro Pulsui valdè affinis est; adeoque internarum Inflammationum, aut Phrenitidis, vel prodromus vel comes existit.*

Digitized by Google

ostendunt. Quòd si Turbidæ maneant, adhuc ingentem motum & inordinatam Fermentationem & confusionem in Massa sanguinea innuunt; sin verò Turbidæ clarescere, & ad fundum contenta dimittere incipiat, Signum progressus ulterioris in Coctione ostendunt, ut in Musto fermentante: Vid. KERGERUS *de Fermentatione*. Exemplum cruditatis quasi simile sit, Musti filtratio per chartam emporeticam; Nam, quamdiu in fermentante Liquore omnia sunt confusa, si transcoletur per filtrum quodcunque, massa turbida transit; Fermentatione verò absoluta, Fæces separantur ad fundum, & Liquor clarus transit, Fæces restitant. Idem fit in cruditate & coctione sanguinis: Quamdiu in cruditatis statu omnia sunt confusa, Urinæ excernuntur Tenues, Rubeæ, Claræ ac Perspicuæ; quando verò in statu coctionis recrementa præternaturalia à succis præternaturalibus sunt separata & præcipitata, vocatur coctio, seu quòd Materia morbifica sit cocta, ac Urinæ apparent Turbidæ, Crassæ, frequentes cum copioso Sedimento. Consentit SENNERTUS *lib. de Febribus pag.* 215. ubi *de Coctione & Cruditate*: cum quo conf. SYLVIUS *lib.* 1. *Prax. cap.* 55. §. 16. Hinc applicandi hic sunt *Aphorismi* HIPPOCRATIS, nempe *Aphorismus* 21. 22. 23. *&* 25. *Sect.* 1., ubi legitimam evacuandi per quascunque vias rationem docet, & in specie *Cocta, non verò Cruda evacuanda monet.* Nam dum omnia sunt confusa & cruda, nihil potest evacuari cum euphoria, sed potiùs totum Corpus saltem turbatur: id quod fit v. gr. in Principio & Incremento Febrium: Unde Purgantia, sudorifera & Diuretica nunquam in Principio aut Incremento, antequam coctionis Signa in Urina appareant, sunt adhibenda; quod observetur in omnibus Febribus continuis & Intermittentibus Benignis. Quando verò omnia sunt cocta, & a se invicem separata, commodè tunc educi possunt: id quod fit in fine incrementi & statu Morborum, cùm Natura hoc agit, quæ nunquam instituit Evacuationem criticam, nisi omnis cocta sit Materia; sicut & in Febribus intermittentibus nunquam sponte erumpit sudor atque Urina, nisi in fine Paroxysmi, dum priùs Materia morbifica in Paroxysmo est cocta, & ejicitur per sudorem vel Urinam.

Probè ergò coctionis & cruditatis ratio in Cura Febrium Benignarum observanda est, pro legitima instituenda evacuatione. In Malignis Febribus alia est ratio; in his enim coctio & cruditas locum non obtinet, quia mox Præcipitantibus & appropriatis Alexipharmacis Sudorifera in Principio adjungenda sunt: sicut Natura mox in Principio Malignarum secunda vel tertia die Petechias, Pustulas, Bubones, Carbunculos &c. expellere solet.

Ab isto negotio Cruditatis & Coctionis universa Crisium in continuis dependet ratio, quæ in Præcipitatione quarumcumque Fœcum, subitanea ex Massa sanguinea Exclusione, & vel extra Corpus, nunc cum Sudore, nunc cum Urina, nunc cum sanguinis ipsius Excretione, vel in quendam Corporis locum congestione, in Tumorem ac Abscessum, consistit, ipsis separatis fœculentiis priùs circa exclusionis locum, ex facta ibidem aut in vicinia irritatione, varia Symptomata occasionaliter concitantibus: dum ver. g. Sudores Criticos Rigores repetiti; Hæmorrhagias Criticas Agrypniæ, Deliria, Narium pruritus, Oculorum splendores, Cephalalgiæ, Obauditiones, &c. præcedere solent: Nam secundùm HIPPOCRATEM, *Nox, quæ antecedit Crisin, gravis*. Hinc semper observavi, quamdiu in Febribus, præsertim continuis, Urinæ sunt Crudæ, tamdiu res Ægris in statu existunt ambiguo: Quando verò adsunt Signa coctionis, semper quælibet fausta possumus ominari; itaut non meminerim, vel legisse me, vel observasse, cum coctionis signia quenquam interiisse. Econtrà, quæ coctæ jam plùs minùs apparebant Urinæ, si recrudescant denuò, semper periculum portendunt: si nempe sedimentum, quod primis diebus subsiderat, deficit, ut si Urinæ Crassæ intensiùs tinctæ pallescere, & tenuiores excerni incipiant: id quod nunc per Causas externas, Vini generosi potum, Iracundiam, Pastum paulò copiosiorem, præsertim Carnium vel similium; nunc per Causas internas ex deficiente Naturæ motu, & dominio Causæ morbificæ evenit. Curabam Puerperam Purpura affectam, procedebant omnia mediocriter, die nona Urina crassa intensè tincta turbari, & Sedimentum deponere incipiebat; Intereà etiam Purpura utcunque erumpebat, coctionis Signa augmentabantur, ipsa Ægra commodè se habente: Sed die 15. cùm nox prægressa fuisset inquieta, mane Urina excernebatur Pallida, Tenuis, vix Citrina, ex improviso Delirium, convulsiones, & circa meridiem Mors. Quod hic subitò factum, hoc interdum successivè, & serè aliquot dierum spatio evenire solet. Propterea rectè POTERIUS *de Febribus cap.* 41. *Coctionem Veram, Continuam, & Universalem esse debere*, asserit, *Verum quidem, quin non raro falluntur Medici, opinantes, Veram esse Coctionem in Urinis, ex crudo Humore in fundo earum subsidente, quasi verùm sit Sedimentum. Continua etiam debet esse Coctio, ut fida sit: Fit enim aliquando, cùm non ex toto Humor à Natura superatur, ut mane appareat Coctio, vesperi autem delitescat Coctio. Debet etiam esse Universalis & totius massæ morbificæ Coctio: Frustra namque in parte quadam Coctio suscipitur, Morbo in reliquo corpore crudo existente.* Hæc POTERIUS.

Opus hoc coctionis solius est Naturæ, & hanc insequens Crisis, quam Arte adjuvare non possumus, saltem impedimenta Naturam gravantia removere valemus. Motus hic Naturæ circa coctionis negotium in eo consistit, ut Acidum fermentativum morbosum, unde Febris oritur, corrigatur & temperetur, adeòque in salsum, aliarum particularum additione mutatum, ex Massa sanguinea extrudatur; id quod mediante Fermentationis motu accidit. Cruditas enim, & arctior omnium particularum in sanguine unio, & hinc procedens acrior Effervescentia febrilis, ab Acido dependet, quo dominante intensior Fermentatio, nulla Secretio fit. Dum verò per mutuam collisionem quasi Acidum febrile Fermentum successivè ab Alcalibus arreptis saturari, in salsum mutari, & sic ea compedibus sanguinis solvi, i. e. liberari, incipit; etiam aliæ particulæ heterogeneæ, nec sanguini debitè assimilabiles, ab Acido tamen vitioso unà colligatæ & quasi concentratæ, simul ea sanguine extrudi, & hinc ex ejus liquore Fermentationis medio (qua partes unibiles ritè coëunt, non unibiles secernuntur) præcipitari solent, coctio & copiosiorum cum Urina contentorum Excretio accidit. Conferatur SYLVIUS *l. a.* §. 14. *sequen.* Hinc etiam in Febribus Malignis, si Urinæ Sanorum simillimæ excernuntur, Signum periculosum est: scil. Spiritus influos imprimis esse affectos, & ipsam Massam sanguineam à Fermento Maligno citrà insigniorem Fermentationis ejus turbationem corrumpi, & in textura sua vitiari significans, unde & cum minore Ardore tales Febres conjunctæ esse solent, summa virium potiùs prostratio, & nervosi generis Symptomata magis urgent: sin tamen in his etiam Malignioribus coctionis veræ signa se exhibere inchoant, benè sperare Medicum jubent, & si salubres sunt tales, in fine, coctione Materiæ morbificæ, ejusque Signis in Urina, terminari assolent.

Febribus sæpiùs supervenit Icterus, qui vulgò juxta HIPPOCRATEM *Sect.* 4. *Aphor.* 62. ante septimum diem statuitur periculosus; quod tamen non est universale; sicut hoc non solùm SENNERTUS annotat *Instit. lib.* 3. *Part.* 3. *c.* 7. *pag.* 740. sed etiam ex HORSTIO *lib.* 1. *Obs.* 23. patet, ubi Icterus salutaris quarta die in Continua obvenit; & BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Histor.* 4. Icterum salutarem in Quartana ante septimum supervenientem notat.

Ea se Icterus est motus Naturæ, per despumationem nempe Massæ sanguineæ genitus; fermentando enim Massa sanguinea despumatas sordes figit intra Cutem, & colorem dat ictericium.

Hic superveniens tertia, quarta vel septima die est faustus, prima verò aut secunda, vel sexta aut octava die superveniens, utut ex se non sit pravus, minùs est tutus: quia est Icterus Symptomaticus, quo frequenter moriuntur Ægri, cùm prior sit Criticus. Ergò præter signa coctionis plùs minùs jam prægressa, optimè negotium hoc decidit CASTRO *suprà citatus lib.* 3. *cap.* 10. *pag.* 120. *& sequen.* Nempe etiam die quarta Ictericiam cum Rigore esse bonum signum, quia Critica sit; item Ictericiam sine Rigore ante septimum accedentem, utut Symptomaticam, si sequatur Evacuatio aliqua, per Alvum v. g. Urinam, Ægrum liberare: quæ pluribus *c. l.* videantur.

Inter lethalia signa, quæ certò Mortem prænunciant, nullum observavit JOHANNES STEPHANUS *in Operib. Medic. Miscell. pag.* 449. quod pluris sit momenti, & plus polleat, frequenti & insolenti Manuum admotione ad Nares, sine ulla materiæ effluxione, ubi enim Ægri febricitantes identidem Manus motitant ad Nares, quasi sordes exempturi, aut Nares emuncturi, si nihil tale fiat, perniciosissimum est Signum.

C U R A.

Methodum medendi quod spectat, in cura Generali attendendum, an Febris sit Benigna? an verò Maligna?

1. In Febribus Benignis vel semper usurpanda Præcipitantia dicta, vel specifica, quæ Fermentum febrile acidum volatile, specifici tamen saporis, corrigere, alterare-

rare, & enervare, seu quasi figere, & hinc in saporem & texturam minùs activam mutare, indeque fermentationem febrilem compescere, & sordes effervescentes, ac crasin Massæ sanguineæ vitiantes separare, & quasi ad fundum præcipitare valent.

2. Materia vitiosa peccans, Fermenti talis vel vehiculum aut Fomes (mediante quo v. g. ex primis viis, fluidis corporis contentis, speciatim sanguini, permiscetur, ut in Intermittentibus aut continuis benignis); vel Productum ab isto fermento ex naturalibus Corporis contentis fluidis, per horum fermentativam alterationem genitum (v. g. copiosus Ichor in Variolis) ab iis, præsertim à sanguine, separetur.

3. Utrumque, qua data porta, imprimis per peripheriam cutis, eliminetur.

Opus hoc est vel *solius Naturæ*, vel *solius Artis*, vel *utriusque simul*. *Solius Naturæ* opus est hæc cura, dum coctione Materiæ morbificæ, & hinc facta Crisi, expedit. Unde in Veterum Methodo medendi Medici agebant *Spectatores Naturæ*, observando coctionis Signa & Tempora, & hinc expectando Crisin, quibus ritè se habentibus, Morbus judicabatur, & salvabatur Æger. *Solius Arti* opus est, quando Remediis Specificis Antifebrilibus Fermentum febrile enervatur & corrigitur; id quod superest, sponte sua & absque morboso conatu curante Natura (E). Talia sunt v. g. Specifica febrilia Intermittentium, ut *Febrifugum Riverii*, aut *Specificum febrile Kergeri*, in Quartana specificum febrile seu China Chinæ (nempe recipiendo *China China* ℥ß. *Salis Ammoniaci* ℈j.) aut *Helmontii*, Diaphoreticum *Paracelsi*, quarumvis febrium rhizotomos.

Artis & Naturæ opere simul curantur in Methodo hactenus communiter recepta, qua Naturæ, fermentationis sanguinis febrilis medio, laudabiliter agenti & coquenti, *auxiliatrices opes ferimus*, impedimenta illius, sordes & fomites primarum viarum removendo. Hinc aut *Temperantia*, aut *absorbentia*, aut *Diaphoretica*, vulgò *Præcipitantia* dicta, aut *Appropriata* alia, utramque faciunt paginam in febribus: sunt enim talia, quæ in genere fermentationes, aut vitiosè effervescentes Humores, sui miscela compescunt, mitigant, & plùs minùs enervant, Dyscrasiam sanguinis corrigunt; adeòque nunc Acidum destruendo, nunc Alcali corrigendo, motum omnem fermentativum supprimunt; sicque vitiosarum & heterogenearum partium exclusionem, & à reliquis separationem promovent, utcunque ejus effectus explicentur, & hinc nata gravia symptomata, motum & impetum Naturæ plùs minùs frangentia, mitigant. In quem finem in genere *Venæsectionis*, *Purgantium*, *Opiatorum*, & *Diætæ* usus observandus venit.

Præcipitationis vox ex Chymicis est desumpta: Nam sicut præcipitando separantur contenta in Liquore quodam, ita propter analogiam Præcipitationis vocabulo utuntur Medici, quando Præcipitantibus, aut rectiùs Absorbentibus, Effervescentiam Massæ sanguineæ compescunt; & heterogeneas partes separant & præcipitant; quod aliàs etiam vocant *Coquere*. Hæc sunt, quæ in febribus Intermittentibus simul atque continuis, præmittuntur, instar Digestivorum cum aliis ante Paroxysmum. Digerunt enim seu corrigunt & temperant salia in primis viis, & in salsum mutant, habentque vim alterandi Massam sanguineam, corrigendi ejus crasin, & præcipitandi Excrementa quæcunque Massam sanguineam turbantia in febribus. Præcipitantia hæc sunt vel salia urinosa, vel Metallica fixa, Antimonialia, nunc secreta, nunc vulgaria. Antequàm aliquid inchoamus in febribus, talia præmittenda:

Digestivum Febrile ad imitationem specifici febrilis *Kergeri*.

℞. *Cremor. Tartari* ℈ij.
Corall. rub. præp. ℈j.
M. F. *Pulvis*
Div. in 2. *partes*. S.
Pulvis febrilis alterans,
Vel
℞. *Arcani dupl.* ℥ß.
Antimon. diaphor. ℈j.
Salis Absinthii gr. vj.
M. f. *Pulvis pro* 2. *dosibus*: S.
Pulvis febrilis resolvens.

Auxiliatrices has opes ferimus Naturæ rectè agenti, h. e. quæ fermentationis medio coctionem ritè molitur pro futura Excretione. *Sed quid agendum Medico, cùm vitiosè agit Natura*? h. e. cùm cruda adhuc materia Excretiones Symptomaticas in principio aut incremento instituit eadem irritata, sive turgeat plùs minùs materia peccans, ut aliàs dicitur, sive non? Coacta sanè agit Natura, unde & subinde debilitant Ægrum tales Excretiones, & absque euphoria fiunt, quas tamen, ubi supprimerentur Arte, periculum est, ne impetu contentorum intra corpus coercitorum, fiat irruptio in partem aliquam nobilem, adeoque exitialem Vitæ calamitatem inferat; ver. g. pono febrim continuam insignem, sed benigniorem (utut Malignarum reverà eadem sit ratio, in quibus tamen magis ad Malignitatem, præsertim, si spiritus potissimùm occupet, respiciatur) cui, crudis adhuc existentibus Urinis, die tertia, quarta & quinta supervenit Diarrhœa, aut Hæmorrhagia Narium crebriùs repetens. Excretio hæc reverà est Symptomatica, debilitatur Æger, franguntur vires, periculum est, Ægrum vix superaturum Morbum, aut ad statum cum ista excretione perduraturum. Quòd si supprimatur hæc ipsa, ex Diarrhœa impedita Febris intensior, Sitis, Cephalalgia, Deliria &c. metuenda erunt: Si Hæmorrhagia Narium sistatur, eadem, ac præsertim Deliria & convulsiones. Quid igitur agendum in talibus casibus? Variè decertant hic Practici, an promovendus, an sistendus sit talis Naturæ motus? Omnium optimè mihi videtur negotium decidisse STEPHANUS RODERICUS CASTRENSIS *Tract. Quæ ex Quibus lib. 2. cap. 10. pag. 119.* Decisionis nucleum paucis comprehendam. Inquit: *Omnis evacuatio symptomatis ratione facta, in tempore peccat. Si enim debito fieret tempore, h. e. in die decretorio, non ampliùs Symptomatica, sed Critica diceretur. Nihilominùs peccat vel in solo tempore, vel simul cum temporis vitio habet vitium qualitatis, aut quantitatis, aut utriusque. Si qualitate & quantitate simul sit vitiosa, omninò damnanda est. Si quantitate tantùm, quantitas vel excedit, & tunc est inhibenda, vel deficit, & tunc an supplenda? certant Artis proceres, & adhuc sub judice lis est. Si qualitate peccaverit, decreto* HIPPOCRATIS *Sect. 2. Aphor. 2. damnabitur. Nam cùm non purgantur talia, qualia purgari oportet (quod idem est, ac si diceret, quæ peccant in qualitate) nec conferre, nec leviter tolerari. Profectò si non conferunt, non sunt proficua; si non tolerantur, non sunt cum virium tolerantia. Si tandem solius temporis peccatum sit, non autem omninò qualitatis, neque valdè magnum quantitatis, tunc posse aliquid judicare, tam certum est, quàm quod certissimum. De deficiente ergò ex quanto excretione, sub judice lis est,* HIPPOCRATIS *consilio sect. 2. Aphor. 29. cùm morbi inchoant, si quid movendum videtur, move. Ubi* GALENUS *esse melius ait, in principiis evacuare, quò minorem jam factam materiam faciliùs Natura possit concoquere. Si igitur evacuatio confert in principio ad futuram coctionem, sanè istbæc evacuatio ante coctionem fit. Si autem fieri potest cum utilitate ab Arte, aut quò majorem agitationem patitur corpus, multò meliùs fiet à Natura, à cujus operibus minor contingit agitatio.* Hactenus CASTRENSIS.

Hinc & Excretiones Symptomaticas interdum Morbum solvere, observatum refertur in BARTHOLINI *Act. Med. Hafniens. Vol. 4. pag. 104.* Intereà *Medicus*, sive sistendas, sive promovendas observaverit hujusmodi Evacuationes; *semper Acre peccans Temperantibus & Invertentibus enervare, sedulus insistat*. Siquidem tam Materiæ morbificæ Turgescentia, quàm Excretiones symptomaticæ, semper sequuntur nimiam Materiæ occasionalis, seu fermenti ejusque vehiculi, acrimoniam, tam benignam, quàm malignam. Sive enim ex aucta Effervescentia, sive ex irritatione partium sensilium, & hinc nato motu contentorum vitiato, sive ex utroque oriri dicamus Turgescentiam, aut Excretionem Symptomaticam, sanè utique principale peccans erit Acrimonia nimia.

I. In specie superiùs insinuata *Auxilia generalia* quod attinet; *ex Fonte Chirurgico* imprimis se offert *Venæsectio*, de cujus usu quæritur. Ex suprà jactis fundamentis per se patet, insignem circa Venæsectionem intercedere abusum, in omni febre eam instituere; cùm per se ferè nil in febre curanda conferat Venæsectio, utcumque ejus effectus explicentur. In Intermittentibus nullius usus est; Præcipitantibus enim solis & Evacuantibus curantur; imò si in his secetur Vena, procuratur, ut fiant magis chronicæ: & si mille mihi curandæ essent, nunquam Venæsectionem instituerem: In

(E) *Quod hic promittit Auctor, posse quandoque febres sola Artis opera curari, haud facilè credet, qui noverit, nullam esse Antifebrilium quorumcunque vim, qua non concurrente Naturæ ope, superari queant febres. Imò nullum excogitare poterimus Medicamentum, quo solo, invita, ut ita dicam, Naturâ, Morbum qualemcunque debellare valeamus.*

In Continuis verò cautè & eum distinctione procedendum, quia in Ardentibus sæpiùs subest malignitas. Jam verò *in Malignis secare Venam subinde est Ægrum jugulare*. In Ardentibus verò propriè dictis, usque Benignis, non incongruum est Venæsectionem administrare, utut non semper necessariam esse observaverim; si enim in Febre Benigna maturè instituatur Vomitus, negligi potest Venæsectio: Verùm cùm in Continuis Ardentibus subinde lateat Malignitas, propterea in administranda Venæsectione cautissimus sit Medicus, adeò ut, ubi secanda Vena, in primo Principio administret, tertia enim vel quarta demùm die eam instituere non rarò periculosum est; & quò malignior febris, eò minùs locum habet. Convenit ergò per accidens saltem Venæsectio interdum in febribus Ardentibus Continuis Benignis, in subjecto juvenili, & qui laudabili Chymo, ac generoso Victu, præsertim in Potu, utuntur, aut Subjecto aliàs Vomitum abhorrente; aut in quo consuetæ quædam Sanguinis evacuationes artificiales sunt suppressæ, tempore Verno & Æstivo, in subjecto Plethorico, tam vero, quàm apparente, aut in quibus nimia Effervescentia aut Ebullitio sanguinis, indeque orta spirituum excandescentia intensiùs observatur, vel si fortè aliæ circumstantiæ eam suaserint, in primo tantùm, ut dixi, Principio. In quibus verò Subjectis Effervescentia & Ebullitio Massæ Sanguineæ mitior est, in his Venæsectionis nunquam suasor ero. Nam rectè dicit ZACUTUS LUSITANUS, Venæsectionem intempestivam, Causam Mortis esse in febribus Ardentibus, *lib. 3. Prax. admir. Observat. 57.* Et nescio sanè, cui usui sit Venæsectio? Dicunt quidem, ut ventiletur Massa Sanguinea, & supprimatur Calor: sed parum Refrigerationis sperandum, & merum est effugium, cui contrariatur Praxis. Nam ubi est insigniter calidus Sanguis, & in Vasis coarctatur, vix Ebullitio potest habere spatium sufficiens, tunc sanè, quando aperimus Venam, potiùs Ebullitionem augemus, quia majus acquirit spatium pro Ebullitione (*F*). Cauti ergò simus in Venæsectione in Febribus Continuis. Conf. hic HELMONTIUS *de Febribus*, ubi de Venæsectione, hinc CNOEFFELIUS *in Meth. Med. Febr. Epidem.*

II. *Ex Fonte Pharmaceutico* in genere se offerunt *Evacuantia*, sive sint *Vomitoria*, sive *Purgantia* in specie sic dicta, sive *Sudorifera*, sive *Diuretica*, & hinc Symptomatum urgentium sedativa *Opiata*. Equidem & horum omnium usus sponte patet.

Evacuantia quidem *Purgantia* nulla sanè per se Febribus conducunt, nisi in Declinatione, adeòque correcto Fermento febrili, & cocta Materia, ac sedata Ebullitione. Frustra enim aliàs propinantur, turbabunt magis Massam Sanguineam, irritabunt Partes solidas, & quicquid evacuabunt, absque euphoria erit, cùm non evacuetur tunc temporis, quod evacuandum esset, nulla facta utilis ab inutili segregatione. Confirmat hoc Experientia, quæ ostendit, post repetitas etiam purgationes, eodem tenore pergere, interdùm graviùs affligere Intermittentes. Continuæ verò magis exasperantur iisdem: id quod manifestò ostendit, non attingere purgantia radicem morbosam, sed Medicos, & Ægros deludere. Quòd si aliquando à purgante Remedio cesset Febris, hoc uti rarum, ita summè accidentarium erit, sub liquaminibus istis, quæ conficiunt & evacuant purgantia, unà forsan exhausto Fermento febrili, aut ab acrioribus Amaricantibus solutivis, v. g. Scammonio aut Colocynthide vi alterante correcto eodem, vi solutiva propriè nil operæ conferente. Sanè in omni Evacuatione in Febribus instar Cynosuræ *Aphorismus* observandus HIPPOCRATIS: *Cocta medicari oportet, non cruda* (*G*). Per hoc medicari intelligit quamcunque Evacuationem, sive fit per Urinam, sive fit per Sudorem, sive per Alvum. Hinc si in Principio præscribenda propriè purgantia, Vomitus saltem tunc convenit. Natura hoc monstrat, quæ nunquam, ubi sui juris est, instituit Evacuationem, adeòque nec Crisin, nisi cocta sit Materia. Imitemur ergò Naturam tanquam Ministri, & nunquam Evacuationem instituamus, antequàm perfectè cocta sit Materia morbifica. Interim blanda primas vias Abstergentia, & hinc præsertim Diaphoretica, quovis ferè Febris statu & tempore, nisi forsan Crisis quædam instans aliud moneat, optimè adhibentur: vera tamen & propriè dicta purgatio non convenit, præterquàm in Statu aut Declinatione.

Primas vias Evacuantia, in quibus ferè stabulatur fomes morbosus, sunt vel *Vomitoria*, vel *per inferiora Laxantia*. Illa ex omnibus evacuandi generibus tantumnon in omni Febre locum inveniunt, imprimis in principio, sanè iisdem Vomitoriis interdum etiam mox in principio radix morbosa quasi una falce demetitur: id quod restitat febrile, faciliùs dehinc curatur. Intermittentes febres sine eo difficulter curantur. In Continuis Acutis, & Lentis, ibi in principio, hic etiam in progressu, sunt optima: imò non rarum est, quòd Malignæ exinde, sed primo insultu adhibitis, multum leventur: vid. SYDENHAM *in Tract. de Febribus*. Ergò, qui apti sunt ad vomendum, nec in quibus aliquid obstat: item quibus vel Hypochondria suspensa, aut rugitus in iisdem est, aut Nausea, vel Ructibus tetris amaricantibus, item Cephalalgia vel aliquali Vertigine vexantur, in febrium principio optimè, imò sæpiùs necessariò, Vomitu evacuantur.

Quæ verò *per inferiora laxant* Alvum in febribus, sunt vel iniecta *Clysmata*, vel assumpta *Pharmaca*. *Clysmata* familiarissima in febribus locum habent, & imprimis pro levando Æstu, & aliarum, præsertim Capitis, per consensum utplurimùm partium Symptomatis, & hinc Abdominis pathematis propriis mitigandis conducunt. *Bina* saltem *Conditiones observeatur* eorum usum prohibentes.

1. Quando Natura aliorsum vergere, & Evacuationem, præsertim Criticam, vel huic saltim analogam, per alias vias instituere tentat: unde v. g. in fine Paroxysmorum in Intermittentibus, Natura criticum quasi Sudorem tunc moliente, præposterè injiciuntur.
2. Quando Excretio cutanea in febribus Malignis, vel expectanda est, vel imminet, vel jam adest, & facta fuit. Hinc in Variolis, Morbillis, Purpura, Petechiis, &c. minùs conducunt, nec, nisi summa necessitate urgente ad eadem, eademque saltem lenissima, & tamen cautè, fiat accessus; potiùs quantum possibile, dictis in Affectibus vitentur.

Per Os assumenda sunt *blanda Laxantia*, præsertim Salibus digestivis sociata & acuata, & ultra primas vias haud penetrantia, ex Tamarindis, Rhabarbaro, Infuso Sennato &c. & hæc speciatim in Principio locum inveniunt.

Sudoriferorum usum ipsa nobis Natura monstrat. Cùm enim in Febrium fine Natura sua sponte copiosos Sudores movere soleat, itaut nulla Febris perfectè citra Recidivæ metum curari, aut judicata dici possit, nisi Sudor in Declinatione provocatus fuerit; ob id, apparentibus Coctionis signis, Sudorifera sunt optima: sicuti in toto earum decursu Præcipitantia sunt utilissima, quæ cùm liberam & copiosam Transpirationem promoveant, æqualia non solùm effectu sunt sudoriferis, sed propter operandi modum illis etiam præferenda; dum sine insigni virium jactura successivè, & citra vel Contentorum graviorem agitationem, vel Continentium partium molestam irritationem operantur, ac heterogeneas fermentativas particulas in Massa Sanguinea hærentes discutiunt & excludunt. Nempe, ut supra insinuatum, minus periculosè illi decumbunt, quibus in febribus Cutis humida aut madida percipitur, quàm quibus arida aut sicca est. Cæterum in sudoriferis observetur, quòd non semel, sed quoties opus est, propinentur: Nam prima sudatione tantummodò movetur Massa Sanguinea potiùs, quàm ut integrè evacuetur. Iteratis ergo subinde sudoriferis, instituenda est denuò Massæ sanguineæ perfecta purificatio. Certè vulgus indoctum non rarò imminentes, aut jam increscentes febres, etiam Continuas, repetito sudoriferorum, eoque promiscuo usu non raro curat. Semper tamen observandus criticus Naturæ motus, ne impediatur; peracta Crisi sudor iteratus tutissimus est, quo omnis metus Recidivæ tollitur. Eligenda autem temperata, non aeria, nec aromatica, aut resinosa, sed vel fixa Absorbentia, communiter *Præcipitantia* dicta, vel Volatilia non oleosa, aut non calida. In Malignis verò in Principio, & toto Morbi cursu, utramque faciunt paginam Alexipharmaca & Sudorifera, Malignitati in

(F) *Annon deplere Venæsectione Vasa sanguinea, & liberiorem reddere Sanguinis ebullitionem, remedium quandoque erit? Fortassis liberiori reddita Sanguinis fermentatione, etiam adaucto Corporis calore, poterit Præcipitatio, seu Coctio caussæ morbificæ, promtiùs fieri, adeoque Morbus superari.*

(G) *Sed cum hoc Aphorismo jungendus est & alius ejusdem* Hippocratis: In principiis Morborum, si quid tibi videtur movendum, move, *&c.*

ſpecie reſiſtentia, ſequendo nempe Naturæ ductum, quæ ferè quarta quintave die erumpere facit Petechias ſeu Puſtulas, nunc Bubones, nunc Abſceſſus, &c. Hæc ipſa tamen, prout plùs vel minùs ſimul Effervescentia febrilis urget, etiam Abſorbentibus Appropriatis, in ſpecie Sulphuribus Mineralium fixis, ſocianda ſunt; in Principio quidem temperatioribus, in Incremento, & ſtatu fortioribus: ſiquidem in Malignis nulla Cruditatis aut Coctionis haberi poteſt ratio, utpote quæ in talibus locum non obtinet, utut in Declinatione earundem ſubinde aliquid Materiæ coctæ ſimile, in Urinis Ægrorum occurrere ſoleat. Quòd ſi minùs ad ſudandum Corpus diſpoſitum fuerit, tutiſſimum eſt Sudoriferis addere Opiata; quæ, uti alias quaſcunque Excretiones ſiſtunt, ita promptiſſimè ſudorem promovent, & Naturam ad faciliorem per ſudorem evacuationem diſponunt. Sed de hactenus dictis Remediis vid. HOLTEROFF *Tract. de Error. Medicor. cap.* 11.

Opiata quod attinet: per ſe non conveniunt, per accidens interdum ad mitiganda atrociora Symptomata, imprimis ſubinde urgentia, uſurpantur; aliàs Naturæ motum impediendo Febres quidem interdum ſiſtunt, ſed aut graviori cum Recidiva, aut Chronici alicujus Morbi ſupervenientis metu. Unde, quando adhibentur, *ſaltim in Incremento fiat, non in ſtatu*, ne Motus critici plùs minùs impediantur: non in Principio, ne Naturæ conatus inchoatus ſufflaminetur; & hoc in continuis. In Intermittentibus verò, præmiſſis præmittendis, vel ante Paroxyſmum ad inhibendam Febrim, vel in Paroxyſmo ad ſopienda graviora Symptomata: utrinque nonniſi Appropriatis, vel Abſorbentibus, vel Diaphoreticis permiſta.

III. Denique ex *Fonte Diætetico* petita Præſidia quod attinet. *Sitis* intenſior ordinarium Symptoma Febrium eſt, & oriri dicitur à Calore; quod tamen irridet HELMONTIUS, idque jure aperto; quin potiùs à defectu Salivæ, & à Sale alcalico lixiviali Faucibus in Paroxyſmo adhærente; hinc in Febribus Scorbuticis, tam Intermittentibus, quam Continuis, Sitis eſt intenſa, aut tali Siti admodùm torquentur ægri. Ratio, quia ſal ſalſum ſcorbuticum vellicando Fauces illam excitat. Hinc etiam, uti rectè dicit HELMONTIUS, *aliquot guttæ Spiritus, ſeu ſlegmatis Sulphuris acidi* plùs levant Sitim, quàm integra menſura Aquæ frigidæ ſimpliciter hauſtæ, aut Potus cujuſdam. Non ergò ad Calorem, ſed ad Sal ſalſum vel lixivioſum erit reſpiciendum.

Saccharata quæcunque in omnibus Febribus inſigniter nocent, cùm ſaccharum & Mel, Condita, Syrupiſata, aliaque Dulcia, ſint admodùm fermentativa, adeòque Fermentationem præternaturalem inducant, & ita malum exacerbent. Conſ. imprimis de ſacchari, & Dulcium noxa in Febribus HEINRICUS ab HEER *Obſ. oppidò rar.* 5. Item PANAROLIUS *Pentecoſte* 2. *Obſervat.* 12., ubi ſimiliter Dulcium & Syrupiſatorum uſum in Febribus perſtringit.

Vinum vulgò peſſimo conſilio interdicitur Febricitantibus, quod tamen optimum eſt: Nam in Intermittentibus hauſtus Vini aciduli, ſpeciatim Rhenani vel Necarini, non nocet: ſive die Intermiſſionis aſſumatur; ſive etiam in Rigore Paroxyſmi, dum Vires nimis proſtratæ apparent, propinetur: quia hoc reficitur Æger: ſicut & in Febribus continuis Malignis, & in ipſa Peſte, generoſi Vini hauſtus Remedii locum obtinet, quippe quod Malignitatem coërcet, ſtomachum languentem mirè recreat, & pro conſervandis & reſtaurandis Viribus ſummè labefactatis eſt egregium: id quod etiam ſuo modo in Febribus Continuis verum eſt, ſed moderatè. Quoad febres verò Continuas Benigniores, in Cauſo, Tertiana continua, Hemitritæo, &c. Vino abſtinere tutius eſt, niſi adſit Vomitus, ſumma Virium proſtratio, & Syncope. HIPPOCRATES in omni febre Vinum porrigit: Naturæ enim noſtræ Vinum eſt amiciſſimum, & Vires inſigniter reſtaurat, prætereaque Acidum ejus ſtomacho in omni febre laboranti perquàm gratum, non raro etiam Urinæ fluxum promovet ſalubriter, habito tamen delectu: conveniunt enim imprimis Vina acidula, dæfecata tamen, alba, debilia & aquoſa, ut loquitur POTERIUS *de Febribus P.* 2. *cap.* 26., non pro Potu ordinario, ſed pro Appetitu Ægri, & ratione Virium. Nil magis Sitim in febribus tollit, quàm Acidum. Vina autem dulcia & pinguia, qualia Hiſpanicum & Malvaticum, minùs locum obtinent: nempe vis fermentativa Vini, ejuſque Acidum Ardentibus in febribus nonnihil ſuſpecta ſunt, niſi in caſu, quo Medicamenti vires ſubit. Unicus Vini debilis hauſtus plus Sitim ſiſtere ſolet, quàm dimidia Cerevisiæ menſura. Equidem vulgò dicunt, Vinum calorem inferre, & ſic Febrem augere, ratione ſpiritus ſulphurei volatilis: Verùm abſurdam hanc eſſe ſententiam, ex ſuperioribus patet, cùm potiùs tam ſpiritus volatilis, cujus in hauſtu integro Vini via ℈j. vel ʒß. continentur, quàm ejus Acidum, ſtomacho & Viribus dejectis ſit amiciſſimum. Sanè, quibus nocet Vinum in febribus, mox ab ejus uſu nocumenta percipiunt; nempe mox Phlogoſin & Æſtuationis incrementum, non ob ſpiritum ejus inflammabilem, ſed ob Acidum. Talibus igitur interdicendum Vinum, vel mox ſuperingeſtis abſorbentibus vis ejus refringenda.

Quoad Potus alios: *Cerevisia*, aut Potus aliàs conſuetus alius, non rejiciendi ſunt, niſi amaror ſit moleſtus, aut Æger eos horreat. Omnes utplurimùm febricitantes, in ſpecie in continuis, recuſant Cerevisiam; quia tunc deficit Appetitus, & in ſtomacho digeſtio prima plus minùs: Ob id Cerevisia talis aſſumpta in ſtomacho mox corrumpitur & cadaveriſatur, ac nidorem ſtomacho moleſtum contrahit, indeque moleſtiam ipſi excitat, unde mox nauſea ejus & abhorrentia ſequitur: hinc ſimplex, tenuis & aquoſus Potus, facilè tranſiens, Ventriculo amicus, nec eum lædens, eſt optimus. Appetunt propterea ſubinde febriculantes *Conventum*, ſeu Cerevisiam ſecundariam, vel alios ſimplices aquoſos Potus, item ejus fratrem germanum, *Kanterling*, qui ipſi non denegandi ſunt; ſaltim, quoniam facilè Flatus in ſtomacho Hypochondriacorum generant, & ſtomachi tonum lædunt: propterea, ut corrigantur nonnihil, & ſtomacho reddantur magis grata, blandè Acida inſtillanda erunt, Succus Citri nempe, Cydoniorum, aut alius ſimilis: item Tinctura Florum Bellidis, Cyani, Roſarum, Violarum, cum acido Phlegmate Vitrioli paratæ; Spiritus Minerales, tum ſimplices & dulcificati, tum compoſiti, Clyſſi, quatenus hi ſalia acria lixivialia & nidoroſa acria, quaſi alcaliſata, in Stomacho corrigunt, præcipitant, & in aliud eſſe tranſmutant, nec non ſub copioſiore Potu Stomachum ejuſque robur conſervant: e. g.

℞. *Flor. Roſar. rubr.* M. ij.
Infunde in *Aquam Spiritu Sulphuris blandè acidulatam*, ſtent in loco calido, donec Tinctura emergat: Hæc percolata ſumatur, addendo:
Syrupum acetoſ. Citri, vel *Berberum*,
vel *Rubi Idæi*,
& F. quaſi *Julepus*,
S.
Julepus Conſortativus.
Vid. *Mynſichtii Decoctum Citri*.
Vel
℞. *Pomor. Citror.* no. iij.
In taleolas diſſecta conſpergantur *Sacch. albo*:
Coq. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.*
Colatura ℔ iß. adde
Succi Citri rec. ℥iii.
Flor. Roſar.
Papav. errat. an. M. j.
Spiritus Salis dulcis patum.
Stent in loco tepido in Infuſione ad extractionem Tincturæ. Colatura D. S.
Julepus Citrius Conſortativus.

Sic quoque Aqua in formam Julepi aciduli præparari poteſt: Item Nitrum Antimoniatum diſſolvatur in Potu, niſi Ventriculi tonus debilis, Nauſea, &c. inhibeant.

In Intermittentibus Potus tales aciduli non priùs, quàm poſt Frigus aut Horrorem, affligente Æſtu, non tamen una vice, poſſunt admitti: potiùs tunc primùm Potum calidum plùs minùs medicatum aſſumant, cætera moderatè Frigida largiùs ſuperbibant, ut largior promoveatur Sudor. PANAROLLUS & LANGIUS *in ſuis Epiſtolis* perſtringunt eos Medicos, qui ſitientibus Ægris omnem ſubtrahunt Potum in continuis Febribus; cum tamen in his largiùs ſit præbendus, modò fiat cum regimine (H): nempe

(H) *Hoc ſanè vitium omnibus ferè Medicis erat, qui exeunte elapſo jam ſæculo, ante nos Medicinam in hac Urbe fecerunt; omni enim denegato febricitantibus Aquæ Potu, Vino ejuſque Spiritu, ſpirituoſiſque Medicaminibus, Febrium omnium Curationem aggrediebantur. Nunc temporis tamen, ut fieri in rebus humanis aſſolet, prorſus in contraria curritur; nam non ſolum Febri, ſed quocunque Morbo affectos, ingentibus Frigidæ potionibus, abſque ullo diſcrimine ſa-* *cto,*

nempe dum in Continuis continuò sitiunt, crebriùs quidem, sed quacunque vice parciùs, nec nimis frigidus porrigendus Potus, isque supra dicto modo acidulatus, ne noceat, & minùs laxet stomachum. Imo in *Febribus Continuis* Malignis optimè inservit pro Potu ordinario mistura ex *Aqua fontana*, seu *Conventi*, seu *Keuterlingii* part. ij. *Vini* part. j. vel saltem dimidia, quarta, quinta, & sexta: quibus ad mens. iß. commistis addatur *Pomum Citrium in taleolas dissectum*, & est Potus suavissimus & convenientissimus. Cui pro lubitu addatur *Gelatina Cornu Cervi* ℥j. ad ℥ij. sic appropriatum magis redditur. Aliàs quoque *Serum Lactis* benè depuratum & succo Citri, vel Aceto nonnihil acidulatum, in Febribus continuis Benignis, item in Intermittentibus Scorbuticis & Hypochondriacis, Potus est optimus, nisi largior. Alvus inhibeat. Sed depuratum esse debet Serum, ne pars caseosa remanens exasperet malum, Cum Pomo Citrio in taleolas inciso purificatur, & convenit etiam in Morbis Malignis continuis, laxat Alvum, & temperat sal scorbuticum, & hypochondriacum peccans. Vel in forma Julepi.

> ℞. *Seris Lactis* ℔ij.
> *Succi Citri rec.* ℥iij.
> *Flor. Bellid.*
> *Papav. errat.* an. ℥iß.
> Ebulliant vase clauso, donec tingantur:
> *Colatura* adde parum *Sacchari*:
> M. D. S.
> Julepus Aperitivus.

In specie spiritus Sulphuris cum s. q. Aquæ communis propinetur, qui præter alia commoda, & copiosum sudorem movere solet: Vid. RIVERIUS *Centur. 1. Observat. 19.* PIENS *de Febribus Par. 2. pag. 21.*

Quoad Victum: ordinatiò parum in Febribus Continuis appetunt *Ægri*, ob id Febricitantes nunquam ad Alimenta nimis cogendi sunt, ac nil, quod ipsi nauseant, porrigendum, sed tenuis Diæta est optima: Semper ruminandum illud HIPPOCRATIS: *Corpora impura* (qualia primariò sunt Febricitantium) *quò plùs nutriveris, eò magis læseris*: quia Alimenta quæcunque in Febribus, quæ citra appetitum & cum nausea assumuntur, non digeruntur; sed in stomacho calido & languido potiùs putrescunt, & sordes febriles augent. Laudatissimus est HIPPOCRATIS *Aphorismus 65. Sect. 7. Si quis cibum febricitanti dederit, ut sano robur, sic laboranti morbus fit*: Unde in Febribus præsertim Continuis, tenuis Victus est optimus; & quò magis acuta est Febris, eò tenuior ac strictior convenit Diæta. Unde, licèt ad plures dies Ægri jejuni jaceant, perinde erit, nec unquam vidi Febricitantem fame pereuntem, sed potiùs, si quid ingeritur, Febris exasperatur: superveniunt enim Cardialgiæ & alia Symptomata. Nam in Alimentis appetitus præscribit rationem, quantum, & quale, & tempus. Unde consultius est ad Cibum non cogere, vel persuadere Ægros; nec voluit HELMONTIUS suos Ægros à Morbis obesos assurgere. In specie *Carnium esus*, ut aversatur in Febricitantibus, ita nocet iis (I): item *Pisces viscidiores*, imprimis in Febribus Intermittentibus, studiosè vitandi. *Fructus* quoque *horæi*, exque iis parata fermentescibilia, nociva sunt: *nam omnia, quæ augere aut inducere possunt Fermentationem præternaturalem in Febribus, nocent*. Summatim: Diæta Febricitantium sit tenuis, parca, neque plus Ægris obtrudatur, quàm ipsi appetunt: frustulum Panis Vino intinctum, Juscula, leves Pulticulæ, & ad summum Ova sorbilia in Febrem, quacunque, tam continua Benigna, quàm Maligna abundè sufficiunt: Juscula interdum Avenacea, & Pultes ex Pane & Cerevisia, magis conducunt, in Intermittentibus verò ingruente Paroxysmo stomachus sit vacuus; quicquid enim in stomacho deprehenditur sub Paroxysmo, corrumpitur, ac proin attendamus, ut Ægri diu ante Paroxysmum cibentur, si fortè appetant Cibum.

Quies Corporis, tam externa in Vigilantibus, quàm interna in Dormientibus, est optima: sanè, quò quietiores sunt Ægri (nisi hoc ex omnimoda virium prostratione fiat) & minus anxii, eò melius est signum, & eò mitior est Febris, ac benignior ejus conditio: econtrà si anxii sunt

Ægri, jactabundi, membra inordinatè agitantes, suspiriosi, &c. eò pejus.

Somnus semper bonum signum est, nempe naturalis; præternaturalis autem comatosus, qui malignis interdum supervenit, malus & eusandus. Alias nunquam arcendus Somnus ab Ægris est; sibi enim in Somno relicta Natura, nec perturbati spiritus, optimè suo funguntur munere, & Coctionem materiæ eò citiùs absolvunt; unde & Arte in Incremento Morbi, moderatè tamen, provocari potest: Ut taceam, uberiorem ferè esse insensibilem Transpirationem, ac interdum sensibilis sudatio sub quiete Somni esse solet.

Et hæc de Febribus in genere sufficiant.

CAPUT II.

De Febribus Intermittentibus.

HActenus in genere locutus sum de Febribus, dictumque fuit Febres consistere in Turgescentia ac Fermentatione sanguinis præternaturali vitiosè aucta & depravata. Jam observandum: quòd hæc Fermentatio Febrilis aut *Continua* sit, & sine intermissione fatiget Ægros, donec depurata Massa sanguinea, aut per Crisin Naturæ beneficio præcipitata & segregata heterogenea excludat, aut adjumento, debita Evacuatione artificiali instituta, imprimis per sudorem eadem expellat; aut ista Effervescentia febrilis est *Interrupta*, suis intercstitiis distincta, quibus elapsis novus Insultus, & quasi nova quædam Fermentatio redit: Ita, ut in genere Febris omnis aut sit *Continua*, aut *Intermittens*. Hac vice de *Febribus Intermittentibus*, in specie, quod attinet *Febres Intermittentes*: sunt, *quæ per intervalla nunc breviora, nunc longiora, diversis redeunt Paroxysmis, tempore intercalari ab omni Febre penitus vacuo.* Unde, dum febris in genere est Motus spirituum præternaturalis, & sanguinis fermentatio nimia & depravata, seu agitatio ejusdem inordinata, utplurimùm cum Calore & Siti, aliisque præterea vasiis Symptomatis molesta, quibus Œconomia animalis variè perturbatur; hinc Febris Intermittens erit interpolata, ac quasi interrupta talis febrilis Fermentatio. Referenda itaque erit *Febris inter Symptomata Actionis depravatæ Spirituum & Massæ sanguineæ*; qui verò malunt definire per *Morbum Intemperiei*, hi possunt respectu Qualitatum nostrarum secundarum nunc Intemperiem Calidam, nunc frigidam; vel secundùm Qualitates nostras primas, Intemperiem Acrem, vel salsam, vel Amaram, accusare; Unde pro singulorum Paroxysmorum accessione ac interstitio diverso, febres hæ diversa quoque sortiuntur nomina, ut *Quotidiana*, *Tertiana*, *Quartana*, &c. Nam si quotidie novus redit Paroxysmus præcedenti in proportione respondens, (hæc enim est cautela in Cura Quotidianarum,) dicitur *Quotidiana*; si verò hoc contingat tantùm alternis diebus, & una dies sit vacua, dicitur *Tertiana*; sin post duos demum intermissionis dies revertantur Paroxysmi, vocatur *Quartana* &c. sicut præter Quotidianas, Tertianas & Quartanas etiam dantur *Quintana*, *Octana*, *Nonana*. Mihi sanè contigit videre Febrem Octanam, singulis diebus Veneris circa vesperam redeuntem, quam, præmisso Vomitorio, spiritu salis Ammoniaci breviter profligavi. Exempla talium febrium Quintanarum, Octanarum & plurium aliarum, videb. in SCHENCKIO *lib. 6. Observ. de Febribus.* Quinimò dantur etiam Febres *Menstruæ* singulis mensibus tantummodò redeuntes: quale exemplum in Juvene observatum annotavit SCHENCKIUS *citato loco*: Idem Exemplum observavit LINDANUS in Muliere, quæ toties, quoties menstruam patiebatur purgationem, ordinariò per triduum febricitabat. Imò dantur etiam Febres *Anniversariæ*, seu singulis annis certo tempore redeuntes: Imò Febris, quæ diu Natalis quotannis affligebat, & tandem etiam extinguebat, fuit observata vid. SCHENCKIUS *c. l.*

Febres hæ nunc sunt *Simplices*, nunc ex pluribus Intermittentibus sunt *Compositæ*, quando nempe non uno & sim-

---

Elo. passim plausum ferente hominum turba, non solum explent, sed tantummodo obruunt. De hac Medendi Methodo inferius dabitur loquendi occasio: sufficiat tamen hic monuisse, tantam ab Aquæ potu abstinentiam Febricitantibus, præsertim post primos elapsos dies, ferè semper noxiam esse: Febris enim assiduè jam exsiccatum Corpus, haud liquorum mensi, in quo Crisium spes, & Vita ipsa primò consistit, opportunum redditur.

(I) *Patet hinc quàm ægrotantibus male consulant nostrates Mulierculæ, imò & nonnulli Medici, qui Febricitantibus, primis etiam Morbi diebus, Carnem mille modis paratam ac variis salsamentis conditam, reluctante stomacho, per vim comedendam exhibent.*

plici Paroxysmo, sed duplici aut triplici vice Periodus febrilis absolvitur: Tales sunt, ver. gr. *Quotidiana duplices, triplicesve*, quoties eodem die duo tresve proportione varia successivè sibi respondentes producuntur Paroxysmi. Dantur *Tertiana duplices, triplices, item quadruplices*, ex tot Tertianis compositæ; sive in Tertiana duplici eodem die bini, sive alternis diebus singuli revertantur Paroxysmi, sicut in Tertiana triplici una die bini, altera unos tantùm observatur Paroxysmus. Id quod etiam de Quartanis similiter obtinet: Contingit enim, ut æger uno die sit immunis à Febre, & diebus sequentibus patiatur Paroxysmos singulos, atque tunc est *Quartana duplex*: Quin & contingit, ut quotidie novus recurrat Paroxysmus, hoc tamen ordine, ut primus in proportione durationis, afflictionis, symptomatum, &c. respondeat quarto, quartus septimo, secundus quinto, quintus octavo, tertius respondeat sexto, sextus nono, & sic consequenter; & tales sunt *Quartana triplices*. De his vid. SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 27. §. 13. & sequ.* & SENNERTUS *Paralipomen. pag. 175.*

Ex his omnibus *de Febribus Intermittentibus Quotidianis dubium est*, imprimis, *an dentur*? hoc est, an detur talis febris Intermittens, quæ quotidie simili typo recurrat, ita ut secundus Paroxysmus primo, tertius secundo, quartus tertio, &c. exactè sint similes; sive in Incremento accrescant; sive in Statu similiter consistant; in Declinatione similiter decrescant, Paroxysmi horum utplurimùm sunt horarum octo, intermissio 16. imo sunt, qui affirmant, subinde ad horas 24. extendi Paroxysmum, ita ut Continuæ similis appareat. Multi affirmant, multi negant: Qui affirmant, GALENUM producunt: Qui negant, producunt Experientiam. Cùm enim in Schola Galenicorum præter sanguinem tres statuantur Humores; à Bile derivarunt Tertianam, à Melancholia Quartanam; hinc necessariò à quarto Humore, Pituita, voluerunt febrim Quotidianam produci. Qui negant, uti dictum, producunt experientiam, quòd rarissimè observatæ sint tales febres; Quare etiam à BARBETTE omnis Quotidiana creditur Tertiana duplicata. Sed verior est sententia affirmativa, utut certum sit, rarò observari Quotidianas Intermittentes; vid. tamen RHODIUS *Centur. 1. Observat. 3. & 5.*, ubi Exemplum habet de Febre Quotidiana Intermittente 4. annorum: Sic GABELCHOVERUS *Centur. 6. pag. 137.* observavit febrim diuturnam singulis diebus hora certa invadentem. Verùm decipiuntur interdum Medici, (sicut fateor, quòd ipse ita fuerim deceptus,) ut, quando febris quotidie recurrit, putent esse Quotidianam; quæ tamen sæpiùs est Tertiana duplex, utut in principio singulis diebus eodem tempore & eadem proportione recurrant Paroxysmi: eventus docuit, fuisse Tertianas duplices, cùm vel Tertiana priùs simplex fuerit; vel interdum tales finiuntur ita, ut uno die Paroxysmi cessent, alternis postmodùm diebus redeuntes, quod clarum Exemplum, fuisse Tertianam duplicem; vel fit tandem, ut unus Paroxysmus subinde soleat postponere, altero statum tempus observante, quæ similiter testantur, fuisse perfectam Tertianam duplicatam; aut denique, quando fit, ut Paroxysmi se mutuo insequentes non habeant eandem ad se invicem proportionem, ratione nempe temporis invasionis, aut ratione durationis, aut ratione comitum symptomatum: In talibus casibus ubi non respondet secundus primo, tertius secundo, & sic porrò, sed Paroxysmus in tali casu tertius respondet primo, quartus secundo, quintus tertio, & sic porrò, similiter est febris duplicata Tertiana, utut quotidie invadens. Interim cauti simus in determinandis Quotidianis; non enim arbitror, simpliciter negandas esse, cùm nulla appareat contrarietatis ratio; quin potiùs, sicut Tertianæ in Quartanas, ita & hæ in Tertianas facilè mutari possunt. Sed negotium totum pendet à Controversia, unde ordinata ista Febrium sit Periodus; quæ quamdiu latet in obscuro, etiam præsens de Quotidianis Controversia ferè in suspenso manet.

Sed præter has febres certa Periodo affligentes, observantur etiam febres Intermittentes, quæ nullam Periodum observant, sed planè incerto tempore redeunt & affligunt; quæ ob id *Inordinata*, vel *Vaga*, item *Erratica* communiter, HIPPOCRATI *Planeta*, dicuntur (K); & verè ea scorbuto originem ducunt.

Erratica sunt, quæ quidem aliquam Periodum habent, sed ita, ut videantur non habere: sic v. gr. hodie invadit hora duodecima, perendie sexta matutina, rursus perendie vesperi octava, rursus perendie hora decima, &c. *Vaga* sunt, quæ planè nullam Periodum observant, neque tempus accedendi vel recedendi habent; quin aliquando per noctes diesque aliquot in septimana remittit, & tunc redit, tum fit mox Tertiana, mox Quartana &c., utut communiter hæ duæ promiscuè usurpentur.

Historia Febrium Intermittentium, quomodò affligant, & successivo Symptomatum ordine Paroxysmos absolvant, optime enarrat SYLVIUS *l. 1. cap. 30. §. 23. ad 26.* In genere tamen triplici primario Symptomate, eoque insigni, ordinariò, præcedente scilicet *Frigore*, ac *Horrore*, vel *Rigore*, unde Germani dicunt, *das Kalte*, & subsequente *Calore* plùs minùs intenso totius Corporis, indeque emanante *Sudore* largo, molestæ sunt hæ febres.

Hæc tria verè primaria constituunt Symptomata Paroxysmorum, quæ ferè semper, aut utplurimùm in Intermittentium Paroxysmo percipi solent, utut pro circumstantiarum varietate nunc unum, nunc alterum Symptoma, vel abundare vel deficere soleat, & secundaria quasi symptomata superveniant. Percipiunt nempe Ægri ante Paroxysmos febrium Intermittentium (ut totam earum describam Periodum) *Oscitationem & Pandiculationem*, quin & *Lassitudo Artuum* universalis subinde est molesta; hinc non rarò insequi solet in lecto *Inquietudo Corporis*: His molestiis subvenit plerumque Corporis quædam lenis *Refrigeratio*; quæ Refrigeratio, quod benè notandum, sævior aut saltem perceptibilior est in regione Lumbari, itaut in Dorso sursum & deorsum repere videatur: Unguesque ingruente Paroxysmo fiunt lividi aut cœrulei. Frigus in Abdomine sentitur, hinc magis, magisque totum Corpus, & in specie extrema Digitorum, Manuum, Nasus, Mentum refrigerantur; conqueruntur Ægri circa regionem Lumbarem de sensu lacerationis. Frigori junctus est nunc levis *Horror*, nunc gravis *Rigor* concutiens & quatiens Membra, ut Patientes Epilepsia affligi videantur; durante Frigore Dolores subinde nunc rodentes, nunc lancinantes, nunc Dolores vagi Artus affligunt, nunc alia Tormina & Murmura inflant Abdomen, donec tandem remittant, nunc immediatè quod bonum, nunc, quod pejus est, successivè & certo intervallo, & incipiente frigore, *Pulsus*, uti est *frequentior*, ita fit insigniter *minor*, fit etiam *debilior*, interdum tam debilis & exiguus propter fermentationem sanguinis imminutam, ut vix digitis percipi queat. In hoc frigore, aut remittente jam frigore, subinde *Anxietates circa Præcordia* solent affligere Ægros, unde tunc sensim sensimque Frigus mutatur in *Calorem*, cum quo calore intenditur *Sitis*, quæ rarius, aut saltem non adeo vehementer, urget in Frigore. Cum Calore *Pulsus* fit continuò *frequentior*, sensim fit *major* aut *robustior*: *Ubi enim in Corpore incalescentia Pulsus est parvus, signum ferè esse solet Febris Maligna, summæque virium prostrationis*, ideòque non parvum imminet periculum. Calori aucto accedit *Lingua ariditas*, *Respiratio aucta*, nonnunquam *Capitis Dolor*, ac *Æstus Temporum & Colli* pulsatilis, *Vigilia*, non rarò quoque in Paroxysmo graviorem *Delirium*. Hinc remittente iterum nonnihil Calore, *Sudor* emanare solet nunc copiosior, nunc parcior, cum quo Paroxysmus evanescit, itaut hoc cessante nihil ampliùs morbosi in Ægro restare videatur, aut saltem *Urina* sequitur copiosa excretio, insequente tunc ferè Somno vario, nunc magis, nunc minùs quieto, Somniis variis molesto ac turbato. Notandum tamen, in Tertianis magis affligere Æstum, in Quartanis Frigus & Rigorem, in Tertianis majorem Sitim, in Quartanis majorem Artuum Lassitudinem, quæ in & post Paroxysmum solet affligere. Hinc est quidem modus ordinarius, quo solet invadere Febris: nihilominùs tamen observatur subinde anomalia seu degeneratio in Paroxysmis à consueto hoc ordine: sic enim ratione Symptomatum dantur Febres simpliciter *Algida* vel *Frigida*, seu tales, quæ affligunt cum Frigore aut Horrore, quem autem nullus aut omninò levis insequitur Calor, uti in Febribus frigidis [illegible] apparere solet, de quibus *suprà*: Econtra etiam dantur Febres Intermittentes simpliciter *Calentes* seu *Ardentes*; idque in specie Tertianæ, vix Quartanæ, quæ citra Frigus aut Horrorem ullum, mox à Calore & Ardore gravi inchoant, qui Calor etiam interdum post Paroxysmum subinde durat, aut saltem lentè admodùm ac pedetentim remittit. Rarum interim est, inverti horum in Paroxysmo ordinem, itaut Calor præcedat, sequatur Frigus, &c. vid. PRIMEROSIUS *de Febribus l. 1. cap. 4. pag. 98.* Unde pro hujusmodi Symptomatum variationis ratione in Paroxysmo, plures *Accidentales Intermittentium Differentia* emergunt, dum dicuntur Febres *Vomitoria*, quas ferè semper, imprimis in Tertiana-

(K) [illegible] erro. *Sic Stella errantes*, Planetæ *appellantur*,

tianarum principio, corripiunt vomitus, rariùs dejectiones ordinariæ: *Siticulosæ*, quando sitis nimis ac extraordinariè urget, idque tam in frigore, quam Calore, quod in scorbuticis subinde solet evenire: *Famelica*, quibus conjuncta fames gravior, & tantumnon inexplebilis, idque sæpiùs inchoante paroxysmo, aut saltem eodem continuato: Febres *Cardiaca*, quæ cum molesta Cardialgia conjunctæ sunt: *Torminosæ* seu Colicæ, quando in principio paroxysmorum, aut saltem in statu, subinde Tormina ac dolores abdominis sunt molesta: *Anxiosæ*, quæ imprimis cum insigni anxietate, præcordiorum angustia, & hypochondriorum tensione sunt molestæ, quæ symptomata emissi Flatus vel Ructus alleviant nonnihil, quales Febres Anxiosæ iis, qui malo Hypochondriaco sunt obnoxii, solent utplurimùm contingere: *Tussiculosæ* (qualem ipse vidi) quæ inchoante paroxysmo cum gravi Tussi solent esse molestæ; inanis hic est tussis, & in qua parum, aut omninò nihil, etiam rejicitur: Item *Delirę*, quando nempe in paroxysmo, imprimis in declinatione subinde delirium adest & recurrit; in declinatione dico: rarum enim est, ut in principio Morbi adsit delirium: Vid. MARCELLUS DONATUS *hist. Med. mirabil. lib.* 3. *cap.* 14. qui observat *Delirium Melancholicum in* Muliere *Quartana* laborante, quod Delirium Melancholicum singulis Paroxysmis mox in principio rediit, remittente verò paroxysmo & ipsum remisit, & intermisit: & hinc inde etiam plures tales, aut etiam aliæ in practicis occurrunt, in specie prolixiùs in SYLVII *praxi c. l.* §. 7. *& sequen.* Quibus addantur febres *Hystericę*, i. e. quæ in paroxysmo conjunctæ sunt cum pathematis hystericis, imprimis cum suffocatione hypochondriaca; quale exemplum videbitis *in* M. A. N. C. *anno.* 2. *observ.* 193. *pag.* 295.: & *Tertiana Soporosa in* M. A.N.C. *anno* 4. *&* 5. *Append. pag.* 45.

Observandum hic est, diversimodè Febres degenerare, & in se invicem quasi transmutari: V. g. frequenter observavi febres intermittentes ordinario modo affligentes, quæ post aliquot Paroxysmos, absque frigore, & rigore prævio, solo calore ægris fuerunt molestæ: Econtrà occurrerunt Tertianæ intermittentes, quæ in principio fuerunt simpliciter ardentes seu calidæ, sed post aliquot paroxysmos reverà in typum suum ordinarium frigoris, & Caloris transmutatæ sunt: sicut frequenter occurrit, ut intermittentes Chronicæ mutent formam, & declinantes solo horrore aut rigore crucient ægros, absque æstuationis superventu.

Utut autem Febres Intermittentes Continuæ Benignæ frequentissimæ sint, observantur tamen intermittentes malignæ seu periculosæ, ita dictæ, quòd instar febrium malignarum continuarum cum pulsu parvo ac debili, insigni virium prostratione, summa Cordis anxietate, inquietudine, in principio paroxysmi affligunt, interdum Exanthematum vel Petechiarum eruptione, & similibus funestis symptomatibus, sæpiùs sunt lethales. *Dubium* quidem hic quibusdam occurrit: *An dentur Febres intermittentes Malignæ?* Siquidem has ipsas via ac ne vix quidem natura sustinere posse videtur, quin turbas excitet continuas, vimque inferat corpori, nonnisi ægrè, ferendam. Sanè, si grassantibus Febribus malignis etiam in intermittentibus omnia eadem syptomata observantur, quæ in aliis tunc temporis frequentioribus continuis, & continentibus occurrunt, ac præterea in cujuscunque Intermittentis paroxysmo increscente Calore pulsus non est magnus, sed est parvus & debilis, celer & frequens, signum ferè solet esse intermittentis malignæ; imprimis si reliquæ modò allegatæ unà conspirent, Reverà non negandum videtur, cùm Observationes Malignitatis in Intermittentibus Febribus Indices non rarò in practicis occurrant, utut ab his mutato nomine *Perniciosa* vocentur: Conf. JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *Resp.* 2. SENNERTUS *de Febribus l.* 2. *cap.* 16. *pag.* 488. ubi *de Tertianis* MENJOTIUS *de Febribus Malignis pag.* 30. Sic exempla talium Tertianarum & aliarum intermittentium Malignarum, præter GALENI testimonium, videbitis in EPIPHANIO FERDINANDO *hist.* 85. de Febre Tertiana primò miti, quæ postmodùm omninò maligna, & pestilentialis facta fuit: quin, & tales tertianæ malignæ videndæ sunt in RHODIO *cent.* 1. *observ.* 9. *&* 10., in qua convalescenti maculæ lividæ proruperunt: sic maculas petechiales in febre tertiana observavit MARCELLUS DONATUS *lib.* 3. *hist. medi mirab. cap.* 14. Quin, & tertianas duplices primò, & contagiosas epidemicas, deinde etiam simplices, sudoriferis imprimis curatas, videbitis in SALMUTH *cent.* 3. *observ.* 31. Item tertianam duplicatam malignam curatam in RIVERIO *cent.* 3. *observ.* 78. *cent.* 4. *observ.* 2. *&* 15. Item aliam similem malignam Bezoardicis mineralibus curatam idem habet RIVERIUS *cent.* 4. *obser.* 36. & *observ. à Pachequo comm.* 4. *pag.* 260. Nec solùm Tertianæ, sed & quartanæ malignæ observatæ fuerunt; vid. in MARCELLO DONATO *cit. loc.* Item *lib.* 7. *cap.* 6. item quartanam malignam habet HORSTIUS *l.* 1. *observat.* 12. & 15. Addatur his FEHRIUS *Tract. de Scorz. pag.* 72., ubi Intermittentem petechialem malignam, recenset; imo de Peste Londinensi testatur HODGES, ejus febrem nonnunquam per paroxysmos, quamvis utplurimùm vagos, afflixisse. Denique interdum *Epidemia* grassari solent febres Intermittentes, sive vitio Aëris, sive alimentorum contrahantur. Exempla vid. in WILLIS *de febr.* item BARTHOLINO *C.* 2. *Hist.* 56.

Hæc in genere de febribus Intermittentibus, earumque variis symptomatis.

CAUSÆ.

Hę Febres omnes Intermittentes cujuscunque sint Typi, & quibuscunque stipatæ sint symptomatis, *ejusdem* tamen omnes *sunt natura, & essentię in radice*; cognoscunt enim eandem omninò Causam, Focum, & fiendi modum, sive sint tertianæ sive Octanæ, sive sint simplices, sive duplices; diversificantur saltem pro subjectorum, & hinc certarum quarundam Circumstantiarum ratione, secundùm rerum Naturalium, Non-naturalium, & Præter-naturalium varietatem, à quibus etiam Causis postmodùm tanta diversitas symptomatum in his emergit febribus: Unde etiam earundem medendi ratio in omnibus est una eademque in methodo medendi generali; saltem accidentalis symptomatum diffarentia nonnihil observetur.

Patet hoc ex eo, quia sunt invicem permutabiles, qualis permutatio non deprehenditur; nisi inter habentia symbolum, seu quæ invicem symbolizantur, h. e. quæ essentia conveniunt: Sic non rarum est, febrem primò simplicem fieri duplicem, Febrem Quotidianam fieri Tertianam; Quartanæ quoque in Tertianam subita mutatio; & vicissim Tertianæ in quartanam, iisdem utrobique permanentibus symptomatis, urgere videtur, utramque ab eodem humore generari, ut loquitur PIENS *par.* 2. *de febribus pag.* 96. *&* 134. Nempe præsupposito spirituum motu & impetu, ceu universali efficiente motuum, tam animalium, quàm preternaturalium morbosorum, adeòque febrium causa proxima materialis seu occasionalis investiganda, quę ratione radicalis originis & foci ventriculum & primas vias, ratione verò alterationis primarię, & inhęsionis massam sanguineam speciatim afficit.

Arbitror ergò *Causam hanc proximam* esse *fermentum preternaturalem in Ventriculo genitum*, quod subinde massam sanguineam alterando ratione motus fermentativi immutati, & partes nerveas primarum viarum vellicando ratione acrimonię hostilis, occasionem & præternaturali spirituum motui, & hinc cęteris omnibus Symptomatis, quorum complexus paroxysmum constituit, suggerit. *Fermentum hoc*, ceu admodùm activum, *salina erit prosapia, ejusque acida*; Conspirant enim in hoc, & supervenientia symptomata, & una eademque intermittentium Cura. *Originem ejus*, tanquam causam omnium febrium intermittentium remotam, fabricari puto in stomacho, & primis viis, ex vitiata nempe ventriculi digestione immutata, vel depravata; sive in fermento digestivo, sive in alimento assumpto, hæreat vitium. Occasione enim digestionis læsæ ex Acido fermentativo naturali facilè præternaturale fermentum emergere, seque in alimentorum reliquiis, stomachi rugis inviscatis, inserere, & ita fomitem febrium intermittentium pro pluribus paroxysmis recurrentibus suggerere potest; uti hoc patet ex appetitu præternaturali, qui in his tertianis nonnunquam etiam abolitus, imprimis verò circa paroxysmum imminentem. Notum namque est, nonnullos antea sanos ex usu rei aversatæ, vel ipsis aliàs horridæ, incidisse brevi post in febrem; sicuti econtrà ex usu rei appetitæ intensiùs ac summè, utut apparenter etiam noxiæ, diuturnis correpti febribus optimè nonnulli sanentur. Confirmat hoc, quòd vel levis error in diæta, & curatione commissus, aut febres recidivare faciat, aut easdem adhuc durantes insigniter exacerbare aut etiam duplicare soleat. Nec rarum etiam est, quosdam sic curare in his febribus sola pertinaci ac statuta Inedia, econtrà alii curantur excessivo potu, sequente vomitu, sive sequente largiore, & profusiore sudore; quod Germani exprimunt: *Sie haben das Fieber ausgehungert oder versoffen*. Exempla passim sunt obvia; Quædam saltem enarrabo: Novi hic Mu-

Digitized by Google

Mulierem, quæ ultra tres menses conflictata fuerat cum Tertiana, sub longo Medicamentorum abusu: Ipsa denique correpta appetitu Halecis, illum, medico licet non connivente, avidè devoravit, & exinde præter spem & opinionem febre curata fuit. Novi hìc aliam mulierem, quæ naturaliter aversabatur Caseum: huic cum clam, & ipsi nescienti tantillum casei cum aliis cibis fuisset oblatum, ipsa brevi post nausea correpta, & vomitu mox subsequente, febre tertiana 17. hebdomadas afflicta, à qua nec ipsa potuit curari, nisi quòd aliquando intensè similiter appeteret Halecem, quo commesto ipsa similiter sana evasit. Facit huc exemplum WIERI *in observat.* de quodam, qui, 21. Halecibus semitostis esitatis, liberatus à quartana evasit. Sic novi hìc virum, qui esu Anguillæ, quam naturaliter abhorret, & nonnihil invitus comederat, in febrem tertianam, ultra quadrantem anni durantem, incidit. Utplurimùm in mutatione Victus peccatum Febres producit.

Remanet ergò: Causam omnium febrium intermittentium oriri in stomacho ex vitio digestionis primæ, ejusque certa cruditate acida: hinc rarum est, quòd tales febres sint epidemicæ vitio Aëris, vel vitio Alimentorum contractæ, qualia exempla videbitis in SALMUTH &. a. RIEDLINO *observat.* 23. *&* 24. WILLISIO *Tractatu de febribus cap.* 3. *pag.* 127. *cap.* 14. *pag.* 244. *cap.* 17. & de quartana Epidemica *cap.* 6., item in BARTHOLINO *cent.* 2. *hist. anat.* 56. ut suprà notavimus.

Non ergò putandum est, ex distinctis Visceribus affectis, ut falsò quidam dicunt, distinctas etiam exurgere febres, dum tertianas ex vitio hepatis, & Bile, quartanas ex vitio Lienis ac Succo Melancholico, Quotidianas solùm ex stomachi vitio oriri volunt. Dicis: At observatur labes talium viscerum, itaut in quartanis Scirrhi, in tertianis Icterus flavus conspiciatur. Respondeo: In principio harum febrium hæc viscera utplurimùm esse salva, & sana, utut diuturnis redditis his febribus, aut pertinaciter resistentibus iisdem, subinde Viscerum talium Tumores aut Scirrhi, præsertim in quartana, nempe per figentia nimis, seu paroxysmum cohibentia, superveniant, adeòque non ex causa radicali, sed potiùs hos Tumores, & viscerum labefactationes sub diuturno febrium cursu, tanquam producta morbosa ex læsa Massæ Sanguineæ Crasi supervenisse certum est. Interim concedo facilè, In farctus tales quorumcumque Viscerum, item alia corporis vitia, v. g. suppressa menstrua, & aggravare aliunde natas febres, & obstinatiores reddere, aut crebriori ac faciliori recidivæ occasionem subministrare, propter Cachexiam serò habitualem, & dyscrasiam in Massa Sanguinea regnantem, & etiam sanos ad easdem disponere posse, uti sunt quamplurima exempla Quartanarum, post suppressionem mensium ortarum; ita tamen, ut ipse fomes febrilis, & talium morborum auctor, fabricetur in stomacho; nempe in hujus Digestione prima, ceu totius corporis fundamentali, insigniter turbata; uti notum est in Mensibus suppressis infestare nauseam, Vomitum, Picam, & similia stomachi vitia. Quòd si ergò in stomacho vitiosè digeritur Chylus, aut licèt non digeratur vitiosè, si tamen vitio succorum, Pancreatici, & Biliosi, non rectè separetur à fæcibus alvinis, & sic postmodum infundatur sanguini, non poterit ritè nec convenienter eidem assimilari.

Ex hoc fonte ergò uti plurimi alii exurgunt morbi, ita, ubi massa sanguinea per se existit facilè fermentativa aut promptiùs effervescibilis, v. g. in Juvenibus biliosis, ebriosis, &c. aut à quacunque data occasione, aut Crapulæ, aut Iræ, aut suppressæ insensibilis Transpirationis, ad fermentationem præternaturalem disponatur, aut denique si ipse Chylus non ritè subactus per se fuerit nonnihil fermentativus, v. g. ea fructibus horæis, ex potu non ritè defæcato, ex dulcibus &c., tum facilè massa sanguinea his heterogeneis nec ritè assimilatis particulis, in quibus ad primarias facultates salinas semper respiciendum, turgida, data tali occasione in fermentationem vitiosam erumpit, sicque febrilem paroxysmum concipit.

Quod ut pateat, observandum: vitium istud concoctionis consistere imprimis in Chylo non ritè salso volatili ac temperato; sed potiùs acido ac viscido nonnihil, plùs minùs, prout diversimodè variatur digestio. Unde diversimodè postmodùm variat febris, accedente alia atque alia in omnibus subjectis sanguinis crasi. Saturata jam, & interdum ad turgescentiam usque impleta, massa sanguinea tali materia vitiosa malè assimilata, tunc pars istius materiæ vitiosæ in sanguine congestæ naturalem ejus Fermentationem data occasione turbat, Unde cùm sit acida ac viscida, particulas massæ sanguineæ, salinas volatiles ac oleosas quodammodò obruit, sanguinem ad aliqualem coagulationem disponit aut inspissat, & ita notabiliter sanguini Fermentationem imminuit. Unde ingruente paroxysmo pulsus fit minor, fit etiam debilis præter debilem fermentationem sanguinis, interdum vix observatur, utut Cor depravata sanguinis Fermentatione irritatum frequenter se contrahat, sicque pulsum frequentiorem edat. Turbata ita sanguinis fermentatione, tunc salia ejus fermentativa non ritè invicem agunt, nec partes ejus oleosæ ex motu fermentativo debitum calorem concipiunt, calor sensim deficit corpori, & frigus succedit, quia & turgescente sanguine, & hinc confusis ac perturbatis spiritibus animalibus & vitalibus, Lassitudo insignis prehendit artus. Dum verò materia peccans seu fermentum febrile delitescens, ex errore primæ digestionis genitum, exserere se incipit, plùs minùs vellicat partes nerveas, & membranaceas ratione aciditatis hostilis, hinc eorum Spasmi, Frigus, Horror, & rigor, modo major, modò minor, succedunt: In rigore enim primariò vellicatur Panniculus carnosus, & ferè universum membranarum corporis, in specie abdominis, systema, unde & frigus intensum, imprimis in abdomine & lumbis percipitur. Sunt nempe membranæ quæcunque totius corporis continuatæ & conjunctæ membranis cerebrum involventibus, adeòque facilè pars una alteram per consensum, & spasmis afficere potest: vid. D. KROON *in parvo Tractatu de motu Musculorum in fine Tractatus Willisii de nervis, & infrà, ubi de Cephalalgia*: Unde utitur Musculorum motus, v. g. Musculorum Labia moventium, & sic stridor dentium, musculorum dorsum elevantium, unde ista elevatio in lectis, Germanis: *Sie frieren, dass ihnen die Zähne klappern, und dass sie immer in oder unter dem Bette in die höhe springen.* Hinc & in horrore & rigore, qui reverà nihil aliud sunt, nisi membranarum convulsivi motus, (nam quod in musculis est motus convulsivus, id in membranis est rigor,) dum ita spasmo concutiuntur partes membraneæ, unde Lancinationes ac alii dolores lombares mesenterici, sicut & in extimis partibus Lancinationes artuum vagæ oriuntur, etiam stomachus, & intestina, & his connexa Vasa Choledocha, & Pancreatica vellicantur, & ob id contenta sua quocunque modo constituta convulsivo motu copiosiùs egerant, ex quorum plùs minùs naturaliter constitutorum concursu oriunda effervescentia, non tantum varia abdominis symptomata contingunt, sed hæc ipsa effervescendo & regurgitando in stomachum, eundem in principio, & incremento stimulant ad crebras & violentas istas vomitiones.

Ubi tamen non est putandum, materiam rejectam, nunc albicantem, nunc viridescentem, latuisse in stomacho, & fomitem esse morbosum; Nequaquam: sunt potiùs hæc ipsa succus Pancreaticus & Biliosus invicem commisti.

Fermentum interim hoc febrile sanguini permistum simul activitate sua naturalem ejus motum fermentativum pervertere, hinc spirituum vitalium debitam emersionem & volatilisationem aliquantisper sufflaminare, necnon debitam incalescentiam ejusdem primitus impedire potest; (instar Vini denuò ebullitionem molientis, turbari tunc videtur massa sanguinea; hinc enim in statu pulsus parvi, minusque vehementes esse solent;) donec ipso fermento cum sale volatili oleoso sanguinis ad præternaturalem effervescentiam concitato, oriatur per totum corpus incalescentia ista insignis, cum sanguinis Turgescentia, æstu, & ardore, pulsu magno, frequentiore, vehementiore, & celeriore, donec materia fermentativa vitiosa omninò subacta, & instar fæcum in Vino præcipitata quasi, & à reliquarum partium consortio liberata, Seroque copioso per calorem attenuato imbibita, copioso urinæ fluxu, aut quod frequentius, effuso sudore quasi critico excernatur, & ita massa sanguinea æqualiter ac naturaliter denuò fermentante, febris omninò remittat, ac intermittat, idque tamdiu, donec similibus recrementis fermentescibilibus in massa sanguinea adhuc hærentibus denuò ex parte maturatis, & turgescentiam concipientibus, novos redeat paroxysmus. Hinc etiam in *Paroxysmo collecta urina* sanorum est similis, vigente adhuc fermentationis motu, quæ post paroxysmum collecta crassa, turbida ac copioso sedimento onusta; solet excerni. Qualis Tragœdia tamdio durat, donec massa sanguinea omninò depurata ac quasi defæcata existat.

Ex dictis noto: ex acido, & sale volatili urinoso, in sanguine quasi effervescente, totam paroxysmorum historiam esse explicandam; ita quidem, ut *frigus, horror, & rigor,* ipsaque

Digitized by Google

ipsaque Febris, primariò dependeat ab Acido vellicante membraneas Abdominis particulas, speciatim Stomachum & Intestina tennia, quæ convulsivo impetu quatiuntur, & in consensum rapiunt cæteras membraneas partes. Simile quid observamus in assumptiooe rerum Ventriculo inimicarum, v. g. Medicamentorum amaricantium &c., quibus haustis afficiendo Archeum, & hinc genus nervosum, Rigorem experimur simillimum Horrori febrili; unde Germani: *Er erschuettert sich darnor*. Acidum autem in Intermittentibus vellicans testatur talium Febrium Cura: (1) Per *Alcalia vel Absorbentia*, fixa aut volatilia, uti sunt sal Absinthii alcalisatum, Sal Tartari, nunc solum, ounc cum Oleo Baccarum Juniperi destillato assumptum. (2) Quòd Rigor & Frigus potentissimè sedentur per *Olea destillata*, io specie Caryophyllorum, tam intùs assumpta, quàm extrà Præcordiis illita: penetrando enim suo Sale volatili oleoso destruunt Acidum, vellicans partes membranosas Ventriculi & Intestinorum, & mirabiliter Rigores sopiunt: sicuti & aliis in usu est hoc Oleum penetrantissimum, ut Spinam dorsi Febricitantium eomet inunguendam jubeant, quod etiam non culpandum erit. (3) *Opiata*, sensilitatem partium, & inde dependentes convulsivos Motus sopientia, eosdem Rigores placant.

Calor Paroxysmorum verò & *Æstus* in Febribus ordinariò ferè urgens, quòd sint ab Acido Fermento in Massa sanguinea, per vitiosam & inordinatam Fermentationem cum ejus sale volatili oleoso, ita quidem, ut Acidum minùs prædominetur, testantur; quòd Acida, imprimis *Nitrata*, ut Nitrum antimoniatum, Nitrum vitriolatum, i. e. Arcanum duplicatum, spiritus Nitri dulcis, &c. optimè Æstuationes compescant, figendo & coërcendo tam Acidum volatile, quàm sal volatile oleosum acre, indeque natam Effervescentiam intensiorem, & ita nimios tumultus compescendo.

Observandum ulteriùs: quod vitiata Sanguinea Massa ex vitio Digestionis primæ necessariò etiam vitientur primarii post Massam sanguineam *Succi*, *Biliosus & Pancreaticus*; quibus in Paroxysmo uberiùs in Intestina effusis, adeòque plùs minùs in Intestinis effervescentibus, & ex mutua miscela texturam ac saporem plùs minùs præternaturalem acquirentibus, quamplurima Abdominis oriuntur Symptomata, v. g. *Anxietates Præcordiorum*, *Vomitus*, *Tussis asthmatica*, *Sitis clamosa*, *Scorbutica*, *Hypochondriaca & Hysterica Symptomata*, *Tormina*, *Rugitus & Borborygmi Intestinorum*, itemque *Inflationes*. Et propterea in Cura Paroxysmorum, horum succorum simul maxima habenda est ratio, cùm ab iisdem insigniter Paroxysmi circa eorum principia exasperari & aggravari soleant, quæ, qualia sint? & qua ratione partim à succo Pancreatico, partim à Bile, horumque vitiata miscela, oriantur? optimè explicasse videtur SYLVIUS *in Praxi citato loco cap.* 30., Utut Effervescentia vix sufficiat, cùm plurima sint Problemata maximè necessaria, quæ ex illa non possunt resolvi.

Certum interim est, ab iis vitiatis, ac in principio Paroxysmi in Intestina effusis, atque vehementem invicem turgescentiam inducentibus, non tantummodò aggravari Paroxysmum, sed multa etiam Abdominis Symptomata induci; qualia jam ordine recenseo. Nempe ab utrisque acrioribus *Vomitus* crebriùs repetentes originem ducunt: à succo Pancreatico acidiore, & Bile minùs oleosa, intenditur *Frigus abdominis & circa Lumbos* in latere dextro, ubi Intestini Duodeni insinguntur ductus: ab utrorumque acriorum intensiori Effervescentia *Æstus ac Ardor in Abdomine* molestus nascitur, ut Ægri tales subinde dicant, & monstrent locum sub Hypochondrio dextro: *es brenne sie im Leibe*: Ex iisdem fontibus non raro *Flatus Hypochondriorum*; item ex Flatibus subsistentibus *Intumescentia*, *Inquietudines*, & *Præcordiorum Anxietates*, & imprimis, si simul afficiatur stomachus & infletur: distentis plùs minùs Hypochondriis *difficiles Respirationes* ac insignes *Angustia*; item *Dolores sub Costis nothis*, &c. nascuntur; quibus Symptomatis medetur Clysma aut ante Paroxysmum, aut in principio paroxysmi applicatum. Quòd Febribus Intermittentibus malè curatis soleant supervenire Tormina Abdominis, dictum est, ubi egimus *de Variis Abdominis Doloribus*. Acidum in Corpore abundans Famelicas inducit Febres. Cætera Symptomata, ut *Cephalalgia*, *Agrypnia*, *Deliria*, *Respiratio difficilis*, *Sitis*, &c. ex sanguine æstuante, spiritibusque animalibus intensiùs calefactis, indeque fortiùs agitatis & perturbatis originem ducunt. Ariditas Linguæ ob consumptionem Lymphæ salivalis Linguam humectantis. Quòd si adsit Saliva, eaque simul salsa nimis, insigniter intenditur Sitis.

Observanda etiam hic est *Differentia Febrium Intermittentium*, v. g. *Tertianarum in Nothas & Legitimas*. *Legitima seu Exquisita* ex pura & sincera Bile fieri vulgo dicitur, in qua Rigor est insignis, Corpus veluti pungens, Sitis & Æstus magnus, Vomitus biliosi &c., Accessio longissima est 12. horarum, septem Circuitibus ad summum judicatur: primus est debilis, secundus fortior, &c. quartus fortissimus, posteà paulatim remittit. *Terriana* verò *Notha* dicitur, quæ ex Bile cum Pituita, seu, ut ego interpretor, ex Materia acida viscida permista oritur, Accessiones ad 16. vel 18. horas extenduntur, rarò 14 Circuitibus solvitur, sæpiùs ad aliquot Septimanas excurrit, Calor in ea minùs pungens est: vid. POTERIUS *de Febribus lib.* 1. *cap.* 27. Uno nomine: *Tota ratio Differentiæ consistit simpliciter partim in constitutione Massæ Sanguineæ*, partim *Fermento febrili plus minùs libero aut impedito*: Liberum enim nec impeditum, adeòque acrius, potentiùs quidem agit, & graviora infert Symptomata, sed citiùs saturatum & enervatum Febri finem imponit: Impeditum verò vel propter Fomitem, aut vehiculum, cui inhæret, viscidius atque tenacius, adeòque, ut vulgò vocant, Pituitosum, vel in subjecto, cujus Massa sanguinea aliique ejus Humores temperatiores, chylosiores, adeòque viscidiores existunt, minùs se exerere potest, adeòque mitiora quidem Symptomata, sed diuturniores Paroxysmos, Febresque etiam magis Chronicas solet inducere.

Quicquid sit de *Differentia Febrium in Nothas & Legitimas*, saltem ex diversitate Paroxysmorum modò enarrata colligere possumus, quòd, quò acrius est, & volatilius, adeòque activius Fermentum febrile, eò acutiorem, h. e. breviorem, sive gravioribus Symptomatis stipatam, inducere Febrem: econtrà quò inertius est & minùs activum Fermentum tale, id quod in specie evenit, quando pro Fomite, in quo nidulatur, habet Humorem viscidum & glutinosum; eò minus acutam, sed diuturniorem, & mitioribus comitatam Symptomatibus fore Febrim. Ex quo etiam Quotidianarum præ Tertianarum & Quartanarum præsertim diuturnitas æstimanda; itaut, quò diuturnior sit Febris, eò viscosum magis ac glutinosum Fomitem Fermenti in primis viis existere, putandum est; *indeque in Acutioribus magis Absorbentia, vulgò Præcipitantia dicta, in Diuturnis verò seu Chronicis Incidentia & Abstergentia magis conveniunt*.

Quæritur autem ulteriùs: *Quare Febris Intermittens absoluto uno Paroxysmo non cesset*? Hanc Quæstionem ut solvamus, attendendum est

1. Ad ipsum *Recursum*.
2. Ad ipsum statutum *Recursus Tempus*.

Recursum quod attinet, præsuppono Fomitem morbosum primarie vitio Digestionis primæ radicari in Stomacho, secundariò in Massa sanguinea, itaut primo Paroxysmo non totus ejiciatur & subigatur, quin potiùs reliquias habere instar fermenti se multiplicantis. Fermentum dum dico, hoc ipso non magnam materiæ molem insinuo, sed interdum minimum quoddam Miasma, activum tamen & penetrans, indeque efficaciter alterans; Unde etiam SENNERTUS *de Febribus* non ineptè asserit, quoddam *Miasma fermentativum* hærere in Massâ sanguinea, quod revocet Paroxysmos febriles, & quod à POTERIO dicitur *Seminarium febrile*; utut non sit talis Focus, nempe Materia viscida, in Corpore seu Massa sanguinea. Nempe Fomes in stomacho fermentativus delitescit, in Massa sanguinea verò post Paroxysmos inquinamenta quædam, licet minima, superesse videntur; unde Fermento isto in Fomite tantillum saltem odorem spirante, reliquiis his commotis Paroxysmi recrudescunt. Verum quare tam statutis horis, & tam præciso *Tempore*, recurrat Paroxysmus: adeò ut in certitudine ipsa Horologia superet, nec interdum dimidium horulæ quadrantem anticipet, hoc est quod à nemine huc usque convenienter explicatum fuit; sicut & aliarum omnium Periodorum rationes sunt obscurissimæ. Nam nullus Morbus fuit, qui non observatus fuerit periodicè affligens: sic v. g. Cephalalgiæ Periodicæ observatæ sunt.

Interim tamen *Causa hujus Periodi adhuc sub tenebris inscitia est sepulta*; & licet egò ultra 30. diversas Authorum Opiniones collegerim, nulla tamen est sufficiens: quotquot enim evolui, tot quoque video refutandos: quædam sunt ridiculæ, nonnullæ ex toto absurdæ; ac proin hoc dubium nos etiam in medio relinquimus. Interim puto, Causam hujus Periodi Febrium adeò certæ & statutæ in interno Archeo, per certam Ideam modificato consistere

re (L) Hinc, præsertim in Febribus Diuturnis, non semper videtur adesse talis Materia morbificans peccans, utut in principio interdum accidentariò simul adfuerit, uti jam etiam CELSUS monuit, cui natura tunc ex Consuetudine videtur Febrim continuare, videturque hoc confirmari Experientia ex eo, quod tales Febres Diuturnæ sint subinde levissimæ, imprimis Quartsnæ itaut Paroxysmus admodum tolerabilis ultra horam unam alteramve non duret, & sit maximè tolerabilis, Ægro intera optimè habente, cùm interim tales Febres non ad annum, non ad biennium, sed ad quinquennium & decennium, imò ad 30. annos duraverint. Exemplum Tertianæ per 30. annos durantis recenset SPIGELIUS *De Febre Semitertiana lib. 2. cap. 13.* & BALDUINUS RONSEUS *Epist. 13. pag. mihi* 50., item WIERUS *in suis Observationibus* aliquot Exempln Quartanarum ultra 30. annos durantium; similiter mentionem facit Febris 3. mensium RIVERIUS *Centur. 3, Observat. 49.* & sic porro. Quis ergò ex fomite adeò copioso tantam Febrium diuturnitatem velit derivare? quin potiùs credendum, aut Consuetudinem, aut Miasma residuum Diuturniorum febrium inducere Paroxysmos. Unde etiam subinde tales Febres citra notabilem Materiæ peccantis excretionem, v. grat. per Terrorem, aut similem subitaneam Alteratinnem, & Motua Corporis vel Animi curari solent; Sic ex Terrore subitaneo Quartana aliquot annorum & ferè incurabilis fuit curata, ut refert BOYLE *in Philos. Exper. pag.* 219. Vid. etiam VALERIOLA *lib. 2. Observ. pag.* 123., ubi refert Quartanam contumacissimam, multisque remediis etiam non curabilem, quæ subita Ira & excandescentin Ægri fuit curata; item SCHENCKIUS *in observat.* de Sene Quartnna afflicto, qui sub Aqua demersus fuit curatus. Hinc est, quòd Opiata tales Febres tutò & certò curant, cùm Consuetudinem talem naturalem turbent: & quomodò quæso subinde curarentur tales Febres per Amoleta ridicula, aut Acria rubificantia, extrinsecùs admota? Sic refert SALMUTH *Cent. 3. Obs. 81. pag.* 364. de Tertiania Diuturnis curatis per Amuletum, factum ex Charta linteo inclusa, cui fuit inscriptum;

Ein Fuchspeltz und ein Marder-Hut
Sind beyde vor das Kalte gut. Id est:
Pellicium Vulpinum & pileus ex Martis pellibus, contra Frigus optima sunt remedia.

Item TIMÆUS *von Guldenklee in Cas. 20. lib. 8.* de Quartana cum Schedula curata: *Fett Fleisch giebt gute suppen*: id est; *Caro crassa dat bona juscula.* In his solum alterata Imaginatione Cura fuit peracta, & nulla fuit Materiæ morbificæ seu Fomitis facta Excretio sensilis.

Imprimis tamen observetur in Regione nostra, *ut habeatur ratio semper Mali Hypochondriaci vel Scorbuti*, quippe his utplurimùm se jungunt Febres: Et uti Scorbutus est Proteus, ac omnibus ferè se associat Morbis; ita etiam non rarò Febribus Intermittentibus, sicuti interdum Continuis se jungit, easque insigniter exasperat. Periodi Paroxysmorum in talibus interdum sunt vagæ, modo anticipantes, modò postponentes: Nam, ubi adest Febris Erratica Intermittens, ibi semper debet esse suspicio latentis scorbuti; adeò ut dubitem, an Febris sit Erratica, quæ non sit à Scorbuto, & Fomitem habeat in Stomacho. Interim fit interdum, ut etiam in Abscessibus partium occultis, v. g. Mesenterii, subinde Rigores quidam cum subsequente Phlogosi plùs minùs intensa accidant, & schema Tertianæ, & quidem Erraticæ, exhibeant: id quod evenit, dum membranosæ substantiæ ab acri acido vellicantur, unde & in ruptura Abscessuum partium internarum talis Rigor vel Horror subinde supervenit: hoc ipsum tamen rarò fit, cùm contrà Scorbuticæ & Hypochondriacæ Intermittentes sæpissimè occurrere soleant. Scorbuti etiam præsentiam in Febribus Intermittentibus, ut & Continuis, arguunt Anxietates Præcordiorum, Dolores lancinantes Artuum, aut etiam Dolores vagi Abdominix aut convulsivi, ante aut in Paroxysmo, aut in Frigore aut in Calore affligentes; quibus tamen utplurimùm in principio aut in incremento Paroxysmi Vomitus Materiæ nunc flavæ, nunc viridis superveniunt; uti etiam Maculæ quædam in Paroxysmi statu & fine se exhibere solent, quæ quidem rarissimè Petechiales sunt; frequenter tamen maculæ istæ, nunc lividæ, nunc rubidæ, nunc majores nunc minores nunc cum Sudore efflorescentes, post Sudorem verò denuò evanescentes. Arenulæ etiam quasi rubræ, facilè tamen friabiles, in fundo Matulæ hærentes, & undique parietibus ejusdem se affigentes, infallibile quoque complicati Scorbuti sunt Signum: Nam sunt salia concreta vitiosa acido-salsa, crystallisata; sunt friabiles, non duræ, ut Calculosorum. Quòd si verò desint hæ Arenulæ, sæpiùs in superficie Urinæ talium Febre Scorbutica affectorum Crusta pinguis adest, aut hæret in iis Sedimentum crassum copiosum, & quasi furfuraceum, subrubicundo sanguineo quasi atque incarnato colore nonnihil tinctum; in tali casu sæpiùs etiam, imò ferè semper, subest Scorbutus, ut alia Signa taceam. Contumacissimæ sunt autem præ cæteris tales Febres Scorbuticæ, & quæ vix curari possunt, nisi sublato Fomite Scorbutico; aliàs enim vel septies recidivant.

Febres Chronicæ, si modò cum frigore affligunt, modo cum Horrore, abscessus Mesenterii, &c. latet.

Febres Periodicæ nunc stata redeunt hora, interdum etiam nunc citiùs, nunc tardios redeunt: & dicuntur *anticipare*, itaut si hodie Paroxysmus febrilis Tertianæ Intermittentis Patientem invadit hora pomeridiana tertia, tertio die invadit circa meridiem hora duodecima præterpropter; quod autem utplurimum accidit in Principio Febrium Vel dicuntur *postponere*, itaut hodiernus Paroxysmus eveniens circa horam tertiam pomeridianam, redeat circa septimam pomeridianam diei tertii, idque utplurimum in Morbi Declinatione. (M)

Anticipatio talis vel Postpositia tres ferè habet Causas.

1. Robur Spirituum validius vel debilius.
2. Fermentum febrile magis vel minùs activum in volatilitate & acrimonia.
3. Fomitem seu vehiculum materiale magis vel minùs viscidum, magis vel minùs copiosum, &c.

Ex his Recursus varietas deducenda, atque pro Causarum modo dictarum ratione, etiam *Prognosis Anticipationis aut Postpositionis* instituitur.

Præ cæteris Typum mirabilem habet MARCELLUS DO-

(L) *Satius fortasse fuisset, si Auctor ingenua confessione contentus, se Caussam Periodorum Febrium Intermittentium verè nescire, haud suam opinionem subjunxisset, de Archeo nescio quo per certam Ideam modificato, Intermittentes diuturnas fovente.*

(M) *Animadversione hic dignum est, Febres illas, quas vulgò* Anticipantes, *vel* Postponentes *appellant, quod citiùs, vel tardiùs illarum redeant Paroxysmi, non semper tales dicendas esse, dummodò tempus anticipationis vel postpositionis, ut loquuntur, sit semper æquale: etenim hujusmodi Febres etsi anticipare vel postponere videantur, quod singulis successivè diebus citiùs vel tardiùs invadant; nihilominus si calculus exactè ponatur, statis semper temporibus redeunt, nempe post idem semper temporis spatium ab uno ad alium Paroxysmum. Exemplo res erit manifesta, & primò de Febri* Anticipante *dicta. Si quempiam primò Febris corripiat hora Italica 20., secundo die hora 19. tertio hora 18. quarto hora 17. & sic porrò; Febris hæc dicitur vulgò Anticipans, citius enim secundo die quam primò, citius tertio quàm secundo, & sic deinceps, corripere videtur. Verùm hoc falsum est, nam si notemus temporis spatium, quod intercedit inter primum & secundum Paroxysmum, inter secundum & tertium, inter tertium & quartum, semper æquale erit, spatium nempe 23. horarum: etenim ab hora 20. primi diei ad 19. secundi, sunt horæ 23. item ab hora 19. secundi diei ad 18. tertii, atque ab hora 18. tertii ad 17. quarti, semper idem excurrit temporis spatium, scilicet 23. horarum. Febris igitur quæ hoc modo invadit, quamvis vulgò dicatur & videatur Anticipans talis tamen verè non est, utpote quæ semper æquali spatio 23. horarum redeat. De Febri verò* Postponente *similis erit calculus. Corripiatur quis à Febri primo die hora 20, secundo hora 21. tertio die hora 22. quarto hora 23. & sic deinceps; videtur sanè hæc Febris Postponens dicenda, singulis enim diebus, tardioribus horis invadit. At hoc item falsum est, nam febris hujusmodi Paroxysmorum intervallum habet semper horarum 25. ab hora enim 20. primi diei ad 21. secundi, ab hora 21. secundi ad 22. tertii, ab hora 22. tertii, ad 23. quarti, & sic deinceps, semper interjacere spatium 25. horarum. Febris ergò hæc Postponens dicenda non erit, quippe quæ semper statis redeat Paroxysmorum intervallis. Hæc Animadversio magnam lucem affert* Aphorismo 30. 4. Sect. *ubi* Hippocrates *habet*: Quibuscunque Accessiones fiunt, quacunque hora febris dimiserit, si postridie eadem qua anteà hora corripuerit, judicium habent difficile, *quem quum olim commentaremur, quæ modò dicta sunt adnotavimus.*

DONATUS *lib. 3. Histor. Medic. Mirab. cap.* 14. de quadam Febre, quæ prima vice diei hora prima, secunda vice hora secunda, tertia vice hora tertia, & sic successivè usque ad primam horam noctis; deinde ordine retrogrado à prima hora noctis ad vigesimamquartam diei; hinc à vigesima quarta ad vigesimamtertiam, vigesimamsecundam & usque adprimam horam diei (nam MARCELLUS DONATUS fuit Italus, unde ad Horologium Italorum hos Paroxysmos observavit) usque dum penitus extincta fuit.

Unum adhuc quæritur; *Unde fiat, ut Febres inter se invicem transmutentur*, jam simplices, jam compositæ? Fit enim, ut Tertiana in Quartanam, Quartana in Quotidianam, Tertiana duplex in Quartanam, & sic porrò, degenerare observetur. Cæterùm hoc confirmatur, quod Febres Intermittentes non differant essentialiter & modo fiendi; sed saltem quibusdam circumstantiis, & nunc impedientibus, nunc promoventibus activitatem Fomitis morbosi; quæ omnes probè consideranda sunt Medico.

Quod autem attinet *Febrium Multiplicationem, quando simplex fit duplicata, triplicata, quadruplicata*, &c. (nam RHODIUS *Cent.* 1. *Observat.* 15. habet Quartanam duplicatam, quotidie ter invadentem) oriuntur hæ ipsæ ex duplici fonte:

1. Ex errore *Curæ*.
2. Ex errore *Diætæ*.

I. Ex errore *Curæ*:

1. Quando Medicus vel Adstantes propinant præposterè, & nimis intempestivè, aut nondum præmisso Vomitu, *Specifica Febrifuga*, imprimis figentia, tunc enim optimè multiplicantur Febres: Sic ex Specifico Febrili *Strobelbergeri*, & *Crollii*, quæ aliàs suas merentur laudes, intempestivè adhibitis, multiplicantur Febres certò, itaut simplex fiat duplex.
2. Inconsideratus *Opiatorum* usus (de legitimo *infrà*) ante Paroxysmum, non rarò etiam Febres multiplicat: utut enim hæc tantumnon omnes Febres Intermittentes curent, tamen si non præmittantur præmittenda, simplices redduntur duplicatæ, vel ad minimum diuturniores.
3. *Acriorum*, præsertim Aromaticorum resolventium, item *Purgantium* acriorum ac vehementiorum, præsertim Vegetabilium, usus *ante Coctionis signa*, quæ ipsa movent quidem Causam materialem, sed non promovent resolvendo, exsuscitant, sed non enervant Fermentum febrile: Talia facillimè, præsertim in Quartanis, multiplicant Febres. *Verissimum enim est, Quartanam in principio blandè esse tractandam, ne simplex in duplicem, aut triplicem, aut etiam Continuam longam mutetur.* Ac tandem
4. Quando *Ægri* volunt, ut subitò quacunque ratione abigantur Febres, tunc loco simplicis sæpè duplex aut triplex emergit. Modi sunt varii: in hoc tamen omnes conveniunt, quòd certo modo figant & sistant activitatem Fermenti febrilis; unde concludendum erit, Fermentum febrile quasi dividi & successivè inferre nunc duplicem, nunc triplicem Paroxysmum.

II. Errore *Diætæ* exasperantur vel multiplicantur Febres, quando Ægri, v. g. imminente Paroxysmo, non habent Stomachum vacuum, vel ante absolutum perfectè Paroxysmum præmature aut nimis avidè, imprimis Carnes, comedunt; vel quando Intermissionis die copiosiora Alimenta assumunt, cùm per Victus intemperantiam Morbo semper nova materia suppeditetur, uti eruditissimè disserit RONSSETUS *l. a. Impura enim corpora*, juxta HIPPOCRATEM, *quò magis nutriveris, eò magis læseris*: vel Sudorem fluentem supprimunt; vel in, aut ante Paroxysmum Lacticinia bibunt; vel fructus horæos, aut alia similia facilè fermentiscibilia quocunque Morbi tempore assumunt: hæc enim sunt pessimæ notæ, & corruptione sui facilè fovent febres, easdemque magis Cronicas reddunt: item ex usu nimio Piscium interdum multiplicantur febres, & quæ sunt hujusmodi Causæ aliæ.

Recidivæ crebriores febrium, aut *degenerationes in alios Morbos*, plùs minùs Chronicos, ut Lentas, Icterum, Chlorosim &c. ferè oriuntur (1.) Ex perversa Cura, quando fixis vel copiosiùs vel maturiùs usurpatis, concentratum fuit febrile fermentum. (2.) Quando Ægri redeunte Appetitu, huic nimis indulgent, tam in quanto, quàm quali peccantes. (3.) Quando nimio Potu frigido, præsertim Aquæ cum Vino, aut Juleporum, sub cursu Morbi, vel Paroxysmi tempore, nimis refrigeratur Ventriculus; tunc enim levi ex occasione ob Cruditates Morbus recidivat. Hinc BECHERUS quater ex hac Causa Recidivam patiens, curabatur per Pulverem ex ana Lapidum Cancrorum, Piperis albi gr. xii. cepit in haustu Vini Hispanici ante Paroxysmum. (4.) Quando Febres intempestivè tolluntur, tunc aliud quid agens quasi Natura, fermento febrili alios Affectus, vel Recidivam, si potest, excitat.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*; primariò haurienda sunt ex paroxysmis. Si enim paroxysmus primus invadit cum Horrore & Algore aliquomodò, cui succedit sitis, & Æstus ingens totius Corporis, hic verò paroxysmus tertio die repetat, certissimum adesse *Tertianam*.

Si cessante paroxysmo patiens iterum surgit, consuetaque peragit munera, Tertiana est Exquisita; sin verò cessante paroxysmo patiens nihilominùs conquetatur de Appetitu prostrato, Cephalalgia, Lassitudine, Agrypnia, vel somno saltem turbulento, adest *Tertiana Notha* vel *Quotidiana* cum remissione.

Paroxysmi si singulis diebus redeant certis horis, attamen iisdem, v. g. die primo hora decima, & tertio iterum decima; secundo verò die hora quarta, & quarto itidem quarta hora, certissimum *Tertianam duplicatam* esse.

Signa *Paroxysmi imminentis* sunt: subitanea Lassitudo, Oscitatio, totius faciei & Labiorum pallor, Unguium pallor cum subsequente livore, nonnunquam etiam Abdominis dolores, Ructus nonnunquam.

Pulsus Paroxysmi tempore est frequens, in Juvenibus magnus, creber, fortis: *Urina* est crassa aut viscida, in Tertiana exquisita ad rubedinem inclinans.

Reliqua ex iis, quæ dicta sunt, per se patent, imprimis quoad Scorbutum.

PROGNOSIS.

In *Prognosi* primariò attendenda est *natura Febris*, secundariò *ratio Urinæ*.

Quoad *naturam Febris*: quæcunque Intermittens *Maligna & Pestilens*, est pessimæ notæ & periculosa; quamvis enim evidentes habeant intermissiones. Ægrotantes tamen non rarò è medio tollunt, ut dicit RIVERIUS *in Praxi de Febribus*.

Benignæ sunt absque periculo, minusque periculosæ Quartanæ, quàm Tertianæ, utut contumaciores & diuturniores existant; cum econtra Tertiana Intermittens sit gravior & brevior: *Quæ*, ut rectè dicit HIPPOCRATES *Sect.* 4. *aphor.* 59., *si Legitima fuerit, septem ad summum Circuitibus finitur*, modò Æger fuerit obsequens, nec hic, nec Medicus, errorem committant.

Tertiana, quò magis est Notha, quò magis mitis & lenta, eò est diuturnior, curatu difficilior ac periculosior. *Legitima* septem circuitibus finitur. *Notha* verò ut sunt frequentiores, sic magis periculosiores, & curatu difficiliores, quæ subindè ultra 14. periodos extenduntur; quando vero nec illo tempore curantur, concludendum est, errorem vel ab Ægro, vel à Medico commissum fuisse.

Utut autem Benignæ periculosæ non sint, si tamen vel ab Ægro vel a Medico error committatur, in lethales Morbos degenerare possunt, ut rectè dicit WILLISIUS *de Febribus cap.* 4. *pag.* 139. Facilè enim sunt curabiles, quæcunque eæ fuerint, etiam Quartanæ, modò tempestivè aggrediantur, & Viscera interna sint salva.

His præsuppositis; si Febri in Principio non occuratur, utplurimùm evadit Chronica; quò verò diuturnior est, eò magis ad Cachexiam disponit.

Speciatim tamen Tempus durationis *ex Urinis* aliquo modo cognosci potest; in quibus Cruditatis ac Coctionis observatio, utut non adeò necessaria sit, ac in Continuis Acutis, tamen propter evacuationem & hinc Specificorum legitimum usum imprimis observanda.

Omnis enim Urina in principio solet esse tenuis: quò magis successivè crassescit, eò tutior aut etiam brevior innuitur Morbus.

Imò dicunt: si in principio Urina sit cruda, paulò verò post Nubeculam albam habeat, seu Enæorema, bonum esse; quarto enim Paroxysmo terminari Febrim: sin verò Urina sit pauca, rubicunda, sine Nebula seu Enæoremate, vel non perfecta Coctionis signa se offerant, quod tunc ad septimum usque Paroxysmum extendatur Febris, aut præter Febris longitudinem invita solutio, cum motu nempe Recidivæ, vel Febris in alium Morbum diuturnum degeneratio metuenda sit.

Observantur hæc in Urinis aliquandiu post Paroxysmos collectis: nam omnes, quæ in Paroxysmo excernuntur, crudæ esse solent; in Paroxysmo enim mediante Fermentatione fit Coctio, quæ eo finito, ceu facta in Urinis se exhibet.

Si in Tertianæ secunda Accessione omnia fuerint fortiora, in tertia verò remittant, quarta Accessione Febris penitus cessabit: sin verò in quarto Paroxysmo omnia sint graviora, adeoque Morbus sit in statu, & in quinto Symptomata remittant, septimo Morbus finietur.

Febris Tertiana, quamdiu *anticipat*, tamdiu est in Incremento; postquam verò postponit, adest ejus Declinatio.

Quando copiosi *Sudores* manant post Paroxysmos, interdum in Urina vix Sedimentum apparet, & res est ubique sine suspicione: contrà, si contrà.

Convulsiones in Paroxysmo febrili non sunt ita metuendæ, uti in Continuis & Malignis.

Febribus Intermittentibus quibuscunque supervenientes *Viscerum* quorumvis *Scirrhi*, vel *Tumores* his cognati (quod fit in Febribus diuturnis malè curatis) malum innuunt, & ferè Hydropem, aut Icterum lethalem tandem superventurum innuont, aut Chronico quasi cachectico vitio successivè enervantur.

Intermittentes in genere quò magis in Typo sunt *constantes* & minùs variant, eò diuturniores solent esse; contrà, si variant & anticipant, celerioris existunt solutionis.

Vomitus in Intermittentibus Benignis, sive in Principio fit, sive in Statu, optimum signum est; innuit enim valorem Naturæ.

Quoad *Quotidianas*: cùm longæ sint, & à Fomite pertinaci foveantur, interdum non vacant periculo. Nam, cùm Ventriculus ferè insigniter afficiatur in hac febre, & ipse Sanguis crudus, ac ferè aquosus constitutus sit, facilè, qui ea detinentur, in Cachexiam, Hydropem, ac alios periculosos Affectus, item in Carum ac Lethargum, dilabuntur.

Quotidiana diurna nocturna est periculosior, cùm tempus medium deficiat.

Diuturna est febris Quotidiana, & durat dies noctesque 40., nonnunquam ad aliquot menses; quò citiùs tamen signa Coctionis se exhibent, & Paroxysmi breviores sunt, ac in principio eorum *Vomitus* adsit, brevior ac salubris promittitur eventus.

Si *Vires* & *Appetitus* in Quotidianis valdè dejiciuntur, Accessiones sunt longæ cum nullo Sudore, parva salutis spes superest.

Solvuntur Quotidianæ frequenter Vomitibus & Dejectionibus viscidis seu pituitosis, tum per *Dolores Articulorum*, metastasi ad Articulos facta.

Si Æger in Quotidiana quotidie somnolentior evadat, ac gravitatem quandam circa Caput sentiat, Carum seu Lethargum affuturum notat: Vid. FORESTUS *lib.* 3. *Observ.* 21. ubi plura de hoc argumento.

Quartana quidem omnium est tutissima propter longa intervalla; ea accidente tamen, quando multiplicatur, vel quando ob errorem Ægri, aut irritationem Medicamenti exasperatur, degenerando in alios Morbos, periculosa esse solet.

Quartana *Senibus* plerumque est lethalis, iis præsertim, qui sexagesimum annum transgressi sunt.

Quartana longissima est omnium febrium, & sæpè ad aliquot annos extenditur: MASSARIAS vidit Romæ Matronam, quæ 22. annos ea laboravit. Utplurimùm tamen ultra annum non exporrigitur.

Quartana si est *constans* in Typo, vel ad interitum, vel ad graviora tendit Symptomata; sin verò fuerit *inconstans*, ad salutem vergit, & subinde motu veluti critico evacuatur.

Quartanæ si fuerint *inveterata*, Medicorum scandala fiunt, & rarò, nisi circa Anni mutationes, nempe circa Solstitia & Æquinoctia, solvuntur; bis enim Anni temporibus subinde curantur, tam sponte, quàm etiam Arte. Primus terminus est proximum Solstitium, seu initium quarti mensis; quo si non solvatur, extenditur ad proximum Æquinoctium seu septimum mensem; imprimis Quartana Autumnalis extendi solet usque ad Æquinoctium Vernum, quo præsente, utplurimùm cessat sponte.

Quartanæ Æstivæ sunt breviores Autumnalibus: hæ verò sunt admodùm longæ, imprimis si ad Hyemem vergant.

Mulieres etiam Quartana diuturna correptæ, dum gravidæ fiunt, sponte ferè liberantur.

Diuturnior talis Quartana, si Ægri non exactum observent regimen, præsertim quoad Potum, aut si conjunctus sit, aut superveniat pertinacior cujusdam Visceris Affectus, Ægrotos in *Hydropem*, aut contumacem *Scorbutum* conjicit: sicca Corpora ad Hecticam & Tabem deducit.

In omni Intermittente, si intermissionis die constet Appetitus, bonum est; si prostratus, malum; sicut & dejectus in Quartana Appetitus malum est signum, & rarò tales evadere asserit HOEFERUS *in Hercule Med. pag.* 293.

De Urinis Quartanariorum refert JOEL, quòd extra Paroxysmum sint aqueæ, ac tenues & pallidæ: sed die Paroxysmi magis ad obscuram flavedinem vergant, & ante solutionem Febris utplurimùm turbidæ & nigræ excernantur.

Nigræ ergò Urinæ in Quartanis cum euphoria Ægri salutare sunt signum, imprimis sub cursu Morbi; innuunt enim Coctionem vitiosorum Humorum, utut in aliis Morbis sit periculosum: sin vero huic adjuncta sit Virium prostratio, lethale est; labascit enim jam Natura.

Modus eventus Intermittentium est, quòd vel transmutentur in Febrim Continuam, vel malè curatæ abeant in Febrim Continuam Acutam, vel Hecticam: interdum, sed rariùs, ad Mortem deducunt; vel perfectè successive curantur, nunc per Inediam, nunc per sudores, quæ solutio omnium tutissima, aut Urinas copiosas. Quo etiam suo modo pertinent Pustulæ & Ulcuscula, subinde in Malignis in Labiis & Naribus, & alio erumpentia; de quibus vide WILLISIUS: utut non solvant febrim, faullo tamen utplurimùm omne erumpunt; innuunt enim fermentum eliminari in Paroxysmo febrili per recolligentem se Naturam. Nam & SALMUTH refert *lib.* 2. *Observat.* 2., Tertianas Intermittentes per Inflammationem Labiorum criticam aliquoties finitas; seu artificialiter, dum legitimis Evacuationibus, aut sudoris eductione curantur. Sicut etiam Icteri die critico, Paroxysmo quarto vel septimo, & cum euphoria Ægri supervenientes varii, vel nigri, vel flavi, interdum Tertianam & Quartanam solvunt. *Aphorismus* HIPPOCRATIS 64. *Sect.* 4. est verus; vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hist.* 4., qui observat Icterum in Quartana salutarem ante 7. supervenientem. Sin verò mox in Principio appareat, conjunctaque graviora symptomata habeat, malum prognosticat, scilicet Naturæ subversionem.

C U R A.

Superest nobis *Methodus medendi*, *cum Materia Medica* & similibus, quæ pertinent ad Curam febrium Intermittentium, In hac ergo eo imprimis respiciendum est:

1. Ut fomes Materiæ morbosæ in stomacho & primis viis resolvatur & removeatur, *Incidentibus*, *Abstergentibus*, *Evacuantibus* &c.
2. Ut fermentum febrile, & inde nati Paroxysmi febriles, debitis *Appropriatis*, alias dictis *Specificis*, enerventur & tollantur, Fermentationem inordinatam febrilem corrigendo, & præcipitando, hinc per convenientes vias, quo ipsa vergit Natura, in specie tamen per *Sudorem*, evacuetur. Et
3. Ut *Symptomata* varia, sæpe in cursu urgentia, maturè removeantur aut mitigentur, in specie Rigor, Calor, & Sitis. Et
4. Denique *Dyscrasia Sanguinis* reliquorumque Corporis fluidorum, ac *Atonia Viscerum* sub cursu Morbi supervenientes, *Alterantibus* debitis corrigendæ & restituendæ.

Dictis scopis satisfaciendis conducunt optimè *Medicamenta Salina*, tam Artificialia Lixivialia, nunc acria seu pura, nunc temperata seu composita salsa, ex Acido & Alcali constantia; quàm Salia naturalia, in Medicamentis Febrifugis insigniter amaris ac acribus, sale volatili nunc acriori, nunc oleoso turgentibus, latentia. Uno nomine: sufficiunt Febribus Intermittentibus curandis *Alcalia*, & quæ ad horum naturam propiùs accedunt: talia nempe, quæ Acidum destruere & Viscidum incidere valent, sive Volatilia, sive Fixa. Nempe præmissis quibusdam Digestivis salinis, v. g. Tartaro Vitriolato, aut Sale Hypochondriaco, instituatur ante Paroxysmum *Vomitus*, isque interdum repetendus, quippe sine quo Quartanam curare impossibile est; Aut si hoc minùs consultum fuerit, die Paroxysmum insequentem proximè antecedente fiat *Purgatio*. Præmissis talibus Universalibus vel per superiora, vel, ubi opus fuerit, per inferiora Purgantibus, usurpentur *Diaphoretica*, tam vulgaria, quàm *Appropriata Specifica febrilia*, ante Paroxysmum; diebus intermissionis eadem *Digestiva* & primas vias

Abster-

Abstergentia, & postmodùm *Appropriata Alterantia* aromatica, vulgò *Aperientia* dicta, v. g. Essentia Absinthii, Elixir Febrile, Elixir Proprietatis, Spiritus Carminativus de tribus, &c.

Pro talibus ergò scopis legitimè obtinendis observentur quædam Cautelæ, quæ instar Cynosuræ sint. Ante omnia I. Observetur, ut *maturetur Cura*. Intermittentes enim omnes incipientes facilè curantur, ut ultra 3. vel 4. Paroxysmos non durent; si invalescunt, sunt contumaces. Quò autem diutiùs duraverint, eò contumaciores ordinario fieri solent, & eò magis Ægrum, ejusque Humores ac Viscera lædunt, & Cachexiam aliaque mala post se relinquunt. Maturetur autem Cura secundùm dictam Methodum, motum Naturæ promovendo, non autem eundem impediendo.

Observ. II. *Vena sectio* est inutilis apud nos ad curandas febres Intermittentes: Nam febres tales ferè diuturnæ magis fiunt, ac certè Paroxysmus Venæsectionem insequens utplurimùm gravior esse solet, & diuturnior reliquis antecedentibus: Et cui usui institueretur eadem? Sanè quò plùs urget Æstus, eò celerior promovetur Naturæ opus in sudore, remittit sic Æstus, Ægerque percipiet levamen. Interim prout casus variant, contingere potest, ut aliquando per accidens necessaria videatur Venæsectio: siquidem BALLONIUS *lib. 2. Epidem. & Ephemer. Constit. æstiv. anno* 1579. *pag.* 269. & ex illo BONETUS *in Pharo Medicorum pag.* 196. Tertianam ob intermissam Venæsectionem lethalem supervenientem sponte nimia excretione observavit. Salvatellæ sectio à quibusdam ad Quartanam commendatur, incerta tamen ex ratione: interim tamen BALLONIUS *cit. l. p.* 194. Quartanas diuturnas per Salvatellæ sectionem curatas observavit.

Observ. III. *Vomitus* ac Vomitoria in omnibus febribus Intermittentibus insigniter sunt proficua, speciatim in Quartana, in qua præ cæteris auxiliantur; Unde etiam in gravioribus repeti possunt. Certum namque est, quòd radis curandarum Intermittentium, imprimis Quartanæ, consistat in Vomitu, ut dicit FREITAGIUS *in Aurora Medicorum*. Propinanda sunt hæc ipsa, vel una alterave, aut tribus horis ante Paroxysmum, ut cum Natura oppugnent febrim, quo sic ante Paroxysmum negotio suo fungantur. Quòd si verò vires Ægri, hinc Febris & Vomitus labori non videantur sufficientes, die Paroxysmum proximè antecedente propinentur. Monet enim hoc Natura ipsa, quæ sæpissimè ingruente Paroxysmo per Vomitum se exonerat. In primo Febrium principio præprimis conveniunt, nec nocent interdum in progressu, vel ipsa etiam declinatione; sic enim Chronicas ac contumaces febres repetita exhauriunt. Indicantur in specie, quando Ægri conqueruntur de saporibus, aut amaris aut nauseabundis in ore, præsertim dum mane evigilant; Nam tales sapores oriuntur ex stomacho, & sæpè contumaces reddunt febres: Aut quando inquiunt, se persentiscere quasdam angustias aut molestias in Præcordiis, & monstrant regionem Epigastrico-hypochondriacam, Jectigationes, Cardialgias, Ructus, &c.; aut quando Nauseæ vel Vertigines, tam in, quàm extra Paroxysmum Ægros vexant, &c. Interdum in principio Paroxysmi moventur Humores vitiosi in primis viis ad Os Ventriculi; & refert PRIMEROSIUS *de Febribus lib.* 3. *cap.* 2. *pag.* 194. *Vidimus Convulsiones & Cardialgias singulis Paroxysmis enatas ex Bile æruginosa, qua ejusmodi Bilis Vomitu sedabantur.* In his & similibus causis Vomitoria in specie sunt necessaria. Quòd si Febris contumacior quodammodò affligat, repetitum Vomitorium propinatum in statu est valdè proficuum: Hinc rectè RULANDUS Aquam suam benedictam, quæ maximè est Antimonialis, tanquam catholicum commendat Febrifugum, quo Febres nullis Pharmacis cedentes eradicatæ fuerunt. Nec quenquam deterreat, quòd Ægri sponte sua in Tertianis subinde vomant: Nam talis Vomitus subinde est Symptomaticus, acrimoniam succorum in primis viis commotorum & effervescentium insequens, adeoque verè est Symptomaticus, ac raro sufficiens: In quo casu, si cætera respondeant, etiam Vomitorio, sed blando, sufficiens Vomitus promovendus. *Imprimis utilis est Vomitus in Quotidiana*, itaut vix sit Febris, in qua sit utilior, & quidem si necessarium videatur, per intervalla instituendus. Cautione tamen opus est, ne Ventriculus aliàs debilitatus adhuc plùs debilitetur. Peracta Vomitione, Confortante aliquo, Vino generoso, Aqua Cinnamomi cum Vino, aut cydonista, aut simili, extrà vel intrà usurpato, Stomachus roborandus, aut tumultus ab Emetico excitatus sedandus per Opiata blanda, Electuarium Diascordii, Theriacam: v. g.

℞. *Aqu. Rubi Idæi* ℥i.
Cinnam. spirituos. ʒi.
Conf. Alcherm. ʒß.
Laud. opiat. gr. i.
Syrup. Papav. simpl. ʒii. vel ʒiii.
M. D. S.
Potio Confortativa.

Vomitoria desumuntur *ex triplici Regno*: *Vegetabili*, *Animali*, & *Minerali*.

Inter *Vomitoria Vegetabilia* primò excellit *Asarum*, (N), quod nulli cedit, & ceu singulare Febrifugum Antiquartium commendatur à STROBELBERGERO *Tract. de Febrium Cura*. Usus ejus est, ut propinetur Radix pulverisata mediocriter (minutissimè enim Sudorem tantùm movet) à ʒß. ad ʒj., aut ℈iv.: præscribatur cum pauco Pipere, aut gr. viii. vel x. Salis Ammoniaci, in haustu Vini calidi, aut Aqua vel Decocto Centaurii min. aut Cardui benedicti hora una aut altera ante Paroxysmum: benè se tegat Æger in lecto; sic enim & Vomitus, & post hunc largus Sudor simul sequitur. Et certum est, omnes Authores commendant Asarina Vomitoria contra Quartanam.

Alio modo præparatur Asarum, & quidem, ut fiat Vomitorium admodùm blandum ex Foliis Asari: assumunt *Folia* ejus *viridia & succulenta* benè crassa, aut madore nocturno & diurno purgata, No viii. x. ad xii. ad summum: hæc folia convoluta scindunt ad modum Tabaci in longa segmenta (non minimè, quia tunc vehementius dant Vomitorium:) infundunt per noctem in *Aqua Cardui benedicti* ℥iv., ponendo in locum tepidum. Mane colatur Infusum per linteum rarum, & datur vel per se, vel cum ℥ß. *Oxymellis simplicis*, sic sine ulla molestia Vomitum movet.

Si Vomitorium hoc debet esse potentius, tunc

℞. *Asari Folia recentia* No. ix.
Conteritur cum pistillo ligneo in mortario marmoreo, affunditur stillatim
Oxymel simplex ab ℥ß. ad ℥j.
Idque terendo tamdiu, donec folia in liquidum & potabilem succum fuerint contrita: tunc addatur
Aqu. Card. bened. ab ℥ii. ad ℥iv.
Misceatur, & fiat haustus satis potens ad vomendum, in quibuscunque Intermittentibus, in specie in Quartanis.
D. S.
Potio Vomitoria pro una vice.

Vel Folia recentia trita cum Vino exprimantur, & succus propinetur, qui validè Vomitum ciet.

De Asaro obiter noto: quòd hac ratione præparatum sit Vomitorium; Decoctum verò in Aqua simplici omnem amittat vim vomitoriam, & potiùs fiat appropriatum Remedium Diureticum, Febres Quartanas solvens.

Post Asarum est *Aqua Nicotiana*, quæ ab ℥ß. ad ℥i. propinata ciet Vomitus, uti videri potest in HARTMANNI *Praxi Chym. cap.* 238. *de Febre Tertiana*.

Denique *Radix Vincetoxici* & ipsa commendatur tanquam Vomitorium in principio Intermittentium: ut

℞. *Rad. Vincetox.* ʒi.
Coq. in s. q. *aqua & Vini*:
Colatura ℥iß. vel ℥iiß. detur usui: excitat Vomitum blandum, & postmodùm etiam Diaphoresin:
D. S. ut suprà.

Verùm omnibus quibuscunque Vomitoriis præferuntur meritò *Vomitoria Antimonialia* ritè parata. In Infuso Calix Vomitorius *Rulandi*; vel infundatur *Crocus Metallorum* ad gr. viii. in *Vinum Rhenanum* aut *Absinthites* ab ℥ß. ad ℥i. vel ℥iß. prout tamen mitior vel etiam fortior est Crocus Metallorum plùs minùs, (nam variant præparationes). Vinum probè filtratum potest sumi: e. g.

℞. *Mercurii Vitæ* gr. v. ad vi.
Infund. in *Vino Rhenano* vel *Absinthite* q. s.
Stent in loco tepido per noctem, mane
℞. *Filtratura* ℥i. ad ʒx. vel ℥iß.
D. S.
Vinum Emeticum.

Item Tartarus Emeticus *Mynsichti* & *Ludovici* potest dari in substantia; & quidem *Mynsichti* à g. ii. ad gr. iii.; *Ludovici* verò à gr. iv. v. ad vi.: e. g.

(N) *Excellentior Asaro est* Radix Ipecacuanha, *quæ ad* ʒß. *vel* ʒj. *in jusculo exhibita, vomitus & aliquos secessus blandè movet. De hac Radice* Tom. 4.

♃. *Tart. Emet. Mynf.* gr. ii. vel iii.
Salis Ammon. fimpl. aut *deparati* gr. xii. ad xv.
vel *Lap. Cancr. prap.* vel *Sacchar.* gr. vi. ad ℈ß.
M. S.
Pulvis Emeticus.
Detur in vehiculo calido.

Vel in forma Pilnlarum:

♃. *Maff. Pilul. de Tribus Rafi* gr. xv.
Tartari Emet. Mynf. gr. ii. vel iii.
Scammon. fulphurat. gr. i.
Cum *Eff. Cent. min. f. Pilula*: S.
Pilulæ Vomitoriæ pro una vice.

Oxyfaccharum Vomitorium, feu Syrupus Vomitivus à ʒiii. ad ʒvi. poteft propinari in Aqua appropriata, vel vehiculo appropriato ante Paroxyfmum: e. g.

♃. *Aqu. Card. bened.* vel *Cent. min.* vel *Mentha* vel *Fumar.* ʒii. vel ℥ß.
Syr. Emet. Angeli Sala ʒiii.
aut *Syr. Rubi Idai emet.* ʒiß.
Nicotiana ʒi. ad ʒii.
M. D. S.
Succus Emeticus.
Capiatur pro dofi.

Multi commendant Sal Vitrioli Vomitivum à ℈i. ad ʒß, fed ego horreo; quia remanet aliquid fubinde, quod in totum deftruit Ventriculum. Optima ergò funt Vomitoria Antimonialia.

Fortiffima Vomitoria funt Ramenta Unguium humanorum, quæ infunduntur Vino: Colatura fumitur, & violentiffimos Vomitus movet, adeò ut nonnifi Militibus & Rufticis propinari queat propter nimiam violentiam. Fuit *Secretum Caftrenfe* KNOEFFELII.

Obferv. IV. *Purgantia* paulò *efficaciora* feu *fortiora*, præfertim *Vegetabilia*, in Principio Intermittentium Febrium effe nociva: turbant enim Maffam Sanguineam, & dum cruda adhuc eft Urina, nil noxii expurgant, fed vires debilitant, & Febrim efferatiorem reddunt. In Progreffu quidem nonnihil eliciunt, fed fimul colliquefaciunt Corpus; ideò funt nociva: Imò Febris Intermittens in Continuam per ineptam Purgationem degenerare poteft; Adeò in genere potenter Purgantia, præfertim acriora Vegetabilia, in Febribus Intermittentibus funt vitanda: Confer. SEPTALIUS *in Animadverfion. lib. 5. pag.* 104. Imò in Statu etiam, ubi copiofa Sedimenta onerant Urinas, fi violentior Purgatio fuerit inftituta, infigniter debilitat Ægros, & Paroxyfmos infequentes aut graviores, aut certè Febres diuturniores reddunt. Poffunt hæ Febres curari fine ulla Purgatione per inferiora (certis conditionibus), cùm quidem Vomitus in Principio ex primis viis, aut fudor poft Paroxyfmos, aut in Declinatione univerfali erumpens fufficienter, quicquid heterogeneum eft, ex fanguine expurgant. Quòd fi in Principio aut in Progreffu Morbi, ubi contumacior videtur febris, inftituenda videtur purgatio, idque vel fi Vomitoria locum non habeant, vel ob Vomitionem impeditam, vel ob fufpicionem Excrementorum in ftomacho aut Inteftinis ftabulantium, fit ea lenis, ultra 3. vel 4. aut 6. fedes non proritans: id quod in omnibus, *præfertim in Quartanis*, obfervandum eft.

Genuina Purgantia ex Antimonialibus aut Mercurialibus defumenda funt. Nam hæc dum evacuant, fimul corrigunt fomitem & fermentum Febrile; adeòque appropriatiffima funt, quorum defectu mitiora Vegetabilia, in fpecie *Sennata & Rhabarbarina* fubftitui poffunt. Imprimis ab initio leviter tractandæ funt *Quartanæ*, nullumque forte Medicamentum in earum Principio adhibendum; quia hæc ex fimplici non rarò duplicem & triplicem faciunt Quartanam. Imò obfervatæ fuerunt Quartanæ, quæ ab adhibitis Remediis diuturniores & contumaciores redditæ fuerunt, iis, qui abfque Medicamentis relicti fuerunt, citiùs reconvalefcentibus. Vid. BALLONIUS *in Pharo Med. Boneti pag.* 198.

Optimè ufum Purgantium in *Quartanis* determinat BALLONIUS *citato loco pag.* 196. Nempe levioribus in initio utendum; Cocta quando eft materia, ac jam aliqua ex parte mitificari cœpit, locus valentioribus efto; quoniam Humores tenaces, craffi, vifcofique leniorem vim effugiunt &c.; qui prolixiùs hoc negotium explicat. *Propinantur* convenientiffimè tertiò vel quarto Paroxyfmo abfoluto, idque Intermiffionis die in Tertianis, in Quartanis verò die ante Paroxyfmum; vel etiam Purgans propinetur ipfo Paroxyfmi die, fed ita, ne effectum fuum ante Paroxyfmi invafionem compleat: de quo vid. notabilis locus in DECKERS *Comment. in Barbette Praxin p.* 106. Imò in contumaciore Febre etiam Appropriatis falinis incidentibus, & abftergentibus Remediis permifta Purgantia ante Paroxyfmum propinari poffunt, in fpecie *Scammonium*, quod tunc ferè Alterantis fimul vicem obtinet, fpeciatim in Quartanis ante Paroxyfmum fimul cum aliis propinanda Purgantis: vid. BALLONIUS *citato loco pag.* 249. HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 292. Hinc enim in Recidivis, Appropriatis abforbentibus & abftergentibus Scammonium additum felici cum fucceffu ufurpavit. *Purgantia talia fint*, ut dixi, *mediocria*; *Fortia aut acriora nocent*; fufficiunt blanda mitiora primas vias à fordibus inde latitantibus evacuantia. Conveniunt igitur quæcunque Purgantium Formulæ, fpeciatim tamen Digeftivi falini Pulveres, aut Infufa ftimulo cathartico acuata.

Sufficit vel folus Tartarus vitriolatus, grano uno vel altero Purgantia cujufdam acuatus. Dabo Exempla; fit Pulvis Purgans mihi aliàs in frequenti ufu:

♃. *Tartari vitriolati* gr. xii. ad xv.
Scammon. fulph. gr. iii.
Troch. Alhand. gr. ii.
Ol. deftill. Anifi gutt. ii. vel *Ol. Caryoph.* gutt. ii.
M. F. *Pulvis*, qui 5. vel 6. fedes blandè movet: S.
Pulvis Purgans pro una vice.

Vel

♃. *Crem. Tartari*, vel *Tartari vitriol.*
Pulv. Jalapp. an. ℈ß.
Mag. Scamm. gr. vi.
M. F. *Pulvis*. S. ut antè,

Vel

♃. *Crem. Tart.* ℈i. vel gr. xxiv.
Pulv. Jalapp. gr. vii. ad ℈ß.
Ol. deftillat. Caryophyll. gutt. i. M. S.
Pulvis Aperitivus.

Vel

♃. *Pulv. Hepat. rubr.*
Tart. vitriolat. an. gr. viii.
Scamm. fulphurat. gr. v.
M. f. *Pulvis*: S. ut antè.

Vel

♃. *Crem. Tart.* ʒß.
Pulv. Jalapp. ℈ß.
Extract. Troch. Alhand. gr. i.
Ol. deftillati Anifi gutt. ii.
M. F. *Pulvis*: S. ut antè.

Vel

♃. *Crem. Tart.* ʒß.
Arcan. dupl. gr. xv.
Pul. Jalapp. gutt. vi.
M. F. *Pulvis*, S. ut antè.

Vel

♃. *Rad. Jalapp.* ℈ß. ad gr. xv.
Nitri puriff. gr. vi.
M. F. *Pulvis*. S.
Pulvis Purgans.

Vel

♃. *Pulvis Jalapp.* gr. xv.
Scamm. fulphurat. gr. iii.
Nitri puriff. gr. iv.
Sal. Tartari gr. ii.
M. F. *Pulvis*. S ut antè.

Quoad Infufa: ex omnibus optimum eft blandum Infufum Sennæ cum fale Tartari, acidum vitiofum corrigente, quod non tantùm RIVERIUS *lib. 1. Obferv.* 39. 40. *lib. 2. Obferv.* 66. *lib. 3. Obferv.* 32. & *Cent. 4. Obferv.* 84., fed & alii quamplurimi Authores, in fpecie in Quartana, commendant; vel folitarium, vel cum Helleboro nigro, aut ejufdem Extracto in Quartanis, aut cum Rhabarbaro in Tertianis fociato: e. gr.

♃. *Fol. Senn. fine ftip.* ʒiii. vel ℥ß.
Sem. Anif. contuf. ʒi.
Sal. Tartari ℈i. ad ʒß.
Infund. in f. q. *Aqu. Card. bened.*
Stent in loco tepido per noctem: mane
♃. *Colatura* ℥iii. adde
Aqu. Cinnam.
Syrup. de Pom. Reg. Sabor. ℥ß.
M. S.
Potio Laxativa.

Quæ potio 4. vel 5. vicibus purgat, eft coloris elegantiffimi, & faporis minimè naufeabundi.

In Tertianis additur *Rhabarbari* ʒi. & imminuitur dofis Sennæ.

Vel

Digitized by Google

Vel

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ℥i.
Rad. Helleb. nig. crud. ʒii,
Polypod. ʒiij.
Sal. Tartari ʒß.

Ebulliant leniter in *Sero Lactis per subsident. depur.*
Colatura ℥iv. adde
Tincturę tartari ℈i.
Syrup. Fumar. compos. ℥ß.
M. S. ut antè

Vel

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ʒiij.
Crem. tartari ʒß.

Infund. per noctem in f. q. *Aqu. Card. bened.*
Stent in loco calido; mane facta blanda ebullitione, coletur.
Colatura ℥iii. adde
Syrup. de Cichor. cum Rhabarb. ℥ß.
M. D. S.
Potio purgans pro una vice.

Vel

℞. *Fol. Senn. sine stipit.* ℥ß.
Sal. Tart. ʒiß.
Infund. in f. q. *Aqu. comm.*
Stent in loco calido per noctem: mane
℞. *Colatura* ℔ß.
D. S.
Potio Aperitiva.

Vel

℞. *Fol. Senn. sine stipit.* ℥i.
Helleb. nigri crud.
Zingib. an. ʒii.
Sal. Tartari acerr. ℥ß.
Incis. & contus. indantur *Nodulo*, infundantur in *Aqua ferventis* mens. i.
Et vase clauso reponantur, ut blandè frigescant: postmodùm Infusum in cella asservetur.

De hoc semper duabus horis ante Paroxysmum, necnon diebus intercalaribus, bonus haustus calidè assumatur, imprimis in Quartana.

℞. *Com. Absinth.* M. ß.
Flor. Cent. min. p. ii.
Rhabarb. el. ʒii.
Rad. Helleb. nigr. ʒi.
Cinnamom.
Sal. Tartari an. ℈i.
Infundantur in *Aqu. fumariæ.*
Stent in loco calido per noctem: mane
℞. *Colatur.* ℥iij. adde
Syrup. Rosar. solut. ʒiij.
M. pro una *dosi*: S.
Potio purgans pro una vice.

Vel Extractum Hellebori junctum cum Extr. Martiali, in forma Potionis præscribi potest:

℞. *Aqu. Card. bened.* ℥i. vel ℥ii.
Extract. Helleb. nigr. ℈i.
Extr. Mart. aper. ℈ß.
Troch. Alband. gr. ii. vel iii.
Syr. de Pom. ʒvi.
M. f. *Potio.* S.
Potio purgans in Quartana.

Vel

℞. *Aqu. Card. bened.* vel *Menth.* ʒvi. vel ℥i.
Cinnam. ʒß.
Gumm. Ammon. cum Acet. solut. gr. xvi. ad ℈i.
Tart. vitriol. gr. ii. vel ℈ß.
Scamm. sulph. gr. iii.
Extract. Troch. Alb. gr. ß. vel gr. i.
Syrup. Rosar. vel *de Pom. solut.* ʒii.
M. S.
Potio Emolliens Laxativa.

Quòd si pilulæ placeant, usurpetur Extractum Catholicum *Andernaci* à gr. xv. ad ℈i.; item in eadem dosi Extractum Panchymagogum *Crolii*; item Extractum Hellebori nigri, & acuatum cum aliquot granis Scammonii sulphurati. Aliàs etiam Pilulæ tartareæ *Quercetani*, item Pilulę de Ammoniaco *Quercetani*, & similia alia nota convenirent: e. g.

℞. *Mass. Pilul. de Amm. Quercetani* vel *Tartarear. ejusdem* gr. xv. ad ℈i.
Extract. absinth. gr. vi.
Scammon. sulphurat. vel *Extract. Troch. Alb.* g. ii.
M. F. *Pilulæ.* S.
Pilulæ Febriles purgativæ.

Vel

℞. *Mass. Pilul. de Ammon. Quercetani* gr. xv.
Extract. Card. bened.
Anbsinth. an. gr. iv.
Nitri antimoniati gr. vi.
Scamm. rosati gr. i.
Cum f. q. *Essentia Martis* f. *Pilulæ.* S. ut antè.

Vel

℞. *Extract. Panchym. Crollii* gr. xv.
Martis cum Succ. Pom. gr. xii.
Tartari vitriolati gr. vi.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
Cum f. q. *Essentia Martis* f. *Pilulæ*: S. ut antè.

Omnium *optimum Purgans*, præsertim *in Febribus Chronicis*, est Mercurius dulcis: e. g.

℞. *Mass. Pilul. de Tribus Ruf.*
Merc. dulc. an. gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
Extract. Troch. Alb. gr. i.
M. f. *Pilulæ.* S. ut antè.

Vel in forma Boli:

℞. *Conserv. rosar.* ʒß.
Merc. dulc. ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. v.
M. f. *Bolus.* S.
Saccharum Purgans.

Vel

℞. *Merc. dulc.* gr. xv.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. iij.
Cum *Conserv. Rosar.* f. *Bolus*: S. ut antè.

Egregium hic est Mercurius dulcis, quia viscida, pituitosa, cruditates chylosas, & inde Lymphæ vitia imprimis evacuat; Scammonium verò acrioribus, & uti vocant, Biliosis, expurgando in primis viis conducit. Pertinet huc præsertim contra Quartanas contumaces Mercurius dulcis cum Mercurio vitæ mistus ad imitationem. HARTMANNI *Praxi Chym. lib.* 1. *cap.* 4. §. 1. Vid. CARDILUCCIUS *Officin. Sanit. pag.* 25. Sicut & Butyrum Antimonii in substantia sumptum etiam est conveniens Purgans in Febribus: (adest enim aliquid de Mercurio Vitæ) Nam quidam propinavit gutt. ij. Butyri Antimonii in haustu Vini, & quidem Quartanario, & citra ullum incommodum Alvum solvit: rursus sumpsit gutt. v. in Vino, & purgatus est, & sudavit, Febrisque soluta fuit. (O)

Pertinet huc *Specificum Empiricum* pro Febribus Intermittentibus, præsertim in Tertianis, vel simplicibus vel compositis:

℞. *Mechoacan. alb.* ℥ii.
Grana Piper. albi no. xxi.
Lap. Cancr. prap. ℈i.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 3. *part. aqu.* D. S.
Pulvis Febrilis Aperitivus.

Propinandus in haustu Vini calidi, imminente Paroxysmo, expectando semper Sudorem largum; plures Febres diuturnæ hoc ipso curatæ fuerunt.

Pertinet huic *Pulvis Comitis de Warwich*; præsertim additione Martis correctus, ante Paroxysmum usurpatus, optimè conferens: ad cujus imitationem

℞. *Crem. tartari* gr. xv. ad ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. iii. ad ℈ß.
Antimon. diaphor. gr. vi.
M. f. *Pulvis* S.
Pulvis pro una vice.

Vel

℞. *Antimon. diaphor.* ʒß.
Mag. Scamm. gr. xxiv.
Crem. Tartari gr. ix.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 3. *part. aqu.* S.
Pulvis febrilis Laxativus,

Vel

(O) *Oblitus sanè est A. eorum, quæ mox in principio hujus* Observandi, *dixerat, noxia scilicet esse in Febribus Intermittentibus Purgantia fortiora; nunc crescente oratione ab Helleboro; Colocynthide, & Scammonio, sensim ad Mercurium dulcem, Mercurium Vitę, & ipsum Butyrum Antimonii gradum facit: sanè hæc haud inter mitiora Purgantia recensuerit.*

Digitized by Google

Vel

℞. *Crem. Tartari* ʒi.
Antimon. diaphor. ℈i.
Scamm. præp. gr. vi.
M. F. *Pulvis.*
Div. in 2. *part.* S.
Pulvis Eebrilis.

Vel

℞. *Pulv. Cornach.* ℈i.
Troch. alhand. gr. i.
ol. destillat. Macis gutt. ij.
M. F. *Pulvis.* S.
Pulvis Laxativus.

Vel

℞. *Pulv. Jalapp.* gr. xii. ad xv.
Antim. diaph. non edulcor. gr. vi. vii. ad viii.
M. F. *Pulvis.* S.
Pulvis febrilis Aperitivus.

Vel

℞. *Corall. rub. præp.* vel *Lapill. Cancr. præp.*
Salis absinth. vel *arcan. dupl. Mynſ.*
an. ℈ß gr. xii. xiii. ad xv.
Scamm. sulphur. vel *præp. Brandel.*
gr. ii. vel iii. ad iv.
M. F. *Pulvis.* S.
Pulvis Febrilis Laxativus.
Detur ante paroxyſmum Vel

℞. *Salis ammon.* gr. xv. ad ℈i.
Pulv. Jalapp. ℈ß. ad gr. xv.
M. F. *Pulvis.* S.
Pulvis Aperitivus.

Val

℞. *Arcan. dupl.* ℈ß.
Antimon. diaph. gr. v.
Corall. rub. præp. gr. iii.
Pulv. Jalapp. gr. vi.
Scamm. sulph. gr. ij.
M. S.
Pulvis Laxativus.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.
Antim. diaph. ℈ß.
Scamm. sulph. gr. iv.
M. S.
Pulvis Aperitivus.

Egregiè conferunt, præsertim si mox in Recidiva capiantur. Item.

℞. *Passul. min. laxat.* ʒv.
Tartar. vitriolat. gr. vi.
M. S.
Passulæ Laxativæ.

Observ. V. *Clysteres* ad alleviandam Paroxyſmorum atrociam, ubi copiosi Flatus aut Borborygmi, aut Ardores Abdominis, aut Dolores in centro Mesenterii circa Vertebras lumbares, aut Angustiæ in Præcordiis, quæ Sudorem ſæpè impediunt, ſunt insigniter proficui, item in Ventriculi Symptomatibus, ante vel in Paroxyſmo, v. g. Vomitu nimio, Anxietatibus, item gravibus aliis Symptomatibus, ex acrioribus & mordacibus æruginosis Succis ad Ventriculum delatis, difficulter vomentibus, h. e. Orificio Stomachi superiori robusto instructis; id quod eò magis observetur, ubi Alvus aliàs est obstructa, aut Excreta indurata ſunt, uti istud subinde evenit in Hypochondriacis & similibus. Fiunt ſaltem ex leniter Abstergentibus aut Carminantibus cum Sale Tartari acuatis. In Scorbuto vel Febre Scorbutica, ubi Dolores Abdominis convulsivi aut Lumborum graviores adſunt, ex Lacte iidem salubriter fiunt, vel ſolo, vel ſolvatur in eo Saccharum aut Mel, adjecto Vitello Ovi; mirè Symptomata tollunt: ſicuti & in Hypochondriacis & Hystericis, ubi urgent varia Symptomata, Clyſmata talia ex & cum Terebinthina maturè injecta multum conferunt. Dabo Exemplum Clysteris carminantis ac blandè Abstergentis.

℞. *Spec. Carmin.*
Emollient. an. M. j.
Salis Cin. Clavellat. ℥ii. ad ℥iij.
Scor. Reg. Antimon. ʒi.
Coq. in f. q. *Aqu. ſimpl.*
Colaturæ ℥viij. adde
Elect. Bacc. Laur. ℥j.
Ol. destillati Tereb. ℈i.
M. pro *Clystere*: S.
Clyster.

Vel

℞. *Spec. Carmin.* vel *Emollient.* M. ij.
Nitri tartar. ʒi. vel ʒij.
Coqu. in f. q. *Aqu. ſimpl.*
Colatura ℥ix. adde
Elect. de Bacc. Laur. ℥j.
Ol. destillat. Succini ℈ß.
Vitell. Ovi No. j.
M. f. *Enema.*
D. S. ut ſuprà.

Vel

℞. *Flor. Chamom.* M. ij.
Baccar. Junip. ℥j.
Sem. Anis. ℥ß.
Coqu. in an. *Aqua & Urina humana.*
Colatura ℥viij.
Adde
Elect. Lenitiv. ℥j.
Ol. destill. Baccar. Junip. vel *Terebinth.* ℥j.
M. F. Enema: S.
Clyster contra Flatus.

Vel

℞. *Herb. Chamom. Rom.* M. j.
Fol. Lauri,
Flor. Sambuci an. M. ß.
Rad. Angel.
Levist.
Sem. Anis an. ʒvi.
Coqu. in f. q. *Aqu. ſimpl.*
Colatura ℥ix. adde
El. de Bacc. Lauri,
Lenitivi an. ʒvi.
Nitri antimon. ℈j.
Ol. destill. Angel.
Bacc. Lauri,
Rutæ (multa omnque faciunt in Flatibus hæc) an. gutt. iv.
Vitell. Ovi No. j.
M. pro *Clysmate.*
D. S. *ut ſuprà.*

Vel

℞. *Fol. Lauri,*
Flor. Sambuci an. M. ß.
Flor. Cham. M. j.
Rad. Levist. ʒvj.
Sem. Fænu græci vel *Lini* ℥ß.
Coqu. in f. q. *Urinæ humanæ* & *Aqu. ſimpl.* ana p. æq.
Colaturæ ℥ix. adde
Elect. Hier. cum Agar. ʒvj.
de Bacc. Lauri ʒiij.
Ol. destill. Angelicæ,
Carvi,
Rutæ an. gutt. iv.
M. pro *Clysmate*: S.
Clyster contra Flatus.

Vel

℞. *Herb. Absinth.*
Card. bened. vel *Cent. min.* vel *veron.* vel *Ruta &c.* an. M. j.
Rad. Enulæ ℥j.
Levist. ʒvj.
Bacc. Junip. ℥i.
Sal. Tartari ʒj.
Coqu. in f. q. *aqu. ſimpl.* aut *Seri Lactis.*
Colatura ℥viij. adde
Elect. Hier. cum agar. ℥i.
Mell. rosat. ʒvi.
Nitri, vel *Salis ammon.* vel *Salis Gemm.* ʒiß.
M. pro *Enemate*: S.
Clyster Febrilis Abstergens.

Vel

℞. *Flor. Cham.* M. ij.
Herb. Menthæ M. j.
Baccar. Junip. ℥i.
Coqu. in f. qu. *aqu. ſimpl.* & *Urin. hum.* an. part. æq.
Colatura calidè applicetur.

In *Scorbuto* fiat Clyster ax Lacte:

℞. *Lact. caprill.* vel *vaccini* ℥ix. ad ℔j.
Adde
Mell. Rosat.
Rutac. an. ℥j. ad ℥iß.
Vitell. Ovi No ij.
M. f. *Clyster*, &

applic-

Digitized by Google

applicetur pro *duabus vicibus*: S.

Clyster pro 2. vicibus.

Semper hora una vel altera ante Paroxysmum Clysteres injiciendi sunt, & sic operantur cum euphoria Ægri.

Observ. VI. Rarissimè aut ferè nunquam, nisi interdum per accidens, Febres Intermittentes solis Universalibus, ut Purgantibus, Vomitoriis, Venæsectioni, aut similibus cedunt; quin bis administratis, alia insuper *Alterantia Appropriata*, seu *Specifica*, aliàs *Febrifuga* dicta, requirantur, quæ fermentum febrile corrigunt, malam Crasin Massæ Sanguineæ emendant, & inquinamenta à Paroxysmo relicta resolvunt, eaque per Diaphoresin blandè excludunt, aliàs in pejus ruit malum. Experientia testatur, *Diaphoretica* in Intermittentibus plus præstare, quàm Purgantia, vel quæcunque alia, monstrante hoc Natura in fine Paroxysmi beneficio sudoris finientis tragœdiam; eaque sunt partim communia, præsertim Salina, tam fixa, quam volatilia, nempe quorum vis in destructione fermenti febrilis acidi, ejusque per sudorem exclusione ferè consistit; uti est v. g. *China China* contra Tertianas, item *Mistura Crellii* contra Tertianas, &c. quæ vulgò dicuntur præcipitare, figere, effervescentiam sistere, &c.

Eligenda autem sunt Diaphoretica pro varietate Symptomatum in Paroxysmis distincta: in specie Aromatica nimis acria, etiam Theriacalia, vitanda sunt, ubi intensior Æstus affligit Ægros, utpote in quo casu fixa magis conducunt: vid. BECHERUS *Phys. subterr. lib. 1. pag.* 393.

Ac sanè febris Intermittens tutò curata potest dici nulla, nisi per sudorem successivè finierit.

Observ. VII. Quicunque autem febres Intermittentes rectè curare velit, eum cavere oportet, ne Corpore non priùs purgato, per quæcunque loca id fiat, à *Diaphoreticis* & *Specificis* initium faciat, maximè in Principio; quin potiùs præmissis Universalibus tantummodò hæc exhibeantur; qui aliàs specifica intempestivè adhibita, qualis sunt *Strobelbergeri*, *Timæi*, *Mynsichtii*, aliaque Terrea, Febres reddunt compositas. Vomitorio semel præmisso tutò postinnecà deindari. Sic e. g. BECHER ex usu Pulveris ex Ebore sine igne, & Antimonio disphoretico in medio Paroxysmo mox duplicatam incurrit: figitur ex parte, non ex toto fermentum febrile, unde quasi altera medietas motu inchoatu pergit, dum altera, sequente demum die, volatilis quasi denuò facta, Naturam irritando Paroxysmum stimulat. Nempe benè observandus est progressus fixitatis ad statum volatilitatis fermenti febrilis in ordinario febrium motu per Frigus, Æstum, & Sudorem: quamdiu fixum est fermentum, Frigus urget, & contumax est febris; quamdiu resolutum & volatilisatum, Æstus, donec saturatum mediante Sudore dimittatur. Hinc Intermittentes Ardentes, omnium brevissimæ rectè tractatæ, & quò majus frigus, eò diuturnior Paroxysmus, aut Febris ipsa ut in Quartanis (P): hinc Aromata in statu prosunt, attenuando, resolvendo &c.

Obser. VIII. In omnibus Intermittentibus febribus, aliisque Periodicis Morbis, *Æger ante Paroxysmum, & in eo, neque Cibum neque Potum assumat*; sed necesse est ut stomachus sit vacuus. Quicquid enim Paroxysmus in stomacho invenit, hoc omne, Digestionis primæ in Paroxysmo penitus deficientis errato, in scurias febriles, novo fomiti intervientes corrumpit. Alvus tamen utilissimè exoneratur ante Paroxysmum, vel per se, vel speciatim injecto, si opus est, Enemate, ut antè monui.

Observ. IX. Medicamenta *Febrifuga* semper, non præsente, sed instante febre, & ita *ante Paroxysmum exhibeantur*, una vel duabus vel tribus horis ante eum; vel in vehiculo calido; vel, si non placet, in haustu Vini Absinthitis; vel alio medicato, promovendus dein sudor (si enim is non sequitur in fine Paroxysmi, accedunt Cephalalgiæ), idque repetatur sæpiùs in duobus, tribus vel quatuor Paroxysmis, licèt non ampliùs redierit Paroxysmus suo tempore, ut sic junctis viribus cum Natura operentur. Ingruente autem sudore in fine Paroxysmi, non nimis stragulis contegatur Æger, ne Animi deliquia incurrat; ac vires nimiùm exhauriantur.

Observ. X. *In Tertianis Perniciosis seu Malignis* misceantur semper Alexipharmaca: qualia sunt Antimonialia fixa, item Bezoardicum Minerale, maximè Martiale & Joviale: quia magnum periculum subest. Interim tamen, cum febris Maligna simulare possit Tertianam, cautus sit Medicus, præsertim cùm Lingua fit aspera & nigra, omniumque virium nimia & subitanea prostratio: (ex Lingua multa petuntur signa, imprimis in Continuis & Malignis) Forsan huc respexit JOHANNES TOLL *in Praxi Schenckiana* pag. 290. dicens: *Cùm Paroxysmus Tertianæ est cum malis accidentibus & debilitate Cordis, ita, ut pateat à materia venenata esse, dentur Infirmo in Paroxysmo Seminis Citri aliquot grana, & videbitis effectum mirabilem* &c. Nempe *Emulsio Seminis Citri* additis Appropriatis Alexipharmacis & Absorbentibus, non foret inutilis.

Observ. XI. *Spiritus Salis Ammoniaci* volatilis (modus parandi est omnibus notus) universale est febrifugum, & repetito usu præprimis rarò fallit in Quartanis, aliisque Intermittentibus, sive Æstus adsit, sive frigus; unde spiritus hic in genere *Spiritus Antiquartius* vocatur. Loco ejus enim ipsum Sal Ammoniacum depuratum, seu ejus flores, vel loco ejus Sal Catholicum, convenienter præmissis Universalibus, seu uno alterove Paroxysmo jam delapso, ℈i. vel ʒß. ad sommum (est enim acerrimum) propinantur. Verùm obiter noto, non facilè, nisi pro subitaneo usu esse præscribendum Sal Ammoniacum conjunctum cum Salibus Lixivialibus fixis: Ratio, quia aliàs ex Sale Ammoniaco avolat omne Sal volatile, relicto Sale fixo Acido, quod se jungit cum Lixiviali, & fit Sal tertium salsum. Ipsas Febres Scorbuticas etiam spiritus Salis Ammoniaci mitigat, in quibus cum ana vel dimidio spiritus Cochleariæ optimè permiscetur. Usurpari potest tam ante Paroxysmum, si ritè paratus fuerit, à ʒß. ad ʒi. prout acrior vel debilior fuerit, quàm etiam die Intermissionis ad gutt. xx. xxx. vel xxxx. bis in die in Aqua quadam appropriata. Loco hujus Galenici in simplici febre Intermittente & scorbutica succos aut Decocta Absinthii, Cardui bened., Centaurii minoris, & similium Plantarum febrifugarum amaricantium, Sale volatili oleoso acrà præditarum, ad imitationem RULANDI usurpare solent: loco quorum spiritus Salis Ammoniaci longè melior est. Pro hoc scopo

℞. *Spir. Salis Ammon.* ʒii.
D. S.
Spiritus Febrilis resolvens.
Dentur 30. vel 40. guttæ, vel pro 2. dosibus.

℞. *Spir. Salis Ammon.* ʒi.
Ess. Opii gutt. xv.
M. pro *una dosi* ante Paroxysmum.
D. S.
Essentia Febrilis pro una vice.

Vel

℞. *Spir. Salis Ammon. simpl.* ʒiii.
Liqu. Cornu Cervi succin. ʒi.
M. S.
Spiritus resolvens.
Repetatur aliquoties.

Vel

℞. *Aqua Card. bened.* vel *Fumar.* ℥i. ad ℥iß.
Spir. Salis Ammon. ʒß. ad ʒi.
Laud. opiati gr. iß. vel ii. vel *Ess. Opii* gutt. viii.
Syrupi Card. bened. ʒii. vel ℥ß.
M. pro *dosi*. S.
Potio Febrilis pro una dosi.

Vel

℞. *Aqu. Card. bened.* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spir. Salis Ammon. ʒß. ad ʒj.
Ol. destillat. Caryophyll. gutt. ii.
Syr. Card. bened. ℥ß.
M. F. *Potio* assumenda ante Paroxysmum.
D. S. ut anteà.

Mirè convenit, in specie si cum Affectibus Abdominis hypochondriacis gravior sit Paroxysmus.

Vel

℞. *Aquæ Card. bened.* vel *Menthæ* ℥j.
Spir. Salis Ammon. ʒß.
Lapill. Cancr. prep. vel *Corall. rubr. prep.* vel *Antimon. diaphor.* ℈ß. ad ℈j. ʒß.
Ol. destillat. Caryophyll. vel *Succin.* gutt. ij.
Syrup. Card. bened. vel *Cortic. Aurant.* ʒij.
M. S.
Potio Febrilis pro una vice.

Addi

(P) *Majus Frigus hic non est intelligendum, quod intensius & brevius est; sed potiùs extensione majori notabilius: etenim in Praxi videmus ab intensiori sed breviori Frigore breviores Febrium Paroxysmos portendi, & contrà. Sic Quartanarum Paroxysmi qui levi corporis refrigeratione, sed satis prolixa aggrediuntur, omnium longissimi observantur.*

Addi etiam potest *Laudani opiati* gr. j., si Frigus urget.

Pro varietate circumstantiarum in febre scorbutica permisceatur cum spiritu Cochleariæ, repetatur, si opus; feliciter eum operatur.

Vel

℞. *Aqu. Card. bened.* vel *Cent. min.* vel *Menth.* ℥j. vel ℥ij.
Cinnam. ʒii.
Spir. Salis Ammon. ʒj.
Antimon. diaphor. gr. xvi.
Syr. Card. bened. vel *de Beton.* ʒii.
M. D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Salis ammon. simpl.* vel *depur.* gr. xv. ad ℈i.
Corall. rubr. præp. vel *Lapill. Canc. præp.* vel, (quod melius) *antimon. diaphoret.* vel *antihect. Poterii* ℈ß. gr. xii. ad gr. xv.
M. D. S.
Pulvis Febrilis.

Detur ante Paroxysmum, addendo unam vel alteram guttam *Olei cujusdam destillati*, v. g. *Caryophyllorum*, &c.

℞. *Salis Ammon.* ℈j.
Antimon. diaphor. ℈ß.
M. f. *Pulvis*.
Dentur 3. *doses*. S. ut antè.

Vel

℞. *Aqua antiscorbut.*
Cardui bened. an. ℥iß.
Spir. Cochlear. vel *Sal. Ammon.* an. ʒi.
Lapill. Canc. præp.
Specif. Febril. Strobelbergeri an. ℈i.
Laud. opiati gr. ii.
Syrupi Sceletyrb. Foresti ℥i.
M. S.
Mistura pro aliquot vicibus in Febri Scorbutica.

In forma Pulveris:

℞. *Salis ammon.* ℈iv. vel ʒiß. ad ʒii.
Div. in 4. part. æq. S.
Sal Febrile pro 4. vicibus.

Vel

℞. *Salis ammon.* gr. xv.
Lapill. Canc. præp. ℈ß.
Laud. opiati gr. j.
M. S.
Sal Febrile.
Detur ante Paroxysmum.

Vel præscribatur Sal Ammoniacum cum Sale Absinthii vel aliis Fixis, cum Absorbentibus acidum; illudque in Hypochondriacis Temperantibus.

Obs. XII. Præter spiritum salis Ammoniaci *Salia Fixa* seu Cineritia Vegetabilium, Cardui benedicti, Fumariæ, Centaurii minoris, Absinthii, Artemisiæ, Imperatoriæ, adeòque quælibet *Alcalia* omnes Febres Intermittentes, imprimis Quartanas & Febres Scorbuticas tollunt vi Sudorifera, si solitariò à ℈ß. ad ℈j. imò ad ʒß. ante Paroxysmum dentur; imò horum ℈j. adjunctum vel Antimonium diaphoreticum, Antihecticum *Poterii*, aut Flores Antimonii diaphoretici, aut Flores Sulphuris, quos HOFFMANNUS pro Tertiana perfectè curanda *in Clave pag.* 370. commendat, bis vel ter ante Paroxysmum in Aqua Centaurii minoris vel Vino cum Sudoris eruptione propinando: item Lapilli Cancrorum præparati, qui & ipsi turgent sale volatili temperato, aut Corallia, Mater perlarum, aliaque concreta Terrea, & quidem dimidiata ab illa dosi, pro circumstantiarum tamen varietate varianda, rarò fallunt. Nempe fit interdum, ut nimis citò propinatus spiritus Salis Ammoniaci, aut ubi adhuc nimium adest Frigus, minùs prosit, & tunc in subsidium vocanda Salia Fixa, & ante Paroxysmum propinanda, continuato spiritu isto Intermissionis tempore. Nam ubi magis urget frigus & Rigor, quàm Æstus, Salia hæc Fixa lixivialia sunt convenientiora, simulque fortiter Sudores movent, nec facilè Febrium duplicaturam admittunt: sed ubi excedit Æstus, spiritus Salis Ammoniaci convenientior, quod per subitaneum sudorem Æstum mitigat; item Tartarus vitriolatus, Potio Crolliana, & similia. Hinc in febribus frigidis fixa utramque absolvunt paginam, & BARBETTE *in sua Praxi* salia fixa incinerata in Cura Tertianæ & aliarum Febrium Intermittentium longè præfert usui Chinæ Chinæ, tanquam tutiora & promptiora sine Recidivæ metu: Item *volatilia Salia animalium*, Spiritus Urinæ, aut hujus loco Spiritus Salis Ammoniaci, Sal volatile Cornu Cervi aut Viperarum, quæ in Quartana à ℈ß. ad gr. xii. propinari, vel commodè aliis permisceri possunt. Præscribendi modus est hic:

℞. *Corall. rub. præp.*
Salis Absinth. ℈ß. vel gr. xv.
Laud. opiat. gr. ß. ad gr. i.
Ol. destill. Caryoph. vel *Bacc. Junip.* gutt. ii.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Febrilis.

Detur ante Paroxysmum.

℞. *Salis Absinth.* vel *Card. bened.* ℈j.
Corall. rub. præp. vel *Lap. Canc. præp.* vel *Antimonii diaphor.* ℈ß. gr. xii. ad gr. xv.
Laud. opiati gr. i. vel ii.
M. f. *Pulvis*. S. ut antè.

Hora una vel altera ante Paroxysmum in vehiculo calido assumantur, expectando post Paroxysmum Sudorem.

Vel

℞. *Salis absinth.* ℈i.
volat. Cornu Cervi gr. v.
Laud. opiati gr. ij.
M. S.
Sal Febrile pro una vice.

Vel

℞. *Salis absinth.* gr. xv.
volat. Cornu Cervi gr. iii.
Corall. rubr. præp. ℈ß.
Ol. destillat. Caryoph. gutt. ii.
M. f. *Pulvis* ante Paroxysmum assumendus. S.
Pulvis Febrilis pro una vice.

Item contra Quartanam:

℞. *Salis absinthii* ℈ii.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
Antimonii diaphor. ℈ß.
M. pro 3. *dosibus*.
D. S.
Pulvis Febrilis pro 3. vicibus.

Vel

℞. *Salis absinth.* ʒj.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
M. pro 4. *dosibus*.
D. S.
Pulvis Febrilis.

Vel

℞. *Corall. rub. præp.*
Salis absinth. an. gr. xv. ad ℈i.
Sal. fulmin. gr. vi.
M. f. *Pulvis*. S. ut antè.
Detur ante Paroxysmum.

De Auro fulminante vid. HOEFERUS *in Herc. Medic. pag.* 292.

℞. *Cornu Cervi sine igne* ℈ij.
Salis Card. bened.
Cent. min. an. gr. viij.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 2. *partes*. S.
Pulvis Sudoriferus pro 2. vicibus.

Vel

℞. *Salis absinth.* gr. xv.
Antimonii diaph. ℈ß.
Corall. rubr. præp. gr. xii.
Ol. destillati Sassafras gutt. ii.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Febrilis.

Vel

℞. *Antimonii diaphor.*
Salis absinth.
Card. bened. an. ℈i.
Ol. destill. Macis gutt. ii.
M. f. *Pulvis* pro 2. *dosibus*. S.
Pulvis Febrilis pro 2. vicibus.

Vel

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ℈j. ad ʒß.
Antimon. diaphor.
Salis absinth. an. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis Febrilis.

Vel

℞. *Salis absinth.* ℈i.
volat. Cornu Cervi gr. v.
Lapill. Cancr. præp. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii.
M. f. *Pulvis*. S. ut antè.
Detur ante Paroxysmum.

HELMONTIUS commendat ad vim febrilem Salia ex Plantis Cephalicis, Majoranæ, Salviæ, Rorismarini, &c. sed non fixa, verùm volatilia, *in Tract. de Febribus* §. 4. sed non omnibus licet adire Corinthum, ut possint habere Salia Vegetabilium volatilia in forma sicca: intermissis sub forma Olei possunt adhiberi.

In forma Potionis.

℞. *Aqua Card. bened.* ℥ij.
Salis Absinth. ℈j.
Cent. min. ℈ß.
Julepi Rosar. ʒiij.
M. pro *dos.* S.
Potio febrilis pro una vice.
Vel
℞. *Aqu. Cent. min.* ℥j vel ℥iß ad ℥ii.
Salis absinth. vel *Card. bened.* gr. xv. vel ℈j.
Lapill. Cancr. prep. ℈ß. vel gr. xv.
Syrup. Card. bened. ℥ß.
M. f. *Potio* ante Paroxysmum assumenda.
S. *ut antè.*

Quod si urgeat Rigor, guttæ ij. *Olei destillati Caryophyllorum* vel *Baccarum Juniperi* addantur.

Item ante Paroxysmum convenit hæc *Potio Sylvii* cochleatim assumenda:

℞. *Aqua Petrosel.* ℥ij.
Foeniculi ℥j.
Spir. Theriac. ʒiß.
Sal. volat. succin. ℈j.
Syrup. Card. bened. ℥j.
M. S.
Potio febrilis cochleatim sumenda.
Vel
℞. *Aqua Card. bened.* ℥ij
Theriac. f. ʒiß.
Salis absinth. ʒß.
Spir. salis ammon. ℈j.
Syrup. Papav. errat. ʒiij.
M. D. S.
Potio febrilis pro aliquot vicibus.

Obs. XIII. Quod attinet *Salia salsa fixa* seu duplicata, quæ constant ex Alcali & Acido, ut *Tartarus vitriolatus*, *arcanum duplicatum Mynsichtii*, *Sal Hypochondriacum digestivum*, *Nitrum antimoniatum*, item *Tartarus nitratus Bartholetti*, quem vocat suum *alexipyreton universale*, seu Sal Tartari imbibitum cum Spiritu Nitri: nam & hæc Salia fixa lixivialia Vegetabilium cum Spiritu Salis aut Nitri coagulata in Salia Salsa crystallisata, mirè in omnibus Intermittentibus conveniunt; imprimis in Principio morbi tanquàm Digestiva & Absorbentia antè Universalia valdè utiliter usurpantur: Imò iis continuatis felicissimè sæpè febres profligantur. Diebus enim Intermissionis pro abstergendis primis viis, & removendo pabulum, si quis subsit, fomite febrili, multum valent bis quotidie à gr. xv. ad ℈j. & ʒß. in appropriato vehiculo usurpata; ideò die Intermissionis ante Vomitoria danda sunt, maximè Sal Hypochondriacum digestivum, quod *Digestivum Quartanarium* vocat SYLVIUS:

℞. *Salis Hypochondr.* ℈ß.
Absinth. gr. v.
M. S.
Sal sive Pulvis emolliens.
Vel
℞. *Salis ammon. depur.* ʒj.
Nitri antimoniati ℈j.
M. div. in 2. *part. æqu.* S.
Sal Digestivum pro 2. vicibus.

Mane in vehiculo calido, & vesperi in frigido capiendo; uti ante Paroxysmum commodè etiam propinari possunt.

℞. *Arcan. dupl.* ℈ß. gr. xv. ad ℈j.
Lapill. Cancr. prep. vel *antim. diaph.* ℈ß.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis pro una dosi.

Detur ante Paroxysmum, & etiam repetatur die Intermissionis bis: egregiè prodest, copiosam præcipitat materiam.

℞. *Arcan. dupl.* ℈ij.
Antimon. diaphor.
Lapill. Cancr. an. gr. xiv.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 2. *part. æq.* S.
Pulvis Alterativus.
Vel
℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.

Lapill. Cancr. prep. gr. xij.
Ol. destill. Bacc. Junip. gutt. ij.
M. D. S.
Pulvis febrilis Alterativus.
Vel
℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.
Salis absinth.
Corall. rubr. prap. an. ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis febrilis.
Vel
℞. *Arc. dupl. Myns.* ʒß. vel ℈ij.
Salis absinth.
Lapill. Cancr. prap. an. ℈j. vel ʒß.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 2. vel 3. *part. æqu.* S.
Sal febrile pro 2. vel 3. vicibus

Detur dosis ante Paroxysmum, & die Intermissionis loco Digestivi. Conveniens est in febribus Intermittentibus Scorbuticis, item, ubi nimis urget febris:

℞. *Lapill. Cancr. prep.*
Arcan. dupl.
Salis absinth. an. ʒß.
Sali volat. succini gr. xij.
Laud. opiati gr. iij.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 3. part. æqu. pro tot dosibus; S.
Pulvis febrilis pro 3. vicibus.

Semper dosin unam hora ante Paroxysmum assumendo.

℞. *Eboris sine igne*,
Arcani dupl. an. gr. xij.
Auri fulm. gr. vj.
M. S.
Pulvis febrilis.
Vel
℞. *Crem. Tartari* ʒj.
Tartari vitriolati ʒß.
Spiritus Sulph. gutt. iij. vel iv.
M. f. *Pulvis*
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis Alterativus.

Pertinet huc *Potio specifica Febrifuga Crollii*, quam RIVERIUS toties ante Paroxysmum usurpavit cum felici successu: formula est hæc:

℞. *Aqu. Cichor.* ℥j. ij. vel iij.
Spir. sulph. vel *Vitrioli* gutt. xv. ad ℈j.
Salis absinth. ʒß.
M. S.
Potiuncula.

Propinetur duabus horis ante Paroxysmum: hac ipsa sæpiùs curavit quamplurimas febres, imprimis Tertianas, felici cum successu. In imbecillibus Subjectis imminui potest dosis ingredientium. RIVERIUS creberrimam ejus fecit experientiam, ut videre est in *Observ. ejus Cent. 1. observ.* 20. & 26. item *Cent. 4. Observ.* 2. 12. 15. 25. & *prax. lib. 17. cap.* 3. LUDOVICI *in Pharmacia* Mixturam hanc extemporaneam loco Nitri vitriolati commendat, & sanè non contemnenda est. Commodè etiam Lapilli Cancrorum, Antimonium diaphoreticum & similia addi possunt.

Observ. XIV. *Salia Nitrosa*, & cum *Nitro* parata omnia Medicamenta, optimè sistere Ardores nimios cum pauco vel nullo Rigore, in Paroxysmo, aut etiam ante eum administrata; imò Spiritus Nitri dulcis in declinatione Paroxysmi, aut finito jam Paroxysmo, sensibiliter febres mitigat. Præter hunc, Nitrum antimoniatum, Nitrum vitriolatum, seu Arcanum duplicatum, aut Panaces Holsteinensium, perinde est, præ cæteris in Scorbuto convenit, adeoque febres Scorbuticas optimè tollit; hinc in febribus Intermittentibus cum nimio Æstu:

℞. *Nitri antimoniati* gr. xv.
Salis Ammon. gr. vj.
M. f. *Pulvis* ante Paroxysmum propinandus.
D. S.
Sal febrile pro una vice.
Vel
℞. *Nitri antimoniati* ℈j.
Arcan. dupl. Myns. ℈ß.
M. D. S. ut antè.
Detur ante Paroxysmum.
Item
℞. *Nitri antimoniati* ℈ß.
Arcan. dupl. ℈i. vel ʒß.

Antihect. Poterii gr. ix. vel xij.
M. pro 3. dosibus. S.
Pulvis Febrilis refrigerans.
Dentur ante Paroxysmum.

℞. *Nitri antimonii* ℈ij.
Cornu Cervi sine igne ℈j.
Antimonii diaphor. gr. viij. M.
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis Febrilis pro 2. dosibus.
Vel

℞. *Arcan. duplicat.* gr. xij. ad xv.
Ebor. sine igne ℈ß.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis refrigerans.

Propinentur duabos horis ante Paroxysmum, aliquot diebus repetendus, præsertim, si urgent diebus Intercalaribus Phlogoses.

℞. *Arcan. dupl.* ℈j.
Salis volat. Succin. gr. iv. ad ℈ß.
M. pro dosi ante Paroxysmum. S.
Sal Febrile refrigerans,
Vel

℞. *Nitri antimon.* ʒß.
Antimon. diaphor. ℈ß.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Febrilis refrigerans.
Capiendus ante Paroxysmum,

℞. *Arcan. dupl.* ʒß. ad ℈ij.
Corall. rub. prap. vel *Antimon. diaph.* ℈j. ad ʒß.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Resolutivus.

Observ. XV. *Acida, an qua talia Febribus Intermittentibus conveniunt?* dubito. Sanè ex iis commodum adeò singolare haurire via potui; nec nisi interdum, dum nimis urget Æstus, pro hoc nonnihil compescendo, mediante fixatione Humorum effervescentium convenire solent: v. g. si in Febre Intermittente Rigori intensior superveniat Æstus, vel cum clamosa Siti junctus, vel cum difficili Sudoris eruptione, vel quando ipsa Febris Intermittens tota est Ardens, vel quando Febris Intermittens plùs minùs Ardens in Continuas degenerare velit, optima sunt, declinante nonnihil Paroxysmo, aut saltem non ante ejus Statum; tunc sub ardore Paroxysmi, & inde nata gravi Anxietate, sequens Mixtura confert:

℞. *Aqu. Card. bened.* ℥ij.
Menth. ℥j.
Antimon. diaph. ʒß.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
Syr. Card. bened. ʒvj.
Spir. Nitri dulcis q. s. pro grato sapore.
M. D. S.
Potio Refrigerans & Confortans:
Usurpetur cochleatim in ipso Paroxysmo.
Vel

℞. *Aqu. Rubi Idæi* ℥iij. vel *hujus Aqu. & Card. bened.* ℥iß.
Succi Rubi Idæi ʒiij. ad ʒvj.
Antimon. diaph. ʒß. ad ʒj.
Syr. Acetos. Citr. vel *Rub. Idæi* ℥ß. vel ℥j.
Spir. Nitr. dulc. q. s. pro grato sapore.
M. D. S. ut antè

Hauriatur subinde cochleatim mirabiliter: Ardorem compescit, Sitim minuit, Sudorem provocat, &c:
Vel

℞. *Aqu. Flor. Papav. err.* ℥iv.
Antimon. diaph. ℈ij. vel ʒj.
Syr. Flor. papaver. errat. ℥ß.
Spir. Nitri dulc. q. s. pro grato sapore.
M. S. ut antè.
Vel

℞. *Aqu. Card. bened.* ℥ij.
Fumar. ℥j.
Succin. prap. vel *Antim. diaph.* ʒj.
Syr. Card. bened. ℥j.
Spir. Nitri dulc. q. s.
M. D. S. ut antè.

Detur in Paroxysmo & ante eundem, si Æstus minùs urget successum felicem in eo observavi.

Præter Acida itidem conveniunt in Paroxysmo Misturæ ex Lapillis Cancrorum cum Aceto: e. g.

℞. *Aqu. Card. bened.*
Cichor. an. ℥iß.
Aceti Vini ʒvi.
Spir. Theriacal. simpl. ʒiij. ad iv,
Lapill. Cancr. pulveris. ʒß.
Syrup. de 5. Radic. ℥j.
M. S.
Potiuncula.
Capiant cochleatim.

℞. *Aqu. Acetos.*
Fumar.
Menth. an. ℥j.
Aceti Rubi Idæi, vel *Sambuci.* ʒvj.
Spir. Theriacal. simpl. ʒiß. ad ʒij.
Lapill. Cancr. prap. ℈ij. ad ʒj.
Syr. Cort. Aurant. ʒiij.
M. f. *Potio* cochleatim usurpanda.
D. S.
Potio Refrigerans & Confortans.

Est quoque proficua, quando *Angustia & Anxietates Præcordiorum*, *item Flatulentia* & Hypochondriaca Abdominis Symptomata nimis urgent.

Item

℞. *Aqu. Acetos.*
Rub. Idæi an. ℥iß.
Cinnam. ʒiij.
Aceti Rubi Idæi ʒvi.
Lapill. Cancr. prap. ʒß.
Antim. diaph. ℈j.
Syr. Violar. ℥ß.
M. D. S.
Resolvens Potio Febrilis,
Vel

℞. *Aqu. Card. bened.*
Endiv.
Sempervivi. an. ℥j.
Aceti destill. ʒvj.
Spir. Nitri dulc. ℈j.
Lapill. Cancr. prap. ʒß.
Antim. diaph. gr. xv.
Syrup. acetos. Citri ʒvj.
M. D. S. ut antè,
Vel

℞. *Aqu. charefol.* ℥iv.
Aceti Vini ʒvj.
Corall. rub. prap.
Lapill. Cancr. prap. an. ʒj.
Laud. opiati gr. ij.
Syrup. Heder. terrestr. ℥ß.
M. S.
Resolvens Mixtura Febrilis,
Vel

℞. *Aqu. Heder. terrestr.* ℥iv,
Aceti Vini ℥ß.
Lapill. Cancr. prap. ʒj.
Antimon. diaph. ℈j.
Syrup. Diacod. ℥j.
M. S.
Mixtura Resolvens,
Vel

℞. *Aqu. Charefol.* ℥ij.
Menth. ℥j.
Cinnam.
Aceti Vini an. ʒiij.
Lapill. Cancr. prap. ʒj.
Syrup. Fœniculi ʒiij.
M. D. S.
Resolvens Potio febrilis.

Observ. XVI. *Opium*, & ea hoc legitima fermentatione paratum Laudanum, atque omnia *Opiata*, illegitimo usu omnes febres Intermittentes pertinaces reddit, & econtra legitimo usu citò tollit, mitigatque Continuas; (in Opio enim multa latent.) Certissimè est proficuum; sistit enim sensim vellicationes & motum tremulum. Sed in Rigore necesse est, usurpetur præmissis Universalibus, Digestivis & Evacuativis, ut sic primæ viæ à sordibus liberentur, idque *imprimis duobus in casibus*.

1. Quando Paroxysmi ex Consuetudine potiùs, quàm ex Fomite morboso pertinaciùs redeunt.
2. Quando graviora quædam, aut etiam molestiora Symptomata, durante Paroxysmo affligunt Ægros: Frigus insigniter mitigat & Rigores.

Nunquam autem *Opiata solùm*, sed semper cum febrifugis ositatis quacunque forma admisceantur, quorum formulas passim dedi. Aliàs metus est, ne citò nimis & solitariè usurpata simplices febres reddant duplicatas, aut triplicatas,

Digitized by Google

catas, aut sopiendo febrim, graviorem recidivam postmodùm inferant: Id quod etiam faciunt fixa terrea, v. gr. specifica ex Cochleis marinis, aut matre perlarum calcinatis, quæ etiam nimis aut intempestivè propinata febres duplicant. E. g.

℞. *Arcan. dupl. Mynsichti* ℈i.
Salis Absinth. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis Febrilis.
Detur ante paroxysmum in Vino absinthite.

℞. *Elixir febril.* ℥ii.
Essent. Opii dr.ß.
M. S.
Elixir Febrile: 40. usque ad 50. gutt.
Vel
℞. *Tinct. Tartari compos.* dr.iß.
Essent. Opii dr. ß.
M. S.
Tinctura: 40. usque ad 50. guttas.

Observat. XVII. *Cephalalgia* raro post paroxysmum, aut intermissionis die sunt molestæ, nisi suppressus in paroxysmo sudor easdem inducat: fit tamen in febribus nonnullis, imprimis scorbuticis, ut in primis paroxysmis nullus omninò sudor promanet, sed declinante jam febre hic vel sponte postmodùm erumpat; itaut nocte dieque tales ægri interdum cum salute sudoribus quasi diffluant. Ergo pro Cephalalgia tali, vel sudor patienter expectandus, vel blando Epithemate Camphorato calido dictus dolor mitigandus.

Observ. XVIII. *Vesicatoria* vel Nuchis, vel Carpis Manuum applicata, Febres Diuturnas optimè exhauriunt, speciatim rigor ex eorum usu cessare solet; interdum penitus cessat febris. Applicantur die intermissionis, ut ita eorum operatio præveniat paroxysmo: Nam & *Strobelbergeri Emplastrum febrifugum* vim nonnihil causticam, certè intensè rubificantem, obtinet. Sic quoque POTERIUS *lib. 2. de febribus cap. 23. pag.* 109. refert, quòd in *Quartana diuturna* Vesicatoria Carpo admota interdum sint proficua. Quo etiam facit suo modo *Salivatio Mercurialis*, *Quartanarios* subinde radicitùs curans, utut hoc reverà videatur remedium ipso morbo gravius: Confer. BALLONIUS *in Boneti Phare Med. pag.* 626. & 653. item PIENS *de febribus part. 2. pag.* 273. Notabile est, aliàs eos, qui aliquandiu intermittentibus laborarunt, promptissimè salivare, etiam ex aliquot granis Mercurii dulcis propinatis. Hinc *ad præcavendam* talem *Salivationem* purgatio promovenda, vel fortis sudor repetitus imperandus.

Observat. XIX. *Intermittentes Diuturnæ*, præsertim tertianæ duplicatæ, item continuæ paulo diuturniores, ita videntur alterare sanguinem, & inde derivatam Lympham, ut crassior, viscidior, & glutinosior eorum evadat textura; unde convalescentes tales adhuc *febriculas Lentas* subinde experiuntur, aut saltem *Appetitus* aliquandiu infausto omine *non debitè redit*. Febriculæ tali optimè præmisso interdum *Vomitorio*, Mucum primarum viarum eliminante) per *Sal Ammoniacum* occurrere possumus: e. gr. dedi ejusmodi pulverem ante paroxysmum in diuturnis febribus, ubi metus adest Hecticæ, summè proficuum inveni, & Hecticam averti.

Vel
℞. *Arcan. dupl.* gr. xii. ad gr. xv.
Ebor. sine igne ℈ß.
M. S.
Pulvis Febrilis.
Detur duabus horis ante paroxysmum.

Anorexia verò per Absinthii vel Centaurii minoris continuatum qualemcunque aliquandiu usum tolluntur.

Observat. XX. *Diuturnæ* febres, item quæ per copiosa Absorbentia, aut calcinata Terrea diutiùs usurpata, curatæ fuerunt, vix sine insigni Viscerum labe, aut multiplicibus hinc restitantibus symptomatis, solent evanescere; unde & Colicæ, & Hydropes, aut pedum saltem Tumores, aut Cachexiæ subinde hos insequuntur. Talibus malis & præcavendis & curandis optimè inservit Absinthium in Decocto, Essentia, Succo, Extracto, &c. frequentiùs usurpatum, aliaque congrua Amara. Sanè *Crurum Tumor œdematosus* ordinariò Chronicis intermittentibus supervenit, præsertim, si copiosiùs biberint ægri, & parùm sudaverint, vel si copiosiùs post curam febris citò se ingurgitent; sed parum in recessu habet hic Tumor; internè etiam multiplici *Absinthii* usu, externè verò *Chelidonii* majoris recentis, plantis pedum admotione, facilè abigitur.

Observat. XXI. Dum jam *febris remittit* universaliter, aut etiam alio tempore intermissionis die, vel etiam post febres Chronicas, maximè prosunt Alterantia ex Febrifugis Vegetabilibus, ut præcaveatur vel curetur Cachexia sub cursu morbi enata: ut *Essentia Absinthii tartarisata*, vel ex Absinthio, Centaurio minori, radice Enulæ, aut cum spiritu tartarisato *composita*, *Cardui benedicti*, *Centaurii minoris*, *Liquor Terræ foliatæ Tartari*, *Tinctura Tartari*, *Tinctura Antimonii*, *Spiritus Cochleariæ*, *Elixir Stomachale*, *Elixir Febrile Mynsichtii*, vel *DD. Michaelis*, *Elixir proprietatis cum & sine acido*, item paratum *cum spiritu Salis Ammoniaci*, *Elixir Cachecticum*, *Tinctura Tartari composita*, *spiritus Salis Ammoniaci*, *Carminativus*, similisque Alterantia, quæ Acidum infringunt & Bilem acuunt, Massæ sanguineæ Crasin emendant, & stomachum corrigunt, propinentur: idque bis in die, mane jejuno stomacho, & vesperi, ad 20. 30. vel 40. & 50. & 60. guttulas in liquore appropriato: v. g.

℞. *Essentiæ Absinth.* vel *Cent. min.* vel *Card. bened.* vel *Gentianæ*, vel *Myrrhæ*, vel *Tartari simpl.* aut *compos.* vel *Elixir febril.* vel *Propr. sine acido* unc.ß.
Spiritus salis Ammoniaci dr.iß. vel dr.ii.
M. S.
Mixtura Febrilis.
Vel
℞. *Essent. Absinth.*
Card. bened.
Centaur. min. an. dr.i.
Spir. Vitriol. dr.ii.
M. S.
Mixtura Febrilis.
Dosis 30. vel 40. gutt. Detur bis die intermissionis.

℞. *Elixir febris D. Mich.*
Prop. an. dr.iß.
M. S.
Mixtura Febrilis & stomachica: 40. guttæ.
Vel
℞. *Tinctura tartari acr.* dr.ii. vel iii.
Elixir Propr. sine acido dr.ii.
M. S.
Resolvens Tinctura Febrilis: 40. ad 50. guttas.
Vel
℞. *Elix. febrilis Mich.* dr.ii.
Essent. fumar. comp. dr.i.
M. S.
Essentia Febrilis, 40. gutt.
Vel
℞. *Tinctur. tart. acerr.* dr.iii.
Quint. Essent. absinth. dr. i.
M. S.
Essentia Febrilis.
Vel
℞. *Tinctura tartari acerr.* dr.ii.
Spir. Carm. dr.i.
M. S.
Resolvens Tinctura Febrilis.

Observat. XXII. Uti in intermittentibus febribus ante paroxysmum & in eo stomachus sit vacuus, ita *tempore Accessionis abstinendum est ab omni Cibo, & Potu*; si enim æger bibit potum frigidum, magis urgebit Horror, & Rigor. In ipso tamen æstu, Calore urgente, aut paroxysmo jam nonnihil declinante, & maximè quando sudoris eruptio instat, potus paulò largior, non tamen nimis frigidus, sed calidus, concedendus venit, isque quo calidior, eò liberalior; promovet enim sic egregiè sudorem, & promptiùs cedit Febris. Interim pro *Potu* singulariter convenit *Vinum & Cerevisia absinthiaca in omni febre intermittente*. (Q) Quòd si merus Scorbuti, Vinum Cochleariæ, vel etiam Vinum quoddam ex Alterantibus Aromaticis medicatum cum

(Q) *Potus calidus etsi declinante Paroxysmo quandoque sudorem provocet; non ex eo tamen frigidus Potus, exactò Paroxysmi statu, cùm summus æstus deferbuerit, Ægrotantibus omninò interdicendus: imò frigidis, præsertim ex nivata Aqua, Potionibus, tunc temporis exhibitis, non solùm expectato diu refrigerio ægri placidè conquiescunt, sed sæpenumerò copioso sudore, minima vi Corpori facta, facillimè perfunduntur. Hæc vulgò* Alterativa *vocamus, & nostris his calidioribus regionibus, æstivo præsertim tempore, non solùm utilia, sed apprimè necessaria experimur. Satius igitur est iis uti, quàm Vino, & Cerevisia, ut frigidioribus vel assuetis Germanis, in omnibus Febribus Auctor præscribit.*

Digitized by Google

cum essentia Absinthii, spiritu Cochleariæ, & similibus die intermissionis, vel declinante paroxysmo usurpandum, In *Quartanis* tamen *parsissimè bibendum est*; nihil magis enim febres has contumaces reddit, quàm nimius potus in paroxysmo, idque ratione Lienis facilè noxam contrahentis. CRATO planè in paroxysmo quartanario potum interdixit, quod maximè curationi conferre asserit. Certè crebrior, præsertim Cerevisiæ, potus diuturniores reddit has febres, in paroxysmo febris ingurgitatus, Mucum in primis viis, & hinc fermentum febrile in fomite augens; adeoque consultum est, à potu ut abstineant, quàm diu possibile est, aut saltem non priùs bibant, quàm æstus invaluerit: & quidem bibant potum calidum, & si meliùs rebus suis consulere volunt, huic primo potui, aut saltem sequenti, uni alterive minùs calido instillent spiritum salis Ammoniaci simplicem ad gutt. 40. ut hujus usu magis corrigatur noxa a potu illata, ac simul largior promoveatur sudor; in fine tamen Paroxysmorum non interdicendus est potus.

Potus ordinarius sit vel Aqua, vel cerevisia tenuis, vel secundaria cum Vino Absinthite medicata; aut saltem cum simplici Vino ita correcta, vel, quod bis præferendum, *Serum Lactis* probè depuratum, præsertim in scorbuticis, cui etiam commodè de succo Citri aliquantulum instillari potest: aut loco horum decoctum Tamarindorum cum Passulis egregiè convenit. Julepia Refrigerantia locum non habent, ubi calor proportionatus est constitutioni ægri, vel qualitati materiæ coquendæ &c., multò minùs, ubi minor est. In tali ergò casu satius est, si sitis adsit, concedere potum aliàs consuetum: sic qui Vino adsuetus, nec in totum interdicendum, quia consuetudini aliquid dandum, & magnum peccatum foret, ab uno extremo ad aliud prolabi. Quod si sitis nimis urgeat, simulque æstus gravior oriatur, commodè potui Nitrum, vel simplex depuratum, vel antimoniatum addi potest, supra quod nil melius desiderari potest, ita ut aliquot drachmas quotidie ebibere sit licitum. Si accidat, ut dato Nitro urina cum tanto ardore non mittatur, vel æger liberaliùs mingat, bono sit animo. In intermittentibus pure ardentibus monendi sunt ægri, ne nimium potum ingurgitent, aut quoties lubet. Præstat quidem potum liberiorem concedere, modò dein expectent, usque dum sentiant, omnem ex Ventriculo abiisse: si verò ægri sint inobedientes in hoc passu, optimum est, ut potum calidum bibant: *si enim calidum biberet cum Nitro dissoluto, Calor magis refrænabitur & temperatur; à potu autem frigido magis incalescimus, quod videmus, cùm ex ambulatione æstuamus, & frigidum bibimus*: verba sunt LINDANI *super Hartmannum*: Et imprimis convenit tunc potus impræegnatus cum spiritu Nitri dulcis, aut instar Julepii propinetur tunc infusum ex Floribus cum spiritu Sulphuris acidulatum: e. g.

℞. *Flor. papav. errat.*
Rosar. an. M. ß.
Infund. in s. q. vel ℔iß. *Aqu. comm.* aut *flor. Papav. errat.* aut *Seri Lactis depurati*: acidulatur leniter cum *spiritu Sulph. per campanam*: stent in loco calido ad extractionem Tincturæ: Colaturæ adde
Syrup. de Jujub. ℥ii.
Violar. ℥i.
M. pro *Julepo*: S.
Julepus Confortans.
Vel
℞. *Conserv. Acetosell.*
Flor. Ros.
Tunica an. ℥i.
Affund. s. q. *Decoct. rad. Scorzoner. cum cornu Cervi*, vel *Aqu. appropr.*, dissolv. in Mortario cum pistillo, vel indantur Cucurbitæ clausæ ad unam vel alteram ebullitionem: Coletur vel filtretur tepidè,
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Conserv. flor. Ros.*
Tunica,
Viol. an. ℥ß. ad ℥i.
Succi Ribium ʒiv. ad ℥i.
Affund. s. q. *Aqua simplicis* vel *destillata cujusvis*, dissolvantur in Mortario lapideo cum pistillo, clausoque vase leniter ebulliant.
Colatura ℔iß. adde
Tinct. flor. Bellid. q. s. pro grato sapore,
M. D. S.
Julepus Refrigerans.

Vel
Ad imitationem HOFFMANNI *in Clave pag.* 400.
℞. *Radic. Acetos.*
Tamarind. an. ℥i.
Coqu. in s. q. *Aqua fontana*:
Colatura ℔. v. infundantur
Fl. Ros. rubr. cum spir. Nitri dulci irrorat. M. iii.
Stent in loco tepido: *Tinctura colata* adde
Syr. Ribium,
Rubi Idæi an. ℥iii.
D. S.
Julepus Confortans.
Vel
℞. *Aqu. acetos.*
Cichor.
Endiv. an. ℔ß.
Succ. Cydon. ℥iß. ad ℥iii.
Tinctur. flor. Bellid. ʒiii.
Syr. Violar. q. s.
M. S. ut antè.
Vel
℞. *Aq. fontana* ℔i.
Tinct. flor. Bellid. ʒii.
Syrup. Ribium,
Rubi Idæi an. unc. ii.
Spir. Nitri q. s.
M. D. S. ut antè.
℞. *Aq. fontana* ℔ß.
Cinnam. unc. ß.
Succ. Citr. rec. unc. iß.
Spir. Nitri parum q. s. pro grato sapore.

Observ. XXIII. In declinatione paroxysmorum, *si sponte sudet æger*, cooperietur leniter: alioquin, nisi beneficio Naturæ non erumpat sudor, *ante Paroxysmum quartum non provocetur*, idque in Tertianis: postmodùm apparentibus Coctionis signis in fine paroxysmi cieatur, & calidis linteis fricando abstergatur, ut eò meliùs fluat. In quartanis ante Coctionis Signa nec possunt, nec Arte proliciendi sunt. Quòd si ante talia signa sudent quartanarii, equidem non supprimendus est, aliàs graves dolores osteocopos inferre solet; de quo vid. BALLONIUS *in Boneti Pharo Medico pag.* 399. Et sanè quælibet specifica mediante sudore febrem profligare solent.

Observat. XXIV. *Frigora* febrium quæcunque, earumque *Rigores*, *Horrores & Tremores*, omnium optimè compescunt *Aromatica*, præsertim sub Olei vel Extracti forma usurpata: v. g. mirabiliter Frigus, & rigorem curant oleum destillatum Caryophyllorum, Cinnamomi, Macis, Baccarum Juniperi, Menthæ, &c. externè regioni præcordii vel stomachi applicata: Specialissimè autem Oleum destillatum Caryophyllorum, & Cinnamomi ad guttas 5. vel 6. acutissimè penetrant, & sunt ferè nonnihil caustica; unde addita reliquis speciebus internè mira faciunt; imò intus assumpta cum appropriatis, quàm etiam externè ingruente paroxysmo regioni stomachali, Spinæ dorsi, & plantis pedum probè inuncta, applicato præcordiis latere probè calefacto: vid. SYLVII *Praxis lib.* 1. *cap.* 30. §. 143. Oleum Petræ quoque prodest contra Rigorem febrilem, cujus guttæ aliquot ante paroxysmum propinandæ. Qui usum ejus internum nauseant, externè regioni Stomachali illinant, Dicta Olea sequenti modo præscribi possunt.

℞. *Balsami Peruv.* vel *Olei destillat. Bacc. Junip.*
Ol. destillat. Caryoph.
Mac.
Succin. an. ℈ß.
M. D. S.
Balsamum Febrile calefaciens Stomachum.
Inungatur dicto modo.
℞. *Olei expressi Nuc. mosch.* ʒi.
destillat. Bacc. Junip. ℈i.
Caryoph.
Macis an. ℈ß.
M. pro Balsamo, Præcordiis dicto modo inungendo.
S. ut antè.
Vel
℞. *Olei expr. Nuc. mosch.* ʒi.
destillat. Caryoph.
Macis, vel *Cinnam.* an. gutt. xv.
M. D. S. ut antè.
Vel
℞. *Olei expressi Nuc. mosch.* ʒiß.
destillat. Bacc. Junip. ʒi.

Eac.

Succini ℈j.
M. S. ut antè,
Vel
℞. *Olei destill, Bacc. Junip.*
Rorismar. an. ℈j.
Caryoph. ℈ß.
M. D. S.
Oleum Febrile calefaciens.

Inungatur dicto modo; qualis inunctio etiam interdum regioni Lumborum, aut plantis Pedum etiam applicari potest; imò solus later calefactus plantis Pedum applicatus Rigores etiam solet imminuere.

Internè hæc ipsa Symptomata optimè corrigunt Salia fixa, Extracta Aromatica amara, Extractum Centaurii minoris, Gentianæ cum aliquot guttis Piperis, Olea destillata acria, & quælibet Opiata: hinc Mixtura ex Theriaca cum specifico Strobelbergeri egregia, præsertim in casibus, quando Intermittentes omnem Calorem deponunt, & solo frigore molestæ sunt, seu cum Algore fiunt.

Item
℞. *Salis Absinthii* ℈j.
Matris perlar. prap. vel *Test. Ostr. prap.* ℈ß.
Piperis albi pulverif. gr. vj. vel gr. vii.
M. pro *una dosi*, hora una aut duabus ante Paroxysmum assumenda,
D. S.
Pulvis Febrilis Calefaciens.

Sic etiam in Febribus *Intermittentibus Chronicis*, in quibus ordinariò magis Rigor urgere solet; vulgus *Grana Piperis* viii. xij. xv. ad xx. in grossa frustula concisa in haustu cochlearis Aquæ Vitæ simplicis vel anisatæ assumit, aliquot horis ante Paroxysmum, fausto cum successu; imò continuato eorum usu, Quartanam quoque curant; si autem tardiùs, aut Paroxysmo jam instante assumantur, Æstus gravissimè intenditur. Non igitur adhibenda sunt, ubi solus vel major Æstus urget; potiùs verò si Algor adest. Juvenem novi 17. annorum, qui 70. grana leviter contusa pro una dosi ante Paroxysmum assumpsit, & Febris emansit; utut post aliquot noctes diesque ex haustu Cerevisiæ secundariæ frigidæ redierit, Piperis tamen usu continuato se iterum curavit: e. g.

℞. *Salis Ammon.* ℈j.
Piper. albi gr. viij.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis calefaciens,
Vel
℞. *Salis Ammon.* ℈j.
Piperis albi grossò pulv. gr. xxvj.
M. pro Pulvere.
Div. in 2. *part.* S.
Pulvis febrilis resolvens,
Vel
℞. *Salis Ammon.* gr. xv.
Caryoph.
Piper. albi an. gr. v.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis calefaciens.
Vel
℞. *Matris perlar. prap*, vel *Test. Ostr. prap.* ℈ß.
Salis Absinth. gr. xv. ad ℈j.
Ol. destillat. Caryoph. gutt. ij.
M. f. *Pulvis*. S. ut antè.
Vel
℞. *Salis Absinth.* ʒß.
Corall. rub. prap.
Test. Conchar. prap. an. ℈ß.
Ol. destill. Bacc. Junip. gutt. iv.
M. f. *Pulvis* pro 3. *dosibus*.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Salis Absinth.* gr. xv. vel ℈j.
Lapill. Cancr. prap. vel *Antimon. diaph.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
Ol. destillat. Caryoph. gutt. ii.
M. f. *Pulvis*. S. ut antè.

Capiatur ante Paroxysmum, inungendo simul dictis Oleis præcordia.

Vel
℞. *Arcan. dupl.* ℈iv.
Ebor. sine igne, vel *Lap. Cancr. prap.* ℈ij.
Pip. longi gr. xxiv.
M. f. *Pulvis*
Div. in 4. *par. aqual.* S.
Pulvis Febrilis.

Usurpentur duabus vel tribus horis ante Paroxysmum.

℞. *Tartari vitriolat. crystall.* ʒj.
Lapill. Cancr. prapar. ʒß.
Piper. longi gr. xviij.
M. f. *Pulvis* pro 3. *dosibus*. S.
Pulvis Febrilis calefaciens & resolvens.
Vel
℞. *Specif. Febril. Crollii.* ʒj.
Salis Absinth.
Cent. min. an. ℈ß.
Ol. destill. Caryoph. gutt. iii.
M. pro 2. *dosibus*. S.
Pulvis Febrilis.
Vel
℞. *Aqua Card. bened.* ℥i.
Extract. Gent. cum Spir. Vini facti ʒj.
Salis Absinth. ℈i. vel *Spir. Salis Ammon.* ʒß.
M. f. Potio. S.
Potio Febrilis pro una vice.
Vel
℞. *Aqua Card. benedict.* ℥i. ad ℥iß.
Cinnam. ʒi. ad ʒiß.
Extract. Gent. ʒß. vel ℈ii.
Sal. vol. Ammon gr. xv. vel *Spir. Sal. Ammon.* ʒß.
Syr. Card. bened. ʒiß. ad ʒiii.
M. F. *Potio*.
D. S. ut antè.

Propinentur bihorio antè Paroxysmum, moderatè tegendo Corpus: Frigore magis urgente, ut in Quartanis. Extracti dosis augeri, item cum Extracto Theriacali acui potest; magis verò urente Æstu, ut in Tertianis ordinariis, spiritu salis Ammoniaci aucta dosi permisceatur.

℞. *Extract. Absinth.* gr. xv. ad ℈j.
Salis Absinth. gr. vj. vel ℈ß.
Ol. destill. Caryoph. gutt. ij.
M. f. *Pilula*. S.
Pilulæ Febriles pro una vice.

Capiatur ante Paroxysmum in Rigore, ubi paucus Æstus sequitur; egregiè calefaciunt.

℞. *Extract. Absinth.*
Card. bened. vel *Gentiana*,
Cent. min.
Rad. Imperat.
Theriac. an. gr. v.
Ol. destillat. Caryoph. gutt. iij.
M. f. *Pilula*. S.
Pilulæ Febriles.

Capiendæ imminente Paroxysmo, una alterave hora ante eundem.

Vel
℞. *Extract. Absinth.*
Card. bened.
Cent. min.
Theriac. (ratione Opii) an. gr. v. ad gr. vi
Ol. destillat. Caryoph. (ubi adest Horror, alias omittitur) gutt. iij.
F. *Pilula*. S. ut antè.

Assumantur in Aqua appropriata ante Paroxysmum: nil enim magis Rigorem febrilem imminuit, quam Oleum destillatum Caryophyllorum.

℞. *Extract.* seu *Succi inspiss. Cent. min.* gr. xv.
Sal. Card. bened. vel alius *Salis* ℈ß.
F. *Pilula*: S. ut antè.
Vel
℞. *Extract. Cent. min.*
Gentian.
Zedoar. an. gr. vi. vel viij.
M. f. *Pilula*.
Quibus etiam addi potest *Laud. opiati* gr. i.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Extract. Absinth.*
Gentian. an. gr. viij.
Theriacal gr. v.
Salis Cent. min. ℈ß.
Olei destill. Bacc. Junip. vel *Rorismar.* gutt. ij.
M. f. *Pilula*: S. ut antè.
Vel
℞. *Extract. Absinth.*
Card. bened.
Cent. min. an. gr. vj.
Myrrh. elect. gr. ij.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pilula*: S. ut antè.

Com-

Digitized by Google

Commodè etiam hisce Febrilibus Extractis *Trochiscorum Alhandal* gr. ij. ad gr. iij., tam pro alterandi, quam pro laxandi scopo addi possunt; utut sub debita diaphoresi levior laxatio accidere soleat.

Observat. XXV. *Ad Febres Intermittentes ardentes*, præmissis præmittendis, nil melius est, quàm *Sal ammoniacum, vel solitariam dosi* ℈j. ad ʒß. ante Paroxysmum usurpatum:

Vel

℞. *Salis ammon.* ℈i. ad ʒß.
Antihect. Poterii ℈ß. ad gr. xii.
M. f. *Pulvis* usurpandus ante Paroxysmum: S.
Pulvis Refrigerans.

Vel

℞. *Salis ammon.* ℈j.
Corall. rub. prep.
Antihect. Poterii an. gr. vii.
M. S.
Pulvis Mitigans.

Certè nil magis *Æstum* Febrium Intermittentium *mitigat*, quàm sal Ammoniacum, aut ejus spiritus urinosus, & hinc etiam Arcanum duplicatum. Aliàs aliquot Febres ordinario modo affligentes profligavi:

℞. *Salis ammon.* ℈i. ad ʒß.
Corall: rub. prap. vel *Lap. Cancr. prap.* ℈ß. ad gr. xv.
Olei destillat. Bacc. Junip.
Mac. an. gutt. j.
M. f. *Pulvis* ante Paroxysmum propinandus: S.
Pulvis Febrilis.

Observat. XXVI. Post Rigorem subinde superveniento jam Æstu, Ægri conqueruntur de *insigni Virium prostratione*, tum *Respiratione anhela celeri, frequenti & parva*, & *gravissimo Æstu interno*, utut quoad contactum externum minùs æstuare soleant. Talibus in Æstu Paroxysmi vel spiritus salis Ammoniaci quocunque modo propinatus, vel *Mistura* cum Aceto & Lapillis Cancrorum *suprà insinuata*, bono cum successu propinatur.

Observ. XXVII. In Paroxysmis Febrium Intermittentium subinde graves *Cardialgia*, *Stomachi rosiones*, *Præcordiorum angustia*, *Suffocatio imminens*, *Fames nimia*, similiaque nimis molesta Symptomata, *Inquietudinem*, *anxietatem*, & insignem corporis *Jectigationem* inferentia, adsunt; idque imprimis in Hypochondriacis, Hystericis & Scorbuticis. Curantur beneficio spiritus salis Ammoniaci vel simplicis vel oleosi facti: vel externè per Linimenta, vel Emplastra ex Tacamahaca, vel sola, vel cum Laudano *Cratonis* mista, cum Oleo quodam destillato subacta, nempe Anisi, vel Succini, vel Menthæ, vel Balsamo Peruviano, regioni stomachi applicata: feliciter enim compescunt, præmittendo simul vel Vomitorium pro circumstantiarum ratione, vel applicando Clysmata.

Observat. XXVIII. Notatu dignus est BALLONII locus in *Boneti Pharo Medicorum pag.* 213. *Puella Febre Tertiana jam mensem laboranti, ante Paroxysmos dextri Hypochondrii & Cruris dolores, Calore extenso quiescebant: quid hoc rei? nisi Purgationibus antevertas, hoc minatur Abscessum.*

Observat. XXIX. In Cura Quartanarum, uti & quorumcunque Morborum Chronicorum, Medicus *tangat Hypochondria*, an adsit Tumor aut durities, Scirrhus cujusdam Abdominis Visceris, Hepatis, Lienis, aut etiam Mesenterii? in specie inveterata si fuerit. In tali casu ordinariò Scabies supervenit. Quærat etiam, *an adsit Scorbutus? an multi adsint Flatus?* ut certus fiat de Malo Hypochondriaco: & Intermissionis die his Tumoribus maturè occurratur: nisi enim curantur, vix solent Febres curari, vel recidivant. Item an Viscera reliqua, imprimis Pulmones, sint salva? Facto hoc, tunc demum instituat Prognosin & Curam.

Observat. XXX. In Quartana contumaci locum habent *Acidulæ*, sed Ventriculus & Viscera sint robusta, seu in legitimo tono constituta; aliàs enim nimis debilitantur Ægri, quod in omnibus Acidulis observandum. Quòd si nimis debiles sint Patientes, conveniunt potiùs Remedia Martialia Arte præparata, aut etiam Acidulæ Artificiales; de quibus videb. GABELCHOVERUM *Centur.* 6. *curat.* 8. sicuti etiam in Hypochondriacis, Scorbuticis, Spleneticis, Hystericis &c. Febre Intermittente laborantibus, Martialia ante Paroxysmum sunt usitatissima: e. g.

℞. *Essent. Absinth.* ʒiß.
Solut. Martis cum Succ. Pom. ʒj.
M. S.
Tinctura Aperiens: 50. *gutta*.

Observavi ego Quartanam Chronicam limatura Martis cruda præparata ante Paroxysmum sumpta sola fuisse curatam. Mulier juvencula sterilis, hypochondriaca, & splenetica, ratione hæreditatis maternæ Quartanaria, cum insigni dolore Splenis in Hypochondrio sinistro, quoties frigus urgeret, etiam urgebat dolor, & quò intensius frigus, eò intensior dolor, & contrà. Præmisso Vomitu jussi capere die Intermissionis Tincturam Tartari simplicem cum Elixir Proprietatis sine acido à gutt. 50. bis in die; Nam alia amara Febrifuga quælibet fugiebat: Interdum etiam Intermissionis die, qui Paroxysmi diem præcedebat, capiebat Pulverem, ex Salis Ammon. gr. xv. Pulv. Jalappæ ℈ß. Misc. Sed hactenus omnia sine levamine. Procedente Morbo necesse erat, ut toto die Paroxysmi, circa quartam saltem pomeridianam repetentis, jejuna maneret: aliàs vomitus, præcordiorum anxietates, graviores dolores & rigores patiebatur. Hinc ad imitationem *Observationum* quarundam RIVERII, ipsa hypochondriaca & durioris alvi existente.

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ʒvi.
Salis Tartari ʒij.
Infunde in s. q. *Aqu. comm.*
Stent in loco tepido per noctem; Manè
℞. *Colatura* ℔i.
addo
Quint. Essent. Cinnam. ʒj.
M. D. S.
Potio Laxativa pro una vice.

Capiebat omni mane haustulum, unde aliquoties visceſa evacuabat, idque saltem Intermissionis diebus; etenim die Paroxysmi propter supra enarrata Symptomata nihil tentare poteram: Sed cùm Splenis vitia, Scirrhum, similiaque mala metuerem, ob id ordinabam:

℞. *Solut. Martis cum Succ. Pom.* ℥ß.

Capiebat omni mane gutt. 30.; quod cum etiam die Paroxysmi faceret, commodè admodùm cum pauco Splenis dolore habuit, sed continuato licèt Remedii usu idem levamen continuare noluit, propterea.

℞. *Liqu. Martis Solar.* ℥ß.

Dabantur 20. guttæ omni mane: benè contulit, alvum apertam servavit, interposuit subinde haustum superioris Infusi Sennati: sed Febris constans permansit, quinimò ex causis aliis supervenientibus simplex Quartana facta fuit triplex. Unde cum leniter tractanda esset, ipsa à Medicamentis abhorrente, dedi die, quo primarius urgebat Paroxysmus.

℞. *Salis Ammon.* ℈ß.
Pulv. Epilept. antimonial. gr. ij.
Misc. pro Pulvere.

Cepit manè, vomuit aliquoties, & per alvum egessit.

℞. *Corall. rubr. prap.* ℈j.
Pulv. Epilep. antimonial. gr. ij.
M. pro Pulvere.

Cepit vesperi bihorio ante Paroxysmum, quem via persensit. Sequenti die hunc Pulverem iterum bis cepit, & nunquam vomitus secutus fuit, potiùs somnolenta admodùm evasit. Tertio die pro tertio Paroxysmo eosdem Pulveres, sed dimidiata tantùm dosi, accepit; unde Paroxysmi omnes tres evanuerunt, qui etiam per sex successivè dies penitus non redierunt, ipsa integra omni nocte profundè dormiente, sed simul lassitudinem insignem membrorum omnium percipiente: propterea res mihi suspecta visa fuit vi anodyna antimoniali non extirpante, sed palliante Febrim; quod etiam eventus docuit. Nam ex improviso stata die stataque hora primarius Paroxysmus cum vomitu, tussi & asthmate convulsivo, ac repetentibus subinde epilepticis convulsionibus rediit, quem etiam ordine cæteri insecuti fuerunt: Hinc

℞. *Ol. Tartari per deliquium* ℥i.

Capiebat 40. guttas mane & vesperi, trihorio ante Paroxysmum. Item

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ℥ß.
Rad. Helleb. nigr. non prep. ʒiß.
Esula non prep. ʒß.
Salis Tartari ʒiij.
Infund. in *aqua comm.*, stent in loco tepido per noctem, mane
℞. *Colatura* ℔iß.

De hac bibebat mane bonum haustum, vesperi verò Oleum Tartari, & ita alternis vicibus continuando, Paroxysmi brevi pòst evanuerunt, saltem primariò illo adhuc nonnihil affligente: pro quo profligando

℞. *Extracti Gent.* ℈j.
Corall. rubr. ℈ß.
Cum s. q. *Ol. destill. Caryoph.* f. Pilulæ:

Quas cepit in vehiculo Rob Sambuci tribus horis ante Paroxysmum, qui non rediit, continuavit sic adhuc 2. vicibus, die Intermissionis Oleum Tartari per deliquium bis aliquandiu assumendo, & ita convaluit.

In hoc Casu observandum:

1. Consensus Splenis cum Febre, dolore isto sub frigore urgente, reverà splenetico existente, simpliciter convulsivo.
2. Martialia non solùm Splenis vitiis conducere, sed etiam impetum Paroxysmorum febrilium notabiliter retundere.
3. Anodyna quælibet pro radicali Febrium Cura nihil conferre, saltem Spirituum impetum & motum Naturæ cohibendo, Morbum palliare, qui, postmodùm eò intensiori impetu resurgunt; unde etiam cum epilepticis Convulsionibus redibant Paroxysmi.
4. Lassitudinem post cessantes Febres Intermittentes superstitem, vel Recidivam, vel Cachexiam, interdum etiam Anasarcam, minari.
5. Chinachinam non propinavi; In Splenetica enim hac maximoperè nocuisset, figendo Acidum febrile, concentrando etiam pariter Acidum in Splene peccans; adeoque visceris hujus Scirrhum, & hinc continuam ægritudinem induxisset.

Observat. XXX. & ultima. In Febribus Chronicis, ac diuturnis Intermittentibus, ac in specie in Quartanis, discusso licèt Morbo, diu *Paroxysmi Typum Ægri probè observent*, & præsertim ordinariæ Diæta & Abstinentia Recidivam declinent; vid. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Vol. 1. pag.* 193. Nam interdum etiam post aliquot septimanas recidivant, & quidem graviori Paroxysmo. Non mox ergò desistamus à Febrifugis, quæ optima sunt præmissis Universalibus, ut Spiritus Salis Ammoniaci, Sal volatile Cornu Cervi, Sal volatile Viperarum, & Succini.

Hæ & similes *Cautelæ*, si benè observentur, nunquam errorem aliquem observabitis in Cura, sed satis eam reddent facilem atque securam. Quòd si verò illegitimè & vitiosè curantur, atque Paroxysmi impediuntur, seu Febris supprimitur, id quod fit, quando his aut similibus obtunditur Fermentum febrile, & in suo fomite quasi concentratur, sanguinis fermentatio febrilis impeditur, & debita ejusdem Turgescentia sufflaminatur; unde quidem Paroxysmi cessant, & multa prava insequi solent Symptomata. sanè nil est, quod nocentius possit contingere Ægro, quàm ista Paroxysmorum inhibitio, quatenus materia ista vitiosa cum fermento concentrato mediante sanguine cumulata, circulata & in Turgescentia fermentativa impedita, hinc inde tandem affixa hæret & gravia infert Symptomata, Viscera reddit languida, imprimis infarcit Lienem & Hepar, Colicas passiones infert atroces, Tumores pedum œdematosos, Asthmata & Tusses, Cachexiam, & subinde Hydropem, lassitudines Artuum, Icteros difficulter curabiles, Cephalalgias diuturnas, Febres Continuas lentas tanquam Hecticas, & similia Symptomata. Exempla nonnulla imprimis videb. in GABELCHOVERO *Centur. 5. Curat.* 43., item *Centur. 6. Curat.* 109. 110. 111. 112. & sequent., item M.A.N.C. *Ann.* 3. *obs.* 89. *pag.* 149., ubi Tertiana per Amuletum curata in gravem Passionem Colicam & hinc Iliacam degeneravit. (R)

Facta est sæpiùs mentio *Febrium Scorbuticarum Intermittentium*, quæ vix ullis cedant Remediis, & sunt contumacissimæ, nec aliquid in illis præstari potest, unde sæpiùs subinde recidivant Febres. Retulit D. MICHAELIS, quendam quinquies Recidivam passum fuisse ob Scorbutum Febri junctum, quo curato Febris planè cessarit. Talibus in Febribus necesse est, ut Medicus aliis cum Remediis febrilibus crebriùs Specifica *antiscorbutica* propinet, tam die Intermissionis, quàm ante Paroxysmum permista cum Specificis; si enim hoc non fiet, incassum laborabit. Eminet in his Casibus imprimis Spiritus Cochleariæ cum Spiritu Salis Ammoniaci, vel similia. Inter hæc præstantissimum Remedium est Arcanum duplicatum *Mynsichtii* ad ℈j. vel solum, vel cum Lapillis præparatis Cancrorum ʒß., ante Paroxysmum; vel repetitum subinde die Intermissionis, & egregiè confert; & similia aliis sociata; Item Spiritus Cochleariæ cum Spiritu Salis Ammoniaci ante Paroxysmum propinetur hoc modo:

℞. *Aqu. Antiscorbut. Dornerellii* vel *Quercetani* ℥j. ad ℥iß.
Spir. Salis Ammon. dr. ß. (plùs minùs, prout fortis vel debilis est)
Cochleariæ ℈j. (in Officinis admodùm debilis: aliàs ritè præparati vix gutt. x. possunt propinari.)
Laud. opiati gr. j. vel ij.
Syrup. Scelotyrb. Foresti dr. ij.
M. D. S.
Potio Febrilis Scorbutica pro una vice.

Præmissis Universalibus ante Paroxysmum propinetur, valdè prodest.

Vel cum Spiritu Salis Ammoniaci eleganter permiscetur Arcanum duplicatum *Mynsichtii* in forma liquida: v. g.

℞. *Aqu. Card. benedi.*
Flor. Sambuci an. unc. ij.
Spir. Cochlear. dr. ij.
Salis Ammon. dr. j.
Arcan. dupl. Mynsichtii ℈j.
Corall. rub. prap. gr. xv.
Syrup. Scelotyrb. Foresti unc. j.
M. S.
Mixtura Febrilis Scorbutica, benè circumagitanda.

Vel

℞. *Aqu. Menthæ,*
Scorbut. Dornerellii an. unc. j.
Spir. Cochlear. dr. j.
Arcan. dupl. dr. ß. vel ℈ij.
Mag. Corall. cum Succo Citri ℈j.
Syrup. Scelotyrb. unc. iß. vel unc. j.
M. pro 2. dosibus ante Paroxysmum
D. S. ut antè.

Convenit item Mistura hæc, quam in Tertiana Scorbutica continua probatam habeo:

℞. *Aqu. Febrifug.*
Antiscorbut. an. unc. j. vel unc. iß.
Spir. Cochlear.
Salis Ammon. dr. j.
Nitri vitriolati Mynsichtii,
Lapill. Cancr. prap. vel *Antim. diaph. martial.* an. ℈j. ad dr. ß.
Laud. opiati gr. iij.
Syrupi Scelotyrb. Foresti dr. vj. vel unc. j.
M. f. *Potio*, pro aliquot dosibus: S.
Mistura Febrilis.

Capiatur in Febre Intermittente Scorbutica continua, ut infringatur malitia Scorbuti & Febris. Vel

℞. *Aqu. Febrif.*
Antiscorbut. an. unc. jß.
Spir. Cochlear.
Salis Ammon. an. dr. j.
Ocul. Cancr. prap.
Specif. febril. Strobelbergeri an. ℈j.
Laud. opiat. gr. ij.

Syru-

(R) *Monitum hoc Authoris, ne citiùs quàm par est cohibeantur Specificorum Antifebrilium usu febriles Paroxysmi, vulgò apud Practicos receptum est: itaut nemo ferè in Intermittentium præsertim Febrium Curatione, ante secundam hebdomadam, & nonnisi præmissis Universalibus, & in specie Purgantibus, ausit ad Specifica confugere: id quidem ratì, intempestivo horum remediorum usu, figi Fermentum febrile, adeoque vel ferociorem Recidivam inde oriri, vel Ægrum in eam Viscerum labem necessario incidere, ut Cachexia, Obstructionibus, Hydropi, ni forte periculosissimis internis Abscessibus, obnoxius evadat. Verùm fortasse haud solidis argumentis. nec infrequentium experimentorum robore suffultis, destituuntur ii, qui maturius quam fieri possit, ad Specifica febrilia deveniunt, ut Paroxysmis quantocius cohibitis, æger à Febre liberetur. Tantum enim abest ut præcoci Antifebrilium usu figatur, ad ægri noxam vel Recidivæ aut alterius Morbi periculum, Fermentum febrile, majores vires acquisiturum; quin potiùs hoc à Febrifugis maturè & iteratò exhibitis iners & ignavum redditur, atque ad novos excitandos Paroxysmos prorsus ineptum. Quod si otiosa timidi Medici socordia negligatur, majorem vim dato tempore adipiscitur, ac non solum major & fortior Sanguini & Corporis Organis in dies infligitur labes, ut difficilior semper reddatur Febris extirpatio: sed etiam à labefactato Sanguine & Visceribus nova immedicabilium nonnunquam Morborum progenies propullulat. Utinam ergò, si hæc vera sunt, prima statim invasione, Intermittentis Febris Paroxysmum dignoscere possemus; hoc enim consilio, nec secundum expectantes; ad Antifebrilia maximo ægrorum emolumento manum admoveremus.*

Syrupi Scelotyrb. foresti ℥j.
M. S.
Mixtura pro aliquot vicibus.

Item in Febribus Scorbuticis absque Frigore invadente, cum summo Ardore, extremorum lancinatione, cum angustiis Præcordiorum & anxietatibus cum flatibus conjunctis, eum fructu præscripsi hanc Potiunculam subinde hauriendam, ubi ad omnia respicitur Symptomata:

℞. *Aqu. Mentha,*
Fœniculi,
Fumar.
Carminat. an. ℥j.
Spir. Cochlear.
Theriac. f. an. ʒj.
Nitri dulc. gutt. xij.
Lapill. Cancr. prep. ʒß.
Laud. opiat. gr. iß.
Syrup. Cortic. Aurant. ʒvj.
M. D. S.
Potio Febrilis Scorbutica.

Detur cochleatim in ipso Paroxysmo: valdè prodest.

In Tertiana Scorbutica Gravidæ nono mense, cujus Paroxysmi cum graviore virium prostratione invadebant, sine ullo Frigore, cum Calore, & etiam sine Sudore terminabantur.

℞. *Aqu. febrifug.* ℥ij.
Aceti sambucini
Mixt. simpl. an. ʒij.
Spir. Cochlear. ℈j.
Lap. Cancr. prap. ʒß.
Antimonii diaph. gr. xv.
Succ. Cydon.
Syrup. Acetos. Citri an. ʒiij.
M. pro aliquot dosibus.

Superiore Hyeme in Quartana Scorbutica atrocissima, cum Tussi, & hinc metu Phthiseos, hæc Potio admodùm profuit in Paroxysmo assumpta, præmisso semper ante paroxysmum Clystere ex Lacte:

℞. *Aqu. Mentha,*
Card. bened.
Charefol. an. ℥i.
Spir. Cochlear. ʒij.
Salis Ammon. ʒj.
Lapill. Cancr. prap.
Arcan. dupl. an. ʒß.
Antihect. Poterii ℈j.
Sacchar. Saturni gr. vj.
Syrup. de Succo Gran. acid. ℥j.
M. f. *Potio.*
D. S.
Mixtura singularis.

Quæ subinde hauriebatur pro aliquot dosibus: continuabatur simul Spiritus Antiquartius: Tandem sequentia profuerunt:

℞. *Salis Absinth.* ʒj.
Ocul. Cancr. prap. ʒß.
M.
Div. in 4. partes.

Capiebat singulis diebus binas doses.

℞. *Aqu. Borrag.*
Meliss.
Antiscorb. an. ℥j.
Mixt. simpl ʒiij.
Syrup. Rub. Idai ℥j.
M. D. S.
Mixtura Febrilis Scorbutica.

Cochleatim assumatur die Intermissionis,
Vel

℞. *Elixir. febril. Mynsicht,*
Spir. Cochlear. an. ʒij.
M. D. S.
Elixir Febrile Scorbuticum.

Capiantur gutt. xl. bis in die Intermissionis,
Vel

℞. *Elixir. Febril.* vel *Propriet.*
Spir. Cochlear. an. ʒj.
M. D. S.
Mixtura Febrilis Scorbutica guttatim sumenda.

Dosis à guttis 20. ad 30. valdè prodest diebus Intermissionis.

℞. *Liq. Terra fol. Tartari* ʒij.
Spir. Cochlear. ʒß.
M. S.
Essentia Febrilis Scorbutica, ad 20, guttas.
Vel

℞. *Spir. Salis Ammon.* ʒij. vel ʒiij.
Cochlear. ʒj.
M. S.
Spiritus febrilis resolvens: 30. gut. pro una dosi.

Alias etiam Antihecticum *Poterii* (de quo *plura*, *ubi de Hectica*) cum Magisterio Coralliorum cum Succo Citri (reliqua Magisteria sunt nullius pretii) an. ℈ß. & Arcani duplic. *Mynsichtii* ℈ß. ad ʒß. & pro una vel duabus dosibus ante Paroxysmum usurpata, in Febribus Scorbuticis sunt egregia,
Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈j.
Salis Absinth.
Lap. Cancr. prap. ℈ß.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis febrilis Scorbuticus.

Propinatur in Tertiana Scorbutica, ubi Æstus intensior et aliquoties repetatur, donec Febris cesset.
Vel

℞. *Arcan. dupl. Mynsichtii,*
Mag. Corall. cum Succ. Citri an. ℈i.
Sal. volat. Cornu Cervi, vel *Viperar.* gr. vi,
M. f. *Pulvis.*
D. S.
Pulvis febrilis Scorbuticus.

Capiatur in vehiculo sequenti.

℞. *Aqu. Febrif. usit.*
Antiscorb. Dornerollii an. ℥iß.
Spir. Cochlear.
Salis Ammon. an. ʒj.
Laud. opiat. gr. j.
Syr. scelotyrb. Foreß. ℥ß.
M. S.
Aqua ad Pulverem.

In hoc ipso tanquam in vehiculo, capiatur iste Pulvis, atque durante Paroxysmo, aut saltem post Rigorem subinde de eodem capiatur.

Serum Lactis, in specie Caprilli, est Potus imprimis conveniens, dum talium febrium admodùm urget æstus & Sitis, vel solum, vel imprimis cum Citro acidulatum nam & hic in Scorbuto est egregius: Vel & affundatur Herbæ Cochleariæ & Nasturtii cum Pomo Citrio in taleolas inciso, & exprimatur pro Potu in Paroxysmo:
Vel

℞. *Herb. Fumar.* M. ii.
Macera per noctem in *Sero Lactis caprilli* q. s.
Colatura addatur.
Succ. Pomor. Borsd. ℥iv,
Sacch. parum.
M. S.
Potio Alterativa.
Hauriatur extra Paroxysmum.

Decoctum etiam Tamarindorum ad dictas febres, sub forma Julapii usurpatum, est egregium, simul Alvum obstructam, quæ sæpissimè in Scorburo solet observari, blandè laxat, præterea que Crasin Massæ Sanguineæ vitiosam temperat: v. gr.

℞. *Tamarind.* ℥iß.
Coqu. in s. q. *Seri Lactis*;
Colatura adde
Tinctura Flor. Bellid. ʒij.
Syrupi Rosati solut. vel *Violar.* q. s. pro gratia saporis.
M. D, pro *Julapio febrili* laxativo, durante æstu,
D. S.
Julepus Aperiens.

Vid. MORELLUS *de Mater. Medic. pag.* 33.
Vel

℞. *Decocti Passul min. in Sero Lact. depur.* ℔iß.
adde
Succ. Cochlear. per resid. depur. ℥iij,
Citr. rec. ℥j.
M. f. *Julepus*: S:
Julepus febrilis Scorbuticus,
Vel

℞. *Seri Lactis depur.* ℔j.
Decocti Tamarind. ℔ß.
Succ. Citr. rec. dr. vj. vel ℥j. ad ℥iß.
Syr. ex toto Citro ℥iij. vel q. s.
M. f. *Julepus* S.
Julepus Refrigerans & Laxativus.
Vel

℞. De-

℞. *Decoct. Scordii cum cornu Cervi* ℔. ß.
Tamarind. ℥iii.
Tincturæ Flor. Bellid. dr. iij.
Spiritus Vitrioli Philos. q. s.
M. D. S. ut antè.

NB. Potus Lactis in febribus Scorbuticis valdè convenit, si aliquantulum Sacchari, vel spiritus salis Ammoniaci addatur: quotidie assumitur, mane dimidia mensura, *ein Nösel*; v. g. si Paroxysmus est à meridie; si cessat ante cœnam, in cœna comedenda est *Frische Milch.*

Ægyptii referente PROSPERO ALPINO *lib.* 10. *de Medic. Ægypt. cap.* 15. Potum quendam ex fermento & Aqua Rosarum parant, pro febrium, in specie Tertianæ, Cura.

Alii, ut Silesii, Poloni, & quidam populi vicini, ex Branca ursina & fermento Potum conficiunt, & *Bartsch* appellant: Quod sanè Potus genus non incommodum in febribus ferventioribus videtur: Decoctum faciunt ex herba Sina, ut Decoctum colorem flavum retineat, non puniceum: Decocto fermentum addunt, & in loco tepido aliquot dies fermentari permittunt: Vid. KERGERUS *de fermentatione sect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 182.

Ex suprà dictis patet: quòd in Cura Febrium Intermittentium, mox in Principio, præmisso uno vel altero Digestivo, *Vomitoria* ante Paroxysmum, aut die Intermissionis blanda *Laxativa* propinanda: posteà Intermissionis diebus *alterantia* volatilia, vel Martialia, pro ratione urgentium Symptomatum; Paroxysmi verò tempore Remedia fermentativi Acidi destructiva, &, uti vocant, *Præcipitantia*, primatum obtineant. Unde Remedia Alcalinæ prosapiæ tam volatilia quàm fixa, & his cognata Acida quocunque modo destruentia, ex omnibus tribus Regnis ad Curam febrium Intermittentium adhiberi possunt. Hinc ratione Alcali volatilis plùs minùs, aut oleosi, conveniunt Veterum Simplicia *Febrifuga Vegetabilia*, ver. gr. *quævis Americanis*, plùs minùs Aromatica, qualia in specie sunt Absinthium, Carduus benedictus, Centaurium minus, Chamomilla, Tertianaria (hujus enim Decocto tam Intermissionis die, quàm ante Paroxysmum propinato, Tertiana fuit curata: Vid. TABERNÆMONTANUS (S) Ulmaria, cujus Decoctum, item Aqua destillata insigniter commendantur in Tertianis diuturnis, Taraxacon, seu Dens Leonis, quod est egregium; Fumaria, quæ etiam convenit in febribus Scorbuticis, & hinc Quartanis; Nasturtium, cujus Succus cum Vini albi ℥ii. adhibitus Quartanam certò curat, modò in lecto Paroxysmum instantem expectet Æger, sudorem moveat, & purget. Convenit etiam Radix Plantaginis, Taraxaci, Chelidonii majoris, Gentianæ, Zedoariæ, quæ reverà præmissis præmittendis optima sunt.

Usus horum est nunc in substantia sub forma Pulveris, nunc in Decocto amarissimo, nunc in Succo recens expresso, nunc in Extracto, nunc, isque optimus, in sale fixo. In substantia Flores Centaurii minoris ad dr. i. pulverisati adhibiti insigniter commendantur ad curandas febres, qua ratione THONERUS curavit Tertianam duplicem admodùm refractariam, præmissis Universalibus, per Pulverem Herbæ Centaurii minoris ad dr. i. in haustu Vini per 3. dies propinandum, Sudorem enim movet. Pertinet huc & Pulvis Cardui benedicti &c. Decoquendi modum dicta Vegetabilia Febrifuga ostendit imprimis RULANDUS *Thesaur. Pract.* quæ Decocta mediante vehementi Sudore quasvis febres Intermittentes tollunt, modò, ut sæpiùs monui, præmissa fuerint Universalia: v. gr.

℞. *Flor. Cent. min.* M. iß.
Rad. Asari M. ß.
(nam Asarum in Aqua coctum omnem vim vomitoriam amittit)
Coqu. in s. q. *Aqu. simpl.*

Hujus Decocti calentis Virgo quotidie in lecto benè tecta hausit ℔. ß. & diu multumque sudavit, quo ad certum tempus continuato, à diuturna chronicaque febre curata fuit.

Porrò

℞. *Herb. Card. bened.* M. j. vel ij.
Rad. Asar. M. j. vel ℥i.
Infund. per noctem in ℔. iv. *Aquæ*, post decoqu. lento igne ad tertias.

Hujus Decocti Æger omni mane jejunus in lecto arctè coopertus bibat unc. iij. vel iv. calidè: accipiat semper 6. horis ante Paroxysmum, & multùm sudet, donec febris repetito hujus usu omninò evanuerit.

Et certè hujusmodi Decocta ex paucissimis Ingredientibus præferenda longè Decoctis Magistralibus, quæ ex mille speciebus combinatis sunt composita: hinc vel sola Herba Centaurii minoris optimum est ad Intermittentes remedium, si ante Paroxysmum adhibeatur. HELMONTIUS tardarum febrium Medicamentum optimum vocat Asarum in Aqua decoctum: movet Urinam.

Alias etiam Chamæmelon, ejus Decoctum, item Aqua decocta ex ejusdem succo ad aliquot uncias adhibita, à multis insigniter commendatur ante Paroxysmum.

In Succo usurpantur v. gr.

℞. *Succ. express. Absinth. rec.* ℥i. ad ℥ii. vel ℥iii.

Accipitur in haustu *Vini Absinthitis* aliquot horis ante Paroxysmum; fiet hoc aliquoties, & evanescit febris.

In Extractis usurpantur dicta Vegetabilia Febrifuga sub forma Pilularum; cùm enim sint insigniter amara, ut tollatur amarities, cum spiritu Vini paratur Extractum. Talia Extracta sunt Cardui benedicti, Centaurii minoris, Theriacale, & quæ sunt alia, ex quibus formantur Pilulæ, quorum Formulæ ex suprà dictis patent. Capiantur imminente Paroxysmo una alterave hora ante eundem. Usurpentur etiam hæc Extracta in forma liquida: nam Essentiæ & Extracta differunt tantùm ratione consistentiæ, recipiendo nempe Essentiam Absinthii, Centaurii minoris, Cardui benedicti, Myrrhæ, & similes, crebriùs, tam die Intermissionis, quàm ad dr. i. usque ad dr. ij. ante Paroxysmum in vehiculo appropriato. Modum parandi præsuppono ex ANGELO SALA. Ad istas Essentias ex Vegetabilium Febrifugis paratas pertinet etiam *Elixir Febrile Dn. Doctoris Michaelis*, cujus hæc est descriptio:

℞. *Summit. Cent. min.*
Absinth. ana M. iii.
Herb. Auric. Muris,
Fol. asari ana M. ii.
Herb. Pentaphyll.
Marrubii,
Rutæ,
Cardui bened.
Scordii ana M. I.
Summit. Hyperic. ℥ß.
Rad. Chelidon. maj.
Taraxaci,
Angelicæ,
Zedoar.
Gentianæ,
Imperatoriæ,
Dictamni albi,
Morsus Diaboli,
Filicis,
Aristoloch. rot. ana ℥i.
Caryoph. ℥i.
Pip. longi ʒvi.
Zingib. ℥ß.

Extrahantur cum *Spiritu absinthii, card. bened. & cent. min.* & addatur *Extractum febrile.*

Dosis est à guttis 40. ad 50. die intermissionis ad alterandam vitiosam Massæ Sanguineæ Crasin.

Loco talium Vegetabilium longè utilior est spiritus salis Ammoniaci, cui non cedunt salia Fixa ex istis febrifugis parata. Pertinet etiam ad hæc Vegetabilia *chinachina* seu *cortex Peruvianus antiquartius*, seu *Jesuitarum*: Vid. Dn. AMMANI *disput.* Est cortex aromaticus, saporis acerrimi ferè instar Cinnamomi, & defertur ex provinciis Peruvianis: Vocatur à quibusdam *Gentiana Indica*. Genuinum usurpandi modum vid. in BARTHOLINI *cent. v. Histor. anatom.* 50. item in SYDENHAM *de Morbis acutis & Epidem. p.* 98. *sect.* 1. *c.* 5. D. MONGINO *Tr. de cura febrium per chinam chinæ* (T). Datur à

(S) *Quam* Tertianarium *vocat* Tabernæmontanus, *est* Cassida *palustris, vulgatior, flore cæruleo*, Tournef. Inst. 182. *seu* Lysimachia *cærulea galericulata, vel* Gratiola *cærulea*, C. B. Pin. 246. *Descriptionem habes apud* Joh. Bauhinum Hist. Plant. to. 3. 435. *sub nomine* Tertianariæ, *aliis* Lysimachiæ *galericulatæ*.

(T) *Cortice Peruviano, quem Quinquinam vel Chinachinam vulgò vocant, haud præstantius & efficacius pro Febrium Intermittentium curatione, imò in universa Medicina habemus remedium, quicquid dicant Medici quidam jurati illius hostes. De eo, pro & contra, innumeri conscripti sunt Tractatus, inter quos præcipuè legi meretur* Francisci Torti Therapeuti-

Syrupi Scelotyrb. Forest. ℥j.
M. S.
Mixtura pro aliquot vicibus.

Item in Febribus Scorbuticis absque Frigore invadente, cum summo Ardore, extremorum lancinatione, cum angustiis Præcordiorum & anxietatibus cum flatibus coniunctis, cum fructu præscripsi hanc Potiunculam subinde hauriendam, ubi ad omnia respicitur Symptomata:

℞. *Aqu. Menthæ*,
Fœniculi,
Fumar.
Carminat. an. ℥j.
Spir. Cochlear.
Theriac. f. an. ʒj.
Nitri dulc. gutt. xij.
Lapill. Cancr. prep. ʒß.
Laud. opiat. gr. iß.
Syrup. Cortic. Aurant. ʒvj.
M. D. S.
Potio Febrilis Scorbutica.

Detur cochleatim in ipso Paroxysmo: valdè prodest.

In Tertiana Scorbutica Gravidæ nono mense, cujus Paroxysmi cum graviore virium prostratione invadebant, sine ullo Frigore, cum Calore, & etiam sine Sudore terminabantur,

℞. *Aqu. febrifug.* ℥ij.
Aceti sambucini
Mixt. simpl. an. ʒij.
Spir. Cochlear. ℈j.
Lap. Cancr. prap. ʒß.
Antimonii diaph. gr. xv.
Succ. Cydon.
Syrup. Acetos. Citri an. ʒiij.
M. pro aliquot dosibus.

Superiore Hyeme in Quartana Scorbutica atrocissima, cum Tussi, & hinc metu Phthiseos, hæc Potio admodùm profuit in Paroxysmo assumpta, præmisso semper ante paroxysmum Clystere ex Lacte:

℞. *Aqu. Menthæ*,
Card. bened.
Charefol. an. ℥j.
Spir. Cochlear. ʒij.
Salis Ammon. ʒj.
Lapill. Cancr. prap.
Arcan. dupl. an. ʒß.
Antihect. Poterii ℈j.
Sacchar. Saturni gr. vj.
Syrup. de Succo Gran. acid. ℥j.
M. f. *Potio.*
D. S.
Mixtura singularis.

Quæ subinde hauriebatur pro aliquot dosibus: continuabatur simul Spiritus Antiquartius: Tandem sequentia profuerunt:

℞. *Salis Absinth.* ʒj.
Ocul. Cancr. prap. ʒß.
M.
Div. in 4. partes.

Capiebat singulis diebus binas doses.

℞. *Aqu. Borrag.*
Meliss.
Antiscorb. an. ℥j.
Mixt. simpl ʒiij.
Syrup. Rub. Idæi ℥j.
M. D. S.
Mixtura Febrilis Scorbutica.

Cochleatim assumatur die Intermissionis.

Vel

℞. *Elixir. febril. Mynsichti*,
Spir. Cochlear. an. ʒij.
M. D. S.
Elixir Febrile Scorbuticum.

Capiantur gutt. xl. bis in die Intermissionis.

Vel

℞. *Elixir. Febril.* vel *Propriet.*
Spir. Cochlear. an. ʒj.
M. D. S.
Mixtura Febrilis Scorbutica guttatim sumenda.

Dosis à guttis 20. ad 30. valdè prodest diebus Intermissionis.

℞. *Liq. Terræ fol. Tartari* ʒij.
Spir. Cochlear. ʒß.
M. S.
Essentia Febrilis Scorbutica, ad 20. guttas.

Vel

℞. *Spir. Salis Ammon.* ʒij. vel ʒiij.
Cochlear. ʒj.
M. S.
Spiritus febrilis resolvens: 30. gut. pro una dosi.

Alias etiam Antihecticum *Poterii* (de quo *plura, ubi de Hectica*) cum Magisterio Coralliorum cum Succo Citri (reliqua Magisteria sunt nullius pretii) an. ℈ß. & Arcani duplic. *Mynsichtii* ℈ß. ad ʒß. & pro una vel duabus dosibus ante Paroxysmum usurpata, in Febribus Scorbuticis sunt egregia.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈j.
Salis Absinth.
Lap. Cancr. prap. ℈ß.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis febrilis Scorbuticus.

Propinatur in Tertiana Scorbutica, ubi Æstus intensior: aliquoties repetatur, donec Febris cesset.

Vel

℞. *Arcan. dupl. Mynsichtii*,
Mag. Corall. cum Succ. Citri an. ℈i.
Sal. volat. Cornu Cervi, vel *Viperar.* gr. vi.
M. f. *Pulvis.*
D. S.
Pulvis febrilis Scorbuticus.

Capiatur in vehiculo sequenti.

℞. *Aqu. Febrif. usit.*
Antiscorb. Dorncrellii an. ℥iß.
Spir. Cochlear.
Salis Ammon. an. ʒj.
Laud. opiat. gr. j.
Syr. scelotyrb. Forest. ℥ß.
M. S.
Aqua ad Pulverem.

In hoc ipso tanquam in vehiculo, capiatur iste Pulvis, atque durante Paroxysmo, aut saltem post Rigorem subinde de eodem capiatur.

Serum Lactis, in specie Caprilli, est Potus imprimis conveniens, dum talium febrium admodùm urget æstus & Sitis, vel solum, vel imprimis cum Citro acidulatum nam & hic in Scorbuto est egregius: Vel & affundatur Herbæ Cochleariæ & Nasturtii cum Pomo Citrio in taleolas inciso, & exprimatur pro Potu in Paroxysmo:

Vel

℞. *Herb. Fumar.* M. ii.
Macera per noctem in *Sero Lactis caprilli* q. s.
Colatura addatur.
Succ. Pomor. Borsd. ℥iv.
Sacch. parum.
M. S.
Potio Alterativa.
Hauriatur extra Paroxysmum.

Decoctum etiam Tamarindorum ad dictas febres, sub forma Julapii usurpatum, est egregium, simul Alvum obstructam, quæ sæpissimè in Scorbuto solet observari, blandè laxat, prætereaque Crasin Massæ Sanguineæ vitiosam temperat: v. gr.

℞. *Tamarind.* ℥iß.
Coqu. in s. q. *Seri Lactis*;
Colatura adde
Tinctura Flor. Bellid. ʒij.
Syrupi Rosati solut. vel *Violar.* q. s. pro gratia saporis.
M. D. pro *Julapio febrili* laxativo, durante æstu,
D. S.
Julepus Aperiens.

Vid. MORELLUS *de Mater. Medic. pag.* 33.

Vel

℞. *Decocti Passul min. in Sero Lact. depur.* ℔iß.
adde
Succ. Cochlear. per resid. depur. ℥iij.
Citr. rec. ℥j.
M. f. *Julepus*: S:
Julepus febrilis Scorbuticus.

Vel

℞. *Seri Lactis depur.* ℔j.
Decocti Tamarind. ℔ß.
Succ. Citr. rec. dr. vj. vel ℥j. ad ℥iß.
Syr. ex toto Citro ℥iij. vel q. s.
M. f. *Julepus* S.
Julepus Refrigerans & Laxativus.

Vel

℞. De-

Digitized by Google

℞. *Decoct. Scordii cum cornu Cervi* ℔. ß.
Tamarind. ℥iii.
Tincturę Flor. Bellid. dr. iij.
Spiritus Vitrioli Philos. q. s.
M. D. S. ut antè.

NB. Potus Lactis io febribus Scorbuticis valdè coovenit, si aliquantulum Sacchari, vel spiritus salis Ammoniaci addatur: quotidie assumitur, mane dimidia mensura, *ein Nösel*; v. g. si Paroaysmus est à meridie; si cessar ante cœnam, in cœna comedenda est *Frische Milch.*

Ægyptii referente PROSPERO ALPINO *lib.* 10. *de Medic. Ægypt. cap.* 55. Potum quendam ex fermento & Aqua Rosarum parant, pro febrium, in specie Tertianæ, Cura.

Alii, ut Silesii, Poloni, & quidam populi vicini, ex Branca ursina & fermento Potum conficiunt, & *Bartsch* appellant: Quod sanè Potus genus non incommodum in febribus serventioribus videtur: Decoctum faciunt ex herba Sina, ut Decoctum colorem flavum retineat, non puniceum: Decocto fermentum addunt, & in loco tepido aliquot dies fermentari permittunt: Vid. KERGERUS *de fermentatione sect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 182.

Ea suprà dictis patet: quòd in Cura Febrium Intermittentium, mox in Principio, præmisso uno vel altero Digestivo, *Vomitoria* ante Paroxysmum, aut die Intermissionis blanda *Laxativa* propinanda: posteà Intermissionis diebus *alterantia* volatilia, vel Martialia, pro ratione urgentium Symptomatum; Paroaysmi verò tempore Remedia fermentativi Acidi destructiva, &, uti vocant, *Præcipitantia*, primatum obtineant. Unde Remedia Alcalinæ prosapiæ tam volatilia quàm fixa, & his cognata Acida quocunque modo destruentia, ex omnibus tribus Regnis ad Curam febrium Intermittentium adhiberi possint. Hinc ratione Alcali volatilis plùs minùs, aut oleosi, conveniunt Veterum Simplicia *Febrifuga Vegetabilia*, ver. gr. *quævis Amaricantia*, plùs minùs Aromatica, qualia in specie sunt Absinthium, Carduus benedictus, Centaurium minus, Chamomilla, Tertianaria (hujus enim Decocto tam Intermissionis die, quàm ante Paroaysmum propinato, Tertiana fuit curata: Vid. TABERNÆMONTANUS (S) Ulmaria, cujus Decoctum, item Aqua destiilata insigniter commendantur in Tertianis diuturnis, Taraxacon, seu Dens Leonis, quod est egregium; Fumaria, quæ etiam convenit in febribus Scorbuticis, & hinc Quartanis; Nasturtium, cujus Succus cum Vini albi ℥ii. adhibitus Quartanam certò curat, modò in lecto Paroxysmum instantem expectet Æger, sudorem moveat, & porget. Convenit etiam Radix Plantaginis, Taraxaci, Chelidonii majoris, Gentianæ, Zedoariæ, quæ reverà præmissis præmittendis optima sunt.

Usus horum est nunc in substantia sub forma Pulveris, nunc in Decocto amarissimo, nunc in Succo recens expresso, nunc in Eatracto, nunc, isque optimus, io saie fixo. In substantia Flores Centaurii minoris ad dr. i. pulverisati adhibiti insigniter commendantur ad curandas febres, qua ratione THONERUS curavit Tertianam duplicem admodùm refractariam, præmissis Universalibus, per Pulverem Herbæ Centaurii minoris ad dr. i. in haustu Vini per 3. dies propinando; Sudorem enim movet. Pertinet huc & Pulvis Cardui benedicti &c. Decoquendi modum dicta Vegetabilia Febrifuga ostendit imprimis RULANDUS *Thesaur. Pract.* quæ Decocta mediante vehementi Sudore quasvis febres Intermittentes tollunt, modò, ut sæpiùs monui, præmissa fuerint Universalia: v. gr.

℞. *Flor. Cent. min.* M. iß.
Rad. Asari M. ß.
(nam Asarum in Aqua coctum omnem vim vomitoriam amittit)
Coqu. in s. q. *Aqu. simpl.*

Hujus Decocti calentis Virgo quotidie in lecto benè tecta hausit ℔. ß. & diu multumque sudavit, quo ad certum tempus continuato, à diuturna chronicaque febre curata fuit.

Porrò

℞. *Herb. Card. bened.* M. j. vel iß.
Rad. Asar. M. j. vel ℥i.
Infund. per noctem in ℔. iv. *Aqua*, post decoqu. lento igne ad tertias.

Hujus Decocti Æger omni mane jejunus in lecto arctè coopertus bibat unc. iij. vel iv. calidè: accipiat semper 6. horis ante Paroxysmum, & multùm sudet, donec febris repetito hujus usu omninò evanuerit.

Et certè hujusmodi Decocta ex paucissimis Ingredientibus præferenda longè Decoctis Magistralibus, quæ ex mille speciebus combinatis sunt composita: hinc vel sola Herba Centaurii minoris optimum est ad Intermittentes remedium, si ante Paroxysmum adhibeatur. HELMONTIUS tardarum febrium Medicamentum optimum vocat Asarum in Aqua decoctum: movet Urinam.

Alias etiam Chamæmelon, ejus Decoctum, item Aqua decocta ex ejusdem succo ad aliquot uncias adhibita, à multis insigniter commendatur ante Paroaysmum.

In Succo usurpantur v. gr.

℞. *Succ. express. Absinth. rec.* ℥i. ad ℥ii. vel ℥iii.

Accipitur in haustu *Vini Absinthitis* aliquot horis ante Paroxysmum; fiet hoc aliquoties, & evanescit febris.

In Extractis usurpantur dicta Vegetabilia Febrifuga sub forma Pilularum; cùm enim sint insigniter amara, ut tollatur amarities, cum spiritu Vini paratur Extractum. Talia Extracta sunt Cardui benedicti, Centaurii minoris, Theriacale, & quæ sunt alia, ex quibus formantur Pilulæ, quorum Formulæ ex supra dictis patent. Capiantur imminente Paroxysmo una alterave hora ante eundem. Usurpentur etiam hæc Extracta in forma liquida: nam Essentiæ & Extracta differunt tantùm ratione consistentiæ, recipiendo nempe Essentiam Absinthii, Centaurii minoris, Cardui benedicti, Myrrhæ, & similes, crebriùs, tam die Intermissionis, quàm ad dr. i. usque ad dr. ij. ante Paroxysmum in vehiculo appropriato. Modum parandi præsuppono ex ANGELO SALA. Ad istas Essentias ex Vegetabilium Febrifugis paratas pertinet etiam *Elixir Febrile Dn. Doctoris Michaelis*, cujus hæc est descriptio:

℞. *Summit. Cent. min.*
Absinth. ana M. iii.
Herb. Auric. Muris,
Fol. asari ana M. ii.
Herb. Pentaphyll.
Marrubii,
Rutæ,
Cardui bened.
Scordii ana M. i.
Summit. Hyperic. ʒß.
Rad. Cheliden. maj.
Taraxaci,
Angelicę,
Zedoar.
Gentianę,
Imperatorię,
Dictamni albi,
Morsus Diaboli,
Filicis,
Aristoloch. rot. ana ℥i.
Caryoph. ℥i.
Pip. longi ʒvi.
Zingib. ʒß.

Extrahantur cum *Spiritu absinthii*, *card. bened.* & *cent. min.* & addatur *Extractum febrile*.

Dosis est à guttis 40. ad 50. die intermissionis ad alterandam vitiosam Massæ Sanguineæ Crasin.

Loco talium Vegetabilium longè utilior est spiritus salis Ammoniaci, cui non cedunt talia Fiaa ex istis febrifugis parata. Pertinet etiam ad hæc Vegetabilia *china china* seu *cortex Peruvianus antiquartius*, seu *Jesuitarum*: Vid. Dn. AMMANI *disput.* Est cortex aromaticus, saporis acerrimi ferè instar Cinnamomi, & defertur ex provinciis Peruvianis: Vocatur à quibusdam *Gentiana Indica*. Genuinum usurpandi modum vid. in BARTHOLINI *cent. v. Histor. anatom.* 50. item in SYDENHAM *de Morbis acutis & Epidem. p.* 98. *sect.* 1. *c.* 5. D. MONGINO *Tr. de cura febrium per chinam chinę* (T). Datur à ʒi. ad

(S) *Quam* Tertianarium *vocat* Tabernæmontanus, *est* Cassida *palustris*, *vulgatior*, *flore cæruleo*, Tournef. Inst. 182. *seu* Lysimachia *cærulea galericulata*, *vel* Gratiola *cærulea*, C. B. Pin. 246. *Descriptionem habes apud* Joh. Bauhinum Hist. Plant. to. 3. 435. *sub nomine* Tertianariæ, *aliis* Lysimachiæ *galericulatæ*.

(T) *Cortice Peruviano, quem Quinquinam vel Chinachinam vulgò vocant, haud præstantius & efficacius pro Febrium Intermittentium curatione, imò in universa Medicina habemus remedium, quicquid dicant Medici quidam jurati illius hostes. De eo, pro & contra, innumeri conscripti sunt Tractatus, inter quos præcipuè legi meretur* Francisci Torti Therapeuti-

ʒj. ad ʒij. probè pulverisata in haustu Vini calidi, v. g.

℞. *China China* ʒj. ad ʒij.
Pulverisetur minutissimè infund. in
Vini Rhenan. vel *Hisp.* ℥ii. vel vi.
Stent in infusione per noctem; mane probè mista hauriantur ante Paroxysmum.

Curat frequenter *Quartanas*, & hinc etiam *Tertianas Chronicas* aut duplicatas etiam nothas.

Vel

℞. *Pulv. China China* ʒvj. ad ℥j.
Rad. Gentian. ʒiij.
Flor. Cent. min. pug. iv.
Piper. long. ʒi.
Salis Tartari ℥ß.
M. f. *Pulvis*: S.
Species in Vino.

Vel

℞. *Cort. China China* ʒvj.
Guajaci ʒj. ad ʒiii.
Comar. Cent. min. M. j.
Cinnam. ʒij.
Caryoph.
Lap. Cancr. an. ʒi.
Sal. Tartari ʒiij.
M. f. Pulvis, includendus Nodulo. S.
Nodulus ad Vinum Febrile.

Infund. *in Vino Rhenano*, vel *Absinthite* Mens. iß. *Dosis* bonus haustus unà cum Pulvere. Rarò fallunt, signa Coctionis ubi præcesserunt.

Vel

℞. *China China subtiliss.* ʒvi.
Rad. Gentian.
Limat. Martis puriss. an. ʒiii.
Caryoph. dr. iß.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Alterativus pro una mensura Vini.

Bibatur post Paroxysmum, & diebus Intermittentibus bis, mane calidè & à meridie frigidè.

Alii, imprimis Medici Angli, famosum suum *Febrifugam* hoc modo componunt.

℞. *Vini rubr. opt.* ℔ii.
China China in pollin. redact. ℥ii.
Stent in loco tepido per tres dies & noctes, deln Liquoris decantati dentur unc. iv. præterpropter ante Paroxysmum horis 4. vel in declinatione ejus. Hæc dosis continuatur per 4. 5. vel 6. dies quotidie, usque dum febris remiserit.

Quo scopo obtento Lenitivum exhibeatur.

Vel

℞. *Pulvis China China subtiliss.* ℈ii.
Lap. Cancr. præp. ℈i.
Cardam.
Cubeb. an. gr. iii.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Febrilis.

Insidum tamen est Remedium, ut reliqua omnia sæpiùs esse soleut; unde necesse est, ut ritè præmissa sint Universalia, & aliquoties usurpandum veniat hoc Remedium; itemque *fugata Febre ejus usu, corpus adhuc* semel, vel bis *leniter purgandum sit, aliàs* post unam alteramve septimanam *certè recidivant Febres.*

Loco hujus, cùm sit exoticum, arbitror, non ineptè substitui posse *Gentianam* recentem amarissimam nostratem; & ejus Succum condensatum, cum Vino ad dr. i. hora una ante Paroxysmum assumptum, febres intermittentes quascunque feliciter curare. Unde etiam ejus Pulvis ad dr. ij. vel tres, eandem cum China China efficaciam habere arbitror; utut certum sit, China Chinam esse egregium Medicamentum, tam in Quartanis, quàm in Tertianis diuturnis.

Vel

℞. *Pulv. Gentian. subtiliss.*
Card. bened. an. ʒi.
M. S.
Pulvis Febrilis.

Ad hæc Vegetabilia Febrifuga pertinet meritò etiam *Myrrha*, quæ ipsa ante Paroxysmum propinatur in specie in febre Quartana a multis, & solet insigniter commendari: Et credo quòd etiam in Febribus Scorbuticis futurum sit non contemnendum Simplex. Propinatur ante Paroxysmum à ℈j. ad dr. ß. vel solum, vel etiam secundùm Veterum Methodum cum *Castoreo*, idque non ineleganter. Utrumque, Castoreum & Myrrha, permiscetur ad ℈i. & propinatur in haustu Vini ante Paroxysmum.

Alii

℞. *Myrrha.*
Castor.
Opopanac.
Extract. Gentianæ,
Absinth. an. ℈i.
Cum *Mithridat.* & *Succo Absinthii* q. s. f. *Pilula* num. xxviij. de quibus horis duabus ante Paroxysmum Æger septem vel decem deglutiat, & hinc sudorem expectet.

Aliàs etiam notum est, in quibuscumque febribus Intermittentibus ante Paroxysmum commodè posse propinari *Misturam Simplicem*, vel *Tincturam Bezoardicam* ad gutt. 20. 40. ad 50. pro ratione circumstantiarum in Aqua Cardui benedicti, vel Vino Absinthite, præmissis Universalibus: curat enim istas per sudorem.

Pertinet huc ulteriùs *Antimonium diaphoreticum*, in specie Antimonium diaphoreticum Martiale; quæ etiam ante Paroxysmum usurpata febres fugant. Pertinet etiam huc *Pulvis febrilis perlatus Timæi*: Descriptio, quæ prostat in *ejus Medicamentis*, est hæc:

℞. *Antimonii diaph.* dr. ß.
Margar. præp. ℈iv.
Ocul. Cancr. præp.
Cornu Cervi ust. præp. an. dr. i.
M. f. *Pulvis.*

Propinetur in Aqua appropriata cum aliquot guttis Misturæ Simplicis.

Item pertinent huc quoque nonnulla *Fixa Terrea*, & imprimis calcinata, vi præcipitativa insigni prædita, *Febrifuga specifica κατ᾽ ἐξοχὴν* dicta, qualia sunt v. g. Specificum febrile *Crollii* ex Testis oblongis Concharum calcinatis, quale etiam est specificum febrile *Mynsichtii*. Has Testas præparandi modum habet ROLFINCIUS *in Chym.* Item specificum febrile *Strobelbergeri*, paratum ex Matre Perlarum calcinata. *Dosis* harum est a dr. ß. ad dr. i. vel ℈iv. hora una vel altera ante Paroxysmum in haustu Vini, vel Aqua destillata, bis ac ter reiteranda, donec cesset Febris. Usurpandi modus est:

℞. *Aqu. Cent. min.* vel *Tarax.* ℥i. vel ℥iß.
Cinnam. dr. ii. vel dr. iii.
Specif. Febril. Strobelberg. dr. i.
Antimonii diaph. gr. xv.
Syrup. de Card. bened. dr. ij. vel *Sacch.* parum.
D. S.
Potio febrilis benè circumagitanda pro una dosi.

Loco talium etiam cornu Cervi ustum & similia Terrea ac alia Marina calcinata commodè substitui possunt.

Pertinet huc spiritus salis coagulatus, spiritus Vitrioli coagulatus, compositum etiam sal Antifebrile *Mynsichtii*, & Alumen, à non paucis tanquam singulare febrifugum febrium Intermittentium laudatum, in specie *Magisterium Aluminis* SCHROEDERI *in Pharm. pag.* 324. de quo conf. etiam HOFFMANNUS *in Clave pag.* 349. *Dosis* dr. ß. ad dr. i. bis vel ter ante Paroxysmum propinatum eas profligat. Novi hoc Remedio empirico diuturnas in Medici opprobrium febres fuisse curatas:

℞. *Nuc. Mosch.*
Nitri depur.
Alum. an. dr. i.
Misc. f. Pulvis.
Divid. in tres par. æqu.

Tribus successivè Paroxysmis, dum ingruunt, assumatur;

---

peutice specialis ad Febres quasdam Perniciosas, inopinato ac repente lethales, una verò China China peculiari Methodo ministrata, sanabiles: Mutinæ, 1712. *Quapropter præstat nihil hic quàm pauca dicere. Illud tantum notaverim, pro Febrium Intermittentium Curatione me ea Methodo uti, quam Americani, à quibus remedium accepimus, nos docuerunt: ut scilicet imminente Paroxysmo drachmas duas cum semisse* Corticis *in pulverem redacti, atque Vino albo* 12. *horarum spatiò infusi, cum Vino ipso exhibeamus, idque bis vel ter repetamus. Hac enim ratione Febres Intermittentes etiam duplices extinguuntur. Ad Recidivas autem vitandas, purgato, si videatur, corpore, Cortex idem per plures dies mane est exhibendus, sed dosi unius, tantùm drachmæ, vel dimidiæ, pro Ægri vel Morbi ratione. Nonnunquam ubi Ventriculi vel Viscerum status expostulaverit, dimidiam Corticis drachmam, ac Rhabarbari tantundem, simul commista ad plures dies exhibemus, sicque Febrium fomitem omninò averruncamus. Quod ad exhibitionis tempus attinet, lege ac perpende ea, quæ paulò* supra lit. R. *adnotavimus.*

tur, expectando Sudorem & Febris solvitur.

Sic Tartarum Aluminosum tinctum videbitis in ROLFINCII *Chymia*. Alii Aluminis benè depurati, vel Aluminis tincti *Mynsichtii*, quod videb. in MYNSICHTII *Armam. pag.* 29., aliquot grana miscent cum aliis Febrifugis, & ita propinant. Alii ad usum febrilem ita præparant:

℞. *Alum. crud.* ℔. j.

& probè calcinant in vaso, ut moris est: frustula calcinata & adhuc candentia immittunt in *Acetum destillatum*, quod filtrant per chartam bibulam, & hinc humiditatem maxima ea parte, si non omnem, per Alembicum abstrahunt: Residuum in loco frigido in Crystallos concrescit, quæ à ℈j. ad ℈ij. in Aqua Cardui bened. horis 2. ante Paroxysmum propinatæ, sunt satis proficuæ.

hæ ipsæ Crystalli dum concrescunt, possunt tingi, si addatur Succus Baccarum Sambuci, qui eas tingit colore rubineo.

Facit huc & Sal Antimonii, & Saccharum Saturni, in Tertianis & Quartanis non inelegans euporiston:

℞. *Corall. rub. præp.* vel *Lapill. Cancr. præp.* ʒß. ad ℈j.
Sacch. Saturni ℈ß. gr. xij. ad xv.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Febrilis.

Propinandus ante Paroxysmum in Quartana contumaci in Decocto Cardui benedicti. sicuti continuo pulveris Lapillorum Cancrorum usu, ad 14. dies in Decocto Cardui benedicti propinatorum, contumax aliquot mensium Quartana aliquando curata fuit.

Sal Antimonii commendatur in Antidoto Antipyreto non solutivo à POTERIO *in Append. pag.* 596. quod Sal definit *l.* 2. *Pharm. Spagyr. cap.* 12. *de Antimonio*: abscondit inibi genuinum modum Author, ego verò suspicor hunc:

℞. *Antimonii diaphor.* (verba Authoris sunt *Stibium in sudorem resolvere*) affundatur Acetum destillatum cum Spiritu Nitri in tantum acuatum juxta mentem ZWELFERI *pag.* 380. *Mant. Spagyr.* (*solutum in pulverem dulcem reducere*:) facta diutina digestione in loco calido temperato, Antimonium diaphoreticum filtretur, filtratumque evaporet, quo facto reperies sal aliquod, vel saccharum, vel Vitriolum, sicut alia Vitriola parantur ex saturno cum Aceto destilato, & Marte cum sulphuris spiritu.

Si lubet parare salem subtiliorem & præstantiorem, solvatur saccharum illud in spiritu Vini, iterumque fiat evaporatio.

Hoc sal Antimonii, si cum Floribus Antimonii diaphoreticis conjungitur, nullum mihi est dubium, quin ex eo sit sperandum Medicamentum insigne Antipyreticum; siquidem constat ex Alcali Nitri, Antimonii floribus diaphoreticis, & Alcali etiam salso Antimonii; qua de re etiam omninò laudandus est præsertim *Antidotus Poterii*. simile quid sperandum etiam est de Auro fulminante, quippe quod in sese continet Calcem Solarem alcalinam & Tartarum nitratum; nam utut reverà Oleum Tartari cum spiritu Nitri, vel Aqua regia concrescat in verum Nitrum, attamen mihi videntur in hoc Nitro Salia contraria non ita penitùs concreta, quare talis Tartarus nitratus adhuc pollet virtute aliqua Acidum absorbendi.

Verùm observandum est, quòd hujusmodi fixa optimè quidem curent, sed reverà potiùs supprimant febres Intermittentes; adeòque periculosa sint, nisi cautè, præmissis Universalibus, ac primas vias probè Abstergentibus, administrentur, quia aliàs febres duplicant & triplicant, & subinde eas nonnihil contumaces reddunt: Et si hoc non faciunt, tamen figendo fermentum febrile, & hinc impediendo Turgescentiam febrilem, vel palliativè curant, vel styptica vi condensando nonnihil Massam Sanguineam, sæpius in Visceribus Scirrhos ac Tumores relinquunt. Adhæc non semper tuta sunt, quia his Specificis seu Terreis semel curatæ Febres subinde solent recidivare. Certè aliquoties observavi, ab horum usu si febres curatæ fuerint, vel diu languidos fuisse Ægros, vel Tumoribus Abdominis hinc facilè fuisse obnoxios: Appetitum insigniter prosternunt, & hærent in stomacho pertinaciter, digestionemque ejus labefactant, ut ex febribus Intermittentibus Ægri fiant Hectici. Unde rarissimè, & nonnisi cautè, usurpanda sunt Specifica febrilia; & si usurpanda sunt, pro dictis incommodis præcavendis propinentur non calcinata, sed saltem vel simplici tritura, vel prævia cum Aceto secundùm MYNSICHTIUM *in Armam. pag.* 97., aut cum Lixivio forti secundùm ROLFINCIUM *l. a.* Extractione: priùs *necesse est, ut lima quàm optimè fiat mundata*; nec sola, sed cum aliis Sudoriferis, hoc modo:

℞. *Aqu. Card. bened.* ℥ij.
Specif. Febril. Strobelberg. dr.ß.
Sal volat. Corn. Cerv. gr. vi.
Laud. opiat. gr. i.
M. S.
Potiuncula Antifebrilis.
Vel
℞. *Card. bened.* ℥iß.
Specif. Febril. Strobelbergeri ℈i.
(vel *hujus*, & *Lapill. Canc. præp.* an. gr. xv.)
Spir. Salis Ammoniaci ʒß.
Essent. Op. gutt. v.
Syrup. Card. bened. ʒii.
M. S.
Potiuncula Antifebrilis.
Vel
℞. *Specif. Febril.* ʒß.
Salis Absinth. ℈j.
M. f. *Pulvis* pro 1. dosi.
D. S.
Pulvis Febrifugus.

Duabus vel tribus horis ante Paroxysmum assumantur.

Addi possunt *Olei destillat. Caryoph.* gutt. iij.

In *Tertiana Hysterica* præmissis præmittendis cum successu præscripsi:

℞. *Cornu Cerv. usti præp.* ʒß.
Salis Absinth. ℈j.
Corall. rub. præp. gr. xij.
Extract. Castor. gr. v.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 2. part. æqu.

Capiebantur ante Paroxysmum aliquoties repetendo: Item

℞. *Testar. Conch. præp.* ʒß.
Antimonii diaph.
Salis Absinth. an. ℈ß. vel gr. xv.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro 2. dosibus.
D. S.
Pulveres Præcipitantes Antifebriles & Uterini.

Capiantur ante Paroxysmum.

℞. *cor. cer. usti prpp.* gr. xv. ad ℈j.
Lapill. cancr. præp. gr. iv. ad vij.
Salis Absinth. gr. iv.
M. S.
Pulvis Præcipitans.

Post Febrim profligatam dandum est blandum Laxans die illo, quo aliàs Paroxysmus redire solet: v. g. ex Massà pilulari de Ammoniaco, addito Extracto Absinthii cum debito stimulo: Nempe

℞. *Mass. Pilul. de Amm. Quercetani* gr. xij.
Extract. Absinth. gr. vi. vel xv.
Troch. Alhand. gr. ij.
F. *Pilula*: S.
Pilulæ Laxativæ.

Vel si Recidiva forsan supervenerit, hanc præmissis præmittendis levat Sal Ammoniacum vel solum, vel cum Corallis præparatis, aut Antihectico *Poterii* mistum, ante Paroxysmum usurpatum.

Potiùs ergò Salia Vegetabilium Fixa calcinata, quæ sunt resolubilia, & ex ipsis præparata Remedia, quæ etiam uti anteà monui, à BARBETTE præferuntur China Chinæ, ceu tutiora, loco horum aut Calcinatorum commendo. Interim inter Fixa, Calcinata ex Marinis parata singularia sunt; sunt enim instar Calcis vivæ, affusa Aqua effervescunt, & sic consequenter Alcali fixum occultum gerunt. Calcinatæ partes Animalium terreæ, ut Cornu Cervi ustum, Pulvis Bufonum calcinatorum &c. omni Sale sunt spoliatæ, unde præ his Calcinata Marina tutiora sunt. Denique *Sulphur minerale* etiam inter Febrifuga insigniter laudatur; & certum est, quòd Sulphur in Febribus Intermittentibus non sit contemnendum Remedium, dosis ℈ß. ad ʒj., idque aliquoties ante Paroxysmum reiteretur; quascunque enim Intermittentes contumaces feliciter curare dicitur; Et credo, quòd verùm sit. Hinc etiam Pulvis Pyrius Febrifugum est Militum, quo utuntur in Castris ad fugandas febres Intermittentes non inepto consilio à dosi ʒß. vel ʒj. ad ij. in Aceto vel Vino acidulo ante Paroxysmum: ratione enim Sulphuris, Nitri, & Alcali Carbonum, est egregius. Faciat huc *Pulvis Febrifugus* egregius *D. Salzmanni*, cujus basis est in Sulphure. Descriptio sequitur.

♃. *Nitri fixi* ʒß.
Flor. Sulphuris ʒiij.
Salis Amm. ʒj.
Santali rub. pulv. ʒvj.
Sacch. albiss. ʒij.
M. f. *Pulvis.*

Propinetur à ʒj. ad ʒiß. ante Paroaysmum,

Santalum & Saccharum possunt sine noxa umitti, & tunc dosis diminuatur.

In Peste & Febribus Intermittentibus Vitriolum Cyprium à RODERICO FONSECA *in Consult. Medicis Tom.* 1. commendatur, & PETRUS BORELLUS *Cent.*4. *Obs.*77. in Febribus præscribit: *Vitrioli Cyprini* frustrum in ℔. iv. *Aqua* insundere docet per horæ quadrantem, & propinandas suadet hujus Aquæ ℥vj. mane per 6. dies, duabus horis ante cibum.

Postremò notandum. Cùm Febres diuturnæ, imprimis Quartanæ, uti etiam Febres aliæ Intermittentes, raro soleant esse tales, i. e. diuturnæ, quin tandem accedat istis vel Tumor, vel Scirrhus Viscerum, in specie Scirrhus Lienis, vel etiam Mesenterii, tanquam Productum morbosum, vel dispositio quasi Mali Hypochondriaci; ideò tunc in omnibus Medicamentis simul *ad Splenem respiciendum erit*, ut feliciùs eradicetur Morbus. In tali casu non omittenda *Martialia*, vel etiam aliæ *Planta Splenetica*, *cum Febrifugis mista*, pro curandis talibus diuturnis Intermittentibus, idque imprimis die Intermissionis aut ante Paroxysmum. Conveniunt ergò Eatractum Martis cum Succo Pomorum, vel ex eo parata Essentia Martis liquida, mista cum Spiritu Cochleariæ, item Tinctura Vitrioli Martis *Zvvelferi*, item *Sal Martis compositum Conerdingii*.

♃. *Vitrioli Martis*,
Terra fol. Tartari an. part. æqu.

Sub mistura & tritura liquescit, exsiccetur blandu igne; & nobile est,

Vel usurpatur *Mars Tartarisatus*, qui sic paratur:

♃. *Crem. Tartari* part. ij.
Limat. Martis part. j.

Minutissimè tere in mortario marmureo, hinc adde Aquam serventem, blandè exsiccetur, Aqua servida irrora tamdiu, donec fiat, Marte absumpto à Cremore Tartari, Pulvis subtilissimus.

Item Crocus Jovis aperitivus cum Salibus, vel Limatura Martis crudè præparata ante Paroxysmum sumpta, Antimonium diaphoreticum Martiale, & præsertim, ubi *Icterus* supervenire velit. Nam Quartanæ in specie vix sine Martis ope debellari possunt.

De *Opio* suprà monitum fuit, quòd etiam ad Febrifuga Remedia suo modo pertineat; unde & Theriaca, maximas sanè virtutes continens ab Opio, ad Febrifuga referri solet. Facit huc antiquissima GALENI febres curandi Methodus, qui suos Quartanarios curavit, primùm propinando Vomitorium, deinde die sequenti dedit Succum Absinthii bibendum, denique duabus horis ante Paroaysmum dedit Theriacam, & sic Quartanarios omnes curavit GALENUS. Plura de hac Methodo vid. apud ZACUTUM LUSITANUM *l.* 4. *Medic. Princ. Hist.* 33. Verùm cum cautela hac faciendum esse rectè monent Practici, ne intempestivè ante Coctionem data Febrim multiplicet. Cons. BALLONIUS *Pharo Med. pag.* 200. HORSTIUS *Probl. pag.* 15. *Decad.* 1. *Qu.* 9. Nam modo ritè procedatur, *Succus Absinthii ad* ℥ß. *cum Theriaca* ʒj. in haustu Vini tribus horis ante Paroxysmum, certò liberat à quibusvis Febribus Intermittentibus. Theriaca ad ʒj. aut ʒij. in Febribus Tertianis Intermittentibus Chronicis ante Paroxysmum in haustu Vini Absinthitis, eapectando Sudorem, experta est: vid. RIVERIUS *in Obs.* Ego subinde in Febribus Chronicis cum successu præscripsi cum Febrifugo *Strobelbergeri* ita:

♃ *Theriac. Andromach.* ℈ij. ad ʒj.
Specif. Febril. Strobelbergeri ℈j. ad ʒß.
Salis Card. bened. ℈ß.
Olei destill. Caryoph. (aderat unim horror) gutt. ij. vel iij.
Cum f. q. *Syrupi Scorbutici Foresti*, *de Artemisia* vel *de Absinth.*
F. *Bolus*.

Propinabatur hora una vel altera ante Paroaysmum, præmissis præmittendis, & egregiu contulit.

Sic & Theriacæ ʒj. ante Paroxysmum hausta cum moderato haustu Aceti multum prodest, quando nimius Æstus ejus usum videtur respuere, & mediante Sudore Febrem profligabit,

Sed hæc fuerunt Febrifuga Particularia.

Dicenda hic quædam sunt de *Febrifugis Catholicis*, qualia reverà legitima sub medendi Methodo plura dantur; adeò ut Salia fixa, & Sal Ammoniacum non immeritò huc revocari queant; sicuti sub perverso usu & inconcinna Methodo etiam optima Specifica fallunt. KERGERUS *Tract. de Fermentat. Sect.* 3. *de Febrib. pag.* 250. commendat suum *Febrifugum Præcipitans*, quo felicissimè utitur in quibusvis Febribus Intermittentibus; præparationem autem reticet. Relatum est ab Amico, esse nihil aliud, quàm *Cremoris Tartari* partes iv, & *Corallorum rubrorum præparatorum* partes iij, quæ exactissimè miscentur, & Pulvis dosi ʒß. usque ad ʒj. aut ℈iv. tam die Intermissionis, quàm ante Paroxysmum, usurpatur. Pertinet huc *Mercurius fixus diaphoreticus Helmontii*, sed cujus præparationem in Arcanis sibi reservavit. Est autem reverà Mercurius Præcipitatus fixatus, tinctus cum *Sulphure Veneris fixo*, paratu beneficio Liquoris Alcahest; quod eatrahit Sulphur Veneris, ut Mercurius ejusdem decurrat: Vid. de hoc STARCKEY *in Microtechn. Anglicu*. Item D. MOEBII *Sal Antifebrile* huc pertinet; Nempe

♃. *Nitri ol. part.* iij.
Vitrioli ol. part. j.

Fundantur in crucibulo: fusum solvatur, filtretur, & iterum coaguletur,

Si autem Vitrioli Hungarici recipiautur partes iij. & Nitri par j. expulso priùs per retortam Gas sylvestri nocivo, residuum solvatur, filtretur, iterum crystallisetur, evadet *Sal* ejus *Emetico-diaphoreticum*. Vid. HOFFMANNI *Clav. Pharm. Schrœderi pag.* 356. *sub Vitriolo*.

Item pertinet huc *Antiquartium Febrifugum Riverii*, etiam qualvis alias Febres curans, cujus plures hinc inde circumferuntur descriptiones. Plures parare istud volunt ex *Auro*, *Vitro Antimonii*, *& Mercurio vivo*; quæ invicem via sicca præcipitantur in Aurum quoddam Vitæ, seu Mercurium Præcipitatum Solarem: *Sed dubito* ferè de hac descriptione; nam Mercuriale quidem, sed benignius, Remedium esse existimo. Et si rectè operandi ratio in ejusdem operationibus observatur, facilè quis suspicari potest, *ex basi Mercurii dulcis* procedere, cui *Sulphur Antimonii* & *Aurum fulminans*, interdum de *Scammonio* nonnihil, tanquam quartus Athleta, additur; hinc etiam vomitum simul, secessum etiam, atque sudorem movere solet. Sed ista suprà dicta Particularia etiam sufficiunt,

Hæc sunt Interna, quæ subinde usurpantur in Febribus Intermittentibus,

Juxta hæc subinde etiam non incongruè *quædam Externa*, tam pro Febribus curandis, quàm pro Æstu nimio, aliisque Symptomatis in Paroaysmo mitigandis, adhibentur. Inter Medicamenta Externa, quæ Æstum nimium plantis Pedum applicata compescunt, excellit Epithema ex Aceto rosaceo, cum Succo Sedi majoris, & Nitro, ana q. s. mistis, & ita applicatis; quale Æstum febrilem insigniter restinguit, & imprimis convenit, quando urgent pathemata Capitis. Convenit etiam Fermentum cum Aceto & Sale plantis Pedum adhibitum. Item Potentilla seu Argentina, & Flammula recenter contusa, carpis Manuum & plantis Pedum applicata, ad leniendum Calorem & Æstum Febrium Intermittentium laudatur (V). Epithema quoque fit ex *Aceto* & *Succo Sedi majoris*, an. q. s., addito *Nitri* tantillo; quod plantis Pedum applicatum admodùm laudatur ad temperandum Æstum, Illa autem, quæ Febres curant, sunt varia: Emplastra, Cataplasmata, Unguenta, &c. vel Pulsui applicanda, vel Amuletorum forma suspendenda. Priora vim habent causticam, rodentem, & Cutim rubefacientem, atque Pustulas excitantem, ut ibi beneficio irritationis & vesicularum Fermentum febrile foras eliminetur, ad imitationem Naturæ per Pustulas Labiorum & alibi se levantis,

Aliàs ex Allio, Cepa, Ruta, Ranunculo ardente, Plantagine vulgari & aquatica, Sabina, Croco, Mastiche, Terebinthina, Camphora, Pulvere Pyrio, Araneis & earum telis, & Oleo barum & Scorpionum, & similibus formantur Cataplasmata, carpis Manuum pro Febribus curandis applicata. In specie:

♃. Al-

(V) Flammula *vulgaris, quæ est* Clematitis sive Flammula repens C. B. *tantum abest ut manibus & pedibus admota æstum temperare possit, ut ait A.; quin potius urenti acritate qua pollet (unde Flammula nomen), Corporis membris quibus applicatur, ignis vestigia imprimet.*

℞. *Allium contusum*: addo
Cepas contusas,
Croci parum,

Mixta cum *Aceto*, & in formam Cataplasmatis subacta instar magni thaleri, ingruente Paroxysmo, carpis Manuum applicentur, ubi vasa venosa & arteriosa magna; & ita per Paroxysmum relinquatur, repetendo, donec Febris cesset.

His alii etiam *Piper longum* addunt, & non contemnendum Remedium est.

Quidam recipiunt Sonchum tritum, Sambucum & Plantaginem, hæcque cum Aceto subacta carpis alligant. Iberis Planta Pedum plantis supposita Febres tollit, juxta BORELLUM *Cent.* 1. *Obs.* 53. Aliud Febrifugum Amuletum videb. ibid. *Observat.* 32. Radix Plantaginis appensa commendatur etiam contra Febres; hinc LOTICHIUS *in Observ.* hanc Radicem commendat, ut applicetur à suis Ægris. Præ cæteris in Fuligine furni non inelegans est remedium, si scilicet hæc & Salvia contusa recens ana misceantur invicem cum Albumine Ovi, & applicantur carpis Manuum vel plantis Pedum, & ægregiè Æstum compescunt. Alii Fuliginem splendentem, ut WILLISIUS *de Febribus*, cum Allio, Cepis, & Albumine Ovi miscent, Aceti nonnihil affundunt, & ita carpis Manuum applicant; vel cum Theriaca subigitur & Terebinthina, & applicatur Pulsibus.

Angli habent Cataplasma Febrile ex Sale, Lupulo recenti, & passulis majoribus. Hoc carpis Manuum applicatum in febribus intermittentibus insigniter prodest. Facit huc *Emplastrum ad Tertianas* imprimis usurpandum, quod fit ex

Mell. ℥ii,
Mastich.
Terebinth. an. ℥ß.
(Terebinthina egregia est externè)

Coquatur Mel ad debitam consistentiam, & cum reliquis f. l. a. *Emplastrum*: extenditur super alutam, & adspergitur nonnihil surfurum, ne nimis adhærescat, & imponitur regioni Ventriculi, quando Febricitans iturus est cubitum, ac, quamdiu placet, relinquitur.

Pertinet huc *Emplastrum Febrile D. Michaelis* externè applicandum, quod est egregium:

℞. *Fulig. furni splend.* Spiegel.-Rus (egregia habet talia) ℥iß.
Terebinth. ʒvi.
Tel. Aran. ℥i. vel *baram & Aranear. maj.* an. ℥ß.
Camphor. ℈ii.
Olei aranear. vel *Scorpion.* q. s.
M. f. *Emplastrum*.

Carpis Manuum utrinque magnitudine thaleri applicatur, gestaturque aliquandiu, donec Febris evanescat: Notatum ab Auctore, quòd hoc ipso quendam Senem ferè octogenarium Quartana laborantem sine alio Remedio curaverit.

Rectè additur Camphora: nam hæc ad dr.i. vel dr.ii. Sacculo linteo inclusa, & in Scrobiculo cordis appensa, continuò gestata, donec exhalaverit tota, felicissimè febricitantes Tertianarios restituit. D. SCHROECKIUS frequenti in usu habuit in Tertianis, & Quartanis.

Præ aliis usitatum est Oleum Aranearum, & omnia alia ex Araneis parata; nam & vivæ Araneæ majores cellulariæ instar Amuletorum suspensæ commendantur: mirabile enim in se habent Sal nitrosum insigniter diureticum; quæ Araneæ, & etiam ex iis paratum Oleum, basis sunt decantati *Emplastri Strobelbergeri contra Quartanas*, quod describitur in SCHROEDERI *Pharm. lib.* 2. *cap.* 72. *ubi de Emplastris*: sed descriptio est manca. Genuinam admodùm prolixam, nisi habenda esset ratio temporis, communicarem. Carpis istud applicatum nonnihil vesicat, quod est signum legitimæ operationis, utut successivè evanescant. Loco hujus succedaneum non inconveniens est sequens, ad Quartanas etiam malignas, expertum Emplastrum:

℞. *Terebinth. Veneta* ℥i.
Cui liquefactæ in aheno cupreo injiciantur
Aranear. viv. magnar. (Araneæ cellariæ magnæ) No. xii. xx. vel xxx.

Agitentur probè cum spatula lignea, donec Araneæ ferè non ampliùs appareant: adde postea

Pulv. carn. Bufon. exsicc.
Rubetar. exsicc. an. unc. ß. ad unc. iß.
Tartari crudi unc. i.
Sabinæ dr. ii. vel dr. iii.
Olei Scorpion. vel *simpl.* vel *Matthioli* q. s. ad justam consistentiam Emplastri.

Agitentur probè omnia cum spatula lignea, donec f. *Emplastrum*.

Vid. *Thesaur. Pharm.* HOFFMANNI *pag.* 65. *No.* 2. Hoc, ut dixi, egregium est maximè in febre Quartana, & Malignis, propter Bufones, & Rubetas.

Præterea in Quartanis aliisque febribus diuturnis subinde consultum est, si suspicio sit de Tumoribus Viscerum, aut Splene affecto, Emplastra quædam Splenis regioni applicare. In talibus casibus convenit Emplastrum de Cicuta, mistum cum Gummi Ammoniaco; imprimis Emplastrum ex Nicotiana; nam Nicotiana aliàs per se ad splenis Scirrhos, & Tumores externè est egregia. In hunc finem extractum ejus, vel succus inspissatus, & similia, cum gummi Ammoniaci in Aceto soluti ana permisceatur, & fiat Emplastrum:

℞. *Emplastri de Nicot. asit.* part. ii.
Gummi Ammon. in Acet. sol.
Tacamah. an. part. i.

Mixta malaxentur cum s. q. *Olei Philosophorum*; extendantur super alutam, & dentur absque sindone: S. Emplastrum Resolvens.

Item emplastrum carminativum *Sylvii* hic optimo cum successu applicatur, uti etiam Emplastrum de Ranis cum Mercurio, quod ibi egregium est. HELMONTIUS mentionem facit Emplastri, quo ad splenis regionem applicato, plurimos Qartanarios se curasse asserit: Compositio & præparatio non adeò constat: Quidam volunt, hanc esse; Ego verò non credo;

℞. *Tabaci* q. v.
Minutissimè incisо affunde *Vini* q. s.

Coque per mediam horam in vase clauso, postmodùm coletur, & fortiter exprimatur, Colaturæ expressæ adde

Succi inspiss. vel *Extract. Nicot.*
Mell. commun.
Ceræ.
Olei Nicot. vel *Olivar.* q. s. ad consistentiam Emplastri.

Applicetur tepidè regioni Lienis cum Oleo Capparum contra Quartanam, Vid. HOFFMANNI *Thesaur. Pharm. pag.* 66. *No.* 12.

Ubi simul adest Dolor:

℞. *Extr. Nicot. per decoct. dicto modo par.* unc. iii.
Opii per dissol. *cum Vino in Extracti consist. redacti* unc. i.
Ceræ ℔ß.
Cum *Terebinthina & Olei Nicotiana* an. q. s.
f. *Emplastrum*.

Facit huc etiam *Cataplasma Mynsichtii Febrile* non inelegans, quod vid. in *Armam. Chym. sect.* 38.

Superest nunc *Cura perversa*.

Curationes perversæ vocantur, quando Febres malè curantur, & præsertim intempestivè supprimuntur, vel arte, vel remediis, illicò eorum impetum sistentibus. Hæ Curæ sunt infidæ: licèt enim febris cesset, tamen iterùm recidivant, & graviora mala, graves scilicet *Abdominis dolores convulsivos*, contumaces admodum, quales etiam paresin inducere valent, inferunt, quæ nullis cedunt remediis, & ad Ileon inclinant; superveniunt Lassitudines Corporis, Cephalalgiæ horrendæ, & interdum asthma periculosa; idque evenit, si nimis maturè febris supprimitur, si mox in principio dantur specifica fixa, quæ aut multiplicant, aut supprimunt febres, sed postea post suppressionem dicta mala atrocissima excitant (X).

In tali statu laxantia, & emollientia evacuantia, hinc Anodyna saltem conveniunt. Laborabat mulier quædam Tertiana maximè frigida, cui tandem suasi, ut continuato Olei destillati Juniperi usu internè, & externè, Febrim tolleret, quod etiam evenit: sed supervenit tandem gravis Dolor Abdominis convulsivus, simulque præsertim Hypogastrium lancinans, & insigniter gravativus, unà cum retractione Umbilici interiora versùs, & pertinacissima Alvi adstrictione. Purgantia parum operabantur, idque stru-

(X) *De Curationibus his, quas* Perversas *appellat A. vide quæ mox innuimus* lit. R. & T. *Corporis autem impuritatem sæpè videns sedulus Medicus, post cohibitam Antifebrilibus Febrim, Purgantia ob Recidivæ metum; pro ægrotantis modulo opportunè exhibebit.*

Digitized by Google

frustrà. Mirabile etiam est, quod ex Cura Magnetica præpostere adhibita, non præmissis præmittendis, dicta mala supervenire soleant: vid. M. A. N. C. *ann.* 3. *observ.* 89. *pag.* 155. Spiritus Salis Ammoniaci maxima ex parte ea abigit, sed repetito usu. Cùm autem frequentissimè obveniant Colicæ convulsivæ, ut dicant: *jacet mihi aliquid in ventre & me comprimit, ne me flectere valeam*; Alvus pertinaciter clausa est, quæ nec Clysmatibus, nec fortioribus purgantibus movetur, Tormina intereà crudeliter perdurant, & Morbus Iliacus periculosus exinde fit. Ipse observavi non reserari Alvum, nisi per decoctum Passularum blandissimè alvum laxantium. Hinc præmisso vel omisso decocto Passularum, ad mitiganda Symptomata Mulieri præscripsi:

℞. *Aqu. Menth.* unc.iiß.
Spir. salis ammon. ʒß.
Laud. hyster. gr. v. vel *opiat.* gr.ii. vel iii.
Syr. Cort. aurant. dr.iii. vel vi.
M. pro una vice.

Cujus usu sedato omnihil Dolore, ordinata fuit Potio Laxativa passulata. Cùm superesset adhuc Dolor in Abdominis regione Hypogastrica dextra, & Tumor durus instar parvi tarciminis ibidem tactui sese offerret (Y), Mixturam antea præscriptam reiterandam, & sequens Emplastrum applicandum jussi:

℞. *Gumm. Ammon. in acet. solut.*
Emplastr. Matric. de galb. usit. an. q. s.
Malax. cum l. q. *Unguenti de Althæa compos.* f. l. a. *Emplastrum* inducendum super alutam, irrorandum cum *Oleo Philosophorum*.

Applicabatur externè dictæ regioni, ut fortiter adhæserit, & ita curata fuit.

Ubi jam omnia fuerint sedata, ut tuta magis persistat Cura, in usu Absinthii, & Remediorum Absinthiacorum adhuc aliquandiu pergendum erit, utpote quæ affectibus, Febribus supervenientibus (Z), imprimis malè curatis, optimè conducunt.

Nobilis Quartana duplicata affectus alio in loco ab alio Medico aliquoties acceperat Pulverem China-Chinæ: cujus usu semper quidem evanuit febris, sed etiam rediit, idque aliquoties. In hoc pro Cura præmisi:

℞. *Mercur. dulc.* ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. iv.
Misc.

Benè profuit. Hinc Pulveris istius Mercurialis (quem describit HOFFMANNUS *in Clave Schrœderiana* sub nomine *Antiquartii Riveriani pag.* 275.) ℈i. ad dr.i. ordinavi. Sed hic parum evacuavit, mitigata tamen fuit febris. Ast, quia pulvis non evacuaverat, post quatriduum Salivatio supervenit, ferè per octiduum durans, sub qua nihilominùs febris contumaciter perstitit. Hinc post repetita Vomitoria,

℞. *Elixir febril. D. Michaelis*,
Essent. Absinth.
Opii an. dr.ß.
Miscebantur pro dosi una, ante Paroxysmum assumenda.

Aliquoties hoc accepit, unde remittentes successivè Paroxysmi evanuerunt. Sed ipse admodùm debilis reddi cœpit, & manifestò quasi tabescere, tandem etiam paroxysmi febriles redierunt: Hinc intermissionis die creberrimè & copiosè Essentiam Absinthii, Centaurii minoris, & Elixir febrile mista usurpavit, ut tonum Viscerum, & eucrasiam Bilis conservarem (A): Hypochondrio sinistro applicavi Emplastrum de Nicotiana cum Gummi Ammoniaco; quia ibidem, & probe Spinam maximè frigus cæteraque urgebant Symptomata: Diebus verò Paroxysmorum

℞. *Lap. cancr. prap.* dr.i.
Sacch. saturni gr. xviii.
M. pro 2. *dosibus*,

Accipiendo unam mane, alteram verò à meridie, duabus vel tribus ante Paroxysmum horis; quorum usu per aliquot dies & noctes continuato, febris evanuit.

Sed Alvi contumacia, & Excrementa admodùm dura supervenerunt, & subinde dolores compressivi sub Umbilico afflixere, unde Colicam Humoroso-convulsivam ex Acido viscido per Saccharum Saturni, ejusque texturam aluminosam fixato, & condensato, contraxit: Passulis quidem Laxativis ad dr.v. propinatis Alvi beneficium conservavi; nihilominùs Colica cum Cardialgia complicata, utraque lancinans, constrictiva, & graviter compressiva supervenit, bin. urgente graviter malo ordinavi

℞. *Essent Castor.* dr. ii.
pro duabus dosibus.
Item
℞. *Flor. Chamom.* M.iii.
Sem. Anis. dr. vi.
Pulv. Colocynth. dr.i.
Coqu. in s. q. *seri Lactis*.
℞. *Colatur.* ℔i. adde
Terebinth. in Vitello Ovi soluta dr. vi.
Mell. rosat. unc.iß.
M. pro *clysmate* pro duabus vicibus applicando.

Sequenti die Passulas Laxativas assumpsit: Extrà

℞. *Empl. Matrical. de galb.* part.ii.
Tacamah.
Bals. Peruv. an. part. i.
M. f. *Emplastrum* Abdomini insternendum, quo etiam Symptomata levata fuerunt.

Sensit nihilominùs adhuc Colicam periodicam, per aliquot dies Paroxysmi consueto tempore recurrentem, sed levem, dicto Emplastro & usu Essentiæ Castorei ac Absinthii tandem evanescentem.

Ex hoc casu observandum:

1. Salivationem Mercurialem, nisi fuerit insignis, & quæ diu ac copiosè evacuando universum corpus evacuet, non curare Quartanas, quod tamen observarunt PIENS *de febrib. lib.* 2. *pag.* 573. item ex BELLONII *Pharo medicor. pag.* 200. 616. & 653.
2. Si immaturè concentretur, & figatur fermentum febrile, præter alia multiplicia Symptomata, speciatim Colicas convulsivas graves induci, Acido fixato partes sensiles saltem fortiter irritante, dum ex texturæ mutatione fluidas fermentare nequit.
3. Idem ferè esse peccans materiale in Colicis inde natis cum fermento febrili, prout ex eo patet, quòd Periodum febrilem observent Colicæ aliquandiu, ut- ut leviter affligentes. (B)

Vir ætatis consistentis laborabat Febre Intermittente Tertiana Scorbutica, cujus Paroxysmos cùm bina vice sustinuisset, die intermissionis, scilicet die 2. Junii, ordino Pulverem Laxativum ex Nitro vitriolato, quod crebriùs quidem, sed sine levamine purgavit; nam insequente die 3. Junii eadem Paroxysmi vehementia, & dum Paroxysmus urgeret, gravissimi dolores Crurum, eum corripiebant à Genu usque ad Poplitem, speciatim in regione Tibiarum, ut ex illis miserè lamentaretur; sed evanescente paroxysmo, & dolores hi penitùs intermittebant, itaut intermissionis die nihil de iis perciperet; id quod manifestum est signum delitescentis Acrimoniæ scorbuticæ, quæ sub paroxysmo commota istas turbas excitare solet. Post aliquot paroxysmos die 7. Junii ordino spiritum salis Ammoniaci, die intermissionis capiendum: Cùm verò semper ante paroxysmum per tres vel quatuor horas, gravissimas Anxietates præcordiorum sentiret, die 8. Junii ante paroxysmum ordino Vomitorium blandum, cujus usu & omnes Anxietates remiserunt, & paroxysmus non rediit ista nocte: sed die sequenti 9. Oculus sinister inflammatus cum intenso dolore conspicitur.

Die

(Y) *An Tumor hic, quem A. Curæ Perversæ tribuit, ante Febrem ægram vexavit, & fortasse ipse Febris caussa fuit, nec tamen conspicuus, nisi temporis tractu majorem molem nactus, redditus est?*

(Z) *Supervenientibus, an præcedentibus? Nonnunquam reverà Affectus hi Febribus superveniunt, non ex perversa Cura ut ait A. sed potius cùm Medici Coctionem expectantes, ab Antifebrilibus abstinent, adeoque Morbi caussa, vires in dies sumendo, fluidas solidasque Corporis partes labe, nonnisi longo remediorum usu eluenda, inficiunt.*

(A) *Si Absinthium & Centaurium minus exhibuit, cur non ipsam Chinachinam? securius sanè Febrifugum quàm recensitæ nostrates Plantæ; imò ad tonum Viscerum, & Bilis eucrasiam conservandam, quod expetebat A., vix ullum Cortice Peruviano præstantius invenies remedium.*

(B) *Observandum denique, nonnunquam Viscerum vitia, ex heterogeneorum humorum infarctu pendentia, ad Colicas excitandas apta, in Corpore præesse, nec tamen dolores parere, si facto in Sanguinem veluti diverticulo Febris excitetur; quamprimum autem sistitur Febris, nec humores morbum foventes dejiciuntur, hi in imo Ventre relicti suam ludunt scenam, & Colicas aliosque affectus producunt.*

Die 10. Junii nocte hora 2. redit paroxysmus cum frigore, & æstu insigni stipatus, Dolor Crurum mediocris vel nullus, Oculus dexter verò etiam altero mane admodùm inflammatus, & acerbè dolens deprehenditur. Vocato ergò Chirurgo, Vesicas prope Nucham utrinque excitandas jubeo, quibus copiosè plorantibus die 12. Junii nocte, cùm expectaretur paroxysmus, nullus rediit, saltem appetente mane æstus per aliquot horas mediocris, hinc & Sudor: sed nullus Rigor vel Horror, nullus Crurum Dolor, mediantibus scilicet Vesicantibus his ita evanescentibus. Die 14. a meridie hora quarta gravissimi Dolores Oculorum redeunt, sed post mediam noctem cessant, superveniente mane levi paroxysmu, superiori simili. Die 16. hora 5. vespertina denuò Oculi acerbè dolent usque post mediam noctem, sed post hanc appetente mane levis, ut suprà, redit Paroxysmus. Die 18. Junii, ut præcaverentur Dolores Oculorum ante paroxysmum urgentes, jussi, acciperent Semen Sinapi, hocque contunderent, & cum spiritu Vini irrorando in forma Pulticulæ Carpis utrisque pro revulsione applicarent: hujus usu factum, ut nulli Dolores percepti fuerint, & nocte sequente circa auroram paroxysmus exilis denuò rediret. Sed cùm Sinapismo isto Oculorum affectus ante paroxysmum cessarent, factum fuit, ut hinc post paroxysmum iidem redirent: ob id semper mane, & vesperi Sinapismos applicandos jussi, quorum usu non ampliùs redierunt Oculorum pathemata; internis verò Fixis pedetentim Febris evanuit. (C)

In hoc Casu notabile est:

1. Doloris Tibiarum Scorbutici extinctio superveniente Oculorum Inflammatione.
2. Huic ipsi præter constitutionem internam spiritus Salis Ammoniaci præbuit, Oculis debilioribus noxius, non secus ac volatilia Antiscorbutica Oculos hebetant.
3. Vesicatoriorum usus reverà efficax pro Rigore Febrium Intermittentium compescendo.
4. Naturæ motus & impetus in Oculos, ceu partem aliàs debiliorem, tam ante, quàm post Paroxysmos, sed per Sinapi usum in Carpo, avertendo delusus.
5. Quam salubre Remedium sit Vomitorium, si præcordiorum Anxietates pluribus horis ante paroxysmum urgeant pro his sedandis.

Hæc de Febribus Intermittentibus.

CAPUT III.

De Febribus Continuis.

ARTICULUS I.

De Febribus Ephemeris.

Post febres intermittentes tractandæ veniunt febres continuæ, i. e. quæ a primo suo invasionis momento usque ad ultimum durationis finem continuò perdurant. Febris hujusmodi continua quoties blanda fuerit, & una die tantùm durat, secundùm durationis suæ rationem dicitur *Ephemera*, seu *unius diei* naturalis *febris*, Latinis *febris diaria* (D). Quemadmodùm si eadem per duas, tres, quatuor, quinque vel sex dies ita duraverit, & aliquo critico Naturæ motu finiatur, *diaria* seu *Ephemera plurium dierum*: item usitato vocabulo *Synochus non putris*, dici solet.

CAUSÆ.

Causa in genere harum febrium Ephemerarum est perversus usus 6. rerum Non-naturalium, quarum occasione excitatur sanguinis Fermentatio naturalis intensiùs aucta, & plùs minùs turbata, adeòque Non-naturalis, ut corpus eò usque incalescat. Unde præter functiones leviter læsas pulsus frequentior solito ac major excitatur. Omnes ergò res Non-naturales, quæ sanguinis Fermentationem augere, & Effervescentiam excitare possunt, sunt Febris Diariæ Causæ. Sponte tandem evanescit, & blando Sudore ac madore prorumpente finire solet: pro quo scopo etiam blandum sudoriferum propinatum, Mixtura simplex, vel Tinctura Bezoardica, semel vel bis usurpata, interdum Curationem absolvit. Interim est Febris nullius momenti, & vel rarò aut nunquam sub praxin Medicam cadit; pro uberiore tamen ejus explicatione consulatur SYLVIUS *lib. 1. praxeos cap.* 28. propter res sex Non-naturales benè explicatas, PIENS *de febribus p. 2. cap. 2. pag.* 15. WILLISIUS *de febribus*.

Facilè tamen in Corpore impuro, sed cujus Sanguis à debita Crasi plùs minùs declinat, & heterogenearum particularum miscela ad Fermentationem præternaturalem dispositus, in Putridam vulgò sic dictam, seu Fermentativam præternaturalem, degenerare possunt. Quando ergò est metus degenerationis febris Ephemeræ in aliam, sequentia adhiberi possunt:

℞. *Decoct. cornu Cervi cum Rad. Scorz.* ℔i.
Succ. citri,
Cydon. an. ℥ß.
Tinct. Flor. Aquileg.
Bellid. an. ʒiß.
Syr. Rubi Idai ℥ii.
Spir. Vitriol. q. s. pro sapore.
M. D. S.
Julepus Alterans.

Vel

℞. *Decoct. cornu cervi* ℔i.
Succ. citri rec. ℥iii.
Cydon.
Syrup. acetos. citri,
Rubi Idei an. ℥iß.
Spir. salis dulc. q. s. pro *Julepo*.
D. S.
Julepus Alterans.

Vel loco Julepi fiat *decoctum alterans & laxans*:

℞. *Flor. Bellid.*
Papav. errat.
Rosar. an. M. ß.
Tamarind. rec. ℥iß.

Coqu. in ℔iii. vel ℔iv. *Aquæ comm.* vel *Seri Lactis depur. cum spiritu Vitrioli acidulati*:

Decocto ferventi adde
Conserv. Papav. errat.
Rosar. rub. rec.
Violar. an. ʒvi. vel ℥i.

Stent in loco tepido per horas aliquot; Colatura
S.
Potio Aperitiva & Alterans pro aliquot vicibus.

De quo bibat Æger pro lubitu, vel quotidie bis mane, & bihorio ante cœnam. Item

℞. *Rad. Scorz.* ℥iß.
Ras. cornu cervi ℥i.
Ligni Sassafr. ℥ß.

Coqu. in s. q. *Aqua*, circa finem addendo
Cortic. Aurant. ʒiß.
Colatura edulcoretur cum *Sacchara*,
D. S.
Haustus Alterans.

In ardore Corporis cum inflatione Abdominis præscripsi cuidam:

℞. *Aqu. Fœniculi* ℥iß.
Carminat. ʒvi.
Spir. Nitri dulc. ʒiii.
Syrup. cort. aurant. ℥ß.
M. S.
Potiuncula Alterans contra inflationem.

Item

℞. *Aqu.*

(C) *Utinam hac Antifebrilia Fixa (ipsam Chinachinam) in principio Morbi præscripsisset, deinde Vomitorium, vel Catharticum propinasset: fortasse nec Tibiarum nec Oculorum doloribus tam miserè vexatus fuisset Æger, nec Febris per mensem integrum afflixisset.*

(D) Ἐφήμερος πυρετὸς, Ephemera Febris, *h. e.* Diaria *ab* ἡμέρα dies: *unico enim die, seu spatio viginti quatuor horarum ægrum vexat. Hinc* Ephemerum *vel* Hemerobium *illud Insectorum genus vocant, quod unicum diem vivit: &* Trimerum, *quod ad tertium usque diem vitam producit.* Ephemerum *est quoque herba, de qua* Dioscorides, Galenus, *ac* Plinius, *vel Cicuta species, vel quæcunque lethifera planta uno die interimens: sic* Plutarcho ἐφήμερον φάρμακον, præsens Venenum, *quod unius diei spatio necet.*

℞. *Aq. Acetos.*
Scorzonera an. ℥iß.
Sacc. Citri ℥i.
Spir. Nitri dulc. ʒiii.
Tinct. Flor. Bellid. ʒiß.
Syrup. Rub. Idai ℥ß.
M. S.
Potiuncula Alterans, cochleatim sumenda.

ARTICULUS II.

De Febribus Acutis Primariis.

QUoad suprà factam divisionem, considerabo primò Febres *continuas acutas*, postmodùm *Lentas*. Quod attinet *febres continuas*, quæ suum cursum cum impetu continuant à principio usque ad finem, sunt vel *primariæ*, vel *secundaria* seu *symptomatica* dictæ. *Primariæ* sunt, quæ per se Morbum constituunt. *Secundaria* superveniunt alii Morbo, à quo complicantur; quales v. g. Febres continuæ sunt in Pleuriticis, Peripneumonia, Erysipelate, & similibus partium Inflammationibus; item quales superveniunt Vulneribus aut Ulceribus gravissimis partium, imprimis internarum, qua ratione Phthisis ex Ulceratione cujusdam Visceris nata ordinariò secum febrem comitem habere solet.

Primariæ continuæ melioris doctrinæ ergò dividuntur secundùm SYLVII doctrinam & manuductionem in *acutas*, vel *non-acutas* seu *lentas*. *Acuta* sunt, quæ cum gravissimis symptomatibus brevi, & admodùm periculosè invadunt: *Lenta* sunt, quæ lentè & successivè moderatis symptomatis ægros affligunt. Illius exemplum est v. g. *Causus*, Hujus exemplum sit v. g. *hectica*. Utræque in specie sunt vel *simplices*, aliàs *continentes*, seu *continua* κατ' ἐξοχὴν sic dictæ, utut hoc vocabulum Medicinæ Parentibus, in specie HIPPOCRATI, fuerit incognitum; vel *Composita*, alias *continua Periodica* seu *Synochæ*. Illæ sunt, quæ eodem tenore, eodem impetu, sine variatione, sine ulla exacerbatione aut remissione à suo principio usque ad ultimam & integram sui cessationem perdurant. Continuæ verò in specie seu periodicæ sunt, quæ continuò quidem in suo cursu ad finem usque perseverant, nihilominùs tamen certo tempore, nunc tertio die, nunc, quod rarius, quotidie, aut quarto die, subinde exacerbationes quasdam & paroxysmos exacerbatos patiuntur, post quas Remissio quidem, non autem totalis Intermisio febris observatur. Talis Continua Periodica est inter Febres Acutas Continua Tertiana; inter Lentas verò Febris Catarrhalis omni vespera ferè suas exacerbationes habens. Reverà hæ nihil aliud sunt, nisi Febres Compositæ, ex Febre nempe Intermittente suas Periodos observante, & Febre Continente, æquali cursu continuò promota.

Durant hæ Febres vel *ascendendo*, ita ut Æger prima die lenem Calorem præternaturalem sentiat, postmodùm de die in diem augetur; vel secundò *descendendo*, ita ut primo die maxima Caloris, & Febris Symptomata Ægrum invadant, quæ posteà sensim sensimque remittunt, donec in naturalem statum perveniat, & sic Continentes sunt, quæ eodem modo durant.

Acuta Febres sunt vel *solitaria* vel *comitata*: *Illa*, quæ solæ & simpliciter Ægrum affligunt; *comitata* verò sunt, quæ cum alio Affectu, in specie cum Inflammatione cujusdam partis, conjunctæ sunt: quale v. gr. sunt Febres Pleuriticorum, Febres in Angina correptis; sive Febres tales veniant ratione Inflammationis, sive Inflammatio veniat ratione febris.

Utræque etiam hæ Ipsæ sunt vel *Benigna*, vel sæpiùs etiam *Maligna*, æquo admodùm periculosæ: *Benigne* sunt, quæ ultra sui naturam nulla graviora conjuncta habent symptomata; *Maligna* verò sunt, quando vires Ægri subitò & præter talis Febris naturam prosternuntur, & Symptomata occurrunt, quàm in tali Affectu fieri solet, graviora & insolentiora. Malignæ dicuntur ratione Hominum mali moris, qui exteriùs se præbent amicè, internè verò semper de malo cogitant. Indicant has febres prostratio Virium sine causa manifesta, rarissimè sunt Intermittentes: sæpiùs complicantur continuæ cum malignis, itaut propterea etiam non rarò confundantur: imò sæpiùs accidit, ut febris reverà Maligna primis diebus formam Causi, aut febris Benignæ præ se ferat, ac sua malignitate lateat. Proindè cauti simus in earundem Diagnosi, & Prognosi. De his jam non dico, quia suo loco dabitur occasio: Hac vice considerandæ sunt febres *continua acuta primaria solitaria*, *benigna* uno nomine: considerabimus in specie

§. I.

FEBRES ARDENTES,
Die hitzigen fieber.

UTi in omnibus febribus, ita in specie in continuis acutis, ratio habenda est duorum Salium, Urinosi & acidi, in Massa sanguinea, & succis reliquis, motu mutuo concurrentium, & plùs minùs fermentantium aut effervescentium. Hujus Effervescentiæ occasionem nunc suggerit acidum, ut in febribus comitatis, seu cum Inflammatione conjunctis, e. gr. Pleuritide, item In Febribus Catarrhalibus; nunc occasionem suggerit Sal volatile oleosum & alcali peccans, quod cum Acido effervescendo Calorem per Corpus distribuit, uti fit in continuis primariis, *ardentibus* dictis.

CAUSÆ.

Scilicet *causa proxima* Febrium continuarum non Periodicarum est nihil aliud, quàm talis Massæ Sanguineæ Dyscrasia, qua hæc Sale volatili acri, sæpiùs oleoso simul, (eoque præternaturaliter vitiato seu corrupto, & consequenter Sanguinis nativam crasin turbante,) quod ab aliis vocatur Bilis præternaturalis, adeò est turgida, ut vel levi accedente occasione talem Ebullitionem febrilem præternaturalem, instar Vini generosi immaniùs ebullientis, tandem concipiat, dum Sal volatile acrius aut oleosius uberiùs luxurians vitiosè cum Acido concurrit, & plùs minùs intensè fermentat; unde insigniter incalescentes partes oleosæ (nam Calor consistit in Motu) tam efferatum Ardorem & Æstum in totum Corpus distribuunt. Unde ex Salis volatili abundante Calor acris & insigniter auctus observatur, idque eò magis quò magis oleosum fuerit Sal volatile Massæ Sanguineæ. Pulsus est admodùm celer, frequens, & quò magis oleosa, adeòque occultè acida est Massa Sanguinea, eò erit major, quatenus acrior propterea excitatur Effervescentia Urinæ simul sunt crassiusculæ & plùs minùs turbidæ, prout longiùs vel propiùs absunt à Statu tales Febres: Et quò magis oleosum fuerit Sal peccans, eò simul magis tinctæ: quamdiù verò æqualiter effervescunt Acidum naturale cum Sale volatili oleoso peccante, tamdiu Urinæ crudæ seu tenues, & intensè tinctæ existunt: quando verò successivè præcipitatur Sal volatile oleosum peccans, seu Bilis ab Acido, Urinæ crassiores, turbidæ, & quæ pedetentim sedimentum deponunt, excerni solent; unde Coctionis Signa talia rectè dici solent.

Quando Massa Sanguinea à Fermento planè dissolvitur, itaut nulla Coctionis appareant Signa, Mors præsto est. KERGERUS Urinas fermentatas rectè dicit turbidas febricitantium: Nam, quæ fermentescunt acriùs, ex conturbatione & ex agitatione perspicuitatem amittunt: vid. KERGERUS *pag. 277. de ferment.*

Causa Remota crasin Massæ Sanguineæ ita alterans, ut occasione levi data hujus orgasmus Febrilis, & spirituum influorum fervor, & impetus oriatur, adeoque Fermenti præternaturalis vices occupans, hæret imprimis secundùm fundamenta suprà in genere posita, & quantum hactenus ex Juvantibus & Nocentibus judicare potui, in Stomacho & primis viis. Nempe est *vitium chyli*, vel *sub digestione plùs minùs corrupti*, vel *in Duodeno à Bile effusa minùs perfecti, sed vitiosè alterati*, ut sub liquaminis fermentativi nidorosi plùs minùs amaricantis acris, & plùs minùs oleosi forma, successivè Massæ Sanguineæ infundatur, easque vices Fermentationis, & Circulationis leges subit, donec ibidem uberiùs & copiosiùs congestum, vel quacunque occasione externa excitatum, tandem ordinariam Sanguinis Fermentationem & Spiritualscentiam naturalem turbat, indeque quasi congestum Effervescentiæ febrili præternaturali occasio existat; mediante qua heterogenea ista materia Sanguini suffusa, Ipsique inimica secernatur, & hinc excernatur, ut in Morbo nempe salubri; vel Massa Sanguinea ita corrupta & inquinata deficiat in effectu secretorio, ut tandem penitus immutata ejus textura, & Fermentatio vitalis, & Spiritualscentia, & ipsa Vita, seu illorum effectus, deficiat. Adeoque depuratur massa sanguinea in febre continente salubri; penitus pervertitur eadem in lethali; quasi scilicet generosum Mustum fermentando se depurat, & Fæcum secre-

ſecretione, tanquam quadam Coctione, in vinum generoſum abit: quod undecunque læſa fermentatione iſta, in vappam aut ſitum aut potum ingratum, aliiſve modis vitiatum tranſit. Quod ſimile intelligibiliùs ſaltem reddendæ, non autem explicandæ barum febrium naturæ, inſerviat: nempe hoc ipſum Chyli vitium eſt quaſi (mutatis nempe mutandis) Stercus liquidum ſeu Scoria, ex tenuibus Inteſtinis præternaturaliter tranſmiſſa in Maſſam Sanguineam, ibidem irritando Archeum febrim inferens, uti vult HELMONTIUS *tract. de Febribus cap.* 2. Sed hoc Stercus, licèt dicat HELMONTIUS non eſſe naturale, ſed præternaturale, ex Chylo corrupto & nidoroſo, à Bile corrupta in Inteſtinis vitiosè facto. Confirmat hactenus dicta *analogia iſta, quæ inter Febrem Intermittentem & Continuam talem intercedit*, dum non ſaltem de facili complicantur, aut invicem permutantur, ut infrà patebit; ſed quod unicus eſt in Intermittente Paroxyſmus, hoc in Continua eſt integri Morbi curſus. Nempe acidum primarum viarum fermentativum, ſed ſub digeſtione aberrans, Chyli non ritè tranſmutati & conſequenter nec debitè perfecti medio, in Maſſam ſanguineam delatum, præternaturalis fermentationis eſt occaſio; quod alias naturali modo Chylum perficiens, hunc Sanguini permiſcibilem, & continuatæ fermentationis adjumento perfecte aſſimilabilem reddit: adeò nempe ſecundum VERULAMIUM *in Hiſt. Vitæ & Mortis pag.* 136. Stomachi robur fundamentum eſt ad reliquas Coctiones, & omnes Succorum in corpore fermentationes ſunt ſaltem continuationes fermentationis in Stomacho inchoatæ, ut loquitur SYMSON *Zymologia pag.* 30. &c.

Ex dictis hactenus vis & operandi ratio Cauſarum remotarum promptè elicitur, cùm tales febres Continuæ Ardentes imprimis ſoleant occupare Corpora juvenilia, in quibus notum, quòd Bilis ſit copioſa, ſeu Maſſa Sanguinea imprægnata copioſo ſale volatili oleoſo, idque magis tempore Vernali & æſtivo, Aëreque ſqualido, quod incaleſcens Corpus agitat Maſſam Sanguineam, ejuſque Fermentationem intendit; item Corpora euſarca & euchyma, & quorum Maſſa Sanguinea ob particularum fermenteſcibilium copiam & volatilem acrimoniam intenſiùs fermentari ſolet; eos itidem, qui utuntur Victu lauto, & Potu generoſo, Spiritu Vini, & Vino generoſo; item qui Vitam agunt ſedentariam aut otioſam, aut Somno nimis ſunt dediti & ſimiles: ſæpè etenim multum huc facit Corporis habitus Plethoricus, Sanguine exiſtente plùs minùs oleoſo. Quibus ſubinde accedunt Cauſæ Externæ quæ talem diſpoſitionem movent, ut res procatarcticæ in actum ſecundum prorumpant; quas inter eſt primariò Tranſpiratio Corporis inſenſibilis prohibita; Effluviis enim iſtis tranſpirabilibus ſuppreſſis Maſſa Sanguinea turgeſcit: Iracundiæ fervor, Acrium & volatilium abuſus: hinc immerſio ſubitanea in Aquam frigidam poſt Æſtum Corpora diſpoſita in febres Ardentes conjicit, quatenus ſcilicet obſtruuntur pori, quod obſervavit HILDANUS *Centur.* 1. *Obſervat.* 95. (niſi Synochus plurium dierum, ſeu non Putrida hinc oriatur) & VALERIOLA *lib.* 2. *Obſervat.* 6., qui habet Exemplum febris Synochæ periculoſiſſimæ ex pororum Cutis obſtructione: item ex nimio uſu Aquæ Theriacalis in Animi deliquiis inſuſæ, febris Ardens obſervata fuit à SALMUTH *centur.* 1. *obſervat.* 51., ſicuti idem SALMUTH *centur.* 1. *Hiſt.* 31. obſervat febrem ardentem ex Theriacæ nimia quantitate exhibita, &c. Sed res eſt clara; quò magis enim diſpoſitum eſt Subjectum, eò faciliùs oriuntur febres Ardentes.

Hiſce *Continentibus*, plùs minùs Acutis & Simplicibus, *complicari ſolent* febres *Intermittentes*, adeoque

(§. II.)

Febres continuæ compoſitæ.

RectÈ SYLVIO dicuntur, *Compoſitæ ex continua Acuta & Intermittente Periodica*; ita quidem, ut ſub febris Continuæ curſu ſubinde affligens, & periodicè recurrens febris Intermittens, exacerbationem periodicam plùs minùs intenſam febris Continuæ inferre ſoleat, *continuæ hæ Periodicæ utplurimum ſunt tertianæ*, eæque frequentiores, in quibus nempe ſine intermiſſione febris pergit, utut ſubinde exacerbetur, & ab iſta exacerbatione denuò remittat. *Continuæ* verò *Quotidianæ* rariùs ſunt acutæ, quin ferè ſub cenſum Continuarum, ſed reverà febrium Lentarum aut Lymphaticarum veniunt. Febri huic in exacerbatione nonnunquam Animi deliquium vel Syncope ſolet imminere, ob quam cauſam tales febres aliàs *Syncopales* nuncupantur. *Omnium* autem *rariſſima eſt Continua Quartana*, de qua, an obſervata fuerit, multi adhuc dubitant, ſicut & JOEL *in Praxi*, (cui Veterano Practico jam ſeptuagenario, & tamen in Pomerania, ubi ex Acido fixo viſcido, ſeu Veterum Melancholia nati Morbi, indeque Hypochondriacum Malum ac Scorbutus frequentiores ſunt, & ex quo humore Quartanam derivant, viventi nunquam apparuit) eam aut nullam aut rariſſimam eſſe indicet. Quin &, ſi aliquando occurant, ad Lentarum naturam eas proximè accedere, aſſerit PIENS *de febribus part.* 2. *pag.* 98., aut cum Continua Lenta complicatæ erunt. *Notabile* talis complicationis Exemplum ſuggerit LINDANUS *ſuper Hartmannum*, dum dicit: *Vidi ego in hac urbe* (nempe Amſtelodami) *tres Quartanas cum Hectica ex animi mœrore contractas: Primus paroxyſmus erat vehemens, ſecundus lenior, tertius leniſſimus, quartus, qui reſpondebat primo, iterum vehemens, &c. His Quartanis remittentibus remanebat febris Continua ſeu Hectica ex mœrore orta. Principio non putavi dari Quartanam Continuam: ſed poſtmodum deprehendi: effeci, ut omnes Quartanæ ceſſarent, ſed remanebat Hectica. Ego ſanè Continuas Periodicas* (Quotidianas & Quartanas) *pauci æſtimo, niſi tertianas, quæ ſunt frequentiores.*

Continua in his febribus Continuis Periodicis eſt febrilis fermentatio, ejuſque effectus Pulſus mutatus, & Caloris intenſio, & certa ſua Periodo ſaltem exacerbationem, cujus indicium Symptomata præbent, patiuntur; ita tamen, ut in his exacerbationibus ferè nunquam, aut rariſſimè Horroris ſenſus percipiatur ob intenſiorem Caloris ſenſum, & Motum, totum Corpus occupantem, quin ſaltem ex Caloris & Ardoris augmento exacerbatio ſuneſta ſolet obſervari Confer. SYLVIUS *lib.* 1. *cap.* 31. *Ex Intermittente igitur & continente componantur continuæ Periodicæ*, ſpeciatim *tertianæ acuta.*

Cauſa complicationis huius febriunr Intermittentium & Continuarum eſt, quod in Maſſa Sanguinea ad febrem Continentem diſpoſita ex ſale volatili oleoſo copioſo ob errorem Diætæ & Stomachi erratum, ulteriùs vitioſi Succi congeruntur, qui Intermittentes Periodicas inferunt; cùm & anteà, Maſſa Sanguinea ex ſale volatili oleoſo uberius effervеſcente, jam febrim Continuam patiatur.

Huc pertinent febres Scorbuticæ periodicæ vagæ, Curæ difficilioris.

Complicantur autem *tribus modis.*

1. Dum febris Intermittens in Continuam Ardentem degenerat, & ita poſtmodùm invicem perdurant, dum, præter fomitem febris Intermittentis ejuſque fermentum acidum, recrementa nidoroſa Maſſam Sanguineam errore Digeſtionis primæ inquinant, unde hujus occaſione Continua ſimul excitatur, ſed Periodica.
2. Continens in intermittentem abit, correcta plùs minùs Maſſa Sanguinea, & ſucceſſivè ſuccreſcente fomite præternaturali Intermittentis in primis viis, in ſpecie ſi minùs Diætæ ſub Cura febris Continuæ operam dent Ægri.
3. Dum ſimul tales binæ febres inchoant & pergunt, idque modo ſuprà dicto, ſive Simplices fuerint, ſive Compoſitæ ſeu multiplicatæ. Notabilis eſt complicatio, quàm refert PANAROLLUS *Pent.* 2. *obſervat.* 33. *pag.* 99., nempe Tertianam Continuam duplicem cum Quartana lethalem.

Jam vero nobiliora quedam his Acutis in febribus, tam Continentibus, quàm Continuis Periodicis, occurrunt Symptomata, pro quorum varietate ſubinde variant, unde varia ſortiuntur nomina ſeu appellationes. Sic quædam harum febrium, ubi fuerit gravior *καῦσος* (E), *κατ' ἐξοχὴν*, *ſeu*

(§. III.)

Febris ardens.

Appellatur, cuius duo ſunt quaſi *Pathognomonica Symptomata; Æſtus nempe & Ardor intenſus, & Sitis* ferè

(E) *Καυσώδης πυρετὸς, & καῦσον*, Ardens Febris, *à καίω*, uro: *quod ea prehenſi præ nimio æſtu ardere videantur.* *Καῦσον στομάχου*, Ardorem Stomachi *vocat* Dioſcorides. *Eſt & Serpens* Cauſus *appellatus, quòd ab eo ictos inexplebili ſiti exuſtos interire ſcribat* Aetius: *hic idem Serpens eſt, qui* Dipſas *à ſiti, &* Preſter *à πρήθω*, incendo, *à ſcriptoribus dicitur.*

Digitized by Google

intolerabilis; Hinc frequentissimè Continua Tertiana Periodica *Causi* nomen obtinere solet vid.: SYLVIUS *lib. 1. Prax. cap. 29. §. 24. & cap. 31. §. 5.* Quibus primariis Symptomatis subinde accedit & Linguæ ariditas, Labiorum fissuræ, Capitis dolores, Delirium, & similia alia Symptomata; HORSTIUS vero *in Problem. Dec. 1. Quæst. 4. pag. 5.* Veterum Causum hodiernam Febrem Hungaricam esse asserit. Urina in talibus Febribus est intensissimè tincta, rubicundissima, in Incremento crassa, turbida, opaca, cum enæoremate, in Statu copiosissima sedimenta sunt in fundo matulæ, quæ Ardorem significant: si Urina priùs densa, crassa, aut opaca, & subito intensè tenuis, portendit Deliria, Jectigationes, Anxietates &c.

C A U S Æ.

Easdem penitus *causas* agnoscit Causus, sed intensiores, & concitatiorem Fermentationem excitantes, ac Febres Continuæ Acutæ aliæ: Unde *ex volatili acriori acido*, cum Sale volatili oleoso *intensiorem Sanguinis Effervescentiam excitante, intensissimus ille Æstus* oritur; cum notum sit, nil magis effervescendo & fermentando incalescere, quam Salia volatilia oleosa: sic Spiritus Vitrioli mistus cum Oleo seu Spiritu Terebinthinæ, salino-volatili oleoso, insigniter effervescendo incalescere solet. Hinc, dum sub ista Effervescentia insigniter turgescit, &, ut sic dicam, ebullit Massa Sanguinea, non potest non Pulsus fieri maximus, & necessario frequentior, & prout Spiritus animales sunt constituti, imprimis in principio, simul robustus. Ardor talis, dum alcalisatur quasi Causa febrilis, ut loquitur HELMONTIUS *Tract. Pylorus Rector §. 26.*, *Sitim adeò intensam* & cruciantem excitat; h. e. depravatum in Febre Fermentum stomachale, dum non aptum est ad consuetam Digestionem, in excrementum nidorosum facessere sinit quicquid in Stomacho fuerit, quod à Calore partis, & speciatim ab intenso Æstu febrili magis alteratum, & quasi colliquatum in texturam alcalisatam oleosam, ut quasi empyreuma contrahat, tunicis Ventriculi tenaciùs impactum, febrilem Sitim infert; non solùm irritando & vellicando certo modo Membranam Stomachi & Œsophagi, & per consensum ipsius quoque Linguæ; sed præterea Massæ Sanguineæ infusum simul alterat Lympham salivalem, Fauces humectantem, eamque subinde Sale volatili oleoso imprægnat, ratione cujus taliter Ægrotantibus subinde gustus amarus in Lingua obvenire solet: unde intolerabilis ferè sitis, & quæ Amaricantibus, v. g. Cerevisia lupulata, ex dictis causis intenditur, nec nisi Acidis, præsertim mineralibus, corrigibilis est.

Alia differentia est in *Febre*,

(§. IV.)

Lipyria.

DIcta, in qua interiora uruntur, exteriora verò frigent: (F) *de qua discrepantes* admodùm quoad ortum & fiendi modum *Authorum sunt Sententiæ. Quamplurimi ad secundarias*, adeoque vel Comitatas vel Symptomaticas, *Febres referunt.* Instar omnium sit LINDANUS, qui *super Hartmannum inquit. Febris Lipyria est Febris Ardens; orta ex inflammatione visceris interioris valdè sensilis, de qua loquitur Aphor. 47. sect. 4.* HIPPOCRATES, & *Aphor. 72. sect. 7. de quibus notandum*, (1) *Febres has non esse Intermittentes*, (2) *in talibus Algorem esse externorum, & ardorem internorum. Ubi per partes externas non vulgò dicta manus, pedes, nasus, lobi aurium, &c. intelligendi sunt; sed universi corporis habitus. Algor autem non est tactu Medici aut adstantium judicandus, sed Ægri judicio, qui se algere dicit, & tegi jubet. Tepent enim membra, nec est ea vis, qua in aliis Febribus Ardentibus adesse solet. Hæc Febris brevi terminum absolvit, plerumque intra triduum, quatriduum, & vix unus evadit, nisi statim ab initio huic malo proveniamus lien, hepar, viscera alia &c. si quæ accenduntur, non tantum periculi importat, quàm si partibus membranosis inflammationes accidunt, ut ventriculo, ileo, utero, vesica &c. solent enim conqueri de summo æstu partis affectæ; lingua consta nigra, magna corporis adest agitatio, sitis inextinguibilis, delirium, pervigilia &c.* Hæc LINDANUS.

Notanter dicit LINDANUS, *partis sensibilis Inflammatione valdè sequi Lipyriam*. Pars enim non valdè sensilis, v. g. Mesenterium inflammatum, Febrim quidem etiam Continuam, sed Lentam fere plùs minùs inferre solet. Conf. SENNERTUS *lib. 2. de febribus cap. 16. pag. 206.* Sanè Practicæ experientiæ cumprimis consentiens est hæc Sententia. Sunt & nonnulli, qui etiam primariam Febrim subinde Lipyriam esse contendunt, quos inter non tantùm est SYLVIUS *lib. 1. Prax. cap. 29. §. 31. & 32.* PRIMEROSIUS *lib. 3 de febribus c. 8. p. 264.*; sed etiam ex nimis liberali usu Fructuum faginorum (Ger. *der Buchecker*) eandem enatam, adeòque apparenter Primariam observatam à BORRICHIO *in* BARTHOLINI *Act. Med. Hafniens. Vol. 2. pag. 206.* Primaria talis, cùm rarissima sit, adeòque adhuc nonnihil dubia, & quoad fiendi rationem adhuc intricata, saltim Frigoris ratione ad genus nervosum membranosum undecunque irritatum, æstuationis verò respectu ad Sanguinem in præternaturalem Fermentationem concitatum, hincque alteratos insigniter Spiritus, idque ex suprà dictis probabilissimè à sui generis Acido, respiciendum erit.

Porrò sunt.

(§. V.)

Febres continuæ cum prunella.

DUm in Febribus Continuis, imprimis in Causo, sitiunt ægri, sæpè Lingua & Fauces arescunt, earumque concurrit Ardor ac Rubor obscurus. Unde tunc temporis simul Lingua quoque non tam arida existit, sed prætereà etiam crusta nunc albicante, nunc nigricante obducta, colore nigricante puniceo apparet tincta, *Kirschbraun* uti vocant, qui Faucium ac Linguæ affectus vulgò vocatur *Prunella*, Germanis *die Braune*, & omninò distinguenda ab Angina, utut vulgò confundantur. (G) Hæc Febris cum Prunella vocatur *febris Hungarica*, & non raro solet esse Epidemica: De quibus SYLVIUS *lib. 1. Prax. c. 29. §. 26. & 33.* Imò dubitant nonnulli, an detur Causus, cui non utplurimùm conjuncta sit Malignitas? Ipsa Saliva infecta Causa maxima videtur Febrium istarum, quas vocant vulgò *die Braune*, seu Febrium vitioso Faucium colore conjunctarum: dum scilicet ista alterata, & imprimis non glutinosa reddita in Febribus, Mucilaginis instar agglutinatur Faucibus & Linguæ, quæ Mucilago pedetentim ab æstu febrili calcinata quasi aut exsiccata, indeque istis partibus teneris perquàm molesta & hostilis, has irritat & arescere facit, itaut mox Phlogosin seu inflammatoriam quasi dispositionem acquirant, unde Rubedo, Ardor, Dolor, Muci plùs minùs spissi proventus, tandemque fissuræ Faucium & Linguæ.

(§. VI.)

Febres colliquativæ.

DIctæ etiam huc pertinent: dum scilicet Febribus his Continuis accedit subindè *Colliquatio Corporis*, quæ nostris in Provinciis sunt frequentissimæ, propterea *colliquativæ* seu *colliquefactivæ* dicuntur: scilicet tales, in quibus Corpus brevi tempore insigniter consumitur & emaciatur, *mann sie bald verfallen*, dum Ros nutritivus chylosus, tam in Massa Sanguinea, quàm in Solidis partibus, dissolvitur & ipsa Pinguedo quasi obtunditur & colliquescit. Acidis hoc, idque crebriùs, per Alvum, & tunc vocatur *Diarrhœa colliquefactiva*, quam certo respectu possumus referre ad SYLVII *Febres eucaterias*; in qua copiosa, utplurimùm admodùm fœtida (qui *fœtor* oleosæ substantiæ, adeòque & Pinguedinis pessimam colliquationem notat, cùm nihil æquè fœtere soleat, ac oleosa seu pinguia corrupta, & ad putredinem vergentia) excernuntur: sæpiùs per sudores, qui vocatur *Sudor colliquativus*, qui copiosus minus calidus, interdum plùs minùs glutinosus excernitur: item per Urinam in *Urinæ fluxu colliquativo*, in quo Urina copiosa cum supernatante propriè dicta Pinguedine effunditur. nunc etiam sæpiùs in certas Corporis cavitates Humores colliquati effluunt, quo sensim-

(F) Λιπυρία Λιπυρίας, & Λιπυριώδης πυρετὸς, *dicitur Febris, in qua externa frigent, interna uruntur*: ἀπὸ τοῦ λείπεσθαι πυρὸς ἤτοι θέρμης, *ut ait* Actuarius, *h. e. quod deficiat ignis, sivè calor*: λείπω *enim est* linquo, *&* πῦρ ignis.

(G) Prunella Paracelso *est* Angina, *seu Faucium rubor: à Prunarum rubore. Meliùs forte ab aliquibus appellatur* Brunella *à Germano* die Braune: *hinc plantam adversus hunc morbum natam* Brunellam *appellant Botanici.*

semper oritur *Hydrops* quidam, qui frequentissimus est in Abdomine & Pedibus, cum superiorum partium Marasmo: nunc verò solo Ardore febrili, sine ulla excretione se ostendere solet; idque tardiùs, dum nempe absumitur Ros nutritivus, necessariò Corpus emaciatur. De hac videatur sequens *Febris Hectica*.

Febres hæ Colliquativæ sunt omnium pessimæ & Malignis proximæ; quibus tandem in periculoso statu Convulsiones superveniunt vel Deliria, & sic intereunt Ægri.

Definiri autem potest hæc Febris, quòd sit Symptoma Fermentationis Massæ Sanguineæ auctæ, dependens à nimia Acrimonia Fermenti febrilis, unde oritur notabilis Humorum laudabilium profluxus, omniumque partium pinguium resolutio.

De genere non opus est, ut multa disseram.

PARS AFFECTA.

Pars affecta sunt partes totius Corporis Chylosæ ac pingues: nam reverà impossibile est, ut Os, vel Cartilago, vel Membrana, vel Fibræ in Corpore corrumpantur, nisi hoc fiat per Putrefactionem aliquam, v. g. in Carie & Pure; hinc etiam omnes Fibras in singulis angulorum seriebus reperire licet in Cadavere ad extremum maciato: imò, si Fibræ quædam annihilarentur, quæro quomodò possibile sit, ut Patientes tales tabidi sceletoformes possint exercere omnes Musculos? cum constet, puncta vel compressa una alterave Fibra Musculi, alias vegeti satis, aboleri totam actionem Musculi. Interim tamen facilè largior, quatenus *Succi* pingues aptas reddunt Fibras quascumque motui expeditiori, eatenus destructo Succo pingui percipere Corpora varia incommoda.

CAUSÆ.

Causa Colliquationis talis *partim* in Subjecto patiente seu Succo nutritio chyloso rorido, & inde nata Pinguedine, *partim* in efficiente etiam, consistit: *In patiente* quidem, si Succus iste texturæ rarioris, subtilioris, minusque ab Acido concentratæ existit, hinc faciliùs resolubilis & attenuabilis denuò esse solet: v. g. Carni aprugnæ sub assatione nil omninò, aut planè minimum est, quod defluit; Suis verò domesticæ Carni plurimum, eò magis, quò plus Adipe vel Carne abundat, ut loquitur GORRÆUS *in Definit. Medicinæ pag.* 319.

Texturam autem istam plùs minùs resolubilem à certo contexente Acido dependere, illustrat Experimentum istud, quo Olea per Spiritum Nitri acidum in Pinguedinis consistentiam coagulare possumus, dum Alcalia econtrà & Saccharum Butyri coactionem debitam penitus inhibeant.

Causa efficiens attenuans, & Menstrui instar dissolvens, & hinc seroso vehiculo unibile reddens, non est tantummodò Caloris motus, utut hic pro liquescenda denuò Pinguedine multùm valeat, sed *Acrimonia septica, seu quasi caustica Fermenti febrilis* peccantis, penetrans, dissolvens, & nutritivum Succum ac Pinguedinem partium Solidarum, cujus coagulatio ab Acido occulto fieri assolet, liquefaciens: simili ferè ratione atque acres quasi causticæ particulæ Purgantium, aut Sudoriferorum resinosorum acrium &c. dissolvere & liquefacere assolent chilosas & roridas nutritivas particulas; *qua Acrimonia, ad quam Acrium classem*, an Acidorum volatilissimorum, an Alcalium, an Salsorum, *referenda sit*, in medio hoc loco relinquo.

Huc etiam facit nimia Succi Biliosi Acrimonia, quæ longiore tramite in Intestinorum cavitatem influens, Chylum acrem reddit, quare in Massam Sanguineam translata, eandem cum nutritivo Succo resolvit & colliquefacit, quæ nimiùm fermentando, & in sua textura fatiscendo, per Glandulas Intestinales, Pancreas, & Vasa Biliaria excernuntur: unde frequentissimum Febris Colliquativæ Symptoma, *Diarrhœa* oritur; sicut & ipse bis in talibus Cadaveribus Fellis Vesiculam planè exinanitam, & ad instar folli florum Papaveris tenuem observavi.

Si verò nulla oritur Humorum extravasatio, oritur demum Sudor, qui tamen utplurimùm concomitatur & Diarrhœam & Hydropem: quapropter, ubi Sudor Diarrhœam & Hydropem non levat, res est maximè desperata.

Causa remotiores Febris Colliquativæ possunt esse variæ. Imprimis autem ex rebus Non-naturalibus, multum hic valet Aeris constitutio Epidemica. Quoad Potum: mirum in modum promovet Febrim Colliquativam largior & frequentior Potus Spiritus Vini, qui depravando fermentum Ventriculi, adauget per oleositatem suam, sale volatili copioso turgidam, sal volatile oleosum Bilis, eamque reddit acrem: quare utplurimùm ejus potatores strenui tandem mortem oppetunt ea Febre Colliquativa. Idem censendum est de Fumo Tabaci nimiùm frequenti & copioso. Ex haustu nimio Aquæ frigidæ, corpore priùs nimiùm commoto, Febrim Colliquativam sibi aliquando contraxit Juvenis 18. annorum. Quoad Alimenta: facilè possunt ad febrem Colliquativam disponi, nimiùm quantum, appetentes Aromata.

Ex rebus Præternaturalibus est Scorbutus, qui rarò Patientem occidit absque Colliquatione, imprimis si Patiens erit ætate provectior. Febris aliquando Colliquativa ex Cancro Mammarum cum Diarrhœa observata est.

Colliquativa enim hæc febris, ubi cum sensibili Excretione est conjuncta, facilè se manifestat, & suam Causam prodit. Verùm, ubi sine tali sensibili Excretione subitò Corpus quasi fatiscit & colliquescit, signum est Massæ Sanguineæ admodùm acris, ineptæ ad nutriendum; unde Pinguedo & Ros nutritivus partium Solidarum colliquefactus, nunc sensibiliter mediante Sero, nunc insensibiliter Halituum forma, foras successivè excernitur.

Distinguenda autem sunt hic, lenta Emaciatio, in febribus, ab eo, quod nos dicimus, *Collapsus*, in specie *Faciei. Illud* autem à Colliquatione, & hinc subsequente Emaciatione oritur. *Hoc verò* Spirituum influorum defectu, aut saltem deficiente vi elastica, & fibras & stamina partium in debito tono, & hinc interstitia porosa in debita dilatatione pro fluidorum quorumvis faciliore transmissione, detinente oritur. Hac igitur vi cessante, vel ob Spirituum absolutam paucitatem, vel eorundem vitia, tam constitutionem, vel denegatus plùs minùs eorum influxum, partes molles, præsertim faciei, collabi, Nasus acuminari, Tempora excavari; Oculorum orbitæ profundiores apparere incipiunt, & in subitanea Syncope correptis, aut *Facie Hippocratica* deformibus, manifestum est.

Ut itaque Colliquatio subitanea neque bonum signum esse solet, pessimum tamen semper indicium est ista subsidentia partium mollium subitanea, quæ nunc mox in Principio Morborum, nunc in eorum Progressu, interdum horulæ spatio contingere observatur, Spirituum influorum affectum gravem omninò innuens. Glutinosus Sudor est pessimus, in specie in Febribus Malignis; ab Acido enim fit assimilatio Alimenti, hoc si destruatur ab Acri volatili, veniunt inde Sudores Colliquativi, quatenus non potest assimilari Alimentum, hinc & in talibus Febribus decidunt Pili ob illorum denegatum Nutrimentum: vid. GARMANNUS *de Miraculis Mortuorum*, ubi habet de Pilis, quod sint quasi Vegetabile.

Porrò Febribus Continuis & Continentibus hisce sæpiùs supervenit *Delirium*, idque non leve, quale in Intermittentibus Scorbuticis interdum observabile est; sed grave, & ad furorem subinde Ægros disponens; idque nunc citius, nunc tardiùs superveniens, & adstantes insigniter turbans. Hæc

(§. VII.)

Febres Ardentes Deliræ.

UTi vocant, vulgò *Morbus Capitis*, non rarò sunt Epidemicæ; antecedere solent Vigiliæ pertinaces, subinde Cephalalgiæ crudeles; sequuntur verò continuata hæc Symptomata; tandem Convulsiones epilepticæ.

Fit hoc, quando partim ex Fermento febrili, utplurimùm tamen maligno, speciatim ipsis Spiritibus animalibus, & hinc generi Nervoso, circa interiores Capitis partes inimico; partim istorum textura vitiatur, adeòque motus debitus pervertitur, & genus Nervosum continuò vellicatur (unde intensior circa Frontem, quàm alias Corporis partes, Æstus percipitur); partim ex calefacto per Sanguinem fortiter effervescentem Cerebro, Spiritibusque animalibus fervidioribus redditis, hi ipsi in Cerebro & Cerebello inordinatè moventur & agitantur: hinc enim occasione tam perversi, quàm continuati & inordinati motus, Inquietudo, insignes Capitis Dolores, Vigiliæ pertinaces, hinc gravia Deliria, & tandem Convulsiones superveniunt, quæ interimunt Ægros.

Apud Veteres Scriptores Practicos & horum Interpretes, plures adhuc Febrium Acutarum Differentiæ annotantur; v. g.

(§. VIII.)

Febris Pemphyngodes.

LAtinè *Ampullosa* dicta, (*H*) in qua tam Facies & Os, quàm Caput & aliæ partes Corporis, Bullis & Bullulis hinc inde protuberantibus interstinctæ observantur; cujus notabile Exemplum videb. in M. A. N. C. *Ann.* 8. *Observat.* 56. *pag.* 93. & ZACUTO LUSITANO *Prax. Admir. Observat.* 15. Qualis tamen Bullularum elevatio & intumescentia potiùs Fermenti maligni cujusdam, Critico quasi Naturæ motu, eum suo vehiculo ad instar Variolarum exclusi, effectus esse videtur.

(§. IX.)

Febris Typhodes, (I) item *Helodes*, (K) item *Hydrodes*.

LAtinis *Sudorifica* dicta est, In quibus statim primo die Ægri copiosè sudant; Sudore ipso parùm aut nihil alleviante (quæ an eædem fuerint cum *Sudore Anglico*, ut asserit LANGIUS *Epist.* 19. *lib.* 1. dubitare licet) sive Colliquativus, sive non, fuerit talis Sudor: illius, nempe Colliquativi, Theoria ex soprà dictis; hujus verò aliquo modo mutuanda ex SYLVIO *lib.* 1. *Praxeos cap.* 30. §. 40, *&* 114. item *cap.* 58. intelligi potest.

(§. X.)

Febris, *Asodes* dicta, seu *Anxiosa*.

QUando *Ægri Anxietates Cordis patiuntur*, in qua ob Anxietates Ægri, decubitum eundem non ferentes, figuram jacendi sæpiùs variant, adeoque in lecto se jactitant.

C A U S A.

Inter omnes Anxietatis *Causas* frequentissima est *oris Ventriculi affectus*, quando nempe vel ob malignum quoddam Fermentum, vel à pravis, utut paucis, Humoribus, ejus tunicis immersis, mordetur seu irritatur, vel iisdem in Intestinis, in specie in tenuibus, stagnantibus, qui ad Stomachum delati, sub nomine Bilis porraceæ tetra Symptomata faciunt: Hinc Vomitoria in principio harum Febrium instituta sunt optima. Præter hanc tamen vel ἀτόμων intensius, vel Orgasmus materiæ ejusdem, vel Malignitas insignior, vel Imbecillitas in causa esse solet: de quibus in specie: vid. STEPHANUS RODERICUS CASTRENSIS *lib.* 1. *cap.* 21. *Tract. Quæ ex Quibus.*

(§. XI.)

Febris Lyngodes, ΠΥΡΕΤΟ'Σ ΛΥΓΓΩΔΗΣ, seu *Singultuosa*. (M)

TAlis est Febris, in qua *Singultus* cum Febre permanet, vel cum Febre per totum Morbum simul exacerbatur, Exemplum vid. in M. A. N. C. *Ann.* 4. *Observat.* 48. *pag.* 43. Ut plurimùm est ex Ventriculo, sive per essentiam, sive per consensum affecto.

Curatur Carminativis, Castorinis, Cinnabarinis, & Opiatis. Sic HORSTIUS *lib.* 5. *de Febrib. Observ.* 25. Laudani Opiati gr. iij. cum pauxillo Theriacæ & Conservæ Rosarum cum successu exhibuit: item applicavit Cucurbitam scarificatam super os Ventriculi.

(§. XII.)

Febris Phricodes, ΠΥΡΕΤΟ'Σ ΦΡΙΚΩ'ΔΗΣ, seu *Horrifica*, (N)

CUi in toto Morbi cursu crebri *Horrores & Rigores* superveniunt, quales non solùm in Suppurationibus partium internarum, sed etiam Febribus Compositis interdum supervenire solent: de quibus omnibus, ne actum agam, vid. STEPHANUS RODERICUS à CASTRO *citato loco*, nempe *Quæ ex Quibus lib.* 1. *cap.* 18. 19. 20. &c. Conferatur etiam ZACUTUS LUSITANUS, qui & earum Historiam & Observationes pertractat in *Medicorum Principum Histor. & Praxi Admiranda*. Plura Symptomata, eorumque diductionem, Historiam etiam harum Febrium exactiorem, videb. in SYLVIO *lib.* 1. *Prax. cap.* 29. item *cap.* 31., ubi prolixè Historiam Morbi indicat. Hoc notandum in SYLVII lectione; quòd simul una vice tractet Febres Biliosas & Lymphaticas; nos verò seorsim illa tractamus.

Inter Febres Compositas plùs minùs acutas primariam sui considerationem meretur,

(§. XIII.)

Febris Semitertiana, seu *Hemitritæus*.

DE qua tamen variantes sunt Authorum Sententiæ, cujus discrepantiæ, præter generalem Febrium Theoriam admodùm intricatam, hæc ferè est origo, vel nimia Veterum veneratio, & in iisdem defendendi studium, vel non ritè observata multiplex tam Compositionis Febrium mutuæ, quàm Complicationis earum cum aliis Affectibus varietas. *Vulgatissima de Semitertiana fert Sententia*, esse eam compositam ex duabus Febribus, Tertiana, & Quotidiana, quarum una sit Continua Periodica, altera verò Intermittens, in qua ipsa, quoniam sub quovis Paroxysmi insultu Horror plùs minùs perceptibilis sit, ob id

---

(H) Πεμφιγώδης *vel* πεμφιγγώδης *Febris* (alii πεφυγγώδος, *vel* πεμφυγγώδης), *de qua* Hippocrates 6. epidem. 1. 29. *obscuram sanè significationem habet*. Galenus in comm. *interpretatur primò*, *Febrem spiritibus affluentem: mox ait eam esse, in qua tangentis manus spiritum quendam ex ægrotantis corpore exsilientem, nonnunquam halituosum, nonnunquam aridum percipit: demum post expositas varias vocabuli*, πέμφιξ, *significationes*, *ex* Sophocle, Æschylo, Callimacho *alisque petitas*, *docet Pemphingodes Febres eas esse intelligendas*, *quæ veluti scintillarum exsilientium*, *manuique nostræ occursantium*, *imaginem reddunt: atque hujusmodi Febres ex duabus simplicibus compositas esse subdit*, *Flatuosis scilicet*, *atque Igneis. Reverà quum vulgatius vocabuli*, πέμφιξ, *significatum sit*, Flatus: *hinc vulgò Pemphingodem Febrim*, Flatulentam *&* Ampullosam *interpretantur*: *cùm nempe ferventes Pustulas vel Ampullas*, *maligno ichore plenas*, *quibus universa Cutis defœdatur*, *præsefert*. *Quod sanè congruit verbis illis*, *quæ in aliquibus* Hippocratis *codicibus* c. l. *post* πεμφιγώδεες *leguntur*, *nempe* ἰδεῖν δεινοί, *h. e.* aspectus horrendi; *horrendum enim visu est*, *Febricitantis corpus malignis pustulis*, *fœdisque ampullis undique commaculari*.

(I) Τῦφος *apud* Hippocratem *morbum significat*, *quem nescio quâ ratione* Stuporem attonitum *interpretantur*. *Illius plures recenset species idem* A. de internis affect. num. 42, *&c*, *atque singularem curiosè nimis describit symptomata*, *& curandi modum*. *Quoniam autem* τῦφος fumum *significat*, *itemque* jactantiam, ostentationem, fastum, insolentiam; *fortè Typhodes Febris ea dicenda erit*, *quæ cum insolenti*, *& fastuoso delirio* (Typhomania *appelato*) *copulatur*.

(K) Ἕλος *est* palus: *unde fortè* ἑλώδεις *appellant Febres*, *quâ correpti ab prima statim die humido Sudore perfunduntur*, *quasi in palude vel lacu jacerent*. *Sanè Febris Maligna de Colliquativarum genere est* Helodes, *quam Sudorem* Anglicum *cum Recentioribus appellat hic*. A. *Quidam cum Typhode confundere volunt*; *an rectè*, *videant alii*. *Rectiùs Helodes Febris eadem est ac* Hydrodes, *sanè ab* ὕδωρ, Aqua, *originem habens*; *Febris enim est*, *quæ ob copiosum sudorem*, Aquosa *dici posset*.

(L) Ἄση Fastidium *ab*, ἄδω, satio, expleo *quare* Ase *propriè dicitur fastidium satietatem consequens*: *sæpè de Pica Gravidarum intelligitur*: Aretæus, πόνον πολὺν, *seu*, labor multus, *exponit*. *Vulgò* Anxietas *audit*, *seu molestia & fastidium circa Cor & Stomachum*, *quo sæpenumero affliguntur febricitantes*, *ut nesciant loco stare*. *Quare* Asodes *Febres dicendæ*. *quæ hoc præcipuè symptomate Ægrotantes angunt*.

(M) Λύγξ, *&* Λυγμός, Singultus, *à* λύζω Singultio: *hinc Febris* Lyngodes, *Singultu comitata*.

(N) Φρίκη *propriè est* Horror, *& peculiariter*, Horror febrilis: *à* φρίξ, fluctuum fremitus. *Febres* Phricodeas *seu* Horrificas, *Practici quidam*, *ad libidinem conficto vocabulo*, Querqueras appellant.

id & *Horrificam* seu *Phricodem hanc febrem vocasse Veteres asserunt*. Talis Semitertianæ typum ea intermittente Quotidiana cum tertiana exhibet REGIUS *in suis dissertationibus*. Vir quidam robustus incidit matutino tempore in Horrorem totiùs corporis, quem insecutus est calor multus, pulsus celer & creber perpetuò durans; sub vesperam ipsum eadem die invasit refrigeratio totius corporis, post quam sequebatur pulsus justo frequentior & celerior: Sequenti die calore illo perpetuo, & pulsu celeri ac crebro durante, leve frigus sensit, Calorque deinde increvit, & pulsus increbuit: Tertio die rursus mane exhorruit; & dein incaluit, & vesperi, remittente frigore, rursus increvit calor: Quarto verò die leviter sub vesperam rursus perpesso frigore incaluit, & pulsus increbuit,

Semitertiana verò composita ex Tertiana intermittente & Quotidiana continua vid. in TIMÆO *lib.18. cas.21. & 22. pag.367. & sequ.* Conferatur etiam HORSTIUS *lib.1. obser.14.* item RIVERIUS *in observ. de Morbis Infrequentibus observ.23.* Sic Hemitritæus ex continua Quotidiana, & quadruplici Tertiana vid. in RIVERIO *centur.4. observ. 23.* Sic Hemitritæum ex continua minùs acuta, & duplici Tertiana cum singultu vehementi, & Tumore in sinistro Hypochondrio, observavit PLATERUS *lib.2. observ.1. p. 312.* SENNERTUS hisce duobus modis, & alium Semitertianæ typum addit, nempe illam, quæ ex intermittente, præsertim Tertiana, vel simplici vel multiplici, conjuncta cum febre symptomatica continua, Inflammationem partis cujusdam internæ insequente oritur, persuasus ad hoc ipsum, speciatim per observationes SPIGELII *in tract. de Semitertiana*: v. gr. refert SPIGELIUS se in Juvene quodam Belga ex dysenteria in febrim Tertianam lapso, & mortuo, per Anatomiam ejus inspectione facta, intestina tenuia inflammata, Ileum verò Sphacelo corruptum, ubi adhæret Colo, & Cœco, invenisse. Confer. de hoc pluribus SENNERTUS *lib. 2. de febribus cap.21. pag. 323.*

Observandum ulteriùs hic occurrit: *non raro febrem malignam esse, qua Semitertianæ typum refecat*; vel quia intermittenti Tertianæ quocunque modo complicatur; vel quia ipsa Maligna vago nonnihil exacerbationis morsu Semitertianæ talis typum repræsentat: Ob id FORESTUS *lib. 5. observ. 14. & 16.* Semitertianas has suboriri asserit, grassantibus febribus malignis, & Pestilentibus. Nec refragatur SPIGELIUS *cit. loco*, qui tempore Pestis hanc febrim frequentissimam esse asserit: unde & SCHENCKIUS *lib. 5. observat.* Hemitritæum Pestilentem pluribus describit. Quo facit & Hemitritæus malignus Bezoardicis curatus: vid. RIVERIUS *cent.4. observ.56.*

PIENS *de febribus lib. 2. pag. 283.* complicationem istam minùs admittit, sed Semitertianam nil aliud esse asserit, quàm Febrim continuam Horrificam seu Phricodem cum multis rigoribus ingruentem, vel plures intermittentes sibi invicem succedentes, & quasi subintrantes: id quod subinde evenire omninò posse, probabiliter arbitror.

Observandum & hoc: uti male curatæ quæcunque ex causa Febres intermittentes in continuas Lentas facilè degenerant, ita & tali Lentæ ipsa intermittens complicata Hemitritæi faciem referre potuit: Sic enim Tertianam intermittentem exquisitam mutatam in Semitertianam refert FORESTUS *lib.5. obs.13. & 16.*, & febrem Lentam tandem mutatam in Hemitritæum, item FORESTUS *observ. 14. lib. 5.* refert.

Sanè omnes modò enumeratæ, & observatæ complicationes, & aliæ plures, ut facilè fieri possunt, ita & Hemitritæi in genere sic dicti typum omninò plùs minùs variare, necesse est. Nempe *Signum Pathognomonicum Hemitritæi* ferè esse solet, quando febris continuò quidem affligit, sed cum succedentibus rigoribus crebrioribus aut horroribus; ubi rigores cum insequente intensiore æstu, *Tertiana*, horror verò, aut saltem perfrigeratio, cum mitiore incalescentia, *Quotidiana* febris intermittentis typum constituere dicitur. Jam ex superioribus patet, fermentum acidum, aliudve quodvis acre, membranosum genus vellicans, horroris, & rigoris, item massam sanguineam inquinans, æstuationis occasionem suggerere. Quibus perpensis, de facili multiplicis typi, & complicationis Lentarum acutarum intermittentium primariarum, secundariarum, malignarum &c. in subjecto patiente ratione Criseos partium contentarum, & constitutionis partium solidarum plùs minùs variantium, & modi, & hinc differentiæ patescunt; adeò ut uni cuidam certæ complicationis generi minùs nos præcisè applicare debeamus. V.g. Semitertianam cum Variolis observavit SPIGELIUS *de Semitert. lib.2. cap.16.* Nullus dubito, reccurrentes apparenter cum horroribus aut rigoribus Paroxysmos ab acri Variolarum fermento, partes membraneas vellicante, & in sanguine æstuante, accidisse, & ita in subjecto patiente ratione specialis contentorum idiosyncrasiæ quasi typum quendam repræsentasse. Pariter FORESTUS *lib. 5. observat. 23.* Febris horridæ mentionem facit, cui accessit Erysipelas. Horrores hi non à speciali febris typo, sed ab acido Erysipelatis, vellicante subinde membranaceas partes, ortum habuerunt.

Pro meliore *κατανοήσει* compositionis talium febrium, imprimis notabilis est locus SENNERTI *de febribus lib.2. cap.21. pag. 320.*, dum dicit: *Imprimis compositas arguit rediens rigoris, horroris aut frigoris post ejus quietem. Quod si planè continuæ & simplices videantur febres, attendendum, an post rigorem sudor subsequatur? Nam si in Febre, quæ continua videtur, rigor fiat, & sudor non subsequatur, aut fortè post plures rigores unus sudor, signum est febrem illam non esse simplicem, sed compositam: Nam in Synocha rigor non apparet, nisi Crisis tempore, quam sudor sequitur. Deinde etiam pulsus febris compositæ indicium exhibet: Nam quamvis febres quædam continuæ videantur; si tamen sæpiùs fiat pulsus contractio, illa novi paroxysmi, motusque matrris novi indicium est.*

§. XIV.

Diagnosis Febrium Acutarum.

Signa febrium continuarum acutarum *Diagnostica* sunt facilia: Nam in genere Calor intensus admodùm, & sitis insigniter aucta, seu ferè intolerabilis, sunt signum quasi Pathognomonicum *Febris ardentis* seu *Causi*; sive sit febris ardens ex genere continentium; sive ex genere Tertianarum continuarum Periodicarum, perinde est. Inchoant *hæ febres* primitùs post præcedaneam aliquot dierum lassitudinem, & aliqualem capitis perturbationem, cum frigore, & rigore plùs minùs intenso, quod frigus in principio harum febrium dependere videtur ex eo, quod ingruente febrili effervescentia, dum turgescere incipit Sal ejus volatile oleosum, hoc adhuc ab Acido concurrente nonnihil impeditur, (nam in omni fermentatione acidum, & alcali præsuppono,) quin, & quodammodò adhuc subigitur, aut saltim in æquali proportione detinetur, antequam effervescentiam febrilem concipere possit: sub qua lucta dum turbatur massa sanguinea, Calor ordinarius nonnihil deficit, & ab acido in partibus nerveis horroris aut rigoris sensus infertur: qui tamen non diu durat, quin superato tandem acido à Sale volatili oleoso, hora una vel altera, immediatè insequitur incalescentia ac æstus ingens totius corporis, isque continuus, eodem die persistens, vel similiter accrescens, vel similiter decrescens usque ad finem status, sitis, Cephalalgia, & reliqua ex ordine symptomata.

Pulsus præterea semper deprehenditur frequens, celer, & in benignis magnus, qui semper bonus; innuit enim æqualem concursum salium in corpore, & consequenter laudabilem sanguinis statum. Si verò malignitas subest, est celer & frequens, interdum inæqualis: in omni febre continua pessimus est celer & frequens pulsus. Nam Paradoxum est, statuere pulsum magnum in febre maligna; & paradoxon etiam, statuere in febre benigna parvum. Similis ferè celer, & frequens est pulsus, quem omnes in nobis ipsis percipimus, dum ab insigni exercitio, aut vehemente motu nimis, concurrente irascibili animi pathemate, v.g. ex fuga, ex imminente malo &c., Corpus incaluit. Vehemens est plùs minùs, pro virium cordis, à quibus dependet motus, vario robore; & calor quò est intensior, magnamque sequitur Ebullitionem, eò celeriùs & frequentiùs vibratur arteria.

Calor est intensus admodùm in his febribus, & vocatur *Vaporosus*, i.e. quando manu tangimus ægrum sub intenso æstu, quasi subtilis Mador percipi videtur. Et quidem, ubi massa sanguinea videtur magis temperata, & minùs acris salina, calor est blandior; ubi verò eadem est magis salina, solet percipi simul acrior nonnihil, & quodammodò simul morsicans. *Urina* in incremento febrium intensè est crassa, rubra, & successivè turbida, opaca, cum enæoremate in principio sine sedimento, cruda, aut saltem leviter cocta: in statu verò copiosa admodùm, & varia sedimenta in fundum matulæ secedunt, quæ coctionis signa exhibent, & ardorem significant; unde etiam in coctione, & cruditate materiæ morbificæ, & consequenter de salute, & morte, prognosis instituitur: Probè igitur attendendæ sunt urinæ mutationes pro meliore prognosi.

Observandum tamen, quòd quò magis sudant Ægri, eò minor sedimenti copia exinde soleat in urina provenire; sicut etiam eorum urinæ, qui sunt constitutionis Biliosioris, ut vocant, aut qui laborant Scorbuto, aut qui inclinant ad Phthi-

Digitized by Google

Phthisim, etiam levi Febricula intensè rubescunt, ob acriora, & acidiora plùs minùs salia massam sanguineam talium ingredientia: econtrà verò, quorum massa sanguinea est magis temperata seu diluta, aut copiosâ lympha, aut succo dulci nutritio chyloso, eorum urinæ minùs intensè, cæteris paribus, tingi solent, & crassiores, illorum verò tenuiores, observantur: hinc & pariter in illis naturaliter celeriores, & frequentiores, in his rariores, & tardiores pulsus observari solent. Semper igitur Idiosyncrasia subjecti simul consideranda.

Si Urina in statu est tenuis, pessimum signum est.

Si Urina priùs densa, crassa aut opaca, & subitò intensè tenuis, portendit Deliria, Jectigationes, Anxietates, & utplurimùm Mortem.

Sitis affligit intensa: *Saliva* pauca, eaque glutinosa observatur; *Tusses*, & insignes *Cephalalgiæ*, quas comitantur *Agrypniæ*, utplurimùm juncta esse solent.

Si verò febris *continua periodica* fuerit, secundum typum exacerbationis eadem se ipsam prodit, an sit Tertiana, Quotidiana, an Quartana? imò observatæ etiam fuerunt Tertianæ continuæ duplicatæ: Vid. POTERIUS *c. 2. cur. 43. de duplici* nempe *tertiana*, *concitata à Fulgure palatium incendente*, &c. quin & PANAROLLUS *l. a.* observat tertianam duplicatam continuam cum quintana lethali complicatam.

Pergit tali cursu hæc febris, donec *solvatur*: id quod fit vel subitanea *crisi*, vel successiva λύσει (O). Illa nonnisi in his Febribus accidere solet, idque frequentiùs in calidioribus Climatibus, & generosiore Victu Potuque utentibus, & quidem vel die 7. vel 14. vel 21. &c. Rarius apud nos, in specie eò, quòd Alterantibus, Absorbentibus, & Diaphoreticis Crisin subinde præveniamus: semper tamen, & necessariò motus Naturæ probè attendatur, ne eundem impediamus. λύσις verò pedetentim solvitur, dum cocta Materia, v. gr. per successivam urinæ excretionem, vel per sudores nocturnos crebriùs repetentes, successivè excluditur. Quo etiam facit, quòd eædem, præsertim plùs minùs Acutæ, solvuntùr per copiosam Expectorationem, Excretionem, & excreationem cum mediocri Tussi; sicut præsertim in Petechialibus copiosa ex faucibus excretio, & quasi Ptyalismus Morbum solvit; interdum successivè abscessus quodam in loco supervenit, &c. Nempe & λύσις hæc his in Febribus successivam coctionem materiæ morbificæ insequens, Criseos cùm sit vicaria, tamen excretione vel translatione materiæ coctæ fiat necesse est, nisi in lentam, aut Hæcticæ similem Acuta hæc Febris degeneret, aut ea materiæ coctæ, sed non debitè, h. e. non sufficienter in salium mutatæ, nec fixatæ, renovato fermentationis impetu, recidiva sequatur.

In febre *Colliquativa* totum corpus languet, notabiles adsunt Evacuationes, sive per sudorem, sive per urinam, sive per alvum, sive in certa cavitate collectio.

Urina est rufa & gravis; præcipitata verò monstrat copiosissimum sedimentum, in superficie autem utplurimùm pinguedinem aliquam habens.

§. XV.

PROGNOSIS

Febrium Acutarum.

FEbris vel continens; vel continua Tertiana Periodica, seu acutæ, sunt ambigui exitus: per se quidem minùs periculosæ sunt, sed potiùs per se salutares, de facili tamen periculum supervenit.

Hæ sunt periculosæ, quæ mox in principio, uti dicunt, *extremos habent labores* (est formula loquendi HIPPOCRATI usitata), hoc est, quæ nimis sunt acutæ, & ubi symptomata atrociora confertim, maximè circa regionem stomachi, confertim ac mox in principio ingruunt, & ad finem pergunt, quod universale est in omnibus febribus ardentibus.

Subita etiam alleviatio in Morbis Acutioribus est pessima ac lethalis: sic Medici non raro decipiuntur, nescientes, quid sit extremus Naturæ conatus? Vid. LANGIUS *in M. C. pag. 143.*

Quo mitiora *Pathemata* sunt circa primas vias, & regionem stomachalem, eò mitior, & salubrior est febris; ubi autem urget Nausea, adest Anxietas præcordiorum, Cardialgia, & Diarrhœa, imprimis ubi adest Colliquefactio corporis, affectum plùs minùs periculosum innuunt; nam illæ proximè accedunt ad febres Malignas: Unde quævis Malignæ Acutæ peticulosæ censendæ sunt.

Probè autem attendendum, an in principio talis febris adsit *diarrhœa colliquativa*? an verò symptomatica?

Deinde cum febribus continuis ardentibus quibuscunque sæpiùs complicatur *Malignitas*, reddens tales febres admodùm periculosas.

In febribus ardentibus benignis *Vomitus* est optimum signum, sive in principio fit, sive in statu; innuit enim valorem naturæ.

Ulteriùs *fluxus Alvi* in principio magnus, vires dissolvens, aut ea materia insigniter corrupta indeque admodùm fœtens, periculosus est, & interdum mortem minatur; est enim colliquativus, & simpliciter symptomaticus: si verò sine insigni virium labe contingit, & æger aliquod levamen percipit, non adeò est periculosus.

Sudor autem colliquativus, ita ut in habitu Corporis ægri post sudorem reperiatur Sabulum, vel nonnunquam etiam in lecto Sabulum rufum, aliquoties observata est Curatio talium febrium.

Urina, quatenùs subministrat signa Coctionis, & Cruditatis, quò citiùs exhibet Signa Coctionis, tutus est Affectus.

Urina alba, aut pallida, & admodùm cruda, in omnibus febribus ardentibus admodùm periculosa est, & plerumque mortem portendit.

Urina alba, tenuis, & clara, in febre continua ardente cum Delirio, lethale est signum, propter imminentes convulsiones.

Quantò urina rubicundior est in initio, tantò citiùs terminatur, cum signis bonis ad bonum, cum malis ad malum.

Istæ febres continuæ ardentes, quæ nullius evidentis causæ vi, sed in corporis, & animi quiete *præter expectationem* excitantur, graviores multò sunt, & periculosiores, quam quæ prægressam habent causam evidentem, v. gr. Motum corporis, æstum Solis, &c.

Quæ lethales futuræ sunt, *Vires* in dies magis prosternunt citra ullam criticam Evacuationem; aut si quidem excernitur die minimè decretorio, naturæ fatiscentis signum exhibet.

In omni febre ardente semper adspicienda est *Lingua*, an sit humida, an verò aspera & arida, aut nigra, aut fissa, livida, & mucosa, vel alio modo vitiosè constituta, adeoque Prunella immineat: quò magis enim Lingua à statu naturali ad dictas qualitates præternaturales declinat, eò gravior æstus internus, eoque periculosior innuitur febris; quò autem humidior, & rubicundior naturaliter est lingua, eò melior spes affulget in omni febre ardente.

Quoad *Tempus eventus*: Febris Ardens Acuta circa septimum interdum, interdum circa decimum quartum finitur apud nos, quin & ad 20. extendi solet: sæpè, ubi sunt magis acutæ, intra diem quartum solvitur; quæ in aliis regionibus ordinario septimo terminantur, rariùs ad decimum quartum extenduntur. Unde in effatis HIPPOCRATIS, & practicorum observatis, Regionum ac aliarum circumstantiarum probè habenda est ratio. Quando *Urina* in principio morbi rubicundior, crassior, & magis vel minùs turbida se exhibet, tantò citiùs terminantur hæ febres; unde si quarta die signa Coctionis evidentia apparent, terminantur ferè die septimo; si verò conspiciantur talia signa septimo die, terminantur undecimo vel decimo quarto: Nam in Acutis imprimis observanda est Crisis. *Facies* turgida & subtumida morbi longitudinem pronunciat, & secundùm signa Coctionis subinde citiùs vel tardiùs finitur.

Hæ Febres Acutæ Continuæ vel à Natura curantur, vel Arte, & terminantur *perfectè* vel ad Sanitatem, aut mortem, vel *imperfectè*. Prior curatio, & quidem *Perfecta*, fit, quando aut per Crisin subitaneam, aut λύσιν successivam convalescunt ægri, de quo *suprà*: sin minùs, invalescente quotidie febre, Agrypniæ, Deliria, Convulsiones, &c. superveniunt, hinc mors ultimam ducit lineam. Fit autem Crisis, quando Natura secernit ab utilibus inutilia, & præparat ad excretionem. Versatur enim Crisis in terminis cruditatis, & coctionis; siquidem nulla Crisis salutaris, nisi peracta coctione, speranda est. Natura noxia illa inquinamenta; sive separata, sive separanda, Fermenti

(O) Λύσις à λύω solvo, *quasi* Solutio; *varia significationis est apud* Hippocratem *&* Galenum. *Hic* Lysis *sumitur prout opponitur* Crisi: *quemadmodum enim Crisis dicitur subita Morbi judicatio*, *Lysis contrà significat lentam Morbi solutionem seu cessationem*.

Digitized by Google

menti rationem habentia, per varia loca expellit: Hinc *Ulcusculis* circa Labia & Nares erumpentibus febres desinunt: quia ad Nasum plures Venæ & Arteriæ visum effugientes abeunt: & quia Labia peculiari sui generis raro & spongioso parenchymate constant, vel sola Epidermide, vel haud densa Cute investita, per quæ fermentum febrile facilè expelli potest. KERGERUS *de Fermentatione pag.* 239. plura habet, unde omnia remittunt Accidentia, & nihil restat præter aliqualem Virium debilitatem. Interdum per Crisin fermentum febrile ad ambitum Corporis protruditur, & Febre desinente *Scabies* excitatur, quæ propterea etiam, si ad interiora recurrat, Recidivam parit.

Si verò *Imperfecta* fuerit, observatum est, ut docet FERNELIUS *lib. de Febribus cap.* 10., Tertianam diuturnam atque Quartanam in atrocem cruciatum Colico immaniorem desinere, qui nonnunquam & in Articulorum Dolores, & in Paralysin facessat. Atque hic Dolor tamen consueto Accessionis tempore ferè exacuatur, pristinumque circuitum retinet.

Observavit & BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Histor. Anat.* 50. *pag.* 100. Dolores Ventriculi & Nauseam post febrem per vices soliti Paroxysmi diebus, solitaque febris hora, multò ampliùs febrili Calore infestare, quos Abstergentibus Medicinis, Jusculis citratis & acetosis reparavit. Fit hoc, quando abusu nimio Præcipitantium seu Absorbentium fixorum supprimitur impetus fermentativus Humorum & spirituum febrilis, unde Natura fermentum febrile non ex toto Corpore evacuare valet, sed fixato in tantum Acido morboso, imperfecta Crisi ad Intestina vel Ventriculum transponit, & Recidiva utplurimùm periculosior denuò insurgit, & febris Acuta in Lentam, Hecticæ similem mutatur.

Dum per Crisin finitur, in nostro Climate quidem rariùs, in locis autem calidioribus, Gallia & Italia, ordinariò per Hæmorrhagiam Narium criticam, rariùs per sanguinis evacuationem per alia loca, solvitur: interdum etiam sudore critico, interdum Alvi fluxu critico, interdum Urinæ excretione, terminari solent. Exemplum sudoris critici post febrem talem Ardentem notatu dignum habet HILDANUS C. 6. *Observat.* 77. de quodam Viro robusto cum ardentissima & continua febre conflictante, qui septimo die in sudorem adeò flavum incidit, ac si Croco tinctus esset, & quidem copiosissimum, ut contorta subucula Aqua ubertim extillaret, & linteamina omnia croceo colore inficeret. Exemplum verò Criseos per Hæmorrhagiam singulare habet ZACUTUS LUSITANUS *Lib.* 1. *Prax. Admir. Observat.* 86. de febre Ardente ingenti per sanguinis copiosum fluxum ex Venula Gingivæ inferioris curatam, & criticè solutam.

Hæmorrhagia utplurimùm fit per Nares; hìc autem facta fuit per radices Dentium: non secus atque *lib.* 3. *Prax. Admir. Observat.* 110. observat Hæmorrhagiam criticam per porum juxta radicem Pollicis Pedis dextri, in interna parte sponte apertum. Quin & idem ZACUTUS LUSITANUS Crisin febris Ardentis per sputum Sanguinis observat, *l.* 8. *Prax. Hist. cap.* 6. *Observ.* 4.

Curiosum est, quod refert PLATERUS *l.* 1. *cap.* 86., dum Delirans in febre Ardente Uxorem per vim comprimit, moxque extinguitur: Uxor vero mox quoque eadem modo correpta à febre quidem sanata est, Mens tamen nunquam ferè constitit.

Aphorismus HIPPOCRATIS 62. *Sect.* 4. non semper est verus: Vid. HORSTIUS *lib.* 1. *Observ.* 20., ubi Icterus salutaris quarta die in Continua Febre obvenit.

Hæmorrhagiam Narium subinde præcedere solet tinnitus Aurium: in sanguinis nempe turgescentia febrili ex motu vehementiore Arteriolarum, & sanguine in locis vicinis stagnante, & Aurem interiorem movente.

Signa locorum, per quæ contingit Crisis, videbitis in *Institutionibus*: Interim verum est Effatum HELMONTII *de Tempore No.* 53. *pag.* 509., Medicum debere negligere Crisin, quia prævenire scilicet melius sit. Verissimum hoc est, qui potest prævenire universalioribus & sublimioribus Remediis, faciat, mox in Principio vim Causæ occasionalis, seu fermenti morbosi evacuando, & Naturæ turbatæ impetum sistendo. Verùm cùm hoc non in omnibus licitum sit, & generosum Remedium negotium hoc præsupponat, potiùs Medicus sit Naturæ minister, & expectet Crisin, quàm ut Naturam præposterè turbet, legitimis Remediis illi succurrendo.

§. XVI.

C U R A

Acutarum Febrium.

IN *Cura harum Febrium Acutarum* & Continuarum Periodicarum, si unquam aliàs, Medicus sit Naturæ minister: cùm enim depuretur Massa Sanguinea in iisdem, adeoque fiat Sanguinis febrilis Turgescentia, ob Materiæ cujusdam heterogeneæ, ipsiusque Naturæ aversantis secretionem, ut ejus Coctio & hinc Crises testantur, manifestum evadit, *Indicationes* genuinas & veras in eo versari, ut sanguinis præternaturalis fermentatio intra modum Naturæ propositum conservetur, ea nimirum ratione, ut nec hinc plùs æquo gliscat seu intendatur, unde periculosa Symptomata insequi solent, nec illinc nimium torpeat seu deficiat, qua ratione Materiæ Coctio & Excretio impediretur, ac facilè Lenta Chronica Febrilis dubii eventus superveniret, ut rectè loquitur SYDENHAM *Tract. Methodus curandi Febres Sect.* 1. *cap.* 4. *p.* 18.

Cura igitur febrium talium cùm à sola fiat Natura, hoc saltem *Medici est officium, ut illius conatum debitè moderetur & adjuvet*. Ante omnia ergò

1. Maturè *removendus Fomes* ex primis viis, qui consistit in scoriis, ex Chylo vitiato, & à Bile præternaturali corrupto, genitis.
2. *Corrigenda est Dyscrasia Massæ Sanguineæ*, unde oritur febris Orgasmus, temperando & alterando Sal volatile acre urinosum plùs minùs oleosum, vulgò Bilem, h. e. fermentum febrile, ejusque Acrimoniam plùs minùs, indeque natam Effervescentiam compescendo.
3. Cicurata Causa peccante, hæc ipsa simul per convenientes vias, quo vergit Natura, *evacuanda*, inter quas excellit blandus *Sudor*. Nam in omni Febre, blanda Diaphoretica primariò obtinent locum, nisi Crisis hoc negotium prævertat, seu nisi naturalis Excretio præveniat artificialem.
4. *Symptomata* in cursu Morbi magis magisque urgentia *mitiganda*.

Primum præstat Venæsectio, & Evacuatio: *Secundum* verò Nitrata: *Tertium* Antimonialia fixa, Animalium partes duræ, &c.: *Quartum* in genere Anodyna, in specie moderatè Acida, aliave Appropriata. Hìc notetur probè LUDOVICI accuratissima Methodus medendi, nempe in principio, præmisso vel omisso Vomitu, mox Volatile aliquod, v. g. Tincturam Bezoardicam, Mixturam simplicem, spiritu Cornu Cervi, &c. pro circumstantiarum ratione cum Opiatis exhibendo: in statu fixiora Terrea alcalina: in Declinatione Cancrina, Corallina, &c. Hac nempe Methodo *nec Crisin negligit Medicus*, nec otiosè eam expectat. Hanc verò otiosè expectant non solùm Veteres, quod præmissa Venæsectione Aquæ frigidæ largiore haustu saltem curare solebant Ægros, motum Naturæ criticum observando, sed etiam Moderni plures Itali, & Galli præsertim, qui post Venæsectionem & Clysmata, sola tenuissima Diæta & largiore Ptisanæ exhibitione sanare suos in Acutis satagunt sub spe Criseos: Vid. LANGII *Miscell. Curios. pag.* 6.

Pro his scopis ritè obtinendis observetur.

I. Cautissimum esse debere Medicum, *ne pro Causo, aut alia Febre Continua simplici, curet præsentem Malignam*. Fit enim, ut sæpiùs febris Maligna in primis diebus formam Causi tantùm præferat, & sua malignitate latitet. Præter Vires autem prostratas Pulsus debilis Malignam indicat, & frequentissimè sunt complicatæ. Unde tutius est, adhibere mox in principio simul Appropriata Alexipharmaca Malignitati resistentia. Nam dubitant nonnulli, *an detur Causus verus sine adjuncta Malignitate*? Si itaque certò constet, Malignitatis metum adesse nullum, tunc denuo ad ordinariam ac consuetam Methodum tutò accessus fieri potest. Quamdiu verò, levis licet, supersit Malignitatis suspicio, Alexipharmacis aut Bezoardicis dictis simul insistendum erit, quæ uti sunt necessaria in omnibus febribus, ita in Continuis laudanda.

II. Dum simul propinantur Alexipharmaca aut Bezoardica, sub horum usu *minimè Æger in principio ad Sudorem cogendus erit*, nisi facilè & quasi spontè sequatur. Addenda simul sunt Præcipitantia, & Dyscrasiam sanguinis pedetentim emendantia seu corrigentia, talia tamen, quæ Corpus ad blandam Diaphoresin successivè disponant; antequàm perfectina & copiosus proliciatur Sudor. *Diaphoresis* enim, ut in omni febre, ita in specie in Continuis conservanda; sic enim Calor & Æstus mitior, & Cephalalgiæ, Vigiliæ, aliaque Symptomata minùs defatigare solent Ægros; quia Sudor tunc temporis sine successu est, & potiùs Vires prosternuntur, dum nempe omnia adhuc sunt cruda, nec quicquam separatum, nisi manifesta adsint signa Malignitatis aut Contagii. Inutiliter ergò sudor elicitur. Ideoque potiùs Tinctura Bezoardica, aut Mixtura simplex, seu specificum *Paracelsi*, in Peracutis harum Febrium euporiston ordinarium est, quatenus disponit Corpus ad aliqualem madorem. Composi-

positum est ex sudoriferis blandis, simul præcipitantibus mistis.

Observ. III. In Febribus Ardentibus, seu Continuis imprimis *Potus concedendus est liberalior*; imò, quò major est Sitis, & intensior Ardor, eò magis indulgendum genio; Rectè enim culpant PANAROLLUS, LINDANUS & LANGIUS *in Epistolis Medicis* eos, qui Ægris febrientibus omnem ferè potum interdicunt. Observetur hoc saltem: melius esse, ut frequentiùs & parciùs bibant, quàm ut una vice multum ingurgitent. Prius enim successivè alterat, simulque madorem continuum conservat; posterius verò tonum stomachi nimis labefactat. Prostant sanè Exempla non pauca Pulmonum & reliquorum Viscerum omninò aridorum & exsuccorum ex ardore febris ardentis, ob denegatum potum: Vid. PANAROLLUS *in observ. Pentec.* 4. *Observat.* 8. *Idem* alio loco habet *Observationem* febre ardente mortui, in quo Cor tanquam semitostum apparuit. Ergò si urget sitis, liberalior Potus concedendus est Ægris, talisque quem appetunt, & quidem simplex unusque, non modò hic, modò iste; modò non nimia quantitate, nec frigidus ob stomachum ingurgitetur, sed potiùs tepidus; frigida enim nimia nociva. Interdum enim post nimium potum tumor pedum supervenire solet.

In selectu Potionis habenda est ratio Effervescentiæ febrilis plùs minùs temperandæ & sedandæ, & hinc Symptomatum, speciatim circa primas vias urgentium, præsertim Alvi plùs minùs clausæ vel apertæ. Hinc Serum Lactis benè depuratum, & succo Citri ad aliqualem gratiam acidulatum, Potus reverà medicamentosus existit, modò Diarrhœa absit, sed potiùs intensior sitis urgeat: Conferatur, PIENS *de Febribus Part.* 2. *pag.* 266. item SEPTALIUS *in Animadvers.* §. 11. *pag.* 98. Tandem & Consuetudinis ratio simul habenda est. Aliàs *Aqua fontana*, vel *Cerevisia secundaria bonè pura* cum dimidia *Vini tenuioris*, aut quinta vel sexta parte *Vini Rhenani* mista, addendo mensuræ uni *Succi Citri* No. i. *Succi Cydoniorum* vel *Ribium* q. s. ad gratiam saporis, & *Gelatinæ Cornu Cervi* super igne dissol. ℥ii., & acutè febrientibus gratissimum Potum suggerit. *Acida* enim, imprimis his in Febribus, in Potu conveniunt, tam *Mineralia*, in Æstu nempe nimio ac cum *Causo*, quàm *Vegetabilia*, in Æstu nempe moderatiori: Unde RIVERIUS *Centur.* 2. *Observ.* 19. *Aquæ simplici* ℔i. addit *Spir. Sulphuris* gutt. xx. pro potu ordinario. *Decocto Hordei* sub nomine *Ptisanæ* plures utuntur; quod minùs approbo, cùm Cruditates stomachi flatulentas, ejusque Atoniam inferat. (P)

Observ.

(P) *DE FRIGIDÆ IN FEBRIBUS USU.*

Liberaliorem, & præsertim Aqua, Potum Febricitantibus concedendum esse, notavimus supra col. 499. lit. H. *Notamus & hic, in Febribus æstu intensiori & clamosa siti vexantibus, cùm scilicet ob longiorem fermentationem absumta superflua humiditate, exsuccum ferè redditur Corpus, frigida Aqua Potationibus, post paroxysmi statum exhibitis, alterandos esse, ut vulgo loquuntur, Ægrotantes: idque eò audentius faciendum esse judicamus, si linguæ ariditas, urinarum rubor, ætas juvenilis, anni tempus æstivum; & largius bibendi consuetudo suaserit. Hac enim medendi methodo, ni sudores salubres Febris caussam exturbaturi superveniant, ut sæpè solet; saltem Sanguinis fluxilitas, sensim ex Febris fervore deficiens, potulenta substantia superaddita conservatur: quod aquosum enim in Sanguine est, assidua præter naturæ leges facta ebullitione, sensim absumitur atque adeò sulphurea & oleosa illius portio ferè sola remanens tenax redditur, ut facile in exiguis & capillaribus Corporis canaliculis moram trahens, ægrè circuitum absolvat, atque inde inflammationes, abscessus, gangrana, non sine evidentissima Ægrotantis pernicie, superveniant.*

Hac methodo securius utimur, si purgatum primis Febris diebus sit Corpus, & Morbus septimam diem prætergressus sit: hoc enim casu nullus esse poterit metus, ne crudorum humorum saburra in primis viis stabulans, ex multa cruda, & frigida Aquæ ingurgitatione, copiosior reddatur, atque adeò majorem fermentationem acquirens, ferociorem Febrim, cum urentiore adhuc æstu conjunctam, excitet. Verùm si humor Febrim producens adeo fervidus & fermentescibilis sit, Bilis nempe tenuis, ut in ipso statim Morbi principio, maximum æstum, maximamque anxietatem pariat; non sine inflammationis vel raptus ad partem aliquam principem metu; tunc ad Frigidæ usum, etiam incipiente Morbo, deveniendum esse existimo: ut scilicet cohibito, quoad fieri potest, humoris ferocientis impetu, & partes principes tueantur, & pactis veluti induciis tranquillius indicata remedia propinari, atque pro morbi caussa depellenda accommodatior medendi methodus institui possit.

Facit huc Historia Febris hoc medendi genere, Divino præsente Numine, olim extinctæ. Dominus N. N. *anno* 1707. *quum ardente Seirio ex Apulia litore Neapolim advenisset, etsi exacta Victus ratione usus salubrem per aliquot dies degisset vitam, vigesima tertia tamen Augusti in Febrem, levi refrigeratione & oscitationibus invadentem, incidit: videbatur è Lymphaticarum genere, quippe quam calidi frigidique aeris vicissitudines præcesserant, ac maxima crudarum urinarum copia comitabatur. Sequenti die faces sponte quamplurima secessere, Febrisque aliquantulum se remisit: at circa vesperam sensim increscere cœpit, ut molestam vigiliam cum anxietate copulatam, per totam noctem inferret: mane quum injecto Clystere faces Æger promtè dejiceret, turbato immodicè Ventriculo, parum amaræ & sinceræ Bilis evomuit. Hinc aucta molestia & vomendi conatus: quare è re esse judicavi, nauseam leviori medicamento movere, ut veluti prodromum fortioris Emetici præmitterem: unciam igitur cum semisse Oxysacchari simplicis, tribus Aquæ tepidæ unciis dilutam propinavi, quo facto ac charta plumisque in gulam immissis, concitato Vomitu, multa Bilis viridis atque æruginosæ copia sursum facile est. Nullum hinc Ægro levamentum, imo potius omnia exacerbata sunt. Febris in immensum aucta, pulsibus tamen obscuris & inæqualibus: Corpus tepescere simul & madere, præsertim circa frontem & pectus, cœpit: animales vires ferè resolutæ, ut astantium auxilio, vel ad caput movendum, indigeret, nisi assiduo conaretur huc illuc immodica jactatione se devolvere: anxietate maxima angebatur, & præ Febrie æstu spirandi difficultas vehementer premebat, ac penè suffocabat: oculi trementes, & non benè commissis palpebris clausi: facultates, ut vocant, hegemonicæ omnino læsæ, ut eorum quæ mox experiverat non esset memoria: super omnia tamen Ventriculus extremè anxius erat, ut nec levem regionis ipsius exterioris contactum sustinere præ dolore valeret Æger, in maximo circa meridiem constitutus vitæ discrimine. His verum angustiis adstans ego pressus, quum omnia hæc symptomata ferventissimæ Bili Ventriculum lacessenti, indeque universum corpus infestanti, accepta referenda esse crediderim, nonnisi ad Frigidæ liberaliorem usum deveniendum esse extemporè decrevi. ea enim efferata Bilis impetum coerceri, corporis anxietatem sedari, ac præcordiorum æstum demulceri posse existimavi. Eamque animi sententiam eò promtius amplexatus fui, juvenilem Ægrotantis ætatem, calidissimam corporis temperaturam, fervidum anni tempus, atque vetustam Aquam potandi consuetudinem contemplatus: præterquam quòd nec crudorum humorum acervum in corpore latentem, ne phlogosim alicubi jam factam, nec meatuum impedimenta quæcumque, in corpore cæteroqui sano, suspicari unquam potuissem. Quocirca nivatam Aquam per vim primò & modica quantitate, mox recreato & apertis jam oculis Ægro liberaliorem haustum exhibui, idque tertiò iteratum, cum repentina bibentis refocillatione, nec sine astantium stupore. Quumque illius* Hippocratis de int. aff. *memor essem:* Quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maximè ardere dixerit; *hoc etiam remedii genere usus fui, lintea enim nivata Aqua madentia, propriis etiam manibus, æstuanti Ventriculo applicavi. His præsidiis illicò incalescit corpus, mens resipiscit, accedunt vires, verbo, Æger ex Orci faucibus eripi visus est. Quoniam autem Febris adhucdum perseverabat, transacto Paroxysmi vigore (aliis etiam in hanc sententiam concedentibus Medicis) larga item Frigidæ potatio præscripta fuit: nocte per summum copiosus emanavit sudor, cum summa Febris remissione. Verùm quum dejiciendi conatus ac ventris tormina, humoris in intestina delapsi ac viam sibi per alvum tentantis haud obscura essent indicia, sequenti die Syrupus de Cichorio Nicolai ad ℥ij. solutus in pari quantitate Decocti laxativi, atque addita Rhabarbari ʒiß., exhibitus fuit, quo Biliosa quamplurima*

semper

semper cum levamine dejecta sunt. Febris etsi levis ad septimum usque, cum aliquo pomeridianis horis incremento, Ægrum exercuit; sed liberaliori Frigidæ potu semper concesso extincta est. Quum autem semel atque iterum sub Intermittentis specie recurreret, Chinachina exhibita prorsus evanuit.

Hæc Frigidam in Febribus administrandi Methodus nova sane non est, & si iis legibus quas suprà innuimus instituatur, felicem in Praxi eventum jure Ægrotantibus polliceri poterimus. Novitatis potius speciem præsefert ea Methodus, Frigidam non solum febricitantibus, sed etiam quamplurimis aliis ægritudinibus affectis exhibendi, quæ ex Hispania, ut fertur, non multis ab hinc annis huc transmissa, tentabundo primùm ausu ad praxim revocata fuit, mox sensim increbrescens illius usus, adeò in vulgus transiit, ut nullum ferè sit, in desperatis præsertim morbis, familiarius Medicamentum, quàm Aquam juxta illius Methodi canones propinare. Methodus est ut sublato Ægrotantibus saltem ad triduum omni cibo omnique remedio, sola Aqua nive refrigerata ebibatur, quæ ad libram unam, & amplius, pro Ægri conditione, secunda vel tertia quaque hora, noctu diuque, etiam vi renuentibus facta, exhibeatur. Profuturum remedium ex eo ut plurimùm dignoscimus, si tepescens Ægrotantis corpus sensim incalescere incipiat, si pulsus validiores & magis æquales reddantur, sique Febris aliqualis remissio observetur. Facilem esse Aquæ transitum, adeoque in illius usu insistendum, ex eo conjicimus, si præcipuè Urina multa & aquea excernantur: solet ferè semper & Alvus solvi, non sine Ægri emolumento. Transacto triduo, Cibus, sed parcus & non valdè nutriens, ut Ova sorbilia, Pastilli è mica panis, vel quid simile, bis vel semel in die, porrigatur: concesso autem commodo pro Cibi assumti confectione spatio, iterum ad Frigidæ potationes in multos dies prolatandas deveniendum, quæ quò Æger in meliorem statum evaserit, eò rariores & parciores sunt permittendæ, uberiori sensim concesso Cibo: omnino autem à Carnibus abstinendum.

Propositam Frigidæ exhibendæ Methodum (quam Diætam Aqueam *jure appellari posse existimo) sicut minimè despiciendam judicamus, ità è contrario in omnibus Morbis, omniumque Morborum attributionibus cæco impetu, ut quidam faciunt, amplectendam esse negamus. Magnum sanè remedium est Diæta Aquea: quare in illius administratione, quemadmodùm in omnium magnarum remediorum usu, accuratissimis cautionibus procedendum, ne quod pro Ægrotantis salute instituitur, illius potiùs necem moliatur. Quamplurima quidem hic proponi possent, tum è penu Philosophica depromta, quoad hujus remedii operandi modum, tum etiam ex Therapeutica, ad rectum illius usum instituendum facientia; verùm ne nimis in longum distrahatur oratio, Monita quædam ad Praxim faciendam necessaria, illorum breviter additis rationibus, interserere contenti erimus. Qui plura cupit adeat absolutissimum de hac re Tractatum concivis nostri & amici, Cl.* Nicolai Lanzani, del vero Metodo di servirsi dell'Acqua fredda nelle Febbri &c. *inscriptum, atque Cl. Viro Nic. Pio Garelli Caroli VI. Cæsaris Archiatro dicatum.*

Primùm quidem monuerim in Febribus quibuscumque sive Benignis, sive Malignis, Aquæ Diætæ tempus opportunum haud esse Morbi principium: tunc enim cruda tenaxque existens materia morbifica, Frigidæ affusione crudior viscidiorque redditur, ac quemadmodùm fermentescenti fimo Aqua affusa majorem fermentationem impertitur, ita sæpenumerò factum est, ut in Febrium principio Aqua intemperanter exhibita majorem fermentationem, non sine putredinis accessu, accenderit. Æquum igitur est ut transacto Febrium incremento universali, & florente jam Morbo (ut Hippocratis utar dictione), cùm scilicet materia illum fovens ex diutina ebullitione, particularum contritionem quandam, vel si mavis aliqualem Coctionis speciem, adepta, possit copiosa Aquæ exhibitione, illiusque cum liquoribus Corporis permistione, veluti præcipitari, secerni, atque per accommodatiorem viam deturbari. Sic post Frigidæ justo tempore exhibitæ usum, Criticas, vel per alvum, vel urinæ vias, evacuationes observare solemus.

Præterea animadvertendum, haud absque sana ratione Cibis omnino Ægrotantes prohiberi, cùm Frigidæ usum aggredimur: Etenim Cibus uno eodemque tempore cum copiosa Aqua exhibitus, vel pravis humoribus nonnunquam in Ventriculo & Intestinis stabulantibus permistus, noxiam putredinem conciperet; vel saltem tenuem Aquæ substantiam inficiens, eam minus aptam redderet, ut facilè exilissima vascula permeare, adeoque in extima simul & intima Corporis disjici, atque fundi possit, ad secretionem & præcipitationem noxiorum humorum moliendam. Neque de Vita discrimine ab hac Inedia timendum est; Nam illam facilè ferunt Ægrotantes eo eo, quia facta ob Aquæ frigiditatem fibrarum omnium Corporis corrugatione, necessariò Transpirationis negotium, ob arctiora reddita Cutis spiracula, quammaximè impeditur: Quare quum minor sit substantiæ Corporis absumtio, minor erit assiduæ reparationis, seu Nutritionis necessitas. Præterquàm quòd Aqua ipsa Nutrimenti officinas assiduò præterfluens, si quæ inibi sunt alimentorum reliquiæ (sunt autem semper impactæ) eas secum rapit, atque per universum Corpus diffundens, partium Nutritioni quoad fieri potest consulit. Post triduanam autem Inediam parcè Cibus est concedendus, ut priùs monuimus, & quidem minimè ex Carnibus, aut similibus paratus, ne in debili Ventriculo corrumpatur.

Illud hinc evidentissimè inferri debere notamus, pro Aquea Diæta, naturalem & purissimam Aquam adhibendam esse; quæ cuicumque destillatæ, vel cujusvis alterius corporis permistione medicatæ anteferenda est: quippe quòd pura mutationem haud facilè suscipiat, & quum nullum admixtum habeat pulvisculum puram substantiam inficientem, anfractuosos corporis canaliculos promtò prætergrediatur.

Illud quoque imprimis animadvertendum, Aquam nonnisi nivatam Ægrotantibus propinandam. Eo nempe argumento, ut Febri aptum esse remedium possit: si enim in Febribus (saltem iis quæ Aquea Diæta curari possunt) Sanguinis motus localis aliquomodo retardatur, intestinus celerior redditur; Aqua Nive refrigerata, ratione fluiditatis poterit Sanguinis motum localem imminutum restituere, ratione frigiditatis intestinum præter naturam adductum sedare. Quin & nivata Aqua liberaliori usu poterit Calor tepescenti jam Corpori conciliari, quod quidem paradoxon videri poterit, Nam si Febris ex illarum genere sit, in qua resoluta parte volatiliori & spirituosa, ad coagulationem tendat massa Sanguinis, adeoque jam tepescere Corpus incipiat; hoc casu copiosa Frigidæ potu, atque ejusdem cum Sanguine permistione, cohibetur perniciosus ille Spirituum effluxus, unde orta cœperat concrescentia, atque adeò Spiritus quum evolare non possint, Sanguinis ipsius particulas in motu conservant, illarum agitationem jam deficere incipientem adaugent, atque accedente Aquæ liquore, Sanguinis fluxilitas & calor hinc revocatur. Calorem autem hunc à Spirituum effluentium cohibitione, ab Aquæ frigore procurata, pendere, ex eo evidens est, nam Sanguinem jam è Corpore eductum, vel in Corpore jam concretum ut in necrosi, frustra Aqua Frigida superaffusa, diluere ac calefacere conaberis: deficiunt enim in eo Spiritus illi, qui etsi pauci in Sanguine jam ad concretionem tendente, si illos dissipari aut evolare Frigidæ affusione non sinas, sufficiunt ad agitationem particulis in motu torpidis impertiendam, adeoque ad fluiditatem & calorem restituendum, Hinc paradoxo lux, quomodo scilicet Febricitantis corpus jam tepescens Frigida superaffusa incalescere possit: hac enim industria Cutis meatus infarcti & angustiores redditi Spirituum exsolutionem minimè permittunt, adeoque qui retinentur exposita ratione Corporis calorem fovent; quo referri posse videtur Antiquorum de Antiperistasi doctrina. Atque hinc reddi potest ratio, cur Sudor, iis qui Aquea Diæta utuntur superveniens, rarò utilis esse soleat. per patentes enim Cutis poros simul cum Sudoris materia maxima quoque Spirituum copia evolat, cum Ægrotantis languore. Quapropter non ineptè quandoque factum fuisse vidimus, Corpus frigido sudore diffluens, remotis Stragulis, ventilabro perflare, & contrita Nive perfundere, ad Cutis spiracula coarctanda, Spirituumque resolutionem cohibendam.

Quòd si Febris ex illarum genere sit, quæ in nimia Sanguinis dissolutione fundata est, non minùs Aquea Diæta locum in Praxi habere potest, & calorem ex excedenti fermentatione penè resolutum, revocare valet. Aqua enim, præsertim frigida, salia acria Sanguinis massam solventia ejusque particulas discerpentia, solvere, & retundere potens est: quapropter Sanguinis substantia craf-

Observ. IV. *in* Principio & Cursu febrium Ardentium, ubi Alvus obstructa est, vel non satis libera, conveniunt imprimis *Clysmata*, aut, loco horum, Tamarindorum Decocta aut Infusa: Verùm illa saltim lenientia ac blanda, & quæ Alvum tantummodò laxant, scorias recrementosas ex Intestinis maturè eliminant, eamque continuò fluidam servant; idque præsertim duobus in casibus:

1. Si urgent Symptomata Præcordiorum & Abdominis: item si Orgasmus Humorum ad Caput ferri quodammodò videtur.
2. *Si* nimia Æstuatio & Ebullitio sit Sanguinis, tunc commodissimè applicantur Enemata. Confer. SYDENHAM *Sect. 1. cap. 4. p. 27. & 29.*

Quibus & addatur Principium Morbi præcept, in quo ante Venæsectionem Clysmate Alvus eluenda venit: e. g.

℞. *Flor. Cham.* M. ii.
Herb. Card. bened.
Violar. an. M. i.
Rad. Gentian.
Enula an. ʒvj.
Coq. in s. q. *aqua*,
Colatur. ℥viij. adde
Elect. lenitiv. ℥j.
Nitri antimoniati ʒj.
M. f. *Enema alterans & Emolliens*:
D. S.
Enema Laxativum. Vel

℞. *Herb. Chamom. cum Flor.*
Card. bened.
Salv.
Ruta an. M. i.
Rad. Enulæ,
Levist. an. ʒvj.
Bacc. Junip. ℥j.
Sal. Tartari ʒiß.
Coqu. in s. q. *Aqu.*: *Colat.* ℥viij. adde
Elect. Hieræ cum Agar. ʒvi.
Mell. rosat. ℥j.
Liq. Cornu Cervi succin. ʒß.
M. f. *Clysma Revellens*.
D. S.
Enema Revellens.

Alvus verò, ubi satisfecerit quotidie officio suo, nullo modo irritanda venit.

Observ. V. *Vomitoria* non adeò necessaria sunt, atque in febribus Intermittentibus: nihilominùs tamen ubi in Principio & in Incremento Morbi Nausea urget, aut inanis vomendi conatus adest, saporve amaricans, aut similes Ructus adsint, ut vel ea Bilis regurgitatione in stomachum, aut recrementorum nidorosorum in eodem collectione, Lipothymiæ aut Cardialgiæ immineant; vel Anxietates Præcordiorum insignes exinde accedant; conveniens sanè est, Vomitorio in *Principio* aut Incremento hæc impedimenta removere, nisi vel Diarrhœam, vel gravissima Symptomata in cursu Morbi experiri velimus. Exempli gratia, *in* febris *initio*, propinato Vomitorio, mitigantur horrenda illa Symptomata, quæ ex Humorum in Ventriculo locisque vicinis illuvie ortum ducunt; imò vero & fortassis in *ipsis* quoque incunabulis opprimitur Morbus, qui aliàs cum Ægri periculo increscet & chronicus fiet, & sic simul Remedia postmodùm usurpanda eò meliùs operari possunt. Observavi *ipse* sæpiùs, quod ex usu Vomitoriorum *Ægri* non adeò gravibus Symptomatibus conflictati fuerunt. Quòd si serò accersitus jam Incrementum Morbi adsit, nihilominùs cætera ubi responderint, ac speciatim si Vires à Morbo nondum attritæ fuerint, etiam in Incremento Vomitorium propinari potest: Confer. hic accuratus & elegans SYDENHAM *in Methodo curandi Febres pag. 3. & 23. sequen.* Idque eò magis, si certè constet, Febrim esse vel Benignam, tunc sanè, si ista Indicantia suprà indicata adfuerint; vel eam esse Malignam, sed ex Contagio extrinsecùs hausto stomachum infestante, non tumidus, nec timidus hic sit Medicus; in talibus enim Vomitu præmisso, sanè omnia Symptomata toto Morbi decursu fiunt mitiora. Observandæ tamen sunt *Vires* plùs minùs robustæ; item Vomitoria non sint nimis valida, sed blandiora & in dosi minori, ne Corpus nimiùm commoveamus: in talibus enim Ægris facilè multùm & vehementer soleot evacuare, fluidioribus & mobilioribus Corporis existentibus Contentis; secus ac in Intermittentibus, in quibus, præsertim contumacioribus, validiora subinde usurpanda veniunt Vomitoria. Observatum tamen etiam fuit, quòd *in* Ægris, quos alias Vomitoria non moverunt, *illi in* Febribus talibus impetuosissimè sunt purgati. E. g.

℞. *Croc. Metall. absinth.* gr. viij.
Infund. per noctem *in Vini Rhenani* q. s.
mane filtretur, & pro dosi ℥i. addantur
Syrup. Cinnam. ℥i.
M. D. S.

crassiuscula reddita Spiritus evolare non sinet, adeoque calor in Corpore & vita ipsa conservabitur. Hinc patet Aqueam Diætam locum habere posse in Dysenteria, alisque morbis à summa humorum acrimonia pendentibus: cùm nempe attenuata illorum tenacitate, acritas ad summum gradum evecta in maxima pericula Ægrotantes perduxit. Fortiore ergò ratione, quâ complures Practici Lactis serum in Dysenteria exhibent, Diæta Aquea institui poterit.

Quamquàm autem frigidæ & prorsus nivatæ Aquæ ea sit potestas, quam modo exposuimus; verumtamen illud quandoque urgere poterit Symptoma, ut pro frigida potiùs calida sit exhibenda: puta si internum aliquod Corporis, præsertim Thoracis, viscus, φλογωσις seu Inflammatio obsideat; periculum enim est, ne Frigida assumta vi Inflammatio adaugeatur, atque in Gangrænam transitum faciat. Hoc igitur casu opportunius est calida potiùs uti, quæ per vices & moderatè magis ebibita absque eo quod parti inflammatæ detrimentum inferat, imò cum φλογώσεως levamine, poterit deficientem fluiditatem Sanguini & reliquis liquoribus conciliare.

Animadvertendum præterea & illud apprimè est, quoad Aquæ frigidæ exhibendæ copiam; gravius delinqui si minori quàm par est quantitate propinetur, quàm si excedenti. Quum enim eo fine Febricitantibus in valdè ancipiti statu constitutis Aqua exhibeatur, ut in omne corpus disjecta, meatus reseret, liquoribus motum & fluiditatem naturalem impertiatur, ac membrorum omnium calorem roburque foveat; id præstituros nos frustra pollicebimur, modicam propinantes Aquæ quantitatem, quæ in Ventriculo & primis visceribus moram trahens, tantum abest, ut possit ulteriùs progredi, quin potiùs cum noxiis humoribus ibi stagnantibus permixta, ulteriorem illorum putrefactionem promovet, Ægroque perniciem molitur. Opus igitur est, ut maxima quantitate & successivè ingeratur, ad hoc ut copia viam sibi paret, & veluti alluvie Corpus universum inundet. Id autem eò ardentiùs prosequendum, si post primam transactam diem transitus Aquæ signa per Urinam vel Alvum apparuerint. Quòd si contrà nulla ex parte Aquæ exitus pateat, potiùs ab illius usu supersedendum, ne Vitæ functiones à retenta intus Aqua prorsus aboleantur.

Postremò illud animadvertendum Frigidæ usum in iis Febribus, quibuscum interni Abscessus vel suppurati, vel jam disrupti, apparente item per quodcumque Corporis secerniculum pure conjunguntur, vel si fortè membri alicujus Necroseos signa supervenerint; non solùm utilem non esse, sed omninò noxium. Etenim solidarum partium vitia, præsertim si interna Ulcera sint & Gangræna, nequaquam possunt Frigidæ actione emendari; imò potiùs ad sphacelismum tendere observamus: non secus ac manus & nasum per nivates montes iter facientium gangræna affici scriptum est, & nos non semel vidimus. Quòd si tempore potationis Dolores vel Tormina ventris urgeant, præsertim silente alvo; tunc ne Inflammationi locus detur, intermisso Aquæ usu, Clysteres injiciantur, ac Oleum Amygdalarum dulcium propinetur, ad dolores sedandos, alvumque laxandam: quo facto iterum ad Aquam deveniendum.

Juxtà hos Canones (quos Experimenta sæpiùs instituta primùm dictarunt & Ratio postmodùm si non invictè haud omninò infirma suasit) Diæta Aquea multoties usi, felices eventus veluti ex insperato vidimus: nonnunquam præconcepta spe frustrati sumus, quod à Medicina fortuna, præsertim in magnorum Medicamentorum administratione, non abhorret, nil enim adeò certum in illa est, quod fallere etiam accuratissimos Professores, sæpe non possit. Id tamen non vetat, quin in eo statu Febrium, quem priùs descripsimus, ac concurrentibus descriptis circumstantiis, Diæta Aquea locum habeat, veluti præsidium validissimis fultum Indicationibus. Verùm si ea sit Morbi vel Ægrotantis in præceps ruentis conditio, ut desperata jam spe prorsus sit conclamatum; etsi nulla sit talis Remedii Indicatio, imò sit omninò contraindicatum, nihilominùs poterit prudens Medicus, facto Prognostico, & exposita quidlibet audendi occasione, Aqueam Diætam si non præcipere saltem permittere: juxta C. Celsi consilium, quod satius sit anceps remedium experiri, quàm nullum.

Digitized by Google

M. D. S.
Vinum Emeticum pro una vice.
Vel
♃. *Oxysacch. emet. angeli sala* ℥iii. vel ℥ß.
Aqua Menthæ ℥ß.
M. S.
Potiuncula Emetica pro una vice.
Vel
♃. *Tartari emet. Mynsichtii* gutt. ii.
Scamm. sulphur. gr.i.
Sacch. alb. gr.vi.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Emeticus pro una vice.

Vir vegetus & sanus, *Barbitonsor*, tenerioris licèt constitutionis, in convivio vespertino genio plus debito indulserat, Baccho in specie litando; unde post noctem inquietam mane Vomitu copioso, & aliquot secessibus se exonerabat. Die abhinc tertia Iracundia gravissima affligebatur, unde aliquot diebus interjectis languorem, & lassitudinem Artuum insolitam percipiebat cum aliquali siti, donec aliquando sub medio noctis post mediocrem Horrorem gravi æstu cum Cephalalgia intensa corriperetur; jungebantur Vires prostratæ, sitis clamosa, inquietudines cum pulsu frequenti, celeri, magno, molli & vehementi. Urina intensè tincta emissa successivè per totum turbida, crassa, & copiosis contentis ubique saturata conspiciebatur. Circa meridiem vocatus Febrem continuam Ardentem Benignam judicabam, ideo præscripsi:

♃. *Aq. Rub. Idæi,*
Acetosæ an. ℥iß.
Antimonii diaph. dr. i.
Syrup. Papav. ℥i.
Spir. Nitri dulc. q. s.
Misce.

De qua Mixtura capiebat cochleatim pro lubitu.

Si in principio primo vocatus fuissem, sine deliberatione mox Vomitorium dedissem. Verùm, quia Æger hic tenerioris constitutionis sub diebus ante invasionem Morbi Vomitum nonnaturalem passus fuerat, hærebam, ne ex Vomitorio propinato aut Hypercatharses sequerentur, cum sine violentia non operentur, aut Ægrum, si cum Vomitorio tentare vellem, Viribus jamdum satis attritis, Lipothymia corriperet, imprimis cum urina jam turbida apparuerit, adeòque morbus non in principio, sed in incremento sit, quæ sanè dissuadent Vomitoriorum usum. Postquam autem ita Ægro die Solis propinandam jusseram misturam jam dictam, vesperi ejusdem diei rediens ægrum in pristino statu offendebam, sed magis anxium, cum fluctuationis sensu circa præcordia, conquerentem simul, quoties de mixtura sumebat, se sentire æstuationem insignem totius Corporis, præsertim Capitis. Deliberabam ergò, an Vomitorium conveniret? cum hujus usum urgerent instituendum

1. Ægri anxietas & inquietudo, quæ præcordia affecta indicabant, adeòque si Vomitus omitteretur, metus sit, ne symptomata dicta exasperentur.
2. Fluctuationis sensus, quem æger percipiebat in præcordiis; quod signum est, motum humorum per superiora instare.
3. Exæstuatio circa præcordia, quam æger, quoties de mixtura præscripta caperet, pati dicebat: quæ indicium est, spiritum Nitri dulcem cum Contentis primarum viarum effervescere.

Hæc ergò Permittentia, & dissuadentia Vomitum dum occurrebant, mecum deliberabam, an Vomitorium conveniret? Tandem neglectis dissuadentibus lene Vomitorium præscripsi ex Tartari Emetici gr. ii., unde æger in vomitiones crebras incidebat cum copiosissimis Alvi dejectionibus, revera cholericis Pathematis, superveniente summa Virium prostratione, extremorum refrigeratione, & sudore circa frontem syncoptico. His ita perseverantibus; cùm æger non posset surgere præ languore, tantillum Vini exhibere, quietumque simul in lecto manere eundem, ut extrema incalescerent, imò naribus admovere Vinum jussi, ut hujus odore reficeretur. Dehinc præscripsi:

♃. *Aq. Menthæ,*
Rubi Idæi an. ℥iß.
Cinnam. dr.vi.
Spir. Theriac. camphor. dr.iii.
Succ. Cydon. ℥i.
Essent. ambræ. ℈ß.
Misc.

Hæc Mistura successivè ab ægro assumpta Vomitus, & Secessus sedavit, eumque quietum reddidit.

Externè simul stomachum inungi curabam Theriaca, vel sola, vel in Vino dissoluta. Post mediam verò noctem præscripsi:

♃. *Ebor. sine igne;*
Antimonii diaph. an.℈i.
Bezoard. solar. gr. xv.
Laud. opiat. gr.iii.
M. f. *Pulvis pro 3. dosibus.*

Primam dosin post mediam noctem cepit, secundam mane, & tertiam vesperi. Ita atrociora symptomata ex voto evanuerunt.

Observat. VI. *Purgantia*, quæ talia, imprimis propriè dicta, seu quæ abusivè Eradicativa, vocant, utplurimùm nociva sunt in Febribus Continuis Ardentibus, nec nisi in declinatione morbi conveniunt, cocta scilicet priùs materia, & sedata maxima ex parte Ebullitione febrili.

Sed tunc ferè est superflua & Inanis, cùm Materia cocta per urinas, & sudores eliminari soleat. Quod si non fiat, aliqualis & repetita blandior Purgatio, & quæ stimulando saltem motum Naturæ provocat, locum habet. In principio harum febrium est frustranea; movent quidem seu turbant nimiùm Corporis Contenta, sed non ritè promovent nociva, crudis adhuc omnibus existentibus, ac Vires nimium prosternunt; In progressu verò morbi est ferè nociva, aut saltem inutilis dictis ex causis: *Si quid* tamen *movendum videatur, in Principio* secundùm HIPPOCRATEM *movendum.*

Observanda tamen hìc est Animadversio SEPTALII *lib. 5. §. 4. pag. 98. Uti in continua Tertiana respectu sui, aut materiæ illam facientis, nunquam ab initio ante coctionem medicamento Purgante evacuandam est; ita, cum quandoque Bilis acris ad Ventriculum transfundatur, & mordeat, gravissima inferens pericula, & sæpè mortem, potissimùm, si æger ad vomendum natura ineptus fuerit. Illa ut præveniamus respecta symptomatis, cum syrupo rosato solutivo, & sero lactis, vel solo, vel cui Tamarindi incocti, purgare licebit*, &c. Ut enim in cursu Morbi Purgantia omnia sunt omittenda, toto tamen morbi decursu eo subinde simul respiciendum est, ut Alvus blandè servetur aperta, & quidem imprimis, ubi æstus, & Cephalalgiæ urgent, quæ sub Alvo clausa magis intendi solent: idque eo tutiùs fieri solet, quando nulla adest suspicio Malignitatis. Nam in Febribus Malignis, imprimis cum excretione cutanea, Variolis, Morbillis &c. junctis, cautissimi simus in Alvo aperienda. Intempestiva enim Purgatio ante Materiæ Coctionem instituta, magna incommoda vehit: *Vel* enim finem suum non assequuntur Purgantia, nihilque aut parum vitiosorum Humorum educunt, atque ita saltem eos agitant, turbant, confundunt (revera fermentant), unde ex Materia mota, & non evacuata in primis viis hærente, Tormina, Animi deliquia, Vertigines, & alia symptomata oriri solent; *Vel* si Medicamentum fortius fuerit, Corpus liquefacit, Vires debilitat, ut Natura posteà faciliùs succumbat, Morbum vel planè non, vel nonnisi longiore tempore vincat. Neque Purgantia neque Vomitoria febrilem fermentationem tollunt.

Pro scopo igitur Alvum apertam servandi convenit Imprimis serum Lactis, aut simplex, aut cui juxta SEPTALIUM *l. c.* Tamarindorum unc.i. vel unc. iß. infusa fuerit. Quod si verò in principio harum febrium blandè purgare aut primas vias abstergere animus sit; tunc vel solitarie, vel cum passulis, v. g.

♃. *Crem. Tartari,*
Pulv. Rhabarb. an. ℈i.
Scamm prep. gr.i.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Laxativus.
Capiatur in vehiculo mane.
Vel
♃. *Pulp. Tamarind.* dr.ii.
Pulv. Rhabarb. ℈i.
Scamm. prep. gr.ii. vel iii.
M. f. *Bolus*: S.
Electuarium Laxativum pro una vice:
Vel
♃. *Tartari vitriolati* gr.vii. ad xv.
Scamm sulphurati, vel *rosati* gr.ii. vel iii. ad vi.
M. S.
Pulvis Aperiens.

Item infusum blandum ex Foliis Sennæ cum Rhabarbaro in principio harum febrium, ubi non nimis celeriter moventur, tutò concedi potest: e. g.

℞. Rhabarb. opt. ℥iß.
Fol. Sen. sine stip. ℥j.
Infund. io *sero lactis per noctem*;
mane blande ebulliat; *Colatura* adde
Syrup. Rosar. solut. ℥ij.
M. D. S.
Potio Laxetiva pro nna vice.

Obsetv. VII. Injecto vel omisso Clystere, convenit interdum in primo Principio *Venæsectio*: dico iu *Principio* eoque primo, quando nempe ea necessaria videtur (non enim semper necessarium est;) idque saltem, ubi urget aut metuendus est Æstos in robustis; nimiaque Turgescentia Contentorum Corporis, ut in Cotpore juvenili, Plethoricis, generosiori Victo utentibus, aut in Assuetis, aut quibus suppressa est solemnis quædam Evacuatio: in talibus commodè Vena incidi potest: Conf. SYDENHAM *Section.* 1. *capit.* 4. *pagin.* 19. Nam si est Febtis, quæ Venæsectionem postulat, ea sanè est Fobris Acuta Continua; propterea quando in hjs observatur Pulsus major, aut potiùs maximus, unde periculam est, ne ex nimia Sangolnis rarefactione Vasa distenta ac repleta libetiorem Sangoinis impediant motum, Venæsectio moa in Principio primo instituenda erit, præmisso vel neglecto, uti diai, Clystere, quocunque diei tempore. Nempe rectè hie loquitur LINDANUS: *Venæsectio eam ob causam instituitur, ne calor immodicè exardescat. Ut igitur franetur ille æstus, & circuitus Sanguinis liberior fiat, opus est Venæsectione, mane, sive vesperi. Multis equidem religio est, alio tempore mittere Sanguinem, quàm matutino: Verùm occasio est preceps, & quandoque graviter peccant, qui hoc observant: accidit enim sæpè, ut Sanguis mittatur, cùm in furore maximo est Febris* eùm tamen Venæsectio fieri non debeat, nisi meliore tempore Morbi, & remissiore Calore febrili. Nam, ut rectè CELSUS monet *lib.* 2. *cap.* 10. *In ipso furore Sanguis non est mittendus, & qui hoc mittit, idem facit, ac si jugulares hominem. Qui itaque matutinum precisè observant tempus, sæpè in hunc errorem incidunt. Ergò dies non oportet numerare, sed in principio primo aut tempore huic proximo, sanguis mittendus, modò hoc observetur, ut in remissiore fiat Febris tempore. Si verò jam tertia aut quarta dies fuerit, ex quo æger decubuit, aut ægrotaverit, periculosum est, secare venam, idque eò magis, si suspicio malignitatis subsit, utpote in quibus etiam in primo principio venæsectio administrari non potest, nisi summa urgente necessitate.*

Præmissa Venæsectiooe Vomitotia instituuntur. Quæritur; *qualis prior sit? an Venæsectio? an Purgatio per superiora?* Præmittitur Venæsectio, ut eainanitis Vasis sub conatu vomendi præcaveatur Hæmorrhagia, si hoc non potest fieri, sufficiunt Vomitoria. Quantitas Sangulnis mittendi secundùm condictionem Subiecti ac impetum Febris determinanda venit. Interdum in Incremento, aut etiam in Statu Febrium Continuarum Benignarum, urgente Prunella, & Linguæ ac Faucium affectibus, subinde consultom est, ut Venæ Raninæ sub Lingua secentur, quę si largiter fluant, & Sanguis easiliat quasi, faustum solet esse signum; sin verò saltim stillet, aut pedetentim effluat, ominosum. Aliàs ubi hæ & suprà dictæ circeumstantiæ non adsunt tutò intermittì potest, eùm Febres Ardeotes Continuæ etiam sine Venæsectione optimè curari possint: Ipse GALENUS monet, *cavendum, ne dum Febrem jugulare conamur, ægrum simul jugulemus*, quod tribus Medicis evenisse scribit *libro de Curandi ratione per Venæsectionem cap.* 12., *quibus non opinantibus, pro animi deliquio, mors obrepit*, Et cur liticem illum pretiosissimum studio eaantlemus, qui à febre heu nimium! depascitur, ut planè per febrem absumptum fuisse in Venis per observationem constet: Refert JOHANNES ARGENTERIUS *in Galenum lib. de Febribus ad Glaucon. cap.*, in cujusdam febre eatincti cadavere ne guttam quidem Sanguinis *in* venis fuisse repertam: ANDREAS SPIGELIUS *de Semitertiana lib.* 1. *cap.* 15. in quodam febre eatincto Venas majores circa Hepar Sanguine vacuas repertas fuisse; & *ibidem cap.* 16. Venam Cavam & Arteriam Magnam sic vacuam fuisse Sanguine, ut non opus fuerit filo Venam cavam & Portæ truncum, dum eaenteraretur, intercipere. Præterea ex Observationibus constat, quòd erebræ Sanguinis missiones Homines febribus aptiores reddant: Vid. WILLISIUS *de Febribus cap.* 9. *pagin.* 175. item *cap.* 11. *pag.* 197. Id ipsum autem observare debuisset WILLISIUS, ut ipse in febribus Venesectionem non adhibuisset. Testantur siqoidem ipsius observationes & Curationes febrium, parùm coogruè fermentationi superstructæ, post Venęsectionem semper Ægròs deteriùs habuisse, etsi in initio aliquid contulisse videretur. Itaque ego cum ejusmodi lanionibus & sanguisugis non facio, qui Vitæ thesaurum tam inutiliter abligurinnt, cum præsertim in his Septentrionalibus oris Homines tam frequentem atque largam Venæsectionem non ferant, & alia præsentiora, jucundiora atque tutiora Remedia in promptu sint. In Principio saltem vel Venam secare, aut etiam Laaativo primas vias stimulare, concessum esse diai; *minùs verò in Progressu* Morbi; id quod erudito discursu pluribus deducit BALLONIUS *in Boneti Phar. Medicorum pag.* 172., ubi ostendit: ob vehementiam Morbi, & Symptomata in eios progressu ad Remedia, Venęsectionem & Purgationem, non statim properandum esse. Rectè Alterantia enim & blanda Diaphoretica saltem conducunt, & quæ Symptomata urgentia mitigant.

Observat. VIII. *Diaphoresis* uti in omni Febre, ita in specie In Continuis conservanda libera; sic enim Calot & Æstus mitior, Cephalalgia aliaque Symptomata minùs gravia esse solent. *Minùs tamen ad sudorem cogendi sunt Ægri præsertim in Principio aut in Incremento*: quia tone temporis, cùm adhue omnia sunt cruda, sine successu, & euphoria debilitantur. Conveniunt autem imprimis Diaphoretica Salina, Sal Cardui benedicti, Absinthii &c., item Terrea, Terra sigillata, Corallia præparata, Antimonium diaphoreticum, Bezoatdicum Minerale, Cornu Cervi sine igne, Pulvis Diaphoreticus *Ludovici*: sic KERGERUS *de fermentatione sect.* 3. *cap.* 3. *pag.* 351. semper Diaphoreticis solet nectere Præcipitantia, quæ Fermentum febrile corrigunt. Minùs conveniunt Volatilia subtilia solphurea, & Aromatica vel Resinosa, quia hæc ὁρμὴν nimis incendere solent.

Quod de Venesectionis præsidio dictum, idem etiam de *Cucurbitulis* & *Hæmorrhoidibus* intelligendum; vid. KERGERUS *l. c. pag.* 241.

Observat. IX. *Victus* in Febribus Ardentibus sit tenuis, interdom paocus ant nullos: & cùm Appetitus ferè semper sit prostratus, minùs ad Victum cogendi sont Ægri, licèt tribus vel quatuor diebus nihil comederint. Inter alias rationes, ob quas Febres Contiouæ fiunt Chronicæ, vel ob quas hæ recidivant, aut quòd curatæ tandem in Intermittentes Tertianas degenerant, est etiam hæc causa, quando Ægri nimis cibantur, vel in cursu, vel in declinatione: nam Alimenta assompta defectu Fermenti digestivi à Calore febrili In stomacho putrescunt potiùs, nec debitè digeruntur, & ita malum exasperant: imprimis Alimenta magis nutritiva aggravant, ac lædunt stomachum. Meliùs ergò est ut per aliquot dies jejunent Ægri, facilè enim hoc ipsum ferunt: hine etiam rectè notat WILLISIUS *Tract. de Febribus*, quòd sæpiùs ex liberaliore Victu in Reconvalescentibus à talibus Febribos Recidiva inducatur; scil. ex Carnium & Alimentorum euchymorum uberiore ingestione ægri in Febrem relabuntur. Cùm enim Viscera sint debilia, & Alimenta nisi tenuia, non facilè digerantur, cùmque Sanguinis Crasis sit imbecillior, ut Succum nutritium assimilet, si alterutri qoid improportionatum offeratur, iterum Naturæ œconomia pervertitur, & omnia pessum eunt, quicqoid enim non rectè digeritur, in scorias facessit febriles. Quare à Carnibus Convalescentes diu abstineant, easque demum comedant, quando Urina fuerit sanorum simillima; Optimos est ergò hac in parte HELMONTIUS, qui *in Tractatu de Victus Ratione* egregiè decidit hanc Controversiam, & inquit: *Malo Ægros meos sanos, quàm obesos reddere.*

Observat. X. *Opium*, *Opiata* & *Papaverina*, uti polychresta in multis Morbis sunt; ita in Febribus Ardentibus Continuis sunt optima, & nunquam omittenda: sed urgentibus Symptomatibus sedulò & quidem cautè danda. Observetur tamen in eorum exhibitione *Tempus* legitimum, & *Usus* legitimus. Tempus est, ut propinentur Opiata non in Principio, quando tantummodò incipit Morbus; moltò minùs in Statu, quando imminet quædam Crisis aut Morbi solutio: utrobique enim Naturæ sic impediretor motus: sed propinentur Opiata in Incremento Morbi, quia non tantommodò Calor febrilis ipse insigniter demulcetur, quælibet Symptomata redduntur mitiora, sed etiam Calorem febrilem ipsum insigoiter demulcent. Somnum inducendo, Deliria & Convulsiones præcavent, & hinc Diaphoresin promovendo optima sunt. Nam turgescentes Humores placant & sopiont, & hinc, ut Coctio Causæ morbosæ meliùs promoveatur, per accidens juvant, & Spiritus blandè figendo, absumptionem & dissipationem eorum nonnihil præcavent. Hinc rectè dicit LINDANUS: *Si orgasmus adsit humorum, ac humor peccans turgeat,*

seu

seu immaniùs effervescant, tunc Syrupus Papaverinus optimè convenit ad ℥j. cum aliis exhibitus; nobilissimus enim & blandus est, convenitque in specie in Febre, imprimis ardente, si cum tantillo Nitri mistus fuerit. In febribus sanè ardentibus motus furibundas optimè sedatur Laudano opiato cum tantillo Nitri, sed non debemus eo abuti, sed recto tempore adhibere, nempe si Spiritus animalis furibundus sit. Deinde in exhibendis Opiatis non debemus expectare, donec Spiritus planè absumpti sint, & Vires consequenter nimis prostrata; sed in tempore usurpanda, dum Vires adhuc constant. Conf. WILLISIUS *de Febribus cap.* 10. *pag.* 127. In rebus nempe desperatis ad Opiata non est refugiendum: v. g. imitari possumus POTERIUM & LINDANUM, qui aliquot Cau§o laborantes cum Dolore Ventriculi curarunt hac Mixtura:

> ℞. *Aqu. Acetos.* vel *Scabiosæ* ℥vj.
> *Succi Limon.* ℥ß.
> *Spec. Dia-Marg. fr.* ʒj.
> *Syrup. Papav. nigr.* ℥j.
> M. f. *Potio.*

Quæ ipsis elegantissimos præstitit effectus: Vid. POTERIUS *Cent.* 2. *cap.* 50.

Vel imitemur SYDENHAM, ad tumultum ab Emetico concitatum sopiendum sub noctem vel hora somni blandum Anodynum propinantem: e. g.

> ℞. *Aqu. Papav. errat.* ℥ij.
> *Mirab.*
> *Syrup. de Mecon.* an. ʒij.
> *Papav. alb.* ℥ß.
> M. f. *Haustus.*

ut habet *cit. loc. pag.* 25.

Propinanda autem semper Opiata cum debitis Appropriatis mista, tam in Benignis quàm Malignis, aut Appropriatis Alterantibus, aut Appropriatis Alexipharmacis, prout necessitas requisiverit, sic feliciter operantur; nunquàm verò solitaria.

Observat. XI. *Vesicatoria*, quando & quomodò in Febribus his Acutis applicanda, dum Caput & genus Nervosum nimis affliguntur? *infrà, ubi de Febribus Malignis*, exponetur.

Remedia ergò, quæ in his febribus Continuis Ardentibus conveniunt, præter Vomitoria & Laxativa jam dicta, primariò sunt *alterantia*, eaque *vel ipsum affectum* ejusque *causam* occasionalem materialem respiciunt, *vel Symptomata primaria. Illa* sunt Nitrum, & quæcunque Nitrata Remedia, imprimis Nitrum antimoniatum; & Nitrum vitriolatum, seu Arcanum duplicatum *Mynsichtii*: item cum Nitro fixata Mineralium Sulphura, in specie Antimonialia, v.g. Antimonium diaphoreticum, tam simplex quàm compositum, aut Martiale *Ludovici*, aut Joviale *Poterii*, seu *hujus* Antihecticum, Bezoardicum minerale simplex, hinc Joviale, Martiale, & Cinnabaris Antimonii. Sulphura Mineralium per se sunt egregia in talibus Febribus, multò magis Metallica per Nitrum fixata; Nitrata enim, & cum eo parata Remedia fixa, figunt Sal istud volatile acre peccans, indeque natum Orgasmum, & similiter temperant omnem Acrimoniam lixivialem; & ubi Sal hoc oleosum fuerit, Oleositatem ejus coercent, simulque blandè per Urinam, & hinc per Sudorem evacuant. Hinc *absorbentia Animalia*, hisque cognata *Terrea*, v. g. Cornu Cervi sine igne, hujusque Gelatina cujusvis acris temperativa, Ebur sine igne, Maxilla Lucii piscis, Unicornu verum crudum & sine igne, Lapilli Cancrorum, Corallia præparata, aut horum cum succo Citri Magisteria, Unicornu fossile, Terra sigillata, &c. Hæc semper cum Diaphoreticis & Alexipharmacis nectere suadet pro Fermenti febrilis præcipitatione KERGERUS *Tract. de Fermentatione pag.* 231. *sect.* 3. *cap.* 3. Quin & salia volatilia Animalium illis ipsis commisceri & moderata dosi subinde addi possunt; hinc enim sal volatile Cornu Cervi, & Liquor Cornu Cervi succinatus, subinde cum aliis fructuosè usurpantur. Hisce ex *Vegetabilibus Refrigerantia, & Hepatica* vulgò dicta, itidem accensenda, v. g. Cichorium, Taraxacum, Lactuca, & omnia *Intybacea*, Plantago, Acetosa, Acetosella, Portulaca, Fumaria, Flores Rosarum, Acaciæ, Borraginis, Buglossæ, &c. Ex quibus & similibus parata *Decocta* reperiuntur promiscuè in Practicorum Veterum & Recentiorum Scriptis, e. g. PLATERO, & SYLVII *Praxi l.* 1. *cap.* 29. item PIENS *de Febribus par.* 2. *c.* 2. & 3. &c. Quo etiam pertinent Remedia blandè Pinguia, seu temperata Oleosa Vegetabilia, ut Semina *Frigida majora* dicta, exque his paratæ *Emulsiones*, quæ oleosa sua vi Sal istud nimis acre blandè temperant, & corrigunt, adeòque Effervescentiam acriorem plùs nimis sistunt.

Remedia, quæ Symptomata magis respiciunt, sunt imprimis omnia blanda *Acida*, Æstum, Sitim, Oris squalorem, Virium diminutionem &c. mitigantia. Talia vel *ex Vegetabili Regno* sumuntur, adeòque *mitiora*: vel *ex Minerali*, adeòque *acriora* existunt: *Illa* in Æstu minùs urgente; *Hæc* ubi intensior Æstus, nec subjecto Pacientis aliisque circumstantiis proportionatus adest, magis locum habent. *Illa* enim faciliùs in salsum temperatum diureticum in nobis alterantur; *hæc* econtrà fixioris naturæ, & quasi firmioris texturæ, minùs alterabilia sunt, quæ ceu Acida potentiora Bilem & ejus Acidum volatile acre præcipitant & corrigunt, adeòque Humores nimis effervescentes figunt, & inde natas Æstuationes aliaque Pathemata mitigant.

Inter Acida *Mineralia* præferuntur speciatim *spiritus Mineralium* acidi, tam simplices, primariò Sulphuris, hinc Vitrioli, Salis, Nitri, præ cæteris & cum dictis Spiritibus, aut spiritu Vitrioli volatili parata Mistura simplex, seu Tinctura Bezoardica: quàm compositi, *Clyssi* aliàs appellati, per retortam ex Sulphure, Nitro & Antimonio & similibus parati: sic fiunt Spiritus acidi volatiles admodùm egregii; & Tincturæ Vegetabilium cum Phlegmate Vitrioli, Spiritu proprio acidulato, Tinctura Bellidis, Rosarum, Violarum, Cyani, Aquilegiæ &c. Usurpentur talia Acida Mineralium in Julepis, ut & Misturis Alterantibus. Tincturæ instillantur Potui ordinario ad 50. vel 60. guttas pro dimidia mensura.

Cæterùm spiritibus istis Acidis puris præferuntur meritò spiritus hi ipsi mediante *spiritu Vini dulcificati*, quia magis sunt temperati, & ita Œconomiæ nostræ Animali magis affines. Nam hæc suprema Lex sit Praxeos, quam etiam SYLVIUS urget, *ut semper Temperatis insistamus*, duplici ex ratione:

1. Quia omnes Corporis nostri Succi naturaliter sunt temperati.
2. Quia Remedia intemperata, & nimis graduata nimiam ac subitaneam inferunt Naturæ mutationem, quæ nunquam est bona.

Propterea ego præfero spiritus dulcificatos seu temperatos ipsis spiritibus crudis acidis; sic enim minùs alterant Corpus, & minores dant turbas: & certum est, quòd potentiùs Æstum febrilem temperent, quàm si crudi propinentur. Hinc Spiritus Salis dulcis, item Spiritus Nitri dulcis, præstant usu interno, cum aliis misti, his ipsis spiritibus crudis. Ex omnibus illis spiritum Sulphuris, hinc spiritum Nitri dulcem, eligerem: Spiritus Vitrioli propter ramenta metallica non semper est tutus.

Ex *Vegetabili Regno* conveniunt Fructus, imprimis succulenti, sapore acido & austero se manifestantes, v. g. Citrus, qui primatum obtinet & Malignitati resistit, ejusque succus expressus; item succus Ribium, Berberum & Cydoniorum, imprimis in fluxibus Alvi nimiis, Rubi Idæi, Granatorum & similes alii. Addatur etiam Acetosa & Acetosella, quarum succum expressum suavissimum præfero Syrupis cum Saccharo paratis, quia sunt fermentescibiles. Præ cæteris commendabiles sunt hi ipsi per spontaneam residentiam, post sulphurationem secundùm HELMONTIUM depurati, & in loco frigido asservati. Tamarindi quoque hic optimè conveniunt, quia sapore acidulo simul alterant, & Æstum leniunt, quatenus Sal volatile oleosum destruunt, & præterea Alvum obstructam blandissimè laxant: hinc etiam ZACUTUS LUSITANUS in febribus Syncopalibus, seu cum Lipothymiis conjunctis, insigniter commendat Tamarindos in Aqua simplici decoctos, cùm tales febres Syncopales egregiè leniant. Præter hæc etiam succus Sempervivi majoris, item ex Portulaca & Plantagine parata Remedia commendantur.

Ex his variæ fiunt Formulæ; præter usum enim Tincturæ Bezoardicæ, seu Misturæ Simplicis in Principio Morbi, ubi subest metus Malignitatis, à guttis 30. vel 40. vel etiam 50. ad ʒj. propinatæ pro constitutione Ægri, ubi adhuc subest metus Malignitatis, conveniunt *Julepi* aut Misturæ Acidulæ: v. g.

> ℞. *Decocti Corn. Cervi simpl.* vel *cum Rad. Scorz.* (habita ratione circumstantiarum) ℔i.
> *Succ. Citri rec.* ℥ij.
> *Syrup. Flor. Nymph.*
> *Papav. alb.* (est egregius in his Febribus) an. ʒvj.
> *Spiritus Nitri dulc.* vel *spiritus salis dulcis* q. s. pro grato sapore.
> M. f. *Julepus.* D. S.
> Julepus Refrigerans & Alterans.

Hau-

Digitized by Google

Hauriatur de hoc pro lubitu.
℞. *Decoct. Cornu Cervi* ℔i. vel ℔iß.
Succi Cydon. ℥iij.
Syrup. Papav. alb. ℥i.
Rub. Idæi ℥ß.
Spiritus Nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julepus Refrigerans & Confortans.
Vel
℞. *Decoct. Corn. Cer. cum Rad. Scorz.* ℔i.
Tinct. Flor. Rosar.
Violar. an. ʒi.
Syr. Acetos.
Flor. Nymph. an. ℥i. ad ℥iß.
Spir. sulphuris parum.
M. D. S.
Julepus Refrigerans.
Vel
℞. *Decoct. Corn. Cervi cum Rad. Scorz.* ℔i.
Succi Berberum,
Ribium an. ℥iß.
Tinct. flor. Rosar.
Violar. an. ʒi.
Syrupi acetos. Citri ℥iß.
Spir. sulph. vel *Vitrioli* q. s. pro grata aciditate.
M. D. S.
Julepus Refrigerans & Corroborans.
Vel
℞. *Decoct. Corn. Cervi* ℔i.
Alternat. ust. ℥iv.
(vel hujus loco *Gelatina Cor. Cervi* ℥j. ad ℥ii.)
Syrup. Ceras. nigror.
Ribium an. ℥iß.
Spir. Vitrioli q. s. pro grato sapore. S.
Julepus Alterans & Confortans.
Vel
℞. *Decocti Cornu Cervi cum Rad. Scorz.* ℔i.
Citri Mynsichtii ℥iv.
Syrupi Cerasor. nigror.
Rubi Idæi an. ℥i.
Spir. Nitri dulc. q. s.
M. D. S.
Julepus Refrigerans & Corroborans.
Vel
℞. *Decocti Cornu Cervi* ℔i.
Tincturæ flor. Bellid. ʒii.
Syrupi Rubi Idæi ℥j.
M. D. S.
Julepus Confortans.

Decoctum Hordei alii præscribunt; sed minùs probo; quia est Potus crudus, qui utplurimùm subinde excitat inflationes stomachi; ideò præfero huic vel Aquam simplicem, vel Decoctum Radicis Scorzoneræ; Talia enim minùs sunt cruda, & convenientiora.

℞. *Aqua font.* q. pl.
Vini parum,
Succi Cydonior. q. s. pro grato acore;
M. D. S.
Haustus Corroborans.
Vel
℞. *Aquæ font.* ℔i.
Syrup. Papav. alb. ʒvi. ad ℥i.
Rubi Idæi ʒiß.
Spir. Nitri dulc. vel *Tincturæ Violar.* ʒi. ad ʒii. vel q. s.
M. D. S.
Julepus Refrigerans & Corroborans.
Vel
℞. *Aquæ font.* ℔i.
Succi Cerasor. compos. Ludovici, vel alius *succi appropr.* ℥iii. ad ℥iv.
Syrupi Rubi Idæi q. s.
M. S.
Julepus Refrigerans & Confortans.
Vel
℞. *Aqu. font.* ℔i.
Syrup. flor. Papav. errat. vel *Violar.* vel *sacch. albi* q. s.
Spir. Vitrioli ʒi. ad ʒii.
M. D. S.
Julepus Refrigerans.
Vel
℞. *Aqu. Acetos.*
Scabios. vel *Taraxaci,*
Flor. Papav. errat.
Succi Berb.
Cydon. an. ℥i.
Tincturæ flor. Bellid. ʒiii.
Syrupi acet. Citr. ℥i.
M. S.
Mixtura Refrigerans & Corroborans pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Aqu. Borrag.*
Bugloss.
Rubi Idæi an. ℥j.
Cinnam. ʒiij.
Succi Citri rec. ʒvi. ad unc. i.
Confect. Alcherm. ʒiß.
Syrup. Rub. Idæi unc. ß.
M. S.
Mixtura Confortativa pro aliquot vicibus post sudorem.
Vel in forma Electuarii:
℞. *Conf. Acetosell.*
Pulpa Citri an. unc. iß.
Flor. Tunic. unc. i.
Rob. Ribium ʒvj.
Conf. Alchermes ʒii.
Cum s. q. *Syr. acetos. Citri*, vel *Rubi Idæi* s. *Electuarium*.
D. S.
Electuarium Confortativum.

Convenit etiam *Decoctum Herba & Radicis Acetosa* elegantis coloris & saporis grati, cui additur vel *succus Acetosa* expressus & asservatus, vel *succus Ribium* sulphuratus, & *syrupus Rubi Idæi* vel *Violar.* q. s. pro gratia & sapore Ægri. Exempla dedi *suprà*, ubi *de siti*.

Extemporanea etiam *Tinctura* fieri possunt instar Juleporum saporis elegantissimi, quæ egregiè prosunt, utplurimùm sudore blando, sine molestia tamen, Ægro convenientes.

℞. *Flor. Bellid.*
Rosar.
Tunic. an. M. ß.
Infun. in *Aqu. commun. acidulata Spiritu Sulphuris per camp.* stent in loco tepido ad extractionem Tincturæ:
Colatura mens. iß. adde
Syrup. Rosar. vel *Rubi Idæi*, vel *Viol.* q. s.
M. pro *Julepo* egregio. S.
Julepus Refrigerans.
Vel
℞. *Flor. Aquilegia*, vel *Cyani*, vel *Papav. errat.* vel *Rosar.* vel *Violar.* (quoscunque volueris; nam omnes Flores cœrulei affuso Spiritu acido dant Tincturam rubicundam) ℥ß.
Spiritus Sulphur. per campan. vel *Vitrioli* q. s. pro grato sapore.
Infund. in ℔iß. ad ℔ii. *Decocti Corn. Cervi*, vel *Radicis Scorzonera*, vel *Roris Vitrioli sulphurei acidi* in vase vitreo benè clauso: Stent ad aliquot horas, donec eliciatur Tinctura elegans, cui transcolatæ adde
Aqua Rosar. ℥ij.
Cinnam. ℥i.
Syrup. Rubi Idæi vel *Violar.* vel *Jujubin.* ℥ij. vel iij.
M. S.
Julepus Refrigerans.
Usurpetur pro Potu ordinario. Vel
℞. *Flor. Bellid.*
Papav. errat.
Rosar. an. p. ij.
Irrorati cum s. q. *spiritus Sulphuris*, vel *Vitrioli*, infund. in *Decocti Cornu Cervi*, vel loco hujus in *Aqua Flor. Papav. errat. Scabiosa, Taraxaci*, &c. ℔iß. Stent in loco calido, donec extracta Tinctura, cui filtratæ adde
Syrup. Rubi Idæi
de Jacob. an. ℥iß.
M. S.
Julepus Refrigerans.
Vel
℞. *Flor. Papav. errat.* M. j.
Violar. M. ß.
Irrorati cum s. q. *Spiritus Sulphuris*, vel *Vitrioli*, infund. in *Aqua Flor. Papav.* ℔iß.
Stent in loco calido per horas aliquot:

Cola-

Colatura adde
Syrupi Flor. Papav. errat.
Rubi Idæi an. ℥ij.
M. D. S.
Julepus Refrigerans.

Loco *Spiritus Sulphuris* & *Vitrioli* Succi Vegetabiles acidi asservari possunt. Vel

℞. *Pom. Citri in taleol. incis.* No. ij. vel iij.
Macerentur in *Aqua fervida* ℔iß. adde
Flor. Papav. errat. M. i.
Ebulliant leniter: *Colat.* adde
Elæosacch. Citri ℥j.
Syrupi ex suco Citro ℥i. ad ℥iß.
M. pro *Julepo*.

Vel etiam ipsæ Tincturæ, v. g. Florum Bellidis, Rosarum, Papaveris erratici, aut etiam Spiritus Acidi dulcificati, instillantur Potui ordinario, sive sit Cerevisia, quam tamen propter amarorem respuunt, sive sit Cerevisia tenuis, *Kovent* vel *Kauterling*, quæ ipsis sunt gratiores: v. g.

℞. *Tinctura Flor. Bellid.* ℥ij.
Aquileg.
Violar. an. ℥j.
M. S.
Tinctura Refrigerans: 50. vel 60. *guttæ in libram unam Potus ordinarii.*

Et ipsi Spiritus dulcificati præscribuntur hoc modo:
℞. *Spir. Nitri*, vel *salis dulcis* ℥ß. S.
Spiritus pro Potu ordinario 50. vel 60. *guttæ in libram unam.*
Vel
℞. *Spirit. sal. dulc.* ℥iß.
Tinctura Flor. Aquileg.
Bellid.
Violar. an. ℥j.
M. D. S.
Tinctura Refrigerans pro Potu ordinario: 60. usque ad 80. *guttas in libram unam.*

Interdum loco Juleporum propinatur Decoctum Tamarindorum, vel solum in Aqua communi, vel, quod blandiùs abstergit, in Sero Lactis: v. g.

℞. *Tamarind.* vel *Pulpæ eorundem* ℥j. ij. ad iij.
Coqu. in s. q. *Aquæ comm.* vel *seri Lactis depur.*
Colatura ℥viij. ℔i. ad ℔iß. vel ℔ii. adde
Succ. Citri ℥vi. vel ℥j.
Tincturæ Flor. Bellid. ℥ij. vel ℥iij.
Syrup. acetos. Citri vel *Rubi Idæi* ℥ß. vel q. s.
M. S.
Julepus Alterans, & Laxans.

Capiatur pro lubitu. Vel
℞. *Decoct. Tamarind. cum Pass.* ℔ß. vel ℥ix. ad ℔j.
Syrupi acetos. Citri vel *Rubi Idæi* ℥j.
Spirit. Nitri dulc. parum.
M. S.
Julepus Aperiens & Alterans.
Vel
℞. *Decocti Tamarindorum cum Pass.* ℔i.
Syrupi Granat. acid.
Ribium an. ℥iß.
Spirit. Nitri dulc. q. s.
M. D. S.
Julepus Alterans & Laxans.

Facit huc elegans Tinctura Rosarum *Zwelferi*, quam parat cum Sero Lactis acidulato cum Pulpa Tamarindorum, quæ blandè laxat, vel Infusum Florum cum Tamarindis supra in Febre Ephemera præscriptum.

Ipsum certè Serum Lactis est Potus admodùm conveniens in Febribus, imprimis, si melioris depurationis gratia aciduletur cum Succo Citri, vel Tinctura similiter appropriata; insigniter enim compescit æstum, & Alvum blandè servat apertam, ratione Salis nitrosi volatilis, quod in se continet. Vel

℞. *Seri Lactis* ℔ii.
Succ. Citri rec. ℥iij.
Fl. Bellid.
Papav. errat. an. M. iß.
Ebulliant vase clauso, donec Serum Lactis tingatur.
Colatura adde
Sacchari parum, aut loco Florum tingentium aliquot uncias *syruporum*, *Florum Papaveris erratici* & *Rubi Idæi*.
D. S.
Julepus Alterans & Aperiens.

Vel
℞. *Flor. Papav. errat.*
Rosar. an. M. ß.
Infund. in *seri Lactis depur. cum spiritu Sulphuris leniter acidul.* ℔iß. Stent in loco calido ad Tincturæ extractionem:
Colatura adde
syrupi de Jujubis ℥ij.
Violar. ℥j.
M. pro Julepo. S.
Julepus Alterans.

Juxta dicta in his Febribus optimè conveniunt ulteriùs Fixa nitrata, vel cum Nitro fixata Mineralia, & Metallica, Effervescentiam Massæ Sanguineæ optimè compescentia, & Sal volatile biliosum peccans corrigentia, & figentia, imperando plùs minùs Sudorem prout minor vel major urget Malignitas, aut etiam prout intensior vel remissior erit Effervescentia febrilis. Usitatissimum est v. g. Nitrum præparatum, seu beneficio Lixivii acris depuratum, quæ præparatio optima est; vel Nitrum vitriolatum, vel Nitrum antimoniatum. Prodest ergò Arcanum duplicatum *Mynsichtii*, vel Nitrum vitriolatum, & Spiritus Nitri dulcis. Nil magis Æstum febrilem compescere potest, quàm Nitrum ipsum solum depuratum; *superat hanc laudem*, inquit POTERIUS, *& nihil magis desiderat.* Sumitur in Decocto Scorzoneræ, & ita sub forma Potus ordinarii propinatur. Loco Nitri solummodò depurati usitatum aliàs est Nitrum cum Sulphure communi fixatum, seu Sal Prunellæ dictum, quod nihil valet; optimum est Antimoniatum, i. e. Nitrum compositum fixatum cum Sulphure Antimonii, id quod fit in præparatione Antimonii diaphoretici, vel Antihectici *Poterii*. Nam in tali Nitro præparato adest adhuc subtilissima pars Sulphuris Antimonii, adeò ut ratione hujus simul Corpus ad blandam Diaphoresin disponat, & simul Sal corrigat vitiosum. Propinatur ad ℈j. in Aqua quadam destillata, vel Decocto quodam, vel Potu ordinario, & assumitur ejus ℥ß. spatio 24. horarum. Verùm sub forma Pulveris propinatur cum Antihectico *Poterii*, & multi usus est, cum quo ego aliquoties cum successu præscripsi, modò absit laxior Alvi constitutio. Pertinet huc Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, tam simplicia, quàm composita, cum Nitro fixata, maximè Antimonium diaphoreticum Martiale, Antihecticum *Poterii* ritè præparatum, coloris albi (cœruleum enim nil valet) & Bezoardicum Joviale, si per se destillctur cum Mercurio sublimato Butyrum Joviale, quod figitur cum Spiritu Nitri (vid. SCHROEDERUS, & ZWELFERUS) est egregium, & loco Antihectici poterit substitui; Bezoardicum Saturninum, Cornu Cervi sine igne, & omnia suprà laudata Absorbentia Animalia terrea, quæ absorbendo nonnihil, & ad Diaphoresin disponendo corpus, auctam Effervescentiam corrigunt: e. g.

℞. *Aqu. Rubi Idæi* unc. ij.
Rad. Scorzon.
Succ. Cydon. rec. an. unc. j.
Bezoard. Jovial. ℈j.
Syrup. Papav. albi, vel *Rubi Idæi* ℥j.
Spiritus Nitri dulc. q. s.
M. D. S.
Mixtura Alterans, cochleatim sumenda.

Capiatur cochleatim pro lubitu, ut & Febrem temperet, & simul Corpus ad blandum Sudorem disponat.

℞. *Aqu. Rubi Idæi* unc. iß.
Taraxac. unc. j.
Antimonii diaphor. dr. ß. ad dr. i.
Syrupi Ribium, vel *Rubi Idæi* dr. vj. ad unc. j.
Spiritus Nitri dulc. dr. j. ad dr. jß. vel q. s.
Misce. S.
Mixtura Alterans.

Vel ad imitationem POTERII *Cent.* 2. c. 49.
℞. *Aqu. acetos.* ℔ß.
Antimonii diaphor. dr. ß.
Succi Citri,
Syrupi Papav. nigri an. unc. j.
M. pro *Potiuncula*, aliquot vicibus assumenda: S.
Potiuncula Præcipitans, cochleatim sumenda.
Vel
℞. *Aqu. Taraxaci* unc. iv.
Tincturæ Flor. Bellid. dr. iß. dr. iij.
Corn. Cervi sine igne dr. ß.
Antihect. Poterii ℈j.
Syrupi Flor. Papav. errat. vel *simpl.* unc. j.
M. D. S.

Mi-

Digitized by Google

Mixtura Alterans.
Vel

℞. *Aqu. Rubi Idai* ℥ii.
Spirit. Theriac. camphor. ʒiii.
Antimonii diaphor. ʒß.
Bezoard. Jovial. ℈ß.
Syrupi Papav. simpl. vel *Rubi Idai* ℥j.
Spir. Nitri dulc. q. s.

M. f. *Potio* pro *una vel duabus dosibus* haurienda, & repetitis vicibus, pro lubitu tamen.

D. S.

Mixtura Alterans.

Æger se disponat ad aliqualem madorem, ut compescatur æstus, & facilè sistentur Febres.

℞. *Aqu. Flor. Acac.*
Sambuci,
Taraxac. an. ℥j.
Gelatina Cornu Cervi ℥j. ad ℥iß.
Cornu Cervi sine ign. ℈j.
Antihect. Poterii,
Antimonii diaphoret. an. gr. xij.
Syrupi Papav. simpl. ʒvj.

M. D. S.

Mixtura Alterans, & Corroborans.
Vel

℞. *Aqu. Scorzonera*,
Taraxac. an. ℥iß.
Mixt. simpl. ʒj.
Elect. Diascord. Fracastorii ʒiß.
Corn. Cerv. sine ign. ʒß.
Antihect. Poterii ℈ii.
Syrupi ex toto Citro ʒiij. vel ℥ß.

M. D. S.

Mixtura Alterans cochleatim sumenda.
Vel

℞. *Aqu. Scorzonera*,
Flor. Sambuci an. ℥ii.
Antimon. diaphor. ℈ij.
Bezoard. Mineral. ℈j.
Syrupi papav. alb. ℥j.
Spir. Nitri dulc. q. s.

M. pro 3. *dosibus*, vel *cochleatim*. S.

Mixtura Sudorifera pro aliquot vicibus.
Vel

℞. *Aqu. Fumar.* vel *Flor. Sambuci* ℥iii.
Corn. Cerv. sine igne ℈ii.
Bezoard. Min. ℈j. ad ʒß.
Extracti Theriacal. gr. vj.
Syrupi Cort. aurant. dr. iii.

M. pro 3. *dosibus*.

M. D. S.

Mixtura Sudorifera pro aliquot vicibus.

In forma sicca Nitrata præscribi possunt.

℞. *Nitri antimon.* vel *Nitri depur.* ℈j. dr. ß. ad ℈ii.
Antihect. Poterii, vel *antimon. diaph. simpl.* vel *martial.* ℈j. ad dr. ß.
Laudani opiati gr. i. vel ii.

M. S.

Pulvis Corroborans & Refrigerans vespertinus.

Detur pro 2. *dosibus* in vehiculo conveniente, imprimis tempore vespertino. Vel

℞. *Nitri antimoniati* ℈j.
Cornu Cervi sine igne,
Antihect. Poterii; vel *Antimonii diaph.* an. ℈ß.

M. f. *Pulvis* S.

Pulvis Refrigerans, & Confortans.

Cui in suspicione Malignitatis, aut imminente Delirio, *Camphora* gr. ij. addi possunt. Vel

℞. *Cornu Cervi sine igne* dr. ß.
Nitri antimoniati ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß. vel gr. xij.
Camphor. gr. ij. vel gr. iv.

M. f. *Pulvis*.

Div. in 2. *partes aqu.* D. S.

Pulvis Refrigerans, & Corroborans.

Tempore vespertino loco Camphoræ præscribo *Laudani opiat* gr. ii. vel iii. ad iv. Detur in vehiculo conveniente, aut quocunque. Blandè movet Sudorem, & egregiè compescit æstum

℞. *Nitri depur.* gr. xvj.
Antihect. Poterii ℈ß.
Sacch. Saturni gr. v.

M. f. *Pulvis*: S.

Pulvis Refrigerans.
Vel

℞. *Nitri depur.* gr. xv.
Antihect. Poterii.
Antimonij diaphor. an. gr. v.
Camph.
Laud. opiati an. gr. i.

M. f. *Pulvis*: S.

Pulvis Refrigerans, & Corroborans vespertinus.
Vel

℞. *Arcani dupl.* gr. xvi.
Antimonii diaphor. ℈ß.

M. pro dosi, S.

Pulvis Refrigerans, & Confortans.

Pulvis hic ita compositus interdum nonnihil laxare solet:
Vel

℞. *Arcani dupl.* gr. xij.
Lapill. Cancr. prep.
Ebor. sine igne an. scr. ß.

M. f. *Pulvis*. S.

Pulvis Refrigerans & Confortans.
Vel

℞. *C. C. sine igne*, vel *Pulv. Bezoar. Ludov.* gr. xv.
Bezoar. Jov. vel *Mineral.* scr. ß.
Camph. gr. i. vel ii.

M. f. *Pulvis*. S.

Pulvis Diaphoreticus Alterans.
Vel

℞. *Ebor. sine igne*,
Antihect. Poterii an. scr. ß. ad gr. xv.

M. D. S.

Pulvis Præcipitans.
Vel

℞. *Terra sigillata.*
Bezoard. mineral. an. gr. xv.
Camphor. gr. ii.

M. f. *Pulvis*. S.

Pulvis Bezoardicus Sudoriferus.
Vel

℞. *Unicorn. fossil.*
Ebor. sine igne,
Cinnab. Antimon. an. gr. viii.

M. D. S.

Pulvis Alterans.
Vel

℞. *Unicor. foss.*
Corn. Cerv. sine igne an. gr. xij.
Bezoard. Mineral. ℈ß.

M. D. S.

Pulvis Sudoriferus Alterans.
Vel

℞. *Pulv. Bezoard.* ʒi.
Antimonii diaph. vel *Bezoard. Min.* vel *Cinnabar. Antimonii* ℈ß. vel gr. xij.
Camphor. gr. ii. vel iii.

M. f. *Pulvis*. S.

Pulvis Bezoardicus Diaphoreticus.
Vel

℞. *Cornu Cerv. sine igne* gr. xii. xv. ad ℈j.
Antimonii diaph. ℈ß. ad gr. xii.
Sal. volat. Corn. cer. gr. iv. vel v. vel vj.

M. D. S.

Pulvis Bezoardicus Sudoriferus.
Vel

℞. *Cornu Cervi sine igne* gr. xv. vel scr. i.
Antimonii diaphor. vel *Bezoard. Min.* ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. iv. vel v. vel vi.
Camphor. gr. ii. vel *Laud. opiat.* gr. i.

M. f. *Pulvis* S.

Pulvis Diaphoreticus.
Vel

℞. *Antimonii diaphor. martial.* ℈ii.
Bezoard. Miner. gr. xv.
Laud. opiati ferm. gr. ii.

M. f. *Pulvis*.

Div. in 2. *part. æqu.* S.

Pulvis Sudoriferus.

Quorum unus capiatur tempore vespertino, alter post mediam noctem.

Nitrum etiam depuratum, aut Nitrum antimoniatum pulverisatum dissolvatur in Potu ordinario, ita, ut juxta LINDANUM ejus ℥ß. hoc modo intra diem naturalem commodè propinari possit. Pertinet huc *Sudoriferum maximum*

ximum Fabri, quod nobile est Remedium, item *Jupiter Diaphoreticus Beguini*, Cinnabaris Antimonii, & *Dulcedo Aluminis saccharata*, seu Alumen fixum, à quo nempe phlegma toties cohobatur, donec non amplius exsurgat, sed omnia fixa maneant: uti habetur Arcanum ad omnes Febres, etiam Hecticas, ita similiter egregium est Figens in Febribus Continuis Ardentibus. Vid. POTERIUS *in l. 2. Pharmacop. Spagyr. cap. 2.* Clariorem verò & meliorem descriptionem habet antiquus Chymicus DARIOTTI *in Thesauro suo Chymico cap. 24. pag. 245.*

Juxta dicta, ubi ipsum Sal biliosum peccaverit simul *nimia Acrimonia*, conveniunt subinde Emulsiones, paratæ ex Seminibus temperatis oleosis cum Remediis fixis, quæ blandè temperant & obtundunt Acrimoniam istius Salis peccantis; fiunt ordinariò ex Seminibus 4. Frigidis, aut majoribus, aut minoribus; item ex Hordeo ad crepaturam cocto, ex Amygdalis dulcibus: v. g.

℞. *Sem. 4. Frigid. maj.* ʒvi.
Papav. albi,
Amygd. dulc. ana ʒii.
Cum s. q. *Aqua Rosar.* f. *Emulsio:*
cui adde
Ess. Opii ʒß.
M. S.
Emulsio Temperans.
Vel
℞. *Sem. Papav. alb.* ʒii.
4. Frig. maj. ana ʒi.
Cum s. q. *Aqu. Galeg.* vel *Nymphæ*, vel *Rubi Idæi* & *aqu. Sempervivi maj.* (pro qualibet ʒj. Seminum unc. i. Liquoris assumitur, uti notum est) fiat *Emulsio*: cui pro circumstantiarum ratione adde.
Nitri Antimoniati ℈i. vel ʒß.
Antihect. Poterii vel *Antimonii diaph.* vel *Bezoar. min.* ʒß. vel ʒii.
(vel *Antimonii diaph.* & *Antihect. Poterii* ana gr. xv. ℈i. ad ʒß.) edulcoretus parùm cum *Rotul. Manus Christi perlat.*
D. S.
Emulsio Refrigerans & Confortans, pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Sem. Papav. alb.* ʒii.
4. Frig. maj. ana ʒiß.
Cum s. q. *Aqua Flor. Papav. errat.* f. *Emulsio:*
adde
Ebor. sine igne ℈ij.
Antimonii diaphor. ℈j.
Sacchari parum.
M. D. S.
Emulsio Refrigerans & Confortans.
Capiatur subinde cochleatim pro 1. 2. vel 3. dosibus
℞. *Amygd. dulc.* ʒii.
Sem. Papav. alb. ʒi. vel ii.
4. Frigid. maj. ana ʒj.
Cum *Aqu. Acetos.* vel *Endiv.* f. *Emulsio.*
adde
Antimonii diaphor.
Bezoard. Mineral. ana ℈i. ad ʒß.
M. D. S. ut anteà.
Edulcoretur parum. Cochleatim usurpetur.

Non tamen crebriùs aut copiosiùs præscribantur hæ Emulsiones, quia Stomachum nonnihil pessundant, ejusdem tonum lædunt, appetitum destruunt, & ita crebriore usu nocivæ evadunt.

Hæc quoad Interna sufficiant.

Externè pro Symptomatum aliquali mitigatione, imprimis pro compescendo Æstu febrili, & ad præcavenda Deliria, ac Vigilias, Dolores, Coma vigil, *plantis Pedum*, & *volis Manuum* applicandum est Cataplasma ex Fermento pistorio, cum Aceto & Sale imprægnato; vel, quod melius est, Cataplasma *D. Michaelis.*

℞. *Fol. Rutæ rec.* M. ij. vel iij.
Radic. Raph. incis. No. ii. vel iii.
Salis M. j.
Fermenti acerrim. M. vel ℥ij.
Aceti Vini, vel *Rutæ.* q. s.
M. pro *Cataplasmate* vel *Pulmento*, plantis Pedum nudis, vel volis Manuum ita applicando, & si exsiccatum fuerit, repetendo.

Imò solæ *Radices Raphani* in taleolas incisæ Stomacho Pedibusque, Sale & Aceto probè priùs mundatis, applicatæ, insigniter conveniunt: quidam etiam Occipiti, applicant: *Raphanus* enim irritando successivè quasi attrahendo derivare videtur. Pauperiores saltem recipiunt *Limum recentem*: hunc *Aceto* probè permixtum, nudis Pedum plantis applicant. Succus Cancrorum fluviatilium ex Cancris vivis contusis recens fortiter expressus, instar Cataplasmatis plantis Pedum, & Volis Manuum applicatur, subinde renovando, egregiè conducit ad temperandum Æstum: imò instar Epithematis Fronti circumligatus seu applicatus egregiè convenit ad Cephalalgiam tollendam, & inde imminentes Vigilias contumaces, item ad præcavendum Delirium. In Cancris enim fluviatilibus multa latent, tam in Febribus Ardentibus, quàm etiam in usu Chirurgico.

Sæpiùs dictum fuit, quod etiam dentur *Febres Deliræ*, propter Delirium præsens ita dictæ: in tali *Delirio*, ut & *Agrypnia* & *Cephalalgia*, præter *blanda Anodyna* aut *Opiata* cum aliis *appropriatis* cautè & circumspectè usurpata, *Venarum Raninarum* apertio subinde proficua existit: ac sanè in *Morbo* dicto *Hungarico* seu *Febre Castrensi*, earum sectio & ratione junctæ *Prunellæ*, & ratione *Capitis pathematum*, summè proficua existit. Quarum loco & tali in Symptomate imminente, aut graviùs urgente, cætera si respondeant, *Venæ Frontis* sectio à quibusdam institui solet. Forsan, ubi sub *Agrypniis* aut *Cephalalgiis*, item *Frontis æstuationibus*, periculum *Delirii* immineat, *Hirudinum* ponè Aures *applicatio* non inutilis foret. Aliàs in *Febribus Ardentibus* etiam periculosissimis Obauditio, sed non in principio, superveniens bonum signum esse solet: propterea, quia ex decubitu aliquali Fermenti febrilis, seu, ut aliàs loquuntur, Materiæ peccantis ad Glandulas Parotides cæteræ partes alleviantur. Præter dicta istis in Capitis pathematis Epithemata non rarò fructuosè, sed calidè, aut saltem tepidè Fronti applicantur. Observandum autem, quòd ejusmodi Epithemata Tempora simul tegere debeant, itaut ultra Arterias ibidem pulsantes pergant. V. g.

℞. *Aqua anethi*, vel *Rosar.* vel *flor. Sambuc.* vel *Verben.* ℥ii.
Apoplect. ℥ß.
Philonis Rom. vel *Requ. Nicolai*, vel *Theriac.* ʒi.
M. D. S.
Epithema externum.
Vel
℞. *Aqua flor. sambuci*
Verbenæ ana ℥iß.
Spir. Theriacal camphor. ʒiß.
Philon. Roman. ʒii.
M. D. S.
Epithema Resolvens circa Caput.
Vel
℞. *Aqua Chamom.*
Flor. Sambuci ana ℥i.
Apoplect. vel *Cephal. ad extra* ʒiii.
M. D. S.
Epithema externum.

Applicetur cum linteis multiplicibus tepidè Fronti & Temporibus.

Sed à nimio Camphoræ usu in Agrypnia abstinendum, quæ alias singulare est in Deliriis. Vel hujus loco sequens Emulsio, quam aliquoties felici cum successu præscripsi, applicari potest.

℞. *Sem. Papav. albi* dr. ii. vel iii.
Hyosc. dr. ß.
Aqu. Sperm. Ranar. ℥iii.
Sempervivi,
Solani,
Hypnotica usit. ana ℥i.
F. l. a. *Emulsio*: adde
Camphor. gr. vi. vel vii.
M. D. S.
Emulsio externa circa Caput.
Vel
℞. *Nucl. Persic.* ʒii. vel iii.
Sem. Papav. alb. dr. ii.
Aqu. Sperm. Ran. ℥iii.
Sempervív.
Solani ana ℥iß.
F. l. a. *Emulsio*: adde
Camphor. gr. viii. vel ℈ß.
M. pro *Epithemate.* S.
Epithema circa Caput.
Vel
℞. *Sem. Papav. albi* ℥i.
Aqua Menthæ,

Digitized by Google

Aqua Verbenæ ana ℥iß.
F. l. a. *Emulsio*: adde
Camphoræ gr. ix. vel xii.
M. S.
Epithema Refrigerans.
Vel
℞. *Sem. Papav. albi* ʒiii.
Aqua Sperm. Ranar. ℥iii.
F. *Emulsio*: adde
Croci ℈ß.
Camph. gr. vii.
M. pro *Epithemate.*
Cui subinde etiam *Succus Cancr. fluv.* addi potest.
D. S. ut anteà.

Dictæ Emulsiones aut Mixturæ solæ in forma Epithematis applicantur fronti; vel miscetur his ipsis ana *Succi Cancrorum fluviatilium recentis expressi*, & ita subinde fronti applicentur, sæpeque renovetur, & egregiè Delirium sistunt; e. g.

℞. *Aqu. Beton.*
Fl. Papav. errat.
Sambuci an. ℥i.
Succi Cancr. fluviat. rec. express. ℥iii.
Spirit. Vini camph. ʒiii.
M. D. S.
Epithema circa Caput.

Vel solam etiam Aquam Rosarum tanquam eximiam commendat PIENS *Tract. de Febribus.* Item

℞. *Unguenti Alabastr.* vel *Popul.*
Somnif. usitat. ʒiß.
Ol. express. Nuc. Mosch. ʒß.
Camph. gr. vj.
M. D. S.
Unguentum ad quietem.
Vel
℞. *Unguenti Alabastr.* ʒiii.
Ol. express. Nuc. Mosch. ʒi.
Philon. Romani, vel *Theriac.* ʒß.
M. S.
Unguentum Refrigerans Cephalicum.

Quin & si impetuosior raptus quasi ad Caput metuatur, in specie ubi Excretio quæcunque, imprimis cutanea, suppressa, dicta Capitis Symptomata inferunt; *Vesicatoria* femoribus vel Brachiis applicata, & Enemata acriora, conducere arbitror.

§. XVII.

PRUNELLÆ CURA.

Prunellam quod attinet, quæ non raro adest in his Febribus in nimio Corporis ardore, seu cum Linguæ rubedine, ardore & scabritie, hanc optimè præcavent & mitigant Mucilago Seminis Psyllii, vel Cydoniorum, cum Aqua Sempervivi majoris extracta, subinde Linguæ applicata, aut in Faucibus detenta: Conf. *suprà* ea, quæ *de Siti nimia* dixi, & M. A. N. C. *Ann. 8. Observat. 76. pag.* 123. vel

℞. *Sem. Cydon.*
Malvæ,
Psyllii an. ʒij.
Cum s. q. *Aquæ Sperm. Ranar.* f. *Mucilago* ad ℔ß. cui adde
Salis Ammoniaci ʒi.
Aqu. Sempervív. compos. ℥ij.
Succi Cancr. fluviat. ℥j.
M. D. S.
Mucilago Refrigerans.
De qua, quantum sufficit, in ore subinde detineatur.
℞. *mucilag. Sem. Cydon.* cum *Aqu. Rub. Idæi extr.* ℥iß.
Syrupi Portulac. ʒvi.
Nitri parum.
M. D. S. ut antè.
Detineatur in ore.
℞. *Aqu. Sempervív. maj.* ℥ii. vel ℥iii.
Mucilag. Sem. Cydon. cum *Aq. Sperm. Ran. extr.* ℥i.
Nitri depur. ʒi.
M. D. S. ut antè.

Convenit etiam speciatim, nisi aliquid obstet, matura Venarum Raninarum sub Lingua sectio, idque tunc imprimis, quando Tumores observantur, & metus est supervenientis & instantis Anginæ: sicuti etiam in nimia Faucium Inflammatione Oris lotiones cum Nitro, tam cum quàm sine Gargarisatione, convenienter usurpari possunt, factæ ex Plantagine, Lactuca, Solano, Ligustro, Portulaca, Prunella & similibus, additis post Decoctionem Succis Mororum, Berberum, Citri, &c. aut similibus: quorum formula sequens præscripta est à SYLVIO *l. 2. Prax. cap.* 29. §. 86.

℞. *Fol. Prunell.*
Salicis,
Fragor. an. M. j.
Hord. integr.
Coqu. in s. q. *Aquæ puræ*:
Colaturæ ℔j. adde
Syrupi Dia-Mori ℥i.
Lap. Prunell. (vel potius *Nitri antim.*) ʒß.
M. f. *Gargarisma.*
Vel
℞. *Herb. Prunell.*
Salviæ,
Scabios. an. M. j.
Flor. Ros. rubr. M. ß.
Cort. Nuc. jugland. unc. i.
Coqu. in *Aqua simpl.*
Colaturæ unc. viii. adde
Succi Sempervivi maj. unc. ii.
Rob moror. unc. iß.
M. D. S.
Gargarisma Refrigerans.
Vel
℞. *Herb. Prunell.* M. ii.
Salv. M. i.
Albi Græci unc. ß.
Coqu. in s. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℔i. adde
Spir. Vin.
Rob. moror. an. unc. ß.
Mell. rosat. dr. vi.
M. pro *Gargarismate*: S.
Gargarisma Resolvens.
Item
℞. *Herb. Prunell.* M. ii.
Salv. M. ß.
Flor. malv. arbor. rub. M. j.
Coq. in s. q. *Aqu. simpl.* vel *Cerevis. secundariæ.*
Colaturæ adde
Mellis parum,
Nitr. qu. pl.
M. pro *Gargarismate*: S.
Gargarisma.
Aliis palmam præripere dicitur, si
℞. *Sempervív. maj. contus.* q. s.
Succi ejusdem ℔i.
Salis Ammoniaci unc. ß.
Dissolvantur, & ita invicem destillentur. Qua ipsa Aqua Fauces eluantur, & humectentur.
Cujus in defectu:
℞. *Aqua Sempervivi maj.* unc. viii.
Succi ejusdem unc. iv.
Salis Ammoniaci dr. i.
M. D. S.
Gargarisma.
Et dicto modo adhibeatur.

Item *Succus Cancrorum fluviatilium contusorum expressus* perquàm egregiùs in hujusmodi *Faucium affectibus* est nempe.
℞. *Cancr. flav.* No. vi.
In mortario cum pauco *Aceto Rubi Idæi* contusi leniter exprimantur: adde
Succi Sedi maj. unc. iii.
Rob Nucum unc. i.
Nitri antimoniati dr. i.
M. D. S.
Gargarisma Refrigerans.
Et hoc ipso liquore fricanda Lingua. Vel
℞. *Aqu. Sempervív. maj.* ℔iß.
Succ. cancr. fluv. rec. unc. iv.
Salis Ammoniaci depur. dr. iß.
M. D. S. ut antè.
Colluitur hoc crebriùs Os, aut gargarisatur, aut tepidè in Ore detinetur. Vel
℞. *Aqu. cancr. fluv.* unc. iii.
Sperm. Ran. unc. i.
Semperv. maj. unc. i.
Phlog. Vitriol. viridi unc. iß. vel unc. ii.
Syrupi Viol. unc. i.
Rosar. rubr. unc. ß.
Nitri cum Alcali depur. dr. iß. ad dr. ii.
M. D. S. ut anteà.

Note-

Nocetur, Nitri, vel Salis Ammoniaci simplicis loco esse quoque potest Sal Ammoniacale, quod vid. in *Collegio Chym. & Ludovicinne.*

Alioquin observavi in Morbis Malignis, dum Fauces sunt siccæ & aridæ, sine crustæ pituitosæ præsentia, optimum fuisse Remedium ℔ß. *Aqua communis*, *Mell. comm. cochl.* j. vel ij. *Spiritus Vini Rhenani rectificati* ℥j. vel ℥ß. Mista usurpentur pro *Oris collutione*.

Si post tales Oris collutiones in graviore malo mox Lingua denuo arescit, tùm nil melius est:

℞. *Frustum Lardi non saliti*, vel si salitum fuerit, in Aqua Spermatis Ranarum macerati: hujus frustulum unum imponatur Linguæ, & ita aliquandiu detineatur, emollitur exinde Lingua, & interdum crusta quasi coriacea separatur.

Loco *frustuli Lardi* contra talem *Linguæ scabritiem* alia Pinguia, v. g. *Butyrum non salitum*, itidem commodè usurpari possunt. Vel

℞. *Rapas*: concinde; inde vasi ligneo, impone grave pondus: Liquorem expressum instar Syrupi coque,

§. XVIII.

Febrium Continuarum Periodicarum Cura.

Hæc ipsa Remedia & Methodus promiscuè tam in *Febribus Continentibus*, quàm *Continuis Periodicis*, usurpari possunt, nisi quòd in his ad *Exacerbationum vicissitudinem* magis respiciendum sit, adeoque tempore ingruentis Paroxysmi modò dictis, imprimis Antimonialibus fixis, simul ratione complicatæ Febris Intermittentis, *præmissis præmittendis*, subinde adjungenda sunt *absorbentia* illa & *alterantia*, suprà laudata, in specie Corallia, Lapilli Cancrorum, Antihecticum *Poterii*, Sal Cardui benedicti: item Nitrum vitriolatum *Mynsichtii*, quod solum ante Paroxysmum in Periodicis est egregium. Imprimis conducunt Misturæ ex subcontrariis paratæ, i. e. ex Acidis & Terreis, quorum Formulæ extant suprà, conservando Corpus in Diaphoresi blanda, Alvumque liberam retinendo, aliaque pro Symptomatum varietate debitè præstando,

§. XIX.

Semitertianarum Cura.

Eadem ferè de *Semitertianis*, aliisque similibus *Compositis & Complicatis* variè febribus, dicenda veniunt. Sunt autem omnes periculosæ Semitertianæ, & nunc magis nunc minùs Acutæ, pro varietate nempe Complicationis & Compositionis variæ: unde & Cura specialis pro harum varietate varianda; attendendo, an *Benigna* magis, an *Maligna* fuerit eadem? an *simpliciter febris Composita* sit? an verò *cum Inflammatione* Partis cujusdam vel nobilioris vel ignobilioris, sensilioris vel minùs sensilis juncta? quo nobilior aut sensilior Pars inflammata fuerit, eò gravis magis & periculosus erit Affectus, & cui altiore ope succurrendum. *Lenta* itidem, si *Intermittenti* juncta fuerit, pro ratione originis, *lenta* & *Prognosis* & *Cura* nonnihil modificanda; adeoque ea, quæ de febribus Intermittentibus & Continuis jam dicta, ea & Semitertianis, prout ad unam vel alteram talium priùs accedant, accommodanda erunt.

In genere *Rigorem & Horrorem tollunt absorbentia, alcalia*, &c. *Æstum* verò eadem, Diaphoresi & Alvi libertate juncta. Si stata Periodo recurrant Paroxysmi, ante Exacerbationem possunt Remedia propinari.

Vomitoria in plerisque sunt optima; sicut, si *cum Inflammatione* juncta, *Diaphoretica & Sudorifera*; cum *lentis* verò *Salia abstergentia*, & *Incidentia*, ut sal Ammoniacum, Arcanum duplicatum, &c.

Vir Juvenis Febre Intermittente Lenta typo Tertianæ duplicatæ affligebatur, quæ tamen revera Hemitritæi quædam videbatur species: ex læsa Diæta, ipso Hypochondriaco existente. Paroxysmi omnes affligebant saltem eum Æstu, sine ullo Horroris vestigio, lentè & pedetentim incipiebant cum Cephalalgia, Hypochondriorum tensione, & Dolore Abdominis gravativo; Æstus erat quoad externum tactum moderatus, Pulsus non adeò insigniter frequens, sed interiora eò magis urebantur, Cerevisiam horrebat, Lingua in Paroxysmo arida & squalida. Biduo ferè jam ægrotaverat; Die ergò Martis:

℞. *Corall. rub. prep.*
Arcan. dupl. an. ℈j.
M. pro 2. *dosibus*:

Vesperi appetente nocte erat Paroxysmus. Die Mercurii ordinabatur Pulvis blandè Laxativus ex Tartaro vitriolato: vesperi denuò capiebat unum ex istis Pulveribus hoc die Paroxysmus quasi erat duplex, ante & à meridie Die Jovis:

℞. *Arcan. dupl.*
Nitri antimoniati,
Antihect. Poterii an. ℈j.
M. pro 2. *dosibus*.

Vesperi erat Paroxysmus unus. Die Veneris:

℞. *Spirit. Nitri dulc.* ʒij.

Apparebant Paroxysmi bini, mane unus, alter vesperi; iique satis intensi, terminabantur omnes sine sudore. Die Saturni:

℞. *Lap. Cancr. prap.* ʒß.
Salis Absinth. ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß.
M. pro 2. *dosibus*.

Paroxysmus erat duplex, à meridie; & hinc vesperi. Die Solis Vomitorium propinabatur, quod copiosa & mucilaginosa evacuavit: hac die nullum Paroxysmi vestigium apparebat, noctu levis quidam Insultus, cùm vesperi priùs accepisset sequentem Pulverem:

℞. *Salis Ammoniaci* ℈j.
Antihect. Poterii ℈ß.
Misc.

Die Lunæ, cùm metuerem hac die Paroxysmum:

℞. *Aqua Card. bened.* ℥iii.
Salis Ammoniaci ℈j.
Salis Cant. min. ℈ß.
Antihect. Poterii gr. v.
Syr. Cort. Aurant. ℥ß.
Misc.

Capiebat subinde cochleatim; quia & lentus, & ferè vagus erat Morbi motus.

Redibat Paroxysmus circa meridiem ingens, Ægro admodùm anxioso existente, & de gravissimo Æstu conquerente.

Post aliquot horas vocatus reperio Æstum in partibus externis admodùm moderatum, neque etiam Pulsum respondentem Febri adeò anxiosæ, ac de ea conquerebatur Æger, ipso nunquam adhuc graviùs, ac cum tanto Ardore, ac tanta Cephalalgia laborasse affirmante; propterea

℞. *Spirit. Sal. Ammoniac.* ʒij.
Dosis gutt. 40. mox, & appetente nocte.

Primò hujus usu intra mediam horam internus Æstus tepescere, Anxietates cessare, quin ad exteriora verso Æstu, & Sudore facilè erumpente, Paroxysmi cessatio, nocte insecuta quieta. Continuavit integra Septimana hunc Spiritum, & levia saltem vestigia Paroxysmorum circa horam secundam pomeridianam patiebatur, quæ usu Spiritus salis Ammoniaci insequente sudore intra horam evanescerent. Sed cùm hæc quotidie evenirent, Urina verò copiosum sedimentum haberet, Alvus verò clausa; ob id die Solis

℞. *Passul. laxat.* ℥ß.
Tart. vitriolat. ℈ß.
Pulv. Cachect. Hartmanni gr. v.
Misc.

Capiebat, & hoc die nullus Paroxysmus apparebat.

§. XX.

Cura Causi.

Nil singulare requirit, saltem, quòd *Nitrata*, tam *Sitis* quàm *Æstus* ratione, imprimis conveniant, si in forma sicca in Potu dissoluta usurpentur, sive *Spiritus Nitri simplex*, aut potiùs *dulcificatus* ad guttas 50. in mensura semis Potionis assumatur v. g.

℞. *Nitri antimoniati* ʒij.
Dissolvatur in Mensura vel Cerevisiæ vel Potus ordinarii, ita ut ℥ß. liceat dare die naturali, nisi liberior Alvus obstiterit.

Quòd si accidat, ut dato Nitro non cum tanto ardore mittatur Urina, & liberaliùs accidat mejere, bono animo esto, dicit LINDANUS. Spiritus *Nitri* usurpatur in *Julepis*, item in *Potionibus*, quarum *Formulas suprà* dedi.

Vel præscribatur Decoctum quorundam Alterans:

℞. *Rad. Scorzoner.* ℥j.
Liquirit. ℥ß.
Fol. Acetos. M. j.
Flor. Violar.
Rosar. rubr.

Borrag. an. p. ij.
Hordei M.i. vel ij.
Raf. Cor. Cerv. ℥j. ad ℥iß.
Passul. min. ℥j.
Coqu. in f. q. *Aquæ simpl.*
Colatura ℔v. adde
Spirit. Nitr. vel *Vitrioli* q. f. ad aliqualem saporis gratiam.
M. D. S.
Potio Refrigerans, & Alterans.

De hoc Æger subinde capiat in Causo, imprimis cum Phrenitide juncta.

In hoc passu bonum etiam est Remedium *Laudanum opiatum*, si tempestivè & prudenter exhibeatur, omnem Caloris vim refrænabit.

§. XXI.

Cura Febris Lipyriæ.

Utplurimùm periculosa admodùm propter *Inflammationes Erysipelaceas*, Partes internas occupantes, instituitur per *Diaphoretica*, tam *absorbentia*, quam *Volatilia Alcalia, Penetrantia & Discutientia*; quam medendi rationem *infrà*, ubi *de Inflammationibus*, in specie ubi *de Pleuritide*, habebimus.

Malignarum Febrium Curam infrà tractabimus.

§. XXII.

Cura Febrium Colliquativarum.

In his ad *Acre colliquefaciens* imprimis respiciendum, ut hoc corrigatur: Si enim hoc neglecto Excretiones saltem, quæ tantùm sont Producta morbosa, respicere, hasque supprimere velimus, retentis iisdem mille malis mulctabitur Æger. Ad Acre autem illud temperandum, vix aliquid convenientius esse videtur, quàm *Absorbentia*, v. g. Antimonium diaphoreticum Martiale, Terra sigillata, Unicorun fossile, &c. Quæ eò videbuntur efficaciora, si sociatione blandorum *acidorum*, ut Succi Ribium, Berberum, Cerasorum, Citri, Cydoniorum, &c. aliqualem quasi austeritatem contraxerint: Hinc enim SYLVIUS Spiritum Salis dulcem *c.* 29. §. 92. laudat. Unde & in Excretione nimia *adstringentia*, v. g. Tinctura Hæmatitis, &c. mane & vesperi ad gutt. 16., vel Liquor Stypticus ad gutt. 20. adhiberi possunt. Forsan & Camphora, quodvis Acre temperans, hic locum habebit. Inter *Composita* Electuarium Diascordii *Fracastorii*, juncto succo Citri propinatum, præ aliis conducibile videtur.

CAPUT IV.

De Febribus acutis Symptomaticis.

SUfficiant hæc de *Febribus Ardentibus*, seu *Continuis acutis*, iisque *Benignis*. Pergo ad *Febres acutas secundarias*, hoc est, quæ non propriam subsistentiam habent, sed à graviori alicujus Partis Affectu originem trahunt. Dicuntur aliàs etiam *Symptomatica*, per quandam similitudinem; quia

1. Ut Symptoma Morbum sequitur, ita & Febres tales alium Morbum.
2. Sicut remoto Morbo removetur Symptoma, ita & hæc Febris.

Sunt equidem, qui Febres has in *Comitatas*, & *Symptomaticas* strictiùs dictas, dividunt, ut SENNERTUS *de Febribus*: illo nomine eas indigitans, quæ Inflammationibus Partium junguntur; hoc cæteras.

Sed non opus est scrupulum in talibus facere. Sunt autem hæ ipsæ *Secundaria* nunc *acuta*, idque crebriùs, nunc *Lentæ*, pro Affectuum quos sequuntur, & Partium Affectarum conditionibus: dum *illi* vel graviores vel leviores sunt; *hæ* verò, nempe *Partes Affecta*, vel sensiliores, vel minùs sensiles; item vel nobiliores, seu quæ magis cum Sanguine & spiritibus commercium habent, vel ignobiliores.

Has ergò inter Symptomaticas se offerunt illæ, quæ *Vulnera* quædam insigniora sequuntur, (*Febres Vulneraria*) ab Acido in Vulnere oborto, Doloris, Inflammationis, & hinc etiam febris auctore.

I. Præter ea, quæ extrinsecùs Vulneri conducibilia sunt, internè egregia *Mistura est in Casibus Chirurgicis polychresta*: v. g.

℞. *Aquæ hyssopi* ℥ii.
Fœnic. ℥i.
Spirit. Theriacal. ʒiij.
Acet. Vini vel *simpl.* vel *destill.* ʒiij. ad ℥ß.
Lap. Cancr. fluv. ʒj.
Syrup. Card. bened. ʒiii.
M. D. S.
Potio Vulneraria Dissolvens.

Vel in forma sicca:

℞. *Lap. Cancr. prap.* ℈j.
Extract. Theriac. gr. ij.
M. D. S.
Pulvis Dissolvens.

Quibus etiam pro Partium affectarum ratione, vel Symptomatum variorum syndrome, simul alia *appropriata* addi possunt.

II. Febres, quæ adsunt *Inflammationibus* gravioribus *occasione acidi* vitiosi Sanguinis coagulantis, & ad stagnationem, indeque ortam *Inflammationem* disponentis, ex vitiosa cum Sale volatili Effervescentia in sanguine utplurimùm causantur. Febres hæ nunc sunt *acuta*, v. g. in *Pleuritide*, *Inflammatione Hepatis*, *Angina*, *Erysipelate*; nunc *Lenta*, ut in *Inflammatione prope fundum Mesenterii*, &c. *Curantur* hæ Febres simul & eadem ratione, qua Inflammationes ipsæ, per *attenuantia*, *acidum absorbentia*, *Volatilia alcalia*, *Diaphoretica* &c. de quibus *infrà suo loco*, nempe, ubi de *Inflammationibus*. Hac ratione etiam Lactuca, Endivia, Serum Lactis, Sempervivum, & alia Refrigerantia dicta, Alcali volatili blando constantis, quæ Phlogoses & Incalescentias, ab Effervescentia Acidi ortas, corrigunt, & ita per accidens refrigerant.

III. Quæ *sanguinem* intra Corporis cavitates, aut in ipsis solidis Partibus, *effusam & coagulatum* insequi solent, & ex *acore*, putredinalem corruptelam antecedente, oriuntur. Conducunt *sanguinem congrumatum Resolventia*, & *Putredini resistentia*, qualis, præter Misturam suprà laudatam, sunt Bellis minor, Scabiosa, Flores Hyperici, Chærefolium, Papaver rhœas, Antimonium diaphoreticum, non negligendo simul *Potiones Vulnerarias*.

IV. Pertinent huc *febres ista*, quæ in principio *Paroxysmorum arthriticorum* usque ad Statum ferè observantur: de quibus vid. SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 30. §. 36. 110. & 161.

Sed *de febribus Symptomaticis* videbitis in specie pluribus agentem SENNERTUM *l.* 2. *de febribus cap.* 26. *p.* 202. *seqq.*

CAPUT V.

De Febribus Lentis.

JUxta Febres Continuas Acutas Biliosas observantur etiam Febres *Continua minùs acuta*, plùs minùs *Lenta*, ita dictæ, quòd continuò quidem affligant Ægros, sed tardiore motu sua absolvant tempora, hinc magis diuturnæ, minusque urgentibus stipatæ sint Symptomatis, nec Ardore adeò intenso seu vehementi molestæ, plùs tamen minùs acri mordaci: idque nunc magis, nunc minus tales, prout variat Ægri constitutio. *Illa* magis propriè ita dictæ, Germanis *eine schmochende Hitze*, & a comite frequentiore, nempe Contabescentia Corporis, Germ. *febris Contabescens*, *ein schwind-suchtig Darr-Fieber*, vocantur. *Hæ* verò *minùs Lenta*, & nonnihil ad *acutarum* naturam accedentes, graviora ferè Symptomata juncta habent, adeòque breviùs tempora sua, absque tamen critico motu, successiva saltem solutione percurrunt, quales *Continua Quotidiana* in specie dictæ. Sunt enim Lentæ omnes Benignæ; Malignæ autem *acuta* esse solent, utut Petechiales præ cæteris Lentæ esse videantur. De Febribus his apud Practicos pauca prostant. Interim à Lympha imprimis continuò sanguini infusa oriri cum SYLVIO arbitror, quæ vitiata Effervescentiam Massæ sanguineæ præternaturalem infert, unde & à SYLVIO *cap.* 29. Lymphaticæ dicuntur: quas inter eminet imprimis *hectica Febris*, ex multis Causis producta, de qua *inferiùs*.

Jam ex Physiologicis præsuppono: *Lympham*, unde communissimè derivantur hæ Febres, omnem esse duplicis naturæ; vel *Glandularum Conglobatarum*, quæ continuò Massæ

Digitized by Google

Massæ Sanguineæ per Venam Axillarem iterum infunditur, vel *Glandularum Conglomeratarum*, quæ Ductui Thoracico, & consequenter Sanguini additur.

ARTICULUS I.

De Febribus Lymphaticis glandularumm conglobatarum. In specie: *De Febribus Catarrhalibus*.

PRæ cæteris considerabiles sunt *Febres Catarrhales*, Germ. *Fluss-Fieber*, quæ in principio & incremento Catarrhorum, v. g. *Coryzæ*, *Tussis*, *Raucedinis*, &c. subinde molestæ sunt, dum *Lympha* Glandularum, primariò quidem Conglomeratarum, secundariò etiam Conglobatarum, Circa Caput & Pectus consitarum, quacunque ex Causa (*de quo ubi de Catarrhis*) *acrior* & *acidior* ac *salsior*, ac quasi *muriatica*, aliove modo vitiosa reddita, copiosiùs circa dicta loca effunditur, occasionem crebriùs suggerente *ambientis aeris inclementia*, aut *alio Objecto externo* dictas partes irritante.

Talem *Catarrhalem Lymphæ motum* comitatur *Febris* ea alteratione Sanguinis à Lympha, & irritatione Spirituum influorum cum Ardore, rodente magis quam magno, molesta, accedentibus simul hinc inde Lassitudine, & Lancinationibus Corporis variis. Lassitudo itidem contundens & plùs minùs lancinans ex Lympha derivanda venit, cùm Lancinationes hæ in Artubus non raræ sint, & sequantur ferè semper Lymphæ vitiatæ in Artubus activitatem, & hinc inde stagnationem; ac sanè *Lymphę constitutio ac motus plus minùs naturalis*, præsertim Glandularum plùs minùs Conglobatarum, probè observandus venit pluribus *in Febribus*, tam in Intermittentibus, quàm in Continuis, cùm diversa Symptomata, *Lancinationes* in specie Artuum sub Paroxysmi, subinde urgentes, haud aliunde quàm *à lymphæ vitio* oriri videantur, & tunc simul subinde subesse observatur Scorbutus, & inde Lymphæ præternaturalis alteratio.

Hæc ipsa Lympha Glandularum Conglobatarum, ubi in Glandulis Colli ac Cerebri acrior, id est, tam salsior, quàm in specie acidior, facta fuerit, ibidemque effundatur, tunc subinde Capitis Dolorem gravativum cum subsequente Coryza, Raucedine, Tussi (quæ omnes sunt vitia Lymphæ à tali causa) similesque Affectus infert, simulque imprimis inducit Febres Catarrhales dictas, Calore non tam vehementi & intenso, quàm mordicante & acri comitatas.

Videbitis *de febre Scorbutica*, ubi *de Scorbuto* agitur.

CAUSÆ.

Certum est, quòd omnes Febres Catarrhales, tam cum quàm sine Coryza aut Tussi, semper sint ea Lympha nimis acida. Febres hæ Catarrhales interdiu sunt mitissimæ, circa vesperam autem ordinariò exacerbari solent; unde etiam tales Febres sunt Febris Continua Periodica Quotidiana Veterum quam ipsam etiam FERNELIUS jam suo tempore sub Lentæ Febris nomine descripsit.

In his Febribus Lymphaticis Lentis ac Catarrhalibus, cum Capitis perturbatione & Dolore gravativo seu Gravedine, subinde *levis horror* & facilè transiens, sed crebriùs repetens, molestus est, (talibus est ac si frigida perfundantur,) isque imprimis interdiu subinde repetit. *Pulsus* est continuò frequens & celer, vehementia & magnitudine moderatus sub Exacerbatione in dictis conditionibus acutus. *Urinę* excernuntur intensiùs tinctæ ac rubentes, sed quæ uno alterove die elapso mox crassescunt, hinc conturbantur & flavescunt, videnturque copiosum admodùm deponere Sedimentum. *Lassitudo* gravis ac lancinans subinde occupat Artus. His subinde conjunctus est *Calor*, sive *ardor rodens* sive *acris*, circa vesperam ingravescens, ad mediam usque noctem ferè durans, interdum satis intensus, interdum paulù remissior: Post mediam noctem autem successivè denuò remittit, maneque Ægri sunt debiles; durat tamen continuò lentus sed obscurus Calor, qui omni vespera intendi, & insigniter subinde exacerbari solet. Lympha enim acidior vitiosè in Massa Sanguinea effervescit, unde Caloris intensio, non tamen semper adeò insignis, & quidem circa vesperam, quoniam tunc in conniventibus nonnihil poris Corporis, uberior Lymphæ Laticisque serosi impeditur Transpiratio, hac nempe circa vesperam ea aeris ob Solem occidentem alteratione inducta, & copia ejus & acrimonia augetur, aut textura seu constitutio ejus plùs minùs vitiatur, unde etiam Febris tunc exacerbatio levis usque ad mediam noctem sentitur. Durant ista Symptomata sub *Coryza & Tussi gravioribus* usque ad statum Morbi, dum nempe *Lympha* temperari & crassescere incipit, seu, ut vocant, *Materia Catarrhalis* cocta fieri, & spissior Mucus emungi, & glutinosioris Pituitæ Expectoratio incipit; Acrimonia enim Lymphę si correcta est, cessat etiam Febris.

Quoad *Causas Remotas febrium lentarum*, in specie Catarrhalium: Illæ sunt, quæ ad Affectus Catarrhales disponunt. Interdum, sed rariùs, Febres hæ Catarrhales, ac ipsi Catarrhi, sunt Lentæ *Epidemica* seu communes, & in vulgus grassantes, ab Aeris communi impressione natæ; nunc, idque frequentiùs, *Benigna*; nunc, & quidem rariùs, *Maligna*, & tunc subinde *acuta*: quæ Malignæ, uti per Contagium suum Lympham & Corporis Humores in specie afficiunt, ita hoc consequenter facilè ansam dat Fermentationi Sanguinis præternaturali, & sic se propagare, & insigniter exacerbari videntur, sc. pertinere huc videtur *Morbus* ille *Epidemicus*, cujus mentionem facit RIVERIUS *de Morb. infreq. Observ. 9.*

DIAGNOSIS.

Diagnosis Febrium dictarum ea hactenus dictis Symptomatis patet: cum quibus conf. SYLVIUS. (Q)

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Febres hæ non multum in recessu habent, uti Febres Continuæ Acutæ seu Biliosæ dictæ: facilè curantur aut evanescunt, utut insigniter molestæ, interdum & vehementes sint.

Febres tamen Catarrhales Epidemicæ, & in specie Malignæ, subinde non sunt sine periculo. Equidem extenduntur nonnunquam ad 14. dies noctesque; rarò tamen salutariter, sed Convulsionibus supervenientibus Ægri moriuntur: contrà si non fuerint Malignæ nec Epidemicæ, leves sunt & facilè curantur.

CURA.

Quod attinet *Methodum medendi*: Febris ista, quæ à Lympha Glandularum Conglobatarum vitiata, acri & acida oritur, adeoque Febres Lentæ *Catarrhales*, hæ in multis cum Cura Catarrhorum vulgarium conveniunt, In specie eò dirigenda est, ut Lymphæ hujus corrigatur vitium, eaque per blanda Sudorifera ac Diaphoretica imminuatur; idque eò magis, si Epidemicæ ac Contagiosæ: nam Febres Catarrhales Epidemicæ non carent Malignitate, uti ea debilitate Virium, ea facili Contagio, ex Vigiliis, interdum levibus Deliriis supervenientibus apparet: Ut ordine procedamus, curantur per ea, quæ

1. *Irritationem* partium solidarum affectarum. indeque natum *Spirituum impetum*, ac copiosiorem *Lymphæ* effusionem sistunt.
2. *Lymphę* præternaturalem Acrimoniam temperant. Et

3.Quæ

(Q) *Haud tam manifestè patet Diagnosis Febrium Catarrhalium, ut non possint quandoque Medici in illarum dignotione falli. Sepè enim fit, ut Maligna cæteraque Febres sub Catarrhalium specie invadant, & incautis vel minùs accurate se gerentibus Medicis subdolè imponant. Malignum quippe Venenum non rarò Lympham (quæ Catarrhorum fomes est) pro subjecta habet: atque adeò Febris, quæ sub Lymphatica seu Catarrhalis larva sese abdebat, abjecta postmodùm larva, h. e. apertiùs se prodente Veneno, manifestam Malignitatem ostentet. Nonnunquam autem fieri potest, ut Febris primo incipiens reverà Catarrhalis sit, quippe quæ à caussa Catarrhali, atque à levi innocentis Lymphæ vitio sit orta; verùm quum fortasse in ægrotantis Corpore aliquid lateat usque adeò noxium, ut ad Veneni naturam adipiscendam aliud non expectet quam motum & agitationem; occasione à Febri Catarrhali desumta, motum & agitationem acquirat, atque hinc novam Febris speciem excitet, quæ à Catarrhali diversa, malignam prorsus indolem, propria caussa analogam, induat. Cauti proinde sint Practici in judicio ferendo de Febris natura, primis statim diebus statuenda, ne Catarrhi indiciis decepti, Catarrhalem omninò Febrem pronuncient, quæ vel Maligna in recessu jam est, vel mox in Malignam sit evasura.*

Digitized by Google

3. Quæ Lympham temperatam per convenientes vias *evacuant*.

Pro priori scopo conveniunt imprimis *Opiata*; pro secundo autem *Salia volatilia Alcalia*, aut *Marina Absorbentia* & *Temperantia*, & quæ vulgò *Incrassantia* dicta, ut etiam Appropriata contra Catarrhos remedia, v. g. Lignum Sassafras, ejus Decoctum, & ex eodem parata Remedia, Essentia Catarrhalis cum Spiritu Serpilli, Succinum præparatum, Oleum destillatum, & omnia Succinata, Flores Sulphuris, Antihecticum *Poterii*, aliaque Antimonialia fixa. Myrrha similiter est elegans Remedium: ejus enim aliquot grana sapore suo balsamico acorem Lymphæ nimium temperant. Camphora quoque hic imprimis est usitata, quæ & blanda diaphoresi vitia Lymphæ imminuit; & similia. Præ cæteris tamen Sal volatile Cornu Cervi, Sal volatile Succini, & ex his paratus Liquor Cornu Cervi succinatus item Spiritus & Sal volatile Sanguinis humani, Salis Ammoniaci anisatus, nisi Æstus sit nimius, & similia Opiatis mista: v.g.

℞. *Aqua Salv.* vel *Scabios.*
Serpilli an. ℥j.
Spirit. Salis Amm. anis. vel *succin.* ʒj.
Syrup. Diacod. Montani, vel *Pap. albi* ℥j. (vel loco hujus *Laud. opiat.* gr. ii.)
M. D. S.
Potio Catarrhalis pro aliquot vicibus.

Capiatur cochleatim ante exacerbationem vespertinam, & in hac ipsa, & excitetur blandus Sudor.

℞. *Aqua Fænic.*
Flor. Papav. errat. ana ℥iß.
Liqu. Cornu Cervi succin. ʒiß.
Ess. Opii,
Maxill. Lucii pisc. ana ʒß.
Syrupi flor. Papav. errat. ℥ß. vel ʒvj.
M. D. S.
Potio Catarrhalis, cochleatim sumenda.

Capiatur singulis horis cochl. j. expectando Sudorem vesperi & noctu, tam imminente quam ingruente Paroxysmo.

℞. *Aquæ Serpilli* ℥j.
Liqu. Cornu Cervi succin. ʒi. vel loco hujus,
Spirit. Corn. Cervi essent. ʒß.
Laud. opiat. gr. ii.
Syrupi Papav. albi ʒij. vel ʒiii.
M. pro *una vice*. S.
Potio Sudorifera pro una vice.

Loco hujus Mixturæ:

℞. *Liqu. Cornu Cervi succin.* vel *Spir. Salis Ammon. anis.* vel *Essent. Succin.* ʒij.
Essent. Opii dr. ß.
M. S.
Essentia Catarrhalis.

Dosis gutt. 30. 40. ad 50. aliquot horis ante exacerbationem, & iterum ingruente nocte.

Vel

℞. *Theriach. Andromachi* dr. i.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. vj.
Succin. gr. iij. vel iv.
M. f. *Bolus.* S.
Electuarium Sudoriferum pro una vice.

Vel

℞. *Succin. prap.* ℈ß.
Myrrh. elect. gr. v.
Sal volat. Succini gr. iv.
Extract. Croci gr. ij.
Laud. opiat. gr. i.
Olei destillati Succini gutt. i.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis Catarrhalis pro una vice.

Si fuerit *Lympha nimis salsa*, ea, quæ edulcorant, sunt usurpanda: v. g. ex Glycyrrhiza, Ficubus, jujubis, hordeo, &c. item Emulsiones Papaverinæ, Opiata, & cum Opio paratæ Pilulæ de Styrace, aliaque, quæ in Tussi Catarrhali allegata sunt.

Si loquela difficultas & Raucedo urgeat,

℞. *Aqu. Mentha* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spirit. Sal. Ammoniaci anis. dr. i.
Laud. opiati gr. iii.
Syrupi de Passul. vel *de Liquirit.* dr. vi.
M. D. S.
Potio Catarrhalis ad collum,
capiatur cochleatim.

Urgente *Tussi Sicca* adhuc in principio, pro Lymphæ acrimonia temperanda, Faucium & Asperæ Arteriæ dolorosa irritatione sistenda, & Materia incrassanda.

℞. *Aqu. Scabios.* ℥ij.
Asthmat. dr. vi.
Syrupi Diacod. vel *Papav. alb.* ℥j.
M. D. S.
Potio Catarrhalis.

Capiatur cochlear. i. tempore vespertino, cum Opiatis. Vel

℞. *Aqu. Scabiosa* ℥iij.
Asthmat. dr. vi.
Spirit. Salis Amm. anis. dr. i.
Syrupi Papav. alb.
Violar. ana ℥ß. vel dr. vi.
M. D. S. ut antè.

Vel

℞. *Aqu. Serpilli*,
Card. ben. ana ℥j.
Spirit. Theriacal. camphor.
Ess. Lign. Sassafr. ana dr. ii.
Liqu. Cornu Cervi succin. dr. i.
Syrupi Papav. albi ℥ß.
M. D. S. ut antè.

Pro Faucium, Pharyngis & Laryngis levi excoriatione conveniunt Loch Passularum, Syrupus Diacodion *Montani* Violarum &c. cum baculo Liquiritiæ.

Hæc Cura cum Decocto Ligni Sassafras tamdiu continuetur, donec perfectè sistatur Febris.

Sufflaminata sic Febre, & impetu Spirituum ac Lymphæ sedato, si opus fuerit, blanda Laxatio institui potest; v. g. ex Mass. Pilul. de Ammon. *Quercetani*; aut Mass. Pilul. de Succino *Cratonis*, acuatis cum Mercurio dulci.

Vel

℞. *Mass. Pilul. de Succin. Cratonis* ℈j.
Sal. volat. Succini gr. vi.
Res. Jalap. gr. iii.
Extract. Trochisc. Alhand. gr. i.
Olei destillati Succini gutt. ij.
Cum *Essent. Ligni Sassafras*, f. *Pilula.*
D. S.
Pilulæ Catarrhales & Cephalicæ.

Quibus factis, reliquiæ jam incrassatæ *Expectorantibus*, *Incidentibus*, ac similibus sunt evacuandæ: e. g.

℞. *Aqua Hyssopi* ℥ii.
Asthmat. ℥ß.
Spirit. Vitrioli, vel *Asthmat.* vel, quod melius *Gummi Ammoniaci depur.* ʒj.
Syrupi Nicot. ℥ß. vel dr. vj.
Emet. Angeli Sala (ut Fauces & Præcordia meliùs stimulentur) dr. i.
M. D. S.
Potio Pectus & Catarrhos resolvens.

Loco hujus Mixturæ Succus Raphani expressus, cum pauco Saccharo temperatus, egregiè incidit Mucum.

Lympha correcta evacuatur, aut universaliter per Diaphoretica & Diuretica; aut particulariter per Nares & Os, atque hoc saltem in statu, cessante Febre, & cocta Materia. Ubi ergò Diuresis magis intenditur;

℞. *Liqu. Terra fol. Tartari* ℥ß.
Dosis 40. vel 50. guttulæ bis in die.

Hactenus dicta ut pateant, exemplis declarabo.

Ante aliquot annos grassabatur hic Catarrhus Epidemicus tempore Vernali circa festum Pentecostes, isque malignus & insigniter contagiosus, itaut vix esset domus in qua non aliquot ægrotarent: symptomata erant Tussis admodùm gravis cum copioso sputo, Coryza contumacissima, Cephalalgia, Dolores Dorsi & Artuum, mox ingens Virium prostratio citra manifestam causam: quibusdam superveniebat Hæmorrhagia Narium; quibusdam Diarrhœa serosa. Cura, quæ tunc temporis instituebatur, optimè fiebat per sudorifera. E. g. mox in Principio vocatus præscripsi.

℞. *Aqu. Fl. Sambuci*,
Card. bened. ana dr. vi. ad ℥j.
Spirit. Cornu Cervi rectif. & Sale volat. probè acuat. dr. ß.
Salis volat. Succini gr. xii.
Laud. opiati gr. i. vel ii.
Syrupi Fl. Papav. errat. ℥ß.
Mista pro *Potione Sudorifera* pro 1. dosi.

Capiebatur Æger, & expectabat Sudorem, qui semper cum levamine fluebat. Item

℞. *Aqua Mentha* ℥j.

Spi-

Spirit. salis Amm. anis. (quibusdam *Liqu. Cornu Cervi succin.*) ʒi.
Laud. opiati ferment. gr. iß.
Syrupi Card. bened. ℥ß.
Miscebantur pro *haustu*.

Hæ ipsæ potiones repetebantur, expectando desuper sudorem.

Interdum conveniebat sequens pulvis:

♃. *Succini catarrhalis* gr. xv.
Specif. cephal. ℈ß.
Bez. Solaris gr. iv.
Miscebantur pro *dosi*.

Pro compescenda Tussi, incidenda Materia crassa, & adjuvanda Excretione, præscribebam Potum ex gummi Ammoniaco cum Aceto scilliticu soluto, Oxymelle scillitico, & syrupis appropriatis Incidentibus, & Expecturantibus, cum Aquis Pecturalibus, & spiritu salis dulci; quales *suprà*, ubi *de Tussi*, dedi. Pro *Coryza* & *Capitis affectibus* optimè conveniebat Inunctiu verticis cum Oleo Succini, aut applicabatur *Emplastrum* Cephalicum ex *Emplastri de Betonica* & *Emplastri pro Bregmate* ana partibus æqualibus, cum *Oleo Succini* malaxatum.

Quibusdam *affectus Catarrhalis*, iu specie *artus*, cum *dolore lancinante*, vago aut *quem patiebatur in artubas*, affligebat: id quod præsertim senibus erat familiare: tunc sufficiebant sudorifera Opiatis mista. Pro reliquiis ergò Morbi expellendis, pro artuum debilitate, & eorumdem dolore, conveniebat hæc Mixtura, quæ utplurimùm Morbum curabat, præmissis modò dictis. Mistura erat hæc:

♃. *Aqu. Lil. convall.*
Serpilli ana ℥iß.
Essent. Ligni Sassafr. ʒiii.
Spirit. Corn. Cervi rectif. ʒi.
Cornu Cervi usti prap. ʒß.
Sal. volat. cornu Cervi ℈i.
Succini ℈ß.
Laud. opiati gr. iii.
Syrupi Beton. ʒvi. ad ℥i.

Miscebatur pro *Potione*.

Capiebat æger duo cochlearia pro lubitu omni hora, blandum expectando Sudorem.

Vel

♃. *Aqu. Mentha*
Cornu Cervi,
A-tiscorbut. ana ℥ii.
Asthmat. Rudolphi (est spirit. comp.) ℥i.
Ess. Ligni Sassafr.
Spirit. Lumbric. terrestr. per putref. (propter Dolores vagos) ana ʒii.
Specif. Cephal. ʒi.
Sal. volat. Succini ʒß.
Syrupi Fl. Tunica ℥iß.

Miscebantur pro aliquot dosibus iu formam potionis; de qua capiebat quater lu die 3. vel 4. cochlearia.

Anno 1669. & 1675. cùm grassaretur hic media Æstate *febris catarrhalis Epidemica*, non tameu Maligna, ex Lymphæ vitio oborta, cum vagis *artuum*, & *Dorsi doloribus*, *Tussi gravi*, *Cephalalgiis*, *Diarrhœis*, *hamorrhagia Narium*, *Coryza* imprimis, & similibus Lymphaticis affectibus, cum Calore lentu circa vesperam exacerbatu; utile fuit, ante omuia præmittere hanc Misturam, espectandu *sudorem* blandum:

♃. *Aqu. card. bened.* vel *Serpilli*,
Fl. Sambuci ana ʒvi. vel ℥i.
Spirit. cornu Cervi essentif. i. e. cum Sale volat. propr. acuat. ʒß.
Salis volat. Succini ℈ß. vel gr. xii. ad xv. (vel *Liqu. cornu Cervi succinati* loco spirit. Cornu Cervi, & salis Succini, ʒß.)
Laud. opiat. gr. i. ad ii.
Syrup. flor. Papav. errat. ℥ß.
M. f. *Potio* pro *una dosi*.
D. S.
Potio Sudorifera pro una vice.

Hæc subinde repetita profligavit Malum, corrigendo Lympham, & correctam per Sudorem evacnando.

Vel hujus loco:

♃. *Aqu. fl. Acacia* ℥i.
Liqu. cornu Cervi succin. ʒß. ad ʒi.
Syrupi Diacod. Montani ʒvi. ad ℥i.
M. D. S.
Mistura sudorifera.

Capiatur pro una dosi.

Item profuit hic *Pulvis*:

♃. *Succini prap.* gr. ii.
Specif. Cephal. gr. viii.
Bezoard. solar. gr. iv.
Laud. opiati gr. ii.
M. D. S.
Pulvis ad quietem.

Vel

♃. *Succini prap.* ʒß.
Specif. Cephal. ʒß. vel i.
Laud. op. gr. ii. vel iii.

M. pro 2. *dosibus* mane & vesperi assumendis. S.
Pulvis Vespertinus.

Pru Tussi duo tempora consideranda erant:
1. Scilicet dum ea adhuc *sicca* erat.
2. Quandu *humida* evaserat.

Ubi ratione prioris, seu in principio & Incremento Morbi talia adhibebantur, quæ Lymphæ acrimoniam temperant, &, ut vocant vulgò, Materiam tenuem incrassant, irritationemque sistunt: iu processu verò & statu, *Tussi* nempe *humida*, in qua copiosa viscida rejiciebantur, conducebat *potio*, incidens, viscidum Mucum attenuans, illumque expectorans, es Aqua Asthmatica, Osymelle squillitico; &c. qualia *jam* & *superiùs de Tussi pectorali* dixi.

Ubi verò morbo aucto spissior Mucus Nares obsesserat, tunc fuit optimum Oleum destillatum An si Naribus illitum, quod quidem mordicat, egregia tamen cum euphoria Mucum resolvit. Loco cujus etiam crebrior Salium, & spirituum urinusorum odoratus, e.g. spiritus salis Ammoniaci simplicis & anisati, salis volatilis urinæ, cornu Cervi, tempore præprimis vespertino repetitus, mucum resulvendu à Coryza liberavit. Quibus non sufficientibus ultimum præsidium existit:

♃. *Pulv. Helleb. nigri.*
Sacch. alb. ana part. æqu.

Cum aliquot guttulis *Olei destillati Caryophilorum* misce: quem Pulverem naribus injiciebant.

Cùm autem sub *coryza dolor capitis* invalesceret, optimum fuit Oleum destillatum succini vertici illitum, vel quibus id nimis acre videbatur, ejus loco itidem Balsamum Peruvianum illitum satisfaciebat: item Emplastrum ex *cerati pro Bregmate* usitati, & *Emplastri de Betonica* ana, malaxatis cum *Oleo succini*, vertici imponebatur.

Cùm etiam suspicio esset, ex Tussi ferina præcordiis successivè læsionem fuisse inductam, tunc pro auferenda noxa illata, in Declinatione morbi præscripsi Balsamum Sulphuris terebinthinatum vel anisatum, vel utrumque simul, de quo quotidie maue in vehiculo calidu guttas x. vel xii. recipiendas jussi, sic enim ejusdem Balsami vi læsiu partium curata est.

Pro *artuum affectibus*, eorumque debilitate curandis, imprimis ubi *dolores* seu *lancinationes artuum* aderant:

♃. *Aqu. fœniculi*,
Mentha.
Papav. errat. ana ℥i.
Asthmat. Rudolphi ʒiii. ad ʒvi.
Spirit. Lumbric. terrest. per putref. ʒiß.
Specif. cephal. ʒß.
Syrup. Fl. Tunica ℥ß. vel ʒvi.

M. pro *aliquot dosibus*, aliquoties iu die capiendis.

Esterna simul adhibenda habebitis *infrà*, ubi *de cura dolorum*.

Nobilis quidam Juvenis laborabat difficili Respiratione cum Tussi gravissima, & frequentissima, rejiciebat copiosissima, viscidissima, flavescentia &c. subinde Cruore permista: accedebat Febris intensa, cum summo Æstu, omni vespera circa horam quintam vel sextam recurrens, usque post 10. noctis durans, quo tempore successivè remittebat: inchoabant hæ Exacerbationes successivè sine ullu Frigoris aut Horroris vestigio, & quamdiu affligebant, continuis sudoribus diffluebat. Symytomata hæc omnia intra bidui spatium contraxerat, erat Scorbuticus, indeque copiosa Salia scorbutica matulæ parietibus adhærebant: Tussis erat reverà pectoralis es pulmonibus oriunda; quando tantillum non esactè calidum biberet, mox tussiebat; si Pectus parum denudaret, Tussis itidem urgebat; quò largiùs sudabat, eò minùs sordium especturabat: Febris erat Catarrhalis essentialis occasione Acidi scorbutici nata, cujus beneficio despumata quasi massa sanguinea surdes heterogeneas iutra Pulmones deponebat. Nempe quadrat huc assertum PLATERI *lib. 2. Observationum pag. 273. Catarrhus & Tussis vehementissima in declinatione febrium evenire solet, præsertim versus hyemem in corporibus cacochymicis, in quibus*

Digitized by Google

bus non licuit propter febrem acutam sufficienter purgare. Occasio externa erant Exercitia varia Corporis, quotidie cum summo conatu peracta, Sudore, qui tali occasione largissimus stillabat, nunc represso nunc retropulso. Metuebam Phthisin Pulmonalem in Subjecto nonnihil macilento, aliàs Cholerico Scorbutico, propter Acidum volatile acerrimum Pulmonibus inimicissimum,

Pro Cura.

℞. *Arcan. dupl.* ℈ß.
Maxill. lucii pisc.
Antimonii diaphor. ana gr. vi.
M. f. *Pulvis*.

Item

℞. *Spir. Salis amm. anis.* ʒii.
Tinctura Tartari compos. ʒi.
Misc.

Capiebat 40. guttas bis in die.

Item pro Æstu vespertino;

℞. *Maxill. lucii pisc.*
Arcan. dupl. ana gr. xv.
Misc.

Sed cùm nihilominùs omnia exasperarentur;

℞. *Aqu. flor. Papav. rhœad.* ℥iii.
Spirit. salis amm. anis. ʒi.
Maxill. lucii pisc. ʒß.
Fl. Sulphuris gr. xv.
Syrupi Violar. ʒvi.
Misc. pro Potione.

Capiebat cochleatim: sed cum pauco successu, Febre vespertina cum dictis Symptomatis quotidie exacerbata. Hinc

℞. *Aqu. Papav. errat.*
Hyssopi ana ℥iß.
Maxill. lucii pisc. ℈ii.
Antihect. Poterii ℈i.
Sal. vol. Maxill. luc. pisc. gr. ix.
Essent. Opii ʒß.
Syrupi Violar. ℥ß.
Misc.

Potiones has à meridie appetente vespera, adeòque ante Paroxysmum, ut & unà in Paroxysmo, successivè capiebat, mane Elixir Proprietatis sine acido ferè recipiendo. Assumpsit etiam hanc posteriorem Mixturam, sed nimis confertim: unde cùm debilis esset, & aliquot noctes propter Tussis violentiam penitùs non dormivisset, in talem Somnolentiam delapsus est, cum tanta Virium enervatione, ut vix loqui posset: propterea hujus loco antecedens ista Mixtura repetita & usurpata fuit, utut Morbo in eadem ferè atrocitate pergente. Quo ergo Febris vespertinum impetum infringerem:

℞. *Aqu. flor. Papav. errat.* ℥ii.
Acac. ℥i.
Maxill. lucii pisc.
Corall. rub. prep.
Antihect. Poterii ana gr. xv.
Syrupi Violar. ℥ß.
Misc.

Sed eodem modo nihilominùs ferociebat Febris, Tussi tamen & Screatu paulatim remittentibus: Unde

℞. *Amygd. dulc. ambr.* ʒiii.
Sem. melon. ʒß.
Cum s. q. *Aqu. flor. Papav. errat. f. Emulsio*:
adde
Maxill. lucii pisc. ℥ß.
Misc.
Antihect. Poterii ℈i.
Edulcorabatur pauco *saccharo*.

Egregiè profuit, unde & eadem vespera repetita, & sequentibus diebus continuata fuit, vi temperativa, & acris acido-salsi mitigativa hujus Remedii ope omni Æstu febrili penitùs evanescente: nempe, uti in febribus Acutis, Ardentibus, ac similibus malè ejusmodi Emulsiones usurpantur, cùm vel nihil prosint, vel oleositate sua temperante, & particulas volatiles acriores effervescentes quasi inviscante, ex Acutis Lentas facere queant; ita, ubi Acrimonia salsa, acido salsa, muriatica, præsertim Lymphatico in subjecto peccat, & hinc partem Solidam rodendo plùs minùs afficiat, optimè prosunt tales Emulsiones. Subjugato sic maximam partem Morbo pro purificando Sanguine, alteranda Lympha acriori, & in specie restituendis Pulmonibus plùs minùs læsis, adeòque pro præcavenda Phthisi, ad imitationem WILLISII.

℞. *Rasur. Santali rub.* ℥i.
Lign. Sassafr. ℥ß.
Macera per 12. horas in *Aqua comm.* ℔vii.
Coqu. ad consumpt. ℔iß. hinc adde
Herb. heder. terrestr.
Com. Hyperic. flor.
Herb. Veron. ana M. ii.
Rad. liquirit. ℥ß.
Sem. fœnic. ʒvi.
Passul. min. conquass. ℥iii.
Coqu. ad remanent. ℔iv.
Colatura D. S.
Potio Sanguinem mundificans.

De hoc omni mane plenum haustum calidè bibit; item sub introitu lecti pariter; dum intereà vesperi hora quarta vel quinta ob febrilia vestigia caperet:

℞. *Aqu. fl. Papav. errat.* ℥iii.
Asthmat. ℥iß.
Maxill. lucii pisc. ℈i.
Antihect. Poterii ℈ß.
Syrupi Papav. alb. ʒiii.
Misc.

Item

℞. *Maxillar. lucii pisc.* gr. xv.
Antihect. Poterii ℈ß.
Misc.

Quibus, & similibus Pulveribus à meridie, adhuc per aliquot septimanas continuatis, simul cum isto decocto eadem ratione crebriùs repetito, perfectè denuò convaluit.

Et hæ sunt febres Lentæ Catarrhales ex Lympha acida Conglobatarum Glandularum, Affectum Catarrhalem conjunctum habentes.

ARTICULUS II.

De febribus Lymphaticis Glandularum Conglomeratarum.

PRæter hactenus dictas observantur quoque Febres *Lymphatica vitio Lympha Glandularum Conglomeratarum*, quæ in certam cavitatem suum effundunt Succum: inter quas eminent Parotides, & Pancreas, quæ similem ferè Lympham in Os, & Intestina, consequenter quoque in Massam Sanguineam evomunt. Peccat hæc ipsa Lympha, imprimis quando est plùs minùs viscida, ac sæpiùs salsior, & acrior, aliove simili modo vitiata; tunc enim Saliva viscida ac salsior blandam quidem continuam Febrim, Lentam tamen, Calore non ita forti molestam, infert.

Febres hæ *lentæ* nunc sunt *Primariæ*, nunc *secundariæ*: *Illæ*, quæ per se incipiunt, & nullum alium Morbum sequuntur: *Hæ* verò, quæ ex alio fiunt Morbo, sive ab alio, tanquam à sua Causa, immediatè dependent; v. gr. vulgò Corruptionem Partis cujusdam internæ sequuntur; sive ab alio Morbo malè tractato per illius Degenerationem fiunt, adeòque tunc tanquam *primariæ* per se subsistant: quales sunt, quæ *continuas acutas*, item *intermittentes* malè curatas sequuntur, suntque *omnes febres lentæ* ferè *Periodicæ*, h. e. quæ suis plùs minùs Periodis certis exacerbari solent: idque vel (frequentiùs quidem) vespertino tempore, sicque *quotidianæ* typum repræsentant; vel ab omni pastu, tuncque ad *hecticas* febres revocantur. De his singulatim.

MEMBRUM I.

De Febribus Lentis Primariis.

QUoad febres *lentas primarias*. *Horrore* levi, sed diuturno ferè, Ægros apprehendunt, insequente quidem *calore* continuo, sed non adeò intenso seu vehementi, prout in Acutis; utut subinde in extremis mordaci plùs minùs acri, interdiù tolerabili seu mediocri, sed qui vesperi intenditur, & usque post medium noctis graviter urit, & absque sensibili quasi excretione solvitur. *Appetitus* est prostratus, Alimentorum assumptionem insequitur Dolor gravativus Stomachi, hujus, & Intestinorum Inflatio ac Distensio, adest simul interdum quidam Torpor ac Somnolentia. Febres hæ circa vesperam, interdum post cœnam demum, exasperantur cum Pulsu frequentiore, non tamen adeò magno, propter Lympham Sanguinis Fermentationem depravantem, per noctem ferè durant ad

Digitized by Google

ad meridiem sequentis diei, & tunc solent cessare; interdiù tamen mitiùs affligunt. Salivæ huic hoc modo vitiatæ si junctus fuerit succus Pancreaticus viscidus aut salsus, aut alio modo vitiosus factus, simul adesse solet anxietas circa præcordia, interdum Tormina obscura, & Lancinationes Ventris. *Pulsus* est continuò celer, frequens, magnitudine, & vehementia moderatus, ad parvitatem tamen & debilitatem declinans. *Sitis* in his febribus interdum satis urget, & in specie ubi Saliva peccat; *Os* est glutinosum, quia fauces, & Lingua lenta materia subinde sunt obducta. *Urinæ* sunt crassæ, intensiùs tinctæ, quæ facilè turbantur, & subinde multum crassamenti seponunt. Adest simul *Lassitudo* totius quasi contundens, cum *Lancinationibus artuum* subinde juncta; interdum etiam *Cephalalgia* tensiva & gravativa molesta esse solet. Omnia hæc Symptomata sunt intensiora, ubi acrimonia salina, aut vitioso sapore simpliciter Saliva, & succus Pancreaticus peccant; sin verò visciditas simul præternaturalis adfuerit, mitiora quidem, sed diuturna magis, erunt eadem.

Pluribus ad *Acutarum* naturam accedere hujusmodi Febres *Lentas*, non solùm ea hactenus facta relatione patet; sed in specie, quòd *Acutæ continuæ*, & etiam *Intermittentes*, in *Lentas*, tam has quàm alias, facillimè degenerent; quin & in *Hecticas* transeant. Nempe *acutæ illæ* ex concitatiore Fermentationis febrilis impetu occasione acrioris & volatilioris acidi in sanguine acriore (cæteris hinc inde derivatis humoribus, & ipsis acrioribus existentibus) originem ducunt: *Lentæ* econtrà ex remissiore illo impetu ab Acido minùs acri, aut in subjecto seu vehiculo viscidiore ac glutinosiore hærente, ipsis Corporis humoribus cæteris temperatioribus plùs minùs ac glutinosioribus, vel naturaliter vel præternaturaliter, existentibus.

Observandum enim est probè Axioma: Chronicos contumaces, diuturnos, ac *Lentos Morbos* ex *viscida, glutinosa, tenaci Materia*, vel tanquam proxima occasionali causa, vel tanquam fomite dependere; *acutos* verò, & cum Corporis perturbatione junctos, ab *acriore causa* occasionali materiali originem ducere.

CAUSÆ.

Origo ergò *Lentarum harum Febrium Primariarum* est imprimis *in stomacho*, vel ex *vitio & defectu digestionis primæ*, dum ex hebetato aut alterato plùs minùs Fermento stomachali (undecunque id vitii ortum fuerit) & Bile quoque mitiori minusque acri, Chylus minùs volatilis, sed viscidus, vitioso tamen, aut acido aut salso acri sapore inquinatus, Massæ Sanguineæ instillatur, quo ipso successivè Fomes febrilis talis congeritur, cujus occasione tandem Fermentatio, & commotio Sanguinis febrilis supervenit, (unde à sanguine pituitoso, seu à pituita acida, oriri continuas quotidianas asseruere Veteres,) salubriter cessans, dum illo fermentationis motu depurat se Massa Sanguinea, & quicquid heterogenei permixtum fuerit, coxerit, & præcipitaverit; ut cum urina vel successivis sudoribus eliminari queat. Cùm verò Chylus talis juxta sanguinem etiam Lympham totius Corporis vitiare & insigniter alterare soleat, utpote in qua Lympha naturaliter Gelatina lactea seu chylosa deprehendi solet &c., sanè talis plùs minùs alteratio, ac debitis usibus exsequendis hinc necessaria ineptitudo Lymphæ, fovere tales febres, & ita caloris nonnihil auctioris, pulsus ex irritatione cordis frequentioris, propter sanguinem verò pituitosum, hinc imminutam, & depravatam ejus fermentationem, parvi & debilis, ac reliquorum in eadem Symptomatum originem esse, probabile admodùm videtur, sive per se & primariò oriantur, sive alios demum affectus consequantur; adeòque revocanda huc veniunt ea, quæ *de febribus Lymphaticis* disserit eruditè SYLVIUS *lib.* 1. *cap.* 29. Sanè *Exacerbatio Vespertina*, & *Calor* circa id tempus ibidem gravior, *ex Lymphæ alteratione* illa primariò oriri videtur, cùm quilibet à Lympha orti Affectus circa vesperam & appetente nocte ferè magis intendi soleant, ut in Febribus Catarrhalibus, simpliciter ex Lymphæ vitio natis, manifestum est, cujus exacerbationis ratio intricata huc revocanda, quam *supra de febribus Catarrhalibus* dedi.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Febres hæ Lymphaticæ ex vitio Glandularum Conglomeratarum, in specie Salivæ, & Succi Pancreatici pendentes, seu Febris Continua Quotidiana, quò magis vel minùs Lentæ fuerint, eò diuturniores vel

minùs diuturniores esse solent; difficiles tamen ferè curatu, nec semper omni periculo vacant.

Quò pejora etiam habent symptomata, eò periculosiores esse solent.

Paroxysmi Vespertini si sint *longi*, cùm interdum ad 16. horas extendantur, *Vires* sint *debiles* & *appetitus prostratus*, ingens periculum subest.

Salubris hæc *Febris*, nisi cautè & probè tractetur, nunc in *Cachexiam*, si nempe *acuta* magis nonnihil fuerit; nunc in *hecticam*, cum qua magnam affinitatem habet, si *Lenta* magis extiterit, terminari solet.

CURA.

In *Cura Febrium Lentarum vitio Lymphæ Glandularum Conglomeratarum*, in specie *salivæ* & *succi Pancreatici*, quando hi nimis salsi aut viscidi existunt:

1. Rectificetur quasi *stomachus*, ejusque *Digestio* restituatur.
2. *Visciditas*, ac *acrimonia salsa* Lymphæ corrigenda.
3. *Lympha correcta*, ac *Cruditas pituitosa* blandè *evacuanda*.
4. *Symptomata* mitiganda.

Pro his scopis consequendis:

I. Tam in principio, quàm in incremento hujus Febris *mitius Vomitorium* optimè locum invenit, imprimis si Anxietates præcordiorum adsint, & Vires simul constent; aut evacuantia per Alvum mitiora: E.g.

℞. *Tartari emet. Mynf.* gr. ii. vel iii.
Salis ammon. depur. gr. viii.
M. f. Pulvis S.
Pulvis Emeticus pro una vice.

Per inferiora:

℞. *Mass. Pilul. de tribus Ruf.* gr. xv.
Aur. fulm. gr. iii.
Scamm. prap.
Troch. Alband. ana gr. i.
Cum *Tinct. Tartari compos.* f. Pilulæ: S.
Pilulæ Purgantes.

II. *Diuretica*, quia simul sunt *alterantia*, optimo cum successu applicari possunt. Nempe, ut loquuntur *Practici*, præmissis præmittendis, fundunt atque attenuant Sanguinem, & ita restaurant plùs minùs naturalem ejus Fermentationem, simulque crassa crudaque Excrementa, si quæ circa primas vias aut aliis in locis restiterint, dissolvendo abstergunt, & remotioni aptiora reddunt.

Remedia itaque quæ corrigunt, resolvendo, & attenuando viscida, & temperando salsa, sunt imprimis spiritus Salis dulcis, valdè egregius in tali casu, etiam in hectica; spiritus Nitri dulcis, item salis Ammoniaci, Nitrum antimoniatum, Sal Tartari essentiale, Arcanum duplicatum *Mynsichtii*, Tartarus vitriolatus *Tachenii*, Terra foliata Tartari, ejusque Liquor ad 40. vel 50. guttas bis in die semper bihorio ante pastum assumptus. Tinctura Tartari acerrima & composita, Essentia Myrrhæ tartarisata, spiritus Carminativus de tribus, & spiritus salis Ammoniaci anisatus; cum quibus Antihecticum *Poterii* commodè misceri potest. Hinc præmisso vel blando Vomitorio vel Laxativo;

℞. *Sal. ammon. puri* vel *depur.* ℈i. ad ʒß.
Antihect. Poterii ℈ß. vel gr. xv. aut xvi. ad ℈i.
M. f. *Pulvis pro una aut duplici dosi.* S.
Resolvens Pulvis Stomachalis.

Quarum una mane, altera vesperi propinetur, præsertim ante Exacerbationem.

℞. *Salis ammon. depur.* ℈i.
Galang.
Zingib. ana gr. viii.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 2. partes æquales: S. ut antè.
Vel
℞. *Arcan. dupl.* ʒß. ad ℈ii.
Antimonii diaph. ℈i.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 2. part. æqu. S.
Resolvens Pulvis Febrilis.

Una dosis sumatur ante prandium, altera à meridie hora 4.

Sic quoque *Nitri antimoniati* & *Salis Ammoniaci* ana conducunt etiam insigniter.

Item hæc Mixtura egregiè profuit:

℞. *Aqua Menth.* vel *Card. bened.*
Fænic. vel *hyssopi* ana ℥iß.

Spirit. Theriacal. simpl. vel *compos.* ℥iß. ad ii.
Salis dulc. ℈i. ʒß. vel i.
Antihect. Poterii ℈i.
Syrupi de hyssopo ℥ß. dr. vi. ad unc.i.
M. pro 2. *dosibus*.
aut subinde cochleatim hauritur pro lubitu.

D. S.

Potio Febrilis & Stomachalis resolvens.

Pro Muco viscido, Fauces & Linguam incrustante, resolvendo & excernendo convenit Cerevisia secundaria cum tantillo Mellis rosati; vel Aqua, Acetum & Nitrum depuratum; vel Infosum Florum Malvæ arboreæ in Aqua communi, acidulatum cum pauco spiritus Sulphuris vel Salis, addito modico syrupi appropriati, &c.

Ut res elarior fiat, exemplum *Quotidianæ Continuæ minùs Lentæ*, sed ad *acutas* nonnihil accedentis, narrabo.

Virgo annorum 18., & cui difficulter fluere solebant Menses, negotiis domesticis adsueta, nec adeò ordinata utens Diæta, conqueritur de *Artuum Lassitudine spontanea quasi contundente*, cum *Cephalalgia intensa*, & Siti pedetentim aucta. His ita aliquot dies consistentibus, corripitur aliquando à meridie *Horrore* mediocri per aliquot horas, quem insequitur nox gravis cum æstu mediocriter intenso, *Cephalalgia gravissima*, *Angustiis Præcordiorum gravativis*, *sine somno*: mane meliùs habet, Cephalalgia tolerabilis, Calor præternaturalis quidem, sed moderatus, ut & reliqua symptomata; sed à meridie, appetente vespera omnia sensim exacerbantur. Nox insequitur iisdem symptomatis, ac antecedens gravis contingit; sequenti tamen mane omnia demùm remissa & mediocria, continuò tamen eadem urgent symptomata, quæ saltem vespertino, & nocturno tempore exacerbantur. A meridie vocatus præter hactenùs enumerata offendi Ægram Viribus adhuc constantem, de *Cephalalgia*, & *Lassitudine*, præsertim *artuum*, conquerentem: *Calor* deprehendebatur *mediocris*, naturali tamen longè intensior, isque *continuus*, non adeò acris vel mordax, qui vesperi saltem intendebatur, & per noctis medium gravius urgebat: *Pulsus erat celer, frequens*, magnitudine & vehementia *moderatus*, *ad parvitatem* declinans; *appetitus nullus*, *sitis intensa*; Potum Cerevisiæ consuetæ horrebat, Aquam appetebat: *Urina erat turbida, crassa, intensiùs nonnihil tincta*, *Fauces & Lingua* Saliva viscida molestatæ. Præmissa *Venæsectione*, partim, ut Adstantium postulatis satis fieret, partim, quia Menses non benè fluxerant (R), per aliquot dies noctesque varia tentabam: dedi ei Mixturas Alexipharmacas ex Antimonio diaphoretico, & spiritu Nitri dulci, imperando sudorem: sed frustrà omnia. Tandem interim cùm morbus in eodem statu maneret, & tuta essem à latente Malignitate, *Cruditatum pituitosarum* in primis viis delitescentium suspicione commotis, præscripsi Vomitorium sequens:

♃. *Aq. Menthæ* unc.ß.
Syrupi emet. salz dr.iii.
Misc.

Cepit mane, sed sine Vomitu: aliquot secessus admodùm torminosos habuit, sed cum tanto levamine, ut paroxysmus mitis fuerit, ac Cephalalgia, & æstus penitus evanuerint, nec redierint. Hinc præbui Lympham corrigentia, abstergendo primas vias, & resolvendo earum Cruditates acidas:

♃. *Salis ammon.* ℈ii. vel i.
Dedi pro 2. dosibus mane & vesperi.

Porrò

♃. *salis ammon.* ℈i.
Arcan. dupl. ℈ß.

Miscebantur pro una dosi, ante consuetum exacerbationis tempus assumenda. Item

♃. *salis ammon. depur.*
Arcan. dupl. ana ℈i. ad dr.ß.
M. pro 2. dosibus.

Quibus ipsis cùm esset motus febrilis sedatus, in fine Morbi pro Lympha adhuc meliùs corrigenda:

♃. *Spirit. salis ammon.* ℥ß.
Dosis 30. gutt. bis in die, qui continuato usu Curam absolvit.

M E M B R U M II.

De Febre Epiala.

AD has *Lentas Febres* pertinet & ista, quam Veteres GALENI Sectatores *Epialam* vocarunt, *in qua Ægri simul calent & frigent*, vel, ut alii, *in qua interiora calent, & exteriora frigent*. (S) Hanc cum *Quotidianis* coincidere, & ex *Cruditate Pituitosa primarum viarum* oriri putat BALLONIUS *in Boneti Phar. Med. pag.* 203. Sed meritò fictitiam his modis definitam Epialam Galenicorum asserit LINDANUS, qui hoc nomine nihil aliud, quàm *Febrim mollem*, seu Continuam, Homotonon, cum Calore leni humido ac molli, intelligit: Id quod & appellationis ratio insinuat, de quo vid. PIENS *de febribus part. 2. pag.* 91. Quòd si unquam talia observetur febris, in qua frigus, & febris coincidant, placet præ aliis PLATERI assertio: *Epialam* non constituere Febris peculiarem speciem, sed esse Symptomata vel Intermittentium copulatarum, cùm Horror alterius febris supervenit Calori alterius, antequàm dissolvatur, quod *per subintrantiam* vocant; vel Intermittentium cum continuis junctarum, cùm Calori Continuæ misceatur Horror intermittentium: vid. PIENS *c. l.* Simile quid interdum apud Puerperas, aliosve Ægros *Purpura* affectos, videre est apud nos, in quibus ante purpuræ eruptionem urgente licet æstu, tamen si tantillam partem quandam extra lectum proferant, mox Horroris sensum in Corporis peripheria, interdum in ipsis quoque lecti integumentis percipiant, dum scilicet acriores particolæ salinæ sub Corporis communibus involucris delitescentes, & jamjam excernendæ, vellicatione sua talem Horroris sensum circa Panniculum carnosum inferunt.

PROGNOSIS.

Epiala lenis est *absque periculo*, sed *diuturna* est periculosa; quia facilè in *Hecticam* transire potest.

C U R A.

Epialæ specialis *Cura* ex ejusdem origine aut generatione facilè haberi potest.

M E M B R U M III.

De Febribus Syncopalibus.

AD Febres Lentas referuntur etiam à quibusdam *Febres Syncopales*, *in quibus Ægri animi deliquio frequenter corripiuntur*. Symptoma tamen hoc non *Continuis* plùs minùs *Lentis* adeò proprium est, quin & *Malignis* non rarò superveniat; imò in intermittentium paroxysmis subinde observetur; Unde etiam ad *intermittentium Differentiam* hanc referre visum fuit SYLVIO *l.1. prax. cap.* 30. §.104. De cætero quibuscunque etiam febribus Syncopæ tales supervenientes videntur hæ esse *Stomachicæ*, atque vel occasione Muci vitiosi, superius Ventriculi orificium obsidentis, & vitioso sapore illud crebriùs irritantis; vel ex aliquali Humore plùs minùs æruginoso in Ventriculo contento originem ducere: de quibus *inferius plura*, ubi *de Lipothymiis*,

PRO-

(R) *Utinam non frequenter accideret, ut ægrotanti vel assidentibus morem gerens Medicus, ea præscribat Remedia, quæ fortasse si sibi tantùm & Morbo consuleret, non præscripturus esset. Hac ratione in hac Virgine Venæsectionem instituit A. ut ad*stantium *nempe* postulatis satisfaceret, *satis remotam Mensium emansionem prætexens*.

(S) Ἠπίαλος, Epialus, *Febris Quotidianæ species, quæ rigorem simul & calorem præsefert: quare* ῥιγοπύρετος *alio nomine appellatur: de ea* Galenus 2. de diff. Febr. 6. Aetius serm. 5. cap. 87. *Meminit &* Hippocrates *variis in locis*: Paulus Ægineta *Epialæ vocabulum* ἀπὸ τῆς ἁλός, *h. e.* maris *metaphora deducit; mare enim principio tranquillum apparet, at cùm turbatur asperrimum evadit*. Eustathius *per antiphrasim ab* ἤπιος, clemens, mitis, *derivatum existimat*. *Hinc* Lindanum *(ut infra notat A.)* Febrem mollem, *seu cum Calore leni, humido, & molli conjunctam, appellat*. *De propria illius natura non conveniunt AA. Fortassè est ea Lymphaticarum Febrium species, in qua ægri etsi summo calore afficiantur, si tamen ad frigus captandum vel pedem moveant, molesto frigoris sensu afficiuntur: ut de Puerperis advertit mox A.*

PROGNOSIS.

Febris Syncopalis, quà talis, non est absque periculo: considerandæ tamen & cæteræ circumstantiæ.

CURA.

In Febri Syncopali curanda adhibenda est ratio Causæ: Hinc *Unicornu verum* maximè à FORESTO *lib.* 3. *Observ.* 19. *Schol.* prodesse dicitur, cum *Vino* in Paroxysmi principio tempore Syncopes propinatum: Nempe, ubi acres, aut æruginosi succi Ventriculum lancinarint. Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Praxeos Observat.* 22. *Febrem* refert *Syncopalem minutam seu mollem*, obstinatam, cùm nulla proficerent Medicamenta, per Aquam *cum Tamarindis decoctam*, aliquandiù continuatam, refert curatam; nempe, ubi nidorosi acres succi similiaque Contenta in Ventriculo hæserint. Aliàs nota sunt *spirituosa volatilia*, vel *Alcalia*, vel *Sulphurea*, seu *Inflammabilia*, ad *Syncopes* Curam, ubi nempe *Viscidum* plùs minùs *Flatulentum* in Causa fuerit. Non inconcinnum tamen est hic monitum BALLONII *in Phar. Med. pag.* 211. §. 83. *Lipothymia interdum praecedit Febrim; Medici territi isto symptomate ad Cardiaca properant, cùm potiùs ad Purgans Medicamentum statim sit deveniendum.*

MEMBRUM IV.

De Febribus Lentis Secundariis & Symptomaticis.

Suprà dictum fuit: juxta *Lentas Primarias* etiam *secundarias* dari, ex aliis Morbis quocunque errato non ritè tractatis enatas, & tunc tanquam Primarias solitariè existentes considerari. Non rarò tales in Praxi occurrunt, & frequentiùs *Febres* vel *Continuas Acutas*, vel *Intermittentes* insequuntur, quando nempe *Præcipitantium*, ut vocant, seu *Absorbentium* abusu nimio (*oder Wann sie bald vertrieben werden*) acidum morbosum Fermentum præmaturè figitur ac quasi retunditur, & hinc cessante sanguinis Ebullitione febrili, heterogeneæ copiosæ particulæ, aliàs præcipitandæ seu concoquendæ, retinentur in ejus Massa; quibus ipsis & obtunduntur particulæ ejus Salinæ activæ fermentativæ, & inertes quodammodò evadunt, & Lympha simul, speciatim Glandularum Conglomeratarum, v. g. Salivalium & Pancreatis, vitiatur, & glutinosior, subindeque salsior evadit. Quibus occasionibus *Febres Continuæ Lentæ* oriuntur cum *Calore mediocri*, Ægro interdum vix adeo sensili, nisi ubi suas *Exacerbationes* habent; eæque utplurimùm *Vespertinæ*, in quibus subinde *intensior & mordax satis* percipitur: *Pulsus* est continuò celer, frequens, mollis, magnitudine ac vehementia moderatus, ad parvitatem declinans: *Vires* prostratæ, *Appetitus* nullus, *Os* glutinosum, ex quo copiosa viscida subinde rejiciuntur; molestia *Præcordiorum* gravativa, *Fluxus alvi* subinde materiæ liquidæ quasi *pituitosæ*, nunc cum nunc sine lancinationibus Intestinorum molestis: *Urina* crassæ copiosum crassum albidum seponentes sedimentum, excernuntur, &c. & sanè plura in his observantur Symptomata, quæ eruditè SYLVIUS sub *Febre Lymphatica salivali & Pancreatica* explicat *lib.* 1. *Prax. cap.* 29. §. 13. & 14. Superveniunt quoque tales *Febres Lentæ* suprà dictis Febribus, si post has curatas Ægri avidiùs alimenta ingerant; quo medio ut non rarò Recidivam sibi conciliant, ita, ubi depauperata magis fuerit Massa Sanguinea, *ex copiosiore, & crudiore Chylo non ritè assimilabili*, Lenta saltem Febris gignitur. Nec solis Febribus, sed etiam aliis Affectibus, ex Acido viscido plùs minùs natis, in quibus vel intempestivè movetur camarina, & hinc in Massam Sanguineam & Lympham derivatur, vel non debitè evacuatur, de facili Lentæ tales, quasi *hecticæ*, plùs minùs superveniunt Febres: pro quarum tamen omnium Cura *Acido-salsi peccantis Correctio temperando*, *Viscidi attenuatio incidendo*, & ejusdem *Excretio* per *Vomitum*, *Alvum*, *Urinam*, vel *sudorem ciendo* indicatur, prout hoc ipsum Exemplis clariùs patebit.

I. Juvenis 16. annorum præter propter laboravit *febre Tertiana Intermittente ordinaria*, qua ferè sublata, cùm jam largiter comedisset, subitò concidit Appetitus, omnia Assumpta, etiam Potulenta, alieno sapore videbantur inquinata, & ipse gravamen quoddam, angustias & pressiones circa Præcordia sentiebat. Propinato ergò *Vomitorio*, rejectaque copiosissima materiæ saburra, omnia ista Symptomata cum ipsa Febri evanescebant. Sed brevi post cùm strenuè ederet, denuò eadem in Præcordiis patiebatur Symptomata, repetito Vomitu eadem rejiciebat Excreta, eaque in magna copia: sed insequebatur Calor insignis vesperi & noctu, usque ad meridiem alterius diei graviter affligens, cum Virium imbecillitate, Capitis Dolore Gravativo, propensione in Somnum, Appetitu dejecto, Saliva crassa & viscida, Os & Fauces subinde agglutinante & infarciente: circa meridiem Calor remittebat, sed post cœnam recurrebat, dicto modo affligebat, donec à meridie remitteret. His benè pensitatis, *febrem Quotidianam Lentam* & quasi *Lymphaticam* a SYLVIO appellatam, esse suspicatus sum, eamque non tam ex *Lympha Pancreatica*, cùm nulla Abdominia adessent Symptomata, & Æger quotidie naturaliter Alvum exoneraret, quam ex *Lympha reliquarum Glandularum*, in specie Salivalium, quæ crassa & viscida, & acida præternaturaliter cùm sit, unde & Saliva simili vitio affecta, talia Symptomata tam Oris, quàm Stomachi inducat.

Propterea

℞. *Antihect. Poterii* ℈ß.
Nitri antimoniati gr. viii.
Misc.

Præparabatur in duplo, sumendo mane & vesperi dosin unam.

℞. *Aqu. Menthæ*,
Portulacæ an. ℥iß.
Aceti destillati ʒvj.
Lap. Cancr. præp. ʒß.
Antihect. Poter. ℈ß.
Spirit. salis dulc. gutt. xv.
Syrupi hyssopi ℥ß.
Misc.

Hauriatur cochleatim, aliquantulum profuit. Hinc

℞. *Aqu. Menthæ*,
Fœnic. ana ℥iß.
Spirit. Theriac. simpl. ʒiß. ad ʒii.
Oxymell. scillit. ʒvj.
Spirit. salis dulc. gutt. xv.
Syrupi de hyssopo ʒiij. vel ℥ß.
Misc.
Capiatur cochleatim.

Post aliquot cochlearia hausta Æger potionem dulcem nauseans, de novo copiosa, crassa, viscida & mucilaginosa evomit. Ut ergò Cruditates viscidæ meliùs attenuarentur, Saliva ac Lympha reliqua leniebatur, & Stomachus corrigebatur:

℞. *Salis Amm. depur.* gr. xv. ad ℈j.
Dabatur in duplo, & optimè profuit.

℞. *Salis Amm. depur.* ℈j. vel ʒß.
Antihect. Poter. gr. xii. ad xvj.
Misc.
Divisi in 2. part. æquales.

Continuato etiam sic Sale Ammoniaco, Æger tandem convaluit.

II. Similis *lenta* erat *febris*, quæ sequebatur post *Tertianam legitimam*, per Pulveres Fixos seu Præcipitantes obrutam vel quasi curatam: sed superveniens successivè Calor mediocris, lentus tamen, continuus, Pulsus celer, frequens, mollis, magnitudine moderatus, Appetitus ferè nullus, Cerevisiam vix tolerabat, leviter saltem sorbebat, viscida copiosa ore rejiciebat, Urina copioso sedimento imprægnata, subinde admodùm debilis erat: uno nomine, omnia disposita erant ad *hecticam*. Usurpabatur *sal ammoniacum* cum ana *Lapillorum Cancrorum*, vel *antihectici Poterii*: item *arcanum duplicatum*. Sed etiam bis iteratis, ob viscida per os copiosè rejecta, *Vomitorium* in dimidiata saltem dosi datum; hinc copiosa & viscido-serosa rejecta malum ferè totum levarunt: quod superfuit, matutinus usus *Elixiris Proprietatis*, & vespertinus *spiritus salis ammoniaci* sustulerunt.

III. Similis erat *Febris lenta ex acido viscido*, Sanguinem & Lympham inquinante, quæ affligebat Nobilem quendam. Hic post curatos Morbillos Curationem negligit; unde post aliquot septimanas corripitur insigni Lassitudine, & omnium membrorum Corporis: accedit semper à meridie mox Calor præternaturalis, ita ut circa vesperam non mediocriter æstuaret, usque post noctem mediam: mane commodè satis habebat, *Febre* tamen *lenta Continua* superstite: dormit in omnibil inquiete, Os ferè siccum semper & glutinosum est, copiosus Mucus à meridie Fauces opplet, sponte subinde vesperi ad *vomitum* inclinat, quo tempore etiam admodùm anxius est, Alvus

Digitized by Google

obstructa, Pulsus celer, frequens, parvus, vehemens; Caput dolet & perturbatum est; Urina turbida cum copiosis sedimentis. Aliis frustra tentatis ordino *Vomitorium*, quod cum euphoria operabatur: postmodùm Spiritum Salis Ammoniaci, & tandem post hujus continuatum usum Elixir proprietatis Curæ finem imposuit. Nempe *acidum Morbillorum* sub Cura temperatum, & vehiculo seroso absorptum, non excretum, Sanguinem, Chylum, Lympham, &c. inquinavit, à quorum *acido salsa visciditate talis Febris* supervenerat.

IV. Par ferè ratio videbatur esse cum alio, *Contagio Venereo* inquinato, ac in utroque Inguine *Bubonibus* & *exulcerationibus* parvis circa Glandem correpto. Hic præmissis *Purgationibus Mercurialibus* potare cœpit *Decocta Lignorum* cum *antimonio & Mercurio depurato*: sed cùm aliquot dies hæc continuasset, incidit in *Febrim Lymphaticam*, cum totius Corporis Lassitudine, Æstu præternaturali, sed certis temporibus, præsertim vesperi, saltim exarerbante gravissime, & post mediam noctem usque grassante, ante meridiem redibat, & a meridie finiebatur vesperi recurrens, &c. ut adeo intra 24. horas binos quoque Paroxysmos sustineret Æger. Pulsus continuò erat frequens, celer, ferè parvus; Os glutinosum, rejiciebat copiosa viscida; auxnis nonnihil erat; & *Febris hæc Lenta ex Contagio Venereo* acido sperifirn, in materia viscida Sanguinem & Lympham inquinante per ista Decocta commoto, non sufficienter priùs evacuato Corpore, originem ducere videbatur. Paucis præmissis propino *Vomitorium*, à cujus usu rejiciebantur copiosa viscida cum insigni euphoria: Hinc

℞. *Salis Ammoniaci* ℈ij.

Propinabatur pro duabus dosibus, semper hora una ante Paroxysmum,

item

℞. *Salis Amm.* dr. ß.
Arcan. dupl. ℈j.
Misc. pro 2. dosibus.

Respectu verò Æstus ordinabam:

℞. *Salis Ammoniaci* ʒß.
Nitri antimoniati ℈ij.
M. pro 2. dosibus.

Hisce aliquoties repetitis *Æstus*, & *Symptomata catera* remiserunt.

Tandem, cùm adhuc conquereretur de Ore glutinoso & Anxietatibus Præcordiorum, iteravi Vomitorium, & hinc præscripsi:

℞. *Sp. Salis Ammoniaci* ʒiij.

Propinabatur dosi gutt. 40. bis in die; copiosam, turbidam ac crassam *Urinam* cum euphoria movit.

Sed omnibus Symptomatis evanescentibus, cùm *Appetitus* adhuc esset prostratus, & noctes inquietæ restitarent, præscripsi Decoctum sequens:

℞. *Rad. China in taleol. incis.* ℥iß.
Rasur. Ligni Sassafr. ℥j.
Rad. Liquirit. ʒvj.
Sant. rubri ʒiij.
Infund. in *aqu. commun.* ℔. jv.
Stent in Balneo Mariæ per noctem, mane addatur
Passul. min. ℥iij.

Coquantur lento igne ad remanent. ℔. iv.

De qua Colatura data mane & à meridie bonum haustum cepit, semper guttas 40. *Tincturæ Antimonii* addendo, & ita quoad Affectum hunc convaluit, redeunte Appetitu & Viribus integris.

V. Similis *Febris Lenta* est ista, quæ affligit quosdam *post Scabiem malè curatam*, ut observavi in quodam Studioso. Symptomata erant, prostratio Virium, Fauces & Os siccum, Saliva glutinosa; liquidæ Alvi dejectiones; Calor continuus præternaturalis vel moderatus; Pulsus celer, frequens, vehemens, parvus; Urina cum copioso lateririo sedimento; Appetitus prostratus, Sitis intensa, Affectus quasi Hecticus; Varia & multa frustrà tentabam; tandem optimè contulerunt Pilulæ ex extracto Hellebori nigri cum Mercurio dulci, & hinc crebrior usus Essentiæ Viperarum, & tandem Spiritus Carminativus de tribus.

VI. Pertinet etiam ad hujusmodi Lentas etiam *Febris Virginea*; *Clorosi* seu *Cachexia Virginea* juncta, *Hectica* interdum quodammodò similis, ex Cruditatibus utplurimùm primarium viarum viscidis, hinc Bilis inertiam, cum Mensium suppressione enata.

VII. *Dum Pus fit, major Calor & Dolor, quàm facto Pure, adest*, ut dicit HIPPOCRATES: Adeoque in quovis *Apostemate* dum suppuratur, *Febris Lenta* juncta esse solet; interdum etiam *Acuta*: v. g. *ex Lacte coagulato*, dum Apostema fit; vel dum Apostema fit in *Auribus* &c. Febris juncta esse solet, tamdiu durans, donec facta sit perfecta Suppuratio. Unde hujus promovenda Maturatio, & Remediis Sanguinem congrumatum resolventibus, Acidum Absorbentibus, & Diaphoresi & Diuresi Sanguinem depurantibus, insistendum: v. g.

℞. *Aqua Charefol.*
Scabios. ana ℥iß.
Ess. Myrrha tartaris. ʒiij.
Aceti Vini vel *simpl.* vel *destill.* ʒiij. vel ℥ß.
Lapill. Cancr. prap. ℈j.
Flor. Sulphuri ʒß.
Syr. scabios. ʒiij.
M. D. S.

Potio Febrim maturans: capiatur cochleatim.

VIII. *Ulcera insigniora* externarum, aut quælibet internarum partium insequi solent *febres Symptomatica Lenta*, ferè *Hectica*, adeoque diuturnæ, & ad Tabem ac Mortem tandem deducentes, à Sanguinis infectione, à Pure salso-acri viscido, ut potissimum est, in Ulcere Pulmonum phthisico. Nec curari hæ possunt, nisi removeatur Partis corruptela, & mundificetur & consolidetur Ulcus: id quod, *Absorbentia* suprà laudata, *Potiones Vulneraria* alcali divites ex Lapillis Cancrorum, Hedera terrestri, Chærefolio, Lujula (T), Pulmonaria, Veronica, Scabiosa, ut & *Lignorum Decocta*: item *Sulphura Balsamica*, Flores Sulphuris, Antimonium diaphoreticum, Antihecticum *Poterii*, Myrrha, Balsamus Sulphuris, Saccharum Saturni, Tinctura Antiphthisica, Balsamus Peruvianus, Terebinthina, præstabunt: de quibus *infrà*, ubi *de Phthisi*. Ac sanè complures *Lenta*, *diuturna*, *ac tabifica febres*, ex occulta, nec a priori bene cognoscibili, *Corruptione* aut *Putredine*, ac *latente Ulcere seu Abscessu* partis cujusdam internæ, Mesenterii, Pancreatis, Renis, Hepatis, Vesicæ, Uteri, &c. originem habere solent, & difficilè curabiles, ac sæpiùs lethales Ægris existunt; Vid. SCHENCKIUS *l.* 3. *Obs.* BARTHOLINUS *C.* 2. *Histor.* 29. & *C.* 4. *Hist.* 58. Hinc in M. A. N. C. *Ann.* 4. *Append. pag.* 30. *febres Lenta perpetua Abscessuum latentium comites* esse dicuntur.

Pertinent & huc *fistula diuturna*, quæ etiam *Hectica similem febrim* inducunt.

IX. Quin etiam facit *fœtus mortuus* aut *secundina*, vel integra, vel parte sui retenta, hinc putrescens, & in Saniem plùs minùs purulentam abiens, tam Sanguinem inficiens, quàm per contactum simul Uterum inquinans; haud curabiles, nisi illis remotis, ac Putredine, ne latiùs serpat, suprà dictis Remediis maturè prohibita, ac Parte læsa consolidata.

X. Rari sunt *insigniores* aut *diuturniores Dolores quarumvis Partium*, quin *febrem symptomaticam* comitem tandem adsciscant, continuo Pulsu celeri, frequenti, in principio vehementi, in progressu debili ac parvo, interdum, dum Membranosæ Partes magis afficiuntur, duro, Calore lento seu miti, non adeo magno, sive *Acidum vel Acre dolorificum* Massam Sanguineam simul alteret, & præternaturalem fermentativum motum inducat; sive simpliciter *ex spirituum Animalium concitatiore impetu*: hinc Vigiliis, Inedia, &c. commoto Sanguine, intendatur, *febris quasi Synocha simplex plurium dierum* concitetur: sic v. g. Colicas contumaciores, Aurium Dolorem, Odontalgiam graviorem, &c. tandem Febricula talis sequitur, quæ tamen consumpto saltem Dolore, etiam evanescit, & ferè blanda sudatiuncula terminatur.

M E M B R U M V.

De Febribus Hecticis.

AD Febres Lentas etiam suo modo pertinet *febris Hectica*, quæ cum iis magnam habet convenientiam, & frequentissimè esse solet *symptomatica*; aut saltem, aliarum Febrium respectu, quæ in illam terminantur, *secundaria*; adeo ut negent quidam dari *hecticam Primariam*, ac per se Incipientem; Vid. PIENS P. 2. *de febrib. p.* 49.

Quod

(T) *Quæ* Lujula *dicitur* Fracastorio *est* Oxys Plinio; *seu* Trifolium acetosum vulgare *C. B.* *quibusdam* Alleluja *dictum*.

Quod tamen ita universaliter vix concedendum videtur; quin & ex perverso usu Rerum Non-naturalium, v. g. Tristitia aut Mœrore diutiùs protractis, Excernendis præternaturaliter retentis, vitiosis Assumptis, aut saltem malè digestis, *Hecticam* oboriri posse, Practici observarunt.

Est alias *Hectica lenta admodùm Febris*, & interdum Ægro vix sensibilis. Nam *Calor ejus* est admodùm *lenis*, & quasi *occultus*, qui etiam primo attactu vix est perceptibilis, unde etiam rarò de Calore conqueruntur Ægri, utut, si diutiùs contineatur manus, *Calor mordicans & vadens* se manifestet, *post assumpta* tamen *Alimenta duabus vel tribus* demum *horis* se prodit Calor, isque nonnihil acrior, & vehementior. Deinde *Corpus* successi. & insensibiliter *emaciatur*, & tunc, si ulteriùs progreditur, Consumptio, seu *Hectica Marasmodes* vocari solet, à Græco nomine ἕξις vel *Habitus* (V); partim, quia Veteres crediderunt, utut falsò, hanc Febrim inhærere ipsi Corporis Habitui; partim, quia hæ Febres ad Habitum, seu summum gradum pervenerunt, ut aut planè nunquam, aut rarissimè, Curam Medici admittant. Denique *Pulsus* equidem est vehementior solitu, ac frequentior, parvus tamen & debilis, simul & celer, & inæqualis, cum successiva & clandestina *Virium prostratione* Et hæc sunt tria quasi *signa Pathognomonica*, & primaria Symptomata, quibus præsentibus *Hectica Primaria* cunjicitur & ponitur: Nempe

1. *Calor* ipsi Ægro *occultus*, vix sensibilis, ab omni pastu post aliquot horas *auctus*.
2. Adest *absumptio* & extenuatio *Corporis* successiva seu Marasmus: &
3. *Pulsus celer, parvus, frequens, debilis, & subinde durus.*

Hæc tria ubi observantur, audacter pronunciandum est, aut adesse, aut imminere Hecticam.

De *Febre Colliquativa suprà dixi*, quæ summus gradus est Febris Hecticæ.

Symptoma, quod maximè vexat Ægros, præter Virium debilitatem, est *Marasmus* seu consumptio, & *Marcor* succi nutritii partium solidarum, cujus ratione *Hectica* perfecta *in tres gradus* vulgò solet subdividi.

Primus Hecticæ Febris *gradus* est, dum ipsa saltem rorida, mucilaginosa & nutritiva partium substantia, quæ in Nutrimentum partium proximum abire debet, successivè absumitur, & quasi dispergitur.

Secundus gradus est, quando hæc ipsa Substantia rorida jam in Pinguedinem, aut etiam in Succum nutritivum partium solidarum mutata, & reliquis partibus nonnihil assimilata, pedetentim liquefacta, quasi denuò consumitur.

Tertius gradus est, cùm absumpto omninò isto Rore roscido, ipsis nonnihil assimilato, ipsa Stamina partium fibrosa, seu ipsæ fibræ arescunt tandem & exsiccantur, & hinc siccitatem ac ariditatem sensibus manifestam contrahunt, Ægrique tandem Sceleta repræsentant pelle induta.

De his videantur Practici, in specie SENNERTUS & RIVERIUS.

Modus generationis hujus Febris est duplex: nunc enim est *Primaria*, & *per se* incipit; nunc est *Secundaria*, & *instar Symptomatis* supervenientis alios Morbos tandem insequitur, & ita *Hectica Symptomatica* seu *Complicata* dicitur. Ista Febris *Hectica*, quæ *per se* incipit, est, quæ successivè oritur vitio *Rerum sex Non-naturalium*, ver. gr. à nimio Corporis Exercitio, Labore continuato; quandoque, & quidem primariò ferè, ex Tristitia & Mœrore Animi immoderatis; quandoque à Vigiliis & Curis multùm protractis; subinde ab Inedia diuturniore; interdum ab Evacuationibus Corporis insignioribus; non rarò ab illegitimo ac perverso Thermarum ac Balneorum usu; sæpissimè ab Alimentis pravi & parvi succi non ritè in stomacho digestis, & corruptis.

Hæc est Causa primaria, & vix sine Alimentorum corruptione oritur Hectica: quæ verò aliis supervenit Morbis *instar Symptomatis*, ac cum iis complicatur, est, quando observatur supervenire Febribus continuis, aut Intermittentibus contumacioribus ac vehementioribus, in specie perverso modo curatis. Sic namque inter alia HORSTIUS *l. 1. Obs.* 34. observat *Hecticam lethalem*, obortam *ex Febre Intermittente*, per Specifica ineptè & empiricè curata. Supervenit etiam *Hectica* sæpissimè Viscerum plerorumque, specialissimè *Pulmonum*, *Inflammationi*, uti his Inflammationibus in Abscessus & Ulcera degenerantibus, cum quibus partium internarum *Ulceribus*, sicut interdum etiam cum partium externarum Abscessibus gravioribus ordinariò jungitur *Hectica*: qua ratione Phthisici semper sunt Hectici: Sic LINDANUS *super Hartmannum* observavit *Hecticam contumacissimam ex Abscessu Mesenterii* pronatam; item *ex Utero*, qui in Carcinoma inciderat; item Hecticam *ex Ulcere Renum*: item observavit Hecticam in Fœmina, ortam *ex multitudine Fonticulorum* Corpori inustorum, qui omnem humiditatem ac Rorem nutritium absumpserant, quæ tamen curata fuit clausis & sanatis istis Fonticulis; quod observetur contra Fonticulos. Quin & *Lues Venerea* subinde *Febris Lenta*, *Hectica* plùs minùs *similis*, sociari solet, aut sub *Febre*, quæ *Hecticam* simulat, latet *Morbus Gallicus*: vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. admir. Observ.* 119. item FONSECA *lib. 1. Consult.* 40. *pag.* 264.

PARS AFFECTA.

Vulgò dicitur: *Hecticam in Habitu Corporis* fundatam esse & radicaliter consistere; unde definitur *Calor præternaturalis in partibus solidis ac Continentibus incensus & residens*, qui tamen non est: quin potiùs instar Febrium aliarum radicatur *in massa sanguinea*, ejusque fermentatione unà cum *Lympha vitiatis*. Prout enim se habent hi duo liquores, in specie sanguis, ita se habet universum Corpus: unde etiam particularia Ulcera insigniora Tibiarum, Renum, &c. quatenùs inquinant Massam sanguineam circa loca ulcerosa circulatam, inferunt Hecticam: Vid. PIENS *de Febribus Part. 2. pag.* 46. *&* 51. Unde etiam Calor Hecticorum, lentus imprimis, circa loca Arteriarum manifestior ac magis perceptibilis sentitur.

Has inter Causas, quos modò numeravi, Remotas, ista *Hectica* quæ *per se* incipit, adeoque perversum usum Rerum Non-naturalium sequitur, semper est proximè & originaliter *ex vitio stomachi ac Alimentorum*; nempe quando stomachi Fermentum loco nativi saporis acquirit saporem salsum acremve, & ad digestionem plùs minùs ineptum; hinc enim itidem alimenta in succum viscidum, salsum, acrem fatiscunt.

CAUSÆ.

Causa Proxima hujus Febris in Massa Sanguinea est *Dyscrasia sanguinis* nimis *acido-salsa & acris*, cum *nimia ejus viscositate seu glutinositate* conjuncta; quatenus nempe in hoc Lympha Glandularum Conglobatarum redditur acris & salsa: unde simul & Lymphæ facilis viscositas & glutinositas, idque sensibiliter in Glandulis Conglomeratis, adesse solet. Hinc in Hecticis omnibus *saliva* non tantùm *pauca* cum ariditate Linguæ & Faucium, sed & *viscida* nonnihil, simulque plùs minùs *glutinosa* percipitur (qualis Saliva, talis utplurimùm est Succus Pancreaticus) simulque sentiunt Stomachi pathemata propter Lympham vitiosam deglutitam. Ab ista ergò acrimonia salina non blanda & æquabilis fit Fermentatio Sanguinis, sed potiùs depravata insigniter, simulque quodammodò imminuta, ac consequenter Calor acris, lentus, ac quasi obscurus excitatur: Confer. WILLISIUS *de febribus*. Unde & *spirituum* in corpore *defectus*, necnon languor totius Corporis, & successiva Virium debilitas superveniunt, cùm particulæ salinæ Urinosæ & Acidæ (instrumenta Naturæ generalia) non debitè invicem intestinu motu concurrant, sed potiùs paucæ & inertes factæ in tertium salsum coaluerint partim, partim adhuc liberæ ab ista salsedine impediantur, quò minùs debitè fermentent, quin potiùs ex vitiosa Fermentatione Massæ Sanguineæ Calorem nonnihil auctum quidem, non tamen intensum adeò, sed tantùm acrem & quasi asperum inducant. Hæc ipsa

(V) Ἑκτικὸς πυρετὸς, Hectica Febris *seu Habitualis*, *ab* ἕξις habitus, *h. e. ut definit* Aristoteles 5. Ethic. 5. *affectio in animo vel corpore stabilis & à subjecto ægrè mobilis, sive bona ea sit sive mala: ad differentiam* τῆς σχέσεως, *quæ est affectio dubia, idest quæ facilè & inducitur & depellitur. Hinc Febres* ἐν ἕξει, *in habitu posita, sive quæ ægrè solvuntur; Febres verò* ἐν σχέσει, *quæ facilè discutiuntur.* Μαρασμὸς *verò est* tabefactio, marcor, *seu immodica totius Corporis ariditas & consumtio, à* μαραίνομαι tabesco. *Sumitur à Medicis pro extrema Corporis Tabe: hinc* μαρασμώδης πυρετὸς, *Febris quæ paulatim exedit, & ad Tabem perducit.*

ipsa omnia augentur adhuc insigniter *à visciditate salsa Lympha*, sæpiùs a nimia Laticis absumptione orta (de qua postmodùm) undè magis vitiosa & plùs minùs oppressa Sanguinis Fermentatio Pulsum parvum, celerem, frequentem, & ex Virium defectu debilem efficit. Sanguis hinc salsus simulque viscidus ineptus est, ut nutriat partes, quin potiùs asperitate sua Rorem nutritium vitiat, eumque acri ac lento Calore successivè colliquat; inde Corpus necessariò tandem absumitur.

Post pastum ergo dum novus Chylus & fluidior, facileque digestibilis Alimentorum pars per ordinarias vias sanguini infunditur, dilutus nonnihil sanguinis fluxus redditur, & ob resoluta magis salia (Canon enim est Chymicorum: *Salia non agunt, nisi resoluta*) etiam attenuata ipsius Massæ, simulque alterata supplementa, Fermentationem nonnihil acriorem inducit; unde aliquot horas post pastum *Calor auctus* cum *Pulsu frequentiore, & nonnihil majore* percipitur, efflorescente simul nonnunquam *Calore Faciei* plùs minùs *rubicando*. At non diu durat, quin successivè iterum deficiat, & posteà præternaturalis quidam supermanet. Sed cùm hoc ipsum *Chylosum excrementitium supplementum* minùs commodè assimiletur sanguini, multo minùs aptum est ut assimiletur partibus Solidis; propterea subinde *tempore nocturno* sub specie *Sudoris* copiosi denuo per poros Cutis consertim emanat, unde *sudores nocturni* in *Hectica confirmata* sunt satis frequentes. Propter istam verò *Lymphæ salivalis viscidit atem*, simul imminuitur & omninò prosternitur *Appetitus*, superveniente nonnunquam Alimentorum istorum fastidio. In vitio enim Stomachi semper habenda est ratio Salivæ, utpote quæ multum valet: Nam ea hujus ratione non raro impeditur & labefactatur plùs minùs Assumptorum Fermentatio, ac tandem ipsa Sanguificatio, unde necessariò Massæ Sanguineæ salia fermentativa magis magisque obtunduntur, ac fiunt inertiora, ac Hectica sic lentè ac successive fit gravior, & tandem incurabilis: aut quando ea nimia acrimonia Lymphæ & Massæ Sanguineæ idem Chylus novus pervertitur, hinc non potest nutrire Corpus, sed ineptus fit Assimilationi, ut ita eainde exarescant & marcescant partes corporeæ.

Hæc, quæ dicta sunt de *Causa Proxima*, confirmantur per omnia ea, quæ tanquam *Causæ Remotissimæ Febrim Hecticam* inducunt: hæ enim omnes huc collimant, ut aut *visciditatem* Sanguini, & in specie Lymphæ inducant, aut in Sanguine & Lympha *acrimoniam acido-salsam* generent. In specie, quando à *nimio Corporis Motu ac defatigatione* oritur Hectica, tunc non tantummodò absumuntur Spiritus animales, sed quoque pars Sanguinis aquosa vehiculum reliquarum partium subinde dispergitur, ac Ros nutritius simul attenuatus exhalat. Unde necessariò Lympha & Massa Sanguinea viscidiores, & unitis salibus acriores seu salsiores fiunt: Quoties *Ira* infert Hecticam; toties Sale volatili Massæ Sanguineæ oleoso, seu Bile, ut vocant, acrimoniam excedentem nacto, fortius afficit Acidum, & uniendo cum eodem acrimoniam salinam insignem generat: Quoties *Tristitia* aut *Mærores* diuturni Hecticam inferunt, toties Acidum immoderatum cum Urinoso conjunctum in Salsum iners degenerat: Quoties à *Vigiliis & Curis* protractis oritur, toties spiritibus animalibus insigniter absumptis, ac tenuibus Massæ Sanguineæ partibus exhaustis, reliqua Massa spissior ac necessariò acrior evadit: Denique *Inediam diuturniorem* insequitur Hectica, quotiea defectu Alimentorum temperatorum Acidum & Urinosum intimiore unione concurrendo, tertium salsum acre generant: id quod fit eò magis, quoties Alimenta pravi succi aut minùs nutritiva Hecticam inferunt; unde subinde fit, ut Picæ superveniat Hectica vitio malæ Diætæ: Conf. SYLVIUS *lib. 1. Prax. c. 32. §. 8. sequ.* Certum interim est, quod asserit LINDANUS, *Hecticam propriè sic dictam, & quæ non aliis supervenit morbis, utplurimùm vitio Alimentorum, horumque in stomacho vitiata digestione oriri: asserit enim se vidisse plures Hecticos ex stomachi vitio, tum ex vitio aliarum partium; & omnes istos Hecticos, qui oriuntur cum dolore Ventriculi, aut quibus talis dolor superveniat, oriri ex stomachi cruditate vitiosa, quæ sit talis, ut neque sit acida neque nidorosa, sed potiùs sit talis Alimentorum corruptela, quæ Alimenta in crassiorem Chylum ac viscidiorem salsam acrem degenerant: Unde tales Hectici conqueruntur subinde de sapore cinereo, seu sapore singulari, & non explicabili in ore, imprimis tempore matutino. Unde utplurimùm in Hectica sit respiciendum ad Stomachum, quò corrigatur ejus Cruditas: Imo reliquæ etiam Causæ nonnaturales vix sufficiunt inferre hecticam, nisi simul Stomachus ita afficiatur, ut hujus vitio Alimentorum deficiat digestio.*

Porrò continuis Febribus superveniens Hectica fit, quando per cursum Morbi, aut copioso sudore exhaustus & omnis Latex aquosus, & cum eo Ros nutritivus partium: aut, quando in deflagratione, ut sic dicam, febrili Massa Sanguinea fuit perversa in Dyscrasiam acrem nimisque salsam: quo etiam pertinet perversus curandi modus per Medicamenta nimis acria. Id quod eò magis fit in Febribus Intermittentibus propter nimios sudores, qui ordinariò in fine Paroxysmi sequuntur: si tales Febres cum talibus sudoribus sint contumaciores ac chronicæ, & propinentur subinde ante Paroxysmum Medicamenta Salina acriora fixa, aut Terrea calcinata, tunc facile fieri potest, ut tandem Intermittentes degenerent in periculosas & difficiliores Hecticas: hæc enim partim augendo Massæ Sanguineæ acrimoniam, & absumendo Laticem aquosum eam diluentem, unde fit viscidior, partim destruendo Fermentum stomachi, adeoque inhibendo omnem Digestionem, ansam Hecticæ dant. Ipse observavi Febricitantes, si in cursu Morbi crebriùs usurparunt Terrea, sæpiùs evasisse Hecticos. Quoties denique Viscerum primariorum, v. g. Renum, imprimis Pulmonum Inflammationi, in Apostema aut Ulcus aut Empyema degeneranti, supervenit Hectica; tunc à Pure Lympham & Massam Sanguineam inficiente salso acri (cùm omne Pus sit salsum per effervescentiam ex acido & urinoso) & glutinoso Massa sanguinea fit acrior, salsior & viscidior, unde consequenter Fermentatio ejus naturalis impeditur: quæ vitia reliquis Humoribus communicata Hecticam magis confirmatam reddunt. Uno verbo: in quibusvis Exulcerationibus internis & externis profundis, v. g. in Cancro Mammarum exulcerato, oriuntur tales Febres.

DIAGNOSIS.

Quod ergò attinet *signa Diagnostica*: tria *Pathognomonica signa* fuerunt suprà enarrata, omni, soli, & semper Hecticæ convenientia: nempe *Calor* lentus post pastum exacerbatus; *Pulsus* frequentior, celerior, minor & debilior; ac denique *Consumptio Corporis*, cui tandem sudor nocturnus cum Capillorum defluvio supervenit: quibus si accedant circumstantiæ præcedentes ad eam disponentes, e. g. Ructus cinerosi, quando scilicet Ventriculi Fermentum ita est depravatum, ut Ructus ejusmodi odorem spirantes persentiscantur, confirmatur eò magis conjectura artificialis Medici: In toto Corpore adest Lassitudo, frequens etiam Lipothymia: Patientes conqueruntur de Æstu interno, sequitur Atrophia, Somnus horis matutinis est rarus.

Hectica Incipiens difficillimè cognoscitur, facillimè curatur: *Confirmata* autem *hectica* facillimè cognoscitur, difficillimè curatur.

Urinæ Hecticorum in principio sanorum sunt similes; quod etiam observatur in febribus Lymphaticis, à Saliva & succo Pancreatico nimis viscidis, & hinc Urinæ sanis simillimæ observantur. Sin verò, quod sæpiùs fit, insigne concurrat stomachi vitium, tunc Urina alba, pallida, crassa & turbida subinde excernitur; cessante postmodùm Appetitu & deficiente Digestione, Urinæ tenues, perspicuæ, intensè tinctæ, &c. excerni solent, Hectica postmodum ad Marasmum progrediente, *Urina* progredi solet copiosa intensè tincta, sed in superficie cum crusta seu pelle quasi oleaginosa, id est, Pinguedo, Aranearum telis similis, ipsi supernatat: qualis Urinæ facies tamen etiam in duobus casibus observare licet, quam Agyrtæ stolidi ac Pharmacopolæ inspicientes, arbitrantur Pinguedinem internam resolutam. Crusta enim hæc non confundenda est cum *Urina Oleaginosa*, revera talis, quæ in febribus Acutis Ardentibus, item in Febribus Intermittentibus, nimio Calore conjunctis, interdum excernitur; quoniam liquefacta Corporis Pinguedine parum ejus cum Urina excernitur; unde tales Ægri subitò emaciantur, neque cum Urina Oleaginosa apparenter tali, qualis in Hypochondriacis & Scorbuticis confirmatis subinde apparere solet, quæ tamen non Pinguedo, sed sunt potiùs salia vitiosè concreta, pelliculæ instar Urinæ supernatantia.

Ut distinguantur hæc, observetur: quòd, ubi est *vera Pinguedo*, quæ Urinæ supernatat, semper sit uniformis, & ad latus aspecta nullum colorem, nullum splendorem, &c. acquirat: in *Scorbuticis* verò & *Hypochondriacis* hujusmodi Pinguedinis quasi crusta innatans, ad latus Matulæ adspecta, varios colores, instar caudæ Pavonis mentitur, vel instar Iridis elegantissimè coloratæ apparet. Prius, ubi nulla est alteratio, est vera Pinguedo: posterius sunt Salia vitio-

vitiosè concreta. Non rarò, imprimis autem ubi in Corpore internæ Exulcerationes, Urinæ est additum Sabulum copiosissimum.

Excrementa alvi in Hecticis sunt diversa; Fæces quandoque sunt duræ, imò sæpiùs in principio & incremento Hecticæ interdum difficulter egeruntur; postmodùm verò fiunt admodùm liquidæ, & redduntur copiosè, dum nempe Stomachus omnino labefactatus nec ilrè continet, nec debitè concoquit Assumpta: *In ultimo Hecticæ gradu Fluxus alvi* ferè est *continuus*, quæ omnium pessima est, & *Sudores Colliquativi* singulis noctibus ubertim prorumpunt, *Capilli* etiam pedetentim defluunt, unde magis magisque Corpus emaciatur, ut isto Alvi Fluxu utplurimùm Hectici intereant.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Signa Prognostica*: *in Principio* Hectica facilè curatur; quæ verò magis est *Chronica*, quo propiùs accedit *Tabi*, eò difficiliùs curatur; i. e. quò propinquior est primo gradui, eò faciliùs; quò propinquior tertio, eò difficiliùs curatur: *tertius gradus* planè incurabilis est.

Deinde Hectica per se Morbum constituens, & ex perverso sex Rerum Nonnaturalium usu genita, faciliùs curatur, quàm quæ à labe Viscerìs interni orta est; sin verò supervenerint Exulcerationes internæ, periculo est plenissima.

Hectica Febri *Putrida*, uti vocant, seu *Intermittenti*, aut *Continua*, vel alii Morbo Chronico conjuncta, aut istas curatas immediatè insequens, curatu est difficillima, & plerumque lethalis, ægris contabescentibus.

Hectica in *Junioribus*, Visceribus validis, cæteris paribus, faciliùs, in *Adultis* tardiùs & difficiliùs, in *Senibus*, quocunque se habeant modo, ferè nonquam curatur.

Si adsit *Facies Hippocratica*, quam vocant, res ferè est desperata; Vid. GARMANNUS *de Miraculis Mortuorum*, ut & *Dissertatio* D. LANGII *de Facie Hippocratica*: Ad hæc si accedat *Lienteria* ac *alvi Fluxus*, aut Pili decidant, aut *Pedes intumescant*, Mors est præ foribus.

Quoad *Tempus eventus*: notum est, quòd Morbus per se *admodùm chronicus ac contumax* sit Hectica, tardus ac difficilis, lentus, & qui subinde diutiùs solet cruciare ægros, cujus longitudo ac difficultas ætate & Corporis constitutione est metienda.

CURA.

In *Cura* eò primùm respiciendum est: num *Hectica* dependeat *à partis alicujus Morbo*, adeoque sit *symptomatica*? tum enim Cura ad istum Morbum, à quo subinde dependet Hectica, est dirigenda: Deinde considerandum: an Hectica sit *simplex*, seu Morbus *primarius*? an verò *secundarius*, seu *Complicata cum quadam Febre Putrida*? & in hoc casu tollenda priùs Putrida, & hinc removenda Hectica.

Sin verò in se sit *Morbus primarius*, attendendum est ut

1. *Acrimonia sanguinis & Lymphæ acido-salina* temperetur ac corrigatur.
2. Ut *Humorum* reliquorum, in specie Lymphæ, *aciditas* & *viscìditas* emendetur.
3. *Stomachi digestio* restauretur.

Hæc ut commodiùs fiant:

Observ. I. *In Hectica simplici*, seu sine Febri Putrida, quam vocant, seu Fermentativa, complicata, nec *Evacuationes*, nec *Venæsectiones*, nec *Purgationes* sunt instituendę; hęc enim semper Vires debilitant, & Nutrimentum Corporis plùs minus deprædantur. Sed potiùs medicis Diæteticis ac Pharmaceuticis Corpus reficiendum.

Observ. II. Si tamen *prima regio Corporis*, nempe Stomachus & Intestina, Excrementis referta sit, propter *cruditates* à debili Ventriculo productas, tutò *Purgatio* una alterave lenis *abstersoria* in principio institui potest. In Hecticis copiosiùs Purgantia evacuant, sed plerumque in perniciem ægrorum; deficit enim Fermentum acidum Stomachi.

Observ. III. Imò si *vitio stomachi* (id quod sæpiùs, ut dixi, fit) oritur *hectica*, convenit ante omnia *Vomitorium blandum* instituere, si Vires adhuc sunt validæ. Audiendum hic est LINDANI consilium, dum inquit: *In curatione Hecticæ statim ad partis affectæ cognitionem incumbere oportet, quæ cognita, ego facilius Hecticum quàm Quartanam curabo; oriuntur enim plerumque ex vitio Stomachi: Sic*, inquit, *curavi ano Vomitorio, & hinc tam Elixir proprietatis Hecticam intra 4. dies*: Sicuti Elixir proprietatis in Hectica ex Stomacho singulariter commendat idem LINDANUS.

Observ. IV. Inter *Symptomata*, quæ huic superveniunt Morbo, præcipuum est & quasi funestum *Alvi Fluxus*, Ægros facilè ad interitum perducens; *Colliquativus* enim est. Refrænandus ergò erit, utpote periculosus, maturè & debitè Remediis ex Cydoniis, Rosis rubris siccis, Lacte chalybeato, Unicornu fossili & similibus: uti etiam *Sudoris* uberior effluxus; quos Sudores optimè compescunt Opiata in parva & probè subducta dosi, vespertino tempore usurpata.

Observ. V. Dulcia: uti *Saccharata*, & maximè *Mellita*, vitanda sunt: Talia enim sunt viscida & glutinosa, obtundunt Succos Corporis, Stomacho nocent, & istos viscidiores & glutinosiores, hinc inæqualem Fermentationem, & ita Hecticam deteriorem reddere solent.

Si ergò *Hectica* fuerit *Symptomatica*, ad *primarium Morbum* respiciendum esse dixi, considerando ante omnia simul Stomachum. Quòd si superveniat *febri Intermittenti*, vel *Continuæ Acutæ*, malè curatis, Hecticas ibi præmisso aut omisso *Vomitu* blando, utilissimum est Sal Ammoniacum cum Antihectico *Poterii* mistum, secundùm *Formulas*, quas suprà dedi *sub febre Lymphatica ex vitio Lymphæ Glandularum Conglomeratarum*, Succi nempe Pancreatici & Salivæ, propinatum, quod est egregium Remedium, curans Hecticam præsentem, & præservans ab ulteriore progressu: Vel

℞. *Salis Ammoniaci depur.*
Antihect. Poterii gr. xv.
M. D. S.
Pulvis Resolvens.

Si *Abscessum*, aut *Ulcus*, aut simile vitium Partium internarum insequitur Hectica, isto rectè curato per *Vulneraria*, per Remedia Sulphurea & Antimonialia fixa, item per Balsamum Sulphuris & similia, facilè Hectica curari potest, utpote sponte interdum evanescens, ut *suprà de Febribus Symptomaticis* insinuatum fuit.

Balsamus tamen *Sulphuris* præparandus est non cum Oleis destillatis, v. g. Oleo Terebinthinæ, Baccarum Juniperi, &c. hæc namque Olea nimis sunt acria, & Febrim adaugent; sed potiùs elaboratur cum Oleis expressis v. g. Oleo Amygdalarum dulcium recèns expresso, Pinearum &c. quæ insigniter sunt nutritiva. Huic Balsamo jungi poterunt aliquot partes Oleorum destillatorum temperatorum, ex quibus laudo Oleum destillatum Anisi, & hoc modo forsan paratur etiam *Balsamus Vitæ* Archiatri Hallensis KEILINGII. Notetur saltem, ut pro majore Tinctura balsamica extrahenda Ignis digestionis adaugeatur.

Porrò conveniunt etiam Pinguedines Animalium, quo sensu Axungia canina multum præstat; cui tamen præferenda est humana: item Butyrum Majale, &c. Ex Resinis multum hic præstat ipsa Terebinthina, si solvatur in Vitello Ovi; uti & Decocta Plantarum temperatarum, quæ vulgò vocantur Herbæ Pulmonariæ, v. g. Tussilago, Plantago, Pulmonaria, Galiopsis, alias Scrophularia, (X) &c. vid. SCHROEDERUS *Pharmac. Medico-Chym. lib. 4. pag.* 154.

Curato ergò primario Morbo, unde Hectica dependet, & rectificato Stomacho, ipsa Hectica curanda venit. Id quod etiam tentandum est, si ipsa per se Morbum constituerit, Idque imprimis per *Remedia Pharmaceutica*, & præcipuè *Diætetica*. *Fons Chirurgicus* nihil hic suggerit, nec Venæsectio, neque Fonticuli, neque Scarificationes, nec aliud quid conducunt.

Ex Pharmaciæ conveniunt *Temperata*, quæ salsum temperant, viscidum attenuant, & blandè corporis partes solidas humectant. Hæc inter eminet Ros Majalis quocunque modo propinatus. Sunt qui ex eodem Spiritum & Sal essentiale parare volunt, idque in Hectica valdè prodesse afferunt; commodè in Spiritu Roris Majalis aut ipso Rore infundi possunt Flores Violarum, Borraginis, Buglossæ, & exinde parata Tinctura sub forma Juleporum largiter usurpari. Hujus vicarius est *Ros Vitrioli volatilis*, istud nempe *Phlegma* volatile roridum, occultè sulphu-

(X) *Sunt sanè qui nonnulas Scrophulariæ species Galeopsidis nomine appellant; verùm longè diversum Plantæ genus est* Scrophularia *à* Galeopside. *Hic autem de vera* Scrophularia nodosa fœtida C. B. *intelligendus est A.; ea enim ad propositum negotium facere magis videtur, eamque major Botanicorum pars* Galeopsim *vocat*.

Digitized by Google

phureum, quod in destillatione Spiritus Vitrioli priùs erumpit, uti & sine aciditate sensibili progreditur: Hoc insipidum licèt ferè, sulphure tamen volatili Vitrioli singularium virium est imprægnatum. Hoc *Phlegma Vitrioli viridum* subinde rectificatum, aliquoties à Capite mortuo cohobatum, intercedentibus quibusdam Digestionibus, fit Remedium ad Hecticam egregium, in specie si oriatur ab Exulcerationibus partium internarum: Confer. MARCUS MARCI à *Greenland in Philos. Veter. restituta Part.* 5. sub *Sect.* 9. ubi *de Lapillo Buttleri & Driff Helmontii*. Commendant alii & istam Aquam, quæ Rorellæ seu Herba Roris Solis innatare solet, utpote quam quidam *Spiritum Mundi concentratum* appellant, & Phthisicis commendant. Res est mira: sub ardentissimo Solis æstu guttula continua inhæret huic Rorellæ; unde etiam hæc & ejus Aqua in Phthisi commendatur, quam puto non esse nocivam.

Vulgo commendatur Aqua ex Carne Porcellorum, Ossibus, Cancris fluviatilibus, & similibus: laudet easdem qui vult, ego sanè minimi facio. Subinde conveniunt Herbæ, quæ succo pingui sunt plenæ, v. g. Althæa, Symphytum majus, Plantagn, Cichorium, Endivia, Lactuca, Portulaca, Nymphæa, Borrago & Buglossa; Radices Althææ, Symphyti, Cichorii, &c. exque his parata Remedia, Nuclei Pinearum, Pistaciæ, Sebesten, Amygdalæ dulces, Semina pinguia, 4. Frigida majora, Semen Papaveris albi, & similia Mucilaginosa, & Electuariorum forma, non tamen nimis copiosè usurpata: unde & Cerevisiæ primario Triticeæ, hinc & Hordeaceæ, sunt nutritivæ: In specie *Passula Corinthiaca* sunt perquam egregiæ: nempe ut alias dicunt, non datur melius Hepaticum ac melius nutriens, quàm Rob seu Pulpa Passularum, blanda & perquam temperata, cujus respectu vulgò calidæ & humidæ dicuntur. Et putarem ego in his perfectam Curam Hecticæ consistere, singulariter enim nutriunt, & temperant omnia acria, maximè salsa; unde etiam à RIVERIO tam *in Praxi*, quam *in Observat. Cent.* 4. *Observ.* 43. non secùs atque aliis Auctoribus multùm extolluntur ad Curam Phthiseos & Hecticæ. Sic etiam JOEL *in Praxi* unicè commendat Passulas ad Corpus pinguefaciendum & incrassandum; sicut etiam alias in Dyscrasia Sanguinis temperanda ac corrigenda, & Sanguine quasi renovando, perquam sunt egregiæ: humidæ dicuntur: Hinc Decoctum Passularum cum Rasura Ligni Sassafras, & Radice Chinæ, Helenii, &c. Hecticis perquàm est proficuum. Fit etiam ex Passulis Vinum per fermentationem admodùm elegans, instar vini Malvatici, seu *Petri Simonis*, addendo parum Sacchari: quod si præparatum fuerit cum Succo Pomorum Borsdorffianorum, quod obiter moneo, in Malo Hypochondriaco est egregium, forsan etiam in Hectica. De *Lapillis Cancrorum*, & de *Perlis* res nota est, quod revera in se contineant Hecticorum solamina; sed observetur, hoc verum esse eo sensu, quo notanter dicit HELMONTIUS, quòd Perlæ & Lapilli Cancrorum (nam de his idem sentio) si resolvantur in primum suum Rorem lacteum, unde concreverunt, tunc sufficiant pro Cura Hecticæ & Phthiseos absoluta. Verùm talem Liquorem primogenium obtinere, non omnibus æquè concessum est: nam prout communiter Perlæ & Lapilli Cancrorum tractari solent cum Menstruis corrosivis in Magisteria, seu Corpora salina, seu salsiformia, & hinc in Liquores, & ita magis magisque destruuntur, nihil conducunt ad Curam Hecticæ, utut Liquor perlatus per deliquium, item Coralliorum per deliquium, conveniant ad temperandum istum Æstum; non tamen sunt perfecta Cura Veterum. Interim, qui habere possunt Liquorem primogenium horum, eos concedo habere perfectam Hecticæ & Phthiseos Curam: Aliàs *Mixtura ex Aceto destillato cum Lapidibus Cancrorum, vel cum Perlis* utiles observantur in Hecticis. Juxta hæc Terra foliata Tartari, ejusque Liquor ritè præparatus, nobilis est pro Hecticis; item Antihecticum *Poterii*, ita nominatum ab usu contra Hecticam, à ℈ß. ad ℈j. Præparandi modus est facilis, sed encheiresis, qua Sulphur Joviale aufertur, non omnibus nota. Communiter prostat colore cœruleo, qui tamen olet Imposturam: Nam color cœruleus est adhuc de Sulphure Jovis inflammabili, ratione cujus interdum movet vomitus. In præparatione ergò ejus detis operam, ut separetis hoc Sulphur sequenti modo.

♃. *Jovis optimè purif.* part. v.
Reguli Antimonii part. iv.

Fundantur in Regulum compositum, qui cum triplo Nitri fundatur & figatur, itaut dum stant liquefacta, agitetur cum ligno, ut per eruptionem flammæ superfluum Jovis Sulphur exhalet: quo facto, solvatur Mistura, & hinc Pulvis candidus fundum petens est genuinum *Antihecticum Poterii*, & nobile remedium.

Hoc etiam intelligendum est de *Sudorifero magno Fabri*, item Bezoardico Joviali, quæ debent esse alba, & tamen in Officinis sunt cœrulea. Sanè Antihecticum *Poterii* ab Auctore à ℈ß. à ℈j. cum Conserva Rosarum ad Hecticæ Curam feliciter usurpatum fuit. In horum defectu vel Antimonium diaphoreticum ritè fixatum, vel Bezoardicum Minerale, aliaque Sulphura fixa; item Lapilli Cancrorum, Lapides Percarum, Ebur sine igne, Corallia præparata, Materperlarum, similiaque acrimoniam temperantia cum Appropriatis mista optimè conducunt, continuando usum in Hecticis, imprimis quos Æstus paulò intensior affligere solet: quibus subinde aut Sal Ammoniacum depuratum, aut Arcanum duplicatum, Magisterium Saturni *Mynsichtii*, item Species Dia-Saturni *Mynsichtii*, commodè addi & unà distribui possunt. Post hæc etiam est Saccharum Saturni, quod est egregium in Hectica remedium, in specie si ex Ulcere interno oriatur, vel per se, vel quando ex hoc cum Vitriolo Martis paratur Tinctura Antiphthisica, quæ convenit in Hecticis. Dosis gutt. xx. xxv. ad xxx. De Alumine & ejus Dulcedine saccharata locutus sui *suprà*, ubi *de febribus Intermittentibus*, quæ ab omnibus Practicis commendatur ad Hecticam: Allegavi POTERIUM & DARIOTTI: consuli etiam potest FABER *l.* 4. *Panch. c.* 38. Sunt qui Spiritui Vini adjungunt Spiritum Aluminis, unde fit Spiritus Aluminis dulcis, quo ipso Chymicus quidam in Polonia familiarissimè in Hectica utebatur. FABER commendat Arcanum Sanguinis humani vel cervini ad ℈ß. Hoc revocat in mentem, quod habet BOYLE *in Philos. Experim. p.* 331. qui Spiritum Sanguinis humani (ex Sale volatili dissoluto) & Oleum Sanguinis humani diversis in locis insigniter ad Hecticam commendat. In Hectica Incipiente ex Mœrore Animi & Animi Pathematis Tinctura Coralliorum cum Spiritu Cordis Cervi egregiè contulit, bis in die 30. ad 40. guttulas.

Formulæ sint tales:

♃. *Amygd. dulc.* vel *Nucl. Pinear. rec.* ℥ß.
Sem. 4. frig. maj. ana ʒj.
Cum s. q. *Aquæ Borrag.* vel *Nymph.* f. l. a. *Emulsio*: cui adde
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
Antihect. Poter.
Magist. Corall. cum succo Citri an. ℈j.
Edulcoretur patùm cum *Julepo Rosar.* vel *Manus Christi perlata* q. s.

M. D. S.

Emulsio Confortativa sepiùs per diem sumenda.

Vel

♃. *Cons. Ros. rub. antiq.*
Flor. Borrag.
Tunicæ ana ℥j.
Rad. Cichorii condita,
Amygd. dulc. excort. ana ℥ß.
Nucleor. Pinear.
Cortic. Citri condit. ana ʒij.
Antihect. Poterii ʒj.
Matr. perlar. præp.
Corall. rub. præp. ana ʒß.
Cum s. q. *Syr. Flor. Tunic. & Rad. symph.* ana f. *Electuarium*:

D. S.

Electuarium singulare contra Hecticam.

De quo sumantur tres cultelli cuspides per diem.

♃. *Antihect. Poterii*,
Specif. Cephal.
Mag. Corall. cum succo Citri ana ℈ß.
Sacch. saturni gr. vj.
M. f. *Pulvis*:
Div. in 2. partes. S.
Pulvis Confortans contra Hecticam.

Prodest ubi Hectica imminet post Febrem Ardentem.

♃. *Balsam. sulphuris amygdal.* ʒij.

D. S.

Singularis Balsamus.

De quo sumantur 40. guttæ per diem in calido jusculo.

♃. *Cancr. fluviat. viv.* N. jv.
Aquæ Rosar.
Borrag.
Flor. Papav. err.

Cin-

Digitized by Google

Cinnam. borrag. ana ℥ij.
Contund. in mortario marmoreo, exprime, & adde
Syrupi Flor. Pap. err.
Tunicę ana ʒvj.
M. S.
Singularis Potio, singulis duabus horis sumenda.
Externa.
℞. *Ungu. Refrig. Gal.* ℥j.
Axung. hum. ʒvj.
Sacc. Saturni ℈j.
M. f. *Unguentum*. D. S.
Unguentum externum ad Spinam dorsi. Vel
℞. *Unguenti Rosampt. usit.* ℥j.
Carn. Cancr. fluviat. viv. optimè contus. ʒvj.
Axung. hum. ℥ß.
M. S. ut suprà.

Sed ultra Pharmaciam, uti dixi, maximam partem pro *Cura Hectica* constituit *Dieta*, premissis necessariò præmittendis, primas vias scilicet Abstergentibus & Mundificantibus, Alimenta succulenta & probè nutrientia subministranda, quę inter excellunt Lac & quævis Lacticinia, atque Emulsiones. Convenientissimum est Lac muliebre, imprimis si ex ipsis Uberibus Nutricis sanæ sugatur, ne ab Aëre alteretur. Exemplum habet FORESTUS *l.* 5. *Observ.* 10. de Juvene Phthisi desperata laborante, qui sibi conduxit Nutricem, & Lac ex illius Uberibus suxit; ex quo non tantùm restitutus fuit, sed etiam gravidam fecit eandem (nam Lac muliebre stimulat ad Venerem) ne novum illi Lac deficeret. Aliàs Lac Asinæ præ cæteris in Hecticæ Cura salubre est, cùm sit ex Animali longævo: in nostro Climate Lac bubulum ex bestia sana, & sanis pascuis gaudente, commodè Hecticis ordinatur & præscribitur; sive ipsum Lac usurpetur, quæ communis est sententia; sive in specie sumatur Lac ebutyratum, à PIENS *de Febribus P.* 2. *p.* 61. laudatum. Interdum etiam Serum Lactis substitui potest: vid. BARBATUS *de sanguine & sero p.* 110. Usurpetur autem maturè, nec nimis tardè, sed necesse est Vires adhuc nonnihil constent, & etiam Stomachus adhuc digerendo nonnihil valeat: his enim deficientibus non multum proderit. Lac caprillum etiam est egregium, quod à quibusdam non sine fructu usurpatur.

In usu verò *Lacticiniorum* observetur:

1. Ne Hecticæ adjuncta sit alia Febris Putrida dicta: *item*, ne adsit Capitis dolor: *item*, ne Ventriculus scateat excrementis & sordibus acribus, ex Digestionis vitio natis: *item*, absit Hypochondriorum tensio. (*Y*)
2. Ut nihil ferè aut bibatur, aut comedatur aliud. (Z)
3. Ut pauco addito Saccharo Lactis coagulatio impediatur: ob id etiam sub usu Lactis Acida quævis fugienda sunt. (*A*)
4. Ut assumatur Lac jejunè & calidum, adeoque vel immediatè ex ipsis Mammis sugatur, vel recentissimè mulctum adhuc calidum hauriatur, ne alteretur ab Aëre, Lac; facillimæ enim est alterationis.

Primarium etiam Lac alimentum sub tali Lactea Cura constituat, cæteris nonnisi levioribus & facilè digestibilibus, iisque paucis, assumptis. Ante omnia verò exploret Medicus, an Æger Lactis usum ferre queat? Medicum docet JOEL *in Praxi*, ubi *de Hectica: Nempe Ventriculo priùs leni Purgatione evacuato, exhibeantur Ægro initio* ℥iij. vel iv. *Lactis, videlicet si probè concoquat, & nil molestiarum ex eo sentiat, nec post assumptum Lac gravitas in Ventriculo sentiatur, aut Singultus excitetur, aut Nausea Vomitusque sequatur, nec Calor in corpore, nec Pulsus intendatur, tunc potest integra libra mane & vesperi propinari; post assumptum autem Lac nec violentiùs se commovebit, nec dormiet Æger.* Usum legitimum Diætæ Lacteæ communicavi *in Colleg. Schroderiano Part.* 2. Confer. SENNERTUS *de Febribus N.* 3. *c.* 3. *p.* 351. JOEL *in praxi Tom.* 5. *pag.* 37. & M. A. N. C. *Ann.* 1. *Observat.* 141. *Alimenta* reliqua sint omnia *temperata* & boni succi, unde *Pultes*, v. g. ex Oryza, item Jusculа Avenacea temperata, & Hordeacea in Statu hectico conducunt: de quibus BORELLUS *Cent.* 4. *Observ.* 89. qui multos Hecticos tantumnon desperatos usu Hordeatorum frequenti restitutos esse affirmat: item Chocolata, Amygdalata, Nuclei Pinearum, Pistaciarum, Semina 4. Frigida majora, &c. Carnes Pullorum porcinorum, Vitulorum juniorum, Caponum, Gallinarum & Anatum, imprimis Rania & Cochleis nutritorum: sunt enim, qui insigniter commendant Ranas, earumque Coxas, quæ Ranarum Coxæ frequentiùs esitantur in Italia. Etiam Testudines laudantur ad Curam Hecticæ, imprimis quidem, quando priùs nutritæ fuerint Saccharo & Farina, & postmodùm coquantur in Brodio Gallinarum non admodùm salito: scilicet volunt, ut Testudines seu Limaces montani per aliquot dies noctesque in jejunio serventur, postea Saccharo & Farina fiat nutritio duabus vel tribus diebus; postmodùm cum Aqua & pauco Sale coquantur, postremò vero Jure optimo Galli aut Anatis præparentur; hac enim ratione præparatæ optimè in Hectica conducere dicuntur. Confirmat hoc AMATUS LUSITANUS *Cent.* 2. *Curat.* 53. qui curavit quendam per *Pullorum gallinaceorum Testudinibus nemoralibus* saginatorum esum, & potum *Lactis asinini*.

Cancri recentes fluviatiles solent esse admodùm usitati, imprimis quorum Caro est insignis: certè Cancri fluviatiles, rore alcalino nutritivo turgidi, modò a Stomacho digerantur, quocunque modo usurpari, imprimis si ex contusis Succus eliciatur, conveniunt: subactus cum Decocto aut Succo Amygdalarum nobile sunt Alimentum medicamentosum: vel *Cancrorum, Succus expressus cum Butyro re-*

cen-

(Y) *Canones Lactis methodice exhibendi habet* Hippocrates 5. Aphor. 64. *ex quo A. presentia decerpsit: ibi*, Lac dare caput dolentibus malum: malum verò & Febricitantibus, & quibus Hypochondria suspensa murmurant, & Siticulosis: malum autem & quibus in Febribus acutis biliosæ sunt Dejectiones, & quibus Sanguinis multi dejectio facta est. Convenit autem Tabidis dare, qui non valdè multùm febricitant, & in Febribus longis & parvis, si nullum ex supradictis signis affuerit, & præter rationem consumtis. *Accuratum hujus Aphorismi Commentarium legere est apud Cl. Praceptorem* Lucam Tozzi. *Notandum tamen est, quod si juxta propositos ab* Hippocrate *Canones, Lac ægrotantibus exhibere velimus, nullus ferè locus erit illud exhibendi; nam nullum feri Tabidum Lacte egentem inveniemus, qui vel capite non doleat, vel hypochondria non habeat suspensa & obmurmurantia, vel sitim non patiatur, vel biliosis quandoque non exerceatur dejectionibus, vel demum cui nonnunquam Sanguinis fluxus non acciderit. Quapropter nisi omnia simul hæc contraindicantia vim faciant, aliquid pro Tabidis sublevandis est audendum, adeoque Lac propinandum, etiamsi unum vel alterum ex recensitis ab* Hippocrate *signis obsistat. Etenim nullum pro Tabidis nutriendis prastantius habemus præsidium, quàm Lac, primum, & primis Corporis nostri staminibus maxime analogum, nutrimentum, exhibere. Legi meretur* Fr. Bayle Dissertatio de usu Lactis ad Tabidos reficiendos.

(Z) *Cùm nil aliud comedendum vel bibendum, nisi solum Lac, Ægrotantibus conceditur*, diæta Lactea *dicitur, de qua Practici. Ut quod expertus sum dicam: Infantes, vel in prima Pueritia constituti, etsi jam à Lacte depulsi fuerint, & cibis solidioribus assuescere cœperint, si in Tabem incidant, omni denegato cibo commode possunt* Nutricis *iterum mammas exsugere, & Lacteam Dietam cum nutritionis commodo ferre; at qui jam adoleverunt ægre possunt, omni proscripto cibo & potu, solo Lacte exucto nutriri: nec unicum vidi ad secundam diem Dieta Lactea absque summo langore utentem.*

(A) *Qui apud Anglos primùm mos invaluit, Lac cum* Caffè *conjungere, simulque potare, jam in Italiam transductus est, ut in quotidianas & populariter consuetas hac potatio transierit. Reverà Decoctum Caffe, Lactis promtiori in Ventriculo digestioni non parum favet. Solemus & tosti Panis buccellam, vel Mentha folia viridia Lacti præmittere, aut si mavis juxta* Cl. Baconis à Verulamio *methodum, illud per sacculum pulvere Mentha & Rosarum rubrarum refertum trajicere, deinde calidum propinare. Illud tamen omninò verum in Praxi deprehendimus, tunc Lac egregie in Ventriculo confici, adeoque exactè Nutritionis negotium procurare, cùm repurgatis quoad fieri potest primis Alimentorum officinis, ea adhibeatur industria, ut Lac in vacuum omninò Ventriculum admittatur, nec nisi in vacuum jam à Lacte Ventriculum cibus quicumque ingeratur: eo nempe fine ut nullam in Ventriculo mixtionem Lac patiatur, adeoque nullum noxium saporem adipiscens, in sanum dulcemque Chylum mutari queat.*

Digitized by Google

centi Majali non salito mistus dat *Butyrum Antihecticum* quod compositum Matres familias vocant *die Krebs-Butter*, id est, *Butyrum Cancrorum*, egregium restaurativum consumptorum: Conf. SACHSIUS *in Gammalor*. Sunt, qui commendat etiam Ostreas in Hectica, quæ simili ratione benè conducunt, si eas feret Stomachus: Sic LINDANUS *super Hartmannum* notabile habet Exemplum Hecticæ, Ostrearum usu curatæ: dicit namque fuisse Amstelodami Virginem 20. annorum, quæ *ex Ulcere Pulmonum in Hecticam* inciderat, & jam desperata salute per aliquot annos decubuerat: huic Ægræ obvenerat voluptas comedendi *Ostreas*; onde cum ipsi gratificatum fuerit 12. præparatis Ostreis, his avidiùs consumptis totidem iterum concessæ fuerint; postero die cùm Ægra senserit, quòd ex harum usu se habeat meliùs, plures fuerint oblatæ, & intra breve tempus magnam eorum quantitatem comederit, ac ita brevi in totum ab Hectica liberata fuerit, nupserit, & 8. liberos pepererit. Nempe in talibus habeatur ratio Stomachi, ejusque quoad Appetitum dictamen, & quoad Digestionem operatio.

LANGIUS *in suis Miscellaneis* commendat Anguillam, ut comedatur ab Hecticis, nec hoc videtur absonum; Vid. *ejus Miscellan. pag.* 41., ubi videbitis ejusdem opinionem. Sed præstat sub Lactis usu Carnium esum intermittere, ne Lacti ad corruptionem detur occasio, quin Lacticinia sola pro Cura usurpentur. (B)

Quod si Fluxus Alvi adsit, imprimis crassa Alimenta conducunt, ut de Oryza, Pultes farinacei, Lac chalybeatum propinetur.

Hæc sufficiant de Febribus Continuis, ad quas pertinent etiam primariò Febres Malignæ.

CAPUT VI.

De Febribus Malignis.

FEbrium in Benignas & Malignas communis est divisio, cujus *supra*, ubi *de febribus in genere* actum fuit, mentionem fecimus, (hæc enim nonnisi gradualiter differunt.)

Quo ergò attinet *febres Malignas*, seu *Virus Malignum*, & hujus summum gradum, scilicet *Pestilentiale*, ita dicuntur propter similitudinem ab Hominibus Malignis, qui sub specie recti decipiunt. Nam apparenter sunt tales Morbi ordinarii, quoad externa signa aut externam formam apparent boni, in se autem reverà sunt pessimi, & gravissima Symptomata inferunt. Sunt autem hæc ipsa materialiter nihil aliud, quam Nomina, quæ sortiuntur hi Morbi per Metaphoram, & in sensu Medico significant certam Causæ Morbificæ occasionalis seu materialis, & inde ortorum Affectuum statum & conditionem, secundùm quam Febres ab ordinaria sui natura & nocendi consuetudine, respectu nempe Corporis universi patientis, violentiùs agunt & pejores fiunt ut quasi Veneni naturam acquirant, & consequenter summum Periculum & Mortis metum inferunt, quæ pejor conditio Causæ Morbosæ per vocabulum *Malignum* solet exprimi. Hac ergò ratione non tantùm Febres, tam Intermittentes quam Continuæ Acutæ, sunt Malignæ & Benignæ, sed etiam *Malignitas & Benignitas communis est affectio omnium Morborum*, ut interdum sint *Benigni*, interdum *Maligni*: sic dantur *Angina Maligna*, *Pleuritides*, *Dysenteriæ*, *Cholera*, *Diarrhœa*, *Benigna* & *Maligna* & sic consequenter etiam in aliis Morbis quidam sunt Maligni, quidam Benigni: In specie tamen in Febribus attendenda venit Malignitas.

Interim Morbi Maligni non iidem sunt cum *Contagiosis*; dantur enim Febres Contagiosæ, quæ non sunt Malignæ, ut Scabies contagiosa sine malignitate, item Coryza; & vice versa Malignæ sine Contagio.

Ex his prædictis describitur Febris Maligna. Jam ergò uti alius Affectus quivis, ita in specie illa *febris* nomen *Maligna* acquirit, *quoties subitò ac inexpectatò Vires Ægri prosternuntur, aut Symptomata occurrunt majora seu longè graviora ac insolentiora, ac aliàs in Affectu simili, aut ex Causa ordinario modo constituta oriri possunt*. Ex quibus sequitur fundamentum *Prognosticon febrium Malignarum*, tales scilicet Morbos maximè esse periculosos, aut speciatim Febres Acutas Malignas, adeoque subinde brevi ad Mortem terminari, vel repentina Symptomatum truculentia, vel subitanea Virium sine causa manifesta prostratione, qua ratione idem ferè cum venenoso erunt. Sic verbi gratia Febris talis ex vitio Digestionis primæ sub nato Fermento febrili est *Tertiana Intermittens*; si more aliàs solito omnia procedant, est Benigna; si autem in hac tanquam in Ardente subinde immineant vel crebra Animi deliquia, Convulsiones, Deliria, vel Ægros anxios admodùm cum Pulsu parvo in vigore Paroxysmi existere videmus, aliaque Simptomata in Tertianis graviùs longè, quàm conditio Morbi requirit, & planè insolentia affligunt; tunc latet anguis in herba; significat enim Fermentum Febrile ejusque Fomitem depravatum & corruptum, subest *Malignitas*, diciturque *Tertiana Maligna*. Item in *Tertiana Ardente*, si nulla adsit Sitis, utut naturaliter esse debeat, suspecta est res, & *Malignitas* subesse dicitur: si in *Continuis* adest Sitis clamosa cum crudis Fæcibus, rubra & squalida Lingua, præsumptio est *Febris Malignæ*: Item si Homo adhuc in neutralitatis statu est constitutus, seu apparenter sanus, aut quoque Febre apparenter miti correptus, secunda aut tertia die conqueritur de maxima & *subitanea Virium prostratione* citra Causam manifestam, hoc subinde solet innuere & prædicere *Morbum Malignum*.

Vires autem primariò prosterni solitæ sunt imprimis *Vitales*, successivè etiam *Animales* dictæ, utut pro Affectuum varia ratione nunc hæ, nunc istæ magis, nunc utræque simul affligi soleant. Differentia tamen, ut in Principio Malignas cognoscamus, non adeò est cognita: latent subinde Febres Malignæ in Principio, & levioris Morbi speciem repræsentant, exercitatioresque interdum fallunt, unde etiam Malignæ & mali moris dicuntur; nimis quantum tamen Viribus & Vitæ insidiantur: Si enim tertia vel quarta die se prodit Malignitas, hoc nimiùm fit tardè, & occasio Medicinam parandi prætetlapsa est. Unde simus cauti in Febre Maligna maturè cognoscenda, ne in perniciem abeant Symptomata, quæ in febribus Maligna affligunt.

Cognoscuntur imprimis ex *Pulsu*, vel mox in Principio nimis *debili*, vel subitò nimis debilitato *& parvo*, qui Vires Animales & Vitales prostratas denotat; Quando Acidum est forte, Pulsus magnus; quando verò Acidum depressum est, & Alcali regnare incipit, fit Pulsus parvus. Pulsus magnus fit a Sanguine omnes Arterias dilatante, & hoc est a nimia Turgescentia & Fermentatione, quæ Fermentatio ex majori concursu Salium est.

Symptomata illa, vel majora vel insolentiora, quæ ordinario in Malignis affligunt, sunt multiplicia, adeò, ut nullum ferè sit Symptoma extraordinarium, quod non subinde in una alterave Maligna Febre observatum fuerit: v. g. *Hydrophobias* in Febribus Malignis observavit SALMUTH *Centur.* 2. *Histor.* 58. item SANCHEZ *in Obs. Medicis*. Interdum Malignitas est tanta, ut partes nunc internas nunc externas *Sphacelo ac Gangræna* correptas observare liceat: Confer. HILDANUS *l.* 3. *Obs.* 93. & 95. item SALMUTH *Cent.* 1. *Histor.* 7.

Sed quæ frequentiùs ac ordinatiò magis in Febribus Malignis observavi *Symptomata*, sunt: I. *Subitanea Virium sine causa manifesta, eaque ferè omnimoda prostratio*, quæ suspecta est Medico; ita ut etiam longè major in his Febribus esse soleat, quàm in aliis, & nunc in Principio Febris, nunc subinde tribus ac 4. diebus ante Decubitum, ac imprimis in Brachiis ac Cruribus, percipitur talis Virium successivè defectus.

II. *Appetitus* mox in totum prosternitur, cui interdum *Nausea & fastidium Ciborum* succedit; & quamdiù aliquid Jusculi, vel tantillum Alimenti sine Nausea, aut insigni Adstantium persuasione Ægri assumunt, semper bonum est signum, imprimis, si adhuc saporem percipiunt gentium

(B) *Sanè ad exsuccum aridumque Corpus nutriendum valent* Testudines, Cancri, Ranæ Ptisana, *aliaque ab A. atque aliis proposita. Si ea tamen referre licet quæ Praxis docuit, Hectica Febri detentos, adeoque tabescentes,* Balneis Aquæ dulcis, Lacte & Aeris *in salubriorem mutatione, manifestius sublevari. Aerem nostrum Stabiensem, h. e. amœnissimam oram, quæ ab urbe Neapolis ad Minervæ promontorium, nostrum Craterem efformat, omnesque Vesuvii montis vicinias, bituminoso sabulo refertas, commendavit vel ipse* Galenus, *quo ab usque Græcia Ægrotantes mittebat. Verbum addam de* inunctionibus *totius corporis, præsertim Spinæ dorsi, ex Oleo è Cucurbitarum seminibus, & Amygdalis dulcibus expresso: iis enim molliori reddita Cute, quæ in Hecticis arida & exsucca est, poterit & Transpirationis & Nutritionis negotium melius peragi, adeoque Marcori remedium fieri.*

Digitized by Google

num, & non dicunt: *sapit instar ligni fracidi*: quod etiam valet si Potum ordinarium, v. g. Cerevisiam lupulatam, ferre valeant, nec illam aversentur.

III. *Calor* non eam habet acrimoniam, quàm aliæ Febres Benignæ Fermentativæ seu Putridæ, si nempe ejusdem generis Benignas & Malignas conferamus. Symptomata tamen sunt graviora: rarò foris adeò intensus, atque in Febribus Continuis usitatis seu Benignis, sentitur Calor, potiùs *interiora uruntur, exterioribus moderatè calidis*: interdum Ægri dicunt; *urit in Corpore*, & monstrant regionem Stomachi seu præcordialem. Certè quando ægri conqueruntur de nimio Calore interno, & tanto Causo partium internarum, utut externè parum aut mediocriter saltem caleant, pravum Malignitatis, & utplurimùm Viscerum inflammatorum, tandemque sphacelatorum signum esse solet, ut è Cadaverum sectionibus notum est. Unde facilè patet: quare Febres Malignæ sine exanthematibus nonnunquam pejores sint, ac eæ, in quibus talia copiosissimè erumpunt?

IV. *Sitis* citra Æstus rationem intensissima est, cum ardore Faucium, Lingua arida, scabra, &c. tantùm nempe urget in Febribus Malignis Sitis, ut communium Febrium conditionem longè superet; & cùm æstus in Malignis non soleat esse tantus quantus in Ardentibus, imò interdum adeò mitis, ut ægri de eo non conquerantur, nihilominùs tamen gravissimè urget Sitis. Sitis cum Viribus prostratis, signum est, subesse Malignitatem. ægri qui insigniter calent, & tamen de nulla Siti conqueruntur, similiter Malignitatem adesse monstrant. Hoc an sit periculosum? vid. in LANGII *Miscell. Cur. p.* 38. *item in Epistolis*. Quòd si Potus restinguendæ Sitis gratia porrectus, non solum nihil prosit, verùm etiam simul fluctuationem & anxietatem pariat, & Lingua via abluta, scabra & arida denuò reddatur, suspiciendum est de latente Malignitate.

V. *Somnus* brevi post deficit, & graves *Agrypnia* Ægrum affligunt, eæque nunc sunt anxiosæ, nunc absque anxietate. Hæ ex affecto Nervoso genere & Spiritibus animalibus: Illæ ex Stomacho & Præcordiis malè habentibus originem ducunt: quibus Deliria & Convulsiones infallibiliter supervenire solent: interdum etiam citiùs quàm Febris fert conditio, Deliria adesse solent, quæ semper innuunt Malignitatem, & sic adrepit tandem Mors. Rarum est, quod somnolenti observentur ægri: quòd si corripiantur Somnolentia, est *Coma vigil*.

VI. *Pulsus* in talibus Febribus, imprimis initio, sæpiùs naturali Pulsui est simillimus, aut non multum ab eo discrepare videtur: postmodùm tamen subitò debilitatur, fitque parvus, celer, debilis & frequens; subinde, imprimis in Statu talium Febrium, Pulsus est inæqualis; interdum mox ab initio Pulsus formicanti est similis, i. e. minimus & frequentissimus: durus etiam subinde in febribus Malignis est Pulsus. In genere, uti in febribus Continuis, quæ plùs minùs simulant Ardentem Benignam, Pulsus est parvus, celer & debilis, certò colligendum est, Malignitatem subesse, adeò ut, quando nonnihil magnus existit, vel quantocyùs ea parvo nonnihil major evadit, semper bonum esse soleat.

VII. Præterea ægri sunt *inquieti* sine manifesta causa & *anxii*, & interdum *Jactigatio insignis* & major longè, quàm ratio febris infert, adesse solet. *Inquietudo* ille *anxiosa* non semper toto fit Corpore, sed nunc Brachium unum vel alterum movent, nunc Pedem agitant, aut extra lectum exserunt, nunc integumenta hinc inde trahunt nescii, quare hoc faciant. In Febribus Benignis frequentissimè etiam sunt anxii & inquieti ægri, utplurimum mox in Principio Morbi citra causam legitimam, frequentiùs in Incremento & Statu: Sedem habent in Stomacho, & ibidem angunt ægros, atque tunc conqueri solent, *se sentire tantam Cordis angustiam*: Interrogati, *ubinam esset ipsis illa angustia*? monstrant scrobiculum Cordis, Respiratione libera tamen, & non impedita existente: sed tunc vitium hæret in Recrementis variis, nunc pituitosis, nunc, idque frequentiùs, nidorosis, aut biliosis, Stomachi orificium superiùs afficientibus: & si simul à *Contagio* fuit malum, nauseant ægri & sæpiùs Vomitum patiuntur.

VIII. Interdum *quicquid Medicamentorum porrectum fuerit, denuò evomunt*, & cæteroquin Contentorum nihil. Subinde conqueruntur in istis Anxietatibus: *modò vomere possem*, dicunt. Hinc sæpiùs observavi, quibuscunque Vomitorium in primo Malignatum insultu dedi, hi omnes Morbi cursum, sive salutaris sive lethalis fuerit, quieti & tranquilli, summa etiam prostratione Virium existente, transegerunt, in specie si Contagium haustum fuerit, adeò ut hoc in casu unum ex primariis videatur auxiliis *Vomitus* maturè provocatus. Anxietates istæ etsi per Sudores leventur, tamen Sudoribus cessantibus redeunt. Nempe hoc in casu non semper copiosa Materia peccans aut Sordium saburra adest, quæ Stomachum afficiat; sed Effluvia illa Fermenti febrilis maligna, quæ dum Sudoris medio difflantur, primæ viæ ac præcordia liberiora sunt: sed illo suppresso, eadem interiora versùs ruunt, & Anxietates inferunt; non secus scil. ac Diarrhœa ex suppressa Diaphoresi interdum oritur, & contrà hac aucta illa cessare solet.

IX. *Alvus* utplurimùm pertinaciter constipatur: id quod ferè meliùs est, præsertim quando Excretio cutanea expectanda, quam si frequentiùs sit fluida, quod interdum fieri solet, & tunc Excreta liquida instar Fæcum sunt conspicua, utplurimùm pessimè olentia; estque uno nomine semper fluxus talis Colliquativus.

X. *Urinæ* utplurimùm Sanorum Urinis simillimæ, itaut hæc in febre Maligna, qua tali, nullas patiatur alterationes, quin ægri interdum intereunt febre Maligna correpti cum Urinis optimis & Sanorum simillimis: vid. SCHENCKIUS *l.* 2. *Obs. p.* 278. idque tunc temporis, imprimis quando primaria febris Ardentis concurrant Symptomata. Unde tales Urinæ præsentibus aliis pravis Signis, certum Malignitatis indicium præbent. Quòd si verò mutatæ appareant, id non tam ratione febris ut Malignæ, quam ex Medicamentis aut Alimentis, aut ipso statu Massæ Sanguineæ ante Morbum, id evenit. Interdum Urinæ in statu turbidæ fiunt, sed sunt tenues & crudæ, indeque vel pauco vel nullo Sedimento; simul etiam Color talium dilutior est, qui tamen nil boni denotat. Unde Malignis in febribus coctionis & Cruditatis ratio ex Urinarum inspectione non habetur tanta, quanta in Benignis. Interdum, RIVERIO teste, Urina in Statu concocta apparet, licèt ad interitum ruant ægri. Interim tamen, etiamsi pessimè habuerint ægri, modò tamen in summa Virium prostratione Urinæ excernuntur crassæ, ac fiunt turbidæ, & Sedimentum plùs minùs copiosum, vel candidum, vel lateritium simileve, sed æquale, deposuerint, tamen semper bonum signum, & neminem cum tali Urina intereuntem observavi: Quin & *Sudores* antea impossibiles, aut similes huic *Excretiones cutaneæ*, sponte prodire solent. Econtrà in febre maligna, etiam melioribus Signis præsentibus, Urina tamen cruda & perspicua, licet crassa & intensè tincta existente, & ita perdurante, tamen nihilominùs intereunt ægri, utut etiam in tali clara Urina aliquid quasi Sedimenti flavescentis seorsim natare videatur; hoc enim Chyli portiuncula est, ex Assumptis cum Urina secreta.

XI. *Excreta* hæc Vesicæ & Alvi *insigniter fœtentia*, aut gravi fœtore imprægnata, Malignitatem pestilentialem interdum denotant.

XII. *Facies* taliter ægrotantium solet interdum esse terrea, & à statu naturali multum mutata, livida interdum aut plumbea.

XIII. *Cerebri & Partium nervosarum* morbidæ seu malæ affectiones subitò inductæ, neque legitimam inter se proportionem obtinentes, Malignitatem denotant.

XIV. *Capitis Dolor* intensus, in specie in Capitis summitate, affligit.

XV. Dum sudant ægri, *Sudoris odor*, imprimis in progressu, est quasi dulcis, qualem odorem spirant Cadavera vel Carnes Animalium, dum putrescere incipiunt, uti frequenter observavi. Sanè notum est, naturalem Sudorem habere saporem salsum plùs minùs urinosum. Ego observavi in Muliere Tertiana duplicata cum Arthritide vaga laborante, quod acidissimum Sudorem sudavit. Dubito autem, an unquam apud Ægrum Febre maligna periculosè correptum acidus Sudor observatus sit?

XVI. Ulteriùs non rarò adest *difficilis Respiratio*, idque speciatim in iis Malignis, in quibus Excretio cutanea vel imminet, vel conjuncta est: hac enim vel impedita, vel suppressa, Respirationis supervenit difficultas, cùm dicunt, *restitare ipsis in collo, neque velle descendere*. Quæ fere ad Mortem appropinquantibus supervenire solent.

Unde ab adjunctis Symptomatibus variis varias tunc sortiuntur appellationes Febres Malignæ, ut nunc *Febres Petechiales*, à Petechiis seu Maculis hinc inde se manifestantibus & Corporis Cutem tingentibus; nunc, ubi hinc inde erumperent Tubercula minora rubicunda, *Morbilli*; nunc à Pustulis seu Tuberculis majoribus suppurantibus, ac crustam fœtidam relinquentibus, *Variola*; nunc ab Excre-

cretione Cutis miliari, quando, prout grana sunt vel rubra vel alba, *Purpura rubra & alba*, Germ: *der rothe und weisse Triesel* appellari solent; quæ alba Puerperis solet esse molesta & lethalis. *Maculæ* variæ superficiales in toto Corpore, ac præsertim in Lumbis, Dorso ac Pectore apparentes; vel etiam *Bubones* aut *Tubercula*, simul ac *Carbunculi* erumpentes, Malignitatem maximè denotant ad naturam *Febrium Pestilentialium* accedentem. Et hæc est differentia in Petechiis & aliis Excretionibus malignis, quod priùs afficiatur Pectus, Lumbi, ac Dorsum: contrarium fit in Variolis, quæ priùs Caput occupant.

Variant subinde hæc Symptomata in Febribus Malignis, ut nunc plura, nunc pauciora adsint: sed sæpè latent tales Febres, ut nonnisi tardè, Medicus eas valeat internoscere. Sed *suspicio earum* oritur, si in specie hæc septem adsint, nempe.

1. Subitanea *Virium prostratio*, citra manifestam causam.
2. *Appetitus* penitus *dejectus* citra causam ordinariam & manifestam, licèt omnes functiones sint naturales.
3. *Vigiliæ* pertinaces mox à Principio Morbi, etiam citra quamcumque causam Ægrum vexant.
4. Quòd *Urinæ* tales *Sanorum* similes sint.
5. *Pulsus* plus minus *debilis*.
6. Cùm queruntur, *restitare ipsis in collo, neque velle descendere.*
7. Quod *citra Calorem Sitis* admodùm sit aut *intensa*, cum aridura Linguæ & Faucium, aut interdum planè *nulla*.

Talia utplurimùm Febrem Malignam gravem innuunt, idque eò magis, quò anxii magis & inquieti sine causa manifesta Ægri extiterint.

Quia etiam *Critica Symptomata* nonnunquam *Malignitatis Signa* mentiuntur, eadem distinguere docet POTERIUS *l. 1. de Febribus cap. 18.* nempe, *Omnia Symptomata gravia, quæ apparent ante Signa Coctionis, Morbi Maligni ratione fiunt, quæ autem post Coctionem, dependent à conflictu Naturæ & Morbi, nilque maligni habent, præter speciem & apparentiam.*

Quoad *afficiendi Modum*: Febres hæ Malignæ nunc, utut rariùs, *Privatæ* sunt, unum alterumve Hominem ob Causam singularem internam saltem invadentes, nunc, idque crebriùs, *Epidemicè* grassantur in plures, Causamque communem habent Aërem, vel alimenta vitiata.

Porrò Febres Malignæ sunt vel *non Contagiosæ*, quæ Adstantibus aliis nullam noxam inferunt. Frequentissimè autem simul sunt *Contagiosæ*, aliosque inquinare solent. Rarum est, Febrim propriè dictam Malignam, si gradus sit excellentior, non esse Contagiosam. Hine observanda venit *Febrium Malignarum Differentia* à LINDANO *super Hartmannum* insinuata:

1. *Febris Maligna simpliciter*, v. g. quaedam *[illegible]*, aut *Tertiana Continua*, vel *Intermittens*, sua natura Benigna, ea degeneratione Causæ occasionalis seu Fermenti febrilis, ex parte acrioris & subtilioris pessima inferentis Symptomata, facta est *Maligna*.
2. *Maligna Contagiosa*, v. g. *Petechialis*, *Febris Castrensis*, vel *Morbus Hungaricus*: quò utplurimùm etiam pertinent jam dictæ *Epidemicæ Malignæ*.
3. *Febres Pestilentes*: quarum summus gradus est.
4. *Pestis ipsa*, Rex morborum.

Quoad *Malignas Contagiosas*: Fundamentum harum consistit in tali *Fermento Maligno spirituoso*, (h. e. quod ob *Acrimoniam malignam* summè activum, adeoque sui mediante intestino quasi fermentativo motu apta in materia, multiplicabile existit; ob volatilem verò & spirituosam naturam Spiritibus nostris imprimis communicabile, & hinc absque activitatis impedimento in distans quoque diffusibile & summe penetrabile est) quod *Auræ* seu *Odoris* instar, adeoque in minima mole Contentis nostris, præsertim Spiritibus nostris Sociatum, Assimilationis modo se multiplicans, Effluviorum spirituosorum medio disseminatum, Spiritibus sibi symbolizantibus se sociat, sicque etiam Sanum inficit, hujus Massam Sanguineam fermentando, aut potiùs ad Putredinem disponendo. Ut enim tantillus Fermenti Odor, sæpè integram cellam Cerevisiæ & Vini potest turbare: Ita simili ratione, vel tantillum contagiosi Miasmatis fermentativa potestate sæpiùs afficere potest multos Homines. Nempe Contagium hoc ex ægri Corpore exspiratum non solitarie, sed cum substantia Spiritus Insiti una exhalantis sociatum, videtur se imprimis associare *Mumiæ* nostræ spiritali vitali, unde hoc appropriatum est ad Corpora humana; & hinc v. g. in *Peste humana* saltim Homines, non verò alia Animalia, inficiuntur. Propter hanc Mumiam contagiosam fit Morbus Contagiosus in Consanguineos, quatenus inter eos est convenientia Spiritus Vitalis, seu radicis mumialis; unde faciliùs ab ægris Consanguinei, quam alii Homines, affici solent.

Contagium duplici modo afficit, nunc per *Contactum corporalem*, nunc *in Distans*: Per *Contactum corporalem* fit vel immediatè per ipsum Contactum Corporis Sani vel ægri, vel mediatè, mediante certo Fomite, v. g. mediantibus Vestibus, Alimentis & similibus. *In Distans* seu virtualiter mediante Aere per inspirationem se multiplicare solet. Contagium hoc Virtuale, quod cum Aere hauriatur, & se nobis insinuat, sæpissimè Febres Malignas ac Pestilentiales constituit: hoc, præter Sanguinem aut ipsos Spiritus per Pulmones circulatos, in specie *orificium Stomachi superius* graviùs affligere solet. Quod immediatè afficiatur *Stomachus*, etiam patet ex eo, quòd tales infecti, ubi alias nullam alterationem senserint, conquerantur tamen mox de quadam molestia in orificio Ventriculi superiore, quam molestiam sæpius sequitur *Nausea*; quæ Nausea si superveniat, bonum est signum; innuit enim Stomachum insurgentem contra Malignitatem, nec statim fuisse nimis alteratum, si modò Massa Sanguinea à nullo Miasmate alterata sit: & rectè, dicit LINDANUS, in Constitutione Epidemica hoc observandum esse, neminem sponte & sine causa manifesta nauseare (nisi forsan hoc sit ex Ingluvie) nisi qui Miasma contagiosum susceperit, à quo Ventriculus irritatur nauseat; unde etiam subitò præsente tali Nausea provocandus est Vomitus, ut succurratur Naturæ nauseanti. Multi statuunt *Partem affectam in Febribus Malignis esse Stomachum*: quo facit HELMONTIUS qui dicit, Febres Malignas consistere in convexo Stomacho: alii, dum observarunt Escharam & Gangrænam in stomacho, statuunt, solitariè stomachum esse affectum. *Modus, quo Contagia Stomachum afficiant*, non adeò est clarus: probabile est afficere contagium stomachum, quatenus Aer haustus Contagio plùs minùs inquinatus & imprægnatus *Salivam* inquinat, quæ ita imprægnata subinde per Gulam descendens, Stomachum afficit, & Contagium ibi deponit; hinc optimum præservativum habetur salivæ exspuitio, quamdiu nobis cum personis infectis, vel loco suspecto res est: Vid. M. A. N. C. *Ann. 9. Obs.* 170. Non enim possum consentire HELMONTIO, qui dicit, cribrari Aerem per Pulmones, & ex iis transire per Diaphragma, & hinc ad stomachi ambitum pertingere; sunt siquidem viæ nimis dubiæ: id quod videtur confirmari per opinionem BARTHOLINI, qui asserit, quod in febribus Malignis affectus locus primarius semper sit stomachus, ex eo, quòd in quibusdam, Febribus Malignis Ardentibus demortuis, in Ventriculo vel *Inflammatio*, vel *Eschara* vel *Sphacelus*, vel similes affectus observati fuerunt; utut præter Ventriculum Intestina aliaque Viscera interna reperiantur interdum similiter sphacelata, postquàm ægri in cursu Morbi de nulla molestia conquesti fuerunt, quam de Causo interno; Vid. BARTHOLINUS *Cent. 3. Hist.* 68. & 80. uti etiam in *Cent. 3. Epist.* 42. Item HELMONTIUS *Tumulo Pestis pag.* 843. & PANAROLLUS *Pent. 4. Obs.* 3. sicut enim aliàs Ventriculi orificium valde sensile est, ita etiam à Contagio, systema nervosum afficiente, illa Ventriculi molestia oriri potest, quatenus Miasma malignum intra Corpus inspiratum, spiritus & systema nervosum semper aggreditur: adeoque nil obstabit, quin allegatæ Ventriculi erosiones interdum etiam pro Producto morboso habeantur, simili modo, ac carbunculi & Bubones in partibus externis conspicui.

Quoad *Febres Epidemicas*, Malignis privatis, & quæ ex particulari Contentorum Corporis, præsertim in primis viis, *Dyscrasia*, & hinc *maligna volatili Acrimonia* oriuntur, oppositas: hæ vel *vitio Atmosphæræ*, vel *vitio Victus* generari, & his mediantibus in plures grassari solent. Quòd si Contagii simul accedat violentia, eò latiùs diffundere se solent. *Atmosphæram* quidem multiplicia *Effluvia* inquinant, vel ipsa nobis in se hostilia & maligna, vel mutuo halitu & associatione nobis contraria facta, vel (quo inclinat HODGES *Tract. de Peste Londinensi p.* 49.) *Spiritus Nitro-aereus* alterativus, & quasi corruptivus, quominùs usui vitali nobis ampliùs inservire queat.

C A U S Æ.

Cæterum Quæstio hic est in specie: *Quæ sit Causa Proxima Febrium Malignarum?* seu in quonam consistat ratio for-

formalis Venenositatis, Malignitatis aut Virulentiæ? (nam hæc tria sunt Synonyma) tam Morborum Malignorum in genere, quàm in specie Malignarum Febrium?

De hac Controversia in specie 4. primariæ prostant *Opiniones*.

I. Opinio docet: consistere Malignitatem in Febribus Malignis in *singulari quadam Putredine ac Corruptione Humorum*, qua Humores intensiore Putredine quasi afficiantur, & ita totum Corpus putridum quasi reddatur. Verùm eo ipso, dum non explicatur, in quo consistat talis Putredo seu Corruptio? aut quid per eandem intelligant? Sententia hæc neminem sapientiorem reddit.

II. Opinio est WILLISII *Tr. de Febrib. cap.* 12. & aliorum quorundam Modernorum, qui volunt, in Febribus Malignis *Sanguinem disponi ad Coagulationem præternaturalem*, ita ut hinc inde semi-grumosus hæreat, sicque circuitum naturalem turbet; unde etiam tam tetra superveniant Symptomata. Quam WILLISII sententiam apprehendit D. JOHANNES DANIEL MAJOR *in Tract. de Chirurg. Infusoria*, & huic Chirurgiam suam infusoriam superstruit. Confer. etiam RIOLANUS *Encheir. Anat. l.* 2. *c.* 27., qui in Febribus Ardentibus Malignis aliquoties vidit sanguinem concretum intra Venas instar Medullæ sambucinæ; quod etiam observatum à FERNELIO *l.* 6. *Physiol. cap.* 7. & SIMON PAULI *in Parecbasi de Febribus Malignis* §. 8. Verùm, quòd raro aut non semper adsit talis Sanguinis Coagulatio, non solùm per Experientiam refutari asserit SYLVIUS, qui se observasse affirmat, sanguinem Venæsectione aut per Nares evacuatum vix concrescere aut coagulari, quin potiùs nimis fluidum, liquidum ac tenuem, apparere, à qua sanguinis fluiditate potiùs, quàm Coagulatione, febres Malignas deducendas esse asserit; sed etiam non ineptè rejecit CAROLUS *la* FONT, *Medic. Doctor in Academ. Avenionensi in Gallia*, *Tr. de Veneni Pestilentialis natura & cura Diss.* 1. *cap.* 15., qui potiùs *Venenum corrosivum de natura arsenici causam Pestis*, hinc &, mutatis mutandis, *febrium malignarum* statuit.

III. Propterea ipse SYLVIUS *in Praxi*, ubi de Febribus Malignis, item *de Peste*, Malignitatis cujuscunque naturam & Causam materialem in *acrimonia nimia*, *nunc lixivia seu urinosa*, *nunc acida*, consistere asserit: vid. *Tr. de Lue Venerea* §. 130. in specie autem *in febribus malignis* peccare *acrimoniam Salis volatilis alcalici nimis acris*, Acidum nostri Corporis destruentis, atque sanguinem & Lympham dissolventis, & nimis fluidum reddentis, atque ejus consistentiam naturalem destruentis; adeò, ut ex deperdita consistentia, ejus Turgescentia & Rarefactio in Corde impediatur, quin & spirituum Animalium generatio imminuatur; unde stillicidia Sanguinis, Hæmorrhagiæ, esse Signa Sanguinis nimis fluidi à Sale volatili acri dissolvente: Confer. etiam SIMON PAULI *l. a.*, qui *Sal acre in Sanguine radicatum & fundatum* statuit febrium Malignarum Proximam Causam: Confirmant ex eo, quòd Acida curent & præservent à Malignis, & quòd Sulphurea in Febribus Malignis prosint.

IV. Opinio est eorum Modernorum, qui Malignitatem Febrium consistere volunt *in Verminatione, seu, uti vocant, Putredine & Corruptione animata*; cujus sententiæ Patronus est imprimis KIRCHERUS *Tract. Scrutinium Pestis*, aliàs elegantissima. Consentit eidem LANGIUS *in Præfatione hujus Scripti & Dissertatione de Morbillis*, uti & AUGUSTUS HUPTMANNUS *Tract. de viva Mortis imagine*, item in *Epistola de hac materia ad Petrum Johannem Fabrum* scripta, & *Tract. de Thermis Wolkensteinensibus*. Volunt nempe hi, in omnibus Febribus Malignis & Ulceribus Gangrænosis talem adesse putredinem sanguinis, ut exinde copiosissimi & minutissimi generentur Vermiculi, qui ubique scaturientes & Corpus lancinantes tam varia inducant Symptomata, necesse est. Nec deest Experientia: in Variolis sanè minutissimos Vermiculos refert BORELLUS in suis *Observationibus per Microscopium factis*: Sic PETRUS À CASTRO in Peste Neapolitana Bubones Vermiculis scatentes, & Emplastra Bubonibus applicata Vermiculis innumerabilibus referta fuisse observavit: Sanè KIRCHERUS non solùm in *Scrutin. Pestis*, sed etiam in *Arte Magna lucis & umbræ l.* 11. *Part.* 2. *Pragmat.* 2. innumeros Vermiculos minutissimos in quavis Febre putrescente, in Plantis putridis, Aceto, Lacte, Cadaveribus, Lignis, Fructibus, necnon in sanguine Febrientium, in Cerebro Hominis, aliisque ejus partibus ex Putredine ortos per Microscopium observavit: vid. etiam *Mundus subterr.* KIRCHERI *libr. de Veneno pag.* 107. Quinimò & HAUPTMANNUS per Microscopium in Sphacelo ex Lue Venerea oborto observavit quamplurimos Vermes ad instar Limacum, Germ. *Wie Schnecken*, sed minutissimos, qui Carnem, non secus ac Vermes Caseum, morsicantes erodissent ac consumpsissent, & unicus ejusmodi Vermiculus chartæ impositus brevi spatio 50. alios extra corpus rejecerit. In Peste sævissima, quæ totam Lusitaniam depopulatam reddidit, principio Morbi omnibus Vermium nigrorum rotundorum copiam per Nares manasse, observavit ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 4. *Med. Princ. Hist* 46. *Quæst.* 42. ZAPPFFIUS *in Dissert. de Morbo Hungar.* inquit. *Ipse in nupera Dysenteria laborantibus per microscopium aliquoties observavi innumeros Vermiculos, albos & rubros, Acaros magnitudine æquantes, cum rostulis hamatis.* Itum; *In Puerpera hujus loci sinistra Mamma, quæ laborabat Ulcere, multa remedia sed incassum, fuerunt adhibita: tandem in suspicionem Vermiculorum ex Lacte putrescente incidit. Cremorem crassiusculum effluentem per microscopium examinans, tunc aderant innumeri Vermiculi minimi, quales in Caseo apparent, postea adhibito Bufonum Pulvere cum pauxillo Oleo Arsenici, Vermiculis enecatis Ulcus brevi fuit consolidatum.* Sic habitum Corporis verminosum cum Variolis & Pustulis vidit RHODIUS *Cent.* 3. *Observ.* 64. Confer. etiam M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 50. *pag.* 147. & *Append. ad hunc Annum, Ann.* 2. *annex. pag.* 23. *Ann.* 6. *&* 7. *Obs.* 188. *& Ann.* 9. & 10. *Obs.* 130. *pag.* 305. Probabile ergò admodùm videtur, *Sanguinem, præsertim maligne Febricitantium, admodùm verminulosum existere.* Sed hanc Opinionem, & hinc Malignitatem derivatam, optimè ventilat MARCUS MARCI *in suo Tr. Philos. Veterum Restit Part.* 4. *Sect.* 8., dum dicit: *Auctores oriri putant ex Vermibus, cùm igitur Corruptio non adsit, unde Putredo & Vermes? qui nonnisi Putredine præcedente generari possunt?* Idem est, ac si dicat: *Vermes nonnisi præcedente Putredine seu Corruptione Sanguinis & Humorum posse generari*, adeoque potiùs effectus esse Corruptionis malignæ, quàm ejusdem formalem rationem, ut revera Æger possit corripi Febre maligna & etiam mori, antequam tales superveniant.

Ex his *Hypothesibus* certi quid determinare in tanta rerum obscuritate, difficile est. Ut tamen id, quod magis mihi probabile videtur, dicam, arbitror: *Febres malignas consistere in acrimonia intensissima, & simul volatili*; sive acerrimum fermentum & spirituosum, adeoque intimè penetrans, & tam fluidorum Corporis texturam insigniter immutans, quam solidarum sensibilitatem singulariter irritans, esse Causam formalem Malignitatis; vel, ut SYDENHAM loquitur *Observat. de Morbis acutis Sect.* 5. *cap.* 5., *Malignitatem in Epidemicis Morbis in particulis calidissimis & spirituosissimis* consistere; itaut *Malignitas ad Venenorum naturam, quarum vis in acrimonia summa, sub minima mole insigniter activa, consistit, accedere videatur.* SYLVIUS equidem cum Modernis quibuidam in Febribus Malignis Putredinem Sanguinis inchoatam, inductam ab Acrimonia lixiviosa seu alcalina, destruente Sulphur Sanguinis vitale, intelligit; unde & ejus Consistentia & Fermentatio vitalis & Spirituascentia debita deficiat, adeoque ejus Putredo, & hanc Mors necessariò insequatur.

Atque hæc, quibus hanc Sententiam probabilem reddere conatur, sunt varia.

(1.) Quòd Vita sit radicata & fundamentaliter consistat in solo sanguine, adeoque febres Malignæ afficiant primariò sanguinem.

(2.) Quòd Radix hæc vitalis, in solo sanguine supposita consistat in Crasi ejus seminali, in qua Vita vel sana vel ægra, vel longa, vel brevis, fundamentaliter deducitur; unde Crasis hæc seminalis in Malignis plùs minùs destruatur & pervertatur.

(3.) Quòd Craseos hujus formalis ratio in Acido pingui, seu Sulphure & Alcali volatili, certa proportione in Massa Sanguinea unitis, consistat, à quibus & Textura seu Mixtio, & Fermentatio, & Spirituascentia ejus dependeat; unde in Malignis vel Acidum sulphureum, vel Alcali, vel utrumque afficiatur, & depravetur à Malignitate.

(4.) Sulphur Sanguinis, quod Acidum occultum gerit, Agentis; Alcali verò Patientis rationem habeat: unde magis in substantia sanguinis sulphurea affecta Malignitatem consistere. Sulphur enim in Sanguine aliàs vocatur id, quod Veteres Calidum Innatum vocarunt.

(5.) Afficiatur & alteretur proximè Sulphur tale Sanguinis vitale ab acri ac volatili quodam Alcali, quod & Substantiam ejus dissolvat, & Acidum enervet, & Pingue imbibat; unde in Malignis acre volatile Alcali peccare verosimillimum esse.

(6.) Rationem vero istam, qua Alcali dissolvat Sulphur acidum Concretorum, & quam ordinario sequatur Mixti Solutio, esse Putredinem: Consistit nempe hæc in tali minimorum actione mutua, secundùm quam Alcali prædomina-

minatur Acido, & dissolvit intimiùs Pingue, unde Misti destructio, & Fœtor, aliaque subsequantur effecta. Putredo enim est ab Alcali, Fermentatio verò ab Acido.

Adeoque (7.) concluduot, Malignitatem Febrium consistere in Putredine Sanguinis, inchoata ab Alcali acri volatili, destruente ejus Sulphur acidum vitale, indeque delente ejus Texturam fermentativam & spiritualscentiam.

Cùm verò (8.) naturaliter Aer inspiratus sale universali vitali turgeat, quo conservetur istud acidum in sanguine; ob id hoc sale universali enervato, aut alterato, aut inquinato, disponantur tam facilè Corpora ad Morbos Malignos, vel immediatè Inspiratione hi ipsi propagentur.

Sed cùm *alcalia* potiùs passivè sese habeant, quàm activè, & ubique *acidorum* ductum sequi soleant; Nervolarum etiam partium Symptomata, v. g. Deliria, Vigiliæ, &c. in plurimis perquàm frequentia, potius ab Acido acri, quam Urinoso, videantur oriri; & constitutio Partium vitalis quarumvis, tam solidarum quàm fluidarum, seu Veterum Calidum nativum, quæ in Malignis in specie oppugnantur, in Acido volatili (quatenus TACHENII hactenus probabilissimis, dum meliora monstrata nondum sunt, hypothesibus insistere placet) potissimùm fundata sit, quæ nonnisi à symbolizante, sed vitioso, & illud quasi subjugante, vitiari potest acido. *Remedia* quoque in febribus Malignis, imò ipsa Peste usitatiora, ut Salia volatilia, Camphora, summum Alexipharmacum, Myrrha, & alia Resinosa, quatenus acidum acre pinguedine balsamica temperant & corrigunt; Animalium partes duræ, ut Cornu Cervi, Ebur, Unicornu, item Terræ medicatæ pingues, sulphure metallico plùs minùs imprægnatæ, hinc plùs minùs temperando absorbentes, ut Terræ sigillatæ, Bolus Armena; quæ habent sulphura metallica fixa, ut Cinnabaris, Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, Joviale, & omnia Bezoardica, Remedia Solaria, Diaphoretica, &c. quæ speciatim acidum volatile temperant & corrigunt, ac plùs minùs figunt, destruunt & absorbent, istudque fixatum, & quasi cicuratum, mediante sudore, unà cum parte Cruoris alterata, foras amandant: probabile reddant, *Acidum acerrimum volatile seu spirituosum potiùs, Malignum istud in Febribus constituere, quàm Urinosum seu Lixiviosum*: Nam, uti rectè dicit SYLVIUS, in Antimonio sulphur esse quoddam singulare ac mirabile, à quo mirè temperetur quodcunque acre, & imprimis figatur quodcunque salsius vel acrius. Unde etiam Causus, aliæque fixiores Continuæ Febres, tam vicinæ sunt Malignis, ut hæ subinde sub illarum regimine lateant, & illæ quoque promptissimè in has degenerent, quatenus facilè fermentum febrium harum benignum seu mitius, acrius & volatilius reddi, indeque Malignitatem verám contrahere potest. Ut taceam Variolas, Pleuritides ac similes manifestò ex acido natas Febres, sæpè malignas simul existere. Sed si ritè hæc consideremus, malignitas hactenùs explicata nonnisi istas febres attingit, quæ ex Contentis Corporis Humoribus, Maligno tali fermento inquinatis, oriuntur, quæ mitiores saltem esse videntur, cùm graviores ex infectis, & maligno afflatu quasi vitiatis spiritibus, primariò oriri videantur, qui infecti exinde notabiliter immutati, & plùs minùs syderati, seu ex parte mortificati, Contenta Corporis, in specie sanguinem, pessimè vitiantes, Malignarum Febrium, & in specie Pestilentialium, ipsiusque Pestis, fundamentum existunt.

Nempe afficiuntur in Febribus Malignis primariò quidem *Spiritus & Contenta Corporis*, utut secundariò etiam acres malignæ particulæ generis Nervosi partes quasdam, v. g. *Ventriculum*, plùs minùs affligere soleant.

Prout autem particularum fermentativarum non est differentia in proprietatibus & activitate, ita etiam Malignitas quibusdam in Febribus magis *Humores*, præsertim *Sanguinem*, inquinat, in aliis verò *Spiritibus* maximè infesta est, quorum prævio inquinamento & Massam Sanguineam plùs minùs afficit. Ut hoc pateat, observandum, quòd Symptomata illa inter graviora & insolentiora primatum ducat nimia & subitanea *Virium prostratio*, tam ex Ægri narratione, quàm ex Ægri Pulsu cognoscenda. Cùm verò omnis Vis Corporis, Viriumque robur in Spiritibus situm sit; non poterit in Malignioribus Febribus tantus Virium collapsus tam repentinus esse, nisi Malignitas seu Venenum primò spiritus occupet, hosque immediatè destruat, & his mediantibus Contenta cætera fluida, speciatim sanguinem, inquinet, ejusque Fermentationem, & Spiritualscentiam lædat: id quod ulteriùs cætera concurrentia Symptomata Febrium Malignarum confirmant; *Pulsus* nempe frequens, celer, parvus, uti in Febribus Petechialibus observari solet, Corpore adhuc ad Sudorem disposito, qui deficientem Turgescentiam & Fermentationem Sanguinis defectu Spirituum moventium, qui non sufficienter vibrantur in Corde, & nimiam ejus confusionem, & in Fermentatione inordinationem ostendit, unde potiùs per Cor fluit, quàm ex eodem turgescendo ebullit. *Urina* in Malignioribus, aut pessimo Ægri statu naturalibus similes subinde; item Agrypnia ac Delirium, Convulsiones, cum omnimodo ferè Sudoris defectu, in talibus Febribus citò ac frequenter affligentia, Contagium efficacissimè & latissimè in distans non raro se diffundens, quod saltem subtilissimis ac spirituosis particulis competere potest, adesse testantur. Confer. hic in specie VELTHUSIUS *de Usu Lienis pag.* 134. *& seq.* Ac sanè plures Contagiosiores, & speciatim Pestilentes, ipsaque Pestis in specie, spiritibus inimicæ sunt.

Sunt autem *Spiritus*, Virium fundamentum, duplices: vel *Vitales*, vel *Animales*; qui tamen mutuo nexu & functionum circulo mutuas opes sibi conferunt, & ad conservationem sui ac totius Corporis intimè conspirant. Probè itaque attendendum; utrum in Maligniore Febri magis *Spiritus Vitales* cum Massa Sanguinea à Malignitate inficiantur? an verò *Spiritus Animales* & genus Nervosum magis afficiantur?

Spiritus Vitales, & hinc *Massam sanguineam*, primariò affectam esse, persuadent:

1. *Æstus* intensus cum *Pulsu* celeri, frequenti, & parvo.
2. *Sitis* clamosa, *Fauces* aridæ, *Lingua* scabra, nigra & fissa,
3. *Calor* moderatus cum *Pulsu* celeri, frequenti, & inæquali, mox sub ingressu Morbi apparentes.
4. *Anxietates* & inquietudines, propter Bilem porraceam vel æruginosam, quæ in stomacho delitescens maximas molestias infert.
5. *Colliquatio*, speciatim fluxus Alvi Colliquativus, ad instar Purgantium malignorum ex simili Acido volatili acerrimo originem ducit. Hoc opprimit Spiritus Vitales, & cum Bile commistum Massam Sanguineam attenuat, & plùs minùs colliquefacere solet.
6. *Sudor* subdulcis & nauseosi odoris, qui Putredinis inchoatæ est comes, similis odori Cadaverum ex inchoata Sanguinis corruptione, ab Acido volatili acri orta.
7. *Sanguis* nimis fluidus, tenuis & admodùm dilutus, difficiliùs aut planè non congrumescens, qualem SYLVIUS observavit: sicuti & SIMON PAULI, qui etiam ex Acrimonia volatili derivat Febres Malignas, in *Purechasi de Febribus malignis*, libro elegantissimo, *pag.* 14. *&* 25. Sanguinem florentissimi coloris Vena secta emissum, pessimum Morbi Maligni signum asserit: Simile etiam fatetur BRUNO *in Jessen. pag.* 89. Veteres dixerunt: si Sanguis Vena secta non concrescit, malum est; innuit enim defectum fibrarum ex Putredine. Sufficit Veteres statuisse talem defectum esse signum inchoatæ Putredinis in Sanguine. Observatum sæpiùs fuit in Febribus Malignis, quòd partes Solidæ dispositæ fuerint ad Putrefactionem, teste HILDANO *Centur.* 3. *Observ.* 93. *&* 95. PANAROLLO *Pentec.* 8. *Observ.* 48. HORSTIO *Decur.* 5.
8. Huc etiam pertinet *Stillicidium Sanguinis* per Nares, per Uterum, &c. in Febribus Malignis interdum observatum; vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 5. *Cas.* 3.

Spiritus verò *Animales*, ac *genus Nervosum* primariò magis affectum ostendunt:

1. *Ardor Capitis* circa Frontem continuus, & longè intensior, quàm in reliquo Corpore.
2. *Pulsus durus* citra Partis cujusdam membranosæ in quadam Corporis regione notabilem affectum, simul *frequens*, *celer*, &c. Tales Pulsus cum duritie semper suspecti esse solent.
3. Si cum Pulsu laudabili, h. e. magno, vehementi, æquali, frequenti, Æstu plùs minùs intenso, tamen *summa Virium prostratio*, aut *stupor*, aut *facultatum animalium defectus* se exerat.
4. Si *Urina* parum à statu naturali recesserit, aut *sanior*, quàm Morbi Ægrique conditio requirat, fuerit, adeoque pertinaciter *cruda* extiterit.
5. *Agrypnia pertinax* sine causa manifesta.
6. *Appetitus prostratus, Nausea & Vomitus*; hinc & *Ventricu-*

tricalus subinde eschara, tanquam vesicatorio aut caustico affectus, deprehenditur: vid. BARTHOLINUS *l. u.*

Forsan & 7. huc pertinet, si *arida*, *scabra*, vel plùs minùs *squalida cutis* Ægri fuerit, absque vaporoso Calore, vel blandi Madoris vestigio.

Talium, adeoque Malignarum febrium *malignitatis*, quæ spiritus afflando quasi adeò pessundant, *ratio à priori hactenus imperscrutabilis* existit, ipsa spirituum natura, & existendi ratione nondum exactè explorata. Sanè Contagia magis activa seu spirituosiora, & potentiora in spiritus imprimis agere, præter modò dictas rationes persuadet *Imaginatio*, quæ nonnisi spirituum ministerio, peragitur, & tamen efficacissimè Contagiorum receptionem promovet.

Ex hactenùs dictis lucem fœneratur: unde *Æstus*, & *febrilis sanguinis Ebullitio utplurimùm remissior in febre maligna* observari, & vix unquam ad gradum Ardentium assurgere soleat, pessimo licèt Ægri statu: Unde notatu dignissimum est assertum SYDENHAMI *de methodo medend. pagin.* 43. quamvis Malignitatem, quæ sanguinem adoritur, sine insigniore febrili Ebullitione periculosiorem longè esse: aut enim spirituum magis affectorum, & quasi syderatorum, quàm turbatorum Humorum, est indicium: aut saltem in Humoribus, præsertim sanguine, à fermentativis malignis Miasmatis confusionem, & in textura, & motu intestino eorum inordinationem indicat, & ita Incalescentia quidem, sed internè saltem gliscens, non verò ad exteriora pergens, accidit; unde Natura quasi oppressa non potens est symptomata illa magis regularia exercere, quæ Morbo competunt: Conf. etiam ejus (SYDENHAMI) *observat. de morbis acutis sect.* 5. *cap.* 5. *pag.* 362. Sanè in istis Malignis, quæ cum *Excretione cutanea* contingunt, verb. grat. Petechialibus, Variolis, Purpura, &c. tantum abest, ut Æstus, & sanguinis Ebullitio gravioris Morbi sit indicium, ut potiùs, modò non nimius fuerit, promoveat insigniter, & separationem, & excretionem producti illius morbosi sub cute defixi; cùm hi econtrà periculosiùs se habere soleant, in quibus deficit magis Calor, & Æstuatio Corporis febrilis; unde & parciùs, & tardiùs Excretio talis cutanea procedere solet. Equidem in Malignis febribus, quæ ex interna Contentorum degeneratione oriuntur, item in Variolis, Morbillis, &c. Massa Sanguinea magis affici, & hinc etiam febrili acuta sanguinis Effervescentia agitari solet: sed in acutioribus Pestilentialibus, Peste ipsa, spiritus Influos imprimis affici, & quasi mortificari, aut necrosi affici videntur.

Causa ergò proxima Febrium Malignarum videtur esse Acidum volatile acre, seu spirituosum, aut malignum, spiritus Corporis nostri Vitales, & Animales enervans, & plùs minùs destruens. (C)

Causæ Malignitatis remotæ, præter *contagium* corporale, sunt admodùm variæ: nunc *Externa*, nunc *Interna*, prout nunc epidemicè, nunc non epidemicè grassantur. *Externa* sunt, quæ forinsecùs accedunt, vel Inspirata, vel Assumpta: Hæc sunt corrupta putrida inquinata, tam Vegetabilia, quàm Animalia ægrotantia: Inspirata sunt *Aër*, isque vel Contagio putrefactivo ab alio Ægro inquinatus; vel Effluviis aliis malignis undecunque exhalantibus est infectus, uti fit in Constitutione epidemica plùs minus pestilentiali; vel Aër ab anni diversa Tempestate, imprimis Austrina, i. e. calida & humida, ita alteratus, aut Sale ejus universali balsamico omnium rerum conservativo plùs minùs hebetato aut enervato, Corpora nostra ita disponantur, ut facilè, & quasi sponte in Putredines inclinent, & tales semper sunt Epidemicæ; vel denique Aër nimis quietus, aut in loco minùs apto conclusus, qui subinde insigne vitium contrahit, ut talem Aërem inspirantes postmodùm quasi Veneno afflentur. Singulare Exemplum Aëris maligni habet RULANDUS *Tract. de febr. hungar. cap.* 8. *pag.* 231. *de febre maligna ex attractione auræ, ex ventilatione Frumenti, per aliquot annos quieti, eborta*: Sic ex *fœtore Paludum, & rerum infectarum putrescentium febrim malignam Pestilentialem* paucos ante annos Lugduni Batavorum notat HELVETIUS *in Diribiterio pag.* 65. Et sanè frequentissimam Febrium Pestilentialium originem rerum talium corruptarum Fracedines esse, jam diu observatum est: confer. DU-HAMEL *de affection. corporum pag.* 438. ubi, quomodò tales Fracedines febres Pestilentiales inducant? tractat. Unde, & post magnas hominum strages, & Corporum putrescentium aut minùs debitè sepultorum putredinales Exhalationes, & in diuturnis Obsidionibus aut Castris non mutatis, ex varia colluvie putrescente exhalantes fracidi Odores, Febres Epidemicas Malignas, quasi Pestilentiales suscitant Febres. Ut nihil hìc dicam de *Antris subterraneis*, anteà diu clausis, apertis, de *Terræ motibus*, &c. crebriùs Febres Malignas comites trahentibus. (D)

Quoad

(C) *Si liceat novam de Febrium Malignarum Causa Hypothesim, post tot tamque diversas excogitatas, in medium producere, illud à veritate non longè abludere existimaverim: Tunc* Benignas *excitari* Febres, *cùm noxius quidem sed simplex Humor, h. e.* homogeneis *constans particulis, in Corpore abundat, qui ex agitatione, & cum reliquis commistione febrilem Effervescentiam excitet; hic enim si tenuis sit, & agitationis maximè capax*, Acutas, *si crassus & minimè ad motum promptus*, Chronicas *excitabit Febres: quas ea Symptomata comitabuntur, quæ analogiam cum tenuitate vel crassitie Humoris peccantis habebunt; ferociora nempe si à tenui, pacatiora si à crasso Humore dependeant: etsi utraque lethalia esse possint, si vel ratione maximæ tenuitatis, vel excedentis crassitiei, vitales functiones labefactent.*

Verùm si Humor noxius Febrim faciens heterogeneus *sit, & dissimilibus inter se particulis constans, quarum scilicet quædam crassæ sint, quædam tenues, quædam hujus, quædam illius figuræ, adeòque quædam hoc Fermentationis gradu, quædam illius capaces: vel insuper si Humores Corporis, Secundarii appellati, Lympha nempe, Saliva, Succus Pancreaticus, Bilis, ac reliqui fermentatitii succi, haud similem & sibi respondentem crasim nacti fuerint; tunc ob Fermentationem succorum adeò diversorum, atque ob agitationem particularum tam diversa indole præditarum, unde perversus quoque eorundem liquorum motus circularis necessariò orietur, Febris fiet, quæ propriè* Maligna *dicenda erit. Etenim si juxta saniorem acceptionem ea propriè erit Maligna Febris vocanda, quæ Symptomatum incorrespondentia adoritur, quæque subdolè & παλινβίκως Ægrotantium vitæ insidiatur; sanè nulla commodior erit hæc phænomena exponendi ratio, quàm si ponamus modò descriptam Humorum noxiorum heterogeneitatem, adeòque variam in variis Corporis organis Fermentationem, præposteramque per eadem Circulationem. Sic enim reddere rationem possumus, quomodò in Febribus Malignis Urina cum Lingua non congruat, Lingua cum Siti: quomodo exteriora frigere possint, interiora uri: quomodò in quibusdam Sanguis ad coagulationem, in aliis ad dissolutionem tendere videatur: unde pendere possint tot Pulsuum differentiæ: cur quandoque anxii sint Ægrotantes, quandoque placidè quiescant, etsi æquè ad interitum currant: denique tot, atque inter se tam discrepantia Symptomata, quæ in Malignis Febribus à Practicis notantur, una posita Humorum heterogeneitate, adeoque varia fermentatione, irregularique motu circulationis, explicari commodè possunt. Imò & hinc manifestum esse patet, cur Malignæ Febres tam variè à Natura quandoque devincantur, aut tot inter se diversis ab Arte adhibitis medicamentis nonnunquam superentur. Hæc quidem tantùm innuere contenti sumus, fortassè alibi, si dabitur occasio, uberiùs enarraturi.*

(D) *Huc referendæ videntur Febres illæ Malignæ, quas Nos ab* Aeris mutatione *pendere existimamus, cùm nempè Canicularibus præsertim diebus, imò per totum Autumnum, iter facientes, atque ex una, etsi non valde dissita, regione in aliam, quarum utraque Aëris salubritate gaudeat, transeuntes, Febri, & quidem malignis comitata Symptomatibus, non sine maximo vitæ discrimine, corripiuntur. Id quidem familiarissimum est in Italia, & maximè in Tractu Romano, & nostro Regno Neapolitano, ut nemo ea anni tempestate iter quamvis breve arripere ausit. Per reliquam verò Europam iter facientes hæc incommoda non agnoscunt, quam singulis anni mensibus indiscriminatim, & innoxiè, ex uno Cœlo in aliud migrent: itaut Transalpini quamplurimi Italos tamquam delicatiores derideant; etsi sæpenumerò ipsi, Aëris hanc per Italiam, Canicularibus diebus, & Autumni tempestate, mutationem negligentes, negligentiæ pœnam nonnisi capitis discrimine luant.*

Sunt qui Malignarum harum Febrium Caussam non Aëris mutationem esse existimant, sed potiùs in Victus ratione erro-

ses:

res: qui enim tunc temporis iter faciunt, ob maximum Solis æstum excalefacti, potui, & sæpissimè putrescentium Aquarum, indulgent, fructibus horais. fortasse immaturis acidisque, se ingurgitant, atque nonnunquam ut diurni caloris incommoda levent, nocturnum frigus sub dio dormientes, incauti captant: en Caussas Malignarum Febrium sufficientissimas. Verùm etsi non negem has Caussas sufficere ad Malignas Febres excitandas: ii tamen qui exacta Victus ratione in itinere utuntur, non semper ab hujus generis Febribus immunes sunt: præterquàm quòd extra Italiam iter facientes, etsi eadem & fortasse majora æstus ferant incommoda, etsi liberalius bibant, etsi à fructibus non abstineant; Febribus tamen Malignis, ut in Italia, haud facile corripiuntur.

Congruentius igitur id tribuendum noxiis halitibus, quibus ea anni tempestate scatet Aer in Italia, & præcipuè in Ditione Romana, Regnoque Neapolitano. Hæ enim Regiones abundant innumeris mineralibus & semimineralibus, Terræ potissimùm superficiem occupantibus, Alumine nempe, Vitriolo, Nitro, Mercurio, Ferro, Sulphure, Ære, Bitumine, aliisque, è quibus Solis æstivi actione innumeræ particulæ effluunt, quæ per Aerem volitantes hac illac feruntur, ac sibi invicem occurrentes, fermentationes sæpenumerò noxias facili negotio concipiunt. Nil mirum ergò si Aer his effluviis inquinatus, respiratione haustus, ac proinde cum Sanguine commistus, Febres malignis stipatas Symptomatibus inducere potis sit. Quod vel ex eo confirmari posse videtur, quoniam qui per Mare tunc temporis iter faciunt, etsi remotas petant regiones, dummodò noxia littora prænavigantes caveant, à Malignis Febribus præservantur. Aer enim Mari superincumbens, ad aliquam ab noxio litore distantiam, minimè potest malignis terrestribus effluviis infici atque inquinari. Sic terrestre iter eo tempore ex necessitate aggressi, cautè sibi consulunt, non solùm si accuratè utantur sex Caussis Nonnaturalibus, Aeris præsertim noxam alexipharmacis odoribus & suffimigiis arcendo, sed etiam si noctis potiùs tempore, quàm interdiu iter faciant: quæ enim Solis actione elevata sunt & in fermentationem acta effluvia, accedente nocte ab agitatione deficere incipiunt, adeoque ad noxam Corpori inferendam minùs apta redduntur. Cavendum tamen est ne summa noctium præsertim Autumnalium Humiditas, & densæ spissæque Nebulæ, quæ matutino & vespertino tempore solent Aerem inficere, majus pariant damnum, quàm ipsius Aeris diurni respiratio.

Denique illud ad rei accedit confirmationem, quòd Aeris hæ mutationes tunc noxiæ esse desinunt, cùm post maximam Pluviarum vim, Boreales Venti spiraverint: ea enim ratione Aer à morbosis effluvis repurgatus pro respiratione innoxius redditur. Utraque autem conditio necessariò requiritur; nam Pluviæ Autumnales solent Aerem magis inficere, nisi Boreales Venti subsequantur, qui & aeris & Terrestrium corporum agitationem cohibeant; si enim post imbres Auster superveniat, tantum abest ut Aer ab inquinamentis repurgetur, quin potiùs ex aqua pluvia & Austri calore putrescentibus corporibus, præsertim Vegetabilium, quibus universa Telluris superficies ab Æstate constrata est, abundantior fit noxiorum halituum eductio, cum maximo iter facientium periculo. Nec contrà Boreales Venti soli ad noxiæ mutationis Aeris periculum declinandum sufficere possunt; nam etsi quandoque Aerem verrentes, illum ab elevatis jam halitibus repurgent; si deinde imbres decidant non frigefacto integrè Aere, nova effluvia ex fermentatione erumpant, cum eodem iter facientium periculo. Atque hinc factum esse puto, cur quandoque alterutra ex his caussis Aerem emendantibus deficiente, itinera ad Decembrem usque mensem, secura & innoxia non fuisse experti fuerimus: ut anno præterito 1719. accidisse notavimus. Haud proinde abs re esse judicaverim, si arrepta hinc occasione, Historiam Medicam Febris lethalis ex Aeris mutatione hoc loco subjungam.

Neapoli 25. Julii 1719.

EXcellentissimus Comes de Gallas, Cæsarea Legatione apud Summum Pontificem jam Romæ perfunctus, quum Regni Neapolitani Prorex renunciatus esset, ineunte calidissimo Julio, pilento undique clauso, ut Aeris injurias vitaret, ac cursoriis equis, huc vectus est. Fertur quòad Victus rationem haud satis sibi cavisse, imò in itinere sudore diffluens corpus non opportunè abstersisse, sed potiùs frigus captasse. Neapoli tamen degens optima usus est valetudine, saltem usque ad medium Julium, quo tempore primùm nocturna sed levis Febris illum tentavit. Hæc manè ita evanuit, ut & commodè prandere, & à prandio amœnissimam nostri Pausilypi oram invisere animi gratia valeret. Sequenti nocte eadem fermè hora fortior Febris accessit, cum Ventriculi & Abdominis anxietate, quam comitabantur biliosi Vomitus & Secessus, ac die tota Cordis angor, cum levi dextri temporis dolore Ægrum exercuit. Quamquàm autem tertia nocte, & sequenti manè omnia quietiora visa sint; nonnulla tamen non solùm in Urinis, sed etiam in facie & oculorum albo, incipientis Icteri signa apparere cœperunt: Febris autem statim à prandio exacerbata fuit, cum Vomita portionis sumti cibi, sed Bile infecti.

In hoc rerum statu Medicorum Consilium (cui & Ego interfui) convocatum. Omnium ea fuit sententia: Febrem nomine duplicis Tertianæ, non veræ & exquisitæ, sed nothæ, appellandam esse: Icterum primarium Morbum, à quo Febris ortum traheret, non reputandum, sed potiùs ipsius Febris, quæ de Acutarum genere erat, symptoma: eoque magis quòd haud à ductus Choledochi obstructione factus esset (fæces enim Bilis colorem referebant), sed à prava Sanguinis, ejusque Seri diathesi penderet. Febrim insuper cum ἐπιφαινομένῳ Symptomate, Ictero, Bili corrupta & vitiosæ, tamquam Caussæ proximæ, tribuendum esse creditum fuit: ea enim quemadmodum Ventriculum & Intestina exstimulans, Vomitus & Secessus pariebat; ita cum Sanguinis massa permista, febrilem effervescentiam cum flavo Urinarum & Cutis colore conjunctam excitare potis erat: Morbum itaque alea plenum existimavimus: tum ratione Febris, quæ acuta quum esset & anxietatibus comitata, Fieritiam ante septimum manifestaret: tum quod Excellentissimi Ægrotantis Corpus haud omnino sanum in hanc Febrim incidisset, sed ex Hypochondriaca affectione in Scorbutum vergeret, quippe quòd crura maculis afficerentur, gingiva corrosione, & cutis universa squamosa quadam pityriasi tentarentur: Mentem quoque molestissima cura, ob regendam difficillimis temporibus Rempublicam, anxiè perturbaverant. Verùm ex eo periculum imminere maximum judicavimus, quoniam Febris τὸ θεῖον illud Hippocratis præseferre videretur: quippe quæ ab intempestiva & minùs cauta, Roma Neapolim facta, calidissimis temporibus, Aeris mutatione, primam occasionem desumpserit; ab hac enim caussa ortas Febres utplurimum Malignas esse, passim observamus. His itaque omnibus pensitatis, unanimi sententia decretum fuit, obtemperandum esse Hippocratis consilio, ut scilicet in Morbi principio aliquid moveretur, ad resecandam saltem materiam morbificam in primis viis latentem, ne majori copia in Sanguinem intromissa, Febrim ejusque symptomata semper majora redderet, & sera postmodùm censeretur medicina, quæ per longas moras invalescente morbo pararetur. Exacta deinde trutina expensum fuit, num Emetico purgandum esset corpus, an verò Dejectorio medicamento: Quoniam autem majus levamentum Ægro accedere videbatur ex secessibus sponte Naturæ factis, quàm ex vomitibus: quoniam ex Vomitu arte procurato Icterus incrementum sumere facilè poterat: quoniam quarta excurrente die faciliùs per inferiora quàm per superiora evacuari posse humores judicatum fuit: & demum quoniam justus esset timor, ne humores forti Emetico agitati, atque effrænes redditi, vel læsionem visceribus imprimerent, vel in massam Sanguinis introducti truculentiorem parerent Febrim, communi voto in eam itum est sententiam, ut Dejectorium potiùs quàm Vomitorium exhiberetur medicamentum.

Paratum igitur fuit leve Catharticum, ex unciis tribus Syrupi de Cichorio Nic. unciis quatuor Aquæ tartarisatæ d[i] luti. Quoniam autem post mediam transactam noctem febrilis Paroxysmus, Ventriculi & Viscerum anxietatibus comitatus, à tertio haud dissimilis, supervenit, etiam cum Bilis aliqua dejectione; non potuit Medicamentum nisi in Febris declinatione ebibi. Vix tamen ebibitum vomitu rejectum fuit, sed materia crassa, & tenax simul educta. Quum autem adhuc evacuandi urgeret indicatio,

Quoad *Victus errata*: nil notius est, quàm *Famem sequi Pestem*: Item esus Alimentorum nonnihil putridorum, præsertim *Carnium absque Salis condimento*, subinde etiam solet esse Causa, ut oriantur Febres Malignæ: Sic BORELLUS *Cent.* 2. *Observat.* 32. Febrem Malignam Epidemicam ex esu *Carnium Bestiarum ægrotantium* obortam notat. Item Potus *Aquarum putridarum*, aut usus *Fructuum horæorum corruptorum*, aut maligna aura afflatorum, fœcundæ matres Morborum, speciatim Febrium Malignarum Epidemicarum, esse solent: Sic EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hist. Med.* 12. notat febrem Malignam lethalem ex esu *Fungorum*: vid. SCHENCKIUS *in Obs.* Item Febrim Malignam Petechialem ex esu *Cicutæ* cum Oleribus recentibus subortam notat SIMON PAULI in sua elegantissima παρεκβάσει, *seu Digressione de Febribus Malignis pag.* 3. Et quæ sunt similes aliæ Caussæ Remotæ, quæ malignæ censentur: de quibus vid. KIRCHERUS *in Scrutinio Pestis*.

Interna Causa Remota multis videtur dubia, *an & quomodò stante humana Vita possit aliquid Putridi & Maligni & quasi Veneni in Corpore gigni*? quod tamen nonnisi ex natura Veneni non rite intellecta, originem duxit. Sed qui considerat varias & subinde inconceptibiles alterationes Humorum in Corpore nostro secundùm res Nonnatura-

les,

---

catio, Rhabarbarum ad scrupulos quatuor, cum granis quindecim Tartari vitriolati, in forma pilulari, exhibitum. Quater cum summo Ventris levamine Excellentissimus Laborans Biliosa & Mucosa dejecit: ex quo Febris & omnia Symptomata sic sedata sunt, sicque placidissimo somno sequenti nocte quiescens copiosè sudavit, ut mane videretur ferè à Febri immunis.

Nihilo tamen minùs post quinta diei meridiem gravior Febris invasit, quo tempore exiguus cibus, non à longo tempore sumtus, & Bilis portio vomitu ejecta, cum aliquibus ejusdem humoris secessibus: nonnisi ad multas horas & pulsus debitam expansionem, & Corpus omninò lassum, justum calorem acquirebat. Lapis de Goa absque ullo sudore assumtus. Post Paroxysmi statum Species Diamargaritonis frigidi exhibita cum Aqua Cardui benedicti, ad Corporis refrigerium.

Remittente sexta die Febri tranquilliùs se habuit Excellentissimus Dominus: Urina, etsi frequentiùs nocte excreta, decoloratior observata. Alexipharmaca assiduò exhibita. Alvus sponte sexies biliosa primùm reddidit, sed multo muco permista: nocte autem appropinquante cruenta dejecta sunt: dejectiones has haud dolor comitabatur, sed levis hypogastrii molestia præibat. Sanguis excretus nonnunquàm lotura carnium similis erat, sæpe vivum ruborem, exhibebat, haud raro grumulis interstinctus, cum mucilagine commixtus excernebatur. Cruentos hos Alvi fluxus, Biliosi quoque secessus aliquoties interpellabant. Quibus per totam noctem, & sequentem diem urgentibus, sensim pulsus debiles reddi, & corporis vires manifestò enervari: potissimum quum eadem nocte septima diei Paroxysmus, cum prolixa in principio pulsuum contractione, accesserit. Ut igitur urgenti Symptomati vires prosterninti occurreremus, Massa pilularis præscripta, ex Tragea Antidysenterica, Sanguine leporino, Crystallo montana, Gummi Catechu, Xyloaloe, simul Antidoto magna Matth. & Extracto florum Hyperici exceptis, composita, per vices assumenda.

His autem incassùm adhibitis, & perseverante adhucdum Alvi fluxu Cruento non sine maximo Excellentissimi Proregis languore, aliis in Consilium vocatis Medicinæ Professoribus, & Febris & Symptomatis natura ad examen revocata. Illud pro vero habitum, Bilis corruptæ portionem in primis quidem viis contentam, in ipso Morbi principio, partim Naturæ, partim Medicamenti vi depulsam esse: haud tamen fieri potuisse, ut quæ jam in Sanguinem irruerat perniciosi humoris portio, in venenosam naturam non degenerasset, ac Febrem Malignam accendisset: ex quo factum, ut virulenta caussæ vim experta Sanguinis massa, volatiliori spiritu orbaretur, & veluti in omnimodam fusionem vergeret. Hinc virium præcipue lapsum ortum ducere: Diarrhœam verò Cruentam, & prorsus colliquativam, vel hiantibus Mesentericis vasis, & Cruore ob stimulum manantibus; vel quod ex universi Sanguinis lethali fusione, rubicunda ejus pars cum aquosa intimè permista in Intestinorum tubum dilaberetur, oriri. Quapropter quum usque adhuc adhibita Remedia vana atque irrita esse experti essemus: quumque malum majores vires sumeret, semper manifestiùs se prodente, quam à principio suspicati fuimus, Malignitate; id consilii ceptum, ut Frigidæ justa dosi exhibitæ usus tentaretur. Hujus generis Remedium iis argumentis necessarium existimatum fuit: tum ut & Febris calore, & tot copiosis evacuationibus, exsuccum redditum Corpus aliquatenus humectaretur: tum ut effrenis Bilis, à qua universa Morbi catastrophe, motus compesceretur: tum etiam ut fluidi frigidique liquoris actione, venenum colliquativum Sanguinis rorem discerpens, quoad fieri posset retunderetur, atque adeò perniciosa Diarrhœa, & extremo virium detrimento, tamquam præstantissimum auxilium opponi posset. Inclinante igitur ad vesperam die, singulis bihoriis Frigida exhiberi cœpit, sed vix ad uncias octo, quum majorem copiam non ferret Ægrotantis Ventriculus: nihilo tamen minùs, etsi Alvus Serum, Bile vel pallida vel fusca commixtum, reddere pergeret, haud tamen cruenta ampliùs dejecit. Hinc Corpus minùs hebes, pulsusque altiores rarioresque observati, ac πάντα ἰδέξα κυφισθῆναι.

Quoniam autem in hoc ancipiti rerum statu non leves inter Domesticos, Medicosque ortæ sunt de Frigidam administrandi methodo contentiones, (id enim accidere Principibus ægrotantibus solet, ut Aulæ tumultus in Medicinam transducti, malo illorum fato dissidias & studia contraria foveant) recedentibus ordinariis Professoribus, tantum negotium iis commissum fuit, quibus solis hoc Medicamenti genus adhibendi, privatum jus reservatum esse, vulgò creditum erat. Nec tamen hi inter se convenere; quippe quod & Ova sorbilia Ægrotanti ab uno exhibita, altero renuente. Imò, quod majus fuit, quum vesperi alterius diei, etiam temporiùs quàm expectaretur, nonæ diei Paroxysmus ingrueret, hoc neglecto, iterum atque iterum Aqua propinata. Hinc πάντα extemplo παρεξωθη, maxima Corporis lassitudo, exilitas & obscuritas pulsuum, universi tepor, non sine exigua quadam sudatiuncula atque levi mentis aberratione.

Iterum itaque accersiti qui jam recesserant Professores, quum animadverterent, ex Urinæ parcitate & saturatiori colore, Aquam exhibitam minimè in Sanguinem viam sibi parasse, adeoque præconcepta spe, virus in illo latens diluendi & enervandi, se frustrates, ab eo præsidio, quamtociùs abstinendum, atque ad Analeptica, & Cardiaca confugiendum esse, censuerunt. Et quamquàm cogitassent (in Febri, quæ tametsi Maligna, sub Tertianæ tamen larva scenam ludebat, ut ferè Græcorum Tritæophyes repræsentaret) de Cortice Peruviano, aliqua ratione, vel sub forma Infusi per intervalla propinando; vel Clysteribus injiciendo; nihilominùs nescio quæ Auri Tinctura, de qua mira prædicabantur, ter exhibita, quæ levem sudorem, non sine gravi suspiriosi Laborantis anxietate, nullo sequente levamine, excivit.

Demum quum advesperascente eadem die, novus, qui minimè expectabatur, invaderet Paroxysmus, extremo stipatus virium languore, Corporis tepescentia, difficultate spirandi, atque leipothymia cum pulsuum defectu; omnia in præceps ruere, atque ad inevitabilem interitum tendere, manifestò visa sunt. Et sanè orto jam sequentis diei (25. Julii) Sole, Excellentissimus Princeps maxima animi constantia è vivis excessit, non sine funesto omnium hujus Urbis & Regni Ordinum luctu, & lugubri mœstitia.

Dissectum eadem die Cadaver vix exiguam solidarum partium labem exhibuit: Ventriculus atque Intestina extrinsecus levi rubore perfundebantur, intrinsecùs sana. Qua parte Colon phlogosia, atque varicosæ venæ ostendebat, longa incisione apertum, nil nisi Pituitam intestinalem, cruento colore infectam, visendam præbuit. Lien atque Hepar ab omni labe immunia: Cystis tamen fellea parcam, sed fæculentam & atram omninò Bilem continebat. Pulmonum lobi vel nigrescentes, vel nigrescentibus maculis conspersi. Cerebrum, Cor, Renes, Vesica atque reliqua integrè sana. Balsamo conditum Corpus lugenti populo publicè expositum: postridie funebri pompa ad sepulturam elatum: demum optimi Proregis memoriæ magnificè parentatum est.

Digitized by Google

les, præsertim varia Assumpta; & Præternaturales, in specie in primis viis, ubi naturaliter Fæces segregatæ putredinem, & inde certum fœtorem contrahunt, & multiplices miscelas, & per Medicamenta quoque factas eorum mutationes, & exinde mirabiles texturas, ac hinc proprietates novas, ac planè singulares sapores ortos; itemque qui perpendit, quòd in vivente Corpore Gangrænæ, Sphacelique fiant; is non dubitabit etiam, quin tam in Sanguine, quàm in Solidis partibus Putredo, adeoque ut Ardentes graviores, ita & Malignæ mitiores, in Corpore, in specie ex primis viis, suscitari possint. Nam & itati Hominis Morsus venenosus non absque ratione quibusdam putatur. Sic verb. grat. Succus Pancreaticus & Felleus naturaliter constituti tertium temperatum Succum constituunt, quorum alteratio, præsertim Pancreatico acriori aut acidiore existente, *Bilis æruginosa* dicta, plùs minùs hostilis, prout acrior seu mitior eadem fuerit, & ob pessima Symptomata, quæ interdum inferre solet, plùs minùs Maligna oritur. Probat hoc ipsum quoque convenientia Febris Ardentis acutioris cum Febre Maligna; Nam intensior Ardens, item quæ ab Iracundia excitantur Febres Acutæ, eæque ex Bile vel nimis oleosa natæ, acido volatili constante, proximè subinde accedunt ad Malignas; aut saltem iisdem ac similibus sublevantur Remediis. Unde qui vitæ tenacioris, qui abundant Acido, ut Melancholici, Scabiosi, &c. non adeò periculosè corripi solent Malignis Febribus, propter Acidum potentius, Acidum volatile acre figens. Sed tales saltem sunt *Privatæ*. Nam quæ *ab extrà* communicatur *Malignitas*, aut à *Contagio*, aut *epidemica quadam Aeris & Alimentorum alteratione*, nobis insinuatur, adeoque in plures simul & epidemicè observatur grassari, plus in recessu habere videtur.

Cavenda autem in genere sedulò Contagii seu *Fermenti maligni*, ceu *Causæ* Febris Malignæ, confusio cum *Alterationibus Sanguinis aliorumve Humorum notabilioribus*, in Malignis Febribus obviis, ceu Productis morbosis, ut plurimùm *Spirituum influorum*, prævia alteratione & affectione à Contagio seu Fermento maligno inductis; hinc enim nec *Sanguinis Coagulatio* à WILLISIO asserta, nec ejusdem nimia *Dissolutio*, quam SYLVIUS urget ad rationem Malignitatis formalem explicandam inserviunt; dum hæ alterationes Producta morbosa mediata, non secùs ac *Bubones* & *Carbunculi*, putandæ sunt; v. g. in Ægro *Variolis* aut *Morbillis* correpto, & per totum Corpus iisdem incrustato, non putandum est, extitisse in Corpore tales sordes, quæ Febrim induxerint, & postmodum sub Cute depositæ Variolarum Pustulas & Saniem constituant; siquidem sanissimus subinde ex improviso iisdem copiosissimis obducitur; sed à *Fermento* seu Miasmate maligno, interdum sub forma *Odoris contagiosi* hausto, Spiritus inquinante, & horum medio Humores afficiente, generantur ista in Corpore, donec unà cum multiplicato Fermento contagioso, sed istorum Humorum, licèt alteratorum, medio temperato & correcto, secernantur, & circa Glandulas intercutaneas defigantur. Qui igitur novit leve Fermentum moderare, subigere citò, & dum adhuc in berba delitescit, is etiam feliciter uberiorem Exanthematum proventum potest præcavere. Par ratio *Petechiarum*, *Purpuræ*, *Bubonum* & *Anthracum* esse videtur: sunt horum colores rubri, lividi, nigri, non quidem à maligno Fermento plùs minùs caustico seu urinoso præcisè, sed à majore vel minore mortificatione & necrosi Humorum vel Partium solidarum, ob Spirituum extinctionem, cujuscunque etiam naturæ Miasma malignum fuerit.

DIAGNOSIS.

Quando aliquis incipit laborare Febre Maligna, Horror levis ac tardus præcedit, quem Calor mox subsequitur, qui in Maligna, qua tali, sæpiùs est parvus vel nullus, adeò, ut de eo vix conqueri soleant Ægri: subitò verò *Virium* ingruit *prostratio inopinata*: interdum oriuntur Deliria, Jectigationes ac inquietudines Corporis, Maculæ subindæ ac Vesiculæ coloris & magnitudinis variæ in Corpore efflorescunt: Imò nulla sunt Symptomata Febribus solemnia, quæ non in hac vel in illa Febre Maligna observentur; adeò, ut etiam *Hydrophobia* in Febre Maligna observata fuerit: Exemplum refert SALMUTH *Cent. 2. Hist.* 52. quin & SANQUEZ *in Observat. Medicis* similiter referet Exemplum Hydrophobiæ in Febre Maligna observatæ. Subinde Malignitas est tanta, ut partes nunc internas nunc externas *Sphacelo ac Gangræna* correptas observare liceat: id quod interdum in Variolis malignis contingere solet (dico in malignis; non enim semper & omnes Variolæ sunt malignæ): SALMUTH post Variolas non rectè expulsas observavit Gangrænam *Pentec. 2. Observ.* 70.

Non autem una eademque Malignitatis in quibusvis Morbis Malignis vel Venenosis est ratio ac conditio, tam Subjecti patientis, quàm Symptomatum hinc enatorum varietate; sed specialis ratio in singulis Morborum Malignorum Causis distincta est. Alia enim est Dysenteriæ Malignæ, aliam Febrium Petechialium, alia Febrium Malignarum sine Petechiis, alia Morbillorum aut Variolarum, alia Pestis, alia Purpuræ Puerperarum, alia in Catarrhis Epidemicis, alia Morsus Canis rabidi, alia Luis Venereæ, alia Scabiei ferinæ, alia in Scorbuto ad gradum malignitatis devecto; adeò, ut de *τῷ Maligno* ferri vix possit judicium, quin singulare quid subesse videatur. Sanè etiam non levis inter ipsam Malignitatem est Differentia, dum Febres Malignæ quædam sunt *Acutiores*, ob id *Pestilentiales* dictæ, quarta vel septima die ad summum interimentes; quædam contrà *minùs Acutæ*, ut quæ ad decimum quartum, interdum etiam vigesimum, extenduntur: cujus Differentiæ ratio partim est in *Causa agentis* majore vel minore activitate, vel *in Subjecti patientis* apta vel inepta susceptibilitate; prout enim utrumque magis vel minùs dispositum, eò acutior quoque & malignior existit Febris. Hinc ob earum rationem fit, ut Febres Malignæ tales nunc Mulieres, nunc Viros, nunc Pauperes, nunc Divites, nunc Juvenes, nunc Adultos, nunc Infantes, &c. solùm affligant.

Ratione *Symptomatum* adjunctorum, in specie in Excretis, magna est Febrium Malignarum varietas, dum quædam cum certis & insignibus Cutis Efflorescentiis, quædam sine iis, vel paucis admodùm, quædam aliis Symptomatis stipata est.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: audita Febre Maligna pavescit Medicus, contremiscunt Ægri; siquidem omnes Febres Malignæ per se sunt molestæ, & sæpiùs *pessimi* ominis *& periculosa*: & quò periculosiora cum Virium imbecillitate concurrunt Symptomata, eò majus portendunt periculum. In genere tamen unanimis Practicorum est consensus, Prognosin Malignarum esse incertam, & cautum atque prudentem in Prognosi requirere Medicum; cùm mox & inopinatò nunc ad Vitam, nunc ad Mortem terminentur: Nempe verissimum est, quod dicit HIPPOCRATES: *In Acutis sunt incertæ Prædictiones vitæ & mortis*. Unde & GALENUS Malignas Febres *statuta ad judicandum non habere tempora*, asserit; plurimi enim subitò cum periculosissimis evadunt signis; alii subitò cum salutaribus è medio auferuntur.

Pulsus, quò magis magnus & æqualis est, & consuetum eundemque tenorem servat, eò est melior.

Inordinatus verò, inæqualis, debilis, seu quasi retractus, periculosus est, in specie in Principio Morbi; quò major etiam est Pulsus, eò melius, quò minor, eò deterius.

Si celer & parvus simul, aut formicans contigerit, admodùm pravum omen est, ex quo vix emergunt Ægri. Nihilominùs tamen Pulsus parvi non sunt tam mali ominis in Febribus Malignis, quàm in Benignis.

Sic etiam Pulsus intermittens aut deficiens in Febre Ardente Benigna ordinariò est periculosissimus: Interdum tamen in Malignis, cæteris paribus, non adeò malum, sicut dicit RIVERIUS, qui observavit in Juvene Pulsum intermittentem quidem per multos dies, Morbo tamen tandem desinente. Nec Pulsus parvus, rarus, ac debilis, sed etiam similis sano cum aliis pravis signis portendit malignum Morbum.

Ulteriùs Malignæ Febres habent utplurimùm *Agrypnias* & *Deliria* comites.

Delirium si à *Somno*, vel spontaneo, vel per Medicamenta excitato, compescatur, non est metuendum, imprimis conjunctum simul cum *copioso Sudore*: post Somnum autem perseverans Delirium, admodùm periculosum est; innuit enim Convulsiones, aut Mortem Ægri.

Varii Colores ante Oculos apparentes, ac Objecta peregrino colore vestita, Convulsiones, Deliria, &c. Innuunt. Visitavi Ægrum Maligna Febre correptum, licèt aliàs benè se haberet; dicebat: me indutum esse pallio & veste cœrulea; imò omnis niger color cœruleus illi videbatur: Signum hoc aderat mane, à meridie subsequebantur Delirium

sium & Convulsiones, & tandem interibat.

Surditas seu potius *Obauditio* in Morborum Acutorum principio periculosissima; in statu autem apparens salutem portendit, præcipuè in Malignis. Et multos observavimus, dicit RIVERIUS, quibus in his Febribus in statu supervenit Surditas, aliis licèt periculosis cum Symptomatibus, omnes tamen evaserunt: Nam interdum Delirium solvitur, interdum Criseos per Hæmorrhagiam Narium futuræ est indicium. *Quare autem Surditas in statu salutaris sit?* nondum determinatum est; forsan ad Parotides Glandulas decubitum quasi quendam criticum, & successivam hinc discussionem materiæ peccantis innuit: siquidem & *Parotidum Tumores* in Febribus Malignis & Purpuratis lethales in augmento & statu Morbi; si verò tantillum declinante Morbo apparent, salutares.

Urina in Febribus Malignis sanorum sunt simillimæ, vel etiam perturbatæ & crassæ, tales permanentes malæ. Multi, *Coctionis Signis* in Urina apparentibus, sed denuò recrudescentibus, sublati sunt è medio. Urina tamen cocta, laudabile habens Enæorema, per aliquot dies continuans, & in Sedimentum sensim abiens, salutem certam perpetuò pollicetur.

Rarum est, quòd cruda Urina Metastasin materiæ peccantis seu Producti morbosi in Morbis malignis felici eventu insinuet: Vid. BARTHOLINI *Acta Medica Hafniens. Volum. 4. p. 156.*

Quò magis à statu naturali declinat, in specie si fœtet, eò majus periculum subest: item Urina pinguis & oleaginosa, nigra aut livescens, cum Sedimento vel livescente vel nigro, nisi hoc sit ex Medicamentorum usu, certum exitium portendit.

Narium stillicidium semper malum signum est, præsertim si cum Agrypnia sine manifesta causa, ardore Capitis, aut continuo magis aut intenso nimis, sit conjuncta; præsertim si præ reliquis Corporis partibus Facies excessivo rubore tingatur, raro tales evadunt; nempe Spina peculiaris (Fermentum malignum) Capiti quodam in loco aut ejus membranosis partibus infixa est, cujus occasione hæc *Symptomata* excitantur. Hinc *Vesicatoria* Brachiis aut Cruribus admota, item *Raninarum* sectio, aut *Hirudinum* ponè Aures applicatio, subinde necessaria est.

Alvi Fluxus quocunque tempore Febribus Malignis supervenientes pessimi sunt; & quò magis fœtent Excrementa, & Fluxus sit colliquativus, eò major Malignitas, & gravius periculum adest: in specie, si in Febre Maligna post Excretionem cutaneam obveniat Diarrhœa, summum periculum est, cùm retrocedat Malignitas, & Massæ Sanguineæ Fermentatio penitùs conturbetur; hinc eadem semper ferè lethalis existit. Hinc quoque Sanguinis dejectiones quæcunque in Febribus Malignis, sive Ægri mingant sive dejiciant cruenta, semper sunt admodùm periculosæ; imò omnes lethales eas esse, pronunciat HOECHSTEDTERUS *Dec. 1. Cas. 2.*

Graveolentiam Seri ac Cruoris, licèt raram, certam mortem denotare, observavit SCHENCKIUS *in Observ. pag. 418. ex* FORESTO; utut aliquomodo contrarium Exemplum habeat PAULI *l. a. cap. 1. p. 13.*

Si in *vola Manus* Ægri percipiunt *tensiones*, *titillationes*, *& subsultus Tendinum*: item si circa *Carpum*, dum Pulsum tentat Medicus, *Tendines*, etiam quietis Digitis, moveri aut subsultare videntur, signum sunt, certò imminere Convulsiones.

Muscarum venatio, aut *floccorum* collectio in Malignis forè semper *lethalis*. Rarissimè tales evadunt, utut non semper desperandum: quale exemplum vid. in M. A. N. C. *Ann. 3. Obs. 269. p. 484.*

Tempus eventus quod attinet: Acuti sunt Morbi Febres Malignæ, quæ tamen in nostro climate à septimo usque ad decimum quartum ferè suos terminos habent. Quoad *Modum eventus*; ferè modo quasi critico judicantur, nempe per Sudores: Quo pertinent Excretiones Cutaneæ, Pustularum petechialium, &c. nunc per Metastasin Producti nempe morbosi, à Fermento quidem maligno geniti, ipsum tamen Fermentum cicuratum & correctum in se continentis, ad loca glandulosa transmissi, unde *Bubones, Anthraces*, &c. originem habent.

Interdum Bubones circa Genitalia apparent, quibus die undecima erumpentibus omnia Symptomata levantur, & Febris evanescit; fit enim hæc Tumoris eruptio per Metastasin, seu translationem.

Hæc de Prognosi Febrium Malignarum: Pergo ad

CURAM.

Quæ est duplex: *Præservatoria* & *Curatoria*.

Præservationem in Febribus Malignis & Epidemicis optimè præstant Acida blanda, ut Acetum, in specie Acetum destillatum, Bezoardica & Alexipharmaca infusione Simplicium Alexipharmacorum, Radicis Angelicæ, &c. parata: quibus si addatur Camphora, meliùs succedit: item Citrus ujusque succus; item haustus largior Vini; de quibus quotidie mane ante egressum è domo haustulus sumptus egregiè præservat, in specie si cum tantillo Camphoræ fuerit junctus: item Essentia Citri, Zedoariæ, &c.; hinc, quando Medici Ægros, in Febribus Malignis visitant, in ore Zedoariam gestent.

Præmisso ergò interdum Vomitorio, detur Tinctura Bezoardica, & hinc:

℞. *Conserv. Pulpæ Citri* ℥i.
Elect. Diascord. Fracast. ℥ß.
Theriac. Androm. ʒij.
Flor. Sulphuris ʒiß.
Antimonii diaphor. ʒi.
Costi Arab. veri ʒß.
Spiritus Rosar. ʒi.
Syrup. Rubi Idæi q. s.
M. f. *Electuarium*. S.
Electuarium Præservans.

Vel

℞. *Conserv. Flor. Anthos,*
Pulpæ Citri,
Scordii ana ℥ij.
Theriaca ℥iß.
Antimonii diaphoret. ʒiii.
Terra sigillat.
Cornu Cervi sine igne ana ʒij.
Bezoard. mineral. ʒiß.
Camph. ʒß

Cum s. q. *Syrupi Rubi Idæi* f. *Electuarium*, irrorandum cum *Oleo Pestilentiali Heinisii*.

D. S.

Electuarium Pestilentiale Præservans.

Vel:

℞. *Aquæ Cardui bened.*
Flor. Sambuci ana ℥iß.
Cinnam. ℥ß.
Aceti Vini ʒvj.
Elect. Diascord. Fracast. vel *Theriac. Andr.* ʒij.
Antimonii diaphor. ℈i.
Bezoard. mineral. ℈ß.
Syrupi Card. bened.
Rubi Idæi ana ℥ß.
M. D. S.

Mixtura Præservans, cochleatim sumenda.

Item

℞. *Conserva Pulp. Citri* ℥j.
Theriac. ʒiij.
Terra sigillat.
Cornu Cervi sine igne,
Antimonii diaphor. an. ʒii.

Cum s. q. *Sacchari in Aqua Scordii solut.* f. *Morsuli*, irrorandi, tempore usus, aliquot guttulis *Olei Pestilentialis Heinisii*.

S.

Morsuli Præservantes.

In metu Febris Ardentis Malignæ ex nimia Ira, hinc forti Motione & Potu:

℞. *Ebor. sine igne* gr. xv.
Specif. Cephal. ℈ß.
Camph. gr. ij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis Præservans.
Vesperi sumatur.

Cura Febrium Continuarum Malignarum, qua talis

1. Per Medicamenta talia instituenda est, quæ per convenientes vias, speciatim *Sudorem*, quem Natura monstrat, nunc blandum, nunc copiosum, Febris Malignæ Causam & Fomitem Morbi, seu Malignitatem aut Venenositatem, sive sit Sal acre putrefactivum, sive Miasma aliud, maturè & quantocyùs expellant & corrigant, *Bezoardica* aut *Alexipharmaca* aliàs vocata, circa quæ consulenda imprimis Experientia; pro diversitate enim Febrium Malignarum diversa etiam Remedia Alexipharmaca plùs minùs utilia observata fuerunt.

2. Sunt talia, quæ *Spiritus & Humores corroborant*, ne tam facilè à Fermento maligno alterari, sed hoc potiùs subigere queant.
3. *Symptomata*, tam ratione violentiæ malignæ, quàm ratione Febris Contionæ plùs minùs Ardentis, *urgentia mitiganda*.

Nam quoad *Primam Indicationem*: modò vel Acre acidum volatile malignum in Humoribus correctum, vel Odor aut fracedo venenosa in Spiritibus suscepta, alterata & extincta fuerit, quod superest, facilè ab hoste liberata Natura supplet, dum spontaneo ductu in Malignis per Excretiones cutaneas, Bubonum, Anthracum, Pustularum, Macularum, &c. Venenum, correctum priùs, & vehiculo serosi humoris involutum, optimè excludit.

Quoad *Secundam Indicationem*: modò *Spiritus & Humores* in sua naturali crasi & constitutione conserventur, sive prætereà per Remedia ipsis sociabilia, Fermento autem maligno hostilia, tanquam quodam Balsamo condiantur, quo symbolizatio aut convenientia eorum cum aliorum Hominum Sanguine & Spiritibus hoc modo plùs minùs immutetur, & ita tam facilis Fermenti maligni, præsertim epidemici aut contagiosi, susceptio impediatur, aut suscepti licèt, consermentatio cum iisdem, mutuaque eorum alteratio ita præcaveatur (in quo optima consistit Præservatio), quin potiùs ita dispositi Spiritus & Humoras vincere illud queant, h. e. corrigere & temperare, & hinc excludere, in quo Curationis versatur cardo; res omnis de facili impedietur. Nempe, ut rectè PARACELSUS *Tom. 3. Operum Fragmento de Peste* hoc verum regimen præservativum asserit: *die virtutem attractivam stillen, daß nichts ein lasse geben*: hoc est, ut interpretor, *ita alterare Corpus ejusque Contenta, ut inepta fiant ad Veneni aut Contagii susceptionem*. Conferatur idem PARACELSUS *de Peste lib. 2. cap. 3.*

Hisce modis nempe vel *Fermentum malignum corrigendo*, vel *balsamica vi Mumiam nostram spiritualem condiendo*, operari videntur Remedia *Alexipharmaca*, eaque pro sui varietate nunc saltim alterutro, nunc simul utroque modo. Rem Exemplis quibusdam illustrabo. Præ cæteris decantata sunt *Sulphurea*, v.g. *ex Minerali Regno* Sulphur commune, cujus usu HIPPOCRATES ipse Pestem istam famosam Græciæ abegit, & Suffitus ejus pro Aeris emendatione & pro Potus medicatione perquàm laudatum existit, non secùs ac ejusdem in substantia usus, Sanè Suffitus seu Odor Sulphuris uti quasvis corruptiones & alterationes, ipsamque, HELMONTIO teste, *Sanguinis putredinalem alterationem* præcavet; ita simul odores & fracedines malignas, contagiosas, pestilentes, ignis instar tollit & extinguit Concreta Antimonialia sulphurea, debito & appropriato venenoso seu maligno halitu per Ignis & Nitri vim exhausta, in Febribus Malignis saturantur quasi denuò, dum absorbent similem malignum & venenosum Halitum seu Fermentum Febris Malignæ Auctorem. *Terra pingues* temperando & absorbendo Fermentum malignum acre, & illud ita corrigendo se caserunt. *Camphora* penetrantissima substantia & odor efficacissimus, ut balsami instar condit Corpus nostrum, etiam mortuum, & acre spirituosum quodvis temperat; ita simul odorem malignum & pestilentem sui miscela alterat & enervat. *Aceta quælibet*, aut horum loco *succi Vegetabilium acidi*, præsertim Citri; item *Clyssi minerales sulphurei*, penetrando & permiscendo se undique, certo modo alterant Contenta Corporis, & firmiorem suo modo texturam iis conciliant, quo modo tam Præservationi inserviunt, idque eò magis, si Alexipharmacis aromaticis infusis balsamicam vim majorem acquisiverint, quàm pro vehiculo plurium Remediorum, præsertim Aromaticorum calidorum, optimè conducunt; quo etiam *Vina generosa acidula* pertinent: *animalium* partes duræ, Cornu Cervi ustum, Ungula Alcis, Lapis Bezoar, Calculus humanus, &c. absorbent non saltem Acidum, partibus Animalium hostile malignum & acre, sed simul & potissimùm salia eorundem volatilia & spiritus, crasi Sanguinis conservandæ, & per Diaphoresin ac Diuresin depurandæ, & ita suscepto maligno evacuando, simul conducunt; unde KERGERUS *Tract. de Ferment. Sect. 3. c. 3. pag.* 250. Præcipitantia Alexipharmacis nectere consuevit. *Alexipharmaca* cætera Aromatica, Amaricantia, &c., v.g., Zedoaria, Baccæ Hederæ, Juniperi, Lauri, Radix Angelicæ, Gentianæ, Myrrha, Crocus, &c. exque his & similibus concinnatas Compositiones theriacales, per *Opium* imprimis animatas, quod attinet, præter usum sudoriferum modò laudatum, dum Æstum Corporis sui usu, mediante sui constitutione resinosa & oleosa intendunt, hoc ipso Sanguinis balsamicam vim, & spirituum vigorem ac robur conservare, impetum verò eorum undecunque intensiorem factum societate *Opii* debitè refrenare, ac contra malignum Virus ita defendere, ostendunt, Acido præsertim eum vehiculo usurpata. Sed hæc in genere de Alexipharmacis delibasse sufficiat.

Alexipharmaca hæc, ut suprà dictis Indicationibus ritè applicentur, observentur sequentes *Cautelæ*.

I. *Vomitoria in* primo *Principio* Febrium Malignarum, idque eò magis, quò magis sunt Malignæ, & quidem tunc temporis, quando *à causa Epidemica externa*, adeoque *à Contagio* extrinsecùs hausto, Stomachum imprimis inquinante & inficiente, oriuntur, præ cæteris omnibus *maximè conducunt*, ut peccante saburra evacuata, & Contagio sublato, Stomachus non affligatur à Morbo, & multa Symptomata maturè præcaveantur; sicut eadem etiam in Pestilentiali Constitutione ordinari solent. Urgent enim anxietas Præcordiorum, insignis dolor stomachi, nausea, conatus vomendi, & similia circa Præcordia molesta Symptomata, quæ stomachum & primas vias à suscepto Contagio affecta innuunt. Pariter conveniunt eadem *Vomitoria*, si *ex privato Contentorum vitio* Febris Maligna nata fuerit. Imprimis in Febre Maligna, de Morbo Hungarico, seu de Morbo Castrensi participante, in principio provocatus Vomitus sæpissimè est salutaris: vid. RULANDUS *Tract. de Morbo Hungarico*. Sed tempus observetur, ut maturè fiat, nempe *in principio*, antequam quamcunque Excretionem aliam, imprimis per Cutim, moliatur Natura; elapso enim primo principio simul occasio est elapsa.

Ex Vomitoriis præ reliquis præferuntur *Antimonialia*, in minori tamen dosi propinanda, ne Corpus nimiùm moveamus: v. g.

℞. *Vitri Antimonii hyacynth.* gr. vj.
Infund. per noctem in loco calido in
Vini Rhen. q. s.
Mane filtretur: ℞. ℥ß. adde
Aquæ Cinnam. ʒiß.
M. S.
Potio Emetica pro una vice.

II. *Sudorifera* primatum obtinent in Cura Malignarum, utpote quæ optimè Malignitatem expellunt: interdum tamen & hic debitis determinantur regulis, ne quid nimis. Quò major est Malignitas, eò frequentiùs & copiosiùs provocandus est sudor, adeò, ut in Febribus Malignis *Pestilentialibus*, i.e. in summo Malignitatis gradu, aut etiam in aliis *Malignioribus*, ad minimum ter in 24. horis sint propinanda Medicamenta Sudorifera Alexipharmaca, teste Experientia Practicorum; semper tamen habito Virium respectu, ne hæ ipsæ nimis exsolvantur: Neque etiam linteis vel aliis superimpositis Æger nimiùm est contegendus, quoniam Experientia docuit, Ægros interdum nimio Sudore exspirasse; nimia enim & profusa Sudoris effusio subinde minùs tuta, Serum aquosum nimis exhauriendo Sanguinem incrassat, & ejus motum debitum inhibet. Unde, ubi cum mitiore Malignitate conjuncta est Febris Ardens, potentioribus Sudoriferis locus non est, sed potiùs in principio Absorbentibus ac mitioribus Sudoriferis, in progressu fortioribus, insistendum. Considerandum autem simul in Sudoriferorum usu; an Corpus sit perspirabile; & an ad Sudorem dispositum? an verò non? Si illud, tutiùs & potentiora propinari possunt Sudorifera: si hoc, cautiùs & mitiora, ne turbetur magis Massa Sanguinea, interpositis ubique blandis Acidis.

Sed *Sudorifera* inter non levis *delectus* est habendus. Tutissima omnium sunt *Salia volatilia*, hinc *Volatilia aromatica*. Sed hæc ipsa saltem in principio Morbi & incremento conveniunt, in statu *fixiora* tutiùs usurpantur: id quod præsertim in Volatilibus sulphureis ac remediis Theriacalibus observandum, ubi nonnisi in principio & incremento Morbi adhibeantur, ac ubi minùs urget *Æstus*; periculum aliàs est, ne in statu novas turbas, in Massa Sanguinea intensiorem æstum & ebullitionem, indeque varia Capitis Symptomata inferant. Videatur hic elegans locus LUDOVICI *in Pharmacia p.* 237. cum quo conferantur *loca parallela p.* 243. 261. 280. 284. 328., &c. Nempe *volatilia* inter *Sudorifera*, ubi *Febris paulò intensior* fuerit, *Macra* convenientiùs locum habent; ubi verò hæc *Febris remissior* fuerit, *Oleosa* seu *Aromatica* adhiberi possunt. Et sicuti hæc Aromatica propter æstuationes nimias & Phlogoses circumspectè usurpanda; ita Salia volatilia

propter

Digitized by Google

propter nimiam Sanguinis fusionem, & nimiam facilè supervenientem Hæmorrhagiam moderatè usurpanda; Videantur BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Volum. 4. p. 166.* Nocumentis omnibus medentur interposita subinde Analeptica blandè acida, nempe ex Succis Vegetabilium, in specie Citro ac Cydoniis; item ex Clyssis mineralibus sulphureis; aut denique Mistura cum pauco Spiritu Nitri dulcis, & in specie Compositiones Theriacales cum vehiculo acido propinatæ & meliùs ac tutius operantur. De Theriaces genuino usu vid. SEPTALIUS *in Animadvers. lib. 5. §. 53. p. 130* Post Sudorifera talia Volatilia in principio & augmento aliquoties repetita, *Fixiora ex Animalibus*, aut *Antimonialia* usurpanda & continuanda erunt.

III. Post omnem Sudorem provocatum, uti & in ipso fluente jam Sudore ne Ægri nimis debilitentur, *blandis Acidis* Viribus deperditis prospiciatur, cum Massa Sanguinea nimis sic, uti & à Miasmate maligno acri, dissolvatur, sub *Julep orum & Misturarum* moderatè acidularum imprimis cum & ex Citro aliisque paratarum forma usurpatis, quæ Malignitati resistunt, ac Corpus blandè ad Diaphoresin disponunt: qualia sunt Succus Citri, Cydoniorum, Acetum, ac Spiritus Nitri dulcis, qui præ reliquis acidis in Malignis convenientiùs palmam aufert: hæc enim in declinatione Sudoris & post Sudorem porrecta & continuata, Sanguini debitam consistentiam restituunt; ac Ægros debilitatos egregiè resocillant. Quin & in ipsa Sudoris tortura *Acida Spirituosa* mista, Naribus subinde applicanda, quæ ægros debiles nonnihil animant: sic Vinum generosum, Acetum theriacale cum Aqua Carbunculi temperatum, Aqua Apoplectica acida vel spirituosa, cum Succo Citri aut Aceto diluta, & similia Naribus subinde ab adstantibus admovenda sunt, quæ etiam sub ipso Sudore cochlearis dosi possunt propinari: hinc Aceti theriacalis ac similis parum propinetur: unde & Veteres Acida, ceu Putredini aut Malignitati resistentia, frequenter his in Febribus laudarunt, & ideò Acetum & Spiritum Vitrioli allegant, utut Spiritui huic meritò præferendus sit Spiritus Nitri dulcis: E. g.

℞. *Decoct. Citri Mynsicthii* ℔i.
Syrupi Rubi Idai q. s. pro grato sapore.
Spiritus Nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julapium Confortativum bezoardicum.
Vel

℞. *Decocti Cornu Cervi*, vel *Citri Myns.* ℔j.
Succi Citri, vel *Ribium*,
Granator. acid. an. ℥i. ad ℥iß.
Elect. Diascord. Fracast. ʒii.
Syrupi Rubi Idai ℥ii.
Spirit. Nitri dulc. parum.
M. D. S. *ut ante.*
Vel

℞. *Aqua Galeg.*
Scorzoner.
Cordial. Hercul. Saxon. ana ℥i.
Succi Citri,
Cydonior. ana ʒvi.
Spiritus Theriacal. camph. ʒiii.
Tinctura Flor. Aquileg.
Peon. an. ʒiß.
Syrupi acetos. Citri ℥ß.
Spiritus Nitri dulc. q. s.
M. D. S.
Mixtura Confortativa bezoardica.

Et ejusmodi Mistura acidulata, cum *Electuario Diascordii* præsertim locum invenit, quando per Salia volatilia paulò profusior Sudor fuerit prolectus.
Vel:

℞. *Aqu. Borrag.*
Bugloss.
Rub. Idai ana ℥j.
Cinnam. ʒiij.
Succi Citri ʒvj. ad ℥j.
Confect. Alcherm. dr. iß.
Corall. rub. prep.
Lapill. Cancr. prap. ana dr. ß.
Syrupi Cinnam. vel *alius* dr. vj.
M. S.
Mistura Confortans post Sudorem.

Item Mixtura SYLVII *in Praxi l. 1. c. 9. §. 20. cap. 13. §. 53. & cap. 17. §. 13. cap. 30. §. 135.*
In forma *Electuarii*:

℞. *Conserv. Acetosell.* vel *Rad. Scorzon.*
Pulpa Citri ana ℥i.
Rob Ribium dr. vi.
Confect. Alcherm. dr. iß.
Cum *Syrup. acetos. Cit.* vel *Rubi Idæi* q. s. f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium Refrigerans & Confortans.

IV. De *Opio* & *Opiatis* expertum est HORSTII judicium *in Judicio de Chirur. Infusoria, p. 83.* Ea nempe, uti revera sunt Remedia polychresta, ita etiam in Malignis Febribus quibuscunque utramque faciunt paginam: rectè siquidem administrata, & Alexipharmacis mista, Sudorem promovent, imprimis ubi propter nimiam inquietudinem aut anxietatem ægri prohibentur à sudore. Ut ergò talia præcaveamus, exhibeamus *Opiata cum Sudoriferis*, ut sic meliùs proliciatur sudor, & magis quieti reddantur ægri: & quidem in incremento solùm, dum ad statum properant, non in statu ipso, vel ubi deficiunt Vires, conveniunt. Unde & Opium tam insigniter extollit, & quibusvis Compositionibus Alexipharmacis addendum suadet LUDOVICI *in Pharm. sua modern. pag. 276.*; sicuti etiam VERULAMIUS *in Hist. Vita & mortis p. 96. §. 21.* Opiatorum eximium usum in Febribus malignis prædicat. Nempe Excretionem egregiè promovet: Opium spiritus quoque, ne tam citò resolvantur, quasi coercet, & graviora in Malignis symptomata mitigat: Vigilias ac Deliria præcavet, ac impetuosos Humorum interdum effervescentium motus impedit & compescit, in specie horrendum ac metuendum sæpiùs Sanguinis per Nares profluvium sistit. Præter alia exempla huc facientia videndus TIMEUS à *Guldenklee* in *consil. lib. 8. cas. 25. p. 377.* ubi Maligna febris Ardens cum Sanguinis ex naribus profluvio, tandem aliis irritis Laudano opiato; curata quod notabile est. Tale Exemplum etiam habetur in HORSTIO *in obs. l. 1. pag. 18.* de Milite, Febre Ardente Maligna & Morbo Hungarico pertinaci afflicto, aliàs irritis Laudano opiato curato. *Post sudores* etiam *cum Julepis vel Mixturis Opiata* propinata conducunt, ut quasi roboretur magis & quietior fiat æger; & magnum est commodum, si inducatur somnus, modo rectò tempore Opiata adhibeantur: hinc & Theriaca, Mithridatium, &, quod in Febribus Malignis bis præfertur, Electuarium Diascordii *Fracastorii*, ab Authoribus, tam Veteribus quàm Modernis, adhuc suam meretur laudem. Theriaca sola quidem absque acido adjuncto propinata in principio Febrium Malignarum, in specie cum fervore excessivo, seu effervescentia nimia junctarum, nonnihil est suspecta, quoniam Theriaca per se sola nimiam Sanguinis turgescentiam, & per consequens nimium æstum, excitare solet. Optimum ergò est, ut tales Compositiones Opiatæ & Theriacales aromaticæ, e. g. Theriaca, Mithridatium, &c. à dr. i. ad dr. ii. propinentur cum vehiculo acido, v. g. cum Aceto Vini, vel cum Aceti rutacei, vel cum Aceti bezoardici aliusve similis cochleari uno vel altero; sic enim longè meliùs ac potentiùs Sudorem movebunt, & minùs debilitantur ægri: propter quam causam, nempe æstum, Theriaces & Mithridatii loco Electuarium Diascordii, ceu temperatum magis, adhibetur, in specie in Alvi aliisque Excretionibus præternaturalibus. Moderni vel Laudanum opiatum, vel Essentiam Opii, aut hujus loco Essentiam Theriacalem usurpant. Observandum tamen, *ne Opiata adhibeantur tempore Criseos*; nam criticas motiones impediunt.

V. *Camphorata* sunt Alexipharmaca & Sudorifera optima, quæ præter vim Veneni correctivam simul aliqualem vim Spirituum fixativam obtinent; unde imprimis in Inquietudinibus, Vigiliis, & metu Delirii conveniunt; hinc & Vigilias & Deliria ipsa compescunt. Sed cautè ob volatilitatem nimiam usurpentur, cum non omnia subjecta ejus usum ferre possint: præsertim quorum Caput debile est, Literati v. g.; ac imprimis Mulieres delicatæ, quæ fortiora Odorifera olfacere nequeunt, mirè abhorrent Camphoram, & in Passionem Hystericam ea ejus usu incidunt, utut hæc in aliis sistat Paroxysmum Hystericum. In Mulieribus ergò his, Systema nervosum sensilius habentibus, cautè procedendum: sicut & in iis, qui Literati sunt, & quorum Spiritus animales sunt facilè mobiles & dissipabiles, his enim Camphora generosum nimis remedium videtur, nimis ferit Cerebrum, & nimis Spiritus animales exagitat. Aliàs in propriè dictis Febribus Malignis, præsertim Contagiosis, ubi subjecta eandem ferre queunt, inter Alexipharmaca nunquam intermittenda camphora.

VI. Ob-

VI. Observetur, quòd *Febrium Malignarum non semper nec in omnibus sit una eademque ratio*; attendendum igitur semper ad Appropriata Malignæ Febri specialia Remedia: prout enim hæ diversis se produnt Symptomatis, & nunc Continuæ, nunc Intermittentes videntur, atque peculiari Malignitatis gradu differunt, ita etiam earum Causas in ipsa radice nonnihil diversas esse probabile est: adeoque easdem curandi non planè eadem est Methodus, sed pro varietate dictarum circumstantiarum subinde Alexipharmaca varianda & specificanda sunt. Sic illa Maligna Febris, quæ *à Contagio* oritur, magis requirit Alexipharmaca & potentiora Sudorifera; quæ verò à *Causa Interna*, Humorum nempe initus genita maligna constitutione, magis Temperantia, absorbendo Alterantia, & successiva Diaphoresi Resolventia. Sic attendendum quoque, an *Massa sanguinea*, an verò *spirituum animalium* an *Nervorum systema* magis affligantur? posteriore enim in casu Volatiliora, subtiliora ac penetrantiora Opiatis mista magis conducunt; priori verò nonnisi Volatiliora aut fixa, Acidis blandis subinde temperata, conducunt. Item propter specialem Febrium Malignarum differentiam semper observandum, ut in specie huic Malignitati simul Appropriata per Experientiam cognita opponantur Remedia: v. g. in *Variolis, morbillis*, & *Purpura* Myrrha aut Castoreum; in *Petechiis* Semina expulsiva; in *Dysenteria Epidemica* Hepata Viperarum & similia.

VII. Observetur: nunc *massam sanguineam* magis, nunc *spirituum animalium & Nervorum systema* magis affligi: ibi Excretiones Cutaneas utplurimùm, item per alia loca expulsiones, contingunt; hic verò Vigiliarum, Deliriorum, Convulsionum & similium Symptomatum, cum Pulsu utplurimùm apparenter bono, est impetus.

VIII. Observetur: *ad illud præsertim quod magis urget, esse respiciendum*. Nempe interdum Febris est purè, aut simpliciter Maligna; interdum verò est Complicata plùs minùs cum Febre Continua Ardente: utut verum sit, raram esse Febrim Ardentem, cui non subsit modò major, modò minor Malignitas. In tali ergò casu complicati quasi sunt Morbi. Propterea attendendum simul sedulò est ad Sanguinis Motum fermentativum, ejusque Ebullitionem febrilem, & inde dependentem Æstum, Cephalalgiam pulsatoriam, ac alia Symptomata Febribus Ardentibus communia, ut pro varietate Circumstantiarum possimus variare Medicamenta: Quò magis enim Æstus urget, eò minùs Sudoriferis Alexipharmacis volatilibus oleosis utendum est, ne Deliria concitentur; quo minùs verò, eò tutiùs ista, præsertim in principio & augmento usurpanda, id est, ut vulgò Practici dicunt: attendendum esse, an major Putredo febrilis seu Ebullitio in Sanguine, an verò major Malignitas urgeat? ad illum enim, quod magis urget, dirigenda præsertim est Curatio, adeoque interdum magis ad Malignitatem respiciendum. In genere tamen semper, quantum fieri potest, utrique prospiciendum: Sanè semper in Turgescentia febrili intensiore magis usurpantur Absorbentia, & Ebullitionem corrigentia, aut Salia volatilia Alexipharmacis juncta, interponendo simul blanda Acida; Malignitati per generosiora Remedia Volatilia, & Æstuationem Corporis nonnihil intendentia Theriacalia, & similia Alexipharmaca; utrique per moderata Acida, aut Sulphurea metallica fixa, verb. grat. Antimonialia, est succurrendum: nam hæc & in Febribus Ardentibus & in Malignis sobriè usurpata conveniunt, quatenus Ebullitionem & Orgasmum febrilem sistunt, & vi sudorifera Malignitati resistunt: id quod in genere in omnibus Febribus Malignis observandum est.

IX. In Cura Febrium malignarum *diligenter Medicus inspiciat Oculos, Linguam, & consideret Manus Ægrorum*, *Oculos* quidem, ut de futuro Delirio & Convulsionibus sequentibus possit judicare; quando enim Oculi sunt fulgidi, rutilantes & quasi ignei, aut quando Adspectus ægrorum est ferox, Delirium plùs minùs furiosum certò imminet. *Linguam* verò consideret ac *Fauces*, ut internum Causum, seu ardorem in Præcordiis, indeque ortam Prunellam, vel Linguæ & Faucium excoriationem & exulcerationem, & alia similia Symptomata in morbo Hungarico frequentia, cognoscat; Lingua enim si fuerit mollis, humida, rubra, & Fauces non affligat Sitis, tunc Medicus sit securus; secus, si Lingua nigra, Faucesque cum Lingua arida & fissa cum adjuncta Siti appareant, tunc periculum adest, & imminet Prunella. *Manus* denique seu Carpos consideret, an sint metuendæ Convulsiones? ubi enim percipit Medicus, tangendo Pulsum, quasi tractionem quandam, aut subsultationes Tendinum in carpis, licèt Manus quieta sit, certus sit Medicus imminere Convulsiones. Infallibile est hoc Signum.

X. Nihil esse exitialius, & Hominem Febre Maligna correptum, præsertim si intensior fuerit Malignitas, certiùs ac citiùs ad interitum trahit, quàm *quæcunque, in specie ingens & superflua Purgatio per Alvum*, uti crebra Experientia sufficienter comprobat. Uti enim nonnisi funesto omine, laxa in talibus observatur Alvus, & Diarrhœæ symptomaticæ aut colliquativæ perniciosæ admodùm sunt in Febribus, ita quælibet etiam artificialiter instituta Purgatio, idque in specie, ubi à Contagio natum est malum; item, ubi suspicio est, Cutaneam affuturam Excretionem; item ubi minùs urget Effervescentia Febris ac Æstus, quàm Malignitas. Caveant ergò Medici, ne omnibus in his casibus Morbi tempore propinentur Purgantia in Morbi cursu.

Quòd si in primis viis obstructis aperiendis aliquid moliendum necessarium sit, *blanda Clysmata*, eaque temperata, adhibeantur. Et hæc ipsa etiam, ubi Excretio Cutanea se offert, nonnisi cautissimè applicanda. Declinante autem Morbo, aut devicta pernicie, post 14. dies &c. *blanda Laxantia* non incommodè conveniunt. Si quidem externè, pro primis viis abstergendis, in Febribus Malignis necessarium videatur, hoc vel Serum Lactis, præsertim cum Succo Citri nonnihil acidulatum, vel Decoctum Tamarindorum Julepis in debita quantitate additum, vel Nitrum antimoniatum in Potu dissolutum optimè complebit: Rectè hic dicit BALLONIUS *Pharo med. pagin.* 175. *In Malignis potius alterandum per Alexipharmaca, quàm per Purgantia evacuandum.* In quod observandum contra *Gallorum & Italorum* Praxin.

XI. *Venæsectio* in Febribus Malignis, quæ talibus, nullum omninò locum invenit, adeò ut quò magis Febris sit Maligna, eò magis noceat Venæsectio, idque eò magis, quò tardiùs instituitur. Quid enim prodest, Sanguinem & Spiritum detrahendo fores apertiores maligno Fermento pandere? Cùm enim in Malignis Natura sæpè per Sudorem se soleat exonerare, certè Venam secando impediemus hunc Naturæ motum, & ad perniciem detrudemus Ægros. In specie in Febribus cum Excretione Cutanea, Macularum vel Pustularum, conjunctis, Venæsectio instituta est lethalis, quia impedit motum Naturæ quasi criticum per Cutim factum, qui minimè turbandus est. Equidem Practici vulgares aliud suadent: dicunt tamen eam in quacumque Febre Maligna administratam plus nocere quàm prodesse, præsertim nisi in primo Morbi insultu instituatur; cùm ficta illa Refrigeratio ex Sanguinis detractione noceat: econtra æstuatio talium ægrorum, modo non sit excessivè nimia, Excretiones tales promoveat. Cauti proinde hac in parte simus, & caveamus à missione Sanguinis, præsertim si a Contagio Febris Maligna fuerit nata: ubi pessima est; hac ratione enim porta Contagio aperitur, ut integram Massam Sanguineam afficiat, & Vires magis labefactet. Sanè multorum annorum Practicus, B. D. MICHAELIS, nemini in Febribus Malignis Venam secuit, plurimis funestorum Experimentis cautior factus.

Sunt equidem, qui in Plethoricis Petechiarum, Morbillorum & Variolarum eruptionem Venæsectione maturè promoveri asserunt: sed hoc nonnisi raro evenit. Ubi tamen minor est Malignitas, adjuncta verò Febris Ardens intensior, in Subjecto Plethorico ac Juvenili, & in primò ætatis flore constituto, vel aliàs Sanguinis missioni adsueto, in talibus casibus interdum, sed mox à primo principio, Venæsectio, cautè tamen & in parca quantitate, institui potest. Conferantur hic simul istæ Circumstantiæ, quas insinuat WILLISIUS *Pharm. Rat. p.* 389.

Objiciat quis: *largas* nonnunquam in principio Petechiarum & Variolarum malignarum *accidere Narium Hæmorrhagias*, quæ vel Morbum postmodùm leviorem reddunt, & impetum Variolarum sistunt. Verum interdum est: consideretur tamen, an Hæmorrhagia talis sit *Critica*? an verò *Symptomatica*? si hoc, quod restantur Symptomata Capitis concomitantia, & nullum levamen Morbi percipiat æger, hac in parte Naturam sequi non licet: *si verò* Critica fuerit, & cum euphoria ægri fiat, probabile quidem videtur, ut in Sanguinis Orgasmo imitemur Naturam, & sic Venæsectionem administrandam jubere possumus. Verùm nec dum hoc licet facere, cùm Naturam non assequi possimus; ubi enim Natura instituit Hæmorrhagiam, se ipsam levat; & si adest Stillicidium Narium

Digitized by Google

rium sanguinolentum in febribus Malignis, pessimum habetur signum & funestissimum: unde neque tunc motum Naturæ perversè agentis affectare conceditur. Ego nulli Auctor ero, ut Venam secet: & quidem in specie contra Venæsectionem & Purgationem in febribus Malignis acriter dimicantes videbitis TIMÆUM von *Guldenklee in Resp. p.* 104. & *p.* 126. item BRUNNERUM *in Consiliis de Febre Hungarica*, & RULANDUM *de Morbo Hungarico seu Castrensi*, & similes alios Auctores, qui pertinaciter rejiciunt & Venæsectionem & Purgationem: vid. in specie in HORSTIO *Juniore l.* 1. *Observ. in Append.* qui tamen nonnisi à cautissimo imitandi sunt.

XII. *Cantharidum & Vesicantium* usus in statu febrium Malignarum est etiam usitatus & commendatus, Carpis & Femoribus applicata: vid. HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 228., qui horum utilitatem insigniter commendat; & imprimis in Italia & Gallia usurpantur. Usus verò legitimus & applicandi ratio consistit in eo, quòd Vesicatoria imprimis conveniant *in Incremento*, vel *principio Status*, dum, vel graviora, imprimis Capitis & Animalis facultatis, imminent aut urgent Symptomata, ut Capitis Dolores excessivi, Convulsiones, gravius & ferox Delirium, quod vel præcavent, vel certò levant; vel Naturam aliquam Excretionem moliri, ex erumpentibus hinc inde, sed imperfectè, Maculis, à Doloris sensu in quadam parte, suspicio erupturi Abscessus est; vel quando facta jam Excretio quacunque ex causa denuò retrocesserit, tum imitemur Italos, subitò Vesicatoria applicantes, & ita opus Naturæ, nempe Excretionem, promoventes. Locum etiam habent iis in Febribus Malignis tunc, quando extrema frigent, Interiora verò uruntur: item quando Veternus aut alii soporosi urgent Affectus, adeoque, ubi suspicio est, ne vel Fermentum malignum magis Spiritus animales, & genus Nervosum afficiat, vel quacunque ex causa Raptus Sanguinis aliorumque Contentorum ad Caput, uti loquuntur Practici, fiat: vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 214. In talibus Casibus optimè Cruribus supra vel infra Genua, vel Brachiis prope Carpos, aut prope Axillas, tandem etiam circa Nucham applicantur: sed hoc vix, nisi in Affectibus soporosis, aut ubi jam aliis in partibus applicata fuerint. Sanè talibus in casibus, tam in Benignis quàm in Malignis Febribus, conducunt; idque eò magis in his, quorum parcior sudor aut Diaphoresis in iisdem non raro observatur. Arbitror, quòd in Miasmate maligno evocando, mediante Spirituum ad locum dolentem concitato impetu, singulare quid obtineant: sic enim & *Bubonibus* aliisve *Tumoribus*, ut meliùs erumpant, optimo consilio applicantur: Quin & Vesicatoria talia, aut his paratæ Fontanellæ, expertum esse Pestis præservativum, habebimus suo loco: Hinc & *Febres Intermittentes* sui applicatione tollunt. Apud nos non sunt in frequenti usu Vesicatoria; in regionibus tamen calidioribus multùm applicantur.

Remedia inter Vesicantia optima sunt vel Emplastrum Vesicatorium *in Pharm. Augustana*, vel Emplastrum istud Vesicatorium *Schroederi*. Interim notetur, si per Vesicatoria Pustulæ excitari nequeant, desperatum malum esse. Cæterùm audiatur STEPHANI correctio, qui malè putat agere Medicos statim ad Vesicatoria properantes, cùm ea tunc adhibenda demum sint, quando quidem Excretio sit Critica, sed impedita, itaut his ipsis juvetur Natura.

XIII. Quoad *Diætam* in Febribus Malignis observandam: Tenuis hæc sit necesse est; & cùm sæpiùs summè fastidiant Alimentorum odorem, nullo modo ad eundem cogendi sunt, quin Juscula aut similia abundè, licèt in parva quoque dosi, sufficiant. *Potus* sit vel Cerevisia secundaria, vel etiam Aqua simpliciter, quæ leviter ebullierit, cum parte tertia vel dimidia Vini temperata, & infuso Pomo Citri cum Cortice, in taleolas inciso, vel succo expresso medicata, quin etiam Gelatina Cornu Cervi recèns parata, & super carbones liquefacta, largiter cum Potu isto, aut Cerevisiæ, aut alii ordinario, partim scopo Analeptico, partim scopo Alexipharmaco Sudorifero, admisceri potest: e. g.

℞. *Aquæ font.* ℔iß. vel ℔ii.
Vini Rhenan. ℥ix.
Mistis his addatur
Pomum Citrinum nonnihil dissect. & nonnihil express. N. j.
Gelat. Cornu Cervi super ignem dissol. ℥ii.
M. D. S.
Julepus Citrius Confortans singularis.

Hinc etiam Decoctum Citri *Mynsichtii*, addita ℥i. vel ℥ii. Gelatinæ Cornu Cervi, ad ℔i. convenientissimus in Malignis est Potus loco Julepi. *Vinum generosum acidum* non nocet in Malignis, quin moderato usu Remedii confortantis vices subeat: Confer. RIVERII *Praxis*, & BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hist.* 7. Convenit etiam pro Potu Serum Lactis acidulatum cum Succo Citri. Nec inconveniens est Fumo Sulphuris medicari Potum quemvis ordinarium, cùm tale Sulphuris Gas ad extinguendam Malignitatem, & condiendos balsamica vi Humores, mirè conducat; cujus loco etiam Clyssi Antimoniales sulphurei, vel Spiritus Nitri dulcis, vel Roris majalis 30. ad 60. guttas in mensura dimidia Cerevisiæ, vel cujusvis ordinarii Potus utilissimè instillari possunt: qualem Potum sulphurandi, & Clyssos hos proficuos præparandi modum, videbitis in CNOEFFELII M. M. *Febres Malignas Epidemicas seu Pestilentiales pag.* 96. Aliàs & Nitrum antimoniatum à ʒj. ad ʒij. in mens. 1. Potus ordinarii dissolutum egregiè convenit, nisi vel Alvi liberior fluxus, vel Stomachi nauseabundi imbecillitas obstiterit.

Quoad *Alexipharmaca* & *Sudorifera*, quæ in Malignis Febribus imprimis conveniunt, eadem sunt in triplici differentia: nunc enim conveniunt *simpliciter Alexipharmaca*; nunc *Alterantia*, qualia Acida; nunc in specie simul *sudorifera*, eaque nunc Volatilia, nunc Fixa: quorum illa magis in Principio, hæc magis in Incremento & statu conducunt.

Inter *sudorifera* autem habeamus rationem & selectum, ut scilicet in Principio Volatilia, ubi magis Malignitas urget, & fixa in Progressu, aut ubi Febris Ardens jungitur, adhibeamus. De horum, imprimis LUDOVICI *in Pharm. p.* 237. item 243. 261. 284. item in *Tr. de Sale volatili Tartari Præfat. Editionis secundæ*. De *acidorum* usu notetur, quòd ea in toto cursu Febrium Malignarum, partim cum Julapiis, partim cum sudoriferis, conveniant.

Volatilia sunt vel *macra* seu *salina*, ferè frigida, vel *Aromatica* seu *Oleosa*, ferè amara calida. *Macra* illa sunt spiritus & salia volatilia urinosa ex Animalibus desumpta, Spiritus Salis Ammoniaci, Spiritus & Sal volatile Cornu Cervi, Viperarum, Tartari, Urinæ, Liquor Cornu Cervi succinatus, Spiritus & Sal volatile Succini, &c. item Acetum, Succus Citri, Clyssi sulphurei; qui tamen magis in Potu usitati, &c. *Oleosa volatilia* sunt Camphora, quæ omnium optima, omnia Aromatica, Sudorifera, ut Zedoaria, Centaurium minus, &c. Rob Baccarum Juniperi & Sambuci; item Olea destillata, ut Succini, Citri, Camphoræ, exque his concinnatum Oleum Pestilentiale *Heinisii*, Oleum destillatum Cornu Cervi, Tartari &c. Essentiæ, Infusa, & Spiritus Theriacales camphorati vel crocati: vid. ZWELFFERI *Mantissa Herm. pag.* 430. Essentia Theriacalis anodyna, Elixir Alliatum, Pestilentiale *Crollii*, Proprietatis, Essentia Zedoariæ, Scordii, Absinthii, Cardui benedicti, Croci, Baccarum Juniperi, Cinnamomi, Myrrhæ, Succini, Viperarum, Castorei, Tormentillæ, Gentianæ, Rutæ, Vincetoxici, Melissæ, &c. Aceta Bezoardica, Zedoariæ, Tinctura Bezoardica, tanquam optima Alexipharmaca.

Fixa sunt vel *Mineralia*, vel *Animalia*: *Mineralia*, ut Sulphura metallica cum Nitro fixata, in specie Antimonium diaphoreticum, Aurum diaphoreticum, Cinnabaris nativa, Antimonii, quæ nobilissima, & à POTERIO *sudoriferi Pestilentialis* nomine venit; & Bezoardica Mineralia quælibet, tam simplicia, quàm cum aliis composita: in specie Bezoardicum Joviale RIVERIUS in Febribus Malignis commendat; & hinc Bezoardicum Solare: Terræ Minerales sigillatæ, Unicornu fossile, Terra Solaris, Corallia, Flores Sulphuris, item Nitrum & Nitrata. *Animalia* suggerunt partes duras osseas, tam temperatas quam ustas, ut Cornu Cervi, vel Ebur cum vel sine igne, Cornu Cervi Solare, Unicornu verum præparatum, Lapides Animalium bezoardici, Pulveres Viperini, & Bezoardica Animalia.

Temperata, & mediæ quasi naturæ, sunt Gelatina Cornu Cervi, & Semina ista Expulsiva dicta, quæ in omni casu, speciatim in Febribus Malignis, in quibus Natura expulsionem ad Cutim moliri incipit, polychresta sunt in forma Emulsionis, ad promovendam dictam Excretionem cutaneam, qualia Cardui benedicti, Napi, Aquilegiæ, Nasturtii, Citri &c., quibus addi potest Myrrha. Hinc in Petechiis, Variolis & Morbillis, Purpura, & similibus Excretionibus promovendis, mirabilis est Emulsio ex Seminibus Expulsivis: vid. ZWELFFERUS

in

Digitized by Google

in Pharm. Regia pag. 209. ubi egregium habet Liquorem Alexipharmacum ; ad cujus imitationem soleo præscribere :

℞. *Flaved. Cort. Citri* ℥ij.
Sem. Aquileg.
Card. bened.
Napi an. ℈ij. ad ʒj. vel ʒiß.
Citri,
Amygdal. dulc. an. ʒj.
Myrrh. elect. (quæ nobilis ob vim balsamicam) a ℈i. ad ʒß.

Cum s. q. *aqu. Scord.* & *Scorzon.* vel *Scabiosæ* & *Flor. Sambuci* f. *Emulsio* ad ℥iv. vel v. parùm edulcoranda, & subinde haurienda.

Huic etiam interdum Cornu Cervi sine igne ʒi. & de Antimonio diaphoretico, vel de Bezoardico Minerali ℈j. vel ʒß. & nonnulla alia addenda veniunt. Servat Corpus in blando madore, ut ita promoveatur Excretio. Sæpè hìc Mador loco sudoris sufficit, si scillicèt aliàs debilitatur Æger, vel non adeò urget Malignitas, nec debent ad copiosiores Sudores cogi. Myrrha cum Seminibus & Amygdalis in Emulsionis formam redacta lactescit ; saporis tamen ratione ad strictè dictas Emulsiones non pertinet.

Ex modò dictis sexcenta alia concinnantur *Composita* : ver. gr. Pulvis Bezoardicus *Sennerti* vel *D. Michaelis*, Rubeus Pannonicus, imprimis conveniens, ubi fluxus Alvi simul adest ; Pulvis Saxonicus, Species de Hyacintho &c., quorum largissimam segetem videbitis apud omnes *Scriptores*. Pertinent huc Compositiones Theriacales aromaticæ, ut Theriaca, & Mithridatium, Electuarium de Ovo, Orvietanum *Kegleri* camphoratum, Confectio de Hyacintho &c. & præ his temperatum magis Electuarium Diascordii *Fracastorii* ad ʒi. vel ʒii. propinatum ; &, quod magis laudandum, a SYLVIO correctum : quæ ipsa propter æstuationis incrementum, quod inferunt, convenientissimè cum Vehiculo acido, in specie Aceto, vel simplici vel theriacali, aut succo Citri miscentur, & ita in Aqua Scabiosæ, Calendulæ, Cardui benedicti, & similibus propinantur. Est enim Theriaca mistura salina oleosa volatilis anodyna & sudorifera, quæ & Spirituum influentium impetum sopit, & Sudorem potenter movet. Jam verò, si loco Theriacæ reciperetur Spiritus Cornu Cervi essentificatus a ʒß. ad ℈ii. vel ʒi. & impraegnaretur gr. i. vel altero Laudani opiati, vel Essentiæ Opii guttis x., Remedium habebitur ejusdem valoris, ac Compositio illa theriacalis. Subinde consultum est, ut fixa Volatilibus nonnihil acuentur ad promovendam Sudoris excretionem.

Ex *Regno* ergò *Vegetabili* conveniunt Radix Calangæ, Scorzoneræ, Zedoariæ, Gentianæ, Allii, Aristolochiæ rotundæ, Angelicæ, Succisæ, Chelidonii majoris, Valerianæ, Enulæ, (hujus Radicis Decoctum cum Floribus Calendulæ commendatur mirè ad expellendas Petechias) Vincetoxici, Bistortæ, Olsnicii, Levistici, Ulmariæ, Petasitidis, Pimpinellæ, Pentaphylli, Contrayervæ, Anthoræ : Folia Dictamni Cretici, Calegæ, Cardui benedicti, Acetosæ, Scabiosæ, Scordii nostratis & Cretici, (quod ferè omnibus præfertur in Curatione Malignarum) Uvæ inversæ, seu Herbæ Paridis, Rutæ ; Summitates Absinthii, Centaurii minoris, Cardui benedicti, Scabiosæ, Acetosæ, & similia ; Flores quatuor Cordiales, quibus meritò additur Flos Calendulæ, Hyperici, Salviæ, Betonicæ, Aquilegiæ, Crocus &c. ; Semen Acetosæ, Cochleariæ, Angelicæ, Melissæ, Aquilegiæ, Napi, Citri ; Cortices Citri & Aurantiorum ; Baccæ Juniperi, Uvæ inversæ &c. Omnibus palmam præripit in regno Vegetabili Camphora cautè usurpata, mirabile concretum, quod & alcalicis subjectis & acidis se sociat ; Alexipharmacum omnibus superius, & verum Balsamum, tam in Præservatione quam Curatione Febrium Malignarum. Propterea omnibus Sudoriferis & Alexipharmacis ad resistendum Malignitati, quoties fieri potest, semper addenda, totam Massam Sanguineam suo Balsamo tingit, potenter sudorem movet, ac vel in præcavendis vel mitigandis Deliriis, Agrypnlis, & Convulsionibus, Somnoque introducendo, vix par habet Remedium.

Ex his ergò varia fiunt Remedia, præter Aquas destillatas istorum Simplicium, v. g. Melissæ &c., imprimis Infusione horum Simplicium Aceta fiunt Bezoardica, de quibus postmodùm, ubi de Peste : v. g. Radix Angelicæ, Scordium &c. Aceto infunduntur. Exemplum Aceti Bezoardici sit TIMÆI *Von Guldenklee in Consil. l. 8. Cas. ult.*

Citrus totus est alexipharmacus, unde Cortices, Succus, & ex eo parata Remedia quæcunque, imò Acidulæ ex Citro paratæ, nunquam omittendæ. Pertinet huc Syrupus Acetositatis Citri, item Syrupus de Citro compositus, Decoctum Citri *Mynsichtii* &c., quæ in Morbis Malignis convenientissima sunt : ob id cum quibusvis ferè Remediis tam Absorbentibus quam Alexipharmacis, in Febribus Malignis subinde aliquid de Citro propinandum, aut etiam post illa exhibendum est.

De Sambuco res nota est, quòd ejusdem Flores, Spiritus Florum Sambuci, item Rob ex Baccis & Rob Juniperinum, sint egregia sudorifera pro Pauperibus, imprimis si cum Cornu Cervi sine igne propinentur ; sic enim potenter sudores movent. Lignum Sassafras, Decoctum ejus, ut & Decoctum Florum Sambuci, pro corpore Juleporum etiam egregii usus est in Febribus Malignis ; uti etiam Decoctum Cornu Cervi cum Radice Scorzoneræ, & quæ sunt similia.

Ex *Regno Animali* offert se imprimis Cervus, qui similiter totus est alexipharmacus & antipestiferus, imprimis Cornu ejus, & ex hoc parata Gelatina : hinc Sanguis ac Cor primatum obtinent, & ex his præparata in frequenti sunt usu : unde aut Cornu Cervi sine igne, aut, quod melius est, Spiritus Cornu Cervi, Sal volatile Cornu Cervi, Sal volatile & Spiritus Sanguinis atque Cordis Cervi, &c. præ cæteris sunt in usu : hinc etiam Liquor cornu Cervi succinatus potentissimum est Alexipharmacum & Sudoriferum in Febribus Malignis : speciatim ubi mox in principio aut incremento Affectus nervini, convulsiones aut Epilepsia imminent: Sal volatile cornu Cervi rectè sublimatum à gr. v. ad xii. vel xv. usque ad ℈i. propinatur : Spiritus cornu Cervi à ʒß. ad ʒi. Liquor cornu Cervi succinatus ad gutt. 20. vel 30. ; est enim satis potens. Post Cervum est Vipera, cujus Sal volatile, item Pulveres viperini ritè parati, sub nomine Bezoardici Animalis sunt optimi. De Lapide Bezoar ex Damarum genere desumpto, tam Orientali quam Occidentali, res nota est, quam decantatus sit in Peste & Febribus Malignis ob insignem vim sudoriferam ; de quo observetur, quod habet ZACUTUS LUSITANUS & HILDANUS, quòd non adeò in parva dosi ad aliquot grana tantùm, sed ad minimum ad ℈i. vel ʒß. sit propinandus ; utut in virtute alexipharmaca & sudorifera ipsi nihil cedat calculus humanus, bezoardicus & sudoriferus, qui eadem dosi exhibitus longè melior est. De cætero propter familiarissimam Lapidis Bezoardici sophisticationem, ejus usus unicuique suspectus esse debet, adeo, ut in ℥i. vix ʒi. genuini lateat. Quid ? quòd hìc apud nos copiosior, quam apud Indos invenìatur, quibus tamen genuinus rarus est : vid. BAUHINUS *de Lapide Bezoar.* ZWELFFERUS *in Animadv. ad Pharm. Augustanam p.* 65. etiam de ejus sophisticatione scribit. Bezoar factititium videb. in *append. ad ann.* 6. & 7. M. A. N. C. *p.* 28.

Ex *Regno Minerali* in Febribus Malignis reliquis palmam præripiunt Antimonialia Sulphurea, eaque reddita fixa ; quoniam Antimonii Sulphur, de natura Solari nonnihil participans, Malignitatem Salis volatilis peccantis figit, & fixatam mediante Sudore educit : hinc Antimonium diaphoreticum, aliàs notum, est singulare & usitatum Remedium ; omnia quoque, quæ basin Antimonii agnoscunt. Unde etiam Antimonio diaphoretico nobiliora, Bezoardica Mineralia, tam simplex a gr. vi. ad xii. quàm Solare & Lunare, aliaque composita, in eadem dosi sunt optima. Bezoardicum Joviale est usitatum POTERIO cum Camphora, si propinetur in Aqua appropriata in Febribus Malignis. Sed nescio, an non hisce cum Nitro fixatis præferendum sit potiùs Sulphur Antimonii fixum : hinc Cinnabaris Antimonii, utut ea non planè fixa sit, tamen ob Sulphur suum, in specie ubi convulsivi impetus simul urgent vel imminent, à gr. vi. ad ℈ß. vel xv., vel aliud genuinum Antimonii Sulphur, ritè cum Salo Ammoniaco sublimando paratum, sub nomine Tincturæ Antimonii siccæ ; vel Sulphur Antimonii fixum, ex scoriis Reguli Antimonii occulto artificio præcipitatum, in sistenda Malignitate & Epilepsia utramque faciunt paginam ; ac reliqua Antimonialia Sulphura fixa, utpote ad Panaceas maximè accedentia : vid. BASILIUS VALENTINUS *in Curru triumph. Antimonii.* Facit etiam huc Sulphur commune seu Minerale, quod pro Pauperibus in locum Antimonialis Sulphuris suo modo substitui potest, cùm magnam inter se habeant cognationem, idque vel crudè, vel cum Camphora assum-

Digitized by Google

ſumptum: unde etiam conclavia Ægrotantium Solphure ac Pulvere Pyrio ſuffumiganda ſunt: induſium etiam & veſtimenta io graviore malignitate hoc ipſo fumo imprægnanda. Potum etiam ſulphurare jubet in Cura Febrium Malignarum CNOEFELIUS *l. c.* Pertioent huc etiam Terræ Alexipharmacæ minerales, Bolus Armena, Terra ſigillata & ſimilia, quatenus hæ ipſæ de ſulphure minerali plùs minùs participant. Succinum & ejus Sal volatile eſt ſingulariſſimum, ubi genus nervoſum à Malignitate eſt affectum. Spiritus Mineralium aciduli commodiſſimè propinantur cum Julepis: eminet præ cæteris Spiritus Nitri, nunc ſolus, ounc, quod melius eſt, cum Spivitu Vini dulcificatus; & hinc ſpiritus Salis, & ſpiritus Sulphuris, qui eſt egregius. De Tinctura Bezoardica ſeu Miſtura ſimplici, cujus baſin cum ſalſo volatili conſtituit Camphora, & de ſpiritu Theriacali camphorato, res nota eſt, quòd egregiè proſint, à ʒß. ad ʒj. propinata, ſpiritus Fuliginis urinoſus à ʒß. ad ʒj. quibuſdam in ſecreto habetur in Morbis Malignis.

Ex his variæ & mille Formulæ, in *Febribus Malignis* magis uſitatæ: præſcribi poſſunt: v. g. in *Principio & Incremento* præmiſſis præmittendis.

℞. *Tinctur. Bezoard. ritè parata* ʒj.
D. S.
Tinctura Bezoardica pro una vice.

Sumatur in quocunque vehiculo, Stomacho vacuo, expectando Sudorem.

℞. *Mixt. Simpl.* ʒi.
Liqu. Corn. Cerv. ſuccin. ʒß.
M. pro 2. doſibus: S.
Mixtura Bezoardica pro duabus vicibus.

Item in forma Potioois:

℞. *Aquæ Rutæ,*
Rad. Scorzon. an. ℥i.
Mixtur. Simpl. ritè parata ʒi.
Spiritus Fulig. rectif. ʒß.
Syrup. Scordii ℥ß.
M. pro 2. doſiboa: S.
Potio Sudorifera pro duabus vicibus.
Vel

℞. *Aqu. Card. bened.*
Fl. Sambuci an. ℥ß.
Liq. Cor. Cerv. ſuccin. ʒi. vel loco hujus *Salis volat. Viper.* ℈i.
Syrupi Card. bened. ℥ß.
M. pro doſi, expectando blandum ſudorem: S.
Potio Sudorifera pro ona vice.
Vel

℞. *Aqu. Card. bened.*
Scordii ao. ℥i.
Liqu. Cor. Cerv. ſuccin. ʒi.
Pulv. diaphoret. Ludovic.
Antimonii diaph. an. ℈i.
Syrupi Scabioſ. ℥ß.
M. D. S.
Potio Sudorifera Bezoardica, pro 2. vicibus, benè circumagitanda.
Vel

℞. *Aqu. Rubi Idæi,*
Scordii an. ℥iß.
Antimonii diaph. ʒß.
Cinnab. Antimonii gr. xv.
Sal. volat. cor. Cerv. gr. xii.
Camph. gr. ii. vel iii. aut *Laud. op.* gr. i. vel iß.
Syrupi card. ben. ℥i.
M. pro 2. doſibus.
D. S. *ut anteà.*

℞. *Aqu. Flor. Sambuci* ℥ii. vel ℥iii.
Corn. Cerv. ſine igne ʒß.
Cinnab. Antimonii gr. xv.
Sal volat. Cor. Cerv. gr. ix. vel ℈ß.
Syrupi Fœnic. ʒiii.
M. pro 3. doſibus: S.
Potio Sudorifera Bezoardica pro tribus doſibus.
Vel

℞. *Aqu. Scorz.* ℥i.
Cinnam. ʒi.
Cinnab. Antimonii gr. xii.
Antimonii diaphor.
Sal. volat. cor. Cerv.
Succini an. gr. v.
Laud. opiati gr. iß.
Camphor. gr. i.
M. S.
Potio ſudorifera Bezoardica pro una doſi.
Vel

℞. *Aqu. Flor. Sambuci,*
Scordii an. ℥iß.
Cor. Cerv. ſine igne,
Antimonii diaphor. an. ℈i. ad ʒß.
Sal volat. cor. cerv. gr. xv.
Succini gr. vi.
Syrup. card. ben. ℥i.
M. D. S.
Potio Sudorifera Bezoardica pro tribus vicibus.

Capiatur pro 3. doſibus expectaodo ſudorem: cui, ubi gravius urgent ſymptomata, commodè *Laud. opiat.* gr. iß. vel *Eſſent. Anodyna* ℈ß. poteſt addi.

Ubi *Delirium* imminet:

℞. *Aqu. cord. Herc. Sax.* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus Theriac. camphor. ʒii.
Cor. Cerv. eſſentif. vel loco hujus potiùs *Sal. vol. cor. Cerv.* ℈i.
Sal. volat. ſuccini ℈ß.
Syr. Fl. Tunic. ℥ß.
M. S.
Potio Bezoardica.

Hauriatur cochleatim.

℞. *Aqu. ſcord.* ℥iii.
Sp. Theriac. vel *ſimpl.* vel *moderatè camph.* ʒiii.
Cor. Cerv. ſine igne ℈ii.
Sal. volat. cor. Cer. vel *Viperarum* gr. xv.
Confect. Alchermes ʒiß.
M. f. Potio: D. S.
Potio Coofortativa.

Cochleatim capiatur. Item:

℞. *Aqu. Card. bened.*
Galeg.
Fl. Samb. an. ʒvi.
Spir. Theriac. camph. ʒiß.
Sal. volat. Viper. ℈i.
Elect. Diaſcord. Fracaſt. ʒii.
Syrupi Card. ben. ʒvi.
M. pro 2. doſibus: S.
Mixtura Bezoardica pro 2. doſibus, benè circumagitanda.
Vel

℞. *Aqu. Galegæ,*
Scord.
Cord. Herc. Sax. frig. an. ℥i.
Spir. Theriac. camph. ʒiii.
Tinctur. Flor. Aquil.
Pæon.
El. Diaſcord. Frac. an. ʒiß.
Syr. acetoſ. Citri ℥ß.
M. D. S.
Potio Sudorifera pro aliquot doſibus.
Item

℞. *Aqu. Fl. Acac.*
Samb. an. ℥ii.
Gelat. cor. Cerv. rec. ℥i.
Spir. Theriac. camph. ʒii.
Cor. Cerv. ſine igne ʒi.
Bezoard. Solar. ℈i. ad ʒß.
Extracti Theriac. gr. vi.
Laud. ferm. gr. ii.
Syrup. Pœnic. vel *ſcord.* ʒvi.
M. D. S.
Potio Bezoardica, cochleatim ſumenda.

Quando præſcribimus Theriacam, Acetum dixi eſſe addendum:

℞. *Aqu. Scord.*
Rad. Scorzon.
Aceti Vini an. ℥i.
Theriac. Androm. ʒii. (ubi Æſtus urget, *El. Diaſcord. Frac.*)
Antimonii diaphor. ℈ii.
Camphor. gr. vi.
Syr. Rubi Idæi ℥i.
M. pro 2. aut 3. doſibus: S.
Potio Bezoardica pro aliquot doſibus.
Vel

℞. *Aqu. Card. bened.*
Fl. Samb. an. ℥iß.

Aceti Vini ℥j.
Theriac. Androm. (vel ubi Æstus nimis urget, *El. Diasc. Frac.*) ʒij.
Antimonii diaphor. ℈ij.
Syr. acetos. Citri ʒvj.
M. D. S. *ut anteà*,
Vel
℞. *Aqu. Fumar.* vel *Flor. Samb.* ℥ij. vel ℥iij.
Aceti Rutac. vel *Scord.* vel *Theriac.* vel *Vini* ʒvj.
Theriac. Androm. ʒj. ad ʒij.
Antimonii diaphor. ʒß. ad ℈ij.
Camph. gr. iv.
M. pro 2. dosibus: S.
Potio Bezoardica Sudorifera pro 2. dosibus,
Vel
℞. *Aqu. Card. ben.*
Scordii an. ℥iß.
Succ. Citri rec. ʒvi.
Theriac. Androm. ʒiß.
Bezoard. min. ℥ß.
Laud. op. gr. iß.
Syrupi Menthæ ℥j.
Spiritus Nitri dulc. q. s.
M. pro 2. dosibus,
D. S. *ut anteà*
Repetenda sunt talia aliquoties.
℞. *Aqu. Fl. Sambuc.*
Scabios. an. ℥iß.
Aceti Rutac. ʒvj.
Theriac. Andr. ʒij.
Antimonii diaphor. ℈j. ad ʒß.
Bezoard. min. gr. xv.
Syr. Rubi Idæi ʒvj.
M. pro 3. dosibus: S.
Potio Bezoardica Sudorifera pro tribus dosibus.
Vel
℞. *Aqu. Card. bened.*
Flor. Sambuci an. ℥iß.
Liq. Cor. Cer. succin. ʒij.
Antimonii diaph. Martial. ℈ij.
Cinnab. Antim. ℈j.
Syr. Papav. simpl. ʒiij.
M. D. S.
Mixtura Sudorifera Bezoardica, cochleatim sumenda.
Vel
℞. *Aq. Flor. Samb.* ℥iij.
Aceti Fl. Samb. ℥ß. ad ʒvj.
Theriac. Andr. ʒij.
Antimonii diaphor. ʒß. ad ℈ij.
Syr. Card. ben. ʒij.
M. pro 2. dosibus, pro eliciendo Sudore,
D. S.
Mixtura Bezoardica pro duabus dosibus,
Vel
℞. *Aqu. Card. bened.*
Scabios. an. ℥j. vel ℥iß.
Cinnam. ʒvj.
Aceti Bezoard. vel *Rutac.* aut *Sambuc.* vel *Vini acerr.* ʒvi. ad ℥i.
Theriac. And. ʒiß. ad ʒii.
Antimonii diaph. ʒß. ad ʒi.
M. D. S.
Mixtura Bezoardica pro aliquot dosibus.

Addi possunt etiam gr. iii. præterpropter *Camphoræ*; capiat Æger hauriendo cochleatim subinde, ita ut Corpus in blando maneat madore, vel ubi major urget Malignitas, capiatur pro tribus vicibus, expectando semper Sudorem.
Vel
℞. *Theriac. Androm.* ʒi.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Salis absinthii ℈ß.
M. pro una vel duabus dosibus: D. S.
Electuarium Bezoardicum.

Capiatur in duobus cochleatibus aceti Vini.

Effervescit quidem, sed optimè Sudorem promovet, maximè in principio Febrium Malignarum, ubi observavi egregium usum, ac præcipuè in Petechialibus.

Vel si Theriaca minùs conveniat:
℞. *Conf. ex toto Citro*,
Ros. rub. vitriolat. an. ℥iß.
Rob. Juniperi ℥ß.
Elect. Diascord. Frac. ʒii.
Camph. ℈i.
Cum s. q. *Syr. ex toto Citro* f. Electuarium pro aliquot dosibus: S.
Electuarium Bezoardicum.
Vel
℞. *Aqu. Rad. Scorz.* ℥ii.
Tenell. Cor. Cer. unc. i.
Aceti destill. vel *simpl.* ʒvi.
Succi Citri rec. ʒiß.
El. Diascord. Frac. ʒii.
Syr. Rubi Idæi unc. i.
M. f. Potio pro tribus dosibus: S.
Potio Sudorifera.
Vel
℞. *Aquæ Card. ben.*
Rad. Scorz. an. unc. ii.
Cinnam. borrag. dr. vi.
Succi Citri rec. ℥i.
Elect. Diascord. Frac. dr. iii.
Syr. Rubi Idæi ℥ß.
M. D. S.
Potio Bezoardica Sudorifera, cochleatim capienda.
Vel
℞. *Aqu. Scabiosæ* ℥iiß.
Succi Citri rec. dr. vi.
Elect. Diascord. Frac. dr. ii.
Antimonii diaphor. dr. ß.
Camph. gr. iv.
Syr. Card. bened. ℥ß.
M. pro 2. dosibus: S.
Mixtura Bezoardica pro duabus dosibus.
Vel
℞. *Aqu. Rubi Idæi*,
Scord.
Cordial. Herc. Saxon.
Aceti Rubi Idæi an. unc. i.
El. Diascord. Frac. dr. ii.
Antimonii diaphor. ℈i.
Bezoard. min. gr. xii.
Syr. Rubi Idæi unc. i.
M. pro tribus dosibus: S.
Mixtura Bezoardica pro tribus dosibus.
Vel
℞. *Aqu. Flor. Samb.* unc. i.
Aceti Flor. Samb. an. unc. ß.
El. Diascord. Frac. dr. i.
Antimonii diaphor. ℈i.
Camph. gr. i. vel ii. vel iii.
Syr. acetos. Citri unc. ß.
M. D. S.
Mixtura Bezoardica.

Capiatur pro una dosi, expectando probè Sudorem.

In *Progressu morbi*, & ubi *Volatilia*, in specie *Sulphurea*, cautiùs usurpanda veniunt:
℞. *Aqu. Fumar.* ℥iii.
Corn. Cerv. sine igne ℈ii.
Bez. min. ℈i. ad dr. ß.
Extr. theriac. gr. vi.
Syr. Cort. Aurant. dr. iii.
M. pro 3. dosibus: S.
Potio Bezoardica.
Vel
℞. *Aqu. Scord.*
Rad. Scorz. an. unc. iß.
Cornu Cervi sine igne ℈ii.
Antimonii diaph. ℈i.
Bezoard. min. ℈ß.
Syr. acetos. Citri ℥i.
M. pro 2. aut 3. dosibus, prout magis vel minùs urget Malignitas.
℞. *Aqu. Rubi Idæi*,
Ex Succ. Ceras. nigr. ana ℥iß.
Cornu Alcis sine igne ℈ii.
Antimonii diaph. ℈i.
Syr. Rubi Idæi dr. vi.
Spirit. Nitri dulc. q. s.
M. S.
Potio Alterans Sudorifera.

Usur-

Uſurpatur pro 2. doſibus, expectando ſub moderatis tegumentis ſudorem blandum.
Commodè hujuſmodi Miſturis etiam *Myrrha* poteſt addi.
In *ſtatu* cum *Delirio.*
℞. *Aqu. ulmar.*
Cordial. Herc. Sax. frig.
Carbunc. ana ℥i.
Cinnam (ratione virium) ʒvi.
Bezoard. min.
Cinnab. antimonii ana gr. xv.
Nitri antimoniati ℈i.
Camph. gr. iii.
M. f. Potio pro aliquot doſibus: S.
Potio Refrigerans & Confortans.
In *ſuprà citato loco*, *& Truſſ.* CNŒFELII inſigniter commendatur *Mixtura de tribus ex tribus*. Compoſitio eſt hæc.
℞. *Mixt. de trib.* i. e. *Mixt. ſimpl.* ʒvi.
Spirit. de trib. ʒii.
Fl. ſulphuris ℈i.
Aqu. Fumar. vel alius alexiter. ℥ii.
Syr. acetoſ. Citri ℥i.
M. f. potiuncula pro una doſi.
(Satis eſt potens, ita tamen præſcribit CNŒFELIUS ſubjecta forſan habuit fortiora.)
Mixtura de tribus, uti notum eſt, eſt Mixtura ſimplex. *Spiritus de tribus* ſic componitur:
℞. *Antimonii* quintupla *Nitri* parte in pulverem album fixati, & edulcorati: vel hujus loco *Reg. antimonii pulveriſ.*
Sulphuris crudi pulveriſat. ana ℥ii.
Nitri purif. ℥iv.
Deſtilletur per retortam more ſolito, & f. *Spiritus de tribus*, ſcilicet *Clyſſus.*
℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ʒß.
Antimonii diaphor. ℈i.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Bezoard ſolar. ℈ß.
M. pro 2. doſibus.
D. S.
Pulvis Bezoardicus pro 2. doſibus.
Capiantur in ſequenti vehiculo:
℞. *Aqu. Cord. Herc. Saxon. frig.* ℥iß.
Spir. Ther. camph. ʒiii.
Syr. Rubi Idæi ʒvi.
M. D. S.
Potio ad Pulverem.
Vel
℞. *Antimonii diaphor* ℈i.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Camph. gr. v.
M. f. Pulvis in graviore Malignitate: S.
Pulvis Sudoriferus Bezoardicus.
Vel
℞. *Pulv. diaphor. Ludov.* ℈i.
Antimonii diaph. vel *Bezoard. min.* vel *Cinnab. Antimonii* ℈ß. vel gr. xii.
Laud. opiat. gr. i. vel *Camph* gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis: S. *ut anteà.*
Vel
℞. *Ebor. ſine igne* ℈i.
Antibect. Poterii ℈ß.
Bezoard Lunar. gr. iv.
Camph. gr. iii.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Pulv. Bez. Sennerti* ℈i.
Mirrh elect. gr. vi.
Camph gr. ii.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈i.
Salis Card. bened. gr. xii.
Antimonii diaph. vel *Cinn. Antimonii* ao. ℈ß.
M. div. in 2. part. æqu.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Nitri antimoniati* ʒß.
Bezoard. min. ℈i.
Camph gr. iii.
M. f. Pulvis ad imitationem *Riverii.*
D. S. ut *anteà.*

Vel
℞. *Pulv. rub. Pannon.* gr. xv.
Nitri antimoniati gr. xii.
Aur. diaph. Poterii gr. v.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.* Vel
℞. *Corn. Cerv ſine igne*, aut, quod melius, *Corn. Cerv. Solar.* (Cornu Cervi inciditur in taleolas, & fit ſtratum ſuper ſtratum cum Foliis Auri) ℈i.
Antimonii diaphor.
Cinnab. Antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv.
Succin. ana gr. ii.
M. f. Pulvis.
Div. in 2. part. æquales:
D. S. ut *anteà.*
Quòd ſi *Convulſiones* imminere velint:
℞. *Pulv. Bez. Mich.* vel *Epilept. diaph. Schrod.* ℈j.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Sal volat. corn. cerv. ℈ß.
M. pro 2. doſibus pro eliciendo ſudore.
D. S. ut *anteà.*
Mihi in Febribus Malignis cum Delirio aut imminentibus Convulſionibus familiaris eſt ſequens Pulvis, qui admodùm conducit. Præſcriptio eſt hæc.
℞. *Antimonii diaphor.*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. iv. vel v.
Succini gr. ii. ad v.
Camph. gr. ii.
M. D. S. ut *ſuprà.*
Potentiſſimè Sudorem movet, ac ſimul Malignitati potenter reſiſtit. Hauriatur in ſequenti vehiculo:
℞. *Aqu. flor. Sambuci,*
Scabioſ. ana ℥i.
Spirit. Theriac. camph. ℈i.
Syr. card bened.
Fl. papav. errat. ana ℥ß.
M. D. S.
Potio ad Pulverem.
Quando Ægri ſunt inquieti, & anxietates habent nimias, cuilibet doſi *Laudani opiati* gr. i. vel ii. addi poſſunt, & operationem potenter promovet: vitandum tamen tempore Criſeos. Vel
℞. *Pulv. Bezoard. Mich.* ℈i.
Cinnab. antimonii gr. vi.
Camph. gr. i.
M. D. S.
Pulvis ſudoriferus Bezoardicus.
Propinetur in dicto vehiculo.
℞. *Antimonii diaphor.* ℈i.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Sal. volat. corn. Cerv.
Viperar. ana gr. iii.
Succini gr. ii.
Camph gr. iii.
M. f. Pulvis, ter in 24. horis repetendus.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Antimonii diaph.*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal volat. cornu Cerv.
Viperar. ana gr. iv.
Camph. gr. iii.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Cinnab. Antimonii* gr. xv.
Salis volat. Cranii hum. gr. iv.
Succini gr. iii.
Camph. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Cinnab. Antimonii* ℈ß.
Antimonii diaphor.
Sal. volat. cornu Cervi ana gr. v.
Camph. gr. ii.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Cinnab. antimonii* gr. xv.

Sal. volat. cornu Cervi,
Viperar. ana gr. iv.
Camph. gr. iii. iv.
M. D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Corn. Cervi sine igne* ℈i.
Sal. volat. cornu Cervi gr. vi.
M. S. ut *anteà.*

Vel præscribatur *Pulvis ex tribus Salibus Rosencreuzeri* ex omnibus tribus Regnis, quem commendat in sua *Astronomia*

℞. *Bezoard. mineral.* gr. vi.
Sal. volat. corn. Cervi gr. iv.
Card. bened. ℈ß.
M. pro dosi.
Vel
℞. *Cornu Cervi sine igne*, vel *Unicorn. veri prap.*
Antimonii diaph.
Cinnab. Antimonii an. gr. vi. vel viii.
Myrrh. gr. iii.
Sal. volat. Corn. Cervi vel *Viperar.* gr. viii.
M. f. Pulvis pro 1. dosi: S.
Bezoardicus Pulvis sudoriferus.
Vel
℞. *Ebor. sine igne*, seu *Pulv. Diaph. Lud.* gr. xv.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Sal. volat. cornu Cervi gr. v.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*

Capiatur in sequenti vehiculo:

℞. *Aqu. Flor. samb.*
Scabios. ana ℥i.
Syrupi papav. simpl. ʒvi.
Card. bened. ʒiii.
M. D. S.
Potio ad pulverem.
Vel
℞. *Cornu Cervi sine igne* ℈i.
Bez. Orient. vel *Bezoard. min.* ℈ß.
Sal. volat. cornu Cervi gr. iv. vel v.
Camph. gr. i. vel ii. vel *Laud. opiat.* gr. i.
M. D. S.
Bezoardicus pulvis confortativus.
Vel
℞. *Antimonii diaph.* gr. xv.
Sal. volat. Viper. gr. vi.
Camph. gr. iii.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Pulv. diaph. Lud.* ℈i. ad ʒß.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. vi. ad ℈ß.
Camph. gr. i.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*

Cùm patiens sentit calorem internum, neque ob capitis dolorem dormire potest:

℞. *Ebor. sine igne,*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. cornu Cervi gr. v.
Camph. gr. i.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Corn. Cerv. sine igne* ʒi.
Bezoard. min. ℈ii.
Terra sigillat.
Unic. fossil. ana gr. xv.
Laud. opiati ferm. gr. iv.
M. f. pulvis pro 4. dosibus: S.
Bezoardicus pulvis confortans.
Vel
℞. *Pulv. bezoard. Mich.* gr. xv.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. opiati gr. i.
M. f. Pulvis: S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈i.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Bezoard. min. gr. vi.
M. pro dosi, præsente periculo.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Bezoard. animal.* ℈i.
Solar. ℈ß.
Laud. opiati gr. i.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anteà.*
Vel
℞. *Conserv. pulp. Citri* ℥iß.
Elect. diascord. Fracast. ʒiii.
Antimonii diaphor. ʒi.
Cum s. q. *Succi Citri* f. Electuarium: S.
Electuarium Bezoardicum confortativum, pro aliquot dosibus.

De hoc crebriùs Æger capiat pro lubitu, in vel extra sudorem, ut in continuo corpus servetur madore.

Chirurgus quidam ex prægressa Ira, & Contagio, in Nosocomio contracto, febre malignissima afficiebatur: mox extremi labores, h. e. Æstus intensus, Cephalalgia gravissima, Inquietudo anxiosa, pulsus inæqualis, Vires prostratæ, &c. intra paucas horas Ægrum prehendebant. Ipse sponte sua post mediam noctem Venam secat; mane vocatus propter spirituum urgentiam in Morbo peracuto præscripsi:

℞. *Aqu. scord.*
Cordial. Herc. Sax.
Rubi Idai ana ℥i.
Corn. Cerv. sine igne ʒß.
Cinn. antimonii ℈i.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. xv.
Succin. gr. viii.
Laud. opiati per ferm. gr. ii.
Syr. Flor. Tunic. ʒvi.
M. pro 2. dosibus.

Accepit, benè sudavit, & longè meliùs habuit. Nempe in Morbo adeo acuto, cum tam subitanea symptomatum invasione, blandè Anodynis nimius impetus spirituum nonnihil refrænandus, ne dissipati haud sufficiant pro statu Morbi, quin & quietior Æger nonnihil redditus faciliùs sudare queat. In Incremento ergò Morbi tutò, circumspectè tamen, usurpari debent. Vesperi præscripsi:

℞. *Pulv. Bezoard. senn.*
Unicornu veri prap. ana ℈i.
Bezoard. Solar.
Jovial. an. gr. vi.
M. pro 2. dosibus.

Quarum unam appetente nocte, alteram circa auroram capiebat, hauriendo simul subinde pro lubitu de sequenti Mixtura:

℞. *Aqu. scord.*
Fl. samb.
Rubi Idai ʒvi.
Aceti Rubi Idai ana ℥i.
Elect. dias. Frac. ʒi.
Syrupi acetos. Citri ℥ß.
Misc. pro potione.

Sudavit, dormivit, commodè habuit, & ita brevi talibus continuatis convaluit.

Juxtà cum dictis Remediis alexipharmacis propter sitim, etiam interdum propter Æstum, item propter debilitatem Ægrorum, in & post sudorem, subinde scilicet pro scopo alexipharmaco & alterativo; *Julepi blandè aciduli confortativi* commodè propinantur, inter quæ eminet citrus, succus citri, & omnia cum citro parata, & spiritus nitri dulcis. Ordinetur ergo Decoctum citri *Mynsichtii* suprà insinuatum pro Julepo, aut Julepus ex decocto citri cum Radice scorzoneræ, quem habet FEHR *de scorzonera pag.* 61.

℞. *Pom. Citri rec.* N. ii.
Incid. cum corticibus in taleolas tenues;
adde
Sacch. albiss. ℥iii.
Rad. scorzon. ʒii. vel ʒiii.
Aqu. font. ℔vi.
Coqu. ad tertias, & colentur.

Vel Julepus ex decocto citri, cum quo Tinctura Rosarum elicienda, ad imitationem THEMANNI *de Mat. Med. pag.* 9.

℞. *Pom. Citri* N. ii.
In taleolas dissecta conspergantur cum
Sacchare albo.
Coqu. in s. q. aquæ ad mens. ß.
Colatura frigida detur sola.

Vel etiam cum ea, & *succo Citri Tinctura Rosarum* extrahatur, & cum *syrupo de toto Citro*, omisso sacchare, edulcoretur.

℞. *Decoct. Corn. Cerv. cum Rad. scorz.* ℔i.

Tinct.

Digitized by Google

Tinct. Fl. Aquileg.
Paon. ana ʒi.
Syr. acetof. citri ℥iß.
Rubi Idai (qui admodum commendatur à GESNERO) ʒvi.
Spir. Nitri q. f. ad gratum saporem, & propinetur pro potu. S.
Julepus Refrigerativus & confortativus.
Vel
℞. *Decoct. corn. Cerv. cum rad. scorz.* ℥viii.
Succi citri,
Cydon.
Tinctura flor. papav. errat.
Paon. ana ʒi.
Syr. papav. simpl. ℥iß.
Fl. tunic. ʒvi.
Spirit. nitri dulc. parum.
M. f. Julepus in Malignis cum Agrypniis & Deliriis
D. S. ut *suprà*.
℞. *Decocti Citri Mynf.* ℔iß.
Succi Granat. acid. ℥iß.
Ribium ℥iß. ad ℥iii.
Syr. Rubi Idai q. f. pro grato sapore.
M. f. Julepus S.
Julepus citrius Refrigerans & confortans.
Vel
℞. *Decocti. corn. Cerv. cum rad. scorz.*
Citri Mynf. ana ℔ß.
Aqu. cinnam. ℥i.
Tinctura flor. rosar.
Tunic. ana ℥iß.
Syr. Ribium ℥ii.
Clyssi antimonii sulpharati q. f.
M. S. ut *suprà*.
Vel
℞. *Decocti citri* ℔i.
Syr. rub. Idai q. f. pro grato sapore,
M. S. ut *suprà*.
Vel
℞. *Decocti citri Mynf.* ℔iß.
Gelat. cornu Cervi rec. ℥iß.
Syr. cerasor.
Rubi Idai ana ℥i.
Succi citri q. f. pro grato sapore.
M. f. Julepus.
D. S. ut *suprà*.

Propinatur in specie, ubi Volatilibus sudor fuerit provocatus. Vel
℞. *Decocti rad. scorz. cum corn. Cerv.* ℔i.
Gelat. corn. Cerv. rec. ℥i. ad ℥iß.
Succi rubi idai ℥ii.
Citri ℥i.
Syr. acetof. citri q. f.
M. D. S.
Julepus Refrigerans & confortans.
Vel
℞. *Decoct. rad. scorz. cum Ligno sassafr* ℔i.
Gelat. corn. Cerv.
Syr. papav. albi (optimè præscribitus in Æstu)
Rubi Idai ana ℥i.
Spirit. nitri dulc. q. f.
M. pro Julepo.
D. S. ut *suprà*

Usurpatur subinde intermedio inter sudandum tempore, etiam in sudore. Vel
℞. *Ras. ligni sassafr.* ʒß ad ʒvi.
Coqu. in f. q. Aquæ, ℔ ß adde.
Succi citri rec. ℥iß. ad unc. ii.
Syr. ex toto citro unc. iß.
Spir. nitr. dulc. q. f.
M. S. ut *suprà*.
Vel
℞. *Decoct. rad. scorz. cum corn. Cerv.* ℔i.
Gelat. corn. Cerv. ℥i. ad unc. iß.
Succi rubi Idai ℥ii.
Citri ℥i.
Syr. acetof. citri q. f. pro grato sapore,
M. S. ut *suprà*.
Vel
℞. *Decocti corn. Cerv.* ℥i.
Succi Granat. ℥i. vel ℥iß.
Ribium ʒvi. vel ℥i.
Elect. Diascord. Frac. ʒiß. vel ʒii.
Syr. Rubi Idai ℥i. ad ℥ii.
Spir. nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julepus Bezoardicus benè circumagitandus.
Vel
℞. *Aqu. fontan* ℔i.
in qua dissolv.
Gelat. corn. Cerv. rec. ℥iß. ad ℥ii.
Syr. Rubi Idai ℥i. vel ℥ii.
Pap. alb. ℥i.
Spir. nitri dulc. ʒi. vel q. f. pro gratia saporis.
M. D. S.
Julepus Refrigerativus.

Egregiè etiam convenit Infusum ex Floribus, cum spiritu sulphuris sub forma Julepi propinatum.

Quibus placet, etiam *Decoctum Tamarindorum* usurpare possunt, quando nempe Alvus nonnihil liberanda venit; v. g.
℞. *Decocti Tamarind. cum Passul.* ℔i.
Syr. acetof. Citri,
Rubi Idai ana ℥i.
Spir. Nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julepus Aperitivus.
Item
℞. *Aqu. Mentha,*
Rubi Idai ana ℥iß.
Succ Cydon. vel *Rub. Idai* ℥i.
Tinctura Fl. Bellid. ʒß.
Corn. Cerv. sine igne ℈ii.
Antimonii diaphor. ℈i.
Syr. Rubi Idai ℥i.
M. D. S.
Mixtura Refrigerans & confortans, benè circumagitanda.
Vel
℞. *Aqu. acetof.*
Rubi Idai ana ℥iii.
Gelat. corn. Cerv.
Succ. Rubi Idai ana ℥i.
Citri ʒß.
Syr. ex toto Citro ℥iß.
M. S. ut *anted*.
Vel
℞. *Aqu. acetof* ℔ß.
Succ. Berber,
Ribium ana ℥i.
Gelat. corn. Cerv.
Syr. acetof. Citri ana ℥iß.
M. S. ut *suprà*.
Pro viribus refocillandis;
℞. *Aqu. rubi Idai* ℥iii.
Cordial. Hore. Sax. frigid. ℥i.
Succi Citri rec. ʒvi.
Conf. Alcherm. ℈i.
Syrupi acetof. Citri; vel *Rubi Idai* unc. i.
M. S. ut *suprà*.

Inter *Externa* ad promovendum sudorem non inconsultum est, ut eo tempore, quo in Febribus Malignis & Pestilentialibus internè propinantur Remedia Sudorifera Alexipharmaca, simul imponatur panis parvus recens & calens ex furno extractus, qui ablata crusta inferiora paululum excavetur (*eine Grube einer welsche Nuss gross*) & in cavitatem Theriaca imponatur, hinc Vinum generosum infundatur, & ita calidè Umbilico imponatur; fit enim exinde, ut pani, dum Æger sudat, Venenum malignum se insinuet; adeòque interdum, ubi Umbilico adhæserit, colore cæruleo imprægnatus repertus fuit, utpote quod dicunt certum Malignitatis signum. Panis remotus sepeliendus, ne aliàs Homini vel Bruto nocere possit.

Quòd si funestum illud symptoma, *Hæmorrhagia nempe Narium*, urgeat in Febribus Malignis quod interdum evenit, Epithemata Fronti applicata conveniunt. Sed inter alia Remedia confert Bufo exsiccatus in umbra, contusus, & sub Axillis applicatus; quod ipsum Remedium imprimis Variolis prodest.

Diarrhœa si urgeat, pulvis pannonicus ruber a ℈i. ad ℈ii. item Theriacalia & Opiata cum Sudoriferis fixioribus usurpata sunt convenientia.
℞. *Corn. Cerv. usti prap.* ℈i.
Boli Arm. vel *Unic. foss.* ℈ß.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Adstringens & Confortans.

Vel

Vel

℞. *Terræ sigillatæ,*
Corn. Cerv. sine igne an. gr. xii. ad xv.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. vi.
M. f. pulvis.
D. S. ut *anted.*

Vel

℞. *Aqu. Fl. Samb.* ℥iii.
Spir. theriac. simpl. vel *camph.* ʒvi.
Corn. Cerv. sine igne ℈ii. vel *usti prap.* ʒß.
Terræ sigillat. vel *Unic. fossil.* ℈i.
Syr. acetos. Citri ℥ß.
M. D. S.

Potio bezoardica adstringens: capiatur cochleatim.

Vel

℞. *Aqu. scordii* ℥ii.
Spirit. Theriac. camph. ʒii.
Corn. Cerv. sine igne ʒß.
Bezoard. min. ℈i.
syrupi papav. albi ℥ß. vel ʒvi.
M. pro 2. dosibus: S.

Mixtura Adstringens pro 2. dosibus.

Quando stomachi symptomata, *Vomitus*, *Cardialgia*, &c, urgent:

℞. *Tacamah.* part. iii.
Bals. Peruv. part. I.

Blando igne liquefacta malax. cum s. q. *Theriaca*, extendatur super alutam in forma scuti stomachalis.

D. S.

Emplastrum stomachale.

Ad præcavendas *Cephalalgias* & *Deliria*, Epithemata capiti applicari possunt:

℞. *Aqu. Verben.* ℥iii.
Spirit. Vini camphor. ℥i.
Opii gr. v.
M. f. Epithema.
D. S.

Epithema circa caput.

Cum linteis multiplicatis tepidè applicetur.

Quando *Fauces sunt siccæ & aridæ*, sine crustæ pituitosæ præsentia, optimum observavi remedium:

℞. *Aqu. comm.* ℔iß.
Spirit. Vini rectif. ℥i. vel ℥iß.
Mell. cochl. i. vel ii.

Mixta usurpentur pro Oris collutione.

D. S.

Gargarisma Refrigerans.

Hæc de febribus Malignis in genere.

C A P U T VII.

De Morbo Castrensi.

VAriare Febres Malignas in specie pro adjunctorum Symptomatum imprimis varietate, suprà dictum fuit. Sic ubi in Febre maligna observatur intensissimus Capitis Dolor, una cum Affectibus Ventriculi anxiosis, in specie cardialgia horrenda, vocatur *Morbus Hungaricus* seu *Febris Castrensis*, cùm imprimis in Castris inter Milites ex squalore castrorum oriri solest. Est Maligna admodùm & contagiosa præ cæteris Malignis Febribus, triga symptomatum acerbius affligentium stipata; nempe

1. *Gravi cardialgia & Anxietate*: hinc
2. *Intolerabili cephalalgia*, *Agrypnia*, indeque *gravissimis Deliriis*; ac denique
3. *Graviore Prunella.*

Quibus & *Dolor* sive *Lassitudo Artuum* & *Osteocopos* (E), & subindè *Alvi fluor* se solent sociare. Germ. *die Haupt. Kranckheit*, *die Ungarische Kranckheit*, *die Hirntobende Sucht*, appellari solet, in specie & secundum Experientiam dicta: De hoc Morbo tractavit MARTINUS RULANDUS, aliique plures.

C U R A.

Si ergò Febris Maligna fuerit Morbus Hungaricus, præmissu Vomitu suprà dictis Remediis curari debet, Sudorem subinde imperando. In specie *Vomitoria* in Morbi Principio sunt admodùm necessaria: hinc etiam *Venarum Raninarum sectio*, respectu nempe *Prunella*; loco quarum *Venam Frontis* quidam secare amant, respectu habito ad *Cephalalgiam & Deliria.*

Remedia inter pro Julepo commodè inservit Decoctum cornu Cervi cum succo Citri: pro Diaphoreticis spiritus Theriacalis camphoratus, Liquor Cornu Cervi succinatus, Electuarium Diascordii *Fracastorii*, Cinnabaria nativa & Antimonii, pulvis pannonicus rubeus à ʒß. ad ℈ii. imprimis hic pulvis *Wittichii* laudari solet, sudorem fœtidum pellens.

℞. *Fl. Sulphuris* ℈i.
Succini albi.
Cornu Cervi sine igne ana ℈ß.
Terræ sigillat. ʒß. vel ℈ii.
M. f. pulvis.

Propinetur cum Aqua Card. bened. vel cum Vino Absinthite, præprimis, si cum rigore invaserit affectus.

Quibus & Nitrum antimoniatum, præsertim in Potu, subinde addi potest.

Hungari sequenti utuntur Euporisto:

℞. *Allii bulbum*, quem *Spiritu Vini* imbibunt & contundunt, & hac pulticula corpora Ægrorum fortiter fricando inungunt, ac deinde linteaminibus benè cooperiendo ad sudorem componuntur; quo peractu statim levamen acquirunt.

Contra *Prunellam*, quæ imprimis urget Morbo Hungarico affectos:

℞. *Semperviv. maj.* qu. v.
Contund. ac pro singula ℔i. adde
Salis Ammoniaci ℥ß.

Reponantur loco humido subterraneo, donec Sal liquefactus, sit, hinc Liquor expressus & filtratus, vel idem priùs per Alembicum destillatus pro eluendis Faucibus & Collo adhibentur:

Vel

℞. *Aqu. Semperviv. maj.* ℔i.
Succi ejusdem ℥ii.
Salis Ammoniaci ʒi.
M. pro Gargarismate.

C A P U T VIII.

De Febribus Petechialibus.

QUando in Febre Maligna hinc inde se manifestant Maculæ corporis cutim tingentes, propriè *Petechia & Febris Petechialis* dicta, Germanis *das Fleckfieber*, præ aliis frequens; alias etiam *Febris Pulicaris*, *Febris Lenticularis*, *Pedicularis*, item *Puncticularis*, vocatur.

Observetur tamen primariò, quòd sæpiùs quidem in Morbis Malignis erumpant Maculæ, quæ constituunt Febrem petechialem, non tamen præcisè sunt Signa pathognomonica Febris Malignæ: Multi enim sunt Morbi, in quibus apparent Maculæ Symptomaticæ, utut non præcisè sint Morbi Maligni. Sic interdum in *Febribus Tertianis* sub fine paroxysmorum subinde *Maculis* coloratur corpus ante Sudorem, quæ post sudorem evanescunt, utut non adsit Febris maligna. Ita etiam in scorbuto, leviore licèt, subinde *rubicundis Maculis* tingitur cutis, utut Ægri nihil de Malignitate conquerantur. Habent hoc singulare imprimis *Febres Scorbutica*, ut *Macula* Pulicum morsibus similes, interdum etiam graviores, in partibus erumpant, absque tamen Malignitatis nota. [illegible] tamen maculæ istæ maxime apparent in Febribus Malignis, petechialibus ideo dictis, quales interim Febres cum maculis comitatæ copiosissimis, præ aliis Malignis, cæteris paribus, magis videntur lentæ, minùsque acutæ, periculosæ tamen esse solent, Ægrique ad tertiam usque crisin seu ad 20. diem jacent, & nesciunt, utrum convalescant? an verò pereant?

Symptomata harum Febrium, præter reliqua cæteris malignis communia, sunt insignis lassitudo totius Corporis, Dolor ejus contundens & lancinans universalis. Dicunt Ægri: *languere ipsis omnia membra, & esse ipsis, ac si fusti-*

(E) Ostocopos, & Osteocopos, *i. e.* Ossa tundens *vel* frangens: *ab* ὀστέον, Os, & κόπτω, frango. *Epithetum Doloris*, *qui* Frangitivus *dicitur*, *quod illo videantur veluti frangi Ossa.*

fustigati essent. Vires simul mox insigniter prostratæ, Febre nihilominùs miti adhuc existente: Nam Calor non adeò vehemens est in toto Corpore, minusque mordax, quam in Ardente etiam mitiore: ferè tamen vespertino tempore intendi observatur; imò interdum in principio tam mitis est, ut Æger vix se ægrotare sentiat. Hinc supervenit intensissimus & continuus Dorsi ac Capitis Dolor gravativus, ut nesciant, ubi sint: Agrypniæ, Anxietates, & Jectigationes Ægrorum; in principio facilè, in progressu difficulter, in statu planè non sudant, vel sponte, vel Medicamentorum ope: interdiu interdum quietiores, noctu anxiosi magis redduntur, & graviùs affligi solent. Inde, præter ea, quæ *suprà de Causa Febrium Malignarum* dixi, Lympha simul ab Acido volatili acri peccante insigniùs inquinari, colligo & existimo: hinc enim est Exacerbatio vespertina & nocturna, sicut & difficultas Sudoris inde derivanda veniunt. Subinde Alvi fluxus variorum spumosorum, utpote fœtidissimorum, excretorum supervenit, quæ omnia & aliis Malignis sunt communia; saltem quòd *Maculæ rarò quarto: sæpiùs circa septimum, erumpere soleant*, præsertim circa Pectus & Scapulas; hinc & Abdomen, & Crura; tandem etiam Brachia iisdem tinguntur; *Facies ordinariè libera esse solet*. Maculæ hæ non solùm externas, sed etiam *internas partes* affligere solent, teste CASTRO *de Peste pag. 76.* Interdum non Maculæ solum, sed etiam *Vibices* in his Febribus apparent: vid. MAJOR *Dissert. de Chirurg. Infus. p. 260.* Deliria quoque & Convulsiones frequentissimè in statu superveniunt, quo tempore etiam in Morbo salubri, & multò magis in declinatione, quasi Ptyalismus quidam, h. e. copiosæ Salivæ, mucosæ, eaque continua ex Ore & Faucibus, cum euphoria Ægri exscreatio. Continua ferè esse solet hæc Febris: hinc rarum est, Intermittentem eandem fuisse observatam à FEHR *de Scorzon. pag. 72.*

Confundi interdum solent *Pulicum morsus* cum Petechiis. Ut ergò isti commodè distinguantur in Petechiis, notandum: quòd Pulicum morsus seu maculæ in centro suo habeant punctum ruberrimum, morsus vestigium, quod deficit in Petechiis. Præterea Pulicum morsus apposita farina Lupinorum, cum Aceto aut Oxymelite subacta, subitò evanescunt; Maculis verò Malignis seu Petechiis applicata, nequaquàm. Autore ZACUTO LUSITANO *lib. 3. Prax. Admir. Observ. 14.* Maculæ hæ in Morbo salubri efflorescentes *intensè rubent* instar Pulicum morsuum, hinc pedetentim pallescunt, flavescunt, sicque evanescunt; & quò magis rubicundæ sunt, eò meliora sunt notæ; econtra, quæ ex rubore livescunt, seu, ut aliàs loquuntur, plumbei coloris sunt, vel quæ nigrescunt, à Belgis *Peper-Korns* dictæ, hæ ipsæ omnium pessimæ sunt: & quò magis tales, eò deterioris sunt conditionis, quia hæ extinctionis seu destructionis Spiritus Insiti notitiam ingerunt. Nempe sicut Acida corrosiva partes mortificando, vegeto adhuc Spiritu, Colorem primò rubrum, hinc Spiritu deficiente album efficiunt, penitus verò extincto Spiritu & putrescente parte nigrum Colorem inferunt; ita quò major est Virulentia Malignitatis, indeque superficiei Cutis major vel minor Mortificatio, eò etiam Color magis vel minùs lividus aut nigricans esse solet. Mortificatio enim hæc in extinctione seu destructione Spiritus Insiti consistit, quo vegeto rubent partes cutaneæ affectæ; deficiente eodem, ad nigredinem vergunt, ut in *Gangræna ac Sphacelo* notum est: Unde & Petechiæ veluti inustæ Escharam simul inducentes observatæ fuerunt: vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Observ. III. pag. 148.*

C A U S Æ.

Petechiales hæ Febres ferè primitùs ex *corruptela interna Contentorum* oriuntur, adeoque, tam *Massam Sanguineam* aliosque *Humores*, quàm *Spiritus*, virulentia sua afficiunt: Sanguis nempe corruptus, & à Fermento acido volatili acri Putredine inquinatus, & ob id à reliquo Sanguine separatus, Seroquo imbibitus, hujus vehiculo (dum Exspirationi omnimodè ineptus est) sub Cuticula circa Glandulas miliares defigitur, & ibidem hærendo Maculas infert. Contagiosæ tamen admodum sunt, ipso, tamen Contagio minùs spirituoso, minùsque activo existente, ut latere aliquandiu queat, antequàm se exserat. Interdum epidemicè grassari observantur: Vid. FEHR *l. a.*

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*. Febris Petechialis, quò magis blanditur, eò magis nocet sæpè cùm omnia pacata apparent, Mors imminet; sæpè Morti vicini præter expectationem evadunt. Aliàs *periculosus valdè* est Morbus, quo plures moriuntur, quam evadunt, annotante HORATIO AUGENIO *T. 1. l. 5.* & SENNERTO *de Febribus p. 537.*

Maculæ purpureæ quò plures, quo majores, eò benigniores, item si criticè erumpant, Naturæ victoriam præsagiunt; contrà verò, si contrario se habent modo.

Quòd si fiat, ut *retrocedant*, ingens periculum imminere solet.

Quò magis *lata, copiosa, & benè colorata*, nempe rubicundæ seu sanguineæ sunt Maculæ, eò est melius Signum: virides enim & flavæ Maculæ sunt deteriores; cœruleæ, lividæ, & nigræ sunt omnium pessimæ, cum virium debilitate magnum periculum portendunt, Malignitatis mortificationis indices; colore autem Cicerum minùs sunt periculosæ.

Maculæ paucæ, Febre magis ingravescente, & Urina cruda existente, ferè sunt *lethales*. *Maculæ*, quæ subitò *disparent* aut *recurrunt*, periculosissimæ.

Criticè dixi erumpere debere Maculas & Pustulas; Nam, quæ ante Signa aliqualis Coctionis erumpunt, aut quæ inordinatè paucæ, neque benè coloratæ prodeunt, eæ periculosæ sunt: motum enim Naturæ coactum innuunt, sæpiùsque recurrunt. Quò magis cum Macularum eruptione *Coctionis Signa* apparent eò melius. Erumpere ergò debent copiosè & benè coloratæ, die 4. vel 7. vel 10. 11. 12. &c. præcedentibus aliqualibus Coctionis Signis.

Hæmorrhagia parca suspecta; larga in incremento, die critico, aut indicatorio, erumpens, bona; post Maculas verò jam efflorescentes suspecta.

Excrementa Alvi nigra & fœtida, sunt periculosa.

Quoad *tempus Eventus*: minùs quàm aliæ Malignæ acutæ esse solent, sed lentè quasi sua tempora percurrunt, ita ut *in Statu* 6. 8. & plures dies eodem tenore persistant Ægri, antequàm vel in melius, vel in deterius fiat mutatio: Vid. D. BURSER, Physicus olim Annæbergensis *de Febre Petechiali*.

Quoad *modum Eventus*: Qui Morbum non negligunt, & statim sub initium utuntur Remediis commodis, facilè interdum liberantur, nonnunquam 11. 12. aut 14. die; qui verò Curationem differunt, & Aerem liberiorem non devitant, diutiùs decumbunt, sæpiùs succumbunt. Interim tamen, si omnia ritè procedant, nec Vires adeò sint prostratæ, ferè intra 14. dies Acutorum more cessant.

Solvitur equidem interdum per *Criticam Hæmorrhagiam Narium*, vel *Sudationem*, vel *Urinam*, quod tamen rarò apud nos contingit, quin successivè apud nos per *Diaphoresin* auctam evanescere soleat. Interdum etiam *Metastasi Producti morbosi* seu Materiæ coctæ in quendam locum finitur: sic per *Apostema in Testibus* Febrem Petechialem terminari aliquoties observavit ROLFINCIUS.

Recursus seu retrocessio Macularum & Pustularum fit ita: Miasma malignum volatile cursu Morbi figitur & quasi præcipitatur, & intra Cutim ac Cuticulam deponitur: sed ex Sanguinis effervescentia ferociore, dum nondum sit perfectè fixum, fit, ut retrocedat, & præsentaneam Mortem interdum insinuat, ad quod multum simul contribuit ambientis Aeris frigus.

C U R A.

Quoad *Curam* Febrium Petechialium: nihil singulare obtinet, sed *eadem Indicationes* atque *suprà circa Febres Malignas in genere* insinuatæ fuerunt, etiam hic speciatim observari aut applicari debent vel possunt: Saltim observentur hæ *Cautelæ*:

I. *Vomitoria* in Petechialibus præ aliis Malignis maximè proficua esse; cùm mox à priori principio graves Anxietates soleant prehendere Ægros, quas curare, earum incrementum præcavere, & ita longè quietiores reddere possumus Ægros, propinato maturè Vomitorio. *Purgatio*, nisi in primo ferè principio, nocet, Experientia teste, quod aliàs ad Diarrhœam de facili proclives sint Petechiis laborantes, quæ maximè est lethalis. Quin & apparentibus jam Petechiis, aut Maculis, à quocunque stimulo abstinendum, & ne quidem ad *Clysmata* aut *Suppositoria* facilè est accedendum, ne impediatur Naturæ motus.

II. *Venæsectio* nullius usus est, cùm Febris ipsa minoris sit conditionis, magisque urgeat Malignitas, utut MENJOTIUS *de Febre Mal.* eam tanquam remedium, Naturam oneris aliqua parte levans, commendet. Lethalem eam docet esse FORESTUS *in Schol. Observ. 36. l. 7.* Nocivam verò ostendunt BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Volum. 2. pag. 290.*

III.

III. *Sudorifera* ergò primatum ducant, speciatim in Principio & Incremento, dum adhue sudare possunt ac solent Ægri; unde sub isto tempore Volatilia, in specie Theriacalia, tutissimè adhibentur: in Progressu vero Morbi ac Statu Fixioribus saltem indulgendum, devictâ jam prioribus Malignitatis atrocia, jamque, quod reliquum est, Natura operante. Quod si gravior sit Malignitas, ad minimum ter in 24. horis porrigenda sunt Remedia. Observanda tamen hic *Cautela* 8. quam *suprà in Cura Febrium Malignarum in genere* insinuavi, ut pro varietate Circumstantiarum possimus variare Medicamenta, propinando nunc Absorbentia, nunc Sudorifera Volatilia; nunc sola, nunc mista invicem cum Acidis. Sudor autem non excitetur nimius, quin Virium semper habeatur ratio, propter quem respectum, nec linteis nimis vel stragulis opprimendus est Æger, sed tolerabiliter saltem cooperiendus.

IV. Observandum: an Petechiarum eruptio sit Morbus? an Productum morbosum? an Excretio Symptomatica? an verò Critica? quòd Petechiis intempestivè, h. e. symptomaticè potiùs quàm criticè erumpentibus, non insistendum sit nimiopere Sudoriferis, sed potiùs *Effervescentiam nimiam sistentibus*, adjunctis simul *Alexipharmacis*, utendum. Hinc enim rectè JOHANNES STEPHANI *in Operibus Medicis Decad. 9. Cons. 6.* inquit: *Minùs sunt explorandi ii, qui quamcunque Cutis efflorescentiam Petechiarum nomine dignantur, etiam si aut Febris sit intermittens, aut in se mitissima.* Petechiæ enim genuinæ sunt Symptomata Febris Pestilentialis, conjunctæ cum fervore Sanguinis. Hæ ergò, dum Criticæ sunt, nempe, quando die quarta, vel septima largiter erumpunt, id quod fit cum Ægri aliquo levamine, promoveri debent blandis Sudoriferis, quæ inter nihil melius est Emulsione ista ex Seminibus suprà nominatis Expellentibus propinata. Ubi verò Petechiæ in principio vel incremento quidem erumpunt, sed sparsim, & sponte evanescunt, itemque debilitetur Æger, tunc excretio erit Symptomatica; ubi neglectis Sudoriferis validis potiùs cum temperatis Acidis Alexipharmacis fervor Sanguinis refrænari debet, neque priùs Excretionem promoveamus, nisi facta sufficiente Præcipitatione Sanguinis, Sudoriferis debitis earum proventus promovendus.

V. Apparentibus jam Petechiis, abstinendum non solùm est à *fortiter Laxantibus*, sed etiam *Clysmata* cautè, nec nisi blanda, atque nonnisi necessitate urgente, injicienda. Maculis autem jam apparentibus superveniens fortè Alvi Fluxus, hinc cautè est tractandus, & non adeo subitò, nec simpliciter supprimendus, nisi aut copia excesserit, aut Maculas retrocedere faciat, aut sensibiliter Ægrum debilitet: Est enim interdum quodammodò Naturæ motus evacuationem materiæ sensibilis molientis, & ob id non incautè supprimendus; idque præsertim, si Affectus non tam ex Contagio, quàm interno spontaneo vitio Contentorum ac corruptela originem duxerit, ita tamen regatur, ut Macularum expulsio, quantum possibile, promoveatur, non verò ab illo Alvi Fluore cohibeatur. Verùm, licèt non sistatur talis Alvus fluens, sedulò tamen insistendum & Sudoriferis, & Alexipharmacis, quo ita magis derivemus Naturæ motum ad exteriora, ac ita sponte cesset Fluor iste. Contrà cùm tales Alvi Fluxus alio tempore venientes fiunt symptomatici, & subinde lethales; propterea cum Alexipharmacis miscenda simul interdum Adstringentia blanda, ut ita successivè Fluor in hoc casu periculosus sufflaminetur, ac omne malum præcaveatur.

VI. Si ulla est Febris, in qua *Vesicatoria* conveniunt, est imprimis Petechialis, speciatim quando retrocesserint Maculæ: rarò enim aut nunquam denuò apparere solent, sed vel supervenientibus nervosi generis Symptomatibus, nempe Deliriis & Convulsionibus, Ægri intereunt, vel successivè per auctam Diaphoresin saltem morbus solvitur. Ut ergò ancipiti tali in casu Ægrum levemus: item si aliàs graviora nervosi generis Symptomata immineant, ut ordinariò in Statu harum Febrium assolet fieri; consultissimum est, maturè applicare *Vesicatoria* in Pedibus ac Brachiis, prout plùs minùs urgent Symptomata: Vid. SANCTORIUS *in Meth. vitandorum errorum p.* 841. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 214. *p.* 315.

VII. Quoad *Diætam*: in æquali Calore naturali conservandi sunt Ægri; *Vinum* imprimis moderato usu conducibile est his Ægris: Sic enim HENRICUS *ab* HEER *Obs.* 5. refert, Mulierem in Febre Petechiali pro desperata habitam, Vini usu restitutam. Confer. etiam BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hist.* 7. FEHR *de Scorzon.* *p.* 173. Potui ordinario instillatur Tinctura Florum Aquilegiæ, quæ præ cæteris convenit ad expellendas Petechias.

Quoad *Remedia ipsa*: nil singulare, quòd non *suprà de Febribus Malignis in genere* dictum fuerit, monendum occurrit. Saltem *in Principio* magis *Sudoriferis*, præsertim *volatilibus*, *in Statu* verò *fixioribus*, *blandè Temperantibus & Absorbentibus* magis utendum. Hinc *in Principio*, Cornu Cervi Solare, Bezoardicum Joviale, Cinnabaris Antimonii, vel nativa, adhibenda. Hinc:

℞. *Corn. Cerv. sine igne*,
Antimonii diaph. ana ℈i.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. xii.
M. f. Pulvis pro 2. dosibus.
D. S.
Pulvis Sudoriferus.
Vel

℞. *Antimonii diaphor.*
Cinnab. Antimonii ana ℈ß.
Sal. vol. Viperar.
Corn. Cerv. ana gr. iv.
Camph. gr. iii.
M. D. S. ut *antè*.
Vel

℞. *Pulv. Diaphor. Ludov.* vel *Corn. Cerv. sine igne*
Antimonii diaph. vel *Bezoard. Solar.* an. ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gra. v. vel vi.
M. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Aqu. Cord. Herr. Sax.* ℥i.
Mixt. simpl. ℈ii.
Spirit. Corn. Cerv. effent. ℈i.
Syrupi ex toto Citro ʒii.
M. D. S.
Potio Sudorifera pro una vice.

Item aliquoties *in Principio & Incremento* proficuam expertus sum hanc *Potionem*:

℞. *Aq. Fl. Samb.* vel *Mentha* ℥ii. vel iii.
Aceti acerr. vel *simpl.* vel *destill.* aut *Fl. Sambuc.* ʒß. ʒvi. ad ℥i.
Theriac. seu *Mithridat.* ʒi. vel ʒii. ad ʒiii.
Antimonii diaphor. ʒß. vel ℈ii. ad ʒi.
Myrrh. gr. vi.
Syr. Card. bened. vel *Rubi Idæi*, vel *acetos. Citri* ʒii. ad ʒvi. vel ℥i.
M. pro 2. vel 3. dosibus cum sudore.
Vel

℞. *Aqu. Fl. Samb.*
Ceras. nigr. ℥iß.
Theriac. ʒi. ad ʒii.
Corn. Cerv. sine igne ʒß.
Specif. Cephal.
Antimonii diaphor. ana ℈i.
Sal. volat. Cornu Cerv. gr. xii.
Syr. ex toto Citro ʒvi.
M. f. Potio. S.
Mixtura Sudorifera pro aliquot vicibus.
Detur cochleatim.

℞. *Aqu. Menth.*
Galeg. an. ℥iß.
Antim. diaph. ℈i.
Bezoard. min. ℈ß.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. xv.
Succini gr. viii.
Camph. gr. iii.
Syr. Cortic. Aurant. ʒß.
M. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Aqu. Scorzon.*
Scord. ana ℥iß.
Aqu. Cord. Herr. Sax. frig.
Cinnam. ana ℥ß.
Specif. Cephal. ℈i.
Bezoard. min. gr. v.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈i.
Succini ℈ß.
Camph. gr. ii.
Syr. Rubi Idæi ʒvi.
M. S. ut *suprà*.
Vel

℞. *Aqu. Mentha*,
Scorzon.
Hirund. cum Castor. ana ℥i.

Spi-

Spirit. Cochlear. ʒß.
Antimonii diaphor. gr. xxv.
Specif. Cephal. ℈i.
Sal. volat. Corn. Cerv.
Succini an. gr. viii.
Laud. op. gr. j.
Syrup. Cortic. Aurant. parum.

Aliquando septem in una domo Petechialibus Febribus corripiebantur, in specie duæ Ancillæ, his præscripsi præmisso *Vomitorio.*

℞. *Theriac.* ʒii.
Antimonii diaphor. ʒß.
Salis Absinth. ℈i.
Cum ſ. q. *Syrup. acetoſ. Citr.* f. Bolus pro 2. dosibus.

Quarum unaquæque capiebatur in cochleari Vini, unde copiosus emanavit *Sudor.* Una illarum actu patiebatur Menses, quæ sine nocumento hunc Bolum accepit. Hoc præmisso postmodùm creberrimo usu sequentis *Electuarii*, die nocteque illud capiendo, ac sæpiùs repetendo, ac *Sudorem* subinde expectando, convaluerunt:

℞. *Conſ. pulpa Citri* ℥i. ad ℥iß.
Elect. Diaſcord. Frac. ℥ß.
Antimonii diaphor. ʒiß.
Cum ſ. q. *Succi Citri* f. Electuarium, addendo interdum *camphoram.*

Postmodum verò *in & prope statum* convenienter usurpari potest *Emulſio, suprà de Febribus Malignis in genere*, ex Seminibus expellentibus præscripta: Item

℞. *Aqu. flor. samb.* ℥ii.
Ceraſ. nigr. unc. i.
Spirit. Vini camphor. ʒiii.
Corn. Cerv. ſine igne ℈ii.
Bezoard. Min. ℈i.
Sal. volat. ſuccini gr. ix.
Syr. Flor. Tunica unc. ß. ad ʒvi.
M. D. S.
Mixtura Sudorifera.

Capiebatur pro 3. dosibus, vel cochleatim.

Item
℞. *Aqu. ſcabioſ.*
Mentha ana unc. iß.
Gelat. corn. Cerv. rec. unc. i.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Syr. Card. bened. unc. ß.
M. pro 3. dosibus: S.
Mixtura sudorifera pro 3. dosibus.

Item loco *Julepi nocturni* usurpentur, quæ *suprà de Febribus Malignis in genere* cum Electuario Diascordii ordinavi:

Vel
℞. *Decocti Rad. ſcorz. cum corn. Cerv.* ℔i.
Succi Citri rec. unc. i.
Elect. Diaſc. Frac. ʒii.
Antimonii diaphor. ʒi.
Bezoard. Min. ʒß.
Syr. Card. bened. unc. iß.
M. D. S.
Mixtura Confortans, cochleatim sumenda.

Capiatur pro lubitu.

Item cùm plures simul ægrotent, pro Remedio sæpiùs capiendo:

℞. *Decocti Ligni Saſſafr.* ℔iß.
Succi Citri unc. iii.
Antimonii diaphor. ʒiß.
Bezoard. Min. ʒß.
Syr. Fl. Tunic. unc. iß.
M. S.
Potio Confortans, circumagitanda.

Capiatur sæpiùs pro lubitu.

℞. *Raſ. Ligni Saſſafr.* unc. iß.
Rad. ſcorz. dr. vi.
Coqu. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.* vaſo clauſo: Colat. ℔iß.
adde
Vini Rhenani unc. vi.
Gelat. corn. Cerv. unc. ii.
Syr. Rubi Idæi unc. iß.
M. pro Potione.
D. S.
Potio Expellens.

In statu, dum summa urget *Virium proſtratio*, usurpari possunt Potiones Analepticæ, *suprà de Febribus Malignis in genere* præscriptæ, vel sequens:

℞. *Aqu. ſcabioſ.* unc. iß.
Cord. borr. Sax. ℥vi.
Cinnam. ʒiii.
Conſ. Alcherm. ʒi.
Bezoard. Solar. ℈i.
Syr. Rubi Idæi unc. ß.
M. D. S.
Potio Confortans, cochleatim sumenda.

Capiatur pro lubitu.

Juvenis 18. annorum, aliàs sanæ ac robustæ constitutionis, corripitur die Mercurii vesperi levi horrore, post quem incalescit mediocriter, non insequens mediocris, mane die Jovis caput intensè circa frontem dolet, sitit graviter, fauces & lingua sicca, dolor gravativus præcordia occupat, calor totius præternaturalis mediocris, lassitudo omnium artuum: capit suo nutu Pilulas Cephalicas, sed à meridie prætereà Medicum adit, qui ordinat pro sequenti mane unc. ß. Syrupi Emetici in vehicolo appropriato; & licèt Pilulæ à meridie semel vomitu, ter secessu evacuassent, jubet nihilominùs die Veneris capere Vomitorium, quod septies suprà copiosa mucosa, & octies infrà evacuavit; unde pro nocte sequente:

℞. *Aqu. ſcord.* unc. i
Aceti Sambuc. unc. ß.
Theriac. ʒi
Antimonii diaphor. ℈i.
Mista sumebat pro 2. dosibus.

Sequitur nox gravis, mane symptomata eadem, appetitus nullus, sitis clamosa, cephalalgia intensa, fauces aridæ, lingua aspera & nonnihil nigricans, calor totiùs acris seu mordax, non tamen adeò lutosus, cutis arida & squalida, lassitudo omnium artuum, vires prostratæ, pulsus celer, frequens, debilis, ferè inæqualis, horret Cerevisiam; hinc præscripsi:

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ʒß.
Bezoard. Miner. ℈i.
Olei Camph. gutt. v.
Succini,
Citri ana gutt. i.

Miscebantur pro duabus dosibus, mane & vesperi assumendis.

Nox insequens erat inquieta cum insequente delirio: die Solis Symptomata eadem, robur faciei insignis, pulsus celer, frequens, parvus, inæqualis. Ordinavi ergò

℞. *Liqu. Corn. Cerv. ſuccin.* ʒiß. ad ii.
Pro 2. dosibus.

A prima dosi oriebatur æstus intensior, hæmorrhagia larga, quam rubor faciei præmonstraverat, petechiæ in manibus erumpebant, Symptomata cætera erant eadem. Potus erat cerevisia secundaria cum Vino.

Pro Faucibus, unà cum iis, quæ Chirurgus usurpabat, præscripsi:

℞. *Mucilag. ſem. cydon. cum Aqu. ſper. Ran. extr.* ℥i.
Nitri antimoniati ʒi.
Rob Dianuc. ℥ß.
Misc.

Subinde Fauces hoc ipso illinebat, & blandè gargarisando exspuebat.

A meridie alteram Spiritus dosin sumpsit, copiosioribus hinc erumpentibus petechiis, Symptomata eadem continuabant.

Vesperi ordinabam:

℞. *Aqu. Fl. Papav. errat.* ℥ii.
Samb. ℥i.
Ebor. ſine igne,
Bezoard. Miner.
Sal. volat. corn. Cerv. ana gr. xv.
Syr. Diaſcord. ʒiii.
Misc.

Assumebat ista nocte successivè.

Die Lunæ:

℞. *Pulv. Bezoard. D. Mich.* gr. xvi.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. viii.
Olei Peſtilent. Heiniſii gutt. vi.

Miscebantur: dabantur tres doses: quarum unam mane, à meridie, & circa mediam noctem assumebat. Hac ipsa die Hæmorrhagia recurrebat, nox erat inquieta, delira, & symptomata cætera eadem.

Die Martis:

℞. *Liqu. Corn. Cerv.* ʒß. pro 2. dosibus.

Vesperi verò ingruente nocte:

℞. *Pulv. Bezoard. D. Mich.* gr. xv.
Cinnab. Antimonii ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. vi.
Misc.

Nna fuit pessima, summè delira, inquieta, incipientibus mane Convulsinnibus.

Die Mercurii, Mnrbi septima:

♃. *Corn. Cervi fine igne* ℈i.
Bezoard. min. ℈ß.
Pulv. Epilept. antimonial. gr. i.
Misc.

Capiebat mane: à meridie hora iii. capiebat gutt. 50. de Liquore Cornu Cervi succinato: hac die Secessus 4. copiosi: de cætero Urina hactenus semper cruda sanorum simillima. Appetente nocte

♃. *Pulv. Bezoard.* gr. xii.
Cinnab. Antimonii ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. v. Misc.

Post mediam noctem iterum sumpsit guttas 50. Liquoris Cornu Cervi succinati: nox erat tolerabilis ratione Delirii, sed Convulsiones ingravescebant.

Die Jovis Pulveres & Spiritus iidem: vesperi ob nimias faciei & manuum Convulsiones graves Vesicatorium utrique Brachio prope Carpum in parte extima applicari jussi. Internè

♃. *Aqua Paon.* ℥ii.
Spiritus Vini camph. dr. i. ad dr. ii.
Matr. Perlar. prap. ℈ii.
Bezoard. Solar. ℈i.
Syr. Flor. Tunic. dr. ii.
Miscebantur pro 2. dosibus.

Una ante, altera post mediam noctem usurpabatur. Nox erat quietior cum somno, licèt interrupto, Convulsiones mane longè mitiores, qui effectus Vesicatoriis debebantur. (F)

Die Veneris propter Virium debilitatem ordinavi:

♃. *Aqua Paon.* ℥iii.
Spiritus Vini camphorat. dr. iß.
Cornu Cervi fine igne,
Matr. Perlar. prap.
Antimon. diaphor. ana ℈i.
Conf. Alcherm. dr. iß.
Misc. prn Potione.

Reiterabatur etiam vesperi pro nocte, Æger meliùs habebat, Convulsiones erant mitiores Vesicatoriis largè fluentibus, non tamen erat inquietior.

Die Saturni:

♃. *Spiritus Cornu Cervi succin.*
Tinctura corall. cum Spiritu cornu Cervi an. dr. i.
Misc.

Bis hac die guttæ 50. capiebantur; vesperi Potio antecedens repetebatur: nox erat bona, Convulsiones & cætera Symptomata cessabant, Urina turbida reddebatur, & sedimentum seponeba: hinc die Solis Liquor cornu Cervi succinatus à 40. ad 50. guttas ter intra 24. horas continuabatur; quo porro itidem continuato sic convaluit.

Ubi *Petechia cum Hemorrhagia, Dysenteria, aut Diarrhea conjuncta,* D. MICHAELIS usus est solutione Terræ solaris. Convenit quoque Terra sigillata. Diarrhœa quidem ob metum graviorum Symptomatum non statim sistenda, sed Theriacalibus fomiti morboso obviam eundum, sic sponte cessavit: v. g.

♃. *Antimonii diaphor.* ℈ii.
Terra sigillat. ℈i.
Extract. Theriacal. ʒvi.
Misc. pro Pulvere.
Div. in 2. part. S.
Pulvis Adstringens consortativus.

Capiantur cum vehiculo calido, capectando blandum Sudorem: Vel

♃. *Aqu. Mentha* ℥iii.
Aceti destillat. ℥i.
Elect. Diascord. Frac. dr. iß.
Syr. Cydon. ℥i.
Spiritus Nitri dulc. gut. xv.
Mis. pro Potinne: S.
Mixtura Adstringens sudorifera & consortans, cochleatim sumenda.

Eaternè pro *Hamorrhagia Narium* sistenda, optimè appenduntur, aut sub Axillis alligantur *Busones.* Virgn adulta Febre Petecbiali graviter correpta, cùm jam efflorescerent copiosæ Petechiæ, gravi & pertinaci corripitur Hæmnrrhagia: pro qua sistenda jussi capere duos Busones vivos, eosque contusos & conquassatos sub Aaillis utrumque alliget cum linteoln: quo facto, subitò omnis Hæmorrhagia sedata fuit, & Virgn per continuatum Electuarii ex conserva citri cum Theriaca usum convaluit. Sed brevi post, cùm nimis strenuè edisset, gravissimæ Anxietates præcordiorum, & Æstus intensissimus recurrunt; jubeo, ut vomeret cum syrupo Emetico, & dictum electuarinm continuaret: qun facto perfectè convaluit.

In adjuncta *Dysenteria*, aut alia *Diarrhœa* Theriaca cum Vino generoso fervidè Stomacho & Hypochondriis sæpiùs applicari potest.

Sæpè in Febribus petechialibus *Stomachi* urgent *Symptomata*, ad quæ conveniens Remedium est, Latcrem leviter coctum ignire, & Aceto Vini nptimo ac Aqua Menthæ eundem extinguere, & hinc linteo involutum ad Dorsum, aut etiam antè è regione Ventriculi applicare; sin exaruerit, secunda vice ignitus, & solo Aceto Vini adspersus applicetur.

Commodè etiam scutum stomachale potest præscribi:

♃. *Cerat. de Lad. Stomach.*
Theriac. Androm. q. s.
Malaxata inducantur super alutam.
Vel
♃. *Tacamah.* part. ii.
Cerati Stomach. p. i.
Liquefacta etiam subigantur largiter cura *Theriaca Andromachi* q. s. & applicetur.
D. S.
Emplastrum Stomachale.

Sunt, qui *Epithemata Fronti, Pracordiis,* &c. applicare solent: sed malè. Quia enim de facili refrigerantur, clausuræ pororum occasionem suggerunt, & ita Petechiarum eruptionem impediunt, aut eas facilius retrocedere faciunt. Tutiùs Balsama oleosa usurpantur, v. g. Oleum Aranearum compositum *Mindereri*, scnrpionum, &c.

♃. *Olei Scorp. compos. Math.* dr. i.
destillat. Melissa,
Ruta,
Citri an. ℈ß.
M. pro *Linimento* scrobiculo Cordis & Pulsui applicando, *Vel* idem cum *Oleo Nucis moschata expresso* misc. in formam *Balsami*: S.
Balsamus externua.

Veteres in usu habuerunt *Litum externum*, quando petechiales Maculæ, aut similes Excretiones Cutaneæ, nolunt convenienter prodire. Instituerunt *Frictiones* seu *Inunctionem externam cum Nitro*, quæ à multis Authoribus insigniter commendatur. Unguentum fit tale:

♃. *Olei Amygd. amar.* ℥ii.
Vini Rhenan. dr. vi.
Aqua Cham. ℥ß.
Nitri ʒii.
Bulliant ad consumptionem aquæ, & f. Colatura.
D. S.
Unguentum externum.

Linimentum hoc toti corpori affricetur, in specie Dorso ad evaporandam materiam malignam è corpore, in Febribus Malignis & petecbialibus, præsertim, quando non benè procedere vult Sudor: facta enim corporis Inunctinne, & propinatis hinc Sudoriferis, sufficienter admodùm sudorem promovere solet.

Paulò aliter præscribit hanc Inunctionem BRUNNERUS *in consil.* 42. sequenti modo.

♃. *Olei chamom.*
Amygd. amar. ana ℥ß.
Nitri pulveris. dr. iii.
Aqua chamom. ℥i.
M. & coquantur.

Hinc inde videbitis apud Practicos hujus Linimenti ad evaporandas Petechias in Morbis Malignis vestigia, cui substitui potest Oleum Scorpionum simplex: Vel

♃. *Olei chamom.*
Ruta,
Scorp. ana ℥ß.
Nitri dr. iii.
Misc. f. Linimentum.
D. S. ut *suprà.*

CA-

(F) *Mirum fortasse videri poterit, quòd Convulsiones Vesicatoriis adhibitis mitiores sint reddita: quum sciamus hac Medicamenta ex iis componi, qua summa qua pollent acritate, Convulsiones potius excitare quàm sedare apta sunt. Hinc in Morbis ab irritatione pendentibus, consultò ab illis abstinemus. Verum si materia acris Convulsiones pariens ope Vesicantium educatur, poterunt Vesicantia Convulsione affectis prodesse,*

C A P U T IX.

De Febre Purpurata.

AD Malignas hujusmodi Febres pertinet etiam nostra *Febris Purpurata*, Germ. *der Friesel* dicta, qui alias *Morbus* & *Febris Miliaris* dicitur io M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observ.* 281. *pag.* 397. à Pustularum exilissimarum, Milium magnitudine æquantium, efflorescentia; item *Morbilli ignei* quibusdam vocatur: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Observ.* 42., quo loco etiam *Observ.* 145. *pag.* 205. *Purpura Epidemicę Maligna* Infantum fit mentio.

Febris hæc est vel *Benigna*, seu *Scorbutica*, vel *Maligna*, Febri Continuæ Malignæ juncta: Quosvis quidem adoritur, Mares, & Fœminas, Infantes & Adultos, frequentiùs tamen apud nos Puerperas, quibus & malignior magis & funestior in specie existit, forsan Mensium retentorum occasione, & Infantes recens natos. Estque vel *Rubra* quæ forsan illud Morbi genus est, quod *Rubeolam* Germ. *Rotheln* dicunt; vel *Alba*, instar Hydatidum splendescentium, unde vocatur Germanis *der rhote und Weise Friesel* Interdum etiam extra Puerperium Febris Maligna Purpurata accidit. Propter Symptomatum vehementiam, Morbi brevitatem & periculum, commodè inter Febres Acutas refertur: utut Purpura Rubra in Plethoricis & Scorbuticis, necnon aliis Morbis cum multo Sudore, & quovis alio tempore sine omni Febre & Symptomatis; excepto Pruritu molesto, frequentius observetur.

Incipit autem Febris hæc sub specie Synochæ; utplurimùm cum Rigore, quem mox insequitur Incalescentia totius Corporis Anxietas Præcordiorum, Inquietudo summa, Oculorum Rubor, interdum cum Dolore Capitis; semper cum Agrypnia, & levissimo circa Caput, Pectus atque Dorsum Sudore. Urina utplurimùm in principio sanorum est similis, aut parum admodùm à statu naturali recedit: in Puerperis verò Lochia notabiliter satis imminuuntur, aut planè cessant. Temporis progressu & sub Morbi incremento ad sextum usque diem Ægri circa Præcordia, Scapulas, Cervicem, denique totum Corporis habitum, de Ardore cum lancinationibus, acuum puncturis similibus, interdum pruriginosis, conqueri solent, Cutisque simul asperior redditur cum aliquali Rubore. In statu verò Morbi omnia Symptomata cum Febre exacerbantur, Urina est cruda, & quidem vel tincta & pellucida manet, vel cum sedimento multo turbatur, & asperitas illa in Efflorescentias miliares attollitur, nunc copiosiores, nunc pauciores, quæ levi accedente aura & levi denudatione in lecto *evanescunt*, cum Anxietatibus, difficili Respiratione, summa Virium prostratione, frequentiùs cum Delirio, Convulsionibus epilepticis, & catarrho suffocativo. Solvitur tandem Morbus hic rarò per Diarrhœam, interdum insensibiliter ferè & per Madorem, in Puerperis sæpè per Lochia, ubi Exanthemata hæc sensim sensimque evanescunt, & Cuticula cum Pruritu quodam in Squamas seu Furfures abit.

C A U S Æ.

Originem debet hæc Febris *Sali volatili acri*, Massam Sanguineam turbanti, quod tamen subactum, & Acido sui generis maligno saturatum, in forma Salis tertii Sero involuti infra Cuticulam sub Poris apponitur: hoc enim, ubi secretum & devictum fuerit, atque ad loca intercutanea propulsum, horum Ardor, Pruritus insignis, hinc Cuticulæ excoriatio & desquamatio, &c. excitatur. Nasci videtur Purpura simul ex radice Scorbutica: nam Scorbutus, uti talem affectum Purpuræ benignum sine Febre interdum infert, ita si tales plùs minùs scorbutici Maligna corripiantur Febre, tandem in Purpuræ efflorescentiam abeunt: Unde & Antiscorbutica quædam, & Remediis Volatilibus & Myrrhatis, aliisque Alexipharmacis mista, præ cæteris conveniunt.

P R O G N O S I S.

Subinde *acutus*, non rarò *praeceps*, est Affectus, qui dum maximè videtur blandiri, etiam ex levissimo Horrore subitò jugolat: easdem enim cum Febribus Malignis circumstantias observat, ita tamen, ut Excretio hæc cutanea non sit critica, sed symptomatica, & pro Morbo seu Febre solvenda sola vix sufficiat, dum nunc sub Purpura copiosiore, nunc parciore, Ægri intereunt. In specie periculosior est Purpura Alba, & quæ in Puerperis cum Lochiorum suppressione & Diarrhœa symptomatica contingit.

C U R A.

In *Cura* Purpuræ ac Febrium Purpuratarum, præter generalia ista, quæ *suprà de Febribus Malignis in genere* dicta fuerunt, observandum in specie.

I. Quòd, licèt Alvus ad aliquot dies noctesque pertinaciter adstricta sit, non solùm *fortiter Laxantia*, *sed & Clysmata levissima sine periculosissima*, nec nisi blanda, atque nonnisi necessitate urgente, injiciènda. Irritata enim Alvo Transpiratio cessat, Efflorescentiæ Cutis evanescunt, & dein Mors sequitur. Quòd si Alvi fluxus symptomaticus & subinde lethalis superveniat, cùm Alexipharmacis simul miscenda Adstringentia blanda, ut ita successivè fluor in hoc casu periculosos sostaminetur, & omninò malum præcaveatur.

II. *Si Purpura est Alba*, *cautè est tractanda*, neque extra lectum, dum sterni fortè debet, promovenda est Ægra; si enim se extra lectum conferat, vel à levissima saltem aura frigida afflectur, retrocedit Purpura. Unde jubeo, ut Ægrè continuò contectæ maneant, utut lectus intra 3. vel 4. dies noctesque sterni nequeat, cùm si retrocesserit Purpura, utplurimum moriantur. In Purpura verò Rubra, cùm ea sit mitior, magis possumus connivere.

In *Principio* ergò Morbi conveniunt *Absorbentia*, Seri ebullitionem compescentia, imprimis Pulveres Bezoardici; quibus Myrrha cum aliis fixis Antimonialibus addenda: in specie convenit Rob Sambuci cum Cornu Cervi sine igne. In *Statu* verò, ubi jam apparere incipit Purpura; convenit Emulsio ista Seminum expulsivorum, quam dedi *suprà ubi de Febribus Malignis in genere*: item Liquor Cornu Cervi succinatus, Castoreata, Tinctura Coralliorum cum Spiritu Cordis Cervi, & Antiscorbotica, Essentia Myrrhæ &c., quæ sunt egregia: v. g. In Principio Morbi:

℞. *Corn. Cervi sine igne*,
Antimonii diaphor. an. gr. xv.
Salis Card. bened. ℈ß.
Myrrha gr. vi.
M. f. Pulvis.
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis Expellens.

Vel

℞. *Specif. Cephal.* ʒß.
Bezoard. min. ℈j.
M. D. S. ut *anteà*.

Vel

℞. *Aqu. Galeg.*
Flor. Samb. an. ℥iß.
Pulv. Diaph. Ludov. ℈ii.
Antimonii diaphor. seu *Antih. Poterii* ʒß.
Syr. Card. bened. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura Expellens, cochleatim sumenda.

Vel

℞. *Aqu. Card. bened.*
Fumar. an. ℥iß.
Corn. Cervi sine igne ℈ii.
Antim. diaph. ʒß.
Cinnab. Antimonii gr. xv.
Syr. ex toto Citro ʒvi.
M. S. ut *anteà*.

Vel

℞. *Aqu. Fumar.*
Scabiof. an. ℥iß.
Ess. Castor. ʒi.
Unic. veri prap.
Antihect. Pot. vel *Antimonii diaph.* an. dr. ß.
Sal. vol. Corn. Cervi gr. xv.
Syr. artemis. dr. vi.
M. S. ut *suprà*

Item, quando Diarrhœa conjuncta, addatur Terra sigillata.

Vel

℞. *Aqu. Card. bened.*
Fl. Samb. an. ℥iß.
Spiritus Theriach. simpl. dr. iii.
Corn. Cervi usti prap.
Antimonii diaphor. an. ℈i.
Terra sigill. vel *Boli Arm. prap.* gr. xii.

Syr. Flor. Tunic. ℥iii.
M. D. S.
Expellens & Adstringens Potio Confortativa.

Reflexio quoque sæpè ad Scorbutum facienda est, unde in tali Purpura sequentem Mixturam præscribo:

℞. *Aqua Scabios.*
Scordii an. ℥iß.
Spiritus Cochl. ℨi.
Antimonii diaph.
Mag. Corall. cum succo Citri à ℨß. ad ℨi.
Syr. Card. bened. ℨvi.
M. D. S.
Potio Scorbutica Expellens.

Tempore excretionis:

℞. *Mixt. simpl.* vel *Tinctura Bezoard. camphorat.* vel *Essent. Myrrha tartaris.* dr. iii.
Spiritus Cochlear. dr. i.
M. D. S.
Mixtura Sudorifera; 50. vel 60. guttæ.

Liquor Cornu Cervi succinatus egregius pariter est in hoc Affectu: ex gr.

℞. *Liqu. Cornu Cervi succin.* ℨii.
Spiritus Cochlear. ℈ii.
M. D. S.
Mixtura Expellens.
Dos. 30. ad 50. guttas.

C A P U T X.

De Variolis & Morbillis.

VAriola & Morbilli singulare quid obtinent præ Febribus Malignis: nam ex se sunt saltem *symptomata Febris Continua*, seu *synochi* sui generis, nunc *Benigna*, nunc, & quidem sæpiùs; *Maligna*. Observatæ scilicet sunt absque ulla Malignitate; aut etiam quæ adfuerunt sine insigni Effervescentia febrili in Infantibus; dum hi potissimas functiones ritè exercent, per domum ac plateas decurrunt, &c.: qualia Exempla observat SCHENCKIUS *lib. 6. Observ. de Febribus Malign. & de Variolis*. Interdum quoque adeò mites sunt Variolæ, ut licet cum Febre Ardente junctæ fuerint, paucos tamen interficiant, ut potius quasi sponte Naturæ convalescant. In hoc puncto SYDHENAM *de Variolis Benignis* est prolixus, ut ostendat, Variolas & Morbillos esse Febres Benignas. Opinio equidem Vulgaris fert, omnes Homines necessario Variolis corripi, sed ita, ut qui iisdem semel affectus fuerit, vix easdem denuò patiatur: ex qua præconcepta opinione Hypothesis Arabum, in specie AVICENNÆ & RHASIS, nata est, scilicet *Variolas nobis in Utero materno ingenerari*, ex relicto inquinamento Sanguinis Menstrui, à Fætu in Utero attracti; quæ Hypothesis multos hactenus habuit Patronos: Sed Antecedens est falsum, Consequens irrationale. Nam quoad prius: multi Homines moriuntur, qui nunquam Variolis & Morbillis laborarunt; sicut econtrà sunt Exempla, utut rara, qui scilicet aliquoties iisdem afflicti fuerunt: Vid. BORELLUS *Centur. 3. Obser.* 10. de Muliere, quæ septies Variolas passa fuit & tandem anno suæ ætatis seu vitæ 118. his ipsis Variolis tandem mortua fuit. Quòd autem posterius sit contra rationem, patet ex eo, quod (1.) Fœtus in Utero non Sanguine Menstruo, sed potiùs Nutrimento lacteo vel chyloso sustententur: deinde (2.) quòd non omnes Mulieres sint adeò morbosæ, ut necessariò exinde pro Variolis fomitem contrahant Infantes. (3.) si Sanguis maternus corruptus esset causa certa Variolarum, fieret, quòd aut Lochiis suppressis, aut etiam Mensibus, & sic necessario corruptis, semper generarentur in Puerperis Variolæ, Labilis ergò est hæc Opinio: utut non sit negandum, natos esse Fœtus Morbillis & Variolis affectos in Utero materno, qualia observat exempla SCHENCKIUS *lib. 6. Observat.* & BARTHOLINUS *Centur. 2. Epist pag.* 682. HILDANUS *Centur. 4. Observat.* 55. & 56. & PLATERUS *Pr. Tom. 3. p.* 250. de Muliere gravida Variolis affecta, quæ Fœtum similiter affectum Variolis in lucem edidit. Hoc tamen certum est, plurimos Homines, in specie Infantes, iis corripi. Sed radicem obtinent reverà in Sanguine fundatam; suntque nihil aliud, quàm *Sanguinis Depuratio* & quasi *Despumatio*, mediante *Fermentatione Febrili*, qua Sanguis se depurat à remanentiis lacteis Matris aut Nutricis vitiatis, & plùs minùs *ab Acido coagulatis*, Sanguinem inquinantibus: Unde talia inquinamenta fermentando separata unà cum Sanguine tunc simul infecto, præcipitantur per Fermentationis modum, & intra Cutim ac Cuticulam cum Sanguine hinc inde deposita, acrimonia sua parvulas *Inflammationes* inferunt, & tandem suppurantur.

Observandum autem,

I. Quòd *non differant Variola & Morbilli*, quàm *secundum magis & minùs*.

II. Quòd peccent imprimis *particula fermentativa*, Lactis acore *corrupta*: à qua *Acrimonia acida*.

III. Dolores lancinantes Dorsi, ubi nempe partes membranaceæ & *nerveæ* locum habent, quæ in principio vellicantur, Convulsiones partium nervosarum, & Paroxysmi epileptici, Urinæ cruentæ ex erosione Viscerum, aut etiam, quod sæpiùs contingit, Ulcera, Phthises, seu Exulceratio Pulmonum, Ossium Caries & Spina ventosa, notante id HILDANO & aliis, *de Acido acri* peccante, varias dante turbas hasce, testantur; sicut Hepar & alia Viscera etiam interdum Pustulis corripiuntur, etiam Variolis, unde Phthisis. Conf. de Acido acri primariò in Variolis peccante SYLVIUS *de Morb. Infant. cap.* 9.

IV. *Acidum* istud ex Lactis inquinamento ortum, uti effervescit imprimis cum *Sanguine*, unde Febri Acuta continua Ardenti similis oritur, donec præcipitetur, ut ambo abeant in Salsum tertium; ita excitatam simul *Lympham* inquinant singulariter, cujus ratione in principio Variolarum utplurimùm Tusses siccæ, unà cum Faucium asperitate, & earum plùs minùs Raucedine adsunt, & Oculi lachrymantes, &c. vexant: de quo *Lympham* imprimis affectam esse, videb. in M. A. N. C. *Ann. 4. p.* 302. *Acidum* illud ita ex Sanguine secretum, ac in Pustulas congestum intercutaneas, Sanguinem in parvis, quas acrimonia sua excitat, Inflammatiunculis in *Pus* acido-salsum mutat per præcipitationem Sulphuris Sanguinis ab Acido. Item illud *Acre* excoriat Cutim, Pruritum infert, Carnem exedit, & inde ex fibris ejus profundè erosis Cicatriculas efficit, donec tandem Cuticula erosa à dicta Acrimonia *Squamarum* forma decidat. Confirmantur ex iis, quæ curant Variolas, nempe Castoreo, Myrrha, Asa fœtida, Sale Cornu Cervi, &c. Acidum enim hæc destruunt, & Lac corruptum corrigunt. Hinc

V. In Variolis & morbillis, ut meliùs cursus & motus illarum observetur, observanda sunt *duo Tempora* nempe Tempus *Ebullitionis* seu *Effervescentiæ* febrilis, aut Massæ Sanguineæ *Despumationis*; & Tempus *Depurationis* seu *Expulsionis*. *Tempus Ebullitionis* febrilis est, dum Febris urget, & hoc Tempus absolvitur primo Quaternario. id est primis quatuor diebus quod raro extenditur ad septimum diem; *Depurationis* verò, dum Pustulæ erumpunt, & successivè ad maturitatem pergunt, absolvitur sequenti Septenario, nempe à die tertio vel quarto ad undecimum, raro à septimo ad decimum quartum diem terminatur, ita ut circa diem decimum tertium Curatio absoluta sit. Nempe hæc utplurimùm fiunt ita, utut Suppuratio non fiat sine Æstus recrudescentia nova, seu Febre secundaria ac Suppuratoria, cum Dolore atque Ardore per totum habitum molestissimo, Symptomatisque aliis, pro diversitate Partium, quas Ulcuscula hæc plùs minùs obsident. Interim pro Circumstantiarum varietate subinde Variolæ *non* præcisè tertia aut quarta die; sed etiam septima vel octava, vel etiam vigesima die erumpentes observatæ. Hinc Variolæ etiam desperatæ post diem decimum septimum demùm suppuratæ notantur in M. A. N. C. *Ann. 3. pag.* 380.

VI. *Acre* illud *Acidum*, nunc *volatilius* & *acrius* existens *Malignitatem* interdum adjunctam habet, ita, ut dum Acre malignum Massæ Sanguineæ consistentiam destruit, & Spiritus inquinat, tali occasione & Fermentum lacteum latitans præternaturaliter simul excitetur, quod suo impetu fermentativo Variolas infert, sed sæpiùs impeditur propter Spiritus nimis inquinatos, ut heterogeneum à Massa Sanguinea turbata separari & erumpere nequeat subinde expulsum: Et sic conjunguntur Febribus Malignis Variolæ, quæ sunt *Variola Maligna*. Malignitas hæc patet ex eo, quod interdum sint admodùm lethales, & dum grassantur, communiter interimunt Infantes; item; quod observatum fuit, sæpiùs Pestem præcessisse Variolas aut Variolas secutas Pestem, quæ tunc temporia non fuerunt sine Malignitate. Cauti ergò simus in Variolis dijudicandis, an Benignæ, an Malignæ sint? ne has invicem confundamus.

Mul-

Digitized by Google

Multiplices autem *solent esse Variola & Morbilli*, prout videre est in SENNERTO *de Febribus*, *ubi de Variolis*: hinc & SCHENCHIUS *lib. 6. Observat.* præter Variolas & Morbillos *tertium Pustularum genus Crystallinum* refert. In Pueris etiam observantur Variolæ exiliores, seu Tubercula parva, pellucida, plùs minùs alba, Variolis æmula, sparsim tamen, & ferè sine Febre, aut tantùm cum Ephemera erumpentia, quæ utplurimùm sine multa Sanie citissimè exsiccantur & sanantur: Germ. vocant *Spitzbocken*, *Windbocken*, *Schafs blattern*, *und Steinbocken*. Parùm, nisi mole majore, à veris differunt, & intra triduum ad summum excitantur; utut earum unam vel alteram aliquando suppurare, Cutim erodere, & Cicatrices inducere, Experientia testetur (G) Affligunt nunc *solitariè*, nunc *sociatæ Petechiis* prodeunt, aut hæ post Variolas sequuntur: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 203. *pag.* 378.

Afficiuntur autem in *Variolis & Morbillis* non solùm *Partes externa*, sed & *internæ* eædem copiosiùs insidere solent: vid. PARÆUS *l. de Variolis cap.* 2. item SCHENCKIUS aliique: ac in specie *Pulmonibus* non leve periculum ab iis imminet, ut rectè observavit BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epist.* 38. ac KERKRINGIUS *Spicil. Obs.* 62. refert Puerum, Pulmonibus Variolis repletis subitò suffocatum. Unde qui Variolis aut Morbillis intereunt Ægri, vel suffocati intereunt, vel ex Convulsionibus epilepticis moriuntur, vel Fluxu dysenterico interimuntur.

CAUSÆ.

Quoad *Causam Occasionalem*: probabilissimum videtur, firmiùs & altiùs radicatum Principium quærendum esse, præsertim cùm non videatur eorum Sententia probabilis, qui dicunt, quòd oriantur *ex repetito Coitu post factam jam Conceptionem*, cùm post Conceptionem Uterus firmissimè claudatur, nec quicquam ampliùs Embryoni ab extra communicari queat. Ac proinde suspicor, *Fundamentum Variolarum & Morbillorum consistere in Lacte*, quod haurit Fœtus nunc in Utero, nunc extra uterum; ita, ut Lactis vitiosi inquinati, aut vitiosè coagulati recrementa acidoviscida sint quasi radix, ut per mutuam Effervescentiam febrilem oriantur Variolæ & Morbilli. Occasionem in hanc descendendi Sententiam dedit analogia Achorum & Favorum, Germ. *des Ansprungs*, & Tineæ Capitis, Germ. *des ausgeschlagenen Kopffs*, & ipsarum ex Lactis vitio ferè nascentium, cum excretione cutanea Variolarum: scilicet utraque notoriè primariò Infantum Faciem affligunt, deinde & Caput & reliquum Corpus, quando nempe iidem vitioso Lacte nutriuntur, eoque vel in ipso Infantis Ventriculo inquinato, vel in Nutricis Corpore in Acidum vitiosum transmutato; ex hoc enim postmodùm oriuntur Achores, Pustulæ scilicet in Facie, imò rubicundæ, cumque pruritu conjunctæ, quæ consequenter abeunt in desquamationem cutaneam, ac disparentes utplurimùm relinquunt Tineas Capitis & Oculorum affectus. Ut proinde tam Achores seu Favi, quàm Tineæ ex Acido Lactis peccante originem ducant: ac ipsas quoque Variolas & Morbillos ab Acido Lactis, quod talem Effervescentiam febrilem excitat, dependere testentur Symptomata adjuncta. Summatim, arbitror, radicem, propter quam Infantes tam facilè Variolis sunt obnoxii, quærendam esse *in inquinamento Lactis materni vel Nutricis*, quod successivè congestum in Infantis Sanguine, ac aliquando per simile *Contagium* excitatum; Effervescentiam in Massa Sanguinea concitet, quæ consequenter se purificans inquinamenta ista sub forma Efflorescentiarum deponit, quod probatur per Symptomata sæpiùs allegata. Propter hanc in Sanguine fundatam originem, Consanguinei in specie mutuò afficiuntur, uti D. Doct. MICHAELIS plura retulit Exempla, quòd Fratres duo longè dissiti, quorum unus erat in Italia, alter in Germania, uno eodemque tempore Variolis laborarint, quorum nemo alterius novit conditionem seu morbum: adeò ut per longa etiam intervalla deprehendatur hæc inter Consanguineos conspiratio. Sic scio Exemplum hic Lipsiæ Gemellorum adultorum, Fratris & Sororis: Frater cum degeret Wittebergæ studiorum gratia, Soror autem gemella cùm hic ex improviso incurreret Variolas, ecce! Frater hujus Germanus eodem tempore iisdem Wittebergæ, utut nemo ibidem locorum aliquid de Morbillis sciverit, etiam corripiebatur. Similiter novi tres Nobiles, quorum duo adulti ante paucos annos Giessæ studiorum gratia morabantur, tertius cum Sororculis domi degebat. Sed cùm hic tertius cum Sororculis hic domi apud Matrem laboraret Variolis, isti duo Giessæ simul iisdem, & quidem eodem tempore correpti moriebantur, utut tunc temporis nil aliàs ibidem de Variolis innotuisset. Imò Gravida sana enititur Puerum Variolis correptum, cùm anteà Filio ex Variolis ægrotanti sedulò assedisset, referente hoc MORISONIO *de Morbis Mulierum p.* 66. Aliàs non rarum est, Mulieres gravidas Variolis correptas, & Fœtum similiter iisdem afflictum fuisse: Vid. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Epist. pag.* 681.

Seminarium autem illud *fermentativum* in Sanguine delitescens nonnisi accedente *Causa Externa*, speciatim *certa Aëris alteratione*, in actum ducitur, unde sæpè *epidemicè* existunt. Ad Causas Externas spectat etiam *Terror* ex conspectu ejusmodi morbidorum, & *Contagium*, ita quidem, ut ne Cadavera Variolosorum ejusmodi effluviis activis destitui PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obs.* 18. perhibeat. Non tamen putandum, præextitisse in Corpore sano tot & tantas sordes, quæ postmodùm in ambitum Corporis copiosissimè sæpè protruduntur, sed *Fermentum acidum*, *fermentando se multiplicans*, ex naturalibus nutritivis Corporis Contentis eas generat: Unde quò magis quis est cacochymicus, seu cujus Sanguis alterabilis magis existit, eò copiosioribus iisdem afficitur: Unde nec Scabiosi ab iisdem sunt immunes, uti observavit FEHR *de Scorzonera pag.* 77. item HENRICUS *ab* HEER *Observat.* 6.

Inutiliter dubitatur: an Veteribus Græcis eædem etiam fuerint cognitæ? Nam sunt, qui per Græcorum *Ecthymata* Variolas, per *Exanthemata* Morbillos intelligunt. Vid. PARÆUS *de Variolis cap.* 1. Sed res præcisè determinari nequit, cum ἐξανθήματα, & ἐκθύματα Græcis vox generalis & universalis sit, quamvis in Cute Efflorescentiam denotans: (H) Vid. CASTRO *Quæ ex quibus*, *lib.* 3. *cap.* 14. 15. 16. *pag.* 187. 197. & 201. Sanè, utut essentia Variolæ aut Morbilli convenire videantur, different tamen hæ ipsæ pro Ætatum, Nationum, aliarumque Rerum Nonnaturalium varietate diversimodè. Sic enim Morbilli in Italia & Hispania periculosiores, quam Variolæ, quæ in Germania: Vid. THIERMAYER *Consil. lib.* 1. *pag.* 88. Sic Morbillos in Gallia semper cum Febre, Variolas verò sine Febre esse observatur (I): cùm econtrà in Germania semper Febres acutas comitentur, exque forè graviores Variolas. Sic Variolas in Indias primitùs Hispanos intulisse refert SCHOOCKIUS *de Ferm. pag.* 468. *& seq.* item RIVERII *Praxis*, ubi *de Variolis*. In Islandia vigesimo quovis anno *Periodica* observantur *Variola*; teste BARTHOLINO *Cent.* 3. *Epist. pag.* 390. Frequentes Variolæ solent esse in Japonia: Vid. *Acta Societatis Regiæ Volum.* 1. *pag.* 825. Eædem Variolæ in Æthiopibus distinctæ sunt à Variolis Europæis: Vid. BARTHOLINI *Acta Med. Hafn. Volum.* 2. *p.* 235. Unde & mirabilis earum ab Æthiopibus Cura vid. in M. A. N. C. *Ann.* 8. *Observ.* 68. *pag.* 116. Sic Morbilli Ambonenses planè peculiares observati à SAAR *in Servitiis militaribus Indiæ Orientalis pag.* 30. Nec minùs curiosum est, quod D. MICHAELIS aliquando curavit Mulierem in una Corporis medietate Variolis, in altera vero Morbillis, affectam, quam Natura ita mirabiliter in duas quasi partes diviserat: Cura tamen fuit eadem. *Adultos graviùs laborare, & difficiliùs ferre Variolas ac Morbillos, quàm Pueros*, per Experientiam innotuit. Densior nempe Adultorum Cutis, & firmior ejus, textura, neque Despumationi materiæ adeò apta est, & sub Suppuratione sensibiliùs longè dolere solet. Maligniores etiam *Variola* frequenter *Verminosæ* observatæ fuerunt: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observ.* 20. *pag.* 44. ubi etiam Vermiculi post

---

(G) *Quas vulgò Nothas seu Spurias Variolas appellamus, veris majores sunt, sed rariores & magis, dispersa. Haud tamen Variolas jure appellari posse animadvertimus; nam minimè cum illarum apparatu eas procedere notamus, & quum à verarum Variolarum eruptione pueros non absolvant, illas à proprio & vero Variolarum fermento non oriri, facilè credimus.*

(H) Ἐξάνθημα *ab* ἐξ ex *&* ἄνθος flos, *quasi* Efflorescentia. Ἔκθυμα *ab* ἐξ ex *&* θύω impetu feror, ferveo, *quod effervescentia veluti quadam & sanguinis impetu tales Macula è cute prorumpant.*

(I) *Nequaquam in Italia Morbilli sunt Variolis periculosiores. Vix enim Pueri Morbillis affecti, ni Maligna Febris copuletur, hic interire solent. Novum quoque videtur quod subdit A. in Gallia Variolas sine Febre observari, quum contrarium Scriptores Galli doceant, & doceat satis tum puerorum, tum etiam adultorum ibi ab hoc morbo strages.*

Digitized by Google

post Variolas cun Urina rejecti allegantur: sicut & *Sudorem verminosum* in Variolis videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obs.* 3. *pag.* 8. item *Vermes* in Variolis observaruot RHODIUS *Cent.* 3. *Observ.* 64. & BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hist.* 20.

DIAGNOSIS.

Variolarum imminentium Historia ita se habet: Prægresso *Horrore* plùs minùs insensitis insequitur *Æstus* intensus, gravitas totius Corporis, Dorsi, præsertim *Lumborum Dolor* lancinans, & quasi pulsatio in Spina, cum qua subinde conjungitur insignis *Dolor Capitis gravativus*, *Oculi* tumidi & subrubentes, Dolor eorum tensivus, aut quasi involuntaria Lacbrymatio, ex aciditate scilicet Lymphæ occulta Oculos vellicante: Quòd si adsit *Tussis sicca* simul, seu potiùs nimius tussiendi conatus, cum *Pulsu* celeri, frequenti, vehementi, duro, plùs minùs magno, vel parvo, prout mos Febris est, atque reliquis Signis, res eò magis confirmatur. *Respiratio* nonnihil impedita, aut plùs minùs læsa, cum Voce interdum rauca, & Faucium asperitate, similiter adesse solet. *Urina* sanorum non est dissimilis; Natura nempè ad ambitum Corporis Serum imprimis propellente. Ubi ergò adsunt *Symptomata Febris Ardentis*, cum *Urina* parum aut nihil à statu naturali immutata, Variolas portendunt, uti HORSTIUS rectè observavit in *Observ. pag.* 346. præprimis in juniori statu seu ætate. Interdum tamen turbida est, quod magnam Contentorum ebullitionem & agitationem significat: interdum alba cum sedimento surfuraceo apparere solet. Ægri sunt inquieti & agrypni; *Terrores*, *Insomnia* prava, Deliria, aut leviculi *Epileptici Insultus* antecedere solent eruptionem Variolarum. Interdum etiam in primo Morbi insultu *Vomitus*, nunc verò saltem inanis vomendi conatus, *Hæmorrhagia Narium* subinde admodùm copiosa, occasione nempe Sanguinis nimiùm ebullientis & ferventis adesse solet, quæ in Principio Morbi levioris spem reddit, in Statu verò Morbum longiorem, vel funesti eventus innuit, *Diarrhœa* subinde Ægros corripit, interdum *Diabetes*, & *Mictus cruentus* Ægros fatigant.

Hæc ipsa omnia eò magis confirmant, quando epidemicè grassantur Variolæ, quod benè etiam debet observare Medicus. Præ cæteris tamen *tria primaria Signa Variolarum* sunt: Dolor in Dorso & Lumbis, Oculorum involuntaria illachrymatio, & Dolor tensivus in Oculis.

Hæc & similia Symptomata Ægros vexant plùs minùs, donec tertia & quarta die *Maculæ rubræ* apparere incipiant: quibus ritè & copiosè prodeuntibus, ferè mitigari solent omnia prædicta Symptomata. Ipsæ Variolæ per se patent ex *Pustulis* & *Maculis*, nempe foras prorumpentibus: *Maculæ* illæ nunc simpliciter tales sunt, ita manent, ac sensim post aliquot dies evanescunt, ac *Morbilli* appellantur: nunc successivè in *Pustulas rubras* elevantur, quæ albescunt pedetentim in centro, cum circulo ambiente purpureo, livido, &c. ibique in medio sui in *Pus* abeunt, hinc in *Crustas* & *Squamas*, tandem decidunt; atque hæ *Variolæ* dicuntur.

Maculæ tales potissimùm se primitùs *in Facie ac Manibus* apparent, hinc & reliquis in partibus, quæ *tumida* omninò fiunt, ac quasi Tumore inflammatorio & œdematoso misto affliguntur, præsertim Caput. Sub suppuratione ista non rarum est, quòd *Ulcera gravia* variis in locis relinquant, ipsaque Ossa *Carie* afficiantur. In specie malè aut non ritè expulsæ Variolæ, indeque per metastasin ad internam quandam partem delatæ, successivè mille mala, pro partium affectarum varietate, inferunt; adeò, ut non arbitrer, esse vel reperiri Morbum, qui tot mala post se queat trahere, atque Variolæ & Morbilli non benè judicati: quorum Catalogum vid. in FEHR *de Scorzonera*, item SCHENCKIO *in Observat. l.* 6.

PROGNOSIS.

Signa Variolarum & Morbillorum *Prognostica* quod attinet: Si sint Benignæ Variolæ, nihil refert.

Meliùs est Variolas & Morbillos *citò* quàm *tardè*, *confertim* quàm *successivè* erumpere: Materiæ enim obedientiam, & Naturæ robur ostendit.

Post eruptas Variolas & Morbillos *Febres & Symptomata remittere debent*: sin minùs, res periculosa est; aut enim insufficientem expulsionem, aut defectum virium ostendit.

Porrò in Variolis observatum est, quòd ii: quorum parentes *Morbo Gallico* laborarunt, antequam eosdem genuerunt, Variolis tandem correpti graviùs fuerint afflicti, uti observat HORSTIUS *in observ. pag.* 308.

Maculæ purpureæ, an in Variolis Mortis prænunciæ? observat SYDENHAM *de Morbis acutis pag.* 180. & *de Variol. Confluent. pag.* 12. LIPSIUS *p.* 9. HOCHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Cas.* 9. & RIVERIUS *Prax. l.* 17. *Sect.* 3. *cap.* 2.

Stillicidium Sanguinis ex Naribus est ominosum, præsertim in principio: sed si in principio Variolarum Sanguis largiùs è Naribus effluxerit, & sponte cessaverit, Variolæ & Morbilli pauciores erumpere solent, Ægerque faciliùs liberatur; si non, pejus Signum est. Novi exemplum Familiæ cujusdam, cujus individua grassantibus Variolis omnia patiebantur Symptomata ebullitionis; superveniente verò Hæmorrhagia ab eruptione, omnibus temporibus posthac liberabantur.

Variolæ meliores sunt *rubræ*, & *citò albescentes* cum *circulo rubro*, magnæ, plures, molles & eminentes, acuminatæ, rotundæ, disjunctæ, & sine continuitate propinquæ; quæque loca externa & ignobiliora occupant, facilè maturantur, & decidunt: Nam in SCHENCKII *Observ.* refertur, Variolas etiam omnia Viscera interna obsedisse.

Porrò Variolæ *acuminatæ* sunt salutares; *duræ* verò, *depressæ* (utut in Facie & in Variolis Confluentibus sine noxa contingat,) sunt lethales; & in specie *foveam in medio* monstrantes, & nonnihil sunt nigricantes: Si rubræ, & tamen in medio habent foramina, pessimum est Signum.

Variolæ vel ipsæ *discolores*, vel ad *livorem* declinantes, aut saltim quæ habent *Circulum lividum* aut *violaceum*, aut *nigricantem*, & quæ sunt *duræ*, & *Verrucis* similes, *depressæ*, &c. admodùm sunt periculosæ, præsertim si in earum medio maculæ nigrescentes appareant.

Si Variolis *Maculæ Petechiales* inspergantur, admodùm periculosum est.

Variolæ cum *Petechiis nigris* lethales: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *obs.* 53.

Lividæ, cœruleæ, & nigricantes *Maculæ* post Variolas periculosæ, imò ferè lethales sunt; Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *observ.* 203.

Variolæ *duplices*, aut *tardius erumpentes*, & *maturantes*, admodùm periculosæ sunt.

Non terrere debet Medicum, *epilepticas* adesse, *Convulsiones* ante horum Exanthematum eruptionem; expulsis enim his Pustulis subitò & sponte evanescunt, nec ampliùs redeunt: sed si continuent Symptomata, in specie Motus convulsivi post expulsionem, aut redeant, admodùm periculosum est, sæpiùs lethale; deficientem enim expulsionem hoc innuit. Nam semper post eruptionem allevari Æger, ac ejus Symptomata remittere debent; sin minùs, periculosum est.

Si ante eruptionem fuerit Febris acuta, intensa, & Variolæ erumpunt copiosiores; bonum, sin verò Febris intensa, & tamen parcè erumpunt, pessimum est, quia Viscera interna Variolis inquinantur observantibus SCHENCKIO & HORSTIO *Filio in Observat. Anatomicis*: qui ipse Pulmones & omnia Viscera ferè interna post mortem Variolis repleta reperit. Habeatur ergò proportio Variolarum excretarum, & Febris adjunctæ.

Post eruptionem jam factam *Alvi fluxus*, aut *Hæmorrhagia* superveniens, malum est indicium: Aut enim retrocedere Pustulas faciunt; aut inquinamenti Humorum insignis ab istis Pustulis inducti indicium sunt. Rarum igitur est, quòd hunc cum ægroti levamine observavit WILLISIUS *de Febribus pag.* 261.

Hæmorrhagia ergò *salutaris* si debet esse, contingat

1. *In principio aut incremento.*
2. Sit *sufficiens*, *aut moderatè copiosa.*
3. *Continua*, una vel altera vice non interrupta: &
4. Per *Anastomosin* fiat.

Urina sanguinea seu *Mictus cruentus* in Variolis & Morbillis Signum ferè est lethalissimum; uti etiam si Sanguis purus & sincerus suprà & infrà excernatur, nunquam evadunt morti, notantibus FORESTO *lib.* 6. *Observat.* 45. SCHENCKIO *lib.* 2. *Observat. pag.* 761. SYDENHAM *de Variol. confluent. pag.* 13. & *observationibus morb. acutorum pag.* 182. & 212. item RIVERIUS *Prax. lib.* 17. *Sect.* 3. *cap.* 2. & *Centur.* 1. *observatione* 72. SALMUTH *Cent.* 2. *Observat.* 70. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 76. Unde etiam HOCSTEDTERUS *Dec.* 1. *Cas.* 7. 8. & 9. non tantum Urinas cruentas seu Sanguinem per Urinam, sed omnes omninò Sanguinis tam per superiora quàm

quàm per inferiora dejectiones, lethales asserit Frequenter observavi, quod semper fuerit lethale Signum. Rarum igitur est, Mictionem cruentam salutarem in Variolis observatam esse, cum sanguinis per Gingivas excretio suppressa esset: Vid. SCHENCKIUS *lib. 6. Observationum.*

Interim *Hæmorrhagia* ex Naribus & Gingivis simul lethalis vid. *in* HILDANO *Cent. 6. Observ. 77.* Sicuti etiam rarum est, quòd Variolę cum *Dysenteria* fuerint curatæ à RIVERIO *Cent. 2. Observat. 71.*

Res desperata, si *Manuum* cutim assiduus *Mador*, siccis tamen Brachiis, occupet; nisi fortè tales madidas Manus naturaliter soleat habere Æger.

Si in Variolis & Morbillis adest *tensio & rugitus Ventris*, cum anxietare & agitatione Ægrorum huc atque illuc, intra paucos dies obeunt; præsertim si adjunctus sit Dolor, qui innuit Inflammationem Intestinorum: Videatur RIVERIUS *in Observ. communicatis*, & HOCHSTEDTERUS *Observationum Anatomicarum pag. 22.*

Variolæ salutares utplurimùm *die quarto* erumpunt.

Si Variolæ appareant, comitante solummodò *levi Febre*, ex pulsu aut Urina, aut etiam Calore externo vix notabili, tum vel materia expellenda pauca est, benigna, & Natura robore pollet; vel suspecta res est, præsertim si magnus sit Dorsi dolor, & insolita *Virium* oppressio advertatur, latitante Febre admodum Maligna, & quarto subinde die lethali.

Quoad *Tempus eventus*: pertinent hi Morbi ad Febres Acutas; nam utplurimùm intra decimum quartum diem totus cursus absolvitur,

Qui ex Variolis pereunt, vel ex *Angina* moriuntur, vel suffocantur propter *Faucium* vel *Pulmonum* oppletionem, vel *Alvi proflavie*, præsertim Dysenteria, vel denique *convulsionibus* intereunt: Hinc JOHANNES STEPHANUS *Commentario in Avicennam*: *Nil observatione dignius est, quàm anhelitas & vox in patientibus Variolas: Ubi enim promptè rectèque agitur respiratio, vox facilè sequitur, neque raucescit, admodùm salutare signum est; Atque, ubi difficulter trahitur spiritus, alterutrum significari; nempe aut vires concidisse, aut certo in septo transverso adesse phlegmonem. Similiter quando Variolis impliciti, vehementer sitiunt, intusque continenter anguntur, promptèque refrigescunt bullæ, detumescuntque, & Morbilli Variolæque glauco livore pallescunt, tunc Ægri capulo propinquant; hoc enim Caloris nativi extincti argumentum est,*

Maximè infestæ sunt *Oculis* Variolæ, in quibus Lippitudinem, Ophthalmiam, Suffusionem subinde & Cæcitatem inducunt. (K)

Tandem hæ Variolæ licèt non statim jugulent Ægros, interdum tamen, quia vel malè curatæ, vel quia partem quandam nobiliorem graviùs læserint, *diuturna* & *lethalia* inducunt Mala, *in internis* præsertim corporis partibus, maximè Exulcerationes earum, speciatim pulmonum phthisin, interdum Dysenteriam, Mictum cruentum, item Hydropem: vid. LIPSIUS *pag.* 51. & FEHR *de Scorzonera pag.* 83. Interdum Ulcera Mala partium externarum, cariem Ossis, &c. Nec paralyses, Tremores, ac similes Artuum imbecillitates, post Variolas ac Morbillos non adeò infrequentes sunt: vid. LIPSIUS *l. a.* & BARTHOLINI *Acta Med. Haffniens. Vol. 5. Obs.* 88. Unde post curam attenti simus, ne aliquid materiæ morbosæ remaneat.

CURA.

Quoad Variolarum & Morbillorum *Curationem*: in hac
1. *Fermentum acre acidum* temperandum.
2. Correctum per *Diaphoresin*, Natura monstrante viam, ejiciendum.
3. *Symptomata urgentia* mitiganda.

Pro his scopis ritè obtinendis observetur.

I. *Tempus Ebullitionis* & *Tempus Excretionis* seu *Expulsionis* probè discernendum esse, de quo suprà; His enim Temporibus ritè distinctis magna pars curæ innititur. Nam nec *Ebullitio* nimis evehenda, nec nimis supprimenda: conferatur SYDENHAM M. M. *Febres Contin. pag.* 97. Nec *Expulsio* Variolarum & Morbillorum nimis provocanda, teste eodem in *Observ. de Morbis Acutis pag.* 177. & 193. item *de Variolis confluent. pag.* 24. 25. & 27. Sed in principio, ubi Variolarum & Morbillorum elementa, i. e. pustulæ & Maculę nondum apparent, haud protinus ad Expellentia dilabendum, sed Naturæ conatus ita expectandus. Quandiu ergò effervescit Massa Sanguinea, & Tempus Ebullitionis adest, *Absorbentibus* debitis & *Figentibus* est insistendum, quæ non tantummodò primordium morbifici Fermenti, indeque ortum nimium Sanguinis Orgasmum compescere ac mitigare, sed etiam, quæ corruptioni sanguinis, à malignis Miasmatis perficiendæ, obstaculum ponere possunt, Quòd si subjectum pituitosum, aut prægressa quadam Evacuatione debilitatum fuerit, Alexipharmacis generosioribus Ebullitio despumatoria intendatur: vid. SYDENHAM *de Febribus Contin. p.* 104. Ubi verò jam erumpunt seu jam erumpere incipiunt Variolæ & Morbilli, tunc Medicus convenientibus *Alexipharmacis* & *Sudoriferis* subinde repetitis, & in specie Emulsione Seminum præfata, earum proventus promoveatur, continuando eadem, donec bona fide Morbilli & Variolæ exarescant & decidant; *Symptomatisque urgentibus* pro re nata prospiciat, imprimis Faucibus, Oculis, & Naribus, ne lædantur. Magna tamen hic cautione opus est, ne, dum exiguis consulimus, magnum *Naturæ opus* turbemus: Etenim toto hoc tempore una & continuata est Crisis, quare nihil temerè tunc audendum erit.

II. Semper post sanatas Variolas & Morbillos *Corpus purgandum* est, *Sanguisque purificandus* (quod tutò etiam in ipso Variolarum vigore fieri potest, cùm Sanguinem purificantia putredini resistant) ne earum hinc inde hærentes reliquiæ acido-salsæ aut Febres Intermittentes, aut alia mala inferant: plerumque enim malum post se odorem relinquere solent. pro Minera ergò Morbi mortificata, ne reviviscat, auferenda, post duas vel tres septimanas à primo Morbi insultu purgetur patiens sedulò: pro quo scopo *Mercurius dulcis* præ cæteris excellit. Sed an *in principio purgandum*? quæritur. Equidem Variolis & Morbillis, qua talibus, nihil conferunt purgationes; quatenus tamen Corpus cacochymicum est, & primæ viæ sordibus obsessæ, ne supervenientia exinde varia Symptomata Naturę motum turbent, blandissimum primas vias Abstergens, cautè tamen, & saltem in primo Variolarum principio, ubi minùs urget Malignitas, ingens verò Sanguinis Effervescentia est conjuncta, propinetur, ne occasio detur periculo isti, quod ea Alvi Fluxu in Variolis imminet: adeòque Tamarindorum, Decoctum, aut blandum Laxans Passulatum, subinde usurpandum conducit ad imitationem HORSTII *Observat. Anatom.* 27. vel Mercurius dulcis parca dosi propinetur, tanquam appropriatum contra Variolas remedium, qui aut impedit omnimodam earum invasionem, aut facit ut facillimè & citò erumpant, parcissimèque proveniant: Vid. hac de re M. A. N. C. *ann.* 3. *Observ.* 9. & 56. *pag.* 53. & 56. Ac proinde vel ante vel post Variolas purgandi sunt Ægri cum Mercurio dulci, cui pro stimulo addi potest gr. j. Scammonii Sulphurati: nunc in forma Pulveris è cochleari ligneo, nunc cum Conserva Rosarum in forma Boli, nunc in forma Pilularum cum Massa Pil. de Tribus. (L)

Sed in progressu Morbi, præprimis in Variolis & Morbillis

(K) *Imò corrosa nonnunquam ab acritate saniei Caruncula Lacrymali, primo involuntariam illacrymationem, mox in Sinum abeunte ulcusculo, Fistulam Lacrymalem Variolis supervenisse haud raro observavimus.*

(L) *His nostris regionibus, in simplici Variolarum suspicione, ne dicam principio eruptionis, à Clysteribus, nedum à Purgantibus religiosissimè abstinemus: ne scilicet laxata Alvo, Diarrhæa superveniat, ex qua Variolarum eruptio impediatur, vel jam eruptarum fiat retrocessio. Reverà tamen quum Variolarum & Morbillorum eruptionem fervida & magna Febris antire soleat, hoc quoque argumento à Purgantibus in principio abstinendum; in fortibus enim Febribus, etiam juxta* Hippocratis *monitum, Corpus purgare non expedit. Si verò Alvus satis adstricta sit, & maximus facum corruptarum ex prava Victus ratione fuerit proventus (ut in edacioribus pueris frequentissimum est); satius erit Clysteres mitiores in ipso Febris principio adhibere, ut scilicet, educta quæ in primis viis latebat excrementorum saburra, Natura ad Variolarum versus Cutim protrusionem expeditior reddatur. Præterea nedum in principio, verùm nec in ipsa declinatione Morbi, Mercurium dulcem, vel Scammonium propinare audemus, ut faciendum suadet A., ne majorem irritationem irritato satis corpore fortioribus his catharticis addamus; Cùm ergò necessitas expostulaverit, vix ad Oleum Amygdalarum dulcium per vices exhibitum confugimus.*

post Variolas cum Urina rejecti allegantur: sicut & *Sudorem verminosum* in Variolis videbitis in M. A. N. C. *Ann. 6. Obs. 3. pag.* 8. item *Vermes* in Variolis observarunt RHODIUS *Cent. 3. Observ.* 64. & BARTHOLINUS *Cent. 5. Hist.* 20.

DIAGNOSIS.

Variolarum imminentium Historia ita se habet; Prægresso *Horrore* plùs minùs insensilis insequitur *Æstus* intensus, gravitas totius Corporis, Dorsi, præsertim *Lumborum Dolor* lancinans, & quasi pulsatio in Spina, cum qua subinde conjungitur insignis *Dolor Capitis gravativus*, *Oculi* tumidi & subrubentes, Dolor eorum tensivus, aut quasi involuntaria Lachrymatio, ex aciditate scilicet Lymphæ occulta Oculus vellicante: Quòd si adsit *Tussis sicca* simul, seu potiùs nimius tussiendi conatus; cum *Pulsu* celeri, frequenti, vehementi, duro, plùs minùs magno, vel parvo; prout mos Febris est, atque reliquis Signis, res eò magis confirmatur. *Respiratio* nonnihil impedita, aut plùs minùs læsa, cum Voce interdum rauca, & Faucium asperitate, similiter adesse solet. *Urina* sanorum non est dissimilis; Natura nempè ad ambitum Corporis Serum imprimis propellente. Ubi ergò adsunt *Symptomata Febris Ardentis*, cum *Urina* parum aut nihil à statu naturali immutata, Variolas portendunt, uti HORSTIUS rectè observavit in *Observ. pag.* 346. præprimis in juniori statu seu ætate. Interdum tamen turbida est, quod magnam Contentorum ebullitionem & agitationem significat: interdum alba cum sedimento furfuraceo apparere solet. Ægri sunt inquieti & agrypni; *Terrores*, *Insomnia* prava, Deliria, aut leviculi *Epileptici Insultus* antecedere solent eruptionem Variolarum. Interdum etiam in primo Morbi insultu *Vomitus*, nunc verò saltem inanis vomendi conatus, *Hæmorrhagia Narium* subinde admodùm copiosa, occasione nempe Sanguinis nimiùm ebullientis & ferventis adesse solet, quæ in Principio Morbi levioris spem reddit, in Statu verò Morbum longiorem, vel funesti eventus innuit. *Diarrhœa* subinde Ægros corripit, interdum *Diabetes*, & *Mictus cruentus* Ægros fatigant.

Hæc ipsa omnia eò magis confirmant, quando epidemicè grassantur Variolæ, quod benè etiam debet observare Medicus. Præ cæteris tamen *tria primaria Signa Variolarum* sunt: Dolor in Dorso & Lumbis, Oculorum involuntaria illachrymatio, & Dolor tensivus in Oculis.

Hæc & similia Symptomata Ægros vexant plùs minùs, donec tertia & quarta die *Maculæ rubræ* apparere incipiant: quibus ritè & copiosè prodeuntibus, ferè mitigari solent omnia prædicta Symptomata. Ipsæ Variolæ per se patent ex *Pustulis* & *Maculis*, nempe foras prorumpentibus: *Maculæ* illæ nunc simpliciter tales sunt, ita maneut, ac sensim post aliquot dies evanescunt; ac *Morbilli* appellantur: nunc successivè in *Pustulas rubras* elevantur, quæ albescunt pedetentim in centro, cum circulo ambiente purpureo, livido, &c. ibique in medio sui in *Pus* abeunt, hinc in *Crustas* & *Squamas*, tandem decidunt; atque hæ *Variolæ* dicuntur.

Maculæ tales potissimùm ac primitùs *in Facie et Manibus* apparent, hinc & reliquis in partibus, quæ *tumidæ* omninò fiunt, ac quasi Tumore inflammatorio & œdematoso mista affliguntur, præsertim Caput. Sub suppuratione ista non rarum est, quòd *Ulcera gravia* variis in locis relinquant, ipsaque Ossa *Carie* afficiantur. In specie malè aut non ritè expulsæ Variolæ, indeque per metastasin ad internam quandam partem delatæ, successivè mille mala, pro partium affectarum varietate, inferunt; adeò, ut non arbitrer, esse vel reperiri Morbum, qui tot mala post se queat trahere, atque Variolæ & Morbilli non benè indicati: quorum Catalogum vid. in FEHR *de Scorzonera*, item SCHENCKIO *in Observat. l.* 6.

PROGNOSIS.

Signa Variolarum & Morbillorum *Prognostica* quod attinet: Si sint Benignæ Variolæ, nihil refert.

Meliùs est Variolas & Morbillos *citò* quàm *tardè*, *confertim* quàm *successivè* erumpere: Materiæ enim obedientiam, & Naturæ robur ostendit.

Post eruptas Variolas & Morbillos *Febres & Symptomata remittere debent*; sin minùs, res periculosa est; aut enim insufficientem expulsionem, aut defectum virium ostendit.

Porrò in Variolis observatum est, quòd ii: quorum parentes *Morbo Gallico* laborarunt, antequam eosdem genuerunt, Variolis tandem correpti graviùs fuerint afflicti, uti observat HORSTIUS *in observ. pag.* 308.

Maculæ purpureæ, an in Variolis Mortis præunciæ? observat SYDENHAM *de Morbis acutis pag.* 180. & *de Variol. Confluent. pag.* 12. LIPSIUS *p.* 9. HOCHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Cas.* 9. & RIVERIUS *Prax. l.* 17. *Sect.* 3. *cap.* 2.

Stillicidium Sanguinis ex Naribus est ominosum, præsertim in principio: sed si in principio Variolarum Sanguis largiùs è Naribus effluxerit, & sponte cessaverit, Variolæ & Morbilli pauciores erumpere solent, Ægerque faciliùs liberatur; si non, pejus Signum est: Novi exemplum Familiæ cujusdam, cujus individua grassantibus Variolis omnia patiebantur Symptomata ebullitionis; superveniente verò Hæmorrhagia ab eruptione, omnibus temporibus posthac liberabantur.

Variolæ meliores sunt *rubræ*, & *citò albescentes* cum *circulo rubro*, magnæ, plures, molles & eminentes, acuminatæ, rotundæ, disjunctæ, & sine continuitate propinquæ; quæque loca externa & ignobiliora occupant, facilè maturantur, & decidunt: Nam in SCHENCKII *Observ.* refertur, Variolas etiam omnia Viscera interna obsedisse.

Porrò Variolæ *acuminatæ* sunt salutares; *duræ* verò, *depressæ* (utut in Facie & in Variolis Confluentibus sine noxa contingat,) sunt lethales; & in specie *foveam in medio* monstrantes, & nonnihil sunt nigricantes: Si rubræ, & tamen in medio habent foramina, pessimum est Signum.

Variolæ vel ipsæ *discolores*, vel ad *livorem* declinantes, aut saltim quæ habent *Circulum lividum* aut *violaceum*, aut *nigricantem*, & quæ sunt *duræ*, & *Verrucis* similes, *depressæ*, &c. admodùm sunt periculosæ, præsertim si in earum medio maculæ nigrescentes appareant.

Si Variolis *Maculæ Petechiales* inspergantur, admodùm periculosum est.

Variolæ cum *Petechiis nigris* lethales: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *obs.* 53.

Lividæ, cœruleæ, & nigricantes *Maculæ* post Variolas periculosæ, imò ferè lethales sunt; Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *observ.* 203.

Variolæ *duplices*, aut *tardius erumpentes*, *& maturantes*, admodùm periculosæ sunt.

Non terrere debet Medicum, *epilepticas* adesse, *Convulsiones* ante horum Exanthematum eruptionem; expulsis enim his Pustulis subitò & sponte evanescunt, nec ampliùs redeunt: sed si continuent Symptomata, in specie Motus convulsivi post expulsionem, aut redeant, admodùm periculosum est, sæpiùs lethale; deficientem enim expulsionem hoc innuit. Nam semper post eruptionem allevari Æger, ac ejus Symptomata remittere debent; sin minùs, periculosum est.

Si ante eruptionem fuerit Febris acuta, intensa, & Variolæ erumpunt copiosiores; bonum, sin verò Febris intensa, & tamen paucè erumpunt, pessimum est, quia Viscera interna Variolis inquinantur observantibus SCHENCKIO & HORSTIO *Filio in Observat. Anatomicis*: qui ipse Pulmones & omnia Viscera ferè interna post mortem Variolis repleta reperit. Habeatur ergò proportio Variolarum excretarum, & Febris adjunctæ.

Post eruptionem jam factam *Alvi fluxus*, aut *Hæmorrhagia* superveniens, malum est indicium: Aut enim retrocedere Pustulas faciunt; aut inquinamenti Humorum insignis ab istis Pustulis inducti indicium sunt. Rarum igitur est, quòd hunc cum ægroti levamine observavit WILLISIUS *de Febribus pag.* 261.

Hæmorrhagia ergò *salutaris* si debet esse, contingat

1. *In principio aut incremento.*
2. Sit *sufficiens*, *aut moderatè copiosa.*
3. *Continua*, una vel altera vice non interrupta: &
4. Per *Anastomosin* fiat.

Urina sanguinea seu *Mictus cruentus* in Variolis & Morbillis Signum ferè est lethalissimum; uti etiam si Sanguis purus & sincerus suprà & infrà excernatur, nunquam evadunt morti, notantibus FORESTO *lib.* 6. *Observat.* 45. SCHENCKIO *lib.* 2. *Observat. pag.* 761. SYDENHAM *de Variol. confluent. pag.* 13. & *observationibus morb. acutorum pag.* 182. & 212. item RIVERIUS *Prax. lib.* 17. *Sect.* 3. *cap.* 2. & *Centur.* 2. *observatione* 71. SALMUTH *Cent.* 2. *Observat.* 70. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 76. Unde etiam HOCSTEDTERUS *Dec.* 1. *Cas.* 7. 8. & 9. non tantum Urinas cruentas seu Sanguinem per Urinam, sed omnes omninò Sanguinis tam per superiora quàm

quàm per inferiora dejectiones, lethales asserit Frequenter observavi, quod semper fuerit lethale Signum. Rarum igitur est, Mictionem cruentam salutarem in Variolis observatam esse, cum sanguinis per Gingivas excretio suppressa esset: Vid. SCHENCKIUS *lib. 6. Observationum*.

Interim *Hæmorrhagia* ex Naribus & Gingivis simul lethalis vid. in HILDANO *Cent. 6. Observ. 77.* Sicuti etiam rarum est, quòd Variolę cum *Dysenteria* fuerint curatæ à RIVERIO *Cent. 5. Observat. 71.*

Res desperata, si *Manuum* cutim assiduus *Mador*, siccis tamen Brachiis, occupet; nisi fortè tales madidas Manus naturaliter soleat habere Æger.

Si in Variolis & Morbillis adest *tensio & rugitus Ventris*, cum anxietate & agitatione Ægrorum huc atque illuc, intra paucos dies obeunt; præsertim si adjunctus sit Dolor, qui innuit Inflammationem Intestinorum: Videatur RIVERIUS *in Observ. communicatis*, & HOCHSTEDTERUS *Observationum Anatomicarum pag. 22.*

Variolæ salutares utplurimùm *die quarto* erumpunt.

Si Variolæ appareant, comitante solummodò *levi Febre*, ex pulsu aut Urina, aut etiam Calore externo vix notabili, tum vel materia expellenda pauca est, benigna, & Natura robore pollet; vel suspecta res est, præsertim si magnus sit Dorsi dolor, & insolita Virium oppressio advertatur, latitante Febre admodum Maligna, & quarto subinde die lethali.

Quoad *Tempus eventus*: pertinent hi Morbi ad Febres Acutas; nam utplurimùm intra decimum quartum diem totus cursus absolvitur,

Qui ex Variolis pereunt, vel ex *Angina* moriuntur, vel suffocantur propter *Faucium* vel *Pulmonum* oppletionem, vel *Alvi profluvio*, præsertim Dysenteria, vel denique *convulsionibus* intereunt: Hinc JOHANNES STEPHANUS *Commentario in Avicennam*: *Nil observatione dignius est, quàm anhelitus & vox in patientibus Variolas: Ubi enim promptè rectèque agitur respiratio, vox facilè sequitur, neque raucescit, admodùm salutare signum est; Atque, ubi difficulter trahitur spiritus, alterutrum significari; nempe aut vires concidisse, aut certo in septo transverso adesse phlegmonem. Similiter quando Variolis impliciti, vehementer sitiunt, intusque continenter anguntur, promptèque refrigescunt bullæ, detumescuntque, & Morbilli Variolæque glauco livore pallescunt, tunc Ægri capulo propinquant; hoc enim Caloris nativi extincti argumentum est.*

Maximè infestæ sunt *Oculis* Variolæ, in quibus Lippitudinem, Ophthalmiam, Suffusionem subinde & Cæcitatem inducunt. (K)

Tandem hæ Variolæ licèt non statim jugulent Ægros, interdum tamen, quia vel malè curatæ, vel quia partem quandam nobiliorem graviùs læserint, *diuturna* & *lethalia* inducunt Mala, in internis præsertim corporis partibus, maximè Exulcerationes earum, speciatim pulmonum phthisin, interdum Dysenteriam, Mictum cruentum, item Hydropem: vid. LIPSIUS *pag.* 51. & FEHR *de Scorzonera pag.* 83. Interdum Ulcera Mala partium externarum, cariem Ossis, &c. Nec paralyses, Tremores, ac similes Artuum imbecillitates, post Variolas ac Morbillos non adeò infrequentes sunt: vid. LIPSIUS *l. a.* & BARTHOLINI *Act. Med. Hafniens. Vol.* 1. *Obs.* 88. Unde post curam attenti simus, ne aliquid materiæ morbosæ remaneat.

C U R A.

Quoad Variolarum & Morbillorum *Curationem*: in hac

1. *Fermentum acre acidum* temperandum.
2. Correctum per *Diaphoresin*, Natura monstrante viam, ejiciendum,
3. *Symptomata urgentia* mitiganda.

Pro his scopis ritè obtinendis observetur.

I. *Tempus Ebullitionis* & *Tempus Excretionis* seu *Expulsionis* probè discernendum esse, de qua suprà; His enim Temporibus ritè distinctis magna pars curæ innititur. Nam nec *Ebullitio* nimis evehenda, nec nimis supprimenda: conferatur SYDENHAM M. M. *Febres Contin. pag.* 97. Nec *Expulsio* Variolarum & Morbillorum nimis provocanda, teste eodem in *Observ. de Morbis Acutis pag.* 177. & 193. item *de Variolis confluent. pag.* 24. 25. & 27. Sed in principio, ubi Variolarum & Morbillorum elementa, i. e. pustulæ & Maculę nondum apparent, haud protinus ad Expellentia dilabendum, sed Naturæ conatus ita expectandus. Quandiu ergò effervescit Massa Sanguinea, & Tempus Ebullitionis adest, *Absorbentibus* debitis & *Figentibus* est insistendum, quæ non tantummodò primordiam morbifici Fermenti, indeque ortum nimium Sanguinis Orgasmum compescere ac mitigare, sed etiam, quæ corruptioni sanguinis, à malignis Miasmatis perficiendæ, obstaculum ponere possunt, Quòd si subjectum pituitosum, aut prægressa quadam Evacuatione debilitatum fuerit, Alexipharmacis generosioribus Ebullitio despumatoria intendatur: vid. SYDENHAM *de Febribus Contin. p.* 104. Ubi verò jam erumpunt seu jam erumpere incipiunt Variolæ & Morbilli, tunc Medicus convenientibus *Alexipharmacis* & *Sudoriferis* subinde repetitis, & in specie Emulsione Seminum præfata, earum proventus promoveatur, continuando eadem, donec bona fide Morbilli & Variolæ exarescant & decidant; *Symptomatisque urgentibus* pro re nata prospiciat, imprimis Faucibus, Oculis, & Naribus, ne lædantur. Magna tamen hic cautione opus est, ne, dum exiguis consulimus, magnum *Naturæ opus* turbemus: Etenim toto hoc tempore una & continuata est Crisis, quare nihil temerè tunc audendum erit.

II. Semper post sanatas Variolas & Morbillos *Corpus purgandum* est, *Sanguisque purificandus* (quod tutò etiam in ipso Variolarum vigore fieri potest, cùm Sanguinem purificantia putredini resistant) ne eorum hinc inde hærentes reliquiæ acido-salsæ aut Febres Intermittentes, aut alia mala inferant: plerumque enim malum post se odorem relinquere solent. pro Minera ergò Morbi mortificata, ne reviviscat, auferenda, post duas vel tres septimanas à primo Morbi insultu purgetur patiens sedulò: pro quo scopo *Mercurius dulcis* præ cæteris excellit. Sed an *in principio purgandum*? quæritur. Equidem Variolis & Morbillis, qua talibus, nihil conferunt purgationes; quatenus tamen Corpus cacochymicum est, & primæ viæ sordibus obsessæ, ne supervenientia exinde varia Symptomata Naturę motum turbent, blandissimum primas vias Abstergens, cautè tamen, & saltem in primo Variolarum principio, ubi minùs urget Malignitas, ingens verò Sanguinis Effervescentia est conjuncta, propinetur, ne occasio detur periculo isti, quod ex Alvi Fluxu in Variolis imminet: adeòque Tamarindorum, Decoctum, aut blandum Laxans Pastulatum, subinde usurpandum conducit ad imitationem HORSTII *Observat. Anatom.* 27.; vel Mercurius dulcis parca dosi propinetur, tanquam appropriatum contra Variolas remedium, qui aut impedit omnimodam earum invasionem, aut facit ut facillimè & citò erumpant, parcissimèque proveniant: Vid. hac de re M. A. N. C. *ann.* 3. *Observ.* 9. & 56. *pag.* 53. & 56. Ac proinde vel ante vel post Variolas purgandi sunt Ægri cum Mercurio dulci, cui pro stimulo addi potest gr. j. Scammonii Sulphurati: nunc in forma Pulveris è cochleari ligneo, nunc cum Conserva Rosarum in forma Boli, nunc in forma Pilularum cum Massa Pil. de Tribus. (L)

Sed in progressu Morbi, præprimis in Variolis & Morbillis

(K) *Imò cornea nonnunquam ab acritate saniei Caruncula Lacrymali, primo involuntariam illacrymationem, mox in Sinum abeunte ulcusculo, Fistulam Lacrymalem Variolis supervenisse haud raro observavimus.*

(L) *His nostris regionibus, in simplici Variolarum suspicione, ne dicam principio eruptionis, à Clysteribus, nedum à Purgantibus religiosissimè abstinemus: ne scilicet laxata Alvo, Diarrhæa superveniat, ex qua Variolarum eruptio impediatur, vel jam eruptarum fiat retrocessio. Reverà tamen quum Variolarum & Morbillorum eruptionem fervida & magna Febris anteire soleat, hoc quoque argumento à Purgantibus in principio abstinendum; in fortibus enim Febribus, etiam juxta* Hippocratis *monitum, Corpus purgare non expedit. Si verò Alvus satis adstricta sit, & maximus fæcum corruptarum ex prava Victus ratione fuerit proventus (ut in edacioribus pueris frequentissimum est); satius erit Clysteres mitiores in ipso Febris principio adhibere, ut scilicet, educta quæ in primis viis latebat excrementorum saburra, Natura ad Variolarum versus Cutim protrusionem expeditior reddatur. Præterea nedum in principio, verùm nec in ipsa declinatione Morbi, Mercurium dulcem, vel Scammonium propinare audemus, ut faciendum suadet A., ne majorem irritationem irritato satis corpori fortioribus his catharticis addamus, Cùm ergò necessitas expostulaverit, vix ad Oleum Amygdalarum dulcium per vices exhibitum confugimus.*

billis Malignis, item ubi Pustulæ plùs minus eruperint, licèt Alvus ad 6. vel 8. imò 10. vel 12. dies adstricta fuerit, à quolibet tantillùm Alvum stimulante, etiam levissimo Clysmate aut Suppositorio, studiosè abstinendum, nec, nisi summa urgente necessitate, alterutrum eorum usurpandum: Vid. RIVERII *Praxis l.* 17. *pag.* 187. & *Miscell.* LANGII *App. de Morbillis* §. 97. *& seqq. p.* 139. Si irritatus Alvus, fit cum periculo Vitæ, licèt jam omnia fuerint in salvo, quod etiam à D. MICHAELIS & LANGIO observatum fuit; utpote, quod antea erat expulsum, facile retrocedit, ac consequenter Anxietates lethales superveniunt. Nam subinde in Variolis in apparente jam Morbi declinatione supervenit Alvi Fluxus non absque periculo, quod etiam interdum Dysenteriam infert. Non ergò, nisi in Morbi principio, Mercurius dulcis adhibendus, aut si opus sit Clysmate Alvus oluenda venit.

III. Pustulis jam apparentibus superveniens fortè *Alvi Fluxus* hinc cautè tractandus, & non adeò subitò, nec simpliciter supprimendus est: idque præsertim, si Affectus non tam ex adjuncta Febre Maligna, quàm interno Contentorum spontaneo vitio ac corruptela originem duxerit; ita tamen regatur, ut Variolarum & Morbillorum expulsio, quantum possibilè, promoveatur, non verò ab isto Alvi fluore cohibeatur. Verùm licèt non sistatur talis Alvus fluens, sedulò tamen insistendum erit Sudoriferis & Alexipharmacis, quò ita derivemus magis Naturæ motum ad exteriora, ac ita sponte cesset Fluor iste. Contrà verò, cùm tales Alvi fluxus alio tempore venientes sint Symptomatici, & subinde lethales, propterea cum Alexipharmacis expellentibus miscenda simul interdum Adstringentia blanda, ut ita successivè Fluor in hoc casu periculosus sufflaminetur, & omne malum præcaveatur.

IV. In Variolis & Morbillis *Sanguis mittendus haud venit* in nostro Climate; nil enim prodest, sed Naturæ motum turbando multum nocere valet. Interim tamen in principio in Adultis Plethoricis aut habitioribus, ac Phrenitide superveniente, Vena aperta haud adeò nocere solet, præsertim cùm subinde instituenda veniat in casu, quo de Variolis nondum est suspicio, sed in primo fiat principio. Dum enim jam apparere incipiunt Pustulç, periculosissimum, modò non lethale, existimo Venam aperire; hinc vix imitandus GRASSIUS *in* M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 55., qui sparsim jam tum erumpentibus Variolis Venæ sectionem cum levamine Ægri administravit: Vid. RIVERII *Praxis l.* 17. *pag.* 696. & SYDENHAM *de Febribus Sect.* 4. *pag.* 101. *de Morbis acutis pag.* 187. 196. 199. *&* 207. Hoc tamen non obstat quin in aliis Regionibus, aliis in casibus, subinde ante aut etiam post Pustularum eruptionem Vena salubriter secta fuerit; exemplo tamen apud nos non imitando: Videatur BALLONII *Plures Medicorum p.* 179. *&* 185. HORSTIUS *in Operibus Medicis in Obs. pag.* 39. *l.* 1. *Observationum*, item *Filius* HORSTII *in Observationibus Anatom. pag.* 23. *&* 24. & SEPTALIUS *in Animadvers. pag.* 211. (M)

V. *Opiata* in Variolis & Morbillis perquàm proficua sunt, debitis cum cautelis adhibita, quæ vid. in M. A. N. C. *Ann.* 8. *obs.* 68. *pag.* 115., cùm pro mitigandis urgentioribus symptomatis, & promovenda excretione cutanea, pro sistendo Alvi fluxu, & præcavendis Nervosi generis symptomatis, multum conferant, in specie vesperi exhibita. Adhæc ab eorum usu in Faciei & Manuum intumescentia quam insignem in hoc Morbo Natura habet, evacuatio rectiùs procedit, dictusque Tumor eorum ope ad debitum Naturæ terminum protrahitur, ut loquitur SYDENHAM *obs. pag.* 203. Hinc puer in variolis per 5. dies ex abusu syrupi papaveris innocuè dormit: Vid. M. A. N. C. *l. a. pag.* 554. Unde Infantibus granum j. vel alterum Theriacæ, Adultis Laudani opiati concisam dosin, comodè propinare possumus.

VI. Sanati cura peracta interrogandi sunt Ægri postmodùm: *an sint rauci, difficulter respirantes, aut ulcerosi?* aut an in quibusdam partibus internis, vel certis locis, in pectore, aut Abdomine, aut cavitatum harum Visceribus, præsertim in pulmonibus, symptomata quædam sentiant adhuc? & tunc maturè dentur parti affectæ appropriata Remedia, ne Aëris fermentatione reliquiæ Variolarum in uno aliove loco graves turbas excitent. Sæpiùs enim post Variolas non sufficienter expulsas vel excretas facilè Ægri in Phthisin incidunt aut Pleuritidem, aut diuturnum periculosissimumque Alvi fluxum.

VII. *Externa* in Variolis ad tollendas Maculas & delendas Cicatrices sunt nulla, aut cautissimè applicanda; ante maturationem enim nihil juvant, imò potiùs pessundant Ægrum, & tetra interdum inferunt symptomata: Vid. FORESTUS *lib.* 6. *Obs.* 45., ubi refert, quòd ex Variolis in Facie Butyro, in sartagine ad nigredinem frixo, illita, facta sit crusta admodùm horrida, quæ totam exulceravit Faciem, ita ut Æger unum perderet Oculum, & nisi in tempore occurrissent; etiam alterum amisisset: item BORELLUS *C.* 1. *Obs.* 64. observat Mortem ex Cataplasmate repellente Faciei admoto, ad tollendas notas Variolarum. Cauti ergò maximè simus in talibus applicandis. Potius si volumus extrinsecùs aliquid facere, Armillæ ex Succino Manibus & pedibus applicentur; ab his enim egregiè promovetur in dictis locis ignobilioribus Variolarum excretio: Vid. BECKERUS *de Cultrivero Prussiaco pag.* 48. Cùm ante biennium Variolæ hic essent epidemiales, Virgunculæ cuidam in principio Morbi ante earundem eruptionem Brachialia ex succino parata Carpo imposita fuerunt; cumque e sinistra Manu deciderent sæpè, dextræ verò semper admota manerent, Variolarum immensa copia ibidem loci prorupit, ita, ut non sine molestia ardorem illarum ferre coacta fuerit. Cum his conferantur ea, quæ quoad succinum habet HELMONTIUS *in Tumulo Pestis pag.* 881.

VIII. In Variolis & Morbillis *Aër studiosissimè cavendus*, quin potiùs in loco tepido seu moderatè calido Ægri asservandi, & debitis stragulis custodiendi sunt. Ne tamen quid nimis in hoc puncto! Passim in hoc erratur, dum Ægri in locis nimis calidis custodiuntur, atque copiosis stragulis tantumnon suffocantur, id quod admodùm est nocivum. Ut hoc regimen fiat ritè, tempore Ebullitionis observetur Æstus in Ægro febrilis: qui si excedat, nullo modo per integumenta, aliisve modis est intendendus; econtra si sit debilior, aut saltem videatur minor, quam qui sufficiat secernendæ & expellendæ materiæ Variolarum & Morbillorum, in mediocri calore sustentandi sunt Ægri. Quæ regulæ in quibusvis Febribus, excretione cutanea junctis, probè observandæ. Conf. FORESTUS *lib.* 6. *Obs.* 44. JOHANN. DANIEL HORSTIUS *Obs. Anatom.* 9. *pag.* 25. SYDENHAM *passim in ejusdem Methodo curandi Febres, itemque in observ. circa Morbos acutos*, & *de Variolis Confluent. pag.* 19. 20. &c.

IX. *Diæta* tenuis convenit imprimis his Ægris, præsertim Ebullitionis tempore, ne impediatur Naturæ motus. Lentium Decoctum earumque esus a SENNERTO, RIVERIO, aliisque Practicis in his affectibus laudatur; sed sine fundamento, cùm Legumina ejusmodi flatulenta Diætę tenuiori Variolarum non sint congrua; nec Decoctum, Alvum laxando secretionem turbans. *Vinum* nocet his Ægris; Ebullitionem enim intendit, Cephalalgiam ac Deliria excitat, Hęmorrhagiasque periculosas movet: (N) Vid. FORESTUS *lib.* 6. *obs.* 46. & FEHR *de Scorzonera pag.* 87. & SYDENHAM *l. a. pag.* 192. *&* 198. Gelatina cornu Cervi dissolvitur in Cerevisia tenui cum Tinctura Aquilegiæ, quæ prę cęteris convenit ad expellendas Variolas; vel Nodulus ex semine Aquilegiæ & Napi contuso infundatur Cerevisię tenui, instillatutque desuper Liquor Coralliorum pro Infantibus. De Potu in Variolis ordinariè observetur, cùm Ægri utplurimùm sint siticulosi, quod pro Infantibus in specie semper infundendum sit pomum stercoris equini adhuc calidum, quod sordidum quidem, sed verè egregium est Remedium: Nam per usum hujus Infusi calidi promovetur sudor, & pręservatur Collum, ne Variolę inquinent Fauces, & concilietur Angina.

Quoad *Remedia* duobus scopis prioribus satis-facientia: eadem sunt vel *Generalia, absorbentia & Volatilia*: vel *Specifica magis*, Variolis & Morbillis imprimis convenientia:

(M) *Et nos quoque à Venæsectione in omnibus Variolarum stadiis abstinemus. Verùm si Variolæ postquàm eruperint, quacumque ex caussa, sive interna sive externa, retrocedant, cum inflammationis internæ signis, & præsertim cum difficili respiratione; hoc casu præsentissimum remedium esse Venam secare, Experientia demonstravit.*

(N) *Id quidem intelligendum est de largiore Vini potu: nam si Vinum, præsertim in assuetis Pueris, modica quantitate exhibeatur, solet Variolarum eruptionem mirè promovere: atque hoc est apud rusticos & pauperes familiarissimum atque efficacissimum in Variolis & Morbillis medicamentum.*

tia. *Absorbentia*, & *Volatilia* simul & Acre Acidum temperant, & per Diaphoresin auctam illud ejici faciunt. Sed *illa Fixiora* magis temperant, *Volatilia* magis Sudorem & Urinam movent. *Illa* potiùs conducunt, ubi circa primas viss urgent Symptomata; *hæc*, ubi acrius & volatilius peccaverit Acidum, adeòque graviora, præsertim Nervosi generis Symptomata inferat, ut Inquietudines, Convulsiones, &c. *Illa* magis tempore Ebullitionis; *hæc* Excretionis conducunt, dum difficilem aut tardam Eruptionem admodùm promovent: *Illa* magis conveniunt, ubi primarum viarum urgent Symptomata; *hæc*, ubi Pectoris, aut Pulmonum metuuntur à Variolis mala.

Remedia *Fixiora* sunt Unicornu fossile, Antimonium diaphoreticum, Cinnabaris Antimonii & nativa, Corallia; item cornu Cervi cum & sine igne, Unicornu Verum, quod tempore Ebullitionis in Variolis ante Eruptionem insignem efficaciam obtinet: item Semina Expulsiva ista, specistim Variolis & Morbillis dicata: sic namque non tantummodò ex Semine Napi, Cardui benedicti, Nasturtii, & Aquilegiæ fit Emulsio egregia ad curandas Variolas; sed etiam Ipsa Semina pulverisata sufficiunt. Pertinet huc *Pulvis contra Variolas Timæi*, cujus hæc est descriptio:

℞. *Sem. Aquileg.*
Nasturt. an. ʒij.
Card. ben.
Napi an. ʒj.
Rad. Scorzon.
Dictamni albi an. ʒjß.
Terra sigillata,
Corn. Cerv. sine igne an ʒij.
M. f. Pulvis.

Ex his Seminibus CRATO, *trium Imperatorum Archiater*, facit Emulsionem, quam insigniter commendat in Cura Variolarum. Et certum est, quòd in Variolis & Morbillis magnum usum habeant hæ Emulsiones: Vid. ZWELFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 209., ubi egregium habet Liquorem Alexipharmacum, cujus præscribendi modum *suprà de febribus Malignis in genere* innui.

Volatilia autem sunt quælibet Salia volatilia, speciatim Spiritus, & Sal volatile Cornu Cervi. Viperarum, Sanguinis humani, & in Infantum Variolis ob Epilepsiam nunquam satis laudatus Liquor Cornu Cervi succinatus. His ipsis pro urgentium Symptomatum ratione & *Opiata*, ut *suprà monitum*, quolibet Morbi tempore possunt sociari.

Semper autem ante Variolarum Eruptionem cæteris Remediis nonnihil de Cinnabari Antimonii, vel simili Antiepileptico addendum est, propter metum Convulsionum aut Epilepsiæ, quæ ante Variolarum Eruptionem subinde imminent; sicuti in Pueris supervenientes Convulsiones & Epilepsias Liquor Cornu Cervi succinatus optimè sistit, imprimis si jam jam prominere Variolæ incipiant.

Præter *suprà* autem *in Febribus Malignis* laudata *Alexipharmaca* observandum, ut in Variolarum & Morbillorum Curatione Acida cautè usurpentur; sicut econtra *Specialia* magis remedia sunt Myrrha, Castoreum, Tinctura Tartari benè acris; item Stercora Animalium, Crocus, Ficus, Milium; & inter Externa Succinum; ac specialissimè Myrrha, & post hanc Castoreum, omnibus aliis Remediis in Curatione Variolarum & aliorum Morborum Malignorum præponenda: quippe Essentiæ horum cum Spiritu Vini tartarisato præparatæ, tam Præservationis quàm Curationis gratia in iisdem sunt proficuæ; sicuti id propria experientia observavi. Myrrha enim optimum est præservativum, & curativum Variolarum, balsamica vi alterationem harum à Fermento maligno inhibens, adeòque, ne copiosè nimis affligant, præservans. Unde ad præcautionem Variolarum nonnullis optimo usu commendata est Pulticula Myrrhata: Vid. VELSCHII *Mellomim. Centur.* 1. *No.* 29. *annexa ann.* 4. M. A. N. C. Sic quoque D. LANGIUS habebat *Essentiam Salutis* ex Myrrha cum Tinctura Tartari extractam, & *Essentiam Anonymam* ex Castoreo & Asa fœtida cum Tinctura Tartari seu Spiritu Vini tartarisato paratam, quæ in præservandis & curandis his affectibus, uti & Passione hysterica & colica, plura præstitit; sicut & Ipsa Essentiam hanc tam præservare ab incursione Variolarum, adeò ut nullatenus iisdem corripiantur, quàm etiam correptos minùs graviter laborare, experientia probavi. ZWELFERUS etiam habet ex Castoreo Essentiam contra Morbillos. De Croco refert LIPSIUS *de Variolis*, eum mirabilem esse

in Expulsione Variolarum & Morbillorum, dolorem sedando & venenositati resistendo. His accedunt Antimonialia Diaphoretica, itemque Remedia ex cornu Cervi parata, quæ tempore Ebullitionis in Variolas ante Eruptionem insignem efficaciam obtinent: quibus pro Adultis admisceantur Cinnabarina Antimonialia, ac pro Infantibus Liquor cornu Cervi succinatus ob Epilepsiam. Itaque ante Eruptionem in principio Variolarum tales Formulæ præscribi possunt:

℞. *Antimonii diaph.* ℈i.
Myrrh. el. gr. v.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Sanguinem purificans.
Detur aliquoties in vehiculo quocunque.

℞. *Pulv. Diaphor. Ludov.* ℈i.
Si Opiata adjungenda, adde
Laud. opiat. gr. i.
Infanti
Theriac. gr. ii. vel plura.
M. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Corn. Cerv. sine igne*,
Antimonii diaph. an. gr. xv.
Myrrh. ℈ß.
M. pro 2. dosibus:
D. S. ut *anteà*.

Quando Variolis mox erumpentibus Ægri de Horrore aut Rigore conqueruntur, optimè conveniunt Salia fixa: si enim Acrimonia salina vellicat Panniculum carnosum, hoc signum Eruptionis est: e. g.

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈ii.
Unic. foss. ℈i.
Salis Card. bened. gr. xv.
Myrrh. el. gr. xii.
M. f. Pulvis pro 2. dosibus:
D. S.
Pulvis Expellens.

Porrò in Progressu Variolarum, & tempore Excretionis, *alia volatilia* usurpari possunt; hinc, ubi Variolarum difficilis Eruptio imminet, tunc

℞. *Ebor. sine igne* ℈ß.
Myrrh. el.
Antimonii diaph. an. gr. vi.
Salis Card. ben. gr. vii.
M. D. S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈i.
(vel *hujus* & *Cinnab. Antimonii* an. ℈ß.)
Castor. gr. iii.
Myrrh. gr. ii.
Sal. volat. Viperar. gr. iv. vel v.
M. f. Pulvis S. ut *anteà*.

Qui licèt Linguam Naresque offendat, tamen egregius est in difficili Cura Variolarum.

℞. *Corn. Cerv. sine igne*,
Antimonii diaphor. an. gr. vii.
Sal. volat. Viperar. gr. ii.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà*.

Quem cum successu ordinavi Puero undecim annorum.

℞. *Unic. fossil.*
Cornu Cerv. sine igne an. ℈i.
Sal. volat. corn. Cerv. ℈ß.
M. pro 2. dosibus: S. ut *anteà*.
Vel

℞. *Unicorn. veri prap.* ʒß.
Cinnab. Antimonii gr. xii. vel xv.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. vi.
M. pro 2. dosibus:
D. S. ut *anteà*.

Facit huc Pulvis, quemadmodùm laudat JOEL *in Praxi*:

℞. *Corn. Cerv. sine igne* gr. xv.
Bezoard. Solar. ℈ß.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. v.
Laud. opiati gr. ß.
M. pro 1. dosi: S.
Pulvis Expellens.

Item in majore Malignitate cum Fluxu Alvi, vel ubi inquieti sunt Ægri:

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ʒß.
Bezoard. min. ℈i.
Camph. gr. ii.
M. pro 2. dosibus.

D. S. ut *anteà.*

Vel

℞. *Corn. Cerv. sine igne*, vel *Pulv. Diaph. Lud.* ʒß.
Bezoard. min.
Specif. Cephal. gr. xv.
M. pro 3. dosibus.
S. ut *anteà.*

Vel

℞. *Aqu. Scabios.* ℥iß.
Essenth. Myrrh. ʒi.
Corn. Cerv. sine igne ℈i.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. form. gr. ß. vel gr. i.
Syr. Card. bened. ʒiii.
M. D. S.

Potio Expellens, benè circumagitanda.

Vel

℞. *Aqu. Scabios.*
Rad. Scorz. an. ℥iß.
Corn. Cerv. sine igne ℈i.
Antimonii diaphor. ʒß.
Sal. volat. Viper. gr. xv.
Syr. Flor. Calend. ℥i.
M. pro 3. dosibus: S.
S. ut *anteà.*

℞. *Aqua Card. bened.*
Fl. Samb. an. ℥i.
Pulv. Bezoard. Sennert. gr. xv.
Myrrh. Elect.
Cinnab. Antimonii an. gr. vi.
Sal. volat. Corn. Cerv.
Viperar. an. gr. iii.
Syr. Card. bened. ʒii.
M. D. S.

Potio Expellens, cochleatim sumenda.

Vel

℞. *Aqu. Menth.*
Flor. Samb. an. ℥iß.
Gelat. Corn. Cerv. ʒvi.
Terra sigill. (in specie, ubi Alvi fluxus adest, qui non rarus.)
Antimonii diaph. an. ℈i.
Myrrh. gr. v. vel vi.
Syr. Card. bened. q. s.
M. D. S.

Potio Adstringens & Expellens.

Vel

℞. *Aqu. Scord.* ℥ii.
Spiritus theriac. ʒii.
Corn. Cerv. sine igne ʒß.
Bezoard. min. ℈i.
Camph. gr. iv.
Syr. Papav. albi ʒß.
M. pro 2. dosibus: S.

Potio Expellens & Confortans.

In specie Emulsiones ex Seminibus Expulsivis confectæ, quas antea commendavi, & quas CRATO adeò laudat, proderunt. *Cratonis* Emulsio ad Petechiales Febres, Variolas & Morbillos est hæc,

℞. *Sem. Card. bened.* ʒiß.
Napi ʒi.
Citri ʒß.
Aqu. Card. ben. ℥iiiß.
M. f. l. a. Emulsio,
cui adde
Syr. acetos. Citri q. s.

Egregia est hæc Emulsio. Item.

℞. *Sem. Aquileg.* ʒß.
Nasturt. ʒii.
Card. bened. ʒi.
Cum *Aqua quadam appropriata* f. Emulsio:
D. S.

Emulsio Expellens.

Vel secundùm Methodum Modernorum præscribitur hoc modo:

℞. *Sem. Aquileg.*
Napi an. ʒiii.
Aqu. Ulmar. ℥vi.
F. Emulsio adde
Corn. Cerv. sine igne,
Antimonii diaph. an. ʒß.
Edulcoretur cum *Rotul. manus Christi perl.*
M. D. S.

Emulsio Expellens Confortativa.

His, quando Ægri sunt inquieti & jectigant, commodè Semen Papaveris albi cum Essentia Castorei addi potest; illud enim Sudorem etiam simul prolicit, quem Papaver non cohibet. In tali ergo casu:

℞. *Sem. Card. bened.* ʒii.
Napi,
Aquileg. an. ʒi.
Papav. albi ʒi. vel ʒiii.
Cum s. q. *Aqu. Card. bened.* f. Emulsio:
cui adde
Essent. Castor. ʒi. } fiunt lacteæ.
Myrrh. ʒß. }
Antimonii diaphor. ℈i.
Unic. foss. gr. xv.
Edulcoretur parum, f. Emulsio Sudorifera.
D. S.

Emulsio Sudorifera.

In specie Excretionem Variolarum & Morbillorum promovens. Vel

℞. *Sem. Napi,*
Aquileg. an. ʒi.
Papav. albi ʒß. vel ℈ii.
Cum s. q. *Aqu. Fenic.* & *Scabios.* f. Emulsio:
adde
Corn. Cerv. sine igne,
Ebor. sine igne,
Pul. Marchion. an. ℈ß. ad gr. xv.
Bez. min. gr. vi.
M. & edulcora cum *Rot. manus Christi perl.*
D. S.

Emulsio Expellens.

Vel

℞. *Sem. Aquileg.* ʒiii.
Napi,
Card. bened.
Papav. albi an. ʒi.
Cum *Aqu. Flor. Aquileg.*
Card. bened.
Napi an. q. s.
F. Emulsio ad ℥vi.
adde
Aqu. Cinnam. cum Vino ʒiß.
Corn. Cerv. sine igne ʒi.
Bez. min. ℈ii.
Unic. foss. ℈i.
M. edulc. cum s. q. *Sacchari.*
D. S. ut *anteà.*

Vel ad imitationem ZWELFERI cum Myrrha:

℞. *Flaved. Cort. Citri* ʒii.
Sem. Citri ʒi.
Card. benedict.
Aquileg.
Myrrh. elect. an. ʒß.
Amygd. dulc. dr. i.
Contunde in mortario cum s. q. *Aqu. Scorzonera* in Emulsionem leviter edulcorandam.
D. S.

Emulsio Expellens & Confortans.

Circa Statum, & dum remittunt Symptomata, & copiosæ jam Pustulæ efflorescunt:

℞. *Tinctura Antimonii tartaris.*
Essent. Myrrh. an. q. v.
D. S.

Essentia Sanguinem purificans, guttatim capienda.

Detur bis vel ter in die pro circumstantia Ægri.

℞. *Tinctura Tartari acerr.*
Essent. Myrrh. an. dr. ii.
M. S. ut *anteà.*

Dentur Adulto 50. vel 60. guttæ ter in die, Infanti 20. vel 30.

℞. *Tinctura Tartari acerr.* dr. ii.
Essent. Myrrh. cum *Spirit. Sal. Ammon. par.* dr. i.
M. S. ut *suprà.*

Dosis Adulto 40. vel 50. guttæ, Infanti 3. 4. & 5. annorum gutt. 20. vel 25. quater in die, pro ratione circumstantiarum.

Imprimis ad expellendas Variolas nobile est *Stercus equinum* in Nodulo Potui ordinariò infusum, expressum, & ita propinatum: aut etiam in Cerevisia calida Succus expressus exhibitus scopis omnibus in Cura Variolarum & Morbillorum satisfacit, & in specie ab Angina ac Pleuritide, ac cognatis in Variolis periculosis malis præservat.

Aliàs

Aliàs etiam ad Variolas *stercus ovillum*, tanquam infallibile Anglorum deprædicatur Remedium, quod Stercori equino quoad efficaciam non cedit: (vid. DIGBY *Recept. p. 1. pag.* 69.) dum recipiunt *stercoris ovilli* q. plac. pro lubitu, quod subigunt cum haustu Vini, terendo mutuò, & hinc per linteum transcolanda ita propinant Ægro ad Curam Variolarum; sicut ad Morbillos singulare experimentum est *stercus caprinum* ita præparatum, aut in potu datum, mirabiliter simul expellit. *Decoctum ficuum*, *Milii*, *fœniculi* & similia sunt admodùm appropriata in Variolis, ubi jam incipiunt nonnihil erumpere, imprimis Decoctum Ficuum ad expellendas has pustulas multùm laudatur, & rectè quidem: Ficus enim temperant quamcunque acrimoniam, de quibus notatu digna est observatio FORESTI, qui *lib.* 6. refert, *quòd in Variolis, & morbillis epidemico grassantibus, ut vix puer aliquis in urbe ab illis immunis esset, omnes insigniter, qui decocto ficuum in Cerevisia utebantur, facilè fuerint curati, quoniam facillimè prodierunt Variolæ*. Hinc etiam decoctum Ficuum *Mynsichtii* contra Variolas in usu est, quod etiam laudat MICHAELIS *in Collegio Jonstoniano*. Videtur etiam Faucibus, & pulmonibus conducere, qui sæpiùs una laborant. Verùm in hoc Decocto observetur, ne nimis fiat dulce, & crassum, quoniam ficus laxant Alvum, id quod fieri non debet: Commodè ergò ficubus Milium additur ad imitationem SALÆ *in append. myrotechn. p.* 325., cùm decoctum Milii per se vulgare quidem, sed admodùm egregium Remedium sit in his affectibus, & aliquantisper Alvum constipet.

Quod si ergò partim Ebullitio Sanguinis sedata, partim Excretio procurata fuerit, optimum erit, ut *Suppuratio* promoveatur, externè autem nihil adhibeatur, quicquid etiam Aniculæ contrà suadeant. Pro Soppuratione hac promovenda, ac ne lædantur præsertim partes internæ, optimè conveniunt Lapilli Cancrorum cum Myrrha crebriùs usurpati: v. g.

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ʒi.
Myrrh. gr. xv.
M. f. Pulvis pro 3. dosibus.
D. S.
Pulvis Temperans.

℞. *Lapill. Cancr. prep.* ʒß.
Corn. Cerv. sine igne ℈i.
Myrr. gr. xv.
Salis Carduí bened. gr. v.
M. pro tribus dosibus:
D. S. ut *anteà*.

Sic egregiè suppuratio promovetur, sine insigni fovearum vestigio.

Studiosus quidam Juvenis robustus, *εὔσαρκος*, sanguineus, &c. à meridie insigni horrore Corporis corripitur, quem excipit æstus, nox inquieta; manè insignis ardor totius, facies rubet, oculi fulgent, sitis intenditur, est anxius, vomit subinde.

Die Jovis ergò à meridie vocatus mox Venæsectionem institno, hinc pro 2. dosibus Potionem theriacalem ex Aceto sambucino præscribo; primam vomitu mox rejicit, alteram retinet: sed mane insequente æstus, anxietates, materiæ viscidæ vomitus, sitis clamosa, &c. intenduntur.

Die Veneris

℞. *Nitri antimoniati* ℈ii.
Bezoard. min. ℈i.
Camph. gr. iv.
Mista assumpsit pro 2. dosibus.

Primam vomitu rejicit comite muco; alteram à meridie retinuit: sed Symptomata intendebantur; bibit Cerevisiam secundariam: Vesperi

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ʒi.
Bezoard. min. ℈i.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈ß.
Laud. opiati ferm. gr. iß.
Miscebantur pro 2. dosibus.

Ordinabatur simul Julepus ex Infusione Rosarum ad imitationem SYLVII, *ubi de feb.* largiter sudavit, nox erat bona, mane meliùs habuit.

Die Saturni

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ʒß.
Bezoard. min. gr. xvi.
Sal. volat. corn. Cerv. ℈ß.
Miscebantur pro 2. dosibus.

Mucus copiosus obsidebat fauces, pro quo eluendo & Chirurgus gargarisando, & Æger Cerevisia secundaria calida fauces eluendo, operam adhibebant: Vesperi

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈i.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. opiati gr. i.
Miscebantur.

Sudabat largiter, nox erat bona.

Die solis, adeòque Morbi quarta die, apparentibus subminutis Pustulis hinc inde,

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈ß.
Bezoard. min.
Terra sigill.
Myrrh. el. an. gr. vi.
Misc.

Vesperi

℞. *Corn. Cerv. sine igne* gr. xv.
Bezoard. solar. gr. ix.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. v.
Laud. op. gr. ß.
Misc.

Ægro continuò sudante copiosiùs, ubi erumpebant Variolæ.

Die Lunæ Essentiæ Myrrhæ guttas 40. bis cepit; sub introitu lecti verò

℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℈ß.
Antimonii diaphor.
Myrrh. ao. gr. viii.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. v.
Laud. ferm. gr. ß.
Misc.

Quos Pulveres semper ob noctes quietas, & copiosas sudationes cum euphoria capiebat.

Die Martis Essentia Myrrhæ continuabatur tempore somni:

℞. *aqua Scabios.* ℥i.
Essent. Myrrh. ʒß.
Corn. Cerv. sine igne ℈i.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. opiati ferm. gr. ß.
Syr. Curd. bened. ʒii.
M. pro dosi.

Die Mercurii eadem propinabantur.

Die Jovis, Morbi nempe octavo, pro suppuratione promovendo, & levando ejus dolore:

℞. *Lap. cancr. prap.* ʒß.
Corn. Cerv. sine igne ℈i.
Myrrh. gr. xv.
Salis curd. bened. gr. ix.
M. pro 3. dosibus.

Vesperi

℞. *aqu. Scabios.* ʒvi.
Lapill. Cancr. prap. ℈i.
Myrrh. gr. vi.
Salis curd. ben. gr. iii.
Laud. opiati gr. ß.
Syr. Scabios. ʒiß. vel ii.

Quibus ita continuatis convaluit, in fine Pilulis ex Extracto Panchymagogo cum Mercurio dulci adhuc propinatis. (O)

Jam ad sistenda *symptomata*, quæ affligunt vel *ante Eruptionem*, vel *post Eruptionem*. Ante Eruptionem sunt:

I. *anxietates præcordiorum*, & *Jactigationes*, ad quas, quando vel Vomitus spontaneus præcessit, vel per Medicamenta nauseosa provocatus fuit, omnium optimè confert Liquor Cornu Cervi succinatus, Infantibus præsertim singulariter conveniens; quin etiam Extractum Theriacale aut Laudanum opiatum in parva dosi conveniunt.

II. *Vomitus* in principio urgens non statim supprimendus: ast si nimius fuerit, Theriaca, Extractum Theriaca-le,

(O) *Nota Ægrum hunc primis quatuor Morbi diebus ultra drachmam unam cum semisse Bezoartici mineralis assumsisse, cum Laudani opiati granis quatuor, atque Salis volatilis Cornu Cervi semidrachma, ut taceam Antimonium diaphoreticum, Myrrham, Camphoram, & similia. Quod quidem haud juxta sanam medendi Methodum factum crediderim: nonnunquam enim ob nimiam Diaphoreticorum vim Variolarum eruptio præpeditur: nec in Casu proposito ulla fuit talia fortia Medicamenta exhibendi necessitas. Talem Juvenem, qui tenui Victu, calido ambiente, & Aqua Cornu Cervi pro potu adhibita tractasset, absque tot remediorum apparatu, feliciùs sanè ad sanitatem perduxisset.*

le, Theriaca Cœlestis, syrupus Papaveris, gr. i. vel gr. iß. Laudani opiati, una cum Absorbentibus optimè curant, His non sufficientibus, accedendum ad Liquorem Cornu Cervi succinatum, qui præsertim Infantibus optimus est, & eosdem quietos reddit, in potu ordinario assumptus.

III. *Diarrhœa* in incremento, & stato superveniens ut plurimùm funesta est, nisi in Infantibus succulentis, præsertim si in statu occasione vel Potus nimii vel frigidiusculi oriatur, & imprimis, si murmurationes Abdominis conjunctæ fuerint; & Excrementa spumosa. Hæc Diarrhœa aut alius Alvi fluxus per Terram sigillatam curatur, si nempe hujus Pulvis largiter Cerevisiæ injiciatur, & sub quolibet haustu probè invicem agitentur, & ita assumantur; sic brevi sedatur Diarrhœa, & Variolæ progerminant: Item Electuarium Diascordii *Fracastorii*, Cornu Cervi ustum, Unicornu fossile, Theriacalia, &c. conveniunt. Vid. SYDENHAM *de Morbis acutis pag.* 195. 203. *&* 205. nec non BONETUS *mercur. Compital. pag.* 682. §. 69.

Aliquando Puellæ decenni Variolis insigniter afflictæ, & in qua sine suppuratione incipiebant periculosè evanescere, cum succedente Alvi fluore, simulque Pedes ejus usque ad Genua cum dolore livescebant: hinc in adeò periculoso articulo constitutæ præscribebam sequentes Pulveres;

℞. *Antimonii diaphor.* ʒß.
Castor.
Myrrh. an. gr. viii,
Camph. gr. ii.
M. f. Pulvis pro 2. dosibus.

Quo Pulvere cùm aliquoties fuisset usa, & Alvus suppressa; & Variolæ etiam expulsæ fuerunt. Item

℞. *Antimonii diaph.*
Corn. Cerv. sine igne an. gr. xv,
Castor.
Myrrh. an. gr. v.
M. f. Pulvis pro 2. dosibus.

Puero 13. annorum tribus diebus gravi corporis æstu, vomitu continuo, & incipiente Diarrhœa afflicto, in suspicione Variolarum, cùm in vicinis locis observarentur, præscripsi:

℞. *Extracti Ther.* gr. v,
Laud. opiati ferm. gr. iß.
M. f. Pilulæ. no. xii. pro 2. dosibus.

A prima dosi omnis vomitus, & angustia cessarunt, Hinc

℞. *Pul. Bezoard. compos.*
Specif. Cephal. an. ℈i,
M. pro 2. dosibus,

Hinc copiosissimè eruperunt Variolæ. Potui infundebatur stercus equinum, ejusque succus permiscebatur.

Puero aliquot annorum ex Variolis gravi difficultate respirationis laboranti, & simul Diarrhœa correpto in statu morbi:

℞. *Aq. Scabios.* ℥ii.
Terra sigill. ʒß.
Syr. è succo scabios. ʒvi,
Misceb. pro potione,
Capiebatur prò lubitu.

Sin autem Diarrhœa, quod interdum fit, à Lombricis oriatur, lethalis observatur: Vid. RIVERIUS *in praxi l.* 17. *pag.* 502. quamvis nec hoc forsan perpetuæ veritatis esse, ex Prognosi colligi queat, In Morbillis interdum Alvi fluxus ad aliquot septimanas excurrit, non sine Ægrorum discrimine, pro quo compescendo dicta Theriacalia, & Absorbentia conveniunt. SYDENHAM quidem in hoc casu Venæsectionem commendat, quæ tamen vix locum habet, neque in incremento, neque in statu, propter rationes supra dictas, neque in declinatione, propter Sanguinem jam depauperatum.

IV. *Vigilia*, *Deliria*, imprimis *Convulsiones epileptica*, quæ Infantes mox primo in Morbi principio aut incremento cum Abdominis duritie affligunt, optimè curantur vel Pulvere Epileptico antimoniali, vel Liquore Cornu Cervi succinato, Cinnabari Antimonii; & si necessarium videatur, in morbi principio Clysmata levia injiciantur; simul exteriùs, si Dolor Abdominis tensivus adfuerit, Linimentum ex Olei destillati Succini ℈i. Spicæ gutt. v. excipiendum cum Corpore pro Balsamo, regioni Umbilici, & scrobiculo Cordis inungatur, idque aliquoties; sic enim Epilepsia evanescere solet.

V. *Hæmorrhagia Narium* moderata aliquandiu sinenda; præstat ut plùs fluat Sanguis quàm minùs. Videatur HORSTIUS *observ. anatom. pag.* 95. Quòd si non sufficienter procedat, potiùs promovenda venit, vellicando Nares, aut cum Seta porcina, aut per Radicem Crocodilii (P): (vid. LIPSIUS *pag.* 41.) aut crebriùs & fortiùs easdem emungendo, aut aliis modis Hæmorrhagiam Narium provocando: quod cùm fecissem, Sanguis benè fluxit, & Febris desiit, & brevi sanata est, dicit FORESTUS *lib.* 6. *observat.* 48. Quòd si excesserit modum, optimè Hæmorrhagiam Narium curant Busones appensi, aut sub Axillis alligati; vid. WILLISIUS *de febribus pag.* 266. Id quod & in aliis Malignis obtinet. Aliàs cùm in Variolis nimiæ Hæmorrhagiæ ex Ebullitione Sanguinis nimio impetu oriantur, easdem etiam *Opiata* cum *absorbentibus* seu præcipitantibus dictis compescunt: conf. WILLISIUS *Pharm. Rat. p.* 2. *sect.* 3. *cap.* 2. *&* 237. vitando tunc Volatilia.

VI. *Tussis*. Tussim siccam subinde molestam, & pectoris affectus in principio optimè sistunt Temperantia acrimoniam Lymphæ, & Lenientia, vulgò Incrassantia; in statu vero incidentia, & Expectorantia. Ibi syrupus de Jujubis, Violarum, Papaveris, Diacodium *Montani*, Pulpa Passularum in Aquæ Scabiosæ, Tussilaginis, &c. Hic verò Syrupus Nicotianæ, de Erysimo cum Aqua Menthæ, Hyssopi, &c. In omni tempore remedia ex scabiosa præsertim, vel sola, vel cum spiritu Salis Ammoniaci anisato, qui in Affectibus Pectoris optimus est, mista, speciosè præservant, & curant partes Respirationi dicatas. Curavi superiore anno Adolescentem 16. vel 18. annorum, qui sub primo Morbi insultu laborabat Catarrho Epidemico cum Pleuritide notha, per Misturam ex spiritu salis Ammoniaci anisato, & Laudano opiato constantem; sic quarto die erupere Variolæ. Vel

℞. *Aqu. Hyssopi*,
Tussilag. an. ℥iß.
Syrup. de Jujub,
Violar,
Nicotiana an. ʒvi.
M. D. S.
Potio contra Tussim.

Variolantes si moriuntur, suffocati utplurimùm intereunt, quare semper Respirationis modum consideremus; quò celerior & minor, eò pejus; quò magis stertunt, eò pejus.

VII. *Virium prostratio*. Si in statu ob Symptomatum syndromen Vires fuerint prostratæ, optimè convenit Tinctura Coralliorum cum spiritu cordis Cervi sæpiùs propinata; item Vini Rhenani haustulus, vel Panis similagineus, Vino intinctus, & ita propinatus, optimum est Analepticum, speciatim, quando vires prosternuntur à nimio sudore, & ægri inde imbecilliores fiant.

VIII. Supervenit interdum *Aphonia*, quæ duplex; vel non possunt formare sonum, quod fit vitio Laryngis, & Nervorum ejusdem; vel licèt edant sonum, tamen loquelam formare nequeunt, quod fit vitio Linguæ, & ejusdem Nervorum. Primus casus reperitur in HILDANO *cent.* 6. *obs.* 14. sed est rarus. Secundus casus curatur per interna Volatilia Antiparalytica; imprimis Essentia Castorei Linguæ in parte prima circa frænum crebrò affricetur: Vid. HORSTIUS *obs lib* 1. *observ.* 29.

Post Eruptionem Symptomata sunt;

I. *Retrocessus*, quibus Deliria ac Convulsiones superveniunt, & vocatur communiter Raptus materiæ excernendæ ad Caput; rectiùs autem diceretur Raptus materiæ ad systema Nervosum. In hoc casu nil melius est, quàm *Vesicatoria* Pedibus applicata: Vid. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Vol.* 2. *pag.* 200. Sicut aliàs, ubi in Variolis graviora erumpunt symptomata, nec ritè eædem erumpunt, non absque fructu Vesicatoria applicantur. Vid. FEHR *de Scorzonera pag.* 88. item BARTHOLINUS *l. a. Vol.* 3. *pag.* 72. Epilepsias, & Deliria ex earum retrogressione oriunda præcavent, interdum, & curant. Internè optimè convenire dicitur hoc remedium, quando particula Panni rubri Anglici, Germ. *roth scharlachtuch*, in Cinerem seu crassamentum nigrum comburitur, & aliquoties in Vino Ægro propinatur. Experimentum hoc ab Amico fide digno habeo. Aliquando cùm recessissent Morbilli, & varia excitassent symptomata;

℞. *An-*

(P) Crocodilium *vocant quidam AA. vel Carlina vel Cardui Sphærocephali species quasdam*, *ut apud* C. Bauhinum in Pinace.

℞. *Antimonii diaphor.* ℈i.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Sal. vel. Corn. Cer. gr. xii.
Camph. gr. ii.
M. f. Pulvis pro 2. dosibus: S.
Pulvis Expellens.

II. *Cicatrices & Fovea*, quæ oriuntur ab erosione, ab Acido acri salso. Ergò temperandum illud, ut Pus mitescat, cum Lapillis Cancrorum, & Myrrha: quo facto, Fovearum & Cicatricnm nullns metus. Unde

1. Maturantia & Temperantia conveniunt.
2. Nævos & Maculas tollentia.
3. Cicatrices & Foveas, si quæ sunt, implentia.

Pro primo scopo, *ut temperetur & mitigetur Pus*, Oleum Amygdalarum dulcium, vel Oleum Nucum recens & sine igne expressum cum penna calidè illinatur, quando jam maturaverint, & in medio oculi quasi albicantes apparuerint, hoc sæpiusculè fiat in die. Vel, *cùm Morbilli incipiunt se ostendere, sumitur crassities de Renibus Porci, in qua liquefacta intinguntur Panniculi, quibus facies tergenda est 6. 7. vel 8. vicibus in die, usquedum Morbilli siccantur, & nulla Macula remanebit*. Frustulum item Lardi impositum, ac sæpiùs renovatum, est egregium. Præstantior est Pinguedo Lardi incensi super Flores Lactis destillans: Vid. CNOFFELIUS *in* M. A. N. C. *Ann. 6. Append. pag.* 192. utut SYDENHAM *de Morbis acutis pag.* 706. Pinguia ideò rejiciat, quòd Furfures cumulent, ac Cicatrices potius augeant. *Pulvis ad Variolas* MYNSICHTII vid. in *armam. pag.* 134. Decoctum Malvæ sue Ficuum cum Gossypio aut linteolo tepidè sæpiùs applicandum commendat MERCURIALIS *de Morbis Puerorum lib.* 2. *cap.* 3. Unum ex optimis est *Spiritus Vini aromaticus cum Salibus volatilibus* leviter acuatus, & subinde calidè Variolis applicatus (Q). Vid. SYLVIUS *de Morbis Infantum cap.* 9. Vel observetur elegans illa Methodus M. A. N. C. *Ann.* 4. *pag.* 50., ut sub Eruptione Variolarum Spiritus Vini myrrhatus calidè per 2. dies repetitis vicibus illinatur. Hinc Saccharum Saturni Aqua Rosarum mixtum, calidè penna Faciei applicetur: hujus loco etiam Emplastrum de Spermate Ranarum cum Saccharo Saturni imponi potest: Vid. HOFFMANNI *Clavis pag.* 249. Sed cautè talia fiant, ne Repulsioni Variolarum, superveniat Mors; qualia Exempla suprà ex BORELLO & FORESTO allegavi. Sunt, qui Acu aurea vel argentea Pustulas ad maturitatem perductas seu dealbatas perforant, ne materia purulenta Cutim subjacentem erodat: sed super hoc legi meretur Consilium MERCURIALIS *l. a.*, qui molestam æquè ac supervacaneam hanc operationem credit; potissimum cùm nonnulli sub Sanie laudabilem Carnem succrescere ajant.

Ne autem Facies tot variolis obsideatur, Viennæ Dorso seu Scapolis imponunt *Vesicatoria*: Vid. THIERMAYERUS *lib.* 1. *Consiliorum pag.* 106. Alii pro hoc Vaporem ex Decocto Herbarum Emollientium Pedibus suscipiunt; vid. M. A. N. C. *ann.* 6. *Observat.* 186. *pag.* 247.; aut Lacti calido Pedes immergunt, Variolas ad extremitates has derivando & revellendo, auctore SYLVIO *loco suprà cit.* §. 76. Facit huc, quod refert FORESTUS *lib.* 6. *Observat.* 42. *In Prurita manuum & plantarum pedum, dum erumpunt pustula, ponantur dicta membra assiduò in aqua calida, & multum confert: Pruritus & punctiones cessant, meliùsque Morbilli erumpunt*. Quæ Remedia quidem tuta satis videntur: sed habeatur tunc Pedum ratio, ne à copia Variolarum Dolores diuturni aliave gravia mala iisdem concilientur: Conferatur HILDANUS *Cent.* 3. *Observat.* 99.

Secundo *Nævos tollunt* imprimis Sperma Ranarum, hinc Aqua Florum Fabarum cum pauco Oleo Tartari per deliquium temperata; item Aqua omnium Florum, cui misceatur Cosmeticum *Clavii* cum pauca tutia, &c.

Vel

℞. *Aqu. Calcis viv.* ℔ii.
Pulv. Sulph. citrini ℥i.
Coqu. invicem: *Colatura* adde
Aqu. Rosar. ℥j.
M. D. S.
Aqua Mundificans.

Facit huc etiam Cataplasma sequens.

℞. *Farin. Fabar.*
Lupinor. an. ʒii.
M. cum *Urina Bovis* ad consistentiam Cataplasmatis, qua ipso vesperi tota inungatur Facies.
D. S.
Epithema Mundificans.

Relinquatur ita per noctem, mane tunc cum Aqua Florum Fabarum abluatur, & videbitis egregium effectum.

Tertiò *Cicatrices* denique, si nihilominùs quædam supersint, pro his mediante nutritione debitè implendis inservit Axungia Aseiæ piscis cum Oleo ligni Rhodii mixta & illita (vid. WEDELIUS *de Medicam. Compos. pag.* 186.) & Pinguedo Anguillæ, Unguentum de Cerussa camphoratum, Oleum Ovorum, &c. An verò Cicatrices relictæ adeò facilè deleri possint; meritò dubitatur.

III. *Ptyalismus*, rarum equidem hoc post Variolas apud nos est Symptoma; observatum tamen sæpiùs à SYDENHAM. Hic igitur Variolis malè tractatis, interdum auspicatò superveniens, ut sit tractandus, videb. *in eitato Auctore de Methodo medendi Febres pag.* 108. *item in ejus Observat. pag.* 174. *&* 201. Cessans Ptyalismus promovetur per Cerevisiam tenuem, Decoctum Hordei, aut alium liquorem fermentescentem, nec ad Sudorem cogentem. Ubi propter Salivæ viscíditatem Suffocatio metuenda, conveniunt Gargarismata ex Cerevisia secundaria, aut Decoctum Hordei cum Melle Rosarum.

Quoad IV. *Indicationem*: *læsionis Partium* adhuc habenda est ratio, quas inter sæpiùs ac periculosiùs affligi solent imprimis *Oculi*, & quidem duplici modo:

1. Quando Variolæ Oculi bulbum occupant, non tantùm Cæcitas, sed & interdum Albugo, Ulcera Oculorum, & Pannus relinquitur.
2. Palpebras obsideot, quibus suppurantibus Oculus non possit aperiri.

Ad præservandos Ocnlos in Variolis commendatur Sapphirus & Smaragdus, ut & Succinum, si nimirum circulus circa Oculos ducatur. Optimum est Collyrium ex Insuso Vitri Antimonii in Aqua Piaotaginis, Rosarum, Cyani, & Calcatrippæ; vel dictis Aquis addatur parum Tutiæ, & nonnihil Sacchari Saturni: nam & si hæc instillantur Oculis, præservantur à Variolis. (R)

Si jam incipiunt prominere vel in Oculo, vel eos affligunt, quod ex rubore & pruritu patet, frustum crudum Carnis recentis, sive bovinæ sive vitulinæ, si magnitudine & crassitie thaleri tepidè applicetur, ut hoc ipsum salsam infestantem Oculos humiditatem absorbeat: hunc, ubi ferè ad quadrantem horæ adhæserit, removeatur, novumque denuò applicetur, & sic consequenter aliquandiù continuando, valdè convenit in præservaodis & curandis Oculis à Variolis.

Aut Mulier quædam sana Allium masticet, & halitum Oris Oculis inflet, mane jejuno stomacho crebriùs repetat; vel accipiatur Crocus, infundatur Aquæ Fœniculi, & Insusum hoc (non tamen sit acre) instilletur:

Vel

℞. *Herb. Rutæ rec.*
Ex qua contusa exprimatur Succus, filtretur, & cum *Aqua quadam Ophthalmica* mistus instilletur.
D. S.
Aqua Ophthalmica.

Succus Chærefolii cùm *Aqua Fœniculi* instillatus Variolas Oculorum curat: Videatur SYLVIUS *l. a.* §. 83. Item

℞. *Aqu. Plantan.*
Solan.
Rosar. an. ℥i.
In quibus ebulliant
Semi sumach. dr. I.
Plantag. dr. ß.

Ex Colatura fiat Collyrium, sæpè Oculis instillandum, idque in principio, ut defendantur Oculi a Pustulis, in quo obtinendo tale me nunquam fefellit, dicit RENEALMUS *in Obs.*

Aliquando cum jamjam Humor ad partem appulerat, admiscui, detractia Aqua Solani & Semine Sumach, Mucilaginis Seminum Althææ in Aqua Fœoiculi eatractæ dr. ß. Quibusdam minori in copia, pro ratione Morbi: Confer.

(Q) *Hic sanè à Spiritu Vini, imo ab omnibus spirituosis Medicamentis abstinemus: atque ad temperandam Puris acrimoniam, vix Oleo Amygdalarum dulcium Variolas oblinimus.*

(R) *Ut Oculi à Variolarum eruptione præserventur, solemus hic Absinthii fasciculo illos sæpiusculè abstergere, & non sine fructu. Hispani Palpebras undique Auri folio circumtegunt.*

Digitized by Google

fer. HORSTIUS *lib. 6. Observat. Append. pag.* 301. Loco Seminis Sumach Malicorium recipi potest: v. g.

℞. *Cort. Granat.* ʒiii.
Infund. in f. q. *aqua Rosar.* & *Plantag.*
stent in Infuso in loco calido, posteà filtretur, & adde
Margarit. prap. gr. ix.
Croci Orient. gr. iii.
M. S.
Mixtura ad Oculos.

Egregium quoque est hoc:

℞. *Vitrioli de Cypro*:
Dissolve tantillum in
Aqua Euphras. q. s.
adde
Tutiæ quantum ferunt Oculi sine dolore.
D. S.
Collyrium.

Instillatur guttatim Oculis, & præservat egregiè à Variolis.

℞. *Aqu. Euphras.*
Plantag. an. ℥i.
Tutiæ prap. ℈ß.
Camph. gr. v.
Croci gr. ii.

Mista aut instillentur, aut applicentur Oculo, ne Variolæ possint oculo nocere.

Item

℞. *Aqu. Plantag.* ℥i.
Euphras.
Rosar. an. ℥ß.
Smaragdi prap. gr. xii.
Margar. prap. gr. vi.
Camph. gr. iii.
Croci gr. iv.
M. D. S.
Collyrium externum.

Vid. TIMÆUS *von Guldenklee in Epist. pag.* 318. Aut pro Collyrio extemporaneo

℞. *Aqu. Plantag.*
Sperm. Ran. an. q. s.

In quibus parum *Sacchari Saturni* misceatur, & ita Oculis instilletur pro præservatione.

Loco hujus Sacchari Saturni etiam *Tutia praparata* cum pauco *Vitriolo albo* adhiberi potest.

Quòd si nihilominùs Palpebræ progressu Morbi sint obsessæ & intumescant, itaut nequeant aperiri, vel etiam glutinosis sordibus inviscentur, blando Decocto Seminum Lini, Fœnugræci, Cydoniorum, Malvæ; aut Fotu, vel ex Floribus Meliloti, vel ex Malva & Semine Cydoniorum in Aqua comm. decoctis, aperiantur, cum linteo calidè Oculis applicando, idque tamdiu, donec inviscatio & tumor cessent. Malè à quibusdam usurpatur Lac, utpote quod facilè acorem contrahit.

Nebula postmodùm in Oculis apparentes *Pulvere Sacchari Candi in Oculos inflato* curantur: Hoc enim Saccharum non solùm præservat Oculos, sed & Nebulas detergit, si cum Aqua rosacea adhibeatur. Sin his omnibus non obstantibus Variolę tamen Oculos occuparint, ita ut istis curatis vel Lippitudo, vel Ophthalmia, vel Nebulæ aut Suffusiones, vel Visus hebetudo, aut similes Visus obscurationes, post Variolas supersint, proficua est Aqua Ophthalmica *Rulandi*, vel Aqua Ophthalmica ex Croco Metallorum: sed simul Nuchæ applicetur Vesicatorium. His non sufficientibus, hoc clauso bina Vesicatoria ponè Aures applicentur, quæ impedimenta removeat, ut meliùs Oculi curari possint per reliqua Remedia: e. g.

℞. *Empl. Vesicat.* part. j.
Cier. ana vel partem dimid.
M. D. S.
Emplastrum Vesicatorium.

Hoc inductum super lineum Nuchæ applicetur.
Quo verò diutiùs servetur apertum:

℞. *Empl. de Sperm. Ranar.* part. v. vel vi.
Vesicator. part. j.
M. D. S.
Emplastrum Aperiens.

Pertinet huc, quod refert LIPSIUS *de Variolis*: *In antiquo libro reperi hoc experimentum: Puer quidem post Variolas per totum annum nihil videbat, Oculi ipsi quidem erant illæsi, sed spurstitie obducti. Sumebat tandem unus radicem Gentianam, secabat illam in partes minutas, coquebat posteà eandem in Vino, & Aqua aqualiter mixto, & idem inspergebat post in Oculos per tres vel quatuor dies tempore matutino, quod quidem mordebat, Oculus autem curabatur.* Item *Oleum Hepatum Mustelarum*: (aalraupen) *cujus si una, vel dua gutta Oculis insperguntur, usquedum pelles abeunt, est egregium remedium*. Pinguedinis Viperarum gutta una vel altera Oculis instillata, vel si minùs recens aut mucida, Palpebris saltem illita, Oculorum vitia curat. Conferatur quoad *Pterygion* post Variolas curatas FORESTUS *lib. 6. Observ.* 55.

Nares defendendæ sunt, ne intercipiatur Respiratio, nec fiant Ulcera & Ozæna, quæ difficilis curationis. Optimus est odor Aceti Rosacei, vel solitarii, vel Camphora impregnati, sic præservantur Nares à Variolis: Vel

℞. *Flor. Rosar. rubr.* p. iii.
Camph. gr. viii.
F. Nodulus crebriùs Naribus admovendus, vel solitariè vel Aceto rosaceo intinctus:
D. S.
Nodulus ad Nasum.

Quòd si in Variolis *Crustæ* subinde circa *Nares* concrescant, ita ut per eas spiritus trahi nequeat, *Butyrum* recens non salitum, vel eum Aqua Rosarum sæpiùs lotum, blandè inungendum est, quousque Crustæ decidant.

Aures. Ubi in Variolis Auditus læsus fuerit, imprimis Vesicatoria ponè Aures applicanda: hinc Essentia Cardui benedicti, aut Castorei, cum Bombace crebriùs Auri immittatur: Vel fiat Suffitus ex Castoreo, Myrrha, Colocynthide, Semine Fœniculi, & pauco Croco in Vino coctis, ac per tritorium Auribus immittatur.

Funestæ imprimis sunt Variolæ *Faucibus*, in quibus suffocatoria Pathemata, atque adeò *anginam* quasi inducunt. Ad præservandas hac Fauces ab Angina optimum est pro collutione Oris & Faucium stercus equinum, Cerevisiæ secundariæ vel Potui ordinario infunditur, & sæpiùs usurpatur; item Gargarisma ex succo Cancrorum fluviatilium, cum Aqua Sempervivi majoris, omittendo vel addendo Sal Prunellæ; sic Fauces & Lingua præservantur: item Gargarisma ex Aquis appropriatis cum Rob Nucum & Nitro depurato vel antimoniato: e. g.

℞. *Aqua Prunell.* ℥iii.
Rob Diamor.
Nuc. an. ʒii.
Syrup. Granat.
de Succ. Scabios. an. ℥ß.
M. S.
Succus ad Fauces.
Vel
℞. *Aqu. Prunell.*
Scabios. an. ℥ii.
Mucilag. Sem. Cydon.
Fœnugr. an. ℥i.
M. S.
Gargarisma ad Fauces.

Convenit quoque Decoctum vel Tinctura Florum Papaveris erratici cum Succo Cancrorum fluviatilium: Vid. SACHSII *Gammarol.*

Quòd si nihilominùs Fauces & Lingua obsideantur, idque cum magno Dolore & Calore, imitemur FORESTUM *lib. 7. Obs.* 17., qui jubet, ut continuò cum *Lacte caprino, & Aqua Plantaginis simul mistis*, tepidè se gargarizent Ægri; aut si Gargarisatio molesta sit, saltim aliquandiu in Ore detineantur, hinc exspuantur, quod miraculi instar prodesse ait, & Oris & Gutturis præstantissimum remedium, cùm signa Exanthematum se produnt. Item *Gargarisma ex Decocto Hordei*, *Passulis minoribus*, & similibus temperantibus adhibeatur, idque ad faciliorem maturationem: Pustulis verò se jam aperientibus, huic Decocto *Mel rosatum cum pauxillo Aluminis* admisceatur ad meliorem purificationem, ne Ulcera sordida remaneant. Quòd si nihilominùs Fauces & Nares exulceratæ fuerint:

℞. *Herb. Veron.* vel *Salv.*
Hord. an. Mß. vel Mj.
Passul. min. Mß.
Coqu. in f. q. *aqua Plantag.* ad ℥viii. vel ℔i.
Colaturæ adde
Mell. rosac. ℥i. ad ℥iß.
Alum. ʒß. ad ʒi.
M. S.
Gargarisma.

Quòd si *Lingua* exulcerata fuerit, siquidem hæc non rarò tota putrescit, eroditur, & exspuitur (vid. SCHENCKIUS *lib. 1. Observat.* BARTHOLINUS *Cent. 2. Hist.* 22. M. A. N. C. *Ann. 1. Obs. 35. in Schol. p.* 119. & RO-

ROLANDUS *Aglossostomograph. annex. ann.* 3. M. A. N. C. *pag.* 448.) hæc est difficilis curatu. Contra talem tamen Linguæ Exulcerationem egregium est, & expertum Linimentum HORSTII, quod habet *in observat. suis lib.*6. *append. de Morbillis*, & *Variol. pag.* 310., cujus descriptio est hæc:

℞. *Fl. malv. arbor.* ℥ß.
Balaust. dr.ii.
Myrrh. ol. dr.i.
Alum. dr.ß.

Excipiantur hæc omnia cum s. q. *mellis despum.* f. Electuarium molle.

Quo sæpiùs illinantur partes vel locus exulceratus.

Si hoc non sufficit, accipe Mel rosatum, tantillo spiritu Salis acidulatum; sic sæpè eluantur Ulcera Oris, quæ egregiè mundificantur & consolidantur.

Quòd si Variolæ Labia obducant, adeòque ingentem dolorem inducant, Mucilagine seminis Cydoniorum eadem inungantur & curentur.

Quòd si *dysenteria* vel corripiat vel subsequatur Variolas, internè Electuarium Diascordii *Fracastorii*, Cornu Cervi ustum, Terra sigillata, Tormentilla, &c. conveniunt. Externè, si ferat Morbi conditio, Clyster ex Lacte cum radice Symphyti usurpari potest. Adhiberi etiam possunt remedia *Riveriana*, quæ in *c.* 1. *observ.* 71. & *cent.* 2. *observat.* 2. legi possunt.

In *Mictu cruento* remedia ex plantagine sunt optima. Sanguinem post Variolas per digitos pedum transudasse, videbitis in M. A. N. C. *ann.* 3. *observ.* 27. & Vermiculos per Urinam excretos *ibid. observ.* 28. leni purgatione ablatos. Pollutionem nocturnam *ann.* 9. *obs.* 15.

Paralyses, nunc particulares nunc universales, non rarò insequuntur Variolas: Vid. VELSCHIUS *Millemim. num.* 30. *cent.* 2. *annex. ann.* 4. & 5. M. A. N. C. quam curandi rationem videbitis in *jam dicto anno observat.* 9. *pag.* 93. item quoad *Loquelam* post Variolas amissam, vid. HILDANUS *c.* 6. *observ.* 14. & M. A. N. C. *ann.* 2. *obser.* 201. *Ulcera* variolosarum partium subinde pessimi moris. *Tineas capitis*, &c. post se relinquunt Variolæ, adeo ut SALMUTH *cent.* 2. *observ.* 50. Ulcera Mammarum maligna admodùm orta notet ex paucis latentibus Variolis corruptis. Ulcera talia cautè, & non adeò vulgari modo tractanda sunt: Cons. F E H R *de Scorzonera pag.* 18. In gravioribus autem malis in subjecto robustiore, si alio modo curari nequeat, per salivationem cura erit optima, cùm non secus atque in Lue Venerea, in Variolis pathemata partium Nervosarum soleant esse communia, quibus Mercurius dulcis egregiè prodest.

Gangræna non rarò Variolas uno alterove loco insequitur: quæ pars quomodò tractanda? & ægra à Corpore separanda sit? Exemplo Gangrænæ Genarum à Variolis ortæ docetur in M. A. N. C. *ann.* 4. & 5. *observ.* 60. *p.* 50. & *ann.* 2. *observ.* 2. *pag.* 2. Facit huc curiosa observatio THIERMAIERI *cons. l.* 2. *p.* 106., *scrotum* nempe in Variolis sphacelatum per Mercurium præcipitatum rubrum, cum Unguento rosato digestivo mixtum, separatum, & resarcitum.

Denique *Articulorum tumores*, & *Ulcera* post Variolas ut curanda sint? videb. in M. A. N. C. *ann.* 6. & 7. *observ.* 100. *pag.* 239.

Variolæ Nothæ curantur ut veræ, nisi quòd blanda Diaphoretica adorpeantur; sicut & Ægri post peractam sanationem blandis laxativis evacuandi sunt.

C A P U T XI.

De Febre Scarlatina.

FEbris hæc *Scarlatina* à SYDENHAM *observ. de morbis acutis* §. 2. *cap.* 2. ita dicta, quam INGRASSIAS *de tumoribus* a Neapolitanis *Rossaniam*, seu *Rossaliam* vocat, ad Morbillos vulgò refertur; sicut & cum Variolis nothis hoc commune habet, quòd ferè Infantes tantùm invadat, & quidem cum febre plùs minùs acuta: post duos vel tres dies noctesque primò circa collum, scapulas, & pectus, hinc faciem atque totum corpus Rubor quidam, cum aliquali, sed vix notabili, Intumescentia, nunc sub Macularum dispersarum, nunc expansi continui forma, Erysipelati similis observatur; qui Tumor post duos vel tres dies sensim subsidet, & in Maculas saltem latiores abit, donec & hæ circa diem septimum planè evanescant, & cuticula in Squamas secedat.

C A U S Æ.

Febris hæc juxta SYDENHAM non tantùm Æstatis, sed & quovis alio tempore se exerit, cujus Causa peculiaris *Lymphæ ebullitio* videtur, unde cum symptomatis catarrhalibus, v. g. Tussi, & Aëris catarrhalis epidemica constitutione, frequentiùs oritur.

S I G N A.

Levem hanc SYDENHAM *l. c.* SENNERTUS verò *tract. de Variolis*, & *Morbillis* gravem, & sæpiùs lethalem pronunciat; sicuti etiam Experientia docet, eam gravibus utplurimùm, utut rarò lethalibus, conjunctam esse symptomatis. Sub declinatione hoc singulare habet, quòd Facies, & Crura utplurimùm Tumores œdematosos contrahant: imò crura simul obscurè satis rubescunt, qui Tumor interdum ad octiduum, interdum diutiùs perseverat: interdum abdomen, & Hypochondria simili modo affliguntur, cum præcordiorum angustia, Tussi & respiratione difficili, Ægrique tandem, ut SENNERTUS annotavit, moriuntur.

C U R A.

Quoad *Curam*: Febris hæc tractatur, ut febres purpuratæ, Variolæ, & Morbilli, blandis tamen Diaphoreticis; in fine Morbi Lympha viscidior blandè evacuetur, & simol primis viis, & massæ sanguineæ Dyscrasiæ occurramus per Absinthiaca, & Antiscorbutica.

C A P U T XII.

De Peste, & Febribus Pestilentialibus.

SUperest adhuc summus febrium Malignarum gradus, *Pestis*; & *Febres Pestilentiales*. Pestis consideratio, & Theologica, & Medica esse potest. Theologi eandem flagellum DEI dicunt: Medici ejus naturam, quantum possibile est, & indagant, & per Medicamenta malignitati ejus succurrere satagunt. Est autem, & vocatur *Pestis*, *quando in morbis suprema adest malignitas*: quæ, quoniam quibuslibet ferè Morbis conjungi, adeòque varia symptomata inferre potest, quibusdam non peculiarem Morbum constituere, sed tantùm conditionem Morbi pessimam designare creditur; unde Pestilens Febris dicitur Maligna vehementior, proinde ac alii quoque Morbi Pestilentes vocantur, qui præterquam quòd valdè acuti sint, malignitate etiam sua adjuncta terribiles sunt. Conjungitur enim Pestis cum omnibus aliis Morbis particularibus quidem, populariter tamen grassantibus, quibus multi interficiuntur; unde etiam diverso tempore diversæ pestes observatæ sunt. Sic enim ab ÆGINETA prodita est *Colica Pestilens*; *Peripneumonia Pestilentialis* meminit FRACASSATUS; *Pestis pleuritica* est descripta a JOHANNE WIERO *in Observationibus*; sic *Anginæ Pestilentiales*, *Phrenitides Pestilentiales*, *Dysenteria Pestilentiales*, *Hepatitides pestilentiales*, &c. non sunt raræ; MERCURIALIS meminit cujusdam Pestis, quæ pedes, Tibias, & ossa ita infestabat, ut intra triduum peste correpti plerumque interirent; GEORGIO AGRICOLÆ nota fuit Pestis, qua Homines velut stupefacti ac siderati, omnibus membris tamen non mutilabantur: sic ab eodem observata alia, quæ totum ferè corpus in putredinem vermiculosam resolvebat: nec ignota fuit olim pestis illa superioris seculi, & quod excurrit, *Sudoris Anglici* nomine appellata. Sed, utut Febres Pestilentiales variis se associare aliis affectibus possint, *pestis* tamen *bubonaria* propriè sic dicta peculiare Morbi genus constituere videtur; h. e. ista, in quibus nunc Bubones, nunc Parotides, nunc carbunculi, subinde etiam Petechiæ, erumpere solent. Omnes ergò hi affectus distincti, præter suam ordinariam, ut sic dicam, naturam seu constitutionem, summam habuerunt conjunctam Malignitatem. Unde sive eos appellare velimus Morbos cum Malignitate summa conjunctos, sive dicere velimus eos esse Pestes, tales Morbos imitantes, perinde est: cùm in peste, & sit causa, quæ tales Morbos producere, & præterea singulari Malignitate præsentaneum vitæ periculum inferre potest: In po-

Digitized by Google

posteriori consistit Pestilentialitas; Unde morbus, cui hæc conjungitur, pestis postmodùm vocatur.

De peste verò multi scripserunt, præ cæteris tamen meretur legi, quoad Theoriam quidem KIRCHERUS *de scrutinio Pestis*, & HELMONTIUS *in Tumulo pestis*, qui sunt optimi, quoad scrutinium Theoreticum, & evolvunt naturam pestis, quantum possibile. Quoad Praxin verò ordinariam feliciùs imitandam, arridet BARBETTE *de peste*, parvus equidem est libellus, sed elegans; item DIEMERBROCIUS *tract. de peste*; quibus & societur SYLVIUS *de peste*: utpote qui præsentes pesti interfuerunt. BARBETTE interfuit duabus pestibus Amstelodami, & DIEMERBROECIUS etiam.

Pestis ergò nomine nihil aliud intelligitur, quàm morbus maximè contagiosus, & epidemicus, qui ortum ducit ex Miasmate venenato, ab Aëre primùm suscepto, & ita per Contagium ulteriùs propagato, quod occultè & latenter homines plures aggressum, eos in summum vitæ periculum conjicit, & ferè Bubones, Carbunculos, nonnunquam, & petechias, comites secum trahit.

Miasma istud contagiosum summè est subtile, admodùm activum, & quaquaversum diffusum, virulentiam suam exserit, adeòque quasi multiplicabile est; unde ob summam sui subtilitatem à quibusdam dicitur *spiritus pestilentialis*, ab aliis *aura venenata*, HELMONTIO vocatur *gas fracidum* in Aëre, quo innuit, & ejus subtilitatem, substantiam, & naturam. *Gas* vocans, innuit materiam subtilissimam, spiritum incoërcibilem, adeòque spiritui vitali facilè sociabilem: *Fracidum* vorans, originem designare vult, quod ex Putrilagine, & Odore spirituali fracido oriatur. *Gas* hoc tanquam spiritus subtilis quasi incorporalis, adeòque nullo sensu, quomodo serpit, propriè cognoscibilis, similis ferè est cœco isti Odori, quo mediante Canes heros suos agnoscunt. Illustrat verè hoc curiosum Observatum BORELLI *centur. 1. observat.* 74. de quodam Eremita, qui Miasma pestilentiale latitans solo Odore, uti retulit, cognoscere potuit, percepit Odorem fœtidum Calceorum ustorum, similem. *Summè contagiosum* est Miasma, quod miris modis inficere ac se multiplicare potest, cùm non tantùm immediatum contactum corporalem, sed per intermedia quæcunque, per Vestes, per Nummos, per Literas hinc inde transmissas, &c. propagatum, & in alias regiones translatum fuerit, adeòque juxta DIEMERBROCIUM *l. 1. cap. 7. annotat.* 1. & annotante SENNERTO, pestis primò, & antequàm Epidemica evadit, adeo furtim & clandestinè irruit, ut sensu internosci nequeat.

C A U S Æ.

Natura huius *Miasmatis pestilentialis* contagiosi, cùm hactenùs à nemine cognita, aut exactè & scientificè explicata sit, propterea etiam controversiam hanc in medio relinquo (S). Illustrarunt negotium hoc, qui naturæ *Arsenicalis* esse asserunt, imprimis KIRCHERUS *l. a.*, qui egregiè ventilat hanc Controversiam, eam tamen suæ *putredini animatæ* applicat: Hinc imprimis legendus HELMONTIUS, SYLVIUS, & PAULI *de febribus malignis*, qui præcipuè de peste statuunt, quòd ex Contagio salinæ volatilis substantiæ oriatur; undè cochlearia Aceti aliaque Acida, quotidie manè porrecta in peste Lugdunensi mirè profuisse, SYLVIUS expertus testatur. HELMONTIUS in eo præ cæteris est sollicitur: quomodò subinde animi affectus, Imaginatio, Terror ac pavor, ad pestis propagationem conferant, ut iidem afficiant Corpora antea sana? Nam inter Causas, quæ corpus disponunt ad pestis somitem promptiùs suscipiendum, vix una est potentior Imaginatione, & hinc natis animi affectibus, Terrore, Metu, Pavore, & similibus. Exempla miranda animi affectuum prostrant hinc inde, in specie vid. DEUSINGIUS *dissert. de peste*, item GABELCHOVERUS *cent. 5. observat.* 67. speciatim HOCHSTEDTERUS *decad. 7. cas.* 21. ubi curiosa exempla habet.

Post istos tamen animi affectus imprimis etiam Aer Inquinatus multùm in propaganda populariter peste confert; Sal enim ejus vitale hebetatum aut inquinatum a Veneno pestilentiali videtur, unde Aeris medio Venenum tale pestilens, quod ceu fumus instar Gas exsuscitati ex fermentescibilibus subjectis, aut Gas ex puteis profundis inspiratum, mox partim spiritus Vitales afficit, partim etiam cruorem plùs minùs inquinat; hinc illius ratione Virium omnimoda prostratio, & Vitæ periculum; hujus verò Bubones, & carbunculi: Unde spiritus animales, & Vitales ab Animi pathematis, maximè à Terrore vel Metu ac Pavore, percussi & plùs minùs suppressi, eò faciliùs Contagium suscipiunt.

Causa Remota, seu quæ Miasma istud venenosum possunt producere, sunt variæ ac distinctissimæ. Præ cæteris *Terræmotus* considerandi sunt, utpotè quos passim gravissimæ pestes insecutæ sunt, quorum causa non ineptè rejici videtur in effluvia mineralia, arsenicalia, sulphurea, cruda, & immatura, & Mercurialia ex Cryptis exhalantia, ac similia quorum halitu toties jugulantur Metalli Fossores, quæ Aerem inquinando promptissimè pestem induxerunt; item *cadavera animalium* sine sepultura jacentia, putrescendo Miasmata maligna expirantia ad pestem disponunt. Pertinet huc *Fames*, quam sæpiùs sequitur pestis; item *Hominum strages in Bellis*, quorum Cadavera non sepulta, & putredine resoluta aerem corrumpunt, & pestem inferunt. In specie *Mumialis* conspiratio, & confermentatio hic observanda est, ratione cujus inter Consanguineos seu eos, qui habent symbolum seu convenientiam, cæteris paribus faciliùs & potentiùs propagatur; unde sæpè integras Familias devastat pestis, utut alios homines cum his frequenter conversantes non attingat; sicuti, & quædam magis homines, quædam magis Bruta afficit. Vid. DIEMERBROCIUS *l. a. annot.*6. ubi annotavit Filios in Hollandiæ Civitatem, in qua tunc nulla pestis, transmissos, Patre ac Fratre pereuntibus, at Matre lethaliter decumbente, quamvis eluctante, ibi pariter ex eodem Morbo decubuisse.

Fundamentum consistere videtur in Archeo seu spiritu Vitali insito, cui cùm Miasma pestilentiale inspiratum arctiùs se junxerit, eatenùs disseminatur, & determinatur, ut facilè alium hinc symbolizantem, i.e. sibi similem Archeum inficere, & inquinare possit: Contingit enim, ut pestis saltem determinata affligat Bruta, Boves, &c.; nam Bruta diversa diversos habent spiritus. Rarissimum est, quòd pestis humana Bruta affligat: quod observandum sedulò quia in hoc ratio præservationis consistit.

Plures aliæ *Aeris alterationes* undecunque natæ ad Pestes quoque plùs minùs disponunt: hinc enim Morbi maligni populariter grassantes nunc acerbiùs affligunt, nunc denuò remittunt; pro Aeris scil. alteratione varia: unde & tales Morbi maligni graviùs grassantes, imprimis Variolæ, Febres Petechiales, Dysenteriæ epidemicæ, &c. interdum prodromi solent esse admodùm frequentes insecuturæ Pestis. De *Veneficiis* Pestem inducentibus non opus est, ut multa dicam, cùm Exempla passim prostent apud Auctores: Confer. GARMANNUS *de Miracul. Mortuor. pag.* 40. & HERCULES SAXONIA *Tract. de Plica Polon. c.*11.

Quoad *affligendi modum*: Pestis, uti superiùs monui, est admodùm varia; non semper enim una Pestis, sed diversæ sunt: In genere nunc est cum Febre complicata, nunc, utut

(S) *Novitatis speciem præseferre videntur* Aphorismi de Peste, *quos habet* Alardus Mauritius Eggerdes in App. ad Cent. III. & IV. Ephemer. Nat. Cur. *Ait hic Auctor Pestem esse intoxicationem hominis factam à Veneno contagioso, plurimis, quos apprehendit exitiali. Venenum autem hoc tantùm à posteriori, & ab effectibus cognosci posse subdit. Actionem illius semper univocam esse docet, maturationem nempe materiæ morbosæ, quæ in corpore prius latebat: quare Venenum pestilens pariet Apoplexiam, si ad Apoplexiam corpus fuerit dispositum; Epilepsiam, si ad Epilepsiam; Pleuritidem, si ad Pleuritidem &c. Hinc infert quòd si Corpus integrè sanum fuerit, à Veneno pestilenti non corripietur, nisi subitaneo terrore, aut gravi mœrore homo afficiatur. Qui ergò à Peste præservantur, vel eadem correpti mortem fugiunt, id potiùs temperiei robori, quàm medicis auxiliis acceptum referre debent. Infert insuper vanam esse distinctionem Veneni pestilentis in Arsenicale, Mercuriale, Antimoniale &c. falsamque esse illorum opinionem, qui ad Sal volatile acerrimum illud reducunt: etenim Veneni hujus vis diversimodè exseritur pro diversa corporis affecti morbosa dispositione, ut prius dictum. Notat, soli Homini infestum esse hoc Venenum: unde credendum, quòd* Dominus Deus *in solius hominis pœnam illud produxerit, vel toties producat, quoties eum hoc punire velit. His & similibus positis, laudatus Author Methodum, quam vocat infallibilem, subjungit, Pestis per custodiam depellendæ & extinguendæ, eamque duabus & viginti Regulis comprehendit, quas apud ipsum videre est.*

utut rariùs, sine Febre affligit. Sunt equidem multi, qui existimant, Pestem non esse absque Febre: Verùm contrariatur Experientia. Vid. DIEMERBROCIUS *lib.* 1. *cap.* 12. *Annot.* 2. HODGES *de Peste Londin. pag.* 57. SORBAIT *de Peste Viennensi Quæst.* 12. & imprimis BARBETTE *l. a.*, qui, cùm duabus Pestibus interfuisset Amstelodami, refert, se multos observasse, quibus citra Febrem sub Axillis aut propè Inguina Bubones eruperint, quod satis testatur, illos peste correptos & affectos fuisse: quos ipsos etiam Tumores absque Febre in Peste longè difficiliores esse curatu, quàm reliquos, observavit. Imò in genere *Pestis absque febre periculosior est ista, quæ fit cum Febre*; Febris enim est motus Naturæ irritatæ. Dum ergò mox prosternitur Spirituum exercitus, ut siderati quasi intereant, & hinc primarium Naturæ robur deficiat, absque Febre, periculosissimè tamen decumbent Ægri. Sæpè licèt adsit Febris, tamen est lenta, utut de interno Gausto conquerantur.

Pro varietate ergò Pestis etiam *Symptomata*, quæ Ægros affligunt, sunt varia, & in qualibet Peste ferè variant. Frequentiùs levis *Horror* corripit Peste infectos; hunc insequitur *Æstus* seu Ardor intensus: Hic Æstus interdum est admodùm insignis, cum Siti tamen parva vel nulla conjunctus; econtrà *Sitis* interdum est admodùm ingens, &, uti vocant, clamosa, utut Ardor quoad externa sit exilis. Utplurimùm, sive parvus sive magnus sit Ardor Corporis, *Lingua* percipitur arida seu sicca, *Urina* existente sanorum simillima: Interdum inclinant ad *Somnum*: sæpiùs tamen *Caput* insigniter dolet, & tunc *Oculi* insigniter rubent; fulgidi sunt & ignei, atque taliter Ægri nullo modo Somnum capere possunt: Adsunt interdum *anxietates Cordis* cum *Pulsu parvo ac debili*; à primo attactu Pulsus magnus apparet, nihilominùs tamen, ubi vehementiùs paulò applicantur digiti, mox suam parvitatem prodit. *Vires* imprimis in principio subitò ea toto prosternuntur. Supervenit interdum *alvi fluxus*; qui nullo ferè remedio sisti potest; quidam sæpiùs vomunt, quidam verò tantummodò ad *Vomitum* inclinant: Multi habent *Tumores* propè Axillas, propè Aures, & propè Inguina, aut in locis, ubi adsunt Glandulæ, aut majores, aut frequentiores: quibusdam erumpunt *Pustulæ* rubeæ seu albæ: quibusdam *anthraces* seu Carbunculi, maximè in Digitis, Naribus, Oculis, Labiis: quibusdam *Petechiæ*, eæque nigræ, quæ sunt omnium pessimæ, & frequentissimè necant. Plura videantur in BARBETTE, SYLVIO, & DIEMERBROCIO.

DIAGNOSIS.

Signa, quæ futuram Pestem innuunt, hæc inter vel maxime consideranda sunt Insecta, ubi scil. varia ac multa Insecta alias insueta, aut admodùm copiosa, observamus in Aëre. Nam ex his Insectis aut portendi, aut etiam inferri Pestem, multi existimant Authores. Exempla sunt nota ex KIRCHERO præ cæteris, præter hunc ex RIVERII *Observat.* 10. *Morborum infrequentium*, item HILDANO *Centur.* 4. *Observat.* 23. Item observatum fuit sæpissimè, vel Busones crebriores, aut etiam Insecta inconsueta aut insolita, aut admodùm frequentia, ita prædixisse Pestem, ut sæpiùs insecuta fuerit: an ut Causa? an verò ut Signum? non disputo. Hæc & reliqua *signa Prognostica Pestis imminentis* à KIRCHERO *l. a.* assignata, ex gr. quæ dicuntur de Capra, de Pane mundo, de Aqua Vitrioli crustam contrahente, &c. omnia sunt vana, & saltem simpliciter conjecturæ superficiales; propterea non ampliùs attingo.

Signa vero *præsentis Pestis* etiam non æquè sunt facilia: Nam antequàm Pestis grassatur, vix ejus Signum Pathognomonicum haberi potest. Plerumque tamen in omnibus Pestium generibus cum Signis quibusdam Febrium Ardentium seu Continuarum acutiorum ac periculosiorum concurrere solent Bubones, Carbunculi, & Macularum varietates, uti etiam interdum Ulcera maligna.

Quòd si verò jam in loco quodam familiariter grassari incipiat Pestis, non difficulter cognosci potest ex eo:

1. Quòd multos invadat, ac plerosque subitò jugulet, in specie cum *Bubonibus* & *anthracibus*: Vel
2. Quòd *Virium* subitanea adsit prostratio, & Symptomata Facultatis Vitalis insigniter læsæ sine manifesta causa: *Pulsus* subindè in principio appareant magni ac celeres, sed mox fiunt parvi, languidi, frequentes, intermittentes, inæquales; in progressu conjungatur *Febris*, Calor extrinsecus appareat moderatus; intùs verò sit insigniter ardens.

Ipsum Ægrum Peste correptum innuit *Nausea sine manifesta causa*, id quod Contagii suscepti indicium est, punctiones in locis Bubonum, vel in Fonticulis: item prægressus Terror: Item Capitis Dolor sine manifesta causa, vel similis Corporis præternaturalis alteratio subitanea, Ægri interdum halitum fœtidum exspirant, vel sudant, aut etiam totum Corpus malè olet; vel etiam dicunt, in Cibo & Potu putridum esse Odorem, quasi fracidum: dicunt: *Putet*: Ægris varii Colores subinde ante Oculos versari videntur, qui vel Deliria, vel certè Epilepsiam innuunt: Tunica enim Retina convellitur, qui spasmus mox continuatur ad reliquum systema. Ego observavi in aliis Febribus Malignis, si Ægri non possunt discernere Colores, imminere Convulsiones. Observavi quendam Febre Maligna Petechiali laborantem, qui dicebat: me indutum esse cærulea veste; prædicebam de Epilepsia lethali, quæ subsecuta est in meridie. Et denique si grassante Peste Æger sentiat in locis Bubonum, ver. gr. sub Axillis, circa Parotides, aut circa Inguina, Puncticulam seu puncturam, plures vel pauciores, vel etiam unicam, instar Aciculæ candentis, tunc solet esse infallibile Pestis Signum, tum temporis, ubi aliàs eadem grassatur: & LINDANUS dicit, nunquam eum fefellisse, si nempe alia conspiraverint, qui tamen tribus Pestibus interfuit. Quando igitur tale quid in Bubonibus fit, statim oportet evocare, quia Punctio illa est conatus Naturæ, volentis huc deponere Venenum. quæ ipsa confirmantur ulteriùs, si præcesserit Metus vel Terror, & conjungitur Capitis dolor insignior, vel similis præternaturalis subitanea Corporis alteratio.

Chronologiam Pestium insignium à Diluvio ad nostra usque tempora videbitis in PIENS *de Febribus Par.* 2. *p.* 389.

PROGNOSIS.

Quoad *Signa Prognostica*: in *Prognosi* cautus sit Medicus, utut minùs possit in Peste errare, quàm in Febribus Malignis, ex eo, quoniam sæpissimè Peste infecti moriuntur. Pestis enim omnis acutissima, & periculosissima est: interim sua est inter illas differentia. Quædam enim magis, quædam minùs acuta est: est Pestis, quæ intra 24. horas, quædam intra 2. vel 3. aut 7. dies noctesque jugulat: intra quartum summum est periculum.

Sanè si ullius Morbi, certè Pestis incerta est Prognosis, ita ut JOHANNES MORELLUS *de Febrib. Pestil. cap.* 5. in hæc verba erumpat: *Fit, ut in Peste nos fallat sensus, fallat ratio, fallant Hippocratis Aphorismi &c., ut ipse pater, in his falleretur Hippocrates; quatenus nec mutationes criticæ, diebus criticis incidentes, nec urina & pulsus laudabile aliquid certi promittant, sed potiùs fallaces sunt.* Vid. DIEMERBROCIUS *l. a. capit.* 15. §. 1. & *Annotat.* 1. SENNERTUS *de Febribus pag.* 419. HODGES *de Peste Londinensi pag.* 162. & THOMSONIUS *Experim. admir. pag.* 20. Saltim observandum, quod Scabies tempore Pestis sit salutaris; item Lue Venerea correpti, aut qui laborant Affectibus Melancholicis, minùs solent affligi, vel afflicti minùs solent periclitari, vel planè non Peste affligi, uti rectè hoc observat FORESTUS *lib.* 6. *Observ.* 24. In talibus enim peccat Acidum. Pestem tamen libenter sese Lui Venereæ associare asserit HODGES *de Peste Londinensi.*

Porrò ii, qui ob Pestis horrendum *Metum*, vel post *exercitationem* nimis vehementem, Peste corripiuntur, in Vitæ periculum adducuntur, licèt maxime sedulo curentur, uti observavit GABELCHOVERUS *Centur.* 5. *Curat.* 72.

Tumores, *Bubones*, & *Carbunculi*, si citò & confertim erumpant cum symptomatum levamine, salutarem promittunt eventum.

Bubonaria Pestis quocunque in loco erumpat, est omnium mitissima, & securissima, & tutior ista, quæ cum *Anthracibus* conjuncta.

Pessimæ omnium ac lethales dicuntur Pestes *Petechiales*, quæ Petechiis corpus inquinant, cujus maculæ in stigmata faciè abeunt, ac ferè semper symptomaticæ existunt. Vid. HODGES *pagin.* 143. DIEMERBROCIUS *lib.* 1. *cap.* 15. *Annot.* 33. & THOMSONIUS *Experim. Admir. pag.* 21.

Pustulæ seu Vesiculæ pestilentiales Pisum majus, aut Fabam minorem ad summum æquantes exsurgunt cum dolore lancinante & exquisito, Humore intùs seroso utplurimum citrino, imò livido, & ad suppurationem inepto, modò plures, modò pauciores: aliàs prodeunt sine ul-

lis ferè Symptomatis, aut certè levioribus, omniumque mitissimam fovent Pestem, vel quæ Venenum mox secedere patiatur, vel quæ crasio firmiorem offendat; quibus Fœmellam totam scatentem vidit HODGES *pag.* 220, quamvis idem *pag.* 221. & BARBETTE *pag.* 33. easdem aliquando in Carbunculos degenerare annotaverit.

Stigmata. Germ. *Die Pefferkoerner*, id est, *Grana piperina*, certissima Mortis signa observantur, suntque nihil aliud, quàm minutissimæ ac discretę siderationes, quarum radices intrinsecæ latiores quasi in pyramides assurgunt, & habitum mortificant; imò etsi non rarò sine ullis ac gravioribus symptomatis compareant, nihilominùs enecant, prout Exempla ab HODGES *pag.* 144. & 145. allegata docent, nisi superficiaria admodùm, & quibus aliquid sensibilitatis remansit.

Vibices diversi coloris nunc solitarii apparent, nunc carbunculis adjuncti sunt; utrique tamen pessimi moris observantur, imprimis, si sine febris incremento albescant.

Carbunculi, quamvis indigitatis Vibicibus minoris periculi sint, Bubonibus tamen utplurimum pejores observantur; quatenus non tam Gangræna videatur in fieri, quàm in sphacelum degenerans.

Præterea sicut *Bubones* plures & boni coloris paucioribus sunt magis salubriores: ita *Carbunculi*, quò plures, eò res est periculosior.

Si per *Sudores* largiores materia discutitur, bonum signum si verò frigidus sic Sudor, aut etiam extrema frigida, in specie Nares, est malum.

Tumores delitescentes & imperfectè erumpentes, seu, uti vocantur, ad interiora recedentes, summum Vitæ periculum portendunt.

Eminentibus Bubonibus seu Exanthematibus superveniens *singultus*, malum est periculosum.

Anthraces qui erumpunt in Digitis, utut videantur tutiores; propter Nervos tamen, ac multos concurrentes Tendines periculosiores sunt, quàm in aliis partibus carnosis.

Si super *Bubonem* erumpat *Anthrax* seu *carbunculus*, lethale est signum, præsertim in locis tendinosis.

Si Bubones & Anthraces *ante Febrem* erumpant, minus est periculum, quam si post Febrim denuò appareant.

Tumores aliquantisper *inflammati*, una cum *Circulo* rubicundo inflammatorio, cæteris partibus non sunt adeo insigniter periculosi; ubi verò eos circumdat Circulus plumbeus seu lividus, Gangręna pessima imminet, & sępè Ægri ante biduum intereunt.

Cantharides, vel Vesicatoria applicata super Bubones, si excitant amplam Vesicam, bonum est; sin verò non excitant Vesicas, audacter pronunciandum, Ægrum difficulter convaliturum. Infallibile hoc est in omnibus Morbis.

Si post applicatum Vesicatorium & apertum, vel etiam post *Cauterium* actuale, intra 12. vel etiam ad summum 24. horas Anthracis augmentum seu ejus progressus ad vicina non potest cohiberi, ęger interit. Id quod etiam fit, quando post Cauterium, sive potentiale sive actuale, applicatum locus aridus & siccus permanet; sicut in moribundis Fontanellę non effluunt.

Si *Eschara* excitata sit *candida*, infallibile signum Mortis est, sicut & quibus Fontanellæ in prima Morbi invasione exarescunt. Vid. DIEMERBROCIUS *l. a.* §. 27. & *lib.* 4. *Hist.* 51. Sin vero applicato Cauterio erumpant Pustulæ vel Vesiculæ, quò majores, eò melius; & si postmodùm conveniens & laudabilis materia in illis generatur, æger erit extra periculum.

Anthrax Carbunculus *cum Vibice*, communiter flavo vel rubeo, est admodum periculosus, quod si verò Vibex albescat, cœrulescat, aut livescat, citra Febris decrementum, pauca spes salutis superest.

Si Bubones in Collo aut propè Aures indicant *dolores Gutturis*, & Deglutitio citra insignem internam Inflammationem impediatur, tunc patiens vix ultra 12. vel 15. horas supervivet.

Febris insignis citra anxietatem Cordis minùs periculosa est, quàm Cordis anxietates citra insignem Febrim.

Quòd arida magis & sicca est *Lingua*, eò magis imminet periculum: Vid. BARBETTE *de Peste pag.* 9.

Mox insignis in principio *Virium prostratio*, crebra Animi deliquia, Cordis palpitationes, & Præcordiorum anxietates compressivę, lethalia utplurimùm sunt Symptomata.

Delirium in Peste cum Oculis igneis & Lingua arida, squalida, pravum est signum.

Pulsus in principio inæqualis valdè & intermittens, semper ferè lethalis est.

Sopores in principio ac statu semper lethales sunt: Vid. DODONEI *Prax. lib.* 1. *capit.* 18. DIEMERBROCIUS *l. a. Annotat.* 6. & HODGES *pag.* 163. Et rarissimum est, ut tunc cum Surditate Parotides salutares prodeant.

Singultus, utpote qui utplurimùm à Carbunculo Ventriculi ac Diaphragmatis videtur ortus, lethalis: Vid. DIEMERBROCIUS *cap.* 23. §. 5. & 6. *cap.* 15. *Annot.* 15.

Vomitus pertinax, seu qui per tempestivum & legitimum Alexipharmacorum usum sedari non potest, utpote qui similiter Carbunculum Ventriculo pro Causa agnoscit lethalis est.

Suppressio Alvi rarò sine omni salutis spe solet esse; e contra Diarrhœa, præprimis in principio, summum minatur periculum: vid. DIEMERBROCIUS *libr.* 1. *capit.* 15. *Annotat.* 16. & 17. & HODGES *pag.* 157.: imprimis, si Excrementa varia, nigra, viridia, & insigniter fœtida rejiciuntur.

Urina crassa, turbulenta, ac enormiter fœtida; item pinguis, nigricans, aut hypostasin lividam deponens, non sine periculo est; Vid. SENNERTUS *pag.* 419. DIEMERBROCIUS *l. a.* §. 21. & 23. ac HODGES *pag.* 162.

Sternutationes crebriores Mortis sunt prodromi, secùs ac RIVERIUS *de febribus Pestilent.* asserit. Vid. DIEMERBROCIUS *l. a. Annot.* 7.

Motus Artuum ac *Linguæ tremuli ac convulsivi*, necnon *Vigiliæ*; item *Raucedo* & dolor Gutturis sine tumore, Aphthis, similive causa evidente, certissimum Mortis imminentis signum observantur: Vid. DIEMERBROCIUS *l. a. Annotat.* 10. Nec non *Anhelitus fœtor* enormior Vid. FRACASTORIUS *de morbis Contag. lib.* 2. & DIEMERBROCIUS *l. a. Annot.* 12. Similiter, si æger omnia sibi fœtere dixerit; Vid. SENNERTUS *de febribus pag.* 420.

Si propinatis *Sudoriferis* ægri parùm vel nihil sudant; si Sudores mox in principio Morbi sine euphoria promanent; si justo fervidiores, aut frigidiores, aut fœtoris cadaverosi sint, facillimè interire possunt; utut Sudores aliquantum graveolentes, iterdum salutares sint: Vid. HODGES *pagin.* 158.

Hæmorrhagiæ semper ab omnibus Medicis tempore Pestis statuuntur periculosæ, imprimis per Vesicam & Sputum: Vid. DIEMERBROCIUS §. 24. & 25. & BARBETTE *l. a.*, utut hic Narium Hæmorrhagiam ac Mensium fluxum, utplurimùm etiam Mictum cruentum, salutares annotarit.

Gravidis, *Puerperis*, vel *abortientibus*, si Peste corripiantur, multum periculi imminet, & plerumque pereunt. Sed, qui per Nares habent legitimam Hæmorrhagiam, aut quibus supervenit Mensium fluxus, ii subindè convalescunt; quibus vero supervenit Mictus vel Alvi fluxus cruentus, subitò intereunt.

Interdum fit, ut *anthraces* oriantur *in Oculis*, *in Naribus*, *Stomacho* & *Intestinis*, idque citra spem vel minimæ convalescentiæ.

Anthraces etiam oriuntur in *Vesica urinaria*, & tunc Ægri cum summis torminibus intereunt.

Quidam tanquam certum hoc habent Experimentum prognosticum in Peste: scilicet projiciunt *Lac Mulieris*, lactantis masculum, *in Urinam Peste infecti*; unde, si cadat in fundum, ante sextum vel septimum diem Ægrum interire; si verò non cadit, dicunt, eundem supervivere, Sit fides penes Experientiam.

CURA PRÆSERVATIVA.

Quoad *Curam* in Peste, duo sunt observanda:

1. Ut *præservetur* Corpus ab insultu.
2. Ut *curetur* jam Peste infectus Homo.

Præservativum propriè dictum & optimum est *Fuga*, eaque cauta, cita, longa, & tarda: *Fuge citò*, *Recede longè*, *tardè Redi*. Sed hæc Præservatio non semper est licita, interdum contra conscientiam & rationem, & sic proditur propria inscitia. Unde inter Medicos & Politicos disputari solet, an Domus infectæ occludendæ, ac Homines infecti sequestrandi? Multi negant ex sequentibus rationibus:

1. Quòd Ægri à societate liberiori præscripti maximè consternantur.
2. Sani cum Infectis Orci faucibus exponantur: Et
3. Quòd vicini arceantur, à quibus tamen nihilominùs

Digitized by Google

nùs infecti consilium & solatium expectare possunt.

Verùm, sicut pars corrupta amputari solet ac debet, ne pars sincera trahatur; ita non melior est præservatio, quàm tempestiva Sanorum ab Infectis seclusio; cùm aliàs Infectorum malitia & fraudulentia vix coerceri possit.

Tempestivè ergò, & maximè principio, Ædium infectarum separatio hæc & exclusio prudenti cum regimine instituenda erit; aliàs, si Contagium hoc propter moras se jamdum latiùs explicuerit, occlusio hæc respectu tanti periculi impar esset remedium, nec Ærarium publicum sufficeret pro tanta segregatorum & occlusorum multitudine sustentanda. Simul tamen Contagio infectis, & inclusis, de *Alimentis*, *Medicamentis*, aliisque necessariis prospiciendum est, ne Fame potiùs quam Peste pereant: nec Sani cum Ægris secludendi, sed firmiores & Sani *extra Urbem Ædificio*, ab omni Contagio libero, ad certum tempus excipiantur, antequam ipsis in publicum prodire concedatur; semovendo interim pariter illicò eos, qui Contagio forsan afficiuntur.

Prætereà cùm Pestis afflictio in duobus consistat, nempe in *causa agente*, i.e. in Malignitate ubique grassante, secundò in *subjecto patiente* seu Corpore humano, Malignitatis insultus sustinente; propterea genuina præservatio consistit in duobus:

1. In *causa* malignæ averruncatione & vitatione.
2. In *Subjecti* patientis ad resistendum Malignitati roboratione, seu impeditione, ne Contagium malignum suscipiat, h. e. ut loquitur HELMONTIUS *de Xenechtho*, h. e. Amuleto; quod debet tollere appropriationem, & adaptationem Mumialem, extra quam nulla fit Contagii susceptio; vel Spiritum nostrum vitalem roborant, ne per metum aut terrorem afficiatur, & in Contagio Mumialem dispositionem delent, hinc massam sanguineam alterant, & certo quasi Balsamo condiunt, sic Symbolizatio Mumialis hoc ipso imminuitur.

Scilicet non adeò promiscuè in quosvis grassatur Pestis, quin certas Familias, certum Sexum, certam Ætatem, certos Homines, &c. saltim affligat graviùs: Conf. BOYLE *Suspic. de aëris qualit. pag.* 34. item VELTHUSIUS *de Liene pag.* 271.

Pru quibus Scopls notandum est: quòd *Jejuni* faciliùs à Peste, uti etiam à Morbis malignis afficiantur; quod etiam in *Metallifossoribus* observatur; item qui in Antimonio, vel Mercurio occupati sunt. Ideoque jejuni non simus; sed semper, antequam exeamus domo, sumamus aliquot buccellas Panis cum Butyro, & Ruta, & assumamus haustum Vini absinthitis bonum, vel alium medicatum, vel, quod melius est, præcipiunt quidam haustum Vini Rhenani, aut alius generosi Camphora imprægnati, i. e. sumatur Camphoræ quantitas Pisi, eaque leviter accensa immitatur haustui Vini, ut supernatando successivè comburatur; si extinguatur, denuò accendatur, pergendo, donec tota consumpta sit; hoc enim modo Vinum redditur camphoratum, quod, antequam exeamus, hauriamus. Est enim *Vinum* Veneno pestifero contrarium, adeòque singulare Pestis præservativum, partim ratione acidi generosi, nostro Corpori amicissimi, partim quòd animosos & minùs pavidos, & meticulosos reddat, adeòque graves Animi affectus, & curas ad Pestem disponentes pellat, si nempe ingurgitetur ad aliquam Mentis hilaritatem: Vid. WILLISIUS *de febribus, ubi de Peste*. Semper autem addatur Camphora, quia hæc in Peste est optima. Vinum Hispanicum magnis encomiis extullit HODGES *de Peste Londin. pag.* 228.233.243. & DIEMERBROCIUS *l.* 2. *cap.* 6. *Annotat.* 14. Potest etiam fieri Vinum medicatum infusione Vegetabilium Aromaticorum Alexipharmacorum, nunquam omittendo Myrrham, & Camphoram, & tale Vinum medicatum hauritur singulis mane, antequam exeamus. Sic Pestis & Febrium Malignarum præservativum optimum est *Saliva expuitio*, quamdiù nimirum nobis in loco affecto, vel cum personis ac rebus aliis suspectis, res est: Vid. M. A. N. C. *ann.* 9. *&* 10. *Observ.* 170.

Purgantia ad præservationem nil valent; sed si adhibenda, sint rara, parca & cauta, ne sæpiùs Vires debilitentur, & massa sanguinea ab ipsis exinde vitietur. Ergò illa propriè sic dicta fugiamus, & mitissima demus. Ubi opus est laxatione, præscribendus est Haustulus BARBETTE *tract. de Peste pag.*603., cujus hæc est Formula:

℞. *Rhabarb. elect.* ʒiß.

Fol. Senn. sine stip. ʒii.
Crem. Tartari ʒß. vel i.
Rad. Scorzon. ℥ß.
Sem. Anisi ʒß.

Infunde per *noctem* in *Aqu. card. ben.* mane coqu. ad dissolut. *Tartari*:

Colaturæ ℥iii. adde
Syrup. de Cichor. cum Rhab. ʒvi.
Spiritus Salis parum.
Confect. alcherm. ℈i.
M. f. Haustulus.

Potus spirituosi simplices tales, ut *Brandwein*, ut & in specie Aquæ Vitæ theriacales, Aqua Theriacalis aromatica, Aquæ Apoplecticæ, & ipsæ Compositiones theriacales solæ, ut Theriaca, vel Mithridatium, non adeò sunt convenientes in Pestis præservatione, quia ad Phlogosin disponunt; Unde si talibus subjectis supervenerit Pestis, ardentibus admodùm corripiuntur febribus, & in his pertinacia admodùm inducunt Deliria: Aut ergò parum sunt usurpanda talia, aut intermistis Acidis temperanda, monente SYLVIO.

Fonticuli Corpori inusti sunt unum ex optimis præservativis, quos omnes Authores, pariter & experientia, comprobant: Vid. præ cæteris PRIMEROSIUS *lib.* 4. *de febribus cap.* 10. HILDANUS *centur.* 4. *observat.* 23. RIVERIUS *in observat. communicatis*, HORSTIUS *in observat. pag.* 359. *&* 360. BARTHOLINUS *in Actis Med. Hafniens. Volum.* 4. *pag.* 152. aliique. Confirmat hoc ipsum etiam LINDANUS, qui optimo consilio dicit: *Nil melius esse ad præcavendam Pestem, quàm fonticulos: Avunculus meus*, dicit, *vixit in Marocco Africa, ubi suo tempore, spatio* 5. *septimanarum*, 85000. *hominum fuerunt à Peste interempti: ipse se præservavit, & jussit Judæo Medico, ne inureret fonticulos, unde omnes ii, quibus excitati fuerunt fonticuli, manserunt liberi ac immunes. Ipse expertus sum*, pergit LINDANUS, *fonticulorum insignem usum, & ii, qui inscii ad infectos, aut locum infectum accedunt, statim puncturas, & quasi morsicationes in fonticulis persentiunt, quo ipso percipiunt, locum esse Peste affectum*. Idque etiam confirmat HODGES *de Peste pag.* 241. Unde rarum est, quòd interdum fallat, sicut contrarium habet HOCSTEDTERUS *dec.* 7. *cas.* 1. *pag.* 2. & *cas.* 31., qui observavit nonnullos, quibus Fonticuli inusti, & tamen in Peste demortui sunt: de quo vid. etiam HORATIUS AUGENIUS *lib.* 5. *præservat. pestilent. cap.* 35. FRIDERICUS *Von der* MEYE *de Peste Bredana*, & THOMSONIUS *in Epilogismo*.

Præservatio ipsa in specie instituitur vel per medicationem Aëris, vel per medicationem Corporis. *Aërem medicare solemus* per Suffitus, ut nempe fracedo ista Aëris inquinata corrigatur & tollatur, ubi suaveolentia, ut Moschus, Zibethum, &c. minùs conveniunt: Vid. DIEMERBROCIUS *lib.* 2. *cap.* 2. *annot.* 9. Quio potiùs Sulphurea, Nitrosa, & omnia Acida pro Aere medicando sunt aptissima, quæ isti putredini resistunt; unde etiam talia Miasmata exhalantia solent destruere. Sic *Sulphur accensum* insigniter Aerem corrigit: si adjungatur *Nitrum*, est eò melius: hinc *pulvis pyrius*, qui constat ex Nitro, & Sulphure, accensus est unum ex optimis Remediis pro corrigendo Aere, in ædificium inflatus. Unde etiam optimo consilio commendantur crebriores Tormentorum bellicorum, Pulvere pyrio probè infarcitorum, explosiones super Civitates, absque globulis. His tamen, nempe Sulphuri, & Nitro, & alia subjecta Sulphurea addi possunt, Succinum, Benzoe, Baccæ Juniperi, Thus, Pix, Myrrha, Camphora, ac Galbanum, & similia Sulphurea. Pix, ut notum est, fuit secretum HIPPOCRATIS pro Aere corrigendo: Confer. hic KIRCHERUS *in Scrutin. de Peste p.*362. & HELMONTIUS *in Tumul. Pestis*: e. g.

℞. *Antimonii pulveris.* ℔ii.
Nitri ℔i.
M. f. Pulvis grossus. S.
Pulvis Fumigatorius ad suffitum in domibus faciendum.

Vel

℞. *Nitri* ʒviii.
Sulphuris ℥ii.
Myrrh.
Succini an. ℥i.
M. f. Pulvis grossus.
D. S. ut *antea*.

Vel

℞. *Sulphuris* ℔i.

Digitized by Google

Olibani ℔ß.
Myrrh. ℥ii.
M. f. Pulvis grossus:

Cujus ℞. p. i.
Bacc. Junip. part. ii.
Succini part. ß.
M. D. S. ut *suprà*.

Prætereà etiam Vitriolum, Alumen, Nitrum, Sulphur, & in specie horum spiritus supersusi Lateribus ignitis, insigniter Aërem corrigunt: item Acetum tam simplex, quàm rosaceum, & rutaceum, vel Acetum vitriolaceum *Angeli Sala* affundatur Lateri ignito, ut fumus eainde exsurgens corrigat Aërem, purificet Vestimenta, & Domus Peste infectas: Vid. VALLESIUS *de Epid. c.* 19.: Vel Aceto rutaceo addatur Vitrioli q. s. & hoc ipso dicto modo suffitus instituatur: Vel viride æs maceratur in Aceto, quo Lateribus candefactis mane, meridie & vesperi affun, Aer corrigatur: In quibus omnibus tamen *Camphora* subinde addenda venit. *Trochisci* efficaces, sed paulo suaviores, pro fumo possunt parari ita:

℞. *Nitri* ℔i.
Sulphuris ℥iii.
Benzoes,
Styracis simul liquati an. q. s.
Ut formentur Trochisci, sub usu carbonibus ardentibus injiciendi: S.
Trochisci.

Fœtores & Odores graviores atque ingrati, nempe Hircorum, quos GRULINGIUS *de Peste p.* 24. commendat, Cloacarum, Stercorum, Jumentorum, & Porcorum exhalationes seu fracedo à CARDILUCIO *de Peste pag.* 65. & *append. cap.* 5. magni æstimatæ; Cornu quoque imprimis hircini, & Ungularum equinarum, suffitus, hincque Suffimentum de Cornu hircino *Mynsichtii* moderatè, & nonnisi sub personarum selectu admittantur, cùm præter vim Miasmata pestilentialia enervandi, spiritus animales simul figant & obtuseant: Vid. DIEMERBROCIUS *de Peste l.* 2. *cap.* 5. Non inepti sunt, qui Lac calefactum in conclavi suspecto reponi jubent; hinc enim fieri, ut infectio omnis Lacti se insinuet, ita, ut crusta viridiuscula Lacti supernatare appareat: Vid. KIRCHERUS.

Medicatio Corporis in præservando fit per Remedia vel Externa, vel Interna. *Interna* sunt imprimis *acida*, & hinc *Sulphurea*: Unde SYLVIUS à posteriore concludit; Causam Pestis, & reliquorum Morborum Acutorum esse *Sal acre*, quod obiter moneo.

Acida volatilia ab omnibus Auctoribus commendantur in præservando Corpore à Peste: unde præter Vinum acidum, commendantur inter fructus, aciduli imprimis, Citrus, Berberes, Ribes, & similes; item Cydonia, & Aurantia, eaque his parata varia. Reliquis verò præferunt *acetum*, in specie Aceta Theriacalia ea Simplicibus Alexipharmacis, præsertim Diaphoreticis, e. gr. Zedoaria, Radice Contrayervæ, Cinnamomo, Zingibere, Radice Petasitidis, Scorzoneræ, Serpentariæ, Floribus Calendulæ, Rosarum, &c. infusa, quæ, sive cum, sive sine Theriaca parata fuerunt, egregium sunt præservativum. De talibus mane cochlear unum vel alterum, jejuno stomacho vel post jusculum assumatur, præservationis gratia. Talia sunt Acetum Bezoardicum KIRCHERI *de Peste pagin.* 176. TIMÆI *in cas.* 32. *l.* 8. *pag.* 393. & Aqua Prophylactica Belgarum, quam SYLVIUS, & BARBETTE in Peste Amstelodamensi felicissimè usurparunt.

Sanè *acetum* solum, in quo soluta Camphora, vel Rob Juniperi, vel infusa Myrrha, vel sola, vel *baccis Juniperi*, *Myrrha*, *Zedoaria*, *Carduo benedicto*, & paucis aliis selectis adhibitis, instar mille aliorum Compositorum sufficiunt pro præservatione, quibus semper tempore usus s. q. Camphoræ vel spiritus Vini camphorati addenda est. Vel

℞. *Acet.* infus. Theriacæ: huicque post filtrationem addatur *camphora*. Vel

℞. *Bacchar. Junip.* vel *heder. arbor.* part. iv.
Myrrh. part. i.
Infund. in *aceto*: hinc filtretur, & imprægnetur cum *camphora*.

Hoc erit præservativum, & Alexipharmacum nobile, omnibus compositis Theriacalibus præferendum.

Vel Theriaca q. v. assumatur in vehiculo Aceti, addita Myrrha & Camphora, pro præservatione.

Et sanè Compositiones Theriacales nunquam usurpandæ sunt, nisi in vehiculo acido, aut Aceto. De virtute Aceti alexipharmaca & præservatoria, præter SYLVIUM *tract. de Peste*, vid. BARTHOLINUS *centur.* 4. *histor. anat.* 13.

Post Acida sunt *sulphurea*, tam Mineralia quàm Vegetabilia, balsamica vi Corpus defendentia. Hæc inter eminet sulphur commune, quod est θεῖον, quo curavit HIPPOCRATES Pestem: vid. HELMONTIUS: Sulphurisque Flores legitimè sublimati. Cum Pulvere Sulphuris si miscere quis Myrrham, & Camphoram velit, erit Pulvis eò convenientior in Peste: vid. in KIRCHERO *Sulphur bezoardicum* egregium, præscriptum in Peste: hinc Sulphur, & omnia ea eo parata ab HIPPOCRATE, HELMONTIO & KIRCHERO, & aliis omnibus laudantur in præservatione. Quibus etiam annumerandum venit succinum pulverisatum, vel solum, vel cum aliis in vehiculo acido mistis, & assumptum; singulare enim Pestis est præservativum, interno & externo usu: nam quanta succini septem planetariis pulsibus, nimirum utrisque Temporibus, Carpis, Malleolis, & sinistræ Mammæ affici, & eius Olei sit vis amuletica contra pestem, docet HELMONTIUS *in Tract. magnetica Vulner. curat.* §. 37. & *in Tumulo Pestis*. Certè sulphur, Succinum, Myrrha, & Camphorata reliquis ferè præcellunt: Conf. SORBAIT *de Peste quæst.* 24. Nam Camphora omnibus Alexipharmacis in peste palmam præripit: de quo plura *inferiùs*: unde & Elixir proprietatis cum spiritu Sulphuris plùs solito acidulatum egregiè convenire solent; vel fiant composita præservativa:

℞. *flor. Sulphuris* ʒiii.
Myrrh. el. ʒii.
Aloes ʒi.
Croci ʒß. vel ℈ii.
Camph. ℈i. ad dr. ß.
M. f. Pulvis; S.
Pulvis præservans.

De quo omni mane assumatur dr. ß. in Aceto simplici, vel rutaceo, pro præservatione

Ex hoc varia fieri possunt remedia. Cùm addito sacchare q. s. f. *Bolus Præservativus*; cum succo, & Conserva pulpæ Citri largiter f. *Electuarium Præservativum*, cujus dosis dr. i., vel *quantam Cultelli cuspis capit*, vel quantitas Castaneæ; cum addito Aceto usus tempore semper agitando potest fieri Acetum præservativum.

Tinctura Bezoardica seu Mistura simplex, ratione spiritus Vitrioli in debita dosi assumpta; etiam præservationis loco usurpari potest. Hisce etiam Opium addendum venit, quòd spiritus figendo, & Animi pathemata nonnihil coercendo, inter præservantia non ultimum meretur locum; hinc & Theriaca, Mithridatium, Electuarium de Ovo, vel, quod his præfertur in præservatione, Electuarium Diascordii *fracastorii*, & similes Opio divites Compositiones in vehiculo acido, in specie Aceto medicato, vel Aceto Vini simplici assumantur.

Parantur quoque Morsuli præservativi: e. g.

℞. *Conserv. pulp. Citri* ℥i. vel ℥iß.
Theriac. androm. dr. ii. vel iii.
Terra sigill.
Corn. cervi sine igne,
Antimonii diaphor. an. dr. ii.
Cum s. q. *Sacchari in aqu. Scord.* solut. f. Morsuli, irrorandi tempore usus cum aliquot guttis *Olei destill. Pestilent. Heinisii*.
D. S.
Morsuli præservativi.
Vel

℞. *Corn. cerv. sine igne*,
Terra sigill. an. dr. iß.
Bezoard. anim. dr. i.
Sacch. Saturni ℈ii.
Flor. Sulphuris dr. ii.
Elect. Diascord. fracast. dr. vi.
Camph. dr. ß.
Cum s. q. *Sacchari in aq. angel.* sol. f. Morsuli, irrorandi cum *Oleo Pestil. Heinisii*.
D. S. *ut anteà*.

Quo etiam pertinent Electuaria, & Morsuli præservativi *suprà*, *ubi de febribus malignis*, præscripti.

Denique Saccharum Saturni à gr. iv. v. vel vi. vel viii. ad ℈ß. etiam singulare à Morbo Saturnino seu Peste, & febribus Malignis habetur præservativum, & Curativum, crebrò usurpatum, quo aliquot mille personæ Augustæ Vindelicorum in Peste præservatæ dicuntur. Si additur Camphora, magis tutum erit, Cautè tamen usurpanda, ne nimio ejus usu propter volatilitatem malum acceleremus.

Pau-

Pauca hæc sufficiant ad Præservationem internè.

Quod attinet *Externam Corporis medicationem*: fit per Linteum aut spongiam, Aceto vel simplici, vel theriacali, aut spiritu Vini camphorato imprægnatam, Naribus subinde admovendam, omnibus Pomambris, Balsamis, Oleis, Linimentis, reliquisque suaveolentibus præferendam; vel ad imitationem ZWELFFERI *Pharm. Reg. pag.* 137. fiat Pyxis tornatilis perforata, cui indatur spongia, Aceto Bezoardico madida, & admoveatur Naribus, quibus *Camphora* & *Myrrha* addi possunt pro lubitu. In Ore masticetur Radix Zingiberis vel Zedoariæ, quæ præfertur reliquis in Præservatione à Peste, Aceto nonnihil imprægnata; item Metalla tractantibus & effodientibus multùm commendatur. RULANDUS *Tr. de Morbo Ungarico* Experimentum fecit in Febre Hungarica præservanda. Quo facit, quod SCHENCKIUS *in Observ. l. 6. p.* 793. ex FALLOPIO refert: Nebulones, qui inservierunt Peste correptis, non præservasse Corpora sua, nisi Zingiberis & Zedoariæ esu, ea Ore masticando: Masticarunt mane Zingiberem, posteà ebiberunt haustulum Vini generosi, & tota die habuerunt Zedoariam manducando. Commendantur præ cæteris etiam Radices Angelicæ, Helenii, Imperatoriæ, Cortices Citri in Aceto macerati, cujus aut Radicis alius maceratæ semper frustulum in Ore detineatur, & subinde mastieeetur. Acetum camphoratum sæpè in Ore detineatur, & subinde masticetur continuò Myrrha & Mastiche: uti etiam *Trochisci* Sublinguales cum Tragacantha in Aceto soluta, *ex Myrrha & Camphora* fieri possunt, qui in Ore continuò volvantur; vel Myrrha in Aceto soluta iucrustetur cum Sacchara, & cum Mucilagine Tragacanthi fiant Trochisci; vel Saccharum teratur cum Corticibus Citri vel Aurantiorum tenuissimè incisis, sic illud sub tritura imbibit Oleum:

℞. hujus *Sacch.* ℥i. ad ℥ii.
adde
Myrrh. ʒi.
Camph. ℈i.
Cum *Mucilag. Tragac.* f. Pastilli:
irrorandi cum
Ol. destill. Succ. gutt. x.
Cort. Citri gutt. vii.
Angel.
Zedoar. an. gutt. vi.
D. S.
Pastilli Præservativi.

Quod ipsum omnibus Electuariis oleosis saccharatis præfero, Radici Zedoariæ, Corticibus Citri, ac quoque Costo aromatico vero, licèt hæc aliàs insignem usum habeant, quòd scilicet masticata debeant præservare ab infectione.

Quòd si quis prætereà Tempora, Carpos, &, præter alia, Præcordia Oleo aut Balsamo illinire velit, is Balsamum Apoplecticum paulò copiosiùs cum Camphora imprægnet; vel Oleum destillatum Baccarum Juniperi societur probè cum Camphora.
Vel
℞. *Ol. destill. Bacc. Junip.* ʒii.
Angel.
Cort. Citri,
Rutæ,
Succini an. ʒi.
Camph. ℈i. ad gr. xxiv.
M. D. S.
Balsamus Præservans contra Pestem.

Et dicto modo usurpetur.

Sunt qui Appensis seu *Amuletis*, quæ Idiotismu Paracelsico Xenechtha vocantur, multum tribuunt, imprimis Globulis ex Arsenico metallico cum albumine Ovi & Gummi Tragacanthi confectis, & similibus. Sed cauti simus in his, ne periculosa adhibeantur; Arsenicalia enim cruda non tantùm Escharam in Cute, sed & internè gravissima inducunt Symptomata. Præ cæteris egregius est *Magnes Arsenicalis Angeli Salæ*, egregium Amuletum, in quo Arsenicum fixum & potenter correctum est. Faciendum ergò tale Amuletum:

℞. *Magnet. arsenic.* ʒi. vel ʒii. ad ʒiii.
Benz. cum *spiritu vini solut.* & ad debitam consist. evaporat q. s.
F. Rotulæ majusculæ, quæ sindone rubra inclusæ circa regionem Cordis appendantur.

Item Mercurius vivus probè depuratus, & cum fumo Saturni calcinatus, qui in Placentulas seu Trochiscos formatus ʒii. pondere in sacculo Amuleti instar appendatur. Confer. HOEFERUS *Herc. Med. pag.* 104. Fumus Jovis hoc etiam præstat: vid. POTERIUS *in Pharmac.* Nota etiam est vis Bufonum, & quantum hi valeant in curanda & præservanda Peste; sivè ad HELMONTII Methodum *de Tum. Pest. pag.* 76. formentur Trochisci ex ipsis Bufonibus, pedibus posterioribus suspensis, eorumque Vermiculis rejectis, cum Cera & Tragacantha, pro Amuletis appendendi. Cum HELMONTIO conf. ZWELFERUS *in Pharm. Regia*, ubi hoc confirmat, quod ille habet. Alii ex Ossibus Bufonum vel etiam Bufonibus integris, Ichthyocolla exceptis, ad Collum gestandum, Amuletum parant, Veneni attractivum & præservativum. Alii Bufones integros contusos coquunt in Aceto rosaceo & rutaceo, materiam cum Mucilagine Tragacanthi redigunt in Trochiscos, qui Collo appenduntur: vel ipsemet Bufo simpliciter tempore Junii & Julii per caput transfossus vel suspensus, & ita arefactus, pro amuleto Cordis regioni appendatur.

Cæterùm notandum hic: rarò Bufones Cantarellos vomere, nisi illi fuerint vel grandiores vel seniores: interim verum est, quod HELMONTIUS refert. Si enim per Anatomen Bufonem examinamus; reperimus in stomacho, & imprimis in Intestino Colo, revera tales Muscas seu Cantarellos, quales ipse describit, & hi in Ventriculo sunt integri, in colo verò attriti, & ab his derivanda est vis diuretica in sale Bufonum: sive autem evomant Cantarellos, sive non, contusi vel solitariè, vel cum cera & Tragacantha formati in Trochiscos, & ita de collo suspensi, erunt amuletum optimum.

Verùm à quodam experto Medico mihi narratum fuit, quoad Bufonum applicationem faciendam distinctionem Pestis: Si sit Pestis, quæ oritur *ex Gas terrestri* seu sylvestri, ex Terræ Mineris exhalantibus, in tali Peste convenire amuleta ex Bufonibus, quoniam *Bufo* tanquam alimentum attrahat tale Gas sylvestre: ubi verò sit Pestis *ex vitioso siderum influxu*, aut ex perverso Aere citra Gas sylvestre aut terrestre, optimum Remedium esse in *araneis*, utpote quæ vitia Aeris attrahant: In Peste ergò Terrea amuleta Bufonum, in Aerea amuleta Aranearum, convenire.

Hæc *de Præservatione Pestis* pauca, sed sufficientia. Pergo ad

C U R A M.

Ipsius Pestis *Curationis* cardo in eo consistit, ut Miasma venenosum ab extra in Massam sanguineam & spirituum consortium receptum, potenti *sudorifero* foras excludatur. Methodum hanc medendi suggerit ipsa Natura, quæ curatura Pestem deponit Venenum, & per hoc corruptam materiam, ob Veneni tamen atrociam simul corrumpentem, in Bubones & Carbunculos, necnon Maculas, idque quasi criticè; & ita Pestem curat, quia Venenum extra Corpus eliminat. Totius ergò Curæ cardo consistit, in legitimo sudoriferorum usu & applicatione; adeòque si Peste afflicti curandi, invocato Divino Numine, mox in principio ad sudorifera Alexipharmaca est confugiendum, quibus ob summam penetrantiam semper & ubique addenda est Camphora.

Cæterùm in omni Cura Pestis legitimè instituenda observentur *Cautela* sequentes.

I. *Alexipharmaca repetenda* esse singulis 8. horis, ita ut 24. horarum spatio Æger ad minimum bis vel ter sudet: Vid. BARBETTE *pag.* 18. ROLFINCIUS *Met.* §. 485. & SYDENHAM *de Morbis acutis pag.* 153. Neque enim putandum, quòd ubi semel vel bis sudet Æger, periculum jam sit evitatum; nam vel minima Veneni particula instar Fermenti mirandas & stupendas exserit vires. Totum ergò, quantum quantum est, eliminandum: nec metuenda nimia Virium prostratio, cùm verè meliùs habeant, dum sudant Ægri. Et quamvis Bubo & Anthrax egregiè eruperint cum Ægri levamine, aut Petechiæ copiosæ effloruerint; sudorifera tamen sedulò sunt continuanda, ut eò tutiùs Malignitas profligetur, ne fiat recidiva. Cæterùm in sudore proliciendo texturæ Ægri raræ vel densæ, Virium infirmarum vel validarum, Malignitatis vel majoris vel minoris, semper habenda est ratio, ne, dum Venenum eliminatur, Vires penitus dejiciantur: nec nimis contegatur Æger, ne suffocetur: ad unam alteramve horam sudor prolicitus sufficit; pro constitutione scilicet Ægri; dein concedatur ei Quies, donec horæ 8. circiter effluxerint; quo facto iterum propinetur sudoriferum, & peracto sudore dentur Analeptica cum Acidis spirituosis mista, quæ & Malignitati resistunt, & sanguini nimis diluto debitam con-

consistentiam conciliant; nam Acida condensant Sanguinem. Si Bubo jamdum compareat, aut maturescat, non ad adeò frequentes, nec adeò copiosos Sudores Æger urgeatur, ne Materia maligna exterminata resorbeatur, Viresque frustrà dissipentur; cùm illi, quibus Bubones sine notabili Symptomate prorompant, sine ullo quoque non raró Medici regimine reconvalescant. In Carbunculis autem & reliquis metastasibus sudor potentiùs urgeatur, utpotè in quibus secretio minùs perfecta videtur, hinc per sudorifera magis juvetur: Sudorifera tandem, si Vomitu rejiciantur, toties eadem vel alia reassumantur, donec retineantur.

II. Observandum: *Æger sudans à Somno debet arceri*, quia somnus impedit convenientem Veneni maligni per sudorem expulsionem. Quòd si somno nimis infestetur Æger, subinde Spongiola vel Linteum Aceto Vini, vel Aceto rosaceo seu rutaceo imbutum Naribus admovendum, aut Acetum ejusmodi camphoratum, ut & Castoreum cum Aceto; talium enim odore arcetur Somnus.

III. *Dum sudat Æger*, Sudor verò nolit sufficienter prodire, promovebitur hac encheiresi:

℞. *Panis parvus* è furno *calens*.

Detrahatur huic crusta inferior, excavetur circa medietatem aliquantulum, cavitas *Theriaca* in *spiritu Vini camphorato* dissolutæ ʒii. repleatur, ac ita Panis fervidus stomacho vel Umbilico imponatur.

Venenum enim à Pane, ut vocant, attrahitor; quod alii faciunt, si Æger Peste correptus abhorreat à remediis: Vid. PASCHALIUS & MORELLUS.

Vel ad imitationem KEGLERI:

℞. *Panis secalinus* adhuc recens *calidus*, in crusta inferiori fiat foramen magnitudine Imperialis, infundatur *spiritus Vini camphoratus*, & ita dictus Panis imponatur Abdomini, ut foramen respondeat Umbilico.

Sic Æger incipiet intensè sudare, & per eum Malignitatia extractio optimè procurabitur: Venenum verò Pani se insinuabit, propterea defodiendus est. Aliàs de Pane calido, quod is ex Aere attrahat Venenum, vid. KIRCHERUS *Tract. de Peste*.

IV. Quod si in Peste *Agrypnia*, vel etiam *Delirium* ex hac immineat, aut etiam si adsit nimia *Inquietudo*, & similia Symptomata sudorem impedientia in talibus casibus subinde necessarium videror, ut Sudoriferis de Laudano opiato aliquid addatur, præsertim in principio, ut Symptomata affligentia coerceantur, & simul post abstersum sudorem blandus ac requisitus somnus sequatur. Quando Æger sufficienter sudaverit, abstergendus est Linteis siccis benè mundatis & calefactis, quæ si priùs sint probè suffita cum Pulvere pyrio, vel Sulphure, Succino, Thure, & Myrrha, eò magis proficua est abstersio, & convenientior. Absterso sudore mutanda etiam Stragula, ne sudore expulsa Malignitas denuò versus Corpus properet. DIEMERBROCIUS quidem *Tract. de Peste c. 4. §. 5. & 6.* BARBETTE *pag.* 18. hoc prohibent, præcipuè Indusiorum permutationem. Verùm per se non nocent, sed quatenus Frigida poros occludendo insensibilem Transpirationem impediunt. Unde etiam SYDENHAM *pag.* 155. abstersionem dissuadet, & Indusium sponte exsiccari permittere jubet, sine dubio, ut Æger Aerem frigidiorem, & Miasmata pestifera exhalantia, evitet.

V. Postia, ut & Febres Pestilentiales, subinde conjunctæ esse solent cum Ardore intenso vel *Febre Ardente*. Hæc ergò si adsit, & insignis Ebullitio totam Massam Sanguineam conturbet, in tali casu minùs commodè Theriaca aut Mithridatium, & similia Theriacalia, quæ & ipsa fermentare solent, concedi possunt, quæ nisi cum Aceto vel Acidis temperentur, acrimonia aromarica Febrem intendunt: vid. HILDANUS *Centur.* 6. *Observat.* 29. & SYDENHAM *de Morbis acutis pagin.* 132. Loco horum ergò potiùs *Fixa Antimonialia* & *Salina Lixivialia* & similia usurpentur, sicut & Electuarium Diascordii *Fracastorii* tutiùs tunc usurpantur: alias enim periculum est, ne, dum Veneno resistimus, Febrim nimia incendamus, adeòque tandem Ægrum interimamus. Sin vero cum Peste vel Febris mitior aut omninò nulla adsit, convenientiùs ista Theriacalia aromarica denuò usurpari possunt, ut sopita quasi Fermentatio denuò restauretur, & debita sanguini & Corpori Æstuatio restituatur, hujusque medio Expulsio promoveatur.

VI. *Acida* in Peste non secus ac in Malignis *nunquam omittenda*, quin eadem temperata & Sudoriferis addenda, & in sudoris declinatione & post sudorem tempore Quietis propinanda, cùm hæc ipsa Ægrum post sudorem debilitatum reficiant, & præterea, Experientia teste, simul Malignitati aliquomodo resistant. His ipsis tamen acidis, ad Æstum compescendum propinatis, semper simul aliquid de sudoriferis permiscendum, ut Corpus, si non in perpetuo sudore, saltem in perpetua blanda conservetur Diaphoresi.

VII. Quibusdam in locis, Ægris Peste affectis, non secus ac in Febribus Malignis, interdum fausto cum successu applicantur *Vesicatoria* ex Cantharidibus præparanda; quæ Vesicæ tali casu ad evacuationem Malignitatis præferuntur Fonticolis, cùm hi potiùs in Præservatione, ista etiam curativè magis conducant, & potentiùs eliciant ipsis Fonticulis. Conveniunt etiam, ubi Natura Bubonem aut Anthracem, imperfectè licèt, extrudere molitur, ad promovendum Naturæ motum. Admoveri possunt partibus variis, Vertebris Colli, versus Humerum & Carpum, Cruribus & Suris internis; quinimò & Bubonibus subinde applicantur cum fructu. Talia enim Vesicatoria, aut cujuscunque generis Calefacientia, Liquores reddunt magis fluxiles, Naturæ segnitiem exstimulant, & unà cum Serosa colluvie & noxiis Humoribus, per Ulcera Miasmata pestilentialia educunt; ut à partibus nobilioribus Revulsionem, & à vicinis Derivationem taceam. Sed ut celeriter operentur, acerrima sint hæc ipsa. Sequens Massa in ultima Peste Londinensi fuit experta:

℞. *Pic. naval.* ℥v.
Galban. ℥i.
Cera ℥iß.

Quibus simul liquatis, & ab igne semotis, adde
Pulv. Cantharid. prep. ℥i.
Ferm. acerr.
Sem. Ammeos an. ʒiii.
Euphorb. ʒi.

Cum *Aceti scillitici* q. s. incorporentur, assiduè agitando quousque cogatur in Emplastri massam.

Pars autem ad ruborem priùs fovenda, quò vis Emplastri se potentiùs exserat. *Excitata Ulcera aperta diu relinquantur*, Emplastro de Meliloto, Pulvere Cantharidum inspersο, locum iterum atque iterum sauciando. Inflammationibus dolorificis opportunè succurrendum Foliis Brassicæ, Ulceribus superimpositis. Existimo tamen in Peste Morbisque Malignis hujusmodi Epispasticis semper de Magnete Arsenicali aliquantulum addendum esse. Vesicatoria hæc, si imposita Escharam vel in loco sano vel in Bubone excitent, bonum erit signum; si non, pessimum. Utut autem multum prosint hæc ipsa, *non tamen indiscriminatim omnibus admoveantur*. Propterea, ubi in Peste urget Urinæ ardor ejusque Incontinentia, Sphincteris Vesicæ Inflammatio vel Ulceratio, si Mulier sit gravida, vel si instent Menses, aut motus Naturæ ad vias Urinarias inclinet, abstinendum est à Cantharidibus, ne iisdem Mictus cruentus, aliàs in Peste lethalis, excitetur; nec applicanda in nimia Virium prostratione.

VIII. Satiùs est in Peste planè omittere *Venæsectionem*, quàm eadem Vires labefactare, quarum conservandarum maxima est necessitas: cujus Exempla videbitis apud VERZASCHAM *Observat. Med. pag.* 58. Præterea nullum Indicans Venæsectionis adest; contrà quò plùs eruptionem impedit, eò plura incommoda Venæsectionem sequuntur: quæ omnia prohibent, eamque interdicunt; idque eò magis, ubi Pestis cum Alvi fluxu prorumpit, aut etiam, ubi Bubones vel Carbunculi, vel Exanthemata petechialia se manifestent: Vid. HODGES *de Peste pag.* 157. & 168. PIENS *de Febr. p.* 179. Unde cautè legendus, nec facilè apud nos imitandus SEPTALIUS *in Animadvers. pag.* 112., dum quibusdam casibus, apparentibus jam Bubonibus & Anthracibus, Venæsectionem instituit: ut taceam, Paradoxum videri Venæsectionis necessitatem, quam in Peste persuadere conatur SYDENHAM *Observ. pag.* 39.

IX. Observandum: In principio Morbi, ubi Materia maligna seu Miasma venenosum adhuc est in primis viis, vel sub primo Pestis insultu, quæ noscuntur per Nauseam, Vomitum, vel conatum vomendi, tunc in principio primo commodissimè adhibentur *Vomitoria*, appropriatis Alexipharmacis simul mista: talia enim sub primo Pestis Contagio, dum Contagium per Aerem fuerit haustum, mirè conveniunt: & consentiunt hac in parte Practici in unum omnes, Vomitorium administratum levare Pestem. *Certè Purgatio nulli, Vomitio pluribus salutaris*, dicit LINDANUS: & ubi jam mox in principio incipiunt apparere Bubones vel Anthraces, necessitas verò Vomitorium sua-

Digitized by Google

suadeat, tunc, Ne naturæ conatus per tales Tumores expellentis Venenum impediatur, & tamen utrique scopo satis fiat, consultius est Buboni & Anthraci Maturativum, Attractivum dictum, Remedium applicare, dum propinatur Vomitorium, ut horum medio Venenum foras derivetur, & Vomitorium præstet suum officium. Aliàs enim, si imminuatur Tumor, subinde Scirrhi instar indurescit, ita ut ad aliquot menses postmodùm durities illa remaneat. Vomitoria ergò in principio Pestis conveniunt cum regimine. *Purgatio* verò nullo tempore salutaris est, sed semper nociva in Peste, imò nec Clysmata semper præscribi tutò poterunt.

X. *Si Vomitus* adeò vexet Ægros, *ut Remedia retinere nequeant*, mox sub primo insultu imitandus venit HODGES *de Peste pag.* 196. & SYDENHAM *Observ. pag.* 552. Nempe tunc solo tegumentorum pondere & custodia (nisi quod linteaminis pars subinde ad colligendos halitus vultui superinducatur) item applicato Pano calefacto, aliisque similibus modis, Sudor provocandus: nam, ut dicit SYDENHAM, *Cùm materia morbifica radii versus ambitum corporis se exporrigant, illico alvi profluvium & vomitiones iisdem introrsum reflexis, ac in ventriculum & intestina decumbentibus, provenientes ultrò sedantur, adeò, ut quantumcunque stomachi subversio præcesserit, assumpta deinceps medicamenta probè retineantur, ac ad Sudores ex voto proliciendos conducant.*

Quoad *Remedia pro scopo Sudorifero & Alexipharmaco* usurpanda: observandum est universale Alexipharmacum pro quacunque Peste vix dari, nisi quis *Camphoram & Bufones* hic substituere velit, quæ tamen non videntur sufficere. Deprehensum enim fuit diversis temporibus, pro diversitate nempe Constitutionis Pestilentialis, diversa etiam Remedia peculiares obtinuisse vires. Quòd si ergò Specialia in Peste tali ac Appropriata Remedia non sint inventa, Generalibus istis in Febribus Malignis usitatis, & alio tempore probatis, utendum erit; quibus in Symptomatum cura subinde Symptomati appropriata sunt addenda; hoc saltim observando, quòd illorum generosiora præprimis, eaque in majori dosi, propinari debeant.

Vehicula talium Remediorum utplurimùm sunt Aquæ destillatæ, Aceto tàm simplici, quam Rubi Idæi, sambucino, rutaceo, Florum Tunicæ, Scordii, aut Compositis theriacalibus imprægnatæ.

Præterea ergò, quæ de Febribus Malignis recensentur, item quæ ad *Præservationem suprà* laudabantur, ex *Regno Vegetabili* supereminet suprà laudata *Camphora*, quæ & cum ea parata Remedia, certè in Peste curanda ab omnibus Practicis extolluntur, sive in substantia assumatur, sive in Oleum redacta propinetur. Unde nobile & expertissimum est in Peste Oleum Pestilentiale *Heinisii*, Medici Veronensis in Italia, qui mira præstitit cum hoc in Peste Veronensi, ut & ipsi post mortem Veronæ statua fuerit erecta. Compositum est ex ana Olei destillati Succini, Olei Corticum Citri, & Olei Camphoræ: quæ Olea invicem benè juncta constituunt hoc mirabile Remedium, idque pro Præservatione à guttis 5. ad 6., pro Curatione à guttis 6. 12. ad 15., pro circumstantiarum varietate, expectando desuper Sudorem exhibeatur. Equidem Oleum Camphoræ genuinum plurimos latet; præparatio tamen facilis est, modò addatur certa quædam Terra mineralis. Hinc MINDERERUS *de Peste* inquit: *Meo judicio Camphora plus virium in Peste obtinet, quam vel pretiosa quælibet medicamenta bezoardica*: Vid. *Anatom. Camphora* D. MOEBII *c.* 13. *pag.* 50. Interim, ubi complicati sunt Morbi maligni cum Febre intensiore, aut Symptomatis Capitis, Deliriis, Agrypniis, &c. Oleosa ista minus sunt tuta. Sunt, qui

> ℞. *Camph.* ℥i.
> *Album. Ov.* ℥vi.

Lento igne per retortam liquorem destillant in Oleo quod cum Spiritu Vini aliquandiù circulant & cohobant pro Alexipharmaco Pestilentiali.

Imò vel solus *Spiritus Vini camphoratus*, seu in quo soluta fuit Camphora, aut *Spiritus Theriacalis camphoratus*, egregii sunt usus in curanda Peste; hinc etiam Mixtura Simplex & Tinctura Bezoardica ritè parata, propter additam Camphoram in Spiritu Theriacali solutam, non contemnenda venit. A nonnullis hæc duo Remedia, ab UNZERO *de Peste* descripta, insigniter extolluntur, quorum basis est Camphora: Primum est *Potio*, alterum *Electuarium*. *Potionis* descriptio est hæc:

> ℞. *Aqua Vita* seu *Spiritus Theriac.* ʒvi. ad ℥i.
> *Croci* ad quantit. Ciceris,
> *Camphor.* ʒß. (dosis excessiva)
> Misc.

Detur totum infecto Adulto, Juniori dimidium, superbibendo parum Aquæ Cardui benedicti, ac proliciatur Sudor.

Electuarium, quod etiam à DEUSINGIO commendatur, fit hoc modo:

> ℞. *Theriac. Androm.* ℈ii. ad ʒi.
> *Flor. Sulphuris* ℈i.
> *Camph.* gr. xv. (dosis excessiva)
> Misc.

Detur totum Infecto, expectando Sudorem; idque crebriùs reiteretur.

Facit huc elegans *Electuarium*, quod ipsum B. D. MICHAELIS tam præservativè, quàm curativè, in Febribus Malignis & Pestilentialibus cum successu frequenter usurpavit, cujus compositio est sequens:

> ℞. *Spec. Alexiter.* ℥iß.
> *Pulv. Saxon.* ʒß.
> *Theriach. opt.*
> *Mithridat.*
> *Elect. Diascord. Frac.* vel *de Ovo* an. ℥i.
> *Flor. Sulphuris* ʒß. ad dr. vi.
> *Camphor.* dr. iiiß.
> *Olei Pestilent. Crollii* dr. iß.
> *Succini.*
> *Citri* an. ℈j. ad ℈ii.
> *Syr. de Succo Scord.* q. s.
> M. D. S.

Singulare Electuarium contra Pestem.

Dosis ad Præservationem est à ʒß., ad Curationem dr. iß. vel dr. ii. Hoc ipso multi Milites à D. MICHAELIS conservati fuerunt.

Deinde Semen seu *Baccæ nigræ Hederæ arboreæ*, jam ab antiquissimis Auctoribus commendatæ, ab HELMONTIO etiam & multis aliis tanquam proficuum in Peste Remedium expertæ sunt, ad dr. i. in Aqua Cardui benedicti vel Vino, expectando Sudorem, & repetendo easdem: Vid. KIRCHERUS *in Scrutinio Pestis*, & PALMARIUS *in Tract. de Morbis contagiosis pag.* 453. Imprimis in Peste Hiberniæ Medicus quidam frequentissimo in usu habuit has Baccas, quibus sæpiùs in die repetitis quamplurimos liberavit. HODGES cum *Aceti* part. ii. & *Vini* part. j. propinat. *Baccæ Juniperi* etiam in Peste sunt commendatissimæ, unde & earum Rob, seu Succus inspissatus ab Italis, Baccis his carentibus (T), *Theriaca Germanorum* optimo jure vocari solet, quod, sicuti & ex sambucino elicitum Rob, cum Aceto assumptum est nobile; tam in Potionibus solet dissolvi, quàm etiam in forma Electuarii propinari. Unde quidam commendant sequens Electuarium ROSENCREUZERI *in Astrologia Inferiorum* ex hoc Rob, ceu basi, paratum, tamquam in Peste Præservativum & Corativum remedium:

> ℞. *Rob. Junip.* ℥iii.
> *Elect. Diascord. Frac.* vel *Elect. de Ovo.*
> *Mithridat.* an. ℥iß.
> *Theriac.* dr. iii. ʒß. vel ʒvi.
> *Flor sulph. opt.* unc. iß. vel unc. iii.
> *Myrrha* dr. iii.
> *Turis albiss.* dr. vj.
> *Camph.* dr. ii.
> *Croci* dr. ß.
> *Succi citri* unc. ß. vel s. q.
> promiscendo Electuario.

In Præservatione dr. ß. seu quantum capit Cultelli cuspis; in Cura vero ℈iv. vel dr. iß. propinentur in

> *Aqua card. bened.*
> *Acetos.* an. unc. i.
> *Theriacal.* unc. ß.

invicem mistarum. Hauriantur una vice.

Rob Juniperi dicto vix cedit *Rob Baccarum sambuci* rectè paratum & usurpatum. Huc facit Theriaca seu Electuarium tam Curativum quàm Præservativum LUDOVICI, quod dedi in *Colleg. Pharmaceut. in Ludovici* à dr. i. ad ii. propinandum, ut & Electuarium Camphoratum *Kegleri*. *Allium* similiter & suam meretur laudem, dum communiter *Theriaca Rusticorum* appellatur, cùm certum sit,

(T) *Nos Neapolitani haud baccis his caremus. Utrumque enim Aprutium, imo & Campania litus, Junipero abundans, sufficientem Urbi nostræ Baccarum quantitatem subministrat.*

sit, coutusa capita Allii cum Aceto vel Vino assumpta Sudorem potenter movere, & Malignitatem per Sudorem expellere. Remedium ergò nauseabundum, sed, uti dixi, insigniter proficuum.

Inter *Animalia* imprimis eminet *Cervus* & *Ciconia*, utpote quæ tota sunt Alexipharmaca. Unde Antidotus *Paracelsi* ex Anguibus, cujus basis est Sanguis Ciconiæ, adeò est commendata io Peste, utpote quæ vescitur Ranis & similibus Animalibus, Pesti eurandæ dicatis. Non minùs ergò Ciconia inter volatilia, quàm Cervus inter quadrupedia, est Alexipharmaca. Ex his parata omnia, in specie volatilia Salia, pro Scopo Sudorifero sunt nobilissima. Spiritus Cornu Cervi ritè paratus ac Sale volatili proprio probè acuatus, ad ʒi. exhibitus, egregius est in curanda Peste. Crebra Experientia in Peste Londinensi confirmatus refert HODGES *de Peste p.* 184. *Juvenem summa spirandi difficultas tenebat, arteria vibratio cessare videbatur, omnia demum ultimum spiritum languentis in labiis supremis ounnciabant: Exhibui Spiritus Conu Cervi* dr. i. *cum* unc. iii. *Aqua Scordii composita, morbo pertinaciter haerente: Post triduum iteravi Potionem, & admota etiam erant Vesicatoria: semihora vix elapsa calor viguit, ager ab orco revocatus fuit. Tandem cùm exitus in facili erat ulcerum, in suris à Vesicantibus excitatorum, decoloratione, nos non sensus aboli tione, sphacelationem imminentem minitante, partibus affectie profunde incisis & scarificatis, hausto etiam bis de die remedio memorato, est iterum in integro.* Verum omnibus præfertur *Vipera*, & remedia ex Vipera, quæ inter eminet Sal volatile à gr. xii. ad ℈i. Spinæ viperinæ præparatæ exsiccatæ, Oleo Succini irroratæ, ac denique Camphoræ q. s. permistæ, sunt egregiæ à ℈i. ad ℈ii. in Peste: Spiritus tamen & Sal volatile, in quibus tota consistit energia, reliquis prefertur: Hinc *Alexipharmacum Crollii* ex Anguibus paratum egregium est. Post Viperas egregii sunt *Bufones*, qui externè ceu Xenechthon appensi, à Peste præservant. An verò pulverisati internè assumi queant? quæritur. Hoc quidem verum est: Sal eorum volatile & Spiritum egregium esse Remedium, insigne Diaphoreticum, & probatissimum Diureticum, quod etiam confirmat PETRUS JOHANNES FABER. An vero ii specificam vim Antipestilentialem habeant? dubito. Interim Exemplis potest confirmari, multos eosdem internè sine periculo exceptis Intestinis, sumpsisse, aliosque Sal volatile & Spiritum usurpasse, ut adeo consulenda sit Experientia. Alii recipiunt Bufones vivos: quos in Spiritu Vini submergunt, & ita suffocant, & tunc acquirunt Spiritum Vini Alexipharmacum: Bufones ita maceratos per retortam destillant pro Spiritu, Sale volatili, & Oleo, qui Spiritus cum Sale volatili rectificatus mirè laudatur ad Pestem. Quibus tædiosi sunt hi labores, recipiunt Bufones ab interioribus purgatos, exsiccant eos, & eum Hepate proprio similiter exsiccato mistos pulverisant, & ita à dr. ß. ad dr. i. propinant pro Remedio Antiloimico (V) qui Pulvis in Peste penultima Londinensi propinatus multum profuisse refertur.

Huc facit quoque *Lapis Microcosmicus*, qui à ℈i. ad dr. i. in Aqua Cardui benedicti in Peste Londinensi, ubi in die 10000. mortui sunt, expertus fuit. *Stercus humanum* etiam est egregium Alexipharmacum. Refert POPPIUS, & confirmatur à LANGIO *in Comment. manuscripto*, quòd Stercus proprium cum Urina propria dissolutum & haustum, per Alvum, per Vomitum, & Sudorem Pestem curet de quo conf. etiam RIVERIUS *in observ.* 38. *communicata* à SAMUELE FOMIO. Hinc inde etiam io ZACUTO LUSITANO non pauca prostant Exempla virtutis Alexipharmacæ Stercoris humani contra Morsum Viperarum, & similia Vulnera à Bestiis venenatis inflicta. In India Orientali in Insula Celebes, ubi admodùm intoxicantur Sagittæ, quæ tam venenatæ, ut vel levissimum vulnusculum sit lethale, Batavi bellum ibi gerentes non habent promptius Remedium Alexipharmacum, quàm Stercus proprium Vulneri applicatum, quod extinguit Veneni vim, Mercator Norimbergensis, nomine SAAR, qui per 7. annos castra secutus, *in lib. Ost Indischen Kriegs-Diensten* refert, quòd in India sit Animalculum adeò venenosum, ut ejus minutissima læsio præsentissimum esset Venenum, nisi applicaretur Stercus proprium. Et certum est, quòd Stercus humanum Buboni Pestilentiali applicatum omne Venenum eliciat, idque potentiùs quàm quodlibet Cataplasma aut Emplastrum à Chirurgo applicatum. Non mirum ergò est, si & Stercus humanum intrinsecùs assumptum, sit adeò potens in curanda Peste.

Ex *Regno* denique *Minerali* vix potentius Remedium habetur *sulphure*, tam Minerali, quàm; quod excellentius est, Antimoniali, si nempe hoc sit legitimè fixatum; sive communi modo per Nitrum fixatur in Antimonio diaphoretico, & omnibus Bezoardicis mineralibus, tam simplicibus, quàm eum Marte & Saturno compositis, seu, quod melius est, ipsum Sulphur genuinum fixum subliniori ratione ex Aotimonio elieiatur in Cinnabari Antimonii, aut in Tinctura Antimonii sicca, beneficio Aquilæ albæ seu Salis Ammoniaci elevanda; unde Cinnabarim nativam POTERIUS *specificum Antipestilentiale* vocat. Omnia hæc Antimonialia & Sulphura Antimonii totam absolvunt paginam in Cura Pestis: & certè in Sulphure perfecta Cura Pestis videtur latere: Sulphur nempe aut ejus Flores à dr. ß. ad dr. i. in vehiculo acido propinati, sunt expertissimum in Peste Remedium, & ab accuratioribus Authoribus, HIPPOCRATE & PARACELSO extolluntur hic: Conferatur KIRCHERUS & HELMONTIUS, ubi demonstratur, & HIPPOCRATIS Remedium Antipestilentiale Sulphur fuisse. Cæterùm, quantum Sulphur in recessu habeat ratione Pinguedinis & Spiritus embryonati acidi, ea Materia Medica constat; unde non mirum est, quod tam præstans sit. In Sulphure nempe est Pinguedo quædam mineralis, quæ nupsit arctè spiritui acido primigenio, seu, uti alii vocant, Sali Hermetico. Id quod non tantum probat Resolutio Spagyrica, quæ in Stagma acidum, & singularem Pinguedinem resolvitur; sed etiam ea compositione Sulphuris artificialis, dum ex Spiritu Vitrioli & Oleo Terebinthinæ sublimari potest Sulphur elegantissimum. Ratione Pinguedinis balsamicæ corrigit Sal acre pestilentiale; ratione verò Aciditatis Massam Sanguineam nimis dissolutam temperat, & quodammodo coagulat; ut taceam, quæ habet HELMONTIUS *Tract. de Arbore vitæ circa finem*. Hinc etiam *Vinum Hippocratis ad Pestem curandam* nihil aliud fuit, quàm Vinum commune, mistum cum Sulphure depurato & Sale decrepitato, in vase Pice obturato asservatum; unde etiam *Potus* quicunque in Peste sunt *sulphurandi* ad arcendum Venenum pestilentiale, sicut dixi in Morbis malignis: vid. POLEMANNUS, & CNOEFELIUS *de Epidem Febribus*, ubi potum habet Sulphure imprægnatum, quem in ultima Peste Londinensi, probatum repererunt. Modus hic est: Recipiebat Fila sulphurea: hæc incendebat, fumum capiebat in lagenam, & huic infondebat potum, & agitando probè propipinabat Ægris. Aer etiam sulphure est medicandus.

Sulphuri quoque quodammodò cognatum *succinum* est, unde aut hoc simplex, aut præparatum, aut Oleum, aut Sal aliis mistum, in Peste sunt egregia Remedia.

De *Theriacalibus* Compositionibus aliisque similibus pharmaceuticis nihil dico, quoniam hinc inde circa Febres Malignas fuerunt monita, & omnibus sunt nota. Præferendum tamen reliquis omnibus Electuarium Diascordii *Fracastorii*, vel correctum à SYLVIO, propinatum à ℈i. ad dr. iß. vel dr. ii. in Aqua appropriata, cum Aceto Bezoardico mista. Noti etiam sunt Pulveres in Officina prostantes Bezoardici compositi: pulvis Saxonicus ad dr. ß. propinandus; pulvis Paononicus rubeus ad dr. i. Imprimis ubi sunt Alvi fluxus: constat enim ex Adstringentibus: pulvis Cæsareus & similiter alii.

Formulæ & compositiones ex his possunt fieri variæ: verb. grat.

℞. *Flor. sulphuris* dr. ß.
Cinnab. Antimon. gr. xv.
Camph. gr. vi.
M. f. pulvis:
D. S.
Bezoardicus pulvis sudoriferus.
Sumatur pro dosi ad elieiendum sudorem.

℞. *Unic. veri*, vel *Antim. diaphor.*
Flor. Sulphuris an. dr. ß.
Salis volat. Viperae. ℈i.
Camph. gr. viii. ad ℈ß. gr. xii. vel xv.
M. f. pulvis:
Div. in 2. vel 3. partes æqu.
D. S.
pulvis sudoriferus.
Vel
℞. *Flor. sulphur.* ℈i.

Salis

(V) Antiloimicon, *vel potiùs* Antilœmicon, *h. e.* Antipestilentiale: ab *ἀντί* contra, & *λοιμός* Pestis.

Salis Absinth. ℈ß.
(vel *Salis volat. Corn. Cerv.* gr. xii.)
Olei Pestilent. Heinis. gutt. vi.
M. f. Pulvis, S. ut *antè*.
Item
℞. *Cinnab. Antimon.* gr. xv.
Succini prap. ℈ß.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. v.
Succini
Camphor. an. gr. iii.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *suprà*,
Vel
℞. *Aqua Card. bened.* ℥iß.
Aceti Vini acerr. ʒvi.
Elect. Diascord. Frac. ʒiß.
Camph. gr. vi.
Syrup. acetos. Citri ʒß.
M. D. S.
Potio Sudorifera pro una dosi, benè circumagitanda,
Vel
℞. *Aqua Card. bened.* ℥i.
Elect. Diascord. Frac. ʒi. vel ℈iv.
Salis Absinth. vel *Card. bened.* gr. xv.
Camph. gr. viii.
Aceti Vini ℥ß.
Syrupi de Citro q. s.
M. D. S. ut *antè*.
Vel
℞. *Aqua Card. bened.* ℥iß. vel ℥ii.
Aceti Theriacal. vel *Vini*, vel *Succi Citri*, aut *Acetosa* ʒvi. vel ℥i.
Elect. Diascord. Fracast. ʒiß. vel ℈ii.
Camph. gr. v. ad ℈ß.
Syr. acetos. Citri ʒiii. ℥ß. ʒvi. vel ℥i.
M. pro una vel 2. dosibus: S.
Potio Sudorifera, benè circumagitanda.
Pertinet huc Potio BARBETTE *pag.* 23. qua in Peste sævissima Amstelodami sæpissimè usus fuit:
℞. *Aqua Card. bened.*
Prophylact. an. ℥i.
Elect. Diasc. Frac. ℈iv.
Salis Prunell. ℈i.
Absinth. ℈ß.
Syr. Berber. ℥i.
M. pro Haustu: S.
Potio Sudorifera.
Item hæc Potio:
℞. *Aqua Fumar.* q. s.
Prophylact. nostrat. ℥i.
Antimon. diaphor. ℈i.
Salis Scordii,
Rutæ an. ℈ß.
Julepi rosac. ℥i.
M. pro dosi,
D. S. *ut antè*.
Item
℞. *Aqu. Card. bened.* vel *Ruta.*, *Angel.* vel *Enula*, vel *Bacc. Junip.* vel *Tenell. Cor. Cerv.* ℥i. ad ℥iß.
Liqu. Corn. Cerv. succin. ʒß. vel ʒi. ad ʒiß.
Camph. gr. v.
Syr. de Scordio, vel *Rubo Idao* ℥ß.
M. pro Haustu; S. *ut antè*.
Vel
℞. *Theriac. Androm.* ʒi.
Salis Absinth. ʒß.
M. in Haustulo Vini acidulis
D. S.
Electuarium Sudoriferum pro una vice.
Vel
℞. *Elect. Diascord. Frac.* ʒiß.
Antimon. diaph. ℈i.
Cum *Sacchara* f. Bolus:
D. S. ut *antea*.
Conferatur BARBETTE *de Peste pag.* 16. Item Bolus Alexiterius WILLISII *in Pharm. p.* 529. Item
℞. *Theriac. Androm.* ʒi.

Bezoard. min. ʒß.
Camph. gr. vi.
Aceti Bezoard. q. s.
M. f. Bolus pro una vice, expectando Sudorem.
D. S. ut *antea*.

In genere moneo: in defectu Medicamentorum Antimonialium Sulphur commune, aut ejus Flores, commodè posse substitui.

℞. *Tinctura Bezoard.* vel *Mixt. simp.* ℥i.
Spiritus Corn. Cerv. ℈i.
M. pro una dosi:
D. S.
Mixtura Sudorifera pro una dosi:

Loco Tincturæ Bezoardicæ quibusdam secretus habetur *Spiritus Pestilentialis* seu *Antiloimicus*:

℞. *Viridis Æris benè calefacti* ℔i.
Irrora cum
Aceti destillati ℥iii.
Destilla per retortam in arena igne intensiore:
Jam
℞. *Spiritus Tartari rectif.* part. iii.
Viridis Æris modò prap. part. iß.
Mistis his adde singulis onciis Camphoræ ʒß. ponatur vitro benè obturato in digestionem, donec Camphora unіatur liquori.

Si eum aliqua particula Opii digeratur, & filtretur, dat *Elixir Antiloimicum* egregium.

Pertinet huc etiam Elixir Pestilentiale *Crollii*.

SYMPTOMATA PESTIS.

CÆterùm frequentissima *Symptomata Pestis* sunt

(§. I.)

B U B O. (X)

Horum ergò Medela convenientissimè hic tractatur.

In *Bubone* curando tria præ cæteris attendenda sunt sedulò; Nempe *externè* sunt applicanda.

1. *Attractiva*, seu quæ Venenum eliciunt.
2. *Maturativa*, quæ Tumorem ad Suppurationem perducunt; Et tandem
3. *Mundificativa & Consolidativa*, quæ Ulcus uniunt.

Utur enim sunt, qui *discussioni Bubonum* operam dare volunt, minùs tamen consultum hoc arbitror, nisi simul copiosius Sudor provocetur: siquidem & Bubones sponte recurrentes, Vesicatoriis extrinsecùs admotis, Sudoriferis verò internè propinatis, erunt denuò proliciendi. Equidem sunt, qui suadent etiam Bubones *crudos mox Scalpello esse incidendos* & aperiendos, quod tamen minùs commodum videtur; quin potiùs aliqualis saltim Materiæ Coctio & Maturatio expectanda, plùs minùs perfecta, pro circumstantiarum ratione: quamdiu scilicet apparent rubicundi, non aperiendi; quòd si verò Bubo sit vel lividus, vel niger, ita ut Gangrænam minetur, tunc nulla expectata Maturatione protinùs etiam crudus Scalpello est aperiendus.

Ea verò, quæ applicantur *pro attrahendo Veneno, & maturando* simul plùs minus Tumore, sunt varia. Quidam recipiunt *Cepas* sub cineribus coctas, easque contusas, & cum *Sinapi albo* pulverisato mistas, applicant Bubonibus, ceu potens Attractivum. Loco Sinapi etiam, ubi præsertim Dolor intensiùs urget, *Theriaca & Fuligo* furni dicto modo cum Cepis vel Succo Ceparum instar Attractivi Remedii, per aliquot dies applicetur Bubonibus pro eductione Veneni, & Maturatione Abscessus FORESTUS *lib.* 6. *Obs.* 19. refert, fuisse Experimentum cujusdam Chirurgi.

℞. *Cepam cavam*, immitte *Theriacam*, & applica.

Bufones certo tempore capti & exsiccati, in Vino aut Aqua tepida macerari, usque dum probè mollescant, Buboni calidè impositi Dolorem sistunt, & Ardori resistunt, & potenter Malignitatem temperant; vel Pulvis Bufonum cum Emplastro permisceatur, & ita applicetur Buboni Pestilentiali. Faciunt huc omnia *Emplastra* cum & ex Bufone parata, quæ in principio, cùm Bubo apparere incipit, optimè conducunt. Tale Emplastrum expertum vid. in HILDANI *Cent.* 6. *Observ.* 30. Vel solos *Pulvis Bufonis exsiccati cum Aqua Scorzonera*, ac cum Aqua Rutæ capra-

(X) Βουβὼν propriè est Inguen: *hinc ad Inguina Glandulas*, Bubones *appellant Anatomici: quare harum Glandularum Tumores* Bubonum *nomine vocant Practici: imò Tumores aliarum Corporis Glandularum, etiam ad Collum & Axillas sitarum*, Bubones *quoque vulgò dicuntur. Bubones autem hi vel sunt Benigni, vel Maligni: Maligni vel Venerei, vel Pestilentiales, de quibus A. noster hic.*

capraria in forma Cataplasmatis imponitur, & insigniter conducit. Egregium Remedium est *Stercus* proprium adhibitum. Pertinet huc *Emplastram Attractivum Magneticum Cnoefelii*, Bubooibus aut Tumoribus malignis in Peste applicandum:

℞. *Succini opt. pulverif.* ℥ß.
Bufon. siccat. & pulverif. ℥i.

Mistis in Cucurbita tantum *Spiritus Vini* superfundatur, ut supereemineat digitum transversum, in leni Balnei calore sensim exhalet Spiritus sd consistentiam Magmatis, ter affuso semper novo Spiritu: randem Magma relictum eum Emplastro de Meliloto in debitam consistentiam redigatur & applicetur.

. Quod vid. in *Methodo medendi Febres Epidemicas malign. pag.* 60. 61. *&* 504. elegans est Emplastrum, & quod plus in recessu habet, quòd scilicet nimiam Hæmorrhagiam in Morbis malignis interdum evenientem, sub alia applicarum, sistit; nam Buso exsiccatus sub Aaillis gestatus quamcumque Hæmorrhagiam sistit. Methodus CNOEFELII curandi Bubones est hæc: mox applicar Buboni Emplastrom Attractivum Magneticum, & propinat Bezoardica. Sin loco euphorias speratæ, Vigiliæ, Deliria, Vomitus, &c. successeriot, tunc eligit Centrum aliquod in extracto Abscessu, & in illo Cotim specifico Ruptorio, facta priùs Eschara, aperit. Ubi, inquit, sedula observatione hoc impetrari, quotiescunque Ruptorium Escharа non iosecuta, toties Morbum suisse desperatum: ubi verò produxit Escharam, Vigilias, Deliria, Aphonias, & similia Symptomata, subitò cessasse.

Cæterùm teliquis ferè Emplastris Magneticum Arsenicale *Angeli Sala* præfertur, ex Magnete Arsenicali paratum; in quo Magnete Arsenicali plurima singularia latent Atcana abscondita. Legitimus usus hujus Emplastri in eo consistit, ut, quod rarius, nudum per se applicetur. Dum ergò erumpere incipit Bubo, applicandum *Vesicatorium*, & promovenda eruptio: post septimam vel octavam horam facta Vesica seu Eschara aut Pustula est aperienda: Hinc admovendum est *Emplastrum Magneticum* istud Arsenicale, quod omnibus palmam præfert. Compositio est hæc:

℞. *Antimonii crudi,*
Sulphuris flavi:
Arsen. alb. an. ℥ii.

Subtilissimè pulverisata sepeliantur in phiola in arena, & subministretur ignis, donec benè invicem colliquescant, & colorem rubeom seu obscurum indocant (sic enim egregiè corrigitur Arsenicum): vase refrigerato exime massam, quæ *Magnes Arsenicalis* vocatur. Jam

℞. *Gum. Serapin.*
Ammon.
Galbani,
Magnet. arsen. an. ʒiii.
Terebinth. Laric.
Cera an. ℥ß.
Olei destill. succin. ʒii.
Terra Vitriol. dulc. ʒi.

Misceaotur ita: Gummata dissolvantur in Aceto, & per panoum lineum trajecta iterum inspissentur: deinde seorsim colliquata Cera & Terebinthina extra ignem misceantur ad consistentiam debitam Unguenti: hinc superaddantur Gummata & Magnes Arsenicalis, cum Terra Vitrioli dulci, & Oleo succini, & sic pararum est Emplastrum ad extrahenda omnis generis Venena efficacissimum.

Vid. *scripta Chimica* ANGELI SALÆ, *Praxis Chymiatr.* HARTMANNI, & io specie BARBETTE *in descriptione Pestis, ubi de Bubonibus.*

Loco hujus Emplastri Magnetici Arsenicalis, B. D. MICHAELIS noster in Peste pro curandis *Bubonibus & Carbunculis* Pestilentialibus ante annos 50. sequens *Emplastrum Magneticum* usurpavit: Nempe

℞. *Empl. Diachyl. cum Gumm.* ℥iv.
Pulv. Fol. Uva inverf. seu *Parid.* ℥i.
Magnet. Arsenic. ℥ß.

Cum *Oleo Scorpionum* & *Aran. Mindereri* f. Emplastrum, quod, uri dicit, est expertissimum in hoc casu.

Hæc ipsa Emplastra Magnetica, Bubonibus admota in Pueris, item in Cute tenuiore & textura rariore, optimè sufficiunt, & Malignitatem extrahunt, ot eadem sub forma Crustæ & Escharæ, in qua residet Maligoitas, super Bubonem hæreat: hae apparente, auseratur vel sponte, vel blando Emolliente, ac si subsederit, Maturativis ac Consolidantibus ei succurratur: si non, de novo adaptetur. De Emplastro Magnetico *Angeli Sala* refert BARBETTE, quòd, si applicetur Cuti duriori ac spissæ, aut Buboni duriori, & profundiùs latenti, aut non satis prominenti, adeòque difficulter tractabili, nullam faciat Crustam, & nihilominùs tamen Malignitatem potenter extrahat, ita ut intra 4. vel quinque dies Tumor disparear. Sed quoniam hoc non semper fiat adeò citò, propterea tutiùs illi aguot, qui suasu HODGES & DIEMERBROCII priùs Vesicatoriom parti Bubonis inferiori, vel ipsi Buboni juxta KEGLERUM & BARBETTE applicant, quod promoveat & aditum faciat, ita, ut facta Eschara & scissa, postmodùm Emplastrum Magoeticum eò meliùs queat operari, qualia Vesicatoria pro Bubonibus aperiendis videb. in *Append. pag.* 32. & HORSTII *Observationibus pagina* 356. Convenit quoque sequens:

℞. *Ferm. acerr.* ℥ß.
Cantharid. ʒiß.
Sem. Sinapi,
Staphidis sagr.
Rad. Pyrethri,
Euphorb. an. ʒß.
Aceti Vini fortiss. q. f.
M. f. Pasta vesicatoria: S.
Emplastrum Vesicatoriom.

Vesica post 7. 8. vel 10. horas facta aperienda, eisque vel primis horis Folium Brassicæ rubræ aut Betæ, Butyro veteri aut Oleo Raparum inunctum, postmodùm Emplastrum & Cataplasma Attrahens atque Emolliens applicandum: e. g.

℞. *Empl. Diachyl. cum Gumm.*
Compos. an. ℔ß.
Unguenti Basil. ℥iv.
Sem. Sinap. cond. ℥iii.

Mista sub forma Emplastri imponantur Vesicæ apertæ; hoc eoim maturat promptè, & suppurat Tumorem.

. Longè autem melius est dictum Emplastrum Magneticum, super quod Cataplasma Emolliens applicandum, donec Malignitas sufficienter extracta, & Crusta remota fuerit.

In hac Crusta, quam Emplastrum excitat, hæret imprimis Venenum, & ob id insigniter densa se spissa est; unde etiam longè faciliùs removetur prægressa necessaria *scarificatione*. Ungitur locus Uognento Basiliconis cum Theriaca misto, quod super Crustam admovetur: oam hoc eam decidere facit. Quod si Crusta prima Tumor non sufficienter imminutus appareat, denuo est applicandum Emplastrum Magoeticum, & nova Crusta est eliciendа, donec sufficienter disparuerit Bubo. Quòd si fiat, ut Bubo aut nimis altè promineat, aut rectè super Tendine consistat, tunc Vesicatorium est nimis debile; Cauterium verò actuale est periculosum propter Tendinem. Io tali casu admovendum est Ruptorium seu Cauterium poteotiale, quod fit ex Calcis vivæ ʒi. & Saponis Hispanici q. s. quæ mista dant Emplastrum, quod applicatum, foraminulum exedit.

Alii præmisso vel omisso Vesicatorio:

℞. *Herb. Parid.* Mii. vel ii.
Rad. Lil. alb.
Alth. an. ℥ii.
Ficuum pingu. no. ii. vel iii.

Coqu. cum f. q. *Aqua* & *Olei Lil. alb.* ad consistent. Cataplasmatis: Pulpæ trajectæ adde

Theriac. Androm. ℥ii.
Bufon. pulverif. ℥iß.
Fulig. splendent. ℥i.
Sapon. Venet. ʒiii. ad vi.
Olei Ranar. ʒii
M. f. Cataplasma.
D. S.
Cataplasma Extrahens.
Vel

℞. *Herb. Parid.*
Flor. Chamom.
Malva,
Meliloti an. Mi.
Rad. Alth.
Lil. alb.
Sem. Fœnugr.
Lini an. ℥i.
Alkekengi ʒiii.

Coqu. in f. q. *Aqua simpl.* ad putrilaginem ad consistentiam Cataplasmatis: cui adde.

Olei

Digitized by Google

Olei Bufon.
Scorpion. an. ʒiii.
M. D. S.
Epithema externè applicandum.
Vel
℞. *Fol. Nicot.* M. i.
Herb. Parid. M. ii.
Rad. Angel. ℥i.
Coqu. in f. q. *aqua simpl.* Pulpæ trajectæ addo
Cepar. sub ciner. coct. ℥ii.
Fulig. splend. ℥i.
Theriac. ℥iß.
M. f. Cataplasma:
D. S. ut *antè*.

Herba Paridis Folia vel sola, vel eum Fuligine in formam Cataplasmatis impastata, suppurare & maturare Bubones dicuntur: vid. SCHROEDERUS *lib.* 4. *pag.* 119. Item Decoctum Herbæ Paridis. *Alii Fermentum* recipiunt, ex quo cum *Scrophularia*, additis & *Baccis Herba Paridis*, *Cataplasma* faciunt, & ita imponunt ad maturandos Bubones & extrahendum Venenum. Item *Radix Symphyti majoris* sub prunis cocta, & cum Mithridatio ac Butyro in modum Cataplasmatis imposita, Bubonem coquit, maturat, & aperit. Aliàs etiam Cataplasma ex Scabiosa contusa cum Fermento acri & Sapone Veneto applicatum, Tumorem maturat: Vel fiat Emplastrum, seu Cataplasma ex Foliis Sambuci contusis, cum Pulvere Sinapi contuso subactis, quod applicatum maturat & promptè rumpit Abscessum seu Bubonem. Emplastrum Diachylon cum Gummis, cum æquali parte Theriacæ Venetæ videb. in HORSTIO *pag.* 354. *Observ.* 356. Emplastrum de Bufonibus HILDANI, quod DIEMERBROCIUS *lib.* 3. *cap.* 12. §. 17. describit. Quibus, si dolor valdè urgeat, Cataplasma, quale BARBETTE *pag.* 32. describit, substitui potest:

℞. *Folior. Scord.*
Ruta,
Cicutar. an. M. i.
Flor. Chamom.
Anethi, an. p. i.
Summit. Absinth. p. ii.
Mica Panis simil. ag. ℥ii.
Coqu. ca *Lacte vaccino* ad consistent. Cataplasm.
adde
Croci opt. ʒß.
Vitell. Ovi. No. ii.
Theriac. ʒiii.
M. f. Cataplasma.

Hisce Remediis *nonnihil mitigatus Bubo aperiendus venit*; quia periculum est, si perfecta Suppuratio expectetur, & sponte Tumor rumpat, ne propter dolorem ac ardorem, subinde atroces, Spiritus dissipentur, Vires prosternantur, ac Sanies pestilens retrorsum regurgitet; unde vel *Scalpello* aperiendus est, vel *Cauterio* potentiali applicato exitus Materiæ patefaciendus. Vitanda autem sunt *Vesicatoria*, quando Bubones ad Suppurationem vergunt, & talium loco sequens *Emplastrum* ab HODGES expertum applicari potest:

℞. *Empl. Oxycroc.* ℥iii.
Galbani colat.
Gum. Carann. an. ℥i.
Picis naval. ℥ii.
Liquatis simul cum *Oleo Chamom.* vel *Lil. alb.* f. Massa pro Emplastro, quod plus millies Chirurgicæ manus vicem supplevit.

Apertio tamen Bubonum artificialis auspicacior ipsi habetur.

Aperto Bubone, vel sponte vel Scalpello, usurpantur *Mundificantia*, & hinc *Consolidantia*. In Mundificatione maximè eminet Infusum ex Radice Aristolochiæ rotundæ, Scordio, Myrrha, Aloe & Croco, cum spiritu Vini tartarisato factum; vel Balsamus Peruvianus, Balsamus Sulphuris anisatus, vel terebinthinatus mistus cum Unguento Basilico & Theriaca, & cum Lana carpta immittantur in Ulcus apertum, imponendo desuper Emplastrum de Minio, Emplastrum Album coctum, Emplastrum Diapompholygos cum Oleo Nicotianæ, donec ita mundificetur, & successivè consolidetur Ulcus, observando, ne Consolidatio adeò citò promoveatur. Sed Ulcus, quamdiu possibile, apertum servetur, ut ita omnis Fomes & Gas pestiferum commodè eliciatur, ac removeatur: postmodùm cum Emplastro Diasulphuris *Rulandi* consolidetur.

De cætero probè attendendum, *ne Acetum Buboni applicetur*, teste HILDANO *in suis Observ.* Sic pariter nec *Opiata* propter Dolorem, nec *Saturnina* propter Ardorem, applicanda veniunt, ne Venenum Pestilentiale interiora repetere cogatur, vel talium abusu Sphacelus parti introducatur. Quòd si *Bubones Œdematosi aut rebelles* fuerint, quomodò tractari debeant, vid. in HORSTIO *Observ. pag.* 350. & 351. Nec Mercurius Unguentis aut Emplastris contra Bubones addendus est, ut rectè monet BARBETTE. Exinde enim Mortem observavit SCHENCKIUS in suis *Observ.*

Quoad *Curationem Bubonum*, imitari licet BARBETTE: caveamus nobis saltem, ne mox, uti ipse, ad *Vesicatoria* properemus, cùm hæc non adhibenda sint, nisi Bubo vel fuerit profundus, vel Cutis dura, vel Tumor durus. Interim post Vesicatoria, Theriacalia in usum vocanda jubet HELMONTIUS.

Internè danda sunt *Diaphoretica*, imprimis Sulphura Antimonialia, ut in *Cura Pestis generalis* jam monui. Post Sudorem Julepi moderatè aciduli propinandi eum in finem, ut malignum fermentum acre his ipsis corrigatur, & emendetur, simul tamen Corpus, quantum fieri potest, in Diaphoresi blanda conservetur & retineatur.

§. II.

PAROTIDES. (Y)

Parotides eodem modo tractandæ sunt ac Bubones.

§. III.

CARBUNCULI, ET ANTHRACES. (Z)

Quoad *Carbunculos*, & *Anthraces*: cognoscuntur facilè, si cum colore purpureo & puniceo emergant, & circumcircà circulus rubicundus, quasi inflammationis, qui melior; aut lividus & ater, qui deterior, se repræsentat. *Carbunculus* talis facilè serpit, & Gangrænæ instar vicinas partes inficit, donec tandem pars mortificata excidat. Interdum saltem *Pustula* quædam plùs minùs *alba* apparet, Materiam quasi coctam continens, quæ aperta aut compressa non tantummodò, sed etiam dura & sicca, ac profunda in partibus subcutaneis carnosis radiata apparet. Interdum *Pustula plures* quasi Hydatides emergunt, sub quibus durities inflammatoria apparet. Bubonis & Carbunculi seu Anthracis differentia vid. in SENNERTO *de Peste*.

Carbunculus talis quicunque nihil aliud est, quàm incipiens partis mortificatio. Unde in *Cura*

1. Mortificationis vicinas partes inficientis progressus inhibendus.
2. Substantia mortificata separanda,
3. Ulcus relictum mundificandum & consolidandum.

Notandum autem in genere: quòd, dùm in Carbunculo ardor summus est, abstinendum sit in Topicis ab Oleis & Pinguibus, quia quandoque Sphacelismi periculum inducunt, ac proinde Anthracibus non secus ac Bubonibus applicandus est Bufo exsiccatus, aut in Vino maceratus. Quidam expiscaturi, *utrum lethalis vel curabilis sit Carbunculus?* Emplastrum ex molli *Galbano* imponunt: Quòd si tenacissimè Anthraci adhæreat, itaut nonnisi cum Crusta avelli queat, salutis spem esse asserunt; sin verò non adhæreat, incurabilem plerumque atque lethalem esse. Item Emplastrum ex *Theriaca Andromachi* imponi suadent Carbunculis: Quòd si Theriaca citò arescat & aduratur, ipsa verò Carbunculi constitutio nihil immutetur à Theriaca, lethale esse Signum portendunt. Verùm hoc in posteriori simus cauti (quoad Galbanum res est sine periculo); quo-

(Y) Παρωτίδες *dicuntur* Glandulæ prope Aures, *atque harum Glandularum* Tumores *: ex* παρὰ prope, & οὖς ὠτός, Auris. *Eos Tumores* οἱ παρὰ τὰ ὦτα *appellat sæpissimè* Hippocrates.

(Z) Ἄνθραξ Carbo, & ἀνθράκιον Carbunculus *: hinc Ulcus, seu Exulceratio similis iis, quæ usta sunt, dicitur à Chirurgis* Anthrax *vel* Carbunculus. *Et quamvis Anthrax ab Anthracio seu Carbunculo non differat, nisi quòd Carbunculus sit parvus Carbo seu parvus Anthrax; attamen apud Practicos nomine Anthracis non tam Carbunculus venit mole grandior, sed feritate, & virulentia notabilior.*

niam observatum fuit in Peste Mantuana, quæ Anno 1529. superiori seculo grassata fuit, quod Theriaca Carbunculo imposita attulerit Mortem; Salorem vero; ubi Bubonibus fuit applicata: uti refert RHODIUS *in Analectis pag.* 129.

Pro primo igitur scopo *Sapphiro* in cute ducatur tamdiu circulos circa Carbunculum, donec locus fiat lividus. Præcavet enim non tantummodò, ut ulteriùs non serpat Carbunculus, sed paulo pòst aperitur & excidit, & præterea etiam vis Veneni tota extinguitur: uti hoc non tantùm affirmat HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. ubi de Peste*, & HELMONTIUS *Tractatu de Magnet. Vulnerum Curatione*; sed vid. etiam MARCUS MARCI *in Philos. Veter. Restituta Sect.* 5. *cap. de Magnetismo Sapphiri*. (Obiter noto, quod Sapphiros sepultus sub terra novas & fortiores acquirat vires.) (Hinc apex Carbunculi illinatur seu tingatur *Butyro antimonii* quantitate Nummi: tunc, ubi Eschara apparuerit, applicetur *Ruptorium ex Oleo Lini & Chamomillæ cum Croco* HARTMANNI, *ubi de Peste* §. 15., vel loco talium *Butyro antimonii* extremitates Anthracum attingantur, sive circumducatur circulus: hoc enim ob Acidum, concentratum non solùm progressum ulterioris Mortificationis inhibet, & in Gangrænæ partem mortuam à vita secernit; sed etiam totum Carbunculum excidere facit. Talibus factis, vel mitiori in malo fine his, applicandum est *Emplastrum Magneticum arsenicale Angeli Salæ*, utpote quo non datur melius, & facit, ut sobitò exeat Carbunculus; vel ad suppurandum & aperiendum Carbunculum *Emplastrum de Fuligine*, cujus descriptionem videb. in HORSTIO *observ. pag.* 349. & 356. Alii non ineptè mox applicant *Cauterium actuale*, utpote in parte plus minùs mortificata minùs dolorosum, quod tanquam omnium efficacissimum à BARBETTE & HODGES prædicatur, ubi simul applicandi rationem HODGES *p.* 219. tradidit. Hoc facto, Escharam Ruptorio, vel in Corpore tenello, solo Emplastro Magnetico Arsenicali, successivè separant. *Pinguia*, & *Oleosa*, antequam Escharæ secretionem moliatur Natura, maximè vitanda. His factis, ubi promptè exciderit Carbunculus, & factum sit foramen, pergatur cum Emplastro Magnetico Arsenicali.

Ut suppuretur eò meliùs Crusta, SENNERTUS, DIEMERBROCIUS, BARBETTE & HODGES *Cataplasmata attrahentia* atque *Emollientia* describunt ex Allio, Scordio, Uva inversa, Althæa, Farina Lentium, Fimo columbino, Sapone nigro, Melle, &c. si Dolor valdè urgeat, Emplastrum de Cynoglossa, aut de Pomis Granatorum laudatur. Postmodùm etiam Herbæ Paridis Bacca vel Uvæ ad maturandum Carbunculum, & ad mitigandum Dolorem laudantur. Sunt, qui insigniter commendant Cataplasma *Barbette* suprà descriptum. Ubi substantia supparata probè educta fuerit, *Unguentum Basilicum cum Emplastro Tetrapharmaco & Theriaca* usurpandum (vitanda Vesicatoria;) *Balsamo verò Sulphuris terebinthinato*, aut *anisato*, item Oleo Tartari fœtido, Ulcus probè est mundificandum & abstergendum, atque conveniente Emplastro consolidandum. Ad absolvendam Consolidationem, ne remaneat Ulcus sordidum, insigniter laudatur Cataplasma ex Radice Symphyti majoris, contusa intra duos lapides, & repetitim applicetur; hoc enim intra paucos dies Carbunculum consolidare & curare perhibent. De ulteriori Carbunculi curatione vid. DIEMERBROCIUS & BARBETTE.

§. IV.

ÆSTUS.

Ea, quæ Æstum in genere *mitigant*, sunt In specie *Nitrata*, v. g. pro usu *interno Nitrum antimoniatum* in Potu ordinario dissolutum, ℥i. ad mens. ß.; aut etiam

℞. *Nitri antimoniati* ℈ii.
Antimon. diaph. ℈i.
M. pro 2. dosibus,
D. S.
Pulvis Refrigerans & Confortans.

Item *arcanum duplicatum*, *spiritus Nitri dulcis*, &c. conveniunt.

Externè dissolvatur *Nitrum in succo Sempervivi majoris*, & *aceto rosaceo*, quibus intingantur Linteа, & applicentur Pulsibus, item Fronti & Temporibus. *Sed observandum*; non semper opus esse refrænare Calorem, nisi ubi modum nimis excesserit; Deinde in Febribus cum excretione cutanea conjunctis calor haud facilè sufflaminandus venit, ne motus excretorius impediatur.

§. V.

CEPHALALGIÆ, VIGILIÆ, ET DELIRIA.

In *Cephalalgia* notandum: sæpiùs Dolorem Capitis Febrium Continuarum, imprimis Benignarum, esse saltim per *consensum stomachi*, vel primarum viarum, saltem in principio. Cujus ratio exinde desumitur, quòd *Vomitorio in principio Morbi* dato, ut præcaventur omnia ferè Præcordiorum Symptomata, ita speciatim Cephalalgia, quàm intensa etiam antea fuerit, remittat. Quin &, quod *Clysmata* injecta in Febrium Cephalalgiis subindè eandem notabiliter levent. Sunt tamen & Febres, præsertim Malignæ, quæ genus Nervosum, adeòque & Caput primariò affligunt: hinc æstu corporis utcunque moderato, Caput, præsertim circa frontem, intensè ardet, Ægrypniæ adsunt plùs minùs, interdum planè non dolet. Febres hæ sunt pessimæ notæ, quibus correpti rarò evadunt; nempe spina maligna Capiti & Nervoso generi infixa est, unde illa Symptomata. Quoad *Vigilias*: hæ pertinaces in Febribus, vel Hypochondria ac Præcordia malè affecta sequuntur; & tunc inquieti & plus minùs jactabundi solent esse ægri: vel capitis seu Cerebri malè habentis sunt pedissequæ; & tunc intensior incalescentia circa frontem, Oculi fulgidi, capitis plus minùs perturbatio; item subinde Dolor per essentiam adesse solet, ægri minùs inquieti sunt. Hæc ipsa symptomata diutiùs si dorent, & graviùs affligant, *Delirium* post se trahunt, cujus comites sunt *convulsiones*.

Dolor igitur *Capitis* si in principio est, adeòque non portendit Judicationem vel Crisin, curandus venit. Sin verò Febris fit admodùm intensa, adsuntque falotia signa, supervenit verò Capitis Dolor, cùm ipsa prope Judicationem venerit, nil oportet tentare, quia interdum talis Cephalalgia solet esse signum Decretorium. Vomitum vel Hæmorrhagiam præsagiens. Par ratio est quoad *Vigilias*, in quibus Criseos tempore, vel præsentis, vel instantis, Anodyna aut plùs minùs Somnifera minùs tutò applicari possunt. Internè verò mala hæc in genere curat *Papaver*, & quælibet ex eo parata *Opiata*. Externè verò in febribus in usu est Unguentum Alabastrinum, cum Oleo Papaveris expresso, Temporibus subinde illitum; item *Emulsio ex Nucleis Persicorum*, v. g. ℥iii. & *sem. Papav. albi* ℥i. cum *aqua Florum Sambuci*, *aut Verbena*, *aut Solani parata*, ac Fronti tepidè applicata; nunc cum, nunc sine Camphora; Camphorata enim semper non conveniunt.

Pariter & *Cataplasmata ex Foliis Rutæ*, *Radice Raphani & sale communi*, *cum Fermento* susceptis, & plantis Pedum applicata. Denique *Nitrum in aqua appropriata quavis dissolutum*, cum linteis multiplicatis Fronti ac Temporibus applicatum convenit. *Observandum tamen* hîc: Dolorem in parte Capitis anteriore à Febre oriri; in parte verò posteriori à proprio Capitis affectu: Confer. PRIMEROSIUS *de Febribus pag.* 321. Deinde quoad *Epithemata Humida*; hæc minùs conveniunt, quando nempe Corpus est in continuo Madore. Talia enim dum frigida applicantur, strictùram pororum Capitis, adeòque & per consensum universæ Cutis, Diaphoreseos impedimentum inferunt.

Hæc ipsa verò & *Vigiliis* medentur. Præterea tamen & Medulla Crurum Vituli recens, Temporibus crebriùs illita, vespertino tempore, somni beneficium adfert. Emulsiones ex seminibus 4. frigidis majoribus, Papaveris erratici &c. ut interno usu, temperando Sanguinis Æstum, & Acrimoniam fermenti febrilis, Vigilias subinde compescunt, ita & Externè Epithematis forma applicatæ non inutiles sunt. Internè

℞. *Essent. Castor.* ℨii.
Opii ℨß.
M. S.
Essentia Quietem inducens,
Vel

℞. *Aqua Flor. Papav. errat.* ℥ii.
Corn. Cerv. sine igne,
Antimon. diaph. an. ℈i.
Laud. op. gr. i. vel ii. vel *Ess. Opii* gutt. xii. ad xv.
Syr. Corall. ℨvi.
M. pro 1. vel 2. dosibus,
D. S.
Potio ad Quietem.

BARBETTE *de Peste* scribit; *Opio*, licèt Sudoriferum sit, isto Pestis tempore se valdè parum fuit usum, quòd Somnos primis duabus vel tribus diebus non adeò conferat. Quando verò Patientes 6. vel 7. diebus continuò insequentibus nullum Somnum capere possunt, & Virium defe-

defectus inde sequitur, hac ratione, quod sequitur, præscriptum & assumptum egregie contulit;

℞. *Aqu. Prophylact. carb.* ℥iß.
Borrag. ℥i.
Cinnam. ℥iii.
Conf. de hyacintho ℨi.
Sacch. Perlat. ℥iii.
Laud. op. g. iii.
Misc.

Exhibuit cochleatim singulo horæ quadrante, donec somnus redeat, hinc Æger somnum benè naturalem, & in somno ipso Dolorem sat tolerabile, capiet. Idem tamen Author *temerarium Opii usum dissuadet*, nec impuro Ventriculo Ægrisque nimis debilibus dandum esse monet; quòd plus nocumenti quàm emolumenti in his ab eo sit expectandum. Econtrà neminem meticulosum nimis esse jubet; ne ejus usum se ignorare prodeat. Priùs verò quàm ad Laudanum opiatum deveniat, Capitis Dolorem sequenti more sedare studet BARBETTE: Hederam terrestrem contusam Capiti, plantis Pedum, ut & volis Manuum hoc vel simile admovere jubet:

℞. *Fol. Ruta* M. iß.
Fermenti acris ℥ii.
Fimi columb. ℥i.
Salis comm. ℥ß.
Aceti sambuc. q. s.

M. f. Cataplasma, plantis Pedum, & volis Manuum applicandum.

℞. *Boli arm.*
Terra sigill.
Creta alba an. ℥ß.
Aceti Calendul. q. s.
Misc.
Usurpavit eodem modo.

§. VI.

SOMNUS NIMIUS.

Interdum *profundior somnus* ægros febricitantes quasi stupidos reddit, quo in casu vitanda Theriaca, Mithridatium, & Electuarium Diascordii, ac similia, cùm hæc ipsa Opium contineant; potiùs somno nimio resistunt Acetum rutaceum, sambucinum, &c. Mixtura simplex, Castoreum, & Castoreata; e. g.

℞. *Essent. Card. bened.*
Castor. an. ℨiß.
M. S.
Essentia sudorifera 40. ad 50. gutt. in Aceto rutaceo,
Vel

℞. *Liqu. Corn. Cerv. succin.* ℨiß.
Essent. card. bened.
Castor. an. ℨi.
M. S.
Mistura Sudorifera 50. guttæ in Vino Rhenano ter in die.
Vel

℞. *Decoct. corn. Cerv. cum rad. Scorz.* ℔ß.
Aqua Prophylac. Sylv. ℥x.
Mixt. simpl. ℨiii.
Essent. castor. ℨii.
Corn. Cerv. sine igne ℨiß.
Antimon. diaphor.
Flor. sulphuris an. ℨß.
Bezoard. Jovial. ℈i.
M. S.
Bezoardica Potio Confortativa: singulis horis 2. ad 3. cochlearia.

Externè *Vesicatoria* Cerviei, item Carpis aut Malleolis applicata, sunt optima. Conf. HORSTIUS *in Observat. pag.* 383., *in praxi p.* 26. Naribus applicatur Acetum rutaceum, sambucinum, vel etiam succus Rutæ Aceto mistus; item Castoreum Aceto intinctum, &c.
Vel

℞. *Thuris*,
Bacc. Lauri,
Piper. nigr. an. ℨß.
Subigantur probè cum *Albumine Ovor.* imponatur Fronti q. s. & Somnolentiam arcebit.
D. S.
Externum Epithema.

§. VII.

NARIUM HÆMORRHAGIA.

Hæmorrhagia Narium varia est, pro varietate Febrium. Circa hanc notandum est; an Hæmorrhagia sit *critica*? an verò *symptomatica*? Critica intempestivè suppressa quæ mala intulerit? & quomodo ipsa correcta sit? videb. apud HEINRICUM *ab* HEER *in observ. pag.* 70. Hæmorrhagia talis Febrium sistitur, vel sanguinis fluxum prohibendo, vel locum apertum occludendo: illud priùs, hoc posteriùs. Illud imprimis *Revellentia*, aut *Derivantia*, aut internè *Refrigerantia* præstant. Quòd si sedata fuerit Hæmorrhagia, placet Consilium SYDENHAMI *in methodo medendi febres pag.* 61., laxationem Alvi esse instituendam, si nempe alia non impediant. Inter *Interna* excellit Laudanum opiatum & omnia Papaverina etiam, & præsertim in Malignis, præmissis præmittendis: vid. TIMÆUS *in cas. pag.* 387. HORSTIUS *Observ. lib.* 1. *Observ.* 27. Hinc & Aqua Papaveris erratici cum Syrupo de Portulaca & Papavere; hinc & succi aciduli, Cydoniorum, Ribium, Syrupus Portulacæ, aut Plantaginis ac denique Terræ sigillatæ, Lapis Hæmatites, Corallia, Bezoardicum Martiale, aut Antimonium diaphoreticum Martiale, &c. Inter *Externa* autem imprimis confert Acetum, si hoc ipso abluantur Manus ac Pedes: vel Epithemata ex Aceto Collo applicentur; vel Creta cum Aceto in forma Cataplasmatis Temporibus ac Fronti; aut ex Argilla, & Bolo communi cum Aceto subactis, in forma Cataplasmatis Fronti ac Nuchæ applicentur. Buso vel vivus sub alia applicatus, vel exsiccatus simili ratione sub Axillis detentus, vel Pugno compressus, ut probè incalescat, potenter Hæmorrhagias sistit. Denique Nitrum ad dr. iß. in Aqua frigida dissolutum ac propinatum Hæmorrhagias sistit: Conf. RIVERIUS *cent.* 1. *observ.* 48. Quò facit *Julepus Primerosii*, quo sæpè usus fuit ad compescendam Hæmorrhagiagiam, aliis irritis:

℞. *Aq. symphyt.*
Plantag. an. ℥. iv.
Syr. de Ros. sicc.
Plantag.
Cydon. an. ℥iß.
Aceti Vini albi dr. iii.
Nitri antimoniati aut *depurati* dr. i.
Spiritus Vitrioli gutt. x.
Misc.

BARBETTE *Obs. Histor.* 2. in quadam Peste, & insuper hæmorrhagia, dies 5. vel 6. laborante, ad sanguinem incrassandum, & sic cohibendum, ordinavit sequens, de quo sæpiùs cochlearia duo haurire jussit:

℞. *Aqua Rosar.*
Plantag. an. ℥iv.
Cinnam. ℥vi.
Sangu. Dracon.
Corall. rub. prap. an. ℈i.
Confect. de Hyacinth. dr. i.
Spiritus salis gutt. viii.
Syr. Berber. ℥iß.
Misc.

Ex hujus usu Hæmorrhagia fuit sedata, Sanitas & Mens redierunt.

§. VIII.

SITIS.

Sitis, molestum perquàm symptoma, sedatur convenientissimè per *Nitrata*, & per *Acidula*, *Nitrata* inter excellit Nitrum antimoniatum in quovis Potu dissolutum: quo etiam facit serum Lactis depuratum, imprimis succo Citri acidulatum. *Acidula* inter, tam Vegetabilia quàm Mineralia, excellit Julepus ex Aqua communi, acidulata cum spiritu salis, & syrupo Citri, additur Gelatina Cornu Cervi sudorem simul movens: Vid. RIVERIUS *cent.* 1. *observ.* 19. *cent.* 4. *observ.* 83. PIENS *de febribus part.* 2. *cap.* 19. Ea Vegetabilibus Acidis vulgò notis, Tamarindorum pulpa aut decoctum conveniens est, ubi Alvus simul aperienda venit; item Julepi citrati blandè acidi, &c.

℞. *Decocti Citri cum Corn. Cerv. & rad. scorz.* ℔i.
Syr. Ribium,
Berb. an. ℥iß.
Succi Citri q. s.
M. f. Julepus: S.
Julepus Refrigerans Confortativus pro Siti.

Huic

Huic & similibus Gelatina Cornu Cervi addi potest.

§. IX.

CARDIALGIA ET VOMITUS.

Sal Absinthii valdè prodest io *Vomitu*, *& Nausea* febrium; Confer. RIVERIUS *cent.1. obser. 47.*: Item Conserva Menthæ, Extractum Tormentillæ, &c. sunt egregium,

Vel

℞. *Cons. Menth. vitriolat.*
Pulp. Citri an. ℥iß.
Cort. citri condit.
Elect. Diascord. frac. an. ʒvi.
Conf. alcherm. ʒii.
Salis Absinth. ʒi.
Cum *succo Cydon.* vel *Citri* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium stomachicum ad quantitatem Castaneæ pro una dosi.

Præscribi potest in Nausea, fastidio Cibi, & Singultu. Item

℞. *Mixt. simpl.* ʒii.
Spiritus Nitri dulc. Camph. ℈ii.
M. S.
Spiritos Stomachalis.

De quo sæpiùs gottæ 20. 30. ad 40. in Vino sunt exhibendæ.

Conferantur etiam Remedia BARBETTE usitata *in descr. Pestis* in Vomitu Febrium Pestilentialium: Nempe

℞. *Aqu. Menth.*
Prophyl. Barb. ao. ℥iß.
Cinnam. ℥ß.
Conf. de Hyacinth. ʒi.
Salis Corall. ℈i.
Syr. Myrtin. ℥ß.
M. f. Potio.

De qua omni dimidia hora cochlear recipere jubet pro ordinario potu; ex cujus usu Vomitus plerumque sedatur, si non ex Carbunculis stomachi, & Intestinorum oriatur: simulque regio Ventriculi ter vel quater quotidiè Oleo sequeoti inungatur:

℞. *Olei Nucist. express.* ʒiß.
Mac. destillat. ʒß.
Absinth. ʒi.
Misc.

Intereà parcus potus conceditur; sedato verò Vomitu mox sudoriferum exhibeatur. Egregium quoque est Emplastrum de Caranna, aut quod BARBETTE *in prax. lib. 4. cap. 2.* commendat; item ex Tacamahaca, & Balsamo Peruviano cum Theriaca malaxata; vel Sacculus stomachalis ioterpassatus ex Mentha crispa, Absinthio, Rosmarino, & Rosis rubris; vel ex Fermento cum Baccis Juniperi, Caryophyllis, Nuce moschata, Mace, & Aceto rosaceo Cataplasma paratum calidè applicandum.

Præsentanei ferè effectos est Epithema illud ex spiritu Vini rectificato, Aqua Apoplectica, Theriaca, & Camphora, quod vid. io *Colleg. Formul. class. 3. §. 7.*

§. X.

DIARRHŒA, ET TORMINA ABDOMINIS.

Alvi fluxus, uti & *Tormina abdominis*, curat in specie Electuarium Diascordii *fracastorii* à ʒi. ad ii. propinatum: v.g.

℞. *Aqu. Plantag.* ℥i.
Aceti sambuc. ʒii.
Elect. Diascord. frac. dr.i.
Extr. Torment. gr.xii.
Syr. Plantag. dr. ii.
M. pro 1. dosi: S.
Potio Adstringens pro una dosi.

Vel

℞. *Aqu. Plantag.* ℥ii. vel iii.
Cinnam. dr.iii.
Elect. Diasc. frac. dr.ii.
Corn. Cerv. sine igne ℈ii.
Antimon. diaphor. gr. xv.
Spiritus Salis dulc. dr.i.
Syr. Portulac. dr.iii.
M. D. S.
Adstringens Potio Confortativa.
Cochleatim capiatur pro lubitu.

℞. *Essent. Menth.* dr.ii.
Quint. Essentia Cinn. dr.i.
Essent. Opii dr.ß.
M. D. S.
Essentia Adstriogens.
Propinatur in Vino dosi guttular. 50.

℞. *Corn. Cerv. usti prap.*
Extr. Tormentill. ana ℈i.
Antimon. diaph. gr. xv.
Camph. gr.vi.
Misc. pro Pulvere:
Div. io 2. part. æqu.
D. S.
Adstriogens Pulvis sudoriferus.

Item Essentia Theriacalis ad gott. 30. vel 40.; item Extractum Theriacale ad gr. iii. vel iv., aliaque similia: *anodyna* autem & *Opiata* sunt optima; qoibus adduntur & *absorbentia*, nempe Cornu Cervi ustum, Bolus Armena, Terra sigillata, Crystallus præparata, cum Conserva Rosarum antiquà propinata. *Cydoniata* denique quælibet sunt usitatissima.

§. XI.

SUDORES NIMII.

Rariùs equidem *sudores* oimis vexant sub febrium motu, quia moderati sunt exoptati: ioterdum tamen post Febres Contiouas, aut graviores, aot paolò diuturniores, crebri sudores nocturoi ægros vexare solent, Atrophiam minaores, ex deficiente outrimenti chylosi assimilatione, ob sanguioem depauperatum nari. Hos ipsos & *Emulsiones temperantes*, vel *absorbentia coralliata*, interdum *martialia*, *cum aromaticis subjunctis amaris*, v.g. Absinthio, curant: Conf. etiam SYDENHAM *in obs pag.* 335. De cætero Corpore adhuc pleno in febribus noo eliciendi vi, quia facilè translatio fieri potest ad caput, ut rectè monet BALLONIUS *Pharos med. p.* 215.

§. XII.

URINÆ SUPPRESSIO.

Quoad *Urinarios affectus*: *suppressio* hujus interdum supervenit, quæ interdum Criseos per sudores immineotis indicium est, præsertim si prægresso sudore superveniat. Conferatur HEINRICUS AB HEER *obser. p.* 62. Interdum io statu sine Criseos indiciis supprimitur, vel in Deliraotibus, vel alio modo affectis. Io talibus regio Pubis illinenda venit sequenti Linimento:

℞. *Unguent. de alth.* ℥ß.
Olei scorpion simpl. dr.i.
M. D. S.
Ungueotum Aperiens.
Applicetur crebriùs.

Vesicatoria vitentur.

§. XIII.

SYNCOPE, CORDIS PALPITATIO, ET ANXIETATES.

Ad *syncopen*, *Palpitationem cordis*, & *anxietatem*, à sanguiois nimia ebullitione, aut symptomatis spasmodicis, aot etiam sanguine coagulato oriundam, præter externa, spiritos aoimales torpidos excitantia, convenit aliquid Coofectionis Alchermes, qui ferre possunt, Castoreum & Castoreata, Spiritus Carminativus de Tribus, Liquor Cornu Cervi succinatus, Spiritus salis Ammoniaci succinatus, &c. Quando verò ex Ventriculi Cruditatibus originem trahunt, ante omnia conveniuot Absorbentia, vel sola, vel cum Volatilibus sociata: e. g.

℞. *aqua Theriac.* ℥ii.
Tinctura Bezoard. dr.ß.
Spiritus salis ammon. theriac. ℈i.
Pulv. viperin. seu *Bezoard. anim.* dr.i.
Syr. Cort. citri dr.ii.
M. D. S.
Potio Confortans, eochleatim capienda. Vel

℞. *Corall. rub. prep.* vel *Ebor. sine igne* dr.i.
Cinnab. antimonii dr.ß.
Sal. volat. corn. cervi gr.xvi.
Succin. gr.viii.
Camph. gr.ix.
M. pro Pulvere:

Div.

Div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis Confortans.
Inter Externa pro Temporibus & Facie irrorandis:
℞. *Aquæ Hirund. cum Castor.* ℥i.
Carbunc.
Spiritus Meliss. vel *Citri* vel *Rosar.*
Viridis Æris ana ℥ii.
M. D. S.
Aqua Externa ad illinendum.
Vel
℞. *Herb. Serpill.*
Majr.
Flor. Lavend.
Castor. ℥i.
f. Nodulus vel Sacculi pro Pulsibus, *Aceto rosaceo*, vel *Aqua Hirund. cum Castoreo*, vel *Mixtura præscripta* irrorandi.

§. XIV.

PRUNELLA.

Ad *Prunellam* seu *Anginam*, & incipientem, *Oris nigredinem*, Gargarismus ex Prunella, Salvia, Scordio, cum Rosis rubris mistis, &c. Aquæ Hordei decoctis paratus, addito Nitro, Sale Ammoniaco, unà cum Syrupo Papaveris rhœados, & Diamoron confert; e. g.
℞. *Herb. Scord.*
Prunell. ana. M. i.
Veron.
Fl. Scabios.
Malvæ arbor.
Rosar. rub. ana M. ß.
Incis. dentur ad chartam: S.
Species mixtæ ad Gargarisma.
Simul quoque externè Collo Sacculus integro Croco, Floribus Sambuci, & Spiritus Salis Ammoniaci irroratus, & interpassatus ita siccus calidè applicetur.

§. XV.

TREMOR MEMBRORUM ET TENSIONES.

Ad *Tremorem & Membrorum tensionem* Vesicatoria suprà allegata Pulsibus Manuum & supra Genua in parte interiore, imò contra nimias Anxietates Præcordiorum, etiam sub Axillis, & supra Umbilicum cautè applicari, Vesicæ inde ortæ maturè aperiri queunt.

§. XVI.

MACULÆ.

Ad *Maculas* non rarò diebus Criticis, quarto, septimo, vel nono, in Corpore hinc inde, præsertim Dorso, Brachiis, & Cruribus, ceu morsu Pulicum, quandoque ut Vibices longiores provenientes, *Sudorifera* suprà nominata continuentur: inter quæ Myrrhata & Castoreata excellunt cum Salibus volatilibus; hinc Electuarium sequens:
℞. *Elect. Diascord. Frac.* ℥ß.
Corn. Cerv. sine igne
Salis Card. bened. an. ℈i.
Myrrh. elect. ℈ß.
Cum f. q. *Syr. Rubi Idæi* f. Electuarium: D. S.
Electuarium ad Venenum expellendum pro 6. vicibus Capiatur in Vino calido.
Item Pulvis sequens:
℞. *Corn. Cerv. sine igne* ℥ii.
Antimonii diaphor.
Salis Card. bened. ana ℈ß.
M. f. Pulvis:
Div. in 6. part. æqu.
D. S.
Pulvis Venenum expellens.
Vel
℞. *Pulv. Diaph. Ludov.* ℈iß.
Antimonii diaph. ℈i.
Camph. ℈ß.
M. pro Pulvere:
Div. in 6. part. æqu.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Corn. Cerv. fine igne* ℈iß.
Salis Card. bened. ℈ß.
Camph. gr. xv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Expellens.
Caveatur sedulò Frigus, & fricetur quotidiè Corpus Sacculo, Sale calido vel Sale Petræ repleto, & præterea de Decocto sequenti sæpè bibendum:
℞. *Ras. Corn. Cerv.*
Rad. Scorz. an. ℥iß.
Flaved. Cort. Citri ℥iii.
Sem. Acetos.
Anis. an. ℥i.
Misc. & contus. coqu. in f. q. *Aqua*:
Colatura edulcoretur instar Julepi.
D. S.
Potio Confortativa & Expellens:
Vel mediante hac f. Emulsio ex Seminibus Expellentibus cum Myrrha ad imitationem ZWELFERI *in Phar. Reg. pag.* 209.
Vel
℞. *Flav. Cort. Citri* ℥ii.
Sem. Caleg. rec.
Aquileg.
Card. bened. an. ℥iß.
Myrrh. elect. ℈ß.
Cum *Decocto jam præscripto* f. Emulsio: adde
Corn. Cerv. fine igne ℈ii.
Antimonii diaph. ℈i.
Edulcoretur parum:
D. S.
Expellens Emulsio Confortativa.
Sed etiam *Cucurbita sicca* passim in Dorso, Brachiis & Cruribus calidè affigendæ, & sæpiùs detrahendæ, vel dictis Sacculis, Sale vel Nitro refertis, & Lixivio calido humectatis, Corpus calidè benè fricandum, ut eò melius Cutis aperiatur, & Maculæ excernantur, nec retrocedant

SECTIO XVI.

DE

SANGUINIS EX CORDE IN PARTES MOTU, ADEOQUE CORDIS, HINC ET ARTERIARUM, PULSU LÆSO.

UT pateat connexio cum prioribus, superiùs habuimus in genere *de Sanguificatione læsa*, & inde natis *Febribus*, & sic, quando Sanguis non rectè fermentatur, & in Præcordiis ab Aere inspirato non rectè resolvitur, unde tunc simul fit vitiosa Chyli assimilatio: Quæ vitia Sanguificationis ex læsa particularum, Massam ejus componentium, Crasi oriri diximus, sive hæc Crasis vitietur vitio Chyli, sive vitio Massæ Sanguineæ, aut hæreditario aut adscititio. Verùm inter utrosque intercedit alteratio ab Aere inspirato & expirato: hujus ergo vitia inserenda fuere.

Jam ergò in Præcordiis Sanguis ab Aere alteratus & perfectior factus, non ibidem hæret & subsistit, aliàs præsentissimum immineret Mortis periculum; sed ulteriùs ex Corde movetur per Arterias in universum Corpus, & hinc per Venas undique revehitur ad Cor: qui *Motus* cùm fiat per Circulum, propterea dicitur *Circularis*: cujus Centrum est Cor; Peripheriam constituunt externæ Corporis partes; lineas ex centro ad Peripheriam constituunt Venæ & Arteriæ, hinc etiam ubique Arteriis Venæ, & Venis Arteriæ respondere solent, excepto Cerebri Cortice & Hepate. Ratione modi consistit hic Motus Sanguinis in *Pul-*

in *Pulsu*, dum ex Corde in Arterias, & hinc in Venas, impellitur. Duplici constat Motu hic *Pulsus Cordis & Arteriarum*.

1. Est verus & propriè dictus Motus, qui est Contractio seu *Systole*.
2. Est impropriè dictus Motus, qui est Dilatatio seu *Diastole*.

In illo agunt hæ partes? dum se contrahunt, & ita contentum Sanguinem ulteriùs propellunt: in hoc verò reverà patiuntur, dum à turgescentia Sanguinis dilatantur ac distenduntur. Conf. de hac Sanguinis Circulatione WALÆUS *in Epistolis de Chyli & Sanguinis motu*, item CHARLETON *in Œconomia animali Exerc.* 6. item HARVEUS *de Motu Sanguinis*; item CONRINGIUS *de Generatione & Motu Sanguinis* PAULUS SARPA, *Religiosus Venetus*,, BARTHOLINUS *in Epist. C.* 1, *Epist.* 26. Vid. etiam HIGHMORUS *Disquis. Anatom. de Arteriis Cerebri*.

Cor à Sanguine ex Auriculis ad ejus Ventriculos, imprimis dextrum, illapso & turgescente, expanditur, qua expansione Fibræ, Cordis Parenchyma constituentes, extensæ irritantur, h. e. nimio distensionis & læsionis sensu afficiuntur, inde copiosè per Nervos irruunt Spiritus animales, qui has Fibras movent & contrahunt, qua contractione Conus Cordis ad ejus Basim movetur, motu quasi Turbinis contorto, unde Parenchymate crassescente angustantur Ventriculi, & ita exinde Sanguis impetuosè in Arterias uvibratur, donec expulsione illa facta Spirituum impetus cessat, unde Cor ceu flaccidum denuò subsidet, & illabentem Sanguinem ex Auriculis recipit. Est enim Cor reverà Musculus, & Musculorum in modum movetur, ut jam olim statuit HIPPOCRATES, & noviter confirmavit STENO *in Observ. Glandulis & Musculis*, item HIGMORUS *in Disquis. Corp. Anatomica*, item LOWERUS *Tract. de Corde*.

Pulsus iste continuatur in *Arteriis*, quæ etiam habent Systolem & Diastolem, Cordi tamen contrariam. Cor enim, dum instar Musculi se secundum Fibras suas contrahit, cum impetu Sanguinem rarescentem exprimit in Arterias, quarum Tunica crassa & nervea ab impellente isto Sanguine violenter dilatatur, simulque, qui in ea est, Sanguis ulteriùs pellitur. Ubi verò Cor denuò repletur & distenditur, dilatatæ Arteriæ Fibris suis nerveis circularibus denuò se contrahunt, & Sanguinem eos dilatantem in Venas propellunt, donec novo Sanguinis impulsu denuò per universum Corpus dilatentur. Dependet ergò Arteriarum Motus Dilatatorius à solo Cordis impulsu, & hinc facta Sanguinis eruptione; id quod Modernorum *Sanguinis Transfusio* ulteriùs confirmat. Motus verò Constrictorius dependet ab ipsis Arteriarum Fibris nerveis. Descriptionem Anatomicam Arteriarum videbitis in WILLISII *Pharmaceutica Rationali pag.* 282. Conferatur etiam quoad Arteriarum Motum PLEMPIUS *in Fundamentis Med. pag.* 130. *&* 173.

Non pulsant autem Venæ 1.

1. Quia Sanguis non tanto impetu irruit.
2. Quia Tunicæ molles, & facilè cedunt.
3. Quia movetur à Vasis minoribus ad majora.
4. Quia Sanguis non est adeò tenuis, subtilis, & æstuans, ut in Arteriis.

Vena Cava tamen circa insertionem suam prope Cor utplurimùm etiam pulsare solet, observante hoc WALÆO *in Epist. l. c.*, idque ob Fribras nervosas, quas obtinet.

Motus hic, qui vocatur, uti dixi, *Pulsus*, imprimis consideratur à Medico eum in finem, ut cognoscatur, qualis sit Sanguinis Fermentatio in Corde? sicut secundò exploratur Urina à Medico; ut cognoscatur Sanguinis status ex turgescentia illa resultans, & pro Fermentationis varietate subinde varians.

In hoc *Pulsu* tria sunt consideranda;

1. *Sanguis*, qui movetur.
2. *Efficiens*, quod movet: Et
3. *Instrumenta* seu *Canales*, per quos movetur.

Pro ratione horum trium emergunt Simplices & Generales Pulsuum Differentiæ: Et quidem

1. Ratione *Mobilis*, seu *Sanguinis* motus, Pulsus est vel *Magnus*, vel *Parvus*: Magnus, quando Arteria Sanguine turgescente distenditur; Parvus, quando minùs eadem distenditur. Ad hunc Pulsum refertur etiam *Plenus & Vacuus*.
2. Ratione *Partis moventis*, Pulsus est vel *Vehemens* vel *Debilis*: A corde enim vehementer se contrahente, & Sanguinem ita vibrante, Pulsus fit Validus vel Robustus; si contrà, fit Parvus.
3. Ratione ejusdem *Instrumenti*, nempe *Arteria*, Pulsus est vel *Mollis*, vel *Durus*. Mollis ab Arteria cedente tactui. Durus ab eadem arida, & tactui quasi renitente.
4. Ratione *Temporis* inter plures Pulsationes observabilis, est Pulsus *Frequens*, & *Rarus*: Frequens est, quando Sanguis celeriter movetur, & ebullit in Corde, sicque totum Cor distendit: Rarus est ab immutata Sanguinis fermentatione ac rarescentia.
5. Ratione *Temporis* inter plures Pulsationes observabilis, Pulsus est vel Celer, vel Tardior: Celerior à fortiore irritatione; irritatum enim Cor cum impetu ac violentia evibrat Sanguinem, unde subitò ac celeriter irritantur Arteriæ: Contrà minùs irritato Corde etiam minùs irritantur Arteriæ, & sic fit Pulsus Tardior.

De his vid. præter MOEBIUM, SYLVIUS *Disser. Med.* 3. *de Sanguificatione & Sanguinis motu*, item *in Praxi lib.* 1. *cap.* 26. Non enim alius est, qui magis præcipuè, simulque accuratè negotium hoc tractavit. Et ex his Simplicibus Pulsuum Differentiis omnes reliquæ, quæcunque Pulsuum Differentiæ compositæ, æqualites & inæqualitates, dependent, & facillimè cognoscuntur.

Locus, ubi percontatur Pulsum Medicus, est (1.) Carpus Manus, (2.) est interstitium inter Pollicem & Indicem in parte molli, (3.) sunt Tempora, quando v. g. in Prægnantibus Corpus non debet detegi, (4.) locus circa Talos Pedum, *beydenen Knocheln*.

Unus idemque *Sanguis* est, qui per Arterias & Venas circulatur, *Accidentales* tantummodò habet quasdam *Differentias*. (1.) Arteriosus Sanguis est serosior Venoso, propter Urinam, Lympham, & insensibilem Transpirationem, quæ serum sanguinis Arteriosi imminuunt. (2.) Ex uberiori sero, & propter spiritus copiosos, Arteriosus sanguis longè est tenuior, subtilior & calidior: Venosus vero est crassior & torpidior. (3.) Arteriosus est rubicundior & fluidior, Venosus est obscurior & nigrior, cujus causa est in Aere inspirato, quo in Pulmonibus attenuatus sanguis Arteriosus fluidior apparet Venoso: Conf. LOWERUS *in Vindicat. Pyretol. Willisiana pag.* 50. & *Tract. de Corde pag.* 174.

Finis Circulationis, seu continuatâ sanguinis per Pulmones & Cor Motus, est ut sanguis novo vitali vigore in Pulmonibus & Corde impnægnetur, qui anteà longo per Corpus motu erat infractus. Consistit autem hic ipse novus vigor in renovata sanguinis Fermentatione, indeque nova Caloris exsuscitatione, & Spirituum vitalium regeneratione.

Usus Sanguinis est, ut sit materia, unde nutriatur & augeatur nostrum Corpus. Sed cùm sanguis liquor sit in se homogeneus, qui solus Corpus nostrum nutrire non posse, propter diversitatem partium nutriendarum, conclusum fuit: unde Angli *Succum quemdam albicantem roridum ex Nervis allatum* pro nutriendis Partibus spermaticis commenti sunt, v. g. GLISSONIUS *in Anat. Hepatis cap.* 45. CHARLETON *in Œcon. Anim. Exerc. de Sang. usu & Succo nervorum nutritio*, & ENTIUS *in Apologia pro Circulatione Sanguinis contra Parisanum*: sed hanc Opinionem refutarunt & sufficienter rejecerunt BARTHOLINUS *Spicileg.* 1. *c.* 3. item STENO *de Glandulis Oris* §. 32. nec non DEUSINGIUS *in Exerc. de Sanguinis usu*, & *commento Succi nutritii per nervos influentis*. BARBATUS verò præter sanguinem etiam *Sero* partes nutriri ait *in Disser. de Sanguinis & ejus Sero*; cui BILSIUS *Rorem* suum substituit, eumque Nervosas partes nutrire vel saltem ad nutritionem disponere statuit.

Ut, quod probabilius videtur, differamus, considerandus venit Sanguinis status, quem ex Chylo infuso continuò resarciri notum est; non autem Chylum, sanguini in Venâ Axillari sinistra permistum, unico per Cor transitu in sanguinem abire, sed sensim sensimque, suprà ostensum fuit. Probabile ergò videtur: Sanguinem (dum consideratur pro Massa ista, quæ per Arterias & Venas circulatur) ad omnes Corporis partes distribui, ut eas per Spiritum vitalem vitali in vigore conservet, simul tamen etiam eas nutriat & augeat, sed pro diversitate partium diversimodè: partes nempe spermaticas dictas *parte sui Chylosa* nondum in sanguinem transmutata; *parte* verò *Sanguinea* perfecta partes sanguineas; cui Sententiæ adstipulantem videbitis BARTHOLINUM *Cent.* 2. *Epist.* 65. item *Cent.* 3. *Epist.* 38. SCHNEIDERUM *de Catarrhis lib.* 2. *pag.* 85. item *lib.* 3. *p.* 95. & BOYLEUM *Disser.*

de usu

Digitized by Google

de usu Lactis. Quod spectat etiam *Gelatinam Seri lacteam*, de qua BARTHOLINUS *Cent. 2. Epist. 33. item* BARBATUS *de Sanguine & ejus Sero*. Facit etiam huc coagulatio Seri à Spiritu Nitri in crassamentum quasi caseosum, quod nihil aliud, quàm Chylus, sub Seri tegmine occultatus, tam pro nutrimento partium Nervearum & his cognatarum, quàm pro aliis usibus per universum Corpus distributus. Imò quicquid contra Sanguinis asperitatem pro Succi Nervei benignitate in puncto nutritionis Angli tantoperè urgent, quamdiu intra materiæ nutritivæ limites subsistunt, optimè Chylo, Sanguini nondum assimilato, diuturno tamen cum eodem Circulo certo modo alterato, applicari potest. Quæ ipsa non parùm illustrat Experimentum, quo Anserum probè saginatorum Sanguinem, ubi refrixerit, albissimo Lacte supernatante cooperiri constat; secus ac in iisdem non æquè saginatis fieri observatur. Vid. BORRICHII *Herm. Ægyp. & Sapiens. pag* 262.

Rationes, quæ hoc *Nutrimentum duplex* persuadere videntur, præter Experimenta, quæ Chyli in Sero copiosam præsentiam innuunt, & suprà allegata fuerunt, sunt.

I. Statuta est Sententia ab omnibus: *Quibus constamus, iis etiam nutrimur & augemur*. Jam verò partes nutriendæ & augendæ sunt dupplices: Spermaticæ, & Sanguineæ: Illæ ex rorido, Albumini Ovorum simili, Liquore in Ovo uterino immediatè generantur, quibus ceu staminibus postmodùm per sanguinis adhæsionem sanguinea Parenchymata agglutinantur: Vid. HARVÆUS *de Generatione Animalium*, item CLAUDIUS *de la* COURVEE *Tractat. de Nutritione Fœtus in Utero Part. 2. capit.* 6. & 8. Duplex ergò Alimentum requiritur illis assimilandum, Chylosum nempe, pro Spermaticis seu Nerveis: sanguis verò pro sanguineis.

II. Quò *crassiores sunt Homines & pinguiores*, item quò magis nutriuntur & augentur, eò videtur *Sanguinis Fermentatio debilior*, eòque Chyli in sanguinem transmutatio tardior, indeque Alimenti Chylosi major abundantia. Hinc Plegmatici, h. e. quorum sanguis chylosior existit, & sanguinei, h. e. quorum sanguis magis temperatus & dulcis est, uti utplurimùm sunt proceri, ita etiam crassi: illi tamen magis, quàm hi. Cholerici vero, h. e. quorum sanguis acrior & salsior existit; Melancholici item, h. e. quorum sanguis macrior, & respectivè acidior est, sunt macri, & interdum parvi; in illis enim lenta & blanda est sanguinis Fermentatio: in his verò eadem est citata: Unde ibi uberior Chyli abundantia propter tardam assimilationem; hic vero Nutrimenti Chylosi paucitas, ob citam ejus in sanguinem conversionem. Eo eodem etiam fundamento Infantes & Juniores citiùs augentur, quam seniores; quia in recèns natis pluribus in locis Lacteus liquor reperiri solet.

III. *In Vulneribus partium Nervosarum destillat Aqua* quædam limpida, *Sinovia* dicta, post cujus nimium fluxum exarescunt Membra: illa ergò Aqua videtur esse Nutrimentum proximum illarum partium, licèt ob alterationem in Vulnere corruptum. Sic in Ossium Fracturis adnascitur Callus, similis Ossium substantiæ, qui oritur ex Nutrimento Ossis, in motu suo impedito, huc coacervato & coagulato; qui Callus tamen nullo modo sanguinis, aut partibus sanguineis similis existere solet.

IV. Impossibilis est explicatio, quomodò sanguis iste rubicundus, ex Chylo candido genitus, possit denuò in liquorem Lacteum seu albicantem pro nutriendis partibus spermaticis converti.

V. Per Diuretica, hinc per sudorifera, non secus ac per Exercitia crassi valdè emaciantur. De Diureticis vid. HELMONTIUS *Tract. Latex Humor neglectus* §. 44. & *Tr. Jus duumvirat.* §. 59. *item* SCHENKIUS *l. 3. Observ. de Diabete p.* 456. Item masticatione Foliorum Tabaci per copiosam salivationem ingens Corporis crassities curata refertur à BORELLO *Cent. 2. Obs. 11.*, quod via alia ratione, quàm per crebriorem Ptyalismum contigisse videtur; quo & BORELLUS *l. c.* inclinat, cum Foliis Lauri, quòd multas Aquas educant: Tartari usus crebrior Corpora emaciat, nam Urinam provocat: Ratio hujus effectus alia dari nequit, quam quòd separatum serum per Urinam, & cum eo pars Nutrimenti Chylosi liquefacta & resoluta evacuetur.

Vitiatur Cordis Motus seu Pulsus, & hinc consequenter sanguinis Distributio, variis modis:

1. Quando eadem *augetur*, simulque *depravatur* in Palpitatione & Tremore Cordis.
2. Quando eadem plùs minùs *imminuitur* aut *deficit* ferè in syncope, & Virium prostratione, in quibus Pulsus aut est mollis vel tardus, debilis & parvus.
3. Quando eadem est *nimis frequens* & *celer*, nempe in Febribus.

CAPUT I.

De Cordis Palpitatione, & huic cognato tremore.

P*Alpitatio Cordis* est, quando *Cor impetuosè admodum & vehementer subsultat & pulsat*. Est enim revera Cordis Palpitatio Motus ejusdem nimis inordinatus & convulsivus, coactus & vehemens, quo forti Systole se contrahit, utut nunc vehementior, nunc mitior, nunc major, nunc minor, nunc verò mediocris. Palpitatio hæc cordis seu Motus nimius via sufficienter ex Arteriarum pulsu cognosci potest: sæpiùs enim necesse est, regioni Sterni circa latus sinistrum, ubi cordis Pulsus optimus, admovere Manum pro ritè percipienda cordis Palpitatione, Pulsu ipso in Arteriis subinde via aut leviter mutato, utut leviori in malo celerior aut frequentior soleat observari. Non verò opus est semper, cùm interdum sit adeò vehemens, ut solo auditu possit percipi, vel visu cognosci, adeò ut prostent Exempla cordis Palpitationum, in quibus sonitus ad distantiam percipi potuerit: qualia videbitis Exempla in TULPIO, qui convulsivam cordis Palpitationem in platea dissita audivit; & BARTHOLINO *Hist. Anatom. 58. Cent. 1.*; sicut EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hist.* 79. Culcitras superstratas amovisse observavit: vel etiam Costæ distractæ, & ferè diffractæ fuerunt: Vid. SCHENCKIUS *lib. 2. Observat.* HORSTIUS *lib 3. Obs.* 17. HOECHSTEDTERUS *Decad 9 pag.* 365. MAYOW *de Motu Musculorum pag.* 96. Et PISO *de Colluvie serosa p* 166. notat Palpitationem cordis, in qua indumenta quasi flabello mota inæqualem cordis Motum æmulabantur, & Thorax & Sternum ab illo motu à sede naturali dejecta mediocriter exuberabant. Ex quo affectu patet, esse *Convulsionem Musculi Cordis* in tali Palpitatione.

Contrarium quodammodò Cordis Palpitationi est vitium, *Tremor Cordis*, *Motus scil. ejus quodammodò deficiens, vibrans & tremulus*, imminutam ac vitiosam cordis contractionem insequens, in qua Fibræ Musculorum cordis celerrimè & quasi semicontractè Systoles & Diastoles vices obeunt. Confunduntur communiter hic cordis Tremor & Palpitatio, & vix reperietis quendam Practicum, qui hæc non confusè tractet, cùm tamen toto cœlo differant: *Palpitatio* enim est immoderata & vehemens cordis concussio, impetuosissima Systole ac Diastole molesta, in qua Cor violenter concutitur & quatitur, & dicitur hic Motus rectè ab HIPPOCRATE, a quo jam suo tempore cor habitum fuit pro Musculo, *Cordis Convulsio*: id quod uberiùs confirmat LOWERUS *Tract. de Corde pag.* 132., sicut modum, quo fit cordis Palpitatio, optimè descripsit MAYOW *de Motu Musculorum pag.* 95. *Tremor Cordis* verò dicitur, cùm minores sunt Pulsus & crebriores, & quasi tremuli, Pulsui languido & crebro similes. Oritur equidem a Musculi cordis irritatione. Verùm in hoc est differentia, quòd cor agitatum palpitet, quando Vires adhuc sunt robustæ & constantes; dum verò sunt imbecilles ac prostratæ, cor irritatum tremulo motu vibratur, adeò ut Tremor Cordis pertineat suo modo ad Symptomata Virium imbecillium, & etiam quodammodò ad Lipothymias. In Palpitatione cordis Fibrarum vehementia; in Tremore verò crebritas earum imprimis observantur, ut rectissimè hæc distinguit WILLISIUS *Phar. Rat. P. 1. pag.* 260.

Illustrari potest per Experimentum Anatomicum, si nempe ex Cane vivo cor extrahatur, quod acicula punctum convellatur aliquoties; si verò ejus Pulsus penitùs languescat, tunc, si denuò attingatur, Tremorem exhibebit, & motum vibratorium. Quidni ergò Palpitatio & Tremor similis in Corpore vegeto adhuc excitari poterit?

PARS AFFECTA.

Pars Affecta in Palpitatione & Tremore primariò est *Cor*, quippe cujus substantia musculosa præternaturali motu in Convulsionibus & Motibus convulsivis movetur.

Cor enim esse Musculum, & ex Musculis compositum, videb. in LOWERO *l. c.* & STENONE *de Glandulis & Musc.* item in *Specimine Musculorum Geometrico*. Jam verò, cùm omnis Motus convulsivus in machina corporis nostri præsupponat sensationem nimiam, cujus occasione sequatur spirituum influentium impetus; proindè facilè patet, proximam *Causam Palpitationis consistere in tali Sensatione molesta aucta*; uno nomine, *in Irritatione*. Sicut vero sensationem nimiam limitat vis cordis movens in spiritibus consistens: ita si cordis vis motiva sit nimis valida, oritur ejus Palpitatio; si debilior, fit Tremor, aut cordis Motus vibratorius, inæqualis & varius. *(A)*

CAU-

(A) Cordis Palpitationem novo quodam mechanismo exponere conatus est Dominus Ruellius *Valentiæ ad Rhodanum Medicus, cujus primam ideam à* Dom. Chirac. *se suscepisse fatetur. Primò & ratione & experientia motus falsam esse putat receptissimam Medicorum hypothesim, Cor nempe, non secus ac reliqui Corporis Musculi, ab influxu Spirituum animalium moveri. Quotidie enim observamus, in Convulsionibus universalibus vel motibus omnibus convulsivis, nec ipsa excepta Epilepsia, quamvis Spiritus animales sint in summa eaque perturbata agitatione, Cor tamen à rhythmico, atque æquali suo motu non aberrare: quod quidem non accideret, si Cordis motus à Spirituum tunc temporis summè agitatorum influxu penderet. Et contrà in vehementibus Febribus, Cor citatissimè movetur; hunc autem motum à Spiritibus summè agitatis non pendere patet ex eo, quia nullam Corporis partem simili ratione agitatam observamus. Experientia item constat, quòd si in Cane secentur Nervi omnes ad Cor pertingentes, sectione sub claviculis facta, animal haud illicò moritur, sed perseverante Cordis motu (celeriori tamen ob Febrem supervenientem facto) ad diem & ultrà vivere pergit.*

Motum igitur naturalem Cordis haud Spirituum animalium influxui tribuit Dom. Ruellius, *sed materiæ Nitro aereæ cum Sanguinis massa commixtæ, quæ separata in exiguis Cordis glandulis, atque in ejus Fibras delata, commiscetur cum pauca Sanguinis portione, ab Arteria Coronaria ibi effusa, eique ope fermentationis excitata communicat vim sese dilatandi, seu motum explosivum. Putat autem in statu naturali Cordis systolem fieri, accedente apice ad basim, adeoque Cordis mole rotundiori facta, & ventriculis angustioribus redditis, Sanguinem propelli è dextro in Arteriam pulmonalem, è sinistro in Aortam.*

His positis advertit, Cordis Palpitationem non esse motum ejusdem Cordis tantum præter naturam adauctum; nam id in Praxi notum est, in Palpitatione Cor tota sua mole elevari, & antrorsum versus Costas veluti saltu propelli: ut & ictus eminùs sint exauditi, & Costæ quandoque fuerint confractæ. Advertit ulteriùs, Palpitationem non fieri, ut creditum est, in diastole Cordis, sed potiùs in systole: quod ex eo evidens esse putat, quia Cordis Palpitatione affecti ictus, & Arteriarum pulsus eodem tempore percipiuntur; unicuique autem perspectum est, Arterias tunc pulsare cum dilatantur à Sanguine propulso, Sanguinem autem nonnisi à Corde se in systole coarctante propelli in Arterias.

Hinc infert laudatus Author, quòd si Sanguis à Corde propulsus, quacumque ex caussa, cum impetu versus Cordis Ventriculos sese constringentes resiliat, hac resilitione necessariò faciet, ut Cor vehementer versus Costas elevetur, & in Palpitationem incidat: quare omne id, quod efficere aptum erit, ut Sanguis versus Cor cum impetu resiliat, caussa erit illius Palpitationis. Præcipua autem & maximè familiaris hujus Morbi caussa erit Sanguis glutinosus & lentus: verùm lenti & glutinosi Sanguinis nomine haud venit hic, qui sero & ramosis partibus abundat; sed potius cujus principia arctiùs sibi invicem adhærentia illum aptiorem reddunt ad fermentationem vel ex levi occasione concipiendam. Hujusmodi igitur Sanguis (qui solidus ferè & firmioris substantiæ dici poterit) à Corde propulsus, quum non facilè Pulmones subire possit, nisi vi dilatatis Arteriis; necessariè ex hac veluti contentione, magnam concipit effervescentiam, atque adeò dilatatus in extremitatibus præsertim vasorum, quam tentabat, sibi ipsi viam præcludit: quapropter Sanguinis columna quæ Arteriam pulmonalem occupat, resilit versus Cordis parietes, tanta cum majori vehementia, quantò major est Arteriæ tunicarum vis elastica. Negotium autem hac ratione accidere evincit facillimum Experimentum: si Canis Arteria pulmonalis vinculo obligetur, Palpitatio extemplo fiet: resiliente nempe ob vinculum Sanguine versùs Cor. Quod facit hic Arteriæ pulmonali injectum vinculum, facere æquè potest Tuberculum, aut Scirrhus vel in eadem Arteria, vel in Aorta subnatus.

Expendit postmodum obiter aliorum sententias, ac notat I. Excedentem Pericardii Aquam, quam Lovver, *aliique Palpitationis caussam esse crediderunt, potiùs aptam esse ad Pulsum debiliorem & mancum reddendum, præpedita nempe à Pericardii hydrope libera Cordis dilatatione. Imo tantum abest ut Aqua illa possit Cor ad saltus excitare, quin potiùs ad ejusdem impetum refrænandum aptior esse poterit. Potiùs ergò ex Cordis in Palpitatione violenta contractione aquosæ particulæ è Sanguine expressæ, in Pericardii capsula retinentur, & Aquæ copiam adaugent: itaut Pericardii hydrops non tam sit caussa Palpitationis Cordis, quàm Morbi hujus effectus. II. A veritate aberrare & eos putat, qui ajunt Cordis Palpitationem esse motum convulsivum factum ab irritatione, quam parere possint Aortæ Tuberculum, Ulcera, Vermes Pericardii & similia; Nam si hoc verum esset, in Cordis Palpitatione Arteriarum Pulsus pro vehementia motus Cordis vehementes quoque esse deberent, si nullum esset impedimentum Sanguinis è Corde in Arterias propulsioni: constat autem Pulsus in iis, qui hoc Morbo affecti sunt satis exiguos esse & obscuros, III. Impossibilem putat Polyporum in Cordis Ventriculis concretionem, quam nonnulli Palpitationis Cordis caussam esse crediderunt: siquidem celer Sanguinis per Ventriculos motus, Polypos hos concrescere haud sinit, concrescerent enim faciliùs in Venis, in quibus Sanguinis motus satis tardus est. Credit ergò Polypos in cadaveribus repertos, vel in mortis instanti, vel etiam post, in Cordis Ventriculis concrevisse.*

Denique propositam hypothesim confirmare conatur Ruellius *argumentis à Symptomatum hujus Morbi explanatione ductis. Pulsus 1. est debilis: nam quum nonnisi exigua Sanguinis portio transeat e dextro Cordis ventriculo in sinistrum, nonnisi exiguam quoque hic propellere poterit in Arterias, adeoque hæ sanguine minimè turgescentes, minùs elevabuntur, & Pulsus edent satis debiles: hinc fatiscens Corpus, ad Syncopem maximè pronum redditur. 2. Respiratio difficilis redditur ex eo, quia Sanguine minùs promptè per Pulmones transeunte, illorum vesiculæ à turgidioribus ea ratione Arteriis comprimuntur. 3. Quum pauca Sanguinis quantitas ad Cerebrum feratur, pauca ex eo Spirituum portio secernitur; hinc universi Corporis languor. 4. Corporis ejusdem lassitudo & anxietas oritur ex eo, quòd Sanguis crassus fermentationem subiens immodicè rarefit, unde partium omnium per quas transit distentio, & molesta atque inquieta sensatio. 5. Exponit denique A. quomodo Animi pathemata juxta positam hypothesim possint Cordis Palpitationem inducere: Sanguis enim vel ab impetu Spirituum vehementiorem fermentationem subiens (ut in Ira, Amore, & Lætitia) facilè resilit è Pulmonibus versus Cor; vel à tardo Spirituum influxu crassior redditus (ut in Mæstitia & Timore) quum nequeat facilè per Pulmones trajici versus Cor; iterum reflectitur, & Palpitationem parit.*

Hæc est Ruellii *de Palpitatione Cordis hypothesis: ei tamen minimè acquiescens* Dominus Gouninus *Montis Limarii Medicus, aliam, quam ipse verosimiliorem existimat, in medium producit. Hujus Morbi caussam quærit hic A. in ipsis Cordis penetralibus: ait enim quòd si Sanguis, qui singulis Cordis constrictionibus debet ex ejus ventriculis extrudi, non totus, præsertim è dextro ventriculo, in Arteriam pulmonalem extrudatur; tunc ejus portio in dextro ventriculo remanens, quum impetum susceperit ut egrederetur, egredi autem non possit, vim suam in Cor ipsum, à quo acceperat, exercet, atque adeò in Palpitationis motum illud adigit. Caussam autem cur Sanguis non totus è dextro Cordis ventriculo in Arteriam pulmonalem influat, eam esse putat laudatus A., quòd scilicet Arteriæ vel Venæ capillares Pulmonum obstructæ sint, ut insuperabilem resistentiam faciant crassiori saltem portioni Sanguinis, qui versus Pulmones à Corde se contrahente impellitur. Oportet igitur, ut, quum vix minima Sanguinis quantitas per hæc vasa obstructa transire possit, quæ remanet in eorundem vasorum latera vim faciens, illa ad*

sese

Digitized by Google

CAUSÆ.

Causa convulsionis cordis in ejus palpitatione, & Motus ejus convulsivi tremuli in ejus tremore, est omne id, quod quacunque ratione aut musculos Cordis, aut nervos ad cor derivatos, irritare & vellicare, adeoque ex impetu spirituum ad convulsionem stimulare potest.

Causæ tales irritantes investigandæ sunt vel in ipso *Organo* moto, nempe in Corde ipso, vel in *Motus Medio*, i. e. in Nervis Cordis motui inservientibus. Ratione *Cordis Causa Irritans* est respectu ejus Parenchymatis vel *extra Cor* in ejus ambitu, eaque frequentior, vel *intra Cor* & Ventriculos ejus.

Inter causas extra Cor subinde observata fuit *Aqua Pericardii* nimis *abundans*, quæ Aqua nil aliud est, quàm Lympha eo per certa Vasa Lymphatica derivata, ex Glandulis Thoracis se eo effundens; sicut etiam MARCHETTE observavit, Ductum ex inferiore corpore ad Pericardium Lympham deducere: qua Lympha abundante fit Hydrops Pericardii, cujus occasione pericardium distenditur, Cor irritatur, & Palpitatio molesta ac diuturna Cordis oritur: Vid. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 3. *Curat.* 43. item PISO *Tract. citato pag.* 186., qui etiam refert, quòd in iis, qui Palpitatione cordis laborant, post mortem inventum fuit Pericardium copioso Sero distentum quod GALENUS jam observavit *lib.* 5. *de Locis affectis*, ubi dicit quòd Aqua abundans in Involucro Cordis sit causa palpitationis Cordis, quæ sit una ex gravissimis, contumax, & rarò ferè curabilis, propterea, quòd neque dissolvi neque discuti possit. Quod enim attinet RIOLANI consilium *in Anat.* sua *lib.* 3. *cap.* 4. ubi suadet: tali in casu esse perforandum sternum eo in loco, ubi Capsula Pericardii ei adnascitur, & sic Aquam contentam extrahendam e magis Theoreticum, quàm Practicum est. Sed dubium videtur quoad hanc Causam, annon acrior Lympha potiùs impediat motum Cordis? imo Lymphæ hujus copia non tam causa, quam effectus palpitationem Cordis insequens, seu Productum morbosum sit? Vid. LOWERUS, *Tract. de Corde pag.* 104., ubi à Glandulis basi Cordis adnatis eam derivat: siquidem in Homine vivente paucior, quàm in mortuo, hujus reperiatur quantitas, de quo vid. SCHNEIDERUS *lib.* 2. *de Catarrhis pag.* 93.: sicut in iis, qui Morte violenta, & imprimis cum sanguinis profusione perierunt, vix guttula ejus. Econtrà in Hecticis & Phthisicis, necnon suffocatis, major ejus quantitas reperiatur.

Tubercula itidem & *Excrescentia verrucales*, Cordi vel Pericardio adnatæ, etiam sunt causa palpitationis Cordis admodum vehementis. Exempla horum post mortem in dissectis repertorum, videbitis in SCHENCKIO *lib.* 2. *Observat.* de Sacerdote, circa cujus Cordis basin Excrescentia carnea reperta fuit; item in alio, de quo vid. BONETUS *Sepulchreto pag.* 651. nec non ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 8. *Medic. Princip. Hist. cap.* 8. *Obs.* 3. ubi ex Excrescentia carnea inter Arteriam Magnam palpitatio Cordis insignis orta fuit. Sic ex *trunco Arteriæ magnæ prope Cor osseo* palpitationem cordis gravem observavit WILLISIUS *in Pharm. Rat. pag.* 264. Ob Venæ Pulmonalis Cartilaginem adnatam & fere obstructam, palpitationem Cordis notat MAYOW. *de Musculorum Motu pag.* 97.

sese dilatandum cogat, pro ratione quantitatis Sanguinis, quem Cor contractum impellere pergit. Sed quoniam Arteria pulmonalis, absque disruptione, non posset eousque dilatari, ut queat totum Sanguinem dextri Cordis ventriculi excipere: nec Sanguis ob vasorum obstructionem in suo motu progressivo perennare aptus esset, pro mensura velocitatis, qua assiduo impellitur à Corde se contrahente; hinc necessario sequitur in singulis Cordis contractionibus, non totum Sanguinem in dextro ventriculo contentum in Arteriam pulmonalem jam infarctam, propelli: quare residua Sanguinis quantitas omnem impulsionem à contractione Cordis impressam, ipsi Cordi iterum imprimit, illudque versus Costas subsultare facit. Quod de Arteria pulmonali dictum est, idem quoque vult de Arteria Aorta, si ob ejus qualecunque vitium, impedimentum fiat integræ evacuationi Ventriculi Cordis sinistri.

Hinc ait Dominus Gouninus *facile explicari, quomodò Polypus, Abscessus, Tubercula, Vermes, Hydrops Pericardii, & similia circa Cordis orificia & vasa, atque circa Pulmones vitia organica, quibus impedimentum fieri potuerit liberæ Sanguinis per Pulmones trajectioni, adeoque exactæ ventriculorum Cordis evacuationi, Cordis Palpitationem sæpenumerò induxerint. Sic quum Polypus alterutrum Cordis ventriculum occupans, liberum Sanguinis exitum impediat, qui peracta contractione remanet, Palpitationem inducit. Sic Vermes morsibus Cordis nervos lacessentes Spiritus animales determinant, ut cum impetu in Cor ipsum & Pulmones influentes, convulsivam in his contractionem pariant, adeoque impedimentum faciat Sanguinis per eos trajectioni: quod, ut dictum, sufficit ad Palpitationem Cordis excitandam. Idem dicendum de ea vasorum pneumonicorum, & præsertim trunci Arteriæ pulmonalis compressione, quæ fieri potest ab Abscessu, vel Hydrope Pericardii: imò quum vitiosi succi præter naturam vel in Ventriculo vel in Intestinis collecti, fermentationem & rarefactionem concipientes, possint Diaphragma, ipsosque Pulmones comprimere & coarctare; hinc reddere rationem poterimus, cur quandoque veluti flatulenta & extemporanea in Hypochondriacis excitentur, ob viscerum infernorum consensum, Cordis Palpitationes.*

Quamvis autem Gouninus *cum* Ruellio *consentiat, à crasso Sanguine sese rarefaciente dilatari plus quam par est Arteriam pulmonalem, atque adeò constringi oscilla ramorum capillarium, vel comprimi reliqua Pulmonum vasa, ut impedimentum fiat facili Sanguinis trajectioni, & occasio suppeditetur palpitationis Cordis; Nihilominus haud facilè credit, ex hac sola caussa Morbum hunc, maximè si longo tempore perseveret, fieri posse, nisi simul concurrat Vasorum exilium Pulmonum obstructio, de qua prius dictum. Imò horum Vasorum obstructio, longiorem Sanguinis in Pulmonibus moram necessariò pariens, adeoque actioni Nitri aerei diutiùs illum exponens, in caussa est ut Sanguis fortiùs rarefiat. Verum enim est quòd cùm Sanguis secundum Naturæ leges facilè per Pulmones trajicitur, tunc mitiùs effervescit; contrà verò, si remoram patiatur, illico in majorem fermentationem abit.*

Nec illud ulteriùs Ruellio *concedendum putat, quòd Sanguis ob contractionem Arteriæ pulmonalis resiliens versùs dextrum Cordis ventriculum, Palpitationem excitet: Nam contractio Arteriæ pulmonalis, non minùs quàm omnium Corporis Arteriarum, quum alternans sit cum Cordis contractione, hinc sequeretur Cordis Palpitationem juxta illius hypothesim fieri in Cordis diastole seu dilatatione: quod est contra experientiam, atque ipsam* Ruellii *opinionem. Quod si contra omne verum asserere velit* Ruellius, *contractionem Arteriæ pulmonalis, Sanguinem versùs Cor repellentis, fieri eodem tempore, quo contractio Cordis completur; quæ spes esse poterit, ut vis Arteriæ Sanguinem repellentis, superare possit vim Cordis, quod ei communicat determinationem motus oppositam, quum sciamus unum Cor vi sua superare resistentiam omnium Vasorum corporis?*

Sed ulteriùs laudatus Gouninus *provocat ad Experimenta. Cadaverum dissectione innotuit, Arteriæ pulmonalis Aneurismate factam sæpè Palpitationem Cordis. Quomodò ergò Arteria hæc penè dilatata, nec vi elastica gaudens, nec contractionis capax, potuit unquam Sanguinem versùs Cor repellere, invita & reluctante vehementiori sanè Cordis vi? Præterea si vinculo deligetur Arteria pulmonalis in ipso e Corde exortu, vehementissima Cordis Palpitatio supervenit: quærit ergo à* Ruellio Gouninus, *qua ratione hæc Palpitatio oriri poterit à Sanguine resiliente ex Arteria in Cor, si Arteria quum libera ob vinculum non sit, minimè potuit Sanguinem excipere, quem repellat? Potiùs igitur palpitabit Cor à Sanguine remanente in ejus ventriculo dextro, atque repercussione facta, illius parietes cum impetu feriente.*

Denique Dominus Gouninus, *haud excludenda vult à censu Caussarum occasionalium Palpitationis Cordis, Hydropem Pericardii, Vermes, & Polypos, ut facit* Ruellius. *Ea enim in Cadaveribus vulgò deprehenduntur; & quemadmodum juxta* Gounini *hypothesim illorum reddi faciliùs potest ratio, quàm juxta hypothesim* Ruellii; *ita illius sententiæ magis favere videntur, quàm hujus.*

Ingeniosa sanè sunt, quæ de Cordis palpitatione citati Auctores excogitavere: sed si quod sentio fateri fas est, negotium hoc adhuc in tenebris latere mihi videtur.

Digitized by Google

Præter Tubercula *Vermes* etiam, & quidem in specie dictus Vermis Cordis, *der Herzwurm* tam in Pericardio ipso, quàm in Pericardio contenti, aut eidem adhærentes, inter alia Symptomata periculosas subinde dant Palpitationes. Affectus rarus habetur Vermis Pericardii, & paucis, & ferè nulli, cognitus. Ego tamen puto, quòd non sit carus talis Vermis, sed admodùm frequens. Symptomata taliter, Ægrotantium, & Medicamenta contra eum videbitis in GABELCHOVERO *Cent.* 3. *Curat.* 1. Præ cæteris Ægri patiuntur palpitationem cordis subinde recurrentem sine manifesta causa, insignes rosiones & vellicationes, puncturas & dolores, præsertim rosiones & vellicationes in inferiore Pectoris loco, ubi situm est cor, ex improviso interdum lipothymiæ imminent, interdum etiam epilepticæ convulsiones supervenire observantur, Facies pallet, Ægri inquieti sunt, Pulsus intermittens & intercurrens est, & similia adsunt Symptomata: Vid. FORESTUS *lib.* 21. *Obs.* 26. *in Schol.* PARÆUS *lib.* 1. *Cent.* 3. SCHENCKIUS *lib.* 2. *Observ.* 194. Medicamenta, quibus hic Vermis interimitur, sunt imprimis Mercurialia, & hinc succus Allii, Raphani rusticani, & Nasturtii, aut quoque eorum Infusa: de quibus vid. *Praxis Chymiatr.* HARTMANNI, qui eum curat per sal Dictamni & Tanaceti; item per Mercurium vivum, hujus Infusum: necnon GABELCHOVERUS *l. c.*, ubi habet Exempla Vermis Pericardii per hæc Medicamenta necati. Curiosa est Historia, quam habet PETRUS à CASTRO, Medicus Veronensis, in suis *Manuscriptis Practicis*: *Mihi*, inquit, *contigit, dirum morbi genus in Cantabria observasse, sub epidemica constitutione, in qua post ingentem ægrotantium stragem, qui omnes convulsi cum frequentissima & ferè continua cordis palpitatione moriebantur, dissectis quibusdam cadaveribus invenimus in singulis Vermem, magnitudine ferè minimum digitum æquantem, capsulæ cordis affixum. Non valuerunt*, inquit, *præstantissima Alexipharmaca Vermem occidere, non Bezoar Orientalis, nec Theriaca, nec confectio Alchermes, nec Scorzonera nus alia, itemque nec Allium, à quo tamen magis, quàm ab aliis omnibus angebatur & lædi videbatur. Solus succus Scabiosæ mox Vermem occidit; unde hac experientia observata, Scabiosa imposterum uti jussimus languentes, tam in Jusculis excocta, quàm in Decoctis & Syrupis & ex ea fabricatis. Tandem nulla auxilia ægrotantibus apponebantur absque hoc specifico alexipharmaco, & certè mirum fuit, ab eo tempore nec ullum ægrotantium periisse. Itaque non cordialibus hic affectus curari poterit, sed succo Allii, Scabiosæ, & aqua Scabiosæ, in qua agitatus fuit per aliquot horas Mercurius crudus: item Mercurius dulcis ad gr. ix. exhibitus cum Bolo ex Conserva Florum Scabiosæ magnopere profuit.* Hæc CASTRO propria Experientia nobis reliquit. Vid. etiam hujus PETRI à CASTRO *Tract. de Peste Neapolit. Rom. pag.* 137. & 138., ubi etiam Vermis ejusdem mentionem facit.

Cataplasma externum contra Vermem Pericardii expertum vid. in LOWERO *Tract. de Corde pag.* 107. *ex Foliis Cinaræ, Tanaceti, & Absinthii vulgaris, Aceto Vini incoctis, & cum pauco Mithridatio mixtis, regioni Cordis admotum.*

Causa Interna respectu Cordis palpitationem inferentes sunt variæ. Rariores sunt ipsi *Affectus cordis*, ut *abscessus in corde*, aut simile quid; sed potiùs omnia ea, quæ sanguinis localem motum quacunque ratione per Cor impedire valent, unde circa radices Vasorum & cordis basin aggestus, ad crebriores & validiores contractiones, adeòque palpitationem concitat. Internæ causæ rationem obtinent: *Cujus Sanguinis in circulo suo plùs minùs impediti non leve argumentum est*, quòd pulsus in carpo minùs cordis motui respondeat, sed languidus & diminutus subinde percipiatur, quasi sanguine non sufficienter distendente Arterias. Has inter Causas sunt tam ipse *Sanguis* non ritè se habens, quàm etiam alia sanguinis ritè constituti *motum impedientia*.

Sanguinem quod attinet; ipse vitiosus minùs turgescibilis & fermentescibilis, indeque ad stagnationem pronus, ad palpitationem disponit. Uti enim à sanguine rarescente naturaliter expansum cor irritatur ad sui constrictionem; ità ubi præternaturalis est fermentatio, etiam per consequens præternaturalis irritatio, ibi etiam præternaturalis & violenta erit Contractio. Hinc in iis, qui sanguinis Menstrui patiuntur suppressionem, frequentes sunt palpitationes cordis, quas ex levi motu tunc contrahunt; non secus ac Cachecticis confirmatis. Ictericis, Spleneticis confirmatis, aliisque affectibus Chronicis non raræ sunt; quod ex GLISSONIO *Tractatu de cordis Palpitatione*, & FORESTO *lib.* 17. *observ.* 1. est notum. Præ cæteris tamen, Hypochondriacis, Hystericis, & Scorbuticis familiare est malum hoc, ita ut in palpitatione cordis semper suspicio sit de Affectu scorbutico: idque duplici modo; vel ob sanguinis intrinsecam constitutionem; vel propter Nervos Cor moventes convulsos.

Ratione Sanguinis frequens est palpitatio cordis, *triplici ex causa*: vel ob anomalam sanguinis in præcordiis *Turgescentiam*; vel ob *acidum* vitiosum tunc in sanguine peccans & cor vellicans, vel ob *Grumulos* sanguinis ex acido condensatos in corde relictos, qui inter cordis valvulas hærentes illic denique impacti palpitationem inferunt non raro. Dico tamen Grumulos: si enim majores grumi, & polyposæ concrescentiæ adessent, syncopes ac suffocationis metus instaret, cujus rei examen observatum est in M. A. N. C. *Ann.* 2. *observat.* 197. *pag.* 298. Nec mirum est, quòd tales grumuli in Hypochondriacis palpitationem cordis inferant, cùm & calculosæ concretiones in corde existentes, item polypi cordis, idem subinde inferant malum: de quibus vid. HORSTIUS *in Obs.* & HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 89. GREMBS *Arbor. l.* 2. *c.* 1. §. 8. Quo etiam Bilis illa retorrida in Tophi nigri speciem redacta facit, cujus FERNELIUS *Pathol. l.* 5. *Observ.* 17. meminit. In scorbuticis autem communiter gravissima cordis palpitatione afflictis hoc mirabile, quòd si ipsi quieti in lecto jaceant, nihil mali sentiant; contra verò ex levissimo motu gravissimas incurrunt palpitationes cordis, Lipothymiis sæpè supervenientibus. Imò, quando Hypochondriaci & Scorbutici obnoxii sunt spasmis Nervorum, imprimis rami Intercostalis & paris Vagi, fit exinde, ut in talibus confirmatis, quando v. g. Lieni incumbunt, subinde contingat cordis palpitatio, propter ramum splenicum nerveum satis insignem tunc spasmo correptum; qui spasmus Plexui Mesenterico Nervorum communicatus, Nervum paris Vagi afficit; quod uti ad quæcunque Viscera interna, ita & copiosè ad splenem derivatur, à cujus surculis movetur cor, & ita affecto hoc Nervo Cor palpitat. Patet hoc ferè ex eo, quòd in talibus Hypochondriacis & spleneticis ingruente cordis palpitatione percipiantur Murmura & Rugitus in Abdomine, ex spasmo Mesenterii, & Intestinorum inordinata contractione & agitatione.

Quid de *Flatibus*? Communiter quidem putant: Flatus aut exhalationes ex Liene ad cor ascendentes, aut Metastasin materiæ in tali casu subesse, à quibus Cordis palpitatio excitetur; quod tamen minùs verisimile, aut rarissimum videtur: & posito, quòd sint, vix tamen continuam cordis palpitationem inferre possunt. Dubitant equidem nonnulli: *An dentur Flatus in Vasis majoribus sanguinis, & per consequens Arteriis*? Verùm vix possunt negari in Vasis Flatus sub certis casibus; prostant namque Exempla horum: sic SYLVIUS in Belgio in quodam Cadavere in Nosocomio reperit Flatus, vix divisa summa Abdominis Cute erumpentes: quin & Arteriam Aortam, præcipuè verò sinistrum Cordis ventriculum ita distendentes, ut sinister ventriculus dextro longè capacior apparuerit, propter distensionem a Flatibus, cùm tamen alias sit minor. An autem hi Flatus semper aut utplurimùm sint Causa palpitationis cordis? vix credo: sed semper dubito, cùm stante eorum forma nativa cum impetu ad Cor deferri non possint.

Si *Sanguis in suo motu locali nonnihil impeditur*, adeòque minùs commodè per cordis ventriculos circulatur, etiam cordis palpitationem dare potest. Hanc frequentissimam causam palpitationis Cordis asserit WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 263. Sanguinis nempe in Cordis basi remoram & aggestionem: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Observ.* 197. *pag.* 299. Id quod confirmat etiam FORESTUS *l.* 17. *Obs.* 1., ubi Palpitatio cordis observata in quodam, qui somnum meridianum capiendo Tibias habebat nimis constrictas; laxatis vero Tibiis sine ulla Palpitatione propter debitum sanguinis motum dormiebat. SCHULZIUS *in Cons.* 103. & 104. de iisdem Tibiis constrictis simile quid refert: in his enim propter impeditum sanguinis motum non potuit non fieri Impeditus circulus in Præcordiis, & hinc palpitatio Cordis. Quo etiam Excrescentia carnea in cordis basi ℥vi. pendens, & alterum corculum repræsentans, pertinet: vid. SCHENCKIUS *l.* 2. *obs. pag.* 214.: item *Polypi* graviores in corde, *Tubercula* in Cordis ventriculis: vid. BONETI *Sepulchretum pag.* 639. & 640. aut etiam *Calculi* seu Lapilli in corde reperti, de quibus *suprà*. Sic SCHULZIUS *in Consil.* 103. refert inventum Lapillum quendam nigricantem in eo, qui tali Morbo sæpiùs fuit correptus; sic HORSTIUS habet Exempla Calculorum in Corde repertorum, ex quibus vehemens ac diuturna oborta fuit palpitatio: & ex HORSTIO

SIO HOFFERUS *Herc. Med. pag.* 89. refert Palpitationem Cordis lethalem, ex tribus Lapillis in Corde repertis.

Quoad *Nervos* affectos, si isti, qui ad Cor derivantur ejusque aut Viscerum vicinorum motui inserviunt, irritentur, similem Cordis convulsivum motum inferunt, ubicunque etiam Causa occasionalis latuerit. Unde præterea, quæ supra de Hypochondriaco Splenetico dixi, enarrigit, quod *Animi pathemata*, præsertim *Ira* & *Terror*, *Odores fortes* in non assuetis, & similia, quæ Spiritus animales in motus perturbatos & irregulares ciere, ac Nervos irritare atque concitare possunt, Cordis Palpitationem inferunt; imprimis Mulieres Hystericæ, ubi cessante Paroxysmo Odore tantùm quodam ex improviso afficiantur, mox in Palpitationem eainde incidunt, ex solo Odore: Id quod fit, affecto Nervo & Spiritibus Cor moventibus. Item Spiritus animales in motus inordinatus & convulsivos redacti Palpitationem Cordis excitant, dum Palpitatio alios Affectus Spasmodicos sæpiùs comitari solet: e. g. in Subjecto illo simul Epileptico, quod PLATERUS *Obs.* 226. adducit; & à *Venere* juxta eundem PLATERUM *Pr. T.* 1. *p.* 486. In specie ad hujusmodi Palpitationem ex Nervorum spasmodico affectu contractam pertinet hoc malum, dum in Hypochondriacis & Scorbuticis præsertim frequenter observatum, de quo supra dixi. Non putandum est, vel Flatus ex Hypochondriis ad Cor deferri, aut Vapores ex Splene ad Cor ascendere, & ita Palpitationem inferre, utut Ægri dicant, se sentire præcedentem alterationem, dolorem pulsantem, aut similia pathemata, sub Hypochondrio sinistro in Lienis regione, unde concitetur Cordis istud Symptoma: nempe similiter in hujusmodi Subjectis est spasmodica affectio, simpliciter ex affinitate ac intima communicatione, quam Nervi Splenici cum Cardiacis habent: de quo & aliis huc pertinentibus vid. *Anat. Nerv.* WILLISII. Sicut enim hujusmodi subjectis spasmodica Pathemata aliarum partium per consensum Viscerum in Hypochondriis non sunt rara, ita etiam Cordis superveniens Palpitatio simpliciter per consensum Nervorum explicanda. Siquidem tales Hypochondriaci & Splenetici ante insultum vel cum eo percipiunt murmura & rugitus in Abdomine, præsertim circa sinistrum Hypochondrium, præter symptomata Splenis modò allegata, quæ non præcisè oriuntur à Flatibus, spontaneo impetu hac atque ciencibus, sed potiùs aut à partibus Flatus continentibus, Spasmo vario affectis; adeoque Palpitationes hæ nunc periodicè, nunc aliter in Affectu Scorbutico & hypochondriaco affligentes vel in Sanguine, vel in Nervis suum habent fomitem. Præterea dum afficiuntur Paroxysmo tales, videtur Cor quasi constringi, aut ambabus manibus comprimi. Concurrit etiam interdum sensus quasi ascendentis Fumi ex Hypochondrio sinistro, quod Spasmi Membranarum illius loci indicium; (vel comes) existit: ut taceam Vertigines subinde complicatas, anomalum & perturbatum Spirituum animalium motum ostendentes. Acido nempe vitioso Hypochondriacorum utcunque commoto, & Nervos vel Stomachi, vel Lienis potissimùm irritante, & hinc Spasmos eorum ac partium appensarum concitante, facile & Nervi Cardiaci similiter per consensum affici, & ita ad Palpitationem Cordis adigi poterunt: Uti etiam Nervuli Arterias Cordi vicinas moventes, Spasmo affecti, & ita Sanguinis circulum turbantes, & mediante Vasorum arctiore strictura impedientes, consequenter ex Sanguine circa Cordis basin congesto, hujus Palpitationem inferre possunt. Sed de his omnibus omnium optimè & prolixiùs agitorem vid. WILLISIUM *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 168. cui sanè multum debemus, quod in Nervorum eorumque Affectuum theoria tantam lucem nobis accenderit. Ex metallicis Fumis Palpitationes Convulsivas oriri observatur, quia utplurimùm sunt Arsenicales.

Tremoris Cordis, in quo Pulsus inequalis & languidus, interdum quasi vermicularis, percipitur, *Causa*, vel *in Musculo Cordis*, vel *in Nervis* investiganda, cùm pariter convulsivi quid sapiat. Quod ipsos *Cordis Musculos* attinet: equidem in his aliquid vitiosum seu præternaturale contineri videtur, quod Fibras motrices parenchymatis eorum continuo vellicare, & hinc ad contracturas irritare valet. Cùm verò necessariò Diastolu Cordis à Sanguine influente superveniat, hæc vix sufficiens conceditur, quin ex dicta causa subitò contractio repetita superveniat, & ita continuus, sed interceptus, adeoque tremulus, sic fiet Motus. Quoad *Nervos*: Scorbutici etiam ac Hypochondriaci, ex his ipsis affectis, & ab aliorum Viscerum Nervis, per consensum in Spasmos coactis, leviores licèt, Tremores in Corde pati observantur. Pauca aliàs de hoc Cordis Tremore prostant apud Authores & Scriptores Medicos, cùm ordinario cum Palpitatione ejus confundatur, aut circa Pulsuum vitia, vel Lipothymias, subinde Tremoribus supervenientes, tractari soleat, &c.

Absolvimus *Theoriam* Palpitationis Cordis; jam ad ea, quæ *Praxin* spectant, pergendum.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica ex observatione Differentiarum & aliorum symptomatum syndrome seu contingentia ferè colligenda sunt: Non ex Pulsu in Carpis Manuum, vel aliis locis, ex quo parum certi, imprimis quoad Causarum differentiam, imò planè nihil, cognosci potest; quin potiùs requiritur imprimis applicatio manus ad ipsum Cor. Facit huc TIMÆUS *in suis Epistolis Epist.* 23. *pag.* 140. ubi observat Palpitationem Cordis mirabilem, insignem & validam, in qua nullus in Carpis Pulsus observari potuit: ob id scilicet vel ægri relationi fidendum, vel ipsi Cordis regioni Manus admovenda, pro percipienda Cordis varia Palpitatione.

Quod attinet *Signa Causarum*: in his totius rei cardo vertitur pro meliori Praxi.

Signa Aquæ Pericardii abundantis, Calculorum, Polypi, Vasorum pulmonarium Obstructionibus &c. sunt pauca & admodum fallacia, interdum ferè nulla. Pulsus non est adeò magnus, nec adeò vehemens aut concitatus, cùm Cor in impedita capsula liberè moveri nequeat: affectus est contumax & pertinax: conjuncta simul est Febricula, referens Hecticæ speciem; accedit & Tabes Corporis, & tandem quoque spirandi Difficultas. Signa Vermium in Pericardio habuimus. Si verò Malum, quod frequentissimè fit, oriatur ex Affectione Hypochondriaca, tunc non solet esse continuum, ante Paroxysmos verò vel cum iis percipiuntur murmura subinde & rugitus Abdominis, in specie juxta regionem sinistri Hypochondrii. Præterea, cùm tales paroxysmo afficiuntur, Cor quasi constringi, & cum ambabus manibus comprimi videtur; concurrunt, simul & quidem nonnunquam, Vertigines, aliaque Abdominis Capitisque mala, ex anomalo motu Spirituum animalium dependentia. Scorbuticis etiam Malum hoc est admodùm familiare, & ferè hoc habet peculiare, quod sæpè ad levissimum Corporis Motum, si vel Brachium vel Manus tantummodo moveatur, Paroxysmus palpitationis invadat, & subinde pravas Lipothymias conjunctas habeat. Exemplum palpitationis cordis talis scorbuticæ mirandum vid. in HORSTII *Obs. l.* 17. *Obs.* 35. *p.* 380, & 389. quod est sanè rarissimum Exemplum.

Tremor Cordis verò, quod vitium ferè contrarium Palpitationi, utut confundatur communiter, cognoscitur ex Pulsu inæquali, debili ac languido: subinde etiam Virium ingens prostratio & imbecillitas juncta esse solet. Talem cordis Tremorem quem Authores perversè vocant palpitationem Cordis, lethalem, eum insigni inæqualitate Pulsus, ex Terrore gravi ortum, *vid. in* RIVERIO *C.* 4. *Observ.* 215.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Palpitatio Cordis per se non est Malum contemnendum; utplurimùm enim difficulter curatur.

Si Palpitationi Cordis superveniat Pulsus sensim remittens aut etiam nonnunquam intermittens, cauti sint adstantes; imminet enim syncope.

Ulterius qui in juvenili aut declinante ætate, sani sine ulla manifesta causa corripiuntur gravi Cordis palpitatione, raro ad senectutem perveniunt, sed citius moriuntur. *Aphorismus est* GALENI, & per Experientiam Practicorum comprobatus.

Palpitatio Cordis ex malo hypochondriaco frequentior quidem est, ac sæpiùs recidivans, levior autem & curatu est facilior reliquis speciebus, præsertim per *ἀναλογίαν*. Cordis aut partium vicinarum accidentalibus. Ea verò quæ ex scorbuto ferè gravior, & propter Lipothymias junctas periculosior, nec curatur, nisi Affectu ipso sublato.

Si palpitatio Cordis continua vitio Pericardii, aut Verminm, aut Arteriarum Cordis ossearum, aut polypi ejus, aut calculorum, aut aliarum causarum non cognitarum contingat; incurabilis est, atque instar Hecticarum lentè ac successivè ad Mortem deducit Homines.

Si tandem malignitatis & Veneni suspicio adest in palpitatione Cordis, res est periculo plenissima, & rarius ægri evadunt.

CU-

Digitized by Google

Præter Tuberenla *Vermes* etiam, & quidem in specie dictus Vermis Cordis, *der Dertwurm* tam in Pericardio ipso, quàm in Pericardio contenti, aut eidem adhærentes, inter alia Symptomata periculosas subinde dant Palpitationes. Affectus rarus habetur Vermis Pericardii, & paucis, & ferè nulli, cognitus. Ego tamen puto, quòd non sit rarus talis Vermis, sed admodùm frequens. Symptomata taliter, Ægrotantium, & Medicamenta contra eum videbitis in GABELCHOVERO *Cent.* 3. *Curat.* 1. Præ cæteris Ægri patiuntur palpitationem cordis subinde recurrentem sine manifesta causa, insignes rosiones & vellicationes, puncturas & dolores, præsertim rosiones & vellicationes in inteiore Pectoris loco, ubi situm est cor, ex improviso interdum lipothymiæ imminent, interdum etiam epilepticæ convulsiones supervenire observantur, Facies pallet, Ægri inquieti sunt, Pulsus intermittens & intercurrens est, & similia adsunt Symptomata: Vid. FORESTUS *lib.* 25. *Obs.* 26. *in Schol.* PARÆUS *lib.* 5. *Cons.* 3. SCHENCKIUS *lib.* 2. *Observ.* 594. Medicamenta, quibus hic Vermis interimitur, sunt imprimis Mercurialia, & hinc succus Allii, Raphani rusticani, & Nasturtii, aut quoque eorum Infusa: de quibus vid. *Praxis Chymiatr.* HARTMANNI, qui eum curat per sal Dictamni & Tanaceti; item per Mercurium vivum, hujus Infusum: necnon GABELCHOVERUS *l. c.*, ubi habet Exempla Vermis Pericardii per hæc Medicamenta necati. Curiosa est Historia, quam habet PETRUS à CASTRO, Medicus Veronensis, *in suis Manuscriptis Practicis*: *Mihi*, inquit, *contigit, dirum morbi genus in Cantabria observasse, sub epidemica constitutione, in qua post ingentem ægrotantium stragem, qui omnes convulsi cum frequentissima & ferè continua cordis palpitatione moriebantur, dissectis quibusdam cadaveribus invenimus in singulis Vermem, magnitudine ferè minimum digitum æquantem, capsulæ cordis affixum. Non valuerunt*, inquit, *præstantissima Alexipharmaca Vermem occidere, non Bezoar Orientalis, nec Theriaca, nec confectio Alchermes, nec Storzonera aut alia, itemque nec Allium, à quo tamen magis, quàm ab aliis omnibus angebatur, & lædi videbatur. Solus succus Scabiosæ mox Vermem occidit; unde hac experientia observata, Scabiosa imposterum uti cœpimus languentes, tum in Jusculis excocta, quàm in Decoctis & Syrupis & ex ea fabricatis. Tandem nulla auxilia ægrotantibus apponebantur absque hoc specifico alexipharmaco, & certè mirum fuit, ab eo tempore nec ullum ægrotantium periisse. Itaque non cordialibus hic affectus curari potuit, sed succo Allii, Scabiosa, & aqua Scabiosa, in qua agitatus fuit per aliquot horas Mercurius crudus: item Mercurius dulcis ad gr. ix. exhibitus cum Bolo ex Conserva Florum Scabiosæ magnopere profuit.* Hæc CASTRO propria Experientia nobis reliquit. Vid. etiam hujus PETRI à CASTRO *Tract. de Peste Neapolit. Rom. pag.* 137. & 538., ubi etiam Vermis ejusdem mentionem facit.

Cataplasma externum contra Vermem Pericardii expertum vid. in LOWERO *Tract. de Corde pag.* 107. *ex Foliis Cinara, Tanaceti, & Absinthii vulgaris, Aceto Vini incoctis, & cum pauco Mithridatio mixtis, regioni Cordis admotum.*

Causa Interna respectu Cordis palpitationem inferentes sunt variæ. Rariores sunt ipsi *Affectus cordis*, ut *abscessus in corde*, aut simile quid; sed potiùs omnia ea, quæ sanguinis localem motum quacunque ratione per Cor impedire valent, unde circa radices Vasorum & cordis basin aggestus, ad crebriores & validiores contractiones, adeòque palpitationem concitat, Internæ causæ rationem obtinent: *Cujus Sanguinis in circulo suo plùs minùs impediti non leve argumentum est*, quòd pulsus in carpo minùs cordis motui respondeat, sed languidus & diminutus subinde percipiatur, quasi sanguine non sufficienter distendente Arterias. Has inter Causas sunt tam ipse *Sanguis* non ritè se habens, quàm etiam alia sanguinis ritè constituti *motum impedientia*.

Sanguinem quod attinet; ipse vitiosus minùs turgescibilis & fermentescibilis, indeque ad stagnationem pronus, ad palpitationem disponit. Uti enim à sanguine rarescente naturaliter expansum cor irritatur ad sui constrictionem; ità ubi præternaturalis est fermentatio, etiam per consequens præternaturalis irritatio, ibi etiam præternaturalis & violenta erit Contractio. Hinc in iis, qui sanguinis Menstrui patiuntur suppressionem, frequentes sunt palpitationes cordis, quas ea levi motu tunc contrahunt; non secus ac Cachecticis confirmatis. Ictericis, Spleneticis confirmatis, aliisque affectibus Chronicis non raræ sunt: quod ea GLISSONIO *Tractatu de cordis Palpitatione*, & FORESTO *lib.* 17. *observ.* 1. est notum. Præ cæteris tamen, Hypochundriacis, Hystericis, & Scorbuticis familiare est malum hoc, ita ut in palpitatione cordis semper suspicio sit de Affectu scorbutico: idque duplici modo; vel ob sanguinis intrinsecam constitutionem; vel propter Nervos Cor moventes convulsos.

Ratione Sanguinis frequens est palpitatio cordis, *triplici ex causa*: vel ob anomalam sanguinis in præcordiis *Turgescentiam*; vel ob *acidum* vitiosum tunc in sanguine peccans & cor vellicans, vel ob *Grumulos* sanguinis ex acido condensatos in corde relictos, qui inter cordis valvulas hærentes illic denique impacti palpitationem inferunt non rarò. Dico tamen Grumulos: si enim majores grumi, & polyposæ concrescentiæ adessent, syncopes ac suffocationis metus instaret, cujus rei examen observatum est in M. A. N. C. *Ann.* 2. *observat.* 197. *pag.* 298. Nec mirum est, quòd tales grumuli in Hypochondriacis palpitationem cordis inferant, cùm & calculosæ concretiones in corde existentes, item polypi cordis, idem subinde inferant malum: de quibus vid. HORSTIUS *in Obs.* & HOFFERUS *in Herc. Med. pag.* 89. GREMBS *Arbor. l.* 2. *c.* 5. §. 8. Quo etiam Bilis illa retortida in Tophi nigri speciem redacta facit, cujus FERNELIUS *Pathol. l.* 5. *Observ.* 17. meminit. In scorbuticis autem communiter gravissima cordis palpitatione afflictis hoc mirabile, quòd si ipsi quieti in lecto jaceant, nihil mali sentiant; contrà verò ea levissimo motu gravissimas incurrunt palpitationes cordis, Lipothymiis sæpè supervenientibus. Imò, quando Hypochondriaci & Scorbutici obnoxii sunt spasmis Nervorum, imprimis rami Intercostalis & paris Vagi, fit eàinde, ut in talibus confirmatis, quando v. g. Lieni incumbunt, subinde contingat cordis palpitatio, propter ramum splenicum nerveum satis insignem tunc spasmo correptum; qui spasmus Plexui Mesenterico Nervorum communicatus, Nervum paris Vagi afficit; quod uti ad quæcunque Viscera interna, ita & copiosè ad splenem derivatur, à cujus surculis movetur cor, & ita affecto hoc Nervo Cor palpitat. Patet hoc ferè ex eo, quòd in talibus Hypochondriacis & spleneticis ingruente cordis palpitatione percipiantur Murmura & Rugitus in Abdomine, ea spasmo Mesenterii, & Intestinorum inordinata contractione & agitatione.

Quid de *Flatibus*? Communiter quidem putant: Flatus aut exhalationes ea Liene ad cor ascendentes, aut Metastasin materiæ in tali casu subesse, à quibus Cordis palpitatio excitetur; quod tamen minùs verisimile, aut rarissimum videtur: & posito, quòd sint, vix tamen continuam cordis palpitationem inferre possunt. Dubitant equidem nonnulli: *An dentur Flatus in Vasis majoribus sanguisluis, & per consequens Arteriis?* Verùm vix possunt negari in Vasis Flatus sub certis casibus; prostant namque Exempla horum: sic SYLVIUS in Belgio in quodam Cadavere in Nosocomio reperit Flatus, vix divisa summa Abdominis Cute erumpentes: quin & Arteriam Aortam, præcipuè verò sinistrum Cordis ventriculum ita distendentes, ut sinister ventriculus dextro longè capacior apparuerit, propter distensionem a Flatibus, cùm tamen alias sit minor. An autem hi Flatus semper aut utplurimùm sint Causa palpitationis cordis? vix credo: sed semper dubito, cùm stante eorum forma nativa cum impetu ad Cor deferri non possint.

Si *Sanguis in suo motu locali nonnihil impeditur*, adeoque minùs commodè per cordis ventriculos circulatur, etiam cordis palpitationem dare potest. Hanc frequentissimam causam palpitationis Cordis asserit WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 263. Sanguinis nempe in Cordis basi remoram & aggestionem: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Observ.* 197. *pag.* 299. Id quod confirmat etiam FORESTUS *l.* 17. *Obs.* 1., ubi Palpitatio cordis observata in quodam, qui somnum meridianum capiendo Tibias habebat nimis constrictas; laxatis vero Tibiis sine ulla Palpitatione propter debitum sanguinis motum dormiebat. SCHULZIUS *in Cons.* 503. & 104. de iisdem Tibiis constrictis simile quid refert: in his enim propter impeditum sanguinis motum non potuit non fieri Impeditus circulus in Præcordiis, & hinc palpitatio Cordis. Quo etiam Excrescentia carnea in cordis basi ℨvi. pendens, & alterum corculum repræsentans, pertinet: vid. SCHENCKIUS *l.* 2. *obs. pag.* 214.: item *Polypi* graviores in corde, *Tubercula* in Cordis ventriculis: vid. BONETI *Sepulchretum pag.* 639. & 640. aut etiam *Calculi* seu Lapilli in corde reperti, de quibus *suprà*. Sic SCHULZIUS *in Consil.* 503. refert inventum Lapillum quendam nigricantem in eo, qui tali Morbo sæpiùs fuit correptus; sic HORSTIUS habet Exempla Calculorum in Corde repertorum, ex quibus vehemens ac diuturna oborta fuit palpitatio: & ex HORSTIO

STIO HOFFERUS *Herc. Med. pag.* 89. refert Palpitationem Cordis lethalem, ex tribus Lapillis in Corde repertis.

Quoad *Nervos* affectos, si isti, qui ad Cor derivantur ejusque aut Viscerum vicinorum motui inserviunt, irritentur, similem Cordis convulsivum motum inferunt, ubicunque etiam Causa occasionalis latuerit. Unde præterea, quæ supra de Hypochondriaco Splenetico dixi, contingit, quod *Animi pathemata*, præsertim *Ira* & *Terror*, *Odores fortes* in non assuetis, & similia, quæ Spiritus animales in motus perturbatos & irregulares ciere, ac Nervos irritare atque concitare possunt, Cordis Palpitationem inferunt; imprimis Mulieres Hystericæ, ubi cessante Paroxysmo Odore tantùm quodam ex improviso afficiantur, mox in Palpitationem eainde incidunt, ex solo Odore: Id quod fit, affecto Nervo & Spiritibus Cor moventibus. Item Spiritus animales in motus inordinatos & convulsivos redacti Palpitationem Cordis excitant, dum Palpitatio alios Affectus Spasmodicos sæpiùs comitari solet: e. g. in Subjecto illo simul Epileptico, quod PLATERUS *Obs.* 226. adducit; & à *Venere* juxta eundem PLATERUM *Pr. T.* 3. *p.* 486. In specie ad hujusmodi Palpitationem ex Nervorum spasmodico affectu contractam pertinet hoc malum, dum in Hypochondriacis & Scorbuticis præsertim frequenter observatum, de quo supra dixi. Non putandum est, vel Flatus ex Hypochondriis ad Cor deferri, aut Vapores ex Splene ad Cor ascendere, & ita Palpitationem inferre, utut Ægri dicant, se sentire præcedentem alterationem, dolorem pulsantem, aut similia pathemata, sub Hypochondrio sinistro in Lienis regione, unde concitetur Cordis istud *Symptoma*: nempe similiter in hujusmodi Subjectis est spasmodica affectio, simpliciter ex affinitate ac intima communicatione, quam Nervi Splenici cum Cardiacis habent: de quo & aliis huc pertinentibus vid. *Anat. Nerv.* WILLISII. Sicut enim hujusmodi subjectis spasmodica Pathemata aliarum partium per consensum Viscerum in Hypochondriis non sunt rara, ita etiam Cordis superveniens Palpitatio simpliciter per consensum Nervorum explicanda. Siquidem tales Hypochondriaci & Splenetici ante insultum vel cum eo percipiunt murmura & rugitus in Abdomine, præsertim circa sinistrum Hypochondrium, præter symptomata Splenis modo allegata, quæ non præcisè oriuntur à Flatibus, spontaneo impetu has turbas cientibus, sed potiùs aut à partibus Flatus continentibus, Spasmo vario affectis; adeoque Palpitationes hæ nunc periodicè, nunc aliter in Affectu Scorbutico & hypochondriaco affligentes vel in Sanguine, vel in Nervis suum habent fomitem. Præterea dum afficiuntur Paroxysmo tales, videtur Cor quasi constringi, aut ambabus manibus comprimi. Concurrit etiam interdum sensus quasi ascendentis Fumi ex Hypochondrio sinistro, quod Spasmi Membranarum illius loci indicium; (vel comes) existit: ut taceam Vertigines subinde complicatas, anomalum & perturbatum Spirituum animalium motum ostendentes. Acido nempe vitioso Hypochondriacorum utcunque commoto, & Nervos vel Stomachi, vel Lienis potissimùm irritante, & hinc Spasmos eorum ac partium appensarum concitante, facile & Nervi Cardiaci similiter per consensum affici, & ita ad Palpitationem Cordis adigi poterunt: Uti etiam Nervuli Arterias Cordi vicinas moventes, Spasmo affecti, & ita Sanguinis circulum turbantes, & mediante Vasorum arctiore strictura impedientes, consequenter ex Sanguine circa Cordis basin congesto, hujus Palpitationem inferre possunt. Sed de his omnibus omnium optimè & prolixiùs agentem vid. WILLISIUM *Pharm. Rat. P.* 2. *pag.* 168. cui sanè multum debemus, quod in Nervorum eorumque Affectuum theoria tantam lucem nobis accenderit. Ex metallicis Fumis Palpitationes Convulsivas oriri observatur, quia utplurimùm sunt Arsenicales.

Tremoris Cordis, in quo Pulsus inequalis & languidus, interdum quasi vermicularis, percipitur, *Causa*, vel *in Musculo Cordis*, vel *in Nervis* investiganda, cùm pariter convulsivi quid sapiat. Quod ipsos *Cordis Musculos* attinet: equidem in his aliquid vitiosum seu præternaturale contineri videtur, quod Fibras motrices parenchymatis eorum continuo vellicare, & hinc ad contracturas irritare valet. Cùm verò necessariò Diastole Cordis à Sanguine influente superveniat, hæc via sufficiens conceditur, quin ex dicta causa subitò contractio repetita superveniat, & ita continuus, sed interruptus, adeoque tremulus, sic fiet Motus. Quoad *Nervos*: Scorbutici etiam ac Hypochondriaci, ex his ipsis affectis, & ab aliorum Viscerum Nervis, per consensum in Spasmos coactis, leviores licèt, Tremores in Corde pati observantur. Pauca alias de hoc Cordis Tremore prostant apud Authores & Scriptores Medicos, cùm ordinario cum Palpitatione ejus confundatur, aut circa Pulsuum vitia, vel Lipothymias, subinde Tremoribus supervenientes, tractari soleat, &c.

Absolvimus *Theoriam* Palpitationis Cordis; jam ad ea, quæ *Praxin* spectant, pergendum.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica ex observatione Differentiarum & aliorum symptomatum syndrome seu contingentia ferè colligenda sunt: Non ex Pulsu in Carpis Manuum, vel aliis locis, ex quo parum certi, imprimis quoad Causarum differentiam, imò planè nihil, cognosci potest; quin potiùs requiritur imprimis applicatio manus ad ipsum Cor. Facit huc TIMÆUS *in suis Epistolis Epist.* 23. *pag.* 140. ubi observat Palpitationem Cordis mirabilem, insignem & validam, in qua nullus in Carpis Pulsus observari potuit; ob id scilicet vel ægri relationi fidendum, vel ipsi Cordis regioni Manus admovenda, pro percipienda Cordis varia Palpitatione.

Quod attinet *Signa Causarum*: in his totius rei cardo vertitur pro meliori Praxi.

Signa Aquæ Pericardii abundantis, Calculorum, Polypi, Vasorum pulmonarium Obstructionibus &c. sunt pauca & admodum fallacia, interdum ferè nulla. Pulsus non est adeò magnus, nec adeò vehemens aut concitatus, cùm Cor in impedita capsula liberè moveri nequeat: affectus est contumax & pertinax: conjuncta simul est Febricula, referens Hecticæ speciem; accedit & Tabes Corporis, & tandem quoque spirandi Difficultas. Signa Vermium in Pericardio habuimus. Si verò Malum, quod frequentissimè fit, oritur ex Affectione Hypochondriaca, tunc non solet esse continuum, ante Paroxysmos verò vel cum iis percipiuntur murmura subinde & rugitus Abdominis, in specie juxta regionem sinistri Hypochondrii. Præterea, cùm tales paroxysmo afficiuntur, Cor quasi constringi, & cum ambabus manibus comprimi videtur; concurrunt, simul & quidem nonnunquam, Vertigines, aliaque Abdominis Capitisque mala, ex anomalo motu Spirituum animalium dependentia. Scorbuticis etiam Malum hoc est admodùm familiare, & ferè hoc habet peculiare, quod sæpè ad levissimum Corporis Motum, si vel Brachium vel Manus tantummodo moveatur, Paroxysmus palpitationis invadat, & subinde pravas Lipothymias conjunctas habeat. Exemplum palpitationis cordis talis scorbuticæ mirandum vid. in HORSTII *Obs. l.* 17. *Obs.* 35. *p.* 380, *&* 389. quod est sanè rarissimum Exemplum.

Tremor Cordis verò, quod vitium ferè contrarium Palpitationi, utut confundatur communiter, cognoscitur ex Pulsu inæquali, debili ac languido: subinde etiam Virium ingens prostratio & imbecillitas juncta esse solet. Talem cordis Tremorem quem Authores perversè vocant palpitationem Cordis, lethalem, cum insigni inæqualitate Pulsus, ex Terrore gravi ortum, *vid. in* RIVERIO *C.* 4. *Observ.* 255.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*; Palpitatio Cordis per se non est Malum contemnendum; utplurimùm enim difficulter curatur.

Si Palpitationi Cordis superveniat Pulsus seorsim remittens aut etiam nonnunquam intermittens, cauti sint adstantes; imminet enim syncope.

Ulterius qui in juvenili aut declinante ætate, sani sine ulla manifesta causa corripiuntur gravi Cordis palpitatione, raro ad senectutem perveniunt, sed citiùs moriuntur. *Aphorismus est* GALENI, & per Experientiam Practicorum comprobatus.

Palpitatio Cordis ex malo hypochondriaco frequentior quidem est, ac sæpiùs recidivans, levior autem & curatu est facilior reliquis speciebus, præsertim per *διανοίας* Cordis aut partium vicinarum accidentalibus. Ea vero, quæ ex scorbuto ferè gravior, & propter Lipothymias junctas periculosior, nec curatur, nisi Affectu ipso sublato.

Si palpitatio Cordis continua vitio Pericardii, aut Vermium, aut Arteriarum Cordis ossearum, aut polypi ejus, aut calculorum, aut aliarum causarum non cognitarum contingat; incurabilis est, atque instar Hecticorum lentè ac successivè ad Mortem deducit Homines.

Si tandem malignitatis & Veneni suspicio adest in palpitatione Cordis; res est periculo plenissima, & rarius ægri evadere.

CU-

CURA.

Quod ergò attinet *Curam*: in genere ea ante omnia eo dirigenda, ut saltem *causa peccans*, seu id, quod Musculum irritat, ant ejus Nervum moventem vellicat, maturè removeatur, quo ipso sponte cessabit dicta Convulsio. Nam irritationem ipsam sistere *Opiatis*, non æquè nec semper tutum est; si enim sistitur sensus Irritationis, periculum est, ne totaliter cesset cordis motus ac pulsus: itemque cùm palpitatione Cordis laborantes soleant insignem Virium imbecillitatem comitem habere, caveamus nobis ab Opio, ne scilicet hujus usu eas penitùs prosternamus, utut interdum, ubi gravior affligit parosysmus ejus in Hypochondriacis, & scorbuticis, Opium appropriatis additum ad coërcendum impetum non sit inconveniens. Aspicienda ergò hìc est Origo Mali, & ubi est à scorbuto, vel Cachexia, vel malo hypochondriaco, vel affectu splenetico, aut hysterico, vel venenis, verme pericardii, &c. semper appropriatis his ipsis varianda est cura. Unde mox patet, ut suprà dixi, palpitationem cordis ex Aqua pericardii, excrescentiis, & conformatione læsa esse incurabilem; & solam eam, quæ à Cachexia, scorbuto, & malo hypochondriaco, similibusque affectibus provenit, venire sub praxin medicam.

Quoad punctum *Venæsectionis* in palpitatione cordis, res est dubia: Nam expertissimi practici eam cum cautela administrandam monent, ne vires prosternamus, & ni adsit summa plethora, planè omittendam: Habeatur tamen ratio causarum antecedentium cum usu Venæsectionis. In graviore enim cordis palpitatione à subitaneo, & nimio Terrore aut Timore, aut suspicione Grumorum sanguinis, aut à suppressione sanguinis aliàs solenniter fluentis, contracta, aut si ea prægressa insigniore corporis commotione supervenerit, aut in Junioribus sanguine fervido præditis eveniat Palpitatio, aut aliæ circumstantiæ occurrant, in quibus suspicio adest sanguinis circa Cor aggesti, vel impetuosiùs circa vasa moti; tunc subinde necessitate coactus Medicus Venam aperire necesse habet, ut sanguinis stagnationi ejusque impedito motui, aut præsenti, aut imminenti, afferatur aliqualis medela, ut depleto sanguine quanto facilior ejus circulus fiat; nec tam insigniter aut copiosè, item in uno loco subsistere queat. Eò magis hæc convenit, sive subjectum sit plethoricum, sive reverà tale sive apparens; aliàs minùs tutam eam existimo. Prostant etiam exempla practica quædam palpitationis cordis per Venæsectionem in paroxysmo levatæ in HORSTIO *lib. 3. observat.* 16. item in FONTANI *consil. & responsis pag.* 66. Ad miraculum eam cessasse observavit HOECHSTEDTERUS *in observat.* Quin, & *Hirudines* applicatæ posterioribus Ani Venis, vel etiam applicatæ supra Cor, interdum sedasunt paroxysmum palpitationis Cordis. Exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Medic. princip. Hist. 39. observat.* 2. de palpitatione cordis per Hirudines supra Cor admotas curata. Imò, quod mihi magis adhuc videtur paradoxon, ZACUTUS LUSITANUS observat Palpitationem cordis validam, curatam per scarificatam *Cucurbitulam* supra Cor admotam, *lib. 4. prax. admir. pag.* 536. Proinde in puncto Venæsectionis Experientia, & hinc Circumstantiarum varietas ubique probè est attendenda.

Cùm verò inter palpitationes Cordis curabiles frequentissima sit ista, quæ ex *affectibus hypochondriacis*, *scorbuticis*, & hinc oriundis *pathematis convulsivis* oritur, propterea semper in palpitatione cordis hic reflexus est faciendus: & in talibus cordis palpitationibus, ratione peccantis Acidi, tam in primis viis quam in Massa sanguinea fermentationem turbantis, in Parosysmo trium remediorum genera, *Martialia*, hinc *Terrea* (quo in specie pertineat Margaritæ, Corallia præparata, Magisterium Corallinorum cum succo Citri paratum, item Tincturæ eorum, & omnia Coralliata, Cinnabarina) ac tandem *Salia volatilia*, utramque faciunt paginam in quacunque palpitatione. Equidem genuinæ Tincturæ Coralliorum rarissimæ sunt: inter mille modos parandi optimus modus hic est, qui fit beneficio menstrui ex Rore majali vel nive, Sale universali turgescentibus. His simul *Analeptica*, & virium ac spirituum resocillativa jungenda sunt, de quibus vid. WILLISIUS *Pharm. Rationali*; quæ inter tamen Analeptica, & spirituum confortativa, quæ semper sunt volatilia, & penetrantia, observandum est, quòd quoad Salia volatilia sulphurea seu fortiter olentia non æquè omnibus subjectis talia convenire, sed interdum, uti in mulieribus hystericis, ita in quibusdam hypochondriacis, & doctioribus Viris, qui ordinariò systema nervosum delicatum & sensile obtinent, hoc fortiùs afficiendo parosysmum exasperare; quod pariter in aliis affectibus Convulsivis attendendum est. Talibus ergò loco Salium volatilium oleosorum, & spirituum aromaticorum potiùs Salia volatilia mera, ut spiritus Salis Ammoniaci, non Oleosa, sed temperata, & simpliciter penetrantia, sine eo, ut fortiter Nares afficiant, conducunt: verbi gratia Essentia Ambræ egregia est in Lipothymiis, & cordis palpitationibus, quæ tamen mulieri Affectum Hystericum exasperabit, loco cujus simplex quoddam Sal volatile potiùs adhibendum erit: Cinnamomum, & omnia ex eo parata egregia sunt in parosysmo palpitationis Cordis, non secùs ac in Lipothymiis, sicut & Oleum Cinnamomi destillatum omnibus in palpitatione Cordis præferendum monet, & mirè laudat LINDANUS. Nihilominùs tamen ab ejus usu in quodam Viro palpitationem Cordis excitatam fuisse refertur in M. A. N. C. *ann. 3. observat.* 534. *pag.* 244., quod dudum etiam notarat MŒBIUS *in Institut.* Quòd si verò à Volatilium sulphureorum, & fortiter Oleosorum ac Odoriferorum, aut à Martialium usu ex improviso inductus, & exasperatus jam fuerit paroxysmus; Acidula penetrantiora, ac speciatim spiritus Nitri dulcis, figendo, & sistendo humores commotos optimè eum compescit: *vid. loc. jam alleg.* Cùm ergò Cordis palpitatio sit saltem symptoma aliis superveniens affectibus, pro horum varia differentia etiam hujus symptomatis nonnihil varianda Cura; quod autem in specie attinet *Analeptica* in palpitatione Cordis, semper reliquis Remediis addenda sunt *Melissa*, Planta, si quæ alia, balsamica, ejusque essentia, & spiritus per fermentationem paratus, quæ insigniter reficit aut Lipothymia, aut Cordis palpitatione affectos: idque imprimis si hoc spiritu paretur essentia Ambræ, de qua postmodùm plura. Hujus *Primum Ens*, ut vocat PARACELSUS *part.* 2. mirè laudat FEBURE *in Chymia* §. 2. Vim habet aliqualem Corpori inducendi rejuvenescentiam, experientia facta in Anglia, ubi post primum Ens Melissæ propinatum Vetulæ, ipsi capilli cani deciderunt, Menses antea naturaliter suppressi denuo fluxerunt, dentes & ungues regenerati, & rugæ seniles repletæ: Idem factum est in Galliois, quibus propinatum hoc primum Ens. Experimenta fecit, & mirè laudat in sua *Chymia part.* 2.. qui descripsit ibi processum, & experimenta de primo Ente Melissæ. Obiter hæc quoad rejuvenescentiam. Item hæc ipsa Melissa etiam Vino irrorata, & externe regioni cordis vel sola, vel cum Foliis Borraginis in sacculo calido applicata, admodùm conducere solet in ejus . . . Experimentum hoc primus fecit HELIDÆUS PADUANUS felici successu: Conf. FORESTUS *lib. 27. observ.* 1., qui LÆLIUM à FONTE *in consil. 47. lib.* 2. imitatus est, & in Thoracis Vulneribus ex sanguine concreto excitatas palpitationes Cordis ingentes hoc modo curavit: secta Vena applicavit Melissam viridem, & Borraginem, Aqua rosacea, & tantillo Aceti rosacei irroratas, quas ipsas eùm calidè cordi admovisset, subitò omnis palpitatio cessavit. Post Melissam sunt *Caryophylli*, & *Citrus*, item *Rosmarinus*, quæ cordis palpitationibus laborantes egregiè reficiunt. Imò ferè omnia *aromatica*, & *nervina* conveniunt, quæ inter est etiam Radix Zedoariæ in passione Hysterica; item Radix Enulæ campanæ est insignis in hoc casu, uti & semen Anethi atque Dauci. Crocus etiam, & ejus essentia, quæ dicitur Cordis lætitia, tam externè, quàm internè commendari solet. Internè ejus essentia seu Tinctura; externè, si fiat *Nodulus ex croco*, & *camphora*, & in regione scrobiculi Cordis suspendatur; qui Nodulus est etiam singularis, quod obiter moneo, in melancholia hypochondriaca. De Ambra, & Moscho res nota est, quòd insigniter reficiant Cor, uti dicunt, id est, quòd spiritus vitales, & animales roborent: de qua tamen Ambra notandum est, quòd habeat vim inebriativam instar spiritus Vini, adeòque tandem nonnihil stupefactivam: hinc nimio ejus usu pro juvanda Memoria quidam, imprimis Senes, redditi sunt insipidi. In hac tamen Cordis palpitatione vis hæc Ambræ inebriativa minimè metuenda; nam qui palpitatione cordis laborant, difficillimè inebriantur: res mira, interim tamen vera; unde eò tutiùs Ambræ usus conceditur. Facit ergò huc essentia Ambræ, & croci cum spiritu Rosarum vel Melissæ parata, spiritus Rosarum ambratus, in quo per Fermentationem vis inebriativa Ambræ insigniter corrigitur: Nam tanta vis est fermentationis, ut omnem stupefactivam vim, etiam ex Opio, tol-

tollat. Paratur Spiritus Rosarum ambratus hoc modo: Quando Rosæ fermentantur, additur Ambra, ut eò melius dissolvatur: Huic Spiritui Rosarum ambrato, unum alterumque granum vel guttula Olei Cinnamomi addita Insigniter conducit. De Cinnamomo, ejusque Oleo, vid. ZWELFERUS, & LINDANUS. De Tinctura Solis cum Oleo Cinnamomi *Mynsichtii*, vel alia, res nota est. Quæ vulgò communiter de Tinctura Solari, item hujus extinctione in Aqua Rosarum BURRHUS *de Oculis ad Bartholinum* refert, Menstruo potiùs quàm Auro in acceptis referenda erunt. Conducunt etiam Cortices Aurantiorum, item Citri; horum enim Sal volatile aromaticum in multis Affectibus, in specie in Palpitatione Cordis, multi est usus. Notum est, quod multi insigniter commendent Aquas destillatas & alia medicamenta ex Corde, Pulmonibus, Hepate, & aliis Animalium partibus. quæ tamen meo quidem judicio, sunt nullius pretii: si enim destillatur Aqua ex Corde, vel exprimitur Succus, vereor sanè, ne potiùs Natura horreat talia Remedia, quàm iisdem suaviter afficiatur. Aqua verò Composita ritè destillata, Spiritus etiam & Sal volatile Cordis Cervi, & imprimis Tinctura Coralliorum cum Spiritu Cordis Cervi parata, egregia est, in specie in Palpitatione Cordis hypochondriaca, & Palpitatione Cordis senili. Dn. D. MICHAELIS multi usus fuit: nempe Solutio Coralliorum cum Succo Citri facta ad mellaginem blandè inspissatur, & cum Spiritu Cordis Cervi extrahitur. Præterea Spiritus & Salia volatilia ex Animalium partibus parata magni æstimantur, non quòd hæc singulare quid obtineant præ Spiritu & Sale volatili Sanguinis, sed quòd à Practicis soleat observari prærogativa; hinc Spiritus & Sal volatile Cordis Cervi in specie, item Sal Volatile Viperinum, erunt egregia. In Baccis Juniperi, uti alia multa latitant, & succedaneus est Juniperus Arbori Cedro ad vitam longam, de quo vid. TACKIUS *in Chrysog.*, ita ex his parata Tinctura seu Essentia cum Spiritu proprio, vel Malvaticum Juniperinum ROLFINCII *in sua Chymia*, & similia ex Baccis Juniperi parata, multum laudantur à FONSECA *l.* 1. *Cons.* 11. Quinta Essentia seu Elixir Vitæ *Matthioli* notum est, imprimis Sale volatili Viperarum acuatum: Nam ubi alia adhibeantur incassum Salia volatilia non fallor, imprimis si cum Spiritu sulphureo combinentur in Corpus oleiforme. Camphora etiam non solum internè ad aliquot grana Remediis appropriatis permista, sed etiam externè, nunc cum nunc sine Croco, in Sacculo appensa, sicuti in Melancholia Hypochondriaca egregia est, ita & in Cordis Palpitatione. Hinc Spiritus Theriacalis camphoratus, non minùs quàm Castoreum, utpote quod in omnibus Morbis Convulsivis est egregium, & à FERDINANDO *Hist.* 79. aliisque quamplurimis in palpitatione Cordis commendatur. Unde Essentia Castorei cum Camphora ad palpitationem Cordis insigniter, uti & Essentia Castorei cum Essentia Croci & Ambræ mista, in paulo largiori dosi usurpata conferunt: Nam Castoreum jam a GALENI tempore in quavis palpitatione Cordis in usu fuit, & confirmatur ab EPIPHANIO FERDINANDO, ubi Castoreum omnibus aliis præfert Remediis in Palpitatione Cordis: unde Castoreum, uti & Camphora & Crocus cum Spiritu Salis Ammoniaci vinoso vel cum Spiritu Carminativo soluta, & in Essentiæ formam redacta, per consensum Hypochondriorum palpitaoribus conveniunt, in quibus Corallia, Salia volatilia, & Martialia ritè præparata, in Paroxysmo sunt optima. Insigniter etiam in Palpitatione Cordis hypochondriaca commendatur *Syrupus de limatura Chalybis Mercati*, cujus descriptionem vid. in HORSTIO *l.* 3. *Obs.* 6., & credo. Aliàs Serum Lactis in palpitatione Cordis melancholica commendatur à RHODIO *l.* 2. *Obs.* 40. Succinum etiam huc facit, quod in palpitationibus Cordis non minùs, quam Lipothymia & Syncope, Affectibusque Hystericis, magnarum est virium, imprimis Sal ejus volatile, & cum hoc paratus Spiritus Cornu Cervi succinatus nobilissimus: imò Oleum destillatum Succini ad gutt. iii. iv. vel v. in Aqua Florum Nymphææ seu Florum Aurantiorum, vel alia Aqua appropriata expertum fuit Remedium FONSECÆ *Cons.* 24. Huc etiam Oleum Pestilentiale *Heinsii* pertinet, ex Oleo succini, citri, & camphora.

Ex hisce Formulæ fiunt variæ in Palpitatione cordis:

℞. *Aqua Meliss.*
Cinnam. cydon. an. ℥ii.
Quin. Essent. Matthiol. ʒvi.
Spiritus Theriac. camph. ℥ß.
Corall. rub. prap.
Spiritus Cord. Cerv. an. dr. i.
Syr. Flor. Tunic. ʒvi. ad ℥i.
M. D. S.

Potio Confortans contra Palpitationem Cordis.

Vel

℞. *Aqua Meliss. cum Vino*
Fœnicul. an. ℥ii.
Spiritus Theriac. camph. ℥ß.
Corall. rub. prap. ʒi.
Syr. Flor. Tunic. ʒvi.
M. D. S. *ut antè.*

Vel

℞. *Aqua Meliss.*
Cinnam. cydoniat. an. ℥iii.
Spiritus Theriac. camph. ℥ß. ʒvi. ad ℥i.
Cornu Cerv. cum Sale volat. ʒi.
Corall. rub. prap. ℈ii. ad ʒi.
Laud. opiat. gr. ii. vel iii.
Syr. Flor. Tunic. ℥ß. ad ʒvi.
M. D. S. *ut antè.*
Capiatur cochleatim. Vel

℞. *Aqua Cinnamom. cydon.*
Cordial. H. S. an. ℥i.
Fl. Samb. unc. ii.
Spiritus Cornu Cervi cum Sale volat. acuat. vel *Carminat. de tribus* (qui speciatim in Hypochondriacis Palpitarionem Cordis patientibus est egregius) ʒi. ad ʒii.
Syr. Fœnic. unc. ß.
M. S. *ut antè.*

Vel

℞. *Aqua Cinnam. cydoniat.* unc. i.
Cordial. H. S. unc. ß. vel unc. i.
Essent. vel Rob Bacc. Junip. ʒiß. ʒii.
Croci unc. ß.
Spiritus Theriacal. camph. ʒi.
Olei destillat. Cinnam. vel *Succini* pro mulieribus gutt. iv.

(Perinde est; Oleum tamen Cinnamomi Viris, succini Mulieribus convenit; non enim hæ semper possunt ferre Cinnamomum.)

Agitentur & misceantur.
D. S.
Potio contra Cordis Palpitationem.

Dosis cochlear. i. vel ii. pro re nata. Syrupum studio omitto:

Vel

℞. *Aqua Meliss. cum Vino* unc. ii.
Cordis Cervi,
Cordial. H. S. an. unc. i.
Tincturæ corall. cum spiritu cornu Cervi dr. ii.
Salis volat. succin. ℈i.
Syr. de Canella unc. i.
M. D. S. *ut antè.*

Vel

℞. *Tinctur. corall. cum spiritu cord. Cerv.* dr. ii.
Essent. Ambr. cum spiritu Meliss. aut *Ros.* vel *Spirit. rosar. ambrat.* dr. i.
M. S.
Essentia Cordialis.

Dentur pro dosi gut. xxx. ad xl. in haustulo Vini vel Aquæ Cinnam. temperatæ, vel simili haustu appropriato.

Vel Pulvis hic:

℞. *Testar. conchar. prap.* vel *Corall. rub. prap.*
Cinnab. nat.
Antim. diaphor. simpl. vel *Martial.* à gr. viii. ad ℈ß.
Olei destillat. Caryoph. gutt. i.
M. f. Pulvis:

Cui etiam *Salis volat. Cornu Cervi* gr. iii. pro lubitu addi possunt:
D. S.
Pulvis contra Palpitationem Cordis.

A *conformatione læsa* si sit vitium, ferè incurabile malum erit, ac saltim per exactam Diætam, & minimum Animi & Corporis Motum, quantum possibile sustentandi tales Ægri.

Quod attinet *Externa*, Aquam carbunculi, Spiritus, Balsama & Olea regioni Cordis illinenda: interdum aliquid præstant, sed parum: saltem Spiritus reficiendo graviora Symptomata inhibent, unde quilibet potest abundare suo sensu: illinenda parvi æstimo. Sin tamen vitium sit ex Hypochondriis cum rugitibus & borborygmis Intestino-

ftinorum, ſpeciatim ea affecto ſplene, aut ex Paſſione Hyſterica natum; tunc in his caſibus ad ſpaſmos coërcendos ea Remedia, quæ aliàs in Hyſterica Paſſione, ex Aſa fœtida v. g. & ex Galbano uſitata ſunt: nempe Emplaſtrum Matricale de Galbano cum Oleo ſuccini vel Oleo ſpicæ malaxatum, vel Abdomini, vel ſplenis regioni, & in ſpecie huic Emplaſtrum de Nicotiana, pro varietate ſymptomatum commodè applicari poſſunt.

CAPUT II.

De Palpitatione Arteriarum Particulari.

VErùm præter Cordis Palpitationem ſubinde etiam *particulares Arteriarum Palpitationes* moleſtæ ſunt Ægris, ita ut modò in hac, modò in illa parte, cum impetuoſa vehementia Arteriæ pulſent. Splenica interdum, interdum Temporum Arteria pulſat: quo facit Exemplum BARTHOLINI *Cent.* 1. *Hiſt.* 18. de Pulſu Arteriarum Carotidum, ut etiam ſtrepitus & ſonitus poſſit audiri: ſicut & alia Vaſa pulſant particulariter.

CAUSÆ.

Tres imprimis *Cauſæ ſunt* particularis talis Pulſationis ſeu Palpitationis ſenſus:

1. *Inflammatio* ejuſdem loci; exinde enim Arteriæ tenduntur, & ex fibrarum aliquali contractura, dilatationi renituntur, unde ſemper Dolor pulſatorius ſupervenit.
2. Eſt *impedimentum* quoddam *in ſanguinis Circulo*, hujus enim nonnihil in quadam parte ſufflaminato tranſitu, diſtinctæ nimis Arteriæ, manifeſtum Pulſationis ſenſum exhibent.
3. In ſpecie *Hypochondriaci* ex dicta Cauſa Pulſationem Arteriarum percipiunt, nunc in toto Corpore, nunc & in regione Hypochondriorum aut Lumborum infra Coſtas nothas proximè, ubi nempe Arteria Cœliaca, & in ſpecie inſignior ejus ramus ſpenicus ſitus eſt. In his Arteriæ tunica per conſenſum ſplenis aut partium vicinarum ad ſpaſmum ſeu Convulſivum motum diſponitur, unde rigidiores propter fibras ſenſibiliter pulſant, cujus occaſione ſanguinis motus in particulari quadam Arteria impeditur, utut non penitùs tollatur; hinc enim eſt, quòd Paroxyſmum eundem Hypochondriacum, aut Melancholicum, aut Vomitum cruentum Spleneticorum ſubinde Palpitationes tales in iſtis locis præcedere ſoleant. Præter hæc taliter affecti Sanguinem ſpiſſum ac craſſum, & ob id difficulter mobilem habere ſolent: unde & Varices in Venis talium Ægrorum obſervavit BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Obſ.* 24. de Pulſatione per univerſum Corpus cum Varicibus copioſis.

CURA.

Verùm taliter affecti optimè per *Martialia* curantur, cùm utplurimùm ad Malum Hypochondriacum inclinare ſoleant, ſicut priores duo modi imprimis per *Sudorifera*.

CAPUT III.

De Lipothymia, Syncope & Virium Proſtratione.

PUlſui Cordis & hinc Arteriarum nimio aucto oppoſitum eſt vitium Pulſus parvus, rarus, debilis, Myurus vel Vermiculans, idque frequenter in *Imbecillitate* ac *Languore Virium* plùs minùs intenſo, hinc *Animi Deliquiis*, de quibus optimè tractat SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 34. Languor hic aut Imbecillitas, Partium, Functionum, & Virium, non ſolùm à Nativitate quibuſdam contingit, ſed etiam variis ex Cauſis ſupervenit: Atque eſt vel ſucceſſivus, qui ipſis Morbis ſupervenit, vel eos antecedit, vel etiam poſt eos curatos ſubinde ſupereſt: Non raræ enim ſunt Virium Imbecillitates, quæ poſt Morbos diuturnos obſervantur accedere: Vel Languor Virium hic eſt ſubitaneus, cùm ex improviſo penitùs proſtratis Viribus *Lypothymia* ſeu *Lypopſychia*, *Syncope* aut *Aſphyxia*, Ægrum corripiunt. Cum hac Virium Imbecillitate ſemper conjunctus eſt Pulſus tardus & minor; item Pulſus debilis ac juſto languidior, tunc prætereà plerumque rarior quandoque, imò ſæpiùs per intervalla certa aut incerta intermittens, interdum ſecundùm Arteriæ ductum magis magiſque deficiens, qui tunc vocatur Pulſus Myurus; qui ubi fit minor, dicitur Pulſus Formicans ſeu Vermicularis. Concurrit ſimul Senſuum tam Internorum quàm Externorum torpor, & deficiens plùs minùs Corporis Motus obſervari ſolet, quod in Languore ſucceſſivo ſaltem Laſſitudinis ſpontaneæ nomine, Germanis *die mattigkeit*, appellari ſolet: in qua Ægri conqueruntur de Vigore Corporis debito deficiente, ſunt tardi admodùm, membra ponderoſiora videntur, & ad quaslibet actiones torpent. Vires enim ſeu Robur Corporis propriè loquendo nihil aliud eſt, quam intenſior Sanitatis gradus, quo Actiones vitales potenter ſatis exercere poſſumus.

Differunt ſaltem gradualiter, non eſſentialiter, Lipothymia, Syncope & Aſphyxia. In omni Animi Deliquio ſeu *Lipothymia*, (B) præter Pulſum minorem & debiliorem plùs minùs, prout Lipothymia eſt magis minùſve periculoſa ſeu gravis, ſimul Senſus Interni & Externi omninò obfuſcantur, & Motus animalis, tam voluntarius, quam etiam quodammodò naturalis, nonnihil deficit, adeò ut Reſpiratio etiam aut nonnihil obſcura aut ferè nulla reddatur; quæ Symptomata tamen omnia denuò evaneſcunt, & Æger in antiquum ſtatum reſtituitur, nempe ſanum.

Quoad *Syncopen*, ita vocatur à συγκόπτω, *concido*, quòd Ægri concidant, eſt gravior ac ſingularis Animi Deliquii ſpecies, & ab Apoplexia parum differt: in hac enim atrociora hæc adſunt Symptomata; ſubitò ac inopinatò ferè concidunt Ægri, Pulſus vix vel nullus obſervatur, Senſus externi & interni abolentur, Motus Corporis eſt nullus, uti etiam nulla ferè Reſpiratio; Interim adſunt Anxietates Præcordiorum, Sudor frigidus & glutinoſus per poros erumpit, parteſque Corporis omnes frigent ac pallent: & in hoc differt Syncope à Lipothymia in qua quidem Corporis univerſi frigus ſemper obſervatur, quamvis perpetuus ſit in Syncope; vid. SYLVIUS *l.* 1. *Prax. c.* 345. §. 65. Imò Urinæ & Alvi excrementa interdum ſponte effluunt, ita ut mortuis tales ſyncopizantes, quàm vivis, exiſtant ſimiliores.

Syncopizantes Vitam agunt mediam reſurgentem, non deſcendentem. Ejuſmodi Vitam mediam reſurgentem vivunt etiam Inſecta omnia per hyemem abſcondita, Cochleæ, Ranæ, Hirudines, forſan & Leucomoriæ Populi (C), de quibus *Liber Baro de* HERBERSTEIN *Rerum Moſcov, Comm. pag.* 82., quod ſint Homines ſyncope detenti, & quaſi mortui: vid. KERGERUS *de Ferm. Sect.* 1. *cap.* 6. *pag.* 59. Quomodò verò Inſecta ad Vitam iterum perveniant? vid. *pag.* 56. *l. a.*

Obſervatæ etiam interdum fuerunt ſyncopæ in Morbis Malignis, quæ ſine anxietate fuerunt, quando neglexerunt Vomitoria, imprimis qui iis obnoxii fuerunt.

Omnia hæc ſunt adhuc graviora in *Aſphyxia* (D), ita ut cum Pulſu planè abolito, & aliquandiu ad ſenſum ceſſante Ægri tales inſtar mortuorum iaceant.

In omnibus his Affectibus tam Imbecillitate Virium quàm etiam Lipothymiæ ſpeciebus, obſervetur, mutationem inſignem, tam imminentem quam præſentem, cognoſci ex Pulſu & Reſpiratione, ita ut Pulſus plùs minùs deficiat in robore & magnitudine, nunc ſit parvus, debilis, nunc magnus, interdumque, planè nullus; quo ceſſante, ceſſant motus Thoracis & Reſpiratio. Cæterùm *Sudor frigidus & glutinoſus*, in omnibus Lipothymiæ ſpeciebus plùs minùs obſervabilis, non eſt ordinarius & ſeroſus ſudor ex ſanguine per poros cutis evaporans; ſed eſt nihil aliud, quàm ipſum Nutrimentum partis roridum, & ſper-

(B) *Λιποθυμία*, Animi defectus: *à λείπω* deficio, *&* θυμὸς animus.
(C) *Quòd nempe in iis Anima rationalis functiones hebetes ſint, non quòd reverà hujus generis homines Inſectorum vita vivant.*
(D) Ἀσφυξία, Pulſus privatio: *ab α privativo, &* σφυγμὸς pulſus: σφύζω, ſallo, pulſo.

& spermaticum, quod sub syncope resolutum ac dissolutum ex partibus subcutaneis sub forma glutinosi ac frigidi sudoris erumpere, & effluere solet. Unde & hic sudor singulares habet vires delendi Verrucas Excrescentiasque, item Inflammationes Hæmorrhoidum: de quibus vid. HELMONTIUS.

CAUSÆ.

Ut *Causas* pulsus minoris ac rarioris, adeoque Virium Imbecillitatis scrutemur, suppono, Corporis nostri *Vim vitalem* radicatam fundamentaliter esse in *sanguine*; exserere verò se formaliter per subtilissimam sanguinis substantiam, seu partem ejus summè activam ac mobilem quam *spiritus* appellamus; qui in præcordiis Aëris inspirati adjumento volatilisati, instar radiosæ, & luminosæ texturæ per totum corpus distribuuntur; nunc junctim in sanguine per Vasa Arteriosa, qui vitalis dicitur; nunc seorsim, trajiciendo per cerebrum, & nervos, qui animalis appellatur, unde partium solidarum firma structura & tonus dependet.

Veteres Robur corporis aut vires à Calido innato, & Cordis firmiore textura, dependere dixerunt. Sed cùm Calidum innatum, præter sanguinem, & hujus Motum intestinum, nullum detur, adeoque hujus respectu HOFMANNUS Vires corporis in Temperamento consistere non ineptè dixerit; fons Virium primariùs potiùs in ipsa vita seu hujus principio, & Motu sanguinis intestino quærendus est, à quibus corporis temperamentum, & ipse calidum, hinc vires ejus oriuntur; ita quidem, si fermentatio sanguinis naturalis potentior fuerit, calor, & vires simul intenduntur, eadem verò sufflaminata Tepor & imbecillitas simul obrepant, Viriumque dissipatio, Mortis prodromus seu principum est. Quod cordis constitutionem firmiorem attinet: nec hæc ad Virium robur aliquid confert, quia in eo, tanquam in Officina, spiritus & vires corporis juxta Veterum hypothesin non generantur, sed ipsum potiùs cor activitatem suam à spiritibus animalibus & sanguine recipit.

In sanguine ergò *remotè* & *fundamentaliter*, *in spiritibus proximè*, & quasi *formaliter*, & *effectivè debilitas virium*, tam successiva quàm repentina, investiganda erit. In *sanguine* quidem, quatenus hic minùs aptus est, ut debita fermentatione volatilisari, ac in debitos spiritus exaltari possit: id quod fit, vel quatenus sanguis absumptus vel exhaustus est, vel quatenus idem deficit in sua acrimonia salina fermentativa, i. e. dum in sanguine deficit acrimonia salium. In specie inertia salis volatilis urinosi, & oleosi, seu Bilis, disponit sanguinem, quò minùs aptus sit ad spiritualscentiam suscipiendam: Econtrà non rarò vitiosè peccat Acidum: idque in subjecto subinde plùs minùs viscido radicatum: quorum Causæ Antecedentes ex primis viis à Chylosi vitiata, & ejus perfectione in duodeno à debili fermento Bilis, unde Cacochylia, & Cacochymia, de quibus *suprà sect.* 23. actum est, investigandæ erunt.

Spiritus verò repentinam inferunt Virium prostrationem vel Lipothymiam, quatenus vel deficiunt in cordis motione vel constrictione, & regendæ corporis Machinæ non sufficiunt, vel quatenùs sunt minùs mobiles, volatiles ac activi, sicque quasi obruti, & compressi, vel quatenùs sunt nimis mobiles, adeoque facilè dissipabiles, itaut textura eorum luminosa interrupta intereant operationes vitales; adeoque omnis repentinæ Virium debilitatis causa vel vitio spirituum vitalium in sanguine, vel vitio spirituum animalium in systemate Nervoso contingat. Unde in omni Virium imbecillitate pulsus notabiliter alteratus, in magnitudine quidem, & parvitate vitium sanguinis, & spiritus vitalis innuit; alteratus verò in robore majore vel minore, vitium spirituum animalium ostendit.

Dependent tanquam quodam circulo hi spiritus eorumque functiones à se invicem, ita ut spiritibus vitalibus pessum euntibus ceu radice, inde diffusi evanescant, & eclipsentur spiritus animales; sicuti econtrà his spiritibus evanescentibus, & cordis ac sanguinis, & spirituum vitalium motus itidem cessat: Prius v. g. in suspensis manifestum est; si enim constringantur Arteriæ Carotides, subitò quoque cessat sanguinis motus: Posterius in Apoplexia fortè tactis, in quibus cessante radio spirituum animalium simul quoque vitales Operationes evanescunt.

Successivus ergò *Virium Languor* ex sanguinis deficiente in præcordiis turgescentia oritur, unde etiam hujus respectu pulsus minores, rariores & tardiores; sicuti hinc dependentes spirituum animalium defectus, debiliores existunt: idque frequentissimè ex præternaturali sanguinis glutinositate aut viscididate, unde partes ejusdem salinæ activæ obrutæ, minùs concurrere inter se ac fermentare possunt; vid. SYLVIUS r. *l.* Quòd si in hac sanguinis glutinositate, uti non rarò fit, peccet simul præternaturale Acidum, tam in sanguine, quàm Lympha, malum hoc evadit eò deterius, cùm sic magis magisque inspissetur, ac tantumnon coaguletur massa sanguinea, exindeque vitalis ejus fermentatio tantumnon omninò aboleatur. Hinc est, quod post Morbos acutos curatos, si tantillum in Diæta peccarint Ægri, speciatim in alimentorum assumptione excedant, Languores adhuc superveniant. Hinc post Morbos Chronicos non rite curatos, in quibus spiritibus exhausta Massa Sanguinea spissior quasi ac crassa reddita fuit, Virium Languores sæpiùs sunt diuturni, quòd nondum restitutus sit completè sanguis motus vitalis. Hinc & Cachectici, Hypochondriaci, & scorbutici subinde sunt adeò imbecilles ex vitiata, & anomala sanguinis fermentatione, propter vitiosum, & rancidum acidum in massa sanguinea tunc abundans, & massam sanguineam inspissans. Unde, quando horum sanguinis nimiùm spissescit, minùs expanduntur ventriculi cordis, pulsusque sic fiunt rariores, tardiores ac minores: quibus his positis necessariò etiam deficiunt spiritus vitales, & animales, ex quorum defectu majore vel minore etiam reliquæ functiones, tam vitales quàm animales, plùs minùs solent imminui. Quare in Virium imbecillitate sensus sunt hebetes, imò via sufficientes aut Motui voluntario, vel Motui naturali, speciatim legitimo cordis motui, unde pulsus est tenuis, & simul tremulus ac languidus; aut ubi sufficiunt quodammodò spiritus movendo cordi, ubi tamen à gravioribus objectis in motu distrahuntur, vel perturbantur, vel figuntur, uti fit ab opiatis, & Narcoticis, tunc necessariò sequitur talis virium prostratio, & languor.

Hæc de virium imbecillitate satis clara. *Subitanei* verò *languores* seu Lipothymiæ, aut syncopæ, aut Asphyxiæ, radicatæ sunt in spiritibus vitalibus, aut animalibus, nunc conjunctim, nunc separatim, ita ut in suo circulo uno deficiente, alter labefactetur quoque. In *Vitalibus* quidem, quando subitò deficiunt, ob cessantem in præcordiis quacunque de causa Sanguinis Fermentationum vitalem. Hinc enim *Evacuationes* quævis nimiæ, per quæcumque loca, v. g. sanguinis, item Genituræ, & similium humorum abundantes effusiones, cùm absumantur spiritus vitales, sequitur Lipothymia, & syncope; sive sanguis reddatur per Nares, sive per Uterum, sive hæmorrhoides, Venæsectionem, aut alio modo: item nimia *aquarum hydropicarum* evacuatio, *Puris* confertim facta ex Thorace emissio, nimius *sudor*, &c. Syncopen inducunt: uti etiam crebriores *purgationes*, *balnea* nimia, aut diuturnior in his mora, ob dissipationem spirituum animalium subinde syncopas inferunt: mutatio item subitanea ex *Aëre* fervido in nimis frigidum, aut etiam ingurgitatio *Potus* intensè frigidi post insignem corporis incalescentiam, nunc Lipothymias inducunt: Exempla habet SCHENCKIUS *lib.* 2. *observ.* 219. ex BENIVENIO *capit.* 27., ubi observat Animi Deliquium seu Lipothymiam ex frigidissimo Vino hausto sub longum usum sub ardentissimo Sole: & talia Exempla syncope correptorum ex nimio calore, & frigore non sunt rara.

De *Venenis* res nota est, quòd eadem, sive extrinsecùs applicata per Morsum ac puncturam Animalium venenatorum, sive intrinsecùs assumpta quæcunque, graves ac periculosas dent Lipothymias.

Pertinent huc vitia ipsius *Cordis*, præsertim ejus Abscessus, & partium ei vicinarum, qui subitò rupti dant periculosas syncopas: sic præter TULPIUM *lib.* 2. *Observat. cap.* 16. qui habet Lipothymiam ex abscessu in sinistra cordis auricula, SANCHEZ, Medicus Hispanus, *in observat. pag.* 273. refert notabilem observationem de Bibliopola longo tempore Lipothymia sæpè correpto, quo mortuo, maximum in corde Apostema, mediam ejus partem occupans, inventum fuit: *Alius Venetus*, refert idem, *in suo corde apostema dimidii ovi magnitudinis habuit*, *unde & hic ipse quoque subinde Syncope correptus fuit*. *Sanguinis* quoque habenda est ratio, qui aut nimis parcus post copiosas Excretiones, aut pure vitiatus, aut subitò coagulatus, v. g. ex haustu frigidæ post æstum, aut alia quavis ratione inspissatus ac incrassatus, & ob id fermentationi ac spiritualscentiæ debitæ ineptus, aut in debito circulo impeditus, v. g. in syncope Cardiaca, funestam & periculosam Lipothymiam, & syncopen comitem ducit: vid. *infrà*

suo loco, ubi de Apoplexia, ubi agetur de Syncupe Cardixca quid sit. Quod verò sanguine spissescente & coagulato iu corde subitò totum corpus corruat, fit, quòd non tam Sanguinis Circulus necessarius sit ad sustiuendum totum corpus, sed imprimis, qnòd requiratur continuus radius spiritus vitalis ex corde cum sanguine in totum corpus: hinc sauguiue in syncope ita iu corde stagnante, & non fermentante, adeòque deficiente plùs miuùs ejus motu, tam locali quàm intestino, intercipitur simul necessariò spiritunm animalium, & vitalium commercium, hinc necessariò omnes facultates, & ægri mortuorum instar corruunt. A *Vermibus* syncopen notant ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. prax. admir. observ.* 40. BONETUS *lib. 1. med. septent. sect.* 16. *cap.* 4. SCHENCKIUS *lib.* 3. *observ.* 218. PANAROLLUS *Pent. 4. observ.* 29.

Spiritus verò *animales* Lipothymias inferunt, quando subitò deficiunt ex eorum ataxia & confusione, ab objectis externis inducta: unde omnes Causæ Remotæ ad syncopen disponunt, afficiendo vel spiritus vitales, vel fermentationem sanguinis impediendo, vel spiritus animales iu ipsis sensoriis: ita quidem, ut in genere vel iidem oppressi, & quasi concentrati in sua activitate impediantur, ceu fit iu syncope ab externis orta, v. g. in subitaneo *Terrore*; vel iidem dissipati, & subitò resoluti evanescant quasi, ac ita iu operando deficiant, v. g. iu nimio *Gaudio*. Pertinet ergò huc, quod ab *Odoribus* fortibus, gravibus, ingratis & similibus, Ægri in Lipothymiam & syncopen inciduut: Sic refert AMATUS LUSITANUS *centur. 2. observat. curat.* 36. de Monacho, qui ab Odore, imò vel solo adspectu Rosæ in gravem Lipothymiam incidit. Funestius Exemplum est, quod habet HŒFFERUS *in Herc. med. pag.* 312. de puerpera, quæ noviter pepererat, & ex Odore strophioli, in quo involutæ fuerunt Rosæ, subitò Lipothymia lethali fuit correpta. Hinc est, quòd Fœminæ Hystericæ ex Odore Zibethi, Moschi, Cinnamomi, &c. cum Passione Hysterica seu Hypochondriaca simul in syncopen corruant. Nec solus Odor, sed sæpiùs etiam præsentia rei horridæ, infert Lipothymiam ac syncopen.

Pertinet huc *Idiosyncrasia* nativa, secundùm quàm quidam certa animalia horrent, eorumque præsentiam ferre nequeunt: sic qui non possunt perferre præsentiam Felis aut cancrorum (quale ego novi exemplum) aut Murium, aut canum, si, licèt iis insciis, in loco quodam talia animalia abscondantur, subitò tamen illis Defectiones animi cum sudore frigido, & anxietatibus ingruunt, ob intensiùs affectos spiritus animales.

De *animi affectibus*, vel fortioribus vel malignis subitaneis, in Terrore subitaneo, & gravi Tristitia, Nuncio insperato, Iracundia nimia, &c. res nota est, utpote quæ immediatè systema Nervosum ac spiritus animales afficiendo, & insiguiter perturbando, inferunt syncopas, & Lipothymias. Ita du Gaudio subitaneo, quòd evanuerint quasi spiritus animales, syncopen lethalem obortam, præter LIVIUM, LOTICHIUS *in observat. medicis*, & MARCELLUS DONATUS *in hist. mirab.* habent: Ex Timore obortam syncopen periculosam, per Venæsectionem curatam, refert FONTANUS *in cons. & resp. p.* 63. Imò sola fortior ac intensior rei cujusdam horrendæ Imaginatio, & Cogitatio quosdam syncopticos reddidit: Exemplum, quod imprimis huc facit, habet HILDANUS *cent. 1. epist.* 34. ubi refert de suo servo Equo insidente, cui cùm narrasset calamitosas strages bellicas, ex sola narratione in syucopen incidisse. *Nimius corporis motus, ac extremus defatigatio*, similiter iuterdum in Lipothymias inducit ægros; uti etiam graviores dolores, in iis præsertim, qui sunt rarioris texturæ, adeoque spiritus rariores & faciliùs dissipabiles habent.

Denique *Epilepticis* paroxysmis subinde superveniens symptoma est syncope, uti etiam aliis *affectibus convulsivis* gravioribus: sive convellantur saltem partes iuternæ, quæ dicitur à Mulierculis *Epilepsia in corpore*; uti v. gr. fit in passionibus hystericis, aut in doloribus Nephriticis subinde gravioribus; sive simul etiam externæ partes afficiantur, quæ spirituum animalium perturbatissimum innuunt motum. Plura de causis proximis & remotis languoris virium & syncopes videb. iu SYLVII *praxi c.* 34.

Imprimis sui considerationem meretur syncope, quæ ex causa interna oritur, & sponte quasi subinde Ægros frequentissimè invadere videtur, de qua vid. GORRÆUS *in defin. med. pag.* 157. Hæc ordinariò solet habere causam affectionem Orificii Ventriculi superioris, quo malè affecto, ab Objecto ipsi inimico, ex consensu ejus cum universo systemate Nervoso, Lipothymiæ, & syncopæ supervenire solent. Manifestum hoc est non solùm in Mulieribus Hystericis, sed & in Viris, qui aliquid Hypochondriaci patiuutur; his enim levi occasionu Lipothymiæ superveniunt, sub quorum insultu ordinariò dicunt: *Malum sensim appropinquare cordi*. Hinc Vertigo tales corripit, & ita sub forma suavis somni Lipothymia corripiuntur; exsuscitati dicunt: *Satis benè ipsis fuisse*. Pathemata hæc originem habere solent simpliciter ex stomacho, & primis viis, imprimisque ex sensibili Orificio stomachi superiore affecto, per cujus sensum omnia reliqua superveniunt symptomata, & spiritus vitales deficiunt, ita ut frequentissimæ syncopæ à causa interna oriundæ ex Orificio hoc affecto contingere soleant, & tales Ægri ferè ordinariò mutationem circa Hypochondria præcedere observare solent.

Ex *Lacte coagulato* Lipothymiam observavit HEINRICUS *ab* HEER *observ.* 15. Ex *esu fungorum* syncopen notat ZACUTUS LUSITANUS *lib. 5. med. princ. hist.* 23. AMATUS LUSITANUS *centur. 1. cur.* 39. *Acres succi*, præsertim æruginosi, Orificium dictum graviùs infestantes, præter Anxietates, crebras Lipothymias, præsertim in subjectis tenerioris, & rarioris texturæ inferunt.

Tales syncoptici, jacentes in lecto admodùm debiles, dolores, morsicationes ac titillationes, aliaque pathemata, circa stomachi regionem percipiunt; item præter inexplicabiles istius loci mutationes seu molestias sub imminente syncope sentiunt Vertiginem, caliginem Oculorum, & tenebricositatem, undè sic animo delinquunt; paroxysmus tandem iterum evanescit, ut ut levi occasione recurrat, & ægri vel leviter saltem in lecto se moventes, aut extra lectum promoti, incidant in eundem.

Uti frequens est hæc *syncope Stomachica*, ita etiam nunc per essentiam ex Contentis stomachi, nunc per consensum affectis partibus, aut nervis abdominis, stomachum simul plùs minùs afficientibus, accidere solet. Imò vix Lipothymia quenquam corripit, quin sub eadem imminente alterationem quandam notabilem, vix etiam explicabilem, circa stomachi regionem percipiat, iu quo stomachus vel mucoso humore, vel aliis vitiosis Succis, per Pylorum ad Orificium superius regurgitantibus, eidemque impactis laboret: atque tali in casu Lipothymia optimè Vomitu curabitur, ita enim remota causa malum hoc mox cessabit; vel Absorbentibus terreis: quibus tamen adjungantur aromatica: vid. SYLVIUS *l. n.*

His omnibus ita consideratis, facile est observare: *Causas syncopes proximas* esse aut spiritus vitales, subitò deficientes ob cessantem sanguinis fermentationem ac circulum, aut spiritus animales subitò in Motu naturali deficientes; unde quasi abrupti, vel ad alias ataxias, & convulsiones acti, movendo seu constringendo Cordi minùs inservire possunt, adeoque spirituum consortio abrupto syncope supervenit. Hinc *Causa* modò dictæ *Remota* omnes vel sanguinem, vel spiritus vitales afficiunt, vel ceu objecta sensibilia spiritus animales in Motu suo alterabunt: Ita ut hi ipsi spiritus.

1. In *Motu* debito, speciatim Cordis, aut *deficiant*, dum oppressi, & quasi concentrati in sua activitate impediuntur, v. gr. in subitaneo Terrore; vel dissipati vel resoluti evanescant, ac iu operando desistant, & sic Cor quasi Paralysi laboret: Vel
2. In suo *Motu* quasi *exorbitent*, & ex Irritatione quadam, & inde natis spasmis undecunque concitatis, Cor in continua Systole seu constrictione detineant, ita ut fit continuus quasi cordis spasmus, & Convulsio, à spiritibus animalibus inducta.

Sanè in Morbis convulsivis, præsertim partium internarum, non rarò hæc ipsa est, unde in tali casu ægri ad se redeuntes conqueruntur: *fuisse ipsis, ac si quis Cor ipsis compressisset, vel pedibus calcasset*: Id quod innuit validam Musculi cordis contractionem. Sic sanguinem, & spiritus vitales afficiunt quælibet Evacuationes, mutationes subitaneæ Aëris, sanguinis quæcunque insignes aut in Crasi, aut in Motu locali alterationes. Vitio verò spirituum animalium in Motu deficientium orietur syncope post Odores graves, & Objectis ex Idiosyncrasia hostilibus; item quæ stomachi Orificium afficiunt, ex cujus cum universo Nervorum systemate consensu facilis spirituum animalium in Motu abruptio fit. Dolores etiam spirituum animalium ratione syncopen inferunt. Neque etiam hìc negli-

negligendum, quod asserit PISO *Tract. de Colluvie serosa pag.* 166. dicens: Quod *syncopes funestissima & momentanea causa sit motus Cordis repente abolitus ab interceptione seu obstructione Nervi Cordis motorii, undecunque Nervus iste afficiatur, aut* (verba sunt PISONIS) *ex subtili aquula, quam nos vocamus lympham, ex Cerebro eo derepente defluente, Spirituum motus intercipiatur*. Declaraturus hanc suam sententiam Observationes aliquot raras & curiosas subnectit, & dicit esse *quandam Cordis Apoplexiam*. Gaudium nimium spiritus dissipando, item Dolores diuturni, pariter ex dicto fonte syncopen inferunt. Et ex his spiritibus animalibus, aut deficientibus, aut perturbatissimis fit syncope; sive causa externè hæreat circa Cor, aut in Corpore Cordis Musculo; sive sit in Vasis: Unde est quod spiritus animales dicuntur luminosi, qui continuato Lumine omnes Corporis partes continuò illustrant, & ita ad suas functiones aptas reddunt: Vid. BARTHOLINUS *de Luce Animalium*, & HELMONTIUS. Hoc lumine intercepto fit syncope, & à *Paracelsistis* vocatur syncope *Eclipsis Microcosmi*, quia nempe deficit lumen vitale, corpus irradians.

Certum est, semper observari in syncope vitium sanguinis circa præcordia, & spirituum in motu & Nervis: Vid. STENO *de corde*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *signa* syncopes & Debilitatis Virium; per se manifesta sunt satis. Causæ tantummodò probè distinguendæ. Meliùs autem has non potest quis percipere, nisi ex Adstantium relatione.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: distinctio facienda subitanei & successivi Virium Languoris, ac quidem in iis, qui *sine causa manifesta* sunt languidi, ac decrementum Virium patiuntur; in morbis inclinant, in specie ad scorbutica mala.

Reconvalescentes, præsertim à morbis gravibus acutis, diu adhuc languidi, vel Recidivam, vel cachexiam, & tandem hydropem vel Febres Intermittentes, in specie tertianam Intermittentem incurrunt.

In Morbi cujuscunque *Principio* præter manifestas causas mox summa Virium proveniens Prostratio; Maligni Morbi signum est, adeoque Morbus talis Febris Maligna appellari solet.

Syncope & lipothymia quæcunque est *periculosa*, plùs minùs tamen, prout magis vel minùs aut est durabilis, aut deficit cordis motus: item prout Causæ antecedentes graviores vel leviores fuerint. Unde quando Syncopizantes post exhibitionem spirituosarum aut aliarum rerum Volatilium; item post irrorationem Faucium cum Liquoribus spirituosis & fortiter odoratis & stimulantibus, aut Faciei cum Aqua frigida, non resuscitantur, nec post ptarmica etiam ad se redeunt, in talibus signum est gravissimæ, & ob id periculosissimæ syncopes.

Syncope ex affecto *stomachi Orificio* sinistro minùs funesta est.

Si adsunt Anxietates Præcordiorum & Inquietudines, omnes sunt ex stomacho.

Syncope, quæ est ex *affusione sanguinis*, *Genitura*, aut aliorum humorum quorumcunque, minùs periculosa est ea, quæ oritur à causa interna, & non rarò abdita.

Quò magis affligitur Massa Sanguinea, eò periculosior est syncope: hic *post Purgationes*, *Venæsectionis* nimias, ut & *Hæmorrhoides*, solet esse funesta.

Tandem *sudor frigidus* syncopizantibus superveniens, quò magis glutinosus & copiosior, eò gravior & periculosior syncope est.

CURA.

Quoad *Curam*: *In Languore* Virium *successivo* seu paulatim omnia ea conveniunt, quæ vitalem sanguinis Fermentationem & Spirituascentiam promovere, Bilem plùs minùs peccantem acuere, & ita sanguinis glutinositatem attenuare, simulque vim stomachi digestivam suo modo restaurare valent, id quod uno nomine faciunt *Volatilia* & *Aromatica*, diutiùs continuanda. Aromatica enim sunt stomacho amica, acuunt Bilem; & Sanguinem ad volatilem naturam & spirituascentiam promovent. Pertinet ergò huc Spiritus vini & Vina generosa, imprimis Clareta seu Vina Hippocratica dicta, vel ex Vegetabilibus Aromatibus ordinentur talia Vina medicamentosa, quæ subinde hausta Vires ac sensus reparant, & similia alia

Analeptica recentia. Dabo Exemplum *Noduli* talis infundendi in Vinum in Languore Virium pro iisdem restaurandis.

℞. *Herb. rorismar.*
Menth. crisp. ana M. i.
Salviæ,
Melissæ ana M. ß.
Rad. Acori veri,
Enulæ,
Fœniculi ana unc. i.
Sem. 4. Calid. min. ana ʒi.
Cinnam.
Cubebar.
Caryoph.
Macis ana ʒii.
Incisa & contusa includantur sacculo.
D. S.
Nodulus ad Vinum medicamentosum.

Affundatur *Vinum*, de quo subinde hauriat Æger jejunus, item omni pastu, poculum unum. Quoniam Vinum imbibit successivè vires simplicium aromaticas, & Vires ex Morbo vel etiam Senio prostratas restaurat: Nam Vinum tanquam Lac senum Vires successivè restaurare valet.

Vel

℞. *Herb. rec. Menth.* vel *Meliss.* M. iii.
Rorismar. M. i.
Rad. rec. acori veri unc. iß.
Angelicæ ʒvi.
Galang. ʒiii.
Sem. anisi,
Fœniculi ana unc. ß.
Passul. min. unc. iv.
Incisa & contusa includantur Nodulo, qui infundatur in aliquot mensuris *Vini Rhenani*:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Fol. rorismar.*
Majoran.
Salviæ,
Calaminthæ mont.
Menth. crispæ ana M. ß.
Rad. Angel.
Galang.
Acori veri,
Enul. camp.
Fœnic. ana ℥ß.
Sem. 4. Calid. maj. ana dr. ii.
Cinnam.
Cubeb. ana dr. i.
Conscis. & contus. includantur sacculo, ac affundantur *Vini* s. q.
D. S. ut suprà.

Vid. SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 34. pag.* 613. *& seq.*

Quod si adsit Malum scorbuticum vel hypochondriacum, Volatilia acria, ut *Cochlearia*, *Nasturtium*, *Armoracia*, *Piperitis*, &c. commodè possunt addi: ac ut meliùs operentur, singulo haustui certa dosis Spiritus cujusdam volatilis, v. g. *Spiritus Salis ammoniaci anisati guttæ aliquot* instillari poterunt.

Item *Essentia & Elixyria stomachica*, *Aqua Vitæ*, *Apoplectica*, *Epileptica*; &c. *Salia Volatilia oleosa*, *Elixir Proprietatis sine acido*, & sexcenta talia, locum invenient, ter quotidie usurpando, mane, à meridie, & sub introitu lecti: quinimò non inconsultum videtur, etiam sub ipso pastu talibus uti.

Quod verò attinet *Syncopen & Lipothymiam subitaneam*; in hujus paroxysmo opera danda est, ut Ægri quasi revocentur in vitam, Extra Paroxysmum autem Recidiva præcavenda.

In Paroxysmo ad revocandum Ægrum ordinariò generosiora paulò & spirituosiora Remedia, quò magis talia, eò meliora, quæ nempe penetrant, & volatili spirituositate spiritibus deficientibus facilè applicabilia sunt, simulque sensuum Organa fortiùs vellicando, spiritus animales aliqualiter resuscitant activosque reddunt, & eorum in motu ataxias restituunt. Et quidem penetrantia salina volatilia, Alcalina vel Acida, primatum obtinent, habita tamen semper ratione Causarum præcedentium: Illa ubi Spiritus quasi obruti concentrantur, & à debitis expansionibus impediuntur, ut spiritus Salis Ammoniaci, Liquor Cornu Cervi succinatus, &c. Hæc, ubi iidem facilè dissipantur & exsolvuntur; hinc ex. gr. in Lipothymia ex Purgatione nimia, in syncope ex Venæsectione, ex Vomitu,

Digitized by Google

Balneo, Æstu nimio, Corporis motu, &c. contracta, Acida volatilia, ut haustus Vini Rhenani, & Acetum forte, Liliorum convallium, Calendulatum, &c. Ori insusa, aut Naribus admota, sunt admodùm convenientia. Accedunt etiam bis spirituosa volatilia oleosa, & salia volatilia oleosa: quæ tameo cautè usurpentur, quia non omnia Subjecta promiscuè talia ferre possunt. Non ergò indistinctim Aquam Carbunculi & Balsama omnibus externè admoveamus, sed iis tantùm subjectis, quæ hæc & similia non abhorrent. Sic novi Mulierem, quæ non Rosam; Virum, qui non Basilicon ferre potuit: ac proinde bæc Subjecta horum usu, magis prostrata, quàm refocillata fuissent; sic alium novi Virum, qui post assumptam Ambram incidit in syncopen; sicut in genere systema Nervusum sensilius habentia subjecta non possunt suaveoleotia perferre: Tutiora bis longè salina penetrantia, sive illa Urinosa sive Acida fuerint, præscribuntur. Attendendum tamen est, an syncope oriatur à spirituum animalium dissipatione ob Objectum fortiùs eos commovens, adeoque à radil luminosi interceptione? an verò à spirituum animalium & vitalium oppressione & quasi concentratione? Adeoque in genere *tres Classes* Remediorum in Lipothymia Analepticorum in Ptaai vulgò sunt.

I. *Spirituosa Sulphurea* seu *Oleosa*: quo pertinent omnes Spiritus inflammabiles Aromatici per fermentationem parati, Olea Aromatica destillata, tàm simplicia, quam Aquæ Apoplecticæ compositæ, plùs minùs suaviter olentia. Quoad hoc punctum tameo cautè, ut jam dictum, nonnibil usurpentut; cùm non solùm Mulieres omnes talia spirituosa oleosa, Fumosa ineptè vulgò dicta, quòd Caput replere putentur, commodè perferre nequeant, sed etiam Mares plures, præsertim Literati, aut Jucubrationibus dediri, propter rariorem ac subtiliorem Spirituum texturam fortiùs Odorifera, sive suaviter sive malè illa oleant, non commodè ferant; cùm talia nimis Spititus vel sanguinem afficiant, unde vel Cephalalgiam vel Capitis gravitatem quasi ebriosam inde contrahunt. Aliàs tam internè quàm eaternè sensuum Organis admodùm conducunt.

II. *Spirituosa Alcalina*, Spiritus volatiles acres urinosi & omnia Salia volatilia, eò præstantiora, quò magis Oleosa ptiùs reddita fuerint.

III. *Acida, volatilia acria*, in specie Acetum, quæ partim sensuum Organa poteoter afficiuot, partim spiritus dissipabiles, ne oimis easolvantur, præcavent.

In horum tameo omnium usu sedulo *ratio Causarum antecedentium* habenda est. Sic enim ubi syncope erit v. g. ea *Veneno*, appropriata Alesipharmaca addenda erunt, in quo casu itidem convenit Vomitus, ubi Venenum in primis viis adhuc latuerit. Ubi est es *Passione Hysterica* aut Utcrina, appropriata Hysteriea, v. g. Zedoaria, Castoreata, omnia salia volarilia, spiritus cornu Cervi succioatus; spiritus Melissæ, carminativus de tribus, salis Ammoniaci ʒß. Quinta Essentia *Matthioli*, præsertim cum Castorinis, si ferre queat Æger, cum Aqua appropriata, ex. gr. Artemisiæ ℥i. propineotur; aut etiam Opiatis additis Malum præcaveatut: uti etiam tunc Naribus admoventur appropriata; utplutimùm quidem Naribus in syncope Hysterica, Fœtida ea castoreo & Asa fœtida, fumus sulphuris, Pennarum accensarum, &c. Verùm in hoc simus cauti propterea, quia non omnes Mulleres æquè perferre possunt Graveolentia: utplutimùm quidem sed non semper: de quo suo loco, ubi *de Morbis mulierum*; sunt enim quædam, quæ à Graveolentibus læduntut. Unde optimum est in Hysterica Passione, ubi nou scimus genium Molieris, an Suaveolentia? an verò Fœtida perferat? spiritum Salis Ammoniaci volatilem admovere Naribus; hic enim Suaveolentia & Fœtida serentibus conducit: sempet habenda Causæ Antecedentis ratio, atque in syncope non Frigidiora & Calidiora Remedia Anicularum more attendenda, sed ea, quæ sunt plùs minùs refectiva, adhibenda.

Imò in Syncope vitio *Stomachi* & vitio *Orificii sinistri*, aut etiam *abdominis* orta, Vomitus interdum tutò potest provocari, si nempe adsint Indicationes Excrementorum evacuandorum; cùm & hunc motu spontaneo ortum conduxisse observaverim: Sic FORESTUS *lib. 17. Obs. 7.* resert syncopen ex Utero ex defectu Mensium afflicto simul stomacho, pet Vomitum curatam: FABER *Curat.* 86. resert syncopen desperatam, per Vomitum, cum Aquà Cinoamomi copiosà, curatam. Confert ergò Vomitus maturè adhibitus in syncope Stomachica, ac ubi fomes Mali circa primas vias hæret, præsertim ubi Nausea & similia symptomata urgent. In casu, quo non tàm resoluti quam oppressi aut inordinatè agitati spiritus videntur, escitat quoque tales Ægros vomendi conatus, ac quasi in vitam revocat; & licèt Adstaotibus terribilis videatur, Medicus tameo hoc in casu se nec timidum nec tumidum eshibeat: non illod, ne mora inconsiderata Ægrum pessundet; non hoc, ne Ægrom spiritus evomere cogat. Ubi ergò signum certum est, vitium à stomacho, & Vires non attritas, sed validas adhuc esse, optimum erit, ut blandus & medioctis instituatur Vomitus.

Hoc ipso Vomitionis actu, ne Animo deliquant, Odores penetrantes, imprimis Vini generosi, Naribus admovendi. Quòd si Vomitus non æquè tutus videatur, Clysma paulò acrius injicere non vetabit; & propinentur *Præcipitantia* ita dicta, quæ figendo Effervescentiam Humorum sistunt: quibus tamen adjungaotur *Aromatica*. Hinc Corallia, Magisterium Coralliorum cum succo Citri paratum, Lapis Bezoar in dosi generali ad ℈ß, Ebur præparatum com vel sine igne, additis aliquot guttis Olei cujusdam destillati, vel Succini, vel Aoisi, vel Cinnamomi. His enim Syncope imminens præcavetur, donec opportunè saburra vitiosa ex optimis viis evacuari possit.

IV. Adduntur his *Opiata* mediocri dosi, in scopo nempe ultimo suprà memorato, spirituum nempe aut dissipabiliorum, aut in impetus convulsivos proniorum, impetum sistentia. Subinde enim fit, ut ea irrequieto nimis spirituum aoimalium motu, indeque ortis Deliriis, aut Agrypniis, aut etiam Motibus convulsivis, ingens Virium immineat Prostratio. In tali casu ex Opio ritè parata Remedia suot divina auxilia, si appropriatis aliis Remedia misceantur.

Quæ ergò conveniunt in syncope, Refectiva & Analeptica dicta præ cæteris sunt primario Vinum generosum, Cinnamomum, Aqua & Oleum destillatum ejus, ac omnia es eo parata, in specie ejus Oleum (vid. HELMONTIUS *de Peste, medic.*) Aquæ spirituosæ, v. gr. Aquæ Apoplecticæ quælibet, Spititus Liliorum convallium per fermentationem paratus, spiritus Theriacalis, tam simplex quàm compositus, Oleum destillatum Caryophyllorum, item Balsama Apoplectica & Cordialia, item Salia volatilia quæcunque, Spiritus cordis Cervi; Liquor cornu Cervi succinatus, id est, spiritus cornu Cervi essentificatus, & sale volatili succini debita proportione unitus, qui est elegantissimus: Nam succioum, Sal volatile & Oleum destilatum succini, aliquot guttularum vel granorum pondere eshibitum, admodùm potenter roborat syncopticos, imprimis simul concurrentibus insultibus Epilepticis, aut insultibus Hystericis. Spiritus Rosarum per se est egregium refectivum. Quòd si verò fiat spiritus Rosarum ambratus, id est, si fermentetur Ambra cum Rosis, fit exinde spititus Rosarum ambratus potentissimus & elegantissimus: nam fermentatione Ambræ cum Rosis ejus compages teclouitur, ut postmodùm cum spiritu Rosarum sursùm rapta det spiritum elegaotissimum. Ambra enim, & omnia ex eadem parata Remedia, summum sunt restaurativum spirituum aoimalium; unde non tantummodò usurpantes io Venerem armat, sed præterea quoque senibus decrepitis moderato ofu mirè conducit: unde Confectio Alchermes, quam ingreditur Ambra, potenter reficit, imprimis si aliquot guttæ Olei destillati Cinnamomi addantur: item Essentia Ambræ cum spiritu Rosarum, aut, quod melius, eum spiritu Melissæ parata, ad guttas viij. vel x. io Aqua Melissæ exhibita; cui tamen prætero spiritum Rosarum ambratum. Quòd si his sal Viperarum aut succini probè depuratum addatot, via relinquet Medicum & Ægrum. Io specie RUDOLPHI II. Imperatoris constantissimum Medicamentum Cephalico-cardiacom, ipsi ab ELISABETHA, Angliæ Regina, communicatum fuit ex Ambra, Moscho, & Zibetho, affudit spiritum Rasarum, Vitrum sigillavit hermeticè, quod æstivo tempore io terra foditut.

Prætereà quoque Citrus, Elisir Citri, vel spiritus Citri acutus sale volatili cornu Cervi, (quod semel pro semper noto) in Aqua appropriata exhibita similiter conveoiunt: io specie Quintæ Essentiæ dictæ Vegetabilium Aromaticorum, Quintæ Essentiæ Melissæ, Angelicæ. Quibus, notæ sunt Eochcireses Chymicæ parandi ea Vino Oleom seu Quintam Essentiam Vini, cujus minutissima gutta Linguæ admota totom Corpus quasi fulmine penetrat, & est sal volatile subtilissimum Vini in oleiforme corpus concentratum, ii habebuot melius levamen in Syncope. Essentia Cordialis *D. Michaëlis* ex Vegetabilibus spiritualibus cum spiritu cordis Cervi est egregia.

Digitized by Google

gia. Essentia Croci rectè PARACELSO dicta, summa Cordis lætitia, insigniter laudatur. Paratur hæc essentia croci per Aquam vitis, Mense Martio ex Pampinis incisis destillantem, vel etiam cum Spiritu appropriato Melissæ, aut Rosarum parata, est efficacior: Huic Essentiæ, si gr. 1. vel alterum salis volatilis addatur, fit Medicina præstantissima. Tinctura seu Essentia Castorei, speciatim in syncope hysterica & hypochondriaca, convenit. Tinctura Coralliorum cum spiritu Cordis Cervi parata est elegans, imprimis post sanguinis, aut alius utilis Succi excretionem, unde etiam puerperis post partum exhibetur pro reparandis viribus. Tincturæ etiam Solares, ex gr. Tinctura solis cum Oleo Cinnamomi, tam MYNSICHTII *in Armamentario*, quàm etiam D. GANZLANDI, egregiæ sunt. Verùm vires potiùs Oleo Cinnamomi tribuendæ, quàm Auro: utut enim per Salia insigniter dissolvatur Aurum, non tamen totalis est ejus reclusio. ut sulphur absconditum fiat manifestum; faciliùs enim est Aurum construere, quàm destruere; Adeò ut Menstrua quidem in his sint egregia, admistæ tamen atomi Auri parùm operentur; qui verò potest parare veram Auri Tincturam, isti concedam suum gaudium. Aliquoties facta fuit mentio Salium volatilium, nec immerito: Hæc ipsa fiunt magis appropriata, si fiant Oleosa, & suavi Aromate imprægnata, i. e. si artificiosè conjungantur cum Oleis Aromaticis destillatis, quod per se non potest fieri; beneficio tamen spiritus Vini, quod de utroque, nempe Sale volatili & Oleo, participat. Imprimis *Spiritus Salis Ammoniaci* benè rectificatus, conjunctus cum Spiritu Vini rectificatissimo aromatico, & sic oleosus factus, dat talem Misturam, Sal volatile oleosum admodùm elegans in Syncope, aut Virium subita Prostratione. Fuit Medicus, qui frigidos, & Calore nativo jam quodammodò destitutos, haustulo Elixiris Vitæ *Matthioli*, in quo grana aliquot Salis volatilis Viperarum dissoluta fuerint, se recreaturum confidat; Vid. SACHSIUS *in Ampelographia pag.* 511.

In genere *Vehicula* horum Remediorum sunt Aqua Melissæ cum Vino, Aqua Pulegii, Cinnamomi simplicis vel cydoniatæ, Aqua Vitæ sive Quinta Essentia aut, ut alii vocant, Elixir Vitæ *Matthioli*, item Aqua Cordialis *Herc. Saxonia*, Aqua Carbunculi, Aqua Cordis Cervi, Aqua Vitæ alba *Dresdensium*, quæ est optima, Aqua Cordialis calida *Mynsichtii*: In Mulieribus Aqua Hirundinum cum Castoreo, &c. quibus etiam Camphora, spiritus Theriacalis camphoratus, & similia, pro meliori stimulo commodè addi possunt.

Quoad *Acida*: spirituosum ac generosum Vinum, Succus Citri, succus aut syrupus rubi Idæi, Conserva pulpæ Citri cum Electuario Diascordii, Acetum simplex vel Acetum Bezoardicum, Florum Calendulæ, Liliorum convallium, Florum Tunicæ, Sambuci, Caryophyllatum, Rutaceum, &c., in Aceto infusum Castoreum, &c. usurpari possunt. HOFFERUS externè commendat olfactum Panis recentis, cujus odorem omnibus Aquis perlatis longè præfert BECHERUS. Regioni Cordis admovet HARTMANNUS Sacculos ex Melissa, irroratos cum Spiritu Vini.

Quoad *Opiata* denique: præter Laudanum opiatum *Helmontii*, ex Opio cum succo Cydoniorum fermentando paratum: in parva dosi Theriaca, Mithridatium, Extractum Theriacale, aut his cognatæ Compositiones, administrari possunt: v. gr.

℞. *Quint. Ess. cinnam.* ʒi.
D. S.
Tinctura Cordialis 50. guttæ pro 1. dosi.
Vel
℞. *Tinct. Corall. cum Spirit. corn. Cerv.* ʒii.
D. S.
Tinctura Cordialis pro 3. vicibus.
Vel
℞. *Aqu. Meliss. cum Vino* ℥iß.
Apopl. ʒvi.
Cinnam. cum Vino ʒiii.
Essent. Ambr. vel confect. Alcherm. ʒi.
M. D. S.
Potio Cordialis cochleatim capienda.
Vel
℞. *Aqu. fragor.*
Rubi Idæi ana ℥iß.
Tinctura Solis ʒi.
Matris perlar. prap. ʒß.
Confect. Alcherm. ʒii.
M. S.
Mixtura Confortans pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Aqu. Rubi Idæi* ℥iv.
Tinct. Solis ʒiii. vel ℥ß.
M. S.
Mixtura Cephalico-Cardiaca.
Vel
℞. *Aqu. Meliss. cum Vin.* ℥iii.
Quint. Essent. Matthioli ʒiii.
Confect. alcherm. ʒi.
Syr. Fl. Tunicæ ʒvi.
M. S.
Potio Cordialis pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Aqu. cordial. Herc. Sax.*
Cinnam. borrag.
Meliss. cum Vino ana ℥i.
Spirit. Theriac. simpl. ℥ß.
Elixir., *vel Succ. Citri* ʒvi.
Essent. ambra ℈i.
Syr. de cort. Citri ℥ß.
M. D. S. *ut suprà.*
Vel
℞. *Aqu. Rubi Idæi* ℥ii.
Cordial. Herc. Saxon. ℥i.
Spirit. Lil. convall. dr.iii.
Salis Ammoniaci dr.i.
Syr. Borrag. ℥ß.
M. D. S. *ut suprà.*
Vel
℞. *Aqu. Meliss.* vel *Rosar.*
Fœnic. ana ℥iß.
Liqu. cornu Cervi succin. dr.i. ad dr.iß.
Syr. Fœnic. dr.iii.
M. D. S. *ut suprà.*
Vel
℞. *Aqu. Rubi Idæi* ℥iii.
Aceti Theriac. dr.iii. ad ℥ß.
Spirit. Citri dr.i.
Syr. Rubi Idæi ℥ß.
M. S. *ut suprà.*
Vel
℞. *Aqu. Fl. Samb.*
Borrag. ana ℥ii.
Suc. Citri rec. ℥i.
Spirit. Rosar. dr.ii.
Syr. rubi Idæi ℥ß.
M. D. S. *ut suprà.*
Vel
℞. *Aqu. Borrag.*
Bugloss.
Rubi Idæi ana ℥i.
Cinnam. dr.iii. vel unc.ß.
Succi Citri rec. dr.iii. vel unc.i.
Conf. Alcherm. dr.iß. vel loco hujus *Tinct.*
Corall. ℈i. vel dr.ß.
Corall. rubr. prap. vel *Margarit. prap.* dr.ß.
ad dr. i.
Syrupi cinnam. vel alius unc.ß.
M. D. S. *ut suprà.*

Quoad *Externa*, Naribus, Temporibus, pulsibus, Labiis, & scrobiculo Cordis affricanda; sunt ferè similia, vel Spirituosa, Aqua carbunculi, Liliorum convallium, Balsamus Apoplecticus, &c. Oleum Carbunculi, Cinnamomi, Citri, &c. Præ cæteris utile est Oleum Succini, Caryophyllorum & similia. Item admoventur Naribus spiritus Salis Ammoniaci, aut similis acrior, Acetum Vini, Acetum Florum Tunicæ, ac similia, Succinum solum sub forma suffitus, Naribus excipiendi, adhibetur à RULANDO, qui dicit, se longa experientia in omni ætate & affectu reperisse Lipothymicos refocillatos ex accenso Carabe, aut ex Oleo Carabino Naribus illito, aut una alterave gutta cum Aqua appropriata Ori infusa: Vid. *Thesaurus pag.* 177. de Muliere mortua ferè & frigida, quam Oleum succini restituit. N. B. *in Succino multa latent.*

In specie etiam in Syncope & Lypothimiis ex *Evacuationibus* quibusvis, speciatim nimiis purgationibus, quæ sunt frequentes, imprimis conveniunt *acida* quæcunque, in specie succus Cydoniorum, Theriaca in Aqua Cinnamomi usurpata, item Extractum Theriacale in Aqua Cinnamomi, & Mixtura ex Aqua Menthæ, Spiritu Theriacali

riacali simplici vel camphorato, & Confectione Alchermes, ant Aqua Cinnamomi, in qua Theriaca & Confectio Alchermes fuit soluta, conveniunt: nam hæc sunt præsentanea. Spiritus Vini rectificatus cum Ambra & Moscho aromatisatus commendatur imprimis à FABRO in ejus *Pathologia*: sicut & hæc dicta optima erunt in & post nimium Vomitum contracta Lipothymia.

In syncope ex nimio *Sudore*, *Æstu*, *Labore*, *Exercitationibus*, *Iracundia*, *Gaudio nimio*, aut Odoribus ingratis, conducunt *Acida*, Acetum, succus Citri, Vinum, succi Vegetabilium, ant Julepi Aciduli, Elixir Citri acidulatum.

Vel

℞. *Conf. acetosell.*
Pulp. citri an. ℥i,
Fl. Tunica ℥ß.
Rob ribium ʒvi,
Confect. Alcherm. dr.iß.
Syr. acetos. citri, vel *rubi Idæi* q. s.
M. D. S.
Saccharum Cordiale.

Imprimis cuntra alterationem ab Ira, præmisso, si opus sit, Vumitorio, in specie si post Iracundiam, Alimentorum facta sit assumptio, convenit Mixtura SYLVII *Prax. l. 1. cap. 28. §. 22.*, item Mixtura *suprà c. 3. Prolegom. Artic. 2. Membr. 2.* pro Acido temperando. In meen Febris Ardentis Malignæ ex nimia Ira, hinc forti Motiune, & potu, aliquando præscripsi

℞. *Ebor. sine igne* gr. xv.
Specif. Cephal. ℈ß,
Camph. gr. ii.
M. D. S.
Pulvis Cephalico-cardiacus.

Vesperi accipiebar.

In syncope *Febrium Malignarum*, ex irrequieto nimis spirituum animalium motu, indeque ortis Deliriis, aut Agrypniis, aut etiam Motibus convulsivis, camphora in pauca quantitate cum Laudano opiato conjuncta, & aliis appropriatis addita, Spiritus animales nonnihil figit, & ad debitum motum redigit; quo pertinet & syncope ex *Fumo Gas narcotico*, e. g. Opii, *Liquorum effervescentium*, *Carbonum*, &c. orta; quo casu Acetum Castoreo impraegnatum præprimis pollebit.

In Syncope *ex Terrore*, *nimiis hæmorrhagiis*, *Tristitia nimia*, &c. Cinnamomum, spirituosa oleosa, spiritus Vini, Aqua Vitæ, Aqua Carbunculi cum salibus volatilibus, ut spiritus cornu Cervi &c. acuata, in specie Salia volatilia oleosa, conducunt. Etiam graviore in syncope *Venam aperire*, & aliquali sanguinis detractione liberum motum huic conciliare, non inconsultum est; Nam non semper syncopticis nocet sanguinis detractio: id quod confirmat ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. Observ. 135.*, ex *Mensium* nempe *suppressione* syncope gravis Venæ Saphænæ sectinoe curata: Conf. SYLVIUS *lib. 3. Prax. cap. 3. §. 288. & cap. 10. §. 69.* Contra *Mærorem*, *subitaneum Terrorem*, &c. confert Miatura SYLVII *Prax. lib. 1. cap. 28. §. 24.* Item

℞. *Aqu. Fl. Samb.*
Ceras. nigr. an. ℥iß.
Lil. convall. cum Vino ℥i.
Ebor. sine igne dr.ß.
Sal. volat. corn. Cervi ℈ß.
Syr. Card. bened. dr.vi.
M. D. S.
Potio Cordialis pro aliquot vicibus.

Quòd si ex *nimia Sanguinis excretione*, v. g. nimio Mensium fluxu, Syncope immineat, Opiata v. g. Acidis sociata sunt optima, additis coralliis præparatis.

In Syncope *cum Epilepsia*, *Passione hysterica*, &c. juncta, conveniunt imprimis salia volatilia, uti jam dictum.

In syncope *ab Apoplexia* prodest spiritus Cornu Cervi.

Si syncope sit *ex Venæsectione*, ut in Hæmophobis, &c. Acida proderunt; imponatur Æger supinus pavimento, ac Sale communi affricentur ejus Labia & Lingua; vel granula quædam Ori imponantur: & pro præcavenda eadem ante Venæsectionem capiatur Ovum sorbile, vel haustus Vini aromatici, vel Jusculum, & hinc in Dorso cubantibus Vena aperiatur: Loco salis communis aut aliorum Remediorum, suadente HILDANO, Urina humana vel bovina utiliter usurpatur; ita enim restitui hoc in passu Ægros expertus fuit; vel Acetum applicetur Naribus, & affricetur Linguæ.

Ista & similia, Interna pariter & Externa usurpari possunt.

Ad syncopen *Senum*, imprimis ad Lipothymiam & Virium Imbecillitatem ex defectu Spirituum Senibus obviam, TIMÆUS habet egregiam Misturam sub forma Opiatæ:

℞. *Rotul. Manus Christi perlat.* (corpus) ℥iii,
Terantur in mortario marmoreo, affunde
Olei Cinnam. gtt. xi,
Macis gtt, ix.
Caryoph. gtt. vi.
Nuch. mosch. gtt. x.
Essent. Ambr. crocat. gtt. xxvii,
Bals. aur. Weidneri ℈ii.
Spir. rosar. gtt. xx.
Meliss.
Citri ana gtt. xl,
Conf. alcherm. ℥ii.
M. exactè.
Dosis quantitas Avellanæ seu Juglandis.

Vel

℞. *Ambra gris.* vel *Mosch.* gr. vii, vel viii.
solve in
Olei destillat. Cinnam. gtt. xi.
Cardam. gtt. viii. ix. ad ℈ß.
Margar. prap. ℈ß.
Sacch. candi albiss. ℥i. ad ℥ii.
M. f. Pulvis,

Vid. HOFFMANNI *Clavis*.

℞. *Conserv. Flor. Anthos.*
Tunica,
Salvia, *an*, unc.ß.
Confect. alcherm. ʒi.
Ambr. gris. gr. v.
Mosch. gr. iii.
Laud. opiati gr. ii.
Cum *Syr. Fl. Tunica* f. Electuarium.
Irroretur cum aliquot guttis *Olei destillati cinnamomi*, &c.
D. S.
Electuarium confortativum.

In lassitudine Pedum:

℞. *Fol. Vitis*,
Salicis,
Nymph. an. Mii.
Cap. papav. cum Sem. No viii.
Incis.
D. S.
Species ad Balneum Pedum.
Decoqu. in Aqua simplici.

SECTIO XVII.

DE NUTRITIONE LÆSA.

JAM ut pateat connexio cum superioribus, præsuppono; quòd sanguis in Præcordiis perfectus & turgescens, ex sinistro Cordis ventriculo transferatur tandem per Arteriæ Aortæ ramos infinitos in totum Corpus ad singulas partes, quo ipso tum illæ nutriuntur, nempe sanguine in genere sic dicto, tum etiam ex eodem liquore humanæ Œconomiæ conservandæ aut utiles aut inutiles portiones separantur, utpote sunt Urina, Lympha, Bilis, &c.

In genere ergò sanguis distribuitur ad partes, ut eas nutriat, id est, ad particularum sensim ab ipsis secedentium aut pereuntium separationem, ut & in Iuventute, earundem ad majorem molem & magnitudinem excretionem.

Operationes autem Machinæ corporeæ respiciunt conservationem ejus vel *in Individuo*, vel *in Specie*: Illæ vel respiciunt *Esse vitale* simpliciter; vel *Esse Animale*: unde ad tria generalia Capita omnes Corporis Operationes, seu Fun-

Functiones rediguntur, nempe ad *Vitales*, *Animales*, & *Geniales*. Vitales Actiones eò sunt directæ, ut Corpus & conservetur, & in suo vigore vitali corroboretur, omnesque partes solidæ pro obeundis promptius & meliùs actionibus organicis debitam magnitudinem assequantur.

Cùm enim Principia Corporis activa sint in perpetuo motu, adeòque continuam patiantur partim alterationem, partim jacturam; necesse est, ut horum redintegratione Vigor vitalis & restauretur, & quantum possibile exaltetur. Nam Spiritus continuò sub actionum exercitio subtilitate sua evanescunt & dissipantur, in quorum supplementum impenditur Sanguis; cujus Massa prætereà quoque in partibus solidis nunc in earum substantiam perfectè convertitur, nunc alterata nonnihil saltem tam naturaliter post acceptionis annos, quàm præternaturaliter per exercitia, aut vehementiores corporis motos, totus insensibiliter per poros transmittitur; ut taceam partes hujus Massæ effœtas, & per crebriores Circulationes, ac in Præcordiis susceptas Fermentationes, resolutas, copiosè itidem exhalantes; ita ut pluribus unica die naturali per insensibilem Transpirationem tantùm evacuetur, quantum per Alvum 15. dierum cursu; de quo Transpirationis quanto Vid. SANCTORIUS SANCTORII *de Statica Medicina*.

Perditio hæc nullo modo fit à solo *Calore*, cùm hoius actio præsertim si vivu flamma non fuerit accensus, universim omnia Humida mista siccet in Tophum aut Carbonem, ut copiosam remanentiam relinquant; secùs atque in Corpore nostro evenire solet, cùm nullibi tale caput mortuum Sanguinis naturaliter obvium sit, quin potiùs Fermentorum in Corpore & Aeris inspirati adjumento in tantum resolvitur & volatilisatur massa sanguinea, & exinde separandus Nutritius succus, ut vel sponte, vel leni accedente Calore, totus successivè exhalet.

Ut ergò insignes hi defectus resarciantur, *Alimentorum* assumendorum, & hinc elaborandi *Nutrimenti*, imminet necessitas; quibus restaurentur partim partes absumptæ Nutrimenti appositione & assimilatione, in quo consistit *Nutritio*; partim augeantur Membra omnia pro aptitudine ad functiones faciliore, perfectiore ejus agglutinatione, in quo consistit *Augmentatio*, seu *Accretio*: ita ut Nutritio & Accretio saltem majoris & minoris ratione differant, quòd nempe Nutritio fit inchoata Auctio, & Auctio perfecta Nutritio: quarum illa per totum vitæ cursum, hæc saltim ad certos annos, tam ob partium augendarum pro majori extensione ineptitudinem, quàm ob Nutrimenti pro perfecta agglutinatione inhabilitatem, perdurare naturaliter solent.

Tribus verò actionibus, *appositione*, *assimilatione*, & *agglutinatione*, absolvitur Nutritio & accretio: *Appositio* simplici mechanica, per poros partium transcolatione & quasi filtratione, peragitur: *assimilatio* autem, & per Coagulationis modum firmior *agglutinatio*, non sine motu Transmutationis fermentativo, ab occulto partium volatili Acido fieri videtur; quod spirituosum subacidum Fermentum partium solidarum à Spiritu animali dependere videtur; qui ad partes distributus, præter sensum & motum, simul earum Nutrimentum roridum, & salioum volatile oleosum spirituosa & volatili sua aciditate blandè coagulando & condensando iisdem assimilat & agglutinat.

Fiunt nempe succorum *alterationes* istæ, quæ dicuntur *consolidationes*, in Corpore nostro omniuò *per fermenta & fermentationes*, sicut *separationes* unius ab altero per *transcolationes & filtrationes* mechanicas; earum verò retrationes & variæ Motiones per solas Pulsiones, beneficio Toni partium, in earum structura & textura fibrosa fundati, sine ulla attractione; videatur CHARLETON *in Oeconomia Animali Exercitatione* 7. §. 7. *& seq.* De Platonica Circumpulsione CORNELIUS CONSENTINUS videatur; *Omnis enim Motus in Pulsu consistit*. In rerum Natura non datur attractio, sed omnia fiunt per Pulsum.

Naturale hoc est Nutritionis schema, dum Massa Sanguinea existens temperata, & plena partibus mucilaginosis & roscidis, i. e. chylosis, corpus turgidulum, molle & suscipiendum repræsentatur; quæ Nutritio læditur & præternaturalis redditur tribus imprimis modis; & quidem

1. *Alimenti* nutrientis, vel *Partis* nutriendæ vitio. Nutrimenti vitio læditur, quando Alimentum vel *deficit* ob sui asperitatem, tam naturalem quàm præternaturalem, uti in Scorbuto, ubi assimilari nequit; tunc enim Atrophia & Tabes in promptu est.

2. Quando illud *augetur*, adeoque partes solidæ nimis nutriantur, ut in Corpulentia nimia, & in Obesitate.

3. Læditur Nutritio, quando *depravatur* vel vitio *alimenti*, partium Nutritioni legitimæ inepti, quo Nutritio non tantùm inæqualis, sed & perverso modo fit, unde Habitus exterioris universi varia Mala, v. g. Cachexiæ, Leucophlegmatiæ, Anasarca, Ascites, Icteri, Lues Venerea, Malum Hypochondriacum, Scorbutus, & similes alii Affectus superveniunt, vel vitio *Partis nutriendæ*, quando Nutritio ipsa vitiosè est inquinata, ut inde Scabies, Pruritus, Maculæ Faciei, Gutta rosacea, Vari, aliaque vitia Cutanea dicta oriantur.

CAPUT I.

De Nutritione Partium diminuta.

ARTICULUS I.

De Atrophia, Tabe, & Macie.

Atrophia, *Tabes*, & *Macies*, sunt deficiens Nutritio, non tantùm quando corpus non nutritur ampliùs, sed cùm prætereà plùs minùs hæc ipsa etiam deficit. Et quidem imminuitur Nutritio manifestè ratione carnis musculosæ, & ratione Pinguedinis, non item ratione Cartilaginum, Ossium aut Parenchymatum, membranosarum, ac fibrosarum Partium. Hæc enim non absumuntur, utut subinde plùs minùs essiccentur & arescant; adeòque habitus carnosi & Pinguedinis absumptio in genere *Atrophiam* (E), Germ. *das Abnehmen*, constituit. Et quidem Pinguedo sola deficiens, vocatur *Macies*, quando verò Caro simul, ipsæ nempe partes roridæ musculosæ absumuntur, nec restituuntur, *Tabes*, Ger. *die Schwindsucht*, appellari solet.

Atrophia ista in genere nunc est *Universalis*, eaque frequentior, quando totum corpus non nutritur, sed successivè contabescit; nunc est *Particularis*, eaque rarior, quæ unum alterumve tantùm Membrum ac Viscus internum plùs minùs occupat: sic enim nunc Pulmones flaccidi, nunc Lien corrugatus & tabidus observatus est: pariter sicut nunc Manus altera, nunc Pes in Atrophiam incidit; quod ipsum vitium in specie *aridura*, Germ. *die Gliedschwindung* dicitur.

CAUSÆ.

In genere *Causa atrophiæ Universalis est in Efficiente, vel in objecto*. *Efficiens* sunt *Spiritus animales* influi, qui cum spiritu insito confermentati Nutritionem efficiunt; undecunque verò deficientes Atrophiam inferunt. *Objectum*, seu id, quod nutrit, sunt alimenta, quorum vel *Defectus* in Massa sanguinea, vel *Vitium*, imprimis viscositas seu corruptio, Nutritioni inepta existit.

Quoad *spirituum animalium defectum*: sunt, quando vel non generantur in abundantia, vel geniti absumuntur in motionibus corporis aut animi. *Non generantur*, ex Sanguinis variis vitiis, quæ ex vitiis Cerebri aut in textura, seu, ut aliàs vocant, temperatura, aut conformatione læsa scaturiunt. *Absumuntur* in iis, qui fortiùs aut crebriùs laborant; hinc rarò crassi aut obesi sunt Rustici; Item qui crebriùs Veneri indulgent, unde ex parte *Tabes Dorsalis*; item qui indulgent intensioribus Meditationibus, hinc Literati frequentius macilenti, non secus ac qui Mœrore aut Tristitia diuturna sunt affecti, ut quando Virgo ob Amasii discessum Tabe perit, ex Observ. PANAROLLI *Pent. 6. observ. 18.*

Quoad *Nutrimenti vitium*; deficit Nutritio, & oritur Atrophia.

1. *Quando non generatur alimentum* in Stomacho, verbi gratia in Inedia, vel coacta vel volontaria, aut etiam, quando alimenta parùm nutrientia aut vitiosa assumuntur, uti fit in Picantibus, Carbones, Cretam, &c. comedentibus.

2. Deficit Nutritio, *quando Chylus genitus* quidem *non* tamen

(E) Ἀτροφία, Nutritionis privatio: *ab α privativo, & τροφή* Nutritio.

tamen *distribuitur* usque ad Sanguinem ; idque vel *vitio Vasorum lacteorum* in Intestina hiantium obstructorum, verbi gratia in Passione Cœliaca, quam *suprà* habuimus ; vel *vitio Pylori* à Tumore scirrhoso obstructi, ut annurarunt SALMUTH *Centur.* 1. *observ.* 20. & HOCHSTEDTERUS *Dec.* 5. *Observ.* 3. 26. *&* 28. ; vel *vitio Glandularum* Mesenterii obstructarum, hinc insigniter tumefactarum, ac tandem scirrhosarum, & plùs minùs strumosarum (hæc enim se invicem ita insequuntur) Chylo transitum nun concedentium ; unde necessariò Corpus emaciatur. Exempla hujus non sunt pauca : Sic HILDANUS *Centur.* 1. *Observ.* 7. curavit Puellam tabescentem Appetitu minimè privatam, idque ex Mesenterii vitio, Tumoribus scirrhosis & strumosis multùm referto : & HORSTIUS *lib.* 2. *Observ.* 5. similiter Exemplum habat Atrophiæ ex Mesenterii vitio, Tumoribus scirrhosis & strumosis multùm referti : & HORSTIUS *lib.* 2. *observ.* 5. similiter Exemplum habet Atrophiæ ex Obstructione Glandularum Mesenterii. Facit huc etiam, quod refert BONTIUS *de Medic. Indorum cap.* 12., quod nempe Atrophia seu Extabescentia Indis regionibus quoque familiaris & epidemica sit quasi, idque ex vitio Mesenterii, nempe ejus Abscessibus corruptis : Nec *Tabes* adeo decantata in *Anglia* aliunde habet originem, quam ex Mesenterii Glandulis scirrhosis & strumosis ; id quod Anatome taliter affectorum confirmat, utut GARENZIER *in Tractatu de Tabe Anglica* aliam suggerat originem. Infantulis imprimis & Junioribus satis frequens est Atrophia ex hac causa, nempe vitio Mesantarii : Vid. SYLVIUS *lib.* 1. *Prax. cap.* 24. §. 56. HORSTIUS *lib.* 4. *Observ.* 24. HILDANUS *Centur.* 1. *observ.* 70. *&* *Centur.* 2. *observ.* 44. SENNERTUS *lib.* 3. *Prax. Part.* 5. *Sect.* 2. *cap.* 3. PANAROLLUS *Pentec.* 5. *observ.* 19. & BARBETTE *in Prax. Part.* 3. *cap.* 3. ubi de Intestinorum Doloribus, *item in Anat. Pract. Part.* 2. *cap.* 14. *pag.* 87., in qua refert, frequenter Infantes, rarò Adultos, Atrophia corripi cum Ventriculo tumido & inflato, & Doloribus compressivis, vitio Mesenterii, denegantis Chylo transitum ac debitam distributionem : sicut etiam Maciem à Receptaculi lumbaris & Ductus thoracici angustia & compressione, testantur FERNELIUS *lib.* 5. *Pathol. cap.* 11. & BARTHOLINUS *de Lacteis thorac. cap.* 14. Quo etiam pertinent Lumbrici Chylum in Intestinis consumentes, item quando cum vel sine Sanguine Chylus extravasatur aut consumitur, uti verb. gr. in Vulneribus ac Ulceribus majoribus, Lactatione nimia & diuturna, nec non Mictione chylosa, qualem DRAWIZIUS *Tract. de Scorbuto Sect.* 9. & TIMÆUS *von Guldenklee lib.* 3. *Consil.* 43. annotarunt.

3. Deficit Nutritio, quando *Chylus*, licèt Sanguini permixtus, & plùs minùs assimilatus, *nimis* tamen *cum eo evacuatur*. Quo pertinet nimia quæcunque Sanguinis effusio, sive fiat per Nares, sive fiat per Uterum, sive, quod sæpiùs fit, per Hæmorrhoides, sive per nimias Venæsectiones : Nam tales Sanguinis evacuationes & excretiones multum depauperant de Rore nutritio, ut non possit non sequi Atrophia. Nec excludenda sunt Medicamenta Purgantia & Sudorifera fortiora, eùm Massam Sanguineam nimis solvant, evacuent, & sic Corpus emacient. Facit huc Motus corporis nimius per Glandulas cutaneas sub forma sudoris rorem nutritium etiam exhauriens ; item ob eandem causam Æstus nimius, qui liquefaciendo succum nutritium, eundem successivè deprædatur : item fluxus alvi nimis copiosi huc pertinent ; vid. BORELLUS *Cent.* 2. *observ.* 64., ubi refert de Atrophia & Macie post sumptum Pharmacum, indeque orta Hypercatharsi, Abortu, &c, item fluxus Febrium colliquativi : item Gonorrhœa Virorum, tam vera quàm notha ; item fluor Uterinus albus Mulierum, aut copiosior aut diuturnior, Mulieres tandem ad Atrophiam ac Maciem disponit, uti exemplum habet GUARINUS *Cons.* 105. Ulcera cariosa & fistulosa in Artubus, verbi gratia in Genu, Atrophiam inferunt, abscissione partis curandam : Vid. HORSTIUS *lib.* 9. *Observ.* 20. Nimia denique Venus tabidos reddit Mares, quia cum spiritibus mediante Genitura succum nutritium exhaurit : quale Exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Prax. admir. observ.* 120. ; quo etiam pertinet affectus novorum Maritorum qui vocatur *Tabes Dorsalis*, vel alio modo *Hectica novorum Maritorum*, quando hi ipsi nempe ad rem Veneream nimis sunt intenti, tandem succum seu rorem nutritium nimis exhauriendo successivè ad talem Dorsi Atrophiam deducuntur. In Tabe tali Dorsali, quæ frequentiorem insequitur Venerem, successivè Mariti Dorso extenuantur, processus spinales prominent, & sensus vermiculationis cum aliquali titillatione subitò per Dorsum medium decurrente percipitur. Exempla non sunt rara, videbitis apud SOLENANDRUM *Cons.* 5. item *apud* TULPIUM *lib.* 3. *observ. cap.* 24. item, ZACUTUM LUSITANUM *lib.* 1. *Prax. admir. obs.* 121. ; sed in specie de hac *Lumbagine* & Tabe Dorsali vid. SENNERTUS *lib.* 2. *Prax cap.* 15. *ubi de Tabe Dorsali*, *&* *hinc* WILLISIUS *Pharm. Rat. Part.* 2. *Sect.* 1. *cap.* 2. *pag.* 82. De hac Tabe Dorsali ex Veneris abusu orta singulare est, quod habet LEMNIUS *Observ. pag.* 200., quod hæc nempe Tabes Dorsalis, licèt semel curata, soleat tamen subinde per Periodos septenniorum recurrere, & Maritos insigniter affligere. *Duplex* HIPPOCRATI ejus *species* est : vel *à Destillatione* in spinam, vel *à Genitura*, aut huic analogi Liquaminis copiosiore excretione; unde & Gonorrhœam quamvis ferè insequi solet.

Hæc fuit Atrophia orta ex defectu Nutritionis.

Altera Causa erat Atrophia orta *ex vitio Nutrimenti* : Vitium Nutrimenti Atrophiam inferens est, quando hoc vitiosum est, minùs temperatum, sed nimis asperum, aut acre, aut salsum acidum & quasi muriaticum, aut alio vitio peregrino inquinatum ; hinc ineptum est, ut nutriat Corpus : Id quod fit dupliciter ;

1. Propter vitiosam Nutrimenti *in Stomacho* & primis viis *Digestionem*.
2. Propter vitiosam Nutrimenti geniti, vel per se boni in massa sanguinea, tamen anteà plùs minùs vitiata, *Corruptionem*.

Conspirant hæ duæ Causæ non rarò, ita, ut in Tabe confirmata per circulum quendam se mutuò intendant, & ita malum eò gravius reddant : verb. gr. Animi Affectus diuturni Corpus similiter emacientes, ut sunt Iracundia, Terror, & in specie Tristitia, Potus frigidus post nimiam incalescentiam, esus post Iram, &c. Nam hæc Pathemata partim sanguinem turbant, partim ex improviso obvenientia & Digestionem primam alterant & vitiant : sic enim prostant Exempla Hominum, his ex Causis Tabe correptorum. *Stomachum* quod attinet : in hoc, uti fundamentum legitimæ Digestionis, ita & sæpissimè Causa Tabis & Atrophiæ hæret, quando scilicet alimenta sub Digestione corrumpuntur, eaque non in Chylum subdulcem nutritium, sed in vitiosè salsum-acrem ac muriaticum, ac plùs minùs viscidum aut serosum immutantur : quod vitium sæpissimè aut ipsa vitiosa Assumpta, verbi gratia in Pica, insequitur, aut sæpissimè vitio Lymphæ salivalis, stomachi Digestionem turbantis ; & fermentum ejus vitiantis, oboritur Tabes : aut denique accidit ex ipsius fermenti, vel etiam succorum in primis viis tabe successivè contracta, & tandem vix ampliùs emendabili ; quatenùs ea, quæ naturaliter fluida, istud construere debent, imprimis, Spiritus, Sanguis & Lympha, in crasi sua vitiata existunt. Quòd frequentissimè fiat Tabes, etiam Phthisis, ex vitio stomachi malè digerentis, fidelissimè inculcat LINDANUS *in Comment. ad Praxin Chymiatr. Hartmanni*, qui dicit : quod ista Tabes, quæ vulgò à *Catarrho* oriri dicitur, aut *à Destillationibus capitis* produci, sit simpliciter ab *acrimonia* & *viscidilitate Sanguinis* & *Lymphæ nata*, propter errata Digestionis primæ in stomacho, vel etiam succorum in primis viis ; quod vitium vocat cruditatem putridam, ad differentiam Cruditatis acidæ & nidorosæ : vid. BARBETTE : quando nempe per hanc Alimenta corrumpuntur, & in Chylum acido-salsum seu muriaticum, simulque viscidiorem, degenerant. Qualis Phthiseos radix ut maturè satis prænoscatur, sciendum : quod Ægri tales, frequentiùs, etiam sine omni causa externa, aut saltem cum levissima, de summa Lassitudine conquerantur, cum Appetitu maximè dejecto ; potissimùm Carnium flaccescant Musculi, ad Tussim subindè stimulentur, conquerantur se habere salsum, aut muriaticum saporem in Ore, & Muriam non esse salsiorem : *quæ omnia à Ventriculo oriri creda*, dicit LINDANUS. *ab ejus cruditate putrida*, *&* *ibi primam mali radicem esse* : Hæc putrida miscentur cum Chylo, & deferuntur in Sanguinem, quem inquinant & vitiant, hinc hærent in Pulmonibus, quos acrimonia sua salina stimulant ad crebriorem Tussim : unde & in principio, cùm vellicetur à Saliva salsa Larynx, Tussicula tenuis est, a qua concussi Pulmones sensim intumescunt, & Phlogoses contrahunt, donec Vasculum aliquod erodatur, & fiat Ulcusculum sensim sensimque crescens, ac perfecta tandem superveniat Phthisis. Vitio ergo talis stomachi inquinata Massa Sanguinea fit nimis salsa, item Lympha similiter salsa progeneratur, unde tam pravi sapores percipiuntur in Ore ; postmodùm interrogati Ægri, annon

Sapo-

saporem alienum habeant? præter hanc acrimoniam salsam conqueri solent de sapore cinereo, quod est signum jam incipientis corruptionis seu Ulceris in Pulmonibus; deinde conqueruntur de sapore Carnium & Piscium putridorum: tertia vel quarta post pastum hora, volæ Manuum intensè calent, percipitur circa præcordia cum gravativo sensu calor quidam, ac pulsus semper celer, & frequentior fit, Tussis exasperatur, & Respiratio fit difficilis, ac alba atque viscida exspuuntur. Tales si perseverent, necessariò Tabem & phthisin pulmonalem contrahunt. Hæc ipsa derivantur vulgò à Destillatione Capitis, seu Catarrho; sed malè: proximè dependent ab acrimonia Sanguinis, & Lymphæ quasi muriatica; Pulmones & loca vicina afficiente, fomes verò Morbi reverà existit in stomacho, ejusque vitiata Digestione; abolita enim imminuta Chylificatione totum Corpus alimento defraudatur, ut exinde Tabes ac Marasmus metuendus sit necessariò. Nec desunt Exempla alios apud Practicos talis ortæ Tabis vel phthiseos ex vitio stomachi: vid. imprimis SOLENANDER *Cons. 8. Sect. 1. & Cons. 15. Sect. 2.* ubi exemplum habet totius Corporis extenuationis ex malè affecto Ventriculo; BARTHOLINUS *Cent. 5. Hist. 38.*; item in POTERIO non pauca exempla reperietis Tabes & phthiseos ex affecto Ventriculo subnatæ, *Cent. 2. cap. 61. & 93. Cent. 2. cap. 3. 70. 71. & 78. Cent. 3. cap. 82.*; & BARBETTE *Prax. lib. 3. cap. 2.* & alia loca, in quibus stomachus accusatur in phthisi, depravans alimenta, & in acrimoniam salsam ac muriaticam transmutans. Et sanè in praxi quotidiana nulla Tabes aut phthisis, quàm hæc, frequentior & familiarior esse solet.

Vitio Sanguinis, cujus occasione etiam necessariò vitiatur distributus Chylus aliàs laudabilis, fit Atrophia seu Tabes, quando sanguis quocunque modo à debita crasi deficit, in specie salsus, aut acido-salsus-acris, & plùs-minùs muriaticus redditur, aut alio quocunque vitio inquinatur, adeoque ineptus est, ut nutriat: & hinc post Febres, tam continuas Ardentes, quam Intermittentes malè curatas, insequuntur Lentæ & Hecticæ, Tabem inferentes, partim ex acrimonia acido salsa, partim juncta viscididtate sanguinis & Lymphæ: Hinc scorbutici sæpiùs laborant Tabe & Atrophia, ex acrimonia salis scorbutici, Nutrimentum corporis inquinantis: Id quod etiam in Malo Hypochondriaco confirmato familiare est, ut hi ipsi Malo progrediente in Atrophiam incidant, partim ob vitiosam Digestionem primam, partim propter vitium ipsius sanguinis. Pariter & Menses retenti, ut & Lochia suppressa, vel Hæmorrhoides retentæ, aut imprudenter sanatæ, Atrophiam subinde inducunt: (confer. etiam BARTHOLINUS *Cent. 2. Histor. 35.*) & quæ sunt aliæ causæ plures, Massam sanguineam diversimodè inquinantes, quæ Nutritionem impedire valent.

Quoad *Causas externas*: Maciem quoque Medicamenta acria immodicè & intempestivè usurpata inferre satagunt, v. gr. Salia lixiviosa & volatilia, & Ammoniacum, Nitrum, &c. quia acrimonia sua Massam sanguineam nimis solvunt, particulasque solutas, præcipuè serosas, per Diuresin & Diaphoresin evacuant, sicque Corpus extenuant. Aloe si inconsultò usurpatur, ob resinæ lentorem, Mucique intestinalis viscum facilè hinc immorans, tandem Tabem infert: vid. PECHLINUS *de Purgantibus*. Pertinet huc imprimis, quando sanguis crassior & viscidior fuerit, & in Lympha digerenda & partibus impellenda deficiat, v. g. propter Febres diuturnas, Hæmorrhagias nimias, aut sanguinis evacuationes solenniores suppressas, ex. gr. Hæmorrhoidum, à quarum fluxu suppresso, non secus ab eorum fluxu nimio, Tabem crebrò fieri HIPPOCRATES *lib. 7. Aphor. 22.* testatur. Imprimis Tabes oriri solet, quando Massa sanguinea ad Dyscrasiam degenerat, *vitio Partis cujusdam solidæ nobilioris*, propter suam malam constitutionem in functione solita deficientis, aut etiam Abscessu aut Ulcere affectæ. Tali in casu non solùm ipsum Pus, sed & Viscus ulceratum, non ampliùs sufficiens debitæ functioni circa sanguinis conservationem, Malum eò deterius reddit: quod etiam facit Pus ex Ulcere cujusdam partis genitum, & cum Massa sanguineà permistum; quod ipsum Pus sanguinem vitiat, putredine inficit, eumque salsum, acrem, & glutinosum reddit: unde talis ex Visceris cujusdam vitio quovis insigniore, ac speciatim exulceratione, Massaque sanguinea infecta, nata Tabes in specie phthisis appellari solet.

ARTICULUS II

De Phthisi.

Phthisis significat (utut aliàs vocabulum generale sit) omnem corporis consumptionem, à quacunque causa, & in quacunque parte fiat; strictiùs tamen jam usitatè *Phthisis* dicitur *omnis ea contabescentia, quæ corruptelam, ac speciatim Ulcerationem alicujus Visceris nobilioris, sequitur*. Ita si quis contabescat ob purulentum Hepar, purulentos Renes, corruptos Pulmones, & similia Viscera corrupta, tunc phthisi dicitur laborare: quæ dicitur à Græco φθίω seu φθίνω, *corrumpo, consumo, perdo*, vel φθείρω, *corrumpo*, quia scilicet in phthisi totum Corpus emaciatur. Hanc phthisin PARACELSUS aliquando appellat *Ariduram*: Germani vocant *die Lungen oder Schwindsucht*.

Interim licèt phthisis ex Ulcere varia sit; quoniam verò *Pulmo* præ reliquis omnibus partibus internis maximè expositus est injuriis Aëris externi, à quibus insigniter lædi potest ac solet, ipsi etiam talem sortitus est texturam, ut facillimè ex sanguine suscipere queat varia recrementa, à quibus facillimè alterabilis existit: hinc etiam ex omnibus partibus frequentissimè Pulmo vitiatur & exulceratur, & propterea κατ' ἐξοχὴν *Phthisici* dicuntur ii, *qui Ulcere Pulmonum laborant*, sive Ulcus, sive Induratio, sive Materia gypsea in hoc aut alio Viscere collecta fuerit: Vid. BARTHOLINUS *Hepat. Exautor. S. 6. pag. 666.* FERNELIUS *lib. 5. Pathol. cap. 11.* SEVERINUS *de Recond. Abss. Nat. T. 2. cap. 36.* TIMÆUS à *Guldenklee lib. 6. Epist. 8.* WARTHONUS *Adenogr. cap. 12.* & WEPFERUS *de Apoplexia pag. 114.* Cum phthisi hac semper simul conjungitur *Febris Hectica*, in quacunque parte sit Ulcus; qualis Hectica, & inde Tabes, conjungitur etiam interdum Ulceribus partium externarum insignioribus. Si Pulmo suppuratus est, sequitur sordidum Ulcus, quod magis magisque inquinando sanguinem, Tabem admodùm exasperat: quæ etiam valent in phthisi Renali, Jecorali, &c. Cùm enim per Viscera continuò circuletur sanguis, hinc facilè is labe quadam notatus, eandem Visceribus, in specie Pulmonibus, affricare potest: sicut etiam ex suppurato Mesenterio, vel Abscessu Mesenterii observata fuit Phthisis ab HORSTIO *lib. 2. Observ. 5.*

Atrophia omnis fit vel *Nutrimenti*
- *Defectu*, ex
  - *Inedia*.
  - *Alimentis pravis*, *in Pica*.
  - *Distributione Chyli impedita*.
  - *Chyli exhaustione*.
- *Vitio*, ob
  - *Stomachum* malè digerentem: Huc pertinet omnis Tabes, quæ vulgò Catarrhis adscribitur, de qua WILLISIUS *Pharm. Rat. Part. 2. pag. 90.*
  - *Sanguinem* corruptum, Chylum inquinantem, in Dyscrasiam salsam, acrem, & muriaticam degenerantem.
    1. Ex vitio Digestionis primæ.
    2. Ex Intermittentibus & Continuis malè curatis, adeoque Hecticam inferentibus, &c.
    3. Ex Scorbutica Diathesi ac Hypochondriaca.
    4. Ex Purulentia cujusdam Ulceris Sanguinem inquinantis: hinc Phthisis.

Phthisis Pulmonalis & *Vomica Pulmonum*, cum qua sæpiùs confunditur, in eo saltem differunt, quòd *Vomica sit Ulcus Pulmonum clausum* seu *Abscessus*; econtrà *Phthisis Pulmonum est Ulcus sordidum, ex Abscessu jam aperto genitum*. Nam in Vomica Pulmonum seu eorum abscessu est pus purum, album, crassum, laudabile, leve & æquale, quod ipsum interdum suis membranis inclusum extra excretionem in Pulmonibus hæret. Verùm, ubi Pus tale non expurgatur, degenerat variè à propria natura in varias sordes ac sanies acido-viscidas, & tunc supervenit Ulcus sordidum, *quod confirmatam* dat *Phthisin*.

Probè autem hic observandum: quòd inter Phthises, uti frequentior est Pulmonalis, frequentior esse solet ejusdem *Exulceratio*. Ast præter hanc & aliæ causæ, Viscus Pulmonum vitiantes, Phthisin inducere valent; adeoque non solùm exulcerationem Pulmonum, sed etiam quamvis eorum labem insigniorem, ob usum eorum ad sanguinis eucrasiam & constitutionem vitalem summè necessariam, ad Phthisin disponere certum est. Ut adeò rectè *Phthisis Pulmonalis* definiatur in genere *contabescentia totius corporis ex vitio Pulmonum nata*, non ex sola exulceratione, ut communiter fieri solet, conjuncta cum Febre lenta, difficili Respiratione & Tussi: Sic & Pulmonum corrugatio (de qua *suprà*) Tabem potest inferre; non secus ac si aliquid peregrini in asperam Arteriam fuerit illapsum, & in Bronchiis hæserit, tunc eandem irritando ad Tussim continuam, successivè constitutionem & hinc functionem Pulmonum ita lædere potest, ut Tabes demum cum Febre lenta instar Phthiseos superveniat; unde hæc *Phthisis Notha* appellatur, quòd extra Pulmones existit; Sic ex Nucleo Avellanæ in Pulmonem illapso Tussim continuam cum Emaciatione totius & imminente phthisi videb. apud BARTHOLINUM *Centur. 1. Observ. 11. & Cent. 2. Observ. 27. pag.* 197. Pariter ex Nucleo pomi in Asperam Arteriam illapso phthisin perfectam lethalem videb. *in* M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Observ. 24. pag.* 26. Plura exempla ad instituendas cautelas circa phthisin observanda *videb. in* M. A. N. C. *Ann. 2. Obs. 31. pag.* 58. & *Ann. 3. Observ. 111. pag.* 581. SYLVII *Pr. l. 1. cap.* 24. & HOECHSTEDTERO, item MARCO AURELIO SEVERINO *Tr. de Abscess. nothis pag.* 269. Sicut econtrà pulmones exulcerati sine phthisi observati fuerunt: *vid.* KERKRINGIUS *in Spicil. Anat. obs.* 72. item M. A. N. C. *Ann. 1. obs. 94. pag.* 223. & BARTHOLINUS *c. 2. Hist.* 14.

Pars ergò *affecta* sunt pulmones, sive cum, sive sine Ulcere.

Frequentiores autem *causæ Remotæ* hujus Ulceris phthisici, in specie phthiseos pulmonalis, sunt variæ: nempe vel *Internæ*, vel *Externæ*. Ex *Internis* sæpissimè est nimia sanguinis, & exinde nata Lymphæ acrimonia ac salsedo muriatica; omnis enim phthisis pulmonalis, quæ à Catarrho seu destillatione vel defluxione ex capite vulgò oriri dicitur, à nullo alio est, nisi à sanguinis & Lymphæ, & horum succorum acrimonia varia, præsertim acido-salsa; quæ uti lancinando asperam Arteriam Tussim excitat, ita acrimonia sua substantiam pulmonum erodit. Salsedò autem hæc sæpissimè in Digestione Ventriculi vitiata originem ponit.

Acrimonia hæc probatur per Gustum: nam quotiescunque laboramus Ulcere in Ore, toties maturo Ulcere disrupto, percipimus saporem æmulantem Casei antiqui; & hæc ipsa Materia purulenta demum producit symptomata recitata in definitione.

Inter *causas* verò *Externas Remotas* fortuita plura non rarò Ulcerationem pulmonum, & hinc phthisin induxeunt: verb. grat. Vulnus Thoracem & pulmones penetrans, hinc in Ulcus degenerans; Contusio seu Casus ab alto, indeque sanguis in quodam Thoracis loco grumosus, pulmones opplens, eosdemque acrimonia sua facilè erodens, ut fiant ulcerosi; Luxationes Vertebrarum, Clamores fortiores, sanguinis sputum utplurimùm, si non semper, & similes affectus, &c. sæpiùs Ulcus pulmonum & phtisin pedissequam post se trahunt.

Ulteriùs phthisis pulmonalis *aliis Morbis non rarò supervenit*; sicut id videmus post pleuritidem & peripneumoniam suppuratam seu malè curatam, & Hæmoptysin, quæ sæpiùs phthisin post se relinquunt. Peripneumonia enim seu Inflammatio pulmonum, si non curetur, antequam sanguis stagnans discutiatur, fit ex inflammatione suppuratio, & consequenter in pulmonibus exulceratio. Quia verò omnis sanguis per pulmones transire necessum habet, sequitur, in exulceratis pulmonibus infici totam massam sanguineam unà cum succo nutritio chyloso. Hinc dicto modo infecta massa sanguinea tanquam à fermento quopiam peregrino contrahit fermentationem præternaturalem, adeò ut ipsi commistus nutritius succus corpori nutriendo evadat incommodus, quo facto necessum est, ut totum corpus tabefiat. Quia verò præterea omnis materia purulenta continet partes acres, sequitur, hanc acrimoniam puris vellicare asperæ Arteriæ Bronchia, ita ut his vellicatis, irritentur ad Tussim. Cæterùm quia pulmonum structura pure aut consumpta aut oppleta, fit inepta respirationi, inde accidit difficilis respiratio. Variolæ etiam & Morbilli non rarò phthisin in pulmonibus inferunt. Ulteriùs Aer inclementior, Vapores acidi & corrosivi Mineralium, Aquæ fortes, &c. hausti ab Operatoribus Chymicis vel Metallicis, Vapor Calcis vivæ, &c. non raro ad Tabem ac phthisin disponunt; unde & Aquæ fortis odor adeo virulentus ab HELMONTIO dicitur, ut sæpiùs inspiratus Tabem & phthisin pulmonalem inferat: unde Gypsum & Calcem præparantes plerumque phthisici moriuntur, ut rectè observat LUSITANUS *Cent. 4. Obs.* 41. Potus Vini nimis acidi & tartarei crebrior ad phthisin disponit: hinc enim teste HOEFERO *in Herc. Med. pag.* 212. in Moraviæ & Austriæ Provinciis propter Vina acido-tartarea crebriùs hausta *Phthisis* quodammodò *Endemica* existit. Item Aceti nimius usus corrugationem Pulmonum inducit, cum Respiratione difficili & Dolore punctorio circa Asperam Arteriam. Faciunt huc Acidulæ & omnia Vitriolata quorum frequentior usus eos qui debiliorum sunt pulmonum, ad phthisin disponit. Fumus Nicotianæ copiosiùs haustus ad phthisin pulmonalem disponit; Potus frigidus post incalescentiam corporis pariter eandem infert: *vid.* M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Observ.* 210. *pag.* 309.

Denique *hæreditarium Malum* est phthisis pulmonalis, quod à parentibus per traducem seminalem in fœtum transplantatur. Historiam notabilem narrat LINDANUS *in Hartman.* de Cive Enckhusiæ habitante, nomine Augerio Passa, cujus uterque parens ex Tabe & phthisi fuit mortuus: post horum mortem prima filia incidit in phthisin, quæ exinde tabida mortua est, hinc filia secunda natu similiter contabescens moritur; post hanc tertia idem experitur fatum. Propterea Augerius Passa peregrinas visitat regiones, ut semper esset in exercitio, ne id fatum experiretur, & peregrinatione continua & Aeris mutatione malum evitavit.

Contagiosa quoque admodum est exulceratio pulmonum phthisica confirmata, si scilicet phthisicus anhelat sanum, dum fermentum Ulceris corruptivum, aut per Halitum quoque Corporis ex præcordiis exspiratum, aut per sputum & saniem expectoratum se propagat, & pulmones aliàs sani similiter inficit, & ad abscessum vel Ulcus disponit. Hinc Liberi cum Parentibus, Consortes & Conjuges cohabitantes, sibi invicem facilè hoc malum communicant, potissimùm si in his vel minima ad phthisin dispositio naturalis fuerit, aut Diætæ erroribus vacent. Exempla Contagii phthisici *videbitis* in RIVERII *Praxi lib. 7. cap. 17. Centur. 1. Observ.* 35. & 99. sic etiam *Centur. 4. Observat.* 92. observat phthisin propagatam per Contagium in Mulierem, quæ Mammas viro phthisico lactandas præbebat: quæ Mulier subinde postmodùm sororem infecit quoque. Item BARTHOLINUS *Cent. 1. Hist. 46. item* SYLVIUS de *Phthisi* §. 70. Necnon SCHENCKIUS *in Observ. pag.* 256. ex BAPTISTA MONTANO refert, adeò contagiosa esse Phthisicorum sputa, ut Medicus subinde olfaciens eadem prunis injecta, exinde factus sit phthisicus: idem ex FRACASTORIO *lib. 2. de Morbis contag. cap.* 9. refert, Phthisicorum vestes ab aliis gestatas, post biennium etiam idem Contagium propagasse in alios. Ac sanè non mirabile hoc videri potest, si verum est quod refert PANAROLLUS *Pentec. 2. Observ.* 49., expectoratum sputum ex confirmato Ulcere pulmonum excretum adeò virulentum & malignum esse, ut Muscas istud gustantes instar Arsenici interimat: Interim tamen hoc Contagium non est ita activum, ac Febrium Malignarum.

Phthisis sequitur *Ulcus*: idque vel
- *Partis Externæ*, in Artubus insignius, partim Nutrimentum absumentis, partim Sanguinem inquinantis.
- *Partis* primario *Internæ*, vel pulmonum, vel Renum, vel Mesenterii, vel Hepatis,
  - Frequentior Phthiseos species est *ex Pulmonibus*.

Causa. (Conf. WILLISIUS *Ph. Rat. Part.* 2. *pag.* 88.) vel
- *Externa*
  - Inspirata.
  - Contagium.
  - Assumpta varia.
  - Vitriolacea.
    - Hinc Sanguinis Sputum.
- *Interna*
  - Sanguinis & Lymphæ Acrimonia: vulgò à Destillatione oriri dicitur, estque ex Stomacho.
  - Inflammatio pleuritica, & peripneumonica,
  - Variolæ,
  - Hæreditarium malum.
  - Conformatio: *Vid.* WILLISIUS *Pharm. Rat. Part.* 2. *cap.* 99.

Hæc de Natura & Causis Tabis in genere, & phthiseos in specie. Pergo ad Signa.

D I A G N O S I S.

Signa Atrophiæ seu Tabis jam factæ Diagnostica sunt facillima, & per se clara: sed serò & difficulter potest curari; *incipientis* verò difficulter cognoscibilis, & quæ facilè curatur. In Tabe incipiente Corpus sensim atque sensim emaciatur ac tabescit, hincque Virium imbecillitas sensim ac sensim supervenit, donec in confirmata successivè Tabe, præter *faciem* dictam *Hippocraticam*, (cujus descriptio aliàs per se est nota) Costæ in Thorace protuberant: Cartilago Ensiformis incurvata apparet, scapulæ alarum ac Claviculæ arcuum instar prominent, Dorsi Spina se exerit, Venter collapsus constrictusque apparet: Clunes pendulæ sunt, vel omninò consumptæ; Cura, Brachia, Pedes, Manusque cum Digitis arida spectantur, & circa Articulos protuberantiæ attolli videntur; Ungues curvantur, Pili excidunt, Cutisque flaccida & corrugata existit; Venæ interim prominent undique conspicuæ & lividæ, Corpusque universum tantumnon transparens & pellucidum in quibusdam observatur: uti Historia hæc graphicè SYLVIO *lib.* 1. *Prax. cap.* 37. *in specie* 17. exhibetur.

Præ cæteris dignoscendæ sunt *Causæ phthiseos seu Tabis*, & (1.) quidem ex *Spirituum animalium* vitio & *Alimenti* defectu Tabem inferri per se facilè patet, imprimis ex examine causarum antecedentium, & adjunctorum Symptomatum syndrome: Ex. grat. ea Tabes, quæ quodam Glandularum Mesenterii vitio, & consequenter ex denegata Chyli distributione accidit. Abdomen inflatum ac tumidum cum Dolore in ejus profundo obtuso ac plùs minùs gravativo; itemque cum renitente hinc inde sparsa duritie, circa Umbilicum observabili, habere solet: Excreta, liquida, aut chylosa excernuntur, & sensim Corpus emaciatur: quæ omnia innuunt, vitio Chyli denegati oriri Atrophiam. Sed (2.) longè magis negotium est cognoscere Tabem ac subsequentem phthisin, ex vitio *Nutrimenti*, circa quam ad tres causarum fontes imprimis attendendum erit:

1. An Tabes sit ex vitio *Digestionis Stomachi*?
2. An ea vitio *Sanguinis* ad Nutritionem inepti?
3. An ex corruptela ulcerosa cujusdam partis internæ, in specie *Pulmonum*?

Equidem Causæ externæ, vel affectus varii præcedentes, qui alterando sanguinem, vel vitiando Chylum, ad talem Tabem disponunt, ut & symptomata concomitantia & similia, partim ab eorum signis specialibus, partim Ægri relatione, aut ex ejus Vitæ genere patent.

Præ cæteris tamen inquirendum; an vitio stomachi oriatur Tabes? Nam utut hæ Causæ subinde se insequantur, ita ut vitium stomachi, sanguinis & Lymphæ sequatur Acrimonia, & hanc tandem pulmonum Ulcus; interdum tamen etiam separatim existere observantur.

Ex Stomacho esse & dependere Tabem innuit: si præcesserunt Causæ ex rebus Non-naturalibus, quæ ad Digestionis primæ labefactationem dispositæ fuerunt, v. gr. Curæ nimiæ, Iracundia nimia, &c. item si in principio inflationes stomachi, tumefactio Abdominis, angustiæ Præcordiorum. Ructus cinerosi, quando scilicet ita depravatum est Ventriculi Fermentum, ut ejusmodi Odorem spirantes Ructus percipiantur; & alia symptomata stomachi quoad appetitum aut quoad Digestionem præcesserint.

Alia, quæ immediatè sanguinem afficiunt, hujus læsionis conjecturam faciunt, v. gr. quando Ulcus in quodam loco sanatum comitatur phthisis pulmonalis: Sic ex Ulcere pedis sanato phthisin lethalem observavit THIERMEYER *Consil. lib.* 2. *pag.* 85. Nempe à Fermento Ulceris una cum sanie aeri per istud evacuari solita retentis, cum sanguine hinc inde circumraptis, & in pulmonem dispositis, Malum originem cepit.

Facit huc ipse *Habitus Ægrorum* plùs minùs ad phthisin & Atrophiam dispositorum: nempe quotidiana constat experientia seu observatione, succulentos aut Obesos minùs evadere phthisicos, benè autem Macilentos, à Natura plùs minùs attenuatos. Horum nempe sanguis minùs temperatus, minùs dulcis, & minùs oleosus existit, adeoque minùs nutrit: Econtrà acrior, asperior, & salsior esse solet, facilèque incalescens, unde tales minùs benè nutriri observantur.

Phthisis, quæ à *Visceris interni Exulceratione*, vel alio vitio dependet, faciliùs, quàm ejus Causæ, cognosci potest, cum in horum vitiis nulla occurrant signa pathognomonica, aut plures plurium eorum Anomaliæ concurrant; adeoque Causa harum primaria & prima determinari non possit, imprimis si Excreta affectum non manifestent: ex. grat. quando phthisicus conqueritur de Dolore, Tensione, aliisque abdominis symptomatis, colligi quidem potest, quod aliquod abdominis Viscus affectum sit, incertum tamen adhuc manet, an Intestina, an Mesenterium, an Pancreas &c. primario affecta sint? nec, licèt pars affecta dignoscatur, de morbi formalitate non constat, an nempe scyrrhus vel Hydrops, vel Ulcus, &c. subsit? Nec Excreta morbum ejusmodi occultum semper manifestant, dum ex. grat. Pulmo, qui propter frequentiorem Cruoris aut puris rejectionem suppuratus putabatur, integer; Hepar verò maximè consumptus deprehensus fuit: vid. SCHNEIDERUS *de Catarrhis lib.* 4. *cap.* 3. *pag.* 103. Interim tamen, ut probabilis conjectura de phthiseos hujus Causa nobis constet, pars affecta colligatur ex symptomatum ipsi adjunctorum præsentia, & Loco affecto seu dolente, utut nec symptomata ejusmodi semper generis, quæ nos ad partis affectæ cognitionem ducant, imprimis cùm de hujus & illius Visceris usu primario nihil certi adhuc nobis constet, dentur; An verò *hoc vel illud Viscus exulceratum sit? concludere possumus ex Puris rejectione*, qualis si non observetur, de scirrho vel alio simili vitio, ex. grat. Hydrope, conjecturandum, utut nec omnium Viscerum Exulceratio, propter situm profundiorem & viarum excretoriarum defectum, puris rejectione se prodat. Frequentissima phthisis est pulmonalis, circa quam inquirendum, an a Causa externa, verb. grat. Inspiratis? an ab interna oriatur: & si ab hac, an affectus secundarius sit? Id est, si pleuritidem aut sputum sanguinis sequatur, affectus antecedentis ratio imprimis habenda est: Si verò est affectus primarius, tunc ista est phthisis polmonalis, quæ ab Ulceratione ejus ex Defluxu Catarrhali, ut vocant, oritur. *Hujus malè sic dictæ phthiseos Catarrhalis radix seu ortus est in Ventriculo malè digerente, progressus in Sanguine aut Lympha* exinde acido-sal-

sis factis in Pulmonibus, uno alterove ejus Lobo, ejusque Vesiculis & Cellulis plùs minùs erosis. Unde in Loco eroso Ulcus supervenit seu suboritur, cujus Fermentum Nutrimenti proximi corruptivum existit, unde Sordium, Saniei & Puris generatio, ac mediante Tussi successiva excretio, donec vel ab istis Sordibus suffocentur Ægri, vel erosis & absumptis maximam partem pulmonibus sanguis debita in crasi deficiens, nunc mediante Diarrhœa colliquativa, nunc mediantibus Tumoribus pedum œdematosis Mortem inferat.

Hinc, ut maturè præcognoscatur hujusmodi Phthisis ex vitio Stomachi oriunda, quippe quæ communissima est, & a Veteribus Catarrho à Capite defluenti falsò adscribitur, ejusmodi *Historiam*, ne fiat confusio in lectione practicorum, enarrare placet, & est talis. *In tali Tabe nempe, Ægri ordinariò, nunc cum præcedente Errato aliquo in rebus Non-naturalibus, vel Cura nimia, vel Iracundia, ab ingurgitatione Potus, aut simili, vel etiam absque tali manifesto Errato, de Virium labefactatione conqueri incipiunt, cum Appetitu plùs minùs dejecto, aut saltem Carnes abhorrentes; hinc tempore matutino, dum ex lecto se levant, de Sapore in ore peregrino conqueruntur, qui tamen primò solet esse extraordinarius, nec adeò sensilis, postmodùm verò Saporem Salsum in ore percipiunt, sub quo ipso magis magisque prosternitur Appetitus, successivè Titillationes Fauces affligunt, quas subinde levis Tussicula, sed arida & sicca, insequitur, ideoque negligitur, sentiuntque flaccescentiam substantiæ carnosæ in Artubus; malo magis progresso conqueruntur de Sapore putrido cineraceo, aut de Sapore Carnium & Piscium putridorum, in tali casu semper Radix Mali in Stomacho quærenda; Tussis sicca, sed in qua tenuia saltem aut aquosa rejiciuntur, successivè fit aspera, imprimis noctu, aut saltem post lecti introitum, quæ Sanguinis & Lymphæ inquinamentum ostendit; cui Tussi siccæ difficilior, plùs minùs Respiratio supervenit, una cum Febricula Lenta, ipsis Ægris ferè insensibili, saltem ab omni pastu, præter angustias & gravativum sensum circa Præcordia, levem quendam Calorem, specialiter in Manibus, extraordinariè percipiunt. Interim tamen, quocumque tempore tenetur pulsus, semper celer, frequens, plùs minùs parvus, observari solet: incipiunt exspuere candida tenuia, quæ successivè diu in copia augentur. Procedente malo exasperatur Hectica, dum non tantùm calor post pastum augmentatur notabiliter, sed etiam Sudores nocturni copiosi supervenire solent, Tussis augetur in dies, supervenit excretio copiosa Materiæ variæ, primitus viscida albida, hinc successivè viscida flava, interdum viridis, hinc Materia livida, tetrum saporem exhibentis, tandem genuinum Pus, nunc cum, nunc sine vestigio Sanguinis unà excreti: quo in casu jam Exulceratio partis cujusdam, imprimis Pulmonis, supervenit: quatit continuò Pectus hæc Tussis, præsertim vesperi & mane, vesperi minùs, mane plus Materiæ corruptæ ejicitur; hinc Hectica, difficilis Respiratio, Corporisque intabescentia magis magisque intenduntur, unà cum Virium omnium successiva labefactatione.*

Observandum autem hic ulteriùs, quòd *Tussis* phthisicorum non statim sit Pulmonalis, sed ferè in principio *sit Stomachalis*, cui tandem acrioris Lymphæ occasione per Glandulas Asperæ Arteriæ aut pulmonum excretæ Tussis pulmonalis supervenerit. Deinde attendendum est, non in quavis phthisi aut Exulceratione Pulmonum Tussim adesse, quin interdum citra insigniorem Tussim insignis pulmonum Erosio aut Exulceratio observata fuit; videb. KERKRINGIUS *in Spicileg. Observat.* 72.; tunc tantùm est Tussis, quando Exulcerationem Pulmonum facta à purulenta Materia acri Bronchia solent irritari, licèt Vomica Pulmonum sine Tussi existere queat, sicut Exemplis probat SCHNEIDERUS. Sic quoque rejectum Pus frequentiùs quidem est ex pulmone, non tamen semper, etiamsi cum Tussi fiat; quin etiam Pus in Ulceribus aliarum partium, pulmonibus salvis & illæsis, per sputum expurgari potest. Exemplum aliquod habebitis in SCHNEIDERO *lib.* 4. *de Catarrhis pag.* 103. de quodam pro phthisico habito, qui copiosum pus, & sanguinem tussiendo rejecit: aperto Corpore post Mortem pulmo omninò sanus, Hepar verò exulceratum & purulentum repertum fuit. Nec mirum hoc esse debet: uti enim pus ipsum, v. gr. Pleuriticorum suppuratorum, interdum per Alvum, interdum per Urinam rejicitur: & uti pus ex Ulcere Brachii per Urinam excretum observavit PARÆUS; ita simili ratione Hepatis, Renum, & aliarum partium suppurationes etiam Excrementa purulenta mediante Sanguinis circulo in pulmonibus secernuntur, ut mediante sputo ac Tussi ejici possint. Sic puris Sputum Menstruum sine phthisi *videbitis in* M. A. N. C. *Ann.* 1. *Observat.* 94. *pag.* 223. *item* BARTHOLINO *Centur.* 4. *Hist.* 17. *Rejectio Puris & Cruoris sunt Signa Pathognomonica phthiseos.* Aliàs non mox præsente Febre, difficili Respiratione, rejectione Materiæ copiosæ viscidæ, &c. pronunciandum, Ægrum esse phthisicum: Nam prædicta Mala sæpius etiam in depravata Chylosi, aliisque affectibus Ventriculi reperiuntur.

Si dubius sit Medicus, *utrum Materia viscida, an vero pus expuatur*; jubent patientem exspuere in Aquam frigidam, quo facto, observant, an Materia fundum petat? an verò Aquæ innatet? Priùs si accidat, Patiens exspuit Pus; si posteriùs, solùm Materiam viscidam rejicit; nam visciditati Materiæ pituitosæ magna inest porositas, unde Aer huic porositati irretitus in causa est, ne Materia viscida fundum petat (F). Quomodò ex Urina cognoscendum, an pus rejiciatur? vel Materia viscida, vel Genitura? audivistis in *Collegio Instit. ubi de Urina.*

Porrò distinguenda est Tussis in phthisi incipiente. *Sonitus, Locus doloris, Rejectu*, &c. facilè hæc discernere docent: ac tunc demum simus de labe pulmonum certi, quando toti pulmonum lobi consumpti, aut etiam eorum frustula successivè ejiciuntur; sicut interdum surculi Venarum & Arteriarum corrosi expectorari observantur. Sic namque surculum Venæ Arteriosæ Expectoratum observavit TULPIUS *lib.* 2. *Capit.* 12. & pulmo integrè ferè per pus rejectus observatus fuit à SALMUTH *Centur.* 1. *Observat.* 14. Omnibus his Tabidis, & phthisicis commune est, ut *copiosos Sudores nocturnos* patiantur, ita ut simul atque Oculos claudant Ægri, Sudore diffluant; sicuti in Malo confirmato *defluvium Capillorum* supervenit; sed tunc Viribus exhaustis cessante Tussi, aut deficiente ejus Expectoratione Materiæ, Ægri suffocantur, aut superveniente Diarrhœa colliquativa, ad quam maximè proni sunt phthisici, pedumve Tumore œdematoso, Ægri jugulantur. Quòd si ex Visceris cujusdam præcedente Inflammatione vel Abscessu, aut etiam pleuritidi suppuratæ, aut sputo sanguinis superveniat phthisis, in talibus minùs Stomachus est incusandus, qui tunc potiùs insons apparet, sed ad primarium Morbum est respiciendum. *Quæ Pars Pulmonum afficiatur:* an dextra? an sinistra? præter sensum Doloris nonnihil obscurum, cognoscitur ex decubitu Ægri: siquidem Æger non potest decumbere in latere sano, sed in latere affecto, aliàs imminet suffocatio; cùm contrà si in latere ægro decumbat, talia ipsi non accidunt (G), uti rectè observat SALMUTH *Cent.* 1 *Observat.* 14. *Urina* est flammea, & præcipitatur in Sabulum rubicundum, & Materiam pinguem Urinæ innatantem.

Pro meliore dictorum intellectione *Observ.* I. Omnis Atrophia & frequentior ejus species phthisis, vel sunt affectus primarius, vel secundarius, vel comitatus, qui alium sequitur partis affectum; Unde phthisis pleuritidem, sputum cruentum, Atrophiam, Febres Chronicas, Scorbutum, &c. insequitur. Illa semper radicem habet in Stomacho, & hinc dependente sanguinis Dyscrasia, sæpiùs scorbutica.

Observ. II. Atrophia & phthisis primaria, quæ Sanguinem sequitur viciatum, fundamentum etiam habet in Stomachi Digestione prima, vel quatenus exinde Sanguinis Dyscrasiæ datur occasio, vel quatenus Sanguinis alterati occasione & Stomachi Digestio prima læditur, indeque Malum confirmatur. Multum huc faciunt Animi Pathemata, Curæ, Terror, Tabem perfectam sine Ulcere cujusdam partis inferentia; quatenus enim hæc Sanguinem afficere possunt, & Digestionem primam turbare, eatenus ad phthisin disponunt.

Ob-

(F) *Solemus hic sputo rejectam materiam cum Aqua Maris, vel ad saturitatem salsa, commiscere: quòd si Vasis illa fundum petat, purulentam esse judicamus, contrà, si supernatet: non ex alia sanè ratione, nisi quòd gravius Pus salsæ Aquæ resistentiam superet, quam viscida quæcumque materia, quæ purulenta non sit, superare nequit.*

(G) *Cùm enim in latus sanum decumbit æger, tunc pars Pulmonis affecta, mole gravior & duritie molesta, suo pondere partem sanam comprimens, in ea vim facit, non sine ægri anxietate, ut situm mutare extemplo cogatur: contrà, si hic in latus ægrum decumbat; superimminens enim pars Pulmonis sana vim nullam in subjectam morbosam facere potest, quare æger quietiùs degit.*

Observ. III. Apprimè notandum, quòd Pulmonum vitio frequens etiam Tabes oriri soleat, non solùm exulceratorum, sed etiam Nutritionis defectu contabescentium: item si aliquid peregrini in Asperam Arteriam illapsum sit, quod irritando ad Tussim continuam, successive Tabem Notham inferre solet, quæ tandem remotione illius rei cessat, cujus Exempla *suprà allegavi*.

Plura qui de Tabis & Phthiseos natura desiderat, adeat in specie WILLISIUM *Pharm. Rat. Part. 2. Sect. 1. cap. 5. & 6., item* SYLVIUM *lib. 4. Prax. & Tract. de Phthisi, denique* BENEDICTUM *in Theatro Tabidorum*.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: notum est, Tabem omnem ac phthisin esse Malum chronicum, & difficillimum curatu; imò confirmata: quia sine insigni Viscerum & Humorum Dyscrasia, & læsione fieri nequit, sæpè nullius est Curationis, nisi sublimiora negotia accedant.

Imprimis tres isti gradus, *Phthiseos nempe Imminentis, Incipientis, & Confirmatæ*, quas WILLISIUS insinuat *c. l. pag.* 106., probè observandi sunt.

Primus enim facilè, secundus difficiliùs, tertius planè non curatur. Et quidem in gradu secundo Vulnerariis & laudabili Diæta uti interdum curari, ita ulterior progressus interdum per plures annos retardari potest. Sed necesse est, cautissimè & rigorosè Ægri observent omnia; aliàs impossibile est, ipsis succurrere.

Quò melior & sanior est Stomachi constitutio, eò uberior Sanitatis spes superest; unde Tabes incipiens à Ventriculi Dyspepsia, Vermibus, &c. aliquid salutis promittit.

Tabes à Cicatrice intestinali, Scirrhis ac Ulceribus Viscerum, Scorbuto, Fluore albo, Ghonorrhœa, Hydrope, & Mensium suppressione, nisi promoveantur, difficulter aut nunquam curantur; Conf. HIPPOCRATES 2. *Prædict.* 23.

Qui ex pulmonum Ulcere vult evadere, eum sex HIPPOCRATIS signa habere docet, quæ videb. in SENNERTO *lib. 2. Pr. c. 2. de Phthisi p.* 207., eaque proliximus explicat SYLVIUS, unà cum aliis, *Tract. de Phthisi* §. 87. *& sequent.* (H)

Diarrhœa sponte superveniens phthisi, aut Tumor pedum œdematosus, aut denique deficiens Tussis, Mortem in propinquo denunciant. *Tamdiu*, inquit GALENUS, *Phthisici vivunt, quamdiu extussire, & Sputa Pulmonum expurgare possunt: ubi vero Sputa intus manent, obstruuntur via & suffocantur.*

Si sputum phthisicorum vel per se, vel Carbonibus injectum graviter olet, & Capilli defluunt periculosum est Signum.

Phthisis denique, quæ à Tuberculis & indurata pulmonum compage, nunquam curatur.

CURA.

Quod atinet *Curam* Atrophiæ, Tabis & phthiseos: hæc consistit in eo, ut

1. *Causa*, quæ vel Alimentum exhaurit, vel primarius Morbus, qui Massam sanguineam inficit, removeatur. Hæc causæ remotio variat equidem pro earum varietate suprà recensita. Sed in Tabe, quæ frequentiùs Curæ subiicitur, vel Stomachus rectificandus, vel Acrimonia ac Lympha acido-salsa temperanda, vel denique Visceris læsio aut Esulceratio plùs minùs perfecta, in specie pulmonis, sananda, aliave ejus Corruptela corrigenda.
2. *Symptomata* graviora interdum, præsertim in phthisi, mitiganda, qualia sunt, Tussis ferina, præsertim nocturna, Excreatio difficilis, inde Respirationis difficultas; item Febris lenta, Sudor nocturnus, vel Diarrhœa.
3. *Corpus* nutriatur: id quod Diæta laudabilis præstat, quam Stomachus appetit & facilè digerit, in specie Lactea, quæ & Chylum subdulcem & subpinguem & probè divitem suggerit, simulque Sanguinem temperatum & quasi chylosum reddit.

Pro Cura hac ritè instituenda.

Observ. I. Quòd *Vomitoria* in omni Tabe ac Atrophia, item in phthisi tam primariò incipiente, quàm confirmata, idque secundariò, sint optima; in specie, *ubi Malum est ex vitio Stomachi*, & inde nata Acrimonia Massæ Sanguineæ salso-muriatica: uti rectè hoc inculcat LINDANUS, quòd scilicet Vomitoria sint maximè necessaria, & se curasse sæpiùs Tabidos per Vomitoria etiam repetita: Et quisquis, inquit, feliciter vult curare Tabem, quando jam non adeò vehemens, ubi Tussis, non tamen Ulcus, & quamvis incipiat quodammodo, & excretum sit aliquid sputi sanguinolenti (I) aut purulenti, tamen statim accedatur ad Vomitoria: in quo ipso eleganter consentit HARTMANNUS *in Praxi Chymiat. cap.* 99. *& cap.* 185. Hoc ipso enim radix Mali evellitur, & quidem non tam in principio curæ, quàm & in Ulcere pulmonum confirmato, ubi urget difficilis Respiratio, aut est difficilis Materiæ maturæ, utut per se fluidæ, excretio, si Vires adhuc constent, tunc similiter optimè convenit Vomitorium, propter quam causam & BARTHOLETTUS *Tract. de difficili Respirat.* & etiam SYLVIUS *in Praxi*, insigniter commendat Vomitoria in Ulceribus pulmonum etiam in Empyemate: Et sanè, uno Vomitu plus emittitur è pectoris cavo, quàm decem diebus Tussi. Interim in tali casu, ubi phthisis est confirmata, habeatur ratio sputi sanguinis imminentis, quo præsente cautissimus in Vomitoriorum usu: contrà si non adsit, tutò illa propinemus, cùm & semper ipse in tali casu curam a Vomitorio propinato incipiam: & certum est, quòd Vomitorium potenter ac copiosè evacuet fomites saniosos ex pulmonibus, propter quam causam in Empyemate etiam commodè Vomitoria usurpari possunt. Curavi aliquando Ancillam desperatè phthisicam ex Ulcere pulmonum, cui inter alia Remedia duo valida præscripsi Vomitoria, non tamen una vice, & vix credibile est, quàm variæ & copiosæ sordes cum præsentissimo levamine rejectæ fuerunt, quæ promptissimè facilitabant Curam.

Observ. II. Post Vomitoria, quantum possibile, cavendum est à *Purgantibus* quibuscunque: nam etiam lene purgans phthisicos & Tabidos maximè & copiosè evacuare solet cum insigni Virium noxa, ut ipse observavi; ita ut quòd aliàs in statu naturali nil effectus præstaret, in phthisicis cum summa noxa per totum Morbi cursum inemendabili assumptum fuerit, & tales Ægri post purgationem semper pejus habent, ac vesperi crebriùs tussiunt. Penitus ergò non sunt purgandi, *nec Vena* est *aperienda*, nisi quædam sanguinis evacuatio suppressa in causa sit, ubi Venæsectio conceditur, sed post Vomitum reliqua Cura consistit in *mitigatione Acrimoniæ salinæ*. Et quidem, quàm noxia sit purgatio, uti & Venæsectio in phthisi, videbitis apud BORELLUM *Cent.* 4. *Observ.* 15. & PROSPERO MARTIANO *in Hipp. Sect.* 4. *Aph.* 8. Saltim ergò, si aliquid tentandum, primæ viæ, & quidem lenissimis purgantibus, in principio abstergendæ sunt; vid. hac in parte BARTHOLINUS *Cent.* 1n. *Obs.* 15. HIPPOCRATES *lib.* 2. *de Morbis Text.* 46. §. 27. *& Text.* 47. §. 13.: cui scopo Rhabarbarum optimè inservit. Vulgò etiam solent inurere *Fonticulos* phthisicis, seducti à Catarrho, quem ex capite in Asperam Arteriam depluere existimant: sed nil prosunt, modò non noceant.

Observ. III. *Dulcia, Saccharata, & Mellita* crebriùs sub forma syruporum Linctuumve usurpata plùs nocent Tabidis ac phthisicis, quàm prosunt; fermentativa enim sunt saccharata & putrefactiva, adeoque stomacho, ut & Visceri cuidam eroso, speciatim Pulmonibus, insigniter sunt.

(H) *Hæc sunt verba* Hippocratis 2. prorrhet. Oportet enim eum, qui probè liberandus est facilè Sputum per tussim rejicere, & id esse album & æquale, & ejusdem coloris, & ab inflammatione alienum, (*sic enim vertit* Mercurialis ἀφλίγμαντον). Quod verò à capite defluit ad nares converti: febrem autem non invadere, ut ne à cœnis prohibeatur, neque sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorum. Hominem verò quamminimè tenuem esse oportet. Pectus autem laudare convenit quadratum, & hirsutum, & os ipsius (cartilago *potiùs*, χόνδρον *enim habet* Hippocrates, *atque intelligendus est de Cartilagine Xiphoide*) parvum sit & robustè carnosum. Quicunque enim hæc omnia habuerit maximè superstes erit; qui verò nihil horum habet, interitui proximus. *Hæc* Hippocrates.

(I) *Si sputum cruentum apparuerit, periculum est ne Vomitu excitato, Vena vix consolidata iterum aperiatur, & nova Hæmoptysis procuretur, non sine gravi Ægri periculo: Quod & A. noster mox fatebitur.*

sunt hostilia, Digestionem primam turbant; ac imprimis quosvis Corporis Succos viscidiores, ac activitate inertiores reddere solent: unde etiam Syruporum aliorumque Dulcium nonnisi moderatus usus io Phthisicis & Tabidis tolerandas, nisi in quantum ad lubricandas Fauces interdum, sed cautè, pro scopo Expectorationis usurpanda sunt. Quantum noceat Mel & Saccharum, *vid:* GARENZIER *Tract. de Tabe Anglicu*, & HELMONTIUS *Tract. de Dispens. modern.* §. 30. *pag.* 371. *Edit. in quarto*, ubi inquit: *Scholæ omnia melle & Saccharo larvant, & remediorum in se aliàs sat debilium proprietates retundunt, quasi omnium morborum unica medela & apex in dulci staret. Saccharum enim à diametro fermento acido stomachi aversatur, ideoque digestiones facit difficiliores; Saccharum enim lixivio calcis vivæ & argilla figulina clarificatur.*

Observ. IV. in Phthisi scorbutica, quæ facilè supervenit Scorbuticis, si quacunque occasione ad Tussim disponantur, & Lympha Scorbuticorum admodùm acri existente, præ cæteris optima erunt *Lacticinia*, quibus Spiritus Cochleariæ, vel Balsamus Sulphuris anisatus, vel Essentia Vulneraria, vel Spiritus Salis Ammoniaci, & similia instillari possunt: imprimis Lac caprinam, Herbis Antiscorbuticis & Vulnerariis priùs nutrita Capra præ cæteris ad talem Phthisin Scorbuticam confert; item Potiones Vulnerariæ, quibus Spiritus Cochleariæ permiscendus.

Observ. V. Tabes Phthisisque perfecta ac confirmata rarissimè potest curari; Vita interim diutissimè potest conservari per hæc tria:

1. Per *legitimum usum Lactis*,
2. Per *usum Vulnerariorum*.
3. Per *mutationem Aeris*.

In specie ergò, quod attinet *Diætam Lacteam* pro nutriendis Phthisicis & Tabidis: & certè legitimus Lactis & quorumlibet Lacticiniorum usus io omni casu multum valet, imprimis quando Malum dependet ab Acrimonia Sanguinis & Lymphæ salsa muriatica, quippe ad quam Lactis usus nobilissimus est, ubi cæterà ritè præmissa fuerint, & Dyscrasiæ Contentorum maximam partem correctæ; econtrà parum proderit, quoties Atrophia est à colluvie aut corruptela cujusdam Visceris, aut quando est à vitio Stomachi, nisi hæc impedimenta priùs removeantur, & Ventriculi Digestio plùs minùs restituatur; aliàs enim vix fieri potest, quin Lac etiam corrumpatur in Ventriculo, utpote quod facilè alterabile sit ab Aeris vel levissimo contactu, ac facillimè cujuscunque rei odore, ut sic dicam, inficiatur: adhuc facillimè coagulatur, quod Lac coagulatum postmodùm plùs nocet, quàm prodest: Conf. HILDANUS *Cent.* 1. *Observat.* 92. & *de Ichoribus & Melicer cap.* 22. & 24. In Atrophia ergo illa imprimis Lac convenit, quæ est à nimia Acrimonia Humorum, conjuncta cum eorum caliditate vel quasi acredine Massæ Sanguineæ, ubi opus est, ut humectetur & temperetur, in hoc casu multùm prodest. Nam, quantum hoc nutriat, videri potest in Infantibus, qui solo Lacte potenter nutriuntur. Sub ejus usu semper aliquid Sacchari, vel Conservæ Rosarum addatur, ne tam facilè coagulari possit: vid. *suprà, ubi de Hectica*. Porrò in graviore Malo, qui Lacte utuntur, debent ter in dio istud sumere, mane scilicet, à meridie, & vesperi, & vix alium Cibum gustare, nisi Passulas, aut Cibum facilè digestibilem: idque per aliquot septimanas, donec denuo Corpus iterum proficiat: & sumpto Lacte, moderato exercitio Corpus successivè movendum est, ut faciliùs idem distribuatur, non enim longa in Stomacho indiget digestione, cum potiùs Lac sit Chylus anteà benè præparatus. Modum ejus utendi legitimum videb. *in Collegio Schrad. Part.* 2. In ista etiam Tabe, quæ ex Exulceratione pulmonali oritur, Lac itidem præprimis confert; nam abstergit parte serosa, nutrit Corpus, & temperat parte butyrosa. Convenit præ cæteris *Lac Muliebre*, quo ipso multos se restitutos vidisse ait præsertim FORESTUS *in Observat.* & PLATERUS *Tom.* 3. *pag.* 499. & RIVERIUS *in Observat. Comm.*; idque si fieri potest, ex Mammis Nutricis sanæ ab Ægro exsuctum, ne ab Aeris attactu alterari possit, & exinde in putrilaginem verminosam abeat: sicut & Butyrum ex Lacte muliebri confectum ceu summum Arcanum in Phthisi habetur à BORELLO *Cent.* 3. *Observat.* 82. Post Lac Muliebre est *Bubulum* & *Caprillum*, in specie in Atrophia Scorbutica, præsertim si Capra priùs appropriatis Vegetabilibus, Vulnerariis imprimis & Antiscorbuticis, nutrita fuerit; item *Lac Equinum* cum pauco Saccharo, quod laudatur ab HARTMANNO in Atrophia à Phthisi. Sanè in Scorbutica Phthisi optima sunt Lacticinia, quibus instillari possunt Spiritus Cochleariæ, aut Salis Ammoniaci, aliave similia. Veteribus in usu fuit *Lac Asininum*; optimè Ulcus detergens, quia serosum, de quo suo loco dixi in *Collegio Schraderiano Part.* 1. *Sect.* 3.

Juxta Lacticinia conveniunt etiam Ova sorbilia pro scopo Nutritionis, eaque cum Vino generoso assumpta; quia insigniter nutriunt & reficiunt; qualis haustus, additis aliquot granis Ambræ, imprimis in Tabe Dorsali, ac in Imbecillitate nimia à Venere contracta, est optimum Remedium: aliàs Vinum non usurpatur. Pertinent huc etiam omnia reliqua Chylum temperatum & dulcem subministrantia, uti sunt Radix Glycyrrhizæ & Helenii (generalia hæc sunt in omni Tabe ac Phthisi) & omnia ex iis parata: item Lactuca, Betonica, ac Tussilago, Semina Oleosa temperata, ut Amygdalæ dulces, Nuclei Pinei & Pistacei, Semina quatuor Frigida majora & minora, vel ex, aut cum his variæ præparatæ Emulsiones: item Semina Nymphææ ac Fœnugræci; Chocolata: item Mucilaginosa, & reliqua Farinacea, Milium, Hordeum, Triticum, &c. Hæc enim omnia temperant oleositate sua quamcunque vitiosam Acrimoniam Sanguinis, Lymphæ, & reliquorum Succorum Corporis, & nutriunt: unde & Cerevisiæ, primariò Triticea & Hordeacea, sunt nutritivæ. Passulæ & Passulata imprimis existunt; laudabiles hæ enim sunt, & ceu Mustum concentratum continent Sal & Sulphur connexum & temperatum: unde similiter omnium optimè quamvis omnium Humorum asperitatem & Acrimoniam salinam temperant, indeque Massæ Sanguineæ Crasio talem largiuntur: qua aptior redditur Nutritioni uberiori; & hujus respectu vulgò calidæ & humidæ dicuntur, quia & Veteribus Hepar corroborare. Unde quocunque modo adhibitæ conveniunt, verb. grat. Rob Passularum, Decoctum Passularum cum Radice Helenii, item cum Radice Cichorii & similibus, in Marasmo seu Contabescentia Corporis optimè conveniunt. Sic refert LINDANUS, se curasse quendam Domesticum Atrophia laborantem solo Decocto ex Radice Helenii, cum Passulis & Glycyrrhiza, adjecta decima parte Vini Hispanici: Nam & hoc nutrit egregiè. Conf. *Observat.* RIVERII. Hinc JOEL *in Praxi* dixit, quod Passulæ cum Amygdalis pinguefaciant, & RIVERIUS *in cent.* 4. *Observat.* 43. habet Exempla pinguefactorum per usum Passularum. In Officinis prostat Electuarium Resumptivum, quod cum Rob de Passulis misceri, & ita assumi potest. Pertinent & huc suo modo Carnes Ostrearum; item Cancrorum fluviatilium & similium: ut & cum Cancris fluviatilibus Butyrum non salitum mistum, dat *Butyrum Antiphthisicum*, multi usus & commendationis in Tabe. LINDANUS sanè refert, Hecticam ex Ulcere Pulmonum copioso Ostrearum esu curatam. Aquæ ex Sanguinibus Animalium, item ex Carne Testudinum & Cochlearum, maximè laudantur, quæ tamen ego minimi facio.

Quod in specie attinet *causarum remotionem*, Lactis usui præmittendam, convenit ratione Stomachi imprimis Vomitus. Hinc in Tabe adhuc incipiente appropriata Stomachica, imprimis blanda *Subacida*, conducunt, quæ ceu experta commendat BARBETTE *in sua Praxi p.* 107. & credo, intelligere illum Tabem ex Stomacho: quæ ipsa tamen sub moderata dosi blandiora etiam sub cursu Morbi; ut ita Stomacho prospiciamus, haud adeò inconcinna sunt. Talia blanda Subacida sunt verb. grat. Liquor Terræ foliatæ Tartari, seu Sal ejus essentiale resolutum, Tartarus tartarisatus, spiritus Aperitivus *Penoti*, spiritus Salis dulcis, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelferi*, Nitrum antimoniatum, Arcanum duplicatum, Sal Ammoniacum, Tartarus vitriolatus *Tachenianus*, Elixir Proprietatis cum & sine acido, Lapilli cancrorum cum Aceto destillato juxta BARBETTE, & similia:

℞. *Aqua Scabios.*
Card. bened. an. ℥ii.
Prophyl. ℥ß.
Laud. opiat. gr. I.
Syrup. Papav. errat. q. s.
M. f. Mixtura, cochleatim singulis horis capienda.
D. S.
Resolvens Mixtura stomachalis.

Quo etiam videtur facere *Pulvis Canerdingii*, Archiatri Brunsvicensis, ad phthisin singularis:

℞. *Salis ammoniaci puri*.
Nitri puri an. ℥ß.

Rad.

Digitized by Google

Rad. Liquirit.
Ireos Florent. an. ℥i.
M. f. Pulvis:

De quo omni mane & vesperi capiatur, quantum cuspis cultelli capit.

Aliquoties observavi in Phthisi ex stomacho incipiente cum Tussi, Macie, Virium labescentia, Anorexia, Siti nimia, post Vomitorii usum egregiè liquorem Terræ foliatæ Tartari seu arcanum Tartari dosi gutt. 40. vel 50. bis quotidie usurpatum. In Tabe verò quacunque confirmata, in specie ea, quæ jam in Ulcus pulmonum transiit, tanquam Diabolus fugienda sunt acida, Imprimis Vitriolata, cùm hæc phthisicis sint admodùm inimica, quia hæc aggrediuntur pulmones, quibus debilitatis Phthisis confirmata redditur: Vid. LANGIUS *dissert. de acidulis* §. 58. *Thes.* 10. *& seq.* Sanè ipse novi quosdam ad phthisin inclinantes, qui vel propter scorbutum, vel malum hypochondriacum, visitarunt acidulas, & in ipso earum potu, aut brevi post certè phthisin confirmatam, vel hydropem contraxerunt.

Ratione *sanguinis* ac *Lymphæ*, hujus Acrimoniæ salsæ temperandæ præ cæteris conducunt Remedia ex sulphure, Succinum, Myrrha, Antimonium diaphoreticum, Antihecticum *Poterii*, Papaver, Papaverina, & Opiata: item Tragacantha, Amygdalæ, Helenium, Liquiritia, Betonica, Tussilago, Passulæ, Sperma Ceti, & ea his & similibus parati compositi varii pulveres Pectorales dicti, etiam pulvis Haly contra Phthisin, & species, ex. grat. Species Diu-Ireos, Dia-Tragacanthi, Conservæ Rosarum, & Chocolata: quibus adjungantur decocta talia ex Lignis, quæ aliàs in Lue Venerea usurpantur, aut, uti vocant, contra Catarrhos destillantes laudantur, in specie ex Ligno Sassafras, ac Radice Chinæ, hinc ex Ligno Guajaci. Nam ex his Lignis parata decocta resinosam sulphuream substantiam unà colliquatam obtinent, indeque temperant acria, resolvunt hinc inde hærentes sordes, imprimis in progressu phthiseos seu tabis, speciatim ubi jam Dyscrasia sanguinis præcesserit longiùs, aut pulmones aliudve Viscus jam erosa, & exulcerata sint, conferunt; quibus optimè Helenium, Glycyrrhiza, & omnia ea his paratu sociantur, & crebriùs, idque absque sudore, talia Lignorum remedia usurpantur: quin, & fumaria his ipsis mista, & sepiùs usitata dicitur confetre. Adeoque conveniunt hæc in Phthisi, quæ vulgò à Catarrho seu destillationibus originem ducere asseritur, & adhibentur commodissimè præmisso Vomitu. Præscribendi modum & usum videb. in LOTICHII *observ. pag.* 23.

Ratione *Visceris læsi* imprimis Vulneraria simplicia, in specie Veronica, Scabiosa, Hedera terrestris, Chærefolium, &c. conferunt: item Balsamica, Sulphura quæcunque, in specie Antimonialia, Fermentum Ulcerum corruptivum, sanguinem inquinans, emendantia, substantiam puris ejusque proventum corrigentia, & ulcus consolidantia; item Balsamus sulphuris, Peruvianus, Terebinthina, &c.

In specie hæc ut illustrentur, pro tali scopo præmissis præmittendis universalibus, primas vias imprimis respicientibus, conveniunt v. gr. Pulveres pectorales: e. gr. pulvis pectoralis *D. Michaelis*.

♃. *Fecul.* seu potiùs *rad. Ari* ℥iv.
Rad. Ireos florent. ℥ii. vel ℥iii.
Magister. seu *flor. Benzoes* ℥iß.
Flor. Sulphuris ℥i.
Antih. Peter. ℥ii.
Sacch. ℥iiiß. aut qu. pl. pro sapore:
M. f. Pulvis.

Qui manè, in specie vesperi ante cœnam, & sub introitum in lectum, assumptus dosi ℈i. ʒß. ad ʒi. egregius est, acrimoniam sanguinis ac Lymphæ temperat, Tussim nocturnam quodammodo cohibet. Ratione tamen Fæculæ Ari potius pulverem Radicis Ari præparatæ vel potiùs crudæ usurparem: idque imprimis quando simul Mucilago viscida, aut plùs minùs purulenta, ex pectore rejicienda sint. Vel. loco hujus usurpetur *Pulvis Lindani ad phthisin seu Atrophiam*, seu acrimoniam sanguinis, admodùm commendatus:

♃. *Sem. papav. alb.* ℥ß.
Portulac.
Melon. an. ʒiiß.
Cydon.
Cucumer.
Bombac.
Pepon. non rancidi an. ʒiii.
Gumm. Arab.
Tragacanth.
Amyli an. ʒii.
Cornu Cervi,
Ebor. sine igne an. ʒiii.
Succ. Hypocist. (est Succus ex planta Radicis Cisti fruticosi: vid. SCHROEDERUS *pharm. l. 4. p.* 196.)
Bol. Arm. an. ʒi.
M. f. Pulvis.

Sumatur ter in die à dr. i. ad dr. ii. cum Decocto Radicis Chinæ, quæ admirabilis est in curandis phthisicis, si rectè adhibeatur: sed non debent alio potu, quàm hoc Decocto, uti; nisi enim Phthisici semetipsos arctè adstringant Diætæ, non curabuntur, etiamsi optimas habeant Medicinas. Mane & vesperi simul instituantur suffitus ex succino & thure naribus hauriendos.

Item
♃. *Nucl. Pin.* ℥ß.
Sem. papav. alb. ʒii.
Cum f. q. *Aqua scabios. & Tussilag.* f. Emulsio:
adde
Ebor. sine igne ʒß.
Lapill. Cancr. præp.
Matr. perlar. præp. an. ℈i.
Edulcor. cum *Rotul. Manus Christi perlat.*
D. S.
Emulsio ad potum quotidianum.

Præ cæteris se offerunt *Mineralia*: quæ inter *Sulphur* tam commune, utpote quod alias Balsamum est pulmonum, & ipsum appellari solet, quam sulphura Antimonialia fixa, Flores Sulphuris, & remedia ejusdem generis sulphurea, sunt optima in Atrophia & Tabe, ea acrimonia sanguinis enata, quam, uti etiam Lympham, optimè temperat pinguedo illa mineralis Sulphuris; sicuti ultràs etiam in omnibus pulmonum vitiis ac pectoris affectibus insigniter conducit. In sulphure enim observandæ substantiæ duæ:

1. Est pars ejus *pinguis & oleosa*,
2. Est pars ejus *Acida*.

Ab Oleosa habet vim inflammabilem; per Acidam obtinet spiritum acidum, qui in præparatione Olei Sulphuris per campanam colligitur. Pars hæc acida potiùs nocet quàm prodest. Verùm separare hæc duo, hoc opus hic labor est: Nihilominùs tamen, qui artificiosè sciunt sublimare Flores sulphuris, acquirunt Balsamum pingue absque acido, sed in pauca quantitate. Cum ergo tam difficilis sit acquisitio partis oleosæ, & pinguis ex Sulphure, propterea exaltatur eadem in Balsamo Sulphuris, mediante solutione per Olea destillata, quæ ipsa tanquam Salia volatilia concentrata, contraria sunt Acidis: utpote hac ratione magis obtunditur ejusdem Acrimonia acida, econtrà promovetur magis ejusdem vis temperans, & acre corrigens: unde Tinctura sulphuris, Extractum sulphuris solidum, præprimis Balsamum sulphuris crassum quod habet BOYLE *in Philos. experiment. part.* 2. *sect.* 5. *pag.* 166. item quod *pag.* 386. describitur; item Balsamus sulphuris vulgaris, tam insignis est commendationis, tam in phthisi pulmonali incipiente, quàm in quacunque Tabe alia, ea acrimonia imprimis sanguinis, & hinc corruptione, & exulceratione Visceris cujusdam interni, v. g. pulmonum aut aliarum quarumcunque partium. Præsertim puris acrimoniam non tantùm corrigit, sed & nimium ejus proventum optimè coërcet, detergit atque consolidat. Olea, cum quibus præparatur hoc Balsamum sulphuris; ordinariè sunt Oleum destillatum Terebinthinæ balsamicum, aut Oleum Anisi, seu singularissimum Pectorale, aut Oleum Juniperi Renibus exulceratis appropriatum, aut Oleum Succini. Usurpantur hæc Balsama sulphuris à gutt. vi. viii. & x. ad xii. in Liquore appropriato, vel decocto Chinæ aut Sassafras, aut etiam in decocto quodam Vulnerario, vel lignorum, aut ex his misto decocto pectorali, ubi ea pulmonum labe in specie oritur Atrophia. Misceri etiam possunt hæc Balsama cum syrupo de Liquiritia, & similibus, quæ egregiè temperant nonnihil ejus acorem. Verùm cùm ignea vis sit in hoc Balsamo, ob id in iis, quibus manifestior, & gravior est Hectica, & nimia sudatio, cautè aut planè non usurpandus; cùm observatum fuerit, quosdam ex nimio Balsami sulphuris usu Hecticam lethalem contraxisse, uti audivistis *suprà in febris Hectica Cura*: quem in finem præparetur cum Oleo expresso quodam, & cum tantillo Olei destillati Anisi acuetur: Hinc

♃.

Digitized by Google

℞. *Balſ. ſulph. cum Oleo Amygd. dulc. par.* ʒii.
D. S.
Temperans Balſamum pectorale.

Capiantur guttæ 40. mane & veſperi in Juſculo avenaceo vel cereviſia calida.

Etiam cum tali Balſamo ſulphuris optimo cum conſilio jungantur *medicamenta ſaturnina* (in ſpecie Saccharum Saturni) quæ, & ipſa effrænatum Balſami Sulphuris ardorem refrænant. Nam in ipſo ſaturno ſingulare quid latet contra ſebrim Hecticam, & internas Viſcerum exulcerationes, & corruptelas; hinc vel ſaccharum ſaturni, vel Cryſtalli Mineræ Saturni conjungantur cum Balſamo ſulphuris, & ita aptiùs ac convenientiùs uſurpari poſſunt. In ſpecie autem ſpecies Dia-Saturni *Mynſichtii* à quamplurimis contra Tabem ſingulariter laudari ſolent; hinc & Tinctura Antiphthiſica *D. Michaelis* dicta, ex Sacchari Saturni part. i. & Vitrioli Martis part. ii. invicem miſtis, cum ſpiritu Vini rectificato parata, hoc in paſſu uſitata eſt; in ſpecie ubi adeſt corruptio Viſcerum, Ulcus pulmonum aut Renum, aut ſimilis cujuſdam partis, ſanè multæ eſt laudis, & efficaciæ, doſi 20. gutt. mane & veſperi, virtuteque ſua adſtrictoria robur ſimul, & firmitudinem pulmonibus conciliat. Poſt hanc Tinctura Lapidis Hæmatitis à 15. guttis, & Tinctura ſulphuris Vitrioli (cujus deſcriptionem dabo *infrà*, quando *de hæmorrhagiis* tractabimus) ſi & ipſa præterpropter à guttis xv. ad xx. ad xxx. ſubinde uſurpetur, egregium erit remedium Antiphthiſicum. Denique Phlegma Vitrioli roridum, quod nihil participiat de ſpiritu acido corroſivo, quem ſuprà rejeci, cohobatum, & digeſtum cum proprio Capite mortuo aliquoties, Experimentum eſt ſingulare ad phthiſes & corruptiones Viſcerum internorum, uti hoc refert MARCUS MARCI *in Philoſ. vet. Reſtit. pag.* 550. §. 1. Fuit Experimentum HELMONTII Junioris in quadam Comitiſſa.

Cæterùm loco ſulphuris communia legitima *Remedia ſulphurea antimonialia* præferenda ſunt; unde etiam Antimonium Diaphoreticum à quibuſdam inſigniter contra Phthiſin laudatur, imprimis ſi quotidie cum Conſerva Roſarum mane, & veſperi uſurpetur: Nam & hoc ipſum ad partium exulcerationes, item ad Vomicas pulmonum, ad corrigendum, & prohibendum pus, laudabiliter adminiſtrari ſolet. Quòd ſi ergò Antimonium Diaphoreticum ſolum eſt tam egregium, multò magis conveniet, ſi combinetur cum ſulphure Jovis, in legitima præparatione Antihectici *Poterii*, quod a gr. xii. ad ℈i. cum conſerva Roſarum uſurpari poteſt, cujus continuato uſu aliquot phthiſicos & hecticos feliciter curavit POTERIUS, uti videri poteſt in ejuſdem *centur.* 3. *curat.* 20. In ſpecie pulveres pectorales dicti, quorum baſis utplurimùm ſunt Flores ſulphuris, ac pro communi ſulphure etiam ejus Balſamum, cum Lapillis Cancrorum, Antimonio Diaphoretico, Antihectico *Poterii*, & omnibus ex Antimonio cum Jove, & Marte fixato compoſitis, præſertim in phthiſi confirmata, ſunt egregii: v. gr.

℞. *Spec. Dia-Ireos*,
Lapill. cancr. prap. ℈ii.
Antihect. Poterii ʒß.
Croci ℈ß.
M. f. *pulvis*:
Div. in 6. part. æqu. S.
Temperans Pulvis Pectoralis.

Vel

℞. *Lapill. cancr. prap.* ʒiß.
Flor. ſulphuris ℈ii.
Olei deſtill. Terebinth. gutt. viii.
Aniſi gutt. iv.
Sacchari ʒß.
M. f. Pulvis:
D. S. *ut antè*.

Item ſequens Pulvis ad acrimoniam maſſæ ſanguineæ temperandam, utut videatur ſimplex:

℞. *Lapill. cancr. prap.*
Rad. Ari crud. vel prap. an. ʒi.
Ireos Flor.
Sem. papav. alb. an. ʒß.
Maſtich. ℈ii.
M. f. pulvis:
D. S. *ut ſuprà*.

Aſſumantur quotidie in decocto Hederæ terreſtris, & Chærefolii.

℞. *Rad. Ireos Florent.* ʒiß.
Lapill. cancr. prep. ʒi.
Antih. Poterii ʒß.
Croci ℈i.
M. f. Pulvis pro aliquot doſibus.
D. S. *ut ſuprà*.
Vel cum Sacch. fiant Rotulæ: S.
Rotulæ Pectorales.
Vel fiant Rotulæ:

℞. *Spec. Dia-Ireos* ʒiii.
Bol. Armen. ʒi.
Succ. Liquirit. Hiſp. ʒß.
Sacch. ℥iii. vel iv. *in aqua papav. errat.* ſolut. F. Rotulæ.
D. S.
Rotulæ contra Tuſſim.

In phthiſi contra Tuſſim ſiccam nocturnam, Faucium aſperitatem, conceptam earum phlogoſin, &c. conducunt.

Item pertinent huc ſuo modo Rotulæ *Cnoeffelii* contra phthiſin; item pulveres *Cnoeffelii* ex ſulphure & aliis parati quorum uſum videb. in *cur. Cnoeffeliana in* M. A. N. C. *ann.* 6 *append. pag.* 81. Compoſitiones ſunt ſequentes:

℞. *Spec. Dia-Ireos*,
Tragac. fr. an. ʒii.
Antimonii diaphor. fixi ʒvi.
Flor. ſulphur. ʒß.
Sacch. albi in Aqua Tuſſilag. q. ſ. diſſol.
Olei deſtill. Aniſi gutt. xii.
F. Tabulæ ad Scatulam mundam.
Doſis 6. 7. & 8.

Vel

℞. *Antimonii fixi diaph.* ʒiß.
Flor. Sulphuris ʒß.
Spec. Dia-Ireos,
Dia-Tragac. frig.
Succini albi prap. an. ʒi.
Extract. Helen. ʒß.
Balſ. ſulph. aniſ. ʒß.
Sacch. in Aqua Fœnicul. q. ſ. diſſolv. ℥iv.
F. l. a. Rotulæ.

Plura videb. *l. a.*

Nec ſequentes *Cnoeffelii Rotulæ* inelegantes ſunt:

℞. *Flor. ſulphuris ter ſublimator.* ʒiii.
Antimonii diaphor. ℥i.
Maſtich.
Succini albiſſ. an. ʒii.
Croci Orient. ℈i.
Spec. Diatrag. frigid. ℥ß.
Sacch. albiſſ. ℥iv.
F. *Rotula*, irror. cum
Olei deſtill. Aniſi gutt. vii.

Fiant magnitudine ſolidi vel ſimilis monetæ. Pro una doſi No. viii. ſumantur, mane, & 4. horis ante prandium, ut & cubitum iturus: ſuperbibat decocti alicujus pectoralis vel lignorum bonum hauſtum.

Exhiberi etiam poſſunt ſub forma Pulveris.

Item

℞. *Spec. Dia-Ireos*,
Rad. Ari prap. ana. ℈iii.
Extract. ℈i.
Croci gr. vii.
Flor. ſulphuris ℈i.
Cum q. ſ. *Sacch.* f. *Rotulæ Cnoeffelii*.

Vel

℞. *Rad. Ireos Flor.* dr. iß.
Flor. ſulphuris,
Antihect. Poterii an. dr. i.
Benzoes dr. ß.
Cum ſ. q. *Sacchari in Aqua ſcabioſ. ſolut. F. Rotulæ*:
D. S.
Rotulæ Pectorales.

Vel exhibentur ſub forma pulveris bis quotidie, mane & ante prandium, vel in decocto Hederæ terreſtris, vel in decocto lignorum, Radicis Chinæ vel Saſſafras, jubendo, ut Æger cubitum iturus aſſumat hauſtum ejuſmodi decocti Pectoralis.

Item

℞. *Rad. Liquirit.* dr. ii.
Ari dr. iß.
Ireos Florent.
Symph. maj. an. dr. i.
Gumm. Ammoniaci in Aceto ſol.
Benz. an. ℈i.
Cum ſ. q. *Sacchari* in *Aqua ſcabioſ.* ſol. f. Rotulæ.
D. S.
Temperantes Rotulæ Pectorales.

Vel

℞. *Balsam. Sulph. anisat.*
Terebinth. ana ʒi.

Excipiantur s. q. *Conf. Scabiosæ, & cum Sacch. in Aqua Foeniculi sol. f.* Rotulæ vel Morsuli:

D. S.

Rotulæ Pectorales.

Hisce Sanguinis & Lymphæ Acrimoniam corrigentibus *pro scopo temperandi Tussim*, præsertim diuturnam sistendi, & hinc copiosum nimis Puris proventum coercendi, etiam Papaverina & Opiata fuerunt annumerata, quæ sunt optima ad temperandam Acrimoniam salsam muriaticam. Hinc Veteres *Pilulas de Cynoglossa* usurparunt, quæ tamen admodùm sunt crudæ, & cum Pilulis de Styrace coincidunt: Moderni verò Pilulas de Styrace adhibent, quas videb. in SCHROEDERI *Pharm. lib. 2. pag. 252.*, *item* SYLVII Pilulę de Styrace *in l. 1. Pr. cap. 20. §. 36.* qui Ambram omittit; ubi etiam ea ejusmodi Ingredientibus Rotulas habet. Succinctæ sunt Compositiones, & non contemnendæ in Tussi nocturna sicca, & quando ex inclementiore Aere tempore hyberno Tussis excitatur, tunc in principio affectus propinentur, & erunt elegantes. Propinantur etiam in sicca Tussi Gravidis: temperant enim Lympham salsam. Conveniunt quoque Opiata optimè in principio Tabis & Atrophiæ, ubi nempe præmissus fuerit Vomitus, uti etiam in ejus progressu mirabiliter valent sedare Tussim nocturnam, uti & Sudores nocturnos colliquativos. Largas Opii, legitimè per fermentationem parati, doses præ aliis Ægris diu sine nocumentis ferre possunt Phthisici: *vid.* M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Observ. 207. pag. 291.*; ejusque usu imprimis diu conservari. Sic aliquando phthisico dedi sequentia:

℞. *Conserv. Rosar.*
Heder. terr. ana ℥i.
Flor. Sulphuris,
Antihect. Poterii,
Lap. Cancr. fluviatil. prap. an. ʒi.
Bals. Peruv. ℈ii.
Laud. opiat. gr. xvi.
Cum s. q. *Syr. Diacod. Montani*, vel *Syr. Diasulphuris Willis.*
f. Electuarium: S.
Electuarium Pectorale.

Vel

℞. *Conserv. Heder. terrestr.* vel *Consolid. maj.* vel *Veron.* vel *Agrimon.* vel *Charefol.* vel *Scord.* vel *Scabios.* vel *Costa* (K), vel *Flor. Hyperici*, vel *summit. Pini* ℥i.
Lapill. Cancr. prap.
Antihect. Poterii ana ʒß.
Succin. prap. ℈ii.
Benzoes ℈i.
Cum *Syr. Heder. terrestr.* aut etiam *Sulphuris Willis.* f. Electuarium:
Cui *Laud. opiati* aliquot grana addi possunt.
D. S. ut antè.

De priori Electuario Æger intra octiduum semper assumpsit, capiendo bihorium ante cœnam bonam dosin; cujus usu semper habent meliùs Ægri, Tussis remittit, meliùs dormiunt, mane faciliùs magisque cocta exspuunt. Sanè hæc Opiata quotidie, item Essentia Opii liquida, successivè ultra tres menses continuata, citra ullam sensilem noxam, certè irritationis sensum sistendo, Tussim, item Humorum acrium in parte læsa decubitum, & hinc ulteriorem corruptelam & ulcerosum progressum sic inhibent. Hoc etiam commodi habent Opiata in phthisicis, ut vespertino usu Sudores nocturnos potenter cohibeant. Confer huc ea, quæ *suprà* circa Tussim *de Tussi sicca nocturna Catarrhali Sect. 14. Cap. 3. Art. 3.* monita fuere.

Observandum tamen est, quod in statu, quando difficilior est Anhelitus, aut etiam eo in casu, quo multa Materia viscida expectoranda est, uti etiam eo in casu, ubi Purulentia rejicienda venit per Os, quod in hoc passu cautiùs usurpentur Opiata, aut penitus intermittantur, ne impediatur, Materiæ rejiciendæ motus, & ita difficilior Respiratio, aut Suffocationis inducatur metus.

Tandem ad hæc ipsa Remedia *Alterantia, Crasin Sanguinis & Lymphæ corrigentia*, in incipiente præsertim phthisi Pulmonali, pertinent *Decocta Lignorum*, nempe Radicis Chinæ, Ligni Sassafras, &c. quæ egregiè huc faciunt; qualia alias in Morbis Chronicis Lymphæ vitio, & inde natis Malis seu affectibus Catarrhalibus in usu sunt, quibus eò magis felici successu utimur, si Morbo ulteriùs procedente, similia Vegetabilia Vulneraria, Fermentum Ulcerationis inchoatæ corrigentia, simul addantur. Nam semper, quando practici dicunt, esse phthisin seu Tabem Pulmonalem à Destillationibus Capitis Catarrhalibus, subintelligitur vitium Pulmonum, ex Acrimonia nimia Lymphæ & Sanguinis primariò dependens. His ergò in casibus dini, quod Decoctum Lignorum & Radicum conveniant.

Præ cæteris hic Radix Chinæ eminet. De horum Decoctorum usu vid. GARANZIER *Tract. de Tabe Anglica*, ALPHONSUS FERREUS *lib. 2. de Ligno Sancto*, qui etiam hujusmodi Decoctis phthisicos tantumnon desperatos denuò sanitati fuisse restitutos refert. Confer. etiam RIVERIUS *in Praxi lib. 2. cap. 7. item Cent. 1. Observat. 35. & 99. & Observat. à Fonio Comman. 27.* item *Cent. 2. Observat. 61. & 78.*

Modum propinandi hujusmodi Lignorum Decocta optimè docet ARCEUS *Tract. de Vuln. Capitis & Febribus*; non secus ac ERASTUS *in Consil. Scholzii No. 88.* dicit: *se phthisicos nonnullos planè desperatos & incipientes plurimos curasse, per hac Decocta sc. exhibita, pramissis Universalibus, per duos vel tres menses, priùs purgato Corpore, si Ægroti sint Cacochymici. In decocto aliquando macerare jubeo Saniculum, pedem Leonis, sæpè Pyrolam. Quinquefolium & Veronicam, &c. qua simul subinde usurpantur. Expectorantia sunt aut Humida, aut Sicca, ex Speciebus Dia-Ireos simplicis, Floribus Sulphuris, Sacchara Candi &c.* His consentit HILDANUS, qui Tabidis propinat decoctum Chinæ cum Radice Buglossæ, Prunellæ, Consolidæ majoris, &c.

Præ cæteris tamen, præter radicem Chinæ, & Lignum Sassafras eminet propter vim aromaticam, & quòd in affectibus à Lympha vitiosa ortis specialiter convenit. Sed si ritè sibi volunt consulere tales Ægri phthisici, alio potu non debent uti, quàm ejusmodi decocto. Huc facit etiam *Decoctum* elegans *ex Sassafras & Vulnerariis* POTERII *C. 2. Cur. 99.* Quibus tamen lignis & aliis usum Santalorum, speciatim rubri & citrini, quidam substituunt: quorum decocta eodem modo atque Decocta Guajaci parata & removere pulmonum erosionem, & eandem factam tollere asserit FONSECA *lib. 1. Cons. 58.* & conveniunt tam in Tabe ex Acrimonia Sanguinis & Lymphæ simplici, quàm quæ jam cum ulcere pulmonum conjuncta est. Præscribuntur ejusmodi decocta, ut dixi, semper cum Vulnerariis, item cùm Helenio: modus est sequens, v. g. ex radice Chinæ & ligno Sassafras, quæ cæteris præfero:

℞. *Ras. ligni Sassaf. benè odor.* ℥ii.
Rad. Chin. in taleol. incis. ℥i.
Macera in s. q. Aquæ in Balneo Mariæ per diem noctemque, & ebulliant ad consumptionem tertiæ partis.
Colaturæ adhuc calenti infund.
Passul. min. contus. ℥ii, vel iii.
adde
Syr. Flor. Papav. errat. vel *Papav. simpl.* vel de *Jujub.* q. s. pro grato sapore.
D. S.
Potio contra Phthisin.

De hoc calidè semper mane, à meridie & circa vesperam cubitum iturus capiat haustum. Optimum est in phthisi non admodum confirmata.

℞. *Rad. Chinæ in taleol. incis.* ℥ii.
Flor. Papav. errat.
Beton.
Scabios. an. M. ß.
Passul. maj. enucl.
min. an. ℥i.
Cum s. q. *Aquæ comm.* coqu. Colatura edulcoretur, addendo
Syrup. Papav. rhœad. parum.
D. S.
Potio Pectoralis pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Rasur. ligni Sassafr.* ℥ii.
Flor. Papav. errat.
Beton. an. pug. ii.
Macerentur per bihorium in *Aqu. font.*, hinc bulliant: Colatura edulcoretur cum
Syr. Papav. errat.
D. S.

(K) *Herba* Costa *Camer. an* Hieracium Alpinum, latifolium hirsutie incanum, flore magno C. B.?

D. S.

Singularis Potio Catarrhalis.

Aliquando in Tussi pulmonali phthisin minitante cum successu præscripsi:

℞. *Ligni Sassafr.* ℥i.

Maceretur in

Aqu. comm. Mens. ij.

adde

Herb. Hedera terrestr.

Scabios.

Pulmon. maculos. an. M. ii.

Sem. Anisi,

Fœniculi an. ʒß.

Rad. Liquirit. ʒiij.

Passul. min. conquassat. ℥i.

Coqu. ad tertias.

Colatura D. S.

Potio Pectoralis contra Tussim pro aliquot vicibus, Edulcorationis gratia sint Syrupi Consolidæ majoris, Agrimoniæ, Chærefolii, Scordii, Nicotianæ, Liquiritiæ, Enulæ, &c.

Item cuidam perfectè phthisico præscripsi:

℞. *Lign. Guajac.* ℥iij.

Cort. ejusd.

Rad. Chin. incis. an. ℥i.

Rad. Enul.

Bardan. an. ℥ij.

Bacc. Junip. ʒiii.

Herb. Veron. M. ii.

Heder terrestr. M. I.

Incisa macerentur in ℔. xii. *Aqu. simpl.* per 24. horas: Coqu. ad dimid. addendo in fine coctionis

Sem. Anis.

Fœnic. an. ʒiß.

Rad. Liquirit. ℥i.

Colatura detur.

Capiebat omni mane bonum haustum in lecto, expectando aliqualem Sudorem, addendo simul gutt. aii. *Bals. Sulpuris terebinth.* unicuique haustui: vespertino verò tempore Remedia cum Opio usurpabantur, sed minùs, cum Hectica Æger affligebatur. Vel

℞. *Ras. Lign. Sancti* ℥iii.

Cort. ejusd. ℥i.

Infund. per 24. horas in s. q. *Aqua simpl.*, mane coqu. in Cucurbita cum Alembico munita: Colaturæ ℔ii.

adde

Herb. Veron. M.ii.

Pyrol.

Quinquefol.

Sanic. an. M. i.

Pass. min. ℥iß.

Coqu. leniter: Colaturæ addatur

Aqu. superiùs destillatæ

D. S.

Sanans Potio Pectoralis.

Meliùs fit, si cum Ligno Guajaco Santalum decoquatur, vel etiam loco illius Lignum Sassafras sumatur; egregiè enim alterat Lympham nimis acidam scorbuticam.

Simile Decoctum vid. *suprà*, ubi *de Tussi*.

℞. *Rasur. Ligni Juniper.* ℥iii.

Sancti ℥iß.

Macer. per 24. horas in s. q. *aquæ;* mane coqu. ad consumpt. medietatis, in fine addendo

Passul. min. conquassat. ℥i.

De Colatura clarificata ter in die bibatur bonus haustus absque Sudore. Huc pertinent etiam Decocta bina Lignorum, cum his Vulnerariis in *Idea Formularum Class.* 4. §. 17. Scilicet pro Lymphæ vitiis corrigendis, ad ejusdem nimiam effusionem Pulmones nimis irritantem, inhibenda non inepta sunt hæc Ligna, præsertim cum Vulnerariis usurpata, idque præsertim in phthisi, non tam confirmata, quàm adhuc increscente.

Parant quidam Essentias Pectorales ex his Vegetabilibus, quò pertinet Elixir Pectorale *D. Michaelis*, Essentia Helenii, quibus addenda Essentia Croci; qui vocatur à plurimis Anima Pulmonum. Sperma Ceti à ℈ß. ad ʒß. in Ovo sorbili, omni mane assumptum, admodùm convenit in temperanda Acrimonia Massæ Sanguineæ, & curanda Phthisi.

Cætera huc facientia, nempe Species Dia-Ireos, Dia-Tragacanthi, Pulvis Haly contra Phthisin, ceu ubi vis nota, in medio relinquo. Pertinet huc Electuarium illud expertum Antiphthisicum, quod M. A. N. C. *Ann.* 6. *Observat.* 95. *pag.* 134. habent. Pertinet & huc denique Conserva, seu, ut alii vocant, Saccharum rosatum inveteratum, Germ. *der Rosen Zucker*, à pluribus adeò decantatum: ac sanè Alcali nonnihil stypticum in Floribus Rosarum rubrarum est egregium, pluribus scopis, ad Acrimoniam præsertim succorum corrigendam, & Viscerum tonum conservandum, inserviens. Præ cæteris convenit ea, quæ exstat in *Dispens. Londinensi*, & quæ in Tabe ac phthisi incipiente egregiè convenit. Sed Saccharum junctum non æquè omnibus proficuum, & hujus ratione nociva quibusdam observata fuit Conserva: vid. SYLVIUS ubi *de phthisi* §. 187. Alias a pluribus expertum, idque sæpiùs feliciter, est Remedium, de cujus efficacia vid. FORESTUS *l.* 6. *Obser.* 57. VALERIOLA *l.* 5. *Observ.* 5. *&* SYLVATICUS *Cent.* 2. *Cons.* 40. Usua est, ut Conserva antiquissima vel crebriùs pro habitu usurpetur, vel vespertino præsertim tempore ad ℥i. cum ʒß. Terræ sigillatæ vel Lapidis Hæmatitis hora 1. ante cœnam usurpetur. Peculiare quid etiam in Bolo Armena latet, unde nec inconvenienter hæc permisceri possunt cum Floribus Sulphuris, Terra sigillata, Antimonio diaphoretico, Radice Ireos Florentinæ aliisve similibus Pectoralibus, & cum Conserva Rosarum Electuaria parari possunt. Nasturtium Indicum cum Conserva Rosarum assumptum admodùm commendatur, & dicitur fuisse Remedium Doct. MOEBII Jenensis. In usu quoque sunt Conserva Vegetabilium Vulnerariorum, v. g. Hederæ terrestis, quæ potenter expectorat: item Herbæ Costæ. Decoctum Pulegii à quibusdam tanquam expertum contra phthisin commendatur, cui additur simul Succus Hederæ terrestris, & Infusum Nasturtii Indici. In specie Pulveris Fungorum Salicis in Plenilunio Mense Maji collectorum ʒß. cum hac Conserva crebriùs usurpata, tanquàm expertum Arcanum a quibusdam singulariter laudatur. Nempe Spongiæ istæ viridiusculæ in Salice superiùs interdum adnascentes exsiccantur in Sole, pulverisantur, & ita cum Conserva Majoranæ vel Veronicæ sub forma Electuarii contra phthisin usurpantur: Vid. VELSCHIUS *Millemim.* C. 2. *Observ.* 60.

Quæ *læsionem partis*, præsertim *ulceratæ*, respiciunt, sunt ea, quæ Fermentum acidum partis plùs minus ulceratæ corruptivum corrigere, & ita puris ulteriorem proventum inhibere valent, adeoque *Detergentia* & *Mundificantia* appellantur. Hinc usurpentur ea, quæ Naturæ opus in consolidando loco læso adjuvent, quantum possibile. Hæc inter excellunt Vulneraria dicta, quorum Alcali pluribus usibus in phthisi curanda inservit, si præmissis præmittendis usurpentur, in specie si Ventriculi, ac primarum viarum, & his in locis principalioris Assumptorum alterationis, habeatur ratio. Hinc Decoctum Bugulæ seu Consolidæ mediæ admodum commendat POTERIUS *in Pharmacop. Spagyrica* ad Ulcera Pulmonum curanda. Decoctum verò Symphyti & Prunellæ cum China & Guaiaco laudat LINDANUS, assumendo in quolibet haustu dosin Antimonii diaphoretici, Florum Sulphuris, Antihectici *Poterii*, &c. De Ulmariæ vi traumatica, ejusque Aquæ destillatæ in phthisi usu, vid. VELSCHIUS *Millemim.* C. 1. *Obs.* 60. *annex. Ann.* 4. M. A. N. C. Rorem Solis, ac ejus guttulas non pauci specificè commendant, cùm hæc plantula rore limpidissimo referta sit, etiam sub ardentissimo Solis ardore; unde etiam eam humectare & Rorem nutritivum restituere putant. Hinc & Scabiosa, Hypericon, Helenium, Sanicula, Consolida major & minor, Prunella, Veronica, Hedera terrestris, Pilosella, Chærefolium, Plantago, Vinca pervinca, Equisetum, Flores Rosarum, & similia, tam in Decoctis, quàm inde paratis Pulveribus, aut cum Saccharo & Melle Electuariis, in usu sunt. In specie, ubi Acrimonia Pulmones erodere incipit, quatuor hæc Vulneraria, ut Scabiosa, Veronica. Hedera terrestris, quæ elegantissima & expertissima Plantula, & Chærefolium, vel solitariè vel cum Decoctis Lignorum usurpata & crebriùs hausta partim possunt diu conservare, partim & restituere phthisicos. Tria enim vel quatuor simplicia plùs præstant, quàm centum: quibus in Scorbuticis, apud nos familiaribus, sub finem Decoctionis infundendæ sunt Plantæ Antiscorbuticæ, quæ sunt Nasturtium, Plantago aquatica, Trifolium aquaticum, & similia. In specie si læsio pulmonum facta sit à Causa externa, sola Decocta Vulneraria sufficient, si scilicet omni haustui aliquid additur Balsami Sulphuri, vel Spermatis Ceti ʒß. Exempli gratia sequenti Decocto *Chirurgus* quidam *Stetinensis* gravi phthisi laborans per multos annos se sustentavit:

℞. *Herb.*

Digitized by Google

℞. *Herb. Alchimill.*
Pulmonar. macul.
Sanic.
Cent. min.
Veron.
Auric. Mur.
Vinc. pervinc.
Flor. Hepat. ana Mi.
Coqu. in *Cerevisia benè defæcata*.

De colatura bibit mane jejunè, item ante prandium, & ante cœnam cubitum iturus.

Vel

℞. *Herb. Veron.*
Alchimill.
Heder. terrestr. ana Mi.
Scabios.
Chærefol. ana Miß. vel Mii.
Coqu. in f. q. *Cerevis. defæcata*:
D. S.
Potio Pectoralis.

De quo decocto Æger omni mane bonum haustum capiat, cujus haustibus addatur semper vel *Elixir proprietat.* tam *simplex*, vel *antiscorbut.* gutt. 30. vel 40., vel gutt. viii. de *Balsamo sulphuris*, vel *sperm. Ceti* ℈i. ad ʒß.

Vel

℞. *Ess. gum. ammon.* ʒiii.
Tinctura sulphuris ʒi.
M. D. S.
Essentia Pectoralis.

Continuandæ sunt hæ doses aliquandiu, donec exactè immutetur Dyscrasia lymphæ.

Vel in phthisi pulmonali nondum inveterata:

℞. *Herb. Heder. terrestris*,
Veron.
Pulmonar. macul.
Roris Solis,
Pyrola,
Alchimilla ana Mi.
Rad. helenii ℥ii.
Vincetox.
Ireos nostrat. ana ℥ß.
Flor. Scabios. Miß.
Farfar. Mß.
Croci integri ℈i.
Sem. Hurtic.
Anisi,
Fœniculi ana ʒiii.
Pass. min. ℥iß.
Jujub. ʒvi.
Ficuum pingu. No. vi.
Concis. & contus. dentur ad chartam:
D. S.
Species ad potionem pectoralem.

Vel

℞. *Herb. heder. terrestris*,
Chærefol.
Veron. ana Mi.
Rad. Enula ℥iß.
Ireos Florent. ℥i.
Sem. Anisi ʒiii.
Fœnic. ʒii.
Ficuum No. iv.
Pass. min. ℥ß.
Rad. Liquirit. ʒvi.
M. D. S. ut anteà.

Potest ex his fieri *Infusum*, vel *decoctum*, ex decocto cum sacchSyrupus, aut cum Melle *hydromel pectorale*, & similia alia.

℞. *Herb. scabios.* Mii.
Heder. terrestris Mi.
Rad. Enul. ℥iß.
Ireos Florent. ʒvi.
Sem. Anisi,
Fœnic. ana ʒiii.
Coqu. in f. q. *Aquæ simpl. Colatura* ℔iß. edulcor. cum *syrupo* aliquo, e. g., *Dia-Sulphuris Willisii*, *Hederæ terrestris*, *de symphyto*, qui admodùm commendantur, aut ubi opus est Expectoratione, cum *syr. Veronica*, *Nicotiana*, *&c.* q. s. pro gratia saporis. D. S.
Potio Pectoralis.

Apud nos pluribus in frequenti usu est sequens Farrago, quæ feliciter pluribus cessit, magis tamen ad phthisin pulmonalem inclinantibus, quàm perfectè phthisicis: siquidem ob alcali herbarum Vulnerariarum, aliorumque Ingredientium vis alterativa in corrigendis corporis contentis, & confirmandis visceribus non contemnendi usus est:

℞. *Herb. Pulmonar.*
Veron.
Fol. Senn. sine stip. ana Mi.
Herb. Salv. rec.
Hepat. nob.
Hyssopi ana M.ß.
Flor. hepat. nob.
Rad. Polypod.
Torment.
Liquirit. ana M.i.
Sem. Anisi,
Fœnic. ana M.ii.
Incis. & contus. coqu. in f. q. *Aqua font.* additis cochlearibus duobus *Mellis*:

De colat. ℔. vi. vel viii. mane, & vesperi bonus haustus assumitur.

Vel

℞. *Herb. Pulmon.*
Hepat.
Scord.
Cent. min.
Fragar.
Hyssopi,
Salvia,
Tussilag.
Euphras.
Prunell. ana Mi.
Flor. cent. min.
Rad. Liquirit.
Polypod. ana ℥ß.
Jujub.
Sebesten. ana No. xv.
Passul. maj.
min.
Ficuum ana ℥iii.
Fol. Senn. sine stipit.
Sem. Anisi,
Fœnic. ana ℥iß.
Incis. & contus. coqu. in *Aquæ mens.* iv. vel v. in vase clauso: D. S.
Potio Pectoralis.

De qua sumatur calidè haustus mane, & vesperi duabus horis ante cibum.

Faciunt huc *pulveres Antiphthisici*, imprimis pulvis Antiphthisicus *D. Erbenii*,

℞. *Visc. Pyror.*
Salv. ana ℥i.
Pulmon. maculos. vel *Consolid. med.*
Veron.
Flor. Tussilag. ana unc. ß.
Rad. Enul. ʒii.
Sacch. cand. albiss. unc. ii.
M. f. Pulvis. Dosis ʒi.

Pertinent huc *Electuaria* quorundam, imprimis tamen exscreationi inservientia, ex pulvere scordii, Salviæ, radice Helenii, &c. cum melle ad electuarii consistentiam redactis. Sed cum his vulnerariis modò recensitis in specie simul usurpanda sunt Balsamica, quantum hectica plùs minùs juncta eorum usum ferre potest, adeoque minùs confirmatis, seu in cura magis incipientibus, i. e. in præservatione phthiseos conducunt; qualia sunt Aloë, Myrrha, Balsamus sulphuris terebinthinatus, & similia: item Antimonium diaphoreticum, vel Antihecticum *Poterii*, &c. e. g.

℞. *Herb. Salv.*
Scordii ana M. i.
Pulverisatis adde
Myrrh.
Antimonii diaph. ana ʒii.
Cum f. q. *Mellis*: vel *pulv. passul. rec.* f. Electuarium spissum, irrorandum cum *Balsamo sulphuris* vel *terebinthinato*, vel *anisato*,
D. S.
Electuarium Pectorale.

Vel Balsami peruviani gutta i. aut plures cum Saccharo aut Floribus sulphuris in pilulas redactæ, aut etiam guttatim ad gutt. viii. vel x. mane in jusculo, vel vehiculo calido, aut Vitello Ovi sorbilis dissolutum balsamum, & quotidie usurpatum, multum laudatur in phthisi, & Tabe, & ad quasvis partium læsiones, & exulcerationes: Vid. M. A. N. C. *ann. 3. observ. 77.* Huc pertinet Balsamus Peruvianus

vianus Domini D. DOLÆI *in Encyclopædia Medica de phthisi* descriptus: Hinc & RIVERIUS multum commendat has Pilulas contra phthisin cum Balsamo Peruviano ita:

℞. *Mass. pilul. Rufi* ℥i.
Antimonii diaph.
Gumm. guajaci ana ℥ß.
Cum. s. q. *Balsami Peruviani* f. *Massa*.

Dosis ℈i. Capiatur per mensem integrum.

De *Terebinthina* res nota est, quantum vi balsamica in quibusvis partium internarum Exulcerationibus valear, quia detergit & purificat; unde etiam *Balsamum Occidentale* seu *nostras* vocatur. Optimè datur in Ovo sorbili jejuno stomacho, à dr. ß. ad summum dr. i., vel sola, vel addito modico Florum sulphuris, ut sit convenientior in Ulcere continuando aliquandiu; item permisceri solet eadem cum Melle violato, recipiendo,

Terebinth. ℥ß.
Mell. violat. ʒii.
M. cum pauco *Vitello Ovi*:

De qua capiat Æger omni mane quantitatem Castaneæ in Jusculo calido.

Alii *Terebinthina* ℥ß. cum *Melle rosato* & *syrupo Heder. terrestris* vel *Nicotianæ* miscent, & in forma Boli subinde assumendam suadent.

Sed nimis ingratus hic ejus est usus; omnium optimè in Vitello Ovi dissoluto capi potest; Vid. VELSCHIUS *Mistemim. l. a.*

His peractis demum ad *Lac* accedendum, vid. LOTICHII *observ. p.* 239. *&* 253. RODERICUS *à Fonseca l. a. &* MARCELLUS DONATUS *Hist. Med. Mirab. lib.* 3. *cap.* 10.

Quidam in phthisi *Salia volatilia* commendant, in specie Sal volatile, & Spiritum sanguinis humani rectificatum, quem in Phthisi hæreditaria, & desperata mira præstitisse BOYLE testatur; sicut *Mons. le* FEBURE *in sua Chymia pag.* 1. commendat Sal volatile Cornu Cervi ejusque spirituum supra Balsamum Sulphuris digesta, & tincta. Alii spirituum Formicarum, alii Mercurium Microcosmicum, uti vocant, id est, spiritum, & Sal volatile Urinæ, contra phthisin commendat: imprimis si moderatè Acido in tertium Ammoniacale mutetur, & ad guttas vi. vel viii. propinetur. Sed verum ut fatear, in Tabe confirmata, & exulceratis Visceribus nullo modo convenit, nisi saltem in ea, quæ ex defectu distributionis Chyli, ac post Morbos Chronicos; verùm in inveterata hæc non sufficiunt, nec tamen nobiliora prostant Remedia.

Quoad *Symptomata* in phthisi mitiganda: *Tussim* quod attinet, præsertim *ferinam*, hanc mitigant optimè suprà laudata Opiata, quæ ipsa etiam *sudores nocturnos* colliquativos satis molestos cohibere solent, Absorbentibus appropriatis juncta: hinc aliquando phthisico perfecto seu confirmato præscripsi sequentes Pilulas, quas etiam *differt. de Opii virtute diaph. c.* 3. §. 8. atque in *Idea prescrib. formul. cass.* 2. §. 3. inserui:

℞. *Antihect. Poterii* gr. xv. ad ℈i.
Sacch. saturni ℈ß.
Extract. Croci gr. iv. v. vel vi.
Laud. opiat. gr. ii. vel iv.
Cum s. q. *Balsam. Peruviani sive de Capaibe*,
F. Pilulæ pro duabus dosibus:

Quarum unaquæque vesperi duabus horis ante cœnam sumebatur: sub usu earum Æger semper hilarior reddebatur, sudore nocturno, & Tussi ista nocte cessante: N. B. *post inde non ampliùs sudans*.

Item

℞. *Arcan. dupl.* ℈ii.
Lapill. cancr. præp.
Antihect. Poterii ana ʒß.
Laud. opiat. gr. iv. vel v. M.

Div. in 4. partes, singulis diebus duabus horis ante cœnam capiendas.

Tussim catarrhalem siccam, & à tenuitate aut acrimonia humorum in specie vespertinam aut nocturnam plùs minùs siccam, mitigant *Lenientia*, aut si à Materia tenaci, & firmiùs impacta fuerit, *Expectorantia*. Quæ Lenientia illa, communiter incrassantia dicta, sint? *infrà* ubi *de pleuritide*, audietis; quibus & jungi possunt papaverina, & Opiata, v. g. Pilulę de Styrace, ac Cynoglossa, utpote qualium usu sæpiùs satis diu conservari possunt phthisici, earumque etiam dosin satis largam sine damno ferunt: vel M. A. N. C. *ann.* 4. *&* 5. *observ.* 207. ita tamen, ut cum expectorantibus alternent,

Vel pro usu vespertino,

℞. *Succin. præp.* ℈ß.
Myrrh. elect.
Sal. volat. succin. ana gr. v.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
Cum *ess. myrrh.* vel *Oleo destillato succin.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Vespertinę contra Tussim.

Vel

℞. *Essent. Opii ferment.* ʒi.
M. D. S.
Essentia Vespertina.
De qua 12. guttæ sumantur in *aqua scabiosę*.

Vel

℞. *Extr. sulphuris pulveris.* gr. xii.
Myrrh. gr. v.
Extracti Croci gr. iii.
Laud. opiat. gr. i.
Cum *Essent. Myrrh.* f. Pilulæ vesperi capiendæ. S.
Pilulæ Vespertinæ pro 1. dosi.

Vel

℞. *Aquę serpill.* ʒii.
Laud. opiati gr. ii. vel iii.
Syr. Veron. ʒi.
M. f. Potiuncula.
D. S.
Potio Vespertina pro una vice.

Vel

℞. *Aqua scabios.* ℥ii.
Syrup. scabios. vel *Veron.* vel *ros. sol.* ℥i.
Diacod. montani unc. iii.
M. S.
Succus Vespertinus pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Rad. Ireos Florent.*
Flor. sulphuris ana ʒi.
Antimonii diaphor. ʒß.
Laud. opiati gr. ix.
Olei destillati fœnic. gutt. xii.
M. f. Pulvis pro aliquot dosibus.
D. S.
Pulvis Vespertinus pro aliquot dosibus.

Vel

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Flor. sulphuris ana ℈ß.
Laud. opiati gr. ii.
Olei destillat. fœnic. gutt. i.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Vespertinus pro una dosi.

Vel

℞. *Sperm. Ceti* ʒi.
Flor. Benz. ℈ß.
Olei destillat. succini gutt. iii.
M. f. Pulvis pro 2. dos.
D. S.
Pulvis Vespertinus.

Theriacam autem fugiant patientes; nam utut Opium in Theriaca fermentetur, attamen, quia Medicamenta acria copiosa ex seminibus, & Aromatibus habet admixta, causat sudores nocturnos.

D. MICHAELIS sequentes formulas commendavit:

℞. *Pulv. anodyn.* gr. xii.
Antihect. Poterii ℈ß.
M. D. S.
Pulvis Vespertinus pro 1. dosi.

Vel

℞. *Conserv. Beton.* dr. ß.
Pulv. Anod. ℈ß.
Cum *Syr. de Beton.* q. s. f. Bolus.
D. S.
Bolus Vespertinus pro 1. dosi.

Vel

℞. *Aqu. Serpill.* dr. ii.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Beton. dr. i.
M. f. Potiuncula.
D. S.
Potio Vespertina pro 1. dosi.

Vel

℞. *Aqu. pulm. Vital.* unc. ii.
Syr. Diacod. Montan. unc. iii.
de Beton. dr. i.
M. S.

Succus Vespertinus pro aliquot vicibus.

Quoad symptomata in *Screatu*, equidem Nicotiana, & quævis ex ea parata, sunt optima. HEURNIUS *in Praxi* solo *Syrupo* ex succo ritè parato quosdam Tabidos phthisicos restitutos fuisse memoriæ prodidit. Certè ad Ulcus pulmonum abstergendum, & sordes acres plùs minùs viscidas pectori inhærentes eliminandas, optima sunt ex Tabaco Remedia, quæ præter vim expectorandi, Vulnerariam quoque possident. Nam proxima via pulmonibus curandis est per asperam Arteriam; hinc tot fermè prostant Electuaria Antiphthisica, quot Ramuli arteriales & venales, qui tamen sunt innumeri. Formulæ sunt tales;

℞. *Herb. Botryos*,
Malvæ an. M. i.
Rad. Liquirit. ras. ℥i.
Alth.
Cichor. an. ℥ß.
Coq. in s. q. *aqu. Colat.* ℔iß. adde
Loch. de Farfar.
Syr. de Nicotian. an. ℥ii, vel iii.
M. S.
Potio Antiphthisica, cochleatim capienda.
Vel
℞. *Conserv. Heder. terrestr.*
Scabios. an. ℥iß.
Rad. Cichor. cond. ʒvi.
Pinear. rec. ℥ß.
Ebor. sine igne ℈i.
Antihect. Poterii,
Flor. Sulphuris an. ʒß. vel ℈ii.
Cum s. q. *Syr. Nicot.* f. Electuarium;
D. S.

Electuarium, de quo ad magnitudinem Castaneæ sumendum. Plura videb. *infra cap. 8. sect. 18.* ubi *de Pleuritide & Peripneumonia*,

Pariter si *sputum multum ac fœtidum* fuerit, Mel & Myrrha screatum promoventibus semper addenda erunt.

Si adjuncta *Febris*, curatur per Absorbentia, imprimis Terrea. Sic ex Mineralibus est Antihecticom *Poterii*, Antimonium diaphoreticum, Crystallus præparata, & Absorbentia nota: e. g.

℞. *Radic. Althea*,
Cichor. an. ℥i.
Flor. Malv.
Scabios. an. M. i.
Tamarind. ʒvi.
Sebesten. No. viii.
Coqu. in s. q. *Aquæ hord.*
Colaturæ adde
Lapill. Cancror. prap. ʒß.
Antimonii diaphor. ʒii.
Syr. Violar. solut.
Flor. Papav. errat. an. ℥iß.
M. D. S.
Refrigerans potio Pulmonalis.
Vel
℞. *Lapill. Cancr. prap.*
Antihect. Poterii an. ʒß.
M. f. Pulvis:
Div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis Refrigerans pro 3. vicibus.

Diarrhœa Colliquativa, si quæ supervenerit, utut ferè mali sit ominis, Absorbentibus, Terra sigillata, cornu Cervi usto & similibus inhibetur, vitando tunc, quantum possibile est, Mellita, facilè aliàs Alvum moventia. De *suffitibus*, Odoramentis & similibus nil attinet dicere, Conferatur *suprà laudatus* BONETUS.

Quoad *Diætam*, ut ritè formetur, imprimis Ventriculi, ejusque virtutis Digestivæ, & hinc dictaminis Appetitus habenda est ratio. Hinc Alimenta probè nutrientia, copiosum Alcali, quodvis Acre temperans, suggerentia, & quæ succum minùs alterabilem, sed potiùs glutinosum roridum, nec facilè exhalabilem suggerunt; hinc Cancri, Ostreæ, &c. subinde utiles phthisicis observatæ fuerunt, ut suprà dixi. Præ cæteris Lac, & quælibet Lacticinia, ubi cætera ritè præmissa fuerint, & Dyscrasia Contentorum maximam partem correcta, convenientissima sunt, de quo pariter jam suprà dixi.

Prætereà ad *Diætam*, Passularum earumque Rob crebrior usus, & Ova sorbilia, sunt optima: à potu quoque copiosiore, quantum fieri potest, Ægri abstineant, ne Serum copiosius generetur: vid. WILLISII *Pharm. Rat. Part. 2. sect. 1. cap. 6. pag.* 105. Ex Vinis verò dulciora seligant, v. g. Malvaticum & Alacanthinum: vid. SYLVIUS *de Phthisi* §. 22x. Ipse potus ordinarius phthisicorum Hecticorum commodissimè conditus sit Fumo Sulphuris, ad imitationem HELMONTII; qui Potus sulphurati ad curam phthiseos sunt singulares: Imò & fumus sulphuris cum aliis per os attractus singulare est experimentum cujusdam Medici Hyberni, quo aliquot desperatos phthisicos curavit, uti refert BOYLE *in Phylos. experiment. pag.* 277.

Ratione *aeris* saluberrimus videtur phthisicis siccus & serenus, nisi planè emaciati & exsiccati fuerint: vid. SENNERTI *Praxis l. 2. Part. 2. cap. 12. pag.* 215. & MAYERNE *de Arthritide pag.* 24. Aut si crassus, Exhalationibus tamen sulphureis refertus, fuerit; quamvis non omnibus æquè phthisicis idem Aer proportionatus observetur: Vid. WILLISIUS *l. a. pag.* 85. 86. *&c.*

Sunt, qui etiam *Transplantationis medio* curare satagunt Atrophias. Modus vid. in HARTMANNI *Praxi Chymiatr*, ubi *de Atrophia*: Nempe Ovum in Urina Ægri coquitur, post nonnihil apertum in acervo Formicarum sepelitur; sic Atrophia laborantes curantur. Quod & non tantùm D. MICHAELIS aliquoties cum successu expertus fuit; sed prætereà quoque Medicus veteranus in Anglia Atrophia correptus se ipsum curavit hoc modo, uti refert BOYLE *in sua Philosoph. Experiment.* Item cum Unguento Armario: vid. SCHMUCKIUS *in Curat. Magnet. pag.* 59. *item* PARACELSUS *de Rebus materialibus.* PLINIUS *l. 8. c. 32. dicit*: *Si quis tussiculosus in parvo Ranæ, arboreæ scandentis, os exspuat, ipsamque dimittat, à Tussi liberatur.* Simile est, quod de Equi Saliva SEXTUS MARCELLUS scribit, *Si Equi salivam Phthisici biberint, aut qui male tussiunt, sani efficiantur, Equus autem moritur*: Vid. CASPAR à REYES *in Camp. Elys. Quæst.* 53. *pag.* 666. Sed talia transeant.

Hæc sunt, quæ dicta fuerunt, de Atrophia Universali totius Corporis. Superest adhuc

ARTICULUS III.

De Aridura Partium.

Atrophia seu Tabes particularis cujusdam partis seu Membri determinati, quæ alias *Aridura Partium*, Ger. *das Gliederschwinden* dicitur, ea est nunc internarum, nunc externarum. Internarum partium Aridura, uti cognitu est impossibilis, ita sub Curam nunquam cadit, nisi suspicio fortè sit Pulmonum aridorum; de quibus SYLVIUS *in Praxi cap.* 20.

CAUSÆ.

Externarum verò partium Aridura seu Atrophia particularis externa *duplicem Causam* agnoscit: nempe quod defectus sit sub *Nutritione*, vel in ipso *Nutrimento*, quod deficit in parte; vel in errore ipsius *Partis nutriendæ*, quæ nec recipit, nec agglutinat Nutrimentum. Rariùs observatur in quadam parte à Causa interna, sed utplurimùm præcedentem quandam occasionem ea sequitur externam. *Deficit Nutrimentum*, quando nempe tam sanguis propriè dictus, quam Chylus, non affluit in partem nutriendam determinatam, propter quoddam impedimentum, propter Vasorum, Arteriæ in specie ad eam tendentis læsionem & compressionem, ex Distensione, Luxatione, Fractura, Tumore duro, Vinculis & similibus impedimentis. Rarissimè tamen ex hoc principio oriuntur Atrophiæ particulares, vel Ariduræ; Motus enim Massæ sanguineæ per Arterias est vehemens, ejusque insignis per tenues porulos quosvis & angustias penetratio, ut in Vasis capillaribus manifestum est.

Potiùs ergò fit Aridura *vitio ipsius Partis debilitatæ*: nempe vitium subest vel partis non recipientis, vel non retinentis, vel non assimilantis, vel non agglutinantis Nutrimentum: Id quod frequenter fit, si pori nimis angustantur, & Fibræ exarescunt, ita ut Pars fiat inepta, ut nequeat Alimentum, licèt conveniens, aut recipere, aut retinere, aut commodè istud agglutinare. Debilitas hæc dependet à spirituum vitio, Animali nempe Influo, & hinc Insito, qui ceu Agens se habet in Nutritione, & Alimenti appositione. Debilitatur autem Spiritus Insitus in manifesta partis & Membri cum Vulnere ac Ulcere læsione; quando v. g. in Vulneribus Vasa ad ea ten-

tendentia rumpuntur, Nutrimentum partis copiosiùs effluit, aut per Ulcera id copiosè in Pus mutatur, & ita cum succo nutritio Influo simul spiritus Influus absumitur, à quo spiritus Insiti conservatio & vigor dependet, pars arescit, ac difficulter postmodùm restitui potest. Usu hoc venit præsertim in Articulorum profundis Vulneribus, & hinc aliarum partium nervosarum similibus læsionibus, quibus copiosior Synoviæ fluxus sæpiùs supervenire solet; ita enim intercipitur Nutrimentum, & sub forma Puris vel Synoviæ excluditur. Nam *Synovia* nihil est aliud, quam liquor chylosus nutritius, in parte nutrienda occasione Vulneris, plùs minùs ad Ulcus tendentis, degenerans in liquorem saniosum & aquosum, sub qua degeneratione acorem occultum contrahit, ut exinde Vulnera ista partium non solùm insigniter contumacia, ac simul periculosa fiant, sed simul partes istæ læsæ, dum destituuntur convenienti Nutrimento, necessariò arescunt. Unde fibræ exsiccatæ & contractæ poros partis angustant, eosque magis connivere seu quasi subsidere faciunt; ipso verò spiritu Insito plùs minus labefactato, Nutrimenti convenientis assimilationi impar redditur. Unde sanato licèt Vulnere seu Ulcere, nihilominùs tamen pars difficilè & tardissimè denuò nutriri potest, quin potiùs sæpiùs pertinax & contumax Aridura sequitur. Quia & cum debilitata dicto modo pars minùs robusta sit, atque alia ipsi respondens, (id quod *Robur inæquale* vocat HELMONTIUS) propterea faciliùs ac sensibiliùs ferè externorum Objectorum impressiones recipit, unde tales Ægri, restituti licèt, tamen quasvis Aeris mutationes in loco anteà læso mox persentiscunt. Deiu alterum vitium latet in spiritu Animali, qui per Nervos ad partes distributus Agentis vicem sustinet, ita, ut mediante hoc Nutrimenti agglutinatio & assimilatio peragatur; unde & in hoc puncto spirituum Animalium ratio habenda est. Si enim debilitantur in aliis partium nervosarum læsionibus, sine aperta licèt continui solutione, his tamen debitos motus spiritus Influi plùs minùs inhiberi potest; hinc Paralyses Apoplexiam sequentes, convulsiones Articulorum, & hinc compressiones & distorsiones Nervorum ac Tendinum, item horum ipsorum dislocationes, post Luxationes & Fracturas Ossium, &c. Vid. HILDANUS *Epist.* 90. *&* *de Ichor. ac Melicer. c.* 24. A quibus ipsis, externis licèt, & apparenter parvi momenti læsionibus, propter spiritus Animalis Influi impeditum plùs minùs radiosum influxum para in motu successivè debilior, cum sensu quodam stuporis ac Formicationis successivè flaccidior, & plùs minùs tabida quasi redditur, postmodumque Atrophia particulari corripitur: uti & Cicatrices in locis Articulorum factæ ad eam disponunt, quatenus per has partes nervosæ & tendinosæ non rectè coeuns, adeoque spiritus Animalis intercipitur; unde à Gangliis Atrophiæ particulares observatæ fuerunt, vid. PLATERI *Praxis Tom.* 3. *pag.* 208. *&* 221. WURZII *Chirurgia part.* 2. *Obser.* 79. Quo faciunt casus ab alto, Contusionesque partium, imprimis circa Articulos, & quæ sunt aliæ causæ successivè inferentes ariduram partium, ita, ut rarò vel nulla sit Atrophia particularis à causa interna. Pertinet huc denique defluxus Catarrhalis, quando videlicet sine ulla causa manifesta, saltim ob Limphæ Catarrhalis decubitum in quandam partem, ejusque Articulationem, & inde Fibrarum ac Tendinum paralyticam plùs minùs resolutionem, cum sensu doloris obtuso, præsertim vespertino ac nocturno tempore ingravescente, pars successivè ad Atrophiam particularem disponitur. Qua ratione non rarum est, in Arthritide Vaga scorbutica, aut etiam in aliis Arthritidis speciebus, Partem, quæ sæpiùs aut graviùs affligitur, debilitari successivè, flaccescere plùs minùs ac tabescere.

D I A G N O S I S.

Signa hujus ariduræ particularis per se patent: Causæ, cùm semper aut utplurimùm sint externæ; ex relatione Ægri expiscandæ.

P R O G N O S I S.

Omnes hæ Ariduræ *difficiles* sunt *curatu*, idque eò magis, quò magis confirmatæ ac inveteratæ. Præ cæteris tamen optimè de hoc negotio scripsit FELIX WURZIUS *in Medicina Vulneraria Germanicè conscripta, Tract. de Symptomatis Vulnerum cap.* 19. *&* 23. *p.* 580. Post hunc *vid.* AGRICOLA *in Chirurgia parva pag.* 35.

C U R A.

Quoad *Curam*: hæc eo sit directa, ut promoveat spirituum Animalium, & hinc simul Massæ Sanguineæ ad partem læsam influxum, quo reparetur sufficiens Nutritio, Sanguis quidem, & mediante eo Nutrimentum advectum agglutinetur. In specie habenda est ratio causæ Occasionalis, quæ introduxerat Atrophiam: scilicet attendendum est, an cum solutione continui, & effluxu spirituosi nutrimenti inducta fuerit Aridura? an verò à sola læsione, sine Continui solutione, sive hæc à vi externa, aut Paralytica passione facta fuerit, sive ab interno Lymphæ acidæ decubitu? Nam si prius obtinet, si v. g. successivè ex Vulnere subsecuta sit Atrophia particularis, Remedia magis Temperata, Pinguia, adeoque, uti vocant, moderatè Calefacientia, sed probè Humectantia, & Humore roscido oleoso partem perfundentia, adhibenda hic sunt: Sin posterius verò, Acriora, & partem læsam Irritantia, ut vocant communiter, calefacientia & facultatem Attractricem stimulantia, hic conducunt, ut ita sensibiliùs afficiendo sensum Tactus, spirituum uberior radius, humorumque copiosior affluxus, ita in parte conservetur, & inducta conniventia Pororum cum blanda frictione restituatur; unde in Atrophia post Vulnerationes Artuum Membrum in sanguinem Bovis modo mactati immittitur. Posterius verò si fuerit, si nempe sine vulnere contigerit, cum internis seu sudoriferis externa Discutientia & Resolventia conveniunt. Cæterùm Catholicum ad quascumque particulares ariduras remedium *Arcanum Aluminis*, quod specialiter commendat FELIX WURZ *in Chirurgia citato loco*, uti etiam AGRICOLA *in sua parva Chirurgia*, qui duo præ reliquis omnibus Thema hoc tractarunt. WURZIUS describit hujus arcani præparationem clarè quidem, interim selectus in Alumine habendus, quod non vulgare illud Rupeum, sed Plumeum sumendum. Aliàs vocatur Germanicè *Das Federweis*, uti vocat WURZIUS aliquo in loco, quod ipsum Amianti species est. Hoc Plumeum, minusque pungens accipiatur, juxta illius descriptionem, & cum ana *Salis* fusi fundatur forti igne in Crubiculo, ut refrigerata condensetur in Lapidem, cui affundatur postmodùm Aqua fontana, à qua resolvitur Sal, Alumen verò ad fundum subsistit. Hoc Arcano feliciter omnes Ariduræ possunt curari, si nempe illud debita dosi misceatur suo Linimento, vel Unguento, & cum pinguedine humana, aut aliis Appropriatis, vel Oleo laurino, vel Oleo spicæ subigatur in forma Linimenti; vel destillatur Oleum ex Pinguedine humana vel ursina, quod fit, quando mista cum Cineribus Vitis destillatur. Addantur hujus unc. iv., AGRICOLA docente, unc. iß. Olei Philosophorum, & misceatur hæc cum Arcani istius Aluminis ℥ii., illoque fricentur Membra arescentia.

In specie autem, si ab effluxu Nutrimenti aut Synoviæ post Vulnera insigniora fit Aridura, conveniunt fotus partis cum Decoctis emollientibus, Malvæ, Althææ, Seminis Lini, Capitis & Pedum Vervecis, aut ex Animalium partibus, v. g. ex Capite, Pedibus, Pulmone & Hepato Ovis & Agni, &c. donec ab Ossibus abscedant Caro & omnia, quæ adhærent, quæ separata ulteriùs in Aqua ipsa coquantur, & cum hoc Decocto Membrum lavetur & foveatur. Postmodùm fiat Litus ex pinguedine Hominis, Vulpis, Castoris, Equi, Cati sylvestris, Ursi, Canis, Lupi & Taxi, &c. Vel in specie fiat Unguentum ex

Pingued. Ardea,
Ranar. ana ℥ii.
Porcellor. ℥ii. vel ℥iii.

& facto Litu calido applicetur Emplastrum ex Cera & pinguedine porcina: Conf. FELIX WURZIUS.

Item convenit succus Lumbricorum cum Oleo Amygdalarum dulcium mistus, si Membrum eodem fricetur.

Quod *si verò ex Paralysi, Contusione, &c.* sequatur aridura, Remedia externè Irritantia & Vellicantia convenient, quæ nempe partem læsam variè vellicando, spirituum Sanguinisque, & consequenter Nutrimenti affluxum promoveant. Hinc ordinariò laudantur frictiones cum Urticis recentibus, quod euporiston succedit, si nempe Aridura est citra læsionem manifestam à Vulnere factam, sed ex compressione saltem Tendinum; sicut ipse Exempla hac ratione curatorum Pedum Aridura laborantium novi. Post Frictiones Partium deorsum versùs institutas, Arcanum Aluminis *Wurzii* cum Linimentis & Pinguedinibus appropriatis subactum absorpetur, ut jam dictum.

Modus

Modus autem Frictionis est hic; scilicet Membrum arescens probè fricandum est, incipiendo à summo, & imo repetendo, donec illud, labore hoc diu continuato, incalescat, rubescat, & consequenter Vasa turgida appareant. Quando autem Membrum ita calefactum rubicundum apparet illinatur illud Linimento dicto, pannisque calidis probè postmodùm custodiatur, hoc repetatur semel, bis vel ter in die, pro necessitate circumstantiarum, donec desinat Aridura. Quod si verò deficiat Arcanum hoc Aluminis, Linimentum ex Alumine plumoso, pulvere Sabinæ, Oleo laurino, Juniperino, & similibus dictis, prout à WITTIGIO sequenti modo describitur, usurpetur: e. g.

> ℞. *Pingu. Taxi* ℥ii.
> *Olei Laurin.* ʒiv.
> *Bacc. Junip.* ℥i.
> *Spicæ* ʒi.
> *Ping. Porcin.* ℥iv.
> His omnibus ad ignem probè calefactis
> adde
> *Sem. Urt.* ℥i.
> *Pulv. Sabin.* ℥ii.
> *Alum. Plumos.* ℥ß.

Hæc mista pro Unguento applicari possunt in Aridura partium, citra defectum synoviæ.

Quibusdam tanquam secretum commendatur hæc Aqua cum Vino destillata ex semine Urticæ, radicæ Armoraciæ, & simimilibus, prout describitur ab AGRICOLA *l. c. item* à SCHMUCKIO *Thesaur. Med. Secret.* 50. *seq.* modo:

> ℞. *Sem. Urtic. Rom.* ℔i.
> *Rad. Armorac. rec. cont.* ℥iv. ad ℔ß.
> *Ari rec.* ℥iv.
> *Piperis longi* ℥iij.
> Hæc omnia cum *Vino albo* digesta in Balneo Mariæ per 14. dies noctesque, agitando quotidie Massam, destillentur.

Aqua spirituosa acris prodiens inservit huic negotio, si eadem Membra cum panno calido probè fricata sæpiùs illinantur, præsertim in casu, ubi Ariduræ Membri sensus Formicationis aut stuporis una adsit.

Et hæc quidem conveniunt, si affluxus Nutrimenti impeditur.

Præter quæ Remedia, si non confirmata Aridura, etiam sufficiunt pro fricatione Medicamenta ordinaria, nempe ex Lumbricis terrestribus paratus Spiritus ac Litus aut Succus eorum cum Oleo Amygdalarum dulcium subactus: Quæ ipsa etiam lòcum habent, si *ex defluxu Catarrhali doloroso* Aridura superveniat. In quo casu præter sudores Interois concitatos, optimi sunt Spiritus Formicarum & Lumbricorum terrestrium cum pauco Spiritu Vini addito Alcali fixo, per retortam destillati & rectificati; vel Aquæ Articulares cum pauco spiritu Salis ammoniaci cum Calce viva, aut cum Oleo saponis imprægnatæ, ita applicentur aut usorpentur, imprimis Liquor Lumbricorum terrestrium per deliqoium in clibano paratus, prout describitur à MŒLLENBROCCIO *de Varis pag.* 270. cum usu applicari potest. Item conveniunt Oleum Lumbricorum terrestrium, Oleum Nardinum & costinom, & omnia Olea nervina composita, cum Oleis destillatis Juniperi, Lauri, Ceræ, Saponis, unguentis nervinis; e. g. Agrippæ, Nervino augustanorum, &c. juncta. Linimentis verò his semper præmittantur Balnea, aut fomenta, donec Membrum probè incaluerit, hinc, idem ad incalescentiam novam deorsum versùs fricetur, & Emplastrum denique appropriatum, v. g. Emplastrum de Galbano crocatum, oxycroceum, vel aliud Nervinum quoddam applicetur, quotidie repetendo, donec Æger in Membro vel ruborem, vel formicationis sensum percipiat; posteà enim ad Aquas vel spiritus articulares, similesque penetrantiores, accedendum. Pro scopo hoc conveniunt etiam Frictiones cum pannis asperioribus, & Cucurbitulæ vasis majoribus admovendæ, imprimis illæ Suctoriæ, quales, post HILDANUM C. 1. *Observat.* 80., TULPIUS *lib.* 3. *Observat.* 49. commendat. (L)

Hæc de Ariduris & Atrophiis Universalibus & Particularibus, & ita etiam de Nutritione deficiente.

CAPUT II.

De Nutritione aucta.

QUod *auctam* attinet *Nutritionem*: fit hæc vel universo in Corpore secundùm Carnem Musculosam, & huic annexam pinguedinem, in *Corpulentia* dicta *nimia* & *Obesitate*; vel particulatim, secundum Partium nonnullarum & Viscerum Parenchymata, qua ratione observatæ fuerunt nimiæ & stupendæ magnitudines Hepatis, Lienis, Renum & similium partium: de magnis Lienibus jam suo tempore locutus est HIPPOCRATES. De hac particulari Auctione quorundam Viscerum sufficienter actum fuit *in Physiologicis.*

ARTICULUS UNICUS.

De Corpulentia Nimia.

QUod verò attinet universi Corporis Augmentum in *Corpulentia nimia*, ea est, quando habitus Corporis Musculosus insigniter augmentatur; sicuti quando pinguedo copiosè, & in specie partes subcutaneas, infarcit & incrustat, dicitur *Obesitas nimia*. Quo pertinet Habitus corporis vocatus succi-plenus, i. e. talis status, si totum corpus copioso succo nutritivo abundanter irrigatum, adeoque Habitus mollis, humidus, tumefactus, & ita uno nomine succi-plenus, delicatus, & ad tactum suavis percipitur. Alio nomine vocatur *Corpus quadratum*, dum nempe omnes partes in omnes dimensiones ita abundanter nutriuntur, ut exinde conveniens robur atque firma consistentia Corporis concilietur: Metaphora desumpta ex Mathesi, in qua Corpora quadrata pro firmissimis habentur. Item facit huc Veterum *Habitus Athleticus* dictus, cujus apud Veteres, in specie *aphor.* HIPPOCRATIS *Sect.* 1., subinde injicitur mentio: quando nempe Carnes Musculosæ nimis augentur, & ita postmodùm tale robur concilietur iisdem, quale veteres Athletæ habuerunt, qui invicem congredientes exercitia athletica suscipiebant. Huic Habitui Athletico, & Succipleno sunt quasi affines corpulentiæ nimiæ; ut adeò Corpulentia nimia sit, quando Corporis totius, tam Ventris quàm Artuum, peripheria in tantum convenienti Nutrimento est aucta, ut actiones, imprimis Motus, isque vel Thoracis respiratorius, unde Corpulenti sunt anhelatores; vel & Motus Artuum apprehensivus, sive totius corporis progressivus, aut impediantur, aut insigniter vitientur. Cùm enim fiat Motus per Fibras musculorum; hæ autem, dum omnia intercepta musculorum spatiola succo nutritio in tantum sunt repleta & infarcta, ut nullo modo in seipsum cedere possit Musculus; hinc Fibræ nimis distensæ, & per consequens membrum ipsis annexum, non possunt contrahi, aut abbreviari. Aliàs non raro prostant Exempla corpulentorum ac Obesorum suffocatorum, de quibus vid. SCHENCKIUS *lib.* 2. *Obs.* speciatim SENNERTUS *Pr. l.* 5. *Part.* 1. *Cap.* 4. *p.* 21. Mulierem refert 36. annos natam 450. ℔. item Virum ℔6000. pendentes; & prætereà *p.* 23. Nobilem post Febrem malignam adeò obesum redditum, ut vix loco suo se movere potuerit: sic etiam TIMÆUS *in suis Casibus l.* 6. *Cas.* 1. 2. & 3. *pag.* 262. *sequ.* notat Mortem repentinam ex pleniore corporis Habitu. Stupenda supersunt Obesitatis nimiæ Exempla, cùm inter alia referat PANAROLLUS *Pent.* 4. *Observ.* 31. de Muliere adeò obesa, ut pinguedo ad Genua usque laberetur, 30. circiter & ampliùs librarum: sic stupendum abundantis pinguedinis Exemplum in Abdomine Puellæ recenset BARTHOLINUS *Centur.* 2. *Epist.* 81. plura qui cupit videat MARCELLI DONATI *Historiam Med. lib.* 5. *cap.* 2. PLATERUM *lib.* 3. *Obs. pag.* 584. TULPIUM *lib.* 3. *Obs. cap.* 55. uti etiam *Acerram Philolog. Cent.* 2. *Hist.* 92.

CAU-

(L) *Ad membrorum Ariduras emendandas, nullum apud nostrates familiarius, atque efficacius remedium, quam affectum membrum Balneo ex Aquis Thermalibus* Gurgitelli, *vel* Subvens homini, *sæpiùs per plures dies fovere.*

Digitized by Google

CAUSA.

Causa Proxima corpulentiæ & Obesitatis nimiæ in *Sanguine*, eoque laudabili, copioso, pingui, temperato, & quòd parcè admodùm absumitur, seu per Habitum Corporis non dispergitur, sed in partes distribuitur ibique quodammodò affigitur, consistit. Hinc enim est, quod omnia ea, quæ Sanguinem temperant, pinguem ac minùs acrem reddunt, atque minùs absumunt, ea disponunt ad corpulentiam. Ac sicuti in sanguine temperato ac dulci, minusque salino; minùs aucta est Fermentatio: ita fit, ut Chylus non adeò subitò assimiletur, neque ex Massa sanguinea multum adeò dispergatur; quin potiùs sanguis emergat magis nutritivus, adeoque magis lacteus, aut copioso chylo turgidus copiosè nutrit partes. Nam uti è lacte primi constamus, & ut Infantes ex lacte primum ac præsentaneum acquirimus augmentum; ita simili ratione ea Lacte vel chylo etiam fit corpulentia nimia; Nam quòd nutriamur Lacte, præsuppono cognitum ea *Physiologicis*. Cæterùm in Chylo sanguini permisto, non secus ac in Lacte, copiosæ sunt partes butyrosæ ac pingues, quæ benificio seri hinc inde distributæ, imprimis circa Membranas, benificio subtilis cujusdam seu blandi ac temperati Partium Acidi; quo uti omnia pinguia & oleosa sunt insigniter imprægnata, ita hoc ipsum occurrens Alcali subtili & volatili in omnibus Partibus obvio, & in omni partium Nutrimento etiam præsente, tunc sensim se mutuò coagulant, unde copiosa pinguendo, Homines infarciens.

Causa corpulentiæ *Remota*, quæ sanguinem dulcem & lacteum reddunt, sicque ad corpulentiam & oleositatem disponunt, sunt variæ: nempe præter Res Non-naturales, ut corporis Motus deficiens, aut Exercitium admodùm moderatum, Vita curis anxiis vacua, Somnus mediocris aut protractior, aliæ concurrunt materialiter, aliæ efficienter. Tanquam Causas materiales se habent Assumpta, quatenus ea sunt naturæ temperatæ, i. e. medii saporis inter acidum & urinosum; talia enim suggerunt copiosum Chylum pinguem, & planè nutritivum. Hinc Passulæ, tam majores quam minores, dicuntur pinguefacere etiam Tabidos, quòd temperent quodcunque acre, & chylum similiter temperatum sanguini communicent; de quibus vid. RIVERIUS & JOEL. Faciunt huc Olea, Lacticinia, & lacti similia temperata, qualia sunt Amygdalæ dulces, semina quatuor Frigida majora & minora, Pineæ, Pistaciæ. Hæc enim blanda sui oleositate uti temperant Massam, Sanguineam, ita copiosum subministrant Chylum, ratione cujus etiam Venerem stimulant, & sic postmodùm Nutrimentum copiosius & temperatius exhibent. Unde etiam Cerevisiæ Triticeæ uberiùs nutriunt, quàm Cerevisiæ Hordeaceæ: illæ enim Nitriticeæ temperatæ copiosum suggerunt Chylum: hæ verò hordeaceæ sunt abstersivæ, & prætereà Lupulo diuretico conditæ; unde quatenus nonnihil Urinam movent, & ipsæ corpus minùs nutriunt. Nam sanè in Obesitate nimia, aut concilianda aut curanda, *Potus* imprimis maxima habenda est ratio; potus enim est vehiculum Nutrimenti, ut latice aquoso chylus dilutus transferatus ad partes eas, ut nutriat.

Cæterum, quod à talibus nutritio dependeat, monstrat ista Gelatina in sero sanguinis corpulentorum supernatans. Notum siquidem est, quod Gelatina in sanguine venæsectione emissu apparens sit chylus nondum sanguini assimilatus, sed copioso sero dilutus, ratione cujus BARBATUS statuit, in sero sanguinis esse imprimis Nutrimentum partium spermaticarum. Jam vero in sanguine corpulentorum emisso Gelatina ista semper copiosior & uberior conspicitur. Probatur, si ab hoc sanguine decantato sero, instilletur spiritus nitri, ita enim serum instar casei liquidioris ab acido coagulabitur; Unde in pinguibus & Obesis remedium infallibile est *Abstinentia à nimio Potu*, uti rectè hoc confirmat PANAROLLUS *Pent.* 4. *Obs.* 18. quod nulla res majori celeritate Pinguedinem imminuat, quàm subtractio Humidi. Unde etiam Lactis usus impinguat, quoniam est temperatum, & in se ipso nutritivum. *Panis* etiam habenda est ratio, quatenus in eo, quoad Digestionem primam, multum residet: hic enim non tantum per se admodùm nutrit, sed etiam in cremorem liquescens, propter acidum fermentativum in panificio susceptum, & beneficio salivæ in Masticatione resuscitatum, instar fermenti appositi aliorum Alimentorum Digestionem, ut magis nutritiva evadant, insigniter facilitat; unde etiam panis rectè Theriaca Alimentorum audit: vid. HELMONTIUS *Tr. Victus Ratio*. Hinc est, quod refert CATTIERUS *in Observationibus, Observationibus Borelli annexis, Observat.* 12. & 13. ibi quidem quantum panis dosis aucta ad corporis Habitum laudabiliorem disponat, hic verò, quòd quidam, diminuto panis anteà nimis copiosè assumpti usu, in loco ejus substituta tantummodò Carne, insigniter tenuis redditus sit. Unde etiam *Genituræ* excretio maciat Homines, quatenùs subtrahitur succus chylosus nutritivus; econtrà Castrati pinguescunt, quoniam materia seminalis blanda, dulcis & oleosa, retinetur in corpore, quæ & temperat massæ sanguineæ acrimoniam, & ita eandem disponit ad uberiorem nutritionem, ratione chyli assimilandi partibus.

Tanquam *causa efficientes* ad corpulentiam nimiam se habent *Digestionem*, quæ hic concurrunt; siquidem videmus alimenta non tam constitutivè ad nutritionem facere, quàm chylificationem.. Ergò non nutrimentum, ut sic, valet nos nutrire, nisi accedat chylificatio in ventriculo: & separatio in Duodeno. Ac proinde, sicut in digestione primum fundamentum sanitatis consistit, ita & nutritionis universalis corporis, adeòque alimenta vulgaria optimè nutriunt, modò fiat laudabilis chylosis. Ipsa verò chylosis fit a fermento ventriculi acido volatili, quo mediante alimenta liquescunt & disponuntur, ut facilè possint coagulari sub nutritione partium solidarum, sicut ii, qui habent fermentum Stomachi acre, rarò solent pinguescere ob defectum Acidi volatilis, partim in prima, partim in secunda Digestione. Rectè igitur HELMONTIUS exclamat: *Digestionem primam esse fundamentum omnium reliquarum Digestionum.* Hæc enim, prout diversimodè præparat chylum, etiam idem diversimodè disponitur pro nutrione corporis, aut uberiori, aut parciori. Unde est, quod in digestione prima & rudimenta Obesitatis, & prima principia atrophiæ, consistant.

DIAGNOSIS.

Signis Diagnosticis non est opus, quia per se patent.

PROGNOSIS.

Ratione *Prognoseos* observandos HIPPOCRATIS *Aphorism.* 44. *Sect.* 2. Corpulenti brevioris, Macilenti longioris Vitæ sunt: Pinguendo enim extraordinaria Junioribus subjectis non saltem periculosa existit, iisque non rarò Mortem conciliat; sive quatenus hac ratione sanguinis motus, in quo Vita consistit, ob Vasorum angustiam & compressionem impeditur, & simul spiritibus materia detrahitur; sive quatenùs Partes solidæ justo crassiores & Pinguedine copiosiore infarctæ, sensationes atque Motus naturales minùs commodè præstant. Sterilitatem quoque inducit; sive Materiam commodam Genituræ detrahendo: vid. HIPPOCRATES *Aphor.* 46. *S.* 5. sive Meatus spermaticos comprimendo, prout ex TIMÆO *Von Guldenklee lib.* 6. *Cas.* 2. & BETTO *de Ortu & Natura Sangu. cap.* 2. *Sect.* 5. videre licet.

De cætero propter Corpulentiam Medici auxilium rarò imploratur; imò difficulter eadem sanatur.

CURA.

Quoad *Curam* Corpulentiæ nimiæ seu Obesitatis: nitamur

1. Ut impediatur copiosius Alimenti laudabilis proventus; quod ipsum fieri potest per *Inediam* & moderatam *Diætam*.
2. Ut nutrimentum jam genitum ante sui assimilationem maturè removeatur; quod faciunt *Diuretica* & *Sudorifera* primariò, hinc *Purgantia* & *Venæsectiones*: quemadmodùm ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Prax. Admir. Observat.* 12. prodigiosam Obesitatem Scarificatione ac Hirudinum suctu, ac BARTHOLINUS *Actor. Haffniens. Par.* 1. *Observat.* 74. per salivationem, curatam testatur. Unde Rusticos ob continuos labores, adeoque sudores, raro pingues ac obesos videmus; sicuti qui ex Vita sedentaria laboriosam subitò ineunt, successivè emaciantur.
3. Ut Nutrimentum partis jam assimilatum plùs minùs resolvatur ac liquefiat; & ut resolutum, & sero alluente imbibitum, evacuetur: serum enim, uti primò est vehiculum Alimentorum, ita postmo-

modùm vehiculum est Excernendorum.

Quoad *Indicationem primam*; Corpulenti, & Obesi temperent sibi à Cibis εὐχύμοις largius assumptis, & omnibus iis, quæ ad majorem Corporis molem causam alias præbere possunt: Cœna sit parca, ac somnus brevior. Econtrà prosunt Cibi solidiores, & pauciores, probè saliti; necnon Olera; ratione Salis nitrosi Alvum, & Urinam moventia. Probè autem observandum, ne mox in principio, aut intempestivè nimis, Corpori nimium, sed singulis saltem diebus aliquid, subtrahatur; cùm Vires aliàs debilitarentur.

Dubium equidem oriri potest: an nempe possibile sit, ut *Corpulentia jam facta Nutrimentum semel assimilatum denuo resolvatur, & foras eliminetur, adeoque Augmentatio ista cesset?* Sed respondeo affirmando. Videmus enim, quòd Febrium ardor Corpora antea crassa, & obesa soleat insigniter emaciare; item quod scorbutus confirmatus Corpus succi-plenum breviter reddat emaciatum, unde Atrophia Scorbutica. Ad hæc Viscerum ulcera, dum Hecticam inferunt, ita Massam Sanguineam inficiendo Phthisicos, & macros reddunt, uti idem fieri cernimus per Diabetem, & Salivationem, itemque per nimias Purgationes; ac in specie Lymphæ copiosioris ac Urinæ fluxus insignior emaciant, sicut hoc confirmat HELMONTIUS *Tract. Jus Duum-Virat.* §. 59. & *Tract. Latex Humor Negl.* §. 44. ubi refert Exempla insigniter Obesorum per Potiones Diureticas subitò emaciatorum. Talia Exempla habet etiam SCHENCKIUS *in lib. 3. observ. pag.* 456. ubi *de Diabete*: Ibi enim refert, multos, Diabete affectos per copiosum Urinæ profluvium subitò fuisse extenuatos. Nec minùs efficax est copiosa Salivæ excretio: notum enim est, quòd Lue Venerea laborantes sint curati per Inunctiones Mercuriales Gallis frequentes, ubi continuam ac copiosam excernunt Salivam quòd exinde admodùm attenuentur: Conf. BORELLUS *C. 2. observ.* 11. ubi refert, quendam per crebriorem Masticationem Foliorum Nicotianæ extenuatum fuisse redditum: hæc enim cùm sit forte Masticatorium, & uberrimam Salivam prolieiat, hinc Gelatina nutritiva necessariò simul expellitur: Id quod etiam cum Foliis Lauri indicat BORELLUS, quòd multas Aquas educant; si enim masticentur, Salivam eliciendo Corpus emaciant. Hæc & similia persuadent, quòd Corpora pinguefacta post resolutionem jam assimilati Nutrimenti, à Latice aquoso Partes ambiente imbibiti, & sub forma Urinæ aut Salivæ copiosè, & ubertim evacuati emacientur. Convenit ergò Mercurius dulcis cum Extracto Catholico aut Panchymagogo *Crolli*, Pilulis Aloeticis aut aliis lenioribus Purgantibus commixtus, quotidie præmissis præmittendis propinando, donec Salivatio largior subsequatur: qualem Methodum videbitis in BARTHOLINI *Actis Hafniens. Tom.* 1. *obs.* 74. Quo etiam pertinet Nicotianæ Fumus, mane ac vesperi haustus.

De cætero inter Remedia Emaciantia in specie eminet *Acetum*, & omnia ex eo, Vini filio degeneri, parata; Imprimis Acetum Scilliticum ceu certissimum Experimentum hac in parte allegatur à CATTIERO *cit. loco*; qui ex STRADA refert Exemplum Viri militaris admodùm obesi, qui loco Vini Aceto continuò utens in Potu, ita rursus extenuatus fuit, ut 87. ℔. pondere decreverit. Id quod confirmat STEPHANUS *in Oper. Medic. Tract. Cosmetico*, ad Obesitatem tollendam nihil melius esse, quàm Acetum Scilliticum jejuno stomacho haustum. Hinc Acetum Rutaceum, aut etiam Potus ordinarius ex Aqua Chalybeata Aceto temperata, item Acetum Scilliticum, in quo Absinthium est maceratum, & omnia Acida sæpiùs usurpata, prosunt. Hæc enim faciunt, ut Alimenta ingesta admodum dissolvantur, & liquescant in serosiorem, & asperiorem minusque nutritivum Chylum, qui porrò tam sub Digestione in Stomacho, quàm extra eum in Duodeno attacto Fellis, abit in Sal tertium plùs minùs volatile acre, ac fit insigne Abstersivum, tam sordium nocivarum quàm etiam Nutrimenti laudabilioris, & Diureticum: unde Nutrimentum chylosum extenuatum, & resolutum tunc sub Urinæ forma solet emitti, adeoque habitus corpulentior successivè imminuitur. Sic quoque Acetum supra Nitrum ac Sal aliquoties cohobatum, ut acrius, & magis diureticum fit ita Corpus magis ad Emaciationem disponit, si assumatur.

Post Acida huc etiam spectant *Purgantia*; hæc enim semper aliquid de Viribus deprædando Corpus macidum reddunt: Hinc etiam CELSUS inquit: *Crebris Purgationibus adsuescere, est Corpus non nutrire*. Nam Purgantia etiam nutritium Succum putrilagine afficiunt, & sub forma Stercorum exhauriunt. Verùm cùm Purgantia fortiora ceu venenata non semper totò in usum vocari possint, propterea Aloetica Abstergentia mixta conducunt imprimis. Hinc FERNELIUS *Cons.* 14. ad Obesitatem exhibet Pilulas ex Rhabarbaro, Aloe, & Agarico paratas, quibus aliquandiu continuatis Corpulentia adempta est. Præ cæteris hoc in casu pollet Aloe ob amarorem, & hinc ob vim acidum abstergendi; unde etiam GRUELINGIUS Pilulas Aloeticas & Francofurtenses Obesis commendavit. Elixir proprietatis sæpiùs sumptum, Corpus nonnihil emaciat; uti etiam omnia Amaricantia, Myrrha, v. gr. Pilulæ de Tribus seu Pestilentiales, Massa Pilularis Hieræ cum Agarico, vel de Aloe cum Agarico, congrua sunt Remedia: ac practici communiter, & rectè dicunt, Elixir proprietatis exsiccare Corpus; quæ exsiccatio tamen consistit in colliquefactione Succorum nutritivorum. Huc pertinent alia Amaricantia, v. gr. Centaurium minus, Nasturtium, Mentha, Absinthium, & ejus Essentia, Essentia Myrrhæ, Gentianæ, & similia: quæ omnia vulgò exsiccare dicuntur, cùm tamen revera Corporis Nutrimentum attenuent, & dissolvant, ac Sero involvant, quod interdum excernitur sub forma Urinæ, interdum Sudoris.

Ulteriùs Diuretica quæcunque fortiora per copiosum Urinæ fluxum solent extenuare, copiosiùs usurpata: quæ inter eminet Radix Asparagi, Radix Fœniculi, Petroselini; item Alliata ac Cepacea omnia; Syrupi dicti de duabus, item de quinque Radicibus, qui Diuretici sunt; Decoctum Cicerum rubrorum, item Cappares, Olivæ, Amygdalæ amaræ, & similia Condimenta diuretica. Ad hæc in specie pertinent Tartarus, Remedium Vino ipso nobilius, cujus volatilis aciditas potenter abstergit, ac vi attenuativa, simul interdum blandè Urinam movet, & omnia ex eo parata: Hinc enim FORESTUS *lib.* 31. *observ.* 13. talem habet Pulverem,

℞. *Tartari crudi* ℥i.
Cinn. ʒiii.
Zingib. ʒi.
Sacch. ad pondus omnium.
M. f. Pulvis.

Pulverem hunc, dicit, crebriùs assumptum Aurifabrum extenuasse.

Sic etiam EPIPHANIUS FERDINANDUS *Cons.* 82. specificè commendat Tartarum in Pulverem redactum contra nimiam Pinguedinem. Alii commendant Pulverem compositum ex ana Tartari, & Cymarum seu Julorum Coryli, qui crebriùs ante pastum, & hinc sub introitu lecti assumatur, idque eò magis si ℈i. vel ʒß. irroretur cum Aceto destillato, idque continuò, donec Corpus egregiè emacietur.

NB. Quæ dico de Tartaro simplici, etiam intelligenda de Sale volatili, & nobilioribus præparatis; quod præsuppono.

Pertinet huc etiam Tartarus vitriolatus, qui & ipse ad emaciandum aptus. Sic quoque Nitrum Obesitatem impedire vi sua diuretica observatum fuit, ac in specie Nitrum crudum copiosiùs usurpatum. Nitrum vitriolatum seu Arcanum duplicatum *Mynsichtii*, specificè etiam contra Obesitatem commendatur. Imò per Aquas, Nitrum, Alumen, & Martem continentes, pinguedinem nimiam in quodam solutam TIMÆUS a *Guldenklee l.* 3. *Cas.* 3. testatur. D. LANGIUS ceu singulare habuit Arcanum Species Diaspoliticon *Galeni* ex Nitro, & Cumino, quod sæpiùs usurpatum per Urinam corpus emaciat. Pertinet huc Tartarus vitriolatus *Bartholetii* ex Sale Tartari, & spiritu Nitri invicem mistis paratus, egregium sanè appropriatum contra nimiam Corpulentiam: item huc pertinet Gummi Juniperinum seu Sandaracha Arabum (Græcorum Sandaracha est Arsenicum): hinc etiam elegantes sunt Pilulæ contra obesitatem nimiam *Mynsichtii*, quæ basin Gummi dicti agnoscunt, & multùm valent: Dosis ℈i. est, singulis mane jejuno stomacho.

Vel

℞. *Massæ Pilular. de Sandar.* ʒii.
Sal. volat. Viperar. ℈i.
Cum *Elixir. Propr.* f. Pilulæ instar Pisi min.
D. S.
Pilulæ contra Obesitatem.
Dosis est ʒß.

℞. *Sandarac.* ʒii.
Myrrh. elect.

Ras. Lign. sancti,
Extract. Absinth.
Aloes an. ℈i.
Spirit. Vitrioli. coag. ʒß.
M. f. Pilul.

Dosis ʒß.

D. OSWAD est Auctor, qui primus composuit has Pilulas contra Obesitatem, a quo habuit has MYNSICHTIUS.

Semen Fraxini ad unc. i. manè in haustu Vini propinatum insigniter commendatur ad evacuandam Urinam, ratione cujus, & hydropicos curat, & emaciat Crassos. Secretum D. ERBENII est *Semen Esulæ* pulverisatum, & omni mane, quantum cultelli cuspide capitur, usurpatum, & continuatum: hoc enim dicitur expertum remedium. Nec omittenda *Terebinthina* ratione virtutis diureticæ: refert FORESTUS *c. l.* de Viro valdè crasso, qui insigniter extenuatus per Pilulas ex Terebinthina cum Saccharo paratas, assumendo earum majuscularum 5. & 7. per 2. horas ante prandium.

Denique per *Sudorem* etiam corpus emaciatur, sive per interna eliciatur, sive externe per Exercitia. Atque hinc omnia Decocta Lignorum, in specie Guajaci, & Ligni sancti, exsiccare dicuntur, quatenùs sudorem copiosiorem provocant. In specie autem sudorifera eum, & ex Salibus Alcalibus parata, qualia sunt Salia Vegetabilium tam fixa quam volatilia, imprimis Sal Absinthii, Cardui benedicti; item Salia Theriacalia, quæ corpus insigniter macrum reddere dicuntur, expectando sudorem, egregia sunt. Alias Salia Viperarum, item alia Remedia Viperina, sunt commendata, quæ & ipsa corpus extenuare, & pinguedinem resolvere dicunt. Item Salivatio Mercurialis mirabiliter corpus emaciat, ita ut illud Sceleti formam repræsentet; Mercurius enim acrimonia sua nutrimentum corporis dissolvit.

Tandem ea *Fonte Chirurgico* huc spectant crebriores *Venæsectiones*, & plures inusti *Fonticuli*: Venæsectio enim cum sanguine simul nutrimentum exhaurit, unde subtracto nutrimento emaciat: Ex Fonticulis verò sub forma puris nutrimentum partium resolutum evacuatur, Massa sanguinea depravatur, & ita necessario emaciatur.

Externè à MYNSICHTIO commendatur Decoctum Nucum Cupressi compositum, quod sine dubio ratione virtutis abstrictoriæ effluxum Alimenti uberiorem reprimit.

De Evacuationibus adhuc notetur: has in Obesis parciores esse debere, quàm in Carnosis seu Musculosis, ne corpus jamdum torpidum magis coerceatur.

Quidam febrem Artificialem excitare jubent, de qua integrum *Tractatum* JOHANN-DANIEL MAJOR conscripit; sicut & hoc ipsa sæpè Natura nobis monstrat.

Hæc de Corpulentia nimia (M): Pergo ad *Vitium Nutritionis depravatæ*, quando nempe partes vitiosè ac depravatè nutriuntur.

CAPUT III.

De Nutritione depravata.

ARTICULUS I.

De Cachexia in Genere.

QUalitate ergò *peccans* Corporis *Nutritio* in genere vocari solet *Cachexia*, si ob vitium nutrimenti perversè nutriuntur partes. Hactenus equidem à pluribus descripta per tumidam totius Corporis mollitiem, & via quasi ad hydropem seu ejus initium credita fuit: Ast generaliori conceptu opus est, cùm sine Corporis intumescentia Cachexia quoque contingere possit, ut mox dicetur. Est affectus iste, in quo nativus, & floridus Cutis Color, ac imprimis Faciei nitor, perit, mutaturque in varium, in pallidum, lividum, luteum, virescentem, intensè rubicundum, &c., in diversis Corporis Partibus Exanthemata, & Pustulæ emergunt, ac quoque Partium Consistentia durior juxta ac asperior cum Squamarum decidentia interdum in molliorem mutatur; nonnunquam Sudor fœtidus exhalat, Cutis unctuosa observatur dum Pruritu notabili, Pilorum contingunt defluvia, Dolores diversi partes diversas infestant, ita tamen, ut Corpus nonnunquam simul intumescat. *Cachexia* talis est revera fructus *Cacochimiæ*; hæc verò est pedissequa *Cacochyliæ* (N). Nempe dependet omnis Cachexia ab effusione vitiosi, & depravati Nutrimenti, i. e. Humoris viscidi, loco Nutrimenti hinc inde distributi in Habitum Corporis ac Partes molles; Unde dum Nutrimentum non ritè assimilatur, ob debitas proprietates deficientes emergit Cachexia, adeoque prout variant Nutrimenti vitia, varias etiam Cachexia. Hinc Humor iste, qui ita Habitui Corporis affunditur, si est albus, dicitur *Cachexia* in specie; si flavus, dicitur *Icterus*; si viridiusculus seu luridus aut lividus, aut alio tetro colore tinctus, utplurimùm *Icterus niger* audit.

Est itaque Cachexia, seu malus Habitus, terminus satis generalis, species diversas habens seu complectens: in genere quamcunque Corporis, & partium subcutanearum mutationem à statu naturali in deteriorem innuit, ex vitiata quasi nutritione dependentem; Unde tam variæ *Cachexiarum* sunt *species*. Nam præter dictas datur etiam Cachexia Scorbutica, & Cachexia Hypochondriaca, item Scabies, Elephantiasis, &c. in Mulieribus ex Uteri vel Mensium vitio Febris Alba dicitur. In specie tamen usus obtinuit, ut vitium istud tantùm Cachexia appelletur, quando Corpus à nativo Colore in pallidum, & lividum, plùs minùs viridem, & habitum subtumidum, & flaccidum degenerat, & à Sanguificationis defectu in specie dependet. Ut verbo me explicem: sicut Biliositas dat Icterum, ita Pituitositas dat Cachexiam in specie ita dictam, utut omnes hos sub generali Cachexiæ nomine legitimo jure comprehendamus, ejusque talis est Historia.

Ægri successivè pallescunt ac Colorem plùs minùs lividum contrahunt, postmodùm Facies nonnihil intumescit, & tandem quoque Habitus Corporis; hinc dicunt: *pinguescit quidem, sed non est pinguedo naturalis*. Præter Cutis mutatum Colorem juncta simul solet esse in plerisque Dyspnœa, quæ præsertim magis urgetur, quoties Corpus, imprimis adscensu in altum, tantillum, & leviter movetur, quæ ad motum Corporis concitatiorem augetur, quin tunc sæpiùs Cordis Palpitatio, Arteriarumque circa Jugula Temporaque inconsueta Pulsatio, observatur: Accidit quoque universi Corporis, præ cæteris Crurum, lassitudo spontanea, & tensio, mentis torpor: urget non rarò compressivus, & anxiosus Præcordiorum Dolor, qui post Alimenta assumpta intendi solet: Appetitus in principio constat, in progressu verò prosternitur, ac non rarò tales Ægri sitiunt: Adest sæpe etiam Febris Lenta, Ægro vix sensibilis, & quidem modò Continua, modò Intermittens, Quotidiana ferè periodica: Pulsus sunt inæquales, parvi, frequentes, & debiles, Urinæ sæpiùs etiam sunt crudæ, aqueæ seu pallidæ, tenues, & saltem minùs tinctæ; rarò, nisi in progressu Morbi, prodeunt crassæ, & turbidæ cum copioso Sedimento albo. Observata tamen fuit Cachexia cum Urinis lacteis, uti hoc habet SYLVATICUS *C. 5. Cons.* 29. Tandem Malo ulteriùs procedente Corporis Habitus fit turgidus, tumidus, crassus, & pallidus, foveamque post impressionem digiti ostendit, adeoque tunc vocatur *Leucophlegmatia*; si verò evadit turgidus cum quodam splendore & livore, quasi Aquæ essent collectæ, vocatur *Anasarca*, seu Aqua Intercus, tam universalis, quàm subinde particularis Crurum, & est hydropis species. Antequam Leucophlegmatia vel Anasarca erumpat, fit, ut Pedes saltem intumescant, ulteriusque, Morbo incrementum capiente, & Abdomen intumescit, & sic in perfectum *Ascitem* Abdominis, seu Hydropem in specie sic dictum, degenerat. Vulgò Tumorem hunc Pedum œdematosum, & Leucophlegmatiam per Morbum Intemperiei humidæ explicant: sed non sunt Morbus, sed saltem Producta morbosa Cachexiæ. Nullis ac nulli Ætati parcit Cachexia, licèt Fœminas ob Vitam sedentariam frequentius, & ob supervenientia Menstruationis vitia contumacius ac pejus afficiat.: Quin & sæpiùs comitem habet

(M) *Integram* de Corpulentia nimia Dissertationem habes Tomo I. col. 1399.

(N) Κακὸς est malus, ἕξις habitus, χυμὸς *pro* humore *sumitur*, & χυλὸς *pro* succo *in Ventriculo genito*. *Hinc patet significatio* Cachexiæ, Cacochymiæ, & Cacochyliæ.

Digitized by Google

bet Affectum scorbuticum aut hypocondriacum, In principio Morbi Ciborum Digestiones impediuntur, manente Appetitu; tandem etiam Anorexia accedit, Corpusque summè imbecille redditur. Alvus sæpiùs est obstructa. Plura huc facientia *videb. in specie in* SYLVIO *lib. 4. Prax. & Tract. de Cachexia.*

PARS AFFECTA.

Pars Affecta seu *Subjectum Inhæsionis* est Habitus Corporis, seu Partes ejus solidæ molliores, in specie Carnosæ, in ejus ambitu extrinsecùs sitæ, quæ primariò afficiuntur; *Subjectum* verò *Radicationis* seu Pars Affecta à Causa, est Massa Sanguinea Cacochymica facta. Ex dictis *Cachexia* in specie sic dictæ *Causa* facilè patet.

CAUSÆ.

Causa nempe *Proxima Cachexia* est nimia Cacochymia vel Cruditas Massæ Sanguineæ, indeque dependens deficiens ac imminuta ejus Fermentatio, unde Chylus & ipse plùs minùs vitiosus non ritè assimilatur, sed tota Massa eodem crudo repleta, cruda & vitiosè fermentans manet, particulæ ejus salinæ obruuntur, Morbus magis magisq; confirmatur, unde tali crudo Sanguine, vel, ut vocant, Pituitoso per partes circulato, hæ Chylo & Sanguine non ritè alteratis nec volatilisatis infarciuntur potiùs, quàm debita appositione aut aliqua assimilatione nutriuntur, itant rectè proin dicat FORESTUS, Corpus ita inflatum non aliter se habere, ac Pastam non ritè fermentatam, in qua digiti impressi vestigium hæreat.

Causa Remota est multiplex: Observandum enim Cachexiam nunc esse *Affectum Primarium*, & qui per se incipit; nunc *secundarium*, aliosque insequitur Morbos, v. g. qui quasvis Sanguinis nimias effusiones, aut ejusmodi consuetas suppressas insequitur: in specie Mensium suppressio, uti & nimius eorum fluxus, cachecticas reddunt Mulieres: sic Gonorrhœas diuturnas, aut Fluores albos, item Febres Chronicas ordinariò insequitur: Mola aut Fœtus mortuus retentus etiam Cachexiam inferunt: Videatur FORESTUS *lib. 19. Observ. 26. in Schol.* HORSTIUS *lib. 5. Observ. 21.* Urinæ suppressio, Hepatis ac Lienis aliorumque viscerum vitia, uti sunt Atoniæ, Obstructiones & Tumores facilè scirrhescentes, Renum Ulcera, &c. Cachexias inferunt.

Causa Remota Cachexia Primaria est deficiens Chilosis, dum nempe Alimenta in stomacho nec ritè fermentando volatilisantur, nec in subdulcem aut salsum volatilem abeunt Liquorem, sed in Pituitam viscidam ac acidam degenerant, adeoque vitiosum in primis viis Acidum quasi fixum, nec volatile, primum fundamentum Cachexiæ ponit, quod fovet ulteriùs semper simul conjuncta Bilis inertia, seu deficiens ejus acrimonia salina volatilis, quæ nec corrigit, nec perficit debitè Chylum in Duodeno nec ritè Fæces separat. Ac in Cachexia quidem semper peccat Cruditas Acida, (propterea quoque Martialia dicuntur Anticachectica) qua Alimenta non transmutantur in Chylum volatilem, sed viscidum: Unde ex vitio Digestionis primæ orta Cruditas Acida ad Massam Sanguineam delata Fermentationem ejus inhibet, Hæmatosin turbat, & successivè Cachexiam inducit. Massæ sanguineæ enim particulæ salinæ fermentativæ succo isto crudo atque incongruo obrutæ, debitam Chyli alteratiònem & sanguini assimilationem ritè perficere nequeunt; quin hic eainde crudus, plùs minùs viscidus, & quasi occultè acidus remaneat; unde de facili stagnans sanguis in Præcordiis, dum levi Corporis motu celeriùs movetur ad Pulmones & Cor, *Dyspnœam* & *Anxietates* infert; Quin & Massæ sanguineæ debita Fermentatione vitiata & imminuta, imminuitur quoque in Fœminis *menstrua* sanguinis *Fermentatio*. Unde Cacheaiæ incipienti, multò magis confirmatæ, supervenit etiam Mensium suppressio, quæ ipsa Malum postmodùm & gravius & contumacius reddit; etenim Menses suppressi Cachexiam inferunt, sed vitio cachectico supprimuntur. Porro si sanguis crudo Chylo inquinatus circulatur ad Partes, tunc Nutrimentum illud crudum appositum & congestum, necessariò *Leucophlegmatiam*, summum Cachexiæ gradum, post se relinquit, unde depravatur Nutritio, adeoque Habitus Corporis tumidus insigniter inflatur, & exinde ob Fibrarum musculosarum & nervosarum laxatum tonum flaccidus fit: Quòd si ex retento qualicunque occasione Sero aut Lympha (Cachectici enim non, aut difficillimè sudant, & parum quoque mingunt) serosior quoque simul fuerit Sanguis, necessario oritur vitium, quod dicitur *Anasarca*, seu Habitus Corporis copiosa Aqua suffusus; quæ eo erit major, si tali succo crudo aut obstruantur Glandulæ partium musculosarum, aut etiam Vasa Lymphatica, ita ut Lympha aut saltim serositates, non ritè ex partibus per vasa lymphatica revehi queant, sed debitus earum motus inhibeatur; unde sub Cute Aquositates congestæ necessariò Habitum tumidum inferunt, & vulgò pro tertia Hydropis specie, nempe totius Corporis hydrope, habetur. Hinc BORELLUS *Centur. 3. Observ. 66.* observat corpus cachecticum crystalli instar translucens. Sive ergo copiosum serum in Massa Sanguinea peccet, sive motus impeditus Lymphæ in causa sit, utroque modo generari potest Anasarca. Quod si Humorum istorum serosorum plùs minùs Chylosorum seu Pituitosorum ex proprio impetu decubitus fiat magis ad inferiora, unde crura, Scrotum, ac tandem Abdomen intumescant, erit ordinarius sic dictus *hydrops*.

Confunduntur equidem subinde *Leucophlegmatia & Anasarca*, sed malè; differunt enim variis modis, & nonnisi subjecto, nempe Habitu corporis inter se conveniunt Nam in Leucophlegmatia est Habitus corporis Pituitosus (i. e. crudus chylosus); Anasarca verò est ab ichoroso & crudo sero, in Habitum corporis deposito, concurrente forsan plùs minùs vasorum Lymphaticorum ruptione. Distinguere autem facile est Leucophlegmatiam ab Anasarca: in Leucophlegmatia nempe minus est splendoris ac nitoris, quàm est in Anasarca, sed Habitus corporis pallet: in hac verò corpus plùs justo splendet ac nitet; Deinde vestigia foveæ digito impressæ in Leucophlegmatia diu durant, tandem successivè pereunt, quæ in Anasarca facilè & brevissimo tempore disparent. Interim sæpiùs evenit, ut Leucophlegmatiam sequatur Anasarca, si nempe impediatur Seri & Lymphæ translatio.

Vulgò statuitur, cachexiam & similes Affectus oriri ex *Hepate*, nempe Intemperie ejus Frigida: quæ Sententia cum superstructa sit hypothesi isti, quod Hepar sangnificet mediante suo Calore innato & speciali, sponte corruit: Quin potiùs WILLISIUS *in Pharmac. rationali Part. 2. pag. 384 & sequ.* Materiam esse Humorem serosum, Efficiens verò sanguinem esse, asserit.

Causa remotissima seu *Occasionales* seu *Procatarctica*, ad cachexiam, leucophlegmatiam & Anasarcam disponentes, sunt imprimis Errata quædam in sex rebus Non-naturalibus: quo pertinet Vita desidiosa & sine motu peracta; sicut contrà sub motu Corporis Homines malis bisce minimè soleant infestari: quin curari potiùs, notante PANAROLLO *Pent. 1. Observat. 30.* Item Ira, Mœror, Tristitia, & Curæ protractæ, aut diutiùs continuatæ non rarò inferunt cachexiam, quia non rectè volatilisatur sanguis, & intumescunt Viscera. Huc pertinent Errata in Victu: sic enim intemperatè viventes subinde cachectici evadunt. Somnus nimius, & Labor deficiens promptè ad Cachexiam disponit: & quæ sunt aliæ Causæ Externæ. Quo facit imprimis Observatio PANAROLLI *c. l.* de Muliere Cachectica, multis obstructis Parenchymatibus, magis Exercitio quàm alio quocunque Remedio curata; Unde vi oppositorum Exercitium & Motus deficiens disponunt ad cachexiam. Dum PANAROLLUS inquit, fuisse obstructiones Parenchymatum, loquitur ex Hypothesi, quòd Cachexia oriatur ex Obstructionibus Viscerum: de quibus alibi diximus, quòd hæ sint imaginariæ, aut si adsunt, superveniant, & potiùs sint Effectus, quàm Causa.

Quoad *Cachexiam Secundariam*: nascitur hæc talibus Occasionibus, quæ sanguinem immediatè afficere, vel, idque frequentius, mediante læsione Digestionis primæ eundem alterare possunt. Sic ea, quæ spiritus nimis exhauriendo aut dissipando, & hinc Fermentationem stomachi lædendo, ut Hæmorrhagiæ nimiæ, GonorrhϾ, &c. vel Fermentum digestivum alterando, ut Menses suppressi, & Febres Chronicæ & malè curatæ, mediatè Sanguinem alterant. In specie tamen post nimiam Sanguinis effusionem progerminare solet cachexia, & hæc quidem frequentissima est Causa, attestantibus omnibus Auctoribus, Cachexiæ, & Hydropis Ascitis; vid. FORESTUS *lib. 19. Observat. 25.* Nam depauperatur Massa Sanguinea & spoliatur principiis salinis, unde cruda manet, ut exinde minùs fermentari, aut Chylus assimilari possit. Notum enim est, Mulieres fieri Cachecticas ex suppressione Mensium. Quæritur autem; an Mensium suppres-

ſin ſequatur, an inducat Cachexiam? Reſpondeo: defectum Menſium utplurimùm præſuppoοere Cachexiam. Dico tamen, otplurimùm; non ſemper; Nam & fluentes Menſes, ex Terrore verò ſubitò ſuppreſſi, Cachexiam inferunt, quod nempe Sanguis menſtruus inquinet Maſſam Sanguineam, & turbet ejus Fermentationem, adeoque Sanguis effœtus redditur, utut Cachexiam ſuperveniens Menſium ſuppreſſio exaſperet: Hinc Martialia tam in Cachexia, quàm in Menſium defectu, utramque faciunt paginam. Immediatè afficit Sanguinem Lues Venerea, ſemper Cachexiam comitem adſciſcens, uti hoc refert SENNERTUS *lib. 3. Prax. pag. 704. cap. de Cachexia.* Urina ſuppreſſa, Viſcera, Abdominis præſertim, affecta, Sanguificationis aliàs perfectioni inſervientia, Fœtus mortuus diu in Utero retentus, aut Secundinæ retentæ, vel & Mola diutiùs geſtata, Cacheaiam non rarò ioferre ſolent. Sic Cachexiam poſt Fœtum mortuum obſervat HORSTIUS *Tom. 2. lib. 1. Obſerv. 20.*; item ex Mola Cachexiam obſervat FORESTUS *lib. 19. Obſ. 26.* Sangoinem enim inquinando debitam quoque ejus ſpiritualſcentiam impediunt.

D I A G N O S I S.

Signa Cachexia in ſpecie ſic dictæ ex ſuprà dictis facilè pateot.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin*: Cachexia, uti notum, ordinariò Malum eſt admodum Chronicum, & tardæ Curationis: Imò, quò magis inveterata, & firmiùs radicata, eò difficiliùs curatu, & niſi ei maturè occurratur, ſæpiſſimè in Anaſarcam, Leucophlegmatiam, & Hydropem Aſciteo degenerat.

Sin occurrat Scirrhus Viſceris cujuſdam, Hepatis aut Lienis confirmatus, vix Cachexia curabitur; ſicut & illa, quæ ſequitur Morbum Acutum & Febrem Ardentem, aut Iotermittentem Chronicam, malè à Medico, vel erebriori Poto ab Ægro tractatam, difficilis eſt admodum, imò nullius Curatioois: Item ſi Cacheaia ſuperveniat Mulieribus, quibus jam ordine Naturæ Menſes deficiuot, iis difficulter, aut admodùm lentè curabitur, eæque graviùs reliqnis laborare ſolent.

C U R A.

In *Cura* Cachexiæ eo attendatur:

1. Ut corrigatur *Stomachus*, ac ejus Digeſtio prima, & Cruditas Acida emeodetur: quod ipſom poſt Vomitoria imprimis præſtant Martialia.
2. Ut corrigatur Cruditas, & inde certa *Dyſcraſia Maſſa Sanguinea*, unà cum ioertia ac deficiente acrimonia Bilis.

Unde in *Cachexia Primaria*

1. *Acidum* vitioſum primarum viarum removendum per Abſorbentia, in ſpecie Martialia, Partes Animaliom duras, Terrea, Alcalia, tum fixa tum volatilia.
2. *Viſcidum* incidendum & attenuandum per Gummata, Salia tam ſalſa, quàm alcalia, item per ſimplicia Stomachica aromatica, ac ſalina volatilia.
3. *Bilis* inertia acuenda Aromaticis ſeu Reſioοſis volatilibus orinoſis, præſertim Amaris, quæ aliàs *Hepatica* dicuntur.
4. *Cruditates* primarum viarum & Sanguinis plùs minùs correctæ evacuandæ Vomitu & ſeceſſu ex primis viis; ex Maſſa Sanguinea verò per Sudorem & Urinam.

In *Secundaria* verò *Cachexia* Morbus primarius curandus, aut læſiones ab illo inductæ ſeu relictæ eliminandæ, ſemper Digeſtionis primæ negotium, quaotum poſſibile, obſervando. Hos Scopos ut feliciùs obtineamus in Cachexia curanda, rectè obſervandum monet LINDANUS, quòd Cachectici, quò leniùs tractentor, tantò citiùs curentur: bine fortioribus Purgantibus, ab initio ſtatim adhibitis, nos nil efficere, oiſi ſint *Vomitoria*; ſed ut Malum ſenſim crevit, ita ſucceſſivè ſaltem *Digeſtiva*, aliaque leniora Remedia propinanda eſſe, quæ craſſoa & viſcidos Humores incidont & attenuant, Acorem vitioſum corriguot ac temperant, atque ita ſucceſſivè Evacoationi aptiores reddunt. Unde imprimis in uſu ſunt Noduli ex Aperientibus, ut vocant, i. e. Reſolventibua & Incidentibus, blandis Purgaotibus miſtis, compoſiti: quibus ſubinde Martialia Remedia ſunt interponenda. Et cùm Cachexia ſit ioitium Hydropiſeos, commodè Methodus & Medicamenta, quæ in principio Hydropis conveniont, etiam in Cachexia adhiberi poſſunt; & contrà ea, quæ io Cachexia uſurpaotur, validiora tamen & magis Diuretica, in Leucophlegmatia & Anaſarca quoque proſunt. Item illa Medicamenta huc pertinent, quæ *ſuprà Sect. 13. in Morborum Chronicorum Cura* recenſita ſuot, *ac in ſeq. de Ictero, Scorbuto, Scabie, Lue Venerea, &c.* occurrent. Illud ſaltem adhuc obſervandom: ut in Medicamentorum Appropriatorum uſu aliquandiu perſeveremus, ubi præprimis radicatum magis Malum eſt, i. e. tamdiu illis inhærendum, quamdiu ab ipſo benè, aot ad minimum non pejùs, ſe habeat Æger, ac Medicamentom abſque nauſea ſingolari hic admittat; quamprimum verò hujus faſtidium ſubrepat, aot prodeſſe deſinat, gratum atque optimum licèt Medicamentum, ſtatim de alia, aut alia certè illius Formula Medico cogitandum: vid. SYLVIUS *Praxi App. Tract. 5.* Io ſpecie tamen conveniens regimen *Diæta* ſecundùm ſex Res Non-naturales obſervandum, & præſertim Motus ſuadendus: idquod cnofirmat PANAROLLUS *ſuprà c. l.* de Muliere admodùm Cachectica, Exercitio plùs quàm alia Auxilio ſanata.

Principium autem Curæ a *Vomitu*, interdum repetendo, faciendum eſt, & præter Aſarina propinata, Conſerva Gratiolæ ad ℥i. vel ℥ii. egregiè Vomitos movet, & ſpecificè in Aoaſarca commendatur; vel ſi coquatur in Vino ad dr. ii. Gratiola, egregium etiam & blandum eſt Vomitorium, ſi propinetur Decoctum. Aote tamen Vomitoria conſultum erit, ut Digeſtiva ſalina præmittantur, Cruditaces ſolventia, & ad motum diſponentia; nunc Cremor Tartari, nunc Liquor Terræ foliatæ Tartari: vid. ROLFINCIUS, ZWELFERUS: nunc Cremor tartariſatus, & cum Sale Tartari fixo vel alio conjunctoa, quod vocant Digeſtivum Tartari univerſale, Tinctura Tartari ſimplex, quàm etiam Tinctura Tartari aotimoniata, Arcanum duplicatum, Tartarus vitriolatus, Sal Centaurii minoris, Abſinthii, Sal Ammoniacum, Sal Digeſtivum, Hypochondriacum, doſi à ℈i. ad dr. ß. bis in die, mane, & meridie aliquot diebus ante uſum Vomitorii aſſumantur: quibus pro Acido abſorbendo Terrea adjongi poſſunt, e. g. Corallia, Lapides Cancrorum, Materperlarum, Martialia, Bezoardicum Martiale, Terra ſigillata rubeſcens, Antimonium diaphoreticum Martiale, Antihecticum *Poterii* ex part. iv. Reguli Antimnoii & part. v. Jovis, eum triplo Nitri detonatis, Bezoardicum Joviale, & ſimilia fixa Jovialia. Hinc

℞. *Salis digeſt. Hypochondr.* dr. i. ad ℈iv.
Div. io 4. part. æqu. S.
Pulvis Digeſtivus.

Vel hujus loco:

℞. *Tartari vitriolati Tachen.* ℈ii.
Salis Abſinth. ℈i.
M. div. in 2. part. æqu. S. ut antè

Vel

℞. *Salis Ammoniaci* ℈ii.
Div. in 2. part. æqu. S. ut antè.

Vel

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* gr. xv.
Salis Abſinth. gr. vii.
M. S.
Pulvis Digeſtivus pro 1. doſi.

Vel

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Salis digeſt. hypoch. an. dr. ß.
M. div. io 2. part. æqu. S.
Sal Digeſtivum.

Vel

℞. *Crem. Tartari* dr. i.
Lapil. Cancr. præpar. dr. i.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Digeſtivua.

Duobus diebus mane io vehiculo calido aſſumendus.

℞. *Tartari vitriolat. Tachen.* ℈ii.
Salis Abſinth.
Lapill. Cancr. præp. an. ℈i.
Olei deſtillat. Terebinth. gutt. vi.
Miſc. f. Pulvis:
Div. in 3. part. æqu. S. ut aotè.

Vel

℞. *Corall. rub. præpar.*
Lapil. cancr. prep.
Arcan. dupl. an. gr. xvi.
Misc. pro pulvere.
Div. in 2. part. æqu.
D. S. *ut suprà.*
Vel

℞. *Matr. Perlar. prep.* ʒi.
Tartari vitriolat
Salis Ammoniaci depur. an. ʒß.
M. f. Pulvis.
D. S. *ut suprà.*

Dosis quantum cultelli cuspide capi potest, vesperi usurpanda:

Mane verò

℞. *Tinct. Tartari compos.* ʒß.
D. S.
Tinctura Aperiens.
Dos. 40. gutt.

℞. *Tinctura Tartari acris*, vel *ex Tartaro & Nitro calcinatis*; vel *ex Scoriis Reg. Antimon.* ʒiii.
Spiritus Salis Ammoniati ʒi. ad ʒiß.
M. S.
Aperiens Tinctura.
Dosis 40. vel 50. gutt. bis vel ter in die in vehiculo calido:

Quibus præmissis una vel altera vice, propinetur *Vomitorium*. Aut si hoc minùs conveniat, instituatur *Purgatio* per Alvum, inter quæ est Radix Esulæ legitimè præparata, vel ejus Extractum, quo sæpissimè & frequentissimè usus fuit RULANDUS *in Curat.* Abstinendum tamen à fortioribus & frequentioribus, cùm magis noceant, quàm prosint: vid. HOFFMANNI M. M. *l. 1. c. 7. & l. 2. cap.* 6. pilulæ ex Extractis panchymagogis cum Mercurio dulci sunt admodùm utiles: v. g.

℞. *Extr. Panchym. Croll.* gr. xii. ad xv.
Mercurii dulc. ritè par. gr. xii. vel xv. ad ℈i.
Extr. troch. alh. gr. i. vel iß ad gr. ii. & iii.
Cum *Essent. Absinth.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Laxativæ pro 1. dosi.
Vel

℞. *Mass. Pilulae. de tribus Ruf*, vel *de Ammoniaco Querc.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ß. ad gr. xv.
Extract. troch. alh. gr. iß.
F. Pilul. min.
D. S. *ut suprà.*
Vel

℞. *Extr. Panch. Croll* gr. xv. vel *Mass. Pilul. de Ammoniac. Querc.* ℈i.
Mart. cum Succo Pom. gr. vi. vel vii. ad ℈ß.
Troch. Alband.
Scamm. sulphurat. an. gr. i. ad gr. iß.
Cum Ess. *Martis* f. *Pilula*,
D. S.
Pilulæ Laxativæ.
Vel

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv.
Scamm. sulphur. gr. iv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis laxativus pro 1. dosi.
Detur in vehiculo calido:
Vel cum *Extract. Martis*, utpote quod in Cachexia egregium, f. Pilulæ: S.
Pilulæ Laxativæ pro 1. dosi.
Vel

℞. *Pulv. Jalapp.* gr. xv.
Croci Martis aperit. gr. viii.
Extr. Troch. Alb. gr. i.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Laxativus pro 1. dosi.

Aut etiam Potio *Laxativa* cum Gummi Ammoniaco usurpetur, aut Infusum Rhabarbari, quod *in sequ. de Hero* occurret. RIVERIUS in purganda Anasarca utitur Succo Ireos recenti per residentiam depurato ad ℥iii. cum ℥iß. Mannæ invicem permistis, ad Serositates abundantes evacuandas.

His præmissis fit accessus ad *Martialia*: Hinc tot Pulveres & Medicamenta Anticachectica, ut vocant, prostant, qui basin Martem agnoscunt. Martialia hæc diversimodè præparantur: Interim, quò simplicior præparatio eò melior, & quò minùs ab Acidis saturatur Mars, eò efficacior erit: unde *Pulvis Cachecticus Quercetani* nullius est pretii, quoniam illius primarium Ingrediens est Crocus Martis saccharinus; cujus tamen nullus est usus: Ratio, quia saturatus Mars Acido Sulphuris, instar scoriarum tantùm in corpore jacet sine effectu. In specie tamen Martialia, prout nunc acida magis nunc acria peccant, disponontur: In subjectis enim non delicatis locum invenit sufficientem Limatura Martis, minutissimè trita & pulverisata, præprimis ubi Acidum fortius peccat. Parili ratione pulvis Cachecticus *Hartmanni* usurpari potest, & in specie de pulveribus Anticachecticis vid. HARTMANNUS *in Praxi Chym. p.* 204. & 206. E. g.

℞. *Limat. martis part.* j.
Cinnam. pulverif. part. ii.
Sacch. ad pondus omnium.
f. pulvis.
Qui dosi ʒi. frequenter usurpetur.
Vel

℞. *Antimon. diaph. Martial.*
Salis Absinth. an. ℈ß.
Olei destillat. Ligni Sassafr. gutt. i.
M. pro dosi S.
pulvis Aperiens.

Ubi verò Acidum non adeò excessivum, ac Stomachus sensibilis, in his casibus Martialia præparanda sunt, aut imprimis Vina Martialia conveniunt, observando conditionem Ventriculi plùs minùs robusti, & qui facilius aut difficiliùs talia ferè possit: v. g.

℞. *Limatur. Martis* ℥iiß.
Affundantur *Vini* mensuræ tot, quot illius unciæ sunt, stent invicem per 40. dies noctesque, postmodùm de hoc uncias aliquot hauriat Æger, cui si addantur Aromata, majorem efficaciam acquiret.

Quo facit claretum martiale *Mynsichtii*, item Vinum Malvaticum Martiale HARTMANNI, quod habet in *Praxi Chymiatr. p.* 204. Loco vini Malvatici commodius assumitur Rhenanum, quod est acrius, & potentius rodit Martem; necnon Extractum Martis cum succo Pomorum Borsdorffianorum, vel Musto vel Decocto Tamarindorum paratum, uti etiam Extractum Martis *Mynsichtii* (Tincturæ enim Martiales sunt languidæ) deque tali Extracto, quantum cuspis cultri capit, vel ad quantitatem Castaneæ, in Vino Martiali propinatur. Huc spectat Tinctura Vitrioli Martis *Zuvelferi & Ludovici*, Antimonium diaphoreticum Martiale; loco Spiritus Vini communis sumitur spiritus Baccarum Juniperi, vel Menthæ, Cochleariæ, &c. Bezoardicum martiale, quod etiam in Anasarca, & incipiente Hydrope est egregium. Pertinet huc etiam Tartarus Martialis ex affusione solutionis Tartari super Limaturam Martis; sic enim fiunt crystalli Tartari Martiales:

℞. *Solut. Mart. cum Succo Pom.* ℥ß.
(vel *in Scorbuto part.* iii. *cum p.* j. *Spirit. Cochl.*)
D. S.
Essentia Aperiens.

Dosis 40. ad 50. gutt. cum leni motu.

Vel in Subjecto paulo robustioris stomachi usurpentur Acidulæ naturales & artificiales: Vid. PLATERUS *Obser. l. 3. pag.* 608. *Prax. T. 3. pag.* 114.
Vel

℞. *Liqu. Martis Solar.* ʒii. vel iii.
D. S.
Essentia Acidularum.

De quo primo die gutt. vi. capiantur, secundo viii. tertio xii. ascendendo ad 15. 20. vel 30. guttulas, ad modum Acidularum in Morbis Chronicis:

℞. *Salis Martis compos.* ʒiii.
D. S.
Sal Aperiens.

Dosis omni mane, quantum cuspis cultelli capit.

℞. *Aqua Fumar.*
Genist. an. ℥iß.
Mag. seu Extr. Martis Mynf. vel *cum Succ. Pom.* ℥iß. ad ℥ii.
M. D. S.
Potio Aperiens cochleatim capienda.

Capiat quotidie bis cochl. i. vel ii.

℞. *Pulp. Passul. per setac. traj.* ℥vi.
Extract. Mart. cum Succo Pom. ℥iii.
Rhab. elect. ʒiii. ad ℥ß.
Cum f. q. *Syr. Rosat. sol.* vel *Pomor.* f. Electuarium.
D. S.

Ele-

Electuarium Aperiens.

Capiatur quotidie mane dosis magnitudine Castaneæ.

Martialia hæc aliquandiu continuentur, observando tamen interim:

1. Quòd post usum horum instituendus sit aliquis *Motus*.
2. Quòd sub usu horum *Alvus* semper *aperta* servanda sit.

Quare consultum est omni septimana, ad minimum semel, blanda Laxativa interponere, ut ita, quod cicuratum est, ab illis evacuetur: e. g. vespertino tempore usurpentur Pilulæ *suprà de chylificatione læsa* allegatæ, vel dosis *Pilularum usualium, v. g. Glassianarum, aut F. F.* (O) de Ammoniaco & Tartareæ *Quercetani*, aut quales describit SYLVIUS *in Prax. cap.* 7. §. 52. *pag.* 69. &c. & ita interpolatis vicibus cum istis *Martialibus* adhibeantur, vel Pilulæ *in Dissert. de usu & abusu Præcipitant. cap.* 3. §. 30.

Item

℞. *Galban. cum Aceto sol.* ʒß.
Extract. Troch. Alband.
Diagrid. gr. iii.
F. Pilulæ pro 3. dosibus.

Martialibus bis ad aliquot septimanas continuatis, fiat progressus ad *alterantia volatilia*, plùs minùs *aromatica*, quæ vulgo vocantur *Hepatica*, i. e. quæ sunt saporis amaricantis & acris plùs minùs, & omnia imprægnata sunt sale volatili urinoso, nunc magis nunc minùs temperato, blandè Laxantibus mista, ut ita acuetur Bilis, alteretur Sanguinis Dyscrasia, resolvantur Cruditates acidæ, & succi vitiosi sensim & per epicrasin simol evacuentur. Aromatica illa in genere sunt omnia simplicia amara & acria. Hepatica aliàs à Veteribus dicta. Ut enim Acida stomacho sunt amica; ita Amara Hepati grata, quatenus incidunt, & Bilem corrigunt. Inter Acria illa, sale volatili plùs turgida, eminent Cichorium, Radix nempe ejus, Radix Ari, Helenii, Centaurium minus, Carduus benedictus, & maximè Absinthium & Agrimonia, cujus Decoctum insigniter laudat POTERIUS; Rosmarinus, hyssopus, salvia, Mentha, & similia; item omnia *antiscorbutica*, ut, Radix Armoraciæ, Nasturtium, cochlearia, &c. locum inveniunt in curanda cachexia & Anasarca, quæ laudantur à BACONE *de* VERULAMIO *in hist. Vitæ & Mortis*; Flores Genistæ, Bellidis, Centaurii minoris, hepaticæ nobilis: quibus porrò *aromata* omnia, quatenus sunt stomachica, & imprægnata sale volatili oleoso, præ ceteris tamen Cinnamomum, Galanga, Zedoaria, Caryophylli, Zingiber, &c. adduntur. Ex his confici possunt Noduli Vino infundendi, nunc solis, nunc Laxantibus junctis, nunc ante, nunc post Martialia: v.g.

℞. *Herb. Absinth.*
Menth. an. M. i.
Rad. Enul. ℥i.
Gentian. ℥ß.
Rhab. el. ʒvi.
Fol. Senn. sine stip. ℥i.
Rad. Heleb. nigr. non prap. ʒvi.
Cort. Esul. prop. (sic enim præscribuntur) ʒiii.
Salis Tartari unc. ß.
Includantur Nodulo, qui indatur Vini Mensuris aliquot.

De Infuso bibat Æger omni mane haustum, &, si placuerit, à meridie.

Vel

℞. *Herb. Fumar.*
Absinth.
Rorismar. an. M. j.
Rad. Enul.
Fænicul. an. ʒvi.
Fol. Senn. sine stip. unc. i.
Rad. Helleb. nigr. crud. ʒvi.
Rhab. el. dr. iii.
Sem. 4. calid. maj. an. ʒiß.
Bacc. Junip. ℥ß.
Cort. Aurant.
Citri an. ʒiii.
Galang.
Zingib. an. ʒi.
Sal. Tartari (quod acuit Menstrua pro extrahendis Purgantibus) ʒii.
Incis. & contus.
D. S.

Nodulus Laxativus in Vinum.

Vel

℞. *Herb. absint. rec.* M. ii.
Menth. rec. M. ii.
Rorismar.
Salvia an. M. ß.
Rad. Armorat. rec. ℥iß.
Ireos nostrat. rec. ℥ii.
Cort. Esulæ prap. ʒvi.
Cinnam.
Galang.
Zedoar. an. ʒiii.
Sal. Tart. ʒii.
Incis. & contus. includantur Nodulo pro Vini Mensuris aliquot.
D. S. *ut suprà.*

Vel

℞. *Herb. Nastart. rec.*
Cochl. rec.
Card. bened.
Absinth. an. M. j.
Fol. Senn. sine stip.
Rad. Enul.
Armor. rec. an. ℥i.
Helleb. nigr. non prap. ʒvi.
Cort. Esul. prap. ʒiii.
Bacc. Junip. contus. ℥i.
Passul. min. ʒvi.
Sal. Tartari ʒii, vel ʒiii.
Incis. & inclus. Nodulo.
D. S.
Nodulus in Vinum.

Vel

℞. *Herb. Menth.*
Absinth.
Com. Centaur. min. an. M. j.
Rad. Enul. ℥iß.
Fol. Senn. sine stip. ʒx.
Helleb. nigr. crudi ℥i.
Pulp. Colocynth. ʒi.
Zedoar. ʒii.
Sem. Anisi ℥ß.
Sal. Tartari ʒvi.
Incis. & contusa includ. nodulo.
D. S.
Nodulus in Vinum: quo exhausto alia Mensura Vini denuò superinfundatur.

Convenit in Cachexia scorbutica jam ad Hydropem inclinante.

Vel

℞. *Herb. absinth.* Mii.
Cochleae. rec.
Nasturt. rec. an. M. j.
Rad. Armorac. rec. ℥iß.
Enul. ʒvi.
Cort. Esul. prap. ʒiii.
Passul. min. ℥ii.
Bacc. Juniper. rec. ℥i.
Salis Tartari ʒii.
Incis. & contusa includ. nodulo.
D. S. *ut suprà.*

Vel

℞. *Herb. rorismar.*
Salvia ana M. ß.
Absinth.
Flor. Centaur. min. ana M. I.
Genista vel *Lupul.* p. iii.
Rhabarb. el. ℥iß.
Cinnam.
Galang.
Zingib. ana ʒil.
Limat. Martis rec. ℥iß.
Includantur Nodulo, Vino infundendo, pro scopo alterativo.
D S. *ut suprà.*

Nam *Rhabarbarum* non tam propter usum laxandi, quàm alterandi, acidum corrigeodi, Bilem in naturali statu conservandi, Urinam movendi, & Atoniam Hepatis corrigendi, adhibetur: unde etiamnum *Anima hepatis* quibusdam dicitur. Sanè præmissis præmittendis in Virginibus, in specie Cachecticis, egregium usum observavi tam

(O) *Quæ hic duobus* F. F. *notantur Pilulæ, erunt fortassè* Francofurtenses, *seu ex Aloe violata parata.*

tam Rub Juniperi solius, quod *Theriaca Germanorum* dicitur, subinde usurpati, quam ex Rob Juniperi cum Rhabarbaro Pulverisato facit Electuarii,

℞. *Rob Juniper.* ℥iii.
Pulv. Rhabarb. el. ʒiii.
Cinnam. el. ʒi.
M. f. Electuarium: S.
Electuarium Aperiens.

De quo omni mane capiat bonum haustum.

Huc etiam pertinent Cerevisiæ & Vina Anticachectica, quorum formulas videb. *in Colleg. Pharmac. Schrœderiano P. 2., Ludoviciano, & Idea Formular.*, it. TIMÆO *von Guldenklee in Epist. pag.* 428.

Pertinet hic *Elixir Anticachecticum D. Reinesii*. Compositio est Magistralis, quam nemo facilè imitabitur; nam tria Ingredentia interdum plus præstant: propter materiam tamen Medicam hic apponere lubet:

℞. *Rad. Armorac.* ℥iv.
Helleb. nig. ℥ii.
Gentianæ,
Ari ana ℥iß.
Quinque Aperient. ana ʒvi.
Ireos Flor.
Asari,
Epithymi,
Enulæ,
Cort. Rad. Cappar.
Sem. Cartham. ana ℥i.
Ammeos,
Ebuli ana ℥ß.
Herb. Card. bened. M. iii.
Cochlear.
Nasturt. aquat.
Flor. Sambuci,
Fol. Asari ana M. ii.
Salv.
Beton.
Hyssop.
Rorismar.
Chamædr.
Chamæp.
Absinth.
Menth.
Cent. min. ana M. i.
Galang.
Cinnam.
Macis,
Caryoph. ana ℥ß.
Santal. alb.
Gran. Paradis. ana ʒiß.
Piperis albi,
Croci ana ʒii.
Rob Juniperi ℔i.
Vini Rhenan. ℔xii.

Macerentur in Balneo Mariæ per octiduum, tum exprime & destilla ad siccitatem, cavendo Empyreuma, Aqua destillata reaffundatur Fæcibus, & Tinctura eliciatur: post calcinentur Fæces, & cum Aqua pluviali destillata extrahatur Sal, quod purificatum Tincturæ admiscendum.

In Officinis prostant Species Dia-Curcumæ, & Dia-Galangæ: Hinc RONDELETIUS ceu expertissimum Remedium in omni Cachexia habet has Pilulas:

℞. *Spec. Dia-Curc.* (est egregium in his Affectibus Curcuma) ℈iv.
Rhab. el. ʒii.
Spec. Diarhod. Abbat.
Dia-Galang. ana ℈i.
Cum f. q. *Syr. de Absinth.* f. l. a. Pilulæ, ex ʒi. No. 30.
Dos. 20. vel 24.

Tandem *Passulæ* mirè conveniunt in Cachexiis quibusvis, & loco Rob Juniperi usurpari possunt, quæ vocantur optimum Hepaticum, id est, quæ egregiè conveniunt in temperanda Sanguinis Dyscrasia, quia Sanguinem laudabilem ac temperatum reddunt, Bilem optimè in statu naturali conservant, & Sanguinis motum fermentativum nonnihil restituunt. Sunt enim quasi Mustum concentratum. JOEL & RIVERIUS pinguefaciendi vim eis adscribunt. SOLENANDER *Cons.* 21. *Sect.* 3. sequens Electuarium parat:

℞. *Passul. Corinth.* ℔i.
Rhabarb. el. (hoc enim solum est insons inter Purgantia) ℥ß.
Sacch. ℥iv.

Quæ miscet invicem & servat. Usurpatur interdum ante pastum dosi cochl. j.

Incredibile est, inquit SOLENANDER, *quantum emolumenti afferant ad sanitatem conservandam, dum alvum laxant, ventriculum & primas vias evacuant, & jecori conveniunt*, i. e. Sanguinis Crasin emendant. Loco hujus potest præscribi *Electuarium Augenii*, aut etiam *Electuarium ex Passulis* HORSTII *in Observat. pag.* 201., aut quod in *Colleg. Pharmaceut. P.* 2. Aut præscribi potest Electuarium Molle sequens:

℞. *Pulp. Passul. Corinth.* ℥vi.
Rhabarb. el.
Crem. Tartari ana ʒiii.
Sal Tartari ʒiß.
Cinnam. acerr. ʒi.
Cum f. q. *Syr. de Pomis* f. Electuarium Molle.
D. S.
Electuarium Aperiens.

De quo alternatim usurpari potest.

Si quis velit addere Extractum Martis, Remedium faciet eo magis conveniens, variando subinde dosin pro circumstantiarum ratione. FINCKIUS *in Tract. Chymico* Decoctum parat cum Tartaro vitriolato.

Sanè, quando in Cachexia Bilis acuenda, & Sanguinis motus fermentativus nonnihil restaurandus est, Aromatica ralia amara resinosa, & Rob hi aromatici, optimè conveniunt: Nempe hæc omnia effectum Calefactionis post se relinquunt. Jam verò Intemperies Frigida in Cachecticis solet adesse. Decocta Lignorum alibi commendantur.

In fine adhibentur omnia *Salia volatilia*, plùs minùs oleosa, *Spiritus urinosi* volatiles, tam simplices quàm compositi, Spiritus Tartari volatilis, Spiritus Carminativus, Liquor Cornu Cervi succinatus, Lumbricorum urinosus, Urinæ, Salis Ammoniaci simplex & oleosus, Tinctura Nephritica *Ammelungii*, &c. Quibus pro circumstantiarum ratione nunc Febrifuga, nunc Antiscorbutica, nunc Emmenagoga permiscenda, Elixir Proprietatis sine acido, imprimis illud rubineum, quod paratur cum Spiritu Urinæ, vel Salis Ammoniaci, hic enim insigniter convenit; Elixir Præcipitans, Cachecticum Polychrestum, vel solitarium, vel cum Essentia Absinthii, Agrimoniæ, Rorismarini, Juniperi, Tinctura Tartari composita, &c. Donec ex asse reconvalescat Æger: Hinc

℞. *Tinctura Tartari compos.* aut *Elixir Anticachect.* aut *Elix. Propr. sine acido* ℥i.
Essent. Absinth.
Cent. min. ana ʒii.
M. D. S.
Essentia Aperiens.

Dosis 40. vel 50. gutt. bis vel ter in die, mane in vehiculo calido, hora quinta promeridiana, in Cerevisia, & sub introitu lecti.

Vel ℞. talia matutino tempore, à meridie verò recipiatur *Spiritus Salis Ammoniaci*, vel hujus loco *Spiritus Carminativus de Tribus*, vel *Tinctura Nephritica*, vel *Liquor Cornu Cervi succinatus*: de quibus à meridie & sub introitu lecti capiantur gutt. 40.

℞. *Spiritus Carminat. de Tribus* ʒiii.
Salis Ammoniaci ʒiß.
M. D. S.
Spiritus Resolvens.
Dosis 50. gutt.

Vel horum loco:

℞. *Tinctura Nephrit.* ℥ß.
Liqu. Corn. Cerv. succin. ʒii.
M. D. S.
Tinctura Resolvens & Aperiens.
pro dosi sint 50. gutt.

℞. *Tinctura Nephrit. Ammel.* ℥ß.
Spirit. Lumbr. per putr. vel *Urina per putr.* ʒii.
M. S.
Tinctura Urinam pellens.
Vel

℞. *Tinctura Nephrit.* ʒiii.
Tartari ʒi.
M. D. S. *ut antè.*
Dosis 40. vel 50. gutt.

℞. *Aqua Alkekeng.*
Petrosel. an. ℥iß.
Malvat. Juniper. ʒvi.
Tinctura Nephrit. ℥ß.

Spi-

Digitized by Google

Spirit. Lumbr. terrestr. ℥ii.
Syr. Cinnam. ℥vi.
M. D. S.
Potio Nephritica, cochleatim capienda.
Vel
℞. *Arcan. dupl. Mynf.* ℥i.
Salis Genist. ℥ß.
M. D. S.
Sal Singulare pro 2. vel 3. dosibus.

Tandem Balsamum Sulphuris terebinthinatum vel juniperinum commodè aliquandiu continuandum venit. Item cum Aromaticis istis interdiu usurpatis capiatur sub introitu lecti *Elixir Menthæ*, *Cochleariæ*, *&c.* parva dosis, aut hujus loco *Spiritus Baccarum Juniperi*, *Menthæ*, *Salviæ*, *&c.*, & horum medio promoveatur digestio prima, acuatur Bilis, & restauretur denuò Sanguis.

Pro meliore illustratione dictorum, observanda venit Ancilla cachectica, aliàs succiplena & formosa, quæ jam ab aliquot mensibus Scabie laborans deformis reddebatur, ab alia Ancilla per contagium contracta. Scabies erat humida, pustulæ latæ, ingentes, copiosum serum, præsertim in cruribus, fundentes, Crura simul insigni Tumore œdematoso ad Genua usque turgebant, manibus etiam tumidioribus existentibus. Conquerebatur simul de sapore dulci nauseoso, insigni siti continua, Cerevisiam secundariam bibebat, quia primatia non sapiebat, benè appetebat, probeque comedebat, interdum dulcis & calidus halitus ex Abdomine ascendere videbatur, dicebat, *ascendere ipsi instar fontis calidi*: in Abdomine subinde varias agitationes percipiebat, quod eainde nunc parùm tumebat, nunc denuo subsidebat, Facies erat pallida & tumida, Urina parcior mittebatur, quolibet mane Vomitum jejuno stomacho patiebatur, Menses inordinatè fluebant, nunc intra 14. dies redibant, nunc ultra Mensium tempus deficiebant, & benè dormiebat. In hac Cura ad vitium Bilis respiciendum erat; & cùm ante accessum meum jam purgata esser, ante omnia operam dedi Acidum corrigere, viscidum resolvere, & Bilem acuere: hinc Amaricantia tribus his scopis satisfacientia credidi, unde beneficio Absinthii maximam partem eam restitui: Primò dedi Liquorem Martis Solaris ad gutt. 20. quotidie, donec ℥i. absumpta fuisset; omni mane dosin usurpando, quo Ægra meliùs habuit, Urina copiosiùs fluebat, & sapor dulcis evanescebat. Externè Ulcusculis scabiosis imponere jussi Folia Lapathi acuti recentia contusa, ita illa minùs plorabant Seri, nec Tumores increscebant, sed Pustulæ ad sanitatem properabant. Dein suasi parandum decoctum ex Radice Lapathi, Frondibus Cynosbati, & Herba Absinthii, ana cum Aqua simplici, quod omni mane calidè bibit, & expectavit Sudorem, ubi etiam Urina fluxit: imò, ut penetrantius esset, quotidie Spiritum Absinthii urinosum per putrefactionem paratum ad gutt. xxx. in dicto decocto dedi.

His aliquot septimanis continuatis meliùs habuit, sed nundum rectè, unde dedi Vomitorium, ex quo miram saburram cum euphoria rejecit, posteà dictum decoctum continuavit. Cum verò istud nausearet, jussi ex Absinthio cum Spiritu Vini parare Essentiam, de qua mane & vesperi cochl. i. assumpsit, simulque instillavit Spiritus Salis Ammoniaci gutt. xxx., & ad aliquot septimanas continuavit; Absinthium etiam cum Pane butyrato assumpsit, & sic convaluit.

Si ex Officina curari debuisset, Digestiva præmisissem Martialia, v. g. Solutionem Martis cum Succo Pomorum, vel Tincturam Vitrioli Martis *Zwelferi*, vel Pulverem Cachecticum *Hartmanni*; Post Vomitorium dedissem, vel Purgans Mercuriale; tertiò volatilia Aromatica amara propter inertiam Bilis, ut Vinum Absinthites, Vinum infusum Herbarum Amaricantium, vel Hepaticarum, item Essentiam Myrrhæ, Lignorum, Spiritum Carminativum, quotidie à ℥ß. ad ℥i., aliquandiu continuando. Cum bis propter Scabiem procurassem Sudorem.

ARTICULUS II.

De Leucophlegmatia, & Anasarca.

HÆc ipsa similiter conveniunt in Cura *Leucophlegmatiæ & Anasarca*, in quibus tamen subinde ad validiora, & in specie in purganda Anasarca ad Succum Iridis nostratis accedendum est, itemque ad Mercurium dulcem, qui in his expurgandis est optimus, si scilicet Pilulæ de Ammoniaco Quercetani, aut Extracto Catholico immiscentur.

Notatu digna est observatio RHODII *Centur.* 3. *Obs.* 9. de Fœmina Leucophlegmatica ab inunctione Mercurii vivi reconvalescente.

DIAGNOSIS.

Anasarca signa specialiora quod concernit: in hoc totum Corpus molem præternaturalem acquirit, maximè Pedes, qui primò intumescere incipiunt; simul totius Habitus color pallidus, Carnes molles ac flaccidæ existunt, laborem minimum magna excipit Lassitudo, Pulsus est parvus. Urinæ tenues & aquosæ utplurimum, secus ac in reliquis speciebus Hydropis, quatenus in hoc non tanta Seri quantitas extravasatur, imò ad poros Partium hoc depositum, aliquantum adhuc, utut tardiùs, circulatur.

PROGNOSIS.

Anasarca autem, si Pectoris atque Abdominis Hydropi comparetur, minùs periculosa est; quia Causa hujus Continens à Vasis Sanguineis & Lymphaticis, commodiùs absorberi, ac à Sanguine affluente faciliùs digeri ac dissolvi, vel etiam per Excretoria eliminari potest, nisi Phthisis aut Tympanites superveniat. Imò multò *tutior* est Particularis, & quæ Crura tantùm occupat, modò Ascites ipsi non combinetur, quàm Universalis.

Aliàs verò plus spei est, si Anasarca Ascitem, quàm si Ascites Anasarcam, superinducat.

CURA.

Præter *Purgantia* superiùs allegata, *Sudorifera & Diuretica* specialiter laudantur pro Habitu totius Corporis promptè evacuando, & simul emendando. *Sudorifera* inter vulgaria eminet Decoctum Lignorum Sudoriferorum, Radicis Chinæ, Ligni Sassafras & Guajaci: de quo conf. WILLISIUS *Pharm. Rat. Part.* 2. *pag.* 366. & 375. Sic LINDANUS refert, se curasse Anasarcam in Muliere Decocto Ligni Guajaci, unà cum interposito Condito seu Electuario Stomachico, & fœcundam factam fuisse: Decoctum Granorum Juniperi vi diuretica est egregium. Decoctum Radicis Vincetoxici in Vino paratum singulare Remedium Diureticum simul & Diaphoreticum in Anasarca esse, & mira præstare asserunt; non secus ac Decoctum Helenii. Novi Exemplum insignis Anasarcæ mediante *Decocto Fructuum Cynosbati cum arillis* curatæ. Aliis in usu est, ut accipiant Lignum Sassafras, cui addunt Lignum Juniperi, vel Baccas ejus, ut ita fiat Remedium & Diureticum & Sudoriferum: de quo vid. RIVERIUS *Cent.* 4. *Observ.* 82 *pag.* 49., qui Rusticum post Febrem Quartanam confirmata Anasarca laborantem, beneficio Vini Juniperi per Diuresin curavit: Sicut etiam Spiritum Baccarum Juniperi admodùm commendat JOEL *in sua Praxi*. (P)

Pro scopo *Diuretico* Lixivium ex Cineribus Absinthii & Genistæ cum Vino albo vel Aqua appropriata, paratum, est egregium: Nam certè Vinum Absinthites, aut Vinum Enulatum, seu Infusiones Radicis Helenii, optimè,

(P) *Haud facile sanè est in Praxi Anasarcam vel Leucophlegmatiam* Sudoriferis Medicamentis *curare*; *phlegmaticus enim & crassus humor minimè potest per Cutis poros, adhuc vi morbi angustiores redditos, educi, imò crassæ illius particulæ à Sudorifero remedio in motum actæ, quum non possint ob crassitiem per poros extrudi, vim in Corpus universum faciunt, non sine notabili virium ægrotantis dispendio. Quod quidem verum est non solùm de Diaphoreticis intrinsecùs assumtis; sed etiam de Hypocaustis, aliisque similibus instrumentis, quorum ope Sudor in Leucophlegmaticis, atque Anasarcicis procurari solet, & A. in calce hujus Articuli notat. Satius igitur est loco Sudoriferorum*, Diuretica *propinare, & præsertim quæ salina adeoque incidentia sunt: horum enim auxilio attenuati lenti viscidique humores, facili negotio poterunt per Urinæ secernicula extra Corpus propelli.*

mè conveniunt pro Potu in Cachexiis & Anasarca. Adeò nempe *Amara* post *Martialia* utramque in his Affectibus faciunt paginam. Alia, ut Essentia Lignorum, Ligni sassafras, sambuci, vel Essentia Rob sambuci, Tinctura Coralliorum sassafrata, Malvaticum Juniperinum, Elixir Febrile *Mynsichtii*, spiritus Theriacalis camphoratus, spiritus Tartari volatilis, nota sunt. Semem Hyperici ad ℥j. in Vino haustum potens est Diureticum. species Diacurcumæ cum Decocto Cicerum rubrorum laudantur imprimis, ubi adsit simul vitium Mensium suppressorum. Cæterùm hæc ipsa quoque conveniunt in Cachexia Virginum curanda, & in specie Martialia.

Si verò Cachexia sit ex defectu Mensium, imitemur FORESTUM *lib.* 19. *Observ.* 34., qui *Anasarcam ab obstructione Mensium* præmissis Universalibus per ea, quæ Urinas ducunt, & simul Menses cient, curavit, ut est Asarum ejusque Decoctum, quod mirè prodest, præsertim si Cinnamomi aliquid adjungamus, fortiter coquamus, & unà herbam Sabinæ, Baccas Juniperi, Radicem Rubiæ Tinctorum addamus, e. g. potest esse talia.

℞. *Rad. Asari* ℨiß.
Rub. Tinctor. ℥ß. ad ℥i.
Herb. Sabin. M. i.
Bacc. Junip. rec. ℥vj. ad ℥i.
Coqu. in s. *Aqua simpl.* sub finem addendo
Cinnam. acut. ℨii.
Cardam. ℨi.
Colatura edulcoretur pro lubitu.
D. S.
Potio Aperiens pro aliquot vicibus.

Insuper ipse Virum potatorem Leucophlegmatia & Anasarca laborantem, cum ipse Medicamenta in parva dosi respueret, præscribendo sequens Decoctum per Urinam operans, unà cum aliis proficuum observavi, restitui:

℞. *Rad. rec. Bryon.* ℥i.
Asari ℥ß.
Sal. Tart. ℨii.
Infund. in s. q. *Aqua simpl.*
Stent in loco tepido per noctem: mane adde
Rad. Vincetox. ℨvi. ad ℥i.
Cemar. Absinth. M. i.
Flor. Bellid. M. ß.
Bacc. Junip. ℨiii. ad ℨvi.
Sem. Fœnic.
Anis. an. ℨii.
Incis. & contus. infund. & coquantur simul: Colaturæ ℥xv. ad ℔iß. vel ℔ii. adde
Spir. Sal. Ammoniaci,
Tinctura Nephrit. an. ℨii. ad ℨiii.
Syr. de Hyssop. unc. ii. vel unc. iii.
M. S. *ut anteà*

De hoc assumpsit Æger quotidie ter, mane, meridie, & sub introitu lecti, bonum haustum, ita uberiori Urinæ profluvio factus est sanus.

Pertinet huc *Pulvis Henrici ab Heer* expertus ad Virginum pallidos Colores, seu ad Cachexiam Virginùm cum Mensibus suppressis, quem ceu millies expertum commendat in *observ. oppidò rar. observ.* 6.

℞. *Rubiæ* ℨiß.
Sabinæ,
Musci d. an. ℈i.
Croci ℈ß.
Lumbr. terr. præp. vel loco hujus *Boracis Ven.* dr. i.
Macis,
Fol. Lauri an. dr. ß.
Spec. Arom. rosat. ℈i.
Limat. Chalyb. dr. iii.
Rad. Enula dr. i.
Sacch. duplum omnium.
M. f. Pulvis.
Dosis dr. i. in Vino albo.

Lumbricorum Decoctum vel Spiritus eorundem per fermentationem seu putrefactionem paratus est expertum Diureticum in Anasarca, imprimis si sit complicata cum scorbuto, in quo scorbuto lumbrici sunt admodum egregii.

Externa, ut *Vesicatoria*, *Escharotica*, *Acuum puncturæ*, &c. pro Anasarcæ cura videb. *in* WILLISII *Pharm. Ration. Part.* 2. *pag.* 269. *sequ.* præterea in Anasarca conveniunt Folia bardanæ viridia, si leviter contusa applicentur plantis pedum & Juncturis: Nam mirum est, quantam Fuliginem extrahant ex toto corpore, cum sensibili Ægrorum levamine, eamque admodum copiosè per poros pedum & surarum eliciunt. Oleum scorpionum inunctum per Diuresin Anasarca laborantem sanasse, vid. WILLISIUS *l. a. cap.* 5.

In principio ac declinatione *Balnea*, tam humida quàm vaporosa, conveniunt: Illius generis efficaciora sunt thermæ Naturales ac Artificiales, Sulphure ac sale impregnatæ: Hujus verò Vapor Aquæ Mineralis, in salem decoquendæ, prope Furnos salariorum excipiendus. Spectant huc laconica, vel sicca cum spiritu Vini accenso instituta, quæ non tantùm poros reserant, sed elasticitatem quoque Humorum excitando visciditatem horum corrigunt, hinc duplici modo ad sudorem disponunt. Sed Balnea hæc via, nisi in principio ac declinatione locum habent, cùm in statu adhibita asthma, apoplexiam, &c. inducere possunt, quatenus corpore nimis calefacto serum ex Habitu ad Vasa, hincque ad præcordia & Cerebrum, cogunt. Quidam corpus Anasarca laborans immergendum suadent in Arenam calidam, ut eò promptiùs absumantur humiditates, quod etiam FERDINANDUS *Hist.* 30. *pag.* 94. tanquam suum Experimentum refert.

ARTICULUS III.

De Hydrope Universali.

Cachexiam modò explicatam frequenter sequitur *Hydrops*, non secus ac reliquas ejus species, ut *Cachexiam Ictericam*, *Hypochondriacam*, *Scorbuticam*, & *Febrilem*, tandem insequi solet. *Hydropis* nomine intelligitur *Aquarum seu Humorum serosorum extravasatio atque præternaturalis collectio, quàm necessario Tumor & distensio Partis, cum ejus tamen mollitie, & non rarò fluctuatione, comitantur.* A partibus, quas immediatè magis occupat, varias appellationes, i. e. *Hydrocephalus*, *Ascites*, &c. sortitur; hydropis enim vox convenienter Latinis *Aqua Intercus* redditur. Jam verò hydrops vel totum corpus tumefacit, & dat hydropem *universalem*: vel determinatam corporis Partem, unde Hydrops *Particularis*. Ille est vel simpliciter talis, & dicitur *Anasarca* & *Leucophlegmatia*, vel secundum quid talis, & est illa *Ascitis* species, quæ successivè post crura tumefacta totum Abdomen & Thoracem occupat. Hic pro partium varietate, quas affligit, varius est: unde speciales sortitur nomina: sic quando Aqua colligitur in capite, dicitur *Hydrocephalus*: quando in Pectore, *hydrops Pectoralis*: si in Pericardio præternaturaliter abundet Lympha, ex *hydrops Pericardii*: si in solo Abdomine, dicitur *hydrops Ascites*, ab Utre, quia instar Utris Abdomen repletum & tumefactum est (Q); in Utero est *hydrops uteri*: in Testibus est *hydrocele*: In Partibus externis, uno alterove membro, *Tumores Serosi* aut *Aquosi* generali nomine appellantur: Imò in Omenti bursa copiosæ Aquæ inclusæ in insignem Tumorem Abdomen attollunt, quale Exemplum videb. *in* HORSTII *Observ.*: Item in Peritonæi duplicatura conclusæ Aquæ Hydropis Abdominis speciem præbent; vid. MEEKREUS *Observ. Chirurgic.* (R)

(Q) *Ἀσκὸς enim est* Uter.

(R) *De hac Hydropis specie, in qua Aqua occupant duplicaturam Peritonai, seu spatium vi factum inter utramque Peritonai Membranam, elegantem habet dissertationem* Dom. Littre, *occasione nobilis Mulieris, eo morbo post quartum annum sublata, conscriptam. Hoc autem modo id accidere posse putat citatus Author: si scilicet putemus, quasdam ex Glandulis contentis in duplicatura Peritonai obstrui, atque adeò inflari: has obstructa ac intumescentes separant à se invicem superficies membranarum in statu naturali sese contingentium: ex qua separatione & divulsione membranarum, alia Glandula in eadem duplicatura sita necessariò dilacerantur ea ratione, ut illarum pars filtrationi dicata superficiei unius membrana adhæreat, vas verò excretorium, quod secretum liquorem juxta natura ordinem extra Peritonai duplicaturam transmittere debet, veluti in cavum inter utramque membranam relictum hiet: quare liquor aquosus in iisdem Glandulis secretus, quum non possit foras ejici, nonnisi in eodem relicto*

Ex his patet, hydropem non esse propriè alium Morbum, quàm ubi est Aqua. Hinc *Tympanites* impropriè est hydrops, cùm Flatuum tantummodo, non verò Aquarum, in Abdomine collectio sit: Unde saltem propter similitudinem Tumoris cum Ascite ad hydropes refertur, (S) Eodem modo curatur, ac *de Inflatione stomachi suprà dictum*, in specie spiritu Nitri dulci, & spiritu Carminativo de Tribus, qui insigniter convenire solent.

Saltem *Divisio Hydropis in Universalem & Particularem* notanda venit. *Universalis* est, qui vitio totius Corporis oritur, & a Pedibus incipiendo tandem Abdomen successivè occupat. Frequentissima Hydropis species est ista, quando Pedes, Scrotum & Abdomen insigniter intumescunt & turgescunt: quæ nec propriè *Anasarca* est: cùm saltem Partes inferiores occupet, utut WILLISIO *Anasarca Particularis* minùs tamen appositè, dicatur; Neque tamen est *Ascites* propriè dictus, quia præter particularem Abdominis Tumorem & universa Crura subinde immensum tument. Reverà igitur frequentissimus hic Hydrops est quasi Anasarca Partium inferiorum, cùm origine, fiendi modo, ac medicationis ratione inter se conveniant: accidentaliter verò differant: de quo *infrà*. *Particularis* est, qui vitio determinatæ Partis fit, & primo Abdomen, dehinc Scrotum, tandem Pedes occupat, de quo Particulari infra pluribus:

Hydrops Universalis utplurimùm Cachexiam confirmatam insequitur, ita tamen, ut nunc sit *Genuinus*, ubi simpliciter serum peccat; nunc *Nothus*, ubi simul cum sero Materias plùs minùs viscida est, adeoque Ascitem cum Anasarca constituit.

CAUSÆ.

Causa Hydropis non est Hepar frigidum ob Hæmatoseos defectum; quæ Veterum fuit sententia, cùm à Modernis Hepar dejectum sit ab Imperio sanguificationis, ipsique publicæ dictæ Exequiæ. Deindè adversantur huic sententiæ omnes, qui per experientiam Anatomicam observarunt, sæpissimè Hepar insons in Hydropicis, in specie Asciticis, fuisse repertum: de quo vid. præter HELMONTIUM *Tract. Ignotus Hydrops* §. 20. SENNERTUS *lib. 3. Praxeos*, ubi *de Ascite*, qui jam suo tempore assertum hoc rejecit. Unde in principio hujus seculi SYLVIUS LANCEANUS, *Medicus Romanus*, peculiarem edidit Libellum, cujus Titulus: *hydropem non semper à Jecore fieri*; excusum *Romæ Ann.* 1603. Licet negari nequeat, Bilis defectum simul concurrere, Non nego equidem, Hepatis & Lienis scirrhos fuisse subinde inventos in Hydrope demortuis; sed hoc habent commune cum aliis Visceribus. Viscerum enim quorumvis varia & multiplex observata in Hydropicis constitutio præternaturalis; ita ut hactenus nil certi de Parte solida, primariò in Hydrope affecta, colligi queat. Imò fieri potest, ut sine vitio alicujus Visceris Hydrops nascatur, quando ab Errore externo, aut Potu frigido confertim ingesto, Aqua in Abdomine colligitur: atque adeo non solius Hepatis, sed & aliorum Viscerum culpa, imò interdum Visceribus penitus illæsis, Hydropem generari constat. Ut taceam obscuram esse generationem & fiendi rationem Hydropis, si ex Hepate oriri supponatur.

Propiùs ergò ad *Causas Remotas Universales* accedamus. Est ergò Hydrops non secùs ac suprà memorata Cachexia, nunc *Morbus Primarius*, qui per se vitio Rerum Naturalium aut Non-naturalium successivè nascitur, nunc *Secundarius*, qui ex vitio quodam morboso præternaturaliter præcedente originem ducit. Nempe oritur hydrops frequentissimè

I. *Ex Febribus Intermittentibus Chronicis*, quibusvis *malè tractatis*, speciatim ex Quartana diuturna: præsertim quando Ægri in Paroxysmo nimis bibunt, frequenter hydrops oritur. Adeò, ut frequentissimus diuturnarum, & malè tractatarum Quartanarum, pedissequus sit hydrops, pro quo præservanda diebus intermissionis Amara ex Vegetabilibus Febrifugis, præsertim Absinthio, sedulò usurpanda sunt, pro conservanda Bilis & sanguinis crasi, debitoque Viscerum tono; vid. M. A. N. C. *Ann. 3. Observ.* 322.

II. *Ex Asthmate* (præsertim *Orthopnœa*) non solùm humoroso, sed etiam Convolsivo, cui, si diutiùs duret, ordinariò hic hydrops supervenit: item ex aliis Pectoris Pathematibus hydrops observatur; siquidem aliquando Empyema, Phthisin & sanguinis sputum hydropem hunc insecutum observatum fuit.

III. *Ex Renum vitio* frequentissimus est hydrops. Vix credo, an possit Ascites Universalis supervenire sine Renum præternaturali defectu, quin ex solis his affectis hydropem, licèt Particularem, oriri præter ea, quæ HELMONTIUS *Tract. Ignotus hydrops* §. 16. & 20. habet, PLATERUS confirmat *in Observationibus*, ubi ex Renibus exulceratis Hydropem ortum allegat. Hinc Renem, ceu adæquatum artificem omnis hydropis, asserit HELMONTIUS *l. c.*, vel ex eo imprimis, quod totus hy-

---

relicto spatio congeri debet: quò copiosiùs autem hic congeritur eò magis membrana à se invicem abscedunt, & amplior locus conceditur aqueo liquori inibi perpluenti: atque hoc pacto sensim Hydrops in duplicatura Peritonæi sedem habens incrementum sumit.

Addit idem Author ad Praxim promovendam Signa; quibus hæc Hydropis species deprehendi unquam possit. Potissima autem sunt. 1. Si Ventris tumor lentè satis inceperit, & nonnisi post multos annos incrementum sumserit. 2. Si Abdomen propriam servet figuram, etiam mutato corporis situ. 3. Si Tumor circumscriptione particulari, à Ventris circumscriptione diversa gaudeat. 4. Si aliquis locus sit, in quo nec repercussus nec fluctuationis sensus percipiatur. 5. Si extrema infima Hypogastrii vel prorsus non, vel sero satis & parum intumescant. 6. Si post Paracentesim, longum specillum per fistulam immissum, non possit in universam Ventris capacitatem introduci. 7. Si eodem specillo inæqualitates ab intestinis aliisque visceribus formata non deprehendantur. 8. Si post Paracentesim parum Aqua in Abdomine remaneat 9. Si educta Aqua in ægro supino jacente, liquor per puncturæ locum in ventrem injectus à ventre non excipiatur, sed statim per fistulam evomatur. 10. Demum si corpus Hydrope affectum longo tempore veluti sanum se gesserit, nulla alia molestia affectum, quàm quæ à pondere & mole ventris ortum habet.

Hujus denique Hydropis speciei Curatio in hoc consistit ex Littre, *ut primo Paracentesis instituatur in parte infima Tumoris, ut & collecta jam aqua, & quæ successivè colligitur, promptè effluere possit. Vulnusculo turunda filo alligata indatur, ut illud consque apertum contineatur, quousque Membranarum divisarum coalitio probe facta sit. Id autem ut consequamur Injectiones per Vulnusculum quotidie instituenda, ex Decoctis Vulnerariis & Abstergentibus, ad facis & crassamenti ab aqua relicti eductionem: quod si fortasse Ulcera in cavitate suborta sint, Decoctis addenda Myrrha, Aloe, Aristolochia &c. Penicilla denique fasciis compressa Ventri superponenda, ut, favente quoque Musculorum Abdominis actione, quæ ex Morbo divulsa erant Peritonæi membrana, sensim sibi invicem agglutinentur. Quod si tumida adhuc Glandula fungosa fortasse carne luxuriantes, hanc agglutinationem impediant; tunc opportunum erit Ventrem ea sede incidere, ut possit Tumor patefactus Chirurgi manibus, & medicamentis appropriatis tractari.*

(S) *Non abs re hic animadvertendum reputo, quod accurate notat* Dom. Du-Verney Junior: *sæpè scilicet decipi etiam Clarissimos Practicos in dignoscendis his Hydropis speciebus, Ascite nempe à Tympanite: vix enim unquam se vidisse ait Ascitem, qui non pro Tympanite fuerit habitus, Ventris namque tensio, & sonus sæpenumerò accuratissimis observatoribus imponit, qui insitam menti opinionem non repudiant, nisi cùm facta punctione, Aqua non Aer effluit. Signa autem potissima, quibus Aquam in ventre contineri non Aerem certocertius deprehendimus, duo sunt, ventris scilicet pondus, pondus æqualis Aeris molis longè superans, atque fluctuatio. Tametsi autem hoc verum esse quotidiana experientia demonstret; negare tamen non possumus, quandoque Aerem cum Aqua in Hydropicis commisceri: quod his indiciis dignosci poterit. I. Si ventrem utraque manu tangamus, ea præsertim sede ubi Aqua terminus; ibi levitatis sensum percipimus, veluti cùm vesicam leviter tangimus, quam non totam Aqua occupat, sed reliquam Aer complet. II. Si mutato Ægri situ, locus qui levis deprehendebatur, gravis evadit, & contrà, qui gravitatem præseferebat levis evadit. III. Si instituta Paracentesi Aqua salientis fluxus Aeris bullulis interrumpatur, ita ut seta porcina vel ulio exiguo stylo fistulam liberare cogamur.*

Digitized by Google

hydrops per urinæ fluxum solvatur, *l. c.* §. 3. Totum enim fundamentum, propter quod supervenit Cachexiæ hydrops, consistit partim in renibus, partim in defectu virium vitalium, humores non amplius regere valentium. Semper renes in hydrope simul sunt affecti, ita ut hydrops frequens renum vitium secum vehat. Sanè ea renibus obstructis, & debilitatis, aut ab iisdem ulceratis, crebrior hydrops observatus; sicut pariter nephritica pathemata, & renes exulcerati frequenter hunc affectum inferunt. Notorium enim est, quòd in omni hydrope, tam imminente quàm incipiente, urina pauca, parca, nec respondens potui assumpto, excernatur: quod observent tanquam prognosticon potatores, qui, neque mingentes neque sudantes multum, certi sint, se evasuros hydropicos. Ut adeò concludendum sit, in hydrope fermentum renum alterans secundùm naturam serum sanguinis, vel deficere, vel impediri: & oportunam coram esse, quæ sit per Diuretica, & Lotium provocatia. Confirmatur hoc ex eo quòd Serum, licèt materialiter idem sit cum urina, si in abdomine coacervatum extravasetur, neque saporem, neque odorem, neque colorem, neque alias urinæ proprietates obtineat: quod ipsum innuit renum officium deficere, vel planè cessare in hydrope, nec eos transmittere serum. Mictus quoque sanguinis diuturnus hydropem infert, teste SCHENCKIO *in observ.*

IV. Ex *vitio Visceris cujusdam nobilioris*, aut usus necessarii in abdomine, Hepate, Liene, Mesenterii glandulis affectis, utero, &c. frequens hydrops observatus. RONDELETIUS *in praxi l. 3. cap. 35. de Scirrho hepatis* inquit, se ex frequenti corporum dissectione observasse omnes hydropicos vel Scirrhos, vel glandulas mesenterii induratas, habere, aut pancreas similiter constitutum. Item ex ulcere mesenterii observatus fuit hydrops, quod confirmat RONDELETIUS *l. 4. cap. 36.* Sic ex ulcere mesenterii quinquies hydropem observat TULPIUS *lib. 2. observ. 32.* uti etiam HOECHSTEDTERUS *dec. 6. cons. 6.* Sic Lienem malè affectum, in specie scirrhosum factum, hydrops necessariò insequitur: par est ratio de hepate scirrhoso hydropem inferente; & ex Vulnere hepatis, Sclopeto inflicto, suppurato, hydropem natum, videb. in M. A. N. C. *ann. 6. & 7. observat. 106. pag. 145.*

V. *Ex illero, & aliis* quibusvis *Cachexiæ speciebus confirmatis*, tandem nascitur hydrops: in specie scorbutum hydrops sui generis insequi solet, de quo vid. optimè differentem EUGALENUM *tr. de scorbuto.*

VI. *Ascites à sanguine, vel præter-naturaliter excreto vel retento*, frequenter admodùm oritur: Sic suppressæ hæmorrhoides Aquæ intercuris metum injiciunt: sic propter menstrua consueta suppressa hydrops non rarò supervenit; e. gr. post quamvis hæmorrhagiam, aut nimiam, aut crebriùs repetentem, semper Cachexiæ, & hydropis metus imminet; sic post vomitum sanguinis, post immodicum sanguinis sputum, hydropem insecutum, &c. observatum fuit: vid. RIVERIUS *in observ. Communicatis.*

VII. Imò *ex aliis nimiis excretionibus*, præsertim per Alvum tam Artificialibus (sic enim Leucophlegmatiam, & Ascitem à variis Catharticis malè adhibitis, crebrioribus aut fortioribus, notat POTERIUS *cent. 2. cap. 29.*) & Nonnaturalibus, quàm præternaturalibus: sic ex alvi profluvio diuturno observat FERDINANDUS hydropem, *hist. 98.* item hydropem gravem succedentem ptyalismo diuturno, & pertinaci observavit THONERUS *in observ.* Idem de Dysenteria, ac similibus excretionibus observatum, nec non de Veneris abusu.

VIII. Crebrior, & copiosior, aut intempestiva *potus* præsertim *frigidi*, post nimium æstum, aut corporis exercitium, aut æstum febrilem, *ingurgitatio*, subitaneum interdum hydropem Ascitem infert: qualium exemplum, præter PISONEM *tract. de colluvie serosa*, etiam refert SENNERTUS *l. 3. cap. de Ascite pag. 711.* Sic intemperantia ebriosa ad hydropem disponit: Ex haustu copioso frigidæ post nimium æstum hydrops post Tertianam genitus in M. A. N. C. *ann. 6. obs. 85. p. 52.* potus nocturnus in specie ad hydropem disponit. vid. BARTHOLINI *Acta med. Hafniensia Volum. 2. pag. 260. & 262.* In paroxysmo febrium, qui copiosiùs potant, præsertim frigida, facillimè hydropem incurrunt. Item ex copioso frigidæ potu in Æstate hepatis Scirrhus, & hydrops vid. in FONSECA *lib. 2. cons. 39.* item RIVERIO *cent. 2. observ. 65.* Alius frigidam quotidie ante prandium bibens hydropicus factus, authore PANAROLLO *pent. 3. observ. 42.* idem confirmat HENRICUS *ab* HEER *observat.* annotans quendam ex assidua Ebriositate ictero, & hydrope laborasse: Acidulas in dispositis hydropem accelerare posse, vid. in M. A. N. C. *observ. 180. ann. 3.* Quò facit spiritus Vini nimius abusus, (T) & similium potuum Aromaticorum aut generosiorum ingurgitatio nimia, Colliquationem nimirum inducendo, & Lymphæ Acrimoniam augendo. Spectant huc esus fructuum pituitosorum nimii, ut & Lactucæ, Endiviæ, &c.

Juxta has Causas magis particulares observandum: *sensibilis Urinæ excretionis, & sensibilis Transpirationis defectum*, utplurimùm, si non semper, adesse in hydropicis.

Urinam quod attinet: sanè hæc non unius modi excernitur in hydropicis, quando utplurimùm crassa, intensè tincta, & perquàm lixivialis, pauca tamen excernitur, quæ in aliis econtrà, utur rariùs pallida, tenuis, cruda & pauca, prodire solet. Sanè in omnibus parcior & longè minor copia, quàm assumptorum potulentorum fert ratio, excernitur, quæ in aliis econtrà, utut rariùs. Et ferè primam occasionem suggerunt hydropi *Renes*; imò frequenter ex solis renibus affectis, atque Lotium non emittentibus hydrops supervenit. Hinc etiam est, quod optima, & tutissima hydropiseos cura in urinæ provocatione consistat, qua denuò copiosiùs fluente subitò evaduor. Hinc est, quòd id serum, quod aliàs sub forma urinæ emittendum erat, in abdomine verò coacervatum & exhaustum Arte, nullas tamen proprietates urinæ, nec odore, nec sapore, nec colore exhibeat, cessante nempe renum functione. SCHENCKIUS in eive Altenburgensi decollato, & publicè dissecto renalem Adipem maxima ea parte aqueam, defluere vidit, indeque hydropis initia Visceribus, & Testibus inducta observavit; & BARTHOLINUS omentum in hydropicis computruisse vidit.

Quoad insensibilem Transpirationem, hujus penuria colligitur ex eo, quòd licèt multum Seri colligant hydropici, nihilominùs tamen difficulter sudent: ideòque & citra madorem illorum corpus est, nec in Balneis facilè sudore madescunt; quod ipsum cum aliis Cachecticis commune habent, quod omnes difficulter ad sudorem cogi possunt. Hinc si sudor hydropicis supervenerit, adeò, ut Æger alleviari se senserit, bonum. Forsan observationem hic meretur, quod SMETIUS *miscellan. lib. 8.* asserit, illos præcipuè difficulter sudare, quibus Jecur & Lien Ætate Morbove inaruerit, vel obstructione magna aut scirrho obduruerit.

Præmissis hisce, *symptomata* necesse erit considerare, quæ præsentia sint *hydropem* vel *præsentem* vel plùs minùs *imminentem*, designant. Incipiunt ferè pedes in inferioribus locis circa talos intumescere, Tumore quidem Œdematoso plùs minùs seroso, impressi Digiti vestigiis aliquandiu retinente; qui noctu quidem imminuitur, ita ut matutino tempore multò exilior videatur; Interdiù augetur, adeòque vespertino tempore major longè apparet. Idem Tumor paulatim ascendens transit ad Ventrem, quem successivè occupat: utplurimùm in Scrotum sibi parat viam, & tunc simul, quandoque intumescunt Testes, præputium & colis, qui quandoque penitus occultatur, quandoque quadruplo major & translucidus fit. Dum Æger de latere in latus convertitur, murmur & fluctuationem Aquæ quasi sentit, quinimo moto corpore Aqua ita movetur, ut impetus ejus conspici possit, ut habet CELSUS. Intumescit autem abdomen plerumque sensim & via animadvertentibus Ægris, & interdum quasi subitò & brevi temporis intervallo. Præterea nunc unum tantum latus Tumor occupat, nunc utrumque, ita ut Venter quandoque in duas partes divisus videatur, nunc verò aliqualiter distenditur Venter ab hypochondriis ad pubem usque; erecto autem corpore sensus ponderis procumbentis in regione Inguinum percipitur. Plerumque quidem Venter etiam post Mortem tumidus manet, rarò verò detumescit; quod tamen observavit BALLONIUS *l. 2. Epid. Eph. pag. 270.* in duabus mulieribus, quarum utraque cùm Hydropica foret, postquam extinctæ essent, ita resedit Venter, ac si nunquam intumuisset. Dum sic inferiores corporis partes accrescunt, superiores decrescunt & emaciantur, præcipuè Jugulum, Cervix & pectus, quibusdam tamen, & Facies, præsertim matutino tempore à Somno, intumescunt, interdum & ad extremum Manus inflantur, colore in facie utplurimùm subpallido plùs minùs

(T) *Spiritus Vini abusus Hydropem parit ex* Listero, *quod Ventriculum lædat, & veluti adurat, testante cadaverum sectione.*

Digitized by Google

miniùs ac livido. Multi pruritu admodùm molesto vexantur; quidam enim scabie sicca laborant. Abscessus quoque & maculæ in cruribus quibusdam erumpunt sæpiùs tamen lethales. Plerumque febris comitari solet hydropicos, estque continua lenta, circa vesperam manifestior. Pulsus est parvus, crebrior, subdurus, cum quadam tensione. Sitis imprimis Ægros miserè vexat, quæ indulgendo crescit, *& qui plùs sunt pota, plùs sitiuntur aqua*: simul, etiam cibi fastidium adest insigne: quòd si, quod ratissimum tamen est, sitiant parùm, econtrà commodè plùs minùs appetant, melius omninn signum putandum est. Hinc magnam angustiam circa præcordia sentiunt, & spirandi difficultatem, maximè cùm loca alta scandunt vel decumbunt, estque unum ex præcipuis, de quo conqueruntur Ægri, quæ etiam nondum apparente tumore incipit, hydropemque præsagit, eoque emergente incrementum sumit, adeò, ut sæpiùs à media nocte Orthopnoicorum more erecti spiritum ducere cogantur: Hinc Dyspnœam nocturnam prænunciam Hydropis Ascitis esse asserit PLATERUS *in observat.* & tum plerumque etiam Tussis sicca, seu inanis ad tussiendum irritatio, eaque mali ominis, accedere solet. Cons. M. A. N. C. *ann. 8. observ.* 27. Alvus nunc clausa est, nunc quibusdam, idque non absque *λυγμῷ*, subitò liberior esse solet. Quandoque & epilepsia asciti supervenit, & grave periculum plerumque minatur: interdum eadem in apoplexiam lethalem convertitur. Refert enim BALLONIUS *lib. 1. Epidem. pag.* 27. Piscatorem quendam hydrope laborantem Epilepticum factum, sæpiùs convulsum, Abscessu circa Testiculos, & femora facto liberatum fuisse ab hydrope, & Epilepsia.

Observandum autem, ne Obesi nimis habeantur interdum pro hydropicis, de quo vid. HOECHSTEDTERUS *decad.* 10. *pagin.* 418. Probè quoque observandum est, ne confundantur hydropicæ, & gravidæ. *Discernuntur* autem invicem.

1. *Ex colore faciei*, & bono habitu.
2. *Ex Tumoris specie*. In gravidis Tumor Abdominis ad præcordia sursum vergit, estque inæqualis: In Hydropicis autem inferior pars Abdominis intumescit, Mammæ detumescunt, & Tumor undique æqualis, & quasi Œdematosus; ut nil dicam de motu fœtus.
3. Certum signum *est fluctuatio*, nempe ad tactum sentiunt fluctuationem in hydrope.
4. *Vivacitas, & vigor oculorum* significat gestationem: sed ubi hydrops est, perit oculorum nitor, fiunt lividi, &c.
5. *Urina* in gravidis non sunt ita constitutæ, ut suprà de hydrope dictum.
6. Hydrops valde *membrum gravat*, in gestatione non item.
7. Quò se vertant hydropici, eo *labitur Aqua*; id quod non fit in gestatione.
8. *Sitis* in hydrope juncta est, in gestatione non.
9. Denique sub hydrope *menses* sæpè fluunt, in gestatione non, &c.

Porrò *Aqua ista serosa non semper unius generis observatur*; Plerumque Aqua est pallida, & citrina, & urinam ferè refert, vocant Germ. *Aquam helvam*. Interdum lutea, interdum viridis, interdum flava in nigrum vergens, interdum loturæ carnium similes, observatæ fuerunt Aquæ. Exempla allegata videb. in SENNERTO *lib. 3. prax. ubi de Ascite pagin.* 717. Easdem exemptas, & leni igne tractatas, in gelatinam albam abire observavit BOYLE *in Philosoph. Experim. p.* 83. ut & WILLISIUS *Pharm. Rat. p. 2. p.* 156. In gelatinam viridem abiisse observavit SIMON *in hydrol. p.* 370. (V)

Acris quoque est humor ille, salsus ferè, aut acido-salsus, qui alii Aquæ permistus spumam instar Saponis excitat. Ita refert GABELCHOVERUS Civem quendam Augustanum hydropicum alterius consilio Dolio (*subintellige aqua repleto*) insidentem, Aquæ salsæ se immersisse quotidiè, & post 15. Lotionis diem ruptum esse umbilicum, & Aquam omnem, quæ in Ventre continebatur, effusam in Aquam Balnei, hanc verò inde spumosam totam redditam fuisse, ut speciem Aquæ multo Sapone agitatæ referret. Unde etiam Acrimoniæ illius ratione subinde Interanea erodit, & exulcerat. Sicuti & subinde *ulcera in externis partibus*, præsertim Cruribus, excitat, difficulter curabilia; Unde & quod per Alvum excernitur, non sine morsu Intestinorum, præsertim Recti, evenit. Speciatim Acescentiæ cujusdam participem illam Aquam esse collectam, non immeritò suspicatur WILLISIUS *Pharm. Rational. part. 2. pag.* 164. Et confirmatur ulteriùs ex eo, quòd sudor hydropici acidus Lac coagulans observatus fuerit: vid. BARTHOLINI *Acta med. Hafniens. volum. 4. pag.* 175.: & quòd internè pariter, quàm in specie externè Discutientia Tumori dicata, ad alcalium naturam accedant; verb. gr. Aqua Calcis vivæ, Limaces ac Cochleæ, Lixivia stercorum animalium &c.

Sanè ex acrimonia hac, præsertim occultè acida, *duo explicanda veniunt phænomena* ab Auctoribus minùs animadversa. I. Quòd *Intumescentia* illa crurum, Scroti, & abdominis sit quidem è contento liquore, sed tamen fortis ista Tensio, & juncta quasi inflatio non ab eo, qua tali, simpliciter proficisci videatur, sed arbitror potiùs vim fermentativam habere hunc ipsum liquorem, sive ipse in se fermentet, sive cum contentis cæteris liquoribus, speciatim nutritio succo ad partes istas distributo, motum Turgescentiæ, proximum fermentationi, concipiat.

II. Dum acre istud contentum acido salsum undique à partibus membranosis, v. gr. Cute, Peritonæo, &c. concluditur, vix fieri poterit, quin ab eodem vellicentur & irritentur plùs minùs *fibræ* illarum partium, qua occasione *illæ tendi, & quasi spasmo affectæ obrigescere* plùs minùs incipiunt, quo ipso occludi poros, & angustari quosvis cæteros meatus contingit, adeò ut non tantùm insensibilis transpiratio, & sensibilis transudatio eò magis impediatur, sed & tensis hoc modo fibris, & membranis renalibus, etiam uberior urinæ excretio eò magis sistatur. Ad spasmodicam hanc affectionem declarandam faciunt, quæ habet HELMONTIUS *pagin.* 411. 412. 413. Alias sanè non video, *quare tam parum transpireat aut sudeat hydropici*, aut saltim guttarum forma non copiosiùs aliquid transmittant per Cutim, nisi hæc priùs in pustulas erosa fuerit, aut alio modo fibris læsis transitus Aquis pateat. Adhæc *angustia* ista *præcordiorum in hydropicis*, & impedimenta illa respiratoria, quæ non solùm circa pectus, sed ferè maximam partem circa hypochondria sentiunt, quasi Cingulo ibidem constringerentur, non à sola videntur esse Repletione Abdominis, ex eo, quòd gravidæ Fœmellæ gestantes, utut Ventre maximè tumido, de simili non conquerantur pathemate, quin omnia, & tactui cedentia in iisdem ibidem deprehenduntur, cùm hydropici tendi circa ista loca, & constringi ita soleant, ut ne digitus quidem infra costas nothas possit adigi.

His ita præmissis, *ad caussam proximam* Collectionis nempe, & extravasationis illorum humorum est dilabendum, in ascite nempe, quæ ad Anasarcam proximè accedit, sive in *Anasarca* sic dicta *particulari* WILLISII, in qua pedes, Scrotum, & abdomen ad pectus usque, & Diaphragma intumescunt, & ab *Ascite* propriè sic dicto, seu *particulari* abdominis hydrope, multùm differt (quæ differentia in historiarum, & observationum monumentis probè attendatur.) Præsuppono autem hìc: Humorem istum esse maximam partem serum; & quidem vel naturale, tam alimentitium quàm excrementitium; vel præternaturale. Naturale enim pro contentorum seu mistorum ratione nunc Chylosum, nunc pituitosum, nunc cruentum, nunc alio modo affectum, v. gr. in ictero, & scorbuto, deprehenditur. (X)

Serum laudabile omnium frequentissimè peccat, & post hoc præter-naturale; quatenus utrumque (in ascite particulari) vel per disrupta Vasa lymphatica, & lactea excernitur, vel sanguinis per venas, ac seri per vasa lymphatica motu retrogrado impedito, per substantiam partium idem exsudat.

Vasorum Lymphaticorum ac Lacteorum Ruptura præter læsiones externas dependet vel à Lymphæ Acrimonia ero-

(V) *Laudatus* Du-Verney *innumera instituit Experimenta, per variorum Corporum cum Aquis Hydropicorum Paracentesi eductis, commixtionem. Non in omnibus autem eædem mutationes observata sunt: signum scilicet Aquas in Hydropicorum Ventre collectas, non semper, nec in omnibus ejusdem natura esse, sed pro corporum, & caussarum diversitate diversas.*

(X) *Notatu digna est Observatio* Dom. Vernage, *Medici Parisiensis, qui refert è Ventre Puellæ hydropicæ, facta punctione, non Aquam, sed materiam lacteam effluxisse: hæc ad examen revocata salsedinem quandam præfere-*

Digitized by Google

erodente, aut Crassitie distendente ac rumpente, vel ab illis, quæ Vasis dictis circumstant aut adjacent, verb. gr. Glandularum. Mesenterii Intumescentia præternaturali, atque harum Ulceribus: (vid. TULPIUS *lib.* 2. *Observat.* 32.) & in Fœmina quadam ante triennium in Femore per puncturam vulnerato suspicor, quæ consolidato Ulcere, totius pedis Tumorem Œdematosum patiebatur, forsan à Cicatrice, notabile aliquod Vas Lymphaticum ita comprimente, ut à stagnante Lympha illud disruptum fuerit: quo etiam spectat casus in Abdomen, aut ex Motu Corporis nimio Ascites, qualis PLATERUS *Prax. Tom.* 3. *pag.* 242. & BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Observ.* 74. meminerunt.

Seri autem *Transcolationem* per partium substantiam *un*-*ctam* facit.

1. Ejus *Abundantia*; hinc ex suppressa urina, potu copiosiore Hydropem fieri, & potus abstinentia sanari, testatur experientia.
2. Seri *Fluiditas & Aquositas nimia*, qualem Mercurii vivi inunctione produci posse BONETUS *Anat. Pract. lib.* 3. *Sect.* 20. *cap.* 18. perhibet.
3. Ejus *Motus retrogradus impeditus*: vid. LOWERUS *de Cord. pag.* 118.

Huc spectat *Viscerum substantia lacerata & erosa*.

Coacervatur hæc in Corpore ad Hydropem disposito ob deficientem insensibilem Transpirationem, & imminutam Urinæ excretionem. *Generatur* autem primitus) adeoque hujus Hydropis causa proxima erit) ex insigni & notabili vitio in Hæmatosi contingente, ac plùs minùs deficiente, ratione cujus assumpta in Chylum mutata cum juncto Vehiculo seroso assimilari debitè maximam partem nequeunt, quia hic ipse successivè in sanguine, continuato hujus circulo, alteratur magis magisque attenuatus & resolutus, tandem certis in locis decumbit, & extra Vasa cum Vehiculo seroso subsistens Tumorem talem infert: quod pluribus explicatum videb. in WILLISII *Pharm. Rat. Part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 3. Hinc hæmorrhagias nimias Hydrops frequentiùs excipit. Errorem quoque externum, v. g. insuetum partium Refrigerium, huic Morbo occasionem præbere, docet SCHENCKIUS *Obser. lib.* 3. *p.* 434. Seri autem & sanguinis crasis vitiatur ab errore externo, primam Digestionem lædente, quod docet, præter appetitus prostrationem præcedaneam, Frigidæ potus immoderatus, præprimis autem ex Febre exæstuante Corpore assumptus, item spiritus Vini abusus, tonum Ventriculi destruens. Unde *Remota Causa* omnes erant eædem, quæ Cachexiæ, cùm, ut suprà monitum, hæc frequentissimè in universalem, nunc particularem cum ascite junctam, degeneret. Unde dum per se incipit hinc Hydrops, ferè vitium læsæ in primis viis Digestionis subesse solet. Dum autem alios Morbos insequitur, pro horum læsione, corporis ejusque partium solidarum, & sanguinis alteratione multiplici, etiam multipliciter ad Hydropem disponent: de quibus *remotioribus Causis* superiùs pluribus actum. Unde pro causarum harum remotarum diversitate subinde tanta diversitas humorum in toto Corpore Hydropicorum nota fuit.

Extravasatur verò idem *Serum* multiforme, non ex vitio Vasorum Lacteorum, & Lymphaticorum, nisi saltem per accidens & secundariò; sed reverà ex Vasis Arteriosis in Hydrope Universali oriri, omninò probabilissimum est. Nempe pro hujus notitia *tria hic supponenda erunt*:

1. *Sanguinis texturam & mixtionem* in Hydropicis ita esse alteratam, ut minùs exactè cum coacervata uberiùs Colluvie serosa plùs minùs chylosa misci-

---

ferebat: Lacti valdè similis erat, sed levior, & minimè ab acidis, sed à Sale Tartari concrescebat. A quibusdam pro Chylo extravasato habita: maximè quum Puella in hoc malum ex ingentis ponderis elevatione incurrisset, qua disrumpi fortassè potuit Vas quoddam lacteum. Verùm Chylus Sale Tartari non coagulatur: nec fas est credere, maximam liquoris illius copiam, quæ singulis quindecim diebus instituta operatione educebatur, Chylum esse potuisse; superabat enim ille ferè ipsorum ciborum assumtorum quantitatem. Alii crediderunt liquorem hunc lacteum potius fuisse familiarem Hydropicis Aquam, sed pauco Chylo extravasato infectam: ita ut illud singulare in hac Hydropis specie fuerit, quòd complicata simul fuerit Vasis alicujus lactei ruptura. Quoniam autem Vasa hæc lactea Chylo simul & Lymphæ communia sunt, ut cum Chylus non trajicitur, Lympha ejus loco per eadem fluat; hinc facilè fieri potest, ut Vasis lacteis disruptis maxima Lymphæ copia Chylo permixta in Ventris cavitatem influat, ac Hydrops lacteus constituatur. Liquor autem hic in Ventris cavitate restagnans facili negotio poterit salibus urinosis, quibus Viscera scatent, imbibi, & salsum hinc saporem præseferre, aliasque qualitates adipisci, quas in liquore ex hydropicæ Puellæ Ventre educto deprehendit Dom. Vernage.

Dom. *tamen* Mery *modum excogitavit, quo absque Vasorum lacteorum ruptura, liquor ejus naturæ, quam descripsimus, poterat in Ventrem effundi: si scilicet percolaretur per membranas Ventriculi & Intestinorum: eo tamen posito, quòd aliquid peculiare, & præter naturam fuerit vel in Liquore, vel in textura Membranarum. Idque ex eo haud impossibile esse putat, quòd expertus pluries fuerit, Aquam, quæ Ventriculum vel Intestina repleverat, per illorum poros effluxisse: quod Aeri non accidit, corpori adhuc tenuiori quàm ipsa Aqua. Sic lacteus Chylus Uteri Gravidarum & Puerperarum substantiam facilè trajicit. Præterquàm quòd Cathartica & Diuretica Medicamenta Aquas in Ventre Hydropicorum contentas sæpenumerò cogunt, ut per alvum vel vias urinæ educantur: quod fieri non potest, nisi illis per Intestinorum, vel aliorum viscerum Membranas percolatis.*

Addit autem Dom. Hombergius *ea ratione Aquam faciliorem sibi transitum parare per Membranarum poros, quàm ipse tenuior Aer, quòd Aqua diluit materiam glutinosam, quæ Membranarum filamenta sibi ipsis adhærere facit, atque filamenta eadem lentiora & flexibiliora reddit, ut scilicet poris amplioribus redditis, ipsa promtiorem inveniat viam: quod quidem ab Aere minimè expectandum. Id confirmat experimento: si Vesica Aere repleatur, Aer ex illa non exibit: verum si addito lapidis pondere Vesica eadem in Aquam mergatur, tunc Aer per poros Vesicæ prodibit, Aqua nempe illos reserante.*

Litem hanc Cadaveris Puellæ post annum demortuæ dissectio dirimere sanè potuisset: sed id nimis præcipitanter factum: saltem Regiæ Scientiarum Academiæ *nil certi de hac dissectione innotuit: fama tamen delatum, Vas aliquod lacteum disruptum inventum.*

Sed notatu digna est Observatio Hydropis item Lactei in altera Puella septenni, ex casu in Caput facti: cujus Ætiologiam sic imaginatus est Dom. Littre. *Ex forti Capitis ictu tenella Cerebri partes desederunt, ut per arctiores redditos tubulos sanguis ægri transiens Serum ibi deponeret: quod sua salsedine membranas vellicans, accedente quoque Sanguine easdem distendente, molestos Capitis dolores excitabat. Præterea ex turbata Cerebri textura Spiritus animales haud satis pro corporis functionibus generabantur: hinc torpor universalis, & digestionum omnium labes. Chylus proinde crassior redditus, quum haud facile oscilla Vasorum lacteorum subire potuisset, potius tubi Intestinalis cursum sequutus est, ac proinde cum fæcibus ex alvo deturbatus Cœliacæ passioni occasionem dedit. Quare nil mirum si Corpus universum debito alimento orbatum extrema macie correptum fuerit. Consumta igitur etiam Mesenterii pinguedine, quæ ejusdem membranas interjacet, ac Vasa lactea involvit, sensim crassus Chylus in vasis his remoratus, illa eousque intumescere fecit, ut tandem disrupta fuerint, Chylusque primùm in membranarum duplicaturam, mox, his quoque divulsis & laceratis, in Ventris cavitatem effusus fuerit, ac Lacteus Hydrops formatus. Post hæc Cœliaca passio desiit, faciliorem transitum inveniente Chylo per lactea Vasa in Ventrem hiantia, quàm ut cogeretur in Intestinis remanere. Chylus hic Paracentesi celebrata maxima quantitate eductus fuit. Mesenterii Glandulas prorsus lapidescentes ex Chylo in gypseam materiam concrescente, Ductumque Thoracicum ferè obliteratum ob Chyli per ipsum denegatum influxum, ostendit Anatome cadaveris quindecim diebus post Paracentesim instituta.*

miscibilis sit, adeòque serositates istas faciliùs separari, & hinc inde extra se quasi diffluere permittere; cùm aliàs serum à sanguine faciliùs separabile existat, ut in sanguine Vena secta emisso manifestum evadit.

2. *Contentos Corporis Humores*, in specie sanguinem & serum, naturaliter non moveri proprio impetu, quia aliàs omnis Motus fieret ad inferiora, nullus verò ad superiora; sed more mechanico à Cordis impetu per Vasa pelli, adeoque se purè passivè habere, ac superius & inferius nescire: simul verò ac Vis ista vitalis seu animalis movens in Corde plùs minùs debilitatur, proprio impetu gravitatis ac ponderis eosdem ferri, ideoque deorsum ruere.

3. Firmo stare talo *Experimenta ista* LOWERI *de Corde cap. 2. pag. 123. 124. 125. seq.*, quod ligata Venæ Cavæ propagine Capis infra Cor, brevi post tanquam Ascite artificiali laborare, ut animalis abdomen aqua repleatur; & ligatis Jugularibus Tumor aquosus Hydrocephali supervenit: utrumque saltem ex impedito sanguinis ex Arteriis in Venas circulo; sicut & eadem allegat WILLISIUS *in Pharm. Rat. Volum. 2. pag.* 199.

Adeoque ex impedito plùs minùs sanguinis Arteriosi in Venas transitu separationem & extravasationem seri facillimè contingere. Qua ratione etiam videntur oriri *Hydropes subitanei* à causa externa sine prægresso interno vitio, verb. gr. dum Hydropem Ascitem subitaneum ex gestatione Oneris gravioris notat BARTHOLINUS *Centur. 2. Histor. 74.*, vel dum è compressione circa os stomachi hydropem notat BORELLUS *Centur. 2. Observ. 24.* Quod si ergò contingat, ut successivè ex Cachexia deficiant Vires vitales motrices, fit, ut cessante impellentis regimine dicti succi proprio impetu moveantur, & agentis vicem sustineant. Hoc inculcat HELMONTIUS *Tract. de Terra*, licèt hujus sententiæ vestigia appareant in SANCTORII *Comment. ad Fen. Avicennæ*. Et certè, quamdiu Vires valent sanguinem movere & alios humores, neque Leucophlegmatia, neque Anasarca apparebit: quæ Inflationes interdiu apparentes nocturno tempore iterum evanescent.

His ita præmissis, dicendum videtur: In iis Ægris, quibus quocunque ex vitio hydropes supervenit, v. gr. in Cachecticis confirmatis, ea Virium aliquali defectu, & massæ sanguineæ serosioris laboriosiori & difficiliori circulo, *hanc ipsam proprio impetu ac mole magis deorsum ferri*, ac hinc difficiliùs ascendere, idque impulsum in Arterias factum in Venis haud leviter imminui, ut difficilior ex illis in has, ob id pleniores, respectivè fiat transitus, sub quo transitu juxta osculorum extremitates sanguis quidem ceu spissior, & qui impetum moventem à Corde impressum & per Arterias continuatum faciliùs, quàm fluidius serum suscipit ac retinet, in Venulas tandem ex Arteriolis intruditur; ipsum verò fluidus serum, qua data porta suopte impetu fertur, à sanguine secedit, & ad inferiora, præsertimque circa loca, ubi notabiliùs languescit à Corde impressus impetus, congeritur, donec pedetentim magis magisque coacervatus superiora versus tandem vergat. Hinc enim *magis vesperi quàm mane, magis stantibus aut sedentibus quàm jacentibus*. Tumor increscere solet: ad quod ipsum & supra insinuata Fibrarum strictura non parum facere poterit.

Hinc ratio reddi potest, *unde fiat, quòd Morbis Chronicis Ægri convalescentes Tumores Pedum patiantur*, qui tamen iterum evanescont? item, quare insueti stantes tumores pedum incurrant? item qua ratione subinde *post Dyspnœam & Asthma superveniant Tumores Pedum Œdematosi?* qui Hecticis & Phthisicis infesti, eosdem ad Mortem deducunt. Vivit hìc Aurifaber, qui ex Quartana contumaci per annum malè tractata, Anasarca partium inferiorum cum incipiente Ascite laborat, ex qua ipsa suo quoque tempore morietur: Hic quoties quavis ex causa, in specie iracundia vel Erysipelate, vel Pleuritide notha, quod sæpiùs evenit, corripitur, (idque semper cum Motu febrili, gravissimo Rigore, intensissimo aliquot dierum Æstu, & hinc sudore uberrimo superveniente accidit,) toties mox primo hujus Affectus die omnis Tumor hydropicus evanescit, pedibus flaccidis & extenuatis apparentibus; dum verò febrilis impetus post aliquot dies remittit, pedetentim etiam decumbenti adhuc Crurum & scroti Tumor redit. Nempe febrili sub impetu cum alteratione sanguinis in specie rapidior ejus circulus & validior impulsus, quo retruduntur in Vasa evacuatæ serositates, considerandus venit.

Idem extravasandi modus obtinet in *Anasarca Universali*, hac saltem cum differentia, quòd in Anasarca Virium Contenta Corporis moventium robur adhuc validum sit, quod æqualiter sursum deorsum eadem qualitercunque constituta movet; In *Anasarca* autem *Particulari* partium inferiorum cum Ascite complicata debiliùs, adeoque regendis iisdem Corporis Contentis minùs sufficiens, hæc ex parte sui motu spontaneo ferri permittit, quæ ob id deorsum magis ruunt, cùm aliàs undique æqualiter distribuenda forent. Sed dum sub Transvasatione ista ex capillaribus Arteriolis in Venulas, ob pororum & meatuum angustiam, per quos trajectio fieri solet, difficilior suo modo, adeòque tardior fiat Sanguinis motus; hinc Serum facilè à reliqua sanguinis Massa recedere, partium vicinarum poros subire, & ita undique plùs minùs stagnando, Anasarcam Universalem inferre potest. Forsan & Chylo seu pituitoso isto seri contento quædam Venulæ capillares, ut & Vasa Lymphatica obstrui aut angustari plùs minùs poterunt: qua occasione & difficilior sanguinis circulus, & facilior copiosiorque seri secessus fieri potest.

Summatim *Hydrops fit ex Cacochymia*, quando hæc ex defectu Chyloseos, tamque vitio Fermenti Ventriculi, quàm perfectionis à Bile fiendæ, inducitur; unde ulteriùs Morbo ingravescente Vires deficiunt, quibus deficientibus non sunt pares regendis humoribus: Adeoque hi, quo remotior circulus à Corde est, eò procliviores pondere suo inferiora petunt.

Atque hæc quoad *Theoriam* hydropis ordinariam sufficiunt. Nam observatur quoque præterea *Hydrops* magis *extraordinariùs, à Colliquatione natus*, dum non tam coacervari, quàm ex Contentis aliis Humoribus per *Colliquefactionem* generari serum hydropicum observatum. Docet Experientia in Febribus Acutis & Hecticis, ut aliàs Excretiones Colliquativæ sunt familiares, ita etiam his subitò Aqua Abdomen intumescere, ita ut præter Chylum & Sanguinem ipsa etiam pinguedo colliquefacta in serum abire videatur, uti hoc ipsum in Diabeticis quoque fieri solet. Hinc in Hydropicis subinde observatur, Aquam seri evacuatum Arte per Paracentesim, hodie æqualiter demum Abdomen replevisse, de quo vid. HELMONTIUS *Tract. Ignotus Hydrops* §. 14. Sed in hoc Hydrope Colliquationis primaria ratio est habenda, utpote cujus affectus ceu productum saltem est ista hydropica Intumescentia. (Y)

DIAGNOSIS.

Ratione *Diagnoseos* in paucis saltem partibus hydrops adeò manifestus est, ut in tempore appareat: Describitur equidem vulgò Hydrops per Tumorem; sed ille

1. Interdum tales partes occupat, quæ non facilè distendi possunt, v. g. Cranium, Thoracem, & quæ, utut distendantur, Tumorem tamen nobis palpare, aut oculis cernere non concedunt, verb. gr. Pulmones, Uterus, &c. Nec

2. Par-

(Y) *Inter rariores Hydropis species connumeranda illa est, in qua Aqua non tam in Peritonæi cavitate & Viscerum intervallo continetur, quam Cysti quadam seu Vesica membranosa clauditur: ejusque raras refert in Mulieribus Observationes* Dom. du-Verney Jun. *Hujus generis Hydrops Cysticus dici potest, atque his signis illum deprehendi posse notat cit. A. Si scilicet Aquæ congestio statim in Ventre facta per biennium perseveraverit absque notabili ægri incommodo. Si Morbus initium habuerit ex parvo primùm tumore in alterutra hypogastrii sede, qui sensim & semper in eodem latere incrementum sumserit. Si faciei & universi corporis color parum vel nihil à statu naturali degeneraverit, nec pedes & crura, nisi in ultimis Morbi temporibus intumuerint. Si Venter tandem semper retineat figuram, in quocunque situ corpus collocetur. Si denique instituta Paracentesi, Aquaque omni educta, Venter non omninò detumescat, sed aliquid circumscripta mole in illo innatare videatur. His indiciis Aquam morbum foventem nequaquam Viscerum intervalla occupare, sed in Vesica peculiari contineri certò certiùs deprehendemus.*

2. Partes sensibus magis obvias & extensiles, Abdomen v. g. Hydrops non semper attollit, nisi ingravescente demùm Malo. Tumor quidem si adest cum aliis signis, præsentiam Hydropis augurari suadet; absens verò non statim eam negat. Nihilominùs Hydrops in genere dignoscitur, si in subjectis, in quibus nulla de Renum aut Vesicæ vitiis est suspicio, Urina pauca admodùm, i. e. potulentis Assumtis non proportionata, simulque saturatiùs tincta reddatur, ideo quòd parum admodùm seri ad Organa hæc ablegetur.

3. Si Sanguinis Escretiones naturales diutiùs supprimantur.

4. Si Hæmorrhagiæ præternaturales moderatè contingant; Ac

5. Tumor alicujus Visceris observetur: vid. PISO *de Morbis serosis sect. 4. cap. 3.*

Sed *Præsentem* magis manifestant.

1. Tumor pedum Œdematosus, nisi Morbus aut difficilior, aut diuturnior, vel error in Diæta præcesserit, licèt noctu evanescat: cujus rationem vid. in SYLVIO *Tract. de Hydrope §. 31.*

2. Si Color Faciei hactenus vividus absque causa evidente *in* pallidum & luridum mutetur.

3. Si Dyspnœa Ægrum simul, aut sine aliorum Morborum signis, utut sine Tumore, adhuc angat: quæ omnia à Lympha viscida, ejusque circulatione turbata oriuotur: &

4 Si Sitis Intensa superveniat, à seri extravasatione præternaturali ortum ducens.

PROGNOSIS.

Prognosin nostri Hydropis egregiè tradit HIPPOCRATES *lib. 2. Prædiction.*, quem locum CELSUS *lib. 2. cap. 8.* ita vertit: *aqua inter cutem minimè terribilis est, qua nullo antecedente morbo cœpit: dein qua longo morbo supervenit. Utique si firma viscera sunt, si spiritus facilis, si nullus dolor, si sine calore corpus est, æqualiterque in extremis partibus macrum est, si venter mollis, si nulla tussis, nulla sitis, si lingua ne per somnum quidem arescit, si cibi cupiditas est, si venter medicamentis movetur, si per se excernit mollia & figurata, si non extenuatur, si urina ex vini potatione, & non potis aliquibus medicamentis mutatur, corpus sine lassitudine est, & morbum facilè sustinet; siquidem in quo hæc omnia sunt, is ex toto tutus est: in quo plura ex his sunt, is in bona spe est.*

In specie tota *Prognoseos* ratio consistit saltim in accurata consideratione *Causæ Remotæ* & constitutione Viscerum Abdominis, horumque collatione, imprimis Renum; ubi enim est uberior Urinæ fluxus, ibi spes Curationis superest.

Omnis Hydrops periculosus satis est, ejus contumacia Naturæ vires, omnemque Artis industriam eludere videtur; quam tamen Curationis difficultatem moderatur atque intendit

1. Tempus Durationis, quatenus hoc longius non solùm Causæ pertinaciam, Viriumque defectum, sed Viscerum quoque indurationes atque corruptelas, quarum Causa non rarò Hydrops existit, testatur; cùm minùs inveteratus has conditiones probabiliter detrectet, adeoque plus spei concedat.

2. Causæ diversa vis, utpote quæ, quò magis mobilis atque sanabilis, eò plus sperare, quò potentior & firmior, desperare jubet. Hinc qui à solidarum Partium Conformatione læsa, v. g. Obstructione, Induratione seu Scirrho Visceris cujusdam insignioris, aut Hepatis, aut Lienis, &c. difficulter admodùm ac ferè nunquam curatur, aut curatus licèt, facilè renascitur; qui Recidivans ordinariò lethalis est; quod observatur in Paracentesi Judiciosè instituenda: econtrà minùs periculosus est, qui à Fluidorum tantùm dispositione præternaturali, ver. gr. seri copia, aut crassitie, dependet. Nihilominùs, qui à Crasi sanguinis notabiliter depravata ac difficulter emendabili, ver. gr. scorbutica, dependet Hydrops, pro periculoso maximè habendus est, qui à Vasis Lymphaticis majoribus aut pluribus ruptis evenit, difficilioris videtur Curationis, cùm Vasa hæc lacerata non adeò facilè coalescere queant.

Qui à Transcolatione seu Diapedesi aucta, modò hujus Causa solubilis fit, v. g. ob Menses suppressos, difficilè curatur.

Qui supervenit Morbis Cronicis & Ætate gravescentibus, rariùs curatur: qui autem Junioribus, Febribus Acutis laborantibus, obvenit, non adeò est periculosus, nec curatu difficilis, sed præ reliquis faciliùs curari potest.

Aliàs ea Febre, præprimis Acuta, mali omnis est: vid. HIPPOCRATES *Prognostic. Text. 8. §. 1.*, quod vel singularem sanguinis Dyscrasiam, vel Viscerum labem, vel utrumque denotat. Quibus accedit, quòd Vires gravi ejusmodi Morbo à priore fractæ impares valdè sint, quarum intuitu quemlibet alium Morbum excipiens Hydrops utplurimùm lethalis est: vid. HIPPOCRATES *lib. 4. de Morbis Text. 34. §. 7.* Quòd si verò Febris à potu frigido affatim hausto superveniat, interdum solvitur. Hydropem magis minusve periculosum reddunt symptomata conjuncta supervenientia, horumque conditiones. Quippe HIPPOCRATES *Sect. 6. Aphorism. 14. de Judicat. Text. 11. §. 20. & 25. Coacar. Prænot. sect. 3. §. 285. 289., & 326.* Hydropis equidem solutionem contingere ait, si Aqua ad Ventrem confluxerit, seu per Alvum evacuetur; in principio verò, citra Cruditatem tamen, juxta *Coacar. Prænot. 585.* allegata, hoc fieri debere asserit, fluxus Alvi progressu Morbi Hydropicis contingentes maximè lethales observantur, ita quidem, ut juxta eundem HIPPOCRATEM *libr. 4. de Morb. Text. 34. §. 10.* sentientes & loquentes illi moriantur.

Hydrops ex perverso Purgantium abusu, admodùm periculosus est.

Urina pauca, rubicunda & crassa, malum admodùm signum est: vid. HIPPOCRATES *Coac. sect. 3. §. 284.* & WILLISIUS *Pharm. Ration. sect. 2. cap. 3.* Urina enim, quò minùs redditur, eò deterior est Hydrops: ut proin rectè moneat CELSUS, tunc affulgere spem ejus, quando plus per Urinam excernitur, quàm potu fuerit assumptum.

Hydropicis *Tussis vexans*, malum & desperatum signum est, juxta HIPPOCRATEM *sect. 6. Aphorism. 35. & sect. 7. Aphorism. 47.* & M. A. N. C. *annot. 4. & 5. Observat. 148. pagin. 268.*, nisi scilicet hæc à Catarrho, sed ab Acrimonia Massæ sanguineæ, quam hanc ex defectu seri contrahere, superiùs dictum, aut à seri copia contingat.

Hydrops cum Febre Colliquativa conjunctus, cum copiosæ Materiæ viscidæ rejectione per Asperam Arteriam, non semper habet comitem Phthisin, uti & hoc aliquando observatur.

Abscessus ac Ulcera non facilè in Hydropicis sanantur, sæpè propter supervenientem sphacelum lethalis evadunt, juxta HIPPOCRATIS *sect. 6. Aphor. 8. & lib. 7. Epidem. Text. 13. §. 7. 8. &c.* Item *Maculæ rubræ ac lividæ in cruribus* erumpentes Gangrænam minantur, Mortemque præ foribus esse innuunt.

Ulteriùs, quando in Hydrope, ex Cachexia aliisque Morbis diuturnis similibus orto, apparent *Dejectiones nigræ*, quæ non sunt à Medicamentis Martialibus assumptis, lethale & desperatum Malum est.

Hydropicis *Convulsiones* periculosæ sunt, annotante eodem HIPPOCRATE *sect. 3. Coac. Prænot. 287.*

Tandem *Recidiva* Hydropicis interdum lethalis ab HIPPOCRATE *sect. 3. Coac. Prænot. 288.* pronunciatur: vid. SCHENCKIUS *Observ. pag. 436. &* SENNERTUS *Pr. lib. 3. pag. 723*

CURA.

Quoad *Curam*: in hac

1. *Humorum Colluvies* seu Aqua, nunc simplex, nunc cum Chylo crudo, seu Pituita commista, *removenda*,
2. *Earundem scaturigo sistenda*.

Hoc principale, illud minùs principale. Quoniam verò collecta Colluvies impedit potiorem intentionem, propterea quantum possibile & quàm citissimè removenda; metuendum enim, ne hujus retentione Viscera erodantur, indurentur, aut quocunque modo lædantur, adeoque horum corruptiones Hydropem non tam pariant, quàm sequantur. Poterit hoc fieri duplici ratione, imò combinari utraque, scilicet per Potus Abstinentiam, quàm Evacuantia.

Potus abstinentia, quantum Hydropem modeletur & curet, testatur DODONÆUS *observat. pagin. 116. & 117.* PANAROLLUS *Pent. 4. observat. 38.* HILDANUS *centur. 4. observat. 41.* HOLLERIUS *de Morbis internis cap. 39.* RIVERIUS *Prax. lib. 11. cap. 6. ac Observat. commun. pagin. 323. &* WILLISIUS *Pharm. Ra-*

tione

tion. Part. 2. *Sect.* 2. *cap.* 5. *pag.* 297. (Z) Quibus minimè reiragatnr, quod SCHENCKIUS *Observat. pag.* 437. PANAROLLUS *Pent.* 2. *Observat.* 24. & DODONÆUS *l. a* notarunt, *quosdam nimio Potu ab Hydrope liberatos fuisse*. Per accidens quidem & non sine suæ Vitæ periculo hoc factum, quatenus per rupturam Umbilici Diarrhœam, & hæmorrhoidum fluxnm, ab uberiore Aquæ haustu eacitatum, præter omnem eapectationem causa hydropis conjuncta eliminata fuit.

Sed manifestius hoc præstant Evacuationes, sive pharmacia sive chirurgia adornandæ: Prioris generis sunt evacuatio sensibilis *per Alvum*, & hinc *per Urinam*, vel, quod rarius est, insensibiliter *per sudorem. Sudor* enim *vix proficuus est*, nisi in Anasarca: hydrope autem Ascite plus nocet quàm prodest, quia sitim intendit, ac Vires exhaurit. Ergò opera detur, ut primario per Alvum, hinc per Urinam fiat Evacuatio.

Posterior Indicatio obrinetur in genere, Mastiæ sanguineæ crasin, & inde vitiatam Hæmatosin emendando, & restituendo, Stomachum roborando, Digestionem primam corrigendo & promovendo; alias enim radicitus curare hydropicum impossibile est. Imò quantum Bilis correcta hoc in casu habear in recessu, vel hoc solum sestatur, quod solo Absinthio hydrops quandoque fuerit curatus. In specie pro Antecedentium causarum varietate, quam secutus est hydrops, & relicta nnxa, aliqualis ratiu & varietas subinde observanda, ut & his ipsis maturè occurratur, nisi enim Fomes eliminetur, hydrops non poterit curari. In hoc proinde puncto consideretnr: an hydrops Icterum, an morbos chronicos secutus sit? Si hoc, aut ea abusu fortiorum medicamentorum purgantium obortus sit hydrops, ut & his ipsis maturè occurratur, optima erunt Martialia adhibita. Adeòque omnia ea, quæ *supra de Cachexia* monita fuerunt, hic repetenda.

Pro his scopis ritè obtinendis *Cautela sequentes* in curando hydrope sunt observandæ.

I. *Purgantia*, quæ Aquam evacuant, in hoc bydrope quidem benè conveniunt, cum Experientia constet, eadem Urinam seu copiosam Aquam ex Abdominis cavo eliminasse. Interim tamen notandum, quòd uti Purgatio crebra in omnibus Morbis non est necessaria, ita & hic est admodum nociva, accuratioribus id testantibus Practicis. Non dum Purgantia evacuant serositates; simul utiles succos plùs minùs colliquant, Vires ac Viscera debilitant, ac ita plùs nocent quam prosnnt, quatenus Serum Sanguinis ut causa Mali Antecedens per illa eaagitatum atque fusnm, in Loca affecta, unde non facilè remeabile est, nberiùs adigitur, sicque causa continens evadit, hancque auget: vid. SYLVIUS *de Hydr.* §. 154. RIVERIUS *Prax. l.* 11 *cap.* 6. POTERIUS *Centur.* 3. *Observ.* 34. & WILLISIUS *l. n. sect.* 2. *cap.* 3. & 5. Hinc rectè dicit LINDANUS: *Qui vult. rectè curarè hydropem, rarò debet purgare, dare tamen tunc debet ea, quæ certo & vehementer purgant sed rarò, uti dixi; Intermedio verò, tempore appropriatis & aperientibus, ac massæ sanguineæ vitia ex cruditatibus orta ac reliquorum humorum, corrigentibus & in naturalem crasin reducentibus, debet insistere.* Confer. hic ea, quæ habet BRUNO *in notis ad Jessenii Judicium de sanguine è Vena secta emisso pagin.* 147., qui JESSENIUS fuit Medicus Bremensis. Observandum etiam, ut Purgans exhibitum operationem suam ritè assequatur: quod si fiat, bonnm; sin minùs; malum: cùm colliquando solum contenta Corporis, ast non evacnando, Malum augeat. In principio tamen, & si nimis debilis sit æger, ideoque non par sit validiori Purganti, *Lenia* saltem primas vias abstergentia & per Epicrasin blandè evacuantia conveniunt, ut ita meliùs disponantur primæ viæ ad subsecuturas fortiores purgationes. Ulterius commodissimè instituuntur *Purgationes Luna decrescente*, crescente enim Luna & ipsum Malum acerescere, descrescente verò eadem etiam Malum decrescere, Experientia testatur (A) undè quo tempore habemus adiuvantem Naturam, quando scilicet Luna per aliquot dies decrescere incepit, purgatio instituenda, idque imprimis ante Noviluninm, & quidem eò magis, quando Luna eaistit, ut vocant, in Signo Aqueo. Verùm hæc purgatio tunc tantummodò convenit, quando in cavo Abdominis fluctuat Aqua: si enim hæc ipsa aut in Omenti bursa conclusa, aut in peritonæi duplicatura, aut in Vesiculis Mesaraicis inclusa fuerit, omnis omnino purgatio solet esse frustranea.

II. Observetur, *Vomitoria* in hydrope rariùs in usum vocari, nisi fortè in principio, dum adest cachexia confirmata, in hydrope autem confirmato rarius conducunt, licèt certum sit, quod interdnm fructuosus observatus fuerit eorundem usus Meminit enim CELSUS *in suis scriptis* METRODORI *Philosophi*, qui fuit discipulus EPICURI, qui hydropicus cùm plurimnm biberet, sed mox plus evomeret, successivè sic convalnit; cujus Exemplo, inquit CELSUS, Medici Vomitum probant, & laudant in iis, qui facilè, & sine molestia vomunt. Facit huc, quod refert FORESTUS *Observat.* 32. *lib.* 19. *in scholio*, ubi quidam bydropicus pro desperato habitus adscendit Naviculam, & petiit Mare, hinc provocato largo Vomitu navigationibus primùm consueto, & post Vomitum Exercitio creberrimo ntens, sic fuit curatus. Interdum ergo, ubi adest vomendi inclinatio; aut etiam nbi gravior Dyspnæa urget ægrum, commodè institui potest Vomitus: sic enim subitò liberiùs respirare solent. Sed necesse est, ut larga dosi propinentur Vomitoria, cum in hydropicis, præsertim confirmatis, rariùs Vomitum procreare soleant eahibita Remedia. Sic enim *Mercurii vitæ* gr. ii. vel iii., quæ alias abundè sufficiunt pro Vomitorio, hydropicum non movebunt, idque aut ob Ventriculi Atoniam, aut ob Remediorum à contentis serositatibus acido-salsis alterationem, & quasi Fiaationem.

III. Observetur, *Diuretica* in hydropis cura omnium esse optima. Hæc nempe revera sunt hydragoga seu Aquas evacuantia, dum Naturæ sit mos & consuetudo per vias Urinarias superfluum serum naturaliter expurgare: unde præmissis necessariis Universalibus, his imprimis insistendum. Dico *præmissis Universalibus*: Hoc enim omnes præcipiunt practici, ut Diuretica non priùs exhibeantur, quàm Universalia Attenuantia, Aperientia & Laxantia fuerint præmissa, aliàs non tutò ad Diuretica acceditur; Intempestivo enim eorundem abusu impeditur Urinæ fluxus potiùs, quàm ut hic promoveatur & *adjuvetur*, quippe omnia specifica Anti-hydropica vi diuretica insignia sunt. Aliàs multis satisfaciunt scopis, præsertim quæ sunt ex numero *volatilium*, ver. gr. quæ ex *Urina*, *Lumbricis*, *Bufonibus*, &c. petuntur, quia salina virtute incidunt, penetrant, & vias abstergunt, Viscera aperiunt, & scirrhos induratos resolvunt: &c.

IV. Observetur, *Opiata ac similia Narcotica*, quà talia ac per se, bydropicis exhibita utplurimnm esse necrotica & lethalia: uti eorum noaam per Eaperientiam confirmat MELLENBROCCIUS *de Arthritide vaga cap.* 14. *pag.* 254. & 255. Id quod verum arbitror, cum Opiata in Morbis cbronicis, ac propemodnm ad extrema deductis, nt fit in hydrope, quando Vigiliæ accedunt, minùs prosint, quàm in Acutis, quin Vires ulteriùs dejiciant, & Viscerum tonum ulterius labefactent, & laaent. Imò post chronicos aut Acutos Morbos, dum languent adhuc ægri, & quædam adhuc symptomata supersunt, si iisdem Opio succurrere velimus, periculum est, ne hydropici eainde fiant, quod fieri observatum. Saltim per accidens vi sua, ut vocant, anodyna spirituum impetum nonnihil refrænando, & Fibrarum Nervorumqne Renalium irritatorum spasmum demulcendo, sicque per Meatus apertiores redditos sudorum & Urinarum fluxum promovendo, prodesse observata fuerunt. Confer. BARTHOLINUS *cent.* 3. *Epistol.* 46. & 49. *pag.* 192. & 201., ubi referuntur bydropes; in quibus post usum Laudani opiati copiosæ Aquæ per Alvum & Urinas evacuatæ foerunt, idque felicissimo cum successu. Sed hæc Eaempla, uti eadem admiratur BARTHOLINUS scribens, & LANGELOTTUS respondens, ita ea minùs adaucter imitanda: quin sedula cura & nonnisi summa circumspectione, administranda veniunt, cum effectus hic sit rarissimus & accidentarius: Vid. BIERLINGIUS *cent.* 1. *advers.* 5. *pag.* 16. Quo pertinet mirabilis Observatio WILLISII *Pharm. Rational. P.* 1. *pag.* 302.

Auxilia igitur, quæ *priori scopo* conveniunt, sunt *Evacuan-*

(Z) *Notandum tamen quandoque nimiam potus abstinentiam hydropicis noxiam esse, tum scilicet quod tumorem facit non tam est serosa & maximè fluitans Aqua, quam potius crassum Phlegma, vel tenax Pituita: hoc enim casu omni denegato Potu, materia hæc majorem tenacitatem acquirens, ad quamcumque evacuationem impar redditur, cum maximo ægri incommodo.*

(A) *Nec Experientia id testatur, nec Ratio suadet: ut manifestum est iis, qui Astrologicis prejudiciis exuti jam sunt.*

tuantia, tam *Interna* quàm *Externa*: *Interna* sunt *Purgantia*, *Diuretica*, & interdum quoque *Diaphoretica*: *Externa* sunt *Paracentesis*, *Vesicatoria*, *Escharotica*, &c.

Quoad *Purgantia*: plura hic & varia passim in usu sunt. Inter multiplicia Appropriata, selectiora saltem proponere est animus: quæ inter est primò *Gratiola*, cujus Infusum ad ʒiii. aut etiam si ad ʒii. decoquatur, vel etiam Conserva ad ʒii. usurpetur, eleganter solet evacuare Aquas hydropicorum. Post Gratiolam in usu est *Sambucus*, ejusque cognatus *Ebulus*: & quidem in specie horum Cortex medianus, ex quo expressus Succus cum Oxymelle squillitico propinatus insigniter Aqoas evacuare solet: sed itaut, authore FORESTO *lib.* 19. *Observat.* 37. *in Scholiis*, si Cortex iste sursum à Ligno abradatur, Vomitus conciteт, sin verò deorsum versus per inferiora abradatur, etiam per inferiora purget: de quo Experientia consulenda. Aliàs Folia Sambuci Decoctis addita, egregiè etiam solent Aquas evacuare. Præ cæteris semper appropriatum & simul violentum Purgans est *Radix Ireos* nostratis flore cærulen. Purgat sanè validè: sed in sapore ejusdem acerrimo simul vim hydropicam alterativam specificam latere existimo; unde quasi singulari proprietate uberrimè Aquam hydropicorum educat. Usurpari potest vel Radix recens in taleolas incisa, & ad ʒiii. infusa in Vino vel Sero Lactis cum Cinnamomo, sicque fit Potio vel Infusum Catharticum hydropicorum: vel ex Radice rasa exprimatur Succus, & per residentiam spontaneam sine calore depuretur, qui abjecto sedimento sub dosi ab ℥ß. ʒvi. ad ℥i. propinatus, copiosè & violentè evacuat Aquas. Dico per residentiam depuratum propinari debere succum Ireos rejecto sedimento: nam si decoquatur, omnem ferè vim purgandi amittit. Ne verò acrimonia sua Fauces lædat ac noceat, cum Syrupi Violarum ana mistus propinetur, ac ne Ventriculum nimis labefactet, cum Aqua Cinnamomi parùm addita exhibeatur: Vel Radix recens incisa blandè ebulliat in Jusculo Carnis Pulli vel Gallinacei, de quo Ægro, presertim debiliori existenti, tantum propinetur successivè, donec sufficiens subsequatur evacuatio. Quidam propinant Succi hujus ℥ß. cum ℈i. Pulveris Soldanellæ marinæ, idque, uti dicunt, cum summo commodo; nam & ipsa *Soldanella*, Planta ex speciebus Convolvulorum in oris maritimis Galliæ crescens, est decantata ad hydropicos purgandos: imprimis cum *Rhabarbaro* convenientissimè jungitur. Dosis pro Decocto est à Mi., in substantia datur Pulvis à ʒß. ad ʒi. ad summum ʒiß. admisto ℈i. Pulveris Rhabarbari, cum quo, uti dixi, lubentissimè jungitur. Aliàs *Flores Acacia*, item *Flores Persicorum* ex benignioribus sunt Purgantibus in hydrope usitatis: In specie Flores Acaciæ nostratis Vino infusi, vel, quod melius, ad Mj. in Sero Lactis decocti, blandissimè & copiosè tamen Aquas evacuant. Quidam parant Syrupum Florum Acaciæ, qui tamen pro usu purgationis debent esse recentes, aliàs enim virtute purgante privantur. Syrupus etiam Florum Persicorum ad ℥ii. propinatus suaviter evacuat Hydropicorum Aquas: quo etiam facit *Syrupus de Spina Cervina* ad ℥i. usurpatus; item *Syrupus hydragogus Mynsichtii*, qui ad ℥iß. præscribi solet. *Radix Jalappa*, quæ est Radix Jasmini Peruviani apud nos in hortis crescentis, à ℈i. ad ʒß. propinatur commodissimè ad evacuationem Aquarum hydropicorum; aut etiam ejus Resina, de qua vid BORELLUS *Centur.* 2. *Observat.* 25. ad gr. xv. vel ℈i. cum Vitello Ovorum dissoluta, & in forma Emulsionis propinata; aut Essentia ejusdem citrata ad ℥ß. vel ʒvi. Misc. exhibeatur; vel etiam recipiantur hujus Essentiæ cum Spiritu Vini paratæ ʒiii. ad ℥ß. vel ʒvi. misceantur cum Syr. Rosar. solutivo: vel dicta Resina, in qua vis purgandi residet, cum stimulo leni *Colocynthidos* commodè præscribitur: e. gr.

℞. *Tartari vitriolati* gr. xii.
Resin. Jalap. gr. viii. ℈ß. ad gr. xii.
Troch. vel *Extract. Troch. Alh.* gr. i. vel ii.
Olei destill. Macis gutt. ii.
Cinnam. gutt. i.
(Semper enim habenda est ratio Stomachi in Purgatione Hydropicorum)
M. f. Pulvis:
D. S.
Pulvis laxativus.
Vel
℞. *Sem. Melon.* ʒß. ad ʒi.
Ref. Jalap. gr. xv.

Cum *Aqu. Menthæ & cinn.* f. Emulsio:
D. S.
Emulsio Laxativa.
Vel
℞. *Resin. Jalapp.*
Salis Tartari an. gr. vii.
Syr. Rosar. sol. q. s.
M. D. S.
Succus Laxativus.
Vel
℞. *Jalapp. pulveris.* gr. xv. ad ℈i.
Nitri depur. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. i. vel ii.
Ol. destil. Anisi vel *Bacc. Junip.* gutt. ii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Laxativus pro una dosi.
Vel
℞. *Rad. Jalapp.* gr. xvi.
Crem. Tartari gr. xii.
Extr. Troch. Alh. gr. j.
Ol. destill. Cinnam. gutt. i.
M. f. Pulvis:
D. S. *ut antè.*

Gummi gutta seu *Chitra Chema*, his accensetur, ac hujus Tinctura cum Tinctura Tartari paranda, aut Magisterium, seu Resina, quæ etiam solet præscribi cum Salibus Digestivis, potenter evacuat hydropicos. Dosis est in substantia ad gr. xvi. Mag. gr. xii., miscentur cum Salibus Digestivis, ut faciliùs & securiùs operetur. Est sanè expertum Remedium ad educendas Aquas; sed cautus sit Gummi Guttæ usus, tum, quòd incognita sit ejus progenies, tum, quod authore LINDANO sæpiùs ab illo exulcerentur Pulmones. Quin potiùs omnibus his palmam præcipit *Elaterium* seu Succus Inspissatus Cucumeris asinini, quo vix datur tutius & præstantius Remedium: loco cujus & Essentia ex Radice exsiccata parata elegans est Remedium purgans. Modum præparandi docet MORELLUS *in Append. de Materia Med.* ubi *de Elaterio pag.* 422. Item confici potest Extractum cum Spiritu Vini tartarisato, quod frequentissimè & feliciter exhibuit B. D. MICHAELIS. Potest propinari à gr. xii. ad gr. xv. pro varietate præparationis, & ex eo parari possunt pilulæ unà cum aliis, imprimis Mercurio dolci, utpote quod non secus atque omnia Mercurialia potenter Aquas solet evacuare: e. g.

℞. *Extr. Elater.* gr. xii. ad xv. vel ℈i.
Resin. Jalapp. pro stimul. gr. ii. ad v.
(vel ubi evacuandum serum crassum & pituitosius.
Troch. alhand. gr. i. vel ii.)
Ol. destillat. Bacc. Junip. gutt. ii.
Cum s. q. *Essent. absinth.* f. Pilulæ:
D. S.
Pilulæ purgantes.
Vel
℞. *Extract. Elater.* gr. xv. ad ℈i.
Mercurii dulc. rite par. gr. xv.
Extract. Troch. Alh. gr. i.
Ol. destill. Bacc. junip. gutt. ii.
Cum *Essent. Absinth.* f. Pilulæ:
D. S. *ut antè.*

Quæ assumptæ largiter evacuare solent.

℞. *Extract. Elater.*
Panchym. Crollii an. ℈ß.
Mercurii dulc. gr. ix.
Ref. jalapp. gr. i.
Cum *Essent. Absinth.* f. Pilulæ.
D. S. *ut suprà.*

Sanè LINDANUS dicit: *Elaterium per se esse nobilissimum remedium. Credo meum Parentem eodem centum Hydropicos servasse: nempe præscripsit aliquando Rustico* gr. vii. *Elaterii in Pilulis, qui eas Pharmacopæo persolvens in præsentia ejus statim deglutiit. Sed postmodum domum tendens, motu illo Pilulæ cœperunt operari, detrahensque caligas in via dejecit, & per superiora Aquam rejecit, sicque ventrem suum tumidum amisit.* Unde HELIDÆUS PADUANUS Decocto Cucumeris asinini curavit aliquando Hydropicum. Denique *Radix Brionia* tanquam Purgans suo modo ab HELMONTIO commendatur in Hydrope: sed, ut dicit, *correcto primò ejus veneno corrosivo*. Certum enim est, Purgantia esse maligna, unde egent correctione: sed est res non æquè facilis. *Optimus Purgantia corrigendi modus est per Sal Tartari fixum*,

 vel

vel *per Fermentationem*. Infusum ergò Bryoniæ cum fale Tartari paratum, vel Decoctum, ad evacuandas Aquas commendari solet. At fanè Bryonia hæc in Hydrope curando tanquam evacuans & alterans singulariter convenit: In specie in Hydrope Uteri fingulare quid obtinere videtur. Dosis ℥ß. in infuso, vel syrupo ad ℥ß.

Colocynthis deinque & ipsa, ubi craßiores & viscidiores sunt Aquæ, commodissimè usurpatur. Aliàs *Spiritus Vitæ aureus Rulandi*, seu Essentia Trochiscorum Alhandal, est ordinarium purgans hydropicorum: sic loco istius Trochisci isti Alhandal decoquendi sunt in Vino, scilicet ad ℈i. bulliant in ℥iii. Vini, & sic fit Decoctum usitatissimum ad purgandos hydropicos, ubi non solùm Aqua, sed & humor œdematosus, qui in Abdomine continetur. Experimentum est RULANDI, qui desperatam hydropicam dum fœtu mortuo hoc modo curavit: nempe propinato hoc Decocto per superiora & inferiora Aquam rejecit, & fœtus expulsus est.

His *ex Regno Minerali* imprimis adnumeratur *Luna*, è qua excellunt Pilulæ Lunares, nempe *Crystalli* ex Luna purissima cum spiritu Nitri vel aqua Forti paratæ, sapore amarissimæ, sed mirabiliter Aquas Hydropicorum evacuantes. Dico ex purissima Luna; si enim tantillum, quod facilè & sæpè fit, Veneris fuerit permistum, Vomitus movet. Accuratissimam harum præparandi rationem cum omnibus encheiresibus optimè descripsit BOYLE *Tr. de utilit. Philos. Exper.* Anglicè conscripto *Observ.* 97. & WILLISIUS *l. a. Sect.* 2. *cap.* 3. Crystallorum talium gr. i. vel ii. ad iii. cum mica panis in Pilulas redactarum Aquam copiosam, sine ullo tamen Symptomate, evacuare solent; adeò ut his ipsis aliquot hydropici curati fuerint. Aliàs & *Mercurialia* decantata sunt in Cura hydropicos; unde imprimis *Mercurius dulcis* ex stimulo appropriato acuatus convenit, imprimis in Hydrope Scorbutico. Huc pertinet *Mercurius Vitæ*, quem sine Vomitu in hydrope operari plures testantur, & BULTON *Medic. Mag. pag.* 77. cum Oleo Salis circulatum, tanquam specificum in hydrope purgans, commendat; onde *Mercurius dulcis* mistus *cum Mercurio Vitæ* perquàm conveniens laxativum est. Hujus Remedii & Mixturæ proportionem docet HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica pag.* 25 *Edit. Cardilucii in* 4. Siquidem sub benè facta ista mixtela, falia Mercurii dulcis figunt Mercurium Vitæ, ut vim vomitoriam amittat, & evadat Remedium maximam partem per inferiora purgans: Nempe

> ♃. *Mercurii dulc.* gr. xv.
> *Vitæ* gr. xii.

Hæc trita invicem Catharticum dant non ignobile.

Præscribitur tunc temporis imprimis cum Conserva florum Persicorum sub forma Boli: v. g.

> ♃. *Conserv. Flor. Persic.* vel *Cratiol.* ℨi.
> *Mercurii Vitæ cum Merc. dulc. mist.* gr. xii. ad xv. (sic enim sunt præter propter grana ii. vel iii. Mercurii Vitæ correcti)
> *Extract. Elater.* vel *Troch. Alhand.* gr. i. vel ii.
> Cum f. q. *Syrupi Flor. Persic.* vel *de Spina Cerv.* f. Bolus pro dosi i.

Nam Mercurialia fixa à Chymiatricis, in specie ab HELMONTIO, multùm commendantur: (dico *Fixa*.) Denique *Segmenta Unguium* humanorum Vino infusa, fortiter etiam purgant. HARTMANNUS præcipit, ut imprimantur umbilico hydropicorum pro iisdem purgandis: Quod ad responderat Experientiæ? nescio.

Cæterùm his Purgantibus semper interponenda sunt *stomachica* & *Massam Sanguineam respicientia*, quæ vulgò vi aperiendi prædita dicuntur, & ferè sunt omnia amara, acria, & quodammodò falina, quæ & Sanguinis Crasin corrigunt, Obstructiones & infarctus referant, & imprimis Urinam stimulant; inter quæ eminet *Absinthium*, quod quacunque ratione, vel in Cerevisia, vel in Decocto, vel sub Extracto aut Essentia usurpatum nobile est, nec usquam omittendum.

Diureticorum autem, Hydropi appropriatorum, quamvis ingens farrago apud Scriptores observetur, non sine ratione tamen à Practicis haud levioris momenti eorum alia præ aliis seliguntur ac laudantur, ver. gr. Linaria, Petroselinum, Daucus, Genista, Radix Rusci, Bardanæ, Lignum Saßafras, Balsamus de Copaybe, Terebinthina, Semen Seseleos, Dauci, Herba Chærefolii, Radix Petroselini, Eryngii, Ononidis, Liquiritiæ, Graminis, Herba Parietariæ. Inter alia excellunt in specie post Absinthium ex Asaro, Helenio, & Gentiana petita Remedia. Marrubium, in specie, ubi ab Ictero ortus sit Hydrops, laudatur à FORESTO *lib.* 19. *Observ.* 10. *in Schol.* Iterum enim radicitus curat. Item Chelidonium majus ejusque Radix Specificum dicitur HELMONTIUM in Hydrope. Quicquid sit, credo, quòd Chelidonium majus singulariter conveniat in Hydrope, sive Succus expressus, sive Vinum Infusum usurpetur. Hisce præ cæteris addatur *Radix Vincetoxici*, quæ vel per sudorem, vel per Urinam operando, à multis tanquam specificum ad Hydropem Remedium laudatur, si sc. ejusdem Decoctum cum Vino crebriùs & sæpiùs usurpetur; hoc enim ipsum, & per Urinas & per Sudores, eleganter curat Hydropem. Alii parant Essentiam vel Extractum ejus, & hoc ipsum cum successu propinant. Hydropicis: hinc est Destillatum *Paracelsi* commendatissimum ad Hydropem, cujus descriptio habetur in HARTMANNO *cap.* 207., sine tamen Spiritu Vitrioli, ut vult HARTMANNUS, assumendum venit.

Compositio est sequens:

> ♃. *Tartari rubri* ℔i.
> *Rad. Hirundin.* seu *Vincetox.* ℔ß.
> *Colcothar.* ℨviii.
> *Vin. ardent.* q. f. pro incorporatione, seu mixtura.

Destillentur per Alembicum, & probè rectificentur.

Hoc omni die his vel ter dosi ℨß. ad ℨi. in Vehiculo quodam appropriato vel Vino Malvatico hauriatur. Pellit Urinam, eamque fœtidam reddere facit. Continuandus est ejusdem usus per aliquot dies; nam primùm nihil, successivè tamen egregiè operatur, & ceu certum remedium solet commendari, & credo, quòd imprimis, ubi vitium est in Mesenterii Glandulis strumosis, conveniat Vincetoxicum, cùm in hoc singularis lateat vis contra strumas.

Huc pertinent & Radix *Acori veri*, *Caryophyllata*, *Curcuma*, item *Rubia tinctorum* & similes, ac imprimis *capitula Alliorum*, quæ ob sal acre miranda in Cura hydropis cùm elegantissimum Diureticum sit Allium. Præterea eminet exemplum BARTHOLINI *Cent.* 2. *Hist.* 74. Hydropici per Decoctum Allii in Lacte curati; Facit hoc, quod refert FORESTUS *lib.* 19. *Obs.* 37., ubi refert hydropem, allia in vacuum adhibiris, ex continuata comestione Allii, multum aquositatis per Urinam reddendo, insperatò fuisse curatum; sicut & Mulierem Hydropicam deploratam assumptione Succi viridis Allii expressi cum Jure Vervecis vel Galli, provocato largiore Urinæ fluxu restitutam observatum esse: Hinc optimè Infusa Diuretica ingreditur, Radix Allii in Vino infusa, quia optimè convenit in Hydrope. Porrò *Cortices Capparum* & *Tamarisci*, item *Cortices citri* aut *Aurantiorum* aliis convenienter adducuntur. *Eupatorium* admodùm commendatur à LINDANO ad Curam hydropis: usurpatur semper tempore intermissionis à purgantibus: item *Anserina*, Flores *cyani*, & Flores *calcatrippæ*: quorum Tincturæ solent laudari AGRICOLÆ ad Curam hydropis.

Hisce præ cæteris addenda sunt *Juniperus*, tam Lignum, quàm specialiter ejusdem Baccæ aromaticæ, & omnia Juniperina, quæ multùm conducunt contra Hydropem. Unde Baccæ conducunt in Vino, vel Rob Baccarum Juniperi, quod simul egregium Alterativum existit; Essentia & spiritus Baccarum Juniperi; hinc Malvaticum Juniperinum ex Spiritu Baccarum & Rob Juniperi, mistum cum Tinctura Nephritica, in hydrope egregiè prodest: v. g.

> ♃. *Malvat. Juniper.* ℥iv.
> *Tinctura Nephrit.* aut hujus loco *Spiritus Carm. de Trib.* ℨj.
> M. D. S.
> *Malvaticum Diureticum.*
> Pro dosi cochl. j. vel ij. pro Inbitu.

Sanè *Decoctum Ligni Juniperi* longè magis appropriatum Sudoriferum existimo, præsertim in Anasarca, quàm *Decoctum Ligni Guajaci* & *Saßafras*: Unde & *Decoctum Baccarum Juniperi* in Vino generoso Experimentum est RULANDI, quo ipso per sudorem & Urinam hydropem curavit: Conf. M. A N. C. *Ann.* 9. *Obs.* 18., ubi Mi. Absinthii cum Mß. Baccarum Juniperi in ℔vj. Cerevisiæ vel Vini decocta, addito Rha-Pontici pauxillo, mirè commendat VOLCAMERUS, & ut probatissimum extollit Remedium, si Viscera adhuc salva sint. Ulteriùs ad Diuretica pertinet herba *Kali* dicta, quæ quidem olim saltem in Ægypto proveniit, nunc verò apud nos reperitur, saporis admodum salsi instar Muriæ, cum

cùm in specie prope Halam Saxonum, ubi lacus & fontes planè salsi sunt, & in specie Stasfurti, copiosè provenit. Scilicet accipitur Herba Kali recens & contusa, exprimitur, postmodùm addendo parum Cinnamomi bis quotidie ad ʒß. usurpatur in haustu Cerevisiæ, vel Vini calidi: ita elicit copiosam Urinam beneficio sui Salis muriatici, & desperatum Hydropem curat, idque singulare quorundam Experimentum dicitur: singulis septimanis, tribus tamen diebus usurpatur, aliàs nimis Urinam pellit. Reliqua vulgaria Aperientia, quæ omnia sunt sudorifera & Diuretica simul, cùm ubique prostent, transmitto. Interim hæc Remedia variis sub formis adhibentur, nunc sicca, nunc liquida, v. g. *Essentia Absinthii*, *Vincetoxici*, & *Rorismarini*; quæ admodùm laudatur à FERDINANDO, qui miraculosam dicit ad curam hydropis. In specie huc pertinet Vinum Chalybeatum pro potu ordinario, quod beneficio Absinthii, Rusci, Cardui benedicti, &c. medicatum redditur, & ad quemcunque Hydropem commendat HARTMANNUS *pag.* 229. Usurpatur tempore, quo vacamus à purgatione. Præter hæc Salia, *Alcalia* sunt, quæ pro usu diuretico Hydropicis propinantur, & quidem in Hydrope Anasarca magis *Fixa*, ubi reliquis Diureticis plus præstare observantur: In ea verò, quæ ad Ascitem propiùs accedit, aut, ubi ex Urina crassa, parca, intensè tincta, atque lixiviosa strictam nimis sanguinis Crasin, adeòque Serum in Renibus haud decenter secerni suspicari licet, hæc potiùs noxia existunt, adeòque in ejusmodi casibus salia *Volatilia*, aut Nitrosa, conveniunt.

Fixa inter, Salia sunt Lixivialia, Sarmentorum Vitium, Juniperi, Genistæ, Stipitum Fabarum, Fimi columbini, Sal Cardui fullonum, Sal Tartari, Absinthii, item Cardui benedicti, &c. & Tartarus calcinatus. Hæc ipsa salia diluuntur in Vino, aut Aqua appropriata, quæ imbibunt sal diureticum: Lixivium filtratur, & ita sub hujus forma propinantur Ægris. Admodùm commendantur ad evacuandas Aquas, & propter fortem penetrationem: v. g.

℞. *Salis Sarment. Vit.*
Fimi columb.
Juniperin. an. ʒi.
Solvantur in
Vini Rhenan. ℔ß.
D. S.
Lixivium Diureticum.

De hoc subinde hauriatur:

Sed ratione saporis adduntur interdum quædam *Aromata*, ut firmetur meliùs tonus Stomachi:

Vel

℞. *Ciner. Genist. ad albed. calc.* ℥iv.
Ponantur in vase vitreo ad digestionem cum ℔ii. *Vini albi*, vel *Aqua appropr.* per aliquot horas. Colentur. Dosis ℥vi. ad ℥viii. bis in die.

Pertinet huc etiam *sal essentiale Tartari*, item *Flores salis Ammoniaci*, vel *Lixivium Diureticum Mynsichtii*, itemque *Lixivium ejus Benedictum*, quæ ab ℥ii. ad ℥iii. aliquoties successivè propinata, egregia præstant pro cura Hydropis; vel quod fuit experimentum D. ELLENBERGERI.

℞. *Ciner. Tamarisci*,
Juniperin.
Sarmentor. Vitis,
Salicis,
Genist. an. M. i.
Rad. Vincetox.
Valerian. an. ʒii.
Urtica ʒß.
Angelica,
Enul.
Ireos nostrat. an. ʒii.
Liquirit. ʒi.
Baccar. Juniper. ℥ß.
Rhabarb. elect. ʒß.
M. pro Nodulo:
Qui infundatur Vino, vel ana Aquæ & Aceti vel Vini, & de Colatura post infusionem crebriùs bonus haustus bibatur.

Præ cæteris tamen in hoc puncto eminent *Cineres Sarmentorum Vitium*, si dissoluti in Aqua appropriata hauriantur. Modò laudatus Practicus *Lixivio ex Stipitum Fabarum Cineribus*, &c. Vetulam curavit Hydropicam, quæ posteà 4. adhuc liberos peperit. Post dictos Cineres in specie sal Lixiviale Juniperi, item ex Arbore Betulæ aut quoque Tiliæ in Vino Malvatico sub forma Lixivii est admodùm laudandum, ob vim diureticam pe[r] Urinam Hydropem potenter pellunt.

Interim ex hisce præferenda sunt *Salia Volatilia Diuretica*, in specie *Salia Volatilia ex Tartaro* & Remediis Tartareis elicita, ut spiritus Tartari volatilis quicunque cum spiritu Sambuci mistus, tinctura tartari, spiritus Carminativus de Tribus ex Nitro, Tartaro, & spiritu Vini, Tinctura Nephritica, Spiritus & Flores Salis Ammoniaci simpl., Spiritus Salis Ammoniaci succinatus, & Oleo destillato Juniperi Oleosus redditus, sal Succini volatile, item *Elixir Proprietatis cum Spiritu Salis Ammoniaci* paratum. ELLENBERGERI Arcanum fuit *Spiritus Aperitivus Penoti*, qui aperit infarctus probè præparatus, cum *Spiritu Baccarum Juniperi* admistus, ad gutt. 40. vel 50. D. MICHAELIS commiscebat Essentiam suam Hydropicam.

Sic quoque ex Regno Animali conveniunt *Urina humana*, ejus spiritus per putrefactionem, ejusque sal volatile. Nam ita per fermentationem parata Urina, dat spiritum admodùm volatilem & acrem; qui benè rectificatus ceu summum arcanum commendatur multùm à POPPIO *in Thesauro Chymico*, dum hic nempe spiritum volatilem Urinæ cum ana spiritus Vini rectificati, addito pauco Ambræ & Moschi, digerit, postmodùm destillando probè unit, summumque dicit esse arcanum contra Hydropem. Dosis ℈i. ad ʒß. mane & vespori propinando. Sic juxta Urinam humanam & pro Pauperculis Urinæ Caprarum ac Vituli destillatæ, & aliquoties usurpatæ, non secus atque Urina humana, egregiæ sunt, & aquas Hydropicorum promptè per Urinas pellunt. Ac certè Lotium humanum & ovinum aliquot diebus calidè potum vi diuretica sunt euporiston Pauperum ad Hydropem: id quod in Pauperibus, & aliquot Opilionibus, expertus est PETRÆUS *in Dissert. Harmonicis*, ubi notabilia habet; item Hydropicos potu Urinæ humanæ promptè fuisse restitutos. Pariter CROLLIUS Excrementum Anserinum viridiusculum ad ʒi. cum cochleari i. Urinæ destillatæ, vel etiam pulvis Scarabæorum unctuosorum laudatur à GLAUBERO *in ejusdem scriptis*, propinatum, & subinde usurpatum admodùm laudat ad Hydropem curandum.

Imprimis *Lumbrici & Lumbricalia* ceu specifica se offerunt: nempe vel Decoctum Lumbricorum in Vino propinatur, vel, quod melius est, si iidem putredine colliquescant, & spiritus volatilis urinosus cum sale volatili ex his destillatur, quod in haustu Vini Malvatici, aut Malvatico Juniperino, & quocunque vehiculo assumptus, egregius est in cura Hydropis:

Vel

℞. *Spir. Lumbric. terrestr. urinos.* ʒii.
Volat. Urina ʒi. vel ʒii.
M. S.
Spiritus Diureticus.

Dosis ʒß. vel gutt. 60. bis vel ter in die in haustu Vini cum Baccis Juniperi medicati, vel Decocto Rad. Fœnic. & Baccarum Juniperi cum Vino assumatur, est egregium Remedium; suscitat enim Renes torpidos. Item, quod melius adhuc, paretur Liquor ex Lumbricis terrestribus per del. in clibano ad imitationem CROLLII *in Basilica Chym. Hartmanniana Editionis pag.* 349. Nempe Lumbrici vivi probè purificentur beneficio Musci terrestris, includantur Cucurbitæ vitreæ; hæc involvatur pasta farinacea, & ita in clibanum mittatur: sic fit, ut Lumbrici resolvantur in liquorem limpidum, qui decantatus dosi cochl. i. bis in die exhibitus, egregius est ad Hydropis curam. Quidam etiam propinant pulverem Lumbricorum terrestrium. Eadem de *Asellis* valent. De modo utendi vid. SENNERTUS, ubi *de Calculo Vesica*. Infundi etiam possunt *Millepedes* cum Tinctura Tartari, & Extractio, in Hydrope Scorbutico egregia, filtrari. Vel etiam pulvis *Scarabaeorum* unctuosorum, laudatot à GLAUBERO *in ejusdem Scriptis*. De *Cantharidibus* vid. SENNERTUS *Prax. l.* 3. *pag.* 787. In specie *Bufones* præ cæteris singulare quid obtinent in Hydropis cura, & quidem quando contingit vitio Renum; siquidem sicut primùm casu inventum hoc Remedii genus, dum leviter calcinati & Hydropico propinati eundem leviter per Urinam curarunt; uti in SOLENANDRO, HILDANI *Epistolis*, & HORSTIO *in Observ. pag.* 532. RIVERIO *Prax. l.* 11. *c.* 6. & WIERO *observ. pag.* 8. potest videri: ita postmodùm præmeditato consilio & ubetiori experientia comprobati in usum vocati sunt. Dicitur tamen fuisse secretum Experimentum KYPERI: nempe

℞. *Buf...*

...ones qu. v.

...ucca in umbra, post abscinde Capita, & eaime Intestina, quod reliquum, redige in *Pulverem subtilissimum*,

De hoc vel solo, vel cum *Pulvere Hepatis* proprii misto, dentur gr. x. ad xv. usque ad ℈i.; mirabiliter Aquas Hydropicorum educit per Urinam, idque cum summo levamine. Potest dari Pulvis hic 3. vel 4. vicibus, donec proveniat Urinæ fluxus, ita tamen, ut 3. vel 4. dies post assumptiones semper interponantur, ne nimia fiat Urinæ excretio; aliàs nimis debilitaretur Æger. Unde autem Bufones hac vi polleant, non est adeò obscurum. Vis siquidem illa diuretica dependet ab alimentis, & in specie quia iidem Cantharellis (sunt Muscæ instar cantharidum aut Scarabæorum, quas avidissimè devorant, in stomacho, & colo eorum reperiuntur) vescuntur. Hi cantharelli turgent Sale volatili diuretico, à quibus hoc, tanquam Hydropiseos Remedium, Busones accipiunt, unde & putrefacti spiritum & Sal volatile nitrosum suggerunt, simile ei, quod est in Lumbricis: potentissimum est Diureticum; sicut pulvis Bufonum calcinatorum est strenuum Diaphoreticum. Aliàs Bufones vivi contusi Lumborum regioni applicati per copiosum Urinæ profluvium Hydropem solvere dicuntur. Differentia hæc inter Alcalia hæc Diuretica fixa & Volatilia probè observanda, nec promiscuè usurpanda. Conf. WEDELIUS *in Pharm. pag.* 150. & WILLISIUS *in Pharm. Rat. P. 1. pag.* 316. *&* 367. Ulteriùs *Lapis Fulminaris* cum aqua quadam appropriata in Alcohol tritus, erat specificum ad Hydropem & Icterum B, D. MICHAELIS, quod ipse habebat à TILEMANNO & D. HARTMANNO, qui his ipsis crebrò usi fuerunt:

> ℞. *Lapidis Fulminaris dicto modo præp.* p. iii.
> *Exuviar. Serpent. sponte decident. pulverisat.* p. i.

Miscebat hæc, & ita à ʒß. ad ʒi. familiariter pro Hydrope & Ictero curando exhibebat.

Nam observatum fuit, notante HELMONTIO, exuvias Serpentum, instar cinguli renum regioni seu lumbis alligatas, Diuresin excitasse.

Denique pertinent quoque huc *Opercula Testarum Cochlearum*, quæ ob singularem vim urinosam, qua turgent, ritè parata, ceu probatum contra Hydropem Remedium laudantur. Unde benè depuratorum & simpliciter pulverisatorum mane & vesperi larga dosis in haustu Vini vel Liquore conveniente propinetur; pellunt enim per Urinas: Vel, quod melius, alii cum *Spiritu Salis* resolvunt hæc Opercula pulverisata, ita fit Solutio urinosa, quæ coagulatur: quo facto ponitur in locum frigidum, ut ita per deliquium fluat, eodem modo atque Tinctura vel Liquor Nephriticus paratur, & sic Liquorem Nephriticum egregium Diureticum Antihydropicum acquirunt: vid. M. A. N. C. *Ann.* 9. *observat.* 79. Liquor iste per deliquium paratus ad gutt. xx. xxv. & xxx. in quocunque Vehiculo, si fieri potest, calido, aut & Decocto Radicum Fœniculi vel Petroselini ad curandos Hydropicos est insignis. Loco spiritus Salis in Vino acido vel Aceto solvantur, & idem erit. Huc facere videtur *Rumelii Diureticum* ex spiritu salis cum sale volatili Succini coagulato.

Circa *Diureticorum usum* adhuc notetur:

1. Ut corroborantibus ac moderatè adstringentibus, e. g. Martialia &c., illa semper temperentur, aut saltim cum his frequentiùs commutentur; non quòd talibus, ut Veteres docuerunt, hepatis tonus confortandus sit, sed ut impediant, ne sanguinis crasis seu textura fusione nimia penitus dissolvatur.
2. Ne, antequam primarum viarum evacuationes præcesserint, & portio quædam Seri intra vasa & substantiam partium hærentis educta, nec antequam humores viscidi attenuati, & acriores contemperati fuerint, exhibeantur, ne illorum mole aut viscididate urinariæ viæ obruantur & infarciantur, acrimonia verò eædem erodantur.

Juxtà hæc *Diuretica* interdum etiam procedendum est ad *Diaphoretica & Sudorifera*; (interdum, non semper;) testatur enim experientia, quosdam largo sudore fuisse curatos, præmissis nempe præmittendis, in specie Diureticis, & quidem *conveniunt magis in Hydrope ad Anasarcam accedente, quàm in Ascite*: vid. SYLVIUS: imò intempestivè exhibita nullum levamen, sed loco hujus magnam sæpè noxam Ægrotanti adferunt. Horum enim potestas ultra tertiam corporis regionem non extenditur, sed causam saltem antecedentem in secunda & tertia movent sub hoc tamen periculo, ut Diaphoretica massam sanguineam fundendo, ac serum præcipitando, hoc æquè ad interiora & cavitates, ac per habitus externi poros, deponant: Ut taceam, aquas in illis fluctuantes ab horum usu magis exæstuare, spirituumque ac humorum motum variis modis turbari. Hinc experientia manifestum est, sudores ejusmodi subjectis semper in deterius cedere, quatenus iis febres, dolores Capitis, Vertiginem, Lipothymias, aliaque Cerebri & Cordis symptomata movent, Abdomine verb. grat. interim non collabescente, sed magis magisque intumescente: vid. PLATERUS *Prax. Tom.* 3. *pag.* 286. Atque hoc non Paradoxon videri poterit illis, qui ex Topicorum Calidorum, v. g. Sacculorum & fotuum, saltem applicatione angustias majores, Animi deliquia, similiaque symptomata extempore Ægris oboriri observant, mox rursus exspirantia localibus illis remotis, ut experientia quotidiana docet,

Non nego quidem experientiam illam, quam nonnulli de curatis per sudorifera Hydropicis allegant, v. g. BARTHOLINI *in Actis Hafniens. Tom.* 1. *observat.* 85.; nec illorum, qui sudoribus sponte obortis & quasi criticis Hydropem non rarò solutum testantur, verb. grat. HOLLERII *Scholiographus de Morb. intern. cap.* 39. & BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hist.* 33. Diversæ tamen in allegatis Observationibus restant circumstantiæ, quæ dubitandi ansam insignem subministrant. Scilicet

1. Concedi debet, in Anasarca & Hydrope cavitatum tali, ubi seri extravasati non adeò multum est, sed major ejus portio intra glandularum ac Viscerum substantiam, & Vasa adhuc stagnat, sudorifera maximè prodesse; cùm per sudoris excretionem, Vasis in habitu exinanitis, serom, quod interiora infarcit, ad illa commodè devolvi valeat, pauco illo, qui forsan in cavitate fluctuat, vel per Naturam, vel per Medicamenta, dissipabili; quale quid in Hydrope illo Vesicario, quem in asciticis interdum SCHENCKIUS *ex* CORDÆO, & communicatione EICHHOLZII, ac SALMUTH *Cent.* 1. *Obs.* 38. testantur, *& ex* BARTHOLINO *Cent.* 3. *Epist.* 28. & *Cent.* 4. *Epist.* 58., suspicari licet, pariter interdum contingere posse probabile fit, quatenus Vesiculæ hæ cum fluvido intrinseco vel immediatè, vel mediantibus parenchymatibus, communicant, eorumque Contenta huic manifestiùs continua existunt.

2. Longè alia ratio videtur sudoris illius, qui Hydropicis quibusdam Criticus accidit, & qui Arte excitatur: In illo siquidem blandus lentus fit seri à sanguine secessus, ut Aqualiculi augmentum nullum veniat metuendum; In hoc verò nonnisi impetu & exæstuatione aliqua secedere ac prodire jubetur illud.

Tandem ac 3. qui ab Authoribus nominatis allegatur sudor asciten solvens, extraordinariam pororum dilatationem supponit, dum *Scholiographus* HOLLERII inquit: Per destillantem quasi Aquam aliquando Hydropem sublatum fuisse; & BARTHOLINUS Aquam per Poros Cutis in immensum dilatatæ patulos stillasse perhibet.

Ex sudoriferis atque Diureticis, quorum farrago amplissima deprehenditur, seligantur, quæ incidendi atque resolvendi vi maximè pollent: qualia sunt in specie dicta *Juniperina* suprà laudata, Decoctum Lignorum, Decoctum Millii, aliorumque Vegetabilium Aromaticorum, cum salinis præsertim volatilibus, Sale volatili Urinæ, vel Sale volatili Viperarum, & sub forma liquida magis propinandis; modò sudore violentia propulso Æger ad languiorem non debilitetur, sed is lentè, ac repetitis vicibus cieatur; cùm nihil ab assumptis sudoriferis periculi Ægris immineat, quamvis nullus sudor promanet. Sed partitis vicibus exhibita humores viscidos solvunt, poros obstructos reserant, sicque ad sudorem secuturum omnia blandè disponunt. Occasionem primam, ut alias, casus suggessit. Refert nempe LANGIUS *suprà citatus*, *ut* & LIPSIUS *de Hydrope*, de Rustico Hydrope laborante, Clibanum pistorium adhuc calidum ingrediente, & mediante largo sudore ita curato.

Forsan & *Salivatio Mercurialis* interdum cum fructu institui poterit, quam commendat SYLVIUS *de Hydrope* §. 255., in Anasarca scilicet & reliquarum Hydropum specierum initiis adornanda, præprimis cùm salivatio interdum spontanea aut cum euphoria in ejusmodi Casibus contingat potissimùm in Belgio inferiore; ita tamen cum talibus circumstantiis adornetur, quales ex *Collegio Institutionum & SYLVIO* supponimus. Conf. GREMBSIUS

BSIUS *Tr. Arbor Integra, & ruinosa hominis lib. 2. cap. 1. §. 6.* *Aliqui*, inquit, *in Curatione hydropis utuntur Mercurialibus præmisso digestivo:*

> ℞. *Magist. Tartari vitriolat.* dr. iß.
> *Facul. Bryon.* dr. i.
> *Salis Card. bened.*
> *Genist.* an. dr. ß.
> *Mag. Corall.* ℈ii.
> M. *pro* 8. *partibus*;
> *Posteà porrigunt sequentem Bolum*:
> ℞. *Mercur. dulc.* gr. xv.
> *Gum. gamandr.* gr. v.
> *Conf. rosar.* dr. ß.
> *Cum Syr. rosar. q. s. f. bolus.*
> *Dosin posteà tribus granis augent, usque dum Salivatio oris superveniat.*

Hæc sunt *interna* satisfacientia Indicationi primæ.

Externorum usum ipsa docuit Natura, quæ nunc per spontaneam in Umbilico Abdominis tumidi apertionem, nunc per Vesicas in Cruribus excitatas, nunc foramine in Pollice Pedis sponte aperto, successivè collectam colluviem evacuando hydropicos curavit. Quando ergo dictis modis Urina, & Aqua hydropicorum evacuari nequeunt, subinde usuvenit, ut per varios modos Chirurgos expertos extrahatur Aqua. Modi sunt varii.

Quoad *Umbilici apertionem*: non pauca prostant Exempla ita restitutorum, qualia Exempla videbitis in SCHENCKIO, item AMATO LUSITANO *C. 5. Cur.* 37. Unde si tumidus promineat Umbilicus, tutissimum est, ut in medio instituatur Punctio; ibi enim est locus optimus; aut applicentur Umbilico Aperientia, ut promoveatur Apertura; sic enim jucundè & citra incommodum solet evacuari Materia. Ad hujus imitationem instituta fuit primitus *Paracentesis*, h. e. Abdominis artificialis apertio (B), quæ in majori copia, & celeriùs Aquas hydropicorum evacuat; & hujus vicaria *Scarificatio*: quarum potior illis, quæ habitum Corporis externum inundant; prior Aqualiculis tantùm curandis inservit; quamvis à MICHAELIO per hanc toti Abdomini applicatam Asciticos quoque curatos HORSTIUS *Cent. Problem. decad.* 7. *quæst.* 8. §. 6. perhibeat. Instituitur nunc Veterum Methodo, pertundendo Abdomen per Lancettam, imponendo hinc Cannulam; nunc, idque melius, Recentiorum Methodo per Acum argenteam perforatam, Nec refert, sive per scarificationem Chirurgorum, sive Acu saltem communi, quem WILLISIUS *cap.* 5. commendat, aut Stilo argenteo adurnetur, modò præceps ac nimius Aquarum profluxus præcaveatur; sic enim, si illuvies hydropica non satis exhauritur, certè in hydrope etiam deplorato Vita Ægrorum aliquandiu prorogatur. Locus convenientissimus est Umbilicus tumefactus, hinc à latere umbilici aliquot digitorum transversorum latitudine, notando simul Membranam Peritonæi in hydrope valdè crassescere; vid. BARBETTE *Chirurg. & Anatom. pract. item observationes, Cultro Anatomico* LYSERI *annex. pag.* 283. & HORNIUS *Microtechne pag.* 99. Emittenda autem venit Aqua successivè: nam ex subitanea ejusdem extractione Mors subinde sequitur: vid. TIMÆUS *von Galdenklee in responsis pag.* 32. Unciæ verò vi. vii. vel x. pro virium Ægroti ratione evacuentur. Conferatur TULPIUS *l.* 3 *observ.* 38. *item lib.* 4. *observ.* 42. HILDANUS *centur.* 1. *observ.* 47. *cent.* 2. *observ.* 58. PANAROLLUS *Pentec.* 2. *observ.* 17. & in genere quivis Chirurgi. Operatio hæc in se est tutissima, & quæ aliis Remediis internis, præsertim alterantibus ritè adhibendis, optimè inserviet, modo in tempore adhibeatur.

Verùm utut præsentissimum non rarò sit Remedium; quia tamen intempestivè atque incautè adhibita sæpiùs quoque aut Ægrum interimit, aut certè non curat, hinc multis Medicis ejus usu maximè suspectus est: summa igitur cautione hoc Remedii genus tam suaderi quàm administrari debet, ne prostituamus hoc nobile Remedium. Nam *in duobus imprimis fallit Casibus*.

1. *Quando ea nimis tardè adhibetur*: sic enim fit, ut nimis profundè radicato Malo, & priùs corruptis aut labefactatis plùs minùs à colluvie Visceribus internis, ob præterlapsam occasionem Malum non cedat. Et sanè magis in Ascite, seu hydrope Abdominis particulari, quàm Universali, & Anasarca locum habet. Non omni tempore hæc Operatio prodest, sed in principio atque Incremento Morbi duntaxat, cùm progressu temporis Serum extravasatum acrimoniam contrahat, ac interanea hactenus sana corrumpat, viresque simul deficiant. Ideoque hactenus recentis Remediis, haud brevi proficientibus, ad Paracentesin festinandum.
2. *Quando cum Hydrope ipse conjunctus est Scirrhus*, vel aliud vitium singulare Visceris cujusdam nobilioris, tunc evacuatur quidem Aqua; restitante tamen scaturigine palliativum saltem est Remedium; sic enim Hydrops semel curatus recrudescit iterum. Paracentesis igitur tunc potiùs administranda, quando suspicio est Viscera adhuc esse valida; Vasa saltem Lymphatica minora, non majora, lacerata; Motus Humorum facilè restitui posse; & à causa evidenti sola, v. g. Potu immoderato, Hydrops emergit; quando Morbus non est adeò inveteratus; tandem quando Hydrops particularis est.

His probè observatis, innoxia planè, & salutaris evadet hæc Operatio: vid. SYLVIUS *prax. lib.* 1. *cap.* 27. *de Hydr.* §. 128. & 129. *ac de affect. Epidem. Leidens.* §. 534.

Præterea juxtà Abdomen, & *Scroti nimis tumidi*, ad Naturæ imitationem, interdum fit Apertio, vel Ferro, vel Cauterio, atque sic optimè Spongia admota successivè evacua-

---

(B) Παρακέντησις à παρακεντέω vel κεντέω, pungo. *Est punctionis vel incisionis ratio, qua Hydropicis Aqua eximitur. Ita vocatur etiam curationis genus in Suffusione, quæ fit per punctionem acu trajecta. Paracentesin quoque appellant Practici Thoracis in Empyicis incisionem inter costas factam ad Puris contenti eductionem.*

Quoad Hydropicorum Paracentesim illud hic adnotandum duximus: quòd quamvis Antiquioribus Practicis religio fuerit Hydropicorum Aquas punctione omnes simul & confertim educere; nihilominus nonnulli inter Recentiores hanc Methodum Aquas per vices & intervalla educendi pro vana, & superstitiosa habuerunt, atque audacter Hydropicorum ventrem unica instituta punctione penitus evacuandum esse crediderunt. Verùm citatus Dom. Du-Verney *notat, quòd quamvis ex integra hac Aquarum eductione Ægri quammaximè sublevati tunc temporis videantur; attamen paulò post in summam virium incidunt imbecillitatem, & nonnunquam mortem obeunt: tum quia simul cum Aquis maxima Spirituum copia educitur: tum quia Sanguinis partes balsamica & spirituosa per oscilla Vasorum Lymphaticorum in Ventrem evacuatum evomuntur: tum denique quia haud ad æqualitatem reparantur Spiritus dissipati, ob summam Viscerum atoniam. Ægris igitur accuratiùs consulunt, qui non unica vice, sed potiùs iteratò illorum Ventrem Paracentesi exhauriunt: quod non solùm de Hydropicorum, sed & de Empyicorum sectione, Purisque è Pectore vel magnis Abscessibus eductione, dictum velim.*

Paracentesi instituta, Aquisque eductis, varia salutis vel mortis Ægrotantium suboriuntur argumenta, quæ vel ex Aquarum eductarum conditione, vel ex Ægri statu colliguntur. Hydropicorum Aquæ pleræque colore gaudent ad Citri maturi corticem vergente, mucilaginosæ sunt, salsiusculæ & urinam olentes: nonnunquam omninò aqueæ sunt, lacteæ, flavæ, rufæ, vel sanguineo colore tinctæ: quæ prioris generis sunt, minùs præternaturales reputantur, & minoris periculi; quæ verò magis ab his recedunt majus periculum minantur, minorque Curationis spes eluces. Aqua educta si parum vel nihil sedimenti in vase relinquat, novum brevi minatur tumorem, adeoque mortem. Venter enim statim à Paracentesi intumescens semper malum portendit. Malus Aquarum odor Viscerum putrefactionem denotat: hinc febris, nausea, inquietudo, & anxietas, quæ si in Ægrotantibus post punctionem observentur, semper mali sunt ominis, & nonnunquam Thoracis inundationem denotant. Si cruentæ Aquæ sint, Vasorum Sanguineorum rupturam significant. Si coloratiores observentur præsertim croceæ, vel rubro colore saturæ, Bilis summa dyscrasia ostenditur. Epiploi ramenta cum Aquis permista nonnisi ex suppuratione educuntur. Urina rubra, parca & lateritio sedimento conferta, post Paracentesin observata mortem portendunt. Vix curantur Hydropici, quorum morbus ab Icteritia ortum traxerit, vel Icteritiam comitem habuerit. Alvi fluxus Paracentesin insequens absque Ægri levamine, Ventris colliquationem & siccam mortem præsignificat. Demum si post Aquarum eductionem rigores & febres superveniant. Viscerum suppurationes expecta.

cuatur Aqua: Quæ ipsa tamen apertio, si per Naturam ipsam fiat, est optima; si per Chirurgiam, nec maturè administretur, non semper est æquè tuta; quia interdum Scrotum hinc gangrænosum factum decidit, citra tamen periculum Ægri. Probè igitur hic observandum, ne, quod facilè evenit, in loco aperturæ Gangrænam concipiat. Labefactatur nempe partium membranosarum continentium tonus, & spirituu insiti vigor à contenta colluvie, quæ magis per loca aperturæ jugiter destillans facilè mortificationem inferre potest. Hæc ipsa igitur sedulò præcavenda, defendendo partem circa locum apertum, *non communibus saturninis ac similibus remediis, defensivis dictis*, ad Inflammationem aliàs usitatis, sed *additis* in specie *balsamicis, resinosis, amaris*, ad Gangrænæ curam aliàs usitatis: hinc *Emplastro de minio Paracelsi* adaptatur *Emplastrum Dia Sulphuris Rulandi* ceu præservativum Gangrænam inhibens. Interim tamen, si gangræna scroti invalescat, ut penitus decidat, Aquis successivè evacuatis, postmodum Carne quadam Testes involvente, & instar pilæ eos continente, scroti defectus sponte naturæ resarcitur: vid. TIMÆUS *von Guldenklee in cas. pag.* 269. Id quod pariter & in Lue Venerea post scroti sphacelum obvenire observavi. Propter periculum hocce hydropicis rarò perforatur scrotum.

Post scrotum *& crura subinde scarificari solent*, ob hanc rationem, ita excitatum fuisse effluxum Aquarum, & Ægros evasisse sanos: Nempe circa loca carnosa, & circa suras instituendo scarificationem lunem, ita ut inciones à se invicem aliquantisper distent, *defensiva* suprà & infrà admovendo. Promptè enim levi facta cutis læsione copiosum serum transudat; Linteolo molli citra frictionem abstergendum, vel apposita spongia excipiendum, ac præterea loca vicina propter facilem gangrenæ metum defendenda, nempe fovendo subinde spiritu Vini simplici, aut theriacali, aut crocato, & imponenda desuper *Emplastra Balsamica defensiva*. Quin, & ne Vulnoscula gangrænam concipiant, spiritu Vini camphorato subinde eluenda sunt.

Præterea Vesicæ spontaneæ subinde in cruribus se aperiunt, quibus disruptis multa Aqua evacuatur, unde iisdem *Folium Brassica* est applicandum, utpote quod multum seri extrahit. Observatum fuit, quod plantago aquatica contusa, & pedibus nimis tumentibus applicata, Vesiculas copiosas satis excitaverit, quæ postmodùm apertæ multum Aquæ reddidere cum insigni Ægri levamine. Ad hujus imitationem quidam *Vesicatoria* locis crurum carnosis applicant, nempe vel prope Suras, vel in parte carnosa femorum, & humeris; His enim apertis copiosa colluvies evacuatur, & loca ista carnosa minùs facilè gangrænam concipiunt, quàm nervosa. Aquam autem inter Cutem saltem, non intra cavitates collectam, nisi ex abdomine serum ad crura ruat, educunt, ut, præter RIVERIUM *observat.* à JACOZ *commun.* 21., WILLISIUS testatur, modò sub tali cautela applicentur, ne, quia magnam sæpè post se illuviem ex tota vicinia trahunt, spiritusque enervant, ac calorem partium extinguunt, sphacelum inducant, prout inter alios SEPTALIUS *animadvers. medicar. lib.* 6. § 56. HILDANUS *centur.* 1. *observ.* 49. & SYDENHAM *de Hydrope*, animadvertunt: qua du causa non tantùm artuum extremitatibus, quàm femoribus, & humeris, ac in hydrocephalo, externè ponè aures ac in nucha admoveantur. Quòd si sponte fiant, optimum est.

Cæterùm, quoniam confertim nimis per Vesicatoria fit evacuatio, & majus de gangræna imminet periculum, potiùs *Escharotica* seu *Cauteria*, vel *actualia* vel *potentialia*, circa loca carnosa applicant, quæ Vesicatoriis ideò anteponenda, quòd in principio lentè magis operentur, & ratione Escharæ contra gangrænam partes firmiùs muniant: vid. WILLISIUS *l. c.* His ipsis enim successivè per parvum foramen cum minori gangrænæ metu fit evacuatio. Quibus tamen pariter serum saltem intercutaneum, minimè quod in cavitatibus fluctuat, educitur, nisi forsan paracenteseos vicem in Ventre gerant, aut ex cavitatibus serum ad habitum, v. gr. pedes, ruat. Verùm non semper imitari possumus; nam in hydrope inveterato, & in quo pedes diu tumidi, ac partes corruptæ apparent, in qualibus casibus periculosissimum est cauteria applicare, quia frequentissimè insequi solet gangræna, quæ repit ulteriùs, nec eidem resisti potest. Ideò non instituenda sunt nisi in corpore robusto, & Juvenibus, licèt & hic cautela opus sit. *Modum applicandi cauteria* unà cum defensione crurum à gangræna, optimè refert WILLISIUS *Pharm. Ration. p.* 2. Nempe fotus aromaticus partem confortat debilem, cujus robur per balsamicam vim *Picis Burgundica* conservatur, sicque gangrenę metus optimè precavetur. Quin, & *punctura cum acubus* ob evacuandas Aquas optimè institui possunt: vid. WILLISIUS *l. c.* Nihil tamen refert, sive per scarificationem Chirurgorum, sive Acu saltem communi, quam WILLISIUS commendat, paracentesis instituatur, modò Aquarum profluxus, preceps ac nimius precaveatur. Hisce succedit denique *profundior paululum unguium abscissio*, in specie in digitis pedum, qui modus tutissimus est hac enim occasione successivè quasi Aqua transudans, & destillans Hydropicos deserit, idque sine periculo, potiùs cum emolumento: videatur SCHENCKIUS *in observat.* & SENNERTUS *l.* 3. *prax. p.* 8. *sect.* 2. *cap.* 7. Remediis Chirurgicis quoque accensentur *Ligatura expulsiva*, quales non saltem in Tumoribus pedum œdematosis interdum magnę efficacię observantur, sed RIVERIUS quoque à FOMIO *commun. observat.* 6. in Hydrocephalo quoque recens nati Infantis, sine ullis aliis remediis effectum singularem prestitisse perhibet: sine dubio quatenus in partibus compressis influxus seri ulterior inhibeatur, ut reliquum ejus vel à Venis ac Lymphaticis Vasis resorbeatur, vel per Emunctoria solennia eliminetur.

His modis *prima indicationi* satisfieri solet. (C)

Hęc interim dum fiunt, & postquàm facta, antecedentis etiam causę habenda est ratio.

Quoad secundam igitur indicationem: in usu sunt *alterantia* in genere sic dicta, varianda subinde pro causarum remotarum differentiis. Quę tamen ordinariò ferè locum habent, sunt imprimis *martialia*, *& amara*, aliàs *hepatica*, *& aperientia*, *calefacientia* dicta, humorum visciditatem corrigentia, incidentia atque corrigentia: quę inter excellit *absinthium*, adeò ut existimem, *potissimam hydropis curandi vim sitam esse in Marte, & absinthio*. Juxta hęc sunt & *Veronica*, *Ceterach.*, *Satureja*, *Scolopendria*, *Cortex Fraxini*, *Vincetoxicum*, *Chelidonium majus*, *Rhabarbarum*, *Marrubium*, *Rubia tinctorum*. *Allium*, *Hedera terrestris*, *Bellis minor*, *Rob Juniperi*, *& Sambuci*, *Tartarea* quævis, *Lapis Ceraunius* seu *Fulminaris*: quæ omnia eò nobilioris sunt effectus, quo ipsorum usu, sed additorum ratione, copiosior urinæ fluxus supervenit. Hinc quælibet *martialia aperitiva*, *pulveres*, *& extracta anticachectica* præsertim cum *tartaro* præparata, aut sociata, Tartari martiales, croci martis aperitivi, essentiæ martis liquidæ, & similia, sunt convenientissima, iisdem temporibus cum aliis alterantibus usurpanda, quibus à purgantibus vacamus. *Martialia* magni ab omnibus in his casibus æstimantur, quatenus non saltem acrimoniam humorum temperant, sed eosdem quoque in fermentationes novas cient, prout WILLISIUS *de Morbis convulsivis cap.* 11. *& Pharm. Ration part.* 2. *sect.* 2. *cap.* 3. docet: sic *Vinum martiale hydropicum Cnæffelii videb. in* M. A. N. C. *ann.* 6. *append. pag* 107. ubi simul integra hydropis cura, tam per interna, quàm per externa reperitur. Quo referenda quoque Cura Hydropis, quæ recensetur in BARTHOLINI *actis Hafniens. volum.* 5. *observat.* 119. *Absinthium* nobilissimum est simplex in Hydrope quocunque usu; Cerevisia, Vinum, Essentia, Extractum Absinthii, &c. singulariter hydropicis conducunt. Solius absinthii usu plures hydropici curati observati fuerunt: vid. M. A. N. C. *ann.* 3. *observat.* 322. *& ann.* 9. *&* 10. *observat.* 18. RHODIUS *cent.* 3. *observat.* 12. & FEHRIUS *de absinthio pag.* 116. Unde quidam coagulant spiritum Salis cum Sale Absinthii, & hoc tanquam Sal salsum tertium ceu expertum ad Hydropem commendant, cùm potenter aperiat. BORELLUS *cent.* 2. *observat.* 55. Decoctum Veronicæ laudat. *Vincetoxicum* à pluribus decantatum specificum est, cujus *decoctum* per sudorem, & urinam specificè hydropicis confert: vid. M. A. N. C. *ann.* 1. *observat.* 57. *Rhabarbarum* alterans quoque specificum ad hydropem, ita ut existimem, Electuario facto ex Rob *Juniperi* cum *Rhabarbaro* multum præstari posse in hydrope; e. g.

℞. *Rob Juniperi* ℥iß.
Extract. Martis cum succo pom. unc. ß. vel dr. vi. *Pulv.*

(C) *Rarum est quod refert sæpiùs laudatus* Dom. Du-Verney, *de Hydropico ætatis annorum ferè* 30. *Ascite & Anasarca prehenso, cæteris remediis incassum adhibitis, Punctione, & Salivatione integrè restituto.*

Digitized by Google

Pulv. Rhabarb. elect. ʒii. vel ʒiii.
Cum *Aqu. Cinnam.*
F. Electuarium.

Confirmat RIVERIUS *in Observat. commun.* dum refert, post Vomitum Sanguinis ortum Ascitem, per *Infusionem Rhabarbari* pro potu ordinario curatum.

Chelidonium majus, item *Marrubium* specifica sunt ad hydropem, præsertim si Icterum insequatur. *Allium* quoque vi alterativa & diuretica hydropicis multum confert, de quo *suprà*, *ubi de Diureticis*.

De *Hedera terrestri* aliquot novi Exempla: est hic Vir, maximè ad Anasarcam proclivis, & cujus Crura jam aliquoties insigniter tumefacta copiosum serum per aperta Ulcuscula emisere; hic per *Decoctam Hederæ terrestris & Absinthii* in Cerevisia secundaria quotidie aliquoties calidè bibitum hactenus pancraticè vixit; siquidem semper copiosum Urinæ fluxum procuravit; sicut simul quoque Absinthii familiaris ipsi erat usus. Quoad *Hederam* verò *terrestrem*, notabile est sequens Exemplum: Mulier quædam desperatè hydrope laborans, & à Medicis relicta, usu *succi Radicis Ireos in Vino Malvatico* hausti, & interno & externo usu *herbæ Hederæ terrestris* convaluit: nempe Aniculæ suasu extra *Hederam terrestrem* locis tumentibus imposuit, unde notabiliter Tumorem remittere observavit; quo ipso animata & ipsam herbam in aqua vel Cerevisia decoctam calidè & copiosè hausit, & tali hujus usu, cum *succo Ireos* interdum repetito, convaluit. FERDINANDUS *Essentiam Rorismarini* singulariter commendat. *Rob Juniperi & Sambuci* vi alterativa Bilis & sanguinis, diaphoretica, ac diuretica multum valent in Hydropicis, adeoque pro corpore Electuariorum aut aliarum Formularum commodè inservire possunt. *Ex Tartaro tinctura Tartari acris*, vel sola, vel in Scorbuto cum spiritu Cochleariæ mista, *Terra foliata Tartari*, *Tinctura Martis tartarisata Ludovici*, *Tinctura Vitrioli Martis Zwelferi*, *Spiritus Tartari probè rectificatus*, ac similia, *Sal Tartari*, &c. polychresta sunt, & tanquam digestiva purgantibus præmittenda optimè conveniunt. Quoad *Ceraunium* præparatum, vid. *suprà*, *ubi de Diureticis*. Pariter hujus loci erit, quod MARCELLUS DONATUS *hist. Mirab. lib. 4. cap.* 21. refert: quendam hydropicum assiduo Labore sine ullis aliis Remediis fuisse curatum. Illud de Digestivis ac Incidentibus adhuc notetur, quod SYLVIUS sæpiùs inculcat, ut, dum illa assumuntur, in lecto se contineat, & ad blandum Sudorem Corpus disponat Æger; sic enim faciliùs præstant, quæ præstare debent: quatenus hac ratione illorum motus ad partem affectam, æquè ac operatio in humorem peccantem, notabiliter promovetur.

Ex his variæ fieri possunt formulæ contra hydropem. In principio imprimis Nodulus cum Sale Tartari convenit: verb. grat.

℞. *Rad. Vincetox.* ℥iß. ad ℥ii.
Herb. Chelidon. maj.
Marrub.
Absinth. an. M. i.
Cortic. Citri,
Aurant. an. ʒvi.
Sem. Fraxini,
Cumini,
Anisi,
Fœniculi an. ʒii. vel ʒiii.
Bacc. Junip. contus. ℥iß.
Galang.
Caryophyll.
Gingib. an. ʒi.
Sal. Tartari ʒvi. (vel *Sal. Tart.*, *Absinth. Genist.* an. ʒi. ad ʒii.)

Incis. & contus. infund. in Vino, pro repetitis pro lubitu haustibus.

Idem facilè potest fieri Purgans, addendo Radicem Rhabarbari, Hellebori nigri, Esulæ non præparatæ, &c.

Vir quidam hydropicus sequenti Nodulo fuit curatus, quem mirè per Urinam evacuare dicebat:

♃. *Rad. Cichor.* ʒiii.
Gram. ʒii.
Gentian.
Helenii,
Cortic. Rad. Cappar. an. ʒi.
Ligni Sassafr. ℈ii.
Com. Absinth. vulg.
Pont.
Fol. Card. bened.
Summ. Centaur. min. an. p. j.
Flav. Cort. Citri ʒii.
Ex incisis f. Nodulus.

Cui affundatur dimidia Mensura *Vini Malvatici*, seu alius *Hispanici*, stent in loco tepido per diem & noctem: hinc bibatur mane haustulus unus, hora una ante usum Jusculi. Continuentur autem tales Potiones necesse est aliquandiu.

Omni septimana simul bis *Clysma Emolliens & Carminans* applicatum fuit, & simul *Sacculus ex Aromaticis & Carminantibus* in Aqua vel Vino coctis Abdomini & scroto impositus fuit.

Item

♃. *Malvat. Juniper.* ʒii. ad ℥ß.
Spirit. Aperit. Penoti ʒii.
M. D. S.
Essentia Aperiens.

Dosis à guttis 40. ad 50.

Item

♃. *Spirit. Carminat. de Tribus* ℥ß.
Salis Ammoniaci simpl. ʒii.
M. D. S.
Spiritus Aperiens.

Dosis ʒß. aliquoties in die, in Vehiculo conveniente.

Item

♃. *Salis Fimi columb.* vel *Sarment. Vitis* ʒi.
Pulv. Bufon. ʒß. vel ℈ii.
Misc. pro Pulvere:
Div. in 2. part. æquales:
D. S.
Singularis Pulvis contra Hydropem.

Hæc tantùm pro Formulis; Usus & Experientia plura docebit.

Item fiat *Vinum Chalybeatum* ad imitationem HARTMANNI, *ubi de Cachexiis*, in quo coquitur *Absinthium*, *Rubia tinctorum*, *Carduus benedictus* &c., quod commodè pro potu ordinario usurpari potest.

Seri Acrimoniam, quam causam interdum erosionis Vasorum esse *superiùs* dixi, corrigunt diversa diversitati Acrimoniæ resistentia, præprimis tamen lentore notabili denotata, v. gr. Tragacanthum, Mastiche, Radix Cynoglossæ, & Oleaginosa, ut Semen Violarum, & Hyoscyami, ac Nucleorum Emulsiones; item Terrea & Testacea, v. gr. Lapilli Cancrorum, Mater Perlarum; & Balsamica seu Vulneraria. Quamvis negandum non sit, ejusmodi Acrimoniam rariùs in principio subesse, sed cum sero demùm evacuato contrahi; aliàs in Hydropicis frequentiores Viscerum erosiones forent. Quòd si verò Vasorum & Viscerum Obstructiones atque indurationes circulationem seri turbent, hinc hydropi occasionem præbeant, harum medelæ incumbendum per illa, quæ Diuretica, Diaphoretica & Attenuantia superiùs dixi; quamvis parùm admodùm spei in posteriore casu subesse ex prognosi constet.

Tandem etiam Fibrarum cutanearum laxitatis & imbecillitatis Cura habenda est, qualem & per eam Hydropem frigus induxisse videtur, apud BARTHOLINUM *Centur. 6. Hist.* 57., adeoque sæpè copiosioris seri affluxus causa existit. Scopo huic satisfaciunt Nervina spirituosa, Balneorum, Pediluviorum, Fotuum, & Lituum forma applicata: e. g. in Cruribus œdematosis optimè applicatur Spiritus Vini, Spiritus vel Aqua Articularis, Balsamus Anglicus, Aqua Vitæ Saxonica, &c. item Emplastrum de Alcalibus TACHENII *in Morbor. Principe*. Adstringentia, quæ RIVERIUS *Observat. communic.* 9. *pag.* 369. MARCELLUS DONATUS *lib. 4. cap.* 21. aliique commendant, meritò rejicio, cùm ex pororum occlusione, & hinc transpiratione insensibili impedita, plura mala oriri, imò ipse Hydrops regenerari possit.

Denique si *erosio atque ruptura Vasorum similiumque Organorum subsit*, Consolidantia seu Vulneraria propinentur, quatenus Agrimoniam, Chærefolium, Veronicam, Verbenam, Vincetoxicum, &c. Hydropicis multum prodesse, Experientia comprobat.

Et hæc est Cura Hydropis ordinaria.

De extraordinariis ejus Curis, quando per continuam Sitim, vel per esum Halecis sine omni potu, quale Exemplum *in Paralipomen.* habet SENNERTUS *pag.* 549., item quando Æger hydropicus repit in Furnum pistorium, ita ut Caput saltem promineat, nihil ampliùs moneo.

Porrò in Hydrope duo Symptomata maximè urgent, nempe *difficilis Respiratio & clamosa Sitis*.

Quoad

Quoad Respirationem difficilem: suprà sub puncto Anasarcæ curandæ diai conveoire Vomitum. Interim usitatum quoque est Sperma Ceti à ʒß. ad ʒi. in Vehiculo fervido vel Vino Malvatico usurpatum, quod ipsum remedium efficax deprehendi.

Quoad verò *Sitim* clamosam *urgentem*, quæ est unum è præmissis symptomatis hydropicis, cùm nimia potus iogurgitatio noceat, opera detur, ut fallatur, & palliativè sistatur; quod fit per Mastichen, si nempe grana hujus in ore teneantur, & sedulò masticentur; sic enim blandus sapor ex iis prolectus sitim compescit. Quò magis enim abstemii sunt à potu hydropici, eò facilliùs curantur. Siquidem plura prostant Exempla Hydropicorum sola potus abstinentia curatorum: vid. HILDANUS *Cent.* 4. *Observat.* 42., ubi refert, hydropicum, qui potus abstinentia per 4. septimanas curatus est. Quòd si verò necesse fit, ut bibat Æger, imitemur RULANDUM, qui meliore inventione

℞. *Bacc. Junip. contus.* M. ii. vel iii.
Decoqu. in *Seri Lact.* ℔vi.

Et ita hoc Decoctum propinat pro potu ad sistendam hydropicorum Sitim, quod elegans est ob vim diureticam latentem: cui addit parum *de Succo Granatorum*.

Nitrum optimè purificatum continuò in ore retentum, ut liquescat, proficuum est hydropicis; aut etiam Potui eorundem cuique additum sitim temperat. Urinam ciet, & optimè iisdem confert. Sic quoque radix Liquiritiæ masticata cum Passulis & similibus in ore detineatur, aut assumatur, temperando aere fallum, Sitim excitans, hanc mitigat. *Vinum seu succus Granatorum*, aut Julepus cum succo Granatorum temperatus, non immeritò ab HARTMANNO commendatur: vel *Spiritus salis dulcis* parva in dosi subinde propinatus ad sitim egregius est, simulque diureticus; item Spiritus Salis coagulatus *Rhumelii*. Acetum aqua Chalybeata dilutum, abluendo os usurpatum, etiam sitim fallit. Subinde etiam tinctura florum Bellidis potui additur ad mitigandam ferociam sitis.

Hæc fuerunt interna.

Præter hæc interna etiam *Clysmata* multis usibus hydropicis interviunt, præsertim cum Pectoris ac Capitis urgent symptomata, ut serum è Vasis atque substantia Intestinorum ac Mesenterii, sine totius Massæ Sanguineæ exagitatione prolicientes, ita ut illa deplera serum extravasatum aliquantolum imbibant. Enematum ejusmodi Ingredientia sunt Hydragoga cum Aromaticis mixta, verb. grat. Herba Gratiolæ, Soldanellæ, Betæ, Flores Genistæ, Sambuci, Chamomillæ, Centaurii minoris, Radix Ireos nostratis, Bryoniæ, Cortices interiores Sambuci, Frangulæ, Semen Carthami, Cumini, Carvi, &c. quæ majoris efficaciæ erunt, si in Urina decoquantur: v. gr. pro Clystere stimulante

℞. *Decoct. Fl. Chamom.* ℔ß.
Urin. hum. ℥iii.
El. Lenitiv. ʒvi.
Ol. destill. Tereb. ℈i.
M. pro Clysmate: S.
Clyster Abducens.

Ex acrioribus

℞. *Cortic. interior. Frangulæ,*
Sambuci an. M. i.
Herb. Absinthii M. ii.
Rad. Bryon. ℥i.
Ireos nostrat. rec. ʒvi.
Baccar. Junip.
Lauri an. ʒiii. vel ℥ß.
Sem. Cumini vel *Carvi,*
Fœniculi an. ʒii.
Coqu. in s. q. *Urinæ Puer.* vel *Seri Lact.*
℞. *Colatura* ℥vi i. vel ℔i.
in qua dissolve
Electuar. Hiera cum Agar.
De Bacc. Lauri an. ℥ß.
Vitell. Ovor. No. i. vel ii.
M. f. Clysma pro 2. dosibus. S.
Clysma Abducens pro 2. dosibus.
Vel
℞. *Cortic. interior. Frangul.*
Sambuc. an. M. i.
Rad. Bryon. ℥i.
Ireos nostrat. rec. ℥ß.
Bacc. Lauri,
Juniper. an. ʒiii.
Coqu. in s. q. *Aqua comm.* addendo parum *Urinæ Pueri*:
℞. *Colat.* ℥ix.
adde
Mellis parum.
M. f. Clysma: S.
Clyster Abducens.

Muria Halecis cum Passulis loco Clysteris injici potest. *Clysmata* autem *ex Urina* humana, in specie *Pueri*, perquàm sunt egregia, idque in specie, ubi Flatus simul adfuerint, quos dispellit Urina. *Nam rarò sola aqua in hydrope peccat*, sed ferè simul ex origine ista simul *Flatus generantur*, exasperantes Malum: in quo casu salutari cum successu applicantur Clysmata cum & ex Urina Pueri, in qua modicum fermenti ac seminum Carminativorum coctum cum Melle; vid. VALERIOLA *l.* 1. *Obs.* 2. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 219. *in Schol. p.* 350. & SENNERTUS *l.* 3. *Prax. Cap. de hydrope* quorum ad imitationem

℞. *Sem. Apii* vel *Anisi,*
Fænic. an. ʒiii.
Fermenti comm. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Urina Pueri*:
℞. *Colatura* adde
Mell. despum. ℥ß.
Ol. destillat. Terebinth. ℈ß.
M. pro Clysmate: S.
Clyster Flatus dispellens & Abducens.
Vel
℞. *Sem. Fœniculi* vel *Anisi,*
Fermenti comm. an. ℥ß.
Coqu. in *Aqua communi*;
℞. *Colatura* ℥v. adde
Urina Pueri ℥v.
in quibus solve
Mellis despum. ℥i.
M. pro Clysmate:
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Decocti Carminat.* ℥vi.
Urina hum. ℥iii.
Fermenti ʒi.
Salis commun. ℈i.
Mellis rosati unc. i.
M. pro Clysmate:
D. S. ut suprà.

Non immeritò *Terebinthina* hic commendatur, cùm Clysteres ex mera Urina Pueri, in qua aliquid Terebinthinæ, & Nitri dissolutum fuerit, admodùm laudentur a WILLISIO *l. a. pag.* 318. & 321., utpote qualis Clyster non tantum Intestina ad deponendum serum vellicaret, sed hujus etiam aliquam portionem virtute sua diuretica ad Renes moveret: ex. gr.

℞. *Urina human.* ℔i.
Terebinth. Venetæ cum *Vitell. Ovi solut.* unc. i.
ad unc. iß.
Nitri depur. unc. iß.
M. f. Enema, quotidiè applicandum.
D. S. ut supra.

Prætereà *Externa* quoque Abdomini Asciticorum, ut & scroto tumefacto, vel labiis Vulvæ nimis tumentibus, & pedibus ipsis inflatis & tumidis, varia applicanda sunt, ut nempe successivè resolvatur Tumor illorum œdematosus, & ipse Liquor contentus attenuatus partim insensibiliter, partim sensibiliter discuti queat, nunc per Fomenta, nunc Cataplasmata, nunc Sacculos interpassatos in Vino vel Lixivio. In leviori malo *Herba Chelidonii majoris*, aut etiam *Geranii Robertiani*, contusa, & plantis pedum applicantur. Singulare quid obtinet Radix Bardanæ, vel Folia recentia contusa plantis Pedum alligata, conveniunt; singulari enim experimento potenter resolvere, & multas serositates elicere dicuntur. *Petroselinum recens* contusum & scroto applicatum etiam condocere observatum. *Externa* hæc scroto, Abdomini & pedibus applicanda, in genere sunt in duplici differentia: nempe vel *Aromatica attenuantia & discutientia*, vel *Salina nitrosa dissolventia*. Aromatica discutientia sunt Folia & Flores Sambuci, Folia Ebuli, Folia & Semen Chamomillæ, Folia Lauri, Menthæ, Origanum, Absinthium, Radix & succus Cucumeris asinini, Radix Bryoniæ, Asari, Baccæ Lauri, & Juniperi, Semina Milii, Carminativa calida minora, & similia: in specie Chelidonium majus, quod ipsum in Tumoribus Pedum œdematosis, supervenientibus Morbis chronicis aut acutis, ac etiam ex errore Diætæ,

tæ, aut dyscrasia Bilis sobortis, plantis pedum applicatum eisdem solet resolvere & insigniter minuere. Nam *furfures*, & furfuribus decoctis parati Sacculi, unà cum Pulvere Cumini, Ventri applicati, admodùm commendantur à STOECKERO *in Praxi*. Omnium optima sunt *stercora Animalium* pro externa Emplastratione, quæ ratione salis nitrosi miram vim obtinent discutiendi insensibiliter hydropicorum colluviem, in specie stercus Caprillum, hinc Columbinum & Bubulum. Stercus humanum quidem aliàs præferunt: sed applicatum nimis ferit nares. Sanè stercus Caprillum contusum priùs, vel Columbinum, bulliat cum Aqua simplici vel Calcis vivæ, probè subactum instar Cataplasmatis liquidi applicetur: item stercus Bubulum subactum cum Pulvere Cumini cum successu applicatur: fortius est stercus Caprillum cum Urina humana subactum, & Cataplasmatis instar Abdomini instratum, aut pedibus aut scroto applicatum mirificè tumorem discutit: aut quoque stercus Vaccinum aut Equinum cum Farina Hordei mistum, cui addatur Acetum destillatum, invicem subacta sub forma Cataplasmatis præsertim ibi conveniet, ubi *Inflammatio*, quam discutit, imminet. Inter salina convenit sacculus ex Cineribus ac sale tosto paratus; vid. SYLVIUS *de Hydr.* §. 125. Cum Urinis Puerorum facta ex Vegetabilibus Cataplasmata insigniter commendantur. Præ reliquis eminet illud euporiston, nempe *Aqua Calcis vivæ* seu Aqua benedicta Chirurgorum singulariter in tumoribus serosis discutiendis, vel solitaria, vel impregnata Spiritu Vini, spongia vel linteo applicata crebriùs, & quidem calidè scroto vel tori Abdomini insternitur. Ac sanè multum latet in hac Aqua ob Salia duplicia, quæ habet in recessu. In specie si immineat pedibus œdematosis *Gangræna*, quod ipsum ex Maculis constat, hæc Aqua erit convenientissima, tam quod dissolvat Tumores, tam quod à Gangræna præservet. Cum Aqua hac ergò reliqua jam dicta in Cataplasmatis formam coqui, & ita imponi possunt: e.g. ex Urina Pueri:

℞. *Fol. Sambuci,*
Fl. Sambuci vel *Chamom.* an. M. i. vel ii.
Ster. Caprill. contus. ℔i. vel ℔iß. ad ℔ii.
Sem. 4. calid. maj. an. ʒiß.
Rad. Bryon. rec. ℥iß. ad ℥ii.
Coqu. in s. q. *Aqua* vel *Urina Pueror.* ad consisten. Cataplasmatis: S.
Cataplasma Dissolvens.

Applicetur Abdomini vel scroto.

Cataplasma expertum ex Radice Cucumeris asinini cum Pulvere Cumini commendat & describit RIVERIUS *C. 1. Observat.* 70. & *Prax. lib.* 11. *cap.* 6. Spectat huc Cataplasma ex ramentis Coriariorum recenter ex Calce viva paratorum, quod RIVERIUS *de Morbis Infrequentibus Obs.* 33. commendat: item Cataplasma ex stercore bovino, sulphure, semine Cumini & Urina; aut ex Raphano contusis; vel quod RIVERIUS *Prax. lib.* 11. *cap.* 6. describit; cujusque efficaciam *Cent.* 1. *Observat.* 70. & *Cent.* 2. *observat.* 90. confirmat.

℞. *Stercor. bovin. sicci* ℔i.
Sulphuris vivi,
Sem. Cumini pulveris. an. ℥ii.
Urina Puer. q. s.
M. f. Cataplasma: S. ut suprà.

Præ cæteris singulare quid obtinent contra Tumores scroti & pedum *cochleæ* recentes, cum suis Testis contusæ, & Ventri Hydropicorum ac scroto tumenti ad modum cataplasmatis applicatæ: quæ si siccæ fuerint, aliæ rursus imponendæ. Singulariter conveniunt tam in Abdominis quàm Testium tumore; quod Remedium ceu secretum & efficacissimum à CASTRO, THONERO, & aliis Authoribus æstimatur hoc in casu: nempe parant *Cataplasma ex Cochleis cum Testis contusis*, adsperso *Pulvere stercoris caprilli* & Seminis Carvi; aut

℞. *Flor. Chamom. simpl.* vel *Rom.* M. ii.
Farin. Fabar. ʒvi. ad ℥i.
Coch. cum Testis contus. ℥iv. vel ℔ß.
Sterc. caprill. ℥ii. vel ℥iii.
Pulver. Sem. Cumini vel *Carvi* ℥i.
Coquantur in
Aqua simplic.
Aceti an. part. æqual.
(vel *Aquæ part.* iv. & *Aceti part.* i. vel etiam in sola *Aqua*)
Pro Cataplasmate:
D. S. ut suprà.

Et applicentur in excessivo tumore pedum, vel scroto tumente.

℞. *Cochl.* cum *suis Testis contus.* ℔i.
Pulv. Sem. Carvi ℥ii.
Sterc. caprilli ℥i.
M. pro Cataplasmate: S.
Cataplasma Discutiens.

Quod tepidè imponendum est in resolvendis tumoribus serosis, in hydrope tam universali quàm particulari. Et sanè hujusmodi Cochleas, vel Limaces cum Testis contritas & applicatas Abdomini, ceu secretum singulare commendat PETRUS à CASTRO, quo ipse etiam usus fuit in cura hydrocephali.

Item

℞. *Bacc. Juniperi* part. iv.
Lauri part. ii.

Pulverisata, & melle excepta insternantur Abdominis quo curatus fuit hydropicus, qui ex nimio spiritus Vini abusu hydropem contraxerat: cujus loco Cataplasma *ex Foliis Rutæ & Absinthii ana cum Melle* subactis, abdomini applicari potest.

Quibus molesta forent hæc Cataplasmata, illi usurpent inunctiones per Olea Aromatica, quæ simul etiam urinam movent; prout exemplum à WILLISIO *l. a. c.* 5. de inunctione Olei Scorpionum Anasarca laborantis, & per Diuresin sanati, testatur: qualia sunt v. g. Linimenta ex Oleo laurino, Sambuci, Anethi, Scorpionum simplici & composito, in specie Bufonum, Oleo destillato Juniperi, Carvi, Rorismarini, & similibus: cum quibus Unguentum Agrippæ, vel de Arthanita, vel Martiatum, vel Emplastrum de Baccis Lauri, Hydropicum Augustanum, vel Diaphoreticum *Mynsichtii*, & similia malaxentur, & ita locis tumidis insternantur. Item Unguenta ex Sulphure, & Calce viva cum Vegetabilium acrium Extractis mucilaginosis: hinc v. g. Unguentum de Calce viva *Augustan.* & Unguentum, quod RIVERIUS *Cent.* 2. *Obs.* 97. describit, conveniunt;

℞. *Ol. de Cappar.*
Tamarisc. an. ℥ii.
Succ. Ebul.
Cucum. agrest. an. ℥iß.
Bulliant ad succorum consumptionem.
Colaturæ adde
Sem. Agn. casti,
Petros.
Macis pulveris. subtilissimè an. ʒß.
Ol. Nucist. ℥ß.
Ceræ q. s.
M. f. Linimentum.

Quo illinatur totus Venter calidè in introitu lecti. Aliàs etiam locum invenit Inunctio partium tumentium cum *Spiritu Vini*, vel simplici, vel juniperino, addendo parum de *Oleo Carvi*.

Alii *Olea Bufonum, Scorpionum, Juniperi, Laurinum ana*, similiter Abdomini illinunt.

Vel

℞. *Unguent. de Arthanit.* ℥i.
Agrippa,
Dialthææ an. ℥ß.
Ol. Scorpion. s. ʒii.
Chamom.
Aneth. an. ℥ß.
M. f. Unguentum:
Crebrò tepidè Abdomini illinendum: S.
Unguentum Discutiens.

Vel

℞. *Unguent. de arthanita* ℥i.
Agrippæ ℥ß.
Ol. Scorpion. s. ʒiß.
Destillat. Bufon. ʒiii.
M. invicem & illinantur Abdomini.
D. S. ut antè.

Vel

℞. *Unguent. de arthanita* ℥i.
Agripp.
Dialthææ an. ℥ß.
Ol. Scorpion.
Chamom. vel *anethi,*
Amygd. dulc. an. ʒiß.
Succi Raphani ℥ii.
M. f. Unguentum crebriùs Abdomini illinendum.
D. S. ut suprà.

Balnea à quibusdam commendantur: sed vix nisi in Anasarca, locum habent.

Quòd si *Gangræna* aut *Ulcera Pedum* vel *Scroti* in Hydropicis adsint, Topica pro his selecta vid. in M. A.N.C. *Ann.* 6. & 7. *Append. pag.* 110.

De *Curis Magneticis* ad Hydropem usitatis, nempe dum Vesica suilla urina Ægri impletur in fumo suspendenda; vel dum sanguis ægri putamini Ovi includitur, &c. nil attinet dicere. Item; dum rasura Unguium manuum ac pedum cum sindone rubra Cancro vivo in dorso alligantur, & ita in aquam fluentem projiciuntur.

Hæc de Anasarca, Cachexia, & Hydrope.

Pergo ad alia vitia Nutritionis læsæ; & quidem ad affectus Cachecticos multa alia pathemata pertinent, adeò, ut etiam sub Cachexia *Icterus*, seu *Cachexia Icterica* comprehendatur, corpus vel flavescit, vel nigrescit, vel viridescit, vel plumbeo fit colore.

Sit ergò

ARTICULUS IV.

De Ictero Flavo, Nigro, & Albo.

ICterus seu *Morbus Arquatus*, *totius Corporis Cachexia*, Partibus solidis flavedinem inducens, Urinam obscuriore rubedine tingens, utplurimùm cum Cardialgia, dolore hypochondriorum, præprimis dextri, Torminibus Ventris, Alvi segnitie, interdum Diarrhœa biliosa ac lassitudine membrorum, item Lipothymia conjuncta, est multiplex, ejusque tot sunt species, quot colores in corpore efflorescentes observantur: nempe datur *Icterus Niger*, *Plumbeus*, *Viridis*, qualem PETRUS FABER *Cur.* 28. & 31. recenset. Licèt autem varii sunt quoad colorem, in radice tamen omnes conveniunt, & sunt unus idemque morbus, ac saltem graduali causæ morbosæ differentia à se invicem distinguuntur. Quando Ægri colore flavo, in corporis peripheria efflorescente, tincti observantur, vocatur *Icterus Flavus*: quod si flavedo ista nunc ad viriditatem, nunc ad cœruleitatem, nunc obscurum livorem inclinet, *Icterus Niger* vocari solet.

Quoad *historiam* affectus hujus: Icteros præsens quidem se facillimè manifestat, imminens verò difficulter à priori cognoscitur. Alias omnes *Icterici*, præsertim *primarii*, *de Dolore compressivo Præcordiorum & Stomachi*, interdum via tolerabili, miserè conqueruntur: vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obs.* 99 *p.* 102. item *Ann.* 6. *p.* 302.: quas præcordiorum inenarrabiles angustias Icterus ferè comitari solet, licèt cor planè sit innocens: hinc supervenit fastidium ac nausea Alimentorum; subinde Cephalalgiæ admodùm intensæ, Vertigines & Scotomiæ conjunguntur, ita ut Ægro syncope & Lipothymia immineat. Adest prætereà *Lassitudo* totius Corporis & omnium Membrorum, sæpiùs Dolores gravativi in regione lumbari, subinde difficiles admodùm respirationes anxietatibus istis Præcordiorum junguntur, ita ut spiritus defectu vix verbum proferre queant: *Urina* imprimis Icterum flavum manifestat, non quòd *Lutea* appareat, sed potiùs, ut vocat ZACUTUS LUSITANUS, *Passea*, i. e. *crassè tincta*, *rutilante colore*, *obscura*, *crassa*, *opaca*, *magis magisque rubicunda*. Germ. *dunckel und gursig nicht gelbe*, cui linteum candidum immersum flavissimo colore, tanquam si Croco tinctum esset, impraegnatum extrahitur, quod aliæ urinæ quæcunque, colore quamvis intensissimè flavo, non faciunt, & vix in ullo alio Morbo contingit, unde certi simus de Ictero: quod si subsederint, Sedimentum quasi argillaceum seponunt: interdum ex viridi nigricantes observantur Urinæ. Hinc successivè Habitus Corporis mutatur, & primariò in Oculorum albo solet vel flavedo vel nigredo apparere, cujus rei ratio nulla est, quam quòd album Oculi sit rete mirabile, ex variis minutissimis Arteriolis intertextum, uti patet hoc in Ophthalmia, ubi hæ ipsæ magis fiunt conspicuæ; per quæ Vasa distributum contentum flavum, istud sensibilius magis tingit, cùm minus sit coloratum. Jam ergò cùm tanta recrementa in Massa Sanguinea contineantur, fit ut successivè vitiatus color emergat, donec magis magisque Corpus tingatur, quæ tinctura adeò intensa observata fuit, ut linteamina sudor prorumpens colore flavo infecerit. *Sapor* utplurimùm, idque in confirmatis, non in omnibus, *amaricans* etiam varius in Ore percipitur; utplurimùm est nonnihil amarus ex Lympha corrupta, cui ferè semper *Sitis clamosa*, jungitur, unde & Cerevisiam horrent Ægri, alium appetentes potum. Imò Ictero cum Febre conjuncto alvus nunc est fluida, nunc Diarrhœa quasi biliosa est juncta; sicut talem etiam observavi in Puero, Fæces tinctas nacernente: nunc econtrà pertinaciter clausa, & quæ nullis Purgantibus reserari potest, excrementis prodeuntibus albicantibus; uti id observavi ipse in Muliere per octiduum Alvum non deponente, tandem Fæces albas & candicantes monstrante: idque contingere solet, quando Ductus Fellei in Intestinum hiantes undecunque sunt obstructi, & sic quasi Fluxus Cœliacus affligit. *Febris interdum juncta est*, interdùm penitus abest, interdum adest ante Icterum, cui quidem Icterus supervenit; nunc Criticè, prægressis signis Coctionis diebus Criticis obveniens, nunc symptomaticè sine coctionis signis prorumpens; per se tamen Icterus sine febrili insultu solet emergere. Nunc cum Ictero simul advenit Febricula levis, orta ea Fermentatione Sanguinis aucta, qua præcipitantur Massæ Sanguineæ. In quibusdam, non in omnibus, Dolor in Hypochondrio dextro obtusus in profundo percipitur. Subinde facile curatur, subinde autem est nimis contumax, aut semel curatus facillimè recidivans; quo in casu sæpiùs Calculi in Vesica fellea observati fuerunt, qui ipsi suo modo sunt Icteri crebriùs recidivantis, aliudque nullum habemus signum Calculorum.

Icterus nunc est Morbus *Primarius*, nunc est Morbus *Secundarius*. Hinc, quando vel Febris supervenit, idque tam Continuis, quàm Intermittentibus Chronicis, sive sit *criticus*, post prægressa coctionis in Urina signa die judicatorio superveniens, sive sit *Symptomaticus*, vel quando à nonnullis Venenis assumptis, & imprimis à morsu Animalium venenatorum, Icterus oritur. Exempla nonnulla curiosa refert MARCELLUS DONATUS *in Hist. Med. Mirabil. l.* 4. *c.* 7. & post morsum Aranearum irritatarum Icterum flavum observavit JOEL *in Praxi ubi de Venenis p.* 126.: ex Viperæ morsu suboriri ordinariò ferè Icterum jam Veteres annotarunt; sicut ZACUTUS LUSITANUS *l.* 5. *Med. Princ. Hist.* 29. refert: Nec tantùm Viperæ, sed & Canis rabidi, morsu ortus fuit Icterus contumacissimus: Icterum lethalem à manducatione seminis Staphisagriæ notat LOSSIUS *in Obs. l.* 3. *Obs.* 38. *p.* 239. Vel denique Affectus convulsivos Intestinorum, præsertim tenuium, sequitur; sic à Partu laborioso subinde observatur superveniens Icterus. Passioni Hystericæ quoque sæpiùs in Muliere quadam supervenire vidi: Colicis Torminibus subinde Icterus supervenit: Quo pertinet, quod refert BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Histor.* 62. Icterum provocatum per Medicamentum sudoriferum in Colica assumptum: sic Icterum vulnerato Capiti supervenientem die 4. notat HOECHSTEDTERUS *Dec.* 8. *pag.* 198. Nempe sicuti Vulneribus Capitis gravioribus tertia die aut etiam quarta Vomitus biliosus supervenire solet; ita & consensus istius ratione etiam Icterus, nempe secundarius.

C A U S A.

Quoad *Icterum Primarium*: *Causa remota* sunt variæ. Non ultimum locum obtinet *Tristitia*, quæ nunc inchoat, nunc fovet Icterum, teste HELMONTIO *Tract. Sextuplex Digest.* §. 56. Sic Icterum curatum à tristi Nuncio recidivantem referunt BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Vol.* 3. *pag.* 82. *Iracundia* etiam non rarò Icterum provocat; Nempe RIVERIUS *Cent.* 2. *observat.* 9. Icterum mirandum in Gravida ex Ira refert, in qua fæces Alvi erant biliosæ, & in lecto sanguinem, extra illum intensam patiebatur flavedinem. Obstructiones Ductus Choledochi subinde in Ictericis observatæ fuerunt. Ante aliquot annos hic vixit quidam, qui pertinacissima Alvi obstructione, cum Colica intensissima affligebatur, cui Icterus & Febris Continua superveniebant, hique lethales: Ab obitu dissectione facta adverterunt, Fellis Vesiculam grandem & confertissimam, infimumque Porum viscida pituita penitus obstructum, adeò ut post abscissionem hujus Ductus Biliarii ne gutta quidem Bilis profflueret, quia Bilis ibi contenta crassissima atque tenacissima erat. Ac sanè in pluribus Ictericis vel Bilis viscida, Amurcæ similis, vel Calculi plures vel pauciores, majores vel minores, in Cysta fuerunt inventi: vid. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Volum.* 3. *pag.* 59. & PANAROLLUS *Pent.* 1. *Observ.* 27. & *Observat.* 22. DEODATUS *in Valet. pag.* 250. refert Icterum lethalem cum pruriginosa Lassitudine, & vagis hinc inde erumpentibus Tuberculis: in Cadavere tres Lapilli in Vesica fellea reperti fuerunt; Pariter ac TIMÆUS *von Guldenklee in Cas.*

Digitized by Google

Cas. Ictericiam post Arthritidem diuturnam, superveniente Hydrope lethalem, ex calculo magno in Vesicula fellea notat. Ac sane ad Icterum proni sunt Calculosi, ut Observationes practicorum testantur. vid. le RHYNE *de Ist. Med. p.* 222. & M. A. N. C. *Ann.* 2. *Observ.* 189. *p.* 164.: Calculi enim suo modo sunt origo Icteri crebrius recidivantis. Aliàs vulgò statuunt Icterum dependere ex folliculo Fellis obstructo, quod interdum quidem verum est, sed non semper: quia etiam sæpissimè & frequentissimè à Calculis, in fundo folliculi Fellis hærentibus, is procreatur. Nec tamen hoc universale est, quia sæpissimè in Ictericis folliculum Felleum aut Ductus biliarios apertos esse, non solùm docet debita tinctorum Excrementorum excretio, sed etiam sæpiùs in Ictero demortuis dissectis Ductus fellei aperti fuerunt, teste HELMONTIO *l. c.*: sicuti in febricitantium Ictero nulla Hepatis aut Ductuum biliariorum obstructorum suspicio adesse potest: ita ut Meatus Cysticus satis per se sit patulus, & per eundem Bilis ingressus & egressus ab his non impediatur. Ex his ipsis Icteris aliud quid quam Hepatis Obstructionem, aut Pori Choledochi infarctionem, subesse cuilibet facilè patet. (D)

Porrò ex Ulceribus quibusdam inveteratis Crurum occlusis Icterum Flavum natum observavit AMATUS LUSITANUS *Centur.* 2. *Curat.* 83., ubi certè aliud quid necessum subest, quàm solus defectus excretionis Bilis: Item ex Mensibus instantibus, sed non prodeuntibus, id pathema notat BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Histor.* 62. sicuti HENRICUS *ab* HEER *Obs.* 6. Monialem Ictericam ac Cachecticam ex Mensium suppressione observavit: Vid. WILLISII *Pharm. Rat. P.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 1. *p.* 240. Vulnus Sclopeti Ventriculum penetrans Icterum produxit; vid. BARTHOLINUM *Cent.* 6. *Hist.* 85. Item à Scorbuto sine Felleorum Vasorum angustia Icterum observavit LOSSIUS *lib.* 3. *Obs.* 39. Denique & Hepar induratum & inflammatum, aut Scirrho obductum, crebrò Icterus solet insequi.

Dividitur aliàs Icterus in *Flavum* (qui Viridescens interdum) & in *Nigrum*, quem communiter vitio Lienis fieri contendunt, & ab Humore Melancholico derivant: sed hoc tantùm ex Veterum præconcepta Opinione & Hypothesi de quatuor Humoribus in Massa Sanguinea contentis. Nam dixerunt: sicut Sanguis Corpori dat floridum colorem & suaviter rubicondum, Pituita verò habitum cachecticum; ita necessariò Bilis vitiata Icterum Flavum, & Humor Melancholicus ille fictus vitiatus Icterum Nigrum induxit: hinc ut præsuppositum falsum præter alias, quas dedit turbas, tanquam antecedens falsum & alia consequentia falsa produxit. Nam quia Bilis in folliculo Felleo ex Hepate ceu Excrementum colligitur, è folliculo hoc obstructo, aut Ductibus Felleis infarctis, saltem Icteros Flavos fieri voluerunt, quoniam nempe, uti dixi, Bilem tanquam Excrementum per Hepar transcolandum non ritè per Vasa Choledocha expurgari crediderunt. Et quia Lien fuit statutus bursa Humoris Melancholici, ob id necessariò in Liene saltem Icteri Nigri fontem quæsiverunt, quod nempe hic ipse non sufficienter separet ac expurget Scorias sic dictas Melancholicas, quin potiùs hæ ipsæ in Massa Sanguinea congestæ ab ejus Facultate Expultrice, tamquam è matula furiosè ad Habitum Corporis deponantur & detrudantur. Hæc autem Hypothesis refellitur partim Modernorum Theoria, partim Experientia: ac ex suprà annotatis manifestum est, Icterum, in specie Flavum, sæpiùs oriri citra impeditum Bilis motum ad Intestina, aut citra insufficientem secretionem ex Hepate, quòd non tantummodo multi sint Icteri Flavi, in quibus tamen Alvus aperta, & Fæces flavo ordinario colore tinctæ conspiciuntur, sicut etiam RIVERIUS *Cent.* 2. *Obs.* 9. observavit; sed etiam post Febres, Menses suppressos, & Ferarum morsus natus Icterus Flavus sine Obstructione tali observatur. Nec à copia & abundantia Bilis propter defectum excretionis oriri potest Icterus; sequeretur enim, eandem debere curari per Medicamenta Bilem præcipitantia & corrigentia, ut Acida: contrarium tamen testatur Praxis, cùm potiùs Salina volatila acria & insigniter Amara in Cura Icteri primatum obtineant: quæ potiùs Bilem augmentant, & acriorem reddunt, quàm quod imminuant aut corrigant.

Tandem posito, Bilem regurgitare ex folliculo Felleo in Massam Sanguineam, quis unquam persuadebit, eam Corpus posse colorare adeo flavo, cùm ea in centro suo elegantissimum absconditum habeat ruborem, cum ejus oleum sit rubicundissimum, quo ipso similiter tingit Chylum, licèt insensibiliter, in Intestinis, ut exaltetur promptiùs in Sanguinem? Potiùs ergò Bilis Sanguini permista ratione salis copiosi ejus rubeam tincturam exaltat, quam quod flavedine conspurcet: item tales Icteri, in quibus Fæces alvinæ colore ordinariò a Bile tinctæ, sunt utplurimùm (non semper) ii, qui superveniunt ordinario Febribus: qui Icterus superveniens Febribus est frequentissimus, & sæpissimus in declinatione Morbi: quin in Continuis citra imaginariam Hepatis & folliculi Fellei noxam non rarò supervenit Icterus, sive symptomaticè, sive criticè, in quibus nulla labes Hepatis conspicitur, & Alvi Excrementa sunt flava.

Nigrum Icterum quod attinet: hunc non oriri ex obstructo Liene, patet inter alia ex eo, quod Icterus Flavus diuturnior semper in Icterum Nigrum degeneret; unde & *Nigrum essentialiter non differre à Flavo*, asserit WILLISIUS *de Urinis p.* 355. & Humores biliosos aut Bili analogos Icterum Nigrum producere probabile sit, quatenus sc. ab Acido præternaturali interdum in primis viis effuso, frequentiùs in Massa Sanguinea abundante, illorum flavedo in virorem, modo pallidiorem, modò obscuriorem, nigredinis æmulum, mutatur, & mediante hoc color partium naturalis vitiatur. Biliosos siquidem Humores materiam quasi primam huic producto morboso suppeditare constat ex eo, quod PLATERUS *l.* 3. *Obs.* 575. observarit Icterum Nigrum, in quo Excrementa Alvi minùs naturaliter tincta, sed omnino alba apparuerunt, in quo tamen Hepatis potiùs ac Vasorum Choledochorum, quàm Lienis vitium subesse videbatur, hinc *Pr. Tom* 3. *pag.* 96. eundem à Bile intra Vesiculam coacervata deducat. Unde probabile fit, Icterum Nigrum quandoque vitio Hepatis generari, modò si biliosæ moleculæ a Sanguine intra Hepar non secernantur: sive hoc fiat ipsius Hepatis vitio, aut Vasorum angustia; sicut in Ictero Nigro laborantibus Hepar aliquando scirrhosum VESALIUS *l.* 5. *c.* 15. & M. A. N. C. *ann.* 1. *Obs.* 37. testantur: sive vitio Lienis, materiam Bilis ad secessum non ritè disponentis, utpote à cujus aberrationibus similiter interdùm Icterum Nigrum contingere asserunt FORESTUS *l.* 19. *c.* 20. & ex *Obs.* FABRICII *ab* AQUAPENDENTE, & BONETO *Sepulchr. p.* 1007.: nunc vitio Ventriculi Laticem ejusmodi fuscum producentis, vid. WALÆUS *Prax. c.* 8.: nunc vitio Bilis crassioris & fuscæ magis, intra Vasa Biliaria congestæ, vid. PLATERUS *Obs. p.* 612. Acidos autem Humores ejusmodi colorem æruginosum atque porraceum Bili inducere, multa Modernorum Experimenta confirmant. Accedit, quòd, fatente eodem PLATERO, nec in Liene, nec in alia Corporis parte, atratus ejusmodi Latex Melancholiæ Veterum æquiparandus observetur: Item quod THONERUS *Obs. l.* 3. *p.* 154. in Ictero Nigro laborante Oris amarorem biliosum testetur: Sic quoque rectè notat LINDANUS, se in Frisia multos curasse, ob Lactis usum copiosum & Casei, Scirrhos ac similes Tumores duros Lienis habentes, in quibus tamen nunquam vel minimum Icteri Nigri observasset vestigium. Et certum est, in Hollandia tales Scirrhi & Tumores sunt frequentissimi, non tamen Icterus observatur Niger, adeoque ut Lien sit insons; quod SYLVIUS quoque confirmat, dum testatur, se multos dissecasse etiam Ictericos, in quibus Lien fuerit accusatus & tamen hoc Viscus semper sanum & vegetum invenisse. Interim tamen quoad Bilem & Vasa Fellea, & inde oriundum Icterum, non adeò omnia sunt plana. *Suprà notatum* fuit, Icterum sæpiùs observari,

(D) *Probabilis valde est sententia* Cl. Lucæ Tozzi *Praeceptoris mei æternùm colendi, docentis citra Biliosi humoris vitium, Ductuumque Choledochorum obstructionem, Icterum fieri ex Lympha & Sero Sanguinis exaltato, atque flavum colorem adepto, ob mixturam salis acore præditi, seu succi acidi cum Lympha suo etiam sale imbuta, simili fermè modo, ac experimur Lixivium ex cineribus plantarum in aqua elixis paratum flavescere, ac in croceum colorem vergere, si acidum, justa mensura superaffundatur: quin, subdit, & Lixivium ipsum si multo & acri cinere aspersum, plusquàm deceat efferbuerit, non leviter rubescere solet, & rursum colorem induere. Et sanè id confirmari ex eo poterit, quòd Morbus Regius Cachexiam, h. e. nimiam serosi & acido-salsi laticis abundantiam, utplurimùm insequatur.*

ri, dum Lapides Folliculum Felleum replent: Verùm non semper sequitur Icterus hos Lapides. Memini enim ante plures annos dissectam hic fuisse Mulierem capite mulctatam, quæ in Folliculo Fellis copiosos Lapides majores & minores collegerat, sine tamen Icteri vestigio, nec unquam illum passa erat: Et eodem ferè tempore dissecuimus Corpus masculinum, in quo principium erat Anasarcæ; erat enim subtumidum, & aperta ejus Cuticula cum cultello copiosum serum effluebat, in cujus Folliculo Felleo ne gutta Bilis inveniebatur, in quo tamen nullum Icteri vestigium, qui maximè debuisset adesse, si vera esset communis Hypothesis. Sic Canibus Folliculum Felleum posse exscindi sine vitæ aut sanitatis incommodo, notum est: sicuti per litteras nuperrimè mihi communicatum fuit ab Amico, in Universitate Batavo-Lugdunensi quendam Medicinæ Candidatum ante 3. menses Cani totum exsecuisse folliculum fellleum, & Abdomen denuò consuisse, qui ipse adhuc vivens omnes operationes perficiat sine omni incommodo. Egregium Experimentum, quod adhuc potest dare occasionem meditandi ulteriùs de usu folliculi Fellis. Sed moneo, quòd Porus Choledochus & reliqui fuerint adhuc salvi & integri. *Quo supposito, nihilominùs cum Veteribus conciliare licebit Recentiores*, ita ut *his Biliosos quidem Humores in Ictero Nigro* concedamus, non *tamen*, *nisi ab acido*, *quod Veteres Melancholiam vocabant*, *immutatos & præcipitatos*, *adeoque & lienem suo modo ad Icterum Nigrum producendum* Interdum concurrere statuentes: Confer. FERNELIUS *lib.* 19. *Observat.* 20. *&* 23.

Ex dictis patet;

1. Quòd licet Icteri sint diversæ Species & Colorum varietates, in radice tamen, Causa & Modo fiendi, omnes conveniant. *Omnes enim unus sunt Morbus*, *unam agnoscunt Causam*, *unam eandemque etiam obtinent Methodum medendi*, uti rectè inquit FABER *in Pathol. pag.* 344. *Paragraph.* 6. Quod confirmat SCHENCKIUS *lib.* 3. *Observ. pag.* 423., qui notat Icterum ex Obstructione Mensium, in quo successivè quatuor colores fuerunt observati. Adeoque *Icterus Flavus* & *Niger* non differunt specie, sicut nec *Icterus Viridis*, quem cum gravissimis Symptomatibus notavit PETRUS JOHANNES FABER *in Curat.* 71., nec colores plumbei, aliique plures varii, cùm ex uno fonte omnis oriatur, ac in genere omnes Icteri species ex Crasi sanguinis insigniter vitiata, seu ex Scoriis sulphureis crudioribus primarum viarum sanguini commistis, postmodùm Cutim tingentibus, dependeant.
2. Immediatè nempe sequuntur vitiatam Massam Sanguineam, eamque à fæculentiis Alimentorum non ritè digestorum impuram redditam, propter confusa heterogenea, nec ritè permiscibilia, donec imbibita ista Recrementa partim per Urinam excernantur; unde hæ fiunt variè coloratæ, crassæ & turbidæ, hinc deposito sedimento denuò apparent: partim verò, & quidem maxima ex parte, per vascula capillaria quasi filtrata vel transcolata hinc inde, in specie ad superficiem partium solidarum externarum deponuntur, quæ pro coloris sui varietate nunc flavedine, nunc viriditate, nunc lividitate, nunc nigredine, tingunt. Vehiculum eorum est *Serum*. Hoc autem non solùm in Ictericis post Venam sectam flavissimum conspicitur, sed præterea quoque ex excitatis Vesicis intensè croceus Liquor elicitur. Quòd si ita Massa sanguinea tandem ad debitum puritatis statum redeat, sanitas efflorescit: sin verò hæc ipsa tandem omnino in sua Crasi depravetur, Mors necessariò sequitur. In statu quasi neutro sunt Icterici, nunc ad convalescentiam, nunc ad decidentiam proni.
3. Quòd dictæ Impuritates necessariò Massam sanguineam afficientes nonnisi ex primis viis deducendæ sint; Licèt
4. In extraordinario Ictero, qui sequitur Animalium venenatorum morsum, Massa sanguinea à fermento putrefactivo inquinata tandem efflorescat in Icterum.
5. Quòd Icterus ordinariò originem ducat ex primis viis, & vel ex corruptione Chyli in Ventriculo in tale liquamen nidorosum flavum: vel ex Chyli corruptione, facta in Duodeno à perversa miscela succorum Bilis & Pancreatici vario modo corruptorum, non ritè Chylum perficientium & elaborantium, sed potiùs insigniter vitiantium.

Ergò ea, quæ hæc præstant, sunt partim Symptomata in Ictero observabilia, quales sunt anxietates, angustiæ Præcordiorum & Lipothymiæ, partim Excreta per Alvum plùs minùs mutata. Unde colligitur, *tres quasi esse occasiones*, quibus *mediantibus excitetur Icterus*:

1. Ex corruptione Chyli in stomacho in liquamen nidorosum.
2. Ejusdem alteratio in Duodeno à succo Felleo & Pancreatico; Et
3. Fermentum putrefactivum, seu Venenum, Massam Sanguineam inquinans.

His ita præmissis ad *Causam Proximam* propiùs accedamus, quæ est *Serum nutritium flavedine præternaturali imbutum*, *adeoque corruptum*: cujus corruptionis triplicem Causam concipere licet, aliam nempe in Ventriculo, aliam in Vasis Biliariis, & aliam in Massa sanguinea.

Ut ergò jam propiùs ad scopum accedamus, notum est, secretionem Fæcum alvinarum in Intestinis fieri per concursum Bilis & Succi Pancreatici, qui duo Succi per modum præcipitationis separant à nutritio Chymo Alvi Excrementa, & simul certo modo alterant Chylum ad futuram promptiorem sanguificationem: vid. TACKIUS *de Chrysogonia*. Si ergò ritè fiat Chyli digestio in stomacho, & ejus præcipitatio in Duodeno, & consequenter perfecta Hæmatosis, rubicundo florido sanguine conspersum Corpus viget, dum utilis Chymus suggeritur Massæ sanguineæ, per quem eadem in continuo flore conservatur; cæteris tamen paribus: simul ac verò hæc ipsa secretio vitietur, necessariò Chylus corrumpitur, qui Massæ Sanguineæ permiscetur, & inquinatur variis recrementis: quæ ipsæ particulæ excrementitiæ variis salibus impregnatæ minùs erunt unibiles cum toto liquore, unde necessariò sanguinis mistura ejusque crasis *vitiabitur*, & in varias ac insignes dyscrasias eadem degenerabit pro varietate læsæ separationis Fæcum à Chylo, & hinc natorum variorum Excrementorum sanguini permistorum.

Jam verò uti liquor Bilis ceu liquor balsamicus naturaliter in Intestinis tingit Chylum (utut invisibiliter propter acidum Pancreatis) sulphure suo rubicundo, ut promptiùs sanguificari possit, & juxta hanc tincturam sanguinis simul Chylum balsamico suo sulphure tingit & præservat, quò minùs corruptioni, verminationi & putredini subsit: & tertiò cum succo Pancreatico eadem conjunctim Chylum utilem separat ab Excrementis alvinis: ita necesse erit, ut his duobus succis vitiatis, in specie Bile insigniter depravata Excrementa heterogenea & copiosa in Massa sanguinea colligantur, & dum à Bile depravata vitiosè sunt tincta, exinde etiam Massa sanguinea varios, nigrum, vel ex nigro viridescentem vel flavescentem colorem acquirat, idque pro varietate concretionum, præcipitationum, ac separationum: quæ Sero imbibitæ hinc ad extimam partium solidarum superficiem deponuntur. Cæterùm à posteriori incipiam, separatio hæc recrementorum fit nunc cum nunc sine Effervescentia febrili, & hinc Icterus nunc per se Morbum constituit, nunc à Febre dependet; sive ea jam ab extra sanguini infundantur, sive vitio digestionis primæ eidem communicentur. Utroque autem modo mediante Sero in extimam superficiem partium solidarum deponuntur, tam externarum quàm internarum; cujus rei Historiam videbitis in ZACUTO LUSITANO *Histor.* 3. *Prax. Admir. Obs.* 56. qui in Icterico mortuo non extimum saltem Corporis Habitum, sed etiam interiora Viscera flava deprehendit: sicut similiter HILDANUS Fœtum ab Icterica Matre editum quoque Ictericum vidit. Quod autem impuritates istæ magis ad Cutem deponantur, ratio est, quia ibidem sunt Glandulæ Miliares minimæ copiosæ, quæ imbibentes Serum, simul cum eo excrementa imbibunt.

Quoad *Colorum* in Ictero *varietatem*, ut res fiat magis clara, duo tenenda sunt.

1. Quando in genere omnis Color dependeat ex textura particularum in superficie concreti minutissimarum, quæ Lumen immissum successivè refringentes consequenter varietatem Colorum repræ-

Digitized by Google

repræsentant: de qua hypothesi vid. WILLISIUS *de Ferment. cap.* 11. ubi de Coloribus per varia mixta excitatis; BOYLE *Tractatu de Coloribus*, GRIMALDI *Tract. de Color.*, ubi apertissimis Experimentis demonstratur, quod nunc per varias Præcipitationes, per Salia, nunc acida nunc urinosa, factas infigniter ac in momento Colores possint mutari, sc. Liquorum istorum, in quibus fiunt variæ Præcipitationes. Unde

2. Sicut ratione connexionis & texturæ particularum per varias Præcipitationes & Separationes immutatur perfectio Lucis; ita pro ut Recrementa icterica diversam habent naturam & texturam, eatenus etiam diversum Colorem repræsentant.

Ubi magis præponderat vitium Olei Urinosi Bilis, ibi magis Color *Flavus* conspicitur; ubi verò magis Acidum peccat concentrans Bilem, Color ad *Lividitatem*, *Viriditatem*, & ad *Plumbeum* quasi, declinabit. Rem ita se habere, confirmant Experimenta cum sanguine emisso instituta, dum enim huic varii Liquores infunduntur, emergit nunc color Viridis, Niger, aut intensè Rubicundus; qualia Experimenta videbis in BARTHOLINO *Cent.* 3. *Epist.* 97. *pag.* 421. ubi Sanguini calido ex Cane vivo emisso varii liquores salini fuere immissi, pro liquorum salinorum varietate & ipse Sanguis varios Colores, varias consistentias, & similes proprietates acquisivit.

In genere omnes liquores Salini Urinosi eidem Colorem intensiorem tribuerunt, ver. grat. spiritus Salis Ammoniaci, & Oleum Tartari per deliquium, magis tamen hoc ceu Alcali fixum, quàm ille ceu Alcali volatile: Omnes econtrà liquores Acidi obscurum, terrum, fæculentum, & similem ipsi contribuerunt: Pessimus Omnium, qui factus per solutionem Aluminis, cui sanguis calidus fuit mistus; ex tali enim Niger, & fæculentus, ac luridus apparuit.

Jam ergò ubi Massa Sanguinea in corpore vivo tam variis scoriis excrementitiis & salibus, ex vitiatis in Intestinis separatione, est turgida, necessariò facta ista separatione & præcipitatione Excrementorum varii & novi colores, quos antea non habebant, exinde emergunt; eadem ratione atque Ars imitatrix Naturæ ex diversa præcipitatione diversis coloribus liquores tingere & pingere solet, dum anteà permista inconspicua, jam præcipitata & aliquantisper separata reddit conspicua; adeoque ex diversa Luminis refractione colorata.

I. His præmissis, In specie tres occasiones illas ad Icterum disponentes evolvemus: quarum *Prima latet in Stomacho*, nempe in hujus corruptione, aut si Assumpta in liquamen flavum amaricans degenerant. Ventriculum enim rdùm solùm Cruditates Felli æmulas loco Chyli laudabilis producere inde constat, quod non tantùm ejusmodi Biliosa sub dyscrasia Ventriculi Vomitu aliquando rejiciantur, sed sæpè mox à commissis Diætæ erroribus Icterus eum Appetitu prostrato & Præcordiorum angustia observetur; ver. gr. à Potu frigido; item à deglutitu Nicotianæ fumo; vid. BORELLUS *Cent.* 4. *Observ.* 81. & à Saturni devoratione; vid. FERNELIUS *de Cur. Luis Venereæ capit.* 7. & quadrat huc HORSTII *Observ.* 36. *l.* 4. Recidivæ in Icterum & Febrem ab immodico Pomorum, & Castanearum esu: item hujus loci videtur Icterus, quem RIVERIUS *Centur.* 2. *Observat.* 9. præter rationem Hepati accensò attribuit, ita ut Fel in Ictericis omnibus per manifestas æquè ac ignotas vias ex Folliculo suo ad Ventriculum deferri COITER *Observat. Anatom. Chirurg. pag.* 222. suspicetur, & maximam partem in hoc productum videatur. Jam verò in omnibus Ictericis, paucissimis casibus exceptis, observatur urgere primariò Symptomata Ventriculi circa digestionem, & Ægri circa istud negotium ordinariò vitium quoddam sentiunt; imò, si *Juvantia* consideramus, post Vomitoria præmissa, Martialia, & hinc Amara, totam absolvunt paginam: adeoque in omni Ictero Acidum austerum in primis viis activè peccare observatur. Saltim dubium est, an hujus occasione secundùm HELMONTII hypothesin ex vitio Digestionis primæ, indeque natis scoriis nidorosis plùs minùs flavescentibus, plùs minùs amaricantibus, in Massa Sanguinea distributis & in peripheriam Corporis diffusis, Icterus oriatur? an verò præfatum vitiosum Fermentum, acidum austerum, Bilem inquinando, & hinc ejusdem secretionem debitam in Hepate impediendo, Icterum inferat? Sanè quòd *ex Digestionis primæ vitio*, & inde Cruditate nidorosa, generentur loco Chyli amara Recrementa, aut dulcia, flava, & sic porrò, doceant Vomitus flavescentes matutini post crapulam: qui non dependent à Bile, cùm hæc nonnisi in vehementiori Vomitu reddebatur; sed sunt reverà ex stomacho, tunc nempe per Pylorum non rectè fuerunt transmissa, sed retenta, adeoque corrupta. Confirmant quoque Excreta copiosa flava ab Infantibus reddita, quæ ipsa nil aliud sunt, quàm Lac in stomacho & hinc in Intestinis corruptum; quæ similiter non sunt derivanda à Bile, quia non sunt amara, sed quia à Catellis appetuntur, ideò potiùs dulcis sunt. Adhæc Fructus horæi, Cucumeres, &c. Pinguia, Pisces, &c. in stomacho nidore corrupti similes sordes suggerunt, unde Chylus ejusmodi in stomacho corruptus, nec ritè in Duodeno perfectus, sed vitiosè à Bile & succo Pancreatico alteratus, adeoque ad Massam Sanguineam adductus, necessariò eam corrumpit; & variis præcipitationibus & separationibus demum istos colores & tincturas acquirit, & sic Icterum constituit. Quid igitur obstat, quò minùs occasione talis Fermenti austeri, dolores stomachi aut Præcordiorum inferentis, vitietur digestio prima, & inde genitæ sordes nidorosæ in Corpus distributæ, Icterum inferant? Et sic est intelligenda illa allegati HELMONTII Sententia, ubi Icterum ex hac causa natum graphicè delineat: in hoc saltim ipse hallucinatur, quòd omnem Icterum hoc modo gigni statuat, quod tamen veritati minimè respondet. Existimo sanè, omnem Icterum, qui supervenit febribus, non Bilis aut folliculi Fellei vitio, sed Diætæ, & digestionis primæ vitiatæ occasione supervenire; Non secus ac istum, qui post Venæsectionis abusum crebriùs nasci observatur.

II. Juxta hunc tamen Icterum, eumque frequentissimum, etiam *Secundò* oritur Icterus à vario modo *corruptis Succis, Felleo & Pancreatico*, Chylum non perficientibus, nec tingentibus, nec debitè à Fæcibus alvinis in Intestinis secernentibus, unde denique Massa sanguinea tota vitiosa redditur. Vasorum enim Biliariorum obstructione, compressione, aut quavis obturatione, Bilem naturalem; (eum modò dictus Icterus ex vitio Bilis Vitellinæ præternaturaliter in stomacho genitæ oriri, ex jam dictis patet) istam nempe, quæ in Hepate secernenda, & per Vasa Choledocha excernenda venis, ad Massam Sanguineam regurgitare, quotidiana docet Experientia. Hæc vel *vitiata*, vel in debita *distributione impedita*, Icterum infert: Illa, causa frequentior, graviorem dat Icterum; Hæc, rarior, leviorem inducit.

Bilem vitiatam quod attinet, occurrit ejus *inertia*, seu deficiens acrimonia Bilis salina. Iners verò redditur vel à modo dicto vitioso Acido austero primarum viarum, quod imprimis Bilis activitatem infringere, vitiare, texturam ejus immutare, ac plùs minùs inspissare valet, cùm, ut suprà, monitum, in graviori ac pertinaciori Ictero spissior ac tenacior Bilis subinde inventa fuerit. *Acidum* hoc vitiabit Bilem, aut dum in Hepate est generanda aut secernenda, aut eandem in folliculo Felleo jam secretam non solùm inficiet, hebetabit, incrassabit, & simul ejus Sal volatile oleosum in Calculos degenerando coagulabit; sed etiam Oleum ejusdem vitiabit, istudque ineptum reddet pro tinctura Chylo legitimè communicanda: quibus occasionibus nec debitè excerni poterit; quin facilè ex mutata consistentia Ductus Choledochos obstruere, & ita transitum sibi ipsi intercludere poterit. Hinc in quibus copiosi Calculi in folliculo Fellis reperti fuerunt, imprimis Ictero obnoxii deprehensi sunt; de quo vid. PANAROLLUS *Pent.* 5. *Obs.* 22. Et hoc à nemine negari potest; nam sic eidem inertia inuritur. Vel quoque quando Bilis est nimis serosa vel aquosa, ac nimis pinguis, & in specie nimis oleosa, ita ut Oleositas sua obtundat ejus Sal volatile acre balsamicum, primæ Digestionis correctivum. Ac hinc, est quòd ex abusu Spiritus Vini Icterum obortum observavit SYLVIUS; sicuti ex abusu Pinguium similem Ego notavi. His ergò modis Bile labefactata, sit ut eadem non sufficiat perficiendo Chylo, eundem à Fæcibus separando, & tingendo pro futura sanguificatione: unde Chylus non ritè separatus vitio Bilis, nec ritè ab eadem tinctus, necessariò inquinabit Massam Sanguineam, ejusque consistentiæ inducet crasin vitiatam. Deficit quoque Bilis, quando vel planè non generatur, vel non defertur ad Intestina. Hoc declarant Obstructiones in ductu Choledocho repertæ; sicuti & Excrementa tunc temporis alba, glutinosa, chylosa & vitiosa, defectum Bilis, non delatæ ad Intestina, sufficienter confirmant; quia imò in talibus sæpiùs Lumbrici gene-

generantur, propter defectum conditurae balsamicae Bilis; unde & in tali Ictero Dolores Colici percipiuntur ob Acidum tunc temporis abundans, ubi vulgò quidem dicunt, esse *Colicam Biliosam*, *sed malè*: potiùs enim est ex Acido non temperato à Bile: Et Anatome detexit, fuisse in talibus omnem transitum in Intestinis praeclusum.

Causa verò, ob quam obstruitur Folliculus Felleus, est, quando Bilis debita acrimonia caret; quòd si enim eadem eam debitam habeat, quascunque Obstructiones removet, ac ferè impossibile est, supervenire Ductus Choledochi Obstructionem, quamdiu ipsa naturaliter constituta est. Unde denique ex sola *distributione* Bilis *læsa*, & inde genita cum Sanguine commistione, oritur Icterus, quando Calculi meatus obstruunt, aut quando aliunde quavis ex causa Ductus Hepatici communes obstruuntur; vel quando occasione partium vicinarum, e. g. Intestinorum tenuium ac speciatim Duodeni, Convulsionum, Vasa Biliaria in consensum trahentium, ac eorum Motum peristalticum invertentium, in specie orificium Ductus Fellei constringentium & condensantium, Icterus oritur; cujus Exempla in Partu laborioso, Passione Hysterica, &c. *suprà* annotata fuerunt. Nempe non rarum est, in Ictero Alvi Excrementa hodie pallida, cras denuò flavedine tincta conspici, & ita subinde evacuari, non quòd non obstruatur, nunc denuò referetur Ductus, sed quòd occasione Spasmi intestinalis nunc constringatur idem, nunc denuò aperiatur, idque diversimodè pro occasionum varietate. Sic HOECHSTEDTERUS *Dec.* 8. *Obs.* 3. MARCELLUS DONATUS *Hist. Mir. libr.* 2. Vulneri Capitis, BARTHOLINUS *Centur.* 6. *Hist.* 85. Vulneri Ventriculi Sclopeti globulo inflicto, & *Cent.* 5. *Hist.* 62. & RHODIUS *C.* 3. *Obser.* 19. ac FORESTUS *lib.* 19. *Capit.* 17. Colicae ac Iliacae Passioni Icterum supervenisse testantur, & à Vomitu nimio mihi observari, necnon à Partu difficili contigit. Atque hoc quidem Vasa Biliaria arctata, tam radicalia quàm distributoria, praestant, quòd Bilem secretam aut non admittant, aut non emittant; utraque verò ratione ad Massam Sanguineam illam remeare faciant, hinc Intestinorum Contentis tincturam naturalem subtrahant:

Ex dicto igitur *Acido Fermente vitioso* primarum viarum, & *Bile*, vel ex nidore praeternaturali genita, vel Bile Hepatis naturali, eaque aut vitiata, aut saltem malè distributa, omnis Ictericorum varietas in *Colore*, ac differentia in *Symptomatibus* deducenda: nempe, prout ab Acido praefato in textura diversimodè mutabitur Bilis, qualiscunque etiam ista Colorum varietas emerget, cùm praevalente potentia Bilis, vel quantitativè vel qualitativè, sequatur *Icterus Flavus*; praevalente verò Acido hoc, nunc simpliciter acido, nunc austero seu vitriolaceo primarum viarum (sive ex stomacho secundùm HELMONTIUM, sive ex Pancreate secundùm SYLVIUM, derivare velimus) *Icterus* nunc *Viridis*, nunc *Plumbeus*, nunc *Niger* oritur; quatenus nempe vel Oleum Bilis concentrat, vel quatenus non tantùm vitiosa Effervescentia in Intestinis Scybalorum à Chymo separationem naturalem depravabit, sed praetereà quoque Chylum non ritè a Bile perfectum depravatione & praecipitatione in varium, obscurum ac tetrum Colorem tingit & transmutat; unde nunc plumbei, nunc virides Colores emergunt. In horum ergò duorum Succorum vitiis investigandae sunt omnes Icteri Causae. Declarant hoc Experimenta Anatomica, quibus diversa Acida Bilis succo admista diversum eidem Colorem imprimunt; unde deduci potest: *quò magis Icterus ad Nigredinem tendit*, *eò magis Acidum peccare*; cùm alias notum sit, ab instillatis Acidis Bilem naturalem ad obscuriorem Colorem, in specie Viridem, disponi. Sanè observavi aliquando in Urina Icterici, cui Spiritum Salis instillaveram, Sedimentum viride exinde praecipitatum fuisse. Certè dum istas insignes Ictericorum Cardialgias consideramus, Bilis in Folliculo notabilem alterationem, per Acidum austerum explicabilem, ut & juvantia, Martialia, Acidum corrigentia, quatenus scilicet haec, primaria tanquam aliàs Remedia contra Icterum, Acida vitiosa imbibunt & destruunt; Amara, aut Volatilia, Bilis dyscrasiam emendantia (nempe omnia Amara Hepati amica sunt, sicut Acida Stomacho) facile ad Acidum tanquam primarium agens deflectere possumus: ut *adeò Inertia Bilis*, & *imprimis ejus Oleositas dispositivè*: *Acidum* verò *activè*, *concurrat* ad Icteri genesin; & quidem *praevalente Bilis vitio* vel quantitativè vel qualitativè, sequitur *Icterus Flavus*; *praevalente* verò *Acido*, aut vitioso *Succo Pancreatico*, imprimis *Icterus Niger*, cujusque species oriri videntur; ac proinde pro Inertia Bilis roboranda Salia volatilia aeria, pro infringendo verò Acido conducant Martialia.

Curavi his diebus Mulierem, quae subinde tantumnon Intolerabili Cardialgia affligebatur, quam ordinariò sequenti die totius Corporis Icterus insequebatur, breviter denuo uno alterove die evanescens, sed redeunte quavis occasione ista Cardialgia, semper superveniebat Icterus in Paroxysmo Cardialgiae; Alvus liberè aliquoties fluebat, utut postmodùm clausa esset, Pulsus rarus, tardus, mollis, magnitudine moderatus, debilis, prostratio Virium summa, Sitis clamosa. Diligenter à me interrogata, an amarorem perciperet in Ore? semper negabat: sed sedula attentione observavit semper, quoties Paroxysmus Cardialgiae instaret, sentire se saporem acrem acidulum ex ventriculo eructatum; Hoc sanè quoties sentiebat, toties die aut nocte sequenti paroxysmus Cardialgiae, & hinc Icterus, superveniebat. Curavi eam *Pulvere Cachectico Hartmanni*, & hinc *Absorbentibus*, *Alcalinis*, & Animalium partibus duris. Existimo, Acidum istud austerum irritasse Ventriculum ac vicinas partes nerveas, quarum spasmo tam miserabiles Cardialgiae cum respiratione difficili, & totius dorsi dolore, excitatae fuerunt; sub quo spasmo & Vasa Choledoca cum folliculo Felleo diversimodè nunc constricta, nunc relaxata fuerunt; unde hujus occasione Alvi libertas in Paroxysmo, cùm aliàs sat sicciorls esset Alvi natura: illius verò occasione Bilis impedita distributio, cum Sanguine permistio, in Habitu Corporis secretio, hinc *vagus* ille Icterus. Hactenus dicta confirmat *Tristitia* & *Mæror*, item *Iracundia*, ad Icterum, ut suprà dictum, disponentia: Nempe Tristitia & Mœrore omnes Humores incrassari, Acidum fixum augeri, & ita affectus naturae Bilis contrarii, induci solent. Iracundia omnes Humores tenuiores ac mobiliores, ac Acido volatili acriores, reddere solet.

III. *Ad tertiam Occasionem*, *Sanguinem* nempe, contribuunt *Venena* vel assumpta, vel inflicta ex morsu venenatorum Animalium, verb. grat. Viperarum; vel etiam *Fermenta peregrina*, verb. grat. Ulcerum occlusorum, cum aliis Symptomatis Icterum inducentia: quale quid. *post* GALENUM *de Loc. aff. l.* 5. *c.* 7. MARCELLUS DONATUS *Histor. mirab. lib.* 1. *cap.* 9. & BARTHOLINUS *C.* 2. *Hist.* 89. annotarunt. Haec enim suo Fermento putrefactivo subitò immutant & corrumpunt Massam Sanguineam, & praeternaturalem ac singularem Fermentationem ac Praecipitationem inducunt; unde ex mutata ejusdem particularum figura mutatur ejusdem Color, donec tandem talia recrementa diversimodè tincta, a Massa Sanguinea separata, & hinc Sero imbibita, ad extimas partes delata, in Glandulis Cutis miliaribus deponantur, & ibidem alienum colorem inferant. Huc pertinent *Febres*, tam symptomaticè quàm criticè in Icterum degenerantes; item Icterus à Seminis Staphisagriae mastigatione, observante LOSSIO *l. a.*, item à Scorbuto sine Felleorum Vasorum angustia, de quo vid. idem LOSSIUS *l.* 3. *Observat.* 83., ac denique à Mensium suppressione, vid. HENRICUS *ab* HEER *Obs.* 6. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Histor.* 62. item WILLISIUS *Pharmac. Rational. P.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 1. *pag.* 240.

Et hi sunt tres fontes, qui inquinando massam sanguineam Icterum faciunt.

Impraegnata ita Massa Sanguinea loco Chyli vitiosis Recrementis, hoc ipso naturalis ejus *Fermentatio* necessario turbatur: Unde anxietas in Praecordiis, dolor Praecordiorum compressivus, Lipothymiae, Virium dejectiones, & similia Symptomata in Principio Icteri, seu antequàm erumpat Icterus, sunt frequentissima, donec ita Excrementa à Fermentatione Sanguinis naturali, aut Effervescentia ejusdem febrili separata, & Sero involuta (praecipitata vocant Chymici) dum cum Massa Sanguinea circulari motu rapiuntur per Partes solidas, in horum porulis tanquam filtris & colatoriis haereant, ibique loco Succi nutritii subsistant, ac successivè densiùs agglutinata partes solidas colore adeò peregrino inficiant vario, prout varias Excrementa varia Praecipitatione in Massa Sanguinea varias acquirunt colorationes, simul quoque Excrementa ista praecipitata & separata, à Sero imbibita, per Urinas excernuntur. Unde *in Principio* Morbi *Urinae sunt clarae*, aut saltem simul *aqueae*, ingruente scilicet Sanguinis Fermentatione, & excrementitiarum particularum separatione. Tandem verò, ubi praecipitata & separata fuerunt Excrementa, *Urinae saturatae*, & copioso Sedimento onustae, clarae evadunt ac naturales, aper-

Digitized by Google

aperto ſigno, fermentando ſeparari & ſegregari in Maſſa ſanguinea excrementa, quæ aut per Urinam excernuntur, aut in habitu Corporis deſiguntur.

Hæc Tragœdia luditur tamdiu, donec ſucci hi correcti, & correcta Maſſa ſanguinea, hæc ad naturalem craſin redeat, & quicquid in habitu Corporis, nunc per ſudorem, nunc per inſenſibilem Tranſpirationem diſſipetur.

Modus ergò, quo fit Icterus, eſt hic; In Maſſa Sanguinea congeſta Recrementa varia inſtar Fæcum in Maſſa fermentante ſeparantur, & ſeparata ac præcipitata acquirunt tam diſtinctos ac tetros colores, & dum ſero involuta hinc inde hærent in partibus ſolidis, aut cum urina excernuntur, neceſſario tam varium iiſdem partibus inferunt colorem.

Quæ omnia ut intelligantur, exactam præſupponunt notitiam præcipitationis, quæ obſervatur in confectione atramenti: quo etiam pertinet tota doctrina Colorum, prout ſatis accuratè à BOYLE fuit tradita, aliàs non poſſunt intelligi.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ratione declarationis ſunt tam partes extimæ ſolidæ, ac imprimis Corporis habitus, quàm etiam interna Thoracis & Abdominis Viſcera: ſic enim ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. Prax. admir. obſervat.* 136. & 156. refert Ictero mortuum, qui omnia interna Viſcera, imprimis Hepar & Inteſtina, colore flavo totaliter infecta habuit. Rarum autem eſt, quòd Oſſa etiam flaveſcentia fuerint reperta. *Pars verò affecta à cauſa proxima eſt maſſa ſanguinea* heterogeneis recrementis imprægnata; ſicut horum focus & fomes ſunt primæ viæ.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna Diagnoſtica*: Icterus præſens facilè in genere cognoſcitur ex habitus & Urinæ colore, qui imprimis in Oculorum albo ſe manifeſtat; ſicut Urinæ linteum vel charta albicans ſi intingatur, hæcque colore croceo inficiuntur; *quamvis Urinam Ictericorum non ſemper linteum tingere* RIVERIUS *Cent. 2. obſerv.* 9. annotarit: aut ſi Urina ſuccuſſa ſpumam flavam oſtendat, & ſedimentum ochreum poſt horas aliquot dimittat. *Cauſarum* verò *ſigna* dignoſcenda majoris difficultatis ſunt. Ventriculum nihilominùs affectum eſſe patet, ſi mala Diæta *Ventriculum* immediatè gravans mox præceſſerit, qualem v.g. ex HORSTIO *ſuprà* allegavi, ſi Cardialgia adſit: ſi abſentibus *Bilis* præternaturaliter efferveſcentis indiciis Ructus, Vomitus, ac Fluxus Alvi nidoroſi ac biliosi obſerventur, aut Fæces colore naturali tinctæ ſint.

Sanguinem verò hujuſque texturam in Ictero læſam monſtrat:

1. Cauſa evidens, ſi v. g. à morſu Animalis venenati is contigerit; ſi Febres, Menſium ſuppreſſio, ſimileſque circumſtantiæ, quales ſuperiùs allegatæ, præceſſerint, aut adſint.
2. Ventriculus mediocriter, aut benè conſtitutus; Ac
3. Vaſorum Biliariorum anguſtiæ, Biliſque turgeſcentiæ extraordinariæ nullæ adſint notæ, ac internorum Contenta naturaliter tincta ſint.

Vaſorum denique *Biliariorum*, & *Hepatis* anguſtias, aliaque vitia, monſtrant

1. Dolor circa hypochondrium dextrum moleſtus, nunc cum tenſione ac pondere, nunc cum lancinationibus obſcuris,
2. Fæces Alvi ſemper albicantes, aut cineritii coloris, hincque difficillimè & nullo labore ſolvi poteſt Alvus; Ac
3. Convulſiones Viſcerum Abdominis antecedentes, aut adhuc præſentes.
4. Bilis viſcidioris ſigna.
5. Calculorum per Alvum interpolata excretio antecedens.

An *Icterus ſuperveniens ſit Criticus? an Symptomaticus?* ſigna coctionis Urinæ monſtrant. Si enim ſigna coctionis in Urina apparent, Icterus eſt Criticus; ſi citra Coctionis ſigna perfecta ſuperveniet, eſt Icterus ſymptomaticus.

Urinæ in principio ſunt tenues, nonnihil lacteæ; in progreſſu fiunt turbidæ, obſcuræ & craſſæ; in ſtatu copioſa deponunt ſedimenta, & colore naturali flavo plùs minùs tinctæ apparent. Et quando urina fit craſſa, turbida ac nigra, tunc ſignum eſt ſolutionis Morbi, cum victoria Naturæ: Sic namque huc facit Exemplum SCHENCKII *lib. 3. obſervat.* de poſt Mictum cruentum, ſeu Sanguinis aterrimi excretionem, ſubitò curato Ictero: Magis huc facit Exemplum HOEFERI *in Herc. Med. pag.* 142. de Ictero Nigro, in quo ex uſu Lapidis Bezoar Urina nigra & inſtar Atramenti fuit excreta.

PROGNOSIS.

Prognoſis omnis nititur Cauſarum antecedentium conſideratione. Eſt Morbus, ſi quis alius, contumax, ſi illegitimè tractetur. Per ſe periculum quidem, non tamen lethalitatem, involvit, niſi ratione Cauſarum, aut ſupervenientium interdum ſymptomatum.

Hinc Icterus, qui ſequitur vitium quodpiam Viſceris cujuſdam, Hepatis ac Lienis, confirmatum, Scirrhum, &c. ferè chronicus, immedicabilis & lethalis eſſe ſolet, & nunc immediatè, nunc mediatè, quippe cui ordinariò hydrops lethalis ſuperveniens, Ægrum jugulat.

Icterus quò magis *Flavus* exiſtit, eò facilior eſt curatu; quò verò magis *Niger*, difficilior; cùm hic cauſam complicatam magis aut certè alteratam, ſcilicet humorum aciditatem ſatis pertinacem, foveat.

Icterus Flavus, qui eſt à ventriculi cruditatibus facillimè, & ſæpè uno Vomitorio, aut purgante curatur.

In ſpecie Niger Icterus Quartanis ſuperveniens ſolet eſſe contumacior: ſicut FORESTUS *l.* 19. *Obſervat.* 21. obſervat, Quartanæ per 12. annos duranti Icterum Nigrum contumacem & diuturnum ſuperveniſſe. Interim Aphoriſmus HIPPOCRATIS 62. *Sect.* 4. non ſemper eſt verus: vid. HORSTIUS *libro* 1. *Obſervat.* 20., ubi Icterus ſalutaris quarta die in continua febre obvenit; & BARTHOLINUS *Centur.* 3. *hiſt.* 4. obſervat Icterum in Quartana ſalutarem, ante diem ſeptimum ſupervenientem.

Icterus à Veneno externo productus periculo non vacat, ob ſymptomata maligna ipſi communicata.

Icterus à Fermento ſanguinis intrinſeco vix, niſi dyſcraſia illa ablata, tollitur, v.g. Scorbuto, Menſium ſuppreſſione, &c.

Ex Ictero flavo ſecuriſſimus eſt, qui in febre eſt Criticus; ſymptomaticus verò, qui citiùs, quam coctionis ſigna apparent, malus obſervatur, & non rarò periculum infert: vid. HIPPOCRATES *Epidem. ſect.* 2. *Text.* 120. & *ſuperiùs de Febr. in genere pag.* 405. & 406.

Poſt hunc facilioris eſt curationis & ſecurior, qui ex impedito Bilis per Meatum Felleum motu, hujuſque Obſtructione oritur, modò non nimis pertinax fuerit Obſtructio.

Icterus ab anguſtia Vaſorum Felleorum, ſi fixiorem & pertinaciorem Cauſam hujus anguſtiæ foveat, ver. grat. Callum, Calculum, &c. ſemper difficilioris curationis obſervatur, quàm qui mobilem magis, v. g. obſtruentem humorem, agnoſcit.

Icterus à Scorbuto vix, niſi hoc curato, ſanatur; qui verò ex corruptela humorum, eſt incurabilis.

Calculi in Folliculo Felleo, & inde natus Icterus difficillimè, rarò ac nunquam, curantur; cùm non proſtent remedia, Calculos alterantia, utut ſpiritus Nitri dulcis aliquid præſtet: aut curati licèt, crebriùs recidivant, & mortem inferunt.

Nec qui è Menſium obſtructione, niſi hac ſublata, ſanatur.

Pariter Icterus, qui à Lienis vitiis, non ſemper eandem habet Prognoſin: nam qui ab ejus Scirrho oritur, incurabilis eſt; qui verò à leviore Lienis affectu, curari poteſt.

Aſt intuitu ſupervenientium, & concomitantium ſymptomatum, Ictero ſæpiùs ſuccedit hydrops lethalis; non ſaltem, quòd ille Hepati vel Lieni ſcirrhum inducat; ſed quatenus Chylus Bile haud ſufficienter tinctus, hincque viſcidior, Vaſorum Lacteorum & Lymphaticorum Obſtructiones, hinc Rupturas parat: & *rara ſatis eſt avis Icterus cum hydrope curatus*, qualem PLATERUS *obſerv. pag.* 598. annotavit.

CURA.

In Icteri *cura* ante omnia in genere priùs *cauſæ* removendæ ſunt; Hinc *fermentum* acidum auſterum.

I. *Fermentum Acidum auſterum corrigendum*, & ſi ex cauſis

causis internis adfuerit vitium Digestionis in Stomacho seu Cruditatis Ventriculi, vel perfectionis Chyli in Intestinis, ideo istarum Digestionum vitia sunt corrigenda, & Appropriatis emendanda.

II. *Bilis vitiata emendanda*, & in naturalem crasin restituenda; quæ verò emendari nequit; per Urinas & Sudores evacuanda.

III. *Distributio ejus debita promovenda.*

IV. Correcta Causa, *Separatio seu Præcipitatio particularum extrementitiarum ex Massa Sanguinea* per appropriata Specifica *adjuvanda*, earumque secretarum, & in porulis Partium continentium defixarum, per Sudorifera vel Diuretica excretio promovenda est.

Hinc ratione *Primæ Indicationis* conveniunt *Absorbentia*, præsertim *Martialia*; pòst Stomachus per *Vomitorium* purgandus, & per *Stomachica aromatica* roborandus erit.

Secundæ Indicationi ratione Bilis & Succi Pancreatici vitiosorum satisfaciunt *Martialia*, Acidum destruentia: hincque Remedia *Salina acria* & *amara* plùs minùs resinosa & *volatilia*, præsertim *Appropriata*, Bilem restituentia, propinanda sunt; quibus pro laxanda Alvo *Rhubarbarina*, *Sennata*, &c. pro Diuresi *Lumbricalia*, &c. simul inserviunt.

In *Tertia* præstant *Incidentia*, *Aperientia*, & tonum Hepatis conservantia, *Hepatica* vulgò dicta, simul blandè Adstringentia, ut firmentur Fibræ, earumque tonus. Quòd si *Malum sit à Veneno*, tunc hoc assumptum Vomitorio rejicitur, si ore haustum adhuc in primis viis hæreat, ubi etiam Clysmata prosunt; vel Animalium morsu communicatum per appropriata Alexipharmaca corrigatur, & quidem modò per fixa, modò per volatilia, v. g. Antimonium diaphoreticum, & Bezoardicum minerale, Sal volatile cornu Cervi, Viperarum, Rob Juniperi, Theriaca, &c.

℞. *Theriac.* ℈ii.
Bezoard. miner. ℈ß. ad gr. xv.
Sal. volat. corn. Cerv. gr. v.
M. f. Bolus. S.
Bolus Expellens pro una dosi.

Summatim in Ictero Nigro primatum obtinent Martialia, in Flavo, Alcalina volatilia oleosa, Alcali Bilis amarum restituentia, utut utraque conjunctim sæpiùs propinentur. In specie verò pro *antecedentium Causarum* varietate specialis Cura nonnihil varianda, de quibus hinc inde.

Pro his scopis obtinendis semper *Vomitus* instituatur, cùm ferè impossibile sit, sine Vomitu perfectè curare Icterum. Ac in specie, si in principio Morbi urgeant symptomata stomachi, qualia sunt Anxietates Præcordiorum, Appetitus prostratus, &c. in tali casu nil melius est, quam ut mox ab initio propinetur Vomitorium, in specie Vitrum Antimonii, vel Crocus Metallorum Vino infusus, cujus unc. j. ad unc. iß. filtratum propinandum:

Vel

℞. *Aloës hepat.*
Extract. Cent. min. an ℈i.
Troch. alhand. gr. vi.
Mercur. vitæ gr. ii.
F. Pilulæ pro 4. dosibus, ubi urgent vomendi conatus.

Quoad *Venæsectionem*: ea planè non juvat in Ictero, utpote quæ potiùs nocet, ac non raro malum exasperat, quam ut idem tollat.

Similiter *Purgationes* propriè dictæ in principio Morbi administratæ sunt admodùm nocivæ, ac utplurimùm majorem discolorationem in superficie Corporis inferunt, nisi sint lenia, primarum viarum saltem abstersiva, ut Tartarus vitriolatus, acuatus cum stimulo Purgantis cujusdam; vel quoque Gummi Ammoniacum, quod solutum, ac in Mixtura adhibitum, appropriatum est ad Icterum: aut si adsit tantummodò levis Obstructio Meatus Fellei in Intestinis, tunc talis Obstructio vel unica Purgatione potest tolli. Locum enim Vomitoria & Purgantia habent in Ictero à Vasorum Biliariorum Obstructione, minimè ab eorum compressione, nisi hæc à talibus, quæ facilè Catharticis removere licet, ver. gr. Fæcibus Alvi induratis, contingat, quatenùs per Purgantia æquè ac Vomitoria magna pars Bilis ad Intestina & Ventriculum emulgetur, ut PECHLINUS *de Purgantibus cap.* 36. aliique annotarunt, ac illud observatum KYPERI testatur, dum *Institut. lib.* 2. *cap.* 26. Viro cuidam ob frequentiùs ea propinata non tantam Bilis copiam restitasse, quanta alvinis Fæcibus tingendis sufficeret, eumque hinc debilitatum post annum obiisse, refert. In hoc tamen casu non semper à Purgantibus erit incipiendum, cùm sæpè sola *aperientia*, & *Digestiva*, stimulo Purgantis acuata, item Salia fixa & volatilia, hanc Obstructionem simulque Icterum tollant. In progressu verò Morbi Purgationes sunt frustraneæ, nisi saltem in fine, Appropriatis imprimis præmissis, conveniunt, quin potiùs in Morbi statu *Diuretica*, & *Sudorifera* sunt optima.

Quoad *alterantia* vero & *Specifica* Antiictérica: inter ea primatum obtinet Mars, isque crudus, seu Limatura Martis crudè pulverisata, quæ optima est in quocumque Ictero, in specie Nigro; bis enim in die, mane & vesperi, ad ℈i. radicem & fomitem Morbi tollit; & cætera ex eo parata, vulgò Aperientia dicta, verb. gr. Essentiæ Martis liquidæ, & Croci Martis, pauco vel nullo Acido parati, & omnia Martialia, de quibus hinc inde in superioribus injecta mentio, Tincturæ Martis tartarisatæ; item Tartari Martiales, Extracta Martis cum Succo Pomorum Borsdorffianorum, eaque imprimis in Ictero Nigro & Plumbeo, optima sunt. Hinc etiam Hæmatites præparatus seu pulverisatus ceu Experimentum in Ictero à quibusdam laudatur, quatenus est hic totus Martialis, seu Martialis prosapiæ est. HEINRICUS *ab* HEER *in Observat.* 6. describit *Pulverem compositum ad pallidos Virginum colores*, quem laudat in Ictero Mensium Obstructioni superveniente, cujus basin Limatura Martis cruda, cum aliis Aromaticis mista, constituit. Hinc *Pulvis Specificus ad Icterum* est nil aliud, quàm *Limatura Martis* exactissimè pulverisata, & sub trirura cum *Oleo destillato aromatico Ligni Sassafras* irrorata, ne scilicet rubiginem contrahat; qui à scrup. j. ad drachm. ß. commodè & cum successu, nunc solitarius, nunc *cum Chrystalli præparatæ dimidio* propinatur, scilicet ad imitationem *Pulveris Cachectici*, imprimis HARTMANNI *in Praxi Chymiatrica cap.* 171. §. 5. Item *antimonium diaphoreticum Martiale Ludovici* expertum, quod vid. *in ejus Pharmac. pag.* 330. & alia *Martialia*, &c. nam hoc vel solùm ritè administratum sufficit ad Curam Icteri. Item Vina Martialia, vel quoque Vinum, in quo sæpiùs Aurum extinctum, à POTERIO commendatum. Rationem dat BURRHUS *in Epistol. ad Bartholinum*, quoniam scilicet ramenta subtilissima Auri communicantur istis liquoribus. Facit huc & Experimentum GESNERI *lib.* 3. *Epist. cap.* 105. ac PLATERUS *cap. de Ictero* in Ictero quocunque tanquam Experimentum commendat *Infusum Chalybis* cum Carbonibus de Quercu in Vino. In specie ex Mensium vitio si fuerit Icterus, *Martialia* laudantur. *acidulæ* huc pertinent, quæ desperatos Icteros interdum curant: conf. WILLISIUS *Pharmac. Rational. Part.* 2. *pag.* 284. STOECKERUS *in Praxi*: cùm hæ ipsæ post Icterum relictam Humorum dyscrasiam, & Viscerum atoniam, præsertim si diuturnior fuerit, optimè restituant.

Post Martialia fiat accessus ad *Specifica Icterica*, inter quæ primatum obtinet in Ictero Flavo *Chelidonium majus*, nobilissima Planta, & optimum in Ictero Remedium, præsertim quando ex vitiato Bilis motu, indeque Fæcibus alvinis griseis aut candicantibus existentibus Icterus oritur; de cujus usu vid. FORESTUS *lib.* 19. *Observat.* 31. & 40. Usurpatur autem variis modis: vel ut ex Planta recenti contusa exprimatur *Succus*, qui, licèt nauseosus, in Vino aut quocunque vehiculo mistus, quotidie mane hauriatur; qua ratione Ancillam Ictericam multosque Ictericos omne præmisso, nunc omisso Vomitu, paucos intra dies curavi: vel quando nauseabundus & ingratus est sapor, fiat secundùm methodum à CASTRO præscriptam Infusio Radicis Chelidonii majoris in Vino, quod intensè colore flavo tingitur, & bibitum notabile est Remedium, & infallibile, ut dicit CASTRO, in Ictero Experimentum. Item *Decoctum hujus Chelidonii* in Vino aut quocumque modo paratum, bis quotidie usurpatum, optimum est Remedium contra Icterum, & fallit rarò in Cura Icteri, si maturè assumatur. Hinc JOEL *Decoctum Chelidonii* majoris cum *Granis Juniperi* tanquam expertum meritò commendat & laudat: videatur WILLISIUS *Pharmac. Ration. Part.* 2. *pag.* 280.

℞. *Rad. Chelidon. maj.* M. ii.
Bacc. Juniperi M. i.
Cum *Vino* in mortario trita, & validissimè expressa propinetur.

Post Chelidonium majus, *Marrubium*, hujusque Decoctum, Essentia, & Extractum, similiter Remedium expertum est; de quo vid. FORESTUS *l.* 19. *Observ.* 19. & 40. *in*

40. *in Scholio*, ubi curavit Mulierem diuturno Ictero laborantem, quæ aliis omnibus irritis solo usu Syrupi Marrubbii curata fuit: quod & omnes Practici confirmant.

Huc spectat *Centaurium minus*, quod interbè quocunque modo fumptum, ob amaritiem ad Icterum egregium est: Ejus Decoctum euporiston est RULANDI in Cura Icteri; imò sunt, qui dicunt, quod centaurium minus recens contusum in calceos immissum, ut nudis pedibus inter ambulandum ita teratur, curet Icterum; fieri enim Plantam omnino flavam, ob id quotidie esse repetendam. Item *Taraxacum*, item *Flores Chamomilla*, *Herba Agrimonia*, *Abrotanum*, *Anseriana*, cujus succus vel Decoctum hauriatur, appropriata sunt Icteri Remedia: vid. RIVERIUS, FONSECA, & PETRÆUS *in Differt. harmonica.* Huc pertinet *Fumaria*, cujus solius Succo RIVERIUS *C. 3. observat.* 73. Icterum & Vomitum biliosum curatum refert: *Salvia*, de qua vid. PLATERUS *Prax. T. 3. pag.* 141. & *rosmarinus*, vid. FONSECA *l. 4.* Hæc simplicia omnia, quibus & *Cochlearia* addi potest, operantur, corrigendo Bilis oleositatem, & sal volatile ejus acuendo. De *Succo Capillorum Veneris* vid. VELSCHIUS *millen. C.* 13. *obs.* 13. Facit huc *Fragaria*, quæ etiam est Remedium expertum RULANDI, Decoctum nempe ejus aliquandiu continuatum, aut pro potu ordinario propinatum, quod ipsum sufficiens est in Cura Icteri Infantum: Nam quod etiam *Infantes fiant Icterici*, observat PANAROLLUS *Pent. 4. observ.* 44., ubi refert de Infante ex Utero materno Icterico. Magis adhuc convenit, si fragaria simul decoquatur *cum Passulis*, & ita Decoctum hauriatur, teste RULANDO *in Thesauro pag.* 168. item FONSECA *l. 1. Cons.* 34., qui dicit, fuisse Secretum cujusdam Religiosi, qui Ictericos curavit Decocto Herbæ & Radicis fragariæ quotidie hausto; vid. etiam BARTHOLINI *Acta med. hafniens. volum.* 1. *observ.* 120. v. g.

> ℞. *Herb. fragar. cum toto* M. ii. vel iii.
> *Passul. min.* ℥iii. vel iv.
>
> Hæc coqu. in f. q. *Aqu. font.* pro potu ordinario.

Fit potus gratus sæpius usurpandus, quem etiam HARTMANNUS commendat *in Praxi Chymiatrica*. Icterici enim, utut intensè sitientes, malè ferunt Cerevisiæ potum, partim propter amarorem, partim quòd oneret Ventriculum, cum benè digeratur, sed in mucum degeneret. Hinc sitientibus maximè Ictericis, convenientissimus potus erit vel modo dictum *Decoctum*, vel si *Fragaria* amaror molestus sit, solum *Decoctum Passularum*. *Passula* sanè multum in recessu habent, unde non possum non laudare *Electuarium* DIGBÆI *p. 8. Experiment.* ad quemvis Icterum, paratum ex passulis minoribus & Rhabarbaro.

Conveniunt etiam *radices 5. Aperientes*, Cichorii, Rubiæ tinctorum, Urticæ, Lignum sassafras. Radix Hirundinariæ seu Vincetoxici, ejusque Essentia, appropriatum est Antiictericum, & à SIMONE PAULI *Qu. Botan. pag.* 127. extollitur, præsertim in progressu & declinatione Morbi, si Vinum decoctionis ejusdem hauriatur, tam per sudorem quàm per Urinam egregiè operans, & tincturam removens. Ex ℔j. *radicis Urticæ majoris* & ℈i. *Croci* GESNERUS cum vino albo extrahit *Tincturam*, quam tanquam celebre antiictericum per 5. dies dosi ℥iii assumendam commendat. Ulterius *Flores hyperici* & *Calendula* hoc in casu etiam sufficiunt, in specie *Croci Flores* experimentum sunt ad Icterum. Flores Hyperici commendat STOCKERUS *in praxi*, si scilicet Flores cum Herba perforatæ, i. e. Hyperici, coquantur in Vino, vel Aqua, & detur continuò bonus haustus mane: prætereaque Herba & Flores ponantur in calceos: Remedium enim dicit esse expertum. De *Floribus Genista* res itidem certa est; id quod confirmat Observatio BORELLI *Cent. 4. observ.* 31., ubi Icterus à fumo Tabaci obortus curatus per *Conservam Florum Genistæ & Calendulæ*. Nec *Absinthium*, optimum Hepaticum, hic negligendum est, cujus virtutem in Ictero cum aliis cachesiæ symptomatis annotavit SOLENANDER *Sect. 5. Cons.* 25. Icteri diuturni Curationem per Decoctum Musci pulmonarii quercini videb. in M. A. N. C. *Annis. 3. observ.* 290. Pertinet huc *Decoctum* euporiston *Camerarii* ad Icterum, quod describit FEHR *de Absinth. pag.* 29.

> ℞. *Com. Absinth.*
> *Flor. rosar.*
> *Prun. sylv.* an. par. viii.
> *Croci* part. ß.
>
> Decoque in *Vino diuretico*, & exprime pro usu.

Aliàs *Semen Aquilegia* nobile est specificum expulsivum in Ictero, quod promovendo expellendove Excrementa Icterica massam Sanguineam purgat, estque TIMÆI euporiston, unde est basis pulveris *Timai* ad Icterum experti, cujus descriptio est hæc:

> ℞. *Sem. Aquileg.* ʒvi.
> *Croci Orient.* ʒi.
> *Tartar. vitriolat.* ℈i. vel ʒß.
> M. f. Pulvis,
> Div. in 7. part. æqu.

Sumantur ex vino Rhenano calido 7. diebus continuis; omni mane dosin propinando. Testari possum, quod aliquando Sartorem Ictereo Flavo contumaciter laborantem, aliis irritis, præmisso Vomitorio, hoc Pulvere restituerim: justa cujus usum imprimis *Spiritus Carminativus de Tribus* præ aliis proficuus erat.

Vel convenienter potest fieri *Emulsio ex hoc Semine*: ex. gr.

> ℞. *Sem. Aquileg.* ʒß. ad ʒvi.
> Cum f. q. *Aqu. Flor. Aquileg.* & *Chelidon.* maj.
> f. Emulsio:
> adde
> *Ebor. sine igne*, vel *Rasur. Eboris pulver.* ʒi. ad ʒiß.
> F. Mixtura contra Icterum.
> Edulcoretur parùm & usurpetur pro lubitu.
> D. S.
> Emulsio sanguinem purificans.

Benè confert hæc Emulsio: frequentiùs enim usurpata blando sudore expellit Icterum, & tincturam optimè delet: inter alia puerperæ, mox è partu Fœtus mortui ictericæ, cum successo dedi. *Ebur* certè, ceu appropriatum Absorbens, ut & *Corallia*, a multis ad Icterum commendantur.

Juxta hanc Emulsionem pariter quoque experta est *Emulsio Cnaffolii ex Seminibus Frigidis majoribus*, *&c.* quam videb. in M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Observat. 49. pag. 43. &* 40. SYLVIUS laudat *Semen Cannabis* in Lacte ad crepaturam coctum in Ictero; vel fiat ex hoc Emulsio cum Aqua appropriata;

> Vel
> ℞. *Sem. Card. bened.*
> *Napi*,
> *Aquilegia* an. p. æqu.
> Cum *Aqua quadam appropriata* f. Emulsio.
> D. S. ut antè.

Hisce accensenda venit *Radix Curcuma*, restaurativum sanguinis seu hepaticum, & Antiictericum specificum bonum; sive solitaria, sive cum martialibus in forma sicca, e. g. *Antimonio diaphoretico martiali*, conjuncta propinetur: verb. gr.

> ℞. *Limat. crud. Martis*, vel *Pulv. cachet. Martial.*
> *Vel Antimonii diaph. Martial.*
> *Rad. Curcum.* an. ℈ß. ad gr. xv.
> M. f. pulvis pro dosi: S.
> Pulvis Antiictericus.
> Vel
> ℞. *Rad. Curcum.*
> *Antimonii diaph.* vel *Bezoard. miner.* an. gr. xv.
> *Sal. vol. Cornu Cervi*, vel *Viperar.* vel *Succini* gr. vi.
> M. f. pulvis.
> D. S. ut antè.
> Vel
> ℞. *Antimonii diaphor. Martial. Lud.*
> *Rad. Curcum.* an. ℈i. ad ʒß.
> *Sal. volat. Cornu Cervi* ℈ß.
> M. pro 2. dosibus.
> D. S. ut suprà.

In specie, si à Calculis in Folliculo Felleo fuerit Icterus, Radicem hanc ceu Experimentum commendat HOFFMANNUS *in Clave Schrœderiana p.* 365. de quibus Calculis exturbandis etiam vid. Remedia ordinaria in M. A. N. C. *Annot. 4. & 4. Observat. 99. p.* 103.

Hæc ipsa specifica ex Regno quidem Vegetabili optimè sunt juncta *in Essentia contra Icterum* D. MICHAELIS, cujus Ingredientia sunt hæc:

> ℞. *Herb. Marrub.*
> *Eupator.*
> *Abrot.*
> *Anser.* an. M. i.
> *Rad. Chelid. maj.* ℥ii.
> *Tarax.*
> *Fragar.*
> *Gramin.*

Digitized by Google

Rhabarb. Mon. an. unc. iii.
Curcum. (egregium remedium) unc. ß.
Flor. Hyperici,
Calend.
Cichor.
Hepat. nobil.
Genist. an. p. iii.

Ex his cum *spiritu Chelidon. maj.* f. Essentia.

Nec omittenda sunt *ex Animalibus*, quæ Sale volatili, nunc diuretico nunc sudorifero, constant: Hinc *Aselli*, & *Lumbrici terrestres*, seu eorundem blandè in Balneo Mariæ exsiccatorum Pulvis ad ʒi. sæpiùs propinetur: vid. THONER, & LOTICHIUS: Nam hic Pulvis Bilem insigniter acuit: aut more Antiquorum subigendi cum sero Lactis vel Cerevisia: vid. MAROLDUS *Pr. p.* 171. vel infundendi, vel coquendi cum Vegetabilibus Aperientibus sic dictis, aut Specificis, vel Menses moventibus &c. aut per putrefactionem vel fermentationem *Spiritus Urinosus* ex his paratus ad ʒß. subinde exhibeatur, propter Sal volatile nitrosum abstergens, incidens, & saporem Icteri specificum corrigens, Urinamque ciens, ab omnibus Practicis laudatur. Quibus via cedit *Spiritus Tartari* probè rectificatus urinosus, *Spiritus Carminativus de tribus*, *Spiritus Urinæ humanæ*, ad modum ZWELFERI *in Mant. Herm.* traditum paratus, *Liquor Cornu Cervi succinatus* ad guttas xxx. *tinctura Tartari* acerrimæ gutt. xxx., aut loco Spiritus Urinæ *Spiritus Salis Ammoniaci* efficacior erit.; hinc Pauperculi *Urinæ Potu* ab Ictero se curare solent; vel quod in multis probatum euporiston, utut fœtidum:

℞. *Succ. Absinth.* vel *Chelidon.* & *Marrub.* q. v.
Misc. cum *urina Ægri*.

De quo bibat bonum haustum, contineat se in lecto & sudet, sudorque sæpiùs abstergatur; hoc enim aliquoties repetito subinde restituitur.

Certè præmissis præmittendis (i. e. *Vomitu* & *Martialibus*) post Specifica, *Salia volatilia* sunt optima Icteri Remedia. Unde propter hujusmodi volatilem salinam nitroso ammoniacalem texturam, *Stercora* quorundam Animalium tantoperè ad Icteri Curam tàm PARACELSUS, quam alii Practici, commendant; qualia sunt stercus caprillum, gallinaceum, columbinum, equinum, in specie stercus viridescens *Anseculorum* juniorum, imprimis Chelidonio & Anserina nutritorum, ad ʒi. Nam propter ammoniacalem vim, & Anserinam, ceu Specificum in hoc Morbo, qua vesci solent, illud Stercus Specificum Antiictericum fuit BARTHOLETI (vid. FONSECA *l. a.* ac GRULINGIUS *Prax. lib.* 3. *pag.* 307.) recipitque Stercus anserinum & Lumbricos terrestres: aut Pulverem Ictericum, quem LOTICHIUS *lib.* 4. *cap.* 2. *Observat.* 6. & 7. describit quibus WILLISIUS Stercus ovillum substituit: item *stercus Canis* ossa rodentis; item *stercus album Pullorum* exsiccatum & pulverisatum: Abundant enim omnia stercora sale volatili de natura ammonicali, quod ipsum egregiè vitia Bilis & succi Pancreatici simul corrigit & emendat. Quo facit *Tragea stercoraria* QUERCETANI *in Pharm. pag.* 451. ea solis Animalium stercoribus parata: vid. FINCHIUS *Chym. pag.* 145. Hæc omnia à ʒß. ad ʒi. propinantur, & ad Icterum laudantur; sicut & quidam commendant *succus stercoris Capræ* expressum cum Lacte ceu egregium in Ictero Remedium. *Pediculi* tres, vel quatuor vivi deglutiti commendantur à quamplurimis, & Experimento comprobavit ZACUTUS LUSITANUS *lib. ultimo Med. Princip. cap.* 2. Hisce annumerandi veniunt *Lapides* in Fellibus Animalium reperti, præsertim *Lapis* ille *in Felle Bovis* repertus euporiston non est contemnendum, utpote cum sit nihil aliud, quàm Bilis naturalis coagulata ab acido, cujus Pulvis à ʒß. ad ℈ii. imò ad ʒi. mirè ad Icteri Curam laudatur; extra quem & *Lapis ex Felle Porci* egregius est: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observat.* 183. *pag.* 499. Loco quorum etiam capi solet *Lapis Bezoar*, sive *Orientalis*, sive *Occidentalis*, ex cujus usu Urinas nigras instar Atramenti redditas fuisse, observatum fuit in Ictero Nigro: vid. HOFFERUS *in Herc. Med. pag.* 140. *suprà allegato*: vel *Calculus humanus*, tam per Urinam quam per sudorem, Icterum pellens est. Item spectat huc *Lapis Ceraunius* præparatus a ℈i. ad dr. ß. qui est specificum ad Icterum *D. Michaelis*, quo ipso aliquoties curavit, qui quotannis hoc Morbo afficiebantur: in cujus defectu Lapis in Folliculo Fellis Tauri repertus commodè substitui potest; sic ipse cuidam quotannis Ictero laboranti exhibere soleo lapidem Ceraunium præparatum. TILEMANNUS & AGRICOLA ea Lapide Ceraunio Pulverem contra Icterum præparant. HARTMANNUS & D. MICHAELIS cum Exuviis Serpentum, aut Viperarum sponte depositis miscuerunt, & dosi ℈i. propinarunt: vid. *suprà*, *ubi de hydrope Artic.* 3. Ex quibus variæ fieri possunt Formulæ: ver. grat.

℞. *Rad. Rubiæ tinct.*
Chelidon. maj. an. unc. i.
Herb. Marrub.
Summit. Absinth. an. M. i.
Sal. Tartari ʒii.

Includ. Nodulo Vino infundendo.

D. S.

Nodulus Sanguinem mundificans.

Vel

℞. *Extr. Chelidon. maj. gumm.* ʒi.
Lap. Bezoar. Occident.
Antimonii diaph. Martial. Lud. an. gr. xv.
M. f. Bolus. S.
Bolus Sanguinem mundificans.

Diluatur in haustu Vini, capiatur.

BIERLING sequentem commendat Pulverem:

Bezoard. minor.
Jovial. ana ℈ß.
Matris perlar. prap. gr. v.
Bez. Orient. gr. vi.
M. S.
Pulvis Vespertinus pro una dosi.

Item

℞. *Aqu. Tarax.* ℥i.
Extract. Chelidon. maj. ʒß.
Sal. volat. Corn. Cer. gr. ix.
Syr. Card. bened. ʒi.
M. S.
Potio Sanguinem mundificans pro una dosi.

Vel

℞. *Croci Martis aperit.* unc. ß.
Extr. Rhabarb.
Rad. Curcum.
Fumar.
Absinth.
Cent. min. ana dr. ß.
Olei destillat. Majoranæ gutt. vi.
F. Pilulæ No. 197. (E)
D. S.
Pilulæ sudoriferæ. (F)

Dosis viii. ad xii. mane & vesperi.

Pro *Turgescentia biliosa* mitiganda *Opio* locus concedi potest: Potui ordinario instillandus Spiritus Salis dulcis, & Spiritus Nitri dulcis, item spiritus Salis Ammoniaci acidus vid. GRIMMIUS *Compendio Medico Chymic. lib.* 3. *cap.* 1. *Observ.* 26. & 27.

Cæterùm in fine interdum, non autem semper, blanda Laxantia adhiberi convenit pro evacuatione primarum viarum, inter quæ huic scopo inservientia hactenus enarratis aut subjungenda, aut interdum etiam permiscenda, semper sint moderata & blanda. Præ cæteris commendantur *Flores Pruni sylvestris*, qui blandissimè & appropriatè laxant per Alvum, si infundantur in potum ordinarium cum Nodulo, qui crebriùs bibatur; vel Manipulus *Florum Acaciæ* infundatur in Vinum, maceretur per diem & noctem in loco calido, quod Vinum ita hauriatur: Dicitur KAUFFINGERI Experimentum, laxat blande, & ad crasin Sanguinis confert: vid. *Collegium in Schrœderum Par.* 1. *S.* 2. *Class.* 1. Convenit hic etiam *Infusum Foliorum Sennæ cum Sale Tartari* in Aqua specifica; Nam sal Tartari hic convenit duplici ex fonte:

1. Quoniam absorbet Acidum, & præcipitat materiam heterogeneam.
2. Quia adjuvat extractionem mucilaginis purgantis ex Senna, & stimulat quoque, ne adhærescendo plicis Intestinorum Hypercatharses inferat: semel enim pro semper moneo, non debere propinari Infusum Sennæ, nisi adjecto stimulo Salis Tartari.

Extractum autem Foliorum Sennæ nil valet. In specie laudem meretur *Rhabarbarum* & Rhabarbarina, quod appro-

(E) *Cur non* 200.?
(F) *Potiùs*, Pilulæ Aperientes, *signandum foret*.

Digitized by Google

propriatum est, utut vulgò Bilem evacuet. Ast hoc non solùm præstat, sed potiùs partim alterat, partim evacuat; ideò vim specificam Antiictericam habere dicitur, nec sine causa à PARACELSO commendatur. Nempe *Rhabarbarum electum pulverisatum* optimè in substantia usurpatur à ʒß. ad ʒi. propinetur in Jure vel Vino calido mane jejuno stomacho, æger nonnihil contectus insigniter sudabit (G), & à meridie Alvum laxam habebit:

Vel

℞. *Rhabarb.* ʒß.
Tartari vitriol. vel Arcan. dupl. gr.xii.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Laxativus.

Usurpetur dicto modo. Et sanè pulvis hic *Rhabarbari* in his casibus præferendus est extractis, utpote quæ nullios sunt pretii: Unde Infusum Rhabarbari cum Marrubio est egregium remedium ad Curam Icteri: Quo pertinet Essentia Alexipharmaca laxativa *Clauderi* ex Rhabarbaro, vel Elixir Cachecticum polychrestum laxativum cum Essentia Absinthii:

Vel

℞. *Passul. min.* aut *earund. Pulp.* ℔ß.
Rhabarb. el. ʒiii.
Tartari vitriolat. Tach. ʒii.
Cum f. q. *Syr. de Cichor. cum Rhabarb.* f. Electuarium.
D. S.
Aperiens Electuarium sanguinem mundificans.

Vel infunditur Rhabarbarum in Aqua Specifica cum Foliis Sennæ, addito Sale Tartari:

Vel

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ʒiiß.
Rhabarb. el. ʒi.
Rad. Curcum. ʒß.
Sal. Tartari ℈i.
Infund. in *Aqu. Fumar.* per noctem:
Colaturæ adde
Syrup. de Cichor. cum Rhabarb. ℥i.
M. D. S.
Potio Laxativa Sanguinem mundificans.

Vel

℞. *Summ. Centaur. min.* p. ii.
Rhabarb. el. ʒii.
Sal. Tartari ℈i.
Infund. in f. q. *Vini absinthit.*, stent in loco calido per noctem.
Colaturæ adde
Syr. de Cichor. cum Rhabarb. ʒvi.
M. S.
Vinum Absinthites Purgans pro una dosi.

Vel

℞. *Rhabarb. el.* ʒii. vel iii.
Sal Tartari ℈i. (vel *Crem. Tartari* ℈i. ad ʒi.)
Infus. in *Aqu. simpl.* vel *Appropr.* ℥iii.
Stent in loco calido;
(cum Cremore Tartari verò ebulliat ad Tartari dissolutionem.)
Colaturæ adde
Syr. de Cichor. cum Rhabarb. ℥i.
M. D. S.
Potio Laxativa sanguinem mundificans.

Sanè Rhabarbarum sub forma Pulveris vel Infusi in his casibus præferendum est extractis.

In Ictero Nigro autem *Infusum Hellebori nigri* in Sero Lactis confert, aut *Pilulæ ex Extracto Hellebori nigri* cum Extracto Martis concinnatæ: quibus, quantum possibile fuerit, *Gummi Ammoniacum* sociandum, quod optimum aperitivum, & muci viscidi incisivum. *Præcipitata Mercurialia* pro purgandis Ictericis ad Curam Icteri à quibusdam commendantur: sic Mercurius Præcipitatus rubens cum Tartaro ad aliquot grana commendantur à FINCKIO: Mercurius Præcipitatus luteus ad gr. v. vel viii. commendatur à SCHNEIDERO *in Pharmacopœa*: sed transeant, cùm tutiora prostent. Pertinet huc Decoctum LINDANI, quo quemvis Icterum curat, præsertim, quod probè notandum, præmisso Vomitorio; utplurimùm enim in principio Curationis Vomitorium propinandum venit. Decoctum est tale:

℞. *Rad. Cich.* aut *Tarax.* ℥ii.
Chelidon. maj. ʒvi. ad ℥i.
Herb. Endiv. aut *Cichor.* M. i. vel ii.
Fragar. M. iß.
Marrub. M. ß.
Tartari alb. ʒß. ad ʒvi.
Fol. Senn. ʒvi.
Coqu. in f. q. *Aqua*, aut *Aqua & Vini* ana q. f. in vase clauso: Decocti ℞. ℔ii.

Detur pro usu: addendo, si præstantius desideretur, singulo haustui *Spiritus Tartari rectif.* ℈i. ad dr. ß. sumantur 3. diebus, & omni mane duo haustus, interposita hora, continuando, donec Malum sit curatum.

In hujus usu attendendum, ne sint secessus ultra tres vel duos in die: si contingat liberaliùs purgari prima die, aliis sumatur tantò minus. Tali Decocto Amstelodami curavi Mercatorem ex Ictero Nigro: Tribus septimanis nihilum quidem profeci; Urinæ manebant crudæ, & splendidæ; post dies paucos, apparente coctionis signo, aberat splendor, & turbidæ erant urinæ: Prædixi ergò illi solutionem Morbi. Continuari igitur Medicamentum, & non mutare opus est.

Convenit quoque *Apozema* SYLVII *cap.* 46. §. 68. *pag.* 452. & *Potio* sequens BARBETTE, quam habet *in Exercit. Practicis*.

℞. *Rad. Rubiæ tinct.* ℥i.
Urticæ,
Curcum.
Chelid. maj. an. unc. ß.
Fol. Marrub.
Cuscut. an. M. i.
Flor. Genist. p. ii.
Sem. Cannab. unc. ß.
Aquileg.
Petroselin. an. dr. iii.
Coque in
Vini albi tenuior.
Aqua pura an. q. f.
Colaturæ ℔iß. adde
Syr. de Cichor. cum Rhabarb.
Spinæ cervin. an. unc. ii.
Spiritus Salis Ammoniaci vel *Carminat. de Tribus* dr. iii. Misc.

Vel

℞. *Herb. Marrub.*
Cuscut. an. M. ii.
Flor. Genistæ,
Acaciæ,
Calend. vel *Cartham.* an. M. i.
Rad. Scorzon.
Filicis,
Cichor. an. unc. I
Crem. Tartari unc. ß.
Coqu. in f. q. *Aqua*.
Colaturæ adhuc ferventi infunde per noctem.
Fol. Sena. sine stip. dr. vi. vel *Rhabarb. el.* unc. ß. ad dr. vi.
Colatura ad ℔i. D. S.
Potio sanguinem purificans.

Quoad *Icterum Nigrum*, saltim notetur: ut in præscribendis Remediis semper Acidum absorbendi simul habeatur ratio; sive hoc fiat illa eligendo, quæ utrique Humori simul dicata, v. g. per *Terrea*, *urinosa & Martialia*; sive hæc aliis & hactenus dictis commiscendo; sive modò hæc, modò illa diversis vicibus propinando.

Hæc fuerunt *Interna*, de quibus adhuc in genere moneo: In medicamentis Antiictericis esse insistendum ad tempus, quia est Morbus chronicus, & contumax, & quidem quamdiu Urina mingitur tenuis, & splendida, tamdiu illis insistendum, donec signa Coctionis appareant, & aut fiant crassæ, & turbidæ, & cum sedimento repletæ; his enim apparentibus solutio imminet, & spes salutis est in propinquo. (H)

Hisce Internis interdum *Externa* quoque Remedia ace-

(G) *Sudabit, si stragulis contegatur, non quòd Rhabarbarum assumserit.*

(H) *Specificis omnibus Antiictericis palmam sanè præripit* Aqua ex albo albi *dicta, ac inter arcana à Cl. nostro* Thoma Cornelio *habita, postmodùm à* Luca Tozzi 4. aph. 62. *publici juris facta. Paratur ex albumine Ovi, quousque in spumam abierit, conquassato, & cum Aqua Graminis, vel fontis, permistis, adjecto Sacchato candido ad saporem. Nos & Nitrum fixum maximo ægrorum commodo addimus. Hæc Aqua nive perfrigerata ad* ℥iv. *mane (& quandoque etiam vespere) jejuno stomacho ad multas dies exhibita, etiam desperatum Icterum, tutò feliciterque debellat.*

cedunt, quæ in Icteri Cura subinde plantis pedum applicari soleot, qualia sunt *Centaurinm minus*, irem *Radix Chelidonii majoris*, & *Hypericonis*, de quibus *suprà* dictum. Sic pro delenda penitus tinctura seu colore cirrino, qni alias sponte evanescere solet dictia hactenus adhibitis, conveniunt *Frictiones* seu *Balnea*. Sic mittantur Colore petegrino infecti, sani licèt sint Ægri, in Balneum Aquæ tepidæ, ut ita relaxentur Cutis pori, fricetur corpus cum Sacculis, repletis *farina Hordei*, *& fabarum*, quibus Aquæ calidæ immersis fricandum Corpua; ita enim vitiosus color quicunque, interdum pertioax, deponitur ac evanescit, vel fiat Balneum ex Resolventibus, v.g. *Scabiosa*, *Saponaria*, *Chelidonio*, *Chamomilla*, *Parietarin*, *Origano*: de quo vulgò dicitur, quod colorem ictericum eò usque evocet: ut Aqua Balnei inde tiogatur; *Beta*, *Anetho*, *Marrubio*, *Abrotano*, *Radice Lapathi*, *Sigillo Salomonis*, *ex Lupinis*, *Nitro*, *Sulphure*, *Calce viva*, & similibus, qnibns Corpus abluatur; v. gr. usurpetur Balneum ad Cutem detergendam *Mynsichtii*,

Vel

♃. *Herb. Saponae.*
Parietae. an. M. ii. vel iii.
Rad. Bryon. ℔ß.
Rad. Sigilli Salom. ℥iv.
Pulv. Pisor. Nodulo inclus. ℔ß.
Incisa D. S.
Species ad Balneum.

Balneis hujus decoctionis aliqooties Æger iosideat, novam semper Aquam recipieodo: tunc Pisorum pulvis Nodulo laxiori inclusus sit.

De *Tinca Pisce*, Umbilico vel dextro hypochondrio imponenda, aut plantis pedum supponenda, quæ exinde flavescere dicitur, & æger sanati; ac de potu è poculo cereo flavo, rem in dubio, ceu incertam, relinquo.

Pertineot huc Externa ad Icterum quemcunque Mulierum Gravidarum cnoveoientia, quibus propter metum Abortus non semper tutum est propinare Interna, aut imbecillioribus: in talibus quovis Ictero correptis expertum est Cataplasma *Joelis*, quod habet:

♃. *Fol. Marrub. virid.*
Rad. Chelidon. maj.
Visci quercin. an. M. ii.

Hæc cum Aceto vel Vino subacta plaotis pedum applicantur: vid. RONDELETIUS.

Aut si tutum videatur, potest ex hia fieri iosusum io Vino, & propinari internè pro sudoris prolectione. FORESTUS *l. 19. observ.* 21. Gravidæ Ictero laboranti, cùm jam instaret partus tempus, sequens Claretum cum successu propinavit:

♃. *Herb. Marrub.*
Puleg.
Artemis.
Capill. Veneris,
Verben. an. p. i.
Rad. Calam. arom. ʒiß.
Croci ℈i.
Cinnam. ℥ß.
Sacch. q. s.

Cum *Vino* f. Claretum, quod profuit, & cùm 5. vel 6. diebus assumpsisset, feliciter peperit, & simul tunc ab Ictero liberata fuit. (I)

Pertinent huc etiam Curæ Magneticæ, uti in aliis Morbis Chronicis, ita & in specie in Ictero proficuæ. V. g. Urinam Ægri misceot cum Farina Hordei, exin formant placentas, quas in Aquam piscibus proiicinnt, aut Cani vel Feli devorandas præbent; sic Icterus evanescet. Innuit hoc HELMONTIUS *pag.* 595., & in Anglia in duabus personis à se expertum refert hoc Dn. BOYLE *in Philosoph. Experimentali*. Dicunt, si Æger quotidie urticas vivas permingat, exinde arescere Urticas, ægrum verò successivè curari; vid. KESLERUS *Process. tone.* 5. *pag.* 84. Vel infundatur ægri Urina supra acervum Formicarum: vid. M. A. N. C. *ann.* 3. *observ.* 89. *pag.* 146. Sic Urina Icterici sopra Stercus equinum, dum calet, excreta curat Icterum, annotante PLATERO & GRUELINGIO: vid. WILLISII *Pharm. Rat. Part.* 2. *pag.* 149. Vel permisceatur Urina cum Cineribus Fraxini, & in Globulos redacta prope fornacem exficcetur: Conf. WILLISIUS *l. c.* Vel, quod fuit expertum à CASTRO.

♃. *Ovum Gallina*, suo luteo, & albumine per mediocre foramen orbatum, ita ut sola Testa remaneat integra, quæ impleatur *Urina patientis*, & facta scrobicula in hypocausto, sinatur ibi, donec lento calore exficcetur Urina; pari gradu, & exficcatur Urina, & tollitur Icteritia.
Potest fieri etiam citiùs in digestione Cinerum. Si verò per incuriam contingat aduri Testam, Icteritia abit in Nigram Icteritiam immedicabilem.

Vel Sanguine ex Mediana Ægrotantis extracto, & Ovi gallinacei Testæ artificiosè incluso, & ita Ovo 14. dies Gallinæ pto fotu supposito, postmodùm cum Carne quadam misto, & Cani, vel sui famelicæ exposito, ut comendatur, Icterum & Morbos ex vitioso sanguine oriundos transplantando averruncare satagunt: vid. BURGGRAVIUS *in Biolychnio*. Item ex Urina Ægri, & Lacte, & addito Pane similagineo, fiat Jusculum, propinetur Cani; qui si non moritur, nec Homo morietur, sed convalescit.

ARTICULUS I.

De Lue Venerea.

L*Ues Venerea* ita dicta, quod ex concubitu & usu cum subjecto impuro frequentissimè, & facillimè contrahatur; & est nihil aliud, quàm *Contagiosa totius Corporis Cachexia*, *cum insignibus*, *& crudelibus Artuum*, *& locorum quorumlibet Nervosorum Doloribus*, *pluribusque Symptomatis stipata*, *à corruptis*, *malignis*, *& quasi virulentis Humoribus dependens*; ita quidem, ut priùs semper Membrum afficiatur, per cujus contactum Vitus illud corpori primò & immediatè affricatur.

Innotuit hic morbua Europæis non nisi ante duo circiter secula, & quidem circa Annum Christi 1493. Dubium ergò mox oritur: an Veteribus cognitus fuerit hic Morbus, an non? Prina qui defendunt, non pauci sunt, quos inter est LINDANUS, exactus Veterum scrutator, qui *supee Hartmannum* asserit, quòd GULIELMUS *de* PALAZETO, qui floruit Anno 1470. accuratè de hoc Morbo scripserit; item BERNHARDUS GORDONIUS, qui floruit Ann. 1305. & in *Lilio* suo *Medicina* de hoc scripsit; item VALESCUS *de* TARANTA Aooo 1417.; imò quòd & alii Antiquiores citari possint perhibent, qui de hoc Affectu scripserunt, & de eo agunt, cùm de Morbis pudendi scribunt. Alii econtrà Veteribus incognitum volunt, asserentes eundem in India Occidentali Endemium existere, illùmque milites Hispanos ex istis locis redeuntes Anno 1494. reportasse, & hinc in Italia ab iisdem disseminatum, & in specie in Castris Gallorum in Obsidione Neapolitana à Scortis Urbe exclusis longè latèque propagatum fuisse, undè ab Italis *Morbus Gallicus*, à Gallis *Morbus Neapolitanus*, ab aliis *Syphilis*, quo nomine apud Veteres veniat (K), ab aliis appellata fuit. Sed lis hæc de lana caprina: vid. SENNERTUS *l. 6. prax. part. 4. s. 1. p.* 128. MANARDUS *Ep. l. 2. p.* 99. item MONARDUS *de simplic. Med. histor. pag.* 312. HELMONTIUS *de Peste*, FRACASTORIUS *tract. peregrina Lues nova*, &c. qui omne diversa de ejus Origine tradunt.

Exactam ejus Historiam enarrare ferè difficile est; nam, ut inquit LINDANUS: *si Proteus est*, *Lues Venerea est*, *& credo*, *non esse morbum*, *qui tam difficilis sit cognitu*, *quàm Lues Venerea*; *nullus enim morbus est*, *cujus pallio tegi non possit*, *adeò ut ex multis hoc morbo laborantibus vix duo sint*, *qui eodem modo afficiantur*.

Symptomata enim, quibus Morbus hic se manifestat, non semper eadem sunt: quibus tamen innotescere solet, aut primaria aut frequentiora, hæc deprehenduntur:

1. *Effluxus Humoris spermatici* virulenti ex Pene in Maribus, ex Genitalibus in Mulieribus, quem *Gonorrhœam Virulentam* seu *Veneream* appellant, congressum

(I) *Externis remediis accenseri debet*, *quo Rustici ad Icterum depellendum utuntur*. *Succum Cucumeris sylvestris naribus indunt*, *vel Cucumerem ipsum sectum naribus applicant*: *ex his enim maximam flavi liquaminis copiam eliciunt*, *atque Ictero sanant*. *Verùm in delicatioribus solet Remedium hoc excoriationes & ulcera sua acritate excitare*.

(K) Syphilidis *titulo insignitur elegantissimum Poema* Cl. Hieronymi Fracastorii, *de Morbo Gallico conscriptum*.

gressum, cum persona plùs minùs suspecta paulò post, interdum tertia vel quarta die, interdum paulò tardiùs, insequens. Cùm verò Sanies, quæ profluit, acris sit, & in confiniis Præputii, ubi Glandi connectitur, subinde retineatur, acrimonia sua irritante *Inflammationem Præputii*, *&* *Tumorem* insignem eacitat, ita ut Glans Phymosi quasi affecta detegi non possit; dum interiiis Sanies ista acrior facta Glandem potentiùs arrodat: nunc verò Præputium Tumorem quasi flatulentum contrahit, ita ut in immensum intumescat, & quasi transpareat, & Glandem inferiùs stringat. Quòd si intempestivè supprimatur, aut non ritè corrigatur hic fluaus, universum Corpus Lues ipsa brevi pòst perfectè inquinabit.

2. *Bubones in Inguinibus* saltem eaorti, vel pòst Veneris usum, vel etiam aliquo tempore post, duri, dolentes, præsertim noctu: qui si evanescant, aut saltem incisione aperti ad Suppurationem & Mundificationem producantur, res in meliori erit statu: interdum non suppurantur, sed potiùs indurantur.
3. *Lassitudo insignis ulcerosa*, & *Torpor* gravis quælibet membra occupat, quasi fustibus contusa essent.
4. *Pustula varia* multiformes & scabræ, in Corporis partibus se offerunt: in Pene quidem pustulæ parvæ præsertim in Glande apparent, item circa Coronam, quæ paulatim rumpuntur, & in Ulcera alba degenerant, hinc successivè fiunt profunda & callosa, Glandis substantiam successivè eaedentia & absumentia. Si ea Congressu impuro malum sit, ferè in pene primitus, idque utplurimùm cum Gonorrhœa, apparent Ulcera. Aliàs quoque pustulæ hinc inde in Corpore, præsertim tamen in fronte, Facie, Faucibus, & Naribus, hinc Cute Capitis pilosa, erumpunt, nunc plùs nunc minùs protuberantes; item circa Pubem & Coxas, interdum densè Labia Vulvæ obsident, suntque squamosæ, scabiosæ, inæquales, coloris raro intensè rubri, utplurimum lividi, aut ex livido flavescentes. Nunc aridæ sunt & easuccæ, & Squamas saltem suggerunt, aliquando Sanies quædam acris exinde emanat, ipsis pustulis hinc latiùs serpentibus, & se dilatantibus.
5. Procedente malo Pustulæ hæ tandem abeunt in *Ulcera*, quæ etiam sine illis non rarò accidunt, *fordida* & *maligna*, nec Pus, sed Saniem acrem, vicina loca exedentem, suggerentia, nunc materiam tenacem, lividam, viscidam, &c. simul eaudantia. Loca occupant imprimis Glandulosa, penem & pudenda muliebria, Nares, Labia, Fauces, Palatum & Papillas. Sanè Exulceratio spontanea & diuturna, nec facilè curabilis, aut curata licèt, subitò tamen denuò recidivans, in Palato & Faucibus sine alia causa cognita eveniens & perdurans, unum ex primariis (si alia tamen simul respondesnt) ex hujus Luis indiciis subministrat.
6. *Ulcera hæc Ossa frequenter* quoque adoriuntur & cariosa eadem reddunt, in specie Ossa Palati, Narium, & propter perpetuum pituitæ virulentæ affluaum, ac illorum spongiositatem, & Cranii maaimè, quin & partes internæ in Venerea Lue Ulceribus obsessæ observatæ fuerunt.
7. *Dolores* adsunt *atrocissimi*, & hi etiam primarium quoddam symptoma Luis constituunt, Dolor nempe nunc Artuum simul, nunc simul etiam Capitis, & quidem non Articulorum, sed saltem Artuum mediorum, nempe mediorum Humerorum, mediarum Tibiarum, Frontis, Temporum, item sterni dolores. Hi sunt saltem nocturni, qui circa vesperam hora nona vel decima, aut etiam citiùs, incipiunt exacerbari, & inter tertiam & quartam matutinam solent discedere, totaque die aut nulli aut tolerabiles esse: Sunt *Ostocopi*, *fixissimi*, subinde etiam simul *lancinantes*. Rarum est, quòd subinde etiam circa Articulos observentur; iidem; sicuti etiam rarò Lumbos & Os Sacrum occupant. Observavi tamen in Fœmina morbo hoc Inguinali, per sudorem copiosum, quem frequenter detersèrat, infecta, quæ graves dolores nocturnos in dorso & Lumbis, & circa Os Sacrum, patiebatur aliquandiu, antequàm ipsa Lues perfectè se manifestaret.
8. In dictis locis, medietatibus nempe Ossium, item in Capite, Fronte, &c. observantur quoque *Tuberositates* & *Tumores*, dicti *Gummata*, *Nodi*, *Tophi*, *&c.* plani, minùs elati, ad medii Ovi & ulteriùs magnitudinem excrescentes, secundùm Ossis situm ferè formati, insigniter nocturno tempore utplurimùm dolentes, rarò indolentes: Hos ipsos sub Periostio oriri plures asserunt, unde si diuturniores sint, non rarò Ossa ab iisdem arroduntur, & cariosa evadunt.
9. *Calor in volis Manuum* & *plantis Pedum insignis*, harumque *Rhagades*, *Fissura* & *Excoriatio*, sine manifesta causa.
10. *Verruca*, tam depressæ, quàm elatæ; item *Ficus*, *Condylomata* & *Crista* in partibus pudendis mulieribus, & utriusque sexus Ano succrescunt.
11. In morbo inveterato *Pili defluunt*, tam in Capite & Barba, quàm superciliis præsertim, cum Pustulis, Ulceribus, aut scabie sordida junctis, sine alio Morbo præcedaneo.
12. *Macula rubescentes*, *flavescentes*, aut *livescentes*, nonnunquam satis latæ, præsertim in Pudendis, Pectore ac Dorso, item in Abdomine, subinde comparent, quas pressas albicans vestigium, mox ad pristinum colorem rediens, exhibere PLATERUS *Prax. Tom.* 3. *pag.* 384. *testatur*. vid. SYLVIUS *lib.* 4. *Prax. Tract.* 3. §. 18.
13. Supervenit *Inflammatio Testium*; *Raucedo*, atque *Uvula laxatio* & *erosio*.
14. *Tinnitus Aurium*.
15. Inveterato denique malo pro majore vel minore partium solidarum affectione, fluidarumque alteratione, Surdi, Cœci, Tabidi, Scabiosi &c. fiunt Infecti.

Omnia hæc proliaè eaplicata videbitis in SENNERTO *l.* 6. *Prax. Part.* 4. SYLVIO *lib.* 4. *Praxeos Tract.* 3. & BOTALLO *Tr. de Lue Venerea*: qui tres instar aliorum omnium sufficiunt.

Atque hæc quidem symptomata non cuivis contingunt, nec omnibus hujus Luis gradibus, nec etiam, utut frequentiora, solitaria observantur; sed alia insuper his complicantur, imò non cuncta eandem vim diagnosticam habent. Quatenus verb. gr. non omnis, sed Virulenta saltem Gonorrhœa Luis Venereæ suspicionem movet; Pilorum decidentia sine aliis signia & per se pariter nihil tale arguit; Bubones Venerei ab illis, qui eatra hanc Luem geniti, haud differunt, sicut contra communem sententiam PLATERUS *l. a pag.* 387. & SYLVIUS *l. a.* §. 134. per Eaperientiam testantur; ac Condylomata non tam Luem Veneream, quàm præposterum & frequentiorem Veneris usum, familiarem illis, qui hoc morbo laborant, sequuntur: hincque hujus Luis signa propria haud existunt. Ita, ut *Symptomata hujus Morbi primaria manseant Gonorrhœa Virulenta*, *Pustula*, *Ulcera*, *Ossium Caries*, *Tophi*, *&* *Dolores* enormes, nullisque Anodynis cedentes: quibus PLATERUS *pag.* 384. *Maculas cutaneas* quoque addit, quatenus ex his solis, si de nulla alia earum causa, præter Coitum impurum, constet, Luem Veneream incipientem concludit.

CAUSÆ.

Afficiendi modus hujus Luis simpliciter *est per Contagium*, isque frequentissimus per *Congressum Venereum*; non quidem frequentiorem, sed vel unicus levior actus sufficit, sicut hujus respectu rarissimè aliis modis afficere solet. Pertinet huc etiam *Hereditarius Character*, quo Liberi à Parentibus infici solent: Sic FORESTUS *lib.* 32. *Observat.* 2. refert Luem Veneream, qua Maritus affecit Uaorem, hæc Infantem in Utero, hic Nutricem, hæc tres Liberos proprios: simile vidi in AMATO LUSITANO *Centur.* 4. *Cur.* 49. Item SCHENCKIUS *in Observat.* refert Mulierem, quæ Fœtum edidit Gallicis Ulceribus scatentem, cùm Conjua hoc morbo afficeretur, illa sana. Reliqui ergò modi præter Congressum, quibus Contagium Venereum se propagat, sunt varii. Omnes autem Fomitem materialem minùs spirituosum

pro

Digitized by Google

pro fundamento agnoscunt, ut sunt v. g. *Lectus Communis*: sic enim HORSTIUS *lib. 7. Observ.* 3. refert Luem Veneream à communi Lecto contractam, cum Condylomatibus & Ulceribus Pudendi. Sed hoc ita absolutè minùs probabile videtur, nisi Lectus vel copiosis Sudoribus, vel Sanie Ulcerum, ab inquinata fuerit infectus. *Sudores* certè multum valent. Exemplum novi Ancillæ pudicæ, cuidam Venereo ad sopiendos Artuum dolores Balneo Formicarum subinde utenti, & hinc sudores abstergentis, quæ horum Contactu & Halituum inspiratione infecta fuit. Sic post scarificationem in Baloeo publico, Instrumento non benè absterso, Luem Gallicam contractam novit idem HORSTIUS *lib. 7. Observat.* 8. Par ferè ratio, quando CORNARIUS *Observat. cap.* 25. notat Morbum Gallicum ex *Cucurbitularum* impositione, quæ infectæ erant, contractum. Sic *Hypocaustum* huc pertinet. HILDANUS refert *Cent. 5. Observat.* 99. de Muliere sana, aliquandiu in Hypocausto, in quo Ægri Lue Venerea laborantes per Litus Mercuriales sanati fuerunt, adeoque Vapore Mercuriali infecto degens, quæ gravissimum morbum Venereum, hinc contraxit. Pertinent huc *Vestimenta*, de quibus idem HILDANUS *Cent. 1. Curat.* 100. refert, Luem Veneream ex Veste Hominis hac infecti factam. *Communia Pocula* etiam hic accusantur, ut quando BOTALLUS *de Lue Venerea pag.* 472. Historiam Infecti ex communi Poculo cum Veneno refert. Nempe tunc per Pocula Malum communicari arbitror, quando à Sanie Ulcerum in Palato aut Faucibus vel Potus vel Poculum inficiantur, quòd tunc contagiosum Malum sit. Per solum *Osculum* Luem Veneream à Viro infecto Puellæ communicatam refert FORESTUS *Observat. 2. Schol. lib.* 32.: Sed tamen, modò Osculum tale non sit malitiæ pallium, vix ejus medio Contagium communicabitur, nisi Ulcera Faucium & Oris insigniora adfuerint, & hinc vel saliva, vel Linguæ intrusione malum multiplicetur. Per *Ophthalmiam* in distans contagiosum Morbum Gallicum refert ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib. 7. Observat.* 125.? de quo tamen reverà dubito, an ita fieri possit. Notabile est, quod diu admodùm Seminarium Morbi Gallici latere queat, cùm teste SCHORERO *in Observ.* post 2. vel 3. annos demùm pullulescere queat. Par ratio est, quando AMATUS LUSITANUS *Contur. 1. Cur.* 49. & 50. refert, Viros Lue Gallica correptos sanatos, post 7. item 15. annos, Pueros eadem infectos ex sanis Mulieribus suscipientes.

Afficiuntur autem *Partes inter solidas* primariò *Loca Glandulosa*, hinc *Nervea*, nec nisi mediantibus istis affectis, & Partes *Sanguinea*. Ac sanè potentiùs Locis Glandulosis se Virulentia Venerea insinuare, & hinc eorundem Ulcerationes. Corrosiones & Tumores malignos penitus, & contumaces, aut, nisi radicitùs curetur: facillimè recidivantes, efficere solet.

Quoad *Contenta liquida*: inquinat primariò *Chylosum Corporis Rorem*, & hinc derivatos Succos, eorumque Vehiculum, nempe *Serum* purius ac *Lympham*: Hinc Geniruram in Gonorrhea; Ossium Nutrimentum in Tophis, & Carie Glandularum quarumvis; Lympham in Bubonibus, & Exulcerationibus Faucium & Narium, Pustulis Cutaneis; Membranarum Rorem in Doloribus nocturnis ostocopis, &c. ordinariò inficit: In quibus omnibus Acrimonia acida singulariter corrosiva, cum Nutrimenti roridi chylosi in viscidiorem & glutinosiorem consistentiam alteratione, deprehenditur. Inquinantur autem imprimis contenta ista, & horum medio partes solidæ, à Contagio ratione *Acidi specifici* fermentativò, & Contentorum sui multiplicatione immutativo, ratione verò subjecti cum parvo seu exili viscido & glutinoso, nunc Halitus, nunc saniei forma, Vehiculo communicato: parili ferè ratione ac scabiei exile admodùm Fermentum nobis communicari, & tamen totum Corporis Habitum inquinare solet.

Ex quibus *Causa Efficiens Materialis Proxima* hujus morbi vel sponte paret: nempe consistit hæc in *Acido sui generis* peccante (cujus tamen natura specifica à priori non adeò exactè determinabilis est) Fermenti instar lentè se multiplicante, & contenta Corporis pedetentim destruente, functionesque Corporis, primò Naturales, lædente: quæ ipsa latiùs explicata vid. in SYLVIO *lib. 4. Tr. 3. de Lue Venerea* §. 29. & 63. (L)

DIAGNOSIS.

Ratione *Diagnoseos*; quamvis Morbum hunc adultiorem cognoscerè facillimum sit, quamdiu tamen adhuc latet, & sub cineribus salrem gliscit, ejus Dignotio difficilior est; præ primis cùm teste POTERIO, non rarò sub larva Scorbuti & Arthritidis latitet, sed etiam ipsi Ægri honoris atque dignitatis tuendæ gratia rem cum Infectis se habuisse constanter negent, & à consortio humano exclusionem metuant. Cautus ergò sit Medicus in judicio, ne insontem accuset, neque reum absolvat, nec se ipsum prostituat.

Quòd si verò tale quid se perpetrasse fateantur, simulque de uno vel altero Lui Venereæ appropriato symptomate conquerantur, de morbi specie ulteriùs dubitandum non est. Interim in priore, & abnegationis casu, in Mariti vel Uxoris, si in Conjugio vivat Æger, conditionem & mores inquirendum, utpote ex quibus non leves interdum de Infectione conjecturæ hauriuntur: aut porrò investigandum, an cum morbi talis Infecto in eodem Lecto dormiverit? cum eodem ex uno Vase biberit? Infantem impurum lactarit? &c. Aliàs etsi ex neutro horum aliquid certi de morbo hoc determinari valeat, Ægri status præsens potiùs attendatur, qui quidem variat pro Temporum diversitare, aliusque observatur in Morbi Principio, Alios in Augmento, alius in statu seu morbo inveterato.

Quòd si igitur *ex Congressu impuro* Malum hoc propullulet, paulò post eundem aut circa penem & Vulvam Æstus quidam extraordinarius seu Inflammatio exoritur, aut Ardor Urinæ, quem intra biduum aut triduum Gonorrhea excipit, observatur: Inflammationem dictam mox sequuntur Pustulæ, hinc Excoriatio atque Exulceratio partium dictarum cancrosa; imò si Inflammatio vehemens, vel neglecta fuerit, hæc in Gangrænam degenerat, crystallinis Vesiculis se manifestantem. *Interdum* nulla succedit Gonorrhea, sed Virus per Cutem potiùs ad Inguina mox fertur, & Bubones excitat, qui pro diverso malignitatis gradu aut facilè curantur, aut temporis tractu in Ulcera Phagedæna degenerant: quo ipso principii tempore callosa quoque Scroto atque Perinæo contingunt Ulcera. Quibus dictis Phænomenis non comparentibus interdum Ulcus cancrosum atque callosum exile intra Præputium & Glandem, aut in orificio Urethræ, conspicitur, cui Ulceri interdum Callositas sine Ulcere substituitur. De cætero quamvis nulla de Coitu nefando suspicio sit, modò Bubones atque Gonorrhœa complicentur, infallibile Luis Venereæ signum hoc existunt; ita quidem, ut uno cessante; alterum invalescat: quibusdam intumescunt Testes: in Sexu verò sequiore fluor albus valdè dolorosus, quique partes externas erodit, affligit. Sin verò *absque Congressu hic Morbus* contrahatur, semper, ut superiùs dictum, magis afficitur pars, quam Virus seu Miasma Venereum immediatè tangit: verb. gr. si ex Lactatione Infantis impuri, circa Papillas & Mammas Pustulæ, Excoriationes, Inflammationes, Ulcera depascentia & callosa; sin ex Vestimentis, & Concubatione, in Cute Pustulæ atque Efflorescentiæ varii generis excitantur.

Sub incremento autem Mali, quacunque occasione contracti, quoniam ipsa Massa Sanguinea tune Virulentia hac contaminatur, hinc Nutritio totius depravatur, unde & sanguinem *cæruleum* seu *subviridem* apparere, Practici testantur. Bubones etiam in illis, quibus sine Coitu tale quid contingit, protuberant, habitus totius Maculis & Pustulis defœdatur, in Impetiginem atque scabiem ulcerosam aut crustosam abeuntibus: quæ tamen Pustulæ atque Ulcera frequentiora sunt modo his modò illis membris, verb. gr. Faciei & Capiti, & quidem non rarò sub eminentia notabili, Brachiis, Pedibus, Pubi, Pudendis, Uvulæ, Tonsillis, & Musculis Laryngis, unà cum Partibus carnosis

(L) *Venenum Gallicum (quod imperscrutabilis sanè naturæ esse ultrò fatemur) non tam ad corrodentia Caustica, quàm ad Acida reducendum esse ait* Boerellus. *Caustica enim vulgò dicta non agunt, nisi vi salium lixivialium è cineribus elicitorum, ex quibus componuntur: hæc autem salia lixivialia in corporibus Animalium non inveniri, advertit citatus Author Præterea Caustica nequaquam vim faciunt in ossa, & cum Ulcera excitant, haud callosa labia reddunt. Hæc quum observentur in Lue Gallica affectis, satius est credere, inter Acida potiùs connumerandum esse illius Venenum: præsertim quum Acidi maximus sit in Animalibus proventus.*

Digitized by Google

carnosis reliquis circumstantibus Deglutitioni dicatis, quæ sunt erosæ, inde deglutitio est difficillima: quare res deglutiendæ ad Œsophagum translatæ rursus per Nares prodeunt. Capilli decidunt: in volis ac pedum plantis Rhagades & Fissuræ, circa podicem & pudenda Verrucæ nomine Condylomatum propullulant, ac gravissimi Dolores Capitis atque Artuum observantur, frequenti Seri pituitosi & acris eructatione in Faucibus, maximopere in Palato, quod interdum cum Naribus penitùs eroditur, ita ut in Os assumpta per Nares mox effluant. Præterea adest totius Corporis Lassitudo, Respirandi difficultas, & fœda Ozæna. *Urinis* supernatat crusta livida, plùs minùs cærulea.

Ubi tandem *inveterata magis Lues Venerea*, Ulcera patiuntur Nares, harumque tubuli cartilaginei; item Polypos: pariter Tumores in pectore atque Artubus congeruntur, in Ulcera cancrosa, callosa ac sinnosa degenerantes: Dolores ostocopi, præprimis nocturni, & Partium hai magis fiunt, adsunt dolores continui in Ossibus Nasi & Oculorum, Tophi & Nodi in Partibus emergunt: Ossa corrumpuntur, imprimis Cranii, Palati, &c. Refert FERNELIUS, quòd in Lue Gallica Ossa valida fiant frangibilia, ut levi ea causa confringantur instar ligni aridi: Ratio est Acidum, quod ita corrodit Os, ut fiat friabile. Caro dictorum Ossium intumescit, & ex livore rubescit ad instar partium frigore læsarum. Superveniunt Surditas, Cœcitas, Febris Hectica, Diarrhœa, Tabes, &c., ut aliorum minùs frequentium Phænomenorum ac symptomatum taceam: v. gr. Epilepsiæ à sanie, ex carioso Cranio, ad Cerebri Membranas depluente, qualem VIDUS VIDIUS *l. 2. Curat. Membr. cap.* 18.; Vermium super easdem Meninges decumbentium, quales FORESTUS *lib. 32. Observ. 23. in Schol.*, ipsius Cerebri tandem per Os rejecti; sicut SCHENCKIUS *Observat. lib. 6. pag.* 811.; Cæcitatis, Surditatis atque Loquelæ perditæ, quam PLATERUS *lib. 1. Observat. pag.* 119. allegavit.

Interim & illud hoc in loco monendum, quod à WIESEMANNO *de Lue Venerea capite* 1. observatum, allegata hactenus Symptomata sæpiùs quorundam *Phantasiam* ita subiisse, ut postquam Coitum nefarium perpetrarunt, mox sibi persuadeant, se Lue Venerea, a qua tamen immunes, laborare, i. e. ridiculè satis sibi imaginantur, omnes dolores atque symptomata, de quibus unquam legerunt aut audiverunt se afficere, ita, quidem, ut si Medici ejusmodi Ægrorum querelis non auscultent, hoc ægrè ferant, atque ab his recedentes ad Impostores abeant, usquedum sanitatem cum Nummis perdiderint.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*, Lues Venerea *lentus & diuturnus Morbus est*, qui tardè procedit, & difficulter admodùm curatur; & quidem tam ratione ipsius Virulentiæ ac Malignitatis, quam Ægrorum Morositatis, præsertim si inveteratus & confirmatus Morbus fuerit, ac præter Genitalia plures partes glandulosas & ipsa Ossa inquinaverit, ita quidem ut quamvis ejus symptomata interdum cessent, ut videatur omne Malum eradicatum, quin tamen recurrant, impedire, adeoque Virulentiam plenariè extinguere, utplurimùm magni laboris videatur.

Nihilominùs Morbum pertinaciorem aut leviorem reddit Virulentiæ vehementia atque imbecillitas.

Faciliùs quoque in uno quam in altero curatur: nam cujus contenta Corporis magis temperata sunt, minùs acria; & quorum Corpus undique permeabilius, ac perspirabilius est, faciliùs curantur, quam qui contrà habent.

Curatu facilior observatur recens, quàm inveteratus Morbus, utpote, qui tardè & difficulter curatur: unde PANAROLLUS *Pent.* 3. *obs.* 3. testatur, hujus Curam ante sextum mensem non adornatam, nullius efficaciæ esse.

Quòd si semel sanati iterum Lue inficiantur, aut malum redeat, ut nunquam, aut non sine insigni difficultate curari, præter EPIPHANIUM FERDINANDUM Moderni perhibent: quali fato quoque gaudent, quibus hæreditario jure malum hoc contingit.

Si incidat Lues Venerea in Corpus calidum & siccum, in illud fermentum virulentum potentiùs agit, & difficiliùs longè curatur; & contrà corpora humidiora faciliùs. Unde in Corpore robusto & sano illa faciliùs curatur, quàm in tali, qui aliis Morbis Chronicis laborat, & vitiosis humoribus jam tum scatet, v. g. Scorbuto.

Item Corpora quò magis sunt transpirabilia, eò feliciùs succedit Cura, præsertim per sudationem; econtrà quorum Corpus minùs perspirat, meliùs per Alvum aut salivationem curantur.

Qui Curam Mercurialem sine successu passi, illi difficulter sanantur, & qui post salivationem denuò inficiuntur, nunquam forsan, utpote quorum Corporibus Mercurii usus familiaris nimis redditus, hi verò diuturnitate Morbi & Evacuationibus multis jam tum emaciati fuerunt.

Adjuncta symptomata etiam malum vel faciliùs vel difficiliùs curatu reddunt.

Quòd si autem Viscera se malè habeant, ac Æger Hecticus extiterit, omnia desperata sunt.

Gummata pariter, denique Tumores, quò magis inveterata sunt, & quò magis jam Ossa Carie affecerint, eò difficiliùs malum curatu erit; adeò ut, etiamsi curatus appareat Morbus, si tamen Caries in quodam osse remaneat, licèt occulta, nihilominùs tamen recidivat Morbus: videatur HILDANUS *Cent.* 5. *observ.* 95.

Bubones retrocedentes ordinariò sequitur Lues ipsa: quò verò faciliùs suppurantur & meliùs, eo præstantior erit curandi ratio.

Ossa Nasi interiora erosa, aut etiam si Ossa interiora Capitis sint inquinata, malum incurabile est, cum Cerebro & ejus Membranas facilè communicetur.

Affectus Catarrhales si in Lue Venerea superveniant, mali sunt; cum faciliùs potiùs Partis affectæ erosionem secum ducant.

Quòd si lethale sit malum, tandem *Febri quasi hecticâ intereunt Ægri*, aut tabes Corporis sequitur, aut exesis partibus Respirationi dicatis, suffocati intereunt.

Devicta Luis & curata Indicia sunt, si Sanguis Venæsectione emissus sit floridus, & elegantis consistentiæ, cum pauco vel nullo sero supernatante; quòd aliàs ferè maculis lividis, aut colore quasi cœrulescente in superficie conspici solet, prout nempe malum plùs minùs inveteratum fuerit.

CURA GENERALIS.

Quibus suppositis *Cura est* vel *Universalis*, ipsius mali, id est, quæ in Massæ Sanguineæ purificatione consistit, & Indicationi Præservatoriæ satisfacit, vel *Particularis*, seu quæ multiplicibus ejus symptomatis in specie debetur, & Indicationem Curatoriam respicit.

In *Cura Universali Acidum illud virulentum specifici saporis corrigendum & extinguendum: viscidum ejus Subjectum dissolvendum & attenuandum; utrumque verò extra Corpus evacuandum.*

Obtinemus hos scopos duobus modis: vel *per Sudationem* mediantibus Decoctis Lignorum; vel *per salivationem* mediante Mercurio: Qualis horum magis conveniat? tam ratio Morbi minùs vel magis inveterati, quàm Corporis naturalis constitutio magis vel minùs rara, & contentis vel acrioribus vel temperatis prædita, docebit: Nam Luem confirmatam sine Salivatione Mercuriali radicitus evellere per quàm difficile est, cùm *Mercurius illius Veneni genuinum sit Alexipharmacum*; sicut *econtrà in Corpore Bilioso & Melancholico Salivatio periculosior est*, cùm Mala gravissima subinde inducat; Sanguinei verò, & omnium optimè Phlegmatici, Salivatione curabiles sunt, utut cum majore molestia, citiùs tamen & cum minore recrudescentiæ metu. Hinc pro corporis constitutione, & ratione Climatum & Victus, *faciliùs longè salivant Galli*, citiùsque curantur, *quàm nos Germani*. Nostro in Climate præstat utplurimùm utrumque modum conjungere: Decoctis nempe Sudoriferis liquare Contenta, & permeabile ac transpirabile undique Corpus reddere, hinc per Mercurium salivationem instituere, qua facta, demum per Decocta illa Sudorifera repetita, quicquid per Mercurium relictum fuerit expellere, sordes hinc inde adhuc residuas abstergere, & Contenta corporis in debitam ac naturalem Crasin restituere: verb. grat. præmisso Digestivo ex Tartaro vitriolato, Lapidibus Cancrorum & Sale Viperatum, & hinc usurpatis Pilulis Purgantibus Mercurialibus una alterave vice, paratur Decoctum ex Lignis, de quo Æger quotidie bis bibat mane haustum bonum calidè, expectando mane blandum madorem. Non nimis sudent, ne tenuiori discusso sero relinquantur viscìditates crudæ, difficulter per Mercurium mobiles; sed sufficit, si liquefiant saltem Contenta Corporis per Decocta, cujus signum est mador blandus: altera vice bibatur vesperi sub

Introi-

introitu lecti sine madoris provocatioun. Quibus præmissia per octiduum instituuntur inunctiones Mercuriales in externis, vel horum loco Mercuriale remedium intrò propinatur, hauriendo desuper Jusculum calidum. Quòd si ab hujus usu primis diebus sequantur Vomitus, semper Cerevisia secundaria Os eluatur, ne aliquid Mercuriale in faucibus hærendo Ulcera Ori pertinacia & periculosa inferat. Continuatur remedium, nam successivè cessant Vomitus, donec superveniat salivatio. Peracta sufficiente salivatione, cùm Æger nonnihil vires recuperavit, maturè repetendæ potiones sudoriferæ Lignorum, præmissa si opus fuerit, adhuc Purgatione, aut ipsu Decocto radix Hellebori vel Pulpa Colocynthidis quasi incoquatur, ut ita cum sudoribus Alvus simul aperta sit. Continuatis his per 8. 10. vel 12. dies cura ferò absoluta erit; sed hæc in malo inveterato. *Minùs inveteratum potiùs simpliciter Decoctis Sudoriferis curetur*, quod, utut sit paulo diuturnius, non tamen adeò periculosum est, atque cura, quæ fit per Mercurium, in specie apud nos, qui subindè Scorbuto sumus affecti, in quibus periculosis est salivatio, quibus quocunque modo depuratus Mercurius nocivus est. De cætero sunt ex Recentioribus, qui quamvis salivatio notabilis intendatur, salivantium nihilominùs usu humores ad purgationem & diaphoresin feliciorem disponunt.

Quod ergò attinet *in specie curam per sudationem*: sudorifera interdum non primum locum inter evacuantia gerunt, frequentiùs tamen nonnisi purgantibus præmissis, adhibentur, & quidem talia præprimis, quæ specificè huic virulentiæ resistunt, simulque visciditatem atque aciditatem humorum corrigunt, scilicet primatum obtinent inter remedia sudorifera usitatoria, in subjectis quidem frigidioribus *Guajacum*, cui libenter jungo *Lignum Juniperinum*; in calidis verò *Sarsaparilla* est optima, quinimo utplurimùm utrumque sociatur, augendo nunc hoc nunc illud pro circumstantiarum ratione. Optimè Guajacum, item Sarsaparillam propinandi, & horum medio curandi Luem Veneream, modum docet ARCÆUS *lib. 4. de Vuln. cap. p. 158. & 164.*, de quo dicit LINDANUS *quòd eodem modo feliciter curaverit, & Pater ejus etiam desperatissimos restituerit.* Sed notandum, quod dixi, *in frigidis Guajacum, in calidis Sarsaparilla; aliàs nihil efficietis: si omnes observationes, quas ille habet, notaveritis, illa Curatio nunquam vos fallet*: Hactenus LINDANUS. His etiam adnumerantur *radix Chinæ, Smilacis asperæ, Petasitidis, Saponaria & Radix Bardana*, de qua vid. RIVERIUS *observat. commun. pag. 342. Cortex Guajaci, Ligni Sassafras, Quercus, Buxi, Cupressi, & Lentisci*. Imò FALLOPIUS solo *Ligno Fagi* quosdam curatos testatur. *Herba Persicaria* juxta PARACELSUM, secundùm alios *perforata, saponaria, ac Nucum putamina*, de quibus vid. BORELLUS *Cent. 2. observat. 96.* SIMON PAULI *Quadrip. Botan. p. 363.* & RIVERIUS *Cent. 4. observ. 29.*

Ex quibus omnibus, utut varia in Officinis prostent præparata, diversæ etiam queant concinnari Formulæ pro curatione Luis per sudorem: frequentiora tamen & commodiora hactenùs observantur *Decocta*, & quidem tam *Primaria* seu potentiora pro sudore movendo, quam *Secundaria* seu dilutiora, alterandis Humoribus inservientia, & pro potu ordinario & toto Curationis tractu sumenda: quorum hæc utplurimùm ex remanentia priorum parantur. Sicut autem iisdem Medicamentis alterari simulque evacuari possunt Humores peccantes; ita in principio sine sudoris excitatione quoque propinanda sunt eorum Decocta, *quatenus ad sudorem nunquam cogendus est Æger nisi postquam humores dispositi, & ad eum præparati fuerint*: Quod si negligatur, non raró contingit, ut sudoriferu assumptu Æger sub stragulis frustrà, ad lipothymiam usque, angatur.

Quare si ad sudoris excitationem transeundum sit,

1. Ex Diæta præcedanea aliisque signis Humorum conditio eruatur.
2. Pro horum diversitate sudorifera, modò hæc, modò illa, seligantur.
3. Nec sudor valdè urgeatur, sed Æger mediocriter saltem tegatur, & observare jubeatur, an ad sudorem sensim inclinet? tunc enim aut jusculo, aut tegumentorum plurium impositione, idem promoveatur: Sin secùs, à sudoriferorum ulteriore usu humorum præparatio priùs expectetur: vid. SYLVIUS *Tr. de Lue Venerea §. 223. & 228.*

Decoctis his sudoriferis non incommodè additur Antimonium crudum, quod BORELLUS *Cent. 2. obs. 96.* & RIVERIUS *Cent. 4. observ. 22.* commendat (M); item specifica parti affectæ, ac symptomatis maximè urgentibus appropriata.

Præterea Liquor horum utplurimùm equidem Aquam constituit: in Subjectis nihilominùs, quorum Ventriculi vis digestiva vacillat, Vini dimidium, plùs aut minùs sub coctionis finem adjiciendum; aut hoc statim, & in principio affundatur, diutiùs saltem cum eo ingredientia solidiora infundantur, aut in Cucurbita Alembico clausa coquantur, Liquorem prolectum Decocto addendo. Pro Corporibus emaciatis in Lacte quidam cocturam instituunt: Verùm Lignosis ejusmodi substantiis extrahendis ineptum est Menstruum, cujus loco tamen serum Lactis magis aptum erit.

Formulæ ejusmodi Decoctorum ex ZWELFERO, *Idea praescrib. form. Cl. 4. §. 15.* & *Collegio Schrœderiano P. 2. ubi de Decoctis*, patent: v. g.

♃. *Rasura Ligni Sancti* ℥iii. ad ℥vi.
Cort. ejusd. ℥ß. ad ℥ii.
Rad. Sarsapar. ℥i. vel ℥iß. ad ℥ii.
Chinæ, vel *Ras. Ligni Sassafr.* ℥i.
Mercurii viv. per alcali depurand. & in petia ligand. (N)
Antimonii grossè contus. & in petia ligat. an. ℔ß. ad ℔i.
Infundantur in
Aqu. comm. M. vi. ad xii.
Macerentur per 24. sive 48. horas in Balneo Mariæ, hinc coqu. ad remanentiam tertiæ partis.
Colatura D. S.
Potio sudorifera sanguinem mundificans.
Dosis ℥iv. ad ℔ß.
Jam
♃. *Remanentiam Decocti hujus*:
Infundatur denuò in
Aqua commun. M. 12.
Macer. per 12. horas: decoqu. ad consumptionem tertiæ partis, in fine addendo
Passul. min. conquass. ℥iß.
Sem. Coriandri cont. ʒvi. vel ℥ß.
Rad. Liquirit.
Polypod. an. ʒvi.
Cinnam. ʒiii.
Colatura D. pro Boccheto: S.
Potio Ordinaria.
Vel
♃. *Rasur. Ligni Juniper.* ℥vi.
Cortic. Ligni Guajac.
Rad. Bard. in taleol. dissect. an. ℥iii.
Chinæ,
Ligni Sassafr. an. unc. i.
Mercurii viv. in pet. lig.
Antimonii crudi in pet. lig. an. ℔i.
Macerentur in Balneo Mariæ in
Aqu. comm. Mens. xii.
Ebulliant ad tertias.
Colatura D. S. ut *suprà*.
De qua capiantur unc. v. vel vi. calidè pro dosi.
♃. *Remanentiam Decocti prioris*:
Adde
Rasur. Ligni Sassafr. unc. i.
Rad. Liquirit. ʒvi.
Sem. Coriandr. unc. iß.

Pass.

(M) *Ad has Aquas Antimoniales referenda est* Aqua Antivenerea *nostratibus dicta, quam sanè efficacissimam experimur pro Lue Gallica profliganda. Ejus descriptio hæc est*: ♃. Sarsæ parill. minutim incisæ, & Rad. Chinæ dulc. in taleolas redactæ *ana* ℥ii. Ligni Guajaci lim. ℥ß. Ras. C. C. & Ebor. *ana* ʒß. Ligni visci querni ℥i. Santali rubr. ʒiiß. Antimonii crudi ℥ii. Pumicis ℥iii. *Hæc duo contundantur & lineo Sacculo includantur, deinde simul cum aliis infundantur in* ℔xx. Aquæ fontis *per 24. horas. Deinde bulliant lento igne ad tertia (vel, si fortiorem velis, medietatis) consumtionem. Adde* Cinnam. acuti ʒiii. *Cola & pro potu ordinario serva.*

(N) *Vereor sanè, ne Mercurius ex incoctione aliquid Decocto communicet, quod assumenti noxium esse possit. Argentum enim vivum adeò volatile est, & ejus particulæ adeò ad motum & metamorphosin parata, ut Ignis actione facilè possit nova, & fortasse noxia corpori, mutatio ipsis accidere.*

Digitized by Google

Pass. min. ℥iß. ad ℥ii.
affundantur
Aqua commun. Mens. vi.
Decoqu. ad consumpt. tertiæ partis: colentur per Manicam Hipp. fiat Bocchetum.
D. S. ut *suprà*.

Item cum Appropriatis:

℞. *Ras. Ligni Guajac. cum cort.* ℥iv.
Sassafr.
Rad. Sarsapar. an. ℥iii.
Chinæ ℥ii.
Antimonii crud. in pet. lig. ℔i.
Infund. per noctem in
Aqu. comm. Mens. xii.
Manè coqu. ad tertiæ partis consumptionem, sed finem addendo
Herb. Saponar. cum toto M. ii.
Hyssopi,
Veron. an. M. i.
Rad. Liquirit. ℥i.
Pass. min. ℥vi.
Sem. Fœnic. ʒvi.
Cinnam. ʒß.
Colatura detur pro usu:
D. S. ut *suprà*:
Aut

℞. *Rasur. Ligni Juniper.* ℥vi.
Lentisci,
Buxi,
Sassafr. an. ℥ii.
Rad. Petasit. ℥iii.
Sarsap. ℥ii.
Macerentur per noctem in
Aqu. commun. Mens. ix.
Coqu. mane ad tertiæ partis consumptionem, sub finem addendo
Vini Rhenani Mens. iii.
Herb. Rorism.
Beton. an. M. i.
Cort. Auran. rec. ℥ii.
Sem. Coriandr. ℥i.
Colaturæ adde
Essent. Lignor. ℥iii.
Syr. Rad. Enul. ℥xii.
M. S.
Potio Sudorifera Sanguinem mundificans.
Vel

℞. *Remanentiam Decocti prior. & posterior.*
adde
Passul. min. contus. ℥iß.
Sem. Coriandr. ℥iß.
Coqu. cum
Aqua simpl. Mens. vi.
ad tertiæ partis consumptionem: circa finem addendo
Cinnam. ʒß.
Colatura D. pro Potu ordinario: S.
Potio ad Mensam.

Assumuntur Remedia hæc (dum nempe iis solis Curatio per Sudorem intenditur absque Salivationis adjumento) mane aliquot dies noctesque tantùm, donec in Curæ principio Corpus adsuescat paulatim Remedio: quo facto etiam vesperi 2. vel 3. horis ante Cœnam haustus repetitur, & semper pro virium, & constitutionis plùs minùs succulentæ Ægri ratione Sudor plùs minùs largus expetatur. Ut verò salubriùs fluat Sudor, non statim ab assumpto Sudorifero Arte promoveatur, sed post horam, intercedente, si fieri potest, Somno. Sudor per horam plùs minùs protrahatur in principio, posteà verò etiam ulterà ascendat.

Sudandi modi sunt varii: optimus autem pro eradicando Morbo modus est, ut *Stuphas*, seu *Æstuaria* ingrediatur, quibus Æger insidere potest, intendendo & remittendo *Balnei* calorem pro necessitatis ratione: paretur vel *Siccum* cum Spiritu Vini accenso in succulentioribus aut paulò habitioribus, vel *Humidum* cum evaporatione Aquæ calidæ Scoriis metallicis candefactis, vel Silicibus ignitis superaffusæ, idque ferè in calidioribus, & siccioribus naturis. Quòd si Æger bis sudare nequeat, saltem mane assumpto Decocto illo sudorem expectet, à meridie verò Decoctum bibat absque Sudoris superventu, ut saltem alterando hoc ipsum prosit, Corpusque disponat, quò insequente mane eò meliùs provocari possit Sudor. Ubi Sudor aliquandiu profluxit in Æstuario, & Æger haud ampliùs benè ferre queat, Lecto calido immittatur, ibique Sudor ulteriùs sponte fluere permittatur; hinc Sudor propè abstergendus, & *Aer frigidus, quantum possibile, vitandus*: mutanda autem sæpiùs Linteamina illa aliaque imprægnata Sudore, ex Lixivio acri probè eluenda, & Aeri libero exponenda, ante quàm denuò adhibeantur, nè iisdem denuò infectionem contrahat Corpus; quod confirmat HILDANUS *Cent.* 5. *Observ.* 95. Continuandæ autem sudationes hæ, aut simplices aut duplices, tamdiu, donec morbi malignitas victa, Venenumque correctum & exclusum fuerit: id quod omnium Symptomatum, potissimùm GonorrhϾ & Condylomatum, remotio ostendit, ultra quam tamen aliquandiu adhuc sudatio continuanda venit: quo quælibet vestigia, aut virulenti saltem odores in Corpore forsan hinc inde hærentes, omnimodè & sine Recidivæ metu discussi fuerint; adeòque subinde à 4. ad 6. septimanas Cura hæc continuanda plùs minùs pro Morbi vehementia, & sudorum emanantium copia.

Quòd si autem contingat, Sudorifera superiùs enarrata simul *per Urinam operari*, Ægerque difficiliùs sudet, ac Urinam crassam cum sedimento multo & laudabili excernat, nullam sibi hinc difficultatem fingat Medicus; cùm pleraque sudorifera Diuresin simul excitare palam sit: imò in hoc casu intermixtis potentioribus Diureticis ad Urinarias vias Virulentia Venerea urgeatur, viscidiori Pituitæ, utpote cum Lotio commodiùs excernendæ, involuta, donec successu temporis ad habitum denuò Humores vergere constet: vid. SYLVIUS *l. a.* §. 250. & 254.

Quoad Usum Sudoriferorum:

1. Hæc per biduum ad minimum bis de die propinentur sine sudore.
2. Sudorifera semper calida, aut cum calidis Vehiculis, assumantur, ut Ventriculo gratiora magisque activa existent, imò in imminente sudore Jusculum calidum exhiberi potest.
3. Eorum Dosis moderetur pro Mali gravitate & subjecti robore & textura diversa, v. g. in Pueris ℥iii. vix transcendat, in adultis ℔ß. attingat.
4. Nec sudor mox valdè urgeatur, sed Æger mediocriter tantùm tegatur, usque dum ad sudorem inclinet, & tunc vel Jusculo calido, vel Stragulis impositis, vel Laconico, adjuvetur.
5. Quolibet ad summum septimo die, quo cura per sudorem administratur, Purgans ipsi interponatur hac ratione, usque ad Curæ terminum.

Victus sit moderatus, potiùs siccus, v.g. in principio ex Carnibus magis assatis quàm coctis; in progresso parcior instituatur Victus, aut si à meridie carnosis utatur, vesperi passulis aut similibus loco Cœnæ sit contentus. Potus sit Decoctum secundarium.

Quoad Curam Salivatoriam: in usu saltem est Mercurius, nunc vivus externè cum Unguentis illitus, nunc præparatus pro usu externo. Casu primitus, ut plurima alia Medicamenta, inventa fuit à Chirurgis, quæ nunc ex instituto administratur in Curatione Luis Venereæ, aliisque chronicis morbis. Ex Arabum nempe monumentis didicere Veteres, ad Ulcera contumaciora maligna, ad Gangrænam declinantia, commendatum fuisse Mercurium: adhibuere ergò illum cum Emplastris & Unguentis in Ulceribus Gallicis, hinc ex accidente & casu copiosa subsecuta est salivatio, & per hanc tam Ulceris, quam ipsius primarii morbi, Curatio: vid. JOHANNES CARPUS *Italus*, *Medicus Bononiensis*, qui primò hac Luem Veneream curandi Methodo multa millia scutorum lucratus fuit. *Mercurius dulcis* quidem rariùs pro usu salivatorio usurpatur, sed potiùs pro usu Laxativo, utut continuatus diutiùs aut etiam crebriùs sublimatus, sicque fixior redditus, etiam salivationem satis fortem inferat. Et quidem non adeò inveteratum Malum solo Mercurio dulci per Purgationem sæpiùs repetitam, interpositis subinde Lignorum Decoctis, curari potest, modo ferè, quem docet HARTHMANNUS *Praxi ubi de Lue Venerea* §. 5.; sicut RHODIUS *C.* 3. *Observ.* 84. Luem Veneream per Mercurium dulcem tantùm sine Decocto Lignorum curatam refert. Notandum tamen, utut ab hujus usu Dolores remittant, Ulceraque coalescant, mox tamen recurrunt, & nova excitantur, modò salivatio imminuatur, aut cesset. Qui verò Mercurio dulci pro scopo salivatorio uti volunt, imitari possunt modum, qui docetur in HORSTIO *l.* 7. *Observ.* 12.

Vel

℞. *Mercurii dulc.* ℈i. ad ʒß.

Conf. Rosar. vel *Violar.* vel *Conf. Alcherm.* ℥ß.
M. D. S.

Saccharum sanguinem mundificans, & purgans.

Singulis 8. diebus continuis exhibeatur hora matutina, haustis priùs aut post aliquot cochlearibus Cerevisiæ calidæ.

Frequentissimè autem internè usurpatur *Arcanum Corallinum*, seu mercurius præcipitatus rubens, si Mercurius cum Nitro præparatur; sive fiat præcipitando, adeoque in via humida eum spiritu Nitri, & quem Mercurium Corallatum vocat SCHROEDERUS *in Pharmac. ubi de Mercurio no. 6.*

Vel

♃. *Spiritum Nitri*, ex Nitro, & Alumine paratum: & in hoc solve *Mercurium vivum benè purificatum*, & abstrahendo spiritum, denuò præcipitatus relinquatur, qui spiritu Vini probè edulcorandus.

De hoc 4. ad 6. grana dentur una vice, repetitis tamen dosibus, donec præter propter ℈i. pondere assumptus fuerit, plùs minùs tamen, ac probè succedet Salivatio.

Melior est hæc præparatio, quàm præcipitatus cum spiritu aut Oleo Vitrioli paratus, cùm Oleum Vitrioli haud adeò separabile existat, metallicæ magis cùm sit prosapiæ.

Sive fiat idem Arcanum Corallinum sublimando, adeoque in via sicca, eum Nitro, & Vitriolo addito, & præter CROLLIUM describitur in SCHROEDERI *Pharm. ubi de sublimatis Mercurii no. 8.*

Propinantur hæc Arcana Corallina cum Conserva Rosarum, aut pauco Mercurio, pilulari forma deglutienda. *Mercurius dulcis* verò, *si pro Salivationis* magis quàm Purgationis scopo propinetur, *cum Vitello Ovorum exhibeatur; quia sic facilius longè Salivationem movet.*

Quòd si pro usu externo Mercurius vivus addatur Unguentis, sumi solet ferè Mercurii vivi quadruplum aut triplum, aut dimidium, plùs minùs pro ætate, & viribus Ægri; item pro ratione Morbi additur Pinguedinibus, & Oleis convenientibus, ac invicem in Unguenti formam rediguntur. Pinguedines inter primatum obtinet Axungia porcina, loco cujus propter majorem vim anodynam etiam Pinguedo humana recipi potest, quibus tertia vel quarta pars Terebinthinæ additur. His, ceu primariis Unguentorum Mercurialium ingredientibus, pro circumstantiarum ratione aut Medici intentione Oleum destillatum Salviæ, Terebinthinæ, Guajaci, Rorismarini, Ligni Rhodii, item spiritus Vini additur; item à quibusdam Unguentum Martiatum: qualia in convenientibus adduntur, in frigidis præsertim naturis, & quando viscidior Veneni fomes est, & qui loco vix moveri aut dissolvi potest. Sufficiunt autem pro integra curatione Mercurii unc. iv. vel v. Nam minùs, quàm unc. i. ad iv. & magis quam vi. ad vii. ℥as vix licet assumere: pro circumstantiarum tamen ratione, & celeriore vel tardiore, copiosiore ☿ l parciore Salivatione superveniente, dosis limitari potest. Absumantur autem de Unguento pro singulo Litu unc. ii. ad iii., prout plùs vel minùs impræ gnatum fuerit. Formulam talis Litus non inconcinnam videb. in SENNERTO *l. c. pag. 202.*

♃. *Mercurii vivi purif.* ℥vi.
Adip. suilli non soluti ℔i.

Extinguatur cum Adipe suilla Mercurius, & exactè misceatur in mortario lapideo: Jam adde
Medull. Crur. Bovis ℥ß.
Terebinth. ℥iii.
Olei destillat. Terebinth. unc. i.
M. f. Unguentum
Vel

♃. *Mercurii vivi* ℥v.
Pingued. suill. non salita ℔i.

In mortario lapideo, pistillo ligneo contundatur pinguedo, eique sensim misceatur Mercurius, donec planè sit absorptus; adde
Mastich. pulverisf. unc. i.
Fol. Salvia,
Rorismar. an. ʒii.
Pulp. Pom. dulc. coct. & à cortice ac nucleis mund. No. ii.
M. per dimidiam horam in mortario ducendo.
D. S.

Unguentum Resolvens, & Purgans.

Vel componatur Unguentum ad imitationem HILDANI *cent. 5. observat.* 95. Hujusmodi Unguento inunguntur plantæ pedum ac volæ Manuum, in Malo scilicet recente, hinc quoque Tali, Carpi, Genuum, Cubitorum, & humeri flexuræ, interdum etiam regiones Inguinum (*Germ. das Gelencke:*) quòd si gravius aut pertinacius Malum sit, aut Salivatio non ritè succedat, etiam integra hæc Membra, Lumbi, & tandem tota Spina Dorsi, ab Osse Sacro ad Cervicem ascendendo, inungenda. Tutiùs tamen procedunt, qui Artuum flexuras, Inguina & alias sufficienter fricant. Abdomen, Pectus, & Caput non inungenda, aut rarissimè, propter gravia & periculosa nervosi generis, quæ ordinariò superveniunt, Symptomata: saltem ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. prax. admir. observ.* 138. Inunctionem Capitis commendat, quando nempe hoc à Causa morbifica magis gravetur, & omnia frustra tentata fuerint. Exemplumque refert feliciter inuncti Capitis. Post quartam vel quintam Inunctionem ferè sequitur Salivatio. Inunctio pro Virium ratione nunc fit bis, mane & vesperi, tribus primis diebus assumpto priùs Jusculo aut Ovo sorbili; si Salivatio verò non procedat, addere etiam diem quartum licebit: quòd si procedat, unica Inunctio die quarta sufficit. Quòd si Salivatio legitimè, & liberaliter procedat, Inunctionem remittere oportet; si non verò sufficiens, sed aut planè non, aut potiùs Sputum moveri videamus, post diem unum intermissum iterum una vel altera Inunctione excitetur: Interdum Inunctio saltem matutina sufficiens est. Instituatur autem hæc in loco calido, aut prope Fornacem: quavis Inunctione peracta Membra linteis obvolvantur, & Æger sub lecto, assumpto Jusculo calido post bihorium, recubet probè tectus absque sudore, levi saltem Madore, ut ita Mercurius se poris benè insinuare queat; promovebitur enim sic multùm Salivatio. Et quidem si plura inunguntur loca, sufficit saltem unica Inunctio quotidie: Quòd si verò solæ Plantæ, aut secundùm alios saltem Tali, & Genua inunguntur, bis quotidie tribus vel quatuor diebus Inunctio continuanda venit.

Inunctiones hujusmodi ferè Salivationem excitant, utut in principio subinde etiam *Diarrhœas terminosas inducant*, imò interdùm magis per Alvum, quam per Os *moveant:* qualis Diarrhœa non statim aut violenter sistenda, cùm ferè perinde sit, an per Glandulas Salivales, an verò per Glandulas Pancreatis, & Intestinorum Mercurius evacuando operationem exerat.

Salivatio ipsa nunc in principio, nunc in progressu, promoveri potest per Trochiscos Sublinguales, aut Pilulas Majores, factas ex Gummi Tragacanthæ in Aqua Rosarum soluto q. s. cum Mercurii dulc. ℈i.

♃. *Mastich.* ℈i.
Mercurii dulc. ʒß.
Gumm. Ammoniaci cum Aceto sol. & insp. q. s.
F. Trochisci.

De quibus unum masticet per horæ quadrantem, & ultrà. Propter Dentium tamen læsionem Masticatoria ex Mercurio in praxi selectiore & tutiore magis exulent.

Alii alias compositiones Unguentorum habent pro cujusvis lubitu.

Suffituum Cinnabarinorum pro Salivatione excitanda mentionem haud faciam, cùm eosdem plura Symptomata secuta fuerint, ut ferè in desuetudinem abierint. Internè aliàs hoc modo penetrat, & efficaciter satis operatur Mercurius, cujus rei exemplum curiosum refertur: nempe præbuerat Pharmacopœus quidam Viro robusto, & juveni pulverem Hydrargyri præparati rubicundum, quo ternis ex ordine vesperis dextri Testiculi Sarcoma super ortum suffumigandum censuit, Corpore toto nudo, lodice saltem tecto: post secundi pulveris Fumum haustum Saliva fluere cœpit, sed pauca; largissima verò tertium excepit, ut aliquot Pelves majusculas una die impleverit, satisque copiosè ita manarit. Uxor, quæ Maritum lodicibus contexerat, vel per semestre spatium nullam Sitim sensit, tantam liquoris aquei copiam continuò in Ore habuit. Lodices, quamvis spatio biennii quater quinquiesque Sapone fuerint elotæ, & in Sole siccatæ, nihilominùs quoties lecto fuerunt instratæ, Salivam utrique Conjugi denuò moverunt, ut eas prorsus abjicere coacti fuerint.

Potioris ergò usus sunt Inunctiones Mercuriales ultra dies tres vix continuandæ, semel aut bis in die, prout plus vel minus Unguenti, aut plures vel pauciores Artus ita tractantur, quarta præterpropter Salivatio expectanda, qua imminente cessandum. Præmittatur autem Evacuatio Ventriculi aut primarum viarum, vel per Vomitus

tus vel per secessus, ne Excrementorum colluvies maligna angustias Præcordiorum, Suffocationes, aliaque Symptomata excitet: vid. HILDANUS *C.* 5. *Obs.* 92. & RIVERIUS *C.* 1. *Obs.* 77. *Imminentis Salivationis Indicium est*, si Alvus supprimatur, Labia incipiunt tumere, Gingivæ vel Tonsillæ, aliæque in Maxillis Glandulæ, intumescere ac dolere, Odor gravis & fœtidus ex Ore exspirare incipiunt, quod tertio, quinto, vel sexto ad summum die contingit: Quoties verò nil tale intra triduum eveniat, Inunctionum usu denuò pergendum, donec prædicta signa, eorumque monstratus eventus salivatorius, superveniat. Hinc mirandus potiùs MASSA, quàm imitandus, qui *l.* 4. *cap.* 20. quendam jamdum frustra inunctum per 37. dierum Inunctionem (interpolatis quamvis vicibus) demùm à Lue Venerea liberavit: quorsum etiam PARÆUS spectat, quando *de Lue Venerea cap.* 12. die uno aut altero interjecto decies, quinquies & septies perfrictos convaluisse perhibet, nisi quantum quidem intervalla interjecta concessa, segniorem minusque violentam reddiderunt salivationem. Audiendus potiùs ZACUTUS LUSITANUS *Pr. Adm. T.* 2. *Obs.* 135., dum, si per aliquot dies noctesque continuata Inunctio, non salivationem, sed Anxietates tantùm, Lipothymias, &c. moveat; ab hac desistendum, & cum sudoriferis pergendum esse monet: quæ tamen symptomata neminem deterreant, modò salivatio sequatur, aut cum aliis, quæ hujus imminentis quasi indices & prodromi sunt, combinetur. Continuanda salivatio pro morbi & Constitutionis Ægri ratione; 20. dies ordinariè sufficiunt, interdum & ad quatuor septimanas continuare licet: in specie eo usque procedat salivatio, donec post salivam fluidiorem & tenuiorem, qualis primis diebus fluere solet, ultimo viscida, fœtida & glutinosa perquàm materia ejiciatur, quæ Muci spissioris forma fundum vasis petat *Glutinis* instar, aut parietibus ejus agglutinata hæreat, *vera enim est Colluvies & Sedimentum crassius.*

Sub Salivationis cursu attendere oportet *ad exulcerationes Oris*; propterea ut præcaveantur, convenit Gargarismus ex lacte tepido, Raparum Decocto aut eorum succo: si verò perfectæ Exulcerationes fiant, fiat Gargarisma ex Decocto Guajaci, Plantaginis, &c. cum pauco Aluminis & Melle rosato; quo ipso etiam subinde Exulcerationes cum Penicillo tangantur. Si verò de Alumine metus sit, ne sufflaminetur salivatio; ejus loco sal commune addatur, quod potiùs Fluxum promovebit.

Istis Temperantibus & Mundificantibus etiam *Hæmorrhagiæ Oris* præcaveri potest; fit enim interdum, ut salivatio, si proinde nimis excitetur, ex acrimonia succorum & impetuosiore eorum motu, ingens Hæmorrhagia Oris excitetur.

Victu inter salivandum Æger utatur parco & moderato: quò plus comedunt Ægri dum salivant, eò tardiùs curantur; cùm non tam Ros nutritivus solidarum partium Acido Venereo infectus sub salivæ forma tunc prodeat, quàm potiùs Alimenta assumpta & in Chylum digesta excernantur; utut, si paulò copiosior procedat salivatio, propter Oris Exulcerationem, Dentium stuporem & vacillationem, Gingivarum & Linguæ erosionem, Præcordiorum anxias molestias, & Nauseam, parùm comedere queant Ægri: Optimà alimenta hic sunt Juscula ex Pane bis cocto parata. Potus sit Decoctum Lignorum non adeò forte, aut solitarium, quod melius, aut saltem eodem probè cerevisia diluatur. A Vino penitus est abstinendum; nam salivatio eo facilè sistitur (O): Nil æquè hostile est salivantibus, quàm *Frigus & Acidum*: illud in Aere ambiente & potu; hoc in assumptis: Utrumque mox salivationem imminuere, angustias præcordiorum inferre, & Artuum musculosarumque partium varia pathemata molesta inducere solet. (P)

Accidit interdum contumax *Alvi obstructio*: nam si præter panem bis coctum in Jusculis, aut Ovum sorbile, nihil assumitur, Corpusque priùs benè evacuatum est, & copiosa salivatio sequitur, facilè præsumere licet, Alvum iri constipatum; In hoc autem casu Alvus intacta relinquatur.

Quòd si magis affatim & cum impetu præcipitari ad Os materiam videmus, periculumque subesse aut *Faucium* atque *Gingivarum Inflammationis* nimiæ, aut totalis *Erosionis*, aut *Suffocationis*, inhibenda est salivatio, & Medicamento aliquo ad inferiora per secessum erit ducenda, aut Enemate injecto evacuanda, & Os Gargarismate noctè dieque sæpiùs abluendum; item Vesicatoria blanda, aut similia Epispastica, variis in locis applicanda: in specie omne hic punctum complent Opiata internè exhibita. *Aurum* etiam singulari amicitia Mercurium ex Corpore evacuat, & ita salivationem sistit. Applicatur affricando externè, vel in Ore detinetur, detentum albescit ex attracto Mercurio, injicitur igni, depuratur, & iterum in Os immittitur. Hac methodo quondam usus in nimia salivatione ROLFINCIUS, applicavit & affricuit externè, in ore detinendo Nummos similiter aureos, quibus se insinuavit Mercurius; eaque ratione salivatio sublata; adhibito partitis simul vicibus Laudano opiato.

Quòd si crebriùs licèt factis Inunctionibus, tamen *non sequatur salivatio*; sed ex Mercurio, partes internas afficiente, sequantur plura tetra aut gravia Symptomata; cùm reperiantur certæ quædam horum Crases, quæ Mercurii vim salivatoriam aut eludunt, aut non suscipiunt; In tali casu, dubiæ aleæ pleno, aut *Sudoribus* repetitis Virulentia per Mercurium inunctum inducta, correcta una cum Mercurio ejicienda ad imitationem ZACUTI LUSITANI *lib.* 2. *Prax. Admir. Observ.* 135., cùm interdum salivationem cessantem ex Humorum ineptitudine Sudor promoveat, id quod notabili Observatione docet SCHROEDERUS *pag.* 229.: aut per *Vomitorium* ex Mercurio Vitæ in largiore dosi symptomata præcordiorum removenda; interea Inunctionibus repetitis continuandum, ut salivationis defectus compensetur Frictionum crebritate, donec insensibili Transpiratione Virus pedetentim evanescat; ad imitationem notatu dignissimi Casus HORSTII *lib.* 11. *Observ.* 14. Quo etiam facit singularis RIVERII *Observatio* de horrendis symptomatis sub incipiente Ptyalismo ex Inunctionibus Mercurialibus natis, aliis irritis, Vomitorio curatis, *C.* 2. *Observ.* 77.

Observandum autem probè, *quare non succedat Salivatio*, ac unde ista Symptomata superveniant? an Contentorum viscidorum immobilitate, & circa Præcordia stagnatione? (nam per Mercurialem salivationem ex peripheria & artubus ad centrum moventur Contenta maligna; sicuti econtrà per sudores ex centro ad peripheriam eadem distribuuntur:) an verò ex Virium Ægri debilitate salivatio non procedat. Necesse enim est, ut Ægri salivandi habeant adhuc Vires utcunque firmas; nam salivando ordinariò debilitantur. Quòd si nimis reddantur debiles, cessare, aut saltem admodùm imminui solet Fluxus, Spirituum debilitate non ritè commotis ac circulatis Humoribus; unde redeuntibus Viribus subinde repetere aliquo modo, sed imminutè; solet Fluxus. Ægri tales inuncti, sed in quibus ex Virium defectu nimis citò cessat salivatio, sin post laxatam Alvum & aliquot dierum moram æquè debiles persistant, fit hoc ex Mercurio intus adhuc delitescente, hinc progressus fit ad Sudorifera, successivè tamen. Nam talium usu redeunt Vires; Ægri saltem mox meliùs exinde habere observantur. Curiosum est, quod Venereis talibus, quibus post salivationem peractam, sed non sufficienter, ob Virium imbecillitatem, absolutam, propinantur sudorifera, ab horum usu cùm omnia Symptomata Venerea anteà apparuerint quieta, denuò Dolores Artuum redire solent, Acido viscido à Mercurio soluto, & cum fluidis Corporis denuò unito, sed non excreto, Sudoriferorum vi ad extimos Artus horumque loca nervea secreto; quæ nonnisi repetitis Sudoriferis, applicando simul levem Litum Mercurialem, vel imponendo simul Emplastrum de Ranis cum Mercurio, iisque repetitis, curari possunt, nisi recollectis Viribus denuò salivationem instituere velimus. Probè tamen hoc in casu attendere oportet, an Vires deficiant? quia sunt resolutæ seu exhaustæ; nam de his hactenus dicta intelligenda: an verò sint oppressæ ex malignitate per Mercurium commota? nam de his intelligendi sunt Casus isti ex HORSTIO, RIVERIO, &c. allegati.

Quòd si Symptomata quædam ex salivatione à Mercurii Malignitate Nervis inimicissima, aut non suffi-

(O) *Imò potiùs Nos hic in omnium Mercurialium usu Aqua omninò Ægrotantes interdicimus, & Vinum, illudque purum putum, potandum exhibemus.*

(P) *Id ea ratione accidere docet* Boerellus: *Mercurius in Gallicis amalgamatus cum Acido Venereo pellitur, & sublimatur à calore Sanguinis; quod si à frigido quopiam condensetur, evadit in sublimatum corrosivum, atque agit in tunicas Vasorum lymphaticorum, easque corrodit, imò universam corporis œconomiam perturbat.*

Digitized by Google

clente ejus expulsione, relicta fuerint, præter Remedia Solaria, tam internè quàm externè adhibita, convenit in specie Decoctum Guajaci, de quo vid. THIERMAYERUS *l.* 2. *Conf. pag.* 149. sicuti de Remediis Solaribus, tam internè adhibitis, quàm externè Litus forma applicatis, pro corrigenda Mercurii malignitate, conf. in specie ZACUTUS LUSITANUS *in l.* 2. *Prax. Admir. Observ.* 134. item RIVERIUS *Cent.* 2. *obs.* 91. & *Obs.* 13. *commun.* à JACOTIO, ubi Cephalalgia diuturna, post curatam per Mercurii Litum Luem Veneream residua, ex Mercurii malignitate nata, per Nummum aureum in Ore detentum fuit curata; Aurum enim Mercurium allicit, & ita è Corpore secum rapit. Commendatur etiam ab HOECHSTEDTERO *Decur.* 3. *pag.* 232. Decoctum Hoelenii & Fœniculi, expectando Sudorem.

Mercurius Scorbuto est hostilis & inimicus, illis præsertim, qui ex Scorbuto Gingivarum & Oris Ulcerationibus sunt obnoxii. Dubius propterea fui, an, quibus copiosa quasi Salia scorbutica Urinas impraegnant, utut quoad cætera parum de Scorbuto perceperint, tutò salivatio possit institui, metuendo Dentium, Faucium & Gingivarum pathemata; sed talibus non nocuisse observavi: imò Fauces Ancillæ, Luis Venereæ contagio inquinatæ, cum talibus Urinis, amplo Foramine, ex Lue prope Uvulam exulcerato, salivando meliùs habuit, & admotione Unguenti Ægyptiaci cum Melle rosato curatum fuit Ulcus.

Quòd *si Gravida Lue Venerea infecta fuerit*, etiam hæc ipsa, modò alia respondeant, præsertim Vires, Salivatione tractari potest; cùm sic simul & Fœtus sanetur, qui aliàs similiter infectus prodiret Exempla videb. in HILDANO *c.* 5. *Cur.* 97. & 98. item VIARDEL *in Observationibus de Partu pag.* 93. item MORISON *de Morbis Mulierum*, item SANCHEZ *in Observat. pag.* 377., ubi refert Mulierem Lue Venerea laborantem, fortissimis Inunctionibus Mercurialibus usam & curatam, paulò post Puerum sanum peperisse: Conf. BOTALLUS *de Lue Venerea*. Sicut etiam *Infantes* per Mercurium, tam foris illitum quàm intùs propinatum, nunc saltem purgando, nunc salivando, à Lue hac liberari possunt. Quoad usum Illinitionis, & hanc secutam salivationem, vid. BORELLUS *de Lue Venerea pag.* 546. Quoad usum Mercurii internum, vid. HORSTIUS *lib.* 7. *observ.* 11., qui refert Puellum sex mensium toto Corpore, & imprimis circa Podicem, à Lue Venerea pustulosum, per repetitum usum Mercurii dulcis ad ℈ß. & Oleo destillato Lignorum curatum: sic FABER Luem Veneream in Infantulo unius anni per repetitam Mercurii dulcis Solaris exhibitionem curavit *Cur.* 39. item RIVERIUS *C.* 1. *Observ.* 95. & *Cen.* 2. *Observ.* 94. Luem Veneream in Puero per Mercurium dulcem & decoctum Lignorum curavit. Suspectum tamen in Pusionibus Litum meritò habet BALLONIUS: vid. BONETI *Pharos pag.* 650.

Cæterùm antequam vel sudatoria ista, vel hæc Salivatoria Cura instituitur, *priùs scrutentur Viscera* Lue Venerea infectorum, an adhuc robusta? an simul infecta? Nam si hæc jam fuerint suppurata, perperam instituitur, cùm Mors magis acceleretur. Probè etiam examinanda sunt *Ossa Carie jamjam infecta*; si enim hæc Ossa secundi paris maxillæ inferioris, vel Ossa inferiorem Oculi Canthum constituentia, item Ossa Cranii, cariosa fuerint, à salivatione est abstinendum, aut Ægroto priùs indicandum, & in animum inducendum, utrum Oculum amittere? an verò Lue Venerea ulteriùs infectus esse mallet? Dictis enim Ossibus Oculorum cariosis & separatis, Oculus utplurimùm amittitur. Si Ossa Cranii sint cariosa, salivatione simplici negotium non succedit, sed Pericranii apertura necessaria est, quò Partes cariosæ aliæque Festucæ separatæ eximi possint: id quod sine cruciatibus summis peragi non potest. Ulteriùs Ossa Palati, Septum Narium, imò ipsa etiam Nasi Ossa, multoties pereunt; hæc enim jamjam arrosa in juncturis [illegible] non facilè concrescunt, nec Ulcus sanatur, priusquam omnes particulæ arrosæ separatæ & semotæ fuerint. Hinc nonnunquam post salivationem & Curationem Vox cum Loquela & Facies etiam, dehonestatur: quorum omnium Ægrotantes priùs benè sunt monendi.

His itaque præmissis, priùs *Corpus ritè præparandum venit*, & primæ viæ mundificandæ, tam per superiora, si circumstantiæ permiserint, quàm per inferiora; quia aliàs vel Medicamentorum potentiam eludunt congestæ ibidem sordes, vel commotæ ab iisdem gravia Præcordiorum & Abdominis Symptomata, in specie Anxietates, inferunt; quod in specie fit à Mercurio, si Universalia ista aliquoties non fuerint præmissa.

Venæsectio, quam quidam præmittunt Chirurgi, *penitus est frustranea*; benè autem digestiva & Præparantia, i. e. Succorum Corporis vitalium Dyscrasiam corrigentia, ex Tartaro vitriolato, Terra foliata Tartari, Sale Absinthii, Lapidibus Cancrorum, Sale volatili Viperarum, Elixir Proprietatis sine acido, Tinctura Antimonii tartarisata, Tinctura Tartari composita, Tinctura Coralliorum sassafrata, Essentia Fumariæ, &c. pro circumstantiarum ratione præmitti, & hinc Purgatio una alterave institui potest; aut certè Purgantibus talia digestiva admiscenda, præcipuè si per Epicrasin evacuare animus sit, nunquam negligendo specifica.

Quòd si peracta sit Salivatio, præmissa per Alvum purgatione blanda, procedatur adhuc eo ordine, quem docet HARTMANNUS §. 38. V. g.

℞. *Ligni Guajaci* ℔i.
Cort. ejusd. ℥vi.
Infunde in
Aquæ comm. ℔vii.
Macerentur non tam 24. quàm potiùs 48. horas, ut vult LINDANUS: Coqu. ad medietatem.
D. S.
Potio Sudorifera Sanguinem purificans.
Magmati relicto affunde denuò
Aquæ simpl. ℔xii. ad xv. vel xvi.
& aliquantum coque, circa finem addendo
Rad. Liquirit. ℥iß.
Passul. min. cont. ℥iii.
Factæ Colaturæ adhuc tepidæ adde
Cinnamom. acut. ʒiß.
F. Bocchetum: S.
Potio Ordinaria.

Priori decocto utatur ad ℥iv. vel v. pro Sudore manè eliciendo; posteriori verò pro Potu ordinario: quo nimirum, si particulæ malignæ in Massa Sanguinea novæ concrescerent, eæ mox eliminentur.

Probè etiam est notandum, quòd peracta salivatione omnis Amictus, unà cum Lectulis Ægrotantium, *sit innovandus*, ne miasmata pristina instar novi Fermenti maligni Massam Sanguineam subeant.

Pro scopo purgandi *Mercurialia primatum obtinent*, utpote quibus ritè præparatis nullum præstantius in hoc Morbo Remedium existit vid. HORSTIUS *l.* 2. *Observ.* 5. V. gr. Mercurius dulcis, qui reliquis facilè palmam præripit, annotante SYLVIO *de Lue Venerea* §. 257., Arcanum Corallinum, de quo pariter vid. SYLVIUS *l. a.* §. 283., Mercurius cum Venere præcipitatus, item Mercurius Præcipitatus albus, quem RIVERIUS *Observ. Commun. pag.* 321. 337. & 346. commendat. His non immeritò addenda Colocynthis, de qua vid. SYLVIUS §. 252. V. g.

℞. *Extract. Cathol.* vel *Panch. Croll.*
Mass. Pilul. Coch. min. an. gr. xii.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈i.
Extracti Troch. Alb. vel *Mag. Jalapp.* g. i. vel ii. vel iii.
Olei destillat. Lign. Guaj. vel *Terebinth.* gutt. ii.
Cum s. q. *Essent. Lignorum*, vel *Ligni Sancti*,
F. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Sanguinem mundificantes pro una dosi.
Vel
℞. *Extract. Panch. Crollii*, vel *Helleb. nigri*,
Mercuri dulc. an. gr. xv.
Scamm. sulphurati,
Extract. Trochisc. Alband. an. gr. ii.
Cum *Essent. Fumar.* F. Pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Extract. Cathol. Andern.*
Panchym. Crollii an. ℈ß.
Mercurii dulc. gr. xii. ad gr. xv.
Extract. Troch. Alband. gr. i. vel ii.
Olei destillat. Guajac. gutt. ii.
Cum *Essent. Ligni Sancti* F. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Mass. Pilular. de Fumar.* ℈i.
Mercurii dulc. ℈ß.
Mag. Jalapp. gr. v.
Olei destillat. Terebinth. gutt. ii.

Cum

Digitized by Google

Cum *Essent. Lignorum* F. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Extract. Panchym. Crollii*, vel *Cathol.*
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. vi.
Cum *Essent. Lignor.* F. Pilulæ.
S. ut suprà.
Vel
℞. *Mass. Pilular. Cath. min.* ℈i.
Mag. Jalapp. gr. v.
Turb. miner. gr. iv.
Olei destillat. Guaj. gutt. i. vel ii.
Cum *Essent. Ligni Sancti* F. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Mass. Pilular. Cath. min.*
Dia-Colocynth. an. gr. viii.
Turbith. miner. gr. ii.
Extract. Troch. Alhand. gr. i.
Cum *Essent. Fumar.* F. Pilulæ.
Vel
℞. *Extract. Panchym. Cr.* ℈ß.
Mercurii dulc. gr. xv.
Mag. Gummi Gutta gr. iv.
Jalapp. gr. ii.
Cum *Essent. Fumar.* F. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Mercurii dulc.* gr. xv. ad ℈i.
Mag. Jalapp. gr. iv. ad ℈ß.
Sacch. ℈ß.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Sanguinem purificans pro una dosi.
Vel
℞. *Mercurii dulc.* ℈i.
Scamm. sulphurat. ℈ß.
M. f. Pulvis.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Spec. Dia-Turb. cum Rhabarb.* ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. vi.
Troch. Alhand. gr. i.
M. f. Pulvis.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Conserv. Fumar.* ʒiß.
Pulv. Cathol. purg. ℈i.
Mercurii dulc. gr. xii.
Cum *Conf. Fum.* F. Bolus.
D. S.
Bolus Purgans pro una dosi.
Vel
℞. *Pulp. Passul.* ʒi. vel ʒii.
Mercurii dulc. gr. xii. ad xv.
Scamm. sulphurat. gr. iii. ad v.
M. S.
Electuarium Purgans pro una vice.
Vel
℞. *Conf. Fumar.* ʒi.
Mag. Jalapp.
Scamm. sulphur. an. gr. vi.
Turbith. miner. gr. iv.
M. f. Bolus:
D. S. ut antè.

Observandum autem quoad Purgantia talia, quod ubi Lues Venerea adhuc est in fieri, & Genitalia saltem occupet, ut in Gonorrhœa, Bubonibus, &c. quòd tunc vel unica talis præmissa Purgatio sufficiat: (vid. PLATERUS *Pr. Tom.* 3. *pag.* 420.) ne Virus commotum ad loca interiora, occasione irritationis in primis viis factæ, commoveatur; & in specie Buboni sub Purgatione tali Emplastrum, ut vocant, Attrahens, seu ex Gummatibus acrius vel siccans admovendum. Quòd si Lues sit inveterata, & in Externis præcipuè partibus hæreat, non temerè Purgantibus fortioribus aut repetitis Materia peccans intro revocanda, sed una alterave tantùm præmissa ad ipsam Curam accedendum. Potiùs ergò in Lue nondum adeò confirmata, & cujus inquinamenta adhuc maximam partem Fluida Corporis occupant, Purgatio repetita, & fortior, addito Mercurio instituenda. Sub ipsa Salivatione, nisi sit nimia, à Purgatione penitùs abstinendum, nec sub sudationis cursu eadem adeò convenit; benè autem finita Salivatione, & Sudatione una alterave vice institui potest, si necessarium videatur; sicut ante Salivationem Vomitus proficuus est, à quo Salivatio sequitur faciliùs. Interdum tamen, si Symptomata, & Indicationes promiscua fuerint, qualibet quarta vel quinta die sub Sudatione Purgatio institui, aut ipso Decocto sudorifero Purgans quoddam, præsertim Colocynthis, incoqui potest, ut ubique, quorsum Natura vergit, succurramus. Si vel à Morbo ipso, vel à Purgantium frequentiore usu excitetur Dolor, his unum vel alterum granum Laudani opiati admiscere conveniet. Si Purgationes per Mercurialia institutas, & frequentiùs repetitas Salivatio sequatur, à Catharsi ulteriore desistendum, hæcque vel permittenda, si sufficiens fuerit, vel juvanda, quod tamen primis quatuor diebus, utut Salivatio compareat, non attendendum.

Quoad *Vomitoria*: horum assumptionem indicant

1. Ventriculi cruditates, atque sordes eliminandæ.

2. Excrementorum colluvies maligna à Salivantibus magis aut simul ad Ventriculum commota, atque in hoc Molestias, aut Anxietates excitans; qualem casum RIVERIUS *Cent.* 1. *observ.* 77. refert.

Præter dicta hactenus Remedia commodè *etiam alia usurpantur*: ut quando sudoriferis decoctis vel Salia volatilia, & spiritus urinosi, vel Essentia Lignorum, vel sulphur Auratum diaphoreticum secundùm HORSTIUM, vel spiritus Theriacalis camphoratus, vel Mixtura simplex, vel ipsa Theriaca, permiscentur; vel hæc, & similia tempore meridiano, & vespertino à sudoribus vacuo propinantur, aut etiam ante, & post Salivationem exhibeantur: quo etiam Cinnabarina Remedia, Viperina, Antimonium diaphoreticum, Cerussa Antimonii, Extractum Ligni Sancti cum Sale volatili mistum, Rob Juniperi aut Sambuci, Olea destillata Lignorum, & similia Polychresta, & ex his composita pertinent, v. gr. Electuarium *Masse*, quod Pulvis subtilissimus Ligni Guajaci, & syrupus de Fumaria ingreditur:

Aut
℞. *Rasur. Ligni guajaci*, sive *natural.* sive *artific.* ʒi. vel ℈iv.
Sulphur. Antimonii diaph. ℈i.
Sal. vol. Corn. Cerv. vel *Viperar.* gr. xii.
M. pro 2. dosibus: S.
Pulvis sudoriferus sanguinem mundificans.
Vel
℞. *Geruss. antimonial.* vel *Antimonii diaph.* ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Sal. volat. Corn. Cerv. vel *Viperar.* gr. xv.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æqu.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Mixt. Simpl.* ʒii.
Spiritus Ligni guajaci,
Sassafr. an. ʒi.
M. D. S.
Mixtura sudorifera.
Dosis 40. ad 60. guttas.
Aut
℞. *Ess. Lignor.* ʒß.
Viperar. ʒii.
M. S. ut antè.

Hisce modis hactenus recensitis Methodica, & ordinaria cura peragitur.

Quòd si vel Malum sit levius, & spes sit, idem facilè curari posse, vel Æger tam strictæ Curæ se subjicere nolit, sequentia aliquoties plùs minùs proficua observata fuerunt.

℞. *Cort. Lign. Sancti* ℔ß.
Rad. Sarsaparill. ℥iv.
Fol. Senn. sine stip. ʒiß. ad ℥iiß.
Rad. Liquirit.
Helleb. nig. an. ℥i.
Pulp. Colocynth. ʒi.
Incis. & contus. Infunde in
Vini,
Cerevis. an. Mens. iii. vel iv.
Coqu. in Lagena stannea, vel in Cucurbita probè clausa in Balneo Mariæ per 4. 5. vel 6. horas:
Colaturæ adde
Mithridat. dr. ii. vel iii.
D. S.
Potio Alterativa Aperiens.

De

De quo bibat Æger bis in die 3. vel 4. ℥ias, mane & vesperi aliquot horas ante cœnam, viscida mucaginosa cum euphoria evacuat.

Cum hoc decocto Purgante Æger omni tertia, vel quarta die usurpet hoc sudoriferum:

℞. *Rad. Sarsaparill.* ℥vi,
Ligni Sancti ℔i.
Cort. Ligni Sancti ℥iv.
Ligni Sassafr.
Rad. Chinæ,
Liquirit. an. ℥ii.
Sem. Anisi ℥i.
Infundantur & coquant. in
Aqua commun. Mens. x.
ad remanentiam Mens. vi.

Colatura detur pro Potu sudorifero, interpolatim, ut monui, cum illo Laxativo usurpanda:

M S.

Potio sudorifera sanguinem purgans.

Ex utriusque decocti remanentia etiam decoctum secundarium fieri potest, quod usurpatur unà cum illis.

In decocto sudorifero, si placeat, cuilibet haustui pro excitando sudore simul permisceri potest;

℞. *Quinta essent. matth.* ʒß.
Spiritus Theriac. ʒi.
Clyssi Antimonii ʒß.
Spiritus Ligni guajaci ℈ii.
Misceantur pro dosi: S.
Mixtura sanguinem purificans.

LUIS VENEREÆ SYMPTOMATA.

Pergendum jam ad *Curam Particularem Symptomatum*.

§. I.

Gonorrhœa gallica.

Aliàs Virulenta dicta, item Maligna; estque saltem illa, quæ *ex Coitu impuro* cum Fœmina Lue Gallica infecta *contrahitur*, & quidem in tali, ubi Malum illud Ulcera in Vagina Uteri excitavit; tales enim Fœminæ aptæ sunt, ut per Coitum virulentam Gonorrhœam Mari possint communicare. Ab alia causa nunquam oritur. Effluit in hoc ipso cum acerbo dolore circa penis radicem, ubi sunt prostatæ glandulosæ, primò seminalis aquosus Liquor, ex prostatis nempe, qui hinc successivè flavescit, tum citrinescit, & magis acrescit, tandem viridescit aut cærulescit, imò subinde Purulentia permiscetur, non raro graviter fœtet. *Dolor talis est, ut nunquam Urina sine acerbo dolore mitti possit*: supervenit tunc Tumor Præputii & Glandis; Nam Liquor hic vellicando præputium primò pruritum infert; dum reliquias ponit intra præputium, illud purulentum reddit; tandem *Tumorem* infert, ut difficulter possit detrahi à Glande, unde in conjunctione *Ulcuscula* fiunt. Talis Gonorrhœa accidit iis, qui visitant Galliam, & Italiam: interdum adeò acris est, ut nunc prostatas glandulosas, nunc Meatum urinarium corrodat, & exulceret, ex quibus Ulcusculis succrescit postmodùm Caro præternaturalis instar cujusdam Verrucæ, quæ canalem Urethræ tandem obstruendo Urinæ excretionem impedit, & vulgò *Carnucula Meatus urinarii* vel penis appellatur. Affligit hæc Gonorrhœa continuò, imprimis secundùm indolem Luis Venereæ vespertino aut nocturno tempore cruciat, adeò ut eodem tempore acerbissimi dolores crucient penem, iique eò acerbiores, si forsan se extendat, & erigat Membrum. Sin Malum ulteriùs procedat, superveniunt crudeles Ardores nocturni Lumborum, & quæ sint similia symptomata Gonorrhœæ Virulentæ.

CAUSÆ.

Causa hujus Gonorrhœæ est simplex *Contagium* fermentativum Venereum per Coitum ex Muliere infecta, & quæ *Ulcera* Gallica plùs minus *in Vagina Uteri* habet, haustum. Malum enim prolificum est hæc ipsa Gonorrhœa Gallica: adeò ut referat BALLONIUS *l. 1. Consil. 91.* de quodam Viro, qui ex Coitu impuro Gonorrhœam Virulentam contraxit; unde postmodùm non tantùm propriam Uxorem inquinavit, sed cùm eadem Filium quoque generavit, mox à primo ortu eodem Malo affectum.

PARS AFFECTA.

Subjectum hujus Gonorrhœæ *sunt* eædem *Prostatæ* glandulosæ (rarò enim ulteriùs repit, ut etiam ipsos *Testes* arripiat;) id quod confirmat experientia Anatomica: vid. BONETUS. *Anat. pr. l. 3. sect. 31. observ.* SPIGELIUS *de Humani Corp. Fabr. l. 8. cap. 27.* BARTHOLINUS *Anat. Reform. lib. 1. cap. 23. & lib. 2. Histor. Anatom.* 36., ubi aliquot memorantur ex Gonorrhœa tali demortui, in quibus prostatæ glandulosæ fuerunt repertæ exulceratæ, & excoriatæ: Unde etiam tali Gonorrhœa infecti Urinam emissuri acerbissimum Dolorem in radice penis, ubi istæ prostatæ sitæ sunt, imprimis percipere solent (Q) id quod signum nunc tumefactæ, nunc excoriatæ vel exulceratæ prostatæ glandulosæ esse solet. Nam dum in Coitu intensiùs incalescunt partes genitales, tunc Ulcuscula Gallica Vaginæ uterinæ exhalant, & exspirant *Miasmata fermentativa acria*, quæ post excretum Semen virile se insinuant in Urethram penis, ibique se affigunt, & per meatus ex modo excreta Genitura adhuc patulos in prostatas glandulosas se insinuant, & Fermentatione corruptiva inquinant ibidem Lympham seu liquorem elaborandum, & secernendum, eumque in Acrimoniam acidam corrosivam malignam, qualis in Lue Gallica prædominatur, corrumpunt. Unde postmodùm exinde talis succus acris acidus corruptivus profluens non tantùm in similia Ulcera corrodit has prostatas, sed etiam Meatum urinarium, & præputium excoriat, unde Sanies fœtidæ, & ulcerosæ aut ichorosæ continuus profluxus, atque quidem dolorosus, & tam dira, & atrocia ac dolorifica symptomata oriuntur; qui Fluxus Gonorrhœæ Virulentæ seu Gallicæ nomine venire solet, *Fluxus Ludovicianus* vocatus aliàs. Promotum ulteriùs, & altiùs serpens Contagium, itaut per Vasa deferentia Testes ingrediatur, horum Tumorem, & dolorificam Inflammationem infert. (R)

DIA-

(Q) *Dolorem potius percipiunt in ea Glandis parte, cui Frænum alligatur: id tamen fit potius ex consensu fibrarum illuc ex partibus interioribus confluentium.*

(R) Gonorrhœæ virulentæ sedem *triplicem in maribus esse advertit* Dom. Littre, *quod cicatrices & ulcera in cadaveribus reperta, satis manifesto ostendere notat: triplex nempe Glandularum genus, quarum Vasa excretoria in Urethram hiant, ad liquoris cujuspiam eductionem*: Vesiculæ *nempe* Seminales, Prostratæ, & Glandulæ Cowperi. *Ad has enim virus Gallicum è muliere male affecta coitus tempore prorumpens, si pertingat, easdem corrodit, exulcerat, succumque in iisdem fervetum corrumpit, qui Saniei forma per Urethram profluens, Gonorrhœam virulentam constituit. Hinc* Gonorrhœa *vel dicitur* Simplex, *si unam ex his tribus speciebus Glandularum occupet; vel* Composita, *si plures, binas nempe, vel omnes. Quum autem Vasa excretoria Prostatarum, & Vesicularum Seminalium, satis proxime & ferè simul in Urethram hient; hinc virus uni Glandularum speciei adhærens, facili negotio in aliam transire poterit: quamobrem Gonorrhœa è Simplici in Compositam satis promptè evadet. At quum Vasa excretoria Glandularum Cowperi non hient in Urethram nisi distantia duorum ferè digitorum ab hiatu antecedentium versùs Glandem; hinc haud facile fieri poterit, ut malum prioribus Glandulis impressum, Glandulas Cowperi simul quoque afficiat. Et quamvis Sanies è Vesiculis Seminalibus, & Prostatis profluens necessario supergredi debeat oscilla ductuum Glandularum Cowperi, ut facilè quis credere possit has à præterfluente Sanie omnino affectum iri; nihilominus harum Glandularum oscilla ea ratione in Urethra meatu sita sunt, ut liquorem excernendum versus Glandem recta dirigant: quare satis difficile est, ut Sanies eadem motus determinatione per Urethram fluens, iter remetiatur, & ad Glandulas Cowperi perveniat, easque virulentia afficiat.*

Hinc pronum est conjicere, haud frequentem esse eam Gonorrhœam Compositam, in qua nempe post affectas Vesiculas Seminales, & prostatas, Glandulæ Cowperi in consensum trahantur. Imò valde rara est ea simplicis Gonorrhœæ species, in qua sola Cowperi Glandula affectæ sint. Tametsi enim hæ Glandulæ ob majorem viciniam proniores videantur ad virus Gallicum suscipiendum; attamen notat laudatus Littre *harum Glandularum ductus, prius quàm in*

Digitized by Google

DIAGNOSIS.

Diagnosis hujus Gonorrhœæ ex primò dicta Historia est clara.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: observandum, quòd Gonorrhœa hæc in principio leve malum sit; quo citiùs ipsi occurritur, eò faciliùs curatur.

In Senibus utplurimùm ad mortem terminatur.

Nisi brevi isti occurratur, in progressu excoriat Glandulas & quandoque absumit.

Interdum non ritè curata, sed saltem oppressa, ulteriùs serpit, & *Testes inquinat*, in quibus Tumores, & subinde Bubones infert.

Tandem in perfectam Luem Veneream terminari solet, Fermento maligno successivè partes vicinas, & *cum Sanguine universum Corpus* tandem inficiente, & ita perfectum Gallicum Morbum inferente. Et hic est modus communissimus, quo Lues Venerea contrahitur.

Optimè notandum est, *frequentiùs supervenire Bubones Glandularum in Inguinibus*, quod malum est; si enim hoc fiat, certum est, universum Corpus correptum esse: malum etiam signum est, si sponte iterum dispareant.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac Fermentum illud Gallicum virulentum appropriatis, partim Mecurialibus, partim Acidum corrigentibus, destruendum, & qua data porta, speciatim per sudores & vias Urinarias, ea Corpore & Massa Sanguinea evacuandum, Remediis aliis addendn Semen Violarum, Lapides Cancrorum, Radices & Ligna superiùs nominata, utpote, præter vim specificam atque Sudoriferam, Diureticam pariter habentia. Hinc Partes læsæ Balsamicis abstergantur & consolidentur.

Alia autem instituatur Cura, si Fluxus hic principium Morbi existat, nec ab ipsa adhuc infecta sit Massa Sanguinea; alia, si eadem simul contaminata, & Lues Venerea Universalia magis jam tum juncta fuerit. Quippe in priori casu ante omnia pro Ulcere Prostratarum & Vesicularum seminalium mundificando, Humor acris contemperetur & corrigatur per Emulsiones in Gonorrhœa alias consuetas, præprimis ex Semine Cannabis paratas; Os Sepiæ, Succinum, Terebinthinam, hujus Oleum, & Balsamum Indicum. Si verò reliquis Luis Venereæ Symptomatis Gonorrhœa superveniat, aut hujus Virulentia Massa Sanguinea jam tum notabiliter inquinata fuerit, Universali Cura opus erit.

Quòd si cui lubeat se præservare ab hac Gonorrhœa, quem nempe Venus vexat, interim tamen non certus esse potest, an cum infectis coeat? is Præservationis loco mox ante aut post Coitum assumat Spiritus seu Olei Terebinthinæ guttas vi. vii. vel viii. in haustu Vini generosi, hujus enim Sal volatile oleosum meatum Urinarium abstergit, ac corrigit Contagium virulentum forsitan haustum. (S)

Quod si verò quis jam affectus sit hoc Malo, & laboret Gonorrhœa, ante omnia *purificetur Corpus* per *Universalia Purgantia*, Mercurialibus sociata; v. g. fiant Pilulæ ex Extracto Hellebori nigri, aut ex Extracto Catholico *Andernaci*, aut Panchymagogo *Crollii*, cum ana Mercurii dulcis. His pro stimulo addantur aliquot grana Extracti Trochiscorum Albandal; Colocynthidis enim efficacia mirè commendata est ab HELMONTIO in Cura Luis Venereæ, prælata usibus Lignorum.

℞. *Extr. Panch. Croll.* vel *Helleb. nigri*, vel *Mass. Pilul. Cathol. Ludov.* gr. xii. ad xv.
Mercurii dulc. gr. xv.
Extract. Troch. Alhand. gr. i. vel ii. ad iii.
Olei destillat. Terebinth. vel *Guajaci* gutt. ii.
Cum *Essent. Guajaci* F. Pilulæ; S.
Pilulæ Sanguinem mundificantes.

Vel

℞. *Extract. Panch. Crolli*, vel *Helleb. nigri*,
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Stamm. sulphurat. gr. ii.
Extract. Troch. Alband. gr. iß.
Cum *Essent. Ligni Sassafras* F. Pilulæ.
D. S. ut antè.

Convenit loco Mercurii dulcis, *Mercurius Præcipitatus viridis* Venereus cum Calce vivà paratus, qui hic est specificus, cujus descriptio vid. in SCHROEDERI *Pharm. ubi de Mercurio*: Ast usus hujus Mercurii Præcipitati viridis primitus quidem videtur augere malum, sed bonum est signum; si enim continuatur, tandem id cessat: e. g.

℞. *Extract. Panchym. Croll.* vel *Cathol.* gr. xv.
Mercurii præcipitati virid. gr. v. vel vi.
Extract. Troch. Alband. gr. ii.
Cum *Essent. Ligni* F. Pilulæ.
S. ut antè.

Aut Pilulis de Terebinthina, vel Terebinthinæ coctæ misceatur Mercurius dulcis, e. g.

℞. *Terebinth. opt.* ʒi.
Mercurii dulc.
Ossis Sepiæ prap. an. ʒß.
Cum *Oleo destillato Succi* pro 3. dosibus.
F. Pilulæ irrorandæ.
D. S.
Pilulæ Sanguinem mundificantes pro 3. dosibus.

Non tantùm laxant, sed & Gonorrhœam respiciunt. Vel fiat Bolus ex Terebinthina Cypria cum Rhabarbaro ac Mercuriali remedio, vel dulci, vel alio. In Subjectis fortioribus:

℞. *Turbith. miner. Crollii* gr. vi. vel viii.
Cum f. q. *Conserv. Rosar.* vel *alio appropr.* f. Bolus.
D. S.
Bolus Sanguinem purificans.

Vid. SYDENHAM *in Epist. Respons. 2. de Lue Venerea p. 76.* Nam licèt Mercurialia talia in principio videantur augere malum, iisdem tamen audacter insistendum; cùm non detur appropriatum magis Remedium contra Virulentiam Gallicam, quàm Mercurialia.

Evacuato ita *Corpore* cum Mercurio dulci, sive semel, sive repetitis vicibus, præ cæteris conveniunt *Balsamica appropriata*, dicta loca abstergentia: inter quæ eminet *Terebinthina*, Oleum destillatum Terebinthinæ, in specie Balsamus sulphuris terebinthinatus ad guttas xii. vel xv. ad xx. bis quotidie assumptus, aut juniperinus. Continuetur aliquandiu. His ipsis commodè subjungatur *Aqua Quercetani contra Gonorrhœam virulentam*, quam sexcenties expertum esse gloriatur: Videatur etiam SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Observ. 79.*, qui ipse etiam jactitat hujus Aquæ experientiam. Loco hujus Aquæ *Balsamus Saturni terebinthinatus*, ex Sacchara saturni & Oleo Terebinthinæ blando igne paratus, vid. in ZWELFFERO *in Mantissa Hermet. ubi de Saturno*; egregiè conducit, ubi ardor nimius circa Renes & Genitalia jungitur, vel solus, vel mistus cum Oleo Juniperi, addita Camphora; non absumendo Semen, ut vulgò putatur, sed absorbendo Acidum vitiosum in hac Gonorrhœa

---

in Urethram hiant, ad pollicis crassitiem, inter cellulas, ex quibus Urethræ parietes formati sunt, perrepeare: quare fit, ut, quum Coitus tempore cellula illa valdè inflata undique comprimant exiguos illos Glandularum ductus, haud facilè fieri possit, ut Virus Gallicum summa violentia motum, Glandularum Cowperi penetralia subeat, easque malè afficiat.

Gonorrhœa Simplex, cujus sedes est in Glandulis Cowperi, his dignoscitur Signis. Dolorem percipit Æger circa medium Perinei, ubi nempe illarum Glandularum ductus in Urethram hiant: atque item circa Anum, ubi Glandulæ ipsa sita sunt, dolor urget. Ibi quoque haud exiguum tumorem notabit Chirurgus, ex inflammatione scilicet & tumefactione Glandularum factum. Saniei fluentis quantitas satis exigua est, pro exigua nempe Glandularum affectarum mole, atque viarum obscuritate. Omnium minimè molesta est hæc Gonorrhœa species, tum ob materiæ fluentis parcitatem, tum quia satis brevis via est, qua Sanies ex Glandularum ductibus ad Glandem perducitur.

Curatu ergò inter omnes alias species facillima est Gonorrhœa Glandularum Cowperi: præsertim quum pars affecta, vix sub Cute latens, possit facilè ab externorum Medicamentorum actione restitui. Quare pro illius Curatione Fotus, Cataplasmata, & Insessus ex paregoricis & emollientibus præcipit laudatus Littre.

(S) *Sunt qui cæco Veneris æstro miserè perciti, ut se à Gallica Lue præservent, post impurum coitum, injectione cujuscunque abstergentis liquoris, ope syringa facta, Urethram perluunt, ut veneno quò citiùs fieri possit lotione eliminato, nullus sit erosioni & exulcerationi locus.*

rhœa peccans: qua ratione etiam *Camphora* conducit, non quòd castret per Nares, ut putant, sed tanquam Sal volatile oleosum detergit & corrigit Acidum Venereum.

Vel

℞. *Olei Terebinth.* ℥iii.
Camph. ℈i.
Sacch. Saturni ʒß.
M. D. S.
Balsamum Sanguinem mundificans.

Item Tinctura Antiphtisica ardores Renum post Gonorrhœam optimè compescit:

Vel

℞. *Off. Sep. prap.* ʒi.
Sacch. Saturni ʒß.
M. f. Pulvis pro tribus dosibus.
D. S.
Pulvis Refrigerans & Sanguinem mundificans.

Juxta hæc convenit Extractum Tormentillæ cum Saturni Saccharo, & Oleo destillato Terebinthinæ in formam Pilularum redactum: v. g.

℞. *Extract. Tormentill.* ℥i.
Sacch. Saturni ℥ß.
Camph. ʒii.
Cum f. q. *Olei destillat. Terob.*
F. Pilulæ
D. S.
Pilulæ Adstringentes & Sanguinem purificantes.

Pilulæ singulare quid habent.

Item conveniunt Pilulæ de Terebinthina contra Gonorrhœam ZWELFFERI *in Pharm. Reg. p. 70.*

Hisce addatur *Infusum Cantharidum* in Vino, quod expertum est Remedium cujusdam Medici Belgæ; quatenus Cantharides acerrimo sale volatili abundant (T). Parandi modum vid. *in Collegio Pharm. in Schrœd. P. 1. S. 3. p.* ... BARTHOLINUS *Cent. 5. Epist. 54. & 55. pag. 343.* & *Hist. Anat. Cent. 5. Observ. 82.* Decocta Lignorum, Essentias aut Extracta Lignorum, ceu per se nota, & ad Luem Veneream & ejus prodromum Gonorrhœam, commendatissima sicco pede prætereo. Tinctura Coralliorum cum Spiritu Lignorum parata est egregia, sed crebriùs usurpanda. Resina Ligni Guajaci expertissimum est Remedium ad hanc Gonorrhœam: item Essentia ac *Extractum Guajaci* cum Tinctura Tartari vel Spiritu Vini tartarisato paratum, in Aqua Plantaginis subinde propinatum summum etiam specificum est in hoc casu; nam in Resina hac perfecta consistit Cura Gonorrhœæ Malignæ. Aliàs etiam Balsamus de Peru ad aliquot guttas assumptus, vel, qui omnium est præstantissimus & longè excellentior Balsamo Peruviano, *Balsamus de Capaibe*, præter usum externum Chirurgicum: ex fida Belgarum experientia Specificum est Remedium in Gonorrhœa Virulenta, uti etiam Stranguria, à guttis ii. iij. ad v. vi. vel viii. in Vitello Ovi dissolutus, vel cum Saccharo in forma Pulveris assumptus, & fuit Experimentum LINDANI: aut ejusdem cum Spiritu Vini tartarisato parata Essentia in quavis Gonorrhœa est proficua. Antimonium Diaphoreticum, Bezoardicum Minerale & Martiale, & similia laudantur. Item Succum Limonum cum Spiritu Terebinthinæ & Camphora ex FABRO jam proposui; uti hujus Experimentum videre est in SCULTETO *Observ. 79. Armam. Chirurg. cit. loc.* Singulare cujusdam Medici Experimentum est *Aqua Mercurialis* vel *Hermetica*; qui recipit *Mercurium vivum*, coquit in *Aqua simplici* per aliquot horas, decantat Aquam & remanet Mercurius in eodem planè pondere, quo fuerat ante ebullitionem; hinc Aquam istam propinat aliquandiu mane & vesperi bonum haustum, & est egregium Remedium, quo successivè sedatur Gonorrhœa Virulenta.

In BARTHOLINO refertur Cura Gonorrhœæ Virulentæ per Pulverem Sympatheticum; id quod eatenus verum est, quatenus eo processit Exulceratio Prostratarum, ut corrosis Vasis Sanguis quoque effluat: Unde talis Sanguis purulentus quoque effluens Pulvere Sympathetico satis noto exceptus in distans curavit Gonorrhœam.

Quòd si fiat, ut sæpiùs etiam fit, Exulceratio in Prostatis glandulosis, indeque Dolor & Ulcus in Meatu Urinario, tunc conducunt *Injectiones per Siphonem* in Penem, quæ fiunt ex Succo Plantaginis cum Melle rosato, quæ diluuntur cum Aquis appropriatis: Vel injicitur Liquor ex Stercore Gallinæ, quem HARTHMANNUS *pag. 264.* in Vesicæ Ulcere commendat: Aut parentur Injectiones ex *Aqua Calcis viva*, in qua ebulliant summitates Hyperici, Flores Meliloti & Verbasci, *Aloe*, *Melle*, *Mercurio dulci*, & similibus; sicut mihi in usu sunt sequentes omnium optimæ:

℞. *Aqua Calc. viva* ℥iii. (vel *hujus* ℥ii. & *Plantag.* ℥i.)
Aloes hepat. ʒß. vel *Essent. Aloes* ʒiii.
Mellis rosat. ℥ß. vel ʒvi.
M. pro Injectione in Penem cum parva Syringa aliquoties in die Instituenda: S.
Injectio Purificans.

Vel

℞. *Aqua Calc. viva* ℥iii. vel iv.
Aloes,
Myrrha an. ʒß.
Mellis ʒvi.
M. f. Injectio in Penem cum Siphone.
D. S. ut antè.

In malo graviori etiam Injectionibus talibus pro re nata ana *Mercurii dulcis* respectu *Aloes* addi potest vid. *Idea Formularum Class. 4. §. 27.* Vel *Decoctum Mercurii dulcis* edulcoretur cum *Melle*, quod pro tali *Injectione* in usu esse solet: vid. SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Observ. 79.* Vel mixtura *ejus Part. 2. Observ. 65.* ex Succo Plantaginis, Melle rosato, Aloe, &c.

℞. *Aqua Calc. viva* ℥iv.
Mercurii dulc. ʒß.
Sacch. Saturni ℈i.
M. S.
Aqua Purificans.

Vel

℞. *Decoct. Plantag. cum Aqua Calc. viv. par.* ℥iv.
Aqua aloet. ʒiii. ad ℥ß.
Mercurii dulc. ℈ii.
Mellis rosat. ʒvi.
M. S.
Mixtura ad Injectionem.

Aut si altiùs processerit malum, Injectiones Aloeticæ cum modico Mercurii sublimati, aut etiam, ubi ferocius fuerit malum, cum Mercurio sublimato, erunt instituendæ. (V)

Quòd si intra Glandem & Præputium Ulcuscula sint, curantur sequenti *Linimento*:

℞. *Unguenti Diapomph.* ʒiii. ad ℥ß.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈i.
Aloes rosat. vel *Hepat.* gr. xv.
Mell. rosat. q. s.
M. f. *Linimentum* pro Ulcusculis in Glande, item intra Glandem ex Præputio illinendis:
D. S.
Unguentum Mundificans.

Vel si *Ulcus* fuerit *Cancrosum*, Injectionibus jam dictis loco Mellis rosati addatur Unguenti Ægyptiaci q. s. pro diverso Virulentiæ gradu: sin verò *Cancer* extra meatum Urinarium conspiciatur, ut commodiùs applicare liceat medicamenta, solutione Mercurii sublimati in Aqua appropriata facta contingatur, aut Linteola eadem imbuta probeque expressa superimponantur.

Quod si *Fissura* Præputii adsint cum aliquali ejus Tumore,

℞. *Unguenti Diapomphol.* ʒiii.
Olei Tartari per deliq. ʒß. ad ʒi.
Misceatur & illinatur: S.
Unguentum Sanans.

Binos Studiosos Gonorrhœa Virulenta cum dolorosissima mictione, Ichore purulento profluente, ex parvis Ulcusculis in Glande laborantes, curavi præmissis Pilulis Mercurialibus Purgantibus, cum s. q. Olei destillati Terebinthinæ paratis: jussi quotidie bis 12. ad 25. guttas

(T) *A' Cantharidum usu penitus abhorremus: illarum Infuso vel intus assumto, vel per injectionem adhibito, sæpè Mictus cruentos, & Urethræ Exulcerationes factas vidimus, non sine Ægrorum periculo.*

(V) *Veteres Gonorrhœas virulentas, guttulam sæpenumerò Saniei pertinaciter manantes, nostra hujus Aqua injectione, ferè semper sanavimus.* ℞ Rad. Symphyti maj. & Aristoloch. rot. *ana* ℥i. Sem. Viticis *p. j. Bull. in suff. quant.* Aquæ font. *Deinde adde* Vini albi ℥iß., Myrrhæ el ℈i *Iterum parum bull. deinde cola, atque adde* Sal. Saturni, & Lapid. Medicament. Crollii *ana* ʒß. M.

tas Balsami Sulphuris terebinthinati capere; nam hujus usu abstergitur & corrigitur Fermentum malignum, & cum Urina evacuatur, ac impeditur simul, quo minùs cæteras Corporis partes possit inficere. Item loco Balsami Sulphuris terebinthinati alio in casu contumaciori Balsamus de Capaibe ad guttas v. bis in die usurpatus profuit. Interdum mista præscripsi ita:

℞. *Bals. Sulphuris terebinth.* ʒii.
De Capaibe ʒi.
Misc.
Dosis gutt. xii. vel xv. bis in die.

Alius studiosus ex Coitu impuro Gonorrhœa affectus, hac suppressa supervenit Testiculi dextri Tumor admodùm dolens; quo evanescente, cùm exercitiis, & speciatim equitationi, indulgeret, recruduit Tumor cum gravi dolore contundente, sursum ad Lumbos ascendente, & Testis affectus alterius magnitudinem bis æquabat. Ordinata Purgatione Mercuriali, pro *Tumore discutiendo* sequens præscripsi Cataplasma:

℞. *Far. Fabar.* ℥iii.
Sem. Cumin. pulv. ℥iß.
Coqu. in s. q. *Posca* ad consistent. Cataplasmatis; addendo simul
Lithargyr. pulveris. ℥i.
Misc.

Hoc calidè subinde Posca irrigando applicuit Scroto tumenti & rubenti in latere affecto, quo continuato primò Dolor mitigatus, & hinc Tumor nonnihil imminutus fuit.

Internè usurpavit Balsamum Sulphuris terebinthinatum ad guttas xii. bis die.

Externè postmodùm

℞. *Bals. Sulphuris Rul. ad extrà* ʒiii.
Olei destillat. Cumin. ʒi.
Unguenti Dialth. ℥ß.
Misc.

Quo aliquoties in die partem affectam illinebat, & maximam partem evanuerunt symptomata.

Sed cùm resoluto tumore *durities Testis* adhuc pertinaciter restaret, ordinavi sequens Emplastrum:

℞. *Gumm. Ammoniaci in Aceto sol.*
Empl. de Cicuta an. q. s.
Malax. cum q. s. *Olei destill. Tartari*, vel *Lign. Guajaci.*

Induc super *Alutam*, applica loco affecto, omni biduo vel triduo novum applicando.

Et sic hujus beneficio, quicquid supervenit, penitus discutiebatur. Mox in principio applicuissem, sed metu Inflammationis abstinui. Dubius eram, an etiam Emplastrum de Ranis cum Mercurio istis Tumoribus commodè applicari posset, quod alias in Tumoribus & Bubonibus incipientibus optimum est, malaxatum cum Oleo destillato Succini; sed metuebam vim genitalem à Mercurio labefactatum iri.

Quòd si Præputium insigniter *Tumore ferè inflammatorio* cum *Phimosi* afficiatur, convenit Phlegma Vitrioli insipidum fere cum linteis multiplicatis applicare; vel Aqua Calcis vivæ cum Sacchare Saturni quovis modo applicari potest. Quod si *insignis Dolor ardens* adsit, Camphora in Oleo Amygdalarum dulcium soluta egregia est.

Quòd si *Tumor Præputii flatulentus* plus minùs serosus adsit cum [illegible]

℞. *Aqu. Calc. viv.* ℔i.
in qua ebulliant
Flor. Chamomill.
Sambuci an. Mi.
Fol. Hyoscyam. Mß.
Sem. Anisi,
Fœnic. an. ʒii.
Bacc. Lauri ℥ß. ad ʒvi.
Coletur, cum qua fomentetur Pars affecta: S.
Fomentum resolvens.

Quòd si suspicio sit, longiùs progressum fuisse, & jam Massam Sanguineam nonnihil contraxisse inquinamenti, Instituatur Cura aliqualis Sudorifera per Decocta lignorum, omni matutino tempore ad aliquot uncias assumenda, expectando sudorem, idque ad aliquot dies noctesque continuando: quorum loco etiam in leviori malo Essentia lignorum, tinctura Coralliorum cum spiritu Lignorum, &c. aliquandiu usurpari possunt.

Vel

℞. *Herb. Agrimon.*
Fumar. an. Mi.
Ras. Lign. sanct.
Sassafr.
Rad. Sarsapar. an. ʒvi.
Sem. Coriandr. ℥ß.
Incis. & contus. infund: in *Aqua simpl.* per diem & noctem: mane coqu. ad tertiam, circa finem addendo
Herb. Cochlear. Mi.
Passul. min. contus. ℥i.
Colatur ℔iii. addatur
Syr. Scelotyrb. Forest. q. s.
M. D. S.
Potio Sanguinem purificans.

Vel

℞. *Aqua Card. bened.*
Fumar. an. ʒiß.
Essent. Ligni Guajaci ʒi.
Theriac. ʒß.
Camph. gr. vi.
Syr. Scelotyrb. Forest. ʒvi.
M. D. S.
Mixtura Sanguinem mundificans, cochleatim sumenda.

Præter dictam Gonorrhœam Virorum Malignam seu Virulentam est adhuc

§. II.

FLUOR MULIEBRIS GALLICUS.

A Contagio maligno Gallico oriundus, & Exulcerationem cujusdam partis internæ, aut in Vagina, aut in Orificio Uteri, aut Prostatis glandulosis; quin etiam Exulcerationem ipsorum Testium Muliebrium insequens: Nam Testium Muliebrium substantiam in tali Gonorrhœa exulceratam PANAROLLUS *in suis Observat. Pentec. 5. observ.* 54. in Muliere, quæ ex Gonorrhœa Gallica cum gravibus Doloribus mortua fuerat, observavit. Talia *Ulcera* plorant acrem *Saniem* plùs minùs purulentam ac lividam, cum insigni dolore ac molestia. Hæc ipsa Gonorrhœa maligna minùs confundenda est cum hac Gonorrhœa seu fluore albo, de quo *infrà lib. 4. Sect. 2. cap. 4.* dicetur.

DIAGNOSIS.

Patet hic Affectus ex Ægræ relatione, cui insuper in graviore Malo jungitur fœdus Faciei Color, Urina turbida, Ciborum fastidium, Lassitudo, Dyspnœa, Tumor Oculorum & Pedum, Dolor Lumborum, Tabes, Vaginæ uterinæ prolapsus, Lypothymiæ, & si Humor excretus acrior & putrilaginosus existat, Genitalia eroduntur & exulcerantur: vid. GRÆFIUS *de Organ. Mulier. cap.* 9. & BLASIUS *lib. 5. Observat. Med* 3. *&* 5. Tandem Febris plùs minùs lenta accedit: vid. HIPPOCRATES *lib. 5. Aphor.* 56.

PROGNOSIS.

Fluori Albo Gallico si Convulsio & animi deliquium accedat, malum est.

CURA.

Gonorrhœa Mulierum Gallica originem & modum fiendi eundem habet cum Gonorrhœa Maligna Virorum; cùm earundem sit una eademque ratio, & quoad Causas, & quoad Curam: nempe dependet simpliciter à Coitu cum Mare Lue Venerea correpto, unde etiam eadem ratione atque Gonorrhœa Virorum Gallica, aut ipse Morbus Venereus, curanda venit: nempè internè per remedia Mercurialia, Pilulas Mercuriales, per Decocta & Essentias Lignorum, per Balsamica terebinthinata, Oleum Succini, cum Osse Sepiæ, & Antimonio Diaphoretico, &c. *Inveterata* verò curari nequit, nisi per modum curandi Luem Veneream, tam per *Sudorifera*, quàm per *Salivationem* Mercurialem.

Externè conducunt *Injectiones* ex Lignis cum Aqua Calcis vivæ paratæ, addita Aloe, Melle, Mercurio dulci: item Decoctum Mercurii dulcis cum Melle edulcoratum; vid. SCULTETUS *Armam. Chirurg. Par. 2. Observ.* 65. & liquor ex stercore Gallinæ, quem HARTMANNUS *Pr. pag.* 264. commendat; item Unguenta Mercurialia ex superioribus nota, Turundis illita, intrudantur in Vaginam uterinam, ut mundificetur Ulcus jam factum.

§. III.

BUBONES.

Bubones sunt Glandularum Axillarium & Inguinalium Tumores,

mores, ex Lympha intra dictas Glandulas stagnante nati; quatenus nempe Vasa Cubitalia & Cruralia Glandulas has transeunt, & in his ex sanguine Serum segregatur; quod sueco erudo viscido turgidum, & à fermento Venereo maligno corruptum, receptioni in Vasa Lymphatica plenè ineptum redditur, unde stagnando Tumorem producit: idque landabili Naturæ conatu; nam sic præservatur reliquum Corpus à Lue Venerea, ut non ampliùs se exerat. Fermentum hoc & Contagium, cujus sono contactu Lues Venerea contrahitur, in materia purulenta consistit, quatenus nempe Aura ejus fœtida vel ipsum Pus alii in eodem lecto decumbenti communicatur. Ipsum tamen Pus è Bubone eatractum eandem malignitatem non habet, ac ipsa Aura aut sudor illinc prolectus, eùm per illam concoctionem aut suppurationem Miasma Venereum malignum nimis subactum sit. Unde de his dicit CARDILUCIUS *in Officia. Sanitat. pag.* 856, *Apparent verò crebriùs in Sanguiatis, alioquin rarò vel nunquam nisi gravissima Lue Venerea obnoxiis, occultante scilicet eleganti habitu corporis hostem inquilinam, eumque ad Inguina protrudente.*

Hinc quia bubonibus sponte sua evanescentibus Lymphæ & sanguiois refluentium vitio tota Massa Sanguinea, & hinc totum Corpus inquinatur, maturæ eorum *Suppurationi* & hinc *Apertioni* pro elicienda Virulentia opera danda: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obser.* 78. Propterea, incautiorum medicorum more, purgationibus vehementioribus aut repetitis, nec Venæsectione, nec sudoriferis insistendum, & Lympha hæc maligna intra Corpus trahenda; quod hoc modo facillimè fieri, & Arthritidi Vagæ scorbuticæ ac Phthisi occasionem dare potest: utut si Bubo evanuerit sua sponte, & ita metus subsit, ne universum Corpus hinc inquinetur, sudorifera fortiora hinc necessaria sint, quorum ope aliquandò redisse Bubonem jam penitus extinctum observavi. Applicanda ergò sunt Emplastra ea Gummatibus & Aromatibus nonnihil acriora, & simul irritantia, seu, ut vulgò vocant, attrahentia, nisi Caneri, vel aliud symptoma subsit, pro horum suppuratione juvanda: v. g. imponatur Emplastrum de Ranis *Vigonis* cum Mercurio, malaxatum cum Oleo destillato ligni Guajaci,

Vel

℞. *Empl. Dia-chyl. magn.* seu *cum Gumm.* ℥iß.
Malaxetur cum *Oleo Tartari fœt.* (quod CARDILUCIUS *l. c.* tanquam discutiens præstantissimum commendat) aut *Ligni Guajaci*, aut *Philosophor.*

D. S.

Emplastrum Emolliens.

Vel

℞. *Pic. Burgund.* ℥ii,
Sapon. commun.
Bals. Hyperic. an. ℥i,
Gumm. Amm.
Sagap. cum Aceto solut. an. ℥ß,
Rad. Pyrethr.
Sem. Eruca an. ʒiii,
Cera q. s.
M. f. Emplastrum, malax. cum *Oleo Tartari fœt.*

Quibus etiam magnes Arsenicalis addi potest, de quo vid. SALA *in Anat. Vitr. Tract.* 2. *pag.* 385. *&* 386. necnon BARBETTE *Tr. de Peste pag.* 247. Item Emplastrum descriptum à SENNERTO, *ubi de Lue Venerea, pag.* 214. vel Emplastrum magneticum *Angeli Sala* secundùm descriptionem HOFMANNI. His ipsis, modò protuberare magis incipiat Bubo, nonnihil emollire sufficit; non opus enim est perfectam, quæ rarò, aut nunquam fit, expectare suppurationem, sed tunc aperiatur maturè Apertione larga, & tractetur ad modum reliquorum Bubonum.

Quòd si verò simul Cancri aliaque Symptomata concurrant, à Suppurantibus abstinendum, Purgantibus potiùs materia peccans evacuanda erit.

Si in Bubonibus his simplicibus non procedat alteratio suppuratoria dictis Remediis, aut Pus benè coctum profundè nimis lateat; aperiatur Lancenla profundiùs intrusa, aut applicetur *Cauterium potentiale*, ne ad interiora pergere queat Venenum. Factum inde Foramen diu apertum teneatur, ut saltem Fonticuli instar esse queat. Sanè ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Prax. Admir. Observ.* 131. Fontanellis in Inguine sponte apertis quendam à sævo Morbo Gallico immunem evasisse asserit.

Aperto Tumore vel sponte vel scalpello, suppuratio & mundificatio instituenda Balsamo Hyperici, mixto cum Oleo destillato ligni Guajaci, vel Tartari, vel Unguento Aureo, cui additum sit parum de Mercurio præcipitato, vel Arcano Corallino, superimponatur Emplastrum Dia-chylon, malaxatum cum Oleo Tartari rectificato, exteriùs, vel applicetur Emplastrum magneticum, quod Ulcus apertum coire non patitur, donec satis emundatum fuerit. Conf. BARBETTE *in Chirurgia*, DIEMERBROCC. *in Tract. de Peste*, & NICOLAUS *de* BLEGNY *Tract. de Lue Venerea Gallicè conscripto*. CARDILUCIUS *l. c.* Bufonem Aceto madefactum & Buboni impositum, quo intumescente alium applicandum, aut Emplastrum de Cicuta, cum Oleo Philosophorum vel Saponis malaxata; commendat; tandem scalpello aperiendum, & Saniem cum Pure & Cruore exprimenda, postea Emplastrum Opoteldoch applicandum, quod nunquam coalescere sinat Ulcus, priusquam omnia fundamentaliter sanata fuerint. Quod si nihilominùs suppuratio aut mundificatio tardè ac difficulter, aut planè non, quod sæpiùs accidit, succedat, eadem Emplastra continuanda; quin & Cucurbitæ applicandæ, ut viscidissimum hoc serum, in Glandulis hisce quasi congelatum, sensim sensimque tandem resolvatur. Internè usurpantur primò lignorum decocta, posteà purgantia, in fine Sal & Spiritus Viperarum, quæ Curam Bubonum absolvunt. Quibus etiam irritis infectionis universi Sanguinis periculum subest, adeoque Cura generalis instituenda venit,

§. IV.

PUSTULÆ ET TUBERCULA.

Pustula & Tubercula, præter Luis Venereæ Curam Universalem, foveantur & abluantur subinde decocto lignorum, & Oleo Tartari illinantur: sed cùm hæc rarò sufficiant, optimus est Mercurius Præcipitatus & Dulcis, simpliciter cum Butyro non salito mistus & illitus, loco cujus etiam Unguentum de Nicotiana, Diapompholygos, item de Helenio, vel aliud appropriatum capiatur; aut Unguentum Pomatum, subactum cum pauco Arcano Corallino, præstans est, Vel Oleo Vitrioli, Sulphuris, Butyro Antimonii, aut liquore Mercurii saccharato tangantur Pustulæ & Tubercula quotidie, donec corrosæ decidant; in quem finem etiam mistura composita ex Aluminis rochæ & Mercurii sublimati ana ʒi. in Aqua Plantaginis, aut Rosarum, aut alius appropriatæ ℔i. solutis, quam cum linteolis admovendam describit SENNERTUS *de Lue Venerea pag.* 216, adhiberi potest, Melius est sequenti modo:

℞. *Aqua Plantag.* ℥vi.
Mercurii sublimati ℈iv.
Alum. ℥ß.
Dissoluta invicem

D. S.

Aqua Purificans.

Liquore hoc cum penna intincta tangantur Verrucæ; sic emarcitæ pedetentim decidunt. SYLVIUS *Tract. de Lue Venerea* §. 349. laudat Spiritus & Salia, Cupri Tinctura imprægnata, quo Pustulas fœdas & planè malignas, reliquis frustrà tentatis, præter spem sustulisse testatur. Hæc ipsa quoque in Pustulis Penis, Ani, Faciei, &c. proficua sunt. Spectat huc quoque Lac Virginis, cuius singulis unciis Mercurii Sublimati ℈i. addendus; item liquor HARTMANNI, ac Oleum Viridis Æris *in Pr. Chym. pag.* 322, & 333. descripta.

In specie in Pustulis Faciei:

℞. *Sperm. Ranar.* ℔v.
Mercurii sublimati ℥i.
Digeratur in Vitro benè clauso, & ita cautè hoc ipso tangantur Pustulæ.

D. S.

Mixtura Mundificans.

Nec inconcina est, mistura FORESTI *lib.* 32. *Observat.* 6.

℞. *Album Ovi* no. i.
Agita, donec spumescat: adde
Mercurii sublimati,
Camph. ana gr. iv.
M. f. Unguentum;
quo illinantur Pustulæ.

§. V.

CONDYLOMATA.

Ad *Condylomata Ani* Mercurius Sublimatus in Aqua Plantaginis aut Persicariæ solutus cum pauco Aluminis con-

convenit. Imò si Condylomata fuerint majora, quæ nonnisi longo temporis tractu per ejusmodi Caustica tolli queunt, Ligaturis potiùs si radices angustiores habeant, aut Ferro secante extirpentur: postquam verò Hæmorrhagia sopita, reliquiæ Mercurio sublimato absumantur, & Ulcera Mercurio sublimato, aut Arcano Corallino detergantur ac mundificentur.

§. VI.

VERRUCÆ.

Verruca Gallica si in extremitate Oleo Vitrioli tangantur, exficcantur & decidunt: loco cujus etiam Aqua fortis, aut solutio Mercurii in Aqua forti facta, s. q. Aquę simpl. diluta, adhiberi potest: item pulvis Sabinæ inspersus eas absumit: vid. WEDELIUS *de medic. facul. pag.* 62.

§. VII.

ULCERA.

Quoad *Ulcera* quarumvis partium, in horum cura semper primo ad Cacoethiam seu malignitatem Veneream respiciendum, qua non extincta perfectè, nec mundificari, nec consolidari possunt, aut consolidata licèt, semper recrudescunt: imò a relicto occulto eorum, non perfectè mundatorum, sed præmaturè consolidatorum fermento, Lues curata licèt, denuò in universum corpus propagari potest: id quod notabili Exemplo docet HILDANUS cum occulta Ossis Carie Venerea *cent. 5. histor.* 95. Pro qua malignitate expugnanda primatum obtinet mercurius, tam sublimatus quàm præcipitatus, & hic vel corrosivus, vel in specie Dulcis, qui semper mundificantibus addi debet. Abluenda igitur sunt Ulcera decoctis Lignorum, hinc applicandum Unguentum ex Melle, & Vitello Ovi cum Mercurio sublimato HARTMANNI *in prax. Chym.* §. 28. vel Unguentum de Cerussa malaxetur cum Oleo Nicotianæ, & imprægnata cum Mercurio Dulci usurpetur: vel Unguenta cum Mercurio sublimato, quæ describit SENNERTUS *l. a. pag.* 211. Itali cum bono successu in quibusvis Venereis Ulceribus utuntur hoc Unguento:

℞. *Olei commun.* ℔iv.
Cerusſ. ℔i.
Minii cribrat. ℔ß.
Coqu. lento igne ad Unguenti mollioris consistentiam: post addunt
Mercurii sublimati ops. vel *mercurii precipitati* seu *Turbith. miner.* ℔ß.
Cera alba ℔i.
Miscent pro Unguento.

Vel Unguentum Basilicum cum sufficienti quantitate Mercurii Dulcis misceatur, & applicetur, quod Ulcera Venerea maligna etiam quasi cancrosa curabit. Vid. DIGBY *Recept. P. 2. p.* 12. Unguentum Ægyptiacum itidem subinde applicari potest, sed vitentur loca Ossibus nudata; hæc enim nigrore illud inficere asserit HARTMANNUS *l. a.* §. 28. Huc pertinet Aqua Divina *Fernelii*:

℞. *Aqua Plantag.* ℥vi.
Mercurii sublimat. gr. xii.
Misc.

Quòd si mundificata fuerint hæc Ulcera, h. e. ubi Pus laudabile suggerant, & Labia undique rubra & naturaliter tincta, & pro natura partis ulceratæ constituta fuerint, Sarcoticis incarnanda, & conglutinanda sunt: pro quo scopo vel Emplastrum HARTMANNI *l. a.* §. 29. 30. *&* 31. vel Emplastrum de Lithargyrio, aut Emplastrum Norimbergense *Zwelferi*, cum dimidio Emplastri Diasulphuris *Rulandi* misceri & applicari possunt.

In specie *Ulcera penis* si fuerint *Externa*, abluuntur cum Decocto Scabiosæ, Marrubii, Saponariæ, Ligni Guajaci, Plantaginis, &c. in quibus aliquantum Sacchari Saturni, & Mercurii Dulcis potest dissolvi; aut *Decocti Calcis viva* ℔i. cum dr. i. *Mercurii Dulcis* exhibeatur externè. Si sordida fuerint, Unguentum Ægyptiacum, aut Unguentum ex Mercurio sublimato SENNERTI *l. a. pag.* 212., aut Linimentum ex pulvere Sabinæ, Croco Metallorum, & Butyro recenti HORSTII *l. 4. observ.* 54. *pag.* 257. adhiberi potest. Pro Consolidatione verò decoctum Lignorum cum Saccharo Saturni cum linteis applicatum convenit. Si verò sint *Ulcera Interna* intra glandem quidem, & præputium tumefactum, & constrictum, Injectio ex iisdem fiat, & hinc cum filamentis carptis Unguento debito imbutis, cum stilo loco affecto auxilium applicandum.

Si *Ulcera* sint *in ipso membro*, aut *Glandis molliorem substantiam occupant*, aut Meatum Urinarium affligunt, utroque in loco difficilis perquam sunt consolidationis: sed in specie ex posteriore periculum est, ne succrescat *Caruncula*, quæ Meatum oppleat. Injectiones cum præditis similes fiant, aut Candela cerea, Unguento suprà citato illinenda, Meatui immittenda est. Si enim postmodùm ex Meatu extrahatur Candela, facilè Lues, ubi sit in Membro Exulceratio, ex puris in Candela vestigio, observari poterit.

Quod *si in utero*, nempe *in Vagina ejus sint ulcera* talia, injiciantur Decocta Lignorum, aut Aqua Calcis vivæ cum Plantis Vulnerariis ebullita, & injecta, in quibus parum Aluminis solutum sit; hinc cum Digito aut pesso immittantur Unguenta aut Emplastra appropriata, linteo inducta, & ita relinquantur: v. g. præter illa, quæ supra in genere allegata fuerunt.

℞. *Unguenti albi camphor.* ℥ß.
Mercur. dulc. ʒi.
M. D. S.
Unguentum Purificans.

Oris Ulcera præ aliis curatu difficilia sunt, quia ex continuo Salivæ affluxu copiosas sordes generant, & loca Glandulosa afficiunt, in quibus etiam ordinariò Ulcera sunt graviora. Curantur per Gargarisationem ex decocto Sarsæparillæ, Corticis Guajaci, Foliorum Plantaginis, Scabiosæ, Rosarum rubrarum, Veronicæ, &c. cum Melle rosato, & pauco Aluminis: v. g.

℞. *Herb. Plantag.*
Prunell.
Scabiof. an. M. i.
Flor. Rosar. rub. p. ii.
Rad. Sarsap. ℥i.
Ligni Guajaci,
Santali rubri ana ʒvi.
Sem. Sumach. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Aqua Hordei*
Colaturæ ℔iiß. adde
Syr. de Ros. siccis,
Dia-mor. ana ʒiß. vel ʒii.
M. D. S.
Gargarisma Purificans.

Hoc decoctum, si Ulcus ponè palatum, aut in superiore ejus parte existat, per Nares injiciatur; ita tamen, ut Æger pro Tussi, & Vomitu vitando Os Aqua repletum teneat.

Imprimis, *si ulcera sordidiora*, convenit illis Viride æris; unde v. g. Unguentum Ægyptiacum cum Melle rosato applicatum confert; vel hoc HORSTII *lib. 2. obs.* 4.

℞. *Mell. rosat.* ℥ii.
Rob Diamor.
Nuc. an. ℥i.
Unguent. Ægypt. ʒiii.
Misceantur.

Vel Aquæ Virides sic dictæ, quales e. gr. describit HARTMANNUS *l. a. cap.* 52. §. 4. *&* 5., cum penicillo subinde applicatæ conferunt: item Mel rosatum cum spiritu Vitrioli acidulatum applicari potest: videatur RIVERIUS *cent. 1. observ.* 95.: Aut solutione Mercurii sublimati, & Aluminis aut solutione illa Solari, quam SENNERTUS commendat, contingantur:

Aut

℞. *Salis Ammoniaci*
Spiritus Vitrioli an. ℥ß.
Aqua Regia ʒiß.
Misceantur.

Quo ipso Ulcus Venereum ingens in Palato juxta Uvulam contactum, successivè curatum fuit.

Quidam Butyrum Antimonii cum Gossypio Ulceri applicant. Cavendum tamen, ne Causticorum horum aliquid deglutiatur.

Narium ulcera per similia curantur, sub forma pulverum aut Injectionum; quæ tamen, quia Mucum exficcatum, aut simul Crustam junctam habent, in principio Emollientibus sunt tractanda: e. g.

℞. *Hord. mund.* M. i.
Rad. Alth. ʒvi. vel ℥i.
Liquirit. ℥ß.
Sem. Cydon. ʒii.
Coqu. in s. q. *Aqua simpl.*

Colaturae ℔i. adde
Olei Amygd. ℥iß.
M. pro Injectione.
D. S.
Injectio Emolliens.

Hinc Crusta remota injiciatur sequens:
℞. *Rad. Sarsap.* ℥iß.
Infund. per noctem in *Aqua Plantag.* vel *Aqua Ferrar.*, mane coquatur; in fine Coctionis adde
Herb. Agrimon.
Salvia,
Plantag. ana Mi.
Flor. Rosar. rubr.
Balaust. ana p. ii.
Colaturae ℔i. adde
Alum. crud. ℥iß.
M. S.
Aqua Mondificans injicienda.
Aut
℞. *Succ. Beton.*
Scroph. maj.
Pimpinell.
Plantag. ana ℥iv.
Mell. rosat. unc. iv.
Coqu. ad consistent. Linimenti, cui adde
Aqua Calcis vivæ part. iv.
Misc. & injiciatur.

Omnia haec Ulcera hactenus enarrata sponte consanescunt, sicuti alia quaelibet symptomata Venerea sub Litu Mercuriali per salivationem: Nec metuenda haec ipsa in Oris Ulceribus; nam & hujus ope ea ipsa citiùs sanantur: Cons. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 5. Prax. Admir. Observ. 78.*

§. VIII.

FISSURÆ MANUUM ac PEDUM.

Fissura seu Rhagades Manuum ac Pedum abluantur Decocto Calcis vivae, cum Mercurio Dulci impregnato, praeprimis si simul aliquid Ligni Guajaci, ejusque Corticis, Radicis Chinae, Sarsaeparillae, Herbae Scabiosae, &c. decoquantur. Si *Callositas* aliqua simul subsit, Emollientia, v. gr. Radia Althaeae, Malvae, Cucumeris agrestis, &c. addantur. Post quorum usum applicetur iisdem Unguentum Enulatum cum Mercurii sublimati pauco; vel Butyrum, pinguedo porcina, anserina, gallinacea, &c. cum oleo Tartari per deliq. aut Arcano Corallino, aut cremore Calcis vivae, &c. prodest; vel denique Unguentum Diapompholygos cum pauco Mercurii praecipitati, item Unguentum renovativum WEDELII; vid. *tract. de Comp. medicam. pag.* 187.
Vel
℞. *Unguent. Enulat.* unc. iß.
Mercurii dulc. ʒi.
Olei Tartari per deliq. ʒii.
M. D. S.
Unguentum Purificans.

§. IX.

CARIES OSSIUM.

Caries Ossium difficillima est curatu, cujus ratio ex SYLVIO *de Lue Venerea* §. 364. petatur, sine cujus tamen remotione impossibile est vel curare Luem, vel consolidare Ulcera sine Recidivae continuo supervento. In *Cura* hujus, quidquid Ossis cariosum ac corruptum fuerit, maturè removendum, nisi vicinam quoque partem successivè infici velimus: Ergo Ossi carioso nudato applicandum Oleum destillatum Ligni Guajaci cum Oleo destillato Caryophyllorum, vel inspergatur Tutia praeparata, Pulvis Cerussae, Lithargyrii, Radicis Ireos Florentinae, Pulvis Euphorbii, &c. quibus potentiora observantur Salia Fixa, & Volatilia, item Aqua Divina *Fernelii*: sed omnium optimum est vel Ferramento debito radere Cariem Ossis, si levior fuerit, eamque ita removere; vel si profundior fuerit, Ferramento ignito aut hinc inde perforare, aut totum Os cariosum probè urere, & hinc spiritu Vini largiter irrorare, ut ita promoveatur separatio mortui seu cariosi à vivo. Quòd si hoc modo fieri nequeat, Malum ceu immedicabile existimandum, & quod Ægrum vel ad Mortem usque comitabitur.

Quia verò, inter reliqua, *Palati Ossa frequenter Carie erodantur*, necessarium erit, aut locum lamina Argentea, vel ex Auro confecta, tegere, aut Ulcus Pasta quadam, quae in Laminas redigi, ac parti affectae recenter applicari debet, consolidare: v. g.
℞. *Mastich.* unc. i.
Olibani,
Sandarach.
Sangu. Dracon.
Myrrh. el.
Ras. Ligni Guaj.
Succini,
Rad. Ireos Florent.
Cornu Cervi usti prap. ana ʒi.
Ex subtilissimè pulverisatis, cum f. q. *mucilag. Tragacantha* in Mortario calido f. Pasta in Lamellas redigenda, & ad formam Ulceris extendenda.

Huic, si Caries nondum planè extincta, Appropriata admisceri possunt: v. g.
℞. *Pasta jam prascr.* unc. i.
Pulv. Rad. Aristol. rot. ʒi.
Gentianæ rubræ,
Euphorb. ana ʒß.
Caryoph. ℈i.
Cum pauco *Terebinthinæ* misc. pro usu jam dicto.

Sin verò Ulcus planè non occludere liceat, Lamina ex Luna vel Sole confecta, & Spongiolis instructa, illud obturetur.

§. X.

DOLORES.

Dolorum Cura primaria consistit in ipsius Luis remotione universali: Interim pro his in specie internè Sarsaeparillae Decoctum laudari solet; Papaverinis vespertino tempore ante dolorum recrudescentiam non omissis. Externè optima sunt primò quidem Fomenta, ex Ligno Guajaci, Juniperi & hujus Baccis, Radice Sarsaeparillae, Foliis Pulegii, Salviae, Rorismarini cum persicaria; hinc Inunctiones cum Oleo Scorpionum, Viperarum, praesertim Lumbricorum, & Ranarum viridium cum pinguedine humana: hinc *Theriaca*, vel sola, vel cum addito Oleo guajacino, prodest *ad dolores Tibiarum*, usitata AMATO LUSITANO *C. 5. Curat.* 72. Aut recipiatur spiritus Vini, seu spiritus *Lumbricorum*, in quo aliquid *Croci* & *Opii* dissolutum, & cum linteis applicetur.
Item
℞. *Pingued. hum.* unc. ii.
Olei Scorpion. unc. i.
Petra albi,
Spica ana ʒiß. vel ʒii.
destillat. Ligni Guajac. ʒi.
Rorismar.
Salv. ana ʒß.
Opii cum Vino sol. ʒi.
M. D. S.
Unguentum Leniens.

Sed rarum est, quòd his Remediis cedat, Dolor, nisi Cura Universalis perfecta jam praecesserit, & saltem vestigia quaedam laesionis à Malignitate Venerea relicta adhuc eodem foveant in partibus, quae his & similibus removeri possunt. Nonenim novum est, quòd perfectè curata Lue, & omnibus ferè remotis symptomatibus, nihilominùs tamen quaedam adhuc eorum supersint, pro quibus tamen removendis non statim nova Cura repetenda: Conferat. RIVERIUS *observ. 16. communicatu* à POMARET. Speciatim ergò Unguenta & Emplastra Mercurialia appropriata pro his Doloribus sunt Remedia: hinc Cerotum de Ranis *Vigonis* cum Mercurio convenit, imprimis ad Cephalalgiam; item Nervinum cum illo *Vigonis* mistum: e. g.
℞. *Empl. de Ranis cum quadruplo mercurii* unc. iß.
Olei expreff. Nuc. mosch.
Opii cum Acet. sol. ana unc. ß.
Succi Nicot. inspiss.
Cinnab. vulg. ana unc. i.
Croci ʒvi.
Cum f. q. *Terebinthina* misc. in Emplastrum.
D. S.
Emplastrum Leniens.
Vel
℞. *Emplastr. de Ranis cum mercurio* unc. i.
Polychresti Ludov. ʒiii.
Malax. cum f. q. *Olei destillat. ligni Sancti*.

D. S.

Digitized by Google

D. S.
Emplastrum Resolvens.
Vel

℞. *Unguent. Aur. Officin.* ℥iß.
Extracti, vel *Succi inspiss. Nicotian.* ℥i.
Mercurii sublimati ʒiii.
f. Mixtura.

Applicetur Parti dolenti.

Quod si Dolor evanuerit, sed aliqualis *Tumor* supersit, recipiatur Butyrum insulsum, liquescat cum Vino, & blandè ebulliat ad Vini absumptionem; in hoc madescant Lintea, & imponantur, discutiet brevi tumorem.

Emplastro huic, si in Capite usurpandum sit, addendum venit Balsamum Peruvianum.

§. XI.

GUMMATA SEU TOPHI.

Gummata & Tophi, qui sunt Tumores duri, tactui renitentes, in Ossium medio enati, & iis immediatè incumbentes, duplicis observantur gradus: vel *Recentiores* sunt, Ossa superficietenus afficientes, adeoque tractabiliores; vel *Inveterati*, adeoque magis coagulati, & parti, cui insident, incamerati: suntque vel *Indolentes*, vel subinde miserè *Dolentes*, qui Dolor secundùm Membranarum, Periostiorum nempe, ductum subinde longiùs diffunditur, ac totam partem occupat, noctu imprimis molestissimus ferè intolerabilis ostocopus, *ac si malleo Ossa contundantur*; unde tandem partes molles subjacentes & Ossa subjecta eroduntur & cariosa redduntur.

Ex Acido maligno Venereo originem ducunt, quod aggreditur partes Nerveas, in specie Ossa, in quibus se firmiùs implantat, eorum Alimentum corrumpit, quod corruptum acore inquinatur, successivè in medio Ossium coacervatur, & porrò coagulando in ista Gummata induratur (X), donec Acidum vicina loca erodendo Ulcera pessima excitet.

Recentes, aut saltem minùs inveterati si fuerint, adeoque nondum Ossa & Partes molles infecerint, prosunt *Sudorifera* ex Lignis, aliaque Lui Venereæ appropriata; in graviori *Salivatio Mercurialis*; quibus etiam semper Viperina & Antimonialia fixa Remedia sunt intermiscenda.

Præter Interna, Gummatibus & Emollientibus & Resolventibus potentioribus, speciatim tamen Mercurialibus additis, curandi veniunt: Emplastrum Diachylon simplex, item cum Gummatibus, & Emplastrum Diaphoreticum *Mynsichtii*, in specie Oleo destillato Ligni Guajaci malaxata; quod Oleum Cariem conservat & curat: quibus tamen semper Mercurius cum Terebinthina subacta mistus fuerit, tanquam specificum Alexipharmacum: item sæpiùs allegatum Emplastrum *Vigonis* de Ranis cum Mercurii duplicata, triplicata, vel quadruplicata hujus dosi, ex PLATERI *Observationibus pag.* 728., cum Oleo Guajaci malaxatum; vel Emplastrum SENNERTI *de Lue Venerea pag.* 215. aut poterit Mercurius Præcipitatus cum Axungia saltem porcina & Cera in Cerotum redigi: quibus addere convenit Gummata Aromatica Emollientia & Resolventia communiter dicta. Quidam ceu Cerotum summè probatum ad Tophos Venereos dissolvendos commendant:

℞. *Gumm. Ammoniaci cum Aceto destillat. acerr. sol.* ℔i.
Pulv. Rad. Bryon.
Alth. ana ℥ii.
Turpethi min. ℥iß.
Ceræ albæ ℥ii.
Butyri rec. q. s.
Fiat Cerotum.

Interdum in summa dolorum vehementia Theriaca admisceri potest.

Alii sequenti feliciter utuntur:

℞. *Emplastr. Diachylon cum Gumm.*
Olei Olivar. ana ℥iv.
Ceræ novæ ℥i.
Piperis nigri ℥ß.
Salis comm. ʒii.
Cantharid. ʒi.
Sem. Sinapi ʒi.
Mell. insp. ℈ii.

Pulverisanda pulverisentur, hinc liquefacta *Cera* cum *Emplastro Diachylon* in Oleo, & ubi medium refrixerint, reliqua exactè incorporentur.

Usus tempore tumori applicetur Sindon subtilissimus, supra quem Cerotum applicetur, benè ligetur quorum quotidie bis mutetur Sindon, qui semper erit humidus, & ita pauco tempore extrahetur Tumor sine Cutis vel Carnis læsione.

Adhiberi etiam potest Unguentum HARTMANNI ex *Ungu. Aur. Officin.* part. iii. cum *Mercuri Sublimati* part. i. in *Praxi Chymiatrica* §. 21. & WIESEMANNI *de Lue Venerea pag.* 20., utpote quod per aliquot dies noctesque Linteo inductum, ac Parti affectæ, quam priùs Vino rubro lavare decet, applicatum, Tophos tollit. Quod si autem Tumores ac Dolores ab usu hujus Medicaminis cessarint, Pars affecta Butyro non salito, & in Vino rubro loto aliquandiu foveatur pro reliquiis absumendis: vel fiat Emplastrum cum Mercurio vivo & Opio, ad imitationem BARBETTE *Anat. Pract. P.* 1. *cap.* 3. vel miscendum est Oleum Terebinthinæ cum Oleo destillato Guajaci, cui addendum est Opii q. s. pro doloribus nonnihil leniendis, unà cùm Mercurio vivo, & instar Linimenti illinendum Gummatibus dolorosis. Optimè enim convenit in Tumoribus Sanguineis Opium, Dolorem sistit, & simul resolvit. Vel recipiatur *Emplastrum de Hyoscyamo Ludovici*: misceatur cum *Mercurio*, *Pinguedine* subacto. Item Emplastrum, quod Patavii in usu est, cujus descriptionem videb. in *Collegio Pharmaceut. in Ludovici Pharmaciam*. Lamina quoque Saturni cum Mercurio illita applicetur, si scilicet adhuc sunt in principio; vel etiam Mercurius à Saturni fumo coagulatus extendatur in Bracteam, & ita applicetur; qualis Mercurius Saturninus præter Tophos etiam ad Ulcera Cancrosa aliaque similia adhiberi potest.

℞. *Saturni* ℔i.

Dissolve in cratere, & liquefactum ab igne remove, & subitò *Palum ferreum* in medium Saturni immitte, donec incipiat concrescere Saturnus: Hinc in Ferri vestigium immitte

Mercurii vivi ℥i.

Unde congelascere videbis: Congelatum cultello separa, & ex Oleo communi ad ignem coque, donec Oleum conflagrarit, idque ter repete, & Mercurius reddetur malleo sequax: Duc in Laminas, Plagæ vel Topho imponendas.

Ad ℥i. Mercurii requiritur ℔i. Olei.

Forsan quoque hic non inutile erit Emplastrum Saturninum *Clossæi*, quod describit SCHROEDERUS *in Pharm. lib.* 2. *cap.* 53. *ubi de Emplastris no.* 12. *pag.* 198., & Emplastrum ad Tophos & Gummata Venerea *Clossæi no.* 19. *pag.* 201., in quo, loco Cinnabaris, Mercurius vivus admiscendus.

Si his non cedant *Exostoses*, hæ *Vesicatorio* admoto tractari, & istud aliquoties repeti poterit, ad imitationem RIVERII *Centur.* 4. *Observat.* 22. & 29. Sed in casu posteriore, si inveterati magis sint Tophi isti, & viscidiore ex coagulo concentrati, adeoque ipsa Ossa profundiùs, plùs minùs tamen, infecerint, necesse est, aperiatur Tumor, tum per *Caustica* potentialia, tum Actualia immisericorditer premendo Ignem, ut loquitur ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 5. *Prax. Admir. observ.* 130. Aperti quovis modo diu aperti servandi sunt, ut Ichori maligno & exitus fiat, & Os subjectum patefiat, quo huic in tempore mederi queamus: Conf. BOTALLUS *de Lue Venerea cap.* 15. item FALLOPIUS *de Lue Venerea pag.* 95. Sed summa habenda est ratio Musculorum atque Tendinum in Cruribus, ne hi lædantur. Quòd si verò hisce modis tractari nequeant, sed, præmissa licèt Cura Universali, etiam Salivatoria, obstinatè persistant, præsertim dolorosi, *Fonticuli* in regione iis superiori excitandi sunt; his enim liberè fluentibus hoc habetur commodi; quòd dolor mitior nonnihil fiat, & ipsi Nodi sensim tractabiliores fiant, ita ut post aliquod tempus vel Emplastro Diachylon simplici plùs minùs cedant & evanescant.

Interea, præter Generalem Curam, Radix Sarsæparillæ in specie laudatur, ejusque decoctum pro absumendis hujusmodi Tophis.

§. XII.

(X) *Acidum Gallicum certos Ossium poros aliqua ratione infarciens, efficit, ut succus illorum nutritius ἀλόγως effusus*, Exostoses, *seu Ossium Tumores, &* Gummata *pariat*.

Digitized by Google

§. XII.

A T R O P H I A.

Tabes & Atrophia Lui Venereæ superveniens præter Universalem Curam, aut si hæc locum minùs habeat, levatur imprimis decocto Radicis Chinæ cum Passulis, vel decocto Sarsæparillæ à SEPTALIO incautioribus Medicis adeò laudato, & quod etiam laudatur à SENNERTO *lib. 6. Pref. ubi de Lue Venerea pag.* 218.

§. XIII.

SCABIES, SERPIGINES, LICHENES.

Scabies, Serpigines & Lichenes Gallici removentur cum Aaungia porcina, cum Oleo Tartari per deliqu. in Unguenti consistentiam redacta. Quòd si debilius fuerit, Oleum Vitrioli addatur.

Vel

℞. *Aquæ Persicar.* aut *Plantag.* ℔ß.
in quibus solve
Mercurii sublimati ʒiii. ad ʒß.
D. S.
Aqua Mundificans.

Hoc ipso liquore subinde blandè cum pluma illinantur dicta mala. Valet etiam ad *Mariscas*, item *Condylomata in locis obscœnis*.

§. XIV.

AURIUM TINNITUS.

Aurium Tinnitus Symptoma pertinacissimum est; ejus tamen Remedia observanda sequentia:

℞. *Ligni Sassafr.*
Flor. Lavend. ana ʒi.
Cort. Lign. Sanct.
Castor. ana ʒß.
Caryophyll. ℈i.
Spiritus Vini, vel *Tincturæ Tartari* ʒiii. vel ʒii.

Digere per dies aliquot, & Essentia filtrata tepidè cum Bombace indatur:

D. S.
Essentia ad Aures.

Eundem in finem SEPTALIUS commendat Urinam Asini, in qua per noctem aliquid Ligni Guajaci, Castorei, & Menthastri infusum.

§. XV.

C E P H A L A L G I A.

Dolor tandem *Capitis* iisdem mitigari solet, quæ superiùs de doloribus Artuum dicta; potissimùm tamen laudatur Emplastrum de Ranis cum Mercurio *Vigonis*; aut quod PLATERUS *Observat. pag.* 723. describit, potissimùm si aliquid Castorei & Opii ipsis addatur, vel laudanum opiatum simul cum aliis appropriatis internè propinetur. Hinc in casibus pertinacioribus *Trepanationem* adhibere convenit, ut Exemplo comprobat AMATUS LUSITANUS *C.* 1. *Curat.* 4. & FORESTUS *lib.* 32. *observ.* 23. *in Schol.*, si scilicet Virulentiam Veneream maximam partem extinctam esse ea aliorum Symptomatum cessatione constet.

Hæc igitur de Lue Venerea, ejusque Symptomatibus curandis sufficiant.

Cæterùm jam suprà dictum, quòd detur etiam *Cachexia Scorbutica* & *Hypochondriaca*, unde non inconveniens esse duxi, ut huic Cachexiarum Tractationi etiam Affectus hos duos complicatissimos annectamus, & insimul Symptomatum horum Curationem absolvamus.

A R T I C U L U S VI.

De Malo Hypochondriaco, & ejus summo gradu scorbuto.

MALum *Hypochondriacum* utut sit Cachexia communissima in nostris Regionibus propter multorum, diversorum, ac diversimodè complicatorum Symptomatum syndromen, proprio tamen nomine caret, adeoque *Mali Hypochondriaci* nomine innuitur Affectus, ratione multorum Symptomatum diversimodè complicatus, ex Cruditate Acida plùs minùs viscida in primis viis natus, cujus superior & quasi eminentior gradus vocari solet *Scorbutus*. Quoniam verò Symptomata frequentissima, quibus hoc malum vexare solet Ægros, in specie partim circa Regionem Hypochondriorum utramque & in Regione Hypochondriaca imprimis percipiuntur, partim quòd Causa in Hypochondriis videatur stabulari, propterea in specie isto nomine appellatur: ab aliis *Malum Flatulentum*; sicut Chymicis Causam morbificam nonnihil respicientibus simul *Tartarus Hypochondriorum* vocari solet. Germanis utplurimùm *Lienis gravamen* dicitur, interdum etiam *Oppilatio Fibrarum*, utut sæpissimè Lien innoxius deprehendatur; Vasorum verò Mesaraicorum Obstructio Causa saltem palliativa sit. Perfectior gradus, ut dixi, & consequens Affectus Hypochondriaci, *Scorbuti* nomine venit, appellatione originaliter Germanica inferioris Saxoniæ; quæ tamen in Forum Medicum translata, & ita retenta fuit, & ob id in primis hæc vox Scorbuti est recepta, quia adhuc multi admodùm Authores inter se digladiantur, *an Morbus hic etiam Veteribus fuerit cognitus?* Ratio dubitandi est, quòd videatur novus Morbus, sicut & Malum Hypochondriacum. Nihilominùs tamen multi eum ab HIPPOCRATE *lib. de Affect. intern.* sub nomine *Lienis magni* exactè descriptum esse asserunt; Alii *Stomacacem* & *Scelotyrbem* PLINII eum existimant, qui affectus PLINII ætate in Exercitu Imperatoris Germaniæ plurimùm grassatus fuerit. Sed lis hæc est admodùm inanis, cùm parùm referat, an Veteribus fuerit cognitus Scorbutus, an secus? Arbitror tamen, cundem omninò iisdem fuisse admodùm cognitum, utut non adeò clarè, quin locis Septentrionalibus quasi proprius videatur, nec adeò atrocibus stipatus fuerit Symptomatibus. Nam sicut crescentibus delictis crescunt pœnæ; sic etiam crescentibus Luxuriæ & Diætæ erroribus, quid mirum, atrociore furore etiam nos aggredi Morbos, Veteribus non adeò graves, ita ut nec eorum Descriptiones tanquam nonnihil mitiores exactè cum nostris conveniant? HIPPOCRATES Clima subtilius habuit, propterea Scorbutum non tam exactè cognovit.

P A R S A F F E C T A.

Malum ergò Hypochondriacum, & ejus non degener filius Scorbutus, cùm ex varia ista Symptomatum complicatione, ut dixi suprà, adeoque mirabilis & variabilis sit Affectus, ita ut tantumnon omnes actiones diversimodè pro subjectorum varietate lædantur; propterea factum est, ut tot diversæ Sententiæ & litigationes *de Loco & Causa* in malo Hypochondriaco primariò affecto, seu de radicali foco ipsius Morbi, exortæ fuerint. Hinc alii nullam determinatam Partem in malo Hypochondriaco affici, sed *Vagum* esse, existimant; quod tamen non est: alii *Vasa Mesaraica* obstructa primarium esse Focum: alii Intemperiem siccam & calidam *Stomachi*: alii *Intemperiem Intestinorum* calidam & siccam: alii *Lienem vitiatum*, ejusque aut Intemperiem aut Obstructionem esse nidum Hypochondriaci Mali, & hinc dependentis Scorbuti, asserunt. Præ cæteris Phantasiæ mirè indulgent, ii qui *Spatium* illud *vacuum* inter Stomachum & Diaphragma, inter Hepar & Splenem, Pituita refertum pro Sede primaria Mali Hypochondriaci, aut saltim pro nido, ubi tot stabulantur Flatulentiæ, existimant. Hos inter fuit imprimis HENRICUS LEVINUS FISCHERUS, qui edidit peculiarem *Tractatum de Loco & Foco Mali Hypochondriaci*: Nam permotus *Aphorismo* HIPPOCRATIS 54. *S.* 7. statuit *Foveam* seu *Cavitatem* istam juxta Stomachum sub Diaphragmate inter Stomachum & inter Lienem esse Focum, quæ Cavitas multis adimpleatur sobinde Fœditatibus, sive promanent ab Hepate sive à Liene, sive ab alio Abdominis Viscere: Unde etiam in isto loco imprimis Symptomata à Flatulentiis orta, item Rugitus & Murmura ac similia soleant percipi. Hinc etiam ea ejusdem Hypothesi asserta veram Mali Hypochondriaci Curam in Diureticorum legitimo usu consistere ait. Verùm consideratis vel obiter variis Mali Hypochondriaci Symptomatibus, sponte sua hæc Opinio vacillare & corruere videtur. Quomodò enim tam pertinaciter istæ sordes in eodem Cavo hærere, totum Corpus afficere, & diversimodè excruciare valeant? vid. etiam SENNERTUS *lib.* 3. *Prax. de malo Hypoch. pag.* 518. & 520., qui etiam huc inclinat. Sed miror in re adeò clara tam varios esse Authores! Ratio, quòd tam

tam in varias Senrentias delapsi sint, videtur, quòd non observent *Differentiam inter Partem affectam ratione Causa radicalis, & Partem affectam ratione Symptomatum*: Nam qui unquam Malum Hypochondriacum, vel incipiens vel confirmatum, examinaverit, ejusdem nexum Symptomatum consideraverit; aut qui aliquando Curationi cumsdam Hypochondriaci præfuerit, tantumnon manu palpare potest, *Radicem morbi veram, & unicam hærere semper in Stomacho*, & quidem in vitio ejusdem Fermenti, non rite scilicet digerentis Alimenta; Unde, ex læsa Digestione, & inde nata cruditate Acido-pituitosa, & Chylus, & Massa Sanguinea, & Lympha, & speciatim Bilis, & consequenter reliqui etiam corporis Machinam regentes humores, cum spiritibus vitiantur plùs minùs & depravantur, & sic demum totum illud, quod malum hypochondriacum vocamus, oritur. Quam ipsam de Foco hujus Mali Sententiam primariò defendit acriter GALENUS *lib. 3. de loc. affect. capit. 7. ex* DIOCLE, HOECHSTEDTERUS *in tota Decade 5. observationum* in specie *observat. 1. & 2.*, & SYLVIUS *libr. 4. prax. Append. Tractat. 7.* id quod etiam HIGHMORUS *in Tractat. de Malo Hypochondriaco, & Passione Hysterica* similiter statuit, quod etiam primariò afficiatur Stomachus, utut aliis principiis suam Opinionem superstruat. Uti etiam LINDANUS *super Hartmannum*, qui disertis verbis dicit: *Primariò peccat Ventriculi Cruditas acida, à qua originem suam habet & Malum Hypochondriacum, & huic superveniens Melancholia Hypochondriaca, qua passiones nunquàm oriuntur, quia præcesserit priùs talis Stomachi Cruditas*. Id quod similiter de *Scorbuto* verum est, qui tamen præter Radicem istam primariò suam noxam *in sanguine & specialiter in Lympha vitiata* explicat. Rancescit nempe quasi Acidum in corpore, uti in Vino; unde sæpè Vermiculi in Maculis scorbuticis, uti vult LANGIUS & HAUPTMANNUS, reperiuntur.

Sed hæc ut pateant clariùs, saltem consideremus *Symptomata*, quorum nunc plurium, nunc pauciorum Syndrome malum hoc constituit. Symptomata hæc utut varient, & ferè infinita sint, & quibus ceu Signis ejusdem præsentia dignoscitur, sunt sequentia. In omnibus Hypochondriacis primariò male se habet stomachus, *Apepsia* subinde laborant, utut frequentiùs in Morbi progressu, non semper, avidè tales Ægri appetant, & comedant, interdum nimia & *Canina* quasi *Appetentia* laborent. Tales aliquot horis post comestionem subinde Dolores Stomachi compressivos, gravissimos, convulsivos percipiunt. Hypochondriaci ergò & nimio Acido laborantes semper instante & adhuc urgente Appetitu Prandium debent finire: Germani dicunt: *Wennes am besten schmec ket, soll man aufhoren &c. Appetunt Acida*, quæ tamen assumta insigniter eos lædunt: Stomachi, tam vacui quam repleti, frequentes Inflationes adsunt; tam sub jejunio, quàm præsertim ab omni Pastu frequenter *eructare* solent: *Ructus*, qui erumpunt, dum sunt jejuni, sunt *acidi*; dum verò saturati, nunc sunt acidi, qui meliores, nunc *insipidi*, qui deteriores: Hinc Abdomen sæpè post assumpta Alimenta inflatur, & ab his Flatibus præter vagam intumescentiam Abdominis, Murmura, Borborygmi, & variæ agitationes frequentissimè sentiuntur in eodem, & in omnibus his copiosissimus nec unquam deficiens *Flatuum* adest proventus, quorum activitas in specie Hypochondria, præsertim sinistrum, affligit; ibi enim facilè compressione manùs *Subsultuum* sensus & *Fluctuationes* crebriùs recurrentes, & *Murmurationes* percipiuntur, ex Flatibus in Colo, ibidem locorum partim angustato, partim incurvato conclusis; ubi ex situ coli simul dolorificæ *Lancinationes, Distensiones & Punctiones* admodùm molestæ, Lieni equidem vulgò, sed falsò adscriptæ, persæpè sentiuntur, quibusdam & *Fluctuationes* in Cavo Abdominis, in Mesenterio & similibus locis se conjungunt. Accedit utplurimùm *Alvi pertinax Obstructio*, ita ut inter centum Hypochondriacos vix duobus aut tribus Alvus quotidio respondeat; quin intra quatriduum, aut triduum, aut biduum demum, aut stimulo quodam irritata Alvus, aut sponte, interdum suum officium facit, in quo ipso tandem dura, pauca, eaque interrupta, *globulorum forma*, nigra subinde, & non absque insigni conatu, interdum etiam non absque dolore, excernuntur. Et quidem Hypochondriaci in hoc Malo *fortioribus Purgantibus* parùm aut nihil evacuare solent, cum econtrà blandiora *Laxantia, Emollientia, Passulata, Prunata*, & similia tales solent satis copiosè, respectivè tamen, evacuare; si verò fortiùs purgentur, semper læduntur. Si forsan talibus Ægri *Vomitus* contingat, qui non sunt rari, vel sponte vel Arte, rejiciuntur utplurimùm aut *Aquosa*, aut sæpissimè plùs minùs viscida *Pituitosa*, sed semper plùs minùs *Acida*; ita ut etiam Dentibus subinde Stuporem inferant, & Vasa orichalcea in Æruginem corrodant, nisi interdum sub fortiore conatu aliquid de Bile ex Folliculo Felleo se admisceat, ut Excreta porracea, & æruginosa compareant, & aliqualem Amarorem gustui repræsentent. Interdum etiam *Cardialgia*, & *Ventriculi* adsunt *Dolores* quidam, qui frequentissimè ad regionem Spinæ Dorsi usque se extendunt juxta situm Gulæ, ubi nempe est orificium stomachi sinistrum, & ignaris subinde pro Nephriticis Doloribus imponunt: Et sæpiùs hi ipsi post Cibos ingestos se exerunt, idque pertinaciter subinde, ut etiam vix nisi post ingestorum Vomitum remittant; interdum enim conqueruntur, *premi circa præcordia*; Malum scilicet hoc semper esse ex stomacho. Observavi quosdam Ægros in hoc Affectu de Dolore compressivo in loco Colli anteriori conquerentes, qui reverà ex stomacho ratione Gulæ, & hujus Spasmo, & Constrictione circa Laryngem, originem duxit: *Phlogoses*, & *Æstuationes* Hypochondriorum, hinc Rubor Malarum, & Faciei, item Calores vagi, modò remittentes modò accedentes, è primariis nempe Signis præsertim dimidia à pastu hora, vel etiam dum adhuc assident Mensæ, sunt frequentes; hinc Malæ insigniter rubent, qualis Rubor interdum etiam ex unico Vini haustu, similive minùs congruo Assumpto, supervenit; quod est Signum ex primis viis originem esse Mali Hypochondriaci. *Dolores Abdominis lancinantes cum Contorsionis sensu*, seu Colici, & iliaci sunt frequentissimi, iique sæpiùs acerbissimi, in quibus interdum Abdomen contrahi, & Umbilicus interiora versùs velut revelli solet; utplurimùm quidem sunt Convulsivi, & oriuntur à Spasmis Intestinorum: præter hos subinde etiam *Iliacos & Colicos convulsivos Dolores* patiuntur, interdum Dolores terebrantes, nunc in sinistro, nunc, quod rarius, in dextro latere, qui sunt sæpiùs à Pituita, ut vocant, vitrea, vel à Muco acido viscido in cellulis Coli sub Hypochondrio sinistro, ubi incurvatur, & dextro, ubi etiam angulum facit; unde hi Dolores subinde nunc *Vomitum*, nunc *Dolores Iliacos convulsivos*, per consensum faciunt. *Anxietates Mentisque perturbationes* circa manifestam causam; *Palpitationes Cordis* graves, frequenter, & subinde per Paroxysmos, Hypochondriacos affligunt: Non secus ac *difficiles Respirationes* imprimis à pastu, quarum subinde observatur differentia triplex.

1. *Cum rejectione Viscidorum*, & est Asthma stomachale humidum, quod nunc observatur in Hypochondriacis, nunc etiam in Scorbuticis, *ab omni cœnâ*, dum conqueruntur de difficili Anhelitu, ubi vitium est in stomacho à Digestione vitiata; quando autem Ægri tales matutino tempore patiuntur Halitum nonnihil difficilem, ita tamen ut simul expuant copiosa Viscida, mucosa, tenacia, fit hoc ex vitio Digestionis primè, & remanentiis crudis à Cœna vespertina: & frequentissimè quidem.

2. *Tensione Hypochondriorum*, quæ imprimis difficulter respirant, partim propter impeditum Diaphragmatis deorsum versùs motum, partim propter tensionem in regione hypochondriorum, qua Thoracis debita circa Costas Nothas impeditur dilatatio: Hinc quando volunt respirare, impedimentum, & *Dolorem* insignem gravativum, & tensivum percipiunt in Abdomine, & circa hypochondria, quæ ipsis quasi Cingulo Abdomen circa hypochondria cinctum videtur: idque imprimis nocturno tempore, quatenus supini jacentes dormiunt, & hinc ita evigilant, estque à spasmo membranarum in dictis locis. Interrogati enim, ubi sit hoc impedimentum, quod Respirationem impediat, dicunt, *se coarctari*; monstrantes regionem Diaphragmatis.

3. Cum Respiratione depravata decumbunt ex *Asthmata Sicco convulsivo*, quod vitio Diaphragmatis aut Musculorum Thoracis convulsivo subinde eveniet. Talem enim difficultatem Respirationis imprimis infert Diaphragmatis impedita contractio, & dorsum versùs explicatio: Nam sic per consequens etiam Thoracis dilatatio impeditur. Talia Asthmata convulsiva, patiuntur hypochondriaci confirmati, imprimis ii, qui patiuntur *Symptomata Mulieribus Hystericis communia*, sed rarò hoc fit.

Porrò in confirmatis Hypochondriacis interdum *Tumores Viscerum* Abdominis, imprimis Lienis duri, & scirrhosi,

Digitized by Google

rbosi, non sunt rari, qui confirmato huic Malo imprimis superveniunt, sicuti etiam hepatis infarctus, ejusque pertinaces Scirrhi, & Tumores interdum superveniuot: suntque tamen reverà potiùs productum morbosum, utut falsò à quibusdam pro causa, & Radice Morbi habeantur. Nam & malum hypochondriacum, & scorbutus insonte omninò Liene aliisque hypochondriorum Visceribus, observata fuerunt, teste HORSTIO *lib. 9. observ. 4. pag. 442.*, quicquid etiam in contrarium dicat VELTHUSIUS *tract. de Liene*. Percipiunt præterea tales Ægri non raro *molestas Pulsationes* in hypochondriis, uti etiam io regione Dorsi, imprimis circa Lumbos, & regionem Lumborum superiorem, è regione Paocreatis, (*gegen uber*) ubi sunt dispersi Rami Arteriæ Cœliacæ; quio etiam tales pulsationes percipiuntur interdum etiam in aliis Corporis partibus, ubi aliàs nullus naturaliter sentitur pulsus, & ferè duritiem Arteriæ ex strictura Fibrarum convulsiva insequitur. Malo olterius procedeote *Vertigines graves* frequentissimè superveniunt: *omnes ferè hypochondriaci præsertim jejuno Stomacho sunt vertiginosi*, quod signum raro fallit; uti *infrà lib. 2. cap. 1. sect. 3.* patebit; quæ ipsæ Vertigines saltem assumptis, v. g. Panis buccella, brevi post denuo sistuntur.

Cephalalgia subinde affligunt in specie *tensiva*, & hinc *Capitis Obnubulationes*, imprimis à pastu, & tandem *Ingenii torpor* & *Memoria lapsus*, nti audietis *lib. 2. sect. 3. cap. 4. artic. 1.* ubi *de memoria*, ut Hypochondriaci confirmati interdum necesse habeant, valedicere studiis; tandem interdum Memoria planè deficere incipit. A pastu solent *esse quasi Ebrii*, & facilè terrefiunt hypochondriaci; subinde *Anxietates frequentes*, *gravior Cordis Palpitatio*, *Tristitia* & *Mærores* citra maoifestam causam, atque sic tandem *ipsa Melancholia*, à Foco *Hypochondriaco* specialiter dicta, superveniunt, quam *Insomnia* varia, & turbulenta, & terrifica aut præcedunt, aut etiam comitantur: videat. TIMÆUS *Von Guldenklee Casu 16. lib. 1. pag. 34.*, uti generosus Nobilis ultra biennium Mente anxius, tristis & meticulosus sine causa fuit, Cordis percepit angustias, sæpè Mortem instar putavit, ac perinde lachrymabundus opem petiit, Capitis Dolore, Vertigine, Aurium Tinnitu & Vigiliis afflictus fuit, &c.

Pulsus sunt varii & interdum admodùm ioæquales, subinde intermittere videntur, & io paroxysmo Mali confirmati ferè omni momeoto mutantur, Nam ubi confirmatum fuerit hoc Malnm Hypochondriacum utut Symptomata stomachi, & Hypochondriorum, seu potiùs Intestinorum, nunquam omnino remittant, tamen subinde per Paroxysmos affligunt, & suas Exacorbationes habent, rariùs certas, frequenter vagas, ac ipsę Palpitationes, & Anxietates Cordis, & Capitis, & Sensuum Symptomata, item Dyspnœa, atrociter interdum affligunt: quin etiam interdum Viri in graviori paroxysmo ea patinotur Pathemata, quæ evenire solent Mulieribus Hystericis: adeo *ut reverà Passio Hysterica Mulierum sit certa quadam species Mali Hypochondriaci*; & ipsi Ægri dicunt, se percipere ascendere Fumos ex Abdomioe ad Cor & Capnt, (de quibus *infrà lib. 2. cap. 2. sect. 3. ubi de Epilepsia*,) item ex Liene subinde ascendentes, & postmodùm ita tales Paroxysmos inferentes, quo ipso Vulgi Hypothesio de Fumorum ex dictis locis adscensu non parùm confirmant.

Urina Hypochondriacorum est varia: extra paroxysmum ferè sanorum est simillima, dum paroxysmus gravior urget, interdum effluit cruda, & tenuis, interdum etiam turbida, pallida, plùs minùs aquea, & crassa: Sedimeotum habet subinde Farinæ Laterum analogum, speciatim ubi jam malum iu scorbutum degenerat; interdum *Crusta salina* eidem Urinæ supernatat, aut Corpuscula salina lateribus Vasis adhærescunt, sed ad fundum præcipitantur; interdum corpus puriforme, moto Vase in Liquorem lacteum dissiliens, observatur, qualem describit DRAWIZIUS *de scorb. pag. 376.* & TIMÆUS *Von Guldenklee lib 3. Cas. Med. 48.* PLATERUS *lib. 3. observ. pag. 784.*, interdum in talibua deprehenditur, post nimias nempe Vigilias, iotensè tincta. Quòd si Urinæ anteà claræ, & tenues usu Medicamentorum fiuot crassæ, & turbidæ, & subnigricantes, cum copioso sedimento, bonum signum est rectæ operationis Medicamentorum.

Ex Symptomatibns his multiformus Ægrorum querelæ emergunt. Omnia tamen hæc, quorum complicatio Malum Hypochondriacum constituit, rarò in uno subjecto omnia existunt; quædam eoim in hoc, quædam in alio subjecto se manifestant. Sufficiat nihilominùs pro Malo hoc determinando, si stomachi non ritè digerentis adsint Signa, cum Torminibus, & Flatibus Abdominis, Alvo adstricta, & hinc Capitis perturbationibus; quibus tanquam primariis, si alia quædam ex recensitis accedunt, eò faciliùs Malum determinatur, hujusque præsentia certior redditur. Exempla, quæ pro Idea hujusmodi ægrorum sufficiant, vid. in HORSTIO *lib. 4. observat. 27. & seqq.* item HOECHSTEDTERO *Decad. suprà citatâ*.

C A U S A.

Causa Proxima horum Malorum complicatorum est *stomachi Cruditas acida* seu *Acidum Ventriculi vitiosum*, plùs minùs austerum, io subjecto plùs minùs viscido ex stomachi vitiata Digestione enatum, à quo pro varietate subjectorum omnia reliqua symptomata facillimè deduci possint, modo ea, quæ alio tempore, & alia occasione de similibus Affectibus dicta fuerunt, ruminentur: adeoqne subjectum seu Pars affecta in malo Hypochondriaco (a causa quidem) seu Radicationis est *Ventriculus*, ejusque vitiata Digestio prima; à Morbo verò, seu Iohæsionis, sunt *Sanguis & Bilis*: sed uon excludendi sunt *spiritus influi*, prætertim io Malo confirmato, & iuveterato, & quod ad Scorbuti naturam quasi accedit, unde etiam hæreditarium existit.

His tanquam *Productum morbosum* superveniunt ipsarum *Partium Corporis Continentium seu Solidarum multiplices Alterationes*: & quidem quoad has partes solidas, magis affecta sunt in Malo Hypochondriaco Viscera Abdominis, quorum consensu subinde, & alia afficiuntur; unde Palpitationes Cordis, Cephalalgiæ, Vertigines, Melancholiæ Hypochondriacæ, &c. Scilicet jus Digestionis primæ in Ventriculo est universale in totum Corpua, adeoque tam in Theoria quam praxi Morborum maximam semper sui postulat considerationem, uti non miuùs in praxi legitima semper quoque ad eam respiciendum est; siquidem, ut sæpiùs jam dictum, omnes Succorum in Corpore Fermentationes sunt saltem continuationes Fermentationis in Ventriculo inchoatæ. Hujus ergò *actio*, nempe Digestio læsa, vitio Succi ejusdem *fermentativi* uimis acidi nec ritè volatilis, ratione cujus avidiùs appetit quam concoquit, est primaria causa totiua Mali Hypochondriaci.

Ex *Chylo acido* io primis viis depravatur *sanguinis Crasis*, hinc deficit & vitiatur ejus *spirituascentia* seu Pneumatosis; hioc hebescit *Bilis*, acescit *Serum*, & *Lympha*, irritaturque *Genus Nervosum* ac partes solidæ in Abdomine, *malè nutritur* universum corpus.

Ex his quasi *quinque Punctis*, nempe

1. *Cruditate Acida* in primis viis,
2. *Sanguinis Crasi depravata*,
3. *Il[illegible] deficiente*,
4. *Lympha Aciditate & Acrimonia*, &
5. *Bile inerte*,

omnes Lineæ deducendæ sunt, quæ depingunt malum hypochondriacum, cujus *Centrum sit stomachus*.

Causa ergò Efficiens Mali Hypochondriaci est vitium Acidi spirituosi fermentativi, vitiosè acidi, nec debitè volatilis ac spirituosi, ratione cujus avidiùs appetit qoàm digerit Ventriculus: quo ipso Fermento Assumpta quidem promptè plùs minùs dissolvuotur, sed eadem dissoluta minùs fermentantur ac volatilisantur; unde io Pastam acidam, aut acido austeram plùs minùs viscidam, flatulentam degeneraot, quæ aliàs in Chylum salsum volatilom traosmutari debuissent; uode copiosissimi *Flatus* præternaturali fermentativa turgescentia erumpunt; (vid. *suprà cap. 2. sect. 5. ubi de Inflatione stomachi*;) hinc *Ructus* acidi & *stomachi Inflationes*, & ex materia viscida acida ejusdem graves *Dolores*, aut *Vomitus* materiæ viscidæ insigniter acidæ; delapsa tandem hæc Massa cruda ex stomacho, & occurrens Bili in Intestiois, vitiosè effervescit, unde copia Flatuum. Nam, ut alibi ostensum, Flatus fiunt ab Acido, vitiosè in materia viscida effervescente. Et speciatim, si paulò volatilior ac spirituosior fuerit Bilis, Incalescentiæ, seu subitaneæ Phlogoses ex Hypochondrio dextro subitò in totum Corpus se dispergunt, (ad imitationem quasi Olei Vitrioli, vel spiritus Nitri, Vini spiritui rectificato commisti) quod vulgò quidem, sed falsò, Hepati calido adscribitur. Unde etiam fuit imaginaria ista Ventriculi frigida, & Hepatis calida in Affectu Hypochondriaco quibusdam accusata *Antipraxia*, cùm tamen potiùs præsens Flatuum proventus

Digitized by Google

tus continuus, & hinc multiplex Intestinorum nata Irritatio, continua Murmura, & nunquam intermittentes Borborygmi Abdominis semper ex materia acida viscida oriantur (Y). Cum verò Fæces tales secretæ sint plùs minùs viscidæ in Cellulis Intestinorum, Coli imprimis, hæ pertinaciùs hærent, quorum acore præternaturali pertinaces Dolores, Lancinationes & Terebrationes, Pituitæ vitreæ vulgò adscriptæ, generantur: Hinc est, quòd subinde conquerantur Ægri, se sentire nonnunquam Infarctus in Abdomine, & monstrando locum istius Infarctus, situm Coli sub stomacho exactè delineant, (ubi scilicet Colon cum Ventriculo, sinistrorsum versùs porrigitur). *Quando stomachum monstrant dicentes: valdè premit, omnia sunt plena; tum Stomachus laborat materia: sed cum sub Stomacho premitam sentiunt, ac si lapide quodam gravatur, Colon est affectum.* Hæc ipsa Materia viscida, simulque occultè acida, austera in Cellulis Coli contenta & quasi condensata Alvum contumacem & difficillimæ solutionis reddit.

Hypochondriacorum Excreta sunt pauca & indurata, quia coagulantur ab *Acido plùs minùs austero*: sicut enim Bilis, tanquam Alcali volatile, fluidas reddit Fæces; ita Acidum easdem coagulat, quare, quia firmiores redduntur in Cellulis, diutiùs retinentur: & segnitiem Alvi inferunt. Hinc quando Ventriculus & vicinæ Partes membranaceæ, quæ Chylo nutriri solent, Acido austero Succo irritantur, tunc Spasmis contrahuntur, Fibræque earum stringuntur, sicque Tensionis, & quasi Infarctus sensus circa Hypochondria, præsertim sub Inspiratione, percipi solet. Quin & aliquorum Viscerum Nervi ac Membranæ nunc in radice, nunc in suo progressu, præsertim Mesenterii, eodem Sapore malè affectæ, spasmos & convulsivos motus patiuntur, per consensum alias Cordis partes afficientes, hinc varii Hypochondriorum & Abdominis *Dolores*, Iliaci, Lancinantes, & Tensivi Ægris inducuntur; sicut & *Palpitatio Cordis* non rarò in Hypochondriacis non tam sanguinis transvasati, quàm Nervorum moventium vitio, utplurimum nasci videtur. Et *Tensiones Capitis circa Tempora* sunt nihil aliud, quam spasmi membranarum in dictis locis ab Acido præternaturali irritatarum.

Crudior talis Chylus per Intestina transcolatus, & *Massæ Sanguineæ* instillatus; & hujus Crasin, Acore suo vitioso & præternaturali in subiecto nonnihil viscido hærente inquinando, ipsam Massam Sanguineam plùs minùs crassam & spissam & difficulter fermentescibilem, minusque spiritnascibilem reddit; Unde *Anxietates*, *Cordis Palpitationes* & similia Cordis Pathemata derivantur à grumoso Sanguine plùs minùs coagulato, circa Auriculas in Ventriculis Cordis hærente; unde Sanguis & spissus & crassus observari solet: Conf. SYLVIUS *Prax. lib. 1. cap.* 35. sin verò sub colatura sanguinis per Viscera, in specie per Hepar & Lienem, de tali crudiore Chylo Sanguini infuso nonnihil in eorum porulis hæreat, irritatis Fibris illorum contractura meatuum, hinc subsistentis Materiæ firmior retentio, tandem à vitioso suo Acido coagulatio, sicque *Tumores* & *Infarctus* Viscerum superveniunt, & ita his denique *Scirrhi* pedetentim enascuntur. Minùs dum spiritualscit sanguis jam depravatus, etiam *Spiritus* minùs volatiles, minusque subtiles, nec satis lucidos, minusque naturaliter temperatos, sed asperiores &, ut sic dicam, ad acetosum saporem declinantes, producet, qui facilè in Motus anomalos, *anordentlich* & exorbitantes prorumpent: adeoque Stomacho affecto, *Vertigines*, item *Cephalalgias*, &c. Inferunt, donec ex dictis, *Tristitia*, *Mœror*, *Anxietas*, *Cogitationes fixæ*, & tandem *Melancholiæ* symptomata superveniant.

Causa Proxima ergo est Acidum excessivum, minus spirituosum, quod pro ratione Aciditatis infert omnia ista symptomata.

Disponunt ad hoc malum ex *Causis Remotis* præter ea, quæ *suprà de Apepsia* dicta sunt, speciatim tres.

1. *Errata in Victu*.
2. *Deficiens Motus* Corporis; & tandem
3. *Vita genus Studiis & Curis* nimis occupatum.

Quæ omnia disponunt Ægros ad cruditates in primis viis.

Quoad *Diæta Errata*: hæc vitiosum pedetentim chylum suppeditant. Nam *Alimenta* aut nimis Acida, aut Fumo indurata, aut Sale condita, aut difficulter digestibilia, & sale volatili destituta, &c. multùm hic conferunt: sale condita, imbiberunt non parum de spiritu acido salis; Fumo indurata de spiritu acido Fuliginis multum continent. Facit huc *Potus* facilè *acescens* non ritè defæcatus, vel qui ad acescentiam inclinat, isque non adeo diureticus, vel in Acetum vergens, ad Malum Hypochondriacum disponit.

Motus, qui alias instar stimuli & chylosio & Hæmatosin adjuvat (nempe Motus naturalis) & distributiones succorum promovet, dum deficit, has omninò impedit, ad cruditatem colligendam non parùm confert, & Excrementorum separationes, tam per Urinam, quàm in specie per Sudores, minùs promovet.

Curæ denique & *studia*, nocturna præsertim, spiritus animales absumunt, & Vires ita exhauriunt, indeque Digestionem primam defectuosam, & Massam sanguineam minùs spirituosam minusque volatilem reddunt; unde inquinatus ita sanguis, & consequenter etiam Lympha ipsa tam Glandularum conglobatarum, quam etiam conglomeratarum, v. g. Pancreatis, acrior & acidior reddita, successivè symptomata stomachi, Abdominis & Intestinorum, & tandem hoc Malum infert. Hinc *Lucubrationes nocturnæ* statim post cœnam notoriè ad Malum Hypochondriacum disponunt.

II. Inquinatus itaque sanguis, ipsaque Lympha, & consequenter reliqua corporis contenta, ipsique adeo affecti spiritus, tandem corporis habitum successivè ita immutant, ut exinde malum nascens ad gradum sublimiorem exasperatum & deductum, *Scorbutus* appelletur: qui tamen haud adeò frequens, quàm vulgo haberi solet, ut optimè monet SYDENHAM *in Observat. de Morb. acut. pag.* 411., quin Morbis vel minùs cognitis, vel nondùm sufficienter confirmatis, pallium esse soleat. De cætero rectè quidam dicunt, quòd Malum Hypochondriacum exaltatum, & quasi malignius redditum, constituat scorbutum, utut præterea & alias causas Antecedentes agnoscat. Hunc multi in specie PETRÆUS *in Dissertat. Harmonicis*, non ineptè inter *species Cachexiarum* referunt, dum scilicet à vitiato sanguine aut Atrophia, aut cacotrophia, depravata nempe Nutritio, tandem necessariò sequitur: quin tandem exaltatum, & successivè quasi volatilisatum nonnihil istud vitiosum Acidum hypochondriacum in Massa Sanguinea & Lympha indeque penetrativum & fermentativum factum, tandem Miasmata fermentativa & contagiosa de se spargit. Adeo ut scorbutus confirmatus per Oscula, per Halitum, item per pocula communia, aliaque media, uno nomine per *Contagium* se multiplicet, inque contagioso Fomite præ cæteris efficacissima est *saliva* in scorbuticis admodùm inquinata: qualia contagia, aut cum Aere inspirata, aut cum Saliva hausta, Fermentationem, & hinc chylosin & Hæmatosin, tandem inquinant, ac ita se subinde multiplicant, quin etiam scorbuti Fomes, ubi confirmatas egerit radices; seminali medio à parentibus in Liberos traducitur.

Est igitur hic *peculiaris Humorum Dyscrasia*, *seu cachexia*, symptomata adeò varia excitans, ut si aliquod borum infrequens cuidam obveniat, quod ad certum aliquod Morbi genus referri nequit, statim Scorbuticum pronunciet: Hincque Descriptione angustiore comprehendi vix potest, utut frequentissimum nostris etiam Regionibus hoc Malum existat.

Symptomata Scorbutica præter ea, quæ modò de Malo hypochondriaco fuerunt explicata, ex eo imprimis oriuntur, quod (1) *Fermentum Scorbuticum imprimis Glandulas quascunque afficere*, harumque *Lympham inquinare* & *infestare soleat*; quodque (2) istud ipsum, prout contradistinguitur a Malo hypochondriaco, in specie Nervis insigniter infestum & hostile esse soleat; unde etiam scorbuticos tam varia Nervosi generis Pathemata solent affligere, & quidem graviora & frequentiora, quam Hypochondriacos.

Res ut pateat, quod inquinet Glandulas, & Aciditas ejus sit infesta Nervis, specialiora Scorbuti symptomata consideranda sunt: Nempe percipitur *Lassitudo* totius Corporis spontanea, & ad Motum nunc major nunc minor impotentia, sensus *Gravitatis in Cruribus*, ut & aliorum Membrorum Debilitas, & Dolor obtusus; Patiens inclinat ad *Somnolentiam*, nisi adsit *Febris scorbutica*; *appetitus* utplurimùm est auctus, aut planè destructus, conjunctus cum Nausea: semper ferè adesse solent *Gingivarum Laxationes* (nam omnia Mali hypochondriaci Sym-

(Y) *Repete quæ de Viscerum Antipraxia diximus*, hoc Tomo col. 117. lit. N.

Digitized by Google

ptomata sunt etiam in Scorbuto) unà cum vaga seu varia earundem nunc *Excrescentia* & *Intumescentia*, nunc *Exesione* & *Exulceratione*, item cum insequente *Dentium vacillatione* ac erosione, atque *Oris fætore*, & fricatæ *Gingivæ* nunc *sanguinem stillans*, eumque intensè salsum, nunc *Liquamen* quoddam *serosum*; in talibus *saliva* frequenter admodùm est *salsa*, interdum, imprimis matutino tempore, manifestè *acida* deprehendi solet, ut in Juvene Scorbutico observavi. Præterea frequentes sunt in Scorbuto *Phlogoses* vel *sudores* etiam nocturni, in quibus *sudor spargit subacidum* Odorem, imprimis in habitu Corporis, in Cruribus, in Brachiis, Malo procedente variæ erumpunt *maculæ*, nunc majores, magnitudine interdum Thaleri (uti ipse vidi) nunc minores, Pulicum morsibus similes, quales videntur in purpura, Germ. *das Friesel*, interdum Manus superant; imò sæpè totos in Artus, præprimis Tibias, ita diffunduntur, ut quasi una sit macula livida, cum Elephantiasis aut Sphaceli metu: vid. EUGALENUS *de Scorbut. pag.* 7. Diversi sunt coloris, nunc rubicundæ, nunc flavescentes, nunc atropurpureæ, lividæ, &c. Cum quibus alternant frequenter *Exanthemata* in Artubus, eaque varia, modò lævia, protuberantia, aspera & squamosa. Scorbutici subinde patiuntur Corporis *Pruritum*, sed dum incipiunt se leviter scalpere, locus intumescendo totus insigniter rubet, sed breviori tempore evanescit; in alio loco iterum pruritum & talem intumescentiam infert, denuò tamen cessat: Rarum est, quòd *Tumores* sint constantes, & si sunt constantes, utplurimùm occupant Glandulas Artuum, quæ forma *scrophularum* solent tumescere. Sæpè pruritus hic, si scalpatur, dat *Ulcuscula graviora*, & in varia Ulcera generantia, quæ plorant serum adeo acre, ut quandoque calceamenta Ægri fuerint exinde erosa; & quidem talia Ulcera sunt difficulter sanabilia, quia facilè degenerant in *Gangrænam*.

Urina scorbuticorum admodum sunt variæ, intensè subinde tinctæ & flammeæ, absque Febre tamen & Ictero, & rutilant instar spiritus Nitri, etsi nulla Febris adsint indicia, cum sedimento copioso & crasso: subinde lateritio, ita tamen, ut exteriùs inspectis Matulæ fundus suberuentum ferè carneum quid repræsentet. *Urina hæc Flammea* est nihil aliud, quàm Latex orinarius nimis salibus contentis saturatus, instar acerrimi Lixivii. Interdum tales Urinæ Flammeæ subinde immutantur, & fiunt naturaliter sine tali sedimento tinctæ, sed ita, ut *copiosa Arenula rubra* facilè friabiles, quæ sunt Salia crystallisata in Vasis lateribus, incrustent Matulæ fundum & latera, & hæ Arenulæ sunt unum ex certissimis signis scorbuti. Præterea interdum flammeæ tali Urinæ *Crusta* quasi *pinguis* seu quædam *Pinguedo instar Pellicula* supernatat, quæ Pellicula ad latus adspecta solet esse admodùm variegata, & *Pavonis Caudam*, not eleganter coloratam Iridem repræsentat. Est autem nil aliud, quàm Salia coagulata, & signum Scorbuti infallibile. Sic in Chymiris si aliquid evaporetur usque ad Pelliculam, ea apparet variegata, utplurimùm autem in Urinali reperitur; Urina effusa, Color quidam cœruleus, qui vix, ac ne vix quidem, prima vice abstergi potest. Et si forsan contingat tenuem, limpidam & planè aqueam nonnunquam excerni Urinam, hoc fit, vel a Recrementis aqueis hactenus in Corpore congestis & retentis, nunc verò cum impetu excretis, propter particularum salinarum deficientem aut nullam secretionem: unde etiam hæ Urinæ sæpè malorum symptomatum prodromi existunt.

Respirationis insignes *læsiones* valdopere Scorbuticos affligunt, eæque non Humorales, sed ferè Convulsivæ, cum gravissimis Anxietatibus & Pectoris angustiis junctæ. In specie *Dolorum* variorum torturis crudelis est Scorbutus Crurum & Surarum, nunc vagis, nunc fixis, præ cæteris Ventriculi, Dorsi, Lumborum, Pectoris atque Abdominis; qui Abdominis Dolores Scorbutici sunt omnium crudelissimi, & subinde in Dorso & regione Lumbari incipiunt (tuncque Nephritidem Notham constituunt) & cum gravissimo Contorsionis sensu hinc inde in Abdomine oberrant: & ita anteriora versùs, ad regionem Umbilicalem & dictas partes convellendo, contorquentur, ut Nephriticis interdum doloribus simillimi sint, absente licèt omni Calculo; *unde putant Ægri, se laborare Nephritide, sed malè. Potius Nephritis Notha vocanda est, quæ interdum Umbilicum interiora versùs retrahit*. Verum quidem est, quòd *abdomen intumescat*, & si intumescat, etiam indurescat, non à Flatibus, sed à Spasmo, & Tensione Membranarum, Dolores hi nunc solitariè affligunt, nunc in variis Corporis partibus *Tubercula* varia non raro erumpunt, quæ subito increscunt, ast subito etiam denuò disparent; nunc copiosa parva *Tubercula, rubra, plùs minùs pruriginosa*, hinc inde protuberant, quæ denuò de facili evanescunt. Et in quocunque Ægro tam vaga & varia observantur symptomata, Scorbutus latet; unde etiam Scorbuticorum Febres Erraticæ existere subinde solent: Certissimè Scorbutus subest, *ubi modò hoc, modo illud Symptoma supervenit*. Præter dictos Dolores, qui constituunt Nephritidem Notham, sæpiùs *Dolores* nunc *Fixi* præsertim nocturni, nunc *Vagi* & vagabundi, *artus* excruciant, dum acerbo dolore nunc Crus, nunc Brachium, nunc alia pars mutatis vicibus affligitur; nulla tamen aut leviter sensibili in parte inducta alteratione, quod symptoma in specie *Arthritis Vaga Scorbutica* seu *varia*, Germ. *die reissende Gicht*, appellari solet. Dolores hi Artuum sunt vel leviores vel graviores: subinde *sensus Vermiculationis* seu *Formicationis* in extremitatibus Artuum percipitur, simili ferè sensui isti, quando dicunt; *Sentire se motum in artubus, ac si Formica in illis circumcursitent; vel membra ipsis Torpore premi*: & est species tactus depravati; unde affectum hunc quidam vocant *Morbum scorbuticum*. Sæpiùs *Membra* stupida plùs minùs fiunt *paralytica*, aut saltem dolorosa, idque imprimis post Colicas seu post Tormina & Dolores Abdominis, quibus *Paresis* supervenire solet, in qua Motus perit sensu integro aut saltem doloroso. Interdum Motus adest, & sensus deficit, ut si quid in Manu teneant, illud non sentiant. Interdum in tali Paralysi *contracta* Membra fiunt *rigida*, contracta, & tamen non immobilia. Loco paralyseos econtrà frequentes admodùm *Convulsiones*, *Motusque Convulsivi* Scorbuticos insigniter vexant, sive internas occupent Regiones, sive externos agitent Artus. Sanè sæpissimè Epilepsia & similiter Convulsivi Morbi, quin & Hysterica passio ex fomite Scorbutico originem suam, aut saltem malitiam obtinent, & morbosam virtutem. Præter vagos suprà dictos dolores Scorbutus etiam interdum infert *fixos*, tam in Artubus lacerantes & lancinantes, præsertim *nocturnos*, quam *Cephalæas* immanes, atque habituales contumaces; tam Vagas quàm Periodicas, quæ sunt frequentissimum & urgens maximè Scorbuticorum symptoma, item *Odontalgias* ferè intolerabiles. Interdum stomachum pertinaciter affligunt, unde *Vomitus* admodum contumaces oriuntur, nonnisi Antiscorbuticis curandi: Interdum occupant *Extremitates artuum*, qui sunt gravissimi; hi interdiu silent, noctu verò affligunt, & sic magnam habent convenientiam cum Dolore in Lue Venerea occurrente; unde etiam quidam dicunt, nullum affectum magis esse affinem Lui Venereæ præter Scorbutum. Præter dicta, *Crura* subinde *intumescunt* constanti tumore, haud quidem œdematoso, sed dum plùs minùs rubicundo, nunc cum, nunc sine doloribus nocturnis; interdum *exulcerantur*, ita, ut Elephantiasin Arabum repræsentent. Quin etiam *Tumores duri*, Gallicos Nodos æmulantes, tam in locis glandulosis, quàm etiam in locis Musculosis, præsertim cruribus, protuberant Doloris expertes, dum quiescunt Ægri, dum verò ambulant, aut dum Crura pendentia habent, insigniter dolere solent.

Interdum quoque *Cruentas Dejectiones* plùs minùs dolorificas falsò à quibusdam Dysenteriæ, ab aliis hæmorrhoidibus apertis tributas, inducunt; aut si non sponte sua accedant, facillimè saltem Purgantibus acrioribus provocantur. Nam Ægri tales, quando emittunt Cruenta, non sunt Dysenterici; fit enim sine Torminibus; non sunt hæmorrhoides; quia post stercora prodeunt: sed est *hæmorrhagia Intestinorum*; unde interdum leves purgationes scorbuticis Diarrhœam Cruentam, interdum atrocia symptomata dysenterica inferunt, præsertim si Pilulari forma propinantur Purgantia. Signa tamen, quibus hujusmodi Cruentæ Dejectiones scorbuticorum discernantur à dysenteria & fluxu Hæmorrhoidali, descripta videbitis in HORSTIO *lib.* 7. *Observat.* 25. *pag.* 393. & 394., ubi egregia est Observatio.

Nec solùm per Alvum, sed etiam per alia Loca, pertinaces *Hæmorrhagias*, e. g. *Narium*, *Sputum Cruentum*, &c. inducit Scorbutus, Sanguis interdum cœruleus vel subviridis apparet: interdum infert *Erysipelata* in Artubus cautissimè tractanda; nam facillimè gangrænescunt, aut saltem in Ulcera admodum cacoëthea degenerant; sicuti *Gangrænam artuum*, præsertim circa pedum digitos, sponte sua exque Causa interna oriundam, infert semper lethalem: qua de re vid. imprimis SENNERTUS *lib.* 5. *Prax. P.* 2. *cap.* 19. *circa finem*.

Tan-

Digitized by Google

Tandem à malo confirmato frequenter *Atrophia* utplurimùm Corpus tabescit, aut superveniente *Phthisi* emaciatur. *Catarrhis* quoque & *catarrhosis* affectibus, iisque frequentissimè circa caput, collum, fauces & regiones glandulis magis obsitas; item *excoriationibus* & *exulcerationibus* non ita facilè curabilibus obnoxii sunt scorbutici.

Pulsus est admodùm varius, inæqualis, subinde parvus & debilis, interdum formicans, ac subinde planè intermittens; cum animi deliquiis frequentioribus: adeò, ut qui Scorbuti naturam ignorant, facilè à tali pulsu terreantur, utut sit mos scorbuti, ut interdum pulsus tetros vegeto adhuc corpore soleat inducere.

Præterea subinde observantur *sudores* copiosi, imprimis *nocturni* admodum *colliquantes*, quibus nonnunquam accedit *nausea* & *alvi fluxus*: de quibus & aliis minùs frequentibus symptomatibus vid. WILLISIUS *de scorb. cap.* 3.

Quoad *caussam proximam*: Symptomata hæc multiplicia utplurimùm plùs minùs convulsiva & similia scorbutica, ex acido specifico sapore aut odore fermentativo scorbutico, spiritus & hinc contenta Corporis inquinante, peculiariter Nervis & Fibris motricibus infesto, interdum plùs minùs salsedini juncto, deduci optimè possunt; conjungendo utplurimum utrumque, tam acidi specifici activitatem, quàm ex fibrarum sensilium ac motricium irritatione Affectum plùs minùs spasmodicum. *Peccare enim in scorbuto acidum* patet:

1. *Ex consequentibus*, quia Remedia Martialia & Volatilia conveniunt.

2. *Ex antecedentibus* symptomatibus, exulceratione, & similibus variis glandularum tumoribus.

Nempe Acidum istud Massam Sanguineam & hinc etiam Lympham inquinans, Bilem verò pessundans, Hæmorrhagias, deficientem Nutritionem, partium exulcerationem, & vitiatam fermentationem, pulsus diversimodè inæquales, &c. infert, dum Lympha acris & corrosiva, in variis locis nervosis multiplices torturas dolorosas, Contentorum varios Motus, eorumque nunc stagnationem, unde Tumores, nunc Excretiones &c. excitat. Oris exulcerationes, Gingivarum ac Dentium plùs minùs corrosiones, *stomacace* dictas, contumaces Catarrhorum acrium passiones, vagos partium dolores & lancinationes, &c. infert. In Mesenterii glandulis concervata, & vitioso acore suo Membranas & Nervos irritans, istud in spasmos convellendo, atrocissimos Abdominis cruciatus infert: item motus convulsivos, Pathemata Hysterica, Epileptica, etiam Pareses, Paralyses, & similia symptomata. Hinc quò largior copia Lymphę talis acris, eò etiam frequentiores sunt convulsiones in Corpore. Ut taceam nonnullos de salivæ & oris salsedine valdè conqueri. Quando verò in tali Lymphæ Acrimonia est vis destruendi partes animalis duras, uno verbo, ossa, accidit, ut Osseis partibus multa creet mala: sic ver. grat. Dentibus summè est exitiosa, quippe quos sensim atque sensim resolvit, atque destruit horum carnem vicinam, nempe Gingivas; unde Vulgus partem affectam credit solas Gingivas. Item Artuum juncturis inimica est hæc Lympha quare in illis collecta producit Arthritidem, dum nimirum Membranas, Ossa cingentes, acrimonia sua pungit. Item in quibusdam scorbuticis serum adeo corrosivum fuisse observatum, ut ex Naribus eorum profluens Linteamina intincta eroserit: aliis serum inter dormiendum per Os stillans in Gena in verum sal coagulatum fuit. Quæ *asserui de Lympha nimis acri*, ea tribuit WILLISIUS *succo suo Nervoso acri*, qui proinde facilè potest corrigi, & in lectionibus Authoris hujus observandum. Quo supposito, sal non tam Fixum sive Alcalicum, quale nonnisi fortissima calcinatione fit, neque acidum, utpote quod sincerum siderationes ac coagulationes mox lethales introduceret, cùm sanguis Scorbuticorum fluidior justo observetur; *sed Acido-salsum potiùs existere puto*: ita tamen, ut in salso hoc sale modò urinosum, modò acidum, prævaleat, quamvis illius portio notabilis humorum massæ semper naturalis & connata, hoc verò toto genere ipsi præternaturale observetur. Atque ab eodem acido, à compari Alcali in salsum plùs minùs commutato, turgida & imprægnata *Urina* intensiùs rutilat absque crusta & sedimento salino; quin & interdum coloris dilutioris conspicitur, quando salia hæc crystallisata sub arenularum forma in fundo subinde subsident, aut in superficie in cremorem seu crustam illam salinam concrescunt. Illud quidem ab acido parciore minusque potente, sale urinoso magis saturato, ita ut ratione hujus saturationis uberiores Sulphureas sanguinis particulas commodiùs imbibere, hincque Urinam rubicundiorem & lixiviosam magis reddere possit; cùm econtrà, quò plus acidi, minusque alcalici volatilis, acidior seri Scorbutici portio sibi relicta Urinæ in-ac super-natet, quod urinoso ejus uberiùs atque intimiùs junctum, hujus vim agendi in Sulphuream portionem sufflaminet, hinc Tincturam minùs rubicundam Urinæ concedat.

Maculæ denique, quæ hinc inde Corpus tingunt, è primariis signis sunt partis Sanguinis corruptæ & quasi gangrænatæ, ut sic dicam, quæ à reliqua massa separatæ per sanguinis circulum hinc inde desiguntur sub Cute, donec ita successivè insensibiliter exhalent; unde earum eruptio bonum est signum, depurantis scilicet massæ sanguineæ. Cætera symptomata ex supra & aliàs dictis facilè explicari poterunt. In specie tamen consulendi adhoc veniunt Auctores, qui ex professo de Scorbuto scripserunt, verb. grat. SENNERTUS tam in *Praxi*, quàm peculiari *de Scorbuto Tract.*, SALOMON ALBERTUS HORSTIUS *in Observat. & Tract. de Scorbuto*, WILLISIUS *in Specim. Patholog. Cerebri*, ubi *de Morbis Convulsivis & Scorbuto*, DRAWIZ *de Scorbuto*, & recentissimè MOLLENBROC. *de Arthrit. vag. Scorb.* Proteus interim etiam est Scorbutus, dum ordinariò pathemata ex aliis Morbis quibuscunque sese associant, omnesque istos graviores aut deteriores aut certè contumaciores simul reddunt, adeò ne tales Morbi præter hoc, quòd circa symptomata multùm varient, vix citra Recidivæ metum sint curabiles, nisi simul Appropriatis Scorbuticis infringantur. Imprimis febres periculosis stipatæ Symptomatibus ex societate Scorbuti nascuntur, sicut Intermittentes ex Scorbuto ferè Erraticæ fiunt. (Z)

(Z) *Accuratissimam, si quis alius, Scorbuticorum Symptomatum Historiam, ex innumerorum Scorbuticorum, in Nosocomio S. Ludovici Parisiis jacentium, Observationibus erutam, illorumque Ætiologiam, tradidit* Cl. Poupartius, *anno* 1699. *Morbumque satis sævè grassantem aliquid commune habere ait cum Peste Atheniensium, de qua* Lucretius lib. 6.

Miselli Ægrotantes Symptomatibus quidem vexabantur, quæ sunt aliis Scorbuticis familiaria: nempe femorum, crurum, abdominis & ventriculi doloribus: membra motu destituebantur, illæso sensu: capite dolebant, convellebantur, ac tam molestus pruritus gingivas urgebat, ut pueri illas unguibus evellerent: Sanguis inde effluens aquosus erat, salsus, corrosivus, cum minimè ferendo oris fœtore: sic laudatus Lucretius,

Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem
Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.

Præterea maculæ duræ & lividæ femora & crura defœdabant: frequentes hæmorrhagiæ è naribus & intestinis infestabant: demum incedentes Ægri ex labantibus præ summa debilitate genubus, vacillabant.

Præter hæc Symptomata omnibus Scorbuticis communia, quædam peculiaria Scorbuticos Parisienses conflictabant: præcipuè autem Ossium crepitus, cujus caussam eam esse certocertiùs ait Poupartius, *quòd scilicet Ossium epiphyses ab ipsis Ossibus separata, cum iisdem colliderentur & crepitum ederent: quod cadaverum sectione se manifestissimè doctum esse fatetur. Imò in iis, quibus respirantibus exiguus in pectoris Ossibus sonitus exaudiretur, Sterni cartilagines à parte ossea Costarum prorsus divulsæ repertæ sunt, ex quarum in Respiratione attritu levis crepitus factus. Qui hoc Symptomate afficiebantur, moriebantur omnes: unus mortem evasit, cujus Costæ (ut visum fuit) cartilaginibus adhæserunt; sanus enim haud amplius crepitum eum respiraret, audivit.*

Maxima cadaverum pars Ossa spectanda exhibebat nigra, & carie affecta: imò Ossium ipsorum Ligamenta corrosa erant, & laxa; adeoque Ossibus nimis à se invicem semotis, vacillabant incedere volentes Ægri. Loco enim dulcis & oleosæ Lymphæ, qua Ossa, illorumque articuli madescere debent, acer & causticus succus viridis aquæ forma repertus, illa corrodens, & cariem Ossibus inducebat, & elasticam Ligamentorum vim labefactabat.

Si consideramus *Remotas causas* ad Scorbutum disponentes, eæ sunt variæ; imprimis Res Nonnaturales, inter quas

1. *Locorum* ratio ac *Regionum*, quarum quædam *Terræ Aquarum* & *Alimentorum* causa magis præ aliis ad hoc malum dispositæ sunt. *Aeris* præsertim summoperè hic habenda est ratio, cùm ab eodem crasis tam sanguinis quàm spirituum multùm dependeat. Ratione hujus enim Hypochondriaci saltem *Septentrionales*, & Maris Balthici imprimis accolæ, tandem evadunt Scorbutici, ita ut Morbus Endemius in inferiori Saxonia, Belgio, & Anglia, reliquorumque locorum maritimorum, sit scorbutus; cum econtra *Orientales* & *Meridionales*, Gallia, & imprimis Hispania, parùm aut planè nihil nominetenus de scorbuto sciunt. Hoc autem inquinamentum Aeris est Aura marina nostras salsa admodùm, & cùm noster Aer Aquilonaris perflet loca paludosa & lacustria, Effluvia ista putrida secum affert. Hinc ex Aere hoc à nobis inspirato istud acidum in nobis exacerbatur, Massa sanguinea, saliva, & consequenter fermentum stomachi vitiantur, & tandem scorbuticam corruptelam inducunt; unde locis quibusdam scorbutus magis familiaris & Endemios redditur: vid. RONSÆUS *Epist. ad Hadrianum Junium*, & HORSTIUS *de scorbuto*. Sic ratione talis Aeris & mali Victus omnes *Navigantes*, quò diutiùs in libero Oceano errant, ordinariè conflictantur Scorbuto, dum Aer marinus Effluviis acido salsis ex Mari elevatis inquinatus, respirando attrahitur, & præ aliis Belgæ & Angli fiunt Scorbutici, dum navigant. Conf. WILLISIUS *de scorbut. cap.* 2. Quin & qui jam conflictantur cum Malo Hypochondriaco, si peregrinantur in loca puro Aere prædita, solent sponte ab istis malis purgari. Iste ergò Aer nostras Effluviis salinis acidis est præditus, & secundùm HARTMANNUM Sulphure temperato destitutus est, hinc malum Hypochondriacum exasperat, istud acrius reddit, & sic in Scorbutum degenerare facit; atque vel hoc quidem ratione crassitiei, ventilationi sanguinis, hujusque Effluviorum heterogeneorum secretioni minùs congruæ; vel salia atque sulphura anomala corpori inspirando.
2. In specie *Victus ratio* ad scorbutum maximè disponit, cum multorum locorum in se salubrium incolas scorbutus enormiter affligat, contrà maritimis quibusdam locis planè incognitus sit; quatenus hi Victu salubriore vitium ab Aere contractum sensim emendant; illi verò vel solo Victu inconveniente levissimum Aeris influxum juvant. Qualem præprimis suggerunt Cibi nimiùm acidi & viscidi, Sale conditi, ac fumo indurati, Caro porcina, Pisces maritimi, lacustres, & testacei, item Cerevisiæ nimiùm viscidæ & non ritè fermentatæ, Aquæ corruptæ, Vinum & Vini spiritus copiosiùs hausta.
3. *Otium* Excrementorum eunctorum secretiones atque excretiones sufflaminans: Hinc Fœminæ, aut studiis vacantes Scorbuto magis obnoxii observantur, quàm Viri, Rustici atque Operarii.
4. *Contagium* absentibus reliquis causis scorbutum producens, ita quidem, ut annotante DRAWIZIO *de scorb. pag.* 100. Conversatio cum scorbuticis frequentior causa videatur, quare apud nos malum hoc adeò commune sit; siquidem per salivam, adeòque per communia pocola, item per sudores, alios inficere solent.
5. *Dispositio Hæreditaria*.
6. *Viscerum* primæ & secundæ Digestionis *Dyscrasia*: Quibus
7. Accedunt alii Morbi Chronici, Febres diuturnæ, imprimis Quartanæ, & omnium maximè Malum Hypochondriacum, quod, ut suprà dictum, inveteratum & magis confirmatum, aut degenerat in scorbutum, aut comitem certè hunc sibi associat.

Quibus præmissis vel sponte patet, *massam sanguineam & spiritus influos esse subjectum Scorbuti*; hos quidem inhæsionis, illam radicationis; adeò ut mutuo circulo malum magis magisque confirment. In specie spiritus influi à sua crasi degeneres in acrem specificam Diathesin deflectunt: deinde serum ac Lympha specialiter hoc ipso sapore imprægnata deprehenduntur, sanguine ob texturam salino-volatili-oleosam nonnihil obtundente eundem: quod manifestiùs in illis humoribus percipitur, propter quas causas affectus Scorbutici partes inter solidas, præcipuè in partibus Nerveis, se exerunt, & hinc in glandulosis locis: Unde Atrophiæ, spasmi, convulsiones, Paralyses, stupores, dolores varii ac multiplices, ipsaque adeo arthritis; item dolores vagi & fixi, Ulcera Oris, Catarrhalia pathemata, &c. frequenter adesse solent.

Causa ergò *Proxima* erit *Sapor* seu *Odor* (vocet quis ut lubet, modo minimum fermentativum in hujusmodi morbis, licèt Chronicis, ubique consideretur, quod in Contagio & Hæreditaria multiplicatione manifestum est) *Specificus acidus*, spiritus influos & massam sanguineam imprimis inquinans: Specificum saporem voco, utpote à priori à nemine dignè explicatum; de acidi verò natura esse, symptomata confirmant. Dum vero spiritus inquinat, fermentum digestivum Ventriculi, ejusque protopepticum acidum simul, idque ferè primariò, alterabit; unde primò Digestionis ex errato continuatus morbi semel inchoati progressus vel sponte sua patescit.

Distinctio Scorbuti in eum, qui est ex sanguinis rancididitate sulphurea, qui à sale fixo, & à quibusdam *Scorbutus calidus* dicitur; & qui ab acido, & hinc *frigidus* salutatur, quam habet CHARLETON *Tract. de Scorbuto* aut duplex ista sanguinis Diathesis Scorbotica, vel Sulphureo-salina seu calida, vel Salino-sulphurea seu frigida, quam habet WILLIS, *non videtur essentialis*, sed ex eo saltem nata, quòd pro varietate Constitutionis nativæ Ægrorum seu Craseos sanguinis, partium solidarum, ac seminalis diversitate, Fermentum seu Odor scorbuticus symptomata plùs minùs diversa inserat: Eum in finem tamen differentiæ tales saltem observandæ sunt, ut Remediorum selectus eò concinnior fieri & Methodus medendi exactior institui queat, quatenus in priori Remedia magis temperata & Venæ Sectio, neutiquam Acriora & Volatilia oleosa conveniunt; in posteriore vero Remedia magis activa & Sale volatili oleoso abundantia, item Martialia, quæ Acidum uberiùs temperant ac destruunt, commendari solent.

His itaque prælibatis pergo ad *Signa*.

DIAGNOSIS.

Signa tam Mali Hypochondriaci, quàm Scorbuti, ex superiùs recensitis Symptomatibus per se sunt clara & manifesta. Magis tamen specialiter, ubi Stomachi non ritè digerentis adsunt pathemata, cum symptomatis circa Ab-

Quidam ægri ex pectoris oppressione repentè mortui sunt: in his autem nullus deprehensus est noxius humor, nec in Thorace, nec in Pulmonibus: Pericardium tamen penitus Pulmonibus adhærebat, Pulmones Pleuræ & Diaphragmati: imò organa omnia pectoris adeò commista & confusa invicem erant, ut intricatam molem, in qua vix partes discerneres, constituerent.

Maculæ Scorbuticis familiares, non sunt, nisi effusi sub cute Sanguinis congestiones: Sanguis autem suum ruborem conservans, rubras Maculas efficit, si ex coagulatione livescat, vel nigrum acquirat colorem, lividas, vel nigras Maculas parit; quòd si alius cum Sanguine commistus sit humor, pro illius varietate, varius Macularum exurgit color. In Scorbuticis Parisiensibus quandoque femora & crura, veluti ignis rubore integrè perfundebantur, ut videretur, quemadmodum ait Lucretius,

Et simul ulceribus quasi inustis omne rubere
Corpus . . . . . .

effuso nempe sub harum partium cute Sanguine; imò nonnunquam & carnes ipsæ Musculorum coagulato Sanguine infarciebantur; atque hinc Membrorum rigiditas & ad motum ineptitudo. Erant quos Erysichthonia fames usque ad ultimum vitæ momentum necabat; lancinante nempe Ventriculum acerrimo fermento.

Abdomen, cum Torminibus, & Flatibus Inteſtinorum, Alvi obſtructione, & hinc corporis perturbatione, aliiſque ſymptomatis, nullum dubium eſt, adeſſe tum malum hypochondriacum. Nam hæc ſigna primaria ſunt mali hypochondriaci, quæ ferè ſemper adeſſe ſolent in hoc affectu, & his ipſis etiam vel ſponte ſe manifeſtare. Quòd ſi his tanquam primariis alia etiam ſupra enumerata ſuperveniant ſymptomata, Diagnoſis mali hypochondriaci eo eſt certior.

Signa ſcorbuti autem *Diagnoſtica* ſunt vel *Externa* quædam, vel *Interna*, ſymptomata nempe corpori inhærentia. *Illa* ſunt parentes ſcorbutici, converſatio cum ſcorbuticis intimior, Commoratio in Locis maritimis ac paludoſis, febres diuturnæ, vel alii morbi chronici, ab antiſcorbuticorum uſu levamen, ac ſi quis abſque alterius morbi certis indiciis ſæpius valetudinarium agat. *Hæc* verò ſeu *Interna* majoris ponderis ſunt, & jam ſunt recenſita; quamvis eorum alia frequentiora, alia rariora obſerventur; rariſſimè autem cuncta in uno ſubjecto concurrunt. *Scorbutus* enim, *niſi inveteratus ſit, eſt difficulter cognoſcibilis*: interim tamen cum ſcorbutus ſit proteus, & ſe quibuſdam morbis aſſociet, ſemper pejora ſymptomata atque in morbo ſimplici.

Ut igitur cognoſcatur latens ſcorbutus, conſideret Medicus urinam, quæ eſt vel nimia flammea, vel etiam cum arenulis iſtis rufis imprægnata, vel & cauda pavonia eſt inſtrata.

Præter urinam *attendat Medicus ſymptomata doloroſa*; ſi patiuntur dolores partium ultra naturam talis morbi, ſi in alio morbo ſuperveniat dolor Lancinans in Lumbis, niſi adſit Nephritis, ſignum eſt adeſſe ſcorbutum: quibus ſi nervoſi generis pathemata ſuperveniant, de ſcorbuti præſentia vix ampliùs dubitandum erit. *Confirmatur*, ſi Æger conqueratur de doloribus Gingivarum, & Dentium, ſi hinc inde *Maculæ* excreſcant, quæ quò majores ſunt, imprimis in cruribus, eò magis malum manifeſtum eſt.

Præter maculas *pruritum* ſcorbutus interdum ſolet inferre, *pruriginoſam* quoque *purpuram*, quæ certum ſignum eſt ſcorbuti latentis.

Porrò jejuno ſtomacho, frequens eſt *ptyaliſmus*.

Signa ſcorbuti primaria, & quibus tantummodo infallibiter cognoſci poteſt ſcorbutus, recenſet ſequentia LINDANUS: nempe (1) *Ardorem & titillationem in gingivis cum ſubſequente Cruentatione, adeo ut ſi parùm fricentur, cruententur, ubi ſanguis aquoſus, & ſalſus effluere ſolet, qui poſteà fit fœtidus*. (2) *Sub concavo Oculorum apparet color purpureus, qui eſt quaſi ſemi lunaris*, inquit LINDANUS. Et hoc unum ſignum ſi adeſt, ſatis arguit tunc adeſſe ſcorbutum: cui ſi accedat Cruentatio Gingivarum, res eſt ferè infallibilis. (3) *Maculæ inſtar morſiunculorum pulicum, præſertim in femoribus, & inferioribus Tibiarum partibus, ſubinde apparent*. (4) *Signum admodùm ſingulare, & multum conducens ad cognitionem ſcorbuti eſt vacillatio Genuum, ita ut eorum robur corpus fulciens pereat, & Ægri quaſi ſint lapſuri*. (5) *Adeſt intenſus, & inſignis fœtor Oris, iſque præſertim jejuno Ventriculo*. (6) *Sentiunt crebro Phlogoſin, & exæſtuationem per totum Corpus*. Hæc ceu ſigna primaria recenſet LINDANUS pro cognitione ſcorbuti. His addo ego (7) *Arenulas rubras & facile friabiles*, ſi nempe hæ ipſæ fundo & lateribus matulæ adhærere videantur.

Hæc quoad Diagnoſin: Sequitur.

PROGNOSIS.

Hi duo affectus recentes adhuc, & Nervoſo generi aliiſque partibus ſolidioribus nondum impreſſi, idoneis medicamentis, & accuratiori victus ratione poſſunt facilè curari.

Malum hypochondriacum Incipiens ſolus motus corporis curat, ritè inſtitutus:

Verùm quò magis inveteratum fuerit malum, & niſi ſimul exacta, & cauta obſervetur Diæta, hinc firmiores egerit radices, in ſpecie in negotio Digeſtionis primæ Œconomiam ſyſtematis Nervoſi turbaverit, Gingivas ac dentes eroſerit, Viſcera notabiliter contaminarit, maculas, & Exanthemata projecerit; impoſſibile eſt, Ægrum perfectè curari, ſed palliativè tantùm iiſdem occurrimus, præprimis cùm maxima medicinæ opera urgentibus ſymptomatis tollendis, neglecta cauſâ continente, non rarò impendantur. Accedit, & hoc, quod ejuſmodi chronici affectus continuatum etiam remediorum poſtulant uſum, ne denuò ſemel mitigati recrudeſcant ulteriùs, donec perfectè eradicentur: In quo ipſo tamen maximè inobedientes ſunt Ægri remediorum tædium percipientes; ſubitò enim, ubi paulò meliùs ſe ſentiunt, ab ipſis utplurimùm deſiſtunt.

Scorbutus enim eſt Lerna malorum atque morborum; haud enim facilè reperitur morbus, qui non poſſit originem trahere ex ſcorbuto.

In primis autem producit obſtructiones varias ob viſciditatem ſanguinis, omnis generis Convulſiones, verb. grat. Colicas, hyſtericas, Hypochondriacas; Artuum omnis generis dolores, verb. grat. Odontalgiam, Dolores Arthriticos, Cephalalgiam, Lippitudines, &c. Adeoque vel ſingulis annis vel longiore aut breviore Intervallo ſcorbutus excitat tumultus, nunc his nunc aliis ſtipatus ſymptomatibus, ſæpeque ad plures annos protrahitur, donec tandem aut perpetuo Languore Ægri contabeſcant, aut hydropici aut Phthiſici evadant, aut Sphacelo hujus vel illius membri corripiantur. *Scorbutus* enim *inveteratus* interdum in Cachexiam Univerſalem, interdum etiam in hydropem, terminatur; ſæpiſſimè verò in Atrophiam, & Tabem tranſit, lentaque morte hominem jugulat.

Periculoſa contingit ſcorbuticis Dyſpnœa, utpote ex qua Ægri non rarò pereunt, non quidem in ſe, ſed ſi non ſtatim commodis ſolvatur remediis: vid. BARBETTE *prax. pag.* 145. Maximè obſervatu dignum eſt prognoſticon SENNERTI, quod habet *lib. 3. prax. cap. de Scorbuto pag.* 604. *Reſpirationis*, inquit *difficultas, & pectoris anguſtia periculoſum malum eſt, ob quam, ſi medicus, & adſtantes ſuum officium non faciant, ſæpè Ægri Syncope præter expectationem intereunt; ſin verò fortior Natura Morbum diutiùs tolerare poſſit, plerumque in hydropem Ægri incidunt, præcipuè ii, qui purgantibus fortioribus ſubinde uti ſolent*.

Quibus alvus pertinax, morbus hic gravior evadit.

Porrò hæmorrhoidum, & menſium fluxus aut ſimilis quædam ſolennis *hæmorrhagia periodica*, uti hæc mala inſigniter leniunt, ita earum ſuppreſſio aut naturalis emanſio non parùm iſta aggravat; vid. *ſuprà, ubi de hæmorrhoidibus pag.* 233.

Pulſus in hypochondriacis eſt variformis, quandoque intermittit: *in ſcorbuticis* verò, imprimis in ſcorbuto ut ſic, eſt admodùm varius, ſubindè parvus, languidus, & inæqualis eſt, ut Æger omni momento, quoad pulſum, videatur exſpiraturus; ſed longè minus periculoſus eſt, quàm in aliis morbis eſſe ſolet, etſi non alia ſymptomata adſint, non terreatur Medicus. Pulſus deficiens ſubinde deprenditur, quando propter Acidum ſanguinis ad grumeſcentiam plùs minùs diſponitur, ut hinc inde grumi ſanguinis colligantur, qui motum Arteriarum impediunt: malum ſignum eſt.

Urina in malo hypochondriaco hactenus tenuis, & clara; ſi vel ſponte vel ab uſu medicamentorum craſſior evadat, melior eſt, cùm illa craſſos humores in corpore detineri arguat. Nigræ quoque urinæ ſine febre poſt uſum Remediorum Antiſcorbuticorum ſæpè hunc morbum ſolvunt; indicant enim excrementorum præcipitationem ex maſſa ſanguinea.

De cætero hypochondriaci non rarò hydropici, & hectici, interdum melancholici & maniaci, evadunt.

Maculæ ſcorbuticæ, æquè ac in Febribus Petechialibus, quò magis rubent, & quò ſunt grandiores, ſunt eò meliores, & ſine periculo: tamen quò magis ad cœruleum, & lividum atque atrum colorem tendunt, non ſecus ac Febrium Malignarum Petechiæ, eò ſunt pejores; qui Ægri rariùs evadunt, & in aperta ſi abeant ulcera, difficulter ſanantur: ſemper tamen bonum ſignum eſt, cæteris paribus, Maculæ rubræ.

In omni ſcorbuto levant nocturni ſudores ſymptomata, niſi ſint nimiùm frequentes, apprimè verò ſudores cum effloreſcentia maculari.

Porrò obſervanda etiam eſt mira, & *continua ſymptomatum ſcorbuticorum inter ſe Metamorphoſis*: Nam Dolores vagi tranſeunt in pertinacem Cephalalgiam, nunc in Pareſin, nunc Colicam Convulſivam: Colica ſubinde mutatur in Paralyſin, & Pareſin; & contrà: Item Convulſiones ſcorbuticæ ſubinde etiam in Paralyſin nonnunquam terminantur, aut etiam in Cataphoram: Nunc tranſeunt in Tumorem modò evaneſcentem, modò denuò emergentem; nunc tranſeunt in Aſthma Convulſivum, ſubinde, & Epilepſiam.

Quando ſcorbutici atrociſſimis Doloribus Artuum laborant, ſubitò Lethargo correpti in alium ſtatum mutantur.

Diffici-

Digitized by Google

Difficilioris curationis observatur scorbutus calidus dictus, quam frigidus, cùm in illo particulæ salino-sulphureæ sanguinis massæ intimiùs junctæ videantur, in hoc vero laxè magis ipsi adhærescant.

Scorbutus morbis diuturnioribus superveniens, aut Valetudinarios ea quacunque causa invadens, ægrius curatur, utpote in quibus, & sanguis, & Viscera jam tum vitiata sunt.

Cujus etiam ferè generis est scorbutus mala Victus ratione, & imprimis potus generosioris frequenti usu contractus; cùm econtrà, qui per *Contagium*, *Aëris insalubritatem*, aut *Vitam sedentariam* excitatur, minorem curandi difficultatem foveat.

Sic difficulter compescitur scorbutus *hæreditarius*, aut qui Lacte materno aut nutricis fuerit instillatus.

Quò fixior est scorbutus, eò difficiliùs curatur; si vagus meliùs curatur.

Præ cæteris *gingivarum habenda est ratio*, quarum Cruentationi, & exulcerationi interdum *gangræna* supervenit, interdum etiam Livor, & putredo palatum occupat, & corrumpit; vid. SENNERTUS: id quod quibusdam ansam dedit, ut putarint esse Luem Veneream, cùm tamen tantùm fuerit scorbutus; Aliàs certum est, nullum morbum magis cognatum esse Lui Venereæ, quàm scorbutum, cùm *etiam dolores in scorbuto æquè nocturno tempore magis affligant, sicuti fit in Lue Venerea*.

Humorum per superiora atque inferiora rejectio parum levaminis scorbuticis creat, sed hi potiùs doloribus, & cruciatibus Ventris diuturnioribus conficiuntur: vid. EUGALENUS *de scorb. p. 7. & 8.* Imprimis scorbutus cum Diarrhœa est periculosissimus.

Hoc tamen circa prognosin scorbuti adhuc notetur; illam cautè esse applicandam, cùm plurimi pro desperatis habiti reconvalescant. Econtrà etsi symptomata mitiora videantur, si abdominis viscera indurata, pulmones corrumpi incipiant, vix successus laudabilis promitti poterit. vid. WILLISIUS *de scorb. cap. 6.*

Sed de his, & similibus ad scorbutum, & malum hypochondriacum attinentibus vid. Auctores suprà citati, in specie REUSNERUS *de scorb.* MOLLENBROCCIUS, qui quidem scripsit *de Variis, seu Arthritide Vaga Scorbutica*; sed tamen etiam multa habet, quæ ad scorbuti naturam declarandam optimè faciunt, tam quoad Theoriam, quàm quoad praxin; & HORSTIUS *in Tractatu* parvo, sed accurato, *de scorbuto*.

CURA GENERALIS.

Quod attinet *curam mali hypochondriaci*, *& scorbuti*: in hac ad mali scaturiginem, nempe *stomachum*, præsertim est respiciendum. Propterea

1. Acidum viscidum peccans, & vitiosæ cruditates, tam primarum viarum, quàm in massa sanguinea, & succis corporis, corrigantur: idque vel cum *generalibus* Acidum temperantibus, vel *specificis*, in specie Antiscorbuticis, Acidum scorbuticum emendantibus.
2. *Correctum Acidum* peccans, & ita in serosam materiam transmutatum, *evacuandum*, imprimis per vomitum, urinam, & sudores.
3. *Stomachi* semper exacta *habenda est ratio*, ejusque fermentativus Liquor Volatilibus temperandus, & volatilisandus, & Digestio naturalis, quantum possibile, promovenda, & in naturalem statum restituenda.
4. Lacticiniis *sanguinis Crasis* in scorbuto corrupta, seu Cacochymia, *emendanda* & quasi renovanda; unde in scorbuto imprimis habenda est ratio specifici Saponis scorbutici. Ac
5. Si quæ subsint evacuationum solennium *suppressiones*, *tollantur*.

Corrigentia Acidum sunt vel *generalia*, nempe metallica Absorbentia, Martialia, Saturnina, Terrea, & quæ de salium fixorum alcalium sunt natura, omne Acidum destruentium; item Vegetabilia acria, & aromatica, animalium partes duræ, Marina, & ex omnibus his parata multa Remedia Artificialia: Vel sunt *specialia*, ut Salia volatilia acria, & oleosa Antiscorbutica Vegetabilibus, tam nativa, quàm Arte facta, & Animali Regno ab Appropriatis desumpta, nempe Lumbricis, &c. Crasin massæ sanguineæ sensim alterantia, & ita nunc per sudorem, nunc per urinam heterogenea excludentia. Hæc vulgò Hepatica, item Splenetica, & Stomachica appellari solent: quibus commodè elegantiores Tincturæ Antimoniales aut Solares sociandæ sunt. In quibus scopis simul observanda semper symptomata varia, ut addictis convenientibus Remediis, & horum ferocia mitigetur. Cumque ex superioribus constet, *Causam Scorbuti proximam in duplici Salsedine præternaturali consistere*, utraque etiam sui emendationem postulabit; & quidem tam in primis viis, si in culpa fuerint, quàm in massa sanguinea. Ratione primarum viarum, quia in his vel occasione Assumptorum, vel Dyscrasiæ propriæ, Cruditates, tanquam scorbuti prima rudimenta, cumulantur, illorum selectum pars Diætetica, hujus emendationem Pharmaceutica docebit. Scilicet Alimenta euchyma atque eupepta simpliciora, & facultate incidendi atque resolvendi pollentia, assumantur; crassa, viscida, Sale condita, Fumo indurata, Legumina verò, Fructus immaturi, Pisces superiùs inter Causas relati, & Alimentorum farrago, evitentur: Saccharum, & Saccharata ratione Salis acris, & corrosivi à plurimis in tantum vituperantur, ut ea Recentioribus sint, qui eorum abusum Scorbuto hujus seculi adeò frequenti, hujusque augmento multum contribuere autumant: vid. HORSTIUS *lib. 7. observat. 54.* MOLLENBROCCIUS *de Variis cap. 8.* & WILLISIUS *de scorbuto pag. 303.* Potus sit Vinum generosum, & Ventriculo gratum, Cerevisia probè defæcata, item Lac, Salsedinem scorbuti quidem eluens atque temperans, Ventriculo tamen Cruditatibus referto non adeò facilè exhibendum: Cui etiam substitui potest serum Lactis primas vias magis laxans, ac per urinam evacuans, adeoque Rusticis, Frisiis ac Batavis, hujus quotidianus usus commodum à scorbuto vernaculo existit præservativum. Quibus præter Aquam nihil potulenti concessum, aut hanc cum Vino temperant, seliguntque fontanam pellucidam minusque limosam; aut chalybeatam bibant, cui tamen Acidulæ meritò præferuntur: vid. HORSTIUS *l. a. p. 380.*

Ast *pro Chylificatione depravata*, Remediis Pharmaceuticis corrigenda, pro meliori Curæ directione *Observandum*:

I. *Venæ sectionem* quamcunque in his Affectibus per se *nullius* esse usus, neque in malo hypochondriaco, neque *in scorbuto*; utut sint, qui in adjuncto splenis affectu Salvatellæ sectionem mirè laudent in manu sinistra: & certum est, quòd multi insignes practici, aliquot observationibus inducti, hujus Salvatellæ sectionem in manibus commendent: sed tamen re ipsa constat, quod hæc ipsa Vena præ aliis Venis nullam habeat prærogativam in Brachio, unde hujus sectio ridicula est, de qua vid. in specie MARCUS AURELIUS SEVERINUS *in castigata Pseudophlebotomia*. Unde mirari subit, quomodo secutæ sint subinde tam prosperæ curationes post hujus sectionem; nam per se nunquam hoc factum fuit. Interim tamen, utut per se non conveniant; tamen interdum indirectè, & saltem per accidens, v. gr. in *Dolore Crurum* Scorbutico suo incipiente, Venæsectio Brachii interdum egregiè confert: sic etiam *in Cephalalgia Scorbutica* incipiente, aut sæpiùs recurrente, & similibus in principio Venæsectio in Brachio confert, per accidens autem: non secus ac etiam *Fonticuli* per se nihil conferunt, à posteriori tamen in affectibus scorbuticis catarrhalibus crebriùs affligentibus, per accidens sunt proficui, Cruribus inusti.

II. *Diuretica* imprimis, & hinc *sudorifera* blanda, sunt optima, & naturalissima mali hypochondriaci, & scorbuti Evacuantia: Certum est, si in malo hypochondriaco largiter fluit urina, maximum esse levamen: Sint autem in principio blandiora, ne ex primis viis ad Vasa rapiant saburram morbificam. Inter Diuretica conducunt præsertim Remedia Salina, de Alcalium prosapia, non Terrea, nec Acida, sed Alcalia vel fixa vel volatilia, Nitrosa ex Insectis, speciatim Arcanum duplicatum *Mys.* perquàm egregium est, spiritus Tartari volatilis, spiritus Lumbricorum terrestrium, &c. Sal Stipitum Fabarum, Tinctura Tartari si ritè parata, vel Sale Tartari, vel ex Scoriis Antimonii, vel sola, vel cum dimidio spiritus Salis Ammoniaci mista. V. g.

℞. *Arcan. dupl. Myns.* ʒi.
Sal. Centaur. min.
Genistæ an. ℈ß.
M. pro tribus vel 4. dosibus.
D. S.
Pulvis Diureticus.
Vel
℞. *Lapill. Cancr. præp.* ℈i.

Terra

Terra fol. Tartari ℈ß.
M. D. S. *ut antè*.
Vel
℞. *Tinctura Tartari* (sed probæ fortis sit) ʒiii.
Spirit. Sal. Ammoniac. ʒi.
M. D. S.
Tinctura Diuretica.
Dosis 30. guttulæ.
℞. *Tinctur. Nephrit. Salzberg.* ʒi.
Detur pro duabus dosibus;
S. *ut antè*.
Vel
℞. *Tinct. Nephrit. Sulzb.* ʒiii.
Spirit. Carminat. de Tribus ʒii.
M. D. S. *ut suprà*.
Vel
℞. *Spiritus Tartari volat.* ʒi.
Cochlear. ʒß.
Sal. volat. Succini gr. vi.
M. pro duabus dos. S.
Mixtura Diuretica pro duabus dosibus.

Sudorifera dixi debere esse blandiora, cum subinde Scorbutici plus debito sudoribus diffluant: sunt vulgaria & usitata cum Antiscorbuticis mixta. DRAWIZIUS *de Scorbuto pag.* 159. commendat spiritum sequentem:

℞. *Spir. Tart. opt.* ℔i.
Cochlear. ℥iv.
Mistis irrorentur.
Vitrioli ad rubedinem mediocri igne exsicc. ℔ii.

Diger. in Balneo Mariæ per aliquot dies, dein per Retortam destilletur Spiritus, in fine igne fortissimo, donec spiritus Vitrioli transeat. Cujus Misturæ ʒß. vel ʒi. pro Dosi sudorifera sufficit, & conducere asserit.

Conveniunt optimè, quando in Scorbuto partes Nerveæ externæ graviter affliguntur, observando tamen constitutionem Ægri habitus plus minùs rarioris, item magis vel minus sudoribus colliquativis affectorum, pro horum enim consideratione vel copiosiora aut rariora: vel fortiora aut blandiora, usurpanda sunt sudorifera: v. g.

℞. *Bezoard. Martial.* gr. xv. ad ℈i.
Sal. Card. ben. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis Scorbuticus Sudoriferus.
Vel
℞. *Antimonii diaphor.* gr. xv. ad ℈i.
Cinnab. Antim. gr. xii.
Ol. destillat. Cochlear. gutt. i.
M. f. Pulvis.
D. S. *ut anteà*.
Vel
℞. *Corn. Cerv. sine igne*,
Cinnab. Antimonii an. ℈ß.
Sal. volat. Viperar. gr. vi.
Mag. Cochlear. gr. v.
M. D. S. *ut suprà*.
Usurpetur in sequenti Vehiculo:
℞. *Aqu. Fumar.*
Flor. Samb. an. ℥ß.
Spir. Cochlear. ʒi.
Syr. Card. ben. ℥ß.
M. D. S.
Aqua ad Pulverem.
Vel
℞. *Conserv. Cochlear.* ʒi.
Bezoard. Martial. ℈i.
Salis Absinth. ℈ß.
M. f. Bolus: S.
Bolus Scorbuticus pro una dosi.
Vel
℞. *Spir. Falig.* ʒß.
Cochlear. ℈i.
M. D. S.
Mixtura Scorbutica pro una vice. Vel
℞. *Tinctura Bezoard.*
Spir. Cochlearia an. ʒii.
M. D. S.
Spiritus Scorbuticus 30. guttæ pro una dosi.
Vel
℞. *Aqu. Fumar.* ℥i.
Ess. Lign. compos. cum *Antiscorbutic. extract.* ʒi.
Antimonii diaphor. Martial. gr. xv.
Syr. de Fumar. ʒiii.
M. S.
Potio Scorbutica pro una dosi.
Vel
℞. *Aqu. Fumar.*
Carmin. Dorner. an. ℥i.
Spirit. Cochlear.
Essent. Pini an. ʒi.
Tinctar. Antimonii tartarif. (vel *Spirit. Viperar.*) ℈ß.
Syr. Card. ben. ℥ß.
M. D. S.
Potio Sudorifera vesperi sumenda.

Potest etiam loco Aquæ Fumariæ adhiberi *aqua Scordii, Cardui benedict.* &c.

℞. *Aqu. Antiscorbut. Dorner.* ℥iß.
Mixt. simpl. ℈ii.
Spirit. sal. Ammoniaci sassafr. ʒß.
Rob Juniper. ʒi.
Syrup. Fumar. ʒii. vel ʒiii.
M. pro duabus dos. S.
Potio Sudorifera pro duabus dosibus.

III. Basis curandi Mali Hypochondriaci est *Vomitus*, præmissis Digestivis, & si Alvus constipata, Enemate appropriato provocanda, eaque interdum post mensem repetenda, quæ, ut & primariò Vomitus, saburram primarum viarum exterminat, & firmum fundamentum parat pro prospera futura Curatione: vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiat. c.* 184. §. 1. Sine Vomitu enim præmisso reliqua Remedia parum vel nihil operantur. Unde dicunt, optimum esse, si *Hypochondriaci Literati omni spatio menstruo ad ebrietatem bibant & vomant*. Si Ventriculus Cruditatibus refertus est, Nauseam & vomendi conatum patitur, Vomitus optimus est, imprimis absente Dolore Abdominis. Observandum tamen (1) ut Ventriculi habeatur ratio, isque debilis fortioribus Vomitoriis non nimis enervetur. (2) Ut præscribantur in majori dosi, cùm interdum dupla, imò tripla requiratur, & quidem potiùs in forma sicca, quàm liquida. In *Scorbuto*, quà tali, rarò convenit Vomitus, nisi forsan primæ viæ saltem mundificandæ: nam periculum est, ne Vomitoriorum vi acriores Scorbuticorum succi commoti varia ac deinde periculosa symptomata primarum viarum infestant, cùm ipsi Scorbutici subinde à Vomitionibus enormibus aut saltem inanibus, utut pravissimis vomendi conatibus, miserè vexentur.

IV. *Purgantia fortiora* & propriè dicta quæcunque, semper & maximè nocent, aut saltem non prosunt Hypochondriacis, & deteriorem reddunt Scorbutum, imprimis si adest Dolor Stomachi, quin & Intestinorum atque Abdominis gravia inferunt Symptomata, disponuntque ad Dysenterias, ad Tormina, & Diarrhœas, &c. Confer. SENNERTUS *lib.* 3. *Prax. ubi de Scorbuto pag.* 608. TIMÆUS *Epistol. pag.* 235. MOELLENBROCCIUS *de Varis pag.* 90. Speciatim si dolores in Scorbuto urgeant, vel Abdominis vel Artuum, sedulò caveamus à Purgantibus propriè dictis, quia augent Malum. Ad hæc in Hypochondriacis Purgantia subinde parùm aut nihil operantur propter Tormina, semper lædunt, saltem Pareses, aut Contracturæ hinc excitantur; Laxantia econtrà optimè prosunt, & interdum cum euphoria largiter evacuant. In Mulieribus Hypochondriacis vel Hystericis ex levi usu Purgantium facilè Dysenteria sequitur.

V. In Malo Hypochondriaco semper sedulò habenda est ratio *Mucaginis viscida aut Pituita vitrea*, ceù familiaris fomitis saporis Hypochondriaci, à quo ferè diuturnitas ipsius Mali ac Symptomatum in primis viis pertinacia dependet. Simus ergò semper in ejus Cura solliciti, Viscidum pituitosum ut incidatur & attenuetur, hinc blandè & successivè potiùs quàm confertim per primas vias evacuetur. In quem finem Gummata, & ex his paratæ potiones ac Pilulæ acuendæ cum Extracto Trochiscorum Alhandal, repetitis vicibus assumendæ, sunt optimæ, quarum Formulas infrà suo loco: id quod pariter in quibusvis ferè Morbis Chronicis ac Cachecticis observandum.

VI. Inter præcipua Curationis in his duobus Affectibus, & imprimis in Malo Hypochondriaco hoc observandum est, ut *Alvus semper servetur aperta*; nisi enim fluida est, solent insigniter exasperari Symptomata, Capitis perturbationes, & Symptomata Melancholica: si in

li in Scorbnto non eſt aperta, Dolores Artuum & Abdominis eaaſperantur. Ideò Æger ſubinde habere debet aliquot Medicamenta familiaria, quibus crebrò utatur, modò hoc, modò illo. Ne ſcilicet unius ſuperveniat faſtidium, aut ne Natura uni aſſueſcendo ſine alteratione id accipiat.

VII. Notabile eſt, quod monet HARTMANNUS *Prax. Chymiatr. cap.* 136. §. 9. ubi dicit: *Nota verò ſubinde uſu evenire, ut ab exhibitione Aperientium & ſimilium, ſolutis jam Viſcerum Obſtructionibus, ita alvus proritetur, ut quaſi Dyſenteria ſubſequi videatur; tunc providendum erit Corroborantibus appropriatis, in ſpecie Elixir Proprietatis, Tinctura Coralliorum, & ſimilibus Viſcerum tonum conſervantibus.*

VIII. *Alterantia*, vulgò *Aperientia* dicta, non ſemper fortia aut ſicciora, v. gr. *abſorbentia* vel *martialia*, æquè conducuot; ſed interdum leniora & quaſi humectantia, præſtantiora obſervantur. Huc facit, quod dicit WEDELIUS *Tr. de Medic. Facult. pag.* 50.: *Obſervavi ſæpiùs, contumaces Hypochondriacos, cùm fortioribus & ſiccioribus aperientibus fruſtrà & diu fuiſſent vexati, optimè habuiſſe ab humectantibus hujuſmodi, unde & Galenica Medicamenta cum Chymicis hic commodè miſcentur, & in Infuſo commodè dantur; in Decoctis etiam ob eandem rationem.* Item ut ſummatim hæc repetamus: *Aquea & Liquida* magis diluunt & temperant, *Terrea* magis abſorbent, *ſalina* magis per Urinam pellunt, *alcalia* magis incidunt, *acria* magis attenuant & reſolvunt, *dulcia* magis abſtergunt, *amara* ſimul magis roborant. Pertinet huc quoque notabilis cautela TACHENII de uſu Martialium: *In iis, in quibus Viſcera tumida & infarcta jam ad ſcirrhoſam naturam degenerant, minùs proficua*, Vid. *Clav. Med. Hippocr. pag.* 181. & 192.

IX. Compertum eſt, quòd in Malo Hypochondriaco etiam *Medicamentorum antiſcorbuticorum* aliorumque volatilium optimus ſit uſus, imò vix ſine alterantibus ſcorbuticis curari poſſit, quod aliis remediis non cedit. Quòd ſi Malum altiùs provectum ſit, Antiſcorbutica vel ſola conveniunt, non ſolùm in Scorbuto propriè ſic dicto, ſed etiam in Malo Hypochondriaco paulò moleſtiore. Præ cæteris ſpiritus Carminativus in Hypochondriorum affectibus mirabilis exiſtit.

X. Quòd *Specificorum antiſcorbuticorum magna ſit varietas*, utut propriè ſic dicta Antiſcorbutica omnia de Sale volatili acri participent; Nunc enim ſunt *Acriora*, nunc *Temperata*, nunc *Aromatica ſulphurea*. Obſervanda ergò eſt *Conſtitutio Ægri*; quidam enim non poſſunt ferre Volatilia acria, ut Spiritum Cochleariæ. Ob id attendant Medici ad Conſtitutionem Ægri, ſemper delectum quendam inter Remedia Antiſcorbutica habendo, cautèque obſervent, quæ & qualia imprimis uni alterivè ſubjecto magis ſint familiaria: Nam Antiſcorbutica Acria & Volatilia ſubinde magnam Scorbuticis inferunt noxam ſiniſtrè uſurpata; ſive in Bilioſis ſubjectis; ſive etiam in ſubjectis, in quibus Alcali nonnihil volatilius & acrius peccat. In talibus enim Efferveſcentias acres, & phlogoſes, Symptomata multiplicia & vaga non rarò eacitare ſolent. Quo in caſu Antiſcorbutica acria non conveniunt, ſed Fixa præmittenda, aut Temperatis aliis vulgò refrigerantibus appellatis, v. g. Cichorio, Endivia, Acetoſa, Acetoſella; item Acidis Blandis, ſucco Citri, Ribium, aut Berberum, Spiritu Salis dulci & ſimilibus temperanda & emendanda. Quo etiam ſerum Lactis pertinet, ceu optimum Antiſcorbuticorum nimis acrium correctivum.

Selectum Antiſcorbuticorum quod ſpectat, vid. HELVETIUS *Tr. Vit. Aur. pag.* 50., dum in Scorbuto cum Maculis cœruleis diſcoloribuſque *Cochleariam*; cum Maculis verò rubris *Acetoſam*; cum tumoribus Artuum quaſi hydropicis *Fumariam*; cum Atrophia *Beccabungam* imprimis commendat. Par ratio eſt *in Hypochondriacis*, quippe ubi phlogoſes adſunt, non adhibenda Oleoſa aromatica, quibus potiùs eaacerbantur, ſed potiùs Volatilia macra, ſeu Salia volatilia macra, ſeu Salia volatilia non oleoſa, uti eſt ſpiritus ſalis ammoniaci, Carminativus de Tribus, &c. Adeòque in ſubjectis, ubi Alcali volatile acre, & hinc dependentes Phlogoſes adſunt, priùs *Fixa Martialia* acidum abſorbentia propinanda ſunt, vel Volatilium acrium loco ſubſtituantur.

XI. *Acetum* nocet tam Hypochondriacis quàm Scorbuticis; ſucci tamen Vegetabilium acidi non nocent, niſi in quantum Fermentationes præternaturales excitare queant. Nempe magna eſt differentia inter aciditatem ſuccorum fructuum, v. g. Pomorum aut Pyrorum, ab Aceto ea iſtis ſuccis per Fermentationem parato. Quo etiam faciunt ſuccus Citri, Aurantiorum, &c. Hypochondriacis ac Scorbuticis non adeò hoſtiles; qui licèt acidi, tamen in talem, quæ ſpiritibus ſociabilis eſt, aciditatem terminantur, adeoque minùs nociva exiſtunt.

XII. Quòd hujuſmodi *Antiſcorbutica* appropriata, ſeu Volatilia acria, *non ſunt uſurpanda mox in principio Cura*, ſed conſultum eſt Fixa, primarum viarum Acidum temperantia & abſtergentia, Martialia ſcilicet, vel Salia alcalia præmittere horum uſui, aut etiam eadem ipſa ſubinde interponere, ut cicuratis iſtis ſucci peccantes minùs eaaſperari per Volatilia, minuſque efferveſcere queant: (notabilis eſt cautela.) Hiſce præmiſſis tandem appropriata Volatilia ſubjungi poſſunt. Quæ ipſa quoque ſi Efferveſcentias aut Phlogoſes eacitare obſerventur, Lacte vel Sero Lactis aut additis acidulis ſuccis, ut ſuprà monui temperanda.

XIII. *Lac* & omnia *Lacticinia* in Scorbuto, præmiſſis Univerſalibus, & vitioſum acidum corrigentibus, quamdiu ſtomachus adhuc digerendo aliquid valet, ſunt optima. Singulare enim quid obtinet Lac in corrigenda Craſi Sanguinis à Scorbuto vitiata, omne vitioſum acidum temperat, ſalſedinem acrem emendat, partes ſolidas imprimis Nerveas nutritio Rore humectat, unde in Scorbuticis, qui nimiùm ſudant, & ad Tabem inclinant, præmiſſis Univerſalibus, Lacticinia nobiliſſima ſunt Remedia, & Atrophiæ ac phthiſeos metum tollent, imprimis ſi legitimo modo cum Antiſcorbuticis appropriatis miſceantur. In ſpecie commodè propinatur in Lacte ſpiritus Salis Ammoniaci miſtus cum ana ſpiritus Cochleariæ, de quo capiatur omni mane & veſperi ſemper bonus hauſtus. In Hypochondriacis autem cum faciliùs coaguletur, Cruditates & Obſtructiones metuendæ ſunt. Appropriatum verò iis magis erit Serum, utpote potentiore virtute abſterſoria pollens, præprimis ſi ipſi Vegetabilia appropriata, Hepatica & Splenetica dicta, infundantur aut incoquantur, vel hoc cum illorum ſuccis & Eſſentiis temperetur ac Ventriculus illud ferat.

XIV. In Cura Scorbuti monent Practici, *ut à Mercurialibus quibuſcunque omninò abſtineamus*, aut ſaltem cautè eadem uſurpemus; quia metus eſt, ne Mercurius, ad Salivationem diſponens, peſſima ac periculoſiſſima Symptomata Faucium & Oris inferat: item Dolores nocturnos in Artubus ſolent exaſperare Mercurialia, & etiam graves Phlogoſes, Æſtuationes, & anguſtias eacitare in tali corpore. Interdum ubi Humores acidi ſunt in corpore, Mercurius præcipitatur, uti cum Aqua Forti fieri ſolet. Antimonialia ideoque Scorbuticis ſunt optima. In Malo verò Hypochondriaco Mercurius dulcis commodè admodum uſurpari poteſt, miſcendo cum cæteris laxantibus, quia ſomitem Materiæ viſcidæ optimè incidit & abſtergit.

His ita præmiſſis, pergo ad Materiam Medicam. Quod attinet ergò Rem Medicam *in cura mali hypochondriaci & ſcorbuti* proficuam: imprimis *Digeſtiva* dicta & *Præparantia*, Sordes viſcidas atque acres primarum viarum incidentia & detergentia, ſimulque ut Diuretica materiam ad liberiorem Urinæ excretionem diſponentia, præmittenda ſunt & ſubinde repetenda; aliàs enim levioribus Evacuantibus Cruditates hæ non cedunt, potentioribus verò cum magnis torminibus ejiciuntur.

Talia ſunt *ex Vegetabilibus* illa *Aromatica mitiora*, quæ digeſtiva, Incidentia & Aperientia communiter dicuntur, v. g. Herba Scolopendrii, Ceterach, Centaurii minoris, Hyſſopi, Marrubii, Roriſmarini, Radix Gentianæ, Polypodii, Cichorii, Chinæ, Petroſelini, Liquiritiæ, Lignum Saſſafras, Myrrha &c., illorumque Salia fixa per incinerationem parata.

Ex *Mineralibus* conveniunt *Terrea*, *Marina & Metallica* quæ tamen non tam in Viſcidum, quàm in Acidum videntur operari, unde etiam *Abſorbentia* vocantur: v. g. Creta, Mars & hujus Vitriolum, aliaque Martialia & Antimonialia. Ex Marinis Succinum præparatum, Corallia præparata, Margaritæ præparatæ. Ex Lapidibus poſſunt hic adhiberi varii generis Medicamenta uſualia, Cryſtallus præparata, &c. Saltem notetur hic, non eſſe adhibendos Lapillos, participantes de Marte: nam hi Lapides conſtant ex multis partibus Terreſtribus, & pauci Martialibus, v. g. Lapis Hæmatites, Magnes, &c. & hinc abſorbent quidem Acidum, interim tamen ob copiam partium terreſtrium nimis adſtringunt. Jam verò notum eſt, Acidum exceſſivum Ventriculi in Scorbuto &

& Malo Hypochondriaco coagulare Excremeota, ut inde frequens fit Malum Hypochondriacis & Scorbuticis Alvi Obſtructio; & reverà, non alio modo accidit Obſtructio Alvi, quam quatenus Acidum exceſſivum, concurrens cuo partibus excrementitiis terreſtribus, degenerat in corpus ſtypticum.

Ex *Animalibus* conveniunt Lapilli Cancrorum, Lapilli Percarum, Carpinnum, Caſtoreum, illorumque Volatilia.

Ex *Compoſitis* verò magis Tartarus vitriolatus, Tartarus nitratus, Sal Digeſtivum hypochondriacum, i. e. Caput mortuum ſpiritus Salis Ammoniaci, Terra Foliata Tartari, Tartarus tartariſatus, Liquor Terræ Foliatæ Tartari, ſeu Sal Eſſentiale ZWELFFERI, quod vid. *in Apol. contra Tach. p. 73.*, & hoc ipſum eſt, quod commendat inter Pulverem ſuum Purgantem MOLLENBROCK *Tract. de Variis ſub tit. Tartarus peculiari modo præparatus*. Ante ZWELFFERUM, hoc LOCATELLI deſcripſit. Ex Sale Tartari coſtat, Aceti acido ad ſaturationem uſque imprægnato: ita imprægnatum ſal ſolvitur in ſpiritu Vini, ſolutio abſtrahitur, donec remaneat corpus laminatum ſibi invicem ſuperjaceos, hine Terræ Foliatæ nomen accedit; Hoc Sal nihil aliud eſt, quàm Tartarus regeneratus: Nam ſi hoc Sal eſſentiale per Retortam deſtillatur, Phlegma & Oleum acquiritur, quæ nihil differunt à productis Tartari communis, adeoque Sal hoc eſt Tartarus quidam regeneratus. Sal hoc facilè liqueſcit, qui liquor polychreſti uſus eſt in Malo Hypochondriaco & Affectibus Scorbuticis. Porrò conveniunt Extractum Martis, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelfferi* & *Ludovici*, Liquor Terræ Mart. Solaris, Sal Martis compoſitum; Tinctora Tartari acris, Antimonii ex Scoriis Reguli Antimonii, Tinctura Antimonii ſicca, pulveres Martiales, Crocos Martis aperitivus, Limatura crudè pulveriſata, Tartarus Calybeatos, Antihecticum *Poterii*, Antimonium Diaphoreticum ex Regulo Antimoniali, Bezoarticum Martiale, Minerale: ex Sulphure Flores ejus, Elixir Proprietatis ſine acido, & cum dicto Sale Eſſentiali paratum, & ſimilia. Præ ceteris omnibus *Arcanum duplicatum Mynſichti*, quod in ſpecie deſtinatum eſt ſcorbuto à MYNSICHTIO, SCHROEDERO, & LANGELLOTO. Hæc ſedulò ad unam vel duas ſeptimanas præmittantur; Capiantur quotidie bis, bona doſi, v. g. *Salis Digeſtivi hypochondriaci* quotidie bis ℈i. ad ʒß., *Liquoris Terræ Foliat. Tartari* gutt. 30. 40. vel 50. mane jejuno ſtomacho in Vehiculo calido, à meridie in frigido. Aliàs quidem Acida quoque in viſciditate primarum viarum corrigenda magni uſus ſunt; quia tamen Acor quidam utplurimùm in Malo Hypochondriaco combinatur, cautos nos eſſe decet in talium propinatione. Igitur non immitandus SENNERTUS *C. 2. Epiſt.* 30. & 35., ubi Spiritum Vitrioli Martis & Elixir Proprietatis ratione ſpiritus Sulphuris commendat. Salia dicta Eſſentialia, de quibus vid. *Chymia* ROLFINCII, etiam non perperam adhibentur; nam utut reverà juxta ZWELFFERUM *in Append.* ſaltem ſint Tartari, attamen non ſunt contemnendi. Porro ex Tartaro Recentiores pollicentur, nonnulli, v. g. LAGELOTTUS, *Sal volatile americans*, quod etiam æſtimatur magnarum virium; veriſſimum eſt, Spiritum Tartari urinoſum, de quo vid. *Supplementum* 2. BECHERI, ſua mereri laudem. Ex Urina, excreta in loco publico, v. g. in Cauponis, elaboratur per blandam calcinationem & elixiviationem Sal multarum virium, id quod Dreidæ à nonnullis commeodatur, tanquam inſigne Antiartheticum, ſeu Antipodagricum.

Formulas Digeſtivorum varias huc facientes videbitis *ſupra in Prolegom. Art. 2. Capit.* 3., item *Sect. 3. ubi de Cura Morborum Chronicorum*, & in *Cura Cachexiæ Artic. 1. Cap. 3. Sectionis hujus*, item *in Colleg. Inſtitut. Artic. 2. Membr. 3. Cap. 2. Sect. 1.*

Vel pro corrigendo Acido Hypochondriaco.

℞. *Aqu. Cichor.*
Fumar. ana ℥iß.
Solut. Mart. cum *Succo Pom.* ʒiii.
Syr. de 5. Rad. ℥i.
M. F. Miſtura.
D. S.
Mixtura Corrigens.

Capiantur mane & veſperi duo vel tria cochlearia.

℞. *Aqu. Fœnicul.* cum *Fumar.*
Menth. an. ℥iß.
Sol. Martis cum *Succo Pom.* ℥ß.
Mag. Corall. cum Succo Citri ʒß. ad ʒi.
Syr. Cort. Auran. vel *Fœnic.* ℥ß. ad ʒvi.
M. S. ut anteà.

Vel

℞. *Tinctur. Antim. tartariſat.* ʒii.
D. S.
Tinctura Reſolvens; 40. gutt. pro una doſi.

Vel

℞. *Tinct. Tart. acerr.* ℥ß.
S. ut anteà.
Doſis 40. gutt.

Vel

℞. *Tinct. Tart. acerr.*
ex Scoriis Reg. Antimonii ana ʒiß.
Spirit. Sal. Ammoniaci ʒi.
M. S. ut ſuprà.
Doſ. 40. gutt.

Vel

℞. *Arcan. Tart.* ʒii.
D. S.
Eſſentia Digeſtiva: 40. guttæ pro una doſi.

Vel

℞. *Elix. Propr. Antiſcorb.* ℥ß.
D. S.
Elixir Aperiens; 40. gutt.

Vel

℞. *Tinct. Martis aperit.* ʒii.
Spir. Cochlear. ʒi.
Sal. Ammoniaci ʒß.
M. D. S.
Tinctura Aperiens; 50. gutt.

Vel

℞. *Limat. Mart. crud. pulveriſat.*
Tartari Chalybeat. an. ʒi.
Vitriolati dr. ß.
Mag. Corall. cum ſucco Citri dr.i.
M. f. Pulvis pro 5. doſibus.
D. S.
Pulvis Digerens manè in Juſculo.

Vel

℞. *Sal. Mart. cum Succo Pom.* dr.vi.
Spir. Cochlear. dr.iß. ad dr.iii.
M. S.
Eſſentia Aperiens 30. ad 40. gutt.

Vel

℞. *Tinct. Vitrioli Mart. Zwelff.*
Eſs. Fumar. compoſ. an. dr.ii.
M. S. ut anteà.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* dr.i.
Oc. Cancr. præpar. ℈ii.
M. f. Pulv.
Div. in 4. part. æquales.
D. S:
Pulvis Aperiens.

Vel

℞. *Arcan. dupl. M.*
Corall. rub. prep.
Antihect. Pot. an. dr.ß.
M. f. Pulv.
Div. in 4. part. æqual.
D. S.
Pulvis Digeſtivus mane in Juſculo acido.

Vel

℞. *Limat. Mart. pulveriſat.* dr.ß.
Ol. deſtill. Saſſafr. gutt. ii.
M. f. Pulv. S.
Pulvis Digeſtivus.

Vel

℞. *Pulv. Cachect. Martial.* ℈ß.
Terræ tartariſat. ℈ii.
Div. in 4. part. æqual.
D. S. ut antè.

Vel

℞. *Corall. rub. præpar.*
Ebor. ſine igne an. dr.ß.
Vitrioli Mart. ad alb. calc.
M. f. Pulv.
Div. in 2. part. æqu.
D. S. ut anteà.

Vel

℞. *Croc. Mart. aperitiv.* dr.ß.
Arcan. dupl. ℈i.

Sal Absinth. ℈ß.
M. f. Pulvis pro 3. dos.
D. S. ut anteà.
Vel

℞. *Croc. Mart.* ʒß.
Corall. rub. præp.
Salis Fumar. gr. v. vel vi.
M. f. Pulvis pro 2. dos.
D. S. ut anteà.
Vel

℞. *Croc. Mart. aperit.*
Cryftall. Tartari,
Pulv. Rad. Ari an. ʒß.
Mag. Cochlear. ℈i.
M. S.
Pulvis Digestivus pro 3. dosibus, mane in Jusculo calido.

His subjunguntur, & intermiscentur Evacuantia blanda.

Præmissis his digestivis usurpentur *Vomitoria* primas vias potenter emungentia, eaque reiteranda: inter quæ eminent Infusa Antimonialia, vel Tartarus Emeticus *Mynf.*, qui in Malo Hypochondriaco optimè conducit, à gr. iv. vel mistus cum Antiscorbuticis, vel ubi viscidum incidendum, cum Salinis, v. g. Sale Ammoniaco depurato, &c. His simul semper appropriata Scorbutica vel Antihypochondriaca misceantur: v. g. si fiat Infusio Croci Metallorum in Vino, tunc filtraturæ addendus Spiritus Cochleariæ, aut alius compositus, aut simplex Antiscorbuticus, ut magis appropriëtur Vomitorium: v. g.

℞. *Aqu. Antiscorb. Dorncr.* ℥iii.
Spirit. Cochlear. ʒß.
Tart. Emet. Mynf. gr. iii. vel iv.
Extr. Mart. ℈ß.
M. S.
Potio Emetica pro una dosi.

Quomodò fiant Infusa talia, ex superioribus notum est. Post hæc vel loco horum usurpentur blandè Evacuantia per Alvum, & quidem in Scorbuto sic dicto calidiore, in frigidiore verò per paulò potentiora: utraque tamen non sæpius reiteranda, cùm frequentiora Malum exasperent; vid. EUGALENUS *de Scorb. pag.* 233. 243. & 248. & SALOMON ALBERTUS *de Scorb.* §. 154. Inter hæc conveniunt Pilulæ non tam præcisè evacuantes, quàm saltem Laxantes, primas vias Abstergentes, aliàs Usuales dictæ, usurpari solent. Quoad *Pilulas Purgantes*, Mass. Pilul. de Gummi Ammoniaco *Querc.*, Mass. Pilul. Tartarear. *Querc.* & *Bontii*, item Pilulæ de Fumaria, & Aperientes *Tilemanni* cum Mercurio dulci, &c. usurpantur; item Extractum Catholicum cum Gummi Ammoniaco, Bdellio, Galbano & similibus in Pilulas redactum, & cum Trochiscis Alhandal acuatum, quales Formulas SYLVIUS *Pr. lib.* 1. *Cap.* 2. §. 34., *Cap.* 7. §. 52., *Cap.* 14. §. 50., *Cap.* 30. §. 138., & *Cap.* 34. §. 102., *Cap.* 35. §. 16. describit, & commodè Hypochondriacis propinari possunt. Gummi enim Ammoniacum laxat & promptè abstergit qualcunque sordes in primis viis stabulantes. Facit huc Mass. Pilul. Antiscorbuticarum *Timai*, quarum hæc est compositio:

℞. *Mass. Pilul. Melanag. Querc.* ʒiß.
Extract. Fol. Senn. ʒß.
Resin. Jalap. ʒi. gr. vi.
Tart. vitriolat. gr. xiii.
Sal. volat. Succin. ℈i.
Sem. Nasturt.
Cochlear.
Sinapi, an. ʒß.
M. & cum *Aqu. Antiscorbutica* F. *Mass. Pil.*

Quarum dosis est à. ℈i. ad ʒß. Vid. MOELLENBROCK.

Saltem hic notetur; subinde Pilulis talibus esse adjungenda medicamenta aut Martialia, aut Antimonialia, aut Mercurialia, ne Alvum post purgationem relinquant adstrictam. Præ cæteris Pilulæ usuales sunt communiter quidem Aloeticæ, ex Extracto Aloes gummoso: qua ratione Pilulæ Rosaceæ *Francofurtenses* & *Glassiana*, singulis 8. vel 14. diebus vesperi semel usurpatæ Hypochondriacis sanè perquam proficuæ sunt: Item Pilulæ Aloeticæ ad imitationem LUDOVICI *in Pharmacia*, item *in Tr. de Volatili Sale Tartari*: Francofurtenses præprimis cum Tartaro vitriolato, similive salino stimulo addito, acuatæ. Ipsa alias *Aloe* in se Hypochondriacis aut Scorbuticis plùs nocet, quam prodest, propter virtutem adstrictivam, quam altero die post se relinquunt ordinariò rationes partis resinosæ, utut primo die laxent: Iis enim Resinæ Purgantium & Extracta resinosa minùs commodè propinantur, nisi forsan habitioribus & succulentioribus. Propterea si Aloen volumus usurpare, usurpemus substantiam gummosam, quæ potest separari, terendo aut extrahendo Aqua simplici, Menstruo aqueo, quæ substantia gummosa potest redigi in formam Pilularum, & tales Pilulæ dosi granorum ii. vel iii. blandè laxant Alvum, & in tali casu Hypochondriacis confirmatis omnibus tribus vel quatuor septimanis in usu sunt, egregia cum euphoria. Omnes hæ vel per se usurpari, vel cum aliis Appropriatis specificari, & cum tantillo Resinæ Scammonii aut Jalappæ, vel Extracto Trochiscorum Alhandal acuari possunt; quarum Formulæ variæ ex *Idea Formul. Cl.* 2. §. 1. & 2., *Colleg. Pharmaceut. in Schrœd. P.* 2. *Class.* 2. *Dissert. de Præcipitant. Usu & Abusu c.* 3. §. 30. *suprà de Chylificatione læsa Sect.* 5. *cap.* 1. & *de Cura Morborum Chronicorum Sect.* 13. petendæ. Et sanè ab hujusmodi Pilulis Usualibus primas saltem vias abstergentibus longè plus commodi sentiunt Hypochondriaci, quàm à fortioribus etiam propinatis purgantibus.
Vel

℞. *Mass. Pilul. de Ammon. Querc.* gr. xv.
Gumm. Ammon. Aceto sol. ℈ß.
Scammon. sulphurat. gr. ii.
Troch. Alband. gr. i.
Cum *Essent. Mart.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Laxativæ pro una dosi.
Vel

℞. *Mass. Pilul. Cathol.* gr. xii.
Gumm. Ammon. Aceto sol. ℈ß. ad gr. xii.
M. f. Pil.
D. S. ut anteà.
Vel

℞. *Mass. Pil. de Hier. cum Agar.* gr. xii. vel xv.
Gumm. Ammon. Aceto sol. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. ii.
Extr. Troch. Alband. gr. i. vel ii.
Cum *Ess. Mart.* vel *Absinth.* f. pill.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Mass. Pilul. de Ammon. Querc.* gr. xv. ad ℈i.
Extr. Martis cum *Succo Pom.* ℈ß.
Scammon. sulphurat.
Extr. Troch. Alband. ana gr. i.
Cum *Sol. Mart. cum Succo Pom.* f. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Extr. Hellebor. nigr.* gr. xv.
Gum. Ammon. Aceto sol. ℈ß.
Scammon. rosat.
Extr. Troch. Alband. ana gr. ii.
Cum *Ess. Fumar.* f. Pilulæ.
S. ut suprà.
Vel

℞. *Mass. Pilul. Tartarear. Querc.* vel *Senn. de Ammon. Qu.* ana ℈i.
Resin Jalap. ℈ß.
Diagryd. gr. vi.
Ol. destillat. Cort. Aur.
Macis ana gutt. iv.
M. f. Pilulæ. S.
Pilulæ pro aliquot vicibus.
Vel

℞. *Aloes gummos.*
Gumm. Ammon. Aceto sol. ana ℥ß.
Arcan. duplicat. ʒii.
Extract. Troch. Alb. ʒß.
Cum *Tinct. Mart. cum Succ. Pom.* F. Pil.
D. S. ut anteà.
Dosis xxiv.
Vel

℞. *Mass. Pil. de Amm. Querc.* ℈i.
Mercur. dulc. gr. xv.
Extract. Troch. Alband. gr. i.
Ol. destill. Anis. gutt. ii.
M. f. Pil. S.
Pilulæ pro una dosi.
Vel

℞. *Mass. Pilul. de Ammon. Querc.* gr. xv.
Tartari vitriolat. gr. vi.
Scamm. sulphurat. gr. i.

Cum

Digitized by Google

Cum *Ol. destillat. anis.* F. pilulæ.
D. S. ut anteà.
Vel
℞. *Mass. pil. de ammon. Qu.* gr. xv.
Extr. Castor. gr. vi.
Troch. Alband. gr. ii.
Cum *Ess. castor.* f. pilulæ.
D. S. ut anteà.
Conveniunt in malo hypochondriaco flatulento.
Vel
℞. *Galban. Aceto sol.* ʒß.
Extr. castor. ℈ß. ad gr. xii.
Troch. alb. gr. ix.
Diagryd. gr. vi.
Cum *Ol. destil. carv.* f. pilul. pro tribus dosibus.
D. S.
Pilulæ laxativæ resolventes pro 3. dosibus.
Vel
℞. *Mass. pilul. de tribus rufi* gr. xii.
Mercur. dulc. ℈ß.
Extr. troch. Alb. gr. ii.
Cum *Essent. mart. fiant Pilulæ.*
D. S.
Pilulæ purgantes.
Vel
℞. *Mass. pilul. de ammon.* gr. xii.
Mercur. dulc. ℈ß.
Extract. helleb. nigr. gr. v.
Troch. Alb. gr. i.
Cum *Ess. mart. cum succo pomor.* f. pilulæ.
D. S. ut antè:
Vel
℞. *Gumm. ammon. in aceto sol.* aut *mass. pilul. de Ammon.* gr. xv. ad ℈i.
Mercur. dulc. ℈ß.
Resin scamm. gr. iii.
Cum *Ess. cast.* aut *Elix. propr.* f. pil.
D. S. ut anteà.
Vel
℞. *Mass. pil. tartarear.* vel *de Fumar.* gr. xii.
Mercur. dulc. ℈ß.
Mastich. gr. ii.
Extract. Troch. Alband. gr. i.
Cum *Ess. fumar.* vel *Elix. propr. antiscorb.* f. l. a. pil. n. 19.
D. S.
Pilulæ purgantes mane sumendæ.
Vel
℞. *Mass. pil. de Ammon. querc.* ℈i.
Mercur. dul. gr. xv.
Extr. troch. alband. gr. ii.
Ol. destill. carvi gutt. ii.
Cum *Essent. gummi ammon.* f. pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Extr. cathol.* vel *panch. Croll.* ℈ii.
Galb. cum aceto sol. ℈i.
Mercur. dulc. ʒß.
Extr. troch. Alb. gr. xii.
M. f. pilul. pro 5. vel 6. dosibus: S.
pilulæ aperientes pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Galb.* vel *gummi ammon. cum acet. sol.* ʒi.
Vitrioli Martis gr. xv.
Scammon. prap. brendel. gr. xii.
Mag. jalapp. gr. vi.
M. f. pil. min.
D. S. ut suprà.
Dentur 12. usque 15. pro dosi.
Vel
℞. *Mass. pilul. de trib. rufi* vel *Gum. ammoniaci in aceto sol.*
Extr. Helleb. nigr. ana ℈ß.
Vitrioli mart. ad albed. calc. gr. v.
Scammon. præpar.
Extr. troch. Alband. an. gr. i.
Cum *Ess. Gum. ammoniaci* vel *Fumar. compos.* f. pilulæ:
D. S.
Pilulæ aperientes pro una dosi.
Vel
℞. *Mass. Pilul. de amm. Querc.* vel *Gumm. Amm. cum aceto solut. depur.* ℈i.
Vitrioli Mart. ad alb. calc. gr. v.
Trochisc. Alb. gr. iß.
Scamm. prap. gr. i.
Ol. destil. Fœnic. gutt. ii.
Cum *Ess. gummi ammon.* f. pilulæ quovis mense capiendæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Extr. pauchym. Croll.* gr. xii.
Mercurii dulc. ℈ß.
Scammon. rosat. gr. iii.
Cum *Essent. gum. ammon.* f. pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Mass. pilul. de amm.* vel *Tartarear. Qu.* gr. xv.
Mag. jalapp. gr. ii.
Extract. Troch. Alb. gr. i.
Cum *Tinctur. tart.* f. Pilulæ.
D. S. ut suprà.

Item *Evacuantia appropriata mista Alterantibus* sunt optima, ut blandè & successivè per continuatum usum evacuentur & alterentur Viscositates acidæ, quod faciunt imprimis *Noduli* Vino infusi, qui ut in omnibus morbis chronicis, ita in specie in malo hypochondriaco, & hinc scorbuto, sunt optimi. Et quidem Ingredientia Laxativa sunt imprimis omnia sennata, tam Infusum Herbæ, quàm Pulveres sennati compositi, quorum tot sunt Descriptiones, quot capita. Post sennata sunt Helleborata ex helleboro nigro desumpta Remedia; sive Extractum ejus, sive Essentia Radicis hellebori nigri, quæ extra scopum laxativum commodè aliis alterantibus in his Malis addenda venit: sive alia ex eodem Remedia. Denique his stimuli loco aliquid de Colocynthide ejusque Extracto potest addi, quod non est inconveniens Remedium quod si fortior jam stimulus his addendus sit, Radix Esulæ præparata recipiatur. Exempla nodulorum in malo hypochondriaco, scorbuto, & similibus morbis chronicis, videb. *suprà sect.* 13. & *in cachexia Cura* 1. *Cap.* 3. *hujus Sectionis*: Vel præscribatur nodulus antiscorbuticus ex recentibus ingredientibus talis:

℞. *Herb. rec. cochlear.*
Nastart.
Rorismar. ana M. i.
Rad. armorac. rec. (Germ. *Meer. rettich.*) ℥iß.
Fol. sen. sine stip. ℥i.
Rhabarb. elect. ℥ß.
Helleb. nigr. crud. ʒiii.
Bacc. junip. ʒvi.
Cinnam.
Galang. an. ʒiß.
Sal. Tart. dr. iii.
Incisa & contusa includantur nodulo: S.
Nodulus Aperiens.
Infundatur *Vino simplici* vel *Absinthiti*.
Vel
℞. *Herb. absinth.*
Rorismar.
Centaur. min. an. M. i.
Flor. Anth.
Genist. ana M. ß.
Fol. sen. sine stip. ʒvi.
Rhabarb. opt. ℥ß.
Helleb. nigr. ʒiii.
Sem. Eruca contus. ℥i.
Cinnam. ʒii.
Caryoph. ʒi.
Sal. tart. ʒiii.
Incis. & contus. includantur nodulo.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Herb. absinth.*
Agrimon.
Centaur. min. an. M. i.
Flor. anthos,
Genist. an. p. iii.
Rad. Enul. rec.
Polypod.
Armorac. rec. an. ʒvi.
Cort. Fraxini,
Tamarisc. an. ℥ß.
Fol. sen. sine stip. ʒvi. ad ℥i.
Helleb. nig. trad.
Rhabarb. elect.

Agar. albiss. ana ℥ß.
Zedoar.
Zingib.
Cinnam. ana ʒi. ad ʒiß.
Passul. min. (hæ enim tanquam blandissimè temperatæ, his nodulis adduntur) ℥iß.
Sal. Tart. (est quasi stimulus menstruus ad resolvenda ista simplicia) ʒiii. ad ℥ß.
·(aut loco huius *Crem. Tart.* ʒvi. : sed *Sal. Tart.* est melius)

Incis. & contus.

D. S.

Species ad nodulum Laxativum in Vino.

Includantur *Nodulo*, infundantur in *Vino*, quod omni mane & vesperi capiatur, ut relaxetur Alvus,

Vel

℞. *Com. absinth.*
Summ. centr. min.
Herb. rec. cochl. ana M. ß. ad M. i.
Rad. armorac. rec. ℥i.
Gentian. ℥ß.
Tarax. ʒii.
Fol. senn. sine stip. ʒvi ad ℥i.
Rad. helleb. nigr. crud. ℥ß.
Esul. non prap.
Sem. anis. ana ʒiß.
Fœnic. ʒiii.
Cinnamom.
Caryoph.
Zingib. an. ʒi.
Sal. tart. ʒiii.

Incis. & contus. inclnd. *Nodulo*:

D. S.

Nodulus Laxativus in Vino.

Vel

℞. *Herb. persicar. rec.* M. ii.
Absinth.
Rorismar. ana M. i.
Fol. sen. sine stip. ℥i.
Rhabarb. el. ℥ß.
Helleb. nigr. ʒiii.
Sem. eruc. ℥i.
Cinnam. ʒii.
Caryophyll. ʒi.
Sal. tartari ʒiii.

Incis. & contus. includantur *Nodulo*.

D. S. ut antè.

Vel

℞. *Herb. rec. Fumar.* M. i.
Cochlear.
Beccabung. ana M. ß.
Rad. Polypod. querc.
Cort. Aurant. ana ʒiil.
Fol. sen. sine stip.
Rhabarb. opt. ana ℥ß.
Helleb. nigr. crud. ʒvi.
Galang. ʒii.
Sem. anis.
Fœnicul. ana ʒiß.
Sal. tartari dr. iii.

Incis. & contus. includ. nodulo.

D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Herb. rec. Fumar.* M. j.
Absinth.
Meliss.
Summ. Cent. min.
Flor. Genist. ana M. ß.
Rad. Enul. dr. x.
Polypod.
Helleb. nigr. crud. ana ℥i.
Esula. dr. iii.
Fol. Sen. sine stipit. ℥j.
Zedoar. dr. ij.
Caryoph. dr. ß.

Incisa & contus. f. Nodulus.

D. S ut suprà.

Facit hoc etiam Infusum seu similis Nodulus contra Malum Hypochondriacum GNOEFFELIO aliàs usitatus, qui fit ex sequentibus:

℞. *Herb. Absinth.* M. iij.
Centaur. min. M. ij.
Rad. Helleb. nigr. (uam hæc fuit ipsius Arcanum purgatorium singulare, ubique ab ipso commendatum) ℥iij.
Polypod. Querc. ℥iß.
Cort. Fraxini.
Tartari albiss. ana unc. ß.
Limat. Martis dr. iii.

Incisa & contusa conspergantur
Spiritu salis dulc. gutt. ix.

Includantur nodulo, qui infundatur in
Vini canth. iß.

& more usitato adhibeatur.

Hisce in subiectis siccioribus commodè passularum minorum ʒiß. addi potest. *Rhabarbaram* ipsum ad Curam Mali hypochondriaci tanquam optimum, præsertim paulò succulentioribus, à quibusdam laudatur, alterando simul & evacuando: vid. RHODIUS *Centur.* 2. *Observ.* 100. qui ad obstructionem inveteratam commendat Decoctum vel Infusum rhabarbari, Spectat huc etiam syrupus de spina cervina, seu domesticus, item syrupus florum Acaciæ & de carthamo, qui sunt blandi & maximè conducunt: aut cremor Tartari cum tantillo Radicis Ialappæ acuatus; e. g.

℞. *Crem. tartari*, vel *tartari vitriolati*,
Pulv. Jalapp. ana gr. xv.
Olei destillat. Mac. gtt. ii.

M. f. pulvis. S.

Pulvis laxativus.

Vel

℞. *Tartari vitriolat.* vel *Arcan. dupl.* gr. xvi. vel ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. ii.
Troch. alhand. gr. ii.

M. f. pulvis,

S. ut antè.

Vel

℞. *Pulv. Diasena. mont.* gr. xvi.
Crem. tartari ℈ß.
Scammon. sulphurat. gr. iv. vel v.

M. f. pulvis;

D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Croci Martis aperit.* ℈i.
Scamm. sulphurat.
Sal. tartari ana gr. v.

M. f. pulvis;

D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Fol. sena. sine stip.* ʒiii.
Rad. hellebor. nigr. crud. dr. i.
Zingib.
Sal. Tartari ana ℈i.

Infund. in f. q. *Aqua calid.* per noctem;

Colaturæ mane addantur.

· *Aqua cinnam.* dr. iß.
Extract. troch. Alb. gr. i.

M. D. S.

Potio Laxativa pro una dosi,

Vel

℞. *Fol. sena. sine stipit.* dr. ii. vel iii.
Rad. Polypod. dr. iii. vel unc. ß.
Fibr. Helleb. nigr. ℈ii. ad dr. i.
Zingib. ℈ß.
Sal. tartari ℈i. ad dr. ß.

Infund. per noctem in *Aqua simpl.* vel *fumar.* vel *Sero Lactis*: mane coquatur leniter: Colaturæ unc. iii. adde
Spiritus cochlear ℈i.
Syrup. fumar. vel *Rosat. solut.* vel *de Pom.* dr. iii. ad ℥ß.

M. pro dosi.

D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Strob. pini tenelli.* M. j.
Tamarind. unc. iß.
Rad. helleb. nigr. dr. iii.

Coq. in f. q. *Cerevis. secund.* in vase clauso & igne lenissimo;

Colaturæ unc. v. adde
Aqua antiscorbut. dorAet. unc. ii.
Crystall. tartari dr. ß.
Succ. cochl. rec. expr. unc. i.
Syrup. scorbut. Forest. unc. ii.

D. S.

Potio purgans pro 3. vicibus; capiatur mane per 3. dies consecutivos.

Ve-

Verùm ut Alvus obstructa aut saltem contumacior quotidiè laxa servetur, etiam *Remedia quadam Domestica* sedulo in usum vocanda sunt: quæ inter primatum obtineot *Passula*, quæ admodùm conveniunt in Malo Hypochondriaco, Scorbuto etiam, & nihil nocent; cùm alia *Dulcia*, ut *Saccharata & mellita* Hypochondriacis & Scorbuticis propter facillimam acescentiam & propter Contentorum ea effervescentia concitata turbationem, tetra inferant Symptomata, & Affectus recrudescere faciant. *Passula* autem, quatenus sunt temperatæ, potius quamcunque Acrimoniam io Corpore temperant, emolliunt & nutriunt, & blanda ac naturali Fermentatione (sunt enim instar Musti concentrati) vitiosam Sanguinis Fermentationem restituunt & renovant, conducunt imprimis Viris, Mulieribus non semper. *Poma* etiam *Borsdorffiana* aliaque Dulcia, seu Cruda benè matura comesta, seu eorum Succus usurpatus, Medicamentum sunt Laxativum, & admodùm temperativum in Malo Hypochondriaco. Hinc Succo depurato commodè alia Remedia Alteraotia & Laxativa infundi, & ita propinari possuot, qui Potus admodùm conducit in Malo Hypochondriaco. Quo etiam faciunt Pilulæ Domesticæ seu Usuales jam dictæ, omnibus 8. vel 14. diebus semel capiendæ; Item Terebinthina mane deglutita, ad quantitatem Nucis parvæ, quam HORSTIUS *l. 4. observ.* 28. singulariter commendat.

Conveniunt ergò hic Passulæ Laxativæ, item Pruna Laxativa, quæ in Officinis solent prostare; quorum vis laxativa est imprimis à Senna, Passularum nempe vel Prunorum in Seona coctiooe vel maceratione: Item Decoctum Passularum Laxativum cum & sine Tamarindis; nam & ipsi Tamarindi utilissimi suot Hypochondriacis ac magis Scorbuticis, illis præsertim, in quibus Phlogoses & Æstuationes vagæ subinde observantur. Formulas dabo *infrà l. 2. sect. 3. Membr. 2. articuli 3. Capitis 4.* ubi *de Melancholia*, & *in Colleg. Pharmaceut. in Ludovici Tit.* 3.

Vel

℞. *Passul. min.* ℥iß. vel ℥ii.
Probè conquass. coq. in s. q. *Aqua simpl.*
Colat. adhuc ferveoti infunde
Fol. Sen. sine stipit. dr. iii.
Flor. Violar. P. ii. ad iii.
Crem. Tartari dr. i.
Stent aliquandiu io loco calido, postmodùm coletur & asservetur pro usu.

D. S.
Potio Laxativa.

Capiant Hypochondriaci haustulum Vitri unius (Germ. ein *Wein glasgen voll*) & inservit etiam pro Vehiculo reliquorum Remediorum, blandè servat Alvum apertam, Item

℞. *Passul. min. conquass.* ℥iii.
Coqu. in. s. q. *Aqua simpl.*
Colaturæ ferventis ℔ij. infunde
Fol. Senn sine stipit. ℥ß.
Rad. Helleb. nigr. non prapar.
Cort. Aurant. ana dr. ii.
Galang.
Zingib. ana dr. i.
Crem. Tartari dr. ii.
Stent in loco tepido per noctem vase clauso.
Colaturæ adde
Spiritus Cochlear. unc. ß.
M. S. ut suprà.

Vel fiat Electuarium hoc modo:

℞. *Pulp. Passul. min.* unc. ii. vel iii.
Arcan. dupl. Mynf. dr. i.
Sal. Amm. depur. (ratione Stomachi;)
Spec. Dia-trion piper. ana dr. ß. vel ℈ii.
Syr. de Pom. Reg. Sab. q. s.
M. f. Elect. pro aliquot (9. vel 12.) dosibus usurpandum, quod sufficienter Alvum apertam servat.

Si verò Alvus nimis contumax sit, aliquot granis *Trochiscorum Alhandal*, vel *horum Extracti* facilè potest acui. Melius autem est in forma liquida propinare. Pertinet huc Syrupus de Spina Cervina Domesticus, item Viaum Infusionis Florum Acaciæ; qui pro hoc scopo sunt perquàm proficui & blandissimè Alvum servant apertam; vid. *Collegium Pharm. in Ludovic.* Ut taceam Cremorem Tartari à ℈i. ad dr. ß. cum aliquot granis Jalappæ acuatum, in Jusculo fervido assumptum, egregium.

Præter dicta, *Clysteres* quoque in Malo Hypochondriaco & Scurbuto magnæ sunt efficaciæ pro Albo aperta servanda, præsertim in paroxysmo, quando Æstuatio Corporis, phlogoses &c. urgent, in Abdominis Affectibus minuendis, palpitatione Cordis, Anxietate Melancholica, Dolore Abdominis Scorbutico; & quidem saltem Emollientes & blandè Abstergentes sufficiunt, vel, quod melius est, ex Urina pueri, qui conveniunt in Malo Hypochondriaco cum copiosis Flatibus juncto: Si contumacius sit Malum, conveniunt Clysmata cum Lixivio diluta, additis aliqoot unciis Mellis depurati. Talia Clysmata mirè conveniunt Intestina abstergendo, in specie si crassiori Muco sunt obsessa; vid. *supra sect. 11. ubi de Colica*. In Doloribus Abdominis conveniunt Clysmata ex Sero *Lactis*, aut ex *lacte*, vel simplici, cui parum *sacchari* sit additum, vel cui incoquantur plantæ quædam *Carminativa*.

Modus præscribendi notus est ex MORELLO. In specie, si urgeaot Dolores Nephritici nothi; cooveniunt *Clysmata ex Lacte cum Terebinthina*, qualia *videb. supra, sect. 9. cap. 3. artic. 1. ubi de Dysenteria*; faciuot Urinam benè olentem instar Violarum, & multum commodi afferunt. Quin etiam Clysteres nocturni, seu qui vesperi injiciuntur sub introitu lecti, & per totam noctem retinentur, admodùm commeodantur io *obs.* HORSTII, & ferè ex Lacte præparantur, io Scorburo summè proficui: Imò sunt, qui alternis diebus illorum injectionem commendant, v. gr. RIVERIUS *l. 12. pr. cap. 5. ex. gr.*

℞. *Lact. bubul.* unc. ix.
Elect. Lenitiv. unc. i.
de Bacc. Laur. unc. ß.
Vitell. Ovi i.
M. f. Clysma sub introitu lecti injiciendum: S.
Clyster Leniens.

Vel

℞. *Flor. Sambuc.* M. ii.
Flor. Hyoscyam. M. i.
Coqu. in s. q. *Lactis bubul.* vel *caprill.*
Colat. unc. x. adde
Vitell. Ovor. ii.
M. f. Clysma io Doloribus Scurbuticis.
D. S. ut antè.

Vel

℞. *Herb. Chamomill. cum Flor.* M. iv.
Rad. gentian.
Bacc. Juniper.
Lauri ana unc. ß.
Sal. Tartari vel *Ciner. clav.* ʒiii.
Coqu. io s. q. *Aqua*:
Colaturæ unc. viii. adde
Elect. Lenitiv. unc. i.
Olei Colocynth. ʒii.
M. f. Enema.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Spec. Carminat.*
Flor. Chamomill. ana M. i.
Rad. Levist. ʒvi.
Bacc. Juniper. unc. i.
Coqu. io s. q. *Urina Pueri*;
Colat. unc. viii. adde
Elect. Hier. cum Agar. unc. i.
Mell. anthosat. dr. vi.
Misc. pro Enemate:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Lact. bubul.* ℔i.
Terebinth. cum Vitell. Ovi sol. ℥ß.
Mell. rosat. ʒvi.
M. pro Clysmate:
D. S. ut suprà.

Præmissis his Universalibus, aut primis viis ritè mundificatis, fiat accessus ad *martialia*, *salia fixa*, aliaque similia, Acidum peccans in primis viis emendantia: quibus vel subjunguntur vel simul cum iis subministrantur *alterantia*, acria quidem, amara, aromatica, quadammodò Diuretica in Malo Hypochondriaco; nempe conveniunt hic in genere omnia vulgò dicta *aperientia* & *Hepatica Amara*, & hinc *stomachica aromatica*, & virtute in specie diuretica insignita. Vel horum loco *Volatilia spirituosa*, spiritus ac Salia Volatilia usurpantur, pro varietate nempe Constitutionis Subjectorum. Nam ista phlegmaticis, sanguineis, Frigidis, &c. & in quibus Bilis stimulo indiget, conveniunt: hæc verò urinosa volatilia Cholericis, Junioribus, Melancholicis, & iis, qui crebriùs Æstuationes

ues patiuntur; magis consetuut martialia: Hæc intet emineut nunc Mars crudus, uunc præparata varia plùs minùs cruda, prout plùs minùs acidum iufringendum venit. Hiuc in usu sunt omues Ctoci martis aperitivi, qui quo sunt simpliciori & Acido minus concentrato parati eò sunt meliores. Croci Martis cum salibus, item Limatura Martis subtilissimè trita Facit huc etiam Terta martis præparata, quæ inferri sodinis reperitur, laudata insigniter à ZACUTO. Huc faciunt omnes Pulvetes cachectici, quntum basis solet esse Mars, adjectis tamen etiam aliis; Pulvis cachecticus *Hartmanni* simplex cum Cinnamomo, Vitriolum martis ad pulveris consistentiam calcinatum, Liqunr martis solaris, sal mattis compositum: e. g.

℞. *Conf. Fumar.* ℥iß.
Conf. Alcherm. ʒiß.
Martis crudi pulverif. ʒiii.
Mag. corall. cum succo citr. ʒi.

Cum s. q. *Syr. pom.* vel *Flor. papav. errat.* vel alius aptopriati

F. Electuarium.
D. S.
Electuatium aperiens pro aliquot vicibus.
Vel

℞. *Pulp. passul. min.* ℥i.
Lim. martis pulverisat. ℈i.
Olei destillat. cinnam. gutt. j.
M. pro dosi. S.
Electuarium aperieus pro uua vice.
Vel

℞. *Conserv. fumar.* ℥ii.
Cochlear. ℥iß.
Vitrioli martis ʒii. vel *Extr. martis cum Succo Pom.* ℥ß.
Corall rub. prepar.
Ebor. sine igne,
Lap. cancr. prepar. ana ʒi. ad ʒiß.

Cum s. q. *Syr. pom.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium aperiens pro aliquot vicibus.

De quo capiatur omni mane dosi a. castanearum magnitudinis, subiungendo vesperi Elixir, vel Essentiam quandam apptopriatam.

℞. *Tincturæ martis tartarisat.* ʒiii.
Spiritus cochlear. essent. ʒi.
M. D. S.
Aperiens tinctura chalybeata.
Dosis 40. ad 50. gutt. bis in die.
Vel in robustioribus:
℞. *Liqu. Martis solaris* ʒiii.
D. S.
Aperiens Essentia chalybeata.

De qua primo die capiat gutt. vi. secundo viii. tertio xii., ascendendo sic ad xv. xx. & xxv. usque ad modum Acidularum Naturalium in morbis chronicis.

Ratioue martis ipsæ *Acidulæ naturales*, quæ originem ducunt ex Vena Martiali, soluta ab Acido sulphuris, in his Morbis, præmissis præmittendis, sunt adeò egregiæ, in quibus præponderat Acidum forte: de qua virtute & efficacia vid. HELMONT. *Parad.* & TACHENIUS *in Hip. Chym.* SYLVATICUS *C.* 1. *conf.* 63. & *C.* 3. *conf.* 36. *ac* RIVERIUS *Pr. l.* 12. *cap.* 5. Usum videbitis in LANGIO *de Usu Therm. Carol. & Acidularum Egranarum.* Loco quarum liquor martis solaris, tanquam Acidulæ concentratæ, commodè substitui potest. Aliis autem Acidulis artificialibus vulgò dictis quales clyssus Antimonii, &c. nihil tribuo: si qidem adeò certum est, quàm quod certissimum, acidulas natutales, uti præmonitum est operari respectu partium sibi junctarum Martialium, quæ desunt dictis acidulis artificialibus. In refrænandis autem Æstibus febrilibus, etiam malignis, laudes suas his ultro decerno, præprimis clysso antimonii. Ex talibus Acidulis elaborant tincturam suam florum bellidis noster D. HORNIUS. Quorum stomachus est nimis sensilis, iis loco acidularum naturalium sufficit Tinctura Vitrioli martis *Zwelff.*, solutio martis cum succo pomorum borsdorffianorum it. Extractum Martis cum succo Tamarindorum vel succo Pom. borsd: extractum. Hoc Extractum succo Pom. borsd. extrahitur cum spiritu cochleariæ antiscorbutico composito in essentiam seu tincturam martialem, & est egregia Tinctura antihypochondriaca: vid. DRAWIZIUS. Vel Solutio martis cum succo Pomorum miscenda cum spiritu cochleariæ. Dosis 40. vel 50. gutt. bis vel ter in die. Martialia hæc aliquandiu contiuuentur, & post eorum usum blandus instituatur motus, alvusque servetur aperta.

Huc quoque facit Antimonium diaphoreticum Martiale, Bezoardicum minerale, martiale, & in genere quivis pulveres, Electuaria, Essentiæ, ac Tincturæ martiales Anticachecticæ, &c. Et denique laudatur lapis bezoar tauquam expertum in malo hypochondriaco, ex eo, quoniam quodcunque acidum promptè absorbet.

Observandum autem, ne semper Martialia propinentur in fecinoribus subjectis, utpote in quibus blandiora & liquida non tarò majorum virium observantur. In specie verò ubi Viscerum Infarctus ad scirrhum inclinans, subinde Martialia non conveniunt, sed Malum potiùs intendunt, vid. *Diss. de Præcipitantium usu & abusu c.* 3. §. 18. & TACHENIUS *Clav. Hippocr. pag.* 181. & 192. In usu Medicamentorum martialium, in specie acidularum etiam stomachi habenda est ratio, unde externò Emplastrum de laudano *Cratonis*, item emplastrum de Tacamahaca, malaxatum cum Oleo chamomillæ, in forma scuti Stomachalis applicantur: Item Corium cervinum cum Oleo destillato chamomillæ & menthæ illitum commodè adhibetur. Vel

℞. *Olei express. nucist.* ʒß.
destillat. bacc. junip. ʒii.
Cumin. ʒi.
Macis ℈i.
M. D. S.
Balsamum stomachale.

Alterantia hypochondriaca, quæ Veteres consueverunt usurpare præmissis martialibus, imprimis sunt Vegetabilia amara plùs minus aromatica, Hepatica & splenetica dicta, it. stomachica, ver. g. herba absinthii (optimum in hypochondriacis succulentis,) Agrimonia, centaurium minus, Rad. Armoraciæ, Aronis, filicis, polypodii, helenii, &c. Præ cæteris Fumaria, centaurium minus, Baccæ Juniperi & omnia ex his parata, ut Infusa, Decocta, quæ tamen iu desuetudinem abierunt, & Vina medicata. Magni etiam à nonuullis æstimantur *Cappares*, de quibus audiendus est SENNERTUS *Prax. lib.* 3. *Par.* 2. *Sect.* 1. *cap.* 7., qui difficilis non saltem coctionis, sed ratione Aceti quoque quo *communiter* condiuntur, eas suspectas pronunciat, ideoque cum Passularum corinthiacarum tertia parte, saccharo, & tantillo tantum aceti eas præparare jubet. Insigniter autem ex his Vegetabilibus quæcunque fixa lixivialia per calcinationem parata in malo hypochondriaco conveniunt, quia sunt simul diuretica, ut Sal absinthii, Cichorii, centaurii minoris, sal stomachale *Mynsichtii*: item istud compositum, quod remanet in destillatione spiritus *salis* Ammoniaci, hoc enim sal est egregium Diureticum, & vulgò vocatur sal digestivum hypochondriacum; & similia, &c. Faciunt huc etiam Vegetabilium Essentiæ; nempe fumariæ simplex & composita, & omnia ex Fumaria composita Remedia, quæ egregia iu Malo hypochondriaco: Essentia splenis Bovis, Essentia absinthii ad imitationem DRAWIZII parata, aliaque similia: item Essentia aperitiva *D. Michaelis*, cujus propter materiæ medicæ cognitionem hæc est compositio:

℞. *Herb. Agrimon.*
Scolopendr.
Cuscuta ana M. iii.
Melissa,
Ceterach,
Cichor.
Tarax.
Marrub.
Capill. Veneris ana M. ii.
Rad. Rhabarb. monach.
Filicis,
Cichor.
Tarax.
Gramin. ana ℥ii.
Curcum. ℥i.
Flor. Cichor.
Bellid. min.
Tamarisc.
Hepat. nob.
Genist. ana p. iii.
Cort. cappar.
Tamarisci,
Fraxini ana ℥ii.

Stm.

Digitized by Google

Sem. Asparag.
Frax. ana ℥ß.
Anisi,
Fœnicul. ana ʒii.
Gum. Lacca ℥i.

M. & fiat cum *spiritu Vini* simpl. vel appropriato Essentia Aperitiva.

Elixir proprietatis commune, vel paratum sine Acido, vel paratum cum spiritu Salis Ammoniaci vinoso, vel mistum cum spiritu Salis Ammoniaci, aut etiam cum spiritu Cochleariæ, vel solum sufficere dicit LINDANUS in Malo Hypochondriaco, iter. in scorbuto in subjectis paulò habitioribus: Sic etiam Elixir stomachale *D. Michaelis* mistum cum dimidia parte spiritus Cochleariæ, mirè conducit Hypochondriacis. Quin etiam omnia Remedia *Tartarea Salina*, aliaque Volatilia uberiùs penetrantia, nunc per sudorem, nunc per Urinam evacuantia, præ cæteris sunt egregia. Hæc inter eminet Sal volatile, & spiritus Tartari, isque ritè paratus, & volatilis: item Tartarus Vitriolatus, Tartarus Chalybeatus: Item suprà laudatum Arcanum duplicatum *Mynsichtii*, quod usu diuretico omnibus palmam præripit in Malo Hypochondriaco, & Scorbuto, præsertim Scorbuticis, quando crebriores Phlogoses Ægros fatigant; In talibus casibus est nobilissimum; unde etiam in Febribus Intermittentibus, & scorbuticis Remedium est sine pari. Tinctura Tartari acris ad 40. gutt., mista cum spiritu Salis Ammoniaci, item Tinctura Tartari antimoniata, quæ & ipsa est egregia. Mistura simplex, quæ pari modo conveniens est Remedium in Malo Hypochondriaco, non minùs quam in Scorbuto. Pertinet huc imprimis *spiritus Carminativus de Tribus*, ex Tartaro, Nitro, & spiritu Vini, qui vel solus vel mistus cum ana spiritus Salis Ammoniaci potens est Remedium ad Malum Hypochondriacum. *Dosis* sunt gutt. xx, xxx, ad xl, usque; melius non habebitis Remedium in Paroxysmo Mali Hypochondriaci, quod nunquam me deseruit, & Hypochondriacos mirabiliter levat. Nam spiritus Salis Ammoniaci per se egregius est ad Curam Mali Hypochondriaci, isque non tam simplex, sed & compositus oleosus, si mixturæ Calcis vivæ & Salis Ammoniaci addatur spiritus Vini infusione Aromatum imprægnatus, & hinc forti igne per Retortam destilletur, prodit sic spiritus vim aromaticam referens, qui est optimus dosi gutt. xxx. vel xl. in Malo Hypochondriaco. Quo etiam pertinet Tinctura Nephritica *Ammelungi*, & sexcenta alia, a gutt. xx. xxx. ad xl. Ut hæc *Volatilia* eo magis reddantur *Diuretica*, consultum est, ut imitemur ZWELFFERUM, qui miscet spiritum Salis Ammoniaci cum ana Liquoris Terræ foliatæ Tartari, sic est forte Diureticum, & tanquam quoddam secretum à quibusdam habetur in Cura Mali Hypochondriaci: Aut etiam hic ipse spiritus Salis Ammoniaci miscetur cum spiritibus Antiscorbuticis, cum spiritu Cochleariæ aut cum spiritu Antiscorbutico composito, & singulariter confert in Cura Mali Hypochondriaci. Ex dictis Formulæ fiunt variæ.

℞. *Ess. Absinth.* vel *absinth. tartarif.* ʒii.
Spiritus Cochlear. ʒi.
M. D. S.
Essentia Aperiens.

Dosis 40. gutt. bis in die.

℞. *Ess. Gum. Ammon.* ℥ß.
Spiritus Sal. ammon. sassafr. ʒii.
M. S. ut antè.

Dosis 50. gutt.

℞. *Elix. prop. sine acido*, vel *Tinct. tart. comp.* vel *Ess. absinth.* ʒiii.
Spiritus Sal. ammon. ʒiß.
M. S.
Elixir Aperiens.

Dosis 40. gutt. ter in die.

℞. *Elixir. Propr. sine acid.* ℥ß.
Spirit. sal. ammon. caryoph. vel *alias oleos.* ʒii.
Cochlear. ʒiß.
M. S. ut supra.
Vel

℞. *Tinctura Vitrioli martis Zwoelff.*
Ess. fumar. compos. ℥ß.
M. D. S.
Essentia Aperiens.

Dentur 50. vel 60. gutt. bis in die.

℞. *Elix. Cachect. alterat.* ʒvi.
Spiritus Cochlear. ʒii.
M. D. S.
Elixir Aperiens.
Vel

℞. *Elix. prop. sine acido* ℥ß.
Ess. Fumar. comp. ʒii.
Spiritus Cochlear. essent. ʒi.
M. D. S. ut suprà.

Dentur 50. vel 60. guttulæ.

℞. *Elix. Cachect. alterat.* ʒvi.
Spiritus Cochlear. ʒii.
M. D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Spiritus Carminat.*
Salis ammoniaci,
Cochlear. ana ʒi.
M. D. pro 4. dosibus: S.
Spiritus Aperiens.
Vel

℞. *Arcan. Tartari* ʒii.
Spiritus sal. ammon. ʒi. ʒiß. ad ʒii.
M. D. S.
Mixtura Aperiens.

Dosis 20. 30. 40. ad 50. guttulas.

℞. *Aqua Fumar.*
Flor. acac. an. ℥iii.
Ess. aperit. comp. ℥ß.
Spiritus Cochlear. ʒi.
Syr. de 5. Rad. vel *Fœnic.* vel *alius* parum.
D. S.

Mixtura Aperiens: capiatur cochleatim.
Vel

℞. *Aqua Fumar.* ℥ii.
Borrag.
Buglos. an. ℥i.
Spiritus Carm. de Trib. ʒii.
Corall. rubr. prap. dr. i.
Syr. Papav. err. ℥ß.
M. S. ut antè.

Capiantur cochleatim in paroxysmo hypochondriaco.

Ratione Salium horum, & ipsum *Nitrum* depuratum (non fixum) aut antimoniatum, non incongruum est Remedium in Cura Mali Hypochondriaci, præsertim ubi Flatus urgent, aut Phlogoses crebriores affligunt. Et hinc etiam *Species Diaspoliticon Galeni* ex Nitro, & Cumini Semine in Malo Hypochondriaco cum Cruditate stomachi non contemnendum est Remedium, imò valdè commendabile, cujus usu desperatos Hypochondriacos ad extremam ferè Maciem deductos aliquando feliciter curavi, inquit BARTHOLETUS *de Dyspnea l. 5. cap. 4. p. 431.* Compositionem vid. in ZWELFFERO *pag. 579.* Et certum est, quod quidam etiam famosus Medicus D. JAHN asserit; quòd nulla sit Compositio in tota Pharmacopœa usitata, quæ magis conveniat in malo Hypochondriaco, & Ventriculi Affectibus, quàm istud, utpote quo quamplurimi hypochondriaci restituti sunt: ubi non prostat, potest ex tempore describi ita:

℞. *Nitri depur.*
Spec. Diacumin. ana dr. ß.
Olei destillat. Cumin. gutt. iii.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æquales.
D. S.
Pulvis Resolvens & Aperiens.
Vel

℞. *Spec. Diacumin.* dr. i.
Nitri depur. ℈i.
Olei destill. Cumin. gutt. iii.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æqual. D. S. ut antè.

His ac similibus accedente *Motu* ferè curari solet malum hypochondriacum.

Ab *Externis* nonnulli incrassationem, & condensationem humorum aut partium laxitatem metuunt, v. g. SANCTORIUS *meth. l. 2. cap. 8.* & SOLENANDER *sect. 1. consil. 10.* Ast urgente dolore Hypochondriaco, Anodyna, & Discutientia temperativa haud omittenda, v. gr. Unguentum *Agrippæ*, aut Martiatum cum Oleo de Capparibus vel Chamomillæ, Unguentum, & Emplastrum de Cicuta, Nicotiana, Carminativum *Sylvii*.

Sed præter dicta in Malo Hypochondriaco, & scorbuto, tam incipiente quàm confirmato, adhuc alia sunt in usu, nempe *specifica Alterantia Antiscorbutica*, quæ istis præmissis *Morbum Scorbuticum* emendare, & tollere possunt.

Digitized by Google

sunt. Hæc imprimis post *Martialia* usurpanda, sunt in *duplici differentia*; oempe vel iunt talia, quæ

1. Respiciunt saltem *Dyscrasiam sanguinis*, & inde oriundorum succorum ab Acido scorbutico factam, & sunt Volatilia plùs minùs Acria; vel
2. Respiciunt noxam *Systemati Nervoso*, & partibus continentibus simul illatam, & sont temperata Balsamica sen Oleosa sulphura, nempe ex Pino, Junipero, & horum Succedanea ex Lignis, & Corticibus.

Pro uttoque Scopo convenit Lac, & quælibet *Lacticinia*.

Antiscorbutica ergò *specifica Volatilia* sunt ferè seqq. Cochlearia, Nasturtia quæcunque, imprimis aquaticum, Chelidoniom majus, & minus, Flammula Jovis, quam mirè laudat HILDANUS, Sedum vermiculare, de cujus egregiis in scorbuta viribus vid. M. A. N. C. *ann.* 6. & 7. *obs.* 22. Barbarea, Persicaria acris, Piperitis, cujus Aqua ex Cucurbita destillata mirabilem obtinet acrimoniam; Nommularia, Radix Raphaoi rusticani, Armoraciæ, Ari, Chelidooii majoris, Semina Sinapi, Nasturtii, Erucæ, Cochleariæ, Aquilegiæ. Hæc ferè sunt primaria *Acria Volatilia scorbutica*, inter qoæ tamen excellit *Cochlearia*, binc *Flammula Jovis*, & tandem *Trifolium aquaticum*, seu *Fibrinum*, de quo vid. in specie SIMON PAULI *in Quadr. Botan.* it. *Acta med. Hafn. vol.* 3. *p.* 123. Conf. etiam M. A. N. C. *ann.* 4. & 5. *observ.* 123. *p.* 133. Ac sanè Trifolium boc io Tumoribus pedum scorbuticis, & ubi meatus est hydropiei scorbutici, multum Trifolio tribuit PAULI, cui ceu Artifiei experto in Regione, ubi scorbutus est Endemius, meritò credendum. Quibus ipsis acrioribus Vnlatilibus, quæ non semper omnibus subjectis, in specie Junioribus aut Acido volatili præditis, conveniunt: pro mutua temperatura commodè vel Acetosa, & Acetosella, Beccabunga, Chelidonium minus, vel Citrum, vel succus Citri, Auraotiorum, & Acetosellæ addi possuot, juxta observationem Norvvegicam *in Act. Haff.* BARTHOLINI *volum.* 2. Mala eoim Citria, it. Mala Auraotia acida, mirè condueunt io præservaodo, & curando scorbnto, imprimis Navigantium.

Posteriora quod attinet: sunt in specie sommitates, & Cortices abietis seu Pinastri; imò tota *abies alba* quæ propter egregiam virtntem vocatur *arbor antiscorbutica*, in specie sunt Conl seu stobili teneriores in usu, loco quorum substitui possunt *Ligna*, & aliàs nota Remedia ex Lignis parata, speciatim ex Ligno Jnniperi, Sassafras, Goajaco, & Radice Chinæ, Sarsæparillæ, Cortice Winterano: nam hic singulares habet virtutes antiscorbuticas, Item Scordium, Absinthium, Ceteracb, Chamædrys, Chamæpitys, Fumaria, Betonica, Thee, Radix Heleni, Geotianæ, 5. Aperientes, Chelidnoii maj., Scorzoneræ, Taraxaci, Angelicæ, Petasitidis, Levistici, Zedoariæ, Galangæ, &c. Cortices Fraxini, Tamarisci, Aurantiorum, & Citri, &c. sunt admodùm convenientes io scorbuto: Sunt similitet cooveoieotes. Fructus Chamæmori Norvvegici, de quibus præ aliis vid. SENNERTUS *tract. de scorbuto*, quorom Electuarium ex Norvvegia Daniæ magna quantitate fertur. Item Cacao, de quo vid. WILLISIUS *de scorbuto p.* 260. Porrò Flores Genistæ, Aquilegiæ, Hyperici, Sambuci, & Croci huc pertinent; item Semina Anisi, Aquilegiæ, Fœniculi, &c. Baccæ Juniperi, sunt admodùm egregiæ: nam multa latent in Junipero pro his usibus. Ac denique ex Regno Animali Lumbrici, stercus Anserum mense Maio collectum, & ad dr. l, in Vino haustum; vi enim nitrosa sulphurea Bilem mirè corrigit. Uios horum Antiscorbuticorum est nunc crudorum, nunc præparatorum. Cruda imprimis usurpantur io Infuso: Nam plurima Decoctionem non ferunt eitra virium jacturam, propter Sal volatile, nisi levissimam ebollitionem, & quidem in Vase probè clauso, ounc duplici; Vel Antiscorbutica cum talibus inter coquendom sunt miscenda, qui illorum partieolis volatilibus ligandis ac retinendis apta, v. gr. Folia Cochleariæ aut Nasturtii cum Acetosella, quorum Decoctom cum Lacte caprillo SENNERTUS ae JOEL adeò commendant: Quod tamen ab Antiscorbutica posterioris generis, seu minùs propriè sic dicta, baud extendendum, utpote quorum Decocta potentis satis virtntis observaotur. Singularem eoim habent texturam, videntur abundare sale volatili, simul tamen acido in recessu satis penetranti, quod demonstrant Ructus acidi. Menstruum Iofusionis est vel Vinum. vel Lac, aot serum Lactis: Quibus cum hoc selectu utendum; nempe quibus Vinom fuerit acrius, aut qui Vinum ob acorem ferre nequennt, & in quibus sal acrius & magis efferatum dominatur, & Phlogoses excitat, item tempore Æstivu, item io calidis, & Biliosis Corporibus, commodè vel serum Lactis vel ipsum etiam Lac præsertim in subjectis macilentis magis, & ad Atrophiam plùs minùs declioantibus, & in ipso insundi, & aliqnandiu continuari possunt. Hinc enim rancidus acor corrigitur, & nova fermentatin sanguiois reconciliari potest; ex. gr. si ab usu succi Nasturtii aquatici cum Sero Lactis Maculæ prorumpant, dicitur bonum signum esse, quia iterum fermentationis babetut signum. Econtrà propinantur in Vino in subjectis contrariis, tempore Hyemali, iis constitutionibus frigidis, & magis succuleotis. Modum propinandi, & administrandi hujusmodi Remedia cruda pro Cura scorbuti, o timè docet HORSTIUS *l.* 4. *observ.* 40. item *l.* 7. *ubi de scorbuto*, item TIMÆUS *von Guldenklee in Epist.* 28. *l.* 3. *p.* 425. Res ut pateat, e. gr.

℞. *Herb. rec. Cochlear.*
Fumar.
Nasturt. ana M. i.
Rad. Armorac. ℥iß. vel iii.
Enul. rec. ℥i.
Passul. min. (pro temperatura) dr. vi.
Incisa, & contusa includantur *Nodulo*, quibus infundatur vel Vinum, vel serum Lactis depuratum, vel Lac ipsum.

D. S.

Singulare Vinum, sive Lac antiscorbuticum.

De hoc Infuso Ægri omni mane jejuni, & ante prandinm vel à meridie, bibant bonum haostum cum levi expressione; ita tamen ot primo minorem dosin accipiant, successivè eandem augendo, & sic continuando aliquandiu.

Vel

℞. *Herb. recent. Cochlear.* M. ii.
Rad. rec. armorac.
Enula,
Bacc. Junip. ana ℥i.
Passul. min. ℥iß.
Incis. & contus. infund. *Vino*.

D. S. ut soprà.

Quòd si metuatur aciditas, Hypochondriacis, & scorbuticis nociva, semper singulo haustui addantur, *vel post unumquemque haustum*, *Lapilli Caner. preparati*, à ℈i. ad ʒß. aur quantum Cultelli cuspis capit, hi eoim omne Vini acidum absorbent, & io salsum diureticum abstersivum egregiè ita transmutaotur; qua ratione etiam Arcanum duplicatum *Mynsichti* est optimum Antiscorbuticum, quin & Diureticum.

℞. *Herb. Cochlear. rec.*
Nasturt. aquat. rec. ana M. i.
Rad. Enul. ℥iß.
Acori nostr. ℥i.
Ras. Lign. sassafr.
Lim. Martis an. ℥ii.
Cort. aurant.
Citri,
Galang. ana ʒii.
Incisa & contusa includantur Nodulo:

D. S.

Nodulus enotra scorbutum Vino imponendus.

Item

℞. *Summit. Pini*,
Flor. genist. ana M. iß.
Coqo. in s. q. *aqua*.
Colaturæ ℔ii. iofund. per dies:
Fol. Cochlear. rec. M. i.
Maoe coletur.

D. S. *ut ante*.

Vel

℞. *Summ. absinth.*
Herb. rec. Cochlear. ana M. ii.
Nasturt. aquat.
Chelidon.
Flor. Frax. purp. ana M. i.
Rad. armorac. rec. ℥iii.
Lign. Sassafr. ℥i. vel ℥iß.
Cort. Winteran. ʒiii. ad ℥ß.
F. Nodulus pro *Vini* Meos. ii. vel iii.

D. S. ut supra.

Vel

℞. *Rad. armorac. rec.* ℥iß.
Summit. Fœnic. virid.
Herb. rec. Cochl. M. ß. ad M. iß.
Fumar. M. i.

Absinth.

Digitized by Google

Absinth.
Charefol. ana M. ß.
Pom. citri incis. no.i. vel ii.
Passul. min. contus. ℥iß.
Incis. & contus. includ. Nodulo. D. S.
Nodulus ad Vinum Antiscorbuticum.
Nodulis his, si desiderentur purgantes, addi possunt
Fol. senn. sine stipit. ℥i.
Rad. helleb. nigr. crud. ʒvi.
Rhabarb. el. ʒiii.
Sal. tartari ʒiii.
additis Aromaticis. S.
Nodulus ad Vinum Laxativum Antiscorbuticum.

Vel

℞. *Herb. persicar.*
Nasturt. aquat. ana M.iß.
Acetosell. M.ii.
Salv. M.i.
Ras. Ligni sassafr. ℥i.
Coq. in s. q. *Seri Lact.* Vase clauso:
Colatura D. S.
Potio Antiscorbutica.

Vel

℞. *Decoct. Tamarind. cum sero Lact. par. & adhuc. ferv.* ℔ii.
Cui infunde
Herb. nasturt. aquat.
Beccabung. ana M. i. vel M. iß.
Stent in vase clauso in loco tepido per noctem:
Colaturæ adde
Syr. Byzant.
Scelotyrb. For. ana ℥i.
M. D. S. ut antè.

Vel

℞. *Fol. rec. cochl.*
Nasturt. ana M.i.
Rad. rec. armor. onc.iß.
Passul. min. unc.ii.
Limat. martis unc.iß.
Concis. includ. nodulo: D. S.
Nodulos ad Vinum antiscorbuticum.

Capiatur quotidie ter haustus, mane post assumptum Iusculum, à meridie, & à cœna. Vel simplicia dicta Acria antiscorbutica contunduntur & conquassantur, affunditur serum Lactis vel Vinum, exprimitur succus, qui blando calore depurandus, colandus, & pro usu quotidiano in Vitris parvis solphoratis (diu non durant) asservandus, & quando necesse est, aliquando Unciæ aliquot in *sero Lactis* vel *Vino* propinentur.

℞. *Succ. cochlear. rec. express.* unc.i.
Vini Rhenan. onc.ii.
Spiritus cochlear. ʒß.
Rotul. manus Christi perlat. ʒiii.
M. S.
Potio stomachalis antiscorbutica, alterno die capienda.

Commodè autem *Nasturtium aquaticum*, vel *Cochlearia* cum *acetosella* contusæ ana vel dimidio sociatur, & cum Lacte caprino, si Febris adsit, vel cum sero Lactis, si febris, phlogoses & Æstuatio vaga adsit, propinatur, & aliquandiu continuatur; vid. SENNERTUS *l.* 3. *Prax. ubi de scorbuto p.* 626. item BARTHOLINI *acta med. Hafn.* Vel ad imitationem HORSTII:

℞. *Succ. cochlear.*
Nasturt.
Fumar. vel *Piperit.* ana unc.iii.
Cichorii,
Acetosell. ana onc.iß. ad unc.ii.
Seri Lact. depur. in specie *caprill.* ℔iii.
Seponantur nonnihil, ut depurentur per residentiam, hic coletur & servetur pro usu.
D. S.
Serum Antiscorbuticum.
Dosis pro una vice sint unc.iv. vel v.

Capiantur mane nunc cum, nunc absque sudore: potest etiam repeti haustulus à meridie: potest etiam cuilibet haustui instillari *Ess. Martis cum succo Pomorum.*

℞. *Seri lact.* ℔ii.
Succ. Citri rec. unc.ii. ad onc.iii.
Ebulliant cum *album. Ovi*, clarif. & pauco *sacch.* edulc.
D. S. ut suprà.

Vel, quod melius, loco Succi Citri recipiantur *Succi Pom. Borsdorf.* unc.iv. ad vi, imprimis ubi obstructa Alvus adest.

Vel

℞. *Herb. flammul. Jovis,*
Fumar.
Nasturt. ana M. iI.
Infund. per noct. in vitro clauso: manè exprimatur & coletur. D. S.
Serum præparatum contra scorbutum.
Dos. unc. iii. ad unc.iv. semel vel bis in die.

Continuatur potus talis præmissis præmittendis subinde per aliquot septimanas, nunc, præsertim matutino tempore, cum blando sudore, nunc, præsertim à meridie, absque sudore.

℞. *Fol. rec. cochlear.* M. i.
Incis. & contus. affund. per diem & noctem in
Aqua scorb. Dorncr. unc.ii.
Vini Rhenan. unc.i.
Mane exprim. adde
Ess. Martis liquid. dr.i.
Spiritus cochlear. dr.ß.
Mastich. ℈i.
Edulc. cum s. q. *Rot. man. Christ. perl.*
M. D. S.
Singularis potio purgans, de qua capiatur cochlear singulo mane.

Plura videbitis in *Colleg. pharm. in Schrœderum p.* 2. & HORSTIO *p.* 384. 392. & 442. Tales *Succi* puri etiam possunt *affundi Limatura Martis* recenti, stent aliquamdiu; sic dicti succi redditi Martiales simili modo usurpari possunt. Vel loco talium ex Marte paretur *Extractum*, quando succus Martialis inspissatur, & tunc extrahatur *Tinctura Martis scorbutica*: vid. HORSTIUS, SENNERTUS, & EUGALENUS.

Huc pertinet *Decoctum Herba Thee* pro Cura scorbuti, à Modernis, præcipuè Belgis, admodùm commendatum: cui tamen quidem præferunt *Decoctum Granorum Coffee* in Anglia admodùm usitatum; item syrupus scelotyrbicus *Foresti*, syrupus Essentific. Cochleariæ, & Fumariæ, Syrupus Scelotyrbicus *Mynsichtii*. Verùm syrupi ob rationes suprà dictas nihil valent, nisi forsan ad imitationem ZWELFFERI parati sint, quem modum in *Animadv. in phar. Augustan. ad Syrupum Scelotyrbicum Foresti* exponit. Ut taceam, quævis *Dulcia* scorbutico esse infesta, ut superiùs de saccharatis & Mellitis monitum fuit. Dicti Succi tamen delicatis, vel qui proni ad Effervescentias, minùs conveniunt. In forma Pulveris D. MICHAELIS multum laudat contra scorbutum sequentem:

℞. *Aloes,*
Myrrha,
Succin. prap. ana ʒiß.
Croci ʒi.
Sem, cochlear.
Nasturt.
Sinapi ana ℈ii. dr.i. ad ℈iv.
M. f. pulvis Dosis dr.i.

Vel

℞. *Pulv. cachect. martial.* ʒii.
Rad. ari crud.
Arcan. dupl. Myns. ana dr.i.
Olei destillat. cochlear. vel *Ligni sassafr.* gutt. viii.
M. f. pulvis: S.
Pulvis singularis pro aliquot vicibus, capiantur duo Cultelli cuspides pro dosi.

Ex hactenus dictis simplicibus varia sunt *Præparata*, *Aquæ destillata*, tam simplices quàm compositæ, *Spiritus*, *Essentia*, &c. *spiritus* parantur vel per *simplicem Cohobationem*, & ab istis simplicibus, aut per *Fermentationem* ipsorum simplicium (*es flengt, aber viel unog*), vel simul per utrumque modum, si nempe spiritus fermentando paratus affundatur speciebus recentibus, & ita ab iisdem cohobetur: observando, quòd Antiscorbuticorum spiritus volatiles in rectificatione attendendi sint, ut mox prima vice spiritus à Phlegmate seorsim blando igne provocetur; quia intimius commistum phleghma vix separabile aliàs existit, & quò sæpiùs rectificantur, eò magis ferè enerventur. Hac namque ratione elaboratur Spiritus odore & sapore plantam referens. Mediante hoc spiritu præparantur etiam *Essentia* ex Foliis recentibus: vid. SIMON PAULI *Quadrip. Botan.* spiritus isti affunduntur Extractis variis, unde Essentiæ compositæ, verb. gr. Ess. Martis Antiscorbutica, Tinctura Coralliorum Antiscorbutica, &c. Mars cum succo Pomorum extrahitur, cui inspissato ad Extracti formam redacto spiritus co-

Digitized by Google

chleariæ Antiſcorbuticus affunditur, ſic fit egregia Eſſentia Martis Antiſcorbutica. Spiritus Cochleariæ omnibus notus eſt, cum quo interdum commodè Spiritus Lumbricorum terreſtrium permiſcetur. Ad Fermentata hæc pertinent etiam *Cereviſia Medicata* per Fermentationem, qualis eſt v. g. Cereviſia Antiſcorbutica TIMÆI *p.* 428. *in Epiſt.* cujus Ingredientia ſunt hæc:

♃. *Herb. Cochlear. rec.* M. ii.
Fumar. Mi.
Cort. Frax. ʒvi.
Bacc. Junip. ℥i.
Com. Abſinth. Miß.
Rad. Cichor. ℥iß.
Enula ℥ß.
Cort. inter. Abiet. M. i.

Inciſ. & conquaſſata iodantur Sacculo linteo, ſeu ex Linteo parato, immitte Sacculum in dimidium doliolum Cereviſiæ recenter paratæ, & nondum fermeotatæ, ſed potiùs ſimul fermentare permittantur: de quo tempore vernali, etiam autumnali, per menſem & ultra bibitur; ſic enim optimè conducit ad Curam Scorbuti.

Aliam Formulam dedi *ſuprà Sect.* 17. *Cap.* 3. *Artic.* 1. *ubi de Cachex. & in Idea Formul. Claſſ.* 4. §. 7. In uſu eſt quibuſdam *Spiritus Antiſcorbuticus* B. D. MICHAELIS compoſitus ex his Simplicibus commiſtis per Cohobationem; nempe

♃. *Herb. Cochlear.*
Naſturt.
Piperit.
Raphan. ruſt.
Rad. Aron. ana q. v.

Omnibus his recentibus leviter contuſis & conciſis affundatur *Spiritus Baccarum Sambuci* vel *Juniperi per fermentationem paratus*, ad eminentiam aliquot digitorum; digerantur per aliquot dies in Vaſe clauſo, & hinc deſtillando in Baloeo Mariæ, cohobando eundem Spiritum crebriùs à novis Speciebus, ut eò magis acuetur ſale Simplicium ſcorbuticorum volatili, & rectificando Spiritus hujuſmodi: ſi acriores ſunt ac penetrantiores, & calorem augeant, temperantur optimè cum addito pauco Spiritus Aperitivi *Penoti*, vel ſpiritus ſalis dulcis, egregiè quoque in ſcorbuto, & à BARBETTE *in ſua Praxi* laudati.

Spiritibus tamen talibus, tam Simplicibus quam Compoſitis, convenienter *Eſſentia ex Extractis Antiſcorbuticis*, item ex Extracto Martis, parari poſſunt, ſicut & Eſſentia Strobilorum Pini Antiſcorbutica, & Elixir Proprietatis Antiſcorbuticum, acuendo tamen Spiritum Antiſcorbuticum cum Spiritu Aperitivo *Penoti*. Nam reverà Ingredientia Elixir Proprietatis in Scorbuto ſunt optima, balſamica vi reſiſtunt Cootentorum corruptioni, & multa Symptomata Partium ſolidarum præcavent, ac in ſpecie humidioribus aut ſeroſioribus Subjectis conducunt. Item ex Antimonio eum Salibus per incinerationem paratis paratur Tinctura quædam egregia in depuranda Maſſa Sanguinea. Præſtat tamen juxta MOELLENBROCCIUM parare hanc cum Spiritu quodam Antiſcorbutico, cum quo etiam Tinctura Coralliorum Antiſcorbutica commodè parari poteſt. Tinctura hæc convenit, quando Corpus eſt tinctum Maculis, Puſtulis & ſimilibus Affectibus, ubi opus eſt Expulſione; in tali caſu eſt miræ efficaciæ. Eſſeotia Abſinthii, Eſſentia Cochleariæ, ſimileſque Eſſentiæ Scorbuticis conveniunt, ſed parandi modus eſt obſervandus: Nempe iſtorum Antiſcorbuticorum Succus per reſidentiam fæcum optimè depuratus ad Extracti conſiſtentiam eſt inſpiſſandus. Succi hi inſpiſſati vel Extracta, v. gr. Abſinthii, Helenii, Gentianæ, ſummitatum Abietis, Rob Sambuci &c. cum Spiritu Coceariæ, Raphani ruſticani, vel cum alio Antiſcorbutico, ſimplici aut compoſito, in Tinctnras & Eſſentias ſimplices ac compoſitas admodùm efficaces, in quibus integra Craſis antiſcorbutica eſt recondita, redigi poſſunt. Hujuſmodi verò Spiritus & Eſſentiæ cum fructu uſurpantur doſi gut. 20. 30. vel à ʒß. ad ʒi. in Vehiculo convenienti, vel aliis Medicamentis admiſcentur.

Per Fermentationem dubitant multi, an ex Scorbuticis debeant parari Spiritus? quia ſub Fermentationis negotio maxima pars Salis volatilis ſolet evaneſcere, quod teſtatur Odor, qui tunc exhalat. Certum eſt, pati aliquam jacturam, non tamen omnem; qui per Fermentationem cautè parati Spiritus Antiſcorbutici adhuc ſunt ſatis penetrantes; Ut ergò omnibus ſatis fiat, procedendum eſt ita: Paretur *Spiritus per Fermentationem* ex Antiſcorbuticis quibuſdam; hunc affunde Speciebus recentibus & aliquoties cohobetur, & tandem rectificetur. Cæterum in his ipſis Antiſcorbuticis Moderni, imprimis Belgæ, commendant Flammulam Jovis, uti vocant, vel Clematidem ſurgeotem erectam, ex eaque parata Remedia: hæc ſaporis eſt acerrimi, nihilominiùs tamen ceu ſingulare & expertum remedium, & ſufficiena laudatur à LINDANO, qui

Recipit *Flammulam* vel *Ranunculun acrem*, q. ſ. quam cum *Vino rubro* contundit in Mortario ligneo, in fundit ad tempus, digerit, & poſtmodùm blando igne deſtillat Spiritum, quem aſſervat tanquam egregium Remedium ad Curam Scorbuti.

Poteſt etiam deſtillari cum aliis Antiſcorbuticis, & ita habetur *Phlegma Spirituoſum Antiſcorbuticum* pro Vehiculo aliorum Remediorum.

Hiſce addantur *Olea deſtillata* ex dictis Remediis penetrantiſſima, in ſpecie ex Cochlearia, quando jam incipit reſerari ejus craſis in Semine, tunc Oleum ex deſtillatione per veſicam prodit penetrantiſſimum, & in largiori copia, quàm alias ſine Semine: quod cum Sacchato in formam *Elæoſacchari antiſcorbutici* redactum, eſt egregium. Modum talis Elæoſacchari dedi in *Colleg. phar. in Schrœderum P.* 2. DRAWIZIUS vocat Magiſterium Cochleariæ, ZWELFFERUS verò Eſſentiam Siccam. Hiſce Volatilibus Nativis non incommodè adduntur Remedia *Volatilia magis artificialia*, ſpiritus nempe Urinoſi & ſalia volatilia ex Animalibus ſupra laudata, v. g. ſpiritus & ſal volatile ſalis Ammoniaci, Tartari, &c. cum ſpiritu antiſcorbutico compoſito miſti, vel cum ſpiritu Cochleariæ ſaltem ſociati, &c. Congruum eſt, ut paretur *ſpiritus ſalis Ammoniati compoſitus*, ita ut Mixturæ pro ejus præparatione infundatur *ſpiritus Cochleariæ*, vel *ſpiritus antiſcorbuticus* quidam compoſitus. Interim *ſpiritus & ſal volatile Lumbricorum terreſtrium* per Putrefactionem hiſce Volatilibus annumerandum venit, tam propter vim diureticam, quàm quòd Affectibus ſcorbuticis doloroſis, conveniat: imprimis egregius eſt in ſymptomatibus ſenſus & Motus ſcorbuticorum corrigendis. Quidam etiam *Elixir Proprietatis* cum *ſpiritu ſalis Ammoniaci*, *Eſſentiam Myrrhæ* cum *Tinctura Tartari*, vel cum ſpiritu ſalis Ammoniaci vinoſo cum Calce viva parato, &c. ad ſcorbutum commendant. De ſpiritu ſalis Ammoniaci vid. BARBETTE *in ſua Praxi*, qui dicit, quòd ſolus ſufficiat pro ſcorbuto: ubi elegans Obſervatio Paralyſeos ſcorbuticæ ingentis, ſolo Decocto Radicis Armoraciæ in ſero Lactis curatæ: Coquit ℥iii. in *ſero Lact.* & Colaturæ propinat ℥ß. Huc etiam pertinet Tinctura Nephritica *Ammelungi*, & Eſſentia contra Arthritidem vagam *D. Michaelis*, quæ extrahitur cum ſpiritu Lumbricorum, cornu Cervi, & Antiſcorbutico compoſito: Sic quidam ſuccum Citri inſpiſſatum cum ſpiritu Cochleariæ extrahunt pro Eſſentia antiſcorbutica temperata.

Ex dictis etiam ſubinde *mixturæ variæ* preſcribuntur in Cura ſcorbuti, quando Decocta aut Infuſa ſunt nauſeoſa. *Formulæ* pro uſu extemporaneo contra ſymptomata urgentia ſunt v. gr.

♃. *Aqua antiſcorb. Dornc.* vel *Minſ.* ℥iv.
Solut. mart. cum. ſucco Pom. ℥ß.
Spiritus Cochlear. ʒii.
Syr. de Fumar. vel *ſcolor. For.* ℥i.
M. D. S.

Mixtura Antiſcorbntica cochleatim capienda.

Vel.

♃. *Aqua Cochlear.*
Fumar. ana unc. iß.
Spiritus Cochlear. ʒii.
Sal. Amm. ſimpl. vel *Saſſafr.* ʒiß. ad ʒii.
Syr. Scolotyrb. For. ʒvi. ad ℥iß.
M. D. S.

Mixtura Antiſcorbutica Sanguinem mundificans.

Vel

♃. *Aqua Flor. ſamb.*
Antiſcorb. Dornc. ana ℥iß. vel unc. ii.
Spiritus Cochlear. ʒii.
Lumb. terreſtr. per putr. ʒi.
Arcan. duplic. Mynſ. ʒß.
Syr. Scolotyrb. for. vel *fumar.* ʒvi. ad unc. i.
M. S. ut antè.

Item ſub forma *Eſſentiarum*:

♃. Elix.

Digitized by Google

℞. *Elix. prop. Antiscorb.* ʒvi.
Spiritus aperitiv. Pen. ʒii.
M. D. S.
Elixir Antiscorbuticum.
Vel

℞. *Elix. propr. antiscorb.* ʒii.
Ess. Pini,
Citri cum spiritu Cochlear. par. an. ʒi.
M. D. S.
Mixtura Antiscorbutica: 20. ad 30. guttas.
Pro dosi bis vel ter in die.

℞. *Ess. Fumar. comp.* ℥ß.
Pini ʒii.
Spiritus Cochlear. vel *antiscorb. comp.* ʒi.
M. D. S.
Essentia Antiscorbutica: 50. guttæ pro dosi.
Vel

℞. *Elix. propr. sine Acido*, *vel Tinctura Tartari compos.* ℥ß.
Spiritus Carminat. de tribus, vel *Tinctura Nephrit. Ammel.* dr.iii.
Spir. Cochlear. dr.ii.
M. D. S. ut antè.
Vel

℞. *Tinctura Tartari compos.* ℥ß.
Spiritus Antiscorb. dr.ii.
M. S. ut suprà.
Dosis 50. gutt. bis in die.
Vel

℞. *Ess. Myrrh. tartaris.* ℥ß.
Spiritus Sal. Amm. sassafr. vel *Cochlear.* dr.ß.
M. S. ut suprà.
Vel

℞. *Spir. Carmin. de Tribus* dr.iii.
Ess. absinth. scorb.
Cent. min. dr.ii.
M. S. ut suprà.
Vel

℞. *Solut. Martis cum succo Pom.* vel *Antiscorb.*
Ess. Fumar. ana dr.iii.
M. D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Tinctura Vitrioli Martis Zwelff.* vel *sol. Martis cum Succo Pom.* dr.iii.
Spiritus Cochlear. dr.i. vel dr.iß.
M. S. ut suprà.
Vel

℞. *Spiritus Carminat. de Tribus*, vel *Tinctur. Nephritic. Ammelungi*,
Sal. Amm.
Cochlear. ana dr.iii.
M. D. S.
Spiritus Antiscorbuticus.
Dosis 40. vel 50. gutt. mane & meridie, & sub introitum lecti.

℞. *Ess. Cochlear.* vel *alius Antiscorb. comp.* ℥ß.
Fumar. dr.ii.
M. S.
Essentia Antiscorbutica.
Vel

℞. *Ess. aperit. comp.*
Tinctura Antimonii ex Scorb. an. dr.iii.
Spir. Cochlear. dr.ii.
M. D. S.
Essentia Sanguinem mundificans.
Pro dosi dentur 40. vel 50. guttæ in die.

Quod attinet *Antiscorbutica Resina balsamica*, non tantummodò Acidum acre scorbuticum temperantia, sed etiam noxam Systemati Nervoso inductam, & inde natos varios dolores emendantia: eminet hic imprimis Lignum Sassafras, Radix Chinæ, cujus Decoctum ad imitationem TIMÆI *von Guldenklee* videb. *sect.* 1. *c.* 1. Præ cæteris omnibus Abies alba, Picea & Pinaster, in specie Strobili Pinastri Mense Martio collecti; (tunc enim tactu sunt pingues & resinosi, vid. SIMON PAULI *in Quadr. Botan.*) item Surculi seu Germina vel strobili etiam adhuc resinosi usurpantur, vel crudi vel præparati. Crudi recipiuntur vel recentes vel exsiccati, & iisdem verb. grat. ad eorum ℥iß. vel ℥ii. infunditur *Cerevisia* vel *Coventi* Mens. iß., coqu. aperto leniter Vase, & ebulliant ad tertiæ partis consumptionem plùs minùs; in fine dum omnia fervent, infund. *Passul. min. contus.* q. s. pro edulcoratione; ubi refrixerit coletur. De Colatura mane imprimis haustus bonus calidè capiatur, ac sudor blandus expectetur, repetatur in die semel vel bis, mirabile! quantum doloribus vagis, Paresi, Contracturæ, ac similibus affectibus Scorbuticis, Partes nerveas, & Membra externa magis affligentibus, præmissis præmittendis conveniat, & præsertim in decocto, minùs in essentia. Aut

℞. *Summit. Pinastr.* ℥ii.
Rad. Chin. in taleol. incis. ℥i.
Affunde his
Aqu. Cerevis. ana ℔ii.
Coqu. blando igne ad medietatem. D. S.
Potio Sanguinem mundificans.

Colatura bibitur quotidie bis mane calidè, blandum expectando Sudorem; item vesperi sub introitum lecti. Residuum denuò coqui potest paulo diutiùs, & dicto modo continuari. Egregiè prosunt in Arthritide vaga, Paresi, Doloribus Partium scorbuticis: Vid. MOLLENBROCC. *ubi de Varis*. Interdum quoque Baccæ Juniperi recentes, Rasura Ligni sassafras, aliaque similibus decoctis addi possunt.

Extractum Granorum Juniperi resolutum cum spiritu Cochleariæ est egregia Medicina in Cura Scorbuti. Loco horum etiam Cortex Abietis minutim rasus simili modo, diutiùs tamen coqui & usurpari potest. Hujusmodi decocta spirant odorem terebinthinatum, unde forsan nec *Terebinthina* usus est incongruus in scorbuto. Summitates Abietis concisæ, & vel in Aqua, vel in Cerevisia, vel etiam simili vehiculo decoctæ & usurpatæ, in dolorosis affectibus egregiè conducunt. Vel

℞. *Cymar. abiet.*
Bacc. Juniper. rec. ana q.v.
Contusis adde
Rad. China incis. minutim alterutrius dimidium.
Affunde *Aquam* vel *Cerevis.*, coqu. ad tertiæ partis consumptionem.
D. S. ut suprà.
Colatura debito modo usurpetur.

Qui gratiam saporis desiderant, sub finem decoctionis, dum omnia fervent, optimè *Passulas minores conquassatas* pro lubitu addere possunt: Vid. *Colleg. formular.*

Neque mihi est dubium, quin aliæ arbores plures simile quid præstare valeant.

Quod attinet *præparata*: est Aqua Cymarum abietis, spiritus & Ess. Strobil. Pini vel abjetis, quæ mirabilia sunt in dictis symptomatibus scorbuticis:

℞. Nempe *strob. Pini*, iisque contusis copiosam *aquam* affunde, instituitur fermentatio, addendo parum de *fæcibus Cerevisiæ*, destilletur, & prodit spiritus admodum suavis; qui pro usu asservetur. Hinc recipiuntur similiter *Pini* seu *abjetis strobili tenelli*, iique coquuntur tamdiu in s. q. *aqua simpl.* donec eorum sapor & omnis eorum vis Aquam impraegnet; Decoctum fortiter expressum inspissetur ad consistentiam Rob, quod vel cum *spiritu proprio*, *vel cum spiritu Cochleariæ*, vel cum *spiritu composito antiscorbutico* extractum, dat *Essentiam Pini* potentissimam in scorbuto, in specie in Paralyticis & etiam Catarrhosis scorbuticis affectibus: dosis gutt. 30. 40. vel 50. vel solitaria vel cum aliis mista; e. gr.

℞. *Essent. Cochlear.* vel *scorbut. comp.* ℥ß.
Pini dr.ii.
M. D. S.
Essentia Sanguinem mundificans.
Dosis 40. vel 50. guttulæ.

Verùm in hisce *remediis de Pino* observandum est; primò quòd eadem non conveniant omnibus, quia nonnihil appetitum lædunt; secundò quòd Junioribus & Calidioribus subjectis propter oleositatem volatilem non nimis diu propinanda sint, aliàs affectus Externos varios, Varos, Pustulas in Facie, Erysipelata & Febres Ardentes inferre solent. Loco horum possunt substitui *Lignorum decocta & essentia*, unà cum *specificis antiscorbuticis* permixta, expectando sudorem; Imprimis quando Pathemata Catarrhalia scorbuticos affligunt, sunt optima temperata, additis simul specificis Antiscorbuticis.

Ex *Lumbricis* parata remedia quæcunque mirè conveniunt in Cura scorbuti. Unde eorum spiritus, & cum eo parata essentia contra Arthritidem Vagam (de qua cras) magnæ est laudis in Cura Scorbuti. De *Martialibus*, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelf.* & similibus, quæ sunt Antiscorbutica, item de *Saturninis* nihil dico; Nam ex suprà dictis satis clarum est, quòd etiam conveniant in Scorbuto. Item de Tinctura Martis cum Essentia Pini, vel spiritu Cochleariæ. Quo etiam pertinet Essentia Martis *Druwizii*, & exinde parata Tinctura elegans Antiscorbutica cum succo Pomorum, vel Acetosæ, vel Cochleariæ, vel Nasturtii; vid. *tract. de scorb. p.* 334.

Dum dixi *Lac* & omnia *Lacticinia* esse optima in Cura scor-

Digitized by Google

chleariæ Antiſcorbuticus affunditur, ſic fit egregia Eſſentia Martis Antiſcorbutica. Spiritus Cochleariæ omnibus notus eſt, cum quo interdum commodè Spiritus Lumbricorum terreſtrium permiſcetur. Ad Fermentata hæc pertinent etiam *Cerevisia Medicata* per Fermentationem, qualis eſt v. g. Cereviſia Antiſcorbutica TIMÆI *p. 428. in Epiſt.* cujus Ingredientia ſunt hæc:

♃. *Herb. Cochlear. rec.* M. ii.
    Fumar. Mi.
  Cort. Frax. ʒvi.
  Bacc. Junip. ℥i.
  Com. Abſinth. Miß.
  Rad. Cichor. ℥iß.
    Enulæ ℥ß.
  Cort. inter. Abiet. M. i.

Inciſ. & conquaſſata indantur Sacculo linteo, ſeu ex Linteo parato, immitte Sacculum in dimidium doliolum Cereviſiæ recenter paratæ, & nondum fermentatæ, ſed potiùs ſimul fermentare permittantur: de quo tempore vernali, etiam autumnali, per menſem & ultra bibitur; ſic enim optimè conducit ad Curam Scorbuti.

Aliam Formulam dedi *ſuprà Sect. 17. Cap. 3. Artic. 1. ubi de Cachex. & in Idea Formul. Claſſ. 4. §. 7.* In uſu eſt quibuſdam *Spiritus Antiſcorbuticus* B. D. MICHAELIS compoſitus ex his Simplicibus commiſtis per Cohobationem; nempe

♃. *Herb. Cochlear.*
    Naſturt.
    Piperit.
    Raphan. ruſt.
  Rad. Aron. ana q. v.

Omnibus his recentibus leviter contuſis & conciſis affundatur *Spiritus Baccarum Sambuci* vel *Juniperi per fermentationem paratus*, ad eminentiam aliquot digitorum; digerantur per aliquot dies in Vaſe clauſo, & hinc deſtillando in Balneo Mariæ, cohobando eundem Spiritum crebriùs à novis Speciebus, ut eò magis acuetur ſale Simplicium ſcorbuticorum volatili, & rectificando Spiritus hujuſmodi: ſi acriores ſunt ac penetrantiores, & calorem augeant, temperantur optimè cum addito pauco Spiritus Aperitivi *Penoti*, vel ſpiritus ſalis dulcis, egregiè quoque in ſcorbuto, & à BARBETTE *in ſua Praxi* laudati.

Spiritibus tamen talibus, tam Simplicibus quam Compoſitis, convenienter *Eſſentia ex Extractis Antiſcorbuticis*, item ex Extracto Martis, parari poſſunt, ſicut & Eſſentia Strobilorum Pini Antiſcorbutica, & Elixir Proprietatis Antiſcorbuticum, acuendo tamen Spiritum Antiſcorbuticum cum Spiritu Aperitivo *Penoti*. Nam reverà Ingredientia Elixir Proprietatis in Scorbuto ſunt optima, balſamica vi reſiſtunt Contentorum corruptioni, & multa Symptomata Partium ſolidarum præcavent, ac in ſpecie humidioribus aut ſeroſioribus Subjectis conducunt. Item ex Antimonio cum Salibus per incinerationem paratis paratur Tinctura quædam egregia in depuranda Maſſa Sanguinea. Præſtat tamen juxta MOELLENBROCCIUM parare hanc cum Spiritu quodam Antiſcorbutico, cum quo etiam Tinctura Coralliorum Antiſcorbutica commodè parari poteſt. Tinctura hæc convenit, quando Corpus eſt tinctum Maculis, Puſtulis & ſimilibus Affectibus, ubi opus eſt Expulſione; in tali caſu eſt miræ efficaciæ. Eſſentia Abſinthii, Eſſentia Cochleariæ, ſimileſque Eſſentiæ Scorbuticis conveniunt, ſed parandi modus eſt obſervandus: Nempe iſtorum Antiſcorbuticorum Succus per reſidentiam fæcum optimè depuratus ad Extracti conſiſtentiam eſt inſpiſſandus. Succi hi inſpiſſati vel Extracta, v. gr. Abſinthii, Helenii, Gentianæ, ſummitatum Abietis, Rob Sambuci &c. cum Spiritu Cocleariæ, Raphani ruſticani, vel cum alio Antiſcorbutico, ſimplici aut compoſito, in Tincturas & Eſſentias ſimplices ac compoſitas admodùm efficaces, in quibus integra Craſis antiſcorbutica eſt recondita, redigi poſſunt. Hujuſmodi verò Spiritus & Eſſentiæ cum fructu uſurpantur doſi gutt. 20. 30. vel à ʒß. ad ʒi. in Vehiculo convenienti, vel aliis Medicamentis admiſcentur.

Per Fermentationem dubitant multi, an ex Scorbuticis debeant parari Spiritus? quia ſub Fermentationis negotio maxima pars Salis volatilis ſolet evaneſcere, quod teſtatur Odor, qui tunc exhalat. Certum eſt, pati aliquam jacturam, non tamen omnem; qui per Fermentationem cautè parati Spiritus Antiſcorbutici adhuc ſunt ſatis penetrantes. Ut ergò omnibus ſatis fiat, procedendum eſt ita: Paretur *Spiritus per Fermentationem* ex Antiſcorbuticis quibuſdam; hunc affunde Speciebus recentibus & aliquoties cohobetur, & tandem rectificetur. Cæterum in his ipſis Antiſcorbuticis Moderni, imprimis Belgæ, commendant Flammulam Jovis, uti vocant, vel Clematidem ſurgentem erectam, ex eaque parata Remedia: hæc ſaporis eſt acerrimi, nihilominiùs tamen ceu ſingulare & expertum remedium, & ſufficiens laudatur à LINDANO, qui

Recipit *Flammulam* vel *Ranunculum acrem*, q. ſ. quam cum *Vino rubro* contundit in Mortario ligneo, infundit ad tempus, digerit, & poſtmodùm blando igne deſtillat Spiritum, quem aſſervat tanquam egregium Remedium ad Curam Scorbuti.

Poteſt etiam deſtillari cum aliis Antiſcorbuticis, & ita habetur *Phlegma Spirituoſum Antiſcorbuticum* pro Vehiculo aliorum Remediorum.

Hiſce addantur *Olea deſtillata* ex dictis Remediis penetrantiſſima, in ſpecie ex Cochlearia, quando jam incipit reſerari ejus craſis in Semine, tunc Oleum ex deſtillatione per veſicam prodit penetrantiſſimum, & in largiori copia, quàm alias ſine Semine; quod cum Saccharo in formam *Elæoſacchari antiſcorbutici* redactum, eſt egregium. Modum talis Elæoſacchari dedi in *Colleg. phar. in Schrœderum P. 2.* DRAWIZIUS vocat Magiſterium Cochleariæ, ZWELFFERUS verò Eſſentiam Siccam. Hiſce Volatilibus Nativis non incommodè adduntur Remedia *Volatilia magis artificialia*, ſpiritus nempe Urinoſi & ſalia volatilia ex Animalibus ſupra laudata, v. g. ſpiritus & ſal volatile ſalis Ammoniaci, Tartari, &c. cum ſpiritu antiſcorbutico compoſito miſti, vel cum ſpiritu Cochleariæ ſaltem ſociati, &c. Congruum eſt, ut paretur *ſpiritus ſalis Ammoniati compoſitus*, ita ut mixturæ pro ejus præparatione infundatur *ſpiritus Cochleariæ*, vel *ſpiritus antiſcorbuticus* quidam compoſitus. Interim *ſpiritus & ſal volatile Lumbricorum terreſtrium* per Putrefactionem hiſce Volatilibus annumerandum venit, tam propter vim diureticam, quàm quòd Affectibus ſcorbuticis doloroſis, conveniat; imprimis egregius eſt in ſymptomatibus ſenſus & Motus ſcorbuticorum corrigendis. Quidam etiam *Elixir Proprietatis* cum ſpiritu ſalis Ammoniaci, *Eſſentiam Myrrhæ* cum Tinctura Tartari, vel cum ſpiritu ſalis Ammoniaci vinoſo cum Calce viva parato, &c. ad ſcorbutum commendant. De ſpiritu ſalis Ammoniaci vid. BARBETTE *in ſua Praxi*, qui dicit, quòd ſolus ſufficiat pro ſcorbuto; ubi elegans Obſervatio Paralyſeos ſcorbuticæ ingentis, ſolo Decocto Radicis Armoraciæ in ſero Lactis curatæ: Coquit ℥iii. in *ſero Lact.* & Colaturæ propinat ℥ß. Huc etiam pertinet Tinctura Nephritica *Ammelungi*, & Eſſentia contra Arthritidem vagam *D. Michaelis*, quæ extrahitur cum ſpiritu Lumbricorum, cornu Cervi, & Antiſcorbutico compoſito: Sic quidam ſuccum Citri inſpiſſatum cum ſpiritu Cochleariæ extrahunt pro Eſſentia antiſcorbutica temperata.

Ex dictis etiam ſubinde *mixturæ variæ* præſcribuntur in Curà ſcorbuti, quando Decocta aut Infuſa ſunt nauſeoſa. *Formulæ* pro uſu extemporaneo contra ſymptomata urgentia ſunt v. gr.

♃. *Aqua antiſcorb. Dornc.* vel *Minſ.* ℥iv.
  Solut. mart. cum. ſucco Pom. ℥ß.
  Spiritus Cochlear. ʒii.
  Syr. de Fumar. vel *ſcelot. For.* ℥i.
    M. D. S.
Mixtura Antiſcorbutica cochleatim capienda.

Vel

♃. *Aqua Cochlear.*
    Fumar. ana unc. iß.
  Spiritus Cochlear. ʒii.
      Sal. Amm. ſimpl. vel *Saſſafr.* ʒiß. ad ʒii.
  Syr. Scelotyrb. For. ʒvi. ad ℥iß.
    M. D. S.
Mixtura Antiſcorbutica Sanguinem mundificans.

Vel

♃. *Aquæ Flor. ſamb.*
    Antiſcorb. Dornc. ana ℥iß. vel unc. ii.
  Spiritus Cochlear. ʒii.
      Lumb. terreſtr. per putr. ʒi.
  Arcan. duplic. Mynſ. ʒß.
  Syr. Scelotyrb. for. vel *fumar.* ʒvi. ad unc. i.
    M. S. ut antè.

Item ſub forma *Eſſentiarum*:

♃. *Elix.*

Digitized by Google

℞. *Elix. prop. Antiscorb.* ʒvi.
Spiritus aperitiv. Pen. ʒii.
M. D. S.
Elixir Antiscorbuticum.
Vel
℞. *Elix. propr. antiscorb.* ʒii.
Ess. Pini,
Citri cum spiritu Cochlear. par. an. ʒi.
M. D. S.
Miatura Antiscurbutica: 20. ad 30. guttas.
Pro dosi bis vel ter in die.
℞. *Ess. Fumar. comp.* ℥ß.
Pini ʒii.
Spiritus Cochlear. vel *antiscorb. comp.* ʒi.
M. D. S.
Essentia Antiscorbutica: 30. guttæ pro dosi.
Vel
℞. *Elix. propr. sine Acido, vel Tinctura Tartari compos.* ℥ß.
Spiritus Carminat. de tribus, vel *Tinctura Nephrit. Ammel.* dr.iii.
Spir. Cochlear. dr.ii.
M. D. S. ut antè.
Vel
℞. *Tinctura Tartari compos.* ℥ß.
Spiritus Antiscorb. dr.ii.
M. S. ut suprà.
Dosis 50. gutt. bis in die.
Vel
℞. *Ess. Myrrh. tartaris.* ℥ß.
Spiritus Sal. Amm. sassafr. vel *Cochlear.* dr.ß.
M. S. ut suprà.
Vel
℞. *Spir. Carmin. de Tribus* dr.iii.
Ess. absinth. scorb.
Cont. min. dr.ii.
M. S. ut suprà.
Vel
℞. *Solut. Martis cum succo Pom.* vel *Antiscorb.*
Ess. Fumar. ana dr.iii.
M. D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Tinctura Vitrioli Martis Zwelff.* vel *sol. Martis cum Succo Pom.* dr.iii.
Spiritus Cochlear. dr.i. vel dr.iß.
M. S. ut suprà.
Vel
℞. *Spiritus Carminat. de Tribus,* vel *Tinctur. Nephritic. Ammelungi,*
Sal. Amm.
Cochlear. ana dr.iii.
M. D. S.
Spiritus Antiscorbuticus.
Dosis 40. vel 50. gutt. mane & meridie, & sub introitum lecti.
℞. *Ess. Cochlear.* vel *alius Antiscorb. comp.* ℥ß.
Fumar. dr.ii.
M. S.
Essentia Antiscorbutica.
Vel
℞. *Ess. aperit. comp.*
Tinctura Antimonii ex Scorb. an. dr.iii.
Spir. Cochlear. dr.ii.
M. D. S.
Essentia Sanguinem mundificans.
Pro dosi dentur 40. vel 50. guttæ in die.

Quod attinet *Antiscorbutica Resino balsamica*, non tantummodò Acidum acre scurbuticum temperantia, sed etiam noxam Systemati Nervoso inductam, & inde natos varios dolores emendantia: eminet hìc imprimis Lignum Sassafras, Radix Chinæ, cujus Decoctum ad imitationem TIMÆI *von Guldenklee* videb. *sect. 2. c. 1.* Præ cæteris omnibus Abies alba, Picea & Pinaster, in specie Strobili Pinastri Mense Martio collecti; (tunc enim tactu sunt pingues & resinosi, vid. SIMON PAULI *in Quadr. Botan.*) item Surculi seu Germina vel strobili etiam adhuc resinosi usurpantur, vel crudi vel præparati. Crudi recipiuntur vel recentes vel exsiccati, & iisdem verb. grat. ad eorum ℥iß. vel ℥ii. infunditur *Cerevisia* vel *Coventi* Mens. iß., coqu. aperto leniter Vase, & ebulliant ad tertiæ partis consumptionem plùs minùs; in fine dum omnia fervent, infund. *Passul. min. contus.* q. s. pro edulcoratione; ubi refrixerit coletur. De Colatura omni mane imprimis haustus bonus calidè capiatur, ac sudor blandus expectetur, repetatur in die semel vel bis, mirabile! quantum doloribus vagis, Paresi, Contracturæ, ac similibus affectibus Scorbuticis, Partes nerveas, & Membra externa magis affligentibus, præmissis præmittendis conveniat, & præsertim in decoctu, minùs in essentia. Aut

℞. *Summit. Pinastr.* ℥ii.
Rad. Chin. in taleol. incis. ℥i.
Affunde his
Aqu. Cerevis. ana ℔ii.
Coqu. blando igne ad medietatem. D. S.
Potio Sanguinem mundificans.

Colatura bibitur quotidie bis mane calidè, blandum expectando Sudorem; item vesperi sub introitum lecti. Residuum demùm coqui potest paulò diutiùs, & dicto modo continuari. Egregiè profuit in Arthritide vaga, Paresi, Doloribus Partium scorbuticis: Vid. MOLLENBROCC. *ubi de Varis*. Interdum quoque Baccæ Juniperi recentes, Ratura Ligni sassafras, aliaque similibus decoctis addi possunt.

Extractum Granorum Juniperi resolutum cum spiritu Cochleariæ est egregia Medicina in Cura Scorbuti. Loco horum etiam Cortex Abietis minutim rasus simili modo, diutiùs tamen coqui & usurpari potest. Huiusmodi decocta spirant odorem terebinthinatum, unde forsan nec *Terebinthina* usus est incongruus in scorbuto. Summitates Abietis concisæ, & vel in Aqua, vel in Cerevisia, vel etiam simili vehiculo decoctæ & usurpatæ, in dolorosis affectibus egregiè conducunt.

Vel
℞. *Cymar. abiet.*
Bacc. Juniper. rec. ana q.v.
Contusis adde
Rad. China incis. minutim alterutrius dimidium.
Affunde *Aquam* vel *Cerevis.*, coq. ad tertiæ partis consumptionem.
D. S. ut suprà.
Colatura debito modo usurpetur.

Qui gratiam saporis desiderant, sub finem decoctionis, dum omnia fervent, optimè *Passulas minores conquassatas* pro lubitu addere possunt: Vid. *Colleg. formular.*

Neque mihi est dubium, quin aliæ arbores plures simile quid præstare valeant.

Quod attinet *præparata*: est Aqua Cymarum abjetis, spiritus & Ess. Strobil. Pini vel abjetis, quæ mirabilia sunt in dictis symptomatibus scorbuticis:

℞. Nempe *strob. Pini*, iisque contusis copiosam *aquam* affunde, instituitur fermentatio, addendo parum de *fæcibus Cerevisiæ*, destilletur, & prodit spiritus admodum suavis; qui pro usu asservetur. Hinc recipiuntur similiter *Pini* seu *abjetis strobili tenelli*, iique coquuntur tamdiu in s. q. *aqua simpl.* donec eorum sapor & omnis eorum vis Aquam imprægnet; Decoctum fortiter expressum inspissetur ad consistentiam Rob, quod vel cum *spiritu proprio*, vel cum *spiritu Cochlearia*, vel cum *spiritu composito antiscorbutico* extractum, dat *Essentiam Pini* potentissimam in scorbuto, in specie in Paralyticis & etiam Catarrhosis scorbuticis affectibus: dosis gutt. 30. 40. vel 50. vel solitaria vel cum aliis mista; e. gr.

℞. *Essent. Cochlear.* vel *scorbut. comp.* ℥ß.
Pini dr.ii.
M. D. S.
Essentia Sanguinem mundificans.
Dosis 40. vel 50. guttulæ.

Verùm in hisce *remediis de Pino* observandum est: primò quòd eadem non conveniant omnibus, quia nonnihil appetitum lædunt; secundò quòd Junioribus & Calidioribus subjectis propter oleositatem volatilem non nimis diu propinanda sint, aliàs affectus Externos varios, Varos, Pustulas in Facie, Erysipelata & Febres Ardentes inferre solent. Loco horum possunt substitui *Lignorum decocta & essentia*, unà cum *specificis antiscorbuticis* permixta, expectando sudorem; Imprimisquando Pathemata Catarrhalia scurbuticos affligunt, sunt optima temperata, additis simul specificis Antiscorbuticis.

Ea *Lumbricis* parata remedia quæcunque mirè conveniunt in Cura scorbuti. Unde eorum spiritus, & cum eo parata essentia contra Arthritidem Vagam (de qua cras) magnæ est laudis in Cura Scorbuti. De *Martialibus*, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelf.* & similibus, quæ sunt Antiscorbutica, item de *Saturninis* nihil dico: Nam ex suprà dictis satis clarum est, quòd etiam conveniant in Scorbuto. Item de Tinctura Martis cum Essentia Pini, vel spiritu Cochleariæ. Quo etiam pertinet Essentia Martis *Drawizii*, & exinde parata Tinctura elegans Antiscorbutica cum succo Pomorum, vel Acetosæ, vel Cochleariæ, vel Nasturtii; vid. *tract. de scorb. p. 334.*

Dum dixi *Lac* & omnia *Lacticinia* esse optima in Cura scor-

Digitized by Google

scorbuti, unde cum dictis vel post hæc, in specie post Universalia & primas vias Purgantia & Martialia, usurpentur Lacticinia, in specie verò Lac caprillum ejusque *Serum* pro Remediorum Antiscorbuticorum Vehiculo modo suprà insinuato; qua ratione etiam FORESTUS *l. 20. observ. 2.* usu Lactis dulcis, cum Cochlearia & Beccabunga decocti, multos, qui non febricitant, scorbuticos curavit. *Serum* usurpatur in scorbutis Febricitantibus, vel qui Borborygmis in Hypochondriis sunt obnoxii, ut & Phlogosibus vagis, ut supra jam dictum. In reliquis verò melius est, si usurpetur *Diæta Lactea*; eaque vel stricta ista contra Arthritidem usitata; vel laxa; in qua nempe cum Lactis vehiculo Remedia Antiscorbutica propinantur, ut quando v. gr. quotidie semel omni mane, interdum & bis, vesperi, stomacho vacuo, ante cœnam larga dosis Lactis calidè hauritur, (Germ. *ein Nossel voll*,) cum tantillo *sacchari*, vel singulis haustibus *spiritus salis ammoniaci* & *Cochleariæ* ana mistorum gutt. 20. 30. 40. ad 50. usque instillantur; continuetur aliquandiu, successivè ascendendo, & tunc etiam descendendo, modò Ventriculus æquè ferre queat: multum in recessu habet Lactis usus ad Curam scorbuti: Macilentioribus verò, & ubi sapor scorbuticus acrior existit, convenit Diæta Lactea. Novi Mulierem Paralysi scorbutica cum Arthritide Vaga dimidio ferè anno laborantem, hisce curatam, v. gr.

℞. *Lactis caprill.* Mens. ß. (: id est, *ein Nossel:*) & ipsi adde *Herb. Fumar. rec. incis.* M. ß. ad M. i.

Hæc ipsa bulliant invicem aliquandiu tecto Vase, trajiciantur postmodùm per Linteum, & vel pro simplici vel duabus dosibus Lac ita paratum ita hauriatur, addendo parum sacchari; quod semper observetur, ne tam promptè coagulatur; simulque singulo haustui instillando gutt. xii. xv. vel xx. *spiritus Cochleariæ*, & ita quotidie mane usurpetur, qualibet quarta die blandum Infusum Laxativum interponendo.

Lac ita paratum scorbuticis est admodùm proficuum, in specie ubi laborat genus Nervosum & adsunt Dolores Artuum, & imprimis, quando multum sudant: quin & succi simplicium Antiscorbuticorum expressi & depurati Vehiculo lacteo optimè usurpantur. Vel

℞. *Rad. Chinæ minutiss. incis.* ℥iii.
Bulliant in
Seri Lactis caprill. ℔iii.
Colaturæ ferventi infunde
Herb. rec. Cochlear.
Fumar.
Nasturt.
Trifol. aquat. ana M. i.
Rad. rec. Armorac. ℥iv.
Enul. ℥ii.
Sem. Erucæ contus. ʒvi.

Stent in digestione Vase clauso per noctem: mane detur Colatura. S.

Lac Antiscorbuticum.

Eligitur ex omni Lacte imprimis *Caprillum* & ejus serum, quod est optimum & convenientissimum, speciatim si Capra appropriatis Antiscorbuticis fuerit nutrita. Et hoc Vehiculum Lactis imprimis tempore Verno & Æstivo convenit; tempore verò Autumnali frequentiùs cum Vino propinantur alia Remedia, sive sub forma Infusi, sive Decocti, sive alia sub ratione. Sub Diæta Lactea cavendum est ab omni *Vino* & *Acido*, potu haustoque *Lacte* instituatur aliquoties *Ambulatio*, ut proliciatur Urina. Novi Juvenculas ex scorbuto ejusque serosa acrimonia steriles, ab usu Lactis Bubuli aliquandiu mane hausti fœcundas redditas esse. Novi quæ Fluore albo, ex radice Scorbuti nato laborarunt, Liquamine affluente acri erodente partes vicinas, præmissis Martialibus ex usu Lactis commodius habuisse.

Hæc ferè cardinalia ordinariò *ita sunt observanda in scorbuti Cura*. (A)

SCORBUTI SYMPTOMATA.

Locuti sumus heri de Praxi scorbuti & Mali Hypochondriaci; sed præ cæteris in scorbuto urgent symptomata, eaque multiplicia, quæ adhuc paucis consideranda restant, & quibus mitigandis etiam prospiciat Medicus, respiciendo scorbutum uno oculo, altero verò ad *symptomata affligentia*. Et illa congeries symptomatum, quæ adeò longè se per scorbutum diffundit, etiam Hypocondriacos infestat. Hæc symptomata, utut sint varia, in genere tamen hoc habent commune, ut in eorum medela semper habeatur respectus ad *Acidum specificum corruptum primariò peccans*, & secundario hujusmodi Remediis semper simul addenda Appropriata symptomati & Parti affectæ convenientia: v. g. quando adest *Diarrhœa scorbutica*, tunc primariò usurpentur talia, quæ vim Acidi scorbutici infringunt, & addantur simul, quæ Diarrhœam sistere valeant; hinc quæ stomachum roborant, & Intestinorum tonum restaurant. Hoc certum est, nisi semper ad scorbutum respiciatur, & appropriata Antiscorbutica Morbo addantur, quod vel symptomata non cessent, vel eadem deteriora fiant, vel diversimodè in alia symptomata mutentur; Qua ratione Colicæ malè curatæ superveniunt Paralyses, hinc Convulsiones.

Symptomata talia intor, ut ordine progrediar primo loco maximè conspicua sunt.

§. I.

DENTIUM & GINGIVARUM PATHEMATA.

Nempe *triplicia mala* vexant scorbuticos *circa Gingivas & Dentes*

1. *Gingivarum Laxitas & Mollities*, hinc *Dentium* in suis Alveolis laxis *Vacillatio*, quin interdum Digitis vacillantes possunt extrahi.
2. Earum *Intumescentia*, *Cruentatio* & *Exulceratio*, cum qua sæpè & *Dentium Caries* complicatur.
3. Gingivarum *Gangræna* & *Putrefactio* serpens.

Omnium horum Pathematum *Origo est saliva*, sale acri scorbutico imprægnata & inquinata. Gingivarum texturam fibrosam laxans, destruens, & Dentes rodens, unde Gingivarum *Mollities*; hinc ex sale acri *Excoriatio*, tandemque *Putrefactio cariosa*.

Pro his Gingivarum Affectibus curandis conveniunt:

(1.) *Collutiones* Oris.
(2.) *Tinctura* Gingivis affricandæ.
(3.) *Pulveres*; Vel
(4.) *Linimenta* cum Antiscorbuticis juncta.

I. Quoad *Collutionem Oris*: in his, si quid aliud, eminet *Salvia*, quæ est specificum appropriatum, Rosmarinus, Flores Ligustri, Aquilegiæ, Hyssopus, Quercus cum specificis Antiscorbuticis, ut Cochlearia, Nasturtio, Vermiculari, Nicotiana & similibus decocta, & Collutionis instar in Ore usurpata. His simul Adstringentia, Radix Bistortæ, Aristolochiæ, Tormentillæ, Ireos Florentinæ, Balaustiorum, Rosæ, & similia addi possunt; Item Malva arborescens rubea. Nam *Pulvis Florum Malvæ arborescentis rubeæ* est secretum HORSTII in his Gingivarum Affectibus, & quidem cum Alumine permistus. Sicuti etiam Lacca, Myrrha, Alumen, item Phlegma Aluminis, spiritus salis, &c. utramque faciunt paginam in Gingivarum scorbuticis Affectibus; item succus Cochleariæ vel aliorum Antiscorbuticorum; item succus Salviæ & Cochleariæ, quæ duo reliquis palmam præripiunt, pro Collutione & Abstersione Gingivarum imprimis sunt commendata. Decoquuntur Salvia & Cochlearia, item Nasturtium, vel in Aqua, aut, quod melius est, in Lacte aut ejus sero, aut in Vino; si Vinum est acrius, interdum etiam ipsius loco Conventum sumatur, & Decocto dicto seu Gargarismate gargarisetur Os, & purificentur & abluantur Gingivæ. Item Decoctum Florum Ligustri, & summitatum Pini in Aqua, addito pauco Alumine in Dentium morbis præ cæteris est in usu: Imò si exulcerantur Gingivæ, hoc Decoctum Pini easdem consolidat: Item *Decoctum summitatum Pini & Nasturtii in Vino* abluendis Gingivis mirabiliter prodesse dicitur, Gargarismatis forma subinde usurpatum: Item Decoctum vel Florum Ligustri in Aqua, addito pauco Aluminis, tanquam expertum Gargarisma commendatur à MINDERERO *in Medi-*

(A) Dom. Lemery F. *præter peculiarem* Cochleariæ *destillationem* (*cujus Spiritum non solum ad Scorbutum, sed & ad Lienis Morbos, ad Melancholiam, Strumas & Icterum commendat*), *Methodum tradit destillandi* Nasturtium aquaticum *satis potens Antiscorbuticum. Miscet exactè in Cucurbita* Nasturtium *recens & contusum ad* ℔iii. *cum* ℔ii. Succi *ejusdem plantæ recens expressi: addit* Cinerum Alvernensium *tantundem*, & Salis Ammoniaci *in pulverem redacti* ℔ß. *Superimposito Cucurbitæ capitello, & juncturis luto obductis, sinit ut digerantur per biduum, postmodum Balneo Mariæ destillat. Elicit* ℥xxxxiv. *Liquoris spirituosi, salini, volatilis, penetrantis & naturæ alcalinæ, adversus Scorbutum egregii, non solùm ratione substantiæ volatilis Nasturtii, sed ob Sal Ammoniacum.* Cineres Alverniæ *parantur ex multis Plantis, quæ nascuntur in ejus Provinciæ montibus, quammaximè Soli expositis: turgent ergò Sale alcali, ad separationem acidi volatilis Salis Ammoniaci ab ejus parte fixa, aptissimo.*

Digitized by Google

Medicina Militari p. 376. Item Gargarismus de Tormentilla *Mynf.* & Decoctum ad Gingivas roborandas POTERII *Pharm. p.* 12., vel sequens *Dentilavium Antiscorbuticum* :

℞. *Herb. Salv. opt.* M.iiß. vel iii.
Nasturt. vel *Cochlear.* M.j. vel horum an. M.ß.
Flor. Malv. hortens. M.i. ad ii.
Rad. Polypod. ℥ß. vel ʒvi.
F. Decoctio in ℔i. ad ii. *aqua font.*
Colaturæ adde
Mellis rosat. ℥iß.
Alum. usti ʒi.
Nitri depur. ʒiii.
Terra sigillat.
Lact. Florent. ana ʒi.
M. pro Dentiluvio seu Gargarismate Oris.
D. S.
Gargarisma Antiscorbuticum.
Item
℞. *Herb. Salv.*
Cochlear. ana M.iii.
Coqu. in s. q. *Seri Lactis* :
Colat. ℔iii. adde
Succ. Cochlear. ℥ii.
Syr. Flor. Aquileg. ℥iv.
M. f. Gargarisma.
D. S. ut suprà.

Retineatur aliquandiu in Ore, ut suam operationem melius exerceat.

℞. *Herb. Salv.*
Satureja,
Rorismarin.
Nasturt. ana M.i.
Rad. Ireos Flor. ℥ß.
Polyp. ℥i.
Coqu. in s. q. *Seri Lactis* in finem addendo *Herb. Cochlear.* M.ii. Cola & edulcora cum *Melle rosaceo*, pro Gargarismate in Gingivarum Intumescentia.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Herb. Aquileg. cum Flor.*
Summit. Rubi Idæi ana M.iß.
Herb. Cochlear. M. ii.
Rad. Bistort. ʒi.
Cort. Granat. ℥ß.
Coq. in s. q. *Aq. Ferrarior.*
Colatur. ℔iß. vel ii. adde
Syr. de Rosis sicc. ℥iß.
Alum. crud. ʒi.
M. pro Gargarismate in Gingivarum Cruentatione.
D. S. ut supra.
Vel
℞. *Herb. Cent. min.*
Scord.
Plantag.
Sabin. ana M.i.
Flor. Rosar. M.iß.
Rad. Aristol. rot. ℥i.
Mastich. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Vini austeri* :
Colaturæ ℔iß. addo
Unguent. Ægypt. ℥iß.
Alum. crud. ʒiß.
M. pro Gargarismate in Gingivarum Putredine.
D. S. ut suprà.

Præ cæteris optimum est *Sal Mirabile Glauberi* in s.q. Aquæ Beccabungæ solutum. Quibusdam placet pro Gingivis scorbuticis hæc Mistura :

℞. *Aqua Plantag.*
Prunell.
Rosar. ana ℥iv.
Tinctur. Rosar.
Spiritus Cochlear. ana ʒii.
Salis,
Vitrioli ana ℈i.
M. D. S. ut suprà.
Qua Mistura fricentur Gingivæ;
Vel
℞. *Aqua Salvia,*
Plantag.
Rorismar. ana ℥i.
Spiritus Cochlear. ʒiii.
Syr. Flor. Aquileg. ʒvi.
Spir. Salis dulc. q. s. pro subtili acore.

M. D. S.
Dentiluvium.

Plures Formulas vid. in *Id. Form. Class.* 3. §. 2.

Vel etiam fiunt Gargarismata, extempore ex Aqua Cochleariæ, Nasturtii, Beccabungæ, Sedi minoris, addendo iisdem Rob Dia-Mori, Syrupum Florum Aquilegiæ, Syrupum Nicotianæ cum Melle rosato, aut etiam cum Melle rutaceo, aut similibus.

II. Post Collutionem Oris *Tinctura* Dentibus sunt adfricandæ, quas inter eminet præ cæteris *Tinctura Lacca Mynf.* ritè parata, singularissima in Scorbuticis Dentium aut Gingivarum affectibus, in Laxitate, Mollitie, Exulceratione, & Gingivarum Gangræna: In his ista tinctura mirabilia facit, & infallibile est medicamentum probè Gingivis cum Linteo applicata, vel sola, vel mixta cum dimidio tincturæ florum Aquilegiæ: e. gr.

℞. *Tinctura Lacca Mynf.* ʒii.
Flor. Aquileg.
Spiritus Cochlear. ana ʒi.
M. D. S.
Tinctura Dentium.

Potest tamen meliorari; si *Lacca* addatur *Myrrha*, aut si loco Phlegmatis Aluminis Phlegma Vitrioli, in quo aliquid Aluminis solutum, pro illa conficienda adhibeatur: vel hujus defectu ex tempore potest præscribi (quando non potest haberi) Mistura, quæ est similis Tincturæ Laccæ. Nempe

℞. *Lap. Medicament. Croll.* q. s. vel ʒi.
Aqua Sedi minor.
Cochlear. ana q. s.
Post solutionem leni & blanda digestione filtrentur:
Colaturæ infunde
Gumm. Lacca ʒiß. ad ʒii.
Myrrha ʒi.
Alum. usti ℈ii. ad ʒi.
Flor. Aquileg. p. iii.

Stent in digestione, donec tingantur, tunc filtrentur.

Et hæc præscriptio idem valet atque tinctura Laccæ, qua imbuatur Linteum & affricetur Gingivis & Dentibus scorbuto correptis. Vidi aliquoties adhibitum.

Facit etiam huc sequens singulare in Scorbuto Oris: nempe Aqua calida affunditur *Calci viva* & coquitur, post massæ subsidentiam filtretur Lixivium, & abstrahatur ad remanentiam Salis, quod parum est.

℞. *Hujus Salis, seu Crem. Calcis viva* ʒiii.
Gumm. Lacca, ʒi. ad ʒii.
Vitrioli de Cypro gr. vi.
Aqua Rorismar.
Salvia, ana ℥iß.
Mista invicem solve calore leni, & hoc ipso ablue Scorbutum Oris & Dentes Scorbuticos.
D. S.
Tinctura pro Dentibus Scorbuticis.

III. Post tincturas sunt *Pulveres* pro Dentibus, qui sunt varii; Hos tamen non ingrediantur *Lapides* vel *Tartarea*, Gingivas enim lædunt. Præ cæteris elegans est Pulvis pro Dentibus & Gingivis Scorbuticis BARTHOLINI *Cent.* 6. *Hist.* 54. cujus descriptio hæc est:

℞. *Fol. Aquileg.*
Cort. Rad. Cappar.
Sem. Cochlear. ana ℥ß.
Rad. Ireos,
Alum. usti ana dr.iii.
Maxill. Lucii pisc.
Corall. alb.
Cornu Cervi ust. ana dr.ii.
Pulverisentur subtilissimè & irrorentur parum cum *Oleo Caryophyllorum destillato*. Imbuatur hic Pulvis ulteriùs *Spiritu Cochlear.*, ut ita meliùs approprietur, adservetur cautè, & affricetur sæpiùs Dentibus.

Vel excipi potest *Unguento Aquilegia*, vel saltem *Melle*.
Vel
℞. *Pulv. Rad. Bistort.* dr.iii.
Rosar. rubr.
Balaust. ana dr.i.
Alum. usti ℈i.
Hæc misceantur & irrorentur aliquot guttis *Olei destillati Caryoph.*
M. pro Pulvere Dentifricio, & ita usurpetur.
D. S.
Pulvis Dentifricius.
Vel
℞. *Salis tosti,*
Ciner. Nicotian. ana dr.i.

Fol.

Digitized by Google

Fol. Aquileg,
Salvia,
Nuc. Moschat. ana ℥i.
M. f. Pulvis pro Gingivarum Intumescentia,
D. S. ut antè,
Vel
℞. *Sang. Dracon.*
Alum. usti ana ʒiß.
Summ. Hyperic,
Fol. Salv.
Rad. Ireos Flor. ana dr.i,
M. f. Pulvis; adde
Olei destillat. Cochlearia. gutt.vi.
M, f. Pulvis pro Gingivarum Cruentatione,
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Rad. Bistort.*
Tormentill.
Cort. Granator. ana dr. i,
Hamatit,
Thuris,
Alum. usti,
Sal. Ammoniaci ana dr.ß.
M, f. Pulvis in Gingivarum Putredine,
D. S. ut antè.

IV. Denique *Linimenta* conveniunt imprimis in graviori Gingivarum Exulceratione & Fœtore scorbutico. Conveniunt etiam in Ulceribus Oris & Faucium Scorbuticis; ex. gr. sit instar omnium sequens:

℞. *Alum. crud.* dr.iß.
Fol. Salv. dr. iii,
Rad. Ireos Flor. dr.iß.
Myrrh. dr. ß.
Omnia probè pulverisata excipe cum f. q. *Mellis*, & f. Linimentum dentibus subinde affricandum.
D. S.
Linimentum pro Dentibus.
Vel
℞. *Fol. Rorismar.*
Salvia,
Flor. Aquileg.
Nuc. Mosch. ana dr.ii.
Myrrh. el.
Mastich. elect. ana dr.iß.
Alum. crud. dr.ii.
Cum *Mell. rosac.* vel *Ungu. de Aquileg.*
F. Linimentum in Gingivarum Intumescentia.
D. S. ut suprà.

Aluminosa Linimenta enim convenientissimè adhibentur cum aliis Remediis in Gingivarum Scorbuticis affectibus. BORELLUS *Cent.* 2. *Obs.* 65. recipit *Alum.* parum in *Oleo Sulphuris* ℥i. *Conserv. Rosar.* ℥vi., detersis dentium tartaro, ope Scalpelli lignei admovet, & intra 14. dies, si hæc sæpè fiunt, Dentes firmari, dealbari, & Carnem Gingivarum produci scribit.

Item
℞. *Ungment. de Aquileg.* ℥i.
Flor. Rosar. rub.
Rad. Ireos Flor. ana dr.i.
Alum. ust. ℈ii.
Myrrh. dr.ß.
M. in Gingivarum flaccescentia.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Pumic. usti* ℥ß.
Corall. rub. prapar. dr.ii.
Gumm. Lacca dr.i.
Mirrh. cum Aceto sol. ℈ii.
Caryophyll.
Macis ana ℈ß.
Cum *Sp. Cochlear.* f. Linimentum.
D. S. ut suprà.

Aliud videb. in *Id. Form. Cl.* 5. §. 4. Vel aliis irritis Mel rosatum aliquot guttis Spiritus Salis ad aliqualem acrimoniam impraegnatum, dat Linimentum egregium ad consummatam Gingivarum exulcerationem, excoriationem & Cruentationem Scorbuticam, & ad summum Corruptionis gradum. Convenit etiam in Ulceribus Oris & Faucium Scorbuticis. Dico cum aliquot guttis Spiritus Salis: Nam quidam etiam miscent cum Spiritu Vitrioli; Spiritus verò Vitrioli reddit Dentes nigros. Ratio hæc est: In omni Spiritu Vitrioli semper est Liquamen metallicum, quod in Ignis tortura Spiritus secum rapit per retortam. Probo, quòd Spiritus vitrioli licèt clarissimus, si ad tempus steterit, fit obscurus & turbidus, quia se ipsum præcipitat Metallum. Quòd si jam dentibus affricetur Spiritus Vitrioli, vel aliis Corporis partibus, pars metallica præcipitatur ab effluviis salinis volatilibus, & ita præcipitata pars metallica Nigredinem post se relinquit. Ergo commodiùs Spiritus Salis usurpatur. Ad hos Gingivarum affectus appropriata est Conserva florum Aquilegiæ. Nam Conserva hæc irrorata cum Spiritu Cochleariæ, tanquam quoddam Linimentum Gingivis illinitur, benè fricando, commendatur contra hoc malum. Elegans denique Linimentum in Scorbuto Dentium videbitis in SENNERTO *l.* 3. *Prax. ubi de Scorbuto oris p.* 633. Compositio ejus est hæc:

℞. *Pulv. Fol. Aquileg.*
Mentha crispa.
Salv.
Nuc. Moschat.
Myrrha ana dr.ii.
Alum. usti ℥ß.
Mellis virgin. ℥iiiß. vel q. f.
M. f. Linimentum.
D. S. ut suprà.

Si Ulcera Maligna aut etiam Gangræna occupent Gingivas aut Fauces, iisque minùs videatur sufficere Tinctura Laccæ, tunc in pessimo statu *Aqua Viridis* HARTM. *Pr. Chym. c.* 52. §. 4. & 5. vel PLATERI applicari possunt, quæ in exulcerationibus Scorbuticis Oris sunt nobilissimæ. Basis harum est Viride Æs cum Aceto. Assumitur quoque Colcothar, Cerussa, Alumen, & vid. SCHROEDERUS *Pharm. l.* 2. Præ cæteris PLATERUS *in Praxi* Aquas famosas reddidit. Item conveniunt Aquæ Mercuriales (ex Mercurio dulci) cautè tamen usurpandæ. Aut etiam, *ubi magis urget Malum*, accedendum est ad *Unguentum Ægyptiacum* Melle dilutum, & locis exulceratis cum penicillo admotum; vel Unguentum de Aquilegia cum Succo Salviæ & pauco spiritus Salis mistum illinatur. Denique *Curatione Magnetico-sympathetica* potest fieri Curatio Scorbuti Dentium: Si Planta *Senecionis* effodiatur illæsa Radice, Planta hæc & Radix laventur, & cum radice fricentur Dentes & Gingivæ ut Sanguinem emittant; Radicem ita Sanguine adspersam iterum in terram suffodiunt, observant ut probè crescat; quantum enim planta crescit, in tantum decrescit malum Scorbuticum in Gingivis.

§. II.

DENTIUM DOLOR SCORBUTICUS.

Juxta Vacillationem Dentium & Gingivarum, affectus frequens in Scorbuto est *Dolor Dentium Scorbuticus*, isque contumacissimus Gingivas exulcerans, & etiam subitò Dentes erodens. Conveniunt in tali Scorbutico Dentium dolore Radix Bistortæ & Filicis, Folia & Flores Salviæ, Folia & Flores Rorismarini, Folia Rutæ, Plantaginis & Hyoscyami in Aqua vel Vino decocta, vel addatur parum Aceti, addendo simul Colaturæ adhuc calidæ Succum Cochleariæ vel Beccabungæ, & ita pro collutione Oris usurpetur. Sedum minus, seu vermiculare admodùm prodest, quod quidam colligere volunt, ex signatura Dentis & Gingivarum in Foliis: imprimis Succus Sedi vermicularis expressus egregium est Remedium in stomacace, & in dolore Dentium Scorbutico. Decoctum Foliorum Pini cum spiritu Cochleariæ acuatum pro Gargarismate etiam egregiè confert. Quòd si dolor simul malas torqueat, tempora & reliquas vicinas partes afficiat, commodè dictis locis illinitur *Spiritus Cochlearia secundarius* se phlegmaticus cum *Spiritu Lumbricorum terrestrium* ana.

§. III.

ORIS ET FAUCIUM ULCERA SCORBUTICA.

Non rarò etiam *Oris ulcera*, non minùs, quàm in Lue Venerea, infestant Fauces Palatum partesque vicinas. Contra hæc præter Linimenta jam dicta, ad Unguentum Ægyptiacum, cum Melle vel Lacte vel Vini spiritu dilutum, & locis exulceratis cum Penicillo admotum, accedendum. Singulare & egregium hic est Gargarisma RULANDI, qui

℞. *Aqua commun.*
Hydromel. ana ℔i.
His addit
Alumin. ʒß. ad ℥i.
Ebullire permittit, & hoc decocto mane à meridie post pastum vel vesperi colluatur Os, & ita sanantur Ulcera Oris.

Vel

Vel

℞. *Aqua Nafturt. aquat.*
Plantag. ana ℥iß.
Nicotian. ℥i.
Spiritus Salis ℈i.
Ung. Ægypt. ʒiii.
Mell. rosat. vel *rutac.* ℥i.
Syr. Flor. Aquileg. ℥ß. M. D. S.
Miatura Os mundificans.

Summitates Pini his adjectæ erunt quoque proficuæ, quia hæ virtute balsamica instar Terebinthinæ ad hæc Ulcera sananda multum conferunt. Nec Aqua Viridis *Plateri* negligenda, quæ absque periculo usurpatur.

§. IV.

MACULÆ CUTANEÆ SCORBUTICÆ.

Dixi, quòd in superficie Artuum & Partium eaternarum *Maculæ scorbuticæ* subinde erumpant coloris varii, & quod earum eruptio sit proficua ex eo, quia sint semper bonum Signum malæ Causæ foras erumpentis. Opera ergo danda est ut conserventur in superficie corporis, & promoveantur, expellendo eas per cochleariam & Fumariam. Quia autem Lympham acidiorem tamquam causam agnoscunt, ad has Maculas expellendas internè conveniunt omnia, quæ Acidum absorbendo ac edulcorando sanguinem purificaot. Præmissa igitur purgatione leni Mercuriali præscribantur Antiscorbutica, Sale volatili acriori turgida, ut Massa sanguinea purificetur ae floridior reddatur, quæ inter est Essentia Fumariæ simplex, & imprimis composita, Essentia Helenii, Persicariæ cum spiritu cochleariæ permista, Tinctura Florum Aquilegiæ capellens hie etiam convenit, non minùs quàm Emulsio seminis Aquilegiæ: *Tinctura Corallorum Antiscorbutica* reliquis præfertur; egregiè enim promovet exclusionem, valdeque conducit; quæ etiam in purpura puerperarum, de Malignitate Scorbuti plùs mioùs participante egregiè confert. Curavi aliquando Puerperam purpura Scorbutica afflictam. Signa erant, quod purpura rubicunda se eahibebat, & erumpebant pustulæ copiosissimæ Aquosæ. Hane, inquam, curavi Tinctura Coralliorum Antiscorbutica, quæ expulit pustulas & purpuram copiosam Adeoque & hic erit egregia. Aliàs nota est differentia Macularum Scorbuticarum. In *Maculis Rubris*, internis remediis addendus venit succus Acetosæ, ipsa Acetosa, Acetosella, & succus citri: In *cæruleis & Lividis* cochlearia, & ea hac parata Medicamenta, optimè cooveniunt; item Tinctura coralliorum Antiscorbutica, quæ dictas maculas potenter eapellit. Hisce interponantur diaphoretica terrea, Acidum temperantia & absorbeotia, cornu Cervi sine igne, Corallia rubra præparata, cinnabaris Antimonii Antimonium diaphoreticum, simplex & martiale, Bezoardicum joviale; Antihecticum *Poterii*, Myrrha, Flores sulphuris, &c. e. g.

℞. *Cornu Cervi sine igne* ʒiß.
Corall. rub. prap. ʒi.
Antimonii Diaphor.
Flor. Sulphuris,
Cinnab. Antimonii, ana ʒß.
Myrrh. el. ℈ii.
M. f. pulvis: S.
Pulvis Eapellens pro aliquot vicibus.
De hoc quotidie bia vel ter à ℈j. ad ʒß.

Quòd si expulsæ sint Maculæ, sponte evanescunt; sin verò pertinaces resistant, nec evanescere velint, utut oihil mali in recessu habeant, quibusdam tamen cutis nitori studentibus sunt molestæ, & etiam interdum majores ad eacoriationem disponunt partes; sobinde necesse estut removeantur: quod fit optimè per Linimentum, patatum ea pulvere sinapi cum Aceto in Linimenti liquidi formam redacto: hoc enim in Balneo vel lecto post sudorem illitæ Maculæ subitò disparent, quod etiam conducit io *Maculis Hepaticis*. Quòd si acrius fuerit, ad modum TIMÆI *von Guldenklee* convenit linimentum sequens.

℞. *Pulv. sem. Sinapi subtiliss.* ℥iß. ad ℥ii.
Olei Amygd. amar. rec. ℥ß. ad ʒvi.
Succi Citri rec. q. s.

M. F. linimentum, contra maculas scorbuticas, (etiam vulgò dictas *Maculas hepaticas*) egregium, quo post sudorem Maculæ fricatæ ter vel quater de die, evanescunt.

Plura Externa *sequenti Artic. 7. ubi de affectibus Cutaneis*: Vid. hic HORSTIUS *in Observ. p.* 401. TIMÆUS *von Guldenklee in Epist. p.* 229. DECKERS *Comment. in Praxin Barbette*, ubi Medicamenta nonnulla Externa extant. His quoque associari potest infallibile hoc: e. g.

℞. *Rad. Irid. Flor.*
Helleb. albi ana q. s.
Pulverisata misce cum *Melle Virgineo* vel *Oleo Amygdal. amar.* io Unguentum.

B. D. D. MICHAELIS arcanissimum Remedium in usu erat sequens:

℞. *Flor. sulphuris* p. ii.
Camph. p. j.
Arena ad pondus omnium.
Sublimabat, & cum *Aqua Scrophularia* inungebat.

§. V.

PRURITUS CUM PURPURA.

Non rarum est, quod scorbutici in ambitu Corporis patiuntur *Pruritum* rodentem cum eruptione quasi *Purpura* in loco calido, quæ in frigido denuo disparet, *idem haret inter cutem & carnem, mordetque instar Urticarum.* Pro Escretione intercutanea promovenda nibil melius est Decocto summitatum Pini, expectando Sudorem, qui multum expellit. Externè Canis linctura Maouum ac Pedum laudatur in M.A.N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obs.* 31. quæ ad Maculas cutaneas confert.

§. VI.

CRURUM DOLORES SCORBUTICI.

Præ ceteris notum est, quòd *Doloribus* frequentissimis, iisque variia, stipatus sit Scorbutus, qui Dolores nunc sunt *fixi*, nunc *vagi*. Dolores Fixi sæpissimè Abdomen, sæpè etiam Crura infestant. Ad *Dolores crurum*, qui magis sentiuntur tempore vespertino & nocturno, sudorifora appropriata sunt optima, præmissa subinde in priocipio Venæsectione Brachii & Pedis oppositi, aut etiam Cruris ægri, si nempe maturè iostituatur, avertendo quasi aut derivando contentorum motum; potiùs tamen in Brachio, quod benè notandum; sicuti etiam omnia ea conveniunt, quæ postmodùm circa Arthritidem vagam explicabuntur. Speciatim præ cæteris internè conducunt Spiritus Tartari volatilis seu Carminativus, Spiritus Theriacalis camphoratus, &c. cum spiritu cochleariæ, aut Nasturtii, spiritum Baccarum Ebuli aut sambucis, aut spiritu Antiscorbutico mistus. Essentia Sassafras mista cum spiritu Cochleariæ aut Antiscorbutico quocumque ad dr.i. assumatur, addeodo subinde Essentiam Opii, aut grana aliquot Laudani opiati, ad compescendam Doloris ferociam: e. g.

℞. *Essent. Ligni sassafr.* vel *succini sassafr.* ʒii.
Spiritus Antiscorb. ʒi.
Ess. Opii tartarisat. ʒß. ad ʒi.
M D. S.
Essentia Antiscorbutica.

Convenit item Decoctum Ligni Sassafras aut summitatum Pini cum radice Chinæ: e. g.

℞. *Ras. ligni sassafr.* unc.iii.
Cort. Lign. sanct. unc.i.
Rad. china elect.
Sarsaparil. ana unc.ß.
Stent in insusion. cum *Aqua simpl.* ℔iii.
Mane coqu. Vase clauso, suo alembico munito.
Colaturæ ferventi infuode
Herb. scord. M. iii.
Rad. Liquirit. unc. i.
Polypod. ʒvi.
Stent per diem & noctem, mane coletur, Colaturæ addatur Liquor per alembicum prolectus. D. S.
Potio antiscorbutica.

Externè conveniunt Fomenta, tam humida quàm sicca. Humida parentur ex Decocto Althææ, Abrotani, Fumariæ, Beccabungæ, pulegii, Hyssopi, Cochleariæ, Salviæ, Sabinæ, Nasturtii, Floribus Chamomillæ, Sambuci, & Baccis Iuniperi: v. gr.

℞. *Herb. salvia*,
Flor. chamomil.
Samb ana M. ß. ad M. i.
Herb. Nasturt. aquat. M. j. ad iß.
Coqu. in s. q. *Lactis* vel *seri Lactis*, vel *Aqua comm.* pro Fotu calido cum linteis multiplicatis applicando. D. S.
Fomentum Leniens.

Aut etiam coq. in forma Cataplasmatis & ita applicetur.
D. S.
Cataplasma Leniens.

Item

Digitized by Google

Item Flores Sambuci, quibus adduntur aliquot Folia hyoscyami, in Lacte cocti commendantur admodùm ad scorbuticum crurum dolorem.

Aut fiat Cataplasma ad imitationem D. MICHAELIS:

℞. *Rob. Junip.* unc. i.
Succ. inspiss. *Flor. Chamom.*
Sambuc.
Nasturt. aquat. an. unc. ß.
Coqu. in s. q. *Lactis coagul.*
F. l. a. Cataplasma.
D. S. ut antè.

Sed quoniam non æquè omnia Subjecta ejusmodi Fotus humidos ferunt, Fotus siccus fieri potest, v. g. *sacculus* qui calefactus imponatur.

℞. *Milii* M. iii.
Salis commun. M. i.
Furfur. tritic. M. ii.
Summitat. absinth.
Flor. Chamom. ana M. i.

Includantur Sacculo, quo dolor Brachii gravissimus refertur curatus, in M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Obs. 94. pag.* 133. Milii quantitas ad ℔ß. & ℔i. augeri potest, uti etiam quantitas salis ad unc. vi.

Horum loco *Spiritus* possunt commodè illiniri calidè; qua ratione spiritus Baccarum Juniperi camphoratus TIMÆI *von Guldenklee* externè illitus etiam est elegans contra hos Dolores: vid. ejus *Epist. p.* 368. spiritus Salis Ammoniaci cum Calce viva, vel, qui omnium optimus, spiritus lumbricorum terrestrium, (sunt appropriati) cum duplo, triplo vel quadruplo Aquæ Articularis ad extrà mistus, & ita crebriùs illitus, est optimus, cavendo, ne acriora sint Ingredientia. Galbanetum *Paracelsi* cum spiritu Tartari mistum & circulatum, hinc leniter affrictum, externè Dolores crurum fixus sedat. Facit huc Pediluvium *Mynf.* contra dolores crurum. Imprimis singulare quid obtinet Lixivium Coriariorum, cum dimidio Urinæ humanæ mistum, in forma Humoris vaporosi: (*Balneum vaporosum: crura operiuntur, ne vapor abeat*) Est singularis efficaciæ. vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Observ. 22. 9.* Tandem *Vinacea* & *Infessus Vinaceorum* calidorum, ut probe incalescat Membrum dolorosum, singulare quid obtinent in corrigendis Doloribus Artuum: quando scilicet fermentatione spontanea probè incalescunt (si non sponte incalescunt, aspergatur calx viva), pars affecta immersa probè sudet, qua abstersa Æger in lectum calidum se conferat; donec sponte cesset Sudor, & si opus est, ulterius sudet, & sic mirificè hi dolores sistuntur; mirabile levamen est. Ultimò horum loco *Balneum ex formicis*, earumque Cubile, itidem hic est egregium. Denique aliis irritis Thermarum Aquæ, aut Balnea ex Luto Thermarum, aut Thermæ Artificiales ex Sulphure & Calce viva paratæ, pro lotione dolentium membrorum sunt convenientissimæ; Sed probè notandum, præmissis præmittendis, Vesicatoria in aut prope locum magis dolentem applicata subinde multum conferre in hujusmodi fixioribus & contumacioribus torturis.

§. VII.

COLICA SCORBUTICA ET NEPHRITIS NOTHA.

Inter alia *symptomata scorbutica* eminet quoque *Ventris dolor, colica & Iliaca Passio*, qui sunt Affectus acerbissimi interdum adeò atroces, ut duos exinde rupturam peritonæi passos EUGALENUS *pag.* 86. perhibeat. Variè affligit Ægros, utplurimùm conqueruntur, circa Vertebras Dorsi se pati Dolores Lancinantes & Lacerantes, unde totum Abdomen cruciatur, & spasmodicis convulsionibus ad dorsum usque, ubi imprimis mesenterium annectitur, se manifestant: subinde Umbilicus ad interiora versus retrahitur, & Ægri jacent incurvati, interdum totum abdomen tumet, & licèt Ventris exspirent Flatus, tamen levamen non sentiunt.

Facit huc *Nephritis Notha*, in qua omnia ferè Nephritidis adsunt symptomata, etiam Urinæ Ardor atque suppressio, cum Dolore Lumborum circa Renes in regione hypochondriaca ac Perinæo exquisitissimo, nullo licèt præsente Calculo. Frequenter enim decipiuntur Ægri, æquè ac Medici, ut putent, se laborare Nephritide, sed malè; Et utut Urina supprimatur, non tamen statim adest Calculus. Complicati quidem interdum sunt Dolores Nephritici & Abdominis, interdum seorsim affligunt. Conqueruntur de angustiis Cordis: imo subinde eadem Symptomata, quæ Mulieres hystericæ: & utut cessent Dolores Nephritici & Abdominis tempore tamen extra paroxysmum conqueruntur de Doloribus lancinantibus & lacerantibus circa Regionem Lumborum, donec variæ Causæ externæ evigilantes Parotidem inferant.

Dolor hic simpliciter oritur ex Spasmis seu Motibus convulsivis Intestinorum, Mesenterii, & Partium nervosarum annexarum, ab acri scorbutico sale vellicatarum; in quibus imprimis Regio Lumbaris mirè lacerari & affligi solet, quarum fundamentum hæret in Plexu Mesenterico nerveo & ibi consitis Glandulis, quæ Plexibus nerveis Mesenterii vicinæ sunt, ubi varios Dolores inferunt, & simili cursu abdomen occupant.

De hac *Nephritide Notha* nemo meliùs, quàm DRAWIZIUS scripsit: notabilis est locus.

Quoad *Curam* horum Dolorum, in paroxysmo duæ *Indicationes* observandæ sunt,

1. *Intestina leviter abstergenda* blandis injectis & assumptis.
2. *Convulsivi impetus & Spasmi* in intestinis & Membranis Abdominis, tam generalibus quàm specialibus Antiscorbuticis, imprimis volatilibus oleosis, & opiatis & temperatis compescendi sunt, internis & externis.

Extra paroxysmum *scorbuti cura* primariò attendenda: & in specie post *Martialia* Remedia, & ex *Pino* sunt optima idque cessante paroxysmo, aut extra eum.

Quoad primum scopum: quovis Morbi statu à purgantibus fortioribus planè abstinendum & cavendum, quia maximè nocent, Symptomata spasmodica exasperant, & Dolores exacerbant, ac non raro hinc Fæcum per os rejectio contingit.

Cum verò Alvus subinde pertinaciter sit clausa, usurpentur saltem blandè *Abstergentia* Intestina, inter quæ eminent passulæ & omnia passulata, Serum Lactis, imprimis caprini, aut Lac caprinum cum saccharo & spiritu Salis Ammoniaci mistum, ad demulcendam Acrimoniam Salis scorbutici, istas convulsiones spasmodicas in abdomine excitantis Oleum Amygdalarum dulcium recens, aut Olivarum, in quo Rosæ pallidæ fuerit infusæ, ad unc. ii. vel iii. vel solum, vel in Jusculo gallinaceo, Jure Pisorum, Decocto Radicum Althææ aut parietariæ haustum, aut Sperma Ceti cum iis assumtum, egregiè temperant Acrimoniam Salinam, blandè alvum leniunt, & intestina abstergunt. Quoad passulata in alvo nimis obstructa, vid. TIMÆUS a *Guldenclee in Epist. pag.* 236.

Vel

℞. *Tamarind.* unc. iß
Coqu. in s. q. *Seri Lactis* ad mens. i.

Si verò dolores hi adhuc in principio fuerint, leviter tantùm affligant, & alvus nondum constipata, statim purgantibus materia vitiosa educi debet, illam primo attemperando per absorbentia & temperantia ut, Oleum Amygdalarum, Sperma Ceti, Lapillos Cancrorum, Solutione Martis cum Succo Pomorum, &c. singularis verò est Encheirisis, quam RIVERIUS *Prax. l. 10. c. 1.* commendat, scilicet ut Purgantibus Opiata commisceantur, quibus mediantibus primò somnus inducitur, hincque Alvo soluta paroxysmus sedatur.

Quoad *alterantia*: variant hæc pro diversitate Acrimoniæ peccantis, quæ modò absorbentia minusque acria, modò sulphurea, oleosa aromatica, & salia volatilia admittit. Si enim humores rodentes, ac æstuantes magis fuerint, convenient Alterantia Absorbentia Terrea & marina, v. g. Lapides Cancrorum, Mater Perlarum, Maxillæ Lucii Piscis Corallia rubra, margaritæ, martialia, Unicornu sine igne, Ebur sine igne, &c. item serum lactis tepidum, aut in quo Radix chinæ cum ana florum Borraginis, & part. ii. florum Tunicæ decoctum, cujus usum pro obtundendo sale acri acido singularem frequentiùs observavi. Vid. DRAWIZIUS *l. a. pag.* 224. Aut loco hujus Emulsiones seminum 4. frigidorum majorum cum semine papaveris albi & Ebore sine igne: Aut his substituendum saccharum saturni, & ex hoc parata Tinctura Antiphthisica, quæ omnes rodentes & æstuantes humores singulariter temperant observatis tamen illis circumstantiis, quas DRAWIZIUS *l. a. pag.* 126. indigitat. Sin tartarus areniformis simul in Urina compareat, frustraneus est Lenientium usus, nisi per Diuretica moderatissima & abstergentia ille priùs tollatur scilicet per Terebinthinam Syr. de Althæa *Fern.* Emulsiones seminum 4. majorum & Papaverum albi, Violarum, ac Lapillos Cancrorum &c. Præterea ad convulsivos impetus sistendos conveniunt salia volatilia oleosa cum Opiatis mixta, quorum formulas videbitis *suprà sect. 11. de colica.* In specie Remedia ex Castoreo, cochlearia, & corticibus Aurantiorum, aliisque Carminantibus sunt optima, nempe

Digitized by Google

pe Syrupus, Aqua, &c. Corticum aurantiorum. Præ cæteris vero Ess. Cort. Aurant. mista cum Ess. Castorei & spiritu cochleariæ est elegans. Spiritus salis Ammoniaci mistus cum spiritu cochleariæ, item cum spiritu Anisi, & benè circulatus ac unitus, etiam convenit. Spiritus Nitri cum spiritu Coclearim unitus & dulcificatus dat spiritum Nitri dulcem cochleariatum contra Dolores Ventris scorbuticos: Imo si diutiùs duret Paroxysmus, Martialia sunt usurpanda. Denique spiritus carminativus de Tribus cum spiritu cochleariæ mistus, etiam cum Vehiculo antiscorbutico appropriato assumtus, est nobilissimus in abdominis Doloribus. Loco spiritus carminativi potest etiam sumi spiritus Tartari volatilis mistus cum spiritu cochleariæ vel cum spiritu Lumbricorum terrestrium, qui in sero Lactis assumti sunt optimi; Spiritus enim Lumbricorum terrestriom, & cum hoc parata Essentia contra arthritidem vagam, sunt egregia in Doloribus Ventriculi, abdominis, aliisque scorbuticis. Item Elixir Proprietatis antiscorbuticum non incommodè usurpatur. Quibus subinde præmissis præmittendis, Landanum Opiatum, Laudanum Hystericum, aut Essentia Opii, consultò addi possunt: v. g.

♃. *Aqu. Carminat. Dorner.*
Antiscorbut. ana ℥ii.
Spirit. Cochlear.
Carmin. de Tribus ana ʒi.
Ess. Opii ʒß.
Syr. Cort. Aurant. ʒvi. ad ℥i.
M. D. S.

Mixtura antiscorbutica contra Dolores abdominis.

Præ cæteris *externè* clysteres cum cataplasmatibus, Fomentis, ac Linimentis antispasmodicis magno emolumento sunt; unde clysteres Lactei, tam simplices quàm terebinthinati, sunt perquàm proficui. Fomenta ex Lacte cum anodynis & scorbuticis, cum anodynis v. g. Floribus Chamomillæ, Sambuci, summitatibus absinthii, Anethi, Althææ, Mercuriali, Parietaria, Radicibus Helenii, Baccis Lauri, Foliis Hyoscyami, &c. sunt egregia. Hæc enim & similia mista pro Clysteribus Lacteis coquantur, & vel Ventri aplicantur, vel Decoctum sub forma Clysteris addito Oleo Violarum, Rosarum, ac Vitellis Ovorum injiciatur. Vel fiant Clysmata ex Lacte, vel solo vel medicato, cum Appropriatis quibusdam addito Sacchano; imprimis Lac, in quo dissoluta Terebinthina cum Vitello Ovi est egregium in Abdominis Doloribus, idque imprimis, si diu retineatur. Vel fiant *Clysmata ex sero Lactis*, quibus additur *castorei* dr. ß. vel ℈ii. ad dr. i. cum *syrupi Papav. albi* ℥i. ad ℥. ii. vel cum *Requie Nicolai* ad ʒii.; sic enim fit Clysma appropriatum, & admodùm dolores leniens: Aut injiciantur clysmata carminativa anodyna & Terebinthinata *suprà sect. 11. ubi de colica, item infrà sect. 20. cap. 2. Membr. 2. ubi de Nephrit. Doloribus* præscripta: Vel

♃. *Herb. & Flor. Chamomill.* M ii.
Althaa M i.
Sal. Tart. vel *Cin. clav.* ʒi.
Coqu. in s. q. *Lactis*.
Colaturæ unc. viii. adde
Mell. Mercurial. vel *rosat.* unc. i.
M. pro Enemate:
D. S.
Clyster Leniens.
Vel

♃. *Herb. Alth.*
Aneth.
Mercurial. ana M. i.
Cin. clavellat. ʒi.
Coqu. in s. q. *Lactis*.
Colaturæ adde
Ol. Violar.
Lilior. alb. ana unc. ß.
Vitell. Ovi. No. i.
M. f. Clysma:
D. S. ut suprà.
Vel

♃. *Summit. Absinth.* Mj.
Herb. Cochlear.
Hyoscyam.
Flor. Chamomill.
Sambuc. ana Mß.
Rad. Angelic. unc. i.
Bacc. Laur.
Juniper. ana ʒvi.
Coq. in s. q. *seri Lactis*:
Colaturæ unc. viii. adde

Ol. Lilior. alb.
Cochlear. ana unc. ß.
Vitell. Ovi No. j.
Elect. de Bacc. Lauri unc. i
M. pro Enemate.
D. S. ut suprà.
Vel

♃. *Lact. bubul.* vel *Decocti Flor. Chamom. cum Lacte & Sale Tart.* unc. viii. ix. ad x.
Terebinth. cum Vitello Ovi ʒiii. vel unc. ß.
Theriac. Androm. (propter Opium) ʒi. vel ʒii.
Sacch. ʒii. vel ʒiii.
Mell. rosat. unc. i.
M. f. Enema.
Vid. *Institutiones*.

Sin Clysteres nil præstent aut planè retineantur, ab ulteriori eorum usu desistendum, & solis Fomentationibus aut Balneis negotium tractandum, Folia Hyoscyami his addendo: vid. DRAWIZIUS *pag.* 315. Per reitirata quippe atque retenta Enemata Intestina magis inflantur, hincque Dolor augetur. Quòd si verò spasmi Intestinorum ab usu clysterum aliquantum remittant, illis insistendum, & Purgantibus potentioribus iidem acuendi sunt. Jungitur ulteriùs Oleum Lumbricorum terrestriom, Oleum Cochleariæ, Oleum Chamomillæ, &c. quæ ipsa Olea etiam externè in Dolore Hypochondriorum circumscripto (*sub costis brevioribus*) optimè conveniunt & conducunt; quibus in Nephritide Notha Oleum Scorpionum, Unguentum de Liquiritia, Althææ, &c. addendum. Reliquis præfertur, *Galbanetum Paracelsi* seu Oleum destillatum ex Galbano & Terebinthina externè Regioni Umbilicali largiter calidè illitum est efficacissimum, imponendo desuper Laterem calefactum; vel Emplastrum de Galbano usitatum seu Matricale, malaxatum cum Oleo destillato Succini, Philosophorum, Oleo Tartari, Castorei, Chamomillæ, vel cum Balsamo Peruviano, est optimum. Nam eadem Externa, quæ in Passione Hysterica usurpari possunt, conveniunt etiam in Doloribus hisce Abdominis; imprimis in hujusmodi Doloribus, ubi cum Nephritide Notha seu Doloribus Dorsi Lumbaribus, circa Os Sacrum conjunctis & quasi Ischiadicis, optimum est Emplastrum Diasulphuris *Peteris*, quod aliàs præmissis præmittendis internis nobile est Remedium ad Ischiadem: vid. *infr. L. 2. sect. 3. cap. 3. artic. 3. ubi de Paralysi*: Valdè conducit in casibus scorbuticis ex Observatione propria, Lumbis applicatum, sed Glutinis instar adhæret. Compositio est talis: v. g.

♃. *Pic. naval.* ʒii.
Flor. sulphuris,
Terebinth. ana ʒii.
Succini,
Mastich. ana dr. i.

Liquefacta misceantur pro Cerato, in forma quadrata applicando Loco dolenti, gestetur aliquandiu, & in dictis Affectibus est egregium; elevat interdum Pustulas, sed nihil nocet.

DRAWIZIUS ejusmodi Emplastra planè rejicit. Nonnulli tamen eo modo suadent, ut modò applicentur, modò iterum removeantur. Ubi deficiunt talia, Fotus humidi & Cataplasmata adhibeantur, qualia parantur ex *Baccis Juniperi, Floribus sambuci, Nasturtii, Hyoscyami* & similibus, qualia vid. *supr. sect. 11. ubi de colica*; v. g.

♃. *Flor. chamomill.*
Sambuc. ana Mi.
Fol. Hyoscyam. M. ii.
Rad. Helen. unc. ii.
Bacc. Lauri unc. i.
Incisa & contusa D. S.
Species ad Fotum.

Coquantur in Lacte, & dictis modis usurpetur.

Præ cæteris tamen convenit Fotus toti abdomini insternendus ex Foliis Hyoscyami in Lacte coctis, de quo vid. DRAWIZIUS *Tr. de scorbuto p.* 315. aliis irritis *Insessus* in Decocto Emollientium & carminantium fiat, commendatus à TIMÆO *von Guldenklee in Epis. pag.* 236. Lacti incoquendi, imprimis Cancri fluviatiles, tam pro usu Fotus, quam pro usu Injectionis.

Extra paroxysmum radicalis Cura Scorbuti postmodùm est attendenda, ubi præter *Martialia & antiscorbutica*, imprimis *Remedia ex Pino* conferunt. Decoctum strobilorum Pini aut Baccarum Juniperi, sudore aliquoties repetito, cum Emplastro de Pice sola sufficiunt pro curandis his abdominis Doloribus, ne recidivent. Horum defectu *Laticinia* cum scorbuticis usurpanda sunt, præmissis *Martialibus* extra Paroxysmum: Nam Dolores solent præcavere, aut imminen-

Digitized by Google

tes sistere. De Nephritide Notha vid. DRAWIZIUS *de scorbuto*, M. A. N. C. *ann.* 3. *Observ.* 44. *p.* 73. ubi spiritus salis Ammoniaci & Lumbricorum terrestrium, item Essentia Nephritica è Ligno Nephritico, cum spiritu salis Ammoniaci & Fragorum extracta, commendatur, propinanda in Aqua Petroselini, in qua Crystallus candefacta extincta.

Vetula 82. annorum laborabat gravi Dolore Abdominis scorbutico reverà Convulsivo, una cum vagis Artuum Lancinationibus: huic pro leniendo Paroxysmo præscripsi;

℞. *Aqu. Lil. convall.*
Flor. Til.
Menthæ ana ℥i.
Mag. Corall. cum succ. Citri ʒi.
Spirit. Sal. Ammoniaci ʒß.
Cochlear. ʒi.
Laud. opiat. ferm. gr. v.
Syr. Cort. Aur. dr. vi.
M. f. Potio aliquot vicibus haurienda: cui sociatum Clysma blandè emolliens & laxans.

Vesperi verò ordinabam:

℞. *Mag. Corall. cum succ. Citr.* ℈ß.
Castor. gr. iv.
Laud. opiat. ferm. gr. ii.
Cum *Ess. Castor.* f. Pilulæ, quæ egregiè contulerunt.

Sedato Paroxysmo pro evacuanda Vetula præscripsi:

℞. *Gumm. ammon. in aceto solut. depur* ℈ß.
Mercur. dulc. gr. vi.
Extr. Troch. alhand.
Laud. ferment. ana gr. i.
M. f. Pil. quæ itidem egregiè contulerut.

§. VIII.

ARTHRITIS VAGA SCORBUTICA.

Juxta Dolores hos etiam familiare est scorbuti symptoma, Dolores nempe vagi Arthritici, seu *arthritis Vaga*, qui imprimis sunt molesti scorbuticis. In locis ubi scorbutus est familiaris, sic solet appellari: Ubi verò rarus est, ibi apud Practicos subinde sub nomine *Dolorum artuum à Rheumatismis* seu *Defluxionibus* natorum, qui ordinariè sunt scorbutici, veniunt: Veteres dicunt Rhoumatismum *Reissen in Gliedern, Giebt*. Reverà ergò cum Arthritido vera convenit, accidentibus saltem variat. Differe scilicet hæc arthritis Vaga ab arthritido Vulgari propriè sic dicta, seu Podagra: Nam utut non raro etiam scorbutus Podagræ, seu Arthritidi Vulgari se associet, ita ut etiam Arthriticis, seu Podagricis Antiscorbutica Remedia non sint incongrua, & cum successu applicentur; nihilominùs tamen Arthritis Vaga scorbuticis magis propria est: Deinde & in hoc differunt, quòd *arthritis Vera* sit constans, seu in parte, quam semel occupavit, successivè sua tempora absolvat; *arthritis* verò *Vaga*, quatenus scorbutica, inconstans est, & fixam sedem non habet, & simul Musculosas partes atrociùs infestare solet, modò in hanc modò in illam partem irruens, jam in Pedes, jam in Brachia, in specie si forsan per externa Frigida admota repellatur, ex improviso evanescit, modò redit: Interdum fulminis instar Articulum locaque vicina occupat, interdum citò disparet. Curiosum est, quòd fricatione Panni calidi Dolores mox remittant, sed mox in alio loco se manifestent. In Arthritide Vera successivè oriri solent *Nodi* seu *Tophi*, Germ. *Knotenund Beulen*, difficulter curabiles; in Vaga verò non, & utut etiam Tumores interdum observentur (nam fuerunt observati instar Ovi Gallinacei); nihilominùs tamen faciliùs discutiuntur & disparent, cùm tumores tales non sint propter Materiam contentam, sed propter Contracturas spasmodicas, nunc constantes sunt, nunc inconstantes, modò evanescunt, modò denuo comparent. *Dolores* hi nunc sunt *simpliciter Lacerantes*, nunc *Profundi*, *Osteocopi*, subinde nocturno tempore per modum Febriculæ plùs minùs lentæ affligentes, utut sint maximè *Fixi* & quandoque *Vagi*. Terminatur Arthritis Vaga nunc per *sudores & Urinam*, nunc eam excipit Excretio cutanea instar *Purpuræ*, & tota superficies Corporis fit aspera; loco cujus interdum *Excrescentia purum*, item *Pustulæ* superveniunt, quæ subinde excrescunt. Notabile est, quòd si arthritidem Vagam excipiat talis Purpura, quod ægri tantum *Pruritum* percipiant, ut etiam fricando Cuticulam detrahant; Talis Purpura est cum *Rubore* Corporis totius instar Erysipelatis. Non rarum est, imprimis in nostro Climate, quòd *arthritis Vaga sit complicata cum scorbuto*, unde Dolores, & symptomata graviora esse solent. Arthritis Vaga hæc, præter Dolores in articulis, simul solet affligere, in specie dum recrudescit Paroxysmus, cum *gravissimis anxietatibus Præcordiorum*, quod fit in principio Paroxysmorum: Adest sitis clamosa, sudores, totius Membri movendi Imbecillitas, Dolores lancinantes, magis pungentes.

Fundamentum hujus Pathematis est *sal scorbuticum vellicans* Fibras nerveas motrices, Carnem, & imprimis Periostium, minùs tamen affligens Partes tendinosas in articulis, *Notetur autem hic error ingens* MOELLENBROCCII, sal hoc scorbuticum asserentis aliquod volatile, exinde quòd subitò è Parte in aliam transmigret: Nam reverè symptomata hæc non oriuntur a sale, è Parte in longè dissitam volitante, cùm constet, salia omnia in Corpore esse fluida, & moveri secundùm motum Humorum ordinarium; sed ex consensu Nervorum, cui omne id est attribuendum, quod HELMONTIUS per Morbos Potestativos explicat, quando v. g. affecto Ventriculo Cerebrum & aliæ Partes afficiuntur

Pro *Cura* ergò observandum, ut in paroxysmo

1. *Impetus Spirituum & Humorum*, occasione salis scorbutici excitatus, *refraenetur*.
2. *Volatilibus appropriatis*, nunc Urinosis, nunc Oleosis amaricantibus, succurrendum, vel per Urinam, vel per sudorem, istud evacuando.
3. Paroxysmo declinante Remediis *ex fixo sudoriferis* radici Morbi succurrendum; &
4. Extra paroxysmum præter *Diætam* convenientem, *Lacticiniis* præ[illegible]m Mali Recidiva præcavenda.

I. Quoad primum, *pessime faciunt, qui in Principio Paroxysmi usurpant Volatilia*; frustranea enim sunt; potiùs ergò in principio & Incremento *Venæ sectio*, nunc Revulsoria respectu partis affectæ, nunc aversoria, subinde cum fructu singulari instituitur, si Ægri conditio ferat; non tamen cum tanto excessu, ut facit SYDENHAM *in Observ. pag.* 409. nec in Latere aut Membro affecto, sed in opposito, ne circumstantia hac neglecta illud eveniat Malum, quod HORSTIUS *l.* 8. *Observ.* 16. in Matrona quadam observavit. præsertim convenit, quando suspicio est sanguinis vel suppressi, vel evacuati, & in specie quando Menses suppressi sunt. Loco Venæ sectionis Cucurbitulæ scarificatæ optimæ sunt: sicut etiam *Vomitus* in genere in principio hujus Mali egregiè convenit. Hinc præmisso *Clysmate*, præsertim, si Anxietates præcordiorum urgent, usurpanda sunt Fixa & impetum salis scorbutici peccantis refrænantia, qualia sunt alcalia, Marina & Testacea. Eminet hic *arcanum duplicatum Mynsichti*, cum quo simul usurpetur *antimonium Diaphoreticum* simplex & Martiale, vel *Cinnaboris antimonii*: item Lapilli Cancrorum, Maxillæ Lucii Piscis, Ossa humana sine igne, Dens Equi marini, &c. cum Opiatis: interdum Bezoardicum Minerale, Solare, &c. item aurum fulminans. Interdum adduntur *salia Fixa alcalia*, quæ nunc spontaneo sudore, nunc per Urinam levant Ægros, ita ut & symptomata remittant, & Dolores postmodùm sint mitiores. V. g. in motu materiæ nimis excessivo & plùs minùs perturbato, cujus indicia sunt Febris intensior, pulsus inordinatior, præcordiorum symptomata graviora, &c. præscribatur Diaphoreticum Opiatum.

℞. *Arcan. dupl. Mynf.* ℈ß. vel gr. xv. ad ℈i.
Antimon. Diaphor. ℈ß.
Laud. opiat. gr. i.
M. f. Pulvis.
Dentur 2. doses: S.
Pulvis arthriticus antiscorbuticus.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈i.
Antimon. Diaphor. Martial.
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Laud. Hyst. gr. vi.
M. pro duabus dosibus,
D. S. ut anteà.

Vel

℞. *Antimon. Diaphor. Martial.* ℈ii.
Cinnab. antim. ℈i.
Laud. opiat. gr. ii.
M. pro duabus dos.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Cinnab. antimonii* ℈i.
Auri Diaph. Poter. gr. xii.
Laud. Opiat. gr. ii.
M. pro duabus dosibus.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Antim. diaph. simpl.* vel *martial.* vel *Bez. mart.*
Cinnab. antimonii,

Arcan.

Arcan. duplic. ana gr. xv.
M. pro dosi expectando sudorem.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Lapid. Cancr. præp.* ℈i.
Cinnab. nativ. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. ii.
M. f. Pulvis.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Aqu. Fumar.*
Flor. Samb. ana ℥iß.
Spirit. Sal. Ammoniaci ʒi.
Arcan. duplic. ʒß.
Antimonii diaph. ℈i.
Cinnab. Antimonii ℈ß.
Syr. Scelotyrb. ʒvi.
M. D. S.

Potio Antiscorbutica pro aliquot dosibus.

Subinde & blando *Laxativo* primæ viæ abstergendæ veniunt. In motu Naturæ deficiente potiùs *Aromatica diaphoretica* Opiatis plùs minùs sociata, ut Essentia Lignorum, Theriacalis, Theriaca cum Osteocolla, &c.

II. Postmodùm fiat accessus ad *Volatilia*, eaque *Generalia*, cum *Scorbuticis* mixta, imprimis tamen fiat accessus ad Appropriata Volatilia, quæ inter *Lumbrici* antecellunt: Lumbrici enim terrestres unà cum aliis, sunt Specificum optimum, quod par sibi non habet remedium in hac Arthritide Vaga. Nam si Lumbricus vivus applicetur loco dolenti, in quo est Arthritis Vaga, hic ipse statim exilit, mirè circumgyratur, & tandem moritur, idque cum dolorum levamine, qua contorsione & expiratione Arthritis Vaga Scorbutica manifestatur; unde hæc impositio novorum Lumbricorum tandiu continuanda, donec Lumbrici non ampliùs, aut saltem non tam citò, moriantur, sic dolores egregiè sistuntur: videatur WIERUS *in Observ.* item HORSTIUS, FORESTUS, TIMÆUS *Von Guldenklee*, MOELLENBROCC *de Varis* & alii, qui hoc unanimi consensu affirmant, ejusque Phænomeni rationem WILLISIUS *de Scorb. c.* 9. exponit. Omnia ergò remedia ex Lumbricis parata, externè paritèr & internè, erunt optima. Internè usurpantur crudi, vel depurati & pulverisati: Sic Decoctum Lumbricorum terrestrium cum plantis appropriatis Antiscorbuticis in Vino laudatur à LOTICHIO: Vel, quod melius est, Lumbrici terrestres contusi Infundantur Vino vel Lacti aut ejus Sero, quod infusum colatum hauritur quotidie bis aut ter pro vario Ægrorum statu, & est remedium singulare & egregium contra Arthritidem Vagam. In Vino propinantur, dum Æger Vinum ferre potest, & si absit Febris; si verò adsit Febris seu Phlogoses, in Lacte. Pulvis *Asellorum* est probatus: Pulvis *Scarabaeorum* unctuosorum similiter commendatur contra Arthritidem Vagam. Sed quia talia Decocta & Infusa quandoque Ægri horrent, priùs præparantur Lumbrici. Lumbrici enim terrestres putrefacti resolvuntur in Liquorem, qui destillatus & rectificatus dat spiritum penetrantissimum egregium, & qui mira facit in Arthritide Vaga, dosi ad ʒß. in Sero Lactis, vel ipso Lacte. Cum hoc & ana spiritus corno Cervi Sale volatili acuati fit *Essentia contra Arthritidem Vagam D. Michaelis*, si nempe affundantur isti spiritus speciebus Artheticis appropriatis, & Nerviois exsiccatis, digerantur & filtrentur; & ita dant Essentiam egregiam contra Arthritidem Vagam, quam nunc solam ad ʒi. nunc cum *Essentia Pini* optimè exhibuit: sed aliquandiu continuanda, expectando sudorem. Convenit etiam *Liquor pistorius Lumbricorum*, in Vase Massæ Panis incluso paratus, qui datur ad ʒß. Quibus Carminativus de Tribus aliaquæ *Tartarea volatilia* addenda sunt:

Vel

℞. *Liquor. Terra fol. Tartari,*
Spirit. Sal. Ammoniaci, vel *Lumbr. terrest.* an. ʒii.
M. D. S.
Essentia Arthritica Antiscorbutica.
Dosis 40. vel 50. gutt.
Aut

℞. *Aqu. Serpill.*
Cemar. Abiet. vel *Pini Strob.*
Aqu. Cochlear. ana ℥i.
Ess. Catarrhal. ʒiii.
Spirit. Lumbr. terrestr. per putr. ʒi.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈i.
Saccini ℈ß.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
Laud. Opiat. gr. iii.

Syr. Rad. Helen. ℥i.
M. D. S.
Potio in Arthritide Vaga.

Capiatur cochlearim, expectando sudorem.
Facit huc Mixtura TIMÆI *Von Guldenklee* contra arthritidem Vagam Scorbuticam, quæ non est incongrua. Compositio verò est hæc:

℞. *Rad. Vincetox.*
Enula,
Aristol. rotund.
Zedoar.
Caryophyllat.
Paonia, ana ʒii.
Summit. Salvia,
Betonica,
Serpilli,
Abrotani,
Ruta,
Chamædr.
Chamæp. ana ʒi.
Flor. Anthos ʒiß.
Spec. Dia Moschi dulc.
Di-Anthos,
Latif. Galen. an. ʒi.
Sem. Citri ℈iv.
Theriac. Androm. ʒß.
Facul. Ari ℈iv.

Pulverisatis affunde *Vini spiritum* vel *Vinum Malvaticum* tantum, ut emineant 4. digiti, benè clauso Vase, stent in Digestione per aliquod tempus: Posteà abstrahe spiritum ad consistentiam Mellis; Reaffunde *spiritus Vini modo abstract.* ℥vi. adde

Spirit. Cochlear. ℥ii.
Nasturt. aquat. ℥i.
Rubi Idai ℥ß.
Ess. Lumbr. terrestr. ʒvi.

Digerantur per tres dies noctesque, filtrentur & serventur pro usu.

Dosis hujus Misturæ seu Elixiris est à ʒß. ad ʒi.

Videbitis hanc etiam in MOELLENBROCCIO, qui ex TIMÆO *Von Guldenklee* exscripsit.

III. Hisce etiam declinante Paroxysmo usurpatis conveniunt postmodùm remedia, quæ malum ex ipsis Artubus, quantum possibile, eradicant, & talia sunt *ex Pino* cum Antiscorbuticis mixta, Essentia Pini mista cum Essentia Lumbricorum terrestrium, aut cum Essentia contra Arthritidem Vagam, fit egregium remedium: e. g.

℞. *Ess. contra Arthr. Vag. Myns.*
Pini ana ʒiii.
M. D. S.
Essentia contra Arthritidem Vagam.

Loco horum tamen non inconsultò *Bacca Juniperi*, aut ex iis parata remedia propinentur, imprimis ex recentibus; nam & harum vis balsamica in Arthritide Vaga est egregia; unde Rob Baccarum Juniperi expectando sudorem, aut Decoctum Baccarum Juniperi & Radix Helenii laudatur à MOELLENBROCCIO *Tr. de Arthrit. Vaga.* In specie *Decoctum Centaurii minoris* & *Absinthii* in Sero Lactis est admodùm proficuum: (conf. M. A. N. C. *Ann.* 8. *Observ.* 84. *p.* 520.) præsertim cum Antiscorbuticis mixtum, expectando sudorem, est elegans. *Absinthium* imprimis & omnia ex Absinthio remedia, à GALENO laudantur in arthritide Vaga: item succus corticis Citri & corticis Aurantiorum. Præterea Carduus benedictus, Chamædrys, Chamæpitys & Sabina, radix Armoraciæ, Aristolochiæ rotundæ, Caryophyllatæ, Veronica, & radix Amarædulcis cum Antiscorbuticis mista, convenientia dant remedia. Necesse est subinde, ut etiam præscribantur Noduli Vino infundendi ex Antiscorbuticis. *Aqua Analthina* composita (descriptionem videbitis in SCHROEDERI *Pharmac. ubi de Aquis*) est magnæ commendationis contra arthritidem Vagam. Denique Mixtura simplex cum spiritu Cochleariæ permista, spiritus Salis Ammoniaci cum spiritu Antiscorbutico, spiritus Carminativus & similia sunt egregia. Decoctum Strobilorum Pini Curam ferè absolvit; sicut etiam Decoctum Radicis Chinæ & Sassafras insigniter conducit:

Vel

℞. *Cymar. resinos. Pinastr.* vel *Abiet.* ℥iii.
Rad. China in tal. incis. ℥iß.
(vel in subjectis serosioribus & humidioribus *Ras. Sassafras* ℥i. ad ℥iß.
Bacc. Juniperi ℥i.
Incis. & contus.

Coqu. in s. q. *aqu. commun.*
Colaturæ ℔iv. vel vi. S.
Potio in Arthritide Vaga.

De hoc Decocto capiantur ℥iv. mane in lecto expectando sudorem, & vesperi sub introitu lecti citra sudorem. Pro sapore ingrato corrigendo *Passulæ minores conquassata* addi possunt.

IV. Febris si non urgeat, *Lac caprinum*, in quo Cochlearia & Nasturtium bullierint, repetito usu est optimum: vid. TIMÆI *Von Guldenklee Epist. p.* 365. Nempe ut aliàs in quibusvis Morbis, ita in specie in Scorbuto, ejusque Arthritide Vaga benè observandus Materiæ Motus. Quòd si enim facilè sudent Ægri, & Corpus eorum benè madeat; Diaphoreticis volatilibus, vel Oleosis, vel Amaricantibus insistendum: sin minùs, Temperantibus potiùs, Lacti nempe ejusque sero; insistendum: quibus nunc Lumbricalia, nunc Antiscorbutica, socianda veniunt. Quoad *Diætam Lacteam* extra Paroxysmum: hæc equidem admodùm proficua est, sed necesse est, ut semper exactum Regimen Rerum Nonnaturalium observetur, ne in acutum Morbum Æger dilabatur: Conf. M. A. N. C. *Append. ad Ann.* 1. *p.* 35. & *Ann.* 2. *Observat.* 258. *pag.* 384. *seq.*

Quod attinet *externa* contra Arthritidem Vagam: in more quibusdam est, ut applicent partibus Dolore vago correptis *linimenta Oleosa* ex Oleo Lumbricorum terrestrium, Chamomillæ, Ranarum, Bufonum, Pinguedine anserina, Anatis; item ex sevo hircino &c. sed malè: Scorbutus enim & Affectus dolorosi scorbutici (quod etiam valet in Paralysi & Contractura scorbutica) non ferunt talia, quæ poros oblinunt, sed potiùs quæ conservant insensibilem Transpirationem salvam. Omissis ergò his Pinguibus usurpentur *Penetrantia & Volatilia*. Convenit ergò *Fotus siccus* seu Halitus aut *Suffitus* ex Decocto Lumbricorum terrestrium & Formicarum calidè toto Membro exceptus, fortiter Membra exteriora versùs fricando: v. g. si in Brachio ad Manum versùs fortiter sudet Membrum, sub quo sudore mirè sistitur Dolor, in specie si Linteis calidis abstergatur sudor. Radix Raphani comminuta & cum Lacte cocta instar *Cataplasmatis* utiliter apponitur loco dolenti, non secus ac radix Bryoniæ, quæ & ipsæ contusæ recentes non sine successu applicantur. Vel fiunt Fotus vel Cataplasmata ex floribus Chamomillæ cum radice Symphyti majoris, & cum radice Bryoniæ, decoquuntur in Lacte, & ita applicantur loco dolenti. Item Aquæ Articulares ad extrà (de quibus *infrà L.* 2. *Sect.* 3. *C.* 3. *Artic.* 3. *ubi de Paralysi:*) vel Spiritus Baccarum Juniperi, mista cum Essentia Castorei, & pauco Spiritu Salis Ammoniaci cum Calce viva destillatis vel solitariè post blandum sudorem, blanda manu tepidè illinantur: Spiritus Lumbricorum terrestrium putrefactorum, item spiritus Formicarum cum Calce viva destillatarum, affusa Aqua, vel Spiritu Vini, aut putrefactarum, item spiritus Vini lumbricatus, tam simplex, quam compositus, seu ab Herbis Artheticis abstractus, omnia sunt convenientia. Aut Liquor in Clibano paratus, qui multum lenit Dolores Arthritidis Vagæ. *Si Ardor & Rubor* in parte dolente, & quasi *Erysipelas*, excitetur in dictis spiritibus solvatur Camphora, quæ ardoris sensum solet sistere. Vel fiat Mixtura; v. g.

℞. *Spiritus Formicar. cum Calc. viv.* vel *per putref.*
Lumbric. terrestr.
Urinæ phlegmat. (*ne quid nimis*) ana ℥i.
Bacc. Junip. camphorat. vel *Ceras. nigr. camph.* ℥iß.
M. S.
Spiritus Externus contra Dolores Scorbuticos.

Qui tepidè externè loco dolenti inungatur.

Non inconveniens est compositio DRAWIZII externè usurpanda contra Arthritidem Vagam:

℞. *Flor. Lil. convall.* M. ii.
Rorismar.
Castor.
Sem. Cochlear. ana ʒvi.
Erucæ ʒß.

Hæc omnia infundit in *Spiritus Vini optimè rectificati* ℥viii. digerendo per triduum; hinc exprimit fortiter, & addit

Spirit. Lumbric. terrestr. ℥iiß.
Camph. ℥iß.
M. exactè pro externa illitione.

Balsamus etiam Antipodagricus *Rulandi* factus ex Sapone Veneto in spirito Vini soluto, addita pauca Camphora acuatus cum spiritu Lumbricorum terrestr. commodè etiam interdum applicari potest; ad cujus imitationem parata est Tinctura Balsamica DECKERS *in Comm. ad Prax. Barbette p.* 150., quæ videtur non inconcinna contra Affectus quoscunque dolorosos scorbuticos. Tandem Cataplasmata ex floribus Chamomillæ, Verbasci, Foliis Hyoscyami, Lumbricis terrestribus & Farina Hordei in Lacte coctis externè applicata, vagos Dolores sistunt. Hisce addendum Cataplasma sordidum quidem, sed optimum, nempe *Stercur vaccinum recens* subactum cum lumbricis terrestribus contusis, & instar Cataplasmatis appositum locis dolentibus, repetitum, commendatur, & mirè Dolorem sistit. Cautè tamen applicentur ejusmodi Cataplasmata; nam utut calida poros recludant, tamen si frigescant, & quia humida sunt, admodùm stringunt poros. Semper ergo calidè applicentur.

Vel

℞. *Emplastr. Diaphor. Mynf.* ʒvi.
Tacamahac. ℥ß.
Blando igne liquata, malax. cum *Ol. Tart. fœt.*

Inducatur super linteum, & applicetur articulis.

Quæ omnia tamen, quia sine *Evacuantibus Universalibus* insufficientia sunt, ita ratione *Catharseos* notetur, per leniora eam esse inchoandam, ac si dolores exin non sedentur, sed potiùs exacerbentur, ab eadem planè desistendum. Dentur igitur Laxativa blanda, nempe Pilulæ Francofurtenses & Glassianæ singulis mensibus, quæ specificari possunt aut cum Extracto Hellebori nigri, aut, si succi sint viscidiores, cum Gummi Ammoniaco: vid. LUDOVICI *de Sale Tart. volatili:*

Vel

℞. *Tartari vitriolati* gr. xii. ad xv.
Scammon. sulphurat. gr. ii.
Troch. Alhand. gr. i.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Laxativus.

In contumaciori Alvi obstructione, & quando symptomata Præcordiorum urgent, applicetur Clysma:

℞. *Decoct. Carminat. cum Urina hum. par.* ℥ix.
adde
Elect. de Bacc. Lauri, vel *de Hiera cum Agar.* ℥i.
Olei destillat. Chamomill. ℈ß.
Vitell. Ovi no. i.
M. f. Enema. S.
Clyster Aperiens.

Mulier quædam floridæ ætatis de Lassitudine omnium Artuum nonnihil lancinante conquerebatur, quam aliquot ab hinc diebus tumor Cruris dextri insequebatur circa talum, item circa Genu, dolens & insigniter lacerans, concolor tamen partibus vicinis, motum crurum inhibens: calor totius præternaturalis simul aderat, moderatus tamen &, ut vocant, vaporosus, una cum ardore corporis continuo, pulsuque magno, celeri, frequenti, molli quasi undoso: urinæ erant crassæ, turbidæ, cum sedimento lateritio: sequenti die anxietates superveniebant, Tormina & Tumultus Abdominis, Respirationis difficultates: eadem vespera ad alterum Crus simili modo similibus in locis cruciari incipiebat; Nox erat inquieta, mane pessimè habebat, in Brachio sinistro vagè seu variis in locis torqueri incipiebat, Manus tumida admodùm erat, Digiti instar immobiles sine alia sensibili alteratione. Ægra anxia erat, animo subinde deficiebat, Caput admodùm dolebat, ipsa sudore calido madebat, nullo modo se movere valebat, quia quolibet, tantillo licèt motu, dolores exasperabantur: Appetitus erat nullus, Alvus clausa, & sitis intensa. Ego ad eandem vocatus, cùm esset eusarca, succiplena, gulosa, Temperamenti sanguineo-serosi, Venæsectionem in Brachio institui, cui aliàs adsueta erat, idque cum levamine: qua præmissa propter Symptomata Præcordiorum, præscripsi Clysma Emolliens cum Sale Tartari cum levamine. Sequenti die iterum ordinabam:

℞. *Arcan. dupl. Mynf.*
Antimonii diaphor. ana ℈i.
Laud. fermentr. gr. ii.

M. pro duabus dosibus; hinc sudor copiosus erumpebat.

Anteà saltem Crura dolore & tumore affecta erant, jam etiam Brachia dolere & tumere incepere. Continuavi hunc Pulverem in Decocto Strobilorum Pini cum Passulis parato. Pòst verò insignes Passiones Hystericæ superveniebant; hinc Clysma ordinavi:

℞. *Spec. Decoct. Carminat.* M. iii.
Salis Tartari ʒi.
Coqu. in *aqu. comm.*
Colaturæ ℥ix. adde
Elect. de Bacc. Lauri ℥i.
Ol. destillat. Succini cum Vitello Ovi sol. ℈i.
Misc. pro Clysmate.

Internè omni bihorio accepit gutt. 30. Liq. Corn. Cet. succina-

cinati: quorum usu Passio Hysterica evanuit. Hinc Pulveres modò laudatos usurpare jussi; sed ne Nauseam excitaret, Decoctum Strobilorum Pini omisi, & saltem in potu ordinario, cui spiritus Cochleariæ instillatus, usurpare jussi. Item mutavi hos Pulveres, v. g.

> ℞. *Antimonii diaphor.*
> *Arcan. duplicat.* ana ℈i.
> *Cinnab. Antimonii* gr. xv.

Mista capiebat pro s. dosibus, expectando sudorem.

Pro anxietate præcordiorum & Lipothymia usurpavit spiritum Carminativum ad ʒiß. mistum cum ʒß. spiritus Cochleariæ, gutt. xxx. bis, vel ter in die, & statim levamen circa præcordia percepit.

Externè locis tumentibus imponebat Lumbricos vivos, donec moriebantur, cum levamine sensibili. In fine Morbi usurpavit crebrò spiritum Salis Ammoniaci & sic convaluit. Superiori anno hoc ipsum Malum recurrir, hinc post Venæ sectionem, præmissa blanda Laxatione, spiritus Salis Ammoniaci ad gutt. 40. usurpabat, quia aberat Febris. Externè jussi usurpare Spiritum Salis Ammoniaci cum Calce viva paratum, mistum cum Aqua Articulari; sed nihil conducebat, potiùs malum augebat: Unde

> ℞. *Tacamahac. pulverisat.* ℥ß.
> *Empl. Diaph. Mynf.* ℥i.
> F. Emplastrum, quod cum s. q.

Ol. destillati Tartari malaxatum inducebat super *linteum*, applicabat articulis circa genu, manus, &c. quod dolorem leniebat.

Extra Paroxysmum Indicationes hæ observentur:

1. *Acidum* in primis viis hærens *evacuetur*, &
2. *Massa Sanguinea* inquinata *corrigatur*.

Pro *Indicatione prima* ex Fonte Pharmaceutico, præmisso priùs aliquandiù Lapillorum Cancrorum usu, vel Sale Tartari essentificato, omni vespera guttatim sumendo, Vomitus instituatur.

> ℞. *Aqu. Menth.* ℥ß.
> *Cinnam.* ʒii.
> *Syr. Emet.* ℥ß. ad ʒvi.
> M. D. S.
> Potio Vomitoria pro una dosi.

Ad *secundam Indicationem* itidem ex Fonte Pharmaceutico tam Diaphoretica quàm Diuretica proficua sunt: e. g.

> ℞. *Antimonii diaphor.* ℈i.
> *Sal. volat. Succin.* ℈ß.
> *Elæosacch. Cochlear.* gr. vi.
> M. f. Pulvis: S.
> Pulvis Sudoriferus.
> Vel
> ℞. *Aqu. Fumar.* ℥i.
> *Cinnamom.*
> *Aceti sambuc.* ana ʒii.
> *Theriac* ʒi.
> *Salis absinth.* ℈i.
> *Syr. Scelotyrb. Forr.* ʒii.
> M. D. S.
> Potio Sudorifera pro una vice.

Ex Fonte Diætetico, vitatis vitandis, pro temperanda Sanguinis acrimonia prosunt Lacticinia cum succis Antiscorbuticis expressis, omni mane jejuno stomacho & vesperi bihorio ante pastum haurienda.

§. IX.

CEPHALALGIA SCORBUTICA.

Porrò præter dolores Artuum vagos subinde in scorbuticis caput dolere solet. Pro *Cephalalgia Scorbutica* sudoriferorum vis est maxima, in specie laudatur sal volatile Succini, Spiritus Vitrioli volatilis Cephalicus cum spiritu Liliorum convallium paratus, & cum spiritu Tartari & Cochleariæ mixtus: Item Cinnabaris Antimonii, Succinum Catarrhale, Ambra; quibus interdum in contumaciori malo addenda Opiata. Conveniunt etiam *Pilulæ ex Laudano*, quas HARTMANNUS *Prax. p.* 48. describit:

> Vel
> ℞. *Elix. Propr. Antiscorb.*
> *Ess. Absinth.*
> *Liq. Corn. Cerv. succin.* ana ʒii.

Post hæc Lactis usus proficuus est in dolore capitis Scorbutico, in alio verò noxius.

Externè Zedoaria & Baccæ Juniperi cum Aqua vel Decocto Verbenæ, Florum Sambuci ac Betonicæ admoveri poterunt.

§. X.

PARALYSIS SCORBUTICA.

Scorbuticis etiam subinde evadunt Membra stupida plùs minùs paralytica, quæ *Paralysis Scorbutica*, seu potiùs *Paresis* non adeò confestim, ut alias in Paraplegia fieri solet, sed potiùs sensim invadit, & pereunte successivè motu, sensus utplurimùm superstes est, cui interdum conjunctus est *sensus formicationis* cujusdam, *ac si Formicæ intus currerent*, qui sensus sæpiùs præcedit Paralysin Scorbuticam, subinde etiam eam comitatur; interdum sensus est *lancinans*, & est quasi dolor compositus ex Lancinante & Osteocopo; in Paralysi hac, aliquandiu affligente, membra nonnunquam rigida & quasi contracta fiunt. Hæc Paralysis Scorbutica est grave malum, quod difficulter curatur, imprimis si inveterata sit, in specie formicationis sensus, quo præsente vigil sit Medicus, ut possit præcavere Paralysin.

In *cura talis Paralyseos* conveniens est, ut præmissis præmittendis, in specie *Vomitoriis*, nisi metus doloris Abdominis subsit, eam incipiamus. Si enim Æger per se inclinet in dolores Abdominis Scorbuticos, à Vomitoriis caveamus; dolores enim ab his exacerbantur: si verò Abdomen est sanum, tutò possunt propinari Vomitoria, imminente vel præsente Paralysi Scorbutica. *Purgantia* quoque frequentiora ac vehementiora, utpote materiam peccantem ad genus Nervosum magis moventia, affectus hi Paralytici haud ferunt, sed mitiora saltem concedunt, præprimis ubi paresis & dolores Abdominis adsunt; & quidem à Clysteribus Emollientibus ac Purgantibus lenioribus similibusque, de quibus *superiùs ubi de Colica Scorbutica* erat sermo, inchoandum. *Vena sectio* pariter in his symptomatibus parca admodùm, imò nulla sit, nisi plethora excessiva aliud suadeat. Præmissis ergò evacuantibus, vel omissis, præmissis etiam reliquis remediis *Antiscorbuticis*, nempe *Martialibus*, in leviori malo *Lac* vel ejus *Serum*, appropriatis Antiscorbuticis medicatum, confert: In graviori verò malo juxtà, vel una cum *Lacte* Pinus, Juniperus cum *Aromaticis Nervinis*, cum Rosemarino conveniunt. Imprimis Pinus seu Abies alba, & ex hac parata remedia, sunt appropriata ad Paralysin Scorbuticam, per sudores evacuantia & curantia. Hinc Essentia Pini crebriùs usurpanda, quæ misceri potest cum ana Essentiæ Catarrhalis, & propinari à gutt. 40. vel 50. bis vel ter in die: item Decocta ex Pino, nempe ex strobilis seu summitatibus, quæ sanè semper intelligendæ, & hinc Decoctum ligni Juniperi, & omnia Juniperina, Essentiam Juniperi, spiritum Baccarum Juniperi & similia commendare soleo; loco quorum etiam Decocta reliqua Lignorum, imprimis Sassafras & radix Chinæ, cum fructu usurpantur; quin & Antiscorbutica cum Lacte propinata sunt egregia: qua ratione Paralysin Scorbuticam contractam, per radicis Armoraciæ Decoctum in Sero Lactis, curavit BARBETTE *in Praxi*. Quibus si accedat spiritus Carminativus, item spiritus Tartari volatilis, vel simplex vel compositus, cum spiritu Cochleariæ vel spiritu Antiscorbutico erunt magis appropriata. Nam ad Paralysin Scorbuticam imprimis valent *Tartarea volatilia* internè usurpanda, imprimis quando scorbutica Recrementa Nervis atque Membranis jam tum impacta sunt, quæ tolluntur, si singulis quaternis diebus sudor per dictam Misturam aliudve Diaphoreticum moveatur. Spectat huc Decoctum Absinthii ab EUGALENO *p.* 199. laudatum, aut hujus Essentia, Rorismarini & Castorei mixta est convenientissima: Item Electuarium EUGALENI, quod *eodem loco* describit.

Heri disi ex BARBETTE, quòd curaverit Paralysin Scorbuticam consumtam per Radicis Armoraciæ Decoctum in Sero Lactis & sæpiùs haustum; hinc Nervina, v. g. spiritus Liliorum convallium, spiritus salis Ammoniaci simples, succinatus, serpillatus, lavendulatus, Essentia Lignorum, Succini, simplex & sassafrasata, Ambræ, ac Oleum & sal volatile Succini aliaque juxta EUGALENUM potentiora Antiscorbuticis mixta propinentur. Justa quæ ulteriùs Specificum Cephalicum, Aurum fulminans mistum cum Cinnabari Antimonii, aut Aurum Diaphoreticum *Poterii*, & Ossa Microcosmi, in Rob Juniperi vel alio Vehiculo antiscorbutico pro scopo sudorifero, repetito tamen usu, sunt insigniter proficua.

Inter ea, quæ *externè* conveniunt ad Paralysin Scorbuticam, ferè sunt ea, quæ externè circa Arthritidem Vagam fuerunt laudata; præsertim Radices Symphyti majoris & Bryoniæ contusæ, coctæ & impositæ, sunt proficuæ, præsertim si Tumor durus partis resolutæ adsit. Item pro externa fricatione Membrorum paralyticorum Spiritus Baccarum

rum Juniperi, Lumbricorum terrestrium, Essentia Castorei, &c. fuot optima. Quando ita fricatæ sunt partes, aspergitur commodè spiritus Tartari: hic enim aspersus insinuat se sensim & Paralysin solvit. Juxta hæc imprimis *Vinacea* & Insessus ex iis parati, imprimis in Paralysi crurum Scorbutica sunt nobilissima; nempe Vinaceis collectis & sibi invicem impositis, donec incipiant incalescere; immergatur Æger usque ad regionem Iliacam. Hujusmodi *Vinaceorum Balnea sicca* aliquoties repetita sudorem largum partibus infetunt, & paralysin Scorbuticam solvunt. Si non sufficienter incalucrint, adspergatur Cala viva, Balsamum Galbani terebinthinatum; seu Galbanetum *Paracelsi*, de quo vid. SENNERTUS, SCHROEDERUS, & HARTMANNUS, etiam in Paralysi Scorbutica præ reliquis est nobile, quod illinendum est tepidè à radice Membri ad posteriora versùs:

Vel

♃. *Liqu. Lumbr. terr.* ℥i.
Ol. Cochlear. (vid. *Hild.*) ʒß.
destillat. Salviæ,
Rorismar. an. gutt. ix.
M. D. S.
Oleum Externum ad Unctionem.

Quòd si Tumor, ut diximus, cum rigore Membri adsit, convenit Cataplasma SENNERTI *lib.* 3. *Prax. de Scorbuto pag.* 639.

♃. *Pulv. Flor. chamom.*
Com. Absinth. an. ℥iii.
Rad. Bryoniæ,
Consolid. maj. an. ʒß.
Farin. Fabar. ℥i.
Medulla Panis alb. ex Lacte coct. ℔i.
F. Cataplasma applicandum Tumori.
D. S.
Cataplasma Externum.

Quibus admodùm commendatur fotus siccus seu halitus ex pinguedine anserina, si scilicet pinguedine super carbones bene calefacta aliquoties inde suffumigetur quasi & foveatur Membrum; est enim penetrans, & in Paralysi Scorbutica apud Westphalos usitatum remedium. Aliis in usu est illinire Membrum paralyticum Oleo Lumbricorum terrestrium, & Cochleariæ, addendo aliquot guttas Olei destillati Salviæ, Majoranæ, Serpilli, Rorismarini, Balsami Peruviani, & Succini, vel Olei Lini destillati. Alii usurpant pinguedinem Taxi, Vulpis, Gallinæ, Ciconiæ, Castoris, Serpentum; Emplastrum Oxycroceum aut Nervinum *Vigonis*; item quod DRAWIZIUS *de Scorbuto p.* 176. describit: quæ tamen oblinendo poros minùs conveniunt in Scorbuticis; Pori enim quantum possibile aperti serventur; vid. *Prognost. de Paresi.* HARTMANNUS aliis irritis ad *Thermas* ablegat. Verùm potentiores non conveniunt, sed moderatæ saltem, v. g. *Embsenses & Teplicenses*; neque fervidæ nimis adhibeantur ob eandem rationem.

§. XI.

CONVULSIONES SCORBUTICÆ.

Subinde etiam *convelluntur* & tandem *contrahuntur* Membra & universum Corpus, ac rigida evadunt, dum corrugantur Fibræ Musculorum & Tendinosæ à Sale scorbutico, quæ *Convulsiones* comitantur ferè Paralysin Scorbuticam; tam miræ sunt interdum & stupendæ, ut Ægri ab Adstantibus ignaris pro Obsessis à Dæmone habeantur; qualia vid. Exempla in *Pathol. Cerebri* WILLISII, qui in his Morbis Convulsivis non est inelegans.

Curantur optimè hujusmodi Contracturæ & Convulsiones Scorbuticæ per *Vomitoria*, quæ magnarum virium observantur; quorum loco etiam purgantium usus repetitus convenit, v. g. Electuarium Marpurgensium, ab HORSTIO *Cent. Probl. Decad.* 10. *Quæst.* 7. descriptum. Accedunt his Antiscorbutica anticonvulsivis, seu genus Nervosum & Cerebrum confortantibus mista, in Lacte imprimis usurpanda: Sic enim Epilepsia talis Hypochondriaca cum Lacte, in quo *Sapo Venetus* dissolutus fuit, curata observatur. Observatio prostat in M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 85. BARBETTE *Praxi*. Cura hæc nihil ferè peculiare habet à supradictis remediis contra Arthritidem Vagam & Paralysin Scorbuticam. *Lac* præ reliquis hic in usu est, cui adduntur remedia ex *Castoreo*: Item Cinnabaris Antimonii, Specificum Cephalicum, cum Sale volatili Succini & Camphora, in Vehiculo Decocti Helenii cum Baccis Juniperi commodè propinatur: v. g. contra Epilepsiam Scorbuticam propinavi aliquando cum successu hunc Pulverem:

♃. *Cinnab. Antimonii* gr. xv.
Sal. vol. Succini ℈ß.
Laud. opiat. gr. i.
M. f. Pulvis S.
Pulvis Antiscorbuticus.

Cujus Vehiculum erat Aqua Antiscorbutica *Dorncrellii*, cum spiritu Lumbricorum terrestrium & Cochleariæ probè impregnata:

Vel

♃. *Aqu. Antiscorb. Dorncr.*
Epilept. Langii an. ℥ii.
Spirit. Cochlear. ℥i.
Corn. Cerv. ʒß.
Arcan. duplicat. Mynf. ℈ii.
Cinnab. Antimon. ℈i.
Syrup. Cochlear. essent. ℥i.
M. S.
Potio Antiscorbutica pro aliquot vicibus.

Mixturam hanc in Epilepsia Scorbutica aliquando egregio cum successu præscripsi. Item convenit mixtura ex spiritu Tartari probè rectificato & volatilisato, vel Carminativo, cum spiritu Cochleariæ & spiritu Theriacali camphorato, Castoreo affusis & invicem in Essentiam redactis; vel spiritus salis Ammoniaci cum spiritu Cochleariæ; aut spiritus salis Ammoniaci cum Calce viva & spiritu Cochleariæ destillatus affunditur Castoreo pro Essentia, contra Contracturas Scorbuticas egregia: Item Essentia Pini cum spiritu Cranii humani mista, addito spiritu Cochleariæ etiam convenit in contracturis & convulsionibus Scorbuticis: Essentia Ligni Sassafras mista cum Essentia Fumariæ aut Pini, addito spiritu Cochleariæ aut Nasturtii aquatici commendatur etiam contra contracturas & convulsiones. In genere usurpantur, quæ ad convulsiones adhibentur, mista cum Scorbuticis, & interdum cum Opiatis. Quibus ad nutum non operantibus, Diaphoretica substituantur, & inter hæc Decocta Lignorum ac Radicis Chinæ, item Fœniculi. Sedum Vermiculare quid obtineat contra rigiditatem & contracturam Membrorum Scorbuticam, vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *& Obs.* 23. *p.* 50. internè usurpatum.

Externè usurpantur aquæ articulares ad catrà, mistæ cum Essentia Castorei, cum aqua Hirundinum cum Castoreo, item aqua Apoplectica cum Castoreo: Item *spiritus Vini* infusione Cephalicorum, Liliorum convallium, Primulæ Veris, Lavendulæ, Salviæ & similium, una cum Castoreo impregnatus, externè affricatus: Item remedia Lumbricalia & alia superiùs jam allegata. Sunt qui recipiunt Calcem vivam, eique affundunt Oleum Lini, destillantque Oleum penetrantissimum, quod ad contracturas Scorbuticas & Paralysin Scorbuticam commendant; Oleum enim Lini per se destillatum fit adeò penetrans, ut forsan nullum Oleum ei par sit. Aliàs Oleum Cochleariæ, Oleum Lumbricorum terrestrium, Oleum rutaceum cum Oleo laurino, Angelicæ & Cumini, etiam externè commodè usurpantur, ac Unctio sida VALERIOLÆ, quam *l.* 5. *Obs.* 9. describit. Balnea etiam in contracturis Scorbuticis, item in doloribus Scorbuticis, imprimis Abdominis, sunt egregia. Tale Balneum contra contracturas scorbuticas est hoc:

♃. *Herb. Gentian. cum Rad.* ℔ß.
Gran. Junip. cum Ramis,
Herb. Ruta mont. an. ℔i.
Agrimon. M. i.

Hæc omnia in Nodulo collecta coquuntur pro Balneo.

Hoc Balneum tepidum quotidie per 8. horas repetatur, idque tamdiu, donec 40. horæ balneando fuerint consumtæ: Sic enim contracturas & Convulsiones Scorbuticas cessare dicunt. Observetur tamen, quòd renovandæ sint species, & non debeat mingi in Balneo.

§. XII.

DYSPNŒA & ASTHMA SCORBUTICUM.

Respiratio difficilis & Insultus Asthmatici in Scorbuto affligentes sæpè extra methodum generalem appropriata urgent, & quidem modò incidentia plùs minùs aromatica, modo spasmodica, prout nimirum hujus symptomatis causa variat: e. g. Crocum, cujus Extractum BARTHOLINUS *Act. Hafniens. P.* 1. *cap.* 92. commendat, spiritum Cornu Cervi, Fuliginis, Liquorem Cornu Cervi succinatum, Castoreata, spiritum & Flores Salis Ammoniaci, Benzoes, Radicem Aristolochiæ rotundæ cum Decoctis Antiscorbuticis: vid. SIMON PAULI *Quadr. Botan. pag.* 22. e. g.

♃. *Aqu. Flor. Rapar.* ℥iv.
Antiscorb. Dorncr. ℥ii.
Spirit. Cochlear. ℥ii.

Asthmat.

Digitized by Google

Asthmat.
Ess. Enula,
Croci an. ʒi.
Syr. Rad. Enul. ℥iß.
M. S.

Succus ad Respirationem pro aliquot vicibus: Dosis 2. cochlearia.

In Asthmate verò merè convulsivo vitio scorboti WILLIS *de Scorb. p.* 330. & 331. Laudano opiato nullum præstantius Remedium suspicatur; cui Laudanum Hystericum aliis Appropriatis junctum, substitui potest. Accedunt his clysteres acriores cum diaphoreticis ac Diureticis, e. g. Asellis, Lumbricis; vid. *suprà Sect.* 14. *cap.* 2. *Artic.* 1. *ubi de Asthmate convulsivo*: & si à sanguine circa Præcordia stagnante hic Affectus oriatur, Venæ sectio instituatur.

§. XIII.

VOMITUS SCORBUTICI.

Præterea affligit etiam scorbuticos *Vomitus contumax*, sæpiùs *pertinax Nausea* cum continuo vomendi conatu & Cardialgia, ex irritatione stomachi ab Acrimonia salis scorbutici. Quo in casu, præter *Vomitoria blanda*, quibus *Purgantia per inferiora*, blanda tamen, interdum substitui possunt, conducunt imprimis Acrimoniam salis scorbutici temperantia & præcipitantia; quæ inter eminet Lac, Lapilli Cancrorum, Ebur, corallia præparata, corno Cervi ostum, & similia. Ulteriùs Tinctura Tartari, Elixir proprietatis sine acido, spiritus Salis ammoniaci, Arcanum duplicatum *Mynsichtii*, Flores Salis ammoniacl & similia, interiùs cum Aquis antiscorbuticis assumta, imò cum Opiatis interdum miscenda, laudantur, item spiritus Nitri dulcis, aut præscribatur sequens Mixtura.

℞. *Aqu. menth.* ℥i. ad ℥iß.
Cinnam. ℥i.
Spirit. cochlear. ʒii.
Nitri dulc. ʒi.
Syr. cydonior. ℥ß.
M. D. S.

Potio stomachalis antiscorbutica.

Conducit in Vomitu scorbutico.

§. XIV.

DIARRHŒA SCORBUTICA.

Quòd si adsit *Diarrhœa*, forsan & *Dysenteria scorbutica* Adstrigentia non statim adhibenda; utpote quæ Lipothymias & maximas Præcordiorum angustias excitant: sed loco horum potiùs Medicamenta quælibet ex Absinthio, Rosis & Mastiche imprimis conducunt; Ut v. g. Essentia Absinthii cum Essentia Lignorum & spiritu cochleariæ, item spiritus cochleariæ mistus cum spiritu Mastiches, decoctum Lignorum aut Ligni Guajaci cum Antiscorbuticis & Absinthio parata: Cum quo simul propinetur spiritus mastiches, qui provocando sudorem Diarrhœam etiam sopit; item Liquor martis solaris, aut loco hujus à WILLISIO commendatæ Acidulæ.

Quibus præmitti & singulis octiduis reiterari debet Evacuatio cum Rhabarbaro, additis Aromaticis stomachicis. In Dysenteria ejusmodi satis diuturna atque enormi WILLISIUS Pilulas ex rhabarbaro & Vulnerarlis singularis efficaciæ commeodavit; In quo casu clysteres ex Vulnerariis parati magnum quoque levamen præbent.

§. XV.

HÆMORRHAGIÆ SCORBUTICÆ.

Hæmorrhagiæ Scorbuticis frequenter & per diversa Corporis loca contingentes, sin immodicæ, mox adstringentium & sanguinem temperantium & incrassantium usum postulant: Quod optimè præstant *Martialia*, & quidem illa, quæ magis salina & Terrea, minùs sulphurea sunt v. g. antimonium Diaphoreticum martiale, Vitriolum Martis, Liquor Martis solaris, & Tinctura Antiphthisica *D. Michaelis*, &c.

§. XVI.

ATROPHIA SCORBUTICA.

Atrophia scorbutica, sicut modò chylum depravatum, modò Massam sanguineam nimis acrem & corruptam, modò spirituum animalium defectum aut crasin eorum vitiatam, pro causa agnoscit; ita Remedia huic symptomati appropriata variant. Quippe si primarum viarum culpa alimenta non ritè digerantur, Digestiva, Vomitoria blanda, stomachica Aromatica &c. conveniunt. Aut si chylus laudabilis, vel propter Vasa lactea obstructa, vel propter Mesenterii & lumbarium glandularum Tumores scirrhosos, non ritè distribuatur, ita ut fluxus cœliacus superveniat, resolventibus præprimis volatilibus, ac acidulis opus est. Quando vero Marasmus è sanguinis crasi contingit, Lac & Lacticinia, similiaque, quæ copiosum chylum suggerunt, sunt exhibenda. Imò totum negotium in alimentorum succulentorum & eupeptorum usu consistere videtur, quæ antiscorbuticis temperanda, v. g. si Lac caprillum cum nasturtio aut cochlearia *modo supra descripto* decoquatur, aut spiritus cochleariæ illi instilletur: item Carnis vitulinæ, limacum & Ostrearum Juscula cum sero lactis & antiscorbuticis præparentur. In genere equidem & in Atrophia scorbutica omni, à quacunque Causa primarum viarum dependeat, *Diæta Lactea* vulgò commendatur; sed malè; cùm stomachus malè constitutus exinde lædatur, magisque debilitetur, & Lac corrumpatur, spiritibus verò animalibus, horum anomaliis corrigendis minùs conducat. Diæta ergo lactea in usum non vocanda, nisi stomachus à sordibus & cruditatibus liberatus, & Digestio ejus laudabilis sit. In fine pastus Æger semper cochleare unum Passularum probè contusarum comedat, superbibendo bonum haustum Cerevisiæ.

Item

℞. *Elix. propriet. sine acido* ʒiii.
Spirit. Sal. Ammoniac. simpl. ʒß.
M. D. S.

Elixir Antiscorbuticum.

De hoc omni mane dentur 40. ad 50. guttulas in vehiculo tepido: a meridie verò bihorio ante Cœnam propinentur *Tincturæ Antiphthisicæ*, ex saccharo saturni & Vitriolo Martis paratæ, 40. guttulæ; continuando ad tempus aliquòd. Quod si verò spirituum animalium crasi vitiata Nutritio in scorbuticis lædatur, iis per Nervina volatilia, tam externa quàm interna, succurrendum.

§. XVII.

FEBRES SCORBUTICÆ.

Quotiescunque accidit, ut Massa sanguinea scorbotica amittat visciditatem suam, degeneretque per omnes partes in Liquorem acrem corrosivum, toties adest in corpore *Febris Scorbutica*: quo sensu omninò accedit massæ sanguineæ Fermentatio nimia, dum scil. partes contrariæ improportionatæ impetuosè in se invicem agunt. Hæc Febris in nostris provinciis profectò est frequentissima, adeò ut hinc nonnulli sibi persuadeant, Hecticam febrim penitus esse amissam in pathologia moderna, in ejusque locum surrogatam esse febrim scorbuticam.

Signa Diagnostica hujus febris sunt omnia ea, quæ per se scorbutum significant: palmarium interim notetur Signum quòd in Febre hac adsint notabilia circa appetitum vitia: v. g. adest nimius, utplurimùm autem cum Vomitu, aut depravatus, ita ut ad omnis generis falsa appetitus feratur item in febre hac utplurimùm adsuot Obstructiones Alvi contumaces, in habitu corporis videntur Maculæ lividæ, demumque sudor odorem spargit subacidum, reperiturque in lecto mane copiosum rubrum sabulum, prætereaque adest totius corporis Macies.

Signa Prognostica sunt. Omnis febris scorbutica est tandem periculosa, imprimis autem ea, quæ comitatur Exulcerationes. Hæ namque utplurimùm degenerant in Gangrænam, & subsequentem sphacelum.

Febres scorbuticæ curantur ut aliæ, in quibus cujuscunque generis Antiscorbutica reliquis Medicamentis semper commiscenda, observata tamen sanguinis & reliquorum succorum vitalium crasi, id est, ut respectu hujus nunc acriora nunc temperatiora adhibeantur. Scorbuto autem ut tali, præprimis ingravescenti, propria est Febris Erratica cum sudoribus nocturnis; in quo casu præter Victum aut Cœnam saltem parciorem, præmissis Universalibus martialia ac salia fixa atque volatilia, quæ Cruditates chyli corrigunt, cum Antiscorbuticis mixta notabilem usum præstant, utpote sine quibus omnis labor erit frustraneus; v. g. conducunt flores & spiritus salis ammoniaci simplex, aut sassafrasatus, cochleariatus, &c. Arcanum duplicatum est unum ex optimis eorum remediis, cum Absorbentibus imprimis sociatum, quarum Formularum jam *suprà sect.* 15. *cap.* 2. *de Febribus intermittentibus* mentio facta.

Vel

℞. *Elix. Propr. antiscorb.*
Ess. absinth. tartarisat. an. ʒiß.
M. D. S.

Eli-

Elixir Febrile Antiscorbuticum.
Dosis 30. ad 40. guttas.
Vel
℞. *Spir. sal. ammoniac. simpl.* ʒii.
cochlear. ʒi.
M. S.
Spiritus febrilis Antiscorbuticus.
Vel
℞. *Spir. carminat. de tribus* ʒiii.
Sal. Ammoniaci cochleariat. sine calc. viv. par. ʒiß.
M. S. ut suprà.
Vel
℞. *Arcan. duplicat.* ʒß.
Corall. rub. prap.
Specif. stomach. Poterii ana ℈ß.
M. f. pulvis.
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis febrilis Antiscorbuticus.
℞. *Flor. sal. ammoniaci* gr. xv. ad ℈i.
Antimonii diaph. martial. ℈ß.
M. f. pulvis.
Dentur 4. doses.
D. S. ut ante.
Vel
℞. *Sal. Centaur. min.*
Arcan. dupl.
Corall. rub. prap. ana ℈ß.
Sal. vol. succini gr. v.
M. f. pulvis:
cui addi potest
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Flor. sal. ammon.* gr. xv.
Lapill. cancr. prap. ℈ß.
Ol. destill. caryoph. gutt. ii.
M. f. pulvis.
S. ut antè.
Vel
℞. *Aqu. Antiscorb. Dorner.* ℥i.
Spirit. sal. ammoniaci ʒi.
Laud. opiat. gr. ii.
M. D. S.
Putio febrilis Antiscorbutica pro una vice.
Vel
℞. *Aqu. centaur. min.*
Antiscorb. Dorner. ana ℥i.
Spirit. cochlear.
Sal. ammoniaci ana ʒi.
Arcan. dupl.
Mag. Coral. cum succ. citr. ana ʒß.
Syr. scolotyb. For. ʒvi. ad ℥i.
M. pru aliquot dosibus: S.
Putiu febrilis Antiscorbutica.
Vel
℞. *Aqu. centaur. min.*
Card. ben.
Antiscorb. Dorne. ana ℥i.
Mixt. simpl. ʒiii.
Syr. Scolotyrb. For. ʒvi.
M. f. potio pro aliquot dusibus.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Aqu. Menth.*
Antiscorb. dorner. ana ℥iß.
Spirit. Cochl. ʒi.
Arcan. dupl. Mynf. ʒß.
Syr. scolotyrb. ℥ß.
M. D. S.
Potio febrilis antiscorbutica pro una dosi.
Vel
℞. *Aqu. card. bened.*
Cent. min. ana ℥iß.
Acet. ʒvi.
Mixt. simpl. ʒii.
Spirit. cochlear. ʒi.
Lapill. Cancr. prap. ℈ii.
Antimonii diaphor. ℈i.
Syr. scolotyrb. for. ʒvi.
M. D. S.
Potio febrilis Antiscurbutica pro aliquot dosibus.

Urgente Siti convenit Julepus in *Idea formular. Cl.* 3. §. 4. Item TIMÆI *in Epist.* 237.

Vel
℞. *Seri Lact. cum succo Citri acidal.* ℔i.
Decoct. Tamariad. ℔ß.
Tinct. flor. Bellid. ʒvi.
Syr. ex toto citro ℥ii.
Spirit. Vitrioli philosoph. q. s.
M. D. S.
Julepus Febrilis Antiscorbuticus contra sitim.

Serum enim Lactis per succum Citri acidulatum valdè prodest; nec inutilis est, præmissis Absorbentibus blandèque Laxantibus, Putus Lactis extra paroxysmum febrium scorbuticarum, si aliquantulum spiritus Salis Ammoniaci addatur & stomachus ejusque Digestio benè se habeat; vix enim dici potest, quantum in hoc Affectu præstet.

§. XVIII.
HYDROPS SCORBUTICUS.

Hydrops Scorbaticus, si diuturnior & habitualis, scorbutus autem gravior fuerit, curari vix potest: Qui vero non inveteratus & à causa saltem evidente, v. g. quando à vehementiore purgatiune Massa sanguinea scorbutica nimis exagitata fuerit, interdum curatur, Vitanda autem sunt Purgantia fortiora atque frequentiora, Humures scorbuticos, ut jam inuui, agitantia, & ad hydropem disponentia, & usurpentur blandiura primas vias tantùm evacuantia, e. g. Mercurins dulcis cum stimulo appropriato acuatus, aut clysteres acriures, hinc Resolventia cum Diureticis blandis & Antiscorbuticis mixta, ut pote quibus solis sine multis Evacuationibus hanc hydropis speciem curatam EUGALENUS *pag.* 244. perhibet. Conducunt ergò Millepedes Vino infusi, spiritus salis ammoniaci simplex & compositus, cochleariatus, juniperatus, Elixir Juniperinum, Tinctura Tartari cum spiritu Cochleariæ, item infunduntur Millepedes conquassati cum Tinctura Tartari & Extractio filtretur.

§. XIX.
ERYSIPELAS SCORBUTICUM.

Fit subinde ut scorbuticos invadant *Erysipelata*, levissimaque occasione quæ recidivant; eaque admodum periculosa, quia facilè in Gangrænas aut in Ulcera maligna cacoëthea abeunt. Conveniunt ergo interne sodorifera ex Antimonio Diaphoretico, Bezoardico Minerali aut Joviali, cum Terra sigillata & Cornu Cervi, atque cum spiritu Florum Sambuci in misturam Antiscorbuticam usurpanda, & omnia Remedia ex sambuco appropriatia mista. Sic Essentia Rob sambuci cum spiritu cochleariæ mista; quæ Essentia fit, quando spiritus Sambuci super rob affunditur; item Essentia rob sambuci cum Essentia Persicariæ aut Essentia fumariæ usurpata, item decoctum florum Sambuci in Lacte bibitum.

Exterad pulveres, in specie MYNSICHTII, ad Erysipelata conveniunt; item Epithema ad Erysipelas ZWELFFERI *in Pharm. pag.* 91. quod polychrestum est ad Exulcerationes humidas in metu Gangrenæ; e. g.

℞. *Litharg.* ℔ß.
Flor. Samb. M. ii.
Olibani,
Myrrha,
Mastich. ana ℥ß.
Aqu. calc. viv. ℔iv.
Acet. destill. ℔iß.
Coqu. simul, usque dum Lithargyr. fuerit solutum, in fine addendu *Camph.* ℥ß.
Colatura D. pru usu: S.
Epithema discutiens.

Observetur tamen in horum applicatione cautela in *Diss. de Præcipitantium usu & abusu c.* 3. §. 2. allegata. In solo etiam *Vino* coqui possunt.

§. XX.
SITIS.

Sitis, quæ subinde graviter affligit scorbuticos, præsertim matutino tempore, optimè decocto Radicis Chinæ, aut Liquiritiæ ad imitationem TIMÆI *Von Guldenchlee l.* 3. *Epist.* 29. *p.* 237. cedit.

§. XXI.
ULCERA SCORBUTICA.

Ulcera verò *Scorbuticorum* sive per se, sive post Erysipelata effluoruerint, periculosa sunt; quod si verò fiat ut partes ulce-

ulceratæ non sentiant, nec doleant, periculum est, ne immineat *Gangræna*. Contrà hæc Ulcera ergò convenit optimè Aqua Calcis vivæ pro eluendis his ipsis, & applicetur desuper Unguentum Nicotianæ cum Saccharo Saturni; item Unguentum Diaphoreticum cum succu inspissato Beccabungæ mistum, & malaxatum cum oleo Nicotianæ. HORSTIUS commendat Unguentum de Apio, Ulcerum horum mundificativum, cujus hæc est compositio:

℞. *Succ. Apii,*
Mellis sophyll.
Cochlear. ana ℥ß.
Chelidon. maj. ʒiii. ad ʒvi.
Mell. rutac. q. s.

Coqu. ad justam consistentiam, adjecto *Thure*, *Aloe*, *Myrrha* ac similibus q. s. pro consistentia Unguenti.

Hoc etiam Decoctum in Lue Venerea pro istorum Ulcerum ablutione est egregium Remedium. Quin & Decoctum Calcis vivæ pro eadem intentione commodè usurpatur.

Quòd si Ulcera sint pejora, ibi succedaneum sunt Decoctum Sedi minoris, cui additur aliquantulum de spiritu Vitrioli (aliquot gutt.) sic enim partes exulceratæ mundificabuntur.

Cùm verò non semper Scorbutici ferre possint Unguenta aut Emplastra, præsertim pinguia, tunc partes exulceratæ Pulveribus inspersis curandæ sunt. Nempe Pulvis ex Saccharo Saturni, Lacte Lunæ, Olibano, Myrrha, Croco Martis præcipitato, & similibus. Internè fomitem horum Ulcerum subtrahunt Essentia Lignorum, Essentia Fumariæ, Traumatica, item Tinctura Coralliorum Antiscorbutica & similia, Sanguinem mundificantia.

§. XXII.
T U M O R E S.

Tumores duri, qui Crura subinde affligunt, resolvantur per Cataplasma ex Radice Consolidæ maj., quæ hic est specifica: Cui etiam addi possunt Radix Bryoniæ, Absinthii, Chelidonii majoris, Farina Fabarum & Lupinorum, ex quibus in Lacte coctis fiat Cataplasma imponendum: v. g.

℞. *Flor. Chamomill.* M. ii.
Rad. Symphyti maj. ℥iv.
Bryon. ℥ii.
Medulla Pan. albi No. i.

Coqu. in s. q. Lactis ad consist. Cataplasmatis.

Vel etiam Cataplasma ex Beccabunga & Geranio Robertiano locum habet: vid. WEDELIUS *de Compos. Medic. pag.* 63.

Vel

℞. *Empl. diaph. Myns.* ℥i.
Succ. inspissat. Rad. Symph.
Beccabung. an. ʒi.

Malax. cum *Oleo destillat. Chamom.* f. Emplastrum.

D. S.

Emplastrum Discutiens.

Quòd si Dolor adsit, *Tacamahaca* dimidium ad Emplastrum Diaphoreticum addi potest.

Absolvimus jam Nutritionem læsam totius Corporis, vitio alimenti nutrientis: Restant *Vitia Cutanea*, in quibus pariter alimentum nutritium à vitioso Acido subcutaneo depravatur, ut ex præternaturali sua acredine, in specie acido-salsa, Pruritum, Pustulas & Maculas excitet: Unde & Medicamenta Cosmetica, Cutaneis Morbis dicata, talia esse solent, quæ acidum istud aut absorbendo aut præcipitando corrigere valent, v. g. Sperma Ranarum, sal & oleum Tartari per deliq. Sulphur, Saturnina, &c.

A R T I C U L U S VII.

De Affectibus Cutaneis.

M E M B R U M I.

De Scabie.

Affectuum *Cutaneorum*, in specie *Scabiei*, origo est simpliciter à vitiosa Nutritione depravata partium ipsarum subcutanearum. *Causa peccans* est Fermentum acidum in glandulis intercutaneis hærens, nunc simpliciter tale, nunc acidum acre, seu acido salsum; hinc enim pruritus, Squamulæ, & Pustulæ rubræ, interdum pus & sanies: videatur BECKIUS *in Meditat. de Princ. Rerum Natur.* &

WILLIS *Pharm. Rat. P. 2. pag.* 476. Adeoque formalitas Scabiei consistit in Nutritione depravata, quatenus illam utplurimùm Corporis Contabescentia, interdum Pedum Tumores, comitantur. Vitiatur autem Nutritio partium subcutanearum privata ab acido præternaturali Fermentum digestivum impediente, & alimentum partis proximum corrumpente. Acidum istud præternaturale fermentativum oritur vel ex *Transpiratione insensibili* nonnihil impedita, indeque retentis Effluviis acido-salsis, aliisque similibus; idque subinde ex immunditie Ægri, aut quando e.g. Pueri, Servi, Ancillæ, Pharmacopœorum aut Aromatariorum aliorumque famuli, Corpora sua nunc frigori intensissimo exponunt, nunc à frigore recedentes Fornacis calori vehementiori sese objiciunt, unde à subitaneis his & sæpiùs repetitis mutationibus non rarò Scabiosi fiunt: vel ex ipso vitio Nutrimenti allati, Sanguinis nempe & Chyli, salsioris aut acrioris, Fermenta præternaturalia sub Cute hinc inde generantur, unde oritur Fermentatio: vel denique frequenter ex *Contagio fermentativo*, e. g. Chirothecæ scabiosæ, extrinsecùs hausto, spiritum insitum Cutis alterante, quod fermentando se multiplicans partium intercutanearum nutrimentum lædit, & in saniem seu ichorem acido-salsum convertit; simili modo ac crusta Lactea Infantum subinde florescit ex vitio Lactis Nutricis.

Ex his patet, non semper in Scabie totam Massam Sanguineam affectam esse, sed frequentiùs nutrimentum intercutaneum seu serum nutritium in habitu Corporis: unde, quicquid Practici de Viscerum intemperie & sanguinis impuritate in omni scabie docent, locum non semper habet; cùm à solo sæpè scabiosi contactu vel hujus vestimentorum usu, &c. Scabiem contrahamus, ubi præter Cutim aliæ partes simul non afficiuntur, quæ tamen si tota massa sanguinea semper inquinata esset, Viscera interna etiam inquinaret: accedit & hoc, quod scabies sæpè per sola Medicamenta externa curetur. Utut negari non possit, etiam interdum ex mala Diæta & causis internis, v. g. Scorbuto, Lue Venerea, &c. Scabiem excitari, aut contagium, quo serum nutritium in habitu Corporis semel affectum, totam massam sanguineam successivè inficere potest, unde Phthisis, Cachexia, & alia similia mala excitantur. Dividitur vulgò *Scabies* in *Humidam & Siccam*; quæ tamen differentia non est essentialis, sed tantùm accidentaria, cùm pro diversitate Corporum plùs minùs serosorum & sicciorum Pustulæ scabiosæ nunc humidiores, nunc sicciores, & magis crustuosæ, sint: Illæ enim à nutrimento partium subcutanearum magis seroso & magis temperato, adeòque facilè corruptibili; Hæ verò à nutrimento minùs seroso, sed magis balsamico aut sale vulatili oleoso magis imprægnato, oriuntur.

D I A G N O S I S.

Signa Diagnostica per se patent: Scabies humida & sicca facilè quoque à se invicem dignosci possunt, dum illa apparet sub forma Ulcusculorum cutaneorum; hæc verò solùm saniem exsiccatam & incrustatam repræsentat.

P R O G N O S I S.

Prognosin quod attinet: Scabies propter Deformitatem & pruritum magis molestum malum, quàm periculosum, cùm hac affecti pluribus Morbis ferè immunes sint, v. g. à Variolis, Epilepsia, &c. imo ipsa Peste, notante FORESTO *l. 6. Obs. 24. in Schol.*

Scabies recens facilè curatur; inveterata verò Medicis multum facessit negotii; interdum in Impetiginem ac Lepram degenerare, & Viscera interna inquinare solet.

In senibus contumax magis est, quàm in Juvenibus, quibus sæpè insanabilis: vid. FONSECA *Tom. 2. Cons. 18.*

Scabies humida meliùs curatur, quàm sicca; imo vix curari debet: vid. GABELCHOVERUS *C. 6. Obs. 75.* Malè curata multorum Morborum Chronicorum, Infarctorum & Inflammatorum causa existit; unde frequens post malam curationem phthisis.

C U R A.

Curantur Cutanea Vitia tam per *purgantia*, quàm *sudorifera*. Externè verò conveniunt, quæ vi absorbendi aut destruendi acidum pollent. Conveniunt ergò internè inter purgantia Helleborina, Extractum Hellebori nigri & Panchymagogum *Crollii*, Pulveres Purgantes cum tantillo Antimonii Diaphoretici ad imitationem *Comitis de* WARWICK, quibus semper Mercurius dulcis addendus erit;

adeòque optimè Pilulæ Mercuriales conveniunt, item Calomelanos *Turqueti*, i. e. Mercurius dulcis cum Scamonio ſulphurato, it. Mercurius Vitæ per inferiora purgans, de quo vid. HARTMANNUS *in Praxi Chym. cap.* 4. §. 1. In robuſtioribus Turbith Minerale, Mercurius Præcipitatus viridis: E. g.

♃. *Maſſ. Pilul. de Amm. Querc.*, vel *Extr. Hellebori nigri*, vel *Panchym. Crolli.* gr. xv.
Merc. dulc. gr. xii. ad xv.
Extr. Troch. Alhand. gr. i. ad ii. (vel loco hujus *Scam. ſulphurat.* gr. i.)
Cum *Eſſ. Lignor.* vel *Tinct. Tartar. antim.* vel *Fumaria*, f. Pilulæ;
D. S.
Pilulæ Sanguinem purificantes.
Vel
♃. *Maſſ. Pilul. de Tribus Ruſi* gr. xv.
Merc. dulc. ℈i.
Scammon. ſulphurat. gr. v.
Cum *Eſſ. Lignor.* f. Pilulæ,
D. S. ut antè. Vel
♃. *Conſ. Fumar.* vel *Scabioſ.* ʒi.
Merc. dulc. gr. xv. ad ℈i.
Scammon. ſulphurat. gr. i.
M. f. Bolus.
D. S.
Bolus Laxativus Sanguinem mundificans,
Vel
♃. *Turbith. Miner.* gr. v. vel vi.
Cum *Theriac.* f. Bolus in robuſtioribus.
D. S.
Electuarium pro una doſi,
Vel
♃. *Merc. dulc.* ℈i.
Scam. prap. gr. iv. ad v.
M. f. Pulvis S.
Pulvis Purgans.
Vel
♃. *Merc. dulc.* gr. ix. vel xii.
Scammon. ſulphurat. gr. i.
Sacchar. gr. v.
M. f. Pulvis pro puero 7. & 9. annorum,
D. S. ut antè.

Vel fiat Nodulus pro purificando Sanguine in genere, ſimul & Alterativus & Laxativus, quibus Plantæ amaricantes, ſcorbuticæ & ſanguinem purificantes addendæ erunt, v. g. Radix Enulæ, Polypodii, Fœniculi, Hellebori nigri, Rhabarbari, Armoraciæ, &c. Fumaria, Carduus benedictus, Veronica, Scordium, Abſinthium, Flores Acaciæ, Bellidis, &c.

♃. *Herb. rec. Abſinth.*
Cochlear.
Fumar. an. M. i.
Flor. Bellid.
Cichor.
Cent. min. an. p. ii.
Fol. Senn. ſine ſtip.
Rad. rec. Armorac.
Fœnic.
Enula an. ʒvi.
Helleb. nigri crud. ℥ß.
Rhabarb. el. ʒiii.
Galang.
Zedoar.
Cinnamom. an. ʒi.
Paſſ. min. ℥i.
Sem. Aniſi,
Fœnic.
Naſtart. ana ʒii.
Sal. Tartar. ʒiii.
Inciſ. & contuſ. includ. Nodulo: S.
Nodulus Sanguinem mundificans.
Vel
♃. *Herb. Fumar.*
Scabioſ.
Veron. an. M. i.
Fol. Senn. ſine ſtip.
Rad. Rhabarb. Monach. an. ℥i.
Enulæ,
Bryon.
Polypod.
Helleb. nigri crud. vel *Rhabarb. el.* an. ℥ß.
Paſſul. min. cont. ℥i.
Cinnam. acut. vel *Cort. Winteran.* ʒiii.
Sem. Fænic. ʒvi.
Sal. Tartar. ʒii. vel ʒiii.
Inciſa & contuſa includantur Nodulo:
D. S. ut antè.

Affundantur Menſuræ ii. *Vini Rhen.*, de quo poſt ſufficientem digeſtionem omni mane aut alternis diebus, capiatur Cyathus unus, plùs minùs, prout operabitur à meridie, vel diebus intercalaribus mane & veſperi uſurpentur *Pulveres Abſorbentes & Temperantes*, vel *Eſſentia Purificantes*, de quibus *infrà*.

♃. *Herb. Fumar.* M. ii.
Scabioſ. M. i.
Fol. Senn. ſine ſtip.
Rad. Lapathiac. an. ℥i.
Enul.
Polypod.
Helleb. nigri crudi an. ℥ß.
Crem. Tartari ʒi.
Sal. Tartari ℈i.
Coqu. in f. q. *Aqua fontan.* in Vaſe leniter clauſo: Colaturæ ℔iß. adde
Syr. Violar. ſolut. ℥i.
Fumar. compoſ. ℥ß.
M. D. S.
Potio Sanguinem purificans.
Vel tempore Vernali:
♃. *Flor. Acat. rec.* M. i.
Ser. Lact. bubul. vel *caprill.* Menſ. ß.
Coq. leniter in Vaſe clauſo.

De Colatura bibatur mane dimidia pars, per dies 7. ad 14. continuando, & ſingulo mane ex Floribus recentibus coquendo.

De uſu Seri Lactis in Scabie vid. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Cur.* 74., & Lactis caprilli PLATERUS *pag.* 542. *&* 543. *l.* 2. *Obſerv.*

Inter *Sudorifera*, conveniunt Ligna, Cortices etiam, in ſpecie Ligni ſancti, eorum nempe Decocta, Eſſentiæ & ſpiritus, uti etiam partes Animalium duræ philoſophicè calcinatæ, e. g. Cornu Cervi ſine igne, Ebur ſine igne &c. Salia fixa & Salia volatilia quæcunque, in ſpecie verò *Sal* volatile Viperarum, & omnia ex Viperis parata Remedia: quibus ex Regno Minerali additur Sulphur Antimonii, Cinnabaris Antimonii, Antimonium Diaphoreticum, aliaque fixa Antimonialia; nunc ſociata cum aliis, nunc per ſe cum Rob Baccarum Sambuci: item Tincturæ Antimoniales; vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſ.* 217.

In contumacioribus Malis præſertim Viperina, aliaque quæ Sanguinem purificant, conducunt; & aliis irritis ſalivatio Mercurialis inſtituenda; ſicuti in peſſimo rerum ſtatu, adeòque in ipſis Leproſis, tandem ad Arſenicum fixum confugiendum erit.

Quoad ſuduriferorum Formulas:

♃. *Aqua Fumar.* ℥iß.
Antimonii diaphor. ℈i.
Sal. volat. Viperar. gr. vi.
Syr. de ſucco Scabioſ. ʒvi.
M. pro Hauſtulo Sudorifero: S.
Potio Sudorifera pro 1. doſi.
Vel
♃. *Aqua Flor. Samb.* ℥i.
Spirit. Theriac. camph. ʒß.
Antimonii diaph. gr. xv.
Sal. volatil. Viper. ℈ß.
Syr. Cort. Aurant. ℥ß.
M. S. ut antè.
Vel
♃. *Aqua Flor. Samb.* ℥i.
Pulv. Viperin. ʒß. ad ℈ii.
Salis vol. Viper. gr. vi.
Syr. Fumar. ʒii.
M. S. ut antè.
Vel
♃. *Antimonii diaph.*
Sal. Abſinth. an. ℈ß.
volat. Corn. Cerv. gr. v. vel vi.
M. pro Pulvere ſudorifero: S.
Pulvis Sudoriferus pro 1. doſi.
Vel
♃. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈i.
Antimonii diaph. ℈ß.
Sal. vol. Viper. gr. vi.
Laud. ferment. gr. i.

M.S.

M. S.
Pulvis sudoriferus expellens.
Vel
℞. *Antimonii diaphor.*
Corn. Cerv. sine igne an. ℈ß.
Myrrh. gr. iii.
Sal. volatil. Viper. gr. iv.
M. S. ut antè.
Vel
℞. *Antimonii Diaphor.*
Corn. Cerv. sine igne an. ℈ß.
Myrrh. gr. iv.
Salis Absinth. gr. vi.
M. S. ut antè.
Vel
℞. *Corn. Cerv. sine igne,*
Flor. Sulphuris an. dr. ß.
Salis Card. ben. gr. xii.
M. S.
Pulvis sanguinem mundificans.
Vel.
℞. *Extr. Balf. Sulphuris* p. iii.
Antimonii Diaph. p. i.
corn. Cerv. sine igne p. ß.
M. f. Pulvis.
D. S. ut antè.

De quo omni mane, quantum cuspis Cultelli capit sumatur; vesperi verò duabus horis ante Cœnam Elixir Proprietatis, sine acido, vel Elixir Cachecticum.

Vel
℞. *Salis Antimonii Diaph.* dr. ii.
Pulv. jam præscript. ℈ii.
M. pro 4. dosibus:
S. ut antè.
Vel
℞. *Rob Samb.* vel *Theriac.* dr. i.
Pulv. Serpent. calcin. vel *non calcin.* ℈i.
Sal. Ammon. ℈ß.
Cum f. q. *Syr. Cort. Aur.* f. Bolus.
D. S.
Bolus sanguinem purgans pro 1. dosi.
Vel
℞. *Conserv. Fumar.* dr. i.
Pulvis Viper. ʒß. ad ℈ii.
Cum *Syr. Rosar. sol.* f. Bolus.
D. S.
Bolus sanguinem mundificans.
Item
℞. *Tinct. Antimon. ex scor. par.* (propter alcali commendatur) unc. ß.
D. S.
Tinctura sanguioem purificans.

Dentur pro dosi 20. 30. ad 40. gutt. bis vel ter in die.

℞. *Ess. Viperae.* unc. ß.
D. S.
Essentia sanguinem mundificans.

Dentur 20. 30. ad 40. gutt.

Item
℞. *Tinct. Corall.* cum *spir. Lignor.* vel *Sassafr.* ʒ. vi.
D. S.
Tinctura Corallnrum sanguinem purificans.

Dosis 40. vel 50. gutt. bis in die, mane jejuno stomacho in Vehiculo calido.

℞. *Ol. destillat. Terebinth.* dr. ii.
D. S.
Oleum sanguinem mundificans.
Dnl. gutt. vi. mane.

Vel sumatur *Bals. Sulphuris terebinth.* gutt. viii. ad xv.

Vel
℞. *Bals. sulphuris terebinth.* dr. ii.
succinat. dr. i.
M. D. S.
Balsamum sanguinem purificans.
Dosis x. ad xv. guttulas mane.

Externè conveniunt Remedia ex Saturno, Mercurio, sulphure, sale Tartari, Calce viva, saccharum saturni, Cerussa, Minium, Cosmeticum *Clavii* ex Bismutho paratum, seu Magisterium Marcasitæ, (vid. SCHROEDERUS *in Pharmac.* & BEGUINUS *in Tyrocin. Chimico.*) Lapis calaminaris, sperma Ranarum, Decoctum Cosmeticum MYNSICHTII, in *Armament. Chym. pag.* 377. Mercurius dulcis, Mercurius Præcipitatus cum spiritu Nitri, seu ut vocatur ab HARTMANNO, Arcanum Corallinum, Liquor Mercurii saccharatus MYNSICHTII *l. n. p.* 443., Essentia Benzoës, Oleum Nicotianæ, Unguentum de Liquiritia, de Nientiana, Unguentum Album camphoratum, de Lithargyrio, Unguentum Enulatum, Unguentum Diasaturni *Zwelfferi* enulatum, Unguentum ex Tutia, Dia-pompholygos, Emplastrum de Ranis cum Mercurio &c., quæ mirificè Acidum temperant, absnrbent, & mitigant.

In usu tamen Sulphuris & Mercurii, necnon Unguentorum Saturninorum observandum, ut pori Corporis probè aperti maneant, ne Fermentum externo illitu repulsum totam Massam Sanguineam inficiat, pro quo scopo Sulphuri semper Sal Tartari vel aliud Alcali adjungendum: E. g. sit sequens Unguentum ad Scabiem mihi perquàm familiare:

℞. *Ungu. Enulat.* vel *Diapomphol.* vel *Alb.* vel *de Liquirit.*
Camphor. dr. vi. ad unc. i.
(vel *Ungu. Enul.* & *Alb. camph.* an. part. æqu.)
Flor. Sulphuris dr. ii. vel dr. iii.
Sal. Tartari dr. i. vel ʒiß. (vel *Ol. Tartar.* per deliq. dr. ii.)
Cum f. q. *Ol. Hyperic.* vel *Nicot.* f. Linimentum.
D. S.
Unguentum Mundificans.

Addi huic pro lubitu & gratia odoris possunt,

Bals. Peruv. ℈ß.
Ol. Ligni Rhod. gutt. vi.

Hoc Ipso illinantur saltem juncturæ Brachiorum & Pedum, v. g. articulatio Tali, Genuum, Carpi, & interstitia Digitorum, vesperi sub introitum lecti, & Corpus benè tectum conservetur: mane Manus possunt ablui Urina propria calida, relicto in Pedibus Linimento, reiteretur hoc ipsum tandiu donec Malum evanescat. Postmodùm ubi evanuerit Scabies, ut Vestigia rubra deleantur, abluantur mane & vesperi cum Aqua Calcis vivæ.

Vel
℞. *Ungu. de Liquirit.* vel
Dia-Saturni Zwelf. dr. vi.
Ol. Laurin. ʒiii.
Pulv. Bacc. Laur.
Flor. sulphuris vel *sulphuris comm. pulv.* an. ʒii.
Sal. tartar. ʒi.
Cum f. q. *Ol. Hyperic.* f. linimentum.
D. S. ut suprà.

Ubi contumacius fuerit Malum, ad Mercurialia fiat accessus.

℞. *Ungu. Nicotian.* vel *Pomat.* unc. ß. ad dr. vi.
Flor. sulphuris dr. ii.
Mercurii dulc. dr. i.
Cum *Ol. Nicotian.* vel *Jasmini* f. Linimentum.
D. S. ut suprà.
℞. *Ungu. Albi camph.* vel. *Enulat.* vel *Diapomph.* ʒi. ad ʒiß.
Mercur. dulc. ʒii. vel iii.
(vel *arcan. corall.* ℈ß. ad ʒß.)
cum *Ol. nicot.* f. linimentum circa articulos Manuum ac pedum inungendum.
D. S. ut suprà.

Hæc ipsa præter scabiem etiam in Pruritu Partium; in serpigine, Germ. *in den Schwinden*; item in Lichenibus & similibus Cutaneis Corporis Affectibus, commodissimè usurpari possunt. Augetur vel imminuitur sal Tartari quandoque propter nimiam acredinem, Item.

℞. *Unguent. Rosat.* ℥iii.
Mercur. præcipit. ʒiii.
M. pro linimento.
S. ut suprà.

Quod etiam externè in gravioribus Malis usurpari potest

℞. *Ol. tartari per deliqu.* ʒii.
Amygdal. dulc. q. s.
M. pro linimento externo.
D. S. ut suprà.

Facit etiam hic Decoctum Calcis vivæ polychreston in Cutaneis Affectibus pro Partium affectarum abluitione.

℞. *Aqu. calcis vivæ* ℔ii.
Sulphuris comm. pulver. ℥ii.
Ebulliant invicem aliquandiu:
Colaturæ adde
Aqua rosar. ℥iv.
M. D. S.
Aqua mundificans.

Hac Aqua eluantur Membra scabiosa, item Genuum & Cubiti articulationes: permittantur sponte siccari, & eva-

nescet Scabies & Maculæ atque Pustulæ ab hac relictæ; & convenit hæc Lotio etiam, si *partes scabia affecta Tumore Œdematosa tumeant*. Præsertim Aqua subsequens est egregiæ virtutis; scilicet.

℞. *Decoct. Calcis vivæ* ℔i. ad ℔iß.
Mercuri dulc. dr. i. vel dr. ii. ad dr. iii.
Spiritus Theriac. camphor. unc. i.
M. pro Lotione Partium caternarum in Scabie ferina, quam sola repetita Lotio curat.
D. S. ut suprà.

Odoris gratia *Aqua Rosarum*, interdum etiam *Sacchari Saturni* dr. iß. vel dr. ii. addi possunt: loco cujus etiam

℞. *Merc. vivi purif.* qu. v. c. g. unc. iv.
Ebulliant in ℔iv. *Aqua simpl.* aliquandiu:
Colaturæ ℔i. vel iß. S. ut supra.

qua sola partes abluendo, præsertim Manus, Scabies evanescit.

Qui verò potentius volunt, addunt *Mercur. dulc.* dr. i. vel dr. iß. ad ʒii. & ita calidè utuntur.

Secretum in omni Scabie est Aqua destillata stercoris humani, lavetur locus, expertissimum est: Item *laventur Manus Lixivio Coriariorum calido*: felici cum successu vidi usurpatam in Scabie ferina Puellæ, internè adhibendo simul Essent. Viperarum. Denique Ungn. Auratum, elegans in Alopecia leprosa, quod videb. in M. A. N. C. *ann.* 6. *Append. p.* 179., non inelegans erit.

Sunt qui in Remediis Externis contra Scabiem, item in aliis similibus pro usu Cosmetico externè non rarò adhibent *Mercurium Sublimatum*, sed pessimo cum consilio: nam præter alia mala, incautiùs adbibitus Dolorem inflammatorium, Pustulas, & Vesicas ingentes, acrimonia sua corrosiva, acida excitat: vid. M. A. N. C. *ann.* 8. *obs.* 77. in quo casu optimum est Fotus Lactis tepidi; cessantibus postmodùm Doloribus, convenientissimum est adhibere Aquam Calcis vivæ. Aliquando Studiosum ex Liquore Mercurio impregnato contra Scabiem ex affrictione ejus Dolorem & Tumorem Brachii & Manus à Cubito ad Digitos usque incurrit cum crudelissimo Dolore; unde præscripsi:

℞. *Aqua Calcis vivæ* ℔i.
Spiritus Vini ℥i.
Ceruss. ʒiii.
M. D. S.
Cataplasma Leniens.

Applicabatur calidè & optimè contulit.

In Casibus pertinacioribus etiam *Cingulum Mercuriale* concedendum, de quo vid. BARTHOLINUS *C.* 3. *Hist.* 79. cui FONSECA *L.* 2. *Cons.* 18. *Suffitum Cinnabarinum* addit, probè tamen priùs purgato & contra frigus præmunito vel sub sudore detento Corpore: effectus enim ex Mercurialium abusu satis deploratos Experientia testatur, quos etiam ab aliis Externis intempestivè applicatis contigisse Medicorum Observationes cum quotidiana Experientia testantur: Exemplum ab Unguento ex Arsenico videbitis in AMATO LUSITANO *Cent.* 2. *Cur.* 33. & ab Unguento ex Lithargyrio in ZACUTO LUSITANO *l.* 1. *Praxeos.* (B)

Notandum quoque, quòd *In Scabie Critica* nulla Remedia Externa applicanda, sed solummodò Remediis Internis Diaphoreticis insistendum esse. *In Scabie* autem forsan *retropulsa*, & inde natis gravibus Symptomatibus, optimè conveniunt Viperina, Essentia Viperarum, Sal ejus ad ℈i. cum unc. i. Syr. Fumariæ.

Tandem etiam in usu sunt *Balnea* pro delenda Scabie, quæ etiam in Scabie Critica concedi possunt, ex Chamomilla, Malva, Meliloto, Hyperico, Nicotiana, Scabiosa, Fumaria, Persicaria, Lapatho acuto, Enula, Saponaria, Parietaria & similibus appropriatis: e. g.

℞. *Herb. Lapathi ac.* M. iv.
Nicot.
Scabios. an. M. ii.
Rad. Lapathi ac. ℥iii.
Enula unc. ii.
Bryon. unc. i.
Sulphuris crud. unc. vi.
Calcis vivæ ℔ii.
Incisa & contusa
D. S.
Species ad Balneum.

Coqu. in s. q. Aquæ moderato igne pro Balneo. Priùs sudet Æger cum cornu Cervi sine igne in Rob Sambuci, vel cum Essentia Lignorum, dein insideat huic, Corpus fricando & à sordibus repurgando; pòst cum Linimento appropriato illinendo. Item:

℞. *Herb. Fumar.*
Nicotian.
Persicar.
Scabios. an. M. ii.
Rad. Enula,
Lap. acuti an. unc. ii.
Bryon. unc. i.
Pulv. Sulphuris ℔i.
Nitri,
Calcis vivæ an. ℔ß.
Concisa & contusa S. ut suprà.

Coqu. in Aqua dulc. cum ana Lixivii acuata, moderato igne benè agitando, F. Balneum.

Vid. HORSTIUS *pag.* 325. & 327: Item

℞. *Herb. Lapathi ac.* M. iv.
Parietar.
Saponar. an. M. ii.
Rad. Lapathi ℥vi.
Bryon. ℥iii.
Sulphuris vivi ℥ii.
Calcis vivæ rec. ℔ii.
M. D. S.
Species ad Balneum.

Coquantur in Aqua *simpl.* addendo parum *Lixivii*.

MEMBRUM II.

De Pruritu.

P*Ruritus* est Scabiei Symptoma individuum, & futuræ Signum certissimum.

CAUSÆ.

Causa Pruritum excitans est Serum acido-salsum, cujus Acrimonia à Causa Scabiei in hoc differt, quòd illa tenuior & subtilior sit, atque per minima magis inter Cuticulam & Cutim se insinuent. Oritur tamen etiam interdum à Causa Externa, ab Urticarum & Formicarum contactu, Culicum & Pediculorum, necnon Sironum morsu, item à Ligatura strictiore in Fracturis & Luxationibus.

DIAGNOSIS.

Diagnosi opus non habet, cùm Malum hoc Somnum & alia negotia maximè impediat.

PROGNOSIS.

In *Prognosi* nibil peculiare occurrit, nisi quòd Pruritu diutiùs vexati Scabie tandem afficiantur.

In Decrepitis incurabilis est: vid. VALESCUS *de* TARANTA *in Chirurg.*

CURA.

In *Cura* si Malum sit à Causa Interna, & quidem totum Corpus affligat, conveniunt Acrimoniam Temperantia. Ante omnia verò purgetur Corpus Mercurio dulci: e. g.

℞. *Conf. Rosar.* ʒi.
Mercur. dulc. gr. xv.
Res. Jalapp. gr. vi.
Scamm. sulphurat. gr. i. vel ii.
Cum *Syr. Fumar.* f. Bolus: S.
Bolus Sanguinem mundificans.

Non minùs etiam conducunt Noduli Purgantes, & omnia Purgantia jam *Membro praced. in Scabie* laudata.

Purgato sic corpore in Plethoricis V. S. institui potest: post sudo-

(B) *Si verum fateri velimus, nulla præstantior adversus Scabiem, imò & omnes affectus cutaneos, anticentus, quàm Sulphur: quod ni ob tetrum odorem respuant delicatuli ægrotantes, efficacissimum ad obstinatissimas quasque Scabies profligandas experientur. Sulphure sanè, Oleo tantùm ad Unguenti formam ducto, ad Gallicas quoque Scabies superandas, in Nosocomio Incurabilium ad miraculum utimur. Qua ratione Thermales Aquæ* de' Pisciatelli *dictæ à radice montis, quem* Solfatara *vocamus, qua parte lacum Agnanum spectat, erumpentes, quippe quæ Sulphure imprimis scatent, certum sunt ad Scabies inveteratas præsidium.*

ſudoriſera temperata etiam acrimoniam ſalſam abſorbentia, *in ſcabie pariter jam laudata* imprimis ex antimonio diaphoretico martiali, coruu Cervi ſine igne, cinnabari antimonii, &c. præſcribenda. Ubi verò pars tantùm una vel altera pruritu moleſtatur, una cum ſudoriferis jam dictis conveniunt omnia *Externa in ſcabie laudata*. Vel fiat *Linimentum Rondeletii*.

> ℞. *Rad. Lapath. ac.*
> *Helen.* ana ℥i.
> Decoqu. in *Aceto* ad mollitiem.
> per ſetaceum trajectis adde
> *Ol. Irin.* ℥iii.
> *Sal. comm.* ℥i.
> *Myrrha* ʒiii.
> *Lithargyr.* ℥iß.
> *Cera* parum
> F. l. a. linimentum.

In malo pertinaciori dictis aliquid mercurii dulcis addi poteſt; imprimis ſi malum oriatur à ſironibus, in quo caſu ſimul decoctum colocynthidis applicari ſolet.

Si à Ligaturis diuturnioribus aut ſtrictioribus, pars tantum lavetur cum Aqua tepida; ſi à Formicis vel Urticis præter frictionem cum gleba terræ recenti, convenit Lac tepidum, decoctum malvæ, Aqua ſpermatis Ranarum, vel Unguentum diapompholygos, de tutia, &c. quibus ſaccharum ſaturni addendum.

Poſt ſcabiem & pruritum ſequitur lepra.

MEMBRUM III.

De Lepra.

LEpram olim abominabilem Affectum fuiſſe, tam ex SACRA SCRIPTURA quàm aliis Authoribus conſtat. Noſtro autem ſeculo cum ſcorbutus & Lues Venerea ubique ferè ſe inſinuent, Lepra ipſa eſt rariſſima, cùm vel ſub nomine Luis Venereæ, vel ipſius ſcorbuti lateat. Imprimis *convenit cum ſcorbuto confirmato*, utpote quem, malum contagioſum, ab Acido quodammodò corrupto & corrodente ortum, ex *Artic.* 6. & inde ortis ſymptomatis patet. Alias etiam pſora dicitur, & *Elephantiaſis Græcorum*. Ab *Elephantiaſi Arabum* in hoc differt, quòd hæc particularis tantùm, & ſenes vino liberaliùs indulgentes plerumque invadens, Affectus quidam ſit, pedum nempe tumor rubicundus, lividus ſeu nigricans, cum ulceribus varicoſis è quibus ſerum acre limpidum effluit; interdum etiam ſolæ Cruſtæ furfuraceæ totos pedes occupant: Illa verò univerſalis. Vocatur *Elephantiaſis*, quia hac ipſa affectis tumida Cutis, rugoſa & aſpera, Elephantum inſtar, apparet. Aliàs etiam vocatur *Satyriaſmus*; vel quia Nares, & Labia tumida, Aures tabidæ, Genæ rubentes, & in fronte excreſcentiæ quædam inſtar cornuum hinc inde protuberant, quali facie ſatyri pinguntur, vel quod leproſi in principio Morbi maximè libidinoſi dicantur. Item *Leontiaſis* dicitur, vel quod leproſi Vultum terribilem & frontem rugoſam Leonum inſtar acquirant; vel quod eorum anhelitus & excrementa Leonem hujuſque excrementa oleant. Nihil eſt aliud, quàm ſummus & contumaciſſimus ſcabiei ſcorbuticæ gradus, unde ſcabies & lepra ab ÆGINETA conjunctim tractantur; in lepra tamen longe major & habitualis ſucci nutritii corruptio eſt, quam in ſcabie, adeò ut, quando in hac cutis inſtar furfuris ſeparatur & decidit, hæc in lepra ſquamarum piſcium inſtar decidat, quatenus in hac non tantum cutis, ſed etiam ſubjacentes partes carnoſæ exulcerantur; unde & ſcabies ferina & inveterata in lepram degenerare ſolet.

CAUSÆ.

Cauſa Lepræ cum ſcabiei cauſa communis eſt, longe tamen gravior: ſalſedo nempe ſeri muriatica & corroſiva, in ſpecie acido-ſalſa. Veteres bilem atram, ſingulari malignitate præditam accuſant; ratione cujus quidam lepram cancrum univerſalem non ineptè dicunt, quatenus eadem ferè cauſa cum cancro particulari concipi poteſt, nempe ſalſo acidum quoddam corroſivum, & partibus ſolidis maximè infeſtum: unde Acidum Abſorbentia Lepram mitigant, Acidorum contrà abuſus eam fovet & auget.

DIAGNOSIS.

Circa Lepræ *Diagnoſin* Medicus ſit cautus & prudens, ne Signo uni ac ſoli credat, ſed judicium dirigat ad ſigna plura, tam propria, quam communia; adeòque ſecundum illa quidem judicet, ſecundùm hæc verò maximam partem. Colliguntur autem ſigna hæc vel ab antecedentibus, vel Conjunctis. Quoad *Antecedentia*: Medicus imprimis inveſtiget ex Ægri parentibus, conſanguineis & agnatis, an horum aliquis Lepra, vel Cachexia congeneri enormiore laborarit? cum Contagium hoc interdum ad tertiam & quartam uſque generationem propagari ſoleat: deinde attendatur Vitæ genus, an Æger, aut parentum, aut conſanguineorum quidam cum Leproſis degerit? quo Victu & quali Diæta utatur? an quartana, Mania, aliiſque ſimilibus morbis olim laborarit? an Hæmorrhoides, menſes vel alia ſolennis quædam evacuatio, ipſi aliquandiu ſuppreſſa fuerit, aut adhuc ſupprimatur? Ex quibus Conjecturæ artificiales formari poſſunt Ægrum ad lepram eſſe diſpoſitum, adeò ut, licèt jam nondum leproſus, lepra tamen metuenda ſit.

Quod *Signa concomitantia* attinet; hæc ſunt vel Interna, vel Externa. *Interna* ſunt in principio Ructus crebriores & moleſti, cruditas acida vel nidoroſa, alvus obſtructa: quibus progreſſo temporis ſuperveniunt Oris & Faucium ſiccitas, Sitis intenſa, ſudor graveolens & fœtidus, Urina ſubjugalis, cui ſi juxta LEVINUM LEMNIUM calx saturni injiciatur, hæc fundum ejus non petat, ſed ſupernatet; ſunt libidinoſi: ſanguinis venæ ſectione eductus ſolet eſſe fœtidus, craſſus, viſcoſus & unctuoſus, aduſtus, nigreſcens aut lividus, fæculentus, & pingui quaſi Cruſta obductus, qui digitis aut manu agitatus Arenæ inſtar ſtridet & tactu aſper apparet; per pannum verò colatus arenolas Granula & nodos quaſi poſt ſe relinquit; à granis aliquot ſalis ſuperinjectis mox diſſolvitur, ab Aqua verò non adeò facilè diluitur, ſed potiùs cum hac inſtar Gelatinæ congelatur; vid. MARCELLUS DONATUS *Hiſtor. Mirab. l.* 1. *c.* 4. pulſus præterea frequens eſt & debilis, Reſpiratio difficilis, & fœtida, ut in phthiſi, Dyſpnœa & Aſthmate: Vox clangoſa & rauca, & interdum Ægri per nares quaſi videntur loqui. Accedit bis in malo confirmato ſegnities & laſſitudo totius corporis, facilis infrigidatio, abolitus Tactus, remanente tamen motu; vid. PARÆUS *l.* 19. *cap.* 7. utut Ægri interdum pruritum formicarum repentium adinſtar percipiant; ſomnus eſt gravis cum inſomniis turbulentis & Incubo, ac ſi cor eorum claudatur ac comprimatur; imò tandem puſillanimitas quædam ſupervenire ſolet.

Inter *Signa Externa* apparet cutis, nunc ad colorem lividum & nigrum vergens, nunc flaveſcens & ex rubro nigricans; vid. VALERIOLA *l.* 6. *Enarrat.* 5. aeri expoſita mox corrugatur, exaſperatur & infrigeſcit, tota apparet unctuoſa, ut aqua ipſi inſperſa vix hæreat; ſenſim craſſeſcit, rugoſa & aſperior redditur; furfure nunc purpureo nunc albicante, ac ſi calce incruſtata eſſet, imprimis in Facie adſperſa videtur, multiſque nodoſitatibus, tuberculis mobilibus & indolentibus, potiſſimum pone Aures circa frontem, Mentum & Artus, deſœdatur, & morphæa, Impetigine & ſcabie ſicca pertinaci, aliiſque puſtulis afficitur; vid. HILDANUS *Epiſt.* 24. Unde etiam continuus (& continuæ exinde ortæ Vigiliæ) pruritus, ac ſi acubus pungantur, aut Urtica percuſſi eſſent, aut Vermibus roderentur, Leproſos maximè urget: & dum partes cutaneas Unguibus ſcalpunt, pauciſſima ſaltem aut nulla materia, neque ſeroſa, neque purulenta, promanat, parteſque cutaneæ eroſæ mox exſiccantur, nec cruſta quadam obducuntur. Cum his ſimul obſervatur capillorum defluvium, & ſuperciliorum, Piliſque veris interdum parvi, lanuginis inſtar, ſuccedunt, frons eſt rugoſa & tuberoſa, Aures tenſæ, earumque pinnæ tumidæ; vid. HILDANUS *l. a.* ſupercilia ſunt elevata & calloſa, & pilis aut deſtituuntur, aut ſi evellantur, aliquid Cutis & carnis in radice hæret; oculi juxta GUIDONEM *de* CAULIACO fiunt rotundi, rubicundi, ſcintillantes & lacrymantes, qui Venas tumidas & intra angulos Tubercula grandinoſa, aut juxta HILDANUM *l. a.* in angulo majore pelliculam acquirunt. Narium extrema dilatantur, ſuperior pars conſtringitur & coarctatur, in medio cartilaginis corroſio apparet, una cum ozænis, Fœtore, Polypo, Reſpirationis per Nares interceptione, & copioſa ſternutatione, necnon palati atque Uvulæ eroſione. Labia cum facie pallent, craſſa, dura, nigricantia, livida, & fiſſa comparent; in ore & faucibus hinc inde obſervantur Turbercula flaveſcentia & ſublivida; lingua tumet, nigreſcit & finditur, cujus Venæ inflantur & varicoſæ evadunt cum tuberculis grandinoſis & durioribus, albis, viridibus, vel lividis; ſicuti etiam Gingivæ præter modum pal-

Digitized by Google

pallent, tument & rubent, asperæ & corrosæ apparent: saliva maximè est viscida & quasi biliosa: Mammæ sunt duræ & tument cum Venis varicosis: Artus non solum marcescunt, sed etiam in pedum plantis & digitorum interstitiis, necnon in manibus prope cubitum, aliisque artuum locis Fissuræ & Ulcera callosa, prætomida, & ad levissimum contactum cruenta, utplurimùm tamen indolentia, deprehenduntur. Manuum musculi, maximè pollicis & indicis, consumpti sunt ipsique manuum ac pedum digiti frigus & dormitationem, & quasi quandam sensus privationem patiuntur; Articuli horum sunt nodosi & distorti. Ungues verò lividi, nigri incurvi & fissi.

PROGNOSIS.

Lepra Inveterata incurabilis est: de Incipiente verò; à mala diæta aut contagio orta, per Diætam accuratiorem, & Remediorum generosiorum diuturniorem usum aliqua spes adhuc affulget; sicuti lepræ incipientis sanatæ Exempla videbitis apud ARETÆUM *l. 4. de sign. & caus. morb. cap.* 12. GALENUM *Isagog. c.* 12. & HORSTIUM 7, *Obs.* 18. & 21. utut forsan rariora sint. Conf. LAURENTIUS *de Lepra* 18. & PALMARIUS *de Lepra c.* 4.

Sanguis in lepra fœtidus & nigrescens: item serpigo & Impetigo in manuum ac pedum digitis, cum pilis parvis ascendentibus, malum signum sunt.

CURA.

In *Cura* sanguis purificetur, tam per *Evacuantia*, quàm *Sudorifera*, & *alterantia scorbutica*.

Quoad *Purgantia*: propinentur primò mitiora, hinc potentiora & generosiora, qualia supra de lue Venerea & scabie fuerunt proposita.

Purgantibus succedunt *sudorifera*, quæ inter primum locum tenent Viperæ, quas commendat ARETÆUS *l. 2.* & GALENUS *l. 11. de simpl. med. Facult. cap.* 1. quarum quidem virtutem in dubium vocant ERASTUS 4. *Disp. contra Paracels.* ZACUTUS LUSITANUS *l. 1. de Med. Princ. Hist.* 5. & PALMARIUS *de Elephant. cap.* 9. Commendantur autem Theriaca benedicta viperina, pulvis, essentia & sal volatile viperarum, sal volatile cornu Cervi, spiritus salis Ammoniaci, sal volatile & Quinta essentia sanguinis humani, Tinctura Antimonii coralliorum, antimonium diaphoreticum martiale, sulphur antimonii auratum. Ubi Remedia aliàs usitata & vulgaria non valent, tandem ad Arsenicum fixum confugiendum est, quo mediante *Doctor* RHEFELD leprosum quendam restituit, præmissis Digestivis & Laxativis per Alvum; nempe dedit sequentia:

℞. *Mutr. perlar. calc.* ℈ii.
Salis Fumar. ℈i.
M. f. pulvis.
Divid. in 2. part. æqual. S.
Pulvis incidens.
Vel
℞. *Mercurii vitæ* gr. iv.
cum *Theriaca* fecit Bolum. S.
Saccharum purgans.

Quibus præmissis ad arsenicum fecit accessum.

℞. *Recrement. Uvar.* qu. v.
Redigantur calcinando in Cineres, è quibus more solito f. Lixivium, ad dimidium porrò incoquendum:
℞. Huius *lixiv.* mens. iv.
Arsenic. albiss. ℔i.
Coqu. in Olla per horam unam aut alteram, semper lignea spatula movendo, donec ferè sit consumtum Lixivium; sic fiet massa spongiosa, tunc novum affundatur Lixivium, & Coctio repetatur; sic mox Arsenicum, erit resolutum, quæ solutio decantetur in aliud Vas purum, in quo pro præcipitatione addatur sequens:
℞. *Ceruss.* ℔.ii.
Acet. destill. q. s. ad solutionem, quæ filtretur.
Hac solutione tantùm præcipitetur; quantum possibile, edulcoretur, & exsiccetur.

Exhibuit doses 8. per tot dies, incipiendo à gr. iii. singula aurora gr. i. augendo, & ad ℈ß. assumendo. Potest sumi in Theriaca in forma Boli, vel cum antimonio Diaphoretico, & pauco sacchari in Jusculo vel cerevisia calida bono semper sequente sudore. Post balnea & scarificationes simul aliquoties adhibitas squamæ deciderunt, & ita Æger sanitati fuit restitutus.

Alterantia denique sunt vel Interna vel Externa. Inter *Interna* eminent ea, quæ *Membro* 5. *de Scabie* dixi, & omnia Absorbentia, uti sunt Corallia, Conchylia, Lapilli cancrorum, Antimonium diaphoreticum simplex & compositum, aliique hujusmodi pulveres: quibus & plantæ Epaticæ & splenericæ adjungi possunt, e. g. Fumaria, Eupatorion; Chelidonium, de quo vid. HAFENREFFERUS *de Affectibus Cutis p.* 128. scorzonera seu Viperaria, quæ ZACUTO LUSITANO laudatur; Tinctura Tartari simplex & antimoniata. De carne Asini pulli comesta vid. BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hist.* 31. utut Carnis hujus esum AMATUS LUSITANUS *C. 2. Cur.* 34. inter causas lepræ externas referat: Milvi caput combustum laudatur in SENNERTO *Pr. cap. 5. p.* 577. sanguis leporis, & cinis leporis; item Fel & sanguis Accipitris: vid. HAFENREFFERUS *l. a. p.* 130.

Externè prosunt balnea in scabie commendata, aut juxta RULANDUM *cap. 4. p.* 411. ex Plantagine, Pisis, & Foliis Quercus; & quod WECKERUS *in Antidot. special. l. 2. pag.* 604. describit; unguentum ex succo Lapathi majoris *Hafenrefferi*, Unguentum medicamentosum *Mynsichti* & Oleum sulphuris *Rulandi*, de quo *l. a.* Quidam Thermas commendant, quibus tamen contradicit HAFENREFFERUS *l. a. p.* 527. & ZACUTUS LUSITANUS *loco allegato*.

MEMBRUM IV.

De Elephantiasi Arabum.

Elephantiasis Arabum ejusque causæ, item quomodo ab Elephantiasi Græcorum seu lepra differat? *Membro anteced.* 3. dixi. Effectus utplurimùm est criticus; ideò in cura cavendum ab externis repellentibus, ne sero acrimore effluente intempestivè cohibito, & Transpiratione insensibili impedita, per metastasin ejus, Asthmata, catarrhus Suffocativus, peripneumonia, hydrops pectoris, lethargus, similiaque mala, quæ alias à scabie retropulsa aut ulceribus Crurum intempestivè occlusis oriri soleat, excitentur.

CURA.

In *Cura*, Seri acrimonia temperetur ejusque colluvies per purgantia evacuetur, pro quo scopo confert Mercurius dulcis; Jalappa, & omnia *suprà Membro* 5. in scabie laudata.

Item
℞. *Herb. fumar.*
Scordii,
Nummular. rec. an. M. i.
Flor. hyper. M iß.
Rad. enul.
Caryophyllat. an. ʒvi.
Cort. ligni guajaci ℥i.
Sem. Anisi.
Fenic. an. ʒiii.
Incisa & contusa includantur nodulo. D. S.
Nodulus sanguinem mundificans.

Affundantur *Vini Rhenani* Mens. ii. de quo mane & à meridie bonus haustus capiatur.

Quod si nodulus hic laxare debeat, folia sennæ, Helleborus niger, & colocynthis addi possunt.

Externè conveniunt absorbentia saturnina, martialia, & Venerea; unde applicari potest Emplastrum griseum seu de lapide calaminari, vel emplastrum de spermate Ranarum camphoratum *Croffolii in append.* M. A. N. C. *Anni* 6. & 7. *Tit.* 25. *p.* 186. omniaque in *Dissert. de Usu & abusu Præcipitant. cap. 3. §. 2.* allegata; item Emplastrum de alcalibus TACHENII *in morb. princ. p.* 117. vel ad huius imitationem concinnatum *Emplastrum Mirabile Meibomii* sequens;

℞. *Ol. Olivar.* ℔ii.
calefacto adde
Sapon. venet. ℔ß.
Cerussæ albæ pulverisat.
Minii cribr. an. ℔i.
Coquantur lento igne in Emplastri consistentiam, circa finem addendo
Camphor. ℥i.

Convenit quoque emplastrum saturninum polychrestum, quod videbitis in *Colleg. Formular.* item emplastrum Nigrum *Helmontii.*

Pedes autem simul fasciis involvantur, incipiendo à Talis usque ad Genua.

Quod

Quòd si *Inflammatio erysipelacea juncta*, quod non rarò accidit, à dictis Emplastris abstinendum, donec inflammatio hæc debitis remediis, *de quibus suo loco*, discussa fuerit.

M E M B R U M V.

De Serpigine & Lichene.

AFfetus hi maximè sibi sunt cognati, & gradu tantùm differunt. (C) *In Lichene* enim, Germ. *Schwinden, Flechten, Zittermahle*, cutis est aspera cum pustulis hinc inde erodentibus, erustis furfuraceis, & cum summo pruritu ad partes vicinas serpentibus; in *serpigine* verò, vulgò Ger. dicta *in Verme, sive Verme dormiente*, Asperitati & Pustulis cutis dolor & ardor conjuncti sunt, unde etiam CELSO *Ignis Sacer* vocatur, & serpendo pariter se extendit, hinc etiam vulgò scabies serpens dicitur. Pustulæ hæ, si summitatem tantùm cutis erodant, *Herpes miliaris*; si verò cutis tantum profundiora exedant, *Papula fera* seu *Herpes exedens*, item ἐσθιόμενος vocatur. BONTIUS quidem *de Med. Indor. obs.* 16. serpiginem cum Lichene confundit, dum serpiginem per pruritum definit. Verùm licet in Lichene nulla symptomata graviora conjuncta sint, certum tamen est, quod in serpigine major acrimonia, adeoque major sanguinis & seri discrasia peccet.

C A U S A.

Causa serpiginis & lichenis est eadem ac de scabie dixi, *serum nempe acido salsum* circa glandulas subcutaneas effusum; utut hujus Acrimonia ab ea, quæ in scabiæ peccat specificè differat, adeoque pro varia cutis textura nunc scabies, nunc serpigo & lichen oriatur.

P R O G N O S I S.

Serpigo & lichen sunt sine periculo.

Lichen facilè curatur; difficulter autem serpigo.

Imò si totum corpus ab hac defœdatur, lethalis esse solet, dum simili quoque ratione interiora & exteriora eroduntur.

C U R A.

In serpigine & lichene *Massa sanguinea purificanda & alteranda*; unde etiam eadem methodo per *purgantia*, in specie pilulas mercuriales, & *sudorifera* instituenda, ac suprà *Membro* 1. in scabie dictum fuit: quibus etiam, in casibus desperatis *salivatio* adjungenda; quo etiam *Fonticuli* pertinent.

Quoad *Alterantia* præter supradicta in scabie, in serpigine conducunt saturnina, in specie saccharum saturni, Balsamus saturni, tinctura antiphtisica *D. Michaelis*. Quoad *Externa*, sunt hæc vel blandiora vel magis potentiora. Inter blanda laudantur in serpigine & lichene aqua spermatis ranarum, florum omnium, calcis vivæ vel solitaria, vel cum saccharo Saturni mista; oleum ovorum, nicotianæ, ceræ, radix Lapathi acuti cum aceto in formam linimenti subacta; Linimenta ex oleo tartari per deliquium, Cerussa, & camphora. vel linimentum Butyriforme BORELLI *Cap.* 4. *observat.* 88. ex oleo tartari per deliqu. cum oleo Liliorum alborum, Amygdalarum dulcium & aliquot granis camphoræ. Vel subigatur fortius lixivium cum oleo Baccarum sambuci expresso, donec lactescat & applicetur; Lixivialia enim acidum in glandulis subcutaneis stagnans destruunt & invertunt. Unguentum album camphoratum, nicotianæ, à SCULTETO *Armament. Chirurg. observ.* 89. laudatum: Unguentum nobile *Mynsitbri*, Dia-pompholygos, de mercurio dulci, saccharum saturni, tutia. Vel

℞. *Unguent. nicot.* vel *rosat.* ℥iß.
Mercurii dulc.
Olei tartari p. d. an. ʒii.
Cera vel *sapon.* ʒi.
M. D. S.
Unguentum Purgans.

Aliàs quoque sapo Venetus cum spiritu Vini rectificato subactus instar lactis, ac cum linteis inde madefactis applicatus lichenem tollit, quibus & amalgama saturni admisceri potest, ad quod imprimis pertinet mumia saturnina cum unguento digestivo, à POTERIO *P.* 3. *obs.* 65. & 80. commendata, & in *Pharmac. spagyr. append.* descripta; item emplastrum ex saturni saccharo, de ranis cum Mercurio, & omnia externa *sup. Membro* 1. in scabie laudata. Inter potentiora sunt arcanum corallinum, Mercurius sublimatus albus, Turpetum minerale, Aqua divina Mercurii, liquor Mercurii saccharinus, & liquor Mercurii acetosus *Mynf.*, huius unguentum medicamentosum, unguentum secretum *Riverii* ex unguenti Rosac. ℥i. & Mercurii sublimati ʒi. Vel

℞. *Aqua calcis viva* ℔i.
Mercurii sublimati ʒii.
M. D. S.
Aqua purgans.

Cui etiam ℈ß. vel gr. xv. *Camphora* addi possunt.

Instar epithematis applicetur.

Vel applicentur epithemata in *Colleg. form.* laudata.

In *Dolore serpiginis* enormiore leniendo convenit *Mixtura* RIVERII ex *pulp. pomor. putrid.* No. vi. cum ℥ii. *Olei Rosarum*, & pauco *Lactis muliebris*: vid. *Observ. pag.* 279. &c.

Notandum adhuc, quod impetigo seu lichen in senibus necnon Vino indulgentibus, crebriùs quasi efflorescat & integros Artus, maximè pedes occupet, quo in casu ratione Externorum eadem cautela observanda, quam heri in *Membro* 4. *de Elephantiasi arabum* audivisti. Prodest in hoc casu epithema se fotus ille elegans contra erysipelata in *Colleg. Formul.* ex lithargyrio, myrrha & olibano cum Vino & Aceto laudatus. Alias cortex medianus sambuci recens contusus & calidè applicatus, egregiè etiam convenit.

M E M B R U M VI.

De Phlyctænis.

PHlyctæna seu *Phlyctænides*, Germ. *die hitzige Blattern*, sunt Vesiculæ parvæ pruriginosæ, & ferventes, sero limpido repletæ, quæ intra digitos & circa carpos oriri solent. (D)

C A U S Æ.

Causa proxima est serum plùs minùs acre sub glandulas miliares seu subcutaneas.

Remota est Frigus, post ignis aut Balnei calorem subitò admissum, aut quando aliquis ex loco æstuoso, aut post vehementiora corporis exercitia cum sudore, acri frigidiori se exponit.

P R O G N O S I S.

Pustulæ hæ, uti celerrimè generantur, ita citò & intra biduum ad summum evanescunt; interdum tamen in scabiem & serpiginem degenerant, imprimis quando nimia seri acrimonia peccat; vel Phlyctænæ ex inepta externorum applicatione retropulsæ fuerint.

C U R A.

In *Cura* conveniunt *Purgantia & sudorifera*. Quoad purgantia:

℞. *Crem. tartar.* ℈ß. vel gr. xii.
Nitri antimoniat.
Antimonii diaphor. an. gr. vi.
Scamm. sulphurat. gr. iv. vel v.
Olei destillat. fœnic. gutt. i.
M. f. pulvis; S.
Pulvis sanguinem purgans.
Vel

℞. *Salis absinth.* vel *nitri antimoniat.*
Antimonii diaphor. an. gr. xii.
Pulv. Ialapp. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
M. f. Pulvis.
S. ut antè.
Vel in forma Pilarum.

℞. Extr.

(C) Λειχὴν, *Lichen est summa cutis asperitas cum leni pruritu: dicitur* Impetigo *vulgò, &* Mentagra Plinio. Λειχὴν *fortasse à* λίαν, *&* ἔχομαι, *quòd cuti tenaciter adhæreat: vel potiùs à* λείχω, lambo, *quòd morbus hic superficietenus cutim lambat. Quam* Serpiginem *vocat A., est* Herpes, ἕρπης *Græcorum, ab* ἕρπω, serpo. *Hujus duæ species vulgò,* κεγχρίας, *seu* Miliaris, *&* ἐσθιόμενος *seu* Exedens, *ut infrà Author.*

(D) Φλύκταιναι *à* φλύω, ferveo, ebullio, *quòd Pustulæ sint fervidæ & calore molestæ.*

℞. *Extr. Cathol.* vel *Panchym. Croll.*
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
Cum *Ess. Fumar.* f. Pil. D. S.
Pilulæ Sanguinem purgantes.

Inter sudorifera conveniunt, quæ Seri acrimoniam simul temperant, v. g Cornu Cervi ustum, & sine igne præparatum, Pulvis Diaphoreticus *Ludovici*, Antimonium Diaphoreticum simplex & Martiale, Bezoardicum Minerale, Cinnabaris Antimonii &c. cum Rob Sambuci, Theriaca, &c.

Vel

℞. *Aqua Fumar.* vel *Scab.* ℥iii.
Antimonii diaphor. ℈ii. ad ʒi.
Bezoard. Mineral. ℈i.
Syr. ex toto Citro vel *Rubi Idæi* ℥i.
M. D. S.

Mixtura Sanguinem purgans pro aliquot vicibus. Capiatur pro duabus vel tribus dosibus, vel cochleatim pro scopo temperandi.

Externè conducunt in principio Mucilaginosa temperantia, v. g. Mucil. Sem. Cydoniorum, Psyllii, Fœnugræci, Lini, &c. cum Aqua Sperm. Ranarum extracta; progressu verò temporis Aqua Calcis vivæ, Ung. de Lithargyrio, Dia-pompholygos, Album camphoratum, Linimentum Saturninum *Zwelfferi*, vel per se, vel mixta cum Amalgamate Saturni:

Vel

℞. *Olei Jasmin.* vel *Amygd. dulc.*
Aceti Saturn. (ex infus. *Minii* vel *Lithar.* cum *Aceto parat.*) an. part. æqual. vel q. s.
Mista agitentur probè in consistentiam Linimenti.
D. S.
Ungoentum Refrigerans.

Vel

℞. *Crem. Lactis,*
Aceti Saturni an. part. æqu.
Misc. probè pro Linimento.
D. S. ut antè.

MEMBRUM VII.

De Sudaminibus.

SUdamina Græcis *ἵδρωα*, à Phlyctænis, uti & Epinyctidibus, Terminthis, & Esseribus, parum differunt; minora sunt, & Milii granis similia. Germanis vocantur *Schweis-Blatterlein*. (E)

CAUSA.

Causa proxima est serum plùs minùs acre.

Causa remota est sudor copiosior impeditus, aut intempestivè suppressus, qui ratione acrimoniæ plùs minùs intensæ Cutim exulcerat, & cum pruritu exasperat.

CURA.

Internè conveniunt, post leniora *purgantia*, Medicamenta *diaphoretica*, imprimis Cervina & Antimoniata, qualia sunt cornu Cervi sine & cum igne, Antimonium diaphoreticum, Pulvis diaphoreticus *Ludovici*, &c. mane cum Rob Sambuci, aliquoties repetendo.

Externè aliàs commendatur Indusiorum mundatorum & calidorum frequentior mutatio, hinc partis cum Lacte aut Aqua Calcis vivæ ablutio, addendo gr. unum vel alterum Camphoræ; convenit etiam Unguentum de Lithargyrio.

MEMBRUM VIII.

De Sironibus.

SIrones, Germanis *Reitliesen oder Sauren*, sunt Pustulæ in volis Manuum, atque pedum plantis æstivo tempore emergentes, & cum insigni pruritu molestantes, in quibus subtilissimum *Vermium*, hoc nomine gaudentium, genus latet; de quibus & horum effigie, Microscopii ope à me observatis videbitis in *Obs. mea Actis Erud. Lipsiens. Anni* 1682. inserta. (F)

CURA.

Quoad *Curam*: ante omnia Sirones intus latentes Acu effodiendi sunt; hinc locus Vino, in quo Absinthium, Colocynthis, Myrrha, Allium, Porrum, Nasturtium, & similia Vermes necantia, incocta, item Halecum Muria, abluatur; tandemque applicentur Linimenta Mercurialia hactenus præscripta, imprimis Unguentum ex succo Lapathi acuti, Scabiosæ, Absinthii, Tanaceti, & Mercurio vivo paratum, quod describit SENNERTUS *Pr. l. 5. p.* 118. vel aliud Unguentum ex Aloe, Sulphure & Oleo Nicotianæ paratum, cui similiter aliquid Mercurii vivi vel dulcis admisceri potest.

Internè præter purgationem Mercurialem & sudorifera, propinetur Essentia Mirrhæ tartarisata, Tinctura Antimonii tartarisata, Elixir Proprietatis cum & sine acido, spiritus Cornu Cervi, salis Ammoniaci simplex & oleosus, &c.

MEMBRUM IX.

De Varis.

VAri, Germ. *die Finnen*, sunt tumores duri & parvi, ex rubedine in summitate tandem albescentes, qui utplurimùm in Facie & Collo oriri solent, & aperti pus crassum & tenax fundunt, magnitudine grana Cannabis utplurimùm æquant, si non superant, & tam Adolescentes quàm Virgines ad Venerem aptos præ cæteris molestant; unde frequentiùs non tam à sero excrementitio, quàm alimentitio, & Fermento seu spiritu genitali præter naturam inquinato, dependere videntur. (G)

PROGNOSIS.

Per se sunt sine periculo, adeoque *Curam* eorum CELSUS ineptiis adnumerat.

Nihilominùs, ubi Rubor intensus conjunctus erit, difficilis satis est Curationis, & licèt pustulæ removeantur, Rubedo tamen permanet; cui si inflammatio & raucedo conjungantur, Lepræ imminentis signum est.

CURA.

In *Cura* ad serum nutritium inquinatum respiciendum, ejusque Acrimonia temperanda est. Talia inter, præter *hactenus in Scabie & reliquis Cutis Affectibus* dicta, conveniunt:

℞. *Pulp. Passul. min.* ℥ii.
Lapill. Cancr. præp. vel *Ebor. sine igne* ʒiß. ad ʒiii.
Rhabarb. elect. ʒi. ad ʒii.
C. s. q. *Syr. Cichor.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium Sanguinem mundificans.

Vel

℞. *Conserv. Fumar.* ℥iii.
Ebor. sine igne,
Lap. Cancr. præp.
Unicorn. foss. ʒii.
C. s. q. *Syr. Cichor.* cum *Rhabarb.* f. Electuarium:
D. S. ut antè.

Pro Potu ordinario commendatur Serum Lactis.

Inter *externa*, & quidem in principio, sufficiunt *discutientia*, hinc *Emollientia*, & tandem *Erodentia*. Imprimis commendantur à Practicis Aquæ Lil. alborum, Flor. Fabarum, Rosarum, Sigilli Salomonis, Sperm. Ranarum, Flor. omnium, Oleum Tartari camph. destillatum, Farina

---

(E) *Ἵδρωα*, Sudamina, *ab ἱδρὼς, sudor: sunt enim Pustulæ ob sudorem (præsertim genitalium partium ex Hippocrate) exorta.* Epinyctides *à νὺξ νυκτὸς,* nox: *Pustulæ pessimæ, noctu præsertim erumpentes & maximè cruciantes. Plinio* Epinyctis *dicitur Pustula livens & noctibus inquietans.* Terminthi *dicuntur parvi tumores seu tubercula, in cruribus præsertim & tibiis subnascentia, supra quæ Pustula nigra quandoque eminet: sic dicuntur à τέρμινθος, seu τερέβινθος* Terebinthus *arbor, quod scilicet tubercula hæc Terebinthi fructum æmulentur.* Esseres *demum barbaro vocabulo appellantur parvæ Pustulæ bullarum vel squamarum instar, extantem carnem habentes, quas* Squamulas pediculares *appellat* Paracelsus, *easque metallifossoribus familiares esse ait, ex mineralium nempe halitibus ortas. Hinc vides quomodo inter se differant* Sudamina, Phlyctænæ, Epinyctides, Terminthi, & Esseres.

(F) *Vide eandem Observationem* tom. 1. col. 1424.

(A) Vari *Græcè dicuntur ἴονθοι fortassè ab ἄνθος* flos, *quòd circa ætatis florem erumpere soleant.*

na Lupinorum, Pulvis Radic. Ireos Florent. Mercurius dulcis, Saccharum Saturni, Lac Sulphuris, Flor. Sulphuris; Cataplasma ex semine Sinapi, & Sale communi cum Albumine Ovi: E. g.

℞. *Olei Laurin. rec. expr.* ʒii.
Ungu. Pomat. vel *Rosat.* ʒi.
Mercurii dulc. ℈i.
Olei Tartar. p. d. gutt. vi.
M. f. Linimentum S.
Unguentum Mundificans.
Vel
℞. *Aquæ Sperm. Ran.* ℥ii.
Flor. Sambuci,
omnium an. ʒi.
Olei Tartari p. d. ʒß.
Flor. Sulphuris ʒii.
Camph. ℈i.
M. D. S.
Mistura Purgans.
℞. *Aquæ flor. omnium* ℥iii.
Fabar.
Lilior. alb.
Sigill. Salom.
Sperm. Ranar. ana ℥ii.
Olei Tartari p. d ʒß.
Mercurii dulcif. (quidam præscribunt Mercurium sublimatum, sed nimis acris est, unde continuatus faciem deformat: meliùs itaque dulcis substituitur) ʒi.
Borrac. Venet.
Cerussæ ana ℈ii.
Camphor. ℈ß.
Aquæ Rosac. ℥ii.
M. S. ut antè.

Quo ipso subinde abluatur Facies.

℞. *Patellam ferream*, eamque novam;
Candefiat nonnihil prope ignem, huic ex ore Injiciatur *spiritus Vini*, & sic Facie excipiatur fœtor; post eadem patella adspergatur *Myrrha*, & sic fumus Myrrhæ Facie probè munita excipiatur; post Facies tegatur, & aliquot diebus Fotus hic continuetur; sic rugæ disparent, ut sic Vetulæ mentiri queant juventutem.

Facit huc etiam Lac Virginis dictum (est præcipitatum Saturni) quod præ aliis Experimentum est ad Varos.

℞. *Aqu. comm.* Mens. i.
cui in Olla nova ferventi adde
Mercurii sublimati ℥ß.
Alumin ʒii.
hinc Vase probè clauso coquatur per horam integram; dum refrixerit, adde
Camph. gr. xv.
& tecto Vase leviter ebulliant, & ita sponte refrigerari permittantur.

Liquor hic usurpatur, illinendo successivè partem unam post alteram Varis affectam; abusu enim hujus Aquæ continuatæ Vari in Pustulas, Variolarum instar, efflorescunt, & successivè squamatim decidunt cum insigni dolore: quo facto hic Liquor cum ana vel duplo aut etiam triplo *Aquæ communis* temperandus, & ne ampliùs redeant, præservativè usurpandus. Nec inelegans est Essentia Benzoes camphorata, qua Aquæ Florum Fabarum vel spermatis Ranarum ad lactescentiam instillata Facies ac Mentum sæpè lavari potest.

Denique Oleum Vitrioli cum Melle Rosato Experimentum est TIMÆI à *Guldenklee in Cas. l. 6. cas. 19. pag. 20.* contra Varos.

MEMBRUM X.

De Lentiginibus.

Lentigines, Germ. *Sommer-Sproffen*, sunt Maculæ obscurè flavescentes, magnitudine Lentis, & utplurimùm totam Faciem, Collum, Pectus, ac Manus defœdantes. (H)

PARS AFFECTA.

Pars affecta est Cutis & Cuticula; & quidem certa illius in Facie ac Manibus textura.

CAUSÆ.

Causa Proxima est vel Interna, vel Externa, vel utraque simul. Causa *Interna* est Serum nutritium in Valvularum lymphaticarum interstitiis, intra Cuticulam, & Cutim partium, calori Solis expositarum, stagnans: Inter Causas *Externas* notissima est Solis ardor, dictum Serum in partibus cutaneis, imprimis Faciei ac Manuum poris, in Gelatinam quasi coagulans & exsiccans; unde Æstivo tempore suboriuntur, Hyberno verò iterum evanescunt. Quòd verò certa quædam Cutis textura, imò certa forsan Seri nutritii textura, concurrat, probare videtur, quòd ii quoque, qui Radiis solaribus non adeò exponuntur, & imprimis Capillis rufis præditi, Lentiginibus utplurimùm efficiantur.

PROGNOSIS.

Lentigines Cuti pertinacissimè adhærent, nec facilè curantur, imprimis in iis, quibus jam per aliquod tempus efflorescere consueverunt.

CURA.

Præcaveri solent lotione Faciei ac Manuum cum Albumine Ovorum conquassato, & Aqua Rosarum, vitando simul tempore Verno Radios solares: sicuti etiam Lentiginum Cura per sola Externa instituitur, & quidem majori cum successu, si à causa externa quàm internâ, originem ducant. Nihilominùs tamen præstat etiam Laxantia blanda, Serum temperantia, exhibere, ex Flor. Acaciæ, Fol. Sennæ, & Tartareis, & hinc sudorem provocare, post quem Lentigines primo Vere prodeuntes facie Linteis abstersa tolluntur: Prodest etiam Elixir proprietatis sine acido.

Externa inter conveniunt Aqua Florum Fabarum, Florum omnium, Rad. Sigilli Salomonis, Scrophulariæ, Leucoii bulbosi, & Satyrii maculosi, Acetum destillatum, aut succus Citri affrictus, Decoctum Cosmeticum, & Unguentum Nobile *Mynsichtii*, Pulvis Rad. Ireos Flor. & Bryoniæ, Mercurius dulcis, Mag. Saturni cum Oleo Tartari præcipitat. Cosmeticum *Clauti*, & Cerussa, Antimonialia, Camphora, Lac Virginis, tam SCHRŒDERI, ZWELFFERI *in Append. Pharm. Aug. p.* 299. & WILLISII *Pharm. Rat. p. 2. pag.* 471. descriptum, tam *suprà membro 9. in Cura Varorum* communicatum, Oleum Ovorum, Ligni Heraclini, Guaiaci, Betulæ, Ceræ, Saponis, Oleum Tartari per deliquium, Arcanum Tartari, & ex Corrosivis liquor Mercurii saccharatus *Mynsichtii*. B. D. MICHAELIS commendat sequens Linimentum:

℞. *Olib.*
Ceruss.
Myrrh.
Sulphuris vivi an. ʒiß.
Camph. ʒi.
Cum f. q. *Pingu. gallinac.* f. Linimentum.

Plura qui desiderat, videat JOHANNEM-BAPTISTAM PORTAM *in Mag. Natural.*

Talia autem Externa semper inungantur tempore nocturno, matutino verò Aqua fontana rursus abluantur. Utplurimùm verò Cutis post tales Inunctiones evadit semisquamosa vel furfurea, quæ particulæ demum commodissimè per Axungiæ humanæ inunctionem separantur.

MEMBRUM XI.

De Ephelidibus.

Ephelides sunt Maculæ Cutaneæ fuscæ, & interdum asperæ, Mulieribus communes, quæ potissimùm frontem, interdum Genas, imò Collum, & Manus quoque deturpant, in longum & latum, & sæpè ad Palmæ magnitudinem se explicant: Gravidas in specie afficiunt, in quibus etiam per reliqua Ingravidationis Signa dignoscuntur. (I)

(H) Lentigo *Græcè* φακὸς lens, lenticula, *leguminis genus: à similitudine dicuntur maculæ, candidarum præsertim mulierum faciem, pectus, & manus dehonestantes.*

(I) Ephelidas *quasi dicas Maculas Solares*, *ab* ἥλιος Sol: *dicuntur asperdines in facie potissimùm ex Solis ardore progenitæ; quamvis autem quandoque ex Inflammatione, vel alia quacunque causa ortum traxerint maculæ istæ, semper tamen ob similitudinem Ephelides appellantur.*

PARS AFFECTA.

Pars affecta sunt Partes Cutaneæ in dictis partibus.

CAUSÆ.

Causa proxima est seri acrimonia, quæ tam in Gravidis, quàm interdum Virginibus, & Mulieribus non Gravidis Mensium suppressiorum occasione, necnon Menstruationis tempore non rarò observari solet, unde Serum non parum ulteratur.

Causa Remota sunt variæ; Ea rebus Non-naturalibus maximè facit Crasis Massæ sanguineæ acrior. Ad res Non-naturales pertinent Aromata similiaque Acria oleosa, & alimenta fermentescibilia, & colorandi vim habentia (K), v. g. Rad. Carotæ, Betæ rubræ, &c. Cerevisia & mustum recens, Fructus horæi, & similia menstruationis tempore assumpta.

PROGNOSIS.

Mulieribus, quæ in Mutrimonio vivunt, nec dictos aut ulios Diætæ urrores commiserunt, Conceptionis signum existunt, & in his etiam rarissimè curanrur: imò si evanescunt, mox redeunr, & plerumque usque ad & post parrum duraat: in ulils Mulieribus, & Virginibus facilius cedunt, Mensibus scilicet ritè aut fluentibus, aut penitus cessantibus.

CURA.

Pro *Cura* Ephelidum Rumedils Internis non opus est. Inter Externa prodest Frictio partium affectarum Pomo dissecto subacido, vel Pomn Citrio dissecto. Alias laudatur Linimentum ex Pulvere Baccarum Lauri decorticatarum cum Melle, qno Facies in Balneo iuungatur; item Emulsio seminis Cannabis, succus radicis Buglossæ, sulphur vivum, & Flores sulphuris.

MEMBRUM XII.

De Maculis Hepaticis.

M*Aculæ hepaticæ* ita dicuntur, vel quòd hepatis colorem repræsentent, vel quòd vitio hepatis obstructi, nec ritè sanguificantis, oriri vulgò credantur; suntque Maculæ obscurè flavi coloris; nunc majores ad palmæ ferè latirudinem, nunc minores, quæ interdum evanescunt, mox denuò emergunt, cum Cutis aliquali usperitate, & squamis; occupant imprimis Collum, Pectus, atque Dorsum, interdum Manus, cum singulari pruritu.

CAUSA.

Causa harum nil aliud est, quàm serum nutritium, acidum, plùs minùs viscidum, in Valvularum lymphaticarum interstitiis, occasione frigoris aut Aeris eaterni post Eaercitia vehementiora admissi, in gelatinam quasi coagulatum; unde à Lentiginibus vix aliter quàm gradu differunt. Taxat quidem PLATERUS SENNERTUM, quòd hic Causam harum internam, & Curam unam eamdemque cum Lentiginibus statuat: Sed sine ratione cùm Maculæ sic dictæ hepaticæ eundem cum Lentiginibus colurem habeant, illosque, quibus Lentigines familisres suot, pariter afficiant. Unde patet, quid sentiendum de illis, qui sanguinem fæculentum, & melanrholicum, tanquam macularum hepaticarum causam, accusant, quatenus etiam hæ subjecta illa, quorum Massa sanguinea Sale volatili oleolo seu bilioso constat, afficiunt.

CURA.

In *Cura* harum conveniunt absorbentia blanda, & sanguinem purificantia: nnde præmissa pleniori Purgationu Mercuriali præscribantut Vegetabilia amara Aotiscorbuticis juncta in forma Nodulorum, vel Essentiarum; quorum formulæ ea hactenns dictis patent.

Externa suut vel Blandiora; vel Fortiora, seu Rubefacientia. *Blandiora* sunt Cosmetica hactenus recensita, v. g. Radices Bryoniæ, Oxylapathi, Symphyti majoris, Sigilli Salomonis, Lac Virginis, Oleum Tartari per deliquium cum Oleo Amygdalarum dulcium in formam Linimenti redactum, cui etiam Olea suaveolentia, v. g. Oleum Jasmini, Ligni Rhodii, &c. ad aliquot guttas addi possunt: Convenit etiam Linimentum ex Oleo Tartari per deliquium, Cerussa & Camphora: quibus omnibus Mercurius dulcis addendus.

Inter *Fortiora* eminet Sem. Sinapi viride cum Aqua appropriata in formam pultis redactum, quo in Balneo post sudorem cutis fricetur, donec fervor & punctio quædam percipiatur, hinrque Cuticula mortificetur.

Ad Maculas ergò hepaticas optimum est:

℞. *Sem. Erucæ* seu *Sinapi* q. s.

Contunde in Murtario, uddendo Acetum, ut fiat instar pastæ, adde

Salis comm. ℥i.
Album. Ovi. no. i.

M. D. S.

Cataplasma Abstergens, & Mundificans.

Et hoc ipso in Balneo Cutis maculata probè fricetur, relinquatur aliquandiù, & abluatur postmodùm cum Aqua communi. Fiat hoc aliquoties, uut saltem singulis Anni quadris: vid. etiam TIMÆUS *à Guldenklee in epist. lib.* 6. *epist.* 26. *p.* 229.

Ad Varos etiam usurpari potest.

Pulvis quoque seminis Sinapi, cum sapone, & succo Lapathi acuti misceri, & simili modo adhiberi potest.

MEMBRUM XIII.

De gutta rosacea.

G*Utta rosacea*, à figura *facies cuprea*, vulgò Germ. *der Kupffer Handel*, est Rubor Faciei tuberosus, pustulosus, Guttis interdnm sanguineis similis, qui Nasum sæpè & Genas inæqualiter, & valdè tingit, & potaturibus satis frequens est.

CAUSÆ.

Causa est utplurimùm Acidum volatile vinosum per glandulas Cutaneas secretum, & Cutim erodens; unde patet, quòd non semper tota Massa sanguinea hac dyscrasia *laboret*, nisi aridum volatile præter naturam existat, sed serum tantùm nutritium sub faciei Cute corrumpatnr, cum ejusmodi homines quoad reliqua utplurimùm maximè sani sint.

PROGNOSIS.

Malum curatu est difficile, præsertim si facies simul pustulosa & exulcerata fuerit; & tunc utplurimùm ad Mortem usque comitari solet.

CURA.

Internè præmisso Nodulo purgante, & sanguinem purificante, & in Plethoricis Venæsectione, conveniunt absorbentia Terrea, & Marina, e. g. Os Sepiæ, Lapilli Cancrorum, Antimonium Diaphoreticum Martiale, Tinctora Coralliorum sassafrata, Tinctura Antimonii tartarisata, &c. diutiùs continuando.

Externè Guttam Rosaceam optimè curant saturnina, quæ Acidum istud promptè absorbent, & vulgò propterea refrigerare dicuntur: prupterea Saccharum Saturni aut Cerussa cum Aqua appropriata mista, addendo parum Camphoræ, optimè hic convenit; vel ex Saturno cum Aceto destillato solutu, & Oleo Rosaceo, fit mistura egregia in tali Gutta Rosacea; item Linimentum, ex Saccharo Saturni cum succo Sempervivi & Plantaginis paratum, crebriùs illitum, in specie præmissis in graviori Malo sanguisugis faciei per vices applicandis (vid. TIMÆUS *libr.* 6. *Casu* 20. *p.* 282.) vel Scarificationibus Auricularum ab HARTMANNO commendatis. Porrò ceu expertum admodùm sequens laudatur Unguentum:

℞. *Piper.*
Zingiber. an. ℥i.
Sulphuris vivi ℥ß.
Ungu. Pomat. q. s.

M. pro

(K) *Novi Virginem, quæ quum nimiùm æstatis tempore Melongenis in cibis uteretur, quotannis ea tempestate lividis maculis, Melongenarum colorem referentibus, per universum corpus commaculabatur.*

M. pro Linimento: S.
Unguentum Singulare.

Vel Saccharum faturni erebriùs in Cella in Liquorem resolotum Cutim albam valdè reddit, si anteà rubra pustulosa fuerit. His & aliis irritis tandem ad Mercurialia accedendum erit. Quo etiam pertinet Ol. Tartari per deliq. in loco humido solutum; e. g.

℞. *Aqua Flor. Fabar.*
Sigill. Salom.
Sperm. Ranar. ana ℥ii.
Ol. Tartari per deliq. ʒß.
Camph. cum Spiritu Vini solut. ℈i.
M. D. S.
Aqua Mundificans singularis.

Occasione Affectuum Cutaneorum Cosmetica quædam polycresta ad Cutim in faciei & aliis hactenus dictis Cutaneis affectibus candidam, glabram & nitidam reddendam communicabo: Sit igitur

M E M B R U M XIV.

De Cutis Nigredine.

N*igredo Cutis*, in specie faciei & manuum, ab Igne aut Solis ardore contracta, tollitur cum Aceto destillato, cui etiam simul ante destillationem flores Fabarum, Liliorum alborum, Jasmini, Cerasi, radix sigilli Salomonis, Scrophulariæ infundi possunt. Melius & magis cuporiston est succus Citri, vel Caro ejus succulenta, quæ affricando omnem Cutis Nigredinem tollit. Huc etiam Camphora & spiritus Vini Camphoratus pertinet: vel de Essentia Benzoes rubicunda instilletur Aquæ communi, vel Aquæ Rosarum quantum velis, & fit liquor albicans lacteus, quo mane & vesperi abluantur facies & manus, permittendo ut sponte siccescant. Quidam cum Emulsione, ex Nucleis Persicorum & Amygdalis amaris, cum Aqua Spermatis Ranarum, florum omnium, florum Fabarum, &c. parata, Cutim aut faciem lavant. Glabram & nitidam Cutim imprimis reddit Magisterium Marcasitæ, vel cum Unguento Rosato vel Pomato, aut Pulveris forma applicatum; unde v. g. sequens laudatur Pulvis:

℞. *Amygd. amar. exc.*
Nucl. Persic. exc.
Sem. Papav. albi,
Rad. Ireos Flor.
Sigill. Salom. ana ℥i.
M. f. l. a. Pulvis: adde
Amyli,
Far. Fabar.
Mag. Marcas. an. ℥i.
M. D. S.
Pulvis Mundificans.

Huic, qui ferre possunt odorem, addi possunt
Moschi,
Zibethi an. gr. iv.
Vel
℞. *Sapon. Venet. rasi & exsicc.* ℔ß.
Nucl. Persic.
Sem. Papav. albi ana ℥ii.
M. f. l. a. Pulvis:
cui adde
Amyli puriss. ℥iv.
Farin. Fabar. vel *Lupinor.*
Pulv. Rad. Ireos Flor. ana ℥ii.
Probè mistis adde pro lubitu
Moschi opt.
Zibethi an. gr. viii.
D. S. ut suprà.

Usus est, ut tempore vespertino sub introitum lecti ℥i. vel ℥ii. horum Pulverum cum sequentibus Aquis ad Pultis formam humectentur, & Facies, Collum ac Manus, aut loca pustulosa, leniter eodem illinantur; altero mane cum Linteo, præfata Aqua humectato, denuò abluantur, & ita aliquandiu moderatè continuentur.

Aqua in hunc usum fit:

℞. *Aqua Rad. Scrophular.* ℥ii.
Flor. Fabar.
Rosar. an. ℥iß.
Rad. Lil. albor.
Sigill. Salom. an. ℥i.
M. D. S.
Aqua Purgans ad Pulverem.

Mixtura hæc cum pauxillo *Olei Tartari* per deliquium acui poterit.

Item:
℞. *Fecul. Rad. Bryon.*
Ari,
Sacch. Saturni,
Mercurii dulc. an. ʒß.
M. pro Pulvere: S.
Pulvis Purgans.

De hoc parum cum præfatis Aquis humectetur, & dicto modo procedatur.

Delicatiores his non contenti, ad ipsum Oleum Talci provocant, quod tamen genuinum vix habetur, & quæ sub Olei Talci nomine venduntur, nil aliud sunt, quàm subtilissima Talci Calx in Alcali quodam fixo obvelata, ad quod plerumque Borrax, vel Sal Tartari expetitur: vid. *Pharmaceut. Colleg. in Schrœderum pag.* 810. Non inutiliter ergò loco hujus Oleum Tartari per deliquium, cum Aquis dictis dilutum, adhiberi potest.

Interdum Sapones odorati Cosmetici expetuntur à Virginibus delicatis, quorum compositiones videbit à SCHRŒDERO, l. 2. p. 280. Vel

℞. *Sapon. Venet. rasi & exsicc.* ℔i.
Amygdal. amar. exc.
Nucl. Persic. exc. ana ℥ii.
M. f. l. a. Pulvis:
adde
Pulv. Rad. Ireos Flor.
Aron. an. ℥i.
Sal. Tartari ℥ß.
Cum f. q. *Essent. Benzoes cum Spiritu Rosar. parata*
f. l. a. Massa saponiformis;
addendo
Ambra gris.
Moschi opt. ana *cum Spir. Rosar. sol.* ℈ß.
Zibethi gr. v.
Olei Ligni Rhodii gutt. xv. ad xx.
Formentur Globuli saponiformes, leviter exsiccandi.

Tandem fit adhuc fucus multis usibus dicatus:

℞. *Mercurii sublimati* ℥i.
bulliat in
Aqua commun. ℔i.
quousque sentiatur aliqua acrimonia in lingua, hinc adde
Cerusf. ℥iii.
Bulliant parum: Mixtura clarificetur cum *Albumine Ovi*, coletur, & usui servetur.
Sub usu agitetur crebrò.

M E M B R U M XV.

De Porrigine.

P*orrigo* Capitis affectus satis fœdus est, scorbuticis, Lue Venerea affectis, & Leprosis familiare. (L)

C A U S A.

Causa est Acidum plùs minùs salsum, à Sero tamen viscido & corrupto temperatum; quod in partibus Capitis Intercutaneis stagnans Poros Cutis obstruit, conglutinat, & sic insensibilem transpirationem impedit; unde propter acidi hujus cum Sero viscido combinationem non Ulcuscula humida, uti aliàs ab Acido acriori in Sero prædominante fieri solet, sed Crustæ densiores, & densè subinde compactæ, & successivè lamellatim sibi invicem superstratæ, eveniunt, quæ successivè exsiccatæ *Furfurum* instar decidunt.

C U R A.

Internè conveniunt Purgationes Mercuriales, Noduli laxantes & Sanguinem purificantes, similiaque remedia, quæ scabiem & serpiginem curant.

Externè usurpantur Lotiones Capitis, singulis septimanis instituendæ. e. g.

(L) Pityriasin *vocant Græci, quam Latini* Porriginem *appellant:* πιτυρίασις à πίτυρον, furfur: *eo quod hoc Morbo affecti squamulas veluti furfures è capite vel quocunque loco affecto scalpuriendo evellant. Porriginem labem esse Porcis familiarem ostendit illud* Juvenalis: —— grex totus in agris Unius Scabie cadit & Porrigine Porci.

Digitized by Google

℞. *Herb. Abrotan.*
Betonic.
Malva
Chelidon. major.
Saponar. ao. M. i.
Rad. Alth.
Lapathi acuti,
Bardan. an. ℥i.
Pifer. ℥iß.
Bacc. Lauri,
Colocynth. an. ℥ß.
Incisa & contusa coqu. in s. q. *Lixivii*.
Colatura D. S.
Lixivium Caput mundificans.

ARTICULUS VIII.

De Capillorum Vitiis.

AD *Capillorum Vitia* referuntur *Calvities*, *Capillorum Defluvium*, *Alopetia*, *Capillorum Tinea*, & *Plica Polonica*. *Calvities* est, quando Capilli in summo Capite deciderint. *Capillorum defluvium* dicitur, quando hi undique copinsè decidunt. *Alopecia*, quando Cutis nuda hinc inde conspicitur. *Tinea Capillorum* dicitur, quando hi frustillatim decidunt. *Plica Polonica* verò est, quando Capilli in Cirrhos contorquentur, ut nullo ferè modo explicari possint.

MEMBRUM I.

De Calvitie.

C*Alvities* in pluribus malum hæreditarium est, quæ in Juventute incipiens nullo modo curatur, nisi Capillis facititiis pallietur. Aliàs ad Calvitiem præcavendam MYNSICHTIUS *in Armament. Chym.* Tincturam suam proprietatis commendat.

Externè præscribuntur Cucuphæ Aromaticæ, imprimis si Calvities à Nutrimento vitioso oriatur.

MEMBRUM II.

De Capillorum Defluvio.

C*Apillorum defluvium* frequenter Morbis acutis supervenit, ubi convenit decoctum Rorismarini in Vino, vel *Unguentum Bucretii*, quo Capilli flavi simul regenerantur.

℞. *Fol. Abrot. maris*,
Capill. Veneris an. M. i.
Favi Mellis,
Laudani an. ℥i.
Myrtillor. ʒi.
Sem. Fœnugr.
Lini ana ʒiii.
Ol. Amygd. dulc.
Vini gener. an. ℥iii.

Facta infusione per 24. horas, bulliant ad humiditatis consumptionem, hinc fiat expressio fortis.
D. S.
Unguentum ad Capillos.

Hoc ipso Luna crescente illinitur Caput, quod sub decremento Lunæ ultimo blandè abluitur, hinc Vino rubro aut aliis austeriusculis irroratur, & hinc ulteriùs Linimentum continuatur.

Ad *Canitiem* tollendam seu obvelandam convenit Luna in Aqua Forti soluta, & Aqua simplici probe diluta & temperata; qua Capilli frequenter pectinentur. Quidam Pectine plumbeo Canos frequenter fricare jubent, donec nigredinem oancilcantur. LANGIUS Lixivium Betulæ, & BORELLUS *Centur. 2. Obser. 2.* sequens laudat:

℞. *Ciner. Clavell.* ℥ii.
Aqua pura ℔iv.

Bulliant ebullitione una tantùm in Vase æneo: in decoctione ab igne remota extingue
Calcis vivæ ℥iv.
Qua extincta adde
Saturni usti,
Lithargyr. aur. an. ℥i.
Bulliant omnia simul bis vel ter.

MEMBRUM III.

De Alopecia.

IN *Alopecia* (M), præter Purgationem Mercurialem, convenit decoctum & Essentia Lignorum, Essentia Fumariæ, Antimonium Diaphoreticum, Martialia, & omnia Sanguinem purificantia, *suprà Art. 7. Membr. 1. & 2. in Scabie & Prurita* laudata.

Externè commendatur Unguentum Medicamentosum *Mynsichtii*, & Unguentum Nicotianæ, acuata cum Oleo Philosophorum, Ceræ, Saponis, Ligni Juniperini, &c.

MEMBRUM IV.

De Capillorum Tinea.

IN *Capillorum Tinea*, Germ. *in den Mulben*, prodest Lixivium, in quo Pisa, Fabæ, Semen Lupinorum, Absinthium, Centaurium minus, Colocynthis, Semen staphisagriæ, Myrrha, &c. cocta; quo sæpiùs Caput lavandum: sicut & Capillorum extremitates forfice resecandæ.

MEMBRUM V.

De Plica Polonica.

DE *Plica Polonica*, Affectu apud nos rarissimo, videatur SENNERTUS *in Praxi l. 5. p. 3. Sect. 2. c. 9. seq.* DAVISONIUS *in Commentar. super Petri Severini Dani Ideam Medicinæ Paracelsi pag. 452.* & HERCULES SAXONIA.

Hæc de Vitiis Nutritionis læsæ.

SECTIO XVIII.

DE SANGUINIS EX PARTIBUS REFLUXU VITIATO, ET EXINDE ORTA INFLAMMATIONE, TAM IN GENERE, QUAM IN SPECIE.

IN superiori sectione dictum, quòd Sanguis ex Corde distributus, in totum Corpus & omnes ejus partes derivetur, ut in his partim Nutritioni inserviat, partim in quibusdam certam Fluidi separationem potiatur ad Œcono-

(M) Alopecia *quasi Vulpis Morbus; est enim* ἀλώπηξ *Vulpes. Capillorum vel Pilorum significat defluvium, quo sæpè Vulpes afficiuntur. Distinguit autem hic Author (ut & alii quoque faciunt ex* Galeno*) Alopeciam à* Calvitie *& Ca*pillorum defluvio, *quòd nempe Calvities*, φαλάκρωσις, *fit ex senio vel causa naturali; Capillorum defluvium ex morbo acuto pregresso sparsim accidat non confertim; & Alopecia ex causa aliqua radices Capillorum vel Pilorum in spatio aliquo notabili corrodente oriatur: quare à* Celso Area *appellatur: quòd si Morbus hic per longum spatium serpat Anguis similitudinem*, Ophiasis *à Grecis dicitur, ab* ὄφις serpens.

Œconomiæ Animalis integritatem maximè necessarii. Jam vero sanguis non perpetuo ibi hæret, sed uti per arterias influxit, ita per partes cribratus, naturaliter derivatur ex arteriis in Venas, per Venas denuò refluit ad Cor: qui motus vocatur Circularis, propterea quoniam instar Circuli ad id terminat punctum, à quo inchoavit. Jam verò, si arteriæ plus devehunt, quàm Venæ revehere possunt, læditur etiam distributio seu *motus Circularis* per partes & Vasa, unde plùs minùs vitiatur; idque vel

(1.) Quando *sanguis in parte quadam hæret*, stagnat, & in viis suis subsistit.

(2.) *Quando extra partem effunditur* in singularem Corporis quandam cavitatem.

(3.) Quando *sanguis planè extra corpus effunditur*.

Sanguis ergo in suo motu impeditus, & in quandam partem solidam depositus, stagnat & hæret in Vasis Capillaribus venosis, & partium spatiolis; vel in minori quanto, ita ut successivè insensibiliter evanescere & discuti possit, id quod fit in *Contusionibus*, & inde natis *suffusionibus*, v. gr. Casu ab alto; vel hæret & congeritur in majori quanto sanguis, unde uberiùs collectus sanguis mox excandescit, ac molestum caloris sensum in parte quadam sensili producit, donec sensim corruptus in *pus* vel *saniem* abeat: Unde prior mutatio vocatur *Inflammatio* seu φλεγμονή; posterior verò *Abscessus* seu *Apostema*. Quandò verò sanguis in corporis Cavitatem quandam, Humoribus naturaliter vacuam effusus, v. g. in pectus, vel cavum Abdominis, ac ibidem collectus in pus mutatur, vocatur tunc *Empyema*. Quòd si sanguis planè extra corpus effundatur, generaliter *Fluxus sanguinis* seu *hæmorrhagia* vocatur; quod nomen licèt in specie tribuatur sanguini ex Naribus erumpenti, in genere tamen cuique sanguinis extra corpus Fluxui attribui debet, & etiam solet.

CAPUT I.

De Sanguinis in parte quadam stagnatione.

ARTICULUS I.

De Inflammatione in genere.

Refluxus igitur sanguinis quicunque impeditus successivè *inflammationem* constituit; quia enim arteriarum Motus & per has sanguinis influxus est validus & impetuosus, ac propter canales Arteriarum quintuplò crassiores ipsis Venis, refluxus sit interruptus, & omninò perpetuus; necessariùs fit, ut dum perpetuo influit, non tamen debitè possit refluere, ut exinde in parte hæreat, hinc coacervetur, & coacervatus det *tumores*, qui vocantur *Inflammationes*.

CAUSÆ.

Causa Mortalis proxima omnis Inflammationis est sanguis collectus & stagnans in parte quadam, ob impeditum suum ex Arteriis in Venas refluxum, ita, ut plus influat per Arterias, quàm refluere valeat per Venas. Stagnatio hoc in loco est Nomen Metaphoricum, desumptum ab Aquis, quæ plùs ad partem fluunt, quàm refluere possunt; nihilque aliud est, quàm si sanguis influens non refluit, sed coacervatur: Nempe si qualibet pulsatione dr.ß. sanguinis per Arteriam influat, sed ℈i. per Venas saltem refluat, remanet ℈ß. qui stagnat, & dum continuatis pulsibus semper major majorque sanguinis hęret copia, sic necessariò oritur Inflammatio. Quod si verò in parte inflammata nihil omninò refluere queat, adeòque reciprocus spiritus Insiti fiat motus, à quo sustentetur Insitus, necessariò supervenit tandem *Gangræna*, dum sanguis spiritus Vitali Influo privatus corrumpitur & putrescit, indeque pars, suppresso spiritu Insito emoritur.

Jam verò cùm sanguis, qui dat Inflammationem, sit materia rubra spirituosa & calida, ergò *calefaciet* partes, & pars necessariò exinde *rubet*: quia verò plus influit sanguinis, quàm refluit, dum ita stagnat & in parte hęret, necessariò pars *intumescit*, & cum à Tumore distendantur partes fibrosę, & hinc necessariò excitabitur *dolor*, & consequenter *Inflammatio*. Hæc ergo quatuor modò dicta Pathemata seu symptomata in omni Inflammatione observabilia sunt; sunt enim *signa Inflammationis Pathognomonica* à CELSO enarrata, nempe *calor* seu ardor, *Rubor*, *Tumor*, *& dolor*.

Cæterum *dolor*, qui adest, triplex in omni Inflammatione successivè observatur:

(1.) *Tensivus*,

(2.) *Pulsatorius*,

(3.) *Punctorius*.

Tensivus propter partes fibrosas & membranosas, à sanguine congesto, & stagnante distentas & convulsas: *Pulsatilis* vel pulsativus, quia sanguis influens repercussionem patitur, à cujus influxionis, & repercussionis impetu fit pulsationis sensus, & quidem à Fibrarum, Membranas arteriarum, per quas sanguinis motus debitus nonnihil impeditur, constituentium Spasmo aut convulsiva Tensione, hinc ad Diastolen resistentia, unde evenit ut pulsationes sensiles percipiantur. *Punctorius*, qualis adest in omni Inflammatione, ubi Membranæ sunt affectæ; & licèt hæ ipsæ nihil patiantur, tamen supervenit tandem Dolor punctorius, dum suppuratur Inflammatio, & in abscessum degenerat, superveniens, ab acribus salinis acido salsis particulis, partes nerveas acicularum instar pungentibus.

Hæc omnibus manifesta sunt in parte externa visibili: Dolor pulsatorius verò in parte interna, adeoque invisibili, item interdum Gravativus Ardor, & denique partis ordinaria Functio læsa, Inflammationem comitantur. Hinc observetur, quòd quia omnis Inflammatio est in parte quadam determinata tanquam in subjecto, semper hisce modò allegatis 4. Symptomatis, omni Inflammationi communibus, subinde simul prodeunt aut accedunt peculiaria quædam symptomata, ex partis specialis Inflammatione, non Morbi ratione, nata. Sic enim v. g. Inflammationi faucium *in Angina* simul deglutitio læsa & difficilis; in *Pleuritide* difficilis respiratio, ratione partis affectæ superveniunt. Et hæc symptomata propria superveniunt Inflammationibus, non quà talibus, sed quatenus Inflammatio hanc vel illam partem affligit, adeòque hujus partis Inflammatio speciale sibi symptoma adjunctum habet. Modo dicta quatuor symptomata in Inflammatione partis externæ sunt sensibilia, in interna verò non; unde cum sensu ardoris, Dolores, &c. alia simul signa, v. g. Febris ardens, conjungenda sunt: Sic in Inflammatione pedia res clara est, & quatuor illa symptomata percipi possunt: si verò pars aliqua interna est affecta, tunc alia concurrentia signa conferenda sunt: Sic in Visceribus inflammatis semper ponderis gravantis sensus seu *Gravativus*, obtusus Dolor, præter dicta simul accedit. Ponam exemplum; Quidam conqueritur de Dolore Gravativo in Hypochondrio dextro unà cum insigni Ardore istius regionis: pars ad tactum tumet, insigniter calet, & ad renitentiam quandam intumescit, interiùs Dolor Pulsatorius profundus, admodùm molestus percipitur, Tussicula adest inanis, difficilis nonnihil respiratio, Febris Continua acuta, &c. Hæc signa conjunctim arguunt adesse Inflammationem Hepatis. Ergò hęc supervenientia posteriora signa innuunt partem, quam inflammatio ista obsideat.

Causa efficiens, quare sanguis stagnet, seu Inflammationum, est vel *Externa* seu Remota, vel *Interna* seu proxima. *Causa Externa seu Remota* sunt varię, quę Vasa angustando occasionem prębent, ut impediatur Sanguinis motus; qualia sunt quęcunque, quę vel partes & Vasa arctè comprimunt, vel eadem angustant, vel quę adstringunt, v.g. fortiores Ligaturæ, & Vincula injecta, Luxationes, Fracturæ, Vulnera, Ulcera, Contusiones graviores, v.g. Testium ex Equitatione violenta, aut aliæ quæcunque res extraneæ violentæ: Sic Spinæ post Ossa fracta, aut post Cranium contusum altiùs eminentes semper Inflammationes inferunt. Item repellentia ac adstringentia nunc inferunt, nunc exacerbant Inflammationes. Interdum sola Transpiratio à Frigore intercepta Inflammationem excitat. Sæpissimè Fibrarum nervearum, & tendinosarum dolorificæ crispationes, & contracturæ, & hinc natæ Vasorum capillarium arctæ constrictiones, Inflammationem inferunt; hinc enim est, quòd quibuscunque ferè Doloribus, in specie Fibrarum nervearum læsionibus, frequenter superveniant Inflammationes, aliique Tumores. Hę siquidem irritatę spasmo convelluntur, quibus convulsis dura redditur pars, unde pori non transmittunt sanguinem, sed pars tumet, & inflammatur: e.g. Dolori dentium ab acido, radicem dentis nerveam morsicante & vellicante, supervenit totius malę, & Capitis ipsius affectus inflammato-

Digitized by Google

matorius, de quo vid. *infrà l. 2. sect. 2. cap. 3. art. 2. ubi de Odontalg.* quia Fibræ nervosæ, & musculosæ vicinæ ex Dolore per consensum affectæ se crispant, & levi quasi Spasmo se contrahunt, qua crispatura Venæ capillares coarctatæ liberum sanguini transitum denegant, unde postmodùm Tumor, & Inflammatio supervenit: Hinc & in Arthritide ex simili causa Tumor inflammatorius, utplurimùm erysipelacens, supervenit; item in punctura Vespæ, aut intrusione Spinæ. Talis Tumor non est causa affectus, sed potiùs effectus, seu productum ejus & consequens doloris, & dependet ex crispatione fibrosarum partium. Unde ridicula est ea cura, quæ ad Tumorem, tanquam affectum, dirigitur. Qui enim tales Tumores simpliciter curant, ad posterius curam dirigunt; econtrà modò Causa dolorifica removeatur, ipseque Dolor sistatur, omnis Tumor & præcavetur, & incipiens mox denuò curatur.

Causa Interna sunt *in sanguine* ipso influente, nempe sanguinis motus circularis æquabilis ineptitudo per quævis Vasa capillaria; vel est *in parte* recipiente vitium, nempe quodcunque illud, cujus occasione Viæ & partes angustatæ ineptæ fiant, ut sanguinem debitè non transmittant.

Sanguis ad motum circularem ineptus est duplici modo:

1. Quando nimis est *viscidus & crassus* ob Seri defectum ejusque nimiam absumptionem, quod tamen rariùs evenit; aut propter Chyli crudioris ac glutinosioris seu pituitæ viscidæ congestionem.
2. Quando idem sanguis nonnihil *congrumatus*, aut quasi semicoagulatus in quodam loco sistitur & coacervatur, hinc ita subsistit & Inflammationem ita infert.

Dispositio hæc ad Grumescentiam sanguinis oritur ab Acido quodam vitioso occulto, & nimis excessivè sanguini permisto: quippe per experientiam cognitum, hoc potenter coagulare sanguinem; ita quidem, ut quò plùs peccet Acidum, eò magis sanguis ad Grumescentiam disponatur; sive Lympha nimis acida, sive res quædam externa, sive aliud quid, ipsi acorem imprimat. Quod confirmatur non tantùm per experientiam, dum sanguis in Liquorem acidum immittitur, sed etiam ex infusione Liquoris acidi in Venam Canis. Hinc enim omnes Inflammationes erysipelaceæ ex Grumescentia aliquali sanguinis, facta ab Acido occulto, inducente tales Coagulationes, originem ducunt: Hinc verb. gr. à subitaneo frigore, post nimium Corporis motum ac incalescentiam, partibus internis subitò communicato, subitò quoque spissatur, & condensatur sanguis calidus, nimis attenuatus ac resolutus, unde Internæ Inflammationes, in specie pleuritis, & Angina: hinc expositio Corporis concalefacti Aeri frigidiori, immersio ejus in Aquam frigidam, sanguinem ad sui Coagulationem, & hinc ad eadem mala disponere solet; aut potus frigidus post nimia exercitia, in nimio Æstu ac Corporis calore, copiosiùs ingestus, sæpius dant pleuritides aut Peripneumonias ex sanguine in præcordiis condensato & nonnihil coagulato, circa pulmones ac pleuram subinde subsidente, ac Inflammationes excitante: vid. SYLVIUS *de Inflammat.* Sed rarior ex recensitis causis est Inflammatio: Nam vel Universalis in toto Corpore, aut una quadam parte, aut pluribus partibus simul, fieret sanguinis ex causis istis stagnatio; aut danda foret ratio, quare præcipuè in hac, non verò in alia parte fieret talis stagnatio, adeoque sic ad partem inflammatam simul respiciendum erit.

Hæc duo, *Spissitudo* scilicet *sanguinis*, & ejus *Grumescentia* aliqualis, ferè sunt *Causæ Universales* Inflammationum Spontanearum, seu ab internis Causis ex sanguinis vitio enatarum: Ubi observandum est, Internas Inflammationes omnes, v. g. Pulmonum, Ventriculi, &c. esse acutas, imò interdum peracutas, (nam Pylori Inflammatio vix ad quartum diem durat,) cùm omnes sint de genere Erysipelatum.

Probatur sanguinis Grumescentia, hinc quævis inflammatio, & quævis cætera symptomata aut supervenientes affectus, ab ejusdem Acescentia, ex eo

(1.) Quòd in Pleuritide, ceu Inflammatione, spontanea de causa enata, frequentissima, sanguis Vena secta extravasatus dum fluit, semigrumosos appareat; de quo *vid. infrà*. Id quod non tantùm HELMONT. *tract. Pleura Furens*, item WILLISIUS *de febribus c. 12.* testatur, sed præthereà Exempla suggerit GABELCHOVERUS *cap. 4. Cur. 70. & 79.* ubi affirmat, se in sanguine Pleuriticorum secta Vena educto Grumos, Germ. *gantz Klammpfferich*, uti loquitur, vidisse, ex aliquali sanguinis Coagulatione, & Grumescentia.

(2.) Sanguinem crassescere, & congrumescere probatur ex *Cura*, quòd nempe Inflammationes quælibet internæ, remotis Causis externis, eas plùs minùs foventibus, omnium optimè internè per talia curentur, quæ sanguinem grumosum dissolvere, attenuare, & fluidum reddere possunt, quia Acidum vitiosum absorbere, & corrigere, & vi diaphoretica sanguinem mobilem reddere, atque per sudorem vel urinam ejicere valent. Hinc enim omnia Salia volatilia, & in genere ea Remedia, quæ in casu ab alto ad sanguinis Grumos extravasatos dissolvendos commendantur, v. g. Lapilli Cancrorum, Dens Apri, Flores Bellidis, Papaveris rhœados, Sperma Ceti internè & externè, & similia.

(3.) Externæ Inflammationes quævis, in specie Erysipelaceæ, per talia Externa, Inflammationes discutientia, & resolventia, tolluntur; qualia sunt quæ Acidum corrigunt, illudque absorbent, verb. grat. per applicatam Cretam, Farinam triticeam, Fabarum, Pulverem Florum Sambuci, Chamomillæ, Camphoram, Myrrham, spiritum Vini, Aquam Calcis vivæ, Decoctum sulphuris, Lac Virginis, Cerussam, Minium, Sperma Ranarum & similia applicata; & hæc omnia inflammationes a causa interna, nempe sanguine congrumato, ortas tollunt.

Altera Causa Interna, nempe *vitium partis recipientis*, sanguinem non debite transmittentis, præter Spasmum Fibrarum, & inde Vasorum angustationem, de qua *suprà* dictum, observandum est, quod subinde Aptitudo quædam certa in quibusdam partibus insit talis, ut ex levi quacunque occasione inflammentur: Videmus enim, quòd semel in parte quadam facta Inflammatio à Causa interna, subinde in eadem parte recurrere soleat. *Prius* quod attinet, Dispositio ista seu Aptitudo prompta ad Inflammationem in parte, consistit imprimis in nimia partis sensibilitate, ideoque Irritabilitate, Dolore &c. hinc enim partes nerveæ faciliùs quam sanguineæ inflammantur, Oculi faciliùs quàm Genæ, & sic porrò. *Quoad posterius*; Quidam quotannis laborant Pleuritide, alii Erysipelate Suræ, ita ut facilè recurrat malum in eadem parte: Angina, & Inflammationes Tonsillarum semel factæ, si non benè curentur, facilè vel data externa saltem causa seu occasione, recurrunt in eadem parte; Ubi vulgò dicunt Authores, remanere in parte semel inflammata certam Dispositionem, secundùm quam Inflammatio semel affligens denuò renovetur. Quæritur in quonam hæc Dispositio consistat? HELMONTIUS quidem rectè allegat, *subesse Robur inæquale partium*, idque per Ideas in Archeo depictas exponit. Sed non satisfacit scrupulo; siquidem hic triplex revera subest Ratio, cur pars sæpiùs in eundem affectum incidat: nempe

1. *Debilitas Spiritus Insiti.*
2. *Atonia partis semel inflammatæ.*
3. *Relicta Spina seu fermentum acidum occultum* post Inflammationem, quod facilè vel *internis* occasionibus, verb. gr. Iræ excandescentia; vel *externis* Diætæ erroribus, commoveri, sanguinem afficere, & ad stagnationem disponere denuò potest.

1. Debilitatem *spiritus Insiti* & Atoniam quod attinet: certum est, quod pars semel inflammata, sive discussa, sive, idque imprimis, suppurata fuerit Inflammatio, necessariò debilitetur, ac plùs minùs enervetur spiritus Insitus, ob denegatum liberius cum Influo commercium; simul quoque partim eroduntur Fibræ, partim distenduntur, ac alio modo læduntur. 2. *Fibræ* autem hæ semel relaxatæ, distentæ ac laceratæ, non amplùs in debitum *tonum* coeunt, & hinc pori partis transformantur, & pars debilis manet, ut vel levi data in Massa sanguinea occasione facilè postmodùm sanguis in suo motu legitimo impediri potest, unde circa eandem partem sanguis hæret, & extravasatur. 3. Quod autem attinet *fermentum* post Inflammationem residuum; certum est, si in parte curata tantillum odoris fermentativi remaneat, imprimis si abscessus suppuratus, seu Inflammatio suppurata non probè, & exactè mundificetur, etiam post consolidatum Ulcus Inflammatio recurrit; tum enim odor fermentalis acidus residuus manet, qui partim partes sensiles irritando, si excitatus fuerit, Fibrarum crispationem efficit, partim suo quasi odore, & contagio sanguinem prætherfluentem simul disponit ad faciliorem sui coagulationem, adeoque subsistentiam, & Inflammationem: ità enim in Ulceribus: si iisdem nonnihil fermenti purulenti remaneat, videmus eadem recrudescere. Ex quibus patet, Causam Inflammationis esse partim in parte ipsa.

Atten-

Digitized by Google

Attendendum etiam, *an sub Inflammationibus concurrat simul aliqualis Plethora*, sive reverà talis, sive ex Consuetudine? Nam tali sub occasione copiosior Sanguis stagnare, & Inflammationem insigniter promovere solet. Hinc ii, qui assueti sunt annuis Phlebotomiis aut scarificationibus sæpiùs repetendis, simul atque si hæc intermittuntnt facilè in Inflammationes crebrius recurreates incidunt, ipsas tameo ferè præcavent ordioariis & adsuetis suis Sanguinis diminutionibus. Novi hic Mnlierem non ignobilem, quæ nisi singnlis mensibus aut post bimestre saltem spatium utatur scarificationibus, ordinariò Tonsillarum, & Faucium Inflammationi est subjecta. Concurrit nempe hic Plethora secundùm quid, seu à consuetudine contracta, in qua Sanguis è suo naturali puncto deflectit, in motu suo impeditur, & sic Inflammationem inducit.

Et hæc sunt *Erysipelata & Pleuritides recurrentes in eodem loco*.

Observandum autem hic est ulteriùs, *Internas Inflammationes* quascunque, v. g. Pulmonum, Ventriculi, &c. omnes esse *Acutas*, interdum *Peracutas* cum Febre ardente continua, interdum typum Tertianæ observante, conjunctas, & sunt omnes de Erysipelatum genere; nam v. g. Pylori Inflammatio vix ad quartum diem durat.

Sanguis ergò extravasatus plùs minùs, ac in parte stagnaos, non ibidem quietus hæret, sed dum ejus spiritus volatilis evanescit, coagulatur & Acorem contrahit, qui Acor cum Sale volatili oleoso adjuncto effervescentiam concipit, sub qua Sanguis impensè incalescit, turgescit, ac in Pus corrumpitur, quod *Suppurare* dicunt: Ratio hujus est, quia Sanguis præternaturaliter extravasatus, suis partibus volatilibus balsamicis destitutus mox corrumpitur, acescere incipit (Acor enim præter naturam vitiosus corruptionis individuus comes semper est) & in Grumos abit: Quæ vitiosa aciditas in Sanguine extravasato oborta, uti spissat & coagulat primitùs Sanguinem, ita postmodùm cum Sale volatili oleoso in Saoguine abundante, & successivè magisque emergente, Massam Sanguineam fermentando, imò interdum acriter effervescendo, calorem inteosum & tumoris successivum augmentum efficit; sub quo fermentativo motu successivè Sanguis corrumpitur, ita ut randem Salia effervescentia mutuo concursu ex Sanguioe alterato & corrupto aliam substantiam, tertium salsum, nempe *Pus*, quod est crassum, moderatè salsum, grumosum & album, constituant: Nam omne Pus est *salsum*, si est laudabile & naturale, quia natum ex concursu acidi vitiosi, & Urinosi, ex quibus semper & oecessariò subsalescit; Est *album*, quia ab Acido præcipitatur Sulphur Sanguiois, sub effervescentiæ motu ab Alcali solutum; exinde enim emergit Color lacteus. Illustrabo: v. g. si Sulphur aut Pinguedo quæcunque solvatur ab Alcali fixo vel volatili, emergit solutio rubra; huic autem si instillatur acidum, dat Præcipitatum lacteum. Jam similiter se habet Massa Sanguinea: si solvens plùs minùs dominatur, Alcali, emergit tubedo, quæ præcipitata per acidum, colorem album exhibet, & ita effervescentia cessat, qua cessante, in Sal tertium, scilicet salsum, mutata sunt ambo, & tunc perfecta est suppuratio, qua evacuata, cavitas remanet in parte, vocata *Apostema* seu *Abscessus*. Conf. hic SYLVIUS *l. 1. Prax.* ubi *de Inflamm.* item BECKIUS *de experim. circa Rer. natur. Princ. p. 46. Crassum* est Pus, quatenus ipse Sanguis, ex quo ortum est, plùs minùs fuit crassus.

Ardor, qui in Inflammatione perquàm sensibilis, est ex Acidi volatilis motu concitatiori; adeoque pro hujus plùs minùs acrioris cum Alcali, etiam plùs minùs acriori, plùs minùs facta effervescentia majori, cætera symptomata, *Ardor*, *Rosio*, *Punctio* &c. plùs minùs intendi quoque solent. Idem Acor vitiosus, sive Sanguinem purum coagulando ad Inflammationem disponat, sive Inflammationi ex alia causa obortæ superveniat, effervescendo in tota Massa Sanguinea cum ejus Sale volatili, causa est adjunctæ *Febris Continua ardentis Symptomatica*, qualis in omn. Inflammatione Interna adest; & est *tam acuta*, ut in Inflammationibus partium ioternarum à Causa interna enatis, v. gr. in Pleuritide, Hepatitide, &c. *quàm lenta*, superveniens nempe Inflammationibus partium quarundam externarum à Causa externa subortis, v. g. in Inflammatione Mammæ ex Lactis grumis, &c.

Dividunt vulgò *Inflammationes* in *Legitimas & Illegitimas*, *Illas*, quando Sanguis benè constitutus Inflammationes excitar; *Has* verò seu Illegitimas io *Biliosas*, *Pituitosas*, *Melancholicas*, &c. dispescunt, non propter tales Humores Sanguini permistos, sed propter variam Sanguinis Crasio, ac inde natam temperiem, de qua *in Physiol. de Temperam. cap. 2.*

DIAGNOSIS.

Signa Inflammationum suprà sunt recensita: nempe

1. *Tumor* renitens ad tactum.
2. *Rubor*.
3. *Calor* seu *Ardor* Ægrum, ac attrectantis manum afficiens.
4. *Dolor* urens, tensivus, pulsatilis, punctorius, & etiam gravativus, dum pars à Sangoine distenditnr, & gravando distendit partes, quibus est annexa: & quibus denique semper accedit *Febris*, sive Sympromatica sive Comitata, plùs minùs acuta, conjuncta cum Inflammationibus à Causa interna excitatis.

Satis per se patent hæc signa in parte visibili, in invisibili verò parte dolor pulsatorius, Ardor, Febris, & denique partis ordinaria functio plùs minùs læsa Inflammationem innuunt: quibus in specie accedunt signa unicuique parti læsæ seu ioflammatæ propria & specialia, quæ nempe aliter se habent io Faucibus, aliter in Pleura, aliter in Pulmoibus, aliter in Ventriculo inflammatis.

Signa Particularium Inflammationum *inferiùs suo loco* habebimus.

PROGNOSIS.

Inflammatio vel sua spoote recurrit, vel non recurrit: *Illud*, quando Sanguis nondum perfectè extravasatus aut congrumatus fuit, quin relaxatis Fibris aut apertis Poris idem stagnare incipiens, denuò per Venas regurgitat, sive purus fuerit, sive sordibus heterogeneis, in quandam partem depositis, & ita Inflammatiooem occasionaliter inferentibus permistus; id quod probè notandum est in tumoribus partium Criticis semper cum Inflammatione junctis: *dum non recurrit* Inflammario, omnis in genere, vel discutitur, vel suppurarur, vel scirrhescit, vel gangrænescit.

Unde Inflammationis *Prognosis* duo involvit. *Eventum* ipsum, & *Morbi Tempora*. *Eventus* observatur bonus & malus: *Bonus* scilicet, si Inflammatio seu materia peccans vel insensibiliter discutiatur & planè dissolvatur (id quod fit imprimis ab operante & prædominante Alcali, dissolvente Saoguinem grumosum) & ita, vel in alia vasa remeet, vel insensibiliter transpiret; & est optimus & brevior finiendi modus, & Inflammationi exiliori non adeò profundæ & quæ à causa externa magis dependet frequeos est: hinc est iste, quando Saoguis ille extravasatus non resolutus suppuratur, & abit in abscessum, id quod fit ex aliquali motu fermentativo Acidi & Alcali; quæ ambo coeunt in Salium tertium: *Malus*; & quidem *Toti* aliisve Membris si evanescat quidem, & insensibiliter resolvatur Inflammatio, cum aliorum tamen symptomatum accessu atque incremento; *Parti verò affecta*, si in Gangrænam aut scirrhum abeat. Nam ab Acido nimis inspissante, abundante & prædominante Sanguis in tumorem penitus induratur, ac in Scirrhum abit, quod malum est, propter tumorem contumacissimum & curato difficilem; nisi enim Scirrhi cautè & leniter tractentur, Humores tales Effervescentiam concipinnt, & facilè in Cancrum exulceratum degenerant, cùm Cancer occultus & Scirrhus dolens in paucis differant. Inflammatio verò ista, quæ ex omnimodo Sanguinis, & Spirituum in parte motu impedito, & ita ejus mortificatione ac destructione in Gangrænam abit, omnium periculosissima & pessima est, dum Acido vitali spirituoso destructo, Sanguis & pars in Potredinem dilabuntur.

Aliàs *Eventus boni & mali Signa* quoque petuntur

1. A *Subjecto*, cujus intuitu Inflammatio in Juvenibus, & bonæ constitutionis Hominibus, in parte externa & carnosa, minùs periculosa ac io seoioribus ac Cachecticis, in Visceribus & Membris nerveis, existit.
2. A *Magnitudine*, cujus ratione major & ampla Inflammatio plus perieuli, quàm minor, involvit.
3. A *Tempore & Loco*, quorum intuitu graviores, quæ Anni tempore fervidiore & in regione calidiore, quàm quæ io Aere & locis temperatis aut frigidioribus emergunt.

Tempora Inflammationis quod spectat: *Principium* ejus dicitur, ubi Tumor, Dolor, atque Extensio adhuc exilior; quæ symptomata si augeantur, *Augmentum* Morbi dicitur: quemadmodùm *status*, si cuncta fuerint vehementissima; & *declinatio*, si symptomata remittant, sive cum Materiæ insensibili discussione, sive suppuratione hoc fiat. Quæ tempora modò longiora modò breviora suot, adeò ut nonnullæ Inflammationes citiùs, aliæ tardiùs terminentur, tam pro di-

Digitized by Google

diversitate materiæ, quàm partis affectæ. Nam quæ à Sanguine viscidiore, atque crassiore dependet Inflammatio, tardiùs; quæ à tenuiore & fervidiore, citiùs; pariter, quæ in partibus carnosis, faciliùs, quæ intendinosis, difficiliùs curatur, & lento magis motu progreditur.

C U R A.

Positis his fundamentis facilis est accessus ad *Curam*, pro qua in omni Inflammatione in genere observandum est, ut Sanguinis stagnatio tollatur & motus naturalis & circularis restituatur in integrum; id quod fit, vel impedimenta quævis externa, Sanguinis motum intrinsecùs inhibentia, *removendo*, vel internè Sanguinis Grumescentiam crassiorem & Acescentiam *corrigendo*, sive eadem fiens præcaveatur, sive eadem jam facta resolvatur.

Adeoque quoad has

I. Sanguinis tenuitas & fluiditas conservanda, & circulus ejus concitatior reddendus per *Sudorifera*, præsertim alcalinæ naturæ, tam *Fixa quàm Volatilia*: *Illa* acidum, Sanguinem plùs minùs coagulans, absorbentia: *hæc* eundem positivè dissolventia & attenuantia, expectato sudore, optimè conducunt.

II. Fermentum vitiosum acidum in parte affecta *corrigendum*, aut quodvis aliud Heterogeneum *removendum*, id quod tàm *Interna* quàm *Externa* præstant.

Interna sunt *Absorbentia Fixa*, aut *penetrantia Volatilia* cum sudore administrata; adeoque sudorifera Inflammationibus quibusvis conducunt. Jam verò patet, quòd in Inflammatione ab acido interno orta, tam præservativè quam curativè nil meliùs conferat, quàm ea remedia, quæ Sanguinem viscidum & grumosum attenuare ac resolvere, acescentem corrigere, & ita eundem mobiliorem & fluidiorem denuò facere, naturalemque motum ipsi restituere possunt. Hinc sudorifera, & omnia aliàs ad casum ab alto commendata, optima erunt in curationibus omnium Inflammationum, tam Internarum quàm externarum, in specie Erysipelacearum. Præ cæteris autem ea sudorifera conducunt, quæ Sanguinem grumosum speciatim resolvere valent; sub omni enim sudore acidum imminuitur, Sanguis tennior ac fluidior redditur, & sic in naturalem circulum rapidiùs magis concitatur; unde in omni sudore pulsus est frequentior ac robustior, & percipitur, ut vocant, undosus: Hinc facilè patet, quod hic sudorifera præ cæteris conveniant.

Hæc inter autem sudorifera, Salia volatilia imprimis palmam obtinent, utpote cùm omnia hæc egregiam potentiam habeant coagulata & conglutinata omnia in Corpore humano dissolvendi, eademque ad debitam fluiditatem deducendi, simulque sudorem movendi. Hinc est, quòd exhibito tempestivè in principio morbi unico sudorifero, ex salibus volatilibus aut similibus pararo, sæpiùs Pleuritides absque ulla Venæsectione in Inflammationibus minoribus, & subjectis non adeò Plethoricis citò, tutò & jucundè curatæ fuerint. Id quòd similiter de omnibus aliis Inflammationibus intelligendum; horum nempe medio Sanguis discutitur partim, partim in naturales alveos deducitur. Ubi hoc, nempe insensibilis discussio, obtineri nequit per sola sudorifera, sed Inflammatio persistit, tunc ad secundum Scopum accedendum; nempe Externis Discutientibus seu Aromaticis carminantibus, Sale volatili temperato constantibus, applicatis dissipanda est Inflammatio. Quòd si verò nec hæc sufficiant, tertius Scopus in auxilium vocandus, & Suppurantibus & Maturantibus Sanguinis extravasati ac coagulati in Pus transmutatio maturè promovenda, & denique factus abscessus aperiendus, mundificandus & consolidandus. Interim cum bini hi Scopi ad Chirurgiam spectent, ideò eos infrà tractabimus.

Inter remedia ergo *Interna*, ad Inflammationes in genere proficua, nullo modo conveniunt *Purgantia*, nisi (ceu jurati servi semper, ubi nempe neque morbus, neque symptoma urget, universalia præmittere velimus) interdum primas vias propter junctam sæpiùs Febrem simpliciter blandè evacuare velimus. Alvo tamen in cursu morbi adstricta *Clysteres* injiciantur ex *Sero Lactis* cum ℥iß. vel ℥ii. *Mellis*:

Vel

℞. *Floris Chamomill.* M. ii.
Coqu. in s. q. *Seri Lactis*:
Colatura ℥viii. vel ix. adde
Butyr. rec. cum Vitello Ovi sol. ℥i.
Mellis ℥iß.

M. f. Enema: S.
Clyster Abluens.

Quin potiùs *sudorifera* Alcalia blanda, quæ Sanguinem congrumatum resolvunt, ejusque circulum restituunt, huc faciunt. Unde omnia illa, quæ aliàs in *specie ad Pleuritidem*, ceu frequentissimam internam Inflammationis speciem, commendantur, & infrà declarabuntur, similiter in omni Inflammatione in genere conveniunt; ob id in specie utilia dixi Salia volatilia, quæ inter sunt spiritus Tartari, spiritus Salis Ammoniaci, Urinæ, & Sal volatile Cornu Cervi, Sanguinis humani, Ossium humanorum, & similia. Item huc pertinent alia tali Alcali occulto imprægnata Concreta, Acidum potenter absorbentia, v. g. Animalium partes duræ, ut Lapilli Cancrorum, Mandibulæ Lucii Piscis, Dens Apri, Cornu Cervi sine igne præparatum, Ebur sine igne, Unicornu, Lapides Carpionum &c. quibus adde Sulphur, & Sulphurea Mineralia, & Metallica fixata, præsertim Antimonialia, quæ Acidum quodcunque in corpore destruunt & sudorifera sunt, quæ inter primatum obtinet v. g. Antimonium Diaphoreticum, item Bezoardicum Minerale, tam simplex quàm compositum, & similia: Quin & modò dictis addenda Theriaca, Spiritus Theriacalis, tam simplex quàm camphoratus, liquor Cornu Cervi succinatus, in specie ratione Camphoræ mixtura simplex & tinctura Bezoardica à ʒß. ad ʒi. in principio Inflammationis propinanda, præsertim si oriatur ista ex subitaneo Corporis frigore quocunque post nimium ejus Æstum; tales enim Inflammationes citò, tutò, & potenter dissipat. Faciunt quoque huc omnes Pulveres Bezoardici vulgò dicti, SENNERTI & quicunque alii, utpote quorum Ingredientia non tantùm acidum absorbendo & temperando, sed & sudorem excitando, suo modo Inflammationes sistere solent.

His omnibus simul adduntur sperma Ceti, ac Cancrorum Lapilli cum Aceto assumpti, & omnia Vegetabilia Vulneraria, Alcali plùs minùs occulto temperato prædita, Sanguinem congrumatum resolventia, v. g. ea, quæ ex Chærefolio, Bellide minore, flore sambuci, Mentha, Scabiosa, Papavere rhœade (quorum tincturæ in Julepis) fiunt remedia: uti etiam remedia ex sambuco, quia hic est egregius in Erysipelate; superiùs enim monui, omnes Inflammationes Internas semper esse de natura Erysipelacum, adeoque florum sambuci spiritus, Baccarum sambuci essentia & rob, necnon ex variis plantis Antiscorbuticis aut similibus acribus petita remedia, qualia sunt ex Nasturtii speciebus, Cochlearia, ex Erysimo & similibus parata conducunt. Præ cæteris spiritus Nitri *dulcis*, in specie cum spiritu florum sambuci per fermentationem paratus, ad ʒß. in Aqua Chærefolii cum Syr. Papaveris rhœados propinatus, ceu appropriatum remedium sudoriferum in Inflammationibus quibuscunque Internis, præsertim quando Febris Ardens acuta simul urgeat, imprimis in Angina & Pleuritide similibusque, admodùm est commendatum remedium, imprimis tamen in Angina; quin & omnia *Nitrata*, ratione febris conjunctæ conveniunt, in specie tam Nitrum depuratum, quàm Nitrum Antimoniatum, à præparatione & edulcoratione Antimonii Diaphoretici, Antihectici *Poterii* relictum, in Potu ordinario dissolutum, idque plùs minùs copiosè, prout necessarium fuerit. Exempli gratia paucas formulas subministrabo, quibus Internæ quæcunque Inflammationes quarumcunque Partium facilè sisti & tolli possunt: v. g.

℞. *Aqua Scabios.* vel *Fumar.*
Flor. Samb. ana ℥iß.
Spiritus Theriacal. simpl. vel *camph.* ʒiii.
Dent. Apri prap. ℈i. vel ʒi.
Sal. vel. Cornu Cervi gr. xv. ad ℈i.
Syr. Scabios. vel *Violar.* ʒvi. vel ℥i.
M. pro duabus vel tribus dosibus: S.
Mixtura dissolvens pro aliquot vicibus.

Usurpetur pro scopo sudorifero in principio Inflammationum, habita ratione Venæsectionis.

Quibus etiam pro circumstantiarum ratione *Opiata* addi possunt. Aut hujus loco

℞. *Unicorn. veri prap.* vel *fossil.*
Maxill. Luc. pisc.
Cornu Cervi sine igne an. ℈i.
Sal. vel. Cornu Cervi gr. xv.
Laud. Opiat. gr. ii. vel iii.
M. pro duabus vel tribus dos. in haustulo Vini capiendis, expectando sudorem. S.
Pulvis Dissolvens.

Vel loco horum, ac in *Incremento* Inflammationum, ubi Ardor & Calor urget.

℞. *Abu.*

℞. *Aq. Flor. Sambuc.*
Charefol.
Papav. errat. an. ℥i.
Aceti Sambuc. ʒiii. vel ℥ß.
Maxill. Luc. pisc. ℈ii.
Lapill. Cancr. prap. ℈i. ad ʒß.
Syr. Papav. errat. ℥i.

M. pro duabus vel tribus dos. expectando sudorem: S.
Mixtura refrigerans & dissolvens pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Aqua Flor. Sambuc.*
Card. bened. ana ℥iß.
Aceti Sambuc. ʒvi.
Maxill. Luc. pisc. ℈ii.
Lap. Cancr. prap. ʒß.
Syr. Papav. rhœad. vel *Rubi Idæi* ʒvi.

M. pro duabus dosibus: S.

Mistura refrigerans & dissolvens pro duabus vicibus. Notandum: consultò his mixturis additur Acetum; licèt enim illud cum Lapillis Cancrorum effervescat, non tamen penitus saturatur, sed hoc ipso Lixivii naturam assumnot, & in saporem urinosum mutantur, ut dicit HELMONTIUS, ac potentiùs vitiosa Acida absorbere, Sanguinemque grumosum mediante sudore dissolvere valent, uti SYLVIUS testatur, se habere ex HELMONTIO; Id quod probatur: si enim Acetum Marinis affunditur, hæc longè meliùs operantur, quàm si solitariè assumerentur.

Vel

℞. *Lap. Cancr. prap.* ℈ii.
Ebor. sine igne ℈i.
Laud. Opiat. gr. ii.

M. f. Pulvis pro duabus dosibus in haustu *Vini Rhenani* assumendis, vel in parvo cochleari *Aceti*, expectando sudorem. S.

Pulvis Dissolvens.

In *Progressu* vel *Statu* morbi, & imprimis quando nimis urget juncta Febris acuta.

℞. *Aqua Flor. Samb.*
Card. bened. ana ℥iß. ad ℥ii.
Antimonii Diaphor. ʒi.
Syr. Card. bened. aut *Papav. errat.* vel *Acetos. Citri* ℥i.
Spiritus Nitri dulc. q. s. p. grato sapore.

M. f. Potio, S.

Potio Confortativa refrigerans.

Capiatur subinde cochleatim, vel pro duabus dosibus, observando, ut quantum possibile, Corpus in madore conservetur; & Inflammationes per sudorem curat, & junctæ Febri optimè resistit.

Sudoris defectu *Opiata* non negligenda sunt, quæ figendo spirituum impetum, & hinc Fibrarum nervearum solvendo stricturam, multum promovent sudorem.

Loco Potionum istarum, in Inflammationum incremento laudatarum, commodè etiam *Mistura Theriacalis* ex Theriaca & Aceto, *suprà Sect. 15. ubi de Febribus Malignis*, insinuata, usurpari potest. Hisce Formulis jungantur binæ istæ Misturæ, quas habet SYLVIUS *in sua Praxi l. 1. c. 40. §. 28.* in Inflammationibus, quæ certè sunt egregiæ, & quibus sæpiùs Pleuritides, Peripneumonias, & similes affectus & præservavit & curavit.

℞. *Aqua Petrosell.*
Hyssop.
Fœnicul. ana ℥i.
Theriacal. simpl. ℥ß.
Spiritus Sal. Ammoniaci ʒß. (prout fortis vel debilis)
Laud. Opiat. gr. iv. (ratione Febris & inquietudinis)
Syr. Papav. errat. ℥i.

Misc.

Hæc ipsa mixtura subinde cochleatim brevi tempore est haurienda, & Æger benè contegendus, expectando blandum sudorem.

Misturam alteram videb. *l. a.* §. 43. quæ Sanguinem congrumatum resolvit, & resolutum partim dissipat, partim in naturalem crasin reducit:

℞. *Aqua Hyssopi,*
Fœnicul. ana ℥ii.
Aceti destillati ʒvi.
Spiritus Vini rectif. vel *Theriacal*, vel *cujusvis Aromatici* ℥ß.
Lap. Cancr. prap. ʒi.
Sperm. Ceti,
Mumiæ ana ℈i.
Laud. Opiat. gr. iv.
Syr. de quinque Radic. ℥i. ad ℥iß.

Misc. pro potione.

Hujus Misturæ assumat sæpiùs Æger Cochlear unum vel alterum; cujus ope non tantùm impedietur Sanguinis effusi concretio, sed partes ipsius crassiores incidentur, attenuabunturque paulatim; tenuiores autem una cum sudore aut insensibili transpiratione discutientur: qua sola in tempore usurpata periculosas Inflammationes curasse gloriatur SYLVIUS.

Et tales Misturæ ex fixis cum Acidis sunt ipsi in frequentissimo & satis felici usu: quin temperatis ejusdem partibus acrioribus dolor lenietur, tandemque in totum tolletur, ipsaque adeò solvetur ac dissolvetur obstructio: quali sola in principio atque diligenter usurpata curatæ sunt non semel incipientes Pleuritides ac Peripneumoniæ, aliarumque partium Inflammationes satis graves, atque anxietatibus doloribusve acutis molestæ.

Et hactenus dicta pro quibuslibet sufficient Inflammationibus.

Fiunt etiam non rarò *Emulsiones*, internè contra Inflammationes sub Morbi *Statu* multum proficuæ, ex seminibus Cardui bened. & Mariæ cum Aqua Papaveris erratici paratæ, quibus adhuc adduntur appropriata, Antimonium Diaphoreticum, Sperma Ceti, & similia *suprà dicta*; quæ etiam ad Inflammationes, speciatim partium pectoris, sunt admodùm proficua. Quòd si Inflammationes sint *Erysipelaceæ*, imprimis adhibendum simul Rob Sambuci, quibusvis formulis additum; aut pro Vehiculo Pulverum usurpandum, ceu appropriatissimum Erysipelatis Remedium; præsertim quando motus Naturæ excretorius deficit, nec debitè Erysipelas efflorescere potest, tunc loco stimuli usurpatum Rob optimum est. Plura *de Erysipelate* tradam *in Chirurgia Medica*.

Porrò pro dictis Scopis observandum, solenne ferè esse in omni Inflammatione ingruente aut præsente *Venæ Sectionem* instituere, & rectè quidem; eamque subinde aliquoties repetere, idque *secundùm Revulsionis*, *Aversionis* & *Diversionis* leges & fundamenta alibi explicata. Nempe ubi cæteræ respondent circumstantiæ, aut etiam morbi Inflammatorii partium plùs minùs Venæsectionem urgent, administranda Venæsectio *Ventilatoria*, seu, ut vocant, pro scopo revulsionum & derivationum; (de Venæsectione Revulsoria & Derivatoria dixi *suprà in Prolegom. Cap. 3. Artic. 1.* videatur etiam HIGMORUS *Disquis. Anatom. Corp. Hum. p. 150.*) quòd reverà suum locum adhuc obtinet, debitis ac selectis in locis instituta, absque tamen nimio ejus secundùm alias nationes abusu, in casu quando nimis urget Inflammatio, & morbus admodùm acutus videtur, in tali casu mox in principio, vel ante, vel post sudorem prolicitum, convenit Sanguinem mittere per Venæsectionem, ut imminuto nonnihil Sanguinis quanto, faciliùs in loco stagnationis seu Inflammationis per vicinos ramos distribui, & ita incrementum nimium Inflammationis præcaveri possit; ita quidem, ut pro scopo revulsionis secetur in regione respectu cordis opposita, in principio scilicet Inflammationis; pro scopo verò aversionis secetur Vena in regione respectu Inflammationis eadem, sed loco paulò remotiore, in incremento nempe; pro scopo verò derivatorio secetur Vena in loco Inflammationis proximo, isto nempe, per quem ordinariò Sanguis stagnans refluere deberet, in statu nempe; utut non semper Venæsectio necessaria sit, nisi in insign. *Plethora*, aut iis, qui *Consuetudine* se manciparunt, ut ita tuto tempore inanes instituant Venæsectiones. Aliàs ingruente Inflammatione repetiti sudores per remedia appropriata, Sanguinem congrumatum resolventia, & discutientia, subinde quibusvis Sanguinis detractionibus præferendi sunt.

In principio Inflammationum, tam Internarum quàm Externarum, suadent applicare remedia *repellentia*, quibus volunt Sanguinem stagnantem denuò repellere, vel urgere, ut retrocedat, id est, volunt Sanguinem movere à termino ad quem ad terminum à quo. Repellentia autem sic dicta, partim impossibilia, partim sæpè nociva esse, ex hactenus dictis patet: Nam stante Sanguinis circulo, impossibile est Sanguinem, qui per Arteriam influit, per eandem ex loco stagnationis repellere: Nociva autem sunt, quia Repellentia quæcunque, ordinariò ex Refrigerantibus aut Acidis, aut adstringentibus, & similibus composita, sæpissimè Inflammationes reddunt deteriores, aut ad Scirrhos vel etiam ad Gangrænam disponere solent: Id quod imprimis in Erysipelatibus notum est, In quibus curandis cautiores sunt Mulierculæ, quàm Chirurgi, qui omnia Humida prohibent, quo-

rum timor sanè est inanis, cùm spiritus Vini, Sperma Ranarum, & similia tutò applicentur Erysipelati. Verùm, quoniam experientia eas docuit, quòd Humida, quæ Chirurgi applicant, sæpiùs deteriora reddunt Erysipelata, & omnes Inflammationes, quia semper habent adstringentia, quæ Sanguinem antea stagnantem magis coagulant magisque congrumant, & Erysipelata in Ulcera deterrima transmutant, quæ sunt frequentissima in Gallia propter talem Chirurgorum inertiam; quare cautiores Mulieres omnia prohibent Aquosa, ceu Repellentia, quæ sive sint Sicca sive Humida, semper tamen ea Adstringentibus, ut floribus Balaustiorum, Corticibus Capparum & similibus, sunt composita. Certè natura Morbi contrarium vult: namjubi stagnat Sanguis, ibi Partis Tumor; ubi Partis Tumor, ibi angustia vasorum Sanguinis; ubi major angustia, ibi eadem non per Repellentia aut similia est augenda, quin potiùs per *Discutientia aromatica*, quantum fieri potest, eadem minuenda, ut materia concreta possit promoveri & removeri. His autem frustraneis, *Suppurantia & Emollientia* externè applicanda sunt Inflammationibus. Maximoperè ergò fugienda sunt omnia Repellentia & similia, quæ vulgò, utut perperam, Inflammationibus applicantur. *Intercipientia* quod attinet, seu sic vulgò dicta *Defensiva*, subinde sunt tolerabilia: sunt autem talia, quæ Fermenti acidi vim aut progressum, absorbendo istud aut corrigendo, emendare possunt. Sed de his alibi.

Externa sunt ea, quæ

1. Acidum absorbent, ut Saturnina, & Alcalina.
2. Sanguinem vi aromatica alcalina dissolvunt, & ità Inflammationem discutiunt.
3. Quæ temperando mutuum salium effervescentium concursum, suppurationem adjuvant. Quo facto
4. Abscessus aperiendus, Ulcus mundandum, hinc consolidandum.

Mundificatio sit exacta, ne tantillum Fermenti in Ulcere corruptivi residuum recidivas inferre possit. Sed de his Externis *suo loco in Chirurgia Medica*.

ARTICULUS II.

De Inflammatione Faucium, & in specie de Angina.

Quod speciales jam attinet Inflammationes, occupant hæ vel Partes *Internas*, vel *Externas*; omnes enim Corporis Partes, Ossibus exceptis, inflammari possunt, quippe his parum Sanguinis advehitur. Internas ordine pertractabimus, externas Chirurgiæ relinquendo. Inter internas aut Inflammationes se offerunt primò, quando partes Faucium internæ, sæpè etiam cum externis, nempe Pharynx cum summitate Gulæ; Larynx cum Aspera Arteria; Fauces necnon Tonsillæ in Isthmo Faucium sitæ; Uvula; interdum denique Musculi Faucium & Gulæ; Musculi Laryngis motui dicati, & similes partes vicinæ inflammantur. Inflammatio Musculorum Colli, in specie Laryngis & Gulæ, ordinariò nomine *Angina* appellari solet, quæ ita dicitur ab *angendo* à Græco ἄγχω, *strangulo suffoco*. Ab Angina autem excipitur *Tonsillarum Inflammatio*, quæ ferè Notha existit, ac aliàs speciali nomine caret. Angina Barbaris aliàs *Squinantia*, Germanicè *das Hals geschwum* appellatur. Malè, *Prunella*, Germ. *die Braune*, quibusdam dicitur, cùm Linguæ saltem ardor, & symptoma sit, & simul quodammodò Faucium, in Febribus ardentibus familiaris, de qua suprà suo loco actum. De Faucium tamen omnibus ac Partium huc pertinentium Inflammationibus, cùm habeant communem medendi rationem, conjunctim agere placet.

Quoad *Anginam* ergò, Fauces afficiuntur in hac ipsa, i. e. ea pars Colli imprimis, quam constituit Pharynx seu Gulæ musculosæ expansio, & Larynx seu caput Asperæ Arteriæ. Etsi enim utplurimùm utraque pars, tam Pharynx quàm Larynx, adeoque utriusque partis Musculi, tam interni quàm externi, utut nunc una pars magis, altera minùs inflammentur; tamen pro majori acribia theoretica Angina à GALENO & TRALLIANO in quatuor species seu *Differentias*, utut saltem speculativas, non autem Practicas, *curiose nimis*, ut GALENUS loquitur, *verborum aucupio* dividitur. nempe

1. In *Synanchen*, quando Interni Faucium seu Pharyngis Musculi inflammantur.
2. In *Parasynanchen*, quando Externi Faucium seu Pharyngis Musculi affecti sunt.
3. In *Cynanchen* (N), in qua Internæ Laryngis partes sunt inflammatæ; &
4. In *Paracynanchen*, quando Exteriores Laryngis & Gutturis Musculi sunt inflammati.

De quibus vid. SENNERTUS *l. 2. Pr. P. 1. cap. 24. pag. 95. ubi de Angina*.

Circa quas observandum est in Cynanche sæpiùs simul Pulmones plùs minùs esse affectos, & non solùm Internos Laryngis Musculos, unde etiam tunc temporis tam insignes respirandi difficultates solent adesse, quales in Peripneumonia interdum contingunt, adeò ut Ægri Canum more ore hiante respirent; vid. DECKERS *in Barbette Prax. p. 47.*

Formalitas Anginæ consistit in Inflammatione, quæ nihil aliud, quàm Sanguinis motus retrogradus ea partibus impeditus, seu stagnatio est, unde Intumescentia Laryngis atque pharyngis, *Respirationem* atque *Deglutitionem* notabiliter lædens, nullo aliàs in Pulmonibus ac Thorace existente vitio.

CAUSÆ.

Causæ Externæ crebriores, quæ in specie Anginam inducunt, præter eas *Generales*, quæ communes sunt reliquis Inflammationibus, sunt Res ineptæ deglutitæ, quæ in Faucibus hærent, & vel nimia mole eas angustando, & ita vasa comprimendo; vel pungendo, vel acrimonia nimioperè eas irritando, ad Fibrarum contracturam, & ad successivas Inflammationes, hinc Anginam, disponunt. Sic à *Spina Piscis* in faucibus hærente, item *ex partibus Vitri* devoratis & faucibus infixis, Inflammationes, & tandem abscessus faucium & Gulæ notarunt SCHENCKIUS aliique practici: Ex *Potu* Aquæ fortis aut similium Liquorum corrosivorum, inflammatas non rarò fauces & Gulam esse, res per se est nota. Imprimis *Inspirata*, ut Aer externus, immediato contactu hæc loca irritantia, & lædentia, multum conferunt. Ex simili, sed singulari, Inspiratorum vitio, *Epidemica* oriuntur hæc mala, utplurimùm *Maligna*, cùm non saltem Miasma morbosum inspiratum in sui transitu Fauces lædat, & acrimonia occulta tanquam tot infixis *spiculis* eas irritet, sed forsan etiam Sanguinem certo modo alterando, hunc ad facilem sui stagnationem, quin & Inflammationem, & febrilem malignam fermentationem disponat; hoc modo enim observatæ fuerunt Anginæ Epidemicæ Malignæ.

Ac in specie ad *Tonsillarum Inflammationem & Tumorem* disponit *Lympha nimis viscida, glutinosa & spissa*, eas infarciens ac tumidas reddens, ac naturalem Sanguinis motum ac transitum per & circa glandulas impediens, unde successivè earum tumor. Quin & *Lympha* per glandulas Oris & vicinarum partium excreta *nimis salsa, acris vel acida*, ut in affectibus contingit Catarrhalibus, excoriando aut rodendo dictas partes, nunc graviorem nunc leviorem Inflammationem Tonsillarum infert. Imprimis in hac Tonsillarum Inflammatione Materia viscida, crassa ac mucosa Linguam, & fauces incrustat, ac subinde tenacis pelliculæ instar eis adhæret, ac nihil aliud est, quàm Lympha Tonsillarum ac glandularum vicinarum vitiata ac impura reddita, & glutinosa, à Nutrimento dictarum partium chyloso, ob earum læsionem non ritè assimilato, ita alterata. Porrò Tonsillæ habent foramen amplum in summitate sui, seu Tonsillarum tunica crassa *Foramine* aperto gaudet, quod hiat in Fauces, & Lympham salivalem nonnihil glutinosam in Fauces & Gulam emulget pro faciliori deglutitione. Quando ergò Tonsillæ hæ sunt tumidæ & inflammatæ, foramina hæc insigniter sunt expansa, & hiant, magisque inde conspicua fiunt; unde ab imperitis Chirurgis interdum pro Ulceribus Tonsillarum in earum Inflammatione habentur, observante hoc jam olim SCHENCKIO *in l. 2. Observ. ubi de Tonsillis*.

Prætereà inter *Causas Externas* ad Tonsillarum Inflammationes, item ad Faucium Inflammationes seu Anginas disponentes, sunt in specie *subitaneum Frigus inspiratum*, aut Potus

(N) Cynanche, *κυνάγχη sic dicta videtur, à κύων κυνὸς*, Canis, *quòd ea Anginæ specie detentis, lingua è sua radice moveatur, & facta difficili respiratione, cogantur ægri aperto semper ore respirare, & Canum in morem linguam exerere. Sic Ὑάγχη* Hyanche *dicitur à* Plinio *ea Anginæ species, qua Sues corripi solent, ab ὗς* Sus. *Quoniam Sus dicitur quoque Græcis σῦς; hinc fortè etymon ducit* Synanche, *&* Parasynanche, *de quibus hic Author*.

Potus nimis frigidus post nimiam ac intensam Corporis incalescentiam; his enim læsæ fauces, & Gula, atque sanguis in istis spissior factus, stagnando, Inflammationem inferunt.

Præter has causas externas dantur *internæ*, quæ sæpissimè ad Anginam disponunt, uti sunt consuetæ sanguinis evacuationes suppressæ, imprimis *Mensium ac hæmorrhoidum suppressio*, idque speciatim in talibus subjectis, quæ antehac jam Angina laboraverunt, & ad Anginam disposita sunt quando nempe jam istæ partes, quæ fauces formant, quavis occasione prægressa debilitatæ sunt, & ita robur inæqualu patiuntur, facilè exinde à sanguine stagnante denuò inflammari possunt: Unde etiam mulieres, quando non ritè fluunt Menses, aut aliæ ordinatiæ evacuationes intermittuntur, subinde Pleuritidi, item Anginæ sunt obnoxiæ: hinc quoque in tali casu præservationis gratia Venæsectiones instituendæ sunt, sicuti curationis gratia Venæsectiones in pedibus imprimis, non verò Brachiis: Et novi ipse mulierem, quæ nisi singulo mense scarificationes instituat, Anginam incurrit.

Pertinet huc *Morbi aliùs in anginam transitus*: qua ratione Dysenteria pravè curata, aut intempestivè suppressa, præsertim Dysenteria Epidemica, uti crebrò Pleuritidem, ita etiam anginam infert, qualia exempla non tantum recenset LA MONIER *de Fluxu dysenter. cap. 5.* sed & HILDANUS *tract. de dysenteria* observat.

Observantur interdum etiam *anginæ Epidemicæ*, ut diximus, conjunctæ utplurimùm cum febre continua ardente, eaque in specie maligna, in quibus sanguis ita disponitur, ut facilè stagnando det Inflammationes: Nam cùm Miasma morborum inspirando imprimis attrahatur, hoc in transitu se affigendo faucibus, & Laryngis partibus, has ita afficit, ut imprimis ibi in locis Inflammatio ista seu Angina oriatur, qualis fuit illa, quam tractat BARTHOLINUS *de angina epidem.* cujus quoque exempla habet WIERUS *in suis observat.* (O) Et singulare itidem exemplum Anginæ admodùm Malignæ Contagiosæ Epidemicæ videbitis in PANAROLLO *Pentec. 5. observ. in* Puero, ubi parùm mordendo digitos Obstetricis mox in parte commorsa Carbunculus excitatus, & obstetrix simul Angina correpta fuerit.

Præter dicta *Inunctio Mercurialis* pro cura luis Venereæ ineptè instituta, Inflammationem Tonsillarum & Faucium subinde infert, eamque satis periculosam; si nempe nimis copiosa fit salivatio, sanguis circa dicta loca stagnat, ab acrimonia caustica Mercurii Fauces vellicante, Liquore lymphatico corrosivo easdem rodente, subinde graves faucium Inflammationes, interdum suffocationes excitantur; quale exemplum observat SCHENCKIUS *l. 6. obser.* Conf. TACHENIUS *Hipp. Chym. cap. 25. p. 225.* & SYLVIUS *de Lue Venerea*. Sanè Luis Venereæ virus acre, ut speciatim Lympham Glandularum Conglomeratarum inficit, ita & hujus ratione sæpissimè Excoriationes ac Inflammationes faucium, subinde perquàm contumaces, infert.

Vulgò etiam Anginæ *ex Luxatione & compressione Vertebrarum Colli* fit mentio: verùm cui nota est structura Vertebrarum Colli, videbit, quòd hæc sententia sit nata ex falsa hypothesi, idque ob malè intellectum *aphor. 35. sect. 4.* HIPPOCRATIS: *Si à Febre detento repentè Collum in torquentur, ut vix deglutiri queat, nullo tamen tumore intus vel foris apparente, lethale est.* Hunc enim aphorismum ordinariò interpretantur de Angina ex Luxatione Vertebrarum Colli, ansamque huic sententiæ dedit GALENUS, quasi Luxatio Vertebrarum in eodem loco intelligatur; Sed structura, & articulatio Vertebrarum Colli evincet, eas difficulter admodùm Luxationem pati, atque tunc Paralysin potiùs universalem, quàm Anginam, excitare. Nam *in dicto aphorismo* nil aliud intelligitur, quàm Convulsio Colli, Emprosthotono ac Episthotono similis; Utroque enim in casu suffocationis periculum imminet, cui si superveniat Angina, seu Tumor inflammatorius Colli, lethale est. Quòd non possit fieri talis Angina ex Luxatione Vertebrarum Colli & Cervicis facilè patet, cùm impossibile sit, ut luxentur; Nam si luxarentur, necesse est, ut summa vi id fieret, quo facto necessariò Spinalis Medulla contorqueretur, unde abolitio sensus, & motus, Mortisque appropinquatio, & potiùs affectus Apoplexiæ similis quàm Angina sequeretur. Sunt enim Vertebrarum Cervicis processus ita invicem inarticulati, ut citra fracturam luxari nequeant; & si luxarentur, præsentaneam potiùs Mortem, quàm Anginam inferrent.

Aliàs dividi etiam solet Inflammatio Tonsillarum, & faucium in *Exactam* seu *Genuinam*, & *non Exactam* seu *Notham*. *Illa* autem, quæ rarior est, Tonsillarum Inflammatio, quando solus saltim sanguis stagnans in dictis locis Inflammationem infert, adeoque est, ut vulgò dicitur, vel *sanguinea*, vel *Biliosa*, Acutum Malum est, de quo hactenus dicta sunt intelligenda. *Hæc* est, quando sanguis chylosus, seu, uti vocant, Lympha glutinosa permistus, stagnando Inflammationes infert, & vocatur *Inflammatio Notha* seu *Pituitosa*; est tantùm Tumefactio serosa istarum partium plùs minùs œdematosa, & excitatur ferè occasione Lymphæ vitiosæ, Glandulas dictarum partium malè afficientis, loca vicina rodentis, plùs minùs excoriantis, & ita junctam Phlogosin inducentis. Quæ ipsa vitiata Lympha, prout plùs minùs circa dicta loca stagnat, etiam plùs minùs easdem tumidas reddit, & circulationem sanguinis plùs minùs impediendo aliqualem Inflammationem, aut eius dispositionem junctam, habet. Et talis Notha Angina frequentiùs occurrit cum Tonsillarum Inflammatione: quarum Tumor crebriùs occasione vitiatæ Lymphæ supervenit. Nunc *Febris* expers est hæc Notha, nunc *Lentam* saltim junctam habet. Et de ejusmodi *angina Notha* seu *alba* dicta, eaque satis periculosa *vid.* M. A. N. C. *ann. 6. obs. 152. p. 28.* Pertinere huc videtur rara *angina* quasi *Membranosa* species, quæ vid. in SENNERTO *prax. l. 2. P. 1. cap. 24.* & M. A. N. C. *ann. 2. observ. 14. p. 31.*

DIAGNOSIS.

Quoad *diagnosin*; præter *signa Generalia* omnium Inflammationum, nempe Calorem, Dolorem, Tumorem, & interdum visibilem Ruborem Faucium, quæ facilè possunt conspici, si Os aperiatur (nisi in Cynanche, ubi vix Tumor ullus apparet,) in specie in *incipiente Inflammatione Faucium & Tonsillarum* adest difficilis Colli motus non absque Dolore; item difficultas quædam respirandi adest propter vias angustatas; idque imprimis ubi Larynx est afflictus, difficilis etiam adest Deglutitio, imprimis ubi Pharynx, minùs verò ubi Larynx est inflammatus. Et denique Dolor ardens percipitur in faucibus, præprimis, si Angina commune malum observetur, aut causarum quædam externarum præcesserit.

In facta verò jam *anginæ signa* sunt (1.) *Respiratio* plùs minùs abolita, & nonnisi cum summa difficultate reiterata, ita ut etiam, in quibus graviùs afficitur Larynx, iis etiam suffocationis metus subinde adsit, sine Pulmonum, & Thoracis affectibus.

(2.) *Deglutitio* etiam notabiliter est impedita, ita ut etiam Liquor in ore detentus vix Gulam intrare possit, aut si assumi debeat, propter summam tamen faucium angustiam & Laryngis irritationem, denuò sursum per Nares regurgitet; quam speciem adesse dicit in Hydrophobia JOSEPHUS *ab* AROMATARIIS, utut pauci ei adsentiantur.

(3.) *Dolor* circa Guttur & fauces insignis, & admodùm urgens, tam ardens & rodens, quam pulsans aut etiam crebriùs pungens.

(4.) *Febris* quoque adest acuta, & continua in Angina, quamvis interdum typum Tertianæ continuæ aut Tertianæ productæ, seu cujus Paroxysmi ultra 30. horas durant, habeat, prout vel exquisita magis vel notha est angina. In illa est acuta, cum pulsu in principio tensivo & quasi convulsivo, magno & undoso, instar pulsus Peripneumonicorum, qui tamen in progressu, & in his, quos suffocatio vehementiùs urget, parvus, & rarus, tandem creber ac inæqualis, magis observatur, juxta GALENI delineationem, siquidem *Pulsum* ita describit: *anginâ pulsus tensione quadam præpeditus est & convulso similis, magnus & undosus, ut pulsus Peripneumonicorum: quicunque vehementer ex illis suffocantur, habent parvum & rarum, ubi jam augentur, crebrum & inæqualem*. In hac tamen subinde Febris Lenta conjuncta solet esse.

(5.) *Lingua* rubet, ac insigniter tumet; unde etiam ejusdem motus plùs minùs impeditur, ac Faucibus angina præclusis sæpiùs simul è Lingua Filum viscidum propendet, seu copioso muco viscido ac glutinoso contiuuò obducitur, quod nihil aliud est, quàm Lympha ex Glandulis, speciatim Tonsillis affectis inspissata ac inquinata, nempe mucida, salsa, amara & tenax, quæ successivè Linguam & fauces incrustat; sæpiùs etiam est arida aut fissa, interdum scabra.

Omnia hæc symptomata sunt periculosiora & graviora in

(O) *Epidemicam eamque lethalem Puerorum Anginam* Παιδαγχόνην, Pedanchonen *vocavit noster* M. Aurelius Severinus.

Digitized by Google

In Angina, utplurimùm remissiora in Tonsillarum Inflammatione: vid. RIVERIUS & SENNERTUS. Interim, *qua pars magis laboret*, an Pharynx, an Larynx? ex læsionibus respirationis, item deglutitionis, & situ doloris ac Tumoris, perscrutandum venit.

Tonsillarum quoque *Inflammationibus* occasione *Lymphæ* vitiatæ, spissioris scilicet & acidæ acrioris, concitatis, Febris Continua, sed magis Lenta, est juncta, Fauces quidem rubent, sed magis inflammatæ sunt; Tonsillæ verò tumidæ insigniter prominent.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*, Inflammationes hæ tribus modis finiuntur: aut enim evanescunt & retrocedunt subitò, aut discutiuntur, aut suppurantur, aut Ægrum suffocando interimunt: Et si suppurantur, in specie Tonsillarum Inflammationes, abeunt interdum successivè in Ulcera diuturna, & difficulter curabilia.

Quòd si ex dictarum partium Inflammationibus mori contingat Æger, utplurimùm suffocatus interit; & quidem duplici ratione; vel à Tumore, vel Pure ad pulmones depluo: vid. FORESTUS *l.* 15. *observ.* 25. de Angina in Pus mutata, quod ad Pulmones, & pectus ruens ferè suffocavit Ægrum.

Quò magis Faucium est angustia & spirandi difficultas, eò periculosius Malum; utplurimùm enim intra quartam diem strangulat; interdùm verò, sed rariùs contingit, per modum Criseos, sudore, Hæmorrhagia, aliove modo terminatur: refert Exemplum FORESTUS *lib.* 15. *observ.* 14. Cynanches veræ quarto die per fluxum Mensium criticum curatæ; vid. HIPPOCRATES *Prognost. text.* 23. §. 3. 4. 5. *Coac. prænot.*, *sect.* 3. §. 96. *sect.* 4. *aphor.* 45. Contrà, quò magis ad extrà Tumor fertur, ut respiratio liberior fiat, v. g. in Parasynanche, ubi exteriores Pharyngis Musculi magis inflammantur, illi cum rubore, & Tumore Colli externo, & interdum ad pectus extenso, si cum Tumore magis interno, sed exili: media ratione se habet Synanche, ubi interiores Pharyngis Musculi inflammati ad Fauces, & Collum plùs minùs protuberant.

Quò verò fauces & Cervix magis rubent, eò minus periculi; Partes enim magis externas inflammari indicio est: vid. HIPPOCRATES *Prognostic. loco alleg.* §. 8. *sect.* 6. *aph.* 37. *&* *sect.* 7. *aph.* 49. Qui textus, licèt contradicere videatur observationem ejusdem HIPPOCRATIS, quam *Epid. lib.* 5. *text.* 36. allegat; decidi tamen prodest, distinguendo Inter Ruborem partium externarum, qui fit per Metastasin; & illum qui fit per Epigenesin seu extensionem; quorum hic lethalis, ille minùs periculosus existit: vid. LAURENTIUS *anat. lib.* 5. *qu.* 5. *p.* 248.

Fit interdum ut Angina, Tumore & Rubore foris apparente per Metastasin Causæ peccantis in principio subitò evanescat, sed in Pleuritidem mutetur, quæ conversio est admodùm periculosa, juxta *Coac. prænot. sect.* 3. *text.* 101. nisi ad locum minùs periculosum alium materia peccans conversa, aut criticè discussa fuerit, quod præprimis ex tolerantia ægri dignoscitur: Nam inflammatio, quæ facilè & subitò evanescit, ad interiores faucium partes recurrendo, Suffocationem infert, aut alio in loco inflammationes periculosiores concitat: Sic AMATUS LUSITANUS *c.* 5. *curat.* 37. periculosum Anginæ in Pleuritidem transitum observat: vid. HIPPOCRATES 7. *aph.* 11. Nam vel ad Cerebrum transfertur, unde Cephalalgia, Deliria, Phrenitis; vel ad Pulmones, unde Peripneumonia, Pleuritis; vel ad Cor, unde Syncope; etiam ad alia loca, unde varia Mala. Pertinet huc *aphor.* 10. *sect.* 5. HIPPOCRATIS: *Quibus ex Angina in pulmonem Mali fit conversio* i. e. qui Peripneumonici fiunt, *intra septimum diem moriuntur; si verò hoc effugiant, Empyici evadunt*. Aphorismum hunc optimè explicat LINDANUS, nempe ea Angina, quæ est in arteria aspera circa Laryngem, si suppuretur, ut magna ex parte fit, si contingat eam Membranam, quæ succingit asperam arteriam, per Materiæ suppuratæ turgescentiam & pravitatem rumpi, ut Metastasis materiæ fiat in pulmones, intereunt intra septimum diem; Inflammatur enim ab hoc materiæ decubitu pulmo, hinc Peripneumonia; aut suppuratur Pulmo, unde Empyema: Conf. HIPPOCRATES *Prognost. sect.* 23. *text.* 15. & *Coac. prænot. sect.* 3. *text.* 105. & FORESTUS *l.* 5. *obs.* 24.

De cætero ex *Sputo* quoque citiùs tardiùsve prodeunte in Angina, Salutis & Mortis signa petuntur: dum Anginosi si non brevi cocta exspuant, lethale, juxta *Coac. prænot. sect.* 3. §. 141. ut si nimis arida sputa fuerint, §. 105. In Anginis sine signis (nempe Coctionis in sputo quasi criticis) Dolores in Caput conversi, lethale inquit HIPPOCRATES. Nam cùm sine Crisi à materiæ translatione fiat, manente eadem faucium angustia, Morbum non imminui, sed augeri indicio est; vid. *Coac. sect.* 3. §. 112. item si ad alias partes sine ejusmodi signis Dolor extendatur, v. g. ad Crura, Hypochondria, juxta §. 113. *&* 124. & *lib.* 5. *Epidem. text.* 36. §. 12.

Febris cum Angina conjuncta sæpiùs est continens, seu eodem tenore continuò Ægros affligens; interdum typum Tertianæ Continuæ repræsentat; interdum Hemitritæi.

Ista Angina, quæ a Tertiana Continua producta, seu cujus paroxysmi 36. horas perdurant, utplurimùm solet esse lethalis, observante LINDANO *in Hartmannum*.

Quo minùs oculis se sistit Tumor, tam in faucibus, quàm extra eas in Collo, eò majus imminet periculum; quia interea Laryngis & Pharyngis partes sunt obsessæ: quò magis verò ab extrà conspicuus Tumor, eò tutius. Observetur hoc contra perversum usum Adstringentium & Repellentium, quibus in principio adhibitis Tumor cogitur, ut interiores partes magis occupet. Certè interna talis inflammatio paucis est tuta, unde ex omnibus Anginæ speciebus omnium gravissima & periculosissima est *Cynanche*, ubi musculi Laryngis sunt inflammati; hinc *Paracynanche*; levior adhuc est *Synanche*; levissima omnium *Parasynanche*.

Denique Anginosis, sicut strangulatis & suffocatis, *spuma circa Os apparens* sæpè lethale signum est, teste HIPPOCRATE *sect.* 2. *aphor.* 43. idque imprimis, quando cum tali circa Os Spuma magna adsit respirationis angustia insignis.

Tandem si in Angina Venæ Raninæ incisæ nihil aut parum sanguinis fundant, malum signum est; contrà si benè fluant.

C U R A.

Consideravimus inflammationem faucium & Colli, partiumque illarum, tam internarum, quàm externarum; Superest, ut nunc consideremus *Curam*, quæ *triplici innititur Scopo*: scilicet

I. Ut heterogeneum, si quod est impactum, v. g. *Spina*, tollatur.

II. Ut *sanguinis stagnatio* tollatur, ipsique motus naturalis restituatur.

III. Ut, si illud fieri nequit, per *suppurationem* id educatur.

Priori Indicationi quomodò satisfaciendum, ex *Chirurgicis* peti debet; Nunc ratione secundæ observandum, illam perfici partim *sanguinis missione* revulsoria ac derivatoria, partim *Diaphoresi* & attenuatione humoris impacti, per *absorbentia & sudorifera*. Uno verbo: Cura in omnibus est eadem, quoad *Remedia Interna*, cum reliquis inflammationibus. Quoad *Externa* verò, specialem merentur considerationem *Gargarismata*, *[illegible]*, *Cataplasmata*, & similia *Resolventia*, quæ Faucium, Oris, Tonsillarum, Laryngis, Pharyngis, Uvulæ & similium partium inflammationibus solent esse peculiaria.

Pro legitima ergò cura anginæ ac cognatarum Inflammationum faucium, *observandum*

I. *Internè* in Angina & reliquis faucium inflammationibus etiam omnia ea conveniunt, quæ aliàs in omni Inflammatione, speciatim *Pleuritide*, in usu esse solent, ver. gr. *Mixtura simplex*, *spiritus Nitri dulcis*, *Dens apri*, *antimonium Diaphoreticum*, *Salia volatilia*, &c. Sic VALERIOLA *obs.* 22. *l.* 2. refert, quòd *Rasura Dentis apri* ad dr. i. *cum Oleo amygd. dulc.* & *Sacchare cand.* propinata sit optimum remedium Anginæ, non minùs quàm Pleuritidis. In specie quæcunque *animalium excrementa seu stercora* præ reliquis eminentiam habent, & in specie PARACELSO & HARTMANNO insigniter commendantur, interno & externo usu in principio Anginarum; imprægnata enim hæc, & imprimis Avium Excrementa, sunt Sale volatili nitroso quasi ammoniacali, quæ omnes Inflammationes, Imprimis Anginas, discutiendo & resolvendo sistunt. Præ cæteris v. g. *stercus Equinum*, in specie *admissarii*, ejusque expressus succus, vel hujus parum in potu ordinario maceratum & expressum si assumatur, expectato sudore, egregiè convenit, & anginam in prima herba detruncat; id quod etiam de Albo Græco seu *stercore Canis* ad dr. i. ut & de stercoribus Ovium & Caprarum, similiter affirmari debet: externè convenit nidus cum stercore Hirundinum. Sanè hæc & similia Remedia cum debito sudore, in Inflammationibus administrata, in specie in paroxysmo Anginarum, & quamdiu Ægri deglutire possunt, multum opus adferunt, quoniam febrim compescunt,

ſcunt, Sanguinem reſolvunt, & ita Inflammationem tollunt. Conveniunt ergò in omnibus à Cauſa interna enatis imprimis Acidum infringentia, Sanguinem diſſolventia, & mediante blando ſudore partes abſtergentia, quæ tempeſtivè adhibita ſæpiſſimè ſunt ſalutaria: e. g.

℞. *Aquæ Prunell.* ℥iii.
Spiritus Nitri dulc. ʒß.
Dent. Apri pulveriſ. vel *Lapill. Cancr. præp.*
Antimonii Diaphor. ana ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii.
Syr. Sempervivi ℥i.
M. S.
Potio Sudorifera.
Vel
℞. *Antimonii Diaph.* vel *Bezoard. Min.*
Dent. Apri, vel *Ebor. ſine igne,* vel *Max. Luc. piſc.*
Nitri antimoniat. ana ʒi.
Sacch. ʒii.
M. f. Pulvis. D. S.
Pulvis Refrigerans.

Urgente febrili ſiti convenit Julepus è Floribus Papaveris, eorumque Tinctura cum ſpiritu Nitri dulci.

In horum uſu & quidem cum Diaphoreſi, ſeu ſudore perſiſtendum, modò Ægri illa deglutire poſſint; cùm Canalis ac Syringa, quam RIVERIUS *Pr. l. 6. c. 7. & c. 3. Obſ. 72.* pro alimentis & Medicamentis per Gulam ad Ventriculum impellendis, non ſemper applicari poſſit, nec cum effectu adhibeatur.

II. *In Tonſillarum, ac quibuſvis partium Oris, Anginis,* & in genere in omnibus Inflammationibus, ſemper ſimul Lymphæ habenda eſt ratio, tam quæ nimis craſſa, interdum ſimul acida, aut alio modo vitiata, hinc inde Partes ferè omnes Oris internas densè incruſtat, quàm etiam adhuc circa Glandulas & in Vaſis Lymphaticis hæret; cujus vitiis per Medicamenta interna *Anticatarrhalia, Succinata, Myrrhata,* item *Volatilia, & Abſorbentia,* ac ſimilia ſuccurrendum eſt; unde & liquor cornu Cervi ſuccinatus expectando ſudorem in principio inflammatarum Tonſillarum eſt nobilis.

Cum his III. Si ita viſum fuerit, mox ad *Venæſectionem* accedendum erit in Corpore Plethorico, ſive ei præmittatur ſudor, ſive ei poſtponatur perinde eſt; Nam interdum utrumque in Angina Benigna locum habet. Et quidem Venæ *Saphenæ* in Pede propter Revulſionem univerſalem, poſtmodùm Venæ *in Brachio* alterutro vel utroque propter Revulſionem particularem, ſeu Averſionem, & quidem in ſtatu Venæ Raninæ *ſub Lingua* propter derivationem, inſtituenda eſt. Has inter Venæſectiones interdum una alterave ſufficit, interdum omnes adminiſtrandæ ſunt; & quidem deficientibus menſibus, vel iiſdem in fluxu ſuppreſſis, vel Hæmorrhoidibus, vel iis inflammatis, cum Angina conjunctis, vel concurrente alio ſimili vitio, ſemper in Pede ſecanda eſt Vena, ſecus ac FORESTUS *l. n.* & SENNERTUS *Pr. l. 2. P. 1. c. 4.* rem ſibi conceperunt. Cæterum Venæſectionibus ſolis non fidendum eſt, quoniam ſæpiùs Ægri, quando videntur meliores, ſubitò non raro ſuffocati intereunt; cujus rei Exemplum notatu dignum videbitis in BARBETTE *Pr. l. 2. cap. 5. de Angina,* ubi poſt iteratas Venæſectiones Æger videbatur ſanatus, qui tamen ſubitò ſuffocatus eſt. Quin etiam præter Remedia interna, ipſa Venæſectio interdum aliquoties repetenda eſt, pro Circumſtantiarum, Subjecti, Temporum anni, affectuum adjunctorum, ratione: vid. FORESTUS *l. 15. Obſ. 16. in Schol.* & SYDENHAM *de Morbis Acut. S. 6. c. 7.* ita ut, prout Corpus eſt juvenile vel ſenile, prout Plethora major vel minor, prout efferveſcentia febrilis impetuoſior vel remiſſior, prout Incrementum Morbi acutius remiſſiuſque, prout patiens ſanguinis detractionibus magis, vel minùs adſuetus fuerit, eatenus Venæſectio nunc ſemel, nunc ſæpiùs adminiſtretur, idque eò magis, quò minùs interna Remedia ob Faucium occluſionem exhiberi poterunt; cautiùs tamen in Angina Maligna inſtituenda, & vix niſi in primo Morbi principio.

Cæterùm quidam cum Veteribus etiam *Venarum Jugularium ſectionem* ſuadent, quam commendatam ac illuſtratam videbitis in RIVERII *Praxi l. 6. cap. 7. pag. 398.* ZACUTO LUSITANO *l. 1. Prax. Admir. Obſ. 95.* BONETO *Mercurio Compital. p. 15. §. 5.* BARTHOLINO *in eleganti Tr. de Angina Puer. epidem.* Imo RIVERIUS modum eam adminiſtrandi prolixè tradit. Verùm ſubinde eſt periculoſa, & nonniſi ab experto & erudito Chirurgo cautè peragenda venit; qui rariores apud nos ſunt, hinc meritò ab illa abſtinemus. Tutiores ſunt Cucurbitulæ ſcarificatæ Cervici, ſcapulis, & mento admovendæ: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 4. Obſ. 94.* Quod attinet Venæſectionem *Raninarum ſub Lingua*: hæc tantummodò in ſtatu Morbi convenit, præmiſſis ſcilicet reliquis Venæſectionibus, quando Inflammatio jam nullum ampliùs augmentum capit: Secatur tunc eum in finem, quia Raninæ ſunt iſta Vaſa, per quæ naturaliter Sanguis refluere ſolet, qui in locis vicinis ſtagnando Inflammationem infert, uti etiam ita impeditur ſtagnatio, & revocatur in motum naturalem Sanguis ſectis Venis Raninis: & quidem ſi apertæ hæ ipſæ quocunque in caſu benè fluant cum impetu & quaſi ſaltu, bonum ſignum eſt; ſi verò parum vel nihil Sanguinis ſtillent pro malo, imò lethali ſigno habetur: vid. M. A. N. C. *Ann. 3. p. 576.* Interdum ſola hæc Venarum Raninarum ſectio præcavet Anginam, ſi accedente Angina præſervationis gratia mox aperiantur; idque ſpeciatim eo in caſu, quo Corpus non eſt nimis Plethoricum, nec Fervor ac efferveſcentia ſanguinis febrilis adeò intenſa eſt, ſed quando tantùm oritur ex impedimento aliquo ſanguinem in ſuo refluxu impediente: ſi in tali caſu mox in principio ſecentur Raninæ, prævenitur Malum: Aliàs nonniſi in perfectæ Anginæ ſtatu utile erit illas ſecare. Huc etiam ſpectat, ſi *Hirudines* Venulis his applicentur, de quibus videatur ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Pr. Hiſtor. cap. 12.* Nec obſtabit, quò minùs in caſu urgente, & ſuffocationis periculo imminente, etiam ſine alia evacuatione prævia Venas has aperire liceat: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. pag. 287.* & ROLFINCIUS *l. 3. Conſ. 6.*

IV. Obſervandum, in Angina Febrium Malignarum Symptomatica, ſeu quod ferè idem eſt ac *Angina Epidemica*, nihil attendendum priùs, quàm ut ſpecifica iſta Malignitas corrigatur, & appropriatis *ſudoriferis*, junctis *Opiatis*, maturè diſcutiatur ac ejiciatur: quoniam curato Morbo, ſymptomata ferè ſponte ac facilè acquieſcunt. Et in tali caſu locum non habent, aut ſaltem nonniſi cautiſſimè & in primo principio, antequam Malignitas debacchari incipiat inſtituantur Purgationes & Venæſectiones, ut rectè PETRÆUS, & DECKERS *l. a. p. 49.* monent. Quin potiùs præmiſſo ferè Clyſmate, ſolis ſudoriferis, & Alexipharmacis ſtudioſè eſt inſiſtendum, quibus nempe Ebullitio febrilis ſedetur, ac malignitas rejiciatur. *Ipſe verò Medicus caveat ſibi in tali Angina ab halitu taliter ægrotantium*, ne ipſe ſimiliter ab hac Malignitate corripiatur, cùm ferè admodùm contagioſa eſſe ſoleat.

V. In Anginæ Cura *Vomitoria* à quamplurimis inſigniter commendantur, v. g. ab HARTMANNO *in ſua Pr. Chymiatr. p. 130. &* BARTHOLINO *de Angina Puer.* & quidem monente HARTMANNO in Angina incipiente & confirmata; item à RULANDO *in Empir. Obſ. l. 2. p. 95.* qui ſæpiùs cum fructu uſus fuit iiſdem. Ultimò horum ſingulariſſimum uſum videre poteſtis in RIVERII *Praxi, l. 6. c. 7. & Cent. 2. Obſerv. 50. & 24. item in C. 4. Obſerv. 60.* & in aliis multis locis, qui Aquam Benedictam Morbum non raro intrà biduum diſſolvere perhibet. Verùm & laudem & vituperium merentur, & cautè admodùm in horum legitima uſu procedendum eſt. Legitima ergò obſervanda Occaſio, cùm Anima omnis Praxeos, in Vomitoriorum uſu: *Duo enim ſunt tempora, in quibus conveniunt* Vomitoria, nempe *Principium*, aut *periculoſiſſimus Status* Morbi. Quoad *Principium* Morbi, ſubinde admodùm proficua ſunt Vomitoria: Fit enim, interdum ſæpè, ut dicit LINDANUS, ut Cauſa Occaſionalis remota Anginæ ſint vitioſa Excrementa in ſtomacho & in primis viis ſtabulantia, in ſpecie Humor, quem vocant Bilem Æruginoſam, in qua, uti notum eſt, peccat Acidum imprimis, dum illa Bilis ſubtilia & morſicantia effluvia mittit ad Œſophagum & Fauces, ubi ipſorum ſtimulo fit Inflammatio & Angina. Quando ergò Ægri teſtantur, ſe ſub primo Principio Morbi percipere vitioſos ſapores in Lingua, æruginoſum, acrem, amareſcentem, plùs minùs nidoroſum cum ardore quodam, quaſi Sodæ, in Gula quandam titillationem, ſeu quaſi eroſionem, fluctuationes in ſtomacho, nauſeam, ac anxietates Præcordiorum, id quod ſæpiſſimè fit in Angina; in tali caſu protinus & audacter opera danda eſt Vomitoriis, in ſpecie Antimonialibus, imprimis *Aqua Benedicta Rulandi* ſeu Infuſione Antimoniali, ut ita præcaveantur futura ſymptomata, dum non tantùm quoſcumque vitioſos Humores ex Ventriculo tollit, ſed juxta vim emeticam etiam interdum ſudorem movet. Ita quando gravitas in Hypochondriis ſentitur, Vomitoria itidem conveniunt. Præterea *in Angina Maligna & epidemicè* graſſante, & quæ per *Contagium* afficit Ægrum, de quibus videatur WIERUS *in Obſervat.* non ſecus ac in Peſte vel Febribus Malignis contagioſis, optimum videtur conſilium, mox in primo Principio interdum ſuppeditare Vomitorium, utpote in quibus

Digitized by Google

quibus eorum usus est maximè necessarius, modò maturè administretur.

Cæterùm post primum Principium conveniunt etiam Vomitoria in *periculoso Morbi Statu*, nempe eo in casu, quando scilicet jam facta est suppuratio, & symptomata maximè urgent, v. g. quando Fauces abscessu sunt præclusæ, dum propter angustiam, & ineptitudinem loci, aut profunditatem situs, abscessus suppuratus Scalpello aperiri nequit, quin potiùs ea tumore immineat suffocatio; aut si sponte aperiatur, metus sit, ne ruptus abscessus in Pulmones irruat, & similiter Ægrum suffocet, aut in stomachum irrumpat, & eundem insigniter vitiet. Tali sub anxio statu, ubi aliàs arctas sunt auxilia, ut abscessus aperiatur vi, ne desperatum relinquamus Ægrum, ultimum quasi refugium est vomitus, quo quasi concutiatur abscessus jam maturatus, & ita ruptus, Pus per superiora effundat; quod RIVERIUS *c. 4.* & RULANDUS *Observ. all.* confirmant. Periculosum equidem est Remedium, dum Fauces occlusæ, provocare vomitum, propter suffocationis metum, quatenus TRINCAVELLIUS *l. 5. c. 7.* testatur, Fœminam quandam ex assumpta Cassia secuto vomitu strangulatam fuisse; *Interim tamen satis tutum est Remedium, quod est unicum*, dicit CELSUS. Quòd si Medicamenta Vomitoria non possint semper deglutiri, nihilominùs tamen, si tantillum deglutire possunt Ægri, sufficiunt Infusa Antimonialia; sin verò nil deglutire queant, vel Pluma Oleo illita subinde irritandæ Fauces, vel liquor vomitorius iisdem subinde instillandus, *aut Mercurius Vitæ Melle* exceptus Faucibus illinendus. His enim modis ad vomitum provocatur stomachus, Gula concutitur, & ita abscessus rumpitur.

VI. *Purgantia*, quemadmodùm in quibusvis Inflammationibus Internis, ita in Angina quoque via locum habent, nisi primas vias statim in principio pharmaco blandiore, progressu temporis Clysteribus, evacuare mens sit, quos quotidio repetere convenit.

VII. *In Tonsillarum Inflammationibus* sæpiùs subinde *recurrentibus*, præsertim illa, quæ ea Lymphæ vitio, v. g. scorbuto aliove simili habituali, crebriùs recidivat, præsertim ubi Ætatis aut aliarum Circumstantiarum ratione à priori malum non benè curabile existit, *Fonticulus* Brachio inustus convenientissimum est Consilium præservativum. Sæpiùs enim evadit, ut qui semel in quadam parte Inflammationem suppuratam fuerint passi; & forsan Fermenti ulcerosi aliquid residuum manserit, & facili occasione ex irritatione undecunque facta, præsertim in Corpore Cacochymico, mox recidivet Inflammatio, idque facilè in locis glandulosis; Quibus in Casibus pro Cura Palliativa Fonticulus videtur convenientissimus, potissimùm cùm Anginæ singulis annis repetente, fonticulum sub mento à Natura excitatum præservasse ZACUTUS LUSITANUS *l. 1. Prax. Admir. Obs.* 96. testetur Unde non inconveniens erit, statim in Anginæ principio post primam sanguinis missionem Vesicatorium Cervici apponere; vid. RIVERIUS, *Pr. l. 6. c. 7.*

VIII. Non confundendæ sunt Inflammationes, aliique faucium partiumque vicinarum tumores, sive à sanguine, sive ab aliis contentis excitentur, cùm *Prunella*, isto nempe Linguæ & faucium symptomate, quod in *Febribus Acutis, ac in specie Castrensibus seu Hungaricis*, familiare est. Ut plurimùm hoc evenire solet, ut omnes de Angina tractantes practici remedia contra Prunellam usitata ad Anginam simul consignent, facilè cum legentis confusione. Et talia *Prunellæ dicata Remedia* sunt in specie *ex Cancris, Sempervivum majus* (annumerantur adstringentibus vulgò, sed qua ex ratione, non video) *Prunella, Mucilagines, Sal Ammoniacum, Nitrum, Butyrum, Lardum*, &c. quæ ipsa minùs Anginis, nisi aliis temperata vel cautè applicata, convenire possunt. Quando talia laudat PARACELSUS, respicit ad prunellam, symptoma illud Febris ardentis & Morbi Hungarici; adeoque non in Angina, sed prunella locum habent, qualia sunt:

℞. *Aqua Sempervív. maj.* ℔i.
Succ. ejusd. medioer. expr. ℥iii.
Sal. Ammon. ʒi.
M. F. Gargarisma:
D. S.
Dissolvens Gargarisma:
Vel
℞. *Cancr. fluviat.* No. vi.
Herb. Semperv. maj. M. iii.
Contundantur, succus exprimatur;
D. S. ut antè.

Succus hic in Prunella, Febris ardentis ac morbi Hungarici comite, non verò in Angina, conveniet.

Item
℞. *Aqua ex succ. Semperviv. maj.* ℔i.
Succ. Cancr. fluviat. ℥vi.
Sal. Ammon. ʒiii.
M. pro Gargarismate.
D. S. ut antè.

IX. *Externa Remedia* ipsis partibus inflammatis, Faucibus, Tonsillis, &c. applicabilia, uti sunt *Gargarisationes* Oris, *Litus, Cataplasmata, Unguenta, Emplastra*, & similia, eo sint directa, ut (1) quantum possibile, resolvant & discutiant sanguinem stagnantem, & inde natam Inflammationem, & talia sunt blanda *Incidentia*, seu penetrantia volatilia, &c. scopus hic contrarius est vulgari methodo, quæ in principio *Repellentia, Adstringentia* & *Refrigerantia*, quæ tamen pessima sunt, suadet. Quòd si tamen hoc fieri nequeat, (2) ejus suppurationem seu maturationem adjuvent; uti sunt *Temperata* & *Emollientia*: (3) Tandem maturatum abscessum aperiant, eadem, aut acrioribus mista; Item Auxilia *Chirurgica*, aut denique *Vomitoria*: (4) Apertum abscessum purificent & consolident per *Vulneraria* & *Adstringentia*: (5) Partem restitutam denuò firment, ac naturalem tonum ejus restituant, nempe per *Adstringentia*, ne harum atonia in causa sit, ut sæpiùs recidivent Inflammationes.

In principio quidem ratione vulgaris medendi methodi in Gargarismatibus resolventia sola rarò usurpantur, sed adstringentia, nunc sola, nunc discutientibus addita, ut nempe internè partibus Oris & Faucium nonnihil adstrictis, nimium Tumoris partium internarum incrementum præveniatur, ne deglutitio aboleri, aut suffocatio inferri possit sed quàm præposterè hoc fiat, ex doctrina repellentium manifestum; ac præterea periculum est, ne hujusmodi adstringentibus superiora saltim loca proximè stringantur. Tumor autem & Inflammatio partium inferiorum sic intendatur, & ad interiora convertatur, hinc strangulationis metus intendatur, ut rectè comprobant MARTIANUS *in Hippocr. lib. 2. de Morb. Sect. 2. §. 24.* HEURNIUS *in Praxi de Angina*, ac SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 49. §. 58. & seqq.* uti etiam DECKERS *in Comment. super Prax. Barbette, p. 57.* ut taceam quantum periculi, in Angina Maligna ex ejusmodi repulsione metuendum. *Repellentia ideò damnanda*, quia repellere est impossibile, ac sunt tumores, *quamdiu* non refluit Sanguis, dum contrà adstringentibus affluxum & refluxum impedimus, exasperamus tumorem; unde cauti simus in lectione practicorum quoad *hoc punctum*, cùm planè insulsus detur quampluriмorum, in hoc passu, processus. Potiùs ergo gargarismata talia conveniunt in declinatione Morbi, ut adstringentibus talibus partes per Inflammationem læsæ & plùs minùs relaxatæ firmentur denuo, & in debitum tonum restituantur. Sola ergò in principio conveniunt resolventia, & hinc Emollientia, tam gargarismata, quàm Cataplasmata. Vitanda tamen sunt nimis Laxantia, & Emollientia quoque, ne nimio horum usu affluxui fores pandantur. Quoad gargarismatum usum observandum est, ea quodammodò suspecta esse, quia partes inflammatas nimis commovent, quæ tamen potiùs quietem postulant, ne ex motu dolor, ex dolore tumor, adeoque Inflammatio saltem doloris ratione sic intendatur. Cùm enim partes faucium doleant, difficulter & non sine dolore Ægri possunt gargarisare: nec gargarismate siphonis vi, eaque magna, impelli debent; violentior enim syringatio partes inflammatas magis irritat: Sic in Anginosis nihil molestius est, quam gargarisare, cum propter luctam Aeris cum aqua gargarisando in angustiis faucium labor, motus, dolor, &c. Inflammationem potiùs augeant & exasperent. Propterea *saltem in principio conveniunt gargarismata, in progressu autem & Statu Morbi quidam omninò prohibent ea*, quæ fiunt cum motu; & LINDANUS tales suos Ægros nunquam gargarisare, quin potiùs tantummodo de gargarismate unum alterumve Cochlear aut q. s. in Ore tenere, ac ita sensim ad fauces depellere resupinato Corpore atque paulisper sine insigni agitatione retinere, & sic postmodùm ex Ore denuò effundere jubet, modò sæpiùs repetatur. Nam quò frequentiùs, eò melius erit, ut ita horum operatio successivè se exerat: vid. RIVERIUS *Pr. l. a.*

Pro his scopis inter *Remedia*, quæ aut gargarisando, aut illinendo, aut externè tanquam Cataplasmata applicando, ad Anginas ac cognatas Inflammationes usurpantur, sunt eadem ferè cum aliis ad Inflammationem extrinsecùs admovenda, in specie ea, quæ

1. Sanguinem stagnantem *resolvunt*, & tumorem incipien-

Digitized by Google

pientem *discutiunt*, ver. grat. Aromata plùs minùs volatilia, item penetrantia & alterantia, ut horum medio sanguis congrumatus dissolvatur, attenuetur, & inflammatio in principio sistatur. Talia sunt pro Cataplasmatibus, Emplastris, Gargarismatibus, &c. Herbæ, & Flores Chamomillæ, Sambuci, Mentha crispa, Salvia, Veronica, Thymus, Origanum, Pulegium, Hyssopus, Scabiosa, Morsus Diaboli, Semen Lini, Fœnugræci, Farina Fabarum, Semen Anethi, Cumini, Sinapi, Rapæ, Radix Liquiritiæ, Lignum Hederæ, Fungus Sambuci, Radix Taraxaci, Crocus, Camphora, item succus Cancr. fluv. Sempervivi maj. Decoctum Hordei, Raparum, Aqua Verbenæ, Scabiosæ, Hyssopi, Sal Ammoniacum, Acetum (incidit & resolvit) sambucinum, Oxymel, Nitrum crudum, vel depuratum, vel cum sulphure fixatum, seu Lapis Prunellæ, qui aliàs ab omnibus insigniter commendatur, spiritus Vini, Urinæ, Salia volatilia &c. Dactyli, Passulæ majores & minores, Jujubæ, Cepe, & omnia ex Cepis.

Moderni, speciatim WALÆUS M. M. *pag.* 66. & DECKERS *super Barbette Pr. p.* 52. *spiritum Vini*, item *Sal Ammoniacum*, ac similia Volatilia Gargarismatibus addere jubent; sicut etiam Gargarisma ex succo Sempervivi majoris, in quo parum Salis Ammoniaci dissolutum sit, insigniter confert; Alii ceu Experimentum commendant Aquam destillatam ex succo Sempervivi majoris, in qua Sal Ammoniacum dissolutum. Et sanè existimo, *spiritum Vini* maximè conferre, ut & *salium volatilium* usum tantum, quantum partes affectæ, aliàs admodùm dolentes, perferre possunt; idque confirmat hoc ipsum etiam, quòd in inflammatione, & Tumore Tonsillarum Urina calida propria modò emissa, Gargarisationis loco adhibita, optimè prodesse dicatur. Et LINDANUS refert, quòd vulgus contra Tonsillarum inflammationem familiare habeat Remedium, ut *Caligas* Glandulis apponere soleat, id est, internos Calceolos sive Soleas Tibialium, sic resolvunt Tumorem: Ratio est, quia scatent sudoribus, & vaporibus pedum, in quibus est vis dirigendi, & resolvendi, propter *Sal volatile*, quod copiosè imbibunt. Ex quibus clarum fit, *Volatilia* talia pro inflammationum harum resolutione esse optima. Commendant etiam stercus Canum, item stercus proprium, stercus vaccinum, cujus Aquam REISNERUS *observat.* 191. laudat. Spectat huc Nidus Hirudinum, & hujus Cataplasma, de quo vid. VALERIOLA *lib.* 2. *observ.* 10. & AMATUS LUSITANUS *C.* 3. *Curat.* 28. item MYNSICHT *in Arm. Chym.* & SENNERTUS *de Angina*; quatenus scilicet ratione Excrementorum, Sale nitroso turgidorum, vim resolvendi habet. Ex præparatis sunt Oleum Amygdalarum dulcium, Unguentum Dialthææ, Emplastrum de Meliloto, de Mucilaginibus, ac defensivum.

Hæc sunt resolventia seu attenuantia.

2. Conveniunt ea, quæ *emolliunt*, seu Tumorem, qui discuti nequit, ad abscessum, & Maturationem perducunt: cum quibus semper asperitatem Faucium, & Dolorem ardentem ac rodentem mitigantia, socianda veniunt. Conveniunt igitur Temperata quævis, v.g. Althæa, Malva, Melilotus, Chamomilla, Violaria, Caricæ pingues, Radices Liliorum alborum, Althææ, Passulæ, Jujubæ, Mucilago dictorum seminum, & radicum, Flores Malvæ arboreæ, semen Fœnugræci, Medulla panis triticei, Gummi Ammoniacum, Ungu. Dialthææ resumptivum, Emplastrum de Meliloto, Diachylon, Decoct. Hordei, Lac tepidum, Oleum Amygdalarum dulcium, Oleum Liliorum alborum, Chamæmelinum, Anethinum, Violarum, Irinum, Ovorum, Oleum decoctionis Exuviarum serpentum, Butyrum recens, Vitella Ovorum, Pinguedo Caponis, Gallinæ, Humana, Porcina, vel ubi fortiùs agendum, locum habent Pinguedo Anserina, Cepæ imprimis sub cineribus coctæ, Cataplasma ex pane triticeo cum Melle, Cinis Hirundinum, Cochlearum combustarum, Cancrorum fluviatilium, Cinis Noctuæ; *Nidus Hirundinum cum stercore* est optimum pro omnibus, & quasi universale ad Anginam, tam resolutioni, quàm suppurationi abscessus inserviens, non secus ac alia *stercora*, in specie Canis, sive *Album Græcum*; item Hirundinum, Gallinarum, Columbarum, Equinum; &c. conveniunt; Illa ipsa enim, quia multum *Salis Ammoniaci* quasi *Nitrosi* continent, propterea plurimis scopis satisfaciunt: Item detineri poterit in Ore Medulla Cassiæ, ut sensim liquefiat: vid. RIVERIUS *l. a. p.* 284. RULANDUS Cataplasma ex Fermento, & Melle & Flor. Chamomillæ, Aceto, & Oleo; ex stercore Canino, & Melle; ex stercore Caprillo, Aceto & Melle; item ex absinthio contuso, & pinguedine porcina eundem in finem commendat.

3. Abscessum jam factum & apertum *mundificant & consolidant* simplicia Vulneraria, eorumque decocta, imprimis cum Aqua Ferrariorum, addito Melle, Alumine, &c.

4. Sublata Angina, & consolidato abscessu, aut discusso Tumore, si necessarium fuerit, *ad partes roborandas* fiat Decoctum ex Herba Prunellæ, Plantag. & Flor. Rosarum in Vino decoctis; quibus addendum Rob Dianucum, Diamoron, Rob Caricarum, succus Acaciæ, Citri, Granat., syrup. de Rosis siccis, Myrtillor., Cydonior. &c. q. s. pro Gargarismate blandè adstringente. Adstringunt etiam Myrtilli, Rhus, sive Sumach, Gallæ, Flor. Bellidis, Balaust. Cortex Granator. Jugland. Folia Rubi, & Myrti, Uvulariæ, Plantag., Alumen, Aqua seu Phlegma Aluminis, Phlegma Vitrioli, Aqua Nucum jugland. destillata, Aqua Prunellæ, Plantag., Aqua Ferrariorum, Solani, Bursæ Pastor. aut alio convenienti Vehiculo diluta; Item sacchar. Saturni, Cerussa, &c.

Interim toto Morbi decursu potui ordinario semper Nitrum probè depuratum aut antimoniatum addatur, ceu optimum Febricitantium ac impensè sitientium Ægrorum auxilium, ita ut ad ℔ii. *Potus* misceatur *Nitri* ʒß.

Ex hisce variæ possunt fieri *Formulæ*: sic enim v. gr. pro *Gargarismate* sufficit, vel solum Decoctum Raparum, quod egregium est in principio harum Inflammationum, vel, quod melius, adde parum sal. Ammoniaci, aut si in principio ardor adsit, Nitri parum: Item eminet hic in principio Gargarismus SCULTETI, ut & in incremento, reverà polychrestus, quem videb. *in Armam. Chirurg. Obser.* 32. inhibet nimium Tumoris incrementum, Mucilaginem Fauces oblinentem egregiè solvit & foras elicit, & denique abscessum rumpit. Feliciter etiam sequens usurpavit RIVERIUS *Cent.* 4. *obs.* 76. v. g.

℞. *Aqua Plantag.* ℔ß.
Aceti Vini ℥iß. ad ℥ii.
Sacch. albi ℥ß. ad ℥iß.
Pulv. Sem. Sinapi ʒi.
M. pro Gargarismo,

quo calidè gargarisetur Os.

Convenit etiam in *principio*, *&* *incremento* inflammationis *Gargarismus* HARTMANNI *quasi catholicus in pr. Chymiatr. cap.* 85. §. 3. *pag.* 726. resolvens & discutiens, quem commendat in omnibus ferè Faucium affectibus. Descriptio autem ejus hæc est:

℞. *Flor. Malv. hortens.* vel *arbor.* M.i.
Rosar. rubr.
Prunell. Veron.
Salv. ana M.ß.
Rad. Polypod. ʒii.

Coquantur in

Aqua commun. ℔iv.
Aceti Vini ℔ß.

ad casum transversi pollicis cum levi expressione.

Ubi viscidior Mucus præsertim in Tonsillis inflammatis, adfuerit, *Sem. Sinapi* vel *Saponis Venet.* ʒi. ad dr. iii. similiter decoqui poterit; sicuti, ubi acrior videtur talis *Gargarismus*, cum leni expressione Colaturæ *Sacch.* ℥i. ad ℥iii. aut *Mellis*, vel *simpl.* vel *rosac.* addi potest; est enim egregium in incipiente, & augmentante Angina: Ad imitationem DECKERS *in Comment. ad Barbette Praxin* tale Gargarisma in principio, & incremento Inflammationis præscribi poterit, verb. grat.

℞. *Herb. Hyssop.*
Flor. Sambuc.
Chamomill.
Herb. Melilot. ana M.i.
Sem. Sinapi ʒß. ad ʒi.
Passul. min. ℥ß. vel ʒvi. ad ℥i.
Coquantur in f. q. *Aqua simpl.*
Colat. ℔i. ad ℔iß. adde
Spiritus Vini ℥i. ad ℥iß.
(vel hujus loco *spiritus Sal. Ammoniaci* ʒi. vel *Sal. Ammoniaci crudi* ʒß.
M. pro Gargarismate: S.
Gargarisma Resolvens.

Confer. quoad talia Gargarismata Discutientia DECKERS *in Comment. ad Barbette p.* 19. 52. 57.

Vel

℞. *Flor. Sambuci* M.ii.
Herb. Salv.
Hyssopi ana M.i.
Albi Græc. ʒß.
Coqu. in f. q. *Aqua* vel *Cerevis. secundar.*
Colaturæ ℞. ℔iß. adde
Spiritus Theriacal. camph. ʒvi.

Sesh.

Digitized by Google

Sem. Sinap. ʒß.
Rob Dia-Mor. (vel si minùs adstringere voluerimus *Rob Dia-Nucum*) ʒvi.
M. pro Gargarism.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Flor. sambuci* M. ii.
Chamom.
Herb. Melilot. ana M. i.
Alb. Grac. ʒvi.
Sem. Eruca contus. ʒii.
Passul. minor. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Cerevis. secundar.*
Colatur. ℔iß. adde
Sal. Ammoniaci ʒiß.
M. pro Gargarismo.
D. S. ut suprà.

Item sequens Gargarismus Resolvens, & Discutiens, quem dedi in *Colleg. formul. cap. 4. & Id. formular. class. 4. §. 26.*

℞. *Rad. Levist.* ʒvi.
Apii ʒii. vel iii.
Flor. sambuc. M. iß.
Fol. Malva M. i.
Passul. maj. incis. ℥iß.
Coqu. in s. q. *Aqua comm.* vel *decoct. Hord.*
Colaturæ ℔iß. adde
Sal. Ammoniaci depur. ʒß. ad dr. i.
M. pro Gargarism. S.
Gargarisma Resolvens.
Loco passularum maj. adde Colaturæ
Mell. Mercurial. ℥i.
Spiritus Theriacal. ʒvi.
(aut in Angina Maligna ac Contagiosa *spiritus Vini camphor.* ℥ß.)
Spiritus sal. Ammon. ʒß. ad i.
M. S. ut antè.

Vel in decocto quodam diluto dissolvatur q. s. *Sal. Tartari*, & *sal. Ammoniaci*, ut ita sui juris fiat Sal volatile, ac ita penetrare queat, addito pro temperanda Volatilium acrimonia aut *Melle rosato*, aut *syrupo Violarum*, aliove simili temperante. Sanè loco Gargarismatis domestici optimè in his casibus convenit decoctum Hordei vel Avenæ, in quo parum Sal. Ammoniaci dissolutum est; imò sola urina humana calida aut calefacta loco Gargarismatis adhibita, multa Composita superat.

Item:

℞. *Herb. Mors. Diab.* M. iv.
Scabios.
Veronic. ana M. i.
Albi Graci ℥ß.
Coqu. in s. q. *Aqua simpl.* pro Gargarismate.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Aqua mors. Diab.* ℥vi.
Beton.
Scabios. ana ℥iii.
Rob Nucum,
Dia-mor. ana ℥iß.
Alb. Grac. ℥ß.
M. pro Gargarismate.
S. ut suprà.

Vid. *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderum*. Præter talia Gargarismata resolventia, ulteriùs etiam *Externa* pro similibus scopis in usu esse solent; v. gr. pro discutiendo & resolvendo Tumoro convenit *Cataplasma* suprà laudatum *ex absinthio rec. contuso cum pingaedine porcina*, quod RULANDO *p.* 101. in principio, & incremento est egregium: Vel stercus Caprillum cum Aceto & Melle; vid. RULANDUS *pag.* 98. Insuper appropriatissima Cataplasmata, in principio, & incremento Morbi convenientia, parantur ex Nido Hirundinum, & Albo Græco; de *quibus infrà* ubi *de suppurantibus*. Pro scopo autem resolvendi, & discutiendi Nidus Hirundinum cum Vino coquendus. In omni Inflammatione specificum est sequens Oleum, tam iu Inflammaionibus à Frigore, quàm Calore ortis:

℞. *Sulphuris citr. pulveris.*
Sal. Tartari ana dr. i.
Probè mixta liquefiant blando igne in lebete; massæ frigefactæ & pulverisatæ affundantur
Olei Amygd. dulc. ℥iii.
Camph. ʒß.
steot in digestione per tres dies:
adde
Flor. Hyperic. M. ß.
Iterum digere, & usui serva.
Vel

℞. *Olei Amygdal. dulc.* unc. i.
Spiritus sal. Ammoniaci q. s. pro consistentia Linimenti.
M. D. S.
Unguentum Dissolvens.

Quod extrinsecùs locis tumentibus calidè crebrò illinendum.
Vel ex *Terebinthina*, cum *sale volatili Urina*, *aut sale Ammoniaci malaxata*, & hinc cum *Unguentum Dialthea*, *Emplastro de Melilote* mista.
Vel

℞. *Empl. de Melil.* q. s.
malaxetur cum *Oleo Philosophor.*
vel *Ol. destillat. succini* aut *Cera*.
D. S.
Emplastrum Resolvens.

Externè enim applicatum incipientes inflammationes Tonsillarum, & faucium tollit & discutit.
Vel

℞. *Ungu. Dialth.* ʒii.
Olei Lil. alb.
Chamom. ana ℥ß.
Philos. vel *succin.* ʒii.
M. pro Linimento exteroo, S.
Unguentum Resolvens.

Quòd si verò nequeat discuti talis Tumor, iu progressu Morbi pro maturando Abscessu, ob dolorem, & excoriationem Faucium, & Phlogosin, nil, quod tantillum acre sit, sed simpliciter dulcia temperata Emollientia adhibeantur, ne dolores exacerbentur. Quo in casu in incremento, & statu tale convenit Gargarisma temperatum emolliens, & ad suppurationem disponens:

℞. *Rad. Liquirit.* ℥ß.
Ebuli,
Ireos ana ℥ii.
Flor. Chamom.
Rosar. rub.
Hyperic. an. p. ii.
Dactyl. No. iii.
Ficuum No. i.
Sem. Fœnugrac. ʒii.
Albi Grac. ʒiii.
Coqu. *in decoct. Rapar.*
Colaturæ ℔iß. adde
Syr. Capill. Veneris,
Jujubin. ana ℥i.
M. pro Gargarismate. S.
Gargarisma Leniens.

Nam propter Dolorem, & Fauces excoriatas in progressu Morbi vel minima acria sunt admodùm dolorosa. In progressu ergò Morbi talia Dulcia ac blandè Detergentia, & detergendo Maturantia conveniunt:

℞. *Rad. Alth.* unc. ii.
Liquirit. unc. i.
Herb. Malv. M. i.
Chamom.
Melilot. ana M ß.
Fic. pingu. incis. No. ii.
Alb. Grac. ʒiii.
Coq. in s. q. *Aqua comm.* vel *decocti Rapar.* vel *seri Lactis*; vel ubi minor adest Æstus & nimius dolor, ipso *Lacte cum Aqua misto* vel *Lacte ebutyrato*, pro Gargarismate: (nam Serum Lactis, & ipsum Lac calidum in Ore detentum potenter detergunt, dolores leniunt & Abscessum maturant.)
D. S.
Gargarisma Emolliens.
Vel

℞. *Herb. Malva*,
Melilot. ana M. i.
Rad. Alth. unc. i.
Fic. pingu. No. vi.
Coqu. in s. q. *Lactis*; aut ubi Ardor & inflammatio intensior, in *sero Lactis*. Colatura à ℔iß. ad ℔iii. usurpetur vel ita nudè, vel addatur
Syr. Violar. vel *Mell. despum.* q. s.
M. pro Gargaris. Anodyno & Maturante in statu:
D. S. ut anteà.

Cui, si Materia suppuranda pituitosior ac viscidior fuerit, aliquid *Sapon. Ven.* unà incoqu. Vid. *Coll. form. l. a.*

Præter ea Gargarismata, etiam externè conveniunt *Emplastra*, *Unguenta*, & *Cataplasmata*. Inter *Unguenta* usitatum

Digitized by Google

tum est Unguentum Dialthææ cum Oleo Chamom. vel Amygd. dulcium: inter *Emplastra*, Empiastrum de Meliloto: inter *Cataplasmata*, Emollientia & suppurantia; v.g. sequenti modo communiter solent ordinari:

℞. *Medull. Panis tritic.* ℔ß.
Rad. Alth.
Lil. alb. ana ʒi.
Sem. Lini ℥vi.
Fænugrae. ℥ß.
Coqu. in *Lacte dulc.* q. s. ad consist. Pultis: trajiciantur per Setaceum; adde
Ol. Amygd. dulc.
Lil. alb. ana ℥ß. vel ʒvi.
Butyr. rec. non salit. ʒiii. vel ℥ß.
Croci ℥ß. ad ʒi.
Vitell. ovor. No.i. vel ii.
M. applic. pro Cataplasm. omnibus horis repetendo: S.
Cataplasma Emolliens ad Collum.

Temperata enim hujusmodi temperant acrimoniam Salium in Inflammatione suppurante effervescentiam; & quò magis temperant acrimoniam, eò magis Dolorem minuunt, & suppurationem promovent.

Vel

℞. *Fic. pingu.* No.vi.
Herb. Malva,
Melilot. ana M.iß.
Coqu. in s. q. *Lactis*:
Colaturæ ℔ii. adde
Mell. despumat. ℥ii.
M. f. Cataplasma suppurans contra Tumorem Tonsillarum.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Herb. Malva* M.iii.
Melilot. M.i.
Flor. Chamom.
Samb. ana M.iß.
Ficuum ping. par. iii.
Coqu. in s. q. *Lactis* ad putrilag. trajiciatur per Setaceum.
Pulpæ trajectæ ℔i. adde
Pulv. Sem. Lini,
Fænugrac. ana ℥i.
Olei Lil. albor. ℥ii.
M. pro Cataplasmate.
D. S. ut suprà.

Cataplasma suppurans & Discutiens cum Myrrha vid. in HORSTII *obs.* 225. & 126. Vel

℞. *Cepam* cavam, immitte *Theriacam*,
& impone.

Cæterùm appropriata hic magis sunt ea, quæ fiunt ex Nido Hirundinum (quò plus stercoris habet, eò melius, quod nitrosum, & ammoniacale imprimis convenit in cura Anginæ) subigitur & coquitur cum Melle, Axung. Porci, inspergendo *Alb. Græcum*, & sic fit Cataplasma, simplex quidem, sed admodùm egregium in cura Anginæ.

Vel

℞. *Nidi Hirund. cum sterc.* No. i.
Albi Græci M.i.
Hæc coquantur in *Vino*, in principio Morbi, ubi discutiendum; vel in incremento & statu, ubi maturare & Dolorem sistere animus est, in *Lacte*: trajiciatur per Cribrum, & sæpiùs applicetur instar Cataplasmatis Colli & Faucium regioni; quod admodùm egregiè convenit.
D. S.
Singulare Cataplasma ad Collum.

Qui autem composita Cataplasmata desideraverit, præscribat Emplastrum seu *Cataplasma de Nido Hirund.* MYNSICHT. *in Thesaur. sect. ultim. pag.* 524. Item *Pauli Lutheri*, *in* SENNERTO *ubi de Angina*; *item* BARBETTE & DECKERS *in Chirurg. ubi de Inflammatione*, in specie *de Angina pag.* 55. & 58. Vel potest fieri tale Cataplasma compositum.

℞. *Nid. Hirund. cum sterc.* Num.i.
cui adde
Herb. Malv.
Althææ ana M.i.
Flor. Chamom.
Melilot.
Sambuc. ana M.ii.
Farin. Hord. ℥iii. (vel *hujus* & *Farin. Fabar.* ana ℥iß.)

Croci ʒi.
Olei Rosar. ℥iß.
Chamom ℥ß.
M. coqu. in Aqua vel Lacte, & instar Cataplasmatis applicentur.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Rad. Alth.*
Lilior. alb. ana ℥ii.
Flor. Chamomill.
Melilot.
Malva ana M.i.
Sem. Fœnugræci,
Lini,
Psyllii ana ʒii.
Alth. ʒiii. ad unc.ß.
Nid. Hirund. No.i.
Alb. Græci unc.i.
Fic. ping. No.iv. vel vi.
Incis. & contus. coqu. in *Aqua simpl.* vel *Lacte*, vel *Sero Lactis*, ad consistentiam Pultis: Pulpæ trajectæ adde
Olei Lilior. alb. unc.i. vel ii.
Rutae, vel *Chamomillæ* ʒvi. ad unc.i.
Pulv. Noctuæ comb. ʒii.
Croci ʒi. vel ʒiß. ad ii.
Vitell. ovor. No. ii. vel iii.
M. pro Cataplasmate Resolvente & Emolliente in Inflammatione Tonsillarum.
D. S.
Cataplasma Emolliens.
Omnibus 4. vel 5. horis repetatur.

His ipsis cataplasmatibus *Ceparum sub ciner. coctarum* unc. ß. vel etiam *succus Ceparum* convenientissimè additur, imprimis in Inflammationibus Nothis, ubi non sanguis purus, sed magis pituitosus, seu Chylo magis temperatus Inflammationem excitaverit, cùm succus Ceparum potenter maturet, simulque abscessum rumpat. Loco seminum, eorum Farinæ Pulti trajectæ addi possunt: e. g.

℞. *Nid. Hirund. cum sterc.* Num.ii.
adde
Herb. Malv.
Alth. ana M.i.
Flor. Chamom.
Samb. ana M.ii.
Farin. Hord. unc.ii. vel iii.
Cep. sub cin. coct. No.ii.
Coqu. ad consist. Catapl. adde
Olei Chamom. unc.iii.
M. S. ut suprà.

Applicetur externè Anginis & Faucium Inflammationibus.

℞. *Nid. Hirund. cum sterc.* Num.i.
Cepar. sub cin. coct. Num. iii.
Flor. Sambuc. M. ii. vel iii.
Coqu. in cerevisia vel Lacte:
Pulpæ trajectæ adde
Albi Græci unc.ß.
Olei destillat. Chamom. ʒß.
Cum s. q. *Olei Chamom. coct.* vel *Lilior. albor.*
F. Cataplasma. D. S.
Cataplasma Emolliens.

Vel

℞. *Nid. hirund.* No. ii.
Alb. græci,
Rad. Lilior. albor.
Alth. ana unc.i.
Fic. ping. No. iv.
Flor. Chamomill.
Melilot.
Malva ana M.i.
Sem. Fenugræci,
Lini,
Alth. ana unc. ß.
Cepar. ʒvi. (BARBETTE *prax pag.* 23.)
Coqu. in *aqua Prunell.* & *semperviv.* ad putrilag.: posteà trajice per Setac. adde
Pulv. Noctuæ combust. ʒiß.
Ol. Lil. albor. q. s.
M. pro consistentia Pultis S.
Puls externa ad Collum.

Applicetur calidè: Experimentum est D. MICHAELIS. Loco Cinerum Noctuæ usurpari possunt Cineres Hirundinum.

Vel

℞. *Rad. Alth.*
Lil. alb. ana ℥i.
Cepar. super ciner. coct. dr. vi.
Nidi Hirund. No. i.
Picnum.
Dactyl. ana No. iii.
Alb. Grae. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Aqu. hordei*;
Colaturæ ℔i. adde
Farin. tritic.
Sem. Lini,
Fænugr.
Rad. alth. ana ℥i.
Vitell. ovor. No. ii.
Croc. Orient. ʒii.
Olei Chamom. ℥iiß.
M. pro Cataplasmate,
D. S. ut suprà.

Præmittantur his Cataplasmatibus externæ Inunctiones ex ungu. Dialthææ, vel aliis Emollientibus suprà dictis, & desuper Cataplasma applicetur pro meliori operatione, quod toties repetendum & reiterandum est, quoties siccetur; siccum enim nullius est usus.

Suppurata his ipsis Inflammatione, pro meliori *abscessus apertione* Fauces illinantur internè cum *Melle*, vel solo, vel cui additum sit q. s. *Albi Græci*, quæ probè permista & subacta illinuntur cum Pluma vel Penicillo; hoc namque admodùm maturat abscessum, & suppurationem promovet: Vel *Mel* aut syrupus de Rosis siccis cum cineribus Hirund. subactum, & abscessui illitum optimè solet maturare, & aperire; aut etiam, si fieri potest propter dolorem, parum Salis Ammoniaci addendum est, & erit eo melius: item Noctua combusta cum Melle mixta & illita promptè abscessum aperire asseritur. Quidam commendant tanquam specificum ad Anginam Filum purpureum, cum quo strangulata fuit Vipera, si Collo circumdetur; de quo Experientia consulenda: Res mihi videtur admodùm dubia. His ipsis si sponte aperiatur abscessus, res salva est: verùm si hoc non fiat, coquatur Gargarisma ex Sinapi in Hydromelite; e. g.

℞. *Hydromel.* ℔i
Sem. Sinapi ʒi.

Hoc coctum in ore detineatur & gargarisetur donec abscessus apertus. A SENNERTO *in praxi, ubi de Angina*, laudatur ad citò resolvendum: in suffocationis discrimine admodùm præstans habetur.

Alii recipiunt spiritum Vitrioli, cui pluma leviter intincta, hac ipsa attingunt abscessum: ut ita rumpatur.

Vel

℞. *Vini alb.* vel etiam *aqu. font.* ℔ii.
Olei Vitrioli gutt. xxx.
M. D. S.
Gargarisma Aperiens.

Hoc sæpiùs gargarisetur ac eluatur iisdem Os, ac Fauces; sic enim citò ruptus fuit abscessus, & est Euporiston RULANDI in *Thesauro suo*.

BARTHOLETUS Ceu secretum ad rumpendum Abscessum commendat Cataplasma externè applicandum, factum ex cremore Radic. Ireos recentis, cum Butyro & Oleo violaceo, quod mirabili cum successu abscessum rumpere asserit.

Aliis irritis Screatus, Tussis, ac tandem Vomitus provocandus est, quæ abscessum nonnihil aperiunt. Quibus etiam irritis, Scalpello incurvato, si pateat abscessus, (si aliquo modo videri potest,) aperiendus & incidendus, ut à suffocatione liberetur Æger. (P)

Quod si suffocationis immineat periculum, aut modis hisce nec Tumor, nec abscessus, removeri aut aperiri queat, ne suffocetur Æger, *Laryngotomia*, quam Germani pavidi abhorrent, administrari potest; auxilium tamen aliàs est satis tutum, & absque ullo periculo conjunctum, de quo vide Chirurgi practici, v.g. BARBETTE *in pr.* &c.

Aperto abscessu, *tertio loco Ulcus in faucibus mundandum & demum consolidandum est*, pro quo scopo inservit Gargarisma ex Aqua Mulsa, in qua aliquoties Ferrum ignitum sit extinctum, si eadem eluantur Fauces: vel

℞. *Decoct. Hord.* ℔i.
Mell. rosat. ℥iii. vel ℥iv.
M. D. S.
Gargarisma Eluens.

Quod sufficit: Item adhibeatur Decoctum Plantag. cum Rad. & Foliis Quercus vel Mespilorum, cui Mel aut Rob Diamoron additum sit, quæ purificant, & consolidant: vid. RULANDUS *p.* 98. Vel mixtura TIMÆI *l.* 2. *Cas.* 1. sub Linctus specie usurpanda; item Decoctum Veronicæ cum Melle; quibus in abscessibus contumacioribus, & quæ consolidari nolunt, addatur parum spiritus Vitrioli, quantum saltem ad blandam aciditatem necessarium est, partim meliùs purificat, partim consolidat abscessum; utut probè observandum sit, quòd sordida ac contumacia Tonsillarum ulcera ordinariò ferè pro fundamento habere soleant Luem Veneream.

Vel

℞. *Herb. Prunell.*
Veronic.
Salvia,
Scabios. ana M. i.
Rad. Liquirit. ʒiii. vel unc. ß.
Alum. crud. ʒi.
Mellis rosat. unc. ii.
Coqu. in s. q. *aqu. simpl.* pro Gargarismo.
Colatura D. S.
Gargarisma Eluens:

Vel

℞. *Herb. Prunell.*
Veronic.
Salv. ana M. ß.
Rad. Polypod.
Liquirit. ana dr. ii.
Alum. crud. dr. i.
Mellis rosat. unc. I.
Coq. in s. q. *aqu. simpl.*

Colatura adhibeatur pro Gargarismate purificante & consolidante: D. S. ut antè.

Quòd si propter *latentem Scorbutum Ulcera* talia *faucium sint contumaciora*, optimum est, si *Mel rosaceum* imprægnetur cum *spiritu Salis benè rectificato q. s.* ad suavem acescentiam quo ipso multa præstari possunt in Faucium & Oris Exulcerationibus.

Quòd si sordidiora sint Ulcera, ad Viride Æris recurrendum erit; nempe vel ad *aquam Viridem* PLATERI, aut HARTMANNI, quam *videb. in ejus pr. Chym. cap.* 52. *thes.* 4. & 5. Quibus ipsis attingantur Ulcera Penicillo, & hinc vel *Gargarismas*, *vel Litus cum Melle rosaceo* instituatur; vel horum loco recipiunt Chirurgi *Unguentum Ægyptiacum*, subigunt *cum Melle rosaceo*, ita ut acrimonia ejus nonnihil temperetur. Hoc ipso cum Penicillo attingunt & mundificant Ulcera, præsertim sordida, aut jam ad Gangrænam declinantia. *Consolidat* postmodùm talia ulcera *decoctum Veronicæ cum Melle*, quod eò potentius est, si de *alumine* aliquantulum simul addatur. Tandem & Linimenta cum pauxillo aluminis pro consolidando abscessu non sunt incongrua; hinc ad imitationem TIMÆI *von Guldenklee*, e. g.

℞. *Rad. Ireos Flor.* dr. iii.
Myrr. el. dr. ß.
Alum. usti dr. ß. ad ℈ii.
Mell. rosati unc. iß. ad unc. ii.
M. F. Linimentum Ulcera mundificata consolidans. S.
Unguentum consolidans ad Collum.

Conf. TIMÆUS *von Guldenklee in casib. lib.* 2. *cas.* 1. *p.* 78. qui sequens habet Linimentum:

℞. *Rad. Ireos Flor.*
Angelic.
Caryophyllat. ana dr. i.
Aluminis usti ℈ii.
Mell. rosat. unc. ii.
Misc. & loco abscessus illinatur.

Tandem si necessarium fuerit, ad roborandas Partes læsas in fine Morbi fiat Decoctum Prunellæ, Plantaginis & Florum Rosarum in Vino decoctis; quibus addatur Syrupus *Dia-Nucum* q. s. pro Gargarismate blandè adstringente.

Vel

℞. *Aqu. Prunell.*
Plantag.
Betonic. ana unc. ii.
Rob Nucum,
Dia-Mor. ana unc. iß.
M. pro Gargarismate Adstringente.
D. S.
Gargarisma Adstringens.

Quoad

(P) *Diligentis Chirurgi digiti in ægrotantis gulam immissi securioris scalpelli vicem ad Abscessum rumpendum apud nostrates sæpissimè gerunt.*

Digitized by Google

Quoad *Anginam Notham* seu *Pituitosam*, alias *Albam*, optimè hanc pertractat MINDERERUS *in Medic. Milit. p.* 109. *& seqq.* In hac Venæsectione haud opus est, nisi in Plethoricis, ne affluxus major contingat. Conveniunt potiùs in principio sudorifera, & post hæc purgantia leniora, cum externis resolventibus. Nempe ubi lentor viscidus obsidet Linguam, prodest Abstersio Faucium mediante Linteolo cum Aceto, & fiat postea gargarisatio cum *decocto florum Ligustri*, Salviæ, & Origani, rad. Pyrethri, sem. Sinapi, *in Aqua cum pauco Aceto*, vel cum Aqua florum Ligustri & plantaginis, addita Myrrha, particula *Salis Ammoniaci*, item juxta DECKERS *Prax. Barbett. p.* 51. spiritu Vini, & spiritu Salis Ammoniaci; sin verò *Aphtha* adsint, loco *Salis Ammoniaci* addatur *Alumen*; loco *aceti* etiam *succus Sempervivi recens, acuatus cum Sale Ammoniaco*, utilis est pro abstergenda Lingua. Quibus si tumor suppuretur, appropriata superius recensita substituuntur: vid. SENNERTUS *lib.* 2. *part.* 2. *c.* 24. purificato ore succus Sempervivi recens inungi potest cum *Rob Nucum* vel *Dia-Mor.* subactus cum pauco *Melle rosato*. Collo verò exteriùs admoveantur resolventia, qualia sunt Salvia, Hyssopus, Serpillum, flor. Chamomillæ, radix Levist. Liquiritiæ, &c. Quòd si verò ex Inflammationis augmento & symptomatum circa vesperam exacerbatione in Abscessum vergat, resolventibus dictis adjungantur emollientia, v. g. Herba & Flores Meliloti, Violarum, rad. Althææ, Malvæ, sem. Lini, Fœnugr. Caricæ, Lac tepidum, Oleum Lil. alb. Chamom. empl. de Meliloto, &c. Ruptus Abscessus vel sola Aqua mulsa, vel gargarismate ex decocto florum Rosar., Plantag. Veronicæ, rad. Liquirit. & Consolidæ maj. cum Melle simplici & rosato detergitur, & ad cicatricem usque mundificatur.

Propter materiæ affinitatem consideremus *Aphthas*.

MEMBRUM I.

De Aphthis.

IN Infantibus *Aphtha* dicuntur Germanicè *die Schwammigen*, quæ nihil aliud sunt, quàm *aliqualis Excoriatio aut levis Exulceratio omnium Oris partium, subinde & Œsophagi ac Ventriculi*; id quod patet tunc in rejectis excrementis, cum quibus Squamulæ rejiciuntur, seu leves quasi Crustulæ. (Q)

CAUSÆ.

Aphthæ succedunt ferè Febribus ingentibus & æstuosis, suntque pustulæ, quæ successivè in Ulcuscula abeunt, & in Febribus vehementioribus bis excitantur ex acrioribus Humoribus, & ferè istis Febribus superveniunt, quæ Homines *crudi Ventriculi*, seu qui sunt *aruginosis seu porraceis recrementis referti*, corripiunt. Hunc si Medicus evacuare in tempore neglexerit, Aphthæ necessariò sequuntur. Utut autem Ventriculus purus sit, nihilominùs interdum Aphthæ oriuntur, nempe à *Saliva corrupta*, à salso & acri Humore. Quæ à Ventriculo initium capiunt, in imis faucibus observantur; Quæ verò ab Ichore salivali corrupto, plerumque incrustare solent Linguam, quæ tunc fit arida, pallida, viscosa, & varia, prout peccant Humores.

DIAGNOSIS.

Aphthas futuras in Morbo cognoscimus ex *sopore* & *singultu*: qui toto morbi decursu non dormiverunt: in Soporem incidunt, & tunc Aphthæ prodeunt: singultus accidit, si sunt ex ventriculo, & tunc plerumque sunt deteriores.

PROGNOSIS.

Pessimè autem sunt, quæ ex Ventriculo non purgato veniunt: totum enim ductum per Gulam usque ad Fauces obsidere solent.

Optima sunt Alba, quæ planè candidæ, fungosæ, molles, quando instar floccorum videntur tumere; Sed quando sunt *glabra, viscida, subsistentes, compacta*, tales significant morbum periculosum & diuturnum.

In Infantibus discere possumus naturam Aphtharum, quæ fiunt ex corruptione Lactis; Non rarò namque corripitur Infans Aphthis primis septem diebus. Nihil autem melius, quàm Lac ipsum præbere; inde enim absterguntur, modicè humectantur & molliuntur.

Sunt & *Aphtha rubra & molles*, prioribus deteriores, *livida, virides*; *Nigra* verò omnium pessimæ.

Malum signum est, non facilè coqui, emolliri, humectari, & longo tempore siccas, aridas, compactas, planas æqualesque manere, & quidem diutiùs durantes.

Longum morbum significant Aphthæ quæ intra triduum veniunt & abeunt: Has enim sequuntur novæ, adeò, ut sæpiùs succedere soleant, & tantò futurus est longior morbus, quantò Medicus frequentiùs purgat. Nil enim pejus, quàm sæpè purgare, eo tempore, quo Aphthæ adsunt, vel etiam proximè adsuerunt.

CURA.

Curatio tota consistit *in Humectatione*, quæ emolliat & leniter calefaciat. Cùm verò Aphthæ coctæ sunt, abstergere illas oportet vel spongiola alligata Bacillo, vel Linteaminibus; alterutrum intingi debet in *Decocto* aliquo *Emolliente*, flor. Salviæ in Aqua Ferrariorum decoctorum: Quando igitur Lingua incipit exasperari; id quod præcedit Aphthas:

℞. *Fol. Sedi maj.*
Detrahatur pellicula ab utraque Folii parte, hinc in *Aqua Rosarum* imponantur, ut humida serventur; postea imponantur Linguæ ad humectationem.

Pari ratione adhiberi possunt *Folia Portulaca*, aut *Mucilago Sem-Cydoniorum cum Aqua Portulaca extracta*. Cùm autem jam adsunt *Aphthæ*, optimum est *decoctum Raparum*, ex quo expressus succus imponatur Linguæ, humectat & abstergit. Si parum *Salis Prunellæ* vel *Nitri* addatur, ardorem simul restinguit. Vel Oleum Raparum, in quo Saccharum quantum potest dissolutum Ori illinatur; vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obs.* 28. *p.* 73. Aut

℞. *Herb. Bellid. cum toto* M.i.
Ficuum ping. No.ii.
Coqu. in *Aquæ communis* q. s.
Colaturæ adde
Salis Prunell. parum.
M. D. S.
Aqua Os purgans & refrigerans.
Quo humectentur Fauces & Lingua sæpiùs.
In maxima autem *Oris siccitate.*
℞. *Butyr. rec. insulf.*
Misc. cum *Saccharo cando rubro*, ut
f. instar *Bolis* S.
Unguentum Os leniens.
Teneatur in Ore, emollit & abstergit.
Addi potest parum *Salis Prunellæ*.

Quòd si ulteriùs progrediantur Aphthæ, degenerant in Ulcera Oris successivè depascentia; quæ ipsa *Oris Ulcera* etiam ex aliis causis nata frequentiùs ferè curantur *Abstergentibus*, quæ inter est decoctum fol. Ligustri, vel Aqua destillata sub forma gargarismatis, vel sequens.

℞. *Herb. Veron.* M.ii.
Coqu. in s. q. *Aquæ simpl.*
Colaturæ adde
Mell. q. s.
M. D. S.
Aqua Os purgans.
& adhibeatur.

Addi etiam potest Herb. Plantag. effectu eo meliori. *Decoctum Satureje in Vino* à quibusdam laudatur, sed suspectus, quia acris est quasi ignea: potiùs prædicta conducunt: item *Phlegma Vitrioli* cum *Aqua Prunellæ & Plant.* mistum, egregium & in Ulceribus Oris partiumque vicinarum: *Rob Dia-Moron*, item *Dia-Nucum*, detergunt & purificant Ulcera: Quibus in malo contumaciori parum *Spiritus Vitrioli* aut *Salis rectificati* pro suavitate acida addi possunt, præsertim si scorbuticum subsit vitium. In hujusmodi *Ulceribus Gallicis* optimæ sunt *Aquæ Virides Plateri* aut *Hartmanni de quibus suprà dictum. Confer. &* HILDANUS *Centur.* 6. *Observ.* 18.

MEMBRUM II.

De Uvula Exulcerata.

PAr ratio est *Uvulæ Exulceratæ*; undecunque etiam natæ, in qua etiam hæc ipsa Remedia, in specie *Gargarismus*

(Q) Aphthæ *fortè ab* ἅπτεσθαι, accendi, *propter igneam illarum caliditatem. Hippocrati aliarum quoque, & præcipuè pudendarum partium ulcuscula superficialia Aphthæ dicuntur.*

HARTMANNI *Pr. Chymiatr. pag.* 264. *polychrestus* commodè usurpari potest, qui in affectibus Ori communibus & Augina est præstans.

Sicut de his & cognatis Oris ejusque partium Malis videatur *citatus locus*,

MEMBURM III.

De Uvulæ Prolapsu.

Uvulæ verò *Prolapsum* seu *Relaxationem* optimè curare docet HILDANUS *Cap.* 2. *Observ.* 21. sicuti & Instrumentum singulare pro Uvula nimis tumente abscindenda describit BARTHOLINUS *Centur.* 2. *Hist.* 88. Portione abscissa, pro Hæmorrhagia arcenda nonnunquam sufficit Collutio vel pulvis Adstringens, Instrumento certo applicandus.

Aliàs recentem Uvulæ Prolapsum curant;
Recipiendo *Fermenti comm. Spiritu Vini humect.* ℥i.
Succini albi ʒi.
Mastich. ℈ii.
Mista Vertici imponunt.

Item Oleum Succini solum, vel Unguent. *Horstii* ex Gummi Elemi cum eodem malaxatum Bregmati applicant; vid. WEDELIUS *de Compos. Med. pag.* 181. unà cum Gargarismate, & *decocto florum Ligustri cum Nitro & Sale Prunella*.

Vel

℞. *Decoct. Prunellæ* ℔i.
Sal. Ammoniaci dr.i,
Alum. crud. dr.ß.
M. f. Gargarismus: S.
Singularis Gargarismus.

Vel

℞. *Herb. Prunell.* M.ii.
Planteg. M.i.
Gall. pulverisat. ʒß. ad dr. vi.
Coqu. in s. q. *Aqua simpl.* vel *Ferrurier*,
Colaturæ ℥av. adde
Syr. de Ros. sicc. ℥iß.
Alum. crudi vel *usti* ℈i. ad dr.ß.
M. pro Gargarismate in prolapsu, & faucium excoriatione;
D. S. ut antè.

Item *Sal decrepitatum cum pauco Pipere* applicari potest Uvulæ ita prolapsæ. Loco *Salis communis* optimum est Sal Ammoniacum, subinde Uvulæ applicatum, *Spiritum Aluminis* commendant alii.

Quòd si simul *Uvulæ Inflammatio* adsit, optimum est *decoctum Herba aut Rad. Taraxaci: Suffitus Succini* Ore exceptus specificum est RULANDI; Vel *Semen Cannabis* in Posca parùm coctum & colatum, pro gargarismate adhibitum, est unum ea optimis remediis; Vel *Rad. Tormentillæ & Uvularia herba aqualiu proportione* in Cerevisia secundaria coctæ, & Colatura cum modico *Mellis* edulcorata, adhibeatur pro Gargarismate; vel decoctum Vincæ pervincæ cum Vino paratum. Nempe Uvula est parva glandula in imis faucibus à Palato pendens, laxa quadam Membrana tecta, in qua tanquam in sacco pendet; Non enim hac tegitur, sed præter hanc, propriam membranam suam obtinet. Destillat ex ipsa glandula tenuis salivalis humor sui generis in Membranam perforatam, & per hanc in Palatum; quoties autem materia est viscida, membrana oppletur, & impeditur influxus, sicque fit laxitas & distensio membranæ, modò dictis corrigenda. Quibus si dolor ex irritatione, aut dispositio inflammatoria exinde accedat, *Syr. Diacodii Montani* parum modò dictis addi potest.

ARTICULUS III.

De Inflammatione stomachi, ejusque abscessu.

Post Fauces non rarò quoque *inflammatur stomachus*, quæ Inflammatio est *affectus periculosus*, &, si quis alius, *peracutus*.

CAUSÆ.

Causas habet easdem, quas reliquæ Inflammationes in genere: In specie interdum assumta acria aut vitiosa Inflammationem Ventriculi inducunt: Sic etiam Acidulæ deglutitæ subinde Inflammationem Ventriculi periculosissimam inferunt, de qua HILDANUS *Cent.* 1. *Observ.* 34. ubi notat Inflammationem Ventriculi cum Febre Ardente & horrendis symptomatibus conjunctam ea deglutita Acicula. Inflammatur rarissimè Ventriculus integer, id quod est malum adeò furiosum, ut penitus sit desperatum; aut saltim unum alterumve ejus Orificium.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa*: Inflammatio stomachi facilè cognoscitur imprimis, ubi cum Febre ardente acuta conjunctus est simul aliqualis Tumor in præcordiis, circa Ventriculi regionem sub Costis Nothis dolens insigniter, cum gravi Æstu ejusdem loci, Siti inexplebili, Corporis jactatione, & Vigiliis.

Malum est, ut diximus, peracutum, superveniunt subinde Deliria, item Convulsiones non rarò lethales, speciatim si Orificium unum alterumve fuerit inflammatum; nauseant Ægri, & assumta ferè evomunt.

Non confundantur autem, sed distinguantur Inflammatio Ventriculi cum Inflammatione Lobi Hepatis, vel Musculorum rectorum Abdominis, ubi ventriculo incumbunt. Nam *in Ventriculi Inflammatione ardor & dolor magis in profundo sunt*; *Hepatis autem Inflammatio magis circumscripta est*, Musculi verò recti externam Abdominis in Thoracis confiniis occupant regionem, ac dicta symptomata magis extrorsum vergunt.

Item Inflammatio stomachi rarò est sensibilis, nec potest contingi; Loborum verò hepatis, Musculorumque abdominis nunc patent sensibus, nunc manu contrectari possunt.

Porrò in Ventriculi Inflammatione sævissima & peracuta adsunt symptomata, secus ac in Loborum Hepatis & Musculorum Abdominis Inflammationibus, in his siquidem mitiora urgent symptomata.

PROGNOSIS.

Ventriculi Inflammatio *est malum peracutum*, ex quo pauci evadunt, tertio vel quarto die finiri solet, & ferè semper lethalis est, imprimis ubi in principio sunt Vires infractæ.

Interdum, sed rarò, ad suppurationem tendit; Quo facto, melius est, ut abscessus aperiatur intra Ventriculum, & per inferiora excernantur, quàm si extra Ventriculum intra Abdomen effundatur; quod malum; Pus enim Peritonæum aut Intestina inficere, aliamve quampiam partem, & mediante Gangræna Ægrum interficere solet.

CURA.

Quoad *Curam*: hæc eodem modo se habet, atque *reliquarum Inflammationum in genere* curationes. Ante omnia *Sudoriferis* tumorem discutientibus insistendum est. In specie tamen cautio in Venæsectione adhibenda est, quod monet FORESTUS *l.* 10. *Observat.* 1. ne plus, quàm opus sit, sanguinis evacuetur. Cùm enim gravia symptomata affectum hunc comitari soleant, syncope etiam, ob Dolorem vehementem & virium summam imbecillitatem, propterea, ne vires nimis prosternantur, summa cautio hic adhibenda erit. *Purgatio* verò in principio & progressu Morbi non est adhibenda; irritando enim ventriculum, magis malum exasperat, uti hoc confirmat exemplo quodam ab alio petito FORESTUS *l.* 10. *Observat.* 31. de Puella, quæ cùm tertia die ab Inflammatione ventriculi sumsisset purgans, quinta die interiit. Clysmata tamen blanda & Abstergentia convenienter injici possunt: vid. FORESTUS *l.* 19. *Observat.* 31. Aliàs in Cura primatum obtinent sudorifera.

Remedia igitur *Interna* in principio & incremento sunt ex *Papav. rhoead.* & *Carduo benedicto*, imprimis ex *Nitro* parata, ut in specie Nitro Antimoniato; sicuti solo Nitro, tam *purificato* quàm *fixato*, *Decocto Hordei* soluto & sæpiùs propinato, curavit Filiam suam Inflammatione Pylori laborantem LINDANUS *super Hartmannum*. Unde illud possumus præscribere ita.

℞. *Decoct. Hord.* ℔i.
Nitri depur. vel antimoniat. ʒß.
M. D. S.
Potio Refrigerans.

Præterea Potui inserviat *Infusum* aut *Decoctum Liquiritiæ rasæ in* Aqua simpl. cum successu adhibitum in Ventriculi Inflammatione a RULANDO, *vid. ejus Thesaur. pag.* 175. Conveniet & hoc præsertim cum Nitro depurato, aut spiritu Nitri dulci in parva quantitate imprægnatum, sæpiùs hau-

Digitized by Google

haustum non incongruum est ad Inflammationes Ventriculi; sicuti etiam *spiritus Nitri dulcis* copiosè potest exhiberi. Porrò Mistura simplex, Antimonium diaphoreticum, Antihecticum *Poterii*, cum Nitro depurato mistum & propinatum convenienter usurpari possunt. *Saccharum* etiam *Saturni*, item Crystalli Mineræ Saturni paratæ ea Minera cum spiritu Nitri, cum Aceto destillato acuato, sunt egregiæ;

Vel

℞. *Nitri depur.* vel *antimoniati* gr. xv. ad ℈i.
(melius est in hoc casu depuratum & antimoniatum, quam simm.)
Antihect. Pot. ℈ß.
Sacch. Saturni gr. v.
M. f. Pulvis pro dosi:
D. S.
Pulvis Refrigerans.

Vel

℞. *Pulpa Tamar.* ʒii.
Tartari vitriolat. Tach. gr. xv.
Bez. Mineral. ℈ß.
Cum *syr. Viol.* q. s. f. Bolus:
D. S.
Bolus Refrigerans.

Quoad *Externa* Inflammationi Ventriculi convenientia; laudant quidam, imprimis DEODATUS *in Panth. Hygiastico*, succum Cancrorum fluviatilium, calidè unà cum Aceto subactum, in principio applicantes; qui tamen minùs conveniti: quin potiùs proderunt Cataplasmata vel Unguenta ex Plantis Aromaticis in Vino vel Aqua decoctis parata, ut ita partim discutiatur, partim ad suppurationem blandè promoveatur. In principio Fotus ex *Chamom.*, & *Rosis rubris* imprimis convenit, in Vino aut saltim Aqua coctis, & crebriùs applicatis: Vel fiat Fotus aut Cataplasma ex Foliis Caulium rubr. Scabiosæ, Dentis Leonis, Ficubus, Uvis passis & similibus, quæ in sero Lactis decoquantur, & ita externè applicentur: Aquam Plantaginis, & Solani cum Saccharo Saturni pro Fotu insigniter commendat PARACELSUS ad Curam Inflammationis stomachi. Quòd si ad suppurationem videatur vergere Malum, fiat *Fotus* vel *Cataplasma*.

℞. *Fol. Branc. ursin.*
Rad. Alth.
Rof. rubr. an. Mß.
Quibus ad putrilaginem coctis, adde
Farin. Hord.
Flor. Chamom.
Sem. Fœnugræc. an. ℥ß.
Cum *Oleo Rosar. & Chamomill.* f. Cataplasma.
D. S.
Cataplasma Emolliens.

Quo tempore, præter modo laudatam *scabiosam*, & internè, *Passula cum Ficubus*, *Malva*, & similibus, in *sero Lactis* coctis, adhiberi possunt.

Tandem, *ut citiùs maturetur Abscessus*, fiat Cataplasma ex stercore Columbino, & Fermento, ad imitationem SENNERTI *l. 3. prax. ubi de inflamm. Ventriculi*, quod fortius est, & ad apertionem abscessus disponit.

℞. *Sem. Fœnugr.* ℥iii.
Sterc. Columbin. ℥ii.
Ferment.
Mell. an. ℥i.
Olei Chamomil. ℥iß.
M. pro Cataplasmate, quod applicetur stomachi regioni inflammatæ.

Quoad *abscessum*: internè convenit *Terebinthina* egregiè, qua nihil melius est, quocunque modo usurpata; hæc enim cum *aqua absinthii* mediante Ovi Vitello *soluta*, si bis terve detur, resolvit, maturat, mundificat & consolidat abscessum, imprimis si cum Aqua Mulsa sumatur; sicuti etiam Aqua, Succus, Syrupus Scabiosæ, & omnia ex Herba hac parata, internè frequentiùs usurpata, vel sola vel cum Melle mista, simili modo conducunt & sanant quoscunque, præsertim Ventriculi, Abscessus, & disponunt, ut is interiora versùs aperiatur. Quibus & spiritum Tartari rectificatum nonnulli addendum suadent: e. g.

℞. *Aqu. Scabios.* ℥ii.
Spiritus Tartari rectif. vel *Carm. de Tribus* ʒi.
Syr. de succ. Scab. ℥iß.
M. D. S.
Potio Maturans.

Quòd si aperto Abscessu jam genitum sit *ulcus*, usurpetur *decoctum Hordei* vel *hyssopi cum Melle*, item *serum Lactis* aut *Lac Chalybeatum*; mundificant & consolidant: *Decoctum* quoque *Rad. Chinæ cum herba Scabiosa* paratum confert. Item *Cornu Cervi ustum*, *Terra sigillata*, *Bolus Armena*, &c. *Oleum seu Balsamum Mastiches cum Oleo Hyperici* expertum fuit in *Cultrivoro Prussiaco*; de quo vid. BECKERUS *p. 182. de Cultrivoro Prussiaco*, ubi plura huc facientia reperiuntur.

Vel

℞. *Aqu. scabios.* ℥ii.
Menth. ℥i.
Cinnam. spirituosa,
Acet. destill. an. ʒvi.
Lapill. Cancr. præpar. ʒi.
Antimonii Diaphor. ℈i.
Extr. Flor. hyper. ʒß.
Syr. de Symph. Fern. vel *scabios.* ℥i.
M. F. Potio: S.
Potio Mundificans cochleatim sumta.
Dosis cochlear. ii.

Vel

℞. *Extr. flor. hyper. liquid.* ʒß.
Bals. Peruv.
Sulphuris anis. an. ℈i.
M. D. S.
Balsamus Os mundificans.
Dosis gutt. v.

Cæterum BARTHOLETUS *tr. de respirat.* ad aperiendum Abscessum Ventriculi ceu singulare hac in parte laudat Lapidem Pavonium seu Malachiten, quem Absinthium redolere dicit, Abscessum ruptum, in forma pulveris ad dr. i. assumtum, simul mundificantem & consolidantem. Verùm cùm nemo sciat, qualis hic sit Lapis, miror, cur eum obtrudat. (R)

Quòd si ex acribus corrosivis aut similibus Assumptis arrosus aut exulceratus fuerit Ventriculus, præmisso in principio Vomitorio, *Lacticinia*, item *Terra sigillata*, sunt convenientissima, item *Tragacanthum* in Aqua Flor. Rorismar. solutam; vid. BARTHOLINUS *cent. 6. hist. 21.*

Vel

℞. *Mucilag. Sem. Psyll.*
Cydon.
Tragacanth. cum Aqua ros. extr.
Syr. Violar.
Rosat. solut. an. ℥i.
M.

Vid. BARBETTE *in pr. p. 134. & 136.*

Aliàs rarum Malum est Inflammatio stomachi; Exempla tamen *videb. in* AMATO LUSITANO *cent. 3. curat. 39.* FORESTO *lib. 18. observ. 1. 30. 31.* item ZACUTO LUSITANO *Medic. princ. lib. 2. histor. 63.*

ARTICULUS IV.

De Inflammatione intestinorum.

CAUSÆ.

JUxta stomachum etiam *inflammantur* subinde *Intestina*, quæ præter alias *Causas Internas*, omnibus reliquarum partium Inflammationibus communes, interdum pertinacem, & quasi Iliacam Alvi obstructionem, interdum Herniam, interdum Dysenteriam immediatè suppressam, interdum quoque *Externam* læsionem, v. g. violentam Contusionem, &c. præsupponunt. De Ileo enim notum est, quòd contumacem secum trahat Inflammationem Intestinorum; sic de Hernia quoque patet, quòd Intestina in loco hernioso ad Inflammationem perveniant. Inflammantur Intestina, tam tenuia quàm crassa, utut frequentiùs tenuia.

Ex *Causis Externis*, non tantùm à Corporis Incalescentia FORESTO *l. 21. observ. 18.* sed etiam Abdominis Refrigeratione Intestinorum Inflammatio observata fuit; qualem etiam observavit RHODIUS *C. 2. observ. 78.* ab incurvata Costa spuria, Colon pungente.

DIAGNOSIS.

Quoad Pathemata Inflammationis Intestinorum, quibus Malum

(R) *De* Malachite *lapide, ejusque quatuor speciebus aliqua habet* Lemery Diction. des Drogues: *Nomen est à* μαλάχη Malva, *quòd Lapis viridem Malvæ colorem æmuletur.*

Digitized by Google

Malum cognoscitur, facilia; & quidem sunt ea: quòd in loco Inflammationis Tumor quidam rotundus ac tactui renitens percipi soleat, quem Veteres in specie *Chordapsum* appellarunt, quia *Chorda* instar Intestina convoluta ac indurata apparent; cui Chordapso confirmato, eùm sæpissimè Iliaca Passio superveniat, hinc factum est, ut Chordapsum, & Iliaca Passiu pro Synonymis habita fuerint, utut differentia intercedat ceu causa particularis, & Chordapsi nomen traxerit ex traditione vulgari, qua instar Chordarum Intestina convolvi putantur.

Prætereà in loco isto intensus Ardor, & vehemens dolor, in specie pulsatorius, fixus, distendens, &c. percipitur. Gravis affectus est, habet Cruciatus insignes; sed sicut sunt vehementissimi, ita brevissimè durant. Alvus est occlusa, & podex non raro strictissimè stringitur seu contrahitur, ut ne specillum admittat; interdum interiora versùs retrahitur; quod quando fit, signum est certissimum, quòd excrementa per Os rejiciuntur, & tunc vocatur *Ileus*. Hoc si eveniat Clystere paulò antè immisso, ipse Clyster per Os redditur, quia Intestina subinde superiora versùs contorquentur. Febris adest Acuta, Lipyria, tepent extrema, uruntur interiora. Prætereà Urina interdum supprimitur, Venter ferè inflatur. Respiratio est difficilis, Vires languent &c. Quod si tenuia inflammata sint Intestina, omnia symptomata graviora, & periculosiora esse solent, & situs doloris, & Caloris imprimis medium Ventrem; & regionem circa, & infra umbilicum occupat, Dolor & Tormina ad superiora magis vergunt, stomachi distensio adest, spiritus angustia, Nausea & Vomitus assidui, &c. Ubi verò afficiuntur Intestina crassa, omnia symptomata nonnihil sunt remissiora, & situs peripheriæ Intestinorum crassorum, eorum affectum demonstrat; Dolor enim ad Hypochondria magis pertingit, Vomitus non ita continuò durat, ac Lumborum adest gravitas.

PROGNOSIS.

Inflammatio Intestinorum in genere *periculosum*, & peracutum *est Malum*: quæ Intestinum Ileon occupat, periculosissima est, brevissimè durat, & non raro intra biduum aut triduum cursum suum absolvere solet, & facilè ac sæpiùs in Gangrænam & Sphacelum Intestina inflammata terminantur; quæ inde patent, quòd subitò cesset omnis dolor: Neque enim Inflammationes internæ subitò cessare debent, sed tractu temporis.

Omnis ergò subitanea cessatio Doloris infallibile argumentum est Extinctionis seu Mortificationis Partis: sepiùs etiam sine Gangræna in Ileum terminatur frequentiùs lethalem, unde perfecta Inflammatione Intestinorum laborantes raro evadunt Ægri, sed sæpissimè intereunt.

Non raro etiam in abscessum terminatur, cujus ruptura ad Intestinorum cavitatem tutior est, quàm ad cavitatem abdominis, dum per cavitatem Intestinorum Pus facilè evacuari potest, uti *supra articul. antecod. de Ventriculi Inflammatione* dixi.

CURA.

In *Cura* tractentur leniter, ne irritentur Crabones, adeòque aut Mortificatio aut Ileus citiùs provocetur. Sanguis è *secta* in Brachio *Vena* revellendus idque interdum etiam repetitis vicibus. Hinc si Alvus aperta non sit, *Clysteres* frequentes injiciantur, iique tales, qui non requirunt longum tempus ad præparationem, quia Morbus præceps, sed fit [illegible]: verbi gr. solum *decoctum Hordei* cum *Melle*, aut *Sacchare rubro*, aut *Nitri deparati* dr.i. ad dr.iii. Vel *Clysteres ex Lacte* parati *cum Sacchare violaceo*, vel *melle rutaceo*, vel *ex Lacte cum succo Plantaginis*, aut etiam ex Lacte cum Nitro depurato; Item *Clyster ex succo* aut *decocto Cancrorum fluviatilium*, qui tamen magis in Inflammatione Intestinorum crassorum, minùs in tenuium, prodest.

Vel ad imitationem BARBETTE *in pr. l.4. c.7.*

℞. *Herb. sempervin.*
Tarax. an. M. i.
Tamarind. ℥i.
Semen. melon. ℥ß.
Tartari crud. ʒii.
Coqu. in s. q. *Decocti Hordei*.
Colat. unc.x. adde
Syr. Rosat solut. unc.i.
M. pro Clystere. S.
Clyster Leniens.

Hinc leniendi causa *externè* applicetur *Cataplasma* discutiens in Lacte ejusve Sero coctum. Præ cæteris commendatur hîc à LINDANO *Omentum vervecinum*, Animali vivo extractum, & Ventri calidissimè impositum. Oportet igitur in eodem conclavi Animal discindere, Omentum extrahere, & leniter involutum immediatè abdomini imponere, Pulvillis calidis superimpositis. Si Dolor non cessat, aliud Omentum imponatur, imò tertium. Item paratum Balsamum ex Oleo Saturni per destillationem, mistum cum Oleo rosaceo, & externè inunctum, Remedium est commendatum ab HARTMANNO.

Quoad autem *Interna*; ea sunt, *quæ reliquis Inflammationibus*, in specie Pleuritidi dicata: specialiter ergò conveniunt, præter diaphoretica, & discutientia, Nitrata, spiritus Nitri dulcis, &c. qui certè egregius est. Oportet *internè* simul dare *anodyna*, v. gr. *Laudanum opiatum*, quibus si dolor successivè remittat, & somnus succedat, salva res est; si non, & Delirium sequitur. Mors certa: Sin Dolor subitò cessaverit, ex Gangræna Æger brevi moritur. Commodè etiam videtur præscribi posse Mistura elegans BARBETTE, quam habet *in sua praxi cap.7. lib. 4. p. 236. ubi de Ileo*; nempe

℞. *Aqu. Prophylact.* ℥iß.
Rosar. ℥ß.
Card. bened. ℥iiiß.
Succi sempervir. maj. depur. ℥i.
Bezoard. Mineral. ℈i.
Syr. de portulac. ʒxii.
Misceantur.

Hauriatur cochleatim subinde benè tecto Corpore. Aut loco hujus,

℞. *Aqu. Card. ben.* unc.iii.
Aceti Sambuc. unc.ß.
Succ. Sempervir. maj. depur. unc.i.
Rob Sambuci ʒii.
Bezoard. mineral. ℈i. ad ʒß.
Syr. de Portulac. dr.vi. ad unc.i.
M. f. Potio: S.
Potio Dissolvens, cochleatim sumenda.

Item Saccharum Saturni, aut Oleum Saturni per deliq. paratum, similiter conveniunt internè.

ARTICULUS V.

De Inflammatione Ani.

CAUSÆ.

CÆterùm juxta Intestina frequentissimè eorum extremitas seu *Recti exitus*, *anus*, *etiam inflammatur*; idque à violentia *Causa Externa*, Contusione nempe, aut vehementi Concussione, ut ex Equitatione nimia, quale Exemplum observatur *in* FORESTO *lib* 13. *observat.* 13. item ex Irritatione externa per Acria facta, quando nempe adhibentur Chartæ vitriolatæ aut piperatæ Podici pro Anitergio, quale Exemplum habet PLATERUS; Vel ex *interna causa*, inter quas imprimis Hæmorrhoides suppressæ, aut etiam cæcæ, Inflammationem in Intestino Recto seu Ano excitare solent.

DIAGNOSIS.

Signa autem Ani inflammati sunt necessariò Dolor eius insignis pulsatorius, qui propter Arterias Hæmorrhoidales & sanguinis impeditum motum sequitur, & Tumor adest nunc magis nunc minùs sensilis.

Dolor quoque ac sensus Ardoris nunc in profundo seu parte interna, nunc in parte magis externa hæret, in qua palpari potest Digito non immisso, sed externè applicato, aut Ano presso interdum Tumor Oculis inspici potest.

Peculiariter quoque Foramen seu Podex ipse, Circulus nempe ultimus Intestini Recti, introrsum versùs retractus percipitur, Alvus difficulter redditur, accedit Febris, &c.

PROGNOSIS.

Quoad *Eventum*; *Inflammatio* hæc Ani sæpè est periculosa, & nisi maturè discutiatur, siteque tractetur, in *Gangrænam*, aut in *abscessum* abit, & hic *in Fistulam* difficillimæ Curæ; quæ Fistula interdum penetrat in Vesicam, hinc Crepitus & stercora subinde per Vesicam emittuntur.

CURA.

Quoad *Curam* ergò, mox in principio oportet revellere *secta*

secta Vena in Brachio, & hinc ante aliorum applicationem opera danda est, ut protinus Alvus solvatur & aperta servetur. Fit hoc quidem cum aliquali dolore & Inflammationis aggravatione, omnia tamen hæc Symptomata graviora fiunt, si Fæces retentæ aut induratæ postmodùm excernuntur: Ob id ergò protinùs *Clyster* leniens & emolliens ex Lacte, ac etiam ex alio decocto emolliente in Lacte paratus, vel ex decocto foliorum & florum Verbasci, Parietariæ, & foliis Meliloti injiciendus; addatur Saccharum. Quòd si verò induratæ jam sint Fæces, ℨi. *Salis Gemmæ*, potenter dissolventis easdem, addenda. Quòd si unum Clysma alterumve injectum & rejectum non sufficiat, aliud injiciendum cum Oleo Rapistri, seu Rapi sylvestris, & Lini mistum; hoc enim est appropriatum, & sic præcavetur Abscessus: Suspensa autem quasi Manu & blandè Clysma applicandum, ne dolor & Ardor augeantur. Formulas dedi *suprà Sect. 9. Cap. 1. Artic. 2. ubi de Passione Iliaca*. Sin verò minùs Externa talia scopo suffecerint, aut Clysmata nequeant injici ea metu majoris irritationis, convenientissimum erit, ut per blanda *Pessulata* aperiatur Alvus, & fluida servetur, uti audivistis *suprà l. a. & sect. 17. Cap. 3. Art. 6. ubi de Malo Hypochondriaco*. Aeria enim quæcunque, fortiùs Intestina stimulantia, ac inter ea imprimis *Laxativa Resinosa*, fugienda, ne horum viscíditate Malum reddatur pejus; hocque probè observetur in Fistulis Ani, quæ per Resinosa semper solent exasperari; ac proin Pessulata Lenientia sufficiunt.

Externè foveatur Anus cum decocto Agrimoniæ & Menthæ Saracenicæ ex Aqua & Aceto, vel horum loco *cum Vino* coctarum, quod est appropriatum discussivum in Inflammatione Ani; Vel decoquantur hæc simplicia in Aqua Calcis vivæ, quod decoctum ita medicatum nobilissimum est, in specie si metus Gangrenæ imminet; vel etiam Aqua Calcis vivæ, in qua ebullierit Chamomilla, commodè adhibetur. Folia etiam & *flores Verbasci in Aqua* vel Sero lactis *cocta* pro Fotu itidem egregiè conveniunt ad hujusmodi calidos Abscessus; quibus *folia Solani & Portulacæ*, aut etiam si dolor nimis urgeat, commodè parum *fol. Hyoscyami* simul addendum est, cautè tamen, *Mucilago Seminis Psylli* aut *Cydoniorum cum Aqua Sempervivi extracta*, addito *Sacchara Saturni*, & applicata, est utilis. Sin Acrimonia orta acribus externis, nil melius est quàm Lac, vel simplex, vel cum Linaria, Chamomilla, ac floribus Sambuci decoctum, & in forma Fotus vel Cataplasmatis calidè admodum: item *Lac* cum Albumine Ovorum agitato mistum, & ita pro Fotu applicatum, convenit etiam in Podicis Ardore & Inflammatione, in specie Piperatorum & rerum adurentium contactu facta, teste PLATERO *in Observ.*

Et hactenus dicta in incipiente Inflammatione possunt usurpari.

Internè Diaphoretica & Sudorifera blanda sunt optima.

Quòd si Inflammatio Ani discuti nequit, & jam factus sit Abscessus, præter Emollientia & Resolventia imprimis confert *Bals. Sulphuris* ad extrà *Rulandi*, ex *Sulphure* cum *Oleo Papaveris* paratum, quod optimum est Remedium, & describitur ab HARTMANNO *in Prax. Chym.* ubi *de Mammillar. Affectibus*; hic enim & maturat & mundificat, & consolidationem promovet, & præprimis imminentes Fistulas præcavet:

Item

℞. *Lact. chalybeat.* ℔i.
Terebinth. cum Vitell. Ovi sol. ℨvi.
Mell. rosati ℥i.
M. pro Enemate, pro Exulceratione Intestini recti:

D. S.

Clyster Ulcerationem mundificans.

Item præparetur *Unguentum Nicodemi*, ut vocatur, & describitur in *Antid.* WECKERI. (S) quod *Bals. Sulphuris* permistum optimum erit Remedium pro curando hujusmodi Abscessu. Hoc ipsum tamen maturè faciendum est, quia alias in Fistulam degenerat, quæ interdum in Vesicam Urinariam hiat.

Ad *Hemorrhoidum Exulcerationem* Linimentum ex Auro Fulminante, cum Oleo Amygdalarum dulcium paratum, singulare est Anglorum Experimentum.

Sin Abscessus in Fistulam abierit, hæc facilè non curatur; optimum tamen Remedium esse dicitur *Oleum dulce Mercurii*, quod vid. in AGRICOLÆ *Commen. in Poppium*.

Internè, ubi Intestinum Rectum exulceratum, usurpari possunt *Potiones Vulnerariæ*; e. g.

℞. *Herb. Heder. terr.* M. ii.
Plantag.
Sanic. ana M. ß.
Ras. Cornu Cervi ℨiii.
Coqu. in s. q. *Aquæ*:
Colat. unc. viii. adde
Syr. Corallor.
De Symph. Fernel. ana unc. i.
M. D. S.

Potio Vulneraria consolidans, & mundificans.
Ter hauriatur in die cum gutt. 4. Bals. Sulphuris.

ARTICULUS VI.

De Mesenterii Inflammatione aliisque affectibus, & inde ortu Abscessu.

PErgimus ad *Mesenterii Inflammationem*, cujus Tumores & inde nati Abscessus sane sæpiùs sunt origo & fons *Chronicorum* & latentium admodùm *Morborum*, & fomes mirabilium turbarum, & complicatorum affectuum, qui mirè vexant Ægros, & Medicos insigniter turbant; sicut & variformes sunt passiones, quæ ex affecto Mesenterio originem ducunt. Affectus hi adeò latentes sunt & occulti ex eo, quoniam difficillimè cognoscuntur, cùm Mesenterium in profundo situm, aliis quoque partibus hinc inde circumseptum sit, & propter sensum obtusum minùs clara sint ejus Pathemata, unde sæpissimè & Ægros & Medicos fallunt, ut rarò de his possimus esse certiores. Accedit præterea & hoc, quòd corpus Mesenterii variis *Glandulis* sit infarctum, quæ ipsæ diversimodè affectæ similiter varia Abdominis Symptomata inferunt, tam per se, quàm ratione Lymphæ adeoque evenit, ut tam intricati Affectus oriantur: Item accedit textura, divaricatio, & distributio *Nervorum* per Mesenterium sparsorum varia & mirabilis, unde uno affecto aliæ etiam partes facilè per consensum simul afficiuntur, ut nequeamus ob id rectè distinguere proprios *Mesenterii affectus* ab aliis. Affectus seu morbi, qui vitio Mesenterii oriuntur, tumores & Abscessus, sunt varii & vagi, interdum frequentiùs, idque in paulo obesioribus, plùs minùs dolorosi, nunc circa Dorsum & Lumbos Dolorem, nunc in Abdomine, ac præsertim circa Umbilicum; Tormina inferentes, lenti tamen omnes & diuturni; subinde cum *Febricula Erratica* complicati, ac continuis aut saltim vagis Æstuationibus & intercurrentibus interdum Horroribus levibus comitati, quæ Symptomata propria sunt ferè membranosis partibus affectis. Corpus simul utplurimùm successivè emacistur, Respiratio evadit difficilior, & subinde aliquid molesti, quod ipsi Ægri satis explicare nequeunt, in profundo Abdominis, circa & infra Umbilicum & circa Præcordia se persentire affirmant. Venter nunc inflatur ac plùs minùs tumet, ut interdum Ægri quasi Tympanitide laborare videantur; nonnunquam tenditur Abdomen, nunc ad interiora dorsum versùs quasi retrahitur: dolor autem & Tumor Lumborum aut Abdominis subinde per intervalla recurrit, & sæpè multis annis affligit; Flatulentiæ plures insimul Ægros vexare solent. Frequentissimè tamen Mesenterii Inflammationes alii Tumores inde nati & occulti Abscessus sequuntur, hinc etiam variis Glandularum tumoribus duris scirrhosis & strumosis Mesenterium afficitur, qui nunc suppurantur, nunc manent sine suppuratione, sicut & Steatomata, Atheromata, Meliceides & similes Tumores intra duplicaturam Mesenterii congeruntur. Infantibus, quibus affectum est Mesenterium, non rarò Atrophia & Tumores quasi tympanitici Abdominis supervenire solent. *Febres Ardentes* ceu metastasi critica in Abscessus Mesenterii terminantur; quin & aliis Febribus aut Morbis complicatæ

In-

(S) Unguenti mirabilis Nicodemi *descriptionem unam tribuit* Mesuæ Weckerus, *estque*: ℞. Myrrhæ, Aloes, Sarcocollæ *an.* ℥i. Mellis despumati ℥vi. Vini albi *q. suff. Coque igne lento ad spissitudinem. Ulcera putrida & fistulas purgat, carnem implet, glutinat, cicatricem tegit, putredinem arcet. Alteram dat ipse*: ℞. Mirrhæ, Aloes *an.* ℨix. Vini *albi qu. suff. Tritis tenuissimè Vinum paulatim affunde, semper miscendo usque ad Mellis crassitudinem: utere. Addunt nonnulli, ex eodem*, Chalciteos ℨ ß. Olei Myrtini, Vini *parum. Misce.*

Digitized by Google

Inflammationes, & inde nati *Abscessus Mesenterii*, eos intricatos & molestos magis reddunt, unde non ineptè ex inde SENNERTUS derivat Febres Semitertianas *l. 3. Prax. p. 445.*

Curantur tamen hæc Pathemata Mesenterii ferè ut alii Chronici affectus, Cachectici aut Hypochondriaci, *internè* quidem per *Salia Salsa*, *Tartarea*, *Vitriolata*, *Nitrosa*, *Abstergentia*, & hinc per *Martialia* & *Volatilia*, item *Aromatica*, *Amara*, *Aperientia* aut *Hepatica* vulgò dicta, interpositis blandis *Purgantibus*, quem modum *suprà sect. 3. & sect. 17. Cap. 3. Artic. 1. de Cachexia* tetigi. Tractentur tamen cautè & sine violentia; aliàs exasperantur & deteriores evadunt ob Nervos tunc irritatos. *Externè Emplastrum ex Gummatibus*, *de Cicuta*, *de Nicotiana*, *Emplastrum Vigenis de Ranis cum Mercurio*, *vel ex Gummatibus & Mercurio*, descriptum à BARBETTE *in Anat. Pract. p. 557.* Plura videb. *suprà sect. 3.*

Multa præterea *Tumorum & Abscessuum Occultorum in Mesenterio* hinc inde prostant observata: v. g. *Callum* inter Venas Mesenterii natum lethalem; item *Calculos* in Mesenterio, refert SCHENCKIUS *in Observat. l. 5. Hydropem à Vesiculis* Mesenterii recenset TULPIUS *l. 2. Observat. 34.* Mesenterium *lapidosum*, hinc Atrophiam lethalem PANAROLLUS *Pent. 5. obs. 19.* Abscessum Mesenterii, ubi *cum Pure simul Vermiculi* excreti. THONERUS *l. 5. observ. p. 173.* Tumorem Mesenterii durum circa medium Pancreas per Emollientia curatum videbitis à FORESTO *lib. 21. observ. 5.*

Ex *Scirrhoso Mesenterii Tumore* Hecticam incipientem, Menses albos, Tormina TRINCAVELLIUS *l. 3. Consil. 22. pag. 372.* *Mesenterium Scirrhosum* in Hysterica in M. A. N. C. *Ann. 4. Obs. 32. p. 107.* *Glandulas* Mesenterii *induratas* & auctas, Ventrem tumidum reddentes, apud PLATERUM *l. 3. observat. p. 464.* Sed de his & similibus Mesenterii affectibus, tam veris quàm falsis, præ cæteris omnium optimè scripserunt FERNELIUS *in Pathol. speciali*, & post hunc MATTHÆUS MARTINI *de Morb. Mesenterii abstrusioribus*, qui laudem meretur, & *hinc* SENNERTUS *l. 3. Prax. ubi de Mesenterii Morbis*. In his utut vera falsis, & bona sint mista malis, cùm licèt non Theoriam plausibilem, sed pro temporis illius ratione mancam, ex Sanguinis circulatione, Lymphæ & Glandularum observatis aliisque hodiernis Experimentis emendandam, nec Remedia bonæ notæ offerant; horum tamen *Historia* observatæ, *Diagnosis*, *Prognosis*, & *Praxis* satis commoda, pro ulteriori indagine uberiorem occasionem subministrant.

Speciatim jam consideranda est *Mesenterii Inflammatio*, & hanc subsequens *Abscessus*.

Satis autem frequentes sunt Mesenterii Inflammationes, quoniam copiosissima habet Vasa Sanguifera, simulque copiosissimis instructum est Glandulis, unde facilè excitatur Inflammatio, utut ferè cum aliis Morbis conjungatur, ac sub aliis Morbis se præsentare soleat, idque imprimis, dum illud ob varios casus Inflammationem pati queat, in specie accedente Intestinorum Affectu: Unde Mesenterium nunc solum, idque rariùs, nunc una cum Intestinorum parte, inflammari solet. Si hoc, melius est pro Medico, qui ita facilius eam cognoscere potest; pejus pro Ægro magis patiente; quale Exemplum habet CHIFFLETIUS *obs. 31.* de Mesenterii & Intestinorum Inflammatione cum Umbilici dolore conjuncta,

CAUSÆ.

Es *Causæ*, quæ inflammationem Mesenterii inducunt, præter eas generales inflammationum reliquarum *Causas*, *dua* imprimis sunt *speciales* in *Mesenterio*, nempe *Dysenteria* & *Hernia*. *Dysenteria* enim pravè curata, in specie suppressa, ac adstringentibus intempestivè tractata, sæpissimè in inflammationem Mesenterii periculosam & lethalem degenerat, observante hoc HILDANO, LAMONIERE, & MATTHÆO MARTINI *c. 1. p. 27.* Quoad *Herniam* vero, dum in hac, ubi cum Intestinis tenuibus Mesenterium simul in Scrotum descendit, non potest non Mesenterium contractum, aut vitiosè compressum, Sanguinis circulum turbare & impedire, & ita inflammationem incurrere. Prætereà & *Febres Ardentes* per Metastasin quasi criticam materiæ morbificæ in Mesenterii Abscessum terminantur, ut *suprà jam dictum*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *signa Diagnostica*, Inflammatio hæc non secus ac reliqui ejus tumores & Abscessus, *difficulter cognoscuntur*, quia latent in profundo, & sæpiùs sunt indolentes aut dolentes, licèt pro Uterinis, Colicis aut Nephriticis Pathematis subinde habentur, cùm Nausea & Vomitus subinde accedant. Nihilominùs tamen in *inflammatione Mesenterii* percipitur quasi *Pondus in abdomine*, ac imprimis in ejus profundo, quod in specie sensibile fit, dum Æger se in lecto volvit; *ardor* simul adest non raro Præcordiorum aut circa Umbilicum; *Dolor pulsatorius* in profundo Abdominis cum leni tamen ardore absconditus; cum quo etiam ardore percipitur *Tensionis* quidam *sensus* sub Ventriculo & circa ejus regionem, & in Abdomine, idque tamen circa vehementem, & quæ nonnisi pressu animadvertitur, *Duritiem*, interdumque adsunt Egestiones chylosæ ac plùs minùs serosæ, citra tamen Ventriculi vitium præsens excitatæ: ratio facilè patet. Dolor vehemens aut acris adest nullus, sed tensivus, obtusus, plùs minùs pulsatorius urget: Adsunt *Signa Inflammationis* reliquarum Abdominis partium, quæ aliàs facilè confunduntur.

Observandum ergò, *ne confundatur Inflammatio Umbilici cum Inflammatione Mesenterii*, sed probè distinguenda est. Nam Umbilicus in parte sui interna non externa, circa Musculos Rectos non raro inflammatur & suppuratur, unde Pus per eum evacuatur. Nempe in Umbilici Inflammatione circa regionem ejus in profundo Dolor magis sentitur, Tumor apparet prominulus & propior, qui in Mesenterio est remotior, Ardor & Febris sunt magis intensa, Ægerque in Abdomine majorem Tensionem persentiscit; Quando verò Inflammatio ad Abscessum pervenit, percipit tunc Horrorem, interdum Rigorem, cum superveniente insigni Æstu.

Cauti etiam simus, *ne Inflammationem Intestinorum confundamus cum Inflammatione Mesenterii*: Nam circa Umbilicum tres vel quatuor sunt Digiti, ubi imprimis locus est Mesenterii, in quo præ aliis tangi atque cognosci potest ejus Inflammatio aut abscessus; Nam si ipsi non adest Inflammatio, non potest percipi tactu; si ipse Umbilicus inflammatus, percipitur propior Tumor, qui in Mesenterio est remotior.

Febres diversæ etiam in Mesenterii Inflammatione & Abscessu adjungentur, pro diversitate loci inflammati: Sin profundè Mesenterium inflammatum, ut plurimùm *Febres* non sunt *Continua*, sed *Lenta*, *Languida*, absque Siti insigniori aut gravioribus Symptomatibus, & quæ interdum circa vesperam exacerbantur, oriuntur: Interdum nulla Febris indicia adsunt, teste RHODIO *c. 2. Observ. 95.* Sin verò circà exteriores ejus partes, ubi reliquis abdominis contentis Visceribus jungitur, Inflammatio Mesenterii accidat, præsertim cum Intestinis, tunc symptomata dicta omnia existunt graviora, Febres ardentes plùs minùs acutæ, non raro Semitertianæ conjunguntur, & graves dolores affligunt, innuente SENNERTO *cap. de Inflammat. Mesenterii lib. Prax.*

In genere, dum *Suppuratio* fit, ut aliàs in quavis Inflammatione, Febris, Dolor & Symptomata reliqua fiunt graviora. Dum *Apostema suppuratum rumpi incipit aut rumpitur*, *Horror Insignis*, *interdum Rigor* quatit Ægrum, *cum superveniente Æstu* non raro insigni, quem Puris, præsertim per alvum, excretio successivè comitatur: Confer. HORSTIUS *lib. 14. obs. 25. & 26.* item BARTHOLINUS *Centur. 4. Epist. pag. 49. & c. 4. Histor. 96.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*; Inflammationes Mesenterii aut resolvuntur, aut frequentissimè suppurantur, & in *Abscessus* abeunt, aut diutiùs durando, in *scirrhos* degenerant, qui non tam in Mesenterio inflammato, quàm ejus Glandulis observati satis sunt.

In obstructionibus Mesenterii supervenientes *cruentæ Dejectiones* subinde salutares sunt: vid. BARTHOLINUS *Cent. 6. hist. 41.*

Suppurationes Mesenterii admodùm sunt lentæ, ac nonnisi tardè suum absolvunt cursum, unde etiam Ægros vix in consuetis functionibus impediunt. Diuturno hoc malo afflicti successivè aut ad *Tabem* & *Hecticam*, aut tandem ad *Cachexiam* deveniunt. Eructante pure, post abscessus ruptionem, alium in locum quàm alvum, excretioni idoneum non reperiente, gravis affectius *Colica* similis non raro observatur. Sin verò in abdominis cavum effundatur, tunc Membra vicina vel inficit, ut Gangrænam concipiant, vel acredine corrodit, & Malorum quamplurimorum author est.

Interdum abscessus ruptus optimè non tantùm per alvum,

vum, quod sæpiùs, quàm, quod rariùs, per Urinam, rarissimè per Uterum expurgatur, Intestina corrodit, & eadem siderata seu sphacelata reddit: Exemplum suggerit TULPIUS *Observ.* 37. *l.* 2.

Ut autem *discernatur*, *nec confundatur*, *Excretio purulenta* facta ex *Mesenterio*, ab *Excretione purulenta vitio Exulcerationis Intestinorum*, observetur hoc *signum distinctivum*, quod si confertim uno impetu, & copiosè & sine dolore, per Alvum fluant purulenta, eaque plerumque permixta cum sanguine plùs minùs, ex Mesenterio esse: quòd si verò purulenta pauciora, & tardiùs cum magnis torminibus, ac præcedente Febre acuta sensim ac successivè effluant, Signum est, esse ab Ulcere Intestinorum, ac horum cum Mesenterii simul conjuncto.

Observationes singulares ac præ aliis curiosas Inflammationis Mesenterii, ejusque abscessuum, cum gravissimis symptomatibus, secuta tamen excretione copiosa purulenta, videbitis in BARTHOLINO *Cent.* 4. *Epist. pag.* 490. item in *C.* 4. *Hist. p.* 96. sicut etiam rarum est, quod refert RHODIUS *cap.* 2. *Obs.* 95. de abscessibus Mesenterii interdum sine Febribus observatis, utut, uti dixi utplurimùm adsit Febris lenta; & TULPIUS *l.* 2. *Obs.* 37. ubi notabilem habet casum, Inflammationem scilicet Mesenterii suppurati, & ad sphacelum dispositi.

Porrò evenit interdum in Mesenterii abscessu, ut emittatùr Urina copiosa, eaque laudabilis cum sedimento laudabili: quod si fiat sine levamine Ægri, quin potiùs cum Incremento dolorum, malum est; innuit enim fluxum colliquefactivum, Ægrum Tabi ac Hecticæ, brevique post morti traditurum.

C U R A.

Cura ferè cum reliquis *Inflammationibus* est eadem, mutatis saltem mutandis, ratione nempe partis affectæ, & conjunctorum symptomatum.

Notandum saltem, quòd Venæsectio nil prosit, nec ipso morbo, nec Sanguinis effervescentia febrili adeò acutis existentibus. Præ cæteris tamen Sanguinis quibusvis evacuationibus *Vasorum Hæmorrhoidalium apertio*, præsertim per *Hirudines* applicatione facta, suo cum fructu *in Mesenterii Morbis* institui solet, natura monstrante viam, & per dicta loca subinde felici cum successu se ipsam exonerante.

Purgatio quævis propriè sic dicta seu vehemens ex se & per se potiùs est nociva, irritat crabrones, & absque euphoria Ægri evenit. *Clysmata* verò Emollientia, Lenientia, Abstergentia & Anodyna, pro circumstantiarum ratione subinde injecta, imprimis quando jam per alvum purgatur abscessus, sæpiùs sunt utilissima.

De cætero tota Inflammationis Mesenterii *Cura* consistit in *Resolventibus* & *Emollientibus*, ut rectè loquitur HARTMANNUS *in Pr. Chym.* illis quidem Resolventibus *Internis*; his verò emollientibus *Externis*. *Interna* ferè sunt nota ex superioribus, præter, quæ in specie *Tartarea*, v. g. *Tartarus vitriolatus*, *Liquor Terræ fol. Tartari* ritè paratus, *Tinctura Tartari*. *Spiritus Tartari simplex*, aut *Carminativus*, *Tinctura Vitrioli Martis Zwelfferi* item alia blanda *Martialia*, *Ess. Martis cum Succo Pomorum*, *Tinctura tartarisata Martialis Ludovici*, item *Essentia Amara* aperientes dictæ, ut *Absinthii*, *Centaurii min. Fumariæ*, *Cardui ben. Chelidonii majoris*; *Gummi Ammoniacum*, &c. Quibus adjungenda sunt, speciatim si Febris lenta adsit, *Diaphoretica* Antimonialia; unde Antimonium Diaph. præsertim martiale, hinc etiam Bezoardicum Martiale, Antihect. Pot., & similia in morbi cursu sunt præstantissima & frequenter usurpanda. *Externè* applicatum *Emplastrum de Cicuta* usitatum, vel solum, vel cum *Gummi Ammoniaco* subactum, juxta curiosam HARTMANNI compositionem, est egregium in tali casu; hac tamen simul observata *Cautela*, ut, *si citra dolorem* Emplastrum hoc emolliat, & Inflammationem discutiat, res benè se habeat; *sin verò dolorem* intendat & exacerbet, malum Signum est; certum enim est, factam jam esse Inflammationem ac abscessum, adeòque Emplastrum removendum erit, & ab eodem abstinendum. Aliàs quoque præter consueta *Emplastra*, *Cataplasma* & *Fomenta* Emollientia ex *Betonica*, *Solano*, *Agrimonia*, *Chamomilla*, *Verbasco*, *Meliloto*, *Liliis albis*, *Absinthio*, & similibus in Vino coquenda, & cum spongia vel aliis appropriatis applicanda, conducunt. Quòd si cum Inflammatione & abscessu Mesenterii Febris lenta plùs minùs conjungatur, internè Martialia & Antimonialia reliquis suprà enarratis addantur Remediis, præsertim *Lap. Cancr.* *Antihect. Pot.* &c. *cum pauco Sale Ammoniaco* socianda erunt.

His ipsis vel *resolvitur* Inflammatio & abscessus, vel utplurimùm *suppuratur*, unde rupto abscessu sequitur tandem Puris utplurimùm per Intestina vel per Urinam excretio, eaque in principio confertim, & postmodùm successivè, continuatur, ad perfectam usque abscessus expurgationem. Interdum remittit Puris excretio, post aliquot dies tamen recurrens, idque crebriùs, mutatis sic vicibus, quando nempe tanquam in Vomica purulentia successivè colligitur, donec in quanto sufficienti collecta excernatur. In hujusmodi suppurationibus & abscessibus Mesenterii adhuc notabile est, quod refert MARCELLUS DONATUS *in Histor. Med. Mir. lib.* 4. *Hist. c.* 7. supervenire sæpè iis copiosum *Urinæ Profluvium*, sed sine alleviatione doloris Ægri. Ob sedimentum autem, quod in Matulæ fundo reperitur, laudabile, nullam salutis spem concipere debet Medicus cum istud colliquamentum potiùs quoddam Corporis contabescentis existat, non autem genuinum Urinæ sedimentum. Quòd si ergò Remediis hactenus dictis Inflammatio resolvi nequeat, sed degeneret in abscessum, tunc *Abscessus* ita factus est *expurgandus*, *mundificandus*, *& consolidandus*: Et quidem dum apertus est, quod docet Rigor & Horror cum Phlogosi, Alvus Clysmate acriore injecto stimulanda est, & Diureticis Pus promovendum, ut maturè id evacuetur. In *Mundificatione* verò & *Consolidatione Abscessus* eadem omnia conveniunt, quæ aliàs in phthisi, ab Exulcerationibus partium internarum orta, sunt proficua, & superiùs *Sect.* 17. *Cap.* 1. *Art.* 2. laudata; speciatim *Terebinthina* & omnia Terebinthinata, hinc *Vulneraria* Vegetabilium reliqua, primatum obtinent, unde Balsamum sulphuris terebinth. aut succinatum, ni intensior Febris obstiterit; item *Bals. Peruvianum* in Jusculo calido vel Ovo sorbili ad gutt. viii. x. xii. &c. assumtum, Pilulæ de Tereb. item Tereb. Cypria cum Vitello Ovi assumta, reliquis præferuntur meritò Remediis à MARTINIO laudatis; quibus subinde & blandiora *Martialia*, præsertim in forma liquida, Tinctura, Extracta & Essentiæ Martiales quæcunque, v. g. Essentia Martis liquida, Extract. Martis cum Succo Pomorum, item tinctura sulphuris, vitrioli, & *Tinctura Antiphthisica* addenda; quia abscessum & mundificant & consolidant. Hinc *Acidulis* cum fructu usus fuit THONERUS *in suis Observ.* *p.* 173. *Potiones Vulneraria* aliàs notæ sunt, speciatim tamen in hoc casu proficua sunt Agrimonia, Hypericum. Persicaria, ceu appropriatum abscessuum Mesenterii Remedium. *Decoctum Ligni Sancti & Sassafras* in principio ruptionis abscessus insigniter conveniunt; quibus addenda & Radix Glycyrrhizæ, Scorzoneræ, Ficus, Jujubæ & similia quæ mundificant Abscessum & Purulentias acres simul temperant & abstergunt: item *Decoct. Rad. China* cum *Passulis*, & minoribus & majoribus, Glycyrrhiza, Rad. Scorz. Caryophyll. Cinnamomo & similibus, in Sero Lactis parandum, vel Aqua etiam, utut priori modo melius sit: *Formulas videb. in* MARTINIO. *Serum Lactis* etiam est egregium abstersivum & consolidativum Ulcerum internorum, ratione suæ nitrositatis: id quod vel solum propinetur, vel *decoctum cum Rad. Cichorii*, *Liquiritia* &c. usurpetur. *Rhabarbarum*, tam pro scopo abstersivo, quàm scopo adstrictorio & quasi vulnerario, non negligendum venit. Sed plura de bis *videb.* in specie in modò laudato MARTINIO.

Cæterum *Tumores Mesenterii Duri, Scirrhosi*, *Scrophulosi* vel ipsi suppurantur, & simili modo curantur, vel præmissis Internis Martialibus, ad Salia volatilia & penetrantia accedendum. Externè verò usurpanda Empl. ex Gummat., vel sola, vel cum addito Mercurio vivo; uti & prodest Emplastrum de Ranis cum Mercurio, à quo nullum periculum metuendum est.

ARTICULUS VII.

De Inflammatione Pancreatis.

Quæ hactenus de Mesenterio dicta fuerunt, etiam de *Pancreate* ferè monenda sunt, cujus *Morbi* & *Affectus* ut perquàm occulti sunt, ita plurium difficilium & intricatorum Morborum subinde origo sunt. Ex pluribus pauca annotare sufficiat.

Tumorem Scirrhosum Pancreatis cum affectione Hypochondriaca, vel potiùs scorbuto, eleganter curatum videb. in RIVERIO *Cent.* 3. *Obs.* 85. RIOLANUS *Anthropogr.* *lib.* 2. *cap.* 16. in *Thuano* Melancholico Pancreas amplitudine sua & pondere ipsum Hepar æquans totum scirrhosum, multis Globulis specie Ovi columbini refertum refert: & CATTIERIUS *Observat.* 10. Pancreas insolitæ atque stupendæ

pendæ magnitudinis allegat, ex quo Renis è suo loco naturali dimotio facta sit, cum Hypochondrii dextri dolore gravissimo, & Dyspnœa gravi. TULPIUS *item l. 2. Observ.* 32. cum steatomate Mesenterii pendente ℔ 18. quod Aquam intercutem mentiebatur, Pancreas pingue & ponderosum refert. *Abscessum in Pancreate* latentem perpetuas vigilias, Lipothymias, aliaque gravissima symptomata inducentem, refert SCHENCKIUS *l. 3. Observat. de Mesent. Pancreas suppuratum* lethale BARTHOLINUS *Centur. 2. Histor.* 39. Pancreas *Lapidosum*, Vomitum lethalem continuum causans, PANAROLLUS *Pent. Observ.* 44. Idem corruptum & *Sphacelatum*, & Vomitum continuum lethalem BARBETTE *in Praxi*. Puellam per 8. annos miserè vexatam & Hectica Febre mortuam, in qua pancreas scirrhosum & induratum, vid. apud PETRUM PAWIUM *Observ.* 14. Mortem repentinam ex pancreate sphacelato vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 99. *p.* 230. & *Ann.* 3. *Obs.* 45. Ex *Pancreatis Excrescentia* marasmum in M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obser.* 31. *p.* 57. Interdum pancreatis morbi supervenientes salutari fluxu cruento curantur, authore BARTHOLINO *Cent.* 6. *Hist.* 43.

ARTICULUS VIII.

De Omenti Tumoribus.

NEc omittendum hic penitus *Omentum*, quod nihil aliud est, quam expansio quædam membranacea, ex duplici constans membrana, in figuram orbicularem ad instar marsupii aucuparii explicata, pluribusque Vasis sanguiferis & copiosiori pinguedine intertexta, Intestinis non saltem superinstrata, sed anfractibus quoque ac circumvolutionibus eorundem immersa, cujus respectu non absurdè *Epiploon* seu *Innatans* vocari solet. Altera enim & exterior ejus Ala à fundo Ventriculi & hujus communi tunica oritur, simul atque in Hepatis atque Lienis cavo committitur; anterior autem & postica mox Diaphragmate à principio Mesenterii & Collo sub Ventriculo collocato, hinc ultra Umbilicum descendit, rariùs ad Inguina usque expanditur, ita ut Herniæ scrotales ex hujus dislocatione non adeò infrequenter contingere possint, ac communiter creditur & dicitur.

Vasa Omento intertexta sunt:

1. *Arteria* Epiploica, & Gastro-epiploica, dextra & sinistra, ab Hepatico & Splenico-cœliacæ ramo emergentes.
2. *Vena* ex duplici ejus Ala, ampla radice protuberantes, quæ in quatuor pariter caudices, iisdem cum Arteriis nominibus insignitæ, confluunt, ac demum in Mesentericum & Splenicum Venæ Portæ truncum se exonerant. His
3. Accedunt *Nervi* exilissimi à Plexibus Abdominis diversi, potissimùm primo & quinto emergentes & propullulantes.

Vasis his communibus MALPIGHIUS *de Omento* peculiares *Adiposos Ductus* addit, qui videri potest. A BARTHOLINO, HILDANO, aliisque *Glandulæ* quoque plures Omento adscribuntur; sed harum potissimæ sunt morbosæ aut Protuberantiæ adiposæ, præter binas saltem; quarum altera majuscula non procul ab illius cum Pyloro commistura deprehenditur: altera minor Lieni adhærescit, utut hæc duplex, imò triplex nonnunquam, conspiciatur.

Usum Omenti tandem quod spectat; hunc FALLOPIUS *in Obs. Anatomicis* rectè obscurissimum pronunciat, & nondum certus est, cùm ea, quæ circa eundem GALENUS VESALIUS, & CORDÆUS scripserunt, commentis similiora videantur; imò, quæ de hoc MALPIGHIUS profert, sufficientia sunt, uti ipse fatetur.

In hoc, tanquam in bursa, Humores, vel flatus collecti, item glandulæ ejus subinde scirrhosæ aut steatomatosæ factæ, varia pathemata inferunt: Conf. BARBETTE *in Anat. Pract.* sicut & admirandos Omenti Tumores videbitis in MARCELLO DONATO *Hist. Med. l.* 7. *ab* HORSTIO *adjectos*; Item in HORSTIO *Decad.* 6. *Problem. Quæst.* 10. HILDANO *Cent.* 3. *Obs.* 62. Quibus SCHENCKIUS *in Observ. de Omento* addatur.

ARTICULUS IX.

De Inflammationibus Partium Thoracis internarum, in specie de Inflammatione pleuræ, Pleuropneumonia, Perispneumonia, Pleuritide vera, & notha.

OMnium frequentissimæ Inflammationes sunt præ reliquis, quæ afficiunt *Partes internas ad Thoracem pertinentes*, & ferè semper fiunt ab aliquali sanguinis in Præcordiis grumescentia, & acescentia, suntque frequentiùs *Erysipelacea*, nunc magis Humorosæ seu Sanguineæ; qua ratione v. g. pleuram inflammatam decuplo crassiorem, quàm naturaliter est, observavit RIOLANUS *in Anthropogr. lib.* 3. *cap.* 5. *p.* 358.

Frequentia autem harum Inflammationum dependet ex eo primariò, quòd Thoracis interiora, nempe Sanguis in Pulmonibus *Aeris alterationibus* vel maximè sint exposita, cujus occasione & vitio alteratus Sanguis promptissimè loca Thoracis lateralia & alia ejus partes afficit, quia partium harum Arteriæ proximæ sunt cordi, unde vel simpliciter vel respectivè sæpiùs Inflammationes excitantur; & hi Thoracis inflammatorii affectus VINCENTIO BARONIO *Tract. de Pleuropneum.* in genere *Pleuropneumonia* appellantur; quæ postmodùm, prout modò hæc modò alia pars inflammatur, in specie varias sortiatur appellationes. *Inflammatio* enim *utriusque Pulmonum partis* dicitur *Peripneumonia*; *si altera* verò *Pulmonum medietas* inflammetur, vocatur *Pleuritis*; quia in hac semper ferè simul istius partis membrana, *pleura*, est inflammata; sicuti econtrà cum Pleura semper quoque Pulmo istius partis observatus fuit inflammatus.

Communis quidem inter *Pleuritidem* & *Peripneumoniam* hæc affertur differentia, quòd in illa *pleura*, in hac *pulmones* tantùm afficiantur; utræque tamen interdum combinantur, & invicem transmutantur. Sunt interim nonnulli, v. g. ZECCHIUS *Consul. Med. Cons.* 26. *in Append.* PLATERUS *lib.* 2. *Prax. p.* 409. & *l.* 3. *p.* 365. *cujus* rationes ampliùs deducit HOCHSTEDTERUS *Decad.* 6. *Cas.* 4. *p.* 92. & LÆLIUS A FONTE *Cons.* 91., qui putant, observatum semper fuisse in Pleuritide correptis, quòd non solùm pleura, sed pulmonis medietas simul in isto latere inflammata fuerit; muniti præprimis auctoritate HIPPOCRATIS *de Loc. in hom. Text.* 24. quibus quidem SENNERTUS & RIVERIUS respondent: vid. *suis locis*. Nihilominùs rarò forsan Inflammatio pleuræ sine pulmonum Inflammatione existit; Id quod pariter confirmant modernorum Anatomicorum observationes in pleuritide demortuis: Conf. SENNERTUS *lib.* 2. *Prax. P.* 2. *c.* 16. *de Pleur. Quæst.* 2. (T)

Loco pleuræ interdum quoque cum Pulmonibus inflammatur *Mediastinum*, duplicatura nempe pleuræ sub parte sterni anteriore, quæ Inflammatio tamen peculiari nomine caret; quin & *Diaphragma* interdum inflammatur cum Pulmonibus, cui ordinario supervenire solet *Delirium* leve, quod speciali nomine *paraphrosinem* & *paraphrenitidem* appellare solent veteres, à *phren* quod Diaphragma significat.

Non autem solùm lateraliter afficitur *pleura*, sed etiam interdum simul cum Pleura & Pulmone *Membrana Humeri*, item *Membrana Juguli*, & similes vicinæ membranæ, afficiuntur, observante TULPIO *l.* 2. *Obs.* 1. cùm Pleura ita inflammata impossibile videatur, quin & Inflammatio *Musculis contiguis Intercostalibus internis* communicetur. Siquidem interdum accidit, ut in vera pleuritide phlegmone versùs exteriores musculos ob magnitudinem affectus simul tendat, & dolor etiam primo attactu percipiatur; quin curiosum est, quod observavit BARBETTE, interdum nempe

(T) *Sane in Pleuritide demortuis Pulmones simul cum Pleura inflammati observati sunt: quæ necem enim intulit Pleuritis Pulmones quoque afficere debuit. Id autem non tollit, quin Pleuritis quandoque, sola inflammata Pleura, illæsis Pulmonibus, fieri possit, saltem in iis, qui Morbum superant: contra hos enim nulla Anatomica inspectio locum habere potest. Discrimen igitur faciendum est inter veram Pleuritidem, Peripneumoniam, & Pleuropneumoniam: Pleuritidem enim vocabimus solius Pleuræ inflammationem; Peripneumoniam, cùm soli Pulmones, Pleuropneumoniam vero cùm Pleura simul & Pulmones inflammatione afficiuntur, quæ ægros ut plurimum jugulans, illorum Cadavera cultro subjicit anatomico.*

pe Diaphragma juxta Processum inferiorem ignaris repræsentasse speciem Nephritidis seu Renum inflammatorum. Præ cæteris, quoad historiam Pleuropueumoniæ in geoere & io specie, conf. VINCENTIUS BARONIUS *Tract. de Pleuropneumon. lib. 1. capit. 1. & 3.* cujus vestigia terit SCHNEIDERUS *in Differt. de Pleuropaeumonia.*

C A U S Æ.

Causa proxima Pleuropneumonia, sub quo nomine omnes inflammationes Thoracis comprehendo, est sanguinis coagulatio atque stagnatio, ab acido in eo peccante orta, cujus ratione hic ad facilem & successivam sui coagulationem & coogrumesceotiam disponitur, & hinc vel in Pulmone, vel in Pulmone & Pleura simul, aliisve vicinis locis hærendo, acido simul membranaceas partes vellicando, & ad crebriores contracturas stimulandos, hos affectus infert: Conf. HELMONTIUS *Tractat. Pleura Furens*, HOLTERHOFF *de Error. Medicor. Part. 2. Sect. 2.* Hinc sanguis, qui Vena secta emittitur, subinde nunc semigrumosus prodire observatur, teste GABELCHOVERO *C. 4. Curat. 70. & 79.* nunc promptissimè coagulabilis existit, ita, ut ferè execundo congrumescat, teste HELMONTIO *cit. loco*, ipsi vero extravasato pellicula tenax subalbida viscida supernatare solet, teste WILLISIO *in Pharm. Rat. Part. 2. p. 178. & 198.* Relicta Acidi hujus peccantis vestigia io parte affecta, etiam curato abscessu, *Recidivas* crebriores in eodem loco facere solent. Quòd si sanguis haud perfectè coagulatos minùs firmiter intus fixus inhæreat, minorem quoque Dolorem inferat, facilè resorberi, & hinc per *μετάστασιν Pleuropneumonia* ad diversas partes transferri potest.

Causa remota harum inflammationum in Thorace obvenientium, sunt variæ: Frequentior imprimis solet esse *frigus* externè haustum, post immoderatos calores aut Corporis motus & incalescentias; Saoguinem enim coagulando, eum ad stagnationem disponere potest: Et quidem est una ex frequentissimis causis, sive aer inspiratus, sive potus ingurgitatus fuerit frigidus: Sic HORSTIUS *lib. 3. Observat. 10.* Pleuritidem observat ex haustu Vini frigido post Æstum & Corporis Refrigerationem: RIVERIUS *Obs. 14.* à DIONISIO POMARET *communic.* ex *nimio Cursu* & potu frigido pleuritidem notat: Conferat. HILDANUS *Cent. 4. Observ. 25.* qui habet Peripneumoniam ex indefessa *saltatione*, & hanc excipiente potu frigido: FORESTUS *lib. 16. Observ. 28.* observat Juvenem, post Exercitium, ex aquæ frigidæ potu in pleuritidem incidentem: HORNUNG *in Cista Med. pag. 276.* observat Peripneumoniam in Clerico concitatam ex eo, quòd benè potatus sæpè in Templo cantasset: Vid. etiam M. A. N. C. *Ann. 2. Observ. 285. p. 384.*

Occasionem pleuritidis quoque præbent *Potus spirituosi* nimia ingurgitatio, *Motus vehementior*, &c. Prætereà *ordinaria suppressa sanguinis evacuationes* non rarò dant pleuritides, in specie tamen *Menses suppressi*; pari enim ratione ac Menses suppressi Dyspnœam procurant, ita & iidem pleuritidem generare poterunt; quorum etiam occasione acidum vitiosum interdum colligi solet: Sic DEODATUS *in Valetud. pag. 219.* observat ex Mensium ante legitimum tempus emansione hæmoptysin cum pleuritide: Item pertinet huc *Casus* TIMÆI *à Guldenklee, lib. 2. Cas. 7.* quod etiam sæpè usuvenit, ubi habet exemplum Mulieris Pleuriticæ ex *subitanea Mensium suppressione* propter Casum in fluvium frigidum: Prætereà *Dysenteria suppressa* aut adstringentibus malè curata non rarò dat pleuritides, observantibus Authoribus omnibus, in specie SENNERTO *in Praxi cap. de Pleuris.* item SCHNEIDERO *Tract. de Pleuropn.* Unde etiam HELMONTIUS rectè asserit (quod benè observetur pro Praxi) Dysenterias & Pleuritides non differre in radice, sed tantùm quoad locum affectum. Imprimis consideranda Aeris *Constitutio Epidemica*, & *Malignitas*: Hujus siquidem ratione non rarò pleuritides grassantur subinde Epidemico more, quo tempore pleuritides tales ac Peripneumoniæ utplurimùm sunt Malignæ, & Contagiosæ plùs minùs, quod multorum practicorum testantur Observationes, v. g. FORESTI *lib. 16. Observ. 34.* WIERI *in Observ. ubi de Pleurit. Maligna*, BARONII *de Pleuropneumonia in Præf. & c. 1.* item BARTHOLINI *pag. 69. lib. de Incendio Bibliotheca.* Facit huc LÆLIUS à FONTE *Cons. 31. & 83.* qui observavit Anginas, pleuritides & Peripneumonias conjunctim, & simul vulgariter grassantes, in quibus secta Cadavera, quæ catervatim mortua fuerunt, Pulmones ingentibus abscessibus correptos, ex quibus apertis Pus copiosum & fœtida materia effluxit. Hinc patet, quod hi affectus differant *non* radice, sed loco affecto; unde etiam eodem modo curantur, ac unus in alium sæpiùs mutatur; de quo vid. RHODIUS *cap. 2. observat. 11.* ubi habet exemplum Ægri, qui ex Angina in Peripneumoniam, & ex Peripneumonia in Pleuritidem incidit; ita ut hi tres sint unus idemque morbus, unam eandemque habeant Methodum medendi, & differant tantummodò loco affecto. *Febribus* quoque *continuis* non rarò supervenit Pleuritis, qualis etiam observata fuit post Morbillos in M. A. N. C. *Ann. 4. observat. 7. pag. 10* adeoque tanquam Symptoma aliquod iisdem subinde se associat, ut rectè SYDENHAM *in observat. pag. 355. Pleuritidem* nunc *Essentialem* seu primarium affectum, nunc *Symptomaticum* Febris, esse asserat. Similiter *Scabies retropulsa*, uti Asthma, sic & Peripneumoniam & Pleuritidem infert, observante hoc AMATO LUSITANO *Cap. 2. Cur. 62.* ubi Scabies sicca retropulsa Pleuritidem intulit. Insuper *periodica* subinde est Peripneumonia & pleuritis, idque, uti rectè insinuat HELMONT. tunc temporis, ubi non adeo fuit ritè curata, & Fermentum remanet: & quidem periodum habet interdum annuam, teste ZACUTO LUSITANO *lib. 3. Prax. Admir. Observat. 112.* vel aliis modis crebriùs recidivat, de quo vid. BORELLUS *C. 4. observat. 83.* de Viro septem vicibus Pleuritide detento, qui tandem hydrope periit. Tandem *Causa Externa*, Casus, Ictus, indeque natæ Contusiones, aliaque pathemata similia, quæ sanguinis ordinarium motum per Vasa Intercostalia plùs minus remorantur, ad Pleuritidem disponunt: Sic ex *Risu* & *Sternutatione simultaneis* Pleuritidem oatam videbitis in BARTHOLINI *Act. Med. Hafn. Volum. 2. pag. 239.*

Hæ ferè sunt Causæ ordinariæ Pleuritidis & Peripneumoniæ.

Denique *Pleuritis Notha* à *Vermibus* Intestinorum oriunda à QUERCETANO *in Pharm.* & BARTHOLETO *Tractat. de Respir. lib. 3. cap. 3.* observata fuit. Et hæ pleuritides se manifestant, quod præter pleuritidis signa simul adsint signa Intestinorum affectorum: videatur AMATUS LUSITANUS *Cent. 1. Curat. 52.* item ZACUTUS LUSITANUS *lib. 8. Prax. admir. Hist. observat. 7. cap. 3.*

D I F F E R E N T I Æ.

Observandæ sunt ob id *differentia*, quòd nempe

I. Alia est vel *Benigna*, vel *Maligna*: interdum *Epidemica*, de qua *suprà*; quando nempe acidum pleuriticum singulariter corruptum acrimoniam perquàm hostilem & venenosam acquirit.

II. Alia est *primaria*, alia est, *secundaria*, seu quæ alios insequitur Morbos: v. g. quando Scabies retropulsa Pleuritidem infert; vid. AMATUS LUSITANUS *C. 2. Obs. 62.* vel pleuritis Febribus continuis aut affectibus Thoracis aliis supervenit.

III. Alia est *simplex*, alia cum Peripneumonia aut cum alterutra reliquarum Thoracis partium inflammatione, v. g. Diaphragmatis, *juncta*.

IV. Quædam est *Periodica*, quæ sæpè recurrere solet, imprimis non ritè curata: vid. BORELLUS *l. c.* item ZACUTUS LUSITANUS *l. c.* sicuti non inaudita est multoties recurrens in uno subjecto affectio: aliæ, & quidem utplurimùm, *non* sunt *periodica*.

V. Porrò (quæ omnium Differentiarum solennis magis est) Pleuritis nunc est *Vera*, de qua saltem hactenus locuti sumus; nunc est *Notha*, quæ aliàs extraordinarias agnoscit Causas: *Vera* est inflammatio medietatis Pulmonum & Pleuræ illius lateris, juncta hinc cum Febre acuta aliisque symptomatibus superiùs explicatis; *Notha* verò sine Febre, aut cum Febre lenta admodùm.

VI. Pleuritis tandem est vel *Ascendens* vel *Descendens*, ratione Loci, Doloris, & Extensionis. Fundamentum hujus divisionis consistit in distributione Vasorum descendentium, & ascendentium, per quæ Sanguinis recursus impeditus inflammationem infert. Hinc *ascendens* consistit in duobus spatiis trium Costarum superiorum, quæ nempe sunt intra secundam, & tertiam Vertebram, à Jugulo numerando: *Descendens* verò Pleuritis dicitur, quæ consistit in reliquarum quinque Costarum inferiorum quatuor spatiis, i. e. intra tertiam & quartam, quartam & quintam, quintam & sextam, sextam & septimam. *Ascendens* dicitur, quia spatia illa intercostalia recipiunt Vasa sua certa à truncis supra Cor, ex Vena nempe & Arteria Axillari: *Descendens* verò Pleuritis, quia spatia illa accipiunt Vasa à truncis infra

fra Cor, nempe ex inferiori trunco Arteriæ Magnæ. Hæc Differentia scitu necessaria & probè observanda est, ob legitimam administrationem Venæsectionis.

Pleuritis Notha est varia, imprimis *quadruplex*.

(1.) Ista, quæ à SENNERTO ita dicitur *l. 2. Prax. P. 2. cap. 16. ubi de Pleurit. p. 225. & 230.* quo loco intelligit *Inflammationem Musculorum Thoracis externorum & internorum Intercostalium*, in qua Febris est nulla, aut non adeò acuta, sed saltim lenta, Tussis pariter nonnisi rara & Catarrhalis, sine cruentorum expectoratione, Pulsus minùs durus, Dolor mitior, saltim pulsans, minùs pungens, & qui externo contactu minùs exasperatur, adeoque cum Vera Pleuritide parum vel nil habet commercii, nisi cum Vera graviori hæc simul juncta sit.

(2.) Est ista, quæ usitato magis *Pleuritidis Notha* nomine venit, estque *Dolor insignis punctorius in uno alterove latere*, sine Febre ac siti, aut saltem cum Febre Catarrhali simili, hinc cum Pulsu quoque ferè laudabili, nisi in quantum doloris ratione immutatur & frequentior redditur; Tussis adest aut nulla, aut si quæ est, non adeò frequens aut vehemens, saltem Catarrhalis aut Lymphæ vitio, unde & Febris Catarrhalia similis tunc ferè jungitur. Cuncta autem hæc Symptomata, utut vulgò à Flatu oriri asserant, oriuntur ex acido vitioso, vehiculo Lymphæ aut Seri stagnantis intra Pleuram delato, sine hujus Inflammatione, sine Pulmonum alteratione, & potiùs *Dolor Pleuriticus*, quàm Pleuritis appellanda venit. Atque talis affectus in Scorbuticis aut affectibus generis nervosi obnoxiis, non rarò observatur, cum appetitu non rarò laudabili, pulsu naturali, Dolor tamen non adeò fixus est, sed locum sæpiùs mutat: vid. DRAWIZIUS *de Scorb. Tit. 7.* & WILLISIUS *l. a.* Item Symptoma hoc est, Variolarum & Morbillorum eruptionem interdum antecedens, aut scabiem intempestivè curatam excipiens: vid. SENNERTUS *Prax. lib. 2. P. 3. cap. 6.* Item Gallico Morbo affectis aliquando accidere solet: vid. SENNERTUS *loc. suprà alleg. pag. 256. Quæst. II* item WILLIS, *Pharmac. Ration. l. a. p. 599.*

(3.) Ad hujusmodi Pleuritidem, malè sic dictam Notham, seu potiùs dolorem Pleuriticum, etiam pertinet iste *Dolor pectoris, qui à flatibus aut Vaporibus*, Pleuram ac Musculos Intercostales divellentibus ac distendentibus lubinde oriri dicitur. De quo vid. SENNERTUS *l. a. part. 3. c. 6.* Nulla enim in hoc observatur Febris, nec Tussis; nihil etiam cruenti, licèt Tussis superveniat, exspuitur, dolor quoque vagus est minùsque perpetuus, sed per intervalla recurrens, non tamen pulsans, nec pungitivus, nisi quando pars affecta manu comprimitur. Oritur ab humore seroso acri sine inflammatione singulari. Hæc cum Pleuritide Notha primæ speciei, quia utraque saltem externa est, præter Febris acutæ defectum, à Vera facilè dignoscitur, & hoc commune habet, ut Ægri in Pleuritide Notha utplurimùm in latus oppositum potiùs quàm in morbosum seu partem affectam decumbere queant, secus ac Pleuritide Vera, utpote in qua contrarium observatur: vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 3. Cur. 67. Annot. & Cent. 7. Cur. 62.* SENNERTUS *l. a. p. 2. c. 16. p. 232. &* WILLISIUS *Pharm. Rat. p. 2. Sect. 1. cap. 9.* In Pleuritide Vera enim, cum Æger decumbit in latus oppositum, pars Inflammata pondere suo divellitur, majoremque patitur distensionem; minùs in Pleuritide Notha. Spectat huc

(4.) Similis *dolor Pleuriticus à Vermibus Intestinorum*, qui ab horum putrescentium Vapore fieri dicitur, de quo videatur QUERCETANUS *in Pharm.* observatam à se Notham Pleuritidis speciem, quæ in omnibus Symptomatibus Veram & Legitimam æmuletur, ortam à malignis & acribus *Vaporibus*, ab inferioribus sursum in Pectoris regionem delatis, ex quorum virulentia & acrimonia pleuræ inflammatio, necnon Venarum erosio excitata fuit, unde sanguinis exspuitio, spirandi Difficultas, Febris, & alia Symptomata; ubi purgatio cum *Aqua Benedicta Rulandi* instituta, Sanguinis detractioni & Eccoprotici exhibitioni longè lateque præferenda. Imprimis *Vermes* & corruptionum incommoda tollere jubet, à quibus sæpenumero hæc *Spuria Pleuritis* oritur; id quod præstarent Antimonialia. Simile ferè Exemplum recenset BARTHOLETUS *de difficili Respiratione lib. 5. cap. 3. pag. 548.* dum inquit; se curasse Pleuritidem in quadam Virgine, cui omnia pleuritidis Veræ seu Legitimæ signa adfuere in principio, quam tamen post primos dies Malignam ex pravo Vermium halitu se manifestasse, & prorsus absque Sanguinis missione fuisse curatam: vid. etiam *lib. 5. c. 11.* ubi similia habet. De Lumbricis quoque vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 5. Curat. 52. &* ZACUTUS LUSITANUS *lib. 8. Prax. Hist. Obs. 7. cap. 3.* Item Pleuritidem à Verme RHODIUS *C. 2. Observ. 52.* SCHENCKIUS *l. 2. Observat. 92.* GESNERUS *l. 3. Epist. pag. 49.* BONETUS *Med. Sept. pag. 374.* RIVERIUS *c. 1. Observ. 75.* & HOECHSTEDTERUS *Decad. 7. p. 49.* notarunt. Atque hæ pleuritides Nothæ se manifestant, quoniam præter signa pleuritidis communia adsunt simul quoque signa intestinorum affectorum, & quæ Vermibus sunt propria, maximè si Ventriculi angorem secum habet conjunctum.

Pauciores Differentias patitur Peripneumonia, quatenus I. vel *primariò* & sine alterius Morbi interventu generatur, vel aliis Morbis, v. g. Anginæ aut pleuritidi, *succedit*: Quorum hoc iterum duplici modo fit; aut enim pleuritis in peripneumoniam commutatur, dum priore Morbo cessante alter excitatur: aut Morbo laterali Pulmonalia supervenit, i.e. illi manenti hæc combinatur. Hinc II. alia peripneumonia est *simplex*, alia *pleuritidi juncta*. III. Alia *benigna* est, alia *maligna*, de qua vid. BARONIUS *l. a. cap. 7. 9. & 10.*

Circa Diaphragmatis aut Mediastini Inflammationem peculiare nil occurrit practico attendendum.

D I A G N O S I S.

Diagnosis Inflammationum partium Thoracis, earumque *signa & symptomata* comitantia, quædam sunt vel *communia* omnibus inflammationibus, quædam vel *propria* magis & *distinctiva*, pro partium affectarum ratione varia.

Signa *communia* Pleuritidis, Pleuropneumoniæ, Peripneumoniæ, Diaphragmatis & Mediastini inflammatorum, sunt sex: Nempe

1. Adest in omni Thoracis Inflammatione *respiratio* plùs minùs difficilis, anhelosa, adeoque simul frequens nempe & parva, nec sufficiens necessitati Naturæ.
2. Deinde adest *Febris* Continua acuta, cum insigni ardore utplurimùm, & insigni febrilium Symptomatum syndrome conjuncta, interdum Tertianæ typum observans.
3. *Pulsus* est admodùm frequens, celer, magnitudine moderatus, qui saltim in progressu parvus fit, & in specie durus simul, ob Arteriarum tensionem insignem quasi convulsivam, à Membranis inflammatis affectæ pleuræ quasi spasmodicè consentientem. Talis Pulsus (interdum, quod sæpiùs observavi, Pulsus est intermittens, quo nunc quarta nunc septima pulsatio deficit) est hic, quem vocant aliàs *serrinum* seu *serratum*, qui licèt aliàs à LINDANO *in Collegio super Hartmannum* pro figmento habeatur, eum tamen sano sensu explicatum Pleuritidi ferè proprium plurimi testantur Medici.
4. *Facies* in omnibus his pectoris inflammationibus rubet insigniter, *Oculi* turgent, *Genæ* sunt quasi inflatæ & efflorescunt, nisi declinaverit morbus ad mortem; tunc enim facies considet. Et quidem mirandum est, si altera saltem Pulmonum medietas seu Pleura, e. g. Lobus dexter fuerit inflammatus, Rubor Faciei seu Malarum respondeat saltim lateraliter parti Pulmonum affectæ, itaut si dextra pars Pulmonum sit affecta & inflammata, etiam mala dextra rubeat, & contra. Durat hic Rubor Genarum à principio ad finem usque & tunc cætera allegata symptomata magis in uno, quàm altero latere, observantur.
5. *Tussis* semper enormis, frequens admodùm & molesta adest, in principio quidem sicca, hinc progressu temporis sensim rejicitur materia tenuis, aquosa, nonnihil spumosa, mox variè tincta; hinc sputum totum fit cruentum, tandem verò albescit, crassescit & spissescit, fitque mucilaginosum & tenax, & tunc vocatur *sputum coctum*.
6. In omnibus Thoracis Inflammationibus *Caput* dolet insigniter, & adsunt simul *Agrypnia*, *Sitisque* intensissima, & similia febrilia symptomata fatigant Ægros, interdum cum supervenienti *delirio*.

Hæc sunt signa communia.

Quoad verò *signa & Symptomata propria* magisque distinctiva horum affectuum à se invicem, ea oriuntur ex speciali *Partis affectæ* habitudine, & sunt:

(1.) Quòd *in Peripneumonia* adsit major admodùm respirandi difficultas cum summa Pectoris angustia, anxietate atque Inquietudine, ita quidem, ut *Suffocatio* Ægros magis urgeat, adeoque hi Interdum nonnisi erecti cogantur spiritum ducere: Interdum nec bibere, nec loqui commodè possunt, ob Respirationis angustiam, qualem respirandi difficultatem HIPPOCRATES vocat *Sublimem Respirationem*.

(2.) *Dolor*

(2.) *Dolor* in Pectore gravativus, profundus admodùm, Spinam Dorsi quasi attingens, & obscurus aut inter tussiendum saltem observabilis, quique tamen in Thoracis etiam ambitu, si Pleuritis scilicet fuerit juncta; quando verò membrana succingens Pulmones simul inflammata non fuerit, dolor semper remissior est.

(3.) In Peripneumonia primis diebus *Vomitiones* magis familiares sunt, secus ac evenit pleuriticis, observante PISONE *Tr. de Colluv. serosa p.* 230.

(4.) *Febris* adest continua, utplurimùm Acuta, cum Symptomatibus intensioribus, utut Febrem mollem, seu *Epialam* subinde observasse referat LINDANUS.

Contrà *in Pleuritide* semper conjunctus observatur *Dolor* ambientis lateris seu Pleuræ affectæ acutus, quando inspiramus, aut punctorius auctus, & tunc imprimis molestus; cujus originem ab acido, & fiendi modum per contracturam fibrarum pleuræ eleganter explicat HELMONTIUS *Tr. Furens Pleura*. Adeoque rarum est, quod refert LINDANUS dolorem hujusmodi punctorium non in omni esse Pleuritide: utut & *Pleuritis sine punctorio lateris dolore* observata fuerit à ZACUTO LUSITANO *in Hist. Med. Princip.* qualem & ipse TULPIUS observavit.

Notabile est, quodptereà addit BARBETTE *in Praxi*, quòd nempe pleura in regione dorsi, ubi adnascitur Diaphragma, inflammata, interdum ab incautis habeatur *pro Nephritide*, licèt hoc fiat cum summo detrimento Ægri.

In Inflammatione Diaphragmatis simul extrema Costarum spuriarum circa finem sterni imprimis dolent, & ista Ventrís para, ubi Diaphragma est extensum, dolorem percipit; dolor tamen exiguus est, Inspirationem saltem aliquo modo turbans, & saltem molestia quædam juxta sternum inspirando percipitur. Tussis magis sicca in principio æquè ac progressu morbi existit, & si humida, nec cum tam copiosis excretis, atque in pleuropneumonia, adesse solet. Et denique cinguli instar supra Lumbos, Ventrem dolor ambit, & Hypochondria tendi seu constringi videntur. Facilè tales delirant Ægri, quod delirium *Paraphrenitidem* appellant. Exemplum elegans *Diaphragmatis Inflammati*, *vid. in* PLATERO *Observ. l.* 1. *pag.* 158. Respiratio est inæqualis, modò parva, modò magna, modò frequens, modò rara: &c. solent etiam nonnunquam accedere convulsiones, & palpitare interdum videtur Diaphragma: vid. PLATERUS *l. a. p.* 170.

Denique *in Inflammatione Mediastini* paria ferè modò dicta observantur, utplurimùm in anteriore Pectoris regione Incalescentia, & dolor quidem nonnihil gravativus in & sub sterno percipitur, citra tamen puncturam, aut citra insignem aliam molestiam, nisi sub inspirando. Tussis verò quoad omnia instar pleuriticorum se habet, nempe in principio sicca, postmodùm humida, in qua rubra & flava rejiciuntur, non tamen adeò copiosa observantur. Pulsus qualis pleuriticorum.

Hepar Inflammatum subinde paria ac pleuritis habet Symptomata; in eo tamen distinguuntur, quòd *dolor* sit in latere dextro & circa dextrum Hypochondrium gravativus, non punctorius, ut dolorosa quædam plùs minùs tensiva molestia ad Jugulum usque adscendere videatur: Pulsus est undosus, non durus; Tussis sicca, non adeò frequens; nec tanta respirandi difficultas.

Quòd si progrediatur malum, ita ut pleuritides & omnes Inflammationes hæ degenerent in *suppurationem*, tunc hanc *fientem* quidem monstrat rigor, qui certum est indicium, & qui necessariò omnes internarum partium, præsertim membranacearum, suppurationes comitatur; nec non exacerbatio doloris, Febris, Vigiliarum, ac similium Symptomatum: *factam* verò *jam suppurationem* monstrant dolor imminutus, Febris remissior, respiratio liberior, & virtus vitalis non adeò debilis. Verùm licet confecto pure & Febris & dolor mitescant, tamen instante disruptionis tempore vehementius cum Horrore Ægri denuò febricitant, ac difficiliùs ferè quàm anteà respirant.

PROGNOSIS.

Prognosis affectus hos binos, unà cum Mediastini ac Diaphragmatis Inflammatione, periculosos admodùm pronunciat; ita tamen, ut ex his *Pleuropneumonia* variis quasi speciebus, cæteris paribus, levissima omnium sit *Pleuritis*, etiamsi interdum pulsum intermittentem habere videatur, qui in ea minùs periculosus est: *vid.* M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 237. *p.* 339.

Vehementior autem & periculosior est *Peripneumonia*, utpote quod morbi genus juxta CELSUM plus periculi, quàm doloris habet.

Adhuc vehementior & periculosior, cæteris paribus, est *Diaphragmatis Inflammatio*, quæ acutissimus morbus est, atque Ægrum citò in summum discrimen deducit, sæpè jugulat; & sicuti etiam *Mediastini Inflammatio* est periculosior pleuritide.

Quòd si absque interitu Ægri finiantur hæ *Pleuropneumonia* & his conjuncti affectus, curantur, Vel

(1.) Insensibili *discussione & Resolutione* ipsius Inflammationis; id quod fit nunc Criticè, nunc Medicè.

(2.) Quando successivè per *Sputi* crebrioris rejectionem solvitur.

(3.) Quando Inflammatio successivè suppuratur, ac in *Abscessum* vel *Empyema* abit, quam suppurationem fientem ostendunt dolores, Febris & Vigiliarum exacerbatio.

(4.) Si per ratam ac singularem materiæ morbificæ *Metastasin* terminantur; v. g. nunc per Phrenitidem, nunc in singulares morbos articulares, nunc in abscessum in Sura, nunc in Ulcera Tibiarum.

Si terminantur resolutione vel per *sudores*, vel *Diarrhœas*, vel *Urina* copiosum *Fluxum*, vel *Hæmorrhagias*, vel aliis modis, imprimis est observandus motus Naturæ criticus, qui nullo modo impediendus, sed, si possit, potiùs promovendus: nam in diebus criticis Natura sibi relicta imprimis solennes tales instituit Evacuationes: *vid.* AMATUS LUSITANUS *Centur.* 7. *Curat.* 28., qui refert pleuritidem sævam sine Venæsectione die 14. per sudorem criticum curatam. Porrò PISO *Tract. de Colluvie serosa p.* 229. *in Edition. in quarto* observat pleuritidem die 7. per sudorem curatam: VALERIOLA *lib.* 4. *Observ.* 4. habet Historiam curiosam pleuritidis gravis in gravida 8. mensium, quæ solius Naturæ ope sine Venæsectione die 4. per sudorem fuit curata: & *e. l.* aliam refert gravidam pleuriticam, quæ variis licèt aliis adhibitis remediis, tandem die 7. 11. & 14. robore Naturæ per copiosos sudores fuit curata; item *lib.* 7. *Observ.* 6. simile ferè refert exemplum.

Quod attinet *Hæmorrhagias*, v. g. Narium, Hæmorrhoidum, aut mensium fluxum, Hæmorrhagiam septimo die criticam in pleuritide salutarem refert LOTICHIUS *lib.* 3. *cap.* 3. *Observ.* 3. item FORESTUS *lib.* 16. *Observ.* 35. & *Observ.* 37. habet pleuritidem per fluxum sanguinis ex naribus die 14. curatam: sicut pleuritidem in peripneumoniam conversam per fluxum mensium die Critico sanatam *Idem Obs.* 36. & 39. refert: Pleuriticæ mulieris exemplum per sanguinis mictum curatæ habet FERDINANDUS *Consil.* 5. & pleuritis magna in Gravida post Partum ob Uteri eximanitionem curatam in FERDINANDO *Hist.* 13. observatur.

Sic interdum superveniunt *Diarrhææ Criticæ*, per quas *Pleuropneumonia* feliciter solvuntur: Ipsemet curavi superiori anno Mulierem, quæ ex Pleuritide fiebat suppurata, in qua tamen Ulceris omnis purulentia per Diarrhœam criticam feliciter expurgabatur: PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obs.* 36. observat senem septuagenarium Pleuriticum, superveniente Diarrhœa sanatum: Sic Diarrhœa salutaris pleuritidi superveniens observatur in AMATO LUSITANO *Cent.* 1. *Cur.* 7. ZACUTO LUSITANO *lib.* 2. *Prax. admirand. Obs.* 1051. Desperata pleuritis per alvi fluxum curata in VALERIOLA *Observ.* 4. & 5. *lib.* 1. Nec obstat *Aphor.* 16. *Sect.* 6. HIPPOCRATIS; *Diarrhœam, quando superveniat pleuritidi vel Peripneumonia, periculosam esse*; de quo imprimis *videatur* CASTRO, *Quæ ex quibus p.* 17. ACTUARIUS *cap.* 18. *l.* 5. & PLATERUS *Prax. Medic. Tom.* 2. *p.* 14. qui ideò in pleuritide purgantia rejiciunt,

(1.) Cum per alvum materia peccans minimè expurgari possit.

(2.) Cùm corpus accendant.

(3.) Cùm Diarrhœas, quæ aliàs facilè supervenire & nocere solent, promoveant.

Ast non universalis hæc est Regula; cùm observationes infinitæ contrarium testentur; ejus tamen solutio non quærenda in certa *Temporis diversitate*, quasi scilicet in principio, non in statu aut declinatione, Diarrhœa sit periculosa, cùm juxta AMATUM LUSITANUM & VALERIOLAM *l. a.* item ZACUTUM LUSITANUM *l. a. pag.* 303. in statu & declinatione potiùs salutares observentur Diarrhœæ, si scilicet signa coctionis præcesserint. Nec à *Magnitudine & parvitate morbi* differentia petenda, quasi Diarrhœa mitiori pleuritidi seu peripneumoniæ superveniens bona; vehementiori mala existat; ejusdem siquidem VALERIOLÆ *Exempla allegata* aliud suadent, utpote in quibus morbus vehemens & desperatus admodùm fuit. In Principio

Digitized by Google

cipio autem pariter ac Incremento Morbi Diarrhœa immoderata ſuperveniens, & quidem cum debilitate Ægri, utplurimùm eſt funeſta.

Dejectiones fœtentes ſunt bonæ; innuunt enim ruptum abſceſſum & evacuationem puris per inferiora.

Inflammatio diaphragmatis ſæpiùs eſt lethalis.

Porrò *in Pleuropneumonia* obſervandus eſt ſpecialiter *aphoriſmus* HIPPOCRATIS 12. *Section.* 1. qui eſt: *In Pleuritide* (quod & valet in reliquis Thoracis Inflammationibus) *ſi ſtatim ſputum in Pleureſi in initio, intra tertium diem ſcilicet, appareat cruentum, brevem Morbum indicat; ſin verò ſeriùs, longum*: Nam Pleuritis, in qua nihil expuitur, eſt periculoſiſſima. Sic quoque *Aphoriſ.* 8. *Section.* 5. dicit: quòd *Pleuritici intra quatuordecim dies non supernè per ſputum repurgati, Empyici fiant: Qui vero ex Pleuritide Empyici ſiunt, ſi in 40. diebus repurgentur, à die quo ruptio facta eſt, liberentur, alioquin in Labem ſeu Phtiſin incidunt*, uti habet *Aphor.* 15. *Sect.* 5. Nempe pleuritis plerumque die decimoquarto terminatur, aut ſaltim 20. dum nempe ſuppuratur; & quidem ſi Æger quarto die exſpuat ſputum album, læve ac æquale, idque tertio vel quarto tuſſiendo, in ſeptimo terminabitur. Si in ſeptimo tale ſputum primariò appareat, concurrentibus aliis ſignis bonis, Morbus ultra 14. dies non extenditur.

Sputum autem nullum aut iterum ſuppreſſum, dolore & gravitate pectoris ſuperſtite, paucum, tenue, crudum, bilioſum aut cruentum valde, (utrumque ſcilicet ſincerum) item glutinoſum valde, æruginoſum ac nigrum, malum; item ſi cum ſputo copioſiore Dyſpnœa aut dolor non remittant.

Non tamen ſemper ſputi paucitas & ſuppreſſio malum ſignum exiſtit, cùm ſæpiùs per alias vias Natura Materiam peccantem criticè deturbet, ſcilicet per Hæmorrhagias, Diarrhœas, per ſudorem: vid. VALERIOLA *c.* 4. *Obſ.* 1. RHODIUS *c.* 2. *Obſerv.* 14. per Urinam vid. SCHENCKIUS *Obſ. l.* 2. *p.* 243. & 252. item HORSTIUS *l.* 3. *obſerv.* 10. RHODIUS *l.* 2. *Obſerv.* & BORELLUS *c.* 1. *Obſerv.* 17. *l.* 5. ubi in pus converſa materia per Urinam & alvum excreta fuit.

Paria quoque de *Peripneumonia* dicenda ſunt: Ea in genere eſt malum acutum, frequentiſſimè periculoſum, non rarò lethale.

In ſpecie *ſputorum* magis quàm *Urina* in morbis his utplurimùm habenda eſt ratio. Utut enim urinæ ſint optimæ & ſatis coctæ, ſi tamen ſputa ſunt mala, periculum portendunt & contrahunt; ac Urinæ in principio laudabiles, ſanguinis recrementa cuncta in locum affectum depoſita eſſe, teſtantur: contra, etiamſi urinæ ſint malæ, ſputa verò bona ſeu cocta, melius; indicat enim, quòd Natura criticè expellat malum, & tales paulatim per ſolutionem hanc evaſuros eſſe. Nam in his morbis ea ſputis magis indicium quam ea Urinis ſumitur: ſiquidem ſputi conditio ſigna propria Coctionis hujus Morbi ſuggerit, unde pro hujus conditione magna pars Prognoſeos inſtituenda eſt.

Nihilominùs *urina* in principio craſſa comparens, ſi circa quartum non turbetur, ſed attenuetur, lethale eſt. (V)

Peripneumoniam in pleuritidem transmutari, bonum eſt; convertitur enim materia peccans ab interioribus ad exteriora, quamvis hoc rariùs contingat: Pleuritis autem peripneumoniæ combinata hujus periculum intendit.

Pariter Peripneumonia *Pleuritidi & Anginæ* ſuperveniens vel per utriuſque immutationem contingens, mala, & intra ſeptem dies moriuntur; ſin hos effugiant, Purulenti evadunt: vid. HIPPOCRATES *ſect.* 7. *Aphor.* 11. & *ſect.* 5. *Aph.* 10. niſi ſputum maturè ſatis coctum, copioſè & facilè excernatur, cujus Phænomeni rationem WILLIS *l.* 2. *Phar. Ration. P.* 2. *Sect.* 1. *c.* 9. explicat. Sicuti contra quàm miræ ſubinde fiat Peripneumoniæ Metaſtaſes pluſquàm fauſtæ, vid. in WILLISIO *l. a.* 187.

Peripneumoniæ ſi non reſolvuntur, *ſuppurantur*: quæ ſuppuratio fit, ſi dolores exacerbantur, Vigiliæ continuant; hoc enim ſignum eſt tendere eam ad ſuppurationem, juxta ipſius HIPPOCRATIS *Aphoriſmum* inquientis: *Cum Pus fit, Malum majus eſt, facto autem Pure omnia Symptomata remittunt*, & quieti redduntur, Reſpiratio fit liberior, Virtuſque vitalis emergit. Quando verò Abſceſſus rumpi incipit, inſigniter Rigor cum intenſiſſima exacerbatione febris præſto eſt, ut & difficilior Reſpiratio.

Vomitus copioſus & bilioſus in principio pleuritidis & peripneumoniæ apparens, ſalutem pronunciat; in progreſſu verò admodùm periculoſus eſt.

Pleuritici dolore levati, & tamen *Facie* triſti *Oculiſque* perturbatis, ſignum eſt materiæ ſeu Pleureſeos Metaſtaſeos in Cerebrum, caſuſque, utplurimùm lethalis eſt; indicat enim Phrenitidem, ſeu Inflammationem Membranarum Cerebri.

Porrò *pleuritis* in principio leviter apparens, & uſque ad quintum diem ſic procedens, ſexto verò exacerbata, utplurimùm eſt lethalis, interdum verò difficilis ſolutionis.

Item pleuritici ſubinde delirant. *Delirium* hoc, quando fortem ſequitur pleuritidem, res eſt non ſine periculo; ſin mitiorem ac leviorem pleuritidem cum triſti Facie Oculiſque perturbatis, tunc periculum ſubeſt utplurimùm aut Malignitatis latentis, aut Metaſtaſeos pleuritidis in caput.

Alias Prognoſis pleuritidis & Peripneumoniæ deſumitur etiam a *ſymptomatum* gravitate majore & minore, vel *à viribus*: Ratione illorum Febris non ſummè acuta, Sitis, Agrypnia, Delirium, Convulſiones, Hemiplegia, Reſpiratio valdè anheloſa, Orthopnœa, Vomitus, Tuſſis magna, & ſicca, dolor ingens cum ſudore circa Caput & Cervicem, aut univerſali frigido, periculum ſummum *portendunt*: & contrà Symptomata pauciora ac mitiora, *neque* Coryza ac Sternutatio in his Morbis ſuſpicione caret, quatenus Membranas Cerebri in conſenſum trahi innuunt. Ratione harum, quatenùs ſæpè ſub Symptomatibus recenſitis ſatis horrendis, ſi pulſus adhuc firmis, & ſpirituum vigor adſit, melior Ægrotantium ſpes eſt, quam ſi cum blandioribus ac paucioribus ſymptomatis Pulſus debilis ac Vires oppreſſæ fuerint; præprimis ſi illius parvitati frequentia & durities nimia accedat, utpote eum quo nullum evaſiſſe GALENUS teſtatur. In magnis tamen doloribus cum Febre ardente junctis, ſi pulſus fuerit parvus, neminem terreat: conſ. BARTHOLINUS *c.* 5. *Hiſt.* 37.

Poſt pleuritidem & peripneumoniam ſuppuratam & malè curatam, ſequitur phthiſis pulmonalis.

Qui ſemel pleuritide fuerunt correpti, illi levi occaſione eam experiuntur.

Cætera ad *Diagnoſin & Prognoſin* pertinentia *videbitis in* SENNERTO *dicto loco*, *vel in ejus Epitomatore* RIVERIO, qui eadem ſatis prolixè tractant.

CU-

(V) *Quum non rarò Pleuritidis etiam ſuppurata materia per Urinæ vias educta ſit, ea fuit Medicorum ſententia ut putarent, illam intra Venas iterum reaſſumptam ad cordis utrumque Ventriculum deferri, ac proinde per Arterias Emulgentes ad Renes delatam, in iiſdem ſimul cum Urina ſecerni. Verùm nonnulli Anatomici animadvertentes maximam communionem, quæ intercedit inter Venam Azygon & Emulgentes, putarunt hanc eſſe viam, per quam nonnumquam materia Pleuritidem faciens ad Urinæ organa demandaretur. Id quidem videtur contradicere generalibus regulis circulationis Sanguinis, quibus conſtat, Sanguinem, reliquoſque humores cum Sanguine commixtos, per Arterias ferri à Corde ad partes, per Venas verò revehi è partibus ad Cor. Verùm quum nobis haud omnino innoteſcat, an leges hæ eædem ſint & immutabiles in Arteriis & Venis internis, ac in Arteriis & Venis externis: quumque ſæpè videamus in ſtatu corporis præternaturali Naturam aliqua ratione aberrare, & novas pro liquorum motu ſibi moliri vias; haud prorſus à ratione alienum exiſtimare poterimus hunc materiæ Pleuritidem foventis, per Venam Azygon ad Emulgentes, & Renes tranſitum.*

Notatu autem dignum eſt, quod ait Riolanus Anthropogr. lib. 3. cap. 8. *qui primus poſt* Amatum *tres Valvulas in Vena Azygo, detexit: harum prima eſt in exortu Venæ, duæ aliæ directè oppoſitæ & alternatim diſpoſitæ medio caudici ſunt affixæ. Ei autem muneri illas dicatas eſſe ſubdit, ut ſcilicet irruenti affatim, ob aſſiduum Reſpirationis motum, Sanguini in hanc Venam, aliqua ratione obſiſterent, ne cum impetu Sanguis irruens Pleuritidem inferret. Imò ſubdit, in Corporibus Pleuritidi obnoxiis, unicam tantum ſe in Vena Azygo Valvulam deprehendiſſe. Verùm ſi verum eſt, Sanguinem per Arterias in partes convehi, revehi per Venas, verum quoque erit quod notat* Walæus, *quò celeriùs Sanguis revehatur, eò minorem eſſe Inflammationis metum: quis autem negabit celeriùs moveri per Venas Sanguinem ſi deſint Valvulæ, quàm ſi adſint? Valvulæ enim obices ſunt & repagula confluenti à tergo Sanguini. Obnoxii igitur ex* Walæo *erunt Pleuritidi & reliquis Inflammationibus, qui Sanguinem facilè concreſcibilem habent, quique fortaſſè Arterias Venis ampliores ſortiti ſunt, ut plus illæ adducere quàm hæ reducere valeant; non verò ii, qui ex* Riolano *unicam in Vena Azygo, Valvulam obtinuere.*

Digitized by Google

C U R A.

Omnes huic cognati morbi simili modo tractantur, quorum *Cura* tribus gaudet *Indicationibus*. Nempe

I. *Sanguis stagnans est resolvendus*, & blandis sudoriferis, tam generalibus quam specificis, Acidum corrigentibus, in naturalem suum circulum revocandus.

II. Hoc si fieri nequit, *Excreatio*, & *copiosa Sputatio*, quantum possibile, *est promovenda*, in principio quidem Temperantium seu Incrassantium moderatorum ope, in progressu vero per Incidentia: miscenda hæc variè, prout sputi conditio, & Expectorationis ratio requisiverit.

III. Sin & hæc sint frustrà, *Suppuratio* Inflammationis *expectanda*, *ac adjuvanda* per Pectoralia temperata, Anodynis mista, & Pus contectum educendum.

Pro his scopis meliùs obtinendis *observandum* pro

CURA PLEURITIDIS VERÆ.

I. Sæpissimè in primo Morbi insultu esse instituendam *Venæsectionem*, eamque aliquoties interdum esse *repetendam*, prout necessitas & conditio affectus requisiverit. Interim tamen notandum, eam semper simpliciter necessariam non esse, quia potiùs tunc temporis appropriata remedia, ac in specie Diaphoretica Dissolventia, quæ sanguinis Grumos resolvunt & sudorem movent, citra Venæsectionem non rarò Malum tollunt: vid. HELMONTIUS *Tract. Pleura Furens*, qui est egregius, HOLTERHOFF *de Errorib. Med. c.1. §. 2.* Quinimò hoc certum est, quòd si sine sudore per Venæsectionem Pleuritis curetur, nihilosecius ad Suppurationem tendat, quæ tamen per sudorifera posset præcaveri. Ac sanè per se nullum locum obtinet Venæsectio, saltim ubi copiosior adest sanguis, & nimis acutus seu præceps Morbi ad statum motus; in tali casu per accidens interdum instituta, & repetita Venæsectio aliquale levamen affert: sic LINDANUS necessitate coactus *Mulieri Gravidæ* intra 24. horas quinquies Venam secavit, urgente nempe affectu. Propterea *de Tempore* non multum deliberandum venit, sive vesperi sive mane sive medio noctis fuerit; dum necessaria est (quod tamen in nostro Climate rariùs evenit) instituenda erit. Pluribus hanc *de Venæsectionis in Pleuritide usu Controversiam* ventilatam, vid. ab HOECHSTEDTERO *decad. 7. pag. 507.* & M. A. N. C. *ann. 8. & 10. observ. 590.*

Ubi ergò secanda est Vena, observanda erit Differentia Pleuritidis Ascendentis, & Descendentis. Nam eadem pro usu *Revulsionis* instituatur in pede, si est *Pleuritis ascendens*; aut in Brachio, si est *Pleuritis descendens*. *Aversionis* verò seu revulsionis particularis sanguinis gratia secetur in pede Vena, & quod melius, oppositi lateris, si est *descendens*: in Brachio verò pro aversione, si est *ascendens*, &c. Quibus paucis proliææ istæ Controversiæ de loco Venæsectionis, quas agitarunt Veteres insigni fervore, decidi possunt: Conf. WILLISIUS *Pharm. Ration. part. 2. p. 204.* Præstat autem ut Venæsectio fiat aliquot vicibus, nec longis intervallis, neque magna quantitate, ut loquitur rectè HILDANUS. *In Peripneumonia Cura* Venesectio nec Revulsoria, nec aversoria, nec Derivatoria locum habet: Quod igitur à Corde recipit, ei denique iterum remittit. Interim sæpissimè & ferè tutissimè Pleuritis Benigna absque Venæsectione curari potest, per Diaphoretica, Volatilia præsertim & specifica. Jam verò licèt in Pleuritide Benigna Venæsectio, si non juvat, non noceat; *in Maligna tamen vix locum inveniet, sed semper erit nociva*, in qua nunquam sine periculo Vena aperitur; ergò ab illa abstinendum. Refert BARTHOLETUS *l. c.* sibi diuturna Praxi esse compertum, omnes ferè, quibus in Pleuritide Maligna Vena tunditur, mori, econtrà periculo defungi, qui sine Phlebotomia sunt curati: Videatur etiam GESNERUS *l. 1. Epist. p. 19.* qui similiter asserit, Venæsectionem esse inutilem in *Maligna Epidemica*: Videantur ejus Observationes. Quod sanè in Pleuritide Maligna verum arbitror, utut in Epidemica non adeò semper locum inveniat; DODONÆUS enim *observ. cap. 21. p. 38.* refert, in Pleuritide Epidemica administratam Venæsectionem salutarem; neglectam verò lethalem.

II. *Observetur*: in Pleuritide aut in Peripneumonia *Purgationes omnes esse frustraneas*, subinde nocivas; disponunt enim ad Diarrhœas exitiales, in specie, ubi sputum copiosiùs rejectum retrocedit, adeòque caveamus nobis à Purgantibus, ne motum Naturæ impediamus. Purgatio ergò in Pleuritide non convenit, quia sanguinem exagitat, & in Partem affectam altiùs impingit, nisi ad *declinationem* Malum pervenerit. Et si interdum conveniat purgatio, utplurimùm tamen ante diem septimum perniciosa est: Videatur RIVERIUS *cent. 5. observ. 98.* Imprimis verò procedente sputo abstinendum à purgatione, per Experientiam confirmante hoc ZACUTO LUSITANO *l. 1. prax. admir. observ. 107. & 116.* quidquid etiam in contrarium dicant quidam practici, in specie RULANDUS *in Thesauro practico p. 129.* ubi defendit acriter, quammaximè utile esse in principio Pleuritidis fortem Purgationem, & Exempla refert plerumque per Vomitum & secessum ex *Aqua Benedicta* a se curatorum. Quidam cum RULANDO *Vomitoria* valdè laudant: Verùm de Vomitoriis vid. Judicium datum *suprà artic. 1. in Angina*. Sanè per se nil valent in Pleuritide, potiùs nocent, adeòque ab his est abstinendum, cùm humores ad pectus magis commoveant, per accidens verò, ubi fomes & vitiosa excrementa, in specie acidum, & æruginosum in primis viis & Intestinis stagnaverit: In tali casu primo in principio (ad quod nihilominùs Medicus rarò vocatur) prodest Vomitus; Deinde etiam in morbi declinatione, facta suppuratione, vel ad abscessum rumpendum, vel hoc rupto ad ulteriorem Puris evacuationem Vomitus aliquando conducere potest. Benè hic differit LINDANUS, dum dicit; se *in Cura Peripneumonia non audere Vomitorium dare*. Nec video, quid possit nisi statuatur Ventriculus onustus æruginosa Cruditate, à qua sanguis vitiatus impetum faciat in pulmonem; sed in tali casu non respicerem ad Peripneumoniam, sed ejus radicem, nempe Ventriculum malum. Ita nec in progressu Vomitoria conveniunt; nil enim pulmonibus nocentius est: Si enim tempestivè purgentur, Diarrhœa accidit, cum Alvus per se mollis fit; illa autem accedente sputum non sequitur, nec pus maturatur, & pereunt ægri. Interim Clysteres, ubi Alvi obstructio, magno cum fructu injici possunt.

III. *Observetur*, ex omnibus Remediorum generibus, quæ huic morbo mirificè opitulantur, nil melius esse, quàm *Sudorifica & Diaphoretica*, in specie *Anti-pleuriticis* juncta. Ex omnibus enim Auxiliis in Pleuritide primarium est sudor, qui ex toto Corpore, & imprimis circa Thoracem, provocandus, & sic citò & jucundè omnes Thoracis Inflammationes curari possunt: Id quod omnes elegantiores practici ferunt: vid. BARONIUS & SCHNEIDERUS *citatis locis*; item PETRUS JOHANNES FABER *Cur. 8. 10. & 20.* qui plurimos Pleuriticos curavit per sudorem, cum *Antimonio Diaphoretico* propinato, præmisso *Clystere*, interdum etiam *Venæsectione*, applicando *externè Balsamum Sulphuris* cum *Emplastro Diasulphuris Rulandi*. Confirmat hoc pariter HILDANUS *C. 1. Cur. 52.* item RENEALMUS *in observ. 32.* qui pleuriticis aliquot secta Vena *Flores Antimonii diaphoreticos* exhibuit, & statim prodeunte sudore omnes Dolores punctorii abierunt. De Antimonii Diaphoretici usu vid. etiam M. A. N. C. *ann. 3. observ. 72.* Et sanè ipsa Natura vel viam monstrat, toties per sudores spontaneos pectoris curans ejusmodi inflammationes. Imprimis in principio adhibeantur cum specificis aliis Volatilia, in statu verò fixiora; vid. LUDOVICI *ph. p. 237.* Singularis enim Encheiresis est Pleuritidi mederi mox in principio salibus volatilibus, & Opiatis, Æstu quantumvis maximo nihil obstante.

V. *Malè* quidem *in principio* Morbi, id est, quando Natura ad sputum nondum inclinat, *præscribunt practici* plures *Expectorantia*, seu talia, quæ tussiendo materiæ expectorationem & sputum promovent. Nam talia cùm Tussim stimulent vel adjuvent, non solùm materiam crudam emittendam sollicitant, quod tamen frustrà fit; sed & concussionem Thoracis, Pulmonum, ac Pleuræ inferunt, quibus in principio dolor intenditur, & mala hæc exasperantur, ut rectè observavit GABELCHOVERUS *C. 2. Cur. 93.* Ideò simus cauti, ne Expectorantibus nimis maturè usurpatis exasperetur Morbus, & intendatur Inflammatio; ac proin saltem in Incremento ac statu Expectorantia dissolventia usurpemus. Et hæc *inter remedia, quæ Sputi Coctionem aut Suppurationem Inflammationis faciunt, malim*, dicit LINDANUS, *Decocta pectoralia, quàm Syrupos & Saccharata. Nobilissimum pectorale habemus in Liquiritia & in passulis. Saccharum malè pectoralibus additur; nam constat, omnia dulcia, & Mellita facilè acescere in Ventriculo, cui nil inimicius, quàm illud sylvestre Acidum. Præscribantur autem Radices & Herbæ pectorales, sed omittantur semper ista dulcia, nec credatis, gaudere pectora dulcibus; gaudet equidem Insipidis, & quæ non habent qualitatem excedentem, non dulcibus extremè, ut Saccharum. Liquiritia igitur convenit, quæ tamen in pauca quantitate sumenda, cavendo ne uratur: tunc enim prava, & acris fit.*

V. *Opia-*

Digitized by Google

V. *Opiata* non negligenda sunt in *Cura* harum Inflammationum, sed *usurpentur* saltem *in principio & Incremento*, saltim ad suffocandam nimiam Morbi vim, & sistenda pathemata dolorosa, qua ipsa quoque ad corrigendam materiæ expuendæ cruditatem, adeoque eandem coquendam seu incrassandam multum præstare solent: vid. WEDELIUS *opiol. p. 111. & 112. In statu* verò & *declinatione* vitanda sunt ne impediatur *Expectoratio*, atque materia cocta nimis pertinaciter sic inhæreat, id quod sine *suffocationis* periculo vix fieri potest; qualem observationem ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. pr. admir. observ. 115.* testatur. Solum *Papaver rhœas* ejusque *Flores* ceu optimum *specificum* in toto Morbi decursu locum habet.

VI. Benè observandum est, ut omnia, *quæcumque Ægri bibunt, calidè assumant*. Nil nocentius est in his affectibus, & quod magis exasperare eosdem solet, quàm *frigidus potus*, qui coctionem impedit, Excretionem remoratur, Tussim provocat, Inflammationem intendit; & lædendo pulmones respirationem difficiliorem facit, quæ omnia in *calido potu* contrario modo se habent. Est autem potus optimus *decoctum hordei & Liquiritiæ*, idque in toto morbi decursu; item *decoctum papaveris rhœados cum Syrupo Scabiosæ* aut *Violarum* aut *Capillorum Veneris*. In contagiosa seu maligna *decoctum Rasuræ Cornu Cervi crudi*, vel *cum vel sine Floribus Papaveris*, aut etiam cum *Sarsaparilla*, optimum est potulentum. Potui ordinario addatur Gelatina Dentis Apri, & Tinctura Florum Papaveris erratici, cum Sero Lactis parata, Julepis: hinc pro potu ordinario, imprimis si Febris ardens conjuncta, inserviunt Julepi, quos dedi in *Coll. Formular.*

Vel

℞. *Flor. papav. errat.* M. i.
Violar. M. ß.
Irror. c. s. q. *Spiritus Nitri dulcis*.
Infunde in s. q. *decocti priap.* vel *Cornu Cervi*;
Stent in loco calido horis aliquot.
Colat. ℔iß. adde
Syr. Flor. papav. errat.
Violar.
Scabios. an. ℥i.
M. S.
Julepus Refrigerans, & Dissolvens.

Præmissa igitur vel omissa Venæsectione progrediendum statim est ad *specifica Pleuritica*, sanguinem stagnantem dissolventia, sudorem prolicientia, Inflammationesque erysipelaceas sistentia; circa quæ notandum, quòd eadem sint, quæ in *dysenteria & angina* alias locum habent, uti rectè loquitur, & experientia comprobavit HELMONTIUS: Deinde, quòd omnia ea *Specifica*, quæ conveniunt in *Pleuritide*, etiam convenientissimè in aliis quibusvis internarum partium Inflammationibus à causa interna enatis, ut faucium, stomachi, Intestinorum &c. prosit, cùm omnes ejusdem sint naturæ sæpius erysipelaceæ. *Appropriata* talia remedia in Pleuritide ex Regno Vegetabili sunt papaver erraticum, Flores Acaciæ nostratis, Bellidis rubræ, Rosarum rubrarum, Chamomillæ, Carduus benedictus, Carduus Mariæ, Papaver album, Taraxacum, Scabiosa, Pimpinella, Ulmaria, Hedera terrestris, Chærefolium, Radix Bardanæ, Eryngii, Semen Cardui benedicti, Cardui Mariæ, Papaveris albi. Aquæ destillatæ istorum simplicium, in specie *Aqua Florum Acaciæ*, *Aqua florum papav. rhœades*, & *aqua florum Chamomillæ*, *hyssopi*, & similes; singulatim præ cæteris omnibus hæc tria, *papaver rhœas*, *Carduus benedictus*, & *Mariæ*, quocunque modo usurpata, nunc simplici, nunc repetita vice, expectando sudorem, sunt optima, exque his parata; ut Aqua, Syrupi, Tinctura, Pulvis Florum, succus & Conserva horum, sunt convenientissima. Usum hujus decantatum habet VALERIOLA *lib. 5. observ. 5. & 10.* Item ex Sem. Cardui ben. & Mariæ fiunt Emulsiones cum aliis, quæ in Cura Pleuritidis sunt elegantissimæ: v. g. præscribantur Emulsiones, quas dedi *in Colleg. formular.*

Vel

℞. *Sem. Card. ben.*
Mar. an. ʒii.
Papav. albi (ratione doloris) ʒi.
Cum s. q. *aquæ Chærefol. Card. bened.* & *Flor. papav. errat.* f. Emulsio:
adde
Dent. apri præpar. vel *maxill. Lucii pisc.* ʒi.
aut an. ℈i. ad ʒß.
Antimonii diaphor. ℈i.
M. edulcoretur parum.
D. S.
Emulsio Confortans contra Pleuritidem.

Subinde hauriatur expectando sudorem: mihi expertissima est in desperatis casibus. Vel

℞. *Sem. Card. ben.*
Mariæ an. ʒiii.
Cum s. q. *aquæ Chærefol.* vel *Card. bened.*
F. Emulsio: adde
Lap. Cancr. præp. vel *maxill. Luc. pisc.* ʒi.
Antimonii diaph. ʒß.
Edulc. *cum syrup. papav. simpl.* D. S.
Emulsio Leniens contra Pleuritidem.
Item.
℞. *Aquæ ulmar.* vel *Chærefol.* ℥iii.
Bezoard. mineral. gr. xii. vel xvi.
Syr. flor. papav. errat. ℥iß. ad ℥ii.
M. D. S.
Potio contra Pleuritidem.

Subsistimus adhuc in Materia Medica, Pleuritidi curandæ dicata, & præter Papaver rhœas, Carduum benedictum & Mariæ; etiam prodest Chærefolium, ejusque Aqua destillata, utpote aliàs satis decantatum ad sanguinis Grumos quoscunque resolvendos. A multis laudatur Radix Bardanæ, Succus Scabiosæ, & præ cæteris succus Taraxaci seu Dentis Leonis, item succus Pimpinellæ seu Sanguisorbæ. Quoad *Succum Taraxaci*, cum hoc egregiam & expertam præscribit *mixturam* BARBETTE *in sua praxi l. 3. cap. 1.* Compositio hæc est:

℞. *Succ. Tarax. depur.* ℥I.
Aqua Plantag.
Rosar. an. ℥ii.
Prophylact. ʒß.
Ocul. Cancr. crud. cont. ʒß.
Syr. papav. errat ℥iß.
Misc. in phiala.

Loco Aquæ Prophylacticæ sumi potest Acetum destillatum. Hac mixtura sola Mulierem periculosa Pleuritide laborantem liberavit, Cochlearia aliquot hauriendo singulis horæ quadrantibus.

Ad hujus imitationem concinnior erit sequens Formula:

℞. *Aquæ Card. ben.*
Chærefol. an. ℥iß.
Theriac. ʒvi.
Succ. Tarax. depur. ℥i. ad ℥iß.
Lap. Cancr. præp. ʒiß.
Syr. papav. errat. ℥iß.
M. D. S.
Potio Dissolvens contra Pleuritidem.

Mixturam sumat Æger quovis quadrante horæ, 2. cochlearia, operationem ejus mirabimini.

Post succum Taraxaci est imprimis decoctum Eryngii.

Quod ad *radicem* verò *Bardanæ*, CASTRO *Veronensis* cum summa copia grumosi sanguinis, per sputum intra biduum rejecti, absque Venæsectione curavit Pleuritidem: primo *externè* applicando, & singulo bihorio renovando Lintea duplicata cum *Spermate Ranarum* non destillato, sed per se servato, applicando, & ita per biduum continuando, hoc enim est singularissimum Remedium ad quascunque Inflammationes compescendas, si applicetur. Secundò *internè* Radice Bardanæ seu Lappæ majoris Vere collectæ crescente Luna, Autumno vero decrescente Luna.

Servantur Radices, ac in umbroso loco siccatæ & pulverisatæ dantur dosi Cochlearis 1. in vitro generosi Vini; vel *decoctum Bardanæ* ritè paratum ceu appropriatum sudoriferum Pleuropneumonicis convenit.

Pertinet huc ratione salis volatilis Lignorum, *Fuligo furnorum*, quæ est nobile Specificum Pleuriticum D. HORSTII *Junioris*, dum *Fuliginem* benè tritam lavat sæpius cum *Aqua Florum Sambuci*, exsiccat, & ita pulverisat: hujus Pulveris ita præparati dosi ʒß. ad ʒi. in *Aceto Sambuci* vel *Infuso papaveris rhœados*, vel Aqua specifica quadam, propinat expectando sudorem: Sic Pleuritidem sævam *pulvere Fuliginis camini* ad ʒß. in *Aqua Cardui bened.* die septimo curatam habet RIVERIUS *Centur. 2. observ. 79.* Laudantur quoque *Flores Buxi*; de quibus vide RIVERIUS *pr. l. 7. cap. 2. spiritus Tartari*, *Fuliginis*, &c.

Ulteriùs quoque *Priapi Ceti*, *Cervi* & *Tauri* ceu singularia Remedia à quibusdam ad Pleuritidem commendantur, quorum rasorum vel pulverisatorum, præ reliquis tamen Ceti, ad ʒi. in Aqua specifica assumitur; aut ex iis paratum *decoctum*, ceu corpus Juleporum, cum aliis permiscetur & optimè propinatur. Hinc & BARTHOLETUS in Peripneumonia & Pleuritide Maligna *Rasuram Priapi Tauri* commendat; cui tamen reverà Ceti & Cervinus præferendus.

rendus, aut alia Alexipharmaca ordinari possunt.

Conveniunt ulterius partes Animalium duræ, *Sale volatili* turgidæ, Acidum sanguinis imbibentes, præsertim in principio, & multo magis exinde parata *Salia volatilia* & *Spiritus urinosi*, mediante sudore faustissima Remedia, qualia sunt Lapilli Cancrorum, Dens Apri, Castoris, Maxillæ Lucii piscis, aut quælibet Ossa Lucii piscis, Lap. Carpionum, Percarum, Tali Leporis, Corallia rubra, hincque alia genera *Marina*, ut & Cornu Cervi & Ebur. Ex quibus speciatim *Dens Apri* & *Ossa Lucii piscis*, *Lap. Carpionum*, & *Percarum*, uti cætera *Marina* primas tenent, utpote quæ per se a ℈i. ad dr.ß. vel ℈ii. præterpropter in convenienti Vehiculo insigniter commendantur ad pleuritidem. Commodè etiam propinantur in Emulsionibus: & in specie sal volatile Maxillarum Lucii piscis primatum ducit, tam in Maligna, quàm Benigna Pleuritide. Loco hujus Salis volatilis tamen etiam Salia volatilia alia substitui possunt, uti & *Pulveres Antipleuritici* compositi *Augustanorum*, *Mynsichti*, *Ludovici*; *Wedelii*, Trag. Antipleuritica HARTMANNI *in Praxi Chym.* Porrò in *Sanguine Hirci* legitimè præparato expertissimum Remedium est contra Pleuropneumoniam, ad dr.i. propinatum in Aqua appropriata. Methodum parandi hunc legitimam beneficio abscissionis Testium ex Hirco, videb. descriptam apud HELMONT. *Tr. Sextuplex Dig.* §. 75. & hinc à ZWELFFERO: quod si ab ejus usu non statim sequatur sensibile levamen, repetatur aliquoties, idque faciendum mox in Principio, antequam facta sit Suppuratio; facta enim Suppuratione frustra adhibetur Remedium. De hoc Sanguine, ut & *Dente Apri*, vid. TACHENIUS *Morb. Princ. p.* 126. Pariles virtutes habet *Sanguis leporis* ritè collectus, si nempe Lepus, à Canibus in venatione captus, vivus stranguletur laqueo, ut sanguis in unum confluat & grumescat, aperitur postmodum, & sanguis in fumo siccatur. Dosis est a dr.ß. ad dr.i. Vid. quæ dixi de *Dysenteria Sect.* 9. *Cap.* 3. *Artic.* 1. Huc quoque pertinet Bezoar German. seu Ægagropilæ (X). His adnumeranda *Stercora Animalium* Sudorifera & Antipleuritica vi pollentia quæ hic non sunt negligenda, quoniam mirè conveniunt in Cura Pleuropneumoniarum. Præ ceteris expertum est præsertim apud Anglos, *Stercus Equinum* masculinum, si scilicet Pila una Stercoris hujus recens excreti haustui potus ordinarii infusa, aut cum Vino, vel aqua papaveris erratici macerata & subacta, probè exprimatur, & succus iste expressus propinetur mox in principio, & quocitiùs, eò meliùs, expectando sudorem, & quoties opus fuerit repetendo: *Conferatur* WILLISIUS *Pharm. Ration. Part.* 2. *p.* 181. & 209. *du* HAMEL *de Affect. Corp. pag.* 310. & HELMONT. *de Febribus.* Huic non cedit *Album Græcum*, & *Pulvis Stercoris Colambini*, à dr.ß. ad dr.i. in Liquore convenienti propinatus, quem Pulverem Secretum Magnatum ad curandam Pleurisin PANAROLLUS *Cent.* 4. *Observ.* 24. Affirmat: Aut maceretur hoc Stercus cum *Aqua Papaveris rhœados*, & hinc facta expressione propinetur. Ab aliis admodùm extollitur *Stercus Ovillum*, nempe recipiunt Stercoris ovilli Pilas, subigunt in Mortario cum Aqua Papaveris erratici, vel Cardui benedicti seu scabiosæ, & exhibent statim in initio: quod facit LINDANUS, & vocat nobile Medicamentum: *Nam*, dicit, *præstat id ob Sal nitrosum volatile quasi ammoniacale*; *Habent enim stercora copiosum Sal ammoniacum.* Porrò multum convenit quoque *Sperma Ceti* à dr.ß. ad dr.i. in Vehiculo calido assumptum; Nam hoc ad Sanguinis Grumos dissolvendos conducere in professo est; hinc etiam usu *Spermatis Ceti cum Castoreo misti* curavit Pleuritidem ex suppressione Mensium natam TIMÆUS *von Guldenklee in cas.*, imprimis si ex Terrore subitò menses fluentes supprimantur, & ita Pleuritis oriatur.

Denique quoad *Regnum Minerale*: excellit imprimis *Spiritus Nitri dulcis*, seu potiùs *Spiritus antipleuriticus*, imprimis ubi urget Æstus febrilis; magis tamen sic convenit, dum nempe Spiritus Vini digeritur & cohobatur aliquoties à Specificis Antipleuriticis, postmodum hic Spiritus subtiliori Vegetabilium substantia imprægnatus, loco spiritus Vini simplicis miscetur cum parte dimidia spiritus Nitri invicem, digeritur, & cohobando destillatur: egregium dat spiritum Antiplentiticum, cujus dosis dr.i. ad dr.ii. in Aqua cardui benedicti, vel alia appropriata; expertum est Remedium in Pleuripneumoniis; sudorem movet, Inflammationes solvit, & simul expectorationem promovet, Febresque sistit, qui aliàs in omnibus Inflammationibus internis satis commendatus. Loco hujus paratur à quibusdam non inconcinne *Tinctura Bezoardica*, recipiendo loco *Spiritus Vitrioli Spiritum Nitri*, & ita ulteriùs lege Artis procedendo: nobile est Remedium ad ʒi. in *Aqua appropriata*, has Inflammationes sudore mediante levans.

His adnumeratur *mixtura simplex*, *sulphur*, ejusque *flores*, qui optimè pariter conducunt, & non ultimum Remedium dant in Pleuritide à ʒß. ad ʒi. vel solum, vel cum aliis: conf. WEDELIUS *loco alleg.* Hinc quoque *Pulvis Pyrius* egregium Remedium est contra Pleuritidem, ad ʒi. repetiti, vicibus propinatus, tam Nitri, quàm sulphuris ratione. Pertinent huc quælibet *Sulphurea Antimonialia fixa* sudorifera, & hinc etiam *Cinnabaris Antimonii*, *Antimonium Diaphoreticum*, *Bezoardicum Minerale*, *Martiale*, *Bezoardicum Solare*, *Antimonium solari irradiatione calcinatum*; sub qua calcinatione & pondus augetur Antimonii, & singularissimam vim alexipharmacam acquirit: Sub qua operatione multum est reconditum. Pertinent huc *Pilulæ Antipleuriticæ* BARTHOLETI, quibus nullum præstantius Remedium inveniri asserit *l.* 5. *de Dysp. c.* 3. *p.* 451. Compositio est hæc:

℞. *Extr. Flor. papav. rhœad.*
Malv. arb. rubr.
Visci querc. an. dr.iß.
Ras. Dentis apri,
Corn. Rhinoc. an. dr. ii.
Maxill. Lucii pisc. dr.iß.
Cort. intern. avell. dr.i.
Anod. Mineralis, vel *Nitri antimoniat.* dr. ß.
Mag. corall. dr. iß.

Cum Tinctura seu *succo densato scabiosæ* f. Pasta.
Dosis ℈i. cum *aqua Flor. Papav. errat.*, vel etiam *cum olei amygd. dulc.* unc.ii.

Quod ad *Formulas* huic scopo applicandas, præter *Emulsiones* & *Mixturas* supra dictas:

℞. *Aquæ Charefol.*
Card. ben. an. ℥iß.
Maxill. Lucii pisc. vel *Lap. cancr. prep.* vel
Antimonii diaphor. dr.ß.
Sal. vol. Maxill. Luc. pisc. gr. xvi.
Laud. Opiat. gr. ii.
Syr. scabios. unc.iß.
M. D. S.
Mixtura Discutiens cochleatim sumpta.

Vel

℞. *Aqua Charefol.* vel *Papav. errat.*
Pl. Sambuc. an. unc.iß.
Maxill. Luc. pisc. dr.i.
Sal. vol. carand. vel *Cornu Cervi* gr.xii. ad xv.
Laud. Opiati gr.ii.
Syr. Flor. papav. errat. vel *alius appropr.* dr.iii. ad unc.i.

M. pro tribus dosibus, aut capitur cochleatim semper benè agitando: D. S.
Mixtura Dissolvens.

Vel

℞. *Aqua Papav. errat.*
Scabios. an. unc. i.
Antimonii Diaph. ℈i.
Sal. vol. Maxill. Luc. piscis gr. xiii.
Laud. Opiat. gr.iß.
Syr. Papav. errat. unc.ß.
M. D. S.
Mixtura Discutiens pro una vice.

Vel

℞. *Aqua flor. Acac.*
Card. Mar.
Charefol. an. unc.ß.
Pulv. Antipleur. Aug. ℈i.
Antimonii Diaph. ℈ß.
Laud. opiat. ferment. gr. i. ad iß.
Syr. Papav. errat. dr.iii.
M. D. S. ut anteà.

(X) Ægagropila *ab* Ægagros, Rupicapra, (*αἴξ αἰγὸς enim est* Capra *&* ἄγριος agrestis) *&* pila: *est enim pila, vel globulus ex flocculis laneis confectus, in Ventriculo primo vel secundo Rupicaprarum occurrens, cujus interior substantia fibrosa & filamentosa est, cortex verò sæpe coriaceus, nonnunquam lignosus, raro in crustam lapideam abiens. De Ægagropilis dissertationem edidit* Velschius. *Pilas has in Ventriculis Vaccarum, ex pilis obliguriente lingua è propria cute divulsis ac deglutitis compactas, ac crasso ventriculorum glutino in coriaceam substantiam facessente superinductas, non semel deprehendimus.*

Vel

℞. *Aquæ card. mar.*
Cherefol.
Papav. errat. an. ℥i.
Spiritus Theriacal camph. ʒiii.
Lapill. cancr. præpar. vel *Dent. Apri fine igne*, vel
Antimonii diaph.
Maxill. Luc. pisc. an. ʒß.
Sal. vol. Maxill. Luc. pisc. gr. xii. ad xv.
Laud. Opiat. ferm. gr. iii.
Syr. Papav. errat. aut *scabiof.* ʒvi. ad unc. i.
M. D. S. ut antea.

Vel

℞. *Dent. Apri prep.* ℈ii.
Sang. Hircin. prep. ʒß.
Laud. Opiat. laug. gr. ii. vel iii.
M. pro Pulvere:
Divid. in tres part. æqual. S.
Pulvis Dissolvens.

Vel

℞. *Maxill. Lucii pisc.* ℈i.
Sal. Card. ben. ℈ß.
vol. Dent. Apri gr. v.
Laud. Opiat. gr. iß. M. f. Pulvis
S. ut antea.

Vel

℞. *Sang. Hirci prep.* ℈i.
Bezoard. Mineral. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. i.
M. f. pulvis.
div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis dolorem sedans & dissolvens.

Vel

℞. *Maxill. Luc. pisc.* vel *pulv. antipleur.* ʒß.
Sal. vol. Cornu Cervi vel *Maxill. Luc. pisc.* gr. vi.
Laud. Opiat. gr. iß.
M. f. Pulvis in principio & incremento; S.
Pulvis dissolvens.

Vel

℞. *Arcan. duplicat.*
Succin prep. vel *Flor. sulphuris* ana gr. xv.
M. f. pulvis in pleuritide cum Febre acuta.
D. S.
Pulvis Refrigerans.

mox Dolor & calor remittunt, & materia cocta sine ulla difficultate commodè rejicitur.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈i.
Antimonii diaph. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis calorem sedans.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ʒß.
Maxill. Luc. pisc.
Antimonii Diaph. ana gr. xv.
M. div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis Alterativus.

Vel

℞. *Mixt. simpl. ritè parat.* vel *Tinctura Bezoard.* ʒi.
Spiritus Cornu Cerv. efferat. ʒß.
Eff. Opii tartarisat. ℈i.
M. pro duabus dos. S.
Mixtura sudorifera.

Vel

℞. *Spiritus theriach. camphor.* ʒiii.
Eff. Croci ʒi.
M. D. S.
Essentia discutiens, & leniens: 50. usque ad 60. guttæ pro 1. dosi.

Pro meliori confirmatione dictorum, notanda venit *Observatio* in Muliere plebeja 42. annorum, ad quam pleuritide gravissima & jam desperata laborantem die demum septimo decubitus sui vocabar: aderat Tussis gravis, excretio viscida, nonnihil sanguinolenta, dolor in latere dextro, qui priùs fuerat in sinistro, palpitatio Cordis, sudor frigidus in peripheria Corporis, summa debilitas, Pulsus quinta qualibet vice intermittens, omni momento suffocanda videbatur, Sitis clamosa, Vox rauca. Huic præscripsi sequentem potionem.

℞. *Aquæ Papaver. errat.*
Card. ben. an. ℥ß.
Maxill. Luc. pisc. prep. ʒi.
Salis vol. Maxill. Luc. pisc. gr. xii. ad xv.
Laud. opiat. ferm. gr. ii.
Syr. scabiosa ʒiß.
M. f. Potio.

Quæ exhibita fuit cochleatim, & exinde superveniente copioso sudore mirabile levamen omnium symptomatum percepit: continuato etiam hujus Mixturæ usu, successivè convaluit.

Interim ut *Expectorationem* Materiæ viscidæ quæ cum tussi superarat, meliùs promoverem:

℞. *Aquæ scabiof.*
Hyssop. ana ℥iß.
Spiritus Sal. Ammoniaci an. ʒiß.
Syr. Scabiof.
Violar. ana unc. ß.
M. D.

Cepit cochleatim.

Cùm egregiè quidem & copiosè viscida rejiceret, tamen de *Anxietatibus* repetentibus, ut & *Doloribus* intensè recrudescentibus, denuò conqueri cœpit, cum *Respirationis difficultate*, ob id missis expectorantibus ad Sudorifera interna accessum feci: Ergò conscripsi:

℞. *Aquæ Flor. Papav. errat.* ℥iii.
Lapill. Cancr. prep. ʒi.
Sal. vol. Maxill. Luc. pisc. gr. xv.
Laud. opiati ferm. gr. iß.
Syr. Scabiof. ʒ.ß.
Misc. f. Potio.

Usurpabatur repetitis vicibus cum copioso sudore & successu. Item

℞. *Aquæ Flor. Papav. err.*
Card. ben. ana ℥iß.
Lapill. Cancr. prep. ʒi.
Salis vol. Max. Luc. pisc. gr. xv.
Laud. opiat. gr. ii.
Syr. Flor. Papav. errat.
Scabiof. ana ʒvi.
M. pro potione.

Pro dolore punctorio leniendo externè simul ordinabam:

℞. *Ung. dialth.* ℥i.
Olei amygd. dulc. ʒß.
destillat. cumin. ℈i.
Camph. gr. ix.
M. f. Linimentum.

Quod calidè illitum crebro lateri dolenti optimè profuit. His continuatis per Dei gratiam sanata fuit. Sed cùm adhuc Ægra copiosa viscida tussiendo rejiceret, pro reliquiarum harum evacuatione *succus Raphani* recèns paratus *cum saccharo* per copiosam sputi excretionem optimè contulit. Sed cùm curata, nihilominùs tamen adhuc Tussim humidam, difficilem nonnihil Respirationem & alia pateretur symptomata, adeoque metus subesset de Phthisi Pulmonali imminente; ob id

℞. *Cherefol. rec.*
Heder. terrestr. rec. ana q. v.
Concisa coq. in *Cerevisia*.

Assumit mane & vespeti calidè bonum haustum, continuavit aliquandiu, benè profuit, & hoc phthisin etiam impedivit.

Supervenerunt tamen adhuc *sudores nocturni* continui pleno rivo emanantes, emacientes & debilitantes insigniter: Pro his tollendis præscripsi.

℞. *Antiheff. Pot.* gr. xv. ad ℈i.
Laud. Opiat ferm. gr. iß.
M. pro pulvere,

Assumsit omni vespere vel ante cœnam, sed moderatissimam, sub introitum lecti, hunc pulverem: cum aliquoties sumsisset, præsentaneam opem sensit, & penitus convaluit.

Sic Viro ætatis consistentis gravi pleuritide correpto, cujus Pulsus cum semper post tres pulsationes intermitteret præscripsi octavo demum die vocatus sequentem potionem:

℞. *Aquæ Flor. Papav. errat.*
Scabiof. ana ℥ß.
Antimonii Diaphor. ʒß.
Syr. Nicotian.
Scabiof. ana ʒvi.
Spiritus Nitri dulc. q. s. pro grato sapore.
Misc.

Potionem hanc bis usurpavit, prima statim vice sensibile levamen exinde percepit; sed altera vice mirè recruduit Morbus (*sicut alias sæpeiùs Potiones cum salibus volatilibus magis proficuas observavi, quàm haec cum spiritu nitri dulci, unde Pleuriticis nonnisi præmissis sudoriferis volatilibus præscribenda*) ut moribundus videretur omnibus, & semper quidem

dem circa vesperam Morbus recrudescebat, præcedente *gravi rigore*, insequente vehementissimo *calore*, sub quo & *delirus* & summe *imbecillis* evadebat, unde 10. die præterpropter præscripsi:

℞. *Sem. card. bened.* ℥iii.
Cum *aqua papav. errat. & scabios.* q. s.
F. Emulsio: adde
Maxill. Luc. pisc. ℈ii.
Sal. vol. earund. gr. xii.

Miscendo f. Potio, quæ edulcorabatur *sacchare*.
Assumpsit cochleatim, mirè profuit.

Reliquias expurgandas jussi *succo Raphani cum saccharo* pro Expectoratione, sed hujus continuo & nimio usu *Diarrhœam* & quasi *Lienteriam* incurrit: hinc

℞. *Spiritus Nitri dulc.* ʒiii.

Usurpabat pro dosi 30. ad 50. usque gutt. bis in die, & benè consuluit.

Sed propter *calorem* vesperi recurrentem, *sudorem nocturnum* copiosum, & *tussim* continuam, sequentes præscripsi Pulveres:

℞. *Antihect. Pot.*
Flor. sulphuris ana ʒß.

Mista pro duabus dosibus continuavit aliquoties.

Item

℞. *Aqua Papav. rhœad.* ℥iiß.
Antimonii Diaphor. ʒi.
Syr. Flor. Papav. ℥ß.
Spiritus Nitri dulc. q. s. pro grato sapore.
D. S.
Potio confortans & refrigerans.

Melancholico cuidam Peripneumonia laboranti cum dolore gravativo pectoris, difficili respiratione. & capitis atque Oculorum dolore, præscripsi sequens in incremento Morbi:

℞. *Conserv. heder. terr.* ʒi.
Antimonii Diaphor. ℈ß.
Sal. volat. succin.
Bals. Peruv. ana gr. v.
M. cum *syr. scabios.* & F. Bolus.

Cùm citra manifestam causam aliquot noctes insomnes duceret;

℞. *Cons. flor. Borrag.* ʒi.
Cons. alkerm. gr. xv.
Sal. vol. succin. gr. iv.
Laud. opiati gr. iß.
Cum *syr. Papav.* F. Bolus.

Ordinabatur etiam spiritus Sal. Ammoniaci, cum spiritu Carminativo mistus.

Hisce remediis ritè adhibitis & subinde reiteratis, si non succedat per Inflammationis discussionem, adeoque Diaphoresin & sudores, legitima morbi solutio, *promovendum erit sputum*, & adjuvanda materiæ intra pulmones partesque vicinas congestæ alteratio seu *Coctio*, & hinc *Expectoratio*, utpote quæ tunc ordinatiò naturaliter supervenire solet. Hic conveniunt alias nota, in principio quidem *temperantia* Sputi acrimoniam, idque *incrassantia*; Postmodùm verò, quando sputum album, crassum, & viscidum emittitur, usurpentur *attenuantia*, *incidentia*, & *expectorantia*.

Ad promovendam sputationem prosunt potiùs *decocta Pectoralia*, quàm syrupi aut Linctus Pectorales, quoniam minùs perferunt tales Ægri Saccharata. Convenit ergò in principio Decoctum Hordei cum radice Glycyrrhizæ, Helenii, Scabiosa, cum syrupo Violarum, de Jujubis, de Tussilag. Papaveris, &c. Item Decoctum & Rob Passularum, decoctum Helenii, Scabiosæ, Violarum, Polypodii, Veronicæ, Salviæ, Tussilaginis & Papaveris erratici, aliaque similia temperata, ad *materiæ*, ut vocant, *Coctionem*; egregiè enim temperant acres succos, & Expectorationem blandè promovent: Cùm verò copiosius sputum apparere incipit, usurpandum venit *decoctum hyssopi* cum *melle rosaceo* ad promovendam meliorem excretionem materiæ. Ad coctionem quoque si quid aliud, imprimis facit *Oleum seminum Lini*, & hinc *Oleum amygdal. dulcium*, sed recenter expressa, tam à Veteribus quàm modernis Practicis, Experientia duce, laudata: Nempe TACHENIUS alicubi spiritum Vini camphoratum cum ana Essentiæ Croci, cum Oleo Lini vel amygdalarum dulcium datum, raro fallere asserit;

Vel

℞. *Olei Lin. rec. expr.* ℥iii.
Syr. Violar. unc. iß.
Aqua hyssop. unc. iv. v. vel vi.

Dentur unc. ii. vel iii. pro dosi, aliquoties in die: S.
Potio solvens cochleatim.

Vel saltem Oleum Lini recens sine igne extractum, cum Saccharo mistum, & ita exhibitum egregiè confert:

Vel

℞. *Olei Lini* ℥ii. vel iii.
Miscetur cum *syr. scabios.* vel *aqua Card. ben.* aut *quocunque Vehiculo*.

Quò suos Pleuriticos egregiè restituit GESNERUS *in observ. & Epist.*

Sic PISO ceu expertum habet Oleum Lini ad unc. iv. cum Pulvere dentis apri ad dr. i. mistum, & ita propinatum, præsertim in principio: D. CAROLUS REIGERUS adhibuit Oleum Lini cum speciebus Dia-Ireos felici cum successu; vid. M. A. N. C. *ann. 4. obs. 7. p. 13.* Plura qui cupit de oleo Lini, vid. GABELCHOVERUM *cent. 4. cur. 68.* Hujus loco *Oleum amygdalarum dulcium*, sed recens, ab ℥iß. ad iii. in principio morbi propinatum crebriùs, egregium est, emollit, Dolorem lenit, expectorat, subducit alvum, &c. Confer. THONERUS & PLATERUS, quibus in usu fuit. Pertinet huc *Experimentum Quercetani & Bartholeti*, quod est *Pomum excavatum*, & dr. i. *Thuris repletum*, & ita ad ignem coquendum, hinc deglutiendum, aut cum unc. iii. aut iv. aquæ Card. ben. propinandum; hoc enim multos restituisse refert RIVERIUS *cent. 1. observat. 56.* & *C. 2. observ. 63.* Quidam Mastichen addunt: Quidam indunt ʒß. Thuris, & superaddunt simul ʒß. Florum Sulphuris, & ita coctum assumunt, & præstantissimum remedium esse dicit FONSECA *l. 2. cons. 85.* Aliàs quoque, ubi sputatio copiosior, prosunt spiritus Salis Ammoniaci simplex, anisatus & succinatus, Tincturæ Sulphuris. Conveniunt etiam Flores Assæ dulcis, seu ipsa Asæ dulcis probè pulverisata, & permista cum syrupo seu Conserva Violarum, syrupo de Tussilagine, Papaveris rhœados, & in specie de Jujubis, qui egregiè temperant acres Humores seu succos, & Expectorationem blandè promovent: id quod satis notum est.

Quòd si facta coctione fortiùs expectorandum sit, conveniunt *incidentia & Expectorantia* in specie sic dicta, v. gr. sæpiùs dictis postmodùm addendi sunt syrupi de hyssopo, de Erysimo, Nicotianæ ritè præparatus, de quo vid. EPIPHANIUS FERDINANDUS *hist.* 32. & 45. Mel rosatum, Sperma Ceti, spiritus Nitri dulcis, &c. Quibus omnibus tamen præfero *succum Raphani* recenter expressum, mirabiliter expectorantem. In specie *spiritus Nitri dulcis* moderata dosi dictis remediis additus multum ad expectorationem materiæ coctæ promovendam facit. Item *aqua mulsa* in difficili Anacatharsi per sputum, princeps est remedium, cui simul *specifica varia* ac *Pectoralia* incoqui possunt. Huc pertinent Potiones suprà annotatæ:

Vel

℞. *Aqua hyssop.*
Scabios. an. ℥iß.
Spiritus sal. ammoniaci anis. ʒi. ad iß.
Maxil. Luc. pisc. ℈ii.
Syr. Diacod. seu *Violar.* unc. i.
M. D. S.
Mixtura Pectoralis, cochleatim sumenda.

Vel

℞. *herb. Charef.*
Hyssopi,
Scabios. ana Mi.
Rad. Liquirit. unc. ß.
Enal.
Polypod. ana ʒvi.
Ficuum pingu. Num. vi.
Coqu. in s. q. Aquæ.
Colaturæ ℔iß. ad ℔ii. adde
Ess. Croci ʒiii. ad unc. ß.
Syr. Nicot. unc. ii. vel iii.
M. pro Potione maturante & expectorante.
S.
Potio Expectorans.

Inter symptomata Pleuriticos vexantia in toto Morbi cursu, præ cæteris nil magis urget, quàm *dolor* ille *punctorius*, *acutus*, mirè excrucians Ægros, Pro quo liniendo præter internum Laudani Opiati usum, conveniunt externè varia Anodyna & resolventia. In principio, uti dixi, applicatur *Sperma Ranarum* bono cum successu; Item *spiritus Vini camphoratus, aut crocatus* est egregius; CLAUDERUS *tr. de Balsam. Corpor. sal. ammoniaci* p. i. & *Ciner. Clavel.* ad p. ii. in aqua simplici vel aquis destillatis solutorum, in sedandis & sopiendis punctionibus pleuriticis admodùm commendat; Vel illinatur Linimentum suprà præscriptum, vel *Unguentum Pleuritic. Mynsichtii in armament. medico-Chymic. p. 485.* calidè applicetur; item Oleum Antipleuriticum PETRI

Digitized by Google

CASTRO, quod deſcribitur in M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 19. p. 29.* (Y)

Vel

℞. *Ung. Alth.* ℥i.
Olei Amyg. dulc. ℥ß.
M. D. S.
Unguentum Leniens.

Simplex eſt Unguentum, ſed expertiſſimum RULANDO & ZACUTO LUSITANO, cujus effectum pariter obſervavi, ſi ſingulis bihoriis aut trihoriis ad ſummum, loco dolenti illinatur, ad imitationem RULANDI. Addere ſoleo interdum *Olei deſtillati Cumini* ℈i. & gr. ix. *Camphoræ*, meliori cum effectu. Conveniunt Oleum Jaſminum, Seminum Lini, Chamomillæ, Hyperici, Anethi, Aranearum, Liliorum alborum, Papaveris, Hyoſcyami, Scorpionum, Florum Verbaſci, ſeptem Florum *Mynſ.*, Sevum Hircinum, Unguentum Pectorale, *Empl. de Meliloto*, de Mucilag., item Ireatum, & de Cumino, quod DECKERS *Pr. Barbete, pag. 78.* & 79. deſcribit; item *Emplaſtrum de Meliloto* cum Oleo Hyperici aut Chamomillæ aut Philoſophorum malaxatum; Oleum etiam Camphoræ excellens eſt, ut & Oleum Chamomillæ deſtillatum, & Oleum Ceræ, *Pinguedo Muris montani* (cui poſſe ſubſtitui arbitror Sevum Hircinum) eſt Experimentum PARACELSI, qui tale Medicamentum ordinat.

℞. *Pingu. Mur. mont.*
Olei Chamomill.
Roſar. ana ʒii.
Amygd. dulc. ʒi.
M. f. Linimentum.

Vel

℞. *Ping. Mur. mont.* vel *Apri* ℥i,
Olei Amygd. dulc. ℥ß.
deſtillat. Chamom. ʒi.
M. D. S.
Unguentum Leniens,

Vel

℞. *Pingu. Mur. mont.* ℥ß.
Olei Chamomill. ʒii.
Abſinth. ʒi.
deſtillat. Cumin. ʒß.
Croci ℈i.
Camphor. ℈ß.
M. F. Linimentum.
D. S. ut ſuprà.

Item convenit Balſamus Sulphuris terebinthinatus, & *Rulandi*, ſuperimponendo Emplaſtrum Dia-Sulphuris *Rulandi*.

Dicta applicentur tepidè, & imponatur deſuper Linteum craſſum, vel Lapis calefactus, ut meliùs penetret remedium; Item

℞. *Ungu. Dialth.* ʒvi.
Empl. Filii Zach. ℥ß.
Olei sept. Flor. Mynſ. ʒiii.
Hyoſcyam. expr. ʒii.
deſtillat. Aneth. ʒi.
Camph. ℈ß.
M. pro Unguent. Reſolvente:
D. S.
Unguentum Reſolvens.

Calidè illinantur aliquoties, repetendo deſuper Laterem calefactum.

℞. *Emplaſtr. de Melilot.*
Filii Zach. an. ℥i.
Cum ſ. q *Olei Verbaſci* f. Emplaſtrum Reſolvens.
D. S.
Emplaſtrum Reſolvens.

Succus Caulium ſeu Braſſicæ & ex eo paratum Unguentum à multis ſimpliciter eſt expertum: Sic factum Emplaſtrum ex ſucco Caulium cum Pulvere Cumini inſigniter commendatum eſt à GABELCHOVERO *Cent. 4. Cur. 68.* Sic etiam ex Pulvere Caulium cum Pulvere Cumini, Caryophyllorum, & Melle, expertum Emplaſtrum fit contra Pleuritidem BARTHOLETI. Quibuſdam ſingulare habetur *Emplaſtrum* ſubſequens, præmiſſis præmittendis, applicatum:

℞. *Picis naval.* ℥iß.
Sulphuris trit. ℥ß.
Cera flav. ʒvi.
Terebinth. clar. ℥ß.
Olei Chamom. q. ſ.
M. pro Emplaſtro.
D. S. ut ſuprà.

Præmiſſa Venæſectione, ſi opus eſt, & ſudoriſero, calidè applicetur.

Huc etiam pertinet ſtercus Gallinarum cum Oleo Chamomillæ, quod certè admirandas præſtat virtutes. *Fomenta* quoque parari ſolent ex Malva, Althæa, Flor. Sambuci, Meliloti, Chamomillæ, &c. quorum prolixam catervam apud Authores invenietis; e. g.

℞. *Herb. Chæreſol.*
Naſturt. hortenſ.
Fol. Hyoſcyam.
Flor. Sambuc.
Melilot,
Chamomill. an. M. i.
Cepar. ſub ciner. aſſat. ℥iii,
Farina Fabar.
Lupinor. an. ℥i,
Nid. Hirund. No. i.
Coqu. in ſ. q *Lact. ebutyr.* ad conſiſtent. Cataplaſmatis: adde
Camph. ʒi.
M. pro Cataplaſmate Reſolvente ac Maturante:
D. S.
Puls Reſolvens & Maturans.

Quòd ſi nec per ſudorem, nec per ſputi expectorationem deſinant Pleuropneumoniæ, ſeu quæcunque inflammationes Thoracis, neceſſe eſt, *ut ſucceſſivè ſuppurentur Inflammationes*, & ita in perfectum *abſceſſum* abeant; circa quem

1. *Suppuratio* promovenda.
2. *Abſceſſus* perfecti *ruptio* adjuvanda.
3. Abſceſſu aperto, partis ulceroſæ *mundificatio & conſolidatio*, ac ſimul *puris excretio*, inſtituenda.

Suppuratio hæc in pleuritide frequentiùs contingit, in qua nunc ſaltem Apoſtema colligitur *intra pleuram*, idque frequentiùs, nonnunquam ſimul ex parte *intra pulmones* iſtius lateris, idque rariùs: Nam hoc revera ſputo ſolvitur, dum illud ſæpiùs ſuppuratur. Semper tamen in Suppurationis hoc negotium ad utrumque reſpiciendum. *Pleuritis ſuppurata intra Pleuram*, nunc rupto abſceſſu intra cavum thoracis fluit, nunc intra ſaccum ex dilatata pleura colligitur. Probè hoc obſervavit LINDANUS, qui dicit: *Authores ſemper crediderunt, Suppuratione facta Pus infundi in cavitatem Thoracis atque Empyema fieri; Verùm ſæpè tantùm eſt collectio Puris in parte antè affecta, quod vidi in filia D. Piſonis, qua in Pleuritidem incidit, qua in Suppurationem tranſiit. Eacum Chirurgus Candela exploratoria exploravit altè. ſed inde nihil potuimus colligere: Nam Puella mortua cùm diſſecta fuerit invenimus Membranam, ſuccingentem Pleuram. dilatatam in immenſum Saccum, in quo ſubſidebat omnis Purulentia. Illud tamen magni Medici, hac de re conſulti, omnes eſſe putabant. Verùm hic fruſtrà fuit Paracenteſis facta, & miſerè obiit.* Ad *Maturationem* autem abſceſſus promovendam optima remedia ſunt Nicotiana, Hedera terreſtris, Chæreſolium & Scabioſa, quæ quatuor aliis ſuppurantibus omnibus præferantur; unde uſurpetur Syrupus de Nicotiana, de Hedera terreſtri, de Symphyto *Fernelii*, de Hyſſopo.

Externè verò ad ſuppurandum abſceſſum, ejuſque apertionem, conveniet Lac coctum cum Malva arboreſcente. & ita ſub forma Cataplaſmatis crebriùs impoſitum; mirè enim maturat & rumpit abſceſſum. *Fotus* etiam ſtercoris Aſinini, non minùs quàm ſtercoris Caballini, in Aqua appropriata vel Vino diſſoluti, facta jam ſuppuratione maturat & rumpit Apoſtemata: vel conveniet etiam *Emplaſtrum Filii Zach.* vel alia Emplaſtra externè applicata: Vel apponuntur *Cataplaſmata* ordinaria, ad maturationem & ruptionem abſceſſuum uſitata.

Ubi facta Suppuratio, opera danda, ut *abſceſſus rumpatur, & Pus evacuetur*. *Apertionem* abſceſſus factam *cognoſcimus* ex ſputione puris cum ichore plùs minùs cruento. Ut autem rumpatur ſeu aperiatur abſceſſus in tempore, optimum remedium eſt, ſi *Vomitus* aut *Sternutatio* excitentur, & patiens alta voce clamando de latere in latus ſe volvat. Optimum eſſet, ut, quoties certi eſſemus de maturato abſceſſu, *ſaltem perforentur ſpatia intercoſtalia*, cùm hoc ſecurè fieri poſſit, modò locus, in quo abſceſſus continetur, certè & exactè cognoſci poſſit, qui nonnunquam rubore, Tumore & dolore ad extra ſe manifeſtat. Neque enim in eo loco, quo

---

(Y) Oleum *hoc Antipleuriticum paratur ex incoctione Corticum Cucurbitarum longiorum in Oleo Olivarum: quod colatus, & per ſartaginem ignitam trajiciatur, deinde calidè & ſæpè applicetur. Hujus geminam eamque curioſam encheireſim legere eſt apud* Ephemerides Germ. *Anno 1. Obſ. 10. Expertum habemus in Praxi.*

Digitized by Google

quo in Empyemate, & Pure, jam in Thoracis cavitate collecto, sectio fieri solet, apertio instituenda; sed ex pondere, dolore & calore locus, in quo abscessus hæret, investigaodus, & intra duas costas leoiter aperiendus, &c. sed *cantè omninò precedatur*: Quæ apertio quoque in abscessu intra pleuram locum habet. *Siu iu Pulmonum quodam loco* simul suppuratio fiat, necessariò *Empyema* expectandum venit. FERDINANDUS *in Hist. Med.* 32. & 45. *Decoctum Tabaci* & illius post convenientem digestionem paratum Syrupum, necnon *Tabaci fumum*, ad rumpendam Vomicam suppuratorum seu Empyematicorum, & evacuandum pus, non potest sufficienter commendare. Et testor Deum, me anno elapso tantumnon à morte revocasse Mulierem, quæ jam erat per tres menses pleuritica & suppurata cum Febro Hectica, quæ ab istius *Decocti*, nempe Nicotianæ, assumptione per tres dies, & ab huius fumo accepto, tribus vicibus plus ℔vi. Puris albi, tribus diebus Tussi evomuit, & nunc est sana. *Decoctum* est hoc:

℞. *Fol. Tabac.* ℥i.
Bulliant in *Aqua dulcis* ℔ii. ad consumptionem medietatis, addendo in fine
Fol. Malva,
Branc. ursina,
Violar. ao. M. i.
Colentur, & cum *Sapa* misc., & detur calidiusculum pluries.

Fumus vero est:

℞. *Fol. Tabaci*;
Reponaotur in Cineribus adhue ignitis, & Fumus per Fistulam seu Embolum assumatur.

Cum quibus & *Terebinthina* usum subinde adhibuit.

Facta ergò Raptione abscessus, & poris in Thoracis cavum evacuatione, ad evacuationem hujus, *Vomitus* convenit. Ad *Ulcus* verò *Mundificandum* & *Consolidandum*, vel si aliæ partes anteà inflammatæ labem patiantur, præter remedia pus expectorantia, eadem ferè Medicamenta, imprimis ex *Nicotiana*, *Hedera terrestri* & *Charefolio*, sunt experta; quam Hederam terrestrem ejusque succum & syrupum LINDANUS præfert omnibus aliis remediis ad eurandos abscessus soppuratos; egregiè enim Apostema mundificat, & denuò consolidat, ne Æger in Empyema desperatum & phthisin incidat, Nam & Hedera terrestris, Germ. *Gunderman*, & Chærefolium sont Vulneraria, & in læsione partium inflammatarum, post Peripneumoniam residua, & exinde imminente phthisi, optimè conveniunt. Quibus spiritus seu Oleum Terebinthinæ, & eum eo paratus Balsamus Sulphuris terebinthinatus & anisatus, flores ejus & modicum Terebinthinæ, in specie in Vitello Ovi solutæ, & extractum Solphuris siccum, item syrupus Sulphuris *Willisii*, item Balsamus Peruvianus & huius tinctura commodè addi possunt. Sunt enim optimum Ulceris pleuritici mundificativum & consolidativum; vid. Colleg. LANGII *suprà Fabram cap. de Peripneumouia*.

Huc referenda sunt omnia ea, quæ *suprà Sect.* 17. *cap.* 1. *Artic.* 2. *de Phthisi Pulmonali* ex eorum Exulceratione monui, & etiam *iufrà Cap.* 2. *de Empyemate* monebuntur. *Potus* toto Morbi cursu sit Decoctum Hordei & Liquiritiæ, vel Decoctum Papaveris rhœados cum syrupo Capillorum Veneris. Convenit etiam potus Sulphuratus quicunque, secundùm HELMONTII hypothesin præparatus.

Et tantum de Pleuritide vera.

CURA PLEURITIDIS NOTHÆ.

Quoad *Pleuritidem Notham*: *Prima* ista, quæ est *ab Inflammatione* partium externarum, internis *Diaphoreticis*, ad quaslibet inflammationes suprà laudatis, & externis *Sacculis* ac *Fomentis discutientibus* levatur, nisi plethora aut ingens sanguinis stagnatio sanguinis missionem quoque urgeat.

Hiscè diebus occurrit *Juvenis Inflammatione sub Axillis* insigni correptus; facta post aliqualem suppurationem apertione, supervenit altero abhinc die inflammatio, quæ mediom pectus occupabat, com dolore ad tactum sensili, respiratione difficili, ita ut ferè erectus in lecto subsistere cogeretur. Erat *Pleuritis Notha primi modi* ex SENNERTO, quæ facilè curata fuit per Potiunculam ex *Lapillis Cancrorum* cum *acete destillato*, *suprà Artic.* 2. *ubi de Inflammatione in genere*, commendatam; quam bis usurpavit cum blando sudore.

Aliquando gravis *Pleuritis Notha secundi modi* occurrebat in alio, com dolore gravissimo punctorio:

℞. *Aqua Scabios.*
Card. bened. ana ℥iß.
Spiritus sal. Ammoniaci ʒiß.
Essent. Opii ʒß.
Corall. rub. prap. ʒß.
Syr. Scabios. ʒvi.
Misc.
Capiebatur cochleatim.

Anno 1675. *Catarrhus Epidemius* totam ferè Germaniam pervadebat, sub quo quidam gravi dolore punctorio in alterutro saltem latere maximè affligebantur, occupante spatia Costarum Notharum & à regione Spinæ Dorsi lumbari sursum anteriora versùs ad Sternum usque adscendente. Rejiciebatur in taliter constitutis quibusdam eruenta & viscida glutinosa, horrida, non tameo purulenta. Aderat simul in principio ardor intensus cum pulsu crebro, celeri, magnitudine & vehementia moderato, qui tamen, uti & Excretiones, doloribus cessantibus cessabant. In hac ratione Lymphæ acris peccantis, tanquam causæ materialis, Salina volatilia; ratione doloris verò, in quo Pleuritis Notha cum Vera certat, Opiata adhibebantur, additis Specificis in Pleuritide vera aliàs usitatis, adeoque profuerunt spiritus salis Ammoniaci, Dens Apri, Liquor Cornu Cervi succinatus, Tinctura Tartari cum Spiritu Salis Ammoniaci anisato, Sal volatile Lucii piscis, unde ordinabatur aliàs Mixtura:

℞. *Aqua Card. bened.*
Flor. Papav. errat. ana ℥iß.
Spiritus sal. Ammoniaci anis. ʒiß.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. Charefol. ʒiii.
M. F. Potio.
Capiebatur cochleatim.

Cuidam, qui vesperi circa Costas ootas doloribus pungitivis eum intensissima Pectoris angustia, Æstu magno adjuncto, Pulso magno, præcedente frigore, affligebatur, præscripsi:

℞. *Aqua Flor. Samb.*
Scabios. ana unc. iß.
Lap. Cancr. prap.
Dent. Apri prap.
Antimonii diaphor. ana ℈i.
Sal. vol. Maxill. Lucii pisc. (cujus loco etiam aliud substitui potest) gr. xii.
Laud. Opiat. ferm. gr. iii.
Syr. Card. ben. unc. ß.
M. pro Potione.

Mixturam hanc aliquoties in die hauriebat, & sudorem urgebat, unde altero mane magnam partem levabatur, reliquiis per sudorem & expectorantia sublatis.

Cæterùm Urinæ in hac pleuritide notha eraot crassæ, turbidæ, eum copioso sedimento, quod præcipitatum erat sub effervescentia ea Lympha & sanguine. Pro hoc scopo, Naturæ juvamen præstando, præmisso sudorifero, diuretica adhibebantur, inter quæ prævalebat tinctura Tartari, ratione Alcali fixi: v. g.

℞. *Aqua Mentha*,
Serpilli ana unc. iß.
Tinctura Tartari ʒii.
Spiritus sal. ammoniaci ʒß.
Syrup. Hed. terrestr. ʒvi.
M. f. Potio.

Capiebatur etiam hujus Misturæ loco tinctura Tartari cum dimidio vel tertia parte spiritus salis Ammoniaci, pro dosi 40. gutt. Arcanum quoque duplicatum *Mynsichti* die bis ad ℈i. propinavi, præsertim ubi Urinæ lateritiæ apparebant, pro quibus corrigendis proficuum erat: Insuper cum his internis pro doloribus mitigandis applicabantur exteroa, ubi tamen Litus & Unguenta oleosa, item Emplastra mucilaginosa nocebant, aut saltem nil juvabant, quia fortem pororum obstructionem procurabant; quin potiùs Fotus calidi sicci omnem spei paginam explebant, adeoque Ægri ad fornacem sedentes sensisse levamen dicebant, ubi præsertim blanda Frictio cum pannis calidis accederet. Quòd si verò Dolor anteriora magis affligeret, Sacculi tunc Avena impleti & calefacti loco dolenti, permutando subinde eosdem, impoocbaotur, ubi Avena quidem nil salutis promittere potuit, nisi quòd calorem fovere apta fuerit. Tandem quoque egregium erat illud Emplastrum, ex sale volatili Urinæ & Terebinthina constans; scilicet

℞. *Sal. vol. Urina* ʒiii.
Terebinth. unc. i.
Hæc mista in Mortario rediguntur in consistentiam spissiorem; quibus pro consistentia Emplastri acquirenda,

Digitized by Google

da, addebatur nonnihil *Empl. de Meliloto*, hincque inducebatur super *alutam*, & applicabatur absque sindone.

Restat unus adhuc scrupulus eximendus *circa Opii & Opiatorum usum* hoc loco allegatum: Scilicet posset horum usus esse suspectus, cùm impediat Naturæ motum in Lymphæ vitiosæ Expectoratione consistentem: nam uti ille Spirituum, ita quoque humorum motus sistit. Observavi quippe in Muliere, cui liquorem Cornu Cervi succinatum cum Essentia Opii præscripseram, conquestam fuisse ex hujus usu, *esse ipsi vaporosum quid circa Pectus*. Sciendum tamen, Opium scilicet non curare, sed saltem symptomata palliare, simul autem atrociora ex doloribus continuis imminentia præcavero; hinc quò commodiorem agendi occasionem accipiat Medicus, rectè usurpari poterit; & quidem in principio & incremento ejus usus semper convenit, quando nempe Tussis sicca & Febricula vesperi affligere solet; in statu verò Opiata in usum non sunt vocanda, quia jam tum collecta est materia mucosa.

Tertia Pleuritis Notha ab Acido acri intra Pleuram & musculos intercostales solitariè collecto, per *Diaphoretica*, *Salia volatilia*, *Opiatis* mixta tollitur, in specie *spiritu salis Ammoniaci anisato* cum dimidia *Essentiæ Opii* mixto, & propinato, expectando sudorem, & patiens meliùs se habuit. Egregiè quoque conducit Antimonium diaphoreticum cum Maxilla Lucii piscis, Dente Apri, & Opiatis propinatum: vid. M. A. N. C. *Ann. 3. Obs. 72.*

In *Pleuritide Notha*, quæ est à *Sero scorbutico*, *Diaphoretica* maximi usus sunt, quibus quamvis rariùs Venæsectio jungenda: vid. DRAWIZIUS *de Scorbuto Tit. 7.* potissimùm cùm per Hæmorrhagias Criticas illa interdum solvatur, v. g. Mensium fluxum, vid. RIVERIUS *c. 1. Obs. 47.* Imò in Scorbuto Antiscorbutica illis miscenda. Valent hìc etiam Sacculi ex Resolventibus, aut Unguentum, quod DRAWIZIUS *l. c. p. 252.* describit sequens:

> ℞. *Succ. Nasturt. aquat.* unc. viii.
> *Absinth.* unc. v.
> *Butyr. rec.* unc. vi.
> Bulliant lento igne ad consumptionem humiditatis: adde
> *Olei destillat. Succin. ubi non rectificat.* ʒß.
> *Chamom.* ℈ii.
> M. f. Linimentum.

Si à Flatibus hæc fuerit, Carminantia, Discutientia, atque Diaphoretica interna & externa conveniunt. Non rarò tamen Venæ sectione quoque opus esse testatur RIVERIUS *C. 3. Obs. 63.* & FORESTUS *l. 16. Obs. 42.*

Quod attinet *Pleuritidem Verminosam*, ea Medicamentis verminosam progeniem enecantibus curatur. Præ cæteris convenit Aqua Mercurialis seu Hermetica, parata ex Aqua Cardui benedicti, in qua agitatus fuerit aut aliquantum ebullierit *Mercurius vivus*; ubi subsederit Mercurius, decantata Aqua propinetur cochleatim: ita omnes *Vermes* certò interficit & exturbat, quibus ejectis affectus ipse cessat. Conf. RIVERIUS *C. 1. obs. 75.* Sic quoque phlegma & spiritus Vitrioli, item phlegma & spiritus Sulphuris in convenienti Vehiculo usurpatus, Vermes egregiè abigit: v. g.

> ℞. *Aquæ Violar.*
> *Card. bened.*
> *Portul.* an. unc. iii.
> *Syr. Hyperic.* unc. iß.
> *Spiritus vitrioli dulc.* gutt. vi. vel x. vel q. s. pro modica aciditate.
> M. D. S.
> Potio contra Vermes.

Hæc Mixtura capiatur cochleatim: haud tamen negligantur Diaphoretica interna, ac Resolventia externa.

ARTICULUS X.

De Inflammatione Hepatis, & inde orto Abscessu.

Ulteriùs inter reliqua Viscera *Hepar* etiam interdum & satis periculosè *Inflammatur*, quod ipsum inflammatum interdum abit & degenerat in *Abscessus*, totum ejus Parenchyma devastantes. Non enim tantùm in SCHENCKIO leguntur Exempla abscessuum in Hepate post Inflammationem, ubi totum Parenchyma suppuratum fuit; sed etiam imprimis FORESTUS egregium habet casum *l. 19. Obs. 10.* de Hepatis Apostemate, seu inflammatione in abscessu mutato, qui in *Ulcus* malignum & depascens, tandemque in *Gangrænam* lethalem abiit. Vocatur aliàs *hepatitis*.

C A U S Æ.

Rariores equidem sunt tales inflammationes: & in specie quoad *causas* agnoscunt easdem inflammationes Hepatis, quas reliquarum partium inflammationes; subinde tamen externa læsio, in specie contusio circa regionem hepatis & casus ab alto in Hypochondrium dextrum, disponunt ad hujus inflammationem; Item præter has nonnunquam Emplastra & Unguenta nimis calida hepatis ac stomachi regioni, ubi lobus hepatis hunc attingit, admota, hujus inflammationis causa sunt; uti etiam Cucurbitulæ hepatis regioni crebrò affixæ, non rarò hepatis inflammationem inferunt: Confer. HILDANUS *C. 7. obs. 46. & 47.*

D I A G N O S I S.

Quoad *Diagnosin*: Hepar esse inflammatum ex symptomatis adjunctis cognoscitur. Cantè autem considerentur omnia *symptomata*, quæ sunt admodùm diversa, dum inflammationem Hepatis comitantur; hinc circumspectus requiritur Medicus, prout nempe inflammatio est vel in parte hepatis gibba, vel convexa, vel prout eadem est in parte concava seu sima. Nam si inflammatio hepatis est in parte *gibba*, magis urgere ferè solent *symptomata Pleuriticis* simillima, seu quæ alias observari solent in Pleuritide Vera; si vero inflammata magis sit pars ejus *concava*, urgent magis *symptomata stomachi & intestinorum*.

Non facilè Hepar *inflammatur*, aut si inflammatur, Febris tamen & Æstus, ac cognata symptomata non adeò intensa sunt, quam pro ratione partis esse deberent, quia nempe hepar parvam habet Arteriolam. Jam verò in omnibus inflammationibus à sanguine arterioso magis, quàm venoso, intendi solent symptomata. *In genere* verò percipitur in omni Hepatis inflammatione dolor obscurus & tensivus ratione Membranarum, ac gravativus ratione Visceris, isque circa regionem hepatis in dextro Hypochondrio & ejus profundo, qui *sub suppuratione* punctorius plùs minùs evadere solet.

Equidem non rarò apparent dolores punctorii in Hypochondrio dextro, qui tamen nunquam sunt ex Hepate inflammato, falsèque dicunt: *Hepar pungere, aut nescio quid ibi esse corruptum*: Sed reverà tunc vitium *in Colo hæret*, ac vicinis partibus, quæ aptæ sunt, ut dolorem talem repræsentent. Adest simul in inflammatione hepatis mox *Febris*, nunc quidem magis acuta, ubi major est inflammatio, nunc verò minùs acuta, sed sæpiùs lenta, pro ratione circumstantiarum in eo inflammato observabilium, prout nempe inflammatio vel intensior, vel remissior, ac nunc profundas plùs minùs, nunc externas magis partes occupat: vid. FORESTUS *l. 19. c. 7. in Schol.* Nam perpetuò inflammationis magnitudinem vehementia Febris analogicè comitatur.

Quòd si *hepar inflammatum simul afficiat diaphragma*, cui per ligamentum latum firmiter est annexum, dolor ad Jugulum adscendens percipitur, quasi ad inferiora traheretur, præsertim dum vehementiùs Æger inspirat, idque propter pondus hepatis inflammati Diaphragmati mediante Ligamento lato alligati: Ob id Tussis arida seu inanis per intervalla affligit, & difficultas respirationis Ægros cruciat, necnon decubitus in latere affecto est difficilis, non secus ac in latere opposito, unde ferè supini jacent Ægri; Pulsus est frequens, celer, inæqualis &c. Adest simul sitis intensa, Anorexia, Lingua arida, calor mordax totius corporis; &c. Et in specie urgent hæc symptomata quasi pleuritica, si pars hepatis gibba fuerit inflammata: Sin verò hepatis pars cava laboret, præter suprà memorata symptomata generalia urgent in specie symptomata stomachi, singultusque frequens oboritur, & perpetuò ferè singultiunt Ægri, Vomitus Bilis subinde supervenit, interdum & Diarrhœa adest, item Nausea, Anorexia, & similia. Si verò pars gibba afficitur, acrior est dolor circa Cordis foveam, Decubitus in dextrum latus est difficilior, dolor ex pressura exacerbatur, tumor manifestus apparet, partes ad Jugulum dextrum sursum trahi, & symptomata cætera partes Thoracis apparenter affectas sequi videntur.

Cùm verò dicta symptomata sæpiùs in Pleuritide etiam adsint, ob id necesse est, *ut accuratè distinguatur Pleuritis vera ab inflammatione hepatis*, in specie cùm symptomata hæc multos fefellerint, & non pauca exempla prostent curata-

rum

Digitized by Google

rum Hepatis Inflammationum pro Pleuritide, aut saltem Pleuritidi similium. Eaempla jam nota prostant in GALENO, quæ videantur imprimia in VALERIOLA, HORSTIO, ZACUTO LUSITANO *lib. 2. med. princ. Hist.* 201. item conf. SCHENCKIUS *in observ. l.* 3. PANAROLLUS *pentec. 1. obs.* 37. & FORESTUS *l.* 29. *obs.* 12. Adeò ut referat AMATUS LUSITANUS, se observasse Jecoris Inflammationem cum Tussi & sanguinis screatu conjunctam, idque *cent. 4. obs.* 1. In specie, si Pleuritis circa Costas nothas deatri hypochondrii afflixerit, facillimè eum hepatitide confundi potest. *Signa* ergò *Distinctiva* sunt imprimis Dolor punctorius, qui in Pleuritide est longè acutior acerbiorque; parvus verò vel nullus in hepatis Inflammatione: Item Inspiratio in hepatis Inflammatione est difficilis, Easpiratio verò facilis, cùm utraque difficilia satis sit in Pleuritide. Ad hæc Tussis longè & vehementior & frequentior, eaque humida in Pleuritide, quæ in hepatis Inflammatione est mitior, arida & sicca: ac in specie rejiciuntur in Pleuritide copiosa, quæ contrà pauca sunt in hepatitide: Pulsus Pleuriticorum est durus, ac ut vocant Serratus, qui in hepatitide magis ad undosum accedit: Denique pondus gravans & quasi deorsum trahens Thoracem percipitur in latere deatro, quando hepar est inflammatum, ubi etiam non rarò Tumor aut renilus quidam percipitur tactu, quando hepar in parte sui convexa est inflammatum; quæ minùs in pleuritide apparent.

In genere in pleuritide vera omnia sunt acerbiora & vehementiora, in Abscessu verò seu Inflammatione hepatis omnia sunt remissiora.

Fit interdum etiam, ut cum hepate inflammato *concurrant Dolores Ventris*, unde contingere solet, ut à quibusdam hepatis Inflammatio habeatur pro Colica: Eaempla inter alia habet HILDANUS *cent. 7. obs.* 48. Distinguuntur verò facilè per adjuncta symptomata, per Febrim, per Tussim, per Difficultatem respirandi, & similia quæ in Colica ferè abesse solent.

Non rarò Linea ex rubro nigricans latissima cum Vesiculis elatis in hypochondrio dextro, maximis stipata Doloribus, hepatis Inflammationem patefacit: vid. M. A. N. C. *ann. 3. obs.* 215.

Porrò *musculorum abdominis Externorum* Descendentium & Ascendentium *Inflammationes* circa hepatis Inflammationem fallunt interdum Medicos, ut illas habeant pro Inflammatione hepatis, idque imprimis, si profundè sint inflammati. Eaemplum elegans & curiosum talis fallaciæ habet VALERIOLA *l. 4. obs.* 5. *item* BARTHOLINUS C. 2. *Epist.* 45. *p.* 543. ubi prostat notabile Eaemplum ex Contusione ortorum inflammatorum Musculorum, loco hepatitidis curatorum.

Distinctio tamen horum affectuum est facilis, cùm utplurimùm in Inflammatione Musculorum Abdominis percipiatur Dolor pulsatilis, qui ferè est nullus aut saltem exiguus in Inflammatione hepatis, propter parvam & unicam ejus Arteriolam: Præterea Pectoris symptomata absunt in Inflammatione Musculorum Abdominis, quæ tamen adsunt in hepatis Inflammatione: Tactus etiam circumscriptum percipiens Tumorem, eumque non adeò profundè nimis situm, sed sensibiliter protuberantem, facilè judicat, an hepar an Musculi sint inflammati? Si enim Musculi abdominis, imprimis Externi, sunt inflammati, Tumor magis est circumscriptus & tactu perceptibilis; qui tamen minùs cognoscibilis est, si hepar in gibba sui parte fuerit inflammatum: Insuper symptomata interna, puta Febris, Sitis, & Pathemata alia in hypochondrio, sunt longè intensiora in Inflammatione hepatis, quàm Musculorum Abdominis.

Denique dum Inflammatio Musculorum abdominis incipit suppurari, Dolor est punctorius; contrà in hepatis Inflammatione Dolor ferè nullus perceptibilis est:

Interim tamen, quod rectè monet SENNERTUS, cavendum, ne fallamur, si Tumor in medio Ventre apparet, cùm quibusdam etiam hepar ad medium Ventris extendatur.

Sed quoad hæc conf. imprimis SENNERTUS *l. 2. Prax. ubi de hepatis Inflammatione*, ejusque *Epitomator* RIVERIUS.

Pro majore dictorum illustratione placet Exemplum notabile *apostematis in Jecore* ex COITERO ejusque *observationibus anatom. Chirurg. miscell.* subjungere, qui ita dicit p. 120. *Civis quidam Norimbergensis, natus annos 42. totus cholericus, levi Tussi correptus de molesto quodam hypochondrii dextri Dolore, edendi appetitus amissione, totius Corporis languore, æstu, affatim & plerumque post cibum, faciem, manuum palmas, pedumque plantas invadente, & oris ariditate conqueri cœpit. Vi morbi crescente, decrescentibus viribus, corpore extenuato totius anni spatio pòst coactus fuit decumbere, tandem & me accersiri jussit. Inveni inter cætera quandam erraticam Febrem atque Tumorem tensivum in hepatis regione, ad medium Ventris & Umbilicum usque protensum. Febris minimè erat intensa, & periodica, sed hectica similis, quæ incerto tempore subinde per totum corpus diffundebat æstum solito majorem, qui interdum citiùs, interdum tardiùs remisit, magis potus quàm cibi desiderio molestabatur, ut ferè semper hominibus, qui similibus affectibus urgentur, usu venire solet. Tumor erat durus, cum magna tensione & vehementi punctione, Doloreque ulceroso conjunctus: quamvis nulli lateri incumbere potuerit; tamen facilius dextro quàm sinistro, ad quod aliquid ponderosi in corporis commotione prolabi sensit. Alvus erat difficilis, urina subflava, tenuis, cum pauco sedimento, eoque divulso. Punctio, quæ Ægro omnium molestissima erat, nullis Unctionibus, Emplastris, &c. mitigari potuit. Tandem Barbitonsor quidam Doloris mitigationem pollicitus est, & apposuit Cataplasma anodynum, emolliens & suppurans, inde Tumor crevit, efferebaturque magis ad Umbilicum, & dilatabatur, ita ut quidam suspicati sint, hunc Morbum in hydropem terminaturum. Aliquot diebus pòst, in Ilio dextro in conspectu venit Tuber, quod Barbitonsor existimavit ab apostemate intra Musculos abdominis generato prodiisse, quare apertionem suasit. Ego cùm nec indicationem, nec alia Suppurationis signa manifesta isthic deprehendere potuerim, conatui ejus restiti, Æger verò permisit sibi Lapidem causticum apponi: hic Lapis causticus triduo, maximo Ægri dolore ac cruciatu, abdominis musculos ad peritonæum ferè usque perrosit, & antequam abdomen penetraret, Pus in Folliculo collectum internus Folliculum rupit, atque per abdominis cavitatem inter peritonæum & Intestina usque dispersum est, Tumor desedit, & durities evanuit. Eodem die aliquot deliquiis animi correptus Æger moritur. Aperto Corpore invenimus Vomicam simæ hepatis parti, cujus non parum putruerat, connatam, eamque satis magnam & apertam, reliqua fuere sana.*

PROGNOSIS

Quoad *Prognosin*: Aut discutitur hepatis Inflammatio, aut successivè suppurata, eadem abit in *abscessum*, ac malè curata in *Scirrhum* degenerat. Si suppuratur, ruptus Abscessus frequentissimè nunc per alvum, vid. SALMUTH *centur.* 1. *obs.* 27. & HERCULES SAXONIA *pag.* 16. nunc per urinam, *vid.* SALMUTH *loc. alleg. obs.* 28. expurgatur.

In specie dicunt Practici: si inflammatum sit hepar in parte gibba, eapurgationem fieri imprimis per Urinam: si in concava, magis per Alvum; quod ipsum, an verum sit? videant.

Interdum etiam, sed rariùs, Pus hepatis copiosum per Vomitum ejicitur; quale Eaemplum videb. in SALMUTH *cent. 1. obs.* 27. & 28. & FERNELIO *Pathol. lib. 6. cap.* 4.

Rariùs adhuc fit, ut ipsum purulentum Eacrementum hepatis suppurati per *Sputum & Tussim*, more Pleuriticorum rejiciatur: eaempla tamen videbitis in SCHNEIDERO *lib. 4. de Catarrh. pag.* 103. ERASTO *lib. 4. Disp. de Febr. putr.* & FRIDERICO HOFFMANNO M. M. *pag.* 313.

Rarissimum adhuc est, quòd hepatis abscessus maturatus per *Metastasin materia transferatur in Suras*; quale Eaemplum videbitis in SCHENCKIO *lib. 3. observat. de hepate*, & JACOTII *comm. ad coac. Hipp. pag.* 349. & 826. necnon BAUHINO *de observat. propriis*.

Aliàs periculosum & acutum Malum est Inflammatio hepatis, & quæ sæpiùs ad Mortem deducit Ægros.

Ea Inflammatio, quæ in cavo hepatis contingit, periculosior esse solet propter graviora Ventriculi symptomata concurrentia, magis Inappetentiam, Nauseam, Vomitum biliosum, & sitim ingentem affert: quæ verò in parte gibba, mitior est, majorem tamen respirandi Difficultatem, frequentiorem Tussim & Dolorem usque ad dextræ partis Jugulum infert.

Sic singultus admodùm contumax, superveniens hepatis Phlegmoni seu Inflammationi, lethale ferè est signum, ac malum portendit; conf. in specie FORESTUS *lib.* 19. *observ.* 8. HIPPOCRATES *sect. 5. aphor.* 58. & *sect. 7. aphor.* 17.

In Inflammatione hepatis, si sub cursu Morbi ex usu Nitri & Nitratorum sequatur copiosa Urinæ excretio, res salva est, & optimum indicium.

Hepatis Inflammatio, si dies & noctes 21. eacedat, & Febris perduret, Tumore non subsistente, in Suppurationem fertur: Vid. HIPPOCRATES 4. *acutor*: Eaemplum *ann. 6. M. A. N. C. obs.* 24. quæ Vomitu purulento, die 40. obtingente, curata.

Qui-

Quibus hepar aut Lien suppuratur est, iis plerumque *hemorrhagia Narium* supervenit primis septem diebus, paucis undecimo, rarissimè decimo quarto, & confert illa hæmorrhagia, si è directo fiat.

Pessima *signa Inflammationis* sunt Febris ardens, sitis inexhausta, Lingua scabra, Refrigeratio extremorum, dum interiora uruntur: Vomitus item niger & porraceus.

Morti proximis Venter intumescit rupto abscessu, & frigidum sudant circa collum & Faciem, atque animo linquunt.

Cùm hepatis Inflammationem Febris ardens & continua comitatur, malum est, quia vehementer Viscus inflammatum significatur.

C U R A.

Quod attinet ergò *Curam Inflammationis hepatis*: eadem est cum omnibus reliquis Partibus internis inflammatis, sive Pulmo, sive Fauces, sive Ventriculus, sive Renes inflammentur. Unde omnia antipleuritica, præsertim Camphoratis mista, etiam hic in usu erunt: saltim quoad sputum variat cura; simul quoque ad *Partem affectam*, cujus tonus facilè lædi potest, & qui amaris præsertim conservatur, semper respectus habendus est. Nam præmissa vel omissa *Venæsectione* in Brachio, & hinc in Pede, blandaque Laxatione cum Pulvere *Comitis de Warvvich* de Tribus, imprimis *Diaphoretica*, v. g. *mixtura simplex* ad dr. i. Liquor cornu Cervi succinatus, Salia volatilia, *spiritus Nitri dulcis*, *Antimonium Diaphoreticum*, sudoriferum Magnum *Fabri*, *Bezoardicum Joviale*, ut & alia ex Jove, *dens apri*, *flores sulphuris*, & similia convenient: e. g.

℞. *Cornu Cervi sine igne* gr. xv.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Salis vol. cornu Cervi vel *Viperar.* gr. viii.
M. F. Pulvis: S.
Pulvis hepaticus resolvens.

In principio & incremento assumatur in aquis dictis hepaticis, *aqua Agrimoniæ*, *Cichorii*, *Endiviæ*, *Taraxaci*, &c.

Vel

℞. *Antimonii diaphor.* ℈ii.
Bezoard. Jovial. gr. xii.
Salis tart. bened. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. ii.
M. pro Pulvere,
div. in 2. part. æqual.
D. S. ut antè.

Purgantibus reliquis & *Vomitoriis* omnibus prætermissis, Nitrum antimoniatum, Nitrum simpliciter depuratum, & quælibet Nitrata, item *antihecticum Poterii* interno usu laudari assolent: item saturnina, v. g. saccharum saturni, Crystalli mineræ saturni cum spiritu Nitri, & similia, quæ plus in recessu habent. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. admir. obs.* 39. & 40. ceu expertum commendat Cassiam fistulosam recenter conditam, item *colum*, fructum quendam peregrinum ex Guinea allatum. Quibus omnibus *amara* quævis, hepatica dicta, associari possunt. Pro *potu ordinario* inserviant Temperata, imprimis si Inflammatio pergere minetur ad Abscessum: qualia sunt *Julapium ex decocto Radicis Cichorii* cum Floribus Papaveris erratici, cum *Nitro & sacharo*: sed oportet dare calidum, & minimè confertim: vel detur *decoctum hordei* & Radicis *graminis cum Radice Cichorii*, Passulis, & tantillo *Liquiritiæ*, & *syrupo violaceo aut Capillorum Veneris*. Circa finem tamen Inflammationis addenda simul *diuretica*, Radix apii, Petroselini, Agrimoniæ, & similes. Sub principio autem & incremento Morbi operam demus, ut discutiatur Inflammatio, & præcaveatur Abscessus.

Cum his Interna *Externè* in Inflammatione hepatis circa principium conveniunt *Linimenta & Epithemata* penetrantia, discutientia, & ardorem compescentia, calidè tamen applicanda: e. g.

℞. *Ung. Dialth.* unc. ß.
Ol. Absinth. dr. ii.
destill. Anethi ℈i.
Camph. gr. ix.
M. D. S.
Unguentum Hepaticum leniens
& resolvens.

Spiritus Vini blandè *camphoratus*, cum Aqua Plantaginis vel Rosarum dilutus, vel solitariè cum Linteo multiplicato calidè applicatus, à KELSERO laudatur: Vel præscribatur tale Epithema:

℞. *Aqua hyoscyam.*
Plantag.
Nymph. ana unc. i.
Nitri depurat. dr. ß.
Camph. in spiritu Vini solut. gr. xv.
M. f. *Epithema*,
applicandum crebriùs calidè
D. S.
Epithema hepaticum.

Vel

℞. *Aqua flor. sambuc.*
Chamomill.
Hyoscyami,
Plantag. ana unc. i.
Spiritus Vini camph. unc. iß.
Nitri depurat. dr. i.
F. Epithema.
pro Inflammatione hepatis applicandum;
S.
Epithema Refrigerans.

Vel

℞. *Aqua hyoscyami*,
Nymph.
Lil. alb.
Plantag.
Rosar. rub. ana unc. iß.
Sacch. saturni,
Camph. cum spiritu Vini solut. ana ℈i.
Nitri depurat. dr. ß.
M. S. ut anteà.

Et hoc tepidè admoveatur regioni hepatis cum Linteis multiplicatis.

℞. *Aqua Flor. sambuc.*
Chamom. ana unc. ii.
Spiritus Vini camphorat. unc. i.
M. S.
Epithema Resolvens.

Insuper ex aliorum consilio Nitrum, cum aceto rosaceo, & succo Sempervivi majoris, vel Telephii (*fette Henne* Germanicè vocant) solutum, sub forma Epithematis externè tepidè regioni hepatis admoveri potest: Vel imitemur FORESTUM *lib.* 19. *obs.* 12. & 19. qui mirè commendat in Inflammatione hepatis, ad Abscessum *quoque* tendente, discutiendo hunc Fotum.

℞. *Flor. Chamomill.*
Melilot.
Rosar. rub. ana p. i.
Sem. Anisi,
Fœnicul.
Lini ana dr. iß.
Santal. rubr. dr. i.
Coqu. in s. q. *aqua simplicis*:
Colaturæ adde
Acet. Vini unc. i.
Aqua Endiv. unc. ß.
M. F. Epithema pro hepate: S.
Epithema hepaticum.

Tandem casum & curam singularem Inflammationis hepatis *ex nimia salacitate Venerea* videb. in JOEL, *in sua Praxi Lib.* 5 *sect.* 4 *artic.* 3. *ubi de hepatis Inflammatione pag.* 11. quo loco habet peculiare Remedium, nempe Jecora Galli nigri in Aceto dissoluta & propinata, dum dicit: *Ubi Inflammatio hepatis ex immoderata Venerea Salacitate est oborta, nisi tempestivè curetur, subsequitur hepatis corruptio & resolutio: quare statim post Venæsectionem* (quæ an conveniat dubito?) *sequens haustus est propinandus*.

℞. *Gallum nigrum viventem* per medium pectus
dissectum,
Jecurque ejus adhuc *calens* in *aceti rosacei* ℥iv. conjicit, & minutissimè conterit, ut tota ejus substantia in Aceto resolvatur: tandem colat & tepide
Ægro propinat.

Deinde sequentis Potionis quotidie haustulum tepidum summo mane offert;

℞. *Rad. Liquirit.*
Cichor. ana unc. ß.
Rhabarb. dr. ii.
Flor. Cent. min.
Hepat. ana Mß.
Cort. inter. samb. M. i.

Contusa cum *Aqua* ℔iii. in Mariæ Balneo coquantur per 2. horas:

Cujus Liquoris colati quotidie accipit ℥iv., in quibus dissolvit

Sperm.

Sperm. Ceti ℈i.
F. Hauſtus.

Hæc eſt ejus Cura in Inflammatione Hepatis à nimia Salacitate.

Quòd ſi his adminiſtratis inflammatio diſcuti nequeat, ſed nihilominùs *ad ſuppurationem* tendere videatur; id quod docet dolor, Febris, aliaque ſymptomata ingraveſcentia, rigores nullo ordine accedentes, quos caloris exacerbatio ſequitur; confecto verò pure omnia illa miteſcunt, Vires tamen debiliores relinquuntur, pulſus frequens, languidus, & interdum animi deliquium; tunc internè Temperantibus *ſuppuratio eſt promovenda*. Propterea fiant *Cataplaſmata ex Emollientibus* & blandè *Diſcutientibus*, cum addito *Croco* & *Summitatibus Abſinthii*, pro hepatis tono meliùs conſervando, in moderata licèt quantitate. Pro uſu interno:

℞. *Rad. China in taleol. inciſ.* ℥iß.
Macerentur in Mariæ Balneo per noctem in
Aqua ſimpl.
mane adde
Rad. Liquirit. ℥i.
Coqu. ad medias: huic infundo
Paſſul. conquaſſat. ℥iii.
Poſt refrigerationem Colaturæ
℔iß. adde
Syr. de Scabioſ.
Violar. ana ℥iß. vel q. ſ.
M. D. S.
Potio Hepatica.

Suppurato Abſceſſu, ejus *Apertio* eſt promovenda; id quòd, præter artificialem apertionem, utplurimum ſponte fieri, & diverſimodè nunc per *Alvum*, nunc per *Urinam*, nunc per *Tuſſim*, nunc per *Vomitum*, expurgari ſolet. Rarum quidem eſt, quòd per *Tuſſim* pus ex hepate fuerit excretum, de quo SCHNEIDERUS *l. a.* Verùm inflammationem hepatis ſuppuratam, Vomitu purulento ſolutam, *videb. in M. A. N. C. Ann. 5. Obſerv. 74. pag. 121.* Quòd ſi ergò in parte cava fuerit Vomica, cum Tuſſi, Corporis qualicunque jactatione, aliiſque ſimilibus modis, ejuſdem ruptio eſt promovenda. Sin verò inflammatio ſit in parte hepatis gibba, ac exteriora versùs ſatis promineat tumor ſuppuratus, etiam extrinſecùs per apertionem quatuor muſculorum Abdominis è Jecoris regione, mediante Scalpello, Abſceſſus ſeu Vomica perforari, vel Cauſtico potentiali aperiri, & ita pus evacuari poteſt; vid. HERCULES SAXONIA *Prælect. Pract. lib. 2. pag. 159.* SENNERTUS *in Praxi*, BARTHOLINUS *Cent. 2. Epiſt. pag. 639.* HORSTIUS *in Problem. pag. 29.* item AMATUS LUSITANUS *Cent. 7. Cur. 76. & 77.* SCHENCKIUS *lib. 3. Obſ.* Rupto ſeu aperto abſceſſu optimè convenit Oxymel, vel ſimplex vel diureticum; ac alia quoque *Diuretica*, & imprimis blandè Alvum Laxantia, quæ excretionem Puris per Urinas promovet: vid. SALMUTH *Cent. 1. Obſerv. 27. & 28.* *Quòd ſi itaque ad Inteſtina rejicitur Pus*, idque imprimis, dum cavum hepatis ſuppuratum fuerit, mediantibus Vaſis Choledochis, *internè* Attemperantibus acrimonia Puris eſt mitiganda, ſimulque *Hydromel* plùs minùs medicatum exhibendum; *Externè* verò blandis Clyſteribus Inteſtina abſtergenda, & excretio promovenda. *Quòd ſi verò per Renes evacuetur* purulenta materia mediante ſanguinis circulo, imprimis dum hepatis gibba pars inflammata ſit, ſupradictum *Oxymel diureticum*, item *Serum Lactis* plùs minùs medicatum, *Emulſionem Seminum Violarum*, item *Decoctum Radicis Apii*, *Petroſelini*, *Agrimoniæ*, *Baccarum Juniperi*, &c. *cum Hydromelite* factum, præſertim ſi juncta Febris mitior fuerit, propinare convenit. *Si* regurgitando ea Inteſtinis *Vomitu rejicitur* materia purulenta, promoveatur hic ipſe Attemperantibus pinguibus, Jure pinguidioſculo, Cerevisia butyrata, Oleo Amygdalarum dulcium, &c. *Quòd ſi* verò fiat, ut ab acrimonia puris in *facto abſceſſu erodatur Hepatis membrana*, adeoque *Pus in cavum Abdominis excidat*, periculum eſt, ne contentæ Corporis partes, præſertim membranoſæ, & ipſæ erodantur, atque ad ſphacelum plùs minùs diſponantur. In tali caſu Veteres *ad Inciſionem Abdominis acceſſerant*, ne ſcilicet aliquid intentatum relinquerent; de quo intelligendus *Aph. 45. Sect. 7.* HIPPOCRATIS. Obſervatum tamen fuit, pus ita in cavum abdominis effuſum per Alvum evacuatum fuiſſe, eroſa forſan in quodam loco Inteſtinorum ſubſtantia, & ita excreto pure. Adeò ſemper in puris poſt ruptum abſceſſum evacuatione Naturæ ductum Medicus ſequatur, & ducat, quo illa vergit. Sub tali puris evacuatione non tantùm naturæ ductum Medicus ſequatur, ſed & ſimul ea abſceſſu relictum *Ulcus mundificet & conſolidet*. Quo pertinent imprimis *Decocta Vulneraria* cum Lignis, item *Decoctum* Radicis *Chinæ vel Sarſaparillæ*; iſta enim Decocta ſimul Urinam promovent. Inter *Vulneraria* iſta *Agrimonia*, & omnia ex hac parata, ſunt optima. *Serum Lactis*, cui talia Vulneraria incocta ſint, pro Abſterſione & per Urinas Evacuatione eſt optimum: e. g.

℞. *Raſ. Ligni Juniper.* ℥ii.
Saſſaſ. ℥i.
Macerentur per noctem in ℔iv. *Aqua comm.* mane. adde
Herb. Veronic.
Heder. terreſtr.
Alchimill. ana M. i.
C. C. raſpat. ʒvi.
Coqu. invicem ad caſum tertiæ partis, vel medietatis:
Colaturæ adde
Syr. de Symphyt. Fernel.
Hyſſopo ana q. ſ.
M. pro gratia ſaporis: S.
Potio Hepatica Sanguinem mundificans.

Quibus ſubinde ſimul addenda venit *Terebinthina* cruda in Vitello Ovi ſoluta; hæc enim mundificat & conſolidat, & reliquias mali abſumit: Item *Balſamum Sulphuris terebinthinatum*, vel ſolitariè, vel cum Saccharo Saturni miſtum, eſt elegans. Verùm ex Abſceſſu & Ulcere Hepatis, niſi ſuperficiale aut leve fuerit, rari ſunt, qui evadere ſolent, *omnibuſque Inflammationibus ſuppuratis malè curatis ſupervenit Phthiſis*. Applicari aliàs poſſunt ea, quæ in Meſenterii Abſceſſibus & Ulceribus adhibet MARTINI *loco ſuprà citato*.

ARTICULUS XI.

De Inflammatione Lienis.

POſt Hepar interdum *Lien* etiam *inflammatur*, utut rariſſimè contingere ſoleat, cùm pauca ejus proſtent Obſervata, quorum exempla tamen videbitis in FORESTO *lib. 20. obſerv. 5. & 6.* atque LOSSIO *Cent. 6. obſerv. 45.*

CAUSÆ.

Cauſæ ſunt eædem cum reliquarum partium inflammationibus.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna & pathemata concomitantia*: ea ſunt *Calor*, *Fervor*, ac ferè *Tumor*, *& Pondus gravans* nonnihil, ſeu *dolor* gravativus in profundo ſiniſtri Hypochondrii. Cùm verò Ren ſiniſter ſit elatior dextro, & ibidem proximè adjaceat ſpleni, ita ut inflammatio Renum facilè poſſit confundi cum Inflammatione Lienis, ob id cautè hæ ipſæ diſcernendæ ſunt. *Diſtinctio* imprimis petenda eſt ex dolore inſigniter pulſatorio, qui in Liene eſt ſatis ſenſilis propter Arterias quas Splen obtinet, copioſiſſimas, adeò ut à quibuſdam dicatur, quòd appoſita manu regioni Lienis pulſatio ferè ſenſilis extrinſecùs percipi poſſit, de quo tamen meritò dubitatur; cum econtrà talis pulſatio pauca, vel nulla ſit in renum inflammatione. Symptomata quoque in Renis inflammatione magis poſteriora affligunt; contrà eadem in Splene inflammato anteriora nonnihil, latera, & ſuperiora occupant. Inſuper in Renis inflammatione dolor eſt adeò ingens. *Febris* in lienis inflammatione adeſt continua, ſed non adeò intenſa; Reſpiratio nonnihil difficilis, propter Diaphragma Lieni vicinum & per conſenſum affectum, ſimul adeſt.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Lieni inflammato ſuperveniens Hæmorrhagia Narium, imprimis Naris ſiniſtræ, uti loquuntur Practici, aut Fluxus Alvi, aut Hæmorrhoidalis, idque præſertim die critico, & præcedentibus coctionis ſignis, ſaluberrimum eſt; vid. FORESTUS *lib. 20. obſ. 6. in Scholio*: vel urinæ profluvium, & tunc ſolvitur Lienis inflammatio, vel quia diſcutitur, vel quia alio transfertur. Quo facit ſententia HIPPOCRATIS: *Inflammationem Hepatis in Lienem converti melius eſt, quàm ſi Lienis ad Hepar deferatur, vel ſuppuratur, vel ſcirrheſcit*.

CURA.

Cura eſt eadem quæ reliquarum Partium internarum inflam-

Digitized by Google

flammatarum, eademque remedia hic locum habent. Opera enim danda est, ut quantocyùs discutiatur ac sistatur Inflammatio, ne malè curata, quod aliàs facilè fit, in Scirrhum ejus contumacissimum degeneret. *Salvatella* sectio, quam in *Lienis Affectibus* & præcipuè ejus *Inflammatione*, commendant, Fundamento caret. Præter alia, imprimis Remedia *Saturnina* primariò convenire dicuntur in Liene inflammato, qualia sunt Saturni Saccharum, Crystalli mineræ Saturni, Saturnus Diaphoreticus, ad imitationem Jovis Diaphoretici paratus, ac similia internè cum reliquis Diaphoreticis in Aqua appropriata propinata.

Externè Emplastrum de Cicuta, malaxatum cum pauco *Oleo Camphora* applicari solet. Equidem suadent nonnulli, ut eidem addatur Saccharum Saturni: ast meliùs Linimentis immisceatur cum Oleo rosaceo & Vitello Ovorum. POPPIUS applicat *Theriacam*, aut ejus loco *Rob Sambuci*, cui *Saccharum Saturni* permiscuit, & sub forma spissi Linimenti regioni Splenis illinit; id quod pariter in Renum Inflammatione quoque locum habet.

Quòd si verò inflammatio hæc *in Scirrhum* degeneret, conveniunt Unguenta, Linimenta & Emplastra incidentia & resolventia, qualia *suprà Sect. 8. ubi de Cura Morborum Chronicorum*, annotata sunt: e. g.

℞. *Empl. de Melil.*
Gummi Ammon. in Acet. quocunque *subact.* an. ℥vi.
Liquefactis adde
Fulig. pulveris. ʒß.
M. & malax. cum *Oleo destillat. Tartari*,
Inducatur super Alutam in forma usitata,
D. S.
Emplastrum Resolvens.

ARTICULUS XII.

De Renum Inflammatione & Exulceratione.

CAUSÆ.

INflammantur etiam *Renes* ex iisdem *Causis internis*, aliarum Partium Inflammationibus communibus, subinde acido vitiolo, ex primis viis eo delapso.

Quoad *Externas*: in specie occasionaliter subinde excitatur ex nimia Corporis *Succussione*, v. gr. Equitatione, dum Corpus Equitatione succussum, facilè dat Renum Inflammationem. Interdum etiam supervenit *Calculo Renum* insigniori, qui aut nimis magnus distendendo ac comprimendo, aut minor, nimis dolorosus pungendo, atterendo, & ad spasmos irritando, inflammatio interdum supervenit: uti etiam ex nimio *Veneris* exercitio subinde Renes ad inflammationem disponuntur. Excitant hanc quoque non rarò *Læsiones externæ*, ut Lapsus, Ictus & Vulnus, in Lumbis perpessa, item *Diureticorum* Medicamentorum abusus. Quæ inflammatio Renum in specie *Nephritis*, sicuti inflammatio Hepatis *Hepatitis* appellari solet.

DIAGNOSIS.

Signa Renum inflammatorum & *Symptomata concomitantia* ordinaria sunt: *Mictio Ardens*, dum Urina exeundo plùs minùs fervere, & fervendo quasi adurere partes percipitur, adestque etiam *Stranguria* & mictio frequens, cum acerbo cruciatu, ita ut tales Ægri crebriùs quidem, sed & parciùs mingant: Urina interdum supprimitur. Corporis flexio ferè est impossibilis, vel admodùm graviter fieri potest, dolet à retrò, & Decubitus in dorso exacerbat Dolores. *Urinæ* sunt paucæ & flammeæ, interdum etiam aquosæ & claræ, sed quæ semper sine ullo impedimento in Vesica exeunt. Dolor interdum est pulsans, si nempe ista Renum pars superficialis inflammatur, in qua Arteriæ sunt magis insertæ; obtusus, si centralis aut media quasi carnosa Renum substantia magis inflammata fit. Calor & dolor lumbaris gravativus, lancinans & tensivus, qui ob partium continuitatem & consensum non rarò sursum dorsum æquè & versus Costas nothas, ut Ægri nec erigere se, nec commodè incedere possint, interdum deorsum ac ad inferiora, secundùm Ureterum ductum, ad Vesicam, item Coxendicem & Femora usque extenditur. Combinatur huic Febris vehemens, continua ac inordinata. Stupor Cruris etiam è regione Renis inflammati percipitur. Supervenit interdum per consensum Vomitus biliosus, isque satis contumax. Interdum, licèt rarò, observante hoc HIPPOCRATE, uno Rene inflammato, alter, licèt sanus & non inflammatus, cessat agere officium Urinam secernendi, ut sæpius omnimoda fiat *Ischuria* seu *Urinæ Suppressio*: cujus rei causa & ratio videtur esse, quòd Ren etiam sanus ex consensu cum inflammato ratione suarum fibrarum, aliquid convulsivi & quasi spasmodici patiatur, unde porulis constrictis Urinæ cesset transitus; vel videtur causa esse, quòd sanguis nimis copiosus ac universum serum per Emulgentes ad Renem sanum promotum, nimia sua copia sibi ipsi quodammodo viam præcludat, quominùs suo transitu per Renes separari queat. Symptomatis his interdum Alvi suppressio accedit, quod huic Morbo peculiare FORESTUS *lib. 24. Observat. 30.* ait, cum extremorum frigore.

Cæterùm, ut ritè *Distinguantur Calculus à Nephritide* seu Renum inflammatione, nec confundantur, præter signa inflammationis Renum Diagnostica, ulteriùs consideranda sunt *signa distinctiva horum Affectuum à se invicem*; Unde observatur,

1. Quòd *Nephritidi* perpetuò sit juncta Febris continua Synochus; *Calculo* verò minimè aut admodùm rarò adsit eadem.
2. Quòd *Dolor in Inflammatione* sit magis continuus, & pulsanti plùs minùs similis; *in Calculo* verò sit magis interpolatus seu periodicus & gravativus.
3. Quòd plerumque *Renes inflammati* comitem habeant Urinam ardentem, ejusque stillicidium seu mictionis difficultatem; contrà verò res se habet, ubi Renes *calculo* sunt obsessi, in quo affectu Urina sæpiùs admodùm libera fluere solet, & non semper Ischuria se offert, sed tunc demum, ubi Calculus ipsis Ureteribus firmiter fuerit impactus: vid. UNZERUS & CHARLETON *Tr. de Calculo*.

PROGNOSIS.

Inflammatio Renum periculosum est malum, & in non adeò robustis, imprimis macilentis, & Viribus exhaustis, frequentiùs lethale, præsertim si Febris acuta cum delirio adsit.

Urina alba, tenuis, ac purulenta absque Febris ac cæterorum Symptomatum remissione, & cum Crurum ac Femorum extenuatione, Mortem portendit.

Hæmorrhoidum Fluxus Renum inflammationi superveniens est salutaris.

Tandem, nisi inflammatio Renum discutiatur, sed suppuretur, dat Ulcera Renum difficulter *curabilia*, & quæ interdum ad mictum cruentum disponunt, vel in phthisin Renalem transeunt, de quibus inferiùs.

CURA.

Pro hujus *Cura* ex eodem fundamento, quo de inflammationibus in genere dictum, Remedia ferè sunt desumenda, & quæ sunt reliquarum inflammationum internarum. Cum omnibus inflammationibus quoad *Externa* secundùm Curam Anginæ procedendum; quoad *Interna verò secundùm Curam Pleuritidis*. Ante omnia sanguinis stagnatio per Venæsectionem revulsoriam ac derivatoriam solvenda, post Clysteris emollientis injectionem instituenda. Pro *Revulsione* fiat *Venæsectio* in Brachio sub principium Morbi, & si Plethora adsit; in progressu verò pro *Aversione* in Talo seu Malleolo: *vid.* FORESTUS *lib. 24. Obs. 30. & 31.* & RIVERIUS *Cent. 2. Observ. 15.* Forsan optimo cum successu *Hæmorrhoides* per *Hirudines* possent aperiri. Imò in iis, qui Hæmorrhoidibus assueti, ac quibus tument, hæ omnino aperiri debent, cùm si Natura eas moveat, valdè proficuum hoc observetur. Quo facto, vel pro circumstantiarum varietate omisso, notandum, quòd noceant *purgantia* propriè dicta quæcunque, nisi pro spasmis dolorificis sistendis *Clysmata lactea* cum Terebinthina in Vitello Ovi soluta interdum commodè injici possunt; aut etiam quæ fiunt ex Parietaria, Malva, summitatibus Anethi, Floribus Sambuci, Violarum, Chamomillæ, Semine Lini: aut ex his parata Fomenta; item ex *Lacte* ejusve *Sero* cum *Nitro* simplici vel *antimoniato*. Clysteribus quoque secundùm RIVERIUM *Cent. 4. Observat. 7.* addi potest Aqua Benedicta *Rulandi* ad ℥ii. vel iii. Sin Cruditates Ventriculi combinentur, conveniunt Laxantia mitiora ex Manna, Tamarindo, Syrupo Rosarum solutivo, aut Mercurio dulci, quem HARTMANNUS in affectibus Nephriticis extollit. Nocent autem *Diuretica* in principio, utpote quæ nimis Urinæ fluxum promovent, & inflammationem irritant; adeoque nonnisi in

Digitized by Google

in declinatione Morbi, ubi dolor remiserit, & materia co-cta deprehenditur, pro reliquarum absterſione conducunt, & quidem temperatiora tantùm, & quæ ſimul vim anodynam, ſanguinemque congrumatum ſolvendi habent; vid. FORESTUS *l. a. Obſ.* 31. v. g. ex fructibus Alkekengi, Althæa, Liquiritia, Terebinthina; item emulſiones ſeminum 4. frigidorum majorum, Violarum, Lapilli Cancrorum &c., ſicut & Nitrum & *Nitrata* locum habent.

℞. *Aqua Alkekeng.*
Geniſta,
Hyperic. ana ℥i.
Aceti deſtill. ʒvi.
Spiritus Sal. dulc. ʒß.
Tartari vitriolat. gr. xv.
Syr. Hed. terreſtr. ℥ß.
M. S.

Mixtura Renes refrigerans, cochleatim ſumpta.
Doſis aliquot cochlearium.

In ipſo ergo Morbo conveniunt *alterantia*, quæ ſint Nitrata quæcunque, ut Nitrum cryſtalliſatum, præſertim Nitrum cum Antimonio fixatum, item *Saccharum Saturni*: quibus adnumerandæ emulſiones ſeminum quatuor frigidorum majorum cum Semine Papaveris, Lactucæ, Portulacæ, Violariæ, junctis ſimul ſeminibus Cardui benedicti, Cardui Mariæ, &c. *ad Pleuritidem laudatis*, cum Aqua Equiſeti, Florum *Nymphaa*, *Portulaca*, *Sempervivi*, *Lactuca*; item *Syrupo Nymphaa*, *Portulacæ*, *Papaveris*, & ſimilibus. Aliàs *Succus Cancrorum fluviatilium ſeu Aſtacorum* recens expreſſus, qui blandum Alcali in receſſu habet, tam cum Juſculo quàm *Decocto Nymphae*, *Prunorum*, &c. exhibitus, tanquam ſingulare remedium meritò ab HARTMANNO *in Praxi Chymiatrica* commendatur; & non abſurdum eſt, quia ad quaſvis inflammationes Cancri internè mirè conveniunt, quorum Alcali mactum inflammationes potenter reſolvere, & vi diuretica ſimul Renibus ſpeciatim convenire videtur; non ſecus ac ipſi Lapilli Cancrorum acidum ſanguinis abſorbendo conveniunt: Decoctum florum Papaveris erratici & Acetoſæ; item Terrea, & abſorbentia, cum Opiatis interdum miſcenda & propinanda ſunt.

Inter *Externa* cum his internis ſedandæ & diſcutiendæ Inflammationi regioni Renum applicatur ſuccus Nymphææ, Sempervivi majoris, ſuccus Plantaginis ac Portulacæ cum ſucco Cancrorum fluviatilium expreſſo, addendo iiſdem Camphoram; Oleum item Camphoræ illitum, eſt nobile; quibus etiam interdum parum de Opio pro ſiſtendo dolore addi poteſt. In principio præ reliquis convenit Camphora cum Oleo Amygdalarum dulcium, vel Roſarum, vel Violarum, vel ſeptem Florum *Mynſichti* ſoluta, quod crebriùs illitum ad inflammationem Renum eſt egregium; *in Camphora* enim *maximum eſt ſedatorium inflammationum*, dicit LINDANUS: vel dictis Oleum Hyoſcyami expreſſum, aut oleum Papaveris expreſſum, pro illinitione externa convenit: item *ex ſucco Lymphaa*, *Sempervivi majoris* & ſucco Cancrorum fluviatilium, vel cum Oleo Roſarum, aut aliis *Oleis*, vel cum *Unguentis* mediante Vitello Ovi mutuò in Mortario plumbeo mixtis fiat *Litus*, externè egregius; cui urgentibus doloribus tantillum Opii crudi addi poteſt: vel Unguentum ex ſucco Sempervivi majoris & ſucco Cancrorum fluviatilium cum *Oleo roſaceo* ad humiditatis phlegmaticæ evaporationem ebullitis, hinc in Mortario plumbeo diuturna agitatione, ut ramenta Saturni ſe inſinuare poſſint, mixtis, fit *Unguentum refrigerans*, quod applicatum conducit, quia abſorbet acidum inflammationem excitans. Huc ſpectat & Unguentum Renale *Mynſichti*. Denique Unguentum ex Alumine crudo pulveriſato, & cum albumine Ovi miſto, frigidè applicatum laudatur à LANGIO *in Fabrum cap. de Renum Inflammatione*.

His verò irritis, dum reſolvi nequit inflammatio, *Renum ſuppuratio* expectanda, eaque debitis externis promovenda eſt: *Internè* per temperata ex *Decocto Hordei*, *Glycyrrhiza*, *Malva*, *Parietaria*; *Externè* verò *Cataplaſmata* ex *Emollientibus*, in Lacte coctis, applicanda. Ulcere rupto, Mictus fit purulentus. Exinde non rarum eſt

ULCUS RENUM.

CAUSÆ.

Ulceris Renum frequentiſſima *cauſa* eſt eorum *abſceſſus* & *inflammatio*, utut etiam *calculi* aſperiores, Renes atterentes, ſucceſſivè eos ad Ulcerationem diſponant. Sicut etiam quodvis *acre*, vehiculo ſeri per Renes tranſcolatum, eoſdem erodere & hinc exulcerare poteſt: quo pertinet etiam *pus* aut

Sanies acris, ex aliis locis ad Renes fluens. Eoſdem *Lues Venerea* quoque ſubinde exulcerat, teſte HORSTIO *lib.* 4. *Obſ.* 43. ſicut & *Gonorrhœam Veneream* inconſultò ſuppreſſam Renum inſignis ardor, & hinc non tardè exulceratio, inſequi ſolet.

DIAGNOSIS.

Exulceratio Renum præter dolorem in Lumbis rodentem, plùs minùs ſimul gravantem, *Urina purulenta excretio* oſtendit. Hinc *Sect.* 4. *Aphoriſm.* 75. HIPPOCRATIS; *Si quis Sanguinem aut Pus mejat, Renum aut Veſica Exulceratio ſignificatur*. Sic *Aph.* 76. *Quibus cum urina craſſa exigua Caruncula & veluti Pili exeunt, ii à Renibus excernuntur*: quod etſi GALENUS *in Comm.* ſe vidiſſe neget, ab aliis tamen obſervatum eſt.

Cauſas antecedentes antecedentia ferè oſtendunt. In ſpecie *ſi Ulcus eſt ex Inflammatione*, multum puris apparet in Lotio, & cùm mingitur, apparet album, ſed cùm ſteterit, deponitur pus: quod ſi benè eſt coctum, & Urina ſanorum ſimilis, ſuppurationem ſubeſſe indicat.

Si verò *eroſio eſt à calculo*, mingitur Urina alba inſtar Lactis ebutyrati, ſtatim ſubſidet, & planè alius eſt conſiſtentiæ inſtar cinerum, quos etiam colore refert, & minore gravitate excernitur.

Præterea dolor morſicans & rodens in Lumbis ſentitur, à ſero acri & nitroſo, quod in tranſitu irritat & rodit, unà cum caloris ſenſu.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Ulcera Renum ſunt difficulter ſanabilia, & ſatis periculoſa, ſæpiùs lethalia.

Quæ ſunt ab inflammatione ſuppurata, minùs ſunt periculoſa, faciliora curatu: *quæ verò ſunt à calculo* in Renibus, periculoſiora ſunt, & non raro in totius Renis conſumptionem degenerant.

Sic quæ ab eroſione ſunt Ulcera, etiam periculoſiora iis, quæ ab inflammatione.

Quò magis inveterata quoque fuerint, eò difficiliùs curabilia exiſtunt.

Alioquin *Ulcus Renum Lumbos perforaſſe*, ibique *in Fiſtulam degeneraſſe*, curioſo exemplo notavit WILLIS *de Urin. pag.* 364.

Dejectiones fœtentes ſunt bonæ; innuunt enim ruptum abſceſſum, & evacuationem puris per inferiora.

CURA.

Quoad *Curam*: *Mundificantia* & hinc *conſolidantia* utramque faciunt paginam, ubi priùs univerſo Corpori ejuſque contentis proſpectum fuerit, partim *evacuando*, partim *temperando* hæc ipſa, ne occaſione horum magis exaſperetur Ulcus: in quem finem *Vomitus* à pluribus laudatur *vid.* RIVERIUS *in Praxi pag.* 146. HORATIUS AUGENIUS *lib.* 12. *Epiſtol. pag.* 693. VALERIOLA *lib.* 6. *Obſervat. pag.* 453. Hinc *Mercurius dulcis* pro mundificando Renum & Veſicæ Ulcere cum Terebinthina in forma Pilularum uſurpatus, admodùm laudatur ab HARTMANNO; *Pilulas* in Ulceribus & Vulneribus Renum proficuas *videb. in* BARBETTE *Chirur. Part.* 2. *Cap.* 7. *lib.* 3. *pag.* 336. & Pilulas *Quercetani*, quæ in Dyſuria occurrent. Lac Terebinthinatum PLATERI *in Obſ. lib.* 3. *pag.* 304. *uſque ad* 850. ex Terebinthina cum Vitello Ovi agitata benè, & in quovis Liquore appropriato ſoluta: Vel

℞. *Reſin. Abiet.* vel *Laric.* ℥ß.
Vitell. Ovi No. i.
Mell. (quod abſtergit) ℥ß.
c. ſ. q. *Aqua Flor. Fabar.* ſ. Potio lactea.
D. S.
Lac Renes Purgans.

Hinc *Serum Lactis* vel *Hydromel* copioſè potum, item *Decoctum herbæ & radicis Fragaria*, ſed imprimis *Hypericon*, proficuum eſt ad Ulcera Renum; unde ex ſemine Hyperici Electuarium ad Ulcera Renum TIMÆUS *von Guldenklee in Caſib pag.* 422. & DOERINGIUS *in Tr. de Mithridat.* Decoctum radicis Petroſelini commendat: quo etiam pertinet Decoctum Chærefolii & Decoctum Cicerum rubrorum pro purificatione Ulcerum, quod SEBIZIUS *in Tr. de Facult. Medicam.* laudat. Præmiſſis Mundificantibus pro Conſolidatione *Decoctum Lignorum cum Agrimonia*, *Hyperico*, *Cherefolio*; Decoctum Agrimoniæ cum Hyperico in Vino, quod POTERIUS etiam, uti & D. MICHAELIS *in Colleg. Jonſtoniano* ſingulatiter commendant; & Decoctum

Digitized by Google

Hederæ terrestris cum Chærefolio in Vino, vel Chærefolii in Vino vel Cerevisia, &c. sunt optima. Quo etiam pertinet *Electuarium Hartmanni ex Conserva Rosarum & Malvæ cum Seminis hyperici*;

Vel

♃. *Herb. agrimon.*
Flor. hyperic. ana M. i.
Lign. Lentisc. unc. iß.
Rad. consol. maj. unc. ß.
Sem. hyper. dr. iii.
Incisa & contusa dentur pro Decocto: S.
Species ad Decoctum.

Pertinet huc *Decoctum ad Ulcera Renum Quercetani*, vel illud, quod dedi in *Colleg. Formular.* Vel

♃. *Rad. China* unc. i.
Liquirit. ras. unc. ß.
It. *Agrimon.*
Chærefol.
Heder. terrest. ana M. i.
Flor. hyperic. M. ß.
Rasur. cornu Cervi unc. i.
Coqu. in s. q. *aqua simpl.*
Colat. ℔ij. adde
Syr. de symphyt. Fernel. unc. iß.
Essent. Vulner. Mich. unc. i.
M. D. S.
Potio Renes sanans, pro aliquot vicibus.

Terebinthina Cypria optimum est auxilium, detergit Renes, & per inferiora derivat. Dosis à dr. ii. ad unc. ß. In specie convenit, *si ex abscessu* Exulceratio fuerit orta: quod etiam præstat Balsamus de capaibe à gutt. x. ad xv. Ut consolidantia eò meliùs operari possint, inter hæc eminent Remedia ex cancris fluviatilibus, sive succus, sive eorum in plenilunio exsiccatorum Pulvis.

♃. *Cancr. fluviat.*
Plenilunio ponantur in Vase terreo non vitreato ad os Furni, ut exsiccentur paulatim, ne crementur: posteà contundantur in Mortario lapideo.

Renum & Vesicæ Ulcera egregiè curant; quibus dicta quædam Vulneraria appropriata, in specie ex iis simplicibus, quæ *suo loco infrà* ad Mictum cruentum laudabuntur, superaddenda sunt.

Nullum efficacius autem Remedium ad Renes exulceratos dari, quàm *Trochiscos de Alkekengi*, videb. *in* AUGENIO *lib.* 12. *Epist. pag.* 695. *syrupum Magistralem* in Ulcere Renum, expertum videb. in HILDANO *cent.* 6. *obs.* 44. Denique *acidularum* usus non penitus contemnendus in Ulcere Renum de quibus vid. HILDANUS *citato loco*, item HEER *obs.* 1. (Z) Nempe mundificando optimè conveniunt, tum consolidando. *Decocta Vulneraria*, item *Electuaria ex absorbentibus* cum *Bolo armena*, *Terra sigillata*, *Lapillis Cancrorum*, *spira Cervi usto*, & similibus, imprimis conducunt.

Observetur tandem, quòd interdum Renes magis in parte extima Dorsum versus, suppurentur, & Apostema Musculos Dorsi circa spinam simul cum tumore doloreve occupet: in quo casu ab extrà facta Abscessus Apertio est optima, ut extrinsecùs in Lumbis eorum Pus queat evocari; de quo vid. HORSTIUS *in obs. pag.* 260. *lib.* 4.

ARTICULUS XIII.

De Inflammatione, & Ulcere Vesicæ Urinariæ.

CAUSÆ.

Inflammatur etiam *Vesica urinaria*, sed ex *Causa Interna* rarissimè, nisi *calculus* huc referendus; vid. FORESTUS *l.* 25. *obs.* 27. *in Schol.* frequentiùs verò Occasione *Externa*, scilicet in specie à *Contusione*, aut *Ictu* violento in regione Pubis & Perinæi accepto; vid. BONETI *Sepulchret. pag.* 1232. & FORESTUS *obs.* 27. frequentiori *Equitatione*. Denique supervenit eadem etiam interdum *sectioni calculi* ineptæ, vel in Operatione, vel post Operationem si nimirum hoc secto non rectè tractetur Vesica, ejus corpus, quacunque etiam ex Causa laceratur, aut alio modo læditur; sicut & Inflammatio Vesicæ accelerari solet, si Ægri post Sectionem Frigida potent; tunc enim subinde ad summum die quarto, interdum citiùs, supervenit ejus Inflammatio, quæ tunc temporis aut in Gangrænam lethalem, cui intra biduum Mors supervenit; aut si Malum est minùs, in pessimum Ulcus fistulosum degenerat. Hoc unicum periculum ex Lithotomia imminet, alias ferè nullum; quod si præcaveatur, Operatio est securissima. Præterea *Cantharides* quoque tam externo quàm interno usu inepto, acrimonia sua rodendo, Vesicæ Inflammationi nonnunquam occasionem præbent, quod observatum ex Vesicatorio ex Cantharidibus extrà apposito, conf. *Misc. A. N. C. ann.* 2. *observ.* 105. *pag.* 278.

DIAGNOSIS.

Ceterùm Pathemata, quæ ordinariò Inflammationem Vesicæ comitantur, sunt *Tensio*, *Durities*, *ardor*, *Tumor*, ac *Dolor* in regione Pubis & Vesicæ; & quidem admodùm is est sensibilis, ac levissimo tactu exasperatur; cui accedit Urinæ in Vesica suppressio seu Urinam reddendi impotentia, & in specie, si inflammata est Vesica in loco infimo prope Collum: item supervenit propter connexionem cum Ano *Tenesmus*, interdum Alvi suppressio; adest simul *Febris* acuta, plùs tamen aut minùs, prout major vel minor fuerit Inflammatio, & vel partem membranosam, vel simul circa Collum carnosam, affecerit: quibus interdum Vigiliæ & Deliria superveniunt; unde rarum est, quod observavit HILDANUS *cent.* 3. *obs.* 68. Abscessum Vesicæ ex Casu ab alto, sine Febre & sine Dolore.

PROGNOSIS.

Utut rara sit Vesicæ Inflammatio, quoniam minuta admodùm & exilia Vasa habet, eadem tamen vera & perfecta juxta FORESTUM gravissimus & periculosissimus est Morbus, quia utplurimùm lethalis, ex facili superveniente Gangræna; In Partibus nempe nerveis faciliùs Gangræna producitur, adeò ut ex omnibus Vesicæ Affectibus *nullus* sit deterior Inflammatione; intereunt enim Ægri quarto aut ad summum septimo die; interdum, si symptomata mitiora, evadunt, sed rariùs, cum Metastasi Materiæ *morbificæ* circa Hypogastrium & Perinæum, per *Erysipelas aut* urinæ fluxum copiosiorem, de quo SENNERTUS *Prax. lib.* 4. *Part.* 8. *sect.* 2. *Cap.* 4.

Inflammatio & Abscessus, quæ fiunt circa Collum Vesicæ, ubi sunt Fibræ musculosæ, interdum *suppurantur*, & in pus mutantur, succeditque exinde ulcus Vesicæ, *curatu* difficillimum.

Mutatam verò jam esse Inflammationem in Abscessum, innuit imprimis Doloris, Febris & Ardoris remissio, HIPPOCRATE asserente.

Facto postmodùm abscessu, si ulcus rumpatur intra Vesicam, pus cum urina effluit; si verò ad exteriora tendat in cavum abdominis aut Perinæum, supervenit abscessus in Inguinibus, ibique sibi viam parat.

CURA.

Remedia eadem ferè conveniunt, quæ in Pleuritide & Inflammatione Renum sunt utilia; & in specie, cùm urinæ aut Alvi suppressio Malum sæpiùs exasperent, ob id, quantum possibile, removeantur. Hinc optimus est *Clyster Anodynus* ex solo Lacte, aut ex Lacte, in quo Nitrum depuratum dissolutum est, injectus, quibus etiam Terebinthina addi potest. *Internè à Purgantibus & Diureticis* omninò abstinendum; saltim juxta *Sudorifera Decoctum Hordei* cum Nitro depurato aut antimoniato, cui interdum aliquid Sacchari Saturni addi potest, est optimum. Alias prosunt Emulsiones seminum Portulacæ, Lactucæ, papaveris albi, quatuor Frigidorum majorum, & *Inflammationi Renum dicatæ Emulsiones*, quibus semper Nitrum aut saccharum saturni addendum; hoc enim & omnia saturnina internarum Inflammationum sunt optima Remedia. Spiritus Nitri dulcis etiam hic non negligendus. Denique spiritus Vitrioli philosophicus (qui reverà est spiritus Salis rectificatus) dulcificatus interdum assumptus ad compescendam Febrim conjunctam est optimus.

Externè quoque conveniunt imprimis *Balnea* seu *Insessus*; item *Fomenta* humida ex Aqua tepida cui incocta sunt Radix

---

(Z) *Renum, imò & aliorum viscerum Ulcera abstergunt, mundificant, atque ad cicatricem exactè perducunt, Aqua nostra Lucculliana, & quas de* Piscjarelli *appellamus, non solùm Acidularum more ubertim epota, sed etiam ad uncias tres & ultrà, delicatioribus, jejuno stomacho propinatæ.*

dia & Folia Malvæ, Althææ, parietariæ, folia salicis, Capita papaverina, & similes herbæ Diaphoreticæ seu carminantes, cum linteis multiplicatis, sed blandè, apposita. Hinc post Insessum vel fotum blandissimè inungatur pecten cum oleo Anethino, chamæmelino, papaveris albi, Rosarum aut nymphææ, & similibus, in quibus aliquid camphoræ dissolutum sit, ut ibi discutietur Inflammatio, vel etiam succus Cancrorum fluviatilium expressus cum oleo Rosarum & nymphææ in mortario plumbeo ductus, addendo, saccharum Saturni, vel oleum ejus per deliquium extrà applicari potest, & in asperitate doloris additur simul oleum Papaveris aut hyoscyami expressum.

Denique cùm interdum metus sit supervenientis Gangrænæ in inflammatione vesicæ, hæc ut præcaveatur aut inhibeatur, imitemur consilium RIVERII *in Praxi*, jubentis ut admoveantur cataplasmata roborantia ad Gangrænam aliàs usitata (de quibus *in Chirurgia*) v. g. ex Radice scorzoneræ, *ex Farina Fabarum & Lupinorum in Vino decoctis*, addendo simul *Aloen*, *Myrrham*, & postmodum *Camphoram* aut *Spiritum Vini camphoratum*, pro meliori penetrantia.

Hisce modis, si possibile, detur opera, ut *discutiatur Inflammatio*; sin minùs, *suppuratio*, & hinc *abscessus & ulcus*, espectanda: *Illam* promovemus emollientibus & temperantibus, sæpiùs hactenus recensitis.

Quidam vesicæ inflammatæ liquores refrigerantes, inepto satis consilio, injicere jubent, cùm tamen syringa non applicari, nec liquor injici, aut si injiciatur, commodè rejici non possit: Vid. HERCULES SAXONIA *loc. allegato*. Quoad

ULCUS VESICÆ:

Præter inflammationem suppuratam etiam *Calculi* acriores vesicam lædentes item *Cantharides* interiùs propinatæ, interdum vel exterrnè admotæ, item *Acria* acida sub vehiculo urinæ ad vesicam delata, vesicam nunc ad scabiem nunc excoriationem & exulcerationem, disponunt: vid. *Miscell.* M. A. N. C. *Ann. 8. obs. 58. pag. 148.*

DIAGNOSIS.

Comitatur ulceratam vesicam urinæ purolentæ excretio, ita quidem, ut si vesica incipiat exulcerari, primò sanguis exit, si sit perfecta, pus, si magis adhuc, squamæ & ramenta, quæ Græcè ἑλκίδες. (A); *si gravis & consummata est Exulceratio*, gravis Fœtor in urina est. Dolor adest gravis in pectine & pube: quoties Ægri mingunt, urinæ difficultas accedit; sæpè & tenesmus, & Membri virilis erectio.

Ne autem confundatur exulceratio Vesicæ cum meatus urinarii exulceratione, observandum: Si Pus & Squamæ præcedunt urinam, aut statim in primo exitu appareant, aut etiam sine urina effluant, in pene vitium est: *si verò talia cum urina permista sint*, in vesica malum est. Propterea si in pene vitium est, inter mejendum dolor percipitur: quod in Vesicæ ulceribus non accidit, nisi juxta ejus collum ulcus consistat.

PROGNOSIS.

Sunt autem omnia vesicæ ulcera difficillimè curabilia, ut plurimùm incurabilia; periculosiora quæ ex Erosione; gravissima, quæ à magno calculo, quæ sine extracto calculo curari nequeunt.

CURA.

In *Cura* præmissis *Internis universalibus* conveniunt

1. Acrimoniam humorum *Temperantia* propter Urinam imprimis, exulcerationem subinde exasperantem.
2. Ulcus sine morsu *abstergentia* seu mundificantia, ob fermentum Ulceris acidum & hinc pus; vid. *Artic. 12. ubi de renum exulceratorum cura.*
3. *Consolidantia*, ob resolutionem partis exesæ.
4. *Anodyna*, propter dolorem imprimis urgentem.

Talia tam *internè* quam *externè* adhiberi solent. Et quidem *Acre temperant lac, Althæa, Liquiritia, Passula, Viola, Violaria, semina quatuor Frigida majora*: hinc *decoctum chamæpityos in Lacte* mirè laudatur à quibusdam crebriùs usurpatum: sic experta potio THONERI, *in obs. pag. 176.* quæ, ut ait, quasi miraculosum effectum præstitit, & exulcerationem cum urina cruenta sustulit:

℞. *Herb. agrimon.*
Plantag.
Equiset. ana M. ß.
Rad. liquirit. mund. ʒii.
Decoquantur in
Aqua plantag.
Beton. ana q. s. ad consumptionem tertiæ partis:
In colaturæ ℔ß. dissolve
Mell. rosat. ℥iß.
Misceatur.

Simul Æger singulis horis per syringam portionem in Vesicam injecit.

Mundificant Terebinthina, decocta Vulneraria cum *Melle*, Balsamum sulphuris terebinthinatum & succinatum, oleum Terebinthinæ, Mercurius dulcis, trochisci de Alkekengi de Carabe trochisci *Gordonii*, &c. quæ specificè laudantur.

Consolidant Decocta Lignorum cum vulnerariis, uti agrimonia, hypericum, plantago, hedera terrestris, &c. quibus addantur corallia, lapilli cancrorum, Terra sigillata, Bolus Armena, succinum, tinctura Sulphuris vitrioli, tinctura antiphtisica, &c.

Dolorem leniunt opiata, Papaverina, Lacticinia, in specie, si à cantharidibus fuerit malum, &c. De Lacte ait AETIUS, *nescio an post ullum aliud remedium secundum saltem loco id sit habendum? nam & asperitatem lenit, & exulcerationes abluit*: cui etiam serum substitui potest.

Ex his variæ possunt fieri formulæ;
Pro prima & secunda indicatione.

℞. *Rad. Liquirit.* ℥i.
Alth. ℥ß.
Saxifrag. ʒiii.
Herb. agrimon.
Plantag.
Portulac.
Heder. terrestr. ana M. i.
Flor. Malv. arbor.
Nymph.
Violar. ana M. ß.
Sem. alth.
Papav. alb.
Portulac. ana ʒiii.
Fruct. Alkekeng. No. vi.
Sem. Cicer. rub. ℥ii.
Hord. mund. M. ß.
Coqu. in s. q. *Aqua simplicis*:
Colat. ℔iii. adde
Syr. violar. sol.
Agrimon. ex facto,
Capill. Veneris,
Mell. rosat. ana ℥i.
M. D. S.
Potio temperans.

De qua bis vel ter quotidie bonum haustum Æger capiat.

Terebinthinata imprimis conducunt, in specie PLATERO usitata fuit sequens mistura terebinthinata:

℞ *Terebinth.* ʒvi.
Mellis ℥i.
Vitell. Ovi No. i.
Vini Malvat. ℥iv.
Diluta servanda ad usum.
Dosis ʒvi.
Vel
℞. *Terebinth.* unc. ß.
Vitell. Ovi No. i.
Mellis unc. ii.
Agitentur in mortario, donec albescant:
adde
Vini albi,
Aqua Parietar.
Flor. Fabar. ana unc. iß.
Syr. Limon. unc. i.
M. D. S.
Mixtura mundificans.

Imò solum Lac, cui terebinthina cum Vitello ovi soluta, cum pauco Saccharo permista, sufficit pro leniendi scilicet & temperandi scopo.

Nec

(A) *Ab* ἕλκος, Ulcus, *est* ἐφελκὶς, Ephelcis, *quasi Ulceris crusta: quandoque a* Galeno *sumitur pro ramento, seu cruoris exigua guttula, quæ à Sanguinem expuentibus tussi rejici solet: ejiciuntur autem sæpènumerò ab Hæmoptoicis squamula quædam sanguinea, è Pulmonum Ulceribus tussis vehementia detracta.*

Nec *Acidulæ* ad Ulcera Vesicæ mundificanda rejiciendæ funt; vid. RIVERIUS *lib.* 14. *Cap.* 5. SCHOLZIUS *conf.* 155. & 161. & TULPIUS *lib.* 2. *Observat.* 53. ubi refertur Ulcus Vesicæ desperatum, per *Fontis Spadani* usum curatum. (B)

Sic pro tertia indicatione:

℞. *Rasur. Lign. sanct.* ℥iii.
Rad. sarsaparill.
Liquirit.
Eryng ana ℥i.
Herb. Agrimon.
Veronic.
Heder. terr. ana M. ß.
Flor. Rosar.
Violar. ana p. iii.
Passul. maj. ℥i ß.
Coqu. in f. q. Aquæ ad ℔ii.
Colatura capiatur crebriùs;
D. S.
Potio resolvens.

Nobilis est observatio THONERI *lib.* 3. *de morb. vef. Obs.* 3. *pag.* 179. ubi refert exulcerationem ingentem Vesicæ cum urina retenta, & intensissimis doloribus, post Calculi per sectionem extractionem, aliis omnibus frustrà adhibitis, potu quodam ex Radice Liquiritiæ curatam:

℞. *Rad. liquirit. ras.* unc. i.
Passul. min. M. i.
Jujub.
Sebest. ana M. ß.
Rad. China unc. ß.
Incisa & contusa dentur.
℞. *De his* M. i.
Hord. M. ß.
Coquantur in mens. *Aqua*, &c.
Hinc
℞. *Herb. agrimon.*
Equiset.
Plant. ana M. ß.
Rad. Liquirit. mund. ʒii. vel unc. ß.
Decoxit in aqua *Plantag.* & *Beton.* ana q. f. vel sola *Aqua Ferrariorum* ad consumptionem tertiæ partis.
In colaturæ ℔ß. dissolvit.
Mell. ros. unc. i. ad unc. iß.
Misc.

Et Æger singulis horis portionem per syringam injiciet.

Interdum etiam saniculam & Alchimillam addidit. Addi etiam potest essentia Myrrhæ cum spiritu Vini tartarisato parata, vel Resinæ Aloes ʒii. ad unc. ß. Vid. *Colleg. Formul.* & *Idea Formular. Class.* 4. §. 25.

Inter *Externa* injicienda sunt varia: vel per catheterem vel per syringam: quo pertinent clysmata Terebinthinata, *suprà Sect.* 9. *cap.* 3. *Artic.* 1. *ubi de Dysenteria*, præscripta *sumatur* etiam *Lac recens*, *Serum Lactis*, *Malsum*, *Succus equiseti*, *vel Plantaginis*, *aqua ferrata*, in qua *Radix Symphyti* modicè bullierit. Convenit *Aqua calcis viva cum Sief albo Rhasis* secundum BARBETTE *in Chirurgia*, vel Injectiones PLATERO abstersivæ usitatæ sunt:

℞. *Rad. liquirit.* unc. ii.
Cicer. rubr. p. i.
Cort. Fabar. unc. i.
Fol. Plantag. M. i.
F. Decoctum in aqua:
Adde parum *Lixivii.*
In decocti hujus ℔i. dissolve
Terebinth. in Melle dissol. unc. ii.
Misc.

In graviori malo potest addi *Unguentum Ægyptiacum*.

Tandem fieri potest *Injectio Consolidativa*;

℞. *Herb. Equiset.*
Plantag.
Summ. hyperic. ana M. i.
Rad. Bistort.
Consol. maj.
Lil. alb. ana unc. i.
Cort. Granat. dr. iii.
Coqu. in *Aqua Ferrar.* ℔i.
In colat. dissolve
Troch. alb. rhass. s. Opio unc. ß.
Bol. armen. ʒi.
Misc. S.
Inspersio sanans.
Vel
℞. *Herb. Equiset.*
Plantag.
Summ hyperic. ana M. i.
Rad. Bistort. ʒ i.
Cort. Granat. ʒß.
Coqu; in aqua *chalybeata.*
Colat. ℔i.
adde
Terebinth. Laric. cum Vitell. Ovi sol.
Mell. crudi per transcol. depur. methodo
Zwelf ana unc. i.
M. F. Injectio:
D. S. ut antè.

Quæ per syringam in vesicam injiciatur.

Huc pertinent Injectiones & clysmata Terebinthinata, proposita in *Colleg. Formular.*

Vel
℞. *Herb. alchimill.*
Summ. hyperic. ana M. i.
Coqu. in f. q. *Aqua calcis vivæ.*
Colat. unc. x. adde
Syr. de symph. Fernel. unc. i.
Ess. Vulnerar. ʒiii. ad unc. ß.
M. pro injectione. S.
Injectio mundificans.

Sic ad Ulcus in Collo Vesicæ, & inde sanguinis per penem egressum, præter interna convenit *Injectio*:

℞. *Vitrioli Roman.* ʒii.
Aquæ comm. ℔i.
f. Decoctio.

Vid. FORESTUS *lib.* 26. *obs.* 1. *schol. in fine.*

Nec *Thermarum* usus ad Exulcerationes Vesicæ & Renum negligendus; *vid. consil.* SCHOLZII *pag.* 383. (C) Sed de Vesicæ exulceratione curanda vid. in specie HORSTIUS *Observat.* 478. & hinc PLATERUS *in Observationibus.*

ARTICULUS XIV.

De Inflammatione Membranarum Cerebri

Seu Phrenitide.

POrrò inflammatur interdum quoque partes superioris Ventris, *Membrana* nempe *Cerebri*, & forsan, utut rariùs ipsum *Cerebrum*: vid. FONTANUS *Annot. c. c.* FORESTUS *l.* 10 *obs.* 11. *in schol.* RHODIUS *Cent.* 1. *obs.* 39. & WILLISIUS *de Anim. Brut. lib.* 2. *cap.* 10. Nam cerebrum ipsum si inflammari contingat, brevi ad corruptionem & hinc mortificationem tendit, adeoque a MONTANO multisque aliis dubitatur, an cerebrum vere inflammari possit? vel si contingat, an sub curam Medici cadat? De ejus tamen Membranis, imprimis Matre tenui, res extra dubium est quod inflammationis possibilitatem, cum copiosis respersæ sint Arteriis, quibus respondent Venulæ in Sinus terminatæ, simulque perquam sensiles sint, in quarum vasis si contingat sanguinis motum & circulum impediri, sequitur *Inflammatio*: quæ *Membranarum Cerebri* vel *solitaria*, vel *cum parte quadam Cerebri sociata Inflammatio*, modernis vocatur *Phrenesis* sive *Phrenitis*, sed perperam, & perverso Vocabulorum usu. HIPPOCRATI enim & Græcis Authoribus *Diaphragma vocatur* φρὲν, quod ad intelligendam in lectione Veterum φρενῖτιν probè notandum; unde *Phrenitis* proprio ac genuino sensu *est inflammatio diaphragmatis*, quam ordinariò insequitur *Delirium*. Dicitur autem φρὲν *Diaphragma*, vel quia Antiquis Mentis sedes fuit reputatum, vel quòd in diaphragmate affecto & inflammato Mens per-

(B) *Vide quæ mox lit.* Z. *notavimus.*

(C) *Thermales nostras Aquas* di Gurgitello & Subveni homini *dictas*, *pro balneorum usu*, *efficacissimas experimur in Renum & Vesicæ exulcerationibus*: *Imò eædem longiori Syringa exceptæ*, *ac in Urethram certo quodam ægrotantis situ*, *certaque industria injectæ*, *ut Sphincteris resistentia superata in Vesicam immittantur*, *hujus Ulcera præter omnem fidem sanant nisi à Calculo in Vesica contento illa foveantur.*

Digitized by Google

perturbetur: quam Veterum opinionem, quod obiter moneo, renovavit BARTHOLINUS *in Examine Paradox. Med.* qui statuit in centro Diaphragmatis nerveo sedem esse fundamentalem Animæ: Cùm igitur Interpretes mentem HIPPOCRATIS non intellexerint, Phrenitidem interpretati sunt per Delirium gravius, Febribus Ardentibus supervenient, idque ob ignorantiam styli *Hyppocratici*: Adeòque *Phrenitis* proprio & genuino sensu erit *Diaphragmatis Inflammatio*, apud Veteres Græcos satis frequens, cùm & ejus in *scriptis Hippocraticis* crebra fiat mentio. Nam hoc observetur, quod omnia Vocabula Græcorum Medica in *tis* terminantia semper significent inflammationem ejus partis, cujus acceperunt denominationem, ut apparet in vocabulis *Nephritis*, *Hepaticis*, *Pleuritis*, & sic per consequens *Phrenitis*. Antiqui econtra *Inflammationem Membranarum Cerebri*, *aut ipsius Cerebri* vocarunt *Sphacelum seu Sphacelismus*, uti patet ex Aphorismo HIPPOCRATIS 50. *Sect.* 7. ita sonante: *Quibus Cerebrum sideratum est, intra tres dies intereunt; si verò hos superaverint, sani fiunt*; Ubi per *siderationem* seu *Sphacelum* Cerebrum inflammatum intelligitur. (D) Hinc malè Interpretes explicarunt siderationem Cerebri, cùm potiùs explicandum sit: *quibus Cerebrum inflammatum est*. Tanta confusio Vocabulorum ab HIPPOCRATIS tempore orta fuit. Partium igitur Mortificationem totalem HIPPOCRATES & Veteres vocarunt *Necrosin*, quæ hodie abusivè *Sphacelus* dicitur: adeòque *Sphacelus* secundùm HIPPOCRATEM & Veteres proprio & genuino sensu est inflammatio Membranarum Cerebri, *Necrosis* verò Antiquis *Mortificatio Partis*, quatenus scilicet pars omninò erat extincta; serpens verò adhuc extinctio, dum est in fieri, *gangræna* vocabatur, quod Vocabulum adhuc in tali sensu in usu habemus. Propriè ergò *Sphacelus* in genuino & proprio sensu est *Membranarum Cerebri Inflammatio*, utut idem adhuc significet *Necrosin* seu Mortificationem, via ad quam est *gangrana*; Phrenitis verò propriè est inflammatio Diapgragmatis, sicue Sphacelus est inflammatio Cerebri & Membranarum ejus: Conf. SENNERTUS *Pr. lib.* 1. *Part.* 1. *cap.* 23. *p.* 203. & 205. Sed cùm verba valeant ut Nummi, recepto usu *Phrenitide*, Modernorum vocabulo, Veterum *Sphacelum*, id est *Inflammationem Cerebri*, ejusque Membranarum & inde natam Febrem Acutam plùs minùs continuam, peracutumque ac gravissimum delirium, intelligamus.

In Phrenitide ergò Modernorum, seu ista inflammatione Cerebri Membranarum *Calor, Rubor, Dolor & Pulsus*, tanquam necessaria & quasi *Pathognomonica omnis Inflammationis signa*, sunt obvia. *Dolor* ratione partis affectæ, ex inflammatione & impedito sanguinis motu, est intensissimus, quoniam inflammatæ Meninges intansè dolent, cùm certum sit nullam corporis partem sensiliorem esse, quàm ejus Membranas, & quidem dolor acerbissimus, & horrendus lacerativus percipi solet. Hinc videmus veros Phreniticos (utplurimùm enim confunditur Phrenitis cum delirio in Febribus ardentibus superveniente) avellere capillos præ nimio dolore, & immenso quasi furore caput immaniter concutere: propter quem etiam acerbissimum dolorem malum adeò est acutum, ut tertio die sit lethale; quoniam propter dolorem istum sensibilissimum spiritus animales nimis dissipantur, & facilè istarum partium inflammationem sequitur Gangræna, & inde Necrosis. Præterea hi Ægri propter spiritus animales impetuosè & inordinatè motos mox delirant, adeò ut quæsiti de circumstantiis caloris vel doloris, v. g. eas sufficienter exprimere nequeant: Unde talibus insigniter delirantibus tandem gravissima symptomata, in specie convulsiones, superveniunt, idque tunc præcipuè, quando jam Gangræna imminet. Præterea *Pulsatio in capite* adest vehementissima, de quo in primo principio conqueruntur Ægri, propter Arteriarum in Cerebro motum impeditum; & quanta talis pulsatio & inde *Dolor capitis pulsatorius sit*, exinde potest colligi, si attentè aspiciatur Collum; apparebit enim tunc, quòd vehementissimè pulset Arteria Carotis, idque propter impeditum legitimum sanguinis transitum in suis extremitatibus. Ex quo colligi potest, quantum impetum & quantam pulsationem sanguis affluens & in Cerebro vel loco inflammationis sub Cranio stagnans, inferre valeat.

Moderno ergò usu *Phrenitis erit Delirium intensissimum ex Membranarum Cerebri Inflammatione ortum, Febre ardente & peracuta conjunctum*; & hoc, uti dixi, erit Veterum *Sphacelismus* seu *Sphacelus* Cerebri, utut jam adhuc majori abusu ferè quodcunque delirium grave, Febri ardenti aut malignæ superveniens, similiter vocari soleat phrenitis.

Patet ex his, veram seu Veterum *Phrenitidem* rarissimum esse affectum, & quem ferè intra biduum vel triduum insequitur mors.

CAUSÆ.

Causa Phrenitidis Interna sunt raræ, nisi forsan præcedens sanguinis quædam excretio suppressa, aut alius inflammationis Metastasis, occasionem veræ Phrenitidi seu Sphacelo subministret. Sic enim in Puerpera propter suppressa nonnihil Lochia, Phrenitidem observavit HORSTIUS *lib.* 2. *Obs.* 25. & 26. uti etiam idem observavit Phrenitidem ex suppressione Hæmorrhoidum, *cit. loc. Obs.* 26. Fit etiam interdum, ut Peripneumoniæ seu Pleuritides non rarò per metastasin materiæ abeant in phrenitidem veram, tunc temporis utplurimùm lethalem. Exempla subministrat SCHENCKIUS *lib.* 1. *Obs. pag.* 61. Et quidem curam phrenitidis supervenientis pleuritidi elegantem describit BARTHOLETUS *in suo libro de Respiratione læsa*. Inflammatio cerebri per abscessum soluta veram Phrenitidem repræsentans, videri potest in LOSSIO *Obs. p.* 18. à Vermibus verò PARACELSUS *l.* 2. *§.* 2.

DIAGNOSIS.

Ex his *signa Phrenitidis* per se patent. Nempe Phrenitidem imminere, concluditur ex Vigiliis pertinacibus, somniis turbulentis, sermone immodico, mutatione morum, Urina primò crassa, mox tenui, imò diaphana, capite tactu calidiore, oculorum torvitate, item dolore capitis intenso, præprimis circa Occiput, & Arteriarum Colli atque Capitis pulsatione nimia.

Delirium verò simplex à Phrenitide in hoc distinguitur: quòd illud sit levius cum intervallis; hæc vehementior & ferè continua cum intensis doloribus capitis, quorum ratione hoc sæpiùs fricant: Respiratione difficili, Febre continua & fici nulla, quamvis hujus causæ adsint. Si inflammatio quædam subsit, in Gangrænam degenerans, ferocia remittit, Oculis clausis prostrati decumbunt, & lethargici evadunt Ægri.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: *Vera Phrenitis* seu inflammatio Cerebri ejusque Membranarum utplurimùm affectus est peracutus, utplurimùm lethalis, juxta HIPPOCRATEM *lib.* 7. *Aphor.* 50. & *lib.* 2. *Epidem. Sect.* 3. *Ægrot.* 4. *pag.* 733. & tertio vel quarto die, ad summum septimo finiens, ita ut brevi post superveniat Necrosis perfecta, Ægrique convulsi intereant. Nam & PROSPER ALPINUS *lib.* 1. *de Med. Ægypt. cap.* 13. refert; vidisse se in Ægypto Phrenitides planè

(D) *Quamquam vulgò* Spacelus *&* Sphacelismus *à Practicis accipiatur pro integra & consumata partis mortificatione, cujus primus gradus* Gangræna *dicitur; nihilominùs tùm* Hippocrates *hac voce utitur de Cerebro loquens, haud sanè de illius mortificatione intelligendus: quis enim credat corrumpi & Sphacelismo affici posse Cerebrum, vita superstite? ait enim ille citato* Aph. 50. sect. 7. *quòd ii quibus corruptum est, seu Sphacelo tentatum est Cerebrum, si tertium diem vivi superaverint, convalescant: &* lib. 2. de Morbis (*ut &* lib. de Fracturis, & Articulis) *de hoc Cerebri Sphacelismo verba facit, ejusque Signa & Symptomata fusè tradit. Notat autem* Mercurialis *Sphacelismi nomen nequaquam proprie hic & alibi ab* Hippocrate *sumi; quod & ille à* Galeno *desumsit, qui in* Comm. cit. Aph. 50. Sect. 7. *fatetur propriam & genuinam verbi* σφακελίζεσθαι *significationem esse* διαφθείρεσθαι, Corrumpi; *attamen advertit eo loco, verbum illud minimè pro Cerebri corruptione intelligendum esse; adjicit enim* Hippocrates *posse hoc morbo detentos mortem post triduum effugere: quod impossibile videtur in Cerebri Sphacelo, qui ab eodem* Galeno *definitur, Corruptio substantiæ uniuscujusque partis. Hinc fortasse factum est, ut quidam eam adduxerint* Hippocratis *versionem:* Quibus Cerebrum sideratum est *&c. pro sideratione non consumatam mortificationem intelligentes. Sed Textus Græcus habet* σφακελισθῇ, *h. e.* Sphacelo corripi. *Quamvis autem Plantarum* σφάκελος *quod Cœli & Siderum injuria accidere creditur,* Sideratio *appelletur, haud tamen Sideratio hæc, quæ Sphacelus est, aliud importat, quam Plantarum corruptionem & mortificationem. Hæc sunt quæ de Sphaceli significatione ajunt Authores. nescio autem qua authoritate ductus Author noster omninò velit, Cerebri Sphacelum aliud non esse, nisi Membranarum Cerebri inflammationem.*

planè lethales, ita ut tertio vel quarto die jugulaverint Ægros.

Alias in inflammationis Cerebri incremento dejectiones Alvi albicantes, & Urinæ crudæ albidæ & pallidæ existentes, pessimæ sunt; utplurimùm enim Ægri intereunt, teste HIPPOCRATE *Sect.* 4. *Aphor.* 72. sicut etiam GALENUS *lib.* 1. *Prædict. Comm.* 1. *tit.* 12. nullum phreneticum, qui similes Urinas emiserit, servatum vidisse scribit; & cùm similes Urinas reddidisset *Philista* 2. *Epid.* 3. *Ægr.* 4. vehementer insanivit, & quinto die defunctus est. Hujusmodi phrenitis fera est, & convulsionem tandem accersere solet. 2. *Epid. Ægr.* 4. Urinas tenues ac pallidas habuit, circa meridiem vehementer insanivit.

Si quis in phrenitide vera Dentibus stridet, Delirium grave imminet; sin verò jam adsit delirium, convulsio lethalis est in procinctu.

In inflammatione Cerebri Membranarum, quibus, ut loquitur HIPPOCRATES, tremulæ aut obscuræ sunt desipientiæ, id est, si Ægri sunt minùs furiosi, sunt periculosiores, quàm quibus sunt desipientiæ tumultuosæ; id est, interdum phrenetici apparent, quasi dormiant, aut quodammodò quieti sunt, utut nihil minùs faciant, quin variis hinc inde Insomniis conturbantur, & in se ipsis delirant, adeò ut interrogati licèt, ineptè respondeant: & tales phrenetici cum talibus variis insomniis & tremula desipientia, ferè periculosiores sunt, quàm phrenetici magis furiosi, cum vociferationibus, Artuum contorsionibus & similibus.

Lethalem phrenitidem denuntiat Dyspnœa, Facies cadaverosa, sudor syncopticus, lingua & manus tremulæ, stridor dentium, rigor, si floccos legant Ægri, stillicidium narium, dejectiones, & urinæ minùs tinctæ observantur. Sin verò Febre mitescente delirium non cesset, utplurimùm in Lethargum, Maniam, aut Melancholiam mutatur; ita quidem, ut affectus soporosi ex phrenitide rarò curentur; hinc notatu digna sit observatio ZACUTI LUSITANI *lib.* 1. *Prax. Admir. Obs.* 15. quamvis in illo subjecto somnus non adeò profundus extiterit.

De cætero phrenitis solvitur vel per sudorem, vel per largam narium hæmorrhagiam, vel Diarrhœam, qualem etiam annotavit FORESTUS *lib.* 10. *obs.* 1.

Quòd si inflammatio hæc suppuretur, lethalis est; unde rarissimum est, quod HERCULES SAXONIA refert de quodam phrenetico servato, cui pus per os & aures eruperit.

C U R A.

Superest *Cura*, quæ tamen nil habet peculiare præ cura in Febribus acutis cum delirio conjunctis, & sub deliriis commodiùs tractatur, cùm in phrenitide curanda ad duo respiciendum sit: nempè ad ipsam Febrim ardentem inflammatoriam, quæ non secus ac pleuritis & aliæ similes curanda; & hinc ad urgentia pathemata, imprimis dolorem capitis & delirium. Adeòque convenit Venæsectio largissima in principio interdum repetenda; quin & præmissis *Clysmatibus*, & *Vomitorio* in ipso morbi principio mox *Sudorifera* adhibeantur, ut sanguinis stagnatio maturè primo vel secundo die discutiatur; nam nisi hoc maturè fiat, superveniente Necrosi Ægri intereunt. Inter *alterantia* Julepus sequens est elegans.

℞. *Hord. mundat.* M. ii.
Rad. Scorz. ℥i.
Liquirit. ℥ß.
Fol. Acetos. M. i.
Flor. Borrag.
Rosar. rubr.
Violar. ana p. ii.
Passul. min. cont.
Ras. Cor. Cer. ana ℥i.
Cran. human. ℥ß.
Coqu. in s. q. *Aquæ*.
Colat. ℔iv. aciduletur cum *Spiritu Vitrioli* q. s.

Reliquam curam relegatam volo usque *ad Membrum* 5. *Articuli* 3. *Capit.* 4. *Sect.* 3. *lib.* 2. ubi suo tempore pluribus tractabitur.

ARTICULUS XV.

De oculorum inflammatione, Vera & Notha.

INflammantur subinde etiam *Oculi*, malum satis frequens & ubique cognitum, quod in specie vocatur *ophthalmia*: Est vitium contradistinctum *Lippitudini*, *Epiphoræ*, & similibus.

Ophthalmia autem est vel *Vera*, vel *Notha*, seu *Sicca* etiam vocata: Illius *duæ* sunt *Species*, vel *Sanguinea*, vel *Serosa* seu *Lymphatica* proprio nomine *Epiphora* dicta, coincidens ferè cum Lippitudine, nisi quod *Lippitudo & Epiphora* saltem *subjecti* proximi *ratione* nonnihil *differant*. *Inflammatio Sanguinea* est inflammatio Tunicæ Adnatæ, cum Rubore, Ardore & Dolore, Tumore & Lachrymis, nunc plùs nunc minùs fluentibus: *Hæc* verò est affectus suo modo Catarrhalis, nempe copiosa & continua lachrymarum destillatio ex oculo, quæ nunc acres sunt, adeòque dolorem, morsum, ardorem, ruborem junctum habent, & vulgò dicitur *humor* seu *catarrhus calidus*, nunc mitiores sunt, & sine symptomatum talium syndrome affligunt, diciturque *humor* sive *catarrhus frigidus*: sicut *lippitudo* est affectus similis palpebrarum, in quo copiosissima Lympha lachrymalis, tam ex glandulis angularibus, quàm etiam glandulis palpebrarum à STENONE detectis, erumpit; ratione cujus notabilis cum Ophthalmia similitudinis CELSUS *Ophthalmiam* Græcorum, Latinè *Lippitudinem* appellavit.

S U B J E C T U M.

In Ophthalmia Vera afficitur Oculus quoad *Membranas* communes, in specie quoad membranam externam, quam *adnatam* appellant, subinde verò etiam *Cornea & Uvea* non leviter afficiuntur: quæ membranæ, imprimis extimæ, contextæ sunt ex copiosissimorum Vasculorum textura, tam Venularum quàm Arteriolarum: Impedito ergò motu sanguinis in his Vasculis sequitur inflammatio, adeò ut Vascula hæc sanguine stagnante distenta magis fiant conspicua, & subinde totus oculi bulbus intensissimè rubeat. Cùm verò membrana hæc adnata intimè connectatur cum Tunica Sclerotica, à dura matre orta, & hac mediante etiam cum Uvea à Pia Matre nata, ipsa adnata à pericranio originem ducente, propter hanc Membranarum Oculorum connexionem cum Cerebri Membranis mutua partium dictarum conspiratio & plura pathemata *per consensum* oriri solent. Nempe *ratione Pericranii* fit, quòd in gravi *Ophthalmia* simul *Capitis Dolor*, si non pulsatorius, tamen *contractivus*, præter gravativum, percipiatur. Patet *etiam ratione* conjunctionis cum internis membranis oculorum & *hinc* Membranis Cerebri, quare *contusionibus Cranii*, & læsionibus Membranarum Cerebri, interdum superveniant Ophthalmiæ, eæque utplurimùm quarto aut septimo die, interdum nono aut undecimo, accedant, aut saltem *fluxus* oculorum cum eorundem rubedine; ut *in Nosodochio Patavino* aliquoties observavi: quæ ipsa fuerunt signa periculosa ac imminentis mortis, quatenus ostenderunt jam factam Cerebri Membranarum læsionem, aliqualem inflammationem, & exinde Gangrænam & Necrosin. Certè si hæc sponte sequantur, periculosum signum est: Nam dum stagnat sanguis Cerebro ejusque Membranis per Arterias Carotides affectis, fit ut uberiùs affluat ad oculum, ubi impeditur in motu, & Ophthalmiam infert. In *Epiphora* ad Glandulas, ex quibus tale stillicidium oritur, imprimis respiciendum, sive sint in Oculorum Angulis, sive Palpebris: de quibus videatur STENO *in Observ. de Glandulis Oculorum & Narium*.

C A U S Æ

O P H T H A L M I Æ   V E R Æ.

Causa Ophthalmiæ in genere est Spina Oculo alicui in externa ejus superficie infixa, cujus occasione oritur dolorosa Fibrarum strictura, Sanguinis remora in motu, Lymphæ ejus uberior per glandulas infusio; vel est *quodcunque hostile* aut inimicum, *acidum* aut *acre*, præsertim si Oculum affecerit, plùs minùs irritaverit, sicque ad inflammationem occasionem dederit: estque vel *internum*, vel *externum*.

Causæ Externæ, ut *Contusio*, *Læsio*. *Vulneratio*, *Pulveres acres* in oculum illapsi, ut & *fumi* metallici se insinuantes in Oculos, *aura* asperior, &c. satis sunt cognitæ: Sic enim Pulveres afficiendo partes Oculi sensiles, & irritando, faciunt ut sequatur contractura Fibrarum in Tunicis oculi, & ita sanguis stagnans inflammationem inducit. Unde colligi potest, cur fiat, ut inflammatio oculorum semel facta, nec adeò rectè curata, subinde recidivet? nempe fit illud ob tantillum Fermenti remanentis.

Causæ verò Internæ sunt omnes eæ, quæ quacunque ratione occasionem dare possunt, ut sanguis stagnet in Vasculis minutissimis: sic v. g. in specie *Variolæ*, quarum sanies acris

&

& acido salsa oculis infensissima, propter fermenta acria relicta, sæpissimè Ophthalmias, & quidem pertinacissimas aut sæpiùs recurrentes post se relinquunt, ut *suprà ex* LIPSIO *in eleganti Tr. de Variolis* monitum, ubi exemplum habet sæpissimè recidivantis Epiphoræ, modò in uno, modò in altero oculo, ex malè curatis Variolis. Nam oculus semel inflammatus facilè levi de causa postmodùm denuò inflammatur, ita ut nunc in hoc, nunc in altero, nunc in utroque oculo recurrat, idque propter robor partis tunc læsum, vel propter ejusdem Tonum laxatum, & etiam propter fermenta acria plùs minùs purulenta in parte relicta. Nempe tantillum fermenti remanens intra tunicas oculorum est instar Spinæ digito infixæ, quod excitatum facillimè Inflammationem oculorum infert &c. Imprimis si aliàs solennes Sanguinis in Corpore evacuationes negligantur & supprimantur, si levis accidat in oculo irritatio, Inflammationem inferunt, hinc suppressos Menses, hinc tineam Infantium, vel malè curatam vel sponte evanescentem, propter relictum acre salsum (à Morbillis, Variolis,) sequuntur non rarò Ophthalmiæ. Exempla habet GABELCHOVERUS *Centur.* 4. *Cur.* 38. de Inflammationibus oculorum propter omissas solennes scarificationes: item Ophthalmiam observat ex retentis Mensibus *Centur.* 3. *Cur.* 61. Infantes pariter ex *curiam* purulentis *fluxionibus* efflantibus, subinde in Ophthalmias pertinaces & contumaces incidunt. Speciatim tamen acre quodcunque ex Corpore excernendum, cum Sanguine aut Lympha lacrymali, aut quacunque occasione ad oculos delatum, irritando oculum ad Inflammationem disponit.

Ulteriùs *ratione modi afficiendi*, *Ophthalmia* interdum est *Epidemica*, & interdum *Contagiosa*, item *Periodica*. *Epidemica* est ex Aere nempe inclementiori, & effluviis acrioribus inquinato, quo oculos feriente Inflammatio oborta; qualem *epidemicè grassantem Ophthalmiam* observavit AMATUS LUSITANUS *Centur.* 7. *Cur.* 80. *contagiosa* observata fuit, e. g. si quis Ophthalmicos intueretur, simul quoque eodem malo corriperetur ratione Atmosphæræ, quæ ab alterius oculo recepta hunc irritando & vellicando instar Pulveris acris ad Inflammationem disponit, vid. FORESTUS *lib.* 9. *observ.* 4. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Hist. cap.* 13. PLEMPIUS *Ophthalmogr. lib.* 5. *cap.* 22. & SENNERTUS *lib.* 1. *Prax. ubi de Ophthalmia*. *Periodicam* denique, & modò in hoc, modò in alio loco recidivantem, à Variolis natam, videbitis in LIPSIO *l. a. pag.* 70.

Differentias etiam habet *Ophthalmia Graduales*, & in *tres Gradus dividitur*: si enim Inflammationis saltem initium adsit, cùm nempe oculus cum Rubore & Calore humidior fiat, & nonnihil doleat, dicitur Τάραξις (E), seu levior oculi Inflammatio, utplurimùm ferè occasione externa nata: Quòd si Inflammatio suprà dicta insignior, præcipuè ex Causis Internis, oriatur, est *Ophthalmia* κατ' ἐξοχὴν dicta: Si verò facta sit Inflammatio intensior, ut & palpebræ afficiantur, & quasi invertantur, cum insigni tumore, nec claudi possint, Albumque supra Nigrum oculi intumescat, ita ut Nigro quasi subsidente hiatus veluti in oculo appareat, χήμωσις (F) dicitur, utplurimùm ex Causa externa nata. Conf. SENNERTUS, *ubi de Ophthalmia*.

CAUSÆ.

EPIPHORÆ ET LIPPITUDINIS.

Quoad Causas Epiphoræ & Lippitudinis, eæ sunt triplices: I. Est *nimia Glandularum oculorum Laxitas*, quando eædem undecunque, præsertim sub nutritione propria, vitiatæ, aut aliàs irritatæ, flaccidæ & nimis spongiosæ redditæ, per patula nimis ac patentia Foramina Lympham copiosam continuò effluere aut potiùs elabi sinunt, ipsa Lympha aliàs naturaliter tunc constituta; unde hic affectus nulli ignobiori symptomati est adjuncta, nisi aliquali oculorum Rubedini, ex sanguineis vasis, ob copiosiorem & faciliorem ejus effluxum, & ob inanita semper vasa majorem turgescentiam. Malum hoc *Senibus* & *Morientibus* est familiare; hinc sponte illacrymari in acutis Morbis periculosum ex HIPPOCRATE: Istud (in Senibus) ob nativam ratione Ætatis imbecillitatem, dum flaccidæ & quasi detritæ sunt Glandulæ: Hoc verò (in morientibus) propter morbosam summam prostrationem virium, & hinc spiritum animalium defectum, & glandularum flacciditatem. Facit huc defectus Carunculæ Lacrymalis in affectu Græcis ῥύας (G) dicto, quæ Caruncula nihil aliud est, quàm substantia tenera carnea, juxta glandulas Lacrymales sita, & se instar operculi Lymphæ & glandularum Lacrymalium habens, unde ea vel resoluta, vel ferro ablata, vel à Lympha acri vel Ulcera exesa, vel imminuta, sui absentia successivè infert continuum & involuntarium Lacrymarum fluxum: quin & *Robur oculi* læsum, seu quando glandulæ oculorum semel laborarunt Epiphora, & sæpiùs postmodùm ex imbecillitate hinc contracta idem patiuntur malum; unde Sordium, puris, &c. proventus, quibus oculus & vicinæ glandulæ irritatæ continuò plorant: de qua oculi glandula majore, vulgò Caruncula Lacrymali dicta, vid. WARTHONI *Adenograph. cap.* 26. *pag.* 160. Hæc est prima Causa Epiphoræ.

II. *Causa Epiphoræ* est *Læsio & Irritatio oculi* sensibilissimi ab externis Causis, quocunque modo oculum continuò irritantibus, ut substantia ejus glandulosa laxetur. Quo pertinent pulveres in oculos illapsi, item effluvia aeria, v. g. cepacea, alliata & piperata, quæ salibus volatilibus turgida oculos pungunt & mordent; etiam Aer externus nimis frigidus aut asper, qui oculum lædit: ex quarum rerum læsione & irritatione copiosus, & continuus Lymphæ vitiosæ ad oculum contingit affluxus, & sic Epiphora Catarrhalis. Durante effluxu diutiùs ex copiosè affluente Sanguine, & ob exhaustum laticem ejus pro impendio Lacrymarum, Sanguis nonnihil spissescit, ut in angustissimis istis vasculis stagnans, Ophthalmiam tandem seu oculi Inflammationem inferat, modò majorem, modò minorem, cum ejus rubore, dolore & tumore, de *quibus jam dictum*.

III. *Epiphoræ Causa* propriè *Catarrhum* constituit: quando nempe ex vitio Lymphæ Catarrhalis habituali, ab interna Causa profecto, per modum Catarrhi præternaturalis Lacrymarum fit effluxio; propriéque & frequentius Epiphoram constituit. *Vitium Lymphæ* est, quando eadem nimis acris & salsa acida in Corpore existit, qua concurrente, oculi debilis spongiosa magis substantia glandulosa effusionem Lacrymarum copiosam facilè excitare potest. Unde hæc Lympha acido-salsa continuò oculos rodit & vellicat, unde eorum pruritus; & interdum palpebrarum exulceratio. Ex pruritu & Irritatione magis magisque Sanguinis & Lymphæ affluxus promovetur; Nam omnis Lympha sub se continet subtilem quendam acorem abstergentem & detergentem; hinc fit, ut in naturali statu oculi tali Lympha Lacrymali humectati, sint facilè mobiles, & ab omnibus sordibus purificati; simul verò atque hæc Lympha Lacrymalis fit nimis acida, tunc non rarò varia oriuntur oculorum mala, imprimis externa, v. g. dolor, oculorum rubedo, pruritus, tumor, Corrosiones, Lippitudines, Inflammatio oculi periculosa, Pustulæ, Ulcera, Fistulæ Lacrymales &c. quin & in Cæcitatem interdum terminantur hæ Epiphoræ Catarrhales, quatenus ab acrimonia Lymphæ nonnihil corrosæ membranæ oculorum fiunt asperæ, ex asperitate crassæ, ex crassitie tandem opacæ minusque perspicuæ, ita ut exinde necessariò sequatur *Cæcitas*.

Causa hujus Epiphoræ *Remotæ* sunt omnes eæ, de quibus *suo loco in Catarrhis* dicam. Inter has sunt assumpta quædam ad eam disponentia, ut Nuclei malorum Persicorum, de quibus vid. RHODIUM *Cent.* 2. *Observat.* 80. *pag.* 43. in se ipso Epiphoram ex esu Malorum Persicorum notantem: Interdum specialiter concurrit potus nimius Vini acidiuli oculis nocens: Interdum etiam Parentum concurrit vitium, cùm Hæreditate materna aut paterna oculi Infantum disponantur, ut accedente interna Lymphæ vitio similem in Epiphoram incidant.

Cæterùm omnium horum affectuum ordinarius comes est copiosissima *Lacrymarum* destillatio; quæ, si affectus est oculus, degenerant à naturali more, & sunt *in duplici differentia*, quæ adhuc observanda pro Cura meliùs instituenda, idque, si ex Causa interna oriatur Ophthalmia: Nam interdum *Lacrymæ* effluunt *acres*, *tenues*, *acido-salsæ*, vel quasi plùs minùs *corrosivæ*, pruritum inferentes, & Cutim malarum corrodentes, idque in Inflammatione periculosiore, utpote quæ tunc magis dolet, ardet, & instar Erysipelatia cujusdam infestat, idque tunc vocant *Catarrhum acrem*, licèt non

(E) Ἀ ταράσσω, commoveo, turbo: *Oculi enim leviter perturbantur*.

(F) Χήμωσις. Chemosis, à χαίνω, hisco, dehisco, *quòd nigro Oculi subsidente, & albo eminente, hiatus cujusdam similitudo oriatur*.

(G) Ῥυάς, *vitium Oculi, cùm canthus lacrymas continere nequit, ex erosione nempe, vel simili Carunculæ lacrymalis vitio*: ὀφθαλμοῦ ῥύσις est Oculi fluxus, à ῥέειν, fluxio, fluor.

non semper vitium catarrhale adsit, sed innuunt Lympham Lacrymalem admodùm acrem salinam & rodentem, quibusdam *Ophthalmia Biliosa* dicitur: Interdum *lacrymæ non sunt corrosivæ*, ac sine acrimonia ulla, sed potiùs subdulces, simpliciter insipidæ, & in his Ophthalmiis subinde oculi palpebræ quasi conglutinantur & inviscantur, & tunc Lympha lacrymalis magis crassa, magis viscida & tenax esse solet, oculos incrustans & conglutinans, concurrente tamen tunc simul aliquali Nutrimenti proximi in parte læsa, vel in Glandulis, vel in superficie oculi, alteratione, quod depravatum *Lema* ordinariò vocatur; unde hujus imprimis occasione inviscari palpebræ solent; quæ Lympha tamen crassa melior est, quam tenuis & salina.

Ex qua lacrymarum differentia *quatuor Ophthalmiæ tempora distinguenda*: nempe *principium* est, quando humor tenuis ac plurimus defluit: *Augmentum*, quando dolor augetur, humorque fit crassior: *status*, dum magis coctus videtur humor, h. e. temperatus, adeòque crassus, ut etiam palpebras conglutinet: *declinatio* cùm symptomata remittunt.

Licèt autem hæ Lacrymæ sint ordinarium symptoma, tamen distinguuntur eædem: Nam interdum se *habent instar causæ*, interdum *instar producti*. Communiter dicunt; *esse Catarrhum*; sed malè, cùm etiam ex rebus extrinsecùs illapsis copiosus lacrymarum proventus obtingat, licèt oculus sit insons. Ergò attendendum, an vitium sit à Causa externa? an verò interna, à qua generantur lacrymæ? Aliud namque est, quando fit epiphora in pueris ex tinea repressa; aliud est, quando ex irritatione quadam externa: Hinc posteriori in casu adstringentia prosunt, in priori ea nocent.

Quoad Ophthalmiam notham, seu, ut aliàs vocatur, *siccam*, hæc est ista, in qua lacrymæ ferè nullæ exstillant, utut plùs minùs noctu palpebræ coagulari soleant. Talis Ophthalmia sicca nil commune habet cum vera, præter ruborem; oculi enim rubent, plùs minùs tument, atque plùs minùs pruriunt: unde *tres* ejus sunt *gradus*.

1. Quæ est *cum pruritu*, & exiguam fluxionem salsam & acrem conjunctam habet, & dicitur ψωροφθαλμία. (H)

2. *Quæ cum pruritu & dolore* levi & aliquali gravitate sine fluxione est, adeòque saltim rubri & tumidi sunt oculi, & dicitur ξηροφθαλμία, (I)

3. Denique *sine pruritu*, fluxione, & cum duritie ac asperitate palpebrarum est, & dicitur σκληροφθαλμία seu dura lippitudo. (K)

Oriuntur ex subtili, salsa vel acri Lympha, oculos naturaliter humectante, alterante, & ita oculos malè afficiente,

DIAGNOSIS,

Manifesta fit Ophthalmia per se ex *dolore*, *ardore*, *rubore*, & *tumore* oculorum, & ipsarum palpebrarum; quæ omnia sunt signa Inflammationum communia; sicuti etiam per se, & ex relatione Ægri manifestum erit, an Ophthalmia à causa interna? an ab externa originem ducat?

Sanguis Inflammationem excitans nunc per *vasa* oculi *exteriora* movetur, nunc per *interiora*, *Si per exteriora*, tumor, dolor, Pulsus in Fronte ac temporibus, percipiuntur: *Si verò* à Vasis & Membranis *interioribus*, dolor profundior & vehementior erit, pruritusque in Palato ac Naribus sentitur, ac sternutatio frequens erit.

Signa Diagnostica Epiphoræ per se patent: causæ tantùm distinguendæ sunt, partim ex relatione Ægri, partim ex scientia Medici,

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Nulla Ophthalmia est negligenda, In specie si est à causa interna, quia semper oculorum necesse est fiat læsio: interim tamen una major, altera minor existere solet, hinc secundùm suprà monitos gradus, magis vel minùs periculosa ac curabilia est,

Ophthalmia vera pro *subjectorum* ratione, in iisque *humorum*, præsertim Lymphæ ac Sanguinis, constitutione, faciliùs vel difficiliùs curatur.

Ophthalmia per *consensum* à Membranis Cerebri internis, dura nempe & pia Matre, & à partibus circa Cranium contentis, sæviora & periculosiora habet symptomata, & difficiliùs curatur, quàm ea, quæ fit per essentiam affecto oculo,

Dolor diu in Ophthalmia perseverans pessimum signum est; materiam enim aut corrodentem, aut distendentem, aut suppurantem arguit.

Ophthalmiam diuturnam, aut sæpiùs *recurrentem*, facilè Visus hebetudo insequi potest, partim ob Membranas incrassatas, partim ob humores impuros redditos.

Quando res eo devenit, ut Inflammatio non possit derivari, vel digeri, vel suppurari, ferè *perit oculus*. Interdum suppuratur, & tunc periculum Cæcitatis & Gangrænæ pariter imminet; quòd si eo devenerit malum, melius est dimittere oculum, quàm certò perire & mori, adeoque oculus maturè extirpandus est, ne per consensum Cerebro Gangræna communicetur, & mors superveniat,

Ophthalmia *discentientibus* aliàs curatur: sin sæpiùs recurrat, periculum Cæcitatis minatur, dum occasionem suggerit, ut Nebulæ, Panni, aut cicatrices in perforatione Uveæ & Corneæ enascantur, vel nutrimentum proximum corruptum, & in humore Aqueo successivè conglutinatum, *suffusionem* inducat.

Ea Ophthalmia, quæ supervenit graviori *capitis læsioni*, frequenter est funesta & lethalis.

Ophthalmia laborantem superveniens *Alvi profluvium* liberat: vid. HIPPOCRATES *sect.* 6. *Aph.* 17. & GALENUS *l. contra Julianum cap.* 2.

Taraxis à causa externa nata, si maturè curatur, sine periculo est; periculosior autem est *Chemosis*, seu Ophthalmia perfecta & consummata.

Notha Ophthalmia non adeò periculosa est, quàm *vera*; diuturna tamen est, & admodùm chronica.

Quoad *Ophthalmiæ serosæ* sive *Epiphoræ* Prognosin: Infantes frequenter lacrymari solent, & quidem sine insigni periculo, quoniam Diæta, & procedente Ætate sponte hoc vitium corrigitur: Inveterata autem aut natu majoribus accidens, contumacior, facilè *Fistulam Lacrymalem* potest inferre.

Qui in Febribus aut aliis morbis acutis *voluntariè lacrymantur*, nec oculi sint affecti, aut Crisis per Hæmorrhagiam instet, inconveniens est: si verò citra & *præter voluntatem* hoc faciunt, malum signum est; innuit siquidem affectum esse cerebrum, & resolutionem facultatis, *ut vocant*, & periculum portendit, teste GALENO & HIPPOCRATE *sect.* 4. *Aphor.* 52.

Epiphora verò, quæ fit *ex læsione Carunculæ Lacrymalis*, ferè est incurabilis; uti est pessima, quæ à Caruncula, quacunque ex ratione ablata, oritur; uti facilior est curatu, quæ est ab illius erosione, quàm excisione.

CURA OPHTHALMIÆ.

Quoad Curam,

I. *Causæ Externæ* quælibet, oculum hostiliter afficientes, sunt *removendæ*, hinc *causis Internis prospiciendum*; Et tandem

II. *Sanguis* in oculo *stagnans resolvendus*, & ad naturalem statum & circulum reducendus, & inde orta *Inflammatio removenda est*.

Cùm verò *causæ Internæ* imprimis sint duplices, ob id vel Sanguinis motui, qui oculum tumefacit & inflammat, per Revulsoria remedia prospiciendum, vel acre quodcunque oculum vellicans & irritans corrigendum.

Inflammationi leviori, imprimis ex causa externa natæ, & ubi non est tantum Ægri periculum, ut in Rubore, ac moderato dolore, pauca *externa* saltem ex *Pharmaceutico fonte* sufficiunt remedia. Ubi verò *Tumor & Inflammatio sunt magna*, aut gravius imminet periculum simul per remedia *Interna* curatur, quibus & alia ex *Chirurgico Fonte* pro *Revulsione*, *Aversione* & *Derivatione* adhibenda.

In *graviori ergò Ophthalmia*, imprimis *ex causa Interna* nata, si Corpus vel plethoricum, vel Sanguinis evacuandi suppressio fuerit, *Venæsectio* admodùm necessaria erit, cùm interdum facta sic Venæsectione sensibilis alteratio in Inflammatione observata fuerit. Convenit ergò pro scopo revulsionis universalis quidem Venæsectio in *Pede*, pro scopo aversionis verò in *Brachio*, pro scopo derivationis, si fieri poterit, in *Fronte*. Et quidem quòd in Pede secanda sit Vena, confirmat & illustrat egregium exemplum LINDANI *super Hartmannum*, dum dicit, se vidisse, quantum valeat Venæsectio legitima in Ophthalmia in Chirurgo Amstelodamensi, cui dexter oculus fuit inflammatus, ut patet ex Histo-

(H) Ψώρα *est* scabies: *hinc* Psorophthalmia *quasi Scabies & pruritus Oculorum*.

(I) Ξηρὸς *est* aridus: siccus: *quare Xerophthalmia est sicca Oculorum Inflammatio*.

(K) Σκληρὸς durus: *hinc* Sclerophthalmia, *quasi Ophthalmia cum Oculorum duritie conjuncta*.

Digitized by Google

Historia superius *in Prolegomenis Cap.* 3. *Artic.* 1. allegata. Unde rectè dicit LINDANUS: quòd in principio & gravi ophthalmia primò venæsectio sit instituenda in pede pro revulsione, hinc in Brachio, loco contrario Oculo inflammato, pro revulsione particulari, quæ vel sola in leviori ophthalmia sufficit. In Pede secatur vel vena saphæna, vel, quod melius est, vena poplitea, utpote quæ satis conspicua, & satis manifesta est. Quod verò attinet derivatoriam venæsectionem: sanè ad derivationem nil melius est, quàm venam frontis incidere: sed hocce habet incommodi, ut subinde pro secanda vena Frontis laqueus Collo iniciendus sit, ut pro meliori illius intumescentia venæ jugulares constringantur, ubi periculum imminet, ne constrictis ita venis jugularibus simul insigniter augeatur Oculorum inflammatio: unde non aperienda est, nisi tundi possit vena Frontis sine hac adstrictione, & per se pateat, & potiùs omninò eadem est relinquenda. Non tamen nisi præmissis præmittendis hæc vena Frontis incidatur; siquidem post eam intempestivè sectam ophthalmiam gravissimam, Visus & loquelæ perditionem observavit HILDANUS *Cent.* 5. *Obs.* 18. interdum etiam pro derivatione *arteriotomia* temporalis in ophthalmia contumacissima instituitur: vid. NICOLAUS FONTANUS *in respons. & Curat. Med. l.* 1. *p.* 50. ubi habet exemplum ophthalmiæ per intervalla sæpiùs recurrentis, idque cum periculo Visus, quæ tamen incisione arteriæ temporalis curata, & *Fonticulo* in brachio præservata fuit. Nec in casu difficiliore venarum jugularium incisio inepta & adeò, ut vulgò creditur, periculosa est testante HILDANO *Cent.* 4. *observ.* 14. ut taceam NICOLAUM FONTANUM *l. a.* MERCATUM, & RIVERIUM, qui omnes ex GALENO arteriotomiam commendant. Primò igitur venæsectio in parte remotiore, hinc propinquiore, ut vena Frontis, vel penè aures administranda, nec auscultandus ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Hist. cap.* 13. ubi in ophthalmia magna & atrociore primùm a parte affecta sanguinem mittere jubet.

Huc etiam pertinent *Cucurbitulæ scarificatæ* penè Aures applicandæ, vid. RHODIUS *Centur.* 1. *Obs.* 79. qui felicem harum usum habet, utut raró in usum vocentur. Quo etiam spectant *Vesicatoria* Nuchæ, in cervice, loco venæ Frontis secandæ, aut etiam penè aures applicata, sub pinnula sive lobo, quæ pro aversione usitatissima ac sanè proficua sunt; mirum est; quantum hæc juvent in inflammatione Oculorum; vid. LUDOVICI *in Pharmac.* Utut enim hæc saltem sint remedium palliativum, & medeantur Ophthalmiæ à posteriori, tamen verissimum est, quod multum illa valeant. Neque ipse credidissem horum fructum adeò insignem esse, nisi ipse eundem vidissem. Et quidem nuchæ applicata juvant sensibiliter, si rectè fluant, qua ibidem arteria cervicalis se dividit in duas partes, in interiorem, etiam ad Oculum progredientem, & in exteriorem circa Nucham hinc inde disseminatam: unde vesicatoria, dum in Nucha faciunt dolorem, auctiorem eo sanguinis promovent fluxum, dum ex ramo hoc interiori fit derivatio quasi ad ramum exteriorem, ut minori impetu ac copia sanguis ad Oculum affluat. Quibus autem non est cutis sanabilis, facilè non conveniunt vesicatoria, ut hydropicis; nam ad Gangrænam disponunt; vid. ROLFINCIUS.

In contumacissima ophthalmia, ubi non sufficiunt vesicatoria, cùm ulcus superficiale post aliquot dies denuò sanetur, *Setaceum* applicetur Nuchæ, (quæ apud Veteres diversis membris applicata in usu fuerunt,) perquàm molestum quidem, sed potentissimum & summè proficuum in Oculorum affectibus diuturnis remedium (L), quod potentiùs & cum majori efficacia serum eliminat, atque ejus stagnationem corrigit: tamdiu autem apertum servetur, quousque levamen æger inde sentiat; de quorum egregia præstantia in ophthalmia vid. GABELCHOVERUS *Centur.* 4. *observat.* 38. *in schol.* HORSTIUS *Dec.* 7. *quæst.* 1. HILDANUS *Cent.* 1. *Observ.* 41. & 45. & *Cent.* 4. *Observ.* 6. 7. 14. 19. & 70. GLANDORPIUS *cap.* 7. & 24. & SCULTETUS *lib.* 1. *Tab.* 3. *Figur.* 2. & 3.

Loco cujus tamen adeò molesti, in ophthalmiis vel inveteratis contumacioribus, vel ex causa interna crebriùs recurrentibus, quales in specie *in Infantibus* observantur *fonticuli* optimo consilio non raró in Brachio vel pede illius lateris, ceu palliativum remedium, excitandi sunt, qui mirum est, quantum possint, in infantibus etiam quinque vel sex annorum, qui sub pubertatis annis, si ita visum fuerit, denuò consolidari poterunt. ROLFINCIUS tamen *in Epith. Meth. cogn. & cur. partic. corporis affectus pag.* 91. fonticulum in cervice vel bregmate excitat; RIOLANUS *Encheir. Pr. pag.* 255. in cavo Auris postico: & RIVERIUS *obs. à Martino comm.* 7. in Nucha sive spatio interscapulari; denique, & quidem commodissimè, in brachio lateris Oculi affecti. Aut loco setacei in Nucha remedium est quasi vicarium fonticulus auricularis, *Auriculare* quasi *setaceum*, ex *Radice Thymeleæ arborescentis* (est ista *Thymelæa* in specie, quam TABERNÆMONTANUS *lib.* 3. nomine *Thymelæa grani cnidii* describit, loco cujus & *chamelæa vulgaris* seu *Mezereon*, item cortex Radicis Esulæ, & hellebori nigri, potest substitui,) qualem fonticulum auricularem. ex radice vel bellebori, vel laureolæ seu Mezerei confectum, ceu singulare nobis communicavit Dn. D. MICHAELIS: de quo etiam vid. RIVERIUS *cent.* 4. *observ.* 100. item VELSCHIUS *Mictomim. cent.* 1. *obs.* 63. *annex. appendici Miscell.* A. N. C. *ann.* 4. *p.* 39. BARTHOLINUS 1. 4. *obs.* 80. TIMÆUS *lib.* 1. *Epist.* 22. *pag.* 52. & TABERNÆMONTANUS *lib.* 3. *pag.* 10. Nempe radicula dissecatur in fibrillas, quæ lobo auriperforatæ immittuntur; nempe exsiccata in orbiculos dividitur, postea maceratur in lixivio ex vitium cineribus facto, vel in Aqua, in qua nitrum solutum sit; sine præparatione enim Aures corrodit & inflammat, quæ acrimonia etiam acidis obtundi poterit. Perforata Aure, filo Butyro pingui trajecto, promota suppuratione, secunda vel tertia die fibula radicis vel orbiculorum imponitur, quæ Humores potenter ex capite elicit; singulis diebus recens immittitur; prior tamen exsiccata & purgata secunda & tertia vice usum eundem præstat. Confert non saltim in graviori ophthalmia, sed & *in suffusione* incipiente, aliisque malis visum hebetantibus; item in *Epiphoria* magnum affert commodum. Hujus locum *Radicem hellebori* recipit TIMÆUS *von galdenklee in Epist.* 20. *lib.* 1. *pag.* 52. (M)

Cæterùm *vesicatoria* dictis locis applicanda variè parantur, ordinario quidem ex fermento, cantharidibus & Aceto; mala tamen; cùm excitent vesicam dolorosam, & præter hanc id noxæ secum ferunt, quod vesicæ excitatæ non adeò commodè fluant. Potius fiant sequenti modo:

℞. *Empl. citrinum:*

subigatur hoc cum *Pulveris cantharidum* quantitate debita, prout major vel minor excitanda est vesica, & in forma Emplastri applicetur Nuchæ, ita sensim excitat vesicam.

Vesica semel facta aliquamdiu servetur aperta, pro quo scopo vulgò quidem folium Brassicæ rubræ calefactum applicant, quod quidem aliquid præstat, brevi tamen iterum coalescit vesica. Et peccant hic Chirurgi: nam utut folia illa cum caule applicantur, tamen iterum coalescit vesica. Præter hæc admovent quoque emplastrum de spermate Ranarum; sed hoc adhuc pejus est; quin potiùs optimum pro apertione servanda est, ut applicetur emplastrum citrinum, vel emplastrum de cerussa, vel de spermate Ranarum, cui pro stimulo tantillum pulveris cantharidum additum sit, talis nempe quantitas hujus, quæ saltim irritet & pungat, non autem vesicet: Ita quidem vesica semel excitata ad aliquot septimanas optimè potest in continuo fluore conservari. Pulveris hujus pro subjectorum varietate plus vel minus sumendum est, plus scilicet in iis, qui cutim densiorem, minus, qui molliorem obtinent. Aliàs ex cantharidibus nil periculi imminet, nisi quod excitent in quibusdam mictum cruentum, Exulcerationem vesicæ, vel stranguriam, quod tamen inter mille vix uni contingit. In delicatioribus subjectis loco setaceorum & vesicatoriorum etiam sacculus HARTMANNI sufficit, ex pulvere seu Farina seminis Erucæ vel sinapi paratus, qui Nuchæ applicatus cutim rubefacit, & ophthalmiam inhibet: vid. *Pr. chymiatr. pag.* 99.

Confert quoque *sapphirus* in ophthalmiis & nimia Oculorum Lippitudine, si circulus circa Oculum ducatur.

Præter hæc & *Interne* ex *Fonte Pharmaceutico* ophthalmiæ contumaciores, aut ex Lymphæ dyscrasia sæpius recidivantes

(L) *Ex Setaceo per Cervicem trajecto Convulsionem factam, atque inde mortem secutam vidimus: læso scilicet nervulo quodam a Chirurgi ferro præpostere adhibito.*

(M) *Sæpè, ut verum fateamur, pertinaces & recidivantes Ophthalmias curavimus Auriculæ lobo ope igniti ferri perforato, ac ramusculo thymelææ vulgaris, vel radicula Hellebori nigri in foramen immissa, ad saniem per longum tempus inde proliciendam: facto enim diverticulo, Oculi ab Inflammatione immunes facti sunt; imò & Visus hebetudini medicina facta est.*

tes curandæ veniunt; adeòque, præter *Purgationem* cum *Jalappa* factam, *Decocta Lignorum*, Radicis chinæ & sarsæparillæ, præsertim ligni Juniperi, & omnia juniperina, sunt optima, & à ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. Histor. cap.* 13. commendantur. Sic HORSTIUS *lib. 2. Observat.* 32. observat ophthalmiam contumacem aliis irritis *Decocto Sassafras & Lignorum* curatam. RULANDUS quoque in *Thes. Pract. pag.* 61. refert de Muliere quadraginta annorum quæ Oculi rubore, dolore, lacrymis & cæcitate diu affecta, post alia plurima tentata, decem dierum spatio hisce convaluit. *Purgata* fuit priùs *Pilulis* hinc *Decocto Ligni Sancti* per decem dies usa, post *Sudorem* imposuit *Aquam Ophthalmicam ex Antimonio*, & sic convaluit. Cont. GALENUS *lib. 13. M. M. cap.* 12. & ROLFINCIUS *lib. 3. consult. med.* 3. Ac sanè *Caussarum ophthalmiam Antecedentium* magna habenda est ratio: Nam *Ophthalmia ex Fumis metallicis*, frustraneis externis, per interna mineralia curata fuit ab HORSTIO *lib. 7. Observat.* 27. Sic BARTHOLINUS ophthalmiam in Prægnante, quoties Uterum gerit, pertinaciter recurrentem, *Sternutatoriis* & Venæsectione curavit *Cent. 6. Histor.* 38. ophthalmiam Gallicam *Mercurii* ope curatam videbitis in ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. Observ.* 45. Denique *Cinnamomum* jejuno stomacho comestum fluxiones in Oculum promoret, teste PANAROLLO *Pent. 2. Obs.* 28. Quibus insuper accedunt alterantia Cephalica & exsiccantia vulgò dicta, exempli gratia Fœniculum, rosmarinus, euphrasia, Betonica, valeriana, & ligna aromatica, horumque decocta & essentiæ.

Quoad *remedia externa* seu *Topica*, ipsis Oculis admovenda, sunt varia: practicis pluribus in usu est communi, ut applicent *Lac*, imprimis *muliebre*, nunc solitarium, nunc aliis mixtum; sed pessimo consilio: item interdum propter dolorem quidam applicant *Opium*, sed sæpissimè periculoso cum eventu: Opium enim demulcet quidem dolorem, sed simul in ophthalmia illud & omnia Opiata sunt nociva, quia facilè Inflammationem ad *Cæcitatem* & *Gangrænam* disponunt & inhibent insensibilem transpirationem. Sic quoque *Lacticinia* nocent; *Lac* enim quodcunque *si recens* instilletur oculis, incrustat eos unctuositate sua, & quasi sordibus inficit unde impedita insensibili transpiratione ejus: tunc maximè necessaria, inflammationem potius auget: *Si* verò *Lac non recens* appplicetur, nocet subtili suo acore, quoniam lac muliebre, sicuti omnia alia Lacticinia, facilè acorem contrahit & ita acescendo oculum lædit, grumescit, & in Casæum abit; qui Grumi Oculis incumbentes eos excitant maximè sensiles, adeoque ophthalmiam majorem reddunt: unde caveamus nobis ab opio & Lacte, nisi summa urgeat necessitas. Rectè igitur LINDANUS dicit; se sæpissimè vidisse Lac & opium applicatum, nunquam tamen felicem usum observasse. Quæ ergò conveniunt in ophthalmis *externè*, sunt imprimis *Sperma Ranarum*, vel per se asservatum, vel secundùm TACHENIUM destillatum; item *Aqua Cancrorum fluviatilium* ex iisdem contusis, & cum putrescere incipiunt, maturè destillatis, elicita, in specie *Aqua Cancrorum fluviatilium* cum *Chelidonio majori* aut succo ejus destillata: de modo vid. MYNSICHT *in armam. chymic. pag.* 296. item CROLLIUS *in Basil. Chym.* Item Oleum seu potiùs liquor Florum cyani, liquor florum Calcatrippæ aut florum Cichorii per deliquium in Furno pistorio parati, admodùm efficaces & nobilissimi sunt, quos omnes Authores unanimiter commendant. Parandi modus vid. in SCHROEDERO, *ubi de Cichorio*, & HARTMANNO, *ubi de Ophthalm.* item in SENNERTO, *ubi de Ophthalmia pag.* 786. Sed observandæ sunt encheireses: Flores Rore matutino humidi Vitro includatur, (Vitra sint crassa, & quo crassiore crusta farinacea obducuntur, eò melius est;) materia sinenda est aliquamdiu in aere siccari, ne dirumpatur. Rarò una vice sequitur liquor, relinquatur donec bis coquatur Panis, & diutiùs. Nobile remedium est; in quacunque ophthalmia egregium. Succus Baccarum Herbæ paridis expressus excellens habetur remedium ad ophthalmias & Epiphoras; vid. VELSCHIUS *Mis*c*ell.* 25. *cap. 1. annex. Anni* 4. M. A. N. C. Huc pertinet phlegma spiritus vitrioli epileptici, quod altera vice prodit, oleum sacchari per deliquium, spongiæ Sambuci, Aquæ florum Sambuci aut calcatrippæ, infusæ & applicatæ. Mucilagines etiam seminis Psylii, cydoniorum, fœnugræci, althææ, cum Aqua chelidonii majoris aut alia appropriata extractæ, addito saccharo Saturni, & tantillo camphoræ, etiam sunt egregiæ, cum linteis multiplicatis applicatæ, in specie si à causa externa oriantur ophthalmiæ: ver. gr.

℞. *Aqua Fl. Cyani* ℥ii.
Mucil. Sem. cydon. tum aqua sperm. Ran. extr. ʒi.
Croci gr. vi.
M. f. Epithema.
D. S.
Epithema Refrigerans & leniens.

Vel

℞. *Mucil. sem. Cydon.*
Hermini,
Fænugræc. tum aqua Chelid. maj. vel flor. Cyani extract. an. ℥ß.
Sacch. Saturni gr. vi. ia. ad xii.
Diluantur cum s. q. *Aqua Fænicul.* vel *Cheliden. major.* vel *Euphras.*
usurpetur pro collyrio.
D. S. ut anteà

Nam ipsum *saccharum Saturni* cum Aqua appropriata dilutum & Oculis impositum, est egregium antiophthalmicum.

Vel

℞. *Aqua Euphras.*
Fænic. ana ℥i.
Album. Ovi Num. i.
post conquassationem dissolve
Sacch. Saturni ℈i.
M. S. ut suprà.

Applicatur tepide cum linteis.

Saccharum Joviale, ut vocat LINDANUS, est præstantissimum, quod sequens est;

Teratur *saccharum Candi* probè contritum in *cyatho* vel *Scatella stannea nova*, *aut usurpata*, cum *novo Cochleari stanneo*; Idque tamdiu, donec saccharum benè tritum & agitatum fiat instar Plumbi lividum, & quo magis livet, eo est melius. Nec potestis nimis diu terere, & sic habebitis optimum ophthalmicum, quod vel in forma pulveris seorsim potest Oculis insuflari, vel cum aliis appropriatis admisceri; ver. gr.

℞. *Aqua Plantag.*
Rosar. vel *sperm. Ranar.*
Fænic. ana ℥ß.
Sacch. Candi Jovial. ʒii. vel ʒiii. ad ℥ß.
Tutiæ prap. ℈ß.
Croci Or. gr. ii. vel iii. ad iv.
M. f. exinde collyrium.

De quo ter vel quater in die guttæ aliquot in Oculum instillentur, Dicit esse anodynum optimum, refrigerare & discutere dolores. *In principio* enim morbi, dum dolor, rubor, fervor, & lacrymarum acrium fluxus urget, *absorbentia* metallica appropriata imprimis conveniunt, qualia sunt in specie tutia præparata, rubrica, cerussa, creta, & hinc flores Zinci, flores Jovis à BARBETTE laudati, quæ sunt appropriatissima absorbentia & correctiva acris plùs minùs acidi, Oculos inflammantis: quibus addatur *Mater Perlarum*, *Lapides Cancrorum*, *Lapis calaminaris* exactissimè præparatus; verbi gratia.

℞. *Aqua Fl. Cyani*
Euphras.
Verben. ana ℥ß.
Tut. prap. ʒi.
Matr. Perl. prap. ʒiß.
M. D. S.
Aqua ophthalmica.

De qua Mixtura instilla aliquantulum Oculis, & simul madentes petias impone.

Vel

℞. *Aqua Chelid. maj.*
Euphras.
Fænic.
Ruta ana ℥i.
Tut prap. dr. i.
Margar. prap. gr. vi.
Camph. gr. iii.
M. S.
Aqua ophthalmica singularis.

Vel

℞. *Aqua plantag.*
Fænic.
Sperm. Ranar. ana unc. i.
Tut. prap.
Ceruss. pulveris. ana dr. ß.
Camph. gr. vi.
Croci gr. ii.
stent in loco calido:
D. S.
Collyrium

Facit

Facit huc *Collyrium Lipsii contra Ophthalmiam ex Variolis* sæpissimè recurrentem. Casus notabilis & curiosus: *Descriptio* rudis hæc est:

℞. *Tut. prap.* ʒi.
Vitriol. alb.
Sarcocoll.
Nihil. alb.
Aloës lota ana ℈i.
Camph. gr. xv.
Aqua Fænicul.
Rosar.
Chelidon.
Pimpinell. ana ℥iii.
Album. Ovi Num. i.
Ossis Sep. ʒi.
M. f. Collyrium.

Quo ipso post Variolas secutam Oculi Ungulam seu Unguem etiam feliciter sustulit.

Vel in eodem casu convenit sequens Formula, quam dedi in *Colleg. Formular.*

℞. *Aqua Plantag.*
Euphras. ana ℥i.
Tut. prap. ℈ß.
Camph. gr. v.
Croci gr. ii.
M. pro Collyrio; S.
Collyrium.

Instilletur aut applicetur Oculo; Visum præservat à Variolis.

Porrò Phlegma Aluminis primò prodiens insigniter laudatur a POTERIO, & etiam aliis. Egregium etiam est Albumen Ovi cum aqua Spermatis Ranarum benè conquassatum, in principio applicatum. Egregiè etiam convenit Albumen Ovi cum *frusto aluminis* probè concussum & conquassatum in patina stannea tamdiu, donec *Unguenti* consistentiam adeptum sit, nunc solitariò, nunc ana, respectu albuminis Ovi, vel parum *aqua Rosarum* aut *fæniculi* addendo: Conf. BORELLUS *cent.* 1. *obs.* 31. hoc extenditur supra Linteum duplicatum, & tepidè Oculis applicatur, conducit in principio Ophthalmiæ.

Vel

℞. *Aqua Tormentill.* vel *Rosar.* vel *Flor. Cyani*, *Plantag.* ana ℥i.
Album. Ovi Num. i.
Alum. gr. v. vi. ad viii. vel ℈ß.
Coquassentur probè:
D. S.
Mixtura Oculos refrigerans.

Cum quo coincidit, si recipiatur *Lythargyr. aur. pulverif.* q. v. idque decoquatur in *aceti Vini* q. f. ita surgit Liquor dulcis adstrictorius, quasi aluminosus, qui filtratus per chartam, & cum Linteo Oculis impositus, egregiè prodest.

Infusa etiam *antimonialia* sunt optima: nempe Aquæ destillatæ Florum Cyani & Calcatrippæ, Chelidonii majoris, Euphrasiæ, Fœniculi, &c. optimè infunduntur Croco Metallorum, Vitro Antimonii, aut, quod melius, Capiti mortuo Butyri Antimonii pulverisato; quæ probè filtrantur. Siquidem ad hunc modum parantur *aquæ Ophthalmicæ Crollii & Rulandi*, quæ Oculis instillatæ, vel cum Linteis multiplicatis, sunt egregiæ, addendo simol, ubi Ardor urget, Saccharum Saturni aut parum Camphoræ, v. g.

℞. *Vitr. antimonii pulverif.* ℈ß. ad ℈i.
Infund. in
Aqua Flor. cyani
Calcatripp. vel *Euphras.*
Sperm. Ranar. an. ℥i.
Stent in loco calido per noctem; manè filtrentur; adde
Sacc. saturni ℈i. ad ʒß.
Camph. gr. iii. vel iv. ad vii.
M. D. S.
Collyrium.

Instillentur Oculo, & cum Linteis multiplicatis tepidè applicentur eidem.

Quòd si intensus Æstus simul adfuerit, addi possunt sacchari Saturni ʒß., & Camphoræ gr. v. Vel

℞. *Vitr. antimonii pulverif.* ℈ß. ad gr. xv.
Infunde in
Aquæ sperm. Ranar. vel *Fragor.* ℥iii.
Stent in loco calido per noctem: mane filtrentur: adde
Ceruss. vel *sacch. saturni subtilissimè pulver.* ℈i. ʒß. ad ʒi.
Camph. gr. vi.
M. S.
Collyrium.

Pertinet denique huc etiam *Vitriolum album*, Germanicè *Gallitz-enstein*, & hinc Vitriolum Cyprium, quæ egregia ad Oculorum Inflammationes sunt Remedia, si scilicet horum unum Albumini Ovi indurato & excavato indatur, ut liquescat; sic enim fit Collyrium Ophthalmicum magnæ commendationis: in specie misceri possunt cum Tutia præparata, ubi Lacrymæ acriores adfuerint. Vel

℞. *Ov. gallinac. integrum* ad duritiem coctum, & dempto Vitello excavatum:
Cui immitte
Sacch. saturni gr. vi.
Vitriol. alb. gr. viii.
Camph. gr. ii.
Mell. Rosar. ℥ß.
Hæc indantur Ovo, & fiat expressio fortis; expressus Liquor instilletur subinde Oculo:
D. S. ut suprà.

Ubi observetur, quòd tale Collyrium imprimis conveniat, ubi Lacrymæ nonnihil sunt crassæ, & ubi inviscantur Palpebræ Oculorum.

Quantum enim valeant Misturæ ex Vitriolo albo in Ophthalmiis, vid. in RIVERII *Praxi*, BARBETTE *chirurg. p.* 150. & THONERO *in ejus obs. pag.* 116. ad cujus imitationem aliquoties præscripsi:

℞. *Aquæ Rosar.*
Plantag. ana ℥ii.
Solan. ℥i.
Vitrioli albi ℈i.
solve, filtra, & adde
Tut. prep. ℈i.
M. D. S.
Collyrium.

Hoc collyrium benè agitatum cum linteo imbuto & expresso tepidè applicatur Oculis, quod egregiè profuit, interdum aliquot grana camphoræ addita fuere.

De Aqua rosarum vid. TACHENIUS *in Hippocr. chym.* cujus loco potius Aqua florum Cyani vel spermatis Ranarum sumi posset.

Aliam formulam vid. in *colleg. Form. l. u.* Vel

℞. *Aquæ chelid.*
[illegible] ana ʒvi. ad ℥iß.
Vitriol. alb. gr. iii. iv. vi. vii. ad ℈ß.
dissolutis & filtratis adde
Tut. prap. gr. iii. iv. v. vi. ad ℈ß.
M. pro collyrio, Oculis applicando.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Aqua chelid. maj.*
Flor. Cyani
Calcatrippæ ana ℥i.
Vitrioli albi gr. xii.
solutum filtratur per chartam:
adde
Tutia prap. ℈ß.
M. D. S.
Collyrium.

Vel

℞. *Aqua Fænic.* vel *Rutæ*,
Euphras.
Flor. Cyani ana ℥ß.
Vitrioli albi gr. iv. vel viii.
Solutionem filtra per chartam emporeticam;
adde
Sacch. Jovial. ʒii.
M. f. Collyrium.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Vitrioli alb.* ℈ß.
Aqua Chelidon. maj.
Fænic.
Flor. Cyani ana ʒvi. ad ℥i.
filtra & addo
Tut. prap. ℈ß.
M. S. ut suprà.

Calidè instilletur Oculo. Vel

℞. *Aqua Euphras.*
Flor. Cyani ana ℥iß.
Vitrioli de Cypro ℈ß.
solve & filtra:
adde
Tut. prap. gr. xv.
M. S. ut suprà.

Ac

Digitized by Google

Ac ſane *in ſtatu* morbi mirabiliter conveniunt hæc *collyria Vitriolacea*, quorum aliquot egregia exempla videbitis in BARBETTE *Praxi, ubi de Catarrhis*.

Cum his tamen ſimul obſervetur differentia Lacrymarum aut ſordium in Oculis; ubi enim ſunt viſcidæ, glutinoſæ, ibi dilutiora magis conveniunt; ubi ſunt nimis copioſæ, ſed non acres, moderatè adſtrictoria, ſpeciatim vitriolacea, conducunt; ubi verò acriores ſunt & corroſivæ, in tali caſu ſemper remediis ſimul pro his temperandis metallica fixa addenda ſunt, v. g. tutia præparata, ceruſſa, ſaccharum Saturni, Lapilli cancrorum præparati, Lapis calaminaria, Margaritæ præparatæ, imprimis flores Zynci, vel flores Jovis, quos BARBETTE *l. a.* inſigniter commendat in corroſivis & acribus lacrymis, & inde ortis ophthalmiis. In BARTHOLINI *Act. Med. hafnienſ. Vol. 2. pag.* 302. ſequens laudatur unguentum.

℞. *Ungu. nibili*
de tut. ana ℥ii.
Marg. prap.
Corall. rubr. prap.
Lapill. cancr. prap.
Tutiæ prap.
Sacch. Saturni an. ℈i.
Camph. gr. xii.
Fol. auri,
Lunæ ana num. iv.
f. Unguentum.

Hora decubitus lentis magnitudine cantho Oculi majori Indendum, & infra palpebras illinendum.

Aliàs ſempervivum cum foliis Fœniculi contuſum & applicatum etiam elegans ophthalmicum eſt, incipiente ophthalmia.

Quòd ſi verò rubor & tumor Oculi eſt ſaltim ſuperficialis ex cauſis externis, in ſpecie ex rebus & pulveribus incidentibus in Oculos, tunc conveniunt leviter diſcutientia, præter mucilagines ſuprà præſcriptas; egregium remedium eſt *Fruſtum* recens *Carnis vitulinæ vel bovinæ crudæ*, magnitudine & craſſitie thaleri, tempore decubitus Oculis admotum; hoc enim ardorem, rubedinem & tumorem Oculorum à cauſa externa inſigniter diſcutit.

Quod ſi malum ſit occaſione aeris inclementioris, cum Ventus aliquid adſlaverit, ſimiliter *Mucilagines* jam laudatæ ſunt optimæ.

Cæterùm ſæpiùs urget in ophthalmia intenſiſſimus *Dolor & ardor Oculi*, malum exaſperans, pro quo, etiam illis in caſibus, compeſcendo nil melius eſt *Cataplaſmate ex Pomis dulcibus* & benè odoratis, ſub cineribus aut cum aqua appropriata coctis, parato; v. g.

℞. *Pom. borsdorff. ſub ciner. aſſat.* vel *Poma recentia* num. iii.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ flor. Cyani*, vel *euphraſ.* & *roſar.* ad mollitiem, trajiciantur per ſetaceum:
Pulpæ trajectæ adde
Tutiæ prep. vel *ſacchar. albiſſ.* vel *Jovial. lind.* dr. ii.
Camph. gr. x. vel xii.
Croci gr. iii. vel iv. vel v.
M. f. cataplaſma:
D. S.
cataplaſma leniens.

Applicetur tepidè cum linteis multiplicatis. Experimentum eſt TIMÆI *von Guldenklee*, contra dolorem partium in ſpecie ophthalmiam, *in caſibus lib. 1. caſ. 21. p.* 48. BARBETTE *in chirurg.* item SCULTETI *in armam. chir. obſ.* 25. & D. MICHAELIS *in colleg. Jonſton.*

Quod ſi *Ophthalmia ex ictu Apis*, curatur optimè *collyrio ex alumine & albumine Ovi* ſuprà dicto.

Quoad *Ophthalmias nothas* ſeu *ſiccas*: eadem ferè conveniunt: Præcipuè tamen *Aqua Cancrorum*, *mucilaginis*, *alumen* cum *albumine Ovi* ſupra laudatum; item lithargyrium in Aceto coctum, modo ſuprà laudato egregium eſt.

Vel

℞. *Butyr. rec. non ſalit.* ℥ß.
Sacch. ſaturni
Tut. prep.
Lap. Calamin. prep. ana ℈i.
Camphor. gr. i.
M. f. linimentum. D. S.
Unguentum ophthalmicum.
quo palpebræ ſæpè illinantur.

CURA EPIPHORÆ.

In *Cura ophthalmiæ magis ſeroſæ ſeu Epiphoræ*, cauſarum habenda eſt ratio: unde

1. Læſio & irritatio à *Cauſa externa* eſt *removenda*, & inducta læſio corrigenda.
2. *Lympha* interdum vitium, ejus ſcilicet *aciditas & acrimonia* internis catarrhalibus generalibus eſt corrigenda; unde quæ in genere in catarrhis laudantur, hic obſervanda: exteriùs verò acrimoniam ejus temperantibus, & blandè adſtringendo humorum excretionem impedientibus, ſuccurrendum, ubi ferè in genere ea conveniunt, quæ jam in ophthalmia commendata fuerunt.
3. *Glandularum Tonus* laxus blandè *adſtringentibus eſt firmandus.*

De *Sternutatoriis* res eſt dubia, an in affectibus Oculorum lacrymalibus aut in quibuſdam aliis conveniant? Et ſanè unumquemque terrere debent exempla ab experto HILDANO adducta *Cent. 1. obſerv.* 24. item *centur. 2. obſervat.* 13. item *centur. 4. obſerv.* 12. & 13. ubi inter alia ſternutatoriis, aut nimiis, aut in Affectibus oculorum aliàs adhibitis, cæcitatem inductam refert. Econtrà ſuadere eadem poſſunt ea, quæ habet BARTHOLINUS *Cent. 3. Epiſtolarum pag.* 267. & *cent. 4. pag.* 411. & 523. Et hæc ipſa roborari poſſunt ex STENONE, qui obſervat vaſculum quodam excretorium ex utroque Oculo ad Nares tendere, & ſub ejuſdem membrana intima per longum ejus protendi, & tandem in Narium cavum aperiri: ratione cujus vaſculi non raró collyria ſeu medicamenta ophthalmica externè Oculis applicata, ſubinde in Ore pauló poſt guſtata fuerint, ratione iſtius ductus, quo in Nares, hinc in Os, medicamenta ophthalmica fuere translata. Sed quicquid horum ſit, fateor, me eſſe admodùm timidum in applicandis ſternutatoriis in Oculorum affectibus: Nam HILDANI veſtigia me terrent. Si tamen interdum eadem uſurpanda, (1) applicanda ſunt eadem *non in principio*, ſed in declinatione; (2.) *ſedata* jam maxima ex parte *inflammatione*, quæ utplurimùm accedere ſolet; (3.) *moderata applicanda ſunt ſternutatoria*, nullo verò modo acriora aut fortiora.

Quæ ergò conveniunt remedia in epiphora, blandè adſtringentia ſunt.

Commendatur igitur ſequens experimentum non inelegans, quod laudat TIMÆUS *von Guldenklee* in epiphora:

℞. *Rad. tormentill. groſſo modo pulv.* dr. i.
Alum. gr. v.
Aquæ roſar. vel *Flor. Cyani*,
Plantag. ana ℥i.
ſtent in loco calido per diem & noctem, filtrentur & reſerventur ad uſum: S.
Adſtringens ophthalmicum.

Tutia præparata, & cum Aqua Fœniculi ſubacta, Oculis inſtillata eſt egregia. Valdè quoque prodeſt decoctum corticum granatorum, quod habet HARTMANNUS *in Praxi chymiatr. cap.* 36. & etiam commendatur ad præſervandos Oculos in variolis; ſi adeſt tumor, parum de Floribus chamomillæ poteſt addi; hoc enim vi ſua adſtrictoria optimè eam ſiſtit; ſicut & illi, ſi lacrymæ acriores affligant, tutia addi poteſt.

Alii inſigniter commendant cortices myrobalanorum citrinorum: hos infundunt in Aqua Roſarum per tres dies, deinde exſiccant atque pulveriſant; iterum infundunt, idque ter vel quater: pulvis ita præparatus mirabiliter oculorum lacrymas conſumere, & Oculos eleganter adſtringere prædicatur.

Porrò Verno tempore, cum floret ſalix, inciſo cortice effluit liquor, qui Oculis inſtillatus aut illitus mirabiliter ſuperfluam humiditatem abſumere, lacrymas Oculorum ſiſtere, & hebetem viſum confortare dicitur à SOLENANDRO *Conſ. 8. ſect.* 2. Quidam *commendant etiam ad Lacrymas involuntarias rutam ſiccam*, quam miſcent cum Melle & Aceto, coquunt, colant per pannum lineum, & colatura Oculos inungunt, & certò lacrymas ſiſtere dicunt. Thus alii cremare, & ſepties in Aqua Roſarum extinguere jubent, & Aquam iſtam poſtmodùm oculis inſtillant pro ſiſtenda epiphora, FORESTUS *lib.* 11. *obſervat.* 24. commendat hoc collyrium, quod multis etiam lacrymis emanantibus cum Oculorum rubedine, ita ut etiam Ægylops impenderet, profuit, & convenit etiam in epiphora catarrhali:

℞. *Tutiæ prap.*
Sarcocoll. ana ℈i.
Vitrioli Rom.
Sem. ſumach. ana ℈ß.
Ligentur in nodulo, qui imponatur huic Aquæ.
℞. *Aquæ euphraſ.*
Roſar.
Fœnic. ana unc. i.

quæ

quæ agitata invicem pro Collyrio Oculis instilla, aut his Oculi fomententur.

Decoctum Ossium bobulorum & Palearum Tritici est secretum BURRHI in epiphora, uti hoc videbitis in ejusdem *Epistol. de humoribus oculorum restituendis pag.* 54. Liquor seu Oleum Florum Cichorii, & Cyani, uti & liquor Fœniculi saccharatus ex BARTHOLETO, sunt egregii. Descriptionem communicavi *suprà in Cura Ophthalmia vera*. Quin Tutia præparata cum aqua Fœniculi Oculis instillata admodùm temperat aciditatem; item saccharum Saturni, Cerussa, Mucilago seminis Cydoniorum cum saccharo Saturni, Florum Zynci, Lapilli Cancrorum minutissimè pulverisati, Succinum pulverisatum, & denique Lapis Calaminaris præparatus, qui singulare Remedium dicitur fuisse PARACELSI in talibus casibus, Modus præparandi est:

℞. *Lap. Calaminar.* ℥i.
Pulverisetur subtilissimè & superfund.
Spiritus Vini opt. ℥ß.
Hinc incendatur & consumatur spiritus:
Remanentia iterum pulverisetur, & superfundatur
Vini albi clari, aut locu Vini *aqu. Rosar.* ℥ii, vel iii.
& ita f. Collyrium, mane & vesperi applicandum.

Tandem potest etiam usurpari Decoctum Foliorum Cydoniorum, laudatum à RIVERIO *in praxi* contra Ophthalmiam, quod exscripsit ex SOLENANDRO: Nempe

℞. *Fol. Cydon.* primo Vere collect. integror. illæsor. & à corruptione diligenter præservator. M.i.
coqu. in *aqua pariss.*

quo decoctu subinde Oculi humectentur ac irrorentur. Insigniter commendat hoc ipsum ad discutiendum ruborem, & etiam curandam Ophthalmiam.

Vel *albumen ovi* Num. i. cum *Saccharo Joviali* & *aqua rosarum* misceatur, & vesperi oculis applicetur. Vel *albumen ovi conquassatum* cum *succo sempervivi* & *Flor. Fabarum* impositum confert. Egregium est, si dimidium Pomi Borsdorffiani putrefacti Nuchæ alligatur: Vid. D. LANGIUS *in miscell.* Alia, ut Lapis Hæmatites, Aqua Sigilli Salomonis, Aqua Rosarum, Infusio Sumach, aqua Ophthalmica *Maximiliani Imperatoris*, &c. ea practicis sponte innotescunt.

Quòd si Pulveres in oculos incidentes vel aliæ res inducant epiphoras, tunc optimè retrahuntur hi ipsi beneficio Lapillorum Cancrorum, si scilicet hi imponuntur oculis, ita, ut pars cava oculi bulbum tangat, & ita clausis Palpebris agitetur hinc inde in oculis, & inde subitò illapsa extrahantur. Vidi hoc probatum. Semen sclareæ oculis intrusum etiam ad extrahendas res alienas ex oculis admodùm laudatur. Si incidat in oculum Festuca vel Palea, extrahitur cum frustulo succini, priùs panno benè affricti. Si scobs Ferri vel Chalybis in oculos inciderit, *Magnes* oculo aperto applicandus secundùm experimentum HILDANI *cent.* 5. *observ.* 21. Modum chirurgicum rem illapsam extrahendi per Instrumentum, vos docebit HILDANUS *cent.* 2. *obs.* 14. item *cent.* 4. *obs.* 18.

Denique si Lymphæ concurrat vitium, vel nimia acrimonia, ea, quæ in Ophthalmia Vera fuere laudata, conveniunt: In specie opera danda, ut Acrimonia salsa temperetur, & acida corrigatur.

ARTICULUS XVI.

De Inflammatione Aurium earumque Ulcere.

DEnique *inflammantur* etiam interdum *aures*, nempe auris interna, ejusque Membrana meatum auditorium succingens eidem subjecta esse solet.

CAUSÆ.

Præter *Externa* occasionaliter hæc inferentia, qualia sunt vel Vulnerantia, aut contundentia, necnon auribus intrusa, quorum exempla videbitis in FORESTO *lib.* 11. *cap* 3. & HILDANO *cent.* 2. *obs.* 45. subinde etiam sponte sua ex *causa interna* eadem concitatur. Nam in Parotidibus dolor auris inflammatorius percipitur, qui tamen mox transit.

DIAGNOSIS.

Cognoscitur ex insigni *ardore* in Aure, ex dolore continuo tensivo & pulsatili vehementissimo in Aure, & cernitur interdum *Rubor* quidam auris externæ, quò magis nempe ad exteriora vergit Inflammatio; quæ ubi fuerit gravior, ad Malas, & tempora usque se extendit; sicuti, ubi magis interiora inflammantur, pulsatorius dolor gravior esse solet; in quo casu & *Febris* & subinde *delirium* etiam, imò & interdum *motus convulsivi* superveniunt: vid. FORESTUS *l.* a. *observ.* 5.

PROGNOSIS.

Interdum satis periculosum malum Inflammatio Aurium esse solet; in tantum lethale est, & graviora symptomata conjuncta habet: nam hæc insensibiliter *discutitur*, aut *suppuratur*, & in *abscessum* degenerat, qui *ulcus* aurium post se relinquit.

Dum suppuratur, res non caret periculo, propter febrem & conjunctum dolorem, quo interdum cerebrum ejusque Membranæ periculosissimè afficiuntur, sicque delirium supervenit.

Pueris & Juvenibus periculosius est, quàm senibus: hi enim brevi & ante diem septimum mori solent: sin vero superveniat suppuratio, & materia in pus laudabile convertatur, major spes reconvalescentiæ expectanda. Sic enim EPIPHANIUS FERDINANDUS *histor. med.* 14. *lib.* 1. refert Inflammationem Aurium, & Dolorem intensum cum Febre acuta, Delirio gravi, &c. per excretionem copiosam puris die morbi nono, Inflammationis septimò, criticè curatam. Mirabile Inflammationis Auris Exemplum est, quod BARTHOLINUS *cent.* 3. *Epist.* 17. *pag.* 67. refert, in abscessu aurium erumpens pus & vehens simul secum dentem, sine defectu dentis ullius in Maxillis.

Subinde *hemicraniæ* aliique similes chronici affectus capitis, per abscessum auris solutæ observantur; vid. HORSTIUS *lib.* 2. *observ.* 10. *pag.* 444. utut nec auris suppuratio propter erosionem Tympani, vel ipsius Nervi auditorii, aut alia symptomata graviora supervenientia, omni periculo, ad minimum Surditatis, careat; adeoque insensibilis Inflammationis Discussio tutior est, quam suppuratio. Unde si auris Inflammatio *interiora* magis *occupaverit*, & suppuretur, superveniunt interdum *ulcera diuturna*, pus ab aurium abscessibus natum Tympani membranam exedit, quæ quandoque integra rejicitur, interdum putredine absumitur: vid. HORSTIUS *lib.* 9. *observ.* 8. Cæterùm quòd dicat, Tympani hanc excretionem observatam fuisse citra auditus læsionem, dubito, & suspendo hac in parte judicium.

CURA.

In *cura sudorifera* repetita, & *Venæsectio*, aliaque *universalia* præmittenda sunt: loco verò Venæsectionis *scarificationes* pone aures institui, aut harum Venis *hirudines* admoveri possunt, utpote quarum usu sævas & desperatas aurium Inflammationes solutas ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *prax. admir. observ.* 64. *& lib.* 1. *princ. hist. cap.* 14. testatur.

Externa quoque nonnisi cautè & consideratis probè omnibus circumstantiis applicanda: Nam talia plus interdum nocent, quàm prosunt. Vid. *Miscellan. A. N. C. ann.* 6. *observ.* 82. *pag.* 157. Id quod in specie de actu *Frigidis* aut *repellentibus* intelligendum venit, quæ etiam rejiciuntur à RIVERIO *lib.* 3. *prax. cap.* 3. SCHNEIDERO *de Catarrh. specialiss. pag.* 181. SEPTALIO *animadvers. lib.* 6. §. 103. & HERCULE SAXONIA *Prælect. p.* 1. *cap.* 22. Optimè curatur, vel quando maturè discutitur, vel quando suppuratur, & degenerat in abscessum. Opera igitur danda est, ut discutiatur quantocyùs Tumor Inflammatorius: quod si fieri nequeat, ad suppurationem perducatur.

Discutiens Tumorem Oleum Chamomillæ cum Balsamo sulphuris mistum; Balsamum siquidem sulphuris per se nobile est: interim si hoc paulò acrius sit, misceatur cum Oleo Chamomillæ. Prætereà etiam conducit oleum Chamæmellinum, vel oleum Rosaceum, in quo Millepedes vel Lumbrici bullierint, vel oleum scorpionum, & Lini, oleum decoctionis Lumbricorum terrestrium, vel Millepedum, &c. tepidè auribus instillatum, vel oleum Rosaceum cum Mucilagine seminis Cydoniorum applicatur, aut cum Bombace iisdem intincta immittitur; *Oleum Vitellorum ovorum* egregium est remedium ad Inflammationem aurium, & laudatur admodùm à PETRO JOHANNE FABRO *curat.* 53. *&* 54. & ZACUTO LUSITANO *histor. med. Princ. histor.* 59. utpote quod non solùm anodynum est, sed etiam in principio Inflammationem discutit, factam verò suppurationem subito aperit. Nobilius est oleum, in quo Cancri fluvia-

fluviatiles contusi bullierint, quippe tale ob alcali susceptum laudatur a THEODATO *in Panth. hygiast.* tam ad inflammationem aurium discutiendam, quam mitigandam, si instilletur, efficacissimum enim est ad dolores & ardores aurium curandos. *Decoctum absinthii, Centaurii minoris, abrotani*, & alia *aromatica* auribus immissa, vel spiritus Vini, vel spiritus Salis Ammoniaci cum mica Panis calida auribus applicetur (N). Videatur SYLVIUS *de morbis infantum cap. 9. paragr.* 87. Instillantur vel applicantur hæc ipsa cum Bombace auribus: Item succus Sempervivi majoris auribus instillatus egregiè convenit in inflammatione; nam etiam aperit: v. g.

℞. *Succ. Semperviv. mai.* ʒiß. ad ii.
Ol. Rosar. vel *scorpion.*
Lumbric. terrestr.
Chamomill. ana ʒi.
M. D. S.
Mixtura Resolvens.

Applicentur cum Bombace auribus, vel instillentur.

Fomenta aurium ex decocto Plantarum emollientium & discutientium externè applicata egregiè conducunt.

His & similibus si non discutiatur inflammatio, sed ad abscessum pergat, properemus *ad suppurationem*, pro qua promovenda speciatim convenit Cataplasma ex Medulla Panis albi in Lacte cocta; addendo Vitellum Ovorum, ut describitur à RIVERIO.

℞. *Medull. Panis alb.* ℔i.
Coqu. in *lacte caprino* ad pultis consistentiam;
deinde adde
Vitell. ovor. Num. ii.
Ol. Rosac. ℥ii.
Croci ℈i. vel ℈ii.
F. Cataplasma.

quod extrà applicatum auri suppurationem promovet.

Sicuti in specie Cataplasmata Cepacea, aut Capita Allii sub cineribus cocta, benè contusa & auribus applicata, has inflammationes & maturant, & abscessum aperiunt: v. g.

℞. *Cepar. sub ciner. assat.* Num. i.
Butyri ℥ß. ad ℥i.
Olei Chamomill.
Amygd. dulc. ana ℥ß.
Croci ℈i.

Misceantur, pistentur, & calidè in forma Cataplasmatis auribus inflammatis ad suppurationem tendentibus applicentur. Conf. RIVERIUS *lib* 3. *prax. pag.* 206. FORESTUS *lib.* 12. *obs* 4. AMATUS LUSITANUS *cent.* 7. *curat.* 92. & HOEFERUS *in Hercul. medic. pag.* 62.

Vel

℞. *Herb. Malv.*
Alth.
Violar.
Flor. Chamomill. ana M. i.
Rad. Alth. pulveris.
Lil. alb. ana ℥ß.
Caric. pingu. num. vi.
Coqu. in s. q. *aqua* ad consistent. Cataplasmat.
adde
Medull. panis tritic. ʒiß.
Farin. fænugr. ℥ß.
Olei Chamomill.
Lil. alb. ana ℥i.
Vitell. ovor. ℥ß.
M. D. S.
Cataplasma Maturans.

Post Inflammationem aurium sequitur subinde *abscessus*, adeoque

ULCUS AURIUM.

Ulcera aurium aliàs sunt vel *Vera* vel *apparentia*: *Vera* vel *ex abscessu* post inflammationem nato, *vel ex acriori Lympha* eo delata, Meatum interiùs exulcerante: *Apparentia ulcera* sunt, quando sanies subinde multiformis ex auribus effluit, nunc cum, nunc sine præcedente earundem dolore, qui effluxus subinde diu durat, & quo cessante varia capitis, & cerebri superveniunt symptomata, quæ levantur sub fluxus continuatione; uti *in infantibus* subinde observatum est, qui per hujusmodi aurium Fluxus plùs minùs sordidos à pluribus malis, tam externis quam internis, levari solent.

PROGNOSIS.

Vera aurium ulcera, si diuturna aut inveterata sunt, facilè *in fistulam* degenerare solent, vel erodendo occasionem Membranis suggerunt, ut *Hypersarcoma* (Ger. *Wildfleisch*) succrescat, quod auditum obturet.

Pus quod effluit, si sit album, æquale, substantiæ mediocris, melius est, quam si inæquale, fœtens, saniosum &c. fuerit.

CURA.

In *cura* observandum est, ne *apparentia* hujusmodi *ulcera* aurium, seu effluxus eorundem plùs minùs saniosi citò nimis sanentur, præsertim in subjectis vel humidioribus, vel excretionibus capitis cutaneis, vel affectibus Cerebri & capitis internis obnoxiis, idque in infantibus imprimis observandum, ne major noxa inde oriatur; sufficit, si modo mundus servetur Meatus auditorius, id quod optimè mediante *urina humana* assequimur.

Quoad ulcera Vera: præmissis præmittendis *internis*, v. g. *purgantibus*, aut *Sudoriferis*, aut *Essentia Lignorum*, &c. Ulcus mundificandum, & hinc consolidandum venit. *Mundificat* optimè *urina* humana infusa, aut urina, in qua *Rasura Ligni Guajaci* maduerit; item Phlegma urinæ spirituosum.

Vel

℞. *Vini alb. subtilis dulc.*
Urinæ Puer. ana ℥i.
Mellis ℥ß.
Ebulliant leviter.
D. S.
Mixtura Mundificans.

Quibus tepidè Meatui Auditorio instillatus, aut cum Tetundula iisdem ebria immissis, ac mane & vesperi repetitis, ulcus mundificabitur.

Item *succus*, *vel syrupus*; *vel essentia absinthii*, *aut Marrubii*, cum pauco *Melle rosato*, item *syrupo Nicotianæ*, egregiè conveniunt. LYSERUS *in observ. pag.* 133. refert *Ulcus* periodicum auris curatum per instillationem *succi Marrubii*, misti cum *Melle*. Sic *alumen ustum* cum Vino mistum, in aurem si infundatur, potentissimè ulcus exsiccat. Puer decem annorum surdus ex Variolis permanens, & cui per tot annos Sanies ex aure fluebat, liberatus fuit *succo Cepæ & Hydromelite* instillato, teste FORESTO *lib.* 12. *obs.* 7.

Denique si *antiquum & sordidum ulcus* fuerit, applicanda venit *urina pueri* cum pauco *unguento Ægyptiaco* impregnata. Hisce si mundificatum & abstersum fuerit ulcus, id quod ex eo patet, si minor sordium ac puris quantitas effluxerit, *pro consolidatione* istis modò dictis *Tutia & Pompholyx* addenda sunt, pro ejusmodi perfecta consolidatione. (O)

CAPUT II.

De Sanguinis extravasatione in peculiarem corporis cavitatem.

ARTICULUS UNICUS

De Empyemate.

Absolvimus doctrinam inflammationum in genere, & etiam in specie. Jam dictum fuit in principio hujus sectionis, quòd præter sanguinis impeditum refluxum impediatur etiam ulterius ejus circulus, quando is penitus extra sua *Vasa effunditur*, idque vel ex iisdem *intra spatia*, partim intercutanea, in *Ecchymomate* seu *Sugillatione* (P), aut quan-

(N) *Spirituosa hæc in Aures immissa, præsertim in principio Inflammationis, solent ut plurimum dolorem exasperare, & phlogosin magis accendere: satius igitur est urgente dolore, malacticis & oleosis uti.*

(O) *In Pueri Aurem ad Ulceris curationem Elixir proprietatis absque turunda instillatum, post ingentes cruciatus Ulcus adeò abstersit, ut noctis spatio Meatus Acusticus integrè consolidaretur, nec foraminis vestigio relicto: testis sum oculatus.*

(P) Ecchymoma & Ecchymosis, *quod idem ferè sonat ac ἐγχύμωμα & ἐγχύμωσις, est Sanguinis & humorum in partem aliquam effusio, qua pars ipsa primùm rubet, mox livescit, idque ut plurimùm ex contusione oboritur: quare* Sugillatio

quando effunditur *intra Corpus* & insigniores ejus Cavitates, vel quando penitus *extra Corpus* effunditur, ut fit in *Hæmorrhagiis*, & hæc constituunt alteram speciem seu impedimentum Sanguinis Circulationis. Quando verò *Sanguis* planè extra sua vasa *in Cavitatem Corporis* quocunque modo *effusus* mox ad corruptionem tendit, Acorem contrahit, hinc coagulatur & congrumatur, tandem in loco calido successivè fermentando *suppuratur*: hæc *Puris inde nati Collectio in quadam Corporis Cavitate insigniori*. *Humoribus aliàs vacua*, *Empyema* dicitur, ab *Apostemate* seu *Vomica* distinctum, quæ est *Collectio Puris in quodam Viscere ex Inflammatione partis cujusdam inducta*. Ita dum Pus colligitur in Pulmone aut Renibus, est *Vomica Pulmonum* aut *Renum*: si verò colligitur Pus in quodam Corporis, Thoracis vel Abdominis, cavo, *Empyematis* nomine venit. Cæterùm *oritur Empyema duplici modo*: vel

1. Quando ex Sanguinis à *Causa externa* in quandam cavitatem extravasati *Corruptione*; v. g. quando quis ex Vulnere Thoracis patitur effusionem Sanguinis in Thoracem; & si Sanguis transmutatur in Pus, est *Empyema primi generis*: vel
2. Ex *Vomica* sive *Abscessus* cujusdam Visceris inflammati interiora versùs *ruptione*, cujus Pus tandem ea parte in cavum Corporis influit: v. g. quando ea Pleura suppurata ac tandem rupta Pus effunditur in Thoracis cavitatem, est *Empyema secundi generis*.

Veteribus alia horum vocabulorum fuit acceptio, dum propriè loquendo *vomica* Latinis est id, quod Græcis *Empyema* (Q), seu Collectio Puris in aliqua parte, præsertim interiore, & *Empyici* propriè sunt, quibus Pus in aliquo Viscere oboritur: sicut purulentum Hepar HIPPOCRATIS *Sect. 7. Aphorism. 45.* idem quod *Empyema*. Tale Malum Latinis dicebatur *vomica*; Ita enim CELSUS. Moderni ea ignoratione substituunt *Abscessum*, & in specie *Pulmones purulentos* κατ᾽ ἐξοχὴν *vomicam* appellant. Quoniam verò frequentissimè post Pleuritidem Puris in cavitate *Thoracis* collectio, rupta vomica, fieri solet, ob id *Empyema* primariò de Puris in Thorace collectione intelligitur, secundariò tamen etiam, si in aliis locis colligatur. Frequentissimè, dixi, quòd post Pleuritidem suppuratam sequatur tale Empyema, quoniam pus in cavitatem Thoracis tandem effunditur. Verùm singulare est exemplum, quod refert LINDANUS *super Hartmannum*, se nempe observasse in quodam Puerulo, Pleuritide suppurata affecto, facta Thoracis apertione pro extractione, & facta exploratione cum Candela (secundùm leges Paracenteseos Thoracis) cerea; nihil tamen Puris fuisse excretum: Mortuo tandem Puerulo Thorax pro scrutinio Viscerum fuit apertus, & inventum fuit, quòd scilicet Membrana Costas succingens, seu Pleura, dilatata fuerit in immensum Saccum, in quo omnis purulenta materia, tanquam in suo receptaculo fuerit comprehensa, ita ut aperto Thorace nihil potuerit Puris evacuari: id quod sæpissimè fieri arbitror.

CAUSÆ.

Causa, propter quas Sanguis aut Ecchymomata constituit, aut extra sua vasa intra cavitates partium effundatur, congrumescat & suppuretur, rarò aut nunquam sunt *Interna*, sed semper læsiones, aut imprimis injuriæ *Externa*, nempe *vulnera* punctim facta, vel *Contusio* partium internarum. De *vulneribus* penetrantibus notum est, quòd non sine Sanguinis ex vasis in cavitatem Corporis singularem effusione fiant. *Ex Contusione*, si lacerantur vasa Intercutanea Capillaria, & Sanguis in partibus subcutaneis externis hæreat, oritur sanguinis *Suffusio* seu *Ecchymoma*, ad Chirurgiam pertinens: sin verò interiora loca occupet, hujus est considerationis.

Ad Contusionem pertinet in specie *Casus ab alto*, in quo vel *Ruptionem* vasorum, vel partium violenta *Contorsione*, aut earundem nimis valida *Contusione*, vel alia *Laceratione*, ex laceratis plùs minùs vasis Sanguis per vasa læsa effunditur, inque certam Corporis cavitatem infunditur, ita ut hæc contusio sit una ex primariis Causis. *Sanguis* ergò extra vasa effusus ex his Læsionibus externis, *in Cavo collectus*, & ex vitali consortio proscriptus, mox ad corruptionem tendit, hinc Sanguis ita coagulatus immediatè Acorem præternaturalem anteà occultatum contrahendo spissescit seu coagulatur, aut in Grumos abit. Similis hic est ratio utque cum Lacte, quod facilè levi ex corruptione acescit, & magis magisque grumescit: id quod multo magis faciet Sanguis Lacte genitus, in quo particulæ salinæ copiosiores existunt, dum nutritivæ temperatiores & oleosæ in partium nutrimentum abeunt. *Sanguis* occulto tali Acore *grumefactus* successivè incipit *fermentare*, dum acidum in Sanguine coagulato cum Alcali volatili Massæ Sanguineæ satis copioso concurrit, donec mutua Fermentatione tandem in salsum tertium, nempe *Pus*, abeant. Omne autem Pus est saporis salsi, quatenus nempe generatur ex Alcali & Acido; album & lacteum vero a præcipitatione Sulphuris Massæ Sanguineæ, soluti ab Alcali ejus volatili (quod antea dabat colorem rubeum) facta per acidum præternaturale, unde, illustrante rem Chymia, emergit Puris color albus, & tunc mutato nomine *Empyema* dicitur: cujus *duplicem fiendi Modum* suprà insinuavi.

Duobus ergò modis generatur Empyema; vel *immediatè ex Sanguine* in partis cavum effuso, corrupto & suppurato: vel *mediatè ex Sanguine partem* quandam *priùs inflammante*, hinc Apostema faciente, cujus pus ex parte in Cavum Corporis influens, Empyema constituit. *Prioris exemplum* suggerit Vulnus Thoracis penetrans cum copioso Sanguinis interiora versùs influxu, hinc in pus corruptione: *Posterioris exemplum* dat Pleuritis suppurata, cujus pus rupto Abscessu in Thoracem effluit. His modis generatur Pus ex Sanguinis effusione in cavitates Corporis. (R)

tin *dicitur*. A' χυμὸς succus, humor: *quod à* χέω fundo. *Jure igitur distinguit* Galenus *inter* Phlegmonem *&* Ecchymosim: *in Phlegmone enim Sanguis per Musculorum cavitates sola ratione contemplabiles secundùm minimas sui partes effunditur; in Ecchymosi verò in spatia effluit, quæ Venis adjacent: hoc autem nonnisi ex fibrillarum disruptione accidit.*

(Q) Empyema *à* πύον pus; *hoc autem à* πύθω, putrefacio.

(R) *Puris ex Sanguine restagnante generationem hoc pacto accidere putat* Sylvius Deleboe: *cùm nempe ex Sanguine in partibus subsistente mox incipiunt evanescere partes spirituosa magisque volatiles ac subtiles, tum acidas tum salinas temperare solitæ; unde utraque acriores facta acrius in se mutuo insurgunt, effervescentiamque, ob partes Sanguinis oleosas præsentes; calidam excitant, quin paulatim Sanguinem ita corrumpunt, ut in Pus vertatur. Hæc* Sylvius.

Ego verò addiderim quòd ad motum effervescentiæ, quem concipiunt partes salinæ acidæque Sanguinis, non tam ipsæ ex seipsis citantur, quòd tantùm compedibus partium spirituosarum jam sint extricatæ; sed etiam existimo ad illum concurrere, imò esse veluti caussam efficientem, Spirituum animalium (qui multa materia cœlesti, ad effervescentias concitandas necessaria, turgent) ad partem inflammatam velociùs confluentium impetum atque nixum, quo scilicet particulæ acidæ sali neque concitæ effervescentiam concipiant. Idque vel ex eo verum esse existimaverim, quòd Sanguinem è corpore animali eductum, grumefactum quidem observare possumus, nequaquam verò in Pus verti expectabimus, etiamsi ex illo particulæ spirituosæ, magis quàm ex Sanguine in parte corporis restagnante, evolvent. Imò ausim dicere, nec Sanguinem effusum in ampliores corporis cavitates posse in Pus verti, sed tantùm grumefieri, quum ad illius jam effusi particulas Spirituum animalium actio pertingere commode non possit: & si quandoque ampla corporis cavitates Pure referta inveniuntur, illud non tam in ipsis cavitatibus genitum est, quàm ex circumjacentium Tuberculorum & Vomicarum disruptione, vicinorumque Ulcerum destillatione illuc confluxit.

Atque hinc reddi potest ratio, cur membra Gangræna affecta Sanguinem quidem congrumescentem etiam in ipsis vasis exhibeant, minimè vero in Pus versum; ad partem enim Gangrænâ prehensam Spiritus animales non perveniunt, atque adeò, quum non possint particulæ Sanguinis effervescentiam concipere ad Suppurationem necessariam, Pus non generatur. Ad hoc enim ut Gangræna in membro aliquo introducatur, non sufficit si Sanguis in illo motum circularem amittat; sed requiritur ut denegato influxu Spirituum, pereat quoque in Sanguine motus fermentationis & intestinus.

Huic igitur hypothesi insistentes pro vero habere possumus assertum Clariss. Viri Caroli Drelincurtii, *qui referente* Dom. Guyot, *publicè sustinuit, Sanguinem intra Vasa subsistentem non posse putrefieri, & in Pus verti, sed tantùm grumosum, atrum, aridumque ex diutina mora reddi. Idque & Ratione & Experimentis probat. Ait enim mixtorum putredinem, corruptionemque præcipuè ab Aeris actione pendere, qua quidem illorum particularum integrantium solutio atque secessus promovetur:*

ita

fluviatiles contusi bullieriot, quippe tale ob alcali susceptum laudatur a THEODATO *in Panth. hygiast.* tam ad inflammationem aurium discutiendam, quam mitigandam, si instillerur, efficacissimum enim est ad dolores & ardores aurium curandos. *Decoctum absinthii*, *Centaurii minoris*, *abrotani*, & alia *aromatica* auribus immissa, vel spiritus Vini, vel spiritus Salis Ammoniaci cum mica Panis calida auribus applicetur (N). Videatur SYLVIUS *de morbis infantum cap. 9. paragr.* 87. Instillaotur vel applicaotur hæc ipsa cum Bombace auribus: Item succus Sempervivi majoris auribus instillatus egregiè convenit in inflammatione; nam etiam aperit; v. g.

℞. *Succ. Sempervív. maj.* ℥iß. ad ii.
Ol. Rosar. vel *scorpion.*
Lumbric. terrestr.
Chamomill. ana ℥i.
M. D. S.
Mixtura Resolvens.

Applicentur cum Bombace auribus, vel instillentur.

Fomenta aurium ex decocto Plantarum emollientium & discutientium externè applicata egregiè conducunt.

His & similibus si non discutiatur inflammatio, sed ad abscessum pergat, properemus *ad suppurationem*, pro qua promovenda speciatim convenit Cataplasma ex Medulla Panis albi in Lacte cocta; addendo Vitellum Ovorum, ut describitur à RIVERIO.

℞. *Medull. Panis alb.* ℔i.
Coq. in *lacte caprino* ad pultis consistentiam;
deinde adde
Vitell. ovor. Num. ii.
Ol. Rosac. ℥ii.
Croci ℈i. vel ℈ii.
F. Cataplasma.

quod extrà applicatum auri suppurationem promovet.

Sicuti in specie Cataplasmata Cepacea, aut Capita Allii sub cineribus cocta, benè contusa & auribus applicata, has inflammationes & maturant, & abscessum aperiunt: v. g.

℞. *Cepar. sub cinerr. assat.* Num. i.
Butyri ℥ß. ad ℥i.
Olei Chamomill.
Amygd. dulc. ana ℥ß.
Croci ℈i.

Misceantur, pistentur, & calidè in forma Cataplasmatis auribus inflammatis ad suppurationem tendentibus applicentur. Conf. RIVERIUS *lib 3. prax. pag.* 206. FORESTUS *lib. 12. obs 4.* AMATUS LUSITANUS *cent. 7. curat.* 92. & HOEFERUS *in Hercul. medic. pag.* 62.

Vel

℞. *Herb. Malv.*
Alth.
Violar.
Flor. Chamomill. ana M. i.
Rad. Alth. pulveris.
Lil. alb. ana ℥ß.
Caric. pingu. num. vi.
Coqu. in s. q. *aquæ* ad consistent. Cataplasmat.
adde
Medull. panis tritic. ℥iß.
Farin. fænugr. ℥ß.
Olei Chamomill.
Lil. alb. ana ℥i.
Vitell. ovor. ℥ß.
M. D. S.
Cataplasma Maturans.

Post Inflammationem aurium sequitur subinde *abscessus*, adeoque

ULCUS AURIUM.

Ulcera aurium aliàs sunt vel *Vera* vel *apparentia*: *Vera* vel *ex abscessu* post inflammationem nato, *vel ex acriori Lympha* eo delata, Meatum interiùs exulcerante: *Apparentia ulcera* sunt, quando sanies subinde multiformis ex auribus effluit, nunc cum, nunc sine præcedente earundem dolore, qui effluxus subinde diu durat, & quo cessante varia capitis, & cerebri superveniunt symptomata, quæ levantur sub fluxus continuatione; uti *in infantibus* subinde observatum est, qui per hujusmodi aurium Fluxus plùs minùs sordidos à pluribus malis, tam externis quam internis, levari solent.

PROGNOSIS.

Vera aurium ulcera, si diuturna aut inveterata sunt, facilè *in fistulam* degenerare solent, vel erodendo occasionem Membranis suggerunt, ut *Hypersarcoma* (Ger. *Wildfleisch*) succrescat; quod auditum obturet.

Pus quod effluit, si sit album, æquale, substantiæ mediocris, melius est, quam si inæquale, fœtens, saniosum &c. fuerit.

CURA.

In *cura* observandum est, ne *apparentia* hujusmodi *ulcera* aurium, seu effluxus eorundem plùs minùs saniosi citò nimis sanentur, præsertim in subjectis vel humidioribus, vel excretionibus capitis cutaneis, vel affectibus Cerebri & capitis internis obnoxiis, idque in infantibus imprimis observandum, ne major noxa inde oriatur; sufficit, si modo mundus servetur Meatus auditorius, id quod optimè mediante *urina humana* assequimur.

Quoad ulcera Vera: præmissis præmittendis *internis*, v. g. *purgantibus*, aut *Sudoriferis*, aut *Essentia Lignorum*, &c. Ulcus mondificandum, & hinc consolidandum venit. *Mundificat* optimè *urina* humana infusa, aut urina, in qua *Rasura Ligni Guajaci* maduerit; item Phlegma urinæ spirituosum.

Vel

℞. *Vini alb. subtilis dulc.*
Urinæ Pueror. ana ℥i.
Mellis ℥ß.
Ebulliant leviter.
D. S.
Mixtura Mundificans.

Quibus tepidè Meatui Auditorio instillatis, aut cum Tarundula iisdem ebria immissis, ac mane & vesperi repetitis, ulcus mundificabitur.

Item *succus*, *vel syrupus*; *vel essentia absinthii*, *aut Marrubii*, cum pauco *Melle rosato*, item *syrupo Nicotianæ*, egregiè conveniunt. LYSERUS *in observ. pag.* 133. refert Ulcus periodicum auris curatus per instillationem *succi Marrubii*, misti cum *Melle*. Sic *alumen ustum* cum Vino mistum, in aurem si infundatur, potentissimè ulcus exsiccat. Puer decem annorum surdus ex Variolis permanens, & cui per tot annos Sanies ex aure fluebat, liberatus fuit *succo Cepæ & Rhodomelite* instillato, teste FORESTO *lib. 12. obs. 7.*

Denique si *antiquum & sordidum ulcus* fuerit, applicanda venit *urina putri* cum pauco *unguento Ægyptiaco* impregnata. Hisce si mundificatum & abstersum fuerit ulcus, id quod ex eo patet, si minor sordium ac puris quantitas effluxerit; *pro consolidatione* istis modò dictis *Tutia & Pompholyx* addenda sunt, pro ejusmodi perfecta consolidatione. (O)

CAPUT II.

De Sanguinis extravasatione in peculiarem corporis cavitatem.

ARTICULUS UNICUS

De Empyemate.

ABsolvimus doctrinam inflammationum in genere, & etiam in specie. Jam dictum fuit in principio hujus sectionis, quòd præter sanguinis impeditum refluxum impediatur etiam ulterius ejus circulus, quando is penitus extra sua *Vasa effunditur*, idque vel ea iisdem *intra spatia*, partim intercutanea, in *Ecchymomate* seu *Sugillatione* (P), aut quan-

(N) *Spirituosa hæc in Aures immissa, præsertim in principio Inflammationis, solent utplurimum dolorem exasperare, & phlogosin magis accendere: satius igitur est urgente dolore, malacticis & oleosis uti.*

(O) *In Pueri Aurem ad Ulceris curationem Elixir proprietatis absque turanda instillatum, post ingentes cruciatus Ulcus adeò abstersit, ut noctis spatio Meatus Acusticus integrè consolidaretur, nec foraminis vestigio relicto: testis sum oculatus.*

(P) Ecchymoma & Ecchymosis, *quod idem ferè sonat ac* ἐγχύμωμα *&* ἐγχύμωσις, *est Sanguinis & humorum in partem aliquam effusio, qua pars ipsa primùm rubet, mox livescit, idque utplurimùm ex contusione oboritur: quare* Sugillatio

quando effunditur *intra Corpus* & insigniores ejus Cavitates, vel quando penitus *extra Corpus* effunditur, ut fit in *Hemorrhagiis*, & hæc constituunt alteram speciem seu impedimentum Sanguinis Circulationis. Quando verò *Sanguis* planè extra sua vasa *in Cavitatem Corporis* quocunque modo *effusus* mox ad corruptionem tendit, Acorem contrahit, hinc coagulatur & congrumatur, tandem in loco calido successivè fermentando *suppuratur*: hæc *Puris inde nati Collectio in quadam Corporis Cavitate insigniori. Humoribus aliàs vacua*, *Empyema* dicitur, ab *Apostemate* seu *Vomica* distinctum, quæ est *Collectio Puris in quodam Viscere ex Inflammatione partis cujusdam inducta*. Ita dum Pus colligitur in Pulmone aut Renibus, est *Vomica Pulmonum* aut *Renum*: si verò colligitur Pus in quodam Corporis, Thoracis vel Abdominis, cavo, *Empyematis* nomine venit. Cæterùm *oritur Empyema duplici modo*: vel

1. Quando ex Sanguinis à *Causa externa* in quandam cavitatem extravasati *Corruptione*; v. g. quando quis ex Vulnere Thoracis patitur effusionem Sanguinis in Thoracem; & si Sanguis transmutatur in Pus, est *Empyema primi generis*: vel
2. Ex *Vomica* sive *Abscessus* cujusdam Visceris inflammati interiora versùs *ruptione*, cujus Pus tandem ex parte in cavum Corporis influit: v. g. quando ex Pleura suppurata ac tandem rupta Pus effunditur in Thoracis cavitatem, est *Empyema secundi generis*.

Veteribus alia horum vocabulorum fuit acceptio, dum propriè loquendo *vomica* Latinis est id, quod Græcis *Empyema* (Q), seu Collectio Puris in aliqua parte, præsertim interiore, & *Empyici* propriè sunt, quibus Pus in aliquo Viscere oboritur: sicut purulentum Hepar HIPPOCRATIS *Sect. 7. Aphorism. 45.* idem quod *Empyema*. Tale Malum Latinis dicebatur *vomica*; Ita enim CELSUS. Moderni ex ignoratione substituunt *Abscessum*, & in specie *Pulmones purulentos κατ᾽ ἐξοχὴν vomicam* appellant. Quoniam verò frequentissimè post Pleuritidem Puris in cavitate *Thoracis* collectio, rupta vomica, fieri solet, ob id *Empyema* primariò de Puris in Thorace collectione intelligitur, secundariò tamen etiam, si in aliis locis colligatur. Frequentissimè, dixi, quòd post Pleuritidem suppuratam sequatur tale Empyema, quoniam pus in cavitatem Thoracis tandem effunditur. Verùm singulare est exemplum, quod refert LINDANUS *super Hartmannum*, se nempe observasse in quodam Puerulo, Pleuritide suppurata affecto, facta Thoracis apertione pro extractione, & facta exploratione cum Candela (secundùm leges Paracenteseos Thoracis) cerea; nihil tamen Puris fuisse excretum: Mortuo tandem Puerulo Thorax pro scrutinio Viscerum fuit apertus, & inventum fuit, quòd scilicet Membrana Costas succingens, seu Pleura, dilatata fuerit in immensum Saccum, in quo omnis purulenta materia, tanquam in suo receptaculo fuerit comprehensa, ita ut aperto Thorace nihil potuerit Puris evacuari: id quod sæpissimè fieri arbitror.

CAUSÆ.

Causa, propter quas Sanguis aut Ecchymomata constituit, aut extra sua vasa intra cavitates partium effundatur, congromescat & suppuretur, rarò aut nunquam sunt *Internæ*, sed semper læsiones, aut imprimis injuriæ *Externæ*, nempe *vulnera* punctim facta, vel *Contusio* partium internarum. De *vulneribus* penetrantibus notum est, quòd non sine Sanguinis ex vasis in cavitatem Corporis singularem effusione fiant. *Ex Contusione*, si lacerantur vasa Intercutanea Capillaria, & Sanguis in partibus subcutaneis externis hæreat, oritur sanguinis *Suffusio* seu *Ecchymoma*, ad Chirurgiam pertinens: sin verò interiora loca occupet, hujus est considerationis.

Ad Contusionem pertinet in specie *Casus ab alto*, in quo vel *Ruptionem* vasorum, vel partium violenta *Contorsione*, aut earundem nimis valida *Contusione*, vel alia *Laceratione*, ex laceratis plùs minùs vasis Sanguis per vasa læsa effunditur, inque certam Corporis cavitatem infunditur, ita ut hæc contusio sit una ex primariis Causis. *Sanguis* ergò extra vasa effusus ex his Læsionibus externis, *in Cavo collectus*, & ex vitali consortio proscriptus, mox ad corruptionem tendit, hinc Sanguis ita coagulatus immediatè Acorem præternaturalem anteà occultatum contrahendo spissescit seu coagulatur, aut in Grumos abit. Similis hic est ratio atque cum Lacte, quod facilè levi ex corruptione acescit, & magis magisque grumescit: id quod multo magis faciet Sanguis Lacte genitus, in quo particulæ salinæ copiosiores existunt, dum nutritivæ temperatiores & oleosæ in partium nutrimentum abeunt. *Sanguis* occulto tali Acore *grumefactus* successivè incipit *fermentare*, dum acidum in Sanguine coagulato cum Alcali volatili Massæ Sanguineæ satis copioso concurrit, donec mutua Fermentatione tandem in salsum tertium, nempe *Pus*, abeant. Omne autem Pus est saporis salsi, quatenus nempe generatur ex Alcali & Acido: album & lacteum vero à præcipitatione Sulphuris Massæ Sanguineæ, soluti ab Alcali ejus volatili (quod antea dabat colorem rubeum) facta per acidum præternaturale, unde, illustrante rem Chymia, emergit Puris color albus, & tunc mutato nomine *Empyema* dicitur: cujus *duplicem fiendi Modum* suprà insinuavi.

Duobus ergò modis generatur Empyema: vel *immediatè ex Sanguine* in partis cavum effuso, corrupto & suppurato: vel *mediatè ex Sanguine partem* quandam *priùs inflammante*, hinc Apostema faciente, cujus pus ex parte in Cavum Corporis influens, Empyema constituit. *Prioris exemplum* suggerit Vulnus Thoracis penetrans cum copioso Sanguinis interiora versùs influxu, hinc in pus corruptione: *Posterioris exemplum* dat Pleuritis suppurata, cujus pus rupto Abscessu in Thoracem effluit. His modis generatur Pus ex Sanguinis effusione in cavitates Corporis. (R)

rio *dicitur*. Ἀ' χυμὸς succus, humor: *quod* ἐ *χ*ι*ω fundo*. *Jure igitur distinguit* Galenus *inter* Phlegmonem *&* Ecchymosim: *in Phlegmone enim Sanguis per Musculorum cavitates sola ratione contemplabiles secundùm minimas sui partes effunditur; in Ecchymosi verò in spatia effluit, quæ Venis adjacent: hoc autem nonnisi ex fibrillarum disruptione accidit.*

(Q) Empyema *a* πύον pus; *hoc autem à* πύθω, putrefacio.

(R) *Puris ex Sanguine restagnante generationem hoc pacto accidere putat* Sylvius Deleboe: *cum nempe ex Sanguine in partibus subsistente mox incipiunt evanescere partes spirituosæ magisque volatiles ac subtiles, tum acidas tum salinas temperare solitæ; unde utraque acriores facta acriùs in se mutuò insurgunt, effervescentiamque, ob partes Sanguinis oleosas præsentes, calidam excitant, quin paulatim Sanguinem ita corrumpunt, ut in Pus vertatur.* Hæc Sylvius.

Ego verò addiderim quòd ad motum effervescentiæ, quem concipiunt partes salinæ acidæque Sanguinis, non tam ipsæ ex seipsis excitantur, quòd tantùm compedibus partium spirituosarum jam sint extricatæ; sed etiam maximè ad illum concurrere, imò esse nobilem causam efficientem, Spirituum animalium (qui multa materia cælesti, ad effervescentias concitandas necessaria, turgent) ad partem inflammatam velociùs confluentium impetum atque nixum, quo scilicet particulæ acidæ sali neque conciteæ effervescentiam concipiant. Idque vel ex eo verum esse existimaverim, quod Sanguinem è corpore animali eductum, grumefactum quidem observare possimus, nequaquam verò in Pus verti expectabimus, etiamsi ex illo particulæ spirituosæ, magis quàm ex Sanguine in parte corporis restagnante, evolvent. Imò ausim dicere, nec Sanguinem effusum in ampliores corporis cavitates posse in Pus verti, sed tantùm grumefieri, quum ad illius jam effusi particulas Spirituum animalium actio pertingere commodè non possit: & si quandoque ampla corporis cavitates Pure referta inveniuntur, illud non tam in ipsis cavitatibus genitum est, quàm ex circumjacentium Tuberculorum & Vomicarum disruptione, vicinorumque Ulcerum destillatione illuc confluxit.

Atque hinc reddi potest ratio, cur membra Gangræna affecta Sanguinem quidem congrumescentem etiam in ipsis vasis exhibeant, minimè vero in Pus versum; ad partem enim Gangræna prahensam Spiritus animales non perveniunt, atque adeò, quum non possint particulæ Sanguinis effervescentiam concipere ad Suppurationem necessariam, Pus non generatur. Ad hoc enim ut Gangræna in membro aliquo introducatur, non sufficit si Sanguis in illo motum circularem amittat; sed requiritur ut denegato influxu Spirituum, pereat quoque in Sanguine motus fermentationis & intestinus.

Huic igitur hypothesi insistentes pro vero habere possumus assertum Clariss. Viri Caroli Drelincurtii, *qui referente* Dom. Guyot, *publicè sustinuit, Sanguinem intra Vasa subsistentem non posse putrefieri, & in Pus verti, sed tantùm grumosum, atrum, aridumque ex diutina mora reddi. Idque & Ratione & Experimentis probat. Ait enim mixtorum putredinem, corruptionemque præcipuè ab Aeris actione pendere, qua quidem illorum particularum integrantium solutio atque secessus promovetur:* ita

DIAGNOSIS.

Signa Causarum ipsarum per se patent; cognoscendum saltim est, *an Sanguis grumosus in quodam loco colligatur? aut etiam Pus in quodam loco coerceatur*; Cognoscitur hoc imprimis ex antecedentibus Causis, nempe Læsione externa, & ex Symptomatibus junctis.

Cavitates autem Corporis insigniores, in quibus Sanguis effusus corrumpitur, imprimis sunt tres: vel *Abdominis*, vel *Pectoris*, vel *Capitis*.

In specie ergo 1. *Sanguinem collectum & congrumatum in abdomine hærere*, non rarum est, quod fit per Vulnera Abdominis, in specie contusione & casu ab alto, Hoc, præter *vulnus* penetrans, imprimis ostendit Abdominis *tumor*, hinc inde sparsus *livor*, primùm per superficiem Abdominis, & quasi plumbea Nigredo: post Sanguinis effusi grumescentiam & suppurationem, *durities* quædam & *Renisus* Abdominis ad tactum in superficie Abdominis, præsertim in loco, ubi est Sanguis grumosus, non simpliciter ex repletione, sed ex tensione Membranarum Peritonæi: quæ quasi spasmo laborant, horrentibus partibus viventibus Cadaver Sanguinis (S). Ad hoc non rarò superveniunt *lipothymiæ* vagæ, ex consensu cum stomacho affecto, item *virium* defectiones insignes, *respirationes* nonnihil impeditæ, & interdum *tumor & abscessus* circa Inguina, per quos Sanguis effusus interdum felicissimè evacuatur, & similia symptomata.

Quoad 2. *In Pectore esse collectum Sanguinem* ibique congrumatum & suppuratum, monstrant, præter Causas antecedentes, insigniores *respirationis læsiones*, *Tussis* admodùm molesta, *dolores Pectoris* varii, imminens & frequens *syncope*, *Virium* prostratio insignis, *Gravitas* ac pondus circa Costas Nothas, extremorum *frigus*, *Febris* plùs minùs acuta; quæ omninò comprobat modus læsionis: v. g. si quis cadit ab alto, & frangit Costas, consequenter propter ruptionem vasorum Costis subjectorum necessariò sequitur Sanguinis in Pectus effusio: Item si quis fuerit punctim aut cæsim læsus, mox infra Costas, ubi sunt Venæ & Arteriæ, tunc est signum effusi Sanguinis in Thoracem, & factæ ejusdem congrumationis, corruptionis, & sic Empyematis.

Denique, quoad 3. *In Capite & sub Calvaria ejusdem collectum esse Sanguinem congrumatum*, monstrat, præter *læsionem* externam, *dolor* ejus gravativus, item *sensus* insignis *pulsationis* in Capite hinc inde perceptibilis, propter motum Arteriarum impeditum, *Oculi* nonnihil sponte lacrymantes, uti *artic.* 55. *cap.* 1. de Ophthalmia dictum, & *rubor faciei*, superveniunt etiam varia symptomata Stomachi, imprimis *vomitus* biliosi, *nausea*, ac interdum, sed rarò, *singultus* &c. quæ pathemata si superveniunt læsionibus Capitis, signum sunt, Sanguinem in Caput esse effusum & grumosum. *Sanguis* nunc per Os, nunc per Nares, nunc per Aures, *exitum molitur*, quæ magis Sanguinem intra Meninges cerebri effusum & congrumatum indicant: Quibus septimo vel octavo die accedunt *vigiliæ* pertinaces, *Aphonia*, & similia, quæ gravius malum portendunt; Interdum Ægri obstupescunt, aut brevi post læsionem *stupidi* redduntur: accedunt denique causæ antecedentes, aut valida contusione Cranium affligentes, aut forti Incisione Cranium dividentes. *Sanguinem* verò *intra Calvariam effusum ac congrumatum suppurari*, testantur *Febris* superveniens intensior, plùs minùs acuta, pro varietate circumstantiarum; item *ardor* in ista parte, in qua fit suppuratio: accedunt insigniter *præcordiorum anxietates*, *vigiliæ*, & interdum *deliria*, &c. In specie ex *rigore & Febri* suppuratio se manifestat.

Hæc ipsa posteriùs enarrata signa etiam ostendunt *Sanguinem in alio loco congrumatum ad suppurationem tendere*, quia interim in loco quodam externo, v. g. si Sanguis coagulatus in Abdomine hæreat, circa Inguina oritur *abscessus*, in quo & per quem Sanguis congrumatus & suppuratus postmodùm feliciter evacuatur.

Empyema jam factum, seu pus collectum facilè ex eo cognoscitur, quod remittat Febris, Æstus ac reliqua symptomata, quin potiùs *fluctuatio* quædam *puris* hinc inde percipitur.

Quod attinet alteram speciem Empyematis: ea est quando Abscessus suppurati ex Inflammationibus nati aperiuntur, & ex iis apertis pus in Corporis quandam cavitatem effunditur, inter quæ istud gravissimum est, quod fit post Pleuritidem & Peripneumoniam suppuratam; quæ uti sunt altioris indaginis, ita & difficilioris cognitionis & curationis.

Cùm ergò frequens sit *Empyema Thoracis*, ex *suppurata Peripneumonia* natum, specialiter probè cognoscendum est; hinc loco omnium proponam, ut de reliquis simile ferri queat judicium. *Signa ejus*, sive fiant à Vulnere, sive Inflammatione aut Pleuritide (præter ea, quæ Pleuritidem suppuratam comitantur, si materia intra quatuordecim dies sputo non rejiciatur, vid. HIPPOCRATES *lib.* 5. *Aphor.* 8.) *rumpitur* autem Vomica circa vigesimum, *interdum* trigesimum, aut quadragesimum diem. *Dum verò rumpitur* Vomica, *rigor* fit, & *Febris* intensior supervenit: vid. HIPPOCRATES *lib.* 5. *Aphor.* 5. adest *Tussis continua* & frequens,

---

ita ut si quacumque industria hæc Aëris actio arceatur impediaturque, mixta à corruptione diutissimè præserventur. Sic si cera, aroma, sale, conditura quacumque impetum declinemus ambientis, quamplurima mixta putredini obnoxia ad longum tempus conservabimus: quemadmodum videmus flores, fructusque in Recipiente Boyliano clausos diu intactos conservari.

Hoc supposito ait, Sanguinem effusum in partium interstitia stagnare, & in Pus converti posse; verùm si in suis Canalibus continuatur, etiamsi per plures dies subsistat, putrescere nequit. Nam in partium poros effusus in globulos præcipitatur (ut ipse loquitur), atque sic meatus sibi antea ad refluxum pervios, impervios habet; stagnat igitur inibi concretus, atque adeo injuriæ pariter ambientis, cujus nobilissimæ partes inspiratæ & transpiratæ granulos illos ita impetunt, ut ex iis paucos dissolvant, atque discutiant, plurimos autem putrefaciant atque in Pus vertant. At cùm Sanguis intra sua Vasa subsistit, horum membrana densa, atque exiguis aut incorrespondentibus prædita poris, ingressum denegant particulis Aëris, ne illius particulæ vim faciant, eumque corrumpant.

Rationi addit Experimenta quamplurima, & præcipuè quia Sanguis in Varicibus, in Aneurismatibus, atque in Hæmorrhoidibus ad longum tempus remoram patitur, nec tamen in Pus vertitur: quemadmodum & in membrorum amputationibus, Sanguis in Vasis transversim cæsis necessariò subsistit, attamen sine putrefactione. Quin & Clarissimus Author in Canibus, Sanguinem intercepit inter duo ligamina trunci Caroticarum, & post hebdomadas aliquot Sanguinem nequaquam putridum, sed grumefactum toti Academiæ sæpe sæpius ostendit. His igitur argumentis putat Drelincurtius *Sanguinem intra Vasa subsistentem in Pus verti non posse, sed tantum cùm extra Vasa effunditur.*

Quanquam autem id verum esse concedamus, præcipuè in Vasis majoribus remorato Sanguine; verùm si remora fiat in Vasis capillaribus, quæ ex Sanguinis infarctu præter naturam dilatentur, ac aliquantulum dilacerentur, excitato inibi dolore, atque ex confluxu Spirituum, fermentatione; haud video quare Sanguis ille ex fermentatione præternaturali non possit in Pus mutari. Quòd si Sanguis in Caroticis ligatura utrinque facta detentus non putrescit, fit quia Sanguis ibi subsistens nequaquam Vas turgere facit, sed hoc suam servat amplitudinem: dilatatio verò in Varicibus, Aneurismate atque Hæmorrhoidibus observabilis sensim facta est absque dolore, adeoque absque violenta fibrarum distractione, & absque Spirituum confluxu, ex quorum actione fermentatio suppuratoria oritur. Non negaverim tamen id nos vulgò in Praxi observare, quòd Suppurationes ferè semper Sanguinis extra Vasa eruptionem sequantur.

Verùm etsi id concedamus, haudquaquam autem id facimus Argumenti Drelincurtiani pondere coacti. Nam habet quidem vim Aër corpora mixta putrefaciendi, nequaquam tamen ille Putredinis adæquata caussa est reputandus. Siquidem corpora in imis Terræ visceribus abscondita putrescunt quoque & corrumpuntur. Imò si hoc Argumentum aliquid probaret, nimis probaret, adeoque nihil. Nam si Sanguinis in Pus conversio ab Aëre penderet, Sanguis in scutellam effusus deberet in Pus verti, quod falsum est. Atque insuper si Sanguis in Vasis contentus putrescere nequit, quippe qui cum Aëre communionem non habet; nec Sanguis intra Viscerum cavitates effusus in Pus verti posset, nam Aëris externi impetum non pateretur. Hoc autem falsum est experientia teste, & fatetur idem Drelincurtius, *qui* Hippocratem *citat dicentem* 6. Aph. 20. Si in ventrem Sanguis præter naturam effusus fuerit, is suppuretur necesse est. *At notandum quod principio diximus, Pus in cavitatibus corporis contentum, potiùs ex Ulceribus circumjacentium partium depluere, quam ex Sanguine in ipsas cavitates effuso genitum esse.*

(S) *Horror hic partium viventium valdè est metaphoricus.*

quens, item obscura, & quasi è profundo cavoque producta, Sonus est obscurus, quia tota hæc Tussis actio est à Diaphragmate, non verò pulmonum: illud enim gravatur ab incumbente pure. Porro inter tussiendum sentiunt Ægri in cavo pectoris *concussionem* aliquam & fluiditatem, ac imprimis in eo Thoracis medio, ubi est pus effusum, quia materia Diaphragmati incumbens, per Tussim agitata, & sublata, denuò recedit, adeo ut sæpè nihil excernatur; in progressu verò post multos demum tussiendi conatus materia plùs minùs purulenta excernitur, & tandem etiam aliquid saniosi. *Febris* adest, quæ in principio magis *acuta* esse videtur, in progressu verò mitior & *lenta* magis redditur, ad Hecticarum ferè naturam accedens, quæ vesperi præsertim exacerbatur, & circa noctem vehementior est. *Respiratio* semper est gravis ac difficilis, unà cum sensu gravativo pectoris, quando patientes stant aut sedent. Si verò decumbunt, in specie in Dorso sentiunt aliqualem *fluctuationem*, & decumbendo optimè se habent, & sine molestia ferè respirant. Quando verò inclinant, v. gr. Calceos aut solvere aut ligare volunt, videntur *suffocari*; hinc enim à pondere puris incumbentis Diaphragmati, & pulmones inundantis, Diaphragmatis motus ferè antrorsum versùs impeditur. *Anxietates* subinde vexant, superveniunt interdum *palpitationes Cordis*, item *sudores colliquativi nocturni*; ulteriùs sentiunt frequentissimè *Evaporationes* ex pectoris cavo ad Os adscendentes instar aquæ calidæ, ac in specie *Mala* è regione partis affectæ subinde Plogosi quadam, nunc apparente, nunc transeunte, *rubet*, ita ut quando Empyema sinistrum latus occupat, Mala quoque sinistra Plogosin patitur. Tandem in ulteriori Mali progressu percipiunt frequenter *Saporem* quendam tetrum, cinereum, & quasi putridum continuò in Ore. *In Pulsu* talium hoc est singulare, quòd creberrimis vicibus in una aut altera pulsatione intermittat, idque in specie, si tangatur in Carpo Lateris affecti, in altero Carpo Pulsu subinde se ritè habente; ita ut intra quatuor Pulsationes semel penitus cesset, quod etiam in Pleuriticis fit gravioribus, *Pustula* in Thorace erumpunt cum reliquis Phthiseos aut Tabis phænomenis; vid. *sect. 5. aph. 15. Prognost. Tex.* 16. §. 11. 12. Ac denique, si in dextro latere est Empyema, tunc decumbentes in eodem benè habent; Sin verò decumbunt in sinistro Latere, malè habent, & contrà. *Tumor* Intercostalis mollior comparet, vid. PLATERUS *observ. p.* 734. aut potiùs, annotante RIVERIO *prax. lib. 7. cap. 4.* Latus affectum Tumorem œdematosum monstrat à tenuioris Materiæ aliquali transudatione. Plura videbitis in HIPPOCRATE *Progn.* 16. §. 6. 7. &c.

P R O G N O S I S.

Prognosis variat in his affectibus pro quantitate sanguinis effusi, & pro qualitate Loci in quem effusus est, quod etiam intelligendum est de Pure. Nam sanguinem collectum plùs minùs congrumatum subitò evacuari, aut si hoc non citò fiat, suppuratum facilè per vias naturæ consuetas, vel per factum & apertum quovis in loco abscessum excerni, optimum est. Si hoc non fiat periculosum est; nam ex pure retento interdum Gangræna, & partium corruptio lethalis infertur.

Casui ab alto, percussionibus, & læsionibus Capitis si superveniunt Vomitus, funestum est signum; innuit enim gravem læsionem Cerebri, Cranii, & Meningum, & nisi tempestivè instituatur Trepanatio, Mors sequitur.

Febres interdum periculosæ his affectibus superveniunt, interdum *ulcera* internarum partium, adeoque Phthisis & tabes accedunt, interdum gangrænæ, & consequenter mors sequuntur.

Ac in specie *Empyema Pectoris*, utplurimùm ex læsione pulmonum, nisi maturè curetur, Phthisin pulmonalem & Tabem infert; si verò sanguis in cavitatem abdominis effusus suppuretur, frequenter apostemata circa Inguina infert, eaque salutariter.

Sanguis in capite infra cranium collectus est malum peracutum, & utplurimùm lethale, quia citiùs Ægrum Morti tradit, antequàm ad suppurationem veniat, proin ei maturè exitus procuretur.

Urinæ rubræ, turbidæ, cum sedimento multo in lateribus Matulæ, indicant communiter læsionem Visceris cujusdam interni, præprimis à causa externa, à Verbere, vel casu; hinc natura malum à bono segregat, & pro levamine Ægri instituit. Præcipuè autem illud sedimentum in lateribus indicat Pinguedinem renalem dissolutam, & cum urina excretam.

(*Tunc temporis Dn. D. ETTMULLERUS nobis monstrabat urinam talem civis cujusdam Lipsiensis, ab Ictu fortiori læsi.*)

Prognosin in Empyemate Pectoris HIPPOCRATES *2. Progn. tex.* 17. §. 9. 10. &c. innuit, *evasuros* scilicet, *quos Febris aut ruptura deserit, qui cibum citiùs appetunt, non ampliùs sitiunt, nec Diarrhœa laborant, & Pus leve, album, & æquale exspuunt; econtrà morituros, quibus symptomata illa permanent, aut recrudescunt, cum Puris flavi, viridis, lividi, fœtidi, viscidi & spumosi expuitione: quibus accedit Dyspnœa major minorve, quorum illa ob Puris copiam celeriter suffocat, hæc salutem premittit*: item *sect. 5. aphor.* 15. *si Empyema intra quadraginta dies & noctes sputando, aut alia ratione*, v. g. per urinam, *non expurgetur, in Tabem degenerat.*

Suppuratio, quæ utramque Thoracis partem occupat, periculosior est, quàm quæ unicam.

Quibus robustis viribus pus per Alvum aut Vias urinarias copiosè excernitur, evadunt.

Quicunque suppurati uruntur aut secantur, si pus purum & album fluat, evadunt; secus quibus subcruentum, fœtidum, &c. vid. HIPPOCRATES *lib. 7. aphor.* 45. item quorum pus specillum argenteum velut ignis tingit; vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. p. 2. pag.* 193.

C U R A.

In *Cura* considerandus est sanguis effusus, & postmodùm pus ex eo genitum. Sanguinem effusum & congrumatum quod attinet, sive illud sit à Vulnere, sive casu ab alto acciderit, eò primario est incumbendum, ut

1. Sanguinis *grumi resolvantur*. Et hinc
2. Per convenientes vias quantocyùs *evacuentur*.
3. Quòd si sanguis affusus vel dissolvi ante suppurationem commodèque evacuari nequeat, *suppuratio promovenda & febris* adjuncta tunc nonnihil *mitiganda* est.
4. *Pus* factum per d[illegible]itas vias quantocyùs *evacuandum*.
5. *Læsio partis à pure cura*[illegible] in integrum restituenda, quod in omni Empyemate a[illegible]s obtinet.

Viæ istæ *convenientes*, per quas tam sangu[illegible]umosus, quam pus exinde genitum, ex corporis cavita[illegible] evacuatur, sunt eæ, ad quas vel sponte vergit *Natura*, & monstratur nobis imprimis à Loco, in quo sanguis congrumatus hæret, quando interdum evacuatur per vias consuetas, *alvum, sudorem, urinam*; interdum per alia Loca, vel quas docet *ars* per vias inconsuetas Arte Chirurgica factas, dum sanguis in cavitatibus collectus, vel grumosus, vel omnes exinde genitæ purulentiæ, optimè evacuantur earum *perforatione*; v. gr. si in *abdomine* hæreat sanguis vel pus, facta debita *Paracentesi*, aut Vulneris majori dilatatione, si punctim factum est illud, dictis via aperienda, vel alio modo infra Umbilicum cum Lancetta vel Scalpello fiat apertura; *Thoracis apertio*, seu intra quintam vel sextam Costam (à supremis numerando) Sectio, optimè evacuat sanguinem & Empyema Thoracis. Ac denique, si facienda apertio in *capite*, optimum remedium est ejus *Trepanatio*, seu Cranii Perterebratio. Hi sanè modi sunt optimi, qui citò & tutò satis curant, modò, quoad legitimum usum, maturè instituantur hæ Operationes Chirurgicæ, & temporis habeatur ratio, & non perverso nostro more, aut nunquam, aut tardè nimis instituantur, quando vel Vires sunt prostratæ, vel sanguis jam tum firmiter congrumatus est, vel quando pus ita est alteratum, ut commodè evacuare nequeat; quin potiùs, quò celeriùs instituuntur tales operationes & perforationes, eò promptior & optatior est successus: de quibus tamen Cautelis & Requisitis aliis videantur Rerum Chirurgicarum Scriptores, in specie SCULTETUS *in armam. chirurg.* HORNIUS *in M. votechne*, & imprimis THOMAS FIENUS *in lib. 12. chirurgiæ*, ubi insignes operationes describuntur, ac denique GUILLEMEAU *Gallus*, *de Operat. chirurgicis.*

Quòd si verò *mediis pharmaceuticis* agendum sit *post casum ab alto*, vel etiam alio casu, pro sanguine plùs minùs grumoso, in quodam corporis loco existente, dissolvendo & dissoluto evacuando; subinde necesse est, ut in gravioribus Vulneribus & his supervenientibus stagnationibus & Extravasationibus sanguinis, in primo principio *Venæsectio* instituatur, idque in specie aut in corpore Plethorico, aut Ebrio, aut subjecto, cujus sanguis aliàs est aptus ad suscipiendas turgescentias febriles. His in casibus convenientissima est sanguinis missio ad certum pondus, pro circumstantiarum ratione, ut ita imminuatur aliqualiter sanguinis quantum, & impetus ejus per Vasa se effundens impediatur, ne in Vasis uberiùs turgescens, confertim nimis, & nimis copiosè per vias læsum in Corporis Cavitatem irrumpat; observando tamen semper circumstantias & regulas Revul-

sionum quoad locum Venæsectionis, in quem influit sanguis, ut nempe in contrario seu opposito loco Vena secetur vel aperiatur; v. g. dum suspicio est sanguinem fluere in abdomen, aut per inferiora Thoracis Vasa in Thoracem, secetur in Brachio; sin verò ex superioribus Thoracis Vasis, secetur in pede; sin in capite, Venæsectio Brachii ferè sufficit.

Facta vel omissa Venæ apertione maturè *sanguis omnis grumosus resolvendus est*, & resolutus, uti dixi, vel ductu naturæ per convenientes vias *evacuandus*, vel per meatus Arte-apertos arte *exhauriendus*. *Resolvunt grumosum sanguinem* omnia ea, quæ absorbent acidum plùs minùs, qualia sunt *Vulneraria* plurima, ratione alcali plùs minùs occulti, vi cujus absorbendi acidi cessat coagulatio. Equidem latus campus horum patet, quæ inter in specie eminent Rubia Tinctorum, & hinc artificiale illud Tinctoribus usuale paratum, Germ. *Crapp*, quod in specie aceto ebullitum & potum egregiè dissolvit grumos: e. g.

℞. *Rad. Rubiæ tinct. prep.* ℥ß.
Ebull. in s. q. *aceti*:
Colat. capiatur pro duabus dosibus,
D. S.
Potio dissolvens pro duabus dosibus.

Æger in lecto se probè contegat, sudoremque expectet.

Sic quoque laudanda sunt Radix Tormentillæ, Bardanæ, Symphyti majoris, Bistortæ, Caryophyllatæ, Polygonati, Scabiosa, Absinthium, Abrotanum, Hypericum, *Bellis minor*, quam singulariter tanquàm secretum commendat HARTMANNUS; Chærefolium, Carduus benedictus, Fœniculum, Hyssopus, & in specie Hedera terrestris; item Sabina, Verbascum, Geranium Robertianum cum Vino decoctum; succus Geranii, Arnica, de cujus usu egregio vid. *Misc. A. N. C. ann. 9. observ. 2.* nempe radix ejus, Folia & flores a pug. i. ad ii. in Robustis decoquuntur in cerevisia, decoctum calidè propinatur imperando sudorem; Semen Cardui benedicti & Mariæ, Chærefolii, Hyperici, &c. item conveniunt Rhabarbarum, radix Angelicæ, Vincetoxici, Pimpinellæ, Aristolochiæ rotundæ: Aquæ horum simplicium, in specie Chærefolii, Scabiosæ, Alkekengi & Cinnamomi, syrupus acetositatis Citri, Scabiosæ, Hyssopi, &c. Reliquis tamen omnibus palmam refert acetum Vini, in quo Lapilli Cancrorum sunt soluti, ubi evadet liquor urinosus egregiè diureticus & sudoriferus, qui sanguinem congrumatum dissolvit, & dissolutum per convenientes vias evacuat. Huc pertinet *Sperma Ceti* a ʒß. ad ʒi. in Cerevisia vel alio Vehiculo calido propinandum, quod nobilissimum & expertissimum est remedium & mirabilis efficaciæ; in specie si sanguis congrumatus sit in pectore, cum Respiratione difficili, Expectorationem promovet: Vid. *diss. de Sperm. Ceti cap. 2. §. 8.* Porrò Castoreum, *sanguis hirci* secundùm HELMONTIUM *tr. Pleura Furens*, ritè collectus ad ʒi. propinatus; *Mumia* ad ʒi. hic etiam communiter laudatur, sed nihil valet, quia non habemus genuinam; Vulgaris enim est liquamen ex corporibus Bitumine, & Asphaltho conditis, unde tutiùs ab eo abstinemus deficiente genuina. Hisce adduntur Bezoar Orientale, Lapilli Cancrorum, Lapides Percarum, Carpionum, Bovini è Felle, album græcum, dens apri cum aceto, Corallia rubra, & Marina quæcunque seu ex piscibus parata, egregia sunt, Maxilla Lucii piscis, succinum album præparatum, Carbones Tiliæ ad ʒi. vel ʒii. in aqua Chærefolii propinati commendantur ab HARTMANNO; Osteocolla cum Aceto destillato propinata, Marga Saxorum, Terra Hibernica, Terra sigillata, Bolus Armena, Terebinthina, Fuligo; vel pulvis factus ex Carbonibus Tiliæ, Lapillis Cancrorum, & herba Chærefolii, cujus ʒi. datur in aceto. Hinc pulvis Augustanorum ad casum in aceto Vini, vel destillato, species Diamumiæ *Mynsichti*, stercus Passeris in aceto dissolutum & propinatum, &c. in sanguine concreto sunt singulare: Item his adnumeratur *pinguedo humana & canina*, quæ ad ʒß. ad ʒi. liquefacta, & in potu cerevisiæ assumpta, est egregia in casu ab alto: item Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, & reliqua consueta sulphurea Antimonialia fixa, &c. Acidum plùs minùs absorbentia; Essentia Myrrhæ, Florum Hyperici, in specie essentiæ quæcunque Vulnerariæ, Tinctura, succus & extractum Florum Bellidis, Tinctura Corallorum *Mynsichti*, spiritus Theriacalis camphoratus, spiritus Tartari, Liquor Cornu Cervi succinatus, Mixtura simplex, Tinctura Bezoardica, & similia, quæ in genere ad sanguinis grumos, adeòque in casu ab alto in casibus Chirurgicis post Vulnera adhibentur.

Cæterùm in propinandis his remediis contra casum ab alto, seu contra sanguinis grumos resolvendos, sive causa externa sive interna occasionem dederit malo, observetur necessario hæc *Cautela*: ut nempe cum his sanguinis Grumos resolventibus semper talia misceantur, quæ sanguinem congrumatum resolutum simul per convenientes vias evacuare queant, adeoque simul, vel ut alvus laxior, vel urina aut sudor uberiùs fluant, opera danda est; quid enim confert, ut dissolutus cruor in corpore hæreat? Unde si sanguis dissolutus hæreat *in abdomine*, aut locis alvo vicinis, & adsuerit hujus inclinatio ad secessum, aut natura per alvum ejicere inclinet, simul *laxantia* remediis istis, v. g. Folia Sennæ, vel, quod melius, Rhabarbarum, aliaque similia blanda abstergentia addenda erunt; nam & ipsum Rhabarbarum, simul sanguinem resolvit: e. g.

℞. *Herb. Chærefol.* Mi.
Rhabarb. elect. ʒii.
Fol. Senn. sine stipit. ʒi. vel iß.
Sal. Tartari ℈i.
Coqu. in s. q. *aqu. simpl.* leniter:
Colat. adde
Lapill. Cancr. prep. ʒi.
Sperm. Ceti ʒß. ad ℈ii.
Pulv. contra cas. aug. ℈i. ad ʒß.
Syr. scabios. q. s. pro edulcoratione.
Misc. pro bina dosi:

Idque quando simul blandè evacuandum est per inferiora.

D. S.
Potio Resolvens bene agitanda pro duabus vicibus.
Vel
℞. *Herb. chærefol.* Mi.
Sal. Tartari ℈i. ad ʒß.
Coqu. in s. q. *aqu.*
Colatur. infunde per noctem
Rhabarb. elect. ʒii.
Fol. Senn. sine stipit. ʒiß.
Mane exprime, & adde
Lapill. Cancr. prep. ℈ii.
Pulv. contr. cas. aug. ʒß.
Syr. Scabios. q. s. pro grato sapore.
M. datur pro duabus dosibus.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Decoct. Chærefol.* aut, quod melius, *hed. terr.* ℔i.
Infunde huic tepido adhuc per noctem in loco calido
Rhabarb. elect. ℥i.
Fol. Senn. sine stipit. ℥ß.
Sal. Tartari ʒß.
Mane adde Expressioni
Lapill. Cancr. prep. dr. i. vel iß.
Pulv. contr. cas. dr. ß. ad iß.
Syr. Heder. terr. q. s. pro grato sapore.
M. D. S.
Potio Dissolvens pro aliquot vicibus.

De hoc subinde Æger capiat haustum; ita enim sanguis solvitur, & per inferiora excernitur.

Si verò *in Pectore*, vel locis vicinis, & remotioribus sanguis congrumatus hæreat, & Natura inclinet evacuare per urinam, *Diuretica* sunt addenda, quæ sanguinem resolutum per vias urinarias amandent. Sin ad sudorem natura Ægri vergat, & in partibus aut Vasis magis exterioribus hæreat sanguis, tunc *sudorifera* præsertim sunt optima, quo resolutus ita sanguis extramittatur.

Facit huc etiam egregia Cura LINDANI, qui curavit aliquando Fabrum quendam lignarium, è summo tecto decidentem, dum ipsi ædes ædificaret, & duas Costas frangentem, simulque sanguinem multum exspuentem cum suffocationis metu, unde collegit, sanguinem in ipsum Cavum pectoris effusum esse. Paravit ergo decoctum ex Brassica rubra, Artemisia, Consolida Saracenica, & Floribus Bellidis minoris: cui *decocto* infudit aliquid Rhabarbari, & hinc post infusionem addidit aliquid *Spermatis Ceti*; tunc sumsit seorsim *Lapillos Cancrorum*, & illis ad eminentiam transversi digiti affudit *acetum* Vini, & cùm fervor deferbuisset, dedit aceti hujus benè agitati cochlear unum, & miscuit cum unciis quatuor vel quinque prioris decocti, & ita hauriendum dedit, ex quo potu sanguinem congrumatum anteà, posteà resolutum protinus mejere cœpit, & quidem integras Matulas, cum magno levamine, & tertio die continuato potu venit visum, quid agerent cæteri operarii; Vid. *comment. in prax. chymiatr. Hartmannii.*

Ac sanè potiùs præstat a *Diureticis* incipere; in fine autem non incommodum est, aliquod *sudoriferum* subnectere. Adeoque conveniunt in dictis casibus *Mixtura Polychresta ex Lapidi-* *bus*

Digitized by Google

bus Cancrorum cum Acete destillato, Diaphoretica & Diuretica; e. g. confici possunt tales formulæ:

℞. *Lapill. Canc. præp.* ʒß.
Acet. Vini ʒi.
M. D. S.
Mixtura Resolvens pro una vice.
Vel
℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Sperm. Ceti,
Sang. Hircin. legitimè coll. vel *Antimonii Diaphor.* à ℈i. ad ʒß.
M. pro 2. dosibus in Aceto assumendis:
D. S.
Pulvis Dissolvens.
Vel
℞. *Sang. hircin. præp. secundùm Helmont.* ʒi.
Terra Sigill. vel *Marg. Saxor.*
Antimonii Diaphor. ana ʒß.
M. Div. in 2. part. æqu.
D. S. ut suprà.

Vel præscribatur talis *Pulvis contra casum ab alto.*

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ʒi.
(cum Aceto fiunt magis diuretici)
Rhabarb. el.
Sperm. Ceti,
Castor. vel *Myrrha*,
Sang. Hirci leg. præp. ana ʒß.
M. f. Pulvis; S.
Pulvis Dissolvens pro aliquot vicibus.

Dosis ʒi. in *decocto Chærefolii* vel *Fœniculi*. Item

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Osteocoll. præp. ana ʒi.
Nuc. Moschat. ʒß.
M. D. S.
Pulvis Consolidans.

Aliàs convenienter etiam pro Scopo sudorifero & diuretico præscribuntur potiones, *suprà Art. 1. Cap. 1. ubi de Inflammatione in genere* commendatæ, vel mixtura polychresta *Sylvii*; quæ est;

℞. *Aqua Flor. Papav. errat.*
Scabios. ana ℥iß.
Spiritus Theriac. camph. ʒiii. ad ʒvi.
Acet. Vini ℥ß. ad ʒvi.
Lapill. Cancr. præp. ʒi. vel *horum* & *Maxill. Lucii piscis* ana ʒß.
Syr. Flor. Pap. errat. vel *scabios.* ʒiii.
Misceantur.

Capiatur cochleatim.

℞. *Aquæ Menth.* vel *Scabios.*
Chæresol. ana ℥iß.
Acet. Vini simpl. destillat. ℥i.
Corall. rub. præp. ℈i.
Lapill. Cancr. præp. ℈i.
Laud. Opiat. gr. ii. vel iii.
Syr. Card. bened. ʒvi. vel ℥i.
M. D. S.
Mixtura Dissolvens cochleatim sumenda.

Hæc est Potio generalis; usurpari potest cochlear unum, vel pro binis aut tribus dosibus, & partim per sudorem, partim per Urinam operatur.

Notandum; Quando hæc miscentur, fieri effervescentiam, & ita ex his prodire concretum novum.

Vel
℞. *Aquæ Ceras. nigr.*
Lil. convall.
Meliss. ana ℥i.
Acet. Rutac. ʒvi.
Lapill. Cancr. præp. ʒi.
Cinn. Antimonii ℈i.
Sal. volat. Succin. gr. xii.
Syr. Flor. Tunic. ʒvi.
M. pro aliquot dosibus.
D. S.
Potio Resolvens pro 3. dosibus.

Item juxta Clysmata repetita etiam:

℞. *Aquæ Chæresol.* ℥i.
Ceras. nigr.
Lil. convall. ana dr. vi.
Ess. Hyperici. ℥ß.
Spiritus Sal. Ammoniaci dr.i.
Lapill. Cancr. præp. dr.ß.
Syr. de Beton. ℥i.
M. D. S. ut suprà.

Capiatur cochleatim.

℞. *Aquæ Menthæ*,
Chæresol. ana ℥iß.
Acet. Vini ℥i.
Lapill. Cancr. præp. dr.ß.
Corall. rub. præp. ℈i.
Cinnab. Antimonii dr.ß.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. Card. bened. dr.vi.
M. pro 3. dosibus.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Aqua Chæresol.* ℥ii. vel iii.
Acet. Vini dr.iii. dr.vi. ad ℥i.
Lapill. Cancr. præp. ℈ii. ad dr.i.
Terra Lemn. vel *Corall. rubr. præp.* vel *Antimonii Diaphor.* ℈i.
Syr. Hederæ terrestr. vel *de Beton.* vel *Card. ben.* dr.ii. ad dr.vi. M. S.
Potio Alterativa.

Capiatur pro duabus dosibus, vel cochleatim.

Quod si *Caput* simul læsum fuerit, & metus adsit convulsionum, in his casibus loco Coralliorum ℈i. vel dr.ß. *Cinnabaris Antimonii* (T) addi potest commodè, quæ utilissima est, si sudet confertim Æger: Vel

℞. *Lapill. Cancr. præp.* dr.i.
Antimonii Diaphor. ℈i.
Myrrh. el. gr. xii.
M. pro 2. dosibus.
possunt etiam gr. ii. *Laudani Opiati* addi:
D. S.
Pulvis Caput confortans.

Si gravius sit malum, necesse erit, ut præscribatur *decoctum Vulnerarium*, cui addi potest mixtura ex Lapillis Cancrorum cum Aceto parata.

In Victu Æger utatur crebriùs Chærefolio minutim inciso in Jusculis pro multiplici scopo.

Sanguis ita extravasatus suppuratur & fit Empyema. *Empyema verò quod attinet, ejusque Curam*, sive quando Pus factum est, & in cavitate quadam fluctuat & stagnat, præsertim *Thoracis*, tribus scopis absolvenda venit:

1. Ante omnia *evacuatio Puris*, sive mediatè sive immediatè, per convenientes vias est necessaria.
2. Dum hoc fit, simul *Acrimonia ejus noxia corrigenda* seu temperanda.
3. *Læsæ Partis* vel a Pure vel ab Abscessu *inducta*, debitis remediis *restituenda*: id quod in quolibet observandum est Empyemate.

Cùm verò præ cæteris Empyemata Thoracis sint frequentia, hujus curationem proponemus, ubi quæ de hoc dicuntur, de aliis simul intelligenda sunt.

I. Pro *primo Scopo* eadem observanda sunt, quæ *suprà in casu ab alto* pro Sanguine grumoso dissolvendo, nempe per convenientes vias instituenda venit Puris evacuatio. Viæ evacuationi Puris dicatæ, pro varietate partium & ipsæ variant, suntque vel *Naturales*, vel *Artificiales*: *Illæ*, quibus *Natura* molitur evacuationes, & quæ subinde per varia loca inimitabili arte purulentias evacuat; ut dum v. g. Pleuriticorum, vel alias in Thorace suppuratorum purulentias, nunc per *Urinas*, nunc per *Alvum*, nunc frequentissimè per *sputum* evacuat, imò *per purulentam in toto Corpore Scabiem* (de quo *vid. Miscellan. A. N. C. Ann. 2. Observat.* 146. *pag.* 230) solvi observatum fuit. Sanè *Pus Empyici* per *Urinam* excretum cum dolore quasi Nephritico & Stranguria refert HORSTIUS *lib.* 3. *Observat.* 10. simile *videb. apud.* PANAROLLUM, item BORELLUM *Cent.* 2. *Observ.* 17. & RHODIUM *Cent.* 2. *Obs.* 13. & 15. SCHENCKIUM *Obs. pag.* 243. & 252. Ipsemet *curavi Mulierem* gravi Pleuritide correptam, cui suppuratæ supervenit fœtidissima materiæ purulentæ Urina, qua per decem vel pluries dies continuante cum sensibili allevatione ipsa sanabatur. *Præcavebam simul Phthisin ac Tabem* per Pulveres ex Antihectico *Poterii*, Myrrha, Lapillis Cancrorum, Antimonio Diaphoretico, Balsamo Sulphuris terebinthinato, &c. Elixir Proprietatis rarò propinabam, quia hoc semper Alvi fluxum sistebat, ut necesse esset, eam denuò provocare Clysmate. Sicut jam *suprà Artic.* 10. & 11. *capit.* 1. hujusmodi variæ excretiones *circa Hepatis & Lienis Abscessus* insinuatæ fuerunt. Facit huc quod refert HILDANUS *Centur.* 3. *Histor.* 39. nempe Ulcus

(T) *Haud sanè audemus ℈i. vel ʒß. Cinnabaris Antimonii præscribere: vix ad gr. x. fortioribus exhibemus.*

cus diuturnum in Brachio ex ictu Sclopeti, quod quia per *Urinam* Pus excernebatur, Ulcus siccabatur; quamprimum vero Ulcus recenter fluebat, tum patiens rursus Urinas laudabiles nullo pure permistas reddebat. *Per quas vias materia Empyematis in Pectore v. g. deferatur ad Urinam, aut Alvum, aut etiam ad Os pro Exspuitione*, plures Authores litigant: Conf. SENNERTUS *lib. 2. Prax. ubi de Pleuritide Quæst. 3.*, WILLIS *Pharm. Rational. Part. 2. pag. 150. & 205. Miscellan. A. N. C. Ann. 3. Obs. 153. pag. 393. & Ann. 6. Obs. 41. pag. 75.* His in casibus, si moliatur aliquid Natura, semper Minister ejus est Medicus, dum, quo illam vergere videt, eo simul motum illius promoveat: v. g. quando in Pleuritide suppurata redditur Urina purulenta, dentur Diuretica, sin vero in Empyemate Pectoris Diarrhœa purulenta appareat, Alvum stimulantia & laxantia; si Natura inclinet ad Os mediante Tussi, propinentur Vomitoria vel blandè temperata, expectorantia vulgò dicta; *si verò rupto abscessu & collecto jam Empyemate* Pectoris, Naturam nil moliri observat, pro copia Puris, dum Vires adhuc constant, evacuanda, similiter vomitus convenit, cujus insignes utilitates pluribus PISO *de colluvie serosa* declarat, quippe qui mirabiliter contenta & Pectoris purulenta evacuat, ita ut unicus Vomitus plus excernat, quàm septem diebus Tussi rejicitur; modo absit periculum sputi Sanguinis, in quo Medicus horreat vomitoria; contra si illud absit, tutò suadeat vomitum. Quod si tamen, sub metu licèt sputi cruenti, Natura inclinet evacuare per Os, substituat Medicus Fauces lubricitantia & expectorantia; hinc *Sputum* imprimis promovendum, ut hujus medio, ceu per proximas vias, modumque magis ordinarium, Puris fiat evacuatio. Pro quibus scopis convenit secretum FREITAGII ad Asthma, *sectio. 5. capit. 2. section. 14.* descriptum; item Nicotiana est egregia, cujus usum *suprà l. a.* ex FERDINANDO declaravi.

In sputo hoc promovendo habenda simul ratio *qualitatum materia purulenta* evacuandæ: quæ quò acrior fuerit, ac tenuior, eò magis *temperantia*, simul usurpanda sunt; quòd si verò non acre, sed crassus sit Pus evacuandum, *Incidentia & abstergentia* magis in usum vocanda. In specie *Mel* & ex eo paratum Hydromel seu Aqua Mulsa, *Oxymel Squilliticum*, &c. inter expectorantia primatum ducunt: in qua *mulsa* Hyssopus, Scabiosa, Parietaria, Helenium, Iris Florentina, Marrubium, Liquiritia, Jujubæ, Passulæ, &c. pro Indicantium varietate simul incoqui & propinari possunt: sicut etiam decoctum ex Scordio & Scabiosa tota, cum Oxymelle Squillitico edulcoratum, & calidè haustum, egregiè convenit: Vel fiat *Mixtura Expectorans*.

℞. *Aqu. Hyssop.* ℥iii.
Asthmat. ʒiii.
Oxy. Squillit. ʒvi.
Syr. Nicotian. ℥ß.
Emetic. ʒiß.
M. D. S.
Mixtura Expectorans cochleatim.

Capiatur pro lubitu.

Artificiales via pro evacuando pure sunt *Paracentesis*, quæ ubi priores illæ Naturales vel non suffecerint, vel non suffecturæ suspicio est, in tempore institui potest. Vid. SYLVIUS *lib. Prax. c. 20. §. 18. In tempore* dico; ut quando Natura Empyema non expurgat per Urinam, statim instituenda Paracentesis, ne Pus in Saniem convertatur, nec vires frangantur, aut Pulmo à Sanie corrumpatur. *Fonticuli* etiam à quibusdam intra Costas inuruntur. VOLCAMERUS *in M. A. N. C. Ann. 9. & 10. Obs. 19. in Schol.* mentionem facit *Emplastri Norimbergensis Ehrnfingeri*, seu potiùs *Galeni*, cujus in educendo pure in Abdominis Cavitate contento vires insignes expertus est, adjunctis intùs Potionibus Traumaticis.

II. Pro *secundo verò Scopo*, quæ *acrimonia Puris & ejus noxam corrigunt*, h. e. ut aliàs dicunt, Ulcus *abstergunt & mundificant*, optima sunt *Sulphurea* Remedia, pinguedine sua quodcunque Acre, in specie pus salsum, temperantia, & *balsamica* quasi sua vi læsionem partium à pure oriundam corrigentia ac præcaventia, & ulteriorem progressum *apostematis & Puris* inhibentia; & sanè Sulphurea optima sunt in omnibus Empyematum Purulentiis temperandis. Talia sunt *sulphur & antimonialia fixa*, ut flores Sulphuris, Antimonium Diaphoreticum, Antihecticum *Poterii*, Bezoardica Mineralia, Myrrha, Pulvis Pectoralis *Lindani*, cum Antimonio Diaphoretico, Balsamum Peruvianum, Balsamum Sulphuris.

III. *Ea verò, quæ læsionem Partis* post Abscessum suppuratum & Empyema *restituunt*, & eam quasi consolidant, sunt *Vulneraria*: quas inter eminet *Hedera terrestris*, quæ nobile simplex est, imprimis in Empyemate Pectoris post Pleuropneumoniam suppuratam orto: sic pertinet huc *scabiosa & Charefolium*; quod Trifolium simplicium, ut ita dicam, in Viscerum læsionibus ex Empyemate contractis multum valet: item *Lignorum & Radicum* sudoriferarum *decocta*, in specie Ligni Sassafras, Radicis Chinæ & Ligni Guajaci, quæ hic sunt optima, partim purulentias corrigunt, partim labem partibus inductam corrigunt: vid. ARCÆUS *Cap. de Capitis Vulner.* & SYLVIUS *Prax. lib. 1. cap. 24. §. 22. pag. 196.*

Cæterùm dum hi tres Scopi intenduntur, observandum, ut semper simul habeatur ratio (1.) *Puris*, ut hoc vel prius vel simul evacuetur, adeòque cum Vulnerariis Pus promoventia adhibenda erunt: (2.) *Adjuncta Febris*, ne hæc plùs minùs intensa magis intendatur; Nam semper conjuncta est Febris Lenta, plùs minùs ad Hecticam inclinans. Hinc præmissa puris evacuatione quacunque.

℞. *Aqu. Hyssop.*
Scabios. ana ℥iß.
Fl. Sulphuris ʒß.
Antimon. Diaphor. ℈i.
Bezoard. Jovial. ℈ß.
Syr. de Nicotian. vel *hyssop.* ℥i.
M. f. Potio.
D. S.
Mixtura Mundificans cochleatim.

Usurpatur vel pro duabus dosibus vel cochleatim ad corrigendam partim purulentiam in Empyemate, partim ad corrigendam noxam à pure inductam partibus: cui, si intensior fuerit Febris, simul nonnihil Spiritus Nitri dulcis addi poterit.

Vel

℞. *Aqu. Papav. errat.* ℥iii.
Acet. destillat. Vini ʒiii. ʒß. ad ʒvi.
Lapill. Cancr. pr. ʒi.
Antimonii Diaphor. ʒß.
Syr. Flor. Papav. errat. ʒvi.
M. S. ut anteà.

Capiatur cochleatim, præprimis tempore Æstus.

Vel

℞. *Amygd. dulc. Ambros.* ʒiii.
Sem. Melon,
Papav. alb. ana dr.iß.
cum s. q. *Aqu. Papav. errat.* f. Emulsio.
Cui adde
Maxill. Lucii pisc. dr.ß.
Antimonii Diaphor. vel *Antihect. Pot.* ℈i.
Edulcoretur cum pauco *Sacchare*:
D. S.
Emulsio Mundificans.

Capiatur sæpiùs, & quando placuerit, imprimis in Æstu.

℞. *Conf. Rosar. rub.* ℥ii.
Elect. Diascord. Frac. dr.ii.
Conf. Alcherm. dr.i.
Corall. rub. pr. ℈ii.
Antihect. Poter. dr.ß.
Syr. Borrag. vel *flor. Tunica*, vel *Rosar. rub.* q. s.
M. f. Electuarium.

De quo usurpetur ter in die, mane, à meridie, & vesperi, quantitas Castaneæ, vel Nucis Juglandis.

Nec inelegans est *Lignoo Betula recens collectas*, sæpiùs in die, etiam in ipsa Febre, haustus, tam solus, quam cum potu ordinario mistus: vel in mensura una *Potus ordinarii* dissolvantur ℥ii. vel ℥iii. *Gelatina cornu cervi*, vel *Rasura Ossium bovinorum*, &c. Egregiè prosunt, ubi juncta est æstuatio Corporis & defectus Virium.

Decoctum Chærefolii, item Hederæ terrestris, certè egregium est, & præ cæteris Vulnerariis excellit, præmissa puris evacuatione, in Empyemate quocunque curando, omnibus cæteris præferendum; aut ex hoc succo paratus *Syrupus*; item Essentia, quæ aliis addita, aut cum *Antimonio Diaphoretico* assumpta, sunt nobilissima; aut denique, si ejus succus semper cum decocto Guajaci permisceatur. Certum est, quòd Hedera terrestris sit inæstimabilis in hoc casu; hinc sunt, qui maximè æstimant.

℞. *Succ. Heder. terr.* ℥iv.
Prassii ℥i.
c. s. q. *Sacchari* f. Syrupus,
addendo
Thuris,
Myrrh. el. ana dr.i.
M. D. S.
Succus sanans.

Et

Et subinde usurpetur.

Uti etiam decoctum Radicis Chinæ, propinando cum omni ejus haustu dr. ß. ad dr. i. *Antimonii diaphoretici*; hoc enim mirabiliter suppurationes quascunque abstergit & corrigit, sanguinem grumosum, & Empyema, imprimis pectoris, tollit, & cum *radice Chinæ* vel *Ligno Guajaci* aut *sassafras* simul coquenda sunt Hedera terrestris, Marrubium, Tussilago, Consolida major, Capillus Veneris, Hyssopus & similes, præsertim si viscidi aliquid adest, & similes aliæ plantæ pectorales. Non opus est multa addere, simplex sufficiat *Decoctum*, cum quo propinetur *Antimonium Diaphoreticum*, aliaque sulphurea, sumendo decocti bonum haustum, quotidie bis, mane & vesperi. ARCÆUS *loco allegato* egregium modum docet curandi Empyemata, & Vomicas pulmonum beneficio decocti Ligni Guajaci, cujus methodus est optima, & qua ipsa aliquot Empyematici fuere curati. Nec incommodè *Ligna Santala* hic recipiuntur: e. g.

℞. *Rad. Chin. in taleol. incis.* ℥iß.
Rad. Liquirit. ʒvi.
Santali rubri ℥iii.
Infunde in *aqu. comm.* ℔vi.
Macerentur in Balneum Mariæ per 24. horas: mane adde
Passul. min. conquass. ℥iii.
Coquantur blando igne ad remanentiam ℔iv.
Colatura D. S.
Potio Pectus mundificans.
Vel
℞. *Ras. Lign. Guajac.* ℥i.
Sassafras ℥ß.
Macera per 2. horas in *aqu. comm.* ℔vij.
Coq. ad consumpt. ℔iß.
adde
Herb. heder. terr.
Com. flor. hyperic.
Herb. Veronic. ana M. i. ad M. ii.
Rad. Liquirit. ℥ß.
Sem. Fænicul. ʒvi.
Passul. min. conquass. ℥iii.
Coq. ad remanent. ℔iv.
Colatura D. S. ut suprà.

De quo decocto Æger ad minimum ter in die, etiam tempore pastus, capiat, subjungendo & alia remedia, ut Myrrham, Elixir proprietatis, ob Aloën & Myrrham.

Sulphur pariter ejusque *Flores*, item *Balsamus Sulphuris*, tam *terebinthinatus*, quàm pro ratione partis affectæ *juniperinus* cum Oleo juniperino; *anisatus* cum Oleo Anisi pectoralis; aut cum Oleo Succini ad guttas xv. *succinatus*, sive fiat etiam ex sulphure communi, sive ex sulphure Aurato antimoniali ex POLEMANNO, quod nobilissimum: cui non incommodè potest substitui *Balsamus Peruvianus*, de Capaibo, item *Tinctura sulphuris*, &c. Egregia sunt ad quamcunque suppurationem, & internarum partium ac Viscerum corruptionem curandam: propinentur ad aliquot guttas in vehiculo decocti Hederæ terrestris, mundificant ulcera, & ulteriorem corruptionis progressum præcavent. Sed hæc posteriora sunt volatilia, acria & nimis calida, unde ratione Febrium minùs conveniunt, sed saltem temperata aut fixa Antimonialia optimè conveniunt: si autem Volatilia usurpanda, & igneus eorum, imprimis Balsami sulphuris, Calor pertimescatur, convenienter miscentur cum Saccharo Saturni vel Antihectico *Poterii*, quæ dicta in Casibus etiam sunt egregia, & inhibent noxam alias inducendam vel metuendam; vel fiat *Decoctum Brassicæ capitatæ rubra*, vulgaris quidem, sed nobilis Plantæ, cum tantillo sacchari temperatum, quod perquàm egregium est Remedium, promovendo simul materiæ purulentæ effluxum per Urinam, in quo usurpetur Antihecticum *Poterii*, vel Flores sulphuris & similia. *Lac* quoque *caprillum* cum *sacchare rosato* usurpatum pro ultimo hoc Scopo est egregium: vid. M. A. N. C. *ann. 2. observ. 19. pag. 78.* Conferatur cum his WILLIS. *Pharmac. Ration. p. 2.* ubi *de Phthisi & Empyem. Terebinthina* denique, & quæcunque ex ea parata, imprimis Emulsio Terebinthinata cum Vitello Ovi, Melle, Succo Citri, & aqua Fragorum vel Vino, suam etiam hic laudem merentur.

CAPUT III.

De sanguinis extra Vasa effluxu.

ARTICULUS I.

De Hæmorrhagia in Genere.

TAndem etiam vitiatur sanguinis motus, quando hic ex suis Vasis & receptaculis penitus *extra corpus effunditur*; idque in *hæmorrhagiis*: quæ vox, dum derivatur ab *αἷμα sanguis*, & *ῥέω fluo*, generaliter quamcunque sanguinis effusionem præternaturalem extra corpus innuit, utut ratione loci, per quem fluit, & rationis modi, quo effluit, distinctas habeat rationes, ac in specie postmodùm varias sortiatur appellationes: ex Naribus enim *hæmorrhagia Narium*; ex pectore *hæmoptysis*; & per Vomitum *Vomitus cruentus*; ex alvo *fluxus Alvi cruentus*; ex Vasis Ani *fluxus hæmorrhoidum*; ex Vesica *Mictus cruentus*; & in Fœminis ex Vasis Uteri, *Menses*, *hæmorrhagia Uteri*, & *Lochia nimia*, &c. dicitur, utpote ex unius generis caussis dependentes.

CAUSÆ.

Caussa hæmorrhagiæ cujuscunque in genere sunt; vel (1.) ipsorum extimorum Osculorum in Venis, & Arteriis apertio quasi spontanea & hiscentia, & dicitur alias communiter *Anastomosis* (V): vel (2.) est ipsorum Vasorum violenta læsio & soluta unitas, sive hæc fiat à caussa externa per instrumenta acuta, quæ pungendo, incidendo, contundendo, vel quovis alio vulnerandi modo lædant, sive fiat à caussa interna per humores acidos, & acres extremitates Osculorum Vasorum erodentes, aut ipsas Tunicas Vasorum tenuiores penitus perforantes, quæ posterior species vocatur *Diæresis*, item *διάβρωσις*. Quidam addunt (3.) *διαπήδησιν*, quæ tamen admitti nequit; siquidem intelligitur talis sanguinis tenuitas, quæ per Vasorum Tunicas transudare possit, quod tamen citra Osculorum apertionem, vel ipsarum Tunicarum Vulnus vix est credibile; cùm scilicet non in Vasis juxta Veteres, sed in substantia partium tantùm concipere liceat: sunt enim satis densæ satisque validæ, & tenaces Venarum, multò magis Arteriarum Tunicæ, ut impossibile sit, per easdem tantillum transudare posse de ipsa massa sanguinea integra, utut Sero transitus per easdem non denegandus sit.

Cæterùm locus seu *Vasa*, per quæ effluit in hæmorrhagia sanguis, sunt imprimis *Arteriola*, nam ex Venis via & nunquam effluit, nisi his ipsis simul *incisis* aut *erosis*, ut in Vulneribus; alias maximè arteriarum per Anostomosin fit apertio. Sanguinem autem, qui sponte effluit, stillare ex Arteriolis, patet ex eo, quòd omnes hæmorrhagiæ, v. g. *Narium*, fiant stillatim guttatimque, & subinde notabile spatium temporis inter unam vel alteram guttam cadentem observetur; id quod liquidissimè patet venire ex Arteriolis nunc dilatatis, nunc subsidentibus, non autem ex Venis, ratione Pulsus. Nam dum Cor sanguinem per Arterias impellit, eo ipso etiam idem per Arterias apertas expellitur; subsidente verò Arteria in Systole, sanguis non ampliùs adeò confertim effluit, & ita successivè sanguis stillatim erumpit: Id quod simili modo etiam patet in Arteriotomiis, sive erroneis sive studiosè administratis, in quibus etiam subsaltim tantùm & repetitis vicibus pro pulsus ratione sanguis erumpit: ex Venis verò

(V) Anastomosis ab *ἀναστομόω*, relaxo, aperio: *quod à στόμα*, os, *quasi dicas*, facio os laxius & apertius: *Aperiuntur enim oscula Venarum & Arteriarum, ac Sanguis effluit Anastomosi. Quum verò Vasa Sanguinem continentia læduntur, ut illorum unitas dividatur, & fluat Sanguis; tunc generali vocabulo dicitur* Diæresis *διαίρεσις*, divisio: *à διαιρέω*, aufero tollo. *Si hæc divisio fiat erosione, à caussa nempe corrodente, dicitur* Diabrosis, *διάβρωσις*, *à διαβιβρώσκω*, *seu διαβιβρώσκω*, peredo: *βρώσκω enim est* comedo, depasco. *Si verò à caussa scindente & perrumpente, appellatur*, Rhexis *ῥῆξις*, fractura, ruptura, *à ῥήσσω*, *vel ῥήγνυμι* frango, rumpo. Diapedesis *tandem vulgò dicitur, cùm Sanguis per Vasorum poros transudat & velut resilit: διαπηδάω enim est* transilio, *è πηδάω*, salto: Galeno *tamen* Diapedesis *est ῥῆξις τῶν ἀγγείων*, ruptura *nempe* Vasis; *cùm enim Vasa vi rumpuntur, tunc Sanguis solet διαπηδᾷν*, *hoc est* exilire.

verò uno ductu effluit. Ut proin probabile sit, nisi promiscuè Vasa aperiantur in hæmorrhagiis arterias solùm sanguinem stillare. (X)

I. Quoad *causas* hæmorrhagiarum *remotas*, *Anastomosis* seu Osculorum Vasorum apertio fit vel *vitio sanguinis*, vel *vitio vasorum*, vel *utriusque*. *Vitio sanguinis* fit propter eundem vel abundantem, vel turgescentem, vel serescentem seu aquescentem; vitio *vasorum* vero propter hæc inæqualiter stricta aut laxa.

Adeòque *Anastomosis vasorum est quadruplex* (Y) 1. Nimia *sanguinis abundantia* seu *Plethora vera aut absoluta*, eaque rarior: unde annuæ sanguinis missiones Plethoricis solennes neglectæ frequentiùs hæmorrhagias excitare solent: unde e. g. Suppressionibus mensium superveniunt hæmorrhagiæ Narium, sputum cruentum, & quidem sine damno ac cum euphoria.

2. Est *Plethora respectiva seu apparens*, eaque frequentior, propter nimiam sanguinis turgescentiam vel auctam Fermentationem in Vasis, dum sanguis vehementiori Motu intestino, aut majori vel minori Motu & exercitio corporis, vel Potu generoso, vel alimentis aromaticis, magis incalescit & turgescit, aut etiam quando effervescentia febrili nimis ebullit; sic enim sanguis turgescens mole quasi auctus ordinariis Vasis & receptaculis contineri ampliùs nequit, quin per orificia Vasorum capillarium distenta erumpat: quod fit frequenter in principio, & incremento *febrium continuarum*, tam Benignarum quam Malignarum, item *variolarum* ac *morbillorum*, in quibus spumescens sanguis & extraordinariè ebulliens Orificia Vasorum aperit, & erumpit; quod in specie contingit meliùs, & faciliùs, & accedat suppressa quædam sanguinis evacuatio ordinaria: quod testatur Fluor ille Mensium nimius ab Ira, Terrore &c., de quo vid. LOSSIUS *lib. 4. observ. 6.* Simul tamen in his, & ad statum Vasorum à sanguine pertranseunte plùs minùs irritatorum, hinc ad sanguinis motus variationem, respectus habendus: hinc & Obesi frequenter hæmorrhagiæ Narium sunt obnoxii, propter Vasa compressa ab habitu corporis pingui, quia Vasa non possunt cedere, unde patet apertio: item Vini potatores, Exercitiis nimis dediti, ad hæmorrhagias frequentius inclinant; quod illa hæmorrhagia Narium testatur, quam à Musti, & Vini Hispanici ingurgitatione FORESTUS *lib. 1. observ. 12.* observavit.

3. Est *sanguinis nimia tenuitas, & fluxilitas*, ob abundantiam maximam Seri ejusque nimiam aquositatem; unde fit, ut in tali constitutione, & Fibrarum, & Membranarum Tonus laxetur, & ipse etiam sanguis sua tenuitate facilè orificia Venarum permeet, eademque ita aperiat. Unde hisce ambobus concurrentibus, dum nempe à nimio Sero Fibræ flaccidæ sunt, & ita Tonus à sanguinis fluxibilitate læsus, unde consequenter sanguis tunc effluens minùs tinctus & minùs in debita consistentia conspicitur, quin potiùs liquidus & loturæ Carnium similis; sicuti contrà in prioribus duobus casibus, quando nempe nimia sanguinis copia hæmorrhagiam infert, ipse sanguis crassus, turgescens, floridus & copiosus solet effundi, idque cum impetu, cùm tamen aliàs sanguis tenuis existens pedetentim effluat, & quasi per Vasorum Orificia hiantia sudet; utplurimùm tamen & hic *Acrimonia sanguinis* plùs minùs *salsa*, aut *acido-salsa*, adeòque occultè *rosiva* accedere solet. Vulgò *vitio hepatis* hæmorrhagia hæc, in qua serosa effunduntur, contingere dicitur, unde ex defectu hujus sanguificationis sanguis serosus generetur, qui inferat talem hæmorrhagiam: Sed falsum est: sicut enim error alter alterum tradit, ita & Cucurbitulæ, & Epithemata regioni Hepatis applicanda malè suadentur. Reverà autem vitium hoc in casu hæret *in primis viis*, & læsa inde digestione prima, ejusque deficiente perfectione in duodeno, & inde nata vel *serositate* vel *acrimonia sanguinis*, ac in specie si alimenta nimis colliquescant. *Dispositivè* simul concurrunt nimius potus, urinæ deficiens excretio, aut sudoris paucitas, & consueti suppressio.

4. *Vitio* denique *vasorum* Anastomosis oritur, quando per hæc æquabilis *sanguinis circulus* per Arterias in Venas *interrumpitur*, ita ut æqualis vel per Arterias distributio, vel ex arteriis in Venas transvasatio impedietur; idque ferè *ob spasmum fibrarum nervosarum*, tam (1.) ipsorum *vasorum* sanguifluorum, quam (2.) *partium*, Vasa recipientium. Adeòque *si ex priori modo* contingat, uti in uno alterove Surculo cujusdam Arteriæ fiat constrictio, & quasi per eundem liberior sanguinis motus impeditus, unde Surculus vicinus majori sanguinis mole distentus, necessariò in extremitate aperitur, & facta ita Anastomosi sanguis effunditur. *Splenaticis* hoc videtur familiare, quibus interdum *superveniunt sanguinis vomitus*, ita tamen, ut percipiant priùs fortes *pulsationes* circa Splenem, locaque vicina, quæ pulsationes innuunt motum sanguinis nonnihil impeditum per Arteriolas in Splene; unde si sunt turgidæ, Ramuli arteriosi vi aperiuntur in stomachum, & ita Vomitum sanguinis inferunt. Hinc quando cum insigni capitis pulsu fit hæmorrhagia Narium, signum est impediti sanguinis per Vasa vicina: unde Vasa Narium aperit, & hæmorrhagiam infert. *Virum novi, hæmorrhagiæ narium obnoxium*, qui utplurimùm molestiam quandam in sinistra Thoracis parte percipit, antequam hæmorrhagia Narium superveniat. *Quòd si posteriori modo* accidat, ut Fibræ nerveæ partium recipientium quacunque ex causa irritatæ se fortiùs stringant, & ita sanguiflua Vasa plùs minùs coarctent, ex impetu sanguinis per Arterias ejus influxus adhuc continget, sed non refluxus, qui plùs minùs impeditus per Venarum magis flaccidarum aut molliorum Ora constricta, per vicina loca, quà data porta, ruit, Arteriolarum Anastomosin facit, sicque hæmorrhagiam infert. Sic nempe nimia Narium irritatio ab Euphorbio &c. Hæmorrhagias sæpè gravissimas inducit: vid. KERKRINGIUS *Spicileg. pag. 100.*

Pertinet ad Anastomoses has Scorbuticorum hæmorrhagiæ insignes admodùm, & crebriùs ingruentes, per quæcunque loca fiant; Partim ob sanguinis crasin plùs minùs vitiatam, & ad Diathesin acidam plùs minùs declinantem; imprimis sanguis tenuis simul est salsus acris, adeoque faciliori apertioni occasionem præbens; Partim propter Tonum laxatum, quo resoluto Vasa eorumque Fibræ debilitantur, & admodùm flaccescunt, unde Vasorum ostiis minùs constrictis hæc hiscunt: hinc fit, ut *hypochondriaci*, *Scorbutici*, & *Cachectici* variis & stupendis hæmorrhagiis non raro sint obnoxii, ita ut sanguis non unciatim, sed libratim, effluat: vid. MEARA *in diatrib. contra Pyretolog. Willisii*, LOWERI *resp. contra Mearam*, & M. A. N. C. *ann. 2. observat. 48. & anno 3. observat. 22. 24. & 243.* item *ann. 6. & 7. observat. 90. pag. 130.* quia ob Tonum fibrosarum partium vitiatum & resolutum paralyticis affectibus obnoxii sunt, quo resoluto Fibrarum Tono è Vasis sanguis effluit, isque serosus, cùmque acrior sit scorbuticorum sanguis, hinc in hæmorrhagias recidivantes incidere solent; hinc Mulieres Scorbuticæ etiam nimio Mensium Fluxu laborant, item Viri scorbutici enormes hæmorrhoidum Fluxus patiuntur; Partim denique quod Scorbuticorum nervosum Systema pathematis convulsivis obnoxium admodùm sit, unde irritatum quodam in loco, è spinis salsis scorbuticis alicubi infixis mox tendi Fibræ, pulsationis aut Tensionis sensus, hinc hæmorrhagiæ oriri solent. Comprobat hoc notabili Ob-

(X) *Falsò colligit Author Sanguinem fluere ex Arteriis tunc dilatatis, nunc subsidentibus, ex eo quòd guttatim effluat; nam si hoc verum esset, singulæ guttæ Sanguinis singulis Cordis pulsationibus responderent, quod falsum. Liquores enim si copiosè & cum impetu è canali effundantur, non guttatim, sed continuo fluxu fluunt; deficiente verò illorum quantitate & impetu, guttatim decidere incipiunt. & primùm quidem frequentioribus, mox rarioribus & rarioribus guttis: nequeunt enim fluere nisi in guttas coierint adeò grandes, ut aeris resistentiam superare valeant. Hæc autem quoniam sensim deficiente quantitate & impetu liquoris (maximè si canalis orificium satis sit angustum) accidere nequit, nisi post longius & longius temporis intervallum; hinc fit ut liquores copiosi & magna vi motus prediti, assiduo & non interrupto fluxu effluant; postmodum, cùm illorum copia vel vis imminuitur, nonnisi guttatim destillent, ac guttæ ipsæ primùm frequentius, mox successivè rariùs decidant. Sic Sanguis si ampliori orificio, adeoque majori quantitate, & magno impetu, è Vasis effluat, sive ex arteria, sive è Vena erumpat, semper successivo fluxu fluet (esse in Arteriotomia pro Cordis diastole & systole nunc fortius nunc debilius fluat;) at si ob Vasis exilitatem, orificii angustiam, vel nulla prorsus vi, minima quantitate effluet, semper guttatim destillabit, sive ex Arteria, sive è Vena fluat. Sic ex straminulo in digiti extremitate acu facto Sanguinis guttulas rarissimè extillantes videmus, vel Venula vel Arteriola capillari pertusa.*

(Y) *Ait Author quadruplicem esse Anastomosim vitio Vasorum, easque dinumerare incipit. Verùm manifestum est, tres priores Anastomoseos species non ad vitium Vasorum pertinere, sed ad vitium Sanguinis: illas enim ait esse 1. Plethoram veram, 2. Plethoram apparentem seu Sanguinis turgescentiam & fermentationem, 3. Sanguinis ejusdem nimiam tenuitatem & fluxilitatem. Quarta tantùm Anastomoseos species vitio Vasorum facta est.*

Observatione WILLISIUS *Pharm. Ration. Part.* 2. Quo etiam referendum *sputum cruentum ab Ulcere pedis* diuturno coalescente, quale RHODIUS *Centur.* 2. *Observ.* 35. annotavit.

In hactenus enim dictis Anastomoseos causis, tam *ad sanguinem* quàm *vasa* utplurimùm respiciendum venit, ita quidem, ut frequentissimè *acidum*, consuetum sanguinis motum ad orgasmum præternaturalem concitans, aut itidem *acidum plùs minùs salsum* Vasa, eorumque aut partium vicinarum fibras vellicans, considerandum veniat. Hæc de Anastomosi.

II. *Diaresin* & *Diabrosin* inducunt omnia externa, quæ aut *incisione*, aut *punctura*, aut *contusione*, Vasa aperiunt; uno verbo: omnia externa, de *quibus in Chirurgia*. Ex *causis internis* est quodcunque acre, imprimis acidum aut acido-salsum orificia Vasculorum corrodens: quæ inter interdum *Lympha acrior* nimis & *acido-salsa* multum habet in recessu, aut etiam ipsa crasis Massæ Sanguineæ acido-salsa redditur. Pertinent huc suo modo quæcunque nimis *acria inspirata*. Nam hæc, ut Narium vasa irritare, ita & Pulmonum vascula erodere valent, unde dictarum partium *hæmorrhagia* facilè postmodùm superveniunt.

Causa occasionales plures etiam sunt: nempe (1.) *Motus corporis* nimius, e. g. Sternutatio, Tussis, Vociferatio, Vomitus, & ponderum incongrua elevatio, unde v. g. Menses nimii: vid. FORESTUS *lib.* 28. *observ.* 14 & 16. (2.) *Animi motus* vehementiores, ut Ira, Gaudium; hincque Menses nimii ex LOSSIO *supra allegato* (3.) *Acria* ineptè applicata, ut Helleborus albus in Sternutatoriis, Suppositoria, & Enemata acriora, Hæmorrhoides concitantia: vid. FORESTUS *lib.* 23. *observ.* 4. necnon purgantia acriora, e. g. Scammonium, de quo vid. MONARDES *lib.* 12. *Epist.* 3.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: *Diagnosis* ipsius hæmorrhagiæ per se patet; Differentiæ saltem causarum observandæ sunt, pro quarum varietate *varius* etiam est sanguinis effluentis *modus*; dum sanguis, qui effluit, floridus, rubicundus, copiosus, &c. innuit factam *Anastomosin* propter aliqualem sanguinis abundantiam & turgescentiam: observandus tamen simul cum his est causarum antecedentium impetus.

Sanguis effluens in loco, cum forti regionis plùs minùs vicinæ pulsatione, innuit impeditum plùs minùs sanguinis motum, per unum alterumve Arteriolæ surculum.

Sanguis effluens tenuis, aquosus, & instar lotruræ carnium, ut loquuntur, plùs minùs signum est nimiæ sanguinis serositatis & aquositatis.

Denique humores acres excedentes ubi præcesserint, non possunt causæ latere, observatis simul cæteris concurrentibus signis; manifestò plùs minùs acris salsus sanguis effluens gustari solet.

In genere adhuc notandum, sanguinis fluxum futurum interdum prædicere *Hypochondriorum* tensionem atque pulsationem, & difficultatem spirandi; imprimis si solenoior quædam sanguinis evacuatio suppressa fuerit, aut causa quædam sanguinem exagitans præcesserit, vel symptomatis dictis combinetur; quamvis etiam fine his frequentiùs ille fluxus contingat.

Ex qua parte autem hæmorrhagia expectanda præter *consuetudinem*, qua quidam ad Narium hæmorrhagiam, vel Hæmorrhoidum fluxum procliviores sunt, læsiones & symptomata partium, & Morbi præsentis idea, v. g. Variolarum, quæ Narium Hæmorrhagiam adjunctam sæpè habent, monstrant.

In specie *Hæmorrhagiam per Nares* imminentem indicant dolor Capitis & Cervicis, pulsus arteriarum capitis & colli auctus, Vertigo, Oculorum rubor, Aurium tinnitus, ac Narium pruritus: per *asperam arteriam* difficilis respiratio & tussis: *Hæmorrhagiam uteri* imminentem, præter tempus Mensium consuetum, monstrant tensio in regione Hypogastrica & Lumbis, eorum gravitas & æstus; *Hæmorrhoidum fluxum nimium* innuit præter tempus consuetum, Pulsus in Hypochondriis, Lumbis & Dorso, Venarum ani dolor & tumor, atque tenesmus.

Pertinent huc præ cæteris *Hæmorrhagiarum differentiæ* probè dignoscendæ. Hæmorrhagia enim est vel *spontanea*, vel *non spontanea*: *spontanea* fiunt opera Naturæ exonerantis Corpus, ut in fluxu Mensium patet, aut hæmorrhoidum, aut hæmorrhagiis Narium periodicis, &c. Spontanea iterum vel *critica* est, vel *symptomatica*: *Critica* hæmorrhagia fit in fine Morbi cum euphoria Ægri, quam post Materiæ coctionem Natura in Morbo facit, ut unà per illam curet: *Symptomatica* sunt, quæ in principio aut incremento Febrium ardentium & Variolarum superveniunt, fiuntque ex orgasmo sanguinis, molientis effusionem. *Non spontanea* sunt, quæ subinde in cursu Morbi accidunt, citra euphoriam, vi, aut errato aliquo externo. Unde *spontanea critica* non est curanda, quia est laudabilis Naturæ conatus, quin potiùs promovenda, nisi nimia sit, & cum insigni Virium prostratione fiat, juxta *aphorismum* HIPPOCRATIS, 2. *Sect.* 5. *Spontanea symptomatica* cautè tractanda est, nisi sit immodica, ac nisi impediat alium Naturæ conatum, relinquenda: sic e. g. si supervenerit in incremento Variolarum aut Petechiarum, ne retrocedant, sopprimatur: similiter *critica*, si nimia sit, maturè compescatur. *Non spontanea* quæcunque *symptomatica*, cùm Morbus sit, aut procedat ex habitu Corporis morboso, necessariò est sistenda & præcavenda. Deinde hæmorrhagia est vel *habitualis*, vel *accidentalis*: *Habitualis* crebriùs, & vel brevi vel nulla præcedente occasione, redit & affligit: *Accidentalis* verò rarò, nec nisi magna data occasione, contingit & affligit: *Accidentalis* est vel *cum Febre*, vel *sine Febre*; ibi ad turgescentem & ebullientem sanguinem simul plùs minùs respiciendum; item, an critica magis? an symptomatica fuerit?

Absoluta fuit theoria hæmorrhagiæ in genere unà cum signis Diagnosticis. Supersunt *signa prognostica*.

PROGNOSIS.

Quoad *prognosin* in genere observandum, quòd *omnis hæmorrhagia sit excretio* planè *præternaturalis*, ita quidem, ut etiam *critica* suo modo *aliquid præternaturale sit*; nulla enim, præter Menses & Lochia, naturalis est: vid. FORESTUS *lib.* 6. *observ.* 11. *in schol.* Adeòque omnis, nisi tempestivè supprimatur, periculosa, & aliquid mali portendit, præter illam, quæ Morbis aliis, præprimis cum Febre junctis, criticè supervenit, illosque solvit, aut certè notabiliter imminuit; *optima enim crisis fit per hæmorrhagiam*: vid. ZACUTUS LUSITANUS *Prax. admir.*

Minus quoque pericoli portendit hæmorrhagia Plethoricis adsuetis, quibusve evacuatio solennior suppressa, aut Membrum aliquod detruncatum fuit, cui sanguis destinatus, nunc verò cohibitus, plethoram facit.

Moderata & *consueta* & plùs minùs *periodica hæmorrhagia*, quocunque in loco fiat, si subjecti conditio respondeat, & hoc facilè ferat, *salubris*, cùm deficientem varia mala, non secus ac excedentem, insequi soleant. Moderata igitur talis non sisteoda est.

Hæmorrhagiæ quæcunque *à causa interna* cæteris paribus & periculosiores & cautiùs tractandæ, quàm quæ ab externis.

Hæmorrhagia nimia quæcunque, uti ad animi deliquia, *λειποψυχίας*, & virium prostrationes immediatè disponunt, ita mediatè Cachexias & Hydropes successivè inferunt.

Periculosior est, quæ copiosior, quæ faciem citrinam, plumbeam aut fuscam reddit, cui convulsiones superveniunt, quæ pituitosos & Melancholicos, aut à quacunque causa emaciatos corripit, quæ Morbum, cui accedit, non sedat, quam rigor excipit, utpote qui de spiritibus exhaustis testatur: unde morbos chronicos, scilicet Tabem, Hydropem &c. hæmorrhagias immodicas sequi non adeò infrequens est.

In specie, ubi sanguinis fluxui supervenit *extremorum refrigeratio*, propinqua est syncope.

Diaresis Arteriæ & Venæ insignis & plurium, aut ejus *Diabrosis*, periculosissimæ & curatu difficiles sunt, nisi harum Vulneribus remedia immediatè applicari possint.

Quæ ab Anastomosi vitio sanguinis, vel absolutè vel respectivè *abundantis*, nascitur, curatur facillimè.

Quæ verò vitio sanguinis serositatis, tardè & quasi medio modo se habet.

Quæ est *ab acrimonia sanguinis*, hujusque fluxu impedito, difficulter sedatur, potissimùm si posterior casus causam pertinaciorem, v. g. Scirrhum Hepatis, agnoscat.

Quæ *vitio Vasorum* contingit, pro ratione Morbi primarii plùs minùs curabilis esse solet.

Difficiliores sunt hæmorrhagiæ, quæ fiunt *ipsis Arteriis*, quàm Venis; item quæ *à Venis majoribus*, quàm quæ à minoribus ruptis, contingunt.

CURA.

Quod ergò attinet *Curam*: in ea ante omnia considerandum est, *an curanda sit Hæmorrhagia, an verò sinenda*? de quibus

quibus suprà. Deinde *in Habituali* distinguenda est Cura in eam, quæ fit *tempore Paroxysmi*, adeòque est *Curatoria*, & eam, quæ est *extra Paroxysmum*, adeòque *Præservatoria*. Tertiò probè considerandum, *an ipsa Hemorrhagia* sit *Morbus solitarius & primarius*? an verò *secundarius*? & si hoc, *an sit cum Febre*; an *sine Febre*? Hinc omnis *Hæmorrhagia spontanea & Critica*, per quæcunque loca fiat, item quæ naturæ solennis est, & cui adsueta, similiter in iis, quibus ejusmodi solennes sanguinis evacuationes suppressæ, nunquam curandæ, nisi forsan modum excedant, Viresque notabiliter exsolvant, nec ipsi Evacuatio quasi succedanea instituatur, *Symptomatica* verò Hæmorrhagiæ quæcunque sistendæ sunt.

Consistit autem cura hæc vel in proximarum *Causarum remotione*, vel Affluxus inhibitione, vel *Sanguinis* aversione, per Venæsectionem, Cucurbitulas, Hirudines, & fonticulos: vel in *Vasorum* præter naturam apertorum fibrarumque partium constipatione atque obturatione, per interna sanguinis impetum coercentia, & Externa, quæ Vasorum ora adstringunt, & sanguinem profluentem incrassant. *Diæreses* verò *Vasorum* per *interna*, acre quodvis temperantia, & *Externa*, vasa plùs minùs arrosa *adstringentia*, *consolidantia*, *conglutinantia*, &c. sunt restituendæ. *Externa* ista, eorumque administrandi rationem, *in sequentibus*, ubi *de Hæmorrhagiis in specie*, pluribus explicabo. Hac vice *Interna* cuivis hæmorrhagiæ speciei plùs minùs applicabilia consideranda veniunt.

Quoad *Anastomosia*.

(1.) *Sanguis nimius, Vasorum ora* aperiens imminuendus lentè per pauciorem Diætam Victumque tenuem; confestim verò magis per sanguinis missiones quasvis, nunc Venæsectiones, nunc scarificationes.

(2.) *Item turgescens*, ut in Plethora, vel *Præcipitantibus*, vel *absorbentibus* Fermenta ista acida volatilia, vel Acidis, aut blandis, aut fortioribus, volatile Acidum figentibus & coercentibus, compescendus: qualia sunt v. gr. Acetum, Tinctura Florum Bellidis, *spiritus Vitrioli*, Hæmorrhagias Narium scorbuticas subinde figens: Conf. M. A. N. C. *ann. 3. Observat.* 196. *pag.* 576. Nitrum in Aqua fontana solutum atque propinatum: vid. RIVERIUS *Cent. 1. Observat.* 48. & AGRICOLA *Chirurg. parv. pag.* 190. Pulvis hepaticus rubeus, Tinctura lapidis Hæmatitis, saccharum Saturni, hincque cum Vitriolo Martis parata tinctura antiphthisica, Corallia, Unicornu fossile, terra sigillata, Lapis hæmatites, usnea, Camphora, & opiata. Huc etiam pertinent vegetabilia nitrosa & moderatè adstringentia seu Vulneraria, nempe portulaca, plantago, sedum seu sempervivum, &c. Opiata, Camphorata.

(3.) *Item aquosus & nimis serosus* & tenuis maturè corrigendus, temperandus, & in debitam consistentiam revocandus, vel *Exsiccantibus* aut *Imbibentibus*, aut *Incrassantibus*, & deinde *Evacuantibus* Serum superfluum per alvum, vel Vesicam, vel per habitum Corporis, & Digestioni primæ prospiciendum.

(4.) *In Anastomosi verò vitio Vasorum*, Acidum istud, Nervorum spasmos, necnon aliqualem obstructionem inducens, corrigendum per vulgò nota *Aperientia*, in specie Martialia, in Morbis Convulsivis & Hæmorrhagiis habitualibus pro eradicanda radice optima; de quibus alio loco dictum.

(5.) *Quoad Causas Remotas Diæreseos*; si hæc fiat *vitio Sanguinis acrioris*, succi acres salsi erodentes obtundantur per blanda temperantia, & sanguinis crasin corrigentia, ut Passulata, Lacticinia, Martialia & similia. *Si vitio Vasorum anerosorum*, *Vulneraria* adstringentia & Incrassantia sunt convenientissima.

(6.) *Laxitas* denique atque *porositas Partium* præternaturalis Condensantibus atque Roborantibus, quorum hæc *Repellentia* dicere liceret, corrigitur; qualia sunt, præter Alterantia dicta & mox dicenda, Stercus Asininum, Lichenes Equorum, de quibus vid. du HAMEL *Tractat. de Affect. Corp. pag.* 312. talus suis, vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hist.* 97. Aqua ex typhis Cervinis, Pulvis sperniolæ *Crellii*; quibus demum accedant *Narcotica*, v. g. semen Hyoscyami, Laudanum Opiatum, Electuarium Diascordii &c. item Crocus Martis cum Aceto paratus; Vitriolum Martis, Acidulæ Artificiales, & Tinctura Antiphthisica *Michaelis*.

Pro his scopis obtinendis,

Observ. I. Convenit *interdum*, ut dixi, *Venæsectio*, seu alia Sanguinis evacuatio. Dico *interdum*; nam perversa Chirurgorum est consuetudo, ut in omni Hæmorrhagia Sanguinem mittere velint. Verùm hoc stultum est, licèt Sanguis non abundet, & jam tum effluat, eundem velle ulterius evacuare; scilicet in quavis hæmorrhagia sanguis purè passivè se habet, movetur nempe eo, quo Spirituum moventium & Organorum impetu pellitur, & effluit ubicunque Vasorum ora aperta sunt, utut Occasionalis Causa interdum in Sanguine hæreat. *Non ergò Sanguinem evacuando, sed Causas Occasionales*, sive in sanguine sive in Parte, per quam fit effluxus, hæreant, removendo corrigendæ sunt. Unica ergò *abundantia sanguinis*, sive *Plethora vera*, & quibusdam in casibus *apparens*, sive turgescentia, aut inde natus Impetus ad locum, per quem effluit, postulat Venæsectionem. Ideòque etiam in solenni Evacuatione sanguinis suppressa sanguinis detractio locum habet, necnon in Hæmorrhagia præternaturali periodica, paulò ante hujus invasionem; vid. FORESTUS *lib. 24. Observat. 9. in schol.* hæmorrhagia verò à fluxilitate aut acrimonia corrodente Sanguinis, & reliquis omnibus casibus, quæ oritur, ibi vana & insulsa est Venæsectio. Ubi verò secanda, ibi studiosè *leges Revulsionis*, *Derivationis* & *Aversionis* observandæ, quas Venæsectio parcior & aliquoties reiterata, item *scarificatio* atque *Cucurbitula* præstant. Sanguis quoque à parte affecta avertitur per *Intercipientia*, in specie per Ligaturas & cucurbitulas, tam scarificatas quam non scarificatas, Partibus tamen potiùs remotioribus quam vicinis applicandas.

II. *Purgationes ipsæ etiam sunt ridiculæ*, & qua tales non conveniunt, nisi interdum nimia abundantia Laticis aquosi, nimis fluxilem aut acrem faciens sanguinem, sui excretionem urgeat: in tali enim casu utique purgantia blanda per inferiora conveniunt, uti in tali casu rectè eadem commendat FORESTUS *lib. 24. obs.* 12. FORTIS *cent.* 1. *Cons.* 92. & RIVERIUS *in sua Prax. lib. 4. cap.* 8. & confirmatur etiam hoc ipsum per Experientiam RONDELETII, qui curavit quendam singulis diebus duas vel tres libras sanguinis rejicientem, solis Syrupis serosos humores evacuantibus; seri enim copia, quod vehiculum sanguinis est, subinde Fluxus hujus est Causa, præsertim si acrius idem fuerit; Quin & per *sudorem* vel *Diuretica* aquosum Laticem uberiorem cum salibus heterogeneis emittentia hoc commodè fieri potest. Utut enim *sudor*, dum actu fluit, dissolvat Massam Sanguineam, eamque ita fluxiliorem reddat, postmodùm tamen ubi cessavit sudor, Sanguis sero depauperatus nonnihil crassescit, spissescit, & salibus superfluis aut heterogeneis liberatus, mitior evadit aut dulcescit, & ita hæmorrhagia plus minus sufflaminatur & cessabit. In specie, ubi cum Febre fuerit hæmorrhagia symptomatica, per Sudorifera non quidem volatilia, sed additis Opiatis compescenda venit. *Confer. hic* WILLISIUS *Pharm. Rational. Part.* 2. *p.* 418.

III. *Opiata generalia sunt Hæmorrhagiarum Remedia*, dum & *Irritationis* sensum in hac vel illa parte undecunque excitatum sopiunt, & *spirituum* moventium *Impetum* plus minùs refrænant, adeòque quosvis rapidiores sanguinis inde concitatos motus quietiores reddunt, quo ipsa *catholicum* ἴσχαιμον, id est, Sanguinem sistens, meritò habentur, internè & externè adhibenda. Experimenta hujus rei novissimè retulit Medicus quidam Hassiacus, MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI, *in Epist. ad D. Doct. Widmum, Archiatrum Spirensem, de Nova Matricis & Morbona Mulebris Anatome*, ubi fusè ostendit, quantum *Opiata* in *Narium* æquè ac *Uteri hæmorrhagia* valeant. Vid. etiam HORSTIUS *in Obser.* ubi Arteria loco Venæ secta admotione opii fuit sedata.

Ex dictis patet, *Remedia ad Hæmorrhagias* usitata esse

(1.) *Vulneraria & adstringentia*, Sanguinem partim inspissantia, partim vi alcalina, Acida vitiosa absorbentia, partim Vasorum læsiones restituentia, ut *Plantago*, *Portulaca*, *Pilosella*, *Bellis minor*, *Rosa*, *&c.* Vel

(2.) *Absorbentia*, tam *Martialia*, hisque cognata *Corallia*, *hæmatites*, *Terra*, *Boli*, &c. quam *Animalia*, ut *Cornu Cervi sine igne*, *Ebur sine igne*, *Unicornu verum*, *Dens hippopotami*, &c. Sanè *martialia* plurimis scopis in Curis hæmorrhagiarum satisfaciunt, in specie hæmorrhagias ex nimia Sanguinis Acrimonia, item ex Obstructione Vasorum sanguiferorum, item hæmorrhagias habituales hypochondriacorum, Scorbuticorum & spleneticorum, quæ subinde sunt stupendæ, Vomitu sanguinis splenetico sæpiùs recurrente, (sive sit reverà talis sive non, loquor cum vulgo) optimè sistunt Martialia. Hujus rei singulare Exemplum habet LOWERUS *contra Mearam cap. 3. pag.* 19. ubi habet hæmorrhagiam stupendam Chalybeatorum usu curatam: Conf. M. A. N. C. *Ann. 2. Observat.* 223. *pag.* 324. & *Ann.* 3. *Ob-*

Digitized by Google

3. *observat.* 106. *pag.* 176. Sunt præstantissima, partim quòd acidum vitiosum, hæmorrhagiæ occasionalem causam, absorbeant, partim quod radicem in primis viis, unde affectus spasmodici hæmorrhagiarum superveniunt, exscindant; quin etiam in Sanguinis serositate tenui & salsa optimè conferant. *Martialia* nempe remedia per se semper *adstringunt*, per accidens verò *aperiunt*: unde perinde est interdum, si in hæmorrhagiis *martialia* dicta *aperientia* sive *adstringentia* usurpentur, modò acida vitiosa primarum viarum, & inde dependens sanguinis crasis vitiata corrigantur, & affectus convulsivi hinc producti in radice emendentur. *Observavi hoc aliquoties*, in specie in Mulieribus menstruantibus, in quibus liquor Martis Solaris ritè usurpatus & ciet Menses deficientes, & supprimit eosdem nimis fluentes; quod etiam circa *Tincturam Vitrioli Martis Zwelfferi* observavi, quæ aperit Mensium abstructiones, & tamen in inordinato & sæpiùs recurrente fluxu cum fructu, pro eodem sistendo, observavi. Adeoque in Cachecticis, Hypochondriacis, Scorbuticis, &c. cum sanguinis fluxibus præternaturalibus, vel cum iisdem naturalibus, sed vitiosè aut inordinatè contingentibus, aut deficientibus, aut excedentibus *Martialia* pro curatione utramque faciunt paginam, quippe quæ (ut & Animalium partes pariter) nonnisi absorbendo, aut acida vitiosa Fermenta & inquinatam Massam Sanguineam salsam corrigendo, operari solent: Vel

(3.) In *hemorrhagiis serosis serum imbibentia & incrassantia*, ut Usta, Terrea, aut aliunde Evacuantia, ut *purgantia diuretica*, præsertim ex classe Vulnerariorum. Vel

(4.) *Sanguinem attemperantia* & quasi *edulcorantia*, ut Passulæ & Passulata, quæ planè singulare sunt remedium in curandis hæmorrhagiis nimiis, in specie Cachecticis & Scorbuticis; quatenus temperant acre quodcunque, & sanguinem dulcem & minùs rosivum reddunt. Sic ipse novi exempla Infantum, imò & Adultorum, frequenter hæmorrhagiis Narium obnoxiorum, solo frequenti Passularum esu curatorum. Hinc quoque Lac & Lacticinia uti curant Scorbutum, ita eorum usus hæmorrhagiam corrigit.

Ex his patent facilè *remediorum formulæ*: v. g. in *hæmorrhagiis* ex *turgescente* nimis *Sanguine* cum *impetu febrili & phlogosi* vaga, convenit potio ex alumine & spiritu Vitrioli superiùs præscripta, Apozema SYLVII *in Prax. lib.* 1. *c.* 23. §. 34. *pag.* 287.

Vel

℞. *Aqu. Plantag.*
Semperviv. maj. ana ℥iß.
Syr. Papav. alb. ℥i.
Tinct. flor. Bellid. cum *phlegm. Vitrioli par.* ʒiii.
Spiritus Vitrioli q. s. ad gratam aciditatem.
M. D. S.

Mixtura Sanguinem sistens pro aliquot vicibus.

Capiatur cochleatim pro lubitu ad sistendam sanguinis turgescentiam.

In *hemorrhagiis habitualibus* ex eodem *sanguine turgescente* ex acido volatili, v. g. in Vini potatoribus, &c. adeòque in iis, qui vulgò ex sanguine bilioso & hepate nimis calido hæmorrhagias pati dicuntur,

℞. *Dent. Hippopot. prep.* ʒiß.
Corall. rub. pr. ʒi.
Lap. Hæmat. ʒß.
Sacch. Saturni ℈ii.
Laud. Opiat. ℈ß.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Vaporans.

Capiatur subinde mane quantitas Cultelli cuspidis,

Item

℞. *Extr. Flor.* ʒiii.
Ebor. sine igne,
Dent. Hippopot. ana ʒß.
Corall. rub. pr. ʒi.
Hæmat. pr. ℈i.
Cum s. q. *Syr. Ros. rubr.* & *Papav. errat.* f.
Electuarium.
D. S.
Electuarium Sanguinem sistens.

Extractum florum paratur sequenti modo:

℞. *Flor. Ros. rub.* p. ii.
Papav. errat.
Bellid. rub. ana p. ſ.

Per multiplicem infusionem in Aqua simplici, hinc expressionem & inspissationem, f. l. a. Extractum.

Sic parabitis *Extractum succosum* ad imitationem ANGELI SALÆ, *ubi de Extractis Vegetabilium*.

In hæmorrhagiis habitualibus ex Sanguinis tenuitate serosa.

℞. *Passul. min. conquassat.* aut *earundem Pulpa* ℔ß.
Rhabarb. el. ʒii. vel ʒiii. pro lubitu.
Tartari vitriolati Tach. ʒi.
Cum s. q. *Syr. Pomer.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium Sanguinem temperanter sistens.

Capiatur mane & vesperi duabus horis ante cœnam quantitate Castaneæ; Vel

℞. *Passul. min.* vel *Conserv. Rosar. rub.* ℥iii.
Rhabarb. el.
Corall. rub. pr. ana ʒiß.
Ebor. sine igne ʒi.
Dent. Equi mar. ʒß.
Extr. Mart. cum *succ. Pom.* ʒii. vel ʒiii.
Cum s. q. *Syr. Ros. rub.* f. Electuarium.
D. S. ut suprà.

Utile est & per sudorem occurrere tali hæmorrhagiæ:

℞. *Cornu Cervi ust.* ʒi.
Terra sigillat. ʒß.
Laud. Opiat. gr. iii.
M. pro 2. dosibus.
Cum sudore usurpandis.
D. S.
Pulvis Sanguinem sistens.

In *hæmorrhagia ab acriori Sanguine, à Lympha* aut *Erosione*, omnibusve modis concitata, sanè polychresta est *Mixtura* SYLVII *lib.* 1. *Prax. cap.* 9. §. 20. Ad cujus imitationem sequentes, omnes reliquas compositiones superare videntur:

℞. *Aqu. Plantag.* ℥iii.
Cinnam. ʒii. ad ʒiii.
Acet. Vini ʒiii. ad ℥ß.
Corall. rub. prep. ℈ii. aut loco horum *Croci Martis adstr.* ʒß.
Terr. sigillat. ℈i. vel ʒß.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. Myrtin. vel *Portulac.* ʒiii.
M. D. S.
Potio Sanguinem sistens.

Capiatur pro aliquot dosibus.

Vel

℞. *Aqu. Portulac.*
Plantag. ana ℥iß.
Cinnam. dr. iii.
Acet. destill. ℥ß.
Trochisc. de Carabe, vel *Terr. sigill.* vel *Bol. Arm.* ℈ii. ad dr. i.
Corall. rub. pr.
Unicorn. fossil. ana ℈i.
Laud. Opiat. gr. ii. ad iv.
Syr. Corall. Querc. vel *Myrtin.* vel *de Rosis sicc.* dr. vi. vel ℥i.
M. D. S. ut antè.

Capiantur cochleatim, cohibent enim fluxum Hæmorrhoidum nimium & symptomaticum.

Huc quoque pertinet *Electuarium Helidæi Paduani*, de quo *infrà, ubi de Hæmoptysi*.

In *hæmorrhagia symptomatica*, e. g. Febrium malignarum, præscribi potest sequens:

℞. *Aqu. Scorzoner.* ℥ii.
Tenell. Cornu Cervi ℥i.
Acet. destill. vel *simpl.* dr. vi. vel *succ. Citri* ℥i.
El. Diascord. Frac. dr. ii. ad dr. iii.
Antimonii Diaphor. dr. i.
Syr. Rubi Idæi ℥i.
M. pro tribus dosibus
D. S.

Mixtura Sanguinem sistens, pro tribus dosibus.

His observatis, *in genere ad hæmorrhagiam quamcunque*, pluribus indicationibus, nempe *adstringendo*, *consolidando*, *vasa claudendo*, & *Sanguinem temperando* satisfacientia, imprimis sequentia, & quidem *ex Regno Vegetabili*, sunt: Portulaca, Plantago, Symphytum majus, & ex his paratus Syrupus compositus, quem videb. *suprà Sect.* 6. *cap.* 2. Polygonum, Millefolium, Folia tenella Quercus, Rosæ rubræ inodoræ, semen Sumach, Cortices Granatorum, Lysimachia, Bursa Pastoris, Flores Balaustii, Sanicula, Pyrola, Polygonum, Bellis minor, Ruta, Vinca pervinca, Hedera terrestris, Urtica minor & *Radices* Urticæ majoris, (vid. RODERICUS *à Castro de Morb. Mul. lib.* 2. *cap.* 5. & RIVERIUS *Pr. lib.* 4. *cap.* 8.) Symphyti majoris, Tormentillæ, Pimpinellæ, Sanguisorbæ, Millefolii, Bistortæ, folia Quercus teneriora, Muscus terrestris, quercinus, &c. *Fructus* Myrtilli, Acacia nostras, Gallæ, Ru-

bi, horumque Simplicium Decocta & *Syrupi*, Aqua & Syrupus Portulacæ, Plantaginis, Syrupus de Symphyto, Syrupus Curalliorum, Myrtillorum, de Hedera terrestri, &c. quæ omnia adstringunt, & Sanguinem quodammodò incrassant: item semen Portulacæ, Lactucæ, Urticæ; item Papaver & Papaverina, Semen Hyoscyami, Opium, & quælibet alia hujus generis Anodyna certo experimento hæmorrhagias sistunt. Pertinet huc Radix Acori aquatici seu Pseudoacori, & ex hoc paratum *Nectar Adstringens D. Langii*, ex succo nempe cum Saccharo in consistentiam *Syrupi* inspissato; & sanè egregium est remedium adstringens, & quodammodo sanguinem inspissans, indeque in quocunque tam sanguinis, quam aliorum humorum fluxu commendo; item syrupus Coralliorum, syrupus Myrtinus: in specie, succus Urticæ majoris recèns expressus ad uncias aliquot internè assumptus contra quamcunque hæmorrhagiam Narium, sputum Sanguinis, Vomitum cruentum, ab omnibus laudatum experimentum existit; in specie vid. RIVERIUS *in Praxi*, ZACUTUS LUSITANUS, & AMATUS LUSITANUS, qui non possunt satis commendare hunc ipsum, utpote quo variæ hæmorrhagiæ & hæmoptyses curatæ fuerunt. Datur hic succus ad ℥iß. ad ℥ii. vel ℥iii. Quidam *Syrupum ex succo Urticæ* in promptu habere solent, quem ad recurrentes hæmorrhagias solent subinde propinare: sic Urticam majorem vulgarem contusam plantis pedum & volis manuum, item Membro virili, applicatam maximè commendat BORELLUS *Cent. 1. observ. 95.* sic fungi Betulæ ramenta ad miraculum hæmorrhagiam externam sistunt, teste CROLLIO *Basil. Chym. pag. 308.* TACHENIO *Morb. princ. pag. 187.* Porrò *Muscus seu Usnea Cranii humani* ex Cranio violenter interempti desumptæ, nobilis & mirabilis est in sistendis hæmorrhagiis, quatenus per Mumiam Microcosmi imprægnata est, dosi a gr. xii. ad ℈i. vel ʒß. propinatur in Aqua Bursæ Pastoris cum syrupo Coralliorum &c.: externo & interno usu periculosissimas sistit hæmorrhagias, & divinum vocatur remedium à LANGIO; Prostant enim exempla hæmorrhagiarum desperatarum beneficio hujus Usneæ feliciter curatarum: vid. BECKERI *Medicus Microcosm.* & HILDANUS *Epist. 27.* LINDANUS refert, se Comitissam, cui nullis remediis sedari potuit hæmorrhagia, restituisse per solam Cranii humani Usneam; unde & HILLERUS *in Cent. 1. Cura 20.* confirmat, se periculosissimam hæmorrhagiam Narium ex potu Vini excitatam, per ʒß. Cranii humani, & ℈ß Usneæ, cum aqua Bursæ Pastoris sedasse. Externè inditur Naribus, aut ubi Sanguis aliàs effluit, compescit insigniter fluxum hunc. De variis ex hoc paratis Medicamentis, tum internis tum externis, vid. M. A. N. C. *ann. 2. obs. 53. pag. 100.* Loco hujus tamen solet substitui Muscus Prunorum sylvestrium & quercinus, qui tamen minoris est pretii. Hisce accensetur sanguis Draconis: verùm cùm genuinus rarò apud nos habeatur, caveamus ab usu ejus, & potiùs exhibeantur Mastiche, Sarcocolla, Thus, Myrrha, Aloë, Gummi Arabicum, Mumia, Succinum, & similia sanguinem temperantia & incrassantia. *Passulæ* suprà laudatæ fuerunt, & conducunt in specie hæmorrhagiis ex vitio sanguinis acrioris, serosioris, acido-salsioris &c.: Nam tali ex causa hæmorrhagias habituales nostas crebrior Passularum minorum comestio sublevat. *Rhabarbarum* denique non tam pro sero evacuando, quàm sanguine alterando, & crasi ejus restituenda, in hæmorrhagiis & serosiore sanguine confert. *Camphora* non negligenda, quæ spiritus afficit, & Fermenta peregrina acida sanguinis mirificè corrigit.

Ex Regno Minerali reliqua remedia superest *Mars*, omniaque *Martialia* suprà laudata, & subjecta reliqua Martialia: qualia sunt Lapis Hæmatites, qui virtute Martiali confert ad hæmorrhagiam, tam in substantia præparatus, quàm ejus tinctura; Terræ Martiales, Bolus rubra, item Armena, Terra Sigillata, Terra Vitrioli dulcis, &, quæ huc suo modo pertinent, Corallia, eorumque Tincturæ, Vitriolum Martis, & *acidularum* potus, &c. Ex omnibus convenit *Tinctura Sulphuris Vitrioli*, quæ reverà est saltem Tinctura Martis adstringens, ad omnes & quascunque sanguinis hæmorrhagias expertissima. Equidem paratur vulgò ex capite mortuo Vitrioli Martis benè edulcorato, sed meliorem modum docebo:

℞. *Vitriolum Martis nativum*, & si non habetur genuinum (nam nihil debet participare de Venere, aliàs si tantillum Veneris adsit, loco facultatis adstringentis facit vomitus) solve Vitriolum in Aqua, & injice *Limaturam Ferri*, sic præcipitabitur omnis Venus, & præcipitata in forma crustæ cupreæ supernatat solutioni, quæ filtrata inspissetur & dabit *Vitriolum Martis genuinum*.

Hoc facto:

℞. *Solutionem Vitrioli hujus Martis*, & instilla eidem guttatim *Lixivium Salis Tartari*, vel *oleum Tartari per deliquium*, sic cadit Crocus Martis in fundum; hocque fiat tamdiu, donec fiat saturationis punctum: filtretur: (liquor blando igne evaporatus seu crystallisatus dat *Tartarum vitriolatum Tachenii*:) Crocus verò præcipitatus edulcoretur probè copiosa *aqua simplici*, lotusque exsiccetur, sic habebitur pulvis flavus instar Croci, qui præferendus est omni alii Croco Martis adstringenti, & est egregius in erosione Capitis, & Ulceribus manantibus.

Porro *Crocus* hic *præcipitatus* solvatur in *spiritu Nitri*, vel *spiritu salis composito*, ita fiet insignis effervescentia & incalescentia; Solutio filtretur, abstrahatur per retortam ad consistentiam Mellis, massa remanens postmodùm ponatur in locum calidum cum *spiritu vini probè rectificato*, & digeratur, ac habetur *Tinctura Martis*, quæ filtrando separetur: & hæc Tinctura vulgò *Tinctura sulphuris vitrioli*, rectiùs tamen *Tinctura Martis* appellatur.

Hæc Tinctura adstringit, & est nobilis & egregia in omni hæmorrhagia, ritè parata, datur ad guttas xx. xxx. & xl. in quocunque vehiculo usurpata.

Facit hoc quoque *Extractum Martis* adstringens HARTMANNI, quod habet *in Praxi Chymiatr. cap. 50. de Hæmorrhag. Narium*, estque compositum corpus ex Terra & Marte; confert tam externè, quàm internè, in manibus detentum. Est experimentum LINDANI, cui instar omnium remediorum est; utpote quo Puerum desperata hæmorrhagia Narium laborantem curavit. Datur ad gr. v. vel ix. cum Conserva quadam adstringente in forma Bol. Item Saccharum Saturni & ipsum hæmorrhagias compescit. Similiter facit huc hæmatites artificialis ex Vitriolo Martis & Saccharo Saturni. Modum habet GLAUBERUS *in P. 3. Teutschlandes Wohlfarth.* Processus est legitimus, utut non rarò dictus Author mentiatur. Item loco acidularum *Liquor Martis Solaris* ad hæmorrhagias chronicas aut sæpiùs recurrentes conducit, præternaturales nimios Fluxus Sanguinis sistendo, & econtrà naturales aut deficientes aut inordinatos restituendo: item pulvis *Hæmatitis* cum Aceto aut succo Granatorum acidorum propinatus; item liquor Stypticus ex Terra Sigillata cum spiritu Vitrioli vel Nitri paratus; item *Tinctura Antiphthisica* ex Saccharo Saturni & Vitriolo Martis parata, egregiè convenit in quacunque hæmorrhagia. Quibus Essentiæ & Extracta Martialia quæcunque commodè annumerari possunt. Spiritus Vitrioli suprà laudatus coagulando blandè sanguinem, hæmorrhagiam sistit, in specie quæ ex turgescentia aut nimia ebullitione sanguinis oritur, quatenus orgasmum ejus sistit & blandè coagulat. In quo casu etiam Nitrum depuratum; & omnia Nitrata, interno & externo usu, in specie interno, cum fructu usurpari possunt, etiamsi hæmorrhagiæ per iracundiam excitatæ fuerint, & à FELICE WURZIO tanquam speciale Arcanum contra hæmorrhagias commendatur. Pertinet huc *Pulvis Sympatheticus ex Vitriolo Veneris* benè depurato, & radiis solaribus, Sole in Leone versante, exposito & calcinato paratus, pro usu externo, qui Sanguini effluenti, sive ex Utero, sive è Naribus, sive Pectore (de omnibus habeo experientiam) inspersus, aut saltem, si linteum Sanguine isto adhuc madidum eo saltem adspergatur, aut Linteum cruore effuso ebrium solutioni dicti pulveris immergatur & applicetur, certo & mirabili experimento ad hæmorrhagias quascunque sistendas maximè proficuus est, quæ ita sympatheticè curantur: vid. DIGBY *in Orat. eleg. de pulv. Sympathetico.*

Ex animali Regno conveniunt in genere ad hæmorrhagias, Animalium partes duræ, in specie *Ebur sine igne*, *Unicornu verum*, *Dens Hippopotami*, *Cornu Cervi ustum*, &c. absorbentia vitiosa acida, & incrassantia Sanguinem; item remedia ex Ranis, *Sperma Ranarum*, cujus Aqua destillata internè hausta, & externè convenit, quod solitariò cum pauco *aceto rosato* applicatum, singularem vim obtinet hæmorrhagias compescendi: inde etiam ex hoc paratus Pulvis Sperniolæ *Crollii* est admodùm commendatus ad hæmorrhagias, dosi ℈ß. ad gr. xv. vid. SCHROEDERUS. Permiscetur cum aliis in quacunque forma: aut etiam pulvis *Agricolæ* sequens:

℞. *Sacch. Saturni*,
Tharis,
Myrrh. ana ℥ii.

Croci,

Croci,
Camphor. ana ʒi.
M. F. Pulvis.

Qui cum *aqua Spermatis Ranarum* imbibitur, & lentè exsiccatur. Nam licèt *Myrrham* contineat, quæ aliàs facilè hæmorrhagias resuscitat, nihilominùs tamen *Sperniola* innocenter usurpari potest, nunc solitaria, nunc aliis mixta: v.g. ad coercendam hæmorrhagiam:

℞. *Lap. Hæmat. pulverif.* ʒß.
Sperniol. Croll. gr. xv.
Laud. Opiat. gr. iii.
M. f. Pulvis:
divid. in 2. part. æquales.
D. S.
Pulvis contra hæmorrhagiam in duabus dosibus.

Nam Papaverina & Opiata quævis semper remediis contra hæmorrhagias nimias addenda sunt, imprimis si dolor adjunctus sit. Vehiculum horum Pulverum potest esse:

℞. *Aquæ Portulac.*
Sempervio. maj. ana ℥i.
Syr. Plantag. vel *Portulac.* q. s.
M. S.
Aqua ad Pulverem.

Porrò Excrementa quorundam Animalium singularem vim habent ad hæmorrhagiam sistendam. Cætera omnia antecellit stercus Asininum, Suillum, & stercus Canis ossa rodentis, quæ tria utut apparenter fœrida, sunt tamen reverà expertissima contra quascunque hæmorrhagias, externo pariter & interno usu. Sanè, præter *Pulverem* ex his paratum, ex *stercoribus* Suillo & Asinino exprimitur succus, qui ab ℥ß. ad ℥i. vel ℥iß. in convenienti Vehiculo propinatus, est efficacissimus; aut ex horum succo cum Saccharo fiat syrupus ad hæmorrhagias, qui vid. in PRÆVOTIO, & in JOELIS *Praxi*. Hi ipsi syrupi admodùm egregii sunt in compescenda hæmorrhagia: item permiscentur hi succi stercorum cum succo Urticæ, & ita internè propinantur. Conf. RODERICUS à CASTRO *de Morb. Mul. lib. 1. cap. 5. pag. 48.* & ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Histor. cap. 2. num. 4.* Vel, quod alii faciunt:

℞. *Succ. sterc. Asinin. rec.*
Syr. Myrtill. vel *Myrtin.*
Portulac. ana ℥ß.
Aqua Plantag. ʒvi. *ad* ℥i.
M. pro Haustu.
D. S.
Potio hæmorrhagiam sistens pro uno haustu.
Vel
℞. *Succ. sterc. Asinin.* ℥iß.
Syr. Myrtin.
Aqua Plantag. ana ℥i.
M. S. ut suprà.

Stercus Canis verò pulverisatum in substantia convenienter admodùm propinatur, loco quorum quidam pro secreto commendant ipsum sanguinem proprium per quæcunque loca excretum, aresactum, & à ʒß. ad ʒi. ipsi Ægro in liquore appropriato propinatum, item externè, si fieri potest, loco hæmorrhagiæ applicatum istam mirificè sistere dicunt: vid. SCHMUK *in Curat. Magico-Magnetic.* De Lacte suprà dictum.

Superest adhuc *Bufo*, mense Julio, aut Sole in Leone existente captus, per caput transfossus, & ita enecatus, atque siccatus, & in sindone rubra appensus, quamcunque hæmorrhagiam ea nimio spirituum fervore & impetuoso motu concitatam, ob pavoris ideam ex Hominis præsentia contractam, feliciter sistit; vel etiam si tantùm sub axillis lateris istius, quo sanguis fluit, applicetur, ut probè incalescat, vel etiam, si tantummodò bufo exsiccatus in manu detineatur, donec incalescat. Speciatim convenit ita *bufo* in *hæmorrhagiis Narium Symptomaticis* in *principio Febrium Malignarum*, in specie Variolarum admodùm periculosis: In his bufo dicto modo præparatus, aut etiam recèns contusus sub Axillis applicatus, aut etiam regioni cordis appensus, perquàm egregius est, tam ratione malignitatis, quàm ratione urgentis symptomatis. Juxta Bufones & *Ranæ*, in specie virides, exsiccatæ, & omnia ex Ranis, earumque Pulvis in Vino rubro propinatus mirificè hæmorrhagias sistit; quæ vivæ contusæ, earumque Sperma, pariter applicari possunt ad quamcunque, tam virilem quàm muliebrem, hæmorrhagiam compescendam.

Unum adhuc *de partium, præprimis internarum, hæmorrhagiis curandis* notetur, ut his sedatis Medicamenta *grumos Sanguinis dissolventia* propinentur atque applicentur, in principio tamen moderata, v. g. Sperma Ceti, Marga Saxorum, Lapilli Cancrorum, Terra Hibernica, & cum adstringentibus, v. g. Pulvere Sperniolæ & *Agricolæ* modò commendato, temperanda. Progressu temporis & potentiora sola & cum sudoris aliqualis provocatione exhibenda, qualia, præter diaphoretica, sunt radix Polygonati, Caryophyllatæ, Rubiæ Tinctorum, Chærefolium, Sabina, Verbascum, Geranium Robertianum cum Vino Decoctum, Terebinthina, Fuligo, sanguis Hirci, &c. Nisi enim talia applicentur, metuendum, ne grumi putrescentes acrimoniam contrahant, hincque, erodendo, novam hæmorrhagiam aut Ulcus, aut simile quid Corpori detrimentosum parent.

In *hæmorrhagia à Cantharidibus* convenit Lac, Decoctum Nucum Pineæ cum Visco quercino, Passulæ, Ichthyocolla, Gummi Arabicum & Tragacantha: vid. JOEL *Prax. lib. 3. pag.* 280. quæ omnia acrimoniam hanc vel illam corrigunt.

Restant tandem *ipsa orificia Vasorum* atque *Pori partium constringendi ac constipandi*. Quibus medemur Emplasticis, sive conglutinantibus sive adstringentibus. Utraque saltem externa sunt; & priora quidem albumen Ovi, Thus, Sarcocolla, sanguis Draconis, Mastiche, Aloë, farina Fabarum; unde PARÆUS *pag.* 384. dimidium Fabæ in hæmorrhagia ab Hirudinum tactu commendat, parti affectæ applicandum: Item hujus loci est Gallina seu Columba per medium dissecta, & calidè applicata, quatenus harum sanguis grumescens orificia vasorum obturat. Posterioris generis iterum *duplicia sunt*: Scilicet eadem vel austeritate notabili pollent, nempe Vitriolum, hujus spiritus, tinctura Sulphuris Vitrioli, Crocus Martis adstringens, tinctura Lapidis Hæmatitis, Acetum simplex & rosaceum, Lac Virginis, fructus & succus Acaciæ, succus Hypocistidos, Bistorta, Millefolium, Muscus terrestris, potissimùm quercinus, de Tegula & Cranio humano; vid. HILDANUS *Centur. 2. observat.* 5. Flores Rosarum, Balaustiorum, Cortices Granatorum, Myrtilli: Vel sanguinem constringentia, hancque imbibentia, quæ Vasorum extremitatibus firmiùs adhærescunt, adeoque hos obturant, scilicet Bolus Armena, Terra Sigillata, Gypsum, Alumen ustum, Pili Leporini, & Crepitus Lupi. De Argilla cum Aceto in Cataplasma redacta, & fumo Succini albi, vid. RULANDUS *lib. 1. obs. 15. pag.* 73. Stercore Porcino ac Asinino, vid. FORESTUS *l. 2. observ.* 13. de spiritu Vini rectificato, spiritu Terebinthinæ & Opio, HORSTIUS *lib. 9. observ.* 12.

Atque ex his varia commendantur *composita*, e. g. *liquor* ille *Stypticus Gallorum*, qui ceu secretum ad quascunque hæmorrhagias, etiam ex vasorum sectione, laudatur. Liquorem hunc mihi transmissum examinavi, expertusque sum, quòd sit nihil aliud, quàm solutio Aluminis, cui dimidium præterpropter de Vitriolo Martis fuit additum: Nempe binæ Aluminis partes & una Vitrioli Martis mista & soluta in liquore appropriato, dant hunc liquorem. Hoc probavi ita: Infudi Decoctum Gallarum huic Liquori, & ecce! præcipitatus est in liquorem nigrum, deditque distinctas Aluminis crystallos. Liquor hic externè, cuicunque loco admotus, ubi effluit sanguis, ceu certissimum remedium fuit deprehensus. (Z) Ad imitationem hujus facilè alius liquor potest parari; vid. WEBERUS *Tr. de Liqu. Styptico*: Item

℞. *Limat. Martis* part. i.
Spiritus Vitrioli part. iv.
Digerantur in loco tepido, affundendo
Phlegm. Vitrioli, vel *Aqua pluvial. destillata*
q. s. pro solutione & dilutione, ut commodè filtrari possit.
Filtrato Liquori addatur
Solut. Alum. crudi in refracta dosi, & usui servetur.

Vid. BARTHOLINUS *Act. Hafniens. vol. 2. observ.* 133.

Huc quoque pertinet Pulvis ille Chirurgis Hollandicis familiaris, quem TULPIUS *lib. 2. observat.* 49. describit; scilicet

℞. *Bol. Armen.* ℥ii.
Calcis vivæ,

Vi-

(Z) *Probatissimus est Liquor iste.* ℞. Aq. Plantag. ℥ii. Rosat. ℥ß. Aluminis usti ʒß. Sacchari candi ʒi. Vitrioli opt. ʒiß. Urinæ pueri ℥i. *M. filtra & serva; imbibantur petia & applicentur. Interne exhibeatur* ℥ß. *cui adde* Spir. Vitrioli *gutt.* iv.

Vitrioli usti,
Alum. usti ana dr. vi.
Lap. Hamat,
Aloes lucid.
Sang. Dracon.
Terra Lemn.
Croci Martis,
Mumia ana dr. ii.
Mastich.
Thuris, ana dr. i.
M. f. Pulvis subtilissimus.

ARTICULUS II.

De Hæmorrhagia Narium.

CONsiderabimus jam speciales rationes diversarum hæmorrhagiarum, inter quas in principio *hæmorrhagia Narium* se offert, seu sanguinis fluxus præternaturalis ex Naribus, in quarum intimam superficiem terminantes *Arteriolæ* hæmorrhagias istas excitant. Subinde copiosissimus sanguis est, & qui per plures poros ex Naribus effluit, quem tunc ex sinu Cerebri Falciformi aut ejus Vasis apertis ad Nares pervenire multi asserunt, quod tamen falsum, sicuti sufficienter hoc dogma rejicit SCHNEIDERUS *Tr. de Osse Cribriform. p.* 411. *& seqq.* ubi sufficienter demonstrat, nullo modo ex sinu Falciformi decidere quamcunque sanguinis guttulam. Quin potiùs *Vasa*, ex quibus in hæmorrhagia Narium effluit, sunt *propagines Rami arterialis à Carotide interna*, qui juxta processus Mamillares, plures inter, Surculos quosdam per foramina ossis Cribrosi, transmittit ad Membranam Narium superiorem glandulosam, per quæ Vasa, seu per quas Arteriolas & Lymphæ simul affertur materia, per glandulosam istam texturam excernenda, ita ut ex orificiis istis apertis, & propter continuam à Lympha humectationem naturaliter laxioribus, Narium hæmorrhagiæ accidant: Conf. WILLISIUS *Pharmac. Ration. Part.* 2. *pag.* 40.

C A U S Æ.

Præter *causas internas* cum aliis hæmorrhagiis communes, *externas* inter, motus animi vehementiores, ut Ira, Gaudium, &c. hæmorrhagiam hanc interdum excitant: quo pertinet etiam illa hæmorrhagia Narium, quam cuidam ex vitulino Boatu, & Carnis vitulinæ conspectu contigisse RHODIUS *Centur.* 1. *obs.* 89. refert; item *Pulveres sternutatorii* fortiores inspirati, aut alia quævis inspirata acriora ineptè applicata. Hujus exemplum habet KERKRINGIUS *in Spicil. obs.* 52. ubi lethalem observat hæmorrhagiam Narium ex Helleboro albo in sternutatorio natam.

D I A G N O S I S.

Quoad *signa Diagnostica*. *Imminentem* eam ostendit motus sanguinis sursum versùs, cujus *indicia* sunt *dolor Capitis* & *Colli* tensivus, *Temporum* verò dolor gravis plùs minùs pulsans, *Oculorum caligo vel splendor*, *Lacrymæ* copiosæ involuntariæ, *Rubor Malarum*. *Oculorum Pruritus*, *Tinnitus aurium*, *Titillatio Narium* &c. quin & interdum aliqualis *Manuum tremor* accedit.

Hæc signa tam in quàm extra Morbum hæmorrhagiam Narium pronunciant.

Imo & pulsus in carpo durus & quasi vibrans, Arteriarum Colli & Capitis auctus, *hæmorrhagiarum recurrentium*, & quidem vitio Vasorum, signum esse solet.

An autem Sanguis ex Vasis Narium an Cerebri promanet, dignoscitur ex hoc, quod sanguis ex Narium Vasis parcè & stillatim ferè: ex vasis Cerebri autem majori fluxu & impetu effluat; sicut ex his libras viginti quatuor sanguinis proflaxisse BAUHINUS *Theatr. Anatom. lib.* 3. *cap.* 8. notat.

Si in Febribus acutis & ardentibus Lacrymæ involuntariò profluunt, his sanguinis eruptionem ex Naribus expectare convenit, ut loquitur HIPPOCRATES.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: ea instituenda est, tam de imminente, quàm præsente.

Hæmorrhagia Narium, quæ fit *in Morbis acutis*, & quidem præprimis in statu, funesta est. Si fiat consertim cum euphoria Ægri, est salutaris: *Stillicidium* verò sanguinis, id est, exigua sanguinis & stillatim facta ex Naribus eruptio & fluxus in Morbo acuto, præsertim Maligno & die quarto, malum signum est, nisi forsan causa externa vel excitaverit, vel ejusdem incipientem fluxum inspissando vel retinendo impediverit.

Notabile est, quod HIPPOCRATES jam olim monuit in affectibus Hepatis & Lienis, dum dicit: *Fluxus Sanguinis è Naribus non è directo factus*, (id est, qui in Nare diversa est, h. e. in dextra, si Lien laborat, & è sinistra, si hepar) *malum: nam tales hæmorrhagiæ, si debent esse proficuæ*, κατ' ἴξιν, id est, *rectitudinem*, *fieri debent*.

Quibus in Febribus ardentibus Aures obsurduerunt, his non soluta Febre, delirare necesse est: solvit autem inter alia & *Sanguinis è Naribus eruptio*.

Interdum in Morbis acutis Ægri *contrectant Nares*, quod pessimum signum est; innuit enim Naturam moliri aliquam hæmorrhagiam, quæ tamen propter imbecillitatem & imminutum sanguinis circulum non procedit.

In *Febribus Hungaricis* aliisque Malignis Ægros sanat Critica hæmorrhagia, quam imminentem indicat surditas in statu veniens.

Si in principio *Variolarum* larga Narium hæmorrhagia advenerit, & sponte cesset, bonum est, & facilè evadent Ægri.

Eruptiones sanguinis è Naribus sæpiùs sunt *admodùm copiosæ*, ad aliquot librarum pondus accedentes, adeò ut etiam ad libras quatuor sanguis effluxerit, hoc tamen citra Ægri Virium lapsum. Item observatum fuit ad libras octo vel decem excretum fuisse sanguinem non citra periculum, utut absque Vitæ jactura.

Alias nimis copiosa hæmorrhagia Narium si affligat, eadem Prognosis facienda, quam *heri in genere de hæmorrhagia nimia* indicavi. Tam largiores enim sanguinis evacuationes, quàm ejusdem plùs minùs, aut etiam planè non consuetæ, saltem intempestivæ *suppressiones* Morbos excitant: hæ quidem pathemata Cerebri & Nervosi generis epileptica, soporosa, &c. illæ, absumendo spiritus vitales, *syncopas*, Cachexias, Singultum & Convulsionem.

C U R A.

In *Cura* hæmorrhagiæ Narium imprimis attendenda est causa proxima, an sit nimirum effectus Anastomoseos? quæ frequentior; an verò erosionis Vasorum seu Diæreseos? (A) quæ rarior. *Interna* sunt eadem, quæ de *hæmorrhagia in genere Artic. præcedente* hactenus dixi; saltem in hæmorrhagia Narium ex nimia turgescentia & fervore Sanguinis conveniunt *blanda acida*, Sanguinem, & hujus impetum ad Nares, quantum possibile, cohibentia, & quodammodo coagulantia: qualia sunt spiritus acidi ex Mineralibus, Essentia Martis adstringens, Tinctura Sulphuris Vitrioli, liquor Stypticus, syrupus factus ex succo stercoris asinini, mistus cum syrupo Myrtillorum, item Opium & Opiata, quorum formulas, uti & absorbentia, *suprà Artic.* 5.

Vel

℞. *Ebor. sine igne*,
Terræ sigill.
Corall. rub. prep. ana ʒi.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis contra Hæmorrhagiam.

Si verò Narium hæmorrhagia sæpè recurrat ex nimia tenuitate serosa, conveniunt Pastulata crebrò usurpata, in specie sub forma Electuarii *Artic. anteced.* præscripti, de quo mane jejuno stomacho & vesperi duabus horis ante cœnam expiatur quantitas Castaneæ, vel Nucis juglandis, vel quantum placet, ut corrigatur sanguis. Convenit in genere in quocunque sanguinis vitio, & quod Veteres alias derivarunt ex hæmatosi læsa vitiosi hepatis, Moderni verò deducunt ex vitio Fermentationis sanguinis. Ubi adest Lymphæ acrimonia, præter ea, quæ *suprà in hæmorrhagia in genere* dixi, convenit & potio sequens:

℞. *Aqu. Portulac.*
Plantag. ana ℥.ß.
Acet. destill. dr. vi.
Terræ sigillat. ℈ii.
Corall. rub. prap. ℈i.
Sperniol. Croll. gr. xv.

Laud.

(A) *Vasorum erosio potiùs est Diabrosis, quàm Diæresis, ut superiùs dictum.*

Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. Portulac.
de Symph. Fernel. ana ℥ß.
M. pro aliquot vicibus:
D. S.
Potio Hæmorrhagiam sistens.

Quales Mixturæ in omnibus casibus applicari possunt.

In Hæmorrhagia Narium Habituali Experimentum est herba *Mentha* recens cum Pane & Butyro comesta, vel ejus succus frequentiùs assumptus.

Præter hactenus enarrata *Interna*, eaque respectu causarum varia, *in Paroxysmo* per *Externa* sanguinis impetus ad Nares, quantum possibile, avocandus, vel *spirituum impetum sopiendo*, vel *sanguinis orgasmum* aut *turgescentiam refrænando*, & deinde *orificia vasorum* aperta *occludendo*.

Quoad priorem scopum: Ligatura extremorum, dolorificæ, *sanguinis missio* in brachio, pro scopo aversionis, vel in pede pro scopo revulsionis, *frigidorum* & *adstringentium* nuchæ, fronti, item scroto, Manibus, Mammis in Mulieribus, interdum & hepati applicationes; item *terror* inspersione Aquæ frigidæ in faciem & nucham, aut quovis modo inductus, (vid. ROLFINCIUS *Ord. & Meth. Comment. lib.* 14. *Sect.* 3. *cap.* 12.) *Dolores* graviores circa remotiora loca excitati, aut *Lipothymia* inductæ, spirituum & hinc sanguinis motum partim sistendo, partim aliunde derivando, subinde proficuæ existunt. Sic sunt, qui ceu remedium revulsorium proponunt *incurvationem minimi digitis* cum enim vehemens illa compressio intensum dolorem pariat, hujus occasione forsan hæmorrhagiæ medela erit. Nec alia ratio videtur, quare contumax hæmorrhagia per *cauteria actualia* plantis pedum admota curata fuerit à ZACUTO LUSITANO *lib.* 2. *Prax. admir. Obs.* 66. (B) Quibus & *specifica* quædam, quæ singulari & sympathetica plùs minùs vi sanguinem cohibent, simul socientur, inter quæ primarium locum habet *buso*, cujus jam aliquoties facta fuit mentio, diebus canicularibus transfossus, & ita exsiccatus, sub axillam alligatus, aut fronti admotus, mirè sistit hæmorrhagiam narium: quod etiam facit Pulvis Busonum Naribus inspersus: hinc & *Emplastrum Magneticum* CNOEFFELII *ex busone* locum habebit: *M. A. N. C. ann.* 6. *append. pag.* 33. item Busonis sub dio suspensi, donec caro universa sit absumpta, os femoris denudatum, Nari inditum hæmorrhagiam subitò & continuò compescere asserunt. *Lignum Fraxini*, Sympatheticum dictum, certo tempore decisum, reverà nobile Experimentum est, quippe quod Naribus admotum gravissimas Hæmorrhagias sistit, ut experientia testatur, sicut felicem successum aliquoties stupens observavi; licèt & hoc interdum, sicut alia, fallat. Sufficit tamen quòd plurimum prosit, non secus ac Pulvis Sympatheticus. *Hæmatites* in manu detentus interdum, aliis irritis, egregiè juvat, ut vulgò notum; si nempe tamdiu detineatur in manibus, donec incalescat. Est autem differentia observanda inter hæmatitem, cùm non omnis hoc præstare soleat: Egregiam hinc Observationem, quoad ejus electionem, *videbitis in* BOYLE *de Gemmis*. Idem facit & *Bursa Pastoris* in Manu detenta: vid. LANGIUS *lib.* 3. *Epist.* 1. *pagina* 941. *Jaspis genuinus*, cujus rubedo venulis herbaceis est distincta, argento cinctus insigniter sistit hæmorrhagias, in ista manu sub pollice, ex cujus lateris foramine narium sanguis fluit, detentus, vel naribus admotus, quod observavit SCHMUCKIUS *in Carat. suis Magico-Magnet. pag.* 16. *Casu* 3. *Medicorum desperato*, qui hoc modo hæmorrhagiam Narium desperatam curavit tenendo hunc Jaspidem in palma Manus. Confirmatur hoc etiam à BOOTIO *Tr. de Gemm. & Lap. pag.* 202. Videatur etiam HILDANUS *Cent.* 3. *Observ.* 2. item BOYLE *de Gemmis*. Verùm cum Jaspis non ubique prostet, substituunt hunc succedaneum, *Umbilicum* nempe *marinum* in forma Cochlearis conformatum, qui in parte plana & aversa leviter humectetur cum saliva, & applicetur circa interstitium oculorum, ubi decurrit Vena Frontis; ita sistere eum Hæmorrhagiam Narium observatum est, ac confirmat hoc BOOT *loc. all.* uti & hujus effectum probavit GABELCHOVERUS *Cent.* 4. *Obs.* 3. Verùm non credo, vim Umbilicum hunc specialem obtinere, quin potiùs convenit, quatenus ab eo validè applicato comprimuntur Vena & Surculi ibidem descendentes; quia etiam *Moneta argentea* sive Thalerus frigidæ aquæ immersus, postmodùm eidem firma compressione applicatus, compescit hæmorrhagiam Narium. Unde probabile est, Umbilicum dictum juvare ratione firmæ compressionis factæ in Vena Frontis, aut etiam ratione refrigerationis productæ in sanguine, per dicta vasa distributo. Æger nunc in aere libero ac frigido, nunc clauso ac calido detineatur &c.: prout enim sanguis & Corporis habitus magis vel minùs transpirabiles existunt, tales, si magis transpirent, in lecto, sin minùs extra lectum continendi sunt; vid. WILLISIUS *loco cit.* Nam omnia hæc vel spirituum plùs minùs irritatorum impetum, vel sanguinis orgasmum & fluaibilitatem coercendo, operationes suas exerunt.

Quoad secundum scopum: ea quæ naribus eorumque apertis vasis applicantur, sunt *Alumen*, *Vitriolum*, *Stercora*, *Fuligo*, *Thus*, ac quælibet *Adstringentia*, de quibus omnibus in specie jam agendum. Confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. pag.* 2. Prætereà cum Externis his *Venasectiones* interdum locum habent, utut raro, non secus ac *Cucurbitula*, nunc cum nunc sine scarificatione; observandæ tamen ubique Revulsionis & Derivationis leges. Horum loco *Frigida* & *Adstringentia*, Sanguinem plùs minùs coagulantia, ejusque nimium motum intestinum fermentativum, tam naturalem, quàm præternaturalem, refrænantia, adeoque ab effectu *Refrigerantia* dicta, externe applicantur. Aliàs applicatur etiam cataplasma *Galeni* ex Aloe, Myrrha, pilis leporinis combustis, & albumine Ovorum, quod oscula Vasorum aperta restringendo occludit. Imò hic inter alia convenit imprimis solum *Cataplasma*, vulgare quidem, sed egregium, *ex Argilla calcinata*, quæ ipsa cum *Aceto* subacta, vel *ex furno pistorio*, aut *Bolo Armena*, *cum aceto* invicem permistis, ac Fronti tum temporibus ac Nuchæ immediatè applicatum & subinde remotum, Medicamentum est egregium quod sine interpositione lintei Hæmorrhagias egregiè cohibet; Nam omnia ea Aceto externè conveniunt. Item *Cataplasma* Scroto & testibus in Maribus applicatum ceu expertissimum habetur à RIVERIO, quod in Mulieribus Mammis applicari potest; potenter enim hæmorrhagias tam narium, quam Uteri, cohibet. Si verò Cataplasma tale applicatum non satisfecerit, interdum necesse est, ut prætereà vertici Capitis, item Collo admoveatur, pro sanguine ad Caput adscendente in media quasi via alterando. Loco tamen Argillæ potest etiam simul Bolus communis, Martialis naturæ existens, & eodem Aceto subigi & Fronti applicari. Alii *Gypsum cum Aceto* dictis modis applicant. Item *Epithema ex aceto* simplici vel rosaceo, aut solo, aut cum *Succo Sempervivi majoris* misto, *&* *Sale* vel *Nitro*, addito plùs minùs *Camphora*, testibus & Scroto applicatum mirabiliter hæmorrhagiam narium sistit. Mulieribus applicatur Mammis eodem pariter cum successu, præsertim in Narium Hæmorrhagia ex turgescentia sanguinis, orta ab Irâ aut nimia commotione, Item in Febribus. Nam sicut aliàs Scrotum frigidæ Aquæ immersum ebrietatem & furorem mentis discutit, ita frigida similiter ejusmodi laudantur in hæmorrhagia narium: ac observatum fuit, talia Mammis mulierum applicata nunc Narium, nunc vel uteri hæmorrhagiam sedasse:

℞. *Succ. sempervív. maj. rec. express.* ℥vi.
Acet. Vini acerr. ℥i. ad unc. iß.
Nitri ʒii.
Camph. unc. ß.
M. f. Epithema.
Fronti, Collo applicandum.
D. S.
Epithema hæmorrhagiam sistens.
Vel
℞. *Aqua Fl. papav. errat.*
Sperm. Ran. ana unc. iv.
Acet. rosac. unc. i.
Opii cum Acet. solut. ℈i.
Boli comm. pulverif. ℈iv.
M. D. S. ut antè.

Sunt qui talia etiam *regioni Hepatis* applicant ex Aqua appropriata, v. g. Aqua portulacæ, Plantaginis, spermatis Ranarum, sempervivi majoris, addendo hujus succum cum Aceto, camphora, Nitro & similibus, ac desperatis Narium hæmorrhagiis consulunt, & curiosa admodùm est observatio HORSTII *lib.* 4. *Obs.* 46. ubi notabile occurrit Exemplum suppressæ hæmorrhagiæ narium desperatæ ex tali Epithemate hepati applicatu, sed insequente diarrhœa biliosa; e. g.

℞. *Aqua hyoscyami,*
Nymph.
Plantag.
Sempervív. ana unc. ß.
Sperm. Ranar. unc. iii.

Ni-

(B) *Gutta Aceti in Aurem ejusdem lateris immissa, Narium Hæmorrhagiam sistit.*

Nitri ʒi.
Camph. cum spiritu Vini sol. ℈j.
M. f. Epithema,
D. S. ot suprà.

Cum pannis multiplicatis tepidè regioni hepatis applicandum.

Porrò ex *fuligine, albumine ovi & aceto* destillato ioistis *frontale* parant, quod egregiè conferre, & raro in graviori hæmorrhagia fallere dicitur: vid. *du* HAMEL *de Affect. Corp. pag.* 312. Convenit etiam albumen ovi probè subactum cum Alumine: nempe Frustulum Aluminis recipitur, agitaturque cum albumine Ovi, additur parum Aquæ Rosarum, quæ invicem subacta, in forma emulsionis cujusdam spissæ imponantur cum linteis multiplicatis fronti & temporibus ad sistendam hæmorrhagiam. Succus urticæ etiam cum linteis Naribus inditus Sanguinem fluentem sistit. Sic *Sperma Ranarum* cum pauco *Alumine*, vel cum aceto subactum, fronti ac temporibus applicatum, vel linteum in eo aliquoties intinctum, iterumque exsiccatum, idque repetitis vicibus, tempore usus fronti ac temporibus impositum, egregiè hæmorrhagias deprimit.

℞. *Aqua Sperm. Ranar.* ℥iv.
Acet. Rosac. ℥iß.
Sperniol. Croll. ℈i.
M. S.
Epithema Externum.

Applicetur tepidè Fronti. Vel

℞. *Sperm. Ran. cum Nitro & alum. asserv.* ʒvi.
Sacch. Saturni ʒi. ad ʒii.
Camph. ℈i. ad ʒß.
M. pro Epithemate,
D. S. ut antè.

Applicetur ut suprà.

Ut suprà *Venasectiones & Cucurbitulas scarificatas* Revulsionis gratia usurpari assertum fuit, ita pro eodem scopo non pauci applicant *Cucurbitulas non scarificatas* Hypochondriis, hepatis nempe & lienis regionibus, ratione lateris, ubi per Nares Sanguis effluit, ita quidem, ut stillante Nare dextra applicandas Cucurbitulas cum flamma suadeant regioni hepatis, Nare sinistra vero affecta regioni lienis. Prostant observationes apud Veteres; sic AMATUS LUSITANUS *Cent. 2. Curat.* 100. mediante *Cucurbitula* splenis regioni admota, & Epithemate frigido testibus applicato, ingentem hæmorrhagiam Narium sedavit. Veruntamen frustranea & nociva sæpè fuit ejus applicatio, quatenus hoc Remedium falsam sapit hypothesin, quòd ex hepate & splene mittatur sanguis ad Nares; unde hic cautos nos esse debere monet RIVERIUS, aliique Practici, cùm interdum *Cucurbitulas* tales admotas sequatur gravis *inflammatio Viscerum* sub Cucurbitulis sitorum; quale exemplum refert RIVERIUS & HILDANUS *in suis Obs.* adeòque cauti in applicatione harum simus. Potiùs *Nucha Ventosa magna* impositæ locum interdum inveniunt: Conf. *M. A. N. C. ann. 6. observat.* 90. *pag.* 130. Quo pertinent *Cucurbitula supra pedes*, in superiori puta Surarum parte, admotæ, vel scarificationes institutæ, quæ miraculi instar hæmorrhagiam Narium sistunt, Authore FORESTO *lib. 13. observat.* 14. coercetur enim sanguinis fluxus sursum, & coercetur impetus ad loca superiora. Ad dicta Epithemata pertinet *Frontale* POTERII *Cent. 1. Cur.* 67. ea *Croco Martis*, *Bolo armena*, *& Opio*, *cum Oleo Rosarum* mistis, & temporibus applicatis; quo ipso contumacem hæmorrhagiam curavit.

Quoad auxilia & remedia tertii scopi, eminet *alumen*. Hoc vel ita integrum Naribus intruditur, vel Pulveris forma insufflatur: e. g.

℞. *Alum. pulveris.* q. pl.
adde
Lacca Pictor. quæ Germanis vocatur Kugellack (est compositum ex Creta) q. s. pro coloris suavitate.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis Sanguinem sistens.

In hæmorrhagia Narium nimia Naribus insufflatus, vel cum Turunda in aqua vel albumine Ovi humectata, vel alia ratione Naribus applicatus, efficacissimè graves Narium hæmorrhagias sistit: vid. *M. A. N. C. ann. 1. obs.* 24. *pag.* 90. *ann. 2. annot. ad obs.* 223. *pag.* 403. *&* 404. item BORELLUS *Cent. 4. obs.* 7. *&* 50. Par ratio est *Vitrioli*: Hujus *solutio*, vel ad albedinem calcinati *pulvis*, dictis modis applicatus, coagulando sanguinem, & adstringendo orificia vasorum, egregium est; item caput mortuum Vitrioli, si in istud aliquot guttæ sanguinis incidant; item caput mortuum Vitrioli cum Albumine Ovi mistum, & instar turundæ Naribus applicatum. A RIVERIO *Cent. 1. obs.* 23. Oxycratum, ab aliis Pulvis Lichenum equinorum naribus insufflatus, aut fumus & Vapor stercoris Suilli commendatur; de quo vid. RULANDUS *pag.* 74. *Stercora* enim *animalium*, in specie Suis aut Asini egregii usus sunt in hæmorrhagia Narium, vel Naribus insufflata sub forma Pulveris, vel cum succo Plantaginis mistus eorum succus expressus, cum Bombace vel Turunda Naribus immissus, potenter sanguinem sistit; imò, ut JOEL refert, *Stercus Suillum* etiam recens excretum, & Naribus admotum, solo odore hæmorrhagias Narium sistit, quod ipsum unum est ex eaternis remediis: Vid. *M. A. N. C. ann. 9. obs.* 56. Unde quidam in capsula gerunt pulverem stercoris Suilli, ut in casu necessitatis eundem olfaciant, aut Naribus intrudendo sanguinem sistant & compescant. De Pulvere Bufonum vid. HARTMANNUS *pag.* 114. & HOEFERUS *Herc. Med. lib. 1. cap.* 10. Et *tinctura Sulphuris Vitrioli*, pauca aqua Plantaginis diluta & Naribus immissa, virium magnarum deprehenditur. Sic *Phlegma Vitrioli acidulum*, cum potentissimè sanguinem inspissct & coagulet, Naribus immissum fluxum reprimit. Facit huc etiam decantatus *Liquor Stypticus* seu Essentia Styptica recentissima *Galli* hactenus in secretis habita, quæ tamen reverà ex Vitriolo Martis & Alumine solutis & mistis principaliter constat: si enim in hunc Liquorem Gallæ injiciuntur, nigrescit. Author est *Gallus* VIVIENT: vid. in specie BARTHOLINUS *in Act. Med. Hafniens. Vol. 2. observat. 41. pag.* 116. & *observ. 233. pag.* 352. necnon *Vol. 3. obs. 2. M. A. N. C. ann. 9. & 10. observ.* 152. & WILLISIUS *citato loco*: quo ipso, uti in genere quæcunque hæmorrhagiæ quibuscunque in locis externè usurpata sistuntur, ita in specie & Narium hæmorrhagia supprimitur. Scilicet ex hac ipsa ratione *atramentum* laudatur, quod quocunque modo Naribus applicatum & intrusum, præsertim *Gossypium atramento* scriptorio imbutum, aliquantulum expressum, & in Turundæ forma Naribus immissum, ratione Vitrioli Sanguinem cohibet. Vel

℞. *Aqua Plantag.*
Bursa pastor. ana ℥iß.
In quibus dissolve
Vitrioli Martis ʒii.
Alum. ʒi.
M. D. S.
Externè applicandum, vel in Nares attrahendum, vel inspergendum.
Vel

℞. *Alum.*
Vitrioli ana ʒi.
Phlegm. Vitrioli ℥i. ad ℥iß.
Ebulliant ad dissolutionem Contentorum;
Liquor filtratus *Spiritus Vitrioli* aliquot guttulis adhuc aciduletur.
D. S.
Aqua Sanguinem sistens.
Vel

℞. *Alum. crud.* ʒß.
Terra Vitrioli dulc. gr. xv. ad ℈i.
Phlegm. Vitrioli Spiritu Vitrioli nonnihil acidul. ℥iß. ad ℥ii.
M. S. ut antè,

Injiciantur Naribus. (C)

Sed forsan spiritus Vini per se rectificatus, Naribus paulò profundiùs injectus, omnibus his præstat: siquidem ab illo quivis sanguis fluidus, etiam calidus & adhuc recens, citissimè mirabili cum spectaculo coagulari solet.

Fuligo Furni suprà laudata cum *albumine Ovi* mista, Turundæ illita & Naribus immissa, egregiè sistit hæmorrhagiam; vel simpliciter de *Cataplasmate* ex Aceto cum Argilla combusta suprà dicto Naribus nonnihil immissum fluxum Sanguinis sistit; aut etiam *albumen Ovi cum alumine subactum* dicto modo applicatum. Nempe est in fuligine acidum cum

(C) *Hic ad Hæmorrhagias quascunque sistendas familiariter utimur* Aqua Arteriali *dicta, quòd Sanguinem etiam ex Arteria fluentem sistat. Ejus compositio est:* ℞ Colcothar. Vitriol. Alum. usti, Sacch. candi ana ʒß. Urinæ Junior. hom. Aq. Rosar. an. ʒß. Aq. Plantag. ℥ii. *diu simul omnia agitentur in mortario, posteà mistura in phialam vitream injiciatur, & asservetur pro usu, quo tempore per inclinationem liquor erit effundendus. Hac Aqua utimur ad extrà, petias ea imbibitas applicando, & in Nares, in Narium Hæmorrhagia, indendo.*

cum terreis particulis admistum, à quibus vis adstrictoria. Præstantissima Fuligo est ista, quæ è fundo Vasorum & Caccaborum æneorum, quæ in culina usurpantur, colligitur: Fuligo cultello separata ac Naribus intrusa, vel pulverisata cum sanguine patientis mista, & Turundarum forma Naribus immissa, sanguinem sistit; Remedium etiam à WILLISIO *citato loco* tanquam expertum commendatum. Sic denique *decocta adstringentia* Naribus immissa hæmorrhagias subinde periculosas sistere valent: *Conf. M. A. N. C. ann. 2. observat.* 223. *pag.* 324. & *in annotat. ad hanc observat. p.* 403.

Præter dicta adhuc observandum, *Topica* hoc in casu non Naribus saltem esse attrahenda, iisve injicienda, aut cum Penicillis lineis adaptanda, sed *Vertici etiam quædam imponenda*, v. g. Muscus de Tegula Aceto imprægnatus, de quo vid. BARTHOLINUS *cent.* 5. *histor.* 97. Ut illos taceam, qui certa Remedia dentibus atterendo aut linguæ subdendo fluxus Narium sanguinolentos sisti posse sibi persuadent, v. gr. Radicem Cichorii albi circa festum S. Jacobi in meridie collectam, aut Radicem Nigellastri seu Nigellæ, quam inter similes Plantas masticatam, & Naribus inditam, primatum hoc in passu obtinere SENNERTUS, & SIMON PAULI perhibent.

ARTICULUS III.

De gingivarum hæmorrhagia.

Post Nares etiam subinde *Gingivæ* gravem *hæmorrhagiam* patiuntur, eamque satis copiosam, adeò ut observaverit SCHENCKIUS *lib.* 1. *observ.* HOLLERIUS *comment.* 2. *ad aph.* 18. *lib.* 2. *sect.* 2. *Coac. Hipp.* 1180. lethalem sanguinis *ex gingivis* fluxum. Fluxus hic ex gingivis, si est spontaneus, nunc est *Criticus*, de quo præter SCHENCKIUM vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *prax. admir. observ.* 86.: nunc *Periodicus* de quo SCHENCKIUS *lib.* 1. *observ.* ZACUTUS LUSITANUS *cent.* 5. *curat.* 3. ARNOLDUS BOOT *cap.* 7. nunc *vagus*. Criticæ hæmorrhagiæ gingivarum Morbum solvunt: *Periodicæ* affligunt, quando aliàs consuetæ sanguinis in certo loco evacuationes sunt suppressæ: tunc enim non rarò periodicè per gingivas solet effluere. Vagæ verò sunt, quando ex variis causis effluit sanguis per gingivas, & præter supra nominatas *causas*, cum aliis hæmorrhagiis communes, in specie subinde est vel *gingivarum laxitas scorbatica*, & conjuncta cum aliquali earundem *erosione vasculorum* à saliva nimis acri, aut Sale scorbutico salso-acri facta, de quo aliquid *sect.* 17. *cap.* 3. *artic.* 6. *ubi de scorbuto*: vel est Naturæ Consuetudo, quæ certo & statuto tempore per istas vias solet se exonerare. Sequitur tamen etiam, quod frequentissimum est, hæmorrhagia frequenter ex gingivis post ineptas *dentium evulsiones*, quando arteria radicalis in dente laceratur, quam subinde desperata ferè hæmorrhagia gingivarum subsequitur.

CURA.

Hæmorrhagia gingivarum, quæ est spontanea, ut *Critica*, aut *Periodica*, non est curanda, sed ceu salutaris relinquenda, nisi succedanea substituatur evacuatio. *Ista* verò, quæ est non spontanea, sed est *à scorbuto*, ex laxitate nempe gingivarum, vel ex erosione Vasculorum ex saliva acri, curatur imprimis optimè per *Antiscorbutica*, in quibus primatum obtinet Tinctura Laccæ *Mynsichti*, item Linimentum illud, quod habet DECKERS *in suo comment. super prax. Barbett. ubi de scorbuto pag.* 156. *in edit.* 2a. illud enim est egregium in hac scorbutica hæmorrhagia gingivarum: item *decoctam radicis Tormentillæ cum alumine*. Si verò oritur gingivarum hæmorrhagia ex dente evulso, curatur eadem optimè vel cum *Bombace* intincto *Tinctura sulphuris vitrioli*, ut aliàs vocatur, & Alveo ita applicato, hinc enim subitò cessabit sanguinis fluxus, uti id per Experientiam observavi; vel hujus defectu applicetur *solutio vitrioli*, quæ sanguinem sistit: vel imponatur *Gummi Arabicum*, quod ipsum glutinositate sua sanguinem ex arteriis ob dentem evulsum emanantem inspissando, consequenter fluxum ejus sistit: vel applicetur decantatum Emplastrum *Galeni*, ex Aloe, Thure & Pilis Leporinis, contritis & cum albumine Ovi exceptis, gingivis impositum. Tale ZACUTUS LUSITANUS *loc. cit. observ.* 85. usurpavit feliciter, & ingentem sanguinis ex gingiva eruptionem curavit. Quocunque in casu convenit decoctum gargarisandum, quo coaguletur sanguis, hærens circa radices dentis evulsi: vel fiat *decoctam ad gargarisandum*:

℞. *Rad. Tormentill.*
Bistort. an. ʒiii.
Gall. contus. ʒß.
Sem. Papav. alb. ʒii. vel iii.
Coqu. in s. q. *aqu. simpl.*
Colatur. adde
Boli Armen. vel *vulg* ʒii.
Alum. vel *tartari*, aut *aceti* parum.
M. in forma gargarismatis: in Ore aliquamdiu detineatur, donec cesset hæmorrhagia gingivarum:
D. S.
Gargarisma sanguinem sistens.

Convenit etiam suo modo aqua spiritu Salis ebria pro eluendo Ore. Conf. *M. A. N. C ann.* 3. *obs.* 316. *pag.* 534.

Aliis irritis *Cauterium actuale* admoveri potest: Conf. *M. A. N. C. ann.* 2. *obs.* 48. *pag.* 87.

ARTICULUS IV.

De Sputo Sanguinis.

Post sanguinis ex gingivis fluxum non rarò per Os etiam rejicitur ille in affectu, qui vocatur *sputum sanguinis* seu *Hæmoptysis* appellata (D). idque ad differentiam *vomitus sanguinis, de quo suprà sect.* 6. *cap.* 2. actum fuit. Jam verò sanguis iste, qui spuendo seu [illegible] rejicitur, *ex variis locis* promanare, & hinc in Os derivari solet; nempe nunc *ex summitate Narium* emanat, nunc saltem ex *Palato*, nunc *Gingivis*, nunc *Faucibus*, nunc *Œsophago*, nunc ex *Larynge*, nunc *ex Pectore*, nunc ex *Pulmonibus*, omnibusque aliis vicinis locis. *In specie* autem istud sanguinis sputum in considerationem venit Medicam, & etiam speciali nomine *hæmoptysis* vocatur, quando sanguis cum Tussi ex Respirationis Organis, speciatim *ex pulmonibus*, per Os tussiendo rejicitur, & est consideratione dignum. Manat sanguis tunc ex arteriis, ex pulmonalibus, vel ex arteriis Trachealibus, ex arteria nempe Aorta oriundis, ut rectè & accuratè has distinguit WILLISIUS *Pharmac. Rational. P.* 2. *pag.* 251. Nam ordinariò quidem *cum Tussi fit hæmoptysis*, nempe quando Pulmo affectus est, aut profundiores Tracheæ rami: Rarissimum enim est, Hæmoptysin veram vitio pectoris contingentem absque Tussi observari, quando nempe saltim superior Tracheæ pars affecta est; qualia exempla hæmoptyseos ex vitio pulmonum ortæ sine Tussi videb. in *M. A. N. C. ann.* 2. *observ.* 45. *pag.* 83. *anno* 9. & 10. *obs.* 135. *pag.* 309. WILLISIO *loc. cit.* & RHODIO *cent.* 2. *pag.* 83. & 84. in quo casu cum aliquali plus minus *Screatu* prævio, sanguis erumpit: sicuti è contrario non omnis sanguis, qui Tussi rejicitur, præcisè ex Thorace est. Interim frequentissimè eidem Tussis adjungi solet.

PARS AFFECTA.

Pars affecta in hæmoptysi nunc est superior Larynx, ejusque cavitas, *nunc* intermedii Ductus Tracheales, *nunc* eorum ultimæ extremitates orbiculares; adeòque ipse pulmo. Quæ *partis affectæ differentiæ* probè attendendæ sunt ad explicandos diversos Hæmoptyseos Modos.

CAUSÆ.

Causæ Hæmoptyseos sunt *vel in sanguine*, *vel in Vasis*, sive hæc *Anastomosi*, sive *Diaresi*, aperiantur. *Generales* istæ *causæ suprà artic.* 1. ex generali Hæmorrhagiarum Theoria patent: In specie tamen frequentiores sunt duæ. Nempe frequentior est.

(I.) *Ruptio* insignis cujusdam *Vasis* in pectore aut Pulmonibus, quod fit ex Clamore nimio, & forti corporis Nisu & Tensione Pulmonum sub Gestatione graviori cujusdam oneris, qua spiritus cohibetur; item ex Casu ab alto, Plagis pectori inflictis, ex Tussi nimis concitata agitante Pulmones: item ex copioso effusioreque Risu, de quo vid. ZACUTUS LUSITANUS *in lib.* 2. *Prax. hist. cap.* 6. dum

(D) Αἱμοπτυσις ab αἷμα Sanguis, & πτύω, spuo: hinc αἱμοπτυϊκός, Sanguinem spuens.

dum ex hoc Hæmoptysin lethalem observavit; Saltatione nimia ROLFINCIUS *Meth. comm. lib. 2. sect. 3. cap. 53. pag. m. 322.* quæ omnia Ruptionem Vasorum in pectore & pulmonibus inferre queunt. Disponunt ad faciliorem talem Hæmoptysin ex hac causa imprimis solennis cujusdam *sanguinis evacuationis suppressio*, præsertim in partibus corporis interioribus: Sic enim nihil frequentius est, quam quod *suppressionem Mensium & hæmorrhoidum* subsequatur sanguinis sputum, ex sanguine nempe circa præcordia plùs minùs coacervato, stagnante in pulmonibus, & *Anastomosin* Vasorum inferente; qualis Hæmoptoë Periodica ex Menstrui Fluxus imminutione observata est in M. A. N. C. *ann. 9. & 10. observ. 27.* Pertinet huc, quod observavit DEODATUS *in valetud. pag. 219.* de Hæmoptysi insigni cum pleuritide suppurata, oriunda ex nimis cita mensium emansione. Plura exempla videb. in SCHENCKIO *obser. lib. 2.* & BORELLO *cent. 1. obs. 24.*

(II.) Causa frequentior est *Vasorum*, imprimis in pulmonibus, *Erosio*, facta aut *ab Externis* inspiratis, v. g. Fumo Sulphuris incensi, Halitu aquæ fortis sub laboribus chymicis, &c. vel *ab internis*, iisque omninò frequentissimis in Variolis, *Lympha* in specie nimis acri & acido-salsa, scorbutica, aut alia simili labe inquinata, successivè Vasa tenuia pulmonum erodente, & ita Hæmoptysin procurante, quam subinde solet præcedere Tussis quædam sicca nocturna ferina; quam Hæmoptysin, quia ab acriori Lympha oritur, frequentissimè Ulcus, & Vomica pulmonum, & Phthisis pulmonalis insequi solet. Præterea pertinet huc, quod observatum narrat RHODIUS *cent. 2. observ. 35.* quòd post sanatum Pedum Ulcus supervenerit sanguinis sputum, dubio procul ex retrogresso fermento ulceris acri & corrosivo, mediante massa sanguinea ad pulmones delato, & massam sanguineam inquinante, ac partes pulmonales erodente.

Hæ sunt *ordinariæ Sputi Sanguinis Causæ*. Rarum est, quod *hirudines* cum potu assumptæ, & in faucibus hærentes, ibique sanguinem emulgentes, sputum cruentum induxerint. *Exemplum* hujus rei *videb.* in SCHENCKIO *lib. 2. observ.* & BORELLO *cent. 1. observ. 24.* Sic non minùs curiosum est, quòd *Thermarum usus* in quibusdam hoc malum excitaverit, Authore WILLISIO *Pharm. Rational. p. 2. pag. 155.*

Observandæ ulteriùs sunt *Hæmoptyseos Differentiæ*, dum nempe (1.) Sanguis, qui rejicitur, vel est floridus, vel seu grumosus: (2.) est vel copiosus, vel parcus & paucus; prout nempe conditio vel Vasis aperti, vel impetus sanguinis undecunque concitati tulerit: (3.) vel facilè vel difficulter ejicitur: (4.) quod Hæmoptysis nunc sit *recens*, nunc *inveterata*; & hæc (5.) vel *Vaga* vel *Periodica*. Sanè *Hæmoptysium inveteratarum periodicarum* innocuarum, quin potiùs cum euphoria Ægrorum contingentium, plura hinc inde prostant exempla. conf. BARTHOLINUS *Act. Med. Hafniens. vol. 1. pag. 146.* & THIERMAYER *cons. lib. 2. pag. 24.* Sic *anniversariam Hæmoptysin* observavit RHODIUS *cent. 2. observ. 34.* sic diurnam *Periodicam* sanguinis sputionem notat AMATUS LUSITANUS *cent. 6. cur. 49.* Casus verò est singularis, cùm Æger singulis horis interdiu exspuit sanguinem, noctu verò, licèt vigilet, non: *Indolens* subinde est *Hæmoptysis*; nunc verò *cum dolore* plùs minùs conjuncta, vel constrictivo pulmonum, vel gravativo obtuso eorundem, vel rodente & plùs minùs irritante in Aspera Arteria, &c. pro causarum nempe varietate.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa*: Hæmoptysis per se patet. Cùm autem ex tam variis locis, Naribus, Palato, Œsophago, Larynge, &c. possit ejici sanguis cum sputo, necesse est, ut imprimis attentus sit Medicus ad cognoscendum *Locum*, in quo sit Vas læsum sanguinem fundens: quod ut cognoscatur, *partis affectæ differentia* probè attendendæ, & artificiali conjectura causæ Antecedentes, & excretionis Modus, examinanda sunt.

Causas Antecedentes quod attinet; considerandum, an ex suppressa consueta evacuatione sanguinis, vel ex prægresso Clamore, vel Tussi ferina, vel casu ab alto, vel contusione pectoris, vel capitis; vel ex esu rerum acrium & similium, supervenerit sputum cruentum, ut consideret, quamnam partem causa antecedens primariò afflixerit. Ubi enim ex suppressa consueta evacuatione sanguinis, vel ex prægresso clamore, vel Tussi ferina, &c. semper est suspicio læsionis Vasorum in pulmonibus; secus, si aliæ præcesserint causæ.

Quoad autem *excretionis modum*: attendatur, an sputum cruentum ejiciatur cum Conatu, & Screatu levi? an cum Tussi plùs minùs laboriosa? item an sanguis ejiciatur plùs minùs floridus? vel observetur, an spumescat, vel non spumescat? an paucus, vel multus? an periodicè recurrat, vel non? & quæ sunt aliæ similes circumstantiæ & concurrentia Pathemata observanda. Sanguis nempe, qui *exspuitione* levi absque Tussi, ex Ore ejicitur, est saltem ex partibus superioribus palatinis, Naribus aut vicinis superioribus, qui verò levi *Screatu*, exspuitur, est ex Naribus, capite & faucibus, Œsophago, summitate Asperæ Arteriæ, ac in specie si paucus fuerit, ex vicinis locis, iis scilicet, qui ad Thoracem præcisè non spectant, & congrumatus prodit. Confirmabit hoc causa Antecedens Laryngem aut Œsophagum afficiens. Qui verò copiosus & *Tussi*, præsertim reiterata, profunda, & accedente Conatu, rejicitur sanguis, utplurimùm ferè est ex Thorace, & læsis in specie pulmonibus; ubi tamen hæc cautela attendatur, ut Tussis præcedat sanguinis Sputum. Non tamen semper omnis sanguis, qui Tussi rejicitur, præcisè ex Thorace est; prætereà & alia concurrentia signa simul perpendenda erunt: nam sanguis confertim ex Œsophago, & faucibus erumpens, & Laryngem plùs minùs affligens, sputum sanguinis cum Tussi inferre potest, etut Malum non sit in Aspera Arteria vel Thorace, sed tunc Tussis aut sequitur, aut conjuncta est cum sanguinis sputo. Quòd si tamen Tussis præcedat, & post hanc sequatur sputum sanguinis, signum est: sanguinem provenire ex pectore, aut pulmonibus, aut Aspera Arteria, unde *Spuma* in sanguine excreto apparens utplurimùm sanguinis ex pectore, & specialiter ex pulmonibus erumpentis, signum est, idque imprimis, si cum Tussi præcedente & floridus evacuetur, idque imprimis, si simul *dolor pectoris* in ejus profundo concurrat, si *Respiratio* plùs minùs difficilis, aut alia symptomata affectum pectoris indicantia adsint. Spuma fit, quando sanguis aliquandiu cum Aëre quasi concutitur, quo commodè in spumam abit. Quòd si sanguis, qui ejicitur per sputum, sit *floridus*, coccineus; & magis rubicundus, tenuis, ex Arteriis emanare indicio est: si verò *nigricans*, crassus, grumosus plùs minùs, aut obscurus, ex Venis effluit, neque tam ex pulmonibus quàm pectore ibidem extravasatus prodit.

Pari modo sanguis *copiosè rejectus*, magis *est ex pulmonibus* & pectore; minùs copiosè excretus ex *faucibus* esse videtur. Qui quò diutiùs in pulmone, Thorace, aut loco vicino hæserit, & ita demum ejicitur, niger, obscurus, plùs minùs grumosus observatur. Sic quoque sanguis periodicè qui cum sputo ejicitur, utplurimùm est ex pectore, rarò ex alio loco promanat.

Qui ex *Thoracis* cavo, minimè spumosus, sed grumosus est.

Qui ex *Gutture & aspera arteria*, est floridus ac paucus.

Qui denique à *Membris remotioribus*, nigricans & paucus cum horum symptomatis rejicitur.

In his ergò artificioso stochasmo utatur Medicus, ac consideret partem affectam, ut eam ad curam dirigere possit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Omnis in genere Hæmoptysis est suspecta, & periculosa. Ex læsis pulmonum Venis sputum sanguinis oriundum, sæpius *Ulcus* & *Vomicam* pulmonum vel *Empyema* Pectoris, (si enim sanguis non ejicitur, in Pus mutatur,) hinc *Phthisin pulmonalem & Tabem*, interdum *Peripneumoniam*, post se trahit, præsertim si præcedentem insequatur Erosionem.

Quod verò ex Vasis pectoris læsis, & aliis locis est sputum cruentum, minùs periculosum esse solet.

Intempestivè nimis *suppressa Hæmoptysis*, in specie, quæ subsequitur vel sanguinis Turgescentiam vel suppressam Evacuationem sanguinis, interdum non rarò inferre solet Tabem periculosam, & Peripneumoniam.

Hæmoptysis, quæ fit ex pulmonibus, periculosior est ea, quæ ex pectore, h. e. majus periculum subest, si læsa sint pulmonum Vasa, quàm Vasa Intercostalia.

Denique sputum cruentum si est *primarius Morbus*, periculosius est, quàm si est *Morbus secundarius*, h. e. qui pleuritidem, Peripneumoniam, aut alios pulmonum affectus, insequitur.

Sputum sanguinis periodicum, si sine pulmonum singulari noxa contigerit, minùs periculosum est, quam si cum pulmonum vitio junctum fuerit.

Prognosin specialem videb. in BARTHOLINI *Act. med. Hafn. volum. 2. pag. 10.*

C U R A.

Quoad *Curam* Hæmoptyseos; *hæc in paroxysmo*, vel *extra paroxysmum* instituatur.

In paroxysmo

1. *Causa*, Hæmorrhagiam in pectore vel pulmonibus vel Vicinis locis excitans, maturè *removeatur & corrigatur*.
2. *Vasorum læsio tollenda*.
3. *Sanguis effluens*, ejusque impetus ad partem affectam, & hinc dependens Hæmoptysis, sanguinem Coagulantibus & Condensantibus, ejusque Motum nimium inhibentibus, maturè *supprimatur & sistatur*.

Causa removetur, vel saltim *suspensione* & sanguinis motus certa *determinatione*, h. e. vel spirituum impetum, vel sanguinis turgescentiam, vel copiam, &c. *revellendo*, *derivando*, Papaverinis &c. *cohibendo*.

Posteriores Scopi peraguntur *vulnerariis* & *Adstringentibus*.

Cura extra paroxysmum præservatoria consistit in eo, ut *Recidiva præcaveatur*.

1. *Causam* ex toto *removendo*.
2. Ut, sputo desinente, si quid restitat *sanguinis grumosi* in pectore, vel locis vicinis, *resolvatur*, & resolutus maturè *expectoretur vel discutiatur*, ne aliquando relictus acrimoniam concipiat, ichorescat, Vomicam & Empyema, & consequenter phthisin inducat.
3. *Læsio pulmonum*, vel partis Vulnerariis Vegetabilibus, Succino & succinatis Remediis, *restituatur*:

Quæ Indicationes semper probè sunt observandæ.

Pro his scopis obtinendis subinde necesse est in paroxysmo, ut præmittatur.

I. *Venæsectio* in principio curæ, in casu nempe, quo sanguinis nonnihil abundat, observatis tamen simul Revulsionis & Aversionis regulis, ut imminuto sanguinis quanto sub liberiori circulo minùs confertim per Venam læsam effluat; ita quidem, ut Venæsectio non instituatur in Pede, si Ramis superioribus læsis oriatur Hæmoptysis. Hinc v. g. ubi sanguinis sputum est ex Mensibus vel Hæmorrhoidibus suppressis, secetur Vena in Pede; ubi ex hæmorrhagia Narium solenni suppressa, secetur in Fronte aut sub Lingua, aut in Brachio. *Non tamen hoc in omnibus* æquè obtinet, cùm in quibusdam Phlebotomia Malum exasperare soleat; *conf.* WILLISIUS *Pharm. Rational. Part. 2. pag.* 167. adeòque Circumstantiæ *suprà artic. 1. circà Venæsectionem in hæmorrhagiis instituendam* in genere insinuatæ, probè notandæ. In ista autem *Hæmoptysi*, quæ est *ex Corrosione* ab acrimonia Contentorum, inepta penitus & frustranea est Venæsectio.

II. *Purgantia* vitentur. *Diuretica & Diaphoretica* potiùs sunt optima: vid. BENEDICTUS *Theatr. Tabider. Exerc.* 30. Nam Hæmoptoici minùs ferunt Catharsin, utpote à qua facilè in Tabem conjiciuntur. Ac sanè ipsi, uti & alii, cognatis Pectoris Affectibus ad Phthisin facilè terminabilibus affecti, copiosissimè, etiam à levi Purgante, adeoque non sine noxa, purgantur.

III. *Interna Adstringentia* ante & sine Avertentium administratione non facilè usurpanda, ne sanguinis inconcinnam suppressionem suffocatio aut Peripneumonia excipiat.

IV. Nec *Adstringentia Externa*, multo minùs *actu Frigida*, Pectori admoveantur; cùm ab his sputum cruentum augeri posse illud suadeat, quòd sola Partium pneumaticarum ab Aëre refrigeratio Hæmoptoën non rarò excitet; illorum verò incommodum PLATERUS *Pr. Tom. 3. pag.* 715. & SCHENCKIUS *pag.* 241. testetur.

V. Præ aliis hemorrhagiarum speciebus, præsertim in Hæmoptoë, *Opiata* sunt perquàm proficua & satis efficacia, qualia sunt pilulæ de Cynoglossa, Laudanum Opiatum, Confectio Narcotica *Mynsichti*, Pulvis *Helidæi*, &c. & inter hæc ipsa in specie Hyoscyamus ejusque Semen nobile Specificum, præsertim si Malum est ab acrimonia corrodente. Sanè ab omnibus Practicis, tam Veteribus quàm Modernis, ad Hæmoptysin commendatur: imò jam ab ipsius HIPPOCRATIS temporibus decantatum est Remedium; unde Specificum *Heurnii* contra sanguinis Sputum est *Electuarium* ex Conserva Rosarum & Violarum cum semine Hyoscyami, Coralliis, Bolo, Lapide Hæmatite &c., de quo vid. *Commentar.* HEURNII *in aphor.* 23. *Sect.* 5. *Hipp. pag.* 203. vel quod HELIDÆUS PADUANUS, Medicus olim Bononiensis, felici cum Experimento ad hæmoptysin, omnesque tales Affectus adhibuit. Alii

℞. *Sem. hyoscyam. alb.*
Papav. alb. ana ʒx.
Terræ sigillat. vel *hæmatit. prap.*

Corall. rub. prap. ana ʒv.
Conf. Rosar. veter. (quia est magis adstringens, quàm recens) q. s.
M. f. Electuarium.

Capiatur erebriùs, Vid. RIVERIUS *lib. 7. Pr. Cap. 6. pag.* 348. Quod Semen quoque detur cum Lapillis Cancrorum, ut & sistatur Sputum cruentum, & temperetur Acre, & dissolvantur Grumi sanguinis, quod imprimis faciunt Lapilli Cancrorum, si vel soli, vel cum Aceto destillato propinentur. PLATERUS *obs. pag.* 789. & 793. habet Tabellas & Trochiscos de Hyoscyamo:

Vel

℞. *Conf. Rad. consol. maj.*
Rosar. rub. ana ℥i.
Troch. de terra sigill. ʒi
Pulv Sem. hyoscyam. ℈ii.
c. s. q. *Syr. heder. terrestr.* f. Electuarium:
D. S.
Electuarium Sanguinem sistens.

Simus tamen cauti in usu Hyoscyami propter vim narcoticam, qua pollet, ac proin non in nimia dosi exhibeatur, sed repetitis vicibus; quod melius est quàm semel in dosi excedere; Maniam enim induait; vid. HELMONTIUS. Cavendum etiam ab Acrioribus seu Calidioribus monente PLATERO *Prax. Tom. 3. pag.* 715. v. g. Theriaca & Mithridatio.

VI. Quoad *Remedia* cætera, quæ internè conveniunt, sunt omnia ea, quæ supra *artic. 1. de hæmorrhagia in genere* fuerunt insinuata; in specie semper simul *ad acrimoniam* sanguinis Vasa erodentem, quæ frequentissima est ea Hæmoptyseos Causis internis, respiciendum: pro quo Scopo conveniunt *Pilulæ* SYLVII *lib. 1. pr. p.* 48. §. 20. Vel

℞. *Aqua Plantag.*
Portulac. ana ℥i.
Acet. vini ʒii.
Corall. rub. prap. ℈i.
Terræ Sigill. ℈ß.
Syr. Papav. err. ʒiii.
M. pro 2. dosibus
D. S.
Potio sanguinem sistens.

Vel

℞. *Aquæ Bursa Past.*
Portul. ana ℥iß.
Corall. rub. prap.
Terra Sigillat. ana ʒß.
Lapill. cancr. prap. gr. xv.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. de Symph. Fern. ℥ß.
M. D. S.
Potiuncula Adstringens.

De hac Mistura cochl. j. per intervalla assumi potest.

℞. *Conf. Hedor. terr.*
Rosar. rub. ana ℥iß.
Hæmat. prap. ʒii.
Corall. rub. prap. ʒi.
Terra Sigillat. ℈ii.
Laud. ferm. gr. iii.
Cum *Syr. Papav. simpl.* vel *Diacod. Mont.* f. Electuar.
D. S.
Electuarium sanguinem sistens.

Capiatur pro lubitu.

Item

℞. *Conf. Rof. rubr.* ℥ii.
Sem. Papav. alb. ʒiß.
Ebor. sine igne ʒi.
Hæmat. prap.
Sacch. Saturni ana ʒß.
Cum *Syr. de Symph. Fern.* f. Electuarium:
D. S.
Electuarium Adstringens cochleatim sumendum.

Præ cæteris tamen *Portulaca* & *Plantago* sunt insignis commendationis: Nam *Portulaca* quocunque modo usurpata, ejus etiam Succus & syrupus ad uncias aliquot propinatus, insigniter commendatur, imprimis si iisdem aliquid de Opio admisc[illegible] sanguinis motum sistit, & simul acrimoniam [illegible]æ subest, temperat, sicuti dictis scopis *succ*[illegible] taginis suo modo sufficit, de quo *superiùs sect.* 6. [illegible] *e Vomitu sanguinis* dixi, quod nempe succus symphyti [illegible]ris & Plantaginis sint Remedium egregium in Fluxibus sanguinis. Quidam insigniter commendant *Decoctum Portulacæ cum Radice symphyti & her-*

ba Prunella in vino rubro si propinetur; quorum etiam succi aut syrupi unciatim propinati commendantur; Aquæ verò horum simplicium nihil valent, cùm vis specifica alembicum adscendere nequeat. FONSECA *lib. 1. cons.* 8. dicit, quòd sanguis non erumpat, si manducet quis in venæsectione Portulacæ semen, de quo experientia consulenda. præter has *symphytum majus* specificè medetur hæmoptysi, sive blandè decoquatur, sive syrupus *Fernelii* propinetur. post hæc est imprimis *hedera terrestris*, quæ in sputo sanguinis est planè mirabilis, idque imprimis post paroxysmum, nam temperat acria, consolidat vasa rupta exesaque, & sanguinem dissolvit congrumatum: hinc ejus *syrupus*, *Decoctum*, vel *conserva* egregia. Fiat ergo ex conserva hæderæ terrestris, additis aliis appropriatis, tale electuarium non inelegans; v. g.

℞. *Cons. hed. terr.* ℥iß. vel ℥ii.
(vel *hujus & cons. rad. symphyt. maj.* an. ℥i.)
Rosar. ℥i.
Terra sigillat. c. spiritu Vitrioli impragn. (si circumstantiæ id patiantur; sin suspicio erosionis, abstineamus ab ejus usu) ʒß. ad ℈ii.
Hamat. pr. ℈i.
Trochisc. de carabe (qui sistunt sanguinem, resolvuntque ejus grumos, & temperant acria) ℈ii. ad ʒi.
Laud. Opiat. gr. iii. ad vi.
Cum *syr. de symph. Fernel. vel Portulac.*
f. electuarium.
M. D. S.
Electuarium adstringens.

De quo subinde in die magnitudo Nucis Castaneæ vel Juglandis capiatur.

℞. *Cons. heder. terrestr.* ℥i.
Rad symph. maj. ʒß.
Extr. succos. Plantag. ʒiii.
Hæmatit. pr. ʒiß.
Bols armen. pr. ℈ii.
Mastich. ℈i.
Laud. opiat. gr. vi.
Cum s. q. *syr. de symph. Fernel.* f. electuarium:
D. S. ut antè.

Appropriata magis hic sunt trochisci de carabe, vel trochisci quoque de terra sigillata, de spodio, pulvis *Scaligeri*, quem SCHENCKIUS *observ. pag.* 241. & PETRÆUS *in Nosolog. lib.* 1. *Dissert.* 10. describunt, Terra catechu, centumnodium, chamædrys, & decoctum foliorum Aristolochiæ rotundæ; succus Urticæ ab AMATO LUSITANO *cent. 6. hist.* 4. FORESTO *lib. 6. observ.* 16. RIVERIO, & omnibus ferè Authoribus plenis buccis laudatus, species diaplantagiois *Mynsichtii*. Cum festucis secalinis, quæ vulgò inepte Mater siligiois dicuntur, in Aqua plantaginis propinatis, hæmoptoen diuturnam curavit empiricus: Vid. VELSCHIUS *Miscellan. obs. 27. cent.* 1. *annex. Anno* 4. & 5. M. A. N. C. porrò trochisci certè de carabe multis scopis satisfaciunt: hinc in quaecunque hæmoptysi ex quacunque causa acri sufficit hæc formula:

℞. *Aqu. Burs. pastor.*
Plantag. ana ℥ii.
Acet. Vini acerr. vel *destillati* ʒvi.
Troch. de Carabe ʒi.
Sperniol croll. gr. xv.
Hæmat pr ʒß.
Lapill. Cancr. pr. gr. xv.
Syr. Portulac. ℥i.
M. D. S.
Potio adstringens.

Detur pro aliquot dosibus.

Vel

℞. *Aqu. Plantag.*
Portulac.
Cherefol. ana ℥i.
Tinctur sulphur. vitrioli ʒi.
Trochisc. de carabo ℈ii.
Laud. opiat. gr. v.
Syr. de symph. Fernel.
Portul ana unc. ß.
M. f. potio.
D. S.
Potio adstringens pro aliquot dosibus.

Ubi tamen loco trochiscorum de carabe *Electuarium Diascordii Fracastorii* etiam similibus Misturis usurpari potest. Obiter moneo, Aquas es plantis adstringentibus non adhiberi, ut adstringant, quia nullam vim adstringentem obtinent, sed loco vehiculi.

Hinc pariter *conserva Rosarum* rubratum antiqua item *pulvis summitatum & pilosarum excrescentiarum cynosbati*, Ger. *scalauff kuntzen*, egregia specifica sunt in hoc malo, (E) non secus ac *Oleum lini* cochleatim usurpatum mira præstat: Confer. M. A. N. C. *ann. 6. & 7. observ.* 269. *pag.* 308. De succo Urticæ superiùs locutus sum. Sic & spiritum Vitrioli commendat CASTELLUS, seu potiùs Oleum Vitrioli *in suis epistolis*, in Aqua Plantaginis, vel alia appropriata, quia coagulando sanguinem s eundem condensat, ejusdem eruptionem sistit, & ita in paroxysmo hæmoptyseos nimiæ optimè convenit; quod ex experientia propria confirmat HOFFMANNUS, & THONERUS *in consilio* 37.

℞. *Aquæ plantag.* ℥vi.
Syrup. de ros. sicc. ℥i.
Spirit. Vitr. rectif. vel *ejus ol.* ℈i.
M. f. mixtura.

De qua subinde aliquot cochlearia ab Ægro capiantur: tam in sputo, quàm vomitu sanguinis admodùm convenit, in specie ubi simul ebullit nimis aut effervescit sanguis.

Vel

℞. *Herb. centumnod.*
Vinc. pervinc.
Plantag.
Bellid. ana M. i.
Flor. rosar. rub. M. ß.
Rad. tormentill.
Urtic. ana unc. i.
Coqu. in s. q. *Aqu. Ferrar.*
Colat. unc. viii. adde
Syr. de symph. Fernel.
Flor. Hyperic. ana ʒvi.
Spiritus Vitrioli q. s. ad aliqualem acorem:
D. S.
Potio adstringens.

Conf. simul HARTMANNUS, *ubi de sanguinis sputo. Sed in usu hujus acidi vitriolacei, cave, dicit* LINDANUS, *ne propines, si aliqua Ulceris in faucibus sit suspicio, aut aliqualis metus phthiseos, aliàs necemus hic magis pulmonibus.* Prodest aliàs ad fervorem sanguinis restinguendum, quatenus acre serum præcipitat, & ducit ad vias urinarias. aliàs, si copiosè fluat sanguis, addatur adhuc euporiston *Lindani*, quod nobile est remedium simplex, familiari usu ipsi espertum contra hæmoptysin, paratum ex Pomo Cotoneo:

℞. *Poma Cydonia*, sive *matura* sive *immatura*, quocunque modo haberi queant.

Eaque discinde minutim in tenues lamellas, quas coque diu in Diplomate in *Aqua communi*, donec penitus mollescant; quo facto separa Aquam decoctionis largiter; & laminas Pomorum benè mollitas fortiter exprime.

Hujus succi expressi cochlearia ii. vel iii. ter quaterve in die propinat, quod ipsum egregiè in hæmoptysi conducere asserit præmissa venæsectione, utut etiam corrosi fuerint pulmones: Aquæ verò isti, in qua decocta Poma, per residentiam clarificatæ, addit tantillum *sacchari candi*, vel *decoctum Hordei*, in quo *passula corinthiaca* coctæ fuerunt, & propinat simul absque *sacchare* pro potu ordinario: quo ipso se gravissimas hæmoptyses, etiam ex erosione pulmonum ortas, curasse, & nunquam sine successu usum fuisse, asserit.

GESNERUS *in epist. pag.* 505. commendat malum cydonium excavatum, drachma una Thuris impletum, assatum & propinatum, quo ipso egregiè aliquot hæmoptoicos

(E) *Pulvis* Fungi Melitensis *aliquoties ad* ℈i. *& amplius in Vino vel Jusculo dilutus exhibitus, contumaces Hæmoptyses sæpenumerò compescuit. De eo verba facit* Paul. Boccone Icon. rar. Plant. pag. 80. *& Tabulam exhibet* num. 43. *vocatque* Fungum typhoidem coccineum Melitensem: *palmaris est interdum majoris, altitudinis, Fungum nondum explicate capituli disco planè referens: Pediculus crassus est, longus, scaber, & fungosus: Capitulum Pediculo paulo crassius, & ipsum fungosum, sanguineum succum fundens, si virescens digitis premas, ac minoris typhæ palustris clavam aliquatenus refert, unde nomen. Per maturitatem granis minimis innumeris, Panico non absimilibus, exasperatur, undique Cocci colore splendentibus. Æstate in scopulo Melitæ Insulæ adjacente,* Scoglio del Generale *dicto, invenire est.*

cos restituisse asserit. De succo, syrupo & pulvere *stercoris Asinini* & suilli suprà actum fuit; vid. quoque BALLONIUS *lib. 1. epid. & ephemer. consil.* 22. *pag.* 62. Ad Hæmoptysin in specie *stercus Murio* à ʒß. vel ℈ii. ad ʒi. cum *succo Plantaginis* commendatur in sputo sanguinis, addito *sacchara* pauco pro gratia saporis, subinde mane stomacho jejuno, & vesperi in introitu lecti, dandum per aliquot dies. Convenit in specie, si fuerit hæmoptysis ob ruptum pulmonum vas. Cætera, ut *Lapis hæmatites, bolus armena, Martialia*, in specie *Tinctura sulphuris vitrioli* à guttul. xx. xxv. ad xxx. in vehiculo appropriato, & *tinctura Antiphthisica*, ex *suprà dictis* jam nota sunt. *In malo graviori* autem ex causis externis sæpè *recidivante, decocta Pectoralia ex lignis* sunt egregia, de quibus confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. part.* 2. *pag.* 167. *&* 171. Ex quibus facilè variæ possunt fieri formulæ; e. g.

℞. *Tinctura antiphthis.* ʒii.
D. S.
Tinctura consolidans 30. guttæ, sero ac mane sumendæ.
Vel
℞. *Tinctura lap. hæmat.* ʒii.
D. S. ut antè.

Dentur guttæ 20. ad 30.
℞. *Tinctura sulphuris vitrioli* ʒii.
D. S.
Tinctura adstringens.

Dentur gutt. 30.
℞. *Aquæ Plantag.* ℥ii.
Tinctura martis adstring. ʒi. ad ʒiß.
Syr. papav. alb. ʒvi.
M. D. S.
Potio adstringens.

Detur cochleatim.
℞. *Terra sigill.* ℈i. ad ʒß.
Lapill. Cancr. præp. ℈ß.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
M. f. pulvis: S.
Pulvis adstringens.
Vel
℞. *Conf. Rosar. rub.*
Rad. symph. maj. ana ℥i.
Terra sigillat.
Hæmat. præp.
Corall. rubr. præp. ana ℈i.
Pulv. hepat. rub. ʒß.
Laud. Opiat. gr. iii.
Cum *Syr. de symph. Fern. & de corall. quercetan.*
f. Electuarium.
D. S.
Electuarium adstringens.
Vel
℞. *Conf. heder. terr.* ℔i.
Corall. rub. præp. ʒvi.
Antihect. Poter.
Hæmat. præp. ana dr. ß.
Pulv. sem. Hyoscyam. ʒx.
Cum s. q. *Syr. Portulac.* f. electuarium.
D. S.
Electuarium adstringens.
℞. *Conser. Rosar. rubr.* ℥iß.
Violar. dr. vi.
hæmat. præp. dr. iii.
Sem. papav. alb. dr. iß.
Cum *syr. de symph. Fernel.* f. electuarium.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Conf. Rosar.*
Heder. terrestr. ana dr. vi.
Hæmat. præp. dr. ii.
Corall. rub. præp. dr. i.
Terræ sigillat. ℈ii.
Cum *syr. papav. simpl.* f. electuarium.
D. S. ut suprà.

Externè quæ dixi applicanda esse testibus in hæmorrhagia Narium, commodè possunt applicari iisdem in hæmorrhagia pulmonum, seu sputo sanguinis.

VII. Hic potissimùm observetur, quod *superiùs Artic.* 2. *de hæmorrhagia in genere* dictum, scilicet excretione aliquantum sedata *resolventia & expectorantia* leniora esse jungenda, ne sanguis extravasatus ulcus creet; qualia sunt sperma ceti, cornu Cervi, Antimonium Diaphoreticum, lapilli Cancrorum, unguentum Potabile rubrum, syrupus de scabiosa, Oxymel Squilliticum, Oleum succini, quod ex CÆSALPINO RIVERIUS commendat.

Tandem & VIII. pulmonibus læsis *Vulnerariis & Balsamicis* prospiciendum, v. g.

℞. *Herb. scabios.*
Hed. terrestr. ana M. iß.
Rad. Torment. ℥i.
Sem. Anisi unc. ß.
Coqu. in s. q. *Aqu. & cerevis.* an. p. æqu.
Colat. ℔i. adde
Syr. Heder. terr.
de symph. Fer. ana ℥ß.
M. F. potio, S.
Potio consolidans.
De qua pro lubitu hauriatur.

Curavi Anno 1678. Jurium *Studiosum gravi hæmoptysi laborantem*, ipso ex aliquot annorum tussi humida, spiritu minùs libero, nativa corporis constitutione, aliisque similibus supervenientibus ad phthisin disposito; cui in paroxysmo propinavi *Mixturam istam Polychrestam supra artic.* 1. *in hæmorrhagia, ab acriori sanguine, à lympha, aut erosione. &c. concitata*, laudatam cujus usu & sputum cessavit. Hinc pro reliquiis grumosis resolvendis præscripsi:

℞. *Aqu. chærefol.* unc. iii.
Acet. vini dr. iii.
Lap. cancr. pr. dr. i.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Syr. scabios. ℥ß. Misc.

His præmissis, ad imitationem SYLVII præscripsi *Decoctum pectorale ex lignis*.

℞. *Ras. santal. rub.* ℥i.
Lign. sassafr. ℥ß.
Macerentur per 12. horas in *Aqu. comm.* ℔viii.
Coqu. ad consumpt. ℔iß. adde
Herb. heder. terr.
Veronic.
Com. hyperic. ana M. ii.
Sem. Fœnic. dr. vi.
Passul. min. conquass. ℥ii.
Coqu. ad remanent. ℔iv.
circa finem decocti adde
Rad. Liquirit. dr. iii.

De colatura capiebatur bonus haustus mane, meridie & sub introitu lecti.

Usu horum remediorum contumax malum sævire desiit, ipso Ægro cætera commodè habente, saltem quod calor quasi hecticus ab omni pastu, cum tussi moderatè humida, & copiosissimis sudoribus nocturnis, etiam sub primis somni horis, superessent. Intereà ad demulcendum calorem hecticum ordinavi sequentem pulverem:

℞. *Lap. Cancr. præp.*
Antihect. Poter. ana dr. ß.
Corall. rub. pr. ℈i.
M. pro 2. vel 3. dosibus.

Item ob *sudores nocturnos*, debilitantes & emaciantes, coercendos optimè contulit pulvis sequens:

℞. *Lap. Cancr. pr.*
Antihect. Poter. ana dr. ß.
Arcan. duplic. ℈ii.
Laud. opiat. ferm. gr. iv. vel v.
M. pro 4. vel 5. dosibus vespertinis, hora 5. præterpropter à meridie assumendis.

Vid. *Diss. de Opii virtute diaphoretica cap.* 3. §. 8.

Aliam Hæmoptysin ex orgasmo massæ sanguineæ curavi *in Muliere quadam juvene*, hilari, vegeta, & gracili, cujus vasa sanguine turgescebant. Hæc septima vice gravida erat, ultimumque Gestationis tempus agebat, cùm ante menses quatuor vel quinque tempore æstivo ex cursu & motu in Horto in sputum cruentum incidisset, breviter quidem cessavit, sed antecedente septimana ex improviso vesperi cum tussi sicca copiosum sanguinem floridum spumosum emisit, cessante tussi lectum petens, suaviter dormit, mane vocatur Medicus ordinarius, qui, præter pulveres confortantes ratione fœtus, ordinat, ut cucurbitulæ scarificatæ applicentur scapulis & Brachiis pro aversione sanguinis: sed Ego vocatus non probavi consilium; parum enim evacuant, & tamen sanguinem versus Pectus alliciunt, & metus est, ne circa vesperam hæmoptysis major recurrat; quod etiam factum fuit. Quapropter altero die jussi venam secare in brachio ad ℥iii. vel iv. simul ordinando sequentem mixturam:

℞. *Aqu. Plantag.*
Portulac. ana ℥i.
Acet. Vini dr. ii.

Digitized by Google

Corall. rub. prep. ℈i.
Terra sigillat. ℈ß.
Syr. Flor. papav. errat. dr. vi.
Misc. pro 2. dosibus

Interim nullum sanguinem rejecit, sed saltem subinde screat, & quoties screat, toties sputum cruentum rejicit, quod saltem ex capite laryngis derivatum fuit; nam levi screatu ex pulmonibus non potest rejici. unde judicavi, læsionem saltem esse in larynge. Vesperi sanguinis sputum recurrebat, eodem impetu, unde Ægra delassabatur, fœtu fortius se movente; unde ordinabam quietem, prohibebam Vinum rhenanum, sed imperando dulce, simul quoque præscribebam sequens electuarium:

℞. *Conf. heder. terr.*
Ros. rub.
Costa ana dr. vi.
Hæmatit. prap. dr. ii.
Corall. rub. prap. dr. i.
Terræ sigillat. ℈ii.
Cum *syr. papav. alb.* f. electuarium.

Libenter ordinassem Trochiscos de carabe: sed quoniam eos ingreditur opium crudum, propter fœtum timui. Electuarium sæpè sumpsit, & multos dies fuit sine sputo cruento.

In hæmoptysi alias ex orgasmo sanguinis & spirituum egregiè convenit *camphora*: vid. IOEL *pag.* 279.

Præservativè conveniunt lac & acidulæ cum medicamentis traumaticis.

Inter *Externa* convenit pulvis sympatheticus. Bufo tempore balsamico, Junio & Iulio, per caput transfossus axillis subjicitur; vid. FABER & HELMONTIUS *Tom. post.* conducit etiam immersio testium in Acetum rosatum, vel linteum in Aceto immersum & circa testiculos obvolutum.

SECTIO XIX.

DE MOTU SANGUINIS AD VISCERA LÆSO.

SEquitur *motus sanguinis ad viscera*: quæ sanguis sub circulo inferiore per arterias descendentes alluit, sunt lien, hepar, & renes. Interim *de lienis & hepatis morbis* pauca monenda restant, quæ non supra fuerunt monita.

CAPUT I.

De Lienis affectibus.

SAnguis *in totum corpus distribuitur ex Corde*; ut illud nutriat, & beneficio spiritus Vitalis in esse vitali conservet. Verùm præter hunc usum etiam in singulis partibus ac visceribus internis idem sanguis aliquid patitur, non tantummodò quatenùs in quibusdam singularem & determinatam patitur *ulcerationem*, sed etiam, quatenus fit *separatio* quædam *singularis cujusdam liquoris* ab eodem, utpote cùm videamus, *in hepate & Folliculo fellis bilem* separari, *in Renibus Urinam*, in *glandulis* partem *Materiæ lymphaticæ* ex sanguine unà expurgari, & sic in reliquis partibus. Speciatim pro varietate partium distinctim distribuitur, & quidem, pars altera deorsum per arteriæ aortæ truncum defertur, cujus insignis portio per ramum splenicum, aliàs dictum cœliacum, lieni infertur, qui omnis per venam splenicam in truncum venæ portæ, & ita in hepar defertur, sicuti simul omnis sanguis ab intestinis etiam refluus per venam portæ hepati infunditur, quæ quoad hunc usum arteriæ ferè officio fungitur: qui sanguis omnis per surculos venæ portæ in hepar distributus, venæ cavæ tandem infertur. Exilis est arteria, quæ ex ramo arteriæ splenico, seu potiùs ex arteria cœliaca, ad pancreas, item ad hepar, uti etiam ad folliculum felleum defertur, quæ arteria hepatica, una cum vasis cholodochis & nervis hepaticis paucis, intra capsulam communem coercetur. *Conspiratio lienis cum hepate*, qua omnis sanguis ex liene immediatè in hepar abit, ostendit peculiarem in officio consensum, ita ut probabile sit disponi in liene sanguinem, ut eò faciliùs in hepate alterari, & bilis ex eodem confici ac transcolari queat. Præter quæ vasa etiam copiosi admodùm nervi ex pari nervorum vago lieni inseruntur, sicuti lymphatica quædam vasa non tantum adeò copiosa ex liene ad receptaculum commune perguot, ipso hepate & folliculo felleo copiosis admodùm lymphæductibus instructis, in receptaculum commune se insinuantibus. An in liene vasa lymphatica, vid. RUYSCHIUS & BLASIUS: copiosa lymphatica hepatis minutissima apud RUDBECKIUM.

Liens viscus est *substantia potius nervea*, quàm propriè dicta sanguinea: nempe consistit in congerie membranarum, in cellulas & multiplices concamerationes efformatarum, per quas glandularum minimarum copiosi racemi Uvæ Botrum æmulantes dispersi sunt: uti hoc ipsum eleganter describit MALPIGHIUS *Tract. de structura Viscerum, ubi de liene*; id quod etiam mediante flatu circa lienem demonstrari potest. Veteres dixerunt, lienis substantiam esse tantum *Parenchyma*.

Lienis viscus *quoad suum usum* non est simpliciter *ad esse* vitale animalium necessarium, cum Canibus & suibus sine ulla sensibili functionum læsione exscindi queat; sed tantùm *ad benè esse* confert, ita, ut ad majorem saltem sanguinis perfectionem, sed accidentalem tantùm, facere videatur (vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *obs.* 29. *p.* 181. DECKERS *in Barbette.* Generationes habent communes post excisionem lienis BARTHOLINUS *ex* FIORAVANTO: idem notat ex exciso liene humano; sed experientia nos est nulla: vid. MAJOR *in chirurg. infus.*) Quo ipso etiam convincitur, quòd ea, quæ HELMONTIUS *de usu lienis* statuit, deque ejus cum ventriculo dunmviratu profert, de fermenti inspiratione à liene, de primorum conceptuum formatione, somni & Vigillarum sede, virtute generativa ex splene, in *Tract. sedes animæ*, item *jus duumviratus* &c. omnia falsa, nec minùs veritati congrua esse.

Pro usu lienis meliùs cognoscendo observandum est, quod lien *omni cavo singulari sit destitutus*, adeoque nec recipiendo nec digerendo cuidam humori aut excremento sit destinatus: unde etiam receptio succi melancholici, & ejus in stomachum eructatio per vas breve, ex veterum sententia, etiam sponte corruit, & preter anatomen, eam sufficienter destruit CONRINGIUS *Tr. De Gener. & usu sanguinis cap.* 12. & 14.

Modernorum quod attinet sententias: tot ferè de Usu lienis sunt sententiæ, quot Medicorum capita. Plures Veterum sententiam, sed suo modo correctam & magis castigatam arripiunt, quatenus nunc sanguinem crassum melancholicum in eo magis fermentari, nunc sanguinem plusquam perfici, nunc chylum crudum in eo alterari, nunc excrementa tartarea in eo fermentari, & ad promptiorem separationem disponi asserunt. Confer. hic MOEBIUS *in suis fundamentis pag.* 381. itèm VELTHUSIUS *de usu lienis*, item SYLVIUS *Dissert.* 5 *de usu lienis*.

Frustra reverà lien non est conditus, quin ad sanguinis laudabilem & naturalem statum, pro universi corporis Œconomiæ salute, & conservandum & restaurandum, multum conferre, & structura ejus & connexio demonstrant: sed *quid hoc sit, quod conferat*, quæritur? Probabilissimum videtur, in liene ratione copiosissimarum glandularum, uti & ratione multiplicium nervorum ad lienem distributorum, & sensui ac motui minimè inservientium, *præparari certum quoddam fermentum subacidum*, insigniter tamen volatile, quod sanguinem, ipsi infusum, imprægnet & disponat, ad promptiorem fermentationem ac spiritualescentiam, simulque hoc ipso partes sanguinis heterogeneas nec ritè miscibiles faciliùs separari faciat, ut commodiùs per convenientia loca, in specie renes evacuari possint.

Illustrant hæc: quod observetur iis, quibus lien benè constitutus est, eorum corpus florere; quorum verò lien vitiosè augetur, eorum corpus imminui. Ad hæc omnes splenetici reverà tales, seu in quibus lien malè affectus aut tumidus

dus deprehenditur, hi omnes sunt salivatores, teste HIPPOCRATE, & tales Ægri optimè per Medicamenta Salina Urinam provocantia curantur, teste LAURENTIO *in Controvers. Anatom.* ubi experientia testatur, Urinas, quæ sub ipso morbo fuerunt crudæ, tenues, restituto Liene prodire turbidas, obscuras, & cum copioso sedimento coctas, tandem sensim clarescere, & ad naturalem colorem redire. Ad hæc Lien Animalium, vel assatus, vel coctus, vel alio modo præparatus, si gustetur, deprehensus est austeri, pontici, & plus minùs acerrimi saporis, teste WALÆO in *Epist. de motu Sanguinis*, item HIGHMORO *in Disquis. Anatomica de Splene.* Hoc insuper notabile est, quòd Splenes Animalium, in specie Cervi & Bovis, præparati, aut in decocto vel essentia usurpati, affectibus Spleneticis & imprimis Cachexiæ Virginum & Mensibus suppressis, specificè conducant.

Quoad *affectus Lienis* præternaturales; ejus *actio læditur*, quando vitiatur Viscus vel

- (1.) *Intemperie*; ratione spiritus insiti.
- (2.) Quando læditur in *Conformatione* sua, ex ejus Infarctu & Obstructionibus, indeque nato Tumore inflammatorio, & tandem Scirrhescentia.
- (3.) Denique, quando læditur *in functione*, ratione specifici ejus Fermenti plùs minùs alterati, aut deficientis, vitio præsertim spirituum Animalium, copiosiùs aliàs ad Lienem distributorum.

Vitia tamen hæc *Lienis* non sunt adeò frequentia; & si tamen adsunt, sunt nunc *hæreditaria*, nunc, idque frequentiùs, *aliis supervenientibus Morbis Chronicis*, in quibus vulgò, ceu asylum ignorantiæ, Lien accusari solet.

ARTICULUS I.

De Lienis Intemperie.

Non levis quidem abusus circa *Affectus Spleneticos* occurrit, dum *Punctiones & Rosiones in Hypochondrio sinistro* occurrentes, & nescio quæ mala alia, subinde *Spleni*, licet *insonti*, attribuuntur; quod tamen falsum est, cùm splenis substantia ferè insensilis inepta sit tali dolori. Interim non penitùs rejiciendi sunt, sed ferè se produnt, imprimis *Intemperies* ejus per *symptomata convulsiva*, seu spasmos ratione consensus Nervorum, & hinc *perturbationem Mentis*. Præterea se produnt ordinario *dolore gravi obtuso*, quasi contundente, (minimè omnium punctorio, quem apud nullum Spleneticum observare potui) tensivo, ex ejus Inflammatione, aut gravativo ejus pondere, & subsequentibus Spasmis.

CURA.

Lienis Intemperiem corrigere difficile est, nisi acidum ejus præternaturale alteretur, resolvatur, & eliminetur.

Pro *Scopo Evacuatorio*:

℞. *Mercurii dulc.*
Ext. Helleb. nigr. ana gr. xv.
Troch. Alh. gr. i. vel ii.
Cum *Solut. Martis cum Succ. Pom.* f. Pilulæ.

Pro *Scopo Alterativo* usurpantur Martialia, vesperi & sub introitum lecti, volatilia plùs minùs aromatica.

Externè Lieni imponatur Emplastrum de Ranis cum duplo Mercurii, vel solum, vel cum emplastro Splenetico usitato, vel cum Gummi Ammoniaco: malaxetur cum Galbaneto *Paracelsi*, vel Oleo destillato Succini; Vel

℞. *Empl. de Nicot.*
Ran. cum duplo Mercurii ana q. s.
Malax. cum s. q. *Olei Tartari fœtidi*, aliquoties super Cornu Cervi ustum *rectificati*.

Applicetur sine sindone.

Hactenus dicta Exemplis illustrabo: *studiosus quidam* repentino dolore Hypochondrii sinistri profundo corripiebatur, superveniente Lipothymia gravi cum Aphonia ferè, & Spasmis, motibus convulsivis, ac doloribus lancinantibus in omnibus Artubus, præsertim Manibus. Malum radicitùs erat ex *Splene*.

Mercator quidam conqueritur de continuo dolore in Hypochondrio sinistro, quasi compressivo, levamen sentit egregium ex applicatione *Emplastri de Nicotiana cum ana Tacamahaca* (vel istis emplastris in *Colleg. Formul.* & *Id. Form. Class.* 5. §. 5. præscriptis) sed corripitur hinc *Hemicrania* gravi partis sinistræ, urgente præsertim circa regionem temporum istius lateris dolore, turbante simul Caput insigniter. Remoto verò *Emplastro*, in isto latere evanescit Hemicrania, redeunte Hypochondrii molestia. Totus Affectus erat ex *Splene*.

Mulier dolore Hypochondriaco sinistro profundo & quasi lacerante afficiebatur, sentiebat exinde dolores lancinantes & lacerantes, universum Abdomen torqueri, & totum Intestinorum situm recurrentibus creberrimis doloribus affligi. *Affectus* reverà erat *Spasmodicus, ob Plexum Lienarem* nerveum, ex malè habente Splene in Spasmos actum.

Studiosus Nobilis in pueritia, diuturna Quartana, & hinc Hydrope affectus, tandem ab hoc, mediante copioso Urinæ fluxu, curatus, redditus erat summè *Spleneticus*, cum mentis perturbatione & melancholia. Nempè quoties insignior Tempestatis, in specie verno aut autumnali tempore, immineret mutatio, toties sensum *Palpitationis* in imo seu profundo Hypochondrii sinistri prope Spinam Dorsi ferè percipit, quàm *Dolor gravativus & obscurus Lienis* in isto loco comitatur: hinc Caput turbari, anxius ipsi reddi, &c. incipit, adeò, ut uno alterove die, antequam contingeret, Tempestatis mutationem imminere, dictis in locis & modis ipse perciperet, cùm aliàs in dicta regione nullam pulsationem perciperet, animosus & hilaris, optimè Animo & Corpore valens esset. Adeòque & hic *Quartana confirmata* Splenem simul afficientes, & hujus malè affecti *Pulsatio hypochondriaca*, quam HELMONTIUS urget, & hanc sequentia *Melancholica Pathemata*, consideranda veniunt.

Vir quidam per aliquot dies noctesque laboraverat sequentibus Pathematis: Ante meridiem sanus & vegetus erat, hora verò prima præterpropter à meridie dolorem obtusum gravantem, vellicantem, quasi contundentem in Hypochondrii sinistri profundo percipiebat; ex quo loco brevi post insignes dolores lancinantes & contorquentes universum Abdomen cum insigni hujus quasi tympanitica Inflatione occupabant, unde miserè affligebatur Æger; dolores & cruciatus isti sursum versùs ad Pectoris regionem etiam protendebantur; hinc subinde vomitus superveniebat, tandem sensu & motu voluntario destitutus, Brachia cum digitis tendebat, & ita cum dictis Symptomatis usque ad ingruentem noctem torquebatur; nulla Febris aderat, nocte moderatè dormiebat, mane commodè se habebat. In Paroxysmo à Vomitu levamen sentiebat, injectum fuerat Clysma, inde post ternam evacuationem in Paroxysmo etiam meliùs habuit. Vocatus ego dixi, esse affectum convulsivum, esseque dolores Spasmodicos, natos ob Plexum Lienarem nerveum ex malè habente splene in Spasmos actum, unde per consensum quælibet reliqua symptomata nata: malè habebat splen, ut suspicabar, ex acido vitioso, Œconomiam ejus turbante.

Pro *Cura* ergo paulò ante meridiem dedi Liquori Martis Solaris gutt. xxx. Externè regioni splenis applicandum jussi Emplastrum de Nicotiana, ordinando simul Clysma, tempore, quo redit Paroxysmus, injiciendum. His administratis nullus Paroxysmus rediit. Altero mane dedi gr. iii. Tartari Emetici, & sequentibus diebus omni mane liquorem Martis Solaris continuandum jussi; & sic penitus nullo ampliùs redeunte Paroxysmo, convaluit.

Virgo annorum 13. ex hæreditate materna splenetica, & hinc nonnihil Melancholica, sub primo somno Insultibus epilepticis corripiebatur, levioribus quidem, omni nocte tantùm recurrentibus: præmittebam Tincturam Vitrioli Martis *Zwelferi*, ejus ℈ß. ad ℈i omni mane capiendam, hinc pro abstergendis primis viis præscripsi:

℞. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. i.
Troch. Alhand. gr. i.
Misceantur pro Pulvere.

Hinc Vomitorium ex Syrupo Emetico.

Sub usu horum sub ingressu lecti jussi capere Pulveris Epileptici antimonialis gr. iiß. ad iii. idque omni vespera.

Quibus ita adhibitis, & sedato Paroxysmo, pro radice Morbi in splene evellenda præscripsi:

℞. *Liquoris Mart. Solar.* ℥ß.
Capiebat 15. guttas omni mane.

Externè Emplastrum de Ranis cum Mercurio, malaxatum cum s. q. Olei destillati Tartari fœtidi, applicabatur regioni splenis. Quibus continuatis non ampliùs rediit malum, idque eò tutius, quòd aliquo temporis spatio interjecto Menses primi supervenirent.

AR-

ARTICULUS II.

De Lienis Conformatione Læsa, & Inde Natis Tumore, & Scirrho.

&

ARTICULUS III.

De Fermenti Splenetici Læsione.

QUod attinet *vitium ex Conformatione læsa*, ut tumores, Scirrhos & similia, &c. Magnitudo & Color Lienis uti singulis Animalibus est proprius, ita & Homini etiam sano *Magnitudo* ejus multum variat, *Color* verò, qui in Fœtu est ruber, in adulto semper deprehenditur obscurior & nigricans. In se & ratione sui usus ad Chronicos saltem affectus disponit Lien, inde & *Affectuum* dictorum *Melancholicorum Sedes* ordinariò dicitur. Interim tamen, Authore SYLVIO aliisque, in Melancholicis affectibus mortuis sæpissimè salvus & sanus Lien quoad sui structuram repertus fuit; ex quo tamen non statim concludi debes, planè insontem esse Lienem in talibus Morbis, cùm quoad *Fermentum ejusdem specificum*, aberratio fieri possit multivaria, ipsa structura materiali adhuc salva. Utut ergò Chronicorum affectuum, speciatim Hypochondriacorum, Scorbuti, Quartanæ, Melancholiarum, &c. primum fontem stomachum existimo; certum tamen est in dictis affectibus, in specie confirmatis, simul vitium Splenis subesse, à quo ipso hujusmodi affectus sanè longè contumaciores, curatu difficiliores, & Ægris propter multiplicia vaga Symptomata molestiores esse solent, Ob id studiosè moneo, ut dictis in affectibus, in specie inveteratis, semper simul ad splenem ratio habeatur pro meliore Cura, & hujus vitia quæcunque maturè præcaveantur, aut simul curentur.

C U R A.

Lienis *Inflammatio Art. 11. Cap. 2. Sect. præcedentis* transacta est.

Infarctus verò, *Tumores*, & *Scirrhos* leviores aut incipientes, emendant omnia dicta *Aperientia*, item *Gummata*, uti *superiùs Sect. 8. ubi de Morbis Chronicis in genere*, egimus.

Quoad *Fermenti Lienis restaurationem*: hanc vix, nisi talibus, quæ spirituum Animalium defectus restaurare valent, curare possumus; qualia sunt omnia Volatilia assumpta, de quibus *infrà l. 2. Sect. 1. cap. 1.* plura, *ubi de Spirituum Animalium vitiis*.

Conveniunt ergò pro Splene curando imprimis *Martialia, & Saturnina*, acidum nimium absorbentia, & ita per accidens læsioni Fermenti Splenetici occurrentia; hinc *Alcalia volatilia*, præ reliquis omnibus *Tartarea volatilia*, imprimis spiritus Carminativus de Tribus, & similia Carminantia, præprimis ubi adest dolor tensivus: dolori verò gravativo spiritus Salis Ammoniaci penetrans & aperiens, uti universo Corpori in Morbis Chronicis, ita imprimis spleni confert; item aperitiva Martialia. Cum quibus simul *Diuretica*, imprimis Tartarus vitriolatus, Sal digestivum hypochondriacum, Tinctura Tartari, Liquor Terræ foliatæ Tartari, Sal Martis compositum, ex ana Vitrioli Martis cum Terra foliata Tartari, sedulò jungenda, & crebriùs repetenda erunt. Refert enim SCHENCKIUS *lib. 3. Observ. de Liene*, quendam Lienis Tumore laborantem per 15. annos annuatim bis vel ter per Urinæ profluvium instar Atramenti convaluisse.

C A P U T II.

De Hepatis Læsionibus.

ALterum *Viscus*, cui occurrit Sanguis, est *Hepar* cum annexo *Folliculo Felleo*, quæ invicem sibi inter texta & connexa conspirant circa *Bilis generationem*, *separationem & distributionem*. Hepatis quod attinet Viscus, & Usum: hujus Parenchyma ex Glandularum globulis copioso Sanguine suffusis & irrigatis compositum, eleganter demonstratum est à MALPIGHIO *in suprà citato Tractatu de structura Viscerum*. Huic cùm in Sanguificationis negotio dictæ fuissent Exequiæ, omnes statim Hepar *Colatorium esse Bilis* asseruere: id quod jam structura ejus glandulosa ulteriùs confirmat, quòd Bilis in Hepate secreta à Sanguine derivetur partim immediatè per ductus Choledochos in Intestinum, partim verò in Folliculo Fellis priùs collecta exinde etiam ad Intestinum per Ramum Cysticum abeat. Jam verò certum est eam Bilem, quæ per ductus Hepaticos, excernitur, ex Hepate oriri, in eoque secerni ex Sanguine, per Venam Portæ vecto: id quod experimenta MALPIGHII & FRACASSATI confirmant, cùm etiam Canibus Fel cum suo Folliculo exscindi possit, salvis Ductibus Choledochis, & jugi adhuc Bilis ad Intestina motu per Ductus Hepaticos durante: quæ ipsa contra Hypothesin SYLVII notanda sunt. HELMONTIUS dicit, Vulnera Folliculi esse lethalia, sed non tam Folliculi, quàm propter Hepatis copiosa Vasa, unde Sanguinis effusio maxima.

Utut autem certum sit, omnem Bilem, quæ ex Ductibus Hepaticis oritur, reverà elici ex Hepate; dubium tamen superest *de Bile, quæ in Folliculo Fellis continetur*. Hanc non in Hepate, sed in ipso Folliculo ex Sanguine, per Arteriam propriam in eum transmissum, produci, vult SYLVIUS *Disp.* 6. §. 53. & SCHWAMMERDAMMIUS *de Respir. Sect.* 3. *c.* 1. *pag.* 86. Unde Sanguis eo delatus per Fermentationem à Bile iam præsente in similem Bilem mutetur: ex quo etiam potiùs ingressus ex Folliculo in Hepar ex eo innotescet, quàm contrà; quia Folliculo injectum Atramentum denigret Hepatis Parenchyma, ut vult FRACASSATUS. Huic verò Hypothesi obstant experimenta MALPIGHII, qui ligatis Arteriis Hepaticis, & abscisso pariter Folliculo Felleo, nihilominùs continuum Bilis proventum ex Sanguine Venæ Portæ observat.

Hepatis ergò officium versatur simpliciter *circa Bilis elaborationem*: secreta nempe in Hepatis Glandulis materia ex Sanguine, ibique certo modo alterata & mutata in Bilem, partim immediatè per Porum Coledochum Hepaticum ad Intestina derivatur, partim mediatè in Vesiculam *priùs collectam* per Ductum hujus Cysticum ad Intestina *pariter* ablegatur. Plura huc pertinentia videb. *in Colleg. Institut. P. 1. cap.* 13.

Quoad *Læsiones Hepatis præternaturales*: non sunt adeò frequentes, ut specialem considerationem mereantur: Vel

I. Communes sunt reliquis partibus, quales sunt *Conformationis vitia*, ut obstructiones, Tumores, Inflammationes, Abscessus, Scirrhi, &c. de quibus in superioribus suo loco dictum.

II. Læditur Hæpatis Functio, læso Spiritu insito, seu, ut vocant, *in Morbo Intemperiei*, dum Intemperies excedit, vel occasione Acidi vitiosi ad instar Spinæ infixæ Spiritum lacessentis, vel dum deficit Intemperies occasione Spiritus deficientis, aut exhausti: Vel

III. Sunt Hepati proprii, & omnes *ipsam Bilis generationem* constituunt, quando nempe *Sanguinis vitio* læditur Functio Hepatis circa secretionem Bilis; aut Pori ejus sunt vitiati, quando nempe Hepar ineptum est, ut in eodem aut generetur aut transcoletur materia Bilis, unde Bilis aut nimis salsa, aut nimis pinguis, aut nimis aquosa, aut iners, aut planè non generatur, ita ut potiùs ipsius Bilis præternaturalis vitia, quàm Hepatis morbosa Pathemata, dici deberent.

Bilis autem vel defectus, vel inertia, utplurimùm fovet Morbos Chronicos, Cachecticos & Hydropicos, ut suprà monitum: item vitis Bilis ad Icterum suo etiam modo disponunt; sicuti Bilis degener facta à statu naturali Scorbuticos admodùm fovere, & Malum gravius reddere solet: Sicuti eadem depravata & vitiosa acrimonia prædita, indeque vitiosè cum acido effervescens, Phlogoses vagas solet efficere; de quibus videri possunt ea, quæ *suprà Sect. 17. C. 3. Art. 4. ubi de Ictero* egimus: Conf. etiam SYLVIUS *l. 1. Pr. c. 44. & seq.* Vulgò Morbi Chronici, tantumnon omnes Febres Intermittentes, Malum Hypochondriacum, & similes Morbi, Obstructionibus Hepatis, Lienis & Mesenterii adscribuntur, ex quibus Obstructionibus, tanquam Causis remotis, postmodùm tales affectus contumaces oriantur; quibus ipsis etiam postmodùm per Medicamenta, Aperientia dicta, mederi volunt. Verùm *tales fictitiæ Obstructiones reverà sunt sæpissimè asylum ignorantiæ*, cùm à nullis unquàm demonstratæ sint, aut explicatum, quomodò tales Morbi exinde oriantur? Interim tamen non nego, subinde in his affectibus subesse Intumescentias Hepatis & Lienis, non

rarò

rarò etiam deprehendi Scirrhos in his Visceribus: sed hi Tumores non sunt causa istorum affectuum, sed potiùs ex illegitima cura istis affectibus superveniunt, dum nempe ex vitiata sanguinis Crasi, indeque deficiente Hæmatosi coacervari succi crudi, & cum sanguine circulati, hinc inde in Viscerum porulis stagnant, donec densiùs agglomerati Visceris Tumorem inferant, & tandem proprio Acido coagulati in Scirrhos indurentur; suntque tales Viscerum affectus producta potiùs morbosa, quàm talium Morborum radices. Oriuntur potiùs hi affectus Chronici utplurimùm ea vitio Diætæ, & depravata Digestione prima, seu Chylosi, qua Chylus vitiatus, utplurimùm vitiosè acidus sanguini infusus, ejusdem Crasin naturalem pervertit, Fermentationem ejusdem depravat, Corporis Nutritionem inquinat, & reliquos Corporis succos, tam Lympham, in specie Pancreatis, quàm Bilem, vitiosis qualitatibus & saporibus tingit, unde & consequens vitiosa fæcum alvinarum à Chylo separatio, & Chyli in imprimis viis ab istis succis vitiosis inquinatio, contingit, unde eainde postmodùm tot ac tanta symptomata oriantur. Vitiosam istam succorum constitutionem per Salia definiendam Veteres *Antipraxiam* seu *contrarietatem Viscerum* appellarunt; intelligentes hoc ipso imprimis Hepar, & stomachum læsum: id quod Moderni potiùs per Facultates Salinas, à statu naturali degenerantes, indeque depravatas succorum Crases explicant.

Curantur autem Hepatis vitia vera, *Conformationis* quidem, per *aperientia suprà dicta*.

Intemperiei vitia curantur, *corrigendo acidum* vitiosum istud, spiritum afficiens, & confortando Tonum Hepatis per *amara* & moderatè *styptica*, ut sunt *Rhabarbarum*, *absinthium*, *&c.*

Sanguinis & Bilis errata, defectus nempe & depravationes, & reliqui Morbi Chronici, Visceribus læsis dicati, præmisso Vomitorio nunc per Martialia, quæ Acidum vitiosum primarum viarum, & alios sapores vitiosos absorbent, & præcipitant nunc per Remedia Sale volatili oleoso prædita, primariò *amara* Hepati dicata, secundariò *aromatica*, nunc plùs nunc minùs *acria*, prout vitium Bilis requisiverit. Verissimum enim est istud practicum effatum: *ut acida stomacho sunt amica, ita amara sunt Hepatis balsama*; & ob id Barbarum *anima hepatis* etiam dici solet, non tam evacuans quàm corrigens Bilem. Imò Cochlearia, Absinthium, Rosmarinus, Centaurium minus, Chelidonium majus, Marrubium aut similia, vulgo *febrifuga* aut *aperientia* appellata, & quæ suprà *sect.* 8. ubi de vitiis separationis fæcum in Intestinis, item in Ictero laudata, in affectibus, ubi subsunt vitia Bilis, adeòque in affectibus Chronicis, sunt optima Bilem restaurantia: sicuti etiam Aromatica, ut Cardamomum, Cubebæ, Galanga, Piperata, Crocus, &c. etiam acuunt Bilem, eamque volatilem & acriorem reddunt, nunc parando Nodulos, Vino infundendos, nunc decocta, nunc essentias aperitivas, &c. quorum virtute salina imprimis de Alcali volatili participante, vitiosa Crasis massæ sanguineæ, & inde vitiatorum succorum, corriguntur, ut stomachi tonus, & fermentum emendetur, & ita Æger restituatur. Quo pertinent non incommodè Salia volatilia plùs minùs aromatica, spiritus Salis Ammoniaci oleosus, spiritus Tartari volatilis, spiritus Carminativus, spiritus Cornu Cervi, qui omnes habent Oleum secum: item sal, ut Sal Digestivum hypochondriacum, Arcanum duplicatum, &c. Bilem econtrà Inxoriantem nimis pinguem, in specie acrem, indeque vitiosè effervescere aptam, corrigunt imprimis Acida, primariò spiritus Nitri dulcis, & spiritus Sulphuris per campanam. Tandem in statu quasi naturali conservant, aut vitiatam blandè corrigunt Passulæ, & Passulata; unde pulpa Passularum cum pulvere Rhabarbari impregnata tam nobile Hepaticum dicitur, seu potiùs Bilis correctivum.

S E C T I O XX.

DE SERI SUPERFLUI SALIBUS RECREMENTOSIS IMPRÆGNATI PER RENES EXCLUSIONE LÆSA.

Tertium *Viscus*, cui occurrit massa sanguinea, sunt *renes*, in quibus secernitur *Lixivium volatile*, seu Latex aquosus, Sale volatili sallo oleoso, seu composito ea Acido, & Urinoso, imprægnatus. Sanguis enim ulteriùs per Arterias Emulgentes distribuitur ad Renes, ex quibus per Venas Emulgentes redit, ut ibidem serum Salibus partim superfluis, partim recrementosis, aliisque sanguinis impuritatibus, imprægnatum transcoletur & separetur. Est enim Latex aquosus aliàs serum commune, tam succorum nutritivorum quàm Excrementorum, vehiculum, cujus medio illi per universum distribuuntur Corpus, hi verò in certis Colatoriis separantur & amandantur: quod si fiat per Renes, *Urina* appellatur; sin verò per Cutis poros, *sudoris* nomine venit: vid. PISO *de Collav. serosa*, BARBATUS & SCHENCKIUS *de sero & sanguine*.

Est autem *urina duplex*, ut rectè distinguitur ab HELMONTIO, *Urina potus*, & *urina sanguinis*. *Urina sanguinis* est Lixivium quoddam volatile, Aqua nempe sale salso volatili quasi ammoniacali imprægnata; alias Lixivia sunt Salia fixa. Sal hoc volatile salsum constat ea Acido, & Alcali, ambobus volatilibus, quæ tamen temperata sunt partibus sulphureis seu oleosis satis copiosis, uti hoc ipsum demonstrat Anatome urinæ Spagyrica, qua patet, quod per se det Phlegma, & remaneat Magma flavum; cui verò, tam urinæ quàm Magmati, si additur Alcali, ab hoc absorbetur Acidum, & prodit spiritus urinosus: si à Calce viva abstrahitur, purissimum colligitur Sal alcali, de quo vid. HELMONTIUS *de Lithiasi c.* 3. WILLISIUS *tr. de urinis*, ca quo sua habet MOEBIUS *in Instit.* quæ fideliter exscripsit. Spiritus urinæ semper habet contagium sulphureum, unde se colorat; spiritus salis Ammoniaci autem est purus. *Urina Potus* est, quæ mox sub labore Digestionis primæ in primis viis secernitur, de qua *suprà*, *ubi de Motu Chyli sect.* 13. Hæc urina, utut pallida, tamen & ipsa est salsa: quæ salsedo partim volatilis est, tum ea assumptis in salsum mutatis, tum ex pancreatis succo, & Bile in salsum volatile abeuntibus; partim verò, & quidem maxima ea parte; hæc salsedo est fixa, ea Sale communi cum alimentis assumpto, quod hoc modo immutatum ferè denuò excernitur, & post urinæ destillationem in Capite mortuo reperitur, ex quo similiter spiritus acidus tanquam ex Sale communi destillari potest, vid. HELMONTIUS *de Lithiasi* §. 21. & *Colleg. Instit. p.* 1. *c.* 14. Sed cum hac urina Potus nihil hîc nobis negotii.

In omni urina sanguinis, à Medico observanda, *tres Conditiones* probè sunt attendendæ, nempe

1. Urinæ *Color*.
2. Ejusdem *Consistentia*,
3. Ejusdem varia *Contenta*.

Omnes has proprietates habet urina ratione particularum in ejusdem Latice aquoso dissolutarum, instar nempe Lixivii communis a Salibus imbutis diversimodè affecti: Lixivium, quò plura habet Salia, eò magis rubescit; Nam Salia semper de Oleo adhuc aliquid habent. Quòd si Contenta salia oleosa porulis Laticis continentis sint probè unita, ut Radii luminosi æqualiter maxima ex parte transeant, fit urina *clara*, seu perspicua: sin vero particulæ contentæ Liquoris porulis non sint æquè unitæ, ut impediatur Radiorum progressus, urina fit *turbida*. Quòd si Radii luminosi transeuntes ex parte quadam sui refringantur, & ita modificentur, urina fit *colorata*, plùs minùs intensè, prout magis minusve à Salibus contentis copiosioribus vel parcioribus talis radiorum refractio contingit. Quòd si Contenta ista in vehiculo aquoso sint pauca, urina quoad *Consistentiam* est *tenuis*: Quod si eadem sint copiosa, urina est *crassa*.

Quoad *Contenta*; hæc vel Naturalia sunt, vel præternaturalia. *Naturalia* hæc Contenta sunt nulla; siquidem, ubi ritè fiunt Digestiones, in specie prima, absque Contentis urina excerni solet: Quòd si verò errore primæ Digestionis, imprimis propter errorem externum læsæ, non ritè digeratur totus Chylus, & ita consequenter in secunda Digestione non ritè totus assimiletur, pars hæc crudior à parte aquosa imbibita una cum urina excerni-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De Lienis Conformatione Læsa, & Inde Natis Tumore, & Scirrho.

&

ARTICULUS III.

De Fermenti Splenetici Læsione.

QUod attinet *vitium ex Conformatione læsa*, ut tumores, Scirrhos & similia, &c. Magnitudo & Color Lienis uti singulis Animalibus est proprius, ita & Homini etiam sano *Magnitudo* ejus multum variat, *Color* verò, qui in Fœtu est ruber, in adulto semper deprehenditur obscurior & nigricans. In se & ratione sui usus ad Chronicos saltem affectus disponit Lien, inde & *Affectuum* dictorum *Melancholicorum Sedes* ordinariò dicitur. Interim tamen, Authore SYLVIO aliisque, in Melancholicis affectibus mortuis sæpissimè salvus & sanus Lien quoad sui structuram repertus fuit; ex quo tamen non statim concludi debes, planè insontem esse Lienem in talibus Morbis, cùm quoad *Fermentum ejusdem specificum*, aberratio fieri possit multivaria, Ipsa structura materiali adhuc salva. Utut ergò Chronicorum affectuum, speciatim Hypochondriacorum, Scorbuti, Quartanæ, Melancholiarum, &c. primum fontem stomachum existimo; certum tamen est in dictis affectibus, in specie confirmatis, simul vitium Splenis subesse, à quo ipsò hujusmodi affectus sanè longè contumaciores, curatu difficiliores, & Ægris propter multiplicia vaga Symptomata molestiores esse solent, Ob id studiosè moneo, ut dictis In affectibus, in specie inveteratis, semper simul ad splenem ratio habeatur pro meliore Cura, & hujus vitia quæcunque maturè præcaveantur, aut simul curentur.

C U R A.

Lienis *Inflammatio Art. 11. Cap. 5. Sect. precedentis* transacta est.

Infarctus verò, *Tumores*, & *Scirrhos* leviores aut incipientes, emendant omnia dicta *Aperientia*, item *Gummata*, uti *superiùs Sect. 8. ubi de Morbis Chronicis in genere*, egimus.

Quoad *Fermenti Lienis restaurationem*: hanc vix, nisi talibus, quæ spirituum Animalium defectus restaurare valent, curare possumus; qualia sunt omnia Volatilia assumpta, de quibus *infrà l. 2. Sect. 1. cap. 1.* plura, *ubi de Spirituum Animalium vitiis*.

Conveniunt ergò pro Splene curando imprimis *Martialia*, *& Saturnina*, acidum nimium absorbentia, & ita per accidens læsioni Fermenti Splenetici occurrentia; hinc *Alcalia volatilia*, præ reliquis omnibus *Tartarea volatilia*, imprimis spiritus Carminativus de Tribus, & similia Carminantia, præprimis ubi adest dolor tensivus: dolori verò gravativo spiritus Salis Ammoniaci penetrans & aperiens, uti universo Corpori In Morbis Chronicis, Ita imprimis spleni confert; item aperitiva Martialia. Cum quibus simul *Diuretica*, imprimis Tartarus vitriolatus, Sal digestivum hypochondriacum, Tinctura Tartari, Liquor Terræ foliatæ Tartari, Sal Martis compositum, ex ana Vitrioli Martis cum Terra foliata Tartari, sedulò jungenda, & crebriùs repetenda erunt. Refert enim SCHENCKIUS *lib. 3. Observ. de Liene*, quendam Lienis Tumore laborantem per 15. annos annuatim bis vel ter per Urinæ profluvium instar Atramenti convaluisse.

C A P U T II.

De Hepatis Læsionibus.

ALterum *Viscus*, cui occurrit Sanguis, est *Hepar* cum annexo *Folliculo Felleo*, quæ invicem sibi intertexta & connexa conspirant circa *Bilis generationem*, *separationem & distributionem*. Hepatis quod attinet Viscus, & Usum: hujus Parenchyma ex Glandularum globulis copioso Sanguine suffusis & irrigatis compositum, eleganter demonstratum est à MALPIGHIO *in suprà citato Tractatu de structura Viscerum*. Huic cùm in Sanguificationis negotio dictæ fuissent Exequiæ, omnes statim Hepar *Colatorium esse Bilis* asseruere: id quod jam structura ejus glandulosa ulteriùs confirmat, quòd Bilis in Hepate secreta à Sanguine derivetur partim immediatè per ductus Choledochos in Intestinum, partim verò in Folliculo Fellis priùs collecta exinde etiam ad Intestinum per Ramum Cysticum abeat. Jam verò certum est eam Bilem, quæ per ductus Hepaticos, excernitur, ex Hepate oriri, in eoque secerni ex Sanguine, per Venam Portæ vecto: id quod experimenta MALPIGHII & FRACASSATI confirmant, cùm etiam Canibus Fel cum suo Folliculo exscindi possit, salvis Ductibus Choledochis, & jugi adhuc Bilis ad Intestina motu per Ductus Hepaticos durante: quæ ipsa contra Hypothesin SYLVII notanda sunt. HELMONTIUS dicit, Vulnera Folliculi esse lethalia, sed non tam Folliculi, quàm propter Hepatis copiosa Vasa, unde Sanguinis effusio maxima.

Utut autem certum sit, omnem Bilem, quæ ex Ductibus Hepaticis oritur, reverà elici ex Hepate; dubium tamen superest *de Bile, quæ in Folliculo Fellis continetur*. Hanc non in Hepate, sed in ipso Folliculo ex Sanguine, per Arteriam propriam in eum transmisso, produci, vult SYLVIUS *Diss. 6. §. 53.* & SCHWAMMERDAMMIUS *de Respir. Sect. 3. c. 8. pag. 86.* Unde Sanguis eo delatus per Fermentationem à Bile jam præsente in similem Bilem moveretur: ex quo etiam potiùs ingressus ex Folliculo in Hepar ex eo innotescet, quàm contrà; quia Folliculo injectum Atramentum denigret Hepatis Parenchyma, ut vult FRACASSATUS. Huic verò Hypothesi obstant experimenta MALPIGHII, qui ligatis Arteriis Hepaticis, & abscisso pariter Folliculo Felleo, nihilominùs continuum Bilis proventum ex Sanguine Venæ Portæ observat.

Hepatis ergò officium versatur simpliciter *circa Bilis elaborationem*: secreta nempe in Hepatis Glandulis materia ex Sanguine, ibique certo modo alterata & mutata in Bilem, partim immediatè per Porum Coledochum Hepaticum ad Intestina derivatur, partim mediatè in Vesiculam priùs collectam per Ductum hujus Cysticum ad Intestina pariter ablegatur. Plura huc pertinentia videb. *in Colleg. Institut. P. 1. cap. 13.*

Quoad *Læsiones Hepatis præternaturales*: non sunt adeò frequentes, ut specialem considerationem mereantur: Vel

I. Communes sunt reliquis partibus, quales sunt *Conformationis vitia*, ut obstructiones, Tumores, Inflammationes, Abscessus, Scirrhi, &c. de quibus in superioribus suo loco dictum.

II. Læditur Hæpatia Functio, læso Spiritu insito, seu, ut vocant, *in Morbo Intemperiei*, dum Intemperies excedit, vel occasione Acidi vitiosi ad instar Spinæ infixæ Spiritum lacessentis, vel dum deficit Intemperies occasione Spiritus deficientis, aut exhausti: Vel

III. Sunt Hepati proprii, & omnes *ipsam Bilis generationem* constituunt, quando nempe *Sanguinis vitio* læditur Functio Hepatis circa secretionem Bilis; aut Pori ejus sunt vitiati, quando nempe Hepar ineptum est, ut in eodem aut generetur aut transcoletur materia Bilis, unde Bilis aut nimis salsa, aut nimia pinguis, aut nimis aquosa, aut iners, aut planè non generatur, ita ut potiùs ipsius Bilis præternaturalis vitia, quàm Hepatis morbosa Pathemata, dici debeant.

Bilis autem vel defectus, vel inertia, utplurimùm fovet Morbos Chronicos, Cachecticos & Hydropicos, ut suprà monitum: item vitia Bilis ad Icterum suo etiam modo disponunt; sicuti Bilis degener facta à statu naturali Scorbuticos admodùm fovere, & Malum gravius reddere solet: Sicuti eadem depravata & vitiosa acrimonia prædita, indeque vitiosè cum acido effervescens, Phlogoses vagas solet efficere; de quibus videri possunt ea, quæ *suprà Sect. 17. C. 3. Art. 4. ubi de Ictero* egimus: Conf. etiam SYLVIUS *l. 1. Pr. c. 44. & seq.* Vulgò Morbi Chronici, tantumnon omnes Febres Intermittentes, Malum Hypochondriacum, & similes Morbi, Obstructionibus Hepatis, Lienis & Mesenterii adscribuntur, ex quibus Obstructionibus, tanquam Causis remotis, postmodùm tales affectus contumaces oriantur; quibus ipsis etiam postmodùm per Medicamenta, Aperientia dicta, mederi volunt. Verùm *sales fictitia Obstructiones reverà sunt sæpissimè asylum ignorantiæ*, cùm à nullis unquàm demonstratæ sint, aut explicatum, quomodò tales Morbi exinde oriantur? Interim tamen non nego, subinde in his affectibus subesse Intumescentias Hepatis & Lienis, non

rarò

rarò etiam deprehendi Scirrhos in his Visceribus: sed hi Tumores non sunt causa istorum affectuum, sed potiùs ex illegitima cura istis affectibus superveniunt, dum nempe ex vitiata sanguinis Crasi, indeque deficiente Hæmatosi coacervati succi crudi, & cum sanguine circulati, hinc inde in Viscerum porulis stagnant, donec densiùs agglomerati Visceris Tumorem inferant, & tandem proprio Acido coagulati in Scirrhos indurentur; suntque tales Viscerum affectus producta potiùs morbosa, quàm talium Morborum radices. Oriuntur potiùs hi affectus Chronici utplurimùm ex vitio Diætæ, & depravata Digestione prima, seu Chylosi, qua Chylus vitiatus, utplurimùm vitiosè acidus sanguini insusus, ejusdem Crasin naturalem pervertit, Fermentationem ejusdem depravat, Corporis Nutritionem inquinat, & reliquos Corporis succos; tam Lympham, in specie Pancreatis, quàm Bilem, vitiosis qualitatibus & saporibus tingit, unde & consequens vitiosa fæcum alvinarum à Chylo separatio, & Chyli in imprimis viis ab istis succis vitiosis inquinatio, contingit, unde exinde postmodùm tot ac tanta symptomata oriantur. Vitiosam istam succorum constitutionem per Salia definiendam Veteres *Antipraxiam* seu *contrarietatem Viscerum* appellarunt; intelligentes hoc ipso imprimis Hepar, & stomachum læsum: id quod Moderni potiùs per Facultates Salinas, à statu naturali degenerantes, indeque depravatas succorum Crases explicant.

Curantur autem Hepatis vitia vera, *Conformationis* quidem, per *aperientia suprà dicta*.

Intemperiei vitia curantur, *corrigendo acidum* vitiosum istud, spirituum afficiens, & confortando Tonum Hepatis per *amara* & moderatè *styptica*, ut sunt *Rhabarbarum*, *absinthium*, *&c.*

Sanguinis & Bilis errata, defectus nempe & depravationes, & reliqui Morbi Chronici, Visceribus læsis dicati, præmisso Vomitorio nunc per Martialia, quæ Acidum vitiosum primarum viarum, & alios sapores vitiosos absorbent, & præcipitant nunc per Remedia Sale volatili oleoso prædita, primariò *amara* Hepati dicata, secundario *aromatica*, nunc plùs nunc minùs *acria*, prout vitium Bilis requisiverit. Verissimum enim est istud practicum effatum: *ut acida stomacho sunt amica, ita amara sunt Hepatis balsama*; & ob id Rhabarbarum *anima hepatis* etiam dici solet, non tam evacuans quàm corrigens Bilem. Imò Cochlearia, Absinthium, Rosmarinus, Centaurium minus, Chelidonium majus, Marrubium aut similia, vulgo *febrifuga* aut *aperientia* appellata, & quæ suprà *sect.* 8. ubi de vitiis separationis fæcum in Intestinis, item in Ictero laudata, in affectibus, ubi subsunt vitia Bilis, adeòque in affectibus Chronicis, sunt optima Bilem restaurantia: sicuti etiam Aromatica, ut Cardamomum, Cubebæ, Galanga, Piperata, Crocus, &c. etiam acuunt Bilem, eamque volatilem & acriorem reddunt, nunc parando Nodulos, Vino infundendos, nunc decocta, nunc essentias aperitivas, &c. quorum virtute salina imprimis de Alcali volatili participante, vitiosa Crasis massæ sanguineæ, & inde vitiatorum succorum, corriguntur, ut stomachi tonus, & fermentum emendetur, & ita Æger restituatur. Quo pertinent non incommodè Salia volatilia plùs minùs aromatica, spiritus Salis Ammoniaci oleosus, spiritus Tartari volatilis, spiritus Carminativus, spiritus Cornu Cervi, qui omnes habent Oleum secum; item fixa, ut Sal Digestivum hypochondriacum, Arcanum duplicatum, &c. Bilem econtrà luxuriantem nimis pinguem, in specie acrem, indeque vitiosè effervescere aptam, corrigunt imprimis Acida, primariò spiritus Nitri dulcis, & spiritus Sulphuris per campanam. Tandem in statu quasi naturali conservant, aut vitiatam blandè corrigunt Passulæ, & Passulata; unde pulpa Passularum cum pulvere Rhabarbari impraegnata tam nobile Hepaticum dicitur, seu potiùs Bilis correctivum.

S E C T I O XX.

DE SERI SUPERFLUI SALIBUS RECREMENTOSIS IMPRÆGNATI PER RENES EXCLUSIONE LÆSA.

T*Ertium Viscus*, cui occurrit massa sanguinea, sunt *renes*, in quibus secernitur *Lixivium volatile*, seu Latex aquosus, Sale volatili salso oleoso, seu composito ex Acido, & Urinoso, impraegnatus. Sanguis enim ulteriùs per Arterias Emulgentes distribuitur ad Renes, ex quibus per Venas Emulgentes redit, ut ibidem serum Salibus partim superfluis, partim recrementosis, aliisque sanguinis impuritatibus, impraegnatum transcoletur & separetur. Est enim Latex aquosus aliàs serum commune, tam succorum nutritivorum quàm Excrementorum, vehiculum, cujus medio illi per universum distribuuntur Corpus, hi verò in certis Colatoriis separantur & amandantur: quod si fiat per Renes, *Urina* appellatur; sin verò per Cutis poros, *sudoris* nomine venit: vid. PISO *de Colluv. serosa*, BARBATUS & SCHENCKIUS *de sero & sanguine*.

Est autem *urina duplex*, ut rectè distinguitur ab HELMONTIO, *Urina potus*, & *urina sanguinis*. *Urina sanguinis* est Lixivium quoddam volatile, Aqua nempe sale salso volatili quasi ammoniacali impraegnata; alias Lixivia sunt Salia fixa. Sal hoc volatile salsum constat ex Acido, & Alcali, ambobus volatilibus, quæ tamen temperata sunt partibus sulphureis seu oleosis satis copiosis, uti hoc ipsum demonstrat Anatome urinæ Spagyrica, qua patet, quod per se det Phlegma, & remaneat Magma flavum; cui verò, tam urinæ quàm Magmati, si additur Alcali, ab hoc absorbetur Acidum, & prodit spiritus urinosus: si à Calce viva abstrahitur, purissimum colligitur Sal alcali, de quo vid. HELMONTIUS *de Lithiasi c.* 3. WILLISIUS *tr. de urinis*, ex quo sua habet MOEBIUS *in Instit.* quæ fideliter exscripsit. Spiritus urinæ semper habet contagium sulphureum, unde se colorat; spiritus salis Ammoniaci autem est purus. *Urina Potus* est, quæ non sub labore Digestionis primæ in primis viis secernitur, de qua *suprà, ubi de Motu Chyli sect.* 13. Hæc urina, utut pallida, tamen & ipsa est salsa: quæ salsedo partim volatilis est, tum ex assumptis in salsum mutatis, tum ex pancreatis succo, & Bile in salsum volatile abeuntibus; partim verò, & quidem maxima ex parte; hæc salsedo est fixa, ex Sale communi cum alimentis assumpto, quod hoc modo immutatum ferè denuò excernitur, & post urinæ destillationem in Capite mortuo reperitur, ex quo similiter spiritus acidus tanquam ex Sale communi destillari potest, vid. HELMONTIUS *de Lithiasi* §. 21. & *Colleg. Institut. p.* 1. *c.* 14. Sed cum hac urina Potus nihil hîc nobis negotii.

In omni urina sanguinis, à Medico observanda, *tres Conditiones* probè sunt attendendæ, nempe

1. Urinæ *Color*.
2. Ejusdem *Consistentia*,
3. Ejusdem varia *Contenta*.

Omnes has proprietates habet urina ratione particularum in ejusdem Latice aquoso dissolutarum, instar nempe Lixivii communis à Salibus imbutis diversimodè affecti: Lixivium, quò plura habet Salia, eò magis rubescit; Nam Salia semper de Oleo adhuc aliquid habent. Quòd si Contenta salia oleosa porulis Laticis continentis sint probè unita, ut Radii luminosi æqualiter maxima ex parte transeant, fit urina *clara*, seu perspicua: sin verò particulæ contentæ Liquoris porulis non sint æquè unitæ, ut impediatur Radiorum progressus, urina fit *turbida*: Quòd si Radii luminosi transeuntes ea parte quadam sui refringantur, & ita modificentur, urina fit *colorata*, plùs minùs intensè, prout magis minusve à Salibus contentis copiosioribus vel parcioribus talis radiorum refractio contingit. Quòd si Contenta ista in vehiculo aquoso sint pauca, urina quoad *Consistentiam* est *tenuis*: Quod si eadem sint copiosa, urina est *crassa*.

Quoad *Contenta*; hæc vel Naturalia sunt, vel præternaturalia. *Naturalia* hæc Contenta sunt nulla; siquidem, ubi ritè fiunt Digestiones, in specie prima, absque Contentis urina excerni solet: Quòd si verò errore primæ Digestionis, imprimis propter errorem externum læsæ, non ritè digeratur totus Chylus, & ita consequenter in secunda Digestione non ritè totus assimiletur, pars hæc crudior à parte aquosa imbibita una cum urina excernitur

tur, & *sedimentum funerum* constituit. *Præternaturalia* verò contenta sunt recrementa salino-sulphurea, aliaque vitio Chyloseos, & Hæmaroseos successivè in massa sanguinea congesta, quæ ubi ad saturitatem ferè sanguinem impleverint, per fermentationis morum separata, & instar Fæcum præcipitata, à Latice aquoso imbibita cum Urina unà excernuntur.

Prout ergò se habent Chyli, & sanguinis digestiones, ita etiam se habent in suis attributis urinæ. Hinc si Salia reliquæque urinam constituentes partes, per Fermentationem benè subactæ, & a Latice aquoso ritè imbibitæ fuerint, urina est *clara*; sin vero hæc non ritè inter se sint unita, urina fit *turbida*. Quòd si verò fermentatio sanguinis vitietur, & partes ejus salinæ depravatæ factæ, nec inter se, nec cum reliquis ritè uniantur, nec subigantur, id quod ordinariò fit ex Salium, tum inter se, tum cum aliis particulis intermistis, proportione, & ametria læsa, ex Chylo præcipuè, & primæ digestionis vitio orta, urinæ fiunt *aquea*, *& turbida*, donec fermentando se mutuò subigant sanguinem constituentes partes salinæ, & heterogeneas, nec ritè miscibiles portiones, extrudant, & quasi præcipitent: quo facto, æquabilis sanguinis redit fermentatio, ac tales urinæ *copiosum sedimentum* seponendo separatas fæces successivè deponunt, adeòque ad naturalem Colorem, & Consistentiam denuò redeunt; prout etiam ipsa Salia Lixivium hoc constituentia copiosiùs hinc Liquorem impraegnarint, & in specie, prout magis vel minùs cum particulis pinguibus, ac oleosis unita ac subacta fuerint, eò plus vel minùs *tincta* apparebunt. Speciatim in Morbis, *Coctionis & Cruditatis* materiæ, ut vocant, morbosæ signa æstimanda sunt: Nam urina, quæ excernitur tenuis aut pallida, aut intensè tincta, sed clara, *Cruda* dicitur, in qua nempe nulla Salium heterogeneorum jam facta est separatio in sanguine: econtrà urinæ crassæ turbidæ, copiosum sedimentum deponentes, aut multiplicibus contentis saturatæ, *Coctionis* signa exhibent, seu recrementa vitiosa & salia heterogenea copiosè ex sanguine extrudi, & instar Fæcum præcipitari ostendunt: Conferatur hic SYLVIUS *l. 1. prax. c. 55. Nubecula* in urina, in morbis tam Chronicis quàm Acutis, est signum redeuntis in stomacho fermenti, & recuperatæ plùs minùs digestionis: & omnis turbida urina latens plùs minùs Acidum continet: Vid. *suprà sect. 15. cap. 1. ubi de febribus, in genere*.

Sanguis ergò ad renes per Arterias Emulgentes delatus patitur ibidem *seri salibus turgidi separationem*, hujusque simul certam *Alterationem*, ita, ut materialiter quidem urina in sanguine existat, sed non formaliter. Testantur hoc attributa, & proprietates urinæ singulares in colore, Odore, sapore, &c. distinctæ admodùm à Latice sanguinis seroso, & in nullo alio Corporis succo reperibiles: adeòque *Medium separationis*, seu secretionis Urinæ mechanicum *sunt renes*, quorum structuram mechanicam Transcolationi speciali accommodatissimam eleganter docet BELLINUS *tract. de usu, & structura renum*, & MALPIGHIUS *in scrutin. Viscerum*; quod nempe per Fibras, quas obtinent fistulosas, certo modo conformatas, renum Parenchyma maximam partem constituentes, tanquam per minutissima Filtra & Spongiolas angustas trajiciatur serum pro urinæ materia. *Medium* verò *Alterationis*, & à quo sanguis sui transitu per renes disponitur, ut uberiùs dimittat serum, & à quo simul serum determinatam pro urina proprietatem acquirit, est *fermentum* quoddam peculiare, Renibus insitum, naturæ salinæ volatilis urinosæ, ab effectu & proprietatibus stercoreum, & Lotii putrefactivum dictum HELMONTIO, de quo vid. *tract. de Lithiasi*, impr. *cap. 4.* (in renibus coctis Odor fracidus urinosus deprehenditur à relicto fermento urinario.)

Quoad *Transcolationem* ergò mechanicam, sanguinis ad renes per Arterias Emulgentes delatus ad Membranam usque extimam tendit, ubi Fibræ occurrunt tenues & perforatæ, quas ceu Filtrum subintrat liquidior ac fluidior sanguinis pars seu serum, parte sanguinis crassiore à Venis Emulgentibus absorpta, & denuò Venæ Cavæ infusa. Serum jam Fibras illas seu Canaliculos intrans ad Corpus usque Papillare tortuosum promovetur, per cujus porulos transudat in expansam interiùs Membranam, Pelvim dictam, ex qua tandem per continuatum ureteris ductum in Vesicam destillat.

Quod verò attinet *alterationem fermentativam*, quam patitur urinæ substantia sub isto per renes transitu, fit eadem beneficio fermenti renum salini fracidi, de natura, ut probabilissimum videtur, lixiviali seu alcalina, à quo & sanguinis fusio, & ita copiosior seri separatio promovetur, simul ipsa urinæ materia peculiarem odorem, & quodammodò saporem acquirit, talemque simul consistentiam, ut promptiùs ac faciliùs per renes transcolari possit: vid. de hoc imprimis WILLISIUS *Phar. Rational. p. 1. pag. 238. 239. & sequ. de Diuresi*, &c. HELMONTIUS *de Lithiasi cap. 4. §. 30.* TACHENIUS *in Clave Medicinæ Hippocr. cap. 9.* Quæ enim olim credita est urinæ per Transcolationem in renibus facta secretio, jam insufficiens, imò minùs subtilis videtur, nisi lixiviale accedat fermentum.

Urinam per ureteres stillantem excipit *Vesica*, ob id *Urinaria* dicta, quæ moderatè plena nil sentit incommodi; sin verò urina sit nimis copiosa, nimia & dolorifica ejus fit distensio: vel si sit nimis acris, Vesicæ fit vellicatio, ut in stranguria, tunc excretionem urget; hinc urina ceu liquidum sponte effluit, adjuvantibus Fibris circularibus musculosis Membranæ Vesicæ secundæ, quarum contractione angustata Vesica Urina expellitur. In subsidium etiam veniunt Musculi abdominis recti, & horum appendices pyramidales, qui se contrahendo subjacentem Vesicam ita premunt, & ita Urinam unà expellunt.

CAPUT I.

De Læsa Urinæ in Renibus secretione.

His præmissis, *Læditur hæc urinæ secretio in renibus quatuor modis:*

1. Quando nulla fit, & est *abolita*.
2. Quando eadem est *Imminuta*, & non sufficiens pro necessitate naturali.
3. Quando est *Nimia* seu *Aucta*, ita, ut continuus & excessivus ad sit urinæ Fluxus, cujus extremus gradus vocatur *Diabetes*.
4. Quando eadem est *depravata*, ut quando v. g. alio, quam fieri debet, modo, urina excreta conspicitur; quod accidit, quando aberrat Natura à naturali modo, vel colore, vel consistentia, vel contentis, vel aliis proprietatibus, dum excernitur cruenta, purulenta, nimis pinguis, & similiter; de quibus WILLISIUS *de Urina*, item SYLVIUS *in praxi*.

Urinam dixi *Lixivium*, constans duabus partibus, aquosa nempe, & Salibus superfluis salsis oleosis, seu compositis ex Acido volatili, & ex urinoso seu alcali volatili, impraegnata. Hi duo sapores in urinis omnium inveniuntur, & mutua unione Sal volatile salsum constituunt. Et quidem hæc de *urina sanguinis* imprimis intelligenda; nam de *urina potus* hic nihil nobis negotii. Jam verò *in istis urinæ secretionibus utraque* hæc *pars* constituens *urinam* probè attendenda, & nunc *hæc*, nunc *ista* consideranda, cùm juxta utramque constituentem partem lædi possit ejus *secretio*. *Interdum enim v. g. læditur secretio juxta Laticem aquosum*, qui nimis copiosus, paucis contentis salinis saturatus, & tunc urina utplurimùm est pallida & tenuis, alio nomine *Cruda* dicta, qualis urina excerni solet in scirrhis Hepatis, & Lienis in Morbis Chronicis, uti etiam in principio Febrium. *Econtra interdum contenta salina sunt nimis copiosa*; vel propter defectum Laticis aquosi exhausti per Inediam, aut absumpti per sudores &c. vel propter copiam Salium vitiosorum in massa sanguinea cum urina excernendorum, ut fit in Hypochondriacis, in Scorbuticis, & similibus, ubi urinæ rutilæ, & rutilantes copiosissimis contentis sunt impraegnatæ. Hæc *in genere* de læsa secretione urinæ. Jam *in specie*

ARTICULUS I. ET II.

De Urinæ secretione imminuta, & abolita.

Imminuta urinæ secretio est, quando minus ejus transcolatur, quàm decet, *ratione nempe proportionis ad serum in massa sanguinea*: quando enim parum inest seri, ut in iis, qui parum potant, aut copiosioribus sudoribus diffluunt, aut serum alibi colligitur, ut in ascite, in his casibus urina pauca emissa non potest dici præternaturaliter imminuta, quia in his serum non nimis abundat, sed proportionaliter sero

sero in Sanguine residuu Urina respondet. Tunc ergò est *imminuta urina secretio*, quando tam parcè emittitur, ut debita *proportione* non respondeat assumptis, & inde collectu Sero in Massa Sanguinea, Sicuti *abolita* vocari debet, quando nihil excernitur, id quod alias dicitur *Ischuria* seu *urina suppressio* (differunt saltem gradu & proin ubique eadem applicari poterunt.) Hic defectus Urinæ in genere consideratus, fit *vel vitio Renum* urinam non secernentium; *vel vitio Vesicæ* Urinam non excernentis. Multi cum AETIO *Tetr.* 3. *Ser.* 3. *c.* 21. Ischuriam habent pro affectu Vesicæ proprio, quandocunque scilicet urinam hæc ipsa colligat, nec reddat: quo sensu GORRÆUS *in Defin. Med. pag.* 199. apertè docet, Ischuriam propriè diei Urinæ in Vesica retentionem. Communiter autem ejus significatio ampliatur, ut istam quoque Urinæ compressionem comprehendat, quæ vitio Renum contingit, vacua omninò Vesica.

Ischuria ergò communiter statuitur duplex: *Vera*, seu quæ fit Vesica plena existente; & *Notha*, seu ubi hæc urina vacua est, quatenus hujus nihil à Renibus adducitur: Quarum hanc *urinæ Secretionem*; istam ejusdem *Excretionem læsam*, pronunciare liceret. Dignoscuntur ambæ; ac distinguuntur à se invicem, quòd in illa præter Renum & Ureterum pathemata, de quibus hactenus, nulla Tensio, nullus Dolor ac urinandi stimulus, simileve quid circa Vesicæ regionem, & in Hypogastrio observetur, nec Cathetere immissio Urina profluat; dum contrà in hac Æger, quamdiu sensus & mens integra, de Tensione ac Dolore molestissimo dictæ regionis, simulque insigni & frustraneo conatu conqueratur, imò hæc ad tactum tumida cum molestia quoque insigni deprehendatur. Hoc loco saltem Ischuria vitio Renum non secernentium consideranda est, cujus leviores Causæ imminutam & deficientem urinæ secretionem efficiunt. De Ischuria verò vitio Vesicæ *in sequ. Cap.* agetur.

M E M B R U M I.

De Ischuria Renali, seu Urinæ secretione abolita.

C A U S Æ.

C*Ausa proxima*, propter quam non secernunt renes urinas, est vel *in ipso Sanguine* ineptu, ut ab hoc separetur materia urinæ, vel, idque utplurimùm, *in ipsis Renibus* redditis ineptis ad urinæ secretionem. *In ipso Sanguine* frequenter *Vitium* hæret, vel *in qualitate*, vel etiam certò modo *in quanto*. *In quali* quidem, quando massa sanguinea tota, ejusque serum seu Latex aquosus, adeoque omnes ejus partes, ex læsa *crasi* ita sunt disposita, ac firmiter inter sese connexa & contexta, seu, ut loquitur WILLISIUS *Phar. Rat. Part.* 1. *pag.* 166. quando Sanguinis compages ita est serrata (F), ut amplexibus his arctioribus se extricare, & Serum per angustos Renum porulos & tubulos commodè transire, & in iis ex reliquo sanguine legitimè urina secerni nequeat. Vitium hoc nunc à Lymphæ austeritate seu Acore præternaturali, nunc Viscididate, oriri videtur: vid. PLATERUS *l. a.* & SYLVIUS *Tract. de Cach.* §. 29. & 295. & *l.* 1. *Prax. c.* 55. §. 8. & 9. Observari hoc solet sæpiùs in Febrium statu Cruditatis, imprimis in Morbis Chronicis, Cacochymia, Cachexia, &c. ad Hydropem inclinantibus, Leucophlegmatia, Hydrope, Affectibus Hypochondriacis, Scorbuto confirmato, &c. vitio aut Scirrho Hepatis aut Lienis conjunctis: in talibus enim *pauca urina* utplurimùm *est secretio*, ejusque simul crudæ, seu paucis contentis in Latice aquoso saturatæ, utut tales Ægri alias sint copiosi salivatores, aliosque affectus à Seri abundantia patiantur, (Pedes tumidos). Verùm post Medicamenta appropriata, imprimis salina, vitiosam Sanguinis Crasio alterantia, & Scirrhos Viscerum resolventia, ubi anteà pauca & cruda fuit excreta urina, evenit, ut urina successivè copiosa & diversimodè affecta, crassa, turbida, interdum nigra excernatur. Fieri hoc videtur ex eo, quòd ex læsa Viscerum circa sanguinis perfectionem functione & vitiata Sanguinis Crasi, talis hujus mistura fiat & compositio, ut nihil aut parum per angustos poros Renum fibrosos secerni aut separari possit; unde postmodùm alterata per remedia Salina, maximè Alcalina, ista sanguinea massa, & renovata ejusdem miscela, tunc heterogeneæ particulæ ab aliis separatæ & præcipitatæ a Latice aquoso uberiùs imbibuntur, & ita figuratæ redduntur, ut facillimè Renum meatus ingredi, & ita sub forma Urinæ copiosæ, turbidæ, crassæ, &c. excerni possint. Imò huc referri poterit RIVERIUS *Cent.* 1. *Obs.* 1. & 89. ubi quidem Ischuriæ Causam Vasis Emulgentibus tribuit, quasi hæc ob Plethoram nimis distenta se contrahere nequiverint: Item forsan M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 212. & *Ann.* 4. *Obs.* 159. Cujus tamen Symptomatis Ætiologiam WILLISIUS *Pharm. Ration. P.* 1. *Sect.* 4. *cap.* 3. tam per propriam, quàm LOWERI Experientiam ab humorum strictiore combinatione deducit. Præter dicta, urinæ secretio imminuitur, *si Serum Sanguinis aliorsum ablegetur*, & à viis urinariis avertatur, v. g. in Catarrhis, sudore nimio, Diarrhœa, Hydrope, &c. quibus præsentibus urina parcior, remotis verò uberior, secernitur atque excernitur.

In *quanto* Sanguis peccat, quando is propter nimiam abundantiam, aut propter ejus crassitiem, aut quamcunque aliam rationem, legitimè licèt circulatus, parum tamen aut nil in Renibus ex se dimittit; simul vero ac secatur *Vena Brachii*, & ejus quantum ita imminuitur, copiosus urinæ fit efflaxus (G): quale Exemplum admodùm curiosum habet TULPIUS *lib.* 2. *Obs.* 2. *c.* 43. ubi quidam Ecclesiastes singulis Pleniluniis Urinæ Suppressione affligebatur, quæ non excernebatur, nisi vel declinante Luna, vel per Venæsectionem in Brachio; quoties enim Vena Brachii secabatur, toties Urina liberè mittebatur. In Anatome postmodùm defuncti reperta fuit Pelvis Renis sinistri admodùm distenta, ut ferè Vesicæ vicem & magnitudinem expleverit. Ratio ex qua factum fuit, ut secta Vena flueret urina, vid. apud TULPIUM, qui egregium habet de hoc casu Discursum.

Raræ autem sunt hæ Secretiones urinæ imminutæ, quæ fiunt ex vitio Sanguinis: frequentiores sunt Ischuriæ, quæ *vitio Renum fiunt*, quarum *triplex* ferè subest *Causa*.

(1.) Quando *Renum Caruncula*, id est *Meatus Fibrarum renalium Pori & Canales*, sunt admodùm *angusti, obstructi, aut infarcti*, ita, ut per illos nihil Seri possit transudare. Vel

(2.) Hi ipsi inepti sint redditi, quò minùs secerni possit urina; idque vel ob *Tonum eorum resolutum*, ut in *ἀτονίᾳ*; ita ut sit *Paralysis*; sive sit nimis quasi *firmus*, ut in spasmodica eorum constitutione vel Convulsione. Vel

(3.) Denique *vitio ipsius Fermenti* renalis urina supprimitur, quandò illud deficiens, aut iners, aut alteratum, plùs minùsque corruptum, non sufficit negotio, uti subinde in affectibus Cachecticis, Hydropicis, aut ad Hydropem inclinantibus, quibusdam Hypochondriacis, aliisque Chronicis Affectibus, &c. manifestum est, in quibus deficientem renalis Fermenti acrimoniam urinosam volatilem potissimam Causam existimo.

I. *Quoad* ergò *Primum vitium*: inter ea, quæ *obstruunt* Canales fibrosos Renum, sunt (1.) interdum *Sanguis grumosus*, vel ex Casu ab alto circa Renes collectus, vel ex aliis partibus, in quibus sanguis grumosus hæret, per sanguinis circulum ad Renes derivatus, & ibi collectus, id quod Causæ antecedentes confirmabunt; sicut & ex sanguine in Pectore extravasato, si is scilicet resolutus, fit Mictus cruentus. (2.) Est etiam *Pus* vel ex Ulcere Renum, vel ex aliis partibus abscessu laborantibus, cum sanguine ad Renes derivatum, quo ipso sæpè urina supprimitur; id quod pariter ex Antecedentibus, vel Renum vel aliarum partium Vomicis aut Suppurationibus suspicari licebit; sicut etiam Peripneumoniæ suppuratæ per Urinæ fluxum purulentum feliciter solvuntur. Circa Pus ejusmodi notandum, lethalem interdum Urinæ Suppressionem intulisse: vid. SANCHEZ *in suis Obs. p.* 374. de omnimoda Urinæ Suppressione lethali, post cujus Corporis sectionem Renes exulcerati & purulenti reperti sunt. (3.) Obstruunt *Renes Humores* pituitosi, crassi ac viscidi, vitio Digestionis primæ,

(F) *Vox hæc* serrata, *pro* stricta & compacta, *non solùm* a Willisii *phrasi, sed ab ipsa Latina lingua proprietate prorsus abhorret: sapit potiùs Italicum Barbarismum.* Willisius Pharm. Rat. P. 1. Sect. 4. cap. 1. *hac loquendi formula ferè semper utitur:* Sanguinis massa stricta nimis & compacta, Serum aliaque contenta excernenda non facilè dimittit, *&c.* Serum Sanguini importuniùs adhæret, ejusque amplexibus se extricare nequit &c.

(G) *Fortasse ex abundante Sanguine turgescentes Arteria & Vena Renum, ipsorum Tubulos eductioni Urina dicatos comprimunt, atque adeò hujus Secretionem, vel in Pelvim descensum impediunt. Quare fiet, ut depletis Sanguinis missione Vasis, renales Tubuli non ampliùs comprimantur, & Secretionis Urina munere aptè fungantur.*

tam cum urina potus ad Renes delati, quàm etiam cum sanguine ad eosdem distributi, qui obstruentes Renum porulos, eosque obturantes, ineptos reddunt pro urinæ secretione (H): Tale Exemplum est, quod recenset AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* IX. de puero contumaci Ischuria laborante, ob nimiam crassitiem & viscíditatem Lactis Nutricis. Assumpserat pro jentaculo Vir quidam de cætero sanus Caseum, quem vocant Hollandicum, ad satietatem, Cerevisiam tenuem ac diureticam superbibendo: Elapsis aliquot horis Urina citra ullum Vesicæ Renumve dolorem supprimitur, ut ne guttam quidem excernere ad tertium usque diem potuerit. Innotescit hoc vitium, quando talium humorum præsentia in Corpore observatur, qui nempe Intestina & primas vias obsident, aut quando urina anteà effluit solida, excernitur turbida ac crassa, cum sedimento copioso mucilaginoso, postmodùm tale Contentum in Urina deficit præsente simul gravitate in Lumbis. (4) Frequentissima causa est *Calculus* Renes obsidens, & eorum Meatus ac Tubulos obstruens, Renes irritans, & ad inflammationem disponens, indeque frequenter Urinam supprimens: quale exemplum habet LOTICHIUS *in Obs. lib.* 4. *fol.* 376. ubi refert omnimodam urinæ per IX. dies suppressionem, eamque lethalem, in qua Ren dexter ex Ulcere omnimodè absumptus, sinister verò copiosissimis Calculis fuit refertus: Sic BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epist. pag.* 92. observat Urinæ suppressionem ex Calculo Renum lethalem uodecim dierum, &c. quorum admodùm frequentium omnium practicorum observationes sunt plenæ. Plurà infrà. (5.) Hisce annumeranda sunt comprimentia, nempe Tumores, v. g. Nephritis; & (6.) Constringentia, v. g. Frigus externum, si Lumborum regio præprimis æstuans magis ipsi exponatur.

II. *Quoad secundum Renum Vitium* conferens ad Ischuriam, dixi esse *Tonum eorum plùs minùs vitiatum*: Notum est, quòd Renes constent copiosis Fibris & Tubulis excavatis quasi, per quas fit Urinæ transitus. Hinc præter Obstructiones & infarctus imprimis Tonus Fibrarum Renalium observandus est, sive laxus is sit *in Atonia*, sive nimis strictus in *Spasmo*. Quando ergò Fibræ renales laborant Atonia, seu quasi resolutæ sunt, fiunt flaccidæ & connivent, unde supervenit suppressio Urinæ: Nempe hæc Atonia est illud vitium, quod vulgò vocarunt *Imbecillitatem Renum* ex Facultate Secretrice aut Attractrice læsa natum. Jam verò, cùm omnes istæ partes agant per structuram partium mechanicam, linquamus has facultates illis, qui attrahere possunt, & dicamus, consistere has revera in *Atonia Renum*, id est tali Nervorum renalium & Canaliculorum fibrosorum laxitate seu flacciditate, ut defectu imprimis spirituum animalium non sustineantur in debita Tensione, quin potiùs & Nervi & ipsi Canaliculi fibrosi postmodùm quasi resoluti & flaccidi concidant, indeque Orificia conniveant, ita, ut propterea parum vel nihil de Sero Sanguinis transmeari, ac ea sanguine secerni possit. Exemplum siquidem aliud illustre *videb.* in BARTHOLINO *Centur.* 4. *Epist.* 18. 38. & 39. qui ex Paralysi Scorbutica omnium partium Corporis inferiorum, seu infra diaphragma talem relaxationem & Ischuriam refert. Pertinet huc observatio HOECHSTEDTERI *in Obs. Decad.* 5. *cas.* 10. ubi Ischuria longior ex externa Renum Refrigeratione in Marmore Nive frigefacto, unde postmodùm Epilepsia & Mors, & *Decad.* 6. *Cas.* 1. ab abusu Narcoticorum. Quibus insuper accedunt alii Renum Morbi, e. g. Erosio, Scirrhus, (I) Ulcus, Vulnus, &c. Quò pertinent Morbi Acuti Febres Ardentes, Variolæ, &c. subinde Ischuriam conjunctam habentes: unde Ischuriam talem absque omni dolore, supervenientem aliis Morbis Acutis, ceu Signum singulare lethale ob extinctam Facultatem Attractricem, seu Atoniam Renum, habet HORSTIUS *l.* 4. *Obs.* 45. vid. etiam SCHENCKIUS *l.* 4. *Obs. p.* 464. *& sequ.* ubi aliquot talia sunt Exempla Ischuriarum lethalium vitio Renum, non potentium transcolare Serum, utut nulla adfuerit Obstructio, sed quia potiùs molles & resoluti apparuerunt. Pertinent huc Suppressiones istæ Urinæ, quæ ob *Dorsi Vertebrarum Luxationem, aut Ictum, aut Lapsum, aut Vulnus Spinalis Medullæ* accidunt, ac in genere quævis alia Ischuria, vitio Nervorum plùs minùs resolutorum eveniens, utpote quæ ipsa non minùs à Paralysi aut Laxitate Fibrarum renalium ac Vesicæ interdum contingere, non impossibile est. Huic Atoniæ contrarium interdum observatur vitium, nempe *Strictura Porerum*, & *nimia Fibrarum perforatarum & glandularum renalium angustia*, quasi spasmo quodam contractarum, qualem nonnunquam in Colica Renes pati videntur, & qualis fit interdum in Affectibus Calculosis, dum uno Rene læso a Calculo, grumisve sanguinis irritato, alter ab omni Obstructione salvus, subinde cessat agere; quod fit ex crispatura & strictura Fibrarum, quatenus unius Renis Fibris convulsis, & ita ex nimia strictura & crispatura Poris clausis, clauduntur etiam alterius pori, ob ramificationis nervosæ communicationem, & ita Ischuria inducitur; vid. FORESTUS *l.* 24. *Obs.* 26. *in Schol. item* BARTHOLINUS *Act. Med. Hafn. Vol.* 4. *p.* 102.

III. *Tertia* denique *Causa* erat ex parte *Fermentum renum* plùs minùs deficiens, nec satis acre, aut alio modo vitiatum ac depravatum, unde etiam deficit plùs minùs transmissio, ut *suprà* insinuavi; si nempe deficit Fermentum in sua Acrimonia salina volatili urinosa, sub cujus defectu cessat operatio secretionis Urinæ, quam tale Fermentum promovere solet; sicut hoc ipsum in Hydropicis patet, in quibus ex defectu aut alteratione Fermenti Renalis adest Ischuria. Plura videbitis in WILLISII *Pharm. Ration. pag.* 165.

Hujus etiam loci sunt, quæ Urinæ secretæ defluxum ad Vesicam turbant, *Ureterum nempe angustia* Urinam non transmittens horumque *Vulnera* atque *Ulcera*, Urinam ad cavitatem Abdominis deponentia; quæ quidem rariora sunt: vid. PLATERUS *Prax. Tom.* 3. *c.* 3. *Angustia* hæc oritur vel obstruentibus, e. g. Calculo, vid. SALMUTH *Cent.* 2. *Obs.* 82. & TULPIUS *l.* 2. *Obs.* 45. (K) Sanguinis Grumo,

(H) *Hanc puto Caussam fuisse Ischuriæ Renalis, quæ charissimum fratrem jam septuagenarium hoc anno 1721, iterum ac tertiò, mensis ferè spatio, afficiens, tandem extinxit, cujusque Obitum adhuc lugeo. Præcesserat (post quamplurima in Victus ratione errata) copiosum crudarum Urinarum profluvium, quæ quandoque insolentem, & ad Sapæ naturam accedentem, colorem exhibuere: hinc subsistere per quatuor dies: fluxerunt posteà, sed aquea & percolata: post biduum iterum suppressa, & quamvis sexta die denuò apparere cœperint, exigua tamen quantitate excernebantur, donec penitus subsistentes, undecimo tandem die, post immensam respirandi difficultatem, Ægrum ad mortem perduxerunt. Copiosa enim Urina potus, plurima & crassa mucilagine scatens, ad Renes delata, quemadmodùm primùm Spurium Diabetem, & variam Urinæ apparentiam produxerat, sic demum Renum canaliculos obstruens insuperabilem Ischuriam excitavit.*

(I) *Cadaver* Eminentissimi Vincentii Card. Grimani *in hoc Regno Proregis, anno* 1710. *Renali Ischuria demortui, exhibuit utrumque Renem scirrhosa duritie adeò notabilem, ut anatomici cultri vim ferè eluderet: illorum superficies inæqualis erat, & prorsus tuberosa, ac quamplurimas Hydatides purulenta Urina repletas, lividisque maculis interspersas, exhibebat. Pelvis exiguam purulentæ item Urinæ quantitatem continebat. Renum Pinguedo firmissimè illorum adhærescebat substantiæ. In Vesica pauca Urinæ guttula continebantur, atque in ejus collo levis inflammatio: fortasse ex frequenti, sed non necessaria Catheteris immissione. Quomodò igitur Urina secerni poterat, Glandulis, imo & Tubulis, Renum in scirrhosam naturam facessentibus?*

(K) *Ischuria, quæ præmaturè nimis decem dierum spatio nobis abstulit Excellentissimum* Matalunensium Ducem, *dum Viennæ ineunte anno 1717. iter Neapolim redux pararet, (ut anatomica dissectione patuit Claris. Viris* Pio Nicolao Garelli *S. C. & C. M. Cubiculario Med.* Gabrieli Longobardo *ejusdem Maj. Med. & Consil.* Francisco Cestaro *Excellentissimi Defuncti Ducis Medico, aliisque Facultatis Medicæ Viennensis Professoribus & Chirurgis) ortum habuit à duplici Calculo, quorum unus dextrum ureterem, digiti à Pelvi distantia, alter sinistrum ureterem, distantia duorum digitorum à Rene ejusdem lateris, exactissimè obstruebant, ut ne guttula quidem urinæ è Renibus in Vesicam descendere potuerit: urina autem adeò utramque Pelvim sua copia distenderat, ut vel levi facta à ferro in Rene incisione, maximo cum impetu resiliret. Dextri Renis Pelvis, Ovi Gallinacei magnitudinem exæquans, tres alios continebat Calculos, quorum duo minores, tertius pondere gran. 250. acutiori sui parte in ureteris Orificium vergebat. Antequam urina supprimeretur, quatuor alios Calculos diversæ magnitudinis, Nephriticis doloribus variè infestantibus, & semel quoque observata urina cruenta, Nobilissimus Æger excreverat. Notatu dignum est, Ischuriæ huic præfocantem Anginam septima die supervenisse: non infrequens hujus Morbi Symptoma.*

mo, vid. SALMUTH *l. a.* Muco viscido, vid. BAUHINUS *Theatr. Anath. l. 1. c. 21.* FORESTUS *l. 24. Obs. 15.* & SULZMANNUS *Obs. Anat. pag. 64. l. a.* Nervorum renalium Affectibus spasmodicis, e. g. in nephritide notha, vid. DRAWIZIUS *de scorbuto Tit. 9.* aut colica convulsiva, vid. WILLISIUS *de Anat. brut. l. 2. c. 15.*

Hæ sunt causæ, propter quas fit Ischuria renum vitio. Sequitur

DIAGNOSIS.

Hæc Ischuria, quæ fit vitio Renum, caute consideranda est, ne confundatur cum ischuria vitio vesicæ urinariæ obveniente, ideoque Causæ antecedentes & symptomata probè pensitanda sunt.

Signa *Urinam esse suppressam vitio Renum*, sunt ea, quando nulla Urina adest in Vesica, adeò ut immisso licèt *Cathetere*, seu intrusione cujusdam canulæ argenteæ, & facta etiam *Suctione*, exploratio instituatur, nihil tamen excernatur Urinæ. Accedit, quod nullus *Vesicæ Tumor* circa regionem Pubis, nulla *Gravitas Perinæi*, aliave similia symptomata Vesicæ, Urinam aliàs supprimentia, adsunt.

Quòd si accedant signa renum calculosorum res eò est clarior, urtam tunc esse ex calculis renes obsidentibus obstructionem Urinæ.

Quod si extra calculi suspicionem gravitas circa Lumbos, variaque symptomata corporis ex sero regresso & retropulso contingant; res eò est clarior.

Superveniunt autem suppressioni Urinæ symptomata varia, prout nempe seri urinarii in renibus plus minùs alterati metastasis ac transcolatio in partes solidas varia, vel sanguinis aliorumve contentorum alteratio & immutatio plùs minùs gravida facta fuerit. *Symptomata* ista sunt Angustiæ & Anxietates præcordiorum, sudor fœtidus, urinosus, item Halitus fœtidus, Torpor sensuum & omnium Facultatum internarum animalium, non rarò Epileptica pathemata, interdum ascites, & pedum Tumores œdematosi, Vomitus, aliaque similia symptomata adsunt. Sudor fœtidus interdum plùs interdum minùs urinosus est; qui urinosus sudor præsupponit jam alterationem quandam à Fermento renali factam, ita ut Urinæ per pelvim transitus sit interclusus, & ulteriùs pergere non potuerit.

Quod si vitium *sit ex obstructione Renum* causæ antecedentes imprimis eam ostendunt. Si enim adsint crassi & viscidi humores obstruentes, apparet ex similibus vitiis, nempe quæ monstrant crassos humores, si nempe Intestina & primas vias obsideant; item quando Urina anteà excreta fuerit turbida & crassa cum sedimento copioso & mucilaginoso, superveniat Urinæ suppressio cum gravitate Lumborum, signum est Renum à tali materia obstructorum. Sin verò *sanguis grumosus* obstruat Renes, monstrant illud imprimis Antecedentes causæ, vel casus ab alto, vel si Urina cruenta anteà emissa fuerit, & Ischuria superveniat, aut Equitatio, aut fortis circa renes percussio, aut similia Signa & causæ, etiam causa obstruens clara est.

Pus denique infarcire renes, colligitur ex abscessibus aut Ulcere renum aliàs consuetis; item quando est Empyema aut vomica ex viscere nobiliore, ubi per sanguinis circulum eo defertur pus: vel quando alias observata fuit purulentia cum Urina excreta, atonia renum, affectus paralytici, vel universales, vel plùs minùs particulares Nervorum innuuntur: spasmum verò Dolores circa regionem renum utplurimum excitant.

Fermenti vitium patescit, si aliis causis ferè absentibus sine debito ac consueto odore & sapore urina excernatur: unde ex collatione ac syndrome symptomatum judicandum est de ischuria renum & Vesicæ.

Calculi signa suo loco habebimus.

PROGNOSIS.

Prognosis quod concernit: est vel generalior & omnibus Ischuriæ speciebus communis, vel specialior, seu ad certos casus restricta.

In genere grave ac periculosum Malum est urinæ suppressio, & quidem hæc, quæ *Renum fit vitio*, periculosior ea, quæ fit *vitio Vesicæ*: vid. M. A. N. C. *Ann. 4. observ. 159. pag. 201.*

Item *Urinæ suppressio, quæ fit vitio renum*, si sine dolore, magis periculosa est, quàm quæ est cum dolore tensivo, cujus phænomeni rationem ANTONIUS SANTORELLUS *de sanitatis natura lib. 23. c. 15.* reddit.

Quòd si *symptomata suprà dicta* adsint, utpote angustiæ & anxietates præcordiorum, &c. ne introeuntis quidem seri in renum parenchyma, indicium erit, adeoque sæpè lethalis est ischuria.

Et quidem quibus Urina suppressa est Renum vitio, *si denuò Æger septimum ante diem meyere incipiat*, servari possunt *sin minus*, utplurimum intereunt; quæ communis practicorum est sententia: quod tamen non semper contingit sed fere utplurimum ad 10. aut 11. diem supprimi potest, antequàm mors superveniat.

Licèt tamen post septimum diem urina denuò profluere incipiat, copiosa etiam & varia: tamen partim ob infectam Febre massam sanguineam, partim ob vitium partibus solidis affrictum, postmodum intereunt: vid TULPIUS *l. 4. Obs. 29.* & RODERICUS A FONSECA *T. 1. consil. 87.* Adeòque rarum est, quòd Ischuria 11. dierum curata fuerit: vid. M. A. N. C. *ann. 2. Obs. 30. pag. 58. ann. 4. obs. 159.* item *ann. 6. obs. 112. pag. 149. ann. 9. obs. 78. pag. 209.* de Ischuria 10. dierum curata vid. *ann. 3. obs. 39.*

Interim tamen quidam diutiùs, quidam minùs diu Urinæ suppressæ supervivere possunt; testantur enim Observationes, Urinam per plures dies suppressam ex vitio Renum, tamen curatam esse. Sic RIVERIUS *C. 4. Obs. 45.* & TULPIUS *l. 4. obs. 26.* observat Ischuriam 11. dierum: item HORSTIUS *l. 4. obs. 45.* quatuordecim dierum Ischuriam ex Calculo Renum, & nihilominùs tamen tandem curatam: FORESTUS *l. 26.* decem ac 18. dierum, ac CORNARIUS *obs. 21.* Urinam etiam 14. dierum suppressam observat: Ischuriam 22. dierum propter Tumorem seu Abscessum in Collo Vesicæ non lethalem, vid. in M. A. N. C. *ann. 2. Obs. 176.*

Ferè tamen intra 14. dies jugulantur Ægri, rarò ad 20. vivunt: Et quidem si cum Urina ita suppressa aut *sudor* copiosus, aut *Vomitus* crebrior, aut uberior Seri per alium locum effluxus concurrat, diutiùs supervivere possunt Ægri, & minùs periculosum est malum. Sic FONSECA *l. 1. Cons. 87.* ad 27. dies noctesque, ac per multos menses; item *lib. 2. Consil. 96.* refert Monialem Patavinam, quæ supervixit; licèt per 6. menses Urina fuerit suppressa, quia sudabat quotidie circa Ventrem & Umbilicum. *Exemplum* notatu dignum refert PISO *de morbis ex serosa Colluvie sect. 4. Cap. 6. pag. 95.* Ischuriæ in Moniali 19. dierum, sed tamen conjunctæ cum sudore perpetuo, adeò ut postmodùm etiam curata fuerit: sic observata fuit desperata ischuria vitio Renum orta, in qua per umbilicum copiosus sudor fuit ejectus, vid. M. A. N. C. *Ann. 3. Obs. 208. p. 394.* Ipsemet aliquando observavi ischuriam vitium renum 17. dierum in Muliere, quæ in decima septima die ex usu Emulsionis seminis Violarum solvebatur, sed cum gravibus Insultibus epilepticis, sine tamen interitu Ægræ, quæ tamen post aliquot septimanas recidivans lethalis erat; alii econtra citiùs & ante septimum diem ex Ischuria renali pereunt; e. g. intra triginta horas, vid. HOECHSTEDTERUS *Dec. 6. Cas. 1.* Aliàs optimam prognosin suggerit FORESTUS, nempe suppressio urinæ, ad decimum vel undecimum diem durans, plerumque mortem solet inferre, ac rara proin Exempla in contrarium prostantia non denegant huic Effato veritatem.

Insuper urinæ suppressio, quæ est *à Calculis renum* majoribus, si vel dissolvi, vel emitti nequeunt, utplurimùm est lethalis, quia vix potest curari.

De cætero, *si à resolutione seu atonia renum* evenerit Ischuria, semper ferè observata fuit lethalis, adeòque ab HORSTIO, SCHENCKIO, & similibus Authoribus, Retentio totalis urinæ in morbo, sine doloris sensu, instantis Mortis signum esse asseritur.

Denique suppressio urinæ; cui *singultus* supervenit, & ubi *Odor Urinæ* in Ægri ore ac naribus percipitur: item à spinali Medulla insigniter læsa, incurabilis ac lethalis est. De hac HIPPOCRATES *lib. 2. Prorrhet. Medulla spinæ si quis laboraverit ex lapsu, seu alia de causa, homo & Cruribus impotens fit, ut neque, si tangatur, percipiat, & Ventre ac Vesica, ut primis temporibus neque stercus neque urinam excernat, nisi coactè inveterato Morbo, non urgente homine, stercus & urina prodeunt, moritur posteà non multò interposito tempore.*

CURA.

Quoad *Curam* ut suppressa urina revocetur, removenda est imprimis suppressionis causa renes obstruens: adeoque quoad causas proximas, vel *corrigendum sanguinis vitium*, *vel Renum præternaturalis dispositio.* Nempe *Impedimenta* in his removenda, *Tonus* debitus conservandus, *Fermentum* renale acuendum.

Quod attinet *sanguinis vitium*, hisce succurrimus vel in Ple-

Digitized by Google

Plethoricis per levem *Venæsectionem*, prout Observationes superiùs ex RIVERIO *Cent.* 1. *Obs.* 1. & 89. item ex TULPIO *lib.* 2. *Obs.* 43. allegatæ, confirmant: vel cum utplurimùm occurant in morbis chronicis, & Ischuria tunc sit productum morbosum, per dyscrasiæ sanguinis correctionem, pro affectus primarii varietate, *Alterantibus* aliisque *appropriatis*, Methodo in morbis chronicis consueta, de qua *vid. suprà sect.* 17. *Cap.* 3. *Art.* 1. *de Cachexia*, eadem curabitur. Hinc diureticorum quoque selectus erit habendus, ita ut nunc acida, nunc urinosa, nunc nitrosa, nunc terrea, nunc sulphurea, propinentur.

Quod verò attinet *Renum dispositionem præternaturalem* removendam, hæc immutari debet pariter pro hujus varietate: subinde necesse est ac sæpè fructuosum, præmittere levem alvi solutionem per assumpta *Laxativa* in forma pulveris, quæ primas vias laxant, ac blandè evacuant, cùm sæpè observatum sit, Alvo irritata simul in fluxum concitari Urinam; e.g. Tartarum vitriolatum, terram foliatam tartari, &c. (quæ sunt blanda diuretica simul) cum blando stimulo acuata; uti de vi laxativorum ad urinæ fluxum promovendum vid. BARBETTE *in Praxi cap. de suppressione urinæ*, ubi Viro, Ulcere renum laboranti, cum superveniente per biduum urinæ suppressione, præscripsit hunc Haustum:

> ℞. *Syrup. de cichor. cum rhabarb.*
> *Rosar. solut.*
> *de Cnico*, seu *de cartham.* ana ℥i.
> *Lapill. cancr. prep.* ℈i.
> *Aquæ Gram.* q. s. Misc.

Vulgatissima hæc est mistura, & tamen blandè Alvum & copiosam urinam provocavit.

His internis adduntur *Clysmata Terebinthinata* injecta, cum Oleo terebinthinæ aut succini parata, *de quibus in Cura calculi Renum agetur*, utpote cùm his ipsis sæpè promoveatur uberior urinæ secretio. In specie, si adsit vitium renum obstructorum, idque fiat à sanguinis Grumo, curanda venit per sanguinem grumosum resolventia, *Diuretica* quæ inter in specie *Rubia Tinctorum* ejusque radix, & inde paratum *Crapp*, sperma Ceti, succinum, & succinata quælibet, quæ à multis singulariter commendantur in retentione Urinæ. Omnis enim vis diuretica a sale volatili succini cum HELMONTIO derivanda. Sive malum sit à crassis humoribus, sive sanguine congrumato, sive Pure, lapilli cancrorum cum aceto assumpti, & alia simplicia *Vulneraria* selecta, Chærefolium, Agrimonia, Hedera terrestris, quæ per se sunt diuretica, ac Feniculum; item hypericon, ejus flores & semen, & similia plùs minùs diuretica, quæ superiùs *sect.* 18. *Cap.* 2. *de sanguine congrumato* habui, conducunt. Hypericon enim potenter urinam movet: unde etiam internè, cùm sit vulnerarium, in purulentis & sanguinis grumis convenit, inungendo simul externè regioni renum & lumborum oleum Scorpionum, Oleum Ceræ, item petroleum, & similia. Sin vero Obstructio renum fit à pure, Terebinthinata, simplicia vulneraria, in specie Balsamus sulphuris terebinthinatus aut juniperinus, succus aut syrupus de hedera terrestri, Essentia & extractum Agrimoniæ, hyperici, &c. prosunt. Quod si pituita tenax & glutinosa renum meatus ac tubulos obstruxerit, *præmissis laxantibus*, Cruditates pituitosas per alvum evacuantibus, (quod probè observandum est, ne intempestivo incidentium diureticorum usu copiosior cruditatum pituitosarum ad renes fiat delatio, sicque malum potiùs augeatur, quam imminuatur) conveniunt hanc *dissolventia*, pro varietate scilicet causarum, diuretica blanda, imprimis raphanacea quælibet, Alkekengi, succus limonum, vel solus, vel cum vino, succus parietariæ cum oxymelite, in specie *salina*, ut tartarus vitriolatus, tinctura tartari, sal volatile succini, *spiritus urinosi*, *Saliaque volatilia*, spiritus urinæ, seu sal ejus volatile, item sal volatile ammoniacale, & similis generis remedia, hinc Mixtura SYLVII *in Praxi lib.* 2. *cap.* 55. §. 62. sunt proficua. Radix raphani, in specie ejus succus, item Armoraciæ. Radix in vino infusa & pota, ubi vel arena, vel sabulum, vel mucus viscidus obsiderit renum tubulos, in specie conducunt, & urinam promovent. *Succus limonum & Citri* admodùm egregius est in hoc casu, egregiè incidens & dissolvens mucum viscidum in renibus, si ad unc. ii. vel iii. usque ad iv. in aqua appropriata assumatur, multùm laudatur ab AMATO LUSITANO *Cent.* 5. *Obs.* 71. sicut & HELIDÆUS PADUANUS succum limonum cum Oxymelite propinat, ubi renes a sordibus viscidis, quas removet, obsidentur: in quo casu etiam spiritus salis dulcis non est incongruus in decoctu diuretico, v. g. radicis petroselini in Iure ciceris rubri, præsertim *spiritus vitrioli Philosophicus*; unde apozema SYLVII *lib.* 1. *prax. cap.* 55. §. 61. non inconveniens erit. CNOEFELIUS *Ann.* 3. M.A.N.C. *obs.* 208. extollit spiritum salis ammoniaci acidum per se præparatum in omnibus obstructionibus exilium Vasorum, tanquam præsentissimum remedium, imprimis in hoc casu: in quo casu *ex Vegetabilibus* conveniunt Fructus alkekengi, qui sunt egregium diureticum, radix rubiæ Tinctorum, quæ est admodum efficax. Herba parietariæ, ejusque succus recens expressus cum oxymelite assumptus, Experimentum est HELIDÆI PADUANI. Sed necesse est, sit parietaria non tamen quælibet, sed ea, quæ in ruderibus parietum antiquorum crescit: ratio, quia hæc sub nutrimento secum sal nitrosum in parietibus ratione calcis vivæ latitans attrahit, ratione cujus salis nitrosi hæc parietaria adeò insigne est diureticum, quacunque ratione data imprimis succus ejus expressus, & cum saccharo in syrupum redactus, ut eam propterea quidam in suppressa urina, aut imminuta hydropicorum, ceu singulare secretum habeant. Quòd *si à Calculo* sit renum obstructio, conveniunt vel hunc maturè pellentia *Diuretica*, vel eundem *Diffringentia*, utut rara, &c. methodo inferiùs suo loco explicanda. Abrotani Comæ pulverisatæ ad ℨi. cum tantillo nitri ìàs commendantur, quibus ob Calculum urina supprimitur: vid. SIMON PAULI *in Quadrip. Botan.*

Quod si ischuria oriatur *vitio Renum in tono suo vitiatorum*, tunc in Atonia *Nervina Aromatica*, imprimis terebinthinata, Baccæ juniperi & juniperina, nobilia sunt; unde & malvaticum juniperinum, quod est egregium remedium, speciatim commendandum; item Spiritus Baccarum Juniperi & Oleum destillatum, cùm Iuniperina ratione virtutis aromaticæ sint nervina: item decoctum & infusum diureticum in *Colleg. Form.* stimulans Urinam. Cinnabarina & succinata, specificè conducunt. Primatum obtinet sal volatile succini excellentissimum diureticum quod HELMONTIO meritò audit *Apex remediorum Diureticorum*, si a gr. vi. vel xii. in aqua appropriata usurpetur.

Sin vero *ex contractura spasmodica* fibrarum renalium vitium oriatur, curanda est per *Opiata*, item *Cinnabarina* imprimis cinnabarin antimonii cum sale volatili succini: Quo forsan quoque facit quod DECKERUS *in Prax.* refert, *Mithridatium* cum decoctione quadam diuretica datum mirificè Urinam provocare. Huc spectat vitrum in pollinem redactum, a nemine hactenus, nisi à GESNERO *lib.* 3. *Obs.* 4. 5. & 6. commendatum.

Quòd si *Fermentum renale* hebetatum, aut iners plùs minus factum fuerit, hocque in causa sit, tunc semper conveniunt propriè sic dicta *Diuretica*, nunc acria salina urinosa, tam volatilia quàm fixa, dictum fermentum renale acuentia, & acrimonia sua quasi stimulantia, & secretionem promoventia: nunc simul oleosa temperata: v.g. conducunt *Radix raphani*, tam orbicularis quàm armoraciæ, succus raphanorum, & quæcunque ex raphano præparata remedia: item radix armoraciæ vino infusa & pota, quæ multum valent in stimulanda urina. Quibus meritò addenda *Capita Allii & Cepæ*, sal & spiritus urinæ per fermentationem, spiritus salis ammoniaci, spiritus Lumbricorum per putrefactionem, infusum cantharidum, salia fixa salsa ex simplicibus diureticis, ac tandem terebinthina, Juniperus, semen violarum. In specie quod attinet *Capita Allii*, hæc sale volatili acri insigniter sunt turgida, quæ ipsa singulariter fermentum renum acuunt, & minutim concisa cum Vino assumpta, vel cum Aqua Vitæ juniperina propinata, egregiè proritant urinam. Hisce jungi debet *Semen Erysimi*, quod Germ. dicitur *Wilder senff*, salinum, & acre gustui, ad ℨi. in forma pulveris assumptum in Vino albo, quibusdam singulare ad retentionem urinæ est Experimentum. Vid. FONSECA *lib.* 2. *cons.* 10. & *lib.* 2. *consil.* 96. De parietaria suprà dictum. Flores tunicæ, & in specie *Cynni*, *Culcatrippa*, præsertim juncti, in Vino cocti, vel Conservæ forma spiritu salis acidulati & propinati, blandè urinam cient. Sunt remedium Agricolæ usitatum. Ulteriùs *Folia Ribes nigra*, urinæ odorem spirantia, egregiè urinam pellunt: item hedera arborea, ejusque Baccæ sunt usitatæ: Glomi Cynosbati, & eorum pulvis, & ex his paratus spiritus *Hartmanni*, sunt satis decantati. Herbæ Ononidis & hederæ terrestris sunt satis utiles. Denique *Succus Pastinacæ luteæ*, seu *Siseris alterius Mathioli* perquam egregiè urinam promovet, etiam aliis remediis irritis, in specie puerorum urinas suppressas miro effectu hic succus stimulat. *Salia volatilia*, spiritus & sal tartari, item Tinctura nephritica diuretica *Ammelungii* clyssiformis, parata ex antimonio, Nitro, Tartaro & silicibus solaribus (sunt Sili-

Silices certi, Germ. *sehen roth invvendig*, quos putant impregnatos occulto Auri semine) invicem mistis; *Spiritus* etiam *Carminativus*, quæ omnia spiritu volatili Tartari maximam partem participant, optima sunt Diuretica, Urinas pellentia; idque imprimis in locis, ubi copiosius Vinum hauritur: Imprimis spiritus Tartari, si eousque volatilisetur Arte, ut fiat instar spiritus Salis Ammoniaci, habetur potentissimum Diureticum, in specie Calculorum præservativum. In specie inter alia Diuretica eminet *Sal volatile Succini*, quod nobile est, & HELMONTIO commodè Diureticorum Apex vocatur, loco ejus tamen Oleum destillatum est egregium, imprimis in Sanguine grumoso ratione ejus Salis acria commodè adhiberi potest. Pertinent huc *Insecta*, in specie *Lumbrici*, *Scarabai Lucanici*, *Coccinella*, *Aselli*, ac imprimis *Cantharides*. Hæc Insecta Sale volatili acri subtilissimo perquàm diuretico insigniter pollent, adeoque perquam in Ischuria conveniunt: ex Lumbricis nempe terrestribus spiritus per fermentationem seu putredinem paratus & rectè rectificatus, vel recentes Vino contriti & expressi, egregiè prosunt. *Pulvis Asellorum*, aut hi ipsi Vino infusi & expressi & potati, multùm conveniunt ad proliciendam Urinam. *Cantharides*, multis videntur suspectæ, quia non tantùm internè propinatæ, sed etiam extrà applicatæ, imò etiam in manu detentæ, ac in bursa gestatæ, Vesicam & vias urinarias exulcerant, ut mictio cruenta subsequatur. Vid. LANGIUS *Tom. 1. Ep. 47.* SOLENANDER *Cons. Med. 2. p. 13.* SMETIUS *Obs. Misc. p. 44.* & SCHENCKIUS *lib. 7. Obs. Med. p. 873.* Nihilominùs tamen non semper contingit, teste SENNERTO *Tract. de Dysur. cap. 2. p. 14.* sed Vino ritè infusæ & maceratæ ita corriguntur, ut potentissimum Diureticum subministrent, si Vinum filtretur, & aliquot Cochlearia propinentur, observatis observandis cautelis. Modum salutarem infundendi videbitis in BARTHOLINO *Cent. 5. Hist. Anat. 82.* Usum verò eorum felicem in *Cent. 4. Epist. 21. pag. 93. Epist. 53. pag. 343. Epist. 54. pag. 346. Epist. 65. p. 400.* WILLISIO *Pharm. Ration. pag. 154.* quibus jungantur M. A. N. C. *Ann. 1. Obs. 133. pag. 296.* ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib. 1. Obs. 32.* WELSCHIUS *Schol. in Obs. 89.* RUMLERI. Quod si præter spem mictus cruentus superveniret, tunc huic convenire potest liberior Lactis haustus, Sale Tartari imprægnatus. Quidam *Magisterium ex Cantharidibus* cum spiritu Nitri præparant, quod cum Oleo Tartari præcipitatur; sed vis diuretica potiùs pervertitur, vid. LUDOVICI *Pharm.* hinc potiùs laudatur *Essentia Diuretica ex Cantharidibus* per Tincturam Tartari parata, de qua vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 2. p. 158.* Loco horum spiritus Lumbricorum, vel ipsi Lumbrici v. vel vi. aut Aselli benè loti, linteo inclusi, contriti, Vino infusi, expressi & potati, promptè Urinam eliciunt, de quorum efficacia vid. HILDANUS *Cent. 6. Obs. 50.*

Hisce Animalibus acrioribus addendum quoque vile illud quidem, sed optimum remedium, *Fimus* nempe *Equinus*; observavit enim FORESTUS, Urinam ad quatuordecim dies noctesque in rustico suppressam, aliis irritis, Fimo Equino curatam, infundendo hujus ℥ii. in Vino Rhenano, exprimendo & exhibendo, & ecce! Urinæ largior secutus est fluxus, ratione Salis ammoniacalis, quo est imprægnatum. De *Hirco* res nota est, quòd sicut Cervus totus est alexipharmacus, ita Hircus est diureticus; unde Urina Hirci calida pota, Omento & Intestinis hircinis ad Ventrem applicatis, in desperatis casibus admodùm laudatur. Juxta hæc, *Salia fixa urinosa acria & salsa diuretica*, aut his similia, aut cognata *Concreta fixiora terrea*, *animalium partes dura*, præ cæteris *Marina*, conveniunt: v. g. Lapides Cancrorum, qui egregium temperatissimum in se habent Sal Alcali, Vino aut Aceto infusi, & ita simul potati, pro Urina elicienda nobilissimi sunt: nam cum acido fiunt egregiè Diuretici, in specie ubi Sanguinis Grumi adsunt, in quo casu cum Decocto Chærefolii, vel Rubiæ Tinctorum, vel Hyperici, seu Vulnerariorum, exhibeantur. De Ciceribus, rubris, eorumque Decocto diuretico, res est nota. Post Lapides Cancrorum sunt Testæ Ovorum, in specie eæ, ex quibus jam exclusi sunt Pulli; quæ vel crudæ, vel calcinatæ, quod melius, ut quibusdam placet, ad ʒi. assumptæ, omnia reliqua superare dicuntur à BARBETTE; calcinatæ sunt instar cujusdam Calcis vivæ, quæ per se, vel Vino infusæ assumptæ potenter Urinam pellunt. Potentioris tamen adhuc efficaciæ sunt Testæ Ovorum struthiocameli, quæ vel crudæ assumptæ, vel in spiritu Salis dissolutæ, ita Liquorem egregiè diureticum constituunt. In Operculis Cochlearum, quæ sponte sua Vere novo erumpentes removent, singularem prædicant virtutem diureticam, & instar Arcani summi in Urinæ suppressione & Calculo commendant nonnulli, si Pulvis ejus cum tantillo spiritus Salis mistus, sive per se part. ii. cum parte una Lapillorum Cancrorum, propinetur: Vid. M. A. N. C. *Ann. 9. Obs. 79.* Pertinent huc Salia fixa cineritia ex Plantis Diureticis & Nephriticis debitè calcinaria prolicita, ita nempe, ut non perfectè alcalisentur, sed potiùs salsa permaneant: Nam omnia Vulneraria & omnia Diuretica in se habent Sal salsum, & etiam istud in Cineribus relinquunt. Verùm si nimis calcineotur, abeunt in Sal Alcali, de quibus TACHENIUS *in Hippocr. Chym.* unde etiam Tartarus vitriolatus potentius est diureticum, quàm ipsum Sal Tartari fixum; adeoque *Sal Fimi columbini*, *Stipitum Fabarum*, *Sal Genista* ritè secundùm TACHENIUM paratum, *Sal Prunella*, &c. Urinas egregiè cient. Sali Fimi columbini non cedit ipse *Fimus columbinus* nitrosus, Vino infusus, solutus, expressus & propinatus; blanda enim Vini aciditas concurrens cum Alcali stercoris dat tertium Salsum, alias vix esset diureticum. Huc faciunt Tartarea remedia, ut Spiritus Tartari volatilis, & Sal ejus volatile, quæ in Ischuria ex Vini potu orta multa præstant: Sal Tartari, Tartarus Vitriolatus, Tinctura Tartari, omniaque Tartarea. Cremor Tartari cum Sale Tartari junctus, Tartarus tartarisatus, dictus, sequenti modo præparandus.

℞. *Sal Tartari* ℥ii.
Solve in s. q. *Aqua comm.* copiosa:
Filtrato liquori ebullienti blando igne insperge successivè
Crem. Tartari pulveris. ℥iii.
Inspissentur leni igne & pulverisa: Huic affunde
Spiritus Vini simpl. q. s. ad extractionem vel solutionem:
Stent in loco calido, & filtra pro tinctura Tartari tartarisata.

In *Silicibus calcinatis*, & subinde in Vino extinctis, latet etiam vis diuretica non vulgaris; Nam vinum istud extinctionis Silicum Urinam remoratam provocat.

Omnibus his annumerandus *Succus Betula*, seu Aqua betulina ex Arbore incisa profluens, egregium scilicet Diureticum: Vid. HELMONTIUS *de Lithiasi*, de qua cras Deo volente, *ubi de Calculo Renum*, plura.

Tandem *Terebinthina* quacunque ratione usurpata, est egregia in Urinæ defectu, singulariter Renibus & affectibus Urinariis dicata: Nam Terebinthina est singulare remedium ad Urinam suppressam, ad detergendos & abstergendos Renes, eorumque corrigenda vitia; in specie Oleum destillatum Terebinthinæ, & Balsamus Sulphuris terebinthinatus, item Pilulæ de Terebinthina apprimè hic conducunt, vel ipsa *Terebinthina Veneta* à ʒiii. ad ℥ß. cum s. q. *Vitelli Ovi* n. i. vel q. s. & *Aqua Graminis* vel *appropriata* q. s. addendo nonnihil *Succi Limonum*, fiat mixtura instar Emulsionis, quæ egregiè Urinam promovet, & Renes mundificat. Conf. PLATERUS *in Obs. ubi de Affect. urinariis pag. 810. 814. & 820.* item TIMÆUS *in Epist. p. 242.* Addendum est nonnunquam *Mel*, præsertim in Pure Renum, utut non omnibus æquè conveniat, cùm Mulieribus quibusdam propter Mellis societatem hysterica Pathemata excitare solet: e. g.

℞. *Terebinth. Venet.* ℥ß.
cum s. q. *Vitell. Ovor.* & *Aqua Gram.* vel *Fragor.*
F. Emulsio. *Sed est ingrata.*
D. S.
Emulsio Urinam promovens.
Vel
℞. *Terebinth. Venet.*
Mellis ana ℥ß. ad ʒvi.
Vitell. Ovi Num. i.
Succ. Limon. ℥i.
Aqua Gram. q. s.
M. in consistentiam Emulsionis.
D. S.
Emulsio Urinam promovens pro aliquot vicibus.

Est egregium Remedium; nam Succus Limonum per se est egregius, ubi Renes sunt infarcti à crassa Materia & Humoribus, si ℥iii. vel iv. assumantur.

℞. *Terebinth. opt.* ʒvi.
Vitell. Ovi Num. i.
Mell. rosat. ℥ß.
Vini opt. vel *Rhenan.* ʒvi. ad ℥iß.
Aqua Parietar.
Flor. Fabar. ana ℥iß.
Succ. vel *Syrup. acetos. Citr.* vel *Dialth. Fern.* ℥i.
M. D. S.
Singularis Emulsio pro aliquot vicibus.

Do-

Dosis unc.I. ad onc.iß.

Item Emulsio ea sola Terebinthina cum Aqua Fragorum, mediante Ovi Vitello.

Semen tandem *Violarum purpurearum*, & inde cum Aqua Verooicæ, vel appropriata, parata Emulsio, euporiston est optimum, & HARTMANNO & CRATONI insignicer commendatum, Urinam, imprimis vitio Renum suppressam, blandè simulque Alvum laxat. Vocatur *Emulsio Nephrocatharttica*, e. g.

♃. *Sem. Violar. purp.* ʒiii.
Lithosperm. ʒi.

Cum f. q. *Aqu. Petrosel.* vel *Fragor.* f. Emulsio pro aliquot dosibus: addi simul potest *Testar. Ovorum pulverisatar.* vel *calcinatar.* vel *Testarum Ovorum Struthiocameli*, vel *alius Pulveris*, sed *candidi*, ʒi. Edulcoretur parum:
D. S. ut suprà.

Conf. *Idea Form. Class.* 3. §. 6. & *Coll. Ferm.*

Præter hanc in usu etiam sunt Emulsiones ea Nucleis Persicorum & Sem. Genistæ, ut & similibus; e. g.

♃. *Sem. Violar.* ʒiii.
Nucl. Persic. ʒii.

Cum f. q. *Aqua Petrosel.* & *Fragor.* f. Emulsio.
D. S. ut suprà.
Item

♃. *Aqua Ononid.* vel *Alkekengi*;
Petrosel. ana unc.i. ad unc.iß.
Malvat. juniperin. ʒvi. ad ℥i.
Spiritus Lumbr. terr. per putr. ʒii. ad ℥ß.
Tartari volat. vel *Carminat.* ʒi.
Olei destillat. Terebinth. gutt. iii.
Syr. Heder. terrestr. ʒii. ad ʒvi.
M. D. S.
Potio Urinam promovens.

Capiatur cochleatim. Item

♃. *Tartari vitriolat.* ʒi.
Salis Stip. Fabar.
Fimi columb. ana g.xv.
Volat. Succini gr. aii.
M. pro Pulvere:
Div. in 3. part. æqual. S.
Pulvis Urinam promovens.

Externè promovet Urinæ fluxum Inunctio cum Oleo Scorpionum & Unguento Dialthææ; sicut & Petroleum hoc in casu externè illitum nobile est: quibus addendum est Oleum destillatum Terebinthinæ, Cumini, & Camphoræ:
Vel

♃. *Unguent. Dialth.* ʒiii.
Olei Scorpion. ʒii.
destillat. Terebinth. dr.i.
M. f. Linimentum: S.
Linimentum Urinam promovens.
Vel

♃. *Petrol. alb.* dr.iii.
Olei Scorpion. dr.ii.
destillat. Bacc. Junip. vel *Terebinth.* dr. i.

Misc. pro Litu blando.
D. S. ut antè.

M E M B R U M II.

De Calculo Renum.

CAusas inter, quæ Meatus renales obstruendo Urinæ Secretionem impediunt, crebrior est *Calculus Renum*, qui præterea etiam Urinæ Excretionem per Vesicam non rarò tollit. In Renibus quidem quando hæret, Secretionem & Distributionem; quando verò in Vesica subsistit, aut ejus Collum & Meatum obstruit, urinæ Excretionem impedit. Calculus seu Lapis ille frequenter Renes & Vesicam affligens, Ischuriam interdum infert, unde pergimus ad Generationem & Curam Calculi, tam Renum, quàm Vesicæ. Equidem *Calculus in se non est Morbus*, sed saltim *Productum morbosum*, effectus scilicet illius renalis affectus, qui nimis propriè *Lithiasis* dicitur, & significat *Dispositionem* talem *Renum & Vesicæ calculosam*, à qua facile Urina mutatur, & successivè generatur Calculus. Productum verò hoc morbosum Calculus ipse, à PARACELSO propriè *Duelech*, nomine Lapidi humano proprio (Calculi nomen tantùm est metaphoricum) vocatur, quasi diceret Concrementum quoddam ea duobus Contrariis mutuò coagulatis & arctè junctis. Quod attinet Calculum Renum & Vesicæ sub uno conceptu considerantur, quia se mutuò subsequuntur sæpiùs.

Notum autem alias est, observatos esse Calculos ubique in universo Corpore, tam partibus solidis, ut Renibus, Lingua & Cerebro, quàm Liquidis, ut in Folliculi Fellis liquore, & in Massa Sanguinea (ubi observatum quòd in Venæsectione Calculus cum Sanguine prosilierit) genitos; frequentissimus tamen & ordinarius eorundem nidus sunt Renes, Vesica urinaria, & hinc Vesicula felles, nempe propter Sal alcali copiosius ibidem hærens: & si in aliis partibus observati fuerunt, rariùs tamen hoc factum fuit. Illi verò *Calculi*, quando Vesicæ incumbunt, utplurimùm ex Renibus, utpote in quibus Acidum manifestum cum Alcali volatili & terrea Urinæ substantia coagulantur, (vid. TACHENIUS *Hipp. Chym. c. 14.*) vel Calculi minuti forma, vel Arenarum majuscularum facie, successivè in Vesicam illapsi sunt, utut ibidem retenti successivè augmententur; adeò ut credam, rarissimum esse Vesicæ Calculum, qui in eadem prima rudimenta concretionis ponat; utut omnes majores Calculi, qui amplitudinem Ureterum, tam naturalem, quam morbosè auctam, superant, omne suum incrementum in Vesica acquisiverint. *Dico morbosè auctam*: Observatum enim, quòd quò sæpius Calculi per eos transierint, eò magis soleant distendi: In iis enim, qui sæpiùs calculu laborant, ex crebriori Calculorum majorum transitu Ureteres interdum ad Digiti amplitudinem distendi reperiuntur; unde quo sæpiùs Calculo afficiuntur Ægri, eò mitiùs solent habere, ratione dilationis Ureterum. Quando igitur in Vesica hærent Calculi majores his Ureteribus, infallibile est, acquisivisse illos augmentum in Vesica.

C A U S A.

Hi Lapides sunt Concretum tertium salsum, ex Sale volatili Urinæ cum Acido stomachali oberrante coagulatum. Quod attinet *Modum generandi*, seu *Causam Efficientem Calculi Renalis*: *materialiter* & *formaliter* ex Urina oritur. Non confundendus est Modus, quo generantur Lapides veri in Macrocosmo cum hujusmodi Concretione arenosa Calculi in Microcosmo: dispar enim ubicunque est ratio. Nam quod plores de *Succo petroso*, *Spiritu lapidifico* aut *Gorgonio* proferunt, qui vel sponte in Petras abeunt, vel alias res in Petras transmutant, saltem nuda sunt nomina, nil explicantia; quin potiùs Causa Efficiens, quæ cum Materiali coincidit, fieri videtur per modum *Coagulationis duorum Salium* contrariorum & præternaturalium, *Acidi* præternaturalis & *Alcali* volatilis urinosi. Nempe Calculos generari puto, dum *Acidum* manifestum, adeoque vitiosum in speciedigestionis primæ errore ex stomacho dilapsum, occurrit ibi contrario *Alcali volatili* seu urinoso puriori in Renibus vel reliquis partibus, cum quo promptissimè & necessitate Naturæ concurrendo coagulantur invicem in Concrementum arenosum. Hoc ipso in concursu si simul *levem terrestrem Substantiam*, in omni Urina reperibilem, & quicquid coagulationi aptum, simul apprehenderint, id cum Urina Potus ad vias urinarias delatum cum his duobus una Coagulum suscipit, & ita Arenulas, ut majores & diversas ita & firmiores constituit, & in siliceum Concretum abeunt. Hinc adeò duræ evadunt exinde Arenulæ calculosæ, quarum firmitudinem seu duritiem mirandam in poliendo & corrodendo Vitro exploratam videre possumus in PANAROLLO *Pent.* 4. *Obs.* 25. qui pariter *Pent.* 2. *Obs.* 35. Arenularum, tam albarum quàm rubrarum, diversitatem cum Microscopio examinavit in *Pent.* 1. *Obs.* 33. Nempe *Triplex Calculorum est Diversitas*, utplurimùm nunc *Alborum*, nunc *Rubrorum*, nunc *Rufforum* seu Flavorum, qui frequentissimi: *Flavedo* est simpliciter Urinæ solius progenies, ea Sale nempe Urinæ coagulato: Calculus *Albus* fit, quando sub coagulatione duorum horum Salium simul concurrit Mucilago quædam viscida, ex vitio Nutritionis renalis oriunda, aut ex attritis Membranulis Renis transudans; quæ unà cum Salibus istis concreta Calculos Albos constituit: *Rubescentes* econtrà & obscuri Calculi fiunt dum minutissimæ Sanguinis guttæ ea uno vel altero Vasculo, aut eroso, aut lacerato, transudantes, simul coagulantur, & concrescunt: hinc Calculi Candidi sunt longè duriores, quàm Rubri & Rufi. Plura de Generatione Calculorum *vid. in M. A. N. C. Ann.* 4. & 5. *Obs.* 167. *pag.* 220.

Hæc duo Elementa salina Calculos componentia confirmantur *ex examine Calculorum Chymico*: Hi enim quando destillantur, Oleum fœtidum & empyreumaticum, Spiritum urinosum, instar Urinæ, & Sal volatile in notabili quantitate præbent, remanente Capite mortuo instar Calcis vivæ: vid. TACHENIUS *l. a.* & HELMONTIUS *Tract. Tartarus non in potu* §. 7. An verò Alcali hoc urinosum, fru-

stulis

Digitized by Google

stulis calculi à destillatione relictis & friabilibus planè denuò affusum, eadem solidissima iterum reddat, prout TACHENIUS perhibet: ujus Asserti fides sit penes Authorem. Ex hoc interim patet adesse

1. *Sal volatile* oleosum urinosum.
2. Simul subesse *Acidum* propter effervescentiam in fusione salis alcali.

Ex hoc habemus *binos Coagulatores*, duo Salia, Acidum & Alcali, quæ duo invicem coëundo se uniunt, & quidquid simultaneæ Coagulationi aptum, arripiunt & coagulant in consortium Lapidis. Idem calculus per Calcinationem quoque alcalisatur; si cum dupla portione Carbonum mixtus igne Reverberii per quinque aut sex horas calcinetur, postmodùm cum Aqua calida solvatur, filtretur, & crystallisetur. (2.) Confirmat id *Odor* & *sapor* calculorum; omnes enim calculi, etiam per aliquot annos asservati, Urinam spirant; sicuti triti aut affricti, item pulverisati. Nec (3.) aliud volunt, v. g. HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi*, qui aliam producunt Mechanico chymicam rationem generandi, si nempe Coagulum fieri volunt *à spiritu quodam vinoso*, concurrente *cum spiritu urinæ*; non secus ac spiritus Vini rectificatissimus subitò coagulatur in consistentiam opacam seu Offam albam, cum permisto spiritu urinæ volatili per fermentationem parato, aut, loco hujus, spiritus Salis Ammoniaci cum sale Tartari parato. Id quod fieri putant ratione subtilis Acidi in spiritu Vini adhuc reperibilis, Alcali volatile in spiritum urinæ arripientis; utut integrum Experimentum adhuc claudicet, cùm non propriè dicta Coagulatio, sed saltim apparens, & Pinguedinis ex spiritu Vini Præcipitatio fit: Nihil crystalliforme apparet in Offa hac HELMONTII, est ergò Præcipitatio Pinguedinis ex spiritu Vini; spiritus salis Ammoniaci enim Phlegma spiritus Vini statim assumit, unde ratio patet, quare idem spiritus urinosus à Calce viva abstractus non ampliùs cum spiritu Vini ita concrescere soleat.

Ut ista duo *Elementa calculi*, Acidum & urinosum, meliùs cognoscantur, *quoad Acidum* observandum est, quòd ordinariò ferè *Arthritici* confirmati *sint etiam calculosi seu Nephritici*, & contrà; aut calculosi etiam utplurimùm sint, aut evadant etiam Arthritici: quatenus hi duo Morbi dependent ab Acido præternaturali in stomacho genito, quod pro varietate Partium quas affligit, varias dat turbas, & quod Articulis Dolorem infert, in Renibus coagulat calculum. Porrò utrumque Malum Commune & Endemium videtur in Locis, in quibus *Vina* bibuntur copiosiora & acidiora pro potu ordinario, ut fit in Regionibus ad Danubium sitis, e. g. *Franconia*, *Moravia*, *Austria*, & similibus locis. Nempe idem videtur esse *efficiens acidum*, quod Artuum nervosas partes pungens & rodens, *Synoviam* in iisdem coagulat in *Nodos*, quod in Renibus similibusque in locis Alcali urinario occurrens, istud in *calculum* cogit. Adeòque in talibus *acidum* copiosius sub *salso* urinæ sapore occultatum oritur ex primis viis, v. g. ex Vino copiosiùs ingurgitato, indeque citra Vomitum retento, hinc vitiosè digesto: quod Acidum vitiosum ex stomacho dilapsum, uti suo isto acore universo corpori est hostile, & ubique Dolores ac punctiones infert; ita copiosiorem salinis urinæ contentis materiam suggerens, seu illuc pertingens, sub forma spiritus seu Acidi paulò fixioris sub urina potus, & in eadem reperiens Alcali quoddam volatile, ab acido debito non ritè saturatum, subitò hoc aggreditur, & in calculum cum eo coit. Experimentum etiam habemus elegans, *Vinum in Tophos & calculum coagulari*: recipiatur nempe Nitrum per Carbones perfectè fixatum, misceatur cum parte silicum, fundantur igne forti, coëunt in Vitrum; hoc effusum in Laminam aurichalceam, citò pulverisetur: hinc affundatur spiritus Vini, & brevi post tingetur colore rubro hyacinthino; effundatur, & novus spiritus affundatur, tandem menstrui spatio fit Oleum rubicundissimum, cujus aliquot guttæ in Vitrum Vini instillatæ mox coagulant Vinum in substantiam gypseam, similem calculo seu Topho in articulis podagricorum. *Ratio est*, quia alcali Nitri urinosum cum spiritu Vini exaltatum arripit acidum Vini, quod coagulat in calculum seu substantiam tophaceam. *Propter hoc acidum* vitiosum *Vini* tales Incolæ etiam affecti sunt *paresi*, præcipuè ex colica, seu artuum post colicam contractura, affectu apud nos raro, ac reverà colicarum convulsivarum gravissima specie, ab Acido in Intestinis torminoso, in artubus verò stupefactivo. Facit huc imprimis *Exenteratio calculosi* cujusdam, cujus omnia contenta liquida Acidum intensè spirabant: Conf. M. A. N. C. *ann. 2. observ. 243. p. 344.* hinc est, quòd THONERUS *in obs.* dicat Melancholicos esse dispositos ad calculum, minùs Biliosos; quia in Melancholicis abundat Fermentum seu succus calculosus. Ratio, quæ confirmat, hæc est, quòd in Biliosis prædominetur sal volatile Alcali, in Melancholicis verò primas obtineat acidum. Facilè ergò videmus, THONERUM esse in nostra sententia.

Efficientis igitur locum *acidum* obtinet, nunc ipsius urinæ, nunc verò *ex primis viis* elapsum copiosius, inde Urinam magis imprægnans & salsiorem reddens, & ita copiosiorem aut firmiorem calculorum genesin promovens. Unde etiam *Vomitoria* subinde à calculo præservant, contenta primarum viarum eliminando: id quod etiam faciunt vel *Terra lapidea* fixa, *aut calcinata*, quatenus Acidum absorbent, vel per Alcalia, tam fixa quàm volatilia, acidum in salsum mutantia, & per urinam evacuantia.

Præter hoc acidum, *alcali præsentia in calculi genesi* illustrat, quod frequentissimè calculi, imò in tota Œconomia animali humana frequentiores non, quàm in Renibus, & hinc in Vesica fellea, reperiantur; quin in his locis manifestius reperitur Alcali volatile urinosum, quod promptè potest corripi ab acido vitioso, cùm naturaliter constituta Urina sit salsa, & consequenter Alcali jam ab acido sit saturatum, & vix ex eodem, quà tali generari poterunt calculi; Nam cùm *Salsus sapor ex acido & alcali volatilibus*, debita proportione & coagulatione unitis, originem ducat, tam cum acido quam cum alcali permiscibilis est, sine ulteriore immutatione; Unde in cætera sanis, utut urinæ instillentur acida, aut licèt urinæ in Corpore permisceatur acidum, v. g. in stranguris, quæ oritur ab acido insensibili ex primis viis præternaturaliter urinæ permistu, tunc tamen non generantur calculi, quoniam acidum per se solum non sufficit, & sal urinæ tunc temporis naturaliter constitutum est, h. e. sal volatile urinæ salsum, seu à compari suo acido debitè saturatum existit, unde non potest coagulari ab eodem, vel alio quovis vitioso acido, ac pallida quidem ac turbida nonnihil, non verò in Arenulas spissata excernitur urina. Aliud quid ergò subest: nempe ut coaguletur alcali urinæ ab acido ex primis viis delapso in Lapidem, necesse est, ut sapor urinæ salsus dividatur, i. e. ut istud alcali volatile urinæ per se existere incipiat, & purius ac manifestius fiat; Dum enim ita urina facilè suscipit putredinale Fermentum, ab acido proprio nonnihil separatum, nec debitè saturatum existat, ut ita promptiùs ab acido plùs minùs naturali aut vitioso corripi, & ita in calculum constringi possit. Fit hoc, quando urina in Renibus *alterationem* præternaturalem, uno nomine, aliqualem *putredinis* præternaturalis notam, incurrit, qua levi putredine dissolvitur nonnihil ejus mistura, & ita sapor ejus salsus dividitur ista alteratione, ut abundans sal Alcali, & proprio prædominans acido, ab eo nonnihil separetur, & utraque salia hæc activa manifestiora fiant, donec novo & planè heterogeneo coagulationis modo societur, aut præternaturali acido vitioso, Alcali denuò sub Coagulationis jugum mittatur, & demum in Calculum coeat: v. g. videmus, quòd urina sanorum hominum clara & perspicua excreta, si ad tempus in matula, præsertim stannea, aut vase vitreo steterit, imprimis tempore æstivo, aut in loco calidiore, ut corrumpi & leviter putrescere inchoet, cujus indicium Fœtor existit; quòd tunc *arenulæ*, & successivè *calculosa crusta*, parietibus sese affigant, quod fit per putredinem, separatis salibus, proprium Urinæ Acidum, debile licèt & paucum, Sal tamen volatile proprium aliquali putredine separatum ac resolutum, denuò novo Coagulo spissat, & ita in novum Concretum, Arenulas, cogit, quæ instar Tartari lateribus matulæ adhæreant; nempe nunquam urina, nisi cum *Alcali fixo præcipitata* aut putrefacta, suum *Sal volatile* promit, ubi simul etiam *terrestrem* & quasi *sabulosam* saburram putrescendo de se reddit. Hæc Mechanica subministrat viam indagandi, quomodò alteratio hæc urinæ putredinalis in Renibus, seu *Lithiasis* aut dispositio ad Calculum, fiat? nempe adest in Renibus Fermentum putredinosum, præternaturale, quo disponitur urina in Renibus ad aliquam sui putredinem, & consequenter propriæ texturæ dissolutionem, unde sal volatile quodammodò liberiùs factum, ab acido præternaturali digestionis primæ cum particulis his terrestribus (sub putrescentia potiùs genitis, quàm formaliter præexistentibus) simul facilè coagulatur in Arenulas & Calculos.

Illustratur & confirmatur hoc negotium imprimis *Historia* HELMONTII *Tract. de Lithiasi* de Jurisperito, qui ex esu Asparagi copiosioris contraxit Nephritidem. *Asparagus* enim eo ipso, quo intensè fœtidam reddit Urinam, qui fœtor nota est certa inchoatæ in Urina putredinis, eo ipso eam ad aliqualem *putredinem*, & ita salium divisionem dis-

ponit, unde vitiato sale alcali oleoso, separatoque ab occurrente vitioso acidn, facilè fiunt calculi, sicut econtrà *Macis, Juniperus & Terebinthina*, dum balsamica vi renibus amicissima urinam à Corruptione præservant, & suaveolentem redduot, etiam lithiaseos suo modo suot remedia.

Alteratio verò hæc Urinæ *Putredinalis* fit in *Renibus* ab horum *Fermento alterato*, plusque minus enervato seu inerti reddito; quod sicuti io statu naturali constitutum promovet urinæ secretionem & eam certo modo alrerat; ita, si fermentum hoc in renibus fuerit præternaturaliter alteratum & corruptum, ut deficiat in debita alteratione urinæ, & sic degeneret & disponatur per renes eolata urina ad præternaturalem sui putredinem in Renibus, fit, ut corruptione ejus sal volatile oleosum separetur, & cum acido præternaturali concurrendo tales affectus calculosi oriantur. *Lithiasis* ergò seu dispositio renum ad calculos *consistit in fermento renum corrupto*: ipsum verò ejus productum seu *calculus fit ex sale volatili Urinæ, coagulato ab acido Urinæ, mediante alteratione Urinę putredinali*: unde quia difficulter eorrigibile est hoc vitium, difficilis etiam est lithiaseos eradicatio. Cæterum fermentum hocce renum vitiosum in quo *fundamentum lithiaseos* consistit, est primitus acquisitum, nunc *vitio Diatę*, ut ab Asparago, aut similibus simplicibus diuretieis, quæ omnia urinam reddunt fœtidam: unde Fermentum renum labefactatur, atque, ut probabile videtur, occasione vitiosi acidi fermentativi es primis viis, adeoque vitio fermenti ventriculi sub urina potus, aut quocunque alio modo, ad renes transmissi, enervatur; nunc *communicata lithiasis*, seu traosplantata, idque vel à parentibus ad liberos, vel etiam eum *Lacte* Nutricis, quale Exemplum *Lithiaseos ex nutrice* contractæ habet HELMONTIUS *Tract. infantis Nutritio ad Vitam longam*; Sicut alias in vulgus notum est, *Hæreditarium malum esse Lithiasin.*

Ex his patet *Dispositionem quandam certam inesse renibus ad generandum calculum*, falsumque esse dogma, quasi hi ca his vel aliis alteratis præcisè generarentur: sub quacunque enim diæta in prædispositis oriuntur calculi, in noo dispositis verò nulli, licèt eodem nutriantur victu. Ponamus enim septem individua, unum idemque alimentum & potum assumentia, ubi sanus ea alimento non generabit calculum; cujus autem renes in fermento debili corrupti sunt ex omni alimento in lithiasin iocidet. Interim tamen *in dispositis est ratione alimentorum quadam differentia*; prout scilicet.

1. Eadem *plus minùs in primis viis acescunt*, plùs vel minùs disponunt ad calculi generationem.

1. Prout *magis vel minùs eadem glutinosa sunt*, eatenus quoque in dispositis plùs minùs duri generantur iidem. Hinc *post Lacticinia & Caseosa*, similiaque assumpta, sæpiùs renascuntur calculi: non quod materiam, quæ facilè in calculos abit, in se contineant; sed quoniam hæc partim acido vitioso in primis viis facilè corrumpuntur, partim alcali terreo promptè in calculum coagulabili sunt imprægnata, & postmodum eum urina potus ad renes delata promptissimè cum reliquis salibus coagulantur: vid. SALMUTH. *cent.* 2. *Obs.* 97. qui exemplum habet, ex abusu casei, calculi vesicæ lethalis ad magnitudinem Ovi gallinacei concreti. Vina ratione salis acidi fixi magis prædisponunt ad calculum, quatenus magis acidum coagulabile continent.

Hoc modo *producuntur ex iis causis occasionalibus* utplurimùm nuoc *parvula tantum arenula & granula in renibus*, in specie in pelvi: rarius massulas majusculas compingi arbitror; salia enim dum coeunt, minutissima graoula constituunt, quæ facilè sunt solubilia, quæ læsione membranarum & pelvis, & transudatione succi nutritii aut sanguinis, accessione novarum invicem conglutinatæ, tandem *in majores lapillos*, nunc verò moa in majora & durissima saaea monstra & tophos concrescunt; adeò ut in confirmato etiam malo totum Renum parenchyma his ipsis in Lapidem mutatum observatum fuerit, quin & non raro tota Pelvis, omnesque hinc producti tubuli, lapideo tali Concremento sparsim iosarcti & repleti reperiuntur. Notatu dignum talis rei Exemplum submioistrat idem SALMUTH *Cent.* 3. *Obs.* 30. de calculo totam reoum ambotum cavitatem replente, & urina per urbitam quandam io lateribus calculi eacavatam prodeunte (L). Arenulæ autem istæ seu calculi minores geniti velociter augmentum capiunt per Ureteres in vesicam urinariam delapsi: vix enim continetur calculus primariò in Vesica; læsa autem plus minus Pelvi, aut Ureterum tunica nervea: item ipsa etiam vesica attritu calculi nonnihil vitiata plorant hæ partes læsæ nutrimentum suum proprium chylosum sub forma *Mucilaginis* crassæ ac spissæ, quæ ipsa mucilago postmodum una cum Urina calculosorum eacreta, interdum admodùm copiosa, habetur vulgò pro pituita, ex qua per calorem arefacta calculi generantur. Ast falsò, eum uti diai, reverà sit Alimeotum Vesicæ proprium & Ureterum, ex eorum læsione in Vesicæ cavum destillans, & ita eacretum; quod præter HELMONTIUM jam olim demonstravit JOUBERTUS *in Praxi*, ubi dicit, istum Mucum esse partium Nutrimentum, quod ipsum læsæ dimittant. Jam verò hæc ipsa mucilago, uti aliquantum ejus subinde adhæret Calculo, ita sæpè eirca calculos parvos in Vesica coacervatur, unde postmodum successivè supervenieotibus salibus coagulabilibus, simul in coaguli consortium rapitur, & eainde Calculi primùm minimi oritur augmentum iosigne. Nam isti Vesicæ Calculi majores lamellatim concreti reperiuntur, seu in quibus instar Ceparum corticis, vel Lapidis Bezoar, vel Lapidis ea Folliculo Bovis felleo, sibi mutuò incumbunt, qui ipsi eortices nil aliud suot, quàm talis mucus pedetentim coagulatus à salibus istis, Mucum in Coaguli consortium præcipitantibus. In ceotro parvus ordinariò Lapillus, vel invicem coagmentatæ arenulæ, ex renibus per ureteres eo delapsæ reperiuntur, quæ per succum outritium, & alia ad calculi seu tophi apta accidentia successivè augentur & eoagulantur; quod eleganter deelarat BOYLE *in Philos. Experiment. Part.* 2. *p.* 29. simile reperietis in BORELLO *Cent.* 2. *Obs.* 62. qui etiam observavit calculum Vesicæ, in quo distracto Nucleus lapideus ioventus est, qui, arenulæ instar ex renibus descendens, io Vesica eainde augmenta lamellatim acquisivit.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa calculi renum*, aut etiam *Vesicæ*; Calculi Renalis aut Vesicæ signa saltim sunt à posteriori, nempe symptomata, quæ ejus occasione superveniunt; is se eoim non est morbus, licet morbosa symptomata inferat, propterea Auctores Practici *duo etiam distinguunt Tempora* in calculo, nempe *in paroxysme*, & *extra Paroxysmum*.

Adeoque *Symptomata* sunt pauca vel nulla, dum calculus seu arenulæ sunt quietæ in Pelvi vel Ureteribus, nisi quod dolor aliquis gravativus, si calculus major subsit, afficiat; siquidem calculi etiam insigniores subinde in renibus latent, absque ullo pręternaturali symptomate; confer. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Observ.* 29. *pag.* 31. & 23. *Observ. pag.* 33. Adeoque tunc tolerabile est tempus extra Paroxysmum. Gravia verò & varia tunc sunt symptomata, dum calculus & Arenulæ moventur, & ex renibus ad Pelvim & Ureteres, & hinc ad Vesicam truduntur, & tunc tempus est paroxysmi.

Symptomata omnia oriuntur *ex attritu doloroso calculi* ad Membranas Pelvis & Ureteris, unde hæ *spasmo* correptæ & alias partes *per consensum* simili spasmo affici faciunt; propter quem consensum ratione nervorum renalium ex plexibus mesentericis derivatorum, & Vomitus & colica tormioa supervenire solent; sicuti in Mulieribus hysterici excitantur Paroxysmi. Adeoque plurima ista & sæpè mira symptomata, quæ calculi aliosque dolores Nephriticos insequuntur, partim es spasmis variarum partium, partim ea retenta plùs minùs, & per metastasin aliorsum translata urina, oriuntur.

Omnia autem hæc *Symptomata*, quæ saltem ex dolorosa impressione dictarum partium originem ducunt, *non sunt propria*

(L) *Monstrosorum sanè Lapidum, in Renibus* Ven. Servi Dei Innocentii XI. Pont. Max. *repertorum, Historiam* à Cl. Lancisio *communicatam, illorumque Iconem, videre est in* Lithotomia Th. Alghisii, *atque apud* Mercati Metallothecam *in notis Cl. Viri & amici suavissimi* Petri Assalti *ad* Armar. 8. Cap. 2. *Lapis in dextro Rene contentus sex uncias, qui in sinistro novem pependit: per utrinsque superficiem Canaliculi quidam excavati erant, per quos urina è Renum substantia (seu potius è Renum cortice glanduloso, in quem substantia Renum omninò facesserat) in exiguam & anfractuosam Pelvis cavitatem depluebat. Hinc jure infert* Cl. Lancisius *ad urinæ secretionem, glandulosum tantummodò Renum corticem esse necessarium: in hoc enim Cadavere Renum substantia prorsus absumta erat, Urina tamen secernebatur. Quod quidem cum* Malpighii *sententia exactè consonat, qui candem confirmat simili Observatione in Rene sinistro* Excell. Ducis d'Estrèe *facta*.

Digitized by Google

propria calculo, sed etiam aliis Doloribus Nephriticis ab alia causa & non præcisè à calculo natis, v. g. *doloribus Nephriticis scorbuticorum*, per acriora Salia istas Partes arrodentia natis, communia, ut & eandem originem habere solent: vid. & RIVERIUS *Praxi lib.* 14. *cap.* 1. & DRAWIZIUS *de scorbuto cap.* 9. Quinimo post multiplicia per consensum Pathemata tam facilè *symptomata Nephritica*, *Colica*: *Hysterica*, &c. *confundi solent*, adeo ut non pauca prostent Exempla calculosorum pro colicis perverso modo curatorum, ut inde cauti & accurati simus in Signis.

Symptomata ergò, quæ *in Paroxysmo* affligunt, sunt varia, ut etiam satis exercitatus Medicus fallatur. Imprimis quando Calculus incipit moveri, oritur dolor acutus, modò intensior, modò remissior, in regione Lumbari, minùs tamen pungens; isque modò sinistrorsum, modo dextrorsum vergens, prout Ren dexter vel sinister est affectus, ac proin rarò Dolor punctorius sentitur: simul & sensus & Dolor gravativus, plùs minùs obtusus, seu sensus Ponderis gravantis & prementis in dictis locis adesse solet, adeò tamen molestus & cum tantis anxietatibus junctus, ut nec interdiu, nec noctu quiescere queant, dicantque Ægri: *esse ipsis*, *ac si centum pondo Plumbi gestent in tergo*, quo ipso explicant Dolorem istum. Ubi verò movetur Calculus ex Renum Pelvi ampliori in Ureteres angustos, tunc Dolor lancinans, lacerans, & molestissimè tensivus, & pungens magis, excitatur, neque cessat, donec calculus ex Uretere denuò ad Vesicæ cavum descenderit, aut ad Renis cavum remearit. Simul notabile est quod refert BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epist.* 6. *p.* 27. quòd in Lithiasi interdum adsit Hemicrania, istius in specie lateris, cujus Ren calculo est affectus.

Urina subinde variat, cùm sub paroxysmo ingruento, Urinæ paucæ, acres tamen seu admodùm stimulantes, & aquosæ minguntur. Subinde perfecta ejus *suppressio* sequitur, si sc. uterque Ren simul afficiatur. Interdum, imò sæpiùs, Urina apparet intensè rubra, crassa, ferè subcruenta & quasi sanguine esset diluta, & quidem interdum reverà est ex permisto pauco cruore & Vulnere partium, seu laceratis Vasculis, à calculi asperitate emanante, &c. Interdum tamen talis Urina subrubra & quasi sanguinea, perspicua tamen est, absque sanguinis consortio; quin talis Urina interdum subrubra, crassa sæpè fit à copiosis salibus resolutis, & cum Urina unà excretis, seu, ut alii vocant, Tartaro resoluto (ex quorum coagulatione colliguntur Arenulæ) quod frequenter fit in scorbuto ac Malo Hypochondriaco. Non igitur terreatur Medicus, quòd sit sanguinea, monente HORSTIO *in obs.* Subinde imprimis, ubi calculus est in motu, aut etiam in calculo Vesicæ, Urina excernitur pallida, aut saltim parùm tincta, cum copiosa Materia crassa, viscida & glutinosa, in fundo Matulæ hærente, & mediam Urinæ partem subinde replente, quæ Materia est nil aliud, quàm Nutrimentum proprium Partium membranosarum, Pelvis, Ureterum & Vesicæ, à calculo læsarum plùs minùs, & sic cum Urina extravasatum: de quo vid. imprimis WILLISIUS *de Urinis Cap.* 5. *pag.* 364. & 365.

Interdum *Arenula* quoque in calculosis cum Urina excernuntur, quæ fundum Matulæ petunt. Verùm subinde excernuntur etiam Arenulæ similes in non calculosis, quæ frequentissimè sunt Coloris rufi & sunt friabiles; non sunt Arenulæ Renales, sed sunt Arenulæ Hypochondriorum, seu *Salia coagulata scorbutica*: si verò non sunt friabiles, sed duræ, & subinde grandiores, & quæ fundum saltem occupant Matulæ, sunt Arenulæ Renales, & ad calculum disponentes.

Ulteriùs in Paroxysmo calculosi *non possunt se erigere*, nec Corpus incurvare, sub talibus symptomatibus *stupor Cruris*, ex istius sc. regione affecti Renis, frequenter est perceptibilis, ita ut si Ren dexter foveat calculum, dextrum quoque Crus stupeat, & contrà. Hoc tamen non fit semper, sed in primo saltim calculi paroxysmo: qui enim frequentiùs calculo laborant, minùs solent Crurum Pathematis affligi. Percipitur etiam *Dolor tensivus*, & quasi contractivus, ex regione Lumborum per longitudinem Ossis Sacri deorsum usque, juxta Os Ilium, secundùm Ureterum ductum deorsum in regionem pubis & Vesicæ terminans; unde etiam in Viris similiter *Testiculus* istius lateris, cujus Ren est affectus, spasmo quodam correptus *retrahitur* sursum ad Os pubis molestè & dolorosè, quod ipsum observetur pro dilucidando spasmo.

Interdum quoque *Tenesmus* simul corripit Ægros calculo Renum laborantes; idque observavi in Fœmina, ac notat quoque TIMÆUS *von Caldenklee in Epist. pag.* 242.

Præterea superveniunt simul sub calculo Renum *Anxietates Præcordiorum*, Nausea, Appetitus dejectus, non rarò difficilis Respiratio, quasi cingulo constringerentur costæ inferiores, ita ut quidam Asthmate videantur laborare, cùm tamen Affectus Nephriticus hoc symptoma inducat; idque in consensum Renum & Diaphragmatis non immeritò videtur rejicere SANCTORIUS *in Comment. in art. parv. Galeni P.* 2. *Digress.* 85. *p.* 994. Item *Vomitus* enormes subinde insequuntur motum calculi Renalis. Imò *Convulsiones* Digitorum, Brachiorum, Pavores dormientium &c. subinde calculo Renum supervenire observantur; *Dolorem* quoque *titillantem* sentiunt *in extremitate Glandis Penis*: vid. *act. Med. Hafn. Vol.* 4. *pag.* 103.

Frequentissima omnium symptomatum sunt *Tormina colica* acerbissima, cum *Nausea* & *Vomitu*, ac similibus cognatis symptomatibus juncta, quæ sunt nil aliud, quàm Tormina convulsiva, propter Nervos in Plexu Mesenterico spasmu correptos, ad dictas partes, nempe Renes, Intestina & stomachum derivatos. A *Nervulis* enim *Renalibus*, qui in Renibus Dolorum sunt organa, ex Dolore spasmo correptis, continuatur idem spasmus ad Plexus Mesenterii usque, qui simili spasmo affecti; Plexus enim Mesenterii surculos derivant ad stomachum & Intestina, unde per consensum afficiuntur propter Spasmum. Adeoque calculus Renum in Viris colicam convulsivam, in Mulieribus Pathemata Hysterica dicta, inferre solet, ut etiam hæc Nephritica colica exercitatissimos fallat Medicos. Imò in Gravidis calculosis interdum *Dolores Partus* mentiri solet: vid. HOEFERUS: semper tanta patiuntur Tormina, ut non secus ac si decies Dolores Partus sustinere. Pulsus est durus propter spasmum, aut convulsivam contractionem Fibrarum Arteriarum.

Interim hæc Symptomata non reperiuntur promiscuè in omnibus calculosis, sed modò hæc in hoc, alia in aliis, ac interdum urgent talia *symptomata per consensum*, nempe Vomitus, Dolores colici, Passiones hystericæ, &c. antequàm percipiant Ægri ullum Dolorem circa Renes. Interdum colicam patiuntur, antequàm calculus in Renibus sentiatur: vid. SENNERTUS *de calculo renum*. In specie Stupor crurum innuit calculum.

Cæterùm origo tam variorum symptomatum est saltem ex consensu, ratione connexionis Renum cum aliis partibus per Nervos & plexus. Notum enim est ex Anatomia Nervorum, Nervos Renum oriri ex plexu Mesenterii, qui oriuntur ex Nervo paris Vagi, & Intercostali; unde vel uno Nervulo Renum spasmo convulso à calculo, alterius Renis Nervi spasmo convelluntur, qui semper continuantur ad plexum usque: hinc omnes Nervi ex istis plexibus similiter convelluntur, adeoque colica illa convulsiva in calculo, frequens Vomitus, retractiones Testiculorum, Tenesmus, Dolor quasi parturientium, qui sunt spasmi Uteri & Intestinorum: similiter ex hoc spasmo difficilis Respiratio, & omnia reliqua symptomata spasmodica, per consensum nempe Nervulorum deducenda sunt. Sic v. g. punctura Nervi in Brachio dat convulsionem & spasmum Brachii. Dum verò, quando calculus est quietus, nec irritatur Ren, nec convelluntur Nervi Renum, & omnia hæc symptomata, modò calculus sit in Vesicam delapsus, vel excretus, cessant.

Probè ergo *distinguenda Pathemata calculi ab affectibus cognatis*, in specie à colica per essentiam, & colica Nephritica. Hoc ut ritè fiat, observandum est, quòd in Colica nullus adsit pedis stupor; item quòd in tali colica Ægri se possint erigere, cùm ii, qui calculo Renum laborant, ut plurimùm incurvati sint, quasi palus per Vertebras esset transfixus, & non sine Doloris exacerbatione spinam rectà extendere, & in rectam lineam flectere possint: id quod quasi primarium Diagnosticum. Colicus Dolor fit subitò, modò remittit, modo succedit, cùm calculi Renalis Dolor ferè sit continuus. Et quidem imprimis locus Doloris manifestat, an ex calculo, an ex alia causa sit? Nam junctus fixus Dolor in Dorso, calculum innuit, licèt alia simul concurrant symptomata: nec in Nephriticis talia murmura aut agitationes in Intestinis concipiuntur, atque in colicis. Alia quoque Urinarum est conditio. Dolor quoque vagus in Abdomine modò antrorsum, modò retrorsum, modò à dextris, modò à sinistris, colicam innuit. Plura huc facientia *vid.* in SENNERTO *lib.* 3. *Prax. ubi de calculo Renum*, RIVERIO, & DRAWIZIO *de Scorbuto pag.* 9.

PROGNOSIS.

Quod *Prognosin* concernit: calculus Renum *Morbus est gravis*, & non tantùm molestissimus ratione Doloris atrocis, sed etiam admodùm periculosus ratione symptomatum va-

variorum, in specie quando Inflammationes, interdum Exulcerationes Renum, Vigiliæ, Febres, Ischuriæ Jethales, & gravissimi Morbi nervosi generis, supervenire solent.

Et *Fœmina* Calculo Renum frequenter laborantes, si Gravidæ reddantur, facilè moriuntur, aut Abortum patiuntur, vid. PANAROLLUS *Pentec. 3. obs. 8.*

Certè, quò majores aut asperiores Calculi, eò respericulosior; & contrà quò minor & glabrior, eò minùs periculosus. Pertinaciter Renibus impactus, subinde Ischuriam Jethalem, aut Epilepsiam tandem lethalem excitat.

Calculus Renum *si crebrò* affligit Ægrum, Inflammationes certè, & has ordinariò sequentes Exulcerationes Renum infert: vid. M. A. N. C. *Ann. 1. obs. 16. & Ann. 2. obs. 81.*

Calculo Renum, si ad plures dies noctesque perseveret, neque ullis Medicamentis cedat, superveniens *Frigus Extremorum*, aut *sudores frigidi*, idque imprimis cum omnimoda Urinæ Suppressione, Mortem in propinquo innuunt.

Econtrà si *Urina* tenues anteà excretæ, emittuntur crassæ & turbidæ, ac in specie cum Sabulo, Arenulis, & quasi Frustulis lapideis, bonum signum est comminuti quasi Calculi & minùs solidi.

Interdum *certas* quasi *Periodos* observat Calculus Renum, cùm, teste HELIDÆO PADUANO *in Observat. pag.* 156. si est motus in quarto, in septimo utplurimùm soleat prodire, cæteris nempe paribus; si enim sit magnus, non valet. Sic *Typum tertianarum* aliquando observavi in Viro ex Calculo Nephritico, dum tertia quaque die à meridie Dolores Abdominis & Lumborum spasmodici reverterentur, & per noctem durarent, donec sponte successivè remitterent.

Lethargus ex Nephritide utplurimùm lethalis est,

An unquam curabilis sit illa ad *Calculum producendum Dispositio*, quam Lithiasin vocant, meritò dubitatur, nisi fortan in primo statim Principio eam observare contingat, qui tamen Casus vix dabilis videtur. Minùs tamen adhuc spei superesit illis, quibus Affectus hic *Hæreditarius*, aut *cum Ulcere Renum* contingit: vid. HIPPOCRATES *Aphorism. 6. sect. 6.*

C U R A.

Cura Calculi Renum est vel *in* vel *extra Paroxysmum*: *In Paroxysmo* habetur saltem respectus ad Motum Calculi præsentis, & inde nata symptomata spasmodica dolorosissima. Ergò ante omnia *Dolores* & Partium inde nati *Spasmi*, & hinc Ureterum *Contractura* sistendæ; hinc quantum possibile Calculus præsens *Diureticis* blandis & appropriatis promovendus, (vid. LUDOVICI *Pharm. p. 449.*) vel *Specificis* confringendus: idque quò citiùs, eò meliùs, ne sub mora intra Corpus Calculus incrementum nimium capiat. *Sectionem Renalem* à quibusdam jactatam habeo pro Non-Ente.

Extra Paroxysmum verò *si absint Calculi*, respiciendum, ut præcaveantur, ne denuò regenerentur; *Si verò novi jam incipiant generari*, ii maturè Diureticorum ope ejiciendi, antequàm Dolorem pariant, ne nimium incrementum capiant.

Ea autem, quæ in genere Calculos ejiciunt, sunt *Diuretica* quæcunque: Nam specialia Calculum pellentia, ut sic, non dantur. Quæ enim pellunt, id faciunt vi diuretica, quatenùs promovent Urinæ fluxum: aliud siquidem est pellere Calculum, aliud comminuere Calculum.

Pro his Scopis observandum

I. Ut *Diuretica*, aut *Lithontriptica* dicta, quocunque modo pellentia, imprimis fortiora, *in Principio fugiantur*, dum urgent Dolores & Spasmi partium Abdominis; quoniam Malum exasperant; nec priùs applicentur, antequàm omnes Dolores & Spasmi cessarint, quia aliàs viæ attritu Calculi irritatæ dolorifica crispatione vel contractione se angustant, & hinc Malum exasperant; Si *in Statu* fortioribus Diureticis violentiùs protruditur Calculus, Crabrones irritantur; adeòque quò gravior Dolor in Paroxysmo est, eò minùs aut mitiora adhibenda Diuretica. Saltem ergò *in Declinatione*, sedato Dolore, primis viis repurgatis, & acrimonia Humorum nonnihil temperata, Diuretica, sed nonnisi temperata, nec sola, sed cum Opiatis mista, usurpanda sunt, ne Calculus validè nimis commotus exacerbet Paroxysmum. Simul, quantum possibile, artificiosè conjecturetur ex collectione Circumstantiarum *Calculi Magnitudo*, an sit hic major Ureterum ductu, aut æqualis, aut minor? Si minor, tunc tuto in tantis symptomatis possumus usurpare Diuretica Opiatis mista, ut citò ejiciatur: sin æqualis, sedentur symptomata, & idoneis Pellentibus maturè promoveantur, ne majus capiant incrementum, & postmodùm difficilè per Ureteres transeant. *Quòd si Calculus major sit viis urinariis*, ita ut ejicere eundem sit impossibile, tunc cessandum ab omnibus Pellentibus, quia impossibile est promovere, nisi priùs confringatur. Ergò infringendum, vel à re, ceu impossibili, desistendum, cùm *Apertio per Ferrum Chirurgica*, si non impossibilis, saltem periculi plenissima sit. Verùm cùm non semper conjecturando possit Medicus assequi, an parvus an magnus delitescat Calculus? cùm non raro variis formis aut asperitatibus ludat; hinc tutissimum est, ut sedato Dolore tam *Internis* quàm *Externis*, præsens Calculus per Diuretica, quantum possibile, promoveatur, cùm quamdiu Dolores continuant, tamdiu Membranarum ac Ureterum major contractura ac spasmus vigeat, à quo penitus Calculo via intercluditur.

II. Quia præsente Calculo, ac Doloribus Nephriticis urgentibus, Urina subinde acrior ac salsior observatur, à qua Dolores exasperantur; ob id in Paroxysmo simul talia administranda, quæ istam *urinæ acrimoniam tollere*, & ita *Dolorem* nonnihil *imminuere* possunt. Id quod faciunt omnia ea, quæ vulgò dicuntur *emollire*, *viasque laxare* in Calculo; quod tamen per se est ridiculum: Nam si talia Assumpta deberent laxare Renes ac Meatus urinarios, necessum esset laxarent priùs stomachum & Intestina, utpote quæ propiùs attingunt. Talia autem sunt *Emulsiones Oleosæ*, non quatenus laxant vias Calculi, ut Veteres dixerunt, quos HELMONTIUS meritò ridet, sed potiùs, quatenus acrimoniam urinæ temperant & tollunt, inde natos Dolores leniunt; quibus sopitis, crispationes & dolorifici spasmi Meatuum tolluntur, ac ita vel sponte ad debitam amplitudinem viæ anteà arctatæ redeunt.

III. Cùm symptomata Colica, Flatulentiæ & Borborygmi, Alvi obstructio plùs minùs, similiaque symptomata, in Paroxysmis Ægrus admodùm crucient, ob id opera danda est, ut *primæ viæ à sordibus quibuscunque sint liberæ*, ne hæ ipsæ coacervatæ Malum exasperent, adeòque Diuretica stent post principia. Ergò semper in principio & fine Paroxysmi opera est danda, ut Alvus laxa sit; aliàs Colica & alia dicta Pathemata Abdominis insigniter exasperantur. Præsente ergò calculo, & urgente Paroxysmo doloroso nephritico, pro Alvo aperienda nil æquè convenit, quàm blandus *Glyster*, aut *Emolliens* aut *Anodynus*, injectus, qui certè tempestivè adhibitus multùm ad leniendum Dolorem confert, & sæpè totum Curationis negotium absolvit: vid. SCHENCKIUS *observ. pag.* 475. Et quidem parantur ex Lacte, urina, Radicibus Liliorum alborum, Althææ, Liquiritiæ, Herba Malvæ, Violariæ, Parietariæ, de qua vid. SIMON PAULI *Quadripart. Botan. pag.* 109. Veronica, Summitatibus Anethi, Floribus Chamomillæ, Meliloti, Sambuci, Semine Fœnugræci, Oleo Violarum, Liliorum alborum, Amygdalarum dulcium, Unguento Clysmatico, Pinguedine Caponis, Cuniculi, Butiro recenti, &c. Ubi,

(1.) *Decocta simpliciora* compositis magis præferenda; Decoctum v. g. Chamomillæ, Malvæ, Parietariæ, Violariæ, aut juxta CRATONEM Veronicæ.

(2.) *Ex Lacte paratis* malè varia Simplicia, præter dictam Veronicam, aut Flores Chamomillæ nostratis, Radicem althææ, &c. incoqui.

(3.) *Clysteres in minori quantitate* esse injiciendos, præprimis in Prægnantibus ne mole sua premant, & Dolorem augeant, diutiùs vero retineantur: vid. ZECCHIUS *Cons.* 50.

(4.) *Si contumacior sit Alvi obstructio*, Oleum Dia-Colocynthidis, & Electuaria Purgantia addere conveniet: item Terebinthinata, Renibus & Ureteribus grata; & si Dolor aliquantum deferbuerit, Baccæ Juniperi, sal volatile Succini, similiaque Diuretica. Quin nudus Clyster ex Urina saltem Pueri conducit, vel cui Semina carminativa incocta sunt, qui lenit Dolorem & calculi motum blandè promovet. Exempli gratia:

℞. *Herb. Parietar.* M. i.
Malvæ,
Violar. ana M. ß. ad M. i.
Flor. Chamom.
Samb. ana P. ii. vel iii.
Rad. Alth. dr. vi. ad unc. iß.
Coqu. in s. q. *urina Puer.* vel *Seri Lactis*;
Colaturæ unc. viii. adde
Terebinth. cum *Vitello Ovi sol.* ʒii. ʒiii. vel ℥ß.
Olei Lil. alb. unc. ß. ad dr. vi. & unc. i.
Scorpion. dr. i. ad dr. ii.
M. pro Clysmate: S.
Clysma Leniens.

Cui etiam *Nitri antimoniati* ℈ii. addi possunt:

Blandè abstergit, simulque nonnihil stimulat Renes acrimonia

monia volatili, ut sob ejectione Clysmatis irritetur calculus propter cootiguum situm: Vel

℞. *Herb. violar.*
Malva,
Parietar.
Flor. chamom. ana M. i.
Coqu. in l. q. *Urina humana*:
Colaturæ adde
Olei Lil. alb. ℥ß.
destillat. succini gutt. x.
M. pro clysmate:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Flor. chamomill.* M. ii.
Herb. Veron. M. i.
Rad. alth. ʒvi.
Liquirit. ℥ß.
Coqu. in *Lacte vaccino*;
In Colaturæ ℥vi. vel vii. dissolve.
Elect. lenitiv. ℥i.
Terebinth. cum *Vitell. ovi solut.* ℥ß.
Olei lil. alb. ʒvi.
M. f. Enema emolliens. S.
Clyster Emolliens.

Vel

℞. *Flor. chamomill.* M. ii.
Herb. Veron.
Charefoll. ana M. i.
Bacc. junip. ℥i.
Sem. Dauci ℥ß.
Coqu. in s. q. *Urina pueri*,
In Colaturæ ℔ß. dissolve
Terebinth. cum *Vitell. Ovor. sol.* ℥ß.
Olei scorpion. ʒiß.
destillat. Bacc. Junip. ʒß.
M. f. Enema magis diureticum: S.
Clyster calculum promovens.

Vel

℞. *Decoct. emolliens.*
Carminat. ana ℥iii.
Terebinth. cum *Vitell. Ovi diss.* ℥i.
Olei destillat. Terebinth. ʒß.
Misceantur pro Clysmate:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Spec. Emoll.* M. iii.
Sal. tartari ʒi.
Coqu. in s. q. Aquæ.
Colaturæ ℥ix. adde
Terebinth. cum *Vitell. ovi sol.* ℥ß.
M. f. cly ma:
D. S. ut suprà.

℞. *Spec. Emoll* M. i.
Bacc. junip. ℥i.
Rad. liquirit. unc. ß.
Coqu. cum s. q. *Aqua*;
Colaturæ ʒvii. adde
Elect. lenitiv. unc ß.
Terebinth. cum *Vitell. Ovi sol.* ʒii.
M. pro clysmate.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Decocti Fl. chamom.* unc. vi.
Urina hum. unc. iii. adde
Olei destillat. Terebinth. aliquot guttas.
M. f. Enema.

Aut si contumacior sit Alvi obstructio:

℞. *Lact. bubul.* vel *Decoct. Flor. sambuci* aut *Chamom.* cum *Lact.* unc. viii. ad ℔i. adde
Terebinth. cum *Vitell. Ovi sol.* ʒii. vel ʒiii. ad ℥ß.
Mell. violat. vel *rosac.* ʒvi.
Misc. f. enema pro una vel duabus vicibus applicandum.
D. S.
Clyster aperiens & calculum promovens.

Vel

℞. *Sperm. carmin.* m. ii.
Coqu. in *Urina hum.* q. s.
Colaturæ unc. viii. adde
Ol. destil. terebinth. ʒi.
Misc. fiat clyster:
S. ut anteà.

Vel

℞. *Spec. Emolliens.* M. iii.
Sem. quatuor calid. maj.
Sal. tartari an. ʒi.
Coqu. in s. q. *Aqua simplic.*
Colaturæ unc. ia. adde
Electuar. Hiera cum *Agar.* unc. i.
Olei destillat. terebinth. ʒi.
Vitell. Ov. Num. i.
M. pro clystere:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Olei Lini,*
Rapar. an. unc. v.
M. pro clystere.
D. S. ut suprà.

Addi etiam potest *Elect. Di-Colocynth.* ʒvi.

Post clysmata dolorem & spasmum partium internarum insigniter leniunt *Insessus & Fomenta*, si nempe iisdem insideat Æger, ex vegetabilibus Emollientibus, Carminantibus, Nervinis, nonnihil diureticis, vel sic dictis Lithontripticis parata, Sic quòque sufficere possunt Balnea Aquæ tepidæ, quibus insideat aliquandiu Æger: loco eorum tamen fieri potest balneum Medicatum ita:

℞. *Herb. Malva,*
Alth.
Parietar,
Mercurial. an. M. ii. vel iii.
Flor. Chamom.
Sambuc. an. M. iij.
Bacc. Junip. unc. ij. iij. ad unc. vj.
Sem. Lini,
Fœnugraci an. unc. iii.

Inclusa omnia *duobus Sacculis lineis* decoqu. in aqua; Cui Æger usque ad diaphragmatis regionem insideat, Dum verò insidet, observetur; ut dicti sacculi balneo incocti admoveantur regioni Lumborum, & anteriori Umbilicali regioni.

Vel

℞. *Herb. Malva,*
Alth.
Parietar. ana M. iii.
Summit. chamom. M. iv.
Sem. fœnugraci unc. iv.
Bacc. junip. ℔iß.
Incis. & contus. D. S.
Herbæ contra Dolores Calculi.

Decocto tepido insideat Æger. Vel

℞. *Herb. Malva,*
Parietar. ana M. iii.
Summit. Aneth.
Flor. chamom.
Meliloth. an. M. ii.
Rad. Alth.
Lil. alb. an. unc. vi.
Sem. Lini
Fœnugr. an. ʒiii.
D. S.
Species pro Balneo.

Vel

℞. *herb. Malva,*
Meliloti,
Flor. chamom.
Sambuc. an. M. i. ad M. ii.
Sem. Lini,
Fœnugr. an. unc. i. vel unc. ii.
quatuor. calid. maj. an. unc. ß.
Incisa & contusa M. f. *Sacculi* Num. ii.
D. S. ut antè.

Qui calidi, vel sicci, vel in Lacte cocti, applicandi Lumbis pro doloris sedatione. Vel

℞. *herb. Malva,*
Alth.
Parietar.
Flor. Chamom.
Sambuci an. M. ii.
Bacc. Juniper. unc. vi.
Incisa & contusa includ. *duobus sacculis.*
D. S. ut antè.

Coquantur in Aqua pro Balneo: sacculi admoveantur regioni Lumborum & regioni anteriori Umbilici, ut dolores, & spasmi remittant.

Quibus verò displicent Balnea, iis sufficiunt *Fotus humidi cum sacculis* instituti: e. gr.

℞. *Herb. & Flor. Chamom.*

Digitized by Google

Salv.
Serpilli, ana M. i.
Bacc. juniper. ℥ii.
Sem. anisi,
Anethi an. ℥i.
Incis. includ. *saccul.* No. j. D. S.
Fotus Leniens.
Vel
℞. *Herb. Charefol.*
Parietar.
Flor. Sambuc.
Chamom. ana M. j.
Sem. Lini ℥i.
Fiant sacculi aut Fotus.
D. S. ut antè.

Præterea cum his Fotibus & balneis blanda diuretica, interdum Calculum nonnihil stimulantia, usurpanda, ut scilicet sub istis fomentationibus calculus simul promoveatur per ureterem nonnihil flaccidum.

Post balnea, vel etiam sine his, conducunt *inunctiones externæ* ad emolliendas partes & spasmos Ureterum sistendos, doloresque leniendos, quæ fiunt ex emollientibus suaviter laxantibus & lenientibus: quibus interdum penetrationis gratia addenda sunt Olea quædam destillata, partim nervina, propter partes membranaceas in & circa Renes spasmo affectas, partim diuretica, ut blandè promoveatur urina & calculus, cum Oleo Amygdalarum dulcium, Papaveris, Hyoscyami, Chamomillæ, Scorpionum, Liliorum alborum, unguento Dialthææ, medulla Cervina, pinguedine anserina, Oleo spicæ, petræ albo, Baccarum Juniperi, succini, terebinthinæ, Camphoræ. Sic v. gr. fiat Linimentum Emolliens.

℞. *Ungu. Dialth.*
Olei scorp. vel *expreff. sem. Hyosc.* ʒii.
M. pro linimento: S.
Unguentum leniens.
Vel
℞. *Ungu. Dialth.* ʒiii.
Olei Amygd. amar.
Scorpion. an. ʒiß.
Petrol. ʒii.
M. pro linimento.
D. S. ut antè.

Cum his crebrius locus dolens circa Lumbos, regionem umbilici, abdomen, & ductum ureterum illinatur; potest etiam illiniri regioni umbilicali. Additur huic compositioni meritò *Petroleum*, quod merito à PANAROLLO *Part.* 2. *Obs.* 2. ceu externum remedium nobile mirè commendatur, & calculum imminuere creditur, ubi tamen sufficit, si modo promoveat eum: e. gr.

℞. *Petrol. alb.* ʒii.
Olei Juniperini vel *Terebinth.* ʒi.
M. D. S.
Oleum calculum promovens.
Vel
℞. *Ungu. Dialth.* ʒiii.
Olei Scorpion. ʒii.
Terebinth. ʒi.
M. pro linimento. S.
Unguentum calculum promovens.
Vel
℞. *Unguent. Dialth.* ℥i.
Olei Petra alb. ʒii.
Misc. pro linimento:
D. S. ut antè.
Etiam ʒß. *Olei spica* addi potest.
Vel
℞. *Unguent. popul.* ℥i.
Olei Scorpion. ʒii.
M. D. S. ut antè.
Vel
℞. *Olei Lil. alb.*
Chamom. an. ʒii.
Petrol. alb. ʒß.
Ol. destillat. spica,
Bacc. Junip. an. ʒi.
M. pro uso externo: S.
Oleum leniens, & promovens.
Vel
℞. *Ung. dialth.* vel *anodyn.* ℥ß.
Olei Amygdal. dulc. ʒii. (vel *hujus & Lil. alb.* ana ℥i.)
Scorpion. dr. iß.
Petrol. alb. dr. i.
M. pro linimento: S.
Unguentum leniens, & promovens.
Addi pro lubitu potest
Olei destillat. Bacc Juniper. dr. ß.
Vel
℞. *Ol. amygd. amar.*
Chamom.
Lil. alb.
Scorpion. ana dr. ii.
Petra alb. dr. iii.
destillat. spica,
Bacc. Junip. ana dr. iß.
M. D. S.
Oleum ut anteà.
Vel
℞. *Olei amygd. amar.* ℥i.
Pingued. Gallin. dr. vi.
Petrol. alb. dr. i.
Ol. destillat. bacc. Juniperi dr. ß.
M. f. linimentum: S.
Unguentum ut suprà.
Vel
℞. *Olei Petra alb.* dr. iii.
Papav. expr. dr. iß.
Hyoscyami expr. dr. ß.
M. pro linimento anodyno
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Ol. Papav. rec. expreff.* ℥ß.
hyosc expr. dr. i.
destillat. succin.
Macis an. dr. ß.
M. S.
Oleum dolores sedans.
Vel
℞. *Ol. Petra alb.* dr. iß.
Sem. papav. vel Hyosc. expr. dr. i.
destill succini dr. ß.
M. D. S.
Oleum leniens.
Vel
℞. *Ungu. dialth.* ℥i.
Ol. Petra alb. dr. iii.
Juniperi dr. i.
Ess. Opii dr. ß.
M. S.
Unguentum leniens.
Vel
℞. *ung. dialth.* vel *Sevi Cerv.* ℥i.
Olei Petr. alb. dr. iii.
destillat. Junip.
Camphora an. gutt. xx.
Opii ℈i.
M. D. S.
Unguentum leniens & calculum promovens.
Vel
℞. *Ungu. nervin.* dr. iii.
Olei expreff. Hyoscyami dr. i.
destillat. terebinth.
Juniperi an. dr. ß.
M. S. ut ante.
Vel
℞. *Ungu. dialth.* ℥iß.
Olei lil. alb.
Amygd. dulc. an. ℥ß.
Scorpion. ʒiii.
Petra alb. dr. iß.
destillat. Juniperi ʒß.
M. D. S.
Unguentum dolores sedans.

SCHARFIO *lib.* 1. *de usu Juniperi pag.* 272. in usu fuit sequens:

℞. *Olei Scorp.*
Melilot.
Chamom. an. ℥ii.
Amygd. amar.
Arill. cynosbati an. ℥iß.
destill. terebinth.
Juniper. an. ℥i.
Petrol. alb. ℥ß.
Misc.

Vel

Vel

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ß.
deſtillat. ſuccini ʒß.
M. D. S.
Oleum Leniens.

Vel

℞. *Picis communis* ℥ß.
Subige eum ſ. q. *Butyri non ſaliti* in conſiſtentiam Unguenti. S.
Unguentum leniens.

Vel

℞. *Ungu. dialth.* ℥i.
Ol. Lil. alb.
Amygd. dulc.
Hyoſciami expr. an. ℥ii.
Scorpion. ʒiß.
deſtill. ſuccini ʒß.
M. f. Linimentum.
D. S. ut antè.

Pertinent etiam huc *Linimenta Membr. anteced. ubi de Iſchuria Renali*, præſcripta: Vel

℞. *Ungu. Roſat. camph.* q. v.
adde
Laud. opiati q. ſ.
M. f. linimentum:
D. S. ut ſuprà.

Pertinet huc Unguentum Nephriticum *Mynſichti*, & ejus Anodynum; item Unguentum hoc, quod commendat CRATO.

℞. *Unguent. roſac.* unc. iß.
Ol. Amygd. amar.
Scorpion. ſimpl. an. ʒvi.
Amygd. dulc. unc. ß.
M. f. Unguentum.

Quin etiam dictis Unguentis oleum Camphoræ convenienter addi poteſt, vel genuinum, vel per diſſolutionem Camphoræ in Oleo Amygdalarum dulcium paratum, quod eſt egregium: Nam Camphora peculiarem vim diureticam, paucis notam, obtinet. Addi etiam poteſt oleum deſtillatum Cumini, Oleum deſtillatum Baccarum Juniperi, Oleum Terebinthinæ, ceu Remedia nervina, admodùm grata, Item oleum deſtillatum ſuccini quoque addi ſolet; ſed quia eſt nimis penetrans & diureticum, metus eſt, ne exaſperet Dolorem. Similia ergo linimenta crebriùs uſurpentur, illinendo regioni lumbari vel Umbilicali. Juxta hæc conducit Emplaſtrum de Meliloto, cum Oleo Chamomillæ, & Anethi malaxatum, addendo oleum Cumini, & Petroleum regioni lumborum applicatum benè confert.

Vel

℞. *Empl. Nervin.*
Tacamah. an. ℥i.
Balſam. peruv. ʒii.
M. pro Emplaſtro.
Extendatur ſuper *Alutam in forma quadrata:*
D. S.
Emplaſtrum Leniens.

Item ſi *Renum Calor intenſior*, præparatur Cataplaſma *Cratonis*, quod hic maximè commendant, ex Cancris fluviatilibus eorumque ſucco, ſubactis cum oleis blandè emollientibus: vid. CRATO *lib. 5. conſ. 17.* Nempe

℞. *Cancr. fluviat.* nu. x.
quos contuſos coquit in Lacte, & ſuccum fortiter exprimit: addit
Medulla panis albi unc. iii.
Vitell. Ovor. No. iii.
Butyri rec.
Olei chamom. an. unc. i.
Croci ℈ß.
Miſc. pro cataplaſmate applicando.

Sicuti & BRUNNERUS ſimile Cataplaſma ex Cancris contuſis cum Malva, raphano & parietaria, pro leniendo dolore, & eodem nonnihil moderando, ſubactum, regioni renum applicatum, admodum commendant in Paroxyſmo nephritico, de quo vid. SENNERTUS *pag.* 814. Item Cataplaſma ex Medulla panis albi cum lacte. Hujuſmodi litus crebrò renoventur calidi ſuperimponendo poſtmodùm ſacculos, aut etiam poſt balnea eadem illiniri ſolent.

Cum his & ſimilibus Externis, etiam *Internis* Malo proſpiciendum: & quidem, ubi dolor eſt remiſſior, aut nonnihil placatur, (haud citius; videat. RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *cap.* 1.) primæ viæ repurgatæ, & acrimonia humorum temperata, blanda tunc *Diuretica* conveniunt, qualia ſunt Tinctura Nephritica, ſpiritus carminativus de Tribus, ſpiritus Nitri dulcis, &c. de quibus *infrà*, cum aliis internis uſurpentur. Interdum ergò in principio convenit blanda aliqua *Laxatio*, primas vias abſtergens, reſpiciendo tamen ſimul nonnihil Renes, & modicè Calculi excretionem Irritando: e. g.

℞. *Tartari vitriolat.* gr. xii. ad xv.
Salis Geniſt. gr. iii. iv. v. vel vi.
Scamm. roſat. gr. iii. vel iv.
Olei deſtillat. Juniperi, vel *Terebinth.* gutt. i.
M. f. Pulvis in principio Paroxyſmi aſſumendus: S.
Pulvis Aperitivus.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* gr. xii.
Scamm. prap. gr. iii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Laxativus.

Vel

℞. *Corall. rub. prap.*
Maxill. Lucii piſc. an. ℈ß.
Auri ſulm. gr. v.
M. f. Pulvis.
M. S. ut antè.

Detur in Juſculo calido.

℞. *Rad. alth.* ʒiii.
Helleb. nigr. ʒi.
Zingib. gr. xii.
Tartar. vitriolat. gr. xvi.
Coqu. in ſ. q. Aquæ;
Colaturæ adhuc calidæ infundatur per noctem in loco calido.
Rhabarb. elect. ʒiß. ad ʒii.
Mane iterum colet. & addantur
Syrupi Domeſt. ʒii.
M. D. S.
Potio Laxativa.

Vel

℞. *Paſſ. min. conquaſſ.* unc. ii.
Ebull. in ſ. q. *Aqua ſimpl.*
Colaturæ ferventi infunde per noctem.
Fol. ſenn. ſine ſtip. unc. ß.
Crem. tartar. ʒ ß.
Mane ebulliat paulatim.
Colatura D. S.
Potio laxans aperitiva.

Vel

℞. *Syr. de cichor.* cum *Rhab.*
Spina cerv. an. unc. ß.
Scamm. prap. gr. iv.
Aquæ ononid. ʒii.
M. D. S.
Succus Laxans aperitivus.

Vel

℞. *Paſſul. min. laxat.* unc. ß.
Lapil. cancr. prap.
Arcan. dupl. an. gr. v.
M. S.
Paſſulæ Laxativæ.

In ſpecie etiam pro tali ſcopo conveniunt imprimis *Terebinthinata* in principio, Alvum ſimul moderatè laxantia, & ſimul renibus calculoſis inſigniter conducentia: hinc Pilulæ ea terebinthina cum rhabarbaro uſitatiſſimè in principio affectus præſcribuntur; Rhabarbarum enim à PARACELSO ſingulariter æſtimatur. Item fiunt Emulſiones ex Terebinthina, de quibus heri dixi, aut fiant pilulæ de Terebinthina *Mynſichtii* præſcribendo a ʒß ad ℈ii. pro doſi: item Catharticum Terebinthinatum *Mynſichti*. Nam certum eſt, quod Terebinthinata inſigniter conveniant in nephritide: ſic enim FORESTUS *lib.* 24. *Obſervat.* 20. obſervat Matronam Calculo Renum & morbo articulari affectam, quæ imprimis terebinthinæ uſu fuit curata: item FONTANUS *in Conſil. & reſponſ. pag.* 116. refert ſeptuagenarium Dolore Nephritico diu excruciatum, qui tandem uſu Terebinthinæ Venetæ electione quatuor Lapidum fuit curatus. In quem finem terebinthina leniter inſpiſſata in Pilulas redigi poteſt, ita ut ſingulo ℈i. vel ʒß gr. iii. vel iv. *Scammonii* ſimul permiſceantur; quæ ipſæ ita paratæ pro doſi in Vehiculo aſſumptæ, in principio paroxyſmi ſunt egregiæ: e. g.

℞. *Terebinth. coct.* ℈i.
Tartari vitriolat gr. vi.
Scamm. prap gr. iii.
M. f. Pilulæ: S.

Pilu-

Digitized by Google

Pilolæ Laxativæ.

Vel fiant Pilulæ ex Terebinthina, Succino & Rhabarbaro à PARACELSO laudatæ: vid. HOEFERUS in *Hercul. Med. pag.* 175.

℞. *Terebinth. pur.* ℥i.
Rhabarb. pulverif. ℈ii. ad ℥i.
Succini prap. ʒß.
Cinnam. ℈ß.
Cum f. q. *Olei Terebinth.* f. Pilulæ pro aliquot dosibus,

Vel

℞. *Massa Pilular. de Tereb.* com *Rhabarb.* gr. xvi.
Tartari vitriolat. gr. vi.
Troch. Alhand. gr. ii.
F. Pilulæ;
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Massa Pilular. de Amm.* gr. xv.
Tartari vitriolat. gr. v.
Extract. Troch. Alhand. gr. i.
Cum *Essent. Menth.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Laxativæ.

Nam Purgantia fortiora oullo modo conveoiunt in principio Affectus Calculosi.

Sic etiam convenit *Emulsio* Semiois Violarum *Nephrocathartica*, cum Aqua Veronicæ, aut cum alia Aqua appropriata, in specie hederæ terrestris, cujus *suprà Membro Antec. de Ischuria* mentio facta, quæ ipsa revera potest dici Nephrocathartica: præscribitur a ℥iii. ad ℥ß. io principio Paroxysmi oephritici; Cui propter Doloris rationem & *Papaverina* simul addi possunt; e. g.

℞. *Sem. Violar.* ℥iii. vel ℥ß.
Milii Solis,
Papav. albi an. ℥i. ad ℥iß.
Cum f. q. *Aqua Alkekeng.* vel *Meathæ*, vel *Fragor.* vel *Veron.*
f. Emulsio ad ℥iii. vel iv.
adde
Aque Cinnamom. ℥iß. vel ℥ii. ad ℥iii.
Lapill. Percar. prap. vel *Cancror. prap.* ℈iß. vel ℈ii. ad ℥i.
Sacchari parum.
M. D. S.
Emulsio Nephrocathartica.

Vel

℞. *Amygd. dulc. Ambrof.*
Sem. Melon. an. ℥ii.
Violar. purp. ℥ß.
Cum f. q. *Aqua Meatha* & *Fragor.* f. Emulsio ad ℥vi.
adde
Lap. Percar. prep. ℥i.
Sacch. parum.
M. S.
Emolsio Aperitiva pro aliquot vicibus.

Conf. M. A. N. C. *Ann. 6. observ.* 102.

Evacuatis ita primis viis, & sublaris impedimentis, dum adhuc urget *Dolor*, & hæret *Calculus*, propinanda talia, quæ quantum possibile est, Dolorem tollere possunt: Vel

℞. *Olei Amygd. dulc. rec express.* ℥ii.
destillat. Macis ℈ß.
M. S.
Oleum Lenitivom.

Cum quibus tamen simul ad acrimoniam humorum temperandam respectus habendus. *Opiata* ergò conducunt, sed Appropriatis mista, in specie ubi urgent graviora symptomata ac proiode prostat *Essentia Urinaria anodyna D Michael* ex Vegetabilibus scilicet diureticis cum ana opii & Salis Tartari, quibus Aqua affunditur: stent io digestione, deinde evaporatur & supersuoditur Spiritus Vini: Item accipiatur *Malvaticum Juniperinum cum Essentia Opii* mistom, de quo cochleatim hauriatur ad sistendos Dolores, & mitigaodum Paroxysmum.

Vel

℞. *Lapill. Cancr. prap.* ℈i.
Cinnab. Antimonii vel *nat.* (propter spasmos partium ioternarum) ℈ß.
Laud. opiat. gr. i. vel ii. (vel *Pulv. Anodyn. Ludov.* gr. iii.)
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Lenitivus.
Detor pro dosi in graviore Paroxysmo.

De his vid. in specie LUDOVICI *in Phar. p.* 449. & *Colleg. Pharmaceut. in Ludovic.* Vel ad imitationem WEDELII:

℞. *Lapill. cancr. prap.*
Sperm. Ceti an. ℈i.
Sal. volat. succin. gr. v.
Laud. Opiat. gr. i. vel ii.
M. f. Pulvis
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Lapill. Percar. prap.* ʒß.
Cinnab. Antimonii,
Sal. volat. Succ. an. gr. xii.
Laud. Opiati gr. iii. ad v.
Misc. pro 3. dosibus.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Aqua Petrosel.*
Alkekeng. an. ℥i.
Ess. Opii ℈i.
Syr. de Alth. Fernelii ℥iii.
M. S.
Mistura Dolorem sedans.

In uso Opiatorum simus cauti, ne iisdem abutamur.

℞. *Tinctura Balf. Peruv.* vel *Capaibe* cum *Tinctura Tartari par.* ℥iii.
Essent. Opii ʒß.
M. D. S.
Tinctura Calculum leniens.
Dentur 40. guttæ pro dosi.

Vel

℞. *Tinctura Tartari acerr.* vel *compos.* vel *Rhabarb. tartaris.*
Spiritus Carminat. de Trib. ao. ℥iii.
Essent. Opii tartaris. ℥i.
M. S. ut antè.

Vel

℞. *Milleped. viv.* No. xii.
Contunde cum *Tinct. Tart. acer.* ℥ii.
filtratæ adde
Ess. Opii ℈i.
M. S. ut suprà.
Dosis 30. vel 40. guttæ.

Vel

℞. *Olei destillat. Terebinth.*
Bacc. Junip.
Ess. Opii an. ʒß.
M. S.
Oleum Calculum promovens pro aliquot vicibus.

Ubi *Vomitus* simul & *singultus*:

℞. *Extr. Acori veri* gr. xvi.
Castor. vel *Zedoar.* gr. iv.
Laud. Hyster. gr. v. vel vi.
Cum *Olei Terebinth.* f. Pilulæ r S.
Pilulæ Stomachales & Calculum lenientes.

Vel

℞. *Aqua Menth.*
Meliss. cum Vino,
Cinnam.
Carbunc. a.a. ℥ß.
Spiritus Cochlear. ℥i.
Tartari vitriolat. ℈i.
Laud. Opiati gr. ii. vel iii.
Syrup. Cort. Aurant.
M. D. S.
Mixtura Stomachalis & Calculum leniens cochleatim sumenda.

Vel

℞. *Aqua Fragor.*
Alkekengi an. ℥iß.
Cinnam.
Lap Canc ℈ii.
Test. Ovor. calcin. ℈i.
Nitri depur. dr. ß.
Laud. Opiati gr. ii. vel iii.
Syr. de Alth. Fern. dr. vi.
M. S. ut suprà.

Vel

℞. *Lap. Percar. prap.* ℈i.
Pulv. Epilept. antimonial. gr. iii.
M. pro Pulvere:
Div. in 2. part. æqoal. S.
Pulvis Leniens.

Vel

℞. *Lap. Canc. prep.* vel *Corall. rub. prep.* ℈ii.
Auri Diaphor. gr. xv.
Camph. gr. ii.

M. pro

M. pro *Pulvere*.
Divid. in 2. part. æqual. S.
Pulvis Leniens contra Calculum.
Vel

℞. *Corall. rub. prap.*
Lap. Percar. prap. an. gr. xiv.
Auri diaphor. gr. xii.
Camph. gr. iii.
Misc. pro Pulvere:
Div. in 2. part. æqu. S. ut anteà.
Vel

℞. *Corall. rub. prap.*
Lap. Percar. prap. an. ℈ß.
Salis Gemiſt. gr. iv.
M. S.
Pulvis Sedans.
Vel

℞. *Tacamahac.* part. ii.
Balſ. Peruv. part. i.
F. Emplastrum Stomachale in forma ositata absque Sindone: S.
Emplastrum Stomachale.

Mulier quadam, alias Nephritica, conquerebatur aliquandiu de Appetitu prostraro, cum carnis nausea & potus consueti fastidio, adeo ut spem Conceptionis conceperit: sed post supervenientem Mensium fluaum prehendunt eam acerbi dolores in Lumbis lancinantes, & ad Pubem usque excurrentes, cum tali crurum tremoro, qualis aliàs Puerperis sub partus labore aceidere solet, & ita summo quasi parturiendi conatu nihil aliud, quàm Mucosa viscida summo cum dolore, una cum Urina, excernebat, ita ut quoties Urinam emitteret, Mucosum tale quid unà eliminaret: stimulus pro Urina admodùm erat frequens; dum excernebat; dolorem dictum percipiebat, & etiam dum non excernebat, subinde excretorios istos quasi puerperiales experiebatur conatus; Urina emissa erat minùs tincta, aliquantisper turbida cum sedimento copioso, viscido, albido, non tamen purulento. Indicabam; Malum esse Nephriticum, natum primitùs occasione calculi Renalis, & inde productæ erosionis in pelvi membranacea; undo idem calculus ulteriùs progrediendo affrictu suo læserit plùs minùs vesicæ collum; quo factum fuit, ut non solùm dictarum partium degener Nutrimentum chylosum tam copiosi Muci speciem suggesserit, sed etiam imprimis ea irritatione Vesicæ dolorosi excretorii conatus supervenerint: ob id pro abstergendis his locis & mitigandis symptomatis, præmisso Clysmate:

℞. *Aqua Charefol.*
AlKekeng. an. ℥ß.
Aceti Vini ʒiii. ad ℥ß.
Lapill. Cancr. prap. ʒi.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. Heder. terr. ʒvi. Misc.

Capiebat cochleatim, quod factum cum euphoria, & symptomata Lumborum maximam partem levata fuerunt. Hinc pro istis scopis præscripsi:

℞. *Massa Pilular. de Terebinth. simpl.* ℈ii.
Div. in 2. part. æqu.

Cepit, benè habuit, symptomata plerumque evanuerunt: sed nizus Vesicæ excretorius subinde rediit, calculo nempe in Vesica existente, utut mucosa materia multùm imminueretur; ne tamen forsan exulceratio colli Vesicæ superveniret, præscripsi:

℞. *Essent. Hyper.* ʒii.
Dabam pro una dosi.

A qua tamen nullam utilitatem percepit. Ob id Balsamo Sulphuris terebinthinato uti jubebam: sed antequàm hunc assumeret calculus oblongus cum Urina una emittebatur, unde levamen insigne in omnibus. Pariter tribus ab hinc diebus cùm continuatus fuisset Balsami usus, adhuc alius, sed minor, calculus prodiit, post cujus excretionem adhuc Muci aliquantulum rejectum fuit, sed quod brevi cessavit. Pro reliquiis ergò nephriticis removendis spiritum Salis Ammoniaci aliquandiu continuavit, qui ipsi optimè contulit.

Oleum Amygdalarum dulcium, vel cum vel sine lapide Percarum, & Syrupo de Althæa *Fernelii*, (quod nonnulli etiam cum succo Citri aut Limonum miscent) similiter in usu est. Emulsio ex Amygdalis dulcibus, & seminibus dictis quatuor frigidis majoribus, Violarum, Nucleis Persicorum, & similibus, quibus lapides Percarum, aut Lapilli Cancrorum addi solent, subinde in hoc casu in usu sunt, quæ hauriuntur ad dolorem leniendum, & blandè Urinam cien-

dam; potissimùm si hujus Emulsioni aliquid Papaveris albi, hujus Syrupi, aut Laudani Opiati addatur; Nam hæc Narcotica spasmis Renum horumque Meatuum non tantùm medentur, sed Somnum inducendo spiritibus robur addunt, hinc excretionem Calculi insigniter juvant: vid. HOFFMANNI M. M. *pag.* 437. & DECKERS *Exerc. Pract. pag.* 636. Item Decocta Emollientia, simulque Anodyna, blande temperantia, & Urinam pellentia, quorum Formulam vid. in BARBETTE *Praxi, ubi de dolore Nephrit.* Ad imitationem hujus

℞. *Rad. Alth.* ℥i.
Liquirit. ʒii. vel ℥ß.
Herb. Malva M. i.
Sem. Violar. ℥ß. vel ʒvi. ad ℥iß.
Coqu. in f. q. *Decoct. Hord.*
Colaturæ ℔iß. ad ℔ii. adde
Syrup. Papav. albi vel *errat.* ℥iß. ad ℥ii.
(vel *de Jujub.*
Violar. an. ℥ß.)
Lapill. Cancr. prap. ʒi.
M. D. S.
Potio Lenitiva Urinam pellens.

Instar omnium etiam hic convenit Decoctum expertum FORESTI, quod præscribit *lib.* 24. *Obſ.* 26. 28. *&* 29. & descriptum prostat in SENNERTO *lib.* 3. *Prax. ubi de Calculo Renum, pag.* 812. quo Decocto curavit Virum desperata *Suppressione Urina ex Calculo* Renis sinistri Ureteri impacto laborantem cum intensissimis doloribus, summa virium prostratione, & cùm jam per sex dies ne guttulam quidem urinæ emisisset, usurpato hoc Decocto *Foresti*, Urina confestim emanavit, Lapilli cum impetu protrusi, & Æger curatus fuit. Præscriptio est hæc:

℞. *Sem. Malva,*
Alth. an. ʒii. ad ʒiii.
Cicer. rub. ℥iii.
quatuor Frigid. maj. an. ʒii.
Hordei ℥ii.
Caric. pingu. No. viii.
Sebesten. No. vii.
Rad. Liquirit. raſ. ʒvi.
Coqu. *in Aqua* ℔iii. ad dimidiæ partis consumptionem.

Sicuti Decoctum non incongruum à ZWELFFERO correctum *videb. in Pharmacop. Reg. pag.* 89.

Ad imitationem ergò hujus similia Composita possunt parari.

Addi simul possunt Decocto huic certa proportione vel *Bacca Juniperi*, vel *Semen Hyperici*, aut *Semen Dauci*, vel similia, quæ istud magis appropriatum reddere valent. *Decoctum Florum Chamomilla* singulariter excellit in Paroxysmo nephritico (vid. SIMON PAULI *Quadr. Botan. pag.* 255.) & *Veronica*, quod CRATO *l. a.* extollit. Item hujus loci est *Decoctum Nymphaa*, quo nihil promptius ad Ureterum contractutam laxandam, & dolorem placandum in Paroxysmo Nephritico à TACHENIO *Hippoc. Chym. cap.* 14. *pag.* 97. *Edit.* 2. extollitur. Præterea non inconsultum est Consilium TIMÆI *von Gulden-klee*, jubentis, ut omni haustui Decocti cujusdam addantur aliquot guttæ *Spiritus Salis dulcis* communis, cùm hujus vis egregiè sit diuretica. Sanè spiritus Salis extremo igne prolectus, adeòque acidosalsus, singularis est ad promovendum & refringendum Calculum: vid. TACHENIUS *l. a.* nisi Inflammatio atque erosio partium subsit; loco ejus tamen & spiritum Nitri à SYLVIO tanti æstimatum, utrumque vel simplicem, vel dulcem, commodè potiùs usurparem, qui magis est diureticus. RHUMELIUS recipit spiritum Salis, miscet cum salia volatili Succini, coagulati in formam crystallinam, & potentissimum est Nephriticum diureticum.

Quibus ita peractis, si imminuatur dolor, & Calculus ulteriùs promoveatur, res benè est: Ubi verò, licèt doloribus aliisque pathematis plùs minùs placatis, Calculus vel in Renibus, Ureteribus, vel Vesica, adhuc hæret, fiat accessus ad ea, quæ *Diuresi blanda & specifica* urinam promovere possunt aut, si grandior, propinanda ea erunt, quæ *Lapillum*, quantum possibile, *diffringere* valent, ut ita confractus & comminutus eò commodiùs possit propelli.

Substitimus heri in cura, quæ pertinet ad calculum, & dictum fuit, in Paroxysmo esse efficiendum, ut calculus promoveatur, minima tamen molestia, unde tam internis quam externis dolor demulcendus: Et his factis propinanda, quæ vi diuretica pollent, & simul cum Urina pellunt calculum; aut loco horum dentur simul Lithontriptica seu calculum frangentia. *In horum tamen usu hoc observandum*, ut ubi ad tempus frustrà adhibita fuerint medicamenta, sub-

sistatur, & quasi feriæ permittantur Naturæ, ne illo usu nimio plùs, quam par est, ad Renea moveantur eruditates. Curiosa est hoc in loco *Observ.* EPIPHANII FERDINANDI *Hist.* 54. ubi dicit, inviolabili lege observandum esse, ut quandoque a remediis abstineamus, dum refert exemplum doloris Nephritici, pro quo post novem dies & noctes plura remedia propinata & applicata absque ullo usu & effectu: sed cùm postmodùm per 10. & 11. quies Naturæ fuisset relicta, hæc ipsa sponte sua sub fine undecimi plures Calculos rejiciendo, Ægrum liberavit. *Diuretica* hujusmodi usurpantur in specie *in Paroxysmo calculoso*, sub introitu Balnei: vid. RIVERIUS *l. a.*; ut dum hujus usu relaxantur viæ & demulcentur dolores, illorum ratione meliùs promoveatur Calculus: Sicut etiam *blandus Motus Corporis* Calculi descensum ex Renibus promovet, qui alias *à Gaudio* in exitu promovetur, *à metu* verò vel *terrore* retardatur: Conf. *Act. Med. Hafniens. Vol.* 3. *pag.* 33. Sunt qui *Vomitum* eundem in finem commendant, sed non sine notabili molestia & periculo: vid. BARTHOLINUS *Epist.* 55. Cautiùs quoque Diureticis utendum, si mictus cruentus combinetur, præprimis calidioribus & aromaticis, habebuntque tunc potiùs locum Terrea & Emollientia blandiora; Commendat eundem in finem FORTIS *C.* 3. *Cons.* 95. Thermas vitriolatas adstringentes æquè ac Calculum promoventes: Ast non ubique terrarum hæc præsto sunt.

Diureticis tamen talibus longè præferenda sunt *Lithontriptica* propriè dicta, seu Calculos ipsos confringentia remedia (M), de quorum existentia multi dubitant, speciatim SYLVATICUS *in Cons.* & PANAROLLUS *in Observ.* aliique magni nominis Medici: sed ordinariò Chymiæ ignari, sanè rident eos, qui dicunt Calculum in Corpore humano simul compactum iterum posse dissolvi, vel in minores particulas diffringi. Et sanè res non caret scrupulo, utut simpliciter non neganda, licèt rara sint, subimiora talia remedia, quæ reverà calculum confringunt.

Difficultatis ratio prima, ob quam impossibilis videtur calculi solutio, est: *quia est concretum Terreo-salsum*, ex duobus salibus, Alcali & Acido volatilibus, firmissimo tamen nexu junctis, oriundum, intercedente substantia quadam Terrea firmiter coagulante, adeòque nec *acida* nec *alcalia* eum dissolvere possunt, quia calculus ex utrisque est saturatus, & tanquam ex ambobus compositus, unde difficile videtur reperiri tale Menstruum, quod concretum tale salsum adeò firmum, æqualiter de Acido & Urinoso participans, in Corpore comminuat & dissolvat, utpote cùm talia concreta se æqualiter misceant Menstruis acidis & urinosis, neque tamen ab ullo possint perfectè dissolvi. Necesse ergò est, ut remedium calculum frangens ita sit constitutum, ut simul de utroque, Acido nempe & Alcali, participet, ut ita Concretum tale salsum penetrare, & istud amica sua vi denuò blandè, & ita quasi liquefaciendo, resolvere possit.

Secunda difficultas est, quòd posito, talia remedia & Menstrua reperiri, quæ extra Corpus solvunt Calculum; hæc ipsa tamen longo isto transitu, donec ad calculum perveniant *in viis lithontriptica non parum infringantur*. Unde errant, qui calculos humanos excretos certis & variis liquoribus injiciunt, expectaturi, quis liquor citiùs & feliciùs calculum dissolvat, ut postmodùm eodem liquore & intùs propinato eundem effectum in Renibus & Vesica obtineant. Hæc enim præconcepta Hypothesis est removenda, quia est falsissima. Nam longè aliud est dissolvere calculum extra Corpus, quam in Corpore. Et utut talia extra Corpus in Calculum operentur, in Corpore tamen fiunt languida; quia talia Lithontriptica in primis viis, in stomacho & intestinis, bilis & succi Pancreatici subsalsi, vel acidi attactu, ut & intermediis locis, ac denique in Renibus ab Urina insigniter alterantur, necessariò alteram novam acquirunt naturam seu texturam, indeque alterata & imbecilla vim diffringendi calculum omnino exuunt, quod ipsum interdum verissimum est experientia comprobante. Ut taceam, non ejusdem duritiei compaginis in omnibus Nephriticis videri calculos, quin subinde multum variant duritie, firmitate, ac similibus plùs minùs proprietatibus. Cæterùm expertum est ex omnibus vulgaribus Menstruis hactenus tentatis, spiritum Nitri maximam habere vim in calculo, vel comminuendo, vel friabilem reddendo, & quasi mollificando. Ergò remedium illud Lithontripticum, necesse sit tale, quod ista insigni alteratione in primis viis intactum, adhuc maximam partem integrum transeat ad vias urinarias, ibidemque calculum concretum imminuat.

Tertia difficultas est, quòd Remedium Lithontripticum, quod calculum, utpote concretum durum, dissolvere valet, *non debeat esse corrosivum*, sed quod citra stomachi, intestinorum, & aliorum locorum noxam possit propinari; cùm hæ ipsæ partes sint longè molliores, & faciliùs dissolvantur, quam concretum calculi, partesque attritu calculi antea plùs minùs læsæ ab acrioribus remediis admodùm lædantur, indeque dolores aliaque pathemata exasperentur. Verùm hoc ingenii phantasma est nullius momenti, cùm nitatur falsa hypothesi, quasi calculus non esset dissolubilis, nisi per corrosionem, adeòque unum ex Menstruorum requisitis sit, ut corrosivitate gaudeant. Malè autem ad corrosivitatem in calculum frangentibus respicitur; Corrosio enim est respectus saltem tributus rebus ratione gustus, adeòque planè accidentarium consequens; siquidem etiam reverà dantur *menstrua* plùs minùs *insipida*, aut planè non aut parùm corrosiva, quæ tamen validissima etiam concreta diffringunt. Nil dicam de *Rore Majali*, & ex hoc ritè parato Menstruo minùs acri, quod tamen magnam vim habet resolvendi & infringendi Corpora. Notum est de *Aqua Laurembergii*, in qua aurum injectum ita solvebatur, ut penitus instar Ceræ liquesceret. Similiter de Menstruis solventibus Chymiatrorum res clara est, quæ licèt ferè insipida sint, efficaciam tamen suam in Mineralium solutione probant. Et *Dominus* BOYLE *in Philosophia Experimentali, & de Origine Formarum* refert, se habere tale Menstruum ferè insipidum, æqualiter tam cum acidis, quàm liquoribus Alcalinis, sine effervescentia & ulla alteratione ac immutatione miscibile; id quod innuit, quòd de utroque participet: quod ipsum tamen Menstruum insipidum, etiam *Aquas Fortes* subinde virtute superat (scilicet ex basi *Viridis Æris, & Sale Ammoniaco* conficitur) ut taceam *Mercurium vivum* sub amalgamatione Auri & Argenti, hæc ipsa aliaque Metalla in minimas partes dissolvere, utut ipse sit insipidus; adeò, ut *Corrosivitas Menstrui naturam non definiat*.

Quid igitur est, quod maximè considerandum in Menstruis Dissolventibus? Respondetur: consideretur *Proportio* ista *formalis*, quæ est inter particulas Menstrui solventis, & particulas, ac poros Corporis solvendi, ut hinc utriusque Corporis particulæ mutuo nexu se invicem jungere valeant: si enim particulæ istæ Menstrui ita sunt figuratæ seu conformatæ, ut exactè respondeant porulis Corporis, prompta & cita fit solutio; sin verò hæc duo nullo modo conveniunt, aut nullam habeant convenientiam aut proportionem requisitam, frustrà est spes solutionis.

Proportio ista materialiter originem ducit ex convenientia seu identitate in Radice & Essentia: hinc dicunt: *Menstrua debent esse homogenea cum rebus dissolvendis*. Hinc *Concreta Sulphurea per Menstrua Sulphurea, Salina per Menstrua Salina & Aquea*, optimè solvuntur; id est, requiritur in Menstruis particularibus certa quædam habitudo ad ipsam rem solvendam: vid. BECHERUS *in Phys. subterr. lib.* 1. *pag.* 399. WILLISIUS *de Fermentatione pag.* 63. Hinc v. g. Aqua solvit Saccharum, Alumen, Vitriolum, & similia, quæ non dissolvit spiritus Vini; econtra Sevum, Ceram, Bitumen, Succinum, Terebinthinam, & similia subjecta, licèt molliora quam vel Alumen vel Vitriolum & similia, Aqua non dissolvit. Spiritus Vini probè rectificatus dissolvit Succinum & omnia corpora resinosa, quæ non resolvuntur ab Aqua; nihilominùs tamen spiritus Vini hic probè rectificatus non attingit Saccharum, neque Sal commune. Porrò Aqua Fortis, seu spiritus Nitri rectificatus, dissolvit Lunam aliaque Metalla, sed non Aurum, aut Lignum, aut Ceram aut Picem: Huic Aquæ Forti si injiciatur aliquid Salis Ammoniaci, tunc promptè solvet Aurum, sed non attingit ampliùs Lunam. Hinc videmus, quòd Aqua v. g. quoniam ejus particulæ facillimè se insinuant in porulos Corporum salinorum, etiam promptè eadem Corpora salina dissolvat; jam verò, quoniam pinguium poruli rotundi & cavernosi in Cera, Bitumine, Succino, &c. ita sunt conformati, ut particulæ aqueæ extrinsecùs quidem lambere, sed ipsos poros intrare nequeant, propterea etiam Corpora talia oleosa pinguia non dissolvuntur ab Aqueis. Minutissimæ econtra spiritus Vini Particulæ etiam durum Succinum intrare, ac in istud se insinuare possunt, adeòque etiam in elegantissimam tincturam dissolvere; quæ particulæ spiritus Vini improportionatæ Saccharo molli, idem relinquunt. Hinc est, quòd solius salis communis aut salis Ammoniaci mistura cum Aqua Forti fiat Aqua Regia, seu Menstruum pro solvendo Auro, itaut non ampliùs attingat Lunam, ob discrepantiam scilicet radicalem cum Menstruis; ista

(M) Lithontriptica *Medicamenta, lapidem atterentia*: à λίθος lapis, & τρίβω tero.

ista enim adjectione Salis Particulæ menstruæ ita fuetunt immutatæ, & ex adhæsiooe & conjunctione mutua taliter tedditæ figuratæ, ut promptè Aurum ingredi, nullo verò modo Lunam subintrare possint.

Ex his patet, omninò dari Menstrua, quæ intactis stomacho & Intestiois Calculum in Renibua attingunt, & eundem dissolvuut; dispar eoim ratio; ut taceam, *gustum malè corrosivitatis judiciam exhibere*, Multa enim nobis insipida & dulcia videntur, quæ in se admodùm acria, & plùs minùs corrosiva, ut Arsenicum, Mercuriua vitæ, Sulphut Antimonii, Mercurius vivus, &c. Lingua ergò ineptus judex est Menstruorum. Ut taceam Acria, respectu certorum Corporum acerrima, nobis & Ventticulo nostro esse innocua, nec in objectum appropriatum agere: v. g. sicut videmua in Aceto, quod solvit Corticem testaceum lap deum Ovorum dorum, substratam verò Membranam tenuem aut mollem non attingit, copiosè à nobis etiam assumptum in stomacho est innocuum. Si itaque ista Concreta terrea, nempe Corallia & Testa Ovi, dissolvuntur ab Aceto, integra tenui Membrana manente, quidni etiam possit dissolvi à medicamentoso Menstruo calculus, utut illud stomachum non attingat? Sic Canthatides acrimoniam suam eirca Renes & Vesicam saltem explicant, ea exulcerando, quæ tamen stomacho, quem immediatè ingrediuntur, Intestinis & aliis partibus sunt innocuæ. Ergò præter hoc, quòd dentur Menstrua insipida, attendenda etiam est varietas Menstruorum, quæ non simpliciter in corrosivitate, sed in particularum eius textura, mareria & cooformatione mechanica consistit. Unde nullum dubium est, *dari posse talia Remedia*, quæ instar Menstrui, citra notabilem Gustus acerbitatem, partim ex sui textura, partim ex admistione variorum succorum nostri Corporis promptè Calculos Renales in Corpore aggredi, eorum Poroa penetrare, & Particulaa unitaa diffringere aut comminuete possint; eaque imprimis ex prosapia salina, ut *in Concretum Calculi salinum subtiliter penetrent & dissolvant*. Unde non ad corrosivitatem in specie respiciendum est in Remediis calculum frangentibus.

Confirmant hoc *Observationes* quædam Calculorum in Corpore dissolutorum. Nihil dicam de PARACELSI & HELMONTII *Lude*, quia, cùm rarus sit, & neuter possit ostendi, apud incredulos non merebitur fidem. Sed urgeo saltem, quod *Persicaria* & *Succus Betula*, item *Semen Dauci* sint ad Calculum frangendum destinata, quorum frequenti ac continuato usu calculum commioni observatum fuerit. Hinc enim Dn. BOYLE *in Philosophia experimentali* aliquot exempla refert, per solum Dauci Semen fractum fuisse Renum Calculum. Sic Persicaria quoque secretum est quorundam Anglorum, AUGENII, & LAUREMBERGII, contra Renum Calculum, quòd ejus Aqua diutiùa cootinuata Calculum ita comminuerit, ut frustulatim ipse fuerit ejectus. Experimentum etiam ad Calculum Vesicæ imminuendum sunt *Millepedes*, de quibus infrà dicam. Hæc oullo modo suot corrosiva, tantùm acria volatilia. Sic ipse quoque amicum, Medicinæ Doctorem, Dresdæ, novi, qui spititum instar Salis Ammoniaci ex Tartaro habet volatilem insignem, mediante quo crebrò usurpato, aliquoties Renum calculos felici experimento intra Corpua comminutos, frustulorum parvorum forma successivè expulit. *Sal Fimi columbini* bene præparatum, uti postmodùm habebimus, & ipsum observatum fuit, aliquando dissolvisse calculum, & frustulatim eundem ejecisse. Reverà ergò dantur Lithontriptica, modò præparare studeamus tales liquores, vel talia menstrua, quæ assumpta citra violentiam, calculi poris se insinuare, eosdem permeare, & ita coagulum ejua subtiliter solvere possiot. Observanda tamen hic est sedulò diversitas calculorum in duritie, de qua *suprà*; onde & aliqualis varietas tam in ipsia remediis, quàm eorumdem effectibus circà calculi dissolutionem observanda erit. Quædam eoim sunt poteotiora & magis universalia, quædam vetò magis patticularia & imbecilliora, quæ saltem quosdam calculos, & in quibusdam taotum subiectis, possunt dissolvere, quos in aliia subjectis intactos relinquunt.

Sed tasia *vera Lithontriptica reverà sunt rara & pauca*.

Sufficit, ut loco horum in Paroxysmo, calculi, sedatis maximam Parıem Paroxysmi Doloribus & gravioribus symptomatis, *Diuretica* plùs minùs acria, aut fortia appropriata, sed malè *Lithontriptica* dicta quibusdam, in usum adhibeantur, quæ partim in Paroxysmo, partim extra Paroxysmum ad Præservationem possunt inservire; sive in præservationia oegotio operentur Acidum absorbendo, ut Testacea, Lapides minerales & animales; sive vi diuretica Renes & loca urinaria abstergendo, ut omnia Raphanacea, liquor Betulæ, &c. seu balsamica vi Fermentum Renum conservando, ut Juniperina, Terebinthinata, &c. *Diuretica* talia à quibusdam, malè licèt, *Lithontriptica* dicta, sunt multiplicia: & quidem *ex Vegetabilibus* Herba & radix Liquiritiæ, Radix Fœniculi, Petroselini, Pimpinellæ, Lapathi majoria, Apii, Baccæ Juniperi, radix Rubiæ tinctorum, Eryngii, Bardanæ majoria, *Ononidis*, cujua *Essentiam* egregiè *Lithontripticam* vid. in *Colleg. Pharmacent. in Schrœderi Pharmacop. Medico-chym. P. 1. in Regno Vegetab. pag.* 86. De Semine Bardanæ in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 122. *& Ann.* 6. *Obs.* 102. Imprimis omnia Raphanorum genera, Sale acri diuretico prædita, conveniunt: Nam *Raphanacea* non tantùm præservant à calculo abstergendo Renes, sed etiam calculi geniti excretionem Diuresi forti promovent; hinc Infusum eorum cum spititu Vini TACHENIUS *l. a.* commendat: ac præ cæteris Raphanus orbicularis prodest, Certè decantatus *Succus Raphani* ad ℥ii. mistus cum ana *Vini Malvatici* à TIMÆO *von Gulden-klee* laudatur. Eminet hæc inter *radix Armoracia*, quæ *Vino infusa* recens, & aliquoties hausta, volatili suo Sale Renes abstergendo à calculo præservat, eundem verò præseotem fortiter pellit. Alii insupet Armoraciam, tam radicem quàm Folia incisa, infuodunt Vino, & Vase clauso per quatuordecim dies in cella relinquuot, quem *liquorem* pet Alembicum *destillatum* ad calculum promovendum hinc mirè commendant. Interim tamen ejuscemodi remedia Alliata acriora non semper æquè tuta sunt, cùm ardores Renum in illis soleant intendere, qui aliàs iisdem vexantur. Usurpentur autem talia Diuretica præmissis, ut dixi, præmittendia, tam Internis primas vias respicientibus, & symptomata mitigantibua, quam Externia Anodynis emollientibus. Commodè etiam propioantur sub introitum Balnei, ut eò commodiùs tunc operari queant. Pertinet huc porrò Hedera terrestris, item Capillua Veneris, Chærefolium, Parietaria, Fragaria, & Veronica, de cujus Decocto & Aqua destillata vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 107. *p.* 245. & CRATO *in Consil.* Folia Quercus tenella, Agrimonia, &c. conveniunt etiam Cepæ & Allium, præsertim ejus capita, quæ Sale volatili acri penetrante diuretico, tam acidum, calculi coagulatorem, corrigunt, quàm Renes abstergunt, eorumque Fermentum ad calculum disponens suo modo alterant. Hinc multis non incongruè in usu positum est singulis noviluniis capitulum, vel aliquot saltem Allii Dentes, 6. 7. 8. 9. &c. minutim conscindere, & in Aquæ seu spiritus Baccarum Juniperi cochleari uno vel altero, vel spiritu Vini haurire, ad præservationem & curationem calculi, cujus remedii efficaciam laudat BARTHOLINUS *in Epist. Medicinalibus*. Medicus quidam ceu optimum *Experimentum contra Calculum* vendiravit sequens.

℞. *Herb. Heder. terr. sicc.* M. i. vel ii.
Capital. Allii No. i. ii. vel iii.
Discerpantur in frustula, affundatur
Spiritus Vini ℔i.
Stet per dies & noctes aliquot probè clausa, deinde agitati & probè colati liquoris detur Cochlear. i. vel ii. pro præservatione singulis pleniluniia & noviluniis: hoc enim certissimè præservare, & continuato usu calculum curare asserit.

Cortices Avellanarum interiores etiam laudantur. Abrotani Pulverem cum Nitro SIMON PAULI *Quadrip. Botan. pag.* 183. extollit. Huc pertinet & *Fraxinus*, in quo, imprimis Semine, non contemnenda est vis contra calculum, præsertim in Oleo destillato ac *Sale volatili Seminis Fraxini*; hinc etiam in ejusdem Cortice interiore; quæ singulariter laudantur à GLAUBERO Coof. *Act. Anglic. No.* 43. Hinc non inelegans est hoc *Oleum* Lithontripticum admodùm balsamicum & potens, quod contra Lithiasin alii conficiunt, & tanquam secretum in calculo Renum commendant.

℞. *Cort. Rad. Frax. inter.* ℔ii.
Bacc. Junip. rec. ℔iii.
Terebinth. ℔ß. ad ℔iiß.
Terenda terantur, & cum *Terebinthina* misceantur, & in ℔xii. *Aqua* in Vase obturato in digestionem vel putredinem ponantur per tres menses, postmodùm destilleutur leni igne, ut detur *Oleum* potentissimum, cujus guttæ viii. vel x. in *Vino albo* capiendæ, mirè conducere dicuntur tam præservando quàm curando Calculo.

Porrò laudantur Baccæ Juniperi, Hederæ arboreæ, Cicceres rubri, fructua Alkekengi & Avellanæ, quarum egregiam efficaciam expertus est AMATUS LUSITANUS *in Cent.* Cynosbati cocti seu conditi commeodantur: vid. UNZERUS *de Calc. p.* 965. & BORELLUS *Cent.* 3. *Obser.* 22.

Digitized by Google

fer. 22. Item horum Arilli & Oleum inde eapressum, & spongia, quæ simul anodyna est: vid. CRATO *lib.* 6. *Conf.* 83. & SIMON PAULI *Quadrip. Botan. pag.* 65. & 57. Præter dicta *flores Genistæ*, *Virga aureæ*, item flores Cyani & Calcattippæ, *Semen Milli Solis*, in specie semina Hyperici, Dauci & Cumini, vulgaria quidem Remedia, sed optima Nephritica, & plus habent in recessu. In Hyperici semine res est clara, quòd manu contritum & contusum Terebinthinam spiret & sapiat; jam autem nota est vis Terebinthinæ contra Calculum. Convenit ergò eum ea, tam vi balsamica, quàm diuretica; unde ZAPATA in *Clave Med. cap.* 101 mirabiliter extollit ad præservandum Calculum sequens *Electuarium*:

℞. *Pulv. Hyperic. ex Sem.* in Julio vel Autumno collect. & exsiccat. ℥iii.
Succ. vel *Conf. Ros.* vel *Viol.* vel *Rob. Junip.* ℔i. ad ℔ii.
Misc. fiat Electuarium.

Dosis est ʒß. omni septimana semel vel bis pro circumstantiarum ratione, tribus ante prandium horis usurpandum.

Laudatur quoque hoc ipsum tam Præservationis quàm Curationis tempore ab EPIPHANIO FERDINANDO tanquàm expertissimum, *Hist. Med.* 54. De *Dauco & Semine* ejus quantum in Calculo valeat, imprimis vid. HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi*, ubi Experimentis, & Rationibus comprobat ejus vim antinephriticam; & *Angli* partim ad Præservationem, partim ad Curationem Paroxysmi nephritici frequenter utuntur hoc Semine, tam in substantia, quàm, ut moris est, in Cerevisia medicata, addendo Cerevisiæ, dum fermentare incipit, Dauci Semen contusum, itaut fermentando recindatur à Cerevisia, & vi lithontriptica imbibatur; hac enim ratione per talem Cerevisiam Nephriticam multum præstant in curando & præcavendo Calculo, quod ipse novi, Conf. BOYLE *In Philos. Experiment. De Junipero*, ejusque Baccis & Lignis, item *de Ligno Nephritico* Indiæ Orientalis, res per se nota est, quid hoc in casu præstent? ex quibus paratum decoctum vel Infusum potenter Calculosos restituit, uti videre potestis in SENNERTO, *ubi de Calculo*, item in Scriptoribus iis, qui scripserunt de Exoticis, in specie in BAUHINO. *Gummi Cerasorum* solutum in Vino, vel sub forma Pilularum instar Terebinthinæ propinatum egregiè præservat & pellit Calculum. Item in *Persicaria* actis saponis multa latitare contra Calculum, apud omnes in confesso est, cujus Aqua destillata in Balneo Mariæ, & aliquoties à recenti Planta cohobata, experimentum est quotundam Anglorum contra Renum Calculum, cujus potu se præservant, quod pluribus explicat BOYLE *l. a. Succus Citri* aut *Limonum* ad ℥ii. cum Vini Malvatici ℥vi. ad exturbandum Calculum non injuria à TIMÆO *von Gulden-klee*, aliisque laudatur; sicut succus Parietariæ & Veronicæ, item Rob Juniperi. Rob Cynosbati, & ex his paratum Malvaticum Juniperinum, aut Cynosbatinum; non secùs ac *succus* seu Aqua *Betulæ*, mense Martio collecta ex ramis tenellis Betulæ, non trunco, & instar Acidularum gradatim potata, elegantissimum & decantatissimum est contra Calculi Pathemata remedium: de quo vid. HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi cap.* 5. ubi videbitis egregia de succo Betulæ, & egregiam Cerevisiam medicatam contra Calculum. Post HELMONTIUM cum etiam commendant CHARLETON *de Spiritu Gorgonio seu Calculo pag.* 179. BARTHOLINUS *in Act. Med. Hafniens. P.* 1. *Observ.* 19. *pag.* 49. BOYLE *Philos. Experim. Tom.* 1. *pag.* 102. Item de Cerevisia medicata cum Betula vid. *Colleg. Pharm.* in SCHROEDERI, *Pharmacop. Medico-Chym. Part.* 1. *Sect.* 1. *pag.* 21. KERGERUS *de Ferment. pag.* 178. *M. A. N. C. Ann.* 3. *Obs.* 155. *pag.* 278. & *Ann.* 4. *Obs.* 201. *pag.* 276. Ex his aliisque quamplurimis *Vegetabilibus* fiunt vulgò *Essentia*, & *Extracta*, *Nephritica* dicta, composita, imprimis ex Hyperico, Baccis Alkekengi, Parietaria, Cynosbato, Allio, Hedera terrestri, Baccis Juniperi, Veronica & similibus, cum spiritu Baccarum Alkekengi, Clomorum Cynosbati, vel spiritu Vini tartarisato parata: quibus pro lubitu *Opium* addendum venit, ut eò majorem vim anodynam possideant.

Nec prætereundum est Arcanum contra Calculum TIMÆI *von Gulden klee*, *in l.* 3. *Epist.* 32. tale:

℞. *Nenasira* (h. e. *Anseria.*)
Calendis Maji ante Solis exortum collect. M. viii.
Losaco (*Secale*) *virid.* M. iv.
Exprime ex his succum; adde
Vini rubri ad pondus omnium;
Misce, & filtra.

Exhibeantur quotannis primo, secundo & tertio die Maji in aurora ℥vii. purgato priùs Corpore. Agit ob Sal volatile nitrosum Anserinæ, & Sal volatile Roris majalis, quo ante Solis ortum Herbæ impprægnantur.

Porrò pertinet huc etiam *Salia*, tam Alcalia quàm salsa, in specie Nitrum & quæ nitrosæ sunt prosapiæ, ad Calculos solvendos, & vi diuretica promovendos, optima: speciatim tamen excellunt hic Salia ex dictis Vegetabilibus Diureticis parata, ut Sal Genistæ, Sal stipitum Fabarum, Sal Ononidis, Stercoris Columbini; & in specie omnibus his meliora *Sal volatile Succini*, & *Sal Urinæ* egregia sunt Diuretica Antinephritica, Nitrum fixum, & omnium maximè spiritus Nitri dulcis, nobilia sunt remedia, quæ multum obtinent in Cura Calculi: & imprimis Stercus Columbinum Nitro feracissimum; item Lac Caprinum, Lotium Capræ, ut & aliorum Animalium *Stercora & Lotia* propter Sal nitrosum in ipsis contentum, ad calculosos Affectus sunt perquàm usitata. De qua vi, vel efficacia Stercoris Columbini, præter communem Authorum consensum, in specie vid. FORESTUS *lib.* 24. *Obs.* 25. *in Schol.* Hinc recipiunt quidam *Stercus Columbinum*, moderatè calcinant, & Sal exinde nitrosum in Vino acidulo propinant ceu nobile Diureticum; uti & alii recipiunt Stercus Columbinum, istudque macerant in Aceto per diem, & noctem, posteà filtrant: *Aceti* hujus p. ii. addunt *Mellis* depur. part. i. miscent & propinant ceu probatissimum Remedium contra Calculum. POLEMANNI *Sal Lithontripticum* recipit etiam Nitrum; cujus præscriptio est hæc:

℞. *Nitri purissimi* ℔i.

Fluat in igne, injiciendo desuper frustum *Sulphuris communis* magnitudine Fabæ, quo deflagrato aliud superinjice, donec hujus *Sulphuris* ʒß. absumpta sit: Ubi omnia refriaerint, ac denuo pulverisata fuerint, denuò eodem modo procedatur, atque hoc tertia vice repetatur, semper successivè *Sulphuris* ad ʒß. adjiciendo. Jam

℞. *Nitri ita præp.*
Salis Absinth. ana ℥i.
Succini ʒß.
Sacch. albi ℥vi.
Olei destillat. Succin. ℈iv.
Misc. pro Pulvere.

De hoc dosis, quantum tres cultelli cuspides capiunt, propinetur una vice, bis ter vel quater in die, pro circumstantiarum variatione. Omnem saburram ea partibus urinariis everrit, & Calculum recentem comminuit.

Hisce etiam addatur *Sal Compositum*, quod in Paroxysmo Nephritico ad sistendum dolorem Nephriticum & promovendum Calculum est egregium, cujus præparatio hæc est:

Fiat *Sal fixum ex Nitro mediantibus Carbonibus*:
Hoc Nitrum exponatur aeri, ut liquescat ad Pultis consistentiam saltim: Huic affundatur
Olei Vitrioli rubri ana;
Et facta ebullitione, & eadem cessante abstrahatur Liquor ea Retorta forti igne, & remanebit Sal candidum subacidum; quod ipsum præter usum singularem Nephriticum etiam aliquid singulare obtinebit in usu Pharmaceutico & Alchimistico in puncto solutionis Corporum.

Porrò præter dicta Salia Nitrosa, vi nephritica etiam innotuerunt hactenus ipsi *Lapides* tam Minerales, quàm Animales, ad pellendos & præservandos Calculos, unde v. g. Lapis *Judaicus*, Lapis *Lyncis*, Lapis *Spongiæ*, Lapis *Nephriticus*; Lapides seu Oculi *Cancrorum*, Lapis in Vesica *Apri* sive *Bovis* repertus, Mandibulæ *Lucii* piscis, Dentes *Trattarum*, Lapides *Percarum*, *Carpionum*, *Aquila*, item Testæ *Ovorum*, maxime *Struthionis*, &c. præcellunt in Calculo curando. Verùm hæc ipsa raro per se solent convenire, sed acidum, Calculi coagulatorem, in Corpore peccans saltem absorbendo, acrimoniam seri urinarii in Paroxysmo temperant, ac mutatione sui saporis in salsum tertium, vim diureticam egregiè acquirunt. Melius est, si dissolvantur cum spiritu Salis composito, ex Sale Communi & Sale Ammoniaco parato. De Ovis Struthionum cum *spiritu Salis* solutis, vid. TACHENIUS *l. a.* Dant *liquorem Nephriticum* salsum præstantem. In Pelliculas mucilaginosas spiritus Salis Testas Ovorum solvit, quæ Pelliculæ urinosi saporis sunt. Si his autem Pelliculis additur Sal fixum, præcipitat se Pulvis, quod probat, Pelliculis his adhuc acidum adfuisse. Faciunt huc *liquores Nephritici* dicti, ex hisce Lapidibus parati, quibusdam in usu, pro varietate Authorum varii: v. g.

℞. *La-*

℞. *Lapill. Cancr.*
Lapid. Judaic.
Lyncis,
Spongiæ,
Aquilæ,
Glac. Mariæ an. qu. v.

Solvantur in *spiritu Salis decrepitati ritè destillato* (id est, ultimo ignis gradu elicito) vel *spiritu Salis compos.* Solutio saporis adstrictorii decantator, filtratur, coagulatur leni calore in Vitro ad siccitatem. Materia hæc siccata iterum pulverisanda, & hinc in Cella per deliquium dissolvenda, filtranda, & ita pro usu asservanda.

Liquor hic *salsus elegans diureticus* ad 20. vel 30. guttulas in declinatione Paroxysmi Nephritici ad eliminandum calculum in Vino frequenter propinatur, pellit Calculum per urinam instar massæ coagulatæ, seu massæ crassioris. Aliàs calculus ex Felle Bovis desumptus & pulverisatos, ad gr. v. assumptus, admodùm probatum contra Calculum dicitur remedium; nam spiritu Salis fit ita diureticus, & insigniter expellens. In *Cancris fluviatilibus* singularis latitat vis antinephritica ratione virtutis diureticæ, quæ in Alcali eorum latet, unde Decoctum Cancrorum fluviatilium Ovulis prægnantium egregiè ad curandum, & præservandum commendatur Calculum. Item

℞. *Cancr. fluviat.*

Coqu. in *Vino* in Olla probè obturata tamdio, donec pulverisari possint.

Hujus Pulveris dr.i. propinata aliquot desperato Calculo laborantes, & incredibiliter ejulantes restituit, atque hoc certum est.

De *Calculo humano* vid. *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderi Pharmacop. part.* 1. *sect.* 3. *cap.* 8. Dosis ℈i. ad dr.i. Urinam pellit. Quibusdam hinc accedit superstitio, quòd proprios Calculos devoratos præservare à Calculo dicunt. Promovent quidam urinam, sed curativè & præservativè nil valent.

Dictis modò Lapidibus vicariæ sunt *Testæ Ovorum*, & quidem Testis Ovorum communibus meliores sunt Testæ Ovorum, ea quibus exclusi sunt Pulli: omnium optima sunt Ova Struthionum. Unde etiam *Testæ Ovorum Struthionum* ingredi simul solent Liquorem Nephriticum. Aliàs etiam *Testæ Ovorum calcinatæ* a multis laudantur. In specie BARTHOLINUS multa habet de virtute Testarum Ovorum calcinatarum contra Calculom *in hist. Anatom.* imprimis *in Cent.* 4. *Epist. pag.* 451. & 526. refert. *Aquam Nephriticam* Decoctionis talis Calcis Testarum Ovorum mirè prodesse, & in specie *Aquam Calcis Ostreorum* ad Calculum in mucilaginem dissolvendum, multum prodesse refert. Nam Ovorum Testæ, uti & Marina testacea, calcinando in Corpus instar Calcis vivæ abeunt, cujus Calcis vivæ Lixivium ad Calculum in paroxysmo promovendum est laudatum. Sanè in ipsa *Calce viva* vulgari singularis vis antinephritica residet, unde & spiritus Calcis vivæ *Basilii* ritè paratus ceu singularissimum Calculum frangens laudatur; loco cujus Sal ex Calce viva cum Sale Ammoniaco calcinando, & elixiviando paratum commodè substitui potest. Unde etiam ex Calce viva cum Tartaro Tincturæ Nephriticæ parari solent non inelegantes: Sic famosus aliquando Medicus *Tincturam Nephriticam* habuit talem: v. g.

℞. *Calcis vivæ* p. iv.
Tartari crud. part. ii.

Coqu. in Olla cum *Aqua fons.* (Tartarus enim alcalisatur.) Liquor filtratur, coagulatur, & emergit Sal fixum planè singularis naturæ: quod ipsum vel crudum usurpari potest; vel fundator, hinc extrahatur cum *spiritu Vini probè rectificato*, donec rubescat, & saporem urinosum, & fortiter penetrantem acquirat. Hinc sub nomine Tincturæ Nephriticæ, quæ est egregium Remedium in Calculo in & extra Paroxysmum, similibusque Morbis Tartareis, à ℈i. vel dr.ß. ad dr. i. usurpatur.

Quo pertinet *Antinephriticum* D. HELVETII, qui scripsit de Vitriolo aureo ex Calce viva.

℞. *Calcis vivæ* q. v. affunde
Aceti destillati optimi ad eminent. trium, vel quatuor digitor.

Coque, frigesac, decanta, inspissa, seu ad siccitatem evapora: Sal candesac in Crucibulo, & extrahe vel cum *spiritu Vini*, vel cum *Vino Hispanico*.

Dosis gott. 10. ad 20. in Calculo.

Externè contra Podagram ℥.i. infunditur in Vinum aut urinam propriam, & eo laventur partes podagra affectæ.

Tandem *Lumbrici*, & horum spiritus per putrefactionem paratus, egregium sunt Nephriticum, qui adhuc superantur ab *Asellis* ritè præparatis, de quibus infrà *memb.* 2. *art.* 1. *cap.* 2. *ubi de Calculo Vesicæ*. Speciatim *Scarabæi Majales* præ cæteris insigniter conveniunt: imprimis *Alæ* horum *superiores* ac duræ pulverisatæ, & propinatæ in Vino usurpatæ egregium dant Antinephriticum. Vel

℞. *Scarab. Majal.* mensæ Majo, vel medio Junii captos, & absque attactu manus contectos: Suffoca in spiritu Vini, suffocati ita blandè exsiccantur: exsiccati discinduntor, & in eorum medio reperitur istud Liquidum viscosum, quod eximitur & asservatur. Dehinc ipsum Corpus pulverisa, misce cum proprio Liquore unctuoso, ut acquirat consistentiam debitam, Post

℞. *Hujus Balsami* dr.i.
Olei destillat. Anisi,
Caryoph. à gutt. iii. M. f. Pilulæ.

Harum Pilularum ℞. gr. ii. & propina Nephriticis & Arthriticis, mane jejuno stomacho, in Aqua Flor. Sambuci, vel Rosarum. Æger moderatè vivat in Diæta, sic brevi pòst excitabitur Stranguria, quæ per 30. dies durabit. Si autem non statim superveniat Stranguria, reiteretor secundo die, & optatum habebis eventum in curando Calculo. Conf. *Colleg. Pharm in Schrœderi Pharm. par.* 1. *sect.* 1.

Huc pariter pertinent *Scorpiones*, si nempe Pulvis factus ex quatuor, quinque, vel sex Scorpionibus lavatis, sicque vivis per 24. horas in Vino Malvatico relictis, postmodùm in Olla supra Folia Salviæ positis in Furno blandè crematis. Dosis gr. iii. iv. aut v. in Ovo sorbili vel Vino propinata, Calculum promovet.

Grilli domestici, in Rusticorum Hipocaustis familiares egregium sunt Lithontripticum, si nempe unus alterve, abjectis capitibus, alis ac pedibus, in Aqua Petroselini vel alia appropriata macerentur, idque tamdiu, donec in Liquorem lacteum facessant, Liquorque propinetur: multoties Experimentum hoc factum, & ad miraculum in Urinæ retentione fluxus secutus; quin etiam vel integer vel resolutus Calculus prodire coactus fuit: vid. M. A. N. C. *ann.* 9. & 10. *observ.* 71. Huc etiam facit *Essentia Reguli* avis Gœrlicensium, quam *vid. in Dispensat.* quæ valdè commendatur in Calculo: Nam Regulus avis singulariter convenit in affectibus urinariis, in specie in promovenda Urina, & pellendo Calculo.

Ex dictis Diureticis sequentes *Formulæ* concinnandæ:

℞. *Aqu. Heder. terrestr.*
Petrosel.
Alkekeng. an. unc. i.
Malvat. Juniper. unc. iß.
Spiritus Lumbric. terrestr. ʒii.
Salis Ammoniaci, vel *urinæ* ʒiß.
Syrup. Heder. terrestr. ℥i.
M. f. Potio: S.
Mixtura Diuretica cochleatim sumenda.

Vel

℞. *Radic. alth.*
Petrosel. an. ℥i.
Rubiæ tinct. dr. vi.
Liquirit.
Bacc. Junip. an. ℥ß.
Ficuum ping. Num. viii.
Fruct. Alkekeng. Num. vi.
Sem. Malvæ.
Violar.
Urticæ an. ʒiii.
Coqu. in s. q. *Aquæ comm.*
In Colaturæ ℔ii. dissolve
Syrup. de quinque Rad. ℥i.
Spirit. Salis dulc. ʒi.
M. D. S.
Potio Diuretica. Vel

℞. *Malvat. Junip.* ℥iii.
Spiritus salis ℈i.
M. D. S.
Elixir Diureticum.
Dosis ʒi. ad ʒii.

℞. *Tinctura Tartari*,
Antimonii an. ʒi.
M. D. S.
Tinctura Diuretica.

Vel

℞. *Liqu. Terræ fol. Tartari* ʒii.
Tinctura Tartari ʒi.
M. S. ut antè.

Dosis

Dosis 40. vel 50. guttulæ.

℞. *Liquor. Tartari tartarisat.* vel *Tinctura Tartari acerr.* ʒiii.

Dosis 40. guttulæ.

℞. *Tinctura Nephrit.* ʒii.

S.

Tinctura Diuretica. Vel

℞. *Pulv. Coccionella* ℈ii.
Salis Fimi Columb. gr. xvi.
M. pro Pulvere.
Div. in 2. part. æquales.

Vel

℞. *Tartari vitriolati* ℈i.
Lap. Cancrorum prep. ʒß.
Sal flore. Columbin. gr. xv.
volat. succini ʒß.

Misc. pro tribus dosibus, capiendis in Vino.

Vel

℞. *Lap. Cancr. prep.* ʒß.
Salis volat. Succin. ℈ß.
Misc. f. Pulvis. S.
Pulvis Diureticus.

Huc quoque pertinent Emulsiones Terebinthinatæ cum Melle, Vitello Ovi, Aqua Petroselini vel appropriata quadam, & succo Citri.

CURA PRÆSERVATORIA.

Cæterùm & ea, quæ extra Paroxysmum Nephriticos curant, sunt *Præservativa*, seu talia, quæ præcavent, ne generetur de novo Calculus. Talia in quatuor scopos distinguuntur; scilicet

1. Sunt ea, quæ *primas vias* frequentiùs abstergunt, & expurgant.
2. *Acidum coagulans* primarum viarum, & hinc viarum urinariarum vitiosum corrigunt aut absorbent, aut cum Urina evehunt.
3. Quæ *Renes* moderatia Diureticis abstergunt, & ita Arenulas & rudimenta Calculi maturè tollunt, & ulteriùs Arenularum concrementum, & Calculorum coagmentationem, successivè prohibent.
4. Ea, quæ in specie *Renibus, eorumque fermento appropriata* sunt, illudque conservant, ejusdem alterationem præternaturalem corrigunt, Putredinis præternaturalis notam Urinæ imprimendæ tollunt, id est, vi sua balsamica, in Sale volatili oleoso fundata, putredinalem dispositionem in renibus removent.

I. Ratione *primarum viarum* conveniet, harum Cruditates singulis tribus vel quatuor mensibus *purgatione* solenniore, singulis verò septimanis *laxante*, evacuari: Quarum tamen nec illa fortiora sint, idest quæ Humores nimis exagitant, & ad Renes commovent: (vid. NICOLAUS PISO *lib.* 3. *pract. cap.* 35. & UNZERUS *de Nephritide lib.* 1. *pag.* 972.) sed mitiora, qualia præter superiùs recensita sunt Helleborus niger, Folia Sennæ: vid. MONTANUS *Consil.* 267. & 268.) Pulvis *Solenandri* ex Senna, Rhabarbaro, Turpetho; Syrupus Rosarum solutivus, &c. Hinc quotidie etiam assumantur Juscula, in quibus Radix Liquiritiæ, Polypodii, Flores Violarum, &c. ebullierint, aut decoctum Prunorum simplex, vel cum Foliis Sennæ; item Cremor, & Crystalli Tartari, &c. Imò hujus loci imprimis quoque erunt *Vomitoria*, quæ ipsa subinde repetita multum conferunt in præservando Calculo, teste HILDANO *cent.* 5. *observ.* 61. & *Epist.* 55. & UNZERO *l. a. pag.* 973. & quidem modò mitiora, modo potentiora, pro circumstantiarum varietate.

II. *Acidum coagulans*, temperant ac absorbent *terrea absorbentia*, vel Mineralia, vel Animalia, Lapides nempe suprà memorati, & Testacea, v. gr. Lapis Spongiæ, Cancrorum, Corallia, Silices, & Alcalia fixa ea Diureticis parata; item Lixivium tale, in quo Silices candefacti extincti sunt. His Salia volatilia, & spiritus urinosos addere licet, frequentiùs cum pastu aut post pastum assumptos, quæ omnia Acidum præternaturale in primis viis imbibunt & destruunt, hinc Calculi coagulationem prohibent.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈i.
Corall. rubr. prep.
Matr. perlar. prep. an. ℈ß.
Misc. pro Pulvere:
Div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis Digestivus.

III. Tertio Scopo satisfaciunt *Diuretica volatilia*, ut Salia volatilia quæcunque, in specie spiritus, & Sal volatile Tartari, spiritus Carminativus de Tribus, quadraginta gutt. spiritus Salis Ammoniaci, & Urinæ, Tinctura Nephritica *Ammelungii*, spiritus Lumbricorum, Elixir Proprietatis.

℞. *Tincturæ tartari acerr.*
Compos. an. ʒiß.
M. S.
Mixtura Stomachalis.

Vel

℞. *Aqu. alkek.*
Cerasf. nigr. cum *Nucl.* an. ℥iß.
Mulv. Juniper. ʒvi. ad ℥i.
Tinctura Nephrit. ʒiii.
Lapill. Cancr. prep. ʒß.
Laud. Opiati gr. ii.
Syrup. Fragor. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura Renes purgans cochleatim sumenda.

Addunt his nonnulli *Lac & Lacticinia*, excepto Caseo. Verùm cùm omne Lac plùs minùs substantiæ caseosæ in se habeat, de ejus usu in Lithiasi meritò dubitatur: Vid. HORATIUS AUGENIUS T. I. *l.* 5. *Epist.* 5. *cap.* 8. 9. &c. & UNZERUS *l. a. pag.* 963.

Renes quoque abstergunt serum Lactis, Acidulæ, Aqua quævis, & pinguia frequentiùs hausta: Hinc ZECCHIUS *Consult.* 13. & 17. Juscula Pulli gallinacei, vitulinæ aut vervecinæ Carnis, item Aquam tepidam simplicem immediatè ante pastum quemlibet commendat, tanquam Renes singulariter purgantia ac temperantia. Ast potentiùs agunt hæc *Diuretica*, quamvis nonnulli sint, qui eorum usum in præservatione à Calculo planè interdicunt, scilicet CRATO apud SCHOLZIUM *cons.* 246. HENRICUS *Methodo ad Praxin lib.* 2. *cap.* 12. & RUBÆUS *in Celsum lib.* 4. *cap.* 10. Ab aliis tamen ea maximè commendatur, v. gr. UNZERO, RIVERIO, &c. Sed Controversia hæc facilè componi potest, modò observetur in eorum usu, ut

1. *Mitiora* sint.
2. *Jejuno stomacho*, & longè ante pastum;
3. Et nonnisi *purgatis priùs primis viis*, propinentur.

Talia sunt Terebinthinata, Juniperina, de quibus vid. AMATUS LUSITANUS; Radix Bardanæ, Raphanorum genera cuncta, v. g. Armoraciæ Radix, & Folia, si Vinum ab his destilletur, Liquor Betulæ, de quo heri dictum; Semen Dauci, quod cum Cerevisia fermentatum contra Calculum commendat BARTHOLINUS *cent.* 3. *Epist.* 30. & BARTHOLINUS *Act. Hafniens. part.* 1. *observat.* 15. Succus Veronicæ in Saccharo inspissatus, & cum semine Violarum mixtus: vid. CRATO *l. a.* Ex Scarabæis subcœruleis combustis BORELLUS *centur.* 4. *observat.* 73. addendo tantillum Caryophyllorum, Pulverem parat: Alii Pulverem Scorpionum exhibent: Ab aliis verò Acidulæ non sine ratione laudantur: Sicut autem superiùs dictum de usu Diureticorum nonnullos Practicos dubitare, ita non adeo frequens is esse debet, & sufficiet bis tantùm in mense, aut vix intra tres septimanas illa assumere; quamvis observatio, cujus AMATUS LUSITANUS *cent.* 2. *observ.* 68. mentionem facit, Terebinthinæ usum frequentiorem concedere videatur.

IV. Pro quarto scopo conducunt ea, *quæ præservant à putredine renali*, qualia sunt Balsamica, Terebinthinata, Juniperina, Balsamus sulphuris terebinthinatus ad quindecim guttas, Hypericata, Remedia ex Dauco, Anisata, Moschata, in specie Crocus, Macia, Allium & Alliata, succus Betulæ, Rhabarbarum, & similia renibus dicata. (N)

ARTI-

(N) *Experto crede: Securissimè à Calculo præservantur, qui in Ventriculi cruditates non incidunt: primus enim Calculorum faber Ventriculus est, in crudum viscidumque succum cibos convertens. Quare huic morbo obnoxii optimè sibi consulunt, si ea vitent cibaria, eosque potus, ex quibus crudum Chylum gigni experti fuerint. Quod si crassi hi visciäque succi congeri cœperint, optimum erit illos Rhabarbaro vel Aloe opportune per intervalla eliminare: ad quorum quoque extenuationem, atque versùs Intestina deturbationem, quammaximè conducit copiosus Aqua tepida jejuno stomacho sumta usus, ac Corporis nunquam intermissum exercitium. Hoc vivendi genere si utantur ad Calculum proni faciliùs, & securiùs ab*

ARTICULUS III.

De Urinæ Secretione nimis aucta.

HActenus de Calculo Renum occasione Suppressionis Urinæ. *Contrarium huic vitium est immodica & nimia Urinæ Excretio*, dum plus effluit ex Corpore, quàm aut assumpta potulenta Materia, aut Serum in Massa Sanguinea proportionaliter suggerere possunt, in Affectu qui aliàs dicitur *Diabetes*.

MEMBRUM UNICUM.

De Diabete.

ALiàs *Diabetis* nomine *duo vitia* insigniuntur, idque promiscuè, adeòque nec absque confusione. Nam *primò* est Diabetes, (*mingere nimium*) quando immodicè Urina effluit, & plus quidem, quam bibendo Homo assumit: cujus rei exemplum stupendum suppeditat DIGBY *in Oratione de Pulvere Sympathetico*; sicuti etiam SCHENCKIUS *in Observ. lib. 3. ubi de Diabete*, aliquot profusi hujus Urinæ profluvii habet exempla: Inter alia refert quendam, qui quotidie supra quatuor Cantharos minxit, utut vix Quadrantem biberit: Idem notat exemplum Puellæ plus paucis diebus mingentis, quàm ut tota ponderaret: Item BARTHOLINUS *in Actis Haffniens. Volum. 1. Observat. 5. pag. 14.* refert Virum, qui per aliquot septimanas quotidie ad ℔xxiv. Urinæ emisit: Vid. etiam M. A. N. C. *Ann. 2. Observ. 162. pag. 260. & Observat. 167. pag. 263.* uti etiam TULPIUS, qui *l. 2. Observat.* 86. Diabetem refert cujusdam, qui quotidie sex libras mingeret, utut parum vel nihil biberet. Cum modò dicta copiosa nimis Urinæ excretione simul intensissima *Sitis*, *debilitas Virium*, *Macies* totius Corporis, *Febris continua* lenta, *Ardor* in & circa regionem Dorsi lumbarem, & similia *Symptomata*; uno nomine symptomata instar *Hecticæ* confirmatæ, aut instar *Tabis Dorsalis*, sicuti etiam cum Urina copiosa *aliquid pingue* excerni, & tandem utplurimùm Mors subsequi solet. Equidem non rarum est, copiosiores Urinæ excretiones Naturæ opus esse, quæ e. g. in Febre acuta *motu critico* aut huic simili se ipsam à Morbis liberat, unde cum Ægri euphoria contingit, nec adeò diu durare solet. *Si verò Excretio talis Urinæ sit Diabetes morbosus*, paulatim & insensibiliter crescere solet, ita ut Æger in principio haud adeò curet, sed successivè uberior quantitas prodit, & quia *tenuis*, *aquosa*, uno nomine sic dicta *cruda*, quam & Oris siccitas & Sitis, Virium insignis defectus, & Viscerum internorum ardoris quidam sensus, &c. comitantur. Quòd si Urinam aliquando contineant Ægri, Lumbi, Coxæ & Testes cum gravitate intumescunt. *Alio autem sensu* etiam *Diabetes* dicitur *cita nimis Potulentorum & Liquidorum assumptorum, aut planè non, aut parum admodùm mutatorum per vias urinarias Excretio*, ita ut non raro Forma, h. e. Color, Odor & sapor assumptorum Liquidorum in Excretis per Urinam adhuc sint sensibiles, quem Cœliacæ & Lienteriæ similem GALENUS *lib. 6. de Loc. aff. cap. 3.* pronunciat. Exempla hujus rei non sunt pauca: Sic BARTHOLINUS *Cent. 1. Hist. 68.* talem Diabetem Calculosi recenset, Vinum rubrum assumptum mox per vias urinarias eadem forma demum reddentis; uti etiam HOEFERUS *in Her. Med. pag. 171.* Vinum rubrum immutatum per Vesicam excretum refert, adeò, ut decepti Medici quidam istud Vinum pro Urina sanguinolenta habuerint: sic HILDANUS *Cent. 5. Observat.* 53. refert Diabeten ex usu Acidularum, in quo Lac Amygdalarum assumptum non immutatum tantùm cum Urina excretum: sicut HORSTIUS quoque in *Observat. pag. 397.* observat Diabeten mirum, in quo Vinum & Emulsio Seminis Violarum & Amygdalarum dulcium eodem modo, ut assumpta fuerunt per Urinam, denuò excreta. Imò observatum fuit, *Grana Anisi*, *Semina Coriandri* integra, Semina Ficuum comestorum, & denique Radiculas Apii incisas, & similia unà cum Urina fuisse reddita: vid. SENNERTUS *in Praxi ubi de Diabete*. Quoad Semen Coriandri legi in Chirurgo Gallo PIGRÆY, qui dicit, quòd viderit Grana Coriandri post pastum assumpta pro stomacho roborando, postmodùm cum Urina reddita: De Semine Ficuum ipse vidi exemplum, quod post Decoctum Ficuum, in quo Semina inerant, potum, unà semina cum Urina reddebantur: Mirabilia Urinæ excreta vid. in M. A. N. C. *Ann. 2. Observat. 157. p. 248. Obs. 168. pag. 266. & Annotat. ad Obs. 157. p.* 401.

Cæterùm *hi duo Affectus distinctissimi*, uno nomine Diabetis vulgò veniunt, quæ tamen Vox *propriè*, & secundùm Vocabuli vim *posteriori affectui*, nempe *imminuta assumptorum excretioni*, convenit. Dicitur enim *Diabetes à διαβαίνω*, quod est *citò transeo*, ita ut prior species, nempe *copiosior Urinæ Excretio*, *impropriè Diabetes* dicatur, & *Diabetes propriè sit Affectus, in quo Potulenta citò per Corpus transeunt*, & propterea melioris doctrinæ gratia, *Diabeten in Verum & Nothum seu Spurium distinguo*.

Verus est iste posterior, cujus typum hîc dedimus, nempe immutata ingestorum potulentorum per Urinam excretio. Exempla videb. in BARTHOLINI *Cent. 1. Hist.* 68. HOEFERI *Herc. Med. pag. 171.* & HILDANI *Cent. 5. Obs.* 33. *Nothus* seu *Spurius* erit copiosa saltem & colliquativa Urinæ excretio, excedens longè Potulentorum quantitatem, cum Tabe, Siti, Febre & similibus affligens. Exempla videb. in citato DIGBY, *Orat. de Pulvere Sympathet.* & SCHENCKIO *Observat.* item TULPIO *lib. 2. Obs. c.* 46.

His quoque tertius, & quasi intermedius gradus addi potest, *Cœliaca* nempe *Urinalis seu ad Matulam*, quando nempe Chylus cum Urina aut loco Urinæ prodit, qualem TIMÆUS *von Galdenklee, lib. 3. Casu* 43. sub *psaltacea Melliciis* termino annotavit.

CAUSÆ.

Quoad *Causas*, de his distinctis distinctas Causas narrabo.

Quod ergò *attinet Diabeten Nothum* seu *Spurium*, idest nimiam, seu copiosissimam Urinæ excretionem, hujus Causa investigatu perquàm est difficilis. Et quidem *duo consideranda* veniunt.

1. *Unde tanta Materiæ quantitas*, quæ excernitur?
2. *Quare in specie eadem per vias urinarias amandetur?*

I. Quoad *Quantitatem urinæ excretæ*, quæ septies, interdum duodecies, excedit potulentorum quantitatem, sicut exemplum *suprà allegatum* BARTHOLINI *in Actis Haffniensibus* testatur, hic quæritur: unde urinæ tantæ quantitatis origo? Aliquid lucis afferunt eorum exempla, qui insigniter, licèt corpulenti, per usum tamen remediorum *Diureticorum* admodùm emaciati fuerunt, mediante nempe copioso hinc per Diuretica concitato urinæ profluvio. Exemplum habet HELMONTIUS *Tractat. Jus Duumvir.* §. 59. item *Asthma & Tussis* §. 44. item *Latex Hum. Neglect.* §. 44. item SCHENCKIUS *Observat. lib. 3. ubi de Diabete*; qui etiam refert, Obesos crebra mictione subitò extenuatos, sicut aliàs nimia Corpulentia per salivationem Mercurialem curata fuit; uti à BORELLO *Cent. 2. Observat.* 12. refertur, continua Masticatione Foliorum Tabaci crassitiem & pinguedinem Corporis insigniter fuisse imminutam. In omnibus his *per Colliquationis modum*, tam contentorum Corporis, quàm ipsius pinguedinis, hæc ipsa in texturam serosam resoluta istis modis fuerunt excreta; sicut *Purgantia*

ab illo præservabuntur, quàm si tot Medicamentis Diureticis assiduò adhibitis se ingurgitent. Diureticorum enim Medicamentorum usu tantum abest ut Calculo liberentur, quin potius illorum vi, maxima crudorum humorum saburra è primis viis ad Renes ducta, promtissimam Renum fermento pro Arenularum & Calculorum generatione suppeditent materiam. Falsò igitur sibi gaudent, qui Arenulas in fundo Matulæ conspicientes exultant, credentes à Diureticis illas eductas, necessariò in Calculum abituras nisi educta fuissent: ignari quòd illa non alia ex ratione in Renibus sint genita, nisi quia ope Diureticorum ad Renes eorundem materia transducta sit. Commodior ergò est pro hujus Morbi Prophylaxi Adstringentium Medicamentorum usus, quorum ope canales à primis viis ad Renes tendentes angustiores potius reddi possint, quàm apertiores: ut scilicet crudis humoribus in Ventriculo ejusque appendice stabulantibus via ad Renes præcludatur, atque adeò materia pro Calculorum genesi subtrahatur, præsertim si per patentiores Intestinorum ductus extra corporis confinia ea deturbetur. Equidem si efficaciorum Remediorum pro præservatione à Calculo dinumerationem facias, illa Adstringentia & Resinosa invenies.

tia acriora ſimili *colliquativa vi* ratione alcali acris humores alterare, & flaccidam ſeri texturam mutare ſolent, ut ſucci colliqueſacti forma liquaminis exeant. Hoc poſito, arbitror, Maſſam ſanguineam, & hinc reliquos Corporis ſuccos liquidos, primariò ipſam partem ejuſdem chyloſam nutritivam, ipſum etiam rorem & ſuccum Corporis nutritivum, ipſamque adeò tandem pinguedinem reſolvi & colliquefieri, atque ita ſatiſcere in conſiſtentiam ac formam aquoſi Laticis, ac ita ſub ejus forma per loca urinaria excerni. Hinc enim *urinæ Diabeticorum* horum excretæ mira *dulcedo*, ex pinguedinis aut roris chyloſi liqueſacti cum ſalibus urinariis miſti, mutua temperatura, & in dulcedinem vergente textura: *Confer.* WILLISIUS *Pharm. Rat. Part. 1. pag. 164. & 172. Hujus Colliqueſcentiæ Cauſa*, & inde genita copioſa urina ſubminiſtratur nobis, dum fluxus hic ita diſpoſitus eſt, ut præciſè per Renes, non verò per alia loca tranſeat; unde cauſa ſimul inveſtiganda eſt *in Renum Fermento* nimis acri, quod ex natura ſalſa degenerat in ſucceſſivam urinoſam *acrimoniam* inſignem volatilem ſeri ſanguinis, ſimilem acri iſti volatili ſali, quod in Cantharidibus, Aſellis, Scarabæis minoribus, ac his cognatis inſectulis, deprehenditur, quæ ex primis viis derivata, mediante Chylo ſanguini, & hinc univerſo Corpori, communicata eſt; quæ *acrimonia urinoſa* reſolvit, attenuat, colliquat, & ita *acidum pingue* talia coagulans diſſolvendo, ſatiſcere cogit ſanguinem & nutrimentum corporis chyloſum, & ex eo productam pinguedinem. Patet hæc acrimonia colliqueſactiva urinoſa ex eo, quòd in *Diabete incipiente urina ſemper acris*; & ob ejus ſoſionem cum ardoris inſignioris ſenſu excernatur: item quod hic Nothus Diabetes ferè curetur à Practicis eodem modo atque *Febris Hectica*, per ea nempe quæ acrimoniam ſeri ſalſam nimiam temperare valent, qualia ſunt verb. grat. *Lacticinia*: & denique, quòd hic Diabetes Nothus inter aliàs cauſas remotas ex abuſu *remediorum Diureticorum*, contenta Corporis attenuantium, ac renes ſtimulantium excitari ſoleat, quod patet ex *obſervatione* TULPII *loco ſuprà citato*, & HELMONTIO *l. a.* & *ex* AMATO LUSITANO *Cent. 2. obſervat.* 49. ubi natus fuit Diabetes ex uſu Vini meracioris, & Muria Fœniculi marini, quæ potens eſt Diureticum; item SCHENCKIUS *in obſervat. pag.* 455. ex Diureticorum uſu Diabeten natum memorat: a nimio ſucci Betulæ, cujus vis diuretica nota, uſu, Diabetes lethalis obſervatus fuit in M. A. N. C. *Ann. 2. obſ.* 198. *pag.* 300. item a potu Spermatis Ranarum inſignem Diabetem LOSSIUS habet *in obſervat pag.* 314. & ex abuſu Thee GRIMMIUS *in Compend. Medico Chym. pag.* 255. Nam omnia Diuretica hæc Alcali ſubtili plus minùs prædita in acre ſalſum volatile in primis viis abeundo, hinc acriorem reddunt maſſam ſanguineam, cæteraque contenta, hincque liqueſactum humorem nutritium, ſtimulando ſimul Renes, ſub forma Urinæ excerni faciunt. Hinc eſt, quòd acida volatilia potulenta ob vim diureticam, quam in primis viis acquirunt, etiam Diabeten excitant: ſic ex Cydoniorum uſu Diabeten notat SCHENCKIUS *in obſervat.* Item ex Pomaceis, item ex abuſu Vini Rhenani, unde incurabilem Diabeten notat WILLISIUS *Pharm Rat. P. 1. cap. 3. pag.* 571. (O)

Acrimonia autem hæc ſanguinis ejuſque ſeri, colliquans Fermentum Renum, dependet *à Fermento* ex primis viis, nempe *Ventriculi digeſtivo*, quavis ratione vitiato aut alterato, adeoque prout Ventriculi prima Digeſtio baſis eſt reliquarum omnium, ita & hujus ratione vel macri vel pingues reddimur; & conſequenter ex alterato eodem pingues emaciari denuò poſſunt, prout ſcilicet Fermentum ejus ſpirituoſum plùs minùs acre vel temperatum fuerit, indeque ſimilis notæ chylus Corpori undique diſtribuatur, quo tota maſſa ſanguinea, hinc & alia liquida, & tandem etiam ſolida afficiuntur, itant ab acrimonia alcalina, deſtructo Acido pingui, ceu miſtionis in ſanguine ſeminali Vinculo, liqueſcant in talia ſeroſa Liquamina; ſicut crebriùs ex primæ Digeſtionis errato, indeque acri colliquativo Fermento enato, fluxus Alvi colliquativus exoritur, cum inſigni, ex Corporis macie, Virium debilitate; vel ſicut remedia Purgantia ferè ſimili colliqueſcentia operantur; ita pariter ſimili ex origine aliud acre volatile fermentum, contentorum Corporis colliqueſactivum, & in ſeroſam conſiſtentiam reſolutivum, renaſci poteſt, quo facto ſatiſcit maſſa ſanguinea in ſubſtantiam aquoſam. Quod etiam intelligendum de pinguedine, antequàm coagulata ſit ab acido blando: hoc itaque deſtructo, neceſſariò illa degenerat in liquamen ſeroſum; utut BARTHOLINUS *Act. Haffnienſ. Vol. 1. Obſ.* 5. Diabetis Spurii periodici mentionem faciat, qui ſine ulla Corporis conſumptione evidente contigerit.

Dubium adhuc eſt ſaltem, *unde tanta quantitas urinæ excreta* per tam longum tempus, quæ aliàs non æquivalet toti maſſæ ſanguineæ, & omnibus ejus ſuccis? Non incongruum eſt, quod nonnulli exiſtimant, nempe cum Aeris inſpiratione effluvia aquea cum maſſa ſanguinea eſſe abſorpta, & in urinam tranſmutata. Sicuti enim omnia Alcalia fixa & volatilia ſunt vacua, unde humidum ex Aere attrahunt, & promptè liqueſcunt; ita forſan acre hoc alcalinum in maſſa ſanguinea, ad inſtar reliquorum alcalium, imbibitione humiditatis ex aere ambiente ſub inſpiratione, copiam urinarii Laticis augeat. Sed non eſt adeò probabile. Certum tamen eſt, ſalia Alcalia, quò magis acria, eò magis aeri expoſita, copioſum phlegma attrahere.

II. Quoad poſterius, *Quare colliquati ita ſucci ac pinguedo in ſpecie per Renes, urinæ ſub forma, expurgentur?* Non eſt ſolùm textura reſoluti & ſereſcentis fluidi, facilè per poros Renum tranſeuntis, ſed quandoque ipſi Renes ſimul affecti, & *ab acri iſto volatili acido ſalſo Fermento* ſenſibiliter vellicari & irritari videntur, cujus occaſione, dolor, ardor, &c. circa Renes in Lumborum regione percipitur. Spirituum quoque impetus eò magis hinc concitatur, adeòque & maſſa ſanguinea eò uberiùs quaſi movetur, non ſecus ac ex ſtimulo purgantium ad inteſtina, ex ſtimulo Mercurialium ad Glandulas Gingivarum, uberiùs moventur & excernuntur contenta Corporis.

Alteram *Diabetis ſpeciem*, nempe *genuinam*, quod attinet: oritur hæc ipſa *ex nimia laxitate & apertura viarum iſtarum*, licèt nondum ſufficienter detectarum, per quas *urina potus* ex primis viis ad Renes vel loca urinaria mandatur, concurrente forſan ſimul *Pyloro* nimis *laxo*, elabi ſinente potulenta ceu fluidiora, antequam perfectè ſint alterata. Equidem fateor, vias has pro urina potus nondum detectas eſſe: Nihilominùs autem plures rationes firmiter perſuadent, ob quas eam exiſtentiam aſſirmo, conſiderando impoſſibile eſſe, ut ex primis viis potulenta ſine alteratione, his negatis, deferantur. Fieri enim nequit, ut Semina integra Coriandri & Aniſi, fruſtula Radicis Apii, excreta cum ſanguine rapi, & hinc inde per Vaſa capillaria circulari potuerint; Item, quia Vinum rubrum, aut Emulſio Amygdalarum dulcium & ſanguini permiſceri & circulari cum eodem, ſine inſigniore alteratione nequeant; adeoque qua *data* proxima via & occaſione ex primis ad loca urinaria tranſeunt. *Confirmatur* hoc ex eo, quod inter *cauſas remotas* ad hunc Diabeten verum, ſeu viarum laxitatem diſponentes imprimis ſint *acidulæ*. Jam verò, uti rectè aſſerit HELMONTIUS, acidulæ via aſcendunt ſupra Diaphragma. Nam eædem via hauſtæ, imprimis continuato earum uſu, ſubitò per urinam denuò tranſeunt limpidæ & claræ in eodem quanto, & in eadem ferè forma, qua fuerunt aſſumptæ. Ab hinc ergò ſubito ac ſæpiùs repetito acidularum hauſtarum tranſitu laxatæ iſtæ viæ, ex primariis viis ad urinarias tendentes, etiam potulentis liberiorem concedunt tranſitum, & ſic talis Diabetes ſupervenit. WILLISIUS quidem Diabeten hunc verum *in Pharm. Rat. P. 1. Sect. 4. cap.* 3. omninò negat; ſed contra Experientiam, quatenus GALENUS *l. a.* bis eum vidiſſe dicit, & BARTHOLINUS *cap. 1. Hiſt.* 68. refert, Urinam Vino in Paroxyſmo nephritico epoto adeò ſimilem redditam fuiſſe, ut ignaris pro ipſo Vino propinari potuerit; ſicut à B. SYLVATICO ſibi narratum fuiſſe dicit, de quodam, qui Curis & Maraſmo ſenili emaciatus poſt emulſiones & conſummata mox urinam illorum odore tinctam excreverit.

Sic etiam HILDANUS *in ſuis obſervat. cap. 5. obſerv.* 53. ex uſu Acidularum obſervat Diabeten, in quo *Lac* Amygdalarum immutatum tranſiit: pariter ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. obſervat.* 80. quinquies tale quid ſe obſervaſſe; ſicut & LOSSIUS Cereviſiam immutatam redditam refert. Et JOHANNES PIGRÆY, Chirurgus quidam Gallus, *in ſua Chirurgia* refert, ſe vidiſſe Grana Coriandri, durante Acidularum uſu poſt paſtum pro roborando ſtomacho aſſumpta, immutata cum Urina reddita. Unde etiam PETRUS PAW *in obſervat. pag.* 5. *quartæ Centur. Hiſtor. Bartholinianarum annexis*, in Diabete mortuo Renes admodùm flaccidos à frequenti Liquidorum tranſitu obſervavit. Verùm, ut exiſtimo, non flacciditate

---

(O) *Spurium Diabetem ferè inductum ſcimus in* Illuſtriſſimo Archiepiſcopo N. N. *ex immoderato Frigidæ uſu: inerti nempe reddito Ventriculi fermento, ac ſummè hiantibus, ob frequentem aquoſæ materiæ tranſitum, Renum canaliculis.*

ditate Resolutionis seu paralyticæ, aliàs enim potiùs supprimeretur Urina; sed flacciditate nimiæ apertionis, qua Renes instar spongiæ porosæ molles & flaccidi, Fibræque admodùm permeabiles redditæ fuerint. Post acidulas etiam frequens calculus disponit ad hunc Diabetem. Denique rarum est, quod SALMUTH *Cent.* 2. *observat.* 53. observavit talem Diabeten potus planè immutati in Febre Maligna.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica quod attinet: *Signa Diabetis Veri*, seu immutati potus transitus, facilè patent, modò conferantur assumpta potulenta cum excreta Urina.

Diabetes verò *Nothus*, seu copiosum urinæ profluvium, cùm paulatim insensibiliter crescat, in principio vix percipitur. Interdum enim fit, ut copiosa urinæ excretio sit Naturæ opus, conjunctum cum aperto Ægri levamine: verùm ubi copiosam mictionem continuatam debilitas Virium, Corporis macies cum pinguedine urinæ supernatante, Oris siccitas & sitis intensissima, unde etiam Diabetes *Dipsacos* audit (P), Ardor ac calor in dorso, & similia symptomata sequuntur, signum est Diabetis periculosi. Interdum urina talis est tenuis, aquosa, & pallida, uno nomine admodùm cruda. Curiosum est, quòd observavit WILLISIUS *in Pharm. Rat. pag.* 164. & 172. quod urina Diabeticorum admodùm dulcescat, propter Alcali urinosum acre solvens pinguia, unde sapor mutatur. Particulæ enim acriores salinæ, v.g. Diureticorum, Menstrui instar nutritivam Gelatinam, & spissiorem sanguinis consistentiam, quin & acrimonia particularum suarum Cuneorum instar findunt, & affrictu suo alterant pinguedinis & carnis musculosæ texturam molliorem, nec adeò tenacem, adeoque hoc modo resolvunt denuò easdem. Ex hoc urinarum Diabeticorum mira dulcedo derivanda videtur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: *Diabetes Verus* parum habet periculi, quia interdum sponte cessat, estque partim facilis curatu, partim non adeò nocivus.

Rarum est, quòd duret per totum Vitæ cursum, quod sine nota observatum in M. A. N. C. *Ann.* 2. *Observat.* 175. *pag.* 274.

Diabetes verò *Nothus*, seu copiosum urinæ profluvium est periculosum malum, & sæpe lethale, imprimis nisi in principio, maturè nempe cognitum, curetur; deducit enim successivè ad Tabem lethalem Homines.

Idem quoque post immodicum Laborem, post nimium Veneris exercitium, post Chronicas denique Febres, plerumque incurabilis est.

CURA.

Quoad medendi rationem: In *Diabete Notho* tres observandæ sunt *Indicationes*.

I. Ante omnia *temperanda est Acrimonia* nimia alcalina volatilis seri, tam per remedia ex Fonte Pharmaceutico, quam Diætetico.
 Unde ratione Fontis Diætetici
II. *Alimenta* chylosa succulenta temperata & subpinguia subministranda.
III. *Narcoticorum* moderatorum interpolato usu nimia succorum *Colliquefactio*, & urinæ secretio nonnihil *impedienda*, additis simul blandis *adstringentibus*, & renes ac partes *corroborantibus*.

Ea quæ *primo scopo* conveniunt, in specie sunt *Sulphurea*, quippe quæ ab Alcali dissoluta istud temperant, & hinc præcipitando compescunt; & *absorbentia*; hinc *acida* moderatè austera eadem alterantia quasi figentia, & plùs minùs *adstringentia*. Quæ verò ex Fonte *Diætetico*, sunt alimenta succulenta, imprimis *Lacticinia*. In genere rectè asserere videtur ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 18. *Med. Princ. Hist. cap.* 17. Hujus affectus curationem in quamplurimis convenire cum Hectica Febre; quia tam in sex Rebus Nonnaturalibus, quàm etiam in medendi ratione, is ordo servandus, ut Corpus refrigeretur & humectetur, firmentur Renes, & eorum exuberans caliditas attemperetur, ut loquitur ZACUTUS LUSITANUS *l. a.* imprimis secundùm ea, quæ circa sex Res Nonnaturales, ac in specie alimenta & potulenta observanda sunt.

Ante omnia ergò quoad *Pharmaciam Vomitus* commendatur in hoc Notho Diabete: Apertè enim BRENDELIUS *in Cons.* 83. cui alii consentiunt, ex PLATERO asserit, principium curationis esse Vomitum, jubendo, ut, dum maxima Æger torquetur siti, copiosam degluriat frigidam, hancque repentè revomat, quod fit singulis quatuor diebus. Certum hoc est auxilium pro revulsione. item ZACUTUS LUSITANUS dicit: *prodest Vomitus iis præsertim quibus salsa vel viscida Pituita in Ventriculo abundat*. Conf. etiam EPIPHANIUS FERDINANDUS *Consil.* 37. item HORATIUS AUGENIUS *Tom.* 1. *lib.* 12. *Epist.* 3. & RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *c.* 6.

Hoc ergò præmisso ad ea, *quæ corrigunt acrimoniam dicti Fermenti*, est accedendum, quæ inter appropriata imprimis sunt remedia, quæ præparantur ex *Plantagine* & *Portulaca*, *Nymphæa*, *Papavere*, sive eorundem *Succi*, sive *Syrupi*, aut *Decocta* usurpentur; vi enim sua styptica aliquali simul nonnihil incrassant Corporis succos, eorumque colliquefactionem impediunt: Item *Lapis Hæmatites*, tam *Naturalis* & ejus præparata varia, quam *Artificialis* ex Vitriolo Martis & Saturni Sacchato paratus: sublimat enim se Hæmatites quasi verus primitus à GLAUBERO edoctus, tandem contra Diabetem Nothum descriptus in M. A. N. C. *Ann.* 2. *observat.* 143. *p.* 227. descriptus sub nomine *Lapis Chymicus*, qui revera nihil aliud est, quàm Lapis Hæmatites artificialis. Processus est legitimus, & nobile remedium per experientiam probatum. Loco hujus etiam Saccharum Saturni cum Vitriolo Martis mistum; hinc etiam tinctura sic dicta Sulphuris Vitrioli aut Martis adstringens, ex Croco Martis & spiritu Nitri parata, tinctura Martis Solaris, Saccharum Saturni, & ex eo & Vitriolo Martis parata *Tinctura Antiphthisica* usurpari possunt. Hæmatites naturalis quoque in Vehiculo acido est usurpandus, operatur vi acido-austera. Conveniunt etiam *Corallia*, & varia ex his parata, imprimis eorum Solutiones & Tincturæ cum succo Citri, vel Limonum, *Magisterium Coralliorum* cum *succo Citri*, vel Mixtura ex *Coralliis cum Aceto* polychresta SYLVIO usitata, de qua vid. *lib.* 1. *Prax. cap.* 30. §. 183. *pag.* 573. & M. A. N. C. *Ann.* 3. *observat.* 183. *pag.* 345. qualis in cura Diabetis sæpè experta fuit; Vel

℞. *Aqu. Plantag.* ℥iii.
 Aceti Vini simpl. vel *destillati* ℥vi.
 Corall. rub. pulver. (præparata enim magis discontinuata sunt, unde non danda) vel *Terræ Sigill.* ʒi.
 Laud. Opiati gr. ii.
 Syr. Portulac. ℥i.
 M. D. S.

Mixtura Adstringens circumagitanda.
Capiatur cochleatim.

Porrò *Alumen*, & ut alii volunt, spiritus Aluminis, cum convenienti Vehiculo est egregium remedium. Et hæc sunt selectiora, præter quæ tamen etiam *Succinum* & *Sulcinata* pinguedine sua sulphurea temperata imprægnata, locum inveniunt; item *Trochisci de Carabe*, *de Terra Sigillata*, Vehiculo subacido assumpti prosunt optimè. Quibus specia-tim vespertino tempore *Opiata* sunt intermiscenda, suasu BRENDELII & RIVERII *l. a. Antihecticum Poterii*, *Bezoardicum Joviale* imprimis quando urgent Febres, item ardores in regione Lumborum, item *Bezoardicum Saturninum* & similia, sunt optima. Tandem *Aqua Calcis viva*, sive *simplex* sive *composita*, subinde hausta nobile & singulare est experimentum contra hunc Diabetem: vid. WILLISIUS *in Pharm. Rat. Part.* 1. *p.* 174. & 177. dosis ℥iii. iv. ad v. & vi. ter in die. Alia, ut *Cornu Cervi ustum*, *Crocus Martis adstringens*, &c. vel sponte ex dictis manifesta evadunt.

Et hæc sufficientia sunt primo & tertio Indicato.

Cum his quoad *secundam Indicationem*, ea, quæ temperant, & Nutrimentum suggerunt, simul in auxilium vocanda: inter quæ eminent *Lacticinia*, quæ temperant, ac præsertim Lac Chalybeatum: Hinc Itali ac Veteres commendant Lac Asininum, in quo imprimis Ferrum candens extinctum, & ita Chalybeatum factum, quod cum *Philonio Persico* permistum ZACUTUM LUSITANUM *l.* 2. *Prax. Admir. observat.* 7. commendat, qua ratione Diabeten desperatum curavit. Loco Asinini aut Caprini Lactis Lac Bubulum commodè etiam usurpatur, imprimis cum Chalybe probè imprægnatum; Item *Emulsiones* factæ ex *Amygdalis dulci-*

(P) Διψακὸς à δίψα, sitis. *Hinc nomen Herba*, Dipsacus, (*quam Virgam pastoris appellant*, & *Labrum Veneris*) *quasi per antiphrasin*, *quòd non sitiat*; *in concavo enim alarum foliorum complexu aqua semper continetur*, *ad sitim in maximis æstatis caloribus explendam*.

dulcibus, *Seminibus* quatuor *Frigidis* majoribus (quæ ipsa tamen in pauca dosi addenda) & minoribus, *cum semine Papaveris albi*, &c. eæque crebriùs & copiosiùs haustæ subinde usurpandæ sunt: vid. GRIMM. *l. a.* qui Diabetem cum Macie ex abusu potus Thee curavit cum Diæta ex Lacte, & emulsione Seminum quatuor Frigidorum majorum, quibus syrupus de Nymphæa, & syrupus de Papavere est intermiscendus. Lac Chalybeatum semper cibis est adjungendum seu permiscendum, & tempore nocturno seu vespertino Opiata non negligenda.

Externè Sacculi & *Fomenta* ex Plantagine, Foliis Quercus &c. in Aqua Chalybeata cocti; subinde regioni Renum applicentur: Item Cancri fluviatiles aut recentes contusi, eorumque succus recèns expressus, dicto loco admoveantur.

Diabetes propriè dictus & Verus, seu potulentorum nihil immutatorum transitus, convenienter curandus venit per *Adstringentia* talia, quæ stomachum nempe & primas vias blande adstringendo roborant, qualia sunt in specie *Martialia*, & *Vegetabilia adstringentia Aromatica*: Nempe par ratio est, atque quando in potu acidularum subinde usurpanda sunt omni pastu blanda Aromatica & Adstringentia, quæ stomachum nempe & Viscera firmant. Fugienda autem sunt in hoc Diabete *Cydonia* & Cydoniata, aut saltem non crebrò nimis usurpanda; utut enim sint adstringentia, summè tamen sunt Diuretica, uti hoc non tantùm observat BARTHOLINUS *Cent. 5. Hist.* 22. sed etiam SCHENCKIUS *in observat.* Ergo *Martialia* & adstringentia cum Aromaticis & alia Vegetabilia adstringentia, quæ ex Plantagine, Tormentilla, ex Consolida majore, Mentha, & similibus parantur, item *Decoctum Prunorum sylvestrium*, Decoctum Corticum Aurantiorum, Quercuum & similia usurpanda veniunt. Crocus Martis adstringens, etiam Tinctura Sulphuris Vitrioli, Bolus Armena, Terra Sigillata, cum Conserva Rosarum vitriolata, & Conserva Radicis Symphyti conducunt. Potus sit Plantago in Aqua Chalybeata cocta. Tandem ceu singulare Experimentum commendatur, si recipiatur Crista Galli, calcinatur, eaque mane & vesperi Ægro in propria ejus Urina propinatur, quod ceu probabile secretum contra Diabeten vendirant, & ea fide, qua accepi, communico.

Qui plura de his cupit, adeat præter MOEBIUM & WILLISIUM *de Urinis*, SYLVIUM *in Praxi c.* 55. qui tres Authores sufficient.

ARTICULUS IV.

De Urinæ depravata in Renibus secretione.

VErsamur adhuc in vitiis Urinæ secretionis, & superest *Depravata Urinæ in Renibus Secretio*, cujus modi non tantùm ferè sunt innumerabiles, dum scilicet diversimodè affecta Urina *in Colore*, *Consistentia*, *& Contentis* excernitur; speciatim tamen sub Praxin Medicam cadit

1. Urina nimis *Pinguis*, & *Oleaginosa*.
2. Urina *Rubra Sanguinolenta*.

MEMBRUM I.

De Urina pingui & oleaginosa.

QUod attinet *Urinam Pinguem* seu, ut aliàs vocant, *Oleaginosam*, diversimodè accipi potest. Nempe hîc ante omnia distinguendum inter urinam Pinguem, quæ est talis saltem ratione *superficiei*, & ratione *consistentia*. Quoad *consistentiam*: an scilicet ita exactè tota Urinæ materia excreta Oleum quoddam repræsentet, vix credo, nisi forsan in Diabete vero pinguia & oleosa assumpta sub forma propria demum excernantur, quod tamen unquam me legisse non memini. Aliàs etiam Urina talis, perfectè scilicet Oleaginosa, fieri nequit, ob incompatibilem Aquæ cum Oleo miscelam, quæ nullo modo possunt conjungi, nisi sit Sal Alcali fixum in Urina, Pinguedinem solvens, ut videmus in Saponibus. Cùm verò in Urina tantùm sal Salsum volatile, non verò purum Alcali insit, ideò nec Urinæ pinguis & Oleaginosæ excretio quoad Consistentiam concedi potest. Pinguis ergò sæpè excernitur Urina, quando nempe *in superficie* ejus quasi crusta aut pellicula pinguis supernatat; quæ ipsa tamen crusta, probè distinguenda, an sit vera pinguedo? an verò sit saltem crusta salina, pinguedinem saltem mentiens? uti in Scorbuticis & Hypochondriacis usuvenire solet. *Differentiæ ratio* in eo consistit, quòd talis crusta supernatans, si constet ex Concrementis salinis in pelliculam inspissatis, quod tunc ad latus juxta lucem aspecta varios colores instar caudæ Pavonum, vel instar Iridis in sua superficie repræsentet; Id quod infallibile signum est crustæ salinæ ex Malo Hypochondriaco aut Scorbuto, in quibus salia heterogenea abundant. Testantur hoc omnes solutiones salium ad Pelliculam inspissatæ, quæ pingues videntur. Ubi autem *vera est pinguedo*, quæ Urinæ supernatat, sine ullo colore solet esse conspicua, & etiam subinde quasi guttulas repræsentat, quæ & ipsæ deficiunt in crusta Urinæ salina. Pinguis autem fit talis Urina ex Colliquatione partis pinguioris Massæ Sanguineæ, in specie pinguedinis Corporis, unde pinguedo talis frequenter apparet in Urinis, Febre ardente colliquativa, aut etiam Hectica, Tabe, Ulceribus Renum, & similibus afflictorum. Et hæc ipsa Colliquatio oriri videtur ex defectu acidi debiti in Massa Sanguinea, quod ipsum aliàs spissat & blandè coagulat pinguedinem nutritivam, cujus defectu ipsa denuò liquescit pinguedo, & ita cum Urina denuò excernitur; quæ tamen cùm non possit intimè Urinæ misceri, supernatat, & sub forma Olei conspicitur.

CURA.

Quoad Curam: curatur hæc *crusta salina*, pinguedinem in Urina mentiens, facilè, curato Morbo primario; ac in specie conducunt *Martialia*, acidum peccans absorbentia, & hinc *Volatilia*, illud ad vias urinarias deducentia, ac per Cutim emittentia. Urina verò, cui *pinguedo vera* supernatat, curatur sponte, modo primarius curatus fuerit Morbus, in specie per *acida blanda*, pinguedinis liquefactionem impedientia, eamque coagulantia, ut spiritum salis dulcem.

MEMBRUM II.

De Mictu cruento.

POrrò *Urinam cruentam* seu *sanguinolentam* excernitur, quando ipsi permiscetur sanguis, nunc copiosus, nunc parcus quidem; unde interdum minùs tincta loturæ Carnium similis apparet Urina, interdum verò intensiùs rubet: si magis tincta, spissa ac crassa apparet, vel potiùs ex opaco nigrescit, ita ut etiam Linteum immersum suo rubore sanguineo inficiat, & interdum cum sanguine in fundo matulæ subsidente apparet. *Sanguis iste, qui tingit Urinam*, ut plurimùm *ex Renibus* effluit, seu in Renibus ipsi permiscetur, interdum tamen etiam *in Ureteribus*, interdum etiam *in Vesica*, interdum ex læsis Arteriolis *in Pene*, quale exemplum vid. in GRAEFIO *lib. de Organis Generat. Viror. pag.* 151. Rariùs verò *ex aliis partibus* ad loca urinaria eo defertur, ut cum Urina simul excernatur, ver. gr. in Casu ab alto, aut si grumi sanguinis in pectore, vel alio quodam loco hæreant, qui successivè ad vias urinarias deferuntur. Id quod tamen fit rariùs, ac citra ullum viarum urinariarum incommodum; sicuti rarum est, quòd propter inflammationem aut contusionem Hepatis, Urina cruenta interdum emittatur. Ex causis etiam antecedentibus facilè cognoscitur.

CAUSÆ.

Causæ Urinæ cruentæ, non secus atque aliarum hæmorrhagiarum (est enim mictus cruentus species hæmorrhagiæ) in genere oriuntur interdum *ex Anastomosi* Vasorum Sanguiferorum in viis urinariis, interdum, idque frequentiùs & crebriùs, ex eorum *Diæresi*, vel *Diabrosi*, seu ruptura Vasorum Sanguiferorum in locis urinariis. Quoad *Anastomosin*, seu aperturam Vasorum: hæc frequenter fit nunc *vitio Contentorum*, in specie impetu sanguinis, aperientis sua irruptione concitatiore oscula Vasorum; nunc *vitio ipsorum Vasculorum* renalium, quando poruli Renum sunt nimis aperti cum eorum Tubulis, unde sanguis per hiantes poros unà cum lotio variè transmittitur; adeoque à Tubulis Renum nimis apertis mictionem cruentam interdum accidere rectè asserit WILLISIUS *Pharm. Rat. pag.* 166. quod vitium Veteres vocant *Imbecillitatem Renum*, estque hujusmodi mictus ferè indolens, minùsque intensa tinctura Urinæ, minùsque crassa. Quoad *sanguinis impetum*, inferentem Vasorum Anastomosin, sequitur interdum mictus cruentus post Equitationem nimiam; item post nimium motum

motum corporis, saltum nimium ; & facilè in renibus impetu in sanguine concitato, urificia aperiri, & ita Mictus cruentus inferri potest: Vid. HILDANUS *centur.* 6. *observat.* 46. In specie *Mictus cruentus per anastomosin* nunc est *spontaneus*, nunc *non spontaneus* seu *symptomaticus*: Ille nunc *criticus*, nunc *periodicus*, nunc *vagus*, &c. est. Præcedere autem solet *dolor gravativus* & *tensivus*, uti & comitari solet hujusmodi cruentam Mictionem perceptibilis in isto loco, in quo sanguis suo impetu anastomosia infert; sequitur enim interdum solennes excretiones sanguinis suppressas Mictus cruentus; hinc etiam FORESTUS *lib.* 24. *observat.* 7. inquit: *urinam cruentam ex alto delapsis statim emitti videmus, idque sæpiùs etiam ex nimia venere in adolescente nobili, in mulieribus etiam mensibus suppressis, & in viris hæmorrhoidibus fluere consuetis & retentis.* Truncata etiam Manu vel Pede, aut pleno corpore, ea abscessibus ulcereque cruento, urinam cruentam emictam fuisse scio: id quod ulteriori observatione confirmat de Mictu sanguinis, ea suppressis hæmorrhoidibus per intervalla oriundo, HILDANUS *cent.* 1. *observat.* 22. Quin & *Periodicu* quibusdam urinæ cruentæ Mictio observatur: vid. præter SCHENCKIUM *in observat.* SALMUTH *cap.* 3. *hist.* 47. de Mictu sanguineo periodico & quasi menstruo, qui cohibitus Mortem intulit. Criticus observatur sanguinis Mictus, dum morbi solvuntur Urinæ sanguinolentæ excretione: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *prax. admir. observat.* 69. Mictum cruentum *criticum* in febre ardente observavit; sicut etiam *pleuritides* interdum per sanguinis Mictum judicatæ observantur ab HILDANO *cent.* 2. *observat.* 31. & SCHENCKIO *lib.* 2. *observat.* 20. ex MARCELLO DONATO. Pertinet huc *Vini abusus* ad Mictum cruentum disponens, de quo vid. ZACUTUS LUSITANUS *med. princ. hist.* 139. Item *diuretica* fortiora aut acriora, v. gr. post spiritus Terebinthinæ nimiam dosin, Mictionem cruentam refert HILDANUS *cent.* 5. *observat.* 52. Tandem *abusus veneris* anastomosin vasorum, & ita etiam Urinam cruentam infert, dum in actu venereo nimio præcipuè circa vesicam & partes genitales vasa sanguifera nimis turgida biscunt & aperiuntur, quæ apertæ sanguinem fundunt: talia exempla non sunt rara: inter alia refert FORESTUS *lib. observat.* 10. & 13. mictum sanguineum ea nimia Venere, qui *spongia Aceto calido* infusa, & lumbis ac partibus genitalibus, circumposita, curatus est, Acetum enim temperando temperat Æstum, & blandè Vasculorum ruptorum Oscula adstringit.

Hæc de Anastomosi.

Quoad *Diæresin*, & in specie *Diabrosin*; hæ frequentior Causa Urinæ Sanguinolentæ existunt, *vitio Contentorum* acrium, aut erodentium, aut alio modò lædentium Vascula dictorum locorum, dum nempe à Sero nimis acri Vascula Sanguifera circa vias urinarias eroduntur; vid. FORESTUS *lib.* 8. *Observat.* 6. 11. 12. & 13. Quo etiam pertinent *Exulcerationes & Excoriationes Renum & Vesicæ*, quas ipsas partim propter Erosiones Vasculorum non rarò Mictus Cruentus, partim sensus Doloris plùs minùs rodentis, aut etiam alius in parte affecta molestus comitatur. Tali ea Causa Mictus Cruenti Scorbuticis, Catarrhosis, & sero acido-salsiori. aut aliàs plùs minùs corrosivo præditis, accidere solent: *Calculus* itidem asperitate sua lædens & lacerans Renum, Ureterum aut Vesicæ Membranulas, subinde talem Mictum infert. Faciunt etiam huc imprimis *Cantharides*, de quibus notum est, quòd aut ineptè assumptæ, aut etiam extrinsecùs cùm Vesicatoriis sine judicio applicatæ, imprimis absque Acidis, Mictum cruentum subinde admodùm dolorosum, & Vesicæ excoriationem inferunt, in quo simul Penis erectio, & simul ad Venerem excitatio adesse solet: Vid. FORESTUS *lib.* 24. *Observat.* 7. Dico, *si applicantur absque Acidis*: Communiter enim ex Pulvere Cantharidum, Fermento & Aceto Vesicatoria parantur. Ubi tamen observandum est, quod talia vim vesicatoriam imminuant, & eorum corrosivitatem & Sal volatile nitrosum temperent, quò minùs potenter quidem possunt vesicare, sed minùs etiam hac ratione interioribus nocent. Cantharides enim habent Sal volatile nitrosum, quod cum Acidis destruitur: absque Acido verò applicatæ Cantharides Mictum cruentum inferunt, quod quotidiana loquitur experientia. Mictum *à Vermibus* cruentum habet SCHENCKIUS *Observat. lib.* 3. *Observat.* 294. Pertinet huc curiosa ista Observatio & Historia, quam habet HORSTIUS *lib.* 4. *Observat.* 42. Mictionis Purulentæ & Sanguineæ ea *Ulcere Colli Vesicæ*, propter Carunculam ibidem loci ex Acidularum usu suppuratam. Præter Cantharides etiam observatus fuit Mictus cruentus ex *abusu Allii*, teste SCHENCKIO *in Observat.* Item ex nimio *Aloes* usu Urina Cruenta enata refertur in BARTHOLINI *Act. Med. Hafn. volum.* 2. *pag.* 167. Tandem in Morbis Malignis, ac speciatim in *Variolis*, supervenit subinde Mictus Cruentus, qui, quando oritur erosione Vasculorum aut Vesicæ, est pessimus & admodùm funestus, cùm ordinariò intereant Ægri. Exempla in SCENCKIO, HOECHSTEDTERO, item in SALMUTH, aliisque similibus inveniuntur, quòd nempe Sanguinis Mictus in Variolis ferè semper fuerit lethalis. Forsan & isti Mictus cruenti, qui in aliis *Febribus Malignis* observantur, huc pertinent, ut quando Hæmorrhagia Penis nimia in Febre Maligna, aut Hæmorrhagia Narium lethalis; Vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 1. *Casu* 3. Quin & in *Peste* observata sunt Urina Sanguinolenta, quæ inter pessima tunc temporis recensetur signa. Tandem *Urethram* vulneratam, exulceratam, &c. etiam Mictum cruentum intulisse, GRAEFIUS *de Organis Viril. p.* 150. *refert.*

Hæc quoad Causas Mictus cruenti Internas.

Quoad *Causas Externas*: quilibet *violentus Motus* ruptioni circa loca urinaria occasionem suggerens, Mictum cruentum inferre valet. Talia sunt saltus nimius, casus ab alto in Dorsum aut Lumbos, Thorax vulneratus: Vid. RHODIUS *Cent.* 2. *Observat.* 19. Item contusio vehemens circa loca inferiora facta.

D I A G N O S I S.

Sequuntur *Signa*, quæ satis sunt clara, quoad *Diagnosin*: Nam Urinam esse Cruore tinctam, facilè per se patet, modò *probè distinguatur Rubor Urinæ Sanguineus à Rubedine Salina*, quando nempe contentis copiosioribus salinis oleosis probè unitis cum liquore continente, idque ferè vi Acidi, Rubeus repræsentatur color; quæ Urinæ differentia facilè cognoscitur. Urina enim rubra interdum emittitur, cui nihil Sanguinis est admixtum, ubi Urinæ rutilantes & quasi sanguineæ excerni solent. Rubedo hæc ea contentis salibus ordinariò est perspicua, clara & quasi fulgida, ac non adeò crassa, aut quæ præcipitata sedimentum vel intensè croceum, vel instar Cinnabaris, vel incarnati nonnihil coloris, suggerit: econtrà quæ est à Sanguine rubra, semper est opaca, turbida & crassiuscula plùs minùs, prout plus minus Sanguinis est permistum. Unde & à Salibus contentis orta Rubedo splendet quasi: simili namque ratione ac Lixivium lotricum, quò magis est Alcalibus imprægnatum, eò magis ad Rubedinem vergit; ita & Urina quò magis Salibus turget, eò magis flavescit aut rubescit: quæ verò est à Sanguine, absque splendore obscura minùsque clara observatur. Illa interdum in Febribus, interdum in Scorbuto, Malo Hypochondriaco & similibus, subinde accidere solet: Hæc etiam in aliis Ægris deprehenditur.

Et Urina Cruenta, si ea Sanguine constat, si aliquandiu steterit, uno alterove die *Crassamentum* seponere solet ea intensè rubro quasi nigrescens, & Sanguinem grumosum exactè referens.

Verùm cognoscendum ulteriùs, *ex quo loco affecto Sanguis profluat*? Si enim est ea affectu Renum aut Vesicæ, semper dolor aut gravativus, aut acutus rodens percipitur circa locum affectum: Quorum ille quoque dignoscitur, si Sanguis copiosior fuerit, & Urinæ intimiùs permisceatur; item liquidus, ac non grumosus subsideat. Hic, si Sanguis parcior Urinæ non æqualiter perfundatur, cum grumescentia subsideat, ac cum Dolore Urina prodeat.

Interdum tamen *culpa Meatus urinarii* tale quid contingit, cujus læsi signa præcesserunt, Sanguis sine Urina effluit, & mox concretus subsidet.

Si est ea alio loco Sanguis, alios partis affectæ signa & symptomata concurrent.

Ex quibus verò Causis oriatur Urina Cruenta, ostendunt antecedentia & adjuncta. Hinc de omnibus Mictus cruenti differentiis Medicus sit curiosus, quoad indagandas Causas, an nempe sit ex Anastomosi? an ea Diæresi? & si est a causa externa, Saltu, Cantharidibus, &c. patet ex Ægri relatione; sin à causa interna, examinandus est Æger, an sit Scorbuticus? an ordinariò aliàs Sanguinis evacuationis suppressione laboret? an percipiat dolores circa Renes aut Vesicam: Nam si casus ab alto præcesserit, loca læsa, & circa quæ Sanguis extravasatus hæret, non possunt esse incognita, in quibus suspicatur Sanguinem devehi ea aliis locis ad Renes.

Si aliàs adsunt Symptomata Calculi, semper de Renibus, aut de Vesica affectis, horumque laceratione, suspicio ingruit: vid. FORESTUS *lib.* 8. *observat.* 6. 11. 12. & 13.

Digitized by Google

item Ulcera Vesicæ aut renum antecedentia aut concomitantia ex Diæresi mictum cruentum ostendunt; simul adesse solet dolor acutus rodens, mordicans, in specie molestus circa pubem, aut vesicam; item si præcesserit stranguria, dysuria, &c. manifestum signum est, Mictum cruentum oriri ex excoriatione & erosione vasculorum.

Observandus simul *motus urinæ*, sive criticus, sive periodicus, qui ferè citra ullius partis urinariæ affectum contingit, ne impediatur, & pro morboso habeatur, qui tamen salutaris.

Quod si Malum sit à Causis externis, à Cantharidibus, à Radice Rubiæ Tinctorum, quæ colore rubro inficit Urinas; item si ab esu Fructus indici majoris, seu Opuntiæ oriatur, quæ ipsa etiam tingit Urinas, ex relatione Ægri cognoscendum.

In specie si sit à Cantharidibus, adesse simul solet intensus stimulus Veneris, itaut Penis sit tensus & rigidus, & Ægri ad Venerem insigniter stimulentur, & si quæ sunt aliæ similes Circumstantiæ.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: omnis Mictus Cruentus, imprimis copiosius ac sæpiùs recurrens, *periculosum Malum est*, invehens eadem variaque symptomata, quæ hæmorrhagias nimias insequi solent: Nam verb. grat. ex Mictu Sanguinis diuturno *Hydropem* observavit SCHENCKIUS *lib. 3. observat.*

Minùs periculosus, est Sanguinis Mictus *ex Pudendis, & à Calculo*; magis periculosus, qui ab erosione ac exulceratione *Vesicæ*, cùm metuendum sit, ne in Vesica subsistens periculosam Urinæ suppressionem, aut sui corruptela varia symptomata inferat.

Omnium maximè periculosus est, qui ex Renibus, præsertim *erosis*, aut eorum, ut vocant, *Imbecillitate*, Malum ortum fuerit.

CURA.

I. Quod ergò attinet *Curam*: in hac primario multiplex Causarum Remotarum varietas attendenda, & hinc Cura nonnihil varianda: unde Causa removenda, adeoque *Anastomosis* tam *Venæsectione* quàm Remediis *adstringentibus* curanda; *Diæresis* autem vel *Diabrosis Vulnerariis Consolidantibus & Appropriatis* corrigenda, hinc in specie *Acrimonia Seri* erodens aut exulcerans temperanda, & *Vas apertum* vel erosum Vulnerariis & Adstringentibus consolidandum; speciatim tamen, cùm frequentissima Causa Interna soleat esse Acrimonia Seri erodentis, & plùs minùs exulcerantis, hanc imprimis *Acrimoniam temperantia*, adeòque maximam partem ad Hæmoptysin dicata Remedia, conducunt. Imò cùm Serum urinarium plùs minùs acre omnem Mictum Cruentum undecunque ortum exasperare soleat, semper unà attemperandi Scopus probè attendendus venit; unde *Papaverina ac Opiata*, item *quæ suprà Sect. 18. cap. 1. Art. 12. & 13. circa Exulcerationem Renum & Vesicæ fuerunt monita*, locum invenient.

II. *Venæsectio* interdum locum habet. Nempe pro *Scopo* vel *Revulsorio* vel *Derivatorio*, quando nempe occasione solennis cujusdam Sanguinis Excretionis suppressæ Mictus Cruentus ortus fuerit; qua ratione per *Phlebotomiam* Mictum Cruentum ex Meri nimia potione in Plethoricis curavit ZACUTUS LUSITANUS *cit. loco*.

III. *Purgantia*, quà talia, non conveniunt, cùm facilè acrimonia sua exasperare Malum queant. Saltim *Rhabarbarum* est, quod convenit, & magis pro Scopo *alterativo*, quàm *laxative*, adeòque in serosiore Corporis Habitu, aut in acriori Sanguinis Crasi, item in *Renum Imbecillitate* Rhabarbarum est optimum. Hinc *Pilulæ ex Rhabarbaro cum Succo Plantaginis*; item *Pulvis Rhabarbari* parùm *torrefacti*, & in specie *Pilulæ ex Terebinthina cum Rhabarbaro* aliquandiu continuatæ, nobile sunt experimentum HOEFERI *Herc. Med. pag. 172.*

His ita præmissis, *Remedia* vel sponte patent.

In genere ergo quæcunque Remedia *suprà Sect. 18. Cap. 3. Art. 1. de Hæmorrhagia in genere* dicta, & inter has in specie *Mixtura ista Polychresta* SYLVII *in Idea Prax.* ubi de Cruento Vomitu, locum habet:

℞. *Aq. Plantag.* ℥ii.
Cinnam. ʒvi.
Aceti destillati ℥ß.
Corall. rub. pr. ʒß.
Sang. Dracon. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. ii.
Syr. Myrtin. ℥ß.
Misc.

Hæc Mistura cochleatim sæpiùs assumpta curabit plerasque Vasorum rupturas, & supra multorum expectationem Sanguinis Effluxum brevi tollet, secundùm Experientiam GRAEFFII *Tract. de Organ. Gener. Virorum pag. 154.* ubi Exemplum habet Mictus Cruenti periculosissimi ex læsis Penis Arteriis propter Casum; quem aliis irritis ista Mistura Sylviana egregiè curavit. Item *Martialia & Opiata* conducunt.

Cum verò semper ad *Acrimoniam* Seri urinarii acidulâ plùs minùs respectus sit habendus, præ cæteris ob id convenit *Portulaca* quovis modo usurpata; item *Plantago*, & speciatim ejus *Succus* ad ℥iii. vel iv. haustus, & omnia ea his parata Remedia, quo simpliciùs, eò meliùs: Vid. RIVERIUS. Syrupus item compositus ex succo radicis symphyti, & succo foliorum Plantaginis, quem communicavi *suprà Sect. 6. cap. 2. ubi de vomitu Cruento*. Post hanc est *Equisetum*, ejusque *Decoctum*, quod & ipsum egregiè conducit. Hinc *Consolida major*, *Millefolium flore albo*, ejusque *Decoctum*, quod egregiè commendatur ad Consolidationem. Convenit quoque Bursa pastoris, Hedera terrestris in Cerevisia cocta. Decoctum Auriculæ Muris & Pimpinellæ Italicæ in Lacte caprino commendatur ab HORSTIO *lib. 4. Observat. 52.* Hisce in specie addatur *Agrimonia, seu Eupatorium vulgare*, quod imprimis est remedium ab omnibus Practicis expertum contra Mictum Cruentum quocunque modo usurpetur, tam internè quàm externè, adeò ut etiam in ipsa Renum & Vesicæ Exulceratione probè conducat, sive Agrimonia sola, sive eadem cum Hyperico mista, usurpetur; Unde LINDANUS Agrimoniam miscet cum Quinquefolio, & Millefolio, ceu selecta simplicia contra Mictum Cruentum. Hisce imprimis sociandum *Hypericon*, tam *Planta* quàm ejus *Semen*; siquidem hoc etiam specificum est ad Ulcera Renum, ratione odoris sui & saporis terebinthinati; unde etiam cum hoc TIMÆUS *von Guldenklee* parat *Electuarium* elegans *contra Exulcerationem Renum* quod prostat in Casibus, ubi *Medicamentor. Descriptiones pag. 421.*

Vel

℞. *Herb. Agrimon.*
Millefol.
Summ. hyper. flor.
Musci Prun. sylvestr. ana M. i.
Rad. Symph. maj. ℥ii.
Sem. hyper. ʒii. vel iii. ad ℥ß.
Incis. & contus. coqu. vel in *Vino* (cui tempore usus addatur parum de *Lap. Cancr.*) vel in *Aqu. Ferrar.* vel in *Lacte*, vel in *Sero Lactis Chalybeato*:
Colatura edulcoretur cum *Syr. de Symph. Fernel.*

D. S.

Potio Adstringens.

De Decocto hoc bibatur subinde Haustus, addendo simul, si Decoctio facta fuerit in Lacte vel Sero Lactis, *Lapill. Cancr. in Aceto solutos*. Egregium est ad compescendum Mictum Cruentum. Vid. *sect. 18. cap. 1. artic. 12. decoctum in ulcere renum præscriptum.*

Egregiè quoque conducit tam præservativè quam curativè *hedera terrestris*, sive in decocto cum Aquæ & cerevisiæ ana, sive in extracto, ebulliendo nempe eam in aqua, vel in succum exprimendo, & colatum saccharo condiendo.

A quibusdam etiam insigniter laudatur *Bellis minor* ac tota ejusdem planta. Porrò Chamæpitys seu iva arthetica commune est experimentum POTERII, cujus decoctum in Jusculo carnis paratum in Mictu cruento & ulceribus renum optimum, & *specificum* SULZBERGERI est. Item pertinet huc *decoctum ad Mictum cruentum Mynsichtii in suo armament.*, quod est egregium. In specie lac Ovillum ad ℥iv. cum ʒi. *Boli armenæ* assumptum omni mane experimentum est, aliquoties comprobatum, uti hoc videre est in FORESTO *lib. 24. observat. 13.* quod etiam expertum est cum successu; item TIMÆO *von Guldenklee in Casu lib. 3. cas. 40. pag. 180.* qui sæpè hanc bolum Armenam cum lacte Ovillo feliciter propinavit; imprimis condocit, si ab acrimonia seri & exulceratione partium, sive etiam casu ab alto, cruentus Mictus oriatur. Adhuc *succinum* & omnia *succinata*, in specie ex hoc parati *Trochisci de carabe* etiam in hoc casu cum fructu usurpari possunt, si cum vel sine Terra sigillata sumantur in aqua Plantaginis, una cum pauco Aceto acidulata; sic enim meliùs operantur. Conferatur TIMÆUS *von Guldenklee epist. 23. pag. 248.* ubi *trochisci de carabe* ad ʒ. cum *Boli armena* ʒß. in *aqu. Plantaginis*, ceu sæpius probatum remedium laudantur: Quibus in malo contumaciori *opiata* addenda. Huc quoque trochisci *Gordonii*, & species Dia-Plantaginis *Mynsichtii* pertinent.

Curavi

Digitized by Google

Curavi aliquando Virum, Mictu Cruento laborantem, ex Acrimonia Seri scorbutica nato, propinando *Trochiscos de Carabe cum Lapillis Cancrorum* & pauco *Sacchari Saturni*, Sed utut hæc juvarent, constantiam tamen sanitatis conciliavit *liquor martis solaris*, dosi guttul. decem ad quindecim omni mane ad aliquot dies continuatus.

Hinc & *Tinctura ista Polychresta*, Tinctura sulphuris Vitrioli, & Tinctura Antiphthisica ex saccharo saturni, in quolibet Mictu Cruento sunt proficuæ; ista quidem, ubi magis est adstringendum; hæc verò, ubi magis est temperandum. In specie ratione Martis *hæmatites* inter ea, quæ in genere ad hæmorrhagias nimias conducunt, & ex eo parata Remedia conveniunt, ita ut assumptus cum copioso Lacte etiam ad Mictum Cruentum à Cantharidibus exortum prosit: loco hujus commodè etiam *terra sigillata*, & quæcunque pingues, item *Bolus Armena*, in usum vocantur; Acrimoniam enim insigniter temperant. Quo etiam pertinet hæmatites artificialis. *Emulsiones* etiam ex seminibus lactiferis cum liquoribus adstringentibus parari possunt; e. g.

> ℞. *Sem. quatuor frigid. maj.* an. ʒi.
> *Papav. albi* ʒiii.
> *Aqu. Plantag.* vel *Urtic.*
> *Millefol.* an, ℥iß.
> *Rosar.* ℥ß.
> F. Emulsio; cui adde
> *Corall. rub. pr.*
> *Unic. fossil.* vel *terr. sigill.* an. ℈i. vel ℈ii.
> Edulcota cum parum *syr. Agrimon.*
> D. S.
> Emulsio adstringens & temperans.

Opiata autem per se nota sunt: in specie *electuarium Helidai Paduani ad sputum sanguinis* ex conserva Violarum, & semine Hyoscyami, *suprà sect. 18. cap. 3. artic. 4.* laudatum, commodè hic applicari potest.

Ut *pro scopo vulnerario* hæc consolidantia eò meliùs operari possint, inter hæc eminent *remedia ex Cancris fluviatilibus*, sive succus, sive eorum in plenilunio exsiccatorum Pulvis usurpetur; quibus dicta quædam Vulneraria appropriata, in specie ex jam dictis simplicibus ad Mictum Cruentum laudatis, superaddenda sunt. Ultra cancrina & Vegetabilia hactenus dicta, præ cæteris expertus est continuatus *terebinthina* usus crudus, abstergendo & consolidando omnibus scopis satisfaciens, ac in specie, ubi Mictus cruentus ex Diæresi Vasorum fuerit; Unde vel *potio Plateri Terebinthinata*, quæ vid. *in observ. ejus*, e. g.

> ℞. *Terebinth.* ʒvi.
> *Mellis* ℥i.
> *Vini Malvat.* ℥iv.
> *Vitell. Ovi* No. i.
> Diluantur, serventur ad usum.
> Dosis ʒvi. Optimè conducit in mictu cruento, & purulento.

Vel

> ℞. *Terebinth.* ℥ß.
> *Vitell. Ovi* No. i.
> *Mellis* ℥i.
> Agitentur in mortario, donec probè misceantur;
> Adde
> *Vini albi*,
> *Aqu. Parietar.*
> *Flor. fabar.* an. ℥iß.
> *Syr. Limonum* unc. i.
> Misc. F. Lac.

Confer. *Colleg. formular.*

Vel *Pilulæ ex Terebinthina* cum Rhabarbaro torrefacto paratæ, quas continuo usu ad Mictum cruentum desperatum singulariter commendat HOEFERUS *l. a.* Quibus Rhabarbarum additur ob vim suam nephriticam Renibus dicatam; sicuti ad acrimoniam sanguinis & Seri, & inde ortum Mictum Cruentum, succus Plantaginis cum Rhabarbaro assumptus commendari solet ad Exulcerationem Renum & Vesicæ; Vel *Pilulæ Barbette in Chirurgia lib. 2. cap. 11.* sunt optima remedia; Oleum verò, & spiritus Terebinthinæ, & Balsamus Sulphuris terebinthinatus, sunt nimis acria. Unde potiùs Terebinthina recens, vel cum Vitello ovi soluta, vel cum ovo sorbili, aut cum Vitello ovi, & aqua Fragorum in formam emulsionis aut Misturam lacteam redacta.

Denique hisce *externè* subjungatur usus pulveris sympathetici, vel caput mortuum Vitrioli non adeò exactè calcinatum.

Quòd *si ex Renum, & Vesicæ vitio erosæ aut exulceratæ* Mictus cruentus oriatur, præter ea Interna, quæ hactenus suo loco fuerunt recensita, speciatim conducunt *Injectiones* similes in Vesicam, quales *suprà sect. 18. cap. 1. art. 13. in Vesicæ exulceratione* laudavi. In specie

> ℞. *Aqu. Plantag.* onc. ii.
> *Trochisc. de Carabe* ʒi.
> Misc. f. Injectio: S.
> Injectio Adstringens.

Vel fiat *Injectio* etiam in exulceratione Vesicæ non incongrua;

> ℞. *Herb. Agrimon.*
> *Equiseti.*
> *Plantag.* an. M. ß.
> *Rad. Liquirit. mund.* ʒii.
> Decoqu. in *aqua Beton.* vel potiùs in *aqua chalyb. ferrar.* (fit etiam aqua vitriolica)
> In Colat. ℔ß. dissolve
> *Mell. Rosat.* onc. i. vel iß.
> *Ess. resin. Aloes* cum *spiritu Vini* extr. unc. iß.
> M. S.
> Injectio Purificans.

De quo Æger singulis horis portionem per Syringam injiciat.

Huc etiam referendi Clysteres Terebinthinati pro injectione in Vesicam, quos descriptos reperietis *suprà sect. 9. cap. 3. artic. 1. ubi de dysenteria*: Imò solum Lac, cui Terebinthina cum Vitello ovi soluta, permista cum pauco Saccharo, pro temperandi & leniendi scopo sufficit. *Fortior est injectio ex Emulsione Papaveris albi cum Lapide hæmatite præparata, vel succus Plantaginis cum pulvere Lapidis hæmatitis* per Syringam injectus. Si à Calculis & Arenulis fit sanguinis Mictus, quomodò curandus, vid. RIVERIUS *in praxi*.

Quòd si fiat, ut sedato Mictu Cruento, ac etiam purificato ulcere Renum vel Vesicæ, *sanguis congrumatus adhuc hæreat in vesica*, tunc, ne hic ipse suppressionem Urinæ inferat, dissolvendus est per Remedia Appropriata; quæ tamen non nimis citò danda, ne aperiantur denuò Vasa. In quo casu imprimis *Succinum*, quod sanguinem coagulatum dissolvit, & cruentum cohibet, & omnia Succinata, præ cæteris sunt egregia, quæ sanguinem resolvunt, & eundem fluentem sistunt.

Cætera *vid. suprà, sect. 18. cap. 3. artic. 1. ubi de hæmorrhagia.*

CAPUT II.

De Urinæ per Vesicam excretione læsa.

URina *ex renibus* secreta & alterata *in vesicam per ureteres destillans*, tamdiu ibi continetur, donec vel *nimia copia* Vesicam distendens, vel *acrimonia* sua eandem irritans, sui excretionem urgeat, unde aperto Sphinctere in Collo Vesicæ hæc sui constrictione urinam expellit, idque secundùm liberum voluntatis arbitrium.

Læditur autem hæc *urinæ per vesicam excretio* juxta læsam urinæ in Renibus Secretionem *tribus* præterpropter *Modis*.

1. Quando omninò urinæ excretio *aboletur*, & urina supprimitur: id quod fit in *Ischuria*, *vitio vesicæ contracta*.
2. Vitiatur urinæ excretio, quando eadem *augetur* certo sensu, id est, quando à Dormientibus aut Vigilantibus urina involuntariè effluit, ut in *urinæ Incontinentia*.
3. Denique, quando *depravatur* urinæ excretio ita, ut hæc ipsa cum doloris & ardoris sensu, non absque Ægri nisu & conatu fiat, ut in *stranguria* & *dysuria*, & similibus affectibus.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Urinæ excretione abolita.

MEMBRUM I

De Ischuria Vesicali.

CAUSÆ.

QUoad *suppressam urinæ excretionem* seu Ischuriam Vesicalem: hanc suprà nunc *ex vitio renum*, nunc *ex vitio vesicæ*, oriri assertum fuit.

Supprimitur urinæ excretio, seu fit *Ischuria vitio vesicæ*, vel *vitio vesicæ* urinam non emittentis, vel *vitio Canalis urinarii*, urinam non transmittentis. Requiritur autem ad naturalem urinæ excretionem

1. *Urinæ Consistentia*, de qua in Ischuria vitio Renum jam actum.
2. *Urinæ* præsentis *stimulus*.
3. *Vesicæ* ab urina stimulatæ *contractio*.
4. *Relaxatio Musculi Sphincteris* orificium Vesicæ stringentis.
5. *Meatus patulus*, per quem urina excernitur.

Vesica non emittit urinam, vel quia ipsa se non stringit pro illius excretione, vel quia Sphincter ejus pertinaciùs se claudit. *Non stringit se vesica*, vel vitio quasi paralytico, vel vitio relaxati Fibrarum toni, quando nempe est nimis distenta: *Canalis* verò non emittit, quando est obstructus ab intrà, aut quando est compressus ab extrà.

Vesica fit quasi *paralytica*, quando sensus & Motus ejus constrictivus est torpidus, ita, ut quamvis Vesica plena ac urinæ copia distenta sit, non tamen sentiat stimulum urinæ, aut quando Vesica se contrahere, & ita urinam expellere nequit. Nam notum est, quod media membrana sit fibrosa, & gaudeat Motu peristaltico naturali. Quòd si ergo Fibræ fiant ineptæ contractioni, tunc Vesica non potest exprimere urinam, utut alias se Sphincter laxet. Id quod fit vel universaliter, verb. grat. in Moribundis; vel particulariter, verb. grat. à Medullæ oblongatæ parte inferiore, aut Nervis læsis, iis nempe, ad Vesicam qui derivantur. Sic enim AMATUS LUSITANUS *cent. 4. observat. 10.* observat suppressionem urinæ propter Vesicæ resolutionem seu Paralysin ex diuturna mora in aqua frigida contractam. Facit etiam huc *Ipsis Nervorum* Vesicæ constrictioni inservientium, sub inepta Testis extractione, unde dolorosa Mictio, & ferè urinæ Suppressio inducta fuit, teste HILDANO *cent. 4. obser. 61.* Sic pariter ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Med. princ. histor. pag. 146.* ex torpido Vesicæ sensu urinæ suppressionem notat. Quo etiam pertinent *vertebrarum luxationes*, aut *Ictus*, aut *lapsus*, aut *Spinalis medullæ vulnera* isto in loco circa Os Sacrum, unde Nervi ad Vesicam distributi maximam partem prodeunt, quibus compressis vel laceratis, non percipitur urina stimulans, & sic non emittitur urina: vid. GALENUS *l. 6. de Loc. aff. cap. 4.* Facit huc, quod aliquando observavi in Viro, qui non aut saltim difficulter urinam poterat emittere, priusquàm Manu regionem Ossis Sacri probè fricaret, tunc urinæ sequebatur fluxus. Forsan *usus flagrorum in re Venerea* negotium hoc illustrat.

Quoad *distensionem nimiam vesicæ*: lædit hæc necessariò Fibrarum ejus musculosarum tonum, propter quem eadem se ampliùs contrahere nequit; siquidem distentæ nimis, & ita quodammodò laceratæ Fibræ musculosæ, propter urinam copiosiorem diutiùs retentam, ita in suo Tono læduntur, ut nimis distentæ Fibræ ampliùs Vesicam contrahere nequeant, & quamvis tota repleatur Vesica, nil tamen omnino excernere valet: ex. gr. quando pudibundi nolunt justo tempore emittere urinam, fit, ut posthinc Vesica in Tono debilitata se nequeat contrahere, & ita urina supprimatur: qualia exempla refert SCHENCKIUS *lib. 3. observat. 5. pag. 484.* ubi notat Ischuriam periculosam ex eadem causa urina nimis diu in Vesica cohibita; sicut similem observationem habet FORESTUS *lib. 25. observat. 14.* Unde Æger, quoties volebat urinam emittere, toties manibus calefactis abdomen comprimebat, & ita urinam exprimebat. Quod Malum, utut apparenter leve videatur, nihilominùs tamen ordinariè ferè *inflammatio Vesicæ*, & hinc *Gangræna* lethalis supervenit (Q). Videatur FORESTUS *l. a. observat. 2. in Schol.* GALENUS *l. a.* PANAROLLUS *Pentec. 1. observat. 72.* HILDANUS *de Lithiasi cap. 3.* PARÆUS *l. 16. cap. 48.* & RIOLANUS *Encheirid. anat. pathol. lib. 2. cap. 3.*

Huc quoque faciunt *Vermes* in Vesica stabulantes, lancinando & pungendo Fibras Vesicæ irritantes, hincque suppressionis urinæ Authores: vid. SCHENCKIUS *lib. 3. observat. 312.*

Pertinent etiam huc *vesicæ ulcera*, *& vulnera*, ejusque *laceratio & Erosio*, item *inflammatio* (vid. FORESTUS *l. 25. obser. 27. & 28.*) quæ vim ejus constrictoriam turbant; *tunicarum* Vesicam constituentium *induratio* seu *soliditas* præternaturalis (vid. BONETI *Sepulchretum lib. 3. sect. 24. obser. 16.*) & *Paralysis* seu laxitas *Involucri* ejus carnosi, ver. grat. à Coitu nimio; vid. BALLONIUS *Epidem. & Ephem. lib. 2. pag. 156.*

Musculos quoque *abdominis*, dum quacunque de causa non sufficienter contrahuntur, & Vesicam comprimunt, Ischuriam excitare posse non improbabile est; quod de Tumoribus eorumdem HILDANUS *Epist. 56.* suspicatur.

Quoad Sphincteris vitium; hujus debita *Relaxatio* atque Colli Vesicæ apertura deficit, quando hic *Spasmo* quasi affectus, pertinaciùs se stringit: Id quod interdum observare datur in doloribus abdominis spasmodicis, quorum occasione subinde Sphincter stringi, & urina supprimi potest, uti hoc *in Colicis Convulsivis* subinde observavi, atque imprimis *in dolore abdominis scorbutico*: Item *in dolore nephritico*, ceu non rarum Pathema pluribus deducitur à DRAWIZIO *Tract. de Scorbuto cap. 9. pag. 354.* & WILLISIO *de Anatom. Brutorum lib. 2. cap. 15.* Ischuriam, qua Cervix Vesicæ obturatur à *Calculo*, BARTHOLINUS *Cent. 2. Epist. 86.* annotavit. Forsan huc *Cantharides* pertinent, utpote de quibus refert Dn. D. FEHR *de Scorzonera pag. 88. & 133.* quod ex vesicatoriis, furis admotis, urinæ suppressio nata fuerit: nempe stimulo continuo & irritatione sphincteris vesicæ, adeoque superveniente convulsiva ejusdem strictura, vel ex nato irritationis vicinarum partium tumore, & hinc Colli vesicæ & meatus urinarii compressione, ischuria talis originem traxisse videtur.

Quoad vitia canalis seu *meatus urinarii*, urinam non transmittentis, ea sunt varia: imprimis se offert ejus *angustia* variis ex causis enata. Est enim angustatus vel obstructus *ab intrà*, idque frequentius à calculo vesicæ eandem infarciente, quod frequentiùs: vid. ZACUTUS LUSITANUS *prax. admir. lib. x. observat. 75. 76. & 77.* item *caruncula* seu Verruca post exesam in aliquo loco urethram, ex quo erosionis loco caro parva, verrucæ instar, plùs minùs dura & sensilis, enascitur, urethram penitus occludens; quæ caruncula frequentissimè gonorrhœam diuturnam virulentam insequitur, & per *catheteris vel candelæ* impositionem, ubi sita sit, optimè cognoscitur: qualem ex vesicæ fundo ad urethram exsurgentem, hancque constipantem, in fœmina quadam SYLVIUS *Pr. lib. 1. cap. 57. §. 7.* annotavit: Ischuriam quoque a carunculis urethræ cavitatem occupantibus refert RIVERIUS *cent. 1. observat. 81.* Referatur etiam huc *scirrhus* Ovi gallinacei magnitudine Collum vesicæ obturans, quem HILDANUS *cent. x. observat. 65.* describit: vid. BARTHOLINUS *cent. x. hist. 52.* FORESTUS *lib. 25. observat. 20.*

RIO-

(Q) *Summa Vesicæ à copiosa Urina distentio, nisi Fibrarum lacerationem faciat, impedimento esse nequit quin Urina emittatur. Fibræ enim motrices cùm divulsionem, &, levem quamvis, dilacerationem patiuntur, vim amittunt elasticam: verùm si summè distendantur, absque eo quòd lacerentur, potiùs ex distentione majorem vim elasticam acquirere possunt. Exemplum aptissimum suppeditat Arcus Chorda, quæ summè distenta, nisi lacerationem patiatur, maxima vi Sagittam impellit. Fieri autem potest, ut Vesica à copiosa Urina contenta maximam dilatationem absque Fibrarum laceratione patiatur, nec tamen Urina emitti possit: hujus autem rei caussa esse poterit levis Tumor, etiam Phlogosi junctus, in collo Vesicæ factus, ab Urina Sphincterem diutiùs lacessente: ita ut Urethræ canali obstructo non possit Urina emitti, etiam manu extrinseca Hypogastrium comprimente. Idque confirmat Observatio* Steph. Blancardi *notantis, ex dissectione Cadaverum eorum, qui Ischuria Vesicæ ex retenta diu Urina interierant, Sphincterem tumefactum atque inflammatum deprehensum. Et sane cùm Urinam diu, vel sponte vel necessitate cohibemus, illam tandem reddentes, levi quodam doloris sensu in collo Vesicæ afficimur: irritatæ & fortasse inflammatæ partis argumentum.*

RIOLANUS *Anthropogr. lib. 2. cap. 28.* aut alter ille, cujus *de Lithiasi cap. 3.* meminit. Item *pituita viscida* & glutinosa, quod recens natis solenne; sive colligatur in Vesica ex Renibus & Ureteribus à calculo læsis, sive cum Urina eo deferatur vitio digestionis primæ; obstruit Meatum urinarium, & Ischuriam infert. Quo facit nimia *consistitio Lactis* Nutricis, Ischuriam in puero quodam inducens? vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 6. observat. 12.* sic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Pr. Admir. observat. 64.* Urinæ Suppressionem lethalem *à Filamentis crassis* instar Calami scriptorii inductam refert. Et sanè, quicunque humor viscidus in Vesicam delapsus, angustat Meatum, Obstructionem infert: Inter quos humores sæpè etiam *sanguinis grumi* in Vesica urinaria restitantes, (vid. GALENUS *lib. 6. cap. 4. de Loc. aff.*): item *Pus* crassum ex Vesicæ Ulcere, vel Renum, vel aliarum partium eo delatum, & circa Vesicæ Collum collectum, obstruendo Urethram inferuat Ischuriam periculosam. Quin & quæcunque comesta, quæ promptè cum *Urina potus* ad loca urinaria moventur, aut *validiora Diuretica* intempestivè assumpta, nempe vel moa post alimenta, vel antequàm primas vias abstergentia præmissa sint, subinde Ischuriam inferunt, dum occasione celerioris & copiosioris seri urinarii secretionis, tanquam vehiculi nutrimenti & excrementi, una chylosa cruda, aut etiam alia contenta viscosa seu pituitosa, ad loca urinaria rapiuntur, ibique mediante obstructione Urinam supprimunt. Sic etiam *ex potu Vini recentis*, nec ritè defæcati, partim Renes, partim Ureteres infarcientis Urinæ suppressionem observavit HILDANUS *Cent. 4. observat. 52.* qui etiam observat periculosissimam Urinæ suppressionem *ex usu Terebinthinæ* post cibos crudos & viscidos assumptæ *Cent. 5. observat. 59.*

Ab extrà verò compressus est Meatus urinarius propter *tumores* in ejusdem radice obortos, quos inter eminent *tumores prostatarum glandulosarum* in Collo Vesicæ collocatarum seu sitarum: Fit nempe nonnunquam, ut post nimium Exercitium Venereum supprimatur Urina, quale exemplum habet FORESTUS, PLATERUS *in observ. pag. 261.* HILLERIUS *Cent. 1. cap. 57.* & RIOLANUS *l. a.* necnon RHODIUS *Cent. 3. Observ. 37.* Nam tumefactæ spongiosæ prostatæ seu glandulosæ, si diutiùs subsistat tumor, necessariò comprimunt Urethram, & ita impediunt Urinæ transitum. Sic, cùm essem Romæ, mortuus est Princeps Tuscianus ex contumacissima Urinæ in Vesica suppressione, cum gravi dolore, quam neque Catheter, neque Candela cerea, neque res ulla alia prolicere poterat: post mortem, Cadavere aperto, nihil vitii in Meatu urinario aut Vesica inventum fuit, præterquam inflammatio, & tumor durus prostatarum ad radicem Penis sitarum, observatus fuit, à quo tumore lethalis Urinæ suppressio exorta fuit. A *Facibus nimiùm induratis* SCHENCKIUS Ischuriam observavit *lib. 3. observat. 8. pag. 485.* Tandem *Inflammatio Colli Vesicæ*, vel Inflammatio etiam *Perinæi*, quatenus angustat Meatum urinarium, etiam Urinæ suppressionem infert. Exemplum tale legitur in ZACUTO LUSITANO *lib. 7. Med. Princ. Histor. pag. 149. & 150.* Ischuriam de Tumoribus Vesicæ Cervici adnatis habet M. A. SEVERINUS *de Abscess. pag. 276.* BARTHOLINUS *Cent. 1. Epist. 23.* & RIVERIUS *Pr. lib. 14. cap. 8.* Item, dum Urethræ Canalis post Vulnera aut Ulcera coalescit; aut, quod HILDANUS *Centur. 6. observat. 49.* addit, quando idem Canalis in decrepitis concidit, ut anfractuositates & obstacula talia per Catheterem se interdum deprehendisse testetur, Ischuria fieri solet. PLATERUS *lib. 3. observat. pag. 564.* refert, *Glandem Penis à Præputio* ita fuisse occlusam in recèns nato Infante, ut ne quidem guttulam Lotii reddere potuerit. Similes historias videb. in BONETI *Sepulchreto pag. 1237.* Nec dubium est, simili urinæ suppressione urgeri Fœminas, quas *atretas* (R) vocant, si vel à nativitate vel alio errore Vulva occludatur in totum.

Hæc de Causis.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *signa*: Ischuria Vesicalis à Renali distinguitur, quòd in hac, aut vitio Ureterum, nulla Gravitas, nulla tensio, nullus dolor circa pubem percipitur, adsuntque potiùs Renum & Ureterum afflictorum pathemata. Contrà, *si vitium in Vesica* hæreat, atque ea urina repleta sit, quam excernere non possit, Tumor & protuberantia circa Vesicam contingit; Æger quoque, quamdiu Vesicæ sensus salvus est, de tensione & dolore molestissimo, & insigni Urinam emittendi nixu, frustraneo tamen, conqueritur; ac Medicus, si regionem Vesicæ contrectet, tumidam eandem, sed non absque insigni dolore, percipit. Ischuria hæc ex vitio Vesicæ eveniens, Malum est per se facilè cognitu, saltem causarum primarum perscrutatio necessaria est, ac imprimis causæ antecedentis, una cum modo afficiendi, quomodò nempe talis causa prima Ischuriam inferre queat.

Causas has dignoscimus partim ex Vesicæ aut aliarum partium vicinarum affectuum signis, partim ex rebus prægressis & concomitantibus. Attentus ergò sit Medicus ad investigandam causam proximam Ischuriæ: e. g. *Vitium Vesicæ* paralyticæ latere nequit ex indolentia & insensibilitate Vesicæ, vel regionis Vesicæ, licèt distentæ.

Vitium Fibrarum distentarum latere nequit ex eo, quòd Urina antea fuit nimis diu retenta, & quòd admota licet Syringa nihil effluxit, postmodùm verò, compressa regione pubis manu, Urina profluxerit.

Causam veram verò esse in occluso plùs minùs *meatu urinario* seu Urethra, ex eo patet, quod ingens tumor in pube, ubi sita est Vesica, isque admodùm dolorificus, in ea percipiatur & quòd ex levi loci tumentis compressione hic dolor insigniter exasperetur.

Si adest insensibilitas Vesicæ, vel dolores circa os sacrum signum est oriri *ex Vesica læsa*: si præcesserit nimia Vesicæ distensio à retentione Urinæ, hærebit vitium in Vesica *ab atonia* contractum. Unde verò sit *angustatio Meatus urinarii*, ex adjunctis & antecedentibus conjecturare licet: nempe ex signis Calculi Vesicæ, ex Mictu cruento antecedente, ex casu ab alto, Vulnere, Ruptura partium vicinarum, &c. quæ suspicionem de sanguine congrumato & extravasato inferre possunt. Materia viscida sæpiùs cum Urina excreta, aut etiam Pus, obstruere meatum ostenditur, si Æger solutus sit cum urina subinde talem materiam rejicere, quod malum hoc subinde soleat recurrere. *Indicium* hujusmodi suppressionum, præter tumorem & dolorem Vesicæ ex retenta urina optimè suggerit *Catheter*, qui intrusus per Sphincterem Vesicæ penetrat, & ita aperiendo Meatum urinarium, & removendo impedimenta, Urinæ fluxum promovet. Vid. RIVERIUS *Pr. lib. 14. cap. 8.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: *Suppressio omnis Urinæ* malum est periculosum, & quò diutiùs durat, eò est gravius, quia acutum dolorem, sæpè Inflammationes, & interdum ex nimiis doloribus epilepticas Convulsiones infert, utplurimùm die 11. necat.

Melius tamen est, si Ægri ex Urinæ suppressione percipiunt dolorem: Nam Retentio Urinæ totalis in Morbo *sine dolore*, instantis Mortis solet esse signum; innuit enim jam deficientem vim sensibilitatis Corporis.

Ista, quæ fit *ex Vesicæ Paralysi* Ischuria, item, quæ *ex nimia Corporis ejus Distensione* oritur, contumacissima, & sæpiùs periculosissima esse solet: vid. PANAROLLUS, & HILDANUS *l. a.*

Pari ratione se habet, quæ à *Scirrho Cervicis*, aut partis cujusdam vicinæ Tumore incurabili oritur, Collum sc. & Meatum urinarium constipante aut comprimente.

Breviùs morituros denotat Tenesmus & Singultus.

Contrà frequentiùs solvitur ea, quæ a Grumo Calculove minore inducitur.

CURA.

Quod ergò attinet *Curam*: in hac *varietatis causarum* imprimis habenda est ratio: Unde

1. *Hæ ipsæ*, impedientes transitum Urinæ, imprimis *removendæ*.
2. *Interna Diuretica*, præsertim salina, seu Urinam acrimonia sua promoventia, *propinanda*.
3. *Externis* Vesica subinde *stimulanda*.

Sin ergò Malum est *à vitio Nervorum*, vel *Vesica minùs sensilis*

(R) Ἄτρητος, imperforatus, à τιτρέω, perforo, & α privativo. *Quare* Atreti *dicuntur in utroque sexu, quibus Anus vel Vulva perforata non sunt. Atretas autem hoc loco vocat A. Fœminas, quibus imperforata quoque est Urethra, ut scilicet nequeat Urina emitti: vulgò autem Atretæ quæ sunt Fœminæ, etsi Vulvam habeant imperviam, patulum tamen obtinent Urethræ meatum: ut Urinam quidem emittere, Virum autem admittere, vel Menstruum Sanguinem Pubertatis tempore expellere non possint.*

sensilis, vel aliàs *quasi paralytica*, conveniunt *Nervina* intrinsecè æquè propinanda, ac exteriùs admovenda: internè e. gr. Malvaticum Juniperinum, Oleum destillatum Baccarum Juniperi, Succini, aut Terebinthinæ conveniunt, idque ad imitationem THONERI *in Observat. pag.* 575. qui Ischuriam & Stranguriam gravissimam ab Intemperie frigida & humida cum humoribus phlegmaticis, præmissis internis, curavit per Oleum destillatum Soccini ad gutt. vi. cum Aqua Petroselini. Item conveniunt Aselli. Quo etiam spectat Cerebrum Picarum à RIVERIO *Obser. communic. pag.* 340. laudatum. Injiciendi sunt *Clysteres*, primo quidem blandè *Emollientes*, ex Parietaria, &c. quale dedi *in Cura calculi Renalis cap.* 1. *Membr.* 1. postmodùm etiam *acres* ex Centaurio minori, Colocynthide & similibus, aut administranda blanda *purgantia*, quæ Alvum stimulare, & per consensum simul Vesicam ad excretionem urinæ plùs minùs irritare valent: Videb. LANGIUS *in Misc. Med. Gymnasm.* 6. *pag.* 14. ubi laudat Author hic Clysma in casu suppressæ urinæ vitio Vesicæ. Item comprimatur Abdomen, detineatur Anhelitus, ut ita vi quasi urina proliciatur: quod nisi urina sponte sequatur, *catheter* usurpetur, ut ejus medio urinæ patefiat exitus. Sed quoniam gravia & periculosa subinde symptomata vel ineptè vel crebriùs usurpatus catheter inferre potest, de quo videb. LYSERUS *in Observat. pagin.* 250. item PANAROLLUS *Pent.* 2. *Observat.* 20. tutior est *candela cerea*, Melle aut Oleo Amygdalarum dulcium illita, si immittatur ad imitationem SYLVII *Tract. de Cachexia* §. 275. vel usurpetur *Fistula membranacea, seu coriacea* ad imitationem HELMONTII *Tract. de Lithiasi cap.* 7. §. 34. mediante qua simul per *Siphonem* applicati liquores commodè possunt injici, ut ita istis mediis retenta proliciatur urina. Prolecta sic urina, injiciatur Vesicæ liquor Decoctionis Salviæ, Origani, Pulegii, Calaminthæ, Rutæ, Florum Tiliæ, Rosarum Castorei, ac similium Nervinorum, Antiparalyticarum, ut sensus & motus Vesicæ redeat: Item applicanda sunt Fomenta ex Decocto similium Nervinorum cum Anetho, Chamomilla, Abrotano, Parietaria & similibus in Aqua vel Vino cocta: vel fiat *Fotus ex Decocto*.

℞. *Herb. Parietar.* M. iv.
Sem. Anisi,
Petrosel. an. ℥i.
Herb. Filipend. rubr. M. i.
Zedoar. ʒii.
Bacc. Lauri ʒi.

Decoq. omnia in *Vino* vel *Aqu.* & vel instar *Fotus* applicantur *cum spongia* aut linteolis multiplicatis, vel infunduntur in Vesicam.

Proficuum est in quavis ferè Ischuria Vesicali.

Vel etiam *Folia Tilla* in Vino cocta, & super Pectinem imposita subito urinam proliciunt. Vel apponitur *Cataplasma ex Parietaria* cum *Oleo Scorpionum*, quod ipsum alias est egregium in quacunque urinæ suppressione. *Litus* item ex Oleo Scorpionum, Castorei, Nardino, Rutaceo, Hyperici, Oleo destillato Juniperi, Terebinthinæ & similibus regioni Pubis & Perinæi commodè illiniri potest, etiam circa Os sacrum: Item *Unguentum Dialthaa cum Oleo Scorpionum* mistum Pubi, vel Lumbis illinatur, addito Petroleo. Denique *Oleum Mastiches destillatum* Umbilico inunctum remorantem Urinam promovet; e. gr.

℞. *Ungu. Dialth.* ℥ß.
Olei Scorpion. ʒii.
M. D. S.
Unguentum Urinam promovens.

Illinatur Pubi ac Pectini. Vel

℞. *Ungu. Dialth.* ℥ß.
Olei Scorpion. ʒii.
destill. Bacc. Junip. ʒß.
M. S. ut antè.

Quo illinatur regio Pubis;

Item conveniens est Emplastrum Nervinum applicatum regioni Ossis Sacri & Pubis, malaxatum priùs cum Oleo destillato Succini.

Tandem, ubi in graviori vel pertinaciori Malo nec hæc successerint, *Insessus & Semicupia* ex *Emollientibus* & *Nervinis* appropriatis, ex materia Medica notis, instituantur, quibus insideat Æger, exhibendo paulò ante Insessum blanda *Diaretica*, v. gr. aliquot guttas Olei destillati Succini, vel Terebinthinæ, aut aliquot grana Salis volatilis Succini in Aqua seu spiritu Juniperi, vel alio liquore appropriato.

In *ardentibus aut malignis Febribus* si suppressio sit urinæ, vel Ægri aliquandiu circumducendi sunt deambulando (conf. SYDENHAM *in observ. de Morbis acutis pag.* 212.) vel illinatur regio pubis cum *Unguento jam dicto*; vel imponantur Fomenta & Cataplasmata.

Si fiat suppressio Urinæ ex extensione Vesicæ nimia, præter blandiorem compressionem cum manu, in specie conveniunt externi similes *fotus* Nervini ex Parietaria, Anetho, Floribus Chamomillæ, Millefolio, Origano, Pulegio, Meliloto, Semine Lini, Fœnugræci, & similibus: Item *cataplasma* ex Chærefolio, Parietaria & Petroselino, in Butyro frixis; quod expertum est a SIMONE PAULI *in Quadrip. Botan pag.* 175. Vel Cataplasma ex Parietaria, & Cepa cum Oleo Scorpionum Pectini impositum egregiè prodest: item Cataplasmata ex Cepis, vel Parietaria, de quibus infra, applicari possunt, si priùs *modis suprà dictis* per *catheterem*, &c. Urina fuerit evacuata. Fiat quoque *Litus* ex Oleis destillatis aromaticis, Cumini, Terebinthinæ & Juniperi; vel *Emplastrum* de Meliloto, malaxatum Oleo dicto, applicetur regioni pubis.

Quòd si vitio Sphincteris supprimatur urina, *Litus* in Perinæo & pubis regione ex *Unguento* Nervino, Dialthææ cum Oleo Papaveris, Castorei ac Succini confert, & applicetur Fotus ex Nervinis recensitis. *Internè* vero simul propinantur Volatilia *Antispasmodica cum Opiatis* mista: sed modo primarius curatus fuerit Morbus, secundarium hoc symptoma sponte evanescit. Sic v. g. *si à Cantharidibus* ortum fuerit, *Lac*, & *Emulsiones* lacteæ, sunt optimæ.

Si ab *Hæmorrhoidum intumescentia*, *aut prolapsu sinus pudoris*, *Hernia*, *Inflammatione* Vesicæ, partiumque vicinarum, similibusque Tumoribus dissolubilibus, *fotibus* appropriatis removeri debent.

Quòd si *obstructa sit Urethra*, tunc pro diversitate causarum vel materiæ effluentis, varianda remedia. Nam si sit *à grumo Sanguinis*, dentur internè hinc Resolventia, ac in specie solutio Lapillorum Cancrorum in Aceto, cum Decocto radicis Rubiæ Tinctorum, aut *Krapp*: item dandum Decoctum Artemisiæ cum Decocto Chærefolii, Hyperici; vel Mumia, Myrrha, Trochisci de Carabe, Sperma Ceti, Essentia Chærefolii, Essentia Hyperici, Essentiæ Traumaticæ. Cum quibus jungatur Insessus aut Fotus ex Decocto Simplicium Emollientium & Resolventium Sanguinis grumosus, sicut propria experientia docet TIMÆUS *von Galdenklee lib.* 3. *cas.* 41. quales sunt optimi in sanguinis grumis, vel aliis irritis in sanguinis grumositate Vesicam *obstruente*. *Externè* expertum remedium est in grumis Sanguinis stercus Bovinum, quàm recentissimè adhuc excretum, Pectini, Pudendo, & Perinæo applicatum; hoc ipsum enim euporiston discutit & emollit Sanguinem, quo resoluto emanabit urina, si desit recens stercus, adhibeatur siccum. Oleis appropriatis ad ignem permistum: Vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Prax. Adm. Obser.* 65.

Quòd si malum sit ab *urethra obstructione à materia viscida & mucilaginosa*, post purgans blandum conveniunt internè *raphanacea* ex Armoracia, Raphano communi, Terebinthina cum pulvere Liquiritiæ frequentiùs exhibita, Decoctum aperiens & diureticum superbibendo; item succus Parietariæ, & similia incidentia; item spiritus Gummi Ammoniaci compositus, qui est optimus; aut etiam spiritus salis dulcis, qui etiam est egregius: Nam simul urinam stimulat. Imprimis *succus Limonum vel Citri* ad ℥iii. *vel iv.* usurpatus appropriatissimum est remedium: Vid. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 5. *Cur.* 71. Vel ad imitationem RIVERII *in observat.* 42. à FOMIO *communicata*:

℞. *Vini albi dulc.* ℥iii. vel iv.
Succ. Limon. ℥i. vel ℥iß. ad ℥ii.
Spiritus Terebinth. ʒi. ad ʒii.
Misc.

Mucilaginem dissolvit: & urinæ transitum parat.

Item *succus Parietariæ cum Oxymelite* Experimentum est HELIDÆI PADUANI &c. FORESTUS ceu singulare experimentum commendat Folia Ribes nigræ, ut nempe Decoctis urinam cientibus debeat addi: Hæc enim Folia adeò pellere urinam, ut etiam sanguinem proliciant, res est probabilis; Nam ipsa folia odorem urinæ fœtidissimum obtinent, ita, ut nulla matula sit adeò fœtida, quàm hæc folia.

Si malum *sit ex tumoribus prostatarum circa radicem urethræ*, præter cataplasmata Cepacea & Alliata, prodest Beccabunga cum floribus Chamomillæ, instar fomenti aut cataplasmatis, regioni Perinæi & Vesicæ applicata.

Si pus tenacius obstiterit, Succinum cum Vino propinatum est egregium remedium; item Succinata, Balsamus Sulphuris succinatus, terebinthinatus, & Oleum Juniperinum, Succini, & similia ferè; quæ modo circa grumos

San-

Sanguinis fuerunt insinuata, sunt egregia; imò etiam Vesicæ injicienda: cum quibus simul debitus Catheterum usus non negligendus, qui tamen, ubi Vesica simul, aut alias, inflammata, locum non habet.

Quòd si supprimatur Urina à *Caruncula* inter Meatum urinarium genita, hæc quantocyùs removenda est, illius Erosio & Ablatio tentanda, Methodo ab AMATO LUSITANO *Cent. 4. Observ. 14.* delineata. Convenit in specie sequens:

℞. *Merc. Præcipit.* ʒii.
Ungu. de Ceruss. ℥iß.
Misc. pro Linimento.
Pro magnitudine affectus aliquid *Olei Vitrioli* addi potest.

Supra *ceream Candelam* ponitur, & hoc ipso Caruncula aliquoties, sed modestè, in die attingitur: vel *Mercurius Præcipitatus dulcificatus, seu Turbith Minerale cum Emplastro Triapharmaco* Candelę cereæ apponitur, & dicto modo usurpatur: Videb. VELSCHIUS *Millenim. Cent. 1. Obs. 54. annex. M. A. N. C. Ann. 4.*

In Malo leviori *Candela ex Cera alba*, cui admiscetur *Antimonium crudum pulverisatum*, vel, quod melior, *Crocus Metallorum*, leviter aufert Carunculam. Quod si gravius aut pertinacius fuerit, Magma *ex Mercurio Sublimato & Viridi Æris* cum Cereo applicetur: Conf. *M. A. N. C. Ann. 8. Obser. 92. pag. 152.*

Observandum autem, ne Virgæ aut Candelæ sint ex pura Cera, quia facilè nimis franguntur, sed admiscenda est *Terebinthina*.

℞. *Ceræ albæ* ℔i.
Terebinth. Venet. ℥i.
Liquefiat *Cera*, post addatur *Terebinthina*: quibus liquatis tingantur *Ellychnia*, fiantque *Candelæ*.

Unguentum de Calce viva, *Fuscum Felicis Wurzii, cum Melle rosato* etiam Carunculam absumit: Conf. BARBETTE *in Chirurg. pag. 269.*

Quòd si excisa fuerit Caruncula, *pro Consolidatione* relicti Ulcusculi *Unguentum Album camphoratum* immissum consolidat.

Applicentur tamen *Candelæ Corrosivis imbutæ* cautè, ne ex nimia corrosione Gangræna oboriatur, cujus Exempla videb. in LUSITANI *Observ. pag. 259.* Cætera pro hoc Scopo usitata Remedia videb. in SENNERTO *lib. 3. Prax.* item BORELLO *centur. 2. Obs. 79.*

Externè in quacunque Ischuria convenientissimus est Fotus suprà laudatus ex Semine Anisi, Petroselini, & similibus in Vino coctis, hinc remedia ex *Alliis & Cepis* cum Oleis, coctis aut frixis, Pubi aut Pectini applicatis, Ischuriam Vesicæ optimè tollunt. Cepæ albæ concisæ in Vino decoctæ, instar Fomenti applicentur;

℞. *Cepa sub ciner. cocta*: Vel Adde
Pingued. Anser. ℥ß.
Misc. sub forma Linimenti: S.
Unguentum Urinam promovens.

Illinatur hoc ipsum Umbilico & Pubi; subitò enim promovet Urinam. Probatum hoc est in multis Casibus, & aliis nil juvantibus. Conveniens etiam est Perinæo applicatum, si *à Veneris abusu* suppressa sit Urina, prout in tali Casu expertus est HILLERIUS *Cent. 1. Cur. 27.* Vel

℞. *Cepar. alb. crud.* Num. vi.
Cap. Allii Num. ii. vel iv.
Contusis in Mortario adde
Pingu. Anser. q. s.
Olei Scorpion. parum.
Adspergantur aliquot guttulæ *Olei destillati Juniperi*.
Misc. pro Cataplasmate.
D. S.
Cataplasma Urinam promovens.

Applicetur regioni Renum & Pubis.

Post hæc egregium etiam est *Cataplasma ex Parietaria* (intelligo semper ea, quæ crescit in Parietibus antiquis propter rationes suprà dictas) contusa, cocta cum Cepis & cum *Oleo Scorpionum*, instar Cataplasmatis Pectini imposita,

quod Experimentum singulare est HELIDÆI PADUANI. *Me rarò fefellit*, dicit FORESTUS *lib. 25. Obs. 8.* Vel decoquatur Parietaria, cum Vino, & subigatur cum Cepis in formam Cataplasmatis: Vel

℞. *Herb. Parietar.* M. ii.
Chærefol. M. ß.
Flor. Chamom. M. i.
Incisa coqu. ad mollitiem, adde
Butyri rec. ℥ii. vel ℥iv.
Olei Scorpion. ℥ß. ad ℥iß.
M. f. Cataplasma.
D. S. ut suprà.

Applicetur calidè Pubi, & desuper operculum calidum. Hoc ipso Ischuriam Puerperæ ex *Frigore subitaneo* desperatam curavit FORESTUS: vid. l. 2. Notabilis est Casus.

Tandem etiam in Ischuria ex vitio Vesicæ convenit *Litus* externus cum Oleo Amygdalarum amararum; item cum Oleo Nucleorum Persicorum; item fiat Linimentum cum Unguento Dialthææ, & Oleo Nucleorum Persicorum, Oleo Scorpionum, acuato cum aliquot guttis Olei destillati Terebinthinæ Succini & similibus, regioni Pubis, Perinæo & Umbilico inungendum, de quo *suprà dictum*.

Vel

℞. *Olei Petræ alb.* ʒ ß.
destill. Bacc. Junip. ʒß.
Excip. cum s. q. *Unguent. Dialth.* pro Litu externo;
D. S.
Unguentum Urinam promovens.

Denique *Oleum Mastiches destillatum* inunctum Umbilico, remorantem Urinam egregiè pellit. Tandem quorundam dicitur Experimentum, ut Ægro inscio immittantur Pedes in Aquam fervidam, seu benè calentem; sic enim perterrefactum Ægrum subitò Urinam reddere asserunt. Quod etiam prodesse dicunt in Tussi. (S)

M E M B R U M II.

De Calculo Vesicæ.

Quòd si *Calculus Vesicæ* Meatum urinarium obturaverit, hic removendus venit. An unquam aliquis in Vesica calculus producatur, dubitat FERNELIUS, omnemque, qui in ea reperitur, rudimentum suum in Renibus traxisse; in Vesicæ verò postmodùm incrementum sumpsisse putat, ideò, quòd in contritis Vesicæ calculis Nuclei sæpiùs reperiantur, diversi à reliqua eorum crusta coloris ac substantiæ, nullusque observetur calculo laborans, nisi qui Nephriticis doloribus vexatus fuerit. Et quidem *Calculi Vesicæ* frequentissimè ex calculo Renum primariam sui originem ducunt: conf. *M. A N C. Ann. 6. Observ. 109. pag. 147.* Læsa enim Ureterum Tunica nervosa, ipsa etiam Vesica calculi motu nonnihil attrita, plorant hæ partes læsæ Nutrimentum proprium sub forma *mucilaginis crassæ & spissæ*; quæ mucilago unacum Urina calculosorum excreta habetur vulgò pro Pituita, ex qua per calorem arefacta generetur calculus, cùm tamen reverà sit Alimentum proprium Ureterum ac Vesicæ, in Vesicæ cavum destillans, & ita concretum. Hęc ipsa tamen mucilago, ubi aliquantulùm ejus subinde adhæret calculo Renali eo delapso, in hujus augmentum cedit. Accrescentibus enim plurimis Arenulis, aut advenientibus Salibus coagulabilibus ex Urina, simul in calculi consortium rapiuntur, & exinde *Calculi Vesicæ* augmentum oritur. Hinc Vesicę calculi majores lamellatim concreti reperiuntur, instar nempe Ceparum, Cortice uno supra alterum concreto, facilè tamen à se invicem separabili. Siquis unquam vidit *Lapidem Bezoar*, vel *Lapidem ex Folliculo felleo Bovis*, is tales Lamellas pariter in calculo Vesicę inveniet, ita, ut in centro parvus Lapillos, vel compactæ Arenulæ reperiantur, quod eleganter declarat BOYLE *in Phil. Experiment. Confer. &* BORELLUS *Centur. 2. Obser. 62. &* VELSCHIUS *Hecat. 2. pag. 32.*

Nihilominùs autem, utut frequentissimè rem ita se habere concedi debeat, idest quòd plurimi calculi rudimenta suæ prima

(S) *Cùm Catheter in Vesicam nullo pacto immitti potest, adeoque nec urina per Urethram educi, solent in nostris Chirurgi Paracentesim in Peringo instituere, ac Siphone in Vesicam usque introducto, urinam elicere. Verum Cl.* Mery *propria & repetita Experientia edoctus, ait Puncturam hanc securiorem esse si in regione Pubis celebretur, quàm si in Peringo. Ipse primùm illam instituit ad latus partis inferioris Musculi Recti Abdominis (ut nempe vitaret Arteriam & Venam Epigastricam, quæ per internam superficiem hujus Musculi repunt) atque ad Vesicam pervenit, è qua urinam bono cum successu eduxit. Attamen idem fatetur, commodiorem & omnis periculi expertem esse Paracentesim hanc, si supra symphysim Ossium Pubis, inter duos Musculos Pyramidales instituatur: quod se sæpius feliciter expertum esse fatetur.*

Digitized by Google

ma Renibus debeant, in Vesica verò morbosum incrementum recipiant; contrarium tamen quoque, id est quamplurimos Calculos *ipsam etiam Vesicam* pro prima Minera agnoscere diversa persuadent.

1. Quòd multi *Pueri* sine Nephriticis Symptomatis antecedaneis Calculo laborent,
2. Plures etiam Calculi è Vesica protracti, quoad Nucleum & Corticem *eundem substantiæ modum*, quoad interiora & exteriora, habeant.
3. Calculus Vesicæ non rarò *adnascatur* per Tunicam quandam: vid. RIVERIUS *lib.* 14. *cap.* 2. (T)

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica Calculi Vesicæ sunt ferè difficillima, potissimùm in principio Morbi; grandior autem redditus Signa ferè faciliora præ se fert: vid. SALMUTH *Cent.* 1. *Obs.* 25. RIOLANUS *Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 24. HILDANUS *de Lithiasi Vesicæ cap.* 3. & *Scholiographus* HOLLERIS *lib.* 1. *de Morb. Intemperiei cap.* 50.

Conjecturari interim licet Calculum in Vesica ex sequentibus. Nam percipitur imprimis *Impedimentum quodcunque in Vesica*, ita ut sentiant Ægri quasi aliquod obstaculum, quod se opponit Meatui urinario sub Urinæ excretione, & in medio sui cursu Urina subitò supprimatur, unde assiduus ad Urinam mittendam stimulus, & summa mejendi difficultas & Urinæ Stillicidium.

Item *Anus in consensum trahitur*, & unà Tenesmo affligitur, quod unum ex potissimis est Signis: Imò Tenesmus hic interdum est tantus, ut ex crebriori egerendi conatu sæpiùs Procidentiam Intestini Recti comitari soleat.

Ulteriùs Ægri Calculo Vesicæ correpti percipiunt *obtusum Dolorem Perinæi* seù Colli Vesicæ, qui circa finem Mictionis exasperatur; & si Calculus majorem molem contraxerit, *Pondus* in Perinæo & tota Pectinis regione.

In Penis Glande seu Balano est *Dolor & Pruritus* ex continuatione Membranæ internæ Vesicæ ad Glandem Penis, ita ut Ægri interdum putent, Calculum hærere in Balano seu Glande: vid. HILDANUS *Cent.* 6. *Observ.* 49. ut hinc Urinam reddituri Glandem fricent, comprimant & protrahant.

Subinde *continuam Erectionem* atque Tensionem *Penis* patiuntur, idque ex irritatione Membranæ Vesicæ internæ cum Membrana Meatus urinarii circa Radicem Penis.

Sanè HELIDÆUS PADUANUS ceu expertissima Calculi Signa Vesicæ habet, præter Urinæ difficultatem, si post mingendi desiderium etiam adsit *desiderium excernendi Faces Intestinorum*, & si Ægri, dum aliquem Palum, & simile quid humo attollere volunt, *dum se inclinant*, in parte Vesicæ anteriori circa regionem Pubis *Dolorem & quasi Puncturam sentiunt*.

Præterea sub vehementi Corporis Saltu, vel Motu *Motum Calculi in Vesica* Ægri percipiunt, modò non sit adnatus: Nam interdum per Membranam post laceratam Vesicam ita ei adnascitur, ut tanquam in Capsula videatur contentus, quo in casu est difficillimes cognitu.

Porrò *immisso in Vesicam Cathetere*, aut immisso *Digito in Podicem* ab experto, facilè residens Calculus in Collo Vesicæ fluctuet. Nam observarunt quidam, quòd Calculus quasi conglutinatus hæserit Membranæ Vesicæ, unde tunc Cathetere opus est, quia gravior docimasia Calculi.

Item *si inter mingendum supprimatur Urina*, Signum est satis certum, suppressam esse Urinam à Calculo Vesicæ.

Corporis Inquietudo varia adest, qua Ægri præprimis Crura exagitant, & transversim complicant, Coxas & Pubem comprimunt, Abdomen ad humum flectunt, imò si Calculus major fuerit, via recti stare, equitare, aut per salebrosa loca ambulare possunt.

Et denique in Malo diuturno *Mucilago* ista, cujus antea mentio facta fuit, necnon lutosa ac argillosa, copiosè cum Urina excerni solent, quæ non ut Materia, sed ut Productum quoque Calculi erunt agnoscenda: Vid. LINDANUS *de Lithiasi Vesicæ cap.* 3. & RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *cap.* 2.

PROGNOSIS.

In *Prognosi* Calculus Vesicæ malum est difficillimum curatu.

Faciliùs tamen *in Fæminis* propter brevitatem & simul amplitudinem Colli Vesicæ in Matrice, *difficiliùs* & periculosiùs *in Viris*, quorum Urethra est longior & angustior.

Calculus Vesicæ *propria Membrana inclusus*, & firmiùs adhærens, ferè incurabilis est: vid. TULPIUS *lib.* 3. *Obs.* 5.

Calculus Vesicæ subinde *nonnisi Sectione*, tolli potest; quæ, nisi ritè tractetur, nec sic periculo caret, quia sectis aut extractis licèt, sæpiùs tamen aut Vesicæ *Inflammatio* lethalis *cum Gangræna*, aut certè *Fistula* supervenire potest, & sic Ægri tædiosam agunt vitam. Imò nec feliciter secti à Recidiva planè immunes: vid. HILDANUS *l.* 2. *cap.* 4. & 8. (V)

CU-

(T) *Calculos Vesicæ adhærentes, ac propria cysti inclusos, jure negant quamplurimi Practici: haud enim verosimile est, Calculos è Renibus per Ureteres in Vesicam delapsos, posse hujus superficiei ita adhærere, ut liberum in illa simul cum Urina motum non obtineant. Minimè autem concipere possumus (quod Authores quidam hujus sententiæ patroni imaginati sunt), Succum crassum viscidumque ex Vesicæ ulcere extillantem, partis calore majorem semper spissitudinem adeptum, in Membranam tandem facessere, quæ primo Calculum complectatur, mox illum Vesicæ superficiei ita agglutinet, ut illius interna Membrana veram partem constituat. Quomodo, inquam, id concipere possumus, si animadvertamus in varios Corporis motus & situs, in frequentes Musculorum Abdominis & Diaphragmatis, ac fibrarum carnosarum Vesicæ contractiones, in mollem Vesicæ ipsius substantiam, in assiduum Urinæ per eandem fluxum, similesque caussas, quibus impossibilis redditur hæc Calculorum Vesicæ parietibus adhærescentia? Præterquam quòd quis unquam credet posse saniem & pus ex ulcere extillans aptum esse ad veræ Membranæ formationem? Tandem illud pro compertissimo habent accuratiores Anatomici, in Cysticorum Tumorum genesi haud novas formari Membranas, sed prius existentes, & quandoque inconspicuas à succo quodam extraneo firmiores & crassiores reddi, adeoque magnitudine notabiles.*

Ut igitur rationem reddamus Observationum Anatomicarum, quibus Calculi Vesicæ adhærentes & propria Membrana inclusi innotuerunt, manibus pedibusque imus in Cl. Littre *sententiam, qui ait Calculos hos haud propria Membrana contineri, sed potiùs inter Vesicæ ipsius tunicas latere. Quum enim Ureteres satis obliquè Vesicam perforent, ac aliquantisper inter illius Membranas perrepant, antequàm in internam ejus superficiem; fieri facilè poterit ut Calculi præsertim asperiores, in hac obliqua Ureterum in Vesicam insertione remoram nacti, ibi hæreant, nec in Vesicæ cavitatem delabantur: imò nova accedente è Renibus materia lapidea, inibi incrementum sumant. Addit insuper citatus A. se vidisse geminos Calculos, qui ex hac Ureterum insertione, foramen sibi excavaverant inter Vesicæ Membranas, ibique augmentum susceperant. Calculi igitur hi inter membranas Vesicæ subsistentes, ibique incrementum nacti, tanquàm Vesicæ adhærentes, propriaque Membrana inclusi, Anatomicis videri potuerunt.*

Tradit deinceps modum, quo Calculi isti in Membranis Vesicæ intercepti deprehendi in homine possint: simplici enim fistula seu Cathetere in Vesicam immisso, minimè de illorum existentia certi esse possumus, quum Calculi Membrana contecti, si à Catheteris apice tangantur, nequaquam sonum (evidens Calculi Vesicæ indicium) edere queant. Quare Dom. Littre *indice digito sinistræ manus in Anum vel vaginam Uteri immisso, durum Calculi corpus, semper circa Vesicæ collum stabulans offendit: demisso vero per iter Urinæ in Vesicam Cathetere, hujus ac digiti apice Calculi locum & situm certocertius deprehendit. Unde audacissimam Curationis methodum deducit, ut scilicet digito & Cathetere comprimatur jam deprehensus in Membranis Vesicæ Calculus, deinde iterato itu redituque Catheteris, sensim extenuetur ad lacerationem usque Membrana Calculum obtegens, usque quo hic liber factus in Vesicam cadat, Lithotomia & vulgari apparatu extrahendus. Audax sanè facinus, sed ut ipse A. subdit,* Audaces fortuna juvat, timidosque repellit.

(V) *Clarissimus Vir* Nicolaus Capassus *in Regia Universitate Neapolitana Prim. Juris Civilis Professor, multijuga eruditione, atque acri judicio celeberrimus, municeps, æquævus, atque amicus meus ex animo, postquàm Lithotomiam Romæ passus fuit, qua Lapis Ovum anserinum magnitudine æquans eductus, quartum ferè post annum iterum Neapoli eandem sectionem forti & constanti animo sustinuit, ut secundo & molestiori Lapide, ad Renis hædini molem & figuram accedente, exoneraretur. Justa suspicio fuit prioris Lapidis fragmentum à prima sectione in Vesica relictum, nova lapideæ materiæ accessione in secundum Calculum evasisse. Nunc Superis grates, amicorum delicium, optima fruitur valetudine.*

Digitized by Google

CURA.

Calculi Vesicæ *curam* quod attinet, hæc eosdem, quos renum calculus, scopos habet, scilicet ut Materia antecedens tempestivè evacuetur, calculique generatio inhibeatur, ipseque calculus maturè extra corpus ejiciatur. Quod *si nequeat expelli ob Magnitudinem, comminuatur*, vel Medicamentis assumptis, vel injectis, dolorque sedetur: *Si nec hoc procedat exscindatur*.

Quoad *interna*: præter laxativa, acidum absorbentia, & dolore urgente, Diuretica validiora, & ea ipsa, quæ *cap. 1. artic. 1. & 2. Membro 2. in calculo renum* fuerunt laudata, etiam in Vesicæ calculo promovendo sunt convenientia; diutiùs tamen continuanda, quia longiore mora vis eorum nonnihil infringitur: vid. FORTIS *C. 4. consult. 3.* Præ cæteris internè *agrimonia* commendatur à FORESTO *l. 5. observ. Chirurg. observ. 3.* & omnia reliqua, quæ superiùs *cap. 1. artic. 1. & 2. Memb. 2.* habuimus de calculo renum. In specie aqua, & decoctum *Persicariæ* in calculo renum & Vesicæ ab *Anglis* laudatur, & succus Betulæ, imprimis ex Ramis mediocris crassitiei prolectus, aut ipsius Betulæ Frondes exiliores seu Virgulæ conquassatæ, & cum semine Dauci, vel Beccabunga cerevisiæ parandæ incoctæ; de quibus vid. HELMONTIUS *de Lithiasi, c. 8. & 27.* item HARTMANNUS *Praxi Chymiatr. p. 252.* Item *aqua ex Cepis destillata*, cujus efficaciam singularem RIVERIUS *l. a. & l. 4. observ. 14.* confirmat: item *sanguis & urina Hirci ac Tauri* utriusque embryonis, vel etiam urina Hirci recenter mactati pota admodùm commendatur in calculo: vid. HELMONTIUS *l. a.* & HARTMANNUS *p. 252. & 270.* *Herniaria* & *Betonica* in Jusculo carnium cocta, & quotidie ebibita, expertum est in calculo à POTERIO *cent. 3. c. 73.* sicut vesperi Lapilli Cancrorum ad ʒß. cum succo Limonum assumpti: vid. POTERIUS *cent. 3. c. 74.* *decoctum Malvæ cum Butyro & melle* usurpatum fuit ab HORSTIO *in observ. pag. 462.* A TURRIANO *in Iatr. lib. 4. c. 6.* commendatur *Crystallus* & hujus liquor. Specialissimè *Aselli* vel *Millepedes præparati*, vel potiùs conquassati in Vino Rhenano expressi, continuato usu mirabiles sunt ad commovendum & quasi labefactandum Vesicæ calculum, secundùm HORSTII, AUGENII, & LAUREMBERGII experientiam; quorum usum & compositionem, cùm ipse Author rarus sit, vid. in SENNERTO *lib. 3. prax. ubi de Calculo Vesicæ p. 848.* LAUREMBERGIUS, qui hujus medio se curavit, singularem *de Calculo Vesicæ cum Asellis curato* edidit *Tractatum*, & ante eum primus hujus experimenti mentionem fecit HORATIUS AUGENIUS *T. 2. l. 9. Ep. 8.* V. gr. eum spiritu Baccarum Juniperi aut Tinctura Tartari conquassentur, hincque succus expressus per plures dies & noctes porrigatur, e. g. num. xx. vel xxx. cum spiritu Baccarum Juniperi ʒii. ad ʒiii. pro dosi; aut sub forma pulveris assumuntur, &c. Et sanè præter ista experimenta paria refert BOYLE *in Philos. exper.* quod etiam in Anglia curatus fuerit Vesicæ calculus per talem usum Millepedum, qualem ipse describit AUGENIUS: & ipse LILDANUS *super Hartmannum* testatur, se bis calculum renum, & Vesicæ isto Asellorum usu curasse. Spectant huc pilulæ ex Salibus Baccarum Hederæ & Nasturtii aquatici, Crystallis Tartari ac Nitri an. part. æqu cum Terebinthina paratæ, quarum RIVERIUS *observ. alleg.* meminit: Item calculus humanus ejusque spiritus, & Sal volatile, vid. HARTMANNUS *prax. pag. 250.* & HOEFERUS *Herc. med. l. 3. c. 4.* Item Electuarium, quod MONTAGNANA *cons. 182.* describit, Vel succi ex succo Parietariæ ℥ii. Vini ℥i. succi Limonum, Olei Amygdalarum dulcium an. ℥ß. vel succus Cancrorum duorum cum Vino expressorum, vel cum syropo Violarum & Althææ temperatus, à MAYERNE laudatur. Interdum, ubi calculus est in motu, & tamen non benè procedit, Malumque desperatum, *Vomitus* convenit, in specie in Mulieribus: cujus egregium exemplum videb. in BORELLO *cent. 3. obs. 74.* & POTERIO *cent. 3. cap. 74.* ubi in casu desperato Calculi Vesicæ propinavit Sal Vitrioli depuratus in Jusculo Carnium, & ita excitato Vomitu cum impetu Calculus Vesicæ prorupit. Sed certos nos esse convenit de illius mole, ne major aut acutus laceret. Hæc de Internis.

Externa in Vesicæ calculo tollendo primaria sunt ea, quæ in Vesicam *injiciuntur*, ut alteretur ab iis, & consumatur calculus, quæ tamen admodùm rara sunt, imò hactenus nulla cognita. Nam si fuerit acidus, eam corrugabit; si urinosus, soluturus eum in Mucaginem mutabit. Verùm dico, Liquorem illum debere esse temperatum: Nam quod non impossibile sit, ut per urethram solvatur calculus, confirmant *M. A. N. C. ann. 2. observ. 158. in Schol. p. 330.* quòd Parisiis quidam Empiricus talem Liquorem habuerit, & beneficio talis aliquot calculos Vesicæ comminuerit, & frustulatim ejici curaverit; & ZECHIUS *consul. 31.* Sanguinem Vulpis & Hirci calidè injectum eundem in finem laudat, quod etiam MONCONYS *Voyage l. 1 p. 3.* testatur. Sunt, qui *solutionem stercoris Columbini calcinati*, cum parietaria decocti, vel ejus aquam pro hoc scopo commendant. Alias etiam *Balnea* ex emollientibus, item *fomenta & Cataplasmata* ex Anodynis, & moderatè pellentibus, similibusque in usu esse solent.

Fomentorum, & Balneorum præscribendi Formulas ex Materia Medica præsuppono.

Item *Inunctiones* fiant cum pinguedine Hircina, Cuniculi, Petroleo, Oleo Scorpionum, Amygdalarum amararum, Succini, Ceræ, & similibus, circa regionem pubis & Perinæi. nam Petroleum etiam renibus externè inunctum, eorum calculum promovet; & ob id maximum remedium vocatur à PANAROLLO *Pent. 2. observ. 2.* Unde etiam externè, & regioni pubis commodè etiam potest inungi.

Vel

℞. *Petrol. albi* ʒiii.
Olei expr. Papav. ʒiß.
Hyosc. ʒß.
M. D. S.
Oleum Leniens contra Dolores dorsales.

Singularissimum est *Cataplasma* factum ex *alba Cepa*, cocta in *Vino decoctionis Parietariæ, & oleo Scorpionum*, quod ipsum Pubi & Perinæo admovendum, quàm calidè fieri potest. Cataplasmate hoc usus quidam fuit duabus vicibus, quibus se curavit à calculo Vesicæ, quem sibi jam excindendum decreverat: Vid. HOEFERUS *Hercul. med. pag. 575.* item HORSTIUS *in observ. pag. 460.* Injiciantur quoque *Clysteres*, quorum Formulas dedi *suprà membro 2. art. 1. & 2. capit. 5. ubi de calculo renum*. Tandem si hæc irrita fuerint, opera danda erit, ut *sectione* removeatur calculus. Sectio hæc ut peragatur, ex Chirurgicis petatur; cui addenda illa Vesicæ Cervicis perforatio, quam in desperatis RIOLANUS *Encheir. Anatomico pathol. lib. 2. cap. 30.* & ZECHIUS *consult. 38.* describunt & commendant. Facilè verò exscinditur calculus Vesicæ, & nullum subest periculum, nisi fuerit admodùm ingens (X), aut metuenda vel *Vesicæ Inflammatio*, vel superveniens *gangræna* lethalis, vel *Fistula* post sectionem relicta.

Hactenus de calculo, occasione suppressionis urinæ.

ARTICULUS II.

De Urinæ excretione aucta.

MEMBRUM UNUM.

De Urinæ Incontinentia.

In Affectibus, qui in urinæ excretione læsa conveniunt, adhuc versamur, & absolvimus jam abolitam Vesicæ vitio. Contrarium huic vitium est *aucta seu frequens nimis Urinæ excretio*, seu quando urina ad voluntatis imperium & arbitrium diu satis retineri nequit, & præter voluntatem effluit, quod vitium communiter aliàs dicitur *Urinæ Incontinentia*, seu *Involuntariam Urinæ profluvium*.

Vitium hoc *duplici modo* affligit Ægros: aut enim *dormientes* solummodo urinam continere nequeunt, ut in Lectimingis, seu iis, qui stragula permingunt: aut vitium hoc

(X) *Calculus non solùm magnitudine notabilis periculosam facit Lithotomiam, sed etiam si scabritie & asperitate insignis sit. Imo si magnus, sed tamen lævis sit, minus periculi minatur, quàm si asper & acutis angulis horrens: asperitate enim magis vulnus dilacerat quàm magnitudine. Hinc lætum vel triste ex Lithotomia prognosticum ferre possumus, haud Ægro inspecto, sed Calculo: si enim hunc mox è Vesica eductum lævem, & non monstrosæ magnitudinis observemus, bonum prædicere poterimus; contrà verò si asperum, & præsertim carunculis è substantia Vesicæ divulsis contectum, illum deprehendamus.*

diurno pariter ac nocturno tempore infestum est, ita ut *vigilantibus* ac *dormientibus* æqualiter Urina involuntariò effluat. Quo etiam spectat, si urina satis diu retineri nequeat, sed ad Mictionem frequentiorem urgeat.

PARS AFFECTA & CAUSÆ.

Subjectum & causa hujus affectus *proxima*, quam Veteres *Retentricem læsam* ajebant, est deficiens Constrictio Sphincteris Vesicæ: Sphincter enim Musculus Vesicæ est, qui Fibris suis circularibus Collum ejus investit, fortiter constringit, arcteque claudit, ita ut nonnisi voluntatis imperio relaxatus, urinæ transitum permittat; quando verò vis hujus constrictoria in Fibrarum legitimo Tono residens tollitur, vel vitiatur, eo ipso etiam urinæ Incontinentia adest. *Causa ergo proxima erit deficiens Sphincteris Vesicæ Constrictio.*

Causa remota, per quam debita Sphincteris hujus constrictio, modò sympathicè modò idiopathicè, deficit, est I. *Paralysis*, vel *resolutio vitio Nervorum* eveniens, sive universalis totius corporis, sive partialis, solam Vesicam & Sphincterem afficiens, dum nempe ex impedimento Nervis injecto spirituum animalium irradiatio debita fieri nequit. Si ergò ex quacunque causa, vel interna vel externa, læduntur Nervi ad sphincterem abeuntes, eumque stringentes, spiritibus resolutis Fibræ relaxatæ se minùs stringunt, & incontinentia urinæ infertur. Similiter quoque contingit hæc sphincteris resolutio interdum *à casu ab alto*, si quis ad regionem Lumborum, Ossis pubis, aut Ossis Sacri impingat, ubi nempe Nervi ex Spinali Medulla derivantur ad Vesicam: sic *laxatio* etiam *Vertebrarum* in locis istis subinde urinæ incontinentiam infert, qualia exempla videb. apud SCHENCKIUM *in observ. lib.* 3. *ex* BENIVENIO *in observ. lib.* 3. ZACUTUM LUSITANUM *l.* 2. *Med. princ. histor.* 143. Item refert AMATUS LUSITANUS *cent.* 2. *cur.* 11. de quodam, qui ex lapsu in Dorsum urinam retinere non potuit, ex ultima Vertebra affecta. Imò *diuturnior Mora in aqua frigida* & ipsa resolvere sphincterem Vesicæ, & sic urinæ incontinentiam inferre valet. Pertinet huc, dum *morbis acutis*, Ægrisque summè debilitatis, supervenit urinæ incontinentia ex defectu spirituum animalium, adeòque Viribus penè exhaustis: id quod & *Apoplecticis* ordinariò ferè accidere solet, in quibus involuntariò & fæces alvi & vesicæ effluunt.

Deficit etiam II. Sphincteris Vesicæ constrictio *ob fibrarum Sphincteris etiam nimiam relaxationem*, sive *Tonum omninò læsum*, idque sæpiùs propter nimiam Distensionem, si nimium distendatur sphincter, ut non possit iterom in situm naturalem redigi. Causa hæc subinde affligit in specie Mulieres primiparas in partu difficili, facto propter *nimiam Fœtus magnitudinem*; hinc enim, dum Fœtus eluctari nititur per istas angustias, Vaginam uteri, & simul collum Vesicæ, ejusque Sphincterem, Vaginæ uteri implantatum, nimis dilatando in causa est, ut sæpiùs postmodùm urinam retinere nequeant. Exemplum tale recenset PLATERUS *in observ. pag.* 256. de Mictu involuntario, ob Cervicis Vesicæ in partu dilacerationem, & quasi scissionem.

Tandem III. Quando *Fibræ Sphincteris constrictoriæ omninò lacerantur*, ac plùs minùs intensè læduntur, etiam cessat urinæ retentio. Fit hoc non tantùm in *vulneribus* istarum partium fortuis, sed etiam imprimis in *Lithotomia*, seu sectione Calculi Vesicæ, incautè instituta, Fibrisque sphincteris in Collo Vesicæ plùs minùs discissis, ut ob id postmodùm retineri nequeant: Exemplum vid. in SCULTETI *Armament. Chirurg. observ.* 63. Pertinet huc etiam *obstetricum ineptitudo*, quæ Vesicæ Collum aut Carunculam Myrtiformem majorem, orificio Vesicæ præpositam, in parturientibus subinde digitis aut unguibus lacerant, & inde non rarò gravissimam incontinentiam urinæ inferunt: Ut taceam *in difficiliori partu* rumpi quasi Vesicæ Sphincterem; vid. HEINRICUS *ab Heer. in observ.* 14. item SALMUTH *in observ. C.* 1. *histor.* 39. Fit hoc interdum etiam in Mulieribus propter *Prolapsum Sinus pudoris*, in quo casu etiam ex dilatatione & relaxatione Fibrarum Membranæ Vaginæ, simulque relaxatione Fibrarum Sphincteris, subinde urinæ incontinentia oriri solet: Vid. BARTHOLINUS *cent.* 4. *hist. anat.* 2 *pag.* 213. ubi urinæ incontinentiam refert *ex altero vesicæ* cum *Prolapsu uteri.*

Cæterùm pertinet huc suo modo vitium istud, *quando urina satis diu retineri nequit*, cum quidem potest retineri urina, sed non satis diu, & subinde emittatur necesse est, atque nisi hoc fiat, sponte effluit: id quod ferè propter continuum ac sensibiliorem in Vesica stimulum contingit, ita ut & sæpè & parum excernatur, absque tamen dolore in excretione, aut absque ulla molestia; sin verò retineri debeat diutiùs urina, tunc Vesica doleat, aut irritata excretionem stimulet. Contingit hoc interdum in Calculo Vesicæ, qui incumbens Collo Vesicæ clauso, sua mole aut asperitate, aliave ratione continuò irritando, Mictionem urget: item contingit hoc etiam interdum Gravidis ultimis Gestationis mensibus dum Moles uterina premit Vesicam, aut subsidendo distendit Vaginam uteri, sicque per consequens Orificium Vesicæ simul dilatat, unde continuus percipitur stimulus, nec sufficienter urina retineri potest.

Facit huc etiam vitium, quando excoriata aut exulcerata est Vesica, in specie ejus Orificium; sic enim ab excoriatione ad excretionem stimulata Vesica urinam mittit, ut proptereà frequentiùs & sæpiùs mingatur.

Denique etiam *risus & tussis* diuturnior, & gravior ad hoc vitium disponit, dum Ægri crebriùs tussientes simul urinam emittunt, quod etiam observavit SALMUTH *cent.* 2. *observat.* 30. item PLATERUS *lib.* 2. *suarum observat.* in specie in Mulieribus corpore magis obeso aut habitiori præditis: nempe concutiuntur in Tussi cum Diaphragmate quælibet abdominis partes internæ, quibus concussis etiam Vesica concutitur, & sphincter se laxat, idque eò magis, quò minùs in obesiori corporis habitu partes externæ cedunt, ut ita quasi impetu protrudatur tanquam ex Siphone urina. Fit denique hoc etiam Malum in casu, quando Vesica ob suam angustiam, & nativam parvitatem, urinam multam, aut diu, retinere nequit, tam nativam sub prima Generatione, quàm ascititiam propter Tumorem vel proprium vel partium vicinarum, ex quarum compressione angustatur, ut urinam diu satis retinere nequeat, v. g. in Inflammatione Musculorum Rectorum abdominis in Pubis regione Vesicæ superjacentium: vid. TIMÆUS *von Guldenklee lib* 3. *Cas.* 45.

Hæc fuit vera & propriè dicta urinæ incontinentia, vigilantibus pariter ac dormientibus conveniens.

Verùm, quoad *impropriè dictam incontinentiam urinæ*, seu quando interdiu optimè retinetur urina, noctu verò *dormientes* saltem stragula permingunt, vitium istud aut est *ex debilitate facultatis retentricis*, ut vulgò loquuntur, rectiùs verò *facultatis animalis*, i. e. ex deficiente activitate, & ita torpore spirituum animalium, aut ex eorundem defectu, dum sc. hi aut deficientes aut torpidi non satis firmant Tonum Fibrarum Sphincteris Vesicæ constrictoriarum. Unde videmus, quòd in specie *Infantibus aut tenellis* propter spirituum torporem aut segnitiem vitium hoc frequens sit, dum nempe spiritus animales nequeunt validè per Nervos ac Fibras nocturno tempore irruere. Interdum etiam *Senibus* in ultimo senio obvenit nocturna incontinentia urinæ; quin & interdum *morbis acutis* supervenit, ex prostratione nempe Facultatis Animalis, seu ex defectu spirituum animalium. Frequenter autem solet affligere Senes propter Musculum sphincteris semiparalyticum, & propter spirituum animalium vigorem deficientem. Imprimis & his familiaris est urinæ incontinentia, qui sub consistente Ætate nimis indulserunt potui, & qui obnoxii fuerunt calculo. Interdum etiam *consuetudo* hic supervenit; ita ut pueri, interdum etiam adulti, ex prava consuetudine stragula largiter permingant. Facit etiam huc *imaginationis vis*, quatenus nonnulli à nimio potu, acriore urina, aut sensibilitate Vesicæ majori stimulati, lectum permingunt, somniantes se Matulam tenere: Utromque non tam Medicamentis, quàm Flagris aliisque fraudibus cedens.

DIAGNOSIS.

Quoad *signa diagnostica*, affectus hic facillimus est cognitu; Nam si Ægri tacent, loquuntur stragula, & vestimenta: Saltim causarum diversitas partim ex relatione Ægri, partim ex antecedentibus circumstantiis expiscanda venit, vid. RIVERII *praxis lib.* 14. *cap.* 7. & TIMÆUS *von Guldenklee l. c.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin* verò, istud urinæ profluvium, quod *dormientibus* saltem obvenit, levius est, quàm quod *vigilantibus* contingit.

Quòd si adsit talis urinæ incontinentia *ex vitio Nervorum* paralyticorum, & in specie vitio cerebri, aut Spinalis Medullæ, difficilis curatu & periculosus est affectus, nempe ex vitio Sphincteris exortus: vid. PLATERUS *observat. pag.* 805.

In

Digitized by Google

In Senibus Urinę Incontinentia est utplurimùm immedicabilis, nisi quod interdum forsan Thermæ iisdem succurrant.

In Febribus Acutis aut aliis Morbis Acutis, sive a Delirio, sive spirituum resolutione proveniant, superveniens Urinæ Incontinentia, summum periculum innuit & mortem utplurimùm portendit: indicat enim deficientem penitus vim Animalem, & deficientes spiritus Animales, tonumque Nervorum jam satiscentem.

Puerperis ea læsione violenta superveniens Urinæ Profluvium rarò curatur.

In Pueris interdum per incrementum annorum subinde sponte cessat, sc. intra annum vigesimum quintum: Nam ubi tunc non cessat, metus est, ne ex HIPPOCRATIS mento sit immedicabilis. Observat tale exemplum TIMÆUS *von Guldenklee in casibus lib.* 5. *Cons.* 22. *pag.* 258. de Puero Incontinentia Urinæ laborante incompescibili, quæ ipsa tamen succedente ætate sponte Naturæ curata fuit.

C U R A.

Quod attinet *Curam* Incontinentiæ Urinę; in hac imprimis Causæ Remotæ corrigendæ, hinc frequentissimè in malo hoc *Musculus Sphincter* Adstringentibus & Nervinis aromaticis roborandus, sive internè propinentur, sive externè admoveantur. Pro quo Scopo in genere conveniunt omnia *Adstringentia*, *Nervina Simplicia Antiparalytica*: Et quidem si malum adsit à Paralysi seu resolutione, Remedia Externa non tantùm Vesicæ, sed etiam Lumbis, Ossique Sacro, ubi sc. Nervorum Vesicæ est exortus, imò ipsi Cerebro, applicanda erunt. Purgantibus aliisque Evacuantibus hoc in casu via videtur opus, nisi Humores pituitosos ac serosos abundare constet, ubi decocta sudorifera ex Lignis singularis efficaciæ a RIVERIO *l. u.* proclamantur.

In genere ergò ad quamcumque ferè Urinæ Incontinentiam laudantur quædam Euporista, per usum *Appropriata* observata, ut *Calamintha* & *Mentha*, & omnes his cognatæ simplicium species cum Vino coctæ, & ante pastum haustæ. Deinde Alchimillæ & Agrimoniæ usus, Calaminthæ additæ, specificè quocunque modo conveniunt ob vim adstringentem vulneratiam. Hisce accensetur Castoreum, quod imprimis in affectu nervino paralytico egregium est Remedium. Galanga non secus atque Lignum Aloes resinosum subtilissimè pulverisatum ad ʒi. cum cyatho dimidio Vini albi generosi, aut etiam in Ovo sorbili assumptum, mane & tempore somni insigniter in hoc prodest. Item Plantago, Radix Consolidæ majoris, Cyperi, Nuces Cupressi, Equisetum, Succinum, Flores & Semen Hyperici, Semen Agrimoniæ, Glandes & Medulla Glandium, Mastiche, &c. Certe Pulvis *Mastiches* ad ʒi. crebrius haustus in Vini haustu admodùm etiam confert; uti etiam Myrrha, si propinetur in Vino Decoctionis seu Infusionis Calaminthæ. Ulterius *Thus* ejusque Pulvis, item *Gummi Arabicum* ad ʒi. in Vino assumptum, laudantur, præsertim quando occasione stimuli præternaturalis non bene retinetur Urina. Unde JOEL sequentem commendat Pulverem ad Incontinentiam Urinæ paralyticam; v. g.

℞. *Calaminth.*
Myrrha,
Castor. ana ʒiii.
Gland. ʒv.

Hæc pulverisata subtilissimè propinentur ad ʒi. cum *Vino Enulato*.

Glandes singulare sunt Adstringens. *Specificu* inter talia convenit *Guttur Galli* tostum, tritum, & cum Vino propinatum ad ʒi. est unum ex optimis Specificis, tam in diurnà quàm in nocturna urinæ Incontinentia, quod mirè laudatur à SOLENANDRO *Sect.* 4. *Cons.* 11. vid. SENNERTUS *l.* 3. *Prax. ubi de Incontinentia urina*, ac HORSTIUS *in Problem.*, item HARTMANNUS *in Praxi Chym.* & LINDANUS. Commendat etiam hoc Puerperis, si à Partu difficili malum ortum fuerit, HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 340. Porro *Pulvis Erinacei* combusti vel calcinati, inter alia etiam specificum optimum & certissimum est ad omnem Incontinentiam urinæ, quod B. D. MICHAELIS frequenter, felici aliquoties cum successu, adhibuit; qui retulit etiam, quendam Medicum, qui 20. annos hoc Affectu laboraverat, postmodùm solo hoc Medicamento feliciter curatum fuisse. Ipse etiam in Puero 12. annorum, post morbum acutum urinæ Incontinentia laborante, hunc Pulverem Erinacei cum *Medulla Suxerum* mistum, cum successu adhibui. Hinc BARTHOLETUS *in Encyclop. cap.* 104. contra urinæ Incontinentiam adhibet *Pulverem* compositum *interioris Tunicę Ventriculi Gallinarum* (quæ exsiccata est instar Cornu pulverisabilis) part. I. & *Cineris Erinacei* (qui tanquam singulare specificum in Vehiculo calido usurpatur (part. iii. quæ duo pulverisata insigniter commendantur ab eodem. Unde etiam Erinaceus est basis *Pulveris* experti *Montagnane* pro iis, qui lectum permingunt. Compositio est hæc:

℞. *Tunic. Stomach. Gallin. pulv.* ℥ß.
Herb. Agrimon. ℥i.
Erinac. combust. ℥iii.
Misc. f. Pulvis.

Dosis ʒi. cum Jure, vel Vino propinatur.

Porrò Vesica Suis vel Apri tosta, item Vesica Capræ exsiccata ad ʒi. data valdoperè commendatur ab HARTMANNO *Praxi pag.* 269. Præ cæteris Vesica Capræ præ Vesica Suis & Apri commendatur. Hisce addatur Medulla Lapidis, Germ. *der Stein-Murek*, quæ apud Jenenses & Roschlicenses invenitur; est etiam expertum specificum contra Incontinentiam Urinæ dosi ℈i. ad ʒß. in Vino generoso propinatum, quo TACHENIUS Nobilem quendam urinæ Incontinentia laborantem citra spem & expectationem curavit. Unde quidam admodùm commendant hunc Pulverem compositum in Urinæ Incontinentia:

℞. *Pulv. Medull. Lapid.* ʒiii.
gran. mastich. ʒii.
Ligni Aloes resinosi exactè pulveris. ʒiß.
M. fiat Pulvis pro aliquot dosibus.

Propinetur pro dosi dr. i. in quocunque Vehiculo.

Item huc spectat *Pulvis pro Lectimingis*, quam Officinis suis usualem HOECHSTEDTERUS *Dec.* 2. *Hist.* 2. describit. Piscis in ventre Lucii inventus & propinatus commendatur ab HARTMANNO; sicut etiam sunt alii, qui hunc ipsum pro singulari venditant Arcano. Porrò *Pudendum Suis* seu *Vulva suilla*, quocunque modo præparata, tam in Pulvere propinata exsiccata, quàm ex eadem paratum Farcimen Ægro offerendum, singulare est Experimentum; non tantùm commendatur à SCENCKIO *in Thes. Med. c.* 1. ceu Remedium sæpius sibi observatum in Praxi, sed etiam D. MICHAELIS aliis irritis in usu fuit in urinæ Incontinentia, tam vigilantium, quam dormientium. Hoc tamen observat SCHMUKIUS, quod Farcimen ex Pudendo Masculi fit pro Masculo remedium faciendum, & Fœmellæ pro Fœmina. Aliàs *Cinis Pudendi suilli* convenit, & loco Farciminis substituitur, quo ipso Puer 18. annorum, ab ineunte ætate hoc malo affectus, curatus dicitur: conf. *M. A. N. C. Ann.* 2. *Obs.* 21. *pag.* 36. ac *Ann.* 9. & 10. *Obs.* 150. Alii loco Vulvæ suillæ ungulas Porci castrati siccatas & subtilissimè pulverisatas in haustu Vini, vel Potu communi propinant, ad sistendam urinæ Incontinentiam. *Mures* exsiccati & pulverisati, vel Mures in Butyro elixi & ita propinati, sæpiùs expertum sunt specificum contra Urinæ Incontinentiam, tam vigilantium, quam dormientium. Conf. *M. A. N. C. Ann.* 6. *Obs.* 88. *pag.* 124. FORESTUS *lib.* 25. *Obs.* 22. Item Cineres eorum. A GALENO laudantur Cerebrum & Testiculi *Leporis* exsiccati aut combusti: item *Cochleæ* cum Testis combustæ; alii Stercus Leporis propinant, item *Stercus capra*: vid. BRUNSCHWEIG *pag.* 67. & hæc ipsa promiscuè ad quamcumque urinæ Incontinentiam, tam diurnam, quam nocturnam, sunt proficua. In specie vero, si dormientibus saltem contingat hoc malum, tunc ex experientia HELIDÆI PADUANI convenit Pulvis cupularum Glandium in Aqua, vel Vino chalybeatis. Item Terra Sigillata cum Pulvere Castorei in Junioribus ad ℈i. Adultis ad dr. i. in haustu Vini, vel Aquæ Parietariæ sub introitum lecti propinetur: item Pulvis Pulmonis Hædi tosti, & ad dr. i. exhibiti, ceu specificum commendatur. Facit etiam huc *Pulvis Augustanorum pro Lectimingis*, quem etiam commendat HOECHSTEDTERUS *Decad.* 6. *Cas.* 2. *in Schol.* ubi habet mixturam contra Incontinentiam Urinæ nocturnam. Pulvis est hic:

℞. *Pell. Stomach. Gallin.*
Mastich.
Galang. ana dr. i.
Agrimon.
Lapill. Cancr.
Alchimill. ana ℈ii.
Cupul. Gland. dr. ii.
Nuc. Myrist. dr. i.
Erinac. comb. ℥i.
Sacch. ℥ii.
Misc. f. Pulvis.

Detur dr. i. ad dr. ii. in Aqua Plantaginis.

Denique cuidam ceu singulare experimentum venditur Rana viridis per medium scissa, & Renibus applicata. Nutrices

Digitized by Google

ttices & Mulieres interdum Pueris penem constringunt cum quodam vinculo, ne lectulos permingant; sed fit hoc cum summo periculo. Exemplum vid. in BARTHOLINO *Cent. 3. Hist. Anat. 52. pag.* 203. Ubi ex Penis constrictione periculosa secuta notat symptomata.

Laceratio & distensio sphincteris Vesicæ *à Partu difficili* curator, per Trochiscos de Carabe, Glandes quernas, Bolum Armenam, Guttur Galli tostum, &c.

His occurrunt etiam *Externa*, inter quæ imprimis *Balnea* & *Fomenta* laudantur, facta ex incoctis Plantis Nervinis atque Adstringentibus, ut Mentha, Absinthio, Floribus Rosarum, Balaustiorum, Radice Tormentillæ, Bistortæ, Foliis Quercus, imprimis Radice symphyti; qua etiam desloratæ utuntur Virgines; vid. HOECSTEDTERUS; & similibus, ut ex HORSTIO *lib. 5. Obs.* 20. constare potest. *Balnea* hæc fiunt cum Aqua Ferrariorum, quæ vitriolaceæ prosapiæ, adeoque adstrictoria est. Loco horum Artificialium speciatim *Therma* sunt proficuæ in Malo contumaciori, idque primario Senibus. Harum enim insessione Vir. 72. annorum ab Incontinentia Urinæ fuit levatus. Novi sanè qui à Potu, mox atque unicum Potum hauriret, continuo eoque perquàm doloroso Vesicæ cruciatu, & ad continuum mictum stimulo, afficiebatur: aliis multis irritis profuerunt internè *Juscula* decoctionis Catnium & Gallinarum calida, loco Potus assumpta; externè vero *Therma*. Juxta hos Insessus convenit etiam *Inunctio* Lumborum & regionis Pubis cum Oleo Absinthii, Mastiches, Menthæ, Rutaceo, Castorei, Unguento Nervino Augustanorum, item Styrace liquido, Balsamo Peruviano, Oleis Nervinis destillatis, Oleo destillato Macis, Terebinthinæ, Juniperi, Succini, Semine Dauci vel Carvi. Item *Emplastrum* Oxycroceum vel Nervinum, vertebris Lumborum applicatum, malaxatum cum Balsamo Peruviano & Oleo Succini, commendari solet à JOELE *Pr. lib. 6. pag.* 134. item à TIMÆO *von Guldenklee in Cas. pag.* 338. Tandem singulare Remedium est *Pulvis Bufonis vivi* in nova olla usti, & in sacculo Collo appensi: quod est Veterum experimentum ad quamcunque Urinæ Incontinentiam à quacunque causa: vid. HEINRICUS *ab* HEER *Obs.* 14. Putabam primitus falsam hanc esse relationem; tamen confirmatur simile exemplum à DIGBY & BOYLE *in Philos. Exper. pag.* 217. ubi refert, in Anglia fuisse reiteratum hoc experimentum idque felici cum successu in Incontinentia Urinæ ex læsione Vesicæ in Partu difficili, cujus Curationem videb. in *M. A. N. C. Ann. 3. Observ.* 225. SENNERTO *lib. 4. Prax. P. 2. cap. 9. pag.* 466. qui eandem curat Balneo & Unguento ex Catellis. Quidam hoc *Unguentum* ceu singulare commendant contra Profluvium Urinæ muliebre, seu potiùs Urinæ Stillicidium, quo subinde Mulieres post Partum difficilem affligi solent:

℞. *Lap. Calaminar. in Aceto destillato & Aqua Rosar. bis vel ter loti & subtiliss. pulverisati* ℥iv.
Lithargyr. Argent. ℥ii.
Ceruss. præp. ℥i.
Olei Rosar.
Chamemill. ana ℥v.

Agitentur simul per horas duas & cum *Axungia Hirci* ℥iii. f. l. a. Unguentum, benè agitando ad horæ quadrantem, donec consistentiam debitam acquirat.

Hoc ipso leniter inungenda est Pars affecta, ac linteo cooperienda; miræ dicitur efficaciæ, vidique sæpiùs comprobatum.

Puerperis post Partum, à laceratione & distensione Sphincteris, conveniunt Insessus & Fotus ex Radicæ Consolidæ, Foliis Quercus, Hederæ, Gypso usto, Bolo & Vitriolo, Suffumigia ex Pice, Thure & Mastiche: vid. PLATERUS *l. a.* Unguenta ex Catulis *Sennerti*: Item, ubi Incontinentia Urinæ *ex Vesica Exulceratione*:

℞. *Aquæ Rosar.*
Plantag. ana ℥ii.
Sacc. cand. ʒß.
Ceruss.
Litharg.
Alum. crudi
Plumosi ana ℈ii.
Campb. gr. v.
Ungu. Ægypt. ʒß. M. S.
Aquula.

Quòd si dictis modis non cessat malum, pro *Cura palliativa Vascula* quædam arte applicanda veniunt in Maribus, quibus Urina continuò depluens colligatur, ut cum minore fastidio vivant: qualem Instrumentum videb. in HILDANO *Cent. 6. Obs.* 54. & 55. Fœminis verò inserviat, quale ab HEER *l. a.* fuit explicatum.

Habuimus ita Imminutam & Auctam etiam Excretionem Urinæ ex Vesica: Nunc sequitur.

ARTICULUS III

De Urinæ Excretione depravata.

DEpravata denique *Urinæ* est *Excretio*, quando Urina cum *Dolore*, *Ardore*, insigni *Difficultate*, vel alio modo præternaturali excernitur: quæ inter vitia communissimum ferè est *Strangaria*.

MEMBRUM I.

De Strangaria.

STranguria dicitur ἀπὸ τοῦ στάγγος, à *Gutta*, Latinè *Urinæ Stillicidium*, quia in eadem Urina guttatim excernitur, idque cum acerbo dolore Colli Vesicæ, & Urethræ, tam in quàm post Mictionem, remanente nihilominùs continua ad mingendum stimulatione. Et quidem in suo genere simillimus Stranguria est Affectus cum *Tenesmo*, ubi continuus est Conatus excernendi excrementa, una cum gravi dolore sub Excretione. Nam sicuti se habet Tenesmus in Podice ejusque Sphinctere, ita se habet Stranguria in Vesica, ejusque Musculo Constrictore, dum uterque continuo irritatur; & sicut in Tenesmo peccat Acidum in subjecto viscido, ita in Strangoria peccat Acidum in subjecto aqueo, quod ad Vesicam delatum Stranguriam inducit. Equidem communiter hoc malum oriri volunt ex Refrigeratione Abdominis & partium urinariarum, in specie Vesicæ, vel à Potu etiam frigido internè assumpto; Unde *Germanis* vocatur *die Kalte Seiche oder pisse*, quod sc. oriator Refrigeratione præsupposita. Ast hæc Theoria falsa est.

CAUSÆ.

Potiùs *Causa Proxima* hujus Stranguriæ est vitiosa *Urinæ Aciditas*, quæ Acore suo, fibris nerveis inimico, stimulando Vesicam, in specie circa Collum, ubi admodùm sensilis existit, & rodendo suo transitu Meatum urinarium, continuum ferè mingendi Conatum acerbumque dolorem diu permanentem infert. Urina verò guttatim prodit, quia, dum Vesicæ Sphincter se laxat, ut Urina effluat, ab Urinæ Acrimonia acida vellicante subitò denuò se stringit, post denuò se laxat, & iterum stringit, & sic porrò, unde guttatim prodit. *Dolor* iste primario percipitur tam in Urethra, quàm in Vesicæ Collo, idque post Mictionem; iste tamen, qui Urethram affligit, acerbior est illo, qui Vesicam & ejus Collum afficit. Ratio est; licèt enim Urethra & interior Vesicæ Membrana sit continuata & una eademque substantia; tamen Vesica interiùs est oblita Muco crasso, nonnihil viscido, qui eam ad instar Intestinorum oblinens ab Acrimonia Urinæ plùs minùs rosivæ defendit, itaque minor ex Acido in Vesica oriatur dolor; & nil aliud est, quàm superfluum Nutrimentum Membranæ Vesicariæ transudans in cavum proprium; quò cùm careat Urethra, eò acerbiùs à transeunte cruciatur Urina acida, qui Acor Urinæ est ex parte Urinæ unica Causa Stanguriam inferens. Hunc Urinæ Acorem peccantem confirmat HELMONTIUS *in Tract. Pleura Furens*, qui demonstraturus in Urina Stranguriosorum peccare Acidum, sumere jubet Urinam naturalem, i. e. constantem ex Sale volatili salso, seu composito ex Acido & Alcali volatilibus, & huic addere tantillum Vini acidi, & injicere in Vesicam urinariam; sic enim subitò percipi dolorem stranguriæ simillimum: item quod in *Nosocomio Lugdunensi* taliter affectorum urina gustata manifestum acorem linguæ repræsentatit. Confirmatur hoc ulteriùs per *curam*, quæ per talia, quæ acidum corrigunt in primis viis, istudque destruunt aut obtundendo demulcent, peragitur: hinc etiam urinæ opacæ & turbidæ, albicantes & plùs minùs lacteæ, & hoc in specie in senibus, excernuntur, qui vitio digestionis primæ laborant; innuunt enim urinæ tales digestionis cruditatem acidam.

Acor hic in urina vitiosus, stranguriæ author, natales habet suos primis in viis, seu in *stomachi digestione*, ejusque in duodeno perfectione vitiata, ex cruditate acida, eaque ut-
pluri-

plurimùm vitio assumptorum. *Causa dispositiva est inertia fermenti Bilis*, non debite perficientis in duodeno Chylum: dum nempe assumpta, imprimis potulenta, non digesta ritè, sed acore, aut stomachi aut proprio adhuc tincta & inquinata, è stomacho elapsa rapiuntur ad intestina sine transmutatione in talium, & ita rapiuntur cum urina potus ad vias urinarias; unde postmodùm in Vesica collecta hanc suo acore stimulant, & stranguriam inferunt.

Confirmat hoc quotidiana *experientia*, dum unusquisque observare potest, quòd potus non ritè fermentati, sed facilè adhuc fermentescibiles, indeque acescentes, ut *Vinum meracum*, vel *mustum*, vel *Cerevisia* nova non ritè defæcata, aut copiosiùs, aut intempestivè assumpta, & similia subinde inferant stranguriam: Vid. HOEFERUS *Herc. med. lib.* 3. *pag.* 255. item GUILIELMUS FABER *fol.* 574. Talia enim facillimè præternaturaliter in primis viis acescunt, & acorem conceptum pertinaciter retinent; unde nec adeo facilè, nec in stomacho, nec in duodeno à Bilis Sale volatili oleoso temperari possunt, quin ulteriùs acor pergat ad loca urinaria, ibi urinam inquinet, & suo acore inficiat; quæ urina exin acida facta hostilitate sua continuum stimulum infert in Vesica, & exinde Malum stranguriam excitat: Unde urina in senibus simul crassa observatur, quia oritur ex cruditate acida ex primis viis eo delata, interdum quoque ex Vesica excoriata, Nutrimentum proximum plorante.

Alias undecunque natæ *excretiones*, *exulcerationes*, item *attritiones* à calculo, ita Vesicam disponunt, ejus interiorem superficiem adeò irritabilem reddunt, ut nullius rei accedentis contactum, etiam urinæ naturaliter constitutæ, nisi cum summo dolore ac molestia, adeòque continua Irritatione perferre queat, quin continua adsit stranguria: unde & *ulcus Vesicę* aut *Renum*, occasione acrioris puris, stranguriam molestissimam infert: sed rarum est, quia talia potiùs ad Dysuriam disponunt.

Causa ergò *proxima* stranguriæ est continua irritatio Vesicæ, ab acido præternaturali in urina, unde continuus mingentium Conatus cum ingenti dolore inter mingendum oritur. *Causa remota* est digestio prima non ritè peracta, in specie vitio assumptorum. *Causa* verò *dispositiva* est inertia Fermenti Fellis. Et hæc quidem est stranguria ordinaria.

Præter hanc ordinariam stranguriam datur etiam *Virulenta stranguria*, utut hæc magis ad Dysuriam referenda sit, iis frequens, qui laborant Lue Venerea, ac quæ difficillima est curatu, ac subinde in ulcus penis & prostatarum ejus terminatur; quin & hæc stranguria Virulenta cum quibusdam consenescit ac commoritur, observante SCHENCKIO *lib.* 3. *observ.* Originem habet ex prostatis glandulosis circa radicem penis inquinamento Venereo infectis, & ita Lympham acrem plus minùs corrosivam plorantibus. Interim rarum est, quod oriatur stranguria admodùm pertinax ac torminosa *ex incantatione*; quale exemplum stranguriæ incantatoriæ singulare refert HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi*, quam per succum Betulæ, seu cerevisiam betulinam curatam refert, cùm ipsa Betula ad incantationes sit singularis.

D I A G N O S I S.

Stranguria per se patet ex relatione Ægrorum, quibus Malum hoc insigniter est molestum. *Causarum Differentia* ex circumstantiis antecedentibus est cognoscenda: ideò interrogandus est Æger de usu Externorum assumptorum, cùm sepissimè ex causis externis oriatur.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: stranguria, si *ex vitio urinæ*, periculosa non est, utut admodùm molesta.

In Senibus autem Malum curatu perquàm difficile, propter deficientem digestionem primam, & inertiam Fellis.

Cæterùm diuturniorem aut contumaciorem stranguriam, *ulcus vesicę* interdum pedetentim insequi solet.

Quæ *ex vicio vesicæ est*, curatu difficillima, ac subinde periculosa existit.

C U R A.

Curam stranguriæ quod attinet: in hac imprimis

1. *Acre acidum* urinæ corrigendum ac temperandum.
2. *Vesicę* qualiscunque læsio restituenda.

Quoad priùs: ante omnia imprimis *Ventriculus* est rectificandus, inter quæ in Malo contumaciori primatum obtinent *Vomitoria*, quorum utilitatem in stranguria & aliis urinæ affectibus multis commendat RIVERIUS *in pr. lib.* 14. *cap.* 9. & confirmat per experientiam HILDANUS *cent.* 6. *observ.* 52. Porrò ad rectificandum stomachum præter Vomitoria etiam pro scopo aversorio *purgantia* blanda interdum propinantur; quæ inter sunt imprimis pilulæ de Terehinthina cum Rhabarbaro, præter vim laxativam simul acrimoniam urinæ temperantes, Jalappa cum Terebinthina; item spiritus Dia-Turbith cum Rhabarbaro, ac denique extractum Panchymagogum cum Mercurio dulci, idque imprimis in Virulenta stranguria ex Lue Venerea, vel quæ ad aliquam exulcerationem vult terminare. Sunt qui Cassiam quoque hìc commendant; Experientia tamen multorum practicorum docet, illam non rarò dolores augere: vid. HORSTIUS *lib.* 4. *observ.* 4. PIGRÆUS *Chirurg. lib* 7. *cap.* 4. & HILDANUS *l. a.*

Quoad posterius, ea, quæ in Vesicæ Exulceratione suprà fuerunt posita, locum obtinent.

Inter *remedia pro corrigendo acri acido* egregiè convenit radix Glycyrrhizæ, ejusque decoctum, ac radix Malvæ cum Nummularia in jure pulli: vid. GABELCHOVERUS: Portulaca, Sonchus lævis, Glandes pulverisatæ, aut etiam in specie Gallæ, Flores Violarum, Nymphææ, Chamomillæ: Fructus etiam Alkekengi, & Trochisci de Alkekengi, cum & sine opio, optimè conveniunt in stranguria. Præ cæteris quoque *cortices aurantiorum* pulverisati, aut etiam Tinctura seu essentia Corticum Aurantiorum cum spiritu Vini tartarisato parata, aut etiam, idque primariò, Oleum destillatum Corticum Aurantiorum ad aliquot guttas assumptum, optimum sunt ad stranguriam experimentum. Convenit præsertim si à causa externa assumptorum Malum ortum fuerit: Horum enim Sal volatile oleosum, acidum potenter destruit, & acuit Bilem eadem ex ratione. Pulvis *Nucis Moschatæ* curat stranguriam ab usu Cerevisiæ crudæ vel novellæ enatam, Cerevisiæ immissus: Vid. de hoc successu FORESTUS *lib.* 25. *observ.* 2. Insuper *Ribes*, quæ spirant urinæ odorem, in usu sunt, & tam Baccæ, quàm Folia: item Gemmæ Ribes nigræ ad ℥ß. cum *Semine Dauci* in Vino rubro decoctæ, singulariter commendantur à FORESTO *lib.* 28 *obser.* 4. quo gravem stranguriam curatam refert. Porrò *decoctum Raparum* domesticum fermè sine pari remedium est, atque specificum GABELCHOVERI *Cent.* 3. *cur.* 2. *p.* 6. utpote qui hoc decoctum in affectu urinæ, præsertim in stranguria & Dysuria, feliciter adhibet, & in quacumque Acrimonia acido-salsa est optimum: Conf. CRATO & SYLVIUS *in praxi*. Conveniunt quoque *Semen* Cannabis, quatuor Semina Frigida maiora, ex iisque cum Papavere albo paratæ Emulsiones: Nam hujusmodi oleosa semina Acrimoniam urinæ obtundunt. Quo pertinet oleum Amygdalarum dulcium cum syrupo de Althæa, additis Lapillis Cancrorum ita assumptum: Lac ipsum hujusque Serum incoctis præprimis Floribus Cyani & Calcatrippæ, Malvæ Radix & Flores: unde horum Conservam RIVERIUS & AMATUS LUSITANUS *cent* 6. *histor.* 58. & Foliorum decoctum FORESTUS *l* 25 *observ.* 4. & GABELCHOVERUS *cent* 1. *observ.* 21. in stranguria mirè extollunt. Pariter Pulvis Radicis Althææ cum saccharo. aut hujus cum Jujubis decoctum, item *Semina Mucilaginosa*, & exinde parata decocta & syrupus: vid. HARTMANNUS *prax. pag.* 271. Item hujus loci est Albumen ovi cum aqua Rosarum conquassatum, decoctum Florum Chamomillæ cum Lacte, ac decoctum Brassicæ rubræ, de quibus idem FORESTUS *l. a. observ.* 5. Decoctum item Herbę & Baccarum Alkekengi cum Passulis non immeritò laudatur ab AMATO LUSITANO *cent.* 6. *Cur.* 92. qui miras virtutes habere dicit. *Balsamum Peruvianum* sunt, qui exhibent à guttis x. xv. vel xx. ad summum ʒi. interiùs assumptum in Vehiculo appropriato, miras in contumaci stranguria habere dicunt vires; cui tamen à LINDANO meritò præfertur & specificè commendatur Balsamus ille Indicus *de Capaibe* dictus, ad guttas aliquot in *decocto Petroselini* assumptus, utpote quod nobile etiam experimentum in stranguria contumaci, in specie, quæ comitatur Gonorrhœam Virulentam, vel Luem Veneream: non secus ac Balsamus Sulphuris, Oleum Ceræ, Succini, Macis, si ab erosione Vesicæ Malum, in aqua aut decoctu appropriato, v. g. *Cicerum rubrorum*, propinatum, locum invenit.

Quòd si pertinacius fuerit malum, & vitio digestionis solo à cruditatibus ibidem detentis sit stranguria, id quod v. gr. *in Senibus* frequentiùs venit, conveniunt *Aromatica*, & horum Oleo stomacho grata hujusque digestioni faventia, v. gr. Galanga, Zedoaria, Nuces Moschatæ, Crocus, Cortices Aurantiorum, Species Diacumini; item *Potus Vini Hispanici*, aut *malvatici*, aut *malvaticam Juniperianum* usurpentur;

Digitized by Google

pentur; vel etiam convenit *Vinum, in quo Silices candefacti* aliquoties sunt extincti; Fit enim sic Vinum Diureticum, omnis acidi absorptivum: propter quam rationem in stranguria etiam conveniunt *subjecta alcalisata*, v. g. Lapilli Cancrorum, qui imprimis acidum stranguriç absorbent. Ac sanè in cancris absoluta est stranguriæ cura, vi alcalina diuretica pluribus scopis satisfaciens. Hinc sunt, qui recipiunt duos cancros fluvistiles, quibus cancris in mortario contusis affundunt aquæ appropriatæ vel Cerevisiæ q. s. succum exprimunt, & contra stranguriam propinant.

Quibusdam in usu est, ut propinent oleum Amygdalarum dulcium cum syrupo Althææ *Fernelii*, quibus adduntur Lapilli Cancrorum. *Lixivium ex Testis Ovorum calcinatis* cum Vino paratum; item *Nitrum* in Vino datum, spiritus Nitri dulcis, spiritus Salis marini dulcis, qui ab HELMONTIO in stranguria Senum laudatur, &c. Pariter hujus loci sunt *fortiora absorbentia*, scilicet Lapides Percarum, Testæ Ovorum, Cornu Cervi ustum, Creta, Sal Tartari, Sal Silicum, Stipitum Fabarum, Tinctura Tartari, spiritus Tartari, spiritus Carminativus ex tribus, ex Nitro, Tartaro & spiritu Vini, qui insigniter laudatur: item, ubi alia incassum sunt adhibita, *Borracis* ℈i. exhibeatur: Item spiritus Vini bibitus, dum cubitum itur, præservat à stranguria (Y). Spectat huc quoque succinum & succinata, v. g. Trochisci de Carabe: item Vesica Capreoli seu Capellæ præparata, hicque pulvis simplex vel compositus, quem HOECHSTEDTERUS *decad.* 6. *cas.* 2. describit. Faciunt huc etiam Pilulæ *Quercetani*; quibus utitur in omni stranguria, in omni Dysuria, & renum exulceratione. Earum Compositio hæc:

℞. *Thuris*,
Myrrhę,
Mastich. an. ʒii.
Succini,
Croci an. ʒß.
Camph. ℈i.
Antimonii diaph. ad pondus omnium.
Cum *Terebinthina dissol.* f. Pilulæ.

quarum dosis sit ℈i. utendo aliquandiu.

Tandem *Cepa* non ultimum sunt stranguriæ Remedium: Nempe cepa minutim incisa infundatur in aquam simplicem vel Althææ, per 24. horas, aqua infusionis hausta stranguriam sistit. Nam Sal volatile Cepæ egregium est remedium diureticum, & simul absorbet acidum. Ratione Calculi, & ulceris Vesicæ, quomodò hæc tollenda, petatur ex suis locis.

Ratione *Diætę* breviter monendum, cuncta Acria, Motusque corporis vehementiores, v. gr. Equitationes esse vitandas; vid. GABELCHOVERUS *l. a.* item frigus, hinc Potulenta cuncta calidè assumantur. Hinc variæ fieri possunt formulæ; v. g. in principio:

℞. *Terebinth. Cipr.* ℈ii.
Mag. Jalapp. gr. vi.
f. Pilulæ: S.
Pilulæ Evacuantes.
Vel
℞. *Massa Pilular. Terebinth. cum Rhab.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ß.
Extr. Troch. Alh. gr. i.
M. f. Pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Extr. Panch. Crollii*,
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Extr. Troch. Alh. gr. i.
Cum *Tinctura Tartari* f. Pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Conservę malva*, vel *Violar.* ʒi.
Ref. Jalapp. gr. xii. ad xv.
Tartari vitriolat. gr. viii.
M. f. Bolus, in fine usurpandus: S.
Saccharum Evacuans.
Vel
℞. *Tincturę tartari acerr.* ʒii.
Olei destillat. Cort. Aurant.
Mac. an. gutt. xii.
M. D. S.
Tinctura Leniens.
Dosis 20. guttæ.

Vel
℞. *Essent. Cort. Aurant.*
Zedoar. an. ʒiß.
M. f. ut antè.
Dentur 40. guttæ pro dosi.
Vel
℞. *Olei destillati Cort. Aurant.* ℈i.
Zedoar. ℈ß.
M. S.
Oleum singulare contra stranguriam.
Vel
℞. *Olei destillat. mac.* gutt. iv.
Galanga,
Bacc. Junip. an. gutt. iii.
Sacch. albiss. ʒiß.
M. f. Elæosaccharum pro 2. vel 3. dosib.
D. S.
Saccharum Leniens.
Vel
℞. *Spec. Dia-Cum* ʒiß.
Pulv. Nuc. mosch.
Lapill. Canc. prap. an. ʒi.
Cum *Sacch.* in s. q. *aqua simpl.* sol. f. Rotulæ, aspergendæ *cum Oleo destill. Cort. Aurant.*
D. S.
Rotulæ Lenitivę.
Dosis No. v. vi. viii. &c.
Vel
℞. *Mithridat.* ʒi.
Ol. destill. Ruta,
Cort. Aurant. an. gutt. ii.
M. D. S.
Saccharum Sedans.
Opiata tamen minùs conveniunt in his malis.
Vel
℞. *Conf. Flor. malva* ℥ii.
Calam. arom. condit. ʒvi.
Spec. Diagalang.
Diacumin. an. ℈ii.
Lap. Cancr. prap.
Succin. prapar.
Nuc. Mosch. pulv. an. ʒß.
Cum *syr. Violar.* vel *de Althea Fern.* f. Electuarium: S.
Electuarium Leniens.
Convenit quoque Pulvis *suprà sect.* 11. *ubi de Colica* descriptus.
℞. *Malva Junip.* ℥iv.
Spiritus Carm. de Tribus ʒi.
Syr. Cort. Aurant. vel *de Jujubis* ℥i.
M. S.
Succus contra stranguriam pro aliquot vicibus.
Vel
℞. *Ol. Amygd. dulc.*
Syr. de Alth. Fernel. ana ʒvi.
Succ. Cancr. fluv. cum aqua malv. extr. ℥ß.
Lap. Cancr. prap. ʒi.
Misc.
Vel
℞. *Sem. 4. frigid. maj.* ana ʒiß.
Pap. alb. ʒiii.
Cum s. q. *decoct. rad. Alth.* f. Emulsio: adde
Aquę Cinnam. temperat. ℥ß.
Lapill. Cancr. prap. ʒi.
Sy. de Alth. Fernel. q. s.
M. D. S.
Emulsio Leniens.
Vel
℞. *Rad. Alth.* ʒi.
Liquirit. ℥ß.
Fol. Alkekengi,
Malva,
Nummular. ana M. i.
Fruct. Sebesten,
Alkekeng. an. No. x.
Coqu. in s. q. *aqu. simpl.*
Colaturæ ℔iß. ad ℔ii. adde
Syrup. de Jujub. ℥iß. vel ii.
D. S.
Potio Leniens.
Vel

(Y) *Vinum & Vini Spiritus sæpissimè Stranguriam & Dysuriam excitant; cùm scilicet Ventriculi digestionem turbant, & acidam Cruditatem creant: quod spirituosis potibus familiare est.*

Vel

℞. *Terebinth. vulg.* vel *Cypr.* ℥ß.
Dissolv. cum f. q. *Vitelli Ovi*
adde paulatim
Vini Malvat. ʒvi.
Syr. de Alth. Fern. unc. iß.
M. D. S.
Emulsio leniens.
Dosis unc. i. ad unc. iß.

Vir ætatis consistentis, nephriticis & podagricis affectibus crebriùs obnoxius, urgente intenso hyemis frigore *tussi* sicca ingenti & valida, crebriùs pectus concutiente, affligebatur, qua quidem pauca saltem & viscida ejiciebat. Locum, ubi tussis excitabatur, monstrabat anteriùs in collu asperæ arteriæ: accedebat levior invasio podagrica circa manum dextram & cubitum sinistrum. Ego vocatus, pro urgente Tussi sicca, mota propter acrimoniam lymphæ, cum vestigiis hinc inde *Podagræ*, præscripsi sequentem potionem:

℞. *Aquæ scabios.*
Menth. ana ℥iß.
Spiritus sal. Ammoniaci anis. ʒiii.
Flor. Sulphuris ʒß.
Syr. scabios. ʒvi.
Misc.

Interdum etiam gr. i. ad gr. iß. de *Laudano opiato* tempore vespertino addidi. Hinc tussis quidem evanescebat, sed podagra exasperabatur; unde iterum præscripsi:

℞. *Spiritus sal. ammoniaci* ʒii.
Cochlear. ʒi.
Misc.

De quo ter, mane, à meridie & vesperi sub introitum lecti 40. guttas sumebat, imperato simul aliquali sudore; sed sudare non poterat propter pororum constrictionem: Hinc continuato spiritu cessavit quidem affectus podagricus sine sensibili superveniente evacuatione, sed secunda vel tertia die superveniebat *stranguria* cum gravi dolore in lumbis & Vesica. Alcali enim volatile spiritus salis Ammoniaci destruxit quidem acidum; unde paroxysmus podagricus cessavit. Sed quia acidum hoc non in totum correctum, sed partibus nervois infusum, ope hujus spiritus tantùm resolutum, & in motum concitatum fuit, & à sero absumptum, stranguriam intulit. Pro acido ergò temperando & urina promovenda præscripsi:

℞. *Amygd. dulc. ambr.* ℥ß.
Sem. Violar. ʒiii.
Papav. albi ʒiß.
Cum f. q. *aqu. alkekeng.* f. emulsio ad unc. viii.
adde
Lap. percar. pr. ʒi.
Misce & parùm edulcora.

Optimè conferebat hæc potio, unde ter vel quater repetita fuit cum plenaria sanitate.

Tandem ad derivandam acrius serum per alvum, blandum laxativum præscripsi:

℞. *Conf. rosar.* dr. ß.
Tartari vitriolat. gr. viii.
Res. Jalapp. gr. v.
M. f. bolus.

Unde 6. vel 7. per alvum exerevit, & ita penitus convaluit. Hinc

℞. *Cort. aurant.* dr. iß.
Lap. percar. pr. vel *test. ovor. calc.* ʒß.
Olei destillat. cort. aurant. gutt. ix.
Cum pauco *sacchare* f. pulvis pro 3. dosibus:

Vehiculum erat vinum dulce, vel in quo silices candefacti extincti.

Externa ea sunt pauca: v. gr. *sevum commune* seu candelæ liquefactum, umbilico calidè largiter iunctum convenit, quatenus nempe ex vesica ad umbilicum usque urachus continuatur. Loco istius tamen sevum Hircinum cum aliquot guttis *Olei destillati macis, Ceræ*, Corticum aurantiorum, mastiches, & uptimè confert, umbilico illita: ver. gr.

℞. *Sevi hirc.* ʒii.
Olei destillat. Ceræ,
Cort. aurant. an. gutt. v.
Misc. pro litu.

Solum quoque oleum destillatum Corticum Aurantiorum umbilico illitum optimum præstat levamen. Item non inconveniens erit inter mingendum, Penem in aquam vel lac tepidum aut Decoctum anodynum demergere. Non incongruum etiam est, si instituatur *suffumigium* ad imitationem RULANDI, quod habet in *thesauro Pract.* seu *curat. empir. lib.* 3. *pag.* 291. nempe

℞. *Raphanus.*

Incidatur & decoquatur in *Vino*, Vase benè obturato: quibus probè ebullientibus imponatur Vas sellæ benè perforatæ, cui æger insideat, & vesicæ regionem suffumiget, ac ita hoc ipso euporisto meatus reserari, stranguriam demulceri, & urinam defluere & temperari, affirmat allegatus Auctor.

Confert etiam hoc ipsum in suppressione urinæ ex vitio vesicæ.

Alias usitatum est quasi *sympathetice & magnetice* curari stranguriam; scilicet adscendunt focum Cineribus calidis adhuc repletum: hinc abstergunt istos cineres, & largiter permingunt adhuc focum calidum: sic enim exsuscitatur vel elicitur fumus, qui largiter excipiendus est circa locum vesicæ, seu à partibus genitalibus, sicque curari stranguriam asserunt. (*Satius esset, si vinum colaretur per setaceum pellem Puerorum, at largiùs extensum majorem de se dare possit vaporem.*)

Conveniunt *Clysteres*, nunc *acriores*, si alvus fuerit contumacior; nunc *emollientes* & *anodyni* magis, in specie *ex lacte*, vel solo, vel cum serpillo, malva, althæa, ruta, parietaria, &c. cocti & injecti. Ex quibus etiam fieri possunt *balnea*, item *cataplasmata* ex parietaria & ruta, cum lacte & oleo Scorpionum cocta & applicata: Vid. AMATUS LUSITANUS *cent.* 2. *cur.* 92. Quinimò & ipsa *injectio lactis* in vesicam, imprimis *Lactis chalybeati*, est egregia in strangoria. Quæ sunt optima ad acrimoniam urinæ temperandam; vel loco hujus oleum Amygdalarum dulcium recens expressum simili modo usurpatur, quod ipsum temperat acrimoniam Acidam urinæ; item *emulsiones* seminum 4. frigidorum, albumina Ovorum conquassata, & trochisci alkekengi syringa vesicæ immissa. SANQUEZ *in observat. suis*, lac cum quibusdam pediculis vivis per syringam Vesicæ immissum efficax reperit. Venter verò totus inferior oleo rosarum, nymphææ, unguento Refrigerante *Galeni*, rosaceo & oleo Scorpionum inungatur.

Senibus. & quibus tonus fibrarum vesicalium læsus, conveniunt *Thermæ*, quarum insessus vitia urinaria optimè corrigunt: id quod in Syndico Dresdensi ante aliquot annos expertum audivi. Hic quoties fuit jejuno stomacho, toties optimè se habuit; simul ac in prandio vel cœna tantillum bibit, intensum dolorem in cervice sensit, cum straguria continua & diuturna. Urina ejus erat non lactea, nec purulenta, sed in superficie blandè pinguis; tandem Thermis curatus fuit, & per biennium se benè exinde habuit. Audivi tamen, malum voluisse recrudescere, quod propter inertiam bilis in senibus facilè fit; hinc in iis stranguria difficilis est curatu.

MEMBRUM II.

De Dysuria.

Habuimus stranguriam, tanquam effectum concernentem vitia urinæ excretionis: sed præter stranguriam vitiatur etiam urinæ excretio in affectu stranguriæ admodùm cognato; nempe in *dysuria* seu *urinę difficultate*, quando nempe cum magno mingendi conatu & labore Ægri, accedente non levi dolore, urina effluit. *Dolor* iste concurrens, cùm inter mingendum quasi *ardoris sensum* inferat seu exprimat, ob id exinde malum hoc alio nomine etiam *ardor urinæ* venire solet. Conqueruntur enim Ægri in tali affectu: *urit, ac si aqua calida curreret*, uti solent exprimere hoc urinæ malum. *Cognatus est hic affectus cum stranguria*, *differunt* tamen ambo à se invicem in eo:

1. Quòd *in dysuria* urina non guttatim, sed sine interruptione, & sæpiùs in debita quantitate, utut cum conatu & labore, *in stranguria* verò guttatim, effluat.
2. Quòd etiam *dysuria dolor* tantùm inter mingendum percipiatur, non verò ante, aut raròetiam post mictionem, uti in *stranguria*, ubi post mictionem dolor adhuc urget; qui dolor quoque alterius planè generis est, quàm qui in dysuria afficit, cùm hic ardoris quidam sensus subsit.
3. Quòd rariùs ex propria urinæ acrimonia, sæpiùs verò partium urinosarum, vesicæ puta, aut vicinarum partium affectus, in specie quidem Læsio vel erosio, plùs minùs excoriatio, aut exulceratio

ceratio orificii vesicæ seu principii Meatus urinarii *dysuriam* inferant. *Stranguria* verò saltem à sola urinæ acrimonia nimia acida originem ducat.

4. Quod *in stranguria* urina cum continuo ad mingendum Stimulo, tenesmo podicis non absimili, excernatur, *dysuria* nihil hujus sentiat.

C A U S Æ.

Causa horum symptomatum quomodò differant, nonnulli equidem, & inter hos SENNERTUS *Pr. lib.* 3. *p.* 8. *sect.* 2. *cap.* 4. & 5. eruere conati fuerunt; sed multis contradictionibus se immerserunt. Causa ergò talis urinæ difficultatis ac ardoris seu dysuriæ est *aut in ipsa urina*, quæ excernitur, *aut* est, idque frequentiùs, *in partibus urinariis*, vesica nempe & partibus vicinis, per quas eadem excernitur. *Hæ ipsæ* enim præternaturaliter affectæ, etiam ab urina naturaliter constituta præterfluente læduntur, & hinc doloris sensum concipiunt.

Quod ergò attinet primò *urinam*: hæc quidem, licèt rariùs, Dysuriam gravem aut habitualem infert, quando nempe *acris* nimisque *salsa*, *acido salsa*, aliave ratione mutata existit; sive hoc fiat *à salibus* copiosis imbibitis, ut fit in hypochondriacis & scorbuticis, qualem dysuriam lethalem ea acrimonia seri scorbutici cum mira penis retractione observarunt M. A. N. C. *ann.* 4. *observat.* 135. *pag.* 197. sive eadem fiat *à Pure* acriore nimisque salso permisto, quod pus aut exulcerationem renum aut vesicæ, aut aliarum partium exulcerationem insequi, & cum urina permisceri, & acrimonia sua vesicam affligere solet. Pertinent huc *cantharides* vesicam ulcerantes, & corrosivo suo veneno urinam impraegnando dysuriam inducentes, aut applicatæ externè, aut perperam propinatæ internè. Pertinent huc quoque *mercurialia*, imprimis præcipitata non ritè præparata, quæ alias ad gonorrhœam virulentam adhiberi solent: nam & hæc ad dysuriam disponere, observavit FORESTUS, qui vid. *lib.* 25. *observ.* 37. de quodam nauta, qui gonorrhœa laborans & mingendi difficultate, cùm usurpasset pilulas ex Mercurio præcipitato paratas, eaindè in urinæ ardorem duplo majorem incurrit.

Sed rarum est, uti dixi, quòd urina præcisè affecta dysuriam inferat; frequentius est, ut aut ipsæ *partes urinariæ* aut vicinæ *malè affectæ* dysuriam inferant, sive *per Essentiam*, sive *per consensum* fiat, utplurimùm vesica aut ejus collum, aut etiam meatus urinarius excoriata, aut exulcerata, ingentem & acerbum concipiunt dolorem, dum urina transit, & si quæ alia, certè hæc est frequentissima causa. Hinc etiam *non rarò vesicæ calculus* eandem attritu suo successivo nonnihil excorians, aut alio modo circa collum, quo continuò incumbit, lædens, urina etiam naturaliter constituta, nunc stranguriam, nunc dysuriam pertinacem, inducere solet. Præter calculum etiam *exulceratio Colli Vesicæ* dysuriam gravem infert ita, ut etiam mitissima urina non sine dolore laboriosè emittatur. Pertinent huc *prostatæ malè affectæ*, seu glandulæ istæ, quæ in radice penis juxta Collum vesicæ sunt sitæ, imprimis à *Contagio venereo per* congressum impurum affectæ, unde & Gonorrhœæ virulentæ sunt subjectum, & subinde etiam exulcerantur, quibus exulceratis ab urina præterfluente, immensum dolent. Quin & ita affectæ loco lymphæ blandioris elaborant succum acrem & virulentia corrosiva venerea infectum, qui ipse succus, dum urethram, per quam fluit excoriat & lædit, & hoc ipso dysuriam admodum crudelem inferre solet. Difficillimæ curæ tunc est talis dysuria, ac interdum in ulcus penis terminatur, quando & hæc ipsa virulentia cum quibusdam contabescit & moritur, uti observat JOHANNES SCHENCK. *l.* 3. *observ.* Verùm præter affectus *per essentiam*, etiam *per consensum* vicinarum partium affectarum dysuria interdum infertur. Sic enim *affecto Utero* in mulieribus, aut affecto *intestino recto* in Viris, nil frequentius est, quam supervenire simul dysuriam. Hinc propter *inflammationem intestini recti*, & tenesmum & dysuriam molestam observavit AMATUS LUSITANUS *tom.* 6. *cur.* 84. item ex consensu *cum hæmorrhoidibus* dolentibus Urinæ ardorem & stillicidium, curatum postmodùm per clysma ex Oleo violarum. annotat SCHENCKIUS *lib.* 3. *observ. ubi de hæmorrhoidibus*.

Observandum simul est, subinde in modò dictis affectibus, stranguria & dysuria, excerni *materiam crassam*, mucilaginosam & pituitosam, quæ ipsa, ut dixi, nil aliud est quàm nutrimentum vesicæ spermaticum, aut partium illarum urinariarum proximum, quod ea partibus istis læsis & nonnihil excoriatis continuò catillans, sub forma talis mucilaginis crassæ aut lacteæ una cum urina excernitur, à qua mucilagine urinæ ardor magis augeri solet, quatenus meatum urinarium nonnihil obstruendo difficultatem affert in mejendo, ut non absque conatu, & non absque labore, urinæ fiat excretio. Hinc est, quod refert VESLINGIUS *in obser. anat. à Bartholino editis pag.* 146. quod in demortuis ex dysuria vesica mucosa & lenta albicante materia plena observatur.

D I A G N O S I S.

Signa hujus dysuriæ *diagnostica*; per se & ex se facilè patent, cùm relatio Ægri eadem insinuet.

Imprimis autem causæ antecedentes considerandæ, & speciatim ad excoriationem vel exulcerationem vesicæ respiciendum, quæ ex excretis cum urina & circumstantiis antecedentibus facilè patet.

P R O G N O S I S.

Quoad *prognosin*: dysuria variam habet per se, *pro varietate causarum*.

In genere *malum est perquam molestum* quidem dysuria, *non* tamen per se *lethale*, utut subinde *contumax* admodùm & *diuturnum* sit, sub qua diuturnitate, ex quacunque sit causa, periculum est, ne exulceretur tandem vesica, aut facta jam ejus exulceratio insigniter exasperetur, aut etiam si diutiùs affligat, urinæ incontinentia superveniat.

In *senibus*, cum sequatur ordinariò aliquam vesicæ exulcerationem, difficilè & rarissimè curatur, nisi forsan potus Vini malvatici, aut frequentior usus jusculorum gallinaceorum eandem sublevet; sicuti idem vinum malvaticum, uti etiam pulvis stomachalis Quercetani, optimè convenit, si conjuncta cum isto mucilagine materia crassa & alba, &c.

Quæ est cum excretione *Mucilaginis viscidæ*, est periculosior ea, quæ est sine tali mucilagine.

Si à mucilagine crassa; quæ interdum in dysuria effluit oriatur *suppressio urinæ* ex obstructione canalis, per quem fluit, malum est periculosum, aut saltem molestum.

C U R A.

Quod attinet *curam*; in hac attendatur ante omnia *ad causas*, adeòque

1. *Acrimonia urinæ* lædens temperetur;

Et hinc

2. *Partes urinariæ* quocunque modo læsæ, in specie Vesica exulcerata aut excoriata, consolidentur.

Ac denique

3. *Vicinarum partium* affectus maturè removeantur.

Conveniunt ergo in dysuria *temperantia acrimoniam Urinæ*, & hinc *balsamica*, Vesicam excoriatam consolidantia; adeoque omnia, *quæ in stranguria conveniunt*, etiam mutatis mutandis, huc applicari possunt. Pluribus scopis in dysuria satisfacit oleum amygdalarum dulcium, quod perquàm egregium est sæpiùs usurpatum; item oleum amygdalarum dulcium cum syrupo de althæa permistum, additis Lapillis percarum, & pulvere Lapillorum cancrorum in forma potionis mista & crebriùs usurpata. Malva etiam, ejusque conserva florum, aliaque Malvacea, specificè commendantur, quatenus egregiè urinæ aut puris acrimoniam obtundunt, sensum Vesicæ irritatæ demulcent, & loca læsa quasi mucilagine temperante oblinunt. Hinc *conservam florum malvæ* per experientiam comprobatam mirè laudat AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *cur.* 58. ubi ardorem urinæ cum caruncularum mictione beneficio conservæ ex floribus malvæ curavit. Conferatur & HOECHSTEDTERUS *decad.* 6. *cas.* 2. *schol.* Ut & *syrupus de malva*: Exemplum videb. *in* HORSTIO *Juniore epist. & observat. pag.* 50. Item *mucilagines seminum cum decocto altheæ* paratæ, & cum hoc ipso propinatæ, sunt euporiston HARTMANNI *in praxi chymiatr.* potiùs ex his *Decoctum* fiat, quod vel ita, addendo *Lapides cancrorum*, usurpetur; vel addatur nitrum, & potus erit gratus. *Decoctum* pariter *Foresti suprà*, *Membro* 2. *Articuli* 1. & 2. *ubi de calculo renum*, laudatum confert. *Decoctum herbæ & baccarum alkekengi*, si æstas est, & haberi possunt, cum passulis itidem in dysuria singulariter est laudatum: vel *decoctum florum Nymphææ*. *Petroselini*, *fœniculi levis cum saccharo & Nitro* adhibeatur. Similiter *Decoctum florum & herbæ malvæ cum passulis*, *Jujubis & sebesten*, pro usu interno admodùm

dùm commendatur: Nam, si quid aliud, certè *Decoctum Granorum Sebesten* cum Aqua Sempervivi omni mane ad ℥i. assumptum, à GABELCHOVERO ad Dysuriam laudatur. Alii Grana Sebesten incisa decoquunt vel in Aqua Sempervivi majoris, vel Hordei; quod Decoctum ad ℥v. omni mane usurpatum insigniter Ardorem & Dolorem urinæ lenire dicitur, idque imprimis, si tantillum de *Croco* fuerit additum, uti hoc commendat GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Cur.* 22. STOECKERUS *in Praxi* laudat Decoctum Hordei, Sebesten & Glycyrrhizæ, mane vesperique haustum, unà cum syrupo Papaveris. Commune euporiston est *Pulvis Radicis Althææ cum Saccharo* mistus & usurpatus: *Emulsiones ex Amygdalis dulcibus*, *Semine Melonum*, *Nucleis Persicorum*, additis *Lapillis Percarum*, sunt egregia. Porro *Lac*, *Serum Lactis*, & omnia *Lacticinia*, uti in omni Dysuria singulariter conveniunt, ita in specie prosunt in ea, quæ est *à Cantharidibus*, quarum corrosivi Veneni appropriata medela & alexipharmacum est in Lacte: in quo casu Lac copiosum assumatur, vel decocti sint in eo Flores Chamomillæ, qui sunt Anodyni; sic enim illud magis Anodynum fit; loco Florum Chamomillæ non inconveniens etiam est, si cum Lacte ebullierint, aut flores Cyani vel Calcatrippæ, qui egregiè sunt diuretici, sic enim Lac fit magis abstersivum. Hauriantur autem *Lacticinia* copiosè & calidè: Id quod pariter de omnibus potulentis intelligendum, ut, quantum possibile, calidè hauriantur; cùm certè *Potus frigidus* assumptus, aut Aer frigidus extrà susceptus, insigniter Stranguriam & Ischuriam soleant exasperare. Ulteriùs *Terebinthina* & omnia *Terebinthinata*, uti in aliis affectibus urinariis, ita & in Dysuria, vitio Vesicæ enata, optimè conveniunt, quocunque modo usurpentur; Excoriationes enim & Exulcerationes inchoatas sistunt, & maturè tollunt. Cautè tamen *Spiritus seu Oleum Terebinthinæ* adhibeatur, quia nimis acria sunt. Potiùs *Pulveres* convenientes, v. g. Olibani, Myrrhæ, Mastiches, Succini, Boli Armenæ, Sanguinis Draconis, & præ omnibus Antimonium Diaphoreticum excipiantur cum *Terebinthina*, sicque redigantur in *Pilulas*, ver. gr. *Pilulas Quercetani contra Dysuriam & Stranguriam*, *supra Membro* 1. *laudatas*.

Faciunt huc sequentes Pilulæ ad ardorem urinæ expertæ *Ellenbergeri*, Medici olim Halensis. Compositio est hæc:

℞. *Succi Liquirit. depur.*
Succini,
Thuris an. q. v.

Incorporentur cum *Terebinthina Cypria*, f. Pilulæ. Dentur mane & vesperi, jejuno ventriculo. Dosis ʒß. ad ℈ii.

Facit etiam huc *Pulvis Joelis ad Dysuriam* admodùm commendatus, compositus ex Testis Ovorum, semine Urticæ & Succino; nam *Succinum & Succinata* omnia admodùm prosunt. Unde etiam *Trochisci de Carabe*, item Trochisci de Terra Sigillata, uti etiam Trochisci de Alkekengi, in Officinis usurpantur ad Dysuriam, idque in specie, ubi exulceratio aut excoriatio locorum urinariorum subest. Remedia quoque ex Myrrha & Mastiche sunt optima. *Vesica Capræ præparata*, item *Vesica Apri sylvestris masculi* siccata & pulverisata, ad Stranguriam & Dysuriam præstantissima dicantur Remedia, ita ut Ægri miraculi instar levamen sentiant, uti loquitur HOECHSTEDTERUS *Decad.* 6. *Cas.* 2. ubi etiam habet quædam de Malva. (Z) Hisce etiam addatur Oleum destillatum Carvi, quo THONERUS *in Obser.* aliquot Dysurias graves subitò curavit, guttulas v. propinando. Pulegium quovis modo assumptum ad Dysuriam commendari solet. Pulvis Nucleorum Persicorum cum calicibus, insigniter conducit in Dysuria pertinaci, etiam senili, uti hoc per experientiam refert GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Cur. pag.* 39. Loco hujus Dactyli sunt ferè salubriores; ex his enim tale quorundam euporiston paratur:

℞. *Dactyl.* q. v.

Ossa lima redigantur in Pulverem tenuissimum; *Caro* verò scindatur in particulas, & in clibano exsiccetur, pulverisetur in mortario, & misc. cum *Pulvere Ossium*, addendo

Sacchar. albiss. part. æqu.

Hujus *Pulveris* mane & vesperi capiatur tantum, quantum mucrone Cultri semel aut bis accipi potest; continuetur aliquandiu, idque in Mistura sequenti:

℞. *Syr. de Alth. Fern.* vel *de Jujub.* ℥iij.
Cichor. cum Rhabar. ℥ii.
Aqua Nymph.
Lactuc.
Chamom. an. ℥iv.
Cinnam. lactesc. ℥ß.

M. pro Vehiculo istius pulveris.

Hoc expertum commendatur in Dysuria.

Item

℞. *Lap. Percar. præp.*
Oss. Sep.
Cancr. calcin.
Pulv. Nuc. Mosch. an. ʒß.
Extr. Opii ℈i.

M. F. Pulvis.

Vel

℞. *Conserv. Violar.* ℥iß.
Rob Juniperi ʒvi.
Pulv. Sem. Hyper. ʒiii.
Lapill. Cancr. præp. ʒi.
Percar. præp. ℈ß.
Laud. Op. gr. iß.

Cum f. q. *Syr. Scabiosæ* f. Electuarium.

D. S.

Electuarium Leniens.

Vel

℞. *Cons. Hederæ terrestr.* ℥iß.
Rob Juniperi ℥i.
Sem. Violar purp.
Hyperici, an. ʒii.
Lapill. Percar. præp. ʒi.
Essent. Opii ℈ii.

Cum f. q. *Syr. de Alth. Fern.* f. Electuarium.

Externè Serpillum calefactum, & partibus urinariis applicatum, dolorem sedat, & urinam promovet, quod expertum à se esse dicit MONTAGNANA *Cons.* 187. *Cataplasma ex Althæa*, *Malva*, *Meliloto*, *Parietaria*, *cum Lacte aut Oleo Scorpionum* Pubi imponatur; aut saltim *Ruta & Parietaria in Oleo Scorpionum* cocta & apposita præsentissimè juvant, dicit AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 92.

Vel

℞. *Herb. Parietar.* M. ii.
Charefol.
Flor. Chamom. an. M. i.

Incis. coqu. in *Lacte* ad mollitiem:

Pulpæ per setaceum trajectæ adde

Butyr. rec. ℥i.
Olei Scorpion. ℥ß.

Misc. pro Cataplasmate:

Imponatur calidè regioni Pubis, & desuper Operculum calefactum.

Porrò *Clysteres* crebrò in usum sunt vocandi, nunc blandè *Stimulantes*, nunc *Lenientes*, ex Lacte, aut similes Clysterea Anodyni, qui Dolorem & Calorem mingendi admodùm levant; nam quò contumacior est Alvus, eò intensior est Dysuria. Unde usitatissimus est eorum usus, de quibus, ut & Balneis, vid. *suprà*.

Tandem Injectiones ex Lacte vel simplici, vel Decoctionia Anodynorum, item ex Oleo Amygdalarum dulcium conveniunt: loco quarum in Exulceratione Vesicæ *Injectiones* primò Mundificantes, hinc Consolidantes instituantur: V. g. Injectio Mundificans in Exulceratione Vesicæ:

℞. *Rad. Liquirit.* ℥i.
Cort. Fabar. ℥i.
Sem. Cicer. rubr. Pug. i.
Fol. Plantag. M. i.

F. Decoct. in Aqua, addendo parum *Lixivii*. In Colat. ℔i. dissolve
Tereb. lav. vel *vulgar. in Mell. dissol.* ʒvi.
Unguent. Ægyptiac. tantum, quantum ferre potest.

Idque saltem quantum necessitas urget, misc. pro Injectione.

D. S.

Injectio Mundificans.

Vel

Injectio Consolidativa.

℞. *Ramul. Equiseti*,
Fol. Plantag.
Sem. Hyper. an. M. i.
Rad. Charefol. maj.

(Z) *Ad sedandum atrocissimum in mictione ardorem, etiam à Calculo Vesicæ ortum, efficacissimum experti sumus Gummi Arabicum, vel integrum ad aliquot grana deglutitum, vel in Aqua florum Sambuci dissolutum, addito tantillo Maceris, ad plures dies jejuno Stomacho.*

Digitized by Google

Bistorta,
Termentilla an. ℥i.
Cort. Granat. ʒiii.
Coq. in ℔i. *Aqua Ferrariæ.* vel *Martiata*:
In Colatura dissolve
Trochisc. Alb. Rhasis sine Opio ʒß.
Boli Armen. ʒi.
Misc. pro Injectione.
D. S. ut suprà.

Anteà commendavi Lacticinia internè & externè: Quo etiam pertinet Experimentum SANQUEZ de Pediculis vivis cum Lacte injectis, *suprà, Membro* 1. *ubi de Stranguria,* allegatum; quod etiam laudari audivi à D. MICHAELIS.

Item præter Injecta convenit hoc *unguentum* expertum ad urinæ difficultatem:

♃. *Unguenti Martiat.*
Agrippæ,
Olei laurin. an. ℥i.
Misceantur optimè: S.
Unguentum singulare.

Hoc blandè calidè ungatur regio Pubis, & subitò fluet urina, idque absque dolore. (A)

Hæc de affectibus urinariis, & qui ad illas pertinent.

SECTIO XXI.

DE GLANDULARUM USU, ET NATURA LYMPHÆ, EJUSQUE IN GLANDULIS SEPARATIONE, ET MOTU DEBITO LÆSIS, INDEQ; ORTIS CATARRHIS IN GENERE ET IN SPECIE.

UT pateat connexio cum superioribus, notandum: quòd Sanguis (de quo jam *superiùs Sect.* 19. etiam dictum) ad omnes partes moveatur æquali circulo, in quarum quibusdam (uti etiam dixi) aliquid patitur, imprimis quidem in Visceribus; quo pertinent solennes quædam secretiones ab iisdem factæ: Quo etiam facit, dum post Renes Sanguis per Arterias movetur etiam in particularia Viscera, ad *Glandulas* per universum Corpus disseminatas (de quibus vid. concinnè agens STENO *Tract. Observat. de Glandulis & Musculis*, sicut de iisdem specialiter quoad structuram agit WARTHONUS *in Adenographia*) ut in iisdem ex sanguine & spiritibus animalibus aliquid separetur, quod ad constitutionem & elaborationem *Lymphæ* requiritur, idque tam in Glandulis Conglobatis, quam Conglomeratis. Utræque hæ Glandulæ versantur in elaborando peculiari quodam Humore, *Lympha* à BARTHOLINO appellato, qui etiam pro varietate Glandularum distribuitur diversimodè. Et quidem omnis Lympha infra Cor per ductum Thoracicum infunditur in Venam Axillarem sinistram; sicut Lympha in regione supra Cor tandem etiam per Axillarem sinistram infunditur & admiscetur sanguini. E Glandulis conglomeratis per singulares ductus in certam quandam corporis cavitatem effusus, peculiaria obtinet nomina & officia, ut sunt *saliva, succus Pancreaticus, Lacryma* &c.: è Glandulis verò conglobatis, tam regionis inferioris quàm superioris, per peculiaria Vasa, *Lymphatica* dicta, sanguini in Vena Axillari sinistra infunditur: Vid. de his in specie SYLVIUS *Diss.* 5. & 8. item BARTHOLINUS *de Vasis Lymphaticis*, item RUDBECGIUS *Tract. de Vasis Hepatis & Glandularum serosis*. Ubi enim sunt Glandulæ Conglobatæ, necessariò oriuntur Lymphatica Vasa. Omnibus autem Glandulis Conglomeratis inseritur Nervus.

Glandulæ ergò omnes, cùm habeant cum Lymphaticis commercium, ita ut nuspiam reperiatur Vas Lymphaticum, quod non ex Glandulis ducat originem, patet *Glandularum hunc esse usum*, ut præparent Lympham, eamque præparatam per Ductus certos aliorsum derivent; & quidem per Ductus Lymphaticos ex Glandulis Conglobatis in Venam Axillarem sinistram; per Ductus verò peculiares Excretorios ex Glandulis Conglomeratis in certam cavitatem quandam. Similis Glandularum structura similem in genere humorem ab iis emulgeri demonstrat, ita quidem, ut Lympha omnium Glandularum in

(A) *Lubet hic Consilium submectere, olim* Illustriss. Dom. N. N. Episcopo Ostunensi *Dysuria ab incerta caussâ laboranti, missum.*

Neapoli 29. Julii 1718.

DIfficultas Urinæ, seu Dysuria, qua duobus ab hinc annis angitur Illustriss. Dom., *an ab ipsius præterfluentis Urinæ acritate, an à Sphincteris vitio, vel alio quocunque corpore in Vesica contento ortum trahat, in dubio adhuc est: etenim ex morbi historia nec Urinæ qualitates novimus, num turbida scilicet vel clara sit, num mucosum, arenosum, vel sabulosum sedimen præseferat; nec modus mictionis notatur, nempe an Urina affatim an guttatim reddatur, an cum tenesmo, & conatu etiam faces simul dejiciendi. Quemadmodum igitur, probabile est primorum viscerum, in corpore Hypochondriaca affectione laborante, primas alimenti digestiones læsas esse, atque adeo maximum Acidi proventum ad organa urinaria deponi, ac Urinam acriorem reddere; ita quoque haud improbabile erit Calculi cujusdam, in homine Nephritide alias affecto, generationem, atque in Vesicam delapsum universam ludere posse scenam. Diversæ igitur hæ ejusdem Morbi caussæ, quum communes quasdam notas habeant, propriis & peculiaribus signis sunt priùs discernendæ. Mictus cruentus potest quidem ab Urina sphincterem extimulante, atque corrodente acrimonia creari; verùm si ex motu corporis violento, præsertim vectione vel equitatione facto, excitetur, quòd à Calculo Vesicæ collum lacerante & divellente oriatur, non levis est suspicio. Attamen ex eo quòd morbus per intervalla redeat, si intervallorum spatio æger ab omni morbo prorsus immunis sit, & Urina absque ullo incommodo reddatur; non leve inde eruitur argumentum, Dysuriæ caussam potius Urinæ acritatem esse, quam Vesicæ Calculum.*

Prognosticum pro caussæ varietate varium est, ut patet. Curatio item varia erit eandem ob rationem. Quæ ad calculum (si unquam est) dirigitur, quippe quæ nonnisi Lithotomia est, consultò prætermittimus. Quæ Urinæ acrimoniam respicit duplex est: vel in Paroxysmo, vel extra illum. In Paroxysmo ex usu erunt Emulsiones sem. 4. frig. maj. cum Syr. de succo Violarum, vel de Althæa Fernelii: Injectiones ex Oleo Amygdalarum dulcium, & Aqua Rosarum: Insessus & Semicupia ex Decocto Malvæ, Balìtes, Acanthi, Galeopsidis &c.: Fotus item in regione Pubis & Perinæo ex foliis Malvæ, Althææ & Chamameli. Extra Paroxysmum primarum digestionum cura omni industria habenda est: Quare, cùm per tempus licuerit, Chalybeata medicamenta ad praxim sunt revocanda, post quæ Jura consumata juxta methodum Septalii parata ad longum tempus sunt propinanda. Nec Specifica ad Urinæ acrimoniam temperanda sunt negligenda, ut sunt Gummi Arabicum, Tragacanthum, Oculi cancrorum, Pilulæ ad ardorem Urinæ Quercetani, & similia: cavendo tamen à Diureticis, præsertim salinis, ne major fiat ad Organa Urinæ ex primis viis crassiorum humorum metastasis. E mensa exulent aromatica omnia, præsertim piperata & salsa cibaria: Vini usus, nisi obstet ventriculus interdicatur, in cujus locum Aqua Agrimoniæ vel similis substitui poterit. Animi demum pathemata Vitæ omninò infensa, quoad fieri poterit, vitentur, ac reliqua pro salute Illustriss. Domini *administrentur, quæ ad illius conservationem quammaxime facere posse Eruditissimus Relator reputabit.*

Digitized by Google

io hoc conveniat, quòd fit liquor aquosus spirituosus, otplurimùm acidulus. Conglomeratarum verò diversitas etiam certam quandam in humore inde elaborato innuit diversitatem non essentialem, sed accidentalem, diversis nempe usibus destinatam: Sic essentialiter quidem conveoit Lympha quæcunque cum saliva verbi gratia, & succo Pancreatico; accideotaliter tamen pro diversitate Glandularum in textura, in quibus elaboraotur, differuot. Unde etiam diversas functiones administrare apti nati sunt, verbi gratia dum alius usus est salivæ, alius lacrymarum, alius succi Pancreatici, & sic porrò, prout variant nonnihil dicti liquores ex distinctis Glandulis oriundi.

Materia ex qua componitur Lympha, maaimam partem hauritur ex Massa Sanguinea: idque io specie in Glandulis *Conglomeratis*, quæ spongiarum iostar ex sanguine Arteriarum emulgent liquorem serosum limpidum, & ut probabilissimè putatur, occultè acidulum, quibus se sociare videntur spiritus animales per Nervos ad Glandulas derivati: *Conglobatarum* verò Glandularum Lympha eodem modo ux sanguine elaboratur. Interim tamen admodùm probabilis videtur ista Hypothesis, qui spiritus animales in partes per Nervos allatos, condensatos simul maximam partem, cum hac Lympha constituere asserit; ita quidem, ut hi ipsi, dum laboribus non absomantur, omoes cum alimento partium aquosiori se jungant, & ita subtilitatem suam spirituosam amittant, ac denuò in aquosam substaotiam condeoseotur. Hic ergò limpidus liquor à Glandulis imbibitus, & humori ex sanguine emulcto permistus, Lympham Glandularum Conglobatarum constituere videtur; de qua Hypothesi vid. SYLVIUS *in suprà cit. Diss.* 5. item SEGERUS *in Diss. de Quidditate & Materia Lymphæ*. Diai verò, quòd ex sanguine in Glandulis elaboretur succus vel liquor quidam acidulus, qui temperetur à spiritu isto volatili condensato, hoc Gustus Lymphæ subacidus interdum observatus confirmat; vid. BARTHOLINUS *Cent. 2. Epist. 55. & 69. Cent. 3. Epist.* 93.

Usus Lymphæ in Glandulis Conglomeratis est, ut excreta per ductus excretorios in determinatas cavitates vel loca, certis functionibus & alterationibus prosit, de quibus sub speciali partium usu. Quod verò attinet *Lymphæ usum in Glandulis Conglobatis* elaboratæ, & in Venam Aaillarem sioistram infusæ, hioc non adeò est evidens. In genere tamen ejus prope Cor cum sanguine commistio, & immediata Cordis Ventriculo dextro insusio cum saoguine, certum quendam pro sanguificatione atque renovatione saoguinis in Corde & Pulmonibus adjuvanda usum hujus Lymphæ arguit; quod Lymphæ ascendentis ab ioserioribus cum Chylo in ductum Thoracicum miscela ulteriùs coofirmat. Unde dicendum videtur cum SYLVIO *Exerc.* 8. Lympham, quatenus est succus subtilis spirituosus volatilis, disponere sanguinem certo modo ad eam fermentationem & spirituascentiam, quam in suo transitu per Cor & Pulmones patitur: Ubi nec negligendum puto, quòd Chylus, dum à Lympha diluitur, hoc ipso faciliùs cum sanguine permiscetur, & ab eodem subigatur & assimiletur.

Considerata Theoria, nobis jam incumbit *vitia Lymphæ* evolvere. Jam ergò vitiatur & læditur hæc Lymphæ *Secretio*, & debita eius in partes *Distributio*, *tribus* imprimis *modis*.

1. *Dum ipsa vitiosè generatur.* Degenerat nempe à naturali crasi & textura, tam in quanto quàm in quali, quatenus generatur aut nimis copiosa, aut nimis acida, aut nimis salsa, aut alio modo vitiata.
2. *Dum eadem* vel naturaliter vel præternaturaliter constituta *vitiosè distribuitur*, & ex Glandulis Conglomeratis in partes & cavitates infunditur.
3. *Dum eadem* tam oaturaliter quàm præternaturaliter constituta *impeditur in suo Motu* ex Glandulis Conglobatis per Vasa Lymphatica.

A prioribus duobus vitiis Lymphæ oriuotur *Catarrhi* dicti, seu omnes *Catarrhales affectus*. Et quidem prius vitium hinc varia & distincta producit pathemata, pro Glandularum & partium vicinarum varietate; cum Glandulæ sint fontes, ea quibus omoes *Catarrhi* originem ducunt. Quando enim ex vitiatis Glandulis vitiatur Lymphæ generatio, ita ut hæc eainde fiat acida, aut etiam nimis salsa, aut alio peregrino sapore infecta, indeque distribuitur in partes, in specie ea glandulis conglomeratis, tunc oriuntur Catarrhi. Alterum dat *Affectus Catarrhales* propriè sic dictos. Tertio verò Lymphæ vitio, nempe in Motu impeditæ, oriuntur omnes *Hydropes particulares*, & *Tumores Serosi* particulares.

C A P U T I.

De Lymphæ vitiosa generatione.

V*itiatur Lymphæ generatio* tam in quanto, quàm in quali, vel *Objecti*, vel *Subjecti* vitio. *Objecti* seu materiæ ex qua (quæ maximam partem est serum sanguinis) vitio vitiata generatur Lympha, quando hoc *Serum purius* vel *copiosius*, *tenuius*, vel à contento chyloso rore *crassius*, *dulcius* vel vitiosè *acrius* fuerit; nam & hinc necessariò Lympha varia vitia contrahit. *Subjecti* denique *vel Glandularum* vitio vitiatur Lymphæ generatio, quando earundem Tonus & Teatura secretoria, & alia requisita ad Lymphæ Genesin necessaria non ritè se habent.

Frequentissimum vitium est, quando obstruuntur, hincque plùs minùs intumescunt, utplurimùm à materia Lymphæ generandæ viscidiore, vel gelatina chylosa magis turgida, quæ undecunque coagulata aut inspissata, tam à frigore aliave causa externa, quàm interna, sicque in pituitam abiens, *Tumores glandularum* majores aut minores, molliores aut duriores, benigniores, & cum sensu punctorio maligniores, constituit. Circa quorum affectuum Theoriam & Praxin consolendus venit SYLVIUS *lib.* 1. *Prax. cap.* 49. 50. 51. 52. 53. & 54. Ubi saltem hoc simul addiderim *pro his affectibus curandis*, illis præsertim, qui ea obstructis Glandulis originem ducunt, præter *Mercurium dulcem* pro purgatione, optima remedia esse *sudorifera ex Lignis*, præsertim *Juniperino*, parata; verbi grat.

> ℞. *Rasur. Ligni Juniperin.* ℥ii.
> *Sassafr.* ℥iß.
> *Cort. Lign. Guajaci* ℥i.
> *Herbæ Rorismar.* M. iii.
> *Bacc. Junip.* ℥iß.
> Infund. in f. q. *Aqu.* & *Vini* ad ℔ii.
> Macerata per 24. horas, coqu. in Balneo Mariæ in Cucurbita cum suo Alembico juncto ad medias,
> Colatum & destillatum misce, & adde
> *Spiritus Sal. Ammoniaci* ʒiii.
> *Syr. Flor. Calend.* ℥iß. ad iii.
> M. D. S.
> Potio Catarrhum dissolvens.

Hoc ipso, *præmissa Purgatione Mercuriali*, nuper Fœminam cum Mensium suppressione, Tumores Parotidum & Glandularum in Collo habentem, cum Capitis Gravedine, Narium obstructione, Oris siccitate & difficili anhelitu, & Pectoris ac Pulmonum quasi repletione, interdum suffocationem quandam minante, restitui, capiendo omni mane bonum haustum calidè, & expectando hinc in lecto sudorem.

C A P U T II.

De Lymphæ vitiosa Distributione.

A R T I C U L U S I.

De Affectibus Catarrhalibus.

C*Atarrhi vocem quod attinet*: in sensu *Hippocratico quemcunque decubitum seu depositionem alicujus humoris*, utplurimùm acrioris, in quodam loco vel parte innuit, adeo ut ratione hujus sub generali Catarrhorum nomine etiam Diarrhœa, Diabetes, & alii similes Morbi HIPPOCRATI *Catarrhi* audiant. Verumtamen in specie, & nunc usitato Catarrhi seu *Defluxionis* nomine, innuitur [illegible] Decubitus seu Effusio Lymphæ aut Ichoris tenuis, sive jam serum hoc sit mite & insipidum, sive acre, asperum, salinum, ad aliquam certam & determinatam partem. Et hoc est *propriè Catarrhus*; nempe *præternaturalis à Sero plùs minùs vitiato in quacunque parte facta alteratio, seu functionum læsio*. Vocatur Catarrhus [illegible], *fluo*. (B)

Ulteriùs *Veterum de Catarrhis Hypothesis*, quòd nempe ex Intem-

(B) *Imò à* [illegible], defluo. *Unde* [illegible], defluxio.

Intemperie Stomachi frigida & Jecoris calida exhalent copiosi vapores sursum, qui in Capite, tanquam Alembico, à loci frigiditate denuo condensati in Liquores seu Aquas serosas, cumulati, postmodùm exinde per foramina Ossis Cribriformis, tanquam per rostrum Alembici, successivè in partes inferiores, easque interiores, Nares, Fauces, Oculos, Aures, Gulam, Asperam Arteriam, Pulmones, &c. defluant, & ita *Catarrhos Internos* constituant: Vel quòd per loca intercutanea externa, inter Membranas nempe Cranii extimas deriventur in totam Corporis peripheriam, etiam ultimos Artus usque, à quibus *Destillationibus*, seu, ut vocant, *Defluxionibus* varia mala, in specie Arthritici affectus & similia oriantur, satis notum est; Nam *stomachum* ex intemperie frigida copiosum Phlegma generare; *Jecur* verò ex intemperie calida incumbens stomacho istud Phlegma in vapores & fumos resolvere, qui copiosè ex Ventriculo exhalantes, & evaporantes *Catarrhos externos* constituant, dixerunt. Et hæc est Veterum hypothesis adeò decantata, & à multis adhuc recepta.

Sed hanc Theoriam Veterum sufficienter discussit tam HELMONTIUS *in eleganti Tr. Catarrhorum Deliram.* vocato, quàm etiam SCHNEIDERUS *in Operibus suis prolixis de catarrhis*; cujus prolixa Volumina hunc nucleum continent, quòd asserat & defendat, *non à capite seu cerebro depluere serum pro catarrhis, sed istud ex Arteriarum vasculis* à Massa Sanguinea facultate expultrice apertis, seponi, & per Membranas transudando excerni; unde pro varietate Membranarum, per quas fiat ista Transudatio, & pro varietate seri, ex sanguine per Arterias ita exclusi, & hinc inde sepositi, varii etiam oriantur Catarrhi. Et totum hoc est, quod habet SCHNEIDERUS in omnibus suis Libris; correxit tamen suam sententiam, & loco Membranarum Glandulas supposuit. In qua doctrina glaciem priùs fregerunt SCHNEIDERO tam HELMONTIUS, quam etiam CAROLUS PISO *in erudito Scripto de colluvie serosa*, cui SCHNEIDERUS multum debet; sic & PISONI multum debet WILLISIUS, quoad Pathologiam Cerebri.

Sed, ut propiùs ad rem accedamus, equidem in hoc non culpandi sunt Veteres, quòd *serum* statuerint *Materiam catarrhorum*, utut *Lymphæ vitiosæ* Moderni hoc adscribant: Nam *Serum Veterum* collectum, quod HELMONTIO dicitur *Latex aquosus* seu *Humor neglectus*, propriè loquendo, Modernorum est *Lympha*, & revera in radice conveniunt; utut in explicanda causa & fiendi modo Catarrhorum erraverint, Glandularum Vasorumque Lymphaticorum natura & usu nondum cognitis: Vid. SYLVIUS *lib. 1. in Praxi* de læsa Transcolatione Lymphæ. *Serum autem catarrhorum est materia*, quoties nunc *immediatè* ex Arteriis cum sanguine excretum, & motu suo plùs minùs impeditum, & in spatiola partium mollium effusum, etiam varios affectus, quos vulgò pariter *catarrhos* vocant, infert, nunc verò, idque primariò *mediatè*, mediante nempe sui in Lympham mutatione, & hinc ex Glandulis Conglomeratis in certa loca effusione, *catarrhos propriè dictos* seu *Defluxiones*, aut rectiùs loquendo cum Modernis, *Influxionem* constituit. *Materia ergò propriè dictorum Catarrhorum est Lympha Glandularum conglomeratarum*; (C) tam *naturaliter*, quam *præternaturaliter* constituta, copiosè, & imprimis uberiùs, in partes effusa. *Fontes* verò, unde scaturiat hæc, dictum, quòd Glandulæ circa Lympham elaborandam & distribuendam sint occupatæ, dum secundùm STENONEM *in Observat. de Glandulis & Musculis* nullum detur Vas Lymphaticum in Corpore, quod non oriatur à Glandula quadam, vel in Glandulam non terminetur. *Fontes* ergò *catarrhorum sunt* meritò *Glandulæ conglomeratæ*; unde glandulosa saltem vel iis vicina loca, vel quæ cum Glandulis habent correspondentiam, propriè dicti Catarrhi affligunt. *Scaturigo prima* Catarrhorum denique est Massa Sanguinea. Cùm ergo frequentissima *Glandularum conglobatarum & conglomeratarum* textura circa cerebrum cohæreat (nam totus ejus cortex seu substantia cerebri corticalis minutissimarum Glandularum est textura, demonstrante hoc MALPIGHIO *in Scrutinio Viscerum*,) cùm itidem in cerebri medulla copiosæ Glandulæ sint compositæ, vel etiam in locis Cerebro vicinis, *Oculis, Faucibus, Larynge, Auribus*, &c. copiosæ & insigniores sint Glandulæ, ac denique *collo & Aspera Arteria* copiosæ adhæreant glandulæ, & hinc caput & partes respirationi inservientes præ reliquis externi Aeris injuriis & læsionibus sint expositæ; ob id non mirum erit, *si propriè dicti catarrhales affectus* frequentiùs *capiti*, ipsiusque partibus vicinis, hinc *faucibus* ac *Aspera Arteria*, ac consequenter *pulmonibus & pectori*, sint molesti, i. e. ratione causæ efficientis externæ & materialis proximè ad Catarrhos hæ partes sint dispositæ, idque eò magis, quò magis externis injuriis, in specie Aeris, modo dictæ partes sunt expositæ.

Dixi modò, Catarrhorum Materiam esse Lympham; Fontes verò Glandulas. Quòd verò attinet *Membranas* SCHNEIDERI, in specie binas *pituitarias, anteriorem & posteriorem*, ab eo *lib. 3. de catarrhis* accuratè delineatas, per quas materia Catarrhorum ab eodem transudare dicitur (utut *in ultimo Tomo de Catarrhis* addat his ipsis etiam *Glandulas*, tanquam opercula Vasorum) observandum est, quòd rectiùs alii his *Glandulis*, ceu Cribris aut Transcolatoriis, originem Catarrhorum adscribant; imprimis cùm hæ ipsæ *Membranæ Schneideri* à parte posteriore texturam copiosarum Glandularum habeant adhærentem, ex quibus Glandulis, ceu fontibus, per Vasa minuta excretoria Membranas istas perforantia, omnes Catarrhi excernuntur, sicuti naturaliter per hæc Vasa Lympha, Fauces & Nares aliasque partes oblinens, hoc modo excernitur: Vid. STENO *in Obs. de Glandulis & Musculis*.

Per has igitur Glandulas Conglomeratas Lympha aut *nimis abundanter* per loca exclusa, aut *vitiosè* simul præparata, & ita excreta, Catarrhos constituit, i. e. defluit Lympha aut copiosa, aut vitiata ex Glandulis, imprimis conglomeratis circa *Caput, Fauces, Collum, Laryngem, Asperam Arteriam*, aliasque similes vicinas partes, & proximè constituit Catarrhos. Unde huic Lymphæ dispositioni non tantummodò *Functionum istarum partium læsiones*, sed pro vario Lymphæ vitio varia etiam simul *Symptomata* superveniunt. Et sanè hoc sensu nil obstat, quin *Gonorrhææ Virorum, Fluor albus Mulierum, Salivationes* quælibet, quin & interdum *Diarrhææ, ad Catarrhos* referri queant.

CAUSÆ.

Vidimus *Catarrhorum Materiam*, nempe Lympham vitiatam; vidimus *Fontes*, nempe Glandulas sub Membranarum tegmine reconditas: quare pergo ad *causas*, à *quibus* ita movetur *Lympha* vitiosè, aut generatur vitiata, & consequenter Catarrhi. Equidem ipsa, ceu humor sui generis, spontaneo impetu nonnisi fluidi gravis ratione, deorsum movebitur, adeòque purè successivè sese habebit ad hoc, ut copiosa, aut plùs minùs *vitiata*, per Glandulas conglomeratas moveatur, & ita spirituum influxum moventem, & Organorum seu Instrumentorum dispositionem *Catarrhalis Influxio* imitabitur. Ut igitur per Glandulas quasvis conglomeratas catarrhalis Lymphæ fiat excretio, *Causa proxima*, propter quam Lympha vel naturaliter vel præternaturaliter constituta effunditur, & ita vitiosè distribuitur, semper est *Irritatio & Læsio* quædam in parte quadam plùs minùs sensili, in qua vel cujus vicinia sunt Glandulæ copiosæ. Hujus enim irritationis seu læsionis occasione Lympha ob Fibrarum stricturam ex Glandulis vicinis uberiùs exprimitur, & ita semper restaurata continuus quasi rivus eo derivatur; quæ ipsa, quò plùs vel minùs à statu naturali recesserit, eò magis vel minùs gravem *affectum Catarrhalem* constituit: v. g. sicut Spina Digito infixa Causa est Sanguinis effusionis & inflammationis in loco, ubi plura sunt Vasa sanguifera, ita similis Spina, v. g. *Acidum* inspiratum, aut inspiratus Fumus Sulphuris, ibidem Lymphæ uberiorem effusionem, indeque *Raucedinem* aut *Tussim* subinde chronicam, & Materiæ mucosæ copiosam ejectionem facit; aut si cuidam Pulvis incidit in Oculum, mox ex irritatione dolorosa effunduntur copiosæ Lacrymæ, qualis Lacrymatio est quasi Catarrhus à causa externa ortus. Quòd si verò ab interna oriatur talis copiosa Lacrymatio, tunc rectè dicitur Catarrhus. *Læsio ista*, prout *nunc magis superficialis*, adeoque irritatio quædam saltim partis fuerit, vel prout *nunc gravior*, quæque non sensum saltem partis afficiat, sed etiam texturam ejus & spiritum insitum simul alterare valeat, etiam *Catarrhum, nunc graviorem nunc leviorem*, infert. *In quo posteriore*, loco laudabilis alimenti vitio spiritus insiti ex pro-

(C) *Imò potius* Conglobatarum, *quarum munus est, etiam juxta Authoris sententiam, Lympham, seu Catarrhorum materiam secernere. Conglomeratæ verò Glandulæ succorum peculiarium secretioni potiùs dicatæ sunt. Succorum autem horum vitia & stagnationes possunt quidem peculiares Catarrhos, determinatas Corporis partes afficientes, inferre; verùm frequentiorem eamque universaliorem Catarrhorum materiam Lympha, in Conglobatis Glandulis secreta, subministrat.*

propriæ Digestionis & Coctionis læsione vitiosum continuò excrescit Excrementum, quod similiter nondum Alimentum corrumpendo, Partem magis magisque lædet, unde *Catarrhus Habitualis*, seu perennis Catarrhi scaturigo, ut in *Phthisi* manifestum est, *de quo infrà*.

Causa ergò *Proxima* est Irritatio quædam molesta, ubi sunt Glandulæ; sive Irritatio ista fiat à *Fermento* exotico, sive ab alia Causa, perinde est: v. g. si Fermentum aliquod à antecedentum in Parte relictum eandem affligit; nam mox in Glandulis vicinis copiosæ Lymphæ effusio, & consequenter Catarrhus, producitur.

Causa Remota, & quidem *Materialis irritans*, & *nunc* saltim Sensum, *nunc* spiritum Insitum magis afficiens, utut sit varia, tam *Externa*, quàm *Interna*, speciatim tamen est *Acidum acre*, vel *Salso-acidum acre*, quod Occasionem dictæ catarrhali Defluxioni subministrat atque infert. Non est excludenda hic *Causa Efficiens Formalis*, quæ est spiritus Impetum faciens, & occasione istius Irritationis catarrhalem Lymphæ Excretionem efficiens.

Causa externa, quæ irritant Partes & Loca glandulosa, Occasionemque subministrant Catarrhis, sunt speciatim *Aëris injuria*, inspirati nempe vitia, ratione cujus evenit subinde, ut *Epidemici* fiant *Catarrhi*, iique nunc cum, nunc absque *Malignitate*; sicut ex eadem ratione Febres Malignæ Catarrhales Epidemicæ observatæ frequentiùs fuerunt, hyberno tempore communissimæ. Epidemici hi Catarrhi ab Aëre inspirato originem ducunt duplici modo, quatenus *Externa* Inspirata *partim* Lympham ac Serum *inquinant*, & præternaturali ejus Alterationi occasionem præbent; *partim* quoque, quatenus *irritant* Loca, per quæ transeunt, Nares, Fauces, &c. unde ibidem Lymphæ vitiatæ, seu catarrhalis uberior in dictis locis fit Excretio. Sæpius tamen sine vitio Aëris epidemico etiam ex alia ratione Aër vitiosus Catarrhis Occasionem præbet. Quò ii pertinent, quando cum Aëre *Fumi acres metallici & mercuriales* inspirantur in Laboratoriis Chymicorum & Aurifabrorum, quorum acidum Gas & Particulæ acres acidæ Membranas Narium, Faucium, Laryngis, & sub his reconditas Glandulas copiosas, continua irritatione ad Fibrarum contracturam & copiosam Lymphæ Excretionem stimulant, quin & ipsam Lympham non raro vitiant, ut acrimoniam acidam, spissiorem, aut alio modo vitiatam qualitatem, acquirat: Sic *Frigus* pariter *externum* Aëre mediante vehementiùs aut diutiùs haustum similiter has Partes lædit, easque ad Catarrhales Defluxiones disponit: Similiter, quando nos ex inclementia Aëris autumnalis & hyberni, Raucedo, Tussis & Coryza affligit, quia ab Aëre extrinsecùs inspirato dicta loca irritantur; unde Sternutationes, Tusses &c. non secus atque in Sternutatione acrimonia Inspiratorum irritantur Narium Membranæ & Vasa Lymphatica excretoria, ut eandem Lympha copiosa, subinde Muco crasso imprægnata, profluat. Imò si Nares vel vicina loca ab alia præternaturali Causa irritentur, idem omninò evenire solet; sive enim Aër inspiratus, sive Pulveres Sternutatorii vellicent Nares, idem est: v. gr. si Solutionis Vitrioli, in specie Veneris, aliquot guttæ inspirentur Naribus, sic Lympha copiosa destillabit, & habetur Coryza Artificialis, Hemicrania istius lateris &c., acrimonia autem illius Solutionis roduntur Membranæ Narium superiores, unde Lympha copiosa destillare solet. Jam Læsio hæc & Irritatio interdum eo usque procedit, ut etiam *Alimentum*, seu *Nutrimentum* Partis læsæ proximum exinde vitiosè alteratum appositioni fiat ineptum, adeò ut sub forma Muci crassi, spissi, varii coloris & consistentiæ, una cum Lympha non rarò excernatur. Porrò non rarò Frigus externum etiam post Corporis insignem Æstum aut nimium Motum nudo Capite exceptum, aut pleno Ore haustum, promptissimè ad Catarrhos disponit; Tunc enim ex improviso sistitur *insensibilis Transpiratio*, quia subitò clausis Poris Transpiratio coërcetur, & id, quod insensibiliter alias exhalare deberet, in Lympham quodammodò spissatur; unde cùm Salibus acribus sit præditum omne id, quod transpirare debet, (uti patet ex sudore) talis Lympha asperior seu acrior & salsior redditur, quæ copiosiùs per Glandulas, Capitis imprimis, emulcta, aut hinc inde deposita, Catarrhos hinc suggerit.

Hæc de Causis Eaternis.

Causæ Efficientes Internæ, quæ Loca glandulosa irritando, & Partem quandam lædendo, & ita ad Catarrhos disponunt, sunt duæ:

1. Est *in ipsa Parte*.
2. Est *in ipso Sero* seu *Lympha effusa*, quæ acrior irritando Partes facit, ut successivo effluxu Catarrhus fiat.

Quoad *priorem*, *in ipsa Parte* quidem Causa Catarrhorum hæret, quando aliquid præternaturale, ut plurimùm *Acre*, ex Digestione privata læsa in Parte quadam enatum, & successivè congestum, pertinaciùs in eadem hæserit, & quasi *Fermentum*, in specie acidum salsum, Sensum molestum Parti intulerit, unde occasione talis Irritationis sub Digestione particulari copiosior ex Loco vicino Lympha eo effunditur, & ita consequenter Catarrhus excitatur. *Hujus Exemplum* sit *Character Phthiseos hæreditarius*, successive *Phthisin Catarrhalem* inferens, vel acidum istud Fermentum circa Dentium vitiatorum radices hærens, Dolori, Tumori, ac similibus Pathematibus Catarrhalibus occasionem præbens. *Lympha* ipsa verò Causa Catarrhi est, quando eadem præternaturali *Acrimonia acido-salsa* affecta est, dum per Partes distribuitur, eas irritat, ac necessariò Dolorem commovet, & ita ad uberiorem sui Excretionem stimulat. Ut res per Exemplum sit evidens, observandum est, quod sub Laboribus Chymicis Gas acidum Sulphuris vel Antimonii inspiratum irritet Laryngem, ac *Tussim*, & ex Lymphæ præternaturalis effusione *Raucedinem*, tandem *Screatum* copiosum, inferat, & hoc est, quod *Catarrhus à Causa Externa* dicitur. Quod si ex illa occasione Larynx & Pulmo graviter læsi fuerint, ita ut sub Nutritione, ex deficientia spiritus Insiti, Alimentum proximum debitè assimilari nequeat, sed istud plùs minùs subinde depravetur, occasione natæ inde molestiæ & Irritationis sæpiùs recidivans Tussis aut Raucedo excitatur, & sic Catarrhus ex *Causa Interna*, Digestionis nempe depravatæ errato, excitabitur. Facilè enim fit, ut evanescente licèt Malo, in dictis locis remaneant reliquiæ ex dicta Digestione depravata, quæ successive evigilando Irritationem faciunt, ut superveniat nova Effluxio Lymphæ catarrhalis: sicuti v. gr. *post* Curam Ulceris tantillum Fermenti Ulceris relicti infert novum Ulcus; ita etiam, si in Glandulosis partibus ex Catarrhis remaneat tantillum Fermenti, quo depravatur Digestio, fit deinde gravis Lymphæ Effluxus; unde dicuntur *Catarrhi Accidentales & Habituales*. Quod si verò Lympha, naturaliter alias humectans Laryngem, citra occasionem talem datam, in se acrior, salsior & acidior fuerit, hoc ipso Laryngem vellicando successivè Tussim, Raucedinem, sputum copiosum, & tandem *Phthisin Catarrhalem* sic dictam inferet. Par ratio est cum Oculo: Festuca Oculo illapsa Dolorem, Calorem, Tumorem, & copiosæ Lymphæ continuam Effusionem infert, quæ Mala a Causa Externa nata, quasi *Catarrhum Oculi* repræsentant. Quæ Pathemata si ab Interna oriantur Causa, seu sponte superveniant, dicuntur Catarrhi, si scilicet talis quasi quædam Festuca à Variolis Oculis infixa manserit, cujus occasione crebrior *Recidiva Catarrhi* excitabitur: v. gr. si in Scorbuticis acrior Lympha Oculum, utpote teneriorem, forsan læserit, dicta superveniunt symptomata, quæ constituunt Catarrhum vitio Lymphæ enatum. Quòd si vero talia Pathemata post Variolas in Oculis superveniant, ex Fermento præternaturali in Palpebris hærente, & ibidem Digestionem propriam vitiante, & hinc Oculi continua Irritatione, ista symptomata cum crebriori Recidiva inficiente, est Catarrhus natus *ex particulari Partis vitio*.

Ut pressiùs examinemus has *Causas*, Catarrhus, qui ex ipsius Partis, ejusque privatæ Digestionis læsione oritur, supervenire solet, quando Pars quædam vel a Violentia Externa, vel a quacunque Causa Interna lædatur, ut ita spiritus Insitus seu Archeus debilitetur; ex tali enim occasione, Digestione particulari deficiente, Catharri crebriùs recidivantes superveniunt: vid. hic præter HELMONTIUM *Tractatu Catarrh. Deliramenta*, imprimis PETRUS JOHANNES FABER *in sua Patholog.* Inter *Causas* alias ad Lymphæ vitia *disponentes* imprimis consideranda vitiata *stomachi digestio*, dum nempe Ventriculus impotens non sufficiens est digerendis & coquendis Ingestis (propterea Senes imprimis obnoxii sunt Catarrhis propter Digestionem primam successivè deficientem), sive quod ejus *Fermentum* sit nimis iners & debilitatum, sive quod ipsa *Assumpta*, imprimis potulenta copiosè nimis assumpta, ejus vim infringant; unde locum invenit hic vulgatum illud: *Potulenta generant fluenta*. Idque tunc imprimis, quando accedit *pauca Urina excretio*, aut imminuitur insensibilis *Transpiratio*, vel senilis *Sudatio*: Hinc etiam propter *Frigus Aëris* ambientis, & imminuta insensibili Transpiratione, *frequentiores in Hyeme sunt Catarrhi*, quàm aliis Anni temporibus. Ventriculus ergò in isto casu colliquat potiùs, quam reverà concoquit Assumpta, Chylum facit aquosum nimis & vitiosè acidum, aut etiam vitiosè salsum; unde sanguis aut ipse aquosior & acrior generatur, inde & necessario etiam tandem

Digitized by Google

dem Lympha in quibusvis Glandulis elaborata simul vitiatur. Unde & *Tabem* ex acrimonia sanguinis ordinariò aut præcedunt aut concomitantur *Raucedines*, *Tusses*, *Coriza*, similesque ex acrimonia Lymphæ orti Affectus; unde Veteres erroneè *Tabes istas à Destillationibus à Capite* oriri voluerunt ob falsum fundamentum, Raucedinem, Tussim & Coryzam ex Capite originem habere, cùm reverà ea Glandulis particularibus Locorum affectorum, & Lympha acri-salsa sua acrimonia dicta Loca irritante, aut exulcerante & ad Phthisin disponente, Tabes & dicti Catharri derivandi sint. Sed quoad alia subjecta, in specie *scorbutici* obnoxii sunt acribus & corrosivis Catarrhis vitio stomachi, & inde inquinatione totius Massæ sanguineæ & Seri ortis, unde etiam Lympha salivalis scorbuticorum adeò salsa, acris & acida est, ut Gingivarum Fibras erodere, eas flaccidas reddere, & hinc omninò exedere soleat unde & aliarum Glandularum, tam Conglomeratarum quàm Conglobatarum, Lympha similiter malè affecta necessariò non rarò Catarrhos ac *Febres* dabit *Catarrhales*, plùs minùs lentas, & plùs minùs intensas; quæ originem ducunt à Lymphæ vitio, quæ Sanguini infusa naturalem Fermentationem turbat, & ad præternaturalem Effervescentiam disponit.

Jam quoad *Differentias Catarrhorum*: Catarrhus omnis ratione modi affligendi potest distingui in *Accidentalem* & *habitualem*, Ille est, qui ex improviso, & quasi fortuito casu, vel ex incidentia, Parti supervenit, & ejus spiritum Insitum afficit, adeoque facilè delebilis existit, & ferè Occasione externa propullulat, verbi gratia Raucedo & Tussis ex nimis diuturna Concione; Lympha enim, quę naturaliter Fauces irrorat, si sit acrior, acida & similis, & acrimonia sua Fauces dolorosè irritat, tunc majoris Lymphę sequitur Effluxus & major Catarrhus. Hinc ex tali Causa supervenit Phthisis Catarrhalis, quatenus sc. talis Lympha Fauces ad Tussim, & ex hac Phlogoses &c disponit, donec tandem Phthisis Catarrhalis inferatur. *Habitualis* est, qui sępiùs in eodem Loco graviùs recrudescit seu recidivat, & successivè spiritum Insitum graviter labefactat, ac vel levi Occasione data repetiti, & nunc ex vitio Hæreditario, nunc Contentorum notabili Dyscrasia supervenit, & ita firmiter in Parte radicatam Causam aut Occasionem innuit. *Causa crebrioris Catarrhi Recidivantis*, *seu habitualis* est partim Loci semel affecti *læsus Tonus*, ex spiritus insiti deficientia, unde Fibræ ex lęso Tono laxantur, adeòque ex læso Tono facilis Lymphæ copiosioris quocunque modo restitutæ receptio: quibus accedit & Glandularum læsus Tonus, quæ exinde spongiosiores & tumidiores factæ faciliùs Lympham præternaturali modo effundi faciunt: partim verò est *remanens Fermentum* præternaturale in Glandulis & Locis plùs minùs vicinis ex Digestione privata læsa enatum, quod plùs minùs commotum & exasperatum, irritando istas Partes sensiles, Catarrhum in eodem Loco sæpiùs provocat, & recrudescere facit. Non secus enim ac simile tale Fermentum in Loco quodam exulcerato relictum crebriùs Ulcus recidivare facit; ita simili ratione Fermentum præternaturale acido-acre in quadam Parte relictum, ob id Topicum dictum, crebriùs Ulcus recidivare facit: Unde & Vulgus per experientiam edoctus dicit: *Catarrhi ubi semel alicui obveniunt, sæpiùs redire solent*; idque, ut dixi, propter Partis Robur lęsum aut inæquale, ut HELMONTIUS scitè explicat, idque aut propter Atoniam ejus, aut propter spiritus Insiti aliqualem defectum, indeque Digestionem læsam.

Porrò etiam Catarrhus, qui *cum sensibili Materia cujusdam Excretione* est conjunctus, sub duplici substantia Lymphæ extra Corpus solet fieri Excretio; nunc *tenuis aquosa* plùs minùs acris; nunc *crassiuscula*, *viscida*: Sub priori Schemate incedens dicitur *Catarrhus Tenuis*, *Salsus*. *Acris*: sub posteriori *Catarrhus Coctus* & *Crassus*. Hinc *Tempora Paroxysmi Catarrhalis* probè distinguenda sunt, pro quorum ratione Catarrhus nunc Tenuis, nunc Crassus dicitur. Nempe *in principio* omnis Catarrhus, qua talis, solet esse plùs minùs Tenuis, seu Crudus, Salsus, Acris, successivè tandem evadit Crassus, Coctusque. Lympha nempe, quamdiu sincera fluxerit, eadem Tenuem seu Crudum pro Lymphæ ratione constituit Catarrhum. Dum verò diuturniore aut copiosiore Lymphæ Irritatione laxatur Pars, & successivè exasperatur, adeòque superficietenùs excoriatur, tunc Nutrimentum Partis læsæ proprium se associat, quæ Lympham anteà tenuem spissiorem, anteà acrem temperatam, dulcem, & quasi insipidam reddit: id quod fit *in Incremento & Statu paroxysmi*: atque hoc *Materiam coctam & incrassatam* appellare solent, cujus Excretione, & Partis læsæ spontanea restitutione, *Declinatio paroxysmi* absolvitur.

Tandem *ratione Qualitatis ipsius Lymphæ* effusæ, & Catarrhum inferentis hoc observatur, quod nunc *sit mitior*, seu insipida, dulcis, &c. idque rariùs; interdum, idque frequentiùs, eadem est *acris*, in specie acida, nunc acido-salsa plùs minùs corrosiva, a qua Acrimonia Partes membranosæ Catarrho affectæ lædi & nonnihil excoriari solent; unde non dolent, insigniter rubent, & aliquid Inflammationis, plùs minùs tamen, patiuntur, ut v. g. in *Epiphora*, *oculorumque Catharris* subinde est manifestum; Imò Partes affectæ perfectè exulcerantur, ut v.g. in Coryza diuturna, aut in Tussi diuturna observari solet; unde aut Narium Ozænæ aut Oris Exulcerationes Catarrhis aut diuturnioribus, aut frequentioribus succedunt.

Ab his ergò symptomatibus seu Productis Catarrhi morbosis, nempe à Dolore, Rubore, Inflammatione &c. Differentia inter *catarrhum* vulgo appellatum *calidum* vel *Frigidum* explicanda; qui Catarrhi propriè non sunt tales, sed ab iisdem talia symptomata inducuntur. Nam in Catarrhis à Lympha insipida, seu dulci, sæpiùs insimul præternaturaliter crassa, uberiùs effusa, aut cui non copiosus Mucus adjungitur, *catarrhus Frigidus* appellari solet; à Lympha verò acriori & corrosiva Catarrhus si excitatus fuerit, propter excitatam partium affectarum Phlogosin, *catarrhus calidus* dicitur.

Hęc ipsa, tantumnon omnia, mutatis paucis mutandis, applicari etiam possunt ad *catarrhum minùs propriè dictum*, ex Seri cum Sanguine infusione per Arterias, nunc *immediatè*, nunc *mediatè*, in *Lympham* mutati, sed ob Fibrarum aliqualem, ob irritationem undecunque factam, stricturam, aliquali remora & in Parte plùs minùs coacervatione extantam, hincque Partis variam, tam ex læsione plùs minùs sensili, quam Seri plùs minùs insipidi aut acris, parcioris vel copiosioris effusi Alterationem & Functionem læsam. Sic enim *ex Refrigeratione* Partis cujusdam *nocturna* post aliqualem Sudationem, mane in variis Partibus musculosis, in Scapulis, Brachiis, circa Femora & similia, &c. Dolor plùs minùs sensilis, Catarrho adscriptus percipitur. Vulgò dicitur Catarrhus, quod non verum est, sed, ut sæpissimè evenit, quod sub quiete nocturna Membra denudantur, aut Aëri externo exponuntur, aut nonnihil madida Aëri liberiori committuntur, tunc ex impedita Transpiratione Dolor talis solet percipi: Nempe *subitò clausis poris*, id quod insensibiliter alias exhalare deberet, in Lympham acrem spissatur; unde interstitiis Musculorum distentis talia Pathemata ex Partis irritatione varia superveniunt. Sic ex *Sero scorbuticis* in Loco quodam, speciatim in Pedibus, facta Irritatione, & hinc dolorosa Alteratione, *Dolores Lancinantes & Lacerantes*, præsertim *nocturni*, qui Catarrhis tribuuntur, oriuntur: Sic pariter *ex Dentium Irritatione & dolore*, & hinc Fibrarum strictura natus Tumor Maxillæ Serosus, itidem Catarrho tribuitur: ex Sero paulo acriori *pleuram* fortuito irritante natus *dolor in pleuresi Notha*, Catarrhis quoque tribuitur.

Causas hi catarrhi Nothi agnoscunt easdem, quas illi supra dicti Catarrhi: Nam quoad *Materialem*, Serum *vel immediatè* ex Arteriis cum Sanguine elapsum, *vel mediatè* in Lympham priùs commutatum, hanc constituit: Quoad *causam Efficientem Occasionalem*, insequuntur Læsionem irritatam; *vel ex Occasione externa*, præsertim Refrigeratione Partis, v. g. post Sudorem, *vel ex ipsius Seri* pro materia Lymphæ distributæ acrioris, in specie acido-salsi, partes nervosas aut membranosas vellicantis; *vel Habituali in illo ex vitioso Fermento* ob læsam Digestionem privatam, spiritus Insiti vitio collabefactatam, nato, quod data occasione quavis excitatum, ex Irritatione tanquam Spina infixa *catarrhales Affectus* infert. Per Catarrhales tales Defluxiones ipsæ Glandulæ, per quas fit Lymphæ vitiatæ transitus, non leviter lęduntur, quia earum Tonus interdum insigniter laxatur, ipsæque exinde promtiores fiunt, ut sæpiùs & copiosiùs Lympham vitiatam transmittant. Unde ex robore Glandularum læsarum ad alias Glandulas inæquali, faciliùs & sępiùs ex interna Causa nata Catarrhi unam eandemque Partem postmodùm afficiunt, adeò ut sæpiùs recurrere, & unam eandemque Partem afficere deprehendantur.

Tandem *pro varietate Partium affectarum*, in quibus fit Lymphæ Effusio & inepta Distributio, etiam Catarrhus variis specialibus Nominibus insigniri solet: Nam qui per Nares erumpit, ipsisque vicinas partes infestat, dicitur *coryza*; qui infestat Oculos, *Lippitudo* aut *Epiphora*; qui infestat Laryngem, ipsique annexam Asperam Arteriam, eam-

que

que nimis humectat, *bronchus* seu *raucedo* (D); qui acrimonia sua nimia Membranam ejus continuò irritat & pungit, qualique titillat, *Tussis catarrhalis*, utplurimùm tempore vespertino affligens; qui vero alias partes, generali *catarrhi* seu *rheumatismi* a ... *fluo*, vel *defluxionis* nomine venire solet: Si Artus infestat Lympha vitiata, communiter dicitur *catarrhus frigidus*, *catarrhus externus*, &c. quo ipso citra sensibilem partis mutationem dolor acerbus eandem excruciat, aut etiam sensus ac motus partis hebescit, aut omninò tollitur, aut etiam sensus quidam formicationis percipitur. Quæ symptomata ea tali Lympha acri nimis, sæpissimè nimis acida, originem ducunt.

Denique interdum conjuncta esse solet cum catarrhis *febris plùs minùs acuta*, *catarrhalis* ob id dicta, de qua *suprà Sect. 15. ubi de Febribus*, non tantùm in catarrhis epidemieè affligentibus, sed etiam in catarrhis cæteris, inter unam alteramve personam observabilis; & eadem Febris nunc lenta plùs minùs, nunc magis vel minùs intensa esse solet, prout magis vel minùs vitium Lymphæ, præsertim glandularum conglobatarum, Sanguini in Vena Axillari sinistra infusæ, junctum fuerit; unde etiam ipsa *febrilis effervescentia* aut major aut minor excitatur, & vespertino tempore, aut nocturno præsertim, hæ ipsæ Febres exasperantur & incrementum capiunt, & præcedentibus levissimis horroribus & dorsi refrigerationibus momentaneis, subinde molestæ esse solent. In Senibus propter spiritum insitum nimis deficientem difficillimè curantur.

Absolvimus superiùs Theoriam catarrhorum, dicendo, quòd materia sit Lympha, fontes sint glandulæ, causa modò interna stomachi & Massæ Sanguineæ, modò externæ læsiones. Sed si omnia hæc rectè consideremus, manifestum evadit, omnem catarrhi hactenus traditam doctrinam non tam *Morbum* ipsum, quàm *Productum morbosum* respicere, adeòque à posteriori saltem rem declarare: Siquidem tam Lymphæ ista ex glandulis conglomeratis effusio, quàm seri plùs minùs vitiosi à sanguine refluo separati, aliqualis in parte retentio, nonnisi *Effectus sunt ex consequentia læsionis* ejusdem morbosæ in parte ista catarrho obsessa; ita ut & *in Theoria* seu fiendi modo primariò ad læsionem istam & irritationem, ejusque causam, quam sequitur catarrhalis influxio, & *in Praxi* ad irritationis illius mitigationem & læsionis correctionem, harumque causarum remotionem, respiciendum sit potiùs, quàm ad catarrhi istius exsiccationem & discussionem. Istis enim deficientibus nunquam ruent catarrhi; sicut iisdem sublatis sponte hi ipsi languescent & evanescent.

DIAGNOSIS.

Symptomata, quæ insequuntur catarrhos, & instar signorum Diagnosticorum inservire possunt, variant pro particulari catarrhorum varietate.

In genere tamen frequentiùs catarrhos præcedunt *gravitas capitis*, *sensuum* & actionum animalium *torpor*, *artuum lassitudo*; supervenit successivè *refrigeratio* quædam in superficie corporis, in specie & *horripilatio dorsi* levis, vaga tamen (*ac si Aqua salida perfunderentur*:) Quin etiam observatum fuit in talibus, quod imminente catarrho *urina* spumosa, circulum faciens, soleat emitti, quæ pro signo imminentis catarrhi habetur ab HOEFERO *in Herc. Med. pag.* 30. sicut alias *corona in urinis* apparens, quanquam falsò, à BARTHOLINO *in Histor. Anatomicis* habetur pro signo capitis affecti.

Accedit à graviori catarrho *Febricula* lenta, plùs minùs subinde, eaque imprimis vespertino ac nocturno tempore, quo exacerbatur, & ad diluculum perdurat, cum qua noctu affligente corpus insigniter incalescit, interdiu autem Febre silente nunc coryza & lippitudo, *tussis*, *raucedo*, *sputum copiosum*, nunc dolores artuum lancinantes, aliaque symptomata pro speciali catarrhorum varietate varia, simul cum febricula incrementum capiunt.

Antecedentes causæ & ipsæ catarrhi præsentiam facilè persuadent, frigus nempe exteriùs susceptum, refrigeratio corporis post exercitia, tempus autumnale aut hyemale, & similes causæ antecedentes appropinquantem catarrhum Medico curioso persuadent.

Tandem ipse *catarrhus facilè sensibus obvius est*, idque imprimis, dum supervenientibus variis excretis per Nares, Os, Fauces, & similia loca secretis se prodit, vel quando horum defectu dolor in quodam loco plùs minùs acerbus, utplurimùm interdiu intermittens, vesperi & noctu magis affligens, Ægrum cruciat: quibus specialia, pro catarrhorum speciali differentia, signa accedunt, de quibus, ubi *de speciebus catarrhorum*. Huc pertinent signa tussis, raucedinis.

Ante omnia autem consideretur: *an nempe catarrhus adsit ex Lympha tenui & acri? an verò insipida & crassa?* qui per excreta se ipsum prodit. Si enim peccaverit Lympha tenuis, acris, acido-salsa, tempore vespertino & nocturno, dum pori corporis magis connivent, magis affligit cum gravibus symptomatibus; itemque parum vel nihil in catarrho tenui solet excerni per emunctoria. Catarrhus verò ex Lympha crassa aut viscidiore, aut cui nutrimentum proximum in mucum degenerans simul permistum est, æqualiter ferè omni tempore affligere, & varia pro varietate transitus Lymphæ ejici solent.

Intensiora porrò omnia sunt symptomata *in calido catarrho*, contrà remissiora in eodem *frigido* dicto: Rubor, ardor, tumor, dolor rodens plùs minùs, imprimis lancinans, cum majori vel minori corporis phlogosi, quin & excoriatio, aut tandem etiam superveniens exulceratio catarrhum tenuem & corrosivum, aliàs calidum, seu ex Lympha acido-salsa oriundum innuunt: si verò talia symptomata deficiant, Lympha est mitis, & simul excernuntur mucosa, viscida & crassa, vocatur catarrhus frigidus.

Catarrhi Scorbuticorum contumaces sunt, & præ cæteris crudeles, & licèt correcti videantur in uno loco, superstite tamen fomite in Massa Sanguinea, Lympha & Ventriculo, subinde in alio loco denuò scaturiunt.

In specie, quæ dicta sunt, magis catarrhum ex Lymphæ vitio oriundum respiciunt; si verò catarrhus est *ex proprio partis vitio*, ejusque vitiata plùs minùs digestione privata, hanc insinuat imprimis crebrior ejusdem in eodem loco eodem modo recidiva, levi etiam ea causa excitabilis. Item tales Tempestatum mutationes persentire, & aliqua molestia, quam in loco catarrhis obnoxio persentiscunt, manifestari solent: id quod fit ob partis debilitatem propter spiritus insiti aliqualem defectum, qualis pars debilis longè promptiùs alteratur ab impressionibus externis, quàm pars alia robusta iisdem magis resistens.

Cognoscendum est ulteriùs: *an ex interna sit causa catarrhus*? an verò ab externa partis læsione originem malum duxerit? *Externa læsio* facilè patet, & ab ipso Ægro observari potest; sive ille versetur in Aere frigido, sive hauriat copiosa frigida, sive hauriat fumos metallicos in laboratoriis, sive ex alia sit causa; Hæc enim non latent Ægrum, nec postmodùm Medicum.

Internè verò Ventriculi cruditas præcedens, & hanc insequens sanguinis & Lymphæ vitium ferè ex eo cognoscitur, quòd catarrhi sæpiùs recurrant: idque aut in eodem loco, ubi pars læsa ob vitiatum tonum seu robur inæquale faciliùs recipit, & receptam promptiùs transmittit Lympham vitiatam; ut certè si non in eodem semper recurrunt loco, saltem ex uno remoti catarrhi promptè in vicino, aut loco priori connexo, denuò se manifestant, & ita subinde repetitim accedunt.

Tandem quòd *Digestio Stomachi vitiata* Catarrhos ex Lymphæ & sanguinis vitio natos foveat, patet non tantùm ex Urinis, quæ subinde pallidæ ac tenues conspici solent, sed etiam, quòd Ægri tales frequenter sint *sputatores*; id quod etiam observat HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 30. & etiam, quòd non raro multum & facilè sudare soleant, simulque de vitiis stomachi subinde fiant queruli, & quæ sunt similia Signa Antecedentia, quoad Causas: Vid. HELMONTIUS *Tract. Catarrhor. Deliram. & Tract. Tussis & Asthma.* Membranæ per universum corpus consentiunt, hinc ex læsione capitis totum corpus horripilationibus afficitur.

Catarrhi speciales suo loco specialiter cognoscuntur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: *Catarrhus à causa & læsione externa* proveniens adhuc recens minùs periculosus est, quam qui *internum* habet fomitem, aut in quo propter læsionem à causa externa pars affecta ita est debilitata, ut particulari ejus vitio crebrò catarrhus recidivare soleat, ac imprimis contumacissimi, facillimè recidivantes & pessimi ferè isti esse solent, qui à scorbuto.

(D) Branchus *potiùs quàm* Bronchus *dicitur hæc Catarrhi species, quam* Raucedinem *appellant Latini. Ejus nominis origo est sanè à βρόγχος*, Fauces, guttur; *hoc enim Malum Fauces prehendit: juxta tritos illos* Scholæ Salerni *versiculos:* Si fluat ad Pectus dicatur *Rheuma* Catarrhus, Ad Fauces *Branchus*, ad Nares esto *Coryza*.

Deinde Catarrhos *sæpiùs in eodem loco recidivare* haud contemnendum malum est, & crebriori recidiva spiritus insitus debilitatur, hinc propter atoniam partis & robur inæquale facilè malum habituale contrahere queat; hinc enim facilè illa pars ad alios Morbos dilabi poterit.

In specie *si Laryngem* aut asperam affligat Arteriam, ex eodem varii Pectoris Morbi, subinde etiam in Pulmonibus phthises, ex Lympha acri in Catarrhosis in Pulmones derivata, oriri solent.

Si *crebrò Tussis* affligit à causa interna Ægrotum, metus est, ne Mala Pulmoniaca, ver. gr. Vomica, vel Excoriatio Pulmonum, ac tandem phthises Pulmonales superveniant.

Ulteriùs quò magis ingravescunt Catarrhi, *accedente Ætatis incremento*, eo periculosiores solent affligere.

Catarrhi seu destillationes & raucedines *peculiares magis sunt Senibus*, onde & ab HIPPOCRATE *Sect. 3. Aphor. 12.* item *Sect. 2. Aphor. 40.* & FONTANO *lib. 2. cap. 2. Meth. cognoscendi Morbos pag. 43.* inter Morbos Senum recensetur, in iisque graviores ac difficulter curabiles sunt, undecunque orti fuerint; partim quòd Digestiones quæcunque, imprimis prima Digestio in Stomacho, non ritè perficiantur; partim verò etiam eorum Glandulæ laxiores admodùm dispositæ sint ad Catarrhorum copiosas Recidivas; partim propter partium solidarum deficiens Robur ex Languore spiritus insiti; partim propter Serum & Lympham in talibus acriorem & ferè acidiorem, ratione cujus acrimoniæ Regionum quarundam Incolis Catarrhi præ aliis graviores observantur, Tussesqua ver. gr. Catarrhales frequentiùs in Erosionem Pulmonum & phthisin degenerant, ut de Belgis SYLVIUS *Pr. l. 1. cap. 49. §. 3. & 4.* annotavit.

Catarrhi, qui ex Lymphæ motu nonnihil impedito, vel alia ratione *Cerebrum inundant*, periculosi sunt; & uti Senibus sunt familiares, ita varia & funesta iis inferunt symptomata, nempe Lethargica aut Paralytica aut alios systematis nervosi Morbos. Nam Glandulas minutas Cerebri, in specie plexum Choroideum, circa Lympham esse occupatas, & structura earum, & locus seu situs sufficienter demonstrat; quin & reliquæ Cerebri Glandulæ, pinealis, pituitaria, &c. simile omninò officium obire videntur. Ab his ergò Lympha non ritè secreta, tam in quanto quàm in quali, & non ritè distributa, sed in Cerebrum deposita, istud inundat, & ita periculosa Capitis symptomata infert.

Porrò minùs periculosus est Catarrhus, qui fluit per Nares, vel patulum Os; magis suspectus vero *qui asperam arteriam aut Laryngem* infestat.

In Catarrhis *cum sensibili materia excretione* conjunctis, quò citius in iis materia cocta rejicitur, eo tutiores sunt, quia periculum est, ne ex graviore læsione partis, gravius malum ipsi immineat. Quò tardius, eò periculosiores, quia metus subest, ne subsistens acrimonia sua partes corrodat, aut etiam exulceret, hinc prava inferat symptomata.

C U R A.

His ita præmissis pergo ad *Curam* Catarrhorum, in qua semper *tria capita* primaria sunt consideranda: nempe

1. *Causa Efficiens* remota.
2. Ipsa *materia catarrhalis*, seu Lymphæ effusæ conditio;

Et

3. *Locus catarrhalis* seu Pars affecta, & major vel minor ipsi inducta *læsio*.

Quoad I. Ratione *causæ efficientis* plùs minùs irritantis considerandum: an sit Catarrhus a causa externa? an à causa interna? & hæc, an sit Lymphæ vitium? an vero topicum partis affectæ vitium.

Quoad II. *Materiam* scilicet *catarrhalem*, observandum: an ea plùs vel minùs acris, aut mitis, insipida, tenuior aut crassior extiterit?

III. Ratione *partis affectæ* consideretur præservatio, ne recidivent Catarrhi, in specie roborandæ eædem, & à recidiva præservandæ.

Catarrhus, qui *à causa externa*, & læsione in specie *Aeris*, curatur, si percipitur in suo principio, sensum irritationis tollendo, & ita Lymphæ affluxum præcavendo. Ob id in principio commodè *opiata*, cum *salibus volatilibus oleosis*, imprimis Succinatis, mista usurpentur, expectando si fieri potest, sudorem. Instituantur etiam suffitus capitis & Oris, aut Verticis inunctiones cum Oleis destillatis aromaticis. Nam Opium sensum tollit, & hinc humorum motum sufflaminat; Salia volatilia vitia Lymphæ corrigunt, & per Diaphoresin poros aperiunt, vitium partis topicum quasi abluunt; Externa ab ulteriori noxa præservant. Si verò jam incrementum sumpsit affectus, Opiata minùs tuta sunt, nisi Universalia præmissa fuerint. Usurpentur ergò Salia volatilia oleosa, & ubi indicatio aut præsentia materiæ peccantis adest, evacuetur, speciatim in Tussi & Stertore, per Os: quo facto, tutò Opiata vel sola, vel Appropriatis mista, denuò usurpari possunt. Si vero Catarrhus oriatur ex vitio Lymphæ peccantis, ipsiusque vitiosæ constitutionis, hæc ipsa vitiosa acris, salsa & acida, partes nerveas vellicans & rodens *Aromaticis* & *Volatilibus*, in specie salibus volatilibus oleosis temperatis corrigenda, & nunc *per Urinam*, nunc, idque optimè *per sudores* eliminanda. Eadem verò Lympha crassa vel nutrimento partis in mucilaginem degenerato imprægnata, attenuanda, incidenda & resolvenda; ubi tamen observetur, modò pars affecta sit restituta, sponte hæc rejicitur. *Fontes* verò ejus, imprimis Digestionis primæ vitia, & hæc sequens totius Massæ Sanguineæ corruptela, in specie ab acrimonia salsa emendanda: hinc Juniperina, Sassafrata ac Myrrhata, ferè primatum ducunt cum exercitio moderato, idque imprimis extra Paroxysmum. In Paroxysmo verò salia volatilia oleosa, Opiatis mista, propinentur. Nimirum, uti rectè monet SCHNEIDERUS, materiæ, causæ, & loci ratio sedulo in cura Catarrhorum habenda.

Quòd si Catarrhales affectos crebriùs recidivantes oriantur *ex vitio partis* & Glandularum, aut obstructarum, aut alio modo læsarum, propter digestionis privatæ læsiones, & propter reliquias quasi fermentativas in parte affecta; hæc ipsa ex parte removeantur, & hinc pars firmetur. Tales Catarrhos curant imprimis *Sudorifera*, partium Sudore eluentia & abstergentia, item *Vesicatoria*, loco affecto aut huic vicino applicata; aut si fieri potest, leni suppuratione facta per abscessum contumax vitium removendum: v. g. *Tumor catarrhosus Malæ*, crebriùs recurrens vitio dentis, et privata digestione læsa cariosi, hujus evulsione radicitus curatur; sin minùs, injustis Faucicolis talis Catarrhus palliativè curandus: sic v. g. *Tonsillarum Tumores* sæpiùs recurrunt catarrhali vitio, qui vix radicitus curantur, nisi facta aliquando *suppuratione* perfecta, & inde nati abscessus legitima mundificatione, & ita vitii particularis correctione: hoc enim modo, quicquid heterogenei fermentativi partem obsederit, removetur.

Pro his scopis ritè obtinendis *observandum* est:

I. *Remedia*, quæ hic conveniunt, in genere videntur esse *evacuantia*, quæ primum locum obtinent. Attendendum igitur est: *an*, & *quando*, & *quibus in casibus*, conveniant? *Per Alvum* quidem talia minùs in Catarrhis sunt commoda, quin potiùs feliciori & promptiori successu *per Urinam*, & hinc *per Sudorem* evacuando, Lymphæ augmentum tollatur: Unde *Diuretica*, & imprimis *Sudorifera* ex *Salibus volatilibus* ver. gr. Succini, Cornu Cervi, & imprimis Salia volatilia aromatica ex Succino, Myrrha, &c. ac hinc *ex Lignis Sudoriferis*, in specie ex Ligno Sassafras, erunt optima: In Catarrhis enim si sudor moveatur, ipsorum insultus desinit. Ubi tamen Catarrhus fuerit contumacior, si magis universaliter plures partes Corporis affligunt, aut idem *ex stomachi vitio* graviore dependeat, vel etiam Corpus impurum ostendat, subinde necesse est ad *Purgantia* progredi: Imò interdum in recidivante & contumaciore malo, ex vitio stomachi & Lymphæ orto, etiam ad *Vomitoria* pergendum suadent PROSPER MARTIANUS *in I. 4. Aut. l. 202.* & RIVERIUS *in sua Praxi*: id quod confirmat per Experientiam in *Centur. 2. Observ. 90.* ibi enim refert Catarrhum in Pulmones cum aspera Tussi defluentem, cum insequenti gravi dolore Capitis, qui tandem curatus fuit per Vomitum, per Masticationem Foliorum Tabaci procuratum.

II. In Catarrhis Chronicis & sæpiùs recurrentibus v. g. In Senibus, aut similibus affectibus Catarrhalibus Scorbuticis recurrentibus, imprimis quando ex Seri vitio accidat, ac partes nerveas magis afflixerit, semper *ante Novilunia*, interdum & *ante Plenilunia*, vel *Evacuantia blanda appropriata*, vel à *Catarrhis* alias *præservantia*, usurpanda sunt; cùm affectus à Lympha oriundi, & partes nervosas affligentes subinde Lunæ motibus auscultare soleant. Inter hæc remedia eminent *Succinata*, *Myrrhata*, Sperma ceti, *Juniperina*, & similia temperata *Oleosa* quasi *Balsamica*, Lympham seu serum corrigentia, & partes læsas roborantia.

III. In *Catarrhis calidis* dictis, aut à Lymphæ acrimonia vitiosa, præsertim salsa, vel acri, tenui, &c. à causa externa, *Opiata* optimè prosunt præservativè, & in principio Morbi curativè; ac hinc Veteribus in tali casu, nempe in Catarrho, ut vocant, Tenui, *Pilula de Cynoglossa* fuerunt in usu, quas dixerunt inspissare Catarrhum tenuem, edulcorare

corare catarrhum Acrem, ac refrigerare catarrhum Calidum. Quarum Ingredientia cum nimis sint cruda, minùsque præparatis Narcoticis composita, v. g. Opio, Hyoscyamo crudo, & similibus; ob id in desuetudinem ferè abierunt, utut in Belgio adhuc usurpentur. Earum autem loco ferè Opiatis ritè paratis, ut Laudano Opiato & Hysterico, utimur, quibus Opiatis catarrhus, *nocturnus* imprimis, optimè avertitur & curatur.

Sola tamen *Opiata* vix usurpanda, sed, uti jam monui, *Succinatis* & *Appropriatis* catarrhalibus *Aromaticis* semper mista, nempe succino, sulphureis, Cephalicis, & similibus aliis, ut simul vitia Lymphæ corrigantur, & præsertim Diaphoresis auctior ab eorum usu expectetur. Decantat admodùm horum Opiatorum usum HELMONTIUS *in Affect. catarrhalibus Tract. catarrhor. Deliram. Tussis & Asthma, Custos errans, & Jus Duumvirat.* §. 62. 64. 65. & inter alia felicem prædicat Ægrum, cujus auxiliator Medicus sciat lethalia a Papavere separare, retento auxilio excitatoriæ potestatis in Duumviratu. Salutarem præterea quoque horum usum confirmat Experientia, cùm iisdem ea Modernorum consuetudine frequenter usus fuerit RIVERIUS, qui *cent.* 3. *observat.* 55. observat catarrhum contumacem cum Raucedine curatum per tria grana Laudani Opiati assumpta; item in eadem *cent.* 3. *observat.* 69. refert catarrhum diuturnum cum Tussi per duplicem usum gr. iii. Laudani Opiati curatum: & *eadem cent. observat.* 74. catarrhum serinum cum variis Febrium complicationibus, præsertim per Laudanum Opiatum curatum, observat. Assumantur talia Opiata, cumprimis tempore vespertino sub introitum lecti, uti aliàs est consuetum; vel aliquot horis ante introitum lecti, aut etiam paulò antè, quando moveri solet catarrhus; vel duabus horis ante cœnam, quod melius est, cum cœna parca & moderata. *Observandum tamen*, ne abutamur his ipsis suspendendo nempe & inhibendo catarrhalem motum, illis nempe in Casibus, quando catarrhali Influxione alius Morbus solvitur, vel quando Epidemius fuerit Affectus catarrhalis, vel quando ad incrementum jam pervenerit Malum. In talibus Casibus non statim suspendenda Materia catarrhi: Plus enim nocumenti alias contingit, nisi *Divertentibus*, *Sudoriferis*, *Diureticis* & similibus mista fuerint *Opiata*.

IV. *Chirurgia* in catarrhorum Cura ferè tacet, nisi in iis Corporibus interdum locum habeat, ubi catarrhi à posteriori jam removendi, Causæ nempe ferè sunt incorrigibiles, aut ubi sunt admodùm contumaces, aut ubi sunt sæpiùs Recidivantes, aut ubi sunt similes Affectus vitio Lymphæ exorti admodùm contumaces. Tunc enim à posteriori, non à priori, radicem catarrhi & Causam Efficientem non tollendo, sed Productum morbosum saltem removendo, deceptivum & palliativum *Fontanellarum* Remedium interdum est adhibendum, item *Vesicatoria*. Ista enim voluntaria Ulcera palliativè & à posteriori his tantùm Affectibus catarrhalibus medentur, Aquam nempe exhauriunt, non autem Fontem ipsum, ne nimium Seri aut Lymphæ catarrhalis inundatio Partem debilitet, aut Tonum ejus nimiùm destruat. Productum morbosum eliminant, Causas verò ipsas radicales relinquunt. Ubi tamen à priori, vel Partis vitio topico, vel vitio Lymphæ, ex læsa Digestione prima dependente, catarrhorum contumaciæ & crebriori Recidivæ semper Medicus Medicamentis occurrere nequit, per Fonticulum à posteriori ferociam ejus nonnihil mitigare intendat, subtrahendo scilicet hujus medio Laticem plùs minus corruptum, & Cruorem in parva quidem, sed continua quantitate, quem cum vitioso Latice, necnon utili alimentitio Succo, in Pus corruptum emungit, & ita imminuendo Materiam catarrhalem, imprimis vitio cujusdam Partis sub Digestionis læsæ enatam, horum Insultus mitiores reddit. Per se enim totus Fonticulus ad eadem valet, ad quæ Vesicatoria; horumque Auxilia in Cruoris & Laticis seu Seri minuta quidem, sed continua, exhaustione consistunt; adeòque à posteriori & palliativè tantùm iis propriè conferunt Affectibus, qui oriuntur à Scorbuto, qui à sordibus quibusdam vitio primæ Digestionis, aut vitio læsæ in Sanguine Fermentationis, aut vitio corrupti Seri in Massa Sanguinea enascuntur, aut vitio specialis cujusdam Partis sub Digestione propria deficientis, enascuntur, ita ut labes illa à priori propter Subjecti ineptitudinem radicitùs, v. g. vel ob Senium, vel in Mulieribus propter Mensium naturalem defectum, aut propter Characterem hæreditarium, sit incorrigibilis. *In talibus ergò Casibus* conveniunt Fonticuli in Nucha & Brachio, ut unà cum sanguine & Nutrimento laudabili vel Sero, evacuentur simul id, quod est nocivum, & etiam, quia excrementitium omne per se Naturæ hostile ab Œconomia vitali est proscriptum, propterea istud facilè, imò faciliùs quàm utiles Succi, separatur, & ita per Fonticulos excernitur. Sicut interdum fit ut ipsa Natura hinc inde in quibusdam subjectis Cacochymicis *spontanea* facit in Partibus *Ulcera*, quæ clausa per Artem varios Morbos nec levia incommoda inferunt; denuò verò aperta ab aliis Malis se liberet, & Corpori sanitatem restituat: Vid. egregia hujus rei Exempla in SCULTETO *in observat.* 55. & 57. Et sanè id, quod SCULTETUS hic observavit in Ulceribus spontaneis, interdum etiam in Fonticulis intempestivè occlusis observatum fuit. Præterea pertinent huc *Vesicatoria*, quando v. g. in Affectibus catarrhalibus, in specie Oculorum, in nucha excitantur Vesiculæ: ubi notum est, quòd hic Affectus in Oculo à priori non curetur, cùm non removeatur istud quod irritat Oculos. Jam verò cùm hoc à priori fieri nequeat, hinc ut saltem nimius Lymphæ affluxus inhibeatur, solemus applicare Vesicatoria in Nucha ac prope Aures, adeòque à posteriori mitigantur symptomata; ac in specie conveniunt Fonticuli & Vesicatoria, quando oritur catarrhus vitio Partis topico & Fermenti peregrini. Hactenus dicta declarabimus Exemplo: Notum est, qui patiuntur cariem Dentium & crebriorem Odontalgiam facilè recidivantem, quòd simul patiantur sæpiùs Tumorem Malæ, tuncque dicunt: *Est catarrhus*: quod suo sensu verum est: Jam quicquid admovetur, sive sint Discutientia, Resolventia, Vesicatoria, &c. à posteriori saltem & palliativè medetur: Radicalis enim Cura consistit in Evulsione Dentis, quia Partis adest vitium topicum, quo evulso omnia symptomata cessant. Quòd si ergò Dens evellatur, à priori curatur; Sin verò hoc nequeam præstare in Oculo, palliativè saltem, & à Posteriori Fonticulis & Vesicatoriis Ægro succurrendum est.

V. Quoad *Venæsectionem*, negotium hoc per se locum non invenit: *Sin verò Subjectum sit Plethoricum*, aut consueta sanguinis Evacuatio suppressa, &c. quibus & aliis similibus Occasionibus intenderetur Affectus Catarrhalis, consultum est, Venam secare observando *Revulsionum* & *Aversionum regulas*. Quin etiam, cùm confertim nimis fit Decubitus catarrhalis in quandam nobiliorem Partem, ad impetum istum refrenandum Venæsectio in loco opposito, secundùm Revulsionem & Aversionem instituta, subinde solet in Praxi admodùm esse proficua: vid. HERCULES SAXONIA *Prælect. Pract. P.* 2. *pag.* 58. & 60. & JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *de catarrhis*. Si Tumor Capitis ea Odontalgia, opposito in Brachio secatur Vena. Per se autem & primariò non convenit, sed tantùm pro Scopo Ventilatorio.

Jam pergo ad *Remedia Interna*: inter quæ (1.) primatum obtinent *Opiata*, Causæ Efficientis activitatem nonnihil tollentia; hinc (2.) Remedia vel *Sudorifera*, in specie Aromatica & hinc Volatilia, quæ Partes eluunt, earundem sordes mediante Sero commodè abstergunt, ac ipsum Serum simul corrigunt ac minuunt; tandemque (3.) *Aromatica* vel *Balsamica* quæ tam fomitem ipsum Lymphæ vitiosæ in stomacho corrigunt & emendant, quàm Partes solidas læsas denuò restituunt & roborant, sunt utilissima in paroxysmis catarrhalibus. Hæc ipsa enim Indicationibus suprà factis maximam partem satisfaciunt.

Observata ergò legitima Medendi Methodo, Remedia *Simplicia* in Affectibus catarrhalibus usitatiora, magisque appropriata, & imprimis catarrhis à Causa Interna enatis succurrentia, sunt *Serpillum*, quod est singulare catarrhale, quodque ut dicit LINDANUS simul corrigit stomachum, & ita Antecedentes Causas removet; porrò *Satureja*, *Thymus*, *Majorana*, *Mentha*, *Hyssopus*, *Betonica*, *Salvia*, præsertim *Rosmarinus*, horum Flores, & omnia ex eodem præparata Remedia, *Flores* Lavendulæ, Liliorum convallium, *Lignum* Sassafras, & omnia Sassafrata, Guajacum, Lignum Lentiscinum, Lignum Juniperinum, & similia Ligna, quæ communia Decocta Sudorifera ingrediuntur: Quin & *Baccæ Juniperi*, & omnia Juniperina, & ea earum Baccis paratum Rob, *Decoctum Ligni*, *Malvaticum Juniperinum* &c. Macis, Acorus verus & adulterinus, Zedoaria, Cinnamomum, &c. & similia usitatissimè usurpantur: quibus *succinum*, quod instar omnium est, in Affectibus catarrhalibus; Succinum catarrhale, & quælibet *succinata*: *Myrrha* quoque, Extractum Myrrhæ, quæ egregia sunt: Tandem *sulphur*, & omnia Sulphurea temperata, *Cinnabaris* tam nativa, quàm antimonialis: *Salia volatilia*, tam *simplicia* quàm *oleosa*, *Opiata*, &c. prosunt; & denique omnia ex & cum eo parata Remedia aliis addenda sunt. Quoad *Sassafras Lignum*, imprimis egregium præ omnibus est ad catarrhos Remedium, adeò, ut etiam propterea à BRUNNERO *in*

fair Consil. proprium Catarrhorum vocetur Alexipharmacum; Sal enim aromaticum habet nobile, odorem & saporem fœniculatum, ideo vocatur & Lignum Fœniculare. Corrigit optimè Seri & Lymphæ vitia, tam acidam quam salsam, proptereàque eam simul per Urinam & sudores evacuat, abstergit vitia Partium topica, & noxas eis inductas eludit, simulque Digestioni primæ succurrit; nobile enim est stomachicum. Unde commune Decoctum Ligni Sassafras & Essentia Ligni Sassafras, vel Tinctura Sassafras *Mynsichtii*, egregium est Remedium ad sistendos & curandos Catarrhos, cochleatim usurpata, expectato blando sudore: vid. MYNSICHTIUS *in Armam.* quoad Tincturam Ligni Sassafras *pag.* 52. Pertinet huc etiam *Essentia Catarrhalis D. Michaelis*, quæ paratur ex *Ligno Sassafras* cum *spiritu Serpilli*; siquidem *Serpillum* & ipsum decantatum Simplex est contra Catarrhales Affectus, unde etiam Aquam suam *Benedictam Serpilli* tantoperè commendat MYNSICHTIUS *in Armament.* quæ nobilis Præparatio ejus est; nempe

> ℞. *Summ. Serpill. campestr. rec.* qu. pl.
>
> Hisque collectis ante ortum Solis dum nocturno rore adhuc madent, affundatur
>
> *Vini Malv.* q. s. ut tres vel quatuor præterpr. digitos emineat. Digerantur per dies & noctes quatuordecim in Balneo Mariæ vel Arena; hinc destilletur per Balneum moderato igne *Aqua* saltem spirituosa, quæ denuò affundatur *recentibus Serpilli Summitatibus eodem modò collectis*, ac denuò dicto modo digerantur ac destillentur, quæ aliquoties ab alio *Serpillo* cohobetur, idque, quò fit sæpiùs, eò Aqua fit efficacior, & magis spirituosa evadit. Tandem hæc ipsa *Aqua seu spiritus Serpilli* affunditur *Rasura Ligni Sassafras*, & debitè digeruntur, donec egregiè imprægnetur a Sassafras, & egregiè rubescat; hinc ad usum servatur.

Dosis hujus Tincturæ, prout magis vel minùs spirituosa fuerit Aqua Serpilli, ad gutt. l. vel lx. aut si debilius fuerit Menstruum, cochl. j. potest propinari, idque mane, meridie & vesperi, vel etiam urgente necessitate quocunque tempore.

Pertinet huc *Aqua ista contra Catarrhos* descripta ab HOFFMANNO *in Clave in annex. Thes. pag.* 6. Cujus Aquæ, necnon Benedictæ, dosis cochl. i. ad ii. nunc mane, nunc meridie, nunc vesperi, vel quocunque alio tempore, propinari potest, estque egregium Præservativum & Curativum in Catarrhis, quæ Lymphæ vitia quæcunque corrigit & emendat; ut taceam vim ejus præservativam ab Apoplexia in Senibus, & Curationem in Vertigine.

In Catarrho Scorbutico miscenda sunt Remedia *Sassafrata* cum *Summitatibus Pini* recentibus, ut unà decoquantur. In tali casu commodè miscetur hæc Tinctura Ligni Sassafras cum Remediis ex Abiete alba, Essentia Pini balsamica, & erit egregium Remedium contra Catarrhum Scorbuticum, imprimis si simul immineat Paralysis Notha seu Scorbutica; aut *Decoctum utriusque Simplicis* fructuosè usurpatur. Essentia *Pini* cum spiritu proprio paratur, quæ in Affectibus Catarrhalibus a Lympha scorbutica oriundis instar omnium est, speciatim si cum Catarrho Scorbutico Paralysis Scorbutica vel Notha velit imminere, vel conjuncta sit. Strobuli enim tenelli Pinastri, Germanicè *venkuffern*, sunt singularissimum in Catarrhis Scorbuticis. Colligantur Coni seu Strobuli dicti Pini, vel Abjetis juniores in fine Martii, & initio Aprilis, & coqu. in Aqu. simpl. seu Cerevisia: Postmodùm ℥iii. vel iv. bibendæ ante pastum. Juxta Remedia ex Ligno Sassafras subinde & aliorum *Lignorum Decocta* fructuosè usurpari possunt, uti videri potest *in observ.* LOTICHII *lib.* 2. *cap.* 3. *observ.* 2. *& lib.* 3. *cap.* 1. *observ.* 1. *&* 6. sicut & admodùm fructuosus Decoctorum Lignorum usus in Affectibus Catarrhalibus in POTERIO *Cent.* 2. *obs.* 71. *& Pharm. Spag. lib.* 1. *pag.* 331. *& pag.* 655. item GABELCHOVERO *in observ.* qui etiam singulis Catarrhosis *Decoctum Radicis China* contra Catarrhos fructuosè præscribit. Alii non sine ratione commendant *Decoctum Ligni Lentiscini*, ex quo destillat *Mastiche*: cùm igitur *Mastiche* sit nobile contra Catarrhos, nullum dubium est, quin Ligni Lentiscini Decoctum æquè sit egregium atque Lignum Sassafras ad curandos Catarrhos: Cui tamen Ligno, ceu raro, potiùs *Decoctum Ligni Juniperi* potest substitui. Pertinet huc *Decoctum Sarsaparilla* & Lignorum, quod vid. in *Colleg. Formular.* necnon *Decoctum Lignorum Diaphoreticum* Antiscorbuticum, de quibus in *Colleg. Pharmaceut.* in *Schræderi Pharm. Part.* 2. Item

> ℞. *Rasur. Ligni Sassafr.* ℥i.
> *Visc. Quercin.*
> *Lentiscin.* an ℥vi.
> *Fol. Beton.* M. i.
> *Antimonii in pet. ligat.* ℔ß.
>
> Coqu. in *Aqu. pluv.* Mens. iv. in Balneo Mariæ ad Consumpt. ℔ iß.
> Colatura D. S.
> Potio singularis contra Catarrhos.

Pertinet quoque *Decoctum Catarrhale* MYNSICHTII in *Arm. pag.* 376. quod ex fimintibus paratur. Alias non minùs, quam Lignum Sassafras, *Cortex Tamarisci* ad Curam Catarrhorum laudari solet; si sc.

> ℞. *Cort. Tamarisc.* ℥vi.
> coqu. in
> *Aqu. simpl.* Mens. vi.
> ad remanentiam dimidiæ partis.

Hoc enim Decoctum vel solum usurpatum sæpiùs est contra Lymphæ quamcunque abundantiam, indeque Affectus Catarrhales quoscunque optimum Remedium.

Faciunt etiam huc *Vina Medicata* ex Infusione aut Decoctione istorum Simplicium Vegetabilium parata contra Catarrhos, in specie ex Rasura Ligni Sassafras, additis aliis Aromaticis, ver. gr. Junipero & Rosmarino qualia SENNERTUS *Pr. lib.* 1. *pag.* 722 habet: quæ inter est decantatum illud PARACELSI, quod pro basi agnoscit Radicem Caryophyllatæ & Acori adulterini:

> ℞. *Rad. Caryophyll.*
> *Acori adult.* an. ℔ß.
> *Summ. Majeran.*
> *Flor. Samb.* an. M. iii.
> *Euphras.* M. ii.
>
> Infund. in *Vini* mens. aliquot;
> Stent ita per octiduum.

De hoc Vino omni mane jejuno stomacho, & vesperi ad introitum lecti, capiatur haustus.

Vid. HARTMANNUS *Praxi Chymiatr. cap.* 21. Nam PARACELSUS *in Consiliis*, ubi prostat Vinum & Electuarium, Radicem Acori aquatici & Caryophillatæ singulariter commendat ad roborandum Caput, & ad præservandum à quibuscunque Defluxionibus Catarrhalibus: vid. etiam POTERIUS *Cent.* 3. *cap.* 68. Sic v. g. sequens *Vinum Medicatum* admodùm laudat LINDANUS in Cura catarrhorum, & ad Affectus catarrhales chronicos, speciatim Lymphæ & stomachi vitio genitos:

> ℞. *Ligni Guajac.*
> *Cort. Tamarisc.* an. ℥iii.
> *Ligni Rhodii,*
> *Sassafr. gumm.* an. ℥ii.
> *Herb. Absinth. vulg.* M. i.
> *Scolopendr.*
> *Lupul.* vel *Eupator.*,
> *Mentha,*
> *Hyssopi* an. M. ß.
> *Rad. Enul.*
> *Cent. maj.*
> *Zedoar.*
> *Galang.*
> *Cinnam.* an. ʒi.
> *Vini* Mens. iv.

Stent in Infuso, & de hoc Infuso semper sumatur bonus haustus hora una vel altera ante pastum in casu, quando vitia catarrhi oriuntur ex vitio Lymphæ, aut ex vitio Digestionis primæ & massæ Sanguineæ fuerint orti.

Rosmarinus nobile est simplex in catarrhis curandis; unde egregium est sequens *Decoctum Catarrhale* modò laudati LINDANI:

> ℞. *Ras. Ligni Sassafr.* ℥ii.
> *Rad. caryophyll.* ℥i.
> *Herb. Rorism ar. rec.* M. i.
> *Vini generosi* Mens. ii.
>
> Coqu. leni igne Vase benè clauso in Balneo Mariæ horis 6. 7. vel 8. Hinc removeantur ab igne, ut refrigiscant, & Colatura amara usurpetur eodem modo vel inter cibandum, vel in lecto calidè, expectando blandum Sudorem.

Vinum est vilis compositionis, sed egregiarum virtutum, & expertum in chronicis Catarrhalibus Affectibus. Decoctum fiat secundùm modum ZWELFFERI: Vid. etiam HARTMANNI *Praxis de Decoctis*. *Caryophyllata Radix*, dicit LINDANUS, *admirabilis est in emendando sanguine & confortando Ventriculo; unde sibi expertissimum esse hoc Vinum & magnarum virtutum in curandis catarrhis, cùm & Ventriculo succurrat, & sanguinem emendet, & in specie Lymphæ vitia egregiè corrigat.*

Huc pertinet *decoctum catarrhale Michaëlis*:

℞. *Decocti ligni Sassafr.* cum ℥i. *Rad. caryoph. par.* ℔iß.
cui ferventi infunde
Cam. rorismar. M.iß.
Flor. papav. errat. M.i.

Stent in balneo mariæ per aliquot horas. In fine leniter in vase benè clauso ebulliant:
Colatura D. S.
Potio catarrhalis.

Vel

℞. *Herb. hyssopi*,
Veron.
Scabiof.
Summ. serpill. florosc. ros. an. M.ß.
Flor. anthos M.ß.
Incisa ebulliant in f. q. *aqu. simpl.*
adde in media decoctionis
Rad. Glycyrrhiz. rasa ℥i.
Caric. pingu. no. iii.
Colaturæ ℔i. adde
Syr. flor. tunic.
Beton. an. unc.i.
M. S. ut suprà.

Pertinet huc *Vinum Hadriani Papæ* dictum *contra catarrhos* aliàs admodum decantatum: *Vid. lib. 1. Prax.* SENNERTI, *ubi de catarrh. pag. 712.* alias etiam sunt egregiæ essentiæ lignorum compositæ; item *tinctura* coralliorum sassafrata, seu cum spiritu ligni sassafras parata; item essentia florum anthos, Essentia salviæ, Essentia serpilli, præ cæteris essentia succini, de qua postmodùm, spiritus Serpilli, Liliorum convallium, Cerasorum nigrorum & similium.

Præter dicta vegetabilia, ex iisque paratas essentias & Tincturas, &c. alterius conveniunt baccæ juniperi, malvaticum Juniperinum, & *electuarium Paracelsi*, quod videb. in *ejusdem consiliis*. Corpus est Rob juniperi cum aromatibus, egregium remedium Stomachale & anticatarrhale, tam præservativum quàm curativum. Ac novi hoc electuarium ab amico paratum insignium virium fuisse. Compositio PARACELSI non æquè succedit propter zingiber crudum nimium ingrediens, & quia nimia quantitas sacchari additur, quod tamen non omnibus convenit. Conditum contrà Zingiber est enervatum, quia Radix hæc priùs coquitur in aqua, quæ abjicitur. Optimè ergò sequenti modo parari potest.

℞. *Bacc. junip. contus.* ℔i.
Coquantur probè in *Vino*:
Decoctum inspissa usque ad consistentiam Rob seu Mellis crassioris: Tum
℞. *Hujus Rob* unc.vi.
adde
Pulv. Zingib. unc.ß.
Auri veri
Macis an. ʒii.
Cubebar. ʒi.
Cum f. q. *sacchari* redige in consistent. Electuarii.
Hoc in Vitro probè clauso exponatur soli pro ulteriore digestione, & habebitur optimum electuarium stomachale, post singulos pastus assumendum: continuatur per duos menses.

Dosis ʒi. ad ʒii. egregium est in apoplexia, Catarrhis, & Senibus, qui carent digestione in stomacho, & ita Catarrhi fomitem absumit.

Succinum, & omnia ex Succino parata Remedia, interna & externa, summa sunt specifica contra Catarrhos: sic Succinum solito modo præparatum, seu, quod melius, *succinum Catarrhale* ad modum *D. Michaelis* cum *Aqua serpilli spirituosa*, vel *Essentia serpilli*, vel solitario, vel *hujus* part. ii. cum part. i. *Cinnab. nativæ* præparatum, & largiter imbutum: quinimò Essentia succini parata cum spiritu Vini rectificatissimo (nisi enim probè fuerit rectificatus, extrahit nihil ex Succino) est appropriatum remedium ad quæcunque vitia lymphæ, quæ a guttis 20. vel 25. plùs minùs, prout magis vel minùs est spirituosa, propinatur: Vel fiat cum spiritu Serpilli *Essentia Catarrhalis D. Michaelis*. Item *Olea destillata* v. gr. Oleum Majoranæ, Oleum Succini, Rorismarini, vel pura, vel ex iis cum saccharo parata Elæosacchara, internè crebrò usurpantur: quin & Balsamus Sulphuris anisatus ad aliquot guttulas, vel ex hoc paratum Elæosaccharum, admodùm conducit in Catarrhis; Sal volatile Succini à gr. xii. ad ℈i. & Sal volatile Cornu Cervi adeòque ex iis paratus *Liquor Cornu Cervi succinatus*, maximè egregia sunt in Catarrhis per Sudorem curandis: v.g.

℞. *Spiritus cornu Cervi bene rectif. & proprio Sale vol. impreg.* ℔ß. vel unc. viii.
cui addantur
Sal. vol. succ. probè ab oleo proprio liber. unc.iii.
Hæc mista per reiterata cohobia uniuntur in liquorem qui vocatur *liquor Cornu Cervi succinatus*.

Egregium est Catarrhale, cujus gutt. xx. vel xxx. assumi possunt: aliàs egregium est antepilepticum, imprimis Infantibus exhibitus.

Item *Spiritus Salis Ammoniaci succinatus* ex Sale Ammoniaco. Calce viva, Spiritu Vini, & Rasura Succini, per retortam factus itidem est egregius: idque eo magis, si affundatur Myrrha, & ita Essentia Catarrhalis elegans paretur. Ex Succino & Myrrha quoque cum Spiritu Salis Ammoniaci Essentia fieri potest; loco quorum etiam & alia *Salia volatilia*, *Spiritus Salis Ammoniaci anisatus*; *Balsamum nervinum D. D. Schefferi, Poliatri Francof. Celeberrimi*, ex sale volatili Cornu Cervi, Sale Ammoniaco, Oleo Macis & Spiritu Vini, &c. egregia sunt in his affectibus, tam curativè sudorem movendo, quam præservativè contenta Corporis alterando. Post Succinum est *Myrrha*, tam in substantia ad ℈ß. quàm ejusdem Essentia cum Spiritu Vini tartarisato, vel Essentia Salutis cum Tinctura Tartari, aut etiam cum Spiritu Salis Ammoniaci vinoso parata (*Vino cremato seu adusto confecta*) Catarrhorum præservativum & curativum optimum est. Post hæc est *Sperma Ceti*, quod acres Catarrhos egregiè temperat, modò habeatur recens, & non rancidum; hoc namque & corrigit acrimoniam Lymphæ catarrhalis, & simul Lympham crassam & viscidam incidit, resolvit; & ad expectorationem disponit: & sic utrique scopo mirè convenit. Addi possunt Olibanum, Mastiche, Benzoe & similia, quæ Lymphæ acrimoniam temperant, & substantia pingui noxas tollunt. Formulas dedi *suprà Sect. 14. Cap. 3. Artic. 3. ubi de tussi*, ex Olibano, succino, Laudano Opiato, &c. nam his sulphureis Subjectis optimè permiscetur Laudanum Opiatum. Faciunt huc *Pilulę Montagnana* ad Catarrhos curandos & sistendos egregiæ: Compositio est hæc:

℞. *Myrrha*,
Stor. calam.
Croci an. ℈i.
Opii gr. xiv.
Cum *Syr. Ros.* f. pilulæ majores.

De quibus tres aut quinque accipiantur duabus horis post assumptam cœnam.

Quin & ipsum *Sulphur*, & ex eo parata quæcunque remedia, Flores Sulphuris ritè parati, optimè conveniunt in curandis Catarrhis, si tam simpliciter in forma sicca ad ℈i. usurpentur, vel cum aliis misceantur, imprimis cum Succino, aut si ex his cum Extracto Enulæ Campanæ fiant Pilulæ Catarrhales, quas insigniter commendat RHUMELIUS *in Iatrochymia*; quàm in forma liquida cum Oleo destillato Terebinthinæ, aut Succini aut Anthos, aut Baccarum Juniperi, aut Anisi, &c. in Balsamum sulphuris redacti, affectibus Catarrhalibus mirè resistit: vel fiat extempore Elæosaccharum sulphuratum compositum non inelegans:

℞. *Olei destillati Succini* ℈i.
Anthos ℈ß.
C. f. q. *Sacchari* (pro ℈i. sacchari sumantur gutt.iii. Olei) f. Elęosaccharum: adde
Flor. Sulphuris ℈i.
M. S.
Saccharum Catarrhale.

De quo capiat Æger mane & vesperi, & sub introitum lecti.

Item *Benzoë*, Tinctura Sulphuris cum spiritu Vini tartarisato elicita (priùs funde Sal tartari cum sulphure) & similia sunt optima: Item Tragea ex Balsamo Peruviano, Sulphure & Saccharo. Hęc sunt appropriata remedia ad Catarrhos.

De *Opio & Opiatis*, eorumque usu in Catarrhis, ea sufficiunt, quæ *suprà de tussi Catarrhali l. a.* monui. Speciatim si Febris Catarrhalis affligat; nil melius est volatilibus sudoriferis, quibus subjungatur Opium. Ad Opiata pertinet *Theriaca*, à Veteribus imprimis ad præcavendam, item ad sistendam Excretionem Catarrhalem nimis ruentem usitata, tam *vetus*, quàm *recens*, in qua vis Opii fermentando non est nimis infracta. Assumitur vel sola, vel additur ipsi aliquid de Bolo Armena.

Ex his igitur variæ & innumerabiles ferè fieri possunt Formulæ: e. g.

℞. *Liqu. Cornu Cervi succin.* vel *spiritus sal. Amm. anis.*

anis. vel *Essent. Succini* ʒiii. vel ℥ß. *Essent. Opii tartaris.* ʒi.

M. S.

Essentia Catarrhalis.

Dosis, gutt. 40. 50. 60. expectando sudorem; vel misceantur in formam Potionis cum Aquis destillatis, & syrupis appropriatis.

Item convenit Spiritus Salino-volatilis oleosus cum essentia Opii: vid. *Differt. de Præcipitant. usu & abusu*

℞. *Aquæ Serpill.*
Rorismar.
Fœniculi an. ℥i.
Ess. Lign. Sassafr. ʒiii.
Sal. vol. Succini ℈i.
Syrupi de Hyssop. ℥ß.

M. S.

Potio Catarrhalis pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Aquæ Menth.*
Hyssopi an. ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus Cornu Cervi essent. ʒß.
Salis volat. succin. gr. xv.
Syrup. de Hyssopo ʒvi.

M. D. S.

Potio Sudorifera pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Flor. Sulphuris* ʒi.
Benzoes,
Succini prep. an. ʒß.
Myrrh. el.
Tragac. an. ℈i.
Extr. Croci ℈ß.
Laud. Opiati gr. iii.

Cum *Sacch.* ℥iß. *in Aqu. Fœniculi sol.* f. Rotulæ, adspergendæ cum *Oleo destill. Anisi* vel *Succini.*

D. S.

Potio in tussi Catarrhali.

Vel

℞. *Spec. Dia-Trag.* ʒiii.
Gumm. Arab. ʒi.
Laud. Op. gr. v.

Cum s. q. *Sacch. in Emuls. Papav. albi solut.* f. Rotulæ.

D. S. ut antè.

Monitum fuit superiùs, interdum opus esse pergere ad Purgantia, quæ tamen semper miscenda sunt cum Appropriatis Catarrhalibus: unde *Massa Pilularum de Succino Cratonis* ferè primatum obtinet, sunt blandè aromaticæ, & commodè Senibus Catarrhosis & debilibus præscribi possunt; v. gr.

℞. *Massæ Pilular. de Succino Crat.* ℈ß. gr. xv. ad ℈i.
Extracti Absinth. vel *Card. bened.* gr. v. vel ad ℈ß.
Resin. Jalapp. gr. ii. iii. vel iv. ad v.
Scamm. sulphurat. gr. i.

Cum *Oleo destillat. succini* f. Pilulæ.

D. S.

Pilulæ Catarrhales pro una vice.

Blandè evacuant Lympham peccantem.

Vel

℞. *Massæ Pilular. de succino Crat.* ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
Extracti Troch. Alh. gr. iß.

Cum *Ess. succini* f. Pilulæ:

S. ut antè.

Vel

℞. *Massæ Pilular. de succino Crat.* gr. xvi. ad ℈i.
Extr. Agar. gr. viii.
Troch. Alh.
Scamm. sulphurati an. gr. ii.

Cum *Essent. Ligni Sassafr.* vel *succini* f. Pilulæ aspergendæ cum *succino prap.*

S. ut antè.

Vel

℞. *Massæ Pilular. de succino Crat.* gr. xv.
Extr. Absinth ℈ß. ad ℈i.
Troch. Alhand. gr. i.

Cum *Oleo succini*, vel *Essent. sassafr.* f. pilulæ.

D. S.

Pilulæ Catarrhales.

Et quidem in Catarrho à Lympha tenui, acri, salsa, *resina Jalappa*, in Catarrho verò dicto Crassu, loco Jalappæ *extractum Trochischorum Alhandal* gr. ii. magis conveniunt. In affectibus Senum etiam valent, imminuta dosi stimuli.

Alias etiam *Jalappa* ordinariò præscribitur; sive solitariè dosi ℈i. addendo aliquid de Nitro, vel Arcano dupl. sic enim meliùs operatur; sive cum *Mercurio dulci* mixta prupinetur At si tenacior mucus se junxerit, *Colocynthis* locum invenit. RIVERIO in usu est in graviore malo instituere purgationem ex *Mercurio dulci*, addito scammonio sulphurato, vel Jalappa; ita ut purgandos catarrhosos recipiat. *Mercurii dulcis* ℈i. cum *Radicis Jalappæ* gr. viii. vel ℈ß. uti videre potestis *cent.* 3. *Obs.* 28. 31. 41. 46. ubi utitur hoc pulvere pro purgante Catarrhali, idque imprimis, uti dixi, in catarrho Tenui. In catarrho vero spisso, seu ubi adest Mucilago crassa, colocynthis convenit, sive extractum ex Throchiscis, sive alio modo correcta. Correctiu optima fit, quod obiter moneo, per terram Foliatam Tartari, vel Sal Tartari. Porrò Magisterium Gummi de Peru, seu resina Gummi guttæ à gr. vii. ad ℈ß. specificum dicitur purgans catarrhosorum.

Aliis in usu est pro purgandis catarrhosis usurpare *helleborum nigrum*, imprimis mense octobris collectum ejusque Decoctum & Infusum; siquidem THONERO & PENOTTO *de Medicam.* Authoribus, perfecta catarrhorum cura consistit in helleboro nigro. Unde etiam POTERIUS *in suis Observat.* Decocta Melanogoga, seu remedia Melancholiam purgantia, unà cum Ligno sassafras, & rectè, usurpare solet: Et credo, quòd in Affectibus catarrhalibus penitus extirpandis multum valeant helleborina, modò Virulentia laxativa corrigatur. Pilulæ Aloëphanginæ, aliæque similes usuales, si radix mali fuerit in stomacho & primis viis, usurpari possunt, &c. senibus autem catarrhosis Vina Medicata Laxativa præscribi possunt; ex. gr.

℞. *Bacc. Junip. rec.* ʒvi.
Calam. arom. rec.
Fol. senn. sine stip. an. ℥ß.
Rad. helleb. nigr. crud. ʒii.
Cinnam.
Galang. an. ʒi.
Zingib. ʒi. ad ʒiß.
Crem. Tartari ʒii.
Vini Rhenani ℔iß.

Stent in loco calido per tres dies & noctes, ut dissolvatur cremor Tartari, hinc coletur aliquoties per Manicam Hipp. adde

Sacch. unc. iii.

S.

Potio ad catarrhum Laxans.

Hæc de Internis.

Quod attinet *Medicamenta Externa* in catarrhosis Affectibus usurpanda: applicanda sunt vel ipsis partibus affectis, vel Locis glandulosis catarrhos fundentibus vicinis, partim noxam inductam tollendo, partim præcavendo. Hæ ipsæ Glandulæ: quoniam nempe in capite aut circa caput partesque ipsis vicinas sunt consitæ aut locatæ, hinc in Affectibus capitis catarrhalibus Remedia imprimis Vertici, & hinc temporibus admoventur sub forma *Linimentorum* & *Emplastrorum*; in Affectibus verò Faucium & Asperæ Arteriæ *suffituum* forma, ut meliùs penetrent, conveniunt. *Suffitus* hi constare possunt ex Resinosis, v. g. ex succino, quod primatum obtinet, Sandaracha, Benzoe, Olibano, Mastiche & Gummi Animæ &c. carbonibus injectis: exspiratus fumus excipitur capite mediantibus Linteaminibus probè hujusmodi suffitu impregnatis: e. g. secundum DECKERS *in Praxi Barbette lib.* 2. *cap.* 4.

℞. *Succini* dr. i.
Mastich. ℈i.

M. f. Pulvis grossus.

Quo multos catarrhosos restitutos perhibet. Vel

℞. *Sandarach.* vel *Gummi animæ*, vel *Ladani* ℥ß.
Succini dr. ii.
Thuris,
Mastich. an. dr. i.
Benzoes dr. ß.
Ras. Ligni Rhod. dr. i.

Misc. & contundantur grosso modo.

D. S.

Pulvis ad suffitum contra catarrhos.

Inter *Externa illinenda* primatum obtinet Oleum destillatum Succini, Bregmati, Vertici, locisque vicinis illitum. Mirum est, quantum faciat ad præservandum & curandum catarrhum, imprimis si adsit simul gravitas capitis, aut Lethargus, aut Torpor Sensuum. Huic, ubi acrius & fortius visum fuerit, substituatur Balsamus Peruvianus, qui

magis

magis temperatus, vel eum simpliciter illinendo, vel in Vitello Ovi priùs dissolutum, & eum spiritu Juniperi mistum, parti læsæ subinde affricando: Vid. TIMÆUS *von Guldenklee*: e. g.

℞. *Bals. Peruv.* ℥i.
dissolve cum
Vitell. Ov. No. i.
adde
Spiritus Bacc. Junip. ℥iii.
D. S.
Aqua externa contra dolores catarrhales.

Ceu expertum commendatur in doloribus partium musculosarum, qui fiunt à defluxionibus seu Catarrhis frigidis.

Juxtà hæc est Oleum Masticher, item Oleum destillatum Majoranæ, Menthæ, Oleum Macis, &c. Oleum destillatum Cornu Cervi potentissimum est, Vertici aut Temporibus illitum, modò ejusdem fœtor non sit adeò gravis; aliàs cùm hoc Oleum sit turgidum sale volatili, esset summum remedium. Observandum tamen, ut si ejusmodi Olea penetrantiora & Membranas sensiles magis afficientia partibus extus admovenda sint, talia subjecta vim eorum penetrantem ferre queant, cùm, qui Capitis sunt debilioris, ab hujusmodi fumosis, lædantur, & vel solo odore sternutatio & incipiens Coryza iisdem excitetur. Facit huc etiam Unguentum *Horstii* ex Gummi Elemi, cum Oleo Succini malaxato, impregnato; vel Emplastrum de Betonica, item Emplastrum de Bregmate usitatum, item de Tacamahaca, quæ sunt optima Anticatarrhalia, si malaxata cum oleo Succini vel Appropriatis, Emplastri forma Bregmati applicentur: v. g.

℞. *Empl. de Beton. usit.*
Gum. Tacamah. aa. f. q.
Malax. cum f. q. *Ol. Succini* vel *Bals. Peruviani*; Inducatur super Aluram, & obducatur Sindone rubra, in forma Orbis medii; f. Emplastrum pro Capite.
D. S.
Emplastrum pro Capite.

Vel applicetur Ceratum ex Ladano, Gummi Elemi, Sandaracha, Olibano, Styrace liquida, &c. vel ex Aloe, Pulegio, Calamintha, Ladano, &c. utraque à MONTAGNANA *Antidot. cap.* 3. descripta: Item Emplastrum ex Mastiche, Gummi Juniperi, Caryophyllis, & *Ladano* CRATONIS *lib. 6. Cons.* 12. Pertinet etiam huc *Fumus Tabaci* seu Nicotianæ haustus, cujus moderatus usus sanè egregium est Remedium ad Catarrhos Capitis & Pectoris, imprimis si ex Lymphæ oriantur vitio, & omnibus hunc in finem debet esse commendatus. Sal enim ejus volatile acerrimum penetrat, abstergit & resolvit hostile illud irritans, corrigit acrimoniam Lymphæ acidam, incidit eandem crassam & viscidam atque fluxilem facit, abundantemque per ductus salivales evacuat: vid. MAYOW *lib.* 1. *cap.* 9. Ratione verò Olei sui Narcotici, quo Opiatorum virus æmulatur, insigniter sistit efferos motus catarrhales, & irritationis sensum sopit & mitigat, ac vi salivatoria nimium Lymphæ proventum imminuit. Concinnius est, si tali Nicotianæ, usitatæ alias in Catarrho ad Brachia & Pulmones defluo, pro fumo simul permisceatur semen Anisi, Coriandri, vel Pulvis Succini, Mastiches, Sandaracha, Styrax, vel Pulvis Cardamomi, aut Cubebarum, vel si irroretur aliquot guttis Olei Succini, aut Anisi; sic enim fit remedium eò magis appropriatum. Certi sitis, quod in affectibus catarrhalibus vix habeatur par Remedium Fumo Tabaci; omnibus enim satisfacit scopis. Nec metuamus ab hoc fumo exsiccationem capitis: Falsum etiam est ab usu hujus simul nigrescere cerebrum, utut ad subsidentiam disponatur: Pulmones verò magis immediatè lædantur, qui aridi, squalidi, flaccidi, & hinc inde lividis maculis conspersi redduntur crebriori hujus fumi haustu, cujus rei experimentum videb. in THONERI *Observationibus.* Hi sunt catarrhi propriè dicti.

Ulteriùs LINDANUS *super Hartmannum* mentionem facit *catarrhi* quasi *nothi*, ita enim disserit. *Noctu sæpè evenit* (sunt verba LINDANI) *ut surgentes Homines mane sentiant dolores, præsertim in scapulis, interdum in lumbis, nunc in Brachio, nunc in Femore aliisque locis: id quod vulgò statim* (inquit) *refertur ad catarrhos, ubi tamen duo sunt observanda.* (1.) *Non semper esse à catarrho, uti videtur esse à Flatibus iis in locis, ubi Musculi se invicem contingunt, conclusis, ut alii dicunt; Potiùs, dum Corpus noctu sub stragulis satis est perspirabile, adeò ut tunc Natura soleat liberaliter per habitum Corporis se evaporare: unde, si forsan Manus vel alia pars extra lectum denudata eximatur, concluditur iste insensilis vapor, qui exiturus erat, & sic dolor admodùm molestus ibidem excitatur, nunc fixus, nunc vagus, & qui subinde remittere, ac iterum ingravescere videtur.* (2.) *Interdum etiam fit, ut solammodò sub forma Flatulentiæ hæreat. Uterque dolor satis molestus est: Is, qui à Flatu, est vagus, qui agitari, subinde remittere, ac denuò recrudescere, videtur: Si ibi hæreat Liquor, fixus est dolor & continuus, interdum per aliquot dies.* Plura de hujus catarrhi nothi Theoria audivistis *suprà*. Curantur tales nothi catarrhi, si sunt graviores, per *sudorifera*, imprimis per Salia Volatilia, vel spiritus Salino-volatiles, Opiatis mista, qualia sunt spiritus Salis Ammoniaci, spiritus cornu Cervi, cranii humani, & similia. Hi enim spiritus urinosi acidum vitiosum absorbent & præcipitant, Opiata verò acorem temperant, & simul dolorem imminuunt. *Externè* cavendum est ab omnibus oleosis unctuosis: Hæc enim inuncta crustam quasi induunt cuti, porosque constringunt & implent. Emplastra itidem hîc nocent. Optimum in hoc dolore & casu est *Emplastrum ex Gummi Tacamahaca*, soluto in Vino, atque extenso super aluram vel Linteum, & parti dolenti impositum: si non benè hæreat, addi debet tantillum *Terebinthinæ*, quæ facit, ut adhæreat. Hoc ipsum Emplastrum applicatum egregiè resolvit istas humiditates: id quod patet ex eo, quòd sub illo utplurimùm Membra sudent, & omnis dolor promptè evanescit. Convenit etiam interdum cum hoc ipso conjungere *Gummi Caranna*, hujus part. i. ad illius part. ii. recipiendo, dum duo ista Gummata ita imposita optimè resolvant Lympham crassam. Quòd si eveniat, ut cutis non benè ferre queat Gummatum applicationem, sed attollatur in pustulas, cum non omnis cutis ferat Emplastra, quia mox in excoriationem incurrunt; tunc notiùs cura instituenda est per *Tincturas*, seu essentias spiritu Vini extractas, & ita inunctas; nempe insunduntur ea *Aromatica*, quæ potentem vim habent incidendi, attenuandi, penetrandi, resolvendi, & ita simul calefaciendi, v. g. quatuor Semina calida majora, Nigellæ, Erucæ, Allium, Sinapi, Majorana, Salvia, Serpillum, Origanum, Piper longum, & similia. Ex quibus ipsis cum spiritu Vini parator *Essentia* seu Tinctura diluta, qua partes affectæ fricentur manu, superimpositis Linteis probè calidis. Sufficit quoque spiritus Vini à plantis Cephalicis nervinis abstractus, seu aqua Articularis ad extrà, nuncque solitariè, nunc mista cum spiritu Salis Ammoniaci cum spiritu Vini parato, externè calidè illinendo, & locum dolorosum probè affricando, ita optimè dolores sistuntur. Sed rarum est, quod cutis non ferat Gummatum impositionem, quæ omnium sunt optima.

Huc quoque pertinet *Sacculus* ex Succino cum spiritu Vini irroratus, aut ex Chamæpityde cum Oleo Succini conspersus: vid. HARTMANNUS *Pr. pag.* 93.

ARTICULUS II.

De Coryza.

Specialiter inter catarrhos frequentissimus est *Catarrhus Narium*, qui vulgo etiam *Coryza* Græcis, aut quia caput gravat, latinis *Gravedo*, & Germanis, *der Schnupffen*, dicitur (E). Est, quando copiosa Lympha, tenuis & acris, in principio quidem per Nares, defluit, donec successivè adjuagente se nutrimento instar partium ex earum læsione corrupto, Liquor crassus, spissus, tenax, variègue subinde coloratus, insequitur. Simul percipitur in principio Titillatio quædam in Naribus, superveniunt Sternutationes crebriores, post incipit caput dolere, & quidem dolore gravativo. *Naturaliter* quidem à Lympha insipida moderatè crassa intus obliniuntur Nares, cujus Vasa & Fontes videb. in STENONE *de Glandulis Oculorum, Narium, Oris* &c. quæ ipsa Lympha blandè humectat non tantum internam Narium Membranam, & defendit ab externis inspiratis, sed etiam suo modo facilitat Odoratum. Ipsa tamen moderatè crassa continuo Aeris inspiratu attenuata crassiores partes relinquit, spissioris sub muci forma emulgendas. Quòd si verò *præternaturalis Lymphæ fiat excretio*, ita ut copiosa, tenuis, sicque minùs temperata, sed acrior & sæpè acida effluat, vocatur *Catarrhus Narium* seu *Coryza*, dum Lympha ista acrior, reddendo & irritando Membranam Narium, primitus *sternutationes* frequentes (modum habuimus

Sect.

(E) Κόρυζα, *Latinis* Gravedo: *haud aptam hujus vocabuli etymologiam invenio.*

Sect. 14. cap. 3. Art. 1. ubi de Sternutatione) deinde ex Narium læsione *dolorem*, hinc *ruborem*: interdum etiam earundem *excoriationem* & *exulcerationem* inferre; id quod jam suo tempore observavit FORESTUS *lib. 13. obs. 15.* cujus exulcerationis remedium sit Unguentum Pomatum seu de Cerussa.

C A U S A.

Causa hujus Coryzæ *præter causas generales*, speciatim *internas*, communes omnibus Catarrhis, (vitium nempe Lymphæ & Massæ Sanguineæ internum, quæ interdum motu Naturæ spontaneo per hæc loca tanquam Emunctoria quædam auspicatò expurgantur) sæpissimè solet oriri *ex errore externo*, ut dubitem, an præcisè oriri possit à causa interna? imprimis ex vitio Aëris austeri, vel inclementia hyberna aut autumnali. Aër enim hybernus effluviis acidis acutis videtur impregnatus, unde talis Aër simul partes sibi expositas, labia imprimis, faciem, manus, in specie Nares & Laryngem, solet lædere: & sicuti facies, & manus exinde finduntur, & quasi corroduntur in fissuras (quæ ipsæ fissuræ optimè *curantur per lotionem, aut saltem humectationem, cum urina propria*, tanquam remedio Sale volatili prædito, quo alteratur Acidum; *vel per illinitionem cum Medulla vitulina vel Sevo candela*, vel *Unguento Pomato*, vel solo, vel misto cum Cerussa aut Creta, absorbendo & temperando acidum); ita à simili Aëre inclementiore, aut effluviis acrioribus acidisque impregnato, inspiratione hausto, læsa interiora Narium, simulque Fauces & Larynx, ex irritatione ista mox copiosam fundunt Lympham puram, tenuem, & ex læsione partium insigniter acidam, à qua *in Naribus* Coryza, *in Faucibus* asperitas & dolor, (propter Membranam pituitariam,) *in Larynge* raucedo & tussis superveniunt: Hæc ipsa enim utplurimùm in Coryza tempore hyberno solent concurrere.

Subjectum patiens Coryzæ est summitas interior Narium, ubi est Membrana, quæ aliàs solet esse subjectum Olfactus, cujus structuram vid. in SCHNEIDERO *de osse cribriformi*, in quam etiam ex osse cribriformi inseruntur multi tubuli nervei. Quando ergò à dicta acrimonia vellicatur hæc Membrana, superveniunt sternutationes, quando tubuli aliquid convulsivi patiuntur; unde tubulis hisce vellicatis, corrugatis, & convulsivis crispaturis affectis, similiter Membrana cerebri dura, hisce tubulis continua, simili spasmo crispatur, unde dolor gravativus capitis; qui dolor similis videtur, quasi caput interiùs stringatur: estque nunc in toto capite, nunc in alteru saltem Hemisphærio, pro Nare dextra vel sinistra affecta. Notum autem est, quod Membrana Narium naturaliter humectetur à Lympha temperata, pro facili olfactu, & inspiratorum abluitione. Quando ergò irritatur hæc Membrana, sive à Lympha acri, sive ab Aëre inclementiore, excoriatur eadem, & copiosus fit Lymphæ effluxus ex irritatione, & hæc effluens Lympha, abluendo subjectum vellicans, est principium Coryzæ. Cæterùm, continuatur hic fluxus Lymphæ, nunc blandioris, nunc acrioris: in principio Morbi omnia saltem profluunt aquosa & serosa, successivè magis magisque acria, unde quandiu durat, tamdiu odoratus magis obtunditur, donec ab Aëris, simulque Lymphæ vitio læsæ, & nonnihil excoriatæ, Narium internæ partes doleant, rubeant & plorent nutrimentum proprium, sub forma mucilaginis crassæ, quæ Narium suprema obstruendo inspirationem tollit, usque dum hæc sponte effluat, & ita noxa inducta deleatur. In faucibus hærens copiosum screatum facit, & Laryngem incrustans frequenti Tussi rejicitur: Quin & non rarò in saxeam duritiem in Naribus concrescit, quale exemplum observat HENRICUS ab HEER *in observ.* 28. Omnia ergò hæc recensita symptomata, generatio Muci, Raucedo item ac Tussis, ordinariò supervenientia, semper oriuntur ex irritatione Membranæ Narium & Tubulorum nerveorum ab Aëre inquinato effluviis acidis, unde & gustus cessans, inspiratio læsa, & alia facilè derivanda sunt.

Præter Aërem inclementem inspiratum subinde etiam alii *externa* possunt Coryzam inferre. Nam *sternutatoria acriora*, nimisque frequenter usurpata, continuo stimulo Membranam irritando, copiosam Lympham effluere faciunt, & tandem Coryzam producunt pertinacem. Mihi enim hoc ipsum evenit tempore æstivo (quo aliàs non sunt frequentes Coryzæ) præparanti clyssum Antimonii: nescio autem, quo facto frangebatur retorta; quo facto copiosos attraxi fumos, adeò ut postmodùm per aliquot septimanas in Coryzam & tussim molestissimam inciderem. Solutio Vitrioli in Aqua simplici facta, Naribus attracta, gravem Coryzam cum dolore & æstu capitis admodùm molesto solet inferre, quæ *Coryza artificialis* simillima existit Coryzæ naturali gravissimæ: id quod notandum contra eos, qui dicunt, Coryzam sanitati conducere: sunt enim talia in Naribus recrementa, quæ sub tali forma ante non præexistebant in sanguine vel corpore.

Quando est à *causa externa*, ut aëre externo, Coryza, utplurimùm *frequentem sputationem* ac *tussim* supervenire videmus, partibus scilicet ipsis, per quas Aër rigidus transit, quæ copiosis glandulis hinc inde sunt obsessæ, Naribus tamen læsis & irritatis, hinc Lympham copiosam & vitiatam sub forma catarrhi plorantibus, imo ex partibus istis ita læsis continua Aëris expiratione exhalantia miasmata *fermenti* quasi obtinent naturam, unde & *contagiosa* percipitur *Coryza*, ita ut ista effluvia aliorum Naribus inspirando attracta, vel per halitum, vel per lintea, seu per pocula communia communicata, irritativa sua acrimonia instar pulveris sternutatorii Membranam Narium vellicando, & hinc Narem lædendo, ac Lympham alterando, similem etiam in altero subjecto Coryzam inferant, ut adeò rarissimè & parcissimè Coryza à causa interna notetur. Adeò sanè falsum est, quòd Coryza semper sit salubris, ut vulgò dicunt, per coryzam purificari Massam Sanguineam, quasi existat in Massa Sanguinea. Nam utut hoc verum sit, si à causa interna oriatur, quæ tamen coryza rarissima est, non tamen semper procedit negotium, cùm utplurimùm occasiones externas agnoscat, & talia potiùs fiant in Naribus, & faucibus, quàm quòd alio deferantur. Qui vult hæc magis dilucidata, conferat in specie HELMONTIUM *Tract. Tussis & Asthma*, item *Ca.. rrhor. Deliram.* ubi reperies satisfactionem suorum dubiorum.

D I A G N O S I S.

Diagnosis Coryzæ facilis: etiam Aniculis nota est.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: Coryza per se est malum insons, quod caret periculo: saltem observetur

1. Quòd crebrior repetens *Olfactum magis obtundat*, & Nares ad facilem coryzam disponat.
2. Quòd Lympha effluens nimis gravis adeò graviter exulceret interiora Narium, & *in Ozænas*, vel *Narium Ulcera* periculosa producat. De quibus Ozænis alio tempore. Imò observatum fuit, ex tubulis nerveis nonnihil erosis, supervenire excrescentiam carneofibrosam, seu *Polypum*.

C U R A.

Cura communis est cum aliis catarrhis: scilicet conveniunt ea, quæ *superiùs Art. 1. de Catarrhis* dicta fuerunt. *Duo* autem *tempora* sunt observanda ad coryzæ curam:

I. Tempus *Coryzæ inchoatæ*, quando incipiunt sternutare, & caput dolere, & Lympha apparet tenuis.

II. Tempus *Coryzæ confirmatæ*, quando mucus obsidet narium summitatem.

Unde opera danda est, ut *ratione prioris* irritatio Membranæ Narium internæ superioris, ejusque inde oriunda læsio, sistatur maturè & corrigatur: sic enim mox in principio supprimi potest coryza; *ratione* verò *posterioris* est attendendum, ut genitus mucus nares obsidens crassior & viscidior in progressu morbi maturè evacuetur. Quibus ipsis pro conditione *subjecti patientis*, & ipsius *catarrhi*, vel *epidemici*, vel *non epidemici*, copiosioris vel parcioris, nunc blandè *laxantia*, nunc in specie *sudorifera*, socianda veniunt. Conveniunt ergò pro primo scopo obtinendo in principio ad irritationem sistendam & læsionem præcavendam salia volatilia oleosa odorata, quacunque forma adhibita, in specie si à causa interna oriatur; maximè tamen conveniunt *externa* vel *Naribus* applicanda, vel *Vertici* inungenda, vel *in Ore* masticanda, vel inspiranda: hinc *Suffitus*, *Inunctiones*, varia *Odoramenta*, &c. Coryzam inchoatam curant, & in prima herba suffocant, quatenus læsionem inductam plùs minùs corrigunt, acidum vellicans temperant, & irritationem sistunt. Imprimis illinitio Narium cum Oleo destillato Anisi, Succini, aut alio simili Oleo Aromatico. In specie *Oleum destillatum Anisi*, mox in principio illitum ante excoriationem Narium, est egregium. *Oleum Succini* hæc superat, in specie si illinatur Vertici, mirum quantum levat coryzam, quin & Naribus potest illini,

Digitized by Google

na, idque eò præsentiori effectu, si aliquot guttæ olei destillati Caryophyllorum ipsi addantur: sed quoniam est acriusculum hoc oleum, ob id tantillum Bombacis i si intingatur, & inde subinde per Olfactum Naribus admoveatur; nam & sic Coryza tollitur. Item *Balsamus Apoplecticus* Naribus illitus, & præservat a Coryza in inclementiore constitutione Aeris, (quo tempore hyberno metu Coryzæ Nares largiter inunguntur, ut inde interiùs Nares condiantur & loricentur, ut eædem per illius halitum quasi præmuniantur, quo minùs ab Aere exteriori lædi possint) & eandem etiam incipientem curat. Tandem solus *odor* ex Cornibus & Ungulis raspatis, v. g. Cornibus Bovinis, aut in præparatione Pectinum perceptus, etiam Coryzam recentem subitò sistit; sicut & proficuum est, si raspentur hujusmodi cornua lima ferrea, quo facto Salibus volatilibus excitatis, & Nares penetrantibus, aufertur Coryza. Nec incommodum est, si fiant *suffitus* prò Coryza Narium: sicuti etiam in catarrhis Aer attractus inspirando infert asperitatem Narium, Faucium & Laryngis; similiter inspirati suffitus alterationem ab Aere præ reliquis tollunt, & harum partium impressas Læsiones denuò restituunt, & quasi abstergunt. Sunt isti suffitus imprimis ex gummatibus, quorum accensorum Salia volatilia oleosa interiora Narium & faucium penetrando, acrimoniam Lymphæ, & corruptelam nimiam tollunt. Hæc inter excellit suffitus, præsertim ex Succino: post Succinum Suffitus ex Mastiche, Olibano, & similibus est expertus. Experimentum videbitis *in* BARBETTE *praxi*, ubi *de catarrhis*. Denique *suffitus ex Gummi Animæ* experimentum est HARTMANNI, insigniter commendatum à LINDANO. Hic & similis Suffitus Naribus, Ore & tota Facie, repetitis vicibus, exceptus, vitium Lymphæ corrigit, & Læsionem jam inductam mitigat, & perinde hos affectus curat; v. g. *Suffitus suprà in catarrhorum cura* præscriptus: vel quoque præscribatur *suffitus* talis *compositus Lindani*:

♃. *Gumm. Juniperin.* ℥ß.
Animæ,
Succini an. ʒii.
Thuris,
Mastich. an. ʒi.
Benzois (in affectibus faucium, & Laryngis, & hinc pulmonum; est enim anima pulmonum) ℈ii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis ad Suffitum contra Catarrhos.

Vel

♃. *Gummi Animæ* ʒvi.
Succini ℥ß.
Styrac. calam. ʒiii.
Thuris,
Mastich.
Benz. an. ʒii.
M. f. Pulvis:
D. S. ut antè.

Qui Carbonibus injectus successivè excitat Suffitum suavem, Naribus crebriùs excipiendum ad sistendam Coryzam, quæ ipsa etiam capiti imponenda erunt. Semen Lini sive Storax Carbonibus impositus, cujus Suffitus in Nares attractus, aut Semen Anisi calefactum, Linteo inclusum, & odoratum; item tenere faciem super Vase aquæ verè calidæ, à quibusdam laudatur. Pertinet & huc *suffitus Tabaci*, aliquot guttis *olei destill. Anisi* priùs impregnati, si scilicet ita præparatus Tabacus per Fistulam consuetè attrahatur, & fumus inspiretur. Convenit etiam, si recipiatur oleum Amygdalarum dulcium, in quo q. s. solutum sit Camphoræ, quod ipsum oleum extrinsecùs ossi Nasi, vel intrinsecùs superficiei ejus illitum, eleganter Coryzam sistit. Perhibetur esse secretum TACKII.

Quòd si verò eousque processerit Malum, ut sub incremento & statu ejus pathemata graviora capitis afflixerint, necnon copiosus, nimis crassus, nimisque viscidus Mucus Narium summitates occupaverit, & Nares obstruxerit, tunc *attenuantia*, *resolventia*, & *excrementa eliminantia* locum habent; unde optimus est *suffitus aceti super ferrum candens affusi*, & ex Gummi Animæ, & Succino jam laudato: Sic etiam loco Suffitus conveniens est spiritus Salis Ammoniaci odoratus crebriùs, quæ penetrant ac incidunt Mucum, Materiam resolutam fluxilem faciunt, & Nares aperiunt, ac Læsionem inductam corrigunt: item oleum Camphoræ amygdalinum jam laudatum, quo illinantur summitates Narium extrinsecùs, vel internè earum superficies; sic Sal volatile Camphoræ optimè solvit Mucum latitantem. Ulteriùs pro simili Scopo optimè conducunt *sternutatoria* appropriata, Lymphæ proritando fluxum, ejus beneficio Membranas Narium abstergentia, quin & dictum Mucum crassum & viscidum eliminantia. Fiant ordinariò ex Pulvere Tabaci, ex Floribus, & radice Liliorum convallium, Majorana, Euphorbio, & similibus.

♃. *Pulv. Tabaci Ind.* ℥ß.
Majoran.
Flor. Lil. convall. an. ʒi. ad ii.
Olei destillat. Salv. vel *Rorismar.* vel *Anisi*,
Majoranæ an. gutt. vi.
Misc. pro Pulvere sternutatorio subinde Naribus hauriendo.
D. S.
Pulvis sternutatorius Aperitivus.

Hinc, si placet, pro ditioribus subinde addi possunt
Ambræ gr. iii. ad v.
Moschi gr. vi. ad ℈ß.
Misc.

Ita hæc conjuncta dant Pulverem sternutatorium gratum.

Vel etiam fit elegans Pulvis sternutatorius ex *Pulvere radicis Ireos Florentinæ*, cui tantummodò aliquot grana *Euphorbii* pulverisati adduntur; hoc enim potenter Materiam sua fortiori irritatione, rivuli instar, profluere facit.

Pertinet huc etiam *Pulvis sternutatorius Helmontii* in hoc casu expertus, ex *Pulvere Radicis Hellebori nigri* cum ana *Sacchari* mistus, Naribus attractus, quibus aliquot guttæ *olei destillati Caryophyllorum*, vel *Cinnamomi* addantur, quem etiam ceu egregium commendat RIVERIUS *in sua praxi*, Vid. HELMONTIUS *tract. Tuss. & Asthma*. His ipsis enim corrigitur Mucus, & denuò liberantur Nares. Item Folia Nicotianæ irrorantur aliquot guttis Olei destillati Majoranæ, & ita odorantur; vel exsiccata pulverisantur: blanda, sed egregia sunt Sternutatoria. Conveniens etiam est Semen Nigellæ cum Majorana in forma Pulveris, vel sola, vel cum Camphora: Semen Basilici pulverisatum sternutatorium non incongruum est, in principio quoque Coryzæ usurpandum. Optima denique sternutatoria fiunt ex *Vitriolo*; mitiora, si tantummodò ad albedinem calcinetur; potentiora, si ad aliquam rubedinem uratur seu comburatur: quæ inspirata potenter penetrant, omnesque Narium latebras emungunt. Cæterùm, ne nimis acre sit, solvatur tantillum Vitrioli albi, seu ad albedinem calcinati, in aqua Majoranæ seu aqua Liliorum convallium, aut in aqua Salviæ diluti, ita ut gr. v. vel vi. pro ℥i. aquæ sufficiant. Liquor is filtratus & Naribus attractus quasvis Narium latebras emungit, & insigniter convenit Coryzæ.

♃. *Flor. Lil. convall.*
Herb. major. an. M. ii.
Nicot. M. ß.
Coqu. in s. q. *aqu.* & *Vini* in Vase clauso:
Colaturæ ℥vi. adde
vitrioli albi ℈i.
Colentur per pannum densum ob Vitriolum.
D. S.
Aqua Abstractiva ad Nasum.

Quæ optimè quoque Mucum Nares obstruentem resolvit in statu Coryzæ.

Quidam usurpant Olei Nicotianæ, & olei Nigellæ ana partes æquales cum aliquot guttis olei destillati Majoranæ;

Vel

♃. *Olei Irini*,
Nicotian. an. ʒi.
destill. major. gutt. iii. iv. vi. ad ℈ß. & i.
(vel *hujus* & *olei destillat. succin.* an. p. æqu.)
M. S.
Oleum Aperitivum ad Nasum.

Subinde intra Nares attrahatur, vel cum Turundula Naribus immittatur, vel Naribus extrinsecùs illinatur: Mucum Narium insigniter solvit, & elicit, sistitque ita Coryzam Narium confirmatam.

Melius est *oleum Anisi*, si interiora Narium eodem illinantur; reserat enim Nares obstructas, & si sit ab effluviis inspiratis, Lympham temperat, ne fauces & sanguinem feriat attenuata: vel fumatur oleum Anisi, & ita Naribus cum Bombace in parva Turunda immittatur: ita enim egregiè resolvitur Mucus crassus, superiores Narium partes obstruens: vel oleum Succini, vel Oleum Caryophyllorum, quæ propter acredinem cum oleo Amygdalarum dulcium temperentur. TACHENIUS Camphoram in duplo olei Amygdalarum dulcium solvit. Sic conveniens est, ut Naribus admoveatur nodulus cum filo ex semine Nigellæ contuso, qui nodulus subinde olfactus admodùm corrigit,

Digitized by Google

& emendat Coryzam, in specie Nares obstruentem; est remedium TABERNÆMONTANI, quod insigniter commendat. Possunt addi Folia Majoranæ, aut præparata ex Majorana, in specie Oleum Majoranæ; nam & hoc ipsam curat Ozænam: v. g.

℞. *Fol. Majoran.* part. iii.
Sem. Nigell. contus. ʒii. vel iii.
Olei destill. Majoran. gutt. iii. vel iv.
Succini,
Anisi an. gutt. i. vel ii.
M. f. Nodulus;
detur eum stilo: S.
Nodulus odorandus.

Quòd si caput perturbatum sit, grave & obnubilatum, convenit vel *Balsamum Peruvianum*, vel, ubi fortiùs agendum, *Oleum destillatum Succini*, aut ejusdem *Balsamus* Vertici illitus; unde dolor capitis tensivus, ejusque perturbatio successivè remittunt. Loco horum adhiberi etiam possunt *Cucuphæ* suprà laudatæ.

℞. *Flor. Anthos*,
Lavend.
Stœch. Arab.
Rosar. rub.
Lil. convall.
Salv. an. pug. ii.
Sem. Nigella,
Ras. Succini an. ʒii.
Styrac. calam.
Benz. ana ʒi.
Concis. & contus. irrorentur cum guttis aliquot *Olei destillati succini*: includ. *sacculo quadrato ex sindone rubra* interpassato.

D. S.
Sacculus Vertici imponendus.

Quòd si pro derivatione Lymphæ catarrhalis priùs pro præservatione partium Oris aliquid agendum sit, *Pilulæ* conveniunt vel *Trochisci* parvi *ex Mithridatio*, *mastiche & Olibano* facti, & in Ore retenti: Catarrhum enim & læsionem partium sistunt, Dolorem Oculorum, Dentium Fœtorem, & gingivarum corruptelam, &c. tollunt, atque in principio imprimis conveniunt.

ARTICULUS III.

De Tussi, raucedine, aliisque affectibus Catarrhalibus.

Ex modò dictis etiam *Raucedo*, & *Tussis*, *Faucium Phlogosis & dolor*, *gustus abolitio*, similesque faucium affectus Catarrhales, tam cum quam sine Coryza, ordinario affligentes curari possunt, cùm omnia mutuò invicem concurrant, & partim per Læsionem ex causa externa factam, partim per Lympham ea glandula pituitaria superiore in Coryza depluentem, & hinc ad fauces dependentem, & ita Loca vicina magis magisque irritantem, originem ducant. De qua Membrana Pituitaria, & per hanc transudante Coryza, vid. SCHNEIDERUS, partim *tract. de osse Cribriformi*, partim *tract. de catarrhis*.

CURA.

In specie tamen quoad *curam* horum, similiter *duo tempora* observentur: *inchoata* nempe Tussis & Raucedo, & *confirmata*. *In priori* præter *suffitus* suprà insinuatos, hic etiam convenientissimos, specialiter *opiata*, additis Salibus oleosis, tempore vespertino in principio horum affectuum adhibita, multùm conveniunt, idque ea Methodo Helmontiana: Quibus in principio Mali, ubi Lympha adhuc existente nimis acri & tenaci, aut nimis acida, aut corrosiva, partium affectarum dolores, Rubores, Phlogoses, &c. superveniunt, subinde *acrimoniam temperantia* & demulcentia usurpanda, quæ alias *incrassantia* dicuntur: qualia sunt *Papaverina*, & quæ fiunt ex Jujubis, Glycyrrhiza, Ficubus, Passulis, sulphure; item Pilulis de Styrace, &c. *In statu verò Morbi*, ubi Mucus crassus & viscidior genitus istas partes obsideat, pro expectoratione conveniunt *expectorantia* vulgò dicta, ex Hyssopo, Nicotiana, Oxymellibus, spiritu Salis dulci, spiritu Nitri dulci & similibus usurpanda, suprà *sect. 14. cap. 5. art. 2. memb. 2. & art. 3.* ubi *de Tussi*, & *raucedine* actum fuit, explicata. Mulierculis nostratibus præsentissimum tussis & raucedinis a causa externa, Aëre nempe frigido, remedium sunt *Passulæ majores*, maceratæ in spiritu Anisi, quarum quædam mane jejuno stomacho masticatæ, & deglutitæ fauces, & asperam arteriam præservant ab insultu & læsionibus Aeris hyberni: sicuti etiam radix Zingiberis in India condita assumpta mane & masticata, eidem usui confert. Inductos verò jam Catarrhos faucium, & Laryngis ferè curant per caricas, quibus in frustula dissectis aquam Vitæ seu spiritum Vini infundunt, & hunc desuper accendunt, & sic deflagrare sinunt, continuò agitando, hinc frustula illa semiassata vespertino tempore comedunt, & sic Tussim & asperitatem faucium egregiè corrigunt, sicque Lympham acrem & acidam temperant, & demulcent.

ARTICULUS IV.

De Epiphora.

Tandem præter Nares, *Oculos* subinde affligunt catarrhi, ex Lymphæ diluvio præternaturali orti. Naturaliter equidem humectantur Oculi à Lympha subtili, eaque tenui, moderatissimè salsa, ut facilitetur eorum motus, & à salsedine Lymphæ, continuata abstersione eorum nitor ac claritas, ad Visum summè necessaria, conservetur; Hinc si nimia frequentia; & copia excernatur hæc Lympha oculorum, *Lacrymarum* nomine venit, quæ largiter manantes subinde in Os influunt, ubi sensibili, sed subtili, salsedine imprægnatæ gustantur.

Lacrymæ hæ aut naturaliter effluunt solo quasi to excedentes in animi pathematis; aut præter naturam emanant in statu morboso, vitioque Catarrhali.

Fontes hujus Lymphæ, tam naturalis quàm præternaturalis, sat manifesti sunt, *Glandulæ* tum istæ, quæ in utroque Cantho seu angulo sunt conspicuæ, tum etiam eæ, quæ in interiore Palpebrarum facie sunt sitæ: de quibus imprimis consulendus est STENO *tract. suprà cit. de Vasis oculorum*; ubi etiam habet nonnulla egregia de naturali *Lacrymarum* fluxu.

Lacrymarum ille nimius effluxus morbosus abusivè aliàs vocatur *Epiphora*: abusivè dico; legitimo enim usu Epiphoræ vox in genere Humoris in quamcunque partem influentis impetum significat (F); qua ratione & uteri, & ventriculi Epiphoræ apud Veteres observantur. In specie tamen ex Modernorum abusu *Epiphora nimium Lacrymarum fluxum*, seu *catarrhum oculorum* innuit, de qua egi, ubi *de Ophthalmia*.

CAPUT III.

De Lymphæ motu impedito, indeque orto hydrope in genere, & in specie.

Præter affectus Catarrhales à Lympha, vel primariò vel secundariò peccante, enatos, Lympha etiam peccat *in motu*, quando impeditur, ut in suo Motu *stagnet*, & hæc loca vicina occupet: unde oriuntur Tumores aquosi, & serosi, seu *Hydropes particulares*.

Hydropis nomine sub generali conceptu nil aliud intelligitur, quam *aquarum*, seu, uti loquuntur, *serosorum humorum præternaturalis collectio*; Latinis *aqua intercus* non ineptè dicta, quam necessariò Tumor & distensio partis, cum ejus tamen Mollitie, & non raro fluctuatione comitantur, utut hoc ipso Vocabulo certa Hydropis species determinetur. Aqua hæc collecta vel totum imprægnat corpus seu tumefacit, vel saltem determinatam ejus partem. Illud dat *Hydropem Universalem*, qui dicitur imprimis *Anasarca* & *Leucophlegmatia*, cujus addatur Ascites Cachecticus, à pedibus successivè ascendens, usque dum suffocentur Ægri: quos Hydropes Universales *suprà sect. 17. cap. 3. art. 2. & 3.* discussi: hoc verò dat *Hydropem particularem*, qui pro partium varietate, in quibus aqua colligitur, variat etiam, & specialia sortitur Nomina. Si enim caput sit hydropicum, seu quando aqua colligitur in capite, dicitur *Hydrocephalus*;

(F) *Ab ἐπιφέρω* infero, irruo.

lus, si colligitur in pectore, eodemque vel toto, vel una saltem ejus medietate, dicitur *hydrops pectoris* seu *sternites*; si in pericardio præternaturaliter abundet lympha, est *hydrops pericardii*: si Aqua particulariter colligitur in abdominis cavo, vocatur *hydrops Ascites*, ab [illegible], *Uter*, quia abdomen instar Utris repletum, tumefactum & distentum apparet: qui hydrops Ascites abdominis particularis non confundendus est cum hydrope Ascite magis Universali, quia Cachexiam comitatur, & præter abdomen etiam pedes universos ac scrotum tumefacit, de quo jam *suprà l. a.* siquidem Cachexia confirmata vel in hydropem Anasarcam, vel in Ascitem partium inferiorum universalem terminari solet. In Utero collecta Aqua dat *hysteritidem*, seu *hydropem uteri*, si in scroto, dicitur *hydrops scroti*; in Testibus dat *hydrocelen*; si in partibus vel Membris externis particulariter oriatur in uno alterove Membro, vulgò *Tumoris aquosi aut serosi* generali nomine appellatur. Imo in Omenti bursa copiosæ Aquæ conclusæ in insignem Tumorem abdomen attollunt, qualia Exempla HORSTIUS *in observat.* habet, & hic est Mulier, quæ videtur gravida, & tamen tantùm est Aqua collecta in Omento: item in duplicatura Peritonæi conclusæ Aquæ speciem hydropis abdominis mentiuntur, quale Exemplum habet JOB à MECKERN *in observ. Chirurg. cap. 52.*

Ex quibus dictis patet: Hydropem ab *Aqua*, *ὕδωρ*, dictum, non esse alium, quàm, ubi est Aqua. Hinc hydrops dictus *Tympanites* impropriè est hydrops, cum flatuum tantum, non verò Aquarum, in abdomine sit collectio; unde de eo videantur, quæ *suprà sect. 5. cap. 2.* dixi *de ructibus & flatib. stomachi*. Unde tantùm propter aliqualem similitudinem Tumoris cum Ascite particulari, & quia raro absque aquarum aliquali colluvie contingat, Tympanitem eundem etiam ad hydropes retulerunt.

Superiori septimana ioccepi discurrere de hydrope, tam in genere quàm in specie, & quidem tantùm Præliminaria præmissi: pergo in his, & præmoneo, quòd cùm Ascites sit frequentissima hydropis species, & omnium maximè occurrat in praxi, quæ dicuntur de Ascite, etiam de hydrope in genere intelligenda sunt.

De hydrope Universali, tam Anasarca quàm Ascite, omnium partium, Cachexias insequente, *suprà l. a.* monitum fuit.

ARTICULUS I.

De Hydropibus particularibus in genere.

CAUSA.

IN specie quod attinet *causas hydropis particularis*, seu collectionis aquarum, aliter à Veteribus, aliter à Modernis derivantur. *Veteres hepar* affectum accusant, quod nempe, uti notum est, recenter advectum sanguinem non ritè præparet, unde fiat, ut tandem serum in abdomen destillans hydropem inferat.

Sed his contrariatur (1.) *Modernorum* de sanguificationis Orgauo hypothesis, cùm, uti notum est, dejectum sit ab imperio cruento hepar, ipsique publicè dictæ exequiæ.

(2.) Adversantur huic senteotiæ omnes, qui observationes Anatomico-Practicas scripserunt, v. gr. BARTHOLINUS, TULPIUS & similes: Hi enim omnes aperto ore clamitant, sæpissimè Hepar insons in hydropicis, in specie asciticis, fuisse repertum: Hinc refert LINDANUS *super Hartmannum*, se aliquando vidisse Enchusæ Virginem hydropicam, cujus Ventre dissecto ingens aquarum colluvies profluxit, internè nulla labes Viscerum abdominis fuit inventa, donec cordis sinister Ventriculus totus putridus, corruptus, & Liquore instar atramenti fœtidissimi plenus fuerit inventus; unde origo istius mali. Unde etiam SENNERTUS suo tempore rejecit, quòd ex hepate semper oriatur hydrops, imprimis Ascites; quia potiùs ex quacunque causa Viscera debilitata in genere, modò sanguificationem impediant, esse hydropis Ascitis origines: imò impugnat omnes, qui hepar affectum defendunt, *lib. 3. prax. cap. de Ascite*. Unde in principio hujus seculi SYLVIUS LANCEANUS, Medicus Romanus, peculiarem edidit libellum, cujus est Titulus: *hydropem non semper à Jecore fieri*; excusus est hic Tractatus *Romæ anno* 1603.

Non nego equidem, *hepatis & Lienis scirrhos* fuisse subinde inventos in hydrope demortuis: Sed hoc commune habent cum aliis Visceribus, & etiam subinde reperiuntur exempla Asciticorum, in quibus post mortem aut hepatis aut Lienis, aut alius Visceris Scirrhus fuit inventus, qualia vid. in FORESTO *lib. 19. observ. 29.* & in SCHENCKIO *observ. pag.* 433. Viscerum eoim quorumvis varia & multiplex in hydropicis constitutio prætetoaturalis observata, itaut hactenus nil certi de parte solida, primariò in hydrope affecta, colligi queat: Imò fieri potest, ut sine vitio alicujus Visceris hydrops nascatur, quaudo *ab errore externo*, à potu frigido conferrim ingesto, Aqua in abdomine colligitur, atque adeò non solius hepatis, sed & aliorum Viscerum culpa, imo ioterdum Visceribus penitus illæsis, hydropem generari constat.

Quæstio autem superest: *an hi Tumores sint causa hydropis*? an verò eum taotùm antecedant? aut ex labe sanguinis eum comitentur? sicut videmus v. g. Quartanas, Tertianas diuturnas, &c. sæpè habere comites Scirrhos Lienis; qui Scirrhi Lienis aut hepatis superveniunt istis Morbis, adeoque ad morbosa producta potiùs referendi, quàm quòd sint radicales eorum causæ. Id quod etiam de hydrope Ascite, qui succedit post morbos chronicos, in specie Quartanas & Icteros, observaodum est.

(3.) Tertium, quod est contrarium huic Opinioni, est quòd explicanda restet *Ratio & Modus*, si ex hepate oriri supponatur, *quo fiat collectio & destillatio materiæ aquosæ in abdominis cavum, aut alias partes*, v. g. in Caput, pectus, &c. Nam hæc est consueta Naturæ lex, per Experieotiam quotidianam comprobata, simulque per insignia experimenta, quòd nihil excernatur ex massa sanguinea purum, nisi per Cribra certa, seu per certos, & determinatos Poros ac Meatus. Quæritur ergò: per quæ loca? quomodo? per quas vias destillentur Aquæ, & colligantur, nunc in Capite, nunc in pectore, nunc in abdomine, &c. *Transudatio* est leve effugium, ex Vasis nempe sanguifluis. Tunicæ enim Venarum, ut taceam de Arteriis, tenaces admodùm ac densæ, non permittunt hos succos effluere ad loca determinata. *Anastomosis* si adest, necessariò tantillum sanguinis adesset, ut ob id Serum instar loturæ carnium, & quasi sanguineum observaretur in hydropicis, quod tamen non est. Necesse est ergò, ut Veterum assertis missis, aliter explicetur hydrops generalis. Optimum autem & probabile *Inventum est Modernorum* nonnullorum, qui particulares variorum Locorum Hydropes optimè dilucidant *per Vasa Lymphatica aut Lactea*, quorum læsorum occasione commodissimè ista Aquarum collectio deduci potest; Impedito enim Lymphæ motu per hæc Vasa, quid aliud, nisi hujus in partibus stagnantis collectio, indeque hydropica Intumescentia insequitur? Quòd si per totam corporis peripheriam, ut in *Leucophlegmatia*, vitio Glandularum & Lymphæductuum obstructarum, aut alio modo infarctarum Lymphæ per Glandulas transcolatio, & ejus per Vasa ad massam sanguineam motus impediatur, *anasarca* aderit; sicuti, si in uno vel altero membro particulari hoc contingat, *anasarca particularis*, *ascites particulares* &c. supervenit. Primus, qui mentem huc direxit, fuit BARTHOLINUS *in tract. de Vasis Lymphat. c. 7. p.* 245. quem tanquam præceptorem sequitur ejus discipulus SIMON HEINRICUS PAULI *in anatomia anatomiæ Bilsianæ pag.* 85. Causam *hydrocephali* statuit esse Lympham, quæ ex obstructis Vasis Lymphaticis Jugularibus, aliisque Cephalicis ioter cutim & pericranium, vel inter Cranium, & Meninges, colligatur. Terit eadem vestigia similiter SYLVIUS, tam in Scriptis Theoreticis quàm practicis, in specie *lib. 1. prax. cap. 17. & cap.* 50. qui in specie *ascitem* ex hoc fonte derivat. Sanè ubique per totum Corpus & quælibet Viscera dispersa sunt Vasa Lymphatica, tamque per partes iotercas, quàm per externas, quæ semper habent suam correspondeotiam cum Glandulis. In his ergò lympha contenta si impediatur moveri, sive sint Vasa rupta, sive erosa, cùm interim continuus ejus sit proventus, necessariò tamen lymphæ collectio seu *Tumor aquosus*, *seu hydrops particularis* in ista parte, ubi fit Lymphæ impeditus motus, excitatur; & *tam in Partibus internis*, v. gr. ex Lymphaticis Capitis, *hydrocephalus*; ex lymphaticis pulmonum, aut ex lymphaticis Glaodularum pectoris, *hydrops pectoris*, ex Lymphaticis Hepatis vel Lienis vel Testium, tam virilium quam muliebrium, vel Lacteis Thoracicis &c. *hydrops ascites particularis*, & *hydrocele* inducitur; non secus ac *in partibus externis* à lymphaticis Artuum *Tumores Serosi* partium externarum superveniunt.

Causa verò *Generalis*, propter quam non movetur lympha, in ordinariis Vasis, est aut *Ruptio* aut *Erosio* Vasorum

Lymphaticorum. Si enim in quodam loco glandulæ, & ex his derivata Vasa Lymphatica obstruantur, necesse est, cùm Lymphæ fiat continuus proventus, ut exinde hujus fiat collectio in glandula, aut ejus cursus in Vase ita impediatur, ut necessariò hinc Lympha in parte colligatur. Et quidem *si obstructum sit Vas Lymphaticum* (præsuppono hic exactam Vasorum Lymphaticorum notitiam) a Materia crassa, & viscida, seo, ut vocant, pituita, hoc ipsum Vas obstructum à Lympha per istud distribuenda insigniter distenditur, tandem rumpitur, & ita Lympha successivè effunditur; aut etiam si ipsa Lympha fuerit acidior, falsior, acriorque, aut alius quicunque Humor cortosivus Vasa Lymphatica tenella exeserit, necessariò etiam Lymphæ Motus naturalis in ista parte sic impeditur, itaut Lympha exinde in quendam Locum præternaturaliter effusa & collecta *Tumores Aquosos particulares*, aut *hydropem particularem*, inducat.

Confirmant hanc Hydropis particularis, per Lymphaticorum Vasorum vitia, originem *hydatides Viscerum*, (Bullæ aquosæ,) in specie *hepatis* & *Lienis*, quæ subinde observatæ sunt, aut prodromi, aut comites Hydropis particularis, ut in specie hoc rectè observat SCHENCKIUS *lib. 3. observat. de hydrope* item PLATERUS *in observat. pag.* 596. qui observat Hydropem ex Lienis, & Hepatis Vesiculis, & SENNERTUS *in praxi, ubi de hydrope*. Equidem Hydatides hæ præ aliis partibus frequenter in pulmonibus, Hepate, ac Liene, & similibus Visceribus sunt observatæ. De Hydatidibus insignioribus pulmonum vid. CAROLUS PISO *in tract. de Colluvie serosa pag.* 214. De Hydaridibus insignioribus Hepatis vid. PANAROLLUS *Pentec. 5. observ.* 16. qui quædam egregia haber: quia horum Viscerum Vasa Lymphatica magis exteriora ambiunt, unde Humorum horum seu Aquarum contentarum collectio magis fit conspicua. Scilicet dictis in locis Vesiculæ Aqua turgidæ, nunc minores ac copiosiores, nunc grandiores conspiciuntur; quæ ipsæ sunt nihil aliud, quam Vasa Lymphatica, in quibus Motus Lymphæ est impeditus. Hæc ergò Lympha in iis hæret propter interjectas crebriores in Vasis Lymphaticis *Valvulas*, eaque sensim distendit, & dum intercepta est Lympha distendens intra Valvulas, quibus plurima Vasa Lymphatica sunt instructa, spatiola ista intermedia distendendo tumefacit, & ita Vesicularum Aquosarum faciem repræsentant. Quòd si rumpatur una alterave Valvularum, aut ipsorum Vasorum Lymphaticorum Lympha sub Membrana Visceris tenui coërcita, & effusa, sensim maiores Vesicas & grandiores, ad Nucis iuglandis magnitudinem interdum obiervatas, exhibebit, donec tandem ruptis aut erosis Hydatidibus Lymphæ extravasatio, in cavo Corporis quodam collectio, & ita *hydrops* postmodùm *particularis* oritur.

Post Hydatides illustrant Hydropis ortum ex Lymphæ motu impedito *Ascites seu hydropes abdominis vesicules* dicti, h. e. in quibus Aqua abdominis Tumorem quidem faciens, non in cavo ejus fluctuaverit, sed potiùs Viscera copiosis & innumeris Vesiculis Aqua turgidis obtervata fuerint, itaut post abdominis apertionem nihil Aquæ effluxerit. Exempla aliquot enarrat hujusmodi Hydropis Vesicalis SENNERTUS *c. l. ubi de Hydrope*, item TULPIUS, qui observat Hydropem Ascitem ex copiosis Vesicis Mesenterii *lib. 2. observ.* 34. item vid. HOEFERUS *in Herc. med. pag.* 143. ubi similes Hydropes Vesicales refert, item HORSTIUS *lib.* 10. *observ. pag.* 513. & 579. similiter & BARTHOLINUS *centur. 4. Epist. 58. pag.* 370. observat Ascitem ex Glandulis vel Vesiculis in Omento Sero repletis, necnon in *Actis med. Hafn. Volum. 1. pag.* 17. sicut & in VALERIOLA. Hæ ipsæ Vesiculæ pariter nil aliud sunt, quàm Vasa Lymphatica, & hinc partium interstitia membranosa, hinc inde ex Lympha in motu impedita, ut ratione interjectarum Valvularum in Lymphaticis Vasis tales Vesicas repræsentent, aut rumpantur licèt Vasa, si tamen Lympha effluens in membranis ambientibus suprà dicto modo coërceatur, successivè in copiosas tales Vesiculas coacervatur, & colligitur.

ARTICULUS II.

De Ascite Particulari.

Frequentior autem præ cæteris Hydropis particularis speciebus est *Hydrops abdominis* seu *ascites particularis*, idque *duplici ex ratione*:

1. Quia copiosa & *insignia continet Viscera*, eaque omnia plus minùs copiosis Vasis Lymphaticis suis instructa, v. g. Hepatis, Lienis, Renum, Testium utriusque sexus; quibus speciatim accedunt Vasa lymphatica ab inferioribus locis ad receptaculum commune ascendentia.
2. Ratio secunda est, *quia mesenterium etiam instructum est copiosis Vasis Lacteis*, Chylum in se tenuem & limpidum vehentibus; quibus plùs minùs ruptis aut erosis similiter ascites & eadem pathemata in abdomine sequuntur, quæ aliàs Lymphaticis Vasis abdominis ruptis, nam quod his Lacteis læsis, etiam sequatur ascites, de hoc vid. SYLVIUS *cap.* 17. *prax.*

CAUSA.

Quoad *causas*; equidem LINDANUS Ascitem Particularem semper *à Colliquatione* oriri asserit, quod tamen vix universale videtur. Plausibilissima est Lymphæ chylosæ alteriusque humoris impeditus motus per Vasa Lactea, unde pariter omnia symptomata hic obvia derivari possunt. Adeoque *Causa Proxima* investiganda est vel in *Vasis Lymphaticis* quacumque causa erosis; vel *Vasis Lacteis* obstructis, ruptis, & consequenter lymphæ destillationem parientibus; vel *ex sanguine*, quodam in loco coagulato, qui putrescendo transit in Aquam, cujus occasione supervenit interdum talis hydrops ascites particularis.

Res ut pateat exactiùs, observandum est, *Vasa Lactea* ratione structuræ & compositionis reverà *eadem esse cum Vasis Lymphaticis*; saltem contenti ratione à se invicem differunt, dum nempe vehunt Chylum distinctum à Lympha. Hinc enim est, quòd Truncus Lacteorum, & Lymphaticorum communis, nempe Ductus Thoracicus, utrique Liquori vehendo, tam Chylo quam Lymphæ, sit destinatus. Lacteæ ergò hæ Venæ tenuem, & aquosum Chylum vehunt, si aut ipse in Mesenterio obstruantur, aut Glandulæ Mesenterii, per quas Chylus mediantibus Vasis Lymphaticis primi generis trajicitur, in Lacteas secundi generis, (de quibus imprimis videndus WARTHONIUS) si inquam glandulæ aut Vasa Lymphatica obstruantur, necessariò sequitur exinde Chyli effusio, & inde Tumor ascititius supervenit. Necesse est enim, ut Chylus, qui per se est admodum tenuis, & aquosus, utpote per angustos Intestinorum poros percolatus, tunc subsistat, aut eirca glandulas infarctas, aut in Lacteis obstructis, bioc Vasa distendat, eademque tandem rumpat, iisque ruptis in abdomen influat, *quod* continuata congestione tandem distendit, & *ita tandem* Tumorem ascititium infert. Hanc Chyli in *abdomen per* nonnulla Vasa Lactea ex occasione quarundam *glandularum* obstructarum destillationem, unam ex communissimis causis ascitis arbitratur SYLVIUS *cap.* 17. *lib.* 7. Hanc quoque sententiam illustrat imprimis illud experimentum BOYLEI *tract. de usu Philosophiæ Experiment. P. 5. pag.* 38. in quo refert Aquam Hydropici cujusdam per Paracentesin evacuatam, fuisse spissam, crassam, opacam, & albam, gustu subdulcem, colore turbidu; blando igne lenitet inspissatam dedisse Meteriam albam, albumini ovorum similem, magis inspissatam in Gelatinam planè crassam concrevisse, quæ alias Chylo, & Liquoribus Chylo permistis propria esse solet; sicuti hæc ipsa, quæ dico de vitiis Vasorum lacteorum, & Glandularum Mesenterii, illustrant exempla Ascitieorum eorum, in quibus, reliquis Visceribus salvis Mesenterii tantummodò Glandes obstructæ; hine tumidæ aut scirrhosæ, inventæ fuerunt; item quando *ex ulcere Mesenterii*, in quo dubio procul exesa fuerant Vasa Lactea, crebrò observatus fuit *Hydrops*: id quod eonfirmat RONDELETIUS *in sua praxi lib. 3. cap.* 35. ubi inquit, id notatu dignum esse, quod ex frequenti dissectione Corporum observaverit, omnes Hydropicos Glandulas Mesenterii induratas vel scirrhosas habere: Sic TULPIUS *lib. 2. observat. cap.* 33. observat Hydropem Abdominis propter Glangulas Mesenterii œdematosas; quod etiam PANAROLLUS testatur, uti etiam HOEFERUS *in Herc. Med. cap.* 243. Sic ex Ulcere Mesenterii quinques Hydropem observavit TULPIUS *lib. 2. observ.* 32. uti etiam HOECHSTEDTERUS *Decad. 6. cas.* 6. ex Glandulis Mesenterii œdematosis, scirrhosis & exulceratis.

Ex his ergò frequentes sunt Hydropes particulares Abdominis, & sanè ubique prostant observationes Ascitis, nati *ex affectis Mesenterii Glandulis*; hinc enim destillat Serum plùs minùs chylosum in Abdomen, ruptis Vasis Lymphaticis aut Lacteis. Ex hoc fonte etiam causa est Ascitis particularis, qui supervenit quibusdam, quando copiosus potus frigidus ingurgitatur in Æstu, aut nimio Veneris ardore, frequenter enim observatum est, quod ex solo haustu frigido post Æstum nimium, aut corporis exercitium, sudorem nimium aut Æstum febrilem, aut nimium Calorem, inter-

Digitized by Google

interdum subitaneus ortus fuerit Hydrops Ascites; qualium exempla PISO *Tract. de Colluvie serosa* habet, dum refert Ascitem, natum ex Haustu frigidæ in declinatione Tertianæ; Simile etiam exemplum refert SENNERTUS *lib. 3. cap. de Hydrope Ascite pag. 711.* Dicit nempe, se observasse in Puella, quod eùm in Tertiana vehementer sitiens totam mensuram Cerevisiæ secundariæ ebibisset, inde in Ascitem inciderit. Item FONSECA *lib. 7. Cur. 29.* observat Ascitem ex Potu frigidi Vini post longum iter, dum Æger admodùm esset exæstuatus. Observatum crebrò fuit, quod Messores tempore Æstatis ex haustu Cerevisiæ secundariæ in Æstu reddantur Hydropici: Sic ex ingurgitatione Aquæ in Æstu Tertianæ Febris observavit Hydropem Ascitem RIVERIUS *Cent. 2. Observ. 65.* Conf. M. A. N. C. *Ann. 6. Observ. 52. p. 85.* Nullus ergò Potus frigidus nimis, imprimis Febricitantibus, præsertim tempore Paroxysmi porrigendus, utpote quamvis moderatè at intempestivè assumptus, coagulationi Lymphæ & Chyli intra Vasa Lactea, hincque Asciti, non raro occasionem subministrat. Utut enim HIPPOCRATES frigidæ Potum in Febribus passim concedat: hic tamen nostræ texturæ minùs, quàm Græcorum, aliorumque Regiones fervidiores inhabitantium, convenit: vid. POTERIUS *de Febribus lib. 2. cap. 9.* Sicut quoque rationem bujus effectus, quòd nempe ex Potu Aquæ frigidæ sequatur Hydrops, ex obstructis Vasis Lacteis, eleganter reddit SYLVIUS *lib. 5. Pr. cap. 17. & cap. 50. §. 6. & 7.* hanc, quòd Mucus seu Pituita Intestinorum naturalis à calore vel Æstu soluta, attenuata, & fluidior reddita, ex Intestinis in Vasa Lactea penetret; quæ postmodùm à superveniente frigore, aut externo, aut ex frigore Potus seu Haustu frigido, denuò conspissata & incrassata Vasa Lactea & Mesenterii Glandulas obstruat & infarciat; unde Vasis distentis & ruptis magis vel minùs, *Hydrops subitaneus* sequatur, prout plures vel pauciores Lacteæ hoc modo fuerint affectæ: Vid. in specie SYLVII *Tr. de Hydrope*, & LOWERUS *pag. 124.* BARTHOLINUS *Tract. de Vasis Lymph. c. 7.* SIMON HEINRICUS PAULLI *Anat. Bils. pag. 85.*

Ascites igitur hic seu Hydrops Abdominis particularis in specie est collectio Aquarum seu Colluviei serosæ & aquosæ saltem in Abdominis quadam insigniore cavitate, idque subitò intrà octo fere dies, nonnumquam intra tres, eùm Ascites Universalis seosim accrescat, Manus, Pedes & Artus omnes cum Manibus fiunt flaccidi, molles, & successivè contabescunt, primùmque tumor est mollis, pòst durus. Et non solùm in ipso Abdomine colligitur Aqua; sed etiam infra duplicaturam Peritonæi, cujus exemplum habet JOB van MECHREN *in suis Observat. Chirurg. Belgicè conscriptis; vel* intra cavum Omenti; *vel* saltem Lympha stagnans intra partium Vesiculas membranosas in Mesenterio, aut locis vicinis, Hydropem talem Abdominis repræsentat: quorum modorum apud practicos hinc inde leguntur observationes.

Verùm præter vasa Lymphatica erosa, & Lactea rupta, interdum *liquores alii Hydropes Ascitee inferre possunt*: Unde in una Causa Universali quoad Ascitem vix subsistendum, sed omnes circumstantiæ probe expendendæ: v. g. *ex Renibus* affectis sæpissimè Hydropes generantur, adeo ut ex solo hoc fonte Hydropicorum Aquas deducat HELMONTIUS *Tract. Hydrops ignotus.* quod scilicet Renes non secernentes Serum, ab ejus in Abdomen ex Renibus destillatione tandem supervenit Hydrops. Unde notum est, non tantummodò parcam & imminutam Urinæ in quamplurimis Hydropicis esse excretionem, & etiam non raro dissectis Hydropicis ipsos Renes tumidos, & vitiosè turgidos esse repertos: sic à Renibus turgidis & perforatis, item ex Renibus exulceratis, obortum Ascitem observat PLATERUS *Prax. tom. 3. pag. 239. & in obs. pag. 622, 630, & 638.*

Porrò *alia etiam Viscera Abdominis* non raro etiam dant tumores ejusmodi & Ascites, utut non semper puros, sed potiùs Aquoso-purulentos. Sic superiùs ex LINDANO habui exemplum Hydropis Ascitis pronati *ex uno Testiculo*, &c. Sic & Hydropem *ex Testibus muliebribus* tumefactis ortum retulit RIVERIUS *in Praxi de Hydrope*, BARBETTE *in Anat. Pract. p. 154.* dicit, quod *Mensibus suppressis* interdum superveniat Hydrops Ascites, quatenus materia vitiosa & aquosa ex Tubulis uterinis in talibus subjectis in duplicaturam Peritonæi influit, cujus rei se testem ocularem esse affirmat. Quo etiam facit exemplum prostans *in Observationibus, Cultro Anatom.* LYSERI *annexis, pag. 282.* de Hydrope ex collectione amurcæ fœtidæ intram Cutim & Abdominis musculos, ob Menses suppressos. Ascitem à *Vesica* observavit DODONÆUS *observat. cap. 34.* atque PLATERUS *Prax. tom. 3. pag. 244.* & *ab Ureteribus* PLATERUS *l. a. 1*, uti & BONETUS *Sepulchr. pag. 1075.*

Asciten particularem à Sanguine quod attinet, hujus subitò facta *Suppressio*, vel etiam extrinsecùs facta in quodam loco *Contusio*, & ita interna cujusdam partis læsio, ibique Sanguinis effusi facta *Congrumescentia*, interdum ad hunc Hydropem disponit. Equidem notum est, quod asserit HELMONTIUS, dum derivat illum Hydropem ex Renibus; inquibus ac circa quos Sanguis congrumatus fuerit coilectus; sicuti etiam observavit Hydropem ex congrumato Sanguine. Interim hoc effatum non est universale, licèt interdum vitium sit in Rene non ritè emulgente; prostantque alia exempla hoc confirmantia: v. g. *ex suppressione lochiorum* talem Asciten particularem hic Lipsiæ observavi, quæ nulla arte potuerunt revocari, copiosissimæ Aquæ in Omento continebantur, quia Tumor circumscriptus erat circa Umbilicum; brevi pòst, intumescente Abdomine in immensam molem, concepit secunda vice, partumque edidit, denuò lochia supprimebantur, unde Abdomen magis intumescebat, Candelæ lumen admodùm translucebat, & suffocata Ægra Abdomen sponte rumpebatur, & incredibilis Aquæ copia evacuabatur. Præterea hujus rei se aliud offert exemplum, ubi *ex contusione* extrinseca in Hypochondrio dextro in viro paupere, aliàs sano & robusto, Ascitem cum Tympanite particularem observavi; brevi enim post contusionem, Abdomine & scroto tumidis factis, tandem interiit. Forsan huc facit LOWERI experimentum *tract. de Corde Centur. 2. pag. 125. & 126.* ubi similiter ex Sanguinis motu, ex Arteriis in Venas impedito, Hydrocephalum ortum recenset.

In his Ascitis speciebus *Causa Remota* est notabile vitium, occurrens aut in Chylosi, aut in Hæmatosi. Nam materia ista, quæ cum Lympha simul colligitur, & stagnando tumorem ex œdematoso serosum infert, *nihil est aliud, quàm Chylus crudus*, vitio depravatæ Hæmatoseos collectus. Hic ergò Chylus, aut vitiosus aut Sanguini non assimilatus, sero dilutus, ut in inferioribus locis successivè subsistit, ac dum simul Lympham inquinat, glandulas ac Vasa Lymphatica ubique obstruit, unde necessariò & Lymphæ stagnatio, & perfectus tandem Hydrops supervenit, progrediente successivè malo ulteriùs, & Abdominis superiora petente. Hinc est, quòd *nimias Hæmorrhagias* talis insequatur Hydrops; sic observat MEARA *in Exam. Febr. Willisian. pag. 20.* Hydropem ex Hæmorrhagia nimia: sic SCHENCKIUS *l. 3. observat.* aliquot observat Hydropes ex diuturna & copiosa Narium Hæmorrhagia; item ex nimio fluxu Hæmorrhoidum, & similibus aliis nimiis Hæmorrhagiis; quia scilicet, Massa Sanguinea nimia excretione depauperatur, aut etiam, quando hic Hydrops succedit Morbis Chronicis, per cursum Morbi effœta hac reddita deficit in naturali fermentatione, unde inepta est Chylum ut assimilet, idque eò magis, quod hic ipse vitio stomachi suggeritur vitiatus.

Hæc est Ascites ordinaria ex Lympha sæpiùs etiam ex Chylo crudo, necnon Sanguine congrumato collecto, orta.

Cæterùm præter dictas interdum *Extraordinariæ* & planè singulares *Ascitis* reperiuntur *Causæ*: Sic mirum quod refert BARTHOLINUS *Cent. 2. hist. 74.* de Hydrope Ascite subitaneo, ex gestatione diuturna Oneris gravioris oborto: Item BORELLUS *Cent. 2. Obs. 24.* observat Hydropem ex compressione nimia circa os stomachi; sed ut dixi, hæ sunt Causæ extraordinariæ. Non possum, quin quæ de Ascite Particulari habet LINDANUS *super Hartmannum*, proferam: *hydrops*, inquit, *est duplex: Unus ex causa frigida, alter à Causa calida.* (Linquimus LINDANO has delicias, illumque suo sensu abundare permittimus) *Ille*, inquit, *est ab aquositate & nimia Sanguinis dilutione; quia nempe Chylus nimis aquosus suppeditatur Sanguini, qui in Sanguinem bonum converti nequit: Altera species*, inquit, *est ab Intemperie calida, quando Sanguis colliquatur & uritur in Ichorem acrem, qualis est, qui immediatè post Febres Ardentes sequitur. Hic posterior*, inquit LINDANUS, *vocatur hydrops Siccus*; (videtur quidem contradictio, sed ab explicatione suppeditata tollitur) *prior verò vocatur hydrops humidus, qualis est, quando omnia marcescunt præter Abdomen. Nam*, inquit, *quæritur hic, quod sit hydrops Siccus* Hippocratis in Sect. 4. Aphor. 11. *Omnes Authores dicunt: hic intelligendum esse hydropem Tympanitidem, & sequuntur prœcessorem* Galenum. *Ego ex* Hippocrate *& aliis monstravi, esse intelligendum Ascitem, qualis est, quando omnia marcescunt præter Abdomen. Nam*, inquit, *quomodo? Sunt duæ Ascitis species. Una est, in qua ab Aquis collectis non tantùm Venter tumet, sed etiam scrotum & Pedes, ubi interdum Pustulæ aperiuntur, & effluit humor, & hæc ordinaria est species: sed præter hanc videbitis & speciem aliam;*

Digitized by Google

ulsam, ubi nullus nempe in Scroto Tumor, neque etiam in Pede, sed in Abdomine omnis humor colligitur, Pedes autem & reliqua Membra tontabescunt & marcescunt, at squamas concipiant. Cætera vix Ossibus hærent, Facies est arida & squalida. Et hic est hydrops Siccus Hippocratis. *Dicitur igitur Siccus ab illa ariditate squalore. & macie totius, & hydropica aquæ sunt luteæ, quæ expurgantur. In Hydrope Sicco Urinæ sunt splendidæ, instar aquæ planè croceæ. instar Ictericorum, sed non habent illam crassitiem, sunt paucissimæ, & vix 2. vel 3. cochlearia, in ignem effusæ ardent. In Ascite verò Humido Urinæ sunt albæ, pallidæ, & crudæ, interdum. ubi Renes non sunt affecti, satis copiosæ.* Hæc LINDANUS. Exempla hujusmodi *Ascitis particularis* videb. in specie in HOECHSTEDTERO *Decad.* 10. *Cas.* 7. *Observ.* 78. Ex quibus patet, *hydropem siccum* eum appellari, qui fit ex vitio Mesenterii, & imprimis Vasis lacteis; *hydrops* verò *humidus*, qui fit ex antecedente Hæmorrhagia, vitio Massæ Sangnineæ depravatæ.

Hæc de Causis & Origine Hydropis Ascitis.

DIAGNOSIS.

Sequuntur *signa*: Ascites Particularis facilè cognoscitur, saltim in eo Medicus sit cautus, ut artificiosa conjectura, & consideratione omnium circumstantiarum possit cognoscere, an in cavo Peritonæi? an in Omento, aut Utero, aut aliis similibus locis Aqua collecta contineatur?

Duobus ferè modis inchoat. Primam ejus invasionem præter signa Generalia *in hydrope Universali suprà Sect.* 17. *Cap.* 3. *Art.* 3. recensita, prodit Epigastricæ regionis tensio continua equidem, quam tamen Alimenta assumpta incendunt; malo verò ingravescente aut Abdomen successivè intumescit, hinc Pedes & Scrotum, quando vitium hæret in ruptis Vasis Lymphaticis vel Lacteis Abdominis; aut verò frequentissimè inchoat Ascites, itaut priùs pedes intumescant, & hinc tumor successivè adscendat, & Abdomen occupet, tandemque perfectum Asciten inducat. Et quidem, quando Pedes intumescunt, utplurimùm non sola Aqua, sed simul materia quædam crassior, ac spissior concurrit, adeò ut non solùm tumor Serosus, & Aquosus, sed simul fit tumor Œdematosus; uti fit quando in Cachecticis vel diuturnis morbis sequitur hydrops, & ita adscendit sensim tumor talis Œdematosus, donec Abdomen occupet. Superiora econtrà, nisi Anasarca adjuncta sit, contabescunt, quamvis extrema Manuum ob Pulsum debiliorem aliquantum inflantur. Æger in latos conversus fluctuationem quandam Aquæ instar, interdum etiam murmur percipit, intumescente magis Latere, in quod incombit; & quò magis intumescit Abdomen in Ascite, eò magis contabescunt partes superiores, nisi quòd interdum ad extremum, ut modò disi, etiam Manus inflentur, & tumefiant.

Supervenit tandem *difficultas respirandi* admodùm molesta, præprimis ab Alimentis assumptis, propter Diaphragmatis liberum impeditum motum, imò interdum Orthopnœa, itaut Æger non, nisi Corpore erecto, quiescere queat. PLATERUS *in observ.* dicit, quòd Dyspnœa nocturna prænunciet Hydropem Ascitem; in ipso verò Ascite sit Dyspnœa continua.

Interdum & *sitis* est admodùm intensa, idque tunc imprimis. quando vitio Mesenterii ruptis Lacteis fit Hydrops Ascites: interdum sitis est parva, quando Massa Sanguinea ex vitiata Hæmatosi est gravata copiosis succis crudis, (non enim omnes Hydropici sitiunt:) *Tussis* etiam Sicca supervenit, aut, quæ in principio adfuit, notabiliter augetur.

Ad hæc attentus sit Medicus, *ne confundat Ascitem Particularem cum Graviditate*; nam quòd interdum cum hac confundantur, patet ex exemplis; sicuti hic novi Medicum, & etiam Halæ Saxonum, qui Gravidas pro Hydropicis curarunt. Siquidem, & Mulieribus Gravidis subinde copiosæ Aquæ intra Uterum colliguntur, in quibus natat Fœtus; fient etiam iisdem nunc ante nunc post medium Gestationis tempus Crura non raro tumefieri assolent, idque tamdiu, donec superveniente Partu mediantibus lochiis successivè subsidant. Ne ergò fallamur, nec famæ & Arti detrimentum conciliemus, probè observentur *signa quædam distinctiva*, quæ inter optima sunt, quæ proponit LINDANUS, qui dicit; quòd Hydrops discernatur à Graviditate.

1. Ex *Colore Faciei* vivido & benè habito, qui est in specie in Gravidis, & cæteris paribus sanis, magis floridus, vividus; Hydropicæ verò malè se habeant, sint utplurimùm pallidæ, colore livido.
2. Distinguuntur invicem *ex Tumoris specie*: siquidem in Gravidis Tumor Abdominis magis ad Præcordia & sursum versùs prominet, latera autem sunt cava, estque inæqualis, nisi, quod tamen raro, gerant Gemellos, tunc enim etiam Lumbi sunt distenti; & in specie tumor magis ad Umbilicum & supra Umbilicum exurgit primo Gestationis tempore, sicuti ultimo versùs inferiora: Econtra in Hydropicis totum Abdomen, etiam Latera, & Lumbi, tumidi sunt, & magis inserunt acuminatum Tumorem post medium Gestationis tempus.
3. Si *Motus percipitur* aliquis, nempe Fœtus, Graviditatis præsumptio patet.
4. Denique certum & optimum signum est *fluctuatio*, sic nempe interdum Hydropici, quando se movent & jactigant, percipiunt aliquam fluctuationem in cavitate Corporis, quæ deest in Graviditate. Interim tamen fluctuatio non semper Hydropem Abdominis comitatur: quando enim Membrana Peritonæi ex spasmo est distenta sine fluctuatione, solent ibidem Aquæ contineri.
5. *Oculi* in Gravidis, utut ipsæ malè se habeant, utplurimùm tamen solent esse fulgidi & clari: In Hydropicis verò nitor oculorum perit, ipsique oculi apparent quasi cornei, lividi & sic porrò. Vel si Hydrops est siccus, oculi interdum apparent ignei seu fulgidi.
6. Porrò *urinæ* in Gravidis non sunt aquei coloris, ut in Hydrope.
7. Hydrops admodùm *Naturam* seu *Membrum genitale Mulierum premit*, quod non fit in Gestatione Fœtus.
8. In Hydrope, quo se convertunt, eo *dilabitur Aqua, & Tumor*; quod non fit æquè in Graviditate.
9. In Hydrope *Menses* interdum aquosè fluunt; in Gravidis non, aut rariùs.
10. In Hydrope *languet Appetitus*, in Gestatione verò non est prostratus appetitus, sed optime viget non raro.

Plura signa Prognostica distinctiva *suprà*, *ubi de Ascite universali* egimus, videri possunt. Quibus probè observatis, vix fallere potest Medicum Hydrops.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: levior & minùs periculosus est *Ascites Particularis*, quàm *universalis*, & facillimus curatu, modò maturè Cura instituatur, ne occasione retentæ Colluviei aquosæ viscera interiora Abdominis inficiantur, & ad sui corruptelam disponantur; tunc enim per accidens lethalis fieri potest Ascites.

Ascites *Anasarca superveniens* melioris spei habetur. quàm si iste solitarius fuerit, id est, propter Tumores Viscerum Abdominis, v. g. Hepatis aut Lienis, aut propter Vasa Lactea, & Lymphatica rupta contigerit; cùm prioris affectus causa continens & Procatartica sæpè tollatur aut imminuatur, posterioris verò utraque difficulter admodùm aut utplurimùm incurabilis existat, aut licèt curatus semel, tamen subinde denuò renascitur, & talis Hydrops curatus denuò renascens lethalis est, uti habet HIPPOCRATES *in Observ. Coacis*, item DEODATUS *in Valmedio pag.* 160.

In Hydrope post Cachexiam, & similes Morbos diuturnos *Dejectionem nigram* lethalem pronunciat PLATERUS *Lib. observ. pag.* 670.

Hydrops *ex perverso Purgantium usu* admodùm periculosus est, quia hæc admodùm inquinant Massam Sanguineam. uti hoc habet POTERIUS *Cent.* 2. *c.* 29.

Hydrops post Febrem leviorem ortus, non est adeò periculosus, nec adeò curatu difficilis, quam qui a se ipso invadit.

HIPPOCRATES *Aphor.* 43. *Sect* 6. hanc habet observationem: *Qui Lienosi Dysenteria corripiuntur, iis Dysenteria diutiùs durante hydrops aut Lienteria supervenit, & moriuntur.* Expositionem hujus Aphorismi habet SENNERTUS *lib.* 3. *Prax. cap. de hydrope*, quæ satis est accurata.

Porrò, quantò *minor urinæ copia* excernitur, tantò deterior est hydrops, quia serum copiosum augmentatur: Unde etiam dicit CELSUS, tunc demum in Hydrope secundam valetudinem sperandam esse, cùm plus per Urinam excernitur, quàm fuit assumptum per Os. Nam optime Hydropici curantur per Diuretica.

Hydropi *superveniens Tussis*, malum, inquit HIPPOCRATES *Sect.* 6. *Aph.* 35. *Sect.* 7. *aphor.* 47. & *M. A. N. C. Ann.* 4. & 5. *observ.* 148. *p.* 168.

Absci-

Digitized by Google

Absceſſus vel *Macula in Cruribus* erumpentes lethales sunt, observante etiam hoc HIPPOCRATE *in Epidemiis*.

Hydrops, qui oritur à *Partium urinariarum*, Renum Ureterum, Vesicæ, &c. ruptura aut exulceratione, utplurimùm lethalis est, nisi partes hæ celeriùs coalescant, aut urina per Ulcus Abdominis effluat.

Si Ascititorum Aqua à propinata *Medicamentis* copiosè & cum euphoria *evacuetur*, ac Venter detumescat, aliqua curationis spes est; sin vero medicamenta hæc nihil aut parum evacuent, sed viscera inde irritata cum abdomine magis intumescunt, omnino desperandum erit.

Illa ascites particularis, in quo Aquæ intra Corpus membranosum, *Omentum*, *Peritonæum*, *Uterum* &c. collectæ, cum eo Ægri plures annos, cæteris paribus, sani manere possunt.

Tumores Seroſi Artuum particulares vix, nisi aliis supervenientibus morbis, lethalitatem inferunt, utut eorum unus altero difficiliùs, vel ratione Causæ, vel aliarum circumstantiarum, sanetur.

Tandem *Viſcerum internorum* Hydrops nunquam periculo vacat, sed utplurimùm funestus existit.

Hæc de Signis Diagnosticis & Prognosticis in genere & in specie. Ubi adhuc observetur: in cognitione ascitis maximam haberi rationem *cauſarum antecedentium*, in quibus legitimè cognoscendis cardo totius Curæ consistit. Et hoc est, quod reddit Medicum eruditum, nempe Judicii vis in cognoscendo affectu & causis: & hinc *in Medico præferram Judicium memoriæ*.

Habuimus Theoriam Hydropis in genere, & in specie superest praxis.

C U R A.

In *Cura* Ascitis hujus particularis attendendum est

1. Ut *Aquoſitates collectæ*, quantum fieri potest, *evacuentur* per vias, per quas evacuatio commodè, & cum majori Ægri euphoria fieri potest.
2. In Vasis Lymphaticis, & Lacteis factæ *Obſtructiones* solvantur, vel *Eroſiones* illorum consolidentur ut & *Sanguis grumoſus*, si adest, maturè dissolvatur.

Prius fit per *Purgantia*, hinc, utut tardò, *Sudorifera*, & speciatim *Diuretica*; omnium optimè per Abdominis *Paracenteſim*, modernorum more cum Acu argentea faciendam, de qua vid. BARBETTE *in Chirurg.* utillisima, & tutissima est hæc Operatio, præsertim in hac Hydropis specie, modò maturè instituatur, antequàm colluvies excrementitia diuturna retentione corrumpatur, & partes contentas solidas inquinet: unde etiam *Umbilicus ſponte* apertus talem Hydropem curat. Posterius fit per *Salina Diuretica*, vel volatilia vel fixa, v. g. Arcanum Duplicatum *Mynſichtii*. Sudor via in alio Hydrope quàm in Hydrope Universali seu Anasarca convenit. Simul tamen etiam Causarum antecedentium habenda est ratio, eæque variæ, prout scilicet eædem sunt diversæ; utplurimùm tamen *Mucus viſcidus* vasa Lymphatica obstruens, & Lympham incrassans, incidendus, dissolvendus, & fluidis reddendus. Ulteriùs promoveatur *conſolidatio*, quæ sponte succedit, quia talia vasa, quæ rore spermatico chylolo nutriuntur, sunt glutinosa, & sponte coeunt. Sed in specie, quoad hanc medendi methodum, vid. SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 17. cum quo conf. SENNERTUS. Quòd si vitium *Sanguinis congrumati*, aut aliâ ea causa collecti, morbum intulerit, per *Appropriata* Naturæ succurrendum, de *quibus jam ſuprà*.

Remedia, quæ huic Scopo satisfaciunt, ubertim nota sunt ex Ascite universali; Hinc enim ex purgantibus convenit *Elaterium*: e. g.

℞. *Extr. Elater.* gr. xv.
Ref Jalapp. gr. v.
Extr. Troch. Alband gr. i.
Olei deſtillat. Bacc. Junip. gutt. ii.
Cum f. q. *Malvat. Junip.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Purgantes.

Vel

℞. *Succ. Iridis noſtr. per reſid. depur.* ℥ß. vel ℨvi. ad ℥i.
Aqua Cinamom. ℨii.
Syr. Violar. ℨß.
M. D. S.
Succus Purgans pro una vice.

Vel

℞. *Aqua Fragor.* ℥i.
Pulv. Jalapp. ℈i.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Syrup. Roſat. ſolut. ℨß.
M. S.
Potio Purgans pro una vice.

Ex *Diureticis* Sal Genistæ, Stipitum Fabarum, Spiritus Tartari volatilis eminent: In specie in Hydrope seu Ascite particulari Nitrum & omnia Nitrata sunt optima in tali casu, imprimis quando post Febrem vel in Febre ascites talis supervenit subitò, optimum tunc est Nitrum crudum probè depuratum: in potu quotidie assumitur in magna dosi ad ℨß.

Ex *ſudoriferis* verò volatilia quæcunque in iunctu Tympanite. Præ cæteris spiritus Nitri dulcis, & hinc spiritus Carminativus de tribus, miræ sunt efficaciæ: BORELLUS *centur.* 4. *obſerv.* 16. Sanguinis humani Elixire Hydropicos bis curavit desperatos & conclamatos intra tres dies, ℨß. qualibet vice propinando per tres vices.

Quoad *Externa*: habuimus hæc *ſuprà in Hydrope univerſali*.

Fit etiam mentio apud practicos Hydropis *per colliquefactionem*, seu in quo Sanguis in Liquamina serosa fatiscit, de quo iam *ſuperiùs* ex LINDANO quædam allegavi. Et est ille Hydrops, qui v. gr. Febres ardentes immediatè sequitur, in quo extrema gracilescunt, Abdomen contrà intumescit Talem Hydropem nomine Hydropis Sicci ab HIPPOCR *lib.* 4. *Aphor.* 11. insinuari asserunt. *Rurus eſt hic Hydrops, & in eo curando obſervandum, quòd nulla purgationes conducant, ſed uno & ſimplici Remedio, nempe Nitro probè depurato, tales Hydropici curandi ſunt, dando nempe quotidie ſolum Nitrum in Vino Rhenano, ita ut quotidie Nitri* ℥ß. *abſumatur, idque per* 24. *horas, nempe non ſimul & ſemel, ſed partitis vicibus, & quoties aliquid bibunt, Nitri depuratiſſimi* ℈i. *addi debet, & nil præterea agendum. A Purgatione abſtinendum: quantò enim magis expurgabis, tantò magis mox intumeſcunt, & Lotium magis indies ſplendeſcunt & inflammantur, ſicut in Diabete. Temperandus eſt Sanguis Nitro; hoc enim ſedat Sitim, temperat Æſtum, & ciet Urinam. Et quando hæ in tali Hydrope poſt Nitri uſum non ampliùs ſplendent, ſignum eſt propemodùm ſuperati Mali, & Æger in declinatione Morbi eſt conſtitutus, tuncque oportet dare bonum aliquod conditum corroborans, & conſortans*. Vid. LINDANUS.

ARTICULUS III.

De Hydrocephalo.

INter *Hydropes Particulares* eminet in specie post ascitem *Hydrocephalus* seu *Hydrops capitis* (G), quando nempe colligitur Aqua in sphæra Capitis. Interim Hydrocephalus hic ratione *ſubjecti* immediati, in quo colligitur Aqua ordinariò solet esse *triplex*:

1. Prima species est, quando Aqua colligitur *inter partes cutaneas & cranium*.
2. Quando Aqua colligitur *inter cranium* & Ipsum *cerebrum*, sive sit supra sive infra Meninges, in specie duram.
3. Tertia specie est, quando Aqua colligitur *in ipſo Cerebro*, speciatim in Ventriculis Cerebri, nimia copia cerebrum & ipsam Calvariam distendens, & ita *Hydrocephalum* inferens.

Priorum Hydrocephalorum *Exempla* sunt frequentiora: rariora autem ista quæ Hydrocephalum Internum talem demonstrant, utut hujus primus mentionem fecerit VESALIUS *de Structura Corp Hum. lib.* 1. *cap.* 8. de Puella, in qua Cerebrum a collectis Aquis omnimodè excavatum & singulariter distentum fuit. Præter hunc simile exemplum refertur à TULPIO *lib.* 1. *obſervat. cap.* 24. item *cap.* 25. de Puero quinquenni, *hydrocephalo* mortuo, in quo ℔. v. Aquæ in capite inventæ sunt. Cerebrum autem amissa figura globosa, induit figuram convexi Fornicis, & ab exuberante Aqua adeò fuit distenta Medulla ipsius Cerebri, ut instar Membranæ urassiusculæ adhæresceret Cranio, manentibus tamen semper salvis operibus Naturæ: Id quod fit, sive in utroque ventriculo seu latere colligatur Aquæ, sive in alterutra saltem mediatæ Cerebri Aquarum Hydrocephali collectio fiat; cujus exemplum videb. in TULPIO *cent.* 2. ob-

(G) *Ab ὕδωρ*, aqua, *&* κεφαλή, caput.

observ. 25. Hydrocephali nempe dimidiati capitis, in eojus Cerebri altero Ventriculo ultra ℔ii. Aquarum tam strictè inclusæ fuerunt, ut altera Cerebri pars planè illæsa & integra persisteret. Illustrat verò hoc NICOLAUS STENO *in Anatome Capitis Vitulini Hydrocephalici instituta* vid. BARTHOLINUM *Act. Med. Hafn. Vol.* 1. *pag.* 249. & *seq.* Cæterùm *Infantes* hunc Hydrocephalo imprimis sunt obnoxii, quia in illis Ossa Capitis teneriora, quæ non sont Suturis firmiter juncta, faciliùs bîscunt, & ob mollitiem talem obsequentiora faciliùs distenduntur, unde Aquis successivè colligendis cedunt. Aliàs carò observatur Hydrocephalus internus *in Adultis*, in quibus propter Ossium Cranii firmiorem compagem Suturæ discedere nequeunt, adeo ut potiùs alios Morbos Aquæ in Cerebro collectæ inferant. Non tamen penitus deinnt: vid. HILDANUS *cent.* 3. *observ.* 48. Nam Puellam Hydrocephalam notat PANAROLUS *Pent.* 5. *observat.* 74. septimo anno pereuntem, in qua Aqua per qualdam Suturas dilatatas, partim per Craniem perforatum egressa erat: ut eaternè extra Cranium partes in adultis intumescere posse in Hydrocephalo extra dubium sit: Sic PISO in eleganti scripto *de colluvie serosa* notat Hydrocephalum in Puella 22. annorum, semel atque iterum periodicè recorrentem: ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Prax. Admirand. observat.* 12. stupendum refert Hydrocephalum curatum in Viro, cujus Caput Caput Bovis æquavit. In Infantibus etiam interdum vitiatus in Utero materno Situs (quando Embryo nimis citò se vertit) ad Hydrocephalum disponit, quando nempe infantes com capite diutiùs Ossi Pubis insident, in quo positu interdum ad aliquot septimanas observantur; Ex hac enim occasione interdum in ipso Utero Matris, ex impedito Lymphæ reditu, in Capite Infantis collectæ Aquæ Hydrocephalum inferunt; qui propter molem Capitis necessariò partum difficilem efficit: quam Causam urget PLACENTINUS *in observat.* sicut talia Exempla duo observata fuerunt Uratislaviæ. Aliàs *Imaginatio materna* quoque signando Fœtum, Hydrocephalum infert, teste HILDANO *centur.* 5. *observat.* 3. uti etiam MARCELLUS DONATUS *Histor. med. mirab.* refert *l.* 2. *c.* 1. quod ipsum gravissimum est malum, quando Hydrocephalo laborant Infantes, dum adhuc in Utero Matris constituti sunt.

C A U S Æ.

Causam Proximam quod attinet: solet esse *Lympha stagnatio* in præfatis locis, propter ejusdem naturalem distributionem impeditam, ex obstructione Vasorum Lymphaticorum, nunc extra, nunc intra Cranium oriunda. Adeoque hic ad Lymphæ ductus respiciendum est, ut non tantùm vult PAULI *in Anat. Anatomia Bilsiana pag.* 85. sed vel maximè confirmat HEERTODT *in Crocolog pag.* 282. de Puero, Hydrocephalo mortuo, in quo vasa Lymphatica Cerebri partim turgida, partim rupta visa. Interdum præter Aquas solas etiam *Flatus* simul colligi solent, qui eum Aqua Caput distendentes Tumorem Hydrocephali insigniter augent: sed raro oriuntur tales Hydrocephali. Interdum per artem agyrtæ inducunt *hydrocephalum artificiosum* per insufflationem Aquæ juxta Nucham intra Cranium & cotim capitis.

D I A G N O S I S.

Signa Hydrocephali sunt satis manifesta, quia *conditiones & circumstantia Tumoris* facilè rem innuunt, ac vel visui vel tactui malum patet.

Discernendum autem imprimis: *an flatus an verò humor solus* Tumorem Hydrocephali inferant? si enim Flatulentiæ seu flatus peccant, nunc solùm, nunc conjunctæ cum Aqua, solet adesse insignis cutis distensio, ut caput leviter pulsatum instar Tympani cujusdam resonet. Deinde si digito prematur tumor, aut non recedit, aut si recedat nonnihil, ad pristinum tamen statum illicò redit. Si verò est ab humore solo, & quidem extra Cranium collecto, cognosci potest ex conditione Tumoris; videtur enim cutis mollior, caput quasi splendescens observatur, à candela admota translucet, percussum nullum edit sonum, & facilè digito prementi cedit, nec statim ad statum pristinum revertitur.

Quòd si verò *intra cranium & cerebrum* continentur Aqua, Tumor non est ad tactum adeò mollis, nisi valida fiat compressio, ob stantibus nempe Ossibus; in specie Frons ipsis quasi extra protrusus est, Palpebrarum tumor, oculi tumidi extra orbitas quasi prominere videntur, seu vix intra orbitas retinentur; simul etiam frequenter lacrymantur, concurrit insignis omnium sensuum hebetudo, & ad somnolentiam inclinatio, cum dolore capitis tensivo.

Quibus successu temporis tam in Infantibus, quàm interdum in adultis, accedit *capitis intumescentia ac moles* reliquo Corpori minus proportionata, & sæpè vix credibilis, quale exemplum HILDANUS *cent.* 1. *observ.* 10. recenset. His absentibus circumstantiis, tumente nihilominùs insigniter capite, suspicio est, in Cerebri Ventriculis radices egisse Hydrocephalum.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: difficile est malum & periculosum, minùs tamen periculosus est *Hydrocephalus externus*, seu supra cranium, & facilè curatur. *Internus* vero, seu intra cerebrum, periculosus est, & plerumque malum incurabile, quia superveniente Lethargo, aut Apoplexia, aliisque gravissimis affectibus, Ægri moriuntur. Intra cranium, & cerebrum collectæ Aquæ subinde, utut raro & difficulter, curari solent.

C U R A.

In *Cura*

1. Ante omnia *Aqua* sunt *evacuanda*.
2. *Caput ac Cerebrum* Aromaticis volatilibus appropriatis *roboranda*.

Quoad *Evacuantia*: hæc sunt vel *Interna*, sensibiliter ea exhaurientia: vel *Externa*, insensibiliter discutientia; vel *Media Chirurgica* secta Cute humoris vias patefacientia.

Interna ergo, *qua evacuant*, sunt omnia Hydragoga dicta, in Hydrope quocunque usitata, quæ pro robore subjecti patienti s determinanda, & præsertim in Infantibus a quibus saltim mitiora & temperata usurpantur: e. g. *Mercurius dulcis* gr. vi. cum syrupo Rosarum solutivo, aut syrupo de Rhabarbaro, aut de Spina cervina, aut Manna, cui tantillum succi & syrupi Ireos nostratis admistum est; item prodest blandum Infusum & syrupus ex mediano Cortice Sambuci; sicoti adultis generosiora *Laxativa*, & eadem quæ in ascite in usu sunt, conveniunt, v. g. Elaterium, vel post hoc succus radicis Ireos recens, &c. *Clysteres* etiam tam infantibus, quam adultis mirè conducunt; *sed ii sint* acres, & fortiter stimulantes, v. g. ex radice *Bryoniæ*, Ireos, Soldenella, Gratiola, Cortice Sambuci, & *similibus*. Sic D. MICHAELIS aliquando Famulum *cujusdam* mercatoris hujus loci Hydrocephalo laborantem Clysmatibus factis ex fortiter stimulantibus, & *Aquas* potenter evacuantibus restituit. Laboraverat autem antea Hydrope in partibus inferioribus, quo soluto tumor quasi ad caput raptus fuit, ita ut non tantùm Cutim valdè distenderet, sed & oculos ex caveruulis foras protruderet, quin & Organa aliorum sensuum læderet, & idem Bruti ad instar in lecto jaceret: Sed jussu D. MICHAELIS *Clysma* sequens applicabatur.

℞. *Herb. Soldanell.*
Gratiol.
Fol. Ebuli.
Asari ana M.ß.
Flor. Samb.
Genist.
Persicor. ana p. ii.
Cortic. Inter. Samb.
Frangul. ana ℥ß.
Rad. Ireos nostrat.
Bryon.
Esula ana ℨiii.
Pulp. Colocynth. ℨi.

In *Urina Pueri* coquebatur; quo applicato, factis simul aliis faciendis, sanitati restitutus fuit.

In Infantibus Clysteres blandiores injiciendi sont. Cum his simul internè vel tinctura Tartari Infantibus ad guttas x. commodè propinatur pro stimulanda Urina; aut spiritus Tartari volatilis, & quæcunque volatilia ex Tartaro propter vim diureticam & penetrantem ad promovendum Urinæ fluxum commodè misceri possunt, sicuti etiam *spiritus Paracelsi ad Hydrocephalum* ex Tartaro, Vitriolo & Radice Vincetoxici (vid. HARTMANNUS) tanquam universale remedium est in Hydrocephalo; quem egregiè commendat POTERIUS *cent.* 1. *observ.* 2. *cap.* 13.

Cæterùm cum his Internis simul usurpanda sont *Externa*, eaque primario *Discutientia*, & tumorem insensibiliter *Resolventia*, vel sensibiliter *Evacuantia*. Inter illa sunt *Cataplasmata* & *Fomenta* ex Aromaticis discutientibus, facta ex *Chamomilla*, *Meliloto*, *Artemisia*, *Stæchade Arabica*, *Calamintha montana*, *Rosmarino*, *Absynthio*, *Origano*, *Pulegio*, *Cumi-*

Digitized by Google

no, *Serpillo* & similibus, quibus Fatina Fabarum, Farina Lupinorum, Stercus Columbinum, Caprillum, Semen Anisi, & Cumini, ac similia, commodè addi possunt.

Conveniunt etiam *Olea Discutientia*, ut Oleum Chamomillæ, Oleum Anethinum, Oleum Laurinum, & similia. Hinc usu expertum est præstans Oleum seu Linimentum FORESTI *lib. 3. Chirurg. Obs. 7.*

℞. *Olei Chamom. vulg.* ℥iv.
Sulphuris pulveris. ℥i.

Probè invicem mixtis, & digestione unitis, constituitur Linimentum.

Hoc diu continuatum externè illitum, insensibiliter emollit & discutit Hydrocephalum: cui si addantur aliquot guttæ vel ʒi. *Olei destillati Cumini*, vel *Succini*; vel aliis *Unguentis* addatur *Balsamus Sulphuris Therebinthinatus aut juniperinus*, erit Unguentum eò penetrantius. Imo nullum est dubium, quin ipsum Balsamum Sulphuris vulgare terebinthinatum, aut, hoc nobilius, anisatum, blanda manu illitum; potentius sit Hydrocephali discussivum. Tandem AVICENNÆ & RODERICI à CASTRO Remedium sunt cochleæ recentes in decocto quodam Cephalico, e. g. Stœchados arabicæ, calaminthæ montanæ, &c. contusæ, & in forma cataplasmatis capiti applicatæ, quod & ipsum remedium modernorum experientia compertum est, & in scroti tumore aliàs mirabile est; item cataplasma ex cochleis contusis cum Pulvere Stercoris Caprilli & Seminis Carvi. Conf. etiam M. A. N. C. *Ann. 4. Append. pag. 46.* Tandem quoque *Fotus ex Lixivio Calcis vivæ* egregium admodùm est remedium in discutiendo Hydrocephalo, & quibuscunque tumoribus Serosis in partibus externis, quo feliciter in Puerorum Hydrocephalo AQUAPENDENS usus fuit, & vix similem sibi habet. Facit huc illa Historia, quæ prostat *in Observationibus Cultro Anatomico* LYSERI *annexis*, ubi prostat Hydrops Vulvæ in Ancilla quadam curatus simpliciter per Lixivium Calcis vivæ; unde etiam in Hydrocephalo Lixivium hoc est egregium, & meritò à SENNERTO commendatum Remedium; nunc quidem illud simpliciter & solum adhibitum; nunc verò, si in eo priùs ebulliat Sulphur & Nitrum, quo decocto perculatu caput foveatur, ut disparcat tumor. Quin & huic Aquæ Calcis vivæ quædam Aromatica Cephalica, ut Rosmarinus, &c. infundantur, & Fomentum magis appropriatum reddi potest. Denique *Essentia Rorismarini*, *Salviæ*, *Hyperici*, & pro ceteris Litu crebriùs repetendo, ad discutiendas Aquas à quibusdam adhibentur. FORESTUS *in loco suprà cit.* Pueris recèns natis Hydrocephalo correptis sola Oleo Hyperici continua Inunctione, addito *Pulvere Myrtillorum*, auxilium attulit.

Hisce insensibiliter discutientibus, & similibus remediis irritis, ad *sectionem Chirurgicam*, ut sensibiliter evacuentur Aquæ accedendum erit; idque in specie *in Hydrocephalo Externo*: id quod præstat imprimis sectio, quæ fit in loco tumoris maximè eminente, nunc per figuram Crucis, nunc literæ V, nunc literæ H, de qua variè hinc inde in Chirurgis, in specie HILDANO *Centur. 3. Observat. 57.* annotata videntur, qui consulendi. *In Interno* verò, qui cerebri ventriculos occupat, & hinc extrorsum plùs minùs fertur, periculosissima est, teste HILDANO *l. a.* ubi observat, & experimentis testatur, non semper sine periculo istam Hydrocephali sectionem, quia metus Gangrænæ, aut etiam mors superveniat. Quis verò est intra cranium, & cerebrum, nonnisi cautè, & perquàm circumspecta sectione, tractandus venit, observando cautelam, ne unica vice nimium exhauriatur. Conf. hic MARCUS AURELIUS SEVERINUS *in lib. de Efficaci Medicina*.

ARTICULUS IV.

De Hydrope Pectoris.

PRæter Caput, ut dixi, interdum etiam, sed rarò, *Hydrops Pectoris* observatur, quando nempe in cavo Pectoris fluctuat Aqua, vel Lympha plùs minùs copiosa, eaque Hydropem infert. Affectus quidem hic non semper est obvius, interim tamen hinc inde apud practicos hujus observationes prostant, in specie multa hujus *Exempla* egregia, & curiosa observavit PISO *Tract. de Colluvie serosa*; Conferatur etiam WILLISIUS *Pharm. Ration. Volum. 2. sect. 1. cap. 13.*

CAUSÆ.

Hydropis hujus Pectoris particularis *causa* sunt eædem, cum aliis Hydropis speciebus. Nempe nunc vitium est in Vasis Lymphaticis, & Lacteis, per quæ, impedito Lymphæ motu, hujus ex vasis ruptis ac exesis effusio in Thoracem, & hinc collectio, supervenit; unde frequenter ex *Hydatidibus in Pulmone* observatis Hydrops Pectoris natus fuit; Vid. BARTHOLINUS *Cent. 2. Hist. 66.* Nam, & hic *Lactea* pariter, & *Lymphatica* Pulmonum, tam quæ ad Pericardium tendunt, quam surculos quosdam ductos, subinde primariò consideranda esse, non saltem confirmatur à BARTHOLINO *Cent. 3. Epist. pag. 327.* sed etiam imprimis à WILLISIO *Pharm. Rat. Volum. 2. pag. 261.* Vel vitium est in massa sanguinea, quando v. g. simul cum Hydrope universali, vel cum Hydrope omnium partium inferiorum, simul etiam conjungitur superveniens Hydrops Pectoris: quin etiam ad majorem Lymphæ copiam & Hydropis incrementum multum conferat Habitus Corporis magis vel minùs cachecticus, ut & vitium renum, & aliæ causæ in Hydrope universali observabiles, nullum est dubium. Curiosa, & singularis observatio hoc in puncto est MEARÆ *in suis Historiis Medicis rarioribus pag. 153.* Hydropis nempe Pectoris *ex discussa Hydrocele* oborti. Sanè jam olim LAURENTIUS *in sua Anatome* observat singularem quendam consensum Pulmonum & Pectoris cum Testibus; adeò ut ipse notaverit à Tussi diuturna & vehementi ortam *Hydrocelen*; unde hanc controversiam de consensu Pulmonum, & Testium decidit *l. a. lib. 7. Quæst. 5. pag. 532.* Aqua hæc in Hydrope Pectoris *nunc in utraque Thoracis parte*, *nunc*, utut rariùs, *in altera ejus medietate* hærere observatur.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa* Hydropis Pectoris: percipitur in hoc utplurimùm in cavo Thoracis *Dolor gravans* ob materiæ aquosæ abundantiam, & plerumque illud cum Empyemate commune signum, nempe Aquæ fluctuantis *sonitus* obscurus, in imo Pectoris, dum Æger Corpus movet: Quæ tamen materia fluctuans in hoc à pure distinguitur, quòd hoc Inflammatio præcedat, illam verò non: hoc quoque breviùs, illa diutiùs utplurimùm, observatur. Cum Empyemate hoc quoque commune Hydrops Pectoris habet, quod ab Epithematum, aut cataplasmatum calidorum applicatione angustiæ Pectoris intendantur, uti WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 2. pag. 335.* confirmat; quæ tamen angustiæ Hydropis ab Empyematis per signa jam recensita distingui possunt.

Tussis est *sicca*, cùm nil excerni queat, *Respiratio difficilis* & frequens, subinde urget *Orthopnœa* (quod signum pathognomonicum cum PISONE *de Morbis ex Colluvie serosa lib. 2. sect. 3. cap. 7.* RIVERIUS *Praxi lib. 7. cap. 5.* refert), ita ut Ægri non possint decumbendo respirare, & imprimis vesperi ac noctu, ut & primo morbi tempore intendi, post mediam verò noctem denuo remitti observatur: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Hafniens. Vol. 2. pag. 298.* quin etiam, dum in somnum inclinant, subitaneo quasi *Terrore* correpti denuo evigilant.

Pathemata hæc nunc *in toto Pectore*, quando totum ejus cavum impletur, nunc *in altera* saltem medietate percipiuntur.

Interim *tumor Pedum* supervenit, & si tumor cessat, Mors: *Appetitus prosternitur*, inde tumor Pedum & *Palpitatio Cordis* supervenit, & imprimis, quando Corpus anteriora versùs movetur, angustias insignes Præcordiorum percipiunt, subinde quoque *Febricula* accedit; vid. in specie PISO *c. l.*

Tandem his interdum jungitur unius vel alterius *Brachii Dolor* atque debilitas seu resolutio, cujus Phœnomeni causas idem PISO *l. a. pag. 293. & 297.* explicare conatur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Hydrops Pectoris & Pulmonum, quia nonnisi à ruptis Vasis Lymphaticis ac Viscerum hujus Ventris induratione dependet, Organa Vitalia & Respiratoria immediatè afficit, periculosior est Ascite; imò breviùs suffocat, præprimis cùm Pulmones cordi agglutinet, & *Polypum Cordis*, vel ut causam, vel ut productum morbosum, comitem habeat. Hinc grave & periculosum malum est, & rarò felicis & fausti ominis, quin sæpiùs ad mortem deducit Ægros.

Et licèt idem affectus, sive Medicamentis quibusdam cu-

ratus fuerit, sive post apertionem Thoracis Æger levamen senserit, non tamen est adeò diuturna allevatio, quin *recidivante malo Ægri suffocati* intereant: Vid. TULPIUS *lib. 2. observ.* 16. RIVERIUS *Cent. 1. Observ.* 88. & SALMUTH *cent. 2. observ.* 4. & 16. nisi saltem laceratis Vasis Lymphaticis minoribus, ac Visceribus integris contingat, & materia peccans per Ulcus Thoracis sensim effluat, qualem observationem WILLISIUS *Pharm. Ration. P. 2. Sect.* 1. *cap.* 13. perhibet.

Ast magis lethalis est Hydrops Pectoris, *qui Anasarca aut Asciti* supervenit.

C U R A.

In *Cura* facillimæ sunt *Indicationes*, & ante omnia *evacuanda & resolvenda sunt Aqua*, & *firmanda seu roboranda partes interiores Pectoris*.

Pro Evacuatione conveniunt eadem, quæ in Ascite, tam Pharmaceutica quàm Chirurgica. Quoad *Pharmaceutica* evacuatur Aqua per *Purgantia*, *Diuretica*, & imprimis per *sudorifera*. Pro *Scopo Purgante* conveniunt ea, quæ in Ascite universali & particulari curando fuerunt laudata; Imprimis *succus Bryonia*, & hinc *succus Ireos nostratis* laudari solet: Vid. HARTMANNUS *in Prax. Chym.* RIVERIUS *cum succo Bryonia* curavit aliquot Hydropes Pectoris, necnon *Calomelano* suo, i. e. Mercurio dulci & Scammonio sulphurato mistis: vid. *centur. 4. observat. 3. Conf.* & WILLISIUS *c. l. pag.* 269. Possunt etiam dictæ Aquæ *per sudorem aut Urinam*, quantum fieri potest, evacuari, hinc ea quæ sudorem movent, sunt optima; sic enim beneficio *Decocti Sudoriferi* in Sene Hydropem Pectoris curavit RIVERIUS *centur. 4. observat.* 71.

Quoad *Media Chirurgica*: omnium optima est *Paracentesis Thoracis*, quæ maximè salutaris, simillima isti, quæ debet institui pro evacuatione Empyematis. Et hæc quidem operatio est facilis, tuta, & sine ullo periculo; de qua vid. WILLISII *Pharm. Ration. Volum. 2. pag.* 163. *ubi de Sanguinis Sputo*.

Et hæc de hydropis speciebus. Hydrocele & hydrops Uteri ad Sexuum affectus pertinent; Tumores Partium externarum ad Chirurgiam.

S E C T I O XXII.

DE SANGUINIS MOTU AD CORPORIS CIRCUMFERENTIAM LÆSO, LÆSAQUE IBIDEM INSENSIBILI TRANSPIRATIONE.

CUtis nostra est Rete seu Nassa, ex triplici minutissimorum Vasculorum capillarium ceu Fibrarum genere tanquam tot filamentis, artificiosè constructa, ex Vasculis nempe capillaribus Venarum, Arteriarum, & in specie filamentis Nervorum, ex quibus contexitur Nassa Cutis. Spatiola intermedia replent Glandulæ parvæ Excretoriis suis Vasis, exteriora versùs spectantibus, instructæ, quæ Poros Cutis constituere videntur: Videatur STENO *Tr. Myologia Specim. ubi in Piscis Anatomo*; item MALPIGHIUS *Tract. de externo Tactus Organo p.* 32. & 39. BARTHOLINUS *Cent. 3. Epist.* 65. 67. & 97. PECHLINUS tandem *de Purgantibus*, & *in Collegio nostro Institut. Part.* 1. *c.* 16. Cutis est naturæ tendinosæ: In Cute propterea videntur in transversum fibræ.

Glandula hæ Conglomerata ex Sanguine Vasorum capillarium emulgent copiosè partem ejus Aqueam, Salibus oleosis superfluis acido salsis, aliisque particulis inutilibus imprægnatam, quæ ipsa sub forma *halituosa* per se invisibilium per Vascula Excretoria exspirat, adjuvante non parùm calore, tam ipsius Corporis exspirantis, quàm Corporis ambientis, & *Insensibilis Transpiratio* appellatur; cujus insignem copiam, simulque pro varietate circumstantiarum varietatem, & consequenter summam necessitatem, videb. in SANCTORII *Medicina Statica*, & *suprà Sect.* 17. *ubi de Nutritione*.

In materia hac insensibiliter transpirante considerandum est & *continens* & *contentum*. *Continens* est Latex sanguinis aquosus. *Contentum* verò sunt partes sanguinis inutiles, idest, tam superfluæ, quàm diuturniori cum sanguine circuitu effœtæ factæ, quæ sufficienter pro omnimoda transpiratione, adjuvante simul inspiratione, attenuatæ & volatilisatæ, Salinæ volatiles oleosæ, quæ istum liquorem imprægnant. Hujus maxima pars, uti cum urina sanguinis ablegatur, ita residua portio in sanguine à sero ejus dissoluta, dum cum eo circulatur per partes continentes seu solidas, sapore suo salso instar saponis abstergit & abluit nutrimentum harum roridum, non perfectè post cessantem accretionem assimilatum aut coagulatum. (Vid. *sect.* 17. *de Nutritione*, & *cap.* 3. *Prolegom. Artic.* 2. *ubi de sudore*) sed jam diuturniore mora inutile aut quodammodò excrementitium redditum. Hoc ergò simul abstersum, ne aliquid sordium à Nutritione remaneat, secundariò insensibiliter simul exhalat. TACHENIUS *in Hyppocrate Chymico* Sal volatile ex halitu insensibili facit ex Indusiis Lixivio maceratis, Lixivium absorbet acidum insensibile transpirans, & Sal volatile liberatur: vid. *Collegium instit. l. a.* Nonnulli carent insensibili transpiratione, ut indusia per tres septimanas tam pura permaneant: vid. *Acta Societ. Reg. Angl. pag.* 103. ubi ex deficiente transpitatione insensibili Anasarca, & indusium per quinque & sex septimanas tritum puritate non cesserit indusio unum diem trito.

Quoad si massa sanguinea ex quacunque causa dissolvatur, & quasi liquescat, indeque majorem concipiat calorem, uti vel in exercitiis Corporis, vel post assumpta volatilia salina contingit, *sudor* oboritur, dum *transpiratio* in tantum augetur, ut copia materiæ à *Glandulis imbibitæ* consertim sub Guttularum minutissimarum *forma* crumpat, quæ unitæ rivulorum specie promanant. *Materia sensilis* hujus transudationis *in statu naturali* est eadem, quæ insensibilis transpirationis, saltim quòd copia majori excedat; sed tum si sæpiùs contingat sudatio, ex massa sanguinea nimis attenuata copiosæ etiam partes utiles, ipsumque Nutrimentum partium solidarum roridum attenuatum & liquefactum, simul forasque educuntur. Ut nihil dicam de partibus spirituosis in omni sudore evolantibus; hinc enim est, quod nimius sudor debilitet, simulque Corpus emaciet, & exsuccum reddat. Sed *in statu præternaturali* quæcumque sanguinis, uti & partium continentium heterogeneitates auspicatissimè & copiosissimè cum sudore excernuntur, quando scilicet eædem priùs à sanguinis arctiori miscela separatæ & quasi præcipitatæ sunt; tunc enim ab aquosis partibus imbibitæ, vel spontaneo naturæ motu in declinatione morbi criticè excernuntur, ut etiam in fine paroxysmorum Febrilium in Intermittentibus contingit, vel medicamento Diaphoretico attenuata & liquefacta massa sanguinea easdem excludit.

Usus ergò Insensibilis Transpirationis & Sudoris primarius est, ut purificetur massa sanguinea, singulæque partes ab excrementis salinis aliisque, necessitate materiæ in sanguificatione & nutritione pronatis; unde his excrementu retentis turbatur sanguinis fermentatio, & progignuntur immediatè Febres: secundarii sunt, ut acceleretur per sudorem massæ sanguineæ motus, sanguis spissus attenuetur & resolvatur, ne fiat ejus stagnatio, sed promoveatur potiùs ejusdem ventilatio.

Atmosphæram unusquisque Homo circa se habet, quam propter raritatem materiæ non videmus; hinc sub tegmine Calor, uti Pelles propter copiosos Pilos, ubi Transpiratum quasi impeditur, calorem faciunt.

An autem ex Præcordiis vel interioribus Visceribus immediatè interdum sudor prorumpat, ut acutè hoc urget DEUSINGIUS *Exercit. de Depur. alim. pag.* 157. & *Append. pag.* 345. item *in Diss. de Lact. sect.* 2. §. 63. id sanè valde probabile, licèt ob modi, quo fiat, & viarum, per quas fiat, latentiam, res obscurissima sit. SALMUTH observavit sudorem Cerevisiæ: post Juscula calida sudor est

est in tergo, post potum etiam frigidum sudor in toto corpore. In calore autem sanguis dissolvitur; si Frigus advenit, Serum quasi coagulatur & condensatur, & eo magis Serum etiam separatur propter condensationem.

Sudor Frigidus in omnibus Morbis funestus est. In Acutis, quando Ægri non possunt sudare, & tandem Sudor est; fit enim ob defectum Virium, Sudorque hic nil aliud est, quàm Ros nutritivus partium Solidarum per poros Cutis sub forma sudoris emanans; hinc etiam talis Sudor glutinosus, nonnihil viscidus, percipitur, & est Signum lethale. *Sudor Particularis* circa Caput rectè ab HIPPOCRATE malus dicitur, hinc rarissimum est, quod observavit SCHNEIDERUS, quòd Sudor capitis aliquando fuerit criticus, & morbum solvens.

In Praxi observatur Sudor vel *Excedens*, vel *Depravatus*, rarò *Deficiens*.

CAPUT I.

De Sudore Nimio.

Excedens Sudor frequens solet esse scorbuticis, qui copioso Sudore tantummodo diffluunt, interdiu pariter ac noctu: Hinc etiam *Phthisici confirmati tempore nocturno Sudores copiosissimos* solent effondere. Rationem non incongruam soggerit WILLISIUS in *Pharm. Ration.* quod nempe tales Sudores excessivi eveniant propter deficientem Assimilationem nutrimenti assumpti & chyli cum massa sanguinea, itaut tales Sudores sint *colliquativi*, & per quos succus nutritivus, qui assimilari nequit, foras emittitur.

CURA.

Hinc *in Cura* respiciendum imprimis *ad corrigendam sanguinis Crasin*. Id quod fit in scorbuticis per usum *martialium*, *& Salium volatilium oleosorum*, nempe partitis vicibus, tandem per usum *Lactis & Lacticiniorum*. In Phthisicis imprimis lac ad tales Sudores compescendos convenieus est: sicut phthisicurum Sodores & inde natas debilitates palliativè sistie Antihecticum *Poterii* cum Laudano Opiato, vespertino tempore assumptum; quod est optimum Sudores nimios sufflaminans: vid. *Differt. de Opii Virt. Diaphor. cap.* 3. §. 8. *Idem Formul. Class.* 2. §. 2. *Colleg. Formular. & suprà soll.* 17. *cap.* 5. *Art.* 2. *ubi de Phthisi*, item SYLVIUS *ubi de Febre Sudatoria*. Convenit etiam Tinctura Antiphthisica, Tinctura Solis. In scorbuticis:

℞. *Solut. Martis cum succo Pom.* ℥iii.
Spiritus Cochlear. ℥i.
M. S.
Tinctura Scorbutica.

Post Sudorem nimium in morbis Acutis & Malignis:

℞. *Aqua ceras. nigr.* ℥iv.
Phlegm. Vitrioli ℥ß. vel hujus loco *Chyl. antimonii* ℥ii. vel ℥ß.
Syr. Rub. Idei unc. i. ad ℥ß.
M. D. S.
Potio confortativa cochleatim sumenda.

CAPUT II.

De Sudore Depravato.

Sudor Depravatus fit in specie ex ratione *Seri ejusque contentorum*; quæ prout plùs vel minùs à statu naturali deficiunt, ita etiam plùs vel minùs Sudores depravatos reddunt; hinc pro varietate depravationis sudoris varia etiam subinde *cura* instituenda venit.

CAPUT III.

De Sudore deficiente.

Deficiens Sudor contingere solet, vel vitio *pororum*, vel vitio *Sanguinis ejusque seri*: *Vitio Pororum*, dum hi arctè plùs minùs clausi, infarcti aut obstructi sunt, onde Lotiones corporis, Frictiones rerum calidarum, laterum calidorum applicationes, &c. Sudorem promovent. *Vitio Sanguinis* verò deficit Sudor, quando tam arctè substantia serosa cum massa sanguinea unita est, ut conveniens seri secretio per glandulas fieri nequeat: id quod interdum in Febribus continuis, speciatim malignis, usuvenire solet. In tali casu Remediis Sodores moventibus, tam positivè, ut *Alcalibus* fixis vel volatilibus, quàm privativè talibus, ut sunt lapilli cancrorum, Cornu Cervi, &c. simul acida blanda addenda erunt, in specie acetum, hujus enim medio deficiens Sudor commodè potest excludi.

PRAXEOS MEDICÆ LIBER II.

DE MORBIS FUNCTIONES ANIMALES LÆDENTIBUS.

SECTIO I.

DE

Spirituum Animalium generatione ac distributione læsa in genere, indeque sensus & motus læsionibus.

POST Sanguinis ad Corporis circumferentiam Motum, cùm non ampliùs supersit affectus in Regione inferiori, pergo *ad Regionem Corporis Superiorem*, scilicet ad Caput, & ibidem reconditum Cerebrum, & *Sy*stema Nervosum. Nempe uti movetur Sanguis ad omnes partes imprimis internas, in quibus præter hoc, quòd easdem sustentet nutriendo, & vegetet Spiritu vitali perfundendo, etiam in quamplurimis singulare quid patitur; ita per Arterias Carotides & Vertebrales distribuitur etiam ad Caput, Cerebrum ac Cerebellum, in cujus Medullæ hæ arteriæ ramos quosdam hinc inde spargunt, maxima verò pars in Capillaria distributa Vasa ubique superficiem ejus densè irrorat; ita quidem ut extimam cerebri & cerebelli superficiem, *Cortex Cerebri* appellatam, ubique copiosissimæ Arteriolæ investiant, Sanguinem ita ibi infundant, qui in sinus Duræ Matris resorbetur, & ita per venas jugulares, istis Sinubus continuas, tandem in Venam cavam refunditur: Vid. HIGHMORUS, Arteriolæ dictę ubique investientes Cerebri superficiem, eidem *certum motum* tribuere videntur, qui tamen non cerebro est proprius, sed saltim ab Arteriarum motu communicatus. *Motus cerebri* observatur *Depressorius & subsultorius*: Vid. SPERLINGIUS *Anthrophol. Phys.* Probatur: si nempe inflantur Arteriæ carotides nunc attollitur, nunc deprimitur cerebrum. In ipso Cerebro ac cerebello duplex observabilis est substantiæ diversitas; Corticalis nempe subcineritia, & Medullaris eleganter candida; Illa ex copiosissimis Glandulis minutulis ovalis figuræ constat, in quas se insinuant dicta Vasa Sanguifera: Hæc ex Filamentis & ductibus nerveis delicatissimis invicem certo ordine convolutis, ex istis glandulis oriundi, est constructa: quæ ipsa postmodum à se invicem separata ac divisa, duplici tamen adhuc Meningum Membrana investita, Spinalem Medullam & nervos hinc inde distributos constituunt: de quo vid. MALPIGHIUS *Tr. de structur. Viscerum, ubi de Cerebri cortice*, item *in Epist. ejus de cerebro.*

Substantiæ talis diversitas diversum itidem Usum innuit; qui tamen in hoc conspirat, quod nempe earum usus sit, ex Sanguine subtilissimam substantiam, *spiritum animalem*, suo modo conficere & separare. Dari autem quendam *spiritum*, ab officio *animalem* dictum, ex hoc ferè illustratur, v. gr. quòd Nervo dissecto, & ita Spiritus Animalis fluxu seu irradiatione læsa, Partis infra sectionem sensus ac Motus perire soleat. Objectiones contra hujus existentiam discussas vide. in ROLFINCIO *Exerc. anatom.* Optimum ejus scriptum est. Speciatim verò cortice mediante Spiritus volatiles sanguinis, *Vitales* dicti, separantur a sanguine, & per subtilissimæ agillimæquè Filtrationis modum penetrando, transeunt in cerebri Medullam, sanguine *ipso* cum crassiore corpore ob Pororum angustiam, Vehiculo *ejus* aqueo ob pinguem & oleosam quasi cerebri Substantiam, exclusis, Ita quidem, ut *spiritus Vitalis in cerebro fiat animalis*, non per modum novæ cujusdam elaborationis aut fermentationis in cerebro perficiendæ, sed per nudam ac simplicem separationem, & quasi per filtrationem, vel per subtilem Irradiationem, sine nova ejusdem Elaboratione aut in cerebro fermentatione, aut in cerebro Transmutatione; de quo vid. WILLIS. *in anat. cerebri cap.* 9. item SYLVIUS *in diss.* 4. Spiritus hi, Animalis & Vitalis, *Essentia non differunt*, sed paucis accidentibus. Qui jam separatus existit, aliàs simul in Massa Sanguinea erat. Differunt tantùm Loco & Nomine; adeoque sine formali Alteratione Spiritus Animalis existit.

Separatus ita in Cortice Cerebri glandoloso spiritus Vitalis, & agillimè penetrans in ipsam substantiam medullarem; In hac ipsa, ceu regio palatio, spiritus isti volatiles luminosi debitis motionibus, expansionibus & agitationibus, & inde per nervos in omnes partes radiosis excursionibus, Operationes Animalibus proprias, *sensus* nempe, in specie Internos, & *Motus* perficiunt.

Determinatur autem modò dictus *spiritus Animalis* numero & essentia unus, adeoque ex se indifferens, ad diversas adeò actiones obeundas à Partium organicarum dispositione & proprietate; ratione cujus nunc in hac Parte hanc functionem, in alia aliam perficit; Nam is ipse, qui v. gr. per Musculum movet pedem, is conferret suo modo ad Visum, si esset in Oculo. Et sicuti unus aer diversos sonos pro varietate & formatione fistularum efficit, ac ab una Aqua variæ Machinæ moventur; ita & unus spiritus pro organi varietate diversas edit functiones. In Operationibus quidem Externis, nempe *in Instrumentis sensuum*, magis passivè se habet, quatenus Fibras in Tensione conservat. Sed quoad Internos, & inde dependentem Motum animalem, magis activè se exhibere solet.

Ab hoc spiritu Animali, & *sentiendi* habemus potestatem, & simul *movendi* activitatem, cum *ratiocinationis* sublimiori actione: in qua uti Spiritus Animalis veræ & soli Animæ, nempe *rationali*, tanquam principaliori Agenti, instrumentaliter inservit; ita pro ejus spiritus Animalis varia constitutione non tantùm in latitudine Sanitatis diversitas *Operationum Animalium* in singulis Individuis observa-

ſervatur multiplex, ſed etiam in conſtitutione morboſa variæ in *ſenſu & Motu*, quin & diviui *intellectus Operationibus* læſiones oriuntur.

Naturalis Spirituum Animalium, hinc *Operationum Animalium*, & inde dependens *Ingeniorum Diverſitas*, ex varia craſi & Miſtura Maſſæ Sanguineæ, & hinc diverſa conſtitutione Cerebri, rationn compoſitionis materislis, ratione pororum & Meatuum, &c. dependet. *Prout enim diverſa eſt Maſſa Sanguinea; ipſumque Cerebrum*, diverſi etiam emergunt ſpiritus, tam Vitales quam Animales, qui diverſimodè in Cerebro moventur & agitantur. *Quoad cerebrum*: variat hujus Conſtitutio, tam *ſecundum Compoſitionem* ſeu Texturam naturalem, quàm *Conformationem mechanicam*. *Quoad Compoſitionem naturalem*: præter Conſtitutionem ſeminalem, ſub Generationis primordiis natam, multùm varietas ejus dependet à Sanguine & Spiritu Influo; variata enim hic ejus Nutritione & naturali textura, plures aliæ Proprietatea, *Qualitates* dictæ, & inde emergens *temperatura* in Caliditate & humiditate, Siccitate & mollitie, &c. variant. Sicuti in ipſa *Conformatione mechanica* ratione pororum, Meatuum & Ductuum diverſitas deprehenditur, quæ omnia & Spiritum Animalem, ejuſdem conſtitutionem, Generationem, Diſtributionem & Motum variant. Hinc iſta *in Actionibus Animalibus inſignis differentia* cholericorum, Melancholicorum &c. ex quibus *Ingeniorum Diverſitas* deducenda. Ergò Spiritus Inſiti Animales plùs minùs vitiosè geniti, præter naturam alterati, unà cum organorum corporeorum, tam cerebri, quàm aliorum, varia Conſtitutione, quaſvis *Læſiones in Senſu & Motu* inducunt.

Quòd ſi dicti *ſpiritus* in debita quantitate & ſubtilitate *blando & moderato, eoque ordinato, Motu agitentur*, indeque Cerebrum implendo proprio motu quodammodò expandant, & ita ex eodem ſecundùm Filamentorum, Cerebri medullarem ſubſtantiam conſtituentium, ductum, continnato quaſi rivulo aut radio in Corpus cujuſque partes influant, omnium Actionum Animalium ſequitur Exercitium, h. e. *Vigiliæ*: Vigiliæ enim ſunt Exercitium Senſus ac Motus. In *Somno* autem reſpectivè quieti tantùm ſunt Spiritus Animales, quia ſi Acu pungitur Membrum, Senſus ſpirituum præſentiam & aliqualem operationem oſtendit. Sin verò quacunque ex Cauſa perturbati inordinato, vago, & ſubinde impetuoſo Motu cieantur, in Cerebro exinde *Deliria* varia, ſpeciatim Phrenetica, in Partibus verò reliquis *ſpaſmi & motus Convulſivi* ſubinde mirabiles producuntur.

Dixi *Deliria fieri in Hominibus ex perverſo ac inordinato ſpirituum Animalium Motu*: Nam Functiones Ratiocinationis dependent ſuo modo à Spirituum Animalium Motu, quatenus nempe hujus occaſione Anima Rationalis diverſos Conceptus & Ideas ſibi fingit. Prout ergò fit iſte ſpirituum Motus vel ordinatus vel inordinatus, etiam ipſæ Mentis Ideæ ſeu Conceptus vel ordinati erunt vel confuſi & vagi; unde ibi legitima Ratiocinatio, hic confuſa Mentis perturbatio, h. e. Delirium; ſuperveniet. Bruta enim non delirant; eſt enim Delirium læſio Ratiocinationis. Et quidem *Ingeniorum diverſitas* primariò ab his Animalibus ſpiritibus, & hinc à cerebri conſtitutione varia, tum quoad conformationem non tam externam ſenſilem, quam quoad internos Meatus inſenſilem, tum quoad materialem texturam, aliàs temperiem dictam, dependere videtur. Hinc etiam his circumſtantiis plùs minùs Ætate vel morbo mutatis, plùs minùs etiam in eodem ſubjecto variat ingenii Habitudo; de qua Ingeniorum Varietate videndi ſunt imprimis, qui ex profeſſo de Ingeniis ſcripſerunt, quos inter quatuor primatum obtinent, JANUS HUARDUS, Medicus hiſpanus, qui ſcripſit *de ſcrutinio Ingeniorum*, JOHANNES BARCLAIUS Politicus Gallus, qui ſcripſit *Iconem animorum*, ÆSCHACIUS MAJOR, & NEUHUSIUS, Philoſophus Belga, qui ſcripſit *Theatrum Ingenii humani* ſecundum conſtitutiones annorum. Omnes per diverſas vias unam materiam tractant, & ad unum ſcopum collimant. JANUS HUARDUS *in Scrutinio Ingeniorum* in genere varietatem ad ſtudia varia inclinantium ex Fundamentis Phyſicis Ariſtotelico Galenicis ſcrutatus fuit. Author eſt, ſi quis alius, elegans, tantummodò hoc obſervetur, ut ſcilicet ea, quæ is tribuit Cerebro ratione caliditatis, Humiditatis, & ſiccitatis, potiùs certo modo applicanda ſint Spiritibus Animalibus, eorundemque variæ conſtitutioni, ſubtilitati, agilitati, torpori, & aliis ſimilibus proprietatibus. Nam quod attinet *Temperaturam Cerebri*: temperatura iſta tam Capitis (uti etiam aliàs monui) quàm omnium partium, a Maſſa ſanguinea dependet, quę quando eſt Calida, vel quando eſt Humida, etiam omnes partes, per quas tranſit, ſimiles proprietates acquirunt, quę ipſæ tamen parum ad Actiones faciunt, quis tantummodo leviter eaſdem modificant: Sicut videmus in Cholericis ita dictis, in quibus Maſſa Sanguinea turget Salibus volatilibus oleoſis, eos videmus promptos in actionibus, videmus agiles, & quadam cum ferocia & audacia conjunctos. In his enim partes ſubtiliores & facilè mobiles blanda in orbem circulatione in Spiritus Animales volatiliſantur, qui in Cerebro promptè moti & agitati, & à Maſſa ſanguinea calidiore nonnihil fervidi, in iſtam audacem actionem erumpunt, ex mente HUARDI: ergò Caliditas & ſiccitas hic accuſata potius eſt Agilitas & ſubtilitas ſpirituum. BARCLAJUS *in Icone Animorum* ſcripſit Politica & Hiſtorica magis quàm phyſica; lectio tamen ejus hoc habet commodi, ut videamus, quantum varient Ingenia pro Climatum diverſitate, pro vario Regionum ſitu, & pro conſuetudinis diverſa ratione. Denique NEUHUSIUS Philoſophus, ſcripſit *in ſuo Theatro Ingeniorum* ſimul Politica & Phyſica, ſed minùs profunde rem ſcrutatus fuit, quin potiùs generaliter, nonnihil fusè tamen, ea tractat. Hi tres ſimul conjungendi ſunt, & præmeditatè legendi; ſic enim magna lux in hac materia effulgebit. (H)

Hinc ſi ſpiritus iſti volatiliores celeriùs & agiliùs moveantur, *ſubtilitatem* ſeu *Acumen Ingenii* (quatenus nempe hoc in Corpore humano à Spirituum Animalium Motu dependet) Alacritatemque ſingularem actionibus conciliat; cui ſi conſtitutio Cerebri mollior vel durior, indeque vel flexilior vel rigidior acceſſerit, ibi *Inconſtantiam*, hic verò majorem *Pertinaciam* efficiet, uti v. g. in Gallorum Ingeniis patet. Quòd ſi his ſpiritus purus quidem, non tamen adeò ſubtilis ac agilis ſit, indeque tardiùs, inordinatè tamen, moveatur, *acuta & accurata, non tamen nimis Velocia*, conciliat Ingenia, cum actionum quadam *Maturitate*, ut in italis & hiſpanis, & in iis, qui dicuntur eſſe naturæ aliqualiter Melancholicæ naturalis, manifeſtum eſt. Sin verò torpeſcant ſpiritus, minùs ſint agiles, aut propter Filamenta Cerebri duriora nimis implicata, Motus ſpirituum minùs ſit agilis aut ordinatus, *ſtupor & Ingenii hebetudo* cum reliquarum Actionum Torpore obvia eſt, ut in Phlegmaticis ſic dictis, item in Ruſticis, manifeſtum eſt. Ingenium quaſi *Ingenitum*, id eſt, ratio judicandi de rebus, eſt primo à puritate ſpirituum, & deinde Conformatione externa & interna.

Quòd *ſi Animalium ſpirituum vigor naturaliter nonnihil torpeat*, vel ob deficientem quantitatem, vel ob deficientem ſubtilitatem, indeque parciùs ac tardiùs influant, ſenſus quieſcunt, & alta Quies occupat membra, h. e. *ſomnus* obrepit: non quod non ſint præſentes ſpiritus animales in partibus Corporis, ſed quod non ſint ſufficientes.

Cauſa ergò *ſomni eſt*.

1. Quando *ſpiritus deficiunt*, exhauſti v.g. ob labores.
2. Quando ſunt *torpidi & tardiùs mobiles*: quod fit(α) ob *cerebri aliqualem humectationem* ſub ejuſdem Nutritione, vel quod ex continua ſpirituum ſub Vigiliis actione aliquid Aquoſi ſimul in cerebrum deſtillet: (β) ob *eorum Fixationem* ſive condenſationem ex Aſſumptis ſive Applicatis Medicamentis Narcoticis.

Dupliciter Cerebrum humectatur; primo à ſucco nutritio, deinde à ſero.

Sed his & ſimilibus Phyſiologicis omiſſis, ad Pathologica revertor, & Practica, in quibus conſiderantur *vitia imprimis ſpirituum animalium morboſa*; ſpiritus enim iſti Animales vitiosè geniti, & præter naturam alterati, læſiones in Senſu & Motu inducunt.

Quod attinet horum *ſpirituum animalium generationem vitiatam*; *tria ſunt vitia*, quæ in praxi occurrunt:

1. Quando *deficiunt*, & nimis pauci ſunt, unde hebetudo ſenſuum, imbecillitas corporis, defectus in motu, &c. apparent; uti videre eſt v. g. in Senibus, aut in iis, qui gravi ex Morbo ſenſim convaleſcunt. In his enim talis Debilitas & Impotentia Actionum omnium adeſt propter defectum ſpirituum Animalium.
2. Quando *abundant*.
3. Quando *depravantur*, & plùs minùs à debita craſi degenerant.

Deſi-

(H) *Videsis quæ de Ingeniorum & Morum varietate ex* Des Cartes *notavimus*, Tom. 1. Inſt. Med. p. 1. cap. 19. col. 277. lit. H.

Deficiunt hi *Spiritus*, *vel propter sui consumptionem*, Labore, Venere, Studiis; quibus omnibus nimis agitati in Cerebro adeò subtilisantur, ut promptissime dissipabiles existant; *vel propter deficientem debitam sanguinis spirituascentiam*, in constitutione præsertim ejus cachochymico cachectica, ac primariò ex *vitio Digestionis primæ*, dum non ritè Chylus spirituascit in primis viis: quo faciunt Inediæ, ac Alimenta mali succi, & minùs spirituascentia, & similia; vel *vitio cerebri* & ejusdem corticis, inepti ad separationem Spirituum Vitalium ex Sanguine, propter vitium Conformationis & læsionem Cerebri, Contusionem aut Concussionem in Casu ab alto, Meatuum Obstructionem, & similia. In quibus casibus Poruli ac insensiles Meatus Cerebri aut subsidentes, aut compressi, aut omninò aboliti, & Sanguinis debitum circulum, ac spirituum Animalium ex eo separationem impediunt. His ergò deficientibus *Sensus & Motus deficit*, minùs vel plùs, prout ii vel magis vel minùs deficiunt.

Interim *defectus hic spirituum* facilè & optimè *curatur* per *Medicamenta spirituosa* assumpta, ob id *Analeptica* dicta, ut Vinum generosum, Spiritum Liliorum convallium, Cerasorum nigrorum, Aquam Apoplecticam, Quintam Essentiam Matthioli, Essentiam Ambræ cum spirito Rosarum paratam, Spiritum Liliorum convallium cum sale volatili cornu Cervi circulatum, aut Sale volatili succini mistum, *Spiritus volatiles*, *Olea destillata*, aut ex his paratos spiritus vel salia volatilia oleosa, aliasque Aquas spirituosas aromaticas & similia. & quæ aliàs in lipothymiis adhiberi solent. Sicut *si vitium est in conformatione cerebri & Læsione externa*, curata hac externa læsione, sponte defectus spirituum curatur.

Secundum vitium spirituum Animalium est, quando *abundant*, & hinc Impetum quendam extraordinarium Actionibus Animalibus, & ex nimia eorum agilitate insignem promptitudinem Actionum, tam in sensibus quàm motibus, conciliant. Id quod videmus in iis, qui alimenta laudabiliora usurpant, potuique Vini generosi moderatè indulgent, ut agiliores & hilariores fiant, accedente simul blando corporis motu, & vita curis vacua.

Abundantia hæc spirituum *rarò Curationi offertur*, quia sponte vel per Inediam, vel per somnum, Natura aut Arte provocatum, aut denique per motum vehementiorem corporis aut animæ in studiis severioribus cessat.

Denique *tertio vitiosè generantur Spiritus Animales*, quando *depravantur* iidem plùs minùs in sua Crasi, unde *motus* eorundem variæ *Exorbitantia* & *Anomalia*, unde craseos vitiatæ ratione iidem vel *stupidi* vel *torpidi*, vel *fixi*, imò quasi immobiles, vel econtrà nimis *agiles* vel *confusè & inordinatè mobiles*, minùs *subtiles*, plùs minùs *acres & intemperati*, generantur, aut alio vix intelligibili modo vitiosi & depravati. Unde varii *in sensibus* defectus, & *in motu* exorbitantiæ, & Anomaliæ dependent. Spiritus animales enim sunt naturæ sulphureæ volatilis, seu nihil aliud, nisi substantia oleosa volatilis, adeoque pingues, & in recessu acidi, instar subtilissimi cujusdam spiritus Vini. Equidem paradoxon dicere videor. Dico tamen adhuc, esse eos in Par (ad meliùs illustrandam eorum naturam) subtilissimi rectificati spiritus Vini. Hoc præsupposito, depravatè Spiritus animales generabuntur, quando vel *in motu*, vel *in sua substantia*, & hinc consequenter in motu vitiosi redduntur. *In substantia* quidem, quando degenerant à sua substantia volatili, quando degenerant à subtilitate, volatilitate & spirituositate evaduntque quasi phlegmatici; vel a sua puritate, ita ut spirituosa heterogenea eorum naturam vitient, unde in natura & Crasi defectus sequitur. Deficiunt *in motu* quia per motum regunt totum corpus spiritus animales, unde quando vel in motu deficiunt, dant torpores, vel quando nimia agilitate excedunt, vel quando vitiatur ac depravatur motus eorum debitus in confusa agitatione, vel quasi explodunturr, læditur Spirituum Animalium natura & officium. Vitia hæc, pro specialium hinc dependentium affectuum ratione, diversimode sunt curabilia, quorum cura in sequentibus patebit.

CAPUT I.

De Facultatis Animalis affectibus in Genere

ANtequàm autem in specie *Affectus facultatis animalis* consideremus, notanda in genere quædam universalia pro iis, quæ in posterioribus dicentur.

I. *Totum systema nervosum* cerebri, cerebelli, spinalis Medullæ, Nervorum inde natorum, & quarumcunque partium nervosarum, membranarum, tandem & Ligamentorum, omnino ex *Fibris*, *nunc delicatissimis*, *nunc minùs delicatis*, *sed paulo firmioribus*, *constare*. Quæ fibræ sunt stamina fundamentalia, ex quibus pro majori vel minori, arctiore aut laxiore, unione, variæ partes nervosæ compinguntur; & quidem fibræ maximè delicatæ constituunt substantiam levem cerebri & Cerebelli, ejus substantiam medullarem: densiores verò constituunt nervos maximè quidem firmiores, & quo magis hi à cerebro in spinalem medullam prodeunt, eò firmiores sunt & magis robusti; & fibræ hæ pro explicandis Phænomenis paulo sensibilibus, ratione suæ texturæ in naturali statu *tensa* quidem sunt, sed simul continuum quasi Nixum, aut Impetum aut *Vim quasi elasticam* obtinent *ad motum*, quæ Vis, modò impetu interno Spirituum Animalium roboretur, *motum animalem* quemvis tam *spontaneum* quàm *Naturalem*, infert; sicuti tensæ hæ Fibræ, si ab objecto quodam externo commoveantur, constituunt *Passionem*, scilicet *sensum externum*, dicimusque *sentire*; & contrà, si moveatur Nixus ille elasticus impetu spirituum interno, fit *Motus Membrorum*, sive voluntarius sive Involuntarius, itaut spirituum diversè confluentorum diversi motus, & Fibrarum nervearum diversa textura & constitutio, basin constituat omnium Phænomenorum, quæ aliàs facultatis Animalis nomine veniunt, & totam sic dictam *Animam sensitivam* absolvant.

II. *Cerebrum & Nervos singularem quasi consensum habere ad extrà cum Motu Lunæ*: cum observationibus constet, secundùm Phases Lunæ Affectus Cerebri, *nervorum*, & Partium nervosarum, in sensu ac motu *consistentes*, *plùs* minùs exacerbari, plùs minùs remitti: Itemque *quod quæcunque* symptomata Cerebri & nervorum, *in specie* Epilepsia, pro stationibus lunæ decrescentis vel accrescentis, habeant suum augmentum & decrementum. Unde tales secundùm Lunæ stationes mutabiles affectus nonnisi Partibus nerveis contingunt, & propriè *Ephemerides Ægrorum* dicuntur, ubi ex læsione partium fibrosarum remanet talis peculiaris sensus in Parte, ut Ægri percipiant mutationes Temporum, sanis non perceptiles. Ratio, *cur fiat. quod systema nervosum magis alteretur à Lunâ quam à Sole?* difficilis videtur: Interim, si indulgendum est speculationibus inde videtur haurienda Quidam Philosophi sublimiores ex Sole, ratione ejusdem radiorum, & exinde nati caloris, & ratione spiritus universalis ex eo prodeuntis, vim Vegetativam universæ naturæ derivant. Quod ipsum etiam exactè patet in Regno Vegetabili, cùm virtuti vegetativæ vis nostra Vitalis quodammodò respondeat: unde dicimus: Uti ratione Solaris Luminis sulphur ejusdem ac universalis spiritus & Calor dependet, & certa ratione alteratio virtutis vegetativæ in natura, & consequenter major vel minor Vegetatio nostræ Vitalitatis oritur, ita è contrario ex modificato Solis Lumine etiam Luna magis afficit Facultatem Animalem & Cerebrum; unde mutata Luna in ejus Phasibus, & mutato motu Solis, subitò etiam movetur Cerebrum, Genus nervosum & similia. (l).

III. Observandum ante omnia, *mirabilem consensum habere Cerebrum & Partes eidem connexas cum visceribus abdominis*, in specie cum *Ventriculo*, itaut quoque propter hanc continuam conspirationem sæpe contingat, ut Origines Morborum subinde invicem confundantur, cerebrique Morbi Causam proximam ac fomitem habeant in Ventriculo & primis viis, sicut contrà stomachi Affectus in cerebro fomitem obtinent. Sanè mirabilis est inter has ambas Partes consensus, idque exemplis confirmari potest: verbi gratia ex læso Cerebro superveniunt subinde ordinariò Vomitus, idque ex Capite aut Cerebro graviùs percusso, sæpe Nausea, Appetitus defectus, & similia, ex imminente vomitu Vertigo, &c. Hæc ipsa HELMONTIUM admodùm turbarunt, hinc observata ejus Practica *in Tract. Duumvir.*

(l) *O suspiciendas sublimiorum Philosophorum speculationes!*

viratus, *Jus Duumviratus*, *Sedes Animæ*, *Demens Idea*, *Ignota actio regiminis*, &c. sunt optima, sed Theoriæ & Reflexiones speculativæ nil valent, & nullo modo admitti possunt: *consensus* interim notissimus est, ut monitum. Similiter ex Imaginatione, verbi grat. ex Audito rei horridæ supervenit Nausea, subversio stomachi, appetitus dejectus, & quæ sunt alia symptomata, simpliciter ex Cerebro, & spiritibus in Cerebro, certo motu motis, enata.

Qui difficulter concoquunt aut digerunt, ex stomacho subinde patiuntur Vigilias, Vertiginem, &c. *Vertigines ferè semper ex stomacho oriuntur*: Nam Hypochondriaci si non omnes, de quo adhuc dubitamus, certè quamplurimi, dum jejuni sunt, Vertigine corripiuntur; quod si verò aliquid & vel buccellam panis assumant, cessat Vertigo. Vir quidam sexaginta quatuor annorum gravi corripiebatur Vertigine, vesperi quidem sanus lectum petens mane evigilabat, & de lecto surgens in cubiculo præcedebat vertiginosus, hæcque Vertigo usque ad meridiem durabat, assumpto autem Jusculo vomebat, unde Vertigo cessabat. Hanc ergò Vertiginem simpliciter ex stomacho fuisse, inde persuasum habeo, quia quæsitus dicebat, urgente Vertigine simul affligere Anxietates præcordiorum; facta autem Materiæ morbosæ excretione solui Vertiginem.

Quin puto, *ipsam Imaginationem & sensus externos suo modo dependere ex stomacho, & hypochondriis affectis*; hinc enim, quando Mulieres ex Mensium suppressione Pica laborant, Phantasiam pravam & Imaginationem læsam obtinent, cujus fomes tamen est in stomacho; unde ex affecto stomacho læditur Phantasia, secundùm quam nonnunquam supervenit appetitus rerum ridicularum: Sic hypochondriaci ex Hypochondriis affectis fiunt Melancholici, unde curato vitio in hypochondriis, cessat & Melancholia. Præterea Motus Convulsivos universales radicaliter fieri ex affecto abdomine probo, quia Mulieres Hystericæ sæpiùs superveniente Epilepsia corripiuntur: Sic in Partu difficili ex abdomine affecto supervenit Epilepsia universalis, unde excluso Fœtu cessat etiam hæc Epilepsia. Ut ideò certum sit, in omnibus Operationibus in sensu, & Motu, nempe Internis, dependere cerebrum à stomacho, & hypochondriis, adeòque in praxi semper uno Oculo considerandum Cerebrum & Nervosum genus, altero verò conspiciatur stomachus, & hypochondria. Confirmat hoc, quod remedia excitent aut etiam sistant symptomata capitis, & Cerebri, dum adhuc existunt in stomacho: Sic *Vomitoriis* assumptis, dum incipiunt operari, Ægri corripiuntur Vertigine, utut ipsum remedium corporaliter in stomacho sit, & simpliciter in stomacho operetur. Pariter manifestum est, quod *opiata* omnia vix assumpta, ver. grat. Hyoscyami semen, Opium &c. dum adhuc in stomacho hærent, facultatem Animalem afficiant, & certas alterationes inducant, ac in specie ad Somnolentiam disponant: Vid. Exemplum HELMONTII *tract. Jus Duumviratus* §. 22. de Causidico, pro Oleo seminis Anethi sumente Seminis Hyoscyami drachmas duas, qui deliravit & planè stupidus factus est; Semine autem hoc per Vomitorium rejecto, cessavit delirium & stupiditas. Hæc & similia exempla observari debent, ac iniecerunt ejusmodi Phænomena jamdudum ingentem scrupulum HELMONTIO, qui videre est *tract. Jus Duumviratus*, item *Ignota actio regim.* item *Sedes Animæ*. In his Tractatibus mirabilia introducit exempla affectuum cerebri ex affecto stomacho, & hypochondriis. Cæterùm hic ipse Author in hoc puncto est planè paradoxus, quia primos conceptus fieri in Splene putat, quorum conceptuum executivum sit cerebrum; Canis autem exsecto Splene vigilat & somniat. Equidem quoad observata exempla, est elegantissimus; quoad superstructam verò Theoriam, & quidem officium Splenis, nullo modò admitti potest. Cæterùm si dicendum aliquid, *undenam oriatur hic firmus consensus Cerebri cum stomacho & hypochondriis?* simpliciter per Nervos, ad has partes ex cerebro derivatos, fieri statuo. Quòd verò hæ partes magis conspirent cum cerebro & Cerebello, quàm aliis partibus, id explicare conatur quidam Scriptor Gallus, nomine CORDEMOY, *tr. de discrimine animæ & corporis*, ubi rationem ex prima fœtus formatione in utero derivat: *Nam*, inquit, *Embryo sentire incipiens vix alibi, nec ulla pars in homine vel in utero adhuc recondita, vel extra uterum exclusa, priùs sentit, quam orificium stomachi, dum ratione Nutrimenti per Os affectus diversas patitur alterationes. Dum ergò ibidem fit prima sensatio, omnes alterationes Mater imprimit alimentis, quæ impressionem faciunt in Fœtu, in ejus Orificio stomachi sinistro. Hinc accedit, ut etiam primò ex cerebro eo allicinntur spiritus animales & alterentur, unde fit semita maximè patula, unde levi motu paratur via spirituum Animalium ex cerebro ad stomachum, ita ut in universo corpore non detur pars magis sensilis, quàm orificium stomachi sinistrum*. Unde tam facilis fit consensus inter cerebrum, Cerebellum & stomachum partesque vicinas, ratione Nervorum.

IV. *Spiritus animales cum materiam admodùm subtilem conditiones etiam subire certo modo materiales*. Jam vero notum est, quòd ex sanguine materialiter fiant, sive illorum particulæ sulphureo-salinæ, sive lucidæ, sive opacæ, sive alius sint naturæ, & conditionis, necessariò pro varia sanguinis crasi patiantur diversas conditiones materiales, id est, ut crassè loquendo, nunc sint asperi, nunc mites, nunc dulces, nunc acres, nunc lucidi, nunc opaci; &c. unde pro varietate suæ constitutionis, & inde natarum proprietatum, variant etiam *eorum attributa*, & consequenter nunc plùs nunc minùs appropriati, amici, vel hostiles Nervis totique eorum systemati in Medulla cerebri, & Cerebelli, itemque reliquis Fibris per totum corpus dispersis, existunt. Unde pro variis constitutionibus, & Texturis, materialiter ex Textura sanguinis enatis, etiam varia Pathemata secundùm sensus Internos, & motus corporis, secundùm Vigilias & somnum, erunt derivanda.

CAPUT II.

De Facultatis Animalis affectibus in specie,

seu

Morbis Capitis.

IN *specie* quod *affectus Facultatis animalis*, seu sensitivæ & Motivæ Virtutis, attinet; de iis optimè agit WILLISIUS *tr. de anima Brutor. lib.* 2. spiritus nempe Vitales, dum per corticalem Cerebri substantiam scaturiunt, ac transudant in cerebri Medullam fibrosam, ulteriùs derivantur in Nervos, & inde in universum corpus, ac ita Motu suo extra cerebrum Vim motivam distribuunt in Organa sensuum, inde in naturali subtilitate ordinatè moti manserem Vim conciliando Fibris eas sic disponunt, ut fortiùs tensæ facilè mobiles reddantur, & ab objectis externis recipiant impressiones, per quas fit *Motus* (K). Uti ergò, dùm hoc modo continuò influunt Animantibus spiritus Animales in Organa sensuum, ut promptè excipiant objectorum externorum impressiones, & sic *sensuum Passiones* sustinent, ita promptè varios Motus excitant, & obeunt, quo in statu Animal *vigilare* dicitur; ita quidem ut Vigiliæ dependeant à continuo Motu spirituum Animalium extra cerebri, & Cerebelli orbitas in Organa sensuum externorum, quorum privatio est *somnus*: quæ duo necessaria vicissitudine sic mutuò insequuntur naturaliter. Ac ideò radices Vigiliarum primariò in cerebro, minùs verò in Cerebello investigandæ sunt; sicut & somni ipsius. Unde dum sensibus externis feriamur, feriatur etiam sensus internus, unde Animal dicitur dormire, Vicissitudo hæc motua si tollatur, ita ut somnus vel penitus deficiat, vel saltim paucior sit, & *continua fiat Vigilia*, vitium hoc vulgò vocatur *Agrypnia* Græcis, Latinis *Pervigilium*, seu Vigiliæ nimiæ. (L)

ARTICULUS I.

De Vigiliis Nimiis.

SIcut somnum naturalem in moderata spirituum Animalium Quiete, hinc ad sensoria externa influxu cessante consistere, ex hactenus dictis supponimus; ita quicquid Quietem hinc interrumpere, illosque ad Motum conciliare potest, *Vigilias* seu *Pervigilium* inducit. Atque hoc iterum vel aliorum Morborum symptoma est, v. g. Febrium, dolorum, Dispnϧæ, Tussis, &c. vel sine alia Ægritudine eviden-

(K) *Imo potius* Sensus, *ut paulo infrà*.

(L) Agrypnia, *ἀγρυπνία*, *quasi ἀυπνία*, Vigiliæ, *ab α privativo*, *& ὕπνος* Somnus.

Digitized by Google

evidente, & ut Morbus solitarius, afficit, ita tamen, ut nonnulli hoc hoc molestia singulari ferant, alii verò mox Languorem & appetitum prostratum inde percipiant.

C A U S Æ.

Quæritur: *quænam sit causa nimiarum Vigiliarum*? Respondeo: omnis seu nimiarum Vigiliarum *causa proxima* est *motus spirituum Animalium*, aut *nimius* aut saltim *continuatus in Organa* Machinæ corporeæ, vel *interna* vel *externa*, cujus influxus, ut vocant, seu Motus ratione, promptè sensilium objectorum impressiones recipiunt, & postmodùm pro ratione Motionis in Organo impressæ similiter ipsi in cerebro commoti varias Animæ rationali Discursuum occasiones subministrant. Ubi verò in sensibus externis nil percipitur, necessariò Animal dormit, adeoque saltim ratione externorum sensuum, & hinc consequenter sensus communis, Vigiliæ vel somnus oriuntur.

Causa verò *perpetui aut nimii spirituum influxus* seu *remota* est duplex:

1. *Objectum sensile* externum, fortiùs Organon quoddam, tam *intra* quàm *extra* corpus, afficiens; adeoque tunc per modum symptomatis saltem se habent Vigiliæ.
2. Est *ipsum vitium morbosum* aut *spirituum Animalium* aut *cerebri*, quo iidem mobiliores fiunt.

Spirituum animalium vitium est, quando quavis ex causa mobiliores & quasi magis elastici redduntur iidem. *Cerebri vitium*, cujus occasione isti in continuo Motu conservantur, est *aut pororum* ejus *nimia apertio* atque hiatus ex aliquali ejus ariditate seu Siccitate, commodique Nutrimenti defectu, unde etiam Cerebri Poris patulis spiritus in continuo sunt Motu, unde tandem urgentur Vigiliæ; *aut Irritatio* quædam ipsarum Fibrarum Cerebri aut Membranarum ejus propter Nutrimentum acrius aut salsius, aut propter serum acrius, undecunque Cerebro communicatum.

Primam causam quod attinet: quando *objectum* quoddam fortiùs Organa sensuum afficit, necessariò spiritus agitantur, & fortiùs moventur, qui Motiones secundùm Nervi ductum ad Cerebrum usque continuatæ cæteros spiritus in Cerebro similiter movent, unde necessariò vigilat Animal. Hinc videmus, quòd *Clamor fortior*, *Dolor* quicunque, tam *externus*, v. g. Capitis, quam *internus*, v. g. Colicus, Nephriticus aut Iliacus, &c. in sensoriis externis spiritus in Motus inordinatos cogant, Somnum tollant, & Vigilias continuas inducant: item *Tussis*, quatenus concutitur inde totum pectus & totum nervosum Systema, necessariò in Vigilias deducit. Quin & *Dyspnœa*, *Orthopnœa*, &c. ordinariò Vigilias infert, sed saltem symptomaticas, ob sensibilem illam molestiam, quam in pulmonibus & præcordiis excitat.

Præterea *objectum* spiritus afficiens sæpiùs *in primis viis* investigandum. Sanè *in* omnibus Agrypniis pertinacioribus vel *vitium est in spiritibus Animalibus & cerebro*, vel *per consensum est*, ex vitio primarum viarum, Digestionisque plùs minùs vitiatæ ratione, & undecunque præternaturalis, quæ oritur *vel* ex assumptis vitiosis, *vel* malè digestis, *vel* vitiosè alteratis, *vel* perversè distributis, quæ irritando partes sensiles in illis locis, etiam nobis non sentientibus, Agrypnias inferunt: ver gr. *qui largiùs cœnant*, insomnes noctes ducunt; *quibus Alvus clausa* est nimia, Somnum interruptum habent. *Agrypnia Infantum*, item *Pavores* in Somno, ex primis viis, præsertim circa stomachum, radicem habent.

Hæc de prima causa seu objecto quod inducit Vigilias.

Quoad *secundam causam*: est ipsum *vitium spirituum Animalium* varium, a quo iidem ad concitatiores & pertinaciores disponuntur Motus: quod fit in junioribus & vegetioribus subjectis, laudabili & generoso Victu & Potu, moderatiùs tamen, utentibus, quibus spiritus nimis mobiles ac nimis agiles generantur, in his namque subinde Vigiliæ solent urgere. Pertinet huc totius *Cerebri Fervor* & incalescentia *in febribus ardentibus* & similibus, cujus occasione velociùs spiritus moti necessariò inducunt pertinaces Vigilias. unde etiam in *Æstate*, item in *Juventute*, & *Ætate Virili*, in genere in *Cholericis*, promptiores sunt Agrypniæ, Somnique minùs profundi. Hinc in Æstate ab Aere æstivo & fervidiore, item sub Climate æstuante sanguis. & ab hoc spiritus Animales, quasi commoventur, hinc Vigiliæ excitantur, In specie Miasmata peregrina & maligna, aut spiritus Animales irritando & corrumpendo, & inordinatè agitando, aut cerebrum ejusve Membranas præternaturali sensu afficiendo, pertinaces Vigilias inducunt in febribus Malignis, quas Deliria & variæ Phrenoeses excipiunt, quia spiritibus Animalibus vinosis quasi minùs sociabilia sunt hæc Miasmata, unde eosdem turbant. Similia Miasmata spiritus exagitantia & *in Herba Thee ac Coffee* Potione quoque concipere convenit. Quo etiam facit esus Carnium ferinarum, in quodam Vigilias movens: Vid. RHODIUS *cent. 2. observ.* 35. Ad hunc causarum fontem pertinet etiam ipsa *Anima Rationalis*, Curis intensis vel Meditationibus & similibus occupata. Cùm enim hæc ipsa utatur, ceu Instrumento, ministerio spirituum Animalium, quorum Motum *graves curæ aut* anxiæ *Meditationes* intensiorem reddunt, necessario Vigilias nimias inferunt. Pertinent huc tandem *animi affectus*, ut Amor, Ira, insignis Terror, Pavor, Metus in gradu intenso, &c. in quibus ob velociores & inordinatos Motus nimis coacti spiritus haud facilè cessant, quin continuato Motu Agrypnias inducant.

Quòd verò attinet Cerebri vitia: hoc Vigiliarum causa evadit, si Meatus ejus patuli magis & laxiores existunt, adeòque spiritibus Animalibus nulla repagula imponuntur. In quo casu hoc peculiare observatur, quòd ejusmodi Ægri nullum Torporem, nullam ad Somnum propensionem, nullamque aliam molestiam inde percipiant; cujus causa aliqualis Cerebri & Fibrarum Medullæ Ariditas, & Squalor, ex defectu humoris nutritii (vel quatenus hic non generatur, vel quatenus absumitur) Cerebrum humectantis, & sub Nutritione Poros angustantis, ratione cujus inane quoddam tractibus illis medullaribus contingit; hinc *Inedia* diuturnior Pervigilium inducit, de quo vid. MARCUS MARCI *Phil. Veterum rest. pag.* 392. Nempe Alimentis, imprimis temperatis roridis, humectatur cerebrum, & blandè irroratur, ipsique adeò spiritus quasi aquosiores facti placidiore motu somnum inferunt; sed sub Inedia, cerebro minùs humectato, sed magis arido & poroso facto, ipsique spiritus Animales subtiliores redditi Vigilias inducunt. In hoc modo intelligenda est illa locutio plebeja; *Æger non edit, ideoque non potest dormire*. Faciunt huc etiam alimenta acriora & spirituosa assumpta, & oleosa volatilia, *tam aromata, ut Piperata, Cinnamomum*, &c. quam alia, *ut Allia, Cepe, Eruca*, &c. a talibus enim spiritus Animales fiunt insigniter volatiles, acuti & quasi acres, unde ex velociori motu irritatum quodammodò cerebrum, & Genus nervosum alteratum, Vigilias inducit. Hinc *Venus nimia*, abusivè instituta, causat Vigilias nimias, partim quatenus ex spiritus Animales insigniter commoventur, partim quatenus Venus exhaurit Rorem nutritium Cerebri ac partium spermaticarum Nutritione dicatum. Quo etiam facit Agrypnia à *sudore nimio & Lienteria*, item ab intempestivo *Purgantis usu*, dum quidam sub fervore caniculari ex haustu Purgantis factus fuit agrypnus per tres septimanas: vid. M. A. N. C. *ann. 6. observ.* 185. *p.* 346. & *Tabaci abusu*; dum quidam ex nimio abusu Tabaci inciderit in Agrypniam septendecim dierum. Equidem Tabacum per se est Narcoticum, interim ex nimio usu prævalet Sal ejus volatile acre, quod Salivam excitat, & simul rorem Corporis chylosum evacuat, Cerebrumque ita porosius reddit: conf. *Miscell. Acad. Nat. Cur. loc. alleg.* In specie *senibus* imprimis *frequens symptoma est Agrypnia*, idque non tam ex spirituum vitio, quam partim cerebri textura alterata, partim digestionis primæ vitio. Nempe Cerebri Pori, Nutritione in Senibus nonnihil naturaliter deficiente, nimis aperti ac nimis patuli liberrimum spiritibus commeatum undique continuò permittunt, quorum placida quidem, sed continuata Motione, Somnus deficit (M). *Quoad Digestionis primæ vitium* verò, non saltim circa primas vias insensiles molestiæ spiritus turbant, dum minùs commodè ea procedit, sed etiam deficientis Chyli nutritivi causa, Cerebrum partesque nerveæ aridiores ac sicciores ferè redduntur: quare etiam his Calefacientia, v. gr. Vinum, aliaque spirituosa, somnum conciliant, Ventriculi Digestionem juvando; minimè verò humectantia, & refrigerantia communiter dicta. Modò etiam Agrypniam infert Succi chylosi *acrimonia*, qualem *scorbutus* interdum inducere solet: quo etiam spectat, quæ de Thee & Coffee supra adducta. Accedit hic Senum ad rem attentio; Senum enim continua sedulitas, & continuæ Curæ circa rem familiarem, quibus senilis Ætas est exposita, calcar addunt spirituum Animalium contumaci &

(M) *Vide quæ de Somni & Vigiliæ natura notavimus ex* Des-Cartes, hic Tomi. Instit. Med. p. 1. cap. 16. col. 232. lit. K. *qui Cerebri humectationem potiùs ad Vigiliam quàm ad Somnum facere existimat.*

& magis continuo motui, unde Vigiliæ.

Denique *Melancholici*, *Maniaci* & similes, præ aliis molestissima patiuntur Pervigilia, itaut quidam Melancholicus per quatuordecim menses fuerit vigil & insomnis: & tales Melancholici, utut etiam per aliquot dies, imò menses, in continuis sint Vigiliis, continuato cursu hoc malum *sine Virium debilitate* perferunt; ac quidem multiplici ex fonte. Nam præter *Phantasmatis* melancholici continuatam speculationem supra insinuatam, eorum Massa Sanguinea acrior, & vitio digestionis primæ acidior esse videtur, unde Spiritus Animales & ipsi minus volatiles degenerant à debita Crasi, & acriores & asperiores, quodammodo acidiores & siaiores generantur ita inquinati, qui Fibras cerebri medullares impetuosiùs vellicant, quæ commotæ motum novum & extraordinarium ipsis Spiritibus denuò imprimunt: Unde ex pertinaci spirituum per eosdem poros motu, præter alia Pathemata continuæ oriuntur Vigiliæ quę & Camphora curantur: in quo continuo Motu Spiritus Animales ne fortissimis etiam Opiatis auscultant, & Somnum capiunt. Interim *Meticulositas & Meditatio* suum pensum huc conferunt.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica per se sunt nota; Æger enim si non dormit, satis manifestat se vigilare.

Præ ceteris tamen cognoscendæ *Causa Vigilia*, quæ sunt faciles, quando Æger fatetur se affligi Curis, Affectibus indulgere. In Febribus Ardentibus & malignis facilè patet, unde sint Vigiliæ.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*; Vigiliæ nimiæ non sunt contemnendæ, cùm necessario omnes vigiliæ notabilem *Virium debilitatem* inferant, quæ in somno reficiuntur, ac præsertim non rarò in Febribus Acutis *Delirio ac motus convulsivos* post se trahunt. Hinc HIPPOCRATES *Sect. 7. Aphor.* 18. à Vigiliis Convulsio aut Delirium, malum pronunciat.

Deinde Vigiliæ *in Ætate consistente aut in Sexu muliebri* plùs nocent, quam *in Ætate juvenili aut sexu virili*.

Interim Vigiliæ *in morbis Acutis* diu nequeunt durare imprimis in Febribus puerperarum, juxta canonem; *quod caret alterna requie, durabile non est:* sed vel ad salutem vel ad Mortem terminantur. *In Chronicis* verò *morbis*, speciatim in Affectibus melancholicis, interdum satis diu citra noxam continuantur Vigiliæ; ver. gr. in puella illa, cujus modò ex MARCO MARCI mentio facta fuit. Sic enim observatæ sunt eædem quadraginta quinque dierum continuæ. FERNELIUS *Patholog. lib. 5. cap. v.* & SCHENCKIUS *lib. 1. Observat.* refert vigilias quatuordecim mensium in mente capto.

Sed utut minùs malæ sint in Chronicis talibus Vigiliæ quàm in Acutis; tamen *quò diuturniores*, eò tamen pejora Symptomata tandem post se trahunt, ac nonnunquam in Delirium & Fatuitatem terminantur & Stupidos reddont, ut Experientia testatur: sic PANAROLLUS *Pent. 5. obs.* 40. refert Puerum biennem sex menses insomnem, posteà Fatuum redditum: Aliquibus tamen minùs exitiosæ existunt: vid. M. A. N. C. *Ann. 3. observ.* 185.

CURA.

In *Cura* Vigiliarum, Agrypniæ *Causarum remotarum seu Antecedentium* imprimis habenda est ratio, adeoque vel

1. *Objectum externum*, quocunque modo systema Nervosum afficiens, partes sensiles plùs minùs irritans, & consequenter Spiritus Animales in Vigilias Symptomaticas commovens, removendum & sistendum; aut
2. Nimia *Spirituum Animalium* Agilitas & Impetus blandis Anodynis, aut benè correctis Narcoticis moderatè sistenda, iique ad Motum blandiorem & torpidiorem quasi disponendi; aut
3. Blandis Temperatis & Nutritivis & moderatis Oleosis, *Cerebro*, *ipsorumque spirituum Animalium* dyscrasiæ, prospiciendum, ut spirituum Acrimonia temperetur, & Cerebri Siccitas, hujusque Meatuum Amplitudo, per Alimenta boni succi, & Humectantia seu Oleosa corrigatur; *Ventriculi autem Digestio* vitiosa, si in culpa fuerit, emendetur.

Lacessentia exteriora, quomodò removenda, ex hactenus dictis partim constat, partim in vulgus innotescit, *Causa*

Interna quia sunt, vel *Acrimonia*, vel *motus Sanguinis* impetuosior, vel *Miasmata* heterogenea, patet, quod *universalia* vulgò dicta, nempe *venæsectiones*, aut *Purgationes*, etiam *Digestiva*, &c. in Vigiliis per se nil conferant, sed vel prius indicati tantùm intuitu alicujus usus sunt, ut nempe per accidens Causam Occasionalem auferant: scilicet quamvis v. g. Venæsectio interdum, ubi Vigiliæ urgent, postulatur, fit tamen hoc propter morbum adjunctum, sive causa vigiliarum existat sive secus: v. g. ubi peccat acrimonia scorbutica, Catharsis aut Evacuatio per Sudorem; ubi exæstuatio sanguinis, Inflammatio dolorifica, &c. Venæsectio locum habet: vid. FORESTUS *lib.* 10. *Obs.* 36. Sic etiam refert DEODATUS *in Valetud. pag.* 25. Vigilias pertinaces aliis irritis per *Catharticum Melanagogum* fuisse curatas quodquo per accidens tantùm, nempe Ventriculi cruditatibus evacuatis, Vigiliis aliquid contulisse, probabile videtur.

Pro secundo verò scopo satisfaciunt *Medicamenta hypnotica & Narcotica* dicta, quę figere solent spiritus potenter, & promptè Vigilias sistunt. Nam utut sint maligna, tamen interdum coactus Medicus iisdem utitur, sed sint probè correcta. Hæc ipsa Narcotica sunt imprimis *papaverina* usitatissima jam Antiquis, eaque papavere inspissatus Succus aut expressione elicitus, dictus Meconium, quod est nostrum *Opium*; aut Succus incisione sponte estillans, quod est genuinum Opium, quod correctum vigilias compescit; quia unum est ex genere solanorum exoticorum: sicut etiam omnes Solanorum species narcoticam vim obtinent, Nicotiana, Radix, Folia & Semen Hyoscyami, Mandragora ejusque Radix, Flores Ligustri, item Stramonium ejusque Semen à BARTHOLETO commendatum tanquam singulare Narcoticum, & quod simul hilaritatem inducat; uti & species ejus nobilior, *Datura Indorum* dicta. Hisce etiam *Crocus* ejusque præparata, & suo modo *Absinthium* addenda sunt: quę duo cum Papaverinis & Opiatis frequentiùs usurpantur, reliquorum enim usus non adeò tutus est; quemadmodùm ex Radicis Hyoscyami esu BORELLUS *Cent. 4. Obser.* 45. Dementiam annotavit. Aliàs notum est, quòd Opium assumptum ab incolis Orientalibus, præter Somnum, inferat Somnia jucunda; contrà verò septentrionalibus turbulenta, gravia, ac Visiones Cacodæmonum, &c. producat. Ex his ipsis Hypnoticis *varia sunt Composita*, & Veterum & Modernorum. Veteribus in usu sunt Philonium Romanum, Philonium Persicum Requies *Nicolai*, Pilulæ de Cynoglossa, &c. quæ tamen ipsa remedia, cùm cruda Narcotica recipiant, jam propemodùm in desuetudinem abierunt. Loco eorundem à Modernis Theriaca, Mithridatium, Syrupus de papavere simplex & compositus, Diacodium, Electuarium Diascordii, ac Laudana opiata infinita, & similia imprimis usurpari solent, inter quæ extractum Opii cum Tinctura Tartari, aut per fermentationem *Langelotti*, aut per digestionem cum Sale Tartari aut aliis Salibus lixivialibus, item Fermentum Narcoticum *Conerdingii* excellunt. Et sanè egregium est Laudanum Opiatum, si rectè præparatum fuerit. Permiscetur cum Pulveribus, verbi gratia cum Alexipharmacis mistum, fit Pulvis Anodynus Alexiterius; cum Confortantibus, fit Pulvis Anodynus Confortans; item cum Alexipharmacis liquidis fit Essentia Theriacalis Anodyna, Nam rarò Opium adhibetur, quin Appropriatis addatur. Quibus etiam accensemus Aquam Hypnoticam *Dernevellii*, Aquam somniferam *Langeli*, Extractum & Pilulas de Stramonio, quæ easdem habent virtutes cum Opio. BARTHOLETUS *Liquorem Somniferum* quemdam præparat hoc modo.

℞. *Sem. Papav.*
Cucumer.
Stramon nostr.

Contusa cum s. q. *Aquæ* ponit in digestionem fimi equini per quatuor horas, postmodùm filtrat, & ex retorta destillat lento igne.

Dosis est unc. ß. ad ℥i. tanquam blandum Somniferum. *Pilulas* verò *ex stramonio* hoc modo præparat.

℞. *Fruct. stramon.* ℔vi.

Contundit & bullit in

Aqu. lactus: ℔xii.

ad tertiæ partis consumptionem:

Decoctum exprimit & digerit in Sole, postmodùm imbibit cum *Aqu. Ardente* seu *spiritu Vini*, & exsiccat Iterum Spiritu Vini humectat, & denuò siccat: hinc Succi siccati vel inspissati unciæ addit

Croci ʒß.
Olei Cort. citri ℈ii.

Miscet pro pasta pilulari.

evidente, & ut Morbus solitarius, afficit, itatamen, ut no nulli hoc une molestia singulari ferant, alii verò moa Languorero & appetitum prostrstum iode percipiant.

C A U S Æ.

Quæritur: *quonam sit causa nimiarum Vigiliarum*? Respondeo: omnis seu oimiarum Vigiliarum *causa proxima* est *motus spirituum Animalium*, aut *nimius* aut saltim *continuatus in Organa* Machinæ corporeæ, vel *internu* vel *externa*, cujus influxus, ut vocant, seu Motus ratione, promptè seonsuum objectorum impressiones recipiunt, & postmodum pro ratione Motionis in Organo impressæ similiter ipsi in cerebro commoti varias Animæ rationali Discursuum occasiones subministrsnt. Ubi verò in sensibus externis nil percipitur, necessario Animal dormit, adeoque saltim ratione externorum sensuum, & hinc consequenter sensua communis, Vigiliæ vel somnus oriuntur.

Causa verò *perpetui aut nimii spirituum influxus* seu *remota* est duplex:

1. *Objectum sensile* externum, fortiùs Organon quoddam, tam *intra* quàm *extra* corpus, afficiens; adeoque tunc per modum symptomatis saltem se habent Vigiliæ.
2. Est *ipsum vitium morbosum* aut *spirituum Animalium* aut *cerebri*, quo iidem mobiliores fiunt.

Spirituum animalium vitium est, quando quavis ex causa mobiliores & quasi magis elastici redduntur iidem. *Cerebri vitium*, cujus occasione isti in continuo Motu conservantur, est *aut pororum* ejus *nimia apertio* atque hiatus ex aliquali ejus ariditate seu Siccitate, commodique Nutrimenti defectu, unde etiam Cerebri Poris patulis spiritus in continuo sunt Motu, unde tandem urgentur Vigiliæ; *aut Irritatio* quædam ipsarum Fibrarum Cerebri aut Membranarum ejus propter Nutrimentum acrius aut salsius, aut propter serum acrius, undecunque Cerebro communicatum.

Primam causam quod attinet: quando *objectum* quoddam fortiùs Organa sensuum afficit, necessariò spiritus agitantur, & fortiùs moventur, quæ Motiones secundùm Nervi ductum ad Cerebrum usque continuatæ cæteros spiritus in Cerebro similiter movent, unde necessariò vigilat Animal. Hinc videmus, quòd *Clamor fortior*, *Dolor* quicunque, tam *externus*, v.g. Capitis, quam *internus*, v.g. Colicus, Nephriticus aut Iliacus, &c. in sensoriis externis spiritus in Motus inordinatos cogant, Somnum tollant, & Vigilias continuas inducant: item *Tussis*, quatenus concutitur inde totum pectus & totum nervosum Systema, necessariò in Vigilias deducit. Quin & *Dyspnœa*, *Orthopnœa*, &c. ordinariò Vigilias infert, sed saltem symptomaticas, ob sensibilem illam molestiam, quam in pulmonibus & præcordiis excitat.

Præterea *objectum* spiritus afficiens sæpiùs *in primis viis* investigandum. Sanè in omnibus Agrypniis pertinacioribus vel *vitium est in spiritibus Animalibus & cerebro*, vel *per consensum est*, ex vitio primarum viarum, Digestionisque plùs minùs vitiatæ ratione, & undecunque præternaturalis, quæ oritur *vel* ex assumptis vitiosis, *vel* malè digestis, *vel* vitiosè alteratis, *vel* perversè distributis, quæ irritando partes sensiles in illis locis, etiam nobis non sentientibus, Agrypnias inferunt: ver gr. *qui largiùs cœnant*, insomnes noctes ducunt; *quibus Alvus clausa* est nimis, Somnum interruptum habent. *Agrypnia Infantum*, item *Pavores* in Somno, ea primis viis, præsertim circa stomachum, radicem habent.

Hæc de prima causa seu objecto quod inducit Vigilias.

Quoad *secundam causam*: est ipsum *vitium spirituum Animalium* varium, à quo iidem ad concitatiores & pertinaciores disponuntur Motus: quod fit in junioribus & vegetioribus subjectis, laudabili & generoso Victu & Potu, moderatiùs tamen, utentibus, quibus spiritus nimis mobiles ac nimis agiles generantur, in his namque subinde Vigiliæ solent urgere. Pertinet huc totius *Cerebri Fervor* & incalescentia *in febribus ardentibus* & similibus, cujus occasione velociùs spiritus moti necessariò inducunt pertinaces Vigilias: unde etiam in *Æstate*, item in *Juventute*, & *Ætate Virili*, in genere in *Cholericis*, promptiores sunt Agrypniæ, Somnique minùs profundi. Hinc in Æstate ab Aere æstivo & fervidiore, item sub Climate æstuante sanguis, & ab hoc spiritus Animales, quasi commoventur, hinc Vigiliæ excitantur, In specie Miasmata peregrina & maligna, aut spiritus Animales irritando & corrumpendo, & inordinatè agitando, aut cerebrum ejusve Membranas præternaturali sensu afficiendo, pertinaces Vigilias inducunt in febribus Malignis, quas Deliria & variæ Phreneses excipiunt; quia spiritibus Animalibus vinosis quasi minùs sociabilia sunt hæc Miasmata, unde eosdem turbant. Similia Miasmata spiritus exagitantia & *in Herba Thee ac Coffee* Potione quoque concipere convenit. Quo etiam facit esus Carnium ferinarum, in quodam Vigilias movens: Vid. RHODIUS *cent. 1. observ.* 35. Ad hunc causarum fontem pertinet etiam ipsa *Animus Rationalis*, Curis intensis vel Meditationibus & similibus occupata. Cùm enim hæc ipsa utatur, ceu Instrumento, ministerio spirituum Animalium, quorum Motum *graves curæ aut animæ Meditationes* intensiorem reddunt, necessario Vigilias nimias inferunt. Pertinent huc tandem *animi affectus*, ut Amor, Ira, insignis Terror, Pavor, Metus in gradu intenso, &c. In quibus ob velociores & inordinatos Motus nimis coacti spiritus haud facilè cessant, quin continuato Motu Agrypnias inducant.

Quod verò attinet Cerebri vitia: hoc Vigiliarum causa evadit, si Meatus ejus patuli magis & laxiores existunt, adeòque spiritibus Animalibus nulla repagula imponuntur. In quo casu hoc peculiare observatur, quòd ejusmodi Ægri nullum Torporem, nullam ad Somnum propensionem, nullamque aliam molestiam inde percipiant; cujus causa aliqualis Cerebri & Fibrarum Medullæ Ariditas, & Squalor, ex defectu humoris nutritii (vel quatenus hic non generatur, vel quatenus absumitur) Cerebrum humectantis, & sub Nutritione Poros angustantis, ratione cujus insne quoddam tractibus illis medullaribus contingit; hinc *Inedia* diuturnior Pervigilium inducit, de quo vid. MARCUS MARCI *Phil. Veterum rest. pag.* 392. Nempe Alimentis, imprimis temperatis roridis, humectatur cerebrum, & blandè irroratur, ipsique adeò spiritus quasi aquosiores facti placidiore motu somnum inferunt; sed sub Inedia, cerebro minùs humectato, sed magis arido & poroso facto, ipsique spiritus Animales subtiliores redditi Vigilias inducunt. Et hoc modo intelligenda est illa locutio plebeja; *Æger non edit, ideoque non potest dormire*. Faciunt huc etiam *alimenta* acriora & spirituosa assumpta, & oleosa volatilis, tam *aromata*, *ut Piperata*, *Cinnamomum*, &c. quam alia, ut *Alliata*, *Cepe*, *Eruca*, &c. a talibus enim spiritus Animales fiunt insigniter volatiles, acuti & quasi acres, unde ex velociori motu irritatum quodammodò cerebrum, & Genus nervosum alteratum, Vigilias inducit. Hinc *Venus nimia*, abusivè instituta, causat Vigilias nimias, partim quatenus ea spiritus Animales insigniter commoventur, partim quatenus Venus exhaurit Rorem nutritium Cerebri ac partium spermaticarum Nutritione dicatum. Quo etiam facit Agrypnia à *sudore nimio & Lienteria*, item ab intempestivo *Purgantis usu*, dum quidam sub fervore caniculari ex haustu Purgantis factus fuit agrypnus per tres septimanas; vid. M. A. N. C. *ann. 6. observ.* 185. *p.* 346. & *Tabaci abusu*; dum quidam ex nimio abusu Tabaci inciderit in Agrypniam septendecim dierum. Equidem Tabacum per se est Narcoticum, interim ex nimio usu prævalet Sal ejus volatile acre, quod Salivam excitat, & simul rorem Corporis chylosum evacuat, Cerebrumque ita porosius reddit: conf. *Miscell. Acad. Nat. Cur. loc. alleg.* In specie *senibus* imprimis *frequens symptoma est Agrypnia*, idque non tam ex spirituum vitio, quam partim cerebri textura alterata, partim digestionis primæ vitio. Nempe Cerebri Pori, Nutritione in Senibus nonnihil naturaliter deficiente, nimis aperti ac nimis patuli liberrimum spiritibus commeatum undique continuò permittunt, quorum placida quidem, sed continuata Motione, Somnus deficit (M). *Quoad Digestionis primæ vitium* verò, non saltim circa primas vias intensiles molestiæ spiritus turbant, dum minùs commodè ea procedit, sed etiam deficientis Chyli nutritivi causa, Cerebrum partesque nerveæ aridiores ac ficciores ferè redduntur: quare etiam his Calescientia, v. gr. Vinum, aliaque spirituosa, somnum conciliant, Ventriculi Digestionem juvando; minimè verò humectantia, & refrigerantia communiter dicta. Modò etiam Agrypniam infert Succi chylosi *acrimonia*, qualem *scorbutus* interdum inducere solet; quo etiam spectat, quæ de Thee & Coffee supra adducta. Accedit hic Senum ad rem attentio; Senum enim continua sedulitas, & continuæ Curæ circa rem familiarem, quibus sensilis Ætas est exposita, calcar addunt spirituum Animalium contumaci &

(M) *Vide quæ de Somni & Vigiliæ natura notavimus ex* Des-Cartes, hic Tomis. Instit. Med. p. 1. cap. 16. col. 232. lit. K. *qui Cerebri humectationem potius ad Vigiliam quàm ad Somnum facere existimat.*

& magis continuo motui, unde Vigiliæ.

Denique *Melancholici*, *Maniaci* & similes, præ aliis molestissima patiuntur Pervigilia, itaut quidam Melancholicus per quatuordecim menses fuerit vigil & insomnis: & tales Melancholici, utut etiam per aliquot dies, imò menses, in continuis sint Vigiliis, continuato cursu hoc malum *sine Virium debilitate* perferunt; ac quidem multiplici ex fonte. Nam præter *Phantasmatis* melancholici continuatam speculationem supra insinuatam, eorum Massa Sanguinea acrior, & vitio digestionis primæ acidior esse videtur, unde Spiritus Animales & ipsi minus volatiles degenerant à debita Crasi, & acriores & asperiores, quodammodo acidiores & fixiores generantur ita inquinati, qui Fibras cerebri medullares impetuosiùs vellicant, quæ commotæ motum novum & extraordinarium ipsis Spiritibus denuò imprimunt: Unde ex pertinaci spirituum per eosdem poros motu, præter alia Pathemata continuæ oriuntur Vigiliæ quę & Camphora curantur; in quo continuo Motu Spiritus Animales ne fortissimis etiam Opiatis auscultant, & Somnum capiunt. Interim *Meticulositas & Meditatio* suum pensum huc conferunt.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnostica per se sunt nota; Æger enim si non dormit, satis manifestat se vigilare.

Præ ceteris tamen cognoscendæ *Causa Vigiliæ*, quæ sunt faciles, quando Æger fatetur se affligi Curis, Affectibus indulgere. In Febribus Ardentibus & malignis facilè patet, unde sint Vigiliæ.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*; Vigiliæ nimiæ non sunt contemnendæ, cùm necessario omnes vigiliæ notabilem *Virium debilitatem* inferant, quæ in somno reficiuntur, ac præsertim non rarò in Febribus Acutis *Delirium ac motus convulsivos* post se trahunt. Hinc HIPPOCRATES *Sect. 7. Aphor.* 18. à Vigiliis Convulsio aut Delirium, malum pronunciat.

Deinde Vigiliæ *in Ætate consistente aut in Sexu muliebri* plùs nocent, quam *in Ætate juvenili aut sexu virili*.

Interim Vigiliæ *in morbis Acutis* diu nequeunt durare imprimis in Febribus puerperarum, juxta canonem; *quod caret alterna requie, durabile non est*: sed vel ad salutem vel ad Mortem terminantur. *In Chronicis* verò *morbis*, speciatim in Affectibus melancholicis, interdum satis diu citra noxam continuantur Vigiliæ; ver. gr. in puella illa, cujus modò et MARCO MARCI mentio facta fuit. Sic enim observatæ sunt eædem quadraginta quinque dierum continuæ. FERNELIUS *Patholog. lib. 5. cap. v.* & SCHENCKIUS *lib. 1. Observat.* refert vigilias quatuordecim mensium in mente capto.

Sed utut minùs malæ sint in Chronicis talibus Vigiliæ quàm in Acutis; tamen *quò diuturniores*, eò tamen peiora Symptomata tandem post se trahunt, ac nonnunquam in Delirium & Fatuitatem terminantur & Stupidos reddunt, ut Experientia testatur: sic PANAROLLUS *Pent. 5. obs.* 40. refert Puerum biennem sex menses insomnem, posteà Fatuum redditum: Aliquibus tamen minùs exitiosæ existunt: vid. M. A. N. C. *Ann. 3. observ.* 185.

CURA.

In *Cura* Vigiliarum, Agrypniæ *Causarum remotarum seu Antecedentium* imprimis habenda est ratio, adeoque vel

1. *Objectum externum*, quocunque modo systema Nervosum afficiens, partes sensiles plùs minùs irritans, & consequenter Spiritus Animales in Vigilias Symptomaticas commovens, removendum & sistendum; aut
2. Nimia *Spirituum Animalium* Agilitas & Impetus blandis Anodynis, aut benè correctis Narcoticis moderatè sistendus, iique ad Motum blandiorem & torpidiorem quasi disponendi; aut
3. Blandis Temperatis & Nutritivis & moderatis Oleosis, *Cerebri*, *ipsorumque spirituum Animalium* dyscrasiæ, prospiciendum, ut spirituum Acrimonia temperetur, & Cerebri Siccitas, hujusque Meatuum Amplitudo, per Alimenta boni succi, & Humectantia seu Oleosa corrigatur; *Ventriculi autem Digestio* vitiosa, si in culpa fuerit, emendetur.

Lacessentia exteriora, quomodò removenda, ex hactenus dictis partim constat, partim in vulgus innotescit. *Causa Interna* quia sunt, vel *Acrimonia*, vel *motus Sanguinis* impetuosior, vel *Miasmata* heterogenea, patet, quod *universalia* vulgò dicta, nempe *venæsectiones*, aut *Purgationes*, etiam *Digestiva*, &c. in Vigiliis per se nil conferant, sed vel prorsus indicati tantùm intuitu alicujus usus sunt, ut nempe per accidens Causam Occasionalem auferant: scilicet quamvis v. g. Venæsectio interdum, ubi Vigiliæ urgent, postulatur, fit tamen hoc propter morbum adjunctum, sive causa vigiliarum existat sive secus: v. g. ubi peccat acrimonia scorbutica, Catharsis aut Evacuatio per Sudorem; ubi exæstuatio sanguinis, Inflammatio dolorifica, &c. Venæsectio locum habet: vid. FORESTUS *lib.* 10. *Obs.* 36. Sic etiam refert DEODATUS *in Valetud. pag.* 25. Vigilias pertinaces aliis irritis per *Catharticum Melanagogum* fuisse curatas quodque per accidens tantùm, nempe Ventriculi cruditatibus evacuatis, Vigiliis aliquid contulisse, probabile videtur.

Pro secundo verò scopo satisfaciunt *Medicamenta hypnotica & Narcotica* dicta, quę sistere solent spiritus potenter, & promptè Vigilias sistunt. Nam utut sint maligna, tamen interdum coactus Medicus iisdem utitur, sed sint probè correcta. Hæc ipsa Narcotica sunt imprimis *papaverina* usitatissima jam Antiquis, ex que papavere inspissatus Succus aut expressione elicitus, dictus Meconium, quod est nostrum *Opium*; aut Succus incisione sponte extillans, quod est genuinum Opium, quod correctum vigilias compescit; quia unum est ex genere solanorum exoticorum: sicut etiam omnes Solanorum species narcoticam vim obtinent, Nicotiana, Radix, Folia & Semen Hyoscyami, Mandragora ejusque Radix, Flores Ligustri, item Stramonium ejusque Semen à BARTHOLETO commendatum tanquam singulare Narcoticum, & quod simul hilaritatem inducat; uti & species ejus nobilior, *Datura Indorum* dicta. Hisce etiam *Crocus* ejusque præparata, & suo modo *Absinthium* addenda sunt: quę duo cum Papaverinis & Opiatis frequentiùs usurpantur, reliquorum enim usus non adeò tutus est; quemadmodùm ex Radicis Hyoscyami esu BORELLUS *Cent. 4. Obser.* 45. Dementiam annotavit. Aliàs notum est, quòd Opium assumptum ab incolis Orientalibus, præter Somnum, inferat Somnia jucunda; contrà verò septentrionalibus turbulenta, gravia, ac Visiones Cacodæmonum, &c. producat. Ex his ipsis Hypnoticis *varia sunt Composita*, & Veterum & Modernorum. Veteribus in usu sunt Philonium Romanum, Philonium Persicum Requies *Nicolai*, Pilulæ de Cynoglossa, &c. quæ tamen ipsa remedia, cùm cruda Narcotica recipiant, jam propemodùm in desuetudinem abierunt. Loco eorundem à Modernis Theriaca, Mithridatium, Syrupus de papavere simplex & compositus, Diacodium, Electuarium Diascordii, ac Laudana opiata infinita, & similia imprimis usurpari solent, inter quæ extractum Opii cum Tinctura Tartari, aut per fermentationem *Langelotti*, aut per digestionem cum Sale Tartari aut aliis Salibus lixivialibus, item Fermentum Narcoticum *Conerdingii* excellunt. Et sanè egregium est Laudanum Opiatum, si rectè præparatum fuerit. Permiscetur cum Pulveribus, verbi gratia cum Alexipharmacis mistum, fit Pulvis Anodynus Alexiterius; cum Confortantibus, fit Pulvis Anodynus Confortans; item cum Alexipharmacis liquidis fit Essentia Theriacalis Anodyna. Nam rarò Opium adhibetur, quin Appropriatis addatur. Quibus etiam accensemus Aquam Hypnoticam *Dernerollii*, Aquam somniferam *Langli*, Extractum & Pilulas de Stramonio, quæ easdem habens virtutes cum Opio. BARTHOLETUS *Liquorem Somniferum* quendam præparat hoc modo.

> ℞. *Sem. Papav.*
> *Cucumer.*
> *Stramon. nostr.*

Contusa cum s. q. *Aqua* ponit in digestionem fimi equini per quatuor horas, postmodùm filtrat, & ex retorta destillat lento igne.

Dosis est unc. ß. ad ℥j. tanquam blandum Somniferum. *Pilulas* verò *ex stramonio* hoc modo præparat.

> ℞. *Fruct. stramon.* ℔vi.

Contundit & bullit in

> *Aqu. lactuc.* ℔xii.

ad tertiæ partis consumptionem:

Decoctum exprimit & digerit in Sole, postmodùm imbibit cum *Aqu. Ardente* seu *spiritu Vini*, & exsiccat Iterum Spiritu Vini humectat, & denuò siccat: hinc Succi siccati vel inspissati unc. i. addit

> *Croci* ʒß.
> *Olei Corc. citri* ℈ii.

Miscet pro pasta pilulari.

Digitized by Google

Dosis à gr. i. ad gr. ii. quæ Pilulæ præter Somnum
blandum etiam quoscunque Fluxus sistunt.

Loco hujus convenit *Essentia seu Pharmacum Phantasticum Bartholeti*, ac Laudanum sine Opio, sivo ex Fructibus Daturæ Turcarum sive Indorum eundem; quod BARTHOLETUS *in suo Tract. de Respirat. lib. 5. cap. 1.* describit; scilicet ex Daturæ hujus Pomorum succo expresso inspissato cum spiritu Vini conficit Tincturam; cui ad consistentiam Extracti inspissatæ addit Crocum & Nucem Moschatam. Ac sanè Datura infert somnum cum quadam lætitia conjunctum. Commendat etiam BARTHOLETUS Essentiam Opii cum spiritu Vitrioli volatili paratam, & spiritum Lolii, quem omnium præstantissimum proclamat. Spectat huc etiam Primum Ens Veneris ex Vitriolo cum sale Ammoniaco parandum; item sulphur Vitrioli Anodynum; quamvis huic posteriori nihil ejusmodi virium concedat BARTHOLETUS *l. a.*

Sed de Opiatorum usu in Agrypnia benè observandum quod monet WINCLERUS *Tr. de Opio pag. 244.* nempe quod *Opiata licèt in Vigiliis singulariter utilia sint, tamen iis nec semper, nec in omnibus utendum sit. Est enim, quando Vigiliæ sunt instantis Criseos signum; ubi ferè sunt omittenda Opiata, ne Naturæ labor impediendas. Est etiam, ubi sonos diuturnis Vigiliis torquetur, ubi potiùs Analeptica conducunt, ut spiritus Dia-Moschi dulcis, Diambræ, Ambræ, & similia. Est tandem etiam, ubi Vigiliæ sunt ex angustia Pectoris, ex Dyspnœa, in Hydrope, ubi Opiata vix tutò usurpantur; metus enim est ne somno fortiori provocato suffocentur Ægri. Est etiam, ubi Vires exhaustæ sunt, spiritusque deficiunt, ubi quoque minùs opiata conveniunt.* Hæc WINCLERUS. Et si quando usurpanda sunt, usurpentur eadem in quantitate parva, partitis vicibus, ut rectè monet SEPTALIUS, adeòque repetito crebriùs in parva dosi eorum usu, quoniam eorum Animam labefactant, & eos stupidi Ingenii reddunt. In Agrypniis Melancholicis nihil faciunt, sed saltem Temperata adhibenda sunt ex Passulis, Liquiritia, Borragine, & similibus. Ex. gr.

℞. *Cons. Flor. Papav. err.* ʒi.
Theriac. vel *Elect. Diascord.* ʒß.
Laud. Opiat. gr. i.
M. f. Bolus. *S.*
Electuarium serotinum pro una vice.

Vel

℞. *Cinnab. nativ.* vel *antimonii*, vel *Mag. Corall.* gr. xv.
Sacc. saturni gr. viii.
Laud. Opiat. gr. i. vel ii.
Cum *Ess. Croci* f. Pil.
D. S.
Pilulæ vespertinæ ad quietem.
Sumantur vesperi hora ante pastum.

Pro tertio scopo, ut nempe temperatis Nutritivis *Cerebro & Dyscrasiæ spirituum animalium* prospiciatur, ad Vigilias prosunt vulgò sic dicta *Refrigerantia & Humectantia*. Hinc *Temperata* plùs minùs oleaginosa, & quasi lactescentia chylosa blandè nutrientia, ut *Lactuca*, & totus Lactucarum exercitus, ejusque esus: hæc ipsa etiam jam à GALENI temporibus est in usu contra Vigilias nimias. Videatur ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Med. Princ. Hist. 54.* ubi refert, Vigilias ex nimiis Meditationibus, aliis frustrà adhibitis, per esum Lactucarum, & per Oleum Nymphææ Naribus inunctum, curatas fuisse: Ubi etiam refert de GALENO, quòd ipsi Lactuca fuerit Alexipharmacum Vigiliarum, &c. Item *Nymphæa*, ejus Folia & Flores, imprimis externo usu. Papaver rhœas & ipsum hic convenit, item Sonchi, Chondrillæ, Flores Verbasci, & plura inde parata Remedia; In specie Fructus seu Nuclei & semina lactescentia, scilicet *semina quatuor Frigida majora & minora*, Hordeum, Amygdalæ dulces, Pineæ, Pistacia, Nuclei Persicorum, ut & ex iisdem, nunc solitariis nunc cum Semine Papaveris & Portulacæ, factæ *Emulsiones* sunt usitatæ & in specie cum semine stramonii, cujus gr. i. vel ii. addita mira faciunt, de quo *suprà*. Hæ Emulsiones humectant blandè, temperant Acrimoniam turgescentium humorum, blandè nutriunt, & successivè somnum inferunt: vid. SYLVIUS *Pr. pag. 122. §. 25.*

Vel

℞. *Sem. 4. frig. major.* ℥ß.
Papav. alb. ʒii.
Amygd. dulc. ʒii. ad ℥ß.
Cum s. q. *Aquæ Nymph.* f. Emulsio:
cui adde
Aquæ Cinnam. ℥ß.
Edulcor. cum *syr. Nymph.* vel *Papav.* vel cum *Rot. manus Christi perlat.*
M. D. S.
Emulsio Confortans ad quietem.

Vel

℞. *Sem. Papav. alb.* ℥ß.
Melon.
Amygd. dulc. an. ʒii.
Aquæ Flor. Sambuc.
Acac.
Hypnot. Dorner. an. ℥ii.
F. Emulsio.
Edulcor. cum *Syr. Nymph.*
S. ut anteà.

His Emulsionibus postmodùm pro Affectuum ratione, imprimis in Acutis Morbis, & alia Morbis *Appropriata* ulteriùs addi possunt: Verbi gratia ponam *agrypniam in Febre Maligna*, tunc

℞. *Amygd. dulc. ambr.*
Sem. papav. albi an. ʒii.
quatuor frig. maj. an. ʒi.
Cum s. q. & *Aquæ scorzon.* & *Nymph.* f. l. a. Emulsio:
Cui adde
Aqua Cinnam. (ratione virium) ℥ß.
Bezoard. Mineral. ℈i.
Edulcoretur *Rotulis man. Christ. perlat.*
D. S.
Emulsio vespertina pro una vice.

Hauriatur subinde. Hic enim Bezoardicum Minerale resistit Malignitati, in Febre, quam suppono, obviæ.

Decoctum Hordei factum cum Papavere & Radice Liquiritiæ commendatur à LINDANO in Agrypnia propter Inediam vel defectu Roris nutritii humectantis Cerebrum; sicuti *Hordeaceorum* temperatum usum proficuum expertus est BORELLUS *cent. 4. obser. 89.* in Agrypnia, Tussi & Macie. Summatim; quæcunque *Diæta Nutritiva & quasi semilactea* ad talem Agrypniam est optima.

Hæc de Internis & Opiatis. Sed, uti dixi, imprimis *habenda est ratio Causarum*: in specie *ex Inedia* vel deficiente Rore nutritio & siccitate, ubi conveniunt Humectantia, Hordeum, Passulæ & Glycyrrhiza; item Emulsiones.

Quoad *Externa*; ad Agrypniam in genere usitata sunt *vel anodyna Narcotica Opiata*, vel *blanda Humectantia*, nunc Temporibus ac Fronti, nunc Manibus ac *Pedibus* in forma *Pedilaviorum* applicanda, quamvis eorum *usum* SANCTORIUS *Meth. l. 13. Cap. 2.* & PRIMEROSIUS *de Error. vulgi lib. 4. cap. 45.* nullius efficaciæ judicent: scilicet *Epithemata* aut *Lotiones* ex Decoctis Vegetabilium Emollientium & Anodynorum, Florum Ligustri, Violarum, Paralyseos, Jaceæ, Chamomillæ, Nymphææ, Herbæ Lactucæ, Foliorum Nymphææ, Solani, summitatum Anethi, Foliorum Salicis, Vitis, Violariæ, Corticis Mandragoræ, Capitum & Seminis Papaveris albi contusi, & similium. *Emulsiones* pariter ex Nucleis Persicorum, semine Papaveris albi, quatuor Frigidis majoribus & minoribus, Hyoscyami, Lactucæ & stramonii (quibus HARTMANNUS semen Anthos, Fœniculi, & Anisi addit) cum Aqua Nymphææ vel alia quadam specifica, vel Lacte muliebri paratæ, Fronti ac Temporibus cum Linteis multiplicatis applicatæ; sicuti & Linteola Lacte tepido madida Fronti imposita insigniter conveniunt. Hujus etiam loci sunt spongiæ Cynosbati, Ger. *die schlaff. Kunzen* & Liquor Vermiculorum in his repertorum mense Augusto collectorum. Vermiculi hi conquassentur seu contundantur inter duos lapides, ut Liquor exeat, qui colligatur in Vitro & asservetur, quo Liquore illinantur Tempora; est enim suave & blandum Hypnoticum sine omni periculo Narcoseos. Item *spongia somnifera* ab HEURNIO *meth. lib. 2. cap. 7.* descripta, ex *succorum Hyoscyami, Papaveris albi, Mandragora, Mororum immaturorum, Coriandri, Lactucæ* ana ℥i. *opii* ʒi. spongia ita humida facta vel impregnata his succis, postmodùm leni calore exsiccatur, & Naribus admovetur pro conciliando somno. Hinc fiunt *Inunctiones* ex Medulla Crurum Vituli & Cervi recenti, quæ Temporibus aliquoties tempore somni illitæ blandum somnum inducunt; vel accipiatur Axungia ex cruribus bovinis elixando in Aqua simplici elicita, quæ separata asservetur in Vitro, & radiis solaribus vel alio blando calori exponatur, ut depuretur & post Temporibus illinatur. Item suavem infert somnum Pinguedo Lucii piscis, vel Leporis, Oleum Nymphææ, Anethinum, Papaveris albi, Nucis Moschatæ expressum, Hyoscyami, Nucleorum Persicorum, & similia. Quo etiam pertinent Unguentum Populeum recens, de Alabastro

&

& Hypnoticum usitatum; quibus aliquot guttæ olei Hyoscyami, interdum aliquantulum Croci, interdum aliquot grana opii, addi possunt, imprimis ubi cum Vigiliis infestant Dolores Capitis. Denique pertinet huc Balsamus Hypnoticus *Mynsichti*, & Cerumen ex Auribus Asini quantitate Pisi Temporibus illitum, in Agrypnia Febrium Ardentium potens dicitur Narcoticum. Sed observetur, ne augeatur dosis; alias nimis profundus & diuturnus somnus inducitur. Sunt qui *odorem* quoque ejusmodi Odoriferorum commendant, v. gr. Flurum Ligustri SENNERTUS *pr. lib. 1. pag.* 231. item ZACUTUS LUSITANUS *prax. hist. l. 1. p.* 156. Odorem decocti ex radice Mandragoræ, Hyoscyami, Semine Lactucæ, Opio, &c. commendat. Quo etiam Odor Croci spectat, cujus gratia Sacculus, in quo hic asservatus fuit, à volgo culcitræ supponitur. In M. A. N. C. *ann. 6. observ.* 171. aliquot prostant Euporista somnum conciliantia, qualia sunt: Aures Leporinæ abscissæ, & pulvinari suppositæ: Unguen illud seu Crassamentum unctuosum, quod Rotis molaribus agglutinatur, Temporibus illitum; Cranium Humanum Ægro inscio subditum, Succus Nasturtii aquatici cum Aceto Naribus illitus; Pinguedo item Lucii piscis eodem modo adhibita: pulvis ex Foliis & semine Hyoscyami albi Sacculo Capiti dormituri vel pulvinari suppositus, quod habet LANGIUS *Epist. lib. 3. cap.* 6. qui etiam aliquando hirudines post Aures applicuit, & remotis eis gr. i. Opii Vulneribus imponere solitus est; sicut etiam *Turundam* ex grano uno & altero *Laudani Opiati* cum aliis mistis Naribus efficacissimè inditam videbitis in TIMÆI *von Guldenklee casib. pag.* 94. Præterea specificè hic prodest sanguis calidus Animalium rimidorum: v. gr. recipiatur pullus gallinaceus trium vel quatuor septimanarum, subitòque disrumpatur, quo sanguis calidus in Frontem patientis decidat.

Cæterùm apud practicos etiam *Clysmata & suppositoria* magno cum fructu interdum ad somnum conciliandum injiciuntur, quibus gr. v. vel vi. Opii adduntur, ubi tutò internè usurpari nequit opium: sed hæc vix adhibeantur, nisi Vigiliæ oriantur ex Intestinorum Dolore aut Fluxu Alvi; secus violentum sunt remedium; ZACUTUS enim LUSITANUS habet aliquot exempla mortuorum ex Suppositoriis Opiatis. Probatum Clysterem habet SCHMUCK ex Cortice Radicis Mandragoræ, & Capitibus Papaveris cum Semine, in Lacte coctis, & applicatis.

Formulæ Somniferorum Externorum sequentes esse possunt:

℞. *Fol. Vitis,*
Salicis,
Nymph.
Herb. Chamomill. cum Flor. an. M. i. vel ii.
Rad. Rhod. ℥i.
Caryophyllat.
Ireos Florent. an. ℥ß.
Cap. Papav. albi cum Sem. contus. No. iv. vi. vel viii.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.*

Qua Decocto primò benè foveantur Tempora, hinc laventur Manus & Pedes, ac Linteis tandem involuti sponte exsiccentur.

Vel

℞. *Fol. Lactuc.*
Salic.
Viol. an. M. i.
Fl. Ligustri,
Nymph.
Chamomill. an. M. ii.
Cort. Mandrag. ʒvi.
Cap. Papav. No. x. vel xii.
Incis. D. pro Pediluvio: S.
Species ad Pediluvium.

Vel

℞. *Olei Nymph.* ʒi.
Anethi ʒß.
expr. Papav. ℈i.
M. S.
Oleum ad Somnum.

Vel

℞. *Ol. Papav. expr.* ʒi. vel ii.
Nucist. expr. ʒß.
M. S.
Unguentum Somniferum.

Vel

℞. *Ol. Papav. expr.* ʒiß.
Hyoscyam. expr.
Nuc. mosch. ana ʒi.
M. S. ut antea.

Vel

℞. *Olei Hyoscyam. cum Ol. Pap. compos. Lud.* ℈i.
Nucist. expr. q. s.
M. S. ut suprà.

Vel

℞. *Ol. expr. Papav.* ʒii.
Hyosc. ʒß.
M. S.
Oleum Externum ad Somnum.

Vel

℞. *Ungu. popul.* vel *hypnot. off.* ʒii.
Extr. Opii cum spir. Vini par. gr. iv. ad viii.
vel loco hujus *olei expr. sem. Hyosc.* ʒß.
M. S.
Unguentum Somniferum.

Vel

℞. *Ungu. Popul.* ℥ß.
Ol. expr. Nucist. dr. ß.
destill. Aneth. gutt. xii.
Extr. Opii ℈ß.
M. D. S. ut antè.

Vel

℞. *Ungu. Alabastr.* dr. ii.
Extr. Opii ℈ß.
Ol. destill. Aneth.
Anis. an. ℈i.
M. S. ut supra.

Vel

℞. *Ungu. alabastr.* dr. ii.
Ol. expr. hyoscyam.
Papav. an. ℈ii.
destill. aneth. gutt. vi.
M. S. ut suprà.

Vel

℞. *Nucl. Persic.* dr. ii.
Sem. Papav. alb. dr. i.
Aqua Hypnot. Dorncr. vel Lact. muliebr. ℥vi.
F. Emulsio: adde
Opii gr. vi.
Croci gr. v.
M. S.
Emulsio Externa ad Somnum.

Vel

℞. *Nucl. Persic.* ℥ß.
Sem. Papav. albi dr. iii.
Anethi,
Hyoscyami,
Lactucæ an. dr. ii.
Cum *aqua Hypnot. Lang.* f. Emulsio:
D. S. ut antè.
Temporibus ac Fronti applicentur.

Vel

℞. *Aqua Hypnot. Lang.* ℥iv.
Philon. Rom. dr. ii.
Camph. ℈i.
M. S.
Mixtura Externa ad Somnum.

Vel ad imitationem RULANDI in pertinaciori Malo, imprimis quando simul adsunt Deliria:

℞. *Aqua Rosar.* ℥vi. vel viii.
Opii ℈ii. ad dr. i.
Croci ℈ß. ad ℈ii.
Misceantur.

Mixtura hac imbuta Lintea tepidè applicentur Temporibus, donec Somnus accedat.

De Senum Vigiliis, aut etiam in Vigiliis, quæ insequuntur *diuturnas Curas & Meditationes*, jam monitum fuit, non tam *Anodyna* quàm *Confortantia* plùs minùs *aromatica*, Ventriculi digestionem primam promoventia convenire, vixque locum habeant Humectantia illa aut Opiata, & quæcunque Narcotica, quæ sunt pessima, adeòque talia remedia sic dicta *Calida*, Potus *Vini* Malvatici, aut alius dulcis, item *Aqua Vitæ* Apoplectica & *Aromata*, *Essentia Absinthii*, & similia Somnum inducentia. In specie vero *Vinum dulce & spiritus Vini* à pastu Senibus convenit, in Vigiliis ex vitio Cerebri dependentibus. Conferatur hic exemplum elegans HEINRICI *ab* HEER, qui *observ.* 2. *&* 5. aliquot granis Piperis albi conditi, Nuce Moschata, Zingibere, Acoro vero & Ambra grisea Vigilias sedatas testatur; sicut etiam SCHENCKIUS *lib. 2. observ.* refert Mulierem Patavinam quindecim diebus insomnem, tandem usu Panis cum Vino Malvatico macerati Somnum recuperasse; pariter remedia *Ambrata & Moschata* laudantur in WEDELII *Opiolog. pag.* 38. Sic quoque Agrypniæ *in affectibus* sic dictis *Fri-*

Digitized by Google

Frigidis, v. gr. in Catarrhis, per usum *Piperis albi*, item per *Electuaria ex aromaticis & calidis* optimè sopiuntur. Spectat huc etiam Consilium RONDELETII *Meth. curandi lib. 1. cap. 17.* ubi Ventriculo refrigerato, pro Vigiliis tollendis Olea & Unguenta Calida; illis autem, qui ob Mœrorem & Curas vigilant, Vinum meracissimum aut Hippocraticum commendat. Alii in Vigiliis nimis à Cruditate Ventriculi spiritus Vini usum post cœnam commendare solent: Siquidem omnia hæc promovent Digestionem, & ad Somnum blandum disponunt. Sic pariter in Agrypniis cum Virium exhaustione, spirituumque absumptione *Analeptica* talia *ex Vino dulci* sunt optima: aut si propinanda Papaverina aut opiata, eadem *aromaticis*, in exigua admodùm dosi, socianda, & sub Analepticis semper Vehiculis propinanda sunt: quem morem Veteres in *Philoniorum* compositionibus observarunt. Jure-Consultus quidam ex diuturno literarum studio quatuor menses sine Somno fuit, ita ut jam putaretur planè fatuus, nullis præsidiis proficientibus, *Philonii Persici* drachma una cum Vino *Malvatico* exhibita bis vel ter, ad Somnum sediit, Authore ZACUTO-LUSITANO *lib. 1. Med. princ. histor. 13.* (N)

ARTICULUS II.

De Somno Nimio.

ABsolvimus Vigilias nimias, quibus ipsis contrarium vitium est *somnus, & sopor nimius*, dum Ægri aut nimium in somnum sunt propensi, aut actu nimis dormiunt. Multi autem affectus sub nomine *affectuum soporosorum* solent circumferri: sed cum insigni confusione & errore. Fit hoc, judicante sic LINDANO, quòd propter neglectos Fontes Hippocraticos alios Authores promiscuè scrutantur, indeque in confusos errores promiscuè lapsi fuerunt: quo non parum facit garrulitas GALENI, ejusque fallax authoritas, cujus vestigiis alii insistentes, confusè admodùm de affectibus soporosis egerunt. Interim optimè distinxit hos affectus LINDANUS *in Melet. Med. & Chym pag. 282.* cujus vestigia nos terimus. Cæterùm antequam ulteriùs in explicatione soporosorum affectuum progrediamur, *distinguendus* ante omnia est *somnus præternaturalis & nimius* ab *impotentia vigilandi*, Ægris quibusdam ex nimia Virium prostratione familiaris. *Nimius somnus* est propensio in Somnum, ita ut Ægri in Somnum inclinantes reverà dormiant. *Impotentia vigilandi* verò est, dum scilicet Ægri ex nimia Virium prostratione & Operationum Animalium imbecillitate oculos apertos non ampliùs tenere, nec Membra alia movere queunt, sed instar dormientium quieti jacent, utut reverà oculis saltem clausis & conniventibus vigilent, nec perfectum Somnum capiant. Quod patet ex eo, quòd accessu personæ cujusdam inconsuetæ, aut ad ejus auditam loquelam oculos nonnihil aperiant, gestus faciant, & se nonnihil moveant, sed mox collabi oculos sinant, & quòd interrogati præ imbecillitate respondere vix possint, omnia tamen audire indicant, & si oculos haberent apertos, omnia viderent, utut impotentes sint ad obeundas actiones Vigiliarum. Hic Somnus non est præternaturalis, sed saltem Impotentia ad vigilandum, Germ. *es ist ein Matter Schlaff*; ubi nullo modo usurpanda talia, quæ alias in affectibus soporosis conveniunt, sed potiùs restaurantia, Confortantia spirituosa, in specie Ambrata, sunt optima.

Observandum porrò est, *somnum nimium* esse alium *Naturalem*, alium *Præternaturalem*, alium *Nonnaturalem*. Somnus nimius *Naturalis* est, quando quis ex habitu, consuetudine, aut alia causa nimium dormit, *Nonnaturalis* fit, quando quis ex Errore externo quodam ad nimium Somnum quasi disponitur, v. gr. si quis ex abusu Opii (O) vel Vini, vel post diuturnas Vigilias, post Exercitia, nimium Motum, nimias Lassitudines aut Labores graviores: qualis Somnus trium dierum & noctium contingens ob prægressam Lassitudinem, in PLATERI *lib. 1. observat. pag. 5.* Conferatur etiam SALMUTH *cent. 3. observat. 66.* de Virgine quadam saltationibus defatigata, adeo ut per biduum sine Somno esset, postmodùm quatuor dies & noctes integras Somno consumpsit. Sic refert alium ex Itinere fessum, qui octodecim horas profundissimè dormivit. Hic & similes Somni Nonnaturales sunt, minùsque ad affectus præternaturales sunt referendi. Quo etiam facit, quando post sanguinis excretiones, Alvi profluvia, dolores magnos, animi pathemata graviora aliquandiu continuata, adeòque in genere in omni spirituum, præsertim subitò exhaustorum defectu, Somnus imminet. *Observandum* quoque, quòd *imminentes Lipothymiæ sub specie Somnolentiæ* seu propensionis in Somnum interdum imponant, ex spirituum Animalium defectu oriundæ: v. gr. Hystericæ in graviori paroxysmo subinde admodum somnolentæ sunt, quibus tamen Lipothymiæ imminent. Mulieres quædam post partum debiliores, somnolentæ fiunt, sed reverà Lipothymiæ imminent. Post largiores Venæsectiones aliasque sanguinis effusiones Somnolentia observatur, sed quæ reverà Lipothymiam minatur.

Sed quoad Somnum Præternaturalem nimium, adeoque *affectus soporosos*, affectus multi huc pertinent, qui cadunt sub considerationem Medici, variis Nominibus, iisque confusis admodùm insigniti, utut parum referat. Genuinam affectuum soporosorum explicationem nominalem videbis in LINDANI *Meletematibus Physicis & Medicis pag. 282. seq.* Placet hic SYLVII terere vestigia: adeoque præternaturalis somnolentia, & inde dependens Somnus vel *solitarium* Malum est, vel eadem Somnolentia *Delirium ferè comitem habet*.

Uti verò Somnus Naturalis ex imminuto spirituum in Organa externa influxu dependet, propter aliqualem eorumdem torporem, dum minùs volatiles minùsque subtiles, sed potiùs quasi Phlegmatici redditi, minùs prompti sint ad obeundas Animales Functiones per solitas expansiones, & excursiones; ita etiam in statu præternaturali Somnoque præternaturali nimio nimius spirituum Torpor considerandus venit. Dictum autem fuit, in Somno Naturali esse imminutum spirituum influxum in Organa externa, nempe respectu Motus eorum in Vigiliis, non tamen penitus est abolitus: id quod ex eo est manifestum, quia etiam in somno partes externæ moveri possunt. Dictum etiam fuit ad Organa externa influere spiritus; nam in Somno interne spiritus in Cerebro velociter satis moveri, & agitari possunt; qua ratione in somno occasiones Animæ Rationali pro variis Insomniis subministrantur. Somnia sunt vel *Asemantica*, nihil significantia; vel *Semantica*, aliquid significantia (P), ut Pollutio nocturna a copia Genituræ.

Hos inter affectus Soporosos in specie horum *quinque primariæ species* considerentur: nempe (1.) *Carus*, (2.) *Coma, Somnolentum & Vigil.* (3.) *Lethargus*, (4.) *Noctambulones*; & (5.) *Catalepsis*.

MEM-

(N) *Adde ad Somnum conciliandum nonnunquam non mediocriter valere musicorum Instrumentorum harmoniam, suavem cantum, leniter decurrentis aquæ susurrum, jocoseriorum narrationem, vel lectionem, & similia: Imò è contrario quandoque strepitus & vociferationes, præsertim si ad certam temporis normam & rhythmum moderentur, Somnum accersunt: ut experimur in Infantibus, qui Cunarum violenta oscillatione, & inconcinnis Nutricum clamoribus, in Somnum labuntur: novi qui nonnisi Tympani bellici vehementi percussione, atque universæ domus ruinoso fragore, non sine maximo viciniæ incommodo, Somnum capiebat. Illud autem verum est, maximam in hac re (ut in quamplurimis) vim habere Consuetudinem, ut scilicet iis circumstantiis, sive commodis sive incommodis, Somnus obrepere soleat, quibus obdormire sæpius consueverimus.*

Notandum quoque ad Somnum & Vigiliam quammaximè facere Aërem quem respiramus: ita ut in hoc placidiùs dormiamus, in illo verò Somnum capere non possimus. Quis enim neget, non parum pro Spirituum genesi, eorumque αὐτοκινησίᾳ, facere Aëris substantiam respiratione haustam? Utplurimum crassior Aër magis facit ad Somnum, tenuior ad Vigiliam; sic Hypochondriacus, qui in tenuiori Aëre per mensem noctes omnes transegerat insomnes, meo consilio in crassiorem translatus, extemplo placidissime dormivit. Verùm & in hoc etiam standum Consuetudini.

(O) Somnus ex Opii abusu *factus potius esset* Præternaturalis *quàm* Nonnatoralis: Opium *enim minimè inter Causas Nonnaturales numeratur ut* Vinum. *Qua occasione notandum, quòd ex Observatione Cl.* Geoffroi, *Opii Tincturam Spiritu Vini elicitam atque Phrenitico exhibitam, potiùs delirium exacerbasse; Aqua verò extractam, placidum ad aliquot horas Somnum induxisse.*

(P). *Potiùs* Semantica & Asemantica, σημαντικὰ, & ἀσημαντικὰ, à σημαίνω significo: *σῆμα enim &* σημεῖον *est* Signum.

MEMBRUM I.

De Caro.

CArus (Q) est *Somnus adeò profundus, ut Æger vix aut nulla ratione denuò excitari queat, quin stertendo profundè admodùm dormiat, salva tamen manente & integra Respiratione*; & licèt à fortiori subjecto, e. g. punctura aciculæ, fortiùs commotus excitatur, unum vel alterum membrum moveat, & loquatur, perfectè tamen excitari non potest; sed jacet talis Æger Sensu & Motu destitutus, salva saltem respiratione, quæsita enim non intelligit, multò minùs ad hæc respondet: Uno nomine: *Carus proximus ad Apoplexiam gradus*, propriè que est Sopor gravis *à Vino*, & hinc dicuntur carotici, qui post Vini nimium abusum ita profundè dormiunt instar caroticorum, hinc traducta est appellatio propriè ergò *Carus* non tam morbus est, sed ex illo Symptomatum genere, quæ ex quocunque *Errore externo* manifestò fiunt, v. gr. *ob nimia Ebrietate*; Nam si ab interna causa repente talis oriatur somnus, reverà ad Apoplexiam pertinebit, eritque primus Apoplexiæ gradus, seu Apoplexię levior. Hinc carus est, qui abusum Vini & spiritus Vini insequitur; spiritus enim Vini sulphureus non rite eum spiritibus Corporis humani junctus, iis tam confusè permistus continuum somnum infert. Præter tamen Ebriositatem vinosam etiam *abusus Opii & Narcoticorum* Carum pertinacem infert, quacumque ratione applicentur: Exemplum videb. in SALMUTH *Cent. 2. Observat. 97.* ubi talis affectus fuit inductus à drachma una Opii per Clysterem injecti, & curatus per aliud Clysma ex Vino Malvatico injectum. Pertinent huc *Fumi & Gas Carbonum* incensorum haustir nam carbones sulphure narcotico sunt imprægnati, quod ipsum figendo spiritus Carum infert: Exemplum videb. in FORESTO *lib. 10. Observ. 39.* ubi refert Carum à Fumo carbonum ad espugnandum frigus in Paroxysmo Quartanæ. Ita sulphura Mineralia immatura inspirata disponunt ad carum. Facit huc *Gas & Halitus Potuum nimis fermentescentium*, Vinorum, Cerevisiarum & similium expirantes, qui ut suffocationis inferunt metum, ita etiam respiratione attracti somno profundo quasi obruunt Ægros pariter & sanos. Facit huc etiam *Halitus Calcis vivæ*, parietibus recenter incrustatæ, unde in tali cubiculo dormientes Ægri fiunt carotici. Item facit huc nimius *Odor Croci*, qui vi narcotica ad gravem carum disponit, ut observavit BORELLUS *in observat.* in Famulo Aromatarii, qui dormiens super sacculum Croci semimortuus repertus fuit. Aliud exemplum videb. *in Colleg. Pharm. in Schræd. P. 2. p. 43. ubi de Croco.* Pertinet huc abusus *fumi Nicotianæ*, cujus Oleum, ut ipsum est admodùm narcoticum, & vi narcotica sua Caroticos reddit nimiùm haurientes: Vid. OSWALDUS GREMBS *in Arbore integra & corrupta Hominis lib. 3. cap. 1. §. 37.* Item *Nux Juglans*, vel potiùs, qui sub arbore Juglandis diutiùs versantur aut dormiunt, caro corripiuntur, hinc etiam à Græcis Veteribus Nuces κάρυα dicuntur, quod somnum caroticum sive Capitis Gravedinem inducant: vid. HILDESHEIM *in Spicileg. 4. pag. 394. de Affect. Capitis.* Denique *Hydrargyri* seu *Mercurii Vapor* intrò haustus, uti varia infert symptomata facultatis animalis, ita pariter interdum carum infert, Authore PALMARIO *de Morb. Contagios.* dum vapore hydrargyri Naribus excepto Faber quidam aurarius statim gravi somno correptus concidit, & difficillimè postmodùm curari potuit. Adeoque hi sunt *propriè Carotici*, qui *ex errore quodam externo* in talem profundum somnum incidunt. Quo referendi etiam sunt ii, qui post graves *Purgationes*, *Concussiones Capitis*, ejusque *contusiones*, sive casu ab alto sive quacunque læsione externa, profundo somno sepulti, & quasi Apoplectici, jacent. Carus ergò pertinet ad affectus, qui oriuntur errore externo, narcotica nempe alicujus rei vi, aut alia causa extrinsecùs in Corpus, sive assumendo sive inspirando illata, & omnes hi affectus carotici proximè ad naturam Apoplexiæ accedunt.

MEMBRUM II.

De Comate Somnolento, & Vigili, seu Cataphora.

QUoad *Coma* (R), illud est duplex; vel *somnolentum* vel *Vigil*. Si enim somnolentia jungatur *cum delirio* tali, in quo excitati Ægri fere delira loquuntur, ac denuò in somnum relabuntur, vocatur *Coma somnolentum*, & *Cataphora* ab aliis dicta; hæc enim duo HIPPOCRATI sunt unum idemque. Insignem Ægri habent ad somnum propensionem, ita ut etiam actu dormiant, similiter tamen propter varia Insomnia sub somno delirent, facilè excitentur, & excitati ad quæsita respondeant, simul quoque in profundum somnum relabantur. *Coma* hoc propriè non est morbus, sed est symptoma tantùm morbi; est enim sopor præternaturalis, qui Febrientibus interdum accidit, tam in Febribus continuis quàm Intermittentibus, uti Ægri admodùm in somnum inclinant, imò etiam sæpè profundè dormiunt. In *Intermittentibus* quidem rariùs, imprimis in principio Paroxysmi, sed potiùs Incremento, quando Frigus in Æstum mutari incipit; tunc enim Febricitantes tales tali symptomate corripi solent, in specie si Febres diuturnæ fuerint. *In Continuis* verò observatur sæpiùs Coma somnolentum, vel in principio morbi, vel cursu, vel declinatione: In principio quidem, quando Ægri gravi morbo sepulti jacent: in declinatione, quando per metastasin materiæ morbificæ facto raptu defertur ad Caput. Si autem cum tali somno adsunt Vigiliæ internæ seu Insomnia, dicitur *Coma Vigil*, in quo Ægri habitu Corporis externo, & Organis sensuum externis, id est clausis & in somnum propensis oculis, atque Torpore, in somnum propendent, ac etiam dormiunt, licèt quoad internas operationes Animales reverà Vigiliæ, seu potiùs fortiora adsunt Insomnia, dum tales somniando delirant, subinde Faucibus apertis clamitant, interdum Membra inordinatè movent; excitati verò facilè oculos aperiunt, ineptè respondent & delirant. Uno nomine, adest, quoad externa sensuum Organa, somnolentia summa; quoad interna, perpetuæ Vigiliæ cum delirio. Tale Coma Vigil, quod alias etiam dicitur τυφομορία seu τυφομανία (S), ita ut hoc & Coma Vigil pro uno habeantur, rarò est affectus solitarius, sed utplurimùm aliis, v. grat. Phrenitidi, Lethargo, speciatim in Febribus Malignis, solet esse obvius, in quibus tamen potissimum signum esse solet imminentium Phrenitidum & convulsionum, uti rectè observat FORESTUS *lib. 6. observ. 38. in Schol.* adeò vix ab aliis peculiarem curam postulat, modò illorum remediis adjungantur Cephalica resolventia, aut potiùs modò Vigiliis, modò sopori, medela fiat, prout scilicet hunc aut illas prævalere observamus, id est, aut perfectus somnus, aut perfectæ Vigiliæ inducantur, in quo posteriore casu postmodùm Opiata totum negotium absolvunt. Conveniunt cataplasmata, qualia dabo *sect. 2. Cap. 3. Art. 6. ubi de Cephalalgia febrili. Comata* hæc observantur interdum, sed raro, *sine Febri*: observatum enim fuit Coma ex crudis Julis Sambuci comestis absque Febri, in BARTHOLINI *Act. Med. Hafn. Volum. 2. pag. 64.* Sanè, ut rectè dicit WEDELIUS *de Opio pag. 46.* rarissimos esse affectus soporosos, in quibus non simul Calor præternaturalis percipiatur; ita Comata utplurimùm sunt symptomata Febris, siquidem in *Intermittentibus*, præsertim chronicis, non quidem in principio, sed sub Incremento, quando mutatur Frigus in Æstum, statu & declinatione Paroxysmi, Ægri profundè dormiunt: quin & in *continuis* subinde Comata observata fuerunt, in quibus delirium vehementius subinde convulsiones imminentes præsagit. Non solùm observantur in principio & cursu morbi, sed superveniunt etiam in declinatione, quando per meta-

(Q) Κάρος Sopor cum gravedine: *an à κάρα* Caput, *quòd Caput valdè ladat. Hinc Arteriæ ad Caput ascendentes* Carotides *dicuntur ex eo, quia his vinculo exceptis, Carus, seu Sopor inducatur.*

(R) Κῶμα Coma: Somnus profundus: *etsi Practici potiùs per vergentiam ad Somnum interpretentur: cui significationi aptius respondere videtur vocabulum* Cataphora Καταφορά, lapsus, impetus, *quod nempe Ægrotantes in Somnum labantur, & impetu quodam velut invincibiliter in illum ferantur. Videtur Κῶμα per syncopen dictum, quasi κοίμημα*, dormitio, *à* κοιμητήριον, cubo dormiendi gratia: Galenus *à* κωμάζω *deducit. quod est* comessari, crapulis indulgere.

(S) Τυφομορία *&* Τυφομανία, Typhomoria & Typhomania *à* τῦφος, fumus, *&* μωρία, stultitia, vel *μανία* furor, insania. *Typhomaniam enim vocant furorem cum insolentia & fastu conjunctum; ita ut affectus sit ex Phrenesi, & Veterno mistus.*

metastasin materia morbifica defertur ad Caput, & ibidem Coma infert.

MEMBRUM III.

De Lethargo.

PErtinet ad hos soporosos affectus tertiò *Lethargus*, seu *Veternus* Latinis (T), Veteribus Arabibus *Subeth*; dictus qui propriè est sopor profundus ejusdem generis cum Comate somnolento, *cum Delirio & insigni Oblivione* omnium rerum conjunctus, in quo affectu Ægri profundè dormiunt, & excitati licèt, subitò tamen in somnum denuo relabuntur, stupidi simul sunt & admodùm obliviosi, ita ut Lethargici excitati, si interrogantur, respondeant quidem, aliquid autem postulantes, e. g. Matulam aut aliud quid petentes, dum illam adhuc in manu tenent, Mictionis tamen aut actionis perficiendæ obliviscantur, ita ut nesciant, quid cum re petita facere velint, ac in somnum relabuntur. Adest præterea *delirium*; excitati enim Lethargici respondent quidem, sed inconditè & inconvenienter, non secus ac ii, qui naturaliter ex somno profundo excitati non adeò subitò vel appositè respondent, sed inordinatè & ridiculè loquuntur. Cum hoc Lethargo *Febricula lenta* est conjuncta, eaque *continua*, quæ tamen ferè vespertino ac matutino tempore exacerbatur; *Calor* nec acris nec mordax est, *Pulsus* sunt frequentes & magni, *Urina* ut Jumentorum redditur turbida. Primariam essentiam Lethargi constituit sopor obliviosus.

MEMBRUM IV.

De Noctambulis.

PErtinet quartò ad hos affectus etiam quando cum somno *Insomnia* juncta sunt, ut in Incubo & Noctambulis, utut revera propriè loquendo non sit affectus morbosus. Est enim revera res maximam partem naturalis, dum clausis Organis sensuum externorum Ægri tales dormiunt; valida verò Animæ rationalis, cum Imaginatione, actione per Spiritus paulo fixiores agitatos vigilent, a quo posteriori etiam moveri quidam solent, nescientes tamen quorsum, adeoque est quasi *somnus vigilans*, & *Vigilia somnians*. Uno nomine: est *validum somnium*, quod non secus atque non ipsi interdum in somno ea loquimur, quæ somniamus, movendo Linguam, Laryngem & Maxillam inferiorem, interdum quoque Pedes aut Brachia movemus; ita hi *Noctambulones* moventur ad istas actiones, ad quas somnium dirigit, dum dormiendo surgunt, ambulant, & varia opera pro exercendis ipsis vigilantibus alias insueta & horribilia, vel formidantia, vel impossibilia exercent, idque nunc clausis nunc apertis seu potiùs semiconniventibus Oculis. *Clausis quidem Oculis* in iis locis, quæ interdiù sæpiùs peragrare solent; in locis verò minùs consuetis, in quibus etiam non sine nocumento versantur, *Oculis* subinde *conniventibus* solent versari; idque interdum cum damno, dum cadunt ab alto, interdum sine nocumento. *Symptoma hoc Hypochondriacis est familiare*, iisque, qui simul ad Pathemata Melancholica nonnihil inclinant, adeoque suo modo est quasi affectus mixtus ex affectibus Melancholicis & Soporosis, & quasi gradus quidam levior *Delirii* aut *Melancholiæ Hypochondriacæ*, ac simili etiam ratione curandus venit. *Auscultat* vero subinde *Lunæ phasibus*, unde nunc plùs nunc minùs affligit; unde etiam à quibusdam tales vocantur *Lunatici*, utut hoc nomine interdum etiam intelligatur Epilepsia inveterata secundùm Lunæ phases plùs minùs affligens, usitatiùs tamen hoc nomine Noctambulonum affectus venit.

Hos inter affectus primariam considerationem meretur *Lethargus* (nam cæteri aut sunt rari, aut à causa oriuntur externa, aut alios comitantur Morbos) qui reverà est morbus primarius, nec adeò rarus, simulque periculosus, & subinde in Praxi occurrit.

CAUSÆ LETHARGI,

& reliquorum

AFFECTUUM SOPOROSORUM.

Quoad Causas Somni Præternaturalis, ejusque variorum modorum: sicut *somnus Naturalis* dependet ex imminuto spirituum in Organa externa influxu, ex aliquali eorundem Torpore, dum minùs volatiles, minùsque subtiles, sed potiùs Phlegmatici facti, minùs prompti sunt ad obeundas functiones Animales per solitas expansiones & excursiones; ita pariter *Causa Proxima* & ratio formalis *Lethargi*, & aliorum affectuum soporosorum in genere, est spirituum Animalium nimius Torpor seu Elasticitas fracta, & plùs minùs impeditus motus intra Cerebrum, quo inepti fiunt motionibus, & expansionibus debitis ad obeundos sensus & functiones necessarias, unde consequenter somnus supervenit.

Causam Remotam, propter quam torpidi redduntur & deficiunt in motu spiritus, suggerunt ea, quæ naturaliter somnolentiam & nimium somnum inferre valent: nempe causa est vel

1. *Spirituum Paucitas & Hebetudo*.
2. Nimia *Aquositas ac Pituitositas Massæ Sanguineæ*, & in specie hinc *Cerebri*, indeque *phlegmatica spirituum Animalium constitutio*, qua instar Spiritus Vini non ritè dephlegmati deficiunt in debita volatilitate & mobilitate, & torpidi redditi faciunt tales affectus.
3. *Virulentia stupefactoria* quædam, quæ speciali virtute spirituum Animalium impetum sistere, adeoque *Narcosi* seu stupore eos inquinare & afficere valet.
4. Quæ *Cerebrum mole sua comprimunt*, v. g. Sanguis tam intra vasa stagnans, quam extravasatus, Cranium depressum, & Cerebri Tumores.

Quòd verò Causæ hæ modo *Coma*, modò *Lethargum*, modò *Carum* producant, vehementer distinctos affectus, partim ex earum potentia majore, partim quòd exteriores, & corticalis magis, quam interiores, & medullaris Cerebri tractus horumque spiritus afficiant dependere: vid. RIVERIUS *Pr. lib. 5. cap. 2.* & WILLISIUS *de Anim. Brut. P. 2. c. 3. & 4.*

I. Primò ergò *spirituum Paucitatem & Hebetudinem* somnolentiæ ejusmodi authorem existere posse colligitur, quòd quæ spiritus enervant ac dissipant, scilicet Hæmorrhagiæ, coitus nimius, Vigiliæ, Lassitudo, &c. talem non rarò producant: vid. PLATERUS *observ. pag* 6. & 7. quò etiam Catalepsia ex Amore pertinet, de qua vid. TULPIUS *lib. 1. observ.* 22.

II. De secunda causa Remota, quod sæpè oriantur affectus soporosi à *nimia Humiditate & Inundatione Cerebri*, facta à Sero & Lympha, & ita à spiritibus Animalibus quasi phlegmaticis constitutis, res minimè dubia est. Nam quod attinet *Aquositatem & Inundationem*, *ac Pituitositatem Sanguinis & Cerebri*, indeque oriundum Torporem spirituum Animalium, notum est ex structura Cerebri, quòd in hujus substantia corticali separentur spiritus ex Sanguine, ita ut depuratissimi ab omni Phlegmate aquoso, seu ab omni Latice in Cerebrum scaturiant, hinc non tantummodò substantia Cerebri medullaris pinguis & quasi oleosa percipitur, nihil aut parum Aquositatis admittens, sed etiam ob id Receptacula in Cerebro hinc inde pro recipiendo Sero fiunt excavata, nempe Ventriculi. Præterea reperiuntur etiam hinc inde consitæ Glandulæ copiosæ, quæ, quicquid superfluum est Aquæ, absorbent, & sub Lymphæ nomine aliorsum derivant, cùm & ipsa tota corticalis Cerebri substantia, per quam imprimis fit spiritus Animalis filtratio & quasi destillatio, glandulosa sit, Lympham & Laticem uberiùs absorbens, & volatiles exinde generans spiritus Animales. Quòd si ergò fiat, ut nimis humectetur aut irrigetur præternaturaliter Cerebrum à tali seroso Latice aut Lympha, sive in istud influente, sive in Ventriculis ejus, & per consequentiam etiam substantia, stagnante, vel etiam ex Massa Sanguinea, mediante *Colluvie serosa* variis recrementis onusta, in Cerebrum destillet, qua ratione *loco Criseos Lethargum subnatum*, per decubitum Materiæ morbosæ in Cerebro observat WILLIS *cit. loc.* qui ipse tam *in Anatom. Cerebri*, quàm *P. 2. de Anim. Brutorum cap.* 3. in Lethargicis quoque alia loca Sero inundata observat. A tali causa spiritus volatiles Animales in Porulis Cerebri hinc inde refertis, propter impedimenta motus debitæque expansionis, minùs mo-

(T) *Lethargus* Λήθαργος, *Latinis* Veternus, *Somnus cum oblivione conjunctus*: à λήθη oblivio, & ἀργὸς velox: *quod Lethargici cito obliviscantur*.

mobiles, torpidiores & quasi phlegmatici ac minùs mobiles redduntur, & hinc in Nervos radiatio admodùm impeditur, unde pathemata soporosa Lethargica, item obliviositas, & ea perturbato spirituum motu, delirium supervenit. Vid. quoad hanc materiam WILLISIUS *in Anatom. Cerebri*, qui sæpiùs in Lethargicis Ventriculos cerebri aqua seu copioso sero repletos invenit; item *Tract. de Anima Brutorum P. 2. ubi de Lethargo pag.* 309. quod idem confirmat CAROLUS PISO *de Morbis Serosis Sect. 2. Par. 2. cap. 3. & 6.* His ergo repletis, id quod superest Laticis aquosi, necessariò cerebrum inundat, & ita necessariò occasionem Lethargo præbet. Hinc est, quòd subinde *ex Hydrocephalo oriatur Lethargus*, teste HILDANO *Cent. 1. observ.* 20. item *Cent. 4. observ.* 10. sicuti etiam SEVERINUS observat Infantem Hydrocephalo laborantem, in eleganti *Tr. de occulta abscessuum natura*. Hinc isti, qui constitutionis sunt phlegmaticæ, naturaliter somnolenti esse magis solent, non secus ac naturaliter Infantes propter eorum cerebrum fluidius, mollius & humidius, copioso sero rorido inundatum, & spiritus animales ob id torpidiores minùsque subtiles, admodùm soleant esse somnolenti. Hinc observatum fuit, quòd *à crebriore capitis lotione* coma somnolentum enatum in Nobili Polono refertur in M. A. N. C. *Annot. 3. observ. p.* 541. Sic quando incipiunt affligere catarrhi, & similes affectus capitis, serosa Lympha in cerebri partibus copiosiùs congesta, ante sui excretionem nimis humectando Cerebrum, utplurimùm ad gravitatem capitis, & extraordinariam quandam in somnum propensionem solet disponere: Hinc est, quòd *suppressio Urinæ* à calculo Renum subinde insignem soporem soleat inferre: Sic Coma Vigil *à sero* enatum in Sene refert PISO *Tr. de Colluvie serosa pag.* 78. & SANCHEZ *in observat. pag.* 380. refert, quendam, qui cum laborasset Comate Vigili cum Febre continua in capite ejus inventi sint Cerebri Ventriculi multa Aqua pleni. Unde etiam petenda ratio, quare Lethargicis facies sit pallida & tumida, Oculique tumidi, ut ferè iis evenire *solet*, qui crapulam nondum edormiverunt, vel Lethargici quoad Faciei habitum quasi Leucophlegmatici videntur. Facit huc Observatio DECKERI *in Barbette pag.* 36. de Lethargo gravi, *sternutatorio* curato, copiosissimum pus per Nares alliciente. Sic *Lethargum periodicè repetentem* cum arthritide ea visio seri observat PISO *cit. loco:* sicuti similem Lethargum periodicum singulis annis eodem die recurrentem notat BORELLUS *Cent. 4. observat.* 67.

III. De tertia causa quæritur: an citra externa inspirata, assumta aut admota, etiam *humores* in nostro corpore ita præternaturaliter alterari queant, ut *vim anodynam & plùs minùs narcoticum acquirere*, & ejusmodi Narcosis ea causis internis generari possit? Id quod affirmatur à SENNERTO *Pr. lib. 2. P. 2. cap* 32. & 33. ac WILLISIO *de Anim. Brutor. P. 2. c. 3. 8. & 9.* Quia extra corpus res non narcoticæ per certam mutationem secundùm minima fiunt stupefactoriæ, quod videmus in Musto, quod ante fermentationem nullam possidet vim inebriativam seu stupefactivam; quando vero Mustum incipit fermentare, exhalat Gas insigniter stupefactivum; Vinum fermentatum pariter fit narcoticum, propter spiritus fermentatione in eo genitos. Sicut enim ea Musto per fermentationem & secundùm minima alterationem, sicut quoque ea Ligno & Carbonibus per combustionem natis & incensis, emergit de novo Virulentia talis narcotica, quæ anteà formaliter in iis non præexistebat; ita simili ratione nostro in corpore humores diversimodè alterari, ac similem virulentiam stupefactivam induere ac acquirere possunt. Simili modo ac morsus Hominis irati venenosus est: vid. RHEDI *de Viperis*; Archiater Florentinus, contra quem quidem scripsit CHARAS, natione Gallus. Hinc HELMONT *Venenum inebriativum* soporosos affectus producere ait. Et talem *vim anodynam* etiam subinde in affectibus soporosis, præsertim lethargo, pro causa similiter agnoscit WILLIS *de Anim. Brutor. P. 2. cap. 3.*

Quòd ergò attinet *vim narcoticam* succorum corporis ex eorundem præternaturali degeneratione enatam, spiritus animales figentem, hanc inexpugnabilis ista *dormiendi necessitas* & junctum *delirium*, effectus *opiatorum* effectibus simillimi confirmant. *Vis* quidem *narcoticorum quomodò operetur*? admodùm est intricatum; nullum tamen dubium est, esse constitutam *in Sulphure acri*, in specie in Opio in sale volatili acri oleoso: Nihilominùs tamen, cùm dentur etiam Salia volatilia maximè amaricantia, quæ talem vim non possident, dubium est, unde hæc prærogativa Opii? Propter Analogiam tamen Sal hoc volatile acre oleosum cum bile in nostro corpore, certo modo afficiens, ceu subiectum hujus virtutis, suspicatur SYLVIUS *lib. 2. Prax. ubi de soporosis affectibus*. In quo tamen consistat hæc vis? nos latet: Experientia enim testatur, subinde in nobis tale Virus stupefactivum generari. Sed observandum hìc sedulo non necesse esse, ut præcisè ad caput feratur ipsa virulentia narcotica; sufficit enim si saltem in primis viis hæreat ad instar Herbarum Gas inspirati, aut Opii assumpti, ad instar fumi Carbonum via inspirati vim narcoticam exercentium, & stuporem somnolentum inferentium; Nam & Virus in Hypochondriis existens & adhuc delitescens, caput tentare solet. Facere huc videtur, quod *in Peste* quidem perquàm somnolenti evadant. De tali vi narcotica in corpore genita facit huc exemplum BORELLI *in obs.* 96. *Cent.* 2. de quodam, qui sæpiùs Lethargo fuit correptus propter Auram venenatam ea pollice emistam, per cauterium actuale pollici admotum, successivè curatum: Sic non rarò in affectibus Hystericis supervenit talis somnolentia, & si relinquerentur dormientes, denuò nunquam evigilarent. Facere huc videtur curiosa Observatio RIVERII *Cent. 1. Observ.* 26. talis soporis gravis, cum passione Hysterica conjuncti, cujus Paroxysmum inhibuit propinando Laudanum Opiatum. Præter modò dictos affectus soporosos subinde observantur adhuc alii sopores præternaturales, qui ad Comata in genere referri solent, sed confusè. Unde forsan pertinet huc *Lethargus à Lumbricis* oriundus observatus, de quo HOLLERIUS *Cent. 1. Cur.* 35. qui notat, soporem quendam certum, Lethargo similem, cum præcedente dolore circa oppositionem Lunæ recurrentem, à Lumbricis natum: Idem HOLLERIUS *Cent. 1. obser.* 84. Cataphoram notat ea Lumbricis: Sic refert PISO *de Colluvie serosa pag.* 93. Affectum Lethargicum periodicè repetentem cum arthritide, idque probabiliter à Sero. Nullum ergò est dubium, quin ex virulentia narcotica in Corpore nostro genita observetur affectus Comatosus. Narcosin autem id agere, testantur inebriantia, Opiata similiaque incautiùs assumpta vel admissa (vid. SENNERTUS *loc. all.* necnon WILLISIUS *de Anim. Brutor. lib. 2. par. 3. 8. & 9.*) ac somnolentiam modò intensiorem, modò remissiorem inducentia: v. g. ex Vino & spiritu Vini, vid. PLATERUS *Obs. pag.* 27. ex Opio *loc. all.* Coma ex drachma una Opii per Clysterem injecti, videb. in SALMUTH *Cent. 1. obs.* 20. & Lethargum ex esu incauto radicis Hyoscyami apud WILLISIUM *de Anima Brutor. lib. 2. cap. 3. pag.* 324. item ea Musti exhalationibus ac Carbonum accensorum fumis in PLATERI *observ. pag.* 18. & 19.

IV. *Comprimentium* exempla varia observamus; v. g. sanguinis extravasati in læsionibus capitis cum affectibus soporosis frequentiùs combinatis; Tumoris glandulosi super corpus callosum stuporem inducentis, observante PLATERO *obs. pag.* 13. & calculi in dextro Cerebri Ventriculo, observante KERKRINGIO *Spicil. obs.* 37.

Quoad *Febrim lentam*, quæ Lethargo semper est juncta, videtur hæc esse ex genere earum, quas *Lymphaticas*, seu vitio Lymphæ oriri, *suprà Sect.* 15. diximus *ubi de Febribus*. In Comate seu sopore Febrili eædem ferè causæ cum Lethargo obtinere solent. Verùm in Comate Vigili præter dicta *Malignitatis narcoticæ* imprimis habenda est ratio, dum nihil est, quod impediat, quò minùs etiam Malignitas conjuncta delirium & somnum inferre valeat, non secus ac quælibet Venena ac Narcotica virulentiora præstare solent.

DIAGNOSIS.

Pergendum est ad *signa*: Affectus soporosi per se facilè patent, saltim signa distinctiva eorundem inter se invicem sunt attendenda.

Qui *Lethargo* laborant, obliviscuntur omnium, delirant cum perpetua in somnum propensione, excitati rursum feruntur in somnum, interrogati vix respondent: videantur quæ anteà diximus. Febricula lenta adest, cujus calor tamen lentus, acris & mordax est, eaque continua; habet tamen continuò vespertino & nocturno tempore suas exacerbationes, Alvi excrementa plerumque sunt liquida, Urina redditur ut Jumentorum turbida, pulsus sunt varii ac inordinati, facies & oculi tumidi & pallidi apparent, & quæ sunt similia signa.

A *Caro distinguitur Lethargus*, quòd non oriatur à causa externa, & quòd non adsit Febris Lenta; aut si adest Febris in Caro, hæc solet præcedere aut saltem est Febris vehementior, aut ea genere Intermittentium, aut Continuarum ardentium.

A *Catalepsi* facilè distinguitur *Lethargus*, quòd Ægri non retineant Membra quasi rigida in eodem situ, sed dormientium instar eadem collapsa habeant.

A

Digitized by Google

A *Typhomania* seu Comate Vigili distinguitur in hoc, quòd in hoc adsit quædam Febris gravis, eaque ardens Maligna; item quod quidam Ægri in Comate facilè excitentur, nec tam facilè denuò obdormiscant, secus ac in Lethargicis fieri solet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: in genere rectè pronunciat HIPPOCRATES *Sect. 2. Aphorism. 3. Somnus & Vigilia, si modum excesserint, est malum*.

Porrò *in quo Morbo somnus laborem facit, malum*; idem dicit *Sect. 2. Aphor. 1.* Ita tamen, ut quo intensior somnolentiæ gradus, eo periculum majus sit: vid. GALENUS *lib. 3. Aph. 24. & l. 2. de Sympt. different. cap. 3.*

Somnus, ubi in acutis intenditur, ut malus cum distinctione est animadvertendus, quando in hoc sua malitia latitudinem habeat effatu dignam: si quis enim præter naturam & consuetudinem dormit, malum deterius; si autem tertia diei parte ad reliquam dormiat, ut in HIPPOCRATIS *Progn. l. 11.* non nocebit.

In specie *Coma*, quod oritur *in Febribus ardentibus* acutis, periculosum esse solet, in statu semper lethale, cùm, uti superiùs monui, utplurimùm subsit Malignitas: minùs tamen periculosum, si per consensum partium inferiorum & *in Febribus intermittentibus* contingat; item cui evacuatio aliqua, v. g. Fluxus Alvi, Hæmorrhagia Narium, &c. accedit: periculosum autem in incremento.

Evigilandi impotentia, & somnus nimius, qui advenit Vigiliis *in delirantibus*, pessimum signum est.

Lethargus præ reliquis malum est magis acutum, utplurimùm, *non semper lethale*, septem diebus sæpiùs interficiens; quos si Ægri effugiant, sanantur; vid. HIPPOCRATES *lib. 2. de Morb. Text. 63.* Sanantur autem hi affectus, vel evacuata tam sponte & criticè, quàm artificialiter materia vitiosa per alvum, vel per copiosam per Nares emunctionem aut sternutationem, vel per parotidum eruptionem, vel salivationem, vel puris ex auribus profluxum.

His *si adjungatur Febris* & reliquorum symptomatum remissio, spes est, Ægrum convaliturum; quòd vero Senibus minùs quam Juvenibus periculosus existat, rectè à PLATERO per experientiam & rationem negatur.

Lethargus *superveniens aliis Morbis gravioribus*, in specie Cephalicis, ut Cephalalgiæ, vel Melancholiæ, vel Maniæ, vel Epilepsiæ, plagis capitis vehementioribus, & in corpore cacochymico, valetudinario, aut senili, item Nephriticis, Puerperis & similibus, lethalis esse solet. Item quò gravior mox in principio fuerit, eò solet esse periculosior.

De cætero quò plura & atrociora sibi combinata gerit Lethargus *symptomata*, scilicet torporem immanem, difficillimam & inæqualem respirationem, tremores, spasmos, &c. eò periculum majus, contrà, si leviora & pauciora, aut remittant.

Exigua autem *salutis spes*, si fluxus superveniat. Item accrescentibus lethargicis symptomatibus, *si erumpat sudor frigidus*, imprimis in capite, lethale est.

Tremor Lethargo superveniens periculosus est; Econtrà *superveniens phrenitis* salutare cæteris paribus est; superveniens verò phrenitidi Lethargus lethalis.

Lethargus, qui *occasione causæ externæ* supervenit, in corpore alias sano, scilicet Crapulæ & Ictui non adeò vehementi, minus periculi favet, quàm qui sub contrariis circumstantiis corripit: vid. HIPPOCRATES *lib. 3. de Morb. text. 5.* Qui spontè *à causa interna*, lethalis est.

Si per Purgantia, Vesicatoria, & Sternutatoria fiat copiosæ *materiæ effluxus* cum Ægri levamine, spes affulget; utut adhuc cum timore conjuncta: quod etiam intelligendum est de aliis.

Cari Prognosis semper est mala; præsertim si Febribus continuis aliisque Morbis cephalicis & Plagis succedat: sive autem ad salutem sive mortem terminetur, abit non rarò vel in Apoplexiam, vel in Paralysin & Spasmum; Vid. WILLISIUS *loc. all. cap. 4.*

CURA.

In *cura* Lethargi respectus habendus est imprimis *ad causas remotas* suprà deductas, adeòque vel

1. Nimium *phlegma*, Massam Sanguineam ac imprimis cerebrum inundans, *est evacuandum*; nunc per Alvum, nunc per Sudorem, nunc per Vesicatoria, nunc per sternutatoria & similia; Vel
2. *Spiritus torpidi excitandi*; nunc acidis, si Virulentia narcotica peccaverit; nunc Volatilibus acrioribus plùs minùs aromaticis, & ita Virulentia narcotica corrigatur: ubi à nimia humiditate Cerebri malum originem duxerit, internè acribus, Sensuum Organa vellicantibus, Somnus nimius impediendus.
3. *Cerebrum* aromatibus, & *spiritus animales* in motu deficientes *restituendi*, & in statum naturalem redigendi sunt.
4. *Læsiones externæ*, si adfuerint, per Chirurgiam *curanda*.

Quoad *primam indicationem*: inter *evacuantia Venæsectio* in Lethargo a sola Narcosi interna vix convenit; ast ubi à colluvie recrementorum, mediante sanguine & sero Cerebrum inundante, malum ortum fuerit, Venæsectio ferè semper necessaria est pro scopo *aversorio* aut *derivatorio*: & quidem primò in brachio, vel secundùm quosdam recentiores in Venis Jugularibus (vid. WILLISIUS *loc. cit. pag. 319.* RIVERIUS *loco all.* & RIOLANUS *Enchirid. Anatom. Patholog. lib. 3. cap. 93.*); postmodùm, si opus fuerit, in Crure: sive sanguis causæ principalis, sive adjuvantis rationem habeat, modò Ætas & Vires illam ferant, quæ non tam ex actionibus nunc deficientibus, quam quales ante insultum fuerint, æstimandæ. Quem in finem, & quo sanguinis eductio repeti queat, non una vice tantum, quantum opus est, statim sanguinis emittatur, cùm per iteratam sanguinis missionem revulsio commodiùs fiat, Viresque magis conserventur. Quibus non sufficientibus altero die *Cucurbitula scarificata* intra scapulas, aut *Hirudines* Fronti, Temporibus, prope Aures applicari possunt.

Simul verò mox in principio acria & fortiter stimulantia *Clysmata* injecta, & *Suppositoria* optimo cum successu conveniunt, præprimis si purgantia non possint convenienter adhiberi; quibus imprimis addenda Salia volatilia: v. g. fiunt tales Clysteres ex Centaurio minori, Majorana, Salvia, Origano, Absinthio, Serpillo, Ruta, Pyrethro, Felle Tauri inspissato, Pulpa Colocynthidos in petia ligata, cum Electuario de Hiera picra cum Agarico, cum Electuario Indo, & similibus: v. g.

℞. *Herb. Absinth.*
Centaur. min.
Fol. Rutæ an. M. i.
Rad. Pyrethr. ʒiii.
Pulp. Colocynth in pet. lig. (aliàs exulcerat Intestina) ʒß. ad ʒi.
Coqu. in f. q. *Aquæ commun.*
Colat. ℥ix. adde
Elect. Hier. cum Agar. ℥i.
Fellis Tauri inspiss. ʒi.
Salis vol. Succini ʒß.
Vitell. Ovi No. i.
(Vel ubi fortiùs stimulandum
Salis Gemm. ʒß.)
M. f. Clysma, S.
Clyster Abstergens.

Aut

℞. *Fol. Asari* vel *Nicot.*
Herb. Rutæ,
Flor. Centaur. min.
Stæchad. Arab. an. M. ß.
Rad. Bryon.
Gentian. an. ʒß.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. ʒiß.
Coqu. in f. q. *Aquæ comm.* vel *Urinæ hum.*
In *Colat.* ℥vii. dissolve
Elect. Hier. pier. cum Agar. ℥i.
Fell. Tauri inspiss. ʒi.
Ess. Castor. ℈ii.
M. f. Enema.
D. S. ut suprà.

Vel ad imitationem PLATERI *Pr. Tom. 1. pag. 322.*

℞. *Succ. Betæ* ℥ii.
Rutæ.
Saturejæ an. ℥i.
Mell. Rosac. ℥iß.
Ol. Nucum ℥ii. vel *Diacolocynth.* ℥i.
M. f. Enema.

Item subinde applicentur *suppositoria*, eaque etiam acutiora; nunc scilicet suppositoria acuta usitata, illita cum Felle Tauri, aut illita cum Oleo Dia-Colocynthidos *Quercetani*; vel præparentur de novo ex Melle inspissato cum Sale Gemmæ, aut ex Felle Tauri inspissato, cum speciebus Hieræ picræ, & similibus, quæ Melle conjunguntur in formam Suppositoriorum applicanda:

℞. *Spec.*

℞. *Spec. Hier. cum Agar.* ℨiß.
Sterc. Mur.
Fell. Tauri inspiss. an. ℨi.
Cum s. q. *Mell. anthosat.* vel *Ratae.* f. Suppositorium,
Cum *Oleo Dia-Colocynth.* aut *Myrrhæ* illinendum.

Quod si nec re uscitari videtur Æger, præmissis talibus, *Vesicatoria* largiora & paulo acriora, item *Sternutatoria*, summo cum successu usurpantur in lethargo, & tunc imprimis, quando oriuntur Affectus Comatosi in declinatione cujusdam Morbi; tunc enim propter metastasin materiæ usurpantur: illa quidem *pro scopo Aversorio*, hæc autem *pro Scopo Excitatorio*, ac simul *Evacuatorio*, sed nonnisi istis priùs præmissis: v. g.

℞. *Pulv. Cantharid.* ℈i. ad ℈ii.
Euphorb. ℈ß. ad gr. xii.
Castor. gr. xv. ad ℨi.
Ferment. acerr. ℥ß. ad ℥i.
M. f. Cataplasma Vesicatorium,
D. S.
Emplastrum Vesicatorium.

Nam acria ac dolentia in talibus Ægris omninò requiruntur.

Vel

℞. *Empl. Citrin.* vel *Diachylon. ireat.*
p. iii.
Pulv. Canthariđ. p. i.
Misc. & malax. cum *Ol. Euphorb.* pro Vesicatorio.
D. S. ut antè.

Applicari nunc possunt ordinario modo Nuchæ, id est loco circa Aures vel Collum, nunc Vertici, nunc ad Imitationem WILLISII Syncipiti, nunc Occipiti, nunc Brachiis, nunc Scapulis, pro Scopo Derivatorio; nunc Cruribus pro Scopo Revulsorio: vid. WILLISIUS *de Anima Brutor. cap. de lethargo.* Imo etiam applicentur parotidibus, præprimis si has in Tumorem attolli observatur, cùm interdum Soporosi Affectus per has resolvantur, & Lethargum Surditate solutum ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. admir. observ.* 18. annotavit. Quantæ autem efficaciæ in hit casibus Vesicatoria sint, WILLISIUS *l. a.* duobus exemplis notabilibus testatur.

Curavi *Puellam quatuor annorum*, quæ laborabat Tinea Capitis, qua evanescente superveniebat Epiphora Oculi dextri cum sensibilis Oculi Atrophia, Hac cessante, superveniebat Febricula lenta, omni vespere exacerbabatur cum continua in somnum propensione, quæ omninò superveniebat ex Tinea Capitis & ejusdem Fermento acri, mediante Lympha ad interiora rapto: Puella erat intractabilis omniaque remedia respuebat, unde defectu aliorum Remediorum applicabam *Vesicatorium Nuchæ* ex Emplastro Citrino, liquefacto cum Cantharidibus, quod ingentem Vesicam efficiebat cum copiosissimo Seri profluvio: unde altera die omnis Febris & Somnolentia evanescebat, Epiphora cessabat, & tandem tertia dio restituebatur.

Quod si ab his affluxum aliquantum sedatum esse dignoscas, maturè adhibeantur *Purgantia.* Inter ea autem primatum obtinet *Vomitus*, qui si commodè potest institui (statim enim in principio, nisi à causa externa, aut à Virulentia narcotica interna fuerit, obesse potiùs quam prodesse videtur, prout contra communem agendi modum testatur WILLISIUS *loc all.*) admodùm proficuus est, ut vel Virulentia narcotica, vel copiosi succi evacuentur: sic enim RIVERIUS *Cent. 4. Observat.* 28. Puerum quinque annorum Veterno correptum acri Clystere & Vomitu curavit. Hæc inter, uti notum est, eminent Emetica antimonialia, seu Vina Emetica: item Tinctura Nicotianæ cum Spiritu Vini extracta, ad ℨii. propinata. Loco Vomitoriorum si non sufficiant illa, aut fortè nequeant Vomitus institui, *Purgatio per Alvum* instituatur citò, neglecta temporum electione: Neque enim timidus aut cunctabundus Medicus in purgandis Lethargicis debet esse; & quidem forti Medicamento fiat, aliàs enim eventu frustrabitur. Inter purgantia imprimis est purgans ex Scammonio, cui semper Castoreum, quod Affectuum Soporosorum appropriatum est Alexipharmacum, commisceatur, & jam a TRALLIANI ætate fuit celebratum: v. g.

℞. *Castor.* ℈ii.
Scamm prep. ℈i.
M. pro ii. dosibus, & detur in Vehiculo Oxymellis.

Quo curavit BORELLUS Virum quinquaginta quinque annorum, uti videre est in *Cent.* 1. *Observ.* 52. Conf. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *de Med. Princ. Hist.* 16. ac FORESTUS *lib.* 10. *Obs.* 33. qui curavit Lethargum beneficio pilolarum Cochiarum, cum Castoreo propinatarum.

Aliàs *Extractum Melanagogum Quercetani* à ℈i. ad ℨß. item *Extract. Esula aut Trochischor. Alhandal* à gr. vi. ad xii. usurpatur, aut aliis addita pro stimulo conveniunt. E. g.

℞. *Extr. Phlegmag Querc.* ℈ß. ad ℈i.
Castor. vel *Castor. pulveris.* ℈ß.
Troch. Alhand. gr. ii.
Resin. Jalapp. gr. i. ii. ad v.
Cum *Ess. Castor.* f. pilulæ.
D. S.
Pilulæ purgantes.

Vel

℞. *Massæ pilular. cochiar.*
Hier. cum Agar. an. gr. ix.
Mag. Jalapp.
Extr. Castor. an. gr. iii.
Troch. Alband. gr. ii.
M. f. pilul.
D. S. ut antè.

Dictis Pilulis commodè etiam *Mercurius dulcis* addi potest, cum hic in similibus Affectibus alias sit egregius.

Vel

℞. *Crystall. Tartari* gr. xv.
Scamm. prap. ℈ß.
Mag. Gum. de Peru gr. iii.
M. f. pulvis. S.
Pulvis purgans.

Vel

℞. *Ess. Jalapp.* ℨiß.
Scamm. ℨi.
Castor. ℨß.
Syr. Dia-Cartham. ℥ii.
M. S.
Essentia purgans.

Præmissis hisce modò narratis Universalibus, idque imprimis in casu, quòd oriantur affectus Soporosi à Colluvie serosa (nam si Virulentia narcotica hos affectus induxerit, Vomitus sufficit), progressus faciendus est ad ea *Appropriata* quæ aut Spiritus Animales excitant, volatilisant, & agiles reddunt, eorum Torporem excutiunt, & ita Somnolentiam nimiam compescunt, acrimonia sua subtili penetrando, & Sensuum Organa vellicando: aut eosdem plùs minùs restituunt & augent, aut Virulentiæ narcoticæ resistunt.

In Casu egò *colluviei serosæ* peccantis Alcalia acria volatilia plùs minùs aromatica, ex Plantis acribus Cephalicis desumpta, sunt optima: sicuti, quando *Virulentia narcotica* peccat, Acida, imprimis Acetum, sunt optima. Utroque in casu primatum ducit *Castoreum*, reliquis remediis semper sociandum: singulare est Remedium contra Affectus Soporosos; hinc quævis inde parata interna & externa; vel sola, vel cum Acidis, vel Alcalibus mixta, præsertim ejus *essentiam cum spiritu Salis Ammoniaci urinoso* parata, in largiori dosi propinata est egregia. Conveniunt egò in priori Casu Ruta, Serpillum, Pulegium, Origanum, Satureja, Salvia, Calamus aromaticus, Raphanus, Cubebæ, semen Sinapi, Erucæ, Nasturtii, &c. quæ ipsa insigniter laudantur ad curandum Lethargum: Scilla & similia acria volatilia, exquo his parata Remedia, Spirituum Animalium Torporem corrigentia: Hinc & *Salia volatilia* quæcunque, tam acria, quàm oleosa facta, in Lethargo, Apoplexia & Caro, salubriter usurpantur: nempe *spiritus Salis Ammoniaci*, *spiritus Formicarum volatilis*, *spiritus Seminis Sinapi*, *Sal volatile Urina*, *Succini*, & quæcunque alia, quo acriora, eo meliora, cum vel calo *Aqua Liliorum convallium spirituosa* propinata, sunt optima, quibus WEDELIUS plus præstitit in affectibus Soporosis, quam Spiritibus aromaticis sulphureis: Videatur *Opiologia ejus pag.* 46. 47. & 52. Quibus spiritibus *Olea & essentia Vegetabilium* adjungenda, v. g. Essentia Anthos, Majoranæ, Liliorum convallium, Rutæ Croci, spiritus & Elixir Citri, essentia Ambræ cum Spiritu Rosarum, vel Spiritu Liliorum convallium, Cerasorum nigrorum, Oleum anthos, Majoranæ, Rutæ, caryophyllorum, Salviæ, saturejæ, similiaque, tam simplicia quàm composita, per se nota, adduntur. Decoctum *herba Thea* à modernis admodùm decantatum optimè convenit, Somnolentiam nimiam naturaliter discutiens citra virium dispendium, hinc commodè cum aliis appropriatis, in specie post crapulam, usurpari potest. Est plantula Sinensis & Japonensis foliis myrtinis: hæc collecta coquitur in aqua, istiusque Decocti, quod saporem acquirit aromaticum, haustus interiùs assumptus mirum est quam arceat omnem somnum, ita ut quis etiam per triduum sine somno continuò persistere possit: hinc etiam acuit admodùm Ingenium. Venetiis, ni fallor, in Germanica Domo, *in Emporio*

rio Germanorum, est in usu. (V) Præparandi modus & descriptio hujus Herbæ videatur in TULPIO *lib. 4. observat. cap. ult.* item in WORMII *Mus. pag.* 165. item BORELLO *Cent. 3. observat.* 39. item SCHROEDERO in *Pharm. Append.* item DEODATI *Valetudinar. pag.* 169. Denique est radix Indica, quæ vocatur radis *Cusei*, quam mirificam externo usu esse ad curandum Lethargum refert KIRCHERUS *in Regno Naturæ Magnet. pag.* 45. De his acribus remediis torporem spirituum excutientibus, vid. SYLVIUS *lib. 2. Prax. cap. 26.* e. g.

℞. *Aquæ Majoran.*
Rutæ ana ℥iß.
Apopl. ℥vi.
Ess. Castor. ʒß.
Spirit. Pulig. ℈ii.
Syr. de Beton. ℥i. M. S.
Mixtura Emolliens cochleatim sumenda. Vel
℞. *Spiritus Serpill.*
Cort. Citri ana ʒiß.
Sangu. hum. ʒi.
M. D. S. Spiritus Emolliens. Vel
℞. *Conf. Salviæ,*
Anthos
Lavend. ana ℥i.
Spec. Di-Anthos ʒiß.
Pulv. Cubebar. ʒi.
Sem. Sinapi,
Castor. ana ℈ii.
Cum *Syr. Flor. Peon.* f. Electuarium: D. S.
Electuarium Emolliens ad Caput.

De reliquis *infrà sect. 3. Cap. 3. artic. 1. ubi de Apoplexia*, dicetur.

Quod si verò *Virulentia Narcotica*, vel ab externa vel ab interna excitata causa, affectus soporosos induxerit, conveniunt *acida volatilia* internè & externè: qualia sunt acetum Vini, Aceta medicata diversa, in specie Acetum Hystericum *Mynsichti*, Acetum cui Castoreum infusum, Acetum & Oxymel squilliticum, spiritus sulphuris per campanam. Veteres *Oxymelle squillitico* fuerunt contenti; hodie *spiritu* imprimis *Vitrioli volatili* utimur, cujus legitimum signum est, quod non guttatim, sed in forma striarum in Alembico appareat. Paratur ex Vitriolo artificiosè calcinato, itaut Phlegma saltem evaporet, remanente spiritu volatili, qui postmodùm per rectificationem à spiritu fixiore separandus, sic enim fit spiritus Vitrioli volatilis excellens in Cura Lethargi. Excellit hic etiam *Spiritus Æris viridis volatilis*, vel per se adjecta Arena, vel cum Aceto præparatus, qui loco spiritus Vitrioli volatilis potest commodè usurpari. *Spiritus Vitrioli regeneratus*, seu ex capite mortuo. Aeri exposito, denuò destillatus (qui non tam est vitriolaceus quàm potiùs nitrosus) & ipse commendatur ad Curam Lethargi; vel adhibetur *spiritus Vitrioli Cephalicus Doctoris Michaelis*, paratus ex eodem capite mortuo auræ exposito, quod irroratur largiter cum spiritibus Vegetabilibus cephalicis, Cerasorum nigrorum, florum Tiliæ, Liliorum convallium, Majoranæ, Salviæ: Hoc destillatum more solito, & post rectificatum, dat spiritum Cephalicum admodùm penetrantem & volatilem, qui in Cura Lethargi mirabilis est. Propinatur ad gutt. 20. vel 30. in *Aquis appropriatis*, Liliorum convallium, Rutæ, Majoranæ, Rorismarini, Cerasorum nigrorum, Serpilli, Aqua quadam Apoplectica, & similibus. Admodùm convenit, & egregiè restituit Ægros, *spiritus Vitrioli Epilepticus Quercetani* cum Urina Pueri paratus, loco cujus spiritus Æris viridis jam dictus usurpetur. His præ cæteris addatur *Acetum Vitriolatum benedictum*, D. LANGIO in secretis positum, remedium quidem singulare in affectibus Catarrhosis, & etiam in affectibus Soporosis, Modus præparandi est hic:

Vitriolum in Crucibulo leniter calcinatur ad absumptionem Phlegmatis: exhausto autem Phlegmate Crucibulum tegitur operculo, & hoc contegitur *Carbonibus vivis*, ita ut per quadrantem horæ calcinatum exactè rubescat: hoc modo *calcinatum pulverisatum*, per setaceum subtiliter trajiciatur: postmodùm.

℞. *Carbon. faginor. duror. benè pulverisat. ac per Setaceum traject.*
Vitrioli istius præp. an. ℥ii.

Benè mista indantur Vasi pleno, & satis patulo terreo, quodque Igni tamen resistere valeat, imponatur Carbonibus in Furno venti, benè calcinentur, continuò agitando cum ratibulo ferreo tamdiu, donec nulla amplius scintilla in Mistura appareat: Hinc

℞. *Vitriol. hoc modo præparatum:*
Affundatur *acetum destillatum acerrimum*, ponantur in Digestionem in loco calido, aut saltem Vase benè contecto, exponantur Radiis solaribus, idque per quatuordecim dies & noctes, hinc filtretur Acetum per chartam, eritque sic paratum *acetum Vitriolatum benedictum*:

Dosis est à gut. x. ad xii. in Aqua appropriata assumendum: In omnibus Catarrhis Frigidis, ut vocant, item in affectibus Soporosis, admodùm commendatum.

Hæc ipsa internè & externè in Lethargo Narcotico sunt optima; quibus omnibus semper *Castoreum* addendum est, summum specificum in his affectibus, tam in forma pulveris, quàm Essentiæ, Extracti; vel Aqua Hirundinum cum Castoreo, vel aliis modis, usurpetur: e. g.

℞. *Aqua Ceras. nigr.*
Serpill. an. ℥iß.
Aceti Hyster. Myns. vel *Squillit.* ℥ß.
Ess. Castor. dr. ii.
Oxymell. Squillit. ʒvi. M. S.
Mixtura Emolliens ad Caput, cochleatim sumenda. Vel
℞. *Succin. præparat.* vel *Catarrhal. Mich.* ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Castor. ℈ii. M. f. pulvis.
Divid. in 4. part. æqu. S.
Pulvis Caput confortans.

Quibus ac similibus ritè administratis in fine Cura *Sudorifera*, ex *Lignis* imprimis parata, curam claudat.

Post hæc & *Sternutatoria* & *Apophlegmatismi* applicentur illa, eaque acria, facienda sunt ex Radicibus & Floribus Liliorum convallium, Castoreo, Turpetho Minerali, & pauco Radicis Hellebori albi, & Euphorbii; item ex Pulvere Nicotianæ cum Euphorbio, utut cautè, quibus pro meliori penetrantia grana quædam Salis volatilis Urinæ, vel Salis Ammoniaci volatilis, &c. addi possunt, in specie in Apoplecticis: aut Spiritus Salis Ammoniaci cum Calce viva paratus. Nam hæc Salia volatilia commodè permiscentur cum talibus Sternutatoriis acrioribus, cùm fortiter penetrent cæteris addita, dum interea alia acria sternutatoria vellicant. *Vitriolum ad albedinem calcinatum* ad ʒi. *solutum* cum *Aqua Majorana* ℥i. constituit liquorem, *qui naribus* attrahendus subinde, pro Sternutatorio satis eleganti. Ad tertium autem diem, & post Purgantis operationem, differantur, ne Materiam peccantem ad Cerebrum magis commoveant. Apophlegmatismi ex Semine Nigellæ, Radice Pyrethri, Confectione Anacardina, Theriaca, &c. Sternutatoria per pennam Naribus insufflanda sunt: v. gr.

℞. *Pulv. Nicotian.*
Lil. convall. an. ʒi.
Rad. Helleb. albi ℈i.
Castor. gr. xii. ad xv. vel ℈i.
Olei destill. Major. gutt. vi.
M. f. Pulvis: S. Pulvis Sternutatorius. Vel
℞. *Spec. Dia Tabac. Myns.*
Castor. an. ℈i.
M. f. Pulvis. D. S. ut antè. Vel
℞. *Spec. Dia-Major.* ʒi.
Pulv. Rad. Helleb. alb. ℈i.
Castor. gr. xii.
Olei destill. Rutæ gutt. vi.
M. f. Pulv. D. S. ut antè

Vel Sternutatorium TIMÆI *von Guldenklee* in Affectibus Soporosis expertum, quod habet *in Cas. pag.* 20.

℞. *Helleb. alb.*
Castor.
Piper. alb. an. ℈i.
Olei destill. Rutæ,
Majoran.
Salv. an. gutt. ii. M. f. Pulvis.

Sternutatorium ex Turbith cum pulvere Glycyrrhizæ vid. in BARBETTE *Praxi cum comment. Deckeri, pag.* 76.

℞. *Theriac. Androm.* ʒii.
Extr. Castor. ℈ß.
Pulv. Rad. Pyrethri ℈i.
Olei destill. Succin. gutt. vi.
M. pro Apophlegmatismo, Palato illinendo: S.
Electuarium Abstersivum ad Palatum.

Cum his & *externe* usu simul usurpanda, quæ aut spiritus

(V) Theæ *Potus Authoris tempore rarus, nunc adeò frequens factus est, ut nullis non in triviis cum* Caffe & Chocolate *prostet. Harum trium Decoctiones, singulæ, si vespertino præsertim tempore adhibeantur, solent saltem inassuetis, Somnum ab oculis arcere.*

tus excitat, eorumque Torporem discutere valent, acria, penetrantia, & tenuiom Organa plùs minùs vellicantia; Admoveatur igitur crebriùs Naribus spiritus salis Ammoniaci acris, sal Urinæ, vel oleum Tartari cum sale Ammoniaco, &c. in Vitro angusti sed longi colli, poterit Lethargicos & Apoplecticos ac alios soporosos, non secus ac Mulieres Hystericas, excitans. Post hunc alias non inelegans Experimentum est HARTMANNI ex Aceto Castoreo imprægnato cum Linteo vel Spongia Naribus admoto, & Epithematis loco Fronti & Temporibus applicato. HARTMANNUS commendat spongiam cum succo Apii, Fœniculi, & Aceto rosaceo vel rutaceo, cui adspergit Pulverem Castorei, & ita crebrò Naribus admovendam; vel succus Fœniculi, aut etiam succus Rutæ recens expressus cum Aceto & Castoreo Naribus admotus, vel cum Linteis multiplicatis Temporibus, Fronti & Plantis pedum applicatus, admodùm laudatur. Quo etiam facit *Acetum Radicatum Riverii*, simili modo usurpatum; nam Acetum admodùm convenit ad arcendum somnum & adducendas Vigilias. Hæc Aceta potentiùs penetrabunt, si cum semine Nigellæ, Rutæ, Castoreo &c. cocta, Laminæ ferreæ candenti affundantur, quò Vapor Nares Ægri subeat: Vid. HOEFFERUS *Herc. Med. Part.* 1. *lib.* 1. *pag.* 82. Interim & simul Tempora, Frons, Nares ac Facies aquis apoplecticis ac spirituosis, Oleis destillatis succini, majoranæ, anthos, rutæ, saturejæ, serpilli, Nigellæ &c. horumque Balsamis, aliisque Cephalicis illinantur, quæ ipsa etiam Linguæ affricentur. Curavit WEDELIUS *loc. alleg.* Affectum soporosum in puella spiritu salis Ammoniaci volatili, cum Aqua Liliorum convallium spirituosa propinato: externè inunxit Tempora, Nares & præcordia oleo succini, & camphoræ cum pinguedine castorei, & in sacculo appendit camphoram, Nigellam & castoreum. Capiti quoque admoveantur *fomenta Nervina*, v. gr. Decoctum saturejæ, cujus etiam aliquot guttæ auribus instillentur: vid. SCHENCKIUS *pag.* 60. Artus nihilominùs *frictionibus* asperioribus tractentur. Sinapi etiam cum acero subactum, si hoc ipso fricentur plantæ pedum, vel instar Epithematis applicentur, excitat Lethargicos &c. Item Epithema ex semine sinapi, piperis, &c. cum spiritu Vini & aceto: Vel fiat acetum aromaticum acre ex Infuso & Decocto Baccarum Lauri, Juniperi, Zedoariæ, Herbæ Rorismarini, seminis Sinapi & Nasturtii, & similium e. gr.

℞. *Olei destillat. Salv.* ʒß.
Castor.
Succin. an. ℈i.
M. pro Oleo, Temporibus & Faciei illinendo. S.
Oleum Expergefaciens.

Vel

℞. *Olei destill. Rutæ,*
Saturejæ,
Serpill. an. ℈i.
Castor. ℈ß.
Cum s. q. *Balsami pro corp.* Misc.
D. S.
Balsamus Caput expergefaciens.

Vel

℞. *Herb. Apii* M. ß.
Sem. Nigell. ʒiß.
Castor. ʒi.
Ex incisis & contusis f. Nodulus; *Aceto rutaceo* irrorandus. S.
Nodulus odorandus.

Vel

℞. *Aqua Hirund. cum Castor.* ℥iI.
Spiritus Crystall. Virid. Æris ʒii.
M. pro Temporibus & Facie irrorandis: S.
Aqua externè applicanda.

Vel

℞. *Aqua Hirund. cum Castor.* ℥i.
Carbunc. ʒß.
Spiritus Serpilli.
Virid. Æris. an. ʒii.
M. S. ut antè.

Vel

℞. *Aceti rutac.* ℥ii.
Spiritus Virid. Æris sulphur. ʒii.
Ess. Castor. ʒiß.
M. S. ut antè.

Vel

℞. *Succ. Rutæ rec. expr.* ℥iii.
Spiritus Virid. Æris ʒii.

Sem. Erucæ pulveris. ʒiß.
Pulv. Castor. ʒi.
M. f. Epithema: S.
Epithema Externum.

Vel

℞. *Herb. Saturejæ,*
Rutæ an. M. ß.
Zedoar. ℥ß.
Bacc. Junip. ʒvi.
Lauri ℥ß.
Sem. Nasturt.
Sinapi an. ʒii.
Coqu. in s. q. *Aceti* pro Epithemate.
D. S. ut antè.

Quòd si à *Sanguine extravasato*, *Cranio depresso*, similive tale quid contigerit, hæc per Remedia Appropriata removeantur; de quibus in Chirurgicis videri potest, *Elevatorium* scilicet, *Trepanum*, &c.

Comata Febrilia quæcunque optimè curat Acetum Naribus applicatum, quò validius, eò melius; unde & spiritus Vitrioli reliquis præfertur.

Comata Vigilia, præter modò allegata, curat Cataplasma ex Raphano recenti cum Ruta, Aceto, Fermenti s. q. & Sale commum subacta, plantis pedum applicata, & subinde reiterata: vel ex Ranunculo cum *sapone nigro*, *sale marino*, & Fimo columbino, similibusque acribus invicem mistis paratum *Cataplasma* dicto modo pedibus applicetur.

Quòd si *Carus ex Narcoticorum externo insultu*, aut Vaporibus venenatis Mercurialibus, aut ex esu Nucum Juglandium contractus; item qui inspiratum Gas Liquorum fermentescentium sequitur &c. curatur, si *Vomitus* maturò instituitur, hinc *Acetum*, præsertim cum *Castoreo* imprægnatum, Naribus est applicandum, & etiam internè cum Castoreo propinandum, ac postmodùm spirituosis internis spiritus Animales denuò volatilisandi. V. gr. ex Fumu Carbonum, Vaporibus venenatis, &c. si oriantur talia Mala, Vomitus præmittatur, cum Pars affecta soleat esse circa Orificium stomachi, & tales Ægri conquerantur de augustia circa præcordia: In talibus enim apparet suffocatio, unde mox instituatur Vomitus per valida Vomitoria, pòst propinentur internè Acida cum Castoreo probè subacta, eaque in larga dosi, e. gr.

℞. *Aquæ Menth.*
Rutæ,
Aceti rutac. an. ℥i.
Ess. Castor. ʒvi.
Syr. acetos. Citri ℥ß. vel *Menthæ* ℥i.
M. D. S.
Mixtura spiritus excitans.
Capiatur crebrò cochleatim.

Naribus verò subinde admoveatur Castorei frustum Aceto intinctum. Eadem valent, si malum sit à Croco.

Quòd si quis *ex abusu Opii* vel similium in carum aut soporosos inciderit Affectus, præmisso vel omisso *Vomitu*, accipiatur Acetum Vini vel Rutaceum, Acetum Vitriolatum benedictum, vel scilliticum, in quo dissolvatur Castoreum, quod est optimum. Hoc etiam figit Opium, & Opii sal volatile oleosum omninò destruit. Unde etiam Acetum assumitur à quibusdam ad præparationem Laudani Opiati. *Famulus cujusdam Materialista* cum aliquando ℈i. crudi Opii pro reconciliando somno recepisset, binas noctes & dies continuò dormivit: tertia die vocatus Medicus recipere jubet *Acetum Squilliticum*, in quo *Extractum Castorei* dissolutum fuit, quod infudit copiosè ori, hacque Mixtura Frontem ac Tempora, pulsus etiam Manuum ac plantas pedum, & imprimis Genitalia, irroravit largiter, & sedulo fricanda jussit, sicque successivè denuò evigilavit, & ex Mortis faucibus ereptus fuit. Si Affectus soporosus ex Opio contractus his corrigi non potest, præscribuntur sinapi. Eruca &c. Salia quippe volatilia languentia illa Organa excitant. Clyster etiam ex Vino Hispanico curat Narcosin ex Opio.

Quòd si *ex Ebrietate*, abuso Vini, spiritu Vini ac simili potu generoso carus aut ejusmodi Affectus soporosus oriatur, præmisso *Vomitorio*, si non sponte sequatur, Acetum Fronti ac Temporibus applicandum, vel solum vel cum succo Apii mistum. *Epithema* verò *ex Succo Sempervivi majoris*, cum *Aceto & Nitro* Scroto aut Testibus admovendum, ac subinde removendum; Potenter enim Ebrietatem discuti. Sic WEDELIUS Affectum Soporosum à spiritu Vini inductum curavit, applicando Testibus Lintea Oxycrato imbuta, ubi statim Natura sponte se liberavit Vomitu, ubi posteà propinavit Elixir cephalicum, cum spiritu urinoso salis Ammoniaci fortiùs acuatum: Videb. *Opiol pag.* 37. *Spiritus* enim *salis Ammoniaci* volatilis, aut Fuliginis,

 corri-

corrigunt & destruunt Acidum volatile Vini, & inde natam Ebrietatem, si sudor expectetur; sicuti & ille ante Vinum assumptus, facit ut non inebriemur: si post potum assumitur, Crapulam statim discutit.

In Genere ut meliùs observetur Methodus medendi affectuum Soporosorum, considerandum, quòd affectus Soporosi vel a causa externa, vel à causa interna originem ducant. *Si à causa externa*, assumptis vel inspiratis, post *vomitum* convenit *acetum & Castoreum*: *Si à causa interna*, habenda est ratio, an per se & primariò Morbum constituant? v. g. Lethargus: an vero Febribus, aut aliis Morbis in statu demum aut declinatione denuò superveniant? *Si per se Morbum constituant*, attendendum, an Vis narcotica in succis nostris enata; an verò Colluvies recrementosa, in specie serosa, vel alia in Cerebri substantiam effusa, eum inducat. Quòd si ergo *per se ex Colluvie recrementorum* originem duxerint, vel aliis Morbis superveniant, & Metastaseos Materiæ morbosæ suspicio fuerit, Vomitoria, Purgantia, & Clysteres, item Venæsectio aversoria & derivatoria, hinc sternutatoria & Vesicatoria sunt optima; quibus tandem Acria volatilia, spirituum torporem excutientia, optime subjunguntur. Hinc enim & Comati Vigili, item Comati Soporoso Malignarum, Vesicatoria Nuchæ vel Parotidibus, & Cataplasmata Pedibus applicata conveniunt: *Si verò ex causa interna*, sive *vi narcotica plùs minùs maligna*, originem ducant Affectus Soporosi, post *Vomitum*, vel præmissum vel omissum, *acria* excitantia conducunt, seu quæcunque acria volatilia, sensuum Organa fortiùs vellicantia, & spirituum torporem ac immobilitatem corrigentia, vel in specie *acida*, *acria*, *volatilia*, Virulentiæ narcoticæ speciatim contraria.

MEMBRUM V.

De Catalepsi.

PErtinet ultimò ad hos affectus etiam *Catoche* seu *Catalepsis* (X), affectus rarissimus & summè mirabilis, qui est, quando in Ægro cessat omnis sensus internus & externus, unà cum cessante Motu, ita ut Ægrorum Membra rigida & instar Statuarum in sua positura, qua Ægros corripit affectus, pertinaciter persistant, impulsa tamen moveantur, sed tamen denuò in ista per Motum acquisita figura fixa persistent, Oculis pertinaciter hiantibus, torvi vident, in eodem, quò ponuntur seu collocantur, Membrorum positu permanent. *Non dormiunt tales Ægri*, sed videntur dormire, dum nihil sentiunt, & tamen moventur, non ab intrinseco, sed saltim ab impulsu externo, instar Machinæ cujusdam. Quamvis autem in gradu ejus remissiore interdum nonnihil audiant, videant, ac sublato Paroxysmo referant, immoti tamen utplurimùm sine Voce ac Tactu manent; hinc vulgò pro *Ecstaticis* (Y) habentur.

CAUSÆ.

In hoc affectu, *quomodò verò constituti sint spiritus Animales*? vel quodnam speciale eorum vitium? adhuc inexplicabile est. *Fixatos* eorum spiritus esse, minùsque mobiles, quàm naturaliter esse debent, certum est. Simul tamen etiam eosdem continua sua præsentia Membra actuare, & in Tono debito conservare & animare, ex eo confirmatur, quòd tales stent, sedeant, impulsi progrediantur, Oculos apertos servent, adeoque utut ipsi etiam hoc nesciant, semper figuram antiquam retineant. Unde ad *Convulsiones refert Catalepsin* VALENTINI *disp. Inaugural. de Convulsionibus*, ejusque *causam* dicit esse nimium spirituum Motum, quatenus uno impetu Cerebrum relinquentes, in utrumque Musculum Antagonistam irruunt, nec inde statim retrocedere possunt, unde Rigor ille notabilis. Hoc satìs confirmat ex *Antecedentibus*, *Concomitantibus*, *Juvantibus*, & *Nocentibus*: Hinc D. D. DOLÆUS Catalepsin, *Apoplexiam inversam*, haud inconcinnè vocat in *Encyclopæd. Med. Tit. de Catalepsi*. Chymici derivant ex *Fumis* quibusdam vitriolaceis acidis, spiritus Animales coagulantibus: SYLVIUS *pr. lib. 2. cap. 24.* spirituum Animalium *Coagulationem* quandam, à spiritu quodam quasi urinoso volatili acri, qui sit similis spiritui Urinæ per Fermentationem parato, coagulante spiritum vinosum rectificatum in quoddam Colostrum candidum & spissum: Sed rem dubiam relinquit. Scriptores in hoc conveniunt, inesse certam quandam *spirituum Animalium coagulationem*, tam in Tono quam in partibus, id est, ut in illa spiritus non tantùm in Cerebro, sed intra Nervos quoque & Musculos quasi coagulentur: *qualis verò sit coagulator ille?* difficile dictu; cùm nec spiritum illum Vitriolicum seu Acidum, quem nonnulli in hoc Morbo sibi concipiunt, nec spiritum illum Urinosum æque volatilem, spiritus Animales instar spiritus Vini coagulantem, ut SYLVIUS suspicatur, concipere liceat. Rarissimus aliàs est affectus, & qui varias habet *Antecedentes causas*: Vid. imprimis HEINRICUS *ab* HEER *observ. 3.* ubi duo singularia Catalepticorum exempla habet, RONDELETIUS *Meth. Med. lib. 1. cap. 20.* FERNELIUS *Pathol. lib. 5. c. 2.* Sic [illegible]ESTUS *lib. 10. observat. 44. in Schol.* refert, Puellam, [illegible] nubere cogeretur, hoc affectu fuisse correptam: *Item lib. cit. observat. 41. à Frigore* quosdam rigidos instar Catalepticorum fuisse redditos. Item FONSECA *lib. 2. consult. 92.* refert Catalepsin singulis septimanis recurrentem, sex horas tantùm durantem, in Muliere *post Mensium suppressionem* obortam. HILDESHEIM *in Spicil. affectuum capitis pag. 224.* meminit cujusdam Hypochondriaci Catalepsi correpti, idque, uti ipse affirmat, ex Vaporibus ex Liene adscendentibus. *A vermibus* quoque aliquoties Catoche observata est, qualia exempla refert MARCELLUS DONATUS *lib. 2. hist. Mirab. cap. 21.* & SCHENCKIUS *in observat.* ubi aliquot Historias mirabiles Catalepticorum habet. *In Paroxysmis Febris Intermittentis* Catochen observavit DODONÆUS *observ. 44.* A *fumo & Vapore Carbonum* accensorum simillimum Catalepsi affectum refert PLATERUS *lib. 1. observ. pag. 28.* Jucundum hujus Catalepseos exemplum est, quod refert TULPIUS *lib. 1. cap. 22.* Juvenis Britannus impensiùs Amori Indulgens, ex *inopinato repudio Matrimonii* Catalepticus factus est: cùm verò illi acclamaretur, desideratam eum habiturum Amicam, quasi excitatus ex profundiore Somno actutùm ad se rediit, & prosiliit. (Z)

PROGNOSIS.

Catalepsis Morbus admodùm *periculosus est*; periculosior tamen, si graviora ipsi combinentur Symptomata, scilicet Dyspnœa, Excrementorum suppressio, Viriumque imbecillitas.

CURA.

Remedia hactenus proficua sunt *Vomitoria antimonialia*, *spiritus Vini rectificatus*, sive internè sive externè usurpatus: Item *Cataplasmata acria*. Sic HEINRICUS *ab* HEER refert Capuccinum Catochicum factum, per *acra suppositoria* excitatum.

Locutus sum superiùs de vitiis spirituum Animalium ac eorum Generatione, à quorum legitimo motu, & expansione, aut aucta, aut imminuta, sequuntur vel Vigiliæ vel Somnus: Pergò nunc ad *Passiones Animales*, sive ad *sensus externos*, & ad impressiones in iisdem factas, prout hi ipsi (nempe Sensus) ex impressione Objectorum sensibilium in Organis particularibus Machinæ corporeæ variè alterantur & læduntur.

SE-

(X) Catalepsis, Κατάληψις, deprehensio, comprehensio: ἀπὸ τοῦ καταλαμβάνω, deprehendo, occupo: *quòd hoc Morbo affecti repentè prehendantur, & ab eodem occupentur. Sic* Catoche Κατοχὴ, detentio, retentio, *à* κατέχω, detineo, retineo.

(Y) Ecstasis, Ἔκστασις, dimotio rei alicujus è statu in quo erat: *ab* ἐξίστημι, de statu dejicio. *Plerumque* Ecstasis *pro Mentis emotione, quæ ex admiratione, timore, aliave caussa accidat sumitur.*

(Z) *Rarissimus morbus* Catalepsis *ab* Epilepsia *affectu frequentissimo non parum distat. Etenim licèt in utroque, cùm vehementer afficiunt, sensus omnes pereant, non secus ac in Apoplexia; in Epilepsia tamen convulsiones, vel motus convulsivi*

ani-

universum corpus terquent; at in vera catalepsi nullus est motus convulsivus, imò membra omnia datum quemcunque situm & suscipere & conservare facile aebent. Cataleptico inquam paroxysmo prehensi immobiles veluti statuæ remanent. quod etsi Practici omnes fateantur, non conveniunt tamen quoad membrorum rigiditatem aut flexilitatem. D. Deidier Professor Monspeliensis, Epistola ad D. Gastaldi Professorem Avenionensem conscripta, plures narrat Historias catalepticorum, quorum membra adeò facile flectebantur, ac illorum qui naturali somno prehensi sunt. Hoc tamen discrimine, quòd dormientium membra elevata, si reliquantur, iterum proprio pondere decidunt: contrà in catalepticis post facilem sublevationem, relicta membra haud decidunt, sed in eo situ constanter remanent, quo posueris. Sic Hominis sexagenarii cataleptico Paroxysmo detenti, elevatis primùm tibiis & cruribus, mox brachiis humerisque, imo & trunco Spinæ inflexo, omnibus his membris in eo situ quem Observator concesserat, remanentibus, corpus universum solis natibus lectulo innixis jucundo spectaculo sustinebatur. E' lectulo hinc ablatus Æger, ac pedibus in terram minima vi demissis, erectus veluti statua, sensibus omnibus orbatus, & immotus permansit: imò cruribus curiosè & alternatim antrorsùs propulsis, non sine justa adstantium admiratione, incedere visus est.

Notat autem laudatus Author, quòd quamvis, ut priùs diximus, non leve sit inter Catalepsim & Epilepsiam discrimen, in hoc tamen Ægro, atque in nonnullis aliis à se observatis, uterque Morbus simul corpus affecerit: maxilla enim inferior in duobus adeò convulsa erat, ut liquidum quodcunque, sive cibum sive medicamentum, sumere non potuerit: atque in alio femora tibiæque tali affecta erant convulsione, ut distendi nequaquam paterentur.

Ut igitur complicatorum horum, atque inter se adeo oppositorum Morborum, aptam redderet caussam D. Deidier, putat Epilepsiam fieri, cum vasa Sanguinis in Cerebro sunt inæqualiter illo turgida, itaut spiritus animales cogantur inæquali fluxu descendere per Nervos in Corporis Musculos: abundantiùs quidem versùs eos, qui respondent Cerebri locis ab infarctu liberis; parciùs verò versùs alios: hinc motus convulsivi. Id confirmat Anstome Epilepticorum, in quorum Cerebro Venæ varicosæ, Tumores arteriosi, & glandulosi, prope Sinus duræ Matris, Plexum Choroidem, & basim Cranii reperit.

Catalepseos verò Caussam ait esse Serum superfluum in Cerebri emporio collectum, quod ea ratione relaxet Fibras nerveas, ut objectorum externorum impressiones recipi & transmitti non possint: en Sensuum abolitio. Quoniam autem libera est determinatio & descensus Spirituum animalium versùs ea Membra, quæ ab extrinseco movente urgentur; hinc fit ut Membra non ad Ægrotantis arbitrium, sed pro spirituum influxu vario moveantur, in eo situ mansura, donec à novo agentis extrinseci impulsu ad novam determinationem spiritus non cogantur. Dissectio autem Cerebri Catalepsi demortuorum hanc superflui Seri diluviem non semel ostendit. Imò in cadavere hominis Catalepsi cum Epilepsia conjuncta demortui, coram Cl. Vieussenio dissecto, duo corpora glandulosa, pisi magnitudinem superantia, duræ Matri prope Sinum longitudinalem adhærebant, quæ foveam, propria figura & moli respondentem, in Ossibus parietalibus insculpserant: universa verò Cerebri moles extraneo Sero imbuebatur. Hinc propositæ Hypotheseos confirmationem deducit citatus Deidier: quòd nempe Serum Cerebri substantiam omninò occupans, perfectam Catalepsim; exuberantia verò illa Cerebrum aliqua ratione comprimentes, & Spirituum influxum perturbantes, levem Epilepsiam induxerint. Reverà Maxillæ & Crurum in hoc Ægrotante rigiditas, ut mihi quidem videtur, potiùs Tonicam Convulsionem, quàm Clonicam, h. e. Epilepsiam, ut Author ait, ostendit.

Hanc D. Deidier de Catalepsi Hypothesim non levibus argumentis infirmare conatur D. Pescadour Medicus Tutelensis. Ait enim Serum hoc Cerebrum obruens potiùs aptum esse ad Comatosum affectum producendum, cum membrorum Paralysi copulatum, quàm Catalepsim, in qua membra positum quemcunque constanter conservant. Addit Observationes, & primùm Aetii, qui refert Catalepticum, ex nimia Sanguinis in Cerebro collecti abundantia factum, Narium Hemorrhagia sanatum. Apud Rondeletium à nostro Ettmullero citatum Puella 15. annorum per vim inviso homini connubio juncta, quoties de illo cogitabat, ejusdem nomen audiebat, vel ipsi appropinquabat, toties Cataleptico paroxysmo corripiebatur. Demum Tulpius, ut notat etiam hic Author noster, refert Juvenem Catalepticum repente evasisse, quòd à concupita in matrimonium Puella respueretur; à Morbo autem per diem integrum affligente extemplò liber factus fuit, Amasiæ nomine alta voce inclamato, optatique conjugii sponsione. Quærit autem ex Deidier Dominus Pescadour, quomodo fieri possit, ut Idea sola invisi mariti, vel solum nomen dilectæ Amasiæ exauditum, Serum in Cerebri emporio extemplo colligat, & Catalepsim creet, vel eidem stagnanti laxet habenas, & solvat Catalepticum paroxysmum?

Felicius igitur existimat D. Pescadour rationem reddi Caussæ Catalepseos, non tam posita Fibrarum Cerebri laxitate, quàm earundem potiùs tensione præter naturam facta, ut scilicet illarum elater resistat succussui objectorum externorum, nisi hæc summo impetu vim facientia, illas ad relaxationem cogant: Caussam autem hujus validæ Fibrarum tensionis, rigiditatem & veluti inflexilitatem, si sic loqui licet, Spirituum ponit. Hujus Hypotheseos occasionem D. Pescadour ingenuè acceptam refert Ettmullero, qui, ut inferius videbimus, Deliris Melancholici naturam in eo consistere ait, quod Anima assiduò in unicam Ideam intenta sit: caussam autem hujus assiduæ applicationis putat esse Spiritus animales minimè tenues, minimè mobiles, imò fixiores quàm ut possint velocissimorum motuum & expansionum pro Idearum varietate, capaces esse. Quum ergò maximam habeat Catalepsis cum Melancholia connexionem, ut possit illa hujus Symptoma non ineptè reputari; haud præter rationem erit, ex nimia Spirituum soliditate, ut ita dicam, posse fortem Ideam excitari, atque Fibrarum Cerebri valida tensione facta, Catalepticum paroxysmum promtè induci. Hic autem eadem promtitudine solvi poterit, si sufficiens adsit Caussa (potissimùm ex Animæ passionibus pendens) ad Spirituum torporem tollendum, atque ad Fibrarum tensionem momento temporis relaxandam: faciliùs enim est Morbos per τάσιν, seu per tensionem factos solvere, quàm eos, qui per λύσιν h. e. per resolutionem orti sunt: quemadmodùm facile comprehendimus, promtiùs posse eos Morbos & excitari & solvi, qui à crassiorum Spirituum fluxu vel refluxu impedito oriuntur, quàm eos, qui à caussa quacunque humorali ortum trahunt: præsertim si nullam manifestam evacuationem observemus.

Juxtà propositam Hypothesim putat D. Pescadour reddi facilè rationem posse Observationum Rondeletii & Tulpii: fortis enim Idea quemadmodum potest momento temporis, Spiritus figendo, Catalepsim inducere; ita contraria Idea Spiritus in motum agendo, eundem morbum solvere aptissima est. Nec obstat Observatio Aetii, etenim crassus lentusque Sanguis, qualis est Melancholicorum, promtiùs motum suum amittere potest: & quis nescit Spiritus animales Sanguinis naturam sequi? Nec magis obstat, quod refert Heinricus ab Heer, Monachum Catalepticum, multa congelataque Pituita per nares reddita, convaluisse: Nam quid vetat, quin ab Acido Pituitam coagulante & Spiritus ipsi figi potuerint? Confirmat demum laudatus Author suam opinionem experimento ab Aug. de Zarata in Historia Peruviana allato, Militum in montibus Provinciæ Cilensis, ingenti frigore demortuorum, quorum cadavera post quintum mensem rigida, veluti si marmorea fuissent, reperta fuere, eundem membrorum positum conservantia, quem cùm frigida mors prehenderat habebant, ita ut & rigentium similiter Equorum habenæ rigentibus manibus hærerent. Quod sanè maximam lucem afferre potest pro explicando phænomeno, cur catalepticì eundem servare pergant membrorum situm, quem illis concesserimus.

Quamquàm autem hæc D. Pescadour de catalepsi hypothesis validioribus videatur argumentis innixa, quàm D. Deidier; attamen D. de Ville hujus discipulus, Magistri Thesin non ineptè defendit, D. Peseadour redarguens, quòd catalepsim cum Ecstasi malè confuderit. Hi enim morbi maximè inter se differunt: Cataleptici enim omni prorsus externo sensu orbantur, nec eorum reminiscuntur quæ accidunt tempore paroxysmi; contrà Ecstatici à vivissima & fortissima Idea,

Digitized by Google

SECTIO II.

DE SENSIBUS EXTERNIS, EORUMQUE LÆSIONIBUS.

Officia quibus præsunt Animales spiritus, sunt *sensus & motus*, utrique vel *interni* vel *externi*.

Externos quod attinet *sensus*, cùm hi revera consistant in passione seu motione Organi, inducta ab objecto externo sensili, per certum ab hoc factum motum seu impressionem, adeoque saltem in motione Filamentorum nerveorum Organi, *spiritus Animales* in his hoc saltem præstare videntur, ut suo influxu *Filamenta nervea* Organum sensus proximè constituentia, *in debito tono & tensione* conservent, quò faciliùs ab externis objectis moveri, & ita *sensatio externa* fieri possit.

Exposita scilicet corporea nostra machina est quorumcunque corporum ambientium activitati & insultui: Hæc ergo ambientia, dum in partem quandam agunt, id est motionem certam inducunt in ejus Nervis, quæ motio, seu ab objecto externo facta impressio, continuato Nervi ductu, ad Cerebrum usque seu ad Nervi originem continuatur, quem Nervi ab externa causa motum ibidem circa ejus radicem insequitur determinatus spirituum Animalium in vicina Cerebri medulla motus ab isto excitatus, qui constituit *sensum internum*; occasione cujus determinati spirituum Animalium motus Anima Rationalis format in nobis conceptum seu ideam, repræsentantem exactè rationem externæ impressionis, fitque tunc formalis cognitio seu *sensuum externorum* mediantibus internis *perceptio*: id quod dolor imaginarius eorum, quorum Membra fuerunt amputata, illustrare videtur; post Membrum enim amputatum observatur tamen dolor in digito majori.

Vires istæ objectorum externorum, quæ vulgò *qualitates sensiles* dicuntur, quibus ambientia Corpora agunt in certas Corporis partes, Organa sensoria dictas, consistunt saltem in certa talium Corporum, quoad minimas sui particulas, *Textura vel conformatione*: quæ prout hoc modo nunc in hanc, nunc alio modo in aliam Corporis partem agit, & certum motum inducit, tam varias qualitates sensiles, seu in Organa sensus agendi potestates habere dicitur: vid. hic DIGBY *in Tr. de Natura Corporum Tr. 1. c. 1. p. 3.* BOYLE *in egregio Scripto de Orig. Formarum & Qualit.* Rem exemplo declarabo: Suppono me Corticis Aurantiorum Frustulum in manu tenere; hoc Frustulum in se reverà est tantùm Ens unicum, ex particulis minutissimis in unum corpus coalitum, & tamen diversos in meis sensibus effectus producit: Visus in eo *colorem* aureum; Olfactus *odorem* suaveolentem; Gustus *saporem* amaricantem; Tactus denique *Frigus*, *Scabritiem*, *Mollitiem*, &c. deligit: Sensus diversimodè ita affecti seu moti, Nuntios, ratione continuati ductus nervei, ad phantasiam mittunt, tanquam certiores facturi, quid quisque in frustulo illo deprehenderit; ita ut Ratio postmodùm Flavedinem, Suaveolentiam, Amaritiem, Frigus, Scabritiem, Mollitiem, &c. separatim consideret; unde diversæ notiones in mente quasi tot diversorum Entium oriuntur, quæ tamen reverà in illo frustulo nullatenus distinguuntur, nec aliud sunt, quàm ipsa illa materia, pro varia Organorum dispositione diversimodè me afficiens: v. g. eædem Particulæ Frustulum Corticis Aurantiorum contexentes, quatenus peculiari modo situatæ Lucem reflectunt, coloratæ nobis apparent; quatenus certo modo figuratæ Papillas Linguæ vel Membranam Narium afficiunt, sapidæ & odoratæ sunt; quatenus denique inæqualiter contextæ, multæ eminent, multæ depressæ sunt, Scabritiem quandam seu Superficiei inæqualitatem Tactui repræsentant.

Modus ergò quo objectum sensile afficit Organon sensationis, non fit per talem qualitatis ex objecto emanantis in Organo receptionem, ut *Facultas Sentiens* (hujus qualitatis quasi intuitu) sentiat, sed fit *per certum motum*, in quem Instrumentum Sensus proximum cietur, eumque varium pro diversa objecti materiali textura, & hinc alia atque alia ad Organum movendum aptitudine; & in hac organi motione formaliter sensus externus, seu impressio ab objecto in Organo facta consistit. Constant autem sensuum Organa variis & distinctis partibus, ita tamen *subordinatis*, ut una sit primaria, & cujus per Objectum Externum motione fit sensatio externa, & hæc semper solet esse *Ner-*

Idea, quam efformaverunt, integrè occupantur, & eorum memoriam habent, quæ paroxysmo detentis ipsis obvenium. Puella ergo Rondeletii *& Juvenis* Tulpii *haud Cataleptici sunt reputandi, sed potiùs Ecstatici; uterque enim in fortem Ideam erat intentus, & Juvenis Amasiæ nomen exandivit: quod verè Catalepticis non accidit. Concedit porrò* De Ville *juxtà Magistri hypothesim, Ecstasim, quemadmodum & omnes Mentis contentiones, & quamplurimas Delirii species, à forti Fibrarum Emporii tensione proficisci: verum ratione contrariorum contendit in Catalepsi, & compluribus Soporosis affectibus Fibras easdem necessariò relaxari. Quum autem relaxatio hæc pendere nequeat à spirituum animalium defectu, hi enim faciles influunt in Catalepticorum membra, promtè quemcunque situm conservantia; necessariò igitur fiet à Sero præter naturam in Cerebro restagnante, atque adeo Fibras Emporii relaxante, salvo tamen motu Spirituum animalium versùs partes corporis.*

Iterum respondet D. Pescadour, *atque Puellam* Rondeletii, *& Juvenem* Tulpii, *Catalepsi prehensos non Ecstasi, ab ipsis Authoribus, aliisque post illos omnibus, dictos esse: nullo facto inter Catalepsim & Ecstasim discrimine, ut vult* De Ville. *Præterquàm quòd etsi velis inter hos Morbos discrimen facere; haudquaquàm tamen illos directè oppositos vocare licebit, ut facit* De Ville: *qui ex eo quòd putaverit Ecstasim pendere à summa Fibrarum tensione, infert* ratione contrariorum, *Catalepsim in summa earundem relaxatione consistere. Fatetur* Pescadour *hanc Fibrarum relaxationem admittendam esse in affectibus Soporosis; verùm* D. de Ville *probandum restare ait, de Catalepsi quoque id verè dici. Nec adeò facile illi esse ait exponere, quomodo Fibrarum relaxatio ortum habeat à Sero, vel intra vel extra vasa stagnante, absque eo quòd inde impedimentum fiat influxui Spirituum animalium, ut ait* De Ville. *Demum negotium non in eo consistere ait, quomodo Fibræ Cerebri relaxationem patiantur, sed an patiantur: atque insuper ostendere, quòd eâ positâ Spiritus animales liberè influant in membra ad conservandum illum situm, quem pro extrinseci moventis arbitrio acquisierint, & non potiùs illa evadant paralytica: quum ex confessione ejusdem* D. Deidier *Paralysis in Nervorum partis affectæ resolutione & laxitate consistat.*

In Morbi summè difficilis Ætiologia sistenda, satius Clarissimorum Virorum Hypotheses exposuisse, ut inde major lux Lectorum mentibus fortasse affulgere possit. Illud tamen animadvertendum esse addere libet, num ad explicandam membrorum in Catalepticis rigiditatem simul & flexilitatem, concurrere possit status præternaturalis Valvularum, quæ sitæ sunt in Canalibus communionis Musculorum Antagonistarum, quarum apertione & occlusione, cùm secundùm naturam se habent, Spiritus animales ex uno Musculo in alium influunt, vel in alterutro constanter persistunt.

Addam quoque & jucundam Cl. de la Hire Jun. *Observationem, de* Floribus Dracocephali Americani Breyn. *qui trunco Plantæ hærentes, si manu horizontaliter spatio semicirculi moveantur, in eo loco & situ remanent, quo posueris, nec priorem, ut reliqui flores, recuperant: quare quum hoc phænomenon maximè respondeat peculiari Catalepticorum symptomati; hinc* De la Hire *hujus Plantæ* Florem Catalepticum *vocandum esse censet. Notat autem hic A. hanc Floris proprietatem ex una parte pendere à summa pediculi flexilitate simul, & elatere, quo vergit deorsùm versùs, ex altera verò parte à rigiditate folioli cujusdam, e cujus axilla pediculus oritur: quare fit ut horizontaliter motus Flos ob pediculi tenuitatem facilè manui moventi obtemperet, atque ob suum elaterem subjecto & resistenti ob rigiditatem foliolo, promtè adhæreat, quare fit ut situm in quo collocaveris, necessariò conservet. Id verò ex eo manifestum fit, quia evulso foliolo sustentante, Flos deorsùm deturbatur, ac vi propria elastica resistentiam aliquam faciat ne facilè elevetur.*

Nervus, cujus Filamenta nunc in Membranam expansa, nunc in Capitula papillaria sunt conglobata, reliquis partibus saltem certum usum, eumque varium, habentibus.

CAPUT I.

De Visus Læsionibus.

OMnes *Sensus Externi quinario numero* rectè comprehenduntur, quos inter eminet *Visus*, nobilissimus præ omnibus reliquis, cujus *Objectum est Lux*, primariò Solis & Ignis, & inde diffusum in orbem *Lumen*, quod nihil aliud est, quàm Ignis rarefactus. Lumen tale vel immediate in recta linea, vel mediatè, mediante nempe, à Corporis opaci superficie, Reflexione tali, transit per tunicam oculi Corneam & Humorem Crystallinum, donec impingat in Tunicam Retinam seu expansionem filamentorum Nervi Optici, ubi talem facit Motionem seu Impressionem, quæ ad Cerebrum usque continuata à nobis dicitur *Visio*.

Est scilicet Oculus reverà camera obscura opticorum in quo Humor crystallinus est vitrum lenticulare, in quo utplurimùm fieri solet decussatio Radiorum luminosorum, donec impingant in tunicam Retinam, ubi objectum Externum exactissimè, inverso licèt situ, repræsentatur, & prout hi Intersectionis Anguli majores vel minores, etiam Res visa major vel minor in Tunica Retina depingitur, & consequenter ita judicatur.

Quacunque ratione *Radii luminosi* ad Oculum deveniant, pro Medii, per quod transeunt, diversitate, vel rarioris vel spissioris, *refringuntur* diversimode, unde Res non præcisè in eo loco, in quo revera existit, *apparet*; nam Radii transeundo ex Medio rariori in densius, ex Aere in Aquam refringuntur ad perpendicularem, transeundo verò ex densiori in rarius, ex Aqua in Aerem, refringuntur à perpendiculari.

Quòd si Radii isti luminosi, qui sunt subtilissima & tenuissima quædam Materia, sub sua in orbem diffusione impingant in Corpora Opaca, *resiliunt* propter denegatum transitum, plùs minùs exactè ad eos Angulos, ad quos inciderant, ita ut Incidentiæ & Reflexionis Anguli perpetuo sint æquales: id quod in omnibus Speculis Concavis manifestum est, quando ex Radiorum reflexorum in uno puncto concursu *Vis Caustica* emergit.

Corpus Opacum, à quo reflectuntur Radii, est vel *Politum* vel ex particularum in superficie inæquali situ *Asperum*: unde Radios eodem ferè modo atque incidunt reflectit, & sic tale Corpus secundariò quasi Luminosum, *splendere* dicitur. Hoc vero Radios intra istas inæqualitates Superficiei seu porulos & meatulos plùs minùs partim abscondit, & ita cum Umbris miscet, partim vero certa ratione, plùs minùs tamen, à primitiva figura mutatos, ad oculum reflectit; unde taliter modificatum Lumen *Color* dicitur.

Ita ut *Color* nihil aliud sit, quàm *Luminis pro corporis Opaci diversa in superficie textura Modificatio & modificati ad oculum reflexio*; Unde Colores ex Luce & umbra oriri non ineptè dicuntur. Hinc prout textura particularum Concreti mutatur imprimis per solutiones & Præcipitationes, immutantur Colores; dum v. gr. Solutio Vitrioli perspicua, cum Decocto Gallarum tantillum flavescente permista, Atramentum constituit: de qua Colorum genesi vid. BOYLE *Tr. de Coloribus*. (A)

Visus hic læditur quatuor Modis.

I. Quando penitus *abolctur*, ut in *Cæcitate*; aut

II. Quando saltem *imminuitur*, ut in *Visus hebetudine* varia, quæ propriè est, quando objecta remota obscurè, aut Objecta minuta, licèt propinqua, difficulter. & nonnisi magna etiam objecta, in distantia non adeò remota, clarè distinctè cernuntur.

Quo etiam pertinet *Nyctalopia*, id est istud vitium, quando homines interdiu rectè, vesperi parum, noctu etiam accensis candelis nihil videre possunt.

Vitia hæc aboliti aut imminuti Visus fiunt, quando unum alterumve illorum requisitorum ad Visum ritè peragendum plùs minùs deficit. Ad *naturale autem visus exercitium* necesse est:

(1) Ut Radii possint ritè per Foramen Pupillæ & per Corneam transire, adeoque *Pupilla* pateat.

(2) Ut ipsa *Cornea*, pupillæ Foramen obducens, satis perspicua & exactissimè transiucida sit.

(3) Ut post hanc tres *Humores Oculi* reliqui, speciatim Crystallinus, in quo fit Specierum decussatio, satis sint puri, defæcati, & absque ullo Excremento heterogeneo perspicui & puri.

(4) Ut expansio Nervi optici, *Tunicam retinam* efformans, tensa, fortiter expansa, ac à spiritibus Animalibus debitè imprægnata sit, quo vel lenissimo Luminis, aut puri, aut colorati, impulsu moveri, & sic per Spirituum Animalium Motum formati Visio fieri queat.

III. *Depravatur* Visus, idque variè.

(1) Quando *Res vel dexterior, vel sinisterior*, quàm est; item *Res una apparet duplex*: id quod fit ex diviso Pupillæ situ, & ex diverso situ Humoris crystallini; quando nempe v. g. in iis, qui strabismo laborant: in quibus Res omnis apparet geminata propter divisam pupillam: siquidem hic mutantur planè Oculi, quibus mutatis etiam Axes visivi moventur: sic etiam fit propter diversum situm Humoris Crystallini, si in uno loco magis superiora versus, in altero versus inferiora & similiter pergat, Visus geminatur, & Res geminata apparet. (B)

(2) Quando *res integræ dimidiatæ* apparent, ex Re extranea dimidium pupillæ occupante.

(3) Quando res videtur perforata, dum pupilla à Materia opaca in aliquo suo loco obscuratur, seu quando Tunica Cornea à Materia heterogenea incrustatur, ut Foramen pupillæ non ubique in Circulo sit pervium & perspicuum: Unde in quocunque loco est impedimentum, vitium in objecto judicatur: sic si est in medio, Res in medio perforata apparet; si in superiori vel inferiore pupillæ regione, Res altera sua parte truncata videtur: si per medium sui sic obtecta, Res dimidia apparet.

(4) *Depravatur* Visus, quando *Res videntur apparere, quæ non sunt*; v. g. quando Splendores, Coruscationes & Scintillationes Latinis, HIPPOCRATI verò *Marmarygæ* (C) dictæ, ante Oculos vesperi videntur; item quando flocculi, Muscæ, Filamenta, Festucæ, Pulvisculi & similia ante Oculos versantur.

Prius fit ex motu Convulsivo insigni Fibrarum Tunicæ Retinæ præternaturali, simili isti Motui, in quem citantur ab Objectis Externis & Radiis visivis: propter similem enim Motum internè excitatum, fit idem judicium quasi tales

(A) *Multa hic essent addenda & emendanda quoad Authoris de Visione hypothesim, naturam Colorum &c. Sed consultò omittimus ne ad Diopricam & Opticam nimium divergere videamur. Videsis quæ adnotavimus ad* Membr. 1. Capitis 8. part. 1. Institut. Med. Tom. 1. col. 238. & seqq. lit. M. N. &c.

(B) *Duplex apparet objectum quod simplex est, quando duplex illius imago in Glandulæ Pinealis superficie describitur: quod quidem accidit, non tam ex diviso Pupillæ situ, vel ex diverso positu Humoris Crystallini, ut loquitur Author; sed potius ex mutato & prorsus distorto situ utriusque vel alterutrius Nervi Optici, ita ut eorundem interiora capitula non ad eadem Glandulæ Pinealis puncta dirigantur, ad unicam ibidem efformandam imaginem: quod patet facillimo experimento; si enim digito Oculum unum comprimamus, illico unum objectum geminum exurgit. Strabismo verò affectis ea ratione, vel natura vel morbo, Oculi distorti sunt, ut quamvis intuentibus nobis illorum Oculi naturalem situm minimè obtinere videantur; attamen illorum Nervi Optici, qua parte Glandulam Pinealem respiciunt ita aptè dispositi sunt, ut ad unam efformandam in illius superficie imaginem exactè concurrant. Quare fit ut Strabones nequaquam objecta videant geminata, sed unica: imò si distortum Strabonis Oculum manu extrinseca ad rectum & æqualem cum altero situm compellere velis, tunc geminatur objectum, quod distortis Strabismo Oculis conspectum, unicum apparebat.*

(C) Marmarygæ Μαρμαρυγαὶ, Splendores, coruscationes, à μαρμαίρω, rutilo, resplendeo. *Scintillas Luminis ante Oculos obversare videmus, si in tenebris præsertim constituti illos confricemus: quod ex frontis percussione etiam accidere quandoque observamus. Argumentum sanè, quo suam de Lumine hypothesim confirmat* Des-Cartes: *notans nempe, illius sensum excitari posse sola fundi Oculi compressione, arguit Luminis naturam in solo conatu globulorum secundi elementi consistere posse.*

les Colores ante Oculos versentur. *Posterius* vitium est, in Humore Aqueo, in quo collectæ sunt quædam Sordes; nempe in varias figuras extensæ, faciunt ut talia Objecta videantur ante Oculos versari; & solent esse prodromi suffusionis talia Filamenta.

Pertinet huc *duplex* illa *Visus læsio*.

(1) Quando *Objecta remota optimè, proxima verò* vel omnino non, vel *difficillimè videntur*, & vocatur *senum Visio* (D) Fit quando Crystallinus Humor posteriora versus propiùs ad Tunicam Retinam recedit quod interdum Senibus quibusdam, item Literatis accidit. Huic

(2) Contrarium vitium est, quando interdum *propinqua* seu potiùs admota, etiam minutissima, *acutè & benè videmus, paulo remotiora verò difficulter*, aut plane non, qui affectus vocatur *Myopia*. (E) Fit quando humor Crystallinus magis anteriora versùs tendit, & magis in anterioribus Radiorum visivorum fit intersectio.

IV. Denique vitiatur Visio, quando eadem quasi videtur *augeri*: quòd fit, quando objecta etiam naturaliter constituta, vel nimis *colorata*, & nimis *splendida ac lucida* apparent, ita ut Visus omnibus quasi majorem gradum tribuat, & objectum Visus intensius reddatur: unde fieri solet, ut talis Visio non absque molestia aut dolore & Oculorum læsione percipiatur; verbi gratia, quando Oculus Inflammatione laborat, aut quando oculi ex percussione nonnihil tument; tunc enim levis Candelæ Splendor instar Luminis Solis intensus ac nimis lucidus apparet. Causa est: quando partes Oculorum membranosæ sunt nonnihil læsæ, ex quacunque fiat causa, in specie Tunica Retina; unde facta Irritatione fit admodùm mobilis: hinc etiam ordinaria Objecta impingentia in Tunicam Retinam, eandem nimis movent, & sic ex Impressione tunc fortiore graduata, Objecta nimis colorata, aut quasi splendida apparent.

Pertinet huc ille affectus, quando quidam *noctu cernunt*, quorum quædam leguntur exempla, utut talis Visio nocturna non sit continua, sed tantùm, quando evigilant, vident, quod tamen Visus acumen pedetentim imminuitur & tollitur.

Hæc *in genere* de Visus læsionibus: *In specie* jam considerabimus *Affectus Oculorum* frequentiores, & quidem eo ordine, quo Radii visivi, à quibus primariò dependet Visio, Oculi Membranas & humores trajicere solent.

ARTICULUS I.

De Visu abolito.

MEMBRUM I.

De Impedito Radiorum Visualium per Pupillam ingressu.

PUNCTUM I.

De Palpebrarum Paralysi.

UT ergò dictum ordinem observemus, necesse est priùs ut Oculi Palpebræ pareant, adeoque Oculi aperti fiant. Vitiatur hoc in *Paralysi Palpebrarum* undecumque nata, quæ, dum attolli nequeunt, Oculum obstinatè claudunt.

C U R A.

In hoc casu convenit Emplastrum ex Tacamahaca, & Caranna in regione Frontis infima applicatum; vel Oleum destillatum Tartari nigrum cum pauca Cera in forma Emplastri admoveatur. Conf. M. A. N. C. *Ann. 4. Observat.* 210. *pag.* 296. Vel imitemur ZACUTUM LUSITANUM *lib. 1. Prax. admir. Observat.* 56. cui in Paralysi Palpebræ post multa frustrà tentata ex usu fuit unguentum ex balsamo Peruviano, cum Aqua Vitæ commistum.

PUNCTUM II.

De Ungue seu Panno Oculi.

INgressus Radiorum per pupillam impeditur propter *corneæ perspicuitatem* ablatam; quod fit in specie ob *Tunicam* quandam præternaturalem, ab uno Oculi Angulo, & utplurimùm a Cantho majore circa nasum, frequentiùs enatam: quæ ipsa successivè accrescendo tandem ad pupillam pervenit, & Corneam obtegit, qua obtectione oculi fenestra, foramen Pupillæ, foras clauditur, & nullus Radio visivo luminoso transitus conceditur. Græcis Malum id dicitur πτερύγιον, quasi dicere velint *Alam*, quoniam instar Alæ obtegit pupillam; Latinis verò *Ungula* seu *Unguis* aut *Pannus* appellatur (F).

Tunica hæc non semper uniformis existit, sed habet suas *Differentias*, nunc est *Plana*, nunc *Tenuis*, *& albida* circa Solem & Lunam apparere solet, & propriè *Tunica* appellatur & *Unguicula*; interdum verò est *Crassior* & *Carnosior*, vestigiis rubicundis Venularum & Arteriarum nonnihil conspersa, & tunc alio nomine dicitur *Pannus*, Germanis *ein Fellüber dem Auge* nuncupatur.

C A U S Æ.

Causa hujus Tunicæ est eadem cum reliquorum locorum Nerveorum Excrescentiis in corpore; Nerveæ enim partes propriè saltem crescunt & excrescunt, quibus Sanguineæ portiones demum accrescunt, quod in Chirurgia ad peculiare *Caput de excrescentiis* pertinet. Præcedit nempe semper aliqualis læsio Carnis istius, hoc est, *Glandulæ in oculi Angulo sitæ*, unà cum aliquali læsione *Membranæ adnatæ* illius loci, talis quidem, ut dissolvatur continuitas carnis in isto Angulo, unde successive membranæ dictæ accrescit. *Modus* est hic: quando in ophthalmia, v. g. Variolis seu aliis similibus nocumentis, Lacrymæ salino acidæ aut acres Carnem in Angulo majore sitam nonnihil attodunt, hujusque simul Membranam Oculi adnatam lædunt, occasione subtilissimæ saltem talis erosionis, Nutrimentum Glandulæ istius in Angulo majore, & imprimis nutrimentum istud membranæ Adnatæ proprium, utrumque chylosum, per porulos, ubi fit subtilissima corrosio, dum non ampliùs à Tono Fibrarum læsarum coercetur, successivè transudat & foras emanat, secundum Membranæ lesæ determinationem ab illius Spiritu Insito pariter in Concretum ejusmodi membraneum coagulatur & ita successivè augetur, & juxta oculi extensionem, ubicunque spatium invenerit se applicat, & ita continuato augmento in tantum accrescit, donec integer Oculus obtegatur.

Prout igitur ratione Læsionis nutrimentum istarum partium læsarum, & in Membranam coagulatum, nunc plùs nunc minùs degenerat a statu naturali, & Acido præternaturali imprægnatum est, etiam *Tunicarum diversitas* oritur, ut alia dicatur nunc *Simplex* & *Benigna*; alia verò *Maligna*, & plùs minùs *Cancerosa*: *Hæc* quidem, quando pannus est nonnihil lividus, nigricans & dolorosus: quinimò prout antecedens læsio membranæ & glandulæ in Angulo majore fuerit major vel minor, ita ut etiam minutissima vascula sanguifera simul læserit, ut hinc & sanguis cum nutrimento transudans sese admisceat & suo motu Vascula nova, antiquis una excrescentibus, continuò efformet, & Vasis sanguiferis respersus Pannus hic generari solet. *Benignus* verò est, si pannus est candidus, clarus, tenuis, nec adeò crassus & indolens: quando enim est nimis crassa aspera, obscura & dolorosa, tunc talis pannus est cancerosus.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *signa*: Malum hoc per se Oculis patet. Conditiones Unguis vel tunicæ Adnatæ ejus naturam repræsentant. Tunica enim alba, indolens & tensa, est naturalissima; sin verò sit crassa, dura, nigricans & nonnihil dolorosa, Unguis est periculosus, nempe Cancerosus, prout Nu-

(D) *Quibusdam* Πρεσβυτία Presbytia *Morbus hic appellatur*, *à* πρεσβύς, senex: *quod scilicet Senes afficiat.*

(E) Μυωπία, Myopia, *à* Μύωψ, lusciosus: *quasi dicas* μύων ὦπα, *seu* ὦπας, claudens Oculos: *Myopes enim dicuntur, qui ut distinctius objecta intueantur, illa quamproximè Oculis semiapertis admovent.*

(F) *Proprius hoc malum dicitur* Onyx, ὄνυξ, *quod propriè* Unguem *significat.* Galenus *Onychos nomine appellat quoque collectionem Puris Unguis figuram referentem, in nigro Oculi, cum inflammatione, juxta Iridem.*

Nutrimentum fuerit magis vel minùs corruptum.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: Unguis hic aggravescens, Pupillam obtegendo, tandem *Cæcitatem* infert. Malnm recens uti facilè Medicamentis curatur, ita *inveteratum* difficulter, & vix sine Chirurgo potest removeri: neque hoc fit facilè, quia nimis pertinaciter adhæret.

Si Tunica est *Cancrosa*, non attingenda, ne exasperetur, quia curato minore Malo, majus succedit, & subinde in Cancrum exulceratum degenerat.

Si cum Panno incipiente observetur, quòd simul adsit principium quoddam *suffusionis* in Oculo, uti fit post Variolas, Tunica hæc non attingatur, sublato enim Ungue Suffusio citiùs perficitur.

C U R A.

Ante *Curam* specialem, in genere, *quæ in Oculorum Curationibus observanda sunt*, præmittam.

I. Oculi, cùm partes sint perquàm sensibiles, adeòque facilè irritabiles, ac texturæ admodùm delicatæ, minimè fortia, sed levia, ac quantum possibile, *Temperata*, minusque acria ferunt remedia. Conf. FORESTIUS *lib. 2. Obs. 17. in schol.*

II. Inter Interna Ophthalmica in Oculorum Affectibus felicissimè exhibetur *Decoctum Sassafras; longa enim experientia didici plurimum facere in Oculorum Malis à Causa frigida & humida provenientibus*, dicit FERDINANDUS *Histor. 51.* Hinc *fæniculum*, & omnia inde parata, item *Euphrasia*, ac similia internè conducunt. Facit huc *Vinum Ophthalmicum* egregium descriptum in *M. A. N. C. Ann. 6. App. pag. 71.*

III. *Vinum* aliàs in Oculorum Morbis non semper æquè convenit, præsertim si cum Phlogosi aut Lacrymarum acrium influxu juncti sint, aut ab acrimonia Humorum ortum duxerint: interdum tamen, ubi opus est discussione, resolutione & attenuatione adhiberi potest. Conf. BORELLUS *Cent. 1. Obs. 77.*

IV. *Frigida nimis* Oculis admota iisdem perquàm nociva sunt; sicut etiam *fervida & calida* nimis admota, iidem ferre minùs possunt. Temperata ergò & Tepida utplurimùm sint, quæ oculis admovendo veniunt.

V. Ex *acidularum* usu oculi primò lædi videntur, cùm tamen solummodò repurgentur, & confestim clarescant. Scio equidem quosdam ex Acidularum Potu quasi occæcatos fuisse, qui tamen secunda vel tertia die longè, quam anteà habebant, clariorem lucidioremque Visum sunt adepti: protruduntur nempe ex oculis Fæces & Purulentiæ quædam per Angulum Lacrymalem. Conf. MINDERERUS *de Vitriolo cap. 11.*

VI. *Alcalia* ergò & his cognata sunt optima Remedia, ac oculis imprimis proficua: hinc Aquæ ex Cancris tantillum putrescentibus destillatæ, item Aquæ Ophthalmicæ *Mynsichti* ex Cancris & Chelidonio majori. Facit huc polychrestus Liquor, nempe ex Floribus Cyani aut Cichorii per deliquium in Furno pistorio paratus (vid. SENNERTUS & HARTMANNUS) in quamplurimis oculorum affectibus convenit: item Sperma Ranarum, de quo & exinde paratis Aquis Ophthalmicis vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Append. pag. 83.* Hinc ablutio oculorum cum Lotio proprio matutino multum iisdem conferre solet: Conf. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Volum. 2. pag. 252.* Item Phlegma ex Urinæ & Vitrioli destillatione in Aqua Epileptica *Quercetani*, item Phlegma spiritus Urinæ per putrefactionem parati, egregia sunt; Unde etiam Aqua Stercoris humani destillata ad oculorum affectus multùm est commendata: Hinc QUERCETANUS magnificat sequentem Aquam:

℞. *Urina Puoror.*
Vitrioli albi,
Tutia ana ℥iv.
Succ. Chelid. ℔ii.

Stent in digestione per aliquot dies & noctes, posteà destillentur & asserventur.

Tutiæ tamen frustraneam additionem arbitror.

Alii

℞. *Rad. Chelidon. maj.*
Valerian. ana ℔i.
Herb. Ruta,
Silev. mont.
Euphrag. ana M.iv.
Sem. Anisi.
Fœnic.
Levist. ana ℥ii.
Flor. Calend.
Rosar.
Borrag.
Consol. maj. an. M. iv.
Cancror. fluv. No. xv.

Omnia incide minutissime, & superfunde

Phlegm. Vitrioli,
Succ. Chelid. an. q. s.

Digerantur per mensem: posteà destillentur, & in Alembico ponatur

Camph. ʒi.

Liquor prolatus dividatur in duas partes æquales: Una pars per se asservetur, alteri parti infundantur

Croci metall. ʒii.

Stent ita per duas horas, postea filtretur, & reservetur usui.

Aqua Ocularis HARTMANNO familiaris fuit talis:

℞. *Aqua fœnic.*
Anisi ana ℔i.

In quibus solve

Vitrioli alb. purif. ℥ß.

Ac posteà *Rad. Enula Campana pulverisatam* cum iisdem digere: tandem colatura in Vitro mundo servetur.

Valet ad Unguem, Albuginem, Cicatricem, Maculam, item ad Rubedinem & Caliginem & quamplurima oculorum vitia.

Vel

℞. *Aqua flor. Calcatr.*
Cyani,
Solani ana ℥i.
Vitrioli albi ℈ß. ad gr. xii.

Solutio filtretur per chartam: adde

Tutia prap. ʒß.

Applicetur tepidè cum Linteolis, vel instilletur Canthis, est optimum in Ophthalmia.

Extat etiam in THONERI *obs. pag. 116.* Ad unc. i. *Aqua* sufficiunt *Vitrioli* gr. iii.

Denique remedium pro affectibus oculorum *inæstimabile* vocatur LINDANO *Mistura* ista, quam habet HARTMANNUS *Prax. Chimiatr. c. 43. §. 3. pag. 304.* qua se in quamplurimis oculorum affectibus cum felicissimo successu usum fuisse, refert.

VII. Optimus *utendi Modus* hujusmodi Collyriis Humidis est iste, ut Æger vel in dorso decumbat, vel stans aut sedens Caput probè retineat, ut uterque oculus perpendiculariter Cœlum versùs tendat, & ita guttatim liquor aliquoties in die instilletur in Canthum oculi majorem; hinc oculus tegatur, ut ita liquor undique per oculi peripheriam externam diffundi queat; sic enim paucæ guttulæ plus commodi habebunt ex bina tali applicatione, quàm si decies drachma una Corpore erecto oculi saltem abstergantur.

VIII. In quibusvis verò oculorum vitiis *Vesicatoria & fonticuli*, sunt optimi: Vesicatoria quidem in Nucha aut ponè Aures in Morbis recentibus adhuc increscentibus sunt optima: Fonticuli verò in Collo & hinc in Brachio ad eosdem inveteratos, & jam in statu perfecto constitutos, admodùm proficui observantur: sicut etiam moderatus *Errhinorum* usus iisdem multum conferre solet. Conf. BARTHOLINI *Acta Med. Hafn. Vol. 2. pag. 64. & Vol. 3. pag. 21.*

In specie autem in *Unguis Oculi Cura* Tunica hæc præternaturalis ante omnia est removenda, aut *Medicamentis Abstergentibus* & subtili acrimonia blandè erodentibus & resolventibus, aut *opera Manuum chirurgica* successivè cum Acu detrahatur, vel cum Instrumento separetur. Hinc remota Tunica, blandè *Adstringentibus* Fibræ ac hinc Poruli circa radicem Partis læsæ claudendi & firmandi sunt, ne revertatur denuò Malum.

Pro his ergo Scopis obtinendis, *pro removendo hoc Ungue* conveniunt Saccharum candum, Mel, Os Sepiæ, Cornu Cervi ustum, Testæ Ovorum calcinatæ, aut Testæ in Aceto acerrimo solutæ, siccatæ, & in subtilissimum Pulverem redactæ, qui Pulveres Oculis insperguntur, & similia blandè abstergentia subtiliter erodentia & detergentia *Unguenta*, item *Collyria* extrinsecùs applicanda, quæ inter usitata est *Aqua Ophthalmica Quercetani* blandè detergens;

℞. *Aquæ Euphras.*
Chelidon. maj.
Fœnic. ana onc. i.

Croci Metallor. vel *Vitri Antimonii* (quorum loco etiam optimè *Butyrum Antimonii* recipi potest) ℈i.

Stent per aliquot septimanas in loco calido; filtretur & usurpetur.

Experta est in Ungue non adeò inveterato, & calidè instilletur: Frigida enim maximè oculis nocent.

Vel

℞. *Antimonii pulveris.* ℈ß. ad gr. xv.
infunde in
Aquæ Flor. Cyani,
Euphras.
Fœnic. ana ℥i.
stent in loco calido per noctem, mane filtra, & adde
Camph. gr. vi.
M. S.
Collyrium.

Hujus aliquot guttæ instillandæ sunt oculo, Ægro supinatim jacente, & hoc interdum repetendum, prout opus fuerit. His si addatur simul parum Camphoræ & Croci, ut meliùs penetrent, conveniunt etiam in Suffusione sive Cataracta:

℞. *Salis Gemm.* ʒi.
dissolve in
Aquæ Rosar.
Fœnic. ana ℥i.
M. pro Collyrio.
D. S. ut antè.

Quo attingatur Pannus cum Penna, vel gutta una vel altera immittatur in Oculum super Ungnem. In specie conveniunt *fella piscium*, speciatim fel Mustelæ & Lucii piscis, hujusque *Aqua destillata*, item hujus *Essentia*, mirè conveniunt in resolvenda hac tunica, in extimo Oculi adnata. Præparandi modum videb. in SENNERTO *Pr. lib.* 1. *ubi de Vitiis Oculorum p.* 796. item in HARTMANNI *Praxi Chym. cap.* 39. *pag.* 99.

Vel in hujus defectu, dum non semper potest esse ad manum,

℞. *Aquæ Leucoii bulbosi* vel *sperm. Ranar.* ℥iß. ad ℥ii.
Fell. Lucii pisc. ʒi.
Mista stent in loco calido per noctem; mane filtrentur, & ita instar Collyrii applicentur.
D. S.
Aqua singularis.

Loco hujus Fellis Lucii Secretum BURRHI in his casibus est *Fel humanum* destillatum ex Cucurbita vitrea humili per Alembicum æneum seu cupreum, uti videre potestis in *ejus Epist. ad* BARTHOLINUM *de Humoribus Oculorum restituendis p.* 55. Aliàs ex *Stercore Anserum juniorum*, mense Aprili collecto, etiam Aqua per Alembicum destillatur egregia, quæ olim dicitur fuisse usitata *Maximiliano Imperatori* ad obscuritatem Visus, Tunicas Oculorum detergendas & alia Oculorum vitia, imprimis si superficies Oculi post Variolas læsa sit. Si pertinacior fuerit Pannus, ad *Aquam Sapphiream Chirurgorum* progrediendum, quam videbitis descriptam in SCHROEDERI *Part.* 2. *Pharmacop. cap.* 29. *de Aquis*, mox post Aquas destillatas, *num.* 5. *pag.* 151. Nempe

℞. *Vas Æneum,*
cui injiciatur
Aquæ Calcis vivæ cum *Aqua Calcatr.* ℔ß.
Sal. Ammoniaci ʒß.
Relinquantur donec coloretur.

Vel extemporè recipi potest *Aqua Fœniculi* vel *Chelidonii majoris*, & in ea solvi *Sal. Ammoniaci* tantillum, ut moderatissimè Linguam feriat, infundendo in *Pelvim æneam*, donec coloretur; sic variè dilui, & ita ejus acrimonia pro lubitu infringi potest: filtretur & sic Oculis instilletur. Optimum est in detergendo Ungue, Albugine, Maculis à Variolis relictis, & Ulceribus Oculorum. Conf. TACHENIUS *Hippocr. Chym. Edit.* 2. *pag.* 11. item RIVERIUS *Centur.* 3. *Obs.* 45. item *Collegium in Schrœderi Pharmac. Part.* 2. *Idem Formular. Class.* 4. §. 19. Ulteriùs de Chelidonio majori nota est ejusdem egregia vis ophthalmica; unde ipse succus ejus expressus, dilutus cum *Rore Fœniculo* insidente, & matutino tempore collecto, vel cum Aqua Euphrasiæ aut alia appropriata, præstans est Collyrium, quod absumit Tunicas & Pannos Oculorum, illitum aut instillatum.

Præter dicta etiam *Pulveres* quidam in forma sicca Oculis insufflentur, aut diluti cum Aquis, applicari possunt. *Vitriolum album* etiam est egregium, quod laudat POTERIUS. Imprimis observatu digna est ejus Curatio Ungulæ Oculi post gravem Ophthalmiam relictæ, *lib.* 2. *cap.* 8. contra Inflammationem & Dolorem.

℞. *Vitrioli Cypr.* ʒi.
Tutiæ præpar.
Sacch. candi,
Collyr. albi Rhas. an. ℈i.
Camph. gr. vi.
Aquæ Verben.
Flor. Euphras.
Rosar. ana ℥iv.
Misc. pro Collyrio:

Quo Inflammatio & Inflatio curata fuit. Hinc pro Ungula, tunc apparente, removenda:

℞. *Oss. Sepiæ* ℈i.
Sacch. candi ʒi.
Vitrioli alb. ℈ß.
Tutiæ prap. ʒß.
Misc. in forma Pulveris subtilissimi, qui vocatur Sief:
S.
Pulvis ad Oculos.

Inspergendus vel potius insufflandus in Oculum, applicando desuper Linteum Aqua Florum Cyani vel Chelidonii majoris imbibitum; & Pulvere hoc, quem ex POTERIO suppresso Authoris nomine abstulit RIVERIUS *Pr. lib.* 2. *cap.* 18. *pag.* 184. optimè detersit Unguiam, eamque absumpsit;

Vel adde huic Pulveri:
Aquæ Chelidon.
Calcatripp. anâ ℥i.
Misc. probè & agita.
D. S.
Collyrium.

Beneficio cujus Unguis Oculi aliquando perfectè fuit curatus.

℞. *Vitrioli albi* ℈i.
Aquæ Fœnic. vel *Chelid. maj.*
Euphras. ana ℥iii.
M. S. ut suprà.

Ad Pelles Oculorum, pro Pueris in specie, *convenit pondus* Vitrioli, quod est augendum vel minuendum *pro tolerantia* Ægri. Sanè Vitriolum album aliis *permistum blandè* detergit, & Excrescentias istas *præternaturales* absumit.

Facit huc Collyrium LOTICHII *in Obs. pag.* 208. quo Ungnem seu Pannum secundùm Lunæ motum nunc accrescentem nunc decrescentem delevit:

℞. *Aquæ Rosar.*
Euphras.
Fœnicul. ana q. v.

In dictis Aquis misce sequentem Pulverem, quæ Mistura cum Pluma Tunicæ illinatur, cavendo Pupillam, ne acrimonia Vitrioli eandem exasperet:

℞. *Lap. Hæmatit.* ℈ß.
Vitrioli alb. leviter calc. gr. xv.
Myrrhæ,
Croci ana gr. v.
Sacch. cand. alb. ℈i.
M. in forma Pulveris subtilissimi, cum Aqua suprà dicta vel alia appropriata subigendi; & sic cum Pluma Pterygio illinatur, cavendo Pupillam.

Facit huc etiam Aqua Ophthalmica familiaris *Hartmanni*, utilis ad Ungues, Maculas & Albugines Oculorum, ad Cicatrices & similia vitia, quam supra dedi.

Tandem aliis irritis in malo pertinaciori ad *Mercurium sublimatum* tutò confugiendum est, imitando hoc in puncto PLEMPIUM *in Ophthalmogr.* qui ceu Secretum mirabile & expertum in Puella, quæ per aliquot annos ex Ungue Oculorum fuerat cæca, laudat. Nempe

℞. *Mercurii Sublimati* gr. v. vi. usque ad ℈ß.
Dissolvantur in ℥iii. ad ℔ß. *Aquarum Ophthalmicarum*, e. g.
Aquæ Rosar. vel *Chelidon.*
Euphras.
Fœnic. ana ℥i. ad ℥ii.
Misce & filtra,
D. S.
Collyrium Clarificans.

Et de tali mistura & solutione omni mane, item vesperi, gutt. i. vel ii. infundantur Oculo in loco Panni, donec removeatur, & sic sensim absumitur Ungula: quin etiam curabuntur hoc pacto suffusiones, Germ. *die Staare*, de quibus postmodùm.

De

De cætero, si aliquid est, quod confert ad delendas Oculorum Membranas & Tunicas, est sanè *succus Formicarum rubrarum*, in Arboribus resiniferis habitantium, expressus, qui per Pannum depuratus, & ita vel crudus, vel cum Aqua appropriata dilutus Oculo instillatus, removet has Tunicas. Quo pertinent etiam RULANDI duæ *Aquæ Ophthalmicæ* mirabiles, quarum una parata ex Formicis artificialibus, & altera Aqua Ophthalmica ex infusione Vitri Antimonii, quæ *vid. in ejus Remed.* & sunt stupendæ in quibuscunque ferè Oculorum Vitiis.

Superiùs locutus sum de Felle Lucii piscis: ceu Experimentum commendantur omnia *Exta Lucii piscis* cum Felle, Hepate & omnibus reliquis Visceribus, quæ dissecta in minutas partes, adjectis M. i. *Herbæ fœniculi, ejusque Seminis* contusi, & conquassati, & ita destillentur. Liquor, qui prodit, utilis est ad absumendos Pannos & Oculorum Tunicas.

Quòd si delicatius sit subjectum, aut sint Pueri hoc Malo correpti, qui non possunt ferre acriuscula, & qui lacrymantur, aut Tunica sit recens, adeoque nondum inveterata aut tenax, in tali casu sufficit *Mel* illitum Pelvi æneæ, & suppositis Carbonibus ignitis lentè calefiat Pelvis, donec Mel lenem viriditatem contraxerit; corroditur sic Pelvis à Melle.

Tunc isto Melle calido in loco Tunicæ blandè illinatur Oculus, donec deleatur Tunica. Fuit Experimentum FORESTI *lib. 1. obs. 7. in scholio*.

M E M B R U M   II.

De Tunicæ Corneæ Vitiis.

HActenus de impedito Radiorum visualium ingressu per Pupillam. Sed præter hunc etiam evenit sæpè, ut *pars Corneæ perspicua*, foramini Pupillæ obtensa, Visum obscuret, quando *crassescit* aut vitiosum *Colorem* contrahit: dum enim obscuratur aut crassescit, Radios impedit; aut si penetrent, omnia vitiosum Colorem repræsentant. Fit hoc imprimis in *Leucomate* seu *Albugine*, quæ est Macula alba in Cornea, ob quam Visus læditur.

P U N C T U M   I.

De Nubecula, Albugine, & Suggillatione.

C A U S Æ.

V*itium primum* fit, quando in Nutritione Corneæ perspicuæ vitiata Alimentum chylosum, Seri subtilioris vehiculo distributum, successivè nonnihil crassius & viscidius suggeritur; hinc tollitur politura & Pororum æqualis situs in Cornea, unde, fit, ut obscurata nonnihil Cornea ægris omnia obscura & quasi per Nubeculam appareant; imo si densior fuerit hæc Cornea, planè Visus pereat; unde vitium hoc Latinis communiter *Nubecula Oculi* appellatur, propter quam impeditur Radiorum transitus.

Vitium secundum fit, quando *cicatricula* ab aliqua Erosione vel Læsione consolidata Tunicæ Corneæ, v. g. in Variolis, aut in ejus Ulcusculis, aut post ejus Vulnus, remanet. Talis enim cicatricula, non secus ac aliæ cicatrices, cum crassior sit ac spissior, minùsque polita, quam reliqua Corneæ pars, Albedinem repræsentat, quæ non ritè permittit transitus Radiorum visualium, tuncque *albugo* seu *Leucoma* specialiter appellatur. (G)

Vitium tertium fit, quando post Ictum vel Casum, item post Plagas Oculo illatas, vel similes injurias externas, læduntur Vasa Oculorum, ex quibus effunditur *sanguis, qui effusus & congrumatus*, si in albo Oculi seu Cornea hæreat, ita vitiosos *Colores*, Cœruleum, Lividum & sanguineum inducit, Visusque impedimentum infert: quod malum *suggillatio* oculi dicitur.

D I A G N O S I S.

Signa horum Malorum Oculis patent; Nam *cicatrix* instar parvæ cujusdam Maculæ albæ apparere solet (unde etiam vocatur *Macula*): *In Nubecula* verò cornea nonnihil albicans & spissa cernitur: Et in *suggillatione* Color Cœruleus, Lividus, &c. etiam sponte patet.

Causæ Antecedentes, nempe Contusiones, Plagæ, &c. ex relatione ægrorum patent.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: Vitia hæc Corneæ per se patent, &, in specie *cicatrix*, difficillima sunt curatu, propter summam subtilitatem, simulque exquisitissimum sensum Corneæ oculi Tunicæ, idque eò magis, quò crassior vel magis inveterata fuerit vel *Nubecula* vel *cicatricula*.

Suggillatio verò, nisi sit nimia, facillè removeri potest. In pueris tenellis, modo tractabiles sint, faciliùs potest abstergi Macula, & ipsa tenuis, quàm in ætate consistente, ubi spissior & contumacior esse solet.

Post *Variolas*, oculos infestantes, imprimis observetur, ut insequens Macula vel cicatricula citò amoveatur, antequàm in perfectam abeat spissitudinem.

C U R A.

In *Cura Nubeculæ* Materia crassa, inquinans perspicuitatem Tunicæ Corneæ, attenuanda, & discutienda aut removenda: *Leucomatis* Macula & *cicatricula* abstergenda & detergenda. In *suggillatione* sanguis congrumatus resolvendus & discutiendus. Propterea in duobus prioribus conveniunt subtilia nonnihil acria & fortiter penetrantia; mitiora quidem in Nubecula, fortiora in cicatrice.

Pro Nubecula ergò & cicatrice delenda conveniunt sequentia *Remedia*: *semen Hormini sylvestris seu sclareæ*, Germ. *der scharlach*, in incipiente Nubecula tempore somni oculo impositum purificat oculum à sordibus, eumque abstergit, & multum in Macularum & Albuginis Cura conducit; Vid. de hoc RIVERIUS *in Praxi*, & etiam *in observ.* Unde etiam ad Fomentu oculorum hæc semina & Folia adhiberi solent à POTERIO, qui etiam Folia Hormini sylvestris in oculorum Fomentis præscribit, Effectus hujus ratio est, quòd hoc semen oculis impositum a Lympha, oculos continuò humectante, extrahatur in Mucilaginem, quæ istum effectum abstergendæ Albuginis præstat. Aqua Fellis bubuli destillata cicatrices oculorum delet; Aqua ophthalmica *Imperatoris Maximiliani*, & *Quercetani*, necnon Fel Lucii piscis, perdicis, Bovis, &c. cum Aqua spermatis Ranarum temperatum, vel eorum Aquæ destillatæ, item Essentiæ. FORESTUS *in lib. 11. observ. 29.* habet Exemplum pueri, qui ex Variolis incidit in pustulas oculorum; quæ pustulæ tandem fuerunt exulceratæ, & exinde oborta est Nebula oculorum: hinc profuit sequens collyrium:

℞. *Aquæ fœnicul.* ℥iii.
Fell. anguill. ʒi. ad ʒiß.
Sacch. candi pulverif. subt. ʒi.
M. fient in loco calido per noctem.
D. S.
Collyrium.

Spiritus Urinæ cum Vitriolo destillatus egregius est. Convenit etiam succus Euphrasiæ aut Fœniculi recèns extractus, cui tantillum Balsami peruviani admistum sit; potenter enim Albuginem discutit, penna blandè oculis illitus: vid. RIVERIUS *Prax. lib. 11. cap. 7.* Vel loco hujus magis penetrat & detergit Liquor Fœniculi saccharatus, qui colligitur ex saccharo, Caulibus Fœniculi excavatis indito & relicto, ut liquescat: *vid. suprà, ubi de ophthalmia seu Inflammat. oculor.* Liquor hic est egregium remedium ad hujusmodi externos corneæ defectus delendos; Vel recipiatur *succus Fœniculi* per residentiam nonnihil depuratus, & addatur *saccharum Joviale*; sic magis appropriatum redditur Remedium ad dictam hebetudinem corneæ, & cicatriculam.

Præ reliquis optimum specificum est Liquor oleosus ex Hepate Mustelæ piscis in Malo leviori saltem palpebris illitus, acris enim admodùm & penetrans existit: vid. HARTMANNUS *Prax. Chym. cap. 27. pag. 98.* & SENNERTUS *Pr. lib. 1. Part. 3. sect. 2. cap. 16.*

In graviori verò Malo, in specie, cicatricula magis tensa, etiam cum penna subtilissimè potest illiniri, quod etiam Unguibus, item suffusioni, conveniens admodùm existit.

(G) Leucoma, λεύκωμα à λευκὸς albus: *dicitur omne quod dealbatum est: significat & album Ovi, &* Albuginem Oculorum.

Oleum Papyri, aut panni seu Linteorum combustorum, cum penna subtilissime Oculo illitum loco Cicatriculae, est optimum Remedium. Ubi validiùs agendum est, recipiatur Aqua Mellis vel simplex, & quidem prima, aut acuata cum secunda flava; vel Composita *Amati Lusitani*. Simplicem quod attinet: Mel destilatum dat primo Aquam albam, secundò flavam; Prima est mitior, secunda acria: In incipiente Macula prima est optima, in graviori sumatur secunda: vid. SCHROEDERI *pharmac. ubi de Melle*: cum Penna illita ad delendas Maculas & Cicatrices Oculorum est commendata. Hinc etiam convenit Aqua Mellis Composita a FONSECA *Tom. 2. consil.* 55. & AMATO LUSITANO *centur. 3. cur.* 53. *ubi Nubeculam* graviorem discussit.

℞. *Mellis in fav.* ℔ii.
Summit. & Flor. sambuc.
Euphras.
Foenicul. an. M℥.
Sacch. cand. ℥iv.

Destillentur in Balneo Mariae igne fortiori nonnihil.

Liquor prodiens ad Oculorum Nubeculam & cicatricem ipsi AMATO LUSITANO per Experientiam comprobatus est. Mel enim abstergit & resolvit Leucomata, praesertim si misceatur cum succo chelidonii majoris exactè; & ita blande illinatur. Succus Anagallidis Flore coeruleo, imprimis Florum ejus, expressus: item succus Chelidonii majoris expressus, vel solus Oculo instillatus, vel cum Melle Rosaceo mistus & applicatus, tollit Maculas; unde & hic commendari solet Aqua Anagallidis coerulea destillata, non minùs quàm Aqua Leucoii bulbosi destillata; sicut etiam integra Herba est singularis Ophthalmica; qui succus illitus egregiè confert, quamvis mordeat: Si discerpitur caulis, Liquor intensè flavescens transudat: tali caule attingenda est moderatè Nubecula vel Cicatricula. Sic diluitur succus a Lacrymis supervenientibus; & tandem deletur Nubecula & cicatricula. Vel Fella Animalium cum Mellis modico subacta exactè Litus forma Oculis applicantur: Vid. HARTMANNUS *Pr. Chymiatr. cap. 37. & miscell. Acad. Nat. cur. ann. 2. observ. 126. pag.* 208. de Felle serpentum. Loco succi chelidonii succus Rutae etiam capi potest, qui instillatu simili pollet efficacia. Tandem, gravia si fuerint Mala, Aqua sapphirea chirurgorum supra laudata, vel cum Aqua Calcis fitae in Pelvi aenea, vel sine calce viva cum solo sale Ammoniaco, & Aqua simplici aut appropriata, ut lenissimè Linguam feriat, in Vase aeneo vel orichalceo, donec coeruleum acquirat colorem; etiam egregia est ad dicta Oculorum vitia detergenda; hac enim sublatae sunt Maculae densissimae in Oculo ex diuturna Ophthalmia progenitae: Vid. RIVERIUS *Cent. 3. observ.* 45. Tandem egregium est Experimentum PLATERI, quo omnes Albugines & cicatriculas feliciter curavit, *lib. 1. obs. p.* 112. & 382.

℞. *Pulp. Pomor. odorat. acidul.* Quartarium i℥.
(idem quod ℔℥.)
Incidantur minutim, & in *Aqua Rosar.* & *Foenic.* coquantur, donec in Pultem redigantur; cui contusae permisc.
Mucil. sem. Foenugr. ℥ii. vel iii.
Album. Ov. Num. ii. vel iii.
Lap. Haemat. minutiss. trit. vel *praeparat.* dr. ℥ ad ʒi.
Cort. granat. pulverif. ʒii.
M. f. cataplasma.
Oculo clauso imponendum, continuò gestandum, & bis in die removendum.

Convenit, si imprimis Malum obveniat cum Inflammatione, & insigni Lacrymarum acriuscularum fluxione, in Albugine, & cicatricula. Pariter & HORSTIUS *lib. 2. observ.* 39. Leucomata ex Variolis nata simili cataplasmate resolvente feliciter curavit; applicatis simul in tali casu post aurem Vesicatoriis.

℞. *Pulp. pom. dulc.* ℥vi.
Coqu. in f. q. *Aqua Foenic. & Rosar.*
ad consistentiam Pultis;
adde
Mucil. sem. Foenugr. ℥ii.
Misc.
Applicetur per dies aliquot, imprimis somni tempore,
Post hujus cataplasmatis usum:

℞. *Aqu. Rosar.*
Foenic. an. ℥iii.
Margar. prap. ʒi. Misc.

Cujus solius usu continuato frequenter Maculas & suffusiones omninò curatas refert. Conf. PLATERUS *lib. 5.* TIMAEUS *von Guldenklee Cas. lib. 1. cas. 21. pag. 48. Idem Form. class. 4. §. 23. & colleg. Formular.*

Tandem *Liquores ex Floribus cichorii* coeruleis, aut *Flor. Cyani*, per deliquium seu colliquationem in Furno pistorio parati (descriptionem videbitis in SCHROEDERI Pharmacia, & HOFFMANNI *Clave*, HARTMANNO, & SENNERTI *Praxi, ubi de ophthalmia*) specifici sunt singulariter ad Nubeculas, & Albugines delendas. Porrò curavit aliquando FORESTUS Puerum, qui ex Variolis in Phlyctaenas incidit, quae exulceratae in Oculorum cicatrices abierunt, cum Collyrio ex Aqua Foeniculi, adjecto Felle Anguillae vel pauco saccharo. Tandem Pulvis ex Osse sepiae, imprimis calcinato, vel solitario, vel cum saccharo albissimo, in pauca quantitate Oculis insufflatus prodest, uti etiam CNOEFFELII Pulvis compositus ex exuviis serpentum, & Lapillis Cancrorum minutissimè tritis & invicem mistis ita usurpatus, vel cum Melle illitus, vel cum Aqua appropriata applicatus, cicatriculas egregiè delet; qui Pulvis etiam Experimentum egregium est in Vulneribus, & in Ulceribus, item in cancro Oculorum, in quibus Oculorum Malis singularissimus est. His etiam in casibus peculiariter convenit Aqua Ophthalmica ex chelidonio majori & cancris fluviatilibus destillata, secundùm Methodum MYNSICHTI & CROLLII *in Basil.*

Omnium fortissimum Medicamentum est *Mercurius sublimatus*, quem solutum in Aqua appropriata, uti ad Ungueln laudavi, ita & ipsius usus casu ad Nubeculam & cicatriculas inventus; sic enim in PLATERO *lib.* 1. prostat Observatio de quodam Chirurgo, qui curaturus Nubeculam, nescio quo errore seductus, loco sacchari pulverisati insufflavit Oculo Patientis Mercurium sublimatum, unde gravis quidem nata fuit Oculi Inflammatio; sed hac sublata una Nubecula simul omninò disparuit, unde ad hujus imitationem levissima solutio Mercurii sublimati in graviori casu commendari, & cum judicio tamen, applicari potest.

Caeterùm *Infantes* tenellos saepè etiam affligunt hae Nubeculae & cicatriculae, *post Variolas* praesertim, vel etiam si Ophthalmiam patiantur: quos ut curemus, non incommodum est, si Mater vel Nutrix masticet semen Foeniculi aut ipsum Foeniculum, & halitum Oris sua immittat in Oculum Infantis, idque frequenter; ita enim saepè Nubeculam incipientem discussam observarunt. *Fortius erit*, si post Masticationem etiam Lingua tangat *Albuginem*, ut ipsa Salvia Foeniculo tincta blandè eam irriget.

Quòd si verò *suggillati sint Oculi*, seu sanguis in Oculis & in Tunicam corneam effusus & coagulatus, indeque Visus impediatur, ad resolvendum & discutiendum sanguinem grumosum convenit *Fotus* ex Aqua cherefolii, Florum cyani & Hyssopi, quae cum Linteis multiplicatis calidè crebrò Oculis applicatae & instillatae suggillationem auferunt. In gravioribus Malis Semen cumini vel caryophylli terantur intra dentes, probèque masticentur, hinc halitus Oris in Oculum suggillatum frequenter immittatur, & mirè confert; & hinc est, quod BURRHUS *in Epist. ad Bartholinum* laudet halitum Oris simplicem: magis appropriatum redditur cum semine Foeniculi. Vel in Malo contumaciori sumatur coma Hyssopi, eaque contusa ebulliat in Vino vel Aqua calida; Decocto isto in forma Fotus postmodùm calidè largiter foveatur Oculus, idque crebriùs, donec successivè sanguis extravasatus discutiatur, & resolvatur; Nam apertè sanguinem extrahere congrumatum asserunt, & confirmat hoc RIOLANUS *in Tract. de affect. Oculorum*. Tandem ultimum est & quasi Anchora sacra *Decoctum Radicis symphyti majoris*, vel, quod melius, conjunctae cum dimidio Radicis sigilli salomonis, pro Fotu usurpatum certissimè Suggillationem Oculi tollit; e. g.

℞. *Rad. consol. maj.* ℥vi.
Sigill. salom. ℥iii.
Flor. sambuc. ℥i℥.
Farin. Fabar. ℥i.

Incisa & contusa haec vel in forma Decocti vel cataplasmatis, adeòque sub forma Fotus humidi, applicentur; vel trita excipiantur Butiro recenti, & in formam Linimenti redigantur, quod extrinsecùs Oculis imponatur.

In graviori Oculorum Contusione:

℞. *Rad. Consol. maj.*
minor. an. ℔℥.
Flor. Chamomill.
Melilot. an. ℥ii.
Farin. fabar. ℥iv.
Butyri rec. ℥iii.
Sem. Foenugr. ℥i.

Croc

Digitized by Google

Croci ℥ß.
Coqu. benè secundum artem pro cataplasmate.
D. S.
Puls Resolvens.

Resolvit & discutit potenter, ac dolorem simul insigniter mitigat. Melius tamen est, si sub forma fotus adhibeatur: *Pinguia enim Oculis sunt noxia*: quod etiam de Unguentu Nihili notandum. Aut

℞. *Flor. Chamomill.*
Summ. hyssopi an. p. ii.
Rad. Symph.
Sigill. salamon. an. ℥ii.
N. f. Nodulus.
instar fotus humidi applicandus.
D. S.
Sacculus discutiens ad fotum.
Vel

℞. *Flor. tanaf*
Calcatrippæ an. p. i.
Summ. hyssopi M. ß.
Rad. consol. maj. ℥iii.
Sigill. Salom. ℥ ß.
Incis. & contus. coqu. in s. q. *Spiritus Vini*:
Colaturæ ℥ii. vel iii. adde
Spiritus Vini camph. ℥ii. vel ℥iii.
M. D. S.
Fotus Externus ad oculos.

Tandem egregium est *Linimentum Michaelis contra livorem Faciei in Armam. Chym. pag.* 503. quod, uti quascunque faciei Contusiones & Livores curat, ita speciatim Oculis sugillatis convenit.

PUNCTUM II.

De Hypopyo.

LÆditur quoque Tunicæ Corneæ pelluciditas ab *Hypopyo* (H) seu pure sub Cornea, dum ab hoc nunc tota Pupilla, nunc ejusdem Limbus seu Circuitus tantùm tegitur.

DIAGNOSIS.

Suppurationi huic quia ordinariè occasionem præbent Ophthalmiæ enormiores & sugillationes, commodè ex Morbis præcedentibus dignoscitur, & ad motum Oculi movetur eadem Materia, imò oculus suppuratus altero interdum prominentior apparet.

CURA.

In *Cura* Pus educendum, præmittendo huic, si reliquæ Inflammationis subsint *Remedia in Ophthalmia superiùs commendata*. Eductio autem illa à discutientibus, quæ vulgò commendantur, nunquam speranda, sed ex Chirurgia petenda erit.

PUNCTUM III.

De Phlyctænis seu Oculorum Pustulis.

PErtinent ferè huc *Pustulæ* in Adnata & Cornea Tunica subinde observabiles, grani Milii magnitudinis, cum Pruritu, Ardore, &c. Græcis *Phlyctænæ* dictæ; quæ, si juxta Pupillam sint, post sui ruptionem cicatricem relinquunt, Visum abolentem: si verò Tunicam Corneam occupent, eamque exedant, Humoris Aquei profluvium facere possunt.

CAUSÆ.

Oriuntur ex retentis Acribus transpirandis, sed ad Transpirationem ineptis, adeoque retentis; hinc in Pustulam collectis, quæ successivè rumpuntur & nunc exilia corpuscula, nunc Cicatrices post se relinquunt, suntque quasi particularis *Oculorum scabies*.

CURA.

Unde in *Cura* ad Acrimoniam acido-salsam temperandam respiciendum, cætera satagente natura convenit ergò Aqua Vitriolata *Hartmanni*, quæ vid. in ejus *Praxi cap.* 25. §. 3. & *cap.* 28. imò simplex Vitrioli albi solutio cum addita Tutia sufficit: Saccharum Saturni, item Cerussa cum appropriatis Aquis instillata, conducit.
Vel

℞. *Lapid. Calamin. prep.* ℥ß.
Tutiæ prep. ℈ß.
Sacchari saturni ℈ß.
M. f. Sief.
Oculo pedetentim insufflandum.
D. S.
Pulvis leniens ad Oculos.

Aqua Albuminis Ovorum egregia est, si Phlyctænæ aperiantur & exulcerentur, detergit & consolidat.

MEMBRUM III.

De Humoris Aquei Vitiis.

POrrò per pupillam transiens Radius visivus ulteriùs penetrat per *Humorem Aqueum*, qui propterea tenuis, purus, & exactè limpidus esse debet. Posito jam, quod nunc Pupilla sit aperta & perforata, nisi tamen permittatur liberior transitus Radiis visoriis per Pupillam ad Tunicam Retinam, solet etiam impediri Visus. Si ergò in humore Aqueo, inter Pupillam Uveæ & Humorem Crystallinum impedimentum aliquod se offerat, quod radiis transitum neget, Visio tollitur. Fit hoc, quando Materia quædam, reliquo humore Aqueo paulo crassior & spissior, sensim in eodem colligitur, quæ primò minutissimorum *Pulvisculorum* forma sensim in *Filamenta* tenuissima, Texturæ Aranearum simillima, concrescit, donec hæc ipsa textura tandem in tantum augeatur, ita ut perfectè crassescat, & spissescat, & in *membranæ* consistentiam conglutinetur & coalescat. Membrana hæc vulgò *Cataracta* Oculi dicitur. Malum verò ipsum *suffusio* Oculi, Græcis ὑπόχυμα vel ὑπόχυσις, Germanis *der Staar*, appellatur. (I)

PUNCTUM I.

De Cataracta & Glaucomate.

CAtaracta est nil aliud, quàm Membrana quædam successivè intra humorem Aqueum, vel in eo intra pupillam & Crystallinum Humorem obducta, quam vocant Germ. *der Staar*.

Non autem confundenda sunt mala plura hoc nomine insignita: sic enim dicitur Germ. *der schwartze Staar*, id est, *Cataracta Nigra*, quando anterior Oculi pars fenestrata, serena & diaphana apparet, ita ut nihil vitii in Oculo appareat in illo Malo, quod vulgò *Gutta Serena* dicitur. Speciatim verò Cataracta propriè dicta ingravescens, Germ. *der grüne Staar*, id est, *Cataracta Viridis*, appellatur, eo quod pupilla ob Nubeculam subtus enatam Colorem velut marinum & viridescentem exhibet. Perfecta verò Cataracta, Germ. *der Weisse oder Milch Staar*, id est, *Cataracta alba*, sive *Lactea*; dicitur ob Pupillam ab albescente viscidoque humore exactius obstructam: hinc increscens illa Cataracta respectu depositionis cum Acu faciendæ, etiam dicitur Germ. *der unreiffe Staar*, id est, *Cataracta immatura*, cum subtilissima ista & quasi araneacea Filamenta nondum firmiter adeò cohæserint, ut Acu mediante absque divulsione possint subtrahi. *Cataracta* verò *Perfecta*, in qua filamenta ista in membranaceam tenacitatem coalnerunt, adeoque ab acu semoveri patiantur: Germ. *der reiffe Staar*, id est, *cataracta Matura*, dicitur. Cataracta hæc nunc sita est post membranam Uveam, inter hanc & Humorem Crystallinum, nunc sita est ante Uveam inter hanc Corneam, utrobique in Humore Aqueo; quædam Corneæ vel Uveæ accrescit, quædam non: imò suspicor, omnem adhærere iisdem, atque reverà ex Filamentis Uveæ membranaceis, præter-natu-

(H) Hypopyon, ὑπόπυον, *propriè* suppuratum, *ab* ὑπὸ sub, & πύον pus. *Vulgò à Medicis sumitur pro collectione Puris sub Cornea Oculi tunica.*

(I) Hypochyma & Hypochysis ὑπόχυσις, Suffusio: *ab* ὑπὸ, sub, & χέω fundo.

Digitized by Google

naturaliter oblongatis & excrescentibus, originem habere.

C A U S A.

Communiter *Causa* huius Suffusionis vel *Cataractæ* est Materia ista quasi nutritiva, ea qua in suo esse conservatur ille Humor Aqueus; sive ea Arteriis derivetur, sive ex quibusdam Glandulis Conglomeratis viciuis, earumque Lympha subtilissima originem ducat; sive, quod alii putant (quæ Sententia tamen minùs placet) Aqueus Humor sit tantum simpliciter Spiritus Animalis, vel Opticus, in Aquam condensatus. Hæc ipsa Materia reddita impura, & inquinata Particulis crassioribus vel excrementosis, uti puritatem Humoris Aquei tollit, ita si tales Particulæ vitiosæ plùs minùs glutinosæ successivè invicem connectantur, & magis magisque cohæreant, tandem talem substantiam membranaceam, *Cataractam*, efformant; ita ut in principio saltem subtilissima Filamenta instar Telarum Aranearum soleant hinc inde in Oculo vagari, postmodum verò successivè videntur uniri, & varias figuras repræsentare, donec tandem magis magisque compacta obscurent Oculum, & membranulam incipiant constituere. Sed, ut monui, probabilius omninò videtur *Membranarum*, Uveæ aut alterius cujusdam, *Fibras præternaturaliter excrescentes* Suffusioni occasionem subministrare. Hinc si postmodùm Membrana talis successivè coagmentata totam Pupillam obtegat, Visus planè aboletur; plùs minùs, prout nempe densior vel rarior fuerit: si verò tantummodò dimidiam Pupillam obvelet, omnia *dimidiata* saltem apparent: sin tandem parva saltem incipiens cataracta medium exactè pupillæ occupet, omnia quasi *perforata* apparent, & hæc est *Suffusio Vera*.

Nam datur prætereà etiam alia, quæ vocetur *Suffusio Notha*, sed minùs propriè ita dicta, qualis interdum quibusdam, imprimis hypochondriacis, & quibus jejunis varia circa Oculos Filamenta versari videntur, accidit, quæ etiam iis, qui diutiùs Crapula & Stomachi vitio laborant, dum aut *Pulvisculi*, aut *flosculi*, aut *Muscæ*, *filamenta* aut similia ante Oculos versari videntur; aut quando Oculi penitus occæcantur, id quod in specie in statu Febrium & morborum Oculorum, instante Crisi per hæmorrhagiam Narium, uut etiam in vitiis Cerebri, & hinc ea vitiis stomachi, oritur. Curiosum hujus Suffusionis Nothæ exemplum refert TIMÆUS *von Galdenklee, in cas. pag.* 60. in paroxysmo Febris Tertianæ tantùm affligens, in quo Æger omninò cæcus redditus extra Paroxysmum optimè videns Cœlum.

Malum hoc subitò transit, iterum redit, & sic porrò, & in aliàs Sanis sæpissimè *Stomachum vitiosum* pro fomite agnoscit, quoque etiam modo exinde ad Oculum fiat transitus, exceptis saltem Febribus Ardentibus, vel ex Lympha etiam subtilissimè coagulata; hinc etiam Notha hæc Suffusio post Crapulam in hypochondriacis assumpto Jentaculo cessat: unde probabile est, eam per qualemcunque consensum ex Stomacho dependere. Quæ aliis morbis supervenit, his curatis ferè cessat. In specie, qui ea vitio stomachi hac laborare solent, optimè Aloeticis Ventriculum purgantibus, in specie Pilulis usualibus Aloeticis, item Mastichinis & Aloephanginis, omni menstruali tempore purgentur, sicuti etiam per usum Zingiberis, aut crudi aut in India conditi, mane jejuno Stomacho masticati aut esitati curantur. Hypochondriacis malum familiare est; quando verò edunt, cessat.

Distinguendum autem est *inter Suffusionem Veram*, & inter *Glaucoma*: quippe qui Affectus sunt distinctissimi, utut apud BORELLUM *Append. Centur.* 3. *Observ. pag.* 279. aliosque Practicos, sæpè confusio fiat. Origo verò confusionis est, quia Veteres Græci non distinxerunt *Glaucoma & suffusionem*, sed subinde, eodemque nomine, ambos affectus comprehenderunt; quia quædam suffusiones se simili Colore offerunt; & quod Veteres Græci *Hypochyma* vocarunt, Juniores *Glaucoma* dixerunt. Res tamen ut pateat, dico: *hypochyma* denotare *suffusionem*: *Glaucoma* verò nil aliud esse, quam tale *Humoris Crystallini* vitium, quando hic debita sua Perspicuitate qua se habet instar Vitri clarissimi, fit nonnihil opacus, & consequenter obscurè coloratus, adeòque Albedine fusca seu obscura, h. e. glauco, colore suffunditur & inquinatur, unde & Perspicuitas ejus læditur. Hinc enim in tali humoris Crystallini constitutione evenit, ut neque Radii visorii rectè possint transire, & Color rerum pertransientium vitietur. Simili enim ratione, quo magis obscuratur Vitrum; per quod artificialis fit Visio, ita etiam si Vitrum lenticulare Crystallini humoris fuerit opacum, vel vitiosè coloratum, Glaucoma provenit.

Vitium hoc *Senibus* tandem naturaliter ferè supervenit, aliàs præternaturaliter, & quidem simpliciter ex mutata humoris Crystallini Consistentia, & majori ejus siccitate, Densitate & Impuritate originem ducit; sic enim minùs perspicuus, sed opacus & nonnihil coloratus redditur. Confirmat hoc Mechanica Anatomica; si nempe humor Crystallinus extra Oculum sumatur, per eum instar Lentis constitutum omnia objecta majora videntur, quod elegans est Spectaculum; sin verò idem exsiccetur, vel in Aqua fervida ebulliat, fit opacus, densior, & nonnihil albus. Hinc est, quod in senibus sit naturale vitium hoc Glaucoma, ob vitiatum in iisdem Humorem crystallinum. Quod si vitio Ætatis decrepitæ accidat, incurabile est, utut possint præservari.

Quod si in Junioribus oriatur *ex nimio Veneris usu*, sive Crystallini sive Aquei Humoris vitio, convenit in specie, præmissis præmittendis, Fomentatio Oculi cum Spiritu Vini, Mediante Linteo duplicato Oculis sub introitum lecti imposito, & per noctem ibidem contento, qua ratione Glaucoma etiam præservari potest. Melius est, si recipiantur Flores Borraginis vel Buglossæ, infundantur cum Spiritu Vini, quæ Tinctura applicata præservat aut curat in junioribus imminens Glaucoma. Alii laudant Tincturam Buglossæ cum Phlegmate aluminis, addita aqua albuminis Ovorum destillata, paratam.

Causæ Remotæ, quarum occasione humor aqueus particulis excrementitiis inquinatur, & cùm iis quasi congelatur sunt intempestive Lacrymationes, ex qua BARTISCH *Part.* 1. *cap.* 3. & HILDANUS *Cent.* 4. *Obs.* 15. Cataractam observarunt: Oculorum Inflammatio, & Venus, tam intermissa quam nimia: Frigidæ Potus, de quo vid. BARTISCH *l. a.* & PANAROLLUS *Pent.* 3. *obs.* 6. ac *Pent.* 3. *Obs.* 32. Contusio item & Vulnera, vid. HILDANUS *Cent.* 5. *Observ.* 13. Repellentium fortiorum, v. gr. in Ophthalmia, abusus, necnon externa corrosivarum applicatio, vid. BARTISCH *Part.* 5. *cap.* 1. *pag.* 57. & 59.

His quoque accedit Cataracta connata, qualem BOYLE *de Util. Philosoph. Experim. Tom.* 2. *Part.* 1. *pag.* 72. sanatam refert.

D I A G N O S I S.

Signa in Suffusione Vera facilè se manifestant, & in incipiente rarò fallunt: Nam conqueruntur *Ægri in cataracta* Incipiente de variis Punctis, Filamentis, *Flosculis*, Fumis, Aranearum Telis, Rete vel Cribro, & similibus ante Oculos obversantibus, Muscis Oculos circumvolitantibus, Objectis sub alieno Colore, aut duplicibus, multiplicibus, dimidiatis, fissis, &c. id quod utplurimum rudimenti primi pro cataracta est indicium, utut non æquè semper in perfectam Suffusionem terminentur: Conf. BARTHOLINI *Acta Hafniens. Volum.* 2. *pag.* 244. hinc Visus sensim plùs minùs obscuratur, & Color Pupillæ nonnihil glaucus, quasi marinus, aut Vitro nebuloso similis, apparet.

Quamvis interdum Signa hæc planè desint, & ex improviso & subitò satis cataractæ oriantur, & quidem non tantùm occasione Causarum Externarum apud HILDANUM *l. a.* sed Internarum quoque, itaut Experientia testetur, aliquos Oculis sanis obdormientes, Cæcos vigilasse, & ad humum Lynceos fleaos itidem Cæcos se erexisse, quemadmodum FERNELIUS *Pathol. lib.* 5. *cap.* 5. HILDANUS *Cent.* 5. *Obs.* 14. & BARTISCH *Augendienst*, sive *Oculorum servitium*, *Part.* 4. *cap.* 2. *pag.* 44. perhibent.

Quòd si *Cataracta sit Perfecta*, Visus omninò tollitur, & Pupilla Oculum inspicienti nunc similis Vitro contaminato aut saltim obscuro aut minùs perspicuo similis, nunc Gypsi, nunc Argenti vivi, nunc viridiusculus, nunc lividus, nunc alius Color in eo apparet.

Tandem perfectus Color albus, aut etiam alii post pupillam, se exhibentes, jam *Perfectam Suffusionem* innuunt. Imò Suffusionem quoque Completam connatam per Experientiam constat.

Cum verò hæc modò Vera, modò Notha sit, sciendum, in *Notha* rerum circumvolitantium & observantium phænomena crescere ac decrescere, imò interdum planè evanescere, majora atque frequentiora observari Ventriculo repleto, vel Digestione prima peracta, item in Plenilunio & Aere turbulento. Omnia, tunc per fumum & nebulam videri videntur, interdum penitus Cæcitas inducitur, & si attentè inspiciatur Oculus, insignis & profunda Albedo circa pupillam apparere solet: Econtra si *Vera* fuerit, Coruscationes & Apparitiones illæ sunt continuæ, semper augentur adeòque Visus magis magisque obscuratur, utplurimùm unum saltem Oculum occupat, quemadmodùm Notha ob

Cau-

Causam communem utrumque, aut si & Vera Oculum utrumque afficiat, contingit tamen hoc non simul, nec simpliciter.

Ipse *humor Aqueus* itidem crassescere, & ita Visum plùs minus impedire observatus fuit in affectu Anonymo, utut ad suffusiones a quibusdam itidem referri soleat.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin* horum Pathematum: omnis suffusio malum est difficulter curabile.

Recens, & in qua Ægri objecta omnia secundùm Magnitudinem, Figuram, Numerum, Motum, &c. adhuc discernunt, Medicamentis discuti potest; quæ verò magis *confirmata* est Cataracta, ac densiùs concrevit, in qua Æger Lumen aut solis spleadorem propiùs admotum etiam vix aut non videt, Medicamentis nunquam, Chirurgia difficulter curatur, licèt etiam Oculo sano clauso pupilla ægra dilatetor.

Quò magis Recens suffusio, sive in fieri, sive in facto, eò faciliùs curatur: *Diuturna verè & confirmata* difficiliùs. Unde Suffusio seu Cataracta *imperfecta & incipiens* in corpore alias bonæ constitutionis, & mediæ Ætatis faciliùs & per sola Medicamenta curatur: *Facta* verò non curatur Medicamento, sed semper Chirurgiam postulat, quamvis SCHENCKIUS *observ. lib.1. pag.* 559. & BOYLE *de Util. Philos. experim. part.* 2. *sect.* 1. *pag.* 72. hanc solis quoque Medicamentis interdum curatam perhibeant.

Vulgò multa *de Pupillæ amplitudine & nigredine* in Prognosi habentur, sed sunt fallacia. Nempe dicunt: quibus altero Oculo conniventibus & Palpebra fricata, unà alterius pupillam dilatari contingat, si punctio admittatur, recipiendi Visum spem esse, aut per Medicamenta aut per Chirurgiam; quando verò pupilla non dilatetur, nec constringatur, ea incurabilis sit: item quæ *suffusio nigra* est, & quæcunque Splendoris Nitorisque expers, nullo modo curari posse. Sed tamen hæc ipsa non adeò universalia sunt, quin reverà subinde fallant. Distinguantur ergò exercitii gratia *tria Tempora Suffusionis*, itaut *primum Tempus sit*, quando varia saltem Filamenta ante oculos versantur, & hæc est incipiens: *secundum Tempus*, quando filamenta coeunt in Membranam, quæ Visum impedit: *tertium Tempus* est, quando Membrana ista est adeò densa & firma, ut nullo modo possit videri. Prius Tempus Suffusionis curatur facilè Medicamentis appropriatis: secundum vix Medicamento; non desperandum tamen est, quia optimè mediante Acu tolli potest: tertium Medicamentis planè non, Chirurgia difficulter admodùm, interdùm frustrà Cura suscipitur.

Porrò Membrana hæc in qua Æger *Lucem claram* admotam adhuc obscurè *videt*, potest optimè Acu Chirurgica curari; sin ea autem fuerit densa, ut Lucem, clarum licèt, nullo modo alterationem faciat in Oculo, aut percipiatur, talis etiam per Chirurgiam incurabilis est.

Item si Oculo Suffusione affecto, alter Oculus comprimitur, & inde *oculus æger nonnihil humidus fit*, *& pupilla in eo dilatetur*, Signum adhuc habetur, curabilem esse per Chirurgiam: si non, est Malum desperatum: si enim debet per Chirurgiam curari, Suffusio sit in secundo & tertio gradu, & Membrana jam sit facta, non in fieri. Hinc distinguunt Chirurgi inter *suffusionem maturam & immaturam*: Matura est, quando, compresso Oculo Ægri, Membrana latùs obtensa in eodem situ permanet, atque erat ante Compressionem; sin verò post Compressionem incipit moveri, & fluctuat, est adhuc Immatura.

Hoc confirmant etiam *Colores Membranæ*, ratione cujus distinctæ diversæ & *quinque primariæ sunt species*, nimirum suffusio *alba* seu *Argentea*, *Cinerea*, *Cærulea*, *Viridis*, & *Flava* seu *Buxea*. In specie *Color Albidus aut Glaucus*, & instar Cœli, signum est, Cataractam Maturam & aptam esse pro depositione Chirurgica: quando verò Color Membranæ est *Albicans*, sicut Ger. *Wie Sahne*, ac etiam planè *obscurus & Lividus*, signum est densissimę Cataractæ. Suffusio *Cærulea & viridis* instrumentorum vim eludunt; dum *Argentea*, *Cinerea*, *& flava* per Chirurgiam interdum sanantur; modò hæc posterior nondum valdè inveterata sit, utpote quę Uveæ Tunicæ firmiùs adhærescit, & corneam atque osseam Duritiem contrahit, unde vulgò *Cataracta vitrea*, sive *felina*, audit. Cataracta autem, Germanis *Nigra*, planè non est loci hujus, utpote cujus formalitas non in Crassitie, aut Heterogeneitate Humoris Aquei, sed spirituum Animalium per Nervos Opticos denegato Influxu consistit, ut *infrà puncto* 1. *Membri* 4. patebit, & speciali termino *Gutta Serena* audit. Ea ferè nunquam curatur. quamvis eam curatam HILDANUS *cent.*5. *obs.*20. & BARTISCH *l. a pag.* 88. testentur.

Sicut autem *Inveterata nimis* Cataracta nec Chirurgiæ cedit, propter tenacitatem, qua Corneæ aut Uveæ Tunicæ arctiùs connectitur, ut sine harum laceratione vix detrahi queat, ita minùs incrassata seu *non sufficienter maturata* Instrumentis contingere haud licet, ne discontinuata totum humorem Aqueum turbet, aut non iterùm concrescens magis callosa evadat, utraque autem ratione Visum enormiter lædat.

Adnatam esse Tunicis dictis Pelliculam dignoscitur: si (1.) acriorum & rodentium externorum usus præcesserit; (2.) si Lineolæ albicantes, corneæ, flavæ, &c. Iridem Oculi, obliquè spectati, transcant; vel & jam (3.) in ipsa Cornea, si hæc rectè inspiciatur, Punctula albicantia, id est, ipsa Suffusione splendidiora, appareant: imò Uveæ etiam cohærere concluditur, si post Oculi compressionem atque frictionem Pupilla non dilatetur.

Maturationem verò convenientem ante sextum vel septimum Annum olim vix expectabant, hinc ad illud usque Tempus Operationem differebant, cùm tamen *sola Temporis mensura* Cataractæ Crassities ac Maturitas sufficiens determinari nequeat, eo quòd Suffusionum alia citiùs alia tardiùs, vel pro diversa Materiæ quantitate, vel Coagulatoris v.gr. Caloris, majore aut minore vi, eam acquirat: ita *alba* vix ante sextum Annum Chirurgiam admittit, & si citiùs Instrumento tractetur, ab hoc instar Lactis dissolvitur. Pariter si Operatio diutiùs differatur, per eandem in Lamellas tenuiores instar Glaciei frangitur. *Cinerea* verò citiùs maturescit, id est, sæpiùs intra quinque vel sex Menses.

Cærulea minùs frequens & curatu difficillima est, cùm tardiùs ad soliditatem decentem pertingat, spiritus interim valdè debilitet, vel potiùs Humorum pelluciditatem destruat, itaut Pellicula licèt separata, Visus tamen obscuritas & imbecillitas remaneat.

Viridis & flava citiùs maturescunt; posterior tamen, prout superiùs dictum, nisi mox detrahatur, instar Cornu durescit, hinc Chirurgiam respuit.

Porrò Cataracta *in Junioribus* potest faciliùs deponi, & sine Recidivæ periculo: *in Ætate autem senili* sponte suborta suffusio unius oculi, successivè, ubi confirmata fuerit, etiam alterum oculum infestat, & ita Ægri perfectè cæcutiunt: non potest deponi, & si deponitur, recidivat, vel regeneratur, vel Senes non adeò perspicuum Visum recuperant.

Quæ *cum dolore Capitis* præcedente vel præsente, difficilioris curationis est.

CURA.

In *Cura* Suffusionis, in primo & secundo gradu existentis, *substantia ista heterogenea*, in humore Aqueo adhuc fluctuans, ante sui concretionem *discutienda*, & concreta jam, quantum possibile, *attenuanda*, *resolvenda* aut *dissipanda*, idque saltem in incipiente; sicuti firmiùs concreta mediante Acu deorsum versùs ex situ suo removenda est.

Remedia ergò, quæ hic conveniunt *internè*, sunt ea, quæ Oculis in specie dicata sunt, *Remedia Ophthalmica*, qualiacunque fuerint: quæ inter eminent Millepedes, quorum usus internus pro curandis Suffusionibus mirabiliter extollitur à BOYLE *in Philos. experim. pag.* 55. Laudatur etiam Euphrasia, cujus usu septuagenarios Visum recuperasse testatur HILDANUS *epist.* 59. Item Decoctum Viperarum cum Aquis Ophthalmicis paratum videb. in CLAUDINO *consult* 56. A plurimis laudantur Decocta Lignorum Sudorifera cum Euphrasia, Chelidonio, Verbena, Fœniculo, & Betonica parata: vid. CLAUDINUS & ZECCHIUS.

Quoad *remedia externa*: necesse est subtilia, & quantum possibile, penetrantia sint, quæ Oculis instillanda veniunt, frustra alias laborabitis. Ut igitur meliùs penetrare queant, conveniens est, ut priùs fomentetur Oculus vel Sacculo Emolliente, vid. HARTMANNUS *cap.* 41. § 3. vel usurpetur Fotus *Plempii*, descriptus à TIMÆO *von Guldenklee lib.* 1. *Epist* 24. Quibus subjungantur ea, quæ Oculis instillanda sunt subtilia: quæ inter præ cæteris eminent *Aquæ Ophthalmicæ Antimoniales*, quæ nobilissimæ sunt in quamplurimis Oculorum affectibus, & in specie Suffusionibus: vid. *suprà sect.* 18. *cap* 2. *art.* 15. *ubi de Ophthalm. & puncto* 2. *hujus sect. membr.* 1. *ubi de angue Oculi*. Antimonium enim in se habet subtile Sulphur acidulum, & penetrantissimum. Ergò propter tale subtile Sulphur sunt optima Infusa Antimonialia, quatenus Tunicam Oculi penetrant, & ibidem Suggillationem delent.

Convenit ergò Infusum Vitri Antimonii pulverisati; loco cujus Vitri non immeritò alii Caput mortuum Butyri Antimonii, vel Crocum Metallorum pulverisatum, pro insu-

infusione in Aquis Ophthalmicis, v. gr. Aqua Fœniculi, Euphrasiæ, Chelidonii majoris, &c. suadent: quæ Infusa in loco calido aliquandiu digesta, & hinc filtrata, additis aliquot granis Camphoræ, & Croci, in forma Collyriorum crebriùs quotidie Oculis instillata, & aliquandiu continuata, sunt optima: v. g.

℞. *Vitr. Antimonii pulveris.* ℈ß. vel gr. xv.
Infund. in
Aquæ flor. Cyani,
Euphras.
Fœnic. ana ℥i.
Stent in loco calido per noctem.
Mane filtr. adde
Camph. gr. vi.
M. S.
Collyrium.

Hujus aliquot guttæ instillandæ sunt Oculo, Ægro supinatim jacente, & hoc interdum repetendum, hac enim ratione prostant Exempla curatarum Suffusionum. RIVERIUS pro simili Infusione commendat Vinum album. Post hæc conveniunt etiam egregiè Aquæ compositæ ex Formicarum Ovis cum Felle Mustelæ piscis præparatæ, quæ mirè à quibusdam laudantur. Nempe

℞. *Ovor. formic.* ℥iv.
Fell. Must. pisc. No. xxx.

Mista omnia lento igne destillanda sunt, exit enim sic Aqua turbida, quæ filtrata servetur ad usum, & tempore vespertino pro Collyrio ad Cataractam delendam Oculis applicanda.

Et sanè credo, hoc non fore frustraneum: Notum enim est, quàm mirabilis, & singulari FORESTI Experientia confirmatus, sit *Liquor hepatis Mustelæ piscis*, qui extrinsecùs saltem Palpebris clausis illitus (penetrantissimus enim est) est nobilis in Suffusione vel præcavenda vel etiam confirmata curanda: vid. FORESTUS qui à se expertum commendat. Hepat Mustelæ piscis (Germ. *Aalraupe*) affigatur Ligno, postmodùm imponatur in Vitrum, & exponatur Radiis solaribus tempore æstivo, sic enim destillat & resolvitur in Oleum aurei coloris acre. Tempore hyberno non succedit, & dicunt hoc quidem fieri quia Mustela hoc tempore Veneri indulget & generat: At verò hæc nos relinquimus. FERDINANDUS verò *in histor. Med. mirab.* 25. laudat pro Collyrio *Aquam destillatum ex Stercore humano*, in qua dissolutum sit *Fel Mustelæ piscis*, aut etiam *Leporis*, cum tantillo *Sacchari candi*, *& Margaritis* subtilissimè præparatis: Liquorem hunc Oculo instillare crebriùs jubent, est egregius ad curandas Cataractas Incipientes. Nec omittenda venit Axungia Viperarum, vel instillata vel inuncta saltem. Chelidonium majus semiputrefactum, item Cancri fluviatiles dum incipiunt putrescere, destillata suggerunt Aquam Alcali subtilissimo ebriam, insigniter penetrantem, & contra suffusiones utilem. Quòd si non videntur sufficere hæc, confugiatur ad Aquam istam Ophthalmicam *Quercetani*, quæ sub destillatione spiritus seu Aquæ Epilepticæ ex Vitriolo, & Urina Pueri, aliquandiu digestis, hinc destillatis, primò prodit; ubi duplex Plegma colligitur, utrumque penetrantissimum, salsum volatile, quod sine sensu Oculum penetrat, & confert egregiè in Suffusionibus etiam jam factis resolvendis. Vid. SCHROEDERUS *in Pharm. ubi de Vitriolo*, & TACHENIUS: vel loco hujus paratur extempore sequens ad modum QUERCETANI, ex Urina Puerorum & Vitriolo. Phlegma hinc elicitum est subtilissimum, & quod penetrando fortiter discutit Suffusiones: v. g.

℞. *Urinæ Puer.* ℔ß.
Vitrioli alb. unc. iv.

Stent per aliquot dies in digestione, & postmodùm destilletur exinde aqua Ophthalmica volatilis fortissimæ penetrationis, oculis instillando, egregia ad Suffusionem.

Potest etiam ipsis Succi Chelidonii majoris libra una admisceri, & ita invicem destillari.

Nec minùs penetrans est ille *Liquor*, quando vel Albumen Ovi induratum interiùs excavatum perforatur & repletur Sacchato cando & Vitriolo albo, & ita suspenditur in cellam; sic enim destillat per deliquium Liquor, diluendus cum Aqua Euphrasiæ, qui egregiam dat Aquam Ophthalmicam.

Pertinet huc etiam Aqua *Hartmanni* ex Lapide scissili & Sale, *Praxi sua chymiatr. pag.* 206. descripta, Extractum Chelidonii majoris, Succus nempe inspissatus, magnitudine aciculæ capitis Oculo impositum, multum laudatur in incipiente Suffusione ab HILDANO *epist* 59.

De Anagallide flore purpureo, ejusque Aqua vid. HOLLERIUS *lib. 1. de Morb. Intern. cap.* 21. Liquorem ex Pane, cum Semine Fœniculi, & Rutæ, cum modico Mellis mixto, & recenter ex furno protracto, atque intra duas patinas stanneas concluso, prolectum, commendant MERCURIALIS *Tom. 1 consil* 87 & ZECCHIUS *consult.* 27. Spiritus Vini cum Linteis multiplicatis Oculo impositus extollitur à TIMÆO *von Guldenklee*, *Epist.* 26. Forsan spiritus Salis Ammoniaci cum Calcis vivæ tantillo acuatus, præstantioris erit usus; quin vix aliquid subtilius noverim hoc ipso spiritu, qui pariter quoque cum Aquis appropriatis vel applicari vel instillari poterit.

Denique HARTMANNUS *loc. alleg. cap.* 43. §. 3. habet Aquam Ophthalmicam Zingiberatam, quam non potest sufficienter laudare LINDANUS in affectibus Oculorum ferè quibuscunque, in specie ad Suffusiones; testatur enim LINDANUS, quòd aliquoties dicta aqua Ophthalmica Zingiberata suffusiones etiam factas curaverit, in specie quandam Mulierem, quæ in utroque Oculo suffusiones habuerit.

In præservandis & curandis Suffusionibus his, observandum simul, quod subinde etiam cum fructu & felici successu in principio seu Incipiente Suffusione, adhibeantur *Vesicatoria* in Nucha aut prope Aures; quæ multum faciunt in affectibus Oculorum, teste HILDANO *Epist.* 67. sicut in Senibus *Fontanellæ* feliciter inuruntur; talibus enim solis contumacissimæ subinde & confirmatæ Suffusiones curatæ fuerunt: sed in confirmata parùm valent. Conveniunt quoque *Setacea*, & hujus farinæ alia: vid. HILDANUS *cent. 1. observat.* 41. *&* 42. *cent. 4. observat.* 6. 7. 19. & 17. GLANDORPIUS *cap.* 24. *&* SCULTETUS *lib. 1. Tab. 3. fig.* 2. 3. &c. Quòd si hæc nimis molesta videantur, loco horum egregium quoque & singulare remedium *est secretum Schlegeri*, nempe Radix Thymelææ arborescentis, seu Mezerei, vel Laureolæ majoris, (Germ. *Kellerhals*) in Aqua Solutionis Nitri, vel Lixivio ex Cineribus Vitium, macerata & siccata (alias enim nimia acrimonia corrodit Aures) Lobo Auris priùs Acu perforato immissa, instar Fonticuli successive Phlegma copiosum eliciens, adeòque in quibusvis affectibus capitis Catarrhalibus, imprimis in affectibus Oculorum, & incipiente Suffusione, singulare est remedium. Hujus Thymelææ Radicis mentionem facit RIVERIUS *cent. 4. observ.* 100. item TIMÆUS *von Guldenklee in Epist. pag.* 52. *de Perforatione aurium*. Conf. etiam BARTHOLINUS *in oculorum affectibus*.

In Subjectis habitioribus aut copiosiore Sero turgentibus in principio Mali fumus Nicotianæ laudandus venit.

Denique si alia irrita, ipsa verò Cataracta in perfectam firmamque nondum coaluerit Membranam, dubium, annon *Salivatio Mercurialis* simili modo, atque in Venerea *Lue* instituta; penetrante intimè Mercurio, instituenda *veniat*? idque eò magis, si ex Lue Venerea oriatur. Inclinat ad hanc affirmativam FONSECA *lib. 1. cas.* 29. Per Experientiam verò felicem hoc illustrat BOYLE *Philosop. experim. pag.* 65. Conf. etiam SCHENCKIUS *observ. ubi de Lue Venerea pag.* 159. (K)

MEM.

(K) *Quamvis notissimi morbi sint* Cataracta *&* Glaucoma, *atque illorum Causæ apud AA. practicos inter notissimas commemorentur; facturos tamen nos esse operæpretium existimavimus, si brevem de his Oculorum affectibus Dissertationem, quam frequentibus Auditoribus in publico Lyceo olim prælegimus, hic interseramus: in ea enim breviter congessimus, quæ nuper à Clarissimis Medicis & Geometris de natura horum Morborum in medium invecta sunt & disputata, quammaximè à Veterum receptissima opinione abhorrentia.*

DE CATARACTA ET GLAUCOMATE.

ARTICULUS I. Quid sit Cataracta & Glaucoma.

CAtaractæ *nomine utitur* Livius, *ut locum abruptum & præcipitem in flumine designet, quo aqua cum impetu ruit potiùs quàm fluit, ut sunt Nili Cataractæ: qua ratione Nubes cum impetu imbrem profundentes* Cataractas Cœli *apertas dicimus.*

Digitized by Google

mus. Cataractas quoque appellant aggeres vel obices, quibus aqua irruentis cursus temperatur & sustinetur, quæ frequentissimæ sunt apud Belgas: Insuper Cataractas Architecti vocant ferreas quasdam vel ligneas valvas in munimentorum portis, quæ ad hostium incursiones arcendas, vel ad milites educendos, nunc dimittuntur nunc attolluntur.

Apud Medicos autem idem sonat Cataracta ac Hypochyma, vel Hypochysis, quod Latinè vertitur Suffusio. Estque Morbus ille Oculorum, quo ex Corpore opaco intra Corneam genito, ac radiorum per Pupillam transitum intercipiente, Cæcitas suboritur. Differt igitur Morbus hic à Gutta Serena, quæ Cæcitas est absque ullo sensibili vitio in Oculo apparente: Differt quoque à Leucomate seu Albugine, quæ est Visus privatio ab opacitate ipsius Corneæ tunicæ.

Glaucomatis vocabulum si latè sumatur significat omnem coloris naturalis in Oculo mutationem in præternaturalem & glaucum, cum Visus læsione: glaucus autem color, qui & cæsius, est color mistus ex viridi & albo. Imo qui talem colorem ex natura habent, etiam absque læsione Visus, γλαυκῶπις dicuntur, quemadmodum ab Homero appellatur sæpissimè Minerva γλαυκῶπις cæsios oculos habens. Propriè autem Glaucoma à Medicis dicitur Cæcitatis illa species, in qua Pupillæ color, qui niger in sanis est, videtur glaucus & cæsius, vel margaritæ aut aquæ transmarinæ colorem æmulans.

ARTICULUS II. Antiquorum de utroque Morbo Sententia.

Quamvis Oribasius lib. 8. cap. 47. Synopseos Medicinæ, & Paulus lib. 3. cap. 22. indicent, Glaucoma & Hypochyma, h. e. Cataractam, Veteres unum quoddam Mali genus esse existimasse, unde Galenus 3 aph. 2. scribit Glaucomata speciem esse hypochymatom, τὰ γλαυκώματα ἴσχει ἰδίαν τῶν ὑποχυμάτων, nihilominus posteriores Græci, Arabes, atque alii duas distinctas esse Ægritudines existimarunt. Cataractam enim seu Suffusionem dixerunt opaci Humoris, in Pelliculam vel Pelliculas, è regione Pupillæ, concretionem, qua Visio impeditur ob impeditum transitum radiorum Luminis. Glaucomatis verò nomine appellaverunt haud novi corporis ante Pupillæ foramen concretionem, sed ipsius Crystallini humoris abolitam transparentiam, ut scilicet ex diaphano in opacum corpus immutatus omninò radiis Luminis ingressum denegaret. Quare Suffusionem Aquei humoris, Glaucoma verò Crystallinæ lentis Morbum esse crediderunt: imò Aristoteles 5. de gener. animal. ait, Glaucoma esse siccitatem Oculi universi, qua ratione senescentibus maximè eveniat; Galenus autem 10. de usu part. docet Glaucosin esse siccitatem & concretionem humoris Crystallini.

Ubi autem opacus Humor in suffusione concrescat, non convenit apud Antiquos: nam quidam inter Crystallinum & Uveam illius sedem esse putaverunt, ut Arabes plerique: alii inter Crystallinum & Corneam ut Græci. Celsus lib. 7. cap. 7. post crassè præmissam Oculi anatomen, ait concrescere Humorem sub duabus Tunicis, qua locum vacuum esse proposuerat. Magis tamen recepta opinio est, ut Suffusionis sedes sit humor Aqueus: quumque humor Aqueus occupet omne spatium, quod interjacet Crystallinum & concavam Corneæ superficiem; Cataractæ locus erit universum hoc spatium, sive ante sive post Pupillam, dummodo ab ea Pupillæ foramen claudatur, & Luminis transitus intercipiatur. Ante Pupillam concretio vel rara est, vel Pupillæ circinatam rotunditatem cooperiens, vulgò nomine Leucomatis seu Albuginis appellari solet. Quæ post Pupillam fit frequentior est, ac Pupilla exactè rotunda conspicitur, etsi cæsio colore infecta. Nonnunquam & Pupillæ ipsius foramen adeo exactè à Cataracta obsidetur, ut hæc interiori ipsius limbo firmiter agglutinata impedimento sit, ne dilatari vel constringi Pupilla possit.

Receptissimam per tot secula opinionem eo præcipuè argumento veram esse Medici omnes ad nostra ferè usque tempora reputarunt, quòd præcipuus & fortassè unicus Cataractam curandi modus esset Chirurgica operatio, qua nempe oculi latus Acu transfigeretur, atque adunca cuspide Cataracta arrepta circumvolutaretur, ac in exiguum volumen redacta versus infernam Oculi partem deprimeretur, ut sic libero remanente radiorum Luminis per Pupillam transitu, Visionis opus iterum absolveretur. Sufficiens sanè argumentum ab Autopsia petitum (Acus enim cuspis Cataractam arripiens à Chirurgo & omnibus spectatoribus in Ægri Pupilla clarè conspicitur) ad probandum Cataractam aliud non esse, nisi Opaci corporis post Pupillam concretionem.

ARTICULUS III. Recentiorum quorundam de Cataracta Opinio.

Tametsi autem recensita de Cataracta Opinio per multa secula viguerit, & ab omnibus recepta fuerit; nihilo tamen minus non multis ab hinc annis nova invaluit, de ea re Sententia, Cataractam scilicet non esse Pelliculam aliquam inter uveam & Crystallinum humorem sublatam, sed ipsum esse Crystallinum, qui temporis tractu opacus ex Morbo redditus transitum radiorum Luminis impediret: ac proinde Chirurgicam operationem in deprimenda Cataracta, haud consistere in depressione Membranulæ opacæ, quæ nusquam est, sed potiùs in eo, quòd Crystallinus humor opacus redditus Acus cuspide emoveatur, deprimaturque in ipsum Vitrei humoris fundum, tanta interim parte Vitrei invadente locum ab ipso relictum. Quamquàm autem hæc Opinio nuper in scholis Medicorum & Philosophorum obstrepuerit; de ea tamen mentionem fecerunt Mariottus libello Nouvelle decouverte touchant la Veue, Rohaultius tract. physico p. e. c. 35. Gassendus Phys. sect. 3. membr. post. lib. 7. pag. 371. Tom. 2. qui sanè illam ex Lasniero Chirurgo Parisiensi hausisse videntur: imò ante ipsum Lasnierum Garnerus Rolfincius Medicus Germanus hanc eandem Sententiam fovit, ac citat Franciscum Quareum Medicum & Chirurgum Parisiensem: ne prætereant Blegny in Zodiaco Medico-Gallico, & Petrum Borellum in observat. Publici demum juris, ut ita dicam, facta est hæc Opinio, cum Antonius Maitre-jean Traitè des maladies d'oeil, & Dom. Brisseau Traitè de la Cataracte & du Glaucoma peculiaribus Dissertationibus ornarunt & curiosis Experimentis fulcierant: imò citatus Brisseus Regiæ Scientiarum Academiæ anno 1705. publicè examinandam illam proposuit. Ad eam autem probandam illud præcipuè Argumentum adduxit, quod ii quibus Cataracta adempta est, non videant nisi ope Lentis convexæ: si ergò Cataracta non esset nisi Pellicula inter Pupillam & Crystallinum posita, facta illius depressione, Crystallino humori solitas Luminis refractiones facienti nulla addenda esset Lens convexa: Lens igitur convexa requiritur, ut vicem præstet Crystallini jam depressi.

At Regiæ Scientiarum Academiæ Socii propositam insolentem opinionem recipere primùm noluerunt, fortè ex eo, quòd si eam recepissent nullum fore pro Visione Crystallini humoris usum fatendum simul esset, quod omnem superat fidem: præterquàm quod pro certo habuerunt quosdam esse, qui post depressam Cataractam, etsi per exiguum temporis intervallum, absque ulla Lente viderunt: quod ut notabat Dom. de la Hire sufficit ad probandum in operatione illa Crystallinum humorem minimè deprimi, ut patet.

Verum enimverò, quum anno 1707. novis observationibus nova de Cataracta Opinio à cit. D. Antonio corroboraretur; negotium accuratius expensum, & ventilatum fuit, institutis hinc inde à D. Littre, Mery, Woolhouse, & de la Hire F. variis experimentis: ac ad examen revocatum fuit, num humor Aqueus & Vitreus locum Crystallini depressi subeuntes, possent & illius refractionum vices quoq; subire. Sententia igitur non adhuc pro falsa, sed pro dubia primùm habita postea innumeris factis observationibus, præsertim à D. Mery, illam evidenter confirmantibus, pro verissima recepta fuit. Imo non omninò necessarium esse usum humoris Crystallini pro refractione radiorum probatum fuit à D. de la Hire F., qui calculo instituto, demonstrat gradum illum refractionis, qui in reliquis Oculi Humoribus, & in convexitate Corneæ transparentis desideratur, posse sufficienter suppleri à Lente convexa ante oculos posita. Quæ si verà sint, jam videtis Glaucoma & Cataractam haud duos esse Morbos, quemadmodum ex antiquis prius notavimus: sed unam Crystallini humoris opacitatem, quam Glaucoma antiqui vocabant, esse simul & Cataractam recentiorum. Nisi fortè in Brissæi ire velis sententiam, qui ait Cataractam esse Morbum humoris Crystallini, ut dictum; Glaucoma verò opacitatem humoris Vitrei, morbum prorsus desperatum & insanabilem: opacitas hæc Vitrei humoris per intermedium Crystallinum translucens, potest quoque sub forma Corporis glauci seu cæsii, per Pupillæ foramen extrinsecùs conspicè, ac quandoque pro Cataracta haberi. Sed Argumenta novam de Cataracta Opinionem probantia perpendamus.

ARTICULUS IV. Observationes novam de Cataracta sententiam confirmantes.

Prima observatio est D. Brissæi, *qui Militis in Nosocomio Tornacensi demortui Cataractam, omnibus signis pro vera habitam, depressit, postmodum secto oculo, haud Pelliculam ullam invenit, sed Crystallinum humorem opacum redditum, sub humore Vitreo depressum. Hanc observationem variis argumentis & ratiociniis illustratam* Regiæ Scientiarum Academiæ *anno* 1705. *proposuit; sed pro nihilo habita præsertim à* D. de la Hire; *ut dictum. Multas similes refert observationes citatus* Brissæus, *tum in Cadaveribus, cum in viventibus Hominibus: sed elegans est illa, cùm Acu duram & renitentem Cataractam deprimere tentans, illam in quatuor frustula divisit, quorum duo per Pupillam in Cameram anteriorem oculi, nempe in spatium inter Iridem & Corneam transierunt; unum tamen Acu in posteriorem cameram per Pupillam retractum fuit, altero remanente in parte inferiori, & exteriori Iridis, ubi extrinsecus conspiciebatur; qua observatione innotuit manifestissime, Crystallinum humorem durum redditum in quatuor frustula divisum fuisse, non Pelliculam.*

Prætereo observationem D. Mareschalli, Cl. Fagonio *Christianissimi Regis Archiatro exhibitam: ut & aliam in oculis* D. Baurdelotii *ejusdem Regis Medici factam, in quorum uno opacitas non solum Crystallinum, sed & Vitreum quoque humorem ad lineæ profunditatem occupaverat: quem affectum propriè* Glaucoma *appellat* Brissæus. *Prætereo quoque observationes* de Cataractis irregularibus, *quas vocat cit. A. cùm scilicet veluti granum Sinapi in medio Pupillæ conspiceretur, cùm fluctuans seu vacillans in humore Vitreo, cùm portio humoris Crystallini, vel illius tria puncta obscurata essent, & similes. Prætereo insuper observationes* D. Petiti *Medici Namurcensis*, Aubrieti, *atque aliorum, quos recenset* Laurentius Heisterus tract. de Cataracta, Glaucomate, & Amaurosi. *Illustris tamen est & minimè prætereunda, quam recenset, cuique ad publicum rei testimonium subscribit* D. Petit *Chirurgus Parisiensis, qui in Sacerdote sexagenario ter depressam Cataractam, ac iterum semper assurgentem, tandem deprehendit illam per foramen Pupillæ, fortasse tempore Somni dilatatum, in anteriorem oculi Cameram pertransiisse, non sine Ægri dolore, ut à Chyrurgis pro Hypopyo haberetur: facta incisione in parte inferiori Corneæ transparentis, Cataractam h. e. humorem Crystallinum durum & opacum extraxit, ac* D. Mery, *aliisque Medicis & Chirurgis ostendit: ipse* D. Mery *idipsum fatetur* in Commentariis Academiæ anno 1708. *ubi alias refert observationes, & à seipso, & ab aliis factas, novam de Cataracta sententiam confirmantes; ita ut quam ipse priùs pro antiquorum opinione acriter pugnasset, postmodum veritate detecta ingenui palinodiam cecinerit.*

ARTICULUS V. Recentiorum Argumenta ex Caussis & Phænomenis Cataractæ desumta.

Præter adductas observationes & clarissima Experimenta ad novam de Cataracta Opinionem confirmanda proposita, probare quoque eandem conantur Recentiores ex ejusdem Morbi Ætiologia, nempe ex recensione Caussarum, *quæ illum producere apte nata sunt. Et quidem sæpissimè oritur Cataracta* ab Oculorum Inflammatione, *non quacumque, sed quæ cum maximo dolore, & ardore conjuncta est, quamque* Xerophthalmiam *vocant: Ulterius* Aqua fervens, *&* Pulvis pyrius, *vel* Fulgur *aut* Fulmen *Oculum lædens sæpenumero Cataractam momento temporis creavit. His autem ex Caussis haud Pelliculam opacam in oculo concrescere putabimus, sed potius ex Caloris excedentis actione, Crystallini humoris diaphaneitatem periisse credimus: quemadmodum nos videmus in excoctis Animalium Oculis Lentem Crystallinam opacam & albam reddi.*

Præterea Cataracta sæpè oculos invasit ex Concussione, *vel* Ictu *rudiore, ex* Alapa, *vel ex quacunque forti* Compressione. *Item* Epilepticis & Senibus *supervenire solet morbus hic. Hoc autem rationabilius læsioni aut rupturæ tenuissimorum Vasculorum, atque Fibrillarum, ex quibus componitur Crystallinus humor, aut crassitiei vel acrimoniæ Humorum in Epilepticis & Senibus excedenti, tribuenda sunt, quàm concretioni Pelliculæ opacæ. Facilè enim ex mutata structura Crystallini, atque ex impedito Liquorum per illum motu, opacitas suboriri potest: sic enim videmus in demortuis Animalibus, altero post mortem die, Oculos fulgorem non solum amittere, sed Cataractam in iis apparere, absque ulla Pelliculæ generatione, sed tantùm ex incipiente opacitate Crystallini.*

Suadere insuper propositam opinionem Recentiores conantur ex Phænomenis, *quæ Lens ipsa Crystallina exhibet, deinde ex* iis quæ ante, in, & post Operationem Chirurgicam *observantur. Et quidem color lentis Crystallinæ opacæ redditæ exactè convenit cum colore Cataractæ. Ulterius Crystallinus humor vel minimo præternaturali calore opacus redditur, Aqueus autem humor calore quocumque potius in auras abit, quàm opacitatem acquirit, tantum abest ut possit in Pelliculam opacam concrescere.*

Phænomena ante Operationem *præcipua sunt, quod Cataracta constantem semper servet locum, Crystallinus enim immobilis est; nec imaginari facilè possumus Pelliculam in Aqueo humore concretam, non debere semper situm mutare. Imo opacitas in centro tantum Crystallini prodacta Nyctalopiæ caussa quandoque fuit; quod scilicet centrum Crystallini opacum totam Pupillæ aperturam, interdiu satis exiguam, occupabat, adeoque transitum radiorum Luminis impediebat; noctu verò, quum maximè dilataretur Pupilla, locus præbebatur radiis Luminis, illius hiatum subeuntibus, ut per limbum humoris Crystallini adhuc transparentem transire possent ad fundum Oculi. Præterea locus perforationis in oculo facienda designat exactè locum Crystallini, haud sedem humoris Aquei.*

Quæ in operatione verò & post ipsam *notantur Phænomena, potiùs recentiorum quàm Antiquorum opinionem confirmant; nam ut ex Anatome patet, & fatetur expressè* Hier. Fabricius ab Aquapendente, *qui Antiquorum de Cataracta opinionem sectabatur, nequit Acu Oculus perforari, ut Cataractæ depressio fiat, absque eo quod Crystallinus humor perforatur, & lædatur. Insuper oculi illorum, quibus depressa est Cataracta, vivacitatem amittunt, & omninò languidi veluti morientium observantur: ob defectum nempe Crystallini; quod si Pellicula tantùm depressa esset, antiquum colorem & lumen oculi non amisissent. Ulterius sæpenumero Cataracta depressa denuò assurgit, & quidem integra ut prius erat: ergò est Crystallinus opacus; nam si Pellicula esset, hæc semel depressa, vel non assurgeret, vel convoluta, & inæquali superficie appareret. Ut taceam denique quod à principio notatum est, eos quibus Cataracta depressa est, ut clarè videant, Lente artificiali valdè convexa indigere, quæ deficientis humoris Crystallini vicem gerat.*

ARTICULUS VI. Pro Antiquorum Opinione pugnantium Argumenta solvuntur.

Primum Argumentum *petitur ex* D. Littre, *qui referente*, D. Mery, *publicè* 28. *Maji* 1707. *ostendit in* Scientiarum Academia *Pupillæ foramen integrè clausum à Cataracta, seu Pellicula, illius circumferentiæ adhærente, affirmavitque ex eodem oculo Crystallinum humorem prorsus sanum extractum fuisse. At* Brissæus Litterium *impostura insimulat; Oculum enim domo ad consessum Academicum jam præparatum adduxit, subditque lamellam humoris Crystallini obdurescentis posse è parte postica oculi versus Pupillam propelli, ut illi adhæreat, & falsam Cataractam repræsentet. Verùm etsi* Littrio *fides præstetur, Membranula illa Pupillæ obducta eique adhærens, haud pro vera Cataracta habenda, quippe quæ deprimi haud poterat, saltem absque Iridis læsione: quod de veris Cataractis nemo concedit.*

Secundum Argumentum *eruitur ex testimonio* D. de la Hire F. *qui testatur se vidisse celeberrimum Medicum Ocularium Anglum* D. Woolhusium *Cataractam deprimentem, atque cum aliis evidenter observasse, Pelliculam duram, albam, elastica vi præditam, ac rugis quibusdam asperam Acu depelli: quod quidem haudquaquam crystallino humori convenire potest.* Respondet Brissæus *in hac operatione visum facilè falli, quemadmodum per tot secula Antiquos omnes hæc operatio fefellit, qui quidem crediderunt Pelliculam deprimere, cum crystallinum humorem loco moverent. Verùm cur non poterat crystallinus humor opacus jam factus duritiem, albedinem, & elasticam vim præseferre, quin & plicas quasdam in illius superficie, ex Acus comprimentis pressione exhibere?*

Tertiò

Tertiò objiciunt: *remanente fovea ex depressione humoris Crystallini, tunc radii incidentes in concavam superficiem humoris Vitrei, potiùs ex Refractione divergerent, quàm convergerent, adeoque in Retina pro visionis opere non unirentur.* Respondet Brissæus *foveam non relinqui, nam statim ac Crystallinus deprimitur, portio Vitrei illius locum subit, & spatium relictum invadit.*

Quartò objiciunt: *si vera esset Recentiorum de Cataracta Opinio, Antiquos, diligentissimos cæteroqui Chirurgos, handquaquàm per tot secula latuisset.* Verùm *nonne per tot secula Sanguinis Circulatio latuit, quæ nunc nulli non obvia est?*

Quintò objiciunt: *Crystallinus humor firmius Vitreo, & Choroidea tunica per Ligamentum Ciliare connectitur, quàm ut possit tam facilè, Acu in Oculum immissa, loco moveri.* Respondetur, *Crystallinum humorem tenuissima membranula veluti sacculo contineri, qua discissa facilis est illius depressio, vel versus quamcumque plagam elocatio.*

Sextò opponunt: *Ex depressione humoris Crystallini, atque ex mutatione situs Vitrei, necessariò Vasa quamplurima Sanguinea disrumpi debent, adeoque ex iis Sanguis effusus Oculum universum turbaret, quod Visum necessariò destrueret.* Verùm *quamvis Vascula in hac Operatione disrumpantur, quum hæc & exigua sint & non Sanguinem rubrum, sed liquorem similem substantiæ humorum Oculi contineant, nulla fieri poterit illorum perturbatio: quòd si reverà Acus ad Uveæ Vasa Sanguinea ex Operatoris negligentia pertingat, tunc certè ex Sanguinis effusione oculi Humores turbabuntur. Præterquàm quòd ad eandem objectionem respondere debent & ii, qui Antiquorum favent sententiæ, ut patet.*

Septimò instant: *Si rumpantur Vascula, cujuscumque sint speciei, saltem turbari deberet nutritio humorum oculi, & præcipuè Vitrei, in quo major laceratio.* Responderi *autem potest, quòd etsi aliqua rumpantur, remanent tamen quamplurima, ex innumeris quæ Cl.* Ruyschius *demonstravit, quorum ope Humorum nutritio peragi possit. In Vulneribus enim partium omnium, etsi quamplurima Vasa lædantur; quæ remanent tamen læsorum vicem subeunt, ut partes nutriantur & consolidentur. Quin si talis fiat in Oculo Vasculorum laceratio, turbari reverà poterit, non solùm Humorum nutritio, sed impediri radiorum Luminis transitus: quemadmodùm quandoque accidit, ut post depressam Cataractam, minimè Visus redierit.*

Objiciunt octavo, & ultimò *varias Antiquorum observationes, & præcipuè* Jo: Rhodii, Wepferi, C. Hoffmanni, Thomasii, Brasavoli, Plateri, *& aliorum, atque inter Recentiores,* Boneti, Nuckii, *&* Woolhusii *ocularii Medici Angli, qui directè sæpiùs citatum* Brissæum, *tum Rationibus tum Experimentis adductis, impugnat. His omnibus observationibus evincere conantur Antiquorum Opinionis Sectatores, Cataractam non esse, nisi Pelliculam ante Crystallinum concretam, nequaquàm verò ipsum Crystallinum opacum redditum. At* Laurentius Heisterus tract. peculiari de Cataracta & Glaucomate, *postquàm horum AA. Observationes retulit, respondet illas dubias admodùm & incertas, imò sæpissimè falsas & fictitias esse, quippe quæ ab iis institutæ sunt, qui mentem Antiquorum Opinione præoccupatam habebant, adeoque ea se videre credebant, quæ nusquam erant, hoc est Pelliculam deprimere, cum Crystallinum depellerent. Ad hoc autem ut observationes Authorum recipi possint, ad Recentiorum Hypothesin evertendam, has debent habere* Conditiones, *ut notat cit. A. 1. ut Cataractæ depositio priùs fuerit peracta: 2. ut Æger postea viderit: 3. ut post mortem in oculis dissectis inventa sit Membranula depressa: 4. ut humor Crystallinus in suo loco sit repertus: ac 5. ut nulla mutatio in Oculo sit deprehensa. Sanè has conditiones in citatis observationibus non reperies: frustrà ergò adversus recentiorum opinionem opponuntur.*

ARTICULUS VII. Præcipuum Argumentum ex usu Crystallini desumtum expenditur.

Sed Achilles Argumentorum, *quæ contra novam de Cataracta Sententiam proponi solet, illud est, quod desumitur ab* Usu Crystallini humoris: *quum enim vulgò receptum sit Crystallinum humorem ad Visionis sensationem perficiendam omninò necessarium esse; quumque videamus eos, quibus Cataracta depressa est oculis quomodocumque uti: quis erit, qui credat pro Cataracta Crystallinum ipsum humorem depressum esse? Imò præjudicium de necessario pro Visione Crystallini usu caussa est, cur haud facilè Philosophi & Medici in Recentiorum de Cataracta Sententiam veniant.*

Verùm hujus Argumenti vis facilè diffiabitur, si notemus Crystallinum humorem ad visionem maximè facere, nequaquàm autem ad illam omninò necessarium esse; imò magis necessarios ad visionem esse Vitreum & Aqueum humorem, quàm ipsum Crystallinum ex eo evidens est; quòd dempto Crystallino non aboleatur visio, aboleatur verò, si vel Vitreus vel Aqueus deficiat humor.

Hæc veritas suaderi primò potest exemplo Cameræ obscuræ, *in qua observamus Imagines in charta depictas à radiis per fenestræ foramen transeuntibus, absque ulla Lente foramini apposita: etsi fateamur Lente apposita distinctiorem fieri Imaginum picturam. Suadetur insuper exemplo* Microscopiorum compositorum, *quorum ope objecta majora videmus adhuc una dempta Lente, etsi minus accuratè; accuratissimè tamen illa contemplamur omnibus Lentibus appositis. Eadem igitur ratione perfectior reddi poterit Visio, adminiculante humore Crystallino, illo tamen remoto, videre quoque etsi minùs perfectè possumus.*

Sed ut negotium vobis prorsus perspectum sit, consideremus primò oculum Crystallino secundum naturam præditum. Supponimus ex Dioptricis, Radios venientes ex puncto objecti, incidentes in Corneæ superficiem, atque in subjectum humorem Aqueum, refrangi versùs perpendicularem, adeoque convergere: mox in superficie Crystallini ex nova Refractione versùs perpendicularem facta magis convergere: postmodùm quum iidem Radii in alteram superficiem humoris Crystallini incidant, novam patiuntur à perpendiculari Refractionem, ex qua magis convergentes, tandem uniuntur in fundo oculi, seu Retina ad Visus sensationem excitandam.

Consideremus modò oculum, in quo Cataracta, hoc est Crystallini humoris depressio facta sit, qui scilicet Acu Chirurgi è sede sua sit deturbatus: in hoc inquam oculo notabimus, Radios venientes ex puncto objecti, in superficie quidem Corneæ & ex subjecto Aqueo humore refrangi, ut in oculo sano, adeoque convergere: quoniam autem non Crystallinum humorem suo in loco, sed Vitreum offendant, qui Crystallini locum & figuram convexam acquisivit; in hac convexa Vitrei superficie refrangentur quidem Radii versùs perpendicularem, & ad convergentiam: Verùm quoniam Refractio hæc in Vitreo facta illam æquare non potest: quæ fiebat in Crystallino, (est enim Crystallinus humor Vitreo solidior); hinc Radii minùs refracti non tam convergent ac in sano oculo, adeoque non exactè in fundo Retinæ unientur, sed in ulteriori puncto: hinc Visus confusio. Quod si ante hunc oculum Lens convexa apponatur, quum ex nova in ipsa facta Radiorum Refractione hi magis convergant; fieri facilè potest, ut hi magis refracti, adeoque magis convergentes, præcisè in puncto Retinæ uniantur ad exactam visionem.

Hæc autem adeò vera sunt, ut fieri possit, ex depressione Crystallini Visum reddi quandoque meliorem: *Si scilicet quis ex nimia Crystallini convexitate, vel ex excedenti oculi longitudine, Myopia laboret, propterea nempe quod ex nimia facta in Crystallino Refractione, vel ex nimia oculi longitudine, Radiorum unio fiat, antequàm ad Retinam pertingant, quare necesse, sit ut objecta quamò propiùs oculis admoveantur, quemadmodùm Myopes faciunt. Hoc casu Crystallini depressio opem ferre ad perfectiorem visionem poterit; imminuta enim Radiorum, ob Crystallini defectum, Refractione, coibunt hi in ulteriori sede, nempe præcisè in fundo oculi, adeoque Visio exactissimè peragetur.*

Hinc facilè colligere possumus (ut notat cit. Heisterus c. 1 *) haud jure decrevisse* D. de la Hire, *quòd si unus tantum fuerit, qui depressa Cataracta semel viderit, hinc inferri necessariò debeat, nequaquàm in Cataractæ operatione Crystallinum deprimi. Nam ut modò dictum ex Crystallini depressione, Visus perfici poterit, qui priùs mancus erat: itaut quandoque pro Visus impedimento Crystallinus etiam transparens sit reputandus, si scilicet nimium convexus sit.*

Ad rem quoque facit elegans Cl. Hugenii *excogitatum, qui* Dioptricæ prop. 31. *exponit* modum Oculum construendi absque Crystallino, *quo & distinctè Visio peragi possit. Fiat hemisphærium pellucidum, quod repræsentet partem anteriorem*

Digitized by Google

Oculi, fundum verò ejusdem repræsentetur ab altero hemisphario priori opposito, quod habeat idem centrum cum priori, sed illius semidiameter tripla sit semidiametri prioris: tota denique cavitas utriusque hemisphærii aqua repleatur. Hoc pacto juxta regulas Dioptricæ, Radii venientes ex puncto objecti, refracti in superficie anterioris hemisphærii, coibunt in uno puncto hemisphærii posterioris: quemadmodum & radii venientes ex aliis punctis circa primum positis, eadem ratione refracti in superficie anterioris hemisphærii, coincident in totidem puncta hemisphærii posterioris circa primum punctum posita: quod eò distinctius fiet, si spatium utriusque hemisphærii cavitates conjungens non omninò pervium & apertum relinquatur: sed aliqua ratione coarctetur, relicto tantùm inter eas cavitates foramine. Vides igitur in hac machina Hugenii, quomodò oculus, qui sola Cornea, Papilla, & Fundo aqueâ substantiâ repleto constaret, ad Visionem sufficiens esse possit, nullo adhibito Crystallino, imò nec Vitreo humore: hemisphærium enim anterius & minus Corneam repræsentat; foramen cavitates conjungens, Pupillam; atque hemisphærium majus & posterius oculi fundum exhibet.

Hanc machinam hugenianam corrigere tentavit Jo: Henricus Mullerus, ut scilicet apta esse posset ad radios colligendos, tum ex objectis remotis, tum proximis provenientes, eosque in fundo præcisè Oculi excipiendos: ingeniosum est Machinamentum, quod videre est apud Heisterum loco citato num. 52. & seqq.. Verùm hic notandum quod accuratè notat Cl. Hugenius, non ex eo quod simplicior videatur hic suus oculus, esse eapropter præferendum oculo à sapientissimo rerum Conditore creato; nam sua Machina multa habet incommoda, quæ ipse recenset, præcipuè quod haud aptè moveri posset in Orbita ossea, ubi Oculus collocatus est: quibus incommodis obviam itum est à D. O. M. variis Oculum complendo humoribus, quorum ope refractio Radiorum ad Visum necessaria peragi possit. Sed hæc mittamus.

Adeò autem menti Cl. D. de la Hire insederat Sententia de necessitate Crystallini ad Visionem, ac proinde in Cataracta depressione Crystallinum non deprimi; ut objicientibus necessitatem Perspicillorum iis, quibus Cataracta depressa est, responderit, Perspicillorum in iis usum esse ad emendandum aliquod vitium humoris Aquei, qui fortasse ob morbum turbidus redditus fuerit, adeoque minùs aptus ad tantum numerum radiorum excipiendum, quantus ad visionem requiritur; Perspicilli autem ope quum majori numero Radii colligantur, fit ut visio illius auxilio perfectior reddatur. At reponit Brissæus, turbulentiam hanc humoris Aquei falsò adstrui, quum nulla sit, imò si illam ulsquo modo deprehendant Chirurgi, Cataractam deprimere minimè aggrediuntur. Præterquàm quòd si radii Luminis transitum non inveniunt ex eo, quòd Aqueus humor turbidus existit, haud apparet quid opis præstare possint centum Perspicilla, cujuscumque construantur figuræ: Perspicillis enim utimur, non tam ut plures radios excipiamus, quàm ut collectos in fundo Oculi distinctè colligamus.

Urget citatus de la Hire Crystallini humoris ad Visum necessitatem etiam ex eo, quòd summè difficilè sit Crystallinum Acu locomovere, (ut in oculo bovino ipse ostendit) quum ab Aqueo humore, & magis à Vitrei tenaciori substantia fulciatur; tantem absque læsione tenuissimæ Membranulæ, quâ Crystallinus ipse circumtegitur. Atque hujus Membranulæ læsione fieri posse, ut quamquam immediatè post operationem, per eam humidam existentem radii Luminis transeant, ac visionis opus promoveant; attamen temporis tractu aliquatenus corrugata, radiorum transitui impedimento sit, adeoque qui semel post Cataractæ depressionem viderunt, possint deinceps ampliùs non videre. Verùm respondent contrariæ Sententiæ fautores, operationis difficultatem quam de la Hire ostendit, non esse nisi in oculo sano, cujus Crystallinus ob teneritudinem Acus vim minimè pati potest; secus verò cum jam ob morbum obduruit: tunc enim facilè simul cum sua Membranula arripitur, & versus infimam Oculi sedem deturbatur.

Quamquam denique suæ firmiter hæsisset Opinioni D. de la Hire, Cl. tamen ejus Filius, qui Patri prius adhæserat, anno 1708. ingenuè fassus fuit, Crystallini humoris nullam esse pro Visione omnimodam necessitatem; nam quum humor Vitreus (ut innuerat quoque Des-Cartes) eadem gaudeat refractione ac Aqueus, poterunt Radii per hos humores transeuntes, veluti per sphærulam aqua plenam, post fundum oculi colligi: accedente autem majori convexitate Corneæ transparentis, & nova refractione Crystallini, tunc radii exactè in Retina colliguntur: quid mirum ergò si remoto & depresso Crystallino, Lens vitrea oculo opposita, vicem illius præstet, & radios in eadem Retina coire faciat?

ARTICULUS VIII. Nostra de Cataracta & Glaucomate Opinio.

Ut verum fatear, ea est observationum, atque Argumentorum evidentia & vis, ad recentiorum de Cataracta & Glaucomate opinionem confirmandam, ut in illorum eandem esse Sententiam facilè judicaverim. At tametsi credam observationum accuratissimarum non exiguum numerum concurrere, ad probandum in operatione Cataractæ Crystallinum deprimi, non Pelliculam Aqueo humori ingenitam; nihilo tamen minus haud credo impossibile esse, ut in spatio inter Pupillam & Crystallinum humorem, novum Corpus opacum radios Luminis intercipiens generetur, quod vera sit Antiquorum Cataracta, Morbus ab eorundem Glaucomate, seu opacitate Crystallini, omninò diversus. Quid enim vetat quin particulæ, ex quibus Aqueus humor in eo spatio contentus constat, novum acquirant, & irregularem situm, ex quo in opacum Corpus evadant, ac transitum radiis Luminis, quem prius permittebant, impediant? Vel quid vetat quin particulæ nutrimenti, quæ ipsi humori Aqueo adducuntur, à naturali figura, motu & magnitudine degeneratæ, simul concrescentes, Corpus opacum eo loci creent, & Cataractam Antiquorum producant? Quemadmodum enim similibus ex caussis Crystallinus humor, vel totus vel ex parte opacus reddi potest; ita quoque & Aqueus humor, & Vitreus, & quodcunque transparens Corpus transparentiam suam amittere poterit.

Quæ si vera sint, etsi facilè credamus vulgò existimatam Cataractam frequentissimè non esse nisi verum Glaucoma, h. e. opacitatem humoris Crystallini: non ex hoc tamen vera Cataracta, seu generatio Pelliculæ opacæ ante Crystallinum, è Morborum censu omninò expungenda erit: præsertim quum illam non solum possibilem ex superius dictis crediderim; verùm etiam exstitisse illam fortassè existimem, quum non desint observationes eandem afferentes. Et præter Observationem D. Littre, de qua suprà, illustris est quam recenset Bonetus in Sepulchreto Anatomico de Oculorum affectibus, Obs. 22. ubi ait in oculo Cataracta laborante à Chirurgo Bailly dissecto, inventum fuisse foramen Uveæ Muco quodam obstructum, & obtensam Crystallino humori Pelliculam candicantem & lucidam, humores verò Crystallinum, Aqueum, & Vitreum omni labe immunes deprehensos.

Quoniam autem haud de possibilibus Medicina tractat, sed de iis quæ accidere solent; pro hujus Quæstionis resolutione, observationibus in demortuorum oculis institutis omninò standum esse puto, ut quid reverà fiat potius notemus, quàm quid fieri possit. Argumenta enim potissima pro alterutra Sententia allata, suas patiuntur difficultates. Nam si pro Antiquis dixeris, quosdam post Cataractæ depressionem vidisse: Respondent Neoterici, ex eo non probari Crystallinum minimè depressum esse; etenim, ut prius dictum, Crystallini remotio ad perfectiorem visionem facere quandoque potest. Præterquàm quòd ii quibus nuper Cataracta depressa est, si quid tunc temporis videat, satis confusè vident, etsi magnum quid sibi videre videantur, quippe qui ex Cæcitatis tenebris in aliquam Lucem transierint.

Si verò pro Neotericis objicias necessitatem Lentis Crystallinæ iis, quibus Cataracta depressa est; Respondere possent, qui pro Antiquis pugnant, non inde inferri depressum esse Crystallinum humorem, sed tantùm mutatam esse illius figuram: etenim fieri facilè potest, ut ex vera Cataracta seu Pelliculæ opacæ generatione, si hæc superficiei Crystallini adhæreat atque incumbat, possit hujus figuram ex compressione & adhæsu immutare, ita ut Crystallini humoris superficies minus convexa reddatur. Hinc fieri necessariò debet, ut etiam depressa Pellicula opaca ante Crystallinum residente, non possit homo videre absque Lente, quæ sua convexitate deficienti Crystallini convexitati supplementum præstet. Non valet igitur Argumentum à necessitate Lentis crystallinæ deductum, ad probandum Crystallinum humorem in operatione depressum fuisse: Omninò igitur observationibus in Cadaveribus factis standum est.

Digitized by Google

ARTICULUS IX. Differentiæ, Caussæ, Signa, & Curatio Cataractæ & Glaucomatis.

Innumeras Cataractæ Differentias *invenies apud Antiquos: præcipuæ autem sunt quæ à majori vel minori opacitate humoris Crystallini, aut si mavis à majori vel minori crassitie Pelliculæ opacæ desumuntur: quæ quidem ad Curationem faciunt. Distinguunt itaque Chirurgi inter* Incipientem & Immaturam *Cataractam, atque* Confirmatam & Maturam. *Maturam vocant, quæ tantam soliditatem acquisivit, ut vim Acus sustinere facilè possit; Immaturam verò quæ quum solida non sit, potest ab Acu lacerari potius quàm deprimi. Alias Cataractæ Differentias desumtas à* Colore, *à* Tempore *aliisque adjunctis prorsus negligunt Oculistæ.*

Quoad Caussam Cataractæ, *missam facimus Antiquorum opinionem reputantium, Cataractam gigni ex* Vaporibus *è Ventriculo elevatis, ac in oculo condensatis: imminimus tantùm Sententiam* Josephi de la Charriere, *qui ait Cataractam formari à* Lamella humoris Crystallini, *ab aliis Lamellis (ex multis enim Lamellis sibi mutuò incumbentibus constare ait Crystallinum humorem) secedente atque opaca reddita, dein in Aqueo humore fluctuante: atque hinc factum esse putat, ut mutata Crystallini figura, post depositionem Cataractæ, Visus summè hebetescat. Hanc autem ingeniosam Hypothesim refutat* Heisterus num. 82. *notans, illam Cadaverum dissectione minimè comprobari, Lamellas haud facilè ab aliis secedere posse, saltem absque disruptione Membranulæ Araneæ, & absque eo, quòd aspera remaneat superficies humoris Crystallini, unde Lamella educta est; quod quidem necessarium pareret Visus impedimentum.*

Caussam igitur genuinam Cataractæ *existimamus eam, cujus vi Crystallini humoris opacitas gigni potest; hæc autem est vel ruptio aut obstructio* Vasculorum, *vel concretio* Humoris *per illa trajecti; ita ut mutata correspondentia pororum, impediatur transitus radiorum Luminis.* Corpora *enim* Transparentia *sunt, quæ poros habent non quidem rectos, ut notat* Des-Cartes, *sed rectis æquivalentes, ut scilicet per illos Luminis radii trajici possint: si ergò vel obstructis, vel omninò disruptis Vasculis Crystallini, aut quacunque ex causa Humores præterfluentes concrescant, mutata pororum dispositione, transparentia peribit, & Cataracta orietur.*

Hinc Caussæ remotæ Cataractæ *erunt, vel quæ calorem & exsiccationem in oculo vehementem pariunt, unde Vasorum constrictio & obstructio; vel quæ circulationem Liquidorum in Crystallino impedire possunt. Unde patet non solùm* Acidum *esse remotam Cataractæ caussam, ut putabat* Antonius Maitre jean; *nam Crystallinus humor opacitatem acquirit, non solùm ex immersione in acidum Liquorem, sed & in Aquam fervidam, Spiritum Vini, Spiritum Salis Ammoniaci, Oleum Tartari, Muriam &c.*

Signa Diagnostica incipientis Cataractæ *sunt, si Æger veluti per fumum vel nebulam videre fateatur, si quandoque filamenta quædam, vel muscas volitantes, quæ nusquam sunt, ante oculo observari referat: insuper Pupillæ color ex nigro ad alium colorem vergere incipit. Quò magis autem color hic ad glaucum, cæruleum vel cæsium accedat, atque opaci corporis speciem referat, eò Cataracta ad maturitatem magis accedere dicitur, quo tempore sicuti matura glans à suo calyce facilè dimoveri potest.* Signa Glaucomatis *propriè dicti juxta sententiam* Brissæi *erunt si Opacitas profundiùs retro Pupillam conspiciatur, in loco nempe Vitrei humoris, qui in vero Glaucomate opacus redditur: item si splendor quidam cum opacitate conjunctus in Pupilla observetur.*

Falsam Cataractam, *seu Corpus opacum foramini Uveæ adhærens deprehendemus ex abolito motu Pupillæ. Difficile sanè est, ne dicam impossibile, ante Operationem judicare; num in Cataracta sit humor Crystallinus opacus redditus, an verò Corpus aliud opacum. Illud pro argumento habent, sed peracta Operatione; si nempe homo Lente Crystallina opus habeat, signum est ei depressum esse Crystallinum; si absque Lente videat, Corpus opacum, quod Oculum obsidebat deturbatum esse arguunt. Verùm quum suprà notatum sit, posse Crystallini figuram ab adhærente Corpore opaco immutari, poterit quis Lentis necessitatem habere, etsi non Crystallinus, sed Corpus aliud opacum depressum fuerit.*

Quoad Prognosticum *hujus Morbi attinet, illud primò notandum Glaucoma, seu opacitatem Vitrei, esse prorsus insanabilem, Crystallini verò opacitatem, seu Cataractam Recentiorum, non posse nisi Chirurgica Operatione, h. e. depressione sanari. Recens & immatura Cataracta facilem curationem non suscipit, quòd nempe Acus vim difficulter ferat. Valdè vetusta nec etiam Operatione curari solet, ob alia mala in oculo ex temporis diuturnitate inducta. Iridi & Pupillæ adhærens haud facilè deprimi potest. Nec Pueri nec valdè Senes Operationem ferunt. Ex Corporis infirmitate, vel ex Chirurgi errore solent Febres & Inflammationes Oculis supervenire.*

De Curatione *denique Cataractæ præstat nihil, quàm pauca dicere. Sufficiat tantùm animadvertere, Cataractam nul*lis Medicamentis, *sive internis sive externis, curari posse; si curabilis sit,* sola Acus Operatione *curabitur. Ingeniosum est, quod proponit* Dom. Mery, *per sectam in parte inferiore corneam transparentem, Crystallinum opacum, per Pupillæ foramen prius trasmissum, extra oculum educere, ut in Sacerdote quodam factum fuisse prius notavimus: verùm quomodò trajectio Crystallini per Pupillam in Cameram anteriorem oculi facienda sit, non clarè explicat, etsi innuat Pupillæ foramen facilè dilatabile esse. De vulgari autem Acus Operatione, & de requisitis ad eam, præter innumeros, fusè loquitur* Laur. Heisterus cit. tract. de Cataracta & Glaucomate à num. 95. ad finem usque, *qui accuratus sanè est, quicquid dixerint* Woolhusius & Ephemeridum Gallicarum Collectores, *adversus quos idem* Heisterus anno 1717. *Apologiam & luculentiorem Systematis illustrationem publici juris fecit. Et hæc de Cataracta & Glaucomate.*

MEMBRUM IV.

De Vitio Nervi Optici.

PUNCTUM I.

De Gutta Serena.

Vitiatur etiam Visio, quando, licèt rectè radii visivi extrinsecùs illapsi pertingant per totum oculum usque ad Tunicam Retinam, eamque feriant, nulla verò sequatur Visio, utut nulla aperta aut sensibilis in oculo appareat Læsio aut alteratio, tunc vitium hoc dicitur Græcis *Amaurosis* (L), Latinis *Gutta Serena*, Germanis *der Schwartze Staar*, sive *Cataracta Nigra*, & est omnimoda *Cæcitas*, uti usitatiùs in specie vocatur.

CAUSÆ.

Cæcitatis hujus *Causa* quærenda est ferè semper, cùm præsupponitur oculus salvus, vel in *Nervo Optico*, vel ejus *Expansione*, quæ *Tunicam Retinam* constituit. In *Nervo Optico* quidem contingit Gutta Serena, quando hic vel obstruitur, vel comprimitur, vel alio modo læditur, tam circa radicem, quàm progressum, ita ut impediatur propterea spirituum Animalium influxus & transitus, unde necessariò *Cæcitas* supervenit: vid. BARTISCH AUGENDIENST *Part.* 6. *cap.* 1. LOSSIUS *lib.* 1. *observ.* 27. PLATERUS *observ. pag.* 108. & 100. & RIVERIUS *Pr. lib.* 2. *cap.* 1, quibus à SCULTETO *observ.* 26. etiam *Contabescentia* dicto.

(L) Amaurosis Ἀμαύρωσις obscuratio: *ab* ἀμαυρὸς obscurus: *per metaphoram significat* hebetationem, & obtusionem. *Parum vel nihil differt ab* Amblyopia ἀμβλυωπία Visus obtusus, *seu hebes oculorum acies: ab* ἀμβλὺς, obtusus, hebes, & ὢψ Oculus.

dictorum Nervorum accensetur. Sic Guttam Serenam à Tumore globoso in Cerebro, Nervos Opticos premente, provenientem notat PLATERUS *lib. 1. observ. pag.* 105. non minùs ac PAW *observ. Anatom.* 2. (quæ additæ sunt BARTHOLINI *observationibus*) notat Cæcitatem ex improviso ortam in Diabetica, ob vesicam ingentem Aqua, copiosa pleoa circa conjunctionem Nervorum Opticorum inventam, Sternutatio nimia etiam Cæcitatem induxit authore HILDANO *Centur.* 1. *observ.* 24. vid. etiam M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 71. *pag.* 574. A fortiori Cerebri commotione, v. g. post casum, observavit HILDANUS *Cent.* 5. *observ.* 8. ab Alapa ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. Observ.* 52. & AMATUS LUSITANUS *Centur.* 7. *observat. Med.* 44. Pariter interdum *post alios Morbos* plùs minùs acutus curatos supervenit talis Gutta Serena, nunc per Metastasin, nunc alio modo commota causa materiali occasionali, obstruente vel vitiante Nervum Opticum; Sic enim *ex scabie* scorbutica *retropulsa* Cæcitatem observat SENNERTUS *lib.* 5. *Prax. pag.* 886. item *ex sublata Natta* ex Nucha Guttam Serenam observavit HORSTIUS *in observ. pag.* 574. item *ex Ulcere Pedis* intempestive clauso similem Guttam Serenam notat TIMÆUS *von Guldenklee lib.* 2. *Cas.* 28. *pag.* 60. ex usu decocti Guajaci in Lue Venerea, non purgato Corpore, Amaurosin notat HEINRICUS *ab* HEER *Observ.* 4. non secus ac RHODIUS ab intempestivo sudorifero notat *Cent.* 1. *Obs.* 37. à Venæsectione FONTANUS *Exempl.* 10. *f.* 48. ea Veneno TULPIUS *lib.* 1. *cap.* 32. à Purgatione fortiore AMMANUS *Med. Crit. cas.* 79. *pag.* 530. &c. Ubi nulla alia hujus Phænomeni potest inveniri causa, nisi quòd lædatur eainde Nervus Opticus, & vel obstruatur vel comprimatur. Aliàs curiosum est, quod refert BARTHOLINUS *Centur.* 3. *Epist. pag.* 275. de Monacho, qui quoties Barbam raserit, Visum amisit; quando verò ea iterum erevit, Visum recuperavit: quod fuit factum vitio Nervi Optici quocunque modo læsi.

Sed præter *Nervum* hunc *Opticum vitiatum* interdum etiam hujus *Nervi Expansio* membranacea in Bulbum oculi, quæ *Tunicam Retinam* constituit, interdum causa primaria est Guttæ Serenæ, quando nempe hujus Tonus, Tunicæ retinæ nimirum, & legitima Tensio, quæ fortiter expansa in oculo, à quovis visualium radiorum illapsu movetur. Unde si hæc ipsa Membrana redditur vel Paralytica, & deficiat in debito Tono, vel quando læduntur Fibræ, & vel contunduntur, vel lacerantur, vel alio modò remittunt à debito Tono, relaxetur; & ita flaccida ac molliuscula evadat, ita ut nonnisi à forti, aut etiam à nullo radio visivo moveatur, necessariò omninò Cæcitas plùs minùs intensa sequitur.

Quò etiam facit, quando ex *Causis Externis*, forti percussione oculi, vel ex casu in occiput, vel ea forti sternutatione (vid. HILDANSUS *cent.* 1. *observ.* 24.) aut etiam ex nixu nimio Epileptico, laceratur quasi, aut alia etiam ratione vitiatur Membrana Tunicæ Retinæ. Hinc observatum, post Epilepsiam gravem Cæcitatem incurabilem ortam fuisse, quatenus nempe à nimiis convulsionibus tunica Retina plùs minùs lacerata vel læsa Guttam Serenam infert. Porro ad istas causas, quæ possunt inferre læsionem tunicæ Retinæ, & inde Guttam Serenam, accensendus venit objecti nimis splendentis, v. g. Solis, diutinus nimis aspectus, aut etiam diuturnior & continuata Lunæ Plenæ inspectio, cuius exemplum habet HEINRICUS ab HEER *loc. all.* item SALMUTH *cent.* 2. *hist.* 83. quatenus ab horum radiis violenter impressis, propter nimium talem motum Fibræ ipsius Tonicæ resolvuntur, & quasi Paralyticæ evadunt, unde Gutta Serena.

Quo etiam facit, quod ex Bombardarum horribili coruscatione & impetu Visus sine externa nota subitò amissus fuerit, teste SCHENCKIO *in obs.* Quo etiam facit, si ea percussione oculi, ex casu in occiput vitietur hujusmodi Membrana, ut exinde deficiat Visus. Pertinere huc videntur convulsiones, quæ subinde in cæcitatem terminasse visæ sunt, item Epilepsiæ, item Dolores Colici. PLATERUS nempe *lib.* 1. *observ. pag.* 102. observat Dolores Colicos cum convulsione & cæcitate quotannis recurrentes; item *obs. pag.* 100. & 102. alia Exempla refert ejusmodi cæcitatum post convulsiones natarum, non secus ac SCHENCKIUS *in obs.* ex Colicis Doloribus excæcatam mulierem refert: Sic HILDANUS *cent.* 5. *obs.* 5. Cæcitatem ortam refert post curatam Epilepsiam per Vomitum. Hæ in specie ad Guttam Serenam disponentes fuerunt causæ. In genere observandum nil magis nocere oculis, quàm nimium *Veneris Exercitium*, adeò, ut huius solius occasione quosdam Gutta Serena affectos meminerim.

Sunt porrò, quorum oculi ea Idiosyncrasia à quibusdam *Assumptis* notabiliter alterantur. Novi Virum, qui ea Variolis a Pueritia oculos habet debiliores, qui, quoties Cancros comedit fluviatiles, toties exasperantur Pathemata oculorum: id quod & ex Millio ipsi evenit: Sic alium novi Virum, ea Cancris idem malum contraxisse: Aromstarium novi, qui ea Vegetabilium acrium, Armoraciæ, Cochleariæ, Sinapi, &c. abusu notabilem oculorum hebetudinem incurrit: hinc communiter sæpè oculis hostiles dicuntur: Novi Virum jam senescentem Vertiginosum, qui ex usu spiritus Salis Ammoniaci notabilem Visus hebetudinem percipit.

Singularem Guttam Serenam *Gravidis* solennem, quæ statim ab Impragnatione invadit, & ad aliquot menses, imo per totum gestationis tempus, molesta est, & post Partum sponte remittit, videbitis in BARTISCH AUGENDIENST; qualem etiam iisdem, quæ Mensium suppressione laborant, evenire, neque, nisi his restitutis, evanescere testatur.

DIAGNOSIS.

Cæterùm Guttam Serenam in Cæcitate adesse, *non semper manifestum est*; nam possunt etiam occulta oculi vitia Cæcitatem inferre. Hine ut vitii Retinæ conjecturam probabilem hauriamus, attendatur: quando nullo vitio sensili aut notabili in oculo præsente, Homo nihilominùs cæcus evadit, & quidem cæcitas ista si fiat paulatim, suspicio est, quòd ea vitio partium quarundam in oculo non apparente fiat Cæcitas: quæ verò confestim fit, aut breviter sua incrementa capit, citra sensilem læsionem, ex vitio Nervi Optici quòd fiat, probabilissimum est, si præcesserit læsio Cerebri aut Capitis, Nervos plùs minùs afficiens. Alias quæ *de Amplitudine, Dilatatione Pupillæ* &c. proferuntur Indicia, ferè fallacia sunt, quibus solis non fidendum, dicit PLATERUS *in Praxi*. Dicunt enim, si fricando oculum unum, & alterum comprimendo, in Pupilla ejus, qui fricatur, appareat dilatatio & constrictio; Nervum Opticum esse illæsum, spiritumque liberum habere commeatum, atque tunc cæteris paribus vitium hærere in tunica Retina, vel in alio oculi loco. Si nulla planè fit dilatatio, vitiatos esse Nervos Opticos; nam Amplitudinem Pupillæ etiam in Hominibus sanis, ad loca tenebrosiora se convertentibus, naturaliter dari; in casu verò allabentis *Luminis* excellentioris Pupillam arctiùs constringi, ne *oculus nimia* radiorum ubertate obruatur, certissimum est. *Parilis* subest error quoad dilatationem; nam duoi *Æger Luci* obvertitur, ut Pupilla tanto clariùs videri possit, Pupilla identidem ad Luminis excessum connivet, quod etiam cuivis sano accidit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin: Senes naturaliter quoad Visum hebescunt*, & interdum ea relaxata Tunica Retina omnino excæcantur, unde Gutta Serena laborantes non restituuntur, sive dependeat eadem ea vitio Nervi Optici, vel Retinæ.

In genere enim *omnis Gutta Serena difficulter curatur*, in specie quæ subitò fit, exem. grat. ob fortem Capitis Plagam, aut casum ab alto; quia ejusmodi affectus est talis, ut remedia, antequam ad oculos penetrent, suam vim amittant.

Difficilis etiam Curationis est Gutta Serena, quæ fit à Tumore, qualem PLATERUS *Observ. pag.* 108. describit; à Nervorum laceratione, eorundem labe, quæ Visum pænitùs abolet, utut hanc, modò causa mobilis fuerit, interdum curatam PLATERUS *loc. alleg. pagin.* 530. testetur. In imperfecta verò Gutta Serena major salutis spes est, videb. BARTISCH *loco allegat. in præf. & cap.* 3. RIVERIUS *loco allegat.*

CURA.

Sicut quicumque oculorum affectus sunt difficiles curatu, ob nimiam nempe Organi sensibilitatem & delicatam structuram, ita præ cæteris Gutta Serena perquàm difficulter curatur, sive ea jam Tunicæ Retinæ, sive Nervi Optici vitio accidat, perinde est. Si tamen adsit Cæcitas ex Gutta Serena, curatur ea partim Internis, partim Externis. *Internè* quidem conveniunt *Evacuantia* per sudorem & Alvum, & *Alterantia*, quæ per experientiam *Visum confortare*, tam internè quàm externè, hactenus observata fuerunt. Imprimis *Diæta* exquisita summoperè necessaria est. De cætero quoad Remedia Evacuantia, *Vomitoria* cautè usur-

usurpentur, cùm HILDANUS *Centur.* 5. *Observat.* 19. referat, exhibito Vomitorio ægrum Visum amisisse, ejusdemque beneficio eundem recuperasse; sicut *idem Centur.* 5. *Observat.* 5. post curatam Epilepsiam per vomitum cæcitatem ortam esse refert. Tutius ergo est, *Alvum stimulare* per inferiora, cùm alvi profluvio restitui interdum observati sint oculi. Quæ Alvum evacuant, temperata sint; utut enim à veteribus Pilulæ Lucis, ut vocant, & quidem majores pro senibus, & minores pro Juvenibus, præscribi soleant, minùs tamen ipsis fidendum est, cum scammoniata & quæcumque purgantia acria in oculorum affectibus magis noceant, quàm prosint, secundùm PANAROLLUM *Pentec.* 4. *Observat.* 9. Magis ergò temperata, & minùs resinosa, sed moderatè acria usurpentur. *Pilulæ Aloephanginæ* singulis Noviluniis ad ʒß. assumptæ, & deinde continuatæ, ad oculos nebulosos mirè commendantur. Aliàs etiam *Infusum* Sennæ & Agarici cum Sale Tartari in Aqua Euphrasiæ & Fœniculi pro purgatione in oculorum affectibus adhibetur; aut *Pilulæ* ex Extracto Panchymagogo cum Oleo destillato Fœniculi subactæ conveniunt. *Hermodactylorum* genuinorum *Pulvis* singulariter etiam ad oculorum affectus pro scopo purgante laudatur à THEODATO *in Valetud. pag.* 153. Potest etiam fieri *Vinum Medicatum* alterativum & laxativum ita:

℞. *Herb. Euphras.* M. i.
Flor. Beton.
Calcatripp.
Cyani ana P. ii.
Fol. Sennæ sine stip. ℥i.
Rad. Helleb. nigr.
Esul. præp. ana ʒß.
Sem. Fœnicul.
Cubebar.
Cardam. ana ʒiii.
Sal Tartari ℥i.
Incis. & contus. includ. Nodolo:
D. S.
Nodulus Laxativus ad oculos.

Infundatur in Vinum, hocque hauriat æger mane, & vesperi dum cubitum eundum est; & sanè hujusmodi Noduli ad Guttam Serenam non contemnendi sunt. Moderata ergo sint laxativa ad Guttam Serenam.

Inter *sudorifera* excellunt, quæ ex Lignis parantur, & imprimis Sassafrasata conveniunt. De cætero inter *alterantia appropriata aromatica* blandè oleosa, & nonnihil amara, oculis singulariter conveniunt: sed *acria & volatilia* manifesta, v. g. Cepa, & quæcunque Alliata, Armoracia, spiritus Salis Ammoniaci etiam, internè oculis nocent; sic novi viros, qui quoties armoracia utuntur, semper in obscuritatem Visus incidunt: hinc cùm aliquando cuidam Seni adhuc Veneri & Vino indulgenti, & aliis affectibus Nervorum, & oculorum affectibus obnoxio, ordinassem eum aliis spiritum Salis Ammoniaci, ex hoc maximum percepit Cæcitatis periculum, utut alias hoc remedium sit insons. Cæterùm palmam ducit *Euphrasia*, indeque parata *Conserva*, *Vinum* Euphrasiatum, *Essentia* Euphrasiæ & similia, quæ ab omnibus Practicis laudata sunt. GABEL CHOVERUS *Centur.* 3. *Curat.* 100. non sufficienter commendare potest Euphrasiam. Post Euphrasiam est *Valeriana*, cujus *Radix*, mirè laudata TABERNÆMONTANO. *ubi de Valeriana*, ad Visus restaurationem Post hanc *Chelidonium majus* singularissimum est Ophthalmicum, item *Levisticum* ac *Fœniculum*, omniaque horum præparata, hinc etiam *Lignum Sassafras*, omniaque *Sassafrasata*, Fœniculi odorem spirantia, egregia sunt virtute ophthalmica in Gutta Serena: unde etiam Lignum Sassafras ad Nyctalopiam admodùm commendat FERDINANDUS *in Histor. Med. Mirab. pag.* 51. Porrò hisce addantur *Baccæ Juniperi*, & omnia ex iis parata, Carduus Benedictus, Ruta, Semina quatuor calida majora, Helenium, Rosmarinus, & omnia ex Rorismarino parata, oculis & cæcitati optimè conducunt; ex quibus spiritus, Essentiæ, Vina Medicata, &c. parari possunt.

Hinc conveniunt *Noduli* ex hujusmodi simplicibus Vino infusis, in & ante pastum subinde hauriendo, quorum descriptiones videb. in *Centur.* 2. KESLERI *Processuum pag.* 69. & HARTMANNI *Prax. Chymiatr. cap.* 15. § 2. *pag.* 94. ubi Vinum Medicatum prostat, cujus usum admodùm in hebetudine Visus commendat. Simili ratione parantur etiam *Essentiæ Ophthalmicæ* ad intra, qualis fuit D. MICHAELIS, similibus ex speciebus paratæ. Vinum Enulatum & Rorismarini etiam oculos confortare dicuntur.

Facit huc *Pulvis* pro conservatione Visus laudatus:

℞. *Herb. Beton.*
Rutæ,
Chelid. maj.
Euphras.
Levist.
Sem. Anisi,
Rad. Levist.
Valerian.
Cinnam. ana ℥i.
Cardam.
Zingib.
Galang.
Sem. Fœnic.
Petrosel.
Siler. mont.
Herb. Origani ana ʒß,
Sacch. ℥i.

Ex quibus f. *Pulvis*, qui aliquandiu ante pastum & in pastu sumatur.

Serenissimus Elector Fridericus magnifecit Pulverem hunc, qui Visum restituit uni, per septem annos cæco, postquam eo usus est quindecim dierum spatio.

Electuario ex Seminibus ad Visus imbecillitatem simplici, sed efficacissimo, usus olim INNOCENTIUS III. ex Semine Fœniculi, Sileris montani, Apii, Anethi, & Petroselini, cum Melle, quo viro centum annorum Visum amissum restitutum fuisse dicitur; quod ex manuscripto antiquo *Serenis. Principis Mantuani* 1448. adnotatur: Vid. VELSCHIUS *Miscell. Centur.* 2. *Observation.* 97. SOLENANDER *Section.* 2. *Consil.* 9. ad imbecillitatem Visus mirè commendat hunc Pulverem:

℞. *Sterc. Falcon. sicc.* ʒii.
Sem. Fœnic. ℥i.

Subtilissimè trita misceantur, & partim quotidie usurpetur internè; partim tantillum caligantibus Oculis imponendum.

Hinc & Quinta Essentia Rorismarini, & Quinta Essentia Fœniculi, pro Visu corroborando, pluribus in usu sunt.

Excellunt etiam *ex Regno Animali ex Formicis* quævis parata remedia, quæ ad roborandum Visum internè mirificè conducunt, ut Aqua Magnanimitatis, item Lumbricalia, & tandem ex Millepedibus parata. Nam quantum valeant Millepedes Vino infusi ad Visum restituendum & suffusionem curandam, de quo omni mane assumatur haustus. Hujus rei singularia exempla refert BOYLE *in Util. Philosophiæ Experimentalis pag.* 154. & 155. ubi observat, quòd Mulier Cataracta confirmata unius oculi detenta, per usum Millepedum, adscendendo à pauco numero ad numerum majorem usque ad 60. cum Vino albo assumendo singulis mane, perfectè curata fuerit à suffusione: sicuti etiam alia curata fuit à suffusione utriusque oculi, qui ipsi etiam Millepedes interno usu ad alia oculorum vitia erunt proficui.

In Gutta Serena à solo *spirituum Opticorum defectu*, propter evacuationes nimias, e. gr. Venerem nimiam &c. dissipatorum, sola alimenta eupepta & aromatica analeptica conveniunt; conf. PANAROLLUS *Pent.* 3. *Observ.* 46. Sicuti aliàs cum hactenus dictis, ritè & prudenter administratis, Diæta tenuis observanda, vitando simul alimenta crassiora & flatulenta, quatenus RIVERIUS *Observ.* 29. à FOMIO *communic.* testatur, Guttam Serenam casu per Inediam solutam fuisse.

Hisce Internis etiam addenda sunt *Externa*: quæ inter ad oculos sanos confirmandos & præservandos, debiles verò restituendos, multum convenit Ros Majalis, Plantis Ophthalmicis, & speciatim Fœniculo, insidens, oculis bis de die instillatus & crebriùs usurpatus. Iis, qui Lucubrationibus nocturnis oculis nocuere, convenit *liquor Fœniculi saccharatus Bartholeti*, quem dedi in *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderi Pharm. ubi de Fœniculo*. Sic etiam *Infusa Antimonialia* prostant, & *Aquæ ex Follibus Piscium* destillatæ, quarum jam suprà facta mentio, in specie Lucii, in confortando & restituendo etiam in Gutta Serena non sunt contemnenda. Item Aquæ Ophthalmicæ exemplum non inelegans videbitis in BARTHOLINI *Actis Med. Hafniens. Volum.* 2. *pagin.* 304. quæ tam solitariè usurpari, quàm pro infundendis Antimonialibus egregiè adhiberi potest. Item Aqua Stercoris anserculorum destillata commendatur ad conservandum Visum. Inter alia etiam eminet suprà laudatum illud *Oleum* sive *Liquor Hepatis Mustelæ piscis*, de cujus efficacia mirabilem habet observationem FORESTUS *lib.* 2. *observat.* 28. cum quo conf. BORELLUS *Centur.* 3. *Observ.* 91. Hi ipsi Authores dictum liquorem, per experientiam confirmati, ad Guttam Serenam extollunt, si Palpebris clausis, oculis saltem illinatur. Huc etiam facit Pinguedo Viperarum, quam tum in hoc tum omnibus oculorum vi-

tiis

tiis mirè deprædicat LUDOVICI *in Pharm.* & WEDELIUS *de facult. Medic. c. de Ophthalm. pag.* 182. His addatur succus seu Liquor de formicis majoribus expressus, & per residentiam sponte depuratus, qui bis in die instillatus omnes Cæcos curare laudatur. Quin etiam Aqua ista, quæ verno tempore ex Pampinis vitis incisis destillat, ad oculorum vitia similiter commendari solet.

Denique convenit etiam liquor iste, qui ex Lumbricis, Vitro & mastæ Panis fermentatæ inclusis, in Clibano per deliquium solutis, emergit: nempe si Oleum istud sumatur, per Linteum densum transcoletur, & cum pauxillo Camphoræ acuatur, qui liquor blandissimè oculis illitus maximè laudatur à quibusdam ad Cæcitatem tollendam. Quidam mirificè commendant contra oculorum hebetudinem & Cæcitatem sequens *Unguentum* expertum BRENDELII *cons.* 55. ubi refert, quod Vratislaviæ Fœmina quædam per quatuordecim annos altero oculo cæca Visum recuperarit: nempe

℞. *Mel Anthosat.* & despumatum,
ut benè fluat: eique adde
Zingib. pulveris.
Caryophyll. minutiss. pulveris.
Salis comm. ana ℥ß.

Miscentur hæc omnia invicem cum Melle *in Unguentum* liquidum.

De quo particulam quantitate Seminis Sinapi indidit oculo, qui quidem exinde primò vellicatur, sed statim desinit, & postmodùm plurimum humiditatis ex oculo effluit: quod continuetur aliquandiu, donec effectus succedat separatus.

Denique *Vesicatorium* ponè Aures aut Nucham applicetur, eoque exsiccato, vel *fonticulus* vel *setaceum* in Nucha exsiccatum multum valent ad Guttam Serenam: conf. SCULTETI *Armam. Observat.* 34. Vel potiùs duplex excitetur fonticulus ad latera quartæ, aut quintæ Colli Vertebræ; imo ipsi vertici inurendum esse fonticulum, & vesicatorium toti Capiti admovendum, RIVERIUS *loc. allegat.* monet.

Nec negligenda sunt *Masticatoria*, quæ PLEMPIUS *Ophthalmogr. lib.* 5. *cap. ultim.* & SPIGELIUS *Disquisit. Corp. Hum. libr.* 7. *cap.* 2. *Sternutatoriis* præferunt; unde etiam usum Fumi Nicotianæ approbat HILDANUS *Epist.* 67.

ARTICULUS II.

De Visu Imminuto, & in specie de Nyctalopia.

CÆcitati suo modo cognatum Malum est *Nyctalopia*, quando Æger de die mediocriter, vesperi parum, ad lucem Candelæ ferè nihil cernit. Exempla hinc inde observantur, imprimis HEER *observat.* 4. notat Nyctalopiam, cui in serena tempestate apparent Nebulæ: in turbido verò & obscuro loco non. In specie MANARDUS *lib.* 6. *Epistol* 15. refert quendam interdiu imbecilliter, vesperi parum, noctu nihil cernentem, nisi Lucerna geminata sit. (M)

C A U S Æ.

Ex jam dicto exemplo ferè concludo: *Causam* Nyctalopiæ videri paralyticam Tunicæ Retinæ Laxationem, quæ nonnisi fortiore & intensiore objecto ac Lumine moveri potest.

Remotas inter Causas Diæta mala multum promovet Nyctalopiam, teste HOECHSTEDTERO *Decad.* 9. *pag.* 346. Ex usu loliacei Panis notat SCENCKIUS *histor. gen. humor. cap.* 2.

C U R A.

Nyctalopia hæc difficilis curatu est, ac præsertim inveterata non curatur. *Remedia* inter alia decoctum Ligni Sassafras multum commendat FERDINANDUS *in Histor.* Item Jecur Anguillæ super carbones assatum aliquoties ante cibum assumptum, specificum est PANAROLLI *Pent.* 3. *Obs.* 49. cujus loco Hepar Bovis coctum in tres partes discissum, & omni mane jejuno ventriculo pars cum successu usurpata fuit: Videb. M. A. N. C. *Annotat.* 3. *Obs.* 133. *pag.* 243.

Denique Pulvere ex Semine Fœniculi, Anisi, Coriandri &c. curata fuit Nyctalopia à GABELCHOVERO *centur.* 4. *curat.* 49.

C A P U T II.

De Auditus Læsionibus.

POst Visum sequitur *Auditus*, noctu dieque æquè vigens, cujus *objectum* movens externum nil aliud est, quam *Æther* seu *aeris subtilissima* substantia (Videb. WILLIS *de Anima Brutor.*) diversimodè, impetuosè tamen & violenter nonnihil, vel Percussione vel Flatu commotus, qui undique undulatorio motu in orbem diffusus per anfractus Auris externæ ad Aurem internam, & speciatim ad Nervum Auditorium seu Acusticum, in Cochleæ extremitate in Membranam expansum, impingit, eamque quasi percutit: qui motus dictæ percussioni analogus, & ad Cerebrum continuatus, a nobis *sonus*; ejusdem verò dijudicatio seu perceptio, *auditus*, dicitur *undulatorius motus*.

Flatus etiam est percussionis species, qui per spatium liberum levem habet sonum; sed si cum impetu per locum angustum fertur, fortior est sonus.

Motiones hujusmodi æthereæ ad aurem continuatæ, prout sibi invicem certa, secundùm Arithmeticæ leges, proportione in majori vel minori gradu, & intensione aut remissione respondent, gratum vel ingratum, seu *harmonicum* vel *non harmonicum* efficiunt sonum; & prout istis motionibus respondentes in Cerebro spirituum Animalium *se habent* motus in impetu majori vel minori, ordine *vel confusione*, &c. varii effectus Musicæ in nobis exsurgunt, quin & a Nervo Auditorio ramus etiam ad Gingivas *prodit*, unde ingratus sonus etiam dentes quasi afficit.

Motus talis Ætheris, prout vel vehementior vel debilior, *fortiorem* vel *remissiorem* nobis repræsentat sonum; prout fortior & celerior, Acutiorem; prout remissior & tardior, graviorem: sicut impingens Ætheris motus in Corpus densum, repercutitur diversimodè, ita tamen, ut Angulus repercussionis Angulo Incidentiæ exactè sit æqualis, indeque repetitum sonum, seu *Echo* constituit, quale in cavitate Instrumentorum *Resonantia* dici solet: vid. SCHOTTUS *in Mag. Naturali*, item KIRCHERI *Phonurg. Musica*. (N)

Ad Ætheris motiones flatu factas, tanquam per Instrumentum pneumaticum, pertinet motus ejus in Animalibus per Tracheam seu Asperam Arteriam factus, *Vox* dictus, quæ simplici per Laryngem, imprimis Epiglottidis adjumento, elisione *Vocales*, per Linguam verò, Dentes & habia modificatione, *Consonantes* effingit: quæ Literæ in Hominibus, pro impositionis & consuetudinis ratione, mille modis combinatæ, & artificiosè articulatæ, *Sermones* constituunt: unde & sola motus Organorum Seminis observatione, Surdus, & Mutus ab ortu per Oculos seu Visum exactè audiens, & ita loqui perfectè reddi potest: Vid. DIGBY *de Immortal. Anima Tractat. Angl.* item *Amicus Hominis Surdi, & Muti*, qui tamen maximam partem in DIGBY invenitur.

An-

(M) *Male* Nyctalopiæ *naturam exponit hic Author, quum eam affectionem Nyctalopiam vocet, qua detenti interdiu quidem mediocriter vident, advesperascente verò die vel parum vel nihil. Etenim Nyctalopia est prorsus oppositus morbus: Nyctalopes enim adventante nocte melius vident, quam plena diei luce: Id demonstrat vocabuli notio, quod factum est à νυξ νυκτὸς* nox & *ὀπτομαι* video: *imo expressè docet* Hippocrates 2. prorrhet. *ubi ait: οἱ δὲ τὰς νύκτας ὁρῶντες, οὓς δὴ νυκτάλωπας καλέομεν* qui nocte vident, quos sanè Nyctalopas vocamus. *Morbus hic plerumque oritur ex morbosa Pupillæ dilatatione, qua fiat, ut interdiu plurimis lucis radiis quàm oportet per ipsam influentibus Oculi incidentibus, Visio potius interturbetur; contrà verò advesperascente die, quum tot radii dilatatam satis Pupillam subeant, quot ad Visionis opus sufficiant, Visio melius perficitur. Nonnunquàm tamen fieri potest, ut quis ex naturali conformatione, Oculi fundum non obscurum, sed dilutiori aliquo colore depictum, obtinuerit, quemadmodum noctivaga Animalia obtinuerunt: quapropter sicut his exiguum noctis lumen ad Visionem sufficit, ita quoque illi sufficiens quoque esse poterit ad Objecta etiam noctis tempore cernenda.*

(N) *Vide potius nostram* De Soni natura, propagatione & proprietatibus Dissertationem, *quam habes* Tom. I. Hist. Med. p. 1. cap. 18. membr. 2. col. 253.

Auditus hic læditur *duobus* ferè *modis*:

1. Quando *imminuitur in obauditione*, h. e. in difficili auditu, aut quando omnino *abolitur* in *surditate*.
2. Quando *depravatur* aut vitiatur, ita ut Soni, qui non sunt, audiri existimentur, in affectu *tinnitus* & *sonitus aurium* appellato, de quo postmodùm. (O)

ARTICULUS I.

De Auditu imminuto, & abolito.

Seu

De Surditate.

Contingunt hæ læsiones tanquam symptomata, vel *in Morbis Malignis aut Acutis*, idque utplurimùm fausto omine, dum interdum *crisin* portendunt, interdum verò conatum saltem criticum ad parotides: vel extra hos, idque nunc *vitio proprio* undecunque contracto, nunc aliis *Chronicis affectibus* supervenìunt, v. g. Lui Venereæ.

CAUSÆ.

Quoad *causas*: hauriendæ sunt *ex quatuor fontibus*. *Imminuitur* enim aut *abolètur auditus*

I. *Vitio auris externæ*, si scilicet hæc sit abscissa, vel alio modo læsa; tunc enim tantùm obscurus & raucus, minùsque distinctus sonus percipitur: unde taliter affecti manibus cavis auribus admotis defectum istum resarcire coguntur. Quo pertinent etiam alia Instrumenta Otica pro surdastris, quæ vid. apud SCHOTTUM *in Mag. Nat. lib.* 3. *Part.* 2. *Syntagm.* 4. *Pragm.* 4. (P)

II. Imminuitur & abolètur auditus *vitio Meatus Auditorii*, obstructi scilicet aut infarcti, quò minùs aure externa mota possit Æther interiùs ad aurem internam progredi: quod fit non tantummodò à rebus extrinsecùs illapsis, Pisis, Nucleis Cerasorum, &c. sed etiam ipsa Cerumina diutiùs in Auribus retenta & tandem indurata subinde idem præstant. De Gryllo in Aurem ingresso vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *observ.* 50. Nec tantùm meatus auditorius externus, sed internus in Fauces hians, similiter angustatus, auditus difficultatem infert. Quo facit surditas ab incremento nimio Glandularum, prope quas excurrit Meatus Auditorius in Os, observata à TULPIO *lib.* 1. *Observat. cap.* 35.

III. Imminuitur vel abolètur Auditus *vitio Membranæ Tympani*. Sanè dubium non est, quin vitiata hac Membrana Tympani lædatur plùs minùs auditus; cùm certum sit, ipsam non frustrà esse conditam in meatu auditorio: saltem de usu ejus est dubium, qui probabiliter saltem statuitur præservatorius auris internæ, & Nervi intrinsecùs expansi auditorii ab externa vi Frigoris, Acris, Pulveris, similibusve injuriis; nec magis pertinere ad auditum ipsum videtur, quàm Vitrum in Fenestris ad visum; id est, sicut hoc intromittit Lumen sine offensione eorum, qui sunt in Conclavi, ita illud permittit sonum transire, & excludit, quæ aliàs læderent Organum, quemadmodùm apparet in experimento, quo fracta Membrana Tympani Canis videtur nihilominùs audire per aliquot septimanas, donec aliæ causæ, v. g. Frigus externum, corrumpunt Organon: Sic HORSTIUS *lib.* 7. *Observ.* 8. *pag.* 444. notat Tympanum per abscessum putredine absumptum, sine ulla tamen auditus læsione; Sicuti etiam SCHNEIDERUS *lib.* 3. *de Catarrh. pag.* 402. eandem Membranam ruptam, aut totam ferè excretam, nullam tamen noxam auditus attulisse, observat.

Læditur auditus vitio hujus Membranæ *vel rupta*, v. g. causa externa, imprimis ex forti nimis sonitu, cujus impetu divelli & plùs minùs lacerari vel rumpi solet (vid. HILDANUS *Cent.* 3. *observ.* 7.): hinc fit interdum, ut ab explosione sclopeti huic non assueti surdastri fiant; *vel exesa* & plùs minus *exulcerata*, ut observatum in abscessibus aurium internis. Item in Variolis & Morbillis interiora auris obsidentibus; aut etiam secundùm RIVERIUM vitio Membranæ *relaxatæ nimis*, *nimisque humectatæ*, tam propter causas internas in affectibus Catarrhalibus, quam externas, nempe humidam Aeris constitutionem: hinc quidam sub tempestate pluviali, vel constitutione Aeris austrina vel humidiore, graviorem habent auditum, Membrana ista ab Aeris humiditate plùs minùs relaxata; ex qua causa videtur orta surditas ex copioso Oleo communi auri instillato, quam refert TIMÆUS *von Guldenklee in Resp. pag.* 109. In serena vero & sicciori, admodùm acute: uno nomine *paralyticæ* factæ: aut denique vitio ejusdem *convulsa* ac fortiter nimis *expansa*. Requiritur namque ad debitum Aeris moti seu soni transitum, ut Membrana ista sit tensa, & firmiter dispansa; aliàs laxata Membrana certò extingueret & supprimeret sonitum pariter ac in Tympano videmus. Conf. *Act. Anglic. Volum.* 5. *pag.* 553. Nam quoad paralyticam Membranæ hujus constitutionem, pertinet huc illa surditatis species à WILLISIO *de Anim. Brutor. Part.* 1. *cap.* 14. observata, quando quidam sunt surdi & nihil audiunt; quando autem pulsatur Tympanum, vel Campana, vel inflatur Buccina, sub tali fortiori sonitu impulsa Membrana redit in debitum tonum, & sic alios intelligunt. Novi Mulierem aliquandiu surditate laborantem, tandem audito sonitu in Capite, ac si Bombarda exploderetur, cessavit: dicebat, illam non opinatam esse, quòd esset in Capite suo, interrogavit igitur circumstantes, an non & ipsi idem audivissent. Credo sanè, & probabilissimum est, quòd vitiata hac Membrana Tympani, lædatur tandem auditus successivè vitiatis Labyrinthu & Cochlea ab externis irruentibus, ut jam *suprà ex* HORSTIO & SCHNEIDERO *loc. cit.* probavi. Pertinet huc etiam *Stupefactio Tympani*, vel ab Aere frigidiore, vel Narcoticorum abusu, vel incrassatione, vel exsiccatione, aut per Ætatem, aut inepta calidorum applicatione, quale exemplum de pane calidiore annotavit BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hist.* 77.

Quoad *Convulsionem hujus Membranæ*: arbitror subinde convulsivi quid pati, quatenus ratione Musculorum convellitur & ita nimis tensa & expansa redditur; tunc enim propter talem tensionem & spasmum nequit commodè ab Aere externo percuti, sed ille sine fructu retrocedit. Fit hoc v. g. in Hypochondriacis, quibus sæpè aliquid ante aures obtendi videtur, quod nihil aliud innuit, quàm quòd ista Membrana Tympani convulsa tendatur; quando verò iterum relaxatur, iterum audiunt, unde dicunt: cadere ipsis tam repente ante aures, & citò iterum abire: ibi subitò tendi nimis subitò remittere, denuò videtur. Sanè etiam in auditus læsione *Ventriculus* cum Nervis consusus subinde attendendus, utut a priori non adeò benè explicabilis, cùm subinde, prout Ventriculus vel vacuus vel plenus est, remitti aut intendi etiam malum observetur.

IV. Tandem *vitio Nervi Auditorii* seu Acustici in Cochleam expansi utplurimùm imminuitur vel abolètur auditus. Si nempe hic sit (1.) *vitiosè conformatus*, ita ut non ad aurem internam, sed ad alium locum derivetur; quod fit sub prima Fœtus formatione, unde tales Ægri subinde ab ortu solent esse surdi, & utplurimùm simul Muti, vid. DEUSINGIUS. Aut etiam (2.) si Nervus *præternaturaliter est affectus*, nunc in exortu, nunc in progressu: *In exortu*, circa basin cerebri, quando illud est compressum & angustatum, unde intercipitur spirituum Animalium motus per hunc Nervum ad Expansionem in Cochlea & Labyrintho: *In progressu*, quando ipse Nervus est angustatus, sive sit obstructus, sive sit compressus, sive alio modo

(O) *Vide quæ de Voce disseruimus* hoc Tomo Lib. 1. Sect. 14. col. 419.

(P) *Duo inter alios describuntur* Tubi Otici *in commodum Surdastrorum simplicius fabrefacti.* Unus *est Ellipticus ex argento, orichalco, ligno hedera, vel simili resonanti, paratus, cujus si alterum Orificium applicetur auri Surdastri, alterum verò loquentis ori, in immensum augebitur loquentis Vox. Ratio est quia Vox prolata in uno Ellipseos foco, ubi est unum Tubi orificium, per innumeras lineas directas & directo-reflexas, pertinget ad alterum Ellipseos focum, ubi est Surdastri auris. ita ut nullum sit punctum futurum in tota Tubi cavitate, à quo Vox in aurem audientis non reflectatur: hinc fit ut summè hac intendatur ad Auditus sensationem in Surdastris excitandam, in sanis perficiendam. Alter vero Tubus est Cochleatus, seu in Helicem contortus, ad Coni oblongioris formam accedens, cujus angustius orificium Surdastri auri, latius verò versus loquentis os convertitur: ob varias enim & innumeras radiorum Soni reflexiones, hic summè adauctus ad aurem audientis pertingit, ad vividiorem Auditionem excitandam. Secundus hic Tubus illud habet præ alio commodi, ut necesse non sit loquentis os Tubi orificio propiùs applicare, ut in alio, sed Vox etiam procul emissa facile exaudiri poterit.*

huc faciente vitiatus, adeò ut spiritibus Animalibus omnem transitum intercludat, a quacunque fiat causa, vel in casu ab alto, illisione Temporum ex casu, aut eorum & Cerebri gravi percussione & contusione, Morbo Gallico vel in affectibus Catarrhalibus à Lympha subtili se insinuante, & Membranam ejus atque ipsas Fibras nerveas plùs minùs humidas, & flaccidas reddente, ut in debito tono cessent; vel etiam subinde in *Morbis acutis* ad statum properantibus, & per hæmorrhagiam criticam finituris, Arteriis & Venis infra ... magis distentis, hincque Nervum auditorium comprimentibus. (3.) Quando hic Nervus in Membranam intra Cochleam & Labyrinthum se expandit, *Membrana ista vitiatur*, auditus læditur; idque duplici modo: quando vel quasi Paralysi, vel quasi spasmo corripitur.

Paralyticam constitutionem quod attinet, quando scilicet Fibræ ejus sunt aut ruptæ aut divulsæ, aut relaxatæ plùs minùs, aut alio modo vitiatæ, adeoque à naturali tono remittunt: hinc etiam *convulsis Fibris* rigidior quasi evadit Membrana, & ab externo motu vix mobilis: illud frequentius, hoc rarius arbitror vitium. Nam in paralytica constitutione Membrana ista propter atoniam suam inepta erit, ut moveatur ab impellente Aere, unde ita auditus necessariò tollitur. Hinc fit sæpiùs, ut post nimis acutos sonos homines fiant surdastri; v. g. in insuetis ex explosione sclopetorum auditus ad tempus tollitur, aut plùs minùs debilitatur. Quidam reddunt rationem, quòd interna expansio Nervi acustici, aut Membrana auditoris in Cochleam & Labyrinthum ingressa à sono gravi tam fortiter moveatur, ut aut Fibris laceratis, aut nonnullis Fibrillis ruptis, distentis, vel alia ratione malè affectis, auditus plùs minùs lædatur, unde soni non percipiuntur: vid. HILDANUS *Cent.* 3. *obs.* 7. quod tamen non videtur probabile, quia Membrana Tympani extrinsecùs obstat, quæ omnes fortes sonitus retundit, quò minùs possint penetrare. Potiùs ergo Tympanum læderetur, quam Membrana acustica in cochleam expansa, quod fit saltem à causis externis. Nam *quoad internas*, si dicta Membrana nimis laxetur, & humectetur, unde & eadem paralytica facta in tono remittit, & minùs fortiter à sono potest moveri & percuti, & ita auditum difficilem & obscurum infert; id quod etiam in Catarrhali vitio à Lympha in suo motu impedita, ibique plùs minùs excreta, fieri potest. Item si saltem tantillum recrementi ex privata illius Nervi aut Membranę nutritione relicti, aut aliunde cum sanguine transmissi, auditus læsionem inferre poterit, prout vel irritando ad convulsivas, vel Nervum obstruendo ad Paralyticas aut similes affectiones disponere valebit: quo & metallalis materiæ seu potiùs fermenti in Morbis acutis, aut etiam Chronicis pertinent; item incongruus usus Unguenti Mercurialis pro sordibus capitis detergendis; vid. TIMÆUS *lib.* 1. *Epist.* 29.

Spasmodicam affectionem Membrana quod attinet; eadem, quacunque occasione irritata, convulsis Fibris, rigida, quasi evadit, adeòque ab externo movente vix mobilis. Facit huc observatio BARTHOLINI *in Cent.* 4. *Epist pag.* 235. de Sene, qui ex surditate acutum visum recuperavit, sed curata surditate antiquom visus vitium rediit. Vitium videtur hæsisse in exortu nervorum, ut spasmo nervi Acustici spiritus Animales ad Nervum Opticum penetraverint, quo reserato, in tanta copia ad Opticum non pervenerunt.

DIAGNOSIS.

Vitium *obauditionis & surditatis per se patet*, saltem scrutinium causarum incumbit Medico, quarum differentias à priori perscrutari perquam difficile est; saltem ratio causarum antecedentium, & ita fiendi modus nunc repentinus nunc successivus, item adjuncta aliarum partium symptomata, vel capitis, vel sensuum reliquorum: item an surditas continua sit? an interrupta? an conjungatur cum morbis Hypochondriacis & aliis pathematibus? easdem subinde plùs minùs manifestant. Ex his enim origo seu causa surditatis artificiosa conjectura eruitur.

Causam esse vel defectum auris, vel obstructionem meatus auditorii, vel Tympani læsionem, vel etiam malam conformationem, facilè per se & levi ea circumstantia patet. Sin verò vitium Nervi obstructi aut alio modo læsi adsit, id sola conjectura difficulter admodùm à Medico deprehenditur & percipitur,

Affectum esse *Catarrhalem*, ostendunt pathemata Catarrhalia conjuncta; item prægressus tinnitus aurium aut etiam sonitus: item si sensus fuerit ex aliquali obstructione; item difficultas successivè & inchoat, & successivè incrementum capit.

In *Morbis acutis* subitò fit surditas, ex quacunque etiam oriatur causa.

Si fit à *causa externa*, à casu super aurem, à sonitu gravi, &c. ea relatione Ægri cognoscitur.

PROGNOSIS.

In *Prognosi* habenda est ratio *differentiæ surditatis*, quatenus observatur vel in Morbi acuti imprimis statu, vel morbo chronico.

In acuto surditas subitò facta, si est à causa externa, nil habet in recessu.

Surditas superveniens *in Febribus acutis*, urina existente cruda, delirium grave portendit; sin verò surditas in Acutis & Malignis Febribus cum signis coctionis, aliisque signis bonis conjungatur, utplurimùm bonum signum esse solet, cui ipsi interdum aut Hæmorrhagiæ Narium, aut forsan dejectiones biliosæ plùs minùs, per Diarrhœam criticam superveniunt, & sic finitur Morbus; aut si nihil tale eveniat, saltem ex obauditione, Febribus acutis superveniente, decubitus quidam & motus translatorius ad parotides ferè innuitur. Nam quòd non semper sit malum signum, videbitis præter ZACUTUM LUSITANUM *in lib.* 1. *Med. Princ. Histor. Dubio* 40. & PAULI *in Digress. de Febrib. Mal. pag.* 16. & 17.

Si in Morbis acutis *surditati superveniat* Delirium, Vigiliæ & similia, pejus est, quam si *surditas superveniat delirio*; & si tale delirium surditati superveniens cum anxietatibus, vigiliis, aut etiam cum vomitu conjungatur, periculosum Morbum innuit.

Quibus surditas cum gravitate capitis, & hypochondriorum tensione, & oculorum ad splendorem perturbatio adest, iis hæmorrhagia Narium indicatur: quod eò magis confirmatur, si Ægri vellicant Nares,

Surdi ab ortu curantur raro; nihilominùs tamen locoaurium iis inserviunt oculi, quoniam arte tales surdi possunt assuefieri, ut Oculis, considerato motu labiorum & Linguæ, omnem loquelam possint intelligere, & sic ipsi loquentes reddi possint: Sic D. WALLIS, *Mathematicus* Oxoniensis, duos Nobiles Anglos ab ortu surdos, *Arte*, mediante solo labiorum & linguæ motu, ut *loquentes intelligant*, & accuratè respondeant, edocuit: *Simile exemplum* habet DIGBY *in Tract. de Immort. Animæ Humanæ*, de Nobili quodam à nativitate muto, ita instructo, ut quoscunque loquentes perciperet ex solo adspectu, etiam linguam ignotam loquentes. De hoc *Tractatum Anglicum* scripsit D. BRAUN, dictum *Philocophos*, ubi prolixè differit, quomodo surdi possint instrui, ut voces audiant, & accuratè loquantur. (Q)

Interim tamen *surditas, qua per se Morbum constituit*, aut chronico Morbo successivè supervenit, contumax & difficile curatu malum est: quod ubi semel radices egit, aut facilè redit, aut pertinaciter affligit.

CURA.

Cura pro varietate ipsius affectus ejusque causarum imprimis varianda. Et quidem si adsit surditas in Morbis acutis, attendendus est Criticus Naturæ motus, & quorsum eadem vergat, & talis surditas rarò curatur a Medico, quia sub Morbi mutatione ferè sponte cessat, salutari cum effectu: aliàs *Cinnabarina* interdum conveniunt. Si post Morbum acutum supersit, vel Aqua Anhaltina, cum Bombace Auribus immissa, prodest, vel Cucurbitulæ prope Aures affigendæ, & fumus Tabaci subinde hauriendus: Conf. M. A. N. C. *Anno* 6. *observat.* 110. Si verò sit à Morbo non acuto, sed per se affectum primarium ferè constituat, varietas causarum observanda est, pro quarum varietate cura varianda. Quæ ex abscissione vel in defectu Auris externæ oritur, curatur per *instrumenta* quædam concava, extrinsecùs Auribus admota: vid. SCHOTTUS *loco alleg.* Si obturatæ sunt Aures, in specie à *Cerumine*, idem *Mollientibus*, & *Liquefacientibus* attenuetur, & educatur, quod fit ver. gr. per *Succum Absynthii* instillatum, vel per Essentiam Absinthii (R), vel per Urinam pueri, aut *spiritum Urinæ* non adeò rectificatum & acrem infusum: quibus liquantur Cerumina indurata, quæ postmodùm eximantur.

Sin

(Q) De Loquela Mutis & Auditu Surdis reddito *quamplurima legere est in* Ephemerid. Germ. Dec. 1. Ann. 1. Obs. 35. D. Petri à Castro, *atque in* Scholio P. J. Sachs *eidem addito*.

(R) *Vino, ut puto, Absinthite in meatum auditorium Syringa immisso, Surditatem vel Tinnitum, quoties à Ceruminis obduratione ortum trahit, curat qui apud nos versatur* P. N. N. Ordinis S. Petri de Alcantara.

Sin ex aliis *causis internis* fuerit Malum, ferè semper Membranæ Tympani, & hinc Nervi Acustici habenda est ratio, ut horum Tonus, quantum possibile *Aromaticis*, & *appropriatis Nervinis*, præmissis Internis, aut conservetur aut restituatur.

Quoad *interna*; quæ affectibus Catarrhalibus internè conveniunt, ut Volatilia, Succinata, Sassafrata, & similia, quæ ex *suprà dictis lib. 1. sect. 28. cap. 2. artic. 2.* cognoscantur: e. g.

℞. *Ess. Flor. Rorismar.*
Hyperic.
Ligni Sassafr. an. ʒii.
M. D. S.
Essentia Catarrhalis.

Inter *remedia externa* præ reliquis granum unum, vel alterum *Moschi*, vel *Ambra*, vel *Zibethi* cum Bombace involutum, optimum est Remedium, quod Auribus immittatur vesperi sub introitum lecti, sive solitariè usurpetur, sive post Medicamenta quæcunque Auribus instillata talis Bombax moschatus applicetur; item Bombax Essentia Ambræ impraegnatus ita intrudatur. Ac sanè in Surditate Senum vix melius Remedium esse dicitur, quàm Ambra, imprimis ubi simul adest spirituum Animalium defectus. Datur internè vel per se, vel ejus Essentia crebriùs, vel externè dictis modis. Hamburgi Medicus quidam ejus beneficio cuidam Auditum restituit antea à Veneno læsum; sicut & Pastor quidam Surdus Zibetho cum Bombace Auribus indito feliciter restitutus: Sic Balsamum Peruvianum cum spiritu Vini dilutum, & cum Gossypio Auribus applicatum, admodùm confert; Vel *Aqua Origani cum Vino* destillata, vel *aqua Cardui benedicti*, per crebriorem à nova planta cohobationem parata, sæpiùs usurpata, fuit Polychreston CRATONIS, guttatim Auribus instillata, vel cum Linteolo hac humectato applicatæ conducunt: Item Aqua Fraxini, ista nempe sponte ex Ligno recenti quoad unam extremitatem igni injecto, in altera extremitate exsudans & collecta, Experimentum est CRATONIS contra Surditatem, cum omnia Aurium caliditate conjunctam: aut si Surditas oriatur à causa calida, Aqua Picarum, cum Castoreo, Aqua Formicarum, Aqua Muscarum per alembicum destillata, &c. similiter insigniter conducit: Succus Raphani, Succus Cepæ, cum Oleo Succini & Amygdalarum amararum conjunctus Auribus instillatus insigniter conducit.

In specie tamen *aromatica penetrantia* conducunt, ut Aqua, seu spiritus Theriacalis, Essentia Absinthii, Essentia Cardui benedicti, Castorei, Thymi, Essentia Caryophillorum, Cardamomi, & Essentiæ Compositæ, spiritus quoque Acusticus *Mynsichti*, & *Minderera* (prostat Descriptio in fine Alocdarii) item *Barbette*: vel aliæ similes compositæ Aquæ spirituosæ, vel guttatim instillatæ, vel cum Bombace crebriùs admotæ Auribus, sunt egregiæ. Essentiæ itidem ex Fellibus Animalium cum spiritu Vini paratæ præ cæteris omnibus commendari solent; egregium enim sunt Remedium ad Auditum amissum: sic Fel humanum cum spiritu Vini mistum, aut etiam Fel Leporis, vel Fel Anguillæ, si affundatur spiritus Vini, stent in digestione, & per filtrum separentur, horum Essentiæ mane & vesperi ad gutt. ii. vel iii. Auribus instillantur, & ut singulare specificum commendari solent. Alii

℞. *Fell. Bovin.*
Vini Malvat. an. part. æq.

Destillant per Alembicum: Liquor, qui prodit, vel ad paucas guttas Auribus instillatur, vel cum Gossypio Auribus imponitur & sæpiùs repetitur, in Aure sano postmodùm superdormiendo: Vid. MARTINI SCHMUCKS *Thesaur. Secretor. part. 2. pag 92.*

Facit huc *essentia Acustica*, Specificum singulare ad Auditum, Practici cujusdam celebris Brunsuicensis, qua cum successu crebriùs usus est:

℞. *Rad. Helleb. nig.* ʒß.
Calam. arom. ℈ii.
Pulp. Colocynth. ℈i.
Bacc. Lauri excort. sol. ʒi.
Semin. Cumin. ℈ii. ad ʒiiß.
Spiritus Vini ℥iv.

Incisa, & contusa stent in Infuso per aliquot dies in Vase vitreo obturato benè, posteà colentur cum expressione & filtrentur: cujus essentiæ aliquot guttæ singulis octo horis Auribus instillandæ, vel cum Bombace Meatui auditorio applicandæ sunt; sicque curavit Surditatem inveteratam.

Potest acui cum tantillo Essentiæ Ambræ, vel in ea dissolvatur parum Moschi aut Zibethi, & erit eò efficacior; vel applicetur cum Bombace, in quo anteà Moschus vel Zibethum jacuit.

Facit huc etiam Oleum destillatum Succini, Anisi, Lavendulæ, &c. itidem Gossypio involutum, Auribus admovendum. LINDANUS Fel Perdicis cum Oleo Succini sæpiùs rectificato destillat; sic enim potens remedium esse dicitur. Aut Oleum destillatum Anisi cum Oleo Amygdalarum amararum, vel cum *Oleo Nucleorum Persicorum*, permistum instillandum venit. Quo etiam pertinet *Oleum destillatum Succini*, Majoranæ & Fœniculi, similibus modis applicatum. Liquor ex Ovis Formicarum expressus, si quid aliud, admodùm confert, & mirè commendatur; aut etiam Ova Formicarum contrita cum Succo Ceparum permista, & in Aurem instillata, quàm vetustissimam Surditatem sanant. Quidam

℞. *Ovor. Formic.* ℥i.
Fell. Leporis No. vi.

cum duplo Mellis in Mortario benè trita & subacta Auri instillant, & ita Surditatem curant.

Vel etiam sola Aqua ex Ovis Formicarum per Balneum Mariæ destillata in usu esse solet, & commendatur a KUNRATHO *in Medulla Destillatoria*. Item remedia ex Formicis, in specie Aquæ Magnanimitatis dictæ, cujus descriptionem communicavi in *Colleg. Pharmac. in Schrœderum p. 2.* spiritus item Formicarum admodùm laudatur in gravi Auditu, & Surditate. Facit huc Mistura HEERTODII *de Croeg pag. 107.* & Oleum istud singulare ad quosvis Aurium affectus, Surditatem, Tinnitum, & similia Mala laudatum, à quamplurimis mirè commendatum, & à nonnullis pro Secreto habitum, quod fit ex Vermiculis albicantibus, qui in Quercu inter Corticem & Lignum gignuntur. Modus est hic:

℞. Horum *Vermicul.* N. xx.
ebulliant in
Olei Olivar. immat. ℥iiß.

deinde excavetur *radix Cyclaminis*, eaque repleatur *oleo* dictorum *Vermiculorum*, superaddendo

Pulv. Rad. Pyrethri.
Costi aromat. an. ℈ß. ad ℈i.
Olei Costin. & Rutae. quantum
adhuc capere potest.

Occludatur demùm Radix Cyclaminis, & sub cineribus assetur, & postmodùm contundatur in Mortario marmoreo, & exprimatur succus fortiter.

De Liquore expresso oleoso immittantur aliquot guttæ per octo, novem, vel decem aut etiam pluresdies in Aurem, & est mirabile Remedium, quod multi admodùm commendant; sicuti de TIMÆO à *Guldenklee* refertur, quòd hoc modo Surditatem ferè nativam curaverit. Vide THEODATUS CAMERARIUS *in memorabil.* & PETRÆUS *in dissert. Harmon. 11.*

Hisce adnumeranda venit Axungia Serpentum, Meatui auditorio illisa, aut cum Gossypio applicata, quæ pro magno Arcano à quibusdam habetur: Vel Serpentes coquantur in Aqua, cui supernatat pinguedo separata, & cum Spiritu rectificato juncta, ad consistentiam Olei; sic Pinguedo Viperina cum guttis paucissimis Olei Succini Auribus infusa, admoto postea Pane recenti calido, commendatur in VELSCHII *Mistemim. centur. 1. observat. 39. annexis anno 4. M A N C.* Huic vix cedit Pinguedo Anguillæ, collecta, dum Anguilla pinguis assatur in veru: excipitur ista Pinguedo exstillans Foliis Lauri, hinc colligitur, & tepidè Auri instillatur contra Surditatem, vel sola, vel additis aliquot guttis Olei destillati Anisi, obturando postmodùm.

Vulgò solet commendari ad surditatem *Panis recens* furno extractus, spiritus Vini impraegnatus, & auribus ita calidè admotus: sed non suadendum juxta BARTHOLINUM, qui maximam exinde noxam observavit. Quidam Panem pistorium cum semine Anisi, Fœniculi & Cumini præparant, & recentem auribus applicant.

Vaporem ex *spiritu Salis Ammoniaci*, sive simplici, sive anisato, aut Mixturæ ex Sale Ammoniaco, misto cum Oleo Tartari per deliquium, aut duplo Calcis vivæ cum Aqua simplici, ex Vitro parvo angusti orificii, sed longioris, & curvi Colli, probè calefacto auribus excipiendam commendat LUDOVICI *in Pharm pag. 311.*

Cæterùm de Remediis hisce auribus applicandis *observandum* est in genere, ut nempe (1.) quoties talia Medicamenta quæcunque auribus sint instillanda, *aurem semper obturandam* esse, facta instillatione cum Bombace Moschato aut Ambrato (Bombacium in quo Moschus fuit imposita): aut cui unum alterumve Moschi, vel Ambræ granum

num est impositum; cùm, ut suprà monitum fuit, solus talis Bombax gratissimus sit Auribus, & per se ad surditatem, & gravem auditum sit egregius. Adhæc (2.) quoad hæc remedia vel instillanda vel intrudenda, quòd Oleosa non sint immittenda, nisi priùs benè *auris sit abstersa* & purificata, & hinc renovetur remedii applicatio. (3.) Una vice *tres vel quatuor guttas* immisisse sufficit. (4.) Quoque, quæ sub forma *Liquorum subtilium*, Essentiarum, vel spirituum volatilium aut similium auribus instillantur, ferè solent esse *mitiora*, quàm Oleosa ac plùs minùs viscida. (5.) Ea, quæ in aurem immittuntur, *nunquam sint intensè calida aut frigida*, sed tantùm tepida, calori aurium appropriata. Tandem (6.) post Medicamenti applicationem *dormiat Æger super aure sana*, ut ita remedii vis aurem ægram eo meliùs ingrediatur & penetret.

Quando aurium affectus sunt vagi, adeòque in specie, quando habent fomitem in Cerebro, & sic ad modum affectuum Catarrhalium solent affligere, optimum est, si percipiatur imminens Paroxysmus, ut *Vertici imponatur* Linteum spiritibus penetrantibus Apoplecticis imprægnatum, illinatur Vertici Oleum destillatum Succini, & similia, quod etiam simul observandum, quando suprà dicta aromatica & spirituosa auribus applicantur, in vitio imprimis Nervi Acustici; nam & talium usus obauditionem subinde notabiliter levat.

Inter alias causas surditatis fit interdum, ut *à nimio sonitu externo*, ut dixi, lædatur auditus: in tali casu saltem dictum remedium ex pane locum habet: Nempe recipiendæ sunt Baccæ Juniperi vel Lauri probè contusæ, subigendæ cum Massa Panis fermentata, & ita, ut reliquus Panis coquendus est vel pinsendus: postmodùm Panis hic medicatus calidissimè furno est extrahendus, discindendus, & per medium apertus ita calidè singulo mane, jejuno ventriculo, auribus ita admovendus; sic enim denuò restituitur auditus.

Item

℞. *Herb. Majoran.*
Salviæ,
Rorismar.
Flor. Rosar. rub. an. M. ß.
Bacc. Junip. ℥i.
Sem. Cumin. ℥ß.

Incisa & contusa includantur *Sacculo* interpassando, qui probè calefactus auri imponatur, vel per se, vel irroratus *cum Aqua Vitæ Saxonica*, *Aqua Magnanimitatis*, *Balsamo Anglico*, &c.

Hisce addatur spiritus seu Aqua Cephalica Anhaltina, cujus descriptionem videb. in SCHROEDERI *Pharm.* quæ auribus instillata experimentum fuit THONERI, & cujus salutarem usum sæpiùs feliciter expertus est in surditate pariter ac aurium tinnitu, & similibus affectibus.

Tandem *Axungia Serpentum*, quæ ceu suprà dictum, supernatat, dum in Aqua coquuntur, separata, cum spiritu Vini rectificato juncta, dat liquorem seu Oleum ad deperditum auditum excellentissimum.

Præter dicta etiam *Suffitus* interdum pro auribus instituantur, qui ex Asaro, Origano, Absinthio, Verbena, Sabina, Serpillo, Colocynthide, Baccis Lauri, & Baccis Juniperi, & similibus fiunt, in Vino vel Aqua decoctis; & ita Auribus exceptis. Quidam ceu singulare, & perquàm egregium commendant Suffitum ex Decocto Limaturæ Martis, cum Aceto destillato parato, adjectis Herbis Cephalicis, quod Decoctum instar Suffitus in aures excipitur. Sunt etiam, qui *Suffitum Florum Sulphuris* singulariter commendant ad surditatem: scilicet recipiunt Infundibulum, & hoc immittunt carbonibus, quibus Sulphur vivum fuit injectum, & per foramen fumum Sulphuris facie benè obvelata excipiunt in aurem, quod aliquoties reiteratum admodùm commendant. Facit hujus mentionem FONSECA *lib. 1. Consil. 25. & lib. 2. Consil. 58.* Post Suffitum Oleum Fœniculi destillatum cum Gossypio applicandum.

In *Chronicis auditus* læsionibus, imprimis si oriuntur vel in subjecto senili, vel in Ægris, Affectibus Catarrhalibus obnoxiis, *Thermæ* subinde proficuæ observantur, in quibus non solùm Æger se lavet, sed etiam spongiam amplam capiti imponat, quæ Aquam Thermarum per Epistomium Embrochæ modo excipiat; sicuti etiam ex *Fonticulo*, Brachio in regione auris affectæ insito, surditatem diuturnam cum nervosarum partium affectibus, ex Lymphæ præsertim scorbuticæ affectionibus natam, insigniter levari observavi.

Denique fit interdum etiam surditas ex *casu ab alto*, *contusione*, læsione capitis externa, & similibus. In tali casu *Aqua Cyclaminis* per alembicum destillata reliquis præfertur, vel *Emplastrum* egregium est in tali casu, quod fit *Tacamahaca & Cerato de Betonica*, ana q. v. ex quibus paratum Emplastrum capiti raso imponendum; exinde enim cessat Affectus: conf. HOECHSTEDTERUS *Decad. 9. pag. 320.* Sicut LYSERUS *observ. pag. 133.* refert surditatem ex ictu curatam per iteratam injectionem urinæ calidæ ex lepore fuga interempto: Et sanè G A-BELCHOVERUS *Cent. 1. curat. 60. in Schol.* urinam Leporis impositam auribus summum surditatis remedium asserit; hinc spiritus urinæ talis non adeò acris forsan proficuus erit.

Extremum remedium in auditus defectu, idque in casu desperato, est *salivatio Mercurialis*, sive in specie ex Lue Venerea oriatur surditas sive à causa interna alia in specie vitio Nervi Acustici: vid. FONSECA *lib. 2. cons. 58.* Sanè undique penetrat Mercurius, & quosvis etiam angustissimos meatus perrumpat; unde si ex Obstructione vel simili causa oriatur malum, proficuus ejus usus probabilis est, utut nemini author esse velim, ut huic Mercuriali Medicamento se facilè exponat. Aliis autem in casibus penitus inutilis erit. Curam alias surditatis à Lue Venerea, vid. *suprà lib. 1. Sect. 17. cap. 2. Art. 5. Memb. 13.*

Per *Transfusionem Sanguinis* ex Agno in Canem surditas in Cane curata fuit, de quo *Journal de Scavans Ann. 1668. Acta Societ. Reg. Vol. 2. pag. 705.*

ARTICULUS II.

De Auditu Depravato, seu *De sonitu & tinnitu Aurium.*

IN quibusdam depravatur auditus, ut *Sonitus quidam vel Tinnitus, qui non est, audiatur. Sonitus* est, quod vocant Germ. *das Sausen und Brausen der Ohren; Tinnitus* vero est, *das klingen der Ohren.*

Affectus hic nunc *continuus* est, adeòque subinde *diuturnus* & chronicus, non intermittens, subinde *vagus, qui* subinde accedit, & brevi pòst iterum remittit. *Item nunc* est *per essentiam*, nunc *per consensum*: si *per essentiam*, nunc *per protopathiam*, dum per se affectum constituit; nunc *per deuteropathiam*, dum Morbis acutis aut Chronicis supervenit.

CAUSÆ.

Causa omnis sonitus & tinnitus, item Murmurationis aurium, quærenda est vel in *Aere* isto, qui continuò in cavo Tympani seu concha auris continetur, & qui etiam replet Labyrinthum & cochleam; partim verò in *Nervi Acustici* excursione membranacea, in intimo cochleæ organon constituente; quia in naturali auditu adest fibrarum hujus Membranæ motus cum Aere interno moto. *Quoad Aeris istum motum*: naturaliter quidem non, aut parùm admodùm movetur; quòd si verò fiat, quacunque ex causa, ut Aere extrinsecùs moto & hinc Aer internus moveatur, ut expansionem Nervi membraneam in Cochlea feriat, auditus fit naturalis; quod præsuppono ex Physiologicis. Quòd si verò citra auræ externæ motum a causa interna præternaturaliter moveatur, qui in concameratis Labyrinthi & Cochleæ locis crebriùs repercussus ad Nervi expansionem continuò allidat, sonitus præternaturalis & ita vitiata auditio contingit. Quòd si motus iste Aeris interni, & quidem subtilioris & tenuioris, sit velox, celer, & plùs minùs vehemens, qualis fit, v. g. quandò è Nervis vel Chordis Testudinis fortiter tensis excitatur sonus, tunc excitatur sonus acutus sive tinnitus; sin verò tardiùs, obscurius & confusè moveatur Aura ista interna, ut fit in Chordis laxioribus, & ipsa Aura hæc sit crassior, & minùs pura, fit sonus *gravis*, obscurus & raucus, cum murmurationis sensu.

Causa ergò, quæ movet hanc auram internam, intra Tympanum & Concham contentam, quærenda vel *in ipsa aura* undecunque commota, vel *in Membrana Tympani*, dictam auram movente.

Auram ipsam commotam quod attinet, hujus motus causa communiter dicitur *spiritus flatulentus*, seu flatulentiæ quædam aut halitus admodùm subtiles, ex Massa Sanguinea per Arteriolas eo exhalantes, & dictæ auræ permisti, qui

qui in locis istis concameratis inclusi motu suo præternaturaliter eandem agitando & extraordinariè movendo, illum præternaturalem sonitum & auditum excitent. Nam halitus peregrini in dictis locis via quieti persistunt, sed hinc inde moti Aerem ibi præsentem similiter movebunt.

Experimentum fieri potest cum cartha, auribus applicata, German. *Gerollet*; Sonus enim in charta ab Aere in illa contento auditur, affectum tamen saltem vagum & brevi durantem inducere potest. Præter dictam causam & *Arteriolarum*, interiora aurium subeuntium, *fortior pulsatio* Aerem movere, & ita sonum peregrinum repræsentare potest, de quo infrà.

Tympanum quod attinet seu *Membranam* ejus: hæc à quacunque causa, vel interna, vel externa, crebriùs & præternaturaliter irritata aut molestata, & hinc plùs minùs motu convulsivo agitata, auram istam in Tympano & internis cavitatibus movere, & consequenter auditum depravare valet. Confirmat hoc exempium HILDANI *Cent. 6. observat.* 2e. qui observavit in Rustico quodam tinnitum ultra annum molestum, propter Gryllum in aurem ingressum, qui sorde inviscatus Tympano agglutinatus fuit; hoc extracto omnis tinnitus cessavit, cessante nempe irritatione præternaturali, & hanc Membranæ Tympani à Musculis propriis motione; Gryllus enim hic juxta Membranam hæsit, & eandem commovit, qua mota continuus tinnitus fuit perceptus. Pertinet huc, quando *post graves quosdam sonos* à valida Aeris externi percussione tinnitus supervenit, cujus occasione etiam auditus depravari solet, quando Membrana Tympani laceratur quodammodò, ex qua læsione semper convulsiones quasdam patitur, propter quos motus convulsivos continuatus iste motus solet percipi. Unde quicquid Membranam hanc irritare, & in convulsivos motus agitare valet, etiam tinnitum vel sonitum aurium inferre potest. Quinimò ipsa Membrana forti impetu translocata nonnihil, ac ossicula translocata etiam inferunt continuum sonitum vel tinnitum, donec in debitum statum ac situm redeant.

Hæ duæ causæ videntur ordinariæ: nempe Aer intrinsecus commotus, & hinc Membrana Tympani continuò commota ac vibrata. Sanè quilibet diuturnior & contumax aliquot annorum tinnitus & sonitus minimè ab Auræ internæ primario affectæ vitio, sed potiùs *à partis cujusdam ipsius organi malè affecta* ratione, oriri videtur: quas inter, hæc Tympani Membrana, & hinc Nervi acustici expansio membranacea, primatum obtinent.

Quod tandem attinet *Membranam Auditoriam* seu expansionem membranaceam Nervi Acustici in Cochlea, ceu alteram causam efficientem tinnitus & sonitus aurium: hujus fibrillæ laceratæ, aut quodammodò translocatæ, postmodùm continua sua motione sonum ingentem & malè affectum repræsentabunt. Imò videtur etiam sonitus & tinnitus talis oriri posse ex ipsis filamentis Membranæ hujus acusticæ motis, & convulsivo spasmo variè agitatis: v. g. sicut in imminente Epilepsia & Apoplexia non rarò varii colores & splendores ante oculos versari putantur, propter convulsionem Fibrarum Nervi Optici in Tunica Retina expansi; ita etiam eodem in casu, item in Vertigine, varii sonitus repræsentari videntur, ex spirituum nempe & hinc Fibrillarum istarum simili excitato motu, atque aliàs ab objectis externis excitari solet. Nempe hinc videtur oriri, quòd Auris externæ, Temporum, aut Capitis vehementiorem percussionem, item sonitus vehementiores in Aurem violentiùs irrumpentes, subinde tinnitus aut sonitus contumax soleat insequi, saltem ex affectione & læsione Membranæ Nervi Acustici. Quòd si celeriores & fortiores sint Fibrillarum motiones, tinnitus; sin verò rariores & remissiores sint, sonus gravis percipi videtur.

Ex hac causa *Febribus tinnitus Aurium supervenire videtur* ex motu humorum, ut vocant, ad superiora, hinc & ad parotides & loca vicina; unde Membranularum in istis locis convulsiva plùs minùs affectio. Nempe non rarum est, quòd ex Sanguinis turgescentia, in specie febrili, cum dolore capitis, subinde etiam Aurium tinnitus adsit; ex motis nempe velociùs & vehementiùs Arteriolis. Hinc etiam oriri videtur, quòd in talibus Morbis acutis Hæmorrhagiam Narium interdum tinnitus seu sonitus Aurium præcedere soleat, ex sanguine turgescente & effervescente in istis & vicinis locis quasi stagnante, & ex forti Arteriolarum pulsatione, adeòque Membranæ Acusticæ affectione, Tinnitum inducente; unde tunc in talibus malis, superveniente Hæmorrhagia Narium, tinnitus Aurium cessat, Sanguine per alium locum evacuato. Facit huc observatio TULPII 35. *libro* 1. ubi observat tinnitum Aurium ex incremento nimio Glandularum, prope quas excurrit meatus auditorius. Imò si ex alia quacunque causa, aut ex Sanguinis motu circa loca Auribus vicina nonnihil impedito, sæpiùs continua & diuturna talis auditus sit depravatio.

Sed *quid sibi vult Motus & Raptus humorum ac Sanguinis ad Caput & Aures*, & hinc excitatus aurium sonitus? Scilicet motus iste humorum, sursum & deorsum in Morbis a Natura factus, ritè explicandus venit. Moventur humores cum Sanguine, & ab hoc mediante Cordis pulsu indeterminatè tam sursum quàm deorsum; quòd verò magis unam partem præ alia occupare, ibidem congeri, hinc per eandem evacuari soleant, non humorum, sed partium solidarum ex causa evenit, dum harum Membranæ & Fibræ à causa quacunque, interdum ipso Humorum influentium vitio, irritatæ, spasmo affectæ, plùs minùs stringuntur; sicque æquabilem & liberum Contentorum circulum aliquo modo sufflaminant, & ita phænomena, quæ aliàs ab *ἀναῤῥοπία* (S) humorum, seu raptum eorum ad caput, oriri dicuntur, excitant. Multa hîc quæ de surditate ex vitio Nervi Acustici *suprà Art.* 1. monita fuerunt, etiam huc applicari possunt, dum non rarum sit, permutari invicem obauditionem cum tinnitu.

Catarrhalia huc pertinent vitia, sic dicta, seu depositio seri, vitioso sapore inquinati, aut saltem nutrimenti chylosi illius vehiculi, ad unum alterumve Nerveum aut Membraneum locum distributi, errata, nervosis partibus inimica, sive Membranam Tympani sive Nervi Acustici afficiant. Interim talia tinnitus non videtur posse esse Chronicus, quin potiùs brevi tempore transit, aut non adeò diuturnus est.

D I A G N O S I S.

Causarum omnium harum varietas, præsertim Remotarum, nonnisi ex Circumstantiis probè examinatis cognosci possunt.

Sonitus & ipse tinnitus Aurium ab Ægro refertur. Causæ si sint *externa*, patent Ægro; ubi verò sint *interna*, in Morbis Acutis, Febribus Ardentibus & similibus, facilè possumus cognoscere, esse à Sanguinis & spirituum Animalium inordinato motu; si sint ex alia quacunque causa, rarò a priori cognosci possunt, in locis nempe adeò profundè sitis.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: *Si in Febre Ardente* sonitus Aurium cum Oculorum caligine contingat, cum Narium tensivâ gravitate, eadem innuit, quæ de surditate *Art. anteced.* dicta sunt; nempe si est cum signis Coctionis, Hæmorrhagia Narium expectanda venit, præsertim si pulsationes in capite simul percipiantur.

In Febribus quibuscunque tinnitus aurium & sonitus ferè sponte curatur sine Medicamentorum usu.

Si verò per se Morbum constituat, ex se sine periculo est, nisi quòd chronicus & molestus esse soleat. Interdum etiam ad omnimodam surditatem terminatur: sicut aurium tinnitus diuturnus chronicus extra Febrem, &, ut dicunt, qui biennium & ultrà duravit, solet esse satis gravis & periculosus, & rarò perfectè curatur, & utut curetur, sæpè tamen recidivat. In specie ordinarius quasi est prodromus Apoplexiæ.

Tinnitus Aurium, qui *ex frequenti Percussione in capite*, ac in regione temporum exoritur, propter internam Membranæ Acusticæ læsionem, non adeò facilè curatur, quin in surditatem degeneret.

C U R A.

In *cura* tinnitus & sonitus aurium consideranda est *causarum efficientium* ratio.

De cætero *remedia* & auxilia ea, quæ præmissis Universalibus, conveniunt in sonitu & tinnitu aurium, ferè sunt similia iis, quæ *Art. anteced.* commendata fuerunt in surditate. In specie tamen ad tinnitum aurium inchoantem

(S) *Ἀναῤῥοπία* sursum vergentia: *quemadmodum καταῤῥοπία* deorsum vergentia: *ab ἄνω & κάτω* sursum & deorsum, *atque ῥέπω* vergo.

Digitized by Google

tem *Suffitus* seu vapor *ex Absinthio* & *Verbena*, in Lacte vel Aqua communi decoctis; Auribus exceptus, admodùm laudatur ab HARTMANNO *in Praxi Chym. pag.* 106. Loco quorum quoque Semina quatuor Calida minora, Baccæ Lauri & Juniperi, & similia adhiberi possunt. Suffitus etiam ea Succino, Olibano, item ea Gummate Animæ, commodè auribus exhiberi potest contra tinnitum, & sonitum. Singulare quid obtinet fumus seu vapor Aceti bullientis, Auribus exceptus, quem laudat LANGIUS *in M. C. pag.* 6. & in specie confert, si Aceto incoquantur Specifica Nervina, & Decocto infundatur Limatura Martis, & dum maaimè ebullit, Vapor eacipiatur auribus. Item Oleum Vermiculorum quercinorum, item Oleum Nucleorum Persicorum cum Castoreo mistum, conducunt. Preter hæc egregius est spiritus volatilis Urinæ, seu spiritus salis Ammoniaci cum Bombace in Aurem immissus, qui in diutorniori Aurium sonitu etiam tanquam singulare laudatur à LINDANO; penetrantia enim hujus spiritus maximè cognita est. Egregius esse solet vapor ex sale Ammoniaco, cum Oleo Tartari per deliquium permisto, exsurgens, *suprà Art.* 1. in surditate commendatur. Spiritus Succini auribus cum Bombace aliquantulum inditus, in tinnitu & susurratione convenit. Præter dicta Essentia Florum Anthos, Essentia Ligni Sassafras, Castorei, in specie Essentia seu Tinctura Sulphuris, ut & Fellium Animalium, Hominis aut Lucii piscis, Perdicis, imprimis Fellis Bovis, gutt. i. ad ii. cum Bombace simili modo in usu esse solent, quod quotidie bis reiteretur, auribus priùs purgatis: item Fel Humanum vel Lucii piscis optimum. Melius est, si recipiantur Fella aliquot Luciorum, & Vitro inclusa pasta farinacea occludantur, & coquantur in Clibano, donec Panis est coctus; de hoc liquore aliquot guttæ Auribus instillentur, quibus injectis, Bombax cum Zibetho imponatur. Item liquor ea Cortice tenello Betulæ, spiritu Furmicarum aut Aqua Magnanimitatis cum Bombace inditus. Aqua Picarum cum Castoreo instillata, vel cum Gossypio applicata, etiam convenit, & in frequentiori usu erat D. MICHAELIS, non secus atque granum unum aut alterum Zibethi aut Moschi Bombace involutum: Nam talis Bombax cum Zibetho aut Moscho non tantùm tinnitum aurium, sed etiam gravem auditum, mirè curat. *Sacculus* ex Milio tosto, & Sale tosto cum Anetho, & Chamomilla mistis factus, probè calefactus, & auri eaternè applicatus mirè convenit, imprimis si aliquot guttis Olei destillati Caryophyllorum priùs fuerit irrigatus:

℞. *Herb. & Flor. Chamom.* M. i.
Anethi, vel *Salvia*,
Majoran.
Rorism. an. M ß.
Milii tosti ℥i.
Salis torref. ℥ß.

Incisa includantur *Sacculo interpassando*, qui probè calefactus auri applicandus.

Frequentissimum auailium solet esse *vapor panis* recenter ex furno extracti, parati ea massa fermentata cum semine Cumini, Fœniculi, Anisi, Origano, Serpillo, Baccis Lauri mista, & sic in clibano excocta, calidè auribus admota. Interdum juvat, sed cautus sit eius usus; nam subinde videtur nocere: Sic BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hist.* 77. notat surditatem ea pane calido auribus applicato. Convenit etiam hic Oleum illud mirabile ea Vermiculis quercinis; item Oleum destillatum Caryophyllorum aut Lavendulæ & Cumini, destillata invicem mista. Pertinet huc Oleum Oticum ceu Catholicum ad aurium affectus laudatum: Nempe est Oleum Nucleorum Persicorum eapressum cum floribus Persicæ subinde infusum & clarificatum, quod ad gutt. iii. vel iv. in dolore, tinnitu, strepitu aurium, & auditus difficultate, auribus instillatum egregium est; sicuti ad tinnitum aurium etiam inveteratum ceu præstantissimum admodùm laudatur sequens remedium.

℞. *Helleb. albi*,
Castor. an. ʒii.
Costi arom. veri ʒiß.
Ruta ℈ii.
Euphorb. ʒß.
Olei Amygd. amar. vel *Nucl. Persic.* ℥i.

Decoquantur leniter & successivè in duplici Vase in s. q. *Olei rutacei*: quod Oleum cum *Bombace* auribus immittatur, vel guttæ quædam tepidè instillentur auri.

RONDELETII experimentum fuit:

℞. *Rad. Helleb. albi* ʒiii.
Fol. Lauri
Ruta an. M. ß.
Fraxini M. i.

F. Decoctio in *oleo Amygd. amar.* vel *Nucum* cum *vino albo* aut *Malvatico*, ad consumptionem Vini cocta: Exprimantur, colentur, & auri immittantur.

Convenientius tamen est, si loco Decoctionis in Oleis dictæ species potiùs infundantur in spiritum Vini, & exinde fiat Essentia, addendo Castoreum, Ambram aut Moschum pro lubitu, cum Bombace Auribus applicanda contra tinnitum & sonitum Aurium. Vel præparetur Essentia Practici cujusdam Brunsvicensis *Art. antec.* data. Sicut Oleum Nucleorum Persicorum expressum cum Castoreo imprægnatum in usu est. Tandem Decoctio Sinapi pulverisati in Vino sub forma Suffitus Auribus eacepta, est euporiston STOCKERI non contemnendum; hinc forsan spiritus Sinapi ritè applicatus erit proficuus. In diuturnioribus malis, præsertim ubi suspicio est Catarrhalis affectus, *Fonticuli* in Brachiis, item *Cucurbitula* ponè Aures, subinde sunt proficuæ. In Dyscrasia pituitosa convenit Oleum *Barbotte*, quod commendat *lib.* 2. *Anat. Pract. cap.* 1.

℞. *Olei Hyoscyami*,
Rutac. an. ʒß.
destill. Major. ℈ß.
Castor. gr. vi.
Croci gr. iv.
Misc.

Quòd si tinnitus aurium fiat *ex casu ab alto aut percussione capitis*, aliisque causis externis, imitetur PLATERUS *lib.* 1. *observ. pag.* 115. qui præmissis præmittendis Mulierem ea casu ab alto tam gravi aurium tinnitu correptam, ut nihil ferè audierit, præmissis universalibus restituit:

℞. *Spiritus vini* Cochlear. i.
Succ. Cepar. rec. Cochl. ß.
Olei destill. Spica gutt. iv. vel v.
Misc.

Et Auribus tantillum ejus instilletur, & ita fuit curata. Huc etiam pertinet Cataplasma ea Cepis *Favonini*, quod FORESTUS *libro* 12. *observat.* 1. & 4. describit.

Præter dicta remedia subinde convenit, in specie in Junioribus aut Plethoricis *venam Brachii* è regione auris *sonantis secare*, sicut etiam *sternutatoria* moderata in Aurium affectibus diuturnis, præmissis universalibus subinde *conducere* solent. Fit non raro, ut tinnitus & sonitus, *etiam* surditas, nunc remittant, nunc denuò accedant in affectibus quasi Catarrhalibus; In tali casu, ubi percipit Ægra redire malum, optimum est applicare Vertici cum Linteis duplicatis Aquam Apoplecticam spirituosam, aut etiam spiritum urinæ, item Oleum destillatum Succini; hoc ipsum enim uti Catarrhos, ita etiam hujusmodi Pathemata, præcavere solet.

Ex *Remediis Internis*, Aurium affectibus dicatis, præmissis universalibus duo præ cæteris eminent: nempe *Sassafras & Succinum*, & quæcumque ex istis parata; quæ eò meliùs conducere solent, si post eorum usum blandus sudor instituatur.

Hæc ferè in tinnitu aurium per essentiam observanda fuerunt.

Sed non rarum est, *Hypochondriacos* pati aurium sonitus, eosque Hypochondriorum vitio contractos, qui cum pathematis Abdominis modò eaacerbantur, modo remittunt. Speciatim ex Hypochondriis malum esse, ex eo elarescit, quòd pro vario statu stomachi in Inedia aut à Cibatione plùs minùs exasperari affectus aurium, aut remitti observetur. Præmissis præmittendis Martialia, Carminativa, & hinc Salia volatilia urinosa conveniunt, speciatim Liquor Cornu Cervi succinatus, cum leni sudore. Externè Essentia Castorei confert.

CAPUT III.

De læso Tactu.

POst auditum tertio loco est *Tactus*, ubique ferè in corpore reperibilis: ubicunque nempe *filamenta* reperiuntur *nervea*, quæ ab objectis eaternis mille modis horum approaimatione affici, & variè moveri possunt. Filamenta talia, uti in contexenda Cutanea massa locum primarium obti-

obtinent, ita ubique hinc inde in Capitula papillaria conglobata ex Cute nonnihil prominent, & sub Cuticula genuinum & naturale *Tactus externorum organum* constituunt: vid. MALPIGHIUS *in tract. de externo Tactus Organo*. Sensus enim communissimus est Tactus, per totum omnino corpus diffusus; nam omnes reliqui sensus externi nonnisi quidam *Tactus speciales* sunt, & certè fiunt simpliciter per Tactum, quæ isolationis externæ consistunt in Impressionibus factis in Organo sensuum, quæ Impressiones consistunt in Motu. Requiritur ergò pro recta sensatione, ut Fibræ nerveæ sint in legitima tensione beneficio sui Toni, qui dependet ab influxu spirituum Animalium. Gustus nil aliud est, quam Tactus certus. In Hepate ipso nullus est sensus, quia est corpus glandulosum absque Nervis. Corpora externa, quæ sui approximatione dicta Filamenta & eorum extremitates papillares afficiunt, hoc faciunt sola particularum minutarum in superficie textura, earumque certa vel Motione vel Quiete. Exinde enim fiunt *Qualitates* istæ quæ à nobis dicuntur *Tactiles*. *Objectum* dicitur alias Qualitas Tactilis. Sed hæc Qualitas tantùm in structura Filamentorum consistit; quando enim corpus, cui v. gr. Manus admovetur, cedit defectu firmæ minimorum cohæsionis, dicitur exinde *molle*; si non cedat, sed resistat, ex forti earum combinatione, dicitur *Durum*; si quædam particulæ mobiles invicem cohæreant, simulque Organo adhæreant, dicitur *Viscidum*; si nihil adhæreat, dicitur *Siccum* seu *aridum*; si fiat celerrimus & repetitus, in Papillis ab objecti externi minimis motis, Motus dicitur *Calor*, si nullus, dicitur *Frigus*; & sic in infinitum ferè. Aqua enim, e. gr. per se nec frigida, nec calida est: Membrum frigefactum in Nive sentitur calidum omnino. Aqua calida per se frigescit, quia remoto Movente externo, Igne, cessat calefieri: Vid. BOYLE *tr. Origo qualit. & format.* & *tract. de Fluiditate*.

Vitiatur autem *Tactus* diversimodè: Nam præter *abolitionem* & *imminutionem* suam *Apoplecticam* & *Paralyticam privativam*, item præter ejus *abolitionem positivam* in *stupore*, Tactus interdum *depravatur* seu potiùs *augetur* & exasperatur in affectu, dicto *dolor*.

ARTICULUS I.

De Stupore.

De *Stupore* qui & affectus Tactus obveniens est, nihil addo, cum rarissimè ejus cura incumbat Medico.

PROGNOSIS.

Nam particularis *stupor* citra manifestam causam obveniens, subinde prodromus esse solet aut Paralyseos Scorbuticæ, aut si plura occupet Membra, Hemiplegiæ, aut etiam universalis Apoplexiæ.

CURA.

Et *stupor* quidem, qui maximam corporis partem, aut etiam universum corpus, quod tamen rarissimè evenit, invadere solet, optimè per *Lignum Sassafras* & Medicamenta Sassafrata, quocunque modo adhibita, curatur & propellitur.

ARTICULUS II.

De Dolore.

Quod Dolorem attinet, *omnibus sensibus externis communis is est affectus Dolor*. Nam ut omnes Sensus fiunt per certum Tactum, vel per Contactum seu per Impressionem quandam Objecti sensilis in Organum proximum, quam Impressionem sequitur talis spirituum Animalium motus in Organis, qui vocatur sensus; ita *si in Organum tam vehemens fiat impressio*, ut illud nimis moveatur & vibretur, & eaindè nimis rapidè & vehementer in eo spiritus agitetur, sequitur sensim adjuncta Molestia, ex præternaturali & nimis vehementi objecti, Organum contingentis, Impressiones resultans, quæ ipsa Molestia communi nomine *Dolor* appellatur. Sic enim v. g. datur *Visio dolorifica*, ex subito aspectu rei nimis lucidæ, seu Lucis fulgidæ post tenebras, ob vehementem & præternaturalem motionem Membranæ Retinæ; datur *auditus* molestus seu *dolorosus* & tædiosus ex nimio Sono, impetuosiùs tangente aurem internam, ac nimis fortiter movente Membranam Auditoriam in Cochlea, quod ipsum etiam facit inæqualis motus membranæ in Sono non harmonico & inæquali. Idem fit etiam similiter in *Gustu* & *odoratu*. Speciatim si Fibrillis nerveis objectum quoddam tactile in specie sic dictum occurrat, quod eas nimis fortiter & non absque quadam vehementia moveat, sequitur Tactui conjuncta molestia, seu in specie sic dictus *Dolor*.

In specie ergo consideratur *Dolor*, quatenus est *symptoma Tactus* ferè præcipuum, tam internas quam externas partes exercians.

Pro cognoscendo ergò Dolore præsuppono ex Physiologicis; quod *Fibra* in genere *Subjectum* fiunt *Tactus*, & cujuscunque sensus in statu quidem naturali tantummodò, & quæ extra Cutim sub Cuticula in Papillas protuberant, sive in Membranas subtilissimè contexantur, sive in Corpora papillaria conglobentur, sive nudæ aut solitariæ distribuantur: præternaturali verò in statu etiam reliquum Fibrarum systema & ipsum tangendo afficitur, & in specie Dolor sentitur Neminem ergo confundat, quod in Vulneribus vel Ulceribus &c. ubi vel Nervi, vel nerveæ Fibræ tanguntur, & ubi nullæ tales sunt Papillæ & Membranæ, sensus tamen percipiatur acutissimus & dolorificus insigniter; nam Fibræ nerveæ sentiunt, id est promptè moventur. Hæc tamen intercedit differentia, quod *in Papillis* naturalis & blandus fiat Motus & Sensus, Tactus scilicet simpliciter sic dictus; *in Fibris* verò nerveis ex violento & nimio earum motu, Tactus dolorificus & quasi præternaturalis. *In Membrana* autem vel puncta, vel dissecta, vel rupta, eadem ratio militat atque in Fibris nerveis solitariis. Unde hæ præternaturales affectiones naturali & ordinario Tactus Organo nil derogare valent.

Fibræ hæ, earumque subtilissimæ Fibrillæ, ubi ex fortiori & vehementiori objecti actione & motione quacunque ratione à se invicem violenter separantur, divelluntur, & quasi lacerantur, sequitur in iis adeò vehemens & molesta Motio & Vibratio, adeò ut ex situ æquali & ordine naturali vitiatis, quædam ab aliis divulsæ, quasi contractiva vi abbrevientur, quæ & alias illæsas in naturali situ violenter quasi trahunt ac lacerant, ad eum modum, quo dolorem ex puncto Nervo explicat SYLVIUS *lib. 2. c. 27. §. 165.* hinc Molestia illa accidit, quam *Dolorem* nominamus: & huc videntur respexisse Veteres, dum *Dolorem Solutionem Continui* definiverunt.

Affectis Fibris, Vibrationis istius occasione, spiritus Animales & ipsi ad certum modum determinantur, ad Cerebrum nempe, ubi *in sensu communi fit formalis Doloris perceptio* seu sensus doloris internus: Conf. SYLVIUS *pr. lib. 2. c. 27. §. 168.* WILLISIUS *Pharm. Ration. part. 1. sect. 7.* Hoc ipso simul *convulsivi* quid patiuntur, & in spasmos aguntur, ita ut *motus Fibrillarum velocissimus & convulsivus seu spasmodicus* fit illud, in quo ratio formalis Doloris consistat. Unde fit quid non raro Dolores sequantur Convulsiones ac motus convulsivi, si scilicet sint aut diuturniores, aut graviores, ea inordinata scilicet & veloci spirituum Animalium, occasione Doloris, in Cerebro motione; ut v. gr. *ex Punctura Nervi* dolorifica convulsio Membri, aut *à Nephritide* Vomitus superveniat; Imò *in quovis dolore semper convulsio* quædam, occulta licèt, jungi solet; hinc enim tendi plùs minùs Pars dolens, & sæpè pulsatoria Molestia simul supervenire solet: adeòque hic circulus [illegible]ervandus, ut & à Dolore Convulsio & Convulsivo impetu Doloris incrementu[illegible] *hic est [illegible] Doloris actus*. Quod si jam Fibrillis læsis & nonnihil laceratis, Objecti, naturali licèt impressione, agentis fiat contactus, tunc Fibrillæ anteà nonnihil laceratæ aut divulsæ, vel tantillo objecti Contactu nimis agitatæ & vibratæ, novam Doloris Impressionem repræsentare faciunt: Unde vel levissimus Speculi contactus in partibus vulneratis aut ulceratis intolerabilem Dolorem concitat; magis tamen in partibus nervosis ob Fibrillas copiosiores, minùs in partibus sanguineis ob Fibrillas rariores, vel etiam dispersiores.

Similis interim Motus seu Tactus ab objectis in extremitate Fibrarum nervearum in Fibris partis sanæ, post abscissionem Membri Sphacelo correpti, sæpiùs producitur, tum ignorantes Ægri existimant, se in Digito Manus, ante aliquot dies licèt abscisso, Dolorem percipere, qualia Exempla habentur in HILDANO, *centur. 3. observat. 14. & 15.* item in SCULTETO *Armam. pag. 67.* & BINNINGERO; idque ob continuatas tales nerveas Fibras ex parte sana ad partem usque anteà abscissam, ob quam continuitatem naturalem dum similis fit motus Fibræ circa ejus medi-

Digitized by Google

medietatem post abscissionem, qnalis anteà fiebat in Fibræ extremitare, ante hujus cum parte separationem, hinc fit, ut ea identitate Motus etiam in sensu interno & Imaginatione idem feratur judicium, & æstimatur pars jam abscissa adbuc sentire, quasi Toti adbuc cohæreat.

C A U S Æ.

Ex his *causa doloris proxima*, materialis nempe Læsio, & violenta ac vehemens Motio Fibrarum nervearum Organi ab objecto præternaturali, & formalis, Spirituum hinc rapidior, singulariter tamen determinatus, & ad cerebrum usque continuatus Motus, per se patent. *Illa* pro sensu Doloris externo; *Hic* pro sensu Doloris interno.

Remota est omne id, quod Fibras lacessere valet, quod ipsum prout est varium, & ipsæ quoque partes prout variant, etiam tam variæ *Doloris species* exsurgunt, indeque etiam postmodùm varias Appellationes acquirunt, quorum sanè innumerabiles sunt species, cùm unumquodque objectum peculiari modo agat, & unaquæque pars alio & distincto ab aliis modo Impressionem recipiat. Communiter equidem *sex Doloris species* recensentur: Sed, ut dicam, innumerabiles sunt Doloris species, si exactè velimus perscrutari; omnis tamen in eo convenit, quod violentam nimis Impressionem in Fibrillis nerveis, & consequenter earum aliqualem Læsionem, inferre valeat.

Causæ hæ remotæ sunt vel *externa* vel *interna*: *externa* sunt notissimæ, ut omnia ea quæ contundunt, secant, vulnerant, lacerant, urunt, erodunt, & similia, quæ per se patent.

Causa interna Dolorem efficienter inferentes, imprimis sub *acore vitioso*, qui utplurimùm acerbissimos Dolores & Rosiones, etiam puncturas inferre solet, utpote Nervis inimicissimo, militare solent, ita ut ferè in omni Dolore acerbo, à causa interna enato, Acidum aut Acido-salsum peccans in recessu sit. In omni enim Acido sunt particulæ admodùm acutæ, simulque duræ, quæ & se insinuant in Fibras, easque pungunt, lacerant, & quasi scindunt, & ita acerbum istum Dolorem inferunt, quin & sæpiùs simul *ardoris & æstuationis* quondam sensum junctum babent; v. gr. si quis vel guttulam spiritus Nitri Cuti affundat, ab hujus Acore excessivo intensus Dolor, unà cum sensu Ignis quasi ardentis: infertur & talis Dolor etiam in Arthritide & Dolore Ischiadico, item in Erysipelate, & Pleuritide, & similibus Doloribus ab Acido ortis est obvius. *Acidi hujus* peccantis dolorosi *Origo* utplurimùm est in *stomacho* primisque viis, verbi gratia in Artheticis, Scorbuticis, Ischiadicis, rariùs *ex privata partis affecta in digestione* propria læsæ vitio: v. g. in affectibus dolorosis chronicis aut sæpiùs recurrentibus ab Acido natis, in Odontalgia, quando Dens ex læsione privatæ Digestionis acidum colligit, quod Dolorem infert: Sic in Osse carioso sæpè recorrens Dolor observatur à Nutrimento privato vitiato.

Differentia dolorum sunt tantumnon innumerabiles ea varietate objecti lædentis, multiplicitate Organi læsi, & Motus horum ad se invicem proportione oriundæ: in specie tamen primariæ differentiæ sunt ratione diversi *status causa proxima*, & deinde ratione diversi *modi afficiendi partes*.

Quod *varietatem causa* attinet; Dolor prout excitatur ab Acido plùs minùs volatili seu spirituoso, vel minùs volatili, seu fixo, hæret in *subjecto humoroso*, seu vehiculo subtiliore & *tenuiore*, ut Lympha, vel crassiore & *viscidiore*, ut Chylo, item prout acidum dolorosum plùs vel minùs *parti dolenti infixum* fuerit, etiam vel pertinaces magis, vel faciliùs aut difficiliùs mobiles, adeòque nunc *vagi* nunc *fixi* esse solent; idem exinde plùs minùs recidivantes, aut facilè curabiles, cum aut sine partis erosione juncti, observantur Dolores, adeoque variis modis mutabiles & alterabiles: sic contumacissimi sunt *Dolores Venerei*, & utplurimùm cum erosione partis juncti, propter acidum acre in Muco glutinosissimo, pertinacissimè parti infixo.

Doloris vagi, adeoque ab acido magis volatili spirituoso, magis spiritui Influo, in subjecto seu Vehiculo tenuiori partibus communicato, exemplum babemus in Arthritide Vaga scorbutica: econtra *doloris fixi*, ab acido magis fixo vel austero, in subjecto viscidiore vel tenaciore hærente, exemplum habemus in Arthritide ordinaria in articulis hospitante; item in Colica a Mucilagine viscida acida in cellulis Coli stagnante, & pertinacissimum Dolorem inferente.

Frequenter recidivantes quod attinet Dolores: iidem in uno eodemque loco utplurimùm cum proprio & privato partis vitio conjuncti esse solent, vitio nempe ejusdem digestionis læsæ, indeque Recrementorum acrium dolorosorum proventu oriuntur, & ferè Tempestatum mutationibus ausculrantes, Ægrorumque *Ephemerides* constituunt; Id quod, ver. gr. in Odontalgia est manifestum. Maximè post Articulos graviter vulneratos Dolores remanent pertinaces, quavis Tempestatis mutatione recrudescentes, ex Fermento vitioso, in parte ex spiritus Insiti debilitate genito, ab externis commoto, & partes sensiles notabiliter vellicante.

Simile ferè atque supra dictum, Dolor nunc est *continuus*, nunc *Interruptus*: & hic vel *Periodicus* vel *non Periodicus*. *Periodicus* est, qui certa observat tempora, & frequenter nocturnus, verbi gratia scorbuticorum vel Venereorum, esse solet, quando nocte gravis lacerans Dolor subsequitur, de die vero nihil sentiunt. *Continuus* præsupponit acre intensiùs parti fortiter inhærens: *Non continuus*, Acre remissius, saltem occasionibus quibusdam externis mobile & excitabile, & minùs firmiter agglutinatum, & minùs fortiter partem afficiens.

Porrò Dolor omnis est nunc *cum Tumore*, nunc *sine Tumore* conjunctus; qui Tumor est tam sanguineus, quam serosus, Scirrhosus &c. *Tumor* interdum est *causa* Doloris; interdum, idque frequentiùs, Tumor est *effectus* seu productum Doloris: verbi gratia Inflammatorius Tumor & suppurans causa est Doloris ardentis, rodentis, pulsatorii: Econtra Dolor est causa Tumoris in Arthritide, Odontalgia, &c. ex Fibrarum strictura convulsiva, æquabilem contentorum motum & circulum remorante. Ordinariò in Doloribus Arthriticis, quando adest Tumor, vel in aliis partibus Dolor, dicunt *est Catarrhus*, hinc Dolor, hinc Tumor: sed falso quia ex Dolore supervenit Tumor, unde cessante Dolore, cessat Tumor: v. gr. Homo Spina pungitur intra Digitum, vel vulneratur in quadam parte, ubi nullum antea habet Dolorem, sed post Vulnus supervenit Dolor, post Dolorem Tumor. Reverà ergò semper Tumor sequitur Dolorem, quia ex objecto dolente, seu Acido vellicante partes nerveas, & Dolorem excitante, in istis partibus supervenit Fibrarum nervearum Spasmus ac Convulsiones, unde angustantur pori partis, adeoque remoratur sanguinis Circulus, unde Tumor. Si verò discutitur Dolor Anodynis, & removetur Spasmus, Dolores cessant sponte. Sic qui in Arthritide & similibus volunt curare Tumores, Curam à posteriori inchoant; sistantur in Odontalgia Dolores, & Tumores evanescent.

In specie pro meliori Methodo medendi, observetur *differentia Dolorum*, imprimis *ex causa interna* ortorum, quæ ratione afficiendi modi (vid. SYLVIUS *de Dolor intestin.*) est decuplex. Singulas dinumeremus.

§. I.

Dolor Gravativus.

Dolor Gravativus, premere, & tam graviter jacere dicitur, quando sensus quasi *Ponderis* cujusdam prementis & gravantis percipitur, v. g. in Hepate tumido aut scirrhoso, in calculo renum ingenti, sed quieto.

Oritur in parte sensu aut pauco aut obscuro prædita, sentiente tamen nonnihil Membrana cincta, quæ ipsa pars infarcta & tumefacta imprimis *à materia vel crassa*, vel viscida, vel fluida, minùs acri, sed ferè dulci & insipida, ponderis gravioris sensum repræsentat, uti est pituita, sanguis, Serum, Lympha, &c.

§. II.

Dolor seu sensus Punctorius.

Membranis proprius (pungit instar Acuum): dum *ex improviso* repetitis vicibus quasi Aciculis aut acutis Instrumentis Membranæ punguntur, & interruptim vellicantur, ipso punctionis sensu ad magnum spatium se diffundente: qualis Dolor v. g. est in pleuritide, & similibus locis membranosis.

Oritur ab *acido acri*, firmiùs parti membranosæ infixo vel impacto, eandem pungente & rodente, quæ hinc convulsivo Spasmo crispatur, unde Doloris intensio.

§. III.

Dolor Terebrans seu Acutus.

Dolori punctorio cognatus, simul tamen Terebrationis aut perforationis sensum conjunctum habens, jacet & pungit

gir in uno loco, fixus eſt, quaſi *Terebra aut Palo Pars perforaretur* qualis e. g. in Arthritide, in eryſipelate, & ſimilibus affectibus eſt ſatis cognitus; item in Dolore Colico, Cephalæa, &c.

Oritur à *viſcido* plus minùs *Acido*, parti cuidam impacto.

§. IV.

Dolor Rodens ſeu Mordax.

Mordet & rodit, quando percipitur Senſus cujuſdam roſionis & Morſionis, quaſi *Vermiculi* continuò fodicarent, & roderent, qui membranoſis locis proprius.

Oritur *ab Acri ſalſo* ſucco, nervoſa & membranoſa loca rodente & vellicante.

Huic vicinus eſt *dolor Pruriginoſus*, ut in purpura & ſcabie.

§. V.

Dolor Pulſatorius.

Pulſat ac ſi Gallina roſtro cibum ſumat, quia in eodem pulſatorius ſenſus aut *arteriæ pulſatio* exactè percipitur, ita ut quoties arteria pulſet, toties etiam Dolor exaſperatur, Proprius eſt inflammationibus & partibus inflammatis, v. g. in digiti à ſpina infixa inflammatione.

Provenit hic dolor, quando in parte quadam tumente & doloroſa tenduntur Fibræ & membranæ, & cum Membranis etiam ſimul tunicæ membranaceæ ipſarum arteriarum; tunc enim ſanguinis per arteriam impeditur nonnihil motus legitimus, & propter fibrarum tenſionem difficilis fit Sanguinis ejaculatio in dictam partem, quin potiùs fibræ ſanguine irrumpente irritantur: id quod obſervatur imprimis *in ſtagnationibus humorum*, adeoque ortis tumoribus, unde præ cæteris hæc Doloris ſpecies obſervatur in Digiti à ſpina infixa inflammatione, aut fortioribus Membranarum tenſionibus, item in Cephalalgiis.

§. VI.

Dolor Oſtocopos, alias Frangitivus.

In hoc oſſa in ſui profundo quaſi frangi & Malleis contundi videntur, qualis v. g. *in Lue Venerea affectis*, imprimìs nocturno tempore, contingit; nec *Scorbuticis* aut *Hipochondriacis* inveteratis & ſimilibus eſt rarus. Afficitur proximè Membrana inveſtiens Oſſa, ſeu perioſtium) quod ab Acido vellicatum dolores iſtos repræſentat.

Oritur ab Acido non adeò acri, interdum in materia plùs minùs viſcida hærente, pertinaciùs perioſtio affixa.

Huic dolori vicinus eſt *dolor contundens*, profundiora loca occupans, ac mitiùs urgens.

§. VII.

Dolor Tenſivus & Diſtendens.

Quando quaſi diſrupta pars diſtenta videtur. Propriùs hic dolor præprimis *Partibus membranoſis*, aut membrana quadam denſa involutis, per ſe nullo aut admodum pauco & hebeti Tactu præditis, quæ ſpaſmo correptæ tenſivum dolorem repræſentant: v. g. qui Caput ſubinde affligit poſt Crapulam, aut dum in odontalgia dimidium caput tendi videtur.

Oritur à Spaſmo partium membranearum, & fit in ſpecie *in Malo Hypochondriaco*, ex irritatione membranoſarum Partium ab acido moleſto.

Diſtinguendus eſt hic Dolor à *dolore diſtendente*: diſtendens eſt quando à re replente, v. g. *Flatibus*, Membrana cingens diſtenditur, & dolorem Tenſivum repræſentat, ut in Inflatione Stomachi, hypochondriorum, Colica flatulenta, Tympanite, Aſcite, & ſimilibus.

§. VIII.

Dolor Lancinans & quaſi lacerans.

V. g. Exardeſcens Fremitus, & in Capite, &c. quaſi quis unguibus laceraretur, qualis ſæpè *in cruribus* percipitur. Frequentiſſimus eſt in Praxi. *Membranis* eſt proprius.

Oritur ex Acido acri plus minus ſalſo ſubtili, ferè volatili & tenui, Partes membraneas rodente, vellicante, & variè morſicante. Nunc autem acrius eſt, nunc ſalſius, unde

nunc Lancinans, nunc Lacerans, nunc Tenſivus, nunc ſimilis ſenſus percipi ſolet. *Scorbuticis* eſt non rarus, qui, utut uno ſaltem in puncto ſubinde affligat, per conſenſum tamen Membranarum aut nervorum ſæpè integrum nervi ductum vel quoddam membrum afficit: v. g. Malum Iſchiadicum, tantùm prope Os ſacrum eſt, ſed tamen in toto corpore per conſenſum dolor percipitur.

§. IX.

Dolor Ardens.

Quaſi Ignis ſcintillulæ hinc inde orerent, ab Acido ſubtili acri, ferè volatili, *Partes fibroſas & membranoſas* afficiente, v. g. *in Eryſipelate*, in quo pars membranoſa ſolida afficitur, tanquam ſi ſpiritus Nitri rectificati aliquot guttæ fuerint inſperſæ: ſubinde vero in partibus Dolor Ardens talis percipitur ab humoribus contentis efferveſcentibus, & à dominante Acido volatili producitur.

§. X.

Dolor Algens.

Friget & alget, ab Acido minùs acri, ſed ſingulariter *Fibras* alterante, & quaſi ſtupore afficiente.

Sed variæ ſunt Dolorum Species pro varietate objectorum & partium affectarum: Pergimus ad Signa.

DIAGNOSIS.

De *Signis Diagnoſticis* res clara eſt, quia dolores ſatis manifeſtantur ab Ægris.

Differentia Dolorum a Modo afficiendi, & Circumſtantiis cognoſcuntur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*, Prognoſis Dolorum variat pro Circumſtantiarum ſuprà allegatarum conditione.

Fit interdum, ut cum gravioribus Doloribus conjungatur *Pulſus Intermittens*, qui tamen non debet terrere Medicum cum hoc frequentiùs eveniat, ſedato enim Dolore ſtatim Pulſus ad naturalem redit rhythmum, vid. BARTHOLINUS *in obſ. Anatomicis*.

In genere tamen *nullus Dolor* in quacunque Corporis parte *negligatur*, ſemper enim aliquid mali prænuntiat, cum certum ſit, quòd ubicunque Ægri doleant, ibi laborent Morbo: Conſ. HILDANUS *Cent.* 5. *Obſerv.* 7. Hinc & HIPPOCRATES inquit: *Ubi dolor, ibi Morbus.*

CURA.

In *Cura*: Dolor omnis tollitur, aut quamcunque *cauſam removendo*, aut eam *temperando*, ſicque *dolorem demulcendo*, aut *ſenſum partis ſtupefaciendo*.

Ea *quæ Cauſam doloris removent*, ſi eſt ab Interna, in ſpecie ſunt ferè *Alcalia*, tam *fixa* quàm *volatilia*, tam *macra* quam *pinguia*, ſive *oleoſa* ſive *aromatica*, pro Circumſtantiarum ratione ſeligenda, quatenus penetrant, Acidum corrigunt & tollunt, Viſcidum incidunt & attenuant, vi ſudorifera Acidum humoroſum reſolvunt & diſrumpunt, abſtergunt & removent. Quæ ſecundò *dolorem demulcent*, ſunt *anodyna* blanda, acrimoniam Acidi temperantia, fibrarumque tenſionem & irritationem demulcentia.

Quæ verò *tertium* faciunt: *Narcotica* dicuntur.

Temperant & demulcent Pinguia, *Oleoſa*, *Mucilaginoſa*, quæ Acre quodcunque obtundunt, mitigant, Fibrarum ſpaſmum & tenſionem blandè emolliunt. Narcotica, ut *Opiata*, *hyoſcyamus*, & ſimilia, *ſtupefaciunt*, quatenùs fixiores minuſque mobiles reddunt Spiritus Animales, eatenùs etiam doloroſam objecti Impreſſionem, Partiſve Irritationem percipi inhibent. Uſurpantur hic ipſa tam *internè* quam *externè*. Interna in ſpecie Opiata, & hinc Volatilia aromatica, quatenùs hæc Acida deſtruunt, & vel per *Sudorem* vel per *Urinam* evacuant, ſimulque nervis grata exiſtunt. Præſertim *Sudores* ad corrigendos dolores etiam contumaciſſimos ſubinde ſunt ſummè proficui, dum eorum medio & Viſcidum, in contumacioribus Doloribus ſimul peccans, plùs minùs emendetur.

Inter *Purgantia* excellit imprimis *Mercurius dulcis*: Conſ. VELSCHIUS *Hecat. lib.* 2. *pag.* 40. Quibus evacuantibus

pro fomite morboso circa primas vias destruendo, *Martialia*, *saturnina*, *solaria*, ut Aurum Diaphoreticum, addi solent. Sicuti *externè* pro Causæ peccantis remotione, nunc *Venæsectio*, *Hirudines*, *Vesicatoria*, *Caustica*, &c. magis inserviunt: v. g. POTERIUS *Cent.* 3. *cur.* 14. *Dolorem* refert *Tibiæ* contumacissimum, *Sudoriferis* nullis curandum, aperta Tibia *Caustico* curatum. Inventa ibi Materia dura, subalbida & sebacea, qua sublata Dolor evanuit. SCHENCKIUS *lib.* 5. *observationum* Dolorem omnium Membrorum refert, excitatis per Phænigmos copiosis Pustulis, & evacuato sero, curatum.

Sanè Dolores Artuum graviores ex sero acri scorbutico nati, & in quibus nulla ferè Partis alteratio sensilis observatur, per applicatum *Vesicatorium* optimè curantur: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Prax. Admir. observat.* 57. refert, Lumborum sævum Dolorem impositis supra Lumbos *Hirudinibus* curatum: Idem *c. l. observat.* 72. refert, immanem Inguinum Dolorem *Salvatella sectione* curatum. Ubi Dolor sæpè nullis Remediis, cedit, proficua observatur sectio Venarum Raninarum sub Lingua, de sanguine calido & furioso cons. BORELLUS *Centur.* 1. *observat.* 47. HORSTIUS *lib.* 8. *observat.* 9. habet diuturnum & contumacem Brachii Dolorem, *Diæta sudorifera* curatum.

Res ut meliùs pateat, de *Narcoticis* observandum est, quòd eadem Dolorem quidem tollant, sed saltem *palliativè* & quasi à posteriori curent, Doloris symptoma sistendo, sed Causam Materialem nec corrigendo, nec removendo; adeòque necesse est, cauti simus in eorum usu de quibus Cautelis optimè disserit JOHANNES CHICOTIUS *in Dissert. & Epist. Med. in Dialogo de Dolore*, dum dicit: *si rodens Humor excruciet te, Narcotica tutò exhibeantur, utpote quæ minùs hos affectus quàm alios lædunt, quippe & tenues vel acres & calidi hujusmodi Humores sunt. Hæc autem Narcotica non solùm salutaria sunt, quod sensui torporem inducant, sed etiam quòd Humorum tenuitatem cogant & quasi coquant. Ubi verò crassi & glutinosi Humores cum Acore conjuncti excruciant, in specie simul Acor infestat ex irritatione, alienissima sunt Opiata quæ torporem inducunt, nempe interdum quidem Dolorem mitigant, sed deteriorem reddunt partium affectarum dispositionem, ut in Colicis Doloribus, in quibus v. gr. ex Opio, Hyoscyamo, & similibus Remedia, Membra ad patiendum reddunt idonea, & in Pleuritide talia Dolorem non sanant, sed Doloris sensum tollunt, partem enecant, & ad Gangrenam disponunt. In his ergo casibus talis Cura deceptio est.* Hactenus CHICOTIUS. Cautè ergò Narcoticorum usus adhibeatur, & nonnisi *urgente necessitate*, & saltem Appropriatis respectu causæ peccantis & Partis affectæ mista, *præmissis præmittendis*, adhibeantur. Hinc etiam Opiata minùs conveniunt in Dolore Pulsatorio, quoniam metus est, ne ad Gangrænam perducant; non conveniunt in Dolore Ostocopo, in specie Lue Venerea correptorum; quamvis enim sedetur Dolor, alio tamen tempore eo atrociùs solet urgere. Magis tamen conveniunt in Dolore Ostocopo scorbuticorum; semper tamen addantur Appropriata volatilia. Conveniunt verò in Doloribus Punctoriis, Tensivis, etiam Distendentibus, Lancinantibus, & Lacerantibus, in Doloribus Vagis, & quæ sunt aliæ Circumstantiæ,

Præter has circa Narcotica Cautelas in quovis Dolore curando *ad tria semper respiciendum*:

1. *Ad Partem affectam* plùs minùs sensilem, adeòque ferè plùs minùs carnosam & nerveam.
2. *Ad Causam Efficientem occasionalem* plùs minùs acrem.
3. *Ad Subjectum*, seu quasi vehiculum Causæ, vel viscidum, vel glutinosum, successivè attenuandum; vel tenue & subtile, facilè discutiendum.

V. g. *in Nodis & Gummatibus Venereis* nocentissimus est spiritus salis Ammoniaci applicatus, cùm implacabiles Dolores inferat, in Acidum acre impetuosiùs agendo: Unde Effervescentiæ quasi concitato motu, & resoluto nonnihil subjecto viscido, crudelissimè exacerbantur Dolores. Nempe quò sensilior est Pars, eò magis Temperata conveniunt; Item quo acrior fuerit Causa occasionalis, item quò viscidior est Fomes, eò minùs Volatilia discutientia, sed successivè Emollientia magis conveniunt. Ad removendam causam, si eadem observatur, quòd sit Acidum vitiosum, præter ejus omnimodam per quascunque vias Evacuationem, conveniunt omnia, tam Interna, quàm externa, Alcalia, Acidum quodcunque corrigentia, aut in tertium, aut insipidum, aut in salsum minùs dolorificum transmutantia.

I. *Remedia igitur ad primam Classem* pertinentia, *Alcalia* plùs minùs *aromatica*, à priori Dolores curantia, quatenus Acidum destruunt, sunt sequentia: Absinthium, Anethum, Chamomilla, Malva, althæa, Sambucus, in specie ejusdem Flores, Mentha, Verbascum, in specie ejusdem Flores, & Parietaria. Sanè contusum *Absinthium*, & cum *parietaria* decoctum, & instar *Cataplasmatis* applicatum, in plurimis Doloribus resolvendis & discutiendis perquam convenit; sive à Causa externa, Contusionibus nempe, nati fuerint; sive etiam internè ex acri Humore seroso ortum duxerit, tam in Capitis Dolore, quàm aliarum partium: Sic v. g. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 1. *Curat.* 57. Dolorem spinæ ad Os sacrum intensum per tale cataplasma ex Absinthio & Parietaria in Oleo frixa & applicata curavit. Porrò Folia Lauri, Radices Altheæ, Liliorum convallium, Crocus, Baccæ Lauri & Juniperi, semina Cumini, Anethi, Carvi, Lini, Fœnugræci, Anisi Fœniculi, etiam hic conducunt. Ubi catarrhus vel abundans Serum acre Dolorem infert, *Fotus humidus*, V. g. ex Floribus Salviæ, vel Salvia, item Majorana, item Rorismarino, non conveniunt, sed Dolores ingentes causant. Proficuæ in hoc casu magis sunt *Fumigationes* ex succino, ut fumigetur Pars dolens; sic serum acre temperatur, Fotus verò humidus Dolores magis auget: Ex his paratæ Aquæ Vitæ seu spiritus volatiles, Aqua articularis ad extrà & intrà, imprimis acuatæ cum *spiritibus Urinosis*, ad dolores præsertim Lacerantes, & Lancinantes, imprimis scorbuticos, nocturno tempore affligentes conferunt. Item Urina humana, & omnia ex ea parata Remedia, ut spiritus salis Ammoniaci, spiritus & sal volatile Urinæ humanæ, insigniter conveniunt; nam talia absorbent omnem acorem. Non secus ad hujusmodi dolores ab acido volatili ortos, imprimis Volatilia ex Animalibus petita Remedia, conducunt, in specie ex Insectis: quæ inter sunt imprimis Lumbrici, & ex his paratus spiritus Lumbricorum terrestrium, Formicæ, & ex his parata Remedia; unde *Scarabæis terrestris* & *Liquori* ex his parato singularem vim tribuit GLAUBERUS. Hinc v. g.

℞. *Aquæ Artic. ad extr.* ℥iß. ad ℥ii.
Spiritus Urinæ, vel *Salis Ammoniaci cum Calce viva par.* ʒvi.
Lumbr. terr. per putr. cum Sale volatil. acuat. ʒii. vel ʒiii.
M. D. S.
Aqua articularis externa.

Usupetur externè, Membra priùs fricando. *Vel*

℞. *Fol. Nicot.*
Salv.
Rorism. an. Mii.
Rad. Angel. ℥ß.
Ari,
Pyrethri an. ʒii.
Flor. Anthos,
Lavend.
Stœch. Arab. an. p. ii.
Sem. Erucæ ʒvi.
Castor. ʒiii.

Concisis & contusis affunde
Spiritus Vini p. ii.
Lumbr. p. i.

Stent per aliquos dies Vase clauso, in loco tepido:
Liquor filtretur, S.
Spiritus sive Essentia pro Articulis externè applicanda.

Pertinet huc etiam sapo Venetus in spiritu Vini dissolutus, & ita in forma liquida illitus; hic enim ratione Alcali oleosi dolores ex acido ortos Rodentes, etiam arthriticos, subinde compescit. Quòd si ardoris sensus conjunctus sit, in *Spermate Ranarum* solvatur; sin minùs, solvatur vel liquefiat in *spiritu Urinæ* ac *Lumbricorum terrestrium*, aut *spiritu Vini*, addita *Camphora* & *Croco*, & ita cum pluma subinde applicetur. Olea ex Floribus Verbasci, vel ex Floribus Sambuci, per putrefactionem & in clibano digestionem, insignia sunt & egregia anodyna; uti *suprà, ubi de Affect. Ocular.* de hoc Medicamento audivistis. Pertinet huc etiam *Camphora*, potenter anodyna, cum tota sit sal volatile oleosum concentratum, simulque admodùm penetrativa, dolores ab acido optimè compescit: hinc spiritus Vini camphoratos ad sopiendos dolores Inflammatorios, in specie Erysipelaceos est optimus. *Spiritus Vini crocatus*, *camphoratus* in artubus dolorosis est optimus; unde etiam solutioni Saponis Veneti nonnunquam Camphora additur, idque egregio cum successu. *Ranæ* quoque huc pertinent; imprimis earum *sperma*, alcali temperato singulariter anodyno turgidum, unde & arthriticos hisque cognatos Dolores sopire valet: sicuti *Oleum Ranarum* ritè paratum egregium quoque est lenitivum plurium Dolorum. Sic ex *succo Ebuli* singulare fit Oleum

Oleum per deliquium ad dolorem, & contractionem Nervorum: nempe succus Ebuli reconditur in Vase vitreo, & involvitur cum Pasta Panis fermentati, immittitur in furnum pistorium, donec succus benè sit coctus: dein excipe Vas vitreum, & succus ita liquefactus a crassamento separatus asservatur pro usu, qui est res optima in doloribus & contractionibus Nervorum: adduntur interdum pro meliori efficacia Olei Ranarum part. iv. v. vel vi. quod mirabiliter operari solet. Simili modo proceditur cum Floribus Verbasci & Chamomillæ. Dixi Oleum Ranarum: Fit enim etiam *Oleum ex Bufonibus*, catholicum Anodynum in omnibus doloribus, dum scilicet Bufones macerantur in Aqua salsa seu Aqua marina, postmodùm decoquuntur, & Aqua inspissatur ad remanentiam Salis, quod Sal dissolutum cum Oleo Amygdalarum dulcium dat Oleum Anodynum ad compescendos Dolores quoscunque. Post Oleum Bufonum etiam sunt *Olea Lumbricorum terrestrium*, Liliorum alborum, Oleum septem Florum seu Anodynum *Mynsichti*, & Oleum Chamæmelinum, Anethinum, Oleum Papaveris & Hyoscyami expressum: *Olea destillata*, tam Aromatica, Cumini, Anisi, quàm Fœtida, ex Animalium Ossibus, Pinguedinibus, Cera, &c. in specie Fœtida, Oleum destillatum Tartari fœtidum; item Oleum Ossium humanorum destillatum, Oleum Pinguedinis humanæ, Oleum Ligni Guajaci fœtidum, Oleum Buxi per descensum; fœtida quidem, nobilissima tamen sunt in Doloribus Nervorum, vel Artuum ab Acido ortis. Ulteriùs Oleum Ceræ cum spiritus Vini ana circulatum & probè digestum ac inunctum in Partium nervosarum Doloribus ex contusione est egregium: Videatur RIVERIUS *centur. 4. observ. 51.* Sic *oleo destillato Pinguedinis humanæ* Dolorem Brachii diuturnum curavit BORRICHIUS *de Hermet. Sapient. pag. 371.* Liberari possunt à fœtore cohobando super Caput mortuum.

Facit huc *Oalbanethum Paracelsi*, seu Oleum istud ex Galbano cum Terebinthinæ & Spicæ Oleo destillatum (Videb. SENNERTUS *in Praxi, ubi de Colica*, & SCHROEDERUS *in Pharm.*) quod speciatim in Doloribus Artuum & partium nervosarum chronicis, & sæpiùs recurrentibus est admodùm egregium Remedium. Facit huc *Balsamus Peruvianus*, qui egregie anodynus, ad Nervos contusos, combustos ac punctos egregius; item in Nervorum & Articulorum Doloribus nulli cedit Remedio, imprimis cum spiritu Vini dissolutus. Hinc TIMÆUS *von Guldenklee* in Doloribus Partium musculosarum à Defluxionibus seu Catarrhis frigidis ut vocant, commendat sequentem Misturam: Nempe

℞. *Bals. Peruv.* ℥i.
dissolvatur cum *Vitello Ovi*:
adde
Spiritus Bacc. Junip. vel *Flor. Samb.* ℥iii.
Misc.

Et utere externè illinendo: egregiè Dolorem compescit.

Vel etiam *Sacculus* ex Milio & Sale applicari potest, qui extat in M. A. N. C. *anno 6. observat. 94.* *Gummata* denique, tam Ammoniacum, quam Galbanum, Sagapenum, &c. in Doloribus fixioribus, a viscido Acido natis, & in specie Emplastrum ex Tacamahaca, vel sola, vel cum Caranna applicatum, sunt quasi catholicum Anodynum in Artuum & Partium musculosarum Doloribus, in specie ubi nerveæ Partes, vel a causa interna, v. g. Sero, vel Lympha acida, adeoque Catarrhis alias tributis, vel externa; sunt egregia; unde & *Emplastra Diaphoretica* dicta, ex. gr. *Mynsichti*, in dictis affectibus, ex Sero acri contumacioribus, proficua observantur. Potentiora sunt & penetrantiora, sed acriora & non ubivis obvia, ex dictis Gummatibus, ut emplastrum de Galbano crocatum, emplastrum de Meliloto, ad Dolores à contusione, vel ex casu ab alto efficacissima sunt Remedia, auctore THONERO; quæ exaltantur in suo vigore, si malaxentur cum Oleo destillato Succini, vel cum Oleo destillato Tartari, vel Balsamo Peruviano. Alias Emplastrum de Meliloto, item Terebinthina, teratur cum Salibus volatilibus, vel spiritu Salis Ammoniaci, sic dant Misturam tenacem albidam instar cujusdam Emplastri, quod itidem Dolores potenter resolvit: non secus ac *Emplastrum Vigonis de Ranis cum Mercurio* est egregium in Doloribus Artuum Venereis nocturno tempore affligentibus; quod uti etiam in Doloribus à Materia viscida acida enatis, item in Doloribus cum Tumoribus duris plùs minùs scirrhosis & chronicis, & omnibus reliquis, meritò præfertur, in specie in Doloribus Capitis Venereis.

His addi possunt *Stercora Animalium*, egregie Anodyna, ex quibus optimum est *Humanum*, seu *stercus Vaccinum*, vel recens applicatum, vel *cum oleo Rosarum* mistum, sub forma Cataplasmatis in graviori Dolore Brachiorum & Pedum mirabiliter conducere solet, ut hoc expertus est sæpiùs ipse THONERUS. Linteum Cruore menstruo tinctum, exsiccatum, & Dolori applicatum; eum evanescere facit.

Hæc sufficiant pro primo Scopo.

II. *Quoad alteram Remediorum Classem*: Dolorem temperant & demulcent *Anodyna*, sonteque temperantia, blando sensu Partes nerveas afficientia, imprimis *Lac* & quælibet *Lacticinia*, vel sola, vel cum aliis in forma Fomenti aut Cataplasmatis applicata: *Emulsiones* internæ & externæ ex Seminibus quatuor Frigidis majoribus, Papavere, Amygdalis dulcibus. Hinc Althæa, Malva, Melilotus, Verbascum, ejus & Sambuci Flores, ac omnia Emollientia, Mucilagines istarum Plantarum, & ex Seminibus Emollientibus, Oleum Lumbricorum, Amygdalarum dulcium, Liliorum alborum, septem Florum *Mynsichti*, Althææ, Malvæ, Verbasci, Sambuci, Ovorum, Laurinum, &c. quæ egregiè Anodyna: Sic *Lac caprinum* cum pauco Melle ebullitum, & loco dolenti applicatum calidè, ad sedandos dolores à RULANDO commendatur; Oleo nempe & Alcali dives est Lac; unde præ aliis Anodynum: sic RULANDUS etiam

℞. *Lactis* ℥v.
Olei Rosar. ℥ii.
Nymph. ℥iii.

Quæ invicem calefacta cum Linteis multiplicatis crebrò Parti dolenti applicantur pro leniendis Doloribus: quo Dolor Brachii totius ingens tanquam Fomento brevi tempore curatus fuit.

Pertinet huc *Cataplasma* istud Chirurgorum ubique usitatum Anodynum, ex Mica Panis albi (Germ. *weisse Semmel*) in Lacte cocta, addito *Croco*, & Cataplasmatis instar applicatum. Vel ad imitationem RULANDI in Dolore Lumborum ex Defluxionibus aliquoties ab eo probatum:

℞. *Medull. Panis albi.*
Maceretur *Lacte vaccino*; per Cribrum æneum trajiciatur: adde *Vitello Ovi* & cum *Butyro recenti* & seqq. *Oleis* q. s. misce, & hinc calido Linteo applica.

Vel

℞. *Olei Chamomill.*
Anethi,
Lilior. alb.
Lumbr. terrest. ana ℥iß.
Misc.

Item Cataplasma ex Plantis appropriatis Narcoticis & Anodynis, in Lacte coctis, applicatum prodest.

Pertinet huc & *Liquor* ille oleosus ex Floribus Verbasci & Sambuci per deliquium in Clibano paratus, potenter Anodynus. Pertinent huc etiam *Pinguedines Animalium* anodynæ, ad oblinendam acrimoniam causæ dolorificæ, v. g. Butyrum, Pinguedo Anatis, Humana, Gallinacea, Suilla, Taxi, Anserina, Cuniculi, Vulpis, & similes, *cum oleis* subinde miscendæ. Vel ad Dolorem Brachii ex scarificatione in Scapula expertum fuit hoc Unguentum:

℞. *Olei Lumbr. terr.* ℥ß.
Pingu. Taxi,
Vulpis an. ʒii.
Misc. & illinatur Brachium, vel Pars affecta.

Vel etiam cum *Aqua Hirundinum cum Castoreo* eadem simul illinatur & foveatur.

Faciunt huc *unguentum* Dialthææ, Alabastrinum, Anodynum, Hypnoticum usitatum, Balsamum Hypnoticum *Mynsichti*, & similia usitata.

III. Quæ tandem *ut narcotica stupefactiva* Dolores sistunt, sunt quælibet *Narcotica*, ut omnia *Papaverina*, internè & externè, in specie omnia *Opiata*, v. g. Opium correctum, Essentia Opii, &c. Juxta hæc est Hyoscyamus, in specie ejus Semen, & quævis ex Hyoscyamo parata Remedia, in specie Oleum Hyoscyami expressum, externè potissimum Narcoticum. Item Stramonium ejusque Semen & exinde paratum Extractum. Solanum furiosum & ipsum vi stupefactiva insigni pollet, uti etiam Mandragora, ejusque Radix & Radicis Cortex. Sunt qui ex Semine Hyoscyami parant Oleum Catholicum penetrans ad quoscunque Dolores compescendos: recipiunt Semen Hyoscyami, ex eoque instar Seminis Lini Oleum exprimunt, cui addunt Camphoram, Crocum, & spiritum Vini: Hæc omnia simul mista claudantur in Vase vitreo, quod obducitur Massa farinacea fermentata, & ita simul coquuntur in Furno pistorio tamdiu, quamdiu solet Panis pinsi, quo facto Li-

quor eximitur, & ad longum tempus pro usu asservatur, qui de cantatus optimus est in crurum graviori Dolore.

Huc quoque pertinent Oleum Ligni Buxi, Unguentum Anodynum *Mynsichti* & Unguentum Populeum: e. g.

℞. *Ungu. Hypnot.* ℥ii.
Olei expr. Nuc. mosch. ℥i.
Sem. Hyoscyami ℨi.
M. S.
Unguentum Lenitivum.
Vel
℞. *Olei Anethi,*
expr. Papav. an. ℥i.
Hyoscyami ℥ß.
M. S. ut antè.

Ex his facillè patet, quomodò *speciales Dolores* curari debeant: Nempe

§. I.

Dolor gravativus.

Curatur Materiæ remotione. Hinc *Venesectio*, *purgantia* & *sudorifera* locum habet; item *fonticuli*, variatis his ipsis pro circumstantiarum varietate.

Externè olea destillata penetrantia inungenda, in specie si Dolor gravior oriatur ex Lympha inundante partes. Si à Materia viscida & tenaci, usurpentur *emplastra* ex Gummatibus & Narcoticis, ut ex Tacamahaca; item emplastrum Diaphoreticum, de Cicuta, *Nicotiana*, de Ranis cum Mercurio, & alia contra Scirrhos & Scrophulas usitata.

§. II.

Dolor Punctorius.

Curatur internè per Salia volatilia sudorifera, subinde cum Opiatis mista, ver. grat. *spiritum Salis Ammoniaci anisatum cum essentia Opii.*

Externè conducunt *Fomenta Emollientia* & Aromatica discutientia; item Litus ex temperatis, ex Oleis & pinguedinibus blandè volatilibus mistis, ut *unguentum Dialthææ*, *Oleum Amygdalarum dulcium*, addito pauco *oleo destillato Chamomillæ & Camphorç*; item Litus ex Volatilibus penetrantibus, ut spiritus Vini camphoratus, spiritus Salis Ammoniaci, Sperma Ranarum, &c. Conducunt etiam ex Sapone Remedia, ut Sapo in spiritu Lumbricorum dissolutus, &c. qualia in Pleuritide, & hinc Arthritide usitata sunt.

§. III.

Dolor Terebrans.

Requirit *internè incidentia & evacuantia*, præsertim ex Gummatibus, item Mercurio dulci.

Externè Gummata; item Emplastrum Carminativum *Sylvii*, Emplastrum de Galbano crocatum *Mynsichti*, Emplastrum de Ranis cum Mercurio, &c. conducunt.

§. IV.

Dolor Pulsatorius.

Internè curatur per *sudorifera* Acidum destruentia, subinde cum Opiatis mista; non tamen semper.

Externè sedatur per *Fomenta ex Aromaticis* Vino incoctis, ut discutiant & resolvant, Doloresque sistantur. Item Emplastrum de Meliloto cum Theriaca confert.

§. V.

Dolor Ostocopos.

Tollitur, præmissa *purgatione*, imprimis per *sudorifera*: sed cùm utplurimùm sit contumax, aliquandiu continuanda, adeoque interdum per *Diætam sudoriferam*, ex Lignis institutam.

Externè confert *emplastrum ex Gummatibus*, speciatim Ammoniaco; item de Ranis cum Mercurio, malaxatum cum Oleis destillatis, imprimis fœtidis, nempe Tartari, Ligni Guajaci, Cornu Cervi, Succini, Petroleo destillato, &c.

§. VI.

Dolor Tensivus.

Internè Volatilia temperata cum Opiatis postulat.

Externè conveniunt *Fomenta Demulcentia*, *Anodyna*, *Opiata*, *Lacticinia*, exque talibus parata *Cataplasmata*.

§. VII.

Dolor Distendens.

Internè Carminantia seu Volatilia oleosa, verbi gratia spiritum Salis Ammoniaci anisatum; *externè Discutientia* & Fomenta aromatica carminantia, &c. requirit.

§. VIII.

Dolor Ardens.

Curatur, si in internis partibus observetur, per *absorbentia*, alias effervescentes humores *præcipitantia* dicta. Externis in partibus removetur per *Saturnina*, item *Ranina*, ut *Sperma Ranarum*; non per acria, Malum magis exacerbantia, non per Pinguia, Ardorem, oblinendo poros, magis intendentia.

§. IX.

Dolor Algens.

Curatur per *aromatica*, vel *oleosa*, olea destillata, v.g. Galbanetum, spiritum Vini crocatum, aquam articularem, &c.

Post hos Dolores in genere, & in specie, considerandi sunt quidam dolores atrociores particulares, quos inter acerbissimi & satis frequentes esse solent *Dolores Lancinantes*, & *Lacerantes* Artuum, & *Odontalgia*. Sit ergo.

ARTICULUS III.

De Artuum Doloribus Lancinantibus, & Lacerantibus.

Dolores hi frequentes sunt, imprimis in Scorbuticis, tam *Vagi*, quam *Fixi*, speciatim Fixi crudeles, & pertinacissimi sunt.

CAUSÆ.

Oriuntur hi *Dolores Fixi* ex subtili Acido, Fibris tendinosis, aut Membranis quibusdam se insinuante, cum intenso Dolore, unde universum partis Fibrarum, Membranarumque Systema compatitur, & compatiendo mediante *occulta Fibrarum crispatura* totum Membrum dolere facit, ut ut utplurimùm ne minima quidem partis dolentis percipiatur Alteratio. Confirmat hoc, quòd in Malo Ischiadico laborantibus, ubi Malum hæret circa Cosendicem, integra Crura gravissimo corripi soleant Dolore. Similiter insignis quidam Nervus ab Acido rosus, & afflictus totum Fibrarum nervosarum Systema in consensum trahit, & ita talem Dolorem repræsentare facit. *Tales Dolores Lacerantes Scorbutici* in partibus musculosis, & nervosis Fixi diurno tempore ferè acquiescunt, aut mitiùs affligunt, sed *nocturno* tantùm *tempore* per duas, vel tres horas ante, & post mediam noctem exacerbari solent, & post hanc per horas binas, vel ternas remittunt, in quo ipso simillimi sunt hi Dolores Doloribus Venereis, & ipsis nocturnis. Dolores isti Lacerantes fixi in quadam parte, utut sæpissimè, pro fomite agnoscunt *Scorbutum*, interdum tamen etiam sine Scorbuto saltim manifesto, Ægri patiuntur Dolores tales contumacissimos, ubi à Rheumatismo oriri dicuntur, in quibus etiam Interna Remedia subinde parum ferè operantur, Externa vero applicata Malum subinde potiùs exasperant, quàm quòd istud corrigant; Narcotica verò applicata istud aliquomodò mitigant, sed posteà Malum contumacius, & rebellius reddunt. Memini Virginem adultam scorbuticam, crebriori Hæmorrhagiæ Narium obnoxiam, hac per Lignum Sympatheticum Fraxini suppressa incidisse in hujusmodi *Dolores Lancinantes* nocturnos intolerabiles, & implacabiles, ab hora decima vespertina ad secundam post mediam noctem constanter affligentes, hinc remittentes, &

Som-

somnum concedentes: Interdiu benè habebat, quavis nocte stato tempore dolores recrudescebant, idque per aliquot septimanas. Verùm quare in specie nocturno tempore recurrant, adhùc latet. Præ cæteris de his doloribus, & quid in recessu habeant? videri potest HORSTIUS *lib.* 8. *observat.* 13. 14. *sequentibus*, elegantissima ibi inveniuntur.

C U R A.

Pro *curandis* his, & similibus doloribus *Venæsectio* subinde, præsertim in principio, proficua esse solet (videb. M. A. N. C. *Anno* 9. *observat.* 120.) observatis tamen revulsionis, & derivationis regulis. Hæc utut per se hæc mala non curet, per accidens tamen, quatenus liberior sanguinis, & contentorum conciliatur motus, occasione doloris, & Fibrarum stricturæ plùs minùs deficiens, ver. gr. quando crus affligitur tali dolore, ibi, vel in Brachio opposito, vel crure opposito secatur Vena, & ad aliquot uncias sanguis emittitur, cum sensibili levamine Ægri meliùs se habent. *Vesicatoria* quoque in Membro dolente convenienti loco applicata, sæpiùs sunt proficua. Interdum ad *fonticulos* accedendum est, imprimis si pertinaciùs persistat malum, aut crebriùs repetat, qui tamen sedato dolore iterùm consolidari possunt.

Internè, cùm acidum peccet, ante omnia observandum est, ut destruatur dictum acidum peccans, & vel per *fixa absorbentia anodynis mista*, istud in primis viis destruentia, partim, & imprimis per *sudorifera volatilia*, singulas partes perreptantia; unde ratione prioris *Martialia*, & *Antimonialia sulphurea*, ut Antimonium diaphoreticum Martiale, Cinnabaris Antimonii, partes Animalium duræ, & osseæ, conveniunt: hisque præmissis ratione posterioris *Salia volatilia* alcalia, omnia *Antiscorbutica*, & *Antiarthritica*, conducunt, in specie ex Lumbricis, Tartaro, ac Urina parata remedia volatilia subinde subjungenda sunt. Item *Decocta Lignorum sudorifera*, quæ veteribus practicis in usu fuerunt, nec contemnenda sunt, præsertim ubi contumacior observatur dolor, ex Radice Chinæ, Ligno Sassafras, Lignoque Juniperino, de quibus videri potest in HORSTIO *citato loco*, ubi talis dolor Decocto Lignorum fuit curatus. Quo etiam pertinere videtur insignis ille *dolor Costarum*, aliis frustrà tentatis, per Decoctum sequens curatus à PETRO POTERIO *Centur.* 1. *cur.* 83.

℞. *Rad. Vincetox.* ℥iß.
Fol. Myrti M. i.
Sem. Hyperic.
Rhabarb. el. ana ʒß.
F. Decoctio in s. q. *Aquæ communis*,
In *colat.* ℥vi. dissolve.
Syrup. capill. Veneris ℥ß.
Misc.

Per alvum, & per sudorem dolorem curavit.

Decocti alias *formula*, quàm in ejusmodi casibus observavi proficuam, est hæc:

℞. *Rasur. Ligni Juniperin.* ℥iii.
Cym. Pini tenior. & rec. M. ii.
Herb. Rorismar. M. i.
Incisa minutim macerentur *in aqua simpl.* ℔vi.
Stent in Balneo Mariæ per noctem: mane coqu. ad tertiam:
Colatura detur pro haustu matutino sudorifero, præmissis universalibus.

In specie hujusmodi formulam utilem notavi, ubi glandularum circa caput, aut fauces obstructiones, & tumores simul occurrerunt.

Præter interna ad *externa* subinde fiat accessus. Verùm cauto opus est. *Pinguia* enim *Unctuosa*, *Viscosa*, & similia oblinendo poros magis exasperant malum quam leniunt; adeòque saltem *subtilia volatilia penetrantia*, nunc urinosa acria, nunc spirituosa, conveniunt. Hinc spiritus Vini camphoratus, item spiritus Theriacalis camphoratus, in specie cum Castoreo impraegnatus, spiritus Liliorum convallium, Cerasorum nigrorum, Salis Ammoniaci cum spiritu Liliorum convallium subactos, & illitus, spiritus Urinæ, spiritus Tartari volatilis, qui reliquis præfertur pro usu externo, Aqua Hirundinum cum Castoreo, &c. externè conducunt.

Vel

℞. *Spirit. Lil. convall. non adeò rectif.* ℥iv.
Sal. Ammon. cum Calce viva ℥ii.
Ess. Castor. ℥ß.
M. pro usu externo.
D. S.
Spiritus Articularis externè applicandus.

Vel

℞. *Aquæ Articul. ad extrà* ℥iß.
Spiritus Sal. Ammoniaci cum Calce viva ʒvi.
Lumbric. per putr. ʒiii.
M. D. S.
Aqua Articularis externè applicanda.

Cum Panno calido exteriùs affricetur Membris dolentibus crebriùs.

Vel

℞. *Fol. Nicotian.*
Origan.
Flor. Sambuc. an. M. i.
Rad. Angel. ℥i.
Ari,
Pyrethri an. ʒii.
Fol. Stœchad. Arab.
Lavend.
Lil. convall. an. p. ii.
Sem. Erucæ ʒvi.
Castor. ʒiii.
Concisa, & contusa infund. in
Spiritus Vini part. ii.
Lumbric. part. i.
Digere per dies, noctesque aliquot, & filtra.

Convenit quoque *Sapo Venetus*, in spiritu Vini dissolutus, cum spiritu Cerasorum nigrorum, & Liliorum convallium mixtus, & externè illitus. Imprimis *spiritus Tartari volatilis*, reliquis præfertur cum spiritu Vini temperandus, ubi acrior fuerit. *Galbanetum Paracelsi*, quocumque modo paratum etiam hoc in casu mirabiliter convenit; sed cum spiritu Vini, seu simili volatili temperatum, aliquamdiu circulatum, ut penetrantius fiat, & ne nimis crassum sit. *Radix Consolidæ majoris recèns contusa*, & Cataplasmatis modò mane, & vesperi loco dolenti imposita, singulare quid obtinet. Conferri hic potest HARTMANNUS *ubi de Pacalysi*. Proficuum etiam observavi *Lixivium Coriariorum* jam ulitatum mixtum cum dimidio vel ana urinæ humanæ, ex quibus fiat *suffitus*, seu fotus vaporosus. Hæc mixtura probè calida injectis lapidibus, vel ferris ignitis in vaporem resolvitur, qui *vapor* parte dolente, desuper probè tecta, excipiendus, ut sudor hinc concitetur, & subinde repetendus, in tali dolore cruris egregiè admodùm confert. NB. multum in recessu habet. Vid. *Ideam Formular. Class.* 4. §. 22. *& Colleg. Formular.*

Thermæ denique, earumque *Insessus*, aut *Luta Thermarum, & lapides Thermales*, in aqua probè bolliti, instar Thermarum naturalium usurpati, etiam hujusmodi dolores crurum lancinantes insigniter placant. Ante paucos annos, (vix est biennium) *Vir quidam* hic tali enormi *dolore pedum* affligebatur, idque sine ulla manifesta causa, & etiam sine ullo externo apparente læsionis signo, ultra dimidium anni miserabiliter cruciabatur; Tandem omnibus remediis irritis, suasu cujusdam amici accepit hujusmodi lapides, eosque contusos probè coxit in Aqua simplici pro Balneo, in quo subinde balneavit pedes, hos immittendo, & per longum tempus ita retinendo, unde tumores pedum contraxit. Sed patiens nihilominùs dolorum, & vitæ pertæsus pergit, & Balneum hoc diutiùs continuat: quo facto non tantummodo tumor, sed etiam omnis dolor omnino evanuit, Ægerque perfectè curatus fuit. Similia *Balnea*, Thermis naturalibus succedanea, aut *Thermæ artificiales*, parari possunt ex Aqua, Calce viva, & Sulphure, ad imitationem ZWELFFERI *in sua Mantiss. Spagyr. pagina* 40. *ult. Edit. ubi de Sulphure*: Vid. *Colleg. Pharmac. in Schrœderum part.* 1. Integer Formicarum acervus Sacculo inclusus in Aqua coquitur, cui Æger insidet. Item Balnea *ex Vinaceis*.

ARTICULUS IV.

De Odontalgia.

Dolor *Dentium*, seu *Odontalgia* (T), quibusdam *Dentium podagra*, nunc *per Essentiam*, nunc *per Consensum* ex affectis Gingivis enascitur.

(T) Ὀδονταλγία Dentium dolor: ab ὀδοὺς ὀδόντος dens, & ἄλγος dolor.

C A U S Æ.

Si per essentiam fuerit, *causa* hujus sæpissimè est *acor vitiosus*: nunc ex vitiosa Dentium nutritione, seu alimenti eorum proximi corruptione proveniens, qui dum rodit substantiam Dentis, rodit etiam radicem, Membrana nervea, & sensibilissima investitam, ex qua variæ fibræ in Dentis cavum penetrant, unde si acor dictus banc Membranam rodit, tam immanis lancinans dolor emergit, nunc feri vehiculo, dum nutrimentum Dentium chylosum, vitio, & acore occulto plùs minùs inquinatum, hujus modio ad eos derivatus, ad Dentem quendam depositum, ut in Scorbuto, & Lue Venerea subinde obvium. Subinde etiam *Lympha* quædam acida per errorem distributionis ea vicinis glandulis eo derivata talem dolorem infert; est enim affectus Catarrhalis. Forsan interdum, & collecti *humores acres* in cavernula Ossium Maxillæ superioris infra Oculum multum contribuunt. Vid. MOEBII *Fundam. Physiol. cap.* 9. *pag.* 414.

Corruptio ista alimenti proximi non assimilati in acorem vitiosum interdum eo usque procedit, ut etiam ex corruptela Dentium, ac Gingivarum subinde *Vermiculi* in alveolis Dentium generentur, qui ipsi dolorem intensum Dentium non leviter exasperant: Vid. BARTHOLINI *Act. Hafniens. Cent.* 5. *observat.* 108. BONETUS *lib.* 2. *Med. Sept. Sect.* 4. *cap.* 53. M. A. N. C. *Anno* 9. *observ.* 24. & 507. Imo ab acore isto sæpissimè rodente Dentes dolorificè, & corrumpente ejusdem alimentum, interdum eorum compages ossea adeò corroditur, ut exinde *Dentes cariosi* fiant, & excaventur, ac eorum compages laxetur, ut frustulatim tandem excidant.

Ipsi quidem dentes non dolent, sed *Membrana* dentium intima investiens, ex expansione Nervi orta, & cujus *fibræ* hinc inde per dentium porulos, & meatus in eorum substantiam penetrando se insinuant, doloris istius acerbi *subjectum* sunt. Dolorem hinc vicinarum partium, & fibrarum nervearum crispationes, levesque contracturæ *per consensum continuitatis* insequuntur; unde quousque hæc fibrarum crispatio dolorifica continuatur, eò usque dolor hinc se extendere videtur, ita ut exinde perfecta *hemicrania* superveniat; & dum ab ista contractura Fibrillarum nervearum angustantur poruli, & stringuntur meatus, per quos sanguis, aut alii humores meando circulantur; hinc nunc sanguis, nunc serum, aut Lympha in motu impedita stagnant, adeòque isti dentium dolori supervenit tandem utplurimùm, aut *inflammatio maxillæ* cum dolore tensivo, & pulsatorio, totum Capitis hemisphærium occupans, aut etiam tumor, vel sanguineus, vel serosus, vel œdematosus, saltim ab acido Membranam nerveam dentis rodente, & vellicante.

Causa ergò *proxima formalis* in dolore dentis est spiritus impetum faciens, cujus ratione Membrana dicta, hujusque Fibræ sentiunt, ac dolorum percipiunt; *Materialis* verò est acidum in radice dentis hærens.

Causa remota, quæ vel nutrimentum dentium privatum corrumpunt, vel acidum præternaturale eo distribuunt, nunc sunt externæ, nunc internæ. Ex *internis*, quæ nutrimentum vitiosum acore peregrino infectum seri vehiculo denti communicant, sunt imprimis ipsius alimenti proximi vitia, seu Cacochymis sanguinis, & humorum in Lue Venerea, aut Scorbuto. Nos enim ingentes tumores in Scorbuticis, & Lue Venerea laborantibus supervenire solent. *Externa* sunt imprimis assumpta, quæ dum inter interstitia se insinuant, successivè acorem contrahunt, & partes denti vicinas rodunt, & nutrimentum privatum inquinare solent. Inter hæc excellunt *Saccharata*, *Dulcia*, *Fervida*, nimis *Frigida*, imprimis *Acida*, spiritum insitum dentium labefactantia, & hinc hujus materialem texturam vitiantia: speciatim dentibus nocent Saccharata, & Mellita, quæ facilè fermentando acorem, eumque satis subtilem, contrahunt.

D I A G N O S I S.

In Odontalgia Ægri satis sunt queruli, per quos malum manifestatur: saltim quoad Causas Remotas observetur, quod sæpiùs in *Scorbuticis* acutissimi dentium sint dolores; sicuti in *Lue Venerea* hi ipsi sunt crudelissimi, planè intolerabiles, iique nocturni: id quod à Medico cognoscendum pro faciliori instituenda Cura. Vitiosum enim, horum Morborum causa, acidum, dum in talibus dentes anteà non benè se habent, facilè iis se insinuat, nutrimentum privatum inquinat, & rodendo malum exasperat: Vel dum alius dens per se dolere incipit, facilè ejus occasione acidum præternaturale in corpore concurrere, ac dentis dolorem, & vicinorum locorum pathemata crudeliora, efficere valet.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: per se quidem Odontalgia in Adultis nullum periculum habet, utut per accidens contumacior, vel diuturnior *Convulsiones*, in specie Musculi temporalis, Vigilias pertinaces, aliaque similia symptomata gravia inferre potest.

Adhæc doloribus his interdum superveniunt *tumores*, iique inflammatorii, qui ad suppurationem tendunt, & aperti interdum in fistulas degenerant.

Ob id ergò maturè compescendus est dolor.

C U R A.

In *cura*, *acidum* in dentibus peccans *est corrigendum*, *dens cariosus evellendus*, & tandem *Vermiculi* geniti *enecandi*. Imprimis tamen, quantocyùs fieri potest, *dolor sistendus*, addendo remediis his semper simul, quæ Morbo primario, e. gr. Scorbuto aut Lui Venereæ, a quo Odontalgia etiam tanquam symptoma dependet, appropriatè conveniunt. Sic enim *in dolore dentium Scorbutico*, quo etiam ille pertinet, qui *ex Malo Hypochondriaco* subinde excitatur, vulgaribus Odontalgicis simul misceantur subinde Appropriata *Antiscorbutica*, v. g. Lac & Lacticinia, internè & externè, sicuti etiam sola sufficit herba Cochleariæ, aut in hujus penuria Nasturtium aquaticum, aut etiam Nasturtium Indicum, & similia: si nempe dictæ Plantæ cum Salvia, (quæ est appropriata in affectibus Gingivarum & Dentium,) Rorismarino, Rosis, Plantagine & similibus, pro Oris collutione subinde misceantur & decoquantur. Sic dolor iste, qui *in Lue Venerea* obvenit, appropriatius non habet remedium, quàm quod malignum istum acorem evincere potest; ex quo genere Decoctum Guajaci cum Aqua communi, aut ejus Essentia, & Oleum destillatum, & similia optima sunt remedia. Sed de his & similibus videbitis plura in STROBELBERGERI *Tractat.* eleganti *de Podagra Dentium*, propriè autem Odontalgia.

Remedia ergò, quæ *ad dolorem dentium compescendum usurpantur*, & acidum temperant, sunt innumerabilia, & tot, quot sunt Ægri, qui patiuntur dolores. Ordine progrediar. In usu sunt *Decocta* Plantarum quarundam in ore tenenda, aut *Gargarismata* ex Origano Cretico, Foliis Nicotianæ, Herba Persicaria, Radice Pyrethri, Rasura Ligni Sancti, Buxi, Sabina, Chamomilla, Serpillo, Foliis & Radice Hyoscyami, item teneris germinibus Quercus, & similibus in Vino decoctis: e. g.

℞. *Herbæ Persicar.*
Serpill. an. M. i.
Rad. Lapath.
Urtic. an. ℥i.
Pyrethri,
Ras. Ligni Buxi,
Sancti an. ℥ß.
Sem. Hyoscyam. alb. ʒi.
Coq. in s. q. *Aquæ*.
Cum Colatura gargarisetur Os.

Vel sola Persicaria cum Corticibus Hyoscyami in Vino cocta dolorem sistit. Frequenter coquuntur in Aceto, ubi dolor dentium est à causa calida, ut vocant, ubi simul est tumor Sanguineus; in Vino, ubi dolor est à causa frigida, quando conjunctus est tumor serosus & œdematosus: utut hæc parum referant, cùm potiùs sint producta morbosa. Sed *Decocta in Aceto* cautè applicentur, seu penitus intermittantur: nam Acetum acore suo dentibus hostile est, & hujusmodi Decocta plùs nocent quàm prosunt, dentium compagem solvendo aut friabilem reddendo, & stuporem inducendo: sic Mulier quædam doloribus dentium correpta Acetum fervidum in Os sumpsit, ubi cessavit dolor, sed dentes frustulatim exciderunt. Vel Decoctum Sabinæ cum Baccis Juniperi in Ore detentum commendatur à BRENDELIO. Decoctum itidem Radicis & Herbæ Hyoscyami in Vino vel Aqua & Aceto paratum, in Ore detentum, potenter dolorem dentium sistit. Melius est, si ex manuductione PARACELSI recipiatur herba Persicaria cum cortice Radicis Hyoscyami, decoquatur in Vino, & in Ore detineatur: quidam enim simpliciter Radicem Hyoscyami, seu ramenta hujus radicis, in specie recentis, aut in Vino maceratæ, loco dentium dolenti ap-

pli-

Digitized by Google

plicant; sic enim acerbus Dolor intra horæ spatium fuit aliquando curatus. Oleum Hyoscyami ex Semine expressum Denti applicatum, vel interius vel exteriùs, in specie quando Vermiculi adsunt, convenit. Loco Hyoscyami usurpatur commodè *Nicotiana*, cujus Fumus præmissa, ubi opus est, Purgatione egregius est; sicuti sola Nicotiana Denti dolenti attrita & masticata (no tamen Saliva deglutiatur) solet vi narcotica Dolorem Dentium sistere, teste RIVERIO *in observat.* unde *Decoctum Nicotianæ* cum *Floribus Chamomillæ* in Ore detentum ac masticatum, Remedium fuit HEURNII in Dentium Dolore: Decoquitur vel in Cerevisia secundaria, vel in Lacte, vel in Lactis Serò.

Vel

℞. *Piperis nigr.*
Rad. Pyrethri,
Sem. Staphisagr. an. part. æqu.
Coq. in *Vino*.

Colatura detur pro Gargarisatione. Vid. PARACELSUS.

Sic *Gummi Juniperinum* seu sandaracha Arabum in omnibus Doloribus Dentium admodùm laudatur, si scilicet *Gummi Juniperini* ℥i. in *Vini* ℔i. decoquatur, quo ipso colluatur Os; hoc enim multum conferre dicitur ad compescendum Dolorem Dentium, etiam à Lue Venereà obortum: Conf. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 5. *Cur.* 21. Aliàs Experimentum hocce etiam laudatur:

℞. *Flor. Spica Nardi*,
Coqu. in *Vino*.

Et Colatura sæpiùs, & aliquamdiu in Ore detineatur, nam & hoc multis prodesse dicitur.

Præ cæteris conveniunt *Opiata*: nempe fiant *Pilulæ* ex Opio vel Laudano opiato, quæ ipsæ Denti dolenti vel cavo immissæ subitò dolorem sistunt; vel ejus *essentia* aut *Extractum* excipiatur cum Bombace, & vel Denti immittatur, aut extrinsecus Dentibus ac Gingivis affricetur.

Vel

℞. *Extr. Lign. Guaj.* gr. iii.
Laud. Opiat. gr. ii.
Olei destill. Orig. Cret. vel *Caryophyll.* gutt. ii.
M. f. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ dolorem sedantes,
Denti cavo intrudantur.

℞. *Flor. Benz.* gr. vi.
Opii in spiritu Vin. sol. & insp. gr. iii.
Cum s. q. *Extr. Theriac.* f. Pilulæ.
D. S. ut antè.

WEDELIUS *in Opiolog. pag.* 238. commendat sequens:

℞. *Laud. Opiat.* ℈i.
Olei Camph.
Caryophyll. an. gutt. v.
Balf. pro corp. ʒi.
M. f. Balsamum, Denti dolenti applicandum.

Interim notabile est, quod refert SALMUTH *Centur.* 3. *Observ.* 34. ex *Laudano Opiato*, Dentibus dolentibus intempestivè adhibito, omnium sensuum stuporem, Vertiginem & Gravedinem Capitis oborta fuisse. Et ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princ. Histor.* 61. ex Opio in Dentis cavum sæpiùs pro ejus sistendo Dolore immisso, Mortem observavit, adeò ut huic subinde Universalia præmittenda. Pertinet huc Sotirella parva *Augustanorum*, descriptio videatur *in Pharmacop. August.* (V) Ex qua pilula una vel altera aut Denti cavo intrusa, aut intrinsecus admota, Denti dolenti etiam, dolorem sistit. Virtute Opii etiam *Theriaca* recens applicatur denti dolenti; vel ex theriaca recenti paratur Emplastrum Malæ dolenti imponendum, in specie quando tota series gingivarum cum Mala & Temporibus dolet. Cera Catholica *Ruerhi* Genis applicata quoque convenit, quem in finem & Pilularum formâ denti inseri potest. *Quod si Dolor & Ardor erysipelaceus* adfuerit, tali Emplastro ex Theriaca *Salis Absinthii* ℈i. addendus: internè *Lac* tepidum simul crebriùs in Oro tenendum, præsertim quando suspicio est de latente Scorbuto. Optimum & singulare est *Camphora*, itidem denti dolenti imposita, aut integra, aut soluta in spiritu Vini rectificatissimo; aut qui mihi in usu est, *Spiritus Salis ammoniaci* paratus cum spiritu Vini & Calce viva, in quo Camphora soluta sit, cum Bombace denti cavo immittatur, aut Gingivis in loco dolenti imponatur; præsentaneum levamen infert, utut maximè mordeat: vel Oleum camphoræ per ejus in Oleo Amygdalarum dulcium dissolutionem factum, non incongruum est. *Essentia* quædam Vegetabilium aromaticæ mirè etiam conferunt, ut essentia Ligni sassafras cum Spiritu Vini parata, vel essentia Ligni Guajaci cum Spiritu Vini parata. FABER commeodat essentiam Thymi Saturejæ, Serpilli, Salviæ, Calaminthæ, Zingiberis, &c. quæ sunt nobiles in dentium dolore, si his ipsis Gingivæ fricentur: aut etiam cum Bombace denti dolenti immittantur. Quo etiam facit *Tinctura Odontalgica Mynsichti*, & *Wedelii ex Ras. Ligni Sancti* ℥i. *caryophyllorum* & *radicis Pyrethri* ana ℥ß cum *spiritu Vini* rectificato extractus. Omnium optima est *essentia Benzoes*. Hoc habent commodi, ut convenienter cum *essentia Opii* misceri, & ita eò præstantius Remedium constituere queant. Ego vidi aliquando dolorem dentium curatum per essentiam Catarrhalem sassafrasatam denti applicatam. Loco harum essentiarum etiam *Elixir proprietatis sine acido*, cum Bombace vel alio modo Denti dolenti applicatum, certò Dentium dolorem sistit. In specie videatur *Tinctura Odontalgica* M. A. N. C. *Ann* 6. *Append. pag.* 76. Præcellunt adhuc his essentiis *Olea destillata*, utpote salia volatilia concentrata, Acidum vellicans destruentia, v. g. *Oleum destillatum Caryophyllorum*, &, quod præstantius est, *Oleum destillatum Origani Cretici*: quibus tantillum Camphoræ additum eadem reddit tantò præstantiora. RULANDI Experimentum certissimum fuit *Oleum Heraclinum* ex Corylo paratum; loco cujus *Oleum destillatum Buxi* per descensum, & per vesicam rectificatum, convenienter potest recipi; vi enim narcotica nobile est ad odontalgiam: cui præfertur *Oleum sabinæ destillatum*, perquàm egregium; sicuti ipsum *sabinæ decoctum* in cerevisia secundaria vel Vino paratum, in Ore juxta locum dolentem detentum, exceretum, & subinde ita repetitum, excellens est expellens simul dentium Vermes. WEDELIUS, ex Oleo destillato Ligni Guajaci & Caryophyllorum addita Camphora parat *Oleum Odontalgicum*, cujus guttas duas vel tres denti carioso cum Bombace immittit. His Oleis destillatis in acerbissimo dolore tantillum de oleo hyoscyami expresso convenienter addi potest. CLAUDINI Remedium fuit *Oleum Terebinthinæ* cum tantillo *Camphoræ*; aut ipsemet *Balsamus sulphuris terebinthinatus* cum Bombace dentibus inditus etiam confert: cum quo potest, uti dixi, misceri Camphora. Præter dicta etiam Oleum destillatum Rorismarini, Oleum salviæ, Iuniperi, tandem Oleum succini, admodum commendatur. Videatur etiam *Balsamum Odontalgicum* in M. A. N. C. *cit. loc.* Plumbaginis Radicem ceu verum experimentum, laudat PANAROLLUS *Pent.* 4. *Observat.* 10. Radix hujus Plumbaginis contusa, & carpo Manus imposita, per noctem relicta, mane maculam plumbeam relinquit; & dentium dolorem evanescere facit: id quod à multis fuit probatum, ratione cujus effectus etiam à quibusdam *Denticaria* vocatur. *Sulphur auratum antimonii* confert etiam, si ejus tantillum cum Bombace in dentem cavum immittatur, aut denti dolenti applicetur; imbibitione enim Acidi corrosivi dolorem citò sopit, quod ipse aliquoties observavi.

Præter hactenus recensita etiam *Cura Magnetica ac transplantatoria* in usu sunt. *Magneticas* inter eminet PARACELSI *Cura quoad Persicariam*, dum eam recentem in Aqua maceratam imponit loco dolenti Malæ, donec probè incalescat: hinc sepeliatur in Fimo, ut citò putrescat: sic enim Dolor cessat; vid. HELMONTIUS, & MARCUS MARCI. Pertinet huc *Ossiculum Brachii Bufonis*, quod Experimentum HELMONTII & Secretum HEURNII fuit, qui recipit Os dexteri Femoris Bufonis ab omni carne nudum, hoc Gingivas Dentis dolentia subinde & fortiter fricat, & subitò cessat Dolor. HELMONTIUS *ossiculum brachii dextri bufonis* recipere jubet, quod loco dolenti applicatur, quodque levamen, affert sed non semper utut sæpiùs: vidi tameo etiam sine successu applicatum. Quidam recipiunt *Frustulum Ligni acutum* fricant dentem dolentem seu Gingivas, post verò *Lardo* infigunt; sic brevi post evanescit dolor. *Lignum Fraxini* justo tempore cæsum, Dentium cavitatibus intrusum dolorem fugat, & Gingivis affricari poterit.

Quoad

(V) Sotirella parva *juxtà descriptionem Pharmacopœa Augustanæ*: ℞. Ol. Nuc. Mosch. expressi ʒi. Opii Thebaici, Spec. Diambræ *an.* ʒß. Camphoræ, Extr. Croci *an. gr. vi.* Ol. Caryophyll. destill. *q. s.* Redigantur in formam Opiatæ spissioris. Cavernis Dentium indita dolores eorundem sopit ac placat, ad quorum auxilium præcipuè expetitur, Raymundo Minderero Collegæ nostro quondam honoratissimo p. m. adscripta. *Hæc in Pharmacopœa Augustana*.

Digitized by Google

Quoad Transplantationem, imprimis cum *Corylo*, hinc cum *Sambuco & Salice*, ea instituitur, si nempe ab his, separato nonnihil cortice, excindatur Festuca, qua ipsæ Gingivæ & loca dentis affecti punguntur, usque dum Sanguinem fundant; tum Lignum cruentum denuo immittatur loco, unde excissum, Cortex denuo applicetur, & luto probè circumdetur: vid. JOHANNES SOPHRON. KOZAK *Tractat. de Sale pag.* 513. Alii *Ungues* abscindunt à Manibus, & Pedibus, dentesque à sordibus mundant, hæcque omnia Linteolo involvunt, atque die Veneris ante Solis exortum Sambuco priùs disciffo immittunt; quo citiùs fo-ramen illud concrescit eò citiùs dolor remittit. Conveniunt ejusmodi curæ in sæpiùs recidivantibus & quasi habitualibus odontalgiis. Quamvis videatur aliquid *superstitionis* illi actui subesse, ob Ceremonias, quæ observantur in illo actu, tamen revera superstitione caret, & Ceremoniæ, quæ adhibentur non sunt de essentia Artificii; nam & eis absentibus feliciter procedit Cura. (X)

Subinde etiam à *Chirurgis* externè Temporibus *emplastra* applicari solent eum in finem, ut saltem consensum, doloremque per consensum hemicranicum tollant; quod etiam præstant. Fiunt ex *Gummi Tacamahaca*, vel galbano, quod est melius, vel Carannæ, malaxatis cum Oleo papaveris expresso, vel cum *Balsamo Peruviano*: quæ super linteum in forma Thaleri extensa, sanè in Odontalgiis Gravidarum non sunt contemnenda; & quidem, si in Maxilla superiore doleant, Temporibus; si in inferiora, prope Aures sunt applicanda. Alii *Gummi Elemi* vel Masticben recipiunt, & eadem parant pro Gravidarum Doloribus. Alii Masticheo & Ceram; quidam etiam *Gummi Ammoniacum* Aceto dissolutum, instar Emplastri applicant.

℞. *Theriac. Androm.*
Tacamahac. an. ℥ß.
Balf. Peruv. ʒi.
Inducatur super *Linteum densum*, & universæ Malæ dolenti applicetur.
D. S.
Emplastrum Sedans.

Quòd si *Phlogosis quasi erysipelacea* adsit:

℞. *Theriac.* ℥ß. ad ʒvi.
Salis Absinth.
Balf. Peruv. an. ʒi.
Misc. & admoveantur.

Fit subinde, ut cum Odontalgia etiam ingens *Maxillæ tumor* conjunctus sit, tunc Chirurgi imperiti applicant *emplastrum de Meliloto*, quo ipso sine ratione abscessum inferunt nam modo sistatur Dolor, Tumor & omnia Symptomata sponte evanescunt. Potiùs ergò tales Tumores *Fomentis* discutientibus & resolventibus, quàm Emplastris suppurantibus, sunt curandi: v. g.

℞. *Flor. Chamomill.*
Sambuci an. M. j.
Pulv. Rad. Ireos Flor. ℥ß.
Incisa adspergantur.
Oleo papav. expresso.
Includantur sacculo interpassato:
D. S.
Sacculus externus.
Qui calefactus probè ita imponatur, & subinde recenteтur.

Fit etiam interdum, ut in Gingivis circa radicem dentis dolentis superveniat aliqualis *Tumor* parvus intensè dolens, qui pedetentim *ad suppurationem* tendit, qui Tumor ut eò feliciùs suppuretur, ne prænaturè evanescens recidivam inferat, sed potiùs maturè suppuretur, convenit *Lac tepidum* in ore tenendum, vel, quod melius, *frustula Ficuum*, vel crudarum vel nonnihil assatarum, Tuberculo imponenda, quæ insigniter suppurationem promovent (*citò rumpit sed valdè dolet*). *Abscessum* postmodùm *apertum* sedulò Aqua Mulsa, qua eluatur Os, vel Melle illito mundificandum, ne nimis citò consolidetur; aut ne in fistulam abeat; Tantillum enim Fermenti remanens crebriorem ejusmodi Tumoris *recidivam* facit.

Subinde contumaces Odontalgiæ adeò sunt, ut *propter fovi saniosioris retentionem* circa partem dolentem periculosæ sint, imò crebrius adeo *Periodicæ*, ut subinde quibusvis, etiam generosissimis Artis præsidiis, curari vix queant. Exempla singularia videb. in M. A. N. C. *Ann. 8. observ.* 62. *pag.* 104. BORELLO *Centur.* 3. *observat.* 7. HILDANO *Centur.* 4. *observat.* 11. In talibus, ubi *purgatione* opus est, aut saltem metu gravioris Mali, eadem instituenda videtur, *Jalappa* est convenientissima: juxta quam & ad *Sanguinis missionem* interdum accedendum venit: Hinc THONERUS *lib.* 1. *observat. pag.* 154. dolorem dentis per Venæsectionem ad Animi usque deliquium curatum refert: *Idem cit. loc.* Dolorem Dentium a sanguine copioso fervido per *Cucurbitulas* scapulis, Cervici, cubito applicatas, aliis irritis, curatum memorat: sic dolor dentium contumacissimus nullis cedens remediis per impositionem *cucurbitulæ* Maxillæ sanatus observatur à FORESTO *lib.* 14. *observat.* 6.

Pro Revulsione PARÆUS *Chirurg. lib.* 16. *cap.* 25. Allium tritum illa Manu, in quo latere dolor percipitur, gestatum conferre ex MESUE refert: vid. PLATERUS *lib.* 2. *observat. pag.* 371.

Quoad Dentes cavos aut cariosos: pro his nulla adsunt Remedia: quamvis dolor levetur, semper tamen recidivat: unde dens cavus & erosus *evellendus aut extrahendus est*, vicini enim dentes simul carie inficiuntur. Evulsio hæc non est quidem genuina Odontalgiæ cura: nihilominus tamen, quia in dente corroso adhuc hæret fermentum acidum rodens, quod subinde recidivare facit dolorem, optimum est eundem evellere: Etenim quando est evulsus, facta sic fovea, interdum Liquor copiosus limpidus solet evacuari, à quo abluitur quasi caverna loci, ne Malum possit recrudescere. Nam observatum est, quod Odontalgiæ sæpiùs evulso dente fuerint curatæ; sicut & confirmata caries alia ratione, quàm evulsione, curari non potest. Quamdiu verò vel nondum eo usque processerit Malum, vel propter periculum, sub dentium evulsione interdum observata, hæc nimis metuatur; Remediis res tentanda est, cariei scilicet progressum ulteriorem inhibendo.

Evulsio appropriato peragitur Instrumento, ac succedit eò melius, quò minùs firmiter dens hæserit, & quo magis idem vacillaverit. Faciunt hoc agyrtæ, & hinc chirurgi. Ut verò facilior & minùs dolens fiat dentis Evulsio, optimum est, Remedia quædam denti applicare, quæ dentem vacillantem reddant, & ejus Casum aut evulsionem promoveant. Hinc inter varia convenientia.

℞. *Gumm. Ammon.*
Sem. Hyoscyam.
Succ. Hyoscyam. an. ʒiß.

Quæ cum *Pinguedine Ranæ viridis*, & pauca *Cera* misceantur in *Unguentum*, denti extrahendo illinendum vel indendum, vel circa Gingivas applicandum, & eundem vacillare facit.

Succus Ranarum dentibus illitus ita eos labefactat, ut sine dolore sequantur trahentem, inquit GESNERUS in *suis Epistolis*. *Succus Chelidonii majoris* dentibus cavis illitus vel inditus, frangit eos, & elicit. Ulteriùs *Lac Tithymali*, vel undè denti carioso inditum, aut si ex eo & Sale Ammoniaco formentur *Globuli*, & denti indantur, aut cum Farina Triticea subactum fiat Pasta, & cavitati dentis indatur. Præter Tithymali Lac, & alia ex simili Lacticorum genere, pari virtute pollent: ut Lac *Ficulneum* Farinæ admistum; vel ex Lactu Tithymali cum Farina Triticea subacto fiat Pasta, quæ in pinguedine Ranæ viridis frixa, denti evellendo applicata promovet brevi ejusdem casum sine dolore: aut *Lac Cataputiæ* misceatur cum Farina Siliginis, ut fiat instar Pultis, quæ puls denti cavo indita, sicque aliquandiu permittatur, brevi ejusdem casum promovet. *Sal ammoniacum* etiam cum succo Hyoscyami convenit. *Pinguedo* item *Ranarum viridium* dentibus affricata, aut iisdem indita dentium Casum promovet: nempe coquuntur Ranæ in Olla vitreata, affusa Aqua communi, & pinguedo quæ dein innatabit, quæ dentis evulsionem promovet.

Cariei verò ulterior progressus per artem & Medicamenta inhibetur, efficacissimè imprimis *per inustionem dentis cariosi* in loco carioso cum Cauterio actuali, sive ex ferro, sive ob subtilitatem commodiorem, ex Argento vel auro facto; quo facto auro folisto dens cavus repleatur, præservatur enim sic à majori putredine & corruptione: vel ex Cera cum Myrrha probè subacta, vel potiùs ex cera viridi propter admistam Æruginem impleatur dentis cariosi excavatio. Ipsa Myrrha, Denti indita, egregia est in hoc casu: Confer. hic RIVERIUS *in observat. communic. pagin.* 309. ubi refertur, quod dentes Terebinthina impleantur, & Cauterio actuali dens inuratur in Carie. Loco Actualis Cauterii, ubi necessum visum fuerit, *Potentiale* adhibeatur sic Aqua Fortis denti carioso admota, vel Spiritus Vitrioli gutta i. vel ii. bombace inditæ, ac denti adhibitæ, mirè corrosionem juvare & præservare dicuntur. Item *zingiber* in Oxy-

(X) *Hæc non solum inepta sunt, sed etiam superstitionem olent: quidquid Author dicat.*

Digitized by Google

Oxymelite coctum, & in cavernam Dentis immissum, præservat a Corruptione. *Corallicrum* Pulvis Denti cavo inditus vel Os Sepiæ, item Camphora, Cariei ulteriorem progressum inhibent: vel ex Pulvere Coralliorum alborum, cum Melle rosato ad consistentiam Linimenti crassioris redacto, Dentibus illitum Cariem inhibet.

Denique *Vermiculi* in Dentibus nidulantes sunt enecandi, quod optimè facit *Decoctum sabinæ* cum Vino paratum, in Ore loco Dentis dolentis detentum, quod copiosos Vermes ejicit. Item *Suffitus ex Semine Hyoscyami & Cera*, in Globulos redactis, specificus est per infundibulum Dentibus cavis receptus, Vermiculos enecat, & mirabiliter egredi facit: Conf. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffniens. Volum.* 1. *pagin.* 209. Melius est si loco hujus ea Fructibus Halicacabi contusis, cum Cera mixtis, fiat eaindo pasta, & injiciatur in Laminam Ferream ignitam, quæ Fumum suggerit, quo Ore excepto, catervatim Vermes cum Sputo copioso rejecti, & crudelissimi Dolores sopiti, observati fuerunt. *Spiritus Sulphuris* vel *Vitrioli* quoque Dentibus cum Bombace inditus Vermes optimè necat, & Dolorem indè oriundum placat; vel *Pulvis Gallarum* cum Succo Radicis pyrethri impræguatus, & cum Fermento in Pilulam redactus, optimè Vermes expurgat, si Denti, ubi sunt Vermiculi, indatur. Decoctum Radicis vel Corticis Fraxini etiam Vermes in Dentibus stabulantes enecat. Sevum Cervinum ad ignem liquefactum, & Gingivis impositum, quantum contra Vermes Dentium valeat, vid. BARTHOLINUS *Centur.* 3. *Histor.* 96.

ARTICULUS V.

De Dolore Oculorum.

CAUSÆ.

Dolent etiam non rarò *Oculi* variis in casibus, tam quando *inflammantur*, quam etiam si *Lacrymæ aut lympha* eosdem humectans *acrior & acido-salsior* fuerit, unde rosio, Morsicatio, Dolor, & Rubedo. Pertinent huc *Res Externæ* quæcunque in Oculos incidentes, & Oculorum Dolorem infligentes.

Patiuntur etiam Oculi Dolorem ex rebus intrinsecus illapsis, & ex Lacrymis acrioribus seu Lympha salso acida. Hi posteriores Dolores parum habent in recessu.

DIAGNOSIS.

Malum per se patet in *Diagnosi*.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Dolor in Bulbis Oculorum, sine Ophthalmia, funestissimum Signum est, si in principio Morbi acuti Ægri de tali conqueruntur: mox enim Delirium & Convulsiones adsunt, quod sæpiùs observavi.

Cæterum nihil est, quod addam, nisi id, quod *superius L.* 5. *Session.* 18. *Cap.* 3. *Art.* 15. monui *in ophthalmia*.

CURA.

In *Cura*, sublata Causa tollitur Effectus, curata ophthalmia cessat Dolor. Adeòque si *Res Externæ* in Oculos illapsæ fuerint, quantocyùs eædem removendæ; in quem finem convenit imprimis *Hormini Semen* Oculo immissum; quod ipsum à Lympha oculari humectatum reddit Mucilaginem, qua inviscantur ea, quæ in Oculos inciderunt, & ita extrahi possunt. Item *Perla* parva, vel parvus *Lapillus Cancri*, immittatur in Oculum, & hinc inde facta agitatione ejici solent, quæ inciderant: Vid. WORMIUS. *Magnes* admovetur Oculo in scobe Martis aut scoria Chalybis: Conf. HILDANUS *Centur.* 1. *Observat.* 13. & *Centur.* 5. *observat.* 21. Quomodò aliàs Instrumentis Chirurgicis Externa ista ex Oculis eximenda sint, videb. HILDANUS *Cent.* 2. *observ.* 13. *Cent.* 4. *observ.* 17.

In Inflammatione à Causa interna, hæc ipsa *Appropriatis* curanda venit, in specie propter Oculorum dolorem: præter Remedia superiùs notata in ophthalmia, decoctum *pomorum dulcium* applicetur, idque solum, si sit à causâ interna, vel sociatum cum Albumine Ovi bene agitato, si sit à Causa externa. Expertum quoque est sequens collyrium *Hildani*.

℞. *Mucil. sem. Cydon. cum sperm. ran. extr.* ℥iii.
Camph.
Croci gr. v. vel vi.
Misc.

Imponatur Oculis cum Linteis multiplicibus instar collyrii.

Aqua Fœniculi cum Sacccharo Saturni Ardores in Oculorum dolore tollit: si addatur parum Camphoræ, erit magis potens,

Vel

℞. *Aqua Chelidon. maj.*
Flor. Cyani,
Calcatr. an. ℥i.
Vitrioli alb. gr. xii.
Soluta filtrentur per chartam:
adde
Tut. prep. ℈ß.
M. S.
Collyrium,

Cum Linteis imponitur oculis.

Singulare est experimentum Radix Morsus diaboli, si scilicet quinque tales Radices Luna decrescente collectæ appendatur in filo de Collo Patientis: tunc enim fit, ut tollatur mirabiliter nimiùs dolor, & omnes exacerbationes Oculorum affectuum impedit, & aufert. Experimentum hoc est quorundam, in Casibus, ubi alia incassum sunt adhibita.

Sic, & *Arteriotomia* in Oculi hoc dolore subinde administranda venit: Videantur BARTHOLINI *Acta haffniens. Volum.* 1. *pagina* 23. Si adsit *Lympha corrosiva* in oculo, vel *Lacryma acriores*, adhibeatur in specie *Tutia* præparata, aut *Flores Cinci*, ac loco hujus Flores Jovis secundum manuductionem ZWELFERI parati. Hi cum Collyriis applicati, absorbendo, acrimoniam Lymphæ corrigunt, & temperant qua ratione etiam in Epiphora dolorosa applicari possunt. His omnibus præfertur *cataplasma* resolvens, & discutiens ex Pomis dulcibus, quod omnes Practici unanimi consensu mirè deprædicant, & commendant, applicando oculo dolenti, v. g.

℞. *Pom. dulc. coll. & express.* vel *sub ciner. assat.*
Num. iii.
Album. ovi conquass. Num. i.
Sacchar. albiss. ʒii.
Camph. gr. x. vel xii. ad xv.
Croci gr. v.
M. f. Cataplasma Oculis imponendum.
D. S.
Puls Leniens.

Vid. *suprà de albugine*, & *colleg. Jonston* D. MICHAELIS.

Si sit Malum à *causa Externa* applicatur cum albumine Ovi benè invicem mistis, & agitatis; si sit à *causa interna*, Albumen commodiùs omittitur. Convenit in quovis undecunque nato Oculorum dolore, etiam inflammatorum. Experimentum fuit TIMÆI *von Guldenklee in cas. pag.* 48. *vid. chirurg.* BARBETTE *pag.* 150. 151. & 188. item *armam. chirurgic.* SCULTETI *observ.* 22. qui egregias in hoc Cataplasmate vires recenset; HORSTIUS *observ. pag.* 443. *Idea Formular. class.* 3. §. 23. & *colleg. Formular.* Pro optimo euporisto habet BORELLUS *centur.* 1. *observat.* 31. *sequens*,

℞. *Album. Ovi.*
Et cum *Aluminis frustulo* tandiu agitetur, donec pultis consistentiam acquirat: posteà Linteo subtili involvantur, & Scuto elapsu palpebræ imponatur, sæpe renovando.

Specialis est Dolor, qui Oculos subinde affligit, estque sensus vehementissimæ Compressionis, & quasi simul ejusdem Laccrationis, *sine manifesta Oculi læsione*, vel alteratione. Urget vesperi, & mane quando surgunt, saltim interdum Lineolæ rubræ in & circa Membranas Oculi hærent. Subinde sine Causa manifesta urget. Credo esse quasi *Affectum spasmodicum Tunicarum oculi*. Dolor hic compressivus, & lacerativus curatur per Aquas Ophthalmicas Antimoniales quascunque, ex Infuso Antimonii, vel Vitri Antimonii, vel Capitis mortui Butyri Antimonii, vel Croci Metallorum (videb. *de ophthalmia suprà l. a.*) cum Aqua Spermatis Ranarum, vel Fragorum: quibus commodè addi possunt Cerussæ, vel Sacchari Saturni ana ℈i. ad ʒß. vel ʒi. subtilissimè pulverisati: Item *Fomenta* POTERII *in centuria* 3. *cap.* 9. ex *decoctis ophthalmicis* extrà adhibitis. Decoctum Radicis Lapathi majoris quotidie potum, Oculisque illitum, tanquam singulare commendatur: Item *Verbena*, *Fœniculum*, *Euphrasia*, *Rosa*, *Sumach*, *Tutia* in A-

qua, & Vino decocta applicata; vel ad imitationem HILDANI,

℞. *Mucilag. sem. Plantag.* vel *Fœnugr.*
Cydonior.
q. *Hormini* seu *Sclarea*, *cum sperm. ran. extr.* an. ℥i.
Croc. gr. vi,
Camph. gr. iv.

Quæ mista applicentur contra dolorem.

Quibus quidam & *Lac muliebre* addere solent: videb. HILDANUS *lib. 1. observ. 2. pag. 13. folia* item *nicotiana* recentia leviter contusa Oculis imposita, vel si haberi non possint recentia, accipiantur sicca, macerata nonnihil in Vino, vel spiritu Vini, applicentur; Sic enim ratione salis Volatilis oleosi dictum dolorem solvunt. Ulteriùs *Saccharum Joviale* cum aqua Rosarum mistum, & instillatum, est nobile ophthalmicum, quod mirè commendatur à LINDANO in Oculorum doloribus, Fit ita: *Saccharum* albissimum vel candisatum in Mortario, vel scutella stannea cum cochleari stanneo teritur usque ad cœrulitatem. Saccharum hoc Joviale singulare fuit LINDANO ad quoscunque Oculorum affectus, in specie affectus dolorosos:

Vel

℞. *Aqua plantag.*
Fœnical. an. ℥ß. vel ʒvi. ad ℥i.
Sacch. Jovial. Lind. ʒi. vel ʒiß. ad ʒii.
Tutia præpar. gr. vii. vel viii.
Croci gr. iii. vel iv.
M. pro Collyrio contra hujusmodi dolores usurpando.

D. S.
Collyrium leniens.

Solummodò etiam saccharum Joviale instar pulveris insuffletur.

Huc pertinet Dolor superciliaris periodicus, arthriticis imprimis familiaris, cum vesicatorio retrò aurem curatus qui vid. in M. A. N. C. *Ann. 3. obs.* 252. Hic enim dolor prognosin dat ingruentis arthritidis, aut jam factæ.

ARTICULUS VI.

De Aurium Dolore.

Dolent etiam subinde Aures graviter in *Otalgia* (Y), Germ. *Ohrzwanges*, idque imprimis ratione Membranæ interdum meatum auditorium investientis.

CAUSÆ.

Causa hujus Doloris est, vel frequentissimè *Inflammatio*, de quo jam *suprà suo loco* dictum fuit, juncta cum sensu Ardoris, ac pulsationis, subinde Lancinationis molestissimæ, eum sensu æstuationis in regione externa: & quidem, licèt non videatur primitus dolor ab inflammatione, tamen superveniente puris fluxu, & levamine, res ipsa se prodit. *Conf.* in specie, quæ circa notabiles aurium Dolores cum enratione notant, M. A. N. C. *Anno 6. observ. 82. pag.* 117. vel est *Humor acris, & salsus*, Membranam internam pungens & admodùm corrodens; item *Lympha* catarrhalis vitiosa, aut nimio acore imprægnata in catarrhalibus Affectibus, per errorem distributionis ad aures delata; quæ ad otalgiam disponit, & lancinantem dolorem infert. Eundem dolorem etiam infert iste Humor, ex quo naturaliter concrescunt *Cerumina*, depravatus, qui si præternaturaliter reddatur, acris & salsus, membranam internam pungit, & non nihil arrodit, & sic aurium Dolores infert. Dici Humor, ex quo naturaliter concrescunt cerumina; nam utut hæc ipsa Cerumina sub consistentia spissiore flavescente, naturaliter in Adultis dicantur amarescere (unde egregium adeò est Vulnerarium, & Ulcerarium,) quæ in infantibus dulcescunt: prima tamen eorum genesis est ex quodam Humore tenui, seu Lympha: quod ex eo patet: si quis cerumina Aurium expurgans cum Stylo altiùs intruso vellicaverit Membranam Meatus auditorii, tunc Humor tenuis roridus fluere percipitur: quod etiam Digito profundiùs immisso per se patet: Imò si copiosius forsan fluat in Aures, apertè *se-sus fluxionis* percipi potest. Hic ipse ad exteriora Auris effusus resolvitur per Aerem, & inspissatur tandem in sordes crassas, quas nos Cerumina vocamus, Tandem sunt etiam *Vermes*, nunc in aures irrepentes, nunc etiam interdum in ipsis auribus geniti, inde ex auribus etiam ad ipsum cerebrum penetrant, qui non rarò atroces dolores Aurium, eosque varios, inferre solent, cum sensu rosionis, punctorio-pruritus: item cum sensu reptionis seu progressus vermium in interiori auris meatu: Vid. PANAROLLUS *Pent. 4. obs.* 27.

DIAGNOSIS.

Ex modò dictis facilia sunt *signa*: Nam uti videre est, Otalgiæ cognitio patet ex relatione Ægri, saltim causarum distinctio probè attendenda.

Si dolor sit *ab inflammatione*, adest dolor Pulsatorius, conjunctus est sensus ardoris in Aure, subinde etiam auris externa rubet.

Si fit ex alia *causa humorosa*, Dolor sine ullo insigni ardore, cum levi saltem pulsatione, percipitur, & dolor tantùm acutus, pungens & quasi perforans, in Auribus adesse solet.

Considerentur simul *Signa affectuum catarrhalium*, Capitis gravitas, &c. item dolor à tali causa nunc acerbior & gravior, nunc remissior esse solet: item per diuturnitatem se manifestat.

Vermes etiam facilè patent; percipitur sensus Rosionis aut punctura; item percipitur subinde pruritus à Vermibus, interdum etiam reptionis seu progressus sensus in auris internum meatum percipitur: observentur simul circumstantiæ antecedentes.

PROGNOSIS.

Aurium dolor, præsertim *Inflammatorius*, admodum periculosum malum est: atrocior enim si fuerit, deliria, gravia Cerebri pathemata, ipsam interdum etiam mortem infert; idque eò magis, si in profundo affectus hæserit, & magis magisque nervum Acusticum afficiat.

Infantibus frequens Malum esse solet, & quod facilè supervenienti Materiæ cujusdam plùs minùs purulentæ excretioni se jungit, *Seniores verò graviùs* & periculosius laborant.

Reliqui aurium dolores levis momenti esse solent, utut graviter torqueant Ægros.

CURA.

Quoad *Curam*: varietas causarum observanda est. Imprimis distinguendus est dolor inflammatorius aurium ab aliis eorundem doloribus. *De Inflammatione suprà* dictum. In specie tamen, vel in genuino dolore, vel eo, qui supervenit Otalgiæ, expertum est *Cataplasma ex Cepis Faventini*, quod FORESTUS *in lib. 12. Observ.* 1. & 4. describit Nempe

℞. *Cep. sub ciner. calent. coct. & assat.* No. i.
Olei Chamomil. ℥.ß.
Anethi,
Bat. rec. an. ℥ß.
Croci ℈i.
Misc.

Sub forma cataplasmatis applicentur extrinsecus auri affectæ; quo aliquot tales acerbissimos Aurium dolores conjunctos cum odontalgia feliciter curavit.

Item Ceparum assatarum succus cum Oleo Irino expressus laudatur *observat. 2. l. c.* In genere etiam dolorem aurium sistunt *Fomenta* ex anodynis & emollientibus in Lacte coctis, ut Radice Althææ, Semine Fœnugræci, Floribus Chamomillæ, Meliloti, Betonicæ, &c. applicata, præsertim si Malum sit à Causa externa: Vid. HILDANUS *Centur. 1. Observat.* 5. & 6. item FORESTUS *lib. 12. observat.* 3. convenit etiam oleum chamomillæ, Rosarum, Rutaceum: etiam oleum, in quo cancri fluviatiles incocti: per alcali enim Olei acidum destruitur: cui in dolore Inflammatorio nonnihil Camphoræ addi potest: Item *Fumus Nicotianæ* cum Fistula inversa ausi immissus etiam confert ad dolorem aurium compescendum: vel Folia Nicotianæ, aut recentia, aut aqua appropriata, vel spiritu Vini, vel Vino macerata, parum contusa auribus applicata Dolorem promptè sistunt, Præ cæteris utilia sunt *Olea* auribus instillanda, ut oleum Ovorum, Insectorum, Asellorum, Oleum Scarabæorum, Oleum Scorpionum. Nempe *Aselli in Oleo Violarum*, aut *Nymphæ*, vel communi, si infundantur & ebulliant, præstans est Remedium Anodynum in

(Y) ὠταλγία Otalgia, Aurium dolor: οὖς ὠτός, Auris, & ἄλγος dolor.

in quocunque Aurium dolore, etiam inflammatorio, Auri instillatum. Non cedit huic *Oleum Scarabæorum*, si scilicet hi contusi aut vivi injiciantur in *Oleum Rosaceum*, vel simplex cum Aqua pauca, & ad Aquæ consumptionem coquantur, hinc exprimantur; vel vivi in Oleo Nymphææ infundantur. Præ cæteris expertum est remedium Oleum Scorpionum, ritè paratum per diuturnam digestionem in Sole, cum Bombace loco dolenti applicatum, vel solum, vel mixtum cum dimidio Olei Amygdalarum: Hæc enim duo Olea Auribus, decumbente Ægro super Aurem sanam, mirificè conferunt.

Vel

℞. *Olei Scorpion.* ʒi.
Amygd. dulc. aut, si opus est aliquali detersione, *amar.* ʒß.
destill. Anisi.
Carvi an. ℈ß.
M. D. S.
Oleum Leniens.

De Mistura hac blandè calefacta Auri dolenti instilletur, Ægro in Aure sana recumbente, aut etiam cum Bombace paulò profundiùs immittatur, quibus non inferius est, Oleum Lumbricorum rectè paratum.

In dolore Aurium; ubi aut adest inflammatio, aut metus est, ne inflammatio superveniat, optimè præscribitur hocce:

℞. *Succ. Semperv. maj.* ʒii.
Olei Scorpion.
Lumbr. terr.
Chamom. an. ʒi.

Mista instillentur aut saltim cum Bombace his Oleis intincto Auris obturetur; egregiè confert in ejusmodi dolore.

Singulariter etiam non tantùm ad dolorem Aurium, sed etiam simul ad surditatem, laudatur Bulbus seu Radix Panis porcini seu *Cyclaminis*, quam excavant in forma scutellæ, & Oleo Liliorum alborum aliove appropriatu replent, ad ignem relinquunt usque dum probè decocta fuerint: post coctionem integram Radicem benè exprimunt, & de Liquore expresso Auri dolenti vel immittitur, vel cum Gossypio applicatur. Porrò, ubi *nulla est inflammationis suspicio*, vel nullum ejusdem signum apparet, præter dicta (nam hæc conveniunt in omni Aurium dolore) imprimis Olea destillata Vegetabilia conveniunt, quæ inter sunt Oleum destillatum Origani. Convenit itidem Oleum Castorei, item Decoctum Caryophyllarum aromaticorum in Vino Auri instillatum, ipso Caryophyllo desuper applicato: Etiam confert ad dolorem *ex Lympha crassa*. Urina etiam pueri recens, aut potiùs ejus spiritus phlegmaticus non adeò acris, Auri instillatus est egregius, item spiritus Otalgicus *Mynsichti*, qui est egregius spiritus, & optima compositiu, aut spiritus Otalgicus BARBETTE *in Anat. Pract. lib.* 2, *cap.* 2. cujus compositio elegans est hæc:

℞. *Ovor. Formic. maj.* No. C.
Castor.
Pulp. Colocynth.
Majoran.
Sabin.
Absinth.
Ruta an. M. i.
Sem. Cumini,
Anisi,
Fœniculi,
Carvi an. ʒiii.
Bacc. Lauri excort.
Juniperi an. ℥ß.
Cort. Mali Pun. ʒvi.
Rad. Helleb. nigri,
Cyperi,
Raphani min.
Cyclam. an. ℥i.
Cep. mediocr. No. vii.
Amygdal. amar. ʒii.
Infund. in Spiritu Vini q. s.

Per Balneum Mariæ abstrahatur.

Aut extracta saltem Essentia Auribus instilletur, vel cum Bombace applicetur.

Spiritus hic quoque non tantùm in obauditione à quacunque Causa sine Inflammatione, sed etiam in tinnitu Aurium & surditate est egregius, si duæ vel tres guttæ instillentur, & postmodùm Auris obturetur cum Bombace moschato aut ambrato: nam & hæc admodùm commendantur in Aurium affectibus, de *quo postmodùm*. Quibus si graviori in malo non cedat, aut ubi dolor est nimis acutus, in spiritu hujusmodi Otalgico aut alio, aut tantùm spiritu Vini tartarisato, dissolvatur parum Opii vel *Laudani Opiati*, vel addatur tantillum *Essentia Opii*, & ita hoc modo Auribus instillentur; sed cautè hoc fiat, ne auditum lædamus. Conf. FORESTUS *lib.* 20. *obs.* 1. 3. & 4. Interdum fumus Tabaci Auribus insufflatus antiquos & inveteratos dolores promptè sistere solet. Denique Oleum è Ligno Coryli destillatum, item Oleum Ligni Buxi, acerbissimos Aurium dolores subitò sistit: sed Olea Scorpionum & Asellorum instar omnium sufficere possunt.

Præsentissimum remedium ventilatur, si ex Cervo excitus globus sumatur, latèque tundatur, & posteà Auris eo comprimatur.

Si dolor Aurium à Vermibus fuerit, ii quantocyùs eliciendi sunt vivi, aut intùs enecentur, & ita extrahantur; dolor enim tunc vagè lancinans, hinc inde rodens, percipitur. *Lac* tepidum Auribus cum spongia aut Linteo extrinsecùs applicatum, dulcedine sua Vermes allicit, ut ita prodeant; vel Lac infundatur in Aurem, vid. PANAROLLUS *Pentec.* 4. *obs.* 27. qui notat dolorem Aurium intensissimum per Lactis infusionem, evocatis Vermibus curatum. *Pomum* etiam dulce assatum Auri applicatum simili modo convenit, uti refert PANAROLLUS *Pentec.* 4. *observat.* 27. His non sufficientibus interficiendi sunt. Interficit vel angit eosdem *succus Absinthii*, aut Centaurii minoris, aut Cucumeris asinini aut foliorum Persicorum; item Oleum Nucleorum Persicorum recenter expressum, Amygdalarum amararum, Diacolocynthidis *Quercetani*; quibus aliquantulum Mercurii dulcis addi potest.

Vel

℞. *Olei Nucl. Persic. rec expr.* ʒi.
Diacolocynth. Quercet. ʒß.
Mercurii dulc. gr. vi. ad ℈ß.
M. probè. S.
Oleum contra Vermes in Aure.

Guttatim instilletur, vel cum Bombace immittatur auribus.

Vel *Aqua Hermetica*, h. e. Aqua Hyperici vel Graminis, in qua Mercurius vivus purificatus aliquantulùm bullierit, vel cum qua probè agitatus fuerit, decantata à Mercurio vivo Auribus instillata aut injecta, non erit inconveniens. Elixir Proprietatis ratione Myrrhæ & Croci, si duæ vel tres guttæ instillentur Auribus, etiam conducit ad evacuandos Vermes, vel injiciatur Decoctum ex summitatibus Absinthii, Aloe, vel aliis, mediante Siphone pro eluendis Auribus: e. g.

℞. *Aloes* ʒii.
Myrrh. ʒi. ad ʒii.
Colocynth. ʒß.
Summ. Absinth. Mß.
Coq. in s. q. *Vini* vel *Aqua comm.*
Colatura detur pro injectione in Aurem: S.
Injectio in Aurem contra Vermes.

Vid. BARBETTE *Anat. Pract. lib.* 3. *cap.* 2. *pag.* 210.

Suffitus Myrrhæ Auribus receptus, & ipse Vermes evocat, item Infusum Seminis Nigellæ in Aqua Vitæ, sive Spiritu Vini cum Bombace Auribus applicatum multos Vermes eduxit, uti hoc observat SCHENCKIUS. Pro Vermibus Aurium commendat AGRICOLA sequens Unguentum:

℞. *Salis Jupit.* (Salis Saturni)
Ceram. Aur.
Olei Lign. Coryli expr. an. part. æqu.
Misc.

Cujus felicem usum expertus est contra dolorem Aurium.

Aliàs etiam Oleum destillatum Corylinum omnes Vermes aut enecat aut expellit.

Suffimigia Amara cum Antimonio juncta non Auribus tantùm, sed etiam Ore & Naribus excepta eosdem Vermes expellunt; est enim meatus ex Auris Concha in Os, teste SALMUTH. *Cen.* 2. *obs.* 39. Quo facit etiam *Unguentum* HARTMANNI ex Pinguedine Capi, Oleo Corylino & Mercurio sublimato aut dulci; nam & hoc egregiè aut enecat aut expellit Vermiculos. Vel etiam ex Semine Hyoscyami cum Cera formentur parvæ Candelæ; quæ accensæ, aut Carbonibus injectæ, spirant Fumum, qui Auribus exceptus mox Vermes expellit. *Oleum destillatum Juniperi*, item *Balsamum Sulphuris terebinthinatum* enecat Animalia in Aurem ingressa; sicuti etiam *Suffitus Gummi Ammoniaci* quædam ejecit: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 166. *pag.* 480. si *Gryllus in Aurem* irrepserit, *Oleo Infusionis Gryllorum* denuò ejicitur; Vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *obs.* 50. *pag.* 44. in

Digitized by Google

44. In specie si *Musca* ex improvisè introrepserit, accipiatur Terebinthina, eaque cum Bombace & Stylo immittatur in Aurem, & inviscata Musca extrahatur. Quod si ex improviso *Hirudo* in aurem irrepserit, tunc subitò auris externa perfundatur *Sanguine* recenti cujusdam Animalis, sic enim ad sanguinem prorumpunt Hirudines, & ita egrediuntur, qualem Historiam habet BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Hist.* 74. Vel injiciatur Aqua Solutionis salis communis. Quod si *Pulex* in aurem se insinuaverit, laudatur à RIVERIO Globulus ex pilis Caninis compositus, extrinsecùs auribus applicandus, vel cum stylo in aurem immittendus; pilis enim subitò Pulices se insinuant & extrahuntur.

ARTICULUS VII.

De Cephalalgia.

PRæ aliis multiplex & sæpissimè sævus est *dolor*, qui *caput* crebriùs *affligit*, in genere *Cephalalgia* dictus, non quòd caput integrum doleat, sed tunc saltim ista capitis suprema pars, quæ ossibus cranii circumscribitur; nam reliquæ partes in capite dolentes peculiaribus ferè appellantur nominibus. Et quidem in dicta parte capitis, quæ circumscribitur Ossibus Cranii, *Membranæ* sunt solummodò ex *Fibris nerveis* multiplicibus, cruciatim sitis, sensibiliter contextæ, & ex istis natæ Nervorum tunicæ; uti & istæ *Membranæ*, quæ varias cerebri cavitates & anfractus investiunt, quæ in dicto dolore primariò cruciantur seu afficiuntur, eæque tam *externa*, Cranium & Caput, quàm *interna*, Cerebrum in ejusdem ambitu, cingentes. Unde dolor Capitis alius est *internus*, qui saltem Meninges in toto sui ambitu solet affligere, & *externus*, quando externæ saltem Membranæ dolent, de quo optimè scripsit WILLISIUS *lib. de Anim. Brutor. Part.* 2. *cap.* 1. *&* 2. *pag.* 180. cujus etiam vestigia sequemur.

Quoad *internas Membranas*: hæ sunt *dura & tenuis Meninx*, utut de hac propter ejus tenuitatem dubitet LINDANUS. *Dura* verò *Mater* seu dura Meninx duplici constat tunica, per quam Vasa Sanguifera multis anfractibus, imprimis ex Vena Jugulari, transeunt, donec perveniant ad Vasa Capitis, & tunc ad Cerebrum; hinc non potest fieri, quin pro vario sanguinis statu multa patiantur hæ Membranæ. Si igitur dilatentur Vasa à sanguine, necessariò dilatatur tunica, & divellitur ejus duplicatura; unde necessariò sic insequitur dolor Capitis. Utut autem Caput omnis generis patiatur dolores, in specie tamen ordinariò *pulsatorii & tensivi* esse solent, qui hanc Membranam affligunt, quæ ipsa etiam per consensum Pericranium Capitis afficere solet; Interna enim tunica seu Pia Mater minùs dolorosa videtur propter nimiam sui subtilitatem. Jam verò cum Membrana ista dura comitetur Nervum Opticum usque ad Oculum, & ibidem tunicam quandam, Sclerotidem nempe, constituat, ob id frequenter in graviori Capitis dolore ipsi etiam oculi intensè dolere solent; hinc est *dolor Capitis internus*.

Quoad *Capitis dolorem externum*: fit hic, quando saltem Membranæ Cranii, speciatim *Pericranium*, hinc *Panniculus carnosus*, *Musculi*, ipsaque adeò *Cutis*, vel per consensum duræ Meningis, vel propter læsionem externam in contusionibus aut concussionibus, aut similibus ex causis externis, afficitur; item quando materia præternaturalis recrementosa ibidem colligitur, uti in Lue Venerea fieri solet, ecertè dolent, qui dolor externus facilè tactu externo est perceptibilis & sensibilis. *Subjectum* ergò quod dolet in Capite, non est Cerebrum, neque cortex, neque Medulla, sed saltem *Membranæ* in & extra cranium existunt: Unde frequens est dolor Capitis tensivus & pulsatorius; extraordinariè autem solet esse lacerans & lancinans, sicuti etiam dolorem punctorium, & Ollotopum caput perferre solet.

Dolet autem caput nunc universum; totus nempe ab ossibus Cranii tractus circumscriptus, atque tunc generaliter *Cephalalgia* audit, qualis iste est dolor, qui subinde homines post crapulam, vel sub Aeris mutationibus, vel in Febribus ardentibus & intermittentibus, vel alia simili causa affligit, quique secundarius est, & nunc sinciput, nunc occiput (quod tamen rarissimè contingit) magis affligit: Quod si vere dolor talis Capitis universalis sit gravior, diuturnus, & contumax, mutato nomine, *Cephalæa* dicitur, & causam utplurimùm agnoscit fixam in ipso capite, aut certè eo loco radicatam & fixam. Quod si dimidium saltim caput, imprimis ratione Suturæ Sagittalis, quæ caput in partem dextram & sinistram dirimit, vehementer & pertinaciter tantùm doleat, ita ut altera medietas sit indolens, est *Hemicrania*, utplurimùm diuturna & admodùm contumax. Quòd si unica tantummodò pars capitis inter sagittalem & temporalem suturam afficiatur, dicitur *Ovum*, à magnitudine nempe loci affecti, quæ Ovum non excedit. Quòd si dolor porrò in uno parvo sit loco, contumax tamen & fixus, quasi Clavus ibidem sit intrusus, dicitur *Clavus*, sola magnitudine partis affectæ ab Ovo differens. Dolor item in Ovo est major, in Clavo minor; Ovum itidem per vices solent intendi & remittere: Clavus verò non itidem; est enim ferè continuus eodem modo durans & affligens, nisi à causa externa forsan intendatur. Tandem, utut frequens percipiatur dolor in sincipite, interdum tamen solum Occiput dolet, idque frequentiùs *in Mulieribus*, qui dolor Muliebris ferè conjunctus est *cum sensu Frigoris* istius loci, quasi Glacies intra Calvariam esset recondita. Talis dolor fit imprimis *per consensum Uteri*, & rarò fallere solet, quin utplurimùm ex Utero oriatur; utut connexionis ratio haud æquè nota sit, & interdum etiam senes, tam Mares, quàm Vetulas, talis dolor Occipitis solet affligere, qui tamen ex alio est fonte.

Ab adjuncto *Cephalalgia* vel *calida*, vel *frigida* dicitur: *Calida*, prout nempe sanguis vel ipse magis fervet, vel ex Membranarum spasmo circa capitis partes, præsertim anteriores, magis detinetur; tunc enim caloris manifestus sensus, præsertim circa frontem, percipitur: *Frigida* econtrà dicitur, ubi nil tale occurrit, sed potiùs frigus sentitur, et saltim gravedo Capitis adest.

CAUSÆ.

Causa hujus, quemadmodùm omnis doloris, est, quicquid Fibras dictarum partium distendere ac rodere valet: quod quia à quamplurimis causis nunc immediatè magis, nunc mediatè fit, *distinguenda* est ante omnia Cephalalgia in eam, quæ est *per essentiam*, ubi vitium & origo mali hæret in ipso Capite, verbi gratia dum Caput dolet ex Vulnere, Contusione &c., ab ea, quæ est *per consensum*, quando nempe vitio, aut Massæ Sanguineæ, aut *partium* quarundam inferiorum, Caput dolet & compatitur: *estque* hæc Cephalalgia omnium frequentissima in Praxi, *quæ verò* fit per Essentiam, contumax magis, & ferè Cephalæa esse solet.

Per consensum partium inferiorum fit *Cephalalgia* absque ulla *vaporis aut humoris* transmissione atque ascensu, utpote à WILLISIO aliisque Neotericis refutato, sed simpliciter per solam communicationem Membranarum & Nervorum cum partibus aliis membranosis ac nerveis spasmodicam, intercedente simul certo Nervorum conjugio. Nam sicuti ex Contusione Capitis aut gravi Cerebri ejusque Membranarum Vulnere concitatur Vomitus vehemens solo consensu; & sicuti ex jejunio in Hypochondriacis concitatur Vertigo in Cerebro, interdum etiam in quamplurimis Cephalalgia, solo consensu cum stomacho; ita etiam *ex solo consensu Ventriculi* cum Cerebro ejusque Membranis, dolor intensus excitari potest; quod confirmat FORESTUS *libr.* 9. *observat.* 46. ubi Juvenis biliosus, cùm jejunus ambularet, dolore Capitis cruciabatur; assumpto verò pauxillo cibo, subitò omne malum remittebat. Ac sanè fit non alio modo, quàm per *spasmos* ibi inceptos, & Nervorum ac Membranarum ductu in caput usque continuatos: sic enim per Consensum dolores oriuntur: Videb. WILLISIUS *de Anim. Brut. Part.* 2. *capit.* 1. Cephalalgia *ex Liene & ex Hypochondriis* nil frequentius; quia Lien copiosis Nervis est dotatus, ratione quorum & ejus constitutionis membranaceæ, ejus spasmus Cephalalgiam inferre solet. Par ratio est, quando *per consensum Uteri* fit Cephalalgia: Videb. FORESTUS *libr.* 9. *observ.* 51. RIVERIUS *Centur.* 2. *observ.* 56. & RIEDELIUS *observ.* 20. BARTHOLINUS *in Histor.* Pannonicam observat Mulierem, quæ Hemicrania semper affligebatur, cùm Utero non gereret; quando verò conceperat, nihil sensit. Imprimis quando Mulieres dolore in Occipite laborant, Practici dicunt, laborare Uterum: siquidem cum Utero membranoso, ejusque partibus ipsi connexis, universum Systema nervosum & membranosum consentit: id quod patet in nixu parturientium, in quo sæpè ob consensum Membranarum & reliquarum partium nervosarum convulsio Epileptica supervenit: ita etiam ex vitio Uteri partiumque vicinarum quarumcumque, sensiles Cerebri Membranæ graviter affici per consensum, & hinc dolere possent. Sunt enim Membra-

næ quæcumque totius Corporis continuatæ, & connexæ Membranis Cerebrum involventibus, adeoque facilè pars una alteram per consensum ex ipasmo afficere potest: Videb. D. CROON, *Medicus Londin. de Motu Musculorum*, in WILLISII *tract. de Nervis* adjunctus.

Ex omni *Cephalalgia per consensum* frequentissima est ista, quæ fit *ex stomacho*, cujus hinc inde variæ prostant observationes: Videb. FORESTUS *libr. 9. observat.* 44. 45. *&* 46. WILLISIUS *loc. alleg. capit.* 2. *pag.* 303. *&* 305. & LOTICHIUS *in observat.* Sic Dolorem immanem Capitis à Phlegmate acido in stomacho cum Vomitu conjunctum observat THONERUS *in observat. pag.* 141. Quando enim vitiosa recrementa in stomacho sunt, solent inferre graviorem Cephalalgiam. Uti etiam BORELLUS *centur.* 2. *observat.* 1. ex hoc fonte Hemicraniam observavit; quod rarum est. In specie in iis, qui laborant *Ἀτονίᾳ* stomachi, item in Hypochondriacis & similibus, frequentissimi sunt capitis dolores, & Tensionem circa frontem per consensum stomachi, imprimis Mucilagine acida infarcti, & Partium vicinarum membranacearum; percipiunt enim semper simul Tensionem circa Hypochondria. Cephalalgiæ hujus exempla videb. apud FORESTUM *observ.* 48. *&* 49. ac RIVERIUM *centur.* 1. *observat.* 22. Interdum *Philtra* inepta Cephalalgias crudeles inferunt: Dua exempla hujus rei refert LOTICHIUS *in observ. pag.* 252. *&* 254. Porrò Hemicraniæ per consensum causa subinde est *Dens cariosus*: Conf. THYRMAYER *consil. libr.* 2. *pag.* 228. & HILDANUS *centur.* 2. *observ.* 10. Estque omninò Dolor per consensum saltim Tensivus, & hinc Punctorius ac Pulsatorius. De *utero* suprà dixi, quod frequentissimè inferat Cephalalgias, in specie quæ Occiput occupent, & sensum Glaciei repræsentent. Præter uterum *renes* affecti, imprimis calculo obsessi, per consensum Cephalalgiam inferunt: Imprimis in BARTHOLINI *cent.* 4. *epist.* 6. curiosa est observatio Hemicraniæ istius lateris, cujus lateris Ren calculo erat obsessus: sic ex Dolore Nephritico similes Cephalalgias observavit FORESTUS *libr.* 9. *observ.* 51. *in Schol.* Quæ fit propter Nervos affectos, qui in Renibus dolorum sunt organa, ortos ex Plexibus Mesenterii, qui eorum Surculos derivant ad stomachum, & intestina, unde per consensum afficitur Caput propter spasmum. Tandem & *Vermes intestinorum* subinde contumaces Cephalalgias inferre solent: Videb. FORESTUS *loc. alleg. obser.* 47.

Hæ sunt Cephalalgiæ & Cephalææ per consensum.

Cephalalgiam vero *per essentiam* quod attinet: fit, quando Malum & radix Doloris ipsum caput occupat, qualis est v. g. in Clavo & Ovo. Talis Dolor capitis per essentiam est frequentissimus *in Hemicranis*, non tamen semper, ubi sæpiùs adest stagnatio sanguinis, ejus impeditus motus in uno alterove Vasorum ramulo alterius medietatis. Nam Dura Mater ipsumque cerebrum in duas dirimitur partes; hinc altera tantùm in Hemicrania afficitur, quod ex Anatomicis obiter noto.

Ratione Causarum est vel *accidentalis*, vel *habitualis*. *Accidentalis* est, quando sine Procatarxi aut dispositione prævia à causa evidente solitaria originem ducit, Rerum scilicet Non-naturalium malo regimine, & Fortuitarum incongrua invasione, v. g. à Crapula, Insolatione, Exercitio vehementiore, contusione, Mercurii intra Cranii laminas, vel à Medicamentis Mercurialibus salivantibus, vel à fumis Mercurialibus collectione. *Habitualis* verò, quando causa certa morbifica disposita hæret in cerebro ejusque Partibus, propter quam vel continuò affligit, vel per vices, & à levissima occasione redit ille Dolor. V. g. Caput Vulnere vel contusione graviori læsum per essentiam quidem, sed tamen sine causæ internæ fomite, dat dolorem seu Hemicraniam Accidentalem: Quòd si verò post Vulnus curatum remaneat, vel Atonia Partis læsæ, vel ex Nutritione deficiente, subinde recrementa quædam generentur, quibus occasionibus, aut sub omni mutatione Tempestatis anni aut Lunæ, sæpiùs redeat Cephalalgia gravis, talis per essentiam, & quidem habitualis, erit: Sic FORESTUS *lib.* 9. *observat.* 34. observat Cephalalgiam post curatum Vulnus diuturnam, aperta cute cranii inventum fuit Os corruptum, quo exemplo, dolor curatus fuit.

Utraque hæc *cephalalgia per essentiam* oritur frequenter tam à *causa externa* seu evidente, *quàm interna* & latente. *Prioris generis* infinitæ possunt dici, scilicet contusiones & Vulnera, Aeris inclementia varia, Crapula, Motus corporis, Curæ, Studia, esus Castanearum, Glandes Quercuum, Lactis potus, Coriandri assumptio. *Posterior* verò seu interna causa habituali Cephalalgiæ magis propria, *triplicem fontem* agnoscit: Est (1) vel à *sanguine* ejusque motu in Vasculis cerebri plùs minùs vitiato: vel (2) à *Lympha* in glandulis Cephalicis vitiosè secreta aut malè distributa: vel (3) à *digestionis privata* in cerebro ejusque Membranis internis & externis errore & vitio, unde generantur heterogenea recrementa, quæ Cephalalgiam inferunt: Quo in specie viscidior Mucus, Vermes, Lapilli, Abscessus, Calculi, &c. in cerebro geniti pertinent: vid. WILLISIUS *de Anim. Brutor. part.* 2. *cap.* 1. qui optimè omnia tractat, qui est instar omnium. Ac sanè in habitualibus hujusmodi Cephalalgiis semper ferè observatur simul Partis affectæ debilis constitutio, & hinc facilior Materiæ morbificæ occasionalis vel receptio, vel generatio.

Quoad I. A *sanguinis* vitio, ejusque motu depravato, in specie dolor capitis Tensivus, Pulsatorius, cum insigni capitis incalescentia, & distensionis sensu excitari solet. Fieri hic solet, dum sanguis aut nimis abundans, vel verè, vel apparenter *in Turgescentia* quadam præternaturali, nempe febrili, quacunque occasione agitatus, aut à suppressione solennis evacuationis coacervatus, Vascula Meningum harumque fibras præter modum distendit, in suo Motu remoratur, & ita Cephalalgiam ex hac causa satis frequentem infert. Iste dolor capitis, speciatim qui ex Turgescentia & aucta sanguinis Effervescentia oritur, semper conjunctus esse solet *cum sensu pulsationis* in capite Tensivo, plùs minùs gravativo; & prout aut intensior aut remissior fuerit ista sanguinis Turgescentia, etiam major vel minor percipitur Cephalalgia. Hinc est, quòd tempore Æstivo in nimiis Æstibus Canicularibus, aut diuturniore sub Sole mora, aut exercitio quovis corporis nimio, & ex motu sanguinis rapidiore, ejusque effervescentia nimia, sudoribus, &c. præprimis quando his frigus repentinum superveniat, excitari soleant graviores Cephalalgiæ: Hinc est, quod post Crapulam *ex nimio Vini & Cerevisiæ potu*, præter cruditates relictas, turgidus sanguis postero die Cephalalgiam inferat, cum Artuum ferè Lassitudine, nisi blando sudore partim præveniatur, partim curetur: Hinc est, quod refrigeratio capitis, sicque impedita *sanguinis transpiratio*, Cephalalgiam inferat, dum retenta effluvia transpirabilia, Vasa distendendo & sanguini certam Turgescentiam plùs minùs inferendo, Cephalalgiam excitant: ut taceam ipsa Transpiranda salina, Partibusque membranosis infixa, Dolores inferre. Pariter *sanguinis* quælibet *suppressa consueta evacuationes* ad Cephalalgiam disponunt: Hinc Hæmorrhagiæ Narium suppressæ contumacissimas Habituales Cephalalgias inferunt: Hinc est, quòd *hæmorrhoidibus*, *Mensibus* obstructis, solenni quadam sanguinis Evacuatione intermissa, sæpiùs contumacissimæ oriantur Cephalalgiæ, observantibus hoc omnibus Practicis, in specie FORESTO: aut quod quibusdam mulieribus non raro uno alterovè die ante Mensium eruptionem Cephalalgiæ sint frequentes propter sanguinis Turgescentiam tunc obvenientem. Speciatim *febres quæcunque*, tam continuæ, quàm intermittentes, Benignæ pariter & Malignæ, item febres Castrenses, ordinariam comitem Cephalalgiam ducere solent, uti quotidie experimur; ex Turgescentia nempe & fermentatione sanguinis aucta. Huc pertinet *Phrenitis* seu Sphacelus Cerebri, in quo ob factam inflammationem Membranarum cerebri, & corticis ejusdem, intolerabilis est dolor. Hæ & similes causæ Cephalalgiam inferre solent. Facere huc videntur *odores fortiores*, Cephalalgiam non rarò inferentes: Sic curiosum est exemplum, quòd ex Odore Moschi & Ambræ in Viro dolor capitis ortus fuerit: Pariter non rarum est, Rosarum odore iis, qui teneris sunt in systemate Nervoso texturæ, Cephalalgiam inferri, quasi Particulæ hujusmodi odoriferæ acrimonia sua vellicent Membranam Narium superiorem, & ad hanc derivata à Dura Matre filamenta nervea; quibus unà vellicatis, & Dura Mater simul tendi, hinc sanguinis circulus quasi remorari, & dolor hic Pulsatorius & Tensivus capiti supervenire solet. Quo etiam *Gas Carbonum* incensorum, item *rerum fermentescentium*, pertinet, suo inspiratu pertinaces Cephalalgias interdum inducens.

Quoad II. Porrò ad Procatarxin ejusmodi spectat, causaque conjuncta evadit *serum*, item *Lympha*, quæ aut *vitiata* aut *stagnans* in quodam capitis loco, aut, quod sæpiùs fit, ex Lymphæ vitio genitus *humor acidus* plùs minùs viscidus, & in quodam interno capitis loco coacervatus, aut ex Nutritione Membranarum vitiosa collectus, aut ex quacunque ratione in capite depositus, graves Cephalalgias & Hemicranias infert, cum dolore Lacerante & Lancinante, interdum etiam capitis gravativo, subinde Tensivo, vitio Lymphæ circa Glandulas collectæ excernendæ, adjuncto plùs minùs *sensuum Torpore*. Curiosa est observatio

tio Hemicraniæ ea his caosatæ, per stillicidinm aquæ frigidissimæ per Nares curatæ: videb. *Misc. A. N. C. anno 3. observ. 184. pag. 455.* Hinc in affectibus Catarrhalibus frequentes sunt Cephalalgiæ; hinc senibus frequentes & diuturni exinde oriuntur dolores. Quin etiam contumacissime & subinde vix tolerabiles *Cephalalgia scorbutica* subinde periodicæ, speciatim Nocturnæ, ex Lymphæ vitio oriri videntur, quatenus à Sale acri scorbutico membranæ cerebri, tam internæ, quàm externæ, vellicatæ dolores Lancinantes & Lacerantes crudelissimi excitantur. Imò serum sæpiùs causam conjunctam Cephalalgiæ existere, non saltem ea observationibus Anatomicis, quas collegit PISO & RIVERIUS, aliique, confirmare licet, quibus Cephalæas sæpè pertinaces per excretionem seri diversi generis è Naribus solutas, ac Lympham copiosam in cerebro post Cephalalgiam repertam fuisse constat; sed vel *Coryza* incipiens, aut dolor ex sero quidem, & Lymphæ successiva collectione gravativus, sed simul interdum quoque Tensivus, præcedens testatur. Sic Cephalalgiam lethalem à copia humoris serosi notat RIVERIUS *centur. 1. observat. 37.* Nec, juxta WILLISIUM, improbabile est, *Chylum*, ntut legitimè constitutum, in capite prædisposito idem præstare, fibrasque ac membranas suo appulsu gravare, cùm non saltem hujus doloris Paroxysmi post totidem à pastu horas repetant, sed mutata quoque Victus ratione quoad quantitatem, qualitatem, & assumendi tempora, vaaient.

Tandem III. propriæ *digestionis privata* errore quocunque, occasiono interna vel externa *vitiata*, & circa membranosa capitis loca congestæ, aut retentæ aut genitæ, subinde oriuntur capitis dolores, iique otplurimùm diuturni difficulter curabiles, unda in Cephalæis, in Hemicraniis, clavo etiam & Ovo, subinde ex hoc puncto causæ perscrutandæ sunt. Unde dolor nunc quasi Ostocopos utplurimùm simul Rodens & Pungens, observari solet, dum Materia quædam viscida plùa minùs acria, vulgò dicta Tartarea, aut sanguis congrumatus, sub Cranio quovis in loco congestus, istos dolores inferunt. Hæc Materia si in altera medietate in capite hæreat, ut sanguinis motum aliquantisper impediat, infert Hemicraniam. *Mercurialia* in hoc puncto sunt optima, quoniam dissolvunt, & attenuant Materiam caput occupantem. Unde subinde senes decrepiti contumacissimis Cephalæis sunt obnoxii, & vulgò vocantur Cephalalgiæ, & Cephalææ a causa frigida, & in tali conjuncta est Gravedo capitis seu dolor capitis Gravativus: imò caput minùs calet, quin potiùs friget, dolor est contumax, & qui Ægros nocte dieque affligit. Hanc subinde graves Cephalalgiæ sunt *à Vermibus* in cerebro ex vitiata ejus partium digestione genitis: qualis dolor gravissimus, & ferè intolerabilis subinde occurrit *in febre hungarica*, quæ ipsa propter capitis dolorem istum quidem *vermis cerebri* dicitur, cùm observatum sit, non rarò Vermes rejectos per Nares fuisse cum levamine: videb. SCHENCKIUS *in observat. de febr hungarica*, & RULANDUS *Tractat. de Morbo Castrensi*; item HILDESHEIM *in suo Spicil.* aliquot refert exempla Cephalæarum continuarum ex Vermibus in cerebro genitis ortarum; videb. BARTHOLINUS *centur. 2. epistol. 74. & centur. 1. observat. 64.* ubi pariter post Variolas vehementissimus capitis dolor a Verme in Cerebello fuit excitatus; item *centur. 6. observat. 3.* Cephalæam habet contumacissimam sedatam post Vermes per Nares excretos. Similia exempla contumacissimarum Cephalalgiarum reperietis in SCHENCKII *observat. de Cephalalgia*: Non secus ac FORESTUS *lib. 7. observat. 9. & lib. 21. observat. 28.* notat Cephalalgiam admodùm intensam, postmodùm excreto Verme per Nares sublatam. Plura Vermium post Cephalalgias à Naribus excretorum exempla habentur in *Miscell.* A. N. C. *anno 1. observat. 99. pagina 229. & anno 2. observat. 174.* apud SCHNEIDERUM *de Oss. Cribrif. pag. 440.* FEHR *in Hiera Picra pag. 79.* BLEGNY *Zodiaco Gall. Mens. April. observat. 3.* KERKRINGII *observat. Anatom. 43.* TULPIUM *lib. 4. cap. 12. pag. 251.* HILDESHEIM *Spicil. lib. de cap. affect. pag 41.* BORELLUM *centur. 3. hist 45.* HOLLERIUM *lib. 1. de Morb. Intern. cap. 54. in Schol.* HILDANUM *centuria 1. observat. 8. & centuria 5. observat. 1.* MONARDUM *histor. Medic. simpl. cap. 14.* MARCELLUM DONATUM *lib. 4. de histor. Medic. Mir. cap. 26.* necnon ALSARIUM A CRUCE *de quæsit. per epistol. centur. 3.* EBUSINA *lib. 3. Fen. 1. tract. 2. cap. 3.* ea Medicorum quorundam Indorum fide, Cephalalgiam quandoque generari jam edocuit à Vermibus in capite generatis, motu suo tensione & læsione lædentibus, addens: *Nam Vermes multoties nascuntur in anteriore capite & super locum, qui est in structura Narium, &c.*

Post Vermes subinde etiam *calculi in cerebro geniti*, pertinaces dolores inferunt, qui per Nares & alia loca postmodùm excreti, Cephalalgiæ levamen intulerunt: exempla vid. in SCHENCKIO *in observ.* & etiam BARTHOLINUS *cent. 1. observ. 33.* refert dolorem capitis sedatum post Lapillos per Nares excretos.

Fit interdum, ut *humor quidam lentus, & viscidus* sæpiùs ea vitio digestionis ultimæ, seu propriæ genitus se insinuet intra *Suturas Cranii*, quas sensim a se invicem *separare*, & mutuò discedere facit, cum intensissimo dolore, ut sensim spatium inter commissuram Suturæ possit percipi. Exempla de hac Suturarum Cranii discessione videbitur in BOOTII *Tractat.* parvo, sed eleganti, de *affectibus omiss. cap. 4.* Exempla etiam nonnulla refert HILDANUS *in suis observat. cent. 2. observat. 8.* Paria Exempla refert BARTHOLINUS *cent. 2. epist. 74.* SCHENCKIUS *in observat.* Mentionem etiam illius facit MINDERERUS *in Medic. Militar. pag. 327.* Aliquando *B. Doctor* MICHAELIS in Principissa vidua *Isenacensi* observavit talem acerbum capitis dolorem, in quo manifestè Cranii Suturæ à se invicem discesserant, idque manifesto cum Sonitu, ut adstantes percipere potuerint; quem tamen feliciter curavit: & tales dolores sunt pertinacissimi, & intensissimi.

Porrò *Lues Venerea* capitis dolores horrendos, & implacabiles, in specie nocturno tempore affligentes, infert: *Acer* enim *malignus* Luis Venereæ Alimentum Cranii proximum chylosum ita corrumpit, ut assimilari nequeat, sed in materiam viscidam, & acidam corrosivam sensim degeneret, quæ coacervato super cranium, aut etiam sub cranio, *Tumores* illos infert, qui etiam in aliis Ossibus reperiuntur, & *Gummata Gallica* vocantur; a quibus uti postmodùm corroduntur ipsa Ossa, & per consequens ipsum cranium, unde *Caries Cranii*, cujus exemplum funestum habet MEARA *in historia Med. pag. 136.* ubi habet Cephalalgiam cum tetrius Cranii Carie ortam à Lue Venerea, & SCHENCKIUS *in observat. pag. 51.* qui ex Cranii Carie interna similiter implacabilem capitis dolorem notat; ita ab iisdem vicinæ membranæ corrosæ pertinaces, & implacabiles dolores inferunt. Sed tamen non tantùm in ipsa *Lue Venerea* fit dolor, quin & subiode post curam Luis *Venereæ*, post *inunctiones Mercuriales* minùs ritè institutas, *ex Mercurii* virulentia pertinacissimi capitis dolores *remanere* solent, ex Mercurio scilicet, Nervis membranosisque partibus inimicissimo, hinc inde in capite *collecto*: de quo videb. POTERIUS *centur. 3. curat. 6.* qui habet dolorem capitis contumacem, concitatum ab usu Hydrargyri, quem curavit per decoctum Chinæ cum Oleo Sulphuris subacido. Talia exempla ex Mercurio post curatam Luem Veneream observat RIVERIUS *centuria 1. observ. 91.* item in *observat. communic.* ZWINGER *in Theatro Vitæ humanæ. Tom. 1. fol. 520.* ex CARDANO *de Subtilit.* Idque partim ex relicto, non satis salivando evacuato, partim ex ipsa Mercurii malignitate, Partes nerveas afficiente: quas *Cephalalgias Mercuriales* curavit per Nummum aureum in ore detentum, ut scilicet Mercurius præceps ad Aurum accurrat, & ita extra corpus eliminetur. Dolor hic capitis ex Lue Venerea nocturnus magis est, & in uno loco instar Clavi affligit.

Interdum *Abscessus* interiores capitis partes occupant, qui ipsi contumacissimas Cephalalgias inferunt, & Abscessus Hypocranii dicuntur. De his non paucæ prostant observationes Cephalalgiam per excretionem Puris per Os, Nares, Oculos, Aures, &c. solutarum, &c. videb. BORELLUS *Centur. 1. observat. 73.* & WILLISIUS *de Anim. Brut. Part. 2. pag. 203. Edit. Amst.* In specie BOOTIUS *de Affect. omiss. cap. 1.* ex abscessu Pericranii gravem, & continuum capitis dolorem refert. Similia exempla hinc inde etiam reperiuntur in BARTHOLINO, ubi intensus capitis dolor refertur, excreto per Nares Pure sedatus: Sic SCHNEIDERUS *observat. 123.* refert Cephalalgiam crudelissimam à Pure intra Ossa Cranii latente. Abscessus hi non semper ex causa externa, sed frequentissimè vitio digestionis privatæ oriuntur.

Juxta Abscessum sub Cranio locisque vitiosis, subinde *Læsiones Capitis externæ*, Contusiones, Vulnera, Casus, gestationes Ponderis, seu Oneris gravioris in capite, & similes causæ, etiam curatæ, diuturnas Cephalæas, & Hemicranias post se relinquunt; quatenus aut Cranium ipsum insigniùs lædunt, aut Pericranium, vel Fibras Suturarum Duræ Meningi continuatas: aut quatenus *Fissuram*, quandam in cr[illegible]io inferunt, imprimis in interiori Lamina; unde

de Humor, seu succus nutritivus extra duplicem lamellam per istam fissuram pedetentim destillat in Tunicas Cerebri, ibique corruptus, hinc acrior factus, gravissimos capitis dolores infert; vel quando aliqualis sanguis grumosos circa membranas hæserit: & similes causæ, quæ postmodùm etiam diuturnas cephalæas inferre possunt. Sic namque post curatum Vulnus Capitis Cephalalgia diuturna oborta fuit, aperto tandem Cranio, in Vulnere fuit Os nonnihil corruptum, quod exemptum etiam Dolorem curavit, observante hoc FORESTO *lib.* 9. *observat.* 39. Quo etiam pertinet notabilis observatio SCHENCKII *lib.* 5. *pag.* 51. ubi graviori Pondere in Caput suscepto, & congestato, laminæ Cranii internæ portiunculæ nonnihil diffractæ duodecennalem Dolorem Capitis crearunt, quibus per Nates excretis Dolor ille remisit.

Speciatim *viscida, tenax, & firmiter impacta est materia, qua ovum, & Clavum primariò efficit*, vel proprio Partis dolentis vitio genita, vel cum Sanguine eo delata, vel denique externæ Læsionis occasione relicta. Eadem suspicio est, quoad *Hemicraniam*, cùm & ipsa sit satis contumax; & in qua subinde simul vitium *in Sanguinis motu*, in uno alterove Vasorum ramulo alterius saltem Cerebri medietatis, conjunctum videtur: Nam dum Mater ipsumque cerebrum in duas dirimuntur partes, hinc altera tantum in hemicrania affici solet. Unde Senes decrepiti contumaci Cephalalgiæ sunt obnoxii propter successivam Recrementorum vitiosorum intra Cranium collectionem.

Observandum hic est, non rarum esse, *Cephalæas observare certas Periodos*, uti etiam *Hemicranias*, ita ut subinde Lunæ Periodos, subinde Solis Periodum diurnam, subinde similes Motus, regulariter soleant observare: Conf. SCHENCKIUS *lib.* 1. *observat pag.* 47. ubi prostat Exemplum Doloris Capitis, qui cum Sole oriente incohabat, circa meridiem maximè intensus erat, quò magis verò Sol inclinabat ad occasum, eò magis remittebat. In eodem SCHENCKIO *pag.* 48. est Hemicrania, quæ certis Lunæ Periodis tantùm Ægros infestat. Sic notabile exemplum est PLATERI *lib.* 2. *observat, pag.* 346. de Hemicrania Periodica, singula hyeme certis noctis horis recurrente, & miserabiliter torquente, curata tandem per emplastrum *Vigonis* de Ranis cum Mercurio: Sic idem PLATERUS *loco citato* de Hemicrania forti, & continua quindecim annos durante à partu naturali, quæ postmodùm post quindecim annos per fœtus masculi exclusionem statim sine ullo medicamento fuit curata. Huc pertinet Exemplum BALLONII *suprà citatum Cons.* 40. *in schol.* de Muliere, quæ cùm Hemicrania conflictabatur, dum non esset gravida, quamprimùm autem concepit omnis Hemicrania cessavit: Sic FONSECA *lib.* 7. *consil.* 87. observat Hemicraniam lateris dextri Periodicam, quæ singulis octo diebus die Lunæ tantùm in eadem hora repetiit, & per triginta horas acerbissimè afflixit, postmodum verò sine ullo Symptomate æger erat sanus quousque octo dies fuissent præterlapsi; Conf. etiam M. A. N. C. *Ann.* 4. *Append. pag.* 32. *item anno* 6. *obs.* 173. *pag.* 236. Et talia Exempla ferè ubique plura observata prostant. Hæc adduxisse sufficiat.

DIAGNOSIS.

Capitis Dolor indicatur ab Ægris, cum sint satis queruli de eo: saltem *Signa distinctiva* a Medico præprimis sunt observanda ratione Causarum, quas omnes accuratè distinguere arduum est, subinde impossibile. Distinguitur autem, an sit per consensum? an per essentiam? Et quidem *per consensum esse Dolorem Capitis*, ferè ex eo cognoscitur, ubi nulla Causa evidens, Caput lædens, præcesserit, aut ubi nulla insignior, & pertinacior Functionum Animalium læsio simul juncta fuerit, Partes verò Corporis inferiores aliquo modo laborent, ac pro hujus diversa ratione Dolores Capitis exacerbentur.

Dolor itidem subinde varius est, nunc est intensior, nunc est remissior; qui verò capite primariò affecto accidit; sæpissimè est continuus: Signa adsunt Massæ Sanguineæ non legitimè constitutæ, aut etiam adsunt Signa vitiatæ Functionis in quadam parte inferiori læsa, simulque prout pars talis plùs minùs affici sentiatur, etiam Dolor Capitis aut intenditur, aut remittit; quæ sunt alia Signa *ex circumstantiis* haurienda; ex quibus prudens Medicus hariolari potest, an per Consensum fuerit Cephalalgia? In specie Stomachi habeat rationem: quamvis non raro Dolorem Capitis per Consensum & Essentiam conjungi Experientia testetur.

Quod si verò *Dolor sit per essentiam*, patet, si præcesserit Capitis & Cerebri læsio quædam notabilis; item si dolor secundum Siderum motus & phases, præprimis lunæ, variet, videb. FONSECA, PLATERUS: Item si Vitæ genus est tale, ut facilè noxam quandam cerebri possit inferre. Continuus magis Dolor esse solet: aut si est interruptus, erit tamen Periodicus; & stato tempore recurrens, qualis per consensum excitari nequit (Z), præsertim si causæ Antecedentes respondeant, adeoque radicem & diathesin altiùs fundatam hoc ipso insinuat.

Quæ verò præcisè sit *Causa hujus doloris per essentiam*? difficiliùs cognoscitur: nam Vermes, calculi, &c. alicubi coacervati, ferè nulla sui præbent signa.

Abscessus quoque Hypocranii & similes difficiles sunt cognitu, utut, quantum possibile, eorum indicia describat BOOTIUS *loco citato*, saltim ergò conjecturæ locum habent.

A *Sanguine* si fuerit vitium, facilè cognoscitur, cum nimis plurimum Sanguis, vel turgescens, vel in motu suo per Vasa plùs minùs impeditus, Affectum induxerit, Dolor Pulsatorius Ardori capitis conjunctus est: videb. FORESTUS *lib.* 9. *observat.* 10. & 11. Item levamina ex Sanguinis missione rem manifestant: videb. RHODIUS *cent.* 1. *Observat.* 73. ac RIVERIUS *observat. communic.* 37. *pag.* 273.

Si à *Chylo*, id dignoscitur, quod certis post pastum horis paroxysmi repetant, post Somnum evanescant, & pro Assumptorum circumstantiis varient.

A *Lympha* aut simili serosa materia, aut etiam à materia viscida aut acida collecta, fieri cephalalgiam, monstrat gravamen capitis, Somnolentia, Dolor Gravativus magis ac Tensivus, qui nocturno tempore solet affligere, cum Glandularum interdum Morbis circa caput, Frigus, Ætas senilis & similia, quæ persuadent à tali causa oriri Hemicraniam, imprimis ubi reliqua consenserint Signa. Et si hæc Acrimoniam foveat, ver. gr. scorbuticam, Scorbuti quoque, similiumque recrementorum salinorum signa præsto sunt. Quæ ex *Lue Venerea* male curata, ex hujus Signis, item quod nocturnus magis, & in uno loco instar clavi affligat Dolor: videb. RIVERIUS *Cent.* 2. *observ.* 91. Si vitium fuerit ex *vitiata digestione propria*, unde coacervantur recrementa & Humores viscidi intra calvariam, Dolor fixus est & pertinax, crebrior, recidivans, nullisque Remediis cedens; & si Acrimoniæ Materia hæc expers, Gravativus magis, cum sensu Frigoris in parte affecta, in specie si externa præcesserit Læsio, ut Vermes & calculi, simili modo possunt affligere.

PROGNOSIS.

Prognosis cephalalgiæ curam promittit vel faciliorem, vel difficiliorem, vel nullam: quorum intuitu *Accidentalis* faciliùs curatur, quàm *Habitualis*.

Habitualis tamen quoque, prout cum Procatarxi sua magis inveterata, ita ut ejus Paroxysmi à multis annis aut sponte, aut a levi quavis occasione repetant, eò minus spei curationis habet, præprimis si maximam partem dolor hic continuus fuerit, ut pote quem a causâ magis fixa, scilicet Pituita viscidiore, Tumore, Abscessu, calculo, Vermibus &c. prodire, probabile sit, & qui à tali causa dolor immanis est, utplurimum alia Symptomata cephalica graviora, scilicet Vertiginem, convulsiones, &c. item Vomitum sibi comites assumit, & cum his interficit, aut in Apoplexiam, Epilepsiam, Paralysin, cæcitatem, surditatem, &c. degenerat: videb. HIPPOCRATES *Sect.* 5. *Coar. Praenot.* 6. RIVERIUS *Cent.* 1. *Observ.* 37. RHODIUS *Cent.* 5. *Observ.* 33. PAW *Observ. Anat.* 8. *M. A. N. C. Anno* 1. *Obs* 68. WILLISIUS *loc. alleg. pag.* 296. 301. & 302. & BONETUS *Sepulchret. lib.* 2. *Sect.* 1. *obs.* 1. & 2. BOOTIUS *de affect. omiss. cap* 1.

Nihilominùs & qui *per Consensum* oritur, nunc faciliores,

(Z) *Cur per Consensum factus dolor non potest esse Periodicus? quod enim à parte, ubi morbi fomes, ad Caput transmittitur, si statis temporibus & certa quadam periodo transmittatur, Periodicum sanè dolorem excitabit. Imò Periodicorum omnium, & certis temporum intervallis recurrentium, Morborum Caussam, in hac sympathia seu consensu partium aliarum, nonnunquam remotissimarum, atque in hac metastasi, seu transpositione caussæ morbificæ, juxta saniorem Philosophiam rationabilius inveniemus: ab idiopathia enim seu propria partis affectæ passione, potius Morbi continentes quàm Periodici ortum habent.*

Digitized by Google

ris, v. g. culpa Ventriculi nunc difficilioris, v. g. ex affectibus Uterinis, Hypochondriaco Malo, item à Lue Venerea, &c. Curationis observatur.

Pariter *in Morbis aliis* dolor Capitis malus interdum propheta existit, quatenus in vehementi capitis Dolore cum Febre Acuta, si *Urina* conspiciantur crudæ, seu claræ, & albæ, pessimum signum est, deliria, convulsiones, & tandem mortem portendens; item si aliquod lethalium Signorum supervenerit: videb. HIPPOCRATES *Prognost. Tract.* 22. §. 22.

Item *dolor Capitis fortis*, Imprimis in Febribus & morbis acutis, *subitò desinens*, non sequente aliqua evacuatione per Crisin, est lethalis; quoniam subinde signum est Gangrænæ cerebri, aut omnimodæ insensilitatis Membranarum cerebri.

Simili ratione Dolores Capitis *Soporosi*, *& Gravativi*, aut *cum convulsione*, *Gravidis*, utplurimùm periculosi existunt: vid. HIPPOCRATES *l.* 1. *Prædict. Text.* 14. §. 2. *& Sect.* 3. *Coac. Prænot.* 105.

Ubi *frigent Extrema* in vehementiori dolore Capitis, pessimum est signum; periculum enim Inflammationis internæ denotat.

Si dolor Capitis *circa frontem*, *& tempora* sit continuus, & admodùm vehemens, *cum Febre acuta*, apparente die quarto, signo pernicioso, septimò ferè die Mors ingruit.

Si dolori Capitis superveniat *manifesta quadam excretio*, aut Aquæ, aut Sanguinis, aut Puris, sive sit per Os, sive per Nares, sive per Aures, (qualia Exempla prostant quamplurima); Signum est solutionis Morbi secundùm HIPPOCRATEM *Aph.* 11. *sect.* 6.

Facit huc notabilis *Aphorismus* HIPPOCRATIS *Sect.* 4. *Aphorism.* 32. *Quibus ex Morbis partium inferiorum convalescentibus, dolor Capitis vehemens supervenerit, si non præcedat Excretio manifesta; iis in Cerebro futurus est abscessus, morbi materia ab inferioribus ad superiora conversa.*

Quicunque in Febre non lethali cum Capitis Dolore, & obscuritate præ oculis conqueruntur *de Cardialgia*, seu de morsu & angustia Præcordiorum, iis subinde Vomitus biliosus salutaris supervenire solet, præsertim si Rigor infra Hypochondria supervenerit.

Quibus verò in ejusmodi Febribus Caput dolentibus *Visus hebetudo* contingit, aut *Splendores circa Oculos* observantur, aut præ *Cardiogmo* aliquid tenditur in Hypochondrio dextero, aut sinistro, neque cum dolore neque cum Inflammatione, iis Sanguis ex Naribus fluet

Dolores Chronici extra morbos acutos minùs sunt periculosi, nisi quatenus nimia molestia, aut continuis Vigiliis ad affectus Melancholicos disponere solent.

In Gravidis dolores Capitis Soporosi cum Gravitate quadam obvenientes, sunt mali.

C U R A.

In *Cura* propter insignem causarum cephalalgiæ varietatem, ipsa etiam Cura varianda est, adeò ut non ita commodè determinatis Regulis illa ipsa circumscribi queat; sed

Observ. I. ante omnia: an *per Essentiam*, an *per Consensum* sit Cephalalgia? *Hæc* præmissis *Universalibus*, in specie *Vomitorio* & *Laxativis* convenientibus, & sublato affectu primariò, facilè sistitur, *Illa* verò difficulter, adeoque ipsi capitis affectui *appropriata Remedia* simul in usum adhibenda. Ad summum dolor Idiopathicus accidentalis, *Phlebotomia*, *Quiete*, *Sudore*, *& levis Opiati usu*, tollitur: Videb. FORESTUS *lib.* 9. *Observat.* 1. 2. *&* 3. in Habituali verò per Essentiam, tam *Sanguinis & Lymphæ*, quàm *Capitis* dispositio prava corrigatur. Posterius rarò perficere licet. Nihilominùs quia causam accuratè dignoscere haud conceditur; Æger Prognostico vix omnimodè linquatur, & si aliud Medicus hoc in passu præstare nequeat, morbi Fomitem præscindendo ac intercipiendo, crebriores Paroxysmorum accessiones inhibeat, cùm experientia testetur, hac ratione cephalalgias contumacissimas non rarò curari, i. e. Fibras indispositas sponte sua ad pristinum tonum redire. Observetur tamen insimul hic cautela nonnullorum practicorum: In dolore capitis diuturno plus præstare caput frequentiùs roborare, quam evacuationibus pertinaciter insistere.

II. *Opiatis & Narcoticis* in genere ut omnis dolor, ita & cephalalgia, compescitur; unde etiam subinde intermiscenda veniunt. In his autem ad Capitis dolorem sistendum usurpandis simus cauti; metus enim est, ne post narcotica non possimus denuò expergiscere Ægrum, uti rectè hoc monet CELSUS: sæpè quippe accidit, ut in gravioribus doloribus parva & ordinaria Dosis Opii, aliquoties licèt repetita, nihil adjuvet, unde postmodùm usurpata fortiori Dosi, si dolorem aliquando sedat, subitò lethargicus ferè superveniat Somnus, ita ut vix ac ne vix denuò possint excitari Ægri: quibus tunc si aliquid eveniat, per Acetum est succurrendum, aut Humorum motum sistendo cephalæas graviores tandem reddit: Videb. FORESTUS *lib.* 9. *observat.* 14. *&* 57. *Anodyna* ergò, quin & *Narcotica*, quando usurpanda, adhibeantur primùm *in parva Dosi & levi*, & successivè fiat progressus ad fortiorem & majorem Dosin, idque saltem Appropriatis additis. Quòd si externis in locis applicanda sint Narcotica, Fronti saltem & Temporibus, nullo modo futuris, eadem imponenda esse, monent Practici, metu soporosi Affectus: Nec instante crisi adhibenda, quia periculum est, ne motus Naturæ impediatur, & Æger tandem ita interimatur. Sanè Opiata utut sistant dolorem, quia tamen causam seu Fomitem relinquunt, & eum magis fixum reddunt; Morbum magis in deterius labi faciunt, & propterea magis in dolorem per consensum, minus in eo, qui fuerit per Essentiam, locum inveniunt.

III. Semper in omni cephalalgia, nisi forsan Febri Malignæ periculosiori conjuncta sit, ut *Alvus sit laxior & aperta*; hæc enim quò magis obstructa, eò magis capitis dolorem exasperat; aperta verò, si non verum, certè palliativum maximeque lenitivum inter alia Remedium erit.

IV. Ex omnibus doloribus dolor capitis *Scorbuticus* est contumacissimus, simulque atrocissimus, lancinans admodùm, rodens & lacerans, nocturno præsertim tempore gravissimè affligit, nec facilè nisi *Appropriatis Scorbuticis* tollitur. Hinc internè Sal volatile Succini, spiritus Vitrioli volatilis cum spiritu Liliorum convallium, Tartari, & Cochleariæ mixtus, Cinnabaris Antimonii, Succinum, Ambra, Pilulæ ex Ladano HARTMANNI *Prax. pag.* 48. descriptæ, Decocta sudorifera, præsertim ex Ligno Juniperino, cui Rasura Ligni Buxi addita, Remedium magis reddit appropriatum, sunt usitata. Hinc Lac, quod non alàs per consensum dolorem capitis inferre solet, idem in doloribus scorbuticis optimum est Remedium, demulcendo acrimoniam Salis scorbutici. Externè *Vesicatoria* prope Aures applicata; item Epithema Cancrorum *infrà* dicendum; item Flores Papaveris rhœados *recentes contusi* & applicati conveniunt, item Zedoaria & *Baccæ Juniperi* cum Aqua vel Decocto Verbenæ, Florum *Sambuci* ac Betonicæ.

V. In genere in quocunque capitis Dolore, præter ordinaria Evacuantia, *per Vomitum* imprimis, si per consensum Ventriculi fuerit, vel *per Alvum*, non omittendam esse *Diætam Sudoriferam*, quæ interdum, imprimis in Malo contumaciore, valde conducit. In specie in cephalæis antiquis, aut etiam in Hemicraniis inveteratis, necessum est interdum ad Decocta sudorifera Lignorum accedere, imprimis à colluvie serosa aut pituitosa, per Essentiam si fuerit dolor excitatus; quæ ipsa Decocta etiam talibus in casibus optimum solent habere successum. Attenuant enim, dissolvunt, & mediante sanguinis circulo removent ex capite causam materialem viscidiorem ac fixiorem, idque magis, quando ex Seri aut Lymphæ vitiis Malum ortum fuerit: de quibus consf. FORESTUS *lib.* 9. *observat.* 50. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 4. *Curat.* 95. sicuti POTERIUS *Centur.* 3. *cap.* 6. Dolorem capitis continuum ab Hydrargyri usu concitatum Decocto cephalico cum china & oleo Sulphuris curavit. Modum præscribendi & usurpandi notum præsuppono ex Materia Medica, vel MORELLO. Loco illorum vel Essentia Lignorum, vel Ligni Sassafras, interdum usurpari possunt in majori Dosi.

VI. *Chirurgica Præsidia* præsertim circa Humorum motum corrigendum occupata, multi usus sunt in cephalalgiis, qualia sunt *Venæsectio*, *Arteriotomia Temporum*, & incisiones Venæ frontis, &c. quin & *Vesicantia*, *Setacea*, imò ipsum *Trepanum*, ad pertinaces & graviores cephalæas sunt optima: *Illa*, ubi in Vasis Sanguiferis vitium hæserit; *Hæc*, ubi ex Seri vitio Malum oriatur, Sed necesse est, ut *prius rite præmissa sint Universalia*, alias metuendum esset, ne, pari ratione atque *cucurbitula*, non præmissis Universalibus, in capitis dolore sunt valdè noxiæ, (Videb. HILDANUS *centur.* 5. *observ.* 69.) etiam alia Præsidia *chirurgica* Malum augerent.

In specie *Venæsectionem* quod spectat: in gravioribus Cephalalgiis à sanguinis aut copia aut turgescentia, utplurimùm Malum levat, Illam imminuendo, hanc compescendo, affluxum verò illius ad caput moderando. In Paroxysmo Vena cubiti dextri (ad rationem ab HIGHMORO *Corp. Hu-*

Human. Disquisit. Part. 1. lib. 2. cap. 2. adductam) Derivationis ac Interceptionis gratia; extra eandem & Revulsionis causa in partibus inferioribus, verb. gr. in Talo, aut Hæmorrhoidalibus in assuetis.

De *Arteriotomia* Temporum imprimis noto, quòd eadem subinde nobile præsidium sit in contumacioribus malis, speciatim in Cephalæa & Hemicrania desperata, mirabilem habeat successum, uti refert LINDANUS; cujus usum ipsa monstravit Natura, videb. *Misc.* A. N. C. *Anno 8. observat. 72. pagin.* 120. contradicente quamvis WILLISIO *loc. alleg.* Videb. PARÆUS *lib. 16. cap. 4.* ZACUTUS LUSITANUS *Pr. admirand. lib. 1. observat.* 12. RIVERIUS *centar. 2. observat.* 56. TULPIUS *lib. 1. observat.* 48. SCHENCKIUS *lib. 1. observat. pag.* 51. & SEVERINUS *Chirurg. Efficac. Part. 2. pag. 41. & 47.* item RIVERIUS *observation. communic. à Jacoz pagin.* 318. *& observat. 31. à Famio comm. pag.* 339. ubi habet Hemicraniam lateris dextri intolerabilem, quæ per Arteriotomiam ad ℥v. intra dimidiam horam omnino fuit sanata. Et jam olim GESNERUS *lib. 3. epist.* 96. Dolorem Hemicranii quotannis redeuntem secta Arteria in Tempore affecta curavit. Refert namque LINDANUS, sibi satis usitatam esse Arteriotomiam celebrare in Hemicraniis inveteratis desperatis, emittendo interdum in latere affecto largiter ℥v. x. etiam xii. ad ℥xs. vel xxx. Sanguinis. Operatio non est difficilis, nec periculosa, modò peritus & artificiosus sit Chirurgus: nec est metuendum Aneurisma, Tumor nempe Arteriæ, & intra biduum vel triduum Hæmatite potest sisti; Nam si tantùm Terra Vitrioli dulcis cum Terra sigillata mista, vel solitaria, vel cum Albumine Ovi subacta, externè applicetur, superinjiciendo fortem Ligaturam intra triduum arteria coalescit: Videb. JOBUS *van* MECKREN. Differt a Venæsectione secundùm majus & minus, licèt difficilius coeat Arteria quàm Vena, utrobique tamen par ratio postulat fortiora Emplastica Medicamenta & fortiorem Ligaturam: supra Temporalem Musculum transcurrentes Frontem versùs Arteriolæ Spongia calente Aqua imbuta, abrasis priùs accuratè Pilis, fovendæ, Ægri Collum Mappa stringendum, Capitis situs declivis sit, ut Arteriæ intumescant, & transversim incidantur: Videb. JOHANNIS *van* HORNE *Microtechne pag. 151. & seqq.*

Alias post Arteriotomiam, seu loco Arteriotomiæ, *Incisio Venæ Frontis* in Doloribus contumacibus Capitis etiam commendatur: Exempla habet FORESTUS *lib. 9. observat. 21. in Schol. & observat.* 54. ubi observat Cephalalgiam seu Cephalæam antiquam & diuturnam per Sectionem Venæ in Fronte aliis non juvantibus curatam: Sic *observat.* 20. Dolorem Capitis quotannis in Autumno admodùm affligentem notat curatum per sectam Brachii Venam, & detonsis Capillis in Fronte: Item *Observat. 22. in Scholio* Vir quadraginta annorum, cùm in Occipitio diuturnum Capitis Dolorem habuisset, neque Medicamenta juvarent in Fronte Venæsectione curatus fuit: videb. RIVERIUS *Pr. lib. 1. cap 16. ubi de Cephalalgia*, item *Cent. 2. Observat.* 21. & BORELLUS.

Loco hujusmodi Arteriotomiæ interdum possunt adhiberi *Hirudines* utrinque ad Tempora, quarum admotionem commendat ZACUTUS LUSITANUS *loc. allegat Observat.* 9. item ponè Aures, item ad Nucham fieri potest applicatio; Confer. in specie M. A. N. C. *anno 4. append. pag.* 51. ubi Hemicrania Hirudinibus Fronti applicatis fuit curata; & *anno 6. & 7.* M. A. N. C. *Observat. 9. pag.* 20. idem effectus in iisdem, Arteriis Temporalibus applicatis, fuit secutus.

Mulier diuturna Cephalalgia sæpiùs recurrente jam per plures annos afflicta, ita ut levi de occasione, vel ex Capitis ab Aere inclementiore refrigeratione, vel ejusdem prope focum nimia exæstuatione, vel ex instante Mensium fluxu, eandem recurrentem pateretur: dolor erat per essentiam, utut enim sub dolore graviore vomitum pateretur, idque cum dolorum levamine aliquali, tamen hic Ventriculus propter sui cum Capite consensum subvertebatur. Causam remotam noverat nullam, nisi quod sibi Puellæ Hæmorrhagia Narium familiarior fuisset, qua suppressa cephalalgia ista supervenerat. His intellectis cùm alia Auxilia essent frustranea, *Venæsectionem, vel Hirudinum ad Tempora* applicationem, consilium direxi: Frontis Venam incidi non permittebat, constrictionis Faucium impatiens, od id Hirudines binas utrinque Temporibus applicui, & copiosiùs Sanguinem evacuare permisi, bono cum successu.

Item hujus loco pro Scopo Aversorio *Cucurbitulas Scarificatas* post Venæsectionem in Brachio, aut prope Scapulas, applicant alii, verbi gratia FORESTUS; imò ipsi Capiti, ut Parti affectæ: videb. VELSCHIUS *Episagm. Observat.* 10.

Alias refert RHODIUS *in centar. 1. observat.* 76. quòd *Incisio Vena inter Indicem & Pollicem Manus* præsentaneum observatum fuerit Hemicraniæ Remedium, cujus aliquot habet exempla. Quod confirmare potest sententiam RIVERII, qui ad cephalalgias contumaces *Fonticulum inter Indicem & Pollicem manus* excitatum commendat *in sua Praxi, ubi de Cephalalgia.* Siquidem alias in diuturnioribus Capitis Doloribus aut sæpiùs recidivantibus *Fonticuli* aut in Brachio, aut in Nucha, aut juxta Scapulas, aut ipsi loco dolenti ac vertici excitati, non contemnendum sunt remedium (palliativum nimirum, non enim radicitùs curant): quos quidem damnat WILLISIUS *loc. allegat.* quasi humores magis ad partem affectam traherentur: commendant tamen alii, & quidem per experientiam, scilicet ZACUTUS LUSITANUS *Pr. admir. lib. 1. observat.* 11. FORESTUS *lib. 9. observat. 12. Schol.* PETRUS SALIUS DIVERSUS *in altomar. Capit.* 11. RODERICUS à FONSECA *Tom. 1. Consil.* 63. TULPIUS *lib. 1. Capit.* 32. RIVERIUS *Observat. 31. à Famio comm. pagin* 339. POTERIUS *Centur. 3. Observat.* 8. & VELSCHIUS *Observ.* 11. sic enim, evacuata acri Lympha, tandem Capiti levamen affertur. Quin imù interdum *Vesicatoria* toti Capiti raso, vel Nuchæ, vel circa Aures, vel toti cranio instar cucuphæ sunt applicanda pro cura pertinacium talium cephalalgiarum à sero natarum, lacerantium aut lancinantium, speciatim nocturnarum: Videb. MEARA *in Observat. Med. pag.* 128. Simile exemplum reperietis in RIVERIO *Centur. 1. Observat.* 37. ubi etiam observat capitis diuturnum dolorem per Vesicatorium instar cucuphæ capiti applicatum curatum: Sic TULPIUS *Centur. 1. Observat.* 37. Dolorem Capitis Periodicum per Vesicatoria occipiti admota curavit: HILDANUS *verò Centur. 4. Observat.* 6. Dolorem capitis Vagum extra cranium contumacem, & alteram tantùm capitis partem occupantem, *Setaceo* curavit. Cujus tædiosissimi Auxilii loco *Fonticulus* infra Nucham excitandus venit: Videb. M. A. N. C. *anno 3. Observat.* 156. Apud veteres subinde occurrit mentio *Fonticuli in Capite, in concursu Sutura Coronalis & Sagittalis* facti, ad graviora capitis & Nervosi generis Pathemata usurpati, qui jam ferè in desuetudinem abiit, dum cauterio ad Os cranii adacto, facilè hujus & Membranarum cerebri inflammatio excitari possit: cujus tamen medio cephalalgia inveterata Scorbutica curata refertur in M. A. N. C. *anno 3. observat. 81. pagin.* 138. Sic POTERIUS *cap. 3. observat. & curat. capit. 3. pagin.* 210. Dolorem Capitis Periodicum in vertice præcisè, ad exteris tantùm quantitatem se extendentem, sine ullo signo sensibus obvio, post paucam materiam purulentam loco affectu, per potentialo causticum aperto, curavit. *Mulier* gravissima laborabat cephalalgia Frontis ac Temporum, descendebat illi per Tempora ad Malas, post in collum & humeros, ita ut quo se vertere nesciebat. Idque imprimis nocte a nona hora usque ad tertiam seu quartam matutinam. Causa occasionalis, ut ipsa referebat, fuerat excretio & emunctio Materiæ variæ viridis & viscidæ quasi purulentæ per Nares, qua deficiente & suppressa, ita ut Nares, penitus exsuccæ essent, illi dolor supervenit. Accepit *Pilulas Mercuriales*, item *spiritum Carminativum de Tribus*, qui benè contulit aliquandiu, sed sine perfecta sanatione. Naribus *Oleum Nicotianæ* cum pauca *Camphora* applicavit, sed frustrà. Aliis ergo irritis jussi applicari sibi curaret *Vesicatoria* bina, utrinque juxta aures, quorum beneficio curata fuit. Juvenis nobilis cephalalgia gravissima affectus cum intenso oculorum dolore, nulla licèt p. n. in Oculis apparente læsione, quæ præsertim vesperi erat gravissima, malum Ægro alias subinde familiare. Præmissis primas vias *abstergentibus, & spiritu Carminativo de Tribus*, ordinavi *Cataplasma ex Formento acerrimo* misso cum *semine Sinapi* contuso, pauco *spiritu Vini* addito, Nuchæ applicandum (videb. *Idea Formular. Class. 4. §. 23. & Colleg. Formular.*) idque eò magis, quia oculi simul tumerent. Hujus usum perquàm dolorificum, bonum tamen cephalalgiæ remedium, expertus est.

Trepanum tandem quod attinet: dolorem capitis hujus medio curatum, videb. in RHODIO *centur. 1. observat. 69. & 70.* In specie AMATUS LUSITANUS *centur. 1. curat.* 2. refert Capitis dolorem intensissimum à Lue Gallica jam curata ortum & incurabilem, sed Trepano, aperto cranio, curatum. Vix tamen, nisi à læsione externa malum, aut suspicio de Abscessu latente, admittendum, videb. FORESTUS *loc. alleg. observ. 31. in Schol.* SEVERINUS *de effic. Chirurg. pag.* 137. WILLISIUS *loco allegat.*

Sunt denique, qui in casibus desperatis extra Luis Venereæ suspicionem *salivationem* commendant, & quidem omnibus probè ponderatis circumstantiis, si non semper cum levamine, certè sine periculo, utut hoc WILLISIUS *loc. allegato pagin* 193. magnum admodùm proclamet.

VII. *Vomitoria* in Cephalalgia, quæ fit *per Consensum*, esse tutiora; in ista vero, quæ est *per Essentiam*, nonnisi cautissimè adhibeantur. *Purgantia* in hac conveniunt, quæ inter eminet Colocynthis, Radix Jalappæ, Scammonium, speciatim *Mercurius dulcis* ritè paratus: Conf. VELSCHIUS *Hecat. 2. pagin* 40. in Cephalalgia per consensum Stomachi aut Uteri aliarumque partium Abdominis *Pilulæ Mastichinæ* & *de Succino Cratonis* sunt optimæ, verbi gratia.

℞. *Pil. Mastichin.* ℈i.
Extr. Helleb. nigr.
Castor. ana gr. v.
Trochisc. Alhand. gr. ii. vel *Extract. eorund.* gr. i.
Cum s. q. *Elixir. propriet.* f. Pilulæ:
D. S.
Caput purgantes Pilulæ.

POTERIUS eleganter usurpat Pilulas suas Catholicas ad ℈i. quibus addit gr. iv. Laudani Opiati: sic enim Dolorem sedat & Fomitem tollit: Id quod & nos facere possumus, præprimis si in alio Doloris Capitis pertinacioris casu Mercurius dulcis sit adhibendus: e. g.

℞. *Extr. Panchym. Croll.* vel *Hellebor. nigr.* (quod magis appropriatum Capiti) gr. xv.
Verbena gr. vii.
Mercurii dulc. ℈ß. ad gr. xv.
Laud. Opiat gr. ii.
Scamm sulpharat. gr. ii. vel iii.
Cum s. q. *Ess. Croci* f. Pilulæ.
D. S ut antè.
Vel
℞. *Extr. Panchym. Cr.* gr. xv.
Mercurii dulc ℈i.
Extr. Troch. Alhand. gr. iß.
Cum s. q *Ess. Croci* f. Pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Extr. Helleb. nigr.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈i.
Extr. Troch. Alhand. gr. ii.
Cum *Ess. Succin.* f. Pilulæ.
D. S. ut antè.

Tardè, sed eleganter, operantur in Hemicrania contumaci.

℞. *Extr. Agaric.* (quod potentissimè Caput purgat) ℈ß.
Helleb. nigr. gr. vi.
Aloes rosat.
Res. Scammon. ana gr. iii.
Olei destill. Aneth. vel *Orig. Cret.* gutt. i.
M. f. *Pilula.*
D. S. ut suprà.

Prosunt in Cephalalgia à Pituita, & per consensum Ventriculi.

℞. *Mass. Pilul. Alophang. cum Diagr.* ℈i.
Mag. Jalapp. gr. vi.
Cum *Ess. Succini* f. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Extr. Aloes tartarif.* ℈i.
Mag. Scamm. gr. viii.
f. Pilulæ.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Conf. Flor. Anth.* ʒi.
Cremi Tartari ℈ß.
Sulphuris aurati Antimon. gr. v.
Mag. Jalapp gr. iii. vel iv.
M. f. Bolus. S.
Purgans Electuarium Capitis pro una vice.
Vel
℞. *Conf. Flor. Anthos* ʒi.
Mag. Jalapp ℈ß.
Extr. Troch. Alhand. gr. i.
M. f. Bolus.
D. S. ut antè.

VIII. Ex *alterantibus*, præter decocta Lignorum suprà laudata, quibus semper *Rosmarinus* addendus est, conveniunt *succinum*, & *succinata* quælibet. In specie ejus *Sal volatile*, & cum eo paratus *liquor Cornu Cervi*, est nobilis in cephalalgia, sive per essentiam fiat, sive per consensum Ventriculi, aut Uteri; permiscetur Sal hoc volatile commodè cum Cinnabari, tam nativa, quàm artificiali Antimonii, & cum hac parato Cephalico Specifico, aut cum Bezoardico Joviali, aut Lunari; aut etiam his additur aliquantulum de Laudano Opiato; item *Diaphoretica Antimonialia*, & *Salia volatilia urinosa* jungenda, & imprimis camphora subinde permisceri potest, & sic fit Pulvis compositus ad cephalalgiam. Est enim *Camphora* mirabile Remedium in cephalalgia à causa calida, si unum alterumve ejus granum internè usurpetur, aut externè *spiritus Vini camphoratus* crocatus, aut Theriacalis crocatus, aut *Oleum Camphora* in Epithematibus, aut Unctionibus applicetur, quod à PARACELSO admodùm commendatur. His etiam *Tinctura*, vel *Essentia Lunæ* genuina meritò accenseri potest. Tandem spiritus Vitrioli volatilis, vel per se, vel addito spiritu Vini paratus, est egregius, & in frequenti usu. Quibus simul annumeranda est Herba Thee, ejusque Decoctum, MOEBIO, & TULPIO *lib. 4. Observat.* 60. ad dolores Capitis quoscunque admodùm commendatum; si nempe

℞. *Herb. Thee* ℥ii.
Coq. s. q. *Vini* aut *aqua simpl.*
Colatura leniter filtretur, & addatur aliquid *Sacchari*.

Sumitur calidissimè imprimis à cœna vel prandio, & breviter quemcunque dolorem Capitis lenit.

℞. *Pulv. Bezoard. Lud.* vel *Succini preparati* ℈ß. ad gr. xv.
Cinnab. Antimonii ℈ß.
Laud. Opiat. gr. i.
Olei destill. Ligni Sassafras gutt. i.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis Caput leniens.
Vel
℞. *Cinnab. Antimonii* vel *nativ.* ℈i.
Extr. Ligni Aloes gr. xii. vel xv.
Castor. gr. viii. vel ℈ß.
Laud. Opiati gr. iv. vel v.
M. f. Pil. pro 4. dosibus.
D. S.
Pilulæ Caput lenientes.
Vel
℞. *Conf. flor. Salvia*,
Anthos,
Tunic. ana ʒvi.
Succin. Catarrhal. ʒi.
Cinnab. Antimonii vel *nativ.* ʒß.
Spec. Diambr.
Diamoschi dulc. ana ℈ii.
Cum Syr. Flor. Tunic. f. Electuarium.
D. S.
Electuarium Caput confortans.
Vel
℞. *Aqua Ceras. nigr.*
Verben. ana ℥i.
Lilior. convall. cum Vin. ʒvi.
Liq. Cornu Cervi succin. ℈ii.
Syr. Betonic. ʒiii. vel ℥ß.
M. S.
Potio Caput confortans.
Vel
℞. *Spiritus Cornu Cervi cum Sale vol.* vel *Liq. Cornu Cervi succin.* ʒiii.
Ess. Opii tartarif. ʒi.
M. S.
Essentia Caput leniens.
Dosis gutt. 40. vel 50.
Vel
℞. *Liqu. Cornu Cervi succinati*,
Ess. Castor. ana ʒii.
M. S. ut antè.
Vel
℞. *Quinta Essentiæ Rorismar.* ʒiiß.
Lavend. ʒß.
M. S. ut antè.
Dosis gutt. 20.
Vel
℞. *Ess. Castor.* ʒii.
Absinth. ʒi.
M. S. ut antè.
Dosis 40. guttulæ.

Con-

Digitized by Google

Convenit item Essentia Castorei composita ex ana Castoreis, Zedoariæ, & Salviæ, cum spiritu Salis Ammoniaci vinoso extracta.
Vel
℞. *Elix. Propr. sine acid. vel tartarisat.* ℥ii.
Ess. Rorismar.
Succini ana ℥i.
M. S. ut suprà.
Dosis 30. ad 40. guttulas.
Vel
℞. *Ess. Castorei compos.* ℥ii.
Succini,
Liqu. cornu Cervi succinat. vel *Spiritus Bezoard.*
Bux. ana ℥i.
M. S. ut suprà.
Prodest in Cephalalgia Catarrhali.
Vel
℞. *Ess. Catarrhal.* ℥iii.
Castor. vinos. ℥i.
M. S.
Essentia in Cephalalgia Catarrhali.
Item
℞. *Ess. Succin.* vel *Catarrhal.* ℥ii.
Spiritus Sal. Ammoniaci anis.
succinat. ana ℥i.
M. S. ut suprà.
Varientur Formulæ pro varietate causarum.

IX. Quod aliàs attinet *Externa* in genere contra cephalalgias usitata, celebris est insigniter *Verbena*, quæ est celeberrimum remedium ad quemcumque dolorem capitis, sive interno usu ejusdem Aqua, aut Essentia usurpetur, sive exteroè ipsa Planta, tam recens contusa, & in forma cataplasmatis, quàm succus, ac Linteis duplicatis, fronti, & temporibus applicetur; sicuti etiam Herba *Amuleti* instar appensa pertinacissimum capitis dolorem sistit: de qua virtute contra cephalalgias amuletica singularissima videb. FORESTUS *lib.* 9. *Observat.* 52. utut non æquè ubique succedat. Sunt tamen qui *floribus Papaveris rhœados* non minorem, quàm modò laudatæ Verbenæ, laudem contra cephalalgias tribuunt: Confer. M. A. N. C. *Anno* 4. *Append. pag.* 33. Et fanè aliquando cephalalgiam pertinacem nocturnam floribus Papaveris rhœados leviter contusis fronti, & temporibus applicatis curavi. Juxta Verbenam est *Betonica*, anodyna, & egregia ad dolores capitis, nonnihil narcotica: de qua vid. BARTHOLINUS *de Betonica*.
℞. *Betonicam*:
Coque in *Vino*.
Colatura apponatur capiti per noctem, in dolore capitis ex Apostemate.
Vel ubi virtute anodyna, discussione, & resolutione opus est:
℞. *Herb. Beton.* Mii.
Absinth. M. ß.
Cubebar ℥ii.
Vini ℔ii. vel q. s.
Decoq.
Colatura hauriatur, vel instar Epithematis applicetur capiti; removet egregiè dolorem.
Sedum Majus, item *Matricaria* recens contusa, & fronti applicata, capitis dolorem sistit, modò illius odorem ferre possit Æger. *Radix Rhodia* etiam non inelegans experimentum est PETRI à CASTRO Medici Veronensis, qui in pertinacissimo capitis dolore recipit *Radicem Rhodiam recentem*, eamque cum lapideo pistillo contritam irrorat cum *Aqua Verbena*, & *Flor. Sambuc.* ana, cataplasmatis instar fronti applicat. Integra etiam Planta contusa sub forma cataplasmatis fronti circumponitur;
Vel
℞. *Rad. Rhod.* ℥iß.
Flor. Papav. errat.
Rosar. ana M. ß.
Capit. Papav. Num. iii.
Incisa, & contusa coqu. in *Aqua simpl.*
Colatura applicetur tepidè fronti, & temporibus.
Alii loco radicis hujus *Pulverem Radicis Zedoariæ* recipiunt, & cum Aquis appropriatis capiti applicant; v. g.
℞. *Aqua Verben.*
Flor. Sambuc.
Beton. ana ℥i.
Pulv. Zedoar. ℨß.
M. D. S.
Epithema capiti applicandum.
Et ita applicetur capiti, tam fronti, quam ubi ita visum fuerit, etiam Nuchæ. Sed hoc saltem valet in cephalalgiis ex causa frigida.

TIMÆO *von Guldenklee in Epist. pag.* 195. in usu fuit tale Epithema:
℞. *Aqua Verben.* ℥i.
Beton.
Sambuc. ana ℥ß.
Pulv. Rad. Rhod. aut *Ligni Rhod.* ℨii.
Acet. Rosac. ℨvi.
M. pro Epithemate Cephalico.

Hisce addatur ejusdem PETRI à CASTRO euporiston, nempe cortex medianus trunci Arboris Juglandis, qui contusus, & cum pauco Sale mistus, utrinque temporibus applicatus ad quoscunque capitis dolores ab eo fuit usurpatus. Pertinent huc in specie, & ea quæ *aliquali vi narcotica* plùs minùs pollent: qualia sunt Semina Papaveris, Anethi; Nuclei Persicorum, vel Semen Hyoscyami, & similia, ex quibus fiunt emulsiones, quæ dunc intrinsecùs propinatæ, aut, quod ferè frequentiùs, extrinsecùs sub forma Epithematis applicatæ, admodùm conveniunt, verbi gratia
℞. *Sem. Anethi* ℨiii.
Nucl. Persic. ℨii.
Sem. Papav. alb. ℨß.
Cum f. q. *Aqua Verben. Beton. & Flor. Persic.*
f. Emulsio.
D. S.
Emulsio circa Caput.
Hæc tepidè Linteis multiplicatis adhibetur fronti, & temporibus ad sistendam cephalalgiam.
Vel
℞. *Nucl. Persic.* ℨß.
Sem. Papav. alb. ℨii.
Cum f. q. *Aqua Verben. Beton.* vel *flor. Nymph. & Solani* f. Emulsio.
D. S. ut supra.
Epithematis forma tepidè cum Linteis duplicatis fronti, & temporibus applicanda, ad sistendam nimiam cephalalgiam.
℞. *Nucl. Persic.*
Sem. Papav. alb. ana ℨiii.
Anethi ℨi.
Hyoscyam. ℨiß.
Cum *Aqua flor. Sambuc. & Chamomill.*
f. Emulsio.
D. S. ut suprà.

Videb. quoque *Idea Formular. Class.* 3. §. 6. & *Colleg. formular.* Possunt etiam tales emulsiones fieri recipiendo loco Liquoris in dictis emulsionibus decoctum radicis Rhodiæ, vel Verbenæ, vel Betonicæ, vel similia: quibus cum decoctis ex istis Seminibus Emulsiones efficaciores componuntur. Imprimis *Semen Hyoscyami* potens est Remedium pro placando dolore Capitis, uti quocunque, ita in specie Scorbutico; unde quidam ceu certissimum hoc laudant:
℞. *Sem. Hyoscyami* ℥i.
Acet. Rosac. ℥v.
M. in phiala benè obturata, & ponantur in digestionem Balneo Mariæ per 5. aut 6. horas, ita tamen, ut non bulliat.
Postea accipe Fasciam ex Linteo subtilissimo, quæ ligetur Capiti Infirmi, atque cum Spongia, hoc Aceto madida; humectetur Fascia, sicque subitò dolorem capitis tolli asserunt.

Tandem, & *Litus*, seu *Inunctiones* conveniunt, ubi eminet Unguentum Alabastrinum, quod admodùm laudatur in quavis cephalalgia, ex quacunque etiam causa nata, sive sit per consensum, sive ex contusione, sive ex alia causa, in specie in cephalalgia quarumcunque Febrium, à quamplurimis, præsertim FORESTO *in lib.* 9. *Observ.* 55. cui pro circumstantiarum ratione nunc Oleum Papaveris expressum, nunc Oleum Hyoscyami expressum, nunc Unguentum Populeum, nunc Camphora, nunc aliquid de Laudano Opiato, nunc aliud simile, addi potest: e. g.
℞. *Olei expr. Sem. Papav.* ℥i.
Nucl. Persic. ℨß. vel ℨii.
Hyoscyami,
destill. Aneth. ana ℈i.
(vel *Olei destill. Aneth. & Chamom.* ana ℈ß.
Cum f. q. *Cera*, vel *Ol. Nucista expr.*
F. Linimentum, Temporibus applicandum,
D. S.
Unguentum ad Caput.

Vel

℞. *Olei Hyoscyami cum Oleo Papav. compos.* ℈i.
expr. Nucist. q. s.
M. S.
Balsamus Capitis Dolores sedans.

Item, quod in familiari usu habuit D. MICHAELIS.

℞. *Extr. sive Succi inspiss. Verben.* ʒi.
Olei expr. Hyoscyami ℈ß. plùs minùs, prout requirit occasio, vel dolor;)
M. & f. Linimentum.

Inungetur Caput, & Tempora in doloribus Capitis, præprimis scorbuticis.

Vel

℞. *Extr. Verben.*
Anethi an. ℈ii.
Olei expr. Papav. alb.
Hyoscyami ana ℈ß.
destill. Aneth.
Chamomill. ana gutt. v.
M. S.
Unguentum ad Caput.

Vel

℞. *Olei expr. Nucl. Persic.*
Sem. Papav. ana ʒi.
Hyoscyam. ʒß.
destill. Aneth. ℈ß.
M. S.
Oleum Dolores sedans.

Vel

℞. *Ungu. Alabastr.* ʒii.
Medull. Crur. Vit. ʒi.
Olei expr. Papav. ʒß. vel ʒi.
Hyoscyam. ʒß.
Cum s. q. *Cera* f. Unguentum.
D. S.
Unguentum Dolores sedans.

Sed hæc & similia *Narcotica externa*, uti in genere dolores sistunt Capitis, ita in specie nonnisi urgente graviùs dolore, locum habent, idque magis in accidentalibus quàm habitualibus, tutiùs verò in doloribus per consensum, item in doloribus, qui comitantur morbos acutos, conducunt; sicuti dolores Chronici, aut Cephalææ, aut Clavi, minùs hujusmodi curari, leviter saltem palliari solent. Potiùs in Chronicis doloribus seu diuturnis egregia sunt Emplastra appropriata, v. g. *de Tacamahaca cum Balsamo Peruviano* malaxata, & Capiti raso in forma Emplastri applicata, quod etiam convenit in doloribus Scorbuticis: Loco Balsami Peruviani substituatur Oleum destillatum Succini, imprimis, qui affectibus Cerebri & Nervorum sunt obnoxii. Sed hæc sunt generalia.

V. Cùm verò pro varietate Causarum & Circumstantiarum subinde varianda sint remedia, propterà ad *Cephalalgium, qua oritur ex Sanguine, ejusque motu effervescente nullo & febrili*, convenit *Sanguinis missio* variis modis adornanda, de qua *suprà Nota* VI. dictum. Antequàm tamen Sanguis educatur, Clystere Alvus expurgetur, postmodùm verò interna propinentur, quæ febriles Paroxysmos aut Sanguinis turgescentiam solvunt, nempe Diaphoretica blanda, acidum temperantia, ex absorbentibus, modicèque condensantibus, v. g. Lapidibus Cancrorum, Unicornu fossili, Terra sigillata, &c. Quibus alterationis gratia decocta, & Julepi cum blandis Acidis, de quibus in curatione Febrium dictum, jungere convenit. *Externè* verò convenit *succus Sempervivi* majoris aut *Portulaca* cum pauco *Aceto Rosaceo*, (si enim multum Aceti sumitur, facit Ægros agrypnos) Fronti ac Temporibus, item Testiculis, instar Epithematis applicatur, sed calidè; nam omnia Epithemata tepidè admovenda. Convenit etiam Emulsio Seminis Papaveris albi, cui aliquantulum Camphoræ additum fuerit. Vel convenit *Epithema Cephalicum* HARTMANNI *cum Camphora*, quod habet *in Prax. Chymiatr. lib. 2. cap. 1. de Cephalalgia* §. 18. vel quod describit §. 7. Imprimis Epithemata ex Gammaris fluviatilibus contusis & applicatis, aut ex succo Cancrorum fluviatilium expresso instar Epithematis usurpato, egregia & singularia sunt in Cephalalgia Febrili: quibus ipsis etiam sub contusione Acetum Rosaceum, aut Aqua Papaveris rhœados, Spermatis Ranarum, Phlegma Vitrioli, aut aliæ quædam Aquæ appropriatæ, addi possunt: sicuti etiam *Unguentum Populeum* vel *Alabastrinum* cum Oleo Papaveris expresso; vel Anethi, non sine fructu illinitur: quibus in declinatione addenda magis appropriata v. gr. Radix & Herba Verbenæ, Radix Rhodia, Zedoariæ, item Opiata: v. g.

℞. *Ungu. Ros.* ʒß.
Olei expr. Sem. Papav. ʒii.
Hyosc. ʒß.
Nuc. Mosch. ʒi.
M. f. Linimentum: S.
Unguentum Cephalicum.

Vel

℞. *Ungu. Alabastr.* ʒiii.
Olei Papav. expr. ʒß.
Hyosc. expr. ℈i.
M. S. ut antè.

Vel

℞. *Ungu. Alabastr.* ʒiii.
Theriac. Androm. vel *Philon. Rom.* ʒß.
Olei express. Nucis Mosch. ℈ß.
M. D. S. ut præcedens.

Vel

℞. *Ungu. Popul.*
Alabastr. ana ʒii.
Extr. Verben. ʒiß.
Camph. ℈ß.
M. D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Succ. Cancr. fluv. rec. expr.* ℥iii.
Aqua Beton.
Flor. Chamom.
Sambuc. ana ℥i.
Pulv. Zedoar. ʒii. vel ℥ß.
M. f. Epithema,
D. S.
Epithema Cephalicum Externum.

Vel

℞. *Succ. Cancr. fluv. cum Aqua Verben. extr.* ℥iii.
Sal. Ammoniaci ʒiß.
Pulv. Rad. Rhod. ʒii.
M. pro Epithemate.
D. S. ut antè.

Vel

℞. *Herb. Verben.*
Violar. ana Mi.
Flor. Rosar.
Sambuc.
Violar. ana Mß.
Includantur Sacculo, *Vino acidiusculo* incoquendo.
D. S.
Sacculus Capiti applicandus.

Vel

℞. *Nucl. Persic.* ʒii.
Sem. Papav. alb. ʒi.
Cum s. q. *aquæ Nymph.* f. Emulsio: adde
Succ. Cancr. fluv. vel *Verbena* ℥ii.
Spiritus Theriacal. camph. ℥ß.
Pulv. Zedoar. ʒiß.
M. S.
Epithema Cephalicum.

Vel juxta PLATERUM *lib. 2. obs. pag. 368.*

℞. *Empl. de Beton.*
Alabastr. ana p. ß.
de Ran. cum Mercurio p. i.
Misc. pro Emplastro.

Quibus si *Acrimonia* conjuncta, interponantur *Absorbentia* sæpiùs recensita.

Quòd si in Febribus ob nimios dolores Capitis *metuantur Deliria aut Convulsiones*, adeoque, ut aliàs dicunt, raptus Materiæ ad Caput:

℞. *Fol. Ruta rec.* M. ii. vel iii.
Rad. Raph. incis. Num. ii. vel iii.
Salis comm. M. i.
Fermen. acerr. M. ii.
Acet. Rutac. q. s.
M. f. Pulmentum: S.
Emplastrum plantis Pedum applicandum.

Quando applicetur plantis Pedum, item Capiti, & repetatur, si exsiccatum fuerit. Revulsorium est remedium ratione irritationis, unde in comate Vigili Febrium egregium est.

Vel

℞. *Fol. Ruta* Miß.
Fimi Columb. ℥i.
Salis comm. ℥ß.
Ferm. acerr. ℥ii.
Cum *Aceto flor. Sambuci* f. Cataplasma.

D. S.

D. S. ut suprà.

Vid. BARBETTE *in obs. de Peste*: Vel

℞. *Rosar. cum Sale condit.* ℔i.
Nitri ʒiii. ad ℥ß.
Camph. ʒß.
M. f. Cataplasma.
D. S. ut suprà.

XI. A *Seri* vel *copia* vel *acrimonia peccante* si dolor urget, pro illius affluxu sedando in Subjectis Plethoricis convenit ante omnia *Venæsectio*, quatenus Vasis exinanitis Serum non adeò copiosè transudat, quodque ejus exstillavit, à Venis faciliùs resorbetur. Extra quem tamen casum post Clysteris injectionem, aut Laxantis blandioris usum, *Vesicatoria* Cervici aut ponè Aures, imò in dolore atrociori toti Capiti applicentur; vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *observ.* 37. TULPIUS *lib.* 1. *cap.* 13. & MEARA *Hist. pag.* 128. simulque per Opiatum ulterior Affectus & dolor mitigetur, usque dum hoc aliquantùm sedato reliquias serosas per potentiora *Purgantia*, *Diaphoretica*, & *Diuretica*, educere liceat. Pro Recidiva verò evitanda *Fonticulus* in Brachio aut Crure excitetur, prout scilicet aliæ Circumstantiæ hunc Locum determinabunt. Purgationis scopo, inserviunt *Hydragoga* communiter dicta, in principio tamen mitiora, scilicet Radix Jalappæ, Scammonium, Massa Pilularum de Succino *Cratonis*, Luna Hydragoga, &c. Diaphoresi verò atque Diuresi Lignorum Decocta & Essentiæ cum Catarrhalibus & Nervinis aromaticis & Diureticis miscenda, v. g. Decoctum Catarrhale, in *Id. Formul. Class.* 4. §. 51.

Vel

℞. *Rad. Enulæ*,
Caryophyll.
Sarsapar. an. ʒvi.
Ireos Flor.
Ras. Ligni Sassafr. an. ℥ß.
Herb. Rorismar.
Salv.
Cherefol. an. M. ß.
Galang. dr. ii.
Sem. Fœnicul. ʒiii.
Coqu. in s. q. *Aquæ*:
Colat. ℔iß. adde
Syr. Betonic. vel *Papav. errat.* ℥ii.
M. D. S.
Decoctum Catarrhale Cephalicum.

De hoc ℥ii. vel iii. bis, vel ter de die propinentur.

XII. Quod attinet *dolorem Capitis Fixum* & *nimis contumacem*, seu *Cephalalgiam*, quam vocant a *Causa frigida*, seu potiùs *Cephalæam*, *à Materia viscida aut glutinosa ac acri* hinc inde impacta, in specie in *Cephalalgia Senum*, præter sudorifera Liquorum Decocta, aut similia Medicamenta sudorifera, de quibus *jam antè dixi*, confert imprimis Balsamum & oleum destillatum *Succini* Vertici illitum. Item præ cæteris præstantissimum est *Emplastrum de Ranis Vigonis cum Mercurio*, Capiti raso impositum, quod ratione Mercurii penetrat, & Causam Viscidam acidam corrigit, quo ipso desperatas Cephalæas curavit PLATERUS, qui videatur in *Observat. pagin.* 371. & *Praxi*. Parandum est hoc Emplastrum more consueto nunc dosi ordinaria, nunc dosi duplicata Mercurii, & summum est Remedium Mercurius vivus, usurpatur vel solitariè, vel malaxatum cum Balsamo Peruviano, Oleo Irino, destillato Succini, Unguento Alabastrino, &c. Item *Emplastri* hujus p. i. potest addi *Empl. de Beton.* & *Unguenti de Alabastro* p. ß. & sic horrendam Cephalæam PLATERUS *loco citat.* mirabiliter curavit. Ipse aliquando in Vetula octogenaria, quæ jam ab aliquot annis continua & gravissima Occipitis laboraverat cephalæa, felici cum successu hoc *Emplastrum*, *malaxatum cum oleo Succini*, usurpavi. Convenit etiam *in discessione Suturarum Cranii*, Affectu periculoso & difficili; onde Principissæ Isenacensi discessionem Suturarum, aliis irritis, curavit D. MICHAELIS mediante hoc Emplastro, & *Clysmatibus acrioribus*, & usitatis tantummodò, in quibus tamen præscripsit dissolvenda sequentia: nempe

℞. *Elect. Hier. picr. cum Agar.* ℥iv.
de Bacc. Laur. ℥ii.
Pulv. Rad. Helleb. nigr. ℥iß.
Fell. Tauri insp. ʒiii.
Misc.

Cujus uncias duas semper Clysmati domestico addendas jussit; quæ Clysmata crebriùs fuerunt repetita. Capiti verò ad imitationem PLATERI (ut ipse D. MICHAELIS professus est) hoc *Emplastrum* applicari præcepit.

℞. *Empl. de Ran. Vigon. cum Mercurio* ℥iß. ad ℥ii.
Cerat. de Beton. usit. ℥i. ad unc. iß.
pro bregm. ℥ß. ad ʒvi.
Mista malaxanda cum *Unguento Alabastrino*.
(loco cujus *Oleum Succini* commodè etiam sumi potest)
Inducatur super *Alutam*, & applicetur capiti in forma Emplastri.

Quod ipsum modò dictum *Emplastrum*, & *de Ranis cum Mercurio*, egregiè etiam convenit in *doloribus Capitis nocturnis contumacibus* Gallicis seu Venereis, hujusque Mali reliquiis: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epist.* 55.

Ita tamen ut ex SILVATICI consilio *Stillicidium* quoque Aquæ calentis sulphureæ huic substitui queat: vid. RHODIUS *Cent.* 1. *observ.* 75. Non negligenda illa, quæ primario Morbo appropriata deprehenduntur Remedia, à qua etiam applicatione decente omnes cephalalgiæ per consensum exortæ tolluntur. *Aliàs in hac Suturarum discessione* jubet MINDERERUS *in Medic. Milit. pag.* 327. præmissa forti capitis Ligatura & postmodùm derasis capillis, *Ceratum ex Pelle Arietina* cum *Gummi Elemi*, & pauco *Cerato de Betonica* loco affecto applicare, & egregiè confert: Vid. quoque BOOTIUS *loco suprà citato*. In genere in cephalalgiis ubi subest suspicio peccantis *Materiæ crassæ*, viscidæ, acidæ, &c. ex vitio Digestionis privatæ, ibi non habetur melius Emplastrum, quam hoc, idque imprimis propter *Mercurium* penetrantem, & optimè resolventem; fluidem enim facit Materiam istam, quæcunque etiam sit, & vocetur ut lubet. Alternandumque hoc etiam erit cum Decocto ex Speciebus cephalicis, Lixivio & Vino parato, quale PLATERUS *l. a.* commendat:

Aut

℞. *Herb. Rorismar.*
Verben.
Betonic.
Flor. Chamomill. Rom. an. M. ß.
Coqu. in *Vino* pro Epithemate.
D. S.
Epithema Cephalicum.

Aut

℞. *Empl. de Ran. cum Mercurio* p. ii.
Beton. p. i.
Malax. cum *Olei destill. Anethi*:
D. S.
Emplastrum cephalicum.

XIII. Aliàs, ubi opus est Discussione, & hujus medio Doloris Sedatione, item Resolutione in cephalalgia *ex Causa frigida*, speciatim externo Frigore, optimè conducunt *Sacculi ex Milio & Sale communi*, qui sunt egregii, & mirè commendantur a LINDANO: nempe

℞. *Milii leviter tosti* p. iv.
Salis communis similiter *leviter tosti* p. i. vel ii.
Ex quibus fiant *Sacculi*, suffumigandi cum Gummi Animæ, & ita applicentur Capiti. Varia *Appropriata* addi possunt pro varietate circumstantiarum, verb. gr. Origanum, cum Floribus Chamomillæ, Thymus, Flores Sambuci, Verbena, Betonica: vid. FORESTUS *l. a. observ.* 21. *in Schol.* Exempli grat.

℞. *Milii tosti* M. i. vel ii.
Salis comm. paràm tosti M. ß. vel i.
Herb. Verben. vel *Beton.* vel *Flor. Samb.*
Flor. Chamomill. an. M. ß. vel M. i.
Pulv. Rad. Rhod. ℥ß.
M. f. Sacculi interpassati,
calidè capiti applicandi, & ita gestandi;
D. S.
Sacculus contra dolores.

Vel

℞. *Milii tosti* ℥vi.
Salis tosti ℥iv.
Herb. Thymi,
Flor. Sambuc. an. M. i.
Zedoar. ℥i.
Includ. 2. Sacculis interpass.
D. S.
Sacculus ad caput.

Vid. *Idea Formul. Class.* 4. §. 50. & *Colleg. Formular.*

Conducunt etiam tales sacculi imprimis in Doloribus capitis continuis senum, quibus admodùm sunt appropriati. In quibus & similibus gravioribus capitis Doloribus etiam Vesicatoria Occipiti & Nuchæ, interdum ponè Aures applicata, conferunt.

XIV. Quòd si dolor capitis sit à causa Externa, *Vulnere* vel *Casu ab alto*, aut *ex Contusione*, hincque relicta debili-

Digitized by Google

bilitate, ibi optimè convenit *Cerotum Alexandri Benedicti*, mediante quo curavit Senem, qui ea Percussione Trabis quindecim dies & noctes obmutuerat: Nempe

℞. *Gummi Hederæ* vel *Elemi* ℥iii.
Resin. purgat. ℥ß.
Ceræ,
Terebinth. an ℥iii.
Ol. Rosac. ℥iiß.
Gummi Animæ Aceto sol. ℥ii.
Succi Corymb. Heder. ℥iv.
Farin. Fabar. q. s.
Ex quibus omnibus tritis f. Emplastrum.

Hoc egregium est in Doloribus Capitis ex Contusione, Casu, &c. Vid. de hoc etiam HEINRICUS ab HEER *in observ.* 22. item FORESTUS *l.* 9. *obs.* 35. *in Schol.* & VALERIOLA *l.* 3. *obs.* 9.

Alias ad dolores *ex Percussione*, etiam Unguentum Alabastrinum proficuum observatum fuit. Convenit etiam sacculus *Hartmanni* ex succino pulverisato, cum Essentia Piperis irrorato, aut Tacamahaca cum oleo succini in Emplastrum redacta.

XV. Quòd si *Cephalalgia fit à Vermibus*, horumque adsint suspiciones, sive in Cerebro geniti fuerint, sive per loca externa ad Cerebrum usque transierint, in tali casu gravis labor, & Medico, & Ægro subest. Nemo ejus curandi Methodum meliùs præscripsit, quàm HILDESHEIM, qui pertinacissimam à Vermibus ita curavit: Habuit curæ ægrum graviori Cephalalgia correptum, in quo cùm, *præmissis Universalibus*, & copiosis Vermibus, per Alvum rejectis, nihilominùs in gravi Capitis dolore persisteret, ipse verò non vulgarem suspicionem haberet Vermium in Capite, propterea ante omnia sincipiti applicavit *Emplastrum* tale:

℞. *Pulv. Aloës*,
Lumb. terrestr. an. ℨii.
Fell. Tauri ℨi.
Ol. Absinth.
Ceræ an. q. s.
Misc. in forma Emplastri.
Extendatur super Alutam, & Sincipiti applicetur.

Hinc pro faciendo Fumo *Pulverem* ordinavit;

℞. *Pulv. Centaur. minor.*
Marrub.
Beton. an. ℨii.
Zedoar. ℨß.
Rad. Angel. ℨii.
Succini ℨi.
Antimonii crudi ℨi.
Milii ℨiß. (A)
(forsan sub nomine Milii *Zingiber* intelligitur.)
Boli Arm. ℨi.
Aristoloch. rotund. ℨi.
Absinth. ℨii. vel dr. iii.
M. f. Pulv. grossus pro Fumo.

Cùm hoc *Emplastro* usus esset, & *Fumum* ter, quaterque Naribus, & Ore excipiendum admisisset, tandem tredecim oblongi Vermes villosi, seu lanuginosi vivi instar Erucarum sive Oniscorum per Fauces, Nares, & Aures prodierunt, quos ipse digito apprehensos extraxit. Continuavit modò dicta, unde tantos dolores, & cruciatus posteà non sensit, quantos anteà; sed tamen omnes nondum remotos dicebat ipse, cùm adhuc in sincipite laterent aliqui: unde post aliquot menses prodierunt adhuc duo, non tamen ita magni, ac priores, & ita Ægram restituit: Vid. HILDESHEIM *in Spicil.* 1. *de Affect. cap. pag.* 45. Ad hujus imitationem, si suspicio est Vermium, Medicus similia potest invenire, & applicare. Quo etiam facit ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admirand. lib.* 1. *observat.* 7. ubi potentiore *Sternutatorio* ex Pipere, & Castoreo, Vermem, Cephalææ diuturnæ causam, rejectum testatur. Item hujus loci est Fumus Myrrhæ, & spiritus Vini, in quo Nigellæ semen infusum, Auribus immissus, quorum SCHENCKIUS *observ. pag.* 176. meminit; item SALMUTH *Centuria* 2. *observ.* 39. qui Suffitu Amarorum, & Antimonii Vermes per Nares eductos refert. Sin oriantur à *Calculis*, Malum à priori non est curabile, nisi Natura vias inveniat, & Calculos foras protrudat.

XVI. *Cephalalgia ab Ebrietate, & Crapula*, aliisque *Ventriculi Cruditatibus*, præmisso *Vomitorio*, vel *Purgante*, *Stomachicis*, atque *Nervinis* sedatur: e. g.

℞. *Pulv. Rad. Asari*,
Crem. Tartari ana ℈ß.
Gummi de Perù corr. gr. v.
Olei destill. Macis gutt. ii.
M. S.
Pulvis Cephalicus, & Stomachalis pro una vice.

Inter *Stomachica* convenit Piper, vel integrum, vel in partes divisum, deglutiendum, quia absumit Cruditates in Ventriculo; item Mastiche, & hujus spiritus; Essentia Ligni Aloës, spiritus Vitrioli Cephalicus, &c.

℞. *Elix. Propr.* dr. iii.
Spiritus Vitrioli Cephal. dr. i.
M. S.
Elixir Cephalicum, & Stomachale.

Hinc non adeò Paradoxon videtur, quod CARDANUS *Art. Parv.* refert, contumacem dolorem Capitis *Cerato* Ventriculo impositum sedatum. Item quod VELSCHIUS *loco all. obs.* 12. Hemicraniam Pano Succo Granatorum imbuto intra triduum solutam testatur; Vid. FORESTUS *l.* 9 *obs.* 44. 45. & 46. In Cephalalgia *ab Ebrietate, & Crapula* convenit *Piper*, ut dictum. Item Caput leviter irrorandum, Testes verò *in Aquam frigidam Aceto mistam* immergantur. Pari Methodo tractandæ sunt Cephalalgiæ ex *Liene*, *Utero*, *Scorbuto*, &c. obortæ, Morbi scilicet primarii ante omnia semper rationem habendo.

XVII. Gravissima species Cephalalgiæ est *Hemicrania*, in qua præter *Arteriotomiam* Temporum, quam valdoperè suadet LINDANUS *in Colleg. Pract. super Hartmann. lib.* 2. *cap.* 1. §. 17. & aliis irritis aliquoties expertus est PARÆUS *lib.* 6. *cap.* 4. aut *Hirudinum* applicationem ex LINDANO, & RIVERIO suprà laudatam, aliaque Universalia supra memorata. Experimentum singulare est *Cataplasma* factum *ex Radice Cucumeris asinini, seu sylvestris*, aut *Bryonia* cum *Verbena*, & *Absinthio*, quod applicandum est lateri dolenti, tanquam euporiston à quamplurimis usitatum, & commendatum; vel ex eadem Radice additis Emollientibus fit Cataplasma, in specie pro solvenda Hemicrania per *Abscessum*, ac Suppurationem, de quo vid. curiosa Observatio HORSTII *l.* 2. *obs.* 10. Vel loco talium Cataplasmatum, quæ sunt difficilia, etiam fieri potest tale *Decoctum pro Fotu* hoc modo:

℞. *Rad. Cucum. asin. rec.* ℥i.
Herb. Absinth. Mß.
Flor. Violar. p. i.
Coqu. in an. *Vini*, & *Aquæ*.

& *Decoctum* colatum subinde applicetur loco dolenti in Hemicrania: quod egregiè confert.

℞. *Rad. Cucum. asin. rec.* ℥i.
Fol. Absinth.
Verben. an. M. i.
Coq. in f. q. *Aquæ*:
Colatura applicetur, uti dictum.

Nempe fit hoc ad imitationem Medici veteris PAULI, qui in Hemicraniis recipiebat *Radicem Cucumeris sylvestris viridem* minutim concisam, & *Absinthium*. Hæc incoquebat *Hydrelæo* ad putrilaginem usque. Cum Hydrelæo hoc calente mediocriter partem dolentem inungebat, hinc Radicem, & Absinthium desuper applicabat. Loco hujus Radicis Cucumeris sylvestris, convenienter etiam *Radix Bryoniæ* recipi, & feliciter usurpari potest; si nempe

℞. *Rad. Bryon.* ℥i.
Fol. Absinth. M. ii.
Coqu. *in aqua*.

In Decocto Spongia nova subinde immergatur, & calidè locus dolens foveatur, idque aliquoties, inungendo postmodùm *Unguentum Alabastrinum*.

Sanè FORESTUS *l.* 4. *observat.* 23. GABELCHOVERUS, FONSECA, & plures alii Practici, multùm commendant *Radicem Cucumeris asinini* ad Hemicraniam. His quoque irritis, præprimis ubi Pituita viscida, hinc Frigoris sensus observatur, adhibetur oleum Euphorbii, seu Costinum, item sequens *Linimentum*, quod FORESTUS *lib.* 9. *observ.* 7. & 58. *in Schol.* describit, & ceu singulare commendat ad Hemicraniam:

℞. Eu-

(A) *In Editione Francofurtensi legitur*, Minii ℨiß.. *Veneta verò habet*, Milii ℨiß., *additque, ut vides, nomine* Milii *intelligendum esse* Zingiber: *sed quis credat* Zingiber Milii *succedaneum esse posse? Quum autem liber* Hildesheim *non sit ad manus, haud licet veram lectionem apponere: sed fortasse quum in locum* Minii *ad rem facientis, mendose* Milium *irrepsisset, Editor Venetus pro* Milio, *incongruente huic loco medicamento*, Zingiber *substituendum esse existimavit.*

℞. *Euphorb.* ℥i.
Ol. dulcis. ℔i.
Dissolv. & ebulliant invicem:
postmodùm adde
Cera ℥iii.
f. Unguentum.

Hoc ipso Linimento dimidiæ Frontis, & Temporis parti, & Musculis Temporalibus in Hemicrania commodè inungitur, & admodùm convenit ad Hemicraniam, imprimis frigidam, ut vocant.

Alias Euphorbium Aceto dilutum, applicant lateri dextro, dolente sinistro, aut contra; nam & sic conferre dicunt: vid. etiam BINNINGER *in Observ.* Item

℞. *Aqua Rorismar.*
Salvia,
Serpilli ana ℥i.
Spir. Theriacal. vel *Serpilli*, vel *Lilior. conv.* ℥ß.
Spir. Cornu Cervi, vel *Sal. Ammoniaci* cum *Calce viva* ℥ii.
Misc. S.
Aqua Cephalica Externa.

Aliis irritis multi ad Arteriotomiam, item ad sectionem Venæ Fronti confugiunt, de quibus consulendi Practici.

XVIII. Denique in Dolore *Capitis Mulierum ex Utero*, seu *Dolore Occipitis frigido*, specificus est *Sacculus Hartmanni ex Succino* pulverisato, & spiritu Vini, vel *Essentia Piperis* cum spiritu Vini extracta, irrorato, *citato loco* §. 19. & ita crebriùs applicetur. Sicuti etiam *emplastrum ex Tacamahaca* cum *Succino*, & Oleo Succini malaxatum admodùm convenit in talibus muliebribus Doloribus, rasis Capillis loco dolenti applicatum, vid. BARTHOLINUS *centur. 3. epist. 14.*

Hæc Externa semper cum Internis usurpentur, quia sola non sufficiunt. (B)

AR-

(B) *Subnectam* Historiam Hemicraniæ pertinacissimæ, *è qua successivè innumera mala, universum Ægrotantis corpus affligentia, ortum sumsere.*

Neapoli 10. Junii 1714.

Nobilis Monialis N. N. *annum agens vigesimum octavum, corpore* εὐχύμῳ *&* εὐαίμῳ *adeoque bona, cùm adolescens esset, fruens valetudine, fervido acerrimoque ingenio, atque ad quæcunque aggredienda promptissimo, prædita, multis ab hinc annis* ex iterato ictu in sinistra Frontis parte, *levem primùm, mox graviorem in ea regione Hemicraniam, demum per intervalla Palpebræ Oculi sinistri depressionem pati cœpta est. Ætate qua decet τὰ καταμήνια supervenere, verùm hæc annorum decursu decrementum potiùs quàm incrementum sumsere, attamen frequens & non exigua* Narium Hæmorrhagis *huic defectui supplementum præstabat: larga autem Muci copia, quam quotidie Nares ipsa reddebant prorsus evanuit. His tamen non obstantibus vitam ducebat cæteroqui salubrem, & nullis infirmitatum incommodis perturbatam.*

At mense Junio anni 1711. *Morbi vis, quæ infra Ægrotantis robur priùs constiterat, vehementer increvit; nam qui priùs tolerabiles Capitis erant Dolores, lancinantes, & prorsus spasmodici evasere, ita ut Ægra cæteroqui patientissima ad clamores & vociferationes cogeretur: Dolor hic per Paroxysmos utplurimum invadebat, qui periodum veluti quandam octo, quindecim, vel plurium dierum servabant, nunquam tamen prorsus cessabat Dolor, sed aliquantisper tantùm se remittebat. Exacerbationes istæ nunc temporis non sunt adeò frequentes, etsi nunquam pars affecta dolore immunis existat. Ejus sedes præcipua est* Os Temporale sinistrum (*cujus extremitas squamosa extuberantiam morbosam passa est,*) *protenditur ad Os Frontis & Zygoma, usque ad sinistram partem Maxillæ superioris, & Dentes ipsos Molares, è quorum intervallo sæpenumero usque ad præsentem diem Sanguis in ipso Doloris paroxysmo & extra paroxysmum erumpit, sed absque ullo levamine.*

His cruciatibus pejora mala supervenere, nam universo primi anni decursu octies & ampliùs Ægrotans Vertigine *correpta fuit, nonnunquam tenebricosa, nonnunquam motibus convulsivis comitata, cum casu & sensuum abolitione, vel membrorum omnium veluti resolutione. Hinc* debilitas quædam in Brachio dextro *ab ipsa usque cervice, quæ usque adhuc perdurat; hinc anguli externi sinistri* Oculi convulsiva contractio: *hinc quoque* Vigiliæ perennes: *hinc universi corporis incipiens* Marcor: *hinc demum* Mœstitia, *tenebrarum amor, & justissimæ lacrymæ.*

Quum his malis per menses ferè quindecim conflictaretur Ægra, ac longo temporis spatio in lecto decumberet, circa Autumnum anni 1712. *in Ventriculi primò languorem, deinde in* Morbum Regium *incidit: & quamquàm appropriatorum Remediorum usu ab eo Morbo liberaretur; nihilominùs* Febricula *iteratis vicibus invalens eam corripuit. hæc autem à principio anni* 1713. *continua facta est, quotidie notabilem exacerbationem (nonnunquam eadem die duplicem), refrigeratione extremarum partium notatam, à prandio habens, ad hanc usque diem perdurat: quapropter lecto affixa Nobilis Laborans non vulgarem emaciationem, atque universi corporis languorem, operationumque omnium, ut par est, læsionem non mediocrem patitur. Neque silentio est prætereundum, quòd ab anni præteriti usque principio, validè contumax & extimulans* Tussis *Ægrotantem vexavit & etiamnum vexat: illius autem sedes videtur esse Larynx, quo jugiter irritato,* Sanguis *sæpenumerò floridus* screatu excernitur.

Hæc quidem multa & magna sunt, sed plura & majora restant. Temporis tractu Nodi *quidam in* Mamilla *sensim subolescere visi sunt, qui incrementum paulatim sumentes, molestiam, dolorem atque interpolatas lancinationes pepererunt. hi non solùm perdurant, motumque Brachii ejusdem lateris aliquo modo præpediunt, sed in Mamilla quoque sinistra subgigni incipiunt, haud tamen partibus subjectis adhærent, nec notabilem duritiem præseferunt.*

Quemadmodum Tumores hi duriusculi in Pectoris regione observati fuere, ita quoque & in infimo Ventre, præsertim in Hepatis regione, Glandularum infarctus, *manibus tangentibus obsistentes, temporis tractu geniti sunt. Hi quidem à principio doloris molestiam non exhibebant, verùm mense Octobris nuper elapsi anni,* vehementissimi Dolores *dextri Ilii regionem repentè obsidere, qui versùs Inguen itidem dextrum & universum Hypogastrium descendentes, diris cruciatibus miseram Ægrotantem torsere: Febris inflammatoria accessit, atque post brevem paraphrenitidem & membrorum omnium convulsivam concussionem,* Abscessus *in ea parte congestus & suppuratus diruptus est: unde copiosa* Puris cum Urina excretio, *non sine aliqua similis humoris per vias Uteri eductione. Dolores & Febres se remiserunt: at spatio duorum mensium, ter vel quater novi Abscessus, etsi minores, in eadem regione partibusque contiguis facti, in suppurationem abiere, cum notabili Puris per recensita loca propulsione.*

Post hæc Febris mitior facta, sed quemadmodùm primis temporibus assiduò Ægrotanti inhærebat, ita & nunc assiduè eidem inhæret, non sine quotidiana exacerbatione: Itaque nunc temporis Nobilis Virgo vix per bihorium è lectulo surgit, Mamillarum Tumores Pectus lancinant, Cephalæa somnum arcet. Tussis cum interpolata Hæmoptysi molestiam infert, viscera Abdominis tumida & dolentia sunt, menstruæ Purgationes vix apparent, Ventriculus varia obsoniorum genera & gulæ irritamenta respuit, nec assumta promptè digerit: uno verbo, Corpus universum tot malis confectum ferè nullas rectè edit operationes.

Ut hæc Morborum Lerna debellaretur tantùm non universa Medicinæ panoplia, ut ita dicam; exhausta est. Per summa capita, ut brevitati consulam, Medicamenta adhibita *tangam. Extrinsecus, ut Capitis Doloribus mederemur,* Balnea, Fotus, Unctiones, *ex discutientibus, anodynis, narcoticis paravimus:* Balnea *quoque* Mineralia, *primùm mitiora mox fortiora, ad Viscerum naturalium tenum restituendum, pluries administrata sunt: quemadmodùm Fotibus & Unctionibus Balsamicis, vel alterius generis, in regione Abscessus pro rei necessitate usi sumus.* Errina & Ptarmica *adhibuimus, ut fortasse intermissam Narium Muci evacuationem proritaremus: Ossi Temporali & Occipitis* Causticum Emplastrum *bis aptavimus, ulcusque ad multum tempus apertum continuimus.* Sanguinem misimus *non semel sed pluries, ex manuum pedumque Venis. Sed omnia incassum.*

Intrin-

bilitate, ibi optimè convenit *Ceratum Alexandri Benedicti*, mediante quo curavit Senem, qui ex Percussione Trabis quindecim dies & noctes obmutuerat: Nempe

℞. *Gummi Hederæ* vel *Elemi* ℥iii.
Resin purgat. ℥ß.
Ceræ,
Terebinth. an. ℥iii.
Ol. Rosac. ℥iiß.
Gummi Anim. Aceto sol. ℥ii.
Succi Corymb. Hederæ. ℥iv.
Farin. Fabæ q. s.
Ex quibus omnibus tritis f. Emplastrum.

Hoc egregium est in Doloribus Capitis ex Contusione, Casu, &c. Vid. de hoc etiam HEINRICUS ab HEER *in observ.* 22. item FORESTUS *l.* 9. *obs.* 35. *in Schol.* & VALERIOLA *l.* 5. *obs.* 9.

Alias ad dolores *ex Percussione*, etiam Unguentum Alabastrinum proficuum observatum fuit. Convenit etiam sacculus *Hartmanni* ex succino pulverisato, cum Essentia Piperis irrorato, aut Tacamahaca cum oleo succini in Emplastrum redacta.

XV. Quod si *Cephalalgia sit à Vermibus*, horumque adsint suspiciones, sive in Cerebro geniti fuerint, sive per loca cetera ad Cerebrum usque transierint, in tali casu gravis labor, & Medico, & Ægro subest. Nemo ejus curandi Methodum meliùs præscripsit, quam HILDESHEIM, qui pertinacissimam à Vermibus ita curavit: Habuit curæ ægrum graviori Cephalalgia correptum, in quo cùm, *præmissis Universalibus*, & copiosis Vermibus, per Alvum rejectis, nihilominùs in gravi Capitis dolore persisteret, ipse vero non vulgarem suspicionem haberet Vermium in Capite, propterea ante omnia sincipiti applicavit *Emplastrum* tale:

℞. *Pulv. Aloës*,
Lumb. terrestr. an. ʒii.
Fell. Tauri ʒi.
Ol. Absinth.
Ceræ an. q. s.
Misc. in forma Emplastri.
Extendatur super Alutam, & Sincipiti applicetur.

Hinc pro faciendo Fumo *Pulverem* ordinavit;

℞. *Pulv. Centaur. minor.*
Marrub.
Beton. an ʒii.
Zedoar. ʒß.
Rad. Angel. ʒii.
Succini ʒi.
Antimonii crudi ℥i.
Milii ʒiß. (A)
(forsan sub nomine Milii *Zingiber* intelligitur.)
Boli Arm. ʒi.
Aristoloch. rotund. ʒi.
Absinth. ʒii. vel dr. iii.
M. f. Pulv. grossus pro Fumo.

Cùm hoc *Emplastro* usus esset, & *Fumum* ter, quaterque Naribus, & Ore excipiendum admisisset, tandem tredecim oblongi Vermes villosi, seu lanuginosi vivi instar Erucarum sive Oniscorum per Fauces, Nares, & Aures prodierunt, quos ipse digito apprehensos extrasit. Continuavit modò dicta, unde tantos dolores, & cruciatus postea non sensit, quantos antea, sed tamen omnes nondum remotos dicebat ipse, cùm adhuc in sincipite laterent aliqui: unde post aliquot menses prodierunt adhuc duo, non tamen ita magni, ac priores, & ita Ægram restituit: Vid. HILDESHEIM *in Spicil.* 1. *de Affect. cap. pag.* 45. Ad hujus imitationem, si suspicio est Vermium, Medicus similia potest invenire, & applicare. Quo etiam facit ZAGUTUS LUSITANUS *Prax. Admirand. lib.* 1. *observat.* 7. ubi potentiore *Sternutatorio* ex Pipere, & Castoreo, Vermem, Cephalææ diuturnæ causam, rejectum testatur. Item hujus loci est Fumus Myrrhæ, & spiritus Vini, in quo Nigellæ semen infusum, Auribus immissus, quorum SCHENCKIUS *observ. pag.* 176. meminit; item SALMUTH *Centuria* 2. *observ.* 39. qui Suffitu Amarorum, & Antimonii Vermes per Nares eductos refert. Sin oriantur *à Calculis*, Malum à priori non est curabile, nisi Natura vias inveniat, & Calculos foras protrudat.

XVI. *Cephalalgia ab Ebrietate, & Crapula*, aliisque *Ventriculi Cruditatibus*, præmisso *Vomitorio*, vel *Purgante*, *Stomachicis*, atque *Nervinis* sedatur: e. g.

℞. *Pulv. Rad. Asari*,
Crem. Tartari ana ℈ß.
Gummi de Perù corr. gr. v.
Olei destill. Macis gutt. ii.
M. S.
Pulvis Cephalicus, & Stomachalis pro una vice.

Inter *Stomachica* convenit Piper, vel integrum, vel in partes divisum, degluttiendum, quia absumit Cruditates in Ventriculo; item Mastiche, & hujus spiritus; Essentia Ligni Aloës, spiritus Vitrioli Cephalicus, &c.

℞. *Elix. Propr.* dr. iii.
Spiritus Vitrioli Cephal. dr. i.
M. S.
Elixir Cephalicum, & Stomachale.

Hinc non adeò Paradoxon videtur, quod CARDANUS *Aet. Parv.* refert, contumacem dolorem Capitis *Cerato* Ventriculo impositum sedatum. Item quod VELSCHIUS *loco all. obs.* 12. Hemicraniam Pane Succo Granatorum imbuto intra triduum solutam testatur; Vid. FORESTUS *l.* 9 *obs.* 44. 45. & 46. In Cephalalgia *ab Ebrietate, & Crapula* convenit *Piper*, ut dictum. Item Caput leviter irrorandum, Testes verò *in Aquam frigidam Aceto mistam* immergantur. Pari Methodo tractandæ sunt Cephalalgiæ ex *Liene*, *Utero*, *Scorbuto*, &c. obortæ, Morbi scilicet primarii ante omnia semper rationem habendo.

XVII. Gravissima species Cephalalgiæ est *Hemicrania*, in qua præter *Arteriotomiam* Temporum, quam valdoperè suadet LINDANUS *in Colleg. Pract. super Hartmann. lib.* 2. *cap.* 1. §. 57. & aliis irritis aliquoties expertus est PARÆUS *lib.* 6. *cap.* 4. aut *Hirudinum* applicationem ex LINDANO, & RIVERIO suprà laudatam, aliaque Universalia suprà memorata. Experimentum singulare est *Cataplasma* factum *ex Radice Cucumeris asinini, seu sylvestris*, aut *Bryonia* cum *Verbena*, *& Absinthio*, quod applicandum est lateri dolenti, tanquam euporiston à quamplurimis usitatum, & commendatum; vel ex eadem Radice additis Emollientibus fiat Cataplasma, in specie pro solvenda Hemicrania per Abscessum, ac Suppurationem, de quo vid. curiosa Observatio HORSTII *l.* 2. *obs.* 10. Vel loco talium Cataplasmatum, quæ sunt difficilia, etiam fieri potest tale *Decoctum pro Fotu* hoc modo:

℞. *Rad. Cucum. asin. rec.* ℥i.
Herb. Absinth. Mß.
Flor. Violar. p. i.
Coqu. in an. *Vini*, & *Aquæ*.

& *Decoctum* colatum subinde applicetur loco dolenti in Hemicrania: quod egregiè confert.

℞. *Rad. Cucum. asin. rec.* ℥i.
Fol. Absinth.
Verben. an. M. i.
Coq. in s. q. *Aquæ*:
Colatura applicetur, uti dictum.

Nempe fit hoc ad imitationem Medici veteris PAULI, qui in Hemicraniis recipiebat *Radicem Cucumeris sylvestris viridem* minutim concisam, & *Absinthium*: Hæc incoquebat *Hydrelæo* ad putrilaginem usque. Cum Hydrelæo hoc calente mediocriter partem dolentem inungebat, hinc Radicem, & Absinthium desuper applicabat. Loco hujus Radicis Cucumeris sylvestris, convenienter etiam *Radix Bryoniæ* recipi, & feliciter usurpari potest; si nempe

℞. *Rad. Bryon.* ℥i.
Fol. Absinth. M. ii.
Coqu. *in aqua*.

In Decocto Spongia nova subinde immergatur, & calidè locus dolens foveatur, idque aliquoties, inungendo postmodùm *Unguentum Alabastrinum*.

Sanè FORESTUS *l.* 9. *observat.* 13. GABELCHOVERUS, FONSECA, & plures alii Practici, multùm commendant *Radicem Cucumeris asinini* ad Hemicraniam. His quoque irritis, præprimis ubi Pituita viscida, hinc Frigoris sensus observatur, adhibetur oleum Euphorbii, seu Costinum, item sequens *Linimentum*, quod FORESTUS *lib.* 9. *observ.* 7. & 58. *in Schol.* describit, & ceu singulare commendat ad Hemicraniam:

℞. *Eu-*

(A) *In Editione Francofurtensi legitur*, Minii ʒiß.. *Veneta verò habet*, Milii ʒiß., *additque, ut vides, nomine* Milii *intelligendum esse* Zingiber: *sed quis credat* Zingiber Milii *succedaneum esse posse? Quum autem liber* Hildesheim *non sit ad manus, haud licet veram lectionem apponere: sed fortasse quum in locum* Minii *ad rem facientis, mendose* Milium *irrepsisset, Editor Venetus pro* Milio, *incongruente huic loco medicamento*, Zingiber *substituendum esse existimavit.*

℞. *Euphorb.* ℥i.
Ol. dulcis. ℔i.
Dissolv. & ebulliant invicem:
postmodùm adde
Cera ℥iii.
f. Unguentum.

Hoc ipso Linimento dimidiæ Frontis, & Temporis parti, & Musculis Temporalibus in Hemicrania commodè inungitur, & admodùm convenit ad Hemicraniam, imprimis frigidam, ut vocant.

Alias Euphorbium Aceto dilutum, applicant lateri dextro, dolente sinistro, aut contra; nam & sic conferre dicunt: vid. etiam BINNINGER *in Observ.* Item

℞. *Aqua Rorismar.*
Salvia,
Serpilli ana ℥i.
Spir. Theriacal. vel *Serpilli*, vel *Lilior. conv.* ℥ß.
Spir. Cornu Cervi, vel *Sal. Ammoniaci* cum *Calce viva* ʒii.
Misc. S.
Aqua Cephalica Externa.

Aliis irritis multi ad Arteriotomiam, item ad sectionem Venæ Fronti confugiunt, de quibus consulendi Practici.

XVIII. Denique in Dolore *Capitis Mulierum ex Utero*, seu *Dolore Occipitis frigido*, specificus est *Sacculus Hartmanni ex Succino* pulverisato, & spiritu Vini, vel *Essentia Piperis* cum spiritu Vini extracta, irrorato, *citato loco* §. 19. & ita crebriùs applicetur. Sicuti etiam *emplastrum ex Tacamahaca* cum *Succino*, & Oleo Succini malaxatum admodùm convenit in talibus muliebribus Doloribus, rasis Capillis loco dolenti applicatum, vid. BARTHOLINUS *centur.* 3. *epist.* 14.

Hæc Externa semper cum Internis usurpentur, quia sola non sufficiunt. (B)

AR-

(B) *Subnectam* Historiam Hemicraniæ pertinacissimæ, *è qua successivè innumera mala, universum Ægrotantis corpus affligentia, ortum sumsere.*

Neapoli 10. Junii 1714.

Nobilis Monialis N. N. *annum agens vigesimum octavum, corpore* εὐχύμῳ & εὐσάρκῳ *adeoque bona, cùm adolescens esset, fruens valetudine, fervido acerrimoque ingenio, atque ad quæcunque aggredienda promptissimo, prædita, multis ab hinc annis* ex iterato Ictu in sinistra Frontis parte, *levem primùm, mox graviorem in ea regione Hemicraniam, demum per intervalla Palpebræ Oculi sinistri depressionem pati cœpta est. Ætate qua decet* τὰ καταμήνια *supervenere, verùm hæc annorum decursu decrementum potiùs quàm incrementum sumsere, attamen frequens & non exigua* Narium Hæmorrhagia *huic defectui supplementum præstabat: larga autem Muci copia, quam quotidie Nares ipsæ reddebant prorsùs evanuit. His tamen non obstantibus vitam ducebat cæteroquì salubrem, & nullis infirmitatum incommodis perturbatam.*

At mense Junio anni 1711. Morbi vis, quæ infra Ægrotantis robur priùs constiterat, vehementer increvit; nam qui priùs tolerabiles Capitis erant Dolores, lancinantes, & prorsùs spasmodici evasere, ita ut Ægra cæteroquì patientissima ad clamores & vociferationes cogeretur: Dolor hic per Paroxysmos utplurimùm invadebat, qui periodum veluti quandam octo, quindecim, vel plurium dierum servabant, nunquam tamen prorsùs cessabat Dolor, sed aliquantisper tantùm se remittebat. Exacerbationes istæ nunc temporis non sunt adeò frequentes, etsi nunquam pars affecta dolore immunis existat. Ejus sedes præcipua est Os Temporale sinistrum *(cujus extremitas squamosa extuberantiam morbosam passa est,) protenditur ad Os Frontis & Zygoma, usque ad sinistram partem Maxillæ superioris, & Dentes ipsos Molares, è quorum intervallo sæpenumero usque ad præsentem diem Sanguis in ipso Doloris paroxysmo & extra paroxysmum erumpit, sed absque ullo levamine.*

His cruciatibus pejora mala supervenere, nam universo primi anni decursu octies & ampliùs Ægrotans Vertigine *correpta fuit, nonnunquam tenebricosa, nonnunquam motibus convulsivis comitata, cum casu & sensuum abolitione, vel membrorum omnium veluti resolutione. Hinc* debilitas quædam in Brachio dextro *ab ipsa usque cervice, quæ usque adhuc perdurat; hinc anguli externi sinistri* Oculi convulsiva contractio: *hinc quoque* Vigiliæ perennes: *hinc universi corporis incipiens* Marcor: *hinc demum* Mœstitia, *tenebrarum amor, & justissimæ lacrymæ.*

Quum his malis per menses ferè quindecim conflictaretur Ægra, ac longo temporis spatio in lecto decumberet, circa Autumnum anni 1712. in Ventriculi primò languorem, deinde in Morbum Regium *incidit: & quamquàm appropriatorum Remediorum usu ab eo Morbo liberaretur; nihilominus* Febricula *iteratis vicibus invalens eam corripuit, hæc autem à principio anni 1713. continua facta est, quotidie notabilem exacerbationem (nonnunquam eadem die duplicem), refrigeratione extremarum partium notatam, à prandio habens, ad hanc usque diem perdurat: quapropter lecto affixa Nobilis Laborans non vulgarem emaciationem, atque universi corporis languorem, operationumque omnium, ut par est, læsionem non mediocrem patitur. Neque silentio est prætereundum, quod ab anni præteriti usque principio, valdè contumax & extimulans* Tussis *Ægrotantem vexavit & etiamnum vexat: illius autem sedes videtur esse Larynx, quo jugiter irritato,* Sanguis *sæpenumerò florians* screatu excernitur.

Hæc quidem multa & magna sunt, sed plura & majora restant. Temporis tractu Nodi *quidam in* Mamilla *sensim subolescere visi sunt, qui incrementum paulatim sumentes, molestiam, dolorem atque interpolatas lancinationes pepererunt. hi non solùm perdurant, motumque Brachii ejusdem lateris aliquo modo præpediunt, sed in Mamilla quoque sinistra subgigni incipiunt, haud tamen partibus subjectis adhærent, nec notabilem duritiem præseferunt.*

Quemadmodum Tumores hi duriusculi in Pectoris regione observati fuere, ita quoque & in infimo Ventre, præsertim in Hepatis regione, Glandularum infarctus, *manibus tangentibus obsistentes, temporis tractu genîti sunt. Hi quidem à principio doloris molestiam non exhibebant, verùm mense Octobris nuper elapsi anni,* vehementissimi Dolores *dextri Ilii regionem repentè obsidere, qui versùs Inguen itidem dextrum & universum Hypogastrium descendentes, diris cruciatibus miseram Ægrotantem torsere: Febris inflammatoria accessit, atque post brevem paraphrenitidem & membrorum omnium convulsivam concussionem,* Abscessus *in ea parte congestus & suppuratus diruptus est: unde copiosa* Puris cum Urina excretio, *non sine aliqua similis humoris per vias Uteri eductione. Dolores & Febres se remiserunt: at spatio duorum mensium, ter vel quater novi Abscessus, etsi minores, in eadem regione partibusque contiguis facti, in suppurationem abiere, cum notabili Puris per recensita loca propulsione.*

Post hæc Febris mitior facta, sed quemadmodùm primis temporibus assiduò Ægrotanti inhærebat, ita & nunc assiduè eidem inhæret, non sine quotidiana exacerbatione: Itaque nunc temporis Nobilis Virgo vix per bihorium è lectulo surgit, Mamillarum Tumores Pectus lancinant, Cephalæa somnum arcet. Tussis cum interpolata Hæmoptysi molestiam infert, viscera Abdominis tumida & dolentia sunt, menstruæ Purgationes vix apparent, Ventriculus varia obsoniorum genera & gulæ irritamenta respuit, nec assumta promtè digerit: uno verbo, Corpus universum tot malis confectum ferè nullas τῆς φύσεως *edit operationes.*

Ut hæc Morborum Lerna debellaretur tantùm non universa Medicinæ panoplia, ut ita dicam; exhausta est. Per summa capita, ut brevitati consulam, Medicamenta adhibita *tangam. Extrinsecus, ut Capitis Doloribus mederemur,* Balnea, Fotus, Unctiones, *ex discutientibus, anodynis, narcoticis paravimus:* Balnea *quoque* Mineralia, *primùm mitiora mox fortiora, ad Viscerum naturalium tenorem restituendum, pluries administrata sunt: quemadmodùm Fotibus & Unctionibus Balsamicis, vel alterius generis, in regione Abscessus pro rei necessitate usi sumus.* Errina & Ptarmica *adhibuimus, ut fortassè intermissam Narium Muci evacuationem provocaremus: Ossi Temporali & Occipitis* Causticum Emplastrum *bis aptavimus, aliquque ad multum tempus apertum continuimus.* Sanguinem misimus *non semel sed pluries, ex manuum pedumque Venis. Sed omnia incassùm.*

Intrin-

Intrinsecùs ad Viscerum Obstructiones reserandas administrata sunt pluries Chalybeata medicamenta: *ut excrementorum saburra deturbaretur, secundùm Naturæ & Morbi exigentiam,* Cathartica remedia *pro tempore sunt propinata. Ad Sanguinis fervorem compescendum, ejusque acres particulas retundendas* Jura consumta ad usum Septalii *alterata,* Serum Caprinum, *ac* Acqua Antivenerea *nostratibus dicta, ex Lignis Radicibusque exoticis, addito Antimonio crudo & Pumice parata, ad longum tempus exhibita. Atque ut Marcori ingruenti resisteremus, pluries* Lacte, *primùm Caprino, deinde Asinino Nobilem Ægrotantem aluimus.* Anthysterica & Antispasmodica *ferè omnia ad praxim revocata.* Decocta Cephalica, Splanchnica, Traumatica *frequentissimè propinata.* Pilulæ, Cephalicæ, Anodynæ, Balsamicæ *pro re nata pluries deglutitæ.* Cerussa Stibii *juxta ἐγχείρησιν* Angeli Salæ *post Abscessus diruptionem ad mensem exhibita.* Cortex Peruvianus *ad Febriles paroxysmos averruncandos haudquaquàm prætermissus. Atque innumera alia administrata, quæ vel memoriam præcipitanter scribentis fugiunt, vel, ne longum faciam, consultò omitto. Illud tamen haud omittendum est, quòd omnia recensita* Medicamenta prorsùs inefficacia *semper experti sumus, si tamen* Lac Asininum *excipias, ex cujus usu, ut verum fateamur, ni Morbus devictus sit, semper tamen aliquid emolumenti Corporis accessisse vidimus. Hoc Lacte impræsentiarum utimur, ut debile effœtumque Corpus reficiamus ac recreemus, tamen in* Mineralis *alicujus appositè præparati usum, vel* Acidularum *ex arte potum animo intenti.*

Hæc sunt quæ de Morbo Nobilis Ægrotantis raptim & prorsùs tumultuariè excribere coactus fui, in quo sanè Vitium *aliquod* organicum *nonnisi* Chirurgica Operatione *(à qua D. Laborans omninò abhorret) emendandum agnosco. Spero tamen futurum, ut Celeberrimi Viri quibus id muneris commissum erit, ea præsidia proponant, quibus insolentem Morbi vim, ni prorsus abolere saltem enervare valeamus.*

Quum hæc Historia *multis per Europam* Clarissimis Professoribus *missa fuisset, multa quoque* Consilia *ad nos vicissim transmissa fuere. Lubet tamen unum hic subnectere, à Dominis* Verney, Aubery, & Nissolle *subscriptum.*

Monspellii 26. Augusti 1714.

Infirmitates, quibus laborat pia & Clarissima Monialis N. N. *& quæ illas concomitant Symptomata, longo sermone pertractare non nobis videtur: inutile enim censemus caussam Morbi diligenter inquirere, qui Medicamentis superari non potest, & qui solertiam doctissimorum ac peritorum Medicorum, & vim Remediorum congruentissimorum huc usque elusit.*

Densatio *enim, &* Humorum salsitudo *hujusce* Illustrissimæ Virginis *eo loci adducta sunt, ut ulla sit spes ampliùs, quòd ad pristinum & naturalem statum reduci possint.*

Hemicrania *enim quæ jamdiù excruciata est in* Epilepsiam *degeneravit, dextra Mamilla indurata est, & dolore pungitivo afficitur, qui aliquam* Cancri *suspicionem commovet.* Febre *lenta cum Tussi, & Sputa Sanguinis correpta est, & in dies tabescit totum corpus, quod denotat* Pulmonem *tuberculis scatere,* Viscera *non solum obstructa sunt, sed etiam suppurata:* Vesica *urinaria & substantia* Uteri *erosa fuere, unde copiosa* Puris *copia cum Urina excreta est, & per Vulvam educta. Uno verbo, pauca restant adhibenda remedia, & nisi juvet* Summum Numen, *parva est spes, ut* Virgo Excellentissima *ad portum salutis pervenire possit.*

Ne tamen ad nostrum Prognosticum *illam derelinquere videamur,* Remedia, *quæ Sanguinis massam diluere, & dulcere valent, præscribenda judicamus, & cùm* Indicationes *desumi debeant à lædentibus & juvantibus, ad usum* Lactis Asinini *confugiendum esse non dubitamus, ex quo aliquid emolumenti semper recepit, modò purgetur quindecima quoque die Medicamento appropriato, & capiat alternis diebus, antequàm illud hauriat,* Sulphur, *cujus præparatio talis est, ut magis pinguescat succus nutritius, fiatque magis balsamicus, & aptior ad partes corporis reficiendas.*

℞. Sulphuris vivi *crassiusculè triti* ℔i. *pone in olla fictili, & superaffunde* Aquæ *ferventis* ℔ii. *& sine bulliat per quartam horæ partem, deinde illam Aquam effunde & novam superaffunde, & sic vicies procede. Posteà pone Sulphur sic lotum in olla fictili sine Aqua, & cum operculo illam obtura, & in furno ardenti maneat per sesquihoram, & sic exsiccatum in pulverem subtilissimum redigatur.*

℞. *hujus* Sulphuris ʒß. Sacchari candidi ℈i. Myrrhæ electæ *gr. x. f.* Pulvis *pro una dosi.*

At si hæc Sulphuris præparatio illi non arrideat, utatur Pilulis, *quarum talis est descriptio.*

℞. Balsami Copahivæ *gutt. xxx.* Sacchari candidi ℈i. Myrrhæ elect. *gr. x. f.* Pilulæ *pro una dosi.*

Ad detergenda Vulvæ Ulcera, *bis aut ter in die immittatur* Decoctum *sequens.*

℞. Fol. Agrimoniæ M. i. Summitatum Absinthii minor. Flor. Chamædr. & Rosar. rubr. *ana p. i. Coque in* ℔iß. Aquæ fontis. *In Colatura dissolve* Mellis rosac. ℥ i. *f.* Decoctio *ad usum.*

Utatur pro Potu ordinario levissimo Salsæ parillæ Decocto. *Victus sit euchymus, parcus, & boni succi, qui minimùm sit excrementitius, nec multum impleat, sed exigua mole vires sustineat. Vitanda sunt omnia salsa, acria, & piperata, vitanda etiam ira, Animi nimia contentio, & excandescentia. uno verbo, quæcunque Sanguinem ac spiritus exagitare, & Ventriculum depravare valent.* Datum Monspellii die 26. mensis Augusti ann. 1714.

Verney. Aubery. Nissolle.

His & similibus, ab aliis etiam Professoribus propositis, incassum adhibitis Remediis, tandem aliquando ad Cinnabaris nativæ *usum deventum est: hoc Remedium juxta Artis regulas per quadraginta dies administratum nec levamen ullum nec nocumentum Ægrotanti intulit. Sanius igitur visum fuit Consilium, universum opus Naturæ committere: atque hinc factum ut sensim lassaretur, ut ita dicam, Malum, atque nunc temporis (anno 1721.) commoda Nobilis Virgo fruatur valetudine: etsi per vices & intervalla, sed quidem rariora, Dolor Capitis tolerabiliori asperitate illam vexare non obliviscatur.*

ARTICULUS VIII.

De Doloribus articulorum seu Arthritide.

DOlent prætereà frequenter Articulationes quælibet in affectu, *Arthritis* (C) dicto in genere, quæ in specie pro Articulorum varietate, in Pedibus *Podagra*, in Genubus *Gonagra*, in Manibus *Chiragra*, in Dentibus à STROBELBERGERO *Odontalgia*, *in* Coxendicis Articulis *Ischiadicus Morbus*, seu *Dolor* appellatur. Præter quas partes tamen, & *Scapulas*, & *vertebras colli*, & interdum *Sternum* occupat: imò observavi in sene admodùm podagrica, & alteram *Nasi* quasi medietatem fuisse affectam. *Arthritis ferè per Paroxysmos affligere solet*, extra quos, nisi in inveterato malo, satis commodè habent Ægri. *Quoties imminet Paroxysmus*, Alvus ferè segnior evadit, Ægri molestiam quandam haud benè explicabilem circa præcordia sentiunt, consuetum excrementum intra Pedum digitos non reperitur, & circa Articulos tensio percipitur. Hinc supervenit Dolor circa Articulos, qui incipiente Podagra utplurimùm Pollicem Pedis majorem unius, hinc & alterius Pedis, successivè occupat, hinc repetente, aut præcedente crebriùs malo, alia etiam loca successivè, Genua, hinc Brachia, occupare solet. *Dolor*, quem percipiunt Ægri, ferè *triplex est*, *Pungens*, *Laborans*, & *Pulsans*, plùs minùs tamen intensus: quibus interdum, & Dolor *Ardens* simul accedit, cum *Tumore*, simul

(C) Ἄρθρον *est* Artus: *hinc* ἀρθρῖτις Arthritis, Artuum, *seu* Articulorum Dolor. Podagra ποδάγρα *propriè* pedicula tendicula, *quod ἀγρεύουσι πόδας: πόδες enim sunt* pedes *&* ἄγρα captura, præda. *Hinc* Podagra *dicitur articularis morbus, qui pedes infestat: patet ergò quid sit* Chiragra, Gonagra *&c.*

simul *Erisypelaceo*, in *Arthritide* nempe sic dicta *Calida*, quando Acidum magis volatile, & acre peccat, *Ruborque* partis affectæ ioteosissimus, & *Æstus* accedunt: In qua etiam Arthritide omnia Symptomata sunt atrociora, sed simul paroxyimi sunt breviores, quam in *Podagra*, dicta communiter *Frigida*, in qua Acidum magis obtusum, & viscidum, Dolores temissiores, & *Tumor* plùs minùs *Œdematosus*, cum nullo, vel levi saltem Rubore, affligit, diutiùs tamen persisteote paroxysmo, nec tam facilè evanescente Tumore. Ægri ut plurimùm anxii sunt circa Præcordia in Paroxysmo, præsertim in incremento ejus, minùs in statu: Conqueruntur Ægri de *Ardore*, seu *Æstu* circa regionem stomachi, hinc Frigida appetunt; item de gravissima Siti, & anxietatibus Præcordiorum, Stomachi monstrando regionem, quæ sunt graviores, quò minùs Potu, se onerant: *Appetitus* penitus est *prostratus*, Clysmata autem, & blandè Laxantia optime Anxietates has leoiunt. Subinde accidit, ut cum erebriùs repetito, sed inaoi *vomendi Conatu*, affligat, sicque Anxietates insigoiter exacerbet: Imò observavi,quod cum *Lipothymiis* gravibus, subinde repetentibus, paroxysmus in principio, & incremento Ægros, præsertim inveterato Malo laborantes, veaavetit, quæ Pathemata tamen in ejus statu, dum Dolores, & Tumores increveruot, & plures partes occupatæ fuerunt, penitus remiserunt: Accedit ferè semper *Febris Symptomatica continua*, non adeò quidem acuta, magis tamen in principio Paroxysmi affligens, mitiùs in statu, quam ad Febrium Catarrhalium oatusam accedere asserit SYLVIUS *lib.* 4.

Hæc ipsa *symptomata* etiam *in Dolore Ischiadico* ferè occurrunt, ubi *Dolor* præter *Os*, & *in Articulo*, ubi Femoris caput ioseritur Coxendici, imprimis percipitur, etiam *clunes*, seu Nates, hinc intra Ossis Sacri, & Lumborum regionem plùs minùs occupans: quin Nervorum, & Membranarum connexarum,& deorsum proteosarum ratione, inferiùs versùs *Suram*, *& Pedem* usque, & ad extremum Malleulum tandem extenditur, *nedùm* ferè *graviùs affligit*; & quia Partes primariò dolentes in profundo sub tegmine copiosorum Musculorum, delitescunt, ferè nulla extrinsecùs mutatio facta conspicitur.

Sæpiùs equidem *dolores* alii istam *superiorem Cruris*, & *Coxarum regionem occupant*, & subinde pertinaciter affligunt, non tamen præcisè Dolorem Ischiadicum constituunt: confer. SENNERTUS *Tractat. de Arthritid. cap.* 6. *pag.* 45. Quòd si crebriùs redeant Paroxysmi, ac pro more vehementiùs affligant, infigniter *debilitantur articuli*, ac *motus* eorum multùm *imminuitur*, adeò ut tandem ad *Paralyticam* quasi *constitutionem* redigantur, flaccescant simul, & in nutritione deficiant, subinde laxentur. Interdum circa Articulos contrahuntur, & *rigida* manent *Membra*, aut saltim intra Articulos contracturæ, seu *Tophi*, & *Nodi* colliguntur, qui motum Articulorum impediunt.

Ischiadicus Dolor speciatim *ad Claudicationem*, nonounquam *Coxæ Luxationem*, aliquando *Cruris atrophiam*, disponit. Imò si inveteratum fuerit Malum, præsertim si in Paroxysmi declinatione Sudores neglexerint Ægri, pertinacia in Articulis vestigia relinquit Arthritis, adeò ut levi occasione, & vel fortiore saltem Articuli motu, & agitatione, mox nonnihil recrudescat, aut saltem Punctionibus supervenientibus se manifestet.

PARS AFFECTA.

Pars affecta erit Para admodùm sensilis circa Articulos saltem situata, adeoque oil aliud, *quàm membranea ligamenta*, ipsos Articulos vincientia, & colligantia. Quinimò his affectis ipsum *Periostium* in locis Ossium Articulationi proximis pati simul, probabile videtur, ex acerbitate lacerantO Doloris, in profundo imprimis siti, & apparenter Ossium capita immediatè afficientis. Sed quod Articulos in specie afficiat, videtur esse *ex Synovia*, seu *Aqua Glareali* German. *das Glieder Wasser*, quæ est Ros dulcis chylosus, seu Acido temperato turgidus, qui ceu Nutrimentum Ligamentorum, & Membranarum, ipsorumque forsan Ossium, abundans intra Articulos collectus pro motu facilitando, & instar Axungiæ oblinens Ossium Articulationes. Hoc ceu appropriatum specifici Arthriticorum Acidi objectum inquinari imprimis solet, quo facto mox varia circa Articulos pathemata superveniunt, dum Partes vicinæ membranaceæ necessariò rodi incipiunt: hinc successivè Synovia ista ab Acido peccante instar albuminis Ovi spissari, & tandem in *cretaceam*, seu *gypseam substantiam* coagulari solet, ut patet ex *Tophorum*, seu *Nodorum* intra Articulos collectione, qui incisionis via exempti *Calcem*, & *gypseam Tophum* omninò re-

præsentant, & Effectum, non Causam Arthritidis, constituunt: quorum *Tophorum Examen chymicum* videb. in KERKRINGII *Spicileg. Observat.* 28. & M. A. N. C. *append. ad observat.* 65. *pag.* 395.

CAUSÆ.

Quoad *Causam efficientem*: omnium optimè eadem in TACHENII *Morborum Principio* expressa, & explicata videtur: Nempe *acidum volatile spirituosum*, sui tamen generis, seu specifici saporis, Spiritui iosluo maritatum, Synoviam imprimis, & Partes vicinas Membranaceas inquinans, & affligens, primarius tortor est. *Prima hujus acidi spirituosi origo* est ex primis viis, quam potiùs ex depravata Digestione prima cum TACHENIO, quam ex Pancreate aut Glandulis cum SYLVIO, derivare placet: adeoque non in Pedum articulis ipsam podagram esse, rectè dicitur, sed ejus solùm Fructum, cujus Radix habitat in Stomachi Fermento vitali; itaut licèt dolens Pes abscinderetur, podagra proinde non sanaretur: *Quòd si maturè non occurratur malo*, Acidum illud spirituosum furtivè, & successivè Acido Stomachi fermentativo se associat, donec *Fermenti* more pedetentim hoc superet; ita ut imposterùm, nec naturali, nec artificiali separationi obediat, adeoque inveteratum incurabile sit, ut eleganter loquitur TACHENIUS *cit. loco p.* 438. Hinc nempe

1. *Hæreditaria* observatur *Podagra*, eum spiritu influo genitali odore Acido podagrico communicato Fœtui. *Nobilem caravi Juvenem*, qui ab ineunte octavo ætatis anno sæpiùs Podagra correptus fuerat, quòd parens ejus & ipse insigoiter podagricus in ipso Paroxysmo eum genuerat.
2. Hinc etiam *animi Pathematibus* gravioribus aut diutornioribus curata observatur podagra, ut *subitanea consternatione*, aut *Ira* insigni, aut *Mœrore* diuturno, ut in Divitibus vel pauperioribus factum: Conf. BARTHOLINUS *Cent.* 6. *hist.* 28. LOTICHIUS *Observat. pagin.* 489. SALMUTH *Cent.* 2. *obs.* 48. TACHENIUS *Morbor. Princip. pagin.* 356. Quo etiam pertinet *Tortura*, ex HILDANO *Cent.* 1. *observation.* 79. Nempe perturbatio Animi, & Spirituum peculiaris motus ac alteratio eatinus Fermentum podagricum, aut saltem plùs minùs alteravit illud, principaliter quidem in stomacho primariò, qui cùm reliquis præsideat Digestionibus, & has exinde alterari necesse est; videb. TACHENIUS *c.* 1. *pag.* 357. & 360. quantum nempe animi pathemata Fermenti digestivi & hinc Digestionis primæ ægonium alterent; quo etiam *Confidentiam Ægri* erga Medicum vel Remedia pertinere per se notum est.
3. Hinc utplurimùm etiam *Arthritici Nephritici esse solent*, eodem Acido spirituoso utriobique authore.
4. Hinc *Lacticinia* Modernorum Methodo, sed continuato usu, ut invertantur quasi humores Corporis, Spiritus & Fermentum digestivum, *curant arthritidem*.
5. *Vini abusus*, volatilis Acidi ratione Spiritus imprimis afficiens, plures in hoc Malum præcipitat. *Observanda tamen differentia inter Vina*; dum ea, quæ plus de Tartaro vel Acido facilè fermentante in nobis continent, nocentiora sunt. Quo alia Vegetabilia plùs minùs tartarea pertinent, ut rectè asserit GLAUBERUS. Ex Spiritus Vitrioli uso nimio TACHENIUS Podagræ ortum notat, in *Hipp. Chym.* Hinc
6. *Abstinentia Vini* contrà quosdam ab Arthritide liberasse observata est: Videatur SENNERTUS *cit. loc. pag.* 16. Sic LOTICHIUS *in obs. pag.* 88. refert, Podagram ex abstinentia per integrum annum cessantem, sed hujus copiosa ingurgitatione recidivantem.

Ex eo est, quòd in Arthritide producenda *tria ista* vulgo nota ceu *Causa remota principaliores* conspirare videntur; dum *Bacchus* ceu *Pater* Vini, quo inoitur nocivum Acidum,ex nimio abusu à Fermento stomachico minùs debitè superabile ac corrigibile; *Venus* ceu *Mater*, quatenus repetito congressu post copiosos Spiritus influos, Chylo temperato alcalino prædives sub Geniturae forma Succus nutritius excernitur, & hinc Nervosum systema insigniter debilitatur; & *Ira*, ceu *Obstetrix*, commovendo Contenta Corporis & Spiritus influos asperiores reddendo, in producendo Arthritidis *Fœtu* occupata rectè dicuntur. Dictis ex Causis *& Viri magis*, quàm

quàm Fœminæ Arthritidi obnoxii dicuntur, cum ex HIPPOCRATE *Section. 6. Aph. 29. Mulieres* non laborent podagra, nisi Menses deficiant: utut hodie contrarium experiri liceat, cum secundum SENECAM non natura, sed vita Mulierum mutata sit.

Par ratio est *Eunuchorum*, quos nec podagra laborare, nec Calvos fieri olim HIPPOCRATES pronunciavit: item *Puerorum*, quos ante Veneris usum non laborare Podagra asseruit. Quæ ita quidem sub prisci ævi innocentia & temperantia obtinuerunt; hodie vero ex Parentum & avorum vitiis ipsa progenies adhuc vitiosior nata, & ulteriùs exorbitans, dictorum veritatem eludit: Non secus ac *Ciconia* inter Podagræ Remedia relata, tamen & ipsa podagrica observata in BARTHOLINI *Act. Hafn. Volum. 4. pag.* 154.

Scorbutici quoque admodùm obnoxii sunt podagræ: quæ subinde eos atrociùs affligit. Curiosum est, quod *contagiosa* interdum observata fuerit à BARTHOLINO *Hist. Medic.* idque mediantibus Vestibus in M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. observat. 143. pagin.* 205. & *Ann. 9. & 10. obs. 44. pagin.* 118. & 119.

Acido igitur arthritico spirituoso cum Spiritibus quavis occasione insignius commoto; quod verbi gratia in motu corporis aut Animi, Aere frigido, humido, Pororum aperturam debitam prohibente, post Effervescentiam in sanguine febrilem, imprimis se insinuat Synoviæ, & hujus medio Articulorum loca affligit, & cum hac ipsa simul aliqualem probabiliter Effervescentiam facit, donec Acido spirituoso maximam partem ab eadem intra Articulos suscepto, ulteriùs illa Spirituum & Humorum cesset agitatio, sed in Articulis adhuc Malum hæreat, non citiùs cessans, quam Acido spirituoso saturato ab Alcali, & in Salium volatile mutato; hinc Dolore cessante, Fibrarum contractura cessat, & Pori aperti magis liberiorem Transpirationem permittunt, quo factò omnia reliqua Symptomata absunt.

Sed observandum, crebriùs vel recurrentes Paroxysmos, vel diutiùs Articulos affligentes, relinquere sui Vestigia, hoc est, ultra partis dolentis debilitatem, ex Spiritus insiti aliquali deficientia, obruti plùs minùs à spirituoso Acido peregrino & Fibrarum nervearum relaxatu Tono, ipsis Partibus membraneis solidis antea dolentibus infixa permanere de Acido peccante occulta Spicula, quavis & facili occasione ac motu in actum dolorosum excitabilia, & Spirituum reliquorum hinc facta commotione, paroxysmum novum provocantia. Nempe ex Acido isto podagrico, imprimis in Fermento digestivo Stomachi commoto, & hinc totum Corpus penetrante, anxia ista Præcordiorum pathemata originem ducunt. Patet autem ex dictis, utut in quovis paroxysmo debilitentur plùs minùs Articuli seu partes Solidæ, fluidas tamen, tam *Humorosas* quàm *Spirituosas*, eo ipso quasi depurari: si quidem non tantùm Acidum illud spirituosum Spiritibus satiatum, dum Synoviam inquinat, illorum Spirituum consortium plùs minùs deserit, sed etiam subinde alia Massæ Sanguineæ heterogenea Fermenta, febrili Effervescentia secreta, nunc una circa loca dolentia colliguntur ex Fibrarum Partium dolentium contractura, nunc per Sudorem excernuntur in declinatione: sicut in incremento hi ipsi moderatè proliciti maturant Articulorum ab Acido podagrico invasionem, & hinc abbreviant insigniter paroxysmi tempora.

Hæc ipsa etiam patefaciunt, quare tam varia & mirabilia Pathemata subinde accidant, Acido podagrico alias partes, ac frequentissimè nervosos Plexus, occupante extra articulos, quæ omnia superveniente paroxysmo cessant: Videb. M. A. N. C. *Anno 6. Observ. 208. pagin.* 307. Sic Arthritidem in *Colicam*, & contrà, mutabilem refert CASTRO: in *Epilepsiam* gravem notat LOTICHIUS; sicut paroxysmo non ritè procedente, nec Acido volatili sufficienter excluso, vel ob internarum partium defectum Spiritibus istis languentibus, & acido podagrico nimis in Contentis Corporis dominante, vel ob Externorum ineptam applicationem, tam diuturna *Virium prostratio* & Languor & *Appetitus defectus* supersunt: Interdum *Palpitationes Cordis*, sæpissimè *Tusses siccæ*, aut sæpiùs adhuc *Asthmata occulta convulsiva*, subinde ipsa *Mors*, superveniunt.

Quoties Arthritici, quibus plures Articuli aliàs occupari solent, paroxysmo corripiuntur, qui *non more consueto* successive Articulationes istas quoque occupet (nisi per curam Præservatoriam Malum plus minus in radice mitigatum fuerit) ii vel diutius languidi permanent, vel brevi post novo paroxysmo corripiuntur, vel alius gravioris Morbi, aut etiam Mortis ipsius periculum subeunt. Id quod notavit etiam SENNERTUS *de arthritid. cap.* 4. ut & HOFFERUS *Herc. Med. pagin.* 222. Hinc in podagricorum vel leviter confirmatorum, & aliis Morbis correptorum Cura, *ad acidum podagricum simul respiciendum* venit, quod in omnibus aliis Morbis Symptomata intendere, & morbum vel graviorem aut contumaciorem reddere solet. Idque tamdiu ferè, donec vel ipsum vi Naturæ aut Artis correctum fuerit, aut Artus occuparit, quo facto omnia remissiora & leviora mox apparere solent.

PROGNOSIS.

Ex hactenus enarratis *Prognoseos* maxima dependebit ratio. Nam *Arthritis Morbus lethalis non est*: sæpè enim Arthritici *diu vivunt*, Senesque fiunt, unde quibusdam *sana Ægritudo* dicitur, & potius ex podagra deficiente, quàm eadem ordinaria ratione superveniente, moriuntur.

Quoties *Alvus* segnior est, & consuetum Excrementum intra Pedum digitos non reperitur, & crura intumescant Paroxysmum instantem significari dicit TACHENIUS *morb. Princ. pag.* 172.

Curatio ejus perquam *difficilis est*, tàm *in*, quàm *extra paroxysmum*, idque eò magis, quò magis *inveterata* fuerit: hinc quoniam sæpius in primis paroxysmis negligitur, facilè successivè incurabilis evadit.

RHUMELIUS eleganter distinguit inter *Podagram hereditariam Nodosam*, & *Solutam*: & *hanc* curabilem, *illam* incurabilem ait. Sed tamen etiam *Soluta*, nisi recens, subinde inter incurabiles refertur.

Inter omnes Arthritidis species *Ischiadicus Dolor* gravissimus est: nihilominus tàmen *in principio* faciliùs quàm cæteri curari solet: sicut *in progressu* æquè rebellis esse solet.

In Senibus Arthritis incurabilis est.

Si articulos *principio Nervorum proximos* afficit, & graviora Symptomata conjuncta habet, difficiliùs *curatur*, & sæpè Mortem portendit: videb. SENNERTUS *loco alleg. pagin.* 25. & DRAWIZIUS *de scorbuto p.* 22.

Si in Arthritide *contingat Luxatio*, difficulter *sanatur*, aut prorsus insanabilis est, Membranis & Ligamentis nimis laxatis repositum Membrum Membranis & Ligamentis non firmantibus. Ut taceam intra Articulos ex Synovia coagulata collectam Materiam curam impedire: Hinc HIPPOCRATES *Sect. 6. aph. 39. Quibus diuturno Coxendicum dolore infestatis Coxa excidit, rursumque incidit, iis Mucores superveniunt.*

Si Dolores sensim ingravescentes *ad Inguinum* & superiores partes transeunt, perniciem minantur: Item *quò plura* & frequentiora conveniunt *Symptomata*, eò difficiliùs curatur: ut fit, quando ab Externis Repellentibus aut stupefacientibus Ægri in Anxietates, Asthma, Colicam, Epilepsiam, Convulsiones, Palpitationem Cordis, Lipothymias, aut alia Mala incidunt.

Dolor Ischiadicus quidem acerbissimus est: in principio tamen sui interdum reliquis Arthriticis Doloribus faciliùs sanatur; sicut temporis progressu Femoris Luxationem, Claudicationem, & atrophiam inducit; quod similiter in arthritide Vaga attendendum: videb. DRAWIZIUS *de scorb. pag.* 23.

Solvitur arthritis ferè quatuor *modis*:

1. Ordinariò ferè in totum finito paroxysmo *discutitur* Morbus in Articulo, ut nullum sui relinquat vestigium, nisi successu temporis superveniant Tophi.
2. Rarum est, quandò Tumor podagricus *in materiam ichorosam aut saniem purulentam mutatur*, quæ partibus intercutaneis erosis foras exudat.
3. Quando *Tophi* post paroxysmos *relinquuntur*.
4. Quando incipiens paroxysmus sua tempora non absolvit, aut planè deficit, *acido podagrico alias partes extra articulos occupante*: id quod pessimum est, & mille Mala post se trahit, (D)

CU-

(D) Dominus Musgrave *Dissertatione peculiari* de Arthritide Anomala, sive Interna, *notat* Arthritidem, *aliam esse* Regularem, *qua humores ad artus deponuntur*, *aliam* Anomalam, *qua humores vel non deponuntur, vel depositi iterum in Sanguinem resorbentur. Utrumque maximo Ægrorum malo; nullus enim Morbus est, qui ex Arthritide hac Anomala oriri non possit, prout nempe humor, qui excedentem acrimoniam plerumque præsefert, vel non depositus, vel repulsus, in hanc vel illam corporis partem irruit. Prior Anomala Arthritidis species, cum humores non deponuntur,*

diff. ibi

C U R A.

Quoad *curam*, *duo* respicienda sunt *tempora*:
1. *Tempus Paroxysmi*, ut curetur.
2. *Tempus extra Paroxysmum*, ut præservetur.

Quoad Paroxysmi tempus: cum in hoc imprimis *motus naturæ* vigeat, cujus impetu ille excitatur, unde ex deficiente naturæ robore deficientibus Paroxysmis, Ægri in periculoso sunt statu; ob id non sistendus, sed *promovendus*, impedimenta removendo, acidi specifici vim maturè infringendo, urgentia nimis *symptomata* mitigando, semper simul pro legitima remediorum administratione *quatuor particularia Morborum tempora* attendendo: Adeoque

I. *Ingruente Podagra vomitus* convenit, sed præmisso *digestivo* Absorbente ex Lapidibus Cancrorum præparatis, Osteocolla, & Sale Tartari. Nam acidum ejus oritur in stomacho: Hinc imminente Podagra, appetitus sine manifesta causa est prostratus, & sudores consueti aliàs sponte supprimuntur. De quo *vomitus* usu vid. HILDANUS *Centur. 6. observat. 84.* MERCATUS *de Morb. Intern. lib. 4. c. 18.* RIVERIUS *Prax. lib. 16. cap. 1.* & SYLVIUS *in Praxi Tractat. 8. §. 152. 154. & 256.* Sin minùs Vomitus institui queat, *Purgantia blanda*, sed mistis temperantibus acida; verbi grat. Ossibus humanis præparatis, vel calcinatis, &c. in primo principio instituta, conducunt; aut si, præter *clysmata*, in cursu Paroxysmi aliquid peragendum, Infusum Sennæ passulatum, aut Pilulæ Aloeticæ saltem, vel solæ, vel cum Appropriatis propinentur, ad imitationem TACHENII *loco allegat. pagin. 439.* Vel Passulæ Laxativæ, Pruna Laxativa.

Vel

℞. *Crem. Tartari*,
Salis Absinth.
Arcan. duplicat. an. gr. viii.
Diagrid. gr. iii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Arthriticus Laxativus.

Vel

℞. *Conf. Rorism.*
Salvia an. ℥vi.
Pulv. Antipodagr. purg. Parac. ʒiß.
Mag. Jalapp. ℈ß.
Cum *Syr. de Spin. cerv.*
f. Electuarium
D. S.
Electuarium Arthriticum Laxativum pro aliquot vicibus.

Aliàs Purgantia quælibet vitanda, utpote quæ in Paroxysmo magis nocent, quàm prosunt; *Æger* enim, ut monet HARTMANNUS *in Prax. Chymiatr. cap. 32. §. 2. in Paroxysmo Medicamentis Purgantibus non defatigetur, sed afflictione liberetur*. Sanè in arthritide, id quod peccat, purgando minùs aufertur, sed contenta turbantur, spiritus irritantur, & malum exasperatur: Conf. TACHENIUS *loco allegat. pagin. 149. & 151.* & SENNERTUS *Tractat. de Arthrit. quæst. 11. pagin. 104. In statu* tamen *Paroxysmi*, ubi malum contumaciùs in Articulis hæret, ac Febris & alia symptomata planè intermiserint, *Purgatio blanda* institui potest ad imitationem RIVERII per Mercurium dulcem & Scammonium sulphuratum: vel Mercurius dulcis misceatur cum Aloe, vid. VELSCHIUS *Mission. 4. Con. 2. annex.* M. A. N. C. *Anno 4. & 5.*

Vel

℞. *Mass. Pilular. de Trib. Rufi.*
Extr. Hellebor nigr. an. ℈ß.
Turb. Mineral. cum Spiritu Sulphuris par. gr. i. ii. vel iii.
M. f. Pilulæ S.
Pilulæ Arthriticæ Purgantes.

Laudatur etiam Radix Bryoniæ ad ℥ß. in Infuso, vel ejus syrupus ad ℥ß.

II. *Opiata* sunt nunquam ferè proficua, nec *internè*, nec *externè*: sic enim malum contumacius reddunt, utut dolores remittant, motumque Naturæ impediant, & ut vocant, conservant Podagram in Corpore. Imo *abusus Opiatorum* ad Paralysin Arthriticos disponit: videb. M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Append. pagin. 335.* Adeoque cautè usurpentur, nec, nisi præmissis *universalibus*, nec nisi adjunctis *purgantibus*, aut *sudoriferis*, aut *specificis*: Vid. HILDANUS *Cent. 6. Hist. 85.* PLATERUS *Prax. Tom. 2. capit. 17.* & RIVERIUS *Prax. lib. 16. capit. 1.* Suspicor tamen, commodè propinari posse eadem ingruente Paroxysmo, præmisso Vomitu, cum specifico sudorifero. *Quoad mistionem cum purgantibus*, illustrant hoc *Pilula Antipodagrica Rhumelii*, quas vocat: *Veni Amice, surge & ambula*.

℞. *Mass. Pilular. Alephang.* ʒii.
Laud. Opiat. ʒß.
M. f. Pilulæ.
div. in 4. part. æqu.

Quarum una pars in Vino assumenda & tribus vel quatuor horis Jejunium imperandum. (E)

Conferatur etiam quoad Opiatorum usum VELSCHIUS *Hecat. 2. observat. 27. Mistio verò cum diaphoreticis* etiam vulgo nota est; inter quæ salia volatilia blanda, & spiritus salino-volatiles, Opiatis mista, qualia sunt spiritus Salis Ammoniaci, spiritus Cornu Cervi, Cranii humani, item spiritus Tartari volatilis, proliciendo sudorem præ cæteris conveniunt. Præter hæc, fixa acidum absorbentia, uti ossa Microcosmi præparata, Antimonium diaphoreticum, Cinnabaris Antimonii, Bezoardicum Solare, &c. optimè conducunt, imprimis si sal volatile Cornu Cervi aut Viperarum aut sanguinis humani addantur. Et quidem cum subinde apud nos *radix Podagra sit à Scorbuto*, his commodè spiritus Lumbricorum terrestrium per fermentationem paratus, item Essentia contra Arthritidem Vagam, item spiritus Cochleariæ, &c. istis diaphoreticis adduntur. Hæc cum Volatilia & Fixa Acidum vitiosum absorbent; Opiata verò dolorem temperant: v. g.

℞. *Lapill. Cancr. prap.*
Arcan. dupl. Mynf. an. gr. xii.
Salis vol. Succin. gr. vi.
Laud. Hyster. gr. iii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Arthriticus Sudoriferus pro una vice.

Vel

℞. *Theriac.* ʒß. ad i.
Salis Absinth. ℈i.
Sumatur in haustu *Vini* pro sudore.
D. S.
Electuarium sudoriferum pro una vice.

Vel

℞. *Aqua Fœnicul.*
Card. bened. an. ℥iß.
Spiritus Lumbr. corr. per putr. ʒiß.
Sal. Ammoniatè
Mag. Corall. cum succ. Citr. an. ʒß.
Laud. Opiat. gr. ii.
Syr. Cort. Aurant. ℥ß.
M. S.
Potio Arthritica sudorifera.

III. *Venæsectio* in Arthritide, quà tali, inutilis est; quia sine necessitate aut intempestivè adhibita potiùs multum nocet, Vires debilitando, & Naturæ motus ad articulos impediendo, ut observavit BECHERUS *Phys. subterran. lib. 1. pag. 493.* Adeoque nonnisi Plethoricis, aut quibus insigniter sanguis bullit, idque saltem in principio, antequàm plures Articuli perfectè jam occupati sunt, eadem interdum locum habet; Vid. CRATO *apud Scholtz. Consil. 239.* MERCATUS *l. a.* RIVERIUS *observat. 9. à* MARSINO *communic. pag. 295.* SYDENHAM *de Podagr. pag. 35.* & WILLISIUS *de Anima Brut. lib. 2. cap. 14.* Loco Venæsectio-

difficilis cognitionis est; secunda ex retropulsione cognitu facilis. Hujus Curatio *consistit 1. ut humores repulsi ex parte evacuentur, Catharticis, Venæsectione, Diaphoreticis &c. 2. ut ex parte affecta versus Artus, iterum propellantur. Id præstare ait* Musgrave *Vinum præcipuè, hinc Theriacam, Mithridatium, Spiritum Cornu Cervi, Succini, Urinæ & similia. Commendat item Ferri rubiginem quandam, ex repetita Urinæ aspersione elicitam. Topica item Artubus applicat, ut Gummi Caranna, Fermentum panificium, Semen Sinapi, Allium, Rutam, Stercus Columbinum, contrita & Aceto mista, ut Tumor excitetur.*

Non reticebo hoc loco nobile & expertum Remedium ad Podagram urgendam *in iis, qui etsi huic malo obnoxii, eo tamen non tentantur, non sine maxima corporis molestia.* Viperas *decorticatas, exenteratas ac minutim incisas destilla S. A. vitreo alembico. Spiritus hic ad cochleare singulis diebus jejuno stomacho exhibeatur per septimanam & ultrà.*

(E) *Vereor ne Amicus Somno (& fortassè inexpergescibili, ob grana ferè octo Laudani opiati assumta) sepultus, Jaceat potiùs, quàm ut possit surgere & ambulare, ut lepidè jubet* Rhumelius, *exhibitis suis* Pilulis, *quas vocat* Veni Amice surge & ambula.

Digitized by Google

fectionis quidam in usu habent, ut sub incremento dolorum *Cucurbitulas scarificatas* adhibeant, hinc loco scarificato sal commune probè tritum adspergunt, auxilio quidem doloroso, sed interdum proficuo. Probè tamen observandum, ubi affigantur Cucurbitulæ, & Incisiones fiant, ne tendines aut nerveæ Membranæ sub Cute delitescentes periculosè lædantur: ac sanè in profundiore vulneratione aut apertura nos abstrahere debent ea, quæ habet HOEFERUS *in Herc. Med. lib. 4. cap. 1 pag.* 220. In dolore autem Ischiadico in principio Paroxysmi Venæsectio utplurimùm necessaria est, præsertim si dolor cum pulsatione est conjunctus: (vid. POTERIUS *Cent. 3. Curat.* 94.) idque ferè in crure dolente, si fieri potest commodè ad derivandum, rarissimè in Brachio ad revellendum, nec nisi in summè Plethoricis, aut ubi aliæ circumstantiæ id urgeant. Et quidem si dolor in Crure magis extrorsum vergat, secanda Vena ad Malleolum externum, ob usum insignem *Ischiadica* dicta; si verò dolor magis introrsum vergat, Vena *Saphana* aperienda. Quando autem Venæsectionem non instituere volumus, commodè ejus loco in Lumbis potest scarificatio institui. Conferatur de Venæsectione & Cucurbitularum & Articulorum applicatione in malo Ischiadico SANCTORIUS *in Method. vitandi Error. pag.* 189.

IV. *Alvus* utplurimum *segnior* in Paroxysmo esse solet, & qui purgantibus vix auscultat, & hinc dolorem, Febrem & anxietatem præcordiorum ferè intendit; adeoque *clysmata* Emollientia & Abstergentia sunt optima, vel usurpentur Pilulæ Alocticæ saltem, vel alia blanda laxantia, de quibus *suprà*.

V. His ita pro circumstantiarum circa Ægrum ratione probè variè determinatis, in Paroxysmo utramque faciunt paginam *absorbentia*, seu Acidum invertentia, & blanda *Diuresi* ac *Diaphoresi* imprimis successivè ejicientia. Siquidem ex CRATONE refert SENNERTUS: *quamprimùm imò Sudor detinetur aut imbibetur, maximè si consuetus foret, imminet Paroxysmus podagricus*: adeoque ex opposito summè proficua erunt diaphoretica. Conveniunt autem tam fixa, si in primis viis adhuc persistat alteratio, in principio & incremento; quam Volatilia, si jam malum sit in Articulis, præsertim in statu. *Illa* sunt partes Animalium duræ, Ossa Microcosmi præparata, quæ commendat TACHENIUS *l. a.* Salia fixa Antimonialia, Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum Solare, & Cinnabarina, &c. imprimis si cum sale volatili Cornu Cervi, aut Viperarum, aut sanguinis humani acuantur: ex. grat.

> ℞. *Corall. rub. prap.* ʒi.
> *Cinnab. Antimonii* ʒß.
> *Salis vol. Cornu Cervi* ℈i.

cum vel sine *Laudano Opiato* in statu Paroxysmi.

Hæc vero sunt salia, & spiritus Urinosi volatiles, quos inter spiritus Cornu Cervi, Cranii humani, spiritus Tartari volatilis, spiritus Carminativus, item spiritus salis Ammoniaci, proliciendo sudorem, præ cæteris primatum ducunt. Quin Decocta Lignorum temperatiora, in specie ex Radice Sarsæparillæ, Chinæ, Bardanæ majoris, aut Ligno Juniperino parata & subinde propinata, commodissima sunt: Sic SALMUTH *Cent. 3. Obs.* 74. refert Podagram Hæreditariam universalem, Decocto Lignorum curatam; item RIVERIUS *Cent. 2. Obs.* 50. dolores Arthriticos contumaces per Decoctum Lignorum curatos refert. Et quidem, cum subinde apud nos radix Podagræ sit à Scorbuto, bis commodè spiritus Lumbricorum terrestrium per fermentationem paratus, item Essentia contra Arthritidem Vagam, item spiritus Cochleariæ, &c. istis diaphoreticis adduntur. Huc facit quoque *Trifolium aquaticum* seu palustre, quod in Cerevisia coctum & usurpatum mirè Arthriticos juvat: M. A. N. C. *Ann. 4. observat.* 123. tam curandi quam præservandi fine usurpatur: Sic PETRUS JOHANNES FABER Arthriticis Antiscorbutica cum successu dedit, nempe succum Cochleariæ & Anagallidis aquaticæ cum spiritu Vini tartarisato: Videatur VELSCHIUS *l. a. observat.* 46. De sudoriferorum usu conferatur HILDANUS *Cent. 5. observat.* 53. *&* *Cent. 6. obs.* 32.

VI. Quoad *Topica* seu externè applicanda, Observandum:

1. Quòd *non debeant esse adstringentia, austera, acida, aut Cuti ejusque Fibris molesta*, quæ harum contractura & clausura malum potiùs exasperant, Tumorem & ignem Fervorem magis accendunt, *Repellentia* ob id dicta; unde quælibet rejicienda.
2. Nonnisi *præmissis universalibus* locum habent, adeoque non maturanda earum admotio, cùm vix præterquàm in fine incrementi aut statu Paroxysmi, Articulo sint applicanda.
3. Sint talia, quæ & *acidum blandè* (hoc est, sine Effervescentia excitata) *corrigere*: illud in salsum mutare, & hinc transpirabile reddere, ac simul dolorem suaviter lenire possunt; unde hic *Anodyna* (Narcotica enim quantum possibile fugienda, vid. MERCATUS *l. a.* & SYDENHAM *pag.* 154. *&* 158.) ibi *discutientia* dicta locum habent, utrobique *alcalia temperata* sunt optima.
4. Habeatur simul *eorum delectus debitus*, considerando & cætera dolori adjuncta symptomata, ardorem, tumorem, ruborem &c. utut, quoad externa talia, certi quid pro quovis subjecto universaliter determinari nequeat, quia uniuscujusque ferè Ægri specialis Idiosyncrasia multùm variat, adeoque huic auxilium fertur à remedio, à quo alius detrimentum capit.

Ex innumeris pauca annotasse sufficiat: Nempe in *Podagra calida* aqua Spermatis Ranarum legitimè destillata calida, vel Sperma Ranarum per transcolationem depuratum cum aliquot granis Camphoræ, vel pauco spiritu salis Ammoniaci simplicis mistum, & in statu applicatum: vid. TACHENIUS *in Hipp. Chym. cap.* 39. *pag.* 148. *Ejusdem Clave pag.* 204. & *Princ. Morb. pag.* 193. ubi modus procedendi & cautelæ habentur: Item spiritus Cancrorum fluviatilium non adeò exactè rectificatus, Aqua Articularis ad extrà, Magnanimitatis, spiritus Lumbricorum terrestrium, spiritus Formicarum, vel per se, vel cum spiritu Lumbricorum mistus, spiritus Vini crocatus & camphoratus, præprimis à Rosmarino rectificatus, item spiritus Vini camphoratus cum Saccharo Saturni, spiritus Theriacalis camphoratus, spiritus Urinæ, spiritus salis Ammoniaci cum spiritu Vini mistus, aut misturæ ex Calce viva & sale Ammoniaco affundatur spiritus Vini, & huic destillato addatur Camphora; sic optimum habebitur Specificum in Inflammationibus Podagræ. Hæc acidum Podagricum dolorosum & ardores potenter extinguunt, & sic Arthritidem cum inflammatione junctam tollunt: e. g.

> ℞. *Aqua Artic. ad extr.* ʒvi.
> *Spiritus Sal. Ammoniaci* ʒii.
> M. S.
> Aqua Articularis ad extrà.
> Applicetur, præmisso Fotu ex Lixivio Coriariorum.

Vel

> ℞. *Aquæ Artic. ad extrà* ℥ii.
> *Spirit. Lumbric.* ℥i.
> *Sal. Ammoniaci* dr. iii.
> M. D. S.
> Spiritus ad extrà.

Elegans existimo remedium, quod commendat LINDANUS.

> ℞. *Fl. Sambuc. contus.* q. v.
> Injice Ollæ recenti, donec exactè plena sit: hanc benè clausam sub terra defode, donec Flores in Liquorem abierint: sed necesse est, stent per aliquod tempus donec Flores computruerint.

Hunc Liquorem calidè cum Linteo applica, egregiè compescit dolores. Egregium etiam in Erysipelate dicitur remedium.

Alii recipiunt *Flores Verbasci*, iisque Ampullam vitream replent, & orificio obturato Soli exponunt; sic enim in liquorem diffluunt, qui cum Linteo parti affectæ impositus, dolorem lenit. *Res est mirabilis & expertissima in omni dolore Podagrico sistendo*, dicit RAJUS. Et credo, quòd liquor talis propter acidum temperatum, putredinis motu extraversum, multùm prosit pro usu externo. Idem dicitur de Liquore *ex Radice Vitis albæ* rasæ seu Bryoniæ, simili ratione, aut ex radice excavata, & proprio operculo tecta, parata, qui locis podagricis illitus egregiè confert; sicuti etiam cum *Floribus Hyoscyami* eodem modo Liquor summè Anodynus haberi potest. Vel Flores Sambuci in Lacte cocti pro Fotu subinde applicentur. Porrò *Folia Valerianæ majoris* recentiùs imposita, & subinde renovata, aut *Folia Bardanæ majoris* ob sal nitrosum conquassata nonnihil durioribus Nervis & parti molliori imposita egregium levamen afferre observavi. *Lac* & omnia *Lacticinia*, Alcali oleoso turgida, itidem mitigant dolorem & ardorem, præsertim quando cum Hyoscyamo simul ebullierint; hinc usitatissimum est *Cataplasma*, factum ex Medulla seu mica Panis (*Semmel*) in Lacte decocta, additis aliquot Ovorum Vitellis cum Croco; & Cataplasma ex Floribus Chamomillæ & Lenticula aquatica, in Lacte decoctis, cum Farina Hordei appli-

plicatum: cui & inserviunt Melilotus cum Malva & Althæa, Origanum, Satureja, Artemisia, Betonica, Lavendula, &c. e. gr.

℞. *Medull. Panis tritic.* unc. iii.
Pulv. Rad. Alth.
Flor. Chamom.
Far. Fabar. an. ℥ß.
Far. Sem. Lini,
Fænugr. an. dr. iii.
Coqu. in f. q. *Lactis* ad consistentiam Pultis, adde
Ungu. Anod. ℥i.
Bals. Sapon. dr. ii.
Vitell. Ovi Num. i.
M. f. Cataplasma.
D. S.
Cataplasma Dolorem sedans.

Hinc *Caseus Ovillus* recens planè impositus egregium lenimen præstat. Item optimum malagma præbet vetus & vermiculosus Caseus cum Jure, in quo Perna suilla ad tabem decoxerit, quod Articulorum etiam Tophis multum prodesse dicitur. *Caro bubula*, Alcali ditissima, Lacti & prædictis ferè omnibus præfertur; hujus enim frustum crudum sine pinguedine partem dolentem superligatum manè & vesperi mutatum, feliciter Dolores compescit, locum nigredine conspurcatum relinquens. Insuper Pulvis Radicis *Consolida majoris* cum Aqua communi in Pultem coctus, quæ minimi digiti crassitie loco dolenti applicata, Podagram novellam invasionemque primam optimè mitigat; Vid. TACHENIUS *Morb. Princip. pag.* 198. *& seqq.* Hinc stercus bubulum, & quod præstantius, stercus humanum optimè Dolores hos sistunt. Cataplasmate sequenti HILLERUS feliciter usus fuit, quo una nocte Dolorem & Tumorem in Genubus & Pedibus maximum curavit.

℞. *Sterc. Bovis* ℔i.
Aqua Rosar.
Veron. an. ℥ii.
Alb. Ovi, cum frusto Alum. conquass. No. i.
Croci dr. i.
Camph. ℈i.
Misc.

Facit huc etiam *urina humana*, præsertim nonnihil putrefacta, egregia anodyna, vel per se, vel cum adjecto Cinere communi ex Balneo destillata; vel Aqua Absorptiva ex Salis Ammoniaci pulverisati & Alcali Tartari ana in Aqua simplici soluta: vid. TACHENIUS *l. a. pag.* 197. Hinc GNOEFFELIUS in usu habuit Extractum Cassiæ fistulæ cum spiritu Vini Parti affectæ imponendo: sicut & stercus hircinum cum urina Ægri subactum, & instar Cataplasmatis applicatum, egregiè convenit. Vel recipi potest urina Vaccæ mense Majo, & imponi Pedes aliquamdiu; dein imponatur Emplastrum Norimbergense, vel, quod melius, Emplastrum de Alcalibus *Tachenii*, cum vel sine Camphora pro circumstantiarum ratione, vel Emplastrum de Spermate Ceti. Denique *Calx viva* propter suum Alcali hic locum habet: nempe si Aquæ Calcis vivæ imponantur Pedes, extrahit Dolorem, & resolvit Tumorem. Item urina, in qua Calx viva extincta est, applicata benè convenit, loco cujus urina vetustior usurpari potest. Sunt, qui ceu singulare Remedium Podagricum laudant, recipiendo spiritum Vini septies vel octies super Sale Tartari rectificatum, affundunt hunc Calci vivæ, abstrahunt fortiter; hinc enim spiritus Vini vim subtilissimam & penetrantissimam Tartari Articulorum resolutivam acquirit, &c., ut per sudorem possit evacuari, hunc disponit. Quòd si spiritus hic accensus deflagret in Cochleari, relinquit Pinguedinem butyrosam, & ipsam pro illitione contra Podagram admodùm accommodatam, meliorem, quàm ipse ferè spiritus, qui citra metum applicari potest. HAUPTMANNUS miscet Tincturam Tartari acerrimam cum Saccharo Saturni, quo, tanquam Arcano in Podagra, affectum locum illinire jubet, & mirandos effectus promittit. Denique *Suffitus* iste ex decocto scorbis Corticum Ligni Abjetini & Querni Coriariorum, cum urina humana, egregius ad quamcunque Arthritidem est, ut partes affectæ eo foveantur; hoc ipso enim Comes quidam à Podagra contractus factus, restitutus dicitur: vid. M. A. N. C. *ann.* 6. *&* 7. *observ.* 229. Forsan Lotio cum ipso decocto non esset incongrua: Vel

℞. *Lixiv. Coriarior.* ℔ii.
Urina human. ℔iii.
M. S.
Fotus ad externa.

Pertinent huc *Saturnina*, in specie Saccharum Saturni cum Appropriatis applicatum: nempe solutio ejus in spiritu Vini aut Spermate Ranarum, addita pauca Camphora. Hinc quidam Emplastrum de Spermate Ranarum ritè paratum copiosiore addito Saccharo Saturni, non sine effectu applicant. *Curavi Virum*, qui habuit dolores Arthriticos in Genu cum aliquali Rubore erysipelaceo, cui optimè conferebat Emplastrum de Spermate Ranarum, cum copioso Saccharo Saturni; cùm denuò posset ambulare, pro Spina infixa evellenda ordinavi Aquam Artheticam ad extrà cum spiritu Salis Ammoniaci, optimè habebat per quinque vel sex dies: Sed abusu hujus spiritus recrudescebat paroxysmus & intensior fiebat à spiritu. Pertinent huc Emplastrum ex Alcalibus *Tachenii*, & Emplastra bina *Barbette* multum laudata ad Podagram, tam calidam quàm Frigidam *lib.* 1. *cap.* 4.

Fugienda sunt nimis *unctuosa pinguia*, quæ Poros oblinendo Malum sæpiusculè potiùs exasperant, & insensibilem Transpirationem inhibendo, tandem contumacea *contracturas* inserunt, unde loco Unguentorum *Emplastra* varia *nervinis* constantia, & *Cataplasmata* dicta calidè adhibenda sunt. Hæc ipsa tamen sæpiùs renovanda, ne actuali suo frigore postmodùm stricturam Pororum inferendo, Malum exasperent.

Quoad *Podagram frigidam* sic dictam: spiritus Vini cum spiritu Salis Ammoniaci, præsertim cum Calce viva parato, convenit. Sapo Venetus uti in quavis Podagra, ita in specie in frigida laudatur: Nempe Volatilibus subinde sunt jungenda Oleosa quasi ferventia, v. gr. destillata Tacamahacæ, Fuliginis, Tartari, &c. rectificata. Recipiatur *Sapo Venetus*, solvatur *in spiritu Vini & aqua Sambuci*, & ita illinatur cum Pluma Parti dolenti. Vel ad imitationem *Dn. Steris* MICHAELIS:

℞. *Sapon. Venet.* unc. iß.
Camph. dr. vi.
Croci dr. ß.
Spiritus Lumbricor. terrest. q. f. pro solutione.
Misc.

Qua illinantur cum Penna Partes dolentes calidè.
Coincidunt hæc cum *Balsamo Antipodagrico Rhumelli*:

℞. *Coag. Sulphuris animalis & alcali,*
idest, *Sapon. Venet.* ℥i.
Gum. mercurial. & sulphurea naturæ,
idest, *Camph.* ℥ß.
Quint. Essent. Vegetabilis,
idest, *spirit. vini* q. f.
Digerantur, & separatis fæcibus reliquæ ad usum reserventur, & cum Linteis Parti dolenti applicentur.

Siquidem in forma liquida quæ adhibentur, majorem sæpè & tutiorem effectum relinquunt. Loco spiritus Vini meliùs recipitur spiritus Lumbricorum terrestrium.

Alii Saponem Venetum liquefaciunt cum spiritu Vini super carbones, addito Oleo Juniperi & Petroleo, faciunt Unguentum & applicant.

In specie Oleum destillatum Saponis Veneti est potens Remedium, præsertim in Arthritide Frigida; hinc etiam in Dolore Ischiadico egregium est idem. De usu ejus polychresto in Doloribus Podagricis videb. HORSTIUS *lib.* 2. *observat.* 23. Sicuti Præparationem ejus cum addita Calce viva & Camphora idem scribit *lib.* 8. *observat.* 2. Oleum Petroleum, in quo decocta est Radix Hellebori nigri, laudatur ab HARTMANNO *in Prax. Chymiatr. ubi de arthritide* §. 14. & confirmatur ceu expertum à LINDANO, uti & Balsamum Peruvianum cum Vitello Ovi, & aqua Articulari, seu spiritu Lumbricorum mistum. Aliàs convenienter usurpantur Tacamahaca vel Caranna, malaxata cum Oleo Succini; Emplastrum ex Pice, ac *Poterii* ex Pice navali & sulphure, vel Emplastrum Diaphoreticum *Mynsichti*, malaxatum cum Oleo destillato Tartari fœtido, vel Succini applicatum est egregium. Vel

℞. *Empl. Diaphor. Mynf.* ℥iß.
Liquefacto adde
Theriac. unc. ß.
Malax. cum *Ol. Philosophorum* vel potiùs cum *Tartari fœtido*:
D. S.
Emplastrum.

Si Inflammatio circa Articulos adsit, optimè miscentur cum Camphora. Convenit etiam ad discutiendos Tumores in declinatione Podagræ relictos.

Vel ad imitationem POTERII paretur Emplastrum in *Idea form. class.* 5. §. 5. Hisce etiam Opii ejusque Tincturæ tantillum subinde addendum venit: magis tamen in Arthritide Calida quàm Frigida. Theriaca Emplastri modo applicata etiam vi anodyna egregiè convenit, cui subinde

in

Digitized by Google

in calida de Sale Absinthii, in frigida de spiritu Salis Ammoniaci plus minus addi potest. Alia remedia externa, & compositiones elegantes & multiformes; videbitis in M. A. N. C. *anno* 1. *observat.* 142. *pag.* 318. & *anno* 6. & 7. *append. pag.* 158. *seqq. anno* 9. & 10. *observat.* 80. *ubi Balsamum Arthriticum*, & *Cera Catholica Burrhi*, cujus compositionem etiam dedi in *Collegio Pharmaceut. in Schroederum par.* 2.

VII. *Vesicatoria ex Cantharidibus* an conveniant? equidem doloris ratione dubium videtur: sed cùm Balsamus iste ex Sapone Veneto, item Inunctio cum Oleo Saponis, Pustulas in loco dolente excitent, ex quibus Ichor acris profluit cum tali Ægri usu, ut rariùs redeat Paroxysmus, sicut etiam observavit HORSTIUS *lib.* 2. *observat.* 23. & illa ipsa Vesicatoria subinde optimè contulisse visa fuerint, (conf. *Act. Societ. Reg. Volum.* 1. *pagina* 535.); sanè haud dubito, quin interdum, idque, ut suspicor, in Podagra frigida, ubi Acidum intimè magis viscidiore aut copiosiore Synovia socistum, pertinaciter circa profunda Articulorum & Ossium loca hæret, proficua esse queant; cautè tamen, monente SYLVIO *de Arthritid* §. 183. in Ischiade inveterata in loco affecto applicata proficua observata fuerunt: videb. BORELLUS *centur.* 4. *observ.* 53. siquidem in SCHENCKII *observ.* refertur Ischiadici morbi fortuita, escitatis copiosis Vesiculis, Curatio. Ut sanè illud *Moxa Siniticę*, quæ haud ita pridem tanquam specificum ad huoc affectum innotuit, Auxilium cui tamen & nostratium Vegetabilium Lanugines substitui possunt, ver. grat. Artemisiæ, Marrubii aut Stœchados, haud alia ratione, quàm ratione Escharæ aut Pustulæ, ceu Cauterium actuale, licèt levius, prodesse videatur. Ut taceam externi Ignis Acidum in interno evacuando fortè non parum conferre.

VIII. *Tophos* quod attinet Arthritidis Paroxysmi residuos, de cura eorum vid. HARTMANNI *Praxis*; præstans imprimis est Emplastrum ejus Attractivum, §. 39. etiam CNOEFFELIO usitatum in M. A. N. C. *anno* 6. & 7. *append. pagin.* 165. Præterea & Casei veteris cum decocto Carnis suillæ applicatio hic proficua est; nam Cute disrupta successivè Tophis exitum parat. Emplastrum de Ranis cum Mercurio à quibusdam modò dicto Malagmati ex Caseo putri & spiritu Vini vidi obtemperare. Plumbea Bractea subtilis imposita per mensem juvat, aut saltem uberius incrementum prohibet ex ZACUTO LUSITANO *libr.* 2. *Prax. Admir. observ.* 178. Egregius quoque est spiritus Calcis vivæ, de quo *suprà dixi*, si illinatur.

IX. Quoad *malum Ischiadicum*, cujus Cura nonnihil variat à cæteris in hoc, præmissa *Venæsectione*, ut *suprà monitum*, etiam præterea *Hirudines* subinde locum habent, sive Hæmorrhoidibus applicentur, sive etiam ipsi loco affecto. Quoad prius, FORESTUS *libr.* 29. *observat.* 4. refert, Arthritidem quamplurimorum Articulorum Tertianæ Intermittenti succedentem, ex hæmorrhoidibus restrictis, quibus denuò fluentibus Arthritides cessarunt. In tali ergò casu Hirudines applicatæ Hæmorrhoidibus sunt optimæ; Nam SCHENCKIUS refert *in observat.* Coxæ Dolorem Hæmorrhoidum fluxu curatum: sic ZACUTUS LUSITANUS *libr.* 2. *prax. admir. observ.* 162. Ischiadicum Venæsectione & aliis nil juvantibus, Hirudinum usu Ano affixarum, curavit. *Idem cit. loc. observat.* 159. refert Coxæ Dolorem, Hirudinum suctu supra Partem affectam sanatum, quod idem in aliis Arthritidis speciebus prodesse ait. His plùs minùs usurpatis, *Clysteres* imprimis repetiti conveniunt, & quidem acres necesse est sint isti: unde hic Clyster à quibusdam laudatur.

℞. *Pom. Colocynth.* Num. i.
divid. in 4. partes æquales:
Quarum prima in Nodulo coq. in *Vin.*
Urina puer. an. ℔i.
addendo
Herb. Matrisylv. M. i.
Coquantur, donec remaneat tertia pars, quæ Clysteris loco injicitur.

De cætero tutiùs, quàm in alia Arthritidis specie, *purgantia* in principio adhiberi possunt, præsertim *Vomitoria*: sicut in Progressu Morbi subinde contumaciori, & pleno statu, etiam ad fortiora Purgantia, præsertim ex Mercurio dulci & Throchiscis Alhandal, accedi potest cum in Synovia glutinosiore aut copiosiore firmiùs concentratum Malum eradicandum sit: Sicut his præmissis *sudorifera* ex Lignorum decocto aliquandiu continuata, aut his similia conveniunt: videb. POTERIUS *centur.* 2. *capit.* 85. ubi & Aurum ejus Diaphoreticum, & hinc Cinnabarina, Salia volatilis, &c. sedulò in usum vocanda sunt: Videb. TACHENIUS *Prim. morbor. pagin.* 204.

Externè omnibus encomiis dignum est *Emplastrum Poterii de Pice sulphuratum*: vide *cent.* 2. *observ.* 10. 13. & 86. Descriptio est hæc:

℞. *Picis naval.* ℥iv.
Terebinth. ℥ß.
Mastich.
Saccini an. dr. ii.
Sulphuris comm. pulv. unc. ß.
M. f. Cerotum.

Hoc applicatum perquam proficuum est, ut expertus sum, ac præter dolorem Ischiadicum etiam egregium est in dolore Nephritico notho Scorbutico; item in Colica convulsiva Lumbos lacerante optimè iisdem applicatur; item in Subluxatione Vertebrarum Lumborum supra Os Sacrum applicatum, etiam cum fructu adhibetur. Ob difficultatem detrahendi Lapis calefactus ante remotionem applicetur.

Juvenis Nobilis Malo Ischiadico in utraque Coxa graviter affectus, ita ut in incremento morbi ne tantillum corporis motum sustineret, præmissa in subjecto sanguineo Venæsectione, præscripsi:

℞. *Antimonii Diaphor.*
Bezoard. Martial. ana ℈ß.
Auri diaphor. gr. v.
Misc. pro Pulvere.
Subinde repetatur.

Item

℞. *Aqua Serpilli,*
Mentha,
Flor. Samb. an. unc. i.
Spiritus sal. ammoniaci ʒiß.
Oss. microcosmi prep. ℈ii.
Antimonii Diaphor. ℈i.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. Card. bened ʒvi.
Misc. pro Potione.
Usurpet cochleatim, continuando Sudorem. Denique

℞. *Spiritus sal ammoniaci,*
Liqu. cornu Cervi succin. an. ʒiß.
Misc.

Externè loco dolenti Emplastrum *Poterii* modò *dictum* applicabatur, quod ita ad aliquot dies noctesque admotum mirè contulit. Tandem hoc ablato, pro reliquiis discutiendis,

℞. *Aquę artic. ad extr.* unc. iß.
Spiritus sal. ammoniaci cum calce viva ʒvi.
Misc.
Externè affricabatur.

Item

℞. *Aquę artic. ad extrà* unc. ii.
Spiritus Bacc. Juniper. unc. i.
Bals. Peruv cum Vitello Ovi dissoluti dr. iii.
Miscebatur & affricabatur.

Præterea etiam *Emplastra* ex Tacamahaca, Galbano, Gummi Ammoniaco, & Opio; locis dolentibus applicantur, seu ex semine Sinapi, Erucæ, Radice Pyrethri, Euphorbii, (quod cum Oleo Lini applicat TACHENIUS *loc. alleg. pagin.* 207.) cum Pice navali, Gummi Elemi, & Tacamahaca exceptis, & Emplastris forma applicatis: uti & Acria Antiscorbutica rubificantia externè imponuntur, qualia sunt Cataplasma illud à plurimis commendatum ex Piperitide, Nasturtio, Iberide seu Lepidio, id est Raphano rusticano, (Germ. *meer-Rettich*:) cum Vino coctis, & hinc Farina Lupinorum, Floribus Chamomillæ & similibus misceantur, & applicentur, de quo confer. SENNERTUS *de arthrit. cap.* 6. *pagin.* 47. Radicem Bryoniæ recentem cum Oleo Lini commistam & tepidè applicatam laudat TACHENIUS *loco allegat.* Veteres Externis & aliis irritis, *candentibus Ferramentis* tribus aut quatuor locis supra Costam *Inustionem* instituebant, loco cujus apud nos ferè Vesicatoria usurpari possunt.

Denique universi cruris *frictio* cum spirituosis, Oleosis, & urinosis liquoribus, ut sunt spiritus Formicarum, Lumbricorum, &c. Aqua Articularis ad extrà, cum spiritu Salis Ammoniaci, & similia adhiberi possunt. Quæ inter non negligendum Balneum ex Vinaceis, item ex acervo Formicarum *suprà artic.* 3. *in Cura Doloris Lacerantis* laudatum.

X. Quòd si finito Paroxysmo doloroso nihilominùs adhuc *Tumor* adsit; hic optimè discutitur Vapore de Eruca, Absinthio, & Artemisia, in Aqua & Vino coctis, ac Pedibus calidè suffumigatis. Vel Emplastrum Norimbergense dictum

dictum cum Oleo Tartari malaxatum, aut etiam solitarium, applicetur. Ut verò roborentur Articuli, finito Paroxysmo convenientissima sunt Vina Balsamica ex Vegetabilium Aromaticorum Decoctis parata, qualia sunt *Decocta* POTERII *Centur. 2. capit.* 10. *&* 13. aut qualia prostant in M. A. N. C. *Anno 6. & 7. Append. pagin.* 165. Quòd si Ægri extra Paroxysmum præ nimia Membrorum imbecillitate progredi nesciant, cùm tamen Tophi nondum appareant, iis *Fonticulos* in diversis Corporis partibus excitatos prodesse, ait HORSTIUS *libr.* 8. *observat.* 8. aut usurpari potest Emplastrum de Pice *suprà laudatum*, quod firmat Tendines, & resolvit nimias Humiditates; aut usurpentur remedia BARBETTE *ex Anat. Practica capit.* 5. *&* 10. De Podagra malè tractata audivistis supra *Par.* 1. *Section.* 5. *capit.* 5. ubi *de Cura Chylificationis læsa.*

XI. Quod ad Curam *extra Paroxysmum*, in hac omnis eo directa sit Cura, ut partim Radix Podagræ ex Corpore evellatur, partim Articuli antea affecti roborentur. Pro primi Scopo inserviunt Remedia tam *Diætetica* quàm *Pharmaceutica*, ac *Chirurgica*. Quoad *Diætam* exactissimè est observanda Arthriticis: sicut enim hæc neglecta fœcunda Mater Podagræ est, ita observata eadem hunc suum Fœtum abortivum rursus abolet. Verùm de hac cùm ubivis plura prostent, eaque vel SENNERTUS *Tractat. de Arthrit. capit.* 7. & TACHENIUS *loco allegat.* recenseant, saltem adhuc sequentia observanda. Nempe nil melius est, quam omnia Acida, & quæ in volatilem Aciditatem cito transeunt, aut vim Fermenti digestivi enervant, quantum possibile, vitare, convenienti Diætæ regimine Digestionis primæ negotium & cæteras Functiones quasvis sartas tectasque servare, & hinc Specifico Antipodagrico saporem acidum volatilem, spiritibus sociabilem, ea prima stomachi culina oriundum corrigere, & in prima herba extinguere, idque per Remedium Pharmaceuticum, quale CNOEFFELIO fuisse dicitur, & hodie TACHENIUS jactitat. Sed, cùm paucis liceat adire Corinthum, hactenus Generalibus necesse est contenti vivamus: existimo tamen in Mercurio, & hinc Antimonialibus ritè præparatis, vim absorbendi, & in radice corrigendi hoc acidum podagricum, delitescere. *Lac & Diæta Lactea* quoque hic Remedii vim obtinent contra Podagram; tædiosa quidem Methodo, sed aliquoties jam fælici eventu, cum funditus eadem Podagra eradicata sit. Utendi modum delineatum videbitis in M. A. N. C. *Anno* 1. *observat.* 141. *pagin.* 310. *& Appendix. hujus Anni, Anno* 2. *annexa, pagin.* 33. *Ann.* 6. *observ.* 58. SENNERTO *de febrib. libr.* 3. *capit.* 3. *pagin.* 351. Sicut de Cura Lactis in Arthritide integrum *Tractatum* edidit GREISELIUS: Cui sociari poterit *Disputatio* lectu dignissima *de Cura Lactis, Podagricorum solatii, a Dom. D.* WALDSCHMIDIO *Marpurgi* nuper habita, ubi aliquot hujus rei Experimenta videbitis. Iis autem saltem convenit Subjectis, qui benè & sine corruptione in Ventriculo illud perferre possunt, item qui graciles ac macilenti sunt; de quo videb. TACHENIUS *loco allegat. pagin.* 416. Sub usu autem hujus Æger ab omnibus reliquis Alimentis abstineat: Videb. BONETI *Mercur. Compital. pagin.* 35.

XII. Quoad *auxilia Pharmaceutica*: *Vomitus* primatum tenet, adeò ut ab omnibus Practicis commendetur Præservationis gratia. Crebriùs aut rariùs, ad minimum omni Verno & Autumnali tempore circa Solstitia, instituetur, nempe in stomacho Podagræ cuditur faber. Hinc, quoad *Evacuantia per inferiora*, Mercurius dulcis, Turbith minerale cum spiritu Sulphuris paratum, & alia Mercurialia ex Regno Minerali sunt optima; sicut ex Vegetabili Helleborus niger, & hinc Colocynthis, præ aliis conveniunt. Hermodactylorum laus non ampliùs tanta est ac olim, cùm genuini apud nos vix habeantur, utut Pulvis Arthriticus *Paracelsi*, descriptus in HARTMANNI *Prax. Chymiatr. de arthritide* §. 17. & ex hoc natum Electuarium Caryocostinum, quod videb. in SENNERTO *de arthrit. pagin.* 55. pluribus sit commendatissimum; non secus ac Electuarium Catharticum violatum *Mynsichti* mirè laudatur contra Arthritidem à LINDANO, dum dicit: *optimum esse Medicamentum ad præveniendum Paroxysmum Podagricum*. Quo Remedio aliquando *Studiosum Juris* hic felicissimè curavi, qui pessimè habuit, & arthriticus fuit adeò, ut quasi contractus videretur; verùm hoc Medicamento intra paucos dies curavi. Unde etiam in purgandis Arthriticis Extractum Hellebori nigri & Hermodactylorum POTERIO usitatum fuit, exem. gratia

℞. *Conf. Chamædr.*
Chamæp.
Anthos an. ℥ß.
(vel loco harum Conservarum recipiatur
Pulpæ Passular. ℥iß.) adde
Pulv. antipodagr. Pot. ʒiß.
Mag. Jalapp gr. ix.
Cum *Syr. de Betonica*,
F. Electuarium.

Ast præ fortioribus Purgationibus convenientiores longe arbitror *blandas Purgationes* per Pilulas Usuales, nonnihil acuatas, qualium Pilularum loco videntur optimæ *Pilulæ Balsamicæ Cnoeffelii* M. A. N. C. *Anno* 6. *& 7. Append. paginâ* 59. ex Helleboro nigro & massa Pilularum de Tribus Rufi concinnatæ, Imprimis Mercurio fixo acuatæ, *cit. loco pag.* 147. Sanè in Ventriculi vigore conservando multum his tribuerem: Aloe autem, Pilulas de tribus Rufi ingrediens, ita præparata sit, ut pars ejus gummosa magis extravertatur, resinosa verò separetur. His omni Novilunio reiterandis, tres, vel quatuor dies ante usum adjungantur sudorifera, & alia appropriata, podagricum acidum, & corrigentia, & correctum per sudorem eliminantia. Hinc quovis Anni quadrante *Sudores* per aliquot dies repetiri proliciantur, quocunque libuerit Remedio, sæpiùs Urinosa tam fixa, quam volatilia, hinc Sulphurea Antimonialia, item Antimonium Diaphoreticum, & Antihecticum *Poterii*, continuando. Sanè spontaneos sudores seu potiùs Madores, vel omni mane in habitioribus, & succulentioribus, vel quavis Septimana semel aut bis expectando, proficuos admodum notavi, temporibus extra Paroxysmum, præsertim si sub introitum lecti conveniens dosis spiritus Salis Ammoniaci præmittatur. Post Sudorifera etiam *Diuretica* extra Paroxysmum in Cura Præservatoria sunt optima, quæ duo in plurimis conspirant, ita ut unum alterum sublevet. Imprimis vero *Diuretica*, tam in præservando, quam curando, præmisso *Vomitu*, sunt optima; magis tamen in præservando: & speciatim nulla Purgantia, nulla violenta sudorifera, tantum valent, quantum appropriata Diuretica, imprimis volatilia: qualia sunt spiritus Salis Ammoniaci, vel simplex, vel lavendulatus, aut infusione Aromatum cum spiritu Vini oleosus factus, Tartari volatilis, Carminativus de Tribus, (qui aliquoties multum præstitit in abusu Vini ad præcautionem variorum Malorum, quatenus Urinam movit) spiritus cornu Cervi, Liquor cornu Cervi succinatus, Essentia Lignorum, &c. Curavi aliquando Podagricum, Paroxysmo imminente, subito præscribebam spiritum salis ammoniaci, & spiritum Cochleariæ, ut temperaretur acidum. Consilium erat frustraneum: cogitabam de sudore excitando, & continuabam spiritum salis ammoniaci; sed nil profeci, quia ad sudorem adigi non poterat; potiùs superveniebat ardor Urinæ dolorosissimus ob Salia vitiosa, quæ cùm per sudorem non discuterentur, per urinam deducebantur, & evanescebat podagra. Sic egregia sunt *Lumbricalia* in podagra ad diuresim; item arcanum duplicatum *Mynsichti*, præmissis fixis, est nobile; vel sal ammoniacum depuratum, Borrax, sal volatile Succini, &c. E. g.

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ℈ii.
Corall. rubr. præp. ℈i.
Salis volat. Succin. gr. xv.
M. pro tribus dosibus. S.
Singularis Pulvis Articularis.

Pellit etiam calculos.

Hinc Scarabæi, speciatim unctuosi, German. *die blauen Mayen Kafer*, nobile suggerunt remedium ad podagram præservandam, & curandam per Urinam, propter copiosissimum sal diureticum, quod habet, utut cum dolorosa stranguria operentur; vid. *suprà p.* 2. *ubi de Calculo Renum*, & BORELLUS *Centur.* 4. *obs.* 73.

Remedia Alterantia, quod concernit: eadem prorsus hic conveniunt, quæ *suprà artic.* 2. *de Doloribus in genere* sunt laudata, varia nempe *Nervina*, *Aromatica*, *& Volatilia*, *Calefacientia* vulgò dicta, quæ Sale suo volatili acidum podagricum invertere, & per transpirationem insensibilem eliminare solent: quibus in specie semper adjungantur *Specifica*, & *appropriata*, Chamædrys, Chamæpitys, Iva arthetica, spiritus salis Ammoniaci, spiritus & sal volatile Lumbricorum, Carminativus, aliquoties in septimana bihorio ante prandium ad 40. vel 50. guttas, usurpati; item liquor Betulæ, herba Thee, &c. Videatur SENNERTUS, RIVERIUS, WILLISIUS, alii, ubi & plures inde concinnatæ *formulæ* occurrunt.

Vel

℞. *Rad. Enulæ*,
Pæoniæ,
Caryophyllat an. ʒvi.

Chin a

Chma el. ℥i.
Herb. Salvia,
Melissa,
Chamadr,
Chamæp. an. M. j.
Summ. Rorismar. M. ij.
Bacc. Junip. ʒiß.
Galang.
Zingib.
Cinnam. an. ʒii.
Sal. Tartari ʒiij. ad ℥ß.
Incisa, & contusa includantur nodulo.
D. S.
Nodulus articulos confortans.

Infundantur *in vino.*

♃. *Herb. Chamædr.*
Fragar. an. M. iß.
Ononid.
Flor. Hyperic. an. M. i.
Rad. Bryon. ℥ß.
Sarsepar. ℥i.
Lign. Nephrit. onc. iij.
Bacc. Junip. rec. ℔ß.
Cost. arom. veri ʒiij.
Incisa, & contusa.
D. S.
Species ad Cerevisiam medicatam.

Includantur Nodulo suspendantur in cerevisia fermentata; vel Species injiciantur cerevisiæ à colatura adhuc calenti ante fermentationem.

De *Salivatione* movetur dubium, annon & hæc aliquid usus conferre possit ad Radicem Podagræ extra Paroxysmum exhauriendam? & videntur eam confirmare KERKRINGIUS *Spicileg. observ.* 28. Conferatur in specie SYLVIUS *de Arthritid.* §. 174. *& sequentibus*, & ROLFINCIUS *Ord. & Method. special. Commentatur. lib. 6. sect. 3. cap. 2.* & WEDELIUS *lib. 2. de Medic. Facultat. sect. 2. cap. 12.* qui successum Salivationis adhibitæ Exemplis confirmant. Tentari posset, sed Malo nondum adeò confirmato: aliàs periculum esset ne magis adhuc offensis Articulis, & læsis Partibus nerveis, Paralysis, ac Contractura acceleretur.

XIV. Ex *Fonte Chirurgico Venasectio* pro Præservatione parum conferre videtur, nisi ordinariæ Excretiones, vel suppressæ, vel imminutæ fiunt; sicuti *suprà* Exemplum ex FORESTO *lib.* 29. *obs.* 4. allegavi de Arthritide quamplurimorum Articulorum, Tertianæ Intermittenti succedente ex restrictis hæmorrhoidibus, quibus denuo fluentibus Arthritides cessarunt. Quidam tamen *Scarificatione Pedum* juxta pollicem, una, vel altera hora ante Novilunium adornata, se præservare aituntur, de quo vid. SALMUTH *Cent.* 3. *observ.* 46. *Fonticuli*, ut alias, & hic Remedium sunt; parum quidem ea se proficiunt, nisi per accidens in voracioribus, aut habitioribus, aut vitam sedentariam agentibus, aut quibus Ulcera, aut similia Emissaria consolidata sunt, interdum conferant: In Serosioribus tamen non sine fructu in Cruribus excitantur, in quibus Paroxysmos Arthriticos egregiè præservare solent. Præ cæteris in Ischiadico Malo conducunt, nunc in Sura excitati, vid. SCULTETUS *in Armament. Tabul. ult. lit. K.* ubi præstans ejus declaratur usus; nunc juxta Poplitem, secundùm HILDANUM *Cent.* 4. *obs.* 75. nunc super locum affectum excitati; nunc in Inguine, qua ratione WILLISIUS *Pharm. Rational Vol.* 2. *pag.* 450. Ischiadicam inveteratam per Fonticulum in Inguine curavit. Illustrat hunc in Inguine Fonticulum observatio, quam refert FEHR *de Scorzon. pag.* 114. de Muliere, Ischiade pertinaci laborante ex impuro concubitu, Bubone, quo ea affligebatur, per Apertionem eurato, Malum ipsum curatum fuit.

XV. *Articulos denique firmant*; Lixivia pro Balneatione pedum, dum poros servant apertos, & Alcali suo acidum spiritum ferè evocant, de quo præter Experientiam cons. HORSTIUS *lib.* 8. *Obs.* 5. præsertim si *Bacca Juniperi* q. s. e. g. p. ii. & *fol. Salviæ* aut *Rorismarini* p. j. in p. ij. *aquæ communis & Lixivii comm.* p. 4. incocta sint: aut

♃. *Bacc. Junip.* ℔ß.
Herb. Rorismar. M. vj.
Serpilli, vel *Thymi*,
Majorana, vel *Salvia* an. M. ij.
Incis. & contus. D. S.
Species ad Pediluvium.

Coquantur in Lixivio pro Pediluvio, tempore vespertino sub introitum lecti instituendo. Sufficiunt Species pro tribus, vel quatuor vicibus. Post Balneationem Pes adhuc humidus Linteis involvitur tepidis, & Æger lecto committitur. Videb. *Idem Formular. Cl.* 4. §. 12.

Præ cæteris conveniunt *Vinacea*, exque iis parata Balnea & Fomentationes Pedum subinde repetitæ: vid. DURETUS *in Holler. lib.* 1. *de Morb. Intern. cap.* 63. & SOLENANDER *sect.* 4. *Consil.* 21. quæ cùm non semper recentia haberi possint, quidam iis siccatis utuntur, in Vino, & Aqua coquunt, Salviam, aliaque Nervina addendo. *Thermæ* huc pertinent, quæ cùm Remedium externum saltem sint, Productis morbosis levandis saltem conferre poterunt, ipsa Radice utplurimum in Corpore relicta; unde incipientes Podagrici aliquale levamen exinde percipere possunt, confirmati nullum, quin potiùs Contractura ac Rigiditas Articulorum sic acceleratur: vid. SENNERTUS *de Arthrit. q.* 21. Adhæc si adjumenti quid adferunt, in Frigida potiùs quàm Calida conferre videntur: Videatur TIMÆUS *lib.* 5. *Epist.* 7. & *Acta Soc. Reg. Vol.* 2. *pag.* 822. (F)

De *Transplantatione* quædam adhuc monenda forent, sed sufficiant hic ea, quæ refert, & per Experientiam confirmat TIMÆUS *von Guldenklee, lib.* 7. *Epist.* 7. & 8. Catellus Melitensis Podagra afflictis appositus, anodynus est, videb. *observat.* BORELLI, & BARTHOLINI, qui Catellos hos Podagricorum Pedibus applicatos claudicasse referunt.

CAPUT IV.

De Læsionibus Gustus.

RESTANT adhuc inter sensus externos, *Gustus*, & *Olfactus*. *Gustus* nil aliud est, quàm tactus Linguæ specialis, & singularis, dum itidem fit per Nervos *in delicata* filamenta divisos, quæ ad superficiem linguæ *sub ejus membrana* delata conglobantur in similes papillas *nerveas*, tanquam in capitula fungorum, seu corona limacum. Hæ ergo ratione suæ peculiaris texturæ ita sunt constitutæ, ut præter communia tactus objecta, ut durum, molle, asperum, &c. specialem à particulis salinis recipiant impressionem, seu motionem. Sunt nempe salinæ particulæ minutissimæ genuinum *Gustus objectum*, quæ ratione texturæ, rigidæ, acuminatæ, & diversimodè figuratæ, vehiculo aqueo imprimis dilutæ, se insinuant in linguam, ejusque modo dicta filamenta, & speciatim eorum papillas, variè movendo filamenta, & scindendo, secando, &c. talem in iis motum efficiant, qui a nobis *Gustus* dicitur. Uno verbo: *Sapor* consistit in figuratione partium salinarum, quatenus nempe papillas linguæ nerveas pungunt, &c.

Solæ scilicet salinæ particulæ, nunc solitariæ, nunc aliis particulis materialibus intertextæ, adeòque plùs minùs, vel mutatæ, vel exaltatæ, vel retusæ, ea varietate talis texturæ vim obtinent impressionem certam in linguæ papillas facere, indeque, quod nos vocamus, *varios Sapores* exhibere: hinc enim acida, & urinosa, mutua unione mutando texturam, fiunt salsa: acidæ particulæ aceti cum minio, seu Saturno calcinato junctæ in tantum texturam mutant, ut ex acutis quasi quadrata, aut octoedrica, & ita quodammodò aluminosa, fiant, indeque dulcem saporem repræsentant.

Res quò magis sapidæ, eò magis *Saliva* affluit in Os; similem enim motum faciunt, ac si nunc iterum edere vellemus, & ideò pro masticatione saliva affluit.

Læditur Gustus, ceu propria linguæ actio, dupliciter:

Vel

1. Quando *Imminuitur*, aut *Abolетur*, ita ut parum, vel nihil gustare possimus.
2. Quando *Depravatur*, ita ut res, & objecta quædam alienum saporem, quam naturaliter habere solent continuò in ore repræsentent, eumque putridum, & fœtidum.

AR-

(F) *Cl.* Hombergius *Paradoxum Regiæ Scientiarum Academiæ anno* 1710. *proposuit*: Rheumatismum *nempe* curari posse Balneo frigido, Balneo calido, & Sudore. *Frigore quidem, vel cogente serositatem acrem, atque in motu positam, (quæ est Caussa Rheumatismi) ut à Venis resorbeatur, vel nova serositatis ad Articulos accessum impediente. Calore vero & Sudore transpirationem & eductionem ejusdem serositatis procurante.*

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Gustu imminuto, & depravato.

CAUSÆ.

I*mminuitur, vel abolitur gustus:*

I. *Vitio spirituum Animalium* ad linguam distribuendorum, qui vel vitio Conformationis Nervorum penitus in Lingua deficiunt; quale Exemplum habet COLUMBUS *in sua Anatome*, de quodam Vitri, & Carbonum vorace, qui varia sine gustu ullo devoravit, in cujus Anatome post mortem invenit Nervos naturaliter ad extremitatem Linguæ derivandos, juxta Spinam Dorsi posteriora versùs reflexos: aut quando præter hoc in apoplecticis, paralyticis, &c. Affectibus Gustus Linguæ læditur, in quibus casibus cum Sensu Tactus, & Gustus (est enim Gustus Tactus linguæ specialis) etiam motus linguæ simul plùs minùs perit, quo ablato, cùm Voces articulari nequeant, *loquela amissa* appellatur.

II. Læditur gustus, quando *Linguæ* ejusque Fibræ nerveæ, & specialiter harum extremitates papillares, à nimia eaque vitiata lympha irroratæ ita resolvuntur, & ob Atoniam ita relaxantur, ut flaccidæ, ac molles, & quasi paralyticæ, minùs ab objectis sapidis moveri, & horum impressio percipi possit, pariter atque odoratus: unde etiam in Gravedine, & Coryza graviore, aliisque affectibus Catarrhalibus, dum Os continuò copiosa, tenui, salsaque lympha scatet, cum Coryza, præter olfactum deficientem, simul etiam gustus, aut imminui plùs minùs, aut aboleri solet.

Depravatum quod attinet *Gustum*, in quo objecta peregrino videntur affecta Sapore, fit hic imprimis vitio *Salivæ*, vitiosis recrementis, & humoribus variis, vel Sale impraegnatæ, quæ nunc per se, nunc rebus gustabilibus sub Masticatione permista, Organum gustus simul afficit, & inde talem Saporem vitiosum lymphæ imprimit: Hinc in Ictero, inquinata Saliva, omnia assumpta obscurè videntur amaricare: hinc similiter in Scorbuto, & malo Hypochondriaco omnia plùs minùs acescere, aut salsescere; in Catarrhis omnia assumpta plùs minùs salsa muriatica apparere solent. Quo fortè *Picantium Gustus* referendus est. Interdum sapore putrido, & ferè inexplicabili, & quasi cinereo, objecta infecta videntur: id quod fit imprimis, quando unum alterum ve Viscerum internorum Ulcere aut Apostemate incipiente laboret; in his enim à purulentia ista infecta Saliva saporem cinereum, & putridum repræsentare facit, uti subinde fit in Phthisi similibusque Morbis, quatenus nempe Lympha Salivalis ex iisdem corruptionibus inquinatur, ita ut ferè semper gustus depravati causa in Saliva inquinata investiganda sit: at hinc est, quod observavit MEARA *pag. 160. in hist. Med.* Gustum depravatum, ortum ex auris ulcere, forsan pure successivè ad Os delato, quem tamen ipse curavit per Topica auri admota. Rarum est, quod refert DEODATUS *in Valetud. pag. 272.* de Sapore amaro in apice linguæ perceptibili, idque ex affectu Hypochondriaco.

DIAGNOSIS.

Affectus hi facilè patent *ex Ægrirolatione*: uti etiam causæ antecedentes per eundem, & per adjunctas circumstantias, aut Pathemata manifestantur. Ubi enim adsunt simul aliæ Operationum animalium labefactationes, de affectu paralytico non est dubium: sin adsit simul vitium Catarrhale, verbi gratia Coryza, vel Raucedo, & similes defectus, res est facilis. *Causa* quæ gustum depravat, & salivam inquinat, ex affectu adjuncto per se patet: Sic in Ictero, Scorbuto, Putredine Oris, &c. facilè patet affectus primarius, unde afficitur saliva.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Gustus læsiones in Catarrhis per se nullum periculum portendunt, quibus curatis sponte cessant. Idem de aliis enarratis hactenus gustus vitiis sentiendum. Sin verò inveterata sint, difficilia sunt curatu.

CURA.

In *Cura* causæ sunt removendæ, & Fibrarum linguæ debitus Tonus Nervinis restituendus, & conservandus, aut Acrioribus quasi stimulandus in *Imminutione ejus*, aut *abolitione*: *Illic* ad catarrhum respectus est habendus; *Hic* verò *nervina* varia, & *aromatica* conveniunt. Pro posteriori scopo in specie *Raphanus* ante pastum usurpatus, & masticatus Gustum acuit, & eundem deficientem quasi sensilem reddit, teste HOEFERO *in Herc. Med. pag. 75.* HARTMANNUS *Gargarismum* habet, & etiam *Linimentum* egregium ad Gustus læsionem, quæ videbitur in *praxi ejus Chym. cap. 85. §. 3. & 4.* Egregius quoque est *Succus Acetosæ*, vel solus, vel ex ana succi Acetosæ, & succi Portulacæ, cum ana *Sacchari* paratus *syrupus*, confert multum ad abolitum Saporem, teste ZACUTO LUSITANO *lib. ult. prax. cap. 2. num. 10.* quo Os & lingua subinde abluenda, & abstergenda: quin &, si deglutiatur, nihil incommodi affert, sed Ventriculum simul egregiè abstergit: Quod si verò Gustus sit depravatus, e. gr. in Ictero, ita ut omnia videantur amara, salsa, & similiter; in specie tunc convenit *vomitus*: quo præmisso usurpetur *Serum Lactis acidulatum* cum succo Nitri, vel cum spiritibus quibusdam Mineralibus; vel etiam quæcunque acida conveniunt in Gustu nimia amaro, non secus ac *radix Cichorii* condita, item Zedoaria, vel radix Gentianæ crebriùs affricta, eundem juvant. Locum etiam habet *Gargarismus*, item *Linimentum Hartmanni* jam allegatum. Sed curantur hæc vitia optimè, curato primario Morbo. Hinc postmodum nervinis appropriatis partium nervosarum linguæ Tonus restituendus, & corrigendus.

Sed quæ in specie linguam roborant, ejusque sensum, & motum restituunt, sunt *nervina*, & ea, quæ alias etiam ordinariò in *aphonia & loquela amissa* applicari solent, quas hac occasione jam tractabimus.

ARTICULUS II.

De Aphonia,

D*Istinguendum autem est, propriè loquendo, inter loquelam amissam*, & inter *aphoniam*.

Aphonia est, dum Vox nulla editur (G): id quod fit vitio *Laryngis*, ejusque *Musculorum* moventium, aut paralyticorum, aut convulsorum, aut nimis humectatorum. Hac namque ratione in Passione Hysterica Mulieres Aphonæ jacent, uti etiam fit in Apoplexia graviori, Paralysi, Malo Hypochondriaco, & Passione Hysterica, ubi Ægri non raro omnimodam patiuntur Aphoniam, propter convulsionem musculorum Laryngis, Cartilagines moventium; quam convulsionem percipientes quasi Laqueo Fauces constringerentur, molestiam se percipere asserunt, ac si collum ipsis torqueretur.

Loquela verò *amissa fit* vitio *linguæ*, quando quidem fomus aut Vox, sed incondita, a Larynge formata ob motum linguæ, sive ex toto, sive ex altera saltem medietate paralyticæ, plùs minùs amissum aut non sufficientem, in Verba articulari nequit, aut alia linguæ vitia suis signis se exhibent: quæ in *aphonia* secus se habent, in qua nullum linguæ vitium, præsertim quoad motum, observari solet.

Aphonia dicitur aliàs Anaphton (H), quæ HIPPOCRATI sunt distincta, a modernis verò confunduntur: *Aphoni enim* HIPPOCRATI idem ac *Apoplectici*, cum *Aphonon* nomine intelligat illos, qui ne motum quidem nullum prorreticum sive voluntarium retinent: *Anaphos* verò eos, quibus *vitio Laryngis* Vox deficit: Vid. GORRÆUS *in Defin. Med. pag. 57. & pag. 81.* *Aphonia* ista, prout communiter accipitur, fit ex *vitio nervorum & Musculorum*, nunc *paralytico*, nunc *spasmodico*. Quoad *vitium paralyticum*, *aphonia* fit frequentissimè *à Paralysi musculorum Laryngis*, sive hæc *vitio proprio*, *sive vitio nervorum recurrentium* ad eos distributorum, accidat: Nam in Canibus dissectis, vellicatis illis Nervis, Aphonia in promptu est: sic videmus non raro *aphonos* fieri, qui magna *Raucedine* laborant. Id quod fit probabiliter *à nimia humiditate*, & consequenter *resolutione musculorum Laryngis*, ut flaccidi fiant, & impotentes ad motum. Manifestum hujus rei Exemplum est, quod refert TULPIUS *lib. 2. cap. 40. pag. 78.* Hinc etiam *tardior loquela* cujusdam ob abundans Phlegma; qui anno duodecimo

(G) Aphonia ἀφωνία, Vocis privatio: *ab α privativo, & φωνὴ* Vox.
(H) *Potius Anaudia* ἀναυδία, Vocis privatio: *ab α privativo, & αὐδὴ*, Vox. *Hinc* ἄναυδος, Mutus.

demum loqui cœpit, teste AMATO LUSITANO *centur. 6. curat. 5.* Pertinet huc etiam *Crapula*, subinde *Aphoniam* inferens *paralyticam*: Videat. HOECHSTEDTERUS *Decad. 3. cas. 9.* Quo etiam facit *Aphonia ex casu ab alto*, & inde contracto *vitio Nervorum paralytico*, quam refert POTERIUS *cent. 2. cap. 11.* & jam olim notata Observatio GALENI, quam videb. in SENNERTO *lib. 2. prax. pag. 354.* Sic *ex Terrore, Nervorum vitio* oborta *aphonia per apoplectica* restituta, vid. in BARTHOLINI *act. med. Hafniens. volum. 1. observ. 101. pag. 193.* Curiosa etiam est *aphonia Paralytica ex Globulo plumbeo* per Vomitum moto, indeque recurrentes Nervos deprimente, de quo vid. DEODATUS *in Valetud. pag. 97.* Ut taceam *Nervos Recurrentes*, quovis infortunio *abscissos* vel *resectos*: Conf. SENNERTUS *lib. 2. Prax. part. 3. cap. 4. pag. 355.* Observavi aliam *Aphoniam* in Virgine, quæ cubans noctu in Hypocausto, ac suaviter dormiens; *ob extinctam verò Lampadem ex Oleo constructam, & hujus fumo successivè inspirato*, altero mane surgens, cætera sanissima, *aphona* erat. Videbatur subesse vitium quasi paralyticum *Laryngis ejusque Musculorum* ex isto fumo iosperato læsorum. Curabatur per Electuarium ex Scordio pulverisato cum Melle excepto, crebriùs assumpto, & deglutito. Atque hæ Aphoniæ ad constitutionem Nervorum & Musculorum paralyticam pertinent, si in *Paroxysmo Apoplectico* accedant, & hoc cessante etiam aliquamdiu affligant, sive sine eo, aliis functionibus omnibus salvis, Ægros subitò prehendat.

Quoad *alterum aphoniæ fiendi modum*: hunc *ex convulsione Musculorum & Nervorum Laryngis* fieri insinuavi. Observatur tamen crebrò talis in graviori *Paroxysmo Hysterico*, in quo Aphonæ jacent Ægræ, pariter ac Epilepticis convulsionibus sæpiùs Aphoniæ superveniunt. Speciatim vid. hic *Epileptica aphona* per *Venæsectionem* curata apud HOECHSTEDTERUM *decad. 4. cas. 1.* & conf. *Casus paralellus*, nempe *cas. 2. & 40.* Item *ex Vermibus in Ventriculo & intestinis* subinde *Obmutescentia* observatur, teste FORESTO *lib. 21. observ. 28. Schol.* & *lib. 14. observ. 33. Schol.* Noti nempe varii spasmodici affectus sunt, occasione Vermium obvenientes. Pertinere etiam huc videtur curiosa observatio in BARTHOLINI *Act. Med. Hafniens. volum. 1. observ. 86. pag. 170.* Nam ex constrictionis sensu in loco affecto *Spasmum Nervi recurrentis* adfuisse probabiliter concludi potest. Forsan & huc pertinet *aphonia ista mirabilis* M. A. N. C. *ann. 3. observ. 121. pag. 193.* sponte sua ex improviso affligens, & sponte sua denuò cessans ac recidivans, &c. Nempe vix paralyticum, sed potiùs convulsivum quid subesse videtur. Forsan etiam huc pertinet *aphonia* suborta *ex retenta gonorrhœa virulenta*, *Fonticulis in Inguine apertis* curata, apud ZACUTUM LUSITANUM *lib. 1. prax. admir. observ. 97.* Nempe acre Luis Venenum facilè Nervos Recurrentes vel Musculos Laryngis irritando, ex Spasmo Aphoniam inferre potuit. Quoad *Aphoniam in Febribus* interdum supervenientem: res dubia, an *paralyticum* potiùs, an *convulsivum* vitium sit? Sanè quantum colligere valeo, ad *convulsiva vitia* potiùs referrem; nam & quæ in *Variolis* non rarò observantur *aphoniæ* (vid. HILDANUS *cent. 6. observ. 14.*) *ex convulsione* Laryngis potiùs esse videntur; cùm convulsiva Pathemata non rarò in illis observentur: dum scilicet acre Variolarum Venenum, Nervos Recurrentes irritando, ad Spasmos illos cogit: sicut *Tussim*, *Raucedinem*, ac his affinia, Asperæ Arteriæ ac Laryngis Mala, eædem inferunt. Sed præter Paralysin ac convulsionem etiam *subitanea spirituum Perturbatio* ad *aphoniam* disponere valet: sicuti videmus, quosdam *nimio Terrore perculsos* plane quasi *obmutescere*. Pertinet huc mirabile exemplum [illegible] *ex visis Cancris* in M. A. N. C. *ann. 2. observ. 145. pag. 229.* & *ann. 3. observ. 287. pag. 348.* Præ qua longè curiosior est *subitanea ista aphonia* cum perfecta in toto corpore [illegible], omnibus cæteris, tam Vitalibus, quàm Animalibus, functionibus salvis in M. A. N. C. *ann. 3. observ. 251. pag. 454.* quæ omnia tamen Symptomata beneficio *Venarum Raninarum sectionis* breviter evanuerunt. Revocarem hoc observatum in dubium, nisi ab Authore, Viro fide digno, DANIELE LUDOVICI, fuisse relatum.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: *Apoplexia juncta aphonia* difficiliùs curatur, ac interdum *diuturna* esse solet.

Quæ *cum singultu* sunt *aphoniæ pessimæ* sunt, authore HIPPOCRATE.

Balbi proflovio Alvi maximè corripiuntur, teste HIPPOCRATE *sect. 6. §. 34.* & hoc ipso ferè sanantur.

Aphonia per se & solitaria, modò ritè tractentur Ægri, *successivè curabiles* sunt.

CURA.

In *cura* ad *primarium Morbum*, cujus symptoma est *aphonia*, aut saltem ad ejus *causam Antecedentem*, respiciendum, ut his remotis facilior prædicti symptomatis fiat Curatio. Pro quo curando ad *Laryngem & ejus Musculos*, *ac Nervos Recurrentes* imprimis respiciendum, tam eorundem *Paralysin* undecunque natam, quam *spasmum* ex omnia irritatione removendo, *internè per Volatilia aromatica & nervina*, aliàs *Cephalica* dicta, ex. gr. spiritum Salis Ammoniaci castoreatum, succinatum, spiritum Cornu Cervi succinatum, & subinde *Sudorem* simul *provocando*, & etiam *Ptyalismum Masticatoriis promovendo*. Imò in contumaciori Malo præsertim *Paralytico*, *Diæta sudorifera* ex Lignorum Decoctis instituenda venit.

Hinc *externa remedia Topica* Collo, & imprimis regioni, ubi situs est Larynx, sunt applicanda, *spirituosa* nempe & *nervina* appropriata, quæ inter est Infusum Majoranæ, Florum Chamomillæ, Lavendulæ & Salviæ cum spiritu Vini paratum, quo sub forma Fotus cum Linteis multiplicatis calide anteriùs regioni Colli crebriùs donec Vox redierit, admoto, aliquoties Aphonias curavi: aut Sacculi ex Nervinis Aromaticis, spiritu Vini irroratis, exteriùs Collo applicandi; vel Aqua Articularis ad extrà, maritata cum Essentia Castorei, aut spiritus Apoplecticus cum spiritu Lumbricorum vel Formicarum eodem in loco calidè cum Linteis multiplicatis applicandi; aut *Olea destillata nervina*, Succini, Lavendulæ, Rutæ, Juniperi, cum Theriaca permista, ac cum Balsamo Peruviano subacta, ibidem frequentiùs illinenda; aut etiam Essentia Castorei, vel solitaria, vel istis sociata, sedulò admovenda: Item

℞. *Herb. Salv.*
Rorismar. an. M. i.
Sem. Eruc. ʒ i.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.* in Vase clauso:
Colat. ℔ i ß. adde
Spiritus Coral. nigr. ʒ vi.
Sal. ammoniaci ʒ i.
Mell. Anthosat. ℥ i.
M. pro Gargarismate
D. S.
Singulare Gargarisma.

Convenit in Aphonia, Laryngis affectu, post Paroxysmum Apoplecticum.

Pro quorum omnium meliori successu, ubi circumstantiæ aliæ permiserint, & *Venæsectio sub Lingua* interdum institui potest.

ARTICULUS III.

De Loquela amissa.

Loquela amissa est, quando Sonus & Vox formatur quidem a Larynge, sed ob motum linguæ, aut amissum, aut non sufficientem, Vox formari & in loquelam articulari nequit. Vitium hoc Paralyticis & Apoplecticis imprimis familiare est, & subest Paralysis linguæ major vel minor, ad quam pertinet suo modo *Balbuties*, ex deficiente itidem aut impedito linguæ motu oriunda.

CURA.

Hic affectus *curatur* in specie *Aromaticis Oleosis*, aut *spirituosis*, linguæ extrinsecùs admotis. Convenit hic decoctum Gallitrichi, Salviæ, Hyssopi, Pyrethri, Zingiberis in Aqua & Vino, quo ipso lingua vel fauces eluendæ, vel etiam instar *Gargarismatis* applicandum. Porrò Decoctum Salviæ, & Erucæ vel Sinapi in Vino paratum, propter hujus volatile acre, à quibusdam tanquam singulare Arcanum commendatur; Item Decoctum Pulegii, & Nasturtii in Vino: quæ possunt acui cum Salibus volatilibus, ut in Ore detenta meliùs penetrent; e. g. in pertinaciori Malo:

℞. *Herb. Rorismar.*
Majoran.
Salv. an. M. i.
Rad. Pyrethr. ʒ iii. ad ℥ ß.
Sem. Erucæ, vel *Sinapi* ʒ ii. vel iii.
Caryophyll. dr. i.

Coqu. in f. q. *aquæ simpl.* in Vase clauso:
Colat. ℥a. ad ℔i. adde
Spiritus Ceras. nigr. vel *Bacc. Junip.* ʒvi. ad ℥iß.
Sal. ammoniaci cum *calce viva*, vel
Caryophyll. ʒi. ad iß.
Mell. anthosat. ʒvi. ad ℥i,
M. f. Gargarismus: S.
Gargarismus Confortativus.

Præ cæteris Salviæ succus in Linguæ Paralysi & Loquela amissa commendatur, si eo fricetur Lingua frequeoter; cui tamen Pulvis Castorei aut semen Sinapi contusum commodè addi possunt; Nam sic etiam frictio Linguæ cum Theriaca, addito Pulvere seminis Erucæ vel Sinapi, quibusdam commendata esse solet. Pro Gargarismate hoc commendat STOCKERUS cum sequenti Mistura:

℞. *Salv.*
Hyssopi,
Acori, an. Mi.
Coqu. in f. q. *aquæ*;
Colaturæ adde
Oxym. squillit. ℥i.
M. pro Gargarismate.

Hinc
℞. *Sem. Erucæ*,
Squillæ,
Cepar.
Apii ao. ʒß.
Zingib.
Trium Piper.
Cinnam.
Nuc. Mosch. an. dr.i.
Spec. Diambr.
Dia-Mosch. dulc.
Di anthos an. ℈ii.
Cum f. q. *aquæ Vitæ* f. Mistura crassiuscula pro illinitione Linguæ & Palati.

Porrò *in affectibus Paralyticis aut Apoplecticis* præ cæteris Olea destillata, spiritus aut aquæ spirituosæ, & essentiæ penetrantiores, sunt egregiæ, v. g. essentiæ Florum Anthos, Salviæ, Laveodulæ, imprimia Essentia Castorei, quæ est eapertum Remedium in aliquot Apoplecticis, cum Penna sub Lingua illitæ inferiùs juxta locum Frænuli, aut ubi Nervi soot uiatores. *Castoreum* ipsum sub Lingua detentum, & omnia ea eo parata, uti in Loquela amissa, ita etiam in aliis Loquelæ vitiis, in specie *in Balbutie Infantum aut Puerorum* corrigenda, & quando tardiùs loqui incipiunt, multùm convenit: in quo affectu Masticatio Nucis Moschatæ etiam confert. Fortius est, si Essentia Castorei fiat cum spiritu Vini, Sale volatili Cornu Cervi aut Succini imprægnato, quæ Linguæ illita, vel sub Lingua applicata, ad restituendam Loquelam & paralyticos Linguæ affectus est egregia. In specie spiritus Cerasorum nigrorum, acuatus cum aliquot guttis Olei destillati Caryophyllorum, apici Linguæ illitus, aut Ori infusus, in malo ab Apoplexia est admodùm efficaa. Alias etiam Oleum destillatum Anisi apici Linguæ frequenter illitum tanquam singulare Specificum ad Linguæ Paralysin & amissam Loquelam ab HARTMANNO laudatur. Conducit etiam spiritus Vitrioli Cephalicus, mistus cum ana vel duplo spiritus Cerasorum nigrorum, Orique infusus ac probè Linguæ applicatus, est egregius. Quo pertinet spiritus Theriacalis camphoratus, mistus cum spiritu Baccarum Juniperi aut spiritu Liliorum coovallium, & similia penetrantia maaimè prosunt: Nam secus ac Oleum destillatum succini ad gutt. viii. cum Aqua Majoranæ vel Liliorum convallium, vel cum Aqua Lavendulæ & Salviæ, Ori infusum est admodùm efficax. Vel fricetur Lingua cum Theriaca aut Extracto Theriacali:

Vel

℞. *Mithridat.* dr.iii.
Extr. Castor. dr.ß.
Olei destill. Lavend.
Succini,
Anisi an. gutt. iv.
M. pro illioitione aot frictione Linguæ.

Conf. M. A. N. C. *ann. 2. obs. 207. ann. 4. & 5. obs. 128. pag. 237. & ann. 6. & 7. obs. 92. pag. 132.*

Ulteriùs io usu etiam sunt *electuaria* sub forma Lituum Linguæ applicaoda, v. g. singulare *Electuarium* in Paralysi Linguæ, loquela amissa, & cognatis affectibus à STOECKERO admodùm laudatur, cujus crebrior facta est Eaperientia, nempe

℞. *Mithridat.* ℥iii.
Rad. Acori condit. & subtilissimè trit. ℥i.
Zingib.
Nuc. Mosch. an. dr.ii.
Salis comm. vel loco hujus potiùs
Salis vol. Succ. dr.i.
M. omnia in Mortario:
quibus adde
Succ. Salv. depur. ℥i.
Mell. despum. q. s. ad consistentiam debitam Electuarii.

Quod irroretur cum *oleo destillato Anisi*, *Majoranæ*, *Salviæ*, *Succini*, *&c.*

Sumatur quantitas Avellanæ, teneatur sub lingua, sensim, ac sensim deglutiendo, fricetur simul lingua aliquoties, tam in summitate, quàm in parte ioferiori juxta Frænulum, donec loquela redeat, ad cujus defectum espertum est Remedium.

Si verò in *Sene* adest difficilis loquela, optimum est euporiston Essentia Florum Lavendulæ, infusa in spiritu Vini, de quo Insuio propinentur omni mane, & vesperi sub introitum lecti ℥i. Sanè hoc ipso Remedio RULANDUS aliquando curavit loquelam amissam ex Paralysi linguæ in Sene 86. annorum; sicut etiam io tali casu conveoit Nux Muschata, si particula hujus probè masticetur, & in ore agitetur.

Tandem cum dictis Internis subinde, & *externa* in usum vocanda. *Cataplasma* factum ex Fermento, addito simul Pulvere Succini aliisve appropriatis Nervinis, Vertici impositum, eaperimentum est RULANDI in loquela amissa: sicuti etiam oleum destillatum Succini Vertici, aut nuchæ illitum; aut in Aqua spirituosa, vel Lavendulæ, vel Salviæ Linguæ admotum, & crebrò applicatum, iosigniter commendatur ad restaurandam amissam anteà loquelam. Sic FORESTUS *lib. 24. cap. 32.* refert Paralysin linguæ ex Catarrho, præmissis Uoiversalibus, per *Vesicatorium* Nuchæ applicatum curatam. Sic, & apertio Venarum sub lingua, subinde cum fructu iostitui potest. Conf. curiosa observatio M. A. N. C. *anno 3. observ. 252.*

CAPUT V.

De Læsione Olfactus.

GUstui proximus est *odoratus*, cùm utplurimùm maaimum ioter se consensum habeant, ita quidem, ut intense Sapida quidem odoratum fortiter afficiant, & contrà, uti in oleis destillatis, Salibus volatilibus, &c. apparet, adeò ut Tactus, Gustus, & odoratus nonnisi pura gradatione majoris, vel minoris materiæ immersionia distinguantur, & Tactus diversimodè modificatus sit.

Organum hujus Odoratus minùs probabiliter statuuntur Processus Mamillares, sed potiùs hoc videtur esse *membrana* ista tenera summitati Narium, juxta confinia Ossis Cribriformia intùs obtensa, uti eleganter hoc demonstrat SCHNEIDERUS *Tract. de Osse Cribriformi*: quin, & ex Analogia cum Tactus, & Gustus Organo de præsentia certarum Papillarum, ea Filamentis nerveis contextarum, vix dubirandum videtur: de quibus tamen per Anatomen, simulque per armatos Microcospio Oculos, ulterius instituenda est inquisitio.

Dum ergò cum Aere pro Inspiratione attracto varia simul & innumerabilia nares subintrant *Effluvia*, & *Miasmata*, ex quibuscunque corporibus, iosensibiliter licèt, emaoantia (adeò ut omnia corpora certam quasi suam, & determinatam Atmosphæram circa se habere videantur); quædam eorum effluviorum ratione determinatæ suæ texturæ, & conformationis insinuant se dictæ narium membranæ, eamque vellicando, pungendo, titillando, talem in filamentis ejus Motionem efficiunt, quæ *odor* à nobis dicitur. *Omnia enim corpora atmosphæram effluviorum habent*; ut Magnes habet effluvia, item succinum, probat attractio Palearum, &c. Res odoratæ etiam talem Atmosphæram habent.

Particulæ talem quæ habent texturam, & cooformationem mechanicam, ut speciatim hanc membranam ejusque Filamenta nervea movere possint, sunt eæ, quæ communi nomine *Sulphura* dicuntur, & Sulphureæ, seu Pinguis sunt naturæ. Nam via Odorem habemus, qui non ea Sulphureo tali oriatur Principio: unde, & prout Particulæ tales Pingues, seu Sulphureæ, ex coalitu cum aliis, speciatim

Saliuis, Particulis, mutant texturam, & vel volatilisantur, vel figuntur, aliave ratione immutantur, *odorum* exsurgit *varietas*: Hinc ver. gr. Moschus Odoris expers, si in Latrinam suspenditur, Sulphureæ Particulæ se iterum insinuant in Moschum: Oleum Terebinthinæ suaveolens cum Floribus Sulphuris ritè combinatum, fœtidum Balsamum Sulphuris constituit: Præcipitatio Sulphuris, vel Scoriarum Reguli Antimonii, cum Aceto Fœtorem contrahit: Spiritus Salis Ammoniaci urinosi saporis, & odoris cum Marte inodoro combinatos, Croco, aut Floribus Caledulæ, maximè similem repræsentat odorem.

Læditur Olfactus *tripliciter*:

1. Quando *imminuitur*, Odoratusque est nimis hebes: Aut
2. Quando omninò *abolitur*, ita ut parum, aut nihil odorare queamus.
3. Quando *depravatur*, dum Odores alieni & speciei putridi, & fœtidi, qui non sunt in rebus, continuò à nobis odorari videntur: id quod fit in *ulceribus Narium*, imprimis ex Lue Venerea interiora Nasi occupante; item ex *vitio dentium* scorbutico, eorumque Putredine, & similibus vitiis: de quo Odore depravato, cùm, curatis istis exulcerationibus, sponte cessare soleat, nihil amplius monendum est.

ARTICULUS I.

De Olfactu imminuto, aut abolito.

CAUSÆ.

Imminuitur, *aut abolitur Odoratus, triplici ex causa*; primò ex *vitio cerebri*, *ac Nervorum* non dimittentium spiritus Animales in Organa Odoratus, verbi gratia in affectibus Apoplecticis, Paralyticis, & quando econtrà ex spirituum impetu convulsivi quid patitur Membrana Narium, Olfactus Organum, uti fit in Epilepticis Motibus, & Vertigine Caduca, in quibus objectorum impressiones percipere nequeunt Ægri propter spasmum Membranæ Narium internæ, unde Olfactus ad tempus abolebur. Item *obstructio summitatis Narium*, & hinc inducta filamentorum nervorum ex Dura Matre per Os Cribriforme in Nares protensorum (de quibus SCHNEIDERUS *de Osse Cribriformi*) compressio.

2. Imminuitur Odoratus plùs minùs *ob Membranam læsam*, illam nempe, quæ Narium summitatem succingit, ac Odoratus primarium Organon videtur, sive lædatur à causa interna, sive externa, *à causa interna* quidem, quando eadem nimis humectata, & a copiosiore Lympha irrorata, ac nimis relaxata, frequentissimè Odoratum abolet, aut imminuit. Uti etiam naturaliter hæc Membrana madet blanda Lympha pro facilitatione Odoratus, ita hæc ipsa nimis humectata inepta fit, quæ impressiones odoriferas recipiat, cùm ex Paralytica quasi constitutione, qua Fibræ ejus nimis relaxatæ, & humectatæ ad impulsum, vel attactum rerum odoriferarum immobiles ferè sunt, & ipsi quoque Animales spiritus eo delati à copioso humore inquinantur, segnes, ac plùs minùs torpidi redduntur; unde consequenter cessat Olfactus. Hinc in Coryza, & gravedine, ac similibus affectibus Narium, & capitis Catarrhalibus, in quibus humectata nimis Nares succingente Membrana; Odoratus omninò abolebur, hinc in constitutione Aeris Aquilonia, seu humidiori, & frigida. Odoratus insigniter hebetatur; unde etiam Canes venatorii tunc temporis minùs sagaces esse solent, cùm eorum Odoratus hebetetur, ut referunt Venatores; ut minùs fortis existat. Coryzam & Gravedinem quod attinet: circa hanc notum est, quòd ordinariò, quando diutiùs effluit Lympha Catarrhalis per Nares, cesset Olfactus.

Inter *causas externas* Membranam lædentes est continuus nimis fortiter Odoratuorum Olfactus, aut etiam sternutatoriorum abusus. Ab his enim fortiter odorantibus, & Narium Membranam nimis stimulantibus ex forti impressione, & hinc spirituum Animalium nimia Motione fit, ut postmodùm leniora objecta, vel omninò non, vel saltim parum, sentiant, quatenus in Tono suo vitiata est dicta Membrana, ob id enim Camphorata crebriùs odorata Olfactum lædunt, quia vis ejus odorifera est penetrantissima: vid. BARTHOLINUS *cent. 4. hist. 91.* Universale nempe hoc est omnibus sensibus externis, ut ex fortiori Impressione, & Motione ab objecto facta in Organum hujus fiat læsio, & sic cessat ejus actio, unde nonnisi à valido objecto postmodùm moveri, & sensualis Impressio excitari possit. Sicut enim splendor intensus Visum lædit, sonitus Auditum: simili ratione fortiter odorifera crebriùs Naribus admota, Olfactum pessundant, quatenus lacerando quasi destruunt Membranæ Odoratus Tonum. In specie dum ista fortiter odorantia, aut acriùs Membranam ferientia, ita alterant Membranam, ut postmodùm leviora objecta, vel omninò non, vel saltim parum sentiantur, imprimis in sternutationibus crispata, & quasi convulsivo motu affecta, Narium Tunica eximdo in Tono suo ita vitiatur; ut nonnisi fortissimorum objectorum impressione Fibras ejus moveat. Observatur hoc in Italis, qui ferè semper secum gestant Pulverem sternutatorium ex Nicotiana, & quotidie eum Naribus insufflant, necnon aliis honoris gratia offerunt; hinc in his continuato abusu horum Pulverum cessat tandem ferè in totum Odor, adeò ut dum nos Germani ex simplici sternutatorii odore, aut ejus tantillo, ad sternutationem movemur, Itali, copiosè licèt ingerant, nullam tamen sternutationem sentiant, & graviter odores percipiant: unde & iidem Itali interdum in junioribus annis cum imminuto Olfactu hebetudinem Visus patiuntur, cùm sternotationes noceant Oculis. Conveniunt ergò sternutatoria in quibusdam affectibus, sed nonnisi moderato usu.

DIAGNOSIS.

Signa odoratus deficientis ex relatione Ægri per se patent, sicut causarum diversitas ab eodem, simulque junctis circumstantiis aut Pathematis aliis, facilè colligitur.

Nempe affectus Apoplectici, & Paralytici per se noti sunt: Membranam Narium esse humectatam, aut ex exeretione, aut ex affectibus Catarrhalibus patet, imprimis quando Lympha destillans est copiosa, tenuis, &c. uti fit in Catarrhis.

Denique abusus Odoratorum, & Pulverum sternutatoriorum etiam ab Ægro inquirendus est.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: pro varietate causarum majus, vel minus periculum imminet ex Olfactus læsione. Hinc quæ læsio odoratus fit ex vitio Lymphæ Catarrhalis, curatur facilè: Nam curato Catarrho, facilè cessat; Sin vero odoratus læsio sit antiqua, præsertim ex causis externis nimis odoriferis, in Membranam Impressionem facientibus, inducta, talis rarò, aut nunquam curari solet.

Porrò quando Æger in Morbis acutis odores non consuetos sentit, utut non adsint objecta talia odorifera, v. g. quando percipit odorem Piscium putridorum, Luti, Butyri rancidi, &c. mala signa, & ferè fatum portendunt.

CURA.

Cura pro varietate causarum variat, nempe omnis *causa removenda*: adeoque.

1. *Pathemata cerebri*, & Nervosi generis tollenda.
2. *Affectus Catarrhalis* curandus, & hinc Membranæ Narium Nervinis aromaticis in Tonum naturalem restituenda.
3. *Externa* quælibet, præsertim objecta nimis odorata, maturè sunt removenda.

Præmissis ergò præmittendis, & pro causarum varietate variantibus, pro restituendo Olfactu, imprimis duo excellunt, *Majorana*, & *Nigella*. *Majorana* quidem, & quælibet ex hac parata remedia, tam interna, quàm externa, conducunt; Sic novi Mulieres, quæ uti semper sunt Medicastræ, Coryza laborantes cum Olfactu, & gustu perdito, internè sumunt Cochleare unum Majoranæ arefactæ cum Cerevisia, vel alio Vehiculo calido, idque summo cum levamine, & hoc euporiston sæpè egregiam, & optimam tulit opem: Sic etiam extractum Majoranæ ceu expertum remedium laudatur ab HARTMANNO, si omni mane, & vesperi usurpetur à gr. vi. vel viii. ad ℈ß. item essentia Majoranæ cum essentia Pulegii mista, vel extractum Majoranæ cum Saccharo mistum, addendo aliquot guttas Olei destillati Majoranæ, in forma Elæosacchari, vel Rotularum accipiatur. Conveniunt etiam *Pulegium*, *Rosmarinus*, & ex his parata *Olea*, *Essentia*, &c. Hinc etiam *Balsamus*

Map-

Majorana ex ejus Oleo destillato factus, Naribus illitus præ reliquis confert; Vel usurpetur *oleum* sequens:

℞. *Ol. Nigell.*
Ireos an. ℥ß. vel ℥i.
destill. Major. ℈ß. vel ℈l.
M. D. S.
Oleum ad Nasum.

Quo ipso illinantur interiora Narium. Conveniens in specie est in Odoratu deperdito, speciatim si simul ex affectibus Catarrhalibus adsit obstructio summitatum Narium, in tali obstructione vix habetur melius Remedium hoc ipso Oleo. Quòd si volumus hoc reddere acrius, addi etiam possunt aliquot guttulæ Olei destillati Anisi, & Succini: Vel fiant etiam *Noduli Olfactorii* ex Majorana, & Semine Nigellæ; v. g.

℞. *Herb. Majoran.*
Sem. Nigell. contus. an. p. ll. vel ℥ii,
Irrorantur aliquot guttulis
Ol. destill. Major. vel *Anisi*,
f. l. a. Nodulus cum stylo,
qui subinde Naribus admoveatur.
D. S.
Nodulus ad Nasum.

Egregiè confert.

Denique in odoratu deperdito experimentum PETRI à CASTRO sequens laudatur:

℞. *Sem. Nigell. in Aceto fortiss. infus. & posteà exsicc.*
Rutæ,
Fumar.
Castor. an. ℥i.
Subtilissimè trita, leniter subigendo misceantur cum *Urinæ Pueri*, ut fiant in forma Mellis liquidioris, seu Syrupi tenuioris.

Hujus omni mane stomacho jejuno quinque, vel sex guttas Ægri attrahant per Nares fortiter, & posteà Caput versùs posteriora inclinent, & in Ore Aquam calidam detineant: continuentur ad 3. 4. 5. vel 6. dies, donec Ægro Odor redeat.

Plura qui vult de Nigella in usu hoc contra Olfactum Abolitum, videat TABERNÆMONTANUM *de Nigella*.

Alias in Abolitione Olfactus etiam *Menthastrum foliis acutis, & floribus albis* sub forma Extracti cum Decocto Rutæ, Majoranæ, Abrotani, & Nigellæ, interno usu laudatur: sicuti externè eodem Decocto Menthastri Caput est lavandum.

Denique *Suffitus* ex Succino, item Gummi Animæ, vel ex his duobus mistis, dum Catarrhos sistit, etiam deperditum Odoratum nonnihil restituit. Forsan, & Suffitus ex Spiritu Salis Ammoniaci, & aliis Volatilibus spirituosis, Nervinisque penetrabilibus, non erit inconveniens.

ARTICULUS II.

De Polypo Narium.

AD Narium Obstructionem pertinet etiam *Polypus*, qui est *Sarcoma, seu excrescentia carnosa in Naribus*, ex earum summitate pronascens, & Nasum nunc replens, nunc in Fauces usque descendens. Ad imitationem Polypi Piscis ita dicitur, dum mollis est, & lubrica; & nunc uno, nunc pluribus Radiculis, & Pediculis, in loco, ubi excrescit, Naribus se affigit.

PARS AFFECTA.

Pars affecta, seu locus unde excrescat, sunt nunc, idque rariùs, *Membrana glandulosa* in summitate Narium, nunc, idque frequentiùs, sunt *Filamenta nervea* Os Spongiosum opplentia, ex quibus nunc uno, nunc pluribus pediculis, hujusmodi polypus excrescit. Excrescentia hæc nunc alba, nunc rubra, nunc livida, &c. apparet; nunc solummodò Narem implet, nunc adeò increscit, ut etiam in Fauces descendat, ac Strangulationem minitetur (1) Quòd si livida, dolens, &c. appareat, ferè Cancrosam naturam sapit.

CAUSÆ.

Causa Efficiens hujus Polypi, non secus ac aliarum Excrescentiarum, est *Nutritio nimia* naturalis, & idem dictarum partium nutrimentum plùs minùs alteratum, & Acrimonia degeneri acida plùs minùs inquinatum: unde differentia Polypi plùs minùs Cancrosi. Omne punctum in *Efficiente occasionali* situm est, quod est læsio unitatis in quodam loco dictarum partium; sive Distensio, aut Vellicatio, aut Ruptio, aut exulceratio fuerit, unde in loco læso fibræ excrescentes copiosiore nutricatu in tale Corpus successivè excrescunt: Sic Catarrhos acriores Narium interdum insecutus Polypus observatus fuit. A frequenti Narium fricatione Polypum lethalem notavit KERKRINGIUS *Spicileg. observ.* 14.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: quò magis mollis, albus ac indolens fuerit Polypus, eo facilioris Curationis; qui verò fuscus vel lividus est, præsertim acutè subinde dolens, vix curatur, quia Cancrosam naturam sapit.

Quò profundiùs hærent *ejus Radices*, adeoque, quò magis attingit Filamenta ista nervea, eò periculosior: quia facilè sub Radicum extirpatione occasione doloris inflammatio Membranarum Cerebri potest oriri; quòd si verò radices penitus non extirpentur, semper de novo *repullulat*.

CURA.

Quoad *curam*: Excrescentia hæc removenda & eradicanda, idque *auxiliis* præsertim *externis*, nunc *Pharmaceuticis*, nunc *Chirurgicis*. Rarum enim est, quòd polypos duos per sola Medicamenta interna, Diætam, Pharmaciam & Sudorem, curaverit sine externis HORSTIUS *libr.* 2. *observat.* 48. uti & Polypum Fonticulo curatum videb. in *Miscell. Academ. Natur. Curios. Anno* 9. & 10. *observat.* 6.

Antequam autem externa adhibeantur, si corpus est impurum, *universalia evacuantia & alterantia præmittuntur*, ne ex doloris ratione contenta corporis quovis modo intensiùs commota malum exasperent, aut ob plura symptomata curam difficiliorem reddant. Si verò *ex Vulnere* malè curato sit malum, vel simili læsione externa, in corporibus præsertim puris, non adeò necessaria sunt ista, sed statim polypus aggrediendus, & extirpandus.

Quoad remedia ergò externa: hæc imprimis decrescente Luna usurpanda veniunt; tunc enim tumor minor esse solet. Medicamenta ergò quæ absumunt, & successivè mortificant, ac ita eradicant hoc Sarcoma, sunt nunc Lenia, nunc Acriora plùs minùs Caustica. Lenia sunt verbi gr. Succus Granatorum acidorum; vel si ipsum Pomum cum tota sua substantia pistetur, bulliat cum Melle usque ad spissitudinem Unguenti, ac imponatur Polypo, Carnem superfluam successivè erodit: Conferatur FORESTUS *lib.* 13. *observat.* 18. & M. A. N. C. *loc. allegat.* ubi Pulvis ad Polypum absumendum usualis extat. Vel Sinapi pulverisatum, cum Aceto mistum, ita immittatur & applicetur Polypo. Succus Onopordi (species est Cardui) contusi specificus est, & sæpiùs admoveri debet: Sicut & ipsa Herba contusa convenit etiam ad Cancrum Narium; mediante quo plures curavit Rusticus, teste BORELLO *Centur.* 2. *obser.* 51. Vel Pulverem Heliotropii specificè commendat POTERIUS ad Polypum sine morsu absumendum, si cum Gossypio Naribus immittatur: vid. *Cent.* 3. *obser* 63. Succus Nasturtii aquatici crebriùs cum Gossypio admotus Remedium dicitur, mediante quo plures curati fuerunt: Loco hujus per experientiam commendat LINDANUS succum radicis Ari ex radice contusa expressus, cui intinctum Gossypium Naribus intrudatur, quod ter in die repetatur; sicque successivè consumptus fuit Polypus. Perinde autem esse dicit, an Arum? an Arisarum? an Serpentaria pro hoc recipiantur?

Fortiores paulò sunt *Placentulæ* ex Mercurio Sublimato, Ærugine, & Fermento applicatæ, quas videb. in M. A. N. C. *Ann* 8. *ob.* 91. *pagin.* 152. Spiritus Minerales acidi quilibet successivè Polypum absumunt; sic Aqua Forti tactus Polypus statim flaccescit, cui tamen etiam aliquantulum Auripigmenti addi potest. Vel

℞. *Succ. Granat.* p. iii.
Olei Vitrioli p. i.

Misc

(1) *In Fauces descendentem & suffocationem omnino facientem Nasi Polypum in Carcinoma mutatum in Muliere vidi, in Nosocomio Incurabilium.*

Misc. S.
Mixtura devorans.
Vel

℞. *Ol. Vitrioli* ℈i.
Alum. usti ʒi.
Aquæ Plantag. ℥i.
Misc. S. ut antè.

Irroretur hinc inde Polypus.

Unguentum Ægyptiacum etiam eundem absumit: Sic RIOLANUS.

℞. *Cerati Myrtin.* ℥i.
Ungu. Ægypt. ʒii.
Misc. pro Linimento.

Quo præterea feliciter uti solet in absumendis exerescentiis, Callis, Verrucis, Condylomatibus. Hoc Unguento attingendus sæpiùs Polypus, aut Turundæ extremum, quod attingit Polypum, Unguento eodem illinatur. *Unguentum Myrtinum*, ubi non extat, extemporè ita parari potest:

℞. *Ol. Myrtin.* ℥i.
Pulp. Myrtil. ʒi.
Cera rubra q. s.
M. pro Cerato.

Ubi Unguentum Ægyptiacum non suffecerit, acuetur *Mercurio Præcipitato*, qui benè edulcoratus pluribus lotionibus additur: Sarcoma egregiè absumit sine ullo aut exiguo dolore. Hic vel cum Melle Rosaceo miscendus, eoque intinctâ Turunda in Nares immittenda, vel hoc ipso imprægnetur Unguentum ab HARTMANNO, præsertim in *Praxi cap.* 55. §. 5. descriptum, vel Unguentum Ægyptiacum, aut Ungoentum Apostolorum addatur pro eradicando Polypo: Vel ad imitationem PLATERI:

℞. *Unguent. Ægypt.* ℥ß.
Cort. Granat.
Gallar. an. ʒß.
Ol. Vitrioli ℈i.
Misc.

Quo ipso tangatur quotidie aliquoties Polypus, donec exarescens excidat.

Quòd si hujusmodi acria aut caustica adhibenda sint, cauti simus, *ne Partes Narium vicinæ attingantur*, adeòque vel per Fistulam argenteam immittantur, ita, ut fistulæ extremitas Polypum ambiat, & ita Medicamenta ad eum ferri possint, intactis Naribus: aut Gossypium, aut Turunda, Medicamentis imbuta, applicentur, ita ut Sarcoma tantùm attingant.

Quòd si *cancrosus* fuerit Polypus, ne attingatur quidem metu majoris mali. Si *exulceratus* polypus sit, difficulter curatur, in eodem tamen Aquæ & Cineres Ranarum, & Pulvis Cancrorum, Saturnus calcinatus & dulcificatus, Crocus Martis & similia adhibeantur: Videb. HILDANUS *Epistol.* 61.

Quoad *Remedia Chirurgica*: si petiolo simplici hæreat polypus, ita ut commodè *Ferro* possit rescindi, optimum est ut abscindatur, aut saltem *Filo serico* benè cerato circa radicem ligetur; sic enim intra aliquot dies nutrimento destitutus excidet: vel denique *forcipe* peculiari abscindatur, quam describit SENNERTUS *libro* 1. *Praxis ubi de Polypo pagin.* 935. SCULTETUS *Armament. pag.* 9. & 10. Abscissione factâ adstringentibus Hæmorrhagia sistatur. Ne verò redeat Polypus, Pulvis Gentianæ cum succo Scrophulariæ cum Turunda Naribus immittatur: de quo confer. HEINRICUS ab HEER *observ.* 28.

ARTICULUS III.

De Odoratu depravato, & Ozæna.

INter ea, quæ *odoratum depravant*, imprimis est *Ulcus vel Abscessus in Naribus latens*, quod ubi *vetustum* est ac *putridum*, simulque *fœtorem* tam Ægro quam Adstantibus gravem continuò expirat, *Ozæna* dicitur (K). Ulcus hujusmodi nunc successivè serpit, & partes vicinas erodit, nunc occasionem suggerit, ut Polypus superveniat, nunc copiosam Saniem plùs minùs acrem, plus minùs sordidam affluere facit, nunc graviorem Hæmorrhagiam Narium infert.

PARS AFFECTA.

Pars affecta sunt nunc partes solùm molles membranosæ in Naribus, nunc verò etiam interstitia cartilaginosa & ossea, nunc ipsum Os Cribrosum, plùs minùs simul affectum est.

CAUSÆ.

Causæ sunt nunc externæ, nunc internæ: Illæ varia inspirata: Hæ in specie Lues Venerea, quæ inquinando Lympham, Membranas Narium obtinentem, frequentes Ozænas junctas habere solet.

PROGNOSIS.

Sunt autem quælibet Narium Ulcera *curatu difficilia*.

Recentia ac munda faciliùs curantur, immunda, sordida, crustosa, &c. difficulter curantur, præsertim si simul Os Ethmoides infecerint.

Denique cautè tractanda sunt, *ne cancrosa fiant*.

CURA ODORATUS DEPRAVATI.

Cura odoratus depravati est facilis, modò curetur vel Lues Venerea, vel Ulcus. Interim tamen pro palliativo remedio optimum est, ut recipiatur *Vinum*, in quo decoctum fuerit Centaurium minus & Calamus aromaticus, quod omni mane & vesperi è vola manus attrahatur in Nares tamdiu, donec in Palato sentiatur, & ita Ulcus mundificetur. *Vel Mel* acuatur cum Myrrha, Saccharo candi & pauco Cinnamomo: quod dilutum cum s. q. Aquæ Majoranæ intra Nares attrahatur, aut Palatum usque penetrare valeat.

CURA OZÆNÆ.

Quoad *curam* verò *Ozænæ*, præmissis præmittendis, præsertim Mercurialibus internis, Ulcus mundificandum, & hinc consolidandum. Si levius fuerit, curatur per *folia Nicotianæ* recentia concisa Naribus immissa, & cùm per aliquot horas ibi sunt retenta, eximantur, & illinatur Unguento sequenti:

℞. *Unguen. de Nicot.* vel *Albi camph.* ʒiii.
Bals. Sulphuris ad extrà ʒi.
M. S.
Unguentum Mundificans.

Continuato horum usu subinde cedit. Nam Nicotiana & Unguentum ex Nicotiana, quod describit WECKERUS *in Antidot.* perquàm egregium est, hoc imprimis peculiare obtinens, quod ante mundificationem non consolidet: Hinc etiam Unguentum Nicotianæ Laminę Saturni inductum, ac ita applicatum, ceu expertum commendat VELSCHIUS *Hecatost.* 2. *pagin.* 24.

Quòd si verò *crusta* adfuerit, vel Oleo Amygdalarum dulcium, vel Oleo Rosatum, vel Butyro recenti non salito illita crusta priùs removenda, & hinc mundificantibus pergendum. Vi excutienda crusta non venit, ne irritetur ulcus, & fluxio exasperetur.

Inter *mundificantia* egregium est Horminum sylvestre seu Sclarea, decocta cum pauco Melle Rosato, & ita subinde applicata, & diu singulis mensibus repetatur, ne recrudescat malum: Aut recipiatur *succus Sclareæ*, subigatur cum *Melle Rosato*, ut fiat Unguentum benè mundificans. Quorum loco Decoctum Agrimoniæ & Verbenæ cum Melle, item Urina Pueri, subinde injici & applicari possunt; aut usurpetur *Unguentum Mundificans* HILDANI expertum *centur.* 2. *observ.* 22. Fumus quoque Candelæ ex Cera rubra Naribus exceptus egregius est, & in Ulcere inveterato à RONDELETIO expertus: Nempe Cinnabaris est, unde hæc efficacia dependet, unde aliis additis Candelæ compositæ pro hoc casu fieri possunt. Formulas videbitis in HARTMANNI *Praxi Chymiatr. cap.* 52. §. 6. Aut etiam usurpentur alii *Fumi Cinnabarini* compositi ad imitationem BARBETTE *lib.* 3. *Chirurg. cap.* 7. Utilis quoque est Aqua SENNERTI *lib.* 1. *Prax. Part.* 3. *Section.* 4. *capit.* 1.

Item

℞. *Aquæ Majoran.*
Plantag. an. ℥iß.
Spirit. Vini rectific. ʒiii.
Mell. Rosat. ʒvi.
M. S.
Mixtura Mundificans.

Ex

(K) Ozæna ὄζαινα, ab ὄζω oleo: *quòd Ulcus sit ex sorditie malè olens, vel quòd Odoratus organum afficiat.*

Ex vola Manus recipiatur; vel cum parva Syringa.

Quòd si his ipsis contumacius malum cedere nolit, Mercurialia sunt optima: imprimis jam dictæ mixturæ Mercurii Sublimati gr. vi. vel ℈ß. addi potest, aut Mercurius Dulcis cum aqua Plantaginis subinde applicetur:

Vel

℞. *Aquæ Plantag.* ℥iv.
Mercurii Sublimati gr. xii.
M. S. ut suprà.

Solutio filtrata usurpetur pro mundificanda Ozæna.

POTERIUS sanè *Mumia sua minerali*, ex Mercurio Dulci probè edulcorato cum Unguento Rosaceo plures, præmissis Universalibus, maligno Ulcere Narium, Herpete exedente, &c. curavit. *Centur. 3. Cur. cap.* 80. 86. 13. &c. In specie in Ozænis Gallicis optimus est Mercurius Præcipitatus cum Unguento Rosaceo subactus, & mediante turunda locis affectis applicatus. Alias Unguentum Ægyptiacum, item Aqua Viridis *Hartmanni*, cum Penicillo contumaciores Ozænas aut similes partium vicinarum exulcerationes curat: Videatur *Prax. Chymiatr. cap.* 52. §. 5. Vel Oleum Vitrioli, in quo parum Gossypii madefiat, eoque duabus vel tribus vicibus optimè tangatur, quo facto debitis Unguentis curetur. Remedium est optimum ad interna Narium Ulcera, quantumcunque fuerint maligna: Vid. FERRARA *observat. Chirurg* 88.

Hæc de sensibus externis.

S E C T I O III.

DE SENSUUM INTERNORUM, ET MOTUUM ANIMALIUM LÆSIONE.

Absolutis sensibus externis, sequuntur *interni*. Sensus internos quod attinet, illi rectè dicuntur triplices: *Sensus communis*, *Phantasia*, & *Memoria*. Negotium est obscurius, propter insignem, quæ hic observatur, confusionem operationum Animalium & Rationalium. Cùm enim nostra cognitio intellectualis, & omnis Ratiocinatio præsupponat spirituum Animalium exercitium, occasione quorum diversimodè motorum Anima Rationalis spiritualis diversos sibi formet conceptus, seu phantasmata, cùm nihil sit in intellectu, quin prius fuerit in sensu, adeoque sensus Animales interni & intellectio in nobis semper sint conjuncti; evenit inde, ut nesciamus, quomodò sensus interni, separatim considerati, se habeant.

Exactiùs si volumus scrutari negotium, necesse est, ut accuratè abstrahamus & separemus res Animæ Rationali proprias, h. e. quas cognitione reflexa in nobis ipsis percipimus, ab iis, quæ spiritibus & cerebro sunt propriæ, & consideremus, qua ratione hæ posteriores fiant, cùm in his sensuum internorum ratio consistat. Hinc & organicam quæ lædunt Cerebri conformationem secundùm poros & meatus, adeoque spirituum Animalium motiones & filamentorum nerveorum varias applicationes, *impediant & tollunt etiam sensus internos*; sicut quæ spiritus Animales turbant, & in varias motionum anomalias cogunt, *pervertunt sensus internos*: sicut illud in contusionibus capitis gravioribus, hoc in deliriis manifestum evadit. Anima enim Rationalis, ceu Ens spirituale, ab objectis quibuscunque materialibus est immutabilis.

Adeò ut *sensus interni in genere considerati ita se habeant*, quòd nempe Nervorum Filamenta, in Organis sensuum externorum commota, motum suum continuent in Cerebrum usque ad radices dictorum Nervorum, unde motus similes in corporibus striatis excitati, & consequenter in spiritibus Animalibus sint; id quod *sensus communis* dicitur, quæ motiones exinde repercussæ in corpus callosum usque, ibi spiritus Animales ubertim scaturientes occasione fibrarum motarum agitantur; in quo consistit id, quod vocatur *phantasia*; & inde reflectuntur suo motu ad spinalem Medullam usque, ibique impetu facto vario, nunc in Cerebelli, nunc Cerebri Nervos motorios derivantur; illic in Cerebello *pro motu partium internarum*, Corde nempe, Diaphragmate, &c. & excitatione Affectuum; hic *pro motu Membrorum externorum*: ita ut varii hi motus nunc sensus communis, nunc phantasiæ nomine, veniant: sicut iidem sæpiùs eodem modo recurrentes *memoria* appellari solent: vid. hæc pluribus deducta in scriptis WILLISII, speciatim *Tr. Anim. Brutor.* An Bruta habeant Animam contradistinctam à materia, Veteres, ut & HELMONTIUS statuunt; negant autem CARTESIUS & SCHUYL.

Motum quod attinet partium *animalem*: nempe quarumcunque, sive internarum sive externarum, ejus *organon* proximum sunt *fibra nervea*, quæ nunc arctiùs sunt conjunctæ in unum systema, quod vocatur *musculus*; nunc à se invicem sunt separatæ, & circulari utplurimùm ductu partem ambiunt, v. gr. in stomacho & intestinis, quæ propria appellatione carent.

Fibræ hæ in motu dependent *à spiritibus animalibus*, per Nervos in partes distributis; hinc denegato eorum influxu pars sensu & motu privatur. *Fibræ partium circulares*, quæ motum partium internarum *peristalticum* perficiunt, obtinent Nervos ex Cerebello distributos, & sine prægressa cognitione sensuali motum cient, adeoque talis motus nec promoveri nec cohiberi potest, unde vulgò *motus naturalis* simpliciter dicitur.

Musculosarum verò fibrarum systema Nervos ex Cerebro distributos obtinent, ac eos gubernat motus, qui prægressam cognitionem sensualem vel intellectualem sequuntur, adeoque à nobis vel impediri, vel promoveri possunt.

Musculi structura ex copiosis constat fibris, in medio sui coagulo sanguineo seu carneo vestitis, quorum plures sibi invicem inæqualiter quidem, æquali tamen ordine superimpositæ ita situantur, ut utrinque, tam in principio quàm fine, Fibræ circa carnis intermediæ substantiam incurvatæ figuram & corpus Rhomboideum eleganter constituant, super angulos obtusos, donec in rectos mutentur, mobile: videb. STENO *Tract. Elementorum Myolog. Specimen*, seu *Musculi descriptio Geometrica*.

Movetur Musculus & omnis Fibra motrix, quando eadem abbreviatur, & quasi in se contrahitur, ita ut Musculi unica sit actio, seu contractio, quam sequitur partis annexæ motus, ejusque mutata figura & situatio. Quod si ita contractus persistat Musculus, dicitur *motus Tonicus*; si relaxetur denuo, ita ut nullo Musculorum agente Membrum sit in figura & situ naturalibus, in *figura media positum esse dicitur*.

Motus hic Fibrarum sive Contractio *à tribus dependet causis*:

1. Ipsa Fibrarum extensarum & partibus annexarum *spontanea ad sui contractionem inclinatio*, instar Chordarum extensarum sponte se contrahentium.
2. Accedit *impetus radiosus* (propter velocitatem [illegible] nominatus) *Spirituum Animalium* per Nervos diffusus, qui in Fibræ substantiam diffusi eam replent, ac quasi inflant, & ita breviorem reddunt, quod imprimis in Musculorum Ventre observabile est.
3. *Sanguinis Arteriosi in Musculum copiosior influxus* supervenit, qui in Ventre ejus dilatato, minorem inveniendo resistentiam uberiùs infunditur, unde & turgescentia Musculi & Contractionis vigor maximè completur.

Videb. de hoc STETTERUS, STENO, & Author *de Ratione motus Musculorum* D. CROON in WILLISII *Tract. de Anatome Nervorum eorumque Structura*. Nullus motus fit sine Sanguinis Arteriosi affluxu; an verò sanguis saltem uberiori suo influxu motum Musculorum promoveat? an verò ex sanguine oriantur particulæ Elasticæ dictæ, quæ in Musculorum Fibris occurrendo spiritibus Animalibus, certam explosionem, & ita insignem dilatationem efficiant? in medio relinquo. Videri tamen hic potest WILLISIUS *de Pathol. Cerebri & motib. Convulf.* item MAYOW *Tractat. de motu Musculorum, & de Nitro Aereo*.

CAPUT I.

De Vertigine.

Vitia inter, quæ sensus internos motusque animales lædunt, præ cæteris eminet *Vertigo*. Præsuppono hic ante omnia exactam notitiam Cerebri, & ejus Vasorum, indeque producti sensus & motus, aliàs me nunquam intelligetis.

Vertigo, ita à *vertendo* dicta, est iste affectus, quo omnia extrinsecùs circumagi, & tam ipsum caput & corpus Ægri, quàm omnia *nos* ambientia & oculis apparentia Corpora, quasi in circulum rotari & gyrari videntur, utut hæc omnia sint firmissima, nulloque pacto gyrentur: per Artem imitari possumus hunc affectum, clausis Oculis Corpus celeriter circumgyrando; sic enim subita quiete apertis Oculis tanquam Vertiginosis omnia circumagi videntur: *Non naturaliter* hoc fit in Ebriosis, quibus pariter omnia videntur in gyrum agi. Interim tamen non necesse est, ut semper fiat circumgyratio; sufficit enim *motus tremulus & undulatorius*, & similis: Nempe est similis affectus isti, qui nobis accidit, quando corpus in circulum agitamus, vel quando diutiùs aspicimus rotas circa axem circumactas.

Ratione graduum (non specierum) *triplex* esse solet *vertigo*:

1. *Vertigo simplex*, utut promiscuè sic dicta, quæ Græcis δῖνος & ἴλιγγος audit (L), quando saltim corpus Ægri & omnia exteriora circumagi aut circumgyrari, & omnia nunc sursum, nunc deorsum, nunc alio modo moveri videntur, subitò tamen evanescente [illegible], & est Vertigo simplex; in cæteris enim gradibus, ubi nulla rotatio observatur, quin potiùs Visus obtenebratur, & plùs minùs aboletur, impropriè Vertigo dicitur.
2. Gradus secundus est σκότωμα & σκοτόδινος, aut [illegible], *Vertigo tenebrosa* seu *Scotomia*, (M) in qua Oculi simul velut affusa *caligine* obscurantur, ita ut Visus tandem omnino pereat, aut etiam *varii colores*, obscuri, flavi, cœrulei, virides, nigricantes, &c. coram Oculis versari videntur, qui insequente tali Caligine evanescunt.
3. Tertius Vertiginis gradus est *Vertigo caduca*, quando ista Oculorum caligo vertiginosa in tantum invalescit, ut *protinus Æger concidat*, nisi prehensus, aut proximis adminiculis prehensis, se fulciat.

Crebrò huic Vertigini leves *motus convulsivi*, & deinde vera *Epileptica affectio*, huic ultimo gradui superveniunt; unde proximus ad Epilepsiam, interdum Apoplexiam, gradus haberi solet, propterea *parva Epilepsia* quibusdam vocatur: cum econtra Epilepsiæ levioribus comitatæ convulsionibus *Vertigines graviores* interdum Practicis dicantur. Vix enim est insultus epilepticus qualiscunque, quem non aut antecedat aut proximè comitetur Vertigo gravior aut Scotomia: Unde ingruente insultu epileptico ferè dicunt: *mutari ipsis objecta ante Oculos, variosque ostendere colores*: sicut aliàs quæcunque spirituum Animalium *Eclipses & Deliquia* insigniora, & in motu Ataxias, & antecedere & comitari solet *vertigo*, ut verbi gratia in Lipothymiis, doloribus ingentibus, gravioribus Paroxysmis hystericis, &c. manifestum est.

A gyratione ergò & rotatione, seu nobiliore symptomate, Vertiginis ratio imprimis desumitur: Nihilominùs tamen, præter Oculos, *& alii sensus simul afficiuntur*, imprimis in secundo & tertio Vertiginis gradu: Nam *sibilus & tinnitus*, quin & *raucus* interdum & obtusus *sonus* in auribus percipitur; subinde in tertio gradu *perit motus Membrorum*, & licèt apprehendant Ægri adminicula, quibus se fulciant, tamen sæpiùs eadem minùs firmiter comprehendere valent, ita ut tandem concidant.

PARS AFFECTA.

Quoad *Vertiginis subjectum*: vulgò *Rotationem spirituum animalium in cerebro* esse causam istius apparentiæ existimant, quod tamen falsum est: *in Oculis* enim simpliciter, non vitio cerebri, *fit ista rotatio* seu motus iste inordinatus, qui Vertiginem infert; nam Visui res gyrari & similia Pathemata apparent. In Organo ergò Visionis seu Oculo necessariò erit vitium, cùm in cerebro non videamus. Nemo sanè concipere poterit, quomodò spiritus in Cerebro agitatus apparere res faciat rotari extra Oculum? Vertigo scilicet fit in medio videndi, non in vidente ipso, uti neque in objecto viso; *medium* verò hoc *est Oculus*. Par ratio est, quando Oculis videntur observari Nubeculæ, Flocculi, Muscæ &c. quæ res videntur esse in Aere, cùm tamen reverà sint in Oculo, in specie in humore ejus aqueo; unde etiam dum res externæ gyrari videntur, hoc fit in Oculo, non extra Oculum, vel in Cerebro, vel objecto externo. Nemo est, cui non Igniculi vel Flammulæ *noctu* in Tussi graviori vel percussione Oculorum in Aere versari & extrinsecùs moveri videantur, quæ omnia tamen reverà sunt in Oculo; hoc enim non saltem fit in tenebris, sed etiam in quibusdam interdiu: ita etiam dum externa objecta gyrari videntur, talis motus fit in Oculo. Quod si quis vulgari Scholasticæ Philosophiæ addictus dicere velit, reverà Visionem formaliter fieri in sensu communi, non verò in Oculo, cùm Oculus non videat, sed sensus communis tantùm, unde gyrati spiritus in Medulla Cerebri *circa principium* Nervorum, ubi fit sensus communis, *Vertiginem inferant*: Respondeo ego ipsi ex illius Hypothesibus, *quas tamen* nullo modo facio meas, *distinguendo inter circumgyrationem* ipsam, & ipsius *motus apparentiam*, ejusque a nobis *perceptionem*. Concedo ex eorum Hypothesi, ipsam apparentiam quidem, seu repræsentationem ipsius circumgyrationis, fieri in sensu communi, adeoque in Cerebro: non verò *actualem circumgyrationem*, quæ causa est talis Vertiginis (N). Totum hoc negotium, apposito simili, desumpto à Speculo, illustrat PETRUS JOHANNES FABER *in Pashol. sua*, quæ videatur. Nempe si habemus Vitrum aqua plenum, & per hoc videmus objecta externa, illa videntur quieta, quamvis liquor agitetur; si verò accipimus speculum, hocque movemus, pro motu speculi etiam objecta externa simul moveri videntur; & si in gyrum rotatur speculum, etiam ipsa objecta circumvoluta apparent: conf. WILLISIUS *de Anim. Brutor. Part. 2. cap. 7. pag.* 204. In Oculis ergò, in specie post humorem aqueum, in humore vitreo propè tunicam Retinam, fit talis gyratio, quia motus spirituum animalium sic habet instar aquæ communis in vitro, rationem speculi habet tunica Retina, quod notum est ex Physiologicis. (O)

CAU-

(L) Δῖνος & δίνη, vortex, turbo. Ἴλιγξ *item vortex*, *ab* εἰλεῖν verto. *Hinc* Vertigo *morbus*.

(M) A σκότος tenebræ *est* Scotomia, *quasi Vertigo tenebricosa*.

(N) *Nonne hæc* Apparentia, seu Repræsentatio Circumgyrationis, *ut loquitur A., sufficit ad faciendam Vertiginem, absque eo quòd actualis fiat Objectorum Circumgyratio? Imò actualis Circumgyratio Objectorum veram Circumgyrationis sensationem faceret, quæ Vertigo appellanda non esset. Quod si loquatur de vera Circumgyratione facta in Humoribus Oculorum, instabo: si Oculorum Humores circumagi possunt, absque eo quòd Objecta extrinseca circumagantur; quare Spiritus animales in Cerebri Medullâ contenti non poterunt & ipsi circumagi, absque eo quòd reverà circumagantur Humores Oculorum? Hoc enim casu falsa excitabitur in Mente idea de Circumgyratione Objectorum, absque eo quòd Objecta, atque ipsi Oculorum humores circumacti sint. Ad excitandas enim falsas has ideas Objectorum sensibilium sufficit motus Spirituum animalium in partibus Cerebri internis, ut ea ratione Glandulam Pinealem afficiant ac afficerent Objecta sensibilia si reverà Nervos moverent. Id in Insomniis evidentissimum est.*

(O) *Exemplum* P. Jo. Fabri *videtur potius oppositum probare: nam si ex motu Aquæ in Vase vitreo contentæ, Objectorum imagines non perturbantur; quum humores Oculorum comparandi sint cum Aqua Vase vitreo contenta, sane circumactis licet Oculorum humoribus, nulla fieri deberet imaginum Objectorum perturbatio. Ineptè autem comparatur Tunica Retina speculo: potius comparari deberet Vasi ipsi vitreo Aquam continenti, Retina enim Oculi humores continet: quapropter, quemadmodum juxta Authorem ex agitatione Aquæ in Vase contentæ nulla fit imaginum in superficie Vitri perturbatio; ita quoque etsi Oculorum humores circumagitationem patiantur, non ex hoc tamen perturbatio ulla imaginum in Retina descriptarum facienda esset.*

CAUSÆ.

Causa ergò *Vertiginis Proxima* & *Generalis*, ad quasvis earum *Differentias* se extendens, est *inordinatus*, *confusus* plus minùs, ac interdum planè *interruptus spirituum Animalium Motus* (hic in secundo Gradu, ille in priore) & in partes externas influxus, unde omnia cætera dependent symptomata; quæ pluribus videantur adducta in WILLISIO *loco al.*

Motus hic dum fit in oculo, & dum spiritus Animales in oculo rotundo concamerato agitantur, hinc necessariò rotundo Motu in gyrum agitantur & moventur. Quòd si sub Motu isto spirituum Animalium perturbato nimis, penitus deficiat spirituum dictorum Radius in oculis, caligine & Tenebris oculi obfuscari videntur. Verùm non in solo oculo, sed *in reliquis etiam sensuum Organis*, præsertim *auribus*, similis fit inordinata Agitatio, unde & sonitus Aurium; in Partibus verò externis minùs firma objectorum apprehensio & casus contingere solet.

Ut ergò Rotatio in Vertigine fit manifestior, Tunica Retina consideranda est, quæ est speculum, in quo depinguntur objecta. Pro hujus ergò Motu etiam objecta moveri videbuntur. Jam verò non Motus spiritus in oculo, sed Motus in speculo visorio oculi, infert Vertiginem: adeoque sicuti *Visus* naturalis fit per contactum Radiorum visualium ad Tunicam Retinam, & sicut contactus seu appulsus Aëris interni, moti ad Tunicam cochleæ nerveam, *Auditum* excitat; ita etiam spiritus Animales, qui in Vertigine se habent instar Aquæ communis in Vitro, in oculu gyrati, dum sub Motu illo illidunt in Tunicam Retinam, ejusdem Fibrillas agitant, & ibidem Impulsionem faciunt, talem objectorum visorum *Circumgyrationem* apparere faciunt, sicuti appulsus ad Tunicam cochleæ *Sonitus* istos apparere facit.

Sanè peculiarem & ipsius Tunicæ Retinæ simul concurrere Motum, patet simul ex variis *Coloribus*, imò & *Splendoribus*, subinde in Vertigine Caduca, quando denuò ingruit paroxysmus, ante oculos apparentibus; item *Epilepticis*, necnon Mulieribus *Hystericis*, ingruente paroxysmo; item *Ebriis* tales Colores & splendores interdum ante oculos versari videntur flavi, cœrulei, virides, & similes; quia in dictis Affectibus ab inordinato Motu spirituum in Fibris Tunicæ Retinæ talis Impulsus seu Motus fit in Tunica Retina, qualis aliàs fit à Radiis visualibus ab objectis luteis vel cœruleis, aut splendentibus in oculum illabentibus, & Tunicam Retinam determinato Motu ferientibus, ut alius Motus fit, quando objectum apparet album, alius, quando nigrum &c. sic si à causa Interna talis motus in Tunica Retina excitatur, simile fit in sensu communi Judicium, & similis Apparitio, unde cogitamus, tales esse colores: Videb. BOYLE. Imò si nimis inordinatus & tantumnon interruptus fit Motus, præsertim ad oculum, intantum Visus exinde perturbatur, ut etiam *Obscuratio* oculi & *Caliginis apparentia* superveniat.

Quod attinet *caliginem*: hujus alia ratio est, quòd nempe videantur Tenebræ. *Caliginis talis sensus* fit, non tam ex perverso spirituum Motu, sed quando nihil videmus, concipimus Tenebras, quando claudimus oculos, caliginem percipimus in oculo. Unde fit caligo vel ex defectu objecti lucidi aut colorati in oculo, vel ex ejus nulla Perceptione; Nam utroque in casu Tenebras & caliginem nobis imaginamur. Jam verò in Vertigine caliginosa in secundo Gradu, sunt objecta lucida, nec tamen eadem vident Ægri. Fit igitur, dum in interrupto spirituum Animalium motu abrumpitur eorundem ordinata & radiosa series, & in specie in oculis iisdem deficere incipiunt, videntur adesse Tenebræ, unde caligo quasi repræsentatur. Ulteriùs, si ea spirituum istorum animalium inordinato Motu ad Musculos usque fit continuatio, nunc ex eorum hinc inde quasi abruptorum defectu cessans objectorum apprehensio, & *Casus*, dum simul volunt cadere Ægri, quia spiritus non sufficiunt pro apprehensione adminiculi; nunc ex inordinato Influxu *leves Convulsiones*, imò interdum *graves Epileptici Insultus*, superveniunt. Adeoque non solùm spiritus visorius in oculis immediatè perturbari videtur in Vertiginis affectu, quin totum spirituum animalium Systema impetuosiùs in cerebro concitari in graviori Vertigine videtur, ita ut & reliquorum sensuum Organa simul afficiantur. Qui affectus verò, quia imprimis in oculo est notabilis beneficio gyri; ob id à principaliori fit denominatio, & *Vertigo* appellatur; cùm posteriores duo Gradus ad *Lipothymias* vitio spirituum Animalium propiùr accedant.

Quæstio jam est de Causa Remota; unde iste Motus spirituum inordinatus in cerebro, & hinc in Organis Sensuum, dependeat, pro qua Motus varietate variæ fiunt apparitiones in organis sensuum? Hujus ratione Vertigo est vel *per Essentiam*, quæ Morbum constituit, v. gr. ab affecto cerebro qualitercunque immediatè ortor aut ratione vitii cujusdam in cerebro conturbantis spiritus Animales, quando Vertigo post Plagas aut cerebri concussiones sequitur: vel *per Consensum*, quæ est saltim symptoma Morborum aliorum, quando verbi grat. vitio stomachi, aut partium quarundam inferiorum, uti à Passione Hysterica, &c. Vertigo oritur. Sed verum ut fatear, *rarissima est Vertigo per Essentiam*, quandoquidem quotidiana praxis & Practicorum observationes monstrant, *Vertiginem ferè omnem esse ex vitio Partium inferiorum*, utut diutiùs affligens & sæpè recurrens; usque eo spiritus animales cerebri texturam per Motus spirituum præternaturales alterare & immutare valeat, ut tandem ex vitio cerebri proximum affligere videatur. Adeoque si est per Essentiam Vertigo, ferè occasione causæ antecedentis Externæ caput ac cerebrum plùs minùs lædentis successivè oriatur; vel quod crebriore affectione Vertiginis cerebrum & spirituum Animalium systema ita sit dispositum, ut cerebrum quasi per Essentiam videatur affici; rarò à causa Interna. Utraque est vel *Habitualis*, seu ferè nullo non tempore afficiens, ac à causa Interna ac radicata dependens; vel *Accidentalis*, à causa tantùm evidente oriunda, hinc nonnisi hac præsente, affligens.

Partes istæ, *quarum consensu fit Vertigo*, primariò est *Ventriculus*, speciatim à sordibus vitiosis, in aut circa eum commotis. Hujus varia peccata, imprimis vitiosus sui generis *Acor volatilis*, Orificium superius affligens, Vertiginem infert, propter spirituum Animalium versùs cerebrum recursum inordinatum. Hinc enim frequenter *Juvenes* diligenter literis incumbentes, in specie etiam *Senes*, sæpiùs sunt Vertiginosi, quamdiu jejunus est stomachus; subitò verò atque unam, vel alteram tantùm Panis buccellam aut similis Esculenti comederint, Malum cessat; unde etiam matutinis horis tantillum comedendo Vertiginem talem sæpiùs præcavent. Hinc etiam *qui laborant Affectu Hypochondriaco*, ordinariò sunt Vertiginosi, specialiter quando sunt jejuni. Est vir hic laborans Scabie, quèm præmissis præmittendis jubebam se inungere cum Unguento quodam, sed calidè: dum autem cubitum petit, accipit Unguentum illinit Artus: sed quia cubiculum est frigidum, accipit Vas carbonum, & calefacit Artus, & sic cubitum petit: Mane evigilans totus erat Vertiginosus, & non audebat tres gradus progredi, ne corrueret: Dicebat: *sentire anxietatem & mollitiem, ac si omnia deberet evomere*: Suspicio erat, an scabies esset retropulsa, quia Æger etiam inunxit Præcordia, brevi tamen post superveniebat Vomitus cum euphoria Ægri. Ordinavi quædam stomachica: vesperì jussit afferri Vas carbonarium, Inunctionem repetiturus, subitò atque olfecit carbones, Vertiginosus factus est: Hinc manifestum est, Vertiginem ortam fuisse *ex Fumo carbonum*. Hæc ergò Vertigo erat per Consensum stomachi, quia ejusdem Pathemata, Vomitus factus cum euphoria Ægri, satis ostendit in stomacho fuisse radicem Mali. Notum autem est, Fumum carbonum reddere Homines caroticos, interdum apoplecticos; in hoc verò Homine hic Fumus afferit Orificium stomachi. Unde si ex Fumo Carbonum Vertigo oritur, & illa est ex stomacho, quidni etiam, si ex Fumo Carbonum oritur carus, erit vitium in stomacho? (P) contagia enim non tam lædunt caput, quam Ventriculum, Inspirata suscipiendo: vid. *suprà Lib. 1. ubi de Febr. Malign.* Inter partes ergò per consensum inferentes Vertiginem, primariò est Orificium stomachi sinistrum: hinc semper conqueruntur de angustiis præcordiorum, vomunt ferè semper; postmodùm Vomitoria assumpta, dum incipiunt operari, utplurimùm Scotomiam solent inferre, utut Vomitoria adhuc hæreant in stomacho: hinc Literatos ordinariò Liquor Martis Solaris curat; unde si mane quid assumitur, subitò cessat Vertigo.

Pertinent huc *Hystericæ Mulieres*, quæ admodùm sunt Vertiginosæ, & utplurimùm præcedentibus Scotomiis *suffocatio* dicta

(P) *Fumus Carbonum immediatè lædit Spiritus Animales, quare potest Vertiginem & quidem immediatè inferre. Quoniam autem commotis in Cerebro Spiritibus, motus hic facili negotio potest Ventriculo communicari; hinc fieri fortassè potuit Vomitus: ita ut non tam Vertigo in hoc casu dicenda sit per consensum Ventriculi facta, quàm Vomitus excitatus per Cerebri consensum:*

dicta *Uterina* inchoat, aut etiam incipiente Paroxysmo Hysterico, & dum adhuc primos Insultos sentiunt circa Præcordia, Vertigine gravi subinde corripiuntur, in qua tamen malè Uterus accusatur, utpote qui est insons; est enim saltem modus quidam Affectus Hypochondriaci hæc Suffocatio. Mulieres tales si patiuntur Vertiginem, certæ sunt, ingruere Paroxysmum, unde tunc usurpant Clysmata, quibus & Vertigo curatur, & Paroxysmi præcaventur. *Senes* etiam, ut dictum, sæpissimè Vertigini, non ex vitio Capitis, nisi interdum, quando præcessit Læsio, sed ex Stomaco sunt obnoxii, concurrentibus tamen simul proximè Spiritibus Animalibus debilioribus, cum vitiata simul plùs minùs cerebri textura; unde vel levi Occasione, nempe capitis Refrigeratione, attenta Meditatione, aut levi Corporis Agitatione, Paroxysmo Vertiginis corripiuntur; imprimis pejus habent, dum sunt jejuni. Quidam Senex Vertiginosus tempore hyberno præprimis, dum exit jejunus, pejùs se habet, quàm aliàs si quid assumat. Malum ergò hic est ex stomaco. *Ebrietas* quoque ad Vertiginem disponit, unde Ebriosi omnes Vertiginosi sunt; ipsis omnia duplicia esse apparent: in Paroxysmo quidem per essentiam vitio Spirituum Animalium ab Alimento nondum ritè assimilato, ut & Spiritu vinoso inordinatè vel confusè agitatorum; extra Paroxysmum vero Ebrietatis Vertiginem saltem per consensum Ventriculi patiuntur. Porrò nonnulla *Assumpta*, verb. grat. Flatulenti Cibi sic dicti (non enim sunt Flatus in Cibis, sed fiunt in Stomacho) ut Cepæ, Allium, Nasturtium, Rapa, Brassica, Raphanus hortensis & rusticanus, & similia *Olerracea*, etiamnum in Ventriculo hærentia, in quibusdam etiam Spiritus Salis Ammoniaci Vertiginem & Scotomiam in nonnullis excitant. Imprimis *Sordes* præternaturales, fortiùs impactæ Orificio stomachi, commotæ Vertiginem inferunt: unde si proprium Fermentum stomachi jejunum has Sordes aggrediatur, Vertiginem infert. Vitia quoque *Intestinorum* verb. grat. *Vermes*, subinde graves inferunt Vertigines & Scotomias; sicut etiam interdum Epilepticas Convulsiones. Præterea tamen ex *Liene*, *Utero* malè constituto. *Renibus*, alisque Partibus nerveis insignioribus, per Consensum itidem oriri potest Vertign. Sic etiam *Calculus Renum*, ex Pelvi in Ureteres commotus, in quibusdam graves inferre solet Vertigines & Scotomias. Quo etiam facit Vertigo a *Dolore* acuto, *Ulcere*, aut *Sphacelo* Artuum, cujus WILLISIUS *l. a.* meminit.

Sed *quomodò fiat talis Vertigo per Consensum?* Quæstio est. Vulgò *ad Vapores, Exhalationes & Effumationes* ea inferioribus Partibus in Cerebrum elevatis confugiunt: Sed *impossibilis est horum Vaporum transitus*, viis omnibus sufficienter munitis, imprimis cùm etiam HELMONTIUS *in suis Scriptis*, & hinc SCHNEIDERUS *de Catarrh. lib. tribus*, sufficienter discusserint hos ipsos Vapores vel Halitus, qui è Membris aut è Cavitatibus Corporis exhalare finguntur. Dicendum potiùs, subesse tunc utplurimùm leviores Partium internarum Spasmos, quorum occasione Spirituum versùs Cerebrum radiativorum inordinatus & quasi undulatorius in eo supervenit Motus, & quasi Resilitionis Impetus, qui reliquias eorum copiosas in Cerebro impetuosiùs commovens, eosdem in Motus inordinatos & confusos cogit, sicque Vertiginem infert: Vid. imprimis WILLISIUS *de Morb. Convulsiv.* Dum verò *Spirituum iste Recursus & Resilitio* plùs minùs vehemens ab Objecto inadæquato, præternaturaliter Partem sensilem nerveam vehementiùs afficiente, nata contingit, & ad Cerebrum usque desertur, *Formicatio* talis, seu velut *Aura frigida adscensus*, persentiri videtur; ntut hoc non in omnibus æquè contingat: ex. gr. ex graviore in quodam loco Dolore quidam Vertiginosi redduntur, Objecti dolorifici occasione, Spiritibus ad Partem dolentem commotis, & aliquid spasmodicè plùs minùs efficientibus: fortioris verò ab Objecto doloroso Impressionis ratione repulsi, iidem & quasi resilientes, Vertiginis Pathema inferunt. Exemplum dicta illustrans est, quod refert FONSECA *lib. 2. Consult.* 30. ubi refertur Mulier, quæ incœpit pati per intervalla Hebetudinem quandam repentinam circa Oculos, cum quadam Ventris perturbatione, quo tempore Corpus regere non poterat, ni caderet: tempore Accessionis dicit se sentire *Fumum* quendam ex partibus Ventris sursum ascendentem, parùm tamen durare hoc Symptoma: simul admodùm prompta est ad *Vomitum*, ita ut quotidiè fere evomat Biliosa, ac Pituitosa. Malum hoc est Affectus ille, quem *Vertiginem per Consensum Uteri* vocant, cùm tamen circa Hypochondria Minera, Materia & Occasio sensibilis, delitescat, quod Vomitus persuadet: qua commota, & Partibus nerveis istorum locorum alteratis, suprà explicato modo Fumi adscensum repræsentat, donec Vertigo superveniat. Reverà ad Passiones dictas Hystericas pertinet. *Fumus hic*, quem sentit Mulier adscendentem, sunt reverà *Spasmi*, qui inchoati in Plexibus Mesenterii, & continuatu Nervorum Paris Vagi & Intercostalis tractu, supra Dorsum sursum prorepentes, talis progressus fumi elevati speciem referunt, donec isti Spasmi ad cerebrum usque continuati ibidem Spiritus Animales in confusiones agant, quibus confusis consequenter in Sensuum Organis motu Vertigo oritur. Sic BARTHOLINUS *Centur. 5. Histor.* 74. habet *Vertiginem* quinque annorum Vaporis instar *ex Pede* sinistro in caput ascendentis, accedente simul vago capitis Dolore; qui Ascensus reverà nil aliud est, nisi Spasmus Nervorum ad Pedes protensorum, qui antecedit occasione Objecti irritantis: impetuosiùs autem inde resilientibus, Nervi successivè Spasmo correpti talem Motum Ascensionis apparere faciunt, unde vulgò Vapores & fumi adscendentes accusantur. In Praxi sæpiùs occurrit, quando Ægri dicunt: *repit sursum*, idque possunt sentire. Pluribus deduxit WILLISIUS *in Anat. Cerebri*, *Patholog. Cerebri*, *& de Anima Brutor. lib. 2. capit. de Vertigine.* Ulterius consideretur pro Confirmatione *calculus*, qui simpliciter motu suo extra Pelvim in Ureteres ad Vertiginem disponit, ut suprà innui. Calculus enim in suo motu excitat Spasmum omnium partium Abdominis, hinc infert colicam Spasmodicam & Vomitus, quæ Pathemata Spasmodica continuant usque ad radices Nervorum in cerebro, cujus *Fibræ* ibidem vellicatæ universum Spirituum Systema simul commovent, qui commoti Vertiginem inferunt. Item considerentur *Vomiturientes*, quando malè se habent, qui cum *Labii tremore* simul vertiginosi quid patiuntur, quod ex *Spasmo* fit. Eadem enim Tunica, Labia & Stomachum investiens, Stomacho affecto, simul convellitur, unde tremit Labium inferius. utplurimùm ergò, ubi tales accusantur Fumi, adsunt Nervorum Spasmi, aut ubi non adsunt tales Spasmi, adest saltim *Massa Sanguinea halituosa* & quasi vaporosa, quæ etiam ad hoc Malum disponit. Talis Massæ Sanguineæ halituosæ status apparet in Hypocondriacis & Scorbuticis, in quibus subinde subitò venæ turgent, & etiam subitò iterum concidunt, sine manifesta causa. Unde interdum, ntut rarò, à tali Sanguine ad cerebrum delato & *Spiritus* Animales inquinantur, & inordinatè agitantur, ac *Vertigines* oriri solent; adeò ut LINDANUS omnem *Vertiginis* rationem ex tali Sanguine halituoso deducat. *Illustratur* hoc ipsum, quando Vertigo supervenit Mulieribus ex *Mensium suppressione*, vel Viris Plethoricis *ἀναιμοις*; Hinc in tali Vertigine, quæ *vitio Sanguinis* fit, subinde Venæsectio optimè convenit: Conf. HORSTIUS *in Probl. 3. Decad. 2. pagin.* 22. Unde Vertiginem diuturnam casuali Hæmorrhagia Narium solutam LOSSIUS *lib. 1. Obs.* 8. testatur. Revera autem in Vertigine per consensum utplurimùm ipsarum Partium inferiorum spasmi adsunt, seu occasione Mali Hypochondriaci, Hysterici, Splenetici, Vomiturientis, aut alius similis excitantur, quarum Partium spasmi successivè in cerebrum vibrati, & Spiritus ibidem in Motiones agentes, Vertiginem inferunt: Vid. WILLISIUS *in Anat. Cerebri*: quæ Vertigo per consensum, imprimis stomachi, est frequentissima. Quòd si sæpiùs repetat talis per consensum Vertigo, fit tandem, ut alterata Cerebri textura a crebrioribus istis & inordinatis Animalium Spirituum Excursionibus, tandem vel levi data occasione in similes inordinatos Motus Spiritus Animales erumpant, & ita tandem suo modo per Essentiam evadat.

Quod attinet Vertiginem per Essentiam, ferè *triplici modo* fieri solet:

I. *A Conformatione Cerebri plùs minùs vitiosa*, occasione causarum Externarum, quando per contusiones, Plagas, concussiones cerebri, casus ab alto fortiores, Vulnera capitis graviora, vel etiam sanata, & similes causas, quæ quoscunque Poros cerebri, & canales ejusdem minutos, adeoque ipsam Texturam, ita immutare valent, ut Spirituum Animalium cursibus & expansionibus naturalibus impeditis, hi ipsi postmodùm vitioso & inordinato moveantur Moto, unde Vertigines, & Epilepsiæ: Sic DEODATUS observavit Vertiginem ex casu ab Equo, ita ut tandem supervenerit Apoplexia lethalis; Ibi enim ex concussione, cerebri Pori & delicatæ Fibræ compressæ sunt, unde Spiritus Animales in Motu impediuntur. Interdum sed rarò, sine talibus manifestis Causis Læsio Cerebri interna, indeque collectio Heterogenei, causa occasionalis Vertiginis existit, à quibus ceu causis occasionalibus facillimè Vertigo infertur. Faciunt nempe huc Fumi Metallici, in specie Mercuriales, qui frequentiùs hausti per Nares imprimis cerebrum affligunt, & ita Vertigines per Essentiam inferunt;

cujus

Digitized by Google

cujus exemplum recenset FRAMBESARIUS *lib. 2. Consult.* 3. de Vertigine tenebricosa, sine ulla intermissione in Chirurgo, qui crebrò Lue Gallica infectus curaverat beneficio Inunctionis Mercurialis, unde à virulentia Mercuriali, generi nervoso ac Cerebro infesta, ipsi communicata, malum ortum traxisse probabile est.

II. *Ab heterogeneitatibus cum Sanguine ad Cerebrum adductis*. Heterogeneum istud in Cerebro existens *triplici modo* Vertiginem infert: (1.) Quando aliquid heterogenei *Sanguini & spiritibus Animalibus* est permistum, ut fit v.g. in Paroxysmo ebrietatis, vitiis nempe spirituum Animalium per spiritus Vini copiam inquinatorum. Spiritus enim vinosi volatiles, nondum ritè iisdem assimilati, iisdem permiscentur, unde impuri redduntur, & in Cerebrum translati in suo motu turbantur: Idem etiam fit sub haustu fumi Tabaci in non adsuetis. Vel (2.) quando aliquid excrementitii præternaturalis *Cerebro* immissum fuerit *cum Sanguine aut sero* influentibus: hinc enim suppressiones sanguinis consuetæ extraordinariè subinde Vertigines inferunt. Vel (3.) quando *ex læsione ipsius Cerebri* quacunque, ex vitio Digestionis privatæ *recrementa varia in eodem generantur*, à quibus recentis spiritus Animales turbantur, unde Vertigines & alia mala oriuntur: sic v. gr. ex sero caput & cerebri interiora replente Vertiginem observavit PLATERUS *obs. p.* 102. & SCULTETUS *Armament. obs.* 19. Vertiginem in Juvene ex Vesiculis Aqua limpida plenis in Cerebri sinistra parte inventis, observavit WEPFERUS *Tr. de Apopl. pag.* 96. *&* 70. & ROLFINCIUS *Dissert. Anatom. lib.* 2. *cap.* 13. Item similia exempla ferè habet SCULTETUS *in obs. Chirurg. obs.* 10. 11. *& obs.* 25. refert Fœminam ex contusione sincipitis curatam, quam insecuta Vertigo gravissima, quæ tandem in Apoplexiam desiit; aperto Cranio repertus fuit Folliculus aquosus in Cerebro, ratione cujus probabile est, Vertiginem enatam fuisse: sic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 7. Med. Princ. Histor. Observ.* 11. observat Paroxysmum Vertiginis per abscessum materiæ purulentæ ex Aure aliquoties curatum. Facit huc Vertigo singularis SCHENCKII *in observ. ubi de Vertigine*, curata ingenti purulentæ materiæ per dentium alveolos & Os excretione: A Vermibus vid. BONETI *Sepulchr. lib.* 1. *Sect.* 1. *obs.* 116. ex Sphacelo Cerebri, vid. BARTHOLINI *Acta Hafniens. Vol.* 2. *obs.* 33.

III. *Ob Sanguinis & spirituum defectum*, v. g. in syncope, Vigiliis diuturnis, longiore inedia, hæmorrhagiis, Gonorrhœis, &c. Hinc *ex nimia Venere* Vertiginem cum Aphonia & intolerabili capitis dolore notat BALLONIUS *in suis Histor.* absumptis nempe spirituum Animalium copiis, & exhausto plùs minùs cerebro, facilè quid vertiginosi cum sanguine instillare potuit.

D I A G N O S I S.

Sequuntur *signa*. Signa Vertiginis partim ex antedictis per se patent, partim ex relatione Ægri cognoscuntur, saltem observanda sunt signa distinctiva Vertiginis per essentiam & per consensum.

Per essentiam Vertigines fieri suspicio tunc est, quando morbi capitis præcesserint graviores, vel Vertiginem concomitantur, v. gr. insomnia graviora, dolor capitis, aurium tinnitus, &c. aut etiam si externæ quædam læsiones seu molestiæ, v.g. Vulnera, &c. anteà acciderint capiti.

Per consensum verò fieri Vertiginem suspicio est, quando non propriè affligitur cerebrum, sed si sine dictorum præsentia, & cum debilitate & noxa partium aliarum inferiorum, ut affectu Hypochondriaco aut Hysterico, Vertigo observatur: Ita v. g. Ventriculum Vertiginis authorem existere, dignoscitur ex hujus symptomatia, quando per Vomitum Vertigo aut levatur, aut insigniter curatur, item si Vertigo ante pastum potiùs, quàm à pastu affligat, aut post assumptum alimentum quodcunque Vertigo fiat levior, &c. Vertigines stomachales enim rarò affligunt à pastu.

Vertigines Mulierum Hystericarum, & Hypochondriacorum per se patent.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognosin*: Observandum est, quòd *Vertigo symptomatica accidentalis* levior, ac recens parum habeat in recessu, & curatu facilis existat; *Habitualis* verò gravior præcipuè, & diuturnior, imprimis *Scotomia*, in specie citra manifestam causam externam inchoans, Hypochondriaci mali ferè sit indicium, & difficulter curetur: utplurimùm verò *in Senibus* Apoplexiam, *in Junioribus* Epilepsiam, certissimè prænunciat.

Sanè *in Senibus* Vertigo confirmata rarò fallit, quin comitem secum ducat Apoplexiam. Unde etiam Vertigo in Senibus longè periculosior, ac difficiliùs curabilis, quam in Junioribus.

Hinc *pro varietate graduum* etiam plùs, vel minùs affligit: siquidem *Vertigo caduca* omnium gravissima, & periculosissima est; minùs *Vertigo tenebricans*, quando simul caput, & corpus gyratur; minimè omnium *Vertigo simplex*, in qua tantummodò externa circumagi videntur, non tamen caput, aut totum corpus.

Quia autem modò anteriorem, modò posteriorem magis capitis partem afficit: *illa* pariter magis tuta, & curabilia est, dum nonnunquam, vel Hæmorrhagia Narium, vel Mensium, & Hæmorrhoidum fluxu solvitur: vid. LOSSII *observat. lib.* 1. *observat.* 9. ubi Vertigo nullis cedens Remediis tandem casu ab alto, superveniente hæmorrhagia Narium, curata est: quum verisimile est, à sanguine provenisse, ex toto corpore per Arterias in cerebri ventriculum anteriorem irrepsisse, qui in Plexu Choroide agitatus turbulentos sensus & motus reddiderit: Econtra *hæc*, quia spirituum ad Nervos influxum magis turbat, longè periculosior observatur, quatenus frequentiùs in Apoplexiam, Paralysin, & Morbos convulsivos abit; vid. WILLISIUS *l. c.*

C U R A.

In *cura* hujus Morbi *duo tempora* consideranda sunt:

1. *Tempus extra Paroxysmum*, ut *præservatio* instituatur, &
2. *Tempus in Paroxysmo*, in specie Vertiginis caducæ, aut ritè sistatur, & *curatio* peragatur.

Quoad *Præservationem*, seu curationem extra Paroxysmum: ea respicit fomitem morbosum, ubi in specie causa antecedens Vertiginis perscrutanda, & removenda, adeò-que præsertim Viscerum Abdominis ratio habenda, hinc spiritus Animales appropriatis & roborandi, & impetuosus eorum motus sistendus, & cùm malum frequentissimum sit per consensum ex stomacho, seu primis viis, ob id *vomitoria* juxta HIPPOCRATEM *lib.* 4. *Aphor.* 27. & hinc Remedia *stomachica*, *& aromatica* communiter dicta, primatum obtinent; quibus subjungantur *Specifica*, & Vertigini dicata. Vomitoriis, si fomes extra Ventriculum, & Vertigo diuturna fuerit, substitui solent *purgantia*, eaque blandiora: nam fortia omninò erunt vitanda (juxta HIPPOCRATEM *Prorrhet. l.* 1. *t.* 9.) utpote, quæ vertiginosos motus etiam in non Vertiginosis cient; videb. à CRUCE *de Quæs. per Epist. Cent.* 4. *pag.* 427. Cùm verò in genere supra dictum sit, Vertiginem graviorem esse parvam quasi Epilepsiam, & hanc subinde illam insequi, hinc Vertiginem in specie omnia ea Appropriata sistunt, *quæ Epilepsiæ conveniunt*; sicuti econtrà omnia Antivertiginosa etiam Epilepsiæ medentur.

In *curatione ipsius Paroxysmi*, præprimis Vertiginis secundi, & tertii gradus, vel *Vomitus*, vel *Opiata*, vel *Antiepileptica*, in specie volatilia Nervina, & Aromatica, qualia de Epilepsia notabimus, tam *externa*, quam *interna*, sunt optima.

Pro his scopis meliùs obtinendis, *observandum*

I. In Vertigine per consensum *vomitoria* in utroque casu sunt omnium optima, præsertim in malo contumaciori, vix sine Vomitu curabili, in specie cùm frequentissimè Vertiginis radix hæreat in stomacho. Monstrat hanc viam nobis ipsa Natura, quæ in Vertigine per consensum nauseam excitat, interdum Vomitus cum Ægri euphoria: sic refert PISO *Tr. de Colluvie serosa pag.* 69. de quodam, qui Vertigine quinque annorum laboravit, & insigniter commotus fuit, curatum per spontaneum Naturæ motum, per Vomitum frequentem, & copiosum Aquæ puræ, & limpidæ. Sequamur ergò in Vertigine Naturam, & imprimis à Vomitoriis curam inchoemus: e. g.

℞. *Tartari Emet. Mynf.* gr. ii.
Sal. Ammoniaci depur. gr. ix.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Emeticus.

Loco Vomitoriorum, aut etiam post eorum usum, injiciantur *Clysteres acriores*, quales infrà *Art.* 2. *cap.* 3. *ubi de Apoplexia*, annotabo.

II. Post Vomitoria in Vertigine diuturna inveterata, aut contumaciori, in specie si est per consensum, convenit fomitem morbosum blandis *Purgantibus* evacuare: quæ inter eminent Massa Pilularum de Succino *Cratonis*, quæ egregiè conveniunt, adjectu pro stimulo Extracto Colocynthidis; item Massa Pilularum Aloephanginarum, de Aloe, Ange-

Digitized by Google

licæ dictæ, Massa Pilularum de Nitro; Pilulæ etiam Mastichinæ præ cæteris conveniunt, imprimis in Vertigine per consensum stomachi, aut etiam uteri, ut vult FORESTUS: Pilulæ Cochiæ commendantur, ubi vitium est in ipso Cerebro; sunt enim satis vehementes, & validæ. Item *Extractum Hellebori nigri* cum *Mercurio dulci*, uti egregium est Purgans Epilepticorum, ita etiam Vertiginosis prodest. Dabo exemplum:

℞. *Mass. Pilular. Mastichin.* ℈i.
Extr. Agar. gr. v.
Scamm. sulphurat. gr. ii.
Olei destill. Succini gutt. ii.
Cum *Ess. Succini* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Cephalicæ.

Utut potiùs conveniant stomacho ratione Vertiginis per consensum; in signatura simus faciles. Vel

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Laxativus.

Præ ceteris observetur, in malo inveterato per consensum minùs convenire purgantia, sed præservationis gratia convenire potiùs *Pilulas usuales*, quæ blandè evacuant primas vias, aliquot sedes moderatas provocando, & singulis Noviluniis, & Pleniluniis instantibus, uno, vel altero die ante mutationem Lunæ, vesperi usurpari possunt. Fiunt ea *Aloe; Gummi Ammoniaco, Myrrha, Mastiche*, & similibus, adjecto stimulo leni, ut mundæ serventur primæ viæ, ac Fomes ex Abdomine evacuetur, & sic subtrahatur Vertigini fomes.

III. *Venæsectio* per se via convenit. Interdum tamen, ubi adest ordinaria sanguinis evacuatio suppressa, vel ubi est sanguis copiosus cum Vita sedentaria; aut hic facilè fit ebulliens, ac turgescens, qui aliis Flatuosus dicitur, aut quando à sanguine plùs minùs fovetur malum, tunc optimè conducunt Venæsectiones: de quo vid. imprimis HORSTIUS *in suis Problem. Decad.* 2. *quæst.* 3. ubi habet exemplum Vertiginosi Plethorici, qui aliis irritis per Venæsectionem optimè fuit curatus; item SENNERTUS *Prax. lib.* 1. *part.* 2. *cap.* 4. *pag.* 269. sicut etiam Vertiginem diuturnam Hæmorrhagia Narium casuali solutam LOSSIUS *lib.* 1. *obs.* 18. testatur; imò idem HORSTIUS *l. a.* PLATERUS, & SYLVATICUS *Cent.* 1. *Cons.* 40. *Arteriotomiam* quoque interdum commendant. Aliis in casibus vix locum habet.

IV. Observandum: A *sternutatoriis* omninò esse abstinendum, cùm in Vertigine per consensum nil conferant, in essentiali autem Vertigine nihil evacuetur ex Cerebro, sed saltem circa Nares, & partes vicinas: Genus nervosum nimis commovent (est enim sternutatio motus convulsivus) indeque facilè spiritus animales in inordinatos motus cogunt: & quamvis nonnullæ vitiosæ materiæ pars evacuari videatur (posita esse per essentiam); tamen symptoma exinde potiùs magis concitatur, quia metus est, ne excitetur convulsio Thoracis, & sic ad Epilepsiam promtiùs disponatur Æger. Ut taceam, sternutationem Oculis minùs esse convenientem, sed potiùs nocivam.

V. *Fonticuli, Vesicatoria, & Setacea*, in Senibus. & subjectis Cacochymico-serosis, in Vertigine imprimis per Essentiam inveterata, curativè, & ratione Apoplexiæ præservativè, sunt optimi, & singularis usus, brachio inusti, ubi affectus simplex; Capiti verò, aut Nuchæ applicandi in Vertigine caduca, aut Apoplexiam, aut Epilepsiam minitante: vid. ZACUTUS LUSITANUS *Lib.* 1. *Prax. Admir. Obs.* 78. Si verò ex suppressis Hæmorrhoidibus, vitio Uteri, Ulcere, aut Fistula coalescente, cruribus inurendi.

VI. Præmissis ergò præmittendis, facta totius corporis purgatione, sedato Paroxysmo in *Præservatione* opera danda, ne redeat malum, adeòque imprimis, vel *roboretur Stomachus*, & alteretur digestio vitiata, vel *specifice Vertigini resistatur*.

Quoad *Stomachica*: inter alia eminent *Aromatica volatilia, & paulò acriora*, ac vi aromatica prædita, quæ imprimis Senibus conveniunt; ver. gr. Galanga, Zingiber, Nux Moschata, Cubebæ, Semen Sinapi, & similia, v. gr. Semen Sinapi omni mane crudum comestum, est egregium ad Vertiginem, imprimis per consensum. Idem etiam convenit Senibus, quando sub Vertigine metus est Apoplexiæ. e. g.

℞. *Galang.* ℥ß. ad ℥i.
Cubebar. ʒii. ad ʒiii.
Sacch. ℥iß.
M. f. Tragea.
D. S.
Tragea Caput confortans.

De qua assumantur ʒii. cum Pane biscocto, Vino generoso intincto, hora una alterave ante cœnam, & prandium.

Vel ad imitationem LINDANI usurpetur Pulvis:

℞. *Gran. Paeon.*
Coriandr.
Nuc. Moschat.
Pist. quorc.
Cubebar.
Galang. an. ʒii.
Piperis long.
Zingib.
Rad. Tormentill.
Fol. Rorismar. an. ℥i.
M. f. Pulvis compositus.

De quo sumatur mane, & vesperi ʒß. sive cum, sive sine Sacchario pro lubitu.

Imò, vel sola Galanga mista cum Succino ab eodem commendatur ad curam Vertiginis. Convenit itidem Elixir Proprietatis mistum cum spiritu Mastichino; sicut in genere omnia Mastichina, præsertim in Vertigine à stomacho, sunt optima: item *Elixir Menthæ*, & similia cum *spiritu Mastiches* mista, præservant à Vertigine. In Senibus ad præcavendam Vertiginem, simulque Apoplexiam, convenit imprimis *Electuarium ex Aromatibus Stomachicis* crebriùs usurpatum:

℞. *Conf. Flor. Anthos.*
Salviæ an. ℥ß. vel ʒvi. ad ℥i.
Majoran. ℥ß. ad ʒvi.
Zingib. in Ind. cond.
Nuc. Mosch. cond. an. ʒiii. vel ℥ß.
Sem. Erucæ,
Sinapi an. ʒiß. vel ʒiii. ad ʒvi.
Succini præp. ʒii.
Cardam.
Cubebar.
Galang. an. ℈i.
Salis vol. Succin. ʒß.
Spir. Ceras. nigr. ʒi.
Cum s. q. *Syr. Flor. Tunica* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium Cephalicum, & Stomachale pro aliquot vicibus.

Ditioribus addi potest aliquantulum Confectionis Alchermes, quæ ratione Ambræ, & Moschi Senibus imprimis conducit. Capiatur omni mane, & sub introitu lecti quantitas Nucis Castaneæ; post pastum verò masticentur seminum Sinapi pug. ii. vel iii.

℞. *Cons. Menthæ,*
Meliss. an. ʒß.
Cinnab. Antimonii ℈ß.
Olei destill. Rorismar.
Succini an. gutt. ii.
Cum *Syr. Menthæ* f. Bolus.
D. S.
Electuarium caput confortans pro una vice.

His equidem *Vertigo accidentalis*, seu minùs inveterata, præsertim per consensum, curari solet. *In habituali*, seu inveterato malo verò undecunque nato requiruntur prætereà, istis tamen non neglectis, *Specifica* Vertigini appropriata: qualia *ex Regno Vegetabili* sunt radix Doronici imprimis, Chærefolium, Calendula, Salvia, Rosmarinus, Buxus, Thea, Cubebæ, semen Sinapi, Flores Liliorum convallium, Radix Pæoniæ, de qua videb. RIVERIUS *Observ. communic.* & in genere quælibet cætera Cephalica, & Epileptica. *Doronicum* quidem singulariter à quibusdam laudatur ad curam Vertiginis: Sed vereor, ne ex præconcepta magis opinione, quam rei veritate, fiat. Putant enim *Rupicapras Alpinas* ejus usu reddi aptas, ut citra Vertiginem montes adscendant; quod ipsum tamen Naturæ proprium, & consuetudinis videtur beneficium. Unde etiam Lapis in eorum stomachis repertus, seu, ut alii vocant, Ægagropila, pulverisatus assumptus commendatur à WORMIO contra Vertiginem. Quidam parant ex Doronico Essentiam, eamque singulariter ad Vertiginem commendant. *Funambuli* quoque ejus usu contra Vertiginem se munire dicuntur, saltando in funibus, quod ipsi sibi tanquam singulare secretum reservant; attamen pariter dubium. Post Doronicum est *Chærefolium* admodùm laudatum, quocunque modo usurpetur, sive cum Jusculo assumatur, sive Essentia,

aut

Digitized by Google

aut Extractum paratum cum spiritu proprio usurpetur, in specie, quando est Vertigo ex vitio stomachi. Hinc *Salvia*, & *Rosmarinus* sunt egregia. Salviæ decoctum in aqua, vel Vino, tam interno usu, quàm externo, si eo abluatur caput, ac applicetur Fronti, Temporibus singulariter laudatur à STOECKERO *in Praxi*. Essentia Salviæ cum spiritu proprio parata non est incooveniens, Sanè aliquando Essentiam compositam ex solo Chærefolio, & Roremarino proficuam io Vertigine per conseolum expertus sum; item Essentiam Catarrhalem *Michaelis*, vel Essentiam ex ana Salviæ, Castorei, Zedoariæ, cum spiritu Salis Ammoniaci paratam, ad 40. guttas exhibitam; vel aliud Sal volatile aromaticum, & oleosum à 30. ad 40. guttas. *Rosmarinus*, ejusque essentia admodùm commendatur à FERDINANDO in contumacissima Vertigine, in specie, si exasperetur Malum in frigore hyberno, id quod Senibus ferè familiare, tunc Essentia modò ex Roremarino elicita admodùm convenit. Præter dicta hæc Vegetabilia etiam Melissa, Majorana, Euphrasia, Fœniculum, Semina Calida minora, item ferè omnia *Aromata*, in specie Zingiber, & Galanga, commendantur contra Vertiginem, item Castoreum, Ambra grisea, & ex his Vegetabilibus paratæ Essentiæ, spiritus, & Olea: V. g.

> ℞. *Ess. Charefol.*
> *Salviæ*,
> *Ocimi*, *sive Basil.* an. ℥i.
> *Castor.* ʒiß.
> *Ambræ* ʒß.
> M. D. S.
> Essentia contra Vertiginem.

Dosis 40. usque ad 50. guttas, bis in die per bihorium ante pastum.

Buxus, in specie ejus *Oleum destillatum*, uti in Epilepsia, ita in Vertigine optimum judicatur Remedium intùs, & extrà, quod FONSECA *consil.* 16. mirè laudat; singularem vim habet narcoticam, extrà quidem inungendo quotidie Temporum arterias post aures, hinc pulsus in manibus, ac pedibus; intùs verò propinat ita:

> ℞. *Cons. Flor. Anthos*, *vel Calend.* ℥iii.
> *Olei destill. Buxi*,
> *Nuc. mosch.*
> *Menthæ* an. dr ß.
> Cum f. q. *syr. Cort. Citri* f. Electuarium.
> Dosis est dr.ß.

Imò si guttæ vi. viii. vel ad summum x. Olei destillati Buxi cum aliquot unciis aquæ Pæoniæ exhibeantur, egregium esse Remedium inquit; cujus defectu, & oleum Corylinum non inconveniens est.

Cubebæ masticatæ stomacho jejuno, aut etiam Vino infusæ, sicque bibitæ, multum conveniunt; non secus, *ac semen Sinapi crudum* contusum, jejuno stomacho quotidie comestum, expertum est ad Vertiginem, etiam senum, estque simul egregium Antiepilepticum, & Apoplecticum. Expertum est etiam ad Vertiginem cum *Caricis pinguibus*, & *semine Sinapi* paratum *Electuarium*, quod pro usu præservaturio Vertiginis est egregium. Lignum Aloes, item Santali, ab HILDESHEIMIO *Spicil. pag.* 455. commendatur, & Conserva Florum Calendulæ à RIVERIO *Prax. lib.* 1. *cap.* 9. *Ex compositis* aliis in usu est quibusdam *Theriaca Hippocratis* dicta; scilicet

> ℞. *Succ. Absinth.*
> *Marrub.*
> *Pulv. Stœchad.*
> *Mastich.*
> *Rhabarb.*
> *Chamædr.*
> *Chamæp.* an. dr. iii.
> *Hyssopi* dr.i.
> *Aquæ* ad pond. omnium.

Loco hujus usurpetur Electuarium à SOLENANDRO *sect.* 1. *cons.* 2. commendatum:

> ℞. *Theriac. Androm.*
> *Cons. Flor. Sylv.* vel *Beton.* vel *Anthos* an. par. i.
> *Rosar.* p. ii.
> Cum *mell. anthosat.* f. Electuarium.

Ex Regno Animali, *Pavo* ejusque *stercus*, ceu singulare specificum mirè laudatur ab omnibus practicis, cujus non tantùm *Carnem* comestam, contra Vertiginem admodùm laudat BARTHOLETUS *in Encyclop.* Sed in specie *stercus Pavonis* exsiccatum oobile est specificum contra Vertiginem, tam in forma liquida quàm sicca usurpatum, quod ab omnibus, qui ejus fecerunt periculum, maximè commendatur (Q). Quidam dicunt, habendam esse differentiam ratione sexus: sed videtur huic negotio parum subesse ponderis. Modus præparandi est varius: Usurpari potest vel forma *Pulveris* cum ana Sacchari, ratione saporis, de quo Pulvere Æger crebriùs capiat. LINDANUS dicit, se felici cum successu expertum esse stercus Pavonis, præcipuè præmissis Universalibus propinatum in forma sicca, exsiccando stercus, & hujus stercoris siccati dr.i. propinat in ℥ii. Aquæ appropriatæ: Sic in QUERCETANI *Diætet. Polyhist.* illustre est Exemplum curatæ Vertiginis beneficio stercoris Pavonis, idque *sect.* 2. *cap.* 5. WILLISIUS *in anim. Brutor. part.* 2. *cap.* 2. *de Vertigin.* habet Pulverem compositum, cujus basis est stercus Pavonis; ad cujus imitationem aliquando Viro cuidam à tempore Paschatis ad principium hyemis insigniter Vertiginoso, præmissis præmittendis, præscripsi:

> ℞. *Sterc. Pavon.* ℥iii.
> *Rad. Pæon. mar.* ℥i.
> *Pulv. Caryophyll.* dr.iii.
> M. f. Pulvis.

De quo capiebat quotidie bis largam dosin mane jejuno stomacho io Vehiculo calido, & bihorio ante cœnam in frigido, continuavit per aliquot septimanas, usurpavit bono cum successu. Jussi continuare, quia sub Tempestatum mutationibus aliquid sentiebat, & continuando sanus evasit. Omni vespera sub lecti introitum accepit simul *spiritus Salis Ammoniaci anisati* guttas xxx. vel xl. pro dosi. Varia tentaverat, etiam Fonticulum inuri curavi, sed frustra, Vertigo erat vehemens cum Cephalalgia intensa in summitate Verticis ad magnitudinem palmæ Manus: etiam Liquor Cornu Cervi succinatus, item spiritus Vitrioli Epilepticus Dom. *Michaelis*, Vomitoria, Cathartica, Martialia, &c. frustranea erant. Pro Cephalalgia Linimentum dedi ex Oleo destillato Succini, Vertici, applicando desuper Emplastrum de Ranis cum Mercurio Capillis rasis.

Potest etiam hoc stercus in forma *Electuarii* usurpari:

> ℞. *Sterc. Pavon.* mense Majo collect. & in sartag. leniter *exsiccatum*, ut pulverisari possit.
> Misc. cum *Cons. Flor. Rorismar.* & *Major.* vel *Melissæ*, vel *simpl.* q. f.

de qua quotidie bis capiatur: quo feliciter usus est LINDANUS *in praxi*.

Vel *in forma liquida* usurpatur, qua ratione quidam recipiunt M. i. *Fimi Pavonis*, subigunt cum f. q. *Vini*, dividunt in tres partes, cujus duas partes post duos Paroxysmos Vertiginosis propinant, provocato sudore, & tertia dosis post bihorium post tertium paroxysmum propinatur, & sic certò, inquiunt, curari Vertigines.

PETRUS à CASTRO, *Medicus Veronensis*, Remedium admirandæ virtutis ad præservandam Vertiginem esse dicit:

> ℞. *Sterc. Pavon.* masculi pro Maribus, mense Majo collect. & exsicc. dr.i.
> Macerat per noctem in *Vino albo*, mane trajicit per Linteum, liquorem exhibet Vertiginoso, continuando à Novilunio ad Plenilunium usque, mane expectando blandum sudorem.

An præcisè requiratur distinctio sexus ratione Ægrorum, ita ut *stercus masculi* pro Maribus, *fœmellæ* pro Fœminis Vertiginosis sit capiendum, in medio relinquo.

Loco stercoris Pavonis, *Catti* masculi pro Mare, fœmellæ pro Fœmina, exsiccatum, & pulverisatum commendantur.

A quibusdam laudatur *Cerebrum Passerum*: unde BARTHOLETUS *Electuarium* ex Cerebris Animalium in *Encyclop. p.* 166. describit, quod vocat *Electuarium præsentaneum contra Vertiginem*. Compositio est hæc:

> ℞. *Cerebr. Passer.* Num. 1.
> *Vituli* in Vino loti, & in fumo exsiccati
> *Avellanar.* an. ℥i.
> *Mithridat. opt.* dr.iii.
> M. & cum *syr. de Cort. Citri* f. Electuarium.

Idem BARTHOLETUS etiam cerebrum Pavonis ad Vertiginem laudare solet.

Egregius etiam est liquor Cornu Cervi succinatus, Castoreum & Castoreata. *Hepate Rupicaprarum* Vertiginem curatam refert VELSCHIUS *Hecat.* 1. *pag.* 6. Dubium tamen, annon additum *Elæosaccharum Citri* paris cum *Hepate* fuerit virtutis.

Denique *ex regno Minerali* ad Vertiginem Remedia sunt

(Q) *Expertus quidem non semel sum; sed nullo Vertiginosorum beneficio.*

Succinata quæcunque, Petroleum album, *Cinnabaris* vel Nativa depurata, vel Aotimonii Cinnabaris: insigne Remedium CRATONIS, trium Imperatorum Archiatri, qui Cinnabarin oti *Magnetem Epilepsiæ*, ita *Vertiginis*, appellat. Unde super basio Cinnabaris Antimooii exstructi Pulveres Cephalici specifici erunt in omni Vertigine convenientissimi. In Cionabari multa latent; unde promiscoè potest usurpari dosi ℈i. in specie circa mutationem Lunæ; egregium est Remediom & Antepilepticum, & contra Vertiginem, sive per se, sive eum aliis adhibeatur; potest enim fieri Pulvis compositus eum Sale volatili Succini, Cubebis, Galauga, & similibus. Vehiculom potest esse aqua quædam Cephalica, acuata spiritu Liliorum convallium, Elixir Menthæ, & similibus. Hinc v. g.

℞. *Sterc. Pavon. pulveris.* ʒiii.
Cinnab. Antimonii vel *Nativ.* ʒiß. ad ʒii.
Cubeb.
Galang.
Salis vol. Succ. ana ℈i. ad ʒß.
M. f. Pulvis:
cui addatur
Elæosacch. Anisi q. s. pro gratia saporis, & odoris v. g. ʒi. ʒiß.
M. D. S.
Polvis contra Vertiginem pro aliqoot vieibus.
De quo capiator subinde, quantum euspis Cultelli capit.
Vehiculum bujus Pulveris contra Vertiginem sit tale:

℞. *Aquæ Chœrefol.* ℥iii.
Salviæ ℥iß.
Cinnam. dr.vi.
Spir. Lil. convall.
Salviæ an. dr. iii.
M. D. S.
Aqua ad Pulverem.
Vel
℞. *Aquæ Chœrefol.* ℥iii.
Meliss. cum *Vino* ℥iß.
Cinnam. cum *Vino* dr.vi.
Spir. Lil. convall.
Salviæ,
Ceras. nigr. an. dr.i.
M. pro Vehiculo Polveris,
D. S. ot suprà.
Vel
℞. *Aquæ Chœrefol.* ℥iii.
Liqu. cornu Cervi succin. dr.i.
M. pro Vehiculo dicti Pulveris, capiendo aliquot Cochlearia.

Cum Cinnabari io specie *Salia volatilia & Olea* nobilia funt contra Vertiginem, ioternè & externè. Hine internè Sal volatile Suceini, Succinum, Liquor Cornu Cervi succinatus, io specie Juoioribus, & quæcunque Succinata: Nam & ipsum Succinum est egregium Remedium io Vertigine; sive internè sumatur Suceinum præparatum, eom aqua appropriata, io specie eum spiritu vel aqua Salviæ; sive etiam ejus Sal volatile assumatur, aut etiam Oleum, & cum hoc paratum Elæosaccharum, ut faciliùs assumatur, addeodo ad dr.i. *Sacchari* gutt. iv. *Olei*; vel dictum Oleum Vertici illitum externè, egregia suot Rnmedia contra Vertiginem.

Oleorum Succini & Buxi loco *Petroleum album*, imprimis in senibus, usurpari potest, quod non inconvenieos est in Vertigine per consensum stomachi, præsertim in Hypochondriacis. Memini me aliquando Juveoi studioso Hypochondriaco erebra Vertigine, sive jejunus, sive pastus esset, affecto, præmissis præmitteodis, & etiam aliis adhibitis convenientibus, frustrà tamen omoibus, consuluisse, ut in fine cujuscunque pastus 6. 7. & 8. guttas Olei Succini in ultimo haustu capiat, eoque ioungat leviter Præcordia seu regionem Scrobiculi Cordis. Fecit aliquamdiu, & optimè profuit, oihil habuit incommodi præter Roctus. Hine ad hujus imitatiooem alii Juveni, premisso Vomitu, aliud dedi Electuarium.

℞. *Conf. Menth.* ℥i.
Flor. Anthos ℥ß. vel ʒvi.
Petrol. albi ʒi. ad iß.
Cum s. q. *syr. Menthæ* vel *Flor. Tunica* f.
Electuarium.

De quo omni mane capiebat quantitatem Castaneæ, & bono cum successu accepit. Acui potest Remedium, si addatur simul Sal volatile soccioi à gr. xv. ad dr. ß.

Aliis nil juvantibus sacra Anchora erit *Laudanum Opiatum*, imprimis Appropriatis, præsertim *Succinatis*, mistum, quod quoscuoque spirituum Animalium inordinatos Motus compescit, eosque figendo promptè sedat. (R)

Externè commendaotur Pioguedo Sciuri, Damæ, & Serpentum, Temporibus illita; item Oleum Buxi, & ab HOEFERO Pulvis Bombycum eapiti adspersus, *Herc. Med. tom. 1. lib. 1. pag. 31.*

Hæc in usu sunt eatra Paroxysmum.

Quoad curationem in Paroxysmo: In ipso Paroxysmo Vertiginis graviori & erebriori, in specie Vertigiois Caducæ, dum Ægri corruunt, & ad tempus jaceot, antequam se erigere queaot, conveniunt præ cæteris mox infusa *Vomitoria*, quæ eos optimè exsuscitaut; loco quorom etiam *Clysteres* acres applicantur, eum syrupo Emetico vel Infuso Antimonialia insuodendi, usitati aliàs iu Epilepsia, Apoplexia, &c. Clysteres faciunt Revulsionem, retrahunt spiritus aliquantisper a eapite, qui inordinatè ibi se movent. Pro Derivatione aotem ponuntur *Cucurbitulæ in Cervice*. Vomitoria sunt meliora. Hiue præmissis vel omissis talibus, usurpetur *Mixturæ ex spirituosis cephalicis, & aromaticis nervinis*, qualia sunt spiritus Vitrioli volatilis, aut Cephalicus, spiritus Cerasorum nigrorum & Liliorum convallium, Sal volatile Succini, Corou Cervi, & similia in aqua Mantanæ, Salviæ & Corasorum oigrorum. *Castoreum* etiam, ejusque *Essentia*, commodè usurpatur simul, præsertim Mulieribus. Item Oleum Succini ad aliquot guttas in aqua npppropriata assumptum, & propinatum imprimis conveoit.

Externè Vertiel, Temporibus, Naribus, Scrobiculo Cordis & similibus, inungitur Essentia Castorei, spiritus Salis Ammooiaci, oleum destillatum Succinl, aut etiam *Balsamus Peruvianus*, vel *Apoplecticus*, aut similia Antapoplectica & Antiepileptica; aut objicitur Naribus Nigella Romana, sive ejus Semeo Aceto irroratum. Radix Pæoniæ ritè collecta, & de Collo sospensa, Vertiginem desperatam aliquando coravit. Uno nomine, simili ferè modo curatur in Paroxysmo, atque alias tractari solent *Insultus Epileptici*, & Passiones graviores *Hystericæ* & similes in Paroxysmo. Quibus Volatilibus in Malo pertinaci interdum addantur Opiata, quæ sistuot Vertiginem graviorem in Paroxysmo, in specie si misceantur Volatilia: v. gr. præmissis præmittendis.

℞. *Aquæ Salv.* ℥iß. vel ii.
Menth. ℥i. vel iß.
Spiritus Lil. convall. dr.iii.
Sal. Ammoniaci, vel hujus loco *Liqu. Cornu Cervi succin.* dr.iß.
Laud. Opiat. gr. ii. vel iii.
Syr. cort. Aurant. vel *Fœnic.* dr.iii. ℥ß. ad dr. vi.
M. S.
Potio contra Vertiginem.
Huic io Molieribus *Essentia castorei* commodè addi potest.
Vel
℞. *Aquæ ceras. nigr.*
Menth.
Lil. convall. cum *Vin.* ana ℥i.
Spirit. ceras. nigr. dr.iii.
Ess. castor. dr.i ß.
Salis vol. cornu cervi ℈i.
Succin. ℈ß.
Syr. Flor. Tunic. ℥ß.
M. S. ut suprà.

Convenit etiam, ubi metus est Apoplexiæ.

Si Vertigo sit Uterina, potest præscribi hæc *Mixtura* in paroxysmo cochleatim assumenda.

℞. *Aquæ Hirund.* cum *castor.* ℥iß. vel ii.
Meliss. cum *Vino* ℥i. vel iß.
Spir. Lil convall. dr.i. ad ii.
Salvia, vel *ceras.* dr.i.
Sal. ammoniaci dr.ß. ad iß.
Salis vol. succini gr.xv.
Laud. Opiati gr. ii. vel iii.
Syr. cort. Aurant. ℥ß. vel dr.vi.
M. S. ut suprà.

CA-

(R) *Non rarum in Praxi est, à Narcoticorum abusu fieri Vertigines. Cauti itaque esse debemus in Opio Vertiginosis exhibendo.*

C A P U T II.

De Convulſionibus & Motibus convulſivis.

DIctum fuit *ſuprà*, quòd ex inordinato Motu ſyſtematis Spirituum Animalium in Cerebro, & hinc in ſenſuum Organis, talis in Functionibus animalibus ſequatur perturbatio, quæ dicatur Vertigo; quæ ipſa interdum uſque eo procedat, ut etiam Ægri concidant, quæ *Vertigo ſit proximus ad Epilepſiam gradus*, ita ut continuo iſto poſt Caſum Spirituum Animalium inordinato Motu ad Partes Motui deſtinatas, eainde extra Cerebrum *Convulſiones*, & tandem *Epilepſia* superveniant; hinc rectà ad *Convulſiones & Epilepſiam* pergamus.

Doctrina hæc in Praxi eſt frequentiſſima, utut in Theoria difficillima. Pro rei *hiſtoria* præſuppono, lædi primariò in ſpaſmo Motum, ſecundariò ſenſus Internos & Externos. Notum etiam eſt ex *Parte Medicinæ Phyſiologica Cap. 21.* omnis Motus Corporis Organon proximum eſſe *Fibras*, quibus tanquam funiculis Partes moveantur, & contrahantur, eaſque inflatas per Spiritum Animalem ſui contractione moveri, concurrente tamen adjumento Sanguinis, ſive Fibræ iſtæ collectæ & unitæ in unum *Muſculi* ſyſtema coeant; ſive hinc inde circulariter diſpoſitæ & intertextæ *membranoſum corpus* conſtituant, ut v. gr. in Inteſtinis, Veſica, & ſimilibus obvium eſt; ſive partes iſtæ fibroſæ ex Cerebro Nervos accipiant, in *Motu Voluntario*; ſive ex Cerebello in *motu Involuntario*, ſeu ſine ſenſuum prægreſſione, propterea *Naturali*, utut perperam, vocato; ſicut & Spiritus Animales moventes, partim ex Cerebro, partim ex Cerebello acquiruntur. Quòd ſi igitur ſecundùm Voluntatis imperium moveantur Muſculi, aut reliquæ Partium internarum Fibræ motrices naturali modo & ordine, Motus fiet ſecundùm Naturæ leges: ſin verò præter voluntatis imperium moveantur hæ Fibræ, & ex iis conſtituti Muſculi, vel non abſque inſigni dolore, aut cum inſigni Violentia contrahantur & agitentur partes, ſive internæ, ſive externæ, *Convulſio* appellatur Latinis, Græcis *Spaſmus*. σπασμὸς Græcis dicitur a σπάω ſeu σπῶ, quod eſt *trahere*, propterea quòd quaſi ſumma vi & inſigni violentia trahantur potiùs Partes per Fibras & quaſi lacerentur, quam ut legitimè moveantur.

Convulſio autem hæc ſeu Spaſmus in genere *eſt duplex*; vel *Conductio*, vel *Concuſſio*: de quo vid. LINDANUS *in Meletem. Phyſiologicis*, qui ea HIPPOCRATIS ſenſu rectè deduxit. Per *Conductionem* intelligunt Convulſionem in ſpecie ſic dictam: per *Concuſſionem* verò Motum Convulſivum. Conductio dicitur *Convulſio Tonica*: Concuſſio verò eſt *Convulſio Clonica*, quando Ægri tremunt: Nam κλόνος ſignificat præcipuè *inæqualem* Membri *motum* (S), unde etiam vocatur *motus Convulſivus* ultrò citroque, ſeu quod idem eſt, invita Membri contractio & extenſio, unde σφυγμὸς κλονώδης ſeu *Pulſus vibrans*, quando ſcilicet Arteria quaſi in motu retracta vibrando Pulſum edit, Tonus verò eſt juxta CELSUM *immobilitas & rigor membri*, quod membrum contractum ſit immobile: ita ut *Conductio* ſeu *Convulſio Tonica* Membri rigidi contractionem, & in uno ſitu ſive figura permanentiam, indicet; *Concuſſio* verò ſeu *Convulſio Clonica* innuit variam agitationem & vibrationem, modò extenſionem, modò contractionem. *Convulſio igitur in genere dicitur inſolita & præternaturalis muſculorum aliarumque Partium fibroſarum contractio*: quæ retractio ſi perpetua, adeoque membrum immobile fuerit, *Convulſionem* in ſpecie & propriè dictam conſtituit; ſin verò interpolata, & Membrum variè agitetur, *motus convulſivus* audit.

Contractura cognata eſt *Convulſioni Tonicæ* affectio, qua Membrum ſemel convulſum ſemper poſtmodùm rigidum manet.

Conductio ſeu *Convulſio vera* varias ſub ſe complectitur *ſymptomatum ſpecies*, nempe *Tetanum*, *Emproſthotonon*, & *Opiſthotonon*: Quo & aliæ ſpecies pertinent; Nam pertinet huc etiam, (nempe ad Conductionem) *Priapiſmus & Satyriaſis*; *item* pertinet huc *Spaſmus Cynicus*, cui adjunctum Symptoma dicitur *Riſus ſardonius*: Pertinet huc etiam, quando contrahitur Brachium & obrigeſcit ex inepta Venæſectione, quando nervus pungitur: item quando Tendines obrigeſcunt ex luxatione; Pertinet huc ille *Affectus innominatus*, quando *Genua* contrahuntur & rigida manent propter contractum Nervum ac Tendinem, quæ per cavum Genu tranſeunt.

In ſpecie famoſi ſunt iſti tres Capitis affectus: Ἐμπροσθότονος, qui eſt conductio Muſculorum Collo inſtratorum ſeu Maſtoideorum, hinc eſt, quòd his Mentum pectori affigatur: Contrarium vitium eſt Ὀπισθότονος, conductio muſculorum Occipitis, quibus Occiput versùs Dorſum & poſteriora retrahitur: Τέτανος denique eſt conductio ſimultanea & anteriorum & poſteriorum Capitis Muſculorum, hinc enim Caput ad nullum latus verti poteſt, ſed Caput & collum rigidum & immobile permanent. Sunt tamen qui non ſolùm Capitis versùs Truncum, ſed totius Trunci tales conductiones ſub his nominibus intelligunt; Conf. SYLVIUS *lib. 1. Praxeos cap. 23. §. 19.* (T)

Ad *Emproſthotonon* pertinet *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS *Sect. 4. aph. 35. Si Febre detento repentè Collum intorqueatur, ac vix deglutire queat, nullo exiſtente Tumore, lethale eſt*: quem Aphoriſmum vulgo, ſed malè, de Angina & Luxatione Vertebrarum interpretantur, nam reverà intelligit HIPPOCRATES ſpeciem ἐμπροσθότονου. Comprehendit enim iſte Caſus Morbum, quem nos vocamus, Germ. *den Hals ambdrehen*, id eſt *Collum intorquere*, quando nimirum tunc Muſculus Maſtoideus convellitur & rigidus manet, ſic enim Caput circumducitur, Aſpera arteria comprimitur, & tales Ægri tandem ſuffocantur. (V)

Hæc de Convulſionibus ſeu Spaſmis in genere.

A R T I C U L U S I.

De Convulſione Clonica, & Epilepſia.

QUoad *concuſſionem* ſeu *convulſionem* κλονικήν, aut, uti vulgò appellatur, *Motus convulſivos*: quando unum ſeu plura Membra moventur inæqualiter, ſunt varii, pro varietate Partium convulſarum, quales ſunt omnes ſpecies Epilepſiarum, pertinentque huc *cramba*, ſeu, ut vocant, *Spaſmus Flatulentus*, Germanicè, *der krampff*, cui imprimis Ebrioſi, item qui ad Arthritidem nonnihil inclinant, ſunt obnoxii. Pertinet huc etiam experimento auctorum iſta Concuſſio parva; quæ in emiſſione Seminis Venerea accidit; unde quibuſdam Philoſophis & Medicis, in ſpecie DEMOCRITO, *coitus Epilepſia parva* vocari ſolet.

Dixi, quòd *ad concuſſiones etiam pertineat Epilepſia*. *Epilepſiam* ergò quod attinet: hæ ſunt revera *tales concuſſiones ſeu Motus convulſivi, in quibus univerſum corpus, aut plura ejus membra, diverſimodè contrahuntur, vibrantur & agitantur, Senſuum exercitio quocunque utplurimùm abolito*: cujus ſub ſua latitudine *tres ſunt modi ſeu Gradus* (voca ut lubet.)

Primus Gradus, iſque abuſivè ſeu impropriè *Epilepſia* tributus eſt, quando Ægri ſubitò concidunt & corruunt, aut ſaltim, ſive ſtent, ſive ſedeant, omnium Senſuum functionibus ac Motûs exercitio ſubitò privantur, & quaſi Somno arctiſſimo ſepulti, citra ullam Animalem Functionem ita perſiſtunt, utut nullus Spaſmus ſenſatus ſive externarum Partium Convulſio accedat: licèt, ſi per conſenſum fiat partium Abdominis, v. g. in *Hyſtericis* aut *Splenetic*is & ſimilibus, ſubinde Spaſmi Partium internarum nervoſarum concurrant, ſub Lipothymiæ conceptu vulgò exprimantur; unde dicunt communiter: *ſuas Deliquia*, *Epilepſiam vocare nolunt*. Hic Epilepſiæ modus eſt potiùs tertius Gradus, ad *Vertiginem caducam* pertinens, quam Epilepſiæ dicimus gradum proximum, eum facillimè ſibi Epilepſiam veram comitem adſciſcat.

Secundus Gradus Epilepſiæ, ſeu ſecundus affligendi Modus eſt, quando variis Motibus & Agitationibus Corpus univerſum percutitur & convellitur, Senſibus quibuſvis, tam Inter-

(S) Κλόνος *propriè eſt* motus qualis tumultuantium.

(T) Τείνω *eſt* tendo is: *hinc* Τόνος tentio: Τετανὸς tentus, extentus: *quemadmodum à τόνος & ἔμπροσθεν* ante, *vel ὄπισθεν* à tergo, *fiunt* Ἐμπροσθότονος, *&* Ὀπισθότονος, Emproſthotonus & Opiſthotonus, Convulſio in anteriora vel poſteriora tendens.

(V) *Vide hujus Aphoriſmi interpretationem, quam dedimus* hoc Tomo Sect. 4. col. 109. lit. G.

Digitized by Google

Internis quàm Externis, & Ratione, aut integrè perstantibus, aut in Delirium abreptis, dum interim quoad externas Partes convulsi, sub Covulsionibus istis saltant & cantant, interdum rident, nunc lacrymas fundunt, hinc inde percurrunt, pectus percutiunt, interdum ridicula narrant, vociferant; post paroxysmum verò omnium secum actorum, sive delirent sive non delirent in paroxysmo, recordantur, eaque optimè, nunc nihil, sciunt. Exempla talia stupenda videb. in WILLISII *Patholog. cerebr. de morb. convulsiv. ubi de Epilepsia*; item in RIVERII *Praxi*, *ubi de Epilepsia*, qui refert talem Epilepsiam in Moniali, in qua sensus interni & externi viguerunt, tantummodò epilepticæ variæque partium Convulsiones adfuerunt: NEUCRANZIUS *Tract. de Purp. cap.* 33. simile habet Exemplum: Sic TIMÆUS *von Guldenklee* miram etiam hujus rei refert Historiam *in Epist.* 9. *pag.* 22. ubi puer Epilepticus adscendit in altum Sensibus integris: Sic BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hist.* 96. *pag.* 301. miras describit gesticulationes & actiones Epilepticorum. Nam certè tam stupendæ, & tam variæ eorum sunt gesticulationes, motus, actiones, gyrationes, ut vix absque stupore legi, nedum aspici possint. Talis Epilepsia sæpè in Melancholia Hypochondriaca obvenire solet, & optimè curatur per Liquorem Cornu Cervi succinatum. Pertinet huc *Epilepsia cursiva* BOOTII *Tr. de Affect. omiss. cap.* 6. qui exemplum pueri epileptici duodecim annorum, qui paroxysmo epileptico vexatus, continuo Cursu semper recta percurrebat per ignem & aquam, per montes, per omnia loca, idque tamdiu, donec obstaculum offendebat, ut longiùs currere non posset. Vocat ob id *Epilepsiam Cursivam*. Similem casum habet VALENTINUS *Tr. de Convuls.* qui & *Epilepsiam Rotatoriam* observavit: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 8. *obs.* 71. ubi Virgo à Fulgure territa, Mentis tamen compos, alteri inniaa crori, cubiculi penes parietes discurrere cogebatur, Venæsectione & internis Antispasmodicis curata: Sic *Epilepsiam*, in cujus Paroxysmo diu & multum Ægra *ridet*, videb. in M. A. N. C. *Ann.* 3. *obs.* 304. *pag.* 526. Item Epilepsias mirandas, in quibus sensus omnes & Intellectus fuerunt illæsi, videb. in FEHR *de scorzon. pag.* 96. Et sæpiùs in his epilepsiis tam mira sunt symptomata, ut via commodè enarrari possint: Conf. SALMUTH *Cent.* 2. *Hist.* 42. qui habet Epilepsiam, in cujus Paroxysmo Oculus extra cavum instar pugni protendebatur, & tamen post Paroxysmum in naturalem statum redibat: item *Cent.* 2. *Hist.* 41. Visiones & spectra apparentia observavit, tam ante quàm post epilepticum Paroxysmum.

Tertius Gradus Epilepsiæ seu Modus, & quidem communior, est iste, qui ex utrisque modò dictis videtur conflatus ita ut omnis tam Sensus quàm Rationis usus pereat, simulque variis Motibus Corpus ejusque Membra agitentur & concutiantur, ad humum prosternantur, dentibus strideant, Brachia jactitent, Pollices arctè claudant in manus, Pedibus tremant, Corpus insigniter attollant & denuò deprimantur, instar globi incurvent, Spuma per Os rejiciatur, labia & Lingua morsu lædantur, &c. Quibus omnibus successivè remittentibus Æger tanquam Sopore oppressus jacet, gravi Suspiratione (quod signum est, Pectus antea convulsum fuisse) ad se rediens, nihil omninò scit, tantùm de Torpore & Gravitate quadam Capitis, & omnium Artuum gravi Lassitudine, conqueritur, quod fit ex Laceratione Fibrarum ex impetu Spirituum ad easdem derivatorum. Et hic tertius Gradus est omnium frequentissimus & gravissimus: *Primus* gradus nonnihil est *rarus*; *Secundus rarissimus* sed vulgò ignoratur: Idem Gradus secundus est terribilissimus; nam tales subinde *pro obsessis à Dæmone* habentur, nisi Medici prudentia & scientia innocentiam Ægri defendat.

Ex his patet, quod *Convulsio*, *motus Convulsivi & Epilepsia*, *non differant in radice*, *sed saltem modo fiendi*. Epilepsia enim consistit in Motu depravato, nempe in Motu involuntario, inordinato, interrupto, & nimis impetuoso: Convulsio verò, seu Concussio consistit in motu involuntario multo, & continuo à Spirituum nimio, & inordinato, ac rapido influxu. Unde istud, quod *Subjectum Motus est Naturalis*, id ipsum necessariò etiam Subjectum erit hujus Motus Præternaturalis, & id, quod afficitur in naturali brachii contractione, aut in voluntaria Fæcum Alvi exclusione, id ipsum etiam afficietur in his Motionibus præternaturalibus. Cum ergò *Fibræ Nervosæ* sint *Subjectum* omnis Motus Naturalis in Corpore humano, tam voluntarii in Musculis, quàm non voluntarii in Partibus Corporis internis membranosis, & ubicunque sunt Membranæ, v. g. in Intestinis ob id etiam necessariò in Convulsione, & Epilepsia *Fibræ* istæ nerveæ Contractionum morbosarum *subjectum* erunt: sicuidem in omnibus Corporis partibus, ubi est motus, ibi sunt Fibræ, & ubicunque sunt Fibræ, ibi necessario fit quidam Motus; ita ut *Fibræ* hæ Nerveæ sint *Subjectum commune*, *Musculi* verò, & *Membranæ*, ex istis Fibris contextæ, sunt *subjectum proprium*, seu *speciale*.

Fibras Nerveas dico: Nam ipsi *Nervi* nil aliud sunt, quàm congeries talium Fibrarum juxta se variato nexu situatarum, quæ Tunica duplici à Meningibus Cerebri continuata investitæ corpus Nervi constituunt. Similiter Fibræ alio modò systematicè coagmentatæ constituunt Musculos, demonstrante hoc STENONE. Similes Fibræ partibus circulariter, cruciatim, vel alio modo intertextæ, nunc in forma plana constituunt Membranas, nunc in forma cylindriaca constituunt Stomachum, Motusque internos involuntarios excitant. *Fibræ* igitur, & partes per Fibras motæ erunt *Subjectum Convulsionis*, & *Epilepsiæ*.

Ex dictis fluit *Differentia*, cum *Epilepsia*, & *Spasmi* dividuntur *in Internas*, *& Externas*. *Externæ sunt*, quæ saltim Membra Externa cruciant, & concutiunt, v. g. Convulsiones Brachiorum, Capitis, Oculorum, Pedum, Thoracis in Asthmate Convulsivo, Oris, &c. *Internæ* verò Convulsiones sunt, quæ Viscera Interna membranosa variis Convulsionibus mirè torquent; verbi gratia in Colicis Scorbuticis Convulsivis, item in Passionibus Hystericis, dum Intestina, Mesenterium, & annexæ Partes Convulsionibus Spasmodicis mirè affliguntur: in paroxysmis Nephriticis, Singultu, Vomitu, Torminibus Infantum, Tussi, & similibus; qui Affectus appositè Germanis Mulieribus (in nullo Scriptore Latino tale quid invenietis) dicuntur: *die schwere Noth im Leibe*, id est, *Epilepsia in Corpore*: item *die innerliche schwere Noth bricht aus*, id est, *Epilepsia Interna erumpit*. Pertinent huc Tensiones Abdominis, & Hypochondriacæ, quando conqueruntur de tensione regionis Hypogastricæ, quæ frequenter eveniunt in Subjectis Scorbuticis, Hypochondriacis, & similibus; item Tensiones circa Tempora, &c. Et ubicumque sunt membranosæ partes, si illæ Spasmo, aut Convulsione afficiantur, indurari, obrigescere, & instar Membranæ Tympani fortiùs tendi *solent ex* Fibris, ex Spirituum impetu ita afflictis.

Talis etiam Affectus est, quando *in Nephritide* convulsus Stomachus *Vomitus*, & convulsa itidem *Intestina Tormina Colica* patiuntur: item quando Cor *palpitat*, & convellitur (omnis enim palpitatio est convulsio) quales convulsiones etiam *in Hypochondriacis*, ac quod idem est, *Hystericis*, plures observantur; cum in his subjectis quamplurima vaga, & subinde varia, ac mira Symptomata maximam partem ex talibus spasmis partium internarum oriantur, imprimis quando *Plexus Nervei*, quales plures sunt in Abdomine speciatim *Magnus* iste *in Mesenterio* afficiuntur: vid. WILLISIUS *l. c.* Cùm enim ex his deriventur Nervi in reliquas Abdominis partes, facilè totum abdomen, affectis his Plexibus, aut saltem plures illius Partes convulsiones patiuntur: Et cum hi Plexus Mesenterici ex *Pari Nervorum vago*, nempe octavo, oriundi, conjuncti sint *Nervis Intercostalibus*; ob id sæpius affectis istis plexibus, & *Pectoris*, *& Capitis* partium *Convulsiones* tandem insequuntur, adeò ut istarum partium internæ convulsiones, sæpiùs ad radicem Nervorum usque continuatæ, ibique Systema Spirituum in confusos Motus agitantes, terminentur tandem in convulsiones Partium externarum, quod vocant: *Epilepsia Interna erumpit*. Qua ratione non rarò *Passionibus Hystericis* gravioribus associatur Epilepsia Universalis, seu Convulsio Partium externarum: ut & *Partui difficili* non rarò supervenit Epilepsia, toties repetens, quoties ad conatum parturiendi Gravida se accingit. Nam isti *Dolores Parturientium*, nempe Dolores Abdominis, & *Dolores post partum*, nil aliud sunt, quàm partium Abdominis, in specie, Uteri, Mesenterii, & subinde Intestinorum *Spasmi*, seu *Convulsiones*.

C A U S Æ.

Quoad *Causas* præsupposito spiritu Animali, tanquam Motore universali ex cerebro pro Motibus Voluntariis, ex Cerebello pro Motibus Involuntariis, seu Naturalibus, per Nervos distributo in omnes partes (hoc tamen adhuc patitur suas limitationes, videb. WILLISIUS), qui quacunque ratione fiat, Fibras ad earum Contractionem disponat, sive solitariè hoc faciat, sive adjutus simul Copula elastica ex Sanguine suppeditata, necessariò idem spiritus etiam movebit in Contractione partium morbosa, & præternaturali: verbi gratia uti spiritus per Nervos Brachii influens movet

Digi-

Digitos, & Brachium ex meo arbitrio, Ita si fiat Punctura Nervi, & inde convulsio Brachii (cùm hic Motus, nempe convulsivus, seu hæc convulsio, sit idem motus cum priore Brachii contractione voluntaria, tantummodò in eo differens, quòd convulsio invito convulso contingat, & non absque violentia insigni, concurrente simul interdum dolore: conf. SYLVIUS *lib. 2. Prax. cap. 23. de Morb. Capit. §. 30.*), sequitur necessariò, spiritum animalem, qui secundùm arbitrium movet Brachium, etiam in convulso Brachio ex rapidiore, & impetuosiore ejus, propter irritationem, & insequentem ejus continuum motum tremulum, (in quo moto consistit dolor) Influxu, istius convulsionis Brachii esse authorem: *Sic idem omninò est motus*, sive *sponte*, & per jocum rideo, sive Epilepticus Paroxysmus cum *risu* involuntario *sardonio* eveniat: eadem nempe est Musculorum in utroque risu actio, & pars affecta, idem motus, ergò idem etiam efficiens, seu movens, nempe spiritus Animalis. *Hac tantùm interest differentia*, quòd, ut *ordinatè*, & placidè moti spiritus, idque dictante priùs sæpè Anima Rationali, dant motum naturalem partium, & risum naturalem, ita iidem spiritus *inordinatè*, confusè, & rapidè in stimulo morboso agitati, & quasi cum impetu per Nervum in partem explosi, convulsiones, & motus convulsivos, & verbi gratia risum convulsivum inferant. *In Epilepsiis tamen habitualibus*, hoc est, inveteratis, & sæpiùs levi ex causa recurrentibus, item hæreditariis, ferè suspicor deviare tum ipsos spiritus Animales à naturali sua crasi, & constitutione, & magis elasticos, faciliùs inordinatè, idque cum impetu mobiles reddi, utut in quo alterata hæc constitutio præcisè consistat, determinari certò nondum queat.

Causa ergò proxima formalis convulsionis, & Epilepsiæ, cujuscunque, erit impetuosus, rapidus, & maximè violentus spirituum Animalium motus in partes fibrosas motui inservientes, Interruptus quidem diversimodè, inordinatus magis, & confusus in concussionibus, & Epilepsiis; continuus vero & ordinatus in conductionibus, seu in specie sic dictis convulsionibus.

Causa rapidi, & inordinati istius motus spirituum Animalium generaliter considerati ad duo capita *causarum*, nempe *remotarum, seu materialium, aut occasionalium*, referri potest. *Prima* causa est *irritatio quædam in parte quadam sensili, ut nervea*, qua occasione spiritus Animales in partem irritatam copiosè, & impetuosiùs moti, convulsionem nunc leviorem, nunc graviorem, nunc continuam in convulsione tonica, nunc interruptam in Clonica, seu Epilepticis motibus inferunt: Sic punctos Nervus ob *irritationem* in loco puncturæ, quæ consistit in subtili, & celerrima Fibrillarum ejus motione, vibratione, & vellicatione, ad Cerebrum usque continuata, commoventur simul spiritus per Nervum cum blandè influentes, quorum motu tremulo, & celerrimo, una cum moto Nervo concurrente, commoventur simul reliqui spiritus, ita ut hi ipsi aperto quasi tramite per Nervum istum cum impetu ferantur, & ita *convulsionem* Fibrarum istarum, & Musculorum, ad quos terminatur Nervus, inducant. Hinc Nervus per Venæsectionem læsus, aut punctus, brevi pòst Brachio convulsionem insignem infert; vid. SYLVIUS *l. 2. Prax. cap 23. Sic ex irritatione stomachi* à Medicamento Antimoniali, hujus fit convulsio, seu *vomitus*; ex *irritatione cordis* fit hujus *palpitatio*: Sic notum est, quòd quando *Nares irritantur* ab objecto acriori, superveniat *sternutatio*, quam tantillum Hellebori Narium Membranæ infixi concitat; hæc reverà nil aliud est, quàm motus Epilepticus Thoracis, consistens in convulsiva Expiratione; unde, & SALMUTH *in observ.* ex suppressa sternutatione gravem Epilepsiam ortam refert, quæ sequitur simpliciter irritationem, aut vellicationem Membranæ Narium, Et quidem convellitur Thorax, dum vellicantur Nares. Jam cogitate, sicut tantillum acre, quod vellicat Nares, tam insignem impetum, motum & convulsionem infert totius Thoracis; ita & in aliis Epilepsiis & motibus convulsivis tantillum irritans sæpè in loco remotiore existens, e. g. tantillum Fermenti acidi circa Membranas Cerebri consiti, occasionem Epilepsiæ suggerit; Conf. hic notabilis locus in M. A. N. C. *Ann. 6. obs. 77. pag.* 512. Sic tantillum acidi in plexu Mesenterii tam insignes turbas inferre potest in Abdomine: sic ex irritatione Faucium, aut ex penna in gulam immissa, sequitur Vomitus: Sic Helleborina ac similia notoriè convulsiones inducunt; vid. TULPIUS *obs.* 35.

Secunda causa remota generalis est ataxia ipsorum spirituum Animalium convulsiva, quando aliquid præternaturale excrementitium vel vitiosum, aut in Cerebro hærens, certis intervallis commotum, eorum motum turbat, aut iis ibidem permistum, eosdem vitiosè & cum impetu exagitat. *Utroque modo*, si spiritus in motus perturbatos, inordinatos, vagos & confusos, cogat, non tantùm sensuum omnium, tam internorum, quàm externorum, (ad quos placidus & moderatus, isque ordinatus spirituum requiritur motus) hebetudines, sed etiam ex inordinato motu eorum in partes extra Cerebrum, tam internas quàm externas, varii motus convulsivi superveniunt. Nempe huc commodè Vis elastica recrementorum præternaturalium potest applicari, dum sui generis recrementa spiritibus Animalibus impermiscibilia, mutuo tamen concursu explosivum motum concipientia, Epilepsias inferunt. Experimur hoc non tantùm in Febribus à sanguinis exagitationibus nimiis, aut heterogeneitatibus ex hujus materia Visceribus ac spirituum systemati suffusis; sed eandem illustrant diversi *animi affectus graviores*, verbi gratia Ira, Terrores nimii, & similes, qui spiritus Animales nimis exagitando, eorumque motum insigniter turbando, motus convulsivos aut *Epilepsias subitaneas* non rarò inducunt: id quod præsertim in Infantibus notum; Conf. HOECHSTEDTERUS *Decad. 4. c. 8. in Schol.* SCHENCKIUS *in lib. 2. observat.* ubi Mulier ex terrore ob ædium incensionem oborto, convulsiones passa: Exemplum notatu dignum habet GABELCHOVERUS *in Cent. 4. Curat.* 59. item *Curat.* 23. & 24. de quodam, qui ex facillima iracundia in gravem Epilepsiam incidebat, & superaffusa Aqua frigida confestim in ipso Paroxysmo subitò levabatur & curabatur.

Ex *fomite morboso*, ubi nempe vel vellicantur aut irritantur Nervi, vel ubi sunt Recrementa heterogenea spiritus turbantia, oritur divisio Epilepsiæ in *Idiopathicam* seu *per essentiam*, ut vocant, affecto primariò Cerebro aut Cerebello circa principium Spinalis Medullæ, & spiritibus hujus incolis; & in *Sympathicam* seu *per consensum*, quando ex alia parte affecta superveniunt convulsiva pathemata; Ita ut Idiopathicarum causa semper in parte convulsa hæreat, verbi gratia a læsione Nervi, in Sympathicis extra eam, verbi gratia convulsiones partium externarum a Lumbricis Intestinorum. Per consensum est frequentissimè Epilepsia, & sæpiùs irritationes Nervorum sequitur. Quæ verò per Essentiam est, existit rarior, nisi in Membranis Cerebri aut in eisdem Ventriculis fomes irritationis hæreat; tunc enim ferè per Essentiam esse videtur: Ut verbi gratia quando in contusione Cranii occasione Festucæ, Cerebri Membrana graviùs læsa Epilepticis motibus occasionem præbet; Quæ ex Recrementis heterogeneis, spiritibus permistis, contingit Epilepsia, frequentior est per essentiam, nisi mediante Massa Sanguinea ex alia parte fomes morbosus instilletur Cerebro, ibique spiritus plùs minùs afficiendo Epilepsiam inferat.

Quod attinet istam *irritationem*, quam dixi frequentissimam Epilepsiæ causam, fit hæc variis modis, & varias occupat Regiones; nunc enim *circa principium*, nunc *circa medium*, præsertim circa plexus, nunc *circa finem seu insertionem Nervi* cujusdam contingit. *Ad principium Nervi* etiam Cerebrum & Cerebellum, itemque Medulla Spinalis, unde oriuntur Nervi, pertinent: Unde dum in loco irritationis ex aucto & simul nimis rapido & inordinato spirituum ad locum irritationis in Nervo motu, sensim incohat convulsio, hæc est primariò tantum Fibrarum levior contractura, quæ ipsa tamen ob continuatum spirituum impetum sensim continuata, successivè secundùm ductum Nervi, ipsique annexarum Fibrarum, sursum magis magisque pergit, indeque pars immobilis redditur, donec isto convulsionis motu, ad ipsum principium Nervorum continuato, spiritus Animales in Cerebro violentiùs agitati, quòd facto quasi agmine & impetu per eundem etiam & per vicinos Nervos explodi quasi & expandi incipiant. Unde ex inordinato isto motu intra Cerebrum non tantùm omnium sensuum perturbatio, sed etiam ex simili depravato motu in partes externas, convulsiones, tam partis istius primariò affectæ, quam etiam partium aliarum non affectarum, sequuntur. *Dum verò* successivè *inchoatus spasmus* seu motus convulsivus secundùm Nervi ductum, ex spiritibus propter irritationem impetuosiùs irruentibus, sed ex parte simul nonnihil resilientibus, sursum pergit, & urget istam Fibrarum contracturam, unde Membrum fit immobile, percipiunt aut imaginantur sibi Ægri, præsertim cùm *Formicationis* quidam sensus interdum superveniat, quòd materia quædam subtilis seu *aura* quædam, ut vocant, aut spiritus quasi volatilis, ex uno vel altero Membro ita sursum repat, & ubi ad Cerebrum pervenerit, ibidem convulsiones Epilepticas inferat. BARTHOLINUS & HILDANUS habent

bent Exempla sentientium levem Auram ex Membro adscendentem ad Collum, unde cadunt. Confirmat hanc eorum mentem, quod *Ligatura* strictior supra Partem primariò dolentem, ubi Aura ista residere creditur, iojecta, paroxysmum incipientem præcaveat, quasi Auræ adscensus inhibeatur. Illustria Exempla soppeditat LINDANUS, quæ postmodùm habebimus, verbi gratia quando ex Pollice percipitur quasi adscensus Auræ & hinc Epilepsia, Ligatura circa Pollicem Epilepsiam præcavet. Ipsa verò Ligatura non convenit impediendo adscendentem Auram volatilem, sed potiùs, quatenus eadem firma Ligatura Pars inferior quasi stupida, Indeque minùs sensilis & minùs irritabilis redditur, unde & Irritatioois Sensus, & rapidus spirituum Animalium Impetus, & sic etiam Fibrarum contractura & convulsio, aut omninò tolluntur, ant saltim, quò mioùs vehementes fiot, impediuntur & suspenduntur. Par ratio est, quando io Hysterica Passione Ligatura forti Hypochoodriorum nimiom Incrementum præcavetur: Fit hoc noo propter Auras adscendentes sic quasi exelusas, sed propter inchoatam Coovulsionem Partium inferiorum, quæ ista Ligatura impeditur, & ulterior progressus quasi sufflaminatur. Exempla talium Epilepticorum non sunt pauca; unum tamen atque alterum curiosum referam: TUPLPIUS *centur.* 4. *observat.* 2. & 3. talem refert Epilepsiam ex Pollice Pedis: Pariter BORELLUS refert Epilepsiam ex Pollice ortam, per Caoterium ibidem applicatum curatam, *centar.* 2. *observat.* 95. Sic HEINRICUS *ab* HEER *in observat.* 24. refert Epilepsiam ex subita animi consternatione & Terrore ob sollicitudinem Stupri, in cujus paroxysmo ægra cootinuò fricabat Pollicem Pedis, in quo facto Cauterio cum Butyro Antimonii, fuit sanata: SALMUTH *centur.* 3. *observat.* 39. habet Epilepsiam concitatam per Auram ab Extremis adscendentem, per Ligaturas partibus istis injectas præservatam: Refert LINDANUS de quadam Muliere, quæ quoties paroxysmus Epilepticus in procinctu erat, dicebat, intra pubem à regione pubis sentire se levem quandam Morsiunculam (quod non potuit esse nisi io Utero, quoniam laborabat vitio Uteri & Mensium defectu, & nunquam reddira fuerat Gravida), post Morsionculam sentiebat sibi aliquid surgere, & designabat accuratè locum: Inde à medio corpore infra & supra Umbilicum ad superiora: & ista Aura, ut vocabat, non surgebat celeriter, sed paulatim, & cùm appropinquaret circa Cor, incipiebat illi Cor palpitare, & tunc post unum vel alterum Pulsum Animi Deliquio afficiebatur: postmodùm, cùm pulsus deouò inciperet, tota citò convellebatur, & superata illa Convulsione ad se redibat, donec novus succederet paroxysmus. Porrò dicit idem LINDANUS: *Curavi Puellam octodecim annorum, qua laborabat Epilepsia Obstructione Lienis scorbutica* (Morbi enim Lienis utplurimùm Convulsivi sunt). *Hac à me examinata, retulit se sentire tempus invasionis paroxysmi: se enim sentire ex sinistro Hypocondrio transversum quid, & cùm ad medium pervenerit Corpus, retrogredi, & deinde sursum tendere, & quoad Cor pervenerit, Animi Deliquio corripi, & hinc Epilepsiam subitò supervenire. Fui præsens aliquando, & exactè designavit locum, quomodò moveretur ista Aura.* Tertiò refert LINDANUS de Juvene Franeckeræ, qui *habuit Cariem Ossis in Pollice Pedis, ex quo subinde sensit surgere auram instar Aquæ fervidæ, quæ, ubi supra regionem Hypochondriorum pervenit, Epilepsiam intulit. Poterat præsagire paroxysmum, & quamprimùm ille in Pede sentiebat Morsiunculas istas, statim Fasciis cruralibus, quas ex lana confecerat, supra Genu arctissimè constringebat: & si hoc faceret, impediebat paroxysmum; si verò non faceret, statim Epilepsia corripiebatur. Semper*, dicit LINDANUS, *quæsivi ex eo, an sentiat aliquid in Capite? qui respondebat, se nil in Capite, nisi Vertiginem quandam sentire.* Ex Contusione Pollicis Pedis videb. M. A. N. C. *anno* 2. *obs.* 95. *pag.* 169. & *anno* 6. & 7. *observat.* 77. Sic refert HELIDÆUS *in suis Cons. pagin.* 29. de Epileptico, qui ante paroxysmum Frigiditatem & dolorem pungentem in Manu sinistra percipiebat, cujus annularis Digitus anteà ex Vulnere Sensum Motumque amiserat. BARTHOLINUS *centur.* 1. *observat.* 82. refert Epilepsiam singulis Noviluniis cum Tumore Digiti Pedum minimi recurrentem, Caoterio isti inflicto curatam: Tandem notabilis est *observatio* 25. *centur.* 6. HILDANI de Muliere Epileptica ex Aura quadam è sinistræ Manus medio Digito adscendente reddita. paroxysmus quoties redibat, de summo Digiti dolore queritabatur: tum Manus contrahitur, Brachium convellitur, & tandem Motu convulsivo totum corpus percutitur: Cùm nullis uti vellet Medicamentis, facta circa Carpum & Brachii partem musculosam Ligatura forti ex Corio humano, evanuere omnes Insultus; nec ab eo tempore quicquam eorum percepit. Parile Exemplum videbitis in M. A. N. C. *anno* 3. *obser.* 336. Vid. etiam DECKERS *in Barbette Prax. pagin.* 2. ex dextræ Manus Pollice: RHODIUS *cent.* 1. *observ.* 57. Hæc & similia Exempla ex Irritatione ortarum Epilepsiarum sunt creberrima. Aura hæc assurgens, nonnisi Sensus fallacia est: Nec enim Movens adest, quod auram istam propellere, nec Spatium, per quod moveri Aura ista queat, sed potiùs, dum in Loco Irritationis ex aucto & simul inordinato spirituum ad Locum Irritationis Motu, in isto Loco sensim inchoat convulsio aut Convulsivus Motus. Quod verò percipiatur utplurimùm *Frigida*, fit (1.) quòd spiritus animales aliquo modo conferant ad calorem Partium, hinc in Paraplecticis Partes ordinariò sunt frigidæ: (2.) per spasmum Partium spirituum Motus & Influxus liber plùs minùs sufflaminatur: & (3.) ordinarium est Pathema, Membrum dum incipit spasmo convelli, quòd Refrigerationem videatur percipere: Sic imminente Vomitu percipimus quandam Refrigerationem, & similia.

Partes, per quarum Consensum Epilepsia oriuntur, sunt variæ, pro varietate Nervorum affectorum in toto corpore: videb. hic imprimis SENNERTUS *ubi de Epilepsia pag.* 625. Præthereà ex Retentis corruptis, ver. grat. *suppressione Mensium aut Hæmorrhoidum*, item ex *defectu Exercitii Venerei in Mulieribus*, non raræ sunt Epilepsiæ per Consensum, quoniam suppressa Excretio Liquoris seminalis, & inde nata Acrimonia non rarò in Mulieribus Epilepsiam per consensum infert, irritando Partes nervosas circa Genitalia: Sic FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 215. observavit convulsionem ex Utero totius corporis, ob Liquoris genitalis corruptionem: nil proficientibus Remediis aliis, facta titillatione per Mulierem in Genitalibus cum oleo Liliaceo, cui Zibethum immixtum erat, illicò sanata est: putrescit enim Liquor genitalis sæpè; acescunt Humores, hinc convulsiones. Sic idem FORESTUS recenset Exemplum Suffocatæ ex Uteri Affectu, quam Tonsor crinibus Pudendorum apprehendit, unde revaluit: Sic HILDANUS *centur.* 6. *observat.* 25. refert, Mulierem Epilepticam ex Utero cum convulsionibus ad eum modum, quo cum Viro coire consueverat, à Viro longè anteà *absente* per Coitum mox curatam, neque ampliùs, *cum Medico illo* conjugali viventem, convulsionibus correptam: *Epilepsiam à carnoso Cerebri Tuberculo* videb. in RHODIO *centur* 1. *observat.* 55. ex Hypochondrii dextri obstructione *observat.* 56. *Ex vitio stomachi* frequens est Epilepsia. Item *Lumbrici* creberrimè tam io Infantibus, quam in Adultis efficiunt Epilepsiam, qualem ex Vermibus Intestinorum refert BARTHOLINUS *centur.* 6. *Histor.* 20. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Med. Princ. Hist. capit.* 87. PISO *lib.* 2. *de Morb. cognosc. & cur. cap.* 19. FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 65. GRUELINGIUS *centur.* 3. *obs.* 74. MOEBIUS *Instit. lib.* 2. *par.* 2. *cap.* 12. & RHODIUS *cent.* 1. *obs.* 59. à Prægnatione *obs.* 60. Mulieres *Gravidæ*, item Mulieres *Parturientes*, aut etiam quibus suppressa sunt *Lochia*, sæpè incurrunt Epilepsiam, quam ex Utero cum insequente Partu refert TULPIUS *lib.* 1. *obs.* 10. *Ex ulcere in crure* sanato Epilepsiam, quo rursus aperto ea cessavit, videb. in AMATO LUSITANO *centur.* 2. *Hist.* 6. Item ab occluso Ulcere in Crure, ex quo adscendens Aura Epilepsiam infert: Videb. in BARTHOLINO *centur.* 3. *Hist.* 20. HORSTIO *lib.* 2. *observ.* 10. HILDANO *centur.* 2. *observ.* 10. Ab *Hepate* in RHODIO *centur.* 1. *observ.* 62. Ex *Liene*, qualem *idem lib.* 1. *observat.* 9. SCHENCKIUS *in observat.* HORSTIUS *in observat. &c.* referunt. Ex *Renibus & Vesica* calculosa, de quo videb. BARTHOLINUS *cent.* 5. *hist.* 61. Ex *abscessu abdominis* interno, de quo videb. LOSSIUS *lib.* 1. *obs.* 11. Ex *mesenterio*, vid. RHODIUS *cent.* 1. *obs.* 61. *Variola & Morbilli* ante sui eruptionem, vel etiam post non sufficientem excretionem, familiarissimè Epilepsiam inferunt. Sic *Melancholia* subinde in Epilepsiam abit, videb. SALMUTH *cent.* 2. *obs.* 42. sicuti econtrà Epilepsia subinde in Melancholiam transit. Ante trienninm sub Cura habui Puerum decem annorum Epilepsia Habituali correptum, noctu suaviter dormiebat, mane evigilans Dolorem in sinistro Hypocondrio percipiebat, & decem vel dundecim in die paroxysmos patiebatur: Coravi eum cum Pulvere Epileptico Antimoniali, sed eo ipso puncto, quo Epilepsia non redibat, aderat Melancholia, & quidem ridiculosa; recidivante autem post aliquot septimanas Epilepsia, Melancholia evanuit. *Colica* non rara est, nempe *convulsiva* ista, quæ Epilepsiam infert non secus, ac purgantia acriora. *Nixu pariendi* in dispositis Epilepsiam excitari suprà insinuatum est. *Arthritis* desi-

neos

neus in Epilepsiam terminabatur, quæ cessavit revertente Arthritide, authore RIVERIO *centur.* 3. *observat.* 85.

Hæ sunt Epilepsiæ per Irritationem, idque per consensum. Raræ sunt, quæ fiunt per Essentiam Cerebro affecto, utut semper percipiaotur tales Nervorum Spasmi.

In specie, quod *causas remotas* attioet, sive per Essentiam, sive per per Consensum Epilepsiam inferant, causa irritans nunc *externa* quæcunque lædens, nunc *interna* est.

Ea *internis* frequentissima solet esse *acidum vitiosum* Nervis inimicissimum; id quod in Hypochondriacis, Scorbuticis, Hystericis, &c. manifestum est, quibus Epilepsiæ Habituales & Chronicæ familiares sunt: Ita quidem, ut HOGELANDUS *Œcon. pagin.* 286. *&* 287. Epilepsiæ primariam radicem in Lienis perverso Fermento concipiat: qualis etiam aciditas causa videtur illius Morbi convulsivi à Lue Gallica, cujus BARTHOLINUS *centur.* 6. *histor.* 23. mentionem facit. Uno nomine, est acidum vitiosum ea primis viis oriundum, sed volatile magis, minùs fixum, hinc inde penetrans, quod vellicando Nervos aut Partes cognatas, hujusmodi Mala infert. Jam ergò sive fit humor acidus, sive Fermentum tantùm odore acido, se insinuans, facillimè Epilepsias inferre potest. Acidum enim hoc subinde se insinuat in Partes Musculorum fibrosas ac tendinosas, easque hinc rigidas, duras ac intractabiles reddit; post hæc ipsos Nervos quocunque in loco affligendo, Epilepticos Paroxysmos infert, propter hujusmodi vitiosas aciditates quibuscunque io locis residentes, non præcisè in Musculo contracto, speciatim Glandulas & Plexus Mesenterii occupaotes, imò ibidem Nutrimentum earundem spermaticum seu chylosom coagulans, in materiam gypseam & tartaream, ut vocant, interdum transit. Unde omni penitus motu sublata pars ista admodùm contracta & immobilis manet. Præ cæteris Scorbutici, Hypochondriaci, & Hystericæ, io quibus manifestiora acoris peccantis sunt indicia, adeò crebris obnoxii sunt affectibus spasmodicis, Motibusque convulsivis, & Epilepticis: in quibus circa Glandulas Mesenterii collectum vitiosum acidum, aut ex pancreate in Intestina effusum, & hinc in Mesenterium promotum, subinde Spasmodicas Convulsiones cum Rugitu Ventris, cum Globi in abdomine sensu, cum umbilici ad interiora versùs retractione, & similibus affectibus infert: Conf. DRAWIZIUS *in tractat. de scorbut.* & RIVERIUS. Unde juvant plusima Antispasmodica, & Antiepileptica naturæ Alcalicæ, vel acidum destruentia, vel istud obtundentia aut demulceutia. Ioter graves Epilepsias hactenus exercitii gratia Virginem pauperem sub Cura habui, quæ ioter alia, præter Insultus Epilepticos, nunc ante, ioterdum post Paroxysmum, Insultu Maniaco corripiebatur: item patiebatur Fluxum Menstruom ordinarium, sed singulis binis mensibus: tertiò erat admodùm vorax: quartò, quoties dedi Vomitorium, semper meliùs habebat. Ex his potest inferri, quod *Epilepsia & Mania ex communi radice oriri possint.*

- (1.) Quatenus in Mania spirituum Motus internus vitiatur, in Epilepsia autem externus.
- (2.) Quia adest summa Voracitas, testis copiosi Acidi.
- (3.) Quod Faber Mali in stomacho, & primis viis hæreat: Unde
- (4.) Vomitus semper eam cieurant.

Limatura Martis nihil valebat, Lixivium Cineris clavellati etiam non valebat: præ reliquis autem subinde egregium effectum habebat Viscum Corylinum: levamen quoque sensit ex Pulvere quodam præscripto ex gr. iii. Pulveris Epileptici Antimonialis. Propter hoc Acidum Mulieres Hystericæ corripiuntur Epilepsia. Sic etiam Podagrici aliique arthritici non raro patiuntur convulsiones ex acido. Ob id in iis, quibus accessura est primùm Podagra vel Chiragra, in illis plerumque antecedunt convulsiones, aut saltem afficiuntur Crampis. In specie in Podagricis sæpiùs anteambulones sunt Convulsiones. Et vitium istud, quod Contracturam appellant, fit ab acido, ob omninò rigidum redditum Nervum, quo acido corrumpitur Nutrimentum proximum, indurantur partes, & continuò contractæ manent, & rigidæ.

Alteram quod attinet causam Remotam, Recrementa nempe vitiosa plùs minùs explosiva seu elastica, nitro-sulphurea, ut dicuntur WILLISIO, quæ per *spiritum acidum volatilem explicat* SYLVIUS, hæc in cerebro locisque viciuis congesta, aut spiritibus Animalibus permista, eorum Crasin vitiant, quæ quibusvis Occasionibus, sive immediatè, sive mediante spirituum agmine vehementiùs commoto, v. gr. in animi affectibus excitata. Motus spirituum inordinatè turbando, & impetuosiùs agitando, graves epilepticos paroxysmos exsuscitant. Quicquid horum sit, sedulo habenda est ratio hujus Epilepsiæ, etiam non adeò raræ. Videtur hoc evenire in Epilepsia propriè sic dicta, sine caussa manifesta Ægros affligente, in specie quæ supervenit Variolis & Morbillis, ex quibuscunque Febribus malignis, in quibus frequentiùs observatur, à tali miasmate spiritus Animales eorumque motum turbante. Quod talis Copula explosiva de natura acidi sit, probatur per Juvantia, Salia nempe volatilia, &c. Pertinet huc *Epilepsia Hereditaria*: Nam utut hæc ipsa etiam radicem possit habere in quodam Abdominis Viscere; nihilominùs tamen certò spirituum vitiosè constitutorum, & in Crasi sua deficientium, simul videtur subesse erratum. Crebriùs observata fuit Epilepsia, *post cerebrum vulneratum* & non ritè sanatum orta, propter Fermentum quoddam acre malignum, in & circa basin ejus collectum & relictum; item *post casum ab alto* in caput sanum, ubi sanguis hæret sub Cranio, qui putredine corruptus & plùs minùs acescens, Epilepsiam infert. Hæ enim causæ, quibus cerebrum lædi contingit, etiam spirituum ordinatum motum in consensum permutare valet, aut eos inficiendo, aut iis se permiscendo. Superiori anno cum quidam gravi Vulnere læderetur in latere capitis dextro, quod Os Bregmatis penetraverat cum Meningibus & cerebro, observavi paucis post diebus supervenisse Convulsionem, sed levem, lateris læsi seu vulnerati, econtra perfectam Paralysin ac Resolutionem totius lateris sani: sed cùm paroxysmi Epileptici subinde supervenerint, utrumque latus, ejusque partes promiscuè convellebantur: Sed extra talem Paroxysmum Paralysi Pars sana, spasmo pars ægra, laborabat. Potiùs huc pertinent *Febres malignæ*, aut etiam *Benignæ continuæ* malè judicatæ, quæ occupando cerebrum, ibique spiritus Animales turbando, præter Deliria, convulsiones Epilepticas ordinariò inferunt, quas Tractio & subsultus, aut quædam Vibratio Tendinum circa Carpum immioentes innuunt. Pertinet huc Epilepsia lethalis *post aurium dolorem* discussa, sed non suppurata materia, quam refert HORSTIUS *in observ. lib.* 2. *observ.* 21. Item quando *ex suppressa hæmorrhagia Narium* Paralysis lateris dextri, & ab hac sanata, Epilepsia nata fuit, authore BARTHOLINO *cent.* 4. *hist.* 69. *Ex suppressa* quoque *urina*, Renum vitio supervenire Epilepsiam, urinario sero cerebrum inundante, non rarum est. *Suppressi consueti sanguinis Effluxus*, v. gr. Hæmorrhoidum, Mensium &c. subinde Epilepsiam inferunt, cerebri ac spirituum alteratorum vitio. Quo etiam facit incipiens *Graviditas*, cujus occasione quædam Epilepsiæ fiunt. Præ cæteris sanguinis *Recrementa vitiosa & acria sub Lymphæ vehiculo* cerebro juxta ejus Glandulas communicata, irritando hujus Membranas, creberrimè Epilepsiam hancce per Essentiam inferunt, quocunque etiam in loco collecta fuerit peccans ista Lympha, de qua vid. SCHNEIDERUS *in suo tr. de catarrh. lib.* 2. *pag.* 103. qui aliquot habet exempla Epilepticorum post mortem dissectorum, in quibus *serositates vitiosæ* in Ventriculis cerebri fuerunt repertæ: Similia exempla refert SCHENCKIUS *in suis observat. pag.* 144. & BONTIUS *Med. Indor. observat.* 1. Item BORELLUS *cent.* 2. *observ.* 78. habet exemplum Epileptici mortui, cujus in Cranio aperto inter cerebri Ventriculos magnam *materiæ Adipis æmulæ* copiam reperit: *Pus* in cerebro observavit TULPIUS *cent.* 1. *cap.* 72. & quæ sunt similes causæ, quæ inferunt Epilepsiam per Essentiam. Denique *apoplexia* interdum in Epilepsiam transit, & contrà: vid. M. A.N.C. *ann.* 6. *&* 7. *obser.* 212. *pag.* 311.

Quoad *causas externas*: eæ sunt Innumerabiles. Præ cæteris considerandus *Mercurius & omnia Mercurialia*, cujus etiam Miasmata minima generi Nervoso sunt infensa: Si enim tantillum ejus circa cerebri confinia hæserit, quocunque modo illi communicata, ad Epilepsiam disponunt, propter irritationem ab acrimonia Mercurialium particularum natam. Hinc enim unguenta Mercurialia capiti contra Tineam Infantibus illita Epilepsiam non raro inferunt: quale exemplum videri potest in TIMÆO *von Guldenklee in resp. pag.* 106. Pertinent huc *fumi Joviales*, è quibus per Nares attractis, ob mercuriales halitus adhuc latitantes, convulsionem & Epilepsiam obortas notat SALMUTH *cent* 3. *hist.* 39. Ex *Coturnicum esu* Epilepsiarum, & convulsionum exempla notat SCHENCKIUS *lib.* 1. *pag.* 224. *Vini* etiam *usus nimius* convulsiones excitat ob Aciditatem.

Absolvi ferè ea, quæ ad Theoriam convulsionum, & Epilepsiarum pertinent. Plura qui cupit, adeat WILLISIUM *in Pathologia cerebri*, ubi ex professo tractat *de Morbis*

bis convulsivis: & quidem jure meritoque; nulli enim affectos post Febres sunt frequentiores, quam isti Morbi Convulsivi, utut, quod obiter noto, ioterdum aliquantisper *confusè*, interdum *dubiè*, loquatur: *Dubiè* quidem, quando infert suam Copulam eaplosivam, quam ex Massa saoguinea derivat, conjungendam cum spiritu Animali, quæ quid aut qualis sit? fateor me ignorare: *Confusè* loquitur, quia non exactè ad Origines Convulsionum progreditur, sed potiùs data quacunque occasione coovulsiones modò huc modò illoc determinat: Conf. SYLVIUS *lib. 2. prax.* UNZERUS *tr. pecul. de Epilepsia*. (X)

Inter Pathemata, quæ Epilepticos vexant, non ultimum est *stridor dentium*, Maxillarum vehementissima constrictio, idque ex convulsivo impetu. Sed *dentium constrictio*, quod probè notandum, extra Epilepsiam interdum observabilis, ex Paralysi aliquando Musculorum, Maxillam ioferiorem deorsum traheotium, non semper ex convulsiooe est (Y); Conf. THYRMAYER *cons. lib. 2. pag.* 174. Item *spuma*, quæ ante Os Epilepticorum interdum conspicitur. Hæc Saliva est rarefacta ab Aere, dum constrictis, & coangostatis Spasmo plùs minùs faucibus, Saliva plùs minùs copiosè expressa, ab Aere per illas angustias vi exploso agitata, in talem spumosam texturam abit; hinc etiam *ex naribus* interdum *materia* talis excerni solet, Conf. PECHLINUS *in tr. de Aeris & Alimenti defectu*.

DIFFERENTIÆ.

Quoad differentias Epilepsiæ: hæc est vel *universalis*, vel *Particularis*, quando unum alterumve Membrum, aut aliquot saltem partes corporis Epilepticis coovulsionibus vexantur: Vid. SENNERTUS *institution. lib. 2. pars. 3. sect. 1, cap. 9, de Epilepsia*, ubi curiosa *Epilepsiæ particularis* recenseotur exempla,

DIAGNOSIS.

Quoad *Diagnosin*: Signis Diagnosticis pro Convulsionibus & Epilepsia præsentibus determinandis vix est opus, cùm per se sit aperta, & facillimè cognoscatur; sive sit *convulsio Tonica*, dum Membrum convulsum in suo situ permanet; sive sit *convulsio Clonica*, dum Membrum convulsum variè agitatur.

Dolor satis etiam freqnenter adest in convulsione; verùm oon semper, sed tantùm interdum supervenit.

Convulsivus Motus *Tremori* equidem in pluribus est cognatus; in hoc tamen facillimè discernuntur, quod Tremor semper conjungatur cum motu voluntario, v.g. Manus nunquam tremet, Pes nunquam tremet, nisi ad cursum adigatur, ita ut semper Motui voluntario coojuogatur Tremoris symptoma: in motu coovulsivo, ipso Ægro inscio, aut præter voluntatem ejus, fiunt motus convulsivi. Denique tam *in Paralysi* quàm *Spasmo* motus Membri Voluntarius læditur, hac tamen differentia, quòd in Paralysi Membrum resolutum sine omni difficultate trahi, flecti & tractari possit; contrarium fit in convulsione, in qua Membrum est rigidum, & quod non sine acerbo Dolore extendi potest.

Gradus Epilepsiæ primus à Lipothymia, & caro distinguitur, quatenus in Lipothymia pulsus parvus, & rarus, in Epilepsia robustus, & frequens, Carus verò similesque affectus soporosi periodico recursui haud obnoxii sunt, nec facilè cedunt; sicuti Epilepsia per Paroxysmos recurrens facilè solvitur.

Prætereà *in Febribus ardentibus, & Morbis acutis Malignis* consultum est, prænoscere immioentem convulsionem, & Epilepsiam: quod ex eo patet, quod Ægri ex improviso Aurium tinnitu, sensuom hebetudine, capitis gravitate, & cordis palpitatione corripiantur, splendores ac Coruscationes, & variorum Colorum apparitiones, ante Oculos versari soleant, ac objecta peregrino Colore vestita appareant; istiusmodi enim ignitos splendores creberrimè sequi sulent funestæ Epilepsiæ: vid. BARTHOLINUS *cent. 3, hist. 45.* & M. A. N. C. *ann. 2. obs. 97. pag. 170.*

Si io principio morbi *de Dolore in bulbis oculorum* sine Ophthalmia conqueruotur, mox Delirium & convulsiones adsunt; quod taoquam funestissimum signum sæpiùs observavi.

Quando *Muscas capiunt, & Floccos colligunt, Lectumque vellicant*, mala sunt signa: Illa Delirium, & simul Motum in oculis convulsivum, & convulsiones supervenientes innuit: Hæc jam iostantem convulsionem denunciat. Item quando dicuot, se percipere motum quendam Membrorum tractorium, aut ex iis aliquid sub Auræ frigidioris specie versùs caput ferri: vid. RIVERIUS *prax. lib. 1. cap. 7.*

Spectat huc *Destillationis* a capite ad Pectus, & Ventriculum ruentis species, qua quidam apud TULPIUM *lib. 1. observ. 15.* Convulsionem Periodicam per abusum Euphorbii contractam ante octiduum sibi præsagire poterat.

Observatur etiam duplex status. *Ægri enim nunc delirant, nunc non*: si delirant, oihil percipiunt & *nihil dicunt*. *Quando* igitur Æger delirans talia Phænomena *aut non percipiat*, aut indicare nequeat, v.g. in *Febribus continuis*, & Acutis, Medicus, si tangit Carpos, & Tendinosas partes, pro-

(X) *Repete quæ de Caussa Epilepsiæ notavimus ex* D. Deidier *hic col.* 1319. *lit.* Z. *ubi de Catalepsi. Patet hic Author Epilepsiæ Caussam in solo Cerebro latere, cujus vasa sanguinea inæqualiter Sanguine infarcta id faciant, ut Spiritus animales inordinato motu fluant in Musculos Corporis, & quidem abundantius versus eos, qui Nervos recipiunt à Cerebri locis ab infarctu immunibus, parcius verò versus alios: hinc motus Convulsivi. Hanc Thesim confirmat sectione Cadaverum Epilepticorum, in quibus Varices, Aneurismata, & Tumores glandulosi, prope Sinus Duræ Matris. Plexum Coroidem, & basim Cerebri reperti fuere: quæ quidem organicæ morbosæ mutationes vel Sanguinis infarctus Caussa, vel Effectus reputandæ sunt.*

Verum quamvis concedamus, posse quandoque Epilepsiam ab hoc Sanguinis infarctu pendere: quis tamen credat illam semper ab eadem Causa ortum trahere? Scimus enim frequentissimè Epilepsias fieri per consensum Viscerum inferiorum: quod si Morbus hic ab una Caussa Cerebro hærente fieret, semper esset idiopathicus nunquam sympathicus, quod nullus sanè Practicus concedas. Præterea si Epilepsia ab hoc Sanguinis infarctu semper oriretur, nullum esset securius ad eam perfectè curandam Medicamentum, quàm Venæsectio sæpius, etiam ad prophylaxim, instituta: quod falsum.

Posset quoque & illud adversus Dom. Deidier *proponi: si in Epilepticorum Cerebro Varices, Aneurismata, & Tumores diuturni geniti sunt, sique horum præsentia Sanguinis fit infarctus, & Paroxysmus Epilepticus excitatur; cur quum hi perpetuò in Cerebro sint, perpetui & nunquam interrupti non fiunt Motus convulsivi? Nisi illud velis pro* Dom. Deidier *respondere, Tumores illos perpetuo esse in Cerebro, attamen infarctum Sanguinis non producere, nisi cum à Caussa quacunque, vel interna vel externa, majorem extemporè molem & veluti inflationem adipiscantur: hoc enim facto Sanguini præterfluenti fiet remora, atque Paroxysmus epilepticus creabitur, tunc solvendus, cum Tumorum mole residente, naturalis Sanguini conciliabitur Motus. Verum si hoc unquàm verum esse poterit, verum tantum erit in Habituali & confirmata Epilepsia. Illud tamen hic quoque notandum, quod etsi Epilepticorum Anatome Tumores hos in Cerebro patefaciat; haud tamen id sufficit, ut necessariò credamus illos Tumores Epilepsiæ veram Caussam fuisse; siquidem illud negari nequit, Tumores hos, & multigenas metamorphoses in Cadaveribus observari, quæ pro Morbi Caussa habendæ non sint: quippe quæ accidere facilè possunt ad interitum tendenti Corpori, quamvis in primo Morbi ortu non adfuerint.*

Quidquid autem sit de horum veritate, illud à Dom. Deidier *explanatum velim, quomodo fieri possit, ut à Sanguinis in Cerebro infarctu Motus Convulsivi & Epileptici oriantur, non vera Convulsio? Nam quum juxta suam Hypothesim Spiritus animales abundantius ferantur versus quosdam Musculos, parcius versus alios; cumque inæqualis hic Spirituum influxus constans semper sit & eodem modo accidat, perseverante scilicet eodem modo Sanguinis infarctu; sanè Musculi illi, copiosiores Spiritus semper & assiduò excipientes, convulsi esse deberent, relaxatis & veluti paralysi affectis illis, in quos Spiritus parcius fluunt. Sanguinis igitur in Cerebro infarctus à* Dom. Deidier *excogitatus Caussa esset Tonicæ non Clonicæ Convulsionis, quemadmodum est Epilepsia. Quòd si attentè notaverimus, videbimus omnes fortasse Authorum de Caussa Epilepsiæ hypotheses huic obnoxias esse Objectioni, quomodo scilicet à caussa quacunque, vel Cerebrum vel Nervos lacessente, Spiritus animales interrupto cursu & veluti per manipulos in universum Corpus fluant, & Motus Convulsivos seu Clonicam convulsionem exciteut, non vero assiduò & affatim in Musculos irruentes veram Convulsionem Tonicam pariant.*

(Y) *Ex Paralysi Musculorum Maxillæ potius Oris adapertio, quàm Dentium adstrictio orietur, ut falsò putat A.; relaxatis enim Musculis Maxillam sustinentibus, hæc suo pondere versus pectus delabetur, & Os necessario hiabit.*

proxima occasione de imminentibus convulsionibus iisque lethalibus, certus sit, si scilicet quasdam tractiones ac tensiones, aut quosdam subsultus, aut quasdam *vibrationes tendinum*, qui frequenter supra Carpum repunt, in his deprehendat.

Vertigo citra causam manifestam Juniores, præsertim non Hypochondriacos, aut frequentiùs aut fortiùs affligens, Epilepsiæ est prodromus.

Denique crebrior *Ephialtis* seu incubi sub somnum invasio signum est imminentis Epilepsiæ, testibus ferè omnibus Practicis.

Ipsa *Epilepsia præsens* ex ejus gradibus suprà explicatis per se patet: nihilominùs tamen Homo subitò corruit, aut si non corruit, tamen variè Membra agitantur: Animales Functiones aut abolentur aut depravantur, in Epilepsia cum Deliriis, Risu, Gesticulatione, & similibus conjuncta.

Speciatim quoque consideret Medicus, an convulsiones oriantur ex Viscerum internorum, vel partium externarum spasmis? *Convulsiones & Epilepsia partium externarum* ex motu convulsivo Membrorum facilè patent: *Interna verò cognoscuntur* ex motu convulsivo, Murmurationibus & Borborygmis Abdominis, (quos Flatus dicunt, qui tamen non semper adsunt) ex subitanea hujus Abdominis aut contractione aut intumescentia, ex tensione & duritie Abdominis, interdum cum sensatione superiora versùs repentis, onde Infantibus Epilepticis imminente Epilepsia solet indurari Abdomen; interdum ex Umbilici interiora versùs retractione, ex acerbis doloribus contorquentibus in Abdomine, in specie Intestinorum & Mesenterii, quos Ægri, præprimis Hypochondriaci, exprimere nesciunt; item ex præcordiorum tensione & constrictione, ex dolore lacorante circa Lumbos, ubi annexum est Mesenterium: superveniunt subitanea respiratio difficilis, interdum sensus suffocationis, aut quasi laqueus Collo injiceretur. *Subinde externarum partium Epilepsia supervenit.* Unde patet, quanta sit connexio hujus Epilepsiæ internæ cum *Passione Hysterica* sic dicta, quæ cum Epilepsia in radice conspirat, ut sit unus idemque affectus, & tantùm circumstantiis quibusdam varient: hinc etiam omnia Antepileptica Hystericam passionem, quælibet econtrà Hysterica Epilepticos curant.

Pro investigando fomite Morbi à Medico cognoscendum est ulteriùs, an *per essentiam*? an verò per *consensum* sit Epilepsia? *Si per essentiam sit* epilepsia, ferè nulla Paroxysmi futuri seu invasuri præcognitio præcedit, nec jungitur sensatio quædam molesta in quodam loco, sed dictum factum ex improviso eodem corripiuntur Ægri: jungitur quædam sensatio, quando nimis est rapidus spirituum motus, aut post Paroxysmum pars dolore lancinante & lassitudine solet affici. Ubi verò est *per consensum*, ibi utplurimùm alteratio quædam, v.g. aut dolor, aut motus Vermiculationis, aut simile quid, in parte quadam extra caput præcedit, ex qua postmodùm Epilepsia quasi surgere percipitur; modò dictus dolor aut motus comitatur, modò cessante demum Paroxysmo observatur. Imprimis fit hoc, quando focus epilepticus est in partibus remotioribus: Ibi enim imminens Paroxysmus percipitur ex mota quasi Aura quadam, qua sursum adscendente, Epilepsiam in promptu esse, facilè patet. Quo etiam faciunt signa Lumbricorum, calculi, &c. quæ spasmos ex improviso & sine causa manifesta contingentes exinde exsurgere, probabile est.

Præprimis *in Epilepsia per essentiam* capitis affecti signa adsunt; Torpor quidam in actionibus animalibus internis, aut saltim depravatio quædam, hebetudo sensuum, capitis gravitas, Vertigo, &c. adest aut sequuntur: vid. RIVERIUS *l. a.* Interdum graviori in malo fatuitas sequitur, & præcesserunt ferè *causa externa*, quæ cerebrum aut capitis partes lædere potuerunt. Imprimis Lunæ motibus auscultat Epilepsia quævis, magis tamen ea, quæ est per Essentiam, & nonnunquam ad Lunæ varias periodos diversimodè afficit: id quod non æquè observari potest, quando Epilepsia est per consensum, in qua utplurimùm adsunt signa Visceris cujusdam vitiati & ejusdem Operationis labefactatæ, aut privatæ partis affectæ: utut interdum inveterata & gravior per consensum Epilepsia etiam ad Lunæ motus, alterato plùs minùs Cerebro, variare soleat.

PROGNOSIS.

Prognosis convulsionis & motuum convulsivorum pro varietate Virium & circumstantiarum variat.

Convulsio, quæ fit *per consensum*, minùs periculosa est, & faciliùs, cæteris paribus, curabilis, quàm ea, quæ ex Cerebro *per essentiam* originem ducit.

In Febribus Acutis, præsertim *Malignis*, supervenientes convulsiones sunt periculosæ & sæpiùs Mortem portendunt, nisi per Crisin solvantur; vid. HIPPOCRATES *Sect. 4. Aph.* 10.

Epilepsia *habitualis & per se* Morbum constituens sine periculo Vitæ subinde ad plures annos durat, utut sæpiùs recurrens Ægros plùs minùs paralyticos, delirantes aut stupidos reddat; quamvis interdum sua sponte in subjectis Junioribus circa Pubertatem terminetur: vid. FORESTUS *lib. 16. obs. 57. in Schol.*

Si toto corpore à convulsionibus immuni aut *Labium convellatur, aut Palpebra, aut Lingua*, pravum symptoma & periculosum putandum est, & quod meritò timorem incutere debet Ægro; nam aut Mors imminens, aut gravis Epilepsia, innuitur. Conferendi huc sunt varii *Aphorismi* HIPPOCRATIS, qui de convulsionibus agunt.

Quò motus in convulsione est *vehementior & diuturnior*; aut plures, vel cerebro vicinas, v.g. Labia, Palpebras aut Linguam, vel nobiles magis partes, v.g. Præcordiorum afficit, eò periculosior convulsio est; hinc Epilepsia reliquis speciebus semper periculosior.

Epilepsia hæreditaria, quæ sæpiùs dantur, vel omninò nunquam, vel rarissimè curantur.

Epilepsia ante pubertatem eveniens curabilis est; post annum verò vigesimum quintum superveniens ferè usque ad mortem durat, teste HIPPOCRATE *sect. 5. Aphor. 7.* WILLISIO *de Morb. Convulsiv. cap. 3. pag.* 37. Quod tamen non semper procedit, quin prostent exempla aliquot in *observ.* RHODII etiam Epilepsiarum post vigesimum quintum annum curatarum; Vid. etiam RIVERIUS *l. a.* Ideoque de Infantibus Epilepticis benè sperandum.

Si quid magis universale, est *Aphorismus* HIPPOCRATIS 45. *Sect. 2. Epilepsia laborantes Juniores cùm Ætatis mutatio, tum Locorum, & Victus liberat.* Nempe quandoque *in Pueris* pubertatis mutatio, ac Venus; *in Puellis* verò Menstruorum initium, Morbum hujusmodi tollere solet. Conf. FORESTUS *lib. 10. obs. 35. in Schol.*

Paroxysmi *quò sæpiùs repetunt*, eò graviores evadunt, & tandem totam functionem animalem evertunt.

Observatum etiam fuit, quòd in Paroxysmo Epileptico, si Æger *ad usum sternutatorium non sternutet*, malum sit indicium, atque argumentum, Naturam succumbere, & prostratam esse.

Si Mulierem Utero gerentem fortis Epilepsia invadat, magnum periculum minatur, saltim periculum abortus imminet: id quod tamen non semper absolutè verum deprehenditur; siquidem RHODIUS *Centuria* 1. *observ.* 60. refert Matronam prægnantem; quæ dum Utero gereret, post sex septemve menses Epilepticis Insultibus affligebatur, Partum verò enixa optimè convaluit: Sic etiam SCHENCKIUS *in observat.* non omnes prægnantes Epilepticas abortum pati annotavit.

A copioso Sanguinis fluxu singultus, aut convulsio malum; vid. HIPPOCRATES *sect. 5. aphorism. 3. ac 36. & sect. 7. aphor. 9. A Sanguinis profluvio desipicatio, & convulsio malum.*

Pariter *ab Hypercatharsi* convulsio, aut singultus malum, *sect. 5. aphor. 7. & sect. 7. aphor.* 25. nam singultus est species convulsionis.

Convulsio ab Helleboro lethalis: *Sect. 5. Aphorism.* 1. Ratò enim Ægri à convulsionibus post Purgantia talia fortiora obortis evadunt, utut non desperandum sit, quin Opiatis, & Theriacalibus Alexipharmacis denuò convalescant; sicuti nonnulla exempla eorum, qui evaserunt, adducunt SENNERTUS *Prax. lib. 1. pag.* 565. & PETRÆUS *Nosolog. Harmon. lib. 1. Diss.* 8.

Ab Ileo Vomitus, Singultus, Convulsio, aut Delirium, malum, Sect. 7. §. 10.

Huc facit ulteriùs *Aphor. 66. Sect.* 4. ubi inquit; *In acutis Febribus Convulsio, & circa Viscera dolores vehementes, malum.*

Item *Aphor. 13. Sect. 7. In ardoribus vehementibus convulsio, aut Tetanos, malum*: ut convulsiones, quæ graves Phrenitides sequuntur, lethales sunt.

A Vigiliis convulsio, aut desipientia, malum: *Sect. 7. §.* 8.

Febrim convulsioni supervenire, meliùs est, quàm Febri convulsionem: vid. HIPPOCRATES *Sect. 2. Aphorism.* 26. GALENUS *super Aphoris. 54. Sect.* 4. modò Febris non sit Maligna: & Spasmo, aut Tetano si Febris accesserit Morbum solvit, HIPPOCRATES *Sect. 4. Aphorism.* 57. Conf. SENNERTI *Prax. lib. 1. part. 2. cap. 28. pag.* 566. & TULPIUS *lib. 3. observ.* 42. ubi eleganti discursu

Digitized by Google

cursu hoc declarat. Distinguendi autem sunt casus in horum caplicatione: nempe intelligitur convulsio, & motus convulsivus chronicus, circa quos observatum fuit, quòd superveniens Febris eosdem curaverit.

Quartana correpti non admodùm convulsionem patiuntur: Si verò priùs tentati sunt, superveniente Quartana liberantur, *Sect. 5. aph. 70.* Exemplum Quartanæ solventis Epilepsiam vid. in SALMUTH *Cent. 2. Hist. 84.*

C U R A.

Hisce præmissis pergo ad ipsam *curam Epilepsiæ*, & quidem ad curam imprimis in genere *adultorum*: nam Epilepsia Infantum, & Mulierum ad Morbos Infantum, & Mulierum pertinet.

Quoad curam convulsionum, & Epilepsiarum, hæc instituenda venit tam *extra Paroxysmum præservatoria*, quàm in *Paroxysmo curatoria*.

Quoad præservatoriam: ante omnia attendendum est, ut *causa remota materialis*, nempe ea, unde oritur inordinatus spirituum motus, *removeatur*, *corrigatur*, & ejus crebrior *recidiva maturè præcaveatur*, sive per essentiam, sive per consensum fuerit orta Epilepsia, & convulsiones. Hinc Cerebri, seu Nervorum, ac spirituum Animalium Diathesis *aromaticis*, ac *volatilibus* conservanda, perversus verò motus *Anodynis* corrigendus. Pro varietate autem hujus causæ cum specificorum usu varianda subinde nonnihil curatio, semper attendendo, an sit ea irritatione quadam partis nerveæ? an inquinati spiritus animales? In specie *considerandum an convulsiones, & Epilepsiæ sint affectus primarius*, & per se Morbum constituant, adeòque plùs minùs *habituales* sint? an verò saltem *affectus sint secundarius*, & symptomatis rationem habeant, adeoque *accidentales*? Hinc considerandum, *an per consensum* saltim? *an verò per essentiam* ortum traxerint? *an causa remota externa*, vel *interna* fuerit? an *sedes fomitis* sit *intra corpus*? an verò *extra corpus*, in Membro quodam particulari? Pro quibus omnibus circumstantiis omninò *varianda venit cura*, dum alius respectus est habendus; quando Epilepsia est in Febre Maligna, alius, quando est in Mulieribus Hystericis, alius, quando est à Scorbuto, alius, si in quodam Membro particulari, eoque in specie externo, radix mali fuerit. In tali enim casu, aut Ligatura fortis Membri peccantis, aut ibidem, ubi residere percipitur materia stimulans & convulsionem excitans, inustum cauterium, vel excitatus funiculus, præservat Paroxysmum imminentem, interdum Fermentum irritans evacuando omninò Epilepsiam curant.

Observandum igitur I. Cùm Epilepsia, & convulsiones, quæ in specie ur Morbi à causis internis oriundi per se curantur, adeoque Chronici sunt, & in genere ferè ea Hypochondriaco, aut Scorbutico malo fluunt, utut ab hoc minùs affligi videantur Ægri, utplurimùm originem ducant ab acido vitioso, eoque plùs minùs volatili, & hujus incunabula ferè semper in aut circa primas vias lateant, ob id in genere *acidi destruendi*, & *primarum viarum evacuandarum habenda est ratio*. Pertinent nempe huc varia tentamina, & experimenta curandarum Epilepsiarum; verbi gratia per Lac Vaccinum cum Sapone Hispanico decoctum, & Medicamentum quoddam ex Vitriolo Martis, quibus Epilepsia Hypochondriaca per annum durans curata: vid. BARBETTE *Prax. ubi de Epilepsia*, item M. A. N. C. *Anno 2. observ. 95. pag. 203.* Vel *acidulas*, conf. RIVERIUS *Prax. cap. 7.* aliaque *Martialia*: Sic HENRICUS ab HEER *observ. 1.* Epilepsiam cum Opisthotono gravissimo, cujus Paroxysmos præcedebant Oscitationes, & Pandiculationes cum Cordis angustia, quarta, vel quinta die recurrentes, per *fontes Spadanos* curatam refert. Et quando *Marina*, *Testacea*, *Ossea*, ut Ungula Alcis, Unicornu verum, Crystallus, Smaragdus, Lapis Ceraunius, & similia pro cura Epilepsiæ laudantur, hæc nonnisi absorbendo acidum operari possunt: Sic BORELLUS *Cent. 3. obs. 34.* refert Epilepsiam, in cujus Paroxysmo corpus instar dolii intumescebat, per *Sal Absinthii*, *Coralliorum*, & *Perlarum* curatam.

II. In genere semper *observandum*, ut *appropriata*, seu *Specifica Antiepileptica*, quæ per Experientiam observata sunt, *cum istorum Membrorum Appropriatis*, ex quibus Epilepsia oritur, *misceantur*, & simul continuentur. Hæc sunt varia. In hoc tamen conveniunt, quòd vel virtute Alcalina destruente acidum, vel virtute Sulphurea temperante acidum, & figente spiritus, operentur. Et quidem Appropriata talia Antiepileptica conducunt nonnisi præmissis Universalibus, speciatim ubi Epilepsia est per Essentiam, aut si per consensum sit, fomes ejus non præcisè in Membro quodam externo, sed in partibus internis hæreat. Hinc

III. In his Epilepsiis per consensum partium internarum *Vomitus* Antimonialibus provocatus primatum obtinet, si malum potissimùm fuerit recens (vid. RIVERIUS *Prax. l. a. pag. 61.*) aut fomes mali hæreat in primis viis, singulis Mensibus quatriduo ante Plenilunium repetendus, vid. ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib. 1. observ. 24. & 31.*

IV. *Purgantia* sint mitiora, secus ac RIVERIUS *Prax. pag. 60.* suadet; cùm frequentiora, & potentiora sæpiùs plus noceant, quam prosint. Inter purgantia cum aliis permistus *Mercurius dulcis* primatum obtinet: Sed necessarium est, ut rectè præparetur Mercurius dulcis, & bis, vel ter sublimetur, ut totus tandem fiat crystallinus, & nihil de volatilitate arsenicali Mercuriali retineat. Purgantia hujusmodi, vel propriè talia, vel etiam saltem laxantia, convenientissimè quatriduo ante Novilunia, vel Plenilunia usurpari solent: Sicuti etiam aliàs appropriata Epilepsiæ Remedia ante Lunæ imprimis mutationes, præsertim ante Novilunia, & Plenilunia, aut ejusdem Quadraturas, seu tempore harum mutationum, optimè usurpantur.

V. Observandum, quòd si ea fomite in humoribus à nativa crasi degenerantibus, non adeò exactè à priori cognito, oriantur convulsiones, pro istis emendandis *Diæta sudorifera ex Decoctis Lignorum*, si reliquorum remediorum usus minùs proportionata fuerit, observantur proficuæ: Vid. SENNERTUS *lib. 1. Prax. ubi de Epilep.* HOEFERUS *Hercul. Med. pag. 10.* FONSECA *lib. 2. obs. 8.* & THONERUS *lib. 2. obs. 94.* Commodè his Decoctis Lignorum Viscum Corylinum, Quercinum, Tiliaceum, radix Pæoniæ, *stercus* Pavonis, ac similia, tanquam Appropriata, addi *possunt*: vid. HORSTIUS *Decad. 2. Problem. 9.* Sic de *Ligni Guajaci* usu in Epilepsia conf. SCHOLZIUS *Cons. 40. & 41.* JACHINUS *in lib. 9. Rhasis cap. de Epilepsia*, & ALPHONSUS FERRARIUS. THONERUS Epilepsiam à Colica per *Decoctum Lignorum* curavit *lib. 2. obs. pag. 92.* Non secus, ac SCHENCKIUS *in obser.* Vertiginem difficilem per *Decoctum Lignorum* cum Appropriatis curatam refert. Sed benè priùs præmissa debent esse *Universalia*, ac *primas vias evacuantia*. Certè continuato usu, & evocato pro *virium ratione sudore*, multum valent in quibusvis *affectibus Chronicis* Decocta ista Lignorum Diaphoretica. *Alterant* simul humorum dyscrasiam, & successivè vitiosum, quod est, evacuant; id quod vel Lues Venerea persuadet, continuato talium Decoctorum usu curabilis.

VI. Interdum, & in casibus desperatis *salivatio Mercurialis* convenit; vid. WILLISIUS *loc. all. pag. 46.*

VII. *Sternutatoria* singulis matutinis horis attrahenda: vid. WILLISIUS *loc. all. pag. 44.* E. g.

℞. *Flor. Majoran.*
Rutæ an. ℥ii.
Flor. Lil. convall. ℥i.
Helleb. alb.
Castor. an. ʒß.
M. S. Pulvis: S.
Pulvis Sternutatorius Cerebrum purgans.

VIII. Præter *Ligaturas fortes*, *Fonticulos*, & *Cauteria*, de quibus suprà dictum, similia *Auxilia Chirurgica*, *Setacea*, *Vesicatoria*, & *Cranii apertiones*, juvare observantur, ad Naturæ nempe imitationem, quæ non saltem digito quasi monstrat, illam per sponte erumpentia Ulcera sanando: qualia Exempla TULPIUS *lib. 1. observ. 8.* suppeditat de duobus Infantibus, per Ulcera capitis spontanea ab Epilepsia curatis, quæ *e. l.* refert: Epilepsiam sponte à Natura per lenem in Fauces Influxionem curatam, in HILDANO *Centuria 1. obs. 41.* Sed accidentaliter, & per infortunium excitata idem præstant, quale quid v. g. WILLISIUS *loc. all.* de Puella quadam, per motus convulsivos super Carbones accensos devoluta, hinc caput diversis in locis concremante, refert. Quo etiam facit RHODIUS *Cent. 1. obs. 62.* qua cuidam ab humore calido Herpete sanato Epilepsiam contigisse refert, Brachii Setaceo solutam. Unde rectè Vesicatoria, Fonticuli, & Setacea à RONDELETIO *Meth. Med. l. 2. c. 36.* PLATERO *Obser. pag. 236.* MONTANO *Cons. 50.* PARÆO *l. 10. cap. 25.* FORESTO *l. 10. Obser. 16.* HENRICO ab HEER *Obser. 24.* HOLLERIO *de Morbis intern. lib. 1. cap. 15.* HILDANO *Cent. 1. Obs. 41.* & TULPIO *l. 4. Obs. 2. & 3.* commendantur; In illo tamen tantùm casu admittenda, si per Essentiam, & à causa magis universali malum hoc contingat; sicuti *ex Scabie retropulsa*, aut similibus occasionibus nata Epilepsia per *Vesicatoria* curanda venit, teste HILDANO *Cent. 3. obs. 10.* Sic Lugdunensibus familiare est Vesicatoris

Digitized by Google

catorio ſuo Epilepſias curare, Ulcere ad annum aperto ſervato, quod vid. in VELSCHII *Millemim.* 32. *Cent.* 2. *annexis Anno* 4. & 5. M. A. N. C. Item *Anno* 9. *obſ.* 14. Epilepſia refertur gravior puerperæ Veſicatorio curata. Imò *Cranii apertio* interdum proficua obſervatur, nempe, ut refert SCHENCKIUS *in obſervat.* quidam Vulneribus Capiti inflictis ab antiqua Epilepſia fuerunt curati. Item RHODIUS *Cent.* 2. *obſerv*, 66. refert SPIGELIUM ſibi memoraſſe, Juvenem quendam nobilem Patavinum ſæpiùs Epilepſia afflictum ob gravem lapſum à ſcalis, à FABRICIO ab AQUAPENDENTE apertione Cranii per Terebram curatum; Vid. etiam RIVERIUS *loc. all.* Sic quando ex Calvaria, ex Lue Venerea carioſa facta, oriatur Epilepſia, præſertim mediante *Uſtione* eradicanda venit: Vid. SCHENCKIUS *l.* 6. *Obſerv.* Hæc ipſa pariter *ad Fonticulos* quoque, item ad *Veſicatoria* locis certis admovenda, accommodari poſſunt: Nam PANAROLLUS *Pent.* 4. *Obſerv.* 30. narrat, Puerum Epilepticum, aphonum, ſtolidum, *Veſicatorio* in Sutura Coronali ſanatum. Si à *Nervo ipſo* in quacunque, remota quoque, Corporis parte oriatur, uti ſupra ex citatis M. A. N. C. patet, cauterio potentiali loco affecto applicato, curatur.

IX. *Obſervandum*, quod ſi cum Epilepſia juncta ſit Sanguinis conſueti ſuppreſſio, vel hujus occaſione excitatur plùs minùs epilepſia, *Venæſectio*, aut alia quævis Sanguinis miſſio erit proficua locis in variis, pro circumſtantiarum varietate. Sic enim Epilepſiam *apertis Hæmorrhoidibus* curatam refert RHODIUS *cent.* 1. *obſerv.* 65. Idem *Obſ.* 64. Epilepſiam in puero octeoni ob ſanguinis abundantiam Venæſectione curatam refert: Item ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Prax. Admir. obſ.* 26. refert, Epilepſiam ſævam poſt partum Hirudinibus internæ Uteri parti applicatis curatam: Idem *Obſ.* 27. Gravidam ſeptimo menſe Epilepticam Venæſectione in talo tutò curatam memorat: Item Gravida nonimeſtris ex ſuppreſſione Hæmorrhoidum Epileptica, *ſectis in Talo Venis*, & *Hirudinibus* Ano applicatis, curata fuit *Obſ.* 25. De Venæſectionis in talo uſu in epilepſia videb. in M. A. N. C. *Anno* 4. & 5. *obſ.* 81. imprimis notabile videtur, quod idem ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. princip. Hiſtor.* 26. notat, Gravidas Epilepſia ab Utero correptas, *ſecta in brachio Vena periiſſe*, *in Talo verò non*.

X. An *opiata*, & *Narcotica in Paroxyſmo* conveniant? diſputant Authores, *Illorum uſus utilis*, & *noxius eſt*: *benè diſtinguere experti eſt Doctoris*, inquit BARBETTE *Prax.* *pag.* 5. Imo DECKERS *loco alleg.* eadem planè rejicit: E contra tamen PLATERUS *in Praxi* & SCHMIZIUS in *Enchirid. Pract.* leniora in gravioribus Inſultibus commendant. *Opiata magna ſunt remedia Epilepſiæ*, inquit rectè FONSECA *lib.* 2. *Conſ.* 80. Nam ferociores ſpirituum motus compeſcunt, indeque ſenſuum perturbationes, & Motus inordinatos tollunt. Hinc ad præcavendum paroxyſmum Epilepſiæ, *tam internè*, *quam externè*, *mirè conveniunt opiata*, & nunquam omittenda, appropriatis, & ſpecificis epilepticis miſta, imprimis cum *Camphora*, quæ ſingularis eſt ad coercendos ſpirituum animalium efferveſcentium motus; vid. WEDELIUS *epilog. pag.* 107. Hac ratione *Pilulæ ex Laudano Opiato* cum *Oleo Camphoræ* paratæ ad imitationem HARTMANNI *in Prax. chymiatr. ubi de Epilepſ.* ſunt egregiæ; unde etiam hic Laudanum hyſtericum ſuum uſum obtinet egregium, & *externè* FONSECA *citato loco* Inunctionem cum *oleo Buxi*, tanquam inſigni Narcotico in Temporibus, Naribus, & pulſibus, propter vim anodynam imminente paroxyſmo (cui alia *Anodyna*, vel *narcotica* ſubſtitui poſſunt) optimè convenire dicit. Sed abſtineamus ab his Narcoticis ante præmiſſa *Univerſalia*. Deinde non tam *ad curationem* crebriùs, ſed ſaltim *ad præſervationem*, aut *atrocioris paroxyſmi mitigationem*, adeoque rariùs uſurpentur, quia Epilepſiis diuturnis ſubinde Fatuitas ſupervenire ſolet, & periculum ne *opiatorum* abuſu hæc ipſa magis promoveatur.

XI. Cerebri, & Spirituum Animalium diſpoſitio præternaturalis corrigatur per *Medicamenta Appropriata Epileptica*, maximam partem Acidum in corpore peccans abſorbentia, ſingulis diebus ab Evacuationibus vacuis propinanda, qualia equidem ſunt tantummon innumerabilia, & *duplicis imprimis Claſſis*; nempe vel *Fixa Abſorbentia*, vel *volatilia* poſitivè Fomitem morboſum corrigentia; *Selectiora* tamen *ex Regno Animali*, *Partes Animalium oſſeæ*, & *corneæ*, in ſpecie Cranium Humanum, Cornu Cervi, Unicornu marinum, Margaritæ, & Dens Hippopotami, Stercus Pavonis, cujus loco Epilepticis quidam magis commendant Stercus Leonis, & Aquam ex eo deſtillatam, qua *Illuſtriſſ. Cameo* à SCHARFFENBERG feliciter uſa eſt: Vid. VELSCHIUS *loc. all. No.* 9. *Caſtoreum*, & ex his parata Salia volatilia, Liquorem cornu cervi ſuccinatum, ſpiritum Sanguinis Humani, ſecundinæ Humanæ, &c. *Ex regno Vegetabili* eminent Viſca, Quercinum, Tiliaceum, & ſpeciatim Corylinum, Flores Liliorum convallium, Pæoniæ, Opium, Camphora, &c. *Ex Regno Minerali Cinnabaris nativa*, à CRATONE Magnes Epilepſiæ dicta, vel Antimonii, & alia *ſulphurea Antimonialia fixa*: Item *ſulphur Vitrioli*, tam *fixum*, quàm in *Spiritu volatili*, v. g. *in ſpiritu Vitrioli Epileptico*, vel etiam *in ſpiritu volatili Vitrioli. Antiepilepticum* HARTMANNI, unde SIMON PAULI ait: *Qui Epilepſiæ mederi volunt, ex Vegetabilibus Pæoniam, ex Animalibus Caſtoreum aut Hirundines, ex mineralibus vitriolum ſibi commendatum habeant.* Huc pertinet *Succinum*, ejuſque *Sal volatile*, & *oleum*, *Cryſtallus*, &c. quibus omnibus juncta ſunt *Anodyna*.

Univerſalia ergò Remedia præter Vomitum ſunt, v. g. *helleborina*, *ex colocynthide*, & *mercurialia*, helleborus nempe niger ritè præparatus, ejuſque Extractum cum Mercurio dulci: Sed cum parum purget, quin tantummodò laxet, ob id optimè permiſcetur cum aliis, & quidem cum extracto Hellebori nigri. Semper autem in Epilepſia per eſſentiam *fortiora Purgantia* requiruntur.

℞. *Extr. helleb. nigr.* gr. xv. ad ℈iſ
(vel *Extr. cathol. Andern*, aut *Panchym. Croll.* quodconque lubet, gr. xv.)
Mercurii dulc. ritè par. gr. xv.
Extr. Troc. Alhand. gr. i. ii. vel iii.
Olei deſtill. Succini gutt. ii.
Cum ſ. q. Eſſ. Myrrhæ, vel Caſtor. f. pilulæ.
D. S.
Pilulæ Laxativæ pro una vice.

Vid. *Colleg. Pharm. in Schrpderum p.* 2. *ſect.* 3.
Vel ad imitationem RIVERII præſcribatur.

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv. ad ℈i.
Scamm. ſulphurat. gr. iv. vel v. ad ℈ß.
Miſc. ſub forma pulveris pro doſi una.
D. S.
Pulvis laxativus pro una vice.

Ex quo cum *Conſerva Florum Anthos* etiam *Bolus* parari poteſt.

℞. *Conſ. Flor. anthos* ʒi.
Pulv. Rad. Jalapp. ℈ß.
Mercurii dulc. gr. xv.
Cum ſ. q. *Syr. Pomor.*
F. Bolus S.
Saccharum laxativum pro una vice.

Poteſt etiam acui cum gr. iii. *Scammonii Roſati*.

In vulgari uſu ſunt *Pilulæ* Cochiæ, Arabicæ, Fœtidæ, imprimis in Convulſionibus partium Internarum, ſuffocatione Uterina, & ſimilibus; Optimè conducunt ad grana xv. præſcribuntur cum ſtimulo appropriato, addito Mercurio dulci; aut quod convenientius eſt, pulvis panchymagogus Mineralis *Hartmanni* ex Mercurio dulci cum Mercurio Vitæ, ſorti, ac larga trituratione probè uniti, evadunt egregium laxativum per inferiora; amittit enim ſic Mercurius Vitæ vim vomitoriam, quatenus hæc corrigitur ab Acido Salis in Mercurio dulci, & fit *Pulvis Purgans Antimonialis Mercurialis* optimus, qui ſubinde cum aliis miſcetur: Videat. HARTMANNUS in *Praxi chymiatr. ubi de purgantibus Mineralibus*.

Quod ergo attinet *Specifica Antiepileptica*, ex toto acervo, & cumulo omnium Antiepilepticorum (cum nullus ſit Medicus practicus, qui non habeat ſuum ſpecificum Antiepilepticum) tantum pauca, & magis probata referam.

Eminent ex *Regno Vegetabili*, imprimis Ruta, Dentaria, Anagallis, Hyſſopus; cujus Infuſum cum ſpiritu Vini RULANDUS *Centuria* 10. *Curat.* 95. commendat: *Pæonia* jam à GALENI temporibus laudata, eaque *Mas*, ſeu quæ conſpicitur Foliis latioribus, & magis rotundis (nam Fœmina habet Folia longiora, & magis acuta) cujus *Radix*, Sole in Leone exiſtente, tempore meridiei, Menſe Martio vel Aprili in Ariete, vel Luna & Sole in ariete exiſtentibus, ante ſolis ortum Luna decreſcente collecta, mirabilis eſt ad curam Epilepſiæ, tam pulveriſata ad ʒi. interiùs uſurpata, ejuſque aqua, & Syrupus, quàm eadem appenſa, & inſtar amuleti geſtata; aut *Grana*, ſeu *Semina nigra Pæoniæ* interno uſu laudata in forma emulſionis. Ratio, quod in deſuetudinem abiit, fuit deficiens ſelectus. Certè mirabile ſimplex eſt hæc Pæonia, vi ad epilepſiam ſpecifica certo tempore collecta. Expertus eſt ejus vim amuleticam jam ſuo tempore GALENUS, cujus experientiam confirmat FORE-

RESTUS *lib.* 10. *observat.* 59. ficuti etiam videndus est BARTHOLINUS *centuria* 4. *hist.* 69. Et Experimentum hujus rei de vi amuletica pæoniæ habetur etiam in RIVERIO, *observat. à D. des* GRANDS PREZ communicata: Vid. item SIMON BERGER *de Peonia*, qui quinque tempora haber colligendi, ut & HARTMANNUS *pag.* 71. amicus retulit, se aliquoties Radice maris pæoniæ, effossa die Julii 12. 22. (Z) intra horam undecimam, & duodecimam, Amuleti instar appensa aliquoties curasse Epilepsiam tunc nempe temporis ordinariò sol Leonem ingreditur; Conf. M. A. N. C. *Anno* 6. & 7. *Append. pag.* 63. Sic quidam Medicus veteranus Anglus optimo cum successu usurpavit pæoniam marem appensam contra Vertiginem optimo cum successu. Post pæoniam est imprimis *Lilium convallium*, egregium ad epilepsiam specificum, cujus aqua, & Spiritus legitimè paratus, non tamen sulphureus per Fermentationem, sed ad imitationem LINDANI paratus, & essentia legitimè parata: sunt optima. Ut aut legitimè destilletur Lilium convallium, jubet LINDANUS recipere Flores Liliorum convallium benè maturos, adhuc Rore matutino madidos (cum in hoc Rore singularis vis lateat) ante Solis ortum; hinc protinus, atque collecti fuerint, abscindendi à suis petiolis, & immittendi in Lagenam, iisque affundatur Vinum Hispanicum, Lagena benè claudatur, deinde ita per cucurbitam destilletur aqua egregiè spirituosa, quæ recentibus Floribus, similiter rore madentibus affundatur, & in balneo iterum abstrahatur, idque aliquoties ita repetatur, donec acquiratur Spiritus liliorum convallium egregius, & Antiepilepticus: qui postmodum Castoreo affusus, suggerit, vel destillando spiritum, vel extrahendo Essentiam Castorei, ad epilepsiam egregiam, quæ à ʒß., vel ℥i. potest dari Adulto, prout fortior, vel debilior fuerit. In usu etiam sunt *Flores* lavendulæ, peoniæ, hyperici, Anethi, Radis Angelicæ, Valerianæ sylvestris annotante PANAROLLO *Pentec.* 1. *observ.* 33. antequam caulem contrahant (A): Vincetoxici, Acori, de quo vid. HEURNIUS *in sect.* 2. *Aphorism.* 44. Bryoniæ, cujus fæcum REUSNERUS *Observat.* 158. commendat: *Semen* Saponariæ ante paroxysmum assumptum, semelque in mense per tria novilunia ad ℥i. paroxysmos valdè imminuere, & Rutæ M. 1. in Vini amphora infusæ, & per tres dies sumptæ, idem præstare observavit BORELLUS *Centuria* 1. *observat.* 38. Quin, & si appendatur *Viscus corylinus*, Amuleti instar contra Epilepsiam laudatur: Nam in *corylo* multa latent, unde etiam ex Ligno Coryli justo tempore collecto RULANDUS destillat suum *Oleum* famosum, & *Spiritum*, *Heraclinum* dictum, cujus stupendos effectus videbitis in *ejus Praxi Empirica*, & *Thesauro Practico*. Hinc etiam Juli Corylini turgentes Sulphure vegetabili, maximè tempore Verno, mirabile sunt specificum ad epilepsias infantum. Ante triennium rustica Virgo erat ab octo annis Paroxysmo epileptico quotidio correpta, qui cum menses ritè fluerent, præmisso vehementi Vomitorio, quo varia, & copiosa excrevit, post usurpavi Viscum Corylinum, quater, vel quater repetito. Paroxysmi cessarunt, & quoties eundem percipiebat recurrere, hunc pulverem sumebat, *eaque sentiebat; quomodò supprimebat*: usu hujus pulveris per tres menses sana fuit, sed postmodum Morbus supervenit Contagiosus, quo interiit. Ante biennium Virgo paupercula hic erat, quam epilepsia afflixerat a tenera ætate usque ad duodecim annos: præmisso vomitorio dedi ad grana vi. Tartari Emetici, Melancholica simul erat; & si epilepsia non affligeror, Melancholica erat, & semper per plures menses, sine omni somno erat; ipsa tamen post pulverem Coryli, sub introitum lecti assumptum, dormire incipiebat sb hora nona vesperi usque ad secundam pomeridianam diei sequentis, quod miratus fui: surgebat cum euphoria mixtis, tamen adhuc Melancholica: Continuato pulvere epilepsia cessabat; omni tamen novilunio redibat; ipsa tamen plùs minùs Melancholica existente ultra quadrantem anni, ita ut etiam aliquando super ædes præcipitem se dederit, unde interiit Lignum Sanctum, Sassafras, item *Viscus Quercinus*, inter 15. Augusti, & 8. Septembris collectus, hinc Tiliaceus, & qui omnium optimus est corylinus, qui plus habet in recessu, nobilissima sunt Remedia contra Epilepsiam contumacem, seu habitualem inveteratam, præmissis præsertim Vomitoriis, multum conferunt pulverisatis ʒß. ad ℥i. sunt enim leves Visci; in aqua appropriata assumptus Viscus Quercinus nobilissima est ad Convulsiones Spasmos, Specificum BOYLEI *pag.* 185. *in philosophia Experimentali*: quæ ipsa tamen potiori jure intelligenda de visco corylino, qui Quercino adhuc potentior est, mense Martio decrescente Luna collecto: qui pulverisatus à ʒß. ad ℥i. propinatus non satis decantatum est specificum ad epilepsiam: dormiunt post usum, & quando ante paroxysmum assumunt, *subitò supprimit*: in omni epilepsia, nisi summè sit rebellis, optimum est: Vid. HARTMANNUS *loco alleg.* Sed observandum, hujusmodi *Viscos* repetito usu figere, & concentrare Fermentum Epilepticum in sua quasi minera, unde facilè fieri potest, ut alii Morbi, præsertim febres Acutæ, exinde superveniant; quippe post eorum usum subjungenda sunt subinde purgantia, ne quid remaneat, quod alios morbos inferre queat: Vid. *Diss. de Præcipitantium usu, & Abusu cap.* 3. §. 4. Quin, & Instar amuleti appensus idem Viscus Quercinus, similiter est admodùm laudatus. Viscus Tiliaceus in memoriam revocat cursum epilepsiæ *per Acidulas Vegetabiles ex Tilia*, de quo vid. Misc. A. N. C. *anno* 6. & 7. *append. pag.* 52. Vix cedit his Lignis *Lignum Buxi* ita ut etiam *oleum Buxi* destillatum habeatur succedaneus Olei Ligni Heraclini, & quod etiam in hujus defectu commodè substitui potest, si à gutt. 7. 8. 9. ad 10. in aqua florum Tiliæ ad aliquot dies propinetur, vi anodyna, & nonnihil narcotica celebre: vid. FONSECA, qui *internè* propinat aliquot guttas, & imminente paroxysmo externè illitum commendatur etiam; loco quorum autem oleum destillatum succini non incongruè substituitur. Pertinet huc *Fungus Quercinus*, de quo vid. BORELLUS *Centuria* 2. *Observat.* 95. Cerasa nigra, Acetum, Spiritus Cerasorum nigrorum, de quo vid. RIVERIUS *Centuria* 4. *observat.* 20. Asa fætida, camphora, spiritus fuliginis, extractum, & essentia agallochi. Post hæc singulare quid obtinet Sulphur Vegetabile, quod colligitur ex *Lycopodio*, seu *musco terrestri clavato*: nobile est antiepilepticum, præsertim pro Infantibus. Colligatur Mense augusto. *Nobilius* tamen est Sulphur simile tempore Verno *ex Julis Coryli* collectum. Sulphura hæc sunt Remedia non inelegantia ad Morbos Convulsivos, dosi ℈i. ad dr. I. & singulari vi pollent acidum destruendi, quod excitat epilepsiam per consensum: *Imprimis* in Junioribus sunt elegantia: Videb. M. A. N. C. *Anno* 1. *observat.* 97. *pag.* 225. *sqq*, & *anno* 3. *observat.* 15. Pulvis hic maximè inflammabilis est; si enim candelæ admoveatur, strepitum instar Bombardæ dat. *Carbo Artemisia rubra* circa *Festum Sancti Johannis*, ipso totius *Sancti Johannis die* ante solis ortum, vel circa meridiem, sub ejus Radice effossus, etiam nobile est specificum ad epilepsiam, uti per experientiam in illustri persona factam allegat PETRÆUS *in Diss. Harmonic. lib.* 1. *Dissertat.* 6. §. 53. *pag.* 83. uti etiam JOHEL *in prax. de Epilepsia pag.* 85. Idem refert *de carbonibus* sub artemisia effossis, & quidem dictos tantummodo reperiri die *Festi sancti Johannis*, alio tempore non. Putavi priùs, esse fabulam; nihilominùs novi Mulierem, quæ fodiendo sub artemisia rubra invenit Carbones, & mihi monstravit, quibus egregiè curavit aliquot pueros Epilepticos cum aqua Florum Tiliæ propinatis. Quid sint? vid. DECKERS in *Comment in Praxin Barbettianam*, *de Epilepsia pagina* 7. qui fraudem detexit, quod sint Radices annosæ artemisiæ, quas vulgus pro carbonibus peculiaribus habet. De *Floribus Tilia* res nota est, quod sint optimum ad epilepsiam remedium; unde Liquor Radicis Tiliæ, de quo vid. TILEMANNUS *de Math. medica*, & Aqua, & Spiritus Florum Tiliæ sunt in vulgarissimo usu. Florum amaranthi conserva cum oleo succini feliciter est usus PETRUS ASSELINÆUS; vid. VELSCHIUS *in all. No.* 19. *Syrupus Nicotiana* mirificè commendatur à ZACUTO

(Z) *Elect, die* 12. *Julii* stylo veteri, *quod idem est ac die* 22. *Julii* stylo novo: *cum sol nempe ingreditur signum Leonis.*

(A) *Cl.* Fabius Columna in Phytobasano p. 120. *ait Radicem* Valerianæ sylvestris, *seu* Phu Dioscoridis, *sponte orta, extirpatam antequàm caulem edat, atque in pulverem redactam, si semel aut bis exhibeatur Epilepticis, pueris præsertim & infantibus, ad dimidium cochleare, cum Vino, Aqua, Lacte, aliove succo, Epilepsiam tollere. Dominus Marchantius de hac re pluries experimentum fecit: ut legere est in* Commentariis Reg Scient. Acad. anno 1706. pag. 430 *Radicem collegit mense martio, caule nondum emisso, atque in pulverem redegit, illumque, purgato priùs Corpore, ac nonnunquam pro Ægrotantis conditione etiam Vena secta, ad* ℈i. & ℈iß. *in Aqua vel Vino propinavit, tamque secundò & tertio exhibuit; nonnunquam interposito Cathartico, ac Vermium excretione procurata: ut plurimum sudorem movit, cum Epilepticorum vel integra curatione, vel saltem notabili levamine.*

CUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. admir. Observat.* 23., & 24. Paratus nempe ex succo Foliorum viridium cum melle: Hoc Syrupo, aliis omnibus irritis remediis, pertinacissimam Epilepsiam, quotidie quadraginta dierum spatio assumpto, curavit. Primaria ferè hæc sunt ex Regno Vegetabili, quibus tamen subinde etiam alia *Remedia Cephalica* quæcunque in specie, & *Aromatica* ex eodem Regno addi possunt; Ex hisce enim emergunt *Compositiones* Aquarum Epilepticarum, admodum multiplicium, ut *Aqua Epileptica Langii*, *Kolreuteri*, *Dornerolii*, & similes aliæ. Modus præparandi pro varietate Authorum variat: Exempli gratia sit sequens *Aqua Cephalica*, *Epileptica*, & *Apoplectica*:

℞. *Herb. & Flor. Salvia* unc. vi. ad unc. viii.
Flor. Lil. convall. ℥iii.
Lavend. odorat. unc. i. ad. unc. ii.
Rad. Pæon. mar. unc. ii. ad unc. iii.
Fol. & Flor. Majoran. unc. ß. ad unc. i.
Cinnam. elect. unc. ii.
Cubebar. unc. ß.
Caryophyll. ʒiii.
Macis ʒii.
Infund. cum Vin. *Malvat.* aut *Rhenan. opt.* ℔xiv.
Macerentur per dies, & noctes 14. hinc destillentur in Balneo Mariæ.

Potest parari cum, & sine *castoreo*: item post rectificationem potest addi q. s. *de spiritu salis ammoniaci*; vel simili volatili, ut fiat Remedium eò generosius. Qui novit materiam Medicam, facilè potest combinare tales Aquas.

II. *Ex Regno Animali* ad epilepsiam commendantur imprimis *Remedia humana*, seu ab homine desumpta; quæ inter eminet *Sanguis humanus*, & Remedia ex hoc parata, spiritus nempe, Sal volatile, & Oleum, specifica sunt hæc Remedia, imprimis *Spiritus sanguinis humani* cum *sale volatili* acuatus, qui etiam tanquam nobilissimum remedium in epilepsia hæreditaria, si quid aliud, conferre dicitur ab HELMONTIO, in quo quamplurimi practicorum consentiunt. Sed observandum secundum LINDANUM eligendum esse *Sanguinem Humanum ab homine recenter decollato* collectum, cùm alius sanguis vix talem efficaciam habeat, qui vel per se destillandus, vel in Vase vitreo prius cum pauco Spiritu Vini circulandus, & ita lege Artis in spiritum, Sal volatile, ac oleum destillandus: remedium, quod ritè paratum est egregium ad Epilepsiam, & Apoplexiam commendatissimum. Ipse reddit rationem hanc, quod scilicet in Homine decollato præ metu Mortis Spiritus ejus quasi coaguletur, & concentretur. Quicquid sit, hoc certum est, quòd Spiritus, & Sal volatile sanguinis Humani sint decantata ad epilepsiam Remedia. *B. Doctor* MICHAELIS Sanguinem dicto modo collectum, & congrumatum decantato Sero deponebat, donec situm contraheret; Sic enim copiosiorem spiritum, ac Sal volatile eliciebat, quo sæpiùs utebatur in Epilepsia, nunc cum spiritu vitrioli Cephalico (de quo postmodum) evadit exinde mistura subviridis, & subcœrulea elegans, qua ipsa etiam hæreditarios epilepticos se curasse idem testabatur. Post Sanguinem Humanum est imprimis *Secundina humana*, quæ putrefacta dat Spiritum volatilem, qui præter effectus singularissimos in Affectibus Mulierum, præsertim Puerperarum lochiis, Epilepsiam pòtenter curat: Secretum fuit GNOEFFELII, quo aliquando *Rex Poloniæ* fuit curatus, Datur dosi à guttis xv. ad xxx. xxxx. vel dr. ß. sub insignibus Lunæ mutationibus. Vel ipsa Secundina in Clibano blandè torrefacta, pulverisata dosi dr. ß. ad dr. i. Luna imprimis decrescente in Aqua spirituosa Florum Tiliæ, aut Liliorum convallium propinanda venit. Sequitur *Cranium humanum* ex homine violenter interempto desumptum, iu specie quidem *os Triangulare*, vel *Triquetrum* ex concursu Suturæ Sagittalis, & Lambdoideæ, quod juxta PARACELSUM in Epilepticis reperitur, tam Rasura ejus simpliciter pulverisata, quam quocunque modo præparatum, vel philosophicè, aut cum igne calcinatum, vel, quod omnium optimum, ejusdem Sal volatile, ac Spiritus urinosus, Sale volatili concentrato turgidus, egregiè conducunt ad curandam epilepsiam. Cranium sine igne, aut solum præparatum, datur ℈i. ad ʒß. ℈ii. & ʒi. Spiritus verò prout fortis, vel debilis à gutt. xv. xxx. ad dr. ß. & ʒi. Sal volatile à ℈ß. gr. xv. ad ℈i. Primus hæc manifestavit PARACELSUS, qui præter Gelatinam, Spiritum, & Sal volatile, Oleum Cranii Humani, quod simul prodit per destillationem, rectificatum à Capite mortuo, & Vertici inunctum, præsentissimum dicit remedium ad arcendum paroxysmum Epilepticum (quod credo, est enim sal volatile concentratum).

Quin, & oleum succini, aut *succinum* permistum cum cranio humano pulverisato, denuò destillatum forti igne gradatim, dat *Oleum antiepilepticum* penetrans, & excellens. Si Fœtor est inimicus, circuletur Oleum priùs ante usum aliquamdiu cum Spiritu Vini rectificato, vel tartarisato, & ita cum eodem leni igne à calcinatis destillentur, dat oleum suavius, & egregiè penetrans. Juxta Cranium, *Cerebrum* humanum est egregium Antiepilepticum, cujus *spiritus*, & *Oleum* ad imitationem HARTMANNI præparata sunt egregia Antiepileptica. Hæc ipsa pariter, & multò magis de *Usnea Cranii humani*, ex patibulo, seu capite rota fracti collecta, intelligenda sunt, in qua consermentata est mumia capitis microcosmici, egregia contra Epilepsiam. Quin & *Ossa hominis* reliqua, ex Homine violenter occiso desumpta, destillata, aut præparata, ad Affectus Convulsivos sunt egregia: uti & *aliorum animalium Partes ossea*, & *cornea*, imprimis unicornu Marinum, Dens hippopotami, seu Equi marini, Spina Mustelæ piscis, dens lupi, lapilli carpionum, Rasura Cornu Cervi, Unicornu fossile, & ex his quæcunque præparata, Salia etiam volatilia, Spiritus Cornu Cervi, item liquor cornu Cervi succinatus, sunt egregia Antiepileptica. Dens Hippopotomi (vid. WORMIUS *in Museo*) est durissimus, & singulare specificum in convulsione quacunque per consensum Abdominis, qui præparatus sine igne, aut ex eo destillatum sal volatile, mirè confert ad convulsivos affectus, pariter internos, & externos. Externè quoque ex hoc Dente à quibusdam fiunt *Annuli* (vid. WERNERUS) qui membro, seu Digito convulso inserti, aut etiam digitis pedum, in spasmo flatulento, sive Cramba applicati, imprimis gravidarum, sunt perquam proficui. Laudantur etiam Hepata Ranarum viridium, de quorum præparatione vid. HARTMANNI *Prax. pag.* 67. & FINCKII *Encheir. Pract. pag.* 29. Coagulum Leporis, coturnicum Ova, Pulvis Millepedum, Hepar Lupi, cujus usu quendam Epilepticum perfectè sanatum fuisse, qui postmodum multos similiter hoc Remedio curavit, vid. BORELLUS *cent.* 2. *obs.* 95. Testiculi apri, vid. AUGENIUS *tom.* 2. *l.* 8. *Epist.* 2. Fel Catuli nigri, vid. UNZERUS *de epilepsia pag.* 245. corpus Thuri simile, quod in acervis Formicarum reperitur: vid. REUSNERUS *Obs.* 15. Picæ, corvus combustus, & Mus calcinatus, vid. *Idem obs.* 13. & 152. Materia, quam pullus Equinus vomitu rejicit, vid. HIERONYMUS DONZERINUS *lib.* 6. *Consil.* 35. à SCHULZIO *editus*: Spiritus Urinæ, Sanguis Leporis in venatione probè agitati, hinc pavore capti & jugulati, collectus & exsiccatus, ad ʒi. assumptus, singulare HELMONTII est Remedium, aut sumatur Linteum eo tinctum, infundatur in haustum Vini, donec omnis color extractus, postmodum hauriatur, & Remedium erit planè singulare. Pertinet huc *Castoreum*, nobile & singulare Antiepilepticum, & ad affectus quoscunque nervorum, imprimis quidem, si ad imitationem BARBETTE *cap.* 1. *Prax.* junctum salibus volatilibus infundatur in spiritu Vini, vel Liquore alio spirituoso salino volatili urinoso, quæ essentia cum aqua cinnamomi vel Salviæ est nobilis: v. g.

℞. *Salis vol. succin.*
Cran. human. aa. ℈i.
Castor. ʒii.
Infund. in s. q. *Spiritus Vini*. Digerantur & circulentur; fit exinde *Tinctura Antiepileptica* elegans.

Vel spiritus Salis Ammoniaci vinosus cum calce viva & spiritu Vini paratus, castoreo affusus, egregiam quoque Essentiam & Tincturam extrahit. Imprimis autem convenit castoreum ejusque essentia, uti & ex castoreo & Asa fœtida cum Tinctura aut spiritu Tartari parata, in Epilepsia & convulsionibus internis, seu Spasmis partium internarum, per consensum abdominis & Viscerum inferiorum enatis: quales sunt colica convulsiva, Suffocatio Hypochondriaca, hysterica, & similes; sicut etiam in quacunque partium convulsione Tonica ab omnibus authoribus mirè commendatur externè usurpatum; quin & applicatum castoreum cum clysteribus in Epilepsiis interdum admodum conducit. Quæ *suprà cap.* 2. *de Vertigine* dicta fuerunt de *Stercore Pavonis*, & ipsa similiter valent in Epilepsia, in qua non minoris pretii est pavonis Stercus. Videbitis egregiè de hoc disserentem SCHOLZIUM *Cons.* 42. BORELLUM *Cent.* 3. *Observat.* 55. qui habet experientiam de cura epilepsiæ per Stercus Pavonis, quacunque ratione applicetur; sive in substantia sub forma pulveris cum appropriatis, sive infundatur in Vino, maceretur & propinetur, De *Alce*, ejusque *Ungula*, horumque salibus volatilibus

Digitized by Google

& Spiritibus; de *Hirundinibus*, & earum aqua cum & sine castoreo, nil dico, cum hæc per se notissima sint, quod conveniant singulariter in epilepsia. Adhuc *Ova coturnicis* huc pertinent, quæ exsiccata, & pulverisata ad ʒß. propinata, sunt expertum specificum HOEFERI *in Herc. med. pag.* 32. De his & similibus ex Animali Regno Antiepilepticis Remediis judicium videbitis in LUDOVICI *Pharm. pag.* 939.

III. Pergo ad *Regnum Minerale*, in quo primatum ducunt ad Curam Morborum convulsivorum *Sulphura Antimonii* plùs minùs *fixa*, de natura Solis participantia, quæ præ aliis decantata sunt; partim quod generalem habeant vim temperandi quodcunque Acre excessivum; partim quod similiter singularem habeant vim anodynam, adeoque Spirituum Animalium feroces motus sedent, ubi sulphur antimonii fixum multum in recessu habeat; partim etiam, quod vi Emetica tollant Fomitem morbi, si est in primis viis, Observatum enim est, si Fomes fuerit in primis viis, excitasse Vomitus, hinc fomite sublato, Vomitus non ampliùs movisse. Hæc inter eminet primò *Cinnabaris Antimonii*, alias Magnes epilepsiæ appellata, quæ insignes virtutes curandi Epilepsiam obtinet; sed necesse est; legitimè sit præparata, & aliquoties sublimando ab omni volatili Sulphure purgata & separata, ac cum Aqua spirituosa quacunque in aere libero super porphyritidem lævigata. Optimum est, in specie si superveniunt Epilepsia aut Motus Convulsivi Morbis acutis, ubi nunc solitariè usurpatur, nunc cum salibus volatilibus, cum quibus ejus color augetur. Qui norunt ex hac cinnabari parare cum spiritu quodam Vegetabili Tincturam, habebunt egregiè antiepilepticam. Huc facit Remedium, quod vocatur quibusdam *Astrum mercurii secretum* factum ea Cinnabari Antimonii beneficio Menstrui ex Nitro & Sale Gemmæ parati, quod tandem præcipitatur in Crystallos auratas instar Croci, quæ mirificè conveniunt in Epilepsia. Verùm præter Cinnabarin hanc antimonialem adhuc est subtilissimum & fixius *Sulphur antimonii*, ex *Scoriis Reguli Antimonii*; dum nempe more solito per secundam Præcipitationem, ex his separatum fuit Sulphur Antimonii, Auratum dictum, adhuc semel ex Liquore isto filtrato simultanea injectione Aceti destillati & spiritus Urinæ, aut Salis Ammoniaci præcipitatur Sulphur subtilissimum & admodum elegans, coloris auratioris, quod in minima dosi, ad unum alterumve granum, mirabiles effectus Anodyno-epilepticos exerit in curanda Epilepsia Infantum & adultorum, & Cinnabario antimonii longè superat. Interdum ratione circumstantiarum priùs facit Vomitus, interdum priùs somnum, interdum sudorem; in aliquot Epilepsiis, in Febribus beneficio hujus Sulphuris nobiles vidi effectus. Dosis Infanti uniusanni ad usque duos, gr.ß. ad gr. i. Adulto 9. vel 10. annorum, gr. iii. præter propter. Juxta antimonii cinnabarin etiam *Cinnabaris nativa* selectior, & ex eadem parata Remedia varia, non infimæ notæ erunt, Cinnabaris hæc nativa ungarica multum de Sole habet, & optimè Cinnabari Antimonii substituitur, vel coctione vel lotione purgata, meritò dicitur a CRATONE magnes Epilepsiæ. Post fixa Antimonialia commendatur etiam *Minera Argentea* instar Rubini transparens. Germanicè *Roth, gulden Ertz. Vitriolum* optimum est Remedium, mirè commendatum à PARACELSO ad Curam Epilepsiæ: Sed hæc intelligenda sunt de ejus substantia sulphurea, sulphure Vitrioli anodyno fixo, de quo tantæ laudes HELMONTII hinc inde prostant; & deinde etiam de spiritu Vitrioli volatili egregiè sulphureo-anodyno, qui per nonum Alembicum est protectus, uti loquitur PARACELSUS. Hic Spiritus Vitrioli est genuinum ingrediens Mixturæ simplicis, quam PARACELSUS sub nomine *specifici in Peratutis*, primitùs commendavit ad affectus epilepticos; non vulgarem istam, Spiritibus nullius pretii adulteratam. Spiritum enim Vitrioli volatilem, cum spiritu Tartari volatili, & spiritu Theriacali camphorato miscuit. In officinis ingreditur *Mixturam simplicem* Spiritus Vitrioli, non volatilis sed corrosivus, item phlegma ex tartaro: unde est impostoria Compositio. Modi ad hunc spiritum Vitrioli volatilem acquirendum sunt varii. Nota ejus est, ut ipsum Phlegma sub destillatione striatum antecedat, (Striæ sunt signum Spiritus:) propterea eligendum imprimis Vitriolum in aere blandè calcinatum, sub qua blanda calcinatione phlegma ejusdem aquosum sensim exhalet, simulque aliquali Vitrioli ejus subtilioris Sulphuris per aerem resolutione, facilitetur Spiritus Vitrioli volatilis egressus. Alii recipere malunt Caput mortuum Vitrioli, quod aliquamdiu aeri expositum, ac ita de novo impraegnatum fuit. Cùm verò non omnibus æquè liceat parare ejusmodi spiritus volatiles, ob id eliguntur ii, qui proximè ad eos accedunt quos inter eminent *Volatilisationes Vitrioli* beneficio Urinæ Humanæ aut beneficio spirituum volatilium vegetabilium. Quoad *Urinam Humanam*, notus est spiritus vitrioli volatilis antiepilepticus, è vitriolo Veneris cum Urina humana præparatus juxta QUERCETANI descriptionem *in Tetr.* quæ etiam reperitur in HARTMANNO. Nempe calcinetur Vitriolum in sole, donec perfectè albescat (id quod fit optimè in diebus canicularibus mense Julio & Augusto, quo etiam paratur pulvis Sympatheticus): deinde Spiritus Urinæ, qui absque fermentatione paratus, ipsi commisceatur, ut ex mistura vitriolum instar pultis evadat. Ex hoc tunc destillatur ordine spiritus ex Arena, Igne tamen paulo fortiori. Hic postmodum quinquies bene est rectificandus, & fit Spiritus Vitrioli antiepilepticus non inelegans. Hic spiritus est maximè sulphureus volatilis salsus, non acidus, de quo retulit D. MICHAELIS, se etiam hujus usu Epilepsiam hæreditariam curasse. Nam in hoc Sulphur Vitrioli metallicum ab alcali Urinæ dissolvitur, ita ut cum eodem & spiritu acido proprio in forma spirituosa sulphur Vitrioli volatile extraversum, elegantem spiritum vitrioli volatilem epilepticum constituat. Dixi etiam quod volatilisetur spiritus vitrioli beneficio Spirituum volatilium, qui ratione spiritus epileptici, & Cephalici nostrates sunt: V. g. paretur spiritus Vitrioli Epilepticus aut cephalicus ad imitationem D. MICHAELIS, qui

℞. *Vitriolum Hungaricum dephlegmatum in Balneo Mariæ, & pulverisatum:*

Illudque irrorat cum spiritu Vegetabili composito cephalico vel Epileptico, id est, cum spiritu Vini a Vegetabilibus cephalicis & aromaticis post præviam Digestionem abstracto. Permiscentur hæc ad consistentiam pultis spissioris, destillentur per Retortam in Igne aperto, more consueto; spiritus qui prodit, adhuc aliquandiu digeratur in loco calido, hinc rectificetur per Alembicum in Arena, & prodit primò *Spiritus volatilis Striatus* quodammodò nebulosus, quem insequuntur guttæ phlegmaticæ: quibus apparentibus mutetur receptaculum, & seorsim capiatur phlegma: quo *cessante*, & dum Nebulæ postmodum denuo surgunt, & *sapor* acidulus se manifestat, novum applicetur receptaculum & capiantur spiritus volatiles *nebulosi*, & ita sub nomine *Spiritus Vitrioli Epileptici* vel *Cephalici* admodùm egregii asservetur, qui est iste, miscendus cum spiritu Sanguinis humani ad curam Epilepsiæ Hereditariæ, uti antea monui.

Loco Vitrioli crudi dephlegmati sæpè etiam accepit *Caput mortuum Vitrioli* per regenerationem denuo ab aere impraegnatum, & cum spiritu Vegetabili cephalico imbibitum ad consistentiam pultis, dicto modo tractavit. Sic quidam miscent Vitriolum Hungaricum cum rasura cranii humani, & destillant.

Tandem inter Mineralia est adhuc *succinum*, ejusque essentia cum spiritu Vini extracta, Sal volatile ac Oleum, egregia & potentia ad integrum systema Nervorum, & epilepsiam, & convulsiva pathemata remedia, *imprimis* si Febribus Malignis & affectibus hystericis superveniant. Hinc Liquor cornu cervi succinatus, tam solitarius, quàm Liquor aut sal volatile succini eadem methodo cum spiritu sanguinis humani mistum, sunt compositiones egregiæ in & extra paroxysmum; Nam in cura epilepsiæ necessaria sunt, quæ cum impetu quodam penetrant. Quibus ipsis interdum *Camphora* additur, quæ figit quodammodo spiritus animales, & ad motum naturalem reducit eosdem; Unde & camphora vim somniferam obtinet; sicut & HARTMANNI secretum in epilepsia & suffucatione Uteri, seu molestia quavis uteri ex Laudano Opiato & camphora, quod Medicamentum ante paroxysmum præservationis gratia porrigi potest. *Crystallus* denique *montana* præparata in Epilepsia per consensum abdominis ubi est opus forti penetrantioris Acidi absorptione, multum præstat.

IV. Ex modò dictis simplicibus & similibus plures & innumerabiles ferè possunt fieri *compositiones & Formulæ Antiepilepticæ*: v. g.

℞. *Aqua ceras. nigr.*
Lil. convall. an. unc. ıß.
Epil. lang. unc. i.
Liqu. cornu Cervi succin. vel *Spiritus cran. Hum. rectif.* ʒi.
Syr. Flor. Tun. unc. i.
M. D. S.
Potio Antiepileptica.
Vel

℞. *Aqu*

Digitized by Google

℞. *Aqua flor. Tiliæ,*
Salviæ,
Cerafor. nigr. vel *Meliff.* an. ℥i. vel ℥ii.
Liq. cornu Cervi fuccin. ʒiii.
Spiritus Theriacal. camph. vel *Eff. Caftor.*
ʒi. ad ʒiß.
Eff. Opii ℈i.
Syrup. Flor. Pæon. ℥i.
M. S. ut fuprà.

De quo ter vel quater de die, duo, tria, vel quatuor dentur Cochlearia pro dofi. Vel

℞. *Aqua è Typhis Cerv.* ℥ii.
Cerebr. Humna. fpirituof. ℥i.
Spiritus Sangu. Hum. ʒiß.
Cran. Human. præp. ʒi.
Salis vol. Cran. Hum. gr. xv.
Succin. ℈ß. ad gr. xii.
Laud. Opiat. gr. iii. vel v.
Syr. Stœchad. Arab. ℥i.
M. S. ut fuprà.
Item

℞. *Aquæ Flor. Pæon.* ℥iii.
Cerebr. hum. cum Vin. ʒvi.
Spiritus Sangu. hum. effent. ʒiß.
Unicornu ver. præp. ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Laudani Opiat. gr. iß.
Syr. Stœchad. Arab. ℥iß.
M. S. ut fuprà.
Vel

℞. *Aquæ flor. Pæon.*
Tiliæ ana ℥i.
Cinnam. fpirituof. ℥ß.
Cornu Cervi fine igne ℈i.
Cinnab. Nativ.
Bezoard. Miner. ana ℈ß.
Laud. Hyfter. gr. v.
Syr. flor. Pæon. ℥ß.
M. S. ut fuprà.
Vel

℞. *Aqua flor. Pæon.* ℥ii.
Vifc. Corylin. ℈i.
Cinn. Nativ.
Bezoard. Miner. ana ℈ß.
Laud. Hyfter. gr. vi.
Syr. flor. Pæon. ℥ß.
M. S. ut fuprà.

Dofis Cochl. i. quater vel bis in die.
Vel

℞. *Aquæ Fœnicul.*
Flor. Tiliæ ana ℥i.
Spiritus Sal. Ammoniaci,
Liqu. cornu Cervi fuccin. an. ℈ß.
Eff. Caftor. ℈i.
Syr. Papav. fimpl.
Stœchad. Arab. ana. ℥ß.
M. S. ut fuprà.
Vel

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥ii.
Puleg. ℥i.
Aquæ Apopl. vel *Epilept. Lang.* ʒvi.
Salis vol. cornu Cervi gr. xii.
Succin. gr. vi.
Syr. flor. Pæon. ʒiii. vel ℥ß.
M. S. ut fuprà.
Vel

℞. *Aquæ Meliff.* ℥ii.
Salviæ ℥i.
Eff. Caft. ʒii.
Liqu. cornu Cervi fuccin. ʒi.
Syr. flor. Pæon. ℥ß.
M. S. ut fuprà.
Vel

℞. *Cinnab. Antimonii* ʒß.
Salis vol. Succin. gr. xii.
Laud. Opiat. form. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis:

Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis contra Epilepfiam.

Vehiculum fit:

℞. *Aquæ Salviæ,*
Lil. convall. ana ℥i.
Spirit. Lil. convall.
Cerasf. nigr. ana ʒiß.
M. S.
Aqua ad Pulverem.
Vel

℞. *Cran. human. fine igne* ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß. vel ℈ii.
Salis vol. cornu Cervi gr. xii.
Succin. gr. vi.
M. f. Pulv.
div. in 4. part. æq. S.
Pulvis Caput confortans.
Vel

℞. *Cinnab. Antimonii* gr. xv.
Salis vol. cornu Cervi,
Viperar. ana gr. iv.
Camph. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulv.
D. S. ut antè,
Vel

℞. *Antimonii Diaphor.*
Cinnab. Nativ.
Succin. præp. ana gr. viii. ad ℈ß.
Salis vol. Succin. gr. iii. ad v.
Laud. Opiat. gr. i.
M. f. Pulvis.
D. S. ut fuprà,
Vel

℞. *Cinnab. Antimonii*
Succin. præp. ana ℈i.
Caftor. gr. xii.
Salis vol. Succin.
Cornu Cervi ana ℈ß.
Camph. gr. iii.
M. f. Pulvis:

Div. in 3. part.
D. S. ut fuprà,
Vel

℞. *Cran. Human. fine igne* ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Caftor. gr. xv.
Salis vol. cornu Cervi,
Succin. ana ℈ß.
M. f. Pulvis pro aliquot dofibus.
D. S. ut fuprà.

Horum Vehiculum fit:

℞. *Aquæ Lil. convall.*
Cerasf. nigr.
Flor. Tiliæ ana ℥i.
Eff. Flor. Anthos, vel *Caftor.* ʒiß. ad ʒii. vel ʒiii.
Spiritus Cran. Human. effent. ʒi.
Syr. flor. Tunic. ʒvi. vel ℥i.
M. pro Vehiculo. S.
Aqua ad Pulverem.

In quo capiatur præfatus Pulvis, vel Pulvis Epilepticus *Ludovici*: vel Pulvis ex fecundina humana in *Coll. Pharm. in Schrœderam P. 2.* Vel

℞. *Cran. human. pulverif.*
Cinn. Antimonii vel *Nativ.* ʒß.
Sal. vol. cornu Cervi gr. vi.
Succin. gr. iii.
Laud. Opiat. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis.
Divid. in 3. part. æqu. S.
Pulvis Epilepticus.
Vel

℞. *Cran. human. fine igne,*
Unic. Marin. an. ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß. ad ℈ii.
Salis vol. fuccini,
Cornu Cervi ana gr. ix.
Camph. gr. iii.
M. f. Pulv. pro tribus vel quatuor dofibus.
D. S. ut fuprà.

Capiantur in vehiculo fequenti:

℞. *Aquæ Lil. convall.* ℥iii.
Apopl. vel Epil. ℥iß.
Syr. flor. Pæon. vel *Tunic.* ʒvi.
M. S.
Potio ad Pulverem.
Vel

℞. *Aqua flor. Pæon.* ℥iß.
Cinnam. ℥i.
M. S. ut antè.

V. Inter *Externa* ad Epilepsiam commendata eminent *Amuleta*: quæ inter primatum obtinet *Sambucus per Salicem crescens*, cujus applicandi rationem & usum vid. in HARTMANNI *Praxi Chym. abi de Epilepf.* SIMONIS PAULI *Quadrip. Botan. Class.* 2. *pag.* 140. Experimentum verò egregium ejus videat. in BARTHOLINO *Cent.* 4. *observat.* 69. *Pica cacat super Salicem: inde crescunt Rami sambucini, quoniam anteà de sambuco comedit*: Videat. KERGERUS *sect.* 1. *cap.* 6. *pag.* 51. *De Avibus, quæ vocantur* Nussesser, *id est* Nucivoræ, *& quæ Nuces Moschatas devorant, ubi postmodùm eorum excrementa cadunt, crescit arbor Moschata.* Radix Ostrutii seu Imperatoriæ, Germ. *Meisterwurtz*, recens dissecta & pollicibus Manuum ac Pedum alligata commendatur in M. A. N. C. *anno* 4. *&* 5. *obs.* 42. *pag.* 38. BOOTIUS *de Lap. & Gemmis lib.* 2. *cap.* 53. & ZECCHIUS *Consf.* 44. *smaragdum* commendant: Alii radicem & semen *Pæoniæ*: Videat. FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 59. & BOYLE *loco allegat.* Alii Ungulam Alcis, alii Viscum Quercinum, alii Dentem Hippopotami & exinde paratos *Annulos*, de quo *suprà dictum* fuit. Crines Canis nigerrimi cum aliis in Amuleto appensos laudat FORESTUS *lib.* 10. *Observation.* 60. *pagin.* 391. De Amuleto ex Electro majori *Paracelsi* notum est, quod etiam commendatur à quamplurimis in Cura Epilepsiæ & convulsionum. Cinnabarin Nativam externè collo appensam, vel carpis manuum annexam in Paroxysmis Epilepticis convenisse observatum est. Ulteriùs Vertici, Spinæ & Partibus convulsis applicari possunt Cucuphæ, Emplastra, Olea & *Inunctiones* cum Oleis recensitorum cunctis, verbi gratia *Oleo destillato succini*, si Epilepsia est per consensum, ubi cum Oleo Spicæ illinatur Abdomini; cum Oleo Lavendulæ, Anthos, Rutæ, Serpilli, Majoranæ, Castorei, Coryli, & similibus; item cum *Balsamo Peruviano* egregiè conducunt. Probè autem perspecta sit *Idiosyncrasia Ægri*, qui nempe possunt ferre talia; sunt enim quidam, qui ab ejusmodi odoratis magis læduntur, nimis affectis & commotis ab iisdem spiritibus. Misceri possunt dicta Olea destillata cum Oleis infusis & coctis, Lumbricorum terrestrium, Rutaceo, Mastichino, Castorei & Unguentis Nervinis; item emplastro CRATONIS, quod *lib.* 4. *Epist. ad Jordanum pagin.* 282. describit; item emplastrum, ex *Emplastro Diacalcith.* ℥ii. *Diachyl. ireat.* ℥iß. & *de Betonica* ℥ii. compositum. Speciatim Pinguedo Cati sylvestris in Paroxysmo, aut eodem imminente, Umbilico illita singulare est Remedium ad Epilepsiam, & quæcunque convulsiva Pathemata, secundùm SCHMUCKIUM, habito tamen respectu ex Mare pro Maribus, &c. In *Epilepsia ab affecto Splene*, cum vel sine Tumore scirrhoso, optimum est Emplastrum de Ranis cum Mercurio, in subjectis robustis cum dupla dosi Mercurii. Sic in Virgine tredecim annorum, cujus Mater epileptica erat, observavi, quod eam Melancholia aliquando invaserat cum aliquibus Insultibus Epilepticis in Somno, ipsi tamen nesciæ: mane de lassitudine Artuum conquerebatur, primo dolor obscurus affligebat in Hypochondrio sinistro: Præmisso ex Sale Hypochondriaco digestivo, cum Vomitu bis repetito, propinavi Liquorem Martis Solaris gradatim ascendendo ad septimanam, externè admovi Emplastrum de Ranis cum Mercurio, malaxatum cum Oleo destillato fœtido: quibus se benè iterum habuit. De *cingulo ex Corio humano* res nota est, si Lumbis Spasmo correptis seu convulsis circumligetur, aut etiam Hypochondriorum regioni circumducatur. Hoc ipso efficacior dicitur *Nervus Crurum* insignior parti convulsæ circumligatus. An verò Corium humanum habeat vim specialem ab aliis Cingulis fortiter ligantibus distinctam? dubitatur.

Hæc ita se habent extra Paroxysmum.

VI. Quod *Curam attinet in ipso Paroxysmo*: Si sit gravior, *ad excitandum Epilepticum* mirè conducunt omnia ea, tam *Interna* quam *Externa*, quæ quosvis sensus seu eorum Organa fortiter vellicare, & ita spirituum inordinatas commotiones seu fortiora objecta in ordinem revocare possunt, qualia remedia *suprà in Soporosis affectibus* fuerunt proposita: adeoque præter Venæsectionem & Vomitoria, Evacuantia universalia vix habent locum. Venæsectio scilicet propter evidentissimam tantùm Plethoram, aut sanguinis alicujus evacuationis solennis suppressionem, semper illam DECKERI *in Praxi Barbettiana pag.* 5. Animadversionem observando, ut parcè satis Sanguis educatur; aliàs enim Paroxysmi semper graviores redeunt. In graviori malo mirè conveniunt *Vomitus*, qui aliis irritis sunt nobilissimi. Cæterùm duo urgent incommoda, quæ hujus excitationem præprimis inhibent: Scilicet quando arctè clausa Labia sunt, & propter convulsos Temporales Musculos maxillæ arctiùs stringuntur; & secundò, quando in graviori Paroxysmo propter Musculorum Œsophagi & Pharyngis convulsionem, non possunt deglutire. Propterea cùm non potest aperiri Os, ad modum BORELLI *in observation.* Os ac Dentes aperiendi, admovendo nempe Pollicem cum minimo Digito, vel Spatulam aut Cochleare, ad Oris latera & intra Dentes inserendo, fortiterque comprime: sic enim licèt cum dolore facilè Os aperitur, quod beneficio Cochlearis potest servari apertum: quo facto instillandum est Ori vel Medicamentum forte *Vomitorium*, quod admodùm conducit ad suscitandum Epilepticum, aut alia appropriata. In posteriore verò casu, si non possunt deglutire, *Penna Oleo* Irino, aut alio acriori intincta, granis aliquot, tribus aut quatuor, Mercurii Vitæ vel florum Antimonii, aut syrupo Emetico cum grano Mercurii Vitæ acuato, imbuta Faucibus immittenda, & in specie Pharynx illinatur, & ita vomitus stimulandus: Vid. FONSECA *consil.* 15. *lib.* 1.

Vel

℞. *Aqua Rosar.* ℥ß.
Cinnam. ʒii.
Syr. Emet. ʒiß.
M. S.
Succus Emeticus.

Infundatur hoc Ori, quocunque demum illud fieri queat modo.

Aut *Fumus Nicotianæ* Faucibus inflatur: Videb. RIVERIUS *cent.* 2. *obs.* 60. Præprimis tamen vomitoria locum habent, si ex Ventriculo & Hypochondriis, item ab assumptis Malum fuerit: Videb. SENNERTUS *Pract. lib.* 1. *pag.* 596. & WEPFERUS *de cicut. aquat. p.* 319. & 324. Hinc Pueris quoque ex cruditatibus aut Lactis coagulo tale quid contrahentibus proficua observantur: Videat. RIVERIUS *cent.* 4. *obs.* 59.

Loco Vomitorii, præsertim si nequeat adhiberi, & tamen novus instet Paroxysmus, *Clysteres acres* frequentiùs injiciantur, quales *suprà de affectibus Soporosis* descripsimus, *infrà artic.* 1. *cap.* 3. *ubi de Apoplexia*, *& lib.* 4. *section.* 3. *capit.* 3. *ubi de suffocatione Hysterica*, describemus, sunt perquàm egregii, imprimis si Morbi convulsivi sint per consensum: quibus semper Stercus Pavonum, *Castoreum*, aut ejus essentia socianda, & pro stimulo *Aqua Benedicta*, *syrupus Emeticus*, aliaque Infusa similia Antimonialia addenda: sicuti commodè *Olea destillata* fortiter penetrantia, aut *Salia volatilia* à ℈i. ad ʒß. verbi gratia spiritus, seu Sal volatile Sanguinis Humani, vel Cornu Cervi, vel Sal Succini addi potest. Mirùm conveniunt hæc Salia volatilia cum Clysmatis applicata, in specie si juncta sit Epilepsia Interna.

Ulteriùs *sternutatoria* ex radice Pyrethri, Hellebori albi, Castoreo, Vitriolo calcinato, & Sale Vitrioli & similibus Naribus insufflata, interdum potentioribus, verbi gratia succo Aquilegiæ, cum succo Lumbricorum terrestrium, quibusdam in usu sunt; excitant enim Epilepticos. Caute tamen hæc fiant, (nisi in primo Epilepsiæ Gradu, & ubi convulsionum manifestarum nulla adhuc comparent adeò, eaque moderatissima, & in declinatione demum Paroxysmi adhibenda: Videat. WEDELIUS *de Facultate Medic. pag.* 215.) ne per sternutationis convulsivum motum Epilepsia aut suscitetur, aut exasperetur: Nam aliud est in Apoplexia vel Comate aliisque affectibus Soporosis, ubi excitandi sunt spiritus: aliud in Epilepsia, in qua spirituum exagitatio & orgasmus nimius potiùs sedari, quam per sternutationem excitari debet. Est enim sternutatio per se motus convulsivos, & quasi particularis Thoracis convulsio & Epilepsia. Propterea loco talium potiùs *Salia acria volatilia macra*, fortiter penetrantia, eorumve spiritus, in Vitro longi colli Naribus admovenda erunt: v. gr. spiritus Salis Ammoniaci cum Calce viva, qui penetrans est. Sal volatile & spiritus Urinæ, & similia, aut urgente necessitate Naribus ac Linguæ instillanda, ut excitentur Epileptici:

Vel

℞. *Pulv. Rad. Hell. nig.* ʒß.
Salis vol. Sal. Ammoniaci, vel *Urinæ*, vel *cornu Cervi* ℈i.
Sacch. albiss. ʒi. vel q. s.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis Sternutatorius.

Suffitus Succini admodùm convenit etiam in suscitandis Epilepticis, aut etiam *Olei destillati Succini* guttæ tres, quatuor vel quinque, in Aqua appropriata intus propinatæ, in Paroxysmo optimè conducunt, quæ tamen extra Paroxysmum lædere dicuntur. Quin & similia spirituosa Antispasmodica volatilia & discutientia, v. gr. ex spiritu Theriacali simplici & camphorato, Cerasorum Nigrorum, Sanguinis

guinis humani, Salis Ammoniaci simplici, succinato, lavendulato, Urinæ, Sale volatili Succini, Castorei, Essentia Castorei, Liquore Cornu Cervi succinato &c. de quibus *suprà dictum*, per Os injicienda in Paroxysmo, ut faciliùs & citiùs ad se redeant Ægri; e. gr.

℞. *Aqua Ceras. nigr.*
Flor. Salvia,
Tilia ana ℥i.
Spiritus Theriacal. camph. dr. vi.
Liq. cornu Cervi succin. dr. iii.
Syr. ex Succ. Paon. ℥i.
M. S.
Potio Epileptica.
Vel
℞. *Aqua ex Tenell. Cerv.* ℥iii.
Cerebr. Human. ℥i.
Spir. sang. Human. dr. iß.
Salis vol. succini gr. xv.
Syr. de stœch. arab. ℥i.
M. S. *ut antè*.

Successivè infundatur in Os, donec ad se redeat Æger: quibus etiam *Castoreum* addi potest.

Huc etiam spectat Pulvis Epilepticus Antimonialis.

De cætero revellendo & avocando quasi in Paroxysmo quoque agunt *Frictiones* Extremorum, & Partium convulsarum *Extensiones*; quas tamen moderatas jubent SENNERTUS *loc. allegat. pag.* 595. DECKERS, & WILLISIUS *loc. allegat.* partim ne duobus laboribus fatigetur Æger, partim ne materia peccans motu externo cohibito intra Cerebrum retineatur, partim ne Ossa luxentur aut frangantur. Hujus etiam loci sunt *ligatura*, communicationem spasmodicam inhibentes, si scilicet ab extremitatibus convulsiones incipiantur: Videat. BARTHOLINUS *cent. 6. histor.* 78. DECKERS *in Praxi Barbett. pag.* 2. & SALMUTH *centur.* 1. *obs.* 90. Item huc spectant Spinæ Dorsi & Extremorum per Nervios *Inunctiones*, imò *Rubificantium* usus: Videat. HOLLERIUS *lib. 1. de Morb. internis capit.* 25. & HEINRICUS *ab* HEER *obs.* 24.

Lingua, in Paroxysmo vehementiùs sauciata à Dentibus, curatur inspersione *Pulveris Lapidum Cancrorum*, & illinitione *extracti* cujusdam *Vulnerarii saccharati*: Videat. M. A. N. C. *anno 4. & 5. observat.* 209. *pagin.* 295.

ARTICULUS II.

De Convulsione Tonica.

Modò dicta *in genere* omni convulsioni, & *in specie* convulsioni Clonicæ seu Epilepsiæ, conveniunt: Sed præter dicta in *convulsione* partium *Tonica*, dum pars convulsa rigida manet, ac metus est, ne omninò contracta permaneat, quædam adhuc monenda sunt.

CAUSÆ.

Causa hujus convulsionis in specie sic dictæ est *Irritatio partis nerveæ*, admodùm sensilis continua, in eodem loco, & eodem ferè modo. Cujus occasione continuato nec interrupto radio copiosè influunt spiritus Animales, & ita in continuata contractura Fibras, & consequenter partem ipsam retinent. *Irritatio hæc* nunc est *Manifesta*, seu ab Agente, quod sensibus patet, inducta; nunc est *occulta*, seu ab Agente minùs sensili nata.

Ex Manifesta Irritatione fit *convulsio in Venæsectione*, si Nervus lædatur punctim: item *in purgationibus* nimiis, qua ratione ex assumptione Vitrioli albi vel Gillæ vomitivæ *Theophrasti*, convulsionem triginta horarum lethalem refert HEER *observat.* 26. Pariter *Antimonialia & Mercurialia* non ritè præparata, & intempestivè adhibita, eandem dant calamitatem; De *Euphorbio* simile exemplum habet TULPIUS *lib. 1. observat.* 15. Item *Læsiones Partium externæ*, ut cùm ex Fractura Tibiæ, ex Ictu Sclopeti, spasmum Opisthotonum, tandem Tetanum, & sic mortem notavit HOECSTEDTERUS *decad.* 5. *cas.* 6. Sic ex Clavo Pedis digito infixo Opisthotonum refert SCHENCKIUS *in observation. ubi de convulsion.* Per Venæsectionem læso Nervo convulsio lethalis oborta, referente SCHENCKIO *loco citat.* Ex læsionibus Nervorum in Cruribus Spasmum Cynicum *idem* notat. Et in genere, quævis læsiones Nervorum, Membranarum, Tendinum, præcipuè in Articulis, convulsiones inferre solent, *Vulnera* Capitis quoque huc pertinent. Siquidem ex cutis Vulnere in latere sinistro Capitis Spasmum ingentem Cynicum, & universi Corporis Tetanum, observavit HILDANUS *cent.* 5. *obs.* 9. *Mercurialia Unguenta* huc pertinent, ex quorum usu convulsionem Capitis ad latus sinistrum, ut Nasus & Humerus recta linea copularentur, &c. refert BARTHOLINUS *cent.* 4. *histor.* 48. Conf. HEURNIUS *de affect. capitis cap.* 23. Denique ex epota *aqua forti* Membrorum insignem contractionem vid. in BARTHOLINI *act. Med. Hafniens. Volum.* 1. *pag.* 210. Acida enim quodammodò corrugant partes nerveas; quod patet in Chorio, quod cum acido se corrugat, cum Alcalibus non; Unde etiam Lacticinia quæ acidum temperant, tales curant.

Quoad *Irritationem Occultam*: non rarum est, *Febres* quasvis, præsertim *acutas* & *malignas* malè judicatas, terminari in convulsiones: sic convulsionem *à tertiana* per Metastasin Febrim solvisse, testatur BARTHOLINUS *centur.* 1. *Hist.* 93. Ex *Erysipelate* & Febre spasmum Opisthotonum refert SCHENCKIUS *in obser.* Hinc *Podagra* laborantibus supervenit interdum convulsio, contra GALENI assertum: de quo vid. HOEFERUS *Hercul. Med. pag.* 14. Nec rarum est; in *Arthriticis*, item *Hypochondriacis*, & similibus, si acidum illud volatile peccans se insinuet profundiùs in partes musculorum fibrosas & tendinosas, easdem rigidas, duras & intractabiles reddat, ibidem Nutrimentum earum spermaticum chylosum coagulari, & in materiam tartaream quasi gypseam transire: Unde omni penitus motu sublato, pars ista postmodùm contracta & immobilis manet. Pertinent huc *varia Recrementa intra cerebrum deposita*, Spasmos inferentia: sic RHODIUS *cent.* 1. *obs.* 49. refert de Muliere convulsa, in qua omnes Cerebri Ventriculi *Sero limpido bilioso* referti fuerunt; ex quibus etiam in Spinalem Medullam profluxit: Et SCHENCKIUS in Opisthotono mortui Capite duo Cochlearia *aqua atris* intra Membranam duram & Cerebellum invenit. Facit huc observatio TULPII *cent.* 1. *cap.* 32. ubi convulsiones Corporis cum dolore Capitis, expulso *Pure* ex Naribus, curatæ. Huc quoque referendi *Vermes*, Brachiorum Pedumque contracturas excitantes: quo in casu tamen utplurimùm tumor Ventris simul adest: Videb. FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 117. SCHENCKIUS *lib.* 1. *observ.* 217. DRAWIZIUS *de scorbut. Tit.* 2. *pag.* 127. M. A. N. C. *anno* 3. *obs.* 63. & *anno* 6. & 7. *obs.* 136. Denique in India Orientali *Epidemicum Malum* est varii generis *convulsio*, de quo eleganter scribit BONTIUS *de Medic. Indorum cap.* 2. Pertinet huc *spasmus flatulentus*, vulgò dictus Germ. *der krumpff*, non Crura saltem, sed etiam alia Musculosa loca subinde affligens, ea subtili acri humore seroso, musculos subinde affligente, oriundus.

Ex dictis patet, quodnam sit *subjectum convulsionis*? ita quidem, ut nunc in ipso *subjecto Inhæsionis* seu parte contracta simul sit Fomes seu radix Mali, seu *subjectum Radicationis*, nunc verò differant: unde *convulsio* partis, nunc *per Essentiam*, nunc *per consensum* esse dicitur. (B)

CURA.

Quoad *curam*: In hac imprimis *causa removenda*; *partes nervea lenienda*, ac *Irritatio* earum *sopienda*; hinc eædem *roboranda*, adeoque semper *universalia* præmittenda sunt: quæ inter *clysmatum* injectio perquàm proficua observatur, sicuti urgente interdum graviore dolore simul ad *opiata*, sed *appropriatis* mista, accedendum.

Remedia Interna sunt quælibet *carminativa*, *cephalica*, & *antiepileptica*, in specie *castoreum*, & omnia ex hoc ipso præparata,

B) *Tametsi* Paralysis & Convulsio *Morbi sint inter se valdè dissimiles, imò & directè oppositi, quum unus in Fibrarum relaxatione, alter in earundem corrugatione & contractione consistat: nihilominus haud impossibile est, ut quandoque morbus uterque in eodem Corpore, imò & in eodem Corporis Membro, simul observetur: ut ex Historia insolentis Ægritudinis è Calabria mihi anno* 1719. *transmissa, innotuit. Haud enim impossibile est, ut Fibræ unius Membri resolvantur, alterius verò corrugentur, vel ejusdem Membri quædam Fibra paralytica atonia, quædam verò doloroso spasmo afficiantur: quemadmodum facilè concipere possumus humorem viscidum lentumque, acutas rigidasque particulas abscondentem, complicati hujus Morbi caussam esse posse; sic quod lentum est, Fibras resolvere, & torpidas reddere, quod verò cuspidibus præditum, Fibras convellere & dolorem excitare potens erit.*

Digitized by Google

parata, Salvia, Lavendula, Succioum, Rosmarinus, ejusque *decoctum*, *spiritus Vini Theriacalis*, *spiritus Vini Camphoratus*; item pertinaciori in malo *decoctum Lignorum*, præsertim *Guajaci & Juniperi*, sunt optima: hinc *Cinnabaris* & quelibet alia Epileptica, præsertim *volatilia*, conducunt.

Quoad *externa*: conveniunt ea, quæ sub forma *Inunctionis oleosa & spirituosa* applicantur; quæ ipsa tamen in genere, quò minùs sunt unctuosa & viscida, minusque oblinunt aut infarciunt poros, magisque sunt penetrantiora, & spirituosiora, eò meliùs conducunt. Præ cæteris *Lumbrici* vivi applicati & *Lumbricalia* hic conveniunt: Nempe, *Liquor oleosus per deliquium in clibano* ex Lumbricis terrestribus, item *Oleum Decoctionis Lumbricorum terrestrium*: quæ ipsa quoque de *Formicis* intelligenda sunt. Aut sequens *Linimentum*, quod expertus est FORESTUS in convulsione à cholera, cum intensissimo dolore juncta;

℞. *Olei Irin.*
Verm. terrestr. ana ℥ii.
Castor. pulveris. ℈iv.
M. continuò agitando.

Quo indesinenter fiat Inunctio Membri Spasmo correpti calidè, donec cessent contractiones. Ubi ab Inunctione abstinebatur, statim redibant convulsiones; continuata verò Unctione cessarunt; Vid. *l.* 10. *obs.* 110.

Præterea *spiritus Vini crocatus*, *spiritus* aut *Aqua Theriacalis camphorata*, *Essentia ex infusione Nervinorum*, *&c. Oleosa & Pinguia* quæ usurpantur, sunt Oleum Vulpinum, de Castoreo, Oleum ex Catellis, imprimis Oleum vel Axungia anseris assando destillans ex Ansere, simplicibus aromaticis cephalicis & nervinis priùs repleto, optimè confert in convulsionibus partium externarum. Pinguedo hæc per assationem ita prolecta *Unguentum* dicitur, quo unico saltim convulsio curata fuit in *Praxi* RIVERII, *ubi de Paralysi*, *& observat.* 8. à PACHEQUO *communicata*, ubi videbitis modum præparandi & applicandi; item *infrà artic.* 3. *cap.* 3. *ubi de Paralysi*.

Sunt, qui convulsos & membrorum contractura laborantes sic sanant:

℞. *Urinam veterem*.
Coquunt cum *mica Panis siliginei*, addendo parum *Asa fœtida*, & ita inungunt parti affectæ.

Porrò *Oleum Laurinum*, *Oleum Lini*, cujus inunctione duos Tetano affectos curavit RULANDUS *in curat. empiric. pagin.* 51, Pinguedo humana & canina, (videb. FORESTUS *lib.* 10. *obs.* 112.) Castorei, Medullæ Animalium. *Olea acriora* ac penetrantiora contra convulsiones sunt Oleum Succini, quod cum Petroleo mistum, illitum in contractura rigida, à causa frigida occasionali orta, admodùm commendatur; *Oleum Philosophorum*, *Olea item destillata Juniperi*, Succini, Spicæ, Terebinthinæ, Galbani, hinc *Galbanetum Paracelsi*, in ejusmodi convulsionibus Tonicis in usu sunt: quibus etiam subinde *Oleum de Euphorbio* additur; quod optimum, sed quia nimis forte, cautè adhibendum. Hinc

℞. *Olei Terebinth.*
Lumbric. terr. ana ℥iß.
Pingu. human. ℥i.
Canis ʒß.
M. f. Litus:

Quem habet SENNERTUS *lib.* 1. *Prax. part.* 2. *cap.* 28. *pag.* 569.

Vel

℞. *Pingu. Human.* vel *Canis.* vel *Anser.* ℥iii. ad ℥iv. vel vi.
Ol. dest. Terebinth. ʒiii.
Bacc. Junip. ʒii.
Spica ʒß.
M. S.
Unguentum Membra confortans.

PENOTUS sequens *Linimentum* mirè prædicat ad convulsionem brevi tempore dissolvendam.

℞. *Olei Terebinth.* ʒß.
dest. Caryoph. gutt. vi.
Mucil. Bryon. q. s. pro consist.
Misc. & inunge locum affectum.

Item spiritus Theriacalis camphoratus cum Castoreo mistus, Aqua Hirundinum cum Castoreo, & similia, externo usu sunt egregia.

Denique *Unguentum Spasmodicum Mynsichti*, *Nervinum*, *Dialthæa*, *&c.* commodè applicati possunt, imponendo desuper *Emplastrum Nervinum* usitatum.

Hæc in genere.

Speciatim si est convulsio *ex ipso Nervo* per puncturam in inepta Venæsectione, convenit, si Vulnus dilatetur, & *Olei destillati Terebinthina* calidi pauxillum instilletur; *vel Oleum Laterinum*, vel *Oleum Cere*, hoc modo applicetur; quæ optima sunt. Sed consideratur in specie hic SYLVIUS *lib.* 2. *prax. ubi de Convulsion. cap.* 23. §. 84. ex PARÆO. Vel hoc ipso in casu, si vulnus fuerit grandius, ut imponi possit emplastrum, imitetur SCULTETUS, qui in *Armam. Chir. obs.* 64. sequens commendat:

℞. *Euphorb.* ℈i.
Terebinth. ℥ß.
Cera parum.
Mista dant emplastrum, quod talibus læsionibus vel solitariè, vel permistum *Oleo Terebinthina*, desuper applicatum est nobile.

Quòd si verò fiat, ut post scarificationem & Venæsectionem ineptam pars quædam dolens aut tumida fiat, tunc ad imitationem RULANDI:

℞. *Pingu. Vulpis*,
Taxi ana ℥iii.
Ol. dest. Spica ℥ß.
Mastichin. ʒii.
Vini ʒii. vel ʒiii.
M. ad ignem.

Illinatur crebrò calidè totum Membrum.

Pertinet huc Balsamus Spasmodicus *Mynsichti*, & pinguedo Ansetina *suprà laudata*, sicut in dolore, tumore ac livore partis *Cataplasma* sequens egregium est:

℞. *Herb. Agrimon.*
Charefol.
Flor. Cham. ana M. i.
Rad. Consolid. maj. ℥iii.
Sigill. Salom. ℥i. ad ℥iß.
Sem. Lini,
Fœnugr. ana ʒß.
Coq. in s. q. *Aqua simpl.* ad consistentiam Cataplasmatis:
Per Setaceum trajiciatur, & subinde applicetur.
D. S.
Cataplasma contra Tumorem.

Sin ex *Luxatione articulorum* aut ejus restitutione superveniat convulsio, quomodò curari debeat? *vid.* SCULTETUS *in Armament. Chirurg. Tab.* 8. *obs.* 28. *pag.* 74. *Edit. Venet.*

Quòd si *ex vulnere partis* fiat convulsio, illinatur pars *Oleo* seu potiùs *liquore oleoso Lumbricorum terrestrium*, *Oleo destillato Terebinthina*, vel vulneri instilletur *Balsamum Sulphuris terebinthinatum*.

Quòd si fiat convulsio *ex Ictu venenati Animalis*, vel in leviore malo *Oleum Scorpionum* illitum convenit; vel in graviore *Cucurbitula scarificata*, vel *Cauterium actuale* supra partem læsam imponatur, aut etiam *Emplastrum Magneticum arsenicale*, malaxatum cum *Oleo Bufonum* aut *Scorpionum*, imponatur. Internè *Theriaca* cum *Gentiana* mista propinetur, imperando subinde sudorem.

Si ex *Hypercatharsi*, vel violentiore purgante oriatur convulsio, internè *Opiata* & *Theriacalia* sufficiunt.

In Spasmo Flatulento seu *Cramba* frictio levis partis ut Panno aspero & calido, aut Manu calida, intincta *spiritu Baccarum Juniperi*, aut spiritu Theriacali, vel spiritu Vini rectificato, vel Inunctio pauxillæ Theriacæ, cum Aqua Juniperi, statim cessare facit Malum. Vel si malum sit gravius, fiat refugium ad expertum *Unguentum Cratonis τῶ ἀχωρί ου*.

℞. *Axung. Anser. vet.* ʒiv.
Ol. dest. Caryoph. ℈ß.
Cinnam. gutt. v.
M. pro curando spasmo Ventoso seu Cramba.

Nervi Ungulæ Alcis à quibusdam circumligantur Membris Spasmo obnoxiis.

In Spasmo Gravidarum præsertim Flatulento euporiston est *Matricaria*: Herba illa coctnodatur, ut fiat succulenta, imponatur Cervici, nunc sola, nunc *Verbenæ* mista.

In Contractura *à causa interna*, *Volatilia* acidum corrigentia, & hinc *Temperata*, illud obtundentia, & succum nutritium laudabilem suggerantia, sunt optima. Sic *contracturam* totalem *ex Arthritide* relictam, continuato *Lacticinio* curavit TACKIUS *in Phas. Soph.* 2. *pag.* 128.

AR-

ARTICULUS III.

De Tremore.

LOcuti sumus hacteous de convulsione, Motibusque Coovulsivis & Morbis, qui huc faciunt: quibus affine Malum est *Tremor*, in quo cum Motu Naturali & Voluotario simul aliquid convulsivi concurrit, dum in Motu Membri, ver. grat. sursum erecti, Membeum subinde remittit, & in conrrariam nonnihil partem abducitur, prævaleote tamen Motu ioteoto primario: Uode prout *ratione Graduum* Tremor est vel *Major* vel *Minor*, sic etiam vel *simplex* est, vel *convulsivus*: Simplex est *Minor* & vulgaris *Tremor*, qualis ver. grat. post crapulam, aut post affectus animi graviores, in specie Iracundiam, subinde apparet: Tremor verò convulsivus est *Major*, & qui ioterdum in remissione paroxysmorum Epilepticorum accidit, donec omninò cesset cum ipso paroxysmo. Et dicitur hic *Tremor convulsivus*, *σπασμώδης τρόμωδης*. Adeò ut Tremor ad Motus corporis depravatos omninò revocaodus sit; Quia in Tremore Ægri Membra liberè movere, & protensa ac suspensa sufficienrer continere nequeunt, quin vibratione potiùs, & modò subsultatione, modo declinatione varia, depravetur Motus, sive totum corpus omnesque artus quacuuque ratione, sive unum tantum alterumve Membrum particulare ita sit affectum.

C A U S Æ.

Tremor ipse nooc est *Universalis*, ounc *Particularis*, nunc *Magnus*, ounc *Parvus*. Vulgò *causa Tremoris* rejicitur in *Facultatem motricem debiliorem & Cravitatem membri*, ita ut illu sufficienter movere membrum nequeat, quia bujus Gravitas ob Facultatis Motricis imbecillitatem præponderat. Sed quacunque ratione explicetur hæc sententia, & quicquid etiam intelligatur per Facultatem Motricem, tamen insufficiens est. Ratio, quia io Tremore omoiò sufficienter movetur Membrum, exteoditur Pes, arripitur aliquid Brachio & Manu, & etiam retinetur, sed depravatè. Vitium nempe cujusdam Inquietudinis, & prætereà inordinati Membri motus, adjunctum est, adeoque ooo *imminutè*, sed *depravatè*, Membrum movetur. Facultas enim Motrix debilitata præsupponit Motum Imminutum, non Depravatum. Deinde si oriretur Tremor à Facultatis Motricis imbecillitate, ut dicunt, tunc non fieret Tremor, sed tantum fieret tardior & imbecillior membri Motus, noo verò depravatus.

Causa igitur *genuina* Tremoris est *Actio duorum pluriumve Musculorum simultanea*, seu eodem tempore iostitura, sive sint antagonistæ musculi, sive non, sed tantum tales, qui uliquo modo ad membri motum concurrere solent, vel eum adjuvant. Ioter tales musculorum *Actiones*, alia est *Principalis* & inteota, alia minùs *Principalis* & præternaturaliter admocta; Ita est dum unus Musculus Brachium extendit, altor simul ageos eundem nonoibil torquet & flectit, vel alio modo vitiosè movet: unde prior Actio dat motum voluntarium intentum; posterior verò dat Motum præternatoralem & Convulsivum quasi supervenientem, quibus junctis emergit Tremor.

Causa duplicata hujus *Musculorum* præternaturalis *Actionis* sunt *Spiritus Animales*, qui uti Naturali Motu influeotes movent Membra naturaliter, ita etiam præternaturali motu depravatè eadem agitant: Et quidem *Vitium spirituum Animalium* in Tremore est talis Motus Inordinatus, ut cum io unum Musculum ugiliùs & copiosiùs influere debeant, Motu ferè uoiformi in geminos seu binos pluresve distinctos disttibuantur, & ita difformem motum ioducant; idque vel ex *proprio vitio*, licèt rariùs, vel ex *vitio* ipsius *partis recipientis*, idquo frequentiùs.

Proprium vitium est, cum iidem Spiritus confusè admodum & inordioatè moventur in Affectibus Animi gravioribus, ita ut pro Voluntatis arbitrio minus ordinatum Motum instituero queant, verbi gratia in Ira, Metu, Terrore & similibus, Et cùm iidem facultate narcotica sont oonoihil fixiores, depravatè & inordinatè per Nervos feruntur, Qua ratione post *potum Vini generosi* oimium ex vi ejus narcotica membra subinde tremunt, non secus ac post Inconcinnum *Narcoticum usum*, verbi gratiu Opiatorum, Hyoscyami, &c. undu utplurimum Tremores magis uoiversales fiunt: sic FONSECA *lib.* 1. *Consil.* 38. Tremorem ex largo Vini ejusque semicorrupti potu refert: Conf. BARTHOLINUS *Centur.* 5. *histor.* 38. ubi varia Tremoris Exempla habet. Sed hujusmodi Tremores magis *Transitorii & accidentales* videntur & qui facilè denuò cessaot.

Partis recipientis vitio fit Tremor, quando vel *Nervus*, per quem iofluere, vel *Musculus*, in quem evibrari debent spiritus Animales, ita suor vitiati, ut ob poros aut meatus in situ mutatos & malè conformatos, aut propter Fibras oon legitimè sitas aut dispositas, aut etiam propter quosdam Meatulos, ob Lapsum vel Aridnram, aut Causam aliam variam, omoinò ioterceptus vel obstructos, legitimus Motus Spirituum Animalium nonoihil pervertatur, itaut & in Musculum primario Motui intento destinatum, & simul quasi quadam deviatione in vicinum ioferaorur. Sæpiùs enim in Tremore aliquid *Irritativi* circa Nervi principium progressum, aut iofertionem occurrit, cuius occasione sub Motu Voluotario spiritus ioflui oon præcisè ad determinatum musculum, sed simul ad alios vicinos ferantur, sicque Tremulum Motum inferant. Hinc CASTRO *Tract. Quæ ex quibus, pag.* 102. Tremores, qui Febribus superveniunt reverà motus coovulsivos esse asserit: & HOECHSTEDTERUS *Decad.* 4. *cas.* 7. *pag.* 415. Tremores ad Convulsivos Motus non absurdè refert: adeòque in omnibus *Tremoribus gravioribus* plùs minùs *inveteratis*, aut *habitualibus*, uliisque, *ad Partem ipsam* spirituum motum recipientem respiciendum est.

His ipsis causis, ac fiendi Modis facilè *causa Remotiores occasionales* accommodari possunt: quas inter eminent imprimis *Fumi Mercuriales*, Auri, & Argenti; hinc enim Operarii, qui talia tractanr, verbi gratia *Aurifabri*, subinde tremuot. Item, qui incaurè *Cingulo sapientia*, seu mercuriali contra scabiem uruntur, subinde Tremore corripiuntur. Ad Tremorem etiam sæpè dispooit *Venus nimia*, & nimia *Partis Refrigeratio*. Sic BORELLUS *in observat. Cent.* 1. *observ.* 34. Tremorem à nimio Frigore Venæsectione curatum refert. Hinc etiam *Potus* nimis *Frigidorum*, verbi gratia copiosæ aquæ frigidæ in Febribus, aut Potus Nive, vel Glacio immoderatè refrigeratus, authore SENNERTO, *ubi de Tremore*, interdum Tremores partium inferunt, *Excretiones sanguinis salutares suppressæ*, & ipsæ suo modo Tremorem inducuot; aut saltim Mala Tremori vicina, quæ inter sunt primariò *Mensium*, & *Lochiorum suppressiones*, item *Secundina Fætusque mortui retentio*: vid. LANGIUS *lib.* 4. *Ep.* 2. qui refert Tremorem Brachiorum, & Cordis ob defectum evacuationis Lochiorum io Puerpera. Facit huc etiam Observatio curiosa FORESTI *in lib.* 10. *observat.* 101. ubi Mulieri ob obstructos Menses vitio Uteri singulis diebus Vapor quidam, seu spiritus adscendebat, potissimùm sub noctem, ex imo Ventre, qui tandem repens per Venas, & Arterias, etiam Colli, itaut ipsam & interiùs sentiret, qui ad Musculos Maxillarum adscendens, ad Tempus hærebat, Palpitationem quandam, & Jectigationem manifestam inducens, mox in Genis Ruborem ioferens, & Dolorem, sine tamen Epileptica procidentia, Per *Uterina aperientia* autem curata fuit. Idem FORESTUS *observ.* 10. Mulieri fluentibus Mesibus mense Majo Venam secavit, unde Menses statim retracti ad superiora, & restricti fuerunt: post singulis mensibus minùs profluebaot, & semper eodem tempore simul experiebatur Palpitationem tremulam in Brachio, eodem speciatim Io loco, Io quo Venæsectio priùs fuerat instituta, non sine molestia, ac magno Dolore, atque hæc singulis mensibus patiebatur: tandem ad ciendos Menses secta Vena Saphæoa curata fuit. Fuit hic Affectus similis tantùm Tremori.

Deoique notum est, quòd in Febribus Malignis etiam intercedum Tremor, sicut Convulsio non raro supervenit: Sic etiam EPIPHANIUS FERDINANDUS *Histor.* 41. observat Tremore criticum Tertianam Continuam solventem SALMUTH *lib.* 3. de Tremore Periodico Exemplum *habet*.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *Signa Diagnostica*: Tremor seipsum oculis prodit, tam Universalis, quàm Particularis, Tam Magnus, quàm Parvus. Et ab aliis affectibus in specie Paralysi, & Motibus Convulsivis propriè sic dictis, ex eo distinguitur, quod semper conjunctus esse soleat cum Motu Voluntario: Nisi enim Membrum moveatur Voluntario Motu, aut extendatur, nunquam Tremor oritur: v. g. Manus vix unquam tremit, aut pes, nisi ad cursom adigatur, ita ut semper Motui Voluotario conjungatur Tremoris symptoma: Iu Motu verò Convulsivo, ipso Ægro nesciò, ac præter Voluntatem ejus, Motus convulsivi accidunt.

Dia-

Digitized by Google

Diagnosis Causarum ex Antecedentibus, & adjunctis circumstantiis facillime cognosci possunt: Si enim *vitium sit spirituum Animalium*, & alia signa Facultatis, ut vocant, Animalis læsæ simul notantur: Si verò *in ipsis Membris* resideat vitium, ferè particulare est symptoma, præcesserunt causæ speciales, Membrum unum, aut alterum plùs minùs lædentes.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Per se nihil periculi portendit.

Si superveniat, aut succedat *Paralysi*, non est malum; indicium enim est Paralyseos remittentis, & Motus Naturalis nonnihil redeuntis.

Tremor ipse *à Causis Internis* pendens, utut in se non sit periculosus, quoniam tamen facilè degenerat in alios graviores Affectus Nervinos, v. g. *in Paralysim*, *Apoplexiam*, *Lethargum*, *Spasmum*, &c. ob id ratione horum Consequentium, non est negligendus.

Tremor *Senum* vix curari potest, quia utplurimùm hos ad Mortem comitatur.

Tremor *Hæreditarius*, seu cujus Parentes simili Affectu laborarunt, item, qui *ex vitiosa Diæta* successivè genitus, sed etiam confirmatus est, in his rarò etiam perfectè curatur.

Tremor si permutetur *in Convulsionem*, periculosum est.

Item, *si in Febre Ardente* Tremoribus succedat Delirium ex metastasi Materiæ morbificæ, periculosum est; cùm Delirium periculosius sit symptoma, quàm Tremor, imprimis si ex metastasi oriatur Materiæ.

Item HIPPOCRATIS est Prænotio: *Qui Tremores*, Inquit, *ad Manus residunt*, *mali sunt*. Interdum enim, si Ægri Manus attente consideratur, aut attingatur, contremiscentem illam quasi subito revelli animadvertimus; est *spasmus Tremodes*, seu Motus ex Convulsivo, & Tremore compositus, & periculum non leve portendit, imminentem scilicet Convulsionem, similiaque Pathemata, idque in specie, in Febribus Ardentibus.

Tremor, qui supervenit Mulieribus *post Partum*, ex Retentis quibuscunque in Utero, periculosus est Affectus: subinde enim Epilepsias lethales infert.

Et denique Tremor *in apoplexia*, *aut Lethargo* accidens, malum Signum est, prostratæ scilicet ferè penitus Facultatis Animalis, ejusque Functionum.

Si Tremor est *in Labio inferiore*, notum est sequi Vomitum, qui tamen Tremor in Labio est potiùs Motus Convulsivus, quàm reverà Tremor.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac *removenda* imprimis sunt *Causæ* quæcunque Remotæ; hinc *appropriatis Nervinis*, & *Cephalicis*, tam *Internis*, quàm *Externis*, Tremori succurrendum; quæ inter sunt omnia ea, quæ in paralyticis, Apoplecticis, & Convulsivis Morbis conveniunt. Adeoque pro *varietate Causarum* determinanda nonnihil Cura: *In Malignis* nempe usurpantur *alexipharmaca*; in Retentis vitiosis uterinis usurpantur Expellentia, e. g. Secundina: *si ex Fumis Metallicis*, & *Mercurialibus*, imprimis *Mineralia* conducunt; cùm Minerales Morbi nonnisi per Remedia Mineralia curari queant: Quòd si *evacuandi* sit Scopus in Tremore, Pilulæ Arthriticæ Officinales, aut Extracta Catholica, aliaque Laxativa cum Mercurio dulci in usu esse solent.

Alias *Remedia appropriata* ad Tremorem sunt, ut dixi, *Nervina* imprimis, tam Interna, quam Externa. Hæc inter sunt primariò *salvia*, & quæcunque ex hac parata. Inter plura autem Essentia Salviæ, spiritus Salviæ, &c. qua ratione FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 99. *cerevisiam salviatam* pro Potu ordinario mirè commendat; dicit enim se novisse Artificem valdè trementem qui continuè hac Cerevisia salviata utebatur, & etiam Salvia cruda, cum pane butyraceo, aut Salvia præparata cum Cibis, unde sic tandem beneficio salviæ a Tremore liberatus fuit. Unde etiam Essentia Salviæ cum spiritu Liliorum convallium parata, & cum Essentia Castorei mista, internè sunt usitatissimæ: sicuti etiam pro usu externo, Infusum Salviæ cum Vino, aut Aqua, & similia laudantur, si nempe quotidie his laventur Manus aliquoties, & per se siccari permittantur. Aut etiam spiritus Salviæ Infusione Castorei impraegnatus, vel etiam Essentia Salviæ mista cum Castoreo, aut ejus Essentia, stricando, aut iungendo Partem affectam, usu externo adhiberi soles pro Cura Tremoris: Conf. BARTHOLINUS *Hist. anatom. centur.* 5. *Hist.* 58. Juxta Salviam eminet *Stæchas arabica*, *Primula Veris*, *Rosmarinus*, *Melissa*, *Majorana*, imprimis Melissa, & ex eadem Remedia spirituosa parata, ejus spiritus & Essentia, item Folia Melissæ in Vino generoso, vel spiritu Vini infusa, præ cæteris sunt egregia in Cura Tremoris. Porrò *Radix acori veri*, ut etiam Acorus conditus *Radix Pæoniæ*, & *Helenii* semenque pæoniæ laudantur. In *Baccis Juniperi* uti egregia inest vis nervina, ita speciatim Essentia Baccarum Juniperi per spiritum Vini tantùm parata, spiritus ac oleum Malvaticum Juniperinum, continuato aliquandiu usu interno, & externo, item Rob Juniperi, imperando simul sudorem, sunt convenientissima; aut ipsæ Baccæ spiritus Vini infusæ, ita ut quotidie tantillum hujus Infusi bibatur, simulque quotidie decem grana Baccarum infusarum devorentur; sic enim, & Nervi roborantur, & Tremor tollitur: Item *Decoctum Ligni Juniperi* per modum *Diæta sudorifera* propinatum. Sanè in quibusvis Facultatis Animalis, & Nervosi generis diuturnis, ac inveteratis Morbis nil utilius adhiberi poterit, quam Decoctum Lignorum ritè paratum, & hæc inter in specie Ligni Juniperini per aliquot septimanas continuatum, præmissa corporis debita Evacuatione, substantia nempe amarica dicti Decocti, mediante sudore penetrat undique per universi Corporis poros, ac meatus, dissolvit Mucositates, abstergit sordes, purificat sanguinem, & Corporis habitum, & ita in paralyticis, Convulsivis, Tremoribus Apoplecticis, & similibus affectibus æquè polychrestus eorum est usus, ac in catarrhalibus affectibus. Quidam Decoctum, aliaque Medicamenta ex Fraxino, ob signaturam tremuli seminis laudant.

Aromata, ceu egregia ad Affectus Nervinos per se sunt nota, in specie Nux Moschata, Caryophylli, & Cinnamomum. *Castoreum*, & omnia ex Castoreo parata, Essentia, oleum, Extractum, interno, & externo usu singulariter laudantur ad curam Tremoris: quo etiam facit Essentia Florum anthos, Essentia chamædryos, summitatum Hyperici, ambræ, aqua Theriacalis stapediana, pulvis analepticus *Mindereri*, Confectio Alchermes, *&c.*

Cerebrum Leporis assatum, & comestum ab *antiquis* admodum laudatur. De hoc ipso refert FORESTUS *lib.* 10. *obs.* 99. sibi esse relatum à Pharmacopœo fide digno artificem Bruxellensem ex continuo cerebri Leporis assati solùm à Tremore liberatum fuisse. Aliàs notum est, quòd usus *ciconiarum*, usus *Palumborum* in cibis, item solum cerebrum palumborum assatum, & devoratum, conducant contra Tremores.

In *Tremoribus senum* nimiis laudatur, præ cæteris *Fimus Pavonis*, cum s. q. spiritus Vini, vel aquæ Vitæ subactus, & in potu usurpatus temporibus matutinis, pro una vice ʒi. sufficit: Vid. BORELLUS *in observ. centur.* 3. *observ.* 95. Quæ suprà de *Oleo Buxi*, *corylino*, &c. contra convulsiones fuerunt insinuata, pariter etiam Tremori applicata sunt. Alias etiam *cinnabaris antimonii*, specificum cephalicum, imprimis si ex Fumis Metallicis, *antimonium diaphoreticum*, & similia sulphurea antimonialia, cum Ossibus humanis præparatis mista, & propinata, blandum sudorem expectando, adhiberi solent. Præsertim quidem, si à Mineralibus, imprimis Mercurialibus, excitatus fuerit Tremor, insigniter conducunt talia Mineralia, ad hoc nempe, ut beneficio eorum eliciatur foràs Mercurius, quo sublato causa tollatur effectus. Aliàs Decoctum Helenii, & Fœniculi ad eliminandum extra Corpus Mercurium, & delendam ejus malignitatem in corpore; tanquam summum Experimentum est. Potio ista HOECHSTEDTERI *in Observat. Decad.* 3 *pag.* 231. & ex eo D. MICHAELIS *in collegio Practico*, quæ hæc est;

℞. *Rad. Helen.* ℥ii. vel iii.
Foenicul. ℥ß.

Quæ infundendæ in *Vini*, vel *Liquoris cujusdam* quartis quinque, id est ℔iiß. infusæ per diem naturalem coquantur ad consumptionem tertiæ partis.

Dividatur Colatura in partes quatuor, bibat Æger partem unam mane, & vesperi, ac sudet coopertus; sic enim partim expellitur Mercurius sub forma sudoris externi, partim corrigitur; qua potione utendum, donec talia Corpore non videatur ampliùs.

Aliàs in tali casu *Remedia solaria*, ac ipsum adeò *aurum foliatum* assumptum, non omittenda sunt, Mercurium enim alliciunt, & ita è Corpore secum rapiunt. ZACUTUS LUSITANUS inungit Unguentum ex Auro, quia Mercurius se subitò jungit Auro. Ut ergo hic ipse eliciatur ex Corpore, tale Unguentum erit admodùm conveniens.

Digitized by Google

Inter *externa* contra tremorem quemcumque, à quacunque causa excitatum, ceu singulare, & indubitatum experimentum, commendat FORESTUS *lib. 8. observ. 5.* Frictionem, & Lotionem Membri cum *Urina propria* recens excreta: Loco cujus *spiritus Formicarum*, item *spiritus Lumbricorum* terrestrium, qui præ cæteris palmam præfert, & cum his paratæ Aquæ Articulares ad extrà, item *spiritus salis Ammoniaci* conducunt pro fricandis Membris, præsertim Nucha, & Spina Dorsi, in loco benè calido. Vel

℞. *Aqua Artical. ad extr.* ℥iii. vel iv.
Spir. Lumb. terrest. ℥iß.
Formicar. ʒvi. ad ℥i.
Ess. Castor. ʒiii. vel ℥ß.
M. D. S.
Externa Aqua Articularis.

Aliàs partibus trementibus utiliter PETRUS à CASTRO illinit Aquam destillatam ex Urticis minoribus: German. *aus den Eiter-Nesseln*, ut vocant, mense Majo collectis, & destillatis. Tempore somni hac ipsa Aqua benè perfricandæ sunt partes trementes, idque sæpiùs repetendum, & continuandum. *Fraxinus*, cùm ejusdem semen sit in continuo tremulo motu, ob id commendatur à quibusdam *Lixivium* impregnatum, seu superfusum foliis Fraxini, quo Lixivio partes trementes lavandæ, & sponte exsiccandæ, sic enim curari tremorem asserunt. In malo diuturno conveniunt *Therma*, item *Insessus*, seu *Balneum* ex cubili formicarum subinde repetitus; egregius enim est pro cura tremoris. De hoc cubili videatur *infrà Artic. 3. cap. 3. ubi de Paralysi*.

Præter dicta conveniunt *Oleum* Nardinum, & Costinum, Oleum Castorei, Oleum Lumbricorum terrestrium, item Oleum Laurinum, Oleum destillatum Juniperi, Salviæ, Majoranæ, & ex his Oleis parata Balsama pro inunctione Membrorum trementium.

His ita pertractatis, de Morbis convulsivis, & convulsionibus, pergo ad

CAPUT III.

De Spirituum Animalium Motu & Influxu Abolito.

ARTICULUS I.

De Apoplexia.

INterdum *omnes functiones Animales in sensu, & motu constituta subitò cessant*, ita ut taliter affectus non secus, ac ea improviso quasi fulmine in terram percussus, & attonitus jaceat (unde etiam *Morbus Attonitus*, & *Sideratus* dicitur,) sensus omnis Internus, atque externus, ac motus, imprimis tamen spontaneus cesset, simulque *Vox* auferatur, *respiratione* ipsa plùs minùs imminuta, cùm, aut sine *Stertore*, *Pulsu* adhuc nonnihil vegetu, & perquàm duru, nisi in statu, seu casu admodùm periculoso, ubi deficit, interdum est pusillus, interdum verò vix observabilis. Quando ergò motus, & sensus totius corporis ita perit, dicitur *Apoplexia*, (C) Germ. *der Schlagk*: Nempe utplurimùm saltem functiones, *actus spontanei*, seu voluntarii læduntur, minùs verò motus naturalis, utut interdum, & hi afficiantur (cordis motus): *Color Faciei*, & *Oculorum* utplurimùm rubet, facies tumida est, & corpus simul calet, utut interdum, & in Paroxysmo diuturniore facies pallere observetur; *Membra* omnia sunt laxa, & si Brachium, vel Pes levetur, pondere suo statim dilabitur: Æger fortiter tactus, irritatus, vel acclamatus, nec sentit, nec loquitur Ore hiante, & interdum *stertente*, profundùm dormit: Resolvitur subinde simul Vesicæ, & Ani Sphincter, unde *Fæces Alvi*, aut injecta Enemata, & urina sponte sua, & involuntariò effluunt. Verbo: Apoplectici non differunt à Mortuis, nisi quod supersint vestigia respirationis, Pulsus, & aliquis color in facie. Supervenit tandem, & *spuma* circa Os, unde respiratio cessat. Hæc dum ita fiunt, est *Apoplexia Universalis*, seu *Fortis*. Dividitur enim communiter ratione pulsus, & respirationis superstitis, in *levem*, *vehementem*, *fortem*, & *fortissimum*, ita ut in priore pulsus, & respiratio sint adhuc satis naturales; in reliquis speciebus magis magisque deficiant cum sudore frigido; & quidem in *forti* cum stertore & spuma, in *fortissima* respiratio ad sensum omnis aboleatur, pulsus verò languidus, parvus, ac celer, evadat. Deinde *ratione subjecti* dividitur Apoplexia in *universalem*, & *particularem*; quatenus illa cum Capite totum corpus; hæc modò dimidium Caput, & trunci mediam partem affligit, diciturque *Hemiplegia*, seu *Hemiplexia*; nunc capite integro omnes partes corporis attonitas reddit, & peculiari nomine destituitur; nunc hoc, vel illud tantùm membrum motu, ac sensu subito privat, sub Paraplexiæ & Paraplegiæ nomine. *Hemiplexia* est *affectus talis dimidii corporis*, quando Homo quoad omnes, vel dexteras vel sinistras tantùm, partes ita afficitur, inde à Sagittali Sutura per mediam lineam exactè usque ad Perinæum; ita ut mirum sit, quod ad sagittalem usque suturam una saltem medietas privetur sensu, & motu, altera verò & sentiat, & moveatur! Sic in talibus dimidia Lingua nihil sentit, nec movetur, altera verò medietas utrumque præstat. Denique addit his LINDANUS quandam *speciem Apoplexia*, hactenus innominatam, seu quæ propriu nomine caret, quando nempe *toti corpori perit sensus*, & *motus excepto tantùm capite*, ubi quidquid infra Collum est, manus, pedes, &c. omnia resoluta sunt, & attonita jacent, excepto solummodò capite, in quo Lingua loquitur, Aures audiunt, &c. quæ ipsa species raro quidem, interdum tamen, observatur. Quoad ultimam Apoplexiæ speciem, *Paraplexiam*, seu *Paraplegiam*, ea *tantùm in uno*, *alterove Membro*, majore, vel minore contingit, ut ejus sensus, & motus subitò in totum pereat, & privetur iisdem. Hanc ipsam tertiam speciem, qui modus Apoplexiæ particularis, Authores passim solent referre *ad Paralysin*; sed malè, ut rectè demonstrat, & asserit etiam LINDANUS, HIPPOCRATES, ARETÆUS (qui etiam fuit Græcus) & alii Authores, imò omnes Antiqui, qui distinguebant accuratè Paralysin ab Apoplexia: & quos affectus ex interna causa natos hodie ad Paralysin referimus vulgò, illi ad Apoplexiam retulerunt, quod nisi faciatis, nemo commodè explicare poterit, quid sit *Apoplexia levis*, & *Apoplexia vehemens*? Genuino enim sensu apud Veteres *Paraplexia* vocari solet talis affectus, quia fiendi modo, curatione, & symptomatibus quibuscunque talis particularis Apoplexia cum universali convenit: unde Apoplexia Universalis in Paraplexiam desinere solet; quo sensu etiam *Aphorismus* HIPPOCRATIS *Sect. 2. Aphorism 42. Apoplexia levis facilè solvitur, Apoplexia vehemens nunquam sine Febre*, interpretandus venit. *Commentatores* super hunc Aphorismum variè se torquent, GALENUS obiter transcurrit, & ipse CARDANUS, qui explicat, tantummodò Grammaticum egit, non Medicum: Sed ex dictis explicatio facilis est, dum per *vehementem Apoplexiam* intelligit LINDANUS illam totius corporis *universalem*, & de illa nemo curatur, nisi superveniat Febris, per *Apoplexiam* verò *levem* intelligit, vel *Hemiplegiam*, vel *Innominatam*, vel aliam. Levis est dicta respectu nempe totalis, & universalis, & videmus quod tales Hemiplectici diu supervivant, cùm omnes affectus apoplectici, & paralytici sint difficulter curabiles. Quando ergò sensus, & motus Corporis ita perit, vel *in toto*, vel in *parte*, quæstio est de *causa* hujus cessationis subitaneæ actionum omnium Animalium? Per motum enim æquabilem spirituum Animalium in Cerebro, & Cerebello, & ex his per Nervos in partes organicas, fit sensus, & motus, & omnis Animalis functio, uti superiùs aliquando præsupposui ex Physiologicis. Cessante ergò hoc motu spirituum Animalium æquabili, & naturali, etiam cessat subitò omnis animalis actio. Unde facilè patet, quòd Apoplexia sit affectus, qui affligit, vel partem principalem, unde sensus, ac motus dependeant; vel ministeria sensui, ac motui dicata, & quidem remotè: quod in Apoplexia non affligantur proximè organa sensui, ac motui dicata, patet, quòd his salvis, & sine eorum alteratione ingruat, & cesset Apoplexia. Revera ergò *in spiritu Animali hærebit causa Apoplexiæ*.

CAUSÆ.

Circa *causas Apoplexiæ* considerandæ sunt, & *causæ Generationis*, & *causa permutationis*. *Causa proxima Generationis*

(C) Πλήσσω, & ἀποπλήσσω, percutio, repercutio: *hinc* Apoplexie, *quod eo Morbo correpti veluti percussi concidant*: *hinc* & Hemiplexia & Paraplexia. *Ab eodem Themate est* πληγή ictus: *unde* Paraplegia & Hemiplegia.

tionis Formalis est deficiens spirituum Animalium motus in *Cerebro*, interdum simul etiam *Cerebello*, & hinc eorundem cessans influxus in Membra reliqua. Et quidem *si Cerebelli culpa* fiat, non tam Apoplexia erit, (in qua, nisi fortissima fuerit, saltem *motus spontanei* plus minus abolentur, non verò *naturales* in pulsu, & respiratione) quàm *syncope Cardiaca*, in qua Cordis motu penitus sublato, circulationis Sanguinis cessatio, ejusdem in Cerebrum distributio, & spirituum Animalium, & Vitalium necessaria annexio, omninò tollitur, & mox pulsu, & respiratione plus minus interdum ad sensum penitus sublatis, sine sensu, & motu mortuorum instar jacent; sive *Sanguinis vitio*, quod rarius; sive *Nervorum Cardiacorum* culpa, verbi gratia convulsorum, ut in affectibus Hystericis, & similibus; sive *Spirituum* in suo ex Cerebello influxu inhibitorum causa eveniat. Conf. WILLISIUS *de Anim. Brutorum part. 2, cap. 8.*

Causa remota materialis, seu *occasionalis* est, vel *interna*, vel *externa*. Utriusque, præcipuè *interna*, ratione fit *Apoplexia*, vel *accidentalis*, vel *habitualis*, de quibus videatur WILLISIUS *de Anim. Brut. p. 2. cap. 8. ubi de Apoplexia. Habitualis* est, quæ post certas prægressas in corpore occasiones, & dispositiones interdum supervenit: *accidentalis* verò, quæ subitò, interdum fortuitò, sine præcedente certa in corpore alteratione, Ægros prehendit; quod frequentissimè à causis externis oritur.

Utraque est, vel *privativa*, vel *positiva*, secundùm HELMONTII Doctrinam *Tractat. de Lithiasi cap. 9.* ita distinguendo. *Privativa* est, quæ citra directam activitatem in spiritus Animales, aut citra peculiarem iis inductam alterationem, saltem impedimenta quædam infert, propter quæ legitimè iidem, aut generari, aut distribui nequeunt; adeoque talis causa *à posteriori*, & *indirectè* saltem, vel spiritibus Animalibus producendis materiam subtrahendo, vel eorum motum, atque emanationem inhibendo, Apoplexiam infert; verbi gratia, qui *ex suspendio*, (suspendium est Apoplexia) aut *casu ab alto*, aut *sanguinis*, intra Cranium *effusione*, aut *meatuum Cerebri obstructione* qualicunque, Apoplexiam patiuntur. *Positiva verò Apoplexia* est, quæ à tali fit causa, quæ spirituum Animalium crasin, & constitutionem vitiare, eosdem ad motum, & inde dependentes functiones planè ineptos reddere, & ita Narcosi, & stupore quodam eosdem afficere, aut instar liquorum fermentescentium Gas eosdem quasi extinguere, & suffocare valet: qualis vis in *Opiatis*, *Carbonum Fumo*, *Fulmine*, & similibus notissima est.

Quod attinet *Apoplexiam privativam*; ea fit, vel ob *Sanguinis deficientem naturalem circulum* ad, & per cerebrum, & inde cessantem spirituum Animalium generationem, quo Sanguinis circulo sublato omnis Animalium sensus, & motus, & subito omnis spirituum Animalium motus, ex Sanguine in cerebro scaturientium, cessat, & tollitur; idque vel *viarum*, vel *sanguinis* ipsius culpa; vel *ob spirituum denegatum motum* in cerebro, & consequenter effluxum, ob pororum cerebri, & meatuum ejus vitium, vel *obstructorum*, vel *compressorum*, sive in ejus *Centro medullari*, adeòque in ipso *corpore calloso* fiat, sive in ejusdem processibus, scilicet *corporibus striatis*, & caudicis medullaris initio; idque nunc in *universo cerebro*, nunc in *altera* saltem ejus *medietate*; Confer. WILLISIUS, qui de Apoplexia privativa optimè agit; sed de positiva nihil.

Sanguinis motus, & influxus ad cerebrum deficit, vel *vitio vasorum*, Arteriarum nempe Carotidum, & Vertebralium obstructione, aut compressione, aut penitùs laceratione. Sanguinis hunc motum circularem deficientem, & inde natam Apoplexiam, illustrat *Ligatura* fortis Collo injecta: hanc enim Ligaturam Colli, si fortiùs stringas tamquam Hominem suspensurus, eo ipso momento, quo Arteriæ Carotides, & Venæ Jugulares in Collo constrictæ Sanguinis motum ad Cerebrum tollunt, eo ipso quoque momento omnis motus, sensusque perit in talibus, utut adhuc ad tempus, & aliquot horas supervivant; unde postmodùm remoto Vinculo dicunt, se nihil vidisse, nec sensisse ampliùs, quod testantur, qui laqueo dissecto liberati fuerunt. Patet hoc etiam Experimento Anatomico in Canibus, in quibus si facta cutis Colli apertione ligentur fortiter Arteriæ Carotides, ita tamen, ut parvæ Arteriæ Cervicales adhuc liberæ relinquantur, Canis exinde somnolentus, torpidus, & stupidus jacet, & tamen ad biduum ferè supervivit, Actionibus tamen Animalibus maximè imminutis, de quibus quidquid superest, id obtinet beneficio Arteriolarum Cervicalium adhuc liberarum, tandem tamen moritur.

Causa ergò hujus *Apoplexia*, ut loquitur HIPPOCRATES est *obstructio Venæ*. Per Venam verò hoc loco tam Vena propriè dicta, quàm Arteria intellecta fuit apud Veteres. Hic enim mos fuit Veterum, non distinguere hæc duo Vasa, sed uno Venæ nomine ambo nominabantur. Hoc non tantummodò est apud HIPPOCRATEM, sed etiam patet hoc ex CELSO, qui inquit: *Vena credimus vel incertissimæ*: in Arteriæ pulsus innititur. Veteres etiam per Venam Arterias, & Nervos intellexerunt.

Verùm hic loci non existimandum est, deficientem influxum sanguinis per unum, alterumve Arteriarum Carotidum ramum inferre Apoplexiam, sed potiùs *ex impedito Sanguinis per Venas Refluxu*, & hinc ejusdem in Cerebri Cerebellique confiniis, aut *stagnatione*, aut *extravasatione* immodica potiùs, aut externorum comprimentium violentia, verbi gratia Luxatione Vertebrarum Colli enata, Apoplexiam oriri, WEPFERO concedimus. Contra hanc enim Hypothesin, Arteriarum nempe Carotidum, ac Vertebralium à causa interna angustiam, & hinc *Sanguinis denegatam affluxum* ad Cerebrum, rectè, & eleganter disputat WILLIS. *loco suprà citato*, & majus periculum et sanguinis abundantia, quàm defectu, Apoplecticis imminere asserit; cùm Arteriæ Carotides, vel Vertebrales mutuis Anastomosibus coeant, adeòque quamvis forsan in uno latere Arteria sit compressa, aut obstructa, alterius tamen lateris Arteria Sanguinis transcolationem peragere, & totum Cerebrum irrigare possit. Unde, & SYLVIUS *lib. 1. Prax. cap. 21. pagina 160. §. 36. Editionis Belgicæ*, mihi hoc concedere vult, dum Vasa Arteriosa obstrui, aut comprimi posse, indeque Apoplexiam oriri non putat: imò nonnisi raram, & saltem propter externas causas enatam talem Apoplexiam, ex denegato Sanguinis per Arterias Influxu dependentem, oriri æstimem, quin potiùs propter impeditum circulum ex *denegato refluxu*, & hinc Cerebri, aut *Repletione*, aut *Compressione*, aut à *Sero* extravasato *Inplotione*, sicque spirituum impedito motu in Cerebro, & impedito influxu ad partes reliquas, Apoplexias hujusmodi privativas, vitio sanguinis circuli contingentes, esse arbitror.

Causa verò, *propter quam Sanguinis Refluxus impeditur*, est, *vel in Viis*, aut Vasis, *vel in Sanguine ipso*. *In Viis*, vel Vasis, quando hæc angustatæ, aut ex obstructione, aut ex Contusione, Laceratione in Capite, Ruptione, aut Anastomosi aperta, & similibus occasionibus, sanguis præternaturaliter in Cerebrum, vel Cerebri ambitum effunditur, ejusque naturalis circulus impeditur; meatus enim cerebri, & substantiam plus minus angustando, Apoplexiam infert. *In Sanguine* verò hæret vitium, seu causa ejus stagnationis, quando hic crassus, grumosus, aut nonnihil coagulatus existit, & ita in Vasis stagnat, aut hæret; sive in Vasis Meningum, sive in sinubus Cerebri, sive in ramis Carotidum, aut Jugularium, sive denique in ramis Pulmonalibus: Nam, & in his si coagulatus existat, *syncopem Cardiacam*, aliis dictam, vitio sanguinis natam, aliis verò *Catarrhum suffocativum* dictum, infert. Nam hic affectus est fraternus, & simillimus Apoplexiæ, adeò ut Catarrhus talis suffocativus ex sanguinis stasi in Pulmonibus, & *Apoplexia* sanguinis stasi in Cerebro, aut ejus *Vasis*, loco tantummodò differant. Stagnante enim sanguine in Vasis Pulmonalibus ipsoque corde, est Catarrhus suffocativus; in Cerebro verò, & ejus Vasis si idem contingat, est Apoplexia. Videte *suprà ubi de suffocativo Catarrho, Lib. 2. Sect. 24. in Articul. 4.* Qua ratione etiam syncope ab Hermeticis dicitur *Lunaris Eclipsis*: Apoplexia verò *Solaris Eclipsis*. Nec enim est dubium, tales Ægros, sive à sanguine stagnante suffocatos, sive Apoplecticos, eodem modo interfici. Unde etiam teste FRACASSATO *in Epistol. de Cerebro ad Malpigh.* Apoplecticorum Vasa sanguifera in Pulmonibus interdum admodùm turgida, aut penitus disrupta, inventa fuerunt. Facit huc etiam exemplum PANAROLLI de quodam Morbo Apoplectico insultui simillimo, orto ex sanguinis copiosi stagnatione. Sed de his, & similibus pluribus, & Apoplexiis ex hac causa nata, videat. imprimis WEPFERUS *de Apopl. & de loco affecto in Apoplex.* Videatur etiam SCHNEIDERUS *Tractat. de Catarrhis*, in specie *ubi de Catarrho suffocativo, & de Catarrho Sanguinis.*

Communis Veterum sententia est, In Apoplexia *Cerebri Ventriculos repleri*, & exinde spirituum Animalium motum tolli: Sed experientia testatur, sæpiùs aliis morbis mortuos exhibuisse Ventriculos Cerebri repletos, & obstructos, nulla autem secuta sit Apoplexia: Sic refert LINDANUS, Amstelodami dissectum fuisse caput Viri, qui per tres annos dolore capitis acerbissimo laboraverat, cujus Ventriculi

culi ita repleti fuere humore seroso, aut limpido, simili Lymphæ Vasorum Lymphaticorum, ut integra Pinta Hollandica exinde potuerit eximi, nunquam tamen fuerat Apoplecticus (D): Sic FERNELIUS exemplum recenset inter alia aperti cujusdam Capitis Apoplectici, in cujus Cerebro nihil noxæ inventum fuit, sed tantummodò in Vena Jugulari repertos esse *Sanguinis Grumos*: id quod convenit cum NYMMANNI Sententia do Apoplexia, qui sedem Apoplexiæ statuit *in Torcalari Herophili*, seu loco concursus quatuor Sinuum Duræ Meningis, & dicit, Sanguinem abire in Grumos, & Grumositates ibi stagnantes impediendo motum humorum, Apoplexiam inferre: quo etiam videbitis accedere HOFFMANNUM *in Institut.* Ignoravit autem NYMMANNUS Circulationem Sanguinis, unde spirituum Influxum cum Sanguine denegatum causam asserit: cùm potiùs ex impedito refluxu, hinc Sanguinis stagnatione, & cessante in Cerebro circulo, Apoplexia inde oriatur. Rarissimæ sunt ergò Apoplexiæ ex impedimento Sanguinis versùs Cerebrum, nisi fiant à maxima Violentia externa: Sic aliàs notum est ex concusso, aut depresso Cranio secutam Apoplexiam, ex Porulis, ac Meatibus Cerebri nimium depressis, & invicem conniventibus; unde, & Sanguinis & spirituum Animalium Motus omninò fuit interceptus.

Ex dictis patet, quòd *Apoplexiæ Causæ Proximæ* sint, vel impeditus spirituum Animalium Motus in Cerebro, vel impeditus sanguinis circulus per Cerebrum. His Causis proximis adjungendæ *Causæ Remotiores*, quæ quacunque ratione proximas inferunt, & per consequens Apoplexiam causant. Hæ verò omnes eo conducunt, quatenus Sanguinis, ut & spirituum Animalium, Influxum, & Motum, & sanguinis circulum tollunt.

Remotiores causæ, quæ ad Apoplexiam hanc, ex sanguinis deficiente motu oriundam, disponunt, sunt variæ: nempe *Frigus* repentinum, aut Frigus nimium congelando quasi Sanguinem, & ita inspissando, ejus Motum impedit, aut quocunque modo alterando sanguinem aut spiritus, ad Apoplexiam disponit. Facit huc, quod juxta HIPPOCRATEM *Aphorism.* 15. *&* 23. *lib.* 3. Aer frigidus, & humidus, Hyems, Autumnus, item Aer Aquilonius continuis imbribus irrigatus, ad Apoplexiam disponat: quæ ipsa, & confirmantur à FORESTO *lib.* 10. *observat.* 70. E contrà verò *Æstus* nimius, aut Calor ambiens nimius, liquando nimis Massam Sanguineam, & ipse disponere potest ad Apoplexiam, teste SCHENCKIO *lib.* 1. *Observat. de Apoplexia, observ.* 2. Sic cum quidam in Tertiana Intermittente die intermissionis se diutiùs exposuisset Solis ardori diebus Canicularibus, Apoplecticorum more repentè concidit, & altero die extinctus est: videatur PISO *de Colluvie serosa.* forsan, & huc pertinet suo modo lauta nimis & *larga Dieta cum Vita sedentaria* conjuncta; hinc enim rectè dicit HEINRICUS ab HEER *observat.* 18. quòd nos septentrionales imprimis ex Ingluvie, & Comessationibus corripiamur Apoplexia. Quo facit *Lotio Capitis* illegitima cum aqua tepida, si scilicet subitò Caput exponatur aeri frigido: Exemplum tale observavit AMATUS LUSITANUS *centuria* 1. *curat.* 36. in Puella, quæ ex Lotione Capitis in apoplexiam incidit, quæ ipsa Apoplexia postmodùm in Paralysin lateris sinistri desiit (unde dicitur Paralysis, sed est potiùs Paraplegia). Ex *Tumore Cranii externo sanato* apoplexiam natam refert BARTHOLINUS *Centur.* 4. *Observ.* 86. *Morbi Melancholici* in apoplexiam quoque abeunt, quod præter MOEBIUM *in Instit.* etiam observavit FORESTUS *l.* 10. *Obs.* 78. Post *nimia purgantia Sanguis Draconis* pro adstrictione alvi adhibitus apoplexiam infert, teste BARTHOLINO *Cent.* 2. *Epistol. pag.* 680. speciatim *suppressæ quædam solennes sanguinis Evacuationes* per Hæmorrhoides aut Uterum, aut Hæmorrhagiam Narium, &c. frequenter admodùm ad apoplexiam disponunt, & hanc etiam inferunt. Sic ex suppressa Narium Hæmorrhagia consueta apoplexiam observat HILDANUS *Cent.* 3. *Observ.* 12. Quia sanguis suppressus coacervatus faciliùs sic stagnat hinc inde, aut per Anastomosin Vasorum, aut eorundem Ruptionem, in Cerebro & vicinis locis Extravasatione apoplexiam infert. Sic in ZACUTO LUSITANO *l.* 7. *Hist. Med. Princ. cap.* 7. Observatio est de Juvene florentis ætatis, per scalas altè decidente, unde ingens Hæmorrhagia per Nares secuta est: Et sanguine rectè fluente optimè se habuit Æger; hac ipsa verò Hæmorrhagia suppressa Æger in apoplexiam incidit, quæ non priùs sublata fuit, quàm copiosa institueretur Venæsectio. Item in Puerpera ex non ritè fluentibus lochiis apoplexiam obortam Venæsectione in Brachio curatam refert FONTANUS *l.* 1. *curat. & Respons. p.* 25. Et hinc est propter talem sanguinem extravasatum, aut ex anastomosi effusum, quòd tam sæpè in apoplexia mortuis sanguis congrumatus & coagulatus in Cerebro ejusque Ventriculis fuerit repertus: Sic BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hist.* 60. & RHODIUS *Cent.* 1. *Observ.* 67. ex sanguine congrumato & extravasato, Ventriculos Cerebri replente, ex Plexibus Choroideis eo effuso apoplexiam lethalem observat: sicut etiam in Occipitio sanguis congrumatus sæpè repertus fuit: Sic HILDANUS *cent.* 3. *observ.* 12. observat Mulierem, quæ Menstrua suppressa sæpiùs per Os & Nares excrevit, quæ tandem & hac suppressa excretione apoplexia lethali correpta fuit, & post mortem post triginta sex horas sanguinem adhuc per dicta loca excrevit: sicuti etiam in *observ.* 12. *citata Cent.* idem HILDANUS tale refert: Vid. BORELLUS *Cent.* 3. *Hist.* 34. *Venus* econtrà nimia, potissimùm in senibus ad Apoplexiam multùm disponit: Vid. HEINRICUS ab HEER *observ.* 18. & PLATERUS in *observat.* Pertinent huc imprimis *affectus animi graviores* quicunque, qui tanquam causa procatarctica apoplecticos insultus excitant: quos inter imprimis est Ira, quæ cum inducant sanguinis ebullitionem ejusque insignem fervorem, in prædisposito Cerebro facilè stagnationem sanguinis & apoplexiam infert. Et cumprimis Homines *iracundi* subinde apoplexia correpti observantur ex Iracundia, monente FORESTO *l.* 10. *obs.* 70.

Spirituum animalium quod attinet deficientem motum: cessat hic ferè *ex Pororum ac Meatuum Conniventia & Subsidentia* quasi, cujus plures possunt esse occasiones: à *Contusione* v. g. cerebri & valida commotione: item à *materia tenui*, subtili & lymphatica, successivè circa Cerebri corticem glandulosum congesta, subitò & impetuosè interiora versùs irruente, & ita Poros & Meatus obstruente: quam causam in habituali apoplexia imprimis accusat WILLIS *cit. loc.* Item à *Sanguine grumoso*, v. g. post Capitis contusiones extravasato: Item *ab abscessu* in Meningibus rupto, aut alia vitiosa materia *extrinsecus* cerebro instillata, aut *intrinsecùs* in cerebro collecta, aut circa ejus basin congesta, ibique compressionem cerebri, & in specie radicis medullaris & Nervorum principii inferente.

An etiam *Mucus* viscidus & *Pituita* præternaturaliter *extrinsecùs circa Medullam Spinalem colligi*, eandem comprimere, & ita apoplexiam, aut cognatos affectus inferre valeat, prout asserit SYLVIUS *lib.* 2. *Prax. cap.* 21. §. 49. *pag.* 162. ceu dubium & minùs probabile in medio relinquo, ob lentum Pituitæ motum, nisi vehiculo *Seri* aut *Lymphæ* à motu naturali quacunque causa oberrantis, ad ista loca delata & collecta fuerit: vid. HELMONTIUS *Tr. de Lithiasi*.

Disponunt ad hanc apoplexiam *contusiones*, & concussiones Capitis, tam cum quàm sine manifesta ejus *Læsione* facta; sive collabantur & angustentur saltem pori, sive sanguinis simul vitietur circuitus intra cranium, v. g. *ex nimio fonitu*: commotum enim & concussum cerebrum subsidet quasi, ita ut Poris ejus sic collabantibus & angustatis, aut distortis, aut vitiosè difformatis, spirituum Meatus & viæ deleantur: Sic *ob casum ab alto*, ex gravi cerebri concussione, apoplexiam lethalem observavit HORSTIUS *l.* 2. *obs.* 13. licet etiam DEODATUS *in Valetud. pag.* 121. *ex casu ab Equo* Vertiginem, quæ tandem in apoplexiam lethalem desiit, observavit: sic notum est *ex Alapa inflicta*, apoplexiam fuisse obortam, qualia exempla talia habet SCHENCKIUS ex BENIVENIO *in observ.* uti etiam HILDANUS *cent.* 5. *obs.* 85. & *cent.* 6. *obs.* 11. Item ex *ictu Oculi* nimio, indeque valida capitis & cerebri concussione, apoplexiam in puero observavit FERNELIUS *lib.* 2. *de Abdit. Rer. causis cap.* 15. Non secus atque idem FERNELIUS *eod. loc.* refert, Virum quendam ex *vulnerato Oculo* apoplecticum, in quo dissecto sanguis grumosus copiosus circa cerebri basin decubuerit. Sic ex *percussione oculi* cum Raphano apoplexiam vidit obortam SCULTETUS *in Armament. Chirurg. obs.* 21. Apoplexiam à *cranio depresso & sanguine extravasato*, præter quotidianam experientiam, etiam testantur DURETUS *in Hipp. coac. Prænot. pag.* 366. BORELLUS *cent.* 2. *obs.* 34. HEINRICUS *ab* HEER *obs.* 12. WEPFERUS *de Apoplex. observ.* 1. *&* 2. BARTHOLI-

(D) *Sed cur humor ille serosus & limpidus non potuit instante mortis momento in Ventriculos Cerebri influere, quos priùs non occupaverat? quemadmodùm Sanguinis grumos in Cordis Ventriculis anatomica dissectione deprehendimus, quos in iisdem anteà contentos fuisse, nemo sanæ mentis judicaverit.*

THOLINUS *Cent.* 2. *Hist.* 60. & BONETUS *Sepulchret.* *l.* 1. *sect.* 2. *observ.* 7. 8. 12. *ac* 13.

Præter Sanguinis collectiones intra cerebrum, pertinent huc etiam *vitia Seri & Lymphæ*, quatenus, ut supra monitum, inundando cerebrum, & omnes ejusdem Poros replendo, Apoplexiam non rarò periculosam inducere possent, authore MARCELLO DONATO *lib.* 2. *Hist. Med. Mirab. cap.* 6. qui refert de quodam forti Apoplexia peremto, in cujus aperto cranio tota Cerebri substantia aquoso humore perfusa & opplota fuit reperta, qui ipse humor etiam in cerebri Ventriculis redundavit: dissectis carotidibus ingens Sanguinis crassi melancholici emanavit copia: Sic affirmat COLUMBUS *in sua Anat. cap.* 15. quòd Apoplecticorum Capita dissecta exhibuerint sæpissimè Cerebrum magna Aquæ glutinosæ copia distentum. Facit huc observatio JOHANNIS DANIELIS HORSTII, *Filii*, *in obs. Anatom.* 3. de Principe apoplectico mortuo, in quo præter alia observatum fuit cerebrum magnum & grande, sero & pituita plùs quàm refertum, maximè in Ventriculis; arteria autem venosa ac Aorta nigro humore, attamento simili, fuit repleta & perfusa, qualem Princeps ante Apoplexiam ad aliquod tempus in Lingua & Faucibus habuerat. Plura exempla vid. apud WEPFERUM *obs.* 4. & 15. ac WILLISIUM *Anat. Cerebri c.* 12. Adeò ut probabile videatur, interdum à Lympha & Sero copioso, Cerebrum inundante & replente, oriri posse Apoplexiam. Facit hoc suo modo *Potus Vini nimius* & crebriùs repetita *Ebrietas*, quæ multos, & quidem ætatis consistentis, & aliàs optimi habitus, ad Apoplexiam disponit: Nam ex hisortam Apoplexiam refert FONSECA *lib.* 1. *cons.* 89. uti etiam FORESTUS *l.* 10. *cons.* 69. Non enim solùm vis narcotica spiritus Vini, spiritus Animales alterare & Apoplexiam inferre potest, sed & copiosa Lymphæ generatio & Cerebri inundatio à Potu Vini copiosi huc pertinet, dum post nimium ejus Potum Apoplexiam & inde Paralysin (quæ potiùs fuit Paraplexia) Linguæ & lateris dextri observat PISO *Tract. de Colluv. serosa cap.* 88. Apoplexiam *à tumore*, v. g. *Steatomatico*, vid. apud BONETUM *loc. all. obs.* 53. *seroso*, apud PANAROLLUM *Pent.* 1. *obs.* 17. Pertinet huc etiam *scabies retropulsa*, ex qua Apoplexiam in Viro ætatis consistentis observavit MOEBIUS *in Instit. pag.* 265. *Variola* etiam huc videntur facere nonnihil, repulsæ Apoplexiam inferentes, teste FORESTO *lib.* 10. *observ.* 70. qui refert de Puella, quæ post expulsas Variolas, cùm se citiùs Aeri pluvioso exposuisset, ut & ad Fossam aqueam decubuisset, intra biduum Apoplexia tacta interiit: vid. SENNERTUS. Ita ut *privativa Apoplexia*, quatenus ea causa saltim externa oritur, pro faciliori praxi nunc *sanguinea*, vitio nempe Sanguinis in Cerebro extravasati, & Grumis seia Cerebri structuram & spiriteum motum lædentis, nunc *serosa* seu *Lymphatica* dicenda sit: Vid. *observ. Anat. in* BONETI *sepulchreto*: (dico, *pro meliori Praxi*; nam in Theoria via omne ferre poteris punctum:) quorum ista Hominibus mediæ seu consisteotis Ætatis, Iracundis, Corpulentis, Obesis, Ebriosis, & aliàs apparenter sanissimis; posterior verò senibus decrepitis, Catarrhosis, & similibus, obvenire solet.

Vapores Mercuriales pariter Apoplexiam inducunt, vid. LANGIUS *Epist. l.* 1. *Epist.* 44. hinc qui Venetiis specula Mercurio illinunt, ad Apoplexiam declinant: Vid. *acta societ. Reg. Vol.* 1. *pag.* 18. Prætereà Vapores Thermarum sulphurearum Apoplexiam inferre, notat SCHENCKIUS *l.* 1. *observ.* 2. Sicuti ex *nimio Fatore ex Vaporibus Puteorum* cænosorum Apoplexiam refert MARCELLUS *lib.* 1. *c.* 6. *Fumi Narcotici*, *Metallici*, *Carbonum*, *Cerevisiarum*, & *Vinorum effervescentium*, etiam referuntur à quamplurimis ad causas Apoplexiæ privativæ Remotas, quatenus spiritibus Animalibus vincula injiciunt, ut ipsa experientia loquitur. Verùm hi ipsi Fumi Narcotici potiùs *caram* inferunt, quàm perfectam Apoplexiam, & inferunt quidem interdum carum sæpiùs satis profundum & Apoplexiæ finitimum, non tamen, uti dixi, Apoplexiam perfectam.

In talibus Caroticis, à Narcoticis fumis obortis, probabile est admodùm, præter spirituum Animalium Fixationem à Narcosi, simul etiam accedere aliqualem *Sanguinis coagulationem*, quatenus tales affectus sæpiùs in Pleuritides & Peripneumonias (post fumos tales haustos) & similes affectus, à sanguinis coagulos ortos, desinunt: Unde rectè quibusdam talis carus similis Apoplexiæ, aut proximus saltem ejus gradus, habetur. Cui etiam causarum generi adscribendus venit *Terror ac Gaudium immodicum*: de quorum priore vid. HILDANUS *cent.* 6. *obs.* 11. & LOSSIUS *lib.* 1. *obs.* 14. qui refert, terrorem ex Sclopeto explos Apoplexiam intulisse; quatenus spirituum motum & agilitatem sistendo, horum influxum ad inferiora inhibent; Sicut *ex nimio sonitu* Apoplexiam obortam etiam notat FONTANUS *in Curat. & Respons. l.* 1. *pag.* 49. & AMATUS LUSITANUS *cent.* 3. *obs.* 26. *à Tonitru* BENIVENIUS *c.* 23. Quo etiam pertinet Apoplexiæ *ex Fulmine*, quæ notæ sunt ex MARCELLO DONATO, & SCHENCKIO.

Sed ultra hanc privativam Apoplexiam, etiam alteram dari, *Positivam*, confirmant tam *Opiata* in majori dosi usurpata, quàm *Gas Carbonum*, aut *Liquorum fermentescentium*, quando in Cellis vinariis subitò Apoplexia instar suffocatorum intereunt; uti & *spiritus Vini*, *vel Vini generosioris* abusus, quæ positiva efficacia narcotica, & stupefactiva qualitate Apoplexiam inferunt, spiritus Animales alterando & stupefaciendo, unde in motu cessant. Sed cùm hæc fiant saltim *à causa externa*; tamen & talem etiam *à causa interna* oriri, primus docet & accuratè defendit HELMONTIUS, & probabile fit ex eo, quòd alii affectus soporosi, speciatim comata, Lethargi & Catalepses, ex causa interna oriantur: quidni ergò & Apoplexia, quæ vix essentialiter ab istis differre videtur: scilicet HELMONTIUS *Tr. de Lithiasi cap.* 9. *à* §. 41. *ad* §. 90. in eo est totus, ut propriè sic dictam Apoplexiam à causa interna enasci asserat, eaque Positiva, nempe à certo quodam Veneno anodyno & glaciali in stomaco hærente, ex digestionis propriæ errore enato, occasione cujus Archeus horrescat, fugiat, & Ideas cadaverosas illius recrementi pariat, quo ipse Cerebrum cum pedissequis potentiis, horum nempe spirituum Insitum, in sui obsequium trahat, per actionem regiminis stomachi aut Duumviratus. Unde talis *Terror* in spiritibus dictorum locorum incolis excitatur, propterquem Terrorem nunc utrumque, nunc debilius Medullæ latus, contrahitur, unde Paralysis Apoplexiæ supervenire dicitur. Quia HELMONTIUS est obscurus, conferatur GREMBS *Tr. Arbor Ruinosa & Integra Hom. l.* 2. *c.* 1. §. 43. *& seqq. pag.* 268. qui meliùs explicavit Hypothesin HELMONTII.

In hac Hypothesi *duo* consideranda:

1. *Res ipsa*, an sit talis Apoplexis Positiva?
2. *Modus rei*, quo se habeat, ut ex tali Fomite morboso in Præcordiis hærente inferatur Apoplexia?

Quoad prius: excitari Apoplexiam à causis Internis, spiritus Animales vitiantibus, & stupidos ac torpidos reddentibus (ut nostro loquendi modo rem declarem) & ita positivè Operationibus, iisque circa stomachum seu Ventriculi superius orificium consitis seu hærentibus, h. e. dari *Apoplexiam Positivam ex Præcordiis* excitatam, verissimè arbitror: Idque (1.) *à Juvantibus*: Observatum enim frequenter, quòd *Vomitus* optimum sit in quamplurimis Apoplexiis etiam fortissimis Remedium; quò citiùs provocatur, eò melius. Præter HELMONTII effata vid. LANGIUS *in Misc. pag.* 11. & 12. ubi binos fortes Apoplecticos per Vomitum curatos refert: HEINRICUS *ab* HEER *obs.* 18. ex observationibus præfert Vomitus Venæsectioni in Apoplexia; quod etiam observavit BARBETTE *in Praxi*, qui dicit, Venæsectionem rarò convenire in Apoplexia, sed potiùs vomitoria. Certum est, in Apoplexia, sed Positiva, optima esse vomitoria, quorum loco Clysmata acria in Praxi vulgari usurpari solent; Perinde enim est, sive stimuletur Anus, sive vomitus excitetur. Item subtilia Aromatica, odorifera & omnia Stomachalia, brevi recreant tales Apoplecticos. (2.) *A Nocentibus*: Nempe Gas seu halitus *Carbonum* oretenus inspiratus interdum Apoplexiam, utut ad Cerebrum non perveniat, sed dum affligit Orificium Stomachi, graves Vertigines, item Caroticos affectus infert, ex affecto imprimis Stomacho. Dicunt: afficiendo Sanguinem etiam successivè afficit Cerebrum: Sed posito, rem ita se habere; certum tamen est, quòd hoc Gas imprimis simul afficiat orificium Stomachi, unde ex Stomacho affecto Vertigo & Apoplexia superveniunt: qua ratione imprimis ex Stomaco affecto Apoplexiam deducere conatur HELMONTIUS, utut non possit dici modus aut ratio fiendi. Nam ob id vomitus juvat: Hinc Cupediarum Artifex ex Carbonum Gas inebriatus, mortui instar in Carbones incidit candentes, sine sensu totum femur comburens. Par ratio est in iis, qui Vaporibus *Vini* ac *Cerevisiæ* fermentantis subitò suffocati intereunt; Nam vel Vomitus superveniens, vel mox institutus, est salubris. Facit huc Vini generosioris abusus, item *Nicotianæ Fumus*, qui manifestò Apoplexiam talem positivam ex Præcordiis oriundam infert: Vid. GREMBS *lib.* 3. *cap.* 1. §. 37. *pag.* 465. *cit. Tract.* qui hanc HELMONTII sententiam de Veneno Narcotico in Præcordiis,

cordiis, apoplexiam excitante, confirmat nobili Exemplo per Tabaci abusum, quendam ex eo redditum esse adeò stupidum, ut cum stertore instar apoplecticorum jacuerit. Fuit apoplexia Positiva ex vi narcotica, per Vomitoria curata. Nicotianæ Fumus ergò in specie circa stomachum hærendo, & per consensum cerebrum afficiendo, apoplexiam intulit. Sic ex usu Fungorum excitatam apoplexiam, Vomitu, quo Fungi ex stomacho rejecti fuerunt, imprimis curatam, videb. in BARTHOLINI *act. Hafn. Volum.* 2. *pag.* 295. (3.) *ab adjunctis*, quæ in talibus observata sunt: Curavi ante biennium Mulierem quadraginta annorum, ex causa interna apoplexia forti ex improviso enata correptam, quæ brevi in Hemiplexiam totius lateris sinistri desinebat: Hæc in Insultu & post conquerebatur in paroxysmo de gravissima *angustia & anxietate Præcordiorum*, simul cum insigni *in* somnum propensione; Non erat debilis ex spirituum Animalium defectu, non in Membris, nec imminebat animi deliquium, sed in somnum propensio positiva; aliud enim est defectus Virium ex spirituum animalium defectu præcisè, aliud somnolentia ex eorum torpore. Summè debiles ex spirituum Animalium defectu ad ultimum Vitæ articulum sunt insomnes: illi verò alias validi ex improviso somnolenti fiunt. Et quidem recrudescente subinde paroxysmo, præcedebat præcordiorum angustia, cui superveniebat somnolentia, illa cessante & hæc cessabat. Unde & alio tempore, sex vel octo septimanis à primo Insultu, propinatum ex alia causa Vomitorium antimoniale, cum anxietate præcordiorum Virium imbecillitatem & insignem ad somnum propensionem inferebat. Iam verò quid Vomitoria præstant ad somnum proferendum? Confirmat hanc Hypothesin HELMONTII, quòd nempe tunc circa stomachum Vomitorium inferret angustias, & Ægra inclinaret ad somnum, & quòd hæc apoplexia fomitem suum in orificio stomachi habuerit. (4.) *ab antecedentibus*: Sic *Vertigo* diuturna, per consensum stomachi enata, est prodromus apoplexiæ in senibus. Dico, in senibus; nam Homines consistentis ætatis sine ulla tali præcedente apoplectici fiunt. Plura hujus novi Exempla; *Parenti meo* certò imminet apoplexia: Plures sunt anni, quòd Vertigine per consensum stomachi laborat, & hæreditario vitio ad apoplexiam inclinat: unde certus sum; quòd hæc Vertigo ex stomacho certò prædicet apoplexiam. Omnes ejus ex materna linea parentes apoplexia tacti fuerunt: Avia materna hoc affectu interiit, & Mater jam semel apoplexia correpta fuit: Unde hæreditarius character à parentibus apoplecticis in Liberos delatus patet. Nam si quid aliud, apoplexia est *Malum* admodùm *Hæreditarium*; quod ab omnibus Practicis asseritur. Notatu dignum hujus rei Exemplum refert: FORESTUS *l.* 10. *observ.* 70. de sene quodam sexagenario crasso & obeso, cujus Frater apoplexia interierat; cui cum inter ambulandum annunciatum fuisset, quendam octogenarium Virum sibi familiarem subitò extinctum esse, subitò pes sinistet ipsi tremere cœpit, & domum reversus apoplexia correptus fuit: qua sublata, sequente anno denuò ab apoplexia tactus interiit, non secus ac pater, ac ejus Frater. Sed talis *Caracter hæreditarius apoplecticus*, qui à parentibus transfertur in Liberos, antequam ipsi apoplexia correpti fuerint, reverà positivi quid in Apoplexia subesse innuit, à quo Vertigo etiam ex stomachi consensu, & tandem apoplexia, supervenit? (5.) *Experientia* POTERII idem persuadet, qui omnes apoplexias & Paraplegias, etiam post apoplexiam supervenientes, curavit per *aurum* suum *Diaphoreticum*, præmissis Universalibus, quod habet adhuc in se corporale aurum, adeoque ejus efficacia se exerit *in* stomacho, & primis viis, ultra quas non extenditur: quia est Remedium Fixum. Hoc etiam confirmant Remedia alia appropriata, verbi gratia *Cinnabaris antimonii* & similia, nonnisi intra primas vias positivè operantia, quæ ad apoplexias & paralyses sunt egregia. (6.) *Modus fiendi subitaneus* & frequenter *momentaneus* rem per Humorum defluxum, aut Viarum oppilationem, quæ per successionem saltem fit, vix sufficienter explicat, adeòque aliud quid subsit necesse est, quod tam subitò Malum inferat. Sed hoc *Gas rerum fermentescentium* sua penetrante narcosi & momentanea operatione optimè illustrat. Ob id etiam WILLISIUS non acquiescit in solo Humorum serosorum aliorumve in cerebri Meditullium præternaturali translatione, sed simul *vim virulentam*, spiritus animales fugantem & extinguentem, una accusat. Equidem sæpissimè *signa* quædam *circa caput* & animalem Facultatem præcedunt; quæ imminentis apoplexiæ metum incutiunt: Vid. SYLVIUS *lib.* 2. *capit.* 21. §. 22. *& seqq.* Sed hæc ipsa medio se habent modo, ita ut capitis affectum per Essentiam, ut & per consensum, insequi possint; sicut Vertigo ex stomacho in Senibus tale existit prodromum symptoma in Habituali apoplexia. *Unde sedulò semper investigandum:* an aliæ concurrentes circumstantiæ generales plùs minùs Affectum Capitis per [illegible]? an verò per [illegible] designent? Sicut non rarum est, *Epilepsias Universales per abdominis consensum* excitari, & Remedia, quæ abdominis aut Hypochondriorum spatia non excedunt, & Deliriis, & spasmis, & cephalalgiis optimè subvenire, v. gr. Martialia, cinnabarina, Vomitoria, clysmata, &c. Mulier Epileptica, laborans Malo Hypochondriaco, conquerebatur de Dolore Capitis, & simul de Tensione Hypochondriorum. Jam verò quoties usurpabantur Martialia, remittebat Tensio Hypocondriorum & Dolor capitis; si verò repetebat Tensio Hypochondriorum, etiam dolor capitis repetebat. Unde symptomata ista, quæ sunt prodromi apoplexiæ imminentis, possunt fieri ex capite, per Consensum & per Essentiam affecto.

Quoad posterius, nempe apoplexiam ex affecto stomacho: hæc quidem *quoad rem ipsam* satis clara esse videntur, sed *quoad modum vel* res obscura & intricatissima est: Ad Veterum *Vapores* & Halitus, aut Chymistarum *Effluvia vitriolica* stupefactiva adscendentia, effugere est ridiculum: *Ignotam Actionem Regiminis* HELMONTII profiteri, est palliare propriam ignorantiam: *Consensus*, qui *per Nervos* talem explicabilis est, & hic vix locum mereri videtur, cùm hic semper Sensum, & hujus demum ratione Consensum præsupponat, qui in Apoplecticis penitus torpet; nisi dicere velimus, per Consensum irritatorum Nervorum circa Præcordia, stringi Cerebri Fibras Nervorumque principium, cujus Contracturæ occasione spirituum in Partibus eatenus deficiat Motus, qui in Cerebri Meditullio perturbatus Sensum & Rationem tollat: Per sanguinis & spirituum Animalium circularem Motum negotium quodammodò illustrari posset, sed & hic quamplurima obstant. Res ergo difficillima est: *Narcosi* quidem *percuti & stupefieri spiritus Animales*, seu figi, & quasi plùs minùs coagulari, plausibile est: quomodò verò hoc ex Præcordiis fiat? res hæret & à priori latet. Nempe sicuti *Opiata* vel *Semen Hyoscyami*, *Fungi* vel *Gas Carbonum* in stomacho adhuc hærentia, inferunt Affectus Soporosos & Caroticos, & hac ratione spiritus Animales inficiunt & torpidos reddunt; ita etiam similis *virulentia narcotica* ex Causis internis in Corpore nata, & circa Præcordia existens in regione stomachi, spiritus Animales afficiendo, apoplexiam Positivam inferre solet. *Modus tamen rei latet*. Sufficiat pro meliori doctrina, & ad Praxin manuductione, *Differentiam* apoplexiæ *in Privativam & Positivam* insinuasse; observando simul, ex Causis Externis frequentiorem esse Accidentalem; sicut ex Internis Habitualem; & has *inter*, quæ ex Causis Internis oriuntur, ferè frequentiores esse Positivas, quàm Privativas.

Consideremus jam *Causas Remotas apoplexiæ Positivæ*: sed si has ipsas, prout à Scriptoribus consignatæ deprehenduntur, consideremus; eædem ferè ad Privativas, minùs ad Positivas apoplexias pertinent, utut notabilia, & curiosa sit observatio WILLISII *de Anima Brutor. Part.* 2. *capit.* 8. Deinde magis Accidentales ferè, quàm Habituales sunt apoplexiæ istæ, quas referunt. Adhæc Remotæ istæ Causæ, exceptis iis, quæ manifesta læsione Caput afficiunt, potiùs [illegible] sunt, seu *Antecedentes*, quæ Causam continentem movent; aut saltem sunt subinde *Causæ Procatarcticæ*, quæ Dispositionem morbosam internam commovent, ut eæ Proximas constituant. Ut taceam in *observationum Anatomicarum consideratione* ex inspectis Cadaveribus facillimam, modò non frequentem, esse *Fallaciam à non causa ut causa*; ita ut vel præternaturale quid forsan repertum, pro Causa Morbi Mortisque habeatur; vel etiam Productum quoddam morbosum pro genuina illius habeatur Origine.

Quoad *Causas permutationis apoplexiæ*: tribus ferè modis permutatur hæc; vel terminatur *ad Salutem* Ægri integram, remota & correcta plùs minùs Causa Proxima; vel terminatur *ad Mortem*, cessante tandem Cordis motu pulsatorio, unde suffocati intereunt Ægri; vel denique *ex Universali in Particularem* transit apoplexia, nunc pauciora, nunc plura occupantem Membra.

Quoad I. fit, quando post successivam Evacuationem, sive sanguinis, sive per Vomitoria, sive per Alvum, in specie per sudorem solvitur pedetentim apoplexia ad perfectam Ægri *Salutem*. Quo pertinet, quando mediante Salivatione ubetiore, vel spontanea, vel Remediis Mercurialibus instituta, successivè curatur apoplexia, quod observavi

SEN-

Digitized by Google

SENNERTUS *in Praxi lib. 1. par. 2. cap. 33. pagin. 664. ubi de Apoplexia, & DECKERS in Barbette Prax. pag. 22. & 29.*

Si verò II. terminatur ad *Mortem*, fit, quando successivè Ægri suffocati intereunt. Fit, quatenus cessat plùs minùs spirituum Animalium motus, etiam ex Cerebello ad Cor & Organa respiratoria, deficit pedetentim Pulsus & Respiratio, quibus cessantibus Ægri suffocati intereunt: cujus rei prodromus est *Stertor* profundus, cum *Spuma* per asperam arteriam elevata, & pedetentim circa Os apparente. Nam talis spuma signum est manifestum sanguinis motus per Pulmones planè impediti, qui in Pulmonibus hærens, per aliquam aeris inspirationem concussus & agitatus, resolvitur in talem spumam; eodem modo ac Cerevisia agitata in aere in similem spumam abit. Quod talis spuma sit sanguis ita attenuatus & resolutus, testatur Anatomia mortuorum; quia TULPIUS *libr. 5. cap. 57.* refert in iis, qui apoplexia moriuntur, quòd aspera arteria spumoso sanguine refecta reperiatur: Sic HIPPOCRATES dicit, quod strangulati & suffocati ad se non redeant, quibus circa Os spuma collecta apparet; item, qui repente obmutescunt cum stertore, intra septem dies pereant, nisi Febris superveniat; item, qui repente obmutescunt & stertunt, si spuma circa Os apparet, intereant. Distinguendum tamen est inter spumam, quæ ex profunditate Pulmonum erumpit, & istum humorem viscidum, qui in Ægro, Catarrho suffocativo laborante, cum aliquo stertore solet emitti, qui originem ducit ex Membrana posteriori & inferiori *Schneideri*. Cessante tandem pulsu & respiratione, Apoplectici suffocati intereunt.

III. In *Paralysin* seu in apoplexiam particularem Paroxysmus mutatur, quamvis nec hoc modo æger semper servetur, sed sæpè aut prior morbus redeat, aut sopor lethalis superveniat (E). De *modo*, quomodò aut Hemiplexia aut paraplegia, seu apoplexia particularis quædam apoplexiæ Universali succedat: verbi gratia ut Brachium post universalem apoplexiam maneat tantùm paraplecticum, reliquis partibus omnibus sensum & motum recuperantibus? res difficilis est. Equidem cùm apoplexia sanguinea in paraplegiam transeat, quandocunque etiam sanguinis vel motu deficientis, vel extravasati, fuerit vitium, ferè hæreo: quin potiùs talem apoplexiam utplurimùm lethalem, rariùs curabilem perfectè, existimo, nisi forsan Venæsectio largior opem ferat: Videb. TULPIUS *libr. 1. capit. 7.* & ZACUTUS LUSITANUS *Medic. Princip. Histor. Capit. 7.* ubi habet Juvenem florentis ætatis per scalam decidentem, cui copiosa Hæmorrhagia Narium secuta est, qua depressa, in apoplexiam incidit, à qua Venæsectione fuit levatus. Aut si Paraplegia supervenerit, probabile est, ex sanguine congrumato aut plùs minùs subsistente Laticem aquosum fecisse secessum; & vel interiùs profundiùs penetrans, scilicet per cerebrum in caudicem medullarem; vel exteriùs defluxisse secundùm situationem spinalis Medullæ; & ita unius alteriusve Nervi læsione vel oppressione Paraplegiam intulisse. *Privativa verò Lymphatica apoplexia* successiva Lymphæ Materiæve peccantis ulteriori progressione, & in caudicem medullarem interiora versùs insinuatione, adeoque certis in locis vel obstructione vel compressione paraplegiam inferre posse, satis plausibile videtur, in qua nunc motus solùm deficiat in leviori malo, nunc sensus tantùm in graviori, & in quo omnis spirituum animalium transitus penitus intercludatur. *Positivam* etiam excipere paraplegiam res nota est: Sed modus est obscurissimus: interim ob occultum modum rei rem ipsam negare, absonum est. Paraplegiam esse contracturam partium nervosarum, qua impediatur spirituum pro motu transitus, non improbabilis est HELMONTII assertio: sed quomodo fiat? & quibus differentiis à propriè sic dicta contractura seu spasmo partium differat? difficile est determinatu; nisi forsan dicere velimus, Nervos eorumque Fibras circa radicem aut prope exortum ex caudice medullari contractos, inducere paraplegiam, sicut ipsi Nervi in progressu suo cum toto Nervorum & Fibrarum nervosarum, cum quibus connectuntur, systemate contracti, dare possunt convulsionem.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa*: apoplexia tactum esse Hominem facilè patet, si subitò omnis sensus ac motus pereat & simul vox repente auferatur, sola respiratione nunc libera, nunc satis difficili remanente; Æger quasi dormiens aut semimortuus, nisi adhuc aliquis faciei color & pulsus animadvertatur, jacet: nam quidam apoplectici Pulsum adhuc habent naturalem; quidam pusillum; quidam omninò nullum, uti rectè observat LINDANUS, prout plùs vel minùs sanguis circa præcordia stagnet, aut prout etiam Nervus Cor movens simul afficiatur. Color Faciei & Oculorum interdum rubet, tumidus est, & simul corpus calet, in illa ipsa apoplexia, quæ est ex sanguinis stasi seu impedito circulo: Econtrà verò interdum facies pallet, flaccidaque est, & Corpus sensim infrigidatur, ubi aliud vitium, quam sanguinis stasis, apoplexiam infert. Membra omnia in apoplexia sunt laxa; & si Brachium vel Pes levetur, pondere suo statim denuo concidit. Æger tactus, irritatus, acclamatus, nec loquitur, Ore hiante, & plùs minùs stertente quasi profundùm dormit. Resolvitur interdum simul Ani sphincter, unde Alvi Fæces, aut injecta Clysmata, domino inscio Ægro ejiciuntur & rejiciuntur. Denique Memoriæ subitanea læsio absque causa externa imminentis apoplexiæ indicium habetur.

Ut autem ritè *distinguatur apoplexia*, qualis sit? *an positiva? an privativa? ab antecedentibus*, & hinc *ab aqualis* cognosci debet: *Illam* causæ externæ, Vitæ genus, habitus Ægri, Diæta, &c. suggerunt; facilè tamen positivæ privativam supervenire, & invicem complicari possunt: *Illius* occasione, sanguinis motu sufflaminato, & ita circa cerebrum eodem stagnante, *syncope Cardiaca*, similis affectus apoplexiæ oritur, ut suprà monitum. Sic verbi gratia si Æger aliàs laborat Vertigine, quæ ferè semper ex stomacho, si antea fuit natus à parentibus apoplecticis, hæc præsumunt esse apoplexiam positivam: sicuti etiam si apoplexia corripitur Juvenis *εὔσαρκος*, plethoricus, vitam sedentariam agens, inspicio est, malum esse apoplexiam privativam ex sanguinis vitio. Si corripitur apoplexia senex, qui sæpiùs fuit Catarrhosus, suspicio est, esse apoplexiam privativam vitio Lymphæ, ex uberiore Lympha in ambitu cerebri natam. Si Æger in mediocri apoplexia aliqua signa potest edere, ubi urgeat, & manu tangit præcordia, certum signum est, esse positivam: quando vellicat Caput, & movet manum ad Caput, signum est privativæ.

Dixi, quòd vicinissimus affectus sit apoplexia cum *Syncope Cardiaca* seu *Catarrho suffocativo*, & differant tantùm loco affecto, adeò ut quidam etiam apoplexiam ad affectus cordis referant, & eodem modo curent. Cautus ergò sit Medicus, ut cognoscat apoplexiam à Catarrho suffocativo: Scilicet differentia est facilis, modò cognoscatur respirationis negotium plùs minùs laboriosum. *Signa* ergò, quæ pro distinctione apoplexiæ & Catarrhi suffocativi observentur, sunt hæc: quòd in Syncope Cardiaca, seu Catarrho suffocativo, ex sanguinis stasi in Pulmonibus Æger difficillimè respiret, & signa adsint gravissimæ in Pectore angustiæ, ipse Æger omni etiam conatu Membra & Artus movere conetur, utut mortuorum instar jaceant. Qui autem apoplexia graviore corripitur, is vix manifesta Vitæ habet signa, neque tamen tanta spirandi difficultate vexari solet. Nam in Catarrho suffocativo difficillimè respirant, in apoplexia etiam parum, aut tardè, aut saltim naturaliter spiritum ducunt, nisi in summo gradu ejusdem. *Pulsus* quoque, qui in Syncope Cardiaca ferè deficit, in affectibus apoplecticis ferè durus observatur, ita ut aliqui Pulsum servent, alii pusillum habeant, rarò, nisi in fortissima apoplexia.

(E) *Servantur quidem Apoplectici, cùm facta Membri unius vel dimidii corporis Paralysi, Cerebrum omninò sanum ad sua munia redit, deposito nempe in partes inferiores eo, quod Caput occupabat. Verùm si confirmata jam Membri Paralysi, vel integrè facta Hemiplegia, Cerebrum immune non sit, & functiones præsertim internæ ad naturalem statum non redeant, tunc Medicus de novo imminente paroxysmo sit sollicitus. Hujus innumera prostant apud Practicos exempla: clarissimum est* Augustissimæ Imperatricis Helionoræ, *quæ annos nata 65. ineunte anno 1720. forti Apoplexia correpta, post tertium diem in perfectam lateris dextri hemiplegiam & Linguæ Paralysin abeunte, quum inde minimè Capite levaretur, sed in profundum soporem, nisi stimulis excitaretur, sponte vergeret, nullam unquam suæ salutis spem fecit Cl. Viro* Nicolao Garelli *Augustissimi Imperatoris Cubicularia Medico, cujus lethale prognosticum solidissimis argumentis suffultum funestus rei eventus confirmavit: post novemdecim enim dierum spatium, Morbus efficacissimorum Medicamentorum vim eludens, sensim gravior factus, tandem piissimam Principem è vivis sustulit. His pro sua humanitate certiorem me fecit laudatus* Garelli *litteris 24. Jan. ejusdem anni Viennâ transmissis.*

plexia, nullum, prout nempe plùs vel minùs Præcordiorum sanguis stagnat, aut Nervus Cordis afficitur. Præterea in syncope Cardiaca externa frigent, Facies pallescit, sudor frigidus erumpit, pulsu evanescente, & respiratione penitus ablata. In Apoplexia, abolitis functionibus Animalibus, nihilominùs respirant, Arteriæ pulsant, uatrema calida utplurimùm deprehenduntur, & facies rubicunda observatur: Videb. WEPFERUS *De loc. affect. in apopl.* Præterea in Apoplexia quavis fortis stertor est, quia spiritus Animales, qui à cerebro accedunt Musculis. Thoracis ad complementum Respirationis, solùm sunt ablati, durante adhuc per cor, & Pulmones sanguinis circulo; unde in syncope Cardiaca nullus est stertor, quia cor ipsum subitò occupatur.

In gravi Passione hysterica etiam Ægræ instar Apoplecticarum jacent, unde confunditur cum Apoplexia interdum. *Distinguuntur* tamen facilè, quòd in suffocatione Uterina dicta præcesserint symptomata affecti Abdominis; item quòd in suffocatione uterina interdum vis sentiendi persistat, nec Respiratio tam facilè impediatur; & quòd in suffocatione hac pulsus fiat obscurus, debilis aut parvus, aut ferè nullus; qui sæpè in Apoplexia admodum sensilis est. Et in specie cum subinde in Apoplexia Faciei color ferè persistat, imò rubicundi, ac tumidi subinde in facie appareant, hic in suffocatione uterina omninò Color perit, quin potiùs facies palleat.

A Caro facilè distinguitur Apoplexia in eo, quòd sensim invadat, non adeo subitò ac Apoplexia; item caro etiam laborantibus est respiratio facilis sine omni stertore; aut si adsit stertor, adest cum somno, eoque satis profundo.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Notum est, quòd Apoplexia sit acutissimus & periculosissimus affectus, qui Ægrum utplurimùm trucidet; & licèt non semper exin moriantur Ægri, Paralytici tamen evadant. De hoc dicit HIPPOCRATES *section. 5. aphor. 5.* item *section. 6. aphor. 51.* quòd quicunque sani repente doloribus capitis tententur, statim obmutescant & stertent, in septem diebus pereant, nisi Febris eosdem prehendat, quæ Apoplexiæ superveniens conducit.

Febris tamen non sit à stagnatione sanguinis circa cerebrum aut Phlegmonode hujus constitutione, nec lenta: Imò & hoc addere convenit, nisi à comprimento extrinseco fuerit malum, illudque tempestivè tollatur.

Dicit etiam *section. 2. aphor. 42.* quòd Apoplexiam fortem solvere impossibile sit, Debilem verò non adeò facilè: (quid per Debilem, & fortem intelligatur, *suprà* dixi) Interim Vitæ periculum variat pro diverso *morbi gradu*, huicque magis aut minùs difficili combinata respiratione. Vehementia autem hæc & periculum Apoplexiæ ea noxa, quam *Respiratio* affert, imprimis cognoscitur: *nam qui apoplexia moriuntur, omnes suffocati intereunt.* Unde quò liberior est Respiratio, eò minor est Apoplexia, & major salutis spes; & contrà, quò magis impeditur Respiratio, eò majus periculum solet imminere Apoplectico.

Imprimis quidem, ubi Apoplexia in tantum lædit Respirationem, ut præter stertorem etiam *spuma circa Os* apparere incipiat, ferè lethale Apoplexiæ signum est, ut rectè hoc affirmat FORESTUS *libr. 10. observation. 74. in schol.* ubi dicit, quòd spuma circa Os apparens sit unum è præcipuis signis lethalibus, cùm sit extremum signum, à quo rarò evadunt: Item TULPIUS *libr. 1. observat. cap. 51.* refert, quòd in iis, qui Apoplexia moriuntur, aspera arteria reperiri soleat post obitum spumoso sanguine repleta.

Spuma ista, ut jam suprà *section. 14. capit. 3. art. 4. de Catarrho suffocativo* monui, *certum & infallibile signum est sanguinis motus* omninò *per Pulmones impediti*: ex quo sanguine in pulmonibus, & tandem in ipso corde, stagnante per Aeris validam & reciprocam, sed frustraneam, Respirationem elevantur spumæ, unde hæ ipsæ etiam nonnisi in ultimo ferè articulo apparere solent. Unde dicit etiam HIPPOCRATES *section. 2. aphor. 43.* quòd strangulati, & suffocati, nondum tamen mortui, ad se non redeant, quorum circa Os Spuma collecta appareat. Multum hic litigant Authores; optima est Interpretatio LINDANI: *Strangulatio hic non à collo, sed per eos intelligit hos, quibus subitò à causa interna Respiratio intercipitur. Hæc à multis potest intercipi, verbi gratia in suffocatione uterina. Itaque Hippocrates hoc vult: Potest Respiratio intercipi, & non redire: sed an reditura sit? cognoscas, si spuma oriatur circa Os, tunc certus esto, eam suffocationem esse circa cor, à stagnatione sanguinis circa illud. Quando enim Natura extremo conatu voluit sanguinem propellere, inde suborta in Pulmone spuma est, & ad Os detrusa; & si aperto Ore spuma prodierit, desperata res est.* Hæc LINDANUS. Nempe *spuma* non præcisè Mortis, sed supremus viventium conatus est in talibus Ægris; hinc non semper & necessariò Mortem portendit, quemadmodùm TULPIUS *libr. 1. observation. 7.* testatur, cùm materia spumæ hujus modò serum ex Pulmonibus transudans, modò salivalis humiditas ad Os deposita, & per difficiliorem & crebriorem Respirationem in spumam redacta sit: quorum illud suffocationis instantis signum, Apoplexiam semper lethalem; hæc non semper, indicat: Videb. SENNERTUS *prax. lib. 1. part. 2. cap. 33.* & TULPIUS *lib. 1. observ. 6.* Observandum ergò est hic, ne confundatur spuma vera cum viscoso quodam Liquore, vel saliva viscida effluente. Fit enim nonnunquam, tam in Catarrho suffocativo, quàm Apoplexia, ut Ægri ita jacentes humorem viscidum copiosè per Os rejiciant, qui nihil habet confinitatis cum spuma, sed ex Membranis Pituitariis *Schneideri*, vel potiùs ex Glandulis sub illis latentibus emungitur. Omnis spuma oritur ex Aeris & humoris plùs minùs viscidi mistura, adeò ut etiam sanguis in *spumam albam subrubicundam* abeat, ad instar Cerevisiæ obscuræ, per agitationem tamen cum Aere in candidam spumam abeuntis. Spuma autem vera nonnisi est parva, nec adeò copiosa, ex imo Pectore sensim scatet, & sursum fertur, sensim sensimque augmentata. Non ergò *levis* ista *spuma* adeò periculosum signum est, quæ *ex saliva* inter Fauces agitata oritur, & qualis in paroxysmis Epilepticorum ordinario observatur; sed illa ferè fatalis est, quæ *ex imo pectore* seu ipsis Pulmonibus ex sanguine plùs minùs stagnante, per Aeris reciprocum motum attenuato, & ita in spumam rarefacto, oritur, & ita in fauces foràs ebullit; adeò ut observati sint Apoplectici in SCHENCKII *observationibus*, quibus etiamnum post Mortem talis copiosa *fervida spuma* per Nares, Os, & prominentes Oculos, fuerit excreta. Quò major spuma in ore, eò majus est periculum; quò major pulsus, eò melior spes. Ex spuma eò magis afficiuntur Pulmones, quia agitatur Aer, nec promovetur in locum consuetum, scilicet cor.

Deinde de *stertore* equidem certum est, & illum utplurimùm, quò vehementiorem, eò difficiliorem Morbum ostendere: nihilominùs etsi hic remittat, reliquis symptomatis tamen non simul remittentibus, non salutis, sed Mortis certissimæ signum evadit; & contrà, ubi mox cum sensu & Motu Respiratio aboletur, quamvis nec stertor nec spuma appareat, fortissima & lethalis Apoplexia erit dicenda.

Denique Apoplecticis, si in difficillima Respiratione supervenit *Sudor*, lethale est; Est enim sudor symptomaticus, & quasi syncopticus (*ein Angst Schweis*, ut vocant) non verò naturalis sudatio, & signum est deficientis planè Facultatis Vitalis.

Apoplectici curati *facilè recidivant*, & hi ipsi meliùs habentes *post universalia*, bonum est; aut aliquomodo excitati, si denuò somnolenti aut plùs minùs torpidi fiant, iisdem periculum Recidivæ imminet; siquidem Apoplectici, perfectè licèt curati, facilè tamen recidivant.

De cætero si erecto corpore locatus Æger, aut post sanguinis missionem, aliquantùm *ad se redeat*, aliqua spes affulget: sin verò post hæc & alia Remedia, affectus ultra 24. horas in eodem statu permanet, aut cum somnolentia, Vertigine, ac Torporu recrudescat, de Ægro actum erit.

In Apoplexia correptis imprimis habenda distinctio *Ætatis*, & hinc dependentis corporis status; cùm Apoplexia Juvenum, aut mediæ Ætatis hominem corripiens, via sit ejusdem rationis cum Apoplexia, quæ senem, aut debilem, aut emaciatum, aut similem affligit.

Solvitur Apoplexia, quando *evacuationibus* per inferiora aut per sudorem tota discutitur, aut si eadem in Paraplegiam quandam aut etiam Hemiplegiam desinit. Observatum fuit, terminari interdum Apoplexiam *fluxu auris* lymphatico, qualis Lue Venerea laborantibus post Inunctionem Mercurialem accidit. Unde etiam BARBETTE in curanda Apoplexia talem Inunctionem commendat. Aut etiam ipsa Apoplexia facie somni admodùm profundi, Ægrum interimit. Cætera videb. in SCHENCKII *observationibus*.

C U R A.

Quod ergò attinet *curam*, hæc duplex est: *Curatoria*, seu quæ instituenda est *in ipso Paroxysmo*, in quo exsuscitandus

quasi

quasi est Æger, ut spirituum Animalium motus redeat; ac *Præservatoria*, seu *extra Paroxysmum*, quæ causarum antecedentium tantùm rationem habet: quo tempore observatis debitis Evacuationibus, simulque usurpatis caput ac Ventriculum roborantibus aromaticis, reditus Paroxysmi est præcavendus. Neque enim cùm Æger apertè reconvaluit, scopi curationis sunt negligendi; nam tales sæpiùs diu stupidi manent, variaque accidentia eos vexant, adeò ut si Medicus sit negligens in cura, facilè eveniat, ut paroxysmus revertatur, unde Ægri postmodùm moriuntur.

In ipso Paroxysmo duo imprimis *Præsidia* generosiora sunt, quæ aut liberant Ægros rectè administrata, aut eos trucidant, malè applicata: & hæc sunt *Vomitus*, & *Venæsectio*, quorum unum utplurimùm necessariò adhibendum est, interdum utrumque simul. Nam de *Clysteribus* eorumque usu, item de *suppositoriis*, quæ acriora & fortiora semper sunt applicanda, etiam omnes concordant Medici Practici, quòd in omni Paroxysmo Apoplectico, & post eundem etiam, tutissimè & etiam necessariò usurpentur. *Clysteres* tales acres in minore copia subinde injiciuntur, nempè à ℔ß. ad summum ℥viii., quia sic diutiùs retinentur & meliùs operari solent. Quòd si non retineantur, aut saltim non satis diu persistant in corpore propter Sphincterem Ani resolutum, repetendus est eorum usus, idque eò frequentiùs, quò magis urget Morbus: Si verò nullo modo in actum deduci possit Clyster, tunc remanentia Clysmatis, seu materia decocti remanens, instar Pultis est eoquenda, super Pannum extendenda, & toti abdomini instar Cataplasmatis imponenda. Hoc enim Remedio feliciter usus fuit D. MOEBIUS in curando *Slevogtio* Apoplectico.

Sed ut redeam ad *Vomitum & Venæsectionem*, metus admodum est in *vomitu*, ne suffocationis imminentis acceleretur periculum, quod non paucos, accuratos etiam, Medicos deterret, adhæc cùm deficiat Motus Corporis, & etiam Partium internarum: Et sanè posito, quod ex impedito sanguinis Motu fiat Apoplexia privativa, vis tamen videtur conveniens Vomitus & necessarius, sed nocuus dicitur: imò periculum est, ne sub movendi conatu sanguis ac serum circa Collum & caput retineatur, & hinc istæ partes magis obruantur, cùm naturaliter sub vomendi conatu Facies rubescere, Oculi tumescere, & Collum inflari soleat. Econtrà *Venæsectionis* medio sanguinis circularis motus in quavis apoplexia plùs minùs impeditus promoveri potest. Interim de Venæsectione ipsius CELSI est pronunciatum, quòd sanguinis detractio in apoplexiæ paroxysmo adornata, aut occidat aut liberet Ægrum, id est prout tempestivè vel intempestivè magis applicatur. Unde etiam Venæsectionem rejicit BARBETTE per experimentum confirmatus *in sua praxi capit.* 2. tanquam frustraneam, sæpiusque nocivam, uti etiam observandum est imprimis illud, quòd habet HEINRICUS ab HEER *in observation.* 18. quòd nempe nostrates, qui Ingluvie & Comessationibus sæpè apoplexiam incurrant, *Phlebotomia* vix unquam eventut, ob id etiam vocat dubium Remedium Venæsectionem in apoplexia, adeò ut centesimus ægrè, educto sanguine, evadat: *Quæ etiam causa est, cur prudentiores Medici* (verba sunt HEINRICI ab HEER) *nostro cœlo ferè ab illa abstineant*. Et in tali casu reverà Vomitus præ Venæsectione longè magis necessarius videtur.

Res ut aliquantisper fiat clarior, pro decisione observanda est *differentia apoplexia*, quam suprà insinuavi. Si enim signa adsint, vel suspicio quædam saltim probabilior, sanguinem imprimis peccare, & sui stagnatione aut in cerebro aut in Pulmonibus inducere apoplexiam, tam positivam, quam Privativam, ut in iis, imprimis Junioribus, qui sunt Corpore *venoso*, & succipleno, qui Vitam agunt sedentariam, in quibus Facies insigniter rubet sub Paroxysmo apoplexiæ, quibus consueta sanguinis per Uterum, Nares &c. evacuatio sit suppressa; in talibus pro imminendo sanguinis quanto, & ejus circulo promovendo Venæsectio instituenda est, quam pluribus commendat SYLVIUS *libro* 2. *capit.* 25. §. 96. CORTNUMMIUS *de Morbo Attonito capit.* 60. NYMMANNUS *de apoplex. capit.* 39. Idque quò citiùs eò meliùs, ut sub liberiore circulo fiat melior Respiratio: Hinc ZACUTUS LUSITANUS *prax. admir. libr.* 2. *observation.* 104. Fœminam suppressione Mensium laborantem, & Venæsectionem negligentem, apoplexia mortuam; in alia verò apoplectica, ritè quamvis fluentibus Mensibus, eandem cum euphoria administratam, *lib.* 5. *de Medic. princ. hist.* 38. testatur. Ubi verò a Sero Malum, præservativè tantùm Venæsectio agit, id est Vasa deplendo ab affluxu sanguinis præservat, & ut Serum faciliùs intra Lymphatica, & Venas resorbeatur, præstat. Ast in Positiva à Narcosi, sive interna, sive externa, per se nihil, sed per accidens tantùm aliquid levaminis præstat, stagnationem sanguinis circa præcordia declinando, & solvendo: qua ratione in omnibus quoque reliquis apoplexiæ speciebus, item in illa, quæ à Terrore, similive affectu Animi, non inutilis videtur: Videb. PROSPER MARTIANUS *in libr.* 4. *de Vict. Acutor.* §. 43. HILDANUS *centur.* 3. *observation.* 11. & 12. NYMMANNUS *de apoplex. pag.* 216. & 217. SYLVIUS *prax. loc. allegat.* §. 214. Cautè nihilominùs illa est adhibenda; ubi de quorum Virium debilitate (ante Paroxysmum) constat, ne simile contingat, quod Mulieri Hebrææ apud AMATUM LUSITANUM *centur.* 4. *histor.* 23. Videb. HEINRICUS ab HEER: Adeoque pariter vix locum habet, ubi sanguinem viscidiorem & mucosum hariolamur: Videb. WEPFERUS *de apoplex. pagin.* 218. aliàs enim apoplexia, qua talis, non postulat Venæsectionem. Sed in senibus aut in Debilibus ante Paroxysmum, aut in Ebriosis, & qui ex Ingluvie præcedente corripiuntur apoplexia, ubi Cruditates Ventriculi, ubi Narcosis, sive interna sive externa, in quibus jam Vertigo, & alia signa quædam capitis affectus præcesserint, ubi potiùs videtur subesse Lymphæ vitium, aut saltem in quibus nullum sanguinis primarium deprehenditur vitium, his convenit potiùs *Vomitus*, & nociva est Venæsectio, & sedulò hic observandum est Monitum supra allegatum HEINRICI ab HEER *in observation.* 18. Uno nomine: *In Apoplexia Privativa magis Venæsectio*, aut loco ejus in senibus Cucurbitulæ, scarificationes &c. *in Positiva magis Vomitus*, & loco hujus præsertim in *senibus*, *Clysmata acria* conveniunt. Hinc illis præmissis, *in privativa sudorifera volatilia*, *Vesicatoria*, *Fonticuli*, *Cauteria* &c.; in positiva verò apoplexia *Aromatica*, *Metallica sulphurea*, & majora arcana, & stomachica conducunt. Quæ omnia *ex circumstantiis secundùm res naturales*, *non naturales & præternaturales*, in cujusvis Ægri Cura semper observandis, diversimodè adhuc limitantur.

De Vena incidenda eadem observanda, quæ circa affectus Soporosos monita; imprimis verò Jugularium Venarum incisio maximè commendatur; videb. BAYLE *de apoplex. cap.* 17. aut in Plethoricis utriusque Brachii Venæ; Videb. TULPIUS *lib.* 5. *observation.* 7. *Pro Venæsectionis negotio illustrando* confert *Cura cujusdam Ancillæ*, mox a media nocte Insultu apoplectico tactæ: Accedens mane hora octava illam habitus carnosi, succipleni, robustam, Facie & Membris insigniter rubram, quasi sanguis undique stagnaret, offendi, Membra difficillimè, & saltim Brachia æqualiter, movere poterat, de summa præcordiorum anxietate, tremula, & vix intelligibili Voce, conquerebatur, innuendo scrobiculum cordis. Hinc præscribebam *Vomitorium* in dosi intensiori; aliquoties, sed non vehementer, purgabatur, suprà & infrà. A meridie Venæsectionem in Brachio ordinabam, & præscribebam mixturam ex *spiritu Salis Ammoniaci*, ceu basi, cum aliis *Spirituosis Aromaticis* Nervinis. Cordi verò jubebam applicare Linteum multiplicatum, *spiritu Vini* calidè probè impraegnatum, idque sæpiùs repetere. Accedens altero mane eam paulò meliorem offendebam, Facie adhuc admodùm rubicunda cum pulsu *duro: hic* cùm Hæmorrhagiam observassem, non obstante jam facta Venæsectione, jubebam etiam in Crure, Brachio, in quo Venæsectio facta fuerat, opposito, circa Talum Venam incidere. Nocte sequente adhuc supervenit Fluxus Menstruus. Unde continuato usu *spiritus Salis Ammoniaci* interno, & *spiritu Vini* externo, cum interposito semel *Pulvere Laxativo*, intra octiduum convaluit. Et ita in hac Ancilla corpulenta & staturæ brevis, ast robusta, Natura ultra duplicem Venæsectionem, adhuc hæmorrhagiam Narium, & uteri provocavit. Videbatur mihi in subjecto hoc sanguinis circulus admodùm lentus, non præcisè ex copia, sed ex Fibrarum nervearum ac membranosarum strictura quasi spasmodica, qua occasione sanguinis refluxus nonnihil moratus, Ruborem istum Faciei, & artuum exhibet, sanguine ipso ob tardiorem transvasationem ex arteriis in Venas, præter Venæsectionem nunc oscula Vasorum Narium, nunc uteri per Anastomosin aperiente.

In genere vero & utplurimùm tutius, & simul potentius Remedium in Paroxysmo est *Vomitus*, quàm Venæsectio, quem etiam suadet imprimis LINDANUS *in suis Scriptis*; adeò ut Vomitoria fortiora Antimonialia, in specie ex Mercurio Vitæ, admodùm commendentur ad apoplecticos curandos in tempore, ubi non opus Venæsectione; quam ipsam tamen rarissimè adhibendam suadet. Et quidem Vomitus optimè suscitat Ægros, & quod aliàs irritando Clysmate intendunt Practici, hoc efficacissimè obtinemus Vomitu,

Digitized by Google

mitu, præsertim cùm experientia ejusdem usum sæpiùs comprobaverit. Quantum enim in apoplecticis valeat vomitos, duo egregia habebitis exempla in *Misc. Curiosis* LANGII *pag.* 1. & 12. ubi sunt duæ Curæ notatu dignæ propter usum vomitoriorum; & PETRUS à CASTRO *in Meth. Med.* se Vomitoriis ultra spem plurimos desperatos excitasse affirmat, & Antimonialia valdoperè commendat. Conf. ulterius JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *in Enchirid. pag.* 349. & POTERIUS, qui *Croci Metallorum vulgaris* granis tribus vehementissimum apoplecticum excitavit, inuncto simul Oti *Oleo Cinnamomi*; item RIVERIUS, & alii plures. Infundenda ergò semper vomitoria in forma liquida, ut sponte quasi per Gulam defluere queant, (malè enim deglutiunt, propterea sicci pulveres non conveniunt,) miscendo eadem unà cum vehiculis spirituosis, cum *Aqua Cinnamomi* spiritnosa, sicut facit FABER, cum Aqua & spiritu Salviæ, spiritu Cerasorum nigrorum, & similibus, quæ valent excitare apoplecticos, ut horum medio simul spirituum vigor nonnihil promoveatur. Et quidem augenda nonnihil in Paroxysmo Vomitorii dosis, ut & aliorum remediorum, quæ excitare debeant Ægrum, cum Torpor Ægri insignem aliàs efficaciam ejus eludat: imò, monente HARTMANNO *in Pr. Chymiatr.* dupla dosi dentur, prout scilicet Torpor major minorve est. Hinc *syrupus Emetiens* ad ʒvi. & ℥i. præscribendus, item Aqua benedicta *Rulandi*. Essentiam quoque Nicotianæ ad ʒii. cum Melle exceptam, & in Os infusam, potenter educere, laudant RIVERIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 2. & HARTMANNUS *loc. allegat. pag.* 74. *&* 81.

Occurrebat curanda Mulier vegeta, sed jam ætatis nonnihil decrescentis, correpta affectu ex apoplexia & epilepsia quasi mixto: vocatus mane, præmissa Venæsectione, (utut non tam affectus, quàm adstantium ratione facerem) præscribebam potionem cum *Syrupi Emetici Sala* ʒvi. capiebat sine alteratione, denuo ordinabam ʒii. ejusdem, quas capiebat iterum sine alteratione: tandem adhuc dr.iii. ejusdem in pauca potione præscribebam, ut successivè caperet, & sic tandem, aliquoties supra & infrà purgata, meliùs habuit. Posito, de prima mistura aliquid deperditum fuisse, cùm ex Ore aliquid deflueret, tamen ad minimum ℥i. ad dr.ix. huius syrupi intra bihorium accepit, nec tamen adeò Insigniter purgata fuit.

In Paroxysmo igitur ante omnia opera danda, *ut excitetur Æger*, & *ut servetur respirationis actio & usus*, quantum possibile, integra. Hinc *prioris ratione* sensuum Organa quæcunque & partes quævis sensiles fortiùs affricandæ: *posterioris ratione* in loco non nimis clauso, aut vapido, sed temperato, & aere libero perflato, sive extra Lectum, si viribus potens, sive intra hunc, ita situandus est Æger, ut corpore erecto quasi sedeat, partim pro liberiore respiratione, partim pro humorum affluxu moderando, partim pro somnolentia arcenda, ac sanguinis obullitione vitanda; quin & ventus artificialis subinde circa eum faciendus. Mox igitur *Venæsectio* instituenda in Brachio dextro: qua peracta vel *vomitorium* ordinandum, vel *Clysma acre*, quod juxta WALÆUM sanguinem etiam proliciat, inciendum. Non differenda vomitoria, ut monet LINDANUS, cùm in forti apoplexia occasio præceps; & si quid revellere potest, ac consopitum Ægrum suscitare, certè vomitoria possunt. Horum ergò uno alterove administrato, aut etiam leviori in malo his penitùs omissis, *Clysterium acrium* & fortiter stimulantium usus semper est commendatus: quales partim *suprà*, *ubi de Lethargo*, videantur, partim & ex dicendis jam patebunt. Perinde enim est, sive stimuletur Anus, sive vomitus exeitetur; quia Intestina sunt Ventriculus continuatus.

Parantur autem ejusmodi *Clysteres* ex Salvia, Lavendula, Majorana, Origano, Calamintha, Centaurio minori, Ruta, Serpillo, Foliis Nicotianæ, Asari, radice Cyclaminis, Pyrethri, Ireos nostratis, Cortice radicis Ebuli, Cortice mediana Sambuci, semine Urticæ, &c. Quibus incoquatur *Pulpa Colocynthidis* in petia ligata, aut addatur *Infusum aut decoctum Croci Metallorum* ab ℥i. vel ℥ii. usque ad ℥iv. quod RIVERIO in usu fuit: item adduntur commodè *Sal Gemmæ*, aut *Sal Ammoniacum*. Oleosa omittenda sunt, quoniam temperando & oblinendo acrimoniam, stimulum tollunt, non secùs quàm Mellita. His ipsis Clysteribus commodè etiam addi possunt Salia volatilia, ut penetrent, & exsuscitent Ægros. De horum usu revulsorio vid. CORTHNUMMIUS *de Morbo Atton. c.* 66. §. 23. *pag.* 347. Modus præscribendi est notus; e. g.

℞. *Fol. Nicot.*
Salvia,
Flor. Chamom. ana M. i.
Rad. Pyrethri ʒß. ad ʒvi.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. (subtilissima enim ramenta Tormina inferunt) ʒi.
Coqu. in s. q. *Aqua simpl. Colatura* ℥ix.
adde
Mell. Anthosat. vel Rosat. ℥ß. vel ʒvii.
Elect. Hiera picra cum Agar. ℥ß. ad ℥i.
Castor. pulverif. ℈i. ad ʒß.
Salis Gemma ʒß. vel ℈ii.
M. f. Clyster S.
Clyster Revellens.
Vel

℞. *Herb. Serpilli*,
Fol. Nicotian.
Summ. Centaur. min. ana M. ß.
Flor. Lavend. M. ß.
Rad. Pyrethri,
Ireos nostrat. ana ʒiii.
Sem. Urtica ℥ii.
Pulpa Colocynth. in pet. lig. ʒiß.
Coq. in s. q. *Urina humana*:
In Colaturæ ℥viii. dissolve
Elect. Hier. cum Agar. ℥i.
Extr. Troch. Alband. ℈ß.
Ess. Castor. ʒi.
M. pro Enemate.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Flor. Chamom.* M. i.
Rad. Pyrethri ʒvi.
Sem. Anisi ʒß.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. ʒi.
Coqu. in s. q. *Aqua communis*: Colaturæ ℔i. adde
Elect. Hier. cum Agar.
Mell. Mercurial. ana ℥i.
Olei destillat. Bacc. Junip. ʒß.
M. pro Clysmate.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Dec. Ruta*, in quo ʒß. *Croci Metallor.* decocti ℥ix. adde
Fellis Tauri inspiss. ʒiß.
Extr. Troch. Alband. ℈ß.
Mell. Anthos. ℥ß.
M. pro Clystere:
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Decoct. Flor. Chamom.* ℔ß.
Infus. Croci Metall. cum Vino ℥ii. vel iii.
Mellis ℥ß. ad ℥i.
M. pro Clystere.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Decoct. Emoll. usit.* ℔ß.
Elect. Lenitiv. ℥ß. ad ℥i.
Syr. Emet. Ang. Sala ʒvi. ad ℥i.
M. f. Enema.
D. S. ut suprà.

Cautelas circa horum compositionem videbitis in CORTHNUMMIO *l. a. p.* 311.

Quinimò urgente necessitate *Clysma ex Jusculo quodam communi*, addito *lixivio*, vel cum *M. j. aut ii. Salis Communis* acuato, addito *Infuso vel syrupo Antimoniali* in dupla vel tripla dosi, imò interdum quadrupla dosi, extemporè infundi potest.

Adeoque hæc Enemata frequentiùs erunt repetenda, præprimis si non adeò diu subsistant: aut ipsis substituantur *suppositoria* pariter acerrima: e. g.

℞. *Rad. Helleb. albi pulverif.*
Scamm. sulphurat.
Troch. Alband. ana ℈ß.
Castor. pulver. gr. viii.
Sal. Ammoniaci ℈i.
Cum s. q. *Mellis* f. Suppositorium.
D. S.
Acre Suppositorium.

Cum his ipsis & *Aqua Vita spirituosa*, *apoplectica*, ut vocant, &c. instillantur Ori, Faucibus, acuandæ, præsertim *Salibus & spiritibus Urinosis & Oleosis*: verbi gratia mixtura in paroxysmo usurpanda præmissis præmittendis sit talis:

℞. *Aqua apoplect. opt.* ℥i.
Lil. convall. ʒß.

Quinta Essentia Matthiol. ʒii.
Liqu. cornu Cervi ʒi.
Syr. flor. Tunic. ℥ß.
M. S.

Suscitans Mixtura, cochleatim sumenda.

Vel

℞. *Aqua Lil. convall.* vel *Ceraſor. nigr.*
Memba ana ℥iß.
Spiritus Ceraſ. nigr. ʒvi.
Liq. Cornu Cervi ſuccin. ritè par. vel *Spiritus Sal. Ammoniaci*, vel *Sang. hum.* aut *alius volat.* ʒiß, ad ʒiii.
Ol. deſt. Succini gutt. iv, vel vi.
Syr. Flor. Tunic. ℥ß.
M. S. ut antè.

Cochleatim usurpetur crebriùs in Paroxysmo apoplecticu.

Additur *spiritus Cerasorum nigrorum*, qui optimus est internè in Paroxysmo apuplectico; vid. KESLERUS *in Proceſſ. Chymic.*

℞. *Aqua flor. Lavend.*
Salviæ ana ℥i.
Epilep. Lang. ʒvi.
Eſſ. Caſtor. ʒiß.
Spiritus Sal. Ammoniaci ʒi.
Ol. deſt. Succini gutt. viii.
Syr. de Stœchad. ℥i.
M. S. ut suprà.

Vel

℞. *Aqua Epilept.* vel *Apoplect. Lang.* ℥ii.
Spiritus Serpill. ʒii.
Liqu. cornu Cervi ſuccin. ʒi.
Syr. flor. Tunic. ʒiii.
M. S. ut suprà.

Pertinent huc mixturæ in Paroxysmo Epilepsiæ *suprà s. 2. artic. 1.* præscriptæ; Item

℞. *Aqua Apoplect.* ℥ii.
Hirund. cum Castor. ℥i.
Spiritus Theriacal. campb.
Liq. cornu Cervi ſuccin. ana ʒiii.
Conf. Alcherm. compl. ℥ß.
M. S. ut suprà.

Vel

℞. *Aqua Lil. convall. cum Vin.* ℥iß.
Flor. Samb. ℥i.
Carmin. ℥ß.
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. ʒiß.
Conf. Alcherm. compl. ʒi.
M. S.

Mixtura pro Capite confortando.

Vel

℞. *Aqua Ceraſ. nigr.* ℥ii.
Spiritus Ceraſ. nigr.
Theriac. simpl. ana ℥ß.
Syr. flor. Tun. ʒvi.
M. S.

Potio Caput confortans.

Facit huc *Electuarium Arcanum Timæi von Guldenklee contra Apoplexiam & Epilepsiam*, præsertim si juncta Aphonia, quæ inter symptomata Apoplexiæ maximè terribilis est; imo contra omnes soporosos affectus, uti contra suffocationem Hystericam. Mixtura ejus est hæc.

℞. *Salis vol. Succin.* ʒß.
Theriac. Androm. ʒiß.
Pulv. Castor. ℈ii.
Olei destillat. Rutæ,
Succin.
Rorismar. ana gutt. iii.
M. f. Opiata:

De qua, quantum cuspis Cultelli capit, dissolvatur in *Aqua* quadam *apoplectica*, vel *epileptica Langii*, vel in Aqua Hirundinum cum Castoreo, vel in Aqua spirituosa Lavendulæ, & Ægro in Os infundatur, ut deglutiat, simulque Lingua, Palatus & Partes vicinæ hoc ipso electuario fortiter fricentur.

Porrò *Theriaca* & extractum Theriacale cum extracto Salviæ, Rutæ, Castorei &c. & cui aliquid Salis volatilis Succini, Olei destillati Succini, Rutæ &c. & Camphoræ additum fuit, pro fricanda Lingua, Palato, & partibus vicinis admodùm laudantur, ut dictæ partes in sensu & motu redeant. Dictæ etiam *Partes fricari possunt* cum spiritu Theriacali, vel simplici vel probè camphorato; item cum spiritu Liliorum convallium, Melissæ, Cerasorum nigrorum rectificato, vel solitario, vel cum paucis guttis Olei destillati Cinnamomi aut Caryophyllorum acuato; item essentia Castorei & similibus.

Vel

℞. *Aqua Lil. convall. cum Vino* ℥ii.
Spiritus Bacc. Junip. ℥i.
Eſſ. Caſtor. ʒiii.
Salis vol. Aromat. ʒß.
M. D. S.

Mixtura ad Palatum.

Si his præmissis post horæ quadrantem non redeat ad se Æger, repetantur, & Naribus sequens *sternutatorium* forte & acre inflettur:

℞. *Rad. Helleb. albi,*
Pyrethri,
Fol. Majoran.
Flor. Lil. convall.
Castor. ana ℈i.
M. f. Pulvis Sterautatorius, Naribus insufflandus:
D. S.

Suscitans Pulvis Sternutatorius.

Vel

℞. *Flor. Lil. convall.* ʒi.
Rad. Helleb. alb. ℈i.
Pulverisatis adde
Olei destill. Caryoph.
Major. ana gutt. iii.
M. S. ut antè.

Naribus etiam, pro suscitandis apoplecticis, subinde objiciuntur odores acres, præsertim ex Salibus volatilibus & spiritibus urinosis penetrantioribus, in liquore apoplecticis: imprimis spiritus Urinæ, liquor cornu Cervi succinatus, & spiritus Salis Ammoniaci: item Balsama apoplectica, & Cephalica, e. g. Rutæ, *Scherzeri*, &c. Vel in Temporibus & Naso:

℞. *Aqua Meliſſ.*
Lil. conv. cum Vino ℥ii.
Aquæ Apopl. ℥i.
Acet. Rutæ ʒii.
M. D. S.

Aqua pro Temporibus & Naso.

Convenit etiam suffitus Castorei, & *suffitus Succinatus*, Naribus admotus.

Hinc *succinum* & omnia *succinata*, uti in Hystericis aliisque spasmodicis affectibus nulli cedunt, ita perquàm egregia sunt in apoplexia, & præservanda & curanda. Imprimis in apoplexia curanda Oleum & Sal volatile præcellit, in præservanda verò succinum præparatum, vel etiam succinata quæcunque. Guttæ iii. vel iv. Olei destillati succini, cum aqua appropriata in Paroxysmo infusi, mirificè commendantur in Paroxysmo apoplectico: hinc RHUMELIUS *in suo Antidot. P. 1. pag. 167.* parat *Oleum* peculiare ex succino, quod vocat *apoplecticum*, dum *Oleum Succini non rectificatum* miscet cum dimidio *Olei Rorismarini*, superaffundit Aquam fontanam, & ita per Vesicam destillat: sicque Oleum rectificat. Dosis sunt guttulæ vi. ad xii. vel plus pro usu interno in Aqua appropriata. Externè eodem inunguntur Vertex, Tempora, Nucha, & Spina Dorsi; addita Camphora pauca efficacius Medicamentum fit. Similiter digerendo succinum cum Oleo Fuliginis insigne aliquod apoplecticum fieri potest. Hinc sola essentia Succini, præsertim cum spiritu Cerasorum nigrorum, vel Liliorum convallium mediante spiritu Vini Malvatici abstracto, parata, à guttulis 30. vel 40. Ori indita, loquelam restituit apoplecticis. Item à quibusdam instillantur auribus Aquæ apoplecticæ; nam PETRUS JOHANNES FABER apoplecticis propinat Vomitorium internè, & Auribus atque Naso instillat essentiam Caryophyllorum, Essentiam Thymi cum tantillo Oleo Cinnamomi: vid. *in curat.* & *Camphora* pariter, & Oleum, & omnia Camphorata, his ipsis instillandis & affricandis commodissimè adhibentur.

Cum dictis subinde simul fiant *externæ Inunctiones* Verticis, Nuchæ & Temporum, cum *Oleis destillatis*, & ex iis paratis *Balsamis Apoplecticis*, aut Cephalicis. Sufficiunt Oleum destillatum Succini, Majoranæ, Lavendulæ, Spicæ, Rorismarini, Salviæ, Cinnamomi, Caryophyllorum, & similia: Item Emplastrum Nervinum, malaxatum cum Oleo destillato Lavendulæ & Succini, Vertici imponitur, vel Unguentum, quod describit DECKERS *in Praxin Barbette p. 22.*

℞. *Olei expr. Nucist.* ʒiß.
destillat. Rutæ ℈i.

Spicæ,

Spica,
Succini an. ℈ß.
M. D. S.
Balsamus Cephalicus.
Vel
℞. *Olei Petræ alb.* ʒii.
destillat. Succ. ʒi.
Lavend.
Major.
Salviæ an. ℈i.
Misc. cum vel sine *corpore*!
D. S.
Balsamus pro capite confortando.

Ejusmodi Iunctiones etiam commodè regioni stomachali possunt inungi, superimponendo *Laterem calefactum*.

Sed *observandum*, ut hojusmodi *odorata oleosa* non nimis largiter aut copiosè dictis locis illinantur: non omnes eadem ferre possunt, & redeuntes ad se Ægri de insigni capitis perturbatione, & gravitate ex Oleorum hujusmodi fumosorum Illinitione conqueruntur.

Si non redeat ad se Æger, unum alterumve repetendum venit; v. g. *Vomitoria* subinde reiteranda, injectis desuper *Clysteribus*, Extremorum vellicationem, puncturam, & similia, quæ externos sensus afficiunt, continuando. Horum quidem effectum SYLVIUS *pr. l. a.* §. 99. 100. *&c.* in dubium vocat. Verùm quantum Frictio plantarum pedum cum *Muria acri*, aut hujus loco cum *aceto & Sale*, cum *setaceo* prosit ad excitandos tales, videbitis in M. A. N. C. *ann. 8. observ.* 96. *pag.* 160. Puncturarum verò efficaciam videbitis in HEINRICO *ab* HEER *obs.* 21. Quia etiam *Rubefacientia & Vesicatoria* ampla juxta WILLISIUM ponè aures, Cervici, Brachiis, præsertim in carpi parte interna, & Croribus prope Inguina, Suras, &c. applicanda. *Si redierit Æger ad se nonnihil, sed non sufficienter*, Interna *spirituosa* continuanda, *Vesicatoria* applicanda, quin, & *Cucurbitulæ*, nunc cum nunc sine scarificatione, Scapulis, & Brachiis admovendæ: qualia HEINRICUS ab HEER *obs.* 21. commendat: aliaque administranda, prout Æger ad se rediens de uno alterove symptomate magis, vel minùs querulus fiat.

Mulier constitutionis aliàs robustæ, ætatis jam tam consistentis, & cui ordinariò adhuc fluebant Menses, ex improviso, prægresso anxioso Cordis sensu, & Scotomia insequente, corripitur Apoplexia, quæ mox in Hemiplegiam lateris sinistri terminabatur, subinde tamen Insultu apoplectico recurrente: hinc mox vocatus, idque vesperi hora sexta, præscribebam *Potionem* ex volatilibus, & spirituosis Cephalicis, unà cum *Clysmate* acri, & *Balsamo* pro Naribus, Nucha, & præcordiis, ex Cephalicis odoriferis; hine post cœnam, propter recurrentes sæpiùs Insultus apoplecticos, *Vomitorium Antimoniale* ex syrupo Emetico ad ʒvi. aliquantulùm, sed non adeò copiosè, evacuans. Die sequente Solis, cùm saltem esset Hemiplectica, imperabam *Venæsectionem* in latere Parti affectæ opposito, Potionem ex volatilibus, & spirituosis continuando: Die Lunæ ad imitationem HARTMANNI *in praxi Chymiatr.* præscribebam.

℞. *Cons. Flor. Tunic.* ʒi.
Mercurii Vitæ gr. ii.
Ref. Scamm. gr. iv.
Misc. pro *Bolo*.

Laxabat parùm, ipsa Ægra intereà semper, quoties deteriùs haberet, primariò de præcordiorum angustia conquerente: Hinc propter capitis perturbationes adhuc residuas, *Sternutatorium* forte ordinabam.

℞. *Pulv. Lil. convall.* ʒi.
Rad. Helleb. alb. ℈i.
Olei dest. Caryoph. gutt. iv.
Misc.

Hinc pro usu interno:

℞. *Aquæ Lil. convall.*
Ceras. nigr.
Menthæ an. ℥i.
Spiritus Ceras. nigr. dr. vi.
Salis, vel Cornu Cervi gr. xv.
Cinnab. Antimonii ℈i.
Syrup. Flor. Tunic. ℥i.
Misc. pro Potione.

Externè pro Membris hemiplecticis, ter quotidie inungendis, post prægressam fortem eorundem Frictionem, item pro illinenda Spina Dorsi:

℞. *Olei Petræ albi* ℥ß.
dest. Spicæ,
Lavend.
Majoran. an. ℈ii.
Succini dr. i.
Misc.

Item pro eodem usu:

℞. *Spir. Vini camph.* ℥iii.
Spir. Lumbr. terrestr. per putrefact. ℥iß.
Essent. Castor. dr. vi.
Misc.

Spiritus hic blandè calidus probè affricabatur partibus; hinc Oleum præscriptum illinebatur:

Porrò istis ita ordinatis pro usu interno præscribebam:

℞. *Extr. Helleb. nigr.* gr. xvi.
Castor. ℈ß.
Troch. Alband. gr. iv.
Ol. destill. Succ. gutt. ii.
F. Pilula.

Hinc pro promovendo nonnihil sudore ad imitationem POTERII præscribebam:

℞. *Ras. Ligni Sassafr.* ℥ii.
Herb. Rorismar. rec. M. ii.
Bacc. Junip. rec. ℥ii.
Coq. in *aquæ, & vini* ana ℔iß. in Cucurbita, cum Alembico clausa:
Colaturæ & Liquori destillato, adde
Spiritus Bacc. Junip. ℥iv.
Sal. Ammoniaci simpl. dr. iii.
Syr. Flor. Tun. ℥iii.
Misc.

Potionem hanc hausit quotidie ter, mane, à meridie, & ingruente nocte, expectando sudorem, meliùs exinde aliquantulùm habuit, subinde etiam Liquorem Cornu Cervi succinatum hausit, &c. *Pediluvium* ex Nervinis aquæ simplici incoctis quotidie fervidè bis usurpavit, idque Pedi optimè profuit. Hinc pro continuandis externis in Brachio ordinavi:

℞. *Sem. Sinapi* p. i.
Bacc. Junip. rec. p. ii.
Contus. insund. in s. q. *spiritus Vini*, vel *spiritus Bacc. Junip.*

Hinc tam cum ipso spiritu impregnato, quàm Magmate residuo, fricentur sæpiùs Membra.

Sed cùm Malum esset contumax, ita ut licèt utcunque meliùs haberet, Hemiplexia tamen eandem adhùc affligeret, ad imitationem POTERII præscripsi:

℞. *Aquæ Ceras.* nigr. dr. vi.
Spiritus Theriacal. ℥ß.
Auri Diaphor. ℈ß.
Misc.

Capiebat vesperi, idque repetitis vicibus. Primis duabus vicibus anxietatem quandam circa præcordia percepit, hinc Calor quidam sensilis in universo corpore erupit, quem levis sudor secutus fuit: tertia vice hora nocturna tertia idem *aurum Diaphoreticum* cum Aqua Vitæ juniperina accipit, unde per quatuor horas optime dormivit, & sudore largo ubique perfusa fuit, ac quoad cætera optimè se habuit. Sanè ex omnibus etiam volatilissimis assumptis talem sensilem operationem, ac elegantem adeò sudorem nunquam, ac ab hoc Pulvere fixo, percepit. Saltem adhuc Brachium in articulatione Humeri graviter dolebat pro quo tollendo spiritum Vini, & desuper Balsamum Peruvianum, frequenter illinivit, exque bujus usu meliùs habuit.

Discusso ita *Paroxysmo*, instituenda *Cura præservatoria*, tam in iis, qui jam semel apoplexia tacti fuerunt, ut præcaveatur crebra Recidiva, quàm in iis, qui futuram aliquando Apoplexiam metuunt: Cujus *Prodromi* sunt: (in Habituali tunc dicta) Dolor Capitis, Vertigo, Tumor Carotidum, Memoriæ debilitas, spontaneæ Oculorum illachrymationes, Scotomiæ, Incubus, Vocis tarditas, & hæsitantia, Oris distorsiones, Dentiumque stridores in Somno, Stupor frequens Brachii, aut Pedis, aut etiam Refrigeratio extremarum partium. In his *pro Præservatione*, præmissis Digestivis convenientibus, *Purgatio* convenientes instituenda, & postmodùm *sudoriferis* præ cæteris opera danda; cùm Sudorifera, aliàs maximoperè sint apta ad curandos Apoplecticos, & hæc ipsa Sudorifera mirificè commendat LINDANUS: quòd nempe eadem ipsa admodùm conveniant in Cura Apoplexiæ. Simul quoque Stomacho prospiciendum, ut Digestio prima, quantum possibile, conservetur in naturali modo, idque respectu Apoplexiæ positivæ Aromatibus, ut Cerebrum, ac Systema Nervosum in debita constitutione, ac tono retineatur.

Remedia aliàs *quæ in Paroxysmo Ægros excitans Apoplecti-*

Digitized by Google

eos, aut eos excitatos præservant à recidiva, sunt ferè sequentia, aliàs generali *Cephalicorum*, & *stomachicorum* nomine nota; nempe Salvia, Ruta, Origanum, Chamædrya, Chamæpitys, Calamintha, Pulegium, semina Carvi, Fœniculi, Anisi, Sinapi, Erucæ, Cerasa nigra, Radix Angelicæ, Aristolochiæ rotundæ, Caryophyllatæ, Valerianæ, Vincetoxici, Flores Stœchados Arabicæ, Lavendulæ, Anthos, Primulæ veris, Liliorum convallium, &c. Præ cæteris *Salvia* hic est in usu, cujus Salviæ continuatus usus, & quælibet ex hac parata, item Vinum salviatum, &c. miré commendatur à KYPERO *in Collegio Practico*. In Cubebis, Cardamomo, semine Sinapi, & Erucæ, singularia latent Remedia ad præservandum Apoplexiam Senum, ita ut dicant, nihil potentiùs eosdem præservare, imprimis si omni mane, & vesperi seminis Erucæ, vel Sinapi, & Cubebarum pulverisatarum aliquantulum, & crebriùs sumatur; videat. TABERNÆMONTANUS & SCHNEIDERUS *de Catarrhis*: hinc quidam recipiunt grana vi. vii. x. xii. ad xv. & xx. *Seminis Sinapi*, eaque mane jejunè leviter masticata deglutiunt ad præcavendam apoplexiam; vel pulverisetur, & cum aqua Florum Lavendulæ spirituosa usurpetur. STOEKERUS *in praxi* expertum Remedium contra apoplexiam sequentem *Pulverem* dicit esse:

℞. *Cardamom.* (ratione cerebri) ʒß.
Sem. Coriandr. (ratione stomachi) ʒii.
Erucæ, vel *sinapi albi* ℥ß.
Misc. f. Pulvis pro aliquot dosibus.

De hoc sumatur circa introitum lecti.

Ad hujus imitationem.

℞. *Sem. sinapi albi* ℔ß.
Cochlear. ʒi.
Cardamom. ʒß.
Misc. & pulverif.
D. S.
Pulvis Cephalicus pro aliquot dosibus.

Sumatur circa introitum lecti pro aliquot dosibus: Est egregium præservativum in puncto apoplexiæ metus. Vel, quod aliis placet, commodiùs sub forma *Electuarii* hoc semen usurpetur.

℞. Tres *caricas pingues* minutim concisas:
adde
Sem. sinapi albi, seu *Eruca* cochl. i.
Misc. in Mortario, addendo
Aqua Lavend. simpl. vel *spirituos.* cochl. i.
Succi Violar. ℥ß. vel q. pl.

De quo sit dosis omni mane magnitudo Juglandis; certè præservat ab apoplexia, teste SCHMUKIO *Thes. 2. secret. Med.* 16. Vel

℞. *Carie. pingu.* num. vi.
Incis. & contus. adde
Sem. sinapi albi, seu *Eruca* ℥ß. ad ʒvi.
Cardamom. ℈i. ad ʒi.
Misc. exactè; adde simul
Spiritus Lavendul. cochl. i.
vel cum *syr. Flor. Tunicæ* vel *Borrag.* f. Electuar.
D. S.
Electuarium Cephalicum.

De quo omni mane dosis Juglandis magnitudine capiendum; à meridie spiritus Carminativus de Tribus, vel spiritus salis Ammoniaci anisatus.

In genere omnes Authores commendant semen sinapi, & Erucæ pro præservativo; siquidem sal volatile sinapi, & Erucæ specificam vim in apoplexia obtinet, & ab ea præservat; unde etiam in Paroxysmo *spiritus Seminis Erucæ* urinosus cum Calce viva paratus (de quo videb. in *Colleg. Pharmacop. in Schrodorum part. 1. sect. 1. pag.* 465.) cum *aquis Apoplecticis* misceri, & ita commodè administrari potest. Notum aliàs etiam est, quantum valeant omnia Remedia *ex Cerasis nigris dulcibus* parata, quòd nempe hæc ipsa singulariter conveniant: imprimis spiritus Cerasorum nigrorum mirificè à KESLERO extollitur, ceu summum remedium ad resuscitandum Epilepticos, & ad apoplecticos in Paroxysmo, & curandos extra Paroxysmum, & in specie Loquelam restituendam. Vid. ejusdem *processus pagina* 370. ubi asserit, se quandam Nobilem, quæ per tres dies jacuerat desperatè Apoplectica, beneficio spiritus Cerasorum nigrorum denuò curasse, vel restituisse. Ad hæc Volatilia, tam in Paroxysmo, quàm extra Paroxysmum, pertinet spiritus Vitrioli volatilis quicunque. Qui non habent genuinum, faciant *spiritum Vitrioli Apoplecticum ex spiritu Vini*, & *Vitriolo*, fiunt spiritus Sulphurei exinde optimi. Modus est hic:

℞. *Vitriolum* imprimis *Hungaricum* ad Solem *calcinatum* vel *caput mortuum Vitrioli* diuturna *expositione Aeri* de novo *impregnatum*.

Misce, & irrora ad consistentiam Pultis cum f. q. *spiritus Vini à Plantis Aromaticis abstracti*: Stent per aliquot septimanas in digestione, destillentur in igne aperto, prout destillantur Mineralia. Pòst spiritus aliquandiu stet in digestione, tandem ex Cucurbita destilletur per Alembicum, tunc prodit spiritus striatim: Nebulæ quando proveniunt, mutetur Receptaculum, & capiatur spiritus Vitrioli volatilis. Spiritus hi misti aliquamdiu digerantur, de novo per Balneum cohobentur, & asserventur pro usu sub nomine *spiritus Vitrioli Cephalici*, vel etiam *Epileptici*.

Quidam non malè spiritum Cerasorum nigrorum, Vitriolo in Sole probè calcinato affundunt, aliquot cohobiis abstrahunt, & ita spiritum Vitrioli quodammodò volatilem Antiapoplecticum egregium acquirunt.

Ex dictis, & similibus fiunt simul ordinariò *aquæ Apoplectica* spirituosæ, quæ sunt spiritus volatiles inflammabiles ab Aromatibus largiter imprægnatæ. Ordinariò parantur ex Aromatibus, in specie salinis volatilibus oleosis, verbi gratia ex Salvia, Roremarino, Ruta, Floribus Liliorum convallium, Origano, Fœniculo, Floribus Lavendulæ, Stœchados Arabicæ, Anthos, & similibus: E. gr. fit *spiritus*, seu *aqua Apoplectica* B. D. *Moebii*. Compositio est hæc:

℞. *Flor. Lilior. convall.* ℔vi.
Cinnamom. ℔i.
Zedoar. ℔ß.
Croci ℥i.
Macis.
Caryophill. an. ℥ß. ad ℥iß.

Digere in *Vino Hispan.* q. s. per mensem: spiritum destilla per Vesicam, abstrahendo saltem spiritum volatilem aromaticum, quem serva: Hinc

℞. *Rad. Valerian.*
Vincetox.
Paon. an. ℥ii.
Fol. Meliss.
Botryos,
Rorismar. an. M. iii.
Flor. Tilia M. vi.
Lavend.
Spica,
Salvia,
Thymi ana M. i.

Mista macerentur in *spiritu superiore* per mensem, clauso Vase, & benè munito: Tunc destilla per Vesicam, addendo iterum *Vini Hispan.* q. s. Tandem rectificentur in Balneo Mariæ super *Ambra*, *Moscho*, & *camphora*, & habebitur spiritus mirandarum virtutum, & egregiè apoplecticus.

Potest hic inservire simul pro spiritu Vitrioli Cephalico, vel apoplectico curando, pro spiritu Vitrioli volatilisando: de quibus superiùs monui.

Sed non immeritò quæritur: *An tutò satis hæ aquæ possint administrari in paroxysmo*? Nego: Hæ ipsæ enim aquæ interdum plùs nocent, quàm prosunt. Nam

1. Hujusmodi spiritus inflammabiles cùm sint oleum resolutum, vi inebriativa, & narcotica pollent, adeòque metus est, ne copioso usu subinde Narcosis, & stupor intendatur. Moderatè ergò illis erit utendum, præprimis si à Sanguine fuerit Malum, utpote quem magis turgescere faciunt: Vid. CRATO *lib. 5. consil.* 5. SENNERTUS *loc. alleg. quæst.* 4. & HOECHSTEDTERUS *in decis.* 9. *cas.* 5. *pag.* 334.
2. Non paucæ sunt Mulieres imprimis, quæ talia spirituosa non semper possunt ferre, quin paroxysmos Hystericos incurrant.
3. Etiam Viri, in specie Literati, quorum genus nervosum debilius, minùs possunt ferre talia spirituosa fortiora odorifera, quin percipiant aliqualem capitis gravedinem, tensionem circa Tempora, & similia.

In his ergò, & similibus casibus non conveniunt: Propterea magis laudantur Salia Volatilia oleosa, i. e. Salia Volatilia Oleis destillatis juncta, vel hujusmodi spiritibus sociata, ut ita aromatum efficacia à spiritibus Urinosis intendatur, & noxa à spiritibus sulphuratis metuenda præcaveatur. Plethorici tamen ad apoplexiam proni Salia Volatilia oleosa internè non ferunt, utut optimè externè, sed po-

Digitized by Google

potiùs macra. Spiritus ergò urinosi volatiles, & Salia Volatilia Urinosa macra, ad sudorem maximè disponentia, magis conducunt.

Porrò *Castorei* Essentia, & omnia ex Castoreo parata remedia, spirituosis mista, specificè commendantur, & insigniter conducunt: quibus addantur spiritus Vegetabiles Liliorum convallium, spiritus Baccarum Juniperi, & Cerasorum nigrorum, Serpilli, Lavendulæ, Theriacalis camphoratus; spiritus Vini camphoratus aliis admistus, vel etiam Ori infusus est satis penetrans: Aqua Magnanimitatis, seu spiritus Formicarum *Laurembergii* admodùm conducit in Apoplexia; Aqua, & spiritus Apoplecticus *Mynsichti*, aqua Apopletica *Kolrenteri*, *Langii*, & *Hartmanni*, Aqua, & Elixir Vitæ *Matthioli*, Aqua Anhaltina, Hirundinum cum Castoreo; aqua Angelicæ, Serpilli, Cinnamomi, Liliorum convallium, Salviæ, &c. cum Vino paratæ. De *Essentiis Vegetabilium* nihil addo. *Spiritus, & Sal volatile Secundinæ humanæ* Specificum fuit CNOEFFELLII in curanda Epilepsia, & Apoplexia. Præ cæteris *Spiritus Sanguinis humani* est commendatum remedium GRASSECCII, & quem etiam, ceu singulare Specificum, admodùm laudat HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* & HELMONTIUS *Tractat. Spiritus Vitæ*; uti etiam spiritus Cranii humani, & post hunc sal volatile, spiritus, & aqua spirituosa Cerebri humani, etiam sunt egregia remedia in Apoplexiis: quibus ab aliis simul additur & specificè laudatur *spiritus Fuliginis*; Item *spiritus salis Ammoniaci*, tam simplex, quàm cum *Camphora* junctus, & legitimè unitus, fit spiritus volatilis penetrantissimus: Item spiritus salis Ammoniaci succinatus ac lavendulatus. Salia enim Volatilia propter insignem penetrantiam, & quòd excellant vi sudorifera, in Apoplexia privativa maximè utilia sunt, cum præcaveant transitum in Paraplegiam, quæ optimè curatur per salia Volatilia, sudorem expectando. Hinc conveniunt etiam ulteriùs spiritus & salia Volatilia reliqua, Cranii humani, sanguinis humani, & sanguinis Cervi, Viperarum, Succini; hinc spiritus Cornu Cervi, & Liquor Cornu Cervi succinatus D. *Michaelis* perquàm egregii sunt ad quosvis soporosos & imprimis Apoplecticos affectus excitandos.

Ex dictis variæ *Formulæ* præscribi possunt: e. g.

℞. *Quinta Essentia Rorism.* ʒiiß.
Lavend. ʒß.
M. S.
Essentia Cephalica.

Dos. 20. gutt. omni mane: Vesperi usurpari potest *Spiritus Salis Ammoniaci* ad 30. gutt. vel *Liquor Cornu Cervi succinatus*.

℞. *Ess. Castor.* ʒiii.
Quint. Essent. Rorism. ʒi.
M. S. ut suprà.
Dosi ad 30. vel 40. guttas.

Quo etiam pertinet *Essentia* composita ex ana *Salviæ*, *Zedoariæ* & *Castorei*, cum *spiritu salis Ammoniaci* extracta.

Vel

℞. *Essent. Succini*, vel *Castor. vinos.* ʒiß.
Spiritus Sal. Ammoniaci anis.
[illegible] *succin.* an. ℥i.
M. S. ut suprà.
Dosis 30. ad 40. gutt. bis in die.

In metu Apoplexiæ Aviæ meæ non sine successu præscripsi sequentem mixturam:

℞. *Aqua Flor. Tiliæ,*
Lavendul.
Prim. ver. an. ℥i.
Apoplect.
Spiritus Ceras. nigr. an. ʒiß.
Ess. Primul. veris ʒiii.
Salis vol. Succini ʒß.
Syr. Flor. Tunic. ℥iß.
Misc.
Dosis 2. cochlear. singulis tribus horis.

Eidem Aviæ, crebra Scotomia cum insigni actionum animalium imbecillitate correptæ, præscripsi:

℞. *Aqu. Menth.*
Lil. convall. cum Vin.
Ceras. nigr. an. ℥i.
Spiritus Ceras. nigr. ʒiii.
Ess. Castor. ʒiß.
Salis vol. Cornu Cervi ℈i.
Succin. ℈ß.
Syr. Flor. Tunic. ℥ß.
Misc.

Huc quoque pertinent Mixturæ *suprà* in Paroxysmo Vertiginis *cap. 1.* præscriptæ; quibus semper Essentia Castorei addi potest.

Hisce tandem meritò annumerandum est *Aurum diaphoreticum Poterii*, quod ritè paratum, cum Conserva Florum Tunicæ assumptum, est perquam egregium: item *Cinnabaris Antimonii*, & *Cinnabarina*: hinc de Specificis Cephalicis pro Præservatione capiendis res nota est, cùm in genere quævis Antiepileptica etiam fere ad Apoplexiam laudentur. Ex. grat.

℞. *Corall. rubr. præp.* ʒi.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Salis vol. Succini ℈i.
Cubebar. ʒß.
M. f. Pulv.
D. S.
Pulvis Cephalicus.

Ad præservationem aliàs usurpantur Electuaria: v. gr.

℞. *Conf. flor. Salviæ,*
Rorismar.
Tunic. an. ℥ß.
Conf. Alcherm.
Sem. Sinapi an. ʒiii.
Cardamom.
Cubebar.
Macis an. ʒß.
Cum f. q. *Syr. flor. Tunic.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium Cephalicum.

Vel

℞. *Conf. flor. Anthos,*
Lavend.
Meliss. an. ℥i.
Cort. Aurant. cond. ʒvi.
Zingib. cond. ℥ß.
Sem. Sinapi,
Erucæ an. ʒiii.
Cubebar.
Cinnam.
Cardam.
Salis vol. Succini oleos. an. ʒi.
Cum f. q. *Syr. flor. Tunic.* f. Electuarium.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Conf. Menth.* ℥ii.
Flor. Anthos ℥i.
Sem. Sinapi pulv. ris. ʒvi.
Cinnam.
Caryophyllor. an. ʒß.
Salis volatil. Succin. ʒi.
Ol. destillat. Menthæ,
Macis an. gutt. vii.
Cum f. q. *Conf. Alcherm.* vel *Syr. flor. Tunic.* f. Electuarium.
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Conf. flor. Anthos,*
Salviæ an. ℥iß.
Zingib. in Ind. cond. vel *Nuc. Ind. cond.*
Sem. Sinapi acr. an. ʒvi.
Corall. rub. præp. ʒiß.
Unic. ver.
Cinnab. Antimonii,
Salis volatil. Succin. an. ʒi.
Olei destillat. Succini ʒß.
Cum *Brod. Zingib.* f. Electuarium:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Conf. Alcherm.* vel *Conf. flor. Anthos* ℥iß.
Nuc. Ind. cond. ʒii.
Sem. Erucæ ʒii.
Cumini ʒi.
Succin. præp. ʒiß.
Cardam.
Cubebar.
Cinnam. an. ℈i.
Spiritus Ceras. nigr. ʒi.
Cum *Syr. flor. Tunic.* q. s. f. Electuarium:
D. S. ut suprà.

Vel

℞. *Conf. flor. Anthos* ℥ii.
Zingib. condit. ℥ß.
Sem. Sinapi,

Digitized by Google

Erucæ an. ʒii.
Cardam.
Cubebar. an. ʒß.
Cum s. q. *Conf. Alcherm.* vel *Syr. flor. Tunic.*
f. Electuarium:
D. S. ut antè.
Vel

℞. *Conf. flor. Anthos,*
Tunic. an. ℥iß.
Nuc. Ind. condit. ʒvi.
Conf. Alcherm.
Sem. Sinapi an. ʒiii.
Spec. Dianthos ʒi.
Cum *Brod. Nucis Ind.* f. Electuarium.
D. S. ut antè.
Vel

℞. *Conf. flor. Anthos,*
Salv. an. ℥ß.
Conf. Alcherm. ʒii.
Castor. pulveris.
Spec. Dia-Ambr.
Dia-Mosch. dulc. an. ℈i.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Ol. destill. Succini ʒß.
Cum s. q. *Syr. Flor. Tunic.* f. Electuarium.
D. S. ut suprà.
Vel

℞. *Spec. Dia Ambr.*
Dia-Mosch. dulc. an. ʒi.
Cum s. q. *Sacch. in aqua Salviæ sol.* f. Rotulæ.
adspergendæ cum
Ol. destill. Cubebar. vel *Salviæ.*
D. S.
Rotulæ Cephalicæ.

Conf. *Idea Formul. Class.* 1. §. 6.

Quo etiam pertinet *D. Kolbii Mixtura præservativa ab Apoplexia.* Compositio est hæc:

℞. *Spec. Dia Ambr.*
Dia Mosch. dulc. an. ʒi.
Margar. præp.
Corall. rub. præp. an. ℈i.
Succini alb. præp. ℈iv.
Conf. Alcherm. ʒii.
Extr. Rad. Helen. ℈ii.
Ireos ʒß.
Calam. arom. ℈i.
Paeon.
Ligni Aloes an. ℈ß.
Ol. destill. Salviæ,
Rorismar.
Succin. an. gutt. xvi.
Lavend. gutt. xx.
Spicæ,
Anisi,
Fœnicul.
Macis,
Nuc. Mosch. an. gutt. xii.
Cubeb.
Caryophyll. an. gutt. viii.
Rutæ gutt. vi.
Sacchar. optim. ℥vii.
M. f. Pulvis.
D. S.
Saccharum Apoplecticum.

Sed observetur, quòd *Semen Sinapi* & *Erucæ* imprimis his addenda sint.

Hæc interna tam intra, quàm extra Paroxysmum conveniunt.

Inter *Evacuantia, extra Paroxysmum* usurpanda, primatum obtinent *Vomitoria*, & quidem *Antimonialia*, ut suprà monui; quæ inter

Mercurius Vitæ, Tartarus Emeticus, &c. præscribi potest: exem. grat.

℞. *Tartari Emet. Mynf.* gr. ii.
Sal. Ammoniaci gr. ix.
M. f. Pulv.
Vel

℞. *Tartari vitriolat.* gr. vi.
Emet. Mynf. gr. ii.
Scamm. sulphurat. gr. i.
M. f. Pulv.

Præter Vomitorium conducunt etiam *Purgantia*, exem. grat. Helleborus niger, Pilulæ Fœtidæ, Cochiæ, Pilulæ Proprietatis *Mynfichti*, Pilulæ Polychrestæ ejusdem, Extractum Hellebori nigri, Agarici, *Mercurius dulcis*: quibus pro stimulo semper Extractum Colocynthidis, vel Alhandal legitimè paratum, addendum est; quin etiam semper ad præcavendam Recidivam necessaria sunt Purgantia: Vid. CORTHNUMMIUS *loc. citat. cap.* 70. Sequentes Pilulas Aviæ maternæ præscripsi:

℞. *Mass. Pilular. de Succ. Crat.*
Extr. Absinth. an. ℈ß.
Troch. Alhand. gr. i.
Ol. dest. Succini gutt. ii.
Cum *Ess. Prim. veris* f. Pilulæ.
Vel

℞. *Mercurii dulc.* ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. v.
Cum *Conf. flor. Tunic.* f. Bolus:
D. S.
Saccharum Purgans pro una dosi.

Item conducunt Pilulæ ex Mercurio dulci cum Extracto Hellebori nigri, *suprà cap. 2. Artic. 2. ubi de Epilepsia*, præscriptæ.

Vel

℞. *Mass. Pilular. de Trib. Rufi* ℈ß.
Extr. Helleb. nig. gr. v.
Tartari vitriolat. gr. iii.
Cum *Ol. destill. Carvi* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ.
Vel

℞. *Gumm. Ammoniaci Acet. sol.*
Bdell. in Acet. sol. an. ʒß.
Vitriol. Martis ad albed. calc. ℈i.
Mag. Gum. de Peru gr. xv.
Scamm. præp. Brendel. ℈i.
Extr. Troch. Alhand. gr. vi.
f. Pil. instar Francof.
D. S.
Pilulæ Emollientes, pro aliquot vicibus.
Dosis Num. xv.

Sudorifera ex Lignis declinante Paroxysmo *aliquandiu* continuata, sunt maxime proficua.

Si his remediis non satisfacimus scopo, etiam *Cucurbitulæ, Setaceæ, Fonticuli*, & similia adhibeantur.

Vir quidam in decrescente ætate ultra septuaginta annos constitutus, alias sanus, sed inordinatæ minusque regulatæ, utut non lautæ, Diætæ, adsuetus, aliquando cum sociis extra Urbis portas ambulans, sine sensu & motu subitò corruebat totus pallidus, ab adstantibus denuò excitatus, quid secum actum, ferè nesciebat. Debilitatus tamen, & ob anhelitus difficultatem aliquoties desidere coactus, denuo intra Civitatem revertebatur. Interjectis aliquot septimanis, cùm interea semper commodè habuisset, Templum petens, simili ratione ex improviso denuò corruebat, sed Balsamis & Aquis Antiepilepticis refectus, domum lento gradu petebat. Aliquoties hoc accidebat, donec ingravescente Malo extra privatos parietes ipsi versari via liceret, quin ea levi Corporis motu vix omnimodo anhelitus intercepione, & simultanea caligine Oculorum affectus, forti impetu non tam corruere, quam prosterni videretur, sensu & motu carens; hinc Tabernam suam mercatoriam aliquando ingrediens, ea simili Corporis prostratione Nasum tam fortiter mensæ allidebat, ut mediam ejus osseam substantiam sine perceptione dolorosa perstringeret. Cum ergo tempore hyemali de Paroxysmi hujus apoplectici Insultu sollicitus me consuleret, sequentia ordinavi:

℞. *Spiritus Sal. Ammoniaci,*
Cornu Cervi essentif. an. ʒii.
Misc.

De quo capiebat quotidie ter, guttas xxx. vel xxxx. manè in Vehiculo calido, à meridie in frigido; una cum hoc præscripsi:

℞. *Ol. dest. Succini* ʒi.
Caryoph.
Macis an. ℈i.
Nuc. Mosch expr. q. s.
M. sc. pro Balsamo.

Hoc mane & vesperi Tempora, Verticem, Nucham, & regionem stomachi inungebat: sic nec tam crebrò, nec atrox Paroxysmus fuit.

Appetente verò verno tempore ordinavi, præmisso Digestivo salino, *Purgationem Mercurialem* cum Extracto Panchymagogo, quo pluries excrevit cum levamine, hinc internè pro præservatione præscripsi:

℞. *Fi-*

℞. *Ficuum pingu.* minutim incis. no. iv.
adde
Sem. sinapi contus. ℥i.
Cardam. pulveris. ℥ii.
Cum s. q. *Syr. Flor. Tanic. & Spiritus Lil. convall.*
f. Electuarium.

De quo omni mane capiebat quantitatem Nucis Juglandis jejuno stomacho, desuper sorbendo quantum placet de Jusculo calido.

Externè capiti imponebat sequens emplastrum:

℞. *Empl. de ran. cum Mercurio* q. s.
Malaxabatur cum s. q. *Bals. Peruviani in Vitello Ovi soluti*, & super *alutam* extensum sub Mitra parva semper gestabat, cum usu præfati Balsami.

Sic hactenus benè se babuit, ut spes sit, continuato usu horum Remediorum Malum imminens præcaveri posse. Corpus est exsuccum, macrum, rugosum; hinc inutilem duxi Fonticulum.

Aliàs *Fonticuli* in apoplexia, tam præservativè, quam curativè, præsertim in Senibus, vel decrepitis, ubi affectus catarrhales sunt frequentes, familiari sunt in usu, & multum conferunt: & quidem Veteres *Setaceum* in Nucha usurparunt, cujus Setacei ad præservandam Apoplexiam in Nucha usum videbitis in HORSTIO *lib.* 1. *observat.* 14. sed est Remedium admodum molestum: potiùs fonticulus in Nucha inustus, vel homoplatis, aut etiam Fonticulus unus in brachio, alter in crure paratus, est egregius. Veteres etiam Fonticulum inuserunt in Vertice, sed est ridiculum remedium, & propter Inflammationem plerumque periculosum. Interim cum distinctione agendum: Nempe Apoplexia positiva, si præfatis remediis non cessaverit, ferè lethalis est. Saltem ergò *in apoplexia privativa* Fonticuli, & cucurbitulæ in regione Dorsi intra Scapulas commodè adhiberi possunt; *in positiva* enim præcavenda parum auxilii afferre solent. Unde dum observationes prostant nunc proficuorum, nunc inanium horum remediorum, causa videtur esse, quod nunquam observata fuerit differentia Apoplexiæ positivæ, & privativæ, v.g. qui à Carbonum Fumo cadit Apoplecticus, talis ab hujusmodi Remediis externis nullum sperare potest auxilium; ubi verò ex Sanguine grumoso, & ubi suspicio est peccantis plus minus Lymphæ, dicta auxilia chirurgica multum adferunt commodi.

Denique *Salivatio* in declinante Apoplexia pro eradicando Morbo non ineptè à BARBETTE *in praxi* proponitur, & à DECKERO *in comment.* commendatur *pag.* 23.

Suprà dictum, quod Apoplexia ex universali in particularem, nunc pauciora, nunc plura membra occupantem, transeat, Quare sit

ARTICULUS II.

De Paraplegia.

QUoad Paraplegiam: hæc nunc *apoplexiam sequitur*, sicque *Morbus secundarius* est, nunc vero *per se inchoat* sine præcedente apoplexia, utut plùs minùs alios Morbos sequatur, *estque Apoplexia Particularis*. Notabilis est permutatio ista, cujus meminit FORESTUS *lib.* 1. *observat.* 80. ubi apoplexia mutata in paralysin, (rectius in Paraplegiam) deinde in epilepsiam, & ex ea denuo in Apoplexiam lethalem. Sanè *apoplexiæ*, & hinc natæ *paraplegiæ*, ac *Epilepsiæ* singularem habent, & mutuam convenientiam, & quasi in radice identitatem. *In modo fiendi* saltem, *aut affligendi differunt*: hinc & permutatio mutua earum, & quoque in cura remediorum identitas. Hinc certè GORRÆUS *in definit. Medicis* inquit: paraplegiam significare HIPPOCRATI Paralysin, quin apoplexiæ, vel epilepsiæ succedit. Non enim rarum est, Epilepsias in paraplegias mutari, & contrà: sic epilepsiam, quæ in paralysin totius ferè corporis, excepto Brachio dextro, abiit, in quo sensus, ablato Motu, perierunt, notat HILDESHEIM *in spicileg. de affect. Capitis cap.* 7. Item SCHENCKIUS *in observat.* refert, Epilepsiam ex Terrore contractam, post biennium in Paraplegiam alterius lateris transiisse, nihilominus singulis mensibus circa novilunium affligens: Item FONTANUS *Respons. & curat. lib.* 1. *pagina* 32. paraplegiam Oculi sinistri post epilepsiam in Gravida observat, quæ post partum Gemellorum mortuorum apoplectica interiit: HORSTIUS *lib.* 2. *observat.* 41, notat ex epilepsia Paraplegiam lateris dextri, & hinc denuò Insultus epilepticos. Pertinet huc notabilis observatio *Anno* 6. *&* 7. M. A. N. C. *observat.* 212. ubi mutuò paralysis, & Epilepsia se exceperunt; Item confirmat hæc BARTHOLINUS *centuria* 4. *observat.* 3. dum paraplegiam lateris sinistri, & convulsionem lateris dextri in Febre Petechiali adnotat. Sanè non secus in apoplexia, & Paraplegia, quàm Epilepsia, simul aliquid Convulsivi subesse videtur: Notabilis hic est HILDANI *observatio* 4. *centuria* 1. ubi ex sola Nervuli in Aure irritatione, ob immissum Globulum, Stupores quasi paralytici, Dolores, & Atrophia Brachii istius lateris, ac tandem epilepticæ Convulsiones excitabantur. *Ex irritatione ista*, quid aliud quàm *spasmus* fieri potuit? Similem Observationem de dolore, & stupore cum ejusdem Atrophia ex corallina sphærula in Aurem illapsa refert SCHENCKIUS *in observat. ubi de aurium Morbis*. Hujusmodi *Paraplegiæ*, quæ apoplexiam, Epilepsiam, aliosque Morbos immediatè sequuntur, vulgò *Paralyses* vocantur, & hoc nomine tractant Theoriam earum, ac praxin practici, præsertim Veteres. Omnium loco sufficiat WILLISIUS *de Anima Brutorum part.* 2. *cap.* 9. cùm tamen, propriè loquendo, paralysis longè alius Affectus sit ab iis Apoplexiis Particularibus, sive Paraplegiis, ut *infrà Artic.* 3. monchitur. *Probè hoc observetur in Authorum lectione*, qui ordinariè Paralyses, & Paraplegiam confundunt, unaque Methodo Theoriam, & Praxin tractant.

In *Hemiplexia*, & multò magis *Paraplegia*, sive Apoplexiam, sive alium similem sequatur affectum, & malè paralysis, vocatur, *tres hujus Gradus* observandi sunt.

1. Enim *Motus solum deficit superstite Sensu*.
2. *Sensus, & Motus planè deficiunt* in parte, *restitante* tamen adhuc Partis *Calore* naturali.
3. Istis deficientibus etiam *calor Partis evanescit*, eaque simul ferè continuò frigida percipitur, quam constitutionem Partis insequi solet ejus *Flacciditas* notabilis, ac *Mollities*, & hinc *Marasmus*.

Differunt hæ Paraplegiæ secundùm magis, ac minùs, prout majus, & minus est impedimentum in nervis.

CAUSÆ.

Quoad *Causas Paraplegia*: communiter *obstructionem Nervorum* accusant, quæ tamen nec cum Modo fiendi, nec cum Cura benè convenit. Saltim non *universalis Causa* hæc esse videtur; siquidem, *& per Consensum* aliarum Partium remotarum Paraplegiam fieri observatum fuit: Nempe sicut notum est, quod graviores *Passiones Hystericas* subinde epilepticæ convulsiones superveniant; ita iisdem *Paralyses*, & *Hemiplexias* supervenisse observatum fuit, in specie à QUERCETANO *in tetrade gravissimorum Affect.* Item *Lumbrici* uti convulsiones, & Epilepsias excitant, ita etiam ad paralyses terminantur, teste SALMUTH *in centuria* 2. *observat.* 45. Hine etiam Apoplexiam Paraplegia lateris sinistri, & convulsio dextræ insecutæ fuerunt: Vid. SCHENCKIUS *In observat.* Ut taceam Paraplecticos desperatos quosdam subinde ex *graviori animi pathemate*, ita vel Terrore, ex improviso curatos fuisse, authore HORSTIO *lib.* 11. *observ.* 15.

Adeòque *Paraplegia* istæ *pro fiendi ratione* nunc *privativæ*, nunc *positivæ* esse videntur, & in his positivis *aliquid convulsivi* omninò intercedere, dicta modò Ratio, & cum Affectibus convulsivis, faciles Permutationes, omninò persuadent. Sed cum in specie Apoplexias non lethales ferè ordinariò insequantur Paraplegiæ, hujus *Permutationis ratio* est inquirenda. Equidem *Apoplexiam Sanguineam universalem*, quæ ex sanguinis extravasatione evenit, utplurimum lethalem esse existimo. Aliàs *Sanguinea privativa*, quæ tantum ex Motu sanguinis intercepto in Vasis cerebri oritur, si Universalis sit, quomodò in Paraplegiam transeat, sanè obscurissimum, nisi forsan Venæsectio largior, sanguinis Motum promovendo, saltim alterius cerebri lateris affectum *particularem* reddat, qui antè *Universalis* erat, ita ut saltem in altera cerebri medietate, aut saltim circa nervorum exortum, & sanguinis consistentis, & turgescentium inde Vasorum vitio, Paraplegiæ oriantur. Imò *si Apoplexiæ privativæ Sanguineæ paraplegia supervenerit*, probabile est ex sanguine congrumato, & subsistente plùs minùs Laticem aquosum fecisse secessum, & vel interius profundiùs penetrasse in cerebrum per caudicem medullarem vel exteriùs defluxisse secundum ductum spinalis medullæ, & ita unius, alteriusve Nervi læsione, vel oppressione Paraplegiam intulisse. In *privativa* verò *Lymphatica*, aut huic cognata, si unquam observetur, *pituitosa Apoplexia*, Lymphæ

Digitized by Google

Eruca an. ʒii.
Cardam.
Cubebar. an. ʒß.
Cum l. q. *Conf. Alcherm.* vel *Syr. flor. Tunic.*
f. Electuarium:
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Conf. flor. Anthos,*
Tunic. an. ℥iß.
Nuc. Ind. condit. ʒvi.
Conf. Alcherm.
Sem. Sinapi an. ʒiii.
Spec. Dianthos ʒi.
Cum *Brod. Nucis Ind.* f. Electuarium.
D. S. ut antè.
Vel
℞. *Conf. flor. Anthos,*
Salv. an. ℥ß.
Conf. Alcherm. ʒii.
Castor. pulveris.
Spec. Dia-Ambr.
Dia-Mosch. dulc. an. ℈i.
Cinnab. Antimonii ʒß.
Ol. destill Succini ʒß.
Cum f. q. *Syr. Flor. Tunic.* f. Electuarium.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Spec. Dia Ambr.*
Dia-Mosch. dulc. an. ʒi.
Cum f. q. *Sacch. in aqua Salvia sol.* f. Rotulæ.
adspergendæ cum
Ol. destill. Cubebar. vel *Salviæ.*
D. S.
Rotulæ Cephalicæ.

Conf. *Idea Formul. Class* 1. §. 6.

Quo etiam pertinet *D Kolbii Mixtura præservativa ab Apoplexiis.* Compositio est hæc:

℞. *Spec. Dia Ambr.*
Dia Mosch. dulc. an. ʒi.
Margar. præp.
Corall. rub. præp. an. ℈i.
Succini alb. præp. ℈iv.
Conf. Alkerm. ʒii.
Extr. Rad. Helen. ℈ii.
Ireos ʒß.
Calam. arom. ℈i.
Paeon.
Ligni Aloes an. ℈ß.
Ol. destill. Salviæ,
Rorismar.
Succin. an. gutt. xvi.
Lavend. gutt. xx.
Spicæ,
Anisi,
Fœnicul.
Macis,
Nuc. Mosch. an. gutt. xii.
Cubeb. an.
Caryophyll. an. gutt. viii.
Rutæ gutt. vi.
Sacchar. optim. ℥vii.
M. f. Pulvis.
D. S.
Saccharum Apoplecticum.

Sed observetur, quòd *Semen Sinapi* & *Erucæ* imprimis his addenda sint.

Hæc interna tam intra, quàm extra Paroxysmum conveniunt.

Inter *Evacuantia, extra Paroxysmum* usurpanda, primatum obtinent *Vomitoria*, & quidem *Antimonialia*, ut suprà monui; quæ inter

Mercurius Vitæ, Tartarus Emeticus, &c. præscribi potest: exem. grat.

℞. *Tartari Emet. Mynf.* gr. ii.
Sal. Ammoniaci gr. ix.
M. f. Pulv.
Vel
℞. *Tartari vitriolat.* gr. vi.
Emet Mynf. gr. ii.
Scamm. sulphurat. gr. i.
M. f. Pulv.

Præter Vomitorium conducunt etiam *Purgantia*, exem. grat. Helleborus niger, Pilulæ Fœtidæ, Cochiæ, Pilulæ Proprietatis *Mynsichti*, Pilulæ Polychrestæ ejusdem, Extractum Hellebori nigri, Agarici, *Mercurius dulcis*: quibus pro stimulo semper Extractum Colocynthidis, vel Albandal legitimè paratum, addendum est; quin etiam semper ad præcavendam Recidivam necessaria sunt Purgantia: Vid. CORTHNUMMIUS *loc. citat. cap.* 70. Sequentes Pilulas Aviæ maternæ præscripsi:

℞. *Mass. Pilular. de Succ. Cras.*
Extr. Absinth. an. ℈ß.
Troch. Alband. gr. i.
Ol. dest. Succini gutt. ii.
Cum *Ess. Prim. veris* f. Pilulæ.
Vel
℞. *Mercurii dulc.* ℈i.
Scamm. sulphurat. gr. v.
Cum *Conf. flor. Tunic.* f. Bolus:
D. S.
Saccharum Purgans pro una dosi.

Item conducunt Pilulæ ex Mercurio dulci cum Extracto Hellebori nigri, *suprà cap. 2. Artic. 1. ubi de Epilepsia*, præscriptæ.

Vel
℞. *Mass. Pilular. de Trib. Rufi* ℈ß.
Extr. Helleb. nig. gr. v.
Tartari vitriolat. gr. iii.
Cum *Ol. destill. Carvi* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ.
Vel
℞. *Gumm. Ammoniaci Acet. sol.*
Bdell. in Acet. sol. an. ʒß.
Vitriol. Martis ad albed. calc. ℈i.
Mag. Gum. de Peru gr. xv.
Scamm. præp. Brendel. ℈i.
Extr. Troch. Alband. gr. vi.
f. Pil. instar Francof.
D. S.
Pilulæ Emollientes, pro aliquot vicibus.
Dosis Num. xv.

Sudorifera ex Lignis declinante Paroxysmo aliquandiu continuata, sunt maxime proficua.

Si his remediis non satisfacimus scopo, etiam *Cucurbitulæ, Setacea, Fonticuli*, & similia adhibeantur.

Vir quidam in decrescente ætate ultra septuaginta annos constitutus, alias sanus, sed inordinatæ minusque regulatæ, utut non lautæ, Diætæ, adsuetus, aliquando cum sociis extra Urbis portas ambulans, sine sensu & motu subitò corruebat totus pallidus, ab adstantibus denuo excitatus, quid secum actum, ferè nesciebat. Debilitatus tamen, & ob anhelitus difficultatem aliquoties desidere coactus, denuo intra Civitatem revertebatur. Interjectis aliquot septimanis, cùm interea semper commodè habuisset, Templum petens, simili ratione ex improviso denuo corruebat, sed Balsamis & Aquis Antiepilepticis refectus, domum lento gradu petebat. Aliquoties hoc accidebat, donec ingravescente Malo extra privatos parietes ipsi vix liceret, quin ex levi Corporis motu vix omnium de anhelitus intercepti, & simultanea caligine Oculorum affectus, forti impetu non tam corruere, quam prosterni videretur, sensu & motu carens; hinc Tabernam suam mercatoriam aliquando ingrediens, ex simili Corporis prostratione Nasum tam fortiter mensæ allidebat, ut mediam ejus osseam substantiam sine perceptione dolorosa perstringeret. Cum ergo tempore hyemali de Paroxysmi hujus apoplectici Intuitu sollicitus me consuleret, sequentia ordinavi:

℞. *Spiritus Sal. Ammoniaci,*
Cornu Cervi essentif. an. ʒii.
Misc.

De quo capiebat quotidie ter, guttas xxx. vel xxxx. manè in Vehiculo calido, à meridie in frigido: una cum hoc præscripsi:

℞. *Ol. dest. Succini* ʒi.
Caryoph.
Macis an. ℈i.
Nuc. Mosch expr. q. s.
M. sc. pro Balsamo.

Hoc mane & vesperi Tempora, Verticem, Nucham, & regionem stomachi inungebat: sic nec tam crebrò, nec atrox Paroxysmus fuit.

Appetente verò verno tempore ordinavi, præmisso Digestivo salino, *Purgationem Mercurialem* cum Extracto Panchymagogo, quo pluries exercevit cum levamine, hinc internè pro præservatione præscripsi:

℞. *Fi-*

Digitized by Google

℞. *Ficuum pingu.* minutim incis. no. iv.
addę
Sem. sinapi contus. ℥i.
Cardam. pulveris. ʒii.
Cum s. q. *Syr. Flor. Tunis.* & *Spiritus Lil. convall.*
f. Electuarium.

De quo omni mane capiebat quantitatem Nucis Juglandis jejuno stomacho, desuper sorbendo quantum placet de Jusculo calido.

Externè capiti imponebat sequens emplastrum:

℞. *Empl. de ran. cum Mercurio* q. s.
Malaxabatur cum s. q. *Bals. Peruviani in Vitello Ovi soluti*, & super *alutam* extensum sub Mitra parva semper gestabat, cum usu præfati Balsami.

Sic hactenus benè se habuit, ut spes sit, continuato usu horum Remediorum Malum imminens præcaveri posse. Corpus est exsuccum, macrum, rugosum; hinc inutilem duxi Fonticulum.

Aliàs *Fonticuli* in apoplexia, tam præservativè, quam curativè, præsertim in Senibus, vel decrepitis, ubi affectus catarrhales sunt frequentes, familiari sunt in usu, & multum conferunt: & quidem Veteres *Setaceum* in Nucha usurparunt, cujus Setacei ad præservandam Apoplexiam in Nucha usum videbitis in HORSTIO *lib.* 1. *observat.* 14. sed est Remedium admodum molestum; potiùs fonticulus in Nucha inustus, vel homoplatis, aut etiam Fonticulus unus in brachio, alter in crure paratus, est egregius. Veteres etiam Fonticulum inserunt in Vertice, sed est ridiculum remedium, & propter Inflammationem plerumque periculosum. Interim cum distinctione agendum: Nempe Apoplexia positiva, si præfatis remediis non cessaverit, ferè lethalis est. Saltem ergò *in apoplexia privativa* Fonticuli, & cucurbitulæ in regione Dorsi intra Scapulas commodè adhiberi possunt; *in positiva* enim præcavenda parum auxilii afferre solent. Unde dum observationes prostant nunc proficuorum, nunc inanium horum remediorum, causa videtur esse, quod nunquam observata fuerit differentia Apoplexiæ positivæ, & privativæ, v. g. qui à Carbonum Fumo cadit Apoplecticus, talis ab hujusmodi Remediis externis nullum sperare potest auxilium; ubi verò ex Sanguine grumoso, & ubi suspicio est peccantis plus minus Lymphæ, dicta auxilia chirurgica multum adferunt commodi.

Denique *Salivatio* in declinante Apoplexia pro eradicando Morbo non ineptè à BARBETTE *in praxi* proponitur, & à DECKERO *in commene.* commendatur *pag.* 23.

Suprà dictum, quod Apoplexia ex universali in particularem, nunc pauciora, nunc plura membra occupantem, transeat, Quare sit

ARTICULUS II.

De Paraplegia.

Quoad Paraplegiam: hæc nunc *apoplexiam sequitur*, sicque *Morbus secundarius* est, nunc vero *per se inchoat* sine præcedente apoplexia, utut plùs minùs alios Morbos sequatur, *estque Apoplexia Particularis*. Notabilis est permutatio ista, cujus meminit FORESTUS *lib.* 1. *observat.* 80. ubi apoplexia mutata in paralysin, (rectius in Paraplegiam) deinde in epilepsiam, & ex ea denuo in Apoplexiam lethalem. Sanè *apoplexię*, & hinc natæ *paraplegię*, ac *Epilepsię* singularem habent, & mutuam convenientiam, & quasi in radice identitatem. *In modo fiendi* saltem, *aut affligendi differunt*: hinc & permutatio mutua earum, & quoque in cura remediorum identitas. Hinc certè GORRÆUS *in definit. Medicis* inquit: paraplegiam significare HIPPOCRATI Paralysin, quin apoplexiæ, vel epilepsiæ succedit. Non enim rarum est, Epilepsias in paraplegias mutari, & contrà: sic epilepsiam, quæ in paralysin totius ferè corporis, excepto Brachio dextro, abiit, in quo sensus, ablato Motu, perierunt, notat HILDESHEIM *in spicileg. de affect. Capitis cap.* 7. Item SCHENCKIUS *in observat.* refert, Epilepsiam ex Terrore contractam, post biennium in Paraplegiam alterius lateris transiisse, nihilominus singulis mensibus circa novilunium affligens: Item FONTANUS *Respons. & curat. lib.* 1. *pagina* 32. paraplegiam Oculi sinistri post epilepsiam in Gravida observat, quæ post partum Gemellorum mortuorum apoplectica interiit: HORSTIUS *lib.* 2. *observat.* 41. notat ex epilepsia Paraplegiam lateris dextri, & hinc denuò Insultus epilepticos. Pertinet huc notabilis observatio *Anno* 6. & 7. M. A. N. C. *observat.* 212. ubi mutuò paralysis, & Epilepsia se exceperunt; Item confirmat hæc BARTHOLINUS *centuria* 4. *observat.* 3. dum paraplegiam lateris sinistri, & convulsionem lateris dextri in Febre Petechiali adnotat. Sanè non secus in apoplexia, & Paraplegia, quàm Epilepsia, simul aliquid Convulsivi subesse videtur: Notabilis hic est HILDANI *observatio* 4. *centuria* 1. ubi ex sola Nervuli in Aure irritatione, ob immissum Globulum, Stupores quasi paralytici, Dolores, & Atrophia Brachii istius lateris, ac tandem epilepticæ Convulsiones excitabantur. *Ex irritatione ista*, quid aliud quàm *spasmus* fieri potuit? Similem Observationem de dolore, & stupore cum ejusdem Atrophia ex corallina sphærula in Aurem illapsa refert SCHENCKIUS *in observat. ubi de aurium Morbis.* Hujusmodi *Paraplegię*, quæ apoplexiam, Epilepsiam, aliosque Morbos immediate sequuntur, vulgò *Paralyses* vocantur, & hoc nomine tractant Theoriam earum, ac praxin practici, præsertim Veteres. Omnium loco sufficiat WILLISIUS *de Anima Brutorum part.* 2. *cap.* 9. cùm tamen, propriè loquendo, paralysis longè alius Affectus sit ab iis Apoplexiis Particularibus, sive Paraplegiis, ut *infrà Artic.* 3. monstrabitur. *Probè hoc observetur in Authorum lectione*, qui ordinariè Paralyses, & Paraplegiam confundunt, unaque Methodo Theoriam, & Praxin tractant.

In *Hemiplexia*, & multò magis *Paraplegia*, sive Apoplexiam, sive alium similem sequatur affectum, & malè paralysis, vocatur, *tres hujus Gradus* observandi sunt.

1. Enim *Motus solum deficit superstite Sensu*.
2. *Sensus, & Motus plane deficiunt* in parte, *restitante* tamen adhuc Partis *Calore* naturali.
3. Istis deficientibus etiam *calor Partis evanescit*, eaque simul ferè continuò frigida percipitur, quam constitutionem Partis insequi solet ejus *Flacciditas* notabilis, ac *Mollities*, & hinc *Marasmus*.

Differunt hæ Paraplegiæ secundùm magis, ac minùs, prout majus, & minus est impedimentum in nervis.

CAUSÆ.

Quoad *Causas Paraplegiæ*: communiter *obstructionem Nervorum* accusant, quæ tamen nec cum Modo fiendi, nec cum Cura benè convenit. Saltim non *universalis Causa* hæc esse videtur; siquidem, *& per Consensum* aliarum Partium remotarum Paraplegiam fieri observatum fuit: Nempe sicut notum est, quod graviores *Passiones Hystericas* subinde epilepticæ convulsiones superveniant; ita iisdem *Paralyses*, & *Hemiplexias* supervenisse observatum fuit, in specie à QUERCETANO *in tetrade gravissimorum Affect.* Item *Lumbrici* uti convulsiones, & Epilepsias excitant, ita etiam ad paralyses terminantur, teste SALMUTH *in centuria* 2. *observat.* 45. Hinc etiam Apoplexiam Paraplegia lateris sinistri, & convulsio dextræ insecutæ fuerunt: Vid. SCHENCKIUS *in observat.* Ut taceam Paraplecticos desperatos quosdam subinde ex *graviori animi pathemate*, ita vel Terrore, ex improviso curatos fuisse, authore HORSTIO *lib.* 21. *observ.* 15.

Adeòque *Paraplegia* istæ *pro fiendi ratione* nunc *privativę*, nunc *positive* esse videntur, & in his positivis *aliquid convulsivi* omninò intercedere, dicta modò Ratio, & cum Affectibus convulsivis, faciles Permutationes, omninò persuadent. Sed cum in specie Apoplexias non lethales ferè ordinariò insequantur Paraplegiæ, hujus *Permutationis ratio* est inquirenda. Equidem *Apoplexiam Sanguineam universalem*, quæ ex sanguinis extravasatione evenit, utplurimum lethalem esse existimo. Aliàs *Sanguinea privativa*, quæ tantum ex Motu sanguinis intercepto in Vasis cerebri oritur, si Universalis sit, quomodò in Paraplegiam transeat, sanè obscurissimum, nisi forsan Venæsectio largior, sanguinis Motum promovendo, saltim alterius cerebri lateris affectum *particularem* reddat, qui antè *Universalis* erat, itaut saltem in altera cerebri medietate, aut saltim circa nervorum exortum, & sanguinis consistentis, & turgescentium inde Vasorum vitio, Paraplegiæ oriantur. Imò *si Apoplexia privativę Sanguineę paraplegia supervenerit*, probabile est ex sanguine congrumato, & subsistente plùs minùs Laticem aquosum fecisse secessum, & vel interius profundiùs penetrasse in cerebrum per caudicem medullarem vel exteriùs defluxisse secundum ductum spinalis medullæ, & ita unius, alteriusve Nervi læsione, vel oppressione Paraplegiam intulisse. In *privativa* verò *Lymphatica*, aut huic cognata, si unquam observetur, *pituitosa Apoplexia*, Lymphæ

Digitized by Google

phæ Materiæve peccantis in caudicem medullarem interiora versùs progressus, adeoque obstructiones, vel ejus secundùm radicem spinalis Medullæ defluxus, & certis in locis compressio, paraplegiam inferre potest, ut satis plausibile videtur. *Imo forsan aliqualis Irritatio* contractioni Fibrarum, & Membranarum circa principium nervorum originem subministrare, & hinc sufficientem spirituum influxum impedire, poterit.

Positivam apoplexiam etiam excipere Paraplegiam, res nota est, sed *Modus* est admodum obscurus. Esse nunc Paraplegiam *Contractarum partium nervosarum* circa radicem spinalis Medullæ, qua impediatur spirituum pro motu transitus, ut HELMONTIUS asserit, non improbabile est: *sed quomodo fiat*? reverà intricatum. Interim tamen sicut Calculus crus in rene subinde istius lateris stupidum, & semiparalyticum reddit, aut quando colicam Intestinorum convolsivam ex improviso, vel Crurum paralysis, aut hemiplegia insequuntur, si causa materialis communicetur, ex simplici partium Nervosarum concursu; ita similiter probabile est, *per consensum Nervorum*, eorumque Fibras circa sui radicem in Caudice medullari, aut in hujus progressu contractas, Spirituum sufficientem pro motu impediri influxum, sicque Partes, ad quas istis Nervi distribuuntur, sensu, & motu plus nimis privari. Ex hoc enim *Permutationis ratio Affectuum Paralyticorum, & Convulsivorum*, & eorum *Identitas*, optimè explicari possunt.

PROGNOSIS.

Ex his patet *Prognosis* de Cura Hemiplexiæ, & paraplexiæ; nempe pro varietate graduum plus, vel minùs gravis est cura.

Paraplegia quævis malum difficile est curatu.

Primus Gradus levissimus est, & qui cæteris paribus faciliùs curatur; *ultimus gradus* difficillimus curatu, & etiam gravissimus, & periculosissimus est.

Si parti paraplexia correptæ, vel *Tremor* superveniat, aut *Formicationis* sensus, aut *doloris* molestia, bonum signum est pro restitutione.

Quo magis calor Membri paraplectici *deficit*, eò minor spes superest.

CURA.

Quoad *Curam* harum Apoplexiarum particularium: In hac eadem ferè, quæ in Apoplexia Universali curanda, observanda sunt. *Remedia* verò ipsa *Appropriata* sunt eadem, quæ *Epilepsia*, aut *apoplexia* medentur.

Vomitus in quavis paraplegia est optimus, idque quando eadem supervenit Apoplexiæ positivæ, & quidem forte necesse est *Vomitoriam*; quem in finem *Mercurius Vitæ cum scammonio sulphurato* ab HARTMANNO *in Prax. Chymiatr.* laudatur; v. g.

℞. *Mercurii Vitæ* gr. ii.
Scammonii sulphurat. gr. iii.
Cum *Conf. Flor. bugloss.* f. bolus.
D. S.
Saccharum emeticum pro una dosi.

Sin Vomitoria non velimus usurpare, instituantur fortes *Purgationes*, quibus addendus est semper stimulus acris ex Colocynthide.

Vel

℞. *Resin. Jalapp.* ℈ß.
Dissolv. cum f. q. *Vitell. Ovor.*, diluatur cum
Aqua Fumar. ℥vi.
Cinnam. ʒi.
M. S.
Lac purgans.

Item subinde necesse est, ut *Venæsectio* instituatur, sed in latere opposito, non tamen semper æquè necessaria est. LINDANI verba sunt: *Venæsectionem instituere, nisi Plethora adsit magis jugulat, & puto ideo multas curationes malè succedere, quod in principio sanguinem mittimus: statim Vomitorium propinandum, idque ab initio.* Adeoque Vomitoria imprimis in paraplegia, quæ sequitur Apoplexiam Positivam conveniunt. Sicuti Venæsectio magis locum habet in ea, quæ sequitur post Apoplexiam Privativam: ubi etiam *Fonticuli*, item *Vesicatoria* Nuchæ admota, & *Cucurbitula* scarificatæ intra scapulas conveniunt. Utrobique verò *Venæsectio adhibenda in Plethoricis*, aut in quibus solennis quædam Sanguinis excretio suppressa fuerit.

His, & similibus præmissis, inter *Remedia interna* præ cæteris *Sudorifera* laudatissima sunt, nunc Communia, nunc Specifica. *Communia*, seu generalia ista in Apoplexia commendata sunt speciatim *Salia Volatilia* in paulò majori dosi, & Spiritus sanguinis humani, Cranii humani, & similia, in paulo majori dosi; nempe spiritus ad integras drachmas, Salia à ℈i. ad ʒß. *Liquor Cornu Cervi succinatus* est egregius. Loco horum Veteres etiam usurparunt Decocta sudorifera Lignorum, quæ interpositis *Appropriatis* sunt optima. Speciatim *Decoctum Ligni sassafras* egregiè confert, ex quo, & Baccis Juniperi, vel Lauri paratum *Decoctum* efficaciter paralyticum restituit, teste POTERIO *Cent. 2. observ. 26.* Item *Decoctum Sassafras cum Rorismarino* imprimis convenit, quod singulare quid obtinet in hujusmodi Nervorum Affectibus. Item *Helenium*, ejusque *Radix*, dictis *decoctis* additum, benè convenit; v. g. ad imitationem POTERII præscripsi:

℞. *Rasur. Ligni sassafr.* ℥ii.
Herb. Rorismar. rec. M. j. vel ii.
Bacc. Junip. rec. succul. vel *Lauri* ℥iß. vel ii.
Coqu. in *Vini*, & *Aquæ* ana ℔iß. per Balneum mariæ in Cucurbita cum suo Alembico munita:
Colaturam, & destillatum misce, adde
Spir. Bacc. Junip. ℥iv.
Sal. Ammoniaci ʒiii. ad onc. ß. vel ʒvi.
Syr. Flor. Tunic. unc. iii. vel q. s. pro grato sapore.
M. S.
Potio articulos confortans.

De qua Potione ter, quotidie, mane, à meridie, & ingruente nocte bonum haustum capiat Æger aliquamdiu, blandum Sudorem expectando.

Specifica vero *sudorifera* sunt *Aurum diaphoreticum Puri*, *Cinnabaris antimonii*, *coralliatu*, *Cranium humanum*. *Aurum diaphoreticum* certè in frequentissimo usu habuit POTERIUS, & elegantes curas in Paralyticis præstitit. Paravit, vel ex auro per amalgamationem calcinato, vel Aurum Fulminans cum duplo Florum Sulphuris in mortario lapideo optimè miscetur (cavendo, ne fortiori trituratione illud incalescat, & fulminet); in crucibulo prunis ardentissimis in Pulverem purpureum vertitur: cum *spiritu Vini* rectificatissimo *anisato* per quindecim dies blando calore digeritur, & spiritu hoc, aut per destillationem aut *per deflagrationem*, separato, ad usus convenientes asservatur. Absque calcinatione etiam cum Floribus Sulphuris solà digestione cum spiritu Vini rectificatissimo, vel Anisi; POTERIUS & cum eo ZWELFFERUS, hoc Aurum diaphoreticum præparant; ita tamen ut prior quatuor saltem dierum, posterior aliquot septimanarum, digestionem adhibeat, atque commendet. Sicuti alias idem cum *mercurio antimonii* præparavit nobiliori modo, & effectu: Vid. POTERIUS quoad descriptionem *in sua Pharmac. spagyr. lib. 2. cap. 14. pagina 456. seqq. & in Append. pagin. 599.* quoad usum, & vires mirabiles, vid. *Centur. 1. curat. 73. Centur. 2. Curat. 66. & 87 & Centuria 3. Curat.* 14. Hoc à gr. v. ad ℈ß. in conserva quadam propinetur: in Vehiculo enim liquido ad fundum cadit Aurum diaphoreticum: Sic grana sex hujus Auri assumpta cum sensibili quadam alteratione circa præcordia, Sudorem cum aliquali Somnolentia inferunt. Aliquando Viro adulto affectu quasi *paralytico* correpto dedi duas doses *Auri diaphoretici* cum *Conserva Florum Tunicæ*; prima dosis cum blando sudore Tormina Abdominis, & mirabilia excreta excitavit, altera vice vero copiosum sudorem emanare fecit cum euphoria. Modus præscribendi est:

℞. *Conf. Flor. Tunic.* ʒi.
Solis diaph. gr. xv. ad ℈i.
M. f. Bolus:
Div. in 2. partes æqu. S.
Saccharum sudoriferum.

Assumpta una dosi hauriatur desuper spiritus Theriacalis cochleare j. vel ii. & ita per sudorem repetitum, præmissis præmittendis, malum curabitur.

Vel

℞. *Cran. hum. prap.*
Unic. ver. prap. an. gr. xii.
Auri diaph. ℈ß.
M. S.
Pulvis confortativus.

Vel

℞. *Cranii hum. sine igne*,
Corall. rubr. prap. an. gr. xv.
Auri fulmin. gr. iii.
M. S. ut antè.

Vel

℞. *Cran. hum. sine igne*,

Unic.

Digitized by Google

Unic. ver. prap. an. xii.
Auri fulmin. gr. iv.
Salis volat. viperar. gr. vi.
M. S. ut antè.

Quoàd *cinnabarim antimonii* verò, loco Auri Diaphoretici egregia est ritè parata. Hæc datur à gr. xv. ad ℈i. nunc solitariè, nunc cum Ossibus humanis præparatis, nunc cum sale volatili Cranii humani & similibus, idque repetatur crebro usu.

Vel

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xv.
Succin. catarrhal. ℈ß.
Salis volatil. succini gr. v.
M. f. pulvis
M. S. ut suprà.

Accipiatur in vehiculo appropriato; & expectetur sudor.

℞. *Cran. human. prap.*
Coral. rub. prap.
Cinnabar. antimonii an. ℈ß.
Olei destillat. cinnamom.
Caryoph. an. gutt. i.
M. S.
Pulvis Cephalicus.

Vel

℞. *Aqua ceras. nigr.*
Lil. convall.
Mentha an. ℥i.
Spiritus ceras. nigr. ʒvi.
Cinn. antimonii ʒß.
Salis vol. cornu Cervi gr. xv.
Syr. Flor. Tunic. ℥i.
M. S.
Potio Cephalica.

Cum his Internis optimè simul *Externa* regioni Spinæ Dorsi, item vertici, aut saltim loco unde exoritur Nervus partis affectæ, illinenda conveniunt: Unde in Manuum Apoplexia admoveantur Nuchæ, in Apoplexia Crurum Ossi Sacro, regioni lumborum, & similiter. Ipsa Membra apoplectica illinire superfluum videtur, cum malum illis non hæreat, sed ipsa saltim passivè se habeant. Hæc inter conveniunt *Olea destillata* (nam Expressa, per infusionem, aut Pinguia mucilaginosa non penetrant) vel *Spirituosa*, vel *Emplastra*. Olea destillata quod attinet: talia sunt ver. gratia *Oleum destillatum succini*, *Lavendula*, *spica*, *galbanetum Paracelsi* quibus *petroleum* album nativum, aut etiam petroleum cum cineribus destillatum, potest addi. Juxta hæc in usu sunt *spirituosa*, ut *Essentia* ex Infusis nervinorum, & *Aqua articularis ad extrà*, i. e. spiritus Vini, affusus simplicibus nervinis aromaticis, & aliquot cohobiis abstractus, quæ vel solitariè, vel mista cum parte dimidia vel tertia spiritus salis Ammoniaci cum calce viva & Spiritu Vini parati. Pro *Aquis articularibus ad extrà* quidam

℞. *Sem. sinapi* p. i.
Bacc. Junip. p. ii.
Contusa infundunt in *spiritu Vini*, eundemque impregnatum Partibus affricant: pro quo scopo & ipsum magma simpliciter adhiberi potest.

Item *Essentia castorei*, extracta cum *aqua spirituosa Liliorum convallium cum Vino*, pro Frictione spinæ dorsi vel alius loci commodi calidè, est egregia, in specie post Sudores, ut poris apertis meliùs possint penetrari; item spiritus Vini camphoratus ter quotidie in loco calido benè affricando parti paraplecticæ. His ipsis spirituosis aquis & *Salia volatilia*, in specie *spiritus & sal volatile lumbricorum terrestrium* ac *Formicarum*, addi possent.

Vel

℞. *Spir. Vini camphor.* vel *Formic.* vel *aqua Artic.* *ad extrà* ℥iii.
Spiritus lumbr. terr. ℥iß.
Ess. castor. ʒvi.
Spiritus Sal. ammoniacl cum calce viva ʒiii.
M. D. S.
Spiritus externus.

Quod si spina dorsi probè his ipsis perfricata fuerit, applicandum desuper *Linteum cum Gummi anime* probè suffumigatum atque calidum. Vel præmissis cum Aquis spirituosis Frictionibus istis *Olea supra laudata* desuper illinenda sunt, ut apertis his mediis poris, penetrantioris efficaciæ sint hæc ipsa; quibus etiam imprimis *Oleum* destillatum *Tartari*, & olea *ex pinguedinibus* aut partibus animalium durioribus destillata addi possunt, utut horride fœteant; tamen aliquoties cohobando super Caput mortuum, aut *Ossa calcinata*, à nimio fœtore liberantur, & utilissima sunt in quibuscunque Artuum affectibus. Illinuntur hæc *olea* nunc ita simpliciter, nunc, ubi nimis acria fuerint, parvasque pustulas excitent, subigenda sunt vel cum *oleo lumbricorum terrestrium per decoctionem*, & ita illinenda. Possunt etiam fortibus Frictionibus & Litibus asperis, calidis ac penetrantioribus, illiniri totæ Partes paraplecticæ, ut irritentur partes sensiles, & hujus medio provocetur plus minus spirituum impetus; propterea & ipsas partes ita resolutas his modis tractare consuetum est, & propter hunc finem dictis litibus *alumen plumosum*, tam *crudum*, quàm, quod præstat, ex hoc paratum *Arcanum aluminis Wurzii*, simul addendum est in specie quando ad atrophiam seu Marasmum membrum paraplegia affectum inclinare velit: e. g.

℞. *Liqu. lumb. terrestr. in clibano parat.* ℥iii.
Ol. destillat. spicæ,
Juniperi an. ʒiß.
Lavend.
Majoran. an. ʒß.
Succini ℈ii.
Alum. plum. ℈i.
M. S.
Unguentum Articulare.
Partibus affricetur.

Qui autem acria ferre non possunt, ut scorbutici, & in quibus atrophia membri metuitur,

℞. *Ping. human.* vel *Anser.* vel *Butyr. Majal.* ℥iii. iv. ad vi.
Ol. destill. tereb. ʒiii.
Bacc. junip. ʒii.
Spica ʒß.
M. S. ut suprà.

Quibus & desuper subinde circa Locum affectum, in specie spinæ dorsi, *Emplastra* ex Nervinis & Aromaticis imponi possunt, imprimis ex gummatibus penetrantibus:

℞. *Gum. galb.* part. ii.
Caranna par. i.
Malax. cum *Petrol.* in consistentiam emplastri.
D. S.
Emplastrum articulare.

Quod in regione spinæ dorsi agglutinandum erit.

Pertinet huc Unguentum & Emplastrum Paralyticum *Mynsichti*, & similia.

Alia plura remedia contra paraplegiam vid. in M. A. N. C. *Anno 6. & 7. append. pagin. 44.*

Balnea denique *ex Formicis*, reverà singulare quid obtinent in paraplegiis curandis: Conf. M. A. N. C. *Anno 4. & 5. observat. 128. pag. 137.* (F)

(F) *Addam Consilium, pro Hemiplectico ex pracedente Apoplexia facto, conscriptum, cui à paroxysmo nec Visus nec liber memoria usus redierat.*

Neapoli 7. Aprilis 1720.

H*Emiplexiam ab apoplexia relinqui minimè insolens in Medicina est; facta enim veluti metastasi eorum qua in Cerebri interioribus latebris abscondita, sensus & Motus originem integrè afficiebant, in eos Nervos qui dimidiam tantum corporis regionem regunt; Sensus & motus in iis tantum membris vel perit omninò, vel saltem labefactatur. Quod autem hic accuratius attendendum, illud est; quamobrem post Hemiplexiam jam factam, Cerebrum integrè non convaluerit, sed etiamnum memoria lesio, & Visus obumbratio agrum afficiat. Illud verò in caussa esse existimaverim, Humorem morbificum (quicunque is fuerit) non omnino Cerebri interiora reliquisse, sed ex parte depositum, ex parte verò adhuc illius penetralia occupare. Quod quidem si verum sit, non solum difficiliorem reddit relicti Morbi curationem, sed recurrentis olim Apoplectici paroxysmi, (quod Deus avertat) periculum minatur: spero tamen futurum, ut atate & corporis temperie valens Dominus agrotans, accuratoque egregii Professoris, qui efficacissima adhibeat Medicamenta, ministerio usus, integram recuperare valeat corporis valetudinem.*

Quod ut assequi possimus medicamenta pro anni temporis ratione successivè sunt adhibenda, & quidem qua non tam partis

ARTICULUS III.

De Paralysi.

COgnata pathemata sunt *Paralysis & stupor*; unde etiam propter summam, quam habent, affinitatem vulgò & non absque errore confundi & promiscuè tractari solent. Na quod attinet paralysin, German. *die Lahmung*: ad illam vulgò etiam referunt *Hemiplexiam*, item speciem ir nominatam, & *Paraplexiam*; cùm tamen hæ species revera sint species Apoplexiæ, nempe Particularis, & oriuntur ex affectis Nervis. *Paralyses* verò sunt resolutiones membrorum tales, in quibus *primariò motus deficit, superstite plus minus sensu*, ob spirituum animalium motum & activitatem denegatam. *Stupor* econtrà est Affectus, in quo, *deficiente in partibus sensu, superest motus*, Græcis ἀναισθησία (G) dictus, symptoma tactus est, quod ad paralyticos Affectus nullo modo referri debet.

Hæc nimirum invicem confunduntur, quia explicantur ex *Arabum & Galeni* scriptis. Genuino vero sensu apud veteres *paralysis* propriè significabat Laxationem & resolutionem nervorum; à παρα & λύω, *penitus resolvo*, idque imprimis interprete CELSO, *Medicorum* nempe *Cicerone* qui tempore AUGUSTI, ante GALENUM longe, in vivis fuit, & in hoc puncto satis accuratus est. *Nervus* autem Græcis dictus νεῦρον, ab ipso dicitur vel *Tendo Musculorum* vel ipsum *Ligamentum*, quo nectuntur Artus: Et id, quod nos hodie vocamus *Nervum*, prisci generali nomine *Venarum* complexi fuere: Videat. LINDANUS *in colleg. phar. ad Hartm.* & CELSUS.

Paralysis ergò ex genuino sensu erit *Resolutio & Relaxatio* istius adstrictionis, quam debet habere nervus seu tendo & Ligamentum, quibus mediantibus connectuntur & proximè moventur Artus: quæ ipsa instrumenta, Tendines, Fibræ & Ligamenta, quando sunt laxiora, vel humidiora & flaccida, sunt inepta pro movendis istis partibus, & tunc dicitur Paralysis. *Talis affectus est*, quem describit BONTIUS *in sua medicina Indorum cap. 1.* tanquam malum Indis familiare, sub nomine Indico *Beriberi*: Conf. etiam TULPIUS *observation. libr. 4. capit. 5.* item BARTHOLINI *Acta Medic. hafniens. Volum. 4. pagina* 145. est scilicet talis Resolutio musculorum & nervorum, ut totum Corpus & ejus partes moveri nequeant. Hic ergò affectus est *genuina Veterum paralysis*, quando Tendines, & Ligamenta, & Fibræ Artuum, ita humectantur & laxantur, ut resoluta & laxata non possint movere membra, sive universum Corpus, sive certas saltem Partes occupet. Nempe *cessat primariò Motus* in Membro paralytico, sensu plùs minus superstite, Malumque est in ipsa parte affecta, minus vero in Nervo.

Ex quo facilè patet, quod *paraplegia & hemiplegia sint species apoplexiæ, non verè species paralyseos*; paralysis enim est propriè loquendo saltem symptoma motus læsi, cum si lædatur simul sensus, est per accidens. Et propter neglectum hujus distinctionis authores nesciunt, quomodò fiat, quòd pereat Motus superstite sensu? quod tamen facilè cognosceretur, modò fieret distinctio hujus ab Apoplexiæ speciebus. *Quomodo autem sensus superesse possit Motu deficiente*, licet uterque ab eodem prodeat principio, optimè declarare videtur WILLISIUS *de anim. Brutorum Part. 2. pagin.* 280. Paralysis ista, quæ fit saltem ita, ut lædatur motus, remanente sensu, *est levior*, & vocatur ordinariò *paresis*, qualis est ista, quæ supervenit Colicæ, & qualis imprimis sæpiùs est in scorbuto: Videb. DRAWIZIUS *de scorbuto dolorifico*, *ubi de paresi scorbutica*. Quando verò sensus & motus simul, vel post motum sensus etiam Partis pereunt, gravior *Paralyseos* solet esse species. Plùs enim Paralysis pertinet ad motum quam ad sensum. *Subjectum ergo paralyseos* sunt Fibræ, & Tendines, & ligamenta.

Ex dictis patet, quod *paralysis* propriè sit Atonia Fibrarum nervearum musculosarum, præcipuè aut in tendinibus & ligamentis; quæ Partes propter Atoniam resolutæ, flaccidæ, molles & relaxatæ, ineptæ fiunt, ut trahere aut convenienti robore firmare possint membrum; qui levior affectus dicitur *paresis*, sicut fortior *paralysis*.

Malè ergò & ex falsa hypothesi *paresin paralysin Nothum* vulgò indigitant. Putant nempe, *paralysin oriri ex obstructione nervorum*, & insequi apoplexiam (id quod tamen dat Paraplegiam,) qualis obstructio cum non sit obvia in Paresi, proptereà eam Paralysin notham indigitant; cum tamen reverà Paresis Paralyseos sit species, sed levior, in qua nervi non primariò, sed tantum consecutivè, affectis Fibris & Tendinibus laxatis, & ipsi afficiuntur.

Facilis aliàs est *distinctio inter paraplegiam supervenientem apoplexia, & paralysin*. Differunt enim (1.) *Origine*: Nam *paraplegia* sequitur imprimis cerebri & spinæ morbos, & frequentissimè comitatur apoplexiam, epilepsiam, convulsiones &c., cum dicti affectus subinde sint mutuò permutabiles, & definant in Paraplegiam; *paralysis* verò sequitur alios corporis affectus, in specie post scorbutum, malum hypochondriacum & colicam convulsivam: frequentior est Regionibus, ubi copiosum hauriunt Vinum, aut oritur etiam subinde à causis externis.

Differunt (2.) *subjecto*: Nam *paraplexia* primariò afficiuntur Nervi, quoad exortum; *in paralysi* vero iidem in Progressu & insertione, imprimis musculi, & in specie tendines & artus. Hinc Medicamentorum topicorum diversa in utroque affectu applicandi ratio, quæ in paraplegia magis origini nervorum partis affectæ, in paralysi ipsi parti affectæ applicanda.

(3) *Symptomatis* simul differunt: Nam *in legitima paraplegia* Sensus tactus utplurimum cum motu voluntario simul perit & tollitur. *in paralysi* verò subinde sensus tactus superest, quandoque etiam, ut in scorbuticis, cum sensu *doloroso, formicante, lacerante*, & simili tantummodò motus *tollitur*, & labescit.

Quibus addatur (4.) quod genuina nervorum resolutio seu *paraplexia* à principio ad finem eodem ferè habitu sit constans aut quodammodò perpetua, & crebrius medicorum operam fallat; nam Paraplegiæ, post apoplexiam sunt difficillimæ curationis: econtrà *paralyses & pareses* sæpiùs per intervalla Ægros magis & minùs vexant, labefactant, cessant & redeunt; quandoque cum *arthriticis* quasi *doloribus* complicantur, ut quotidie venit in Paresi scorbutica, donec habitum in membro contraxerint, Quin & interdum in *convulsiones* abeunt, & in malo confirmato pertinacem *Contracturam* post se trahunt, nec tamen adeò rebelles sunt exercitatis Medicis, ut paraplegiæ, quin nondum confirmatæ facilè tolli possint: Vid. DRAWIZII *scorbutus dolorificus*.

Quæ dicta hactenus, ostendunt, quid genuina sit paralysis. Verùm *communiter in genere & abusivè* omnis sensus & motus in parte depravatus a quacunque causâ, dicitur paralysis: sic etiam, quando ex dissecto, verbi gratia, per medium nervo, pereunt sensus & motus in partium Vulneribus, dicitur etiam paralysis, cum propriè in paralysi vera pereat motus, remanente sensu, raro vero simul sensus etiam pereat; in paraplegia verò sensus & motus simul perit. Rarissimus econtrà est affectus, ut pereunte sensu remaneat Motus, & tunc malè quoque ad paralyses refertur, cum tantum ἀναισθησία sit, seu *Insensilitas*, aliis *Stupor* dicta, de quo *suprà Section. 2. cap. 3. Artic. 1.* egimus.

CAU-

---

partis læsa vitium emendare, quam quæ Cerebrum integrè restituere apprimè valeant. Purgato igitur prius corpore, Massa Pilularum de Succino Cratonis *ad* ʒi. *additis granis aliquot Extracti Catholici, ad Specifica Cephalica & nervina deveniendum. Præscribi igitur poterit massa ex Extracto Ligni Visci querni, & Bettonica, Sale volatili succini, & Cornu Cervi, Floribus Salis Ammoniaci, Camphora, & Ambaro, justa proportione composita: hujus Drachma semis quotidie matutinis horis Pilularum forma deglutiatur, superbibendo haustum decocti sarsa parilla, China dulcis, Scobis ligni Guajaci, & Ligni Visci querni: posteà Æger in lectulo jaceat stragulis coopertus, si fortasse sudor superveniat. His medicamentis ad 40., ut minimum dies utatur Æger, quo etiam tempore duæ vel tres Vini, chalybeati unciæ pro primo potu sint, hinc leve China decoctum loco communis Aqua bibatur; atque interpolatis vicibus Catharticæ Pilulæ subinde exhibeantur. Membra quoque affecta decoctis herbarum Cephalicarum, Balsamis Nervinis, præcipue verò Spiritu Antiparalytico* Cnoeffelii *Oleo Amygdalarum dulcium castigato, assiduè foveantur.*

Cæterum ni morbus cesserit nullum præsentius auxilium esse poterit, tam pro Hemiplegia curanda, quam pro Cerebri relicto vitio tollendo, si æstivo tempore dominus Laborans Neapolim accedat, ut Balneis Thermisque naturalibus propius uti possit. De qua tamen re, & propositorum Remediorum effectum, & accuratissimi professoris judicium expectantes, ulterius dicere supersedemus.

(G) Ἀναισθησία Sensus privatio: *ab* α *privativo, &* αἴσθησις sensus.

Digitized by Google

CAUSÆ.

Causæ Paralyseos quod attinet: hæc, prout à Paraplegia distinguitur, ratione causæ est vel *privativa* impropriè sic dicta, vel *positiva*; quarum *illa* Nervos afficit, & spirituum emanationem inhibet; *hæc* Narcosin seu simile quid, quod spirituum Animalium activitatem turbat, præsupponit.

Causæ ergò Paralyseos revocari possunt *ad duplicem classem*; nempe *spirituum torporem*, & *viarum angustiam* seu interceptionem. Siquidem privativa in Viarum seu Nervorum, Medullæ oblongatæ, ac Tendinum dissectione in Vulneribus, distorsione aut compressione, aliove vitio consistit; quæ nunc hunc nunc istum Nervum sine præcedente affectu Apoplectico solent affligere: quò etiam pertinet, quando *Nervorum* quorundam particularium per *[illegible]* causæ morbosæ fit *obstructio*, aut *compressio*, vel superficietenùs, vel intra Membranas, aut alia nondum satis cognita affectio, quò minùs possit sensus & motus communicari partibus, verbi gratia quando post Variolas retropulsas aut malè curatas, uti habet LOTICHIUS *libr. 2. observation. capit. 1. observation. 15.* qui observat Paralysin Linguæ in Infante à Variolis malè curatis, aut post Erysipelas Capitis malè curatum oritur Paralysis Linguæ, (Videat. SALMUTH *Centuria 2. observation. 43.*) item à Variis Faciei retropulsis primò Arthritis, post etiam Paralysis, & tandem brevi Mors secuta fuit, notante SALMUTH *loco allegat. observation. 35.* quæ tamen omnes à causa Privativa excitatæ Paralyses reverà potiùs *Paraplegiæ* sunt, hodie consueta confusione invicem confusæ. Facit huc etiam, quando per Vulnera Cerebri & Medullæ Spinalis, aliarumque partium, *dissecantur Nervi*, aut quando Nervi in Medullæ compressione, ex Luxatione ac Fractura Vertebrarum inferiorum partium Dorsi, aut casibus ab alto, sunt distorti aut compressi, quod observavit HOEFERUS, unde supervenit Paralysis privativa cæterarum partium. His enim modis vitiati Nervi denegant spirituum Animalium influxum, & per consequens sensum & motum partibus istis, in quas derivantur; unde Paraplegiæ potiùs, quàm Paralyses: Sic HOEFERUS *in Hercul. Medico pagina* 29. observat Paralysin omnium partium inferiorum *ex luxata Vertebra Lumborum, Coxa proxima*: Ita *post casum in Os sacrum* ex scala lapidea Paralysin Brachii & Cruris sinistri secutam, & inunctione appropriata curatam fuisse, refert AMATUS LUSITANUS *lib. 1. Curat.* 29. Sic *percussiones Capitis* excitant Paralysin vel potiùs Paraplegiam in opposito latere: Hinc quidam ex Arbore decidens in Os sacrum, ex hujus contusione in Paralysin dictam pedum inciderat, ut hoc observat BARTHOLINUS *Cent. 5. observat.* 8. Similiter Paralysin sinistri lateris, convulsionem & Mortem, *ex contusione Musculi Temporalis* à Lapsu notavit GLANDORPIUS *Specul. Chirurg. observat.* 10. Quo pertinet *Gibbus* Paralysin sensim inducens, cujus curam videb. in M. A. N. C. *Ann. 2. observat.* 230. *pag.* 333. Sed hæc ipsa modò allegata potiùs Paraplegiam, quàm Paralysin inducunt.

Positiva verò Paralysis est, quæ propriè *Paralysin* constituit, & nunc ab *externa*, nunc ab *interna* oritur *causa*.

Externas inter *nimia humectatio* ac *nimia refrigeratio*, e. g. *Aer frigidior ac pluviosus*, indeque nata resolutio & flacciditas Fibrarum ac Tendinum, infert Paralysin, eamque propriam: Sic enim non solùm GALENUS jam suo tempore ex mora diuturna in Aqua frigida, & ex Balneo Aquæ frigidæ; sed etiam ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. admir. observat. 34. & 37.* ex diuturniore mora in Aqua frigida pluviosa, item ex frequenti Natatione in Aqua frigida, Paralyses observarunt. Hinc etiam *Senes*, item *Infantes*, sunt quasi semi-paralytici; quia in Infantibus Fibræ & Tendines copioso rore nutritio irroratæ, laxæ & flaccidæ sunt, & propter deficiens robur, vix valent Membris movendis; in Senibus verò deficiente rore nutritio succedit sæpiùs Aquositas serosa, aut alia, quæ laxando Fibras & Tendines, tales semi-paralyticos reddit. Unde etiam ii, qui diutiùs in pluvia versantur, & Vestimenta madida in corpore exsiccare permittunt, in uno alterove Membro fiunt Paralytici, teste HORSTIO *in observat.*

Imprimis autem & sæpissimè à *causa interna* fit *Paralysis positiva* ex *Lympha acida*, seu ex materia quadam vitiosè acida, Lymphæ cognata, quæ Lymphæ aut seri vehiculo ad quoddam Membrum delata, nervosas partes istius loci irrorans, (cùm aliàs omne acidum Nervis sit inimicissimum, cujus occasione Fibræ unius alteriusve tendinis aut Musculi affici, ac quasi nonnihil intorqueri aut corrugari videntur,) earum Tonum successivè corrumpit, ut ineptæ fiant istæ partes nervosæ movendis Ossibus & Membris; unde consequenter motus defectus cum sensu plùs minùs deficiente, aut saltim aliquali stupore juncto. *Exempla* talis Paralyseos positivæ à causa interna, v. g. à sero ad Spinam descendente, videb. in PLATERO *Praxeos Tom. 1. lib. 2. cap. 2.* VOLCHERO COITER *observat. Miscell. pag.* 114. & BONETI *Sepulchreto lib. 1. Sect. 15. observat.* 3. item ab abscessu Cerebri, vid. SCULTETUS *observat. Chirurg.* 19. à Tumore Scirrhoso vid. WILLISIUS *de Anima Brutor. lib. 2. cap.* 9. Hac ratione *potatores Vini* in quibusdam Regionibus subinde fiunt paralytici; & quidem cum tali Paralysi ex acore contracta etiam subinde sensus quidam molestus, si non dolorosus, saltem nunc formicans, aut tantummodò titillans, aut lancinans, nunc cum stupore, conjunctus est; qui in principio nunc est gravior, nunc remissior, donec successivè superveniat partis magis magisque immobilitas, & tandem planè deficiens motus. Sensus formicans oritur ex acido primitivo vellicante, & præternaturaliter rodente Fibras, Nervos vero non tangente, unde tactus est salvus. Et tales Paralyses frequentes sunt in Austria, Moravia, & similibus locis, ubi copiosum potatur Vinum, acore insigni tartareo satis volatili turgidum; qui acor vitiosus nonnihil austerus, in stomacho non ritè correctus, pergit ad Membra & partes extimas, & defixus circa nervosas partes, Tendines, Fibras & Ligamenta, non tantùm Arthritidem, sed etiam Paralysin istis infert, in quibus pereunte motu, imminutus aut vitiatus sensus remanet, qui & successu temporis perit. Huc facit, quod habet PARACELSUS *de Contract. Membror.* qui dicit, quòd hoc Vinum inducat contracturam Membrorum, aliud Lithiasin, &c. Conf. etiam HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi*, qui refert, causam esse in Tartaro Vini plùs minùs volatili. Nempe ab occulto acido volatili plùs minùs austero irroratæ Fibræ, Tendines, &c. rigidiores quodammodò & minùs mobiles fiunt, hinc enim & contractura interdum supervenit: Acida enim corrugant quodammodò partes nerveas, (Corium cum acido corrugat se, cum Alcalibus non) adeoque in his casibus primò sequitur paresis, hinc tonus Fibrarum naturalis solvitur & perfecta Paralysis, & tandem earum corrugatio præternaturalis, omnimoda Membri immobilitas & contractura inducitur: Quæ illustrat BARTHOLINUS *in Act. Med. Hafniens. Vol. 1. pag.* 210., ubi refert, Chirurgum ex poto Aquæ Fortis tantam passum fuisse contracturam Membrorum, ut eum planè contraxerit, adeò ut ex magno homine pusillus factus fuerit: Sicuti huc facit observatio TACKII *in triplici Phasi Soph. pag. m.* 148. qui refert Paralysin omnium Membrorum cum Contractura ex acriori Sanguine, curam per Lacticinia, quæ acidum temperant, & Fibras Paralysi affectas restaurant. Disponit etiam ad talem Paralysin *Vinum*, præmaturè, &c. antequàm se depuret, *sulphuratum*, quò minùs tartareæ Fæculentiæ debitè possint fermentando præcipitari, & Sulphur narcoticum exhalare, unde acidum restitans, plùs minùs volatile, profundiùs intra corpus penetrat, nerveas partes affligit, & ad hujusmodi Paralysin disponit: Vid. de Vino ad Paralysin hanc disponente M. A. N. C. *Ann. 2. observat. 39. pag.* 70. *Quòd si magis volatilisatum*, adeoque & spirituosius Vinum fuerit, ac *Synoviam* Articulorum infecerit, *podagram* infert; aut inficiendo spiritum Insitum, aut Fermentum Renum, *Lithiasin*. Unde præmissis præmittendis *Paralyses* tales & hinc natæ *Contractura*, *Lacticiniorum* usu inter alia optimè curantur.

Scorbutici etiam ex vitiato acido, item *Colici*, nempe in Colica convulsiva, simili ratione *paralysin & paresin* incurrunt. Nam si acidum scorbuticum junctum fuerit Vehiculo seroso, hinc inde vitiantur Fibræ musculosæ ac tendinosæ, & partes ad Paralysin planè singularem disponuntur plùs minùs contumacem: *Sensim inchoat* & procedit, & primò saltem vagus stupor aut insensilitas cum formicationis sensu partem prehendit, unde successivè labefactari Tonus Membri, & magis magisque paralyticus reddi incipit. *Est autem vaga* vel minùs constans, nisi nimis inveterata fuerit, ita ut Æger uno die meliùs, in altero pejus habeat; uno die ferè incedere, altero die decumbere cogatur: hinc nunc digiti, aut manuum aut pedum, intumescere, nunc detumescere observantur; nunc unus alterve digitus stupet, qui brevi meliùs se habet: *Sensus manet utplurimùm*, aut saltim aliqualis stupor inducitur; subinde cum dolore gravi, utplurimùm vago, rarò fixo, juncta est: Jacentes verò commodè Membra movere possunt, sed stantes vix denuò pergere, nec absque dolore aut stuporis sensu incedere possunt; sicuti hunc ipsum affectum omnium optimè delinea-

DRAWITIUS *de Scorbut. sect.* 3. Sanè *acidum volatile austerum* est, quod hic peccat, quod nerveas Fibras diversimodè afficiendo, nunc aliquid convulsivi, nunc aliquid paralytici infert; ita ut hujusmodi Paralysis quasi medium quid sit inter Morbos Paralyticos & convulsivos in specie sic dictos. Unde non rarum est, ut in talibus Ægris scorbuticis Membrum nunc spasmo contractum *rigidum* reddatur, nunc Paralysi affectum idem *flaccescat*, & plùs minùs stupeat, prout Nervi aut Fibræ tendinum vel acido irritantur, vel eodem austero intorquentur. Huc quoque pertinet Lues Venerea, Paralysin producens: vid. RHODIUS *Cent.* 2. *observat.* 34.

Par est ratio istius *Paralyseos*, quæ insequitur *Colicam*, & quidem istam, quæ est magis *habitualis*, & quæ vulgò à tenui acri humore oriri dicitur, & aliàs à Practicis *Colica biliosa* vocatur. Alvus est pertinaciter clausa, Tormina atrociora & contumacissima vexant, purgantibus quibusvis per os assumptis maximè exasperatur malum, Umbilicus interiora versùs retrahitur. *Quod si vel malè tractetur*, quod imprimis fit, si irritetur acrioribus, aut purgantibus, aut plùs minùs desævire videtur, successivè unius alteriusve aut plurium Membrorum stupor, hinc subita motus impotentia, tandem perfecta Paralysis, supervenit. *Si negotium hoc rectè consideretur*, reverà est *colica* ratione modi *convulsiva*, ratione causæ occasionalis materialis *Scorbutica*; Nidus verò & Fomes in plexibus Mesenterii nerveis est; nam in ista Colica non tam Intestina affliguntur, quam Mesenterium. *Acidum austerum*, imprimis *scorbuticum*, est, quod has turbas, nempe Convulsiones partium internarum & Colicam dat in Abdomine. *Dubium saltim est, quomodò Colicam talem Paralysis artuum insequatur*, cum interdum subitò atque cessat dolor, Membra observentur paralytica? Nempe *in principio* mali Paralytici saltem *convulsivi quid* subest, unde spirituum interrupto fluxu stupor & aliqualis insultus Paralyticus supervenit, Hinc *Colica* talis in *Paralysin*, subinde in *convulsionem*, subinde in *arthriticos dolores*, in principio mutationis suæ terminatur, donec ipsum acidum volatile circa Mesenterii plexus resolutum, materialiter partes istas ita malè affectas attingens, perfectam Paralysin, & tandem ex Fibrarum tendinosarum corrugatione contracturam, efficiat. Nempe *sicut Renum calculum stupor crurum* non rarò comitatur, ita & hoc malum omnino nihil remittens, ex simplici consensu unius alteriusve Membri ex Nervi spasmo & spirituum interrupto motu Paralytica dispositio insequitur, donec malo inveterato ipsum quasi per πρωτοπάθειαν fiat, quod quoad originem, saltem per δευτεροπάθειαν erat. De cætero par ferè hujus cum *Paralysi Scorbutica* videtur esse ratio; partim ergò ex mutuo Membrorum consensu, partim ex Metastasi materiæ vitiosæ in Membra externa, Fibras corrugantis, fiunt pareses: hinc enim etiam suffocationi Matricis Paralysin supervenire notat QUERCETANUS, sicuti Epilepsia & ipsa interdum Paralysin post se relinquit: uti etiam ex Vermibus Intestinorum interdum Paralysin oriri, observat SALMUTH *Centur.* 1. *observat.* 44. *Centur.* 2. *observat.* 45.

Hisce addenda sunt porrò *corpora quædam specialia*, quæ singulari virtute Membris & Nervis torporem paralyticum inferunt. Quo pertinet *torpedo* Piscis non tantùm, (de quo notum est, quòd Piscatoribus & aliis sub attactu inferat stuporem & torpedinem, unde etiam nomen accepit, vid. REDI *in observat.* & STEPHANUS FLORENZIN, qui de hoc Pisce accuratam Anatomen edidit, ubi observat, in certo quodam corporis ejus loco saltim residere vim istam, unde emissa effluvia torporem inducant), sed præter hunc Piscem etiam in India Occidentali noviter reperta est certa *species quædam Conchyliorum*, quæ ipsa similiter solo sui contactu Manibus & Brachiis cæterisque Membris stuporem paralyticum infert: Vid. KIRCHERUS *in Regno Naturæ Sect.* 4. *cap.* 4. *pag.* 182. Ulteriùs *Mercurius & omnia Mercurialia*, uti Fibris & nervosis partibus sunt inimicissima (hujus rationem TACHENIUS derivat ex acido), ita etiam ii, qui tractant Mercurialia, ut Aurifabri, item qui Specula inargentant, subinde partium Paralysin incurrunt, uti, præter SENNERTUM *in Prax. cap. de Paralysi*, FORESTUS *lib.* 5. *observat.* 5. observat; hinc etiam ii, qui in Fodinis Mercurii in Foro Julii laborant: Vid. *Acta Societ. Reg. Angl. Vol.* 1. *pag.* 18. Huc etiam pertinent *Antimonii*, similiumque Mineralium Exhalationes & Fumi, omniaque *Narcotica*, spiritus animales prosternentia.

Interdum fit, ut solennes *Sanguinis Evacuationes suppressæ* Paralysin inferant: Sic Mulier propter suppressa post Partum Lochia Paralysi crurum cum Febre ardente fuit correpta, quæ secta Vena in talo fuit curata: Vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. admir. observat.* 37. item DEODATUS *in Valetud. pag.* 212. Sic ex suppressa hæmorrhagia Narium notat Paralysin lateris dextri BARTHOLINUS *Centur.* 4. *observat.* 69. & ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *observat.* 39. Nempe non rarum est, Venæsectioni adsuetos, si eam intermittant, torporem quendam & lassitudinem quasi paralyticam in uno alterove Membro percipere, nonnisi sanguinis missione solvendam.

Porrò *affectus animi* graviores, terrores, mœrores, pavores, iracundiæ, &c. inducunt Paralysin. Exempla habet CORNARIUS *in observat.*: item ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princ. Histor.* 46. ex nimio mœrore & inedia paralysin natam refert: Sic ex subita consternatione natam paralysin videb. in M. A. N. C. *Ann.* 4. *observat.* 9. *pag.* 14. Interim tamen & è contrario pertinaces etiam paralyses, & à Medicis pro desperatis habitæ, curatæ observatæ sunt ex subitaneis animi affectibus, ex ira, excandescentia, & similibus; qualia exempla curiosa Paralyseos curatæ per tales animi consternationes, habet HORSTIUS *lib.* 10. *obser.* 15. item SCHENCKIUS *in obser. de Paralysi*, ubi duo habet exempla ex *Valeriola*, per terrorem & iram curatorum. Paralysin denique à Febribus natam videbitis in LOSSIO *lib.* 1. *observat.* 17. & 18. & à Dentitione in AMATO LUSITANO *Vol.* 1. *observat.* 18.

DIAGNOSIS.

Quod attinet paralyseos *signa*, ea ipsa per se satis patent, cessante enim sensu aut motu, aut pereunte utroque, unicuique notum erit, Membrum affici paralysi, quam subinde Atrophia Membri, ejusque Contabescentia, *Germ. das Gliedesch swinden*, insequi solet:

Cùm verò à tam *variis causis* oriatur Paralysis, in his cognoscendis imprimis sedulus sit Medicus; hinc in *loco affecto*, an Musculi? (quod paralysis positiva propriè dicitur) an Tendines? an Ligamenta? an ipsi Nervi primariò afficiantur? pro meliori Praxi probè observandum est. Ubi enim vitium est in Nervo, Medicamenta ejus *principio* applicantur; ubi est in parte tota, pars ipsa *externis* est medicanda.

Quoad *causas remotas*: semper Medici judicio relinquitur pro explicandis iis, non secus ac proximis. Imprimis *antecedentia* hic probè consulenda sunt.

Quod attinet *locum affectum*: Si oriatur Paralysis seu Paraplegia post Apoplexiam, res clara est, Medicamenta primario principio Nervorum applicanda esse.

Si à *læsione externa*, à casu, vulneratione, &c. oriatur malum, utplurimùm Nervus est affectus, adeoque ad hujus ortum & progressum respiciendum in cura.

Si nullæ tales præcesserint causæ, *Sensus est perscrutandus*: quò enim plùs restitat tactus, eò minùs afficitur sensus; quò verò plùs de tactu perit, eò magis sensus seu Nervus affectus.

Interdum ubi *cessat motus*, *restitante tactu*, ferè insons solet esse Nervus, & Ligamenta ac Tendines magis sunt in culpa.

In specie, quoad *Paralysin Faciei*, benè est distinguenda convulsio Faciei Canina seu spasmus Cynicus ab ejusdem paralysi, ne confundamur, sive enim medietas Faciei sit paralytica, sive sit convulsa, semper contractio Canina Oris sequitur, quæ tamen facilè hoc modo distinguuntur. Nam si distorsio Oris oritur *ex Paralysi*, pars ista, quæ trahitur & paralytica est, mollis & flaccida percipitur, & ad partem sanam trahitur, & hæc ipsa pars facilè potest in naturalem situm per manuum operam deduci, quia mollis & flaccida est. Contrarium fit *in convulsione*: nam in hac pars convulsa dura & firmiter contracta percipitur; & denique si volumus partem convulsam retrahere, dolor oritur, quod non fit in paralysi.

PROGNOSIS.

Pergo ad *Prognosin*: Præter eam *suprà Artic. anteced.* de Paraplegia notatam, *Paralysis seu Paresis* omnis, cæteris paribus, faciliùs curatur, quàm *Paraplegia*, quæ omnem Medici operam eludit, nisi fortioribus & generosis instructus sit Remediis.

Quælibet tamen *Paralysis positiva* curatu est difficilis, eò magis, quò magis inveterata est, & partes contractæ. *Quò magis vagum* est malum, eò major curationis spes.

Paralysis, in qua saltem *motus læditur*, *superstite sensu*, secura est, & facilè curabilis: & vice versa, quò magis in

Para-

Paralysi læditur Sensus, eò gravior est affectus, & difficilioris curationis.

Paralysis privativa, quæ fit à causa evidente solitaria, scilicet ex Ictu, Vulnere, Luxatione valida & subitanea Vertebrarum aut Dorsi, aut in specie Cervicis, utplerimùm est lethalis.

Quæ Apoplexia aliisque cerebri, & Nervosi generis affectibus *supervenit*, si non brevi in melius mutetur, plerumque incurabilis evadit; potissimùm si sensus & motus simul aboliti fuerint: imò quæ Apoplexiæ succedanea, plerumque incurabilis evadit. Nihilominùs qui à Paralysi, cujus causa evidens solitaria, semel curantur, rariùs recidivant, quàm ubi morbus à causa interna dependerit.

Facilior est cura *à causa positiva*, potissimùm si fuerit recens, Membrum adhuc calidum, ac nondum contracturam minetur: econtrà quò magis calor Membrorum resolvitur, ac Atrophia corripitur, eò minus spei pro salute recuperanda affulget; item si resoluti lateris Oculus imminuatur.

Quò magis para Paralysi saltem laborat, & *minùs inclinat ad contracturam*, eò facilior est cura: si vero superveniat successivè contractura, & Immobilitas, difficilior, & gravior solet esse curandi ratio.

Si Paralysi superveniat *Tremor* partis, bonum signum est recuperandi Motum; resuscitari siquidem, aut influxum novum moliri spiritus Animales, indicat.

In *Senibus*, *Cacochymicis*, *& Cachecticis*, etsi levior sit Paralysis, raro tamen, aut difficillimè curatur, quin ad mortem eos comitetur.

Diarrhœa Paralysin debilem solvit: Apoplexiæ verò, seu Paralysi, seu Paraplegiæ forti, superveniens *Febris acuta*, uti similibus affectibus Nervosis, ita hic admodùm conducit, & bonum est, quia sæpiùs morbum tollit.

C U R A.

Quod attinet *Curam*; in ea observanda est Distinctio affectuum, eorumque Origines, quæ generali Paralyseos nomine appellantur, & pro affectuum horum eorumque causarum diversitate etiam subinde varianda est cura. Alia enim est cura in Paralysi privativa, alia in positiva. *Privativa enim Paralysis* plùs minùs Paraplegiis cognata, *si ex causis internis* præsertim ex Metastasi Materiæ morbificæ oriatur, eodem ferè modo curatur, atque Paraplegia. In quem finem *sudorifera*, & *Nervina* moderato usu sunt optima; quin, & in Malo contumaciori nil obstat, quò minùs *Salivatio* instituatur, de qua vid. imprimis WILLSIUS *de Anima Brutorum par. 2. cap. 9. Sin verò à Vitiis externo*, Contusione, Luxatione, Laceratione Nervorum, &c. Malum ortum fuerit, causæ hæ removeantur; adeòque, verbi gratia Vertebra luxata, si fieri possit, reponatur. *Contusioni* verò medela fiat per Externa, Fomenta, Linimenta, aut Balsama fortia Cephalica, & Nervina, partibus applicata, scilicet *Fomenta* ex Herba Rorismarini, Salviæ, Menthæ, Floribus Lavendulæ, Chamomillæ, & similibus cum Vino cocta. Post hæc conveniunt ex *Linimentis* Aromaticis aqua Rorismarini spirituosa, quæ nomine *aqua Reginæ Hungariæ* à Gallis circumfertur Oleum Chamomillæ, Hyperici, Lumbricorum terrestrium, acuata cum Oleis Aromaticis destillatis, Succini, Lavendulæ, Salviæ, Chamomillæ, Rorismarini, & similibus. *Litus* quoque cum Petroleo, vel solo, vel Oleo Juniperino nonnihil acuato, hic est egregius; Item spiritus Vini cum Oleo Salviæ, vel Lavendulæ impregnatus. In specie *Balsamum Peruvianum præ cæteris est nobile* in quibusdam Nervorum affectibus externè illitum calidè, item Balsamum Paralyticum *Mynsichti*, Emplastrum Nervinum cum Tacamahaca mistum. *Internè* vix præstantius datur Remedium Oleo destillato Lavendulæ, quod ad aliquot guttas, iv. vel vi. assumptum, expectato sudore in lecto, egregium est, quo etiam spectat Oleum destillatum Succini, simili modo ad plures guttulas usurpatum.

In *Paralysi* verò *propriè sic dicta*, *& positiva* attendendum

1. Ut *causa materialis*, seu materia peccans, & Nervos, aut Tendines Fibrasque infestans, corrigatur, & removeatur, id quod speciatim præstant *Diaphoretica*, præsertim volatilia, & *Aromatica* resolventia, & discutientia.
2. Ut *partium nervosarum affectarum Tonus* debitus restituatur, & roboretur *appropriatis*, & in specie *Nervinis* aromaticis, ac volatilibus, vulgò Calefacientibus, & siccantibus dictis, idque ferè imprimis applicatis *remediis Externis*, sed non nimis unctuosis.

Pro his scopis obtinendis observetur

I. Cùm tam Paraplegia, quam Paralysis à causa interna nata, Fomitem altiùs tam in massa sanguinea, & Lympha, quàm etiam in Officina Digestionis, & primis viis, præsupponat radicatum, verbi gratia in scorbuto, Colica Convulsiva, Malo Hypochondriaco, Arthritide, Ischiadico affectu, Passione Hysterica, &c., quos imprimis solet infestare Paralysis; tunc præter specialem Paralyseos Curam simul, præmissis debitis Alterantibus, & appropriatis, *Fomes iste evacuandus*, *& corrigendus*, semperque ad *acidum austerum* plùs minùs volatile respiciendum. Ob id Fomes Morbi, *Digestivis* salinis resolutus, & abstersus, convenientibus *Evacuantibus* est expurgandus: quæ inter præter *Clysmata* acriora, & *purgantia* blanda per inferiora, in specie *vomitoria* sunt, quæ præ aliis evacuantibus à RIVERIO commendantur, & à LINDANO mox in principio instituenda præscribuntur. Fortiora autem per inferiora purgantia sedulò hic fugienda; nam multi in uno latere resoluti, seu paraplectici, si in principio fortiora præscribantur Purgantia, etiam in altero latere Paralysi tentati, & tandem extincti fuerunt, uti hoc observavit SOLENANDER, & ex eo THONERUS *in observ.*

II. *Diæta* temperata, & probè nutritiva Lactea, acidum quodcunque corrigens, & copiosum Chylum subministrans (pro quo scopo *Lac* præmissis præmittendis est optimum) instituatur, ne copioso sudore loca nervea succo nutritivo defraudentur.

III. *Ubi à Colica fuerit paresis*, cautus vel maximè sit Medicus in *Purgantibus fortioribus*, cum ejusmodi Colicæ exinde exasperentur, & metus sit, ne sequantur Convulsiones, & similia Mala. Hinc POTERIUS in hujusmodi affectibus utitur *Decoctis Melanagogis* blandis, & ex basi Hellebori nigri paratis: saltem ergo Helleborinis mitioribus, iisque partitis vicibus *purgatio* blanda instituenda venit: id quod etiam in Scorbuticis probè observandum est, qui ipsi etiam fortiores purgationes vix, aut rarò ferunt; sicuti in genere omnis fortis purgatio est nociva. Imo si scorbuticis Membrorum affectibus correptis, imprimis paralyticis, fortiora propinentur Purgantia, facillimè Morbi convulsivi iisdem excitari possunt. Nervus totius curæ *ad abdomen* dirigendus est, adeòque potiùs frequentes conveniunt *Clysteres*, quibus Olea Carminativa, & Nervina adduntur, verbi gratia Oleum Angelicæ, Salviæ, Succini, Cumini, & Carvi; sintque in principio saltim Emollientes, & Lubricantes: item ex Lacte, & Terebinthina, quæ optima sunt. In progressu verò imprimis si Fomes Morbi hæret circa Viscera abdominis, & patiens nullum exinde sentiat levamen, tunc acriores nonnihil Clysteres interdum adhiberi possunt. Quo frequentiùs injiciuntur, eò magis prosunt, & eo magis Paralysin præservant.

IV. *Externa* Remedia usurpanda sunt ad restituendum *Tonum Partis*, imprimis post provocatos sudores eorumque abstersionem; Pori enim tunc aperti faciliùs Remedii externi admittunt ingressum. Observandum tamen hic, *si scorbutus subsit*, non semper Calida Acria convenire, quoniam interdum magis videntur exasperare Malum: Potiùs igitur Temperata priùs tentanda, antequam ad Acriora illa fiat accessus. Observandum quoque, non semper convenire *Unguenta* pinguia, viscida, aut glutinantia, Poros Cutis plùs minùs obstruentia, quæ non penetrant; adeòque præstat interdum uti *Suffitibus*, *Fomentis lotionibus*. In specie tamen observanda Cautela QUERCETANI, qui monet in administratione Topicorum Remediorum, quæ utplurimùm calefaciunt, & attenuant, quòd accuratè debeat expendere Medicus, ut, si Paralysia sit ab Humore aquoso, aut pituitoso, idest à Lympha viciata plùs minùs acida, & Æger sit similis ferè constitutionis; parsque paralytica intumuerit; quòd Medicamenta tunc adhibenda sint subtilia, & penetrantia, nunc volatilia, nunc spirituosa, nunc salina, quorum penetrantia optimè occurrit his affectibus: Sin verò para affecta jam marcescat, & plùs minùs in Atrophiam labatur, & Æger ipse quodammodò constitutionis sit biliosioris, ab iis abstinere debet Medicus.

V. Si Paralysis sequitur solennem *sanguinis suppressionem*, idque in corpore ensarco, & juvenili, solet eam curare *Venæsectio* subinde repetita; Exemplum vid. in VALERIOLA *l. 4. observ. 4.* qui refert de Paralysi dextræ partis in Sene optimi habitus, & magnarum adhuc virium, quæ sola purgatione, & sanguinis missione fuit curata. Post Venæsectionem *Sudor* convenit.

Quoad *remedia ergò appropriata*: Alterantia, & vi sudorifera corrigentia causam morbosam in paralyticis affectibus, in genere omnia *Apoplectica*, *& Antiepileptica*, commendantur,

dantur, & applicantur, etiam in quibusvis Paralyseos speciebus, tam in Paralysi vera, quàm Paraplegia.

Interea quod attinet primò *Vomitoria*: hæc sunt satis nota, quæ inter Flores Antimonii commendat HARTMANNUS cum Extracto Scammonii *in Praxi Chymiatr.*

Inter *Purgantia* vitentur Cathartica potentiora, utpote Malum sæpiùs exasperantia, nisi pituitosorum, & serosorum Humorum abundantia fortiora Evacuantia postulet. Imprimis conducunt mitiora tantùm Laxantia, verbi gratia *Helleborina*: vid. POTERIUS *loco alleg.* Aliàs commendatur Turbith à ʒß. ad ʒiß. item Hermodactyli a ʒß. ad ʒiß. in Infuso ad ʒß. utut parum Infuso tribuant; eorum loco Species Dia-Torbith cum Rhabarbaro ad ℈i. ad ʒß. propinari possunt, quæ insigniter admodùm conducunt ad evacuandum. Pilulæ Fœtidæ, & similes, uti & Pilulæ de Hiera cum Agarico, acuatæ cum Extracto Trochiscorum Alhandal, seu Colocynthidis, usurpandæ: nam in paralyticis affectibus utplurimùm stimulus debet esse Colocynthis. Spectat huc Mercurius dulcis quem optimum in hoc affectu remedium deprædicat SYLVIUS *prax. l. 2. cap. 22. §. 62.* item Terebinthina, quam PLATERUS *in praxi* tanquam Remedium appropriatum commendat: Exempli gratia

℞. *Mass. Pilular. arthrit.* ℈i.
Scamm. sulph. gr. iv.
Extr. Troch. Alband. gr. i.
Cum *Ess. Salviæ* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ Purgantes.

Ad imitationem BARBETTE *in Praxi*.

℞. *Herb. Chamædr.*
Chamap. an. M. i.
Flor. Anthos.
Prim. Ver.
Salviæ an. p. ii.
Rad. Angel.
Imperat.
Ireos Flor. an. ʒiii.
Helleb. nigri ʒi.
Fol. Sennæ sine stip. ʒvi.
Cort. Rad. Esula ʒß.
Cardamom.
Cubeb. an. ʒiii.
Sal. Tartari ʒiß.
F. Nodulus Vino infundendus.

Aliàs eidem Evacuationis scopo egregiè satis faciunt *Sudorifera* à PLATERO *prax. part. 1. lib. 2. cap. 1.* commendata, verbi gratia Decoctum Guajaci, & Chinæ, Rob Ebuli à PLATERO *loc. alleg.* aut hujus Decoctum à RIVERIO laudatum, item Bardanæ, & Volatilium, atque Aromaticorum plurium; exempli gratia Decoctum Rorismarini, Helenii, &c. Quamvis WILLISIUS *de Anima Brutorum part. 2. cap. 9.* de Sudoribus annotavit, illos sæpiùs quidem multùm juvare, nonnunquam tamen valdè etiam obesse; adeòque non convenire subjectia illis, quorum sanguis Sale fixiori minusque difflabili gaudet, sed tantùm his, quibus à Sero magis insipido, & aqueo hic diluitur.

Inter *Appropriata Remedia* esse dixi, & *apoplectica*, & *Epileptica*. In genere ergò conveniunt, & præ cæteris in usu sunt in specie, Salvia, Chamædrys, & Chamæpitys, & *Rosmarinus*, cui certè multum tribuitur ab omnibus Authoribus, in specie tamen à LINDANO, qui Roremmarinum nobilissimum vocat ad curandos Paralyticos, si ejus Decoctum factum lento igne in Mariæ Balneo, propinetur Ægro, jejuno ventriculo, liberaliter bonus haustus, movet enim sic blandum Sudorem, & egregiè destruit Paralysin; cui additum sit Extracti, seu Essentiæ Castorei, quantum placet, cum successu magis felici. De Primula Veris res nota est, quòd vocetur Herba Paralysis propter insignem vim, quam obtinet in paralyticis curandis, quocunque usu adhibeatur. Stœchas Arabica, & ipsa interno usu singularis; item omnia Aromata, uti & ex his, & similibus parata, Essentiæ, Extracta, Olea destillata, verbi gratia Infusum Salviæ cum Vino, Essentia Salviæ, Oleum Florum Anthos, seu Rorismarini, Oleum destillatum Succini, quod commendat FONSECA *lib. 1. cap. 17.* Oleum destillatum Florum Lavendulæ, & similia, ad aliquot guttas interno usu in aqua Betonicæ propinata admodùm laudantur, ut & *Nervina* cuncta *suprà artic. 1. in apoplexia* allegata, item Castoreum, Theriaca, & Extracta Theriacalia, ac similia. Aliàs Helenium quoque admodùm laudari solet, imprimis in Paresi ex Colica, aut abusu Vinorum, & quælibet ex Helenio parata Remedia, Vinum, Decoctum, Essentia, & Extractum Helenii. In specie Decoctum Radicis Enulæ, & Fœniculi HŒCHSTEDTERI *decad. 3. observat. 1.* ad paresim ex Colica admodùm commendatur. *Ligna* etiam, eorumque Decocta, in praxi Veterum ad paralysin curandam commendantur. Decocta Lignorum cum Roremarino laudat LINDANUS, qualia etiam BONTIUS *in Beriberi Indorum* commendat. Hæc inter *Sassafras* primatum obtinet, quod est egregium Aroma, affectibus Acidis ex Lympha commendatum. Post hoc optimum est *Lignum Guajacum*, quorum Decocta pro Cura Sudorifera laudem suam merentur, vid. HARTMANNUS *praxi Chymiatr. pag. 86. §. 3.* Quibus Decoctis speciatim Rosmarinus, Baccæ Juniperi, vel Baccæ Lauri sunt addendæ, sic enim meliora fieri solent. POTERIUS *centur. 2. curat. 26.* hoc habet *Decoctum*, quo paralysi cum gravissimis symptomatis stipatam curavit, ex

Rasura Ligni Sassafr. ℥i.
Bacc. Lauri ℥iß.

quæ in ℔vi. *Vini* ad medias decoxit, & ita Ægris propinande curavit.

Ad hujus imitationem parari potest Decoctum *suprà artic. anteced. in Paraplexia*, & in *Idea formular. Cl. 4. §. 12.* annotatum. Horum Decoctorum loco, & Essentia Lignorum cum spiritu Sambuci parata, vel Essentia Ligni Sassafras cum spiritu Serpilli, vel Essentia Catarrhalis ex Ligno Sassafras cum Succino misto conducunt. Hinc spiritus Lignorum, cum spiritibus Simplicium Nervinorum misti & conjuncti, erunt egregii. Modernis quibusdam Belgis, imprimis LINDANO, in usu est Lignum ex Indiis noviter allatum dictum *Pavana*, de quo videatur *Theatrum Botanicum* BAUHINI, qui vocat *l. 3. cap. 151. Lignum Moluccense* (H). Hoc fuit in frequenti, & felici usu LINDANO: est Lignum album, admodùm leve, cujus rasi, & in Pulverem subtilem triti dedit ʒß. ad ℈ii. in cochleari spiritus Vini, quod Remedium ipsi tres insignes effectus præstitit: nam Vomitum, Purgationem, & etiam Sudationem sine virium prostratione provocavit: quo ipso feliciter post tres doses repetitas aliquando Mulierem insigniter paralyticam restituit. Hoc ipsum cum reliquis Lignis, in specie Sassafras, potest conjungi in eundem usum, idque, ut spero, egregio cum fructu.

Milium vulgare quidem, & simplex est Remedium, imprimis paresi ex Colica, per copiosum admodùm Sudorem sæpiùs repetitum hunc Morbum curans: vid. SCHENCKIUS *in observat. de paresi ex Colica*, qui omnibus sudoriferis in paresi ex Colica, ista longè præfert. Vid. SCHRODERUS *in pharmac. ubi de milio*, sub nomine *Decocti*, & *Syrupi Divi Ambrosii*. Juxta hæc *Tartarus* admodùm se commendat in affectibus paralyticis, & imprimis Volatilia ex Tartaro, & Sal volatile Tartari, & hinc Tinctura Bezoardica ritè parata, mirè commendari solet in quacunque paresi, à quacunque causa, in specie in Colicis paralyticis, in Scorbuto, & Malo Hypochondriaco, quæ spiritus Tartari volatilis optimè curat internè, & externè. Juxta quæ etiam Tinctura Tartari commodè parari potest, aut saltem spiritus Tartari vulgaris optimè rectificatus, cohobatur cum ana spiritus Vini optimè dephlegmati, & sæpiùs tartarisati; Nam sic fit *spiritus Vini tartarisatus volatilis*, qui à LINDANO ad paralytica pathemata maximè commendatur. Vel præparatur Sal volatile, & spiritus Tartari ex Fæcibus Vini, vel ex Oleo Tartari fœtido, loco cujus spiritus Carminativus nobilissimum est Remedium. Externè etiam spiritus Vini convenit Tartaro crudo affusus, & cum eodem destillatus, pro fricandis Membris externis, paresi affectis.

Juxta hæc Volatilia ex Tartaro, quæcumque etiam alia *Salia volatilia*, eorumque *spiritus*, præprimis aromatisata, suam merentur laudem, ut spiritus, & Sal volatile urinæ per putrefactionem parata, spiritus Salis Ammoniaci simplex, lavendulatus, succinatus, & sassafratus, *Sal volatile Oleosum D. Sylvii*, quo solebat curare pareses ex Colica obortas. Porrò laudari solent insigniter Medicamenta *Viperarum* quæcunque, exteriùs Oleum, internè verò spiritus, & Sal volatile Viperarum; sicut, & paralysis ab omnibus, ceu desperata relicta, curata dicitur Decocto Viperarum. Post Sal volatile Viperarum non minùs laudatur Liquor Cornu Cervi

(H) *Hoc Lignum rarum esse in Gallia scribit* Lemery Diction. Pharmac. *Ejus vis cathartica valdè efficax est; retunditur autem superbius decocto Hordei. Quare illius dosim esse ait à gr. iv. ad* ℈ß.

Digitized by Google

Cervi succinatus, Sal volatile Succini, si conjungatur cum Pulvere Paralytico *Hartmanni* ex Cinnabari Antimonii, & Magisterio Perlarum: Vid. *Prax. Chymiatr.* Quibus præferuntur volatilia ex Lumbricis, & Formicis parata, ceu remedia appropriatissima in hujusmodi affectibus partium externarum: unde etiam Aqua Magnanimitatis, & similes non tantùm externè, sed etiam in specie internè, hic suam merentur laudem, in specie, si spiritus quidam Vegetabilis affundatur Formicis, digerantur ad tempus, & postmodùm aliquoties cohobentur: sic enim fit *spiritus Antiparalyticus* internè, & externè egregius. Per se dant spiritum acidum: si verò asserventur, ut situm contrahant, ex iis destillatur spiritus & Sal volatile urinosum penetrans, & admodùm volatile, internè & externè optimum. Et certè in Lumbricis ac Formicis singularia latent contra affectus Nervorum, præsertim eos, qui ex acido plùs minùs occulto originem ducunt.

Verùm in usu horum volatilium observetur, quòd non *semper ac promiscuè conducant, in specie sub primo Morbi insultu, quia videatur affectus exasperari, & dolorosi reddi, propter effervescentiam, quæ cum acido excitatur, ratione cujus varia Pathemata inferuntur. Quòd si hoc observatur, priùs fixiora & acidum primarum viarum absorbentia præmittantur, & volatilia omittantur.* Inter *Fixa* eminent *Antimonialia & Martialia sudorifera*, ut Antimonium Diaphoreticum Martiale, Bezoardicum Martiale, Unicornu verum; præsertim *Cinnabaris Antimonii* est egregia his in affectibus, quam HARTMANNUS, & B. D. MICHAELIS semper combinavit cum Osse humano præparato, quo ipso Pulvere aliquoties restituit Paralyticos, & ego aliquoties præscripsi cum felici successu in Paralysi scorbutica hoc modo:

℞. *Oss. Microcosm. præp.* ℈i. ad dr.ß.
Cinnab. Antimonii gr. xii. xv. avi. ad ℈i.
Sal vol. Succini ℈ß. ad gr. xii.
M. F. Pulvis.
Div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis Caput & Membra confortans.

Tempore vespertino assumendus in *aqua spirituosa Lavendul.*, & egregiè convenit.

Curato acido in primis viis per hæc absorbentia, tunc demum tutò ad Volatilia sudorifera validiora possumus accedere.

POTERIUS in frequentissimo habuit usu suum *aurum Diaphoreticum suprà artic. antecedem. ubi de Paraplegia*, laudatum, quod singularem sui meretur considerationem. Nihil est aliud, quam aurum fulminans cum duplo florum Sulphuris calcinando fixatum, ut obmutescat, & hinc cum spiritu Vini alcoholisato digestum. Hoc ipso ad Paralysim ferè semper & utiliter usus fuit. Descriptionem videbitis admodùm obscuram *in append. ad Pharmac.* Dosis gr. vi. effectus videbitis *Centur. 2. cap.* 66. 67. 81. *&* 87. item *Centur. 3. cap.* 14. item *Centur. 1. cap.* 73. In hac ultima observat Paralysin quindecim annorum curatam beneficio sui Auri Diaphoretici. HELMONTIUS etiam dat imprimis *Tincturam Coralliorum volatilem*: sed hæc est rara avis. Vidi ego illam in Laboratorio Regio Londinensi, ubi Dn. FEBURE beneficio spiritus Tartari volatilis Tincturam hanc parabat, ita quidem, ut beneficio hujus spiritus, volatilis Tinctura per Retortam destillaretur; Coloris erat rubri obscuri, Odoris admodùm penetrantis, & Saporis urinacei: quæ esset Remedium egregium ad Paralyticos curandos, si esset divulgata.

Quòd si oriatur Paralysis positiva ex nimia *refrigeratione, humectatione* & *relaxatione* Fibrarum, Tendinum ac Ligamentorum, sive *à causa interna* sive *externa* oriatur, cuncta ea locum habent: quæ *suprà* in Paralysi privativa dicta sunt, non tantùm Membrum affectum, sed Spinam quoque Dorsi cum his aut Unguento ZACUTI LUSITANI, quod *libr. 1. Praxi admir. observat.* 37. describit, fricando. In specie convenit *Oleum Terræ* cum *axungia humana & anserina* mistum, & parti affectæ illitum: exem. grat.

℞. *Axung. human.*
Anserin. an. ℥i.
Ol. Terræ dr. iii.
M. f. Linimentum: S.
Unguentum externum Arthriticum.

Item *Tacamahaca* cum Balsamo Peruviano commista, laudem suam meretur, vel *Emplastrum Nervinum ex Tacamahaca & Galbano*, cum *Oleo destillato succini & Philosophorum* malaxatum, & circa articulos applicatum. Item si eo usque procedat Malum, ut Ligamenta ita quoque resoluta Paralysin aut relaxationem ferè Membri inferant, confert. *Emplastrum Stypticum Crollii cum Oleo Philosophorum & Terræ* malaxatum: internè cum *Theriaca* sudor crebriùs provocetur. Sed de his affectibus videb. imprimis BARBETTE *in anat. Pract. cap.* 5. *&* 10. qui tale *Emplastrum* commendat.

℞. *Gumm. Carann.* ℥ß.
Galban. unc. i.
Ol. Euphorb. dr. iß.
M. f. Emplastrum.

Sin à Mercuriali Veneno Malum ortum fuerit, convenit imprimis *decoctum Fœniculi, & Helenii; suprà cap. 2. artic. 3. ubi de Tremore*, laudatum; videb. HOECSTEDTERUS *loc. alleg.* sicuti ubi per sudores *Venena Mercurialia* sufficienter exclusa fuerint, *Lac & Serum Lactis* commodè propinari possunt: Sic enim HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 9. Paralysin ex Fumis metallicis, Mercurii & Antimonii, in Aurifabro, omnibus aliis frustraneis, per serum Lactis à FORESTO curatam refert.

In *Paresi Scorbutica volatilia urinosa & lacticinia* locum habent. Observandum autem in specie, quòd juxta volatilia ista urinosa primatum obtineant Remedia *ex pino & abiete*, ex ejus in specie Strobilis molliusculis; Decoctum nempe strobilorum Pini, seu potiùs Pinastri secundùm BAUHINUM, est nobile Remedium & appropriatum specificum ad affectus artuum ex scorbuto oriundos, sive sint cum sive sine dolore, sudoris beneficio has Pareses curans, præsertim cum *radice Chinæ* præparatum, verb. gr.

℞. *Turion. Abiet.* ℥iß.
Rad. Chinæ ℥i.
Incisa & contusa Coq. in *aqua & cerevisia* ad medietatis consumptionem:
Colatura D. S.
Potio Arthritica contra scorbutum.

Decoctum bibatur bis quotidie, expectando præsertim mane sudorem blandum. In Lacte quoque alterationis gratia coqui possunt.

Egregium quoque est decoctum DEKERS *in Notis ad prax. Barbett. Decoctum Bettonicæ cum Baccis Juniperi* quoque laudatur: Videb. DRAWIZIUS *de Scorbuto pagin.* 167. Præter Decoctum Strobilorum etiam essentia ex eorum Rob cum spiritu Antiscorbutico, vel proprio, parata, sunt appropriatissima remedia in Paralysi scorbutica: item essentia contra Arthritidem Vagam ex simplicibus Arthriticis cum spiritu Lumbricorum terrestrium per fermentationem & cum spiritu Cornu Cervi parata, in his paralyticis affectibus est optima, quam & ipse probatam habeo. Cum his semper jungendum est *Castoreum*, Sale volatile oleoso penetranti constans, & Nervinis affectibus speciatim commendatum.

Istis debitè præmissis *Serum Lactis* cum Antiscorbuticis mistum, & ipsum quoque Lac egregium est, Curamque absolvit: sed, ut *suprà* monui, necesse est, *præmissa sint universalia*, non tam laxantia, quàm primò Fixa absorbentia, hinc volatilia; quibus præmissis tandem ad ista appropriata acceditur.

Spectant huc *Fonticuli & Setacea*, de quibus vid. SYLVIUS *prax. lib. 2. cap. 22. §. 54 & 71.*

Quòd si denique Colicam insequatur Paralysis, cautus vel maximè sit Medicus *in purgantibus fortioribus*, cùm ejusmodi Colicæ exinde exasperentur, & provocentur magis Paralyses & convulsiones. Nervus totius *Curæ ad abdomen* dirigendus, adeoque *Clysmata Lenientia & Abstergentia*, item ex *Lacte & Terebinthina* optima sunt: Quò frequentiùs injiciuntur, eò magis prosunt & eò magis à Paralysi præservant. Hinc internè *Semina quatuor calida majora*, eorumque in fine *decoctum*, aut alia ex iisdem parata remedia, teste HELMONTIO, sunt appropriata Intestinorum solamina; quibus & adjungatur *Helenii decoctum*, præmissis præmittendis, ejusve *essentia* pro blando sudore propinata. *decoctum Milii*, seu, ut alias vocant, *syrupus Divi Ambrosii*, mirabiliter laudatur in hujusmodi *Paralysi ex Colica*, per sudorem hanc ipsam removens. Quibus si *Lignum Sassafras* addatur, foret eò melius. *Serum Lactis* cum *antiscorbuticis* & similibus, medicamentum nobile est in hac Colica, & inde nata Paralysi. Hinc ceu summum appropriatum accensetur *Galbanetum Paracelsi*, tam simpliciter secundùm modum HARTMANNI paratum *prax. Chymiatr. capit.* 22. §. 8. quàm præstantius illud DRAWIZII *pag.* 193. Hoc ipsum non solummodò Umbilico inungitur frequenter, sed etiam ipsi Membro paralytico, si priùs *spiritu Tartari*, aut *spiritu Salis Ammoniaci vinoso*, fuerit probè perfrictum, quod *Galbaneto* hoc quotidie ter ungatur ad imitationem HARTMANNI *loc. alleg. cap.* 13. §. 4.

Hæc sunt Interna, quibus addenda ea, quæ hinc inde in practicis sunt obvia.

Quoad

Digitized by Google

Quoad *Externa*, quæ Tonum Fibrarum & Motum partium restituunt, sunt nunc *spirituosa* & *Aromatica*, nunc *Salina oleosa*, nunquam viscida & glutinosa, nisi forsan Tabes, Atrophia & Contractura imminens, aut superveniens, volatilium ejusmodi usum inhibeat, & blandiora, verbi gratia Pinguedines Oleaque infusa, commendet. *Tempora igitur sunt distinguenda*; morbus enim est vel inveteratus, vel non: si est inveteratus, ad Atrophiam & Ariditatem partes inclinant; si non, saltem motus deficit, superstite plùs minùs sensu. Quoad ergò posterius: eminent omnes Aquæ Apoplecticæ dictæ, spiritus Vini rectificatus, & Aquæ Articulares ad extrà. Recipiuntur nempe species Aromaticæ Nervinæ Antiparalyticæ, quibus addenda acriora, verbi gratia Piper, Semen Rutæ, Urticæ, Sinapi, radix Ari, Pyrethri, item herba Saturejæ, Folia Nicotianæ, quorum essentiam HARTMANNUS commendat: quorum etiam intuitu à CRATONE Frictio Spinæ cum Radice Iridis nostratia, & Bulbo Lilii, ab aliis cum Radice Bryoniæ aut hujus decocto, præscribitur. Speciebus dictis affunditur spiritus Vini brevi cum digestione, inde aliquoties cohobandos vel solus spiritus simplici digestione impregnatus sine tali destillatione commodè externè applicatur, harum omnium loco sit *formula*, quam dedi in *Idea formular. Class.* 4. §. 19. Vel

℞. *Fol. Nicotian. rec.* M. i. vel ii.
Origan.
Flor. Sambuc. ana M. i.
Rad. Angel. ℥i. ad ℥ii.
Pyrethr.
Aron. rec. ana ℥i.
Euphorb.
Castor.
Myrrh. ana ℥ß. ad ʒvi.
Piperis utriusque ana ʒiii.
Flor. Stœchad. Arab.
Lavend.
Lil. convall. ana ℥ß.
Sem. Erucæ, vel *Sinapi*,
Siler. mont. ana ʒvi. vel ʒiß.
Concisis & contusis affundantur
Spir. Vini rectif. part. ii.
Lumbr. terrestr. part. i.

Digerantur in Balneo Mariæ, & vel filtrando separentur, vel destillatione spiritus abstrahatur.

Liquore hoc fricetur aut inungatur Pars paralytica post abstersionem sudoris, & aliqualem Ægri requiem, dum Pori adhuc sunt aperti, Linteis Thure & Succino suffumigatis: post quam detersionem hoc Ipso Infuso probè partes fricandæ & largiter illinendæ sunt: aut spiritus Vini a speciebus aliquoties cohobando abstractus, tanquam aqua articularis ad extrà, applicandus. Item

℞. *Herb. Rorismar.*
Salviæ,
Majoran. vel *Lavend.* an. M. i.
Flor. Lavend.
Lil. convall.
Rorismar. an. p. ii.
Bacc. Junip. unc. i.
Sem. Sinapi unc. ß. vel ʒvi. ad unc. i.
Castor. ʒiii.
Piperis nigr. ʒiß.
Concis. & contus. infundantur in s. q. *spiritus Vini*, digeratur aliquandiu & filtretur:
D. S.
Essentia externa Arthritica.

Cum his Aquis Articularibus ad extrà optimè etiam quarta vel quinta pars spiritus Lumbricorum terrestrium per putrefactionem, aut spiritus Formicarum, permiscetor; exemplum dedi alio loco. Quo etiam facit spiritus Primulæ Veris. Hisce commodè, in specie si dolores Scorbutici adsint, addantur quædam *Salia volatilia*, quæ inter excellit spiritus Salis Ammoniaci cum Calce viva; Nam hic in pluribus differt à spiritu Salis Ammoniaci cum Sale fixo parato: exemp. grat.

℞. *Sal. Ammoniaci* p. i.
Calcis vivæ part. ii.
Irrora cum *Spir. Vin.*
Destilla, & optimus spiritus est.
Vel
℞. *Aquæ Articul. ad extr.* ℥ii. iii. ad iv.
Spir. Sal. Ammoniaci cum *Calce viva* ℥i. ad ℥ii.
Lumbr. terr. per putr. ℥ß.
M. S.
Membra confortans spiritus.

Fricentur Membra ter in die cum spiritu Vini camphorato, in loco calido, ut incalescant, & pori hient, hinc spiritus calefactus applicetur externè. Vel

℞. *Spiritus Vini camphor.* ℥iii.
Lumbr. terr. per putref. par. ℥i.
Ess. Castor. dr. vi.
M. pro usu externo.
D. S. ut suprà.
Item
℞. *Aquæ Apoplect.* supra descript. vel *Ludov.* ℥iii.
Spiritus Lumbr. terr. per putref. par.
Sal. Ammoniaci succin. ana unc. ß.
M. S. ut suprà.

Loco talium *spiritus Tartari rectificatus*, mistus cum ana vel duplo spiritus Vini tartarisati, & cohobatus, perquam egregius est, præsertim in Paralysi ex Colica. Porrò tinctura seu *essentia Succini cum spiritu Vini rectificato* parata, Membris paralyticis contractis, aut quomodocumque refrigeratis, ritè cum successu affricatur & applicatur: vid. KUNRATH *in Medulla destillator*. Quin & his Aquis externis *Balsamus Peruvianus* commodè admodùm addi potest. Modus est hic: Subigatur Balsamus Peruvianus in parva quantitate cum Vitello Ovi, unde Aquis Articularibus vel spiritui Lumbricorum terrestrium, aut Formicarum potest misceri: vidi felicem effectum in Crurum dolore Ischiadico cum incipiente Paralysi conjuncto. Applicatur etiam expressè, quando Nervi sunt læsi, contorti, &c. & in in Paralysi privativa. Hinc etiam notus est spiritus seu essentia Foliorum Tabaci cum Vino Malvatico parata, de quibus videb. HARTMANNUS *in Prax. Chym.* §. *c. usq.* 35. Pertinet huc *Urina humana*, quæ ratione Salis volatilis itidem pro Membris laudatur paralyticis, & hinc Lotiones & Frictiones Membrorum cum Urina propria vel pueri calida, vulgariter commendari solent. Melius est, si Urtica major coquatur in Urina propria Ægri, vel Urina Pueri, & cum hac pars paralytica subinde lavetur, benè fricando. Loco solius Urinæ, spiritus Urinæ phlegmaticus etiam non est inelegans; vel ad imitationem STOECKERI *in Praxi*, qui dicit, esse Remedium expertum sui *Patris*. *Fit hoc* modo:

℞. *Urtic. major.* M. ii.
Chamomill. M. i.
Sem. Cumin. unc. i.
Salis unc. iii.
Pistentur omnia probè in mortario, & decoquantur in *Urina humana* Pintis duabus seu s. q. ad consumptionem quartæ partis:

Quo ipso decocto balneetur manè & vesperi pars affecta. Quin etiam postea Pannis ex decocto madefactis involvatur pars de nocte & die, & ita per tres vel quatuor dies, aut ampliùs, continuetur, hincque posteà Membrum cum *Oleo Vulpino* inungatur, donec sanetur.

Quo etiam facit *Unguentum Catulinum* FAVENTINI *in Praxi cap.* 7. *pag* 36. vel Oleum Catellorum, vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obs.* 52. Unguentum HILDANI *Tract. de Gangr. cap.* 24. & Nephriticum ad imitationem PROTJENII.

Membrum post Apoplexiam paralyticum seu paraplecticum factum, fricandum est ter in die cum spiritu Vini camphorato in loco calido; brevi enim pòst restituitur Membrum, quod mihi egregius quidam practicus ex propria experientia confirmavit. *Urtica* quoque & *Urticationes* vetus jam sunt remedium, convenienа tamen imprimis in Paraplegiis, quod EPIPHANIUS FERDINANDUS multoties expertus est, qui *hist.* 46. dicit, quod *præmissis universalibus*, optimum sit pungere Corpus Urticis: Et testor Deum, me hoc genere remedii pluries esse usum, & semper maxima cum utilitate & felicitate, & nunquam votis sum deceptus.

Pariter hujus loci sunt *Balnea* seu *Insessus ac Fomenta*, verb. grat. ex decoctis Nervinis, *Vinaceis* fermentescentibus, & *Formicis*: Vid. JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *de Ingress. ad Infirm. Section.* 16 *pagin.* 503. & 532. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Observat.* 128. *Balnea ex Vinaceis*, German. *aus dem wein-drusen*, sunt singularia, & mirabilem habent effectum in Paralysi Scorbutica, Paralysi ex Colica, aliisque ex acido vitioso natis, præsertim in malo pertinaciori, si iisdem sibi mutuò impositis, vel sponte Fermentationis motu calefactis, vel, si sponte sua non incalescant, inspersione pulveris Calcis vivæ incalescentibus, immergatur Membrum affectum fortiter sudando, ut Tartarus volatilis in Membra se insinuet, ita aliquoties continuetur, & mirum effectum edit. Sic quidem horum usu, & partis paralyticæ debito Fo-

ta

Digitized by Google

cu & Insessu, sensus Motusque restituitur: hoc ipso enim desperati Ischiadici, & ex Ischiade facti Paralytici à PETRO à CASTRO curati fuerunt. Consf. BORELLUS *centur. 2. observat. 42.* & ZWELFFERUS *in apol. contra Tachen.* Nec minoris usus sunt *Balnea ex Formicis* parata, quæ reverà sunt egregia in Paraplegiis, item in paralysi ex resolutione & relaxatione Tendinum ac Ligamentorum, si integer eorum Acervus, vel solus, vel cum speciebus appropriatis Antiparalyticis, sacculo inclusus injiciatur Aquæ ferventi, cujus Vapori excipiendo insideat Æger in Vanno probè tecto: sequenti die in dicta Aqua coquatur iste sacculus, & ita denuò in Vanno vaporem excipiat Æger: idque bis vel ter, quamdiu penetrantem odorem spirant: Postmodùm ac sequentibus diebus etiam insideat isti Decocto semper cum sacculo denuo calefacto, idque aliquot vicibus, donec melioratio percipiatur. Species v. g. videb. in MYNSICHTI *Armament. chym. ubi habet Balneum Paralyticum.* STOECKERUS *in Praxi*, hoc habet Balneum non inelegans:

℞. *Sulphuris vivi*,
Bacc. Lauri an. ℔ß.
Rad. Gentian. M. iii.
Enul.
Aristol. long. an. M. ii.
Incidiantur & contundantur pro Balneo.
Coqu. in Aqua Calcis vivæ temperata, loco Aquæ communis.

Tandem aliis ferè nil juvantibus, ultimum asylum sunt *Thermæ artificiales*, sed Cautela opus est. Interdum juvant, interdum non. In paraplegicis magis, quàm paralyticis, convenire videntur & in illis magis post privativas apoplexias, quàm positivas. In Paralysi quæ est ex colica, Vino & similibus, non conveniunt, quia arthriticis affectibus sunt noxiæ, & podagrici ex Thermis subinde redduntur contracti. Metus ergò, ne nimis maturè promoveatur contractura. Cum discretione quoque instituantur, nec omnibus sine discrimine adhibendæ, dum meliùs conducunt iis, qui constitutionis sunt sanguineæ & phlegmaticæ, minùs qui constitutionis biliosæ seu cholericæ. De quibus cautelis vid. *collegium Pharmaceut. in Schrœderum p. 1. sect. 3. pag. 160. & seq.* & WILLISIUS *l. c. prope finem.* De parandis hujusmodi Thermis artificialibus vid. ZWELFFERUS *in Mant. herm. ubi de sulphure.*

Quoad *Fomenta*: convenit Fotus seu Inunctio per spiritum Vini appropriatum: vid HORSTIUS *obs. pag.* 208. 209. & 211.

Vel

℞. *Herb. Majoran.*
Salv. an. M. i.
Rorismar. M. ii.
Bacc. Juniperi ℥iv.
Lauri ℥ii.
Rad. Pyrethri ℥i.
Incis. & contus. S.
Species ad Fotum.

Coquantur in *Aqua simplici*: Decoctum fervidum subinitatur Pedibus, & sic Fumus ascendit: Vel dividatur in duas portiones, ut refrigerata una altera substitui possit. *Suffitus* fiat beneficio *silicum* vel *Laterum candefactorum*, pro Membro stupore affecto vel paralytico.

Præ cæteris *Galbanetum*, & *Balsamus* seu olea destillata ex Galbano parata, pro *externa Inunctione* mirè conveniunt; imprimis in usu est Galbanetum *Paracelsi* & omnia cum eodem parata. Modos parandi varios videb. in SCHROEDERO *lib. 3. class. 2. ubi de Galbano & de Balsamis lib. 2.* Vid. etiam HARTMANNUS *in Prax. chymiatr.* & SENNERTUS *Prax. lib. 3. cap. de colica.* Sunt qui hoc modo præparatum præ reliquis reddunt admodùm conveniens.

℞. *Galban.* ℔ß.
Ol. Terebinth. clar. ℔i. vel q. s.
Destilletur exinde oleum; cui addatur
Ol. Lavend. ℥i.
& repetatur Destillatio, unde evadit Balsamus generosus, qui affuso *spiritu Vini rectificato* vel *tartarisato*, aliquamdiu digestus & circulatus fit penetrantissimus & præstantissimus *ad dolores colicos & scorbuticos, at inde natas Pareses*, si Umbilicus, & Pars paralysi affecta inungatur; vel solitariè, vel cum *Oleo saponis Veneti* & paucis granis *camphoræ* mistus: sicuti etiam præservationis causa spina potest inungi, si Malum ulteriùs serpere videamus.

Juxta hæc *Petroleum*, & *oleum Terræ* dictum potenter penetrat & paralyticos resticuit; sicut etiam alia *olea destillata* conducunt, v. g. oleum destillatum Baccarum Juniperi, succini, spicæ, Lavendulæ, Salviæ, Menthæ, Terebinthinæ, item *olea destillata rectificata* ex Tartaro, Lignis, in specie de Ligno Fraxini, Galbano, &c. Hæc olea, oleo Nucistæ, vel Laurino excepta, illinuntur & affricantur Partibus affectis, & regioni spinæ Dorsi, idque aliquoties interdiu. E. gr.

℞. *Ol. Petræ alb.* ʒii.
destill. Succin. ʒß.
Lavend.
Majoran.
Spicæ an. ℈i.
M. pro Inunctione Membrorum:
D. S.
Externum Oleum Arthriticum.

Ad *Emplastra* quod attinet: ex Tacamahaca imprimis sunt paranda, quæ applicari solent in paralysi ex humectatione Nervorum nimia externa. De his vid. BARBETTE *in Anatom. pract. pag. 51. Edit. Holland.* ubi loco Olei Terræ in ejus defectu Oleum Petræ substitui potest.

Quibus verò Acria ejusmodi non æquè conferunt, ut fit quibusdam scorbuticis, *Temperata* magis conducunt, atque tunc inprimis conveniunt *Animalium pinguedines* resolutæ, ut axungia Humana, axungia Viperina, axungia serpentis, Ciconiæ, Castorina, Felina, Vulpina, Muris montani, Canina, in specie Pinguedo Anserina, de qua vid. CRATO *lib. 6. consil.* 50. Hæc ipsa nunc solitariè, nunc cum *Petroleo* aut *oleo Terræ*, & pauco *oleo* quodam *destillato*, nonnihil acuata & benè calida, præmissa debita Frictione, applicari possunt, idque imprimis, ubi jam imminet Rigiditas & contractura, aut metuitur atrophia Membri e. g.

℞. *Pingu. anserin.* vel *human.* unc. iii. iv. ad unc. vi.
Olei destill. Terebinth. ʒiii.
Bacc. Junip. ʒi.
Spicæ ʒß.
M. S.
Externum Unguentum Arthriticum.

Vel

℞. *Pingu. Human.* unc. ii.
Ol. Lumbr. terr. unc. i.
Petræ ʒiii.
Succini ʒiß.
M. S. ut antè.

Vel, quæ hoc in passu reliquis præfertur, pinguedo anseris aromatica assando destillans, dum impletur simplicibus Balsamicis vel Nervinis, quæ pinguedo destillans asservatur pro Linimento externo, ad Membra paralytica inungenda. Modi ubique sunt obvii: v. g.

℞. *Anserem evisceratum*;
qui infarciatur cum *Fol. Salviæ*, *Rorismarini*, *Spicæ*, *Cariophyll.*
quibus addunt
Pingu. Cati. sylv. unc. iß.
Thuris,
Mastich.
Succin. an. unc. ß.
Castor.
Euphorb. an. ʒii.
Infuantur omnia, & assetur Anser in Veru, & *Pinguedo* destillans cantè colligatur, & pro usu servetur.

HILDESHEIM sequens oleum anseris commendat, quo quendam Medicum *in Duce Borussiæ* usum fuisse asserit:

℞. *Anserem masculum deplumatum & exenteratum*, *probè ablutum*:
Lavat probè *Vino* intùs & extrà; Post
℞. *Thuris albi*
Myrrh.
Mastich. an. unc. ii.
Ungu. Martiat. unc. vi.
Repleatur iis mixtis *Venter anseris*, assetur in Veru; Phlegma, quod prodit, abjicitur, *Pinguedo* verò stillans asservatur pro usu externæ Illinitionis.

Huius *Liquoris* cuilibet onciæ addit *pulveris Vermium terrestrium* ʒi. quo illinuntur Membra. Alii

℞. *Pingu. hujus anser.* unc. i.
addunt
Pulv. Verm. terrestr. unc. ii.
Mista destillant per Retortam, & sic acquirunt *Oleum* pro inungendis Membris paralyticis.

Quidam *Canem Rufum* cum Herbis appropriatis, item Myrrha, Mastiche, Galbano, &c. assant. Parili ratione

Digitized by Google

Venter *oleosis* impleri & hujusmodi Linimentum elici potest.

His accedunt *olea cocta* quædam, v. g. Vulpinum, Lumbricorum terrestrium, Euphorbii, de Piperibus, & seminis Trifolii asphaltitis, sive bituminosi, à SYLVIO *Prax. lib.* 2. *cap.* 22. commendata, His addenda *Unguenta*, scilicet de Bdellio, de quo vid. AMATUS LUSITANUS *cent.* 4. *curat.* 22. Agrippæ, Martiatum, Nervinum, paralyticum *Mynsichti*, Balsamus *Guidonis*. Quibus alumen plumosum admiscere jubet SYLVIUS *loc. all.* si aridura subsit, vid. *suprà l.* 1. *ubi de atrophia*. Item *cataplasma* ex Radice symphyti majoris, cujus usum videbitis in HARTMANNO, & similia Remedia.

Hujusmodi tamen *Pinguia & oleosa non adeò semper conveniunt in paralysi*, quoniam poros infarciunt & obliniunt. Dicta autem Unguenta oleosa & similia Remedia applicantur toti Membro, ubi Ligamenta & Tendines laborant: ubi verò vitium est in Nervo in Membrum delato, tunc talia Remedia spinæ Dorsi aut Nuchæ aut Vertici commodè applicantur. In hoc necessum est, sit Medicus anatomicus, & sciat originem & progressum Nervorum.

CAPUT IV.

De Operationum Rationalium Læsionibus.

HAbuimus hactenus has *Operationes*, earumque læsiones, quæ Homini, ut Animali, tam ad esse Animale, quàm ad Esse Vitale, conveniunt, & *ita cum Brutis illi communes* sunt. Jam accessum faciam ad læsiones *Operationum* ipsi *propriarum*, & a quibus in Esse Humano constituitur. *Operatio* talis est *Intellectus*, & inde promanans *Ratiocinatio*, quæ sola verè ad animam pertinet, quæ quamdiu juncta est Corpori, sensuum Internorum, & consequenter spirituum Animalium, in cerebro rectè disposito, otitur ministerio, quatenus Intelligentem oportet speculari Phantasmata seu Objecta, quæ sensus afficiunt Internos. Quando ergò Objectorum in phantasia repræsentatio malè se habet, *Ratiocinatio vitiatur*, hincque omnes Ratiocinationis læsiones à sensuum Internorum vitiis dependent: adeoque jam *sensus interni*, eorumque vitia, tractandi sunt, prout pro eorum læsione & Ratiocinatio læsa sequitur. Fiunt autem sensus Interni à motu spirituum Animalium in cerebro: prout ergò spiritus tam per se quàm in motu variant, & prout se habet cerebrum, etiam variant sensus Interni, & consequenter Ratiocinatio; cujus aberrationes saltem per sermonem & Gesticulationem corporis, adeoque per sermones inconditos & ridiculas Gesticulationes à posteriori cognoscimus, ex quo pervenimus porrò in notitiam *Imaginationis & Memoriæ læsionis*. Etenim per se Ratiocinatio non potest lædi, quia hæc immediatè dependet ab anima Rationali; quæ ipsa, cùm sit spiritus, & substantia immaterialis, erit a Materia aut Objectis materialibus seu causis naturalibus impatibilis, & consequenter inalterabilis: Unde quicquid defectuolum in ejus Operationibus occurrit, sunt læsiones Imaginationis & Memoriæ, quę ipsæ aliàs fiunt per certum motum spirituum Animalium in cerebro legitimè dispositorum; Et quando Memoria & Imaginatio per Morbos læduntur, causæ simpliciter investigandæ sunt in cerebri textura & spirituum Animalium crasi læsis. Nam his læsis & Animæ Rationalis operationes læduntur; ipsis verò restitutis etiam Ratiocinatio redit.

His suppositis dico; omnem læsam Ratiocinationem innuere defectus Imaginationis & Memoriæ.

Vitiatur autem Ratiocinatio duobus modis: nempe

1. Quando *imminuitur*, ut in *stupiditate seu Tarditate Ingenii*, aut *abolentur*, v. g. in *stultitia*, *amentia*, & *Fatuitate*, vel etiam *in senibus* en naturali causarum ordine.
2. Quando *depravatur*; id quod fit in omnibus *Deliriis*, tam in genere, quàm vario modo in diversis Deliriorum speciebus.

ARTICULUS I.

De Ratiocinatione imminuta & abolita, & inde nata memoriæ læsione & stupiditate.

QUoad *imminutam aut abolitam Ratiocinationem*, superiùs innui, Ratiocinationem eo se nunquam imminui aut aboleri, nisi etiam in Memoria simile adsit, ut etiam præcurrat vitium: quod verissimum est; hinc enim senes stolidi, quia eorum Memoria deficit aut fatiscit: & qui nullam habent Memoriam, semper manent Pueri, dum nihil addiscunt; & sapientissimi, si eu Morbo quodam vel Causa quadam Externa Memoriam lædant & amittant, stupidissimi & stolidi fiunt. Tantum nempe saltem scimus, quantum Memoria comprehendimus, & Judicio ponderamus & applicamus.

Hujus ergò *Memoriæ læsiones* hic imprimis sunt considerandæ, quibus ipsa aut *imminuitur*, aut prorsus *aboletur*; *depravari* etiam aut morbosè *augeri* nequit: Nam Memoria non rectè aut vitiosè retinens, est Memoria Deficiens seu Imminuta.

C A U S Æ.

Hujus ergò nunc *Imminutæ* aut *abolitæ Causam Proximam & Universalem* certò determinare impossibile est; (loquor syncerè) partim quoniam nondum à priori cognitum, quomodò naturaliter fiant Memorationis actus? aut in quo consistat? aut in quantum etiam in hoc negotio explicando GUILHELMUS GRATAROLUS *Tract. de Memoria conservanda* inscripto, conatus est, saltim tamen sunt verbalia, adeoque im modo memorandi genuino omnes impingunt, utut præ cæteris CARTESIUS rem nonnihil *clarius* aggressus fuerit (1); partim verò quoniam tam multæ, eæque tam variæ Remotæ Causæ Memoriam lædere, & eam deficientem reddere valent. Hoc saltim observandum (1.) *Memoriam nobis communem cum Brutis esse*, prout nempe *Reminiscentia* opponitur; quæ nobis est propria, & fit per Ratiocinationis discursum; (2.) *Læsiones Memoriæ sequi læsiones Capitis* certo modò.

In Capite quoad hoc negotium saltim *spiritus Animales & cerebrum* consideranda; in quorum altero, tanquam radice, fundata erit Memoria; spiritibus autem, ceu substantiæ continuò mutabili, non erit impressa Memoria, quia Memoria fixam habet sedem. Certum ergò est, quòd *cerebrum subjectum radicale sit Memoriæ*; quomodò autem sit, nescio. Jam verò & omnes causæ Remotæ, quæ lædunt Memoriam, triplicis sunt generis, & ferè eo collimant, ut aut

1. *Cerebri conformationem* & Texturam mechanicam, secundum Porulos scilicet & Meatus, & hinc natam Temperaturam, imprimis in Humiditate aut siccitate; aut
2. *Universum sanguinem & spiritus vitales* certo modo inficiant aut corrumpant, hinc aptam spiritibus Animalibus materiam subtrahant; aut
3. Denique *spiritus Animales* præter modum consumant, dissipent, aut quocunque modo torpidos reddant.

Quarum causarum variarum omnium ad unam proximam restrictio vix possibilis est.

In consideratione ergò læsionis Memoriæ probè semper attendantur *causæ ejus Remotæ*, ut iisdem quasi manuducamur ad feliciorem Praxin.

I. *Prioris classis causæ Remotæ* sunt (1.) *Res fortuitæ* & casuales, verb. grat. casus ab alto, Vulnera, & contusiones capitis enormes, & cranii violentæ Depressiones, ac Ictus in caput, & similes externæ, læsiones, Memoriam destruentes: qualia Exempla PLINIUS *Nat. Histor. lib.* 7. *cap.* 34. RONDELETIUS *Meth. Med. pag.* 314. PLATERUS *observat. pag.* 13. BORELLUS *cen.* 2. *observ.* 37. & TULPIUS *lib.* 4. *observat.* 15. allegant: sic etiam HILDANUS *cent.* 3. *observ.* 1. refert puerum aliàs admodùm ingeniosum, in quo ex Depressione cranii omnimoda Memoriæ abolitio & stupiditas fuerit secuta: sic LINDANUS *super Hartmannum*, ex subitanea capitis Percussione omnium rerum anteà notarum oblivionem obortam refert: Similia Exempla videbitis in SCHENCKII *observat. lib.* 1. *ubi de Memoria*, *observat.* 9. & 10. *pag.* 74. & 75. sicut ex Vulnere occipitis à sclopeto omnimodam Ratiocinationis & Memoriæ ablationem observat obortam HORSTIUS *lib.* 2. *observat.* 7. Item nimia & frequens capitis Lotio Memoriam lædit. (2.) *conformatio* capitis & cerebri *à primo ortu vitiosa*, ita ut qui pravam cerebri figuram habent, utplorimùm stolidi, obliviosi, &c. observentur: vid. BARTHOLINUS *cent.* 2. *Hist.* 20. WILLISIUS *anat. cerebri lib.* 1. *cap.* 3. *fig.* 4.

II. *Secunda classis* sunt *causæ non fortuitæ seu Naturales*, aut ex classe Rerum vel Nonnaturalium vel preternaturalium. *Nonnaturales* sunt vel assumpta diversa, vel Excreta & Retenta, vel animi pathemata. Quoad (1.) *assumpta*;

(1) *Vide hujus Philosophi de memoria hypothesim à nobis breviter expositam*, Tom. 1. Instit. Med. cap. 19. col. 274. lit. F:

pta; v. g. Vini generosi immoderatior usus, seu potiùs abusus, ut & crebrior Ebrietas, Memoriam labefactare solet. (2.) *Inedia* gravior & diuturnior: sic observatum fuit in Virgine post diuturnam & tantumnon miraculosam Inediam, cùm denuò comedere inceperit, Oblivionem & Mentis stuporem successisse, teste HORSTIO *lib. 2. observat.* 25. (3.) *Excreta*, quando nempe naturaliter Excrementa supprimuntur. Suppressa sanguinis Evacuatio consueta & similis Memoriam hebetare potest: Exemplum suppressionis Mensium obstinatæ, Oblivionem inducentis, per Cauterium in Occipite curatæ, videb. in BARTHOLINI *act. Hafniens. Volum. 2. pag.* 196. Item curiosam Observationem habet ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. admir. observat.* 47. de Insania orta ex suppressis hæmorrhoidibus, postmodùm tamen sponte curata ex diuturna hæmorrhagia, facta in Interfœmineo per Porum quendam insensilem: sic ex suppressis Lochiis Puerperæ Oblivionem cum Melancholia natam observat SALMUTH *centur. 1. observat.* 72. Item (4.) *hæmorrhagia* nimiæ, præter stuporem Mentis, Oblivionem quoque inducunt.

III. *Tertii* denique *generis* sunt (1.) *assumpta vitiosa*, spiritibus Animalibus minus congrua: vid. RIVERIUS de quodam, qui post longum usum Aquæ Papaveris rhœados Memoria fuit destitutus & fatuus factus, in cujus Ventriculis Cerebri post mortem niger seu atramentarius humor inventus fuerit. *Opii* abusus Mentis stuporem & Oblivionem subinde inducit: Sic WILLISIUS *Pharm. Rat. part. 1. pag.* 306. ab Opii abusu mirabilem & particularem Memoriæ amissionem refert. *Philtra* multum etiam in recessu habent, quæ uti non rarò varias Mentis læsiones, & in specie Manias, ita etiam Fatuitatem & gravem Memoriæ læsionem inducunt, teste SCHENCKIO *in observat.* Exemplum notabile refert HEINRICUS *ab* HEER *in Observat.* 13. de quodam Juvene quatuordecim annorum, stupendi aliàs Ingenii, qui quatuor Condiscipulis diversa dictitabat Carmina, ipse verò quintum scribebat, & nihilominùs tamen postmodùm per Philtrum omnium rerum, imò etiam proprii nominis oblitus fuit, & Alphabetum rursus addidicit: De Philtris, Felis Cerebro, aliisque Narcoticis internè & externè applicatis, Oblivionem inductam SENNERTUS *Prax. lib. 1. pag.* 241. 242. *&* 296. testatur. Sic etiam *Venena* nonnulla assumpta omnem Memoriam perdere solent. Vid. SCHENCKIUS *In observat. Medicinal. lib. 1. de Memoria Observat. 3. pag.* 74. (2.) *Venus nimia*, quæ quò largiùs exercetur, eò magis Memoriam debilitat, aut ad Fatuitatem disponit, vid. SCHENCKIUS *in Observat.* ac curiosum est, quod SALMUTH *Cent. 1. Observat.* 61. refert de Viro docto, qui, ut Conjugi placeret, usus fuerit stimulantibus Venerem, unde sine Memoria redditus fuerit fatuus: *Eodem loco* refert de quodam, qui ex nimio Veneris abusu adeò exsiccatum habuit Cerebrum, ut illud intra Cranium hinc inde moveri perciperetur. (3.) *Affectus Animi* diversi, diuturnæ Curæ cum Vigiliis conjunctæ, & studia immodica, præprimis circa diversa objecta, hic etiam in lædenda memoria multum faciunt. Nam ex terrore memoriam sæpiùs lædi, notissimum est; item ex terrore repentino quosdam memoria subitò privatos refert SCHENCKIUS *in observat. 2. loc. alleg.* (4.) *Morbi* varii Cerebro & spiritibus Animalibus infesti Memoriam abolentes, in specie Affectus soporosi, scilicet Lethargus, Carus, apoplexia, imprimis Morbi Acuti graviores, aut Febres Ardentes, item diuturniores Epilepsiæ, non rarò Memoriam vitiantes. Vid. PLATERUS *observat.* 7. & HILDESHEIM *spicileg. 3. pag.* 315. apoplexiam subinde Oblivionem Lectionis salva scriptione excitare, videb. in M. A. N. C. *ann. 4. & 5. observat.* 154. *pag.* 169. sicuti etiam interdum ex Febre Ardente vel Acuta resurgentes omninò obliviosi redditi observati fuerunt in SCHENCKII *observat* & CHRISTOPHORUS A' VEGA *lib. 3. art. Med. cap.* 30. refert de quodam Franciscano, à Febre acuta Memoriam amittente; hinc etiam post Pestem Memoriam abolitam observat SCHENCKIUS. Ex Mania omnium rerum Oblivionem habet TIMÆUS *von Guldenklee*, *in casibus pag.* 19. Ut taceam, quæ de Peste illa Attica famosa referunt, quòd in hoc Homines tanta omnium rerum ceperit Oblivio, ut nec familiares nec se ipsos agnoverint. Tandem HEINRICUS *ab* HEER *in observat.* 3. refert Exemplum de Viro quodam quadraginta annorum fatuo & obliviosо facto (non nato) qui mortuus, cùm Cranium fuisset apertum, Cerebrum siccissimum & durum, adeòque in summa sui parte digitis friabile repertum fuit, una cum flavedine Citri æmula, undequaque ad digiti altitudinem imbutum, circa Ventriculos tantùm & Basin mollius tamen inventum fuit: quo non abludit SALMUTH *cent. 1. observat.* 61. (5.) *senectus*, dum verb. grat. BASSIANUS LANDUS *de Humana Historia*, *Franciscum Barbarum* Græcarum literarum, quarum erat doctissimus, in extrema senectute planè oblitum fuisse refert. Hæ & similes Causæ Remotæ subinde benè perpendendæ & benè recognoscendæ sunt in Praxi, ut pro varietate earum variemus Curam.

In quibusdam a Natura Memoria & Ratiocinatio est deficiens; in aliis verò per Naturam percipitur admodùm subtilis Memoria, & acriter ratiocinantur. Naturalem autem ad Memoriam inhabilitatem, adeòque *Naturalem stupiditatem*, ceu difficulter aut planè non curabilem, prætermitto.

Interim in Memoriæ læsione pro meliore medendi ratione in genere observetur *diversitas subjectorum*) si est a Causa Interna) an sit in Corpore senili? an verò in Corpore juvenili? &, si in Corpore senili Memoriæ læsio, in his pro medendi Methodo antè actæ Vitæ ratio consideranda est, an Vita præcedens fuerit sedentaria & quieta magis ab Animi & sensuum Internorum motibus? an verò semper in his fuerit actuosa, verb. grat. in studiis, Curis, &c. Nam Juvenes, imprimis Malo Hypochondriaco graviùs obnoxii, item Juvenes, qui interdum Epilepsia corripiuntur, debilem habent Memoriam, qualia ego hic dedi læsionis Exempla. Quòd si ista Memoriæ læsio est *in Corpore senili*, utplurimùm etiam reliquarum *Actionum Animalium Torpor* quidam conjunctus esse solet, propter spirituum similem Torporem, idque ferè ob Cerebrum Lympha copiosiore nimia inundatum, præprimis quando rejiciunt copiosa Phlegmata per Os & Aures: id quod fit imprimis in Senibus, quorum antè acta Vita multis Curis aut studiis sublimioribus non fuit agitata, & Judicium adhuc aliquomodò valet: Nam in senibus doctis, quorum nempe Vita occupata fuit in studiis, Meditationibus, Curis ac Negotiis urgentibus, in his adhuc est sæpè Judicium, & in talibus, quod probè observetur, Cerebrum aridum, siccum, ac quasi porosum nimis existit, uti etiam in his Habitus Corporis aridior, somnus paucus, & rarò excretio per Nares, & Os adest, & licèt dormiant, facilè tamen evigilant.

In Junioribus, cùm Memoria nonnihil debilis aut læsa nonnihil; Judicium tamen & similes Rationales Operationes, nempe vis Judicii & Ingenii, sint utplurimùm vegetæ & firmæ, debilitata saltem Memoria, dicitur *Præcocitas*: id quod fit ob spiritus Animales subtiliores, agiliores, serviliores ac ferè igneos, (unde videntur tales agiles & acuti Judicii) unde Cerebrum similiter aridum & exsuccum, minusque nutritio Succo irroratum: Hinc Judicium quidem ad tempus habile, sed Memoria nonnihil debilis, & tales in senili Ætate omninò Judicium & Memoriam amittunt, imprimis si sint studiis dediti, & sic sponte tandem fatuantur. Sin verò simul Judicium cum Memoria firma adsit in Juvene, præcox est Ingenium, sed rarò durabile, quin solito citiùs Judicium & Memoriam amittunt. Quod si Juvenis sit, qui conqueritur de aliquali Memoriæ debilitate ita ut accedat Torpor sensuum Internorum, in tali Actiones istæ, nempe Ratiocinatio & Phantasia, sunt obtusæ ac minùs acutæ, quæ præter naturam statum Cerebri humidiorem & spirituum Animalium defectum innuunt, & cæteris paribus facilè corriguntur.

Quæ & similes Circumstantiæ in Praxi Memoriæ læsæ benè perpendendę; his enim neglectis, & Causis Remotis non probè ponderatis, faciliùs destruitur, quàm promovetur Memoria.

DIAGNOSIS.

Quod attinent *Signa* Memoriæ & Ratiocinationis vitiatæ, ex relatione Ægri patent: imò & hujus Causæ Remotæ ex Vitæ genere, actionibus Animalibus, & similibus antecedentibus ac Concomitantibus, partim à Medico hariolantur, partim ab Ægro confirmantur.

Et ferè *Cerebri status ac spirituum* ex adjunctis rationc aliarum actionum Animalium, & hinc ex antecedentibus Rebus Non-naturalibus, considerandus venit; speciatim ubi Æger est Juvenis, judiciosus, studiis nimis addictus, Diæta non admodùm lauta utens in Cibis, qui de Memoriæ defectu est querulus: in talibus aridura & siccitas Cerebri cum spirituum Animalium subtiliorum fervida agitatione in causa est. Ubi verò est somnolentus, aut quando post affectos soporosos aut Lethargicos Memoria læditur, aut in actionibus Torpor percipitur, aut per Nares & Os copiosè excernitur, aut quando est senex studiis minùs in Juventute deditus, &c. in his Memoriæ læsionem ex spiritibus torpidis & nimia Cerebri Humectatione oriri suspicio est.

Digitized by Google

est. Adeò Temperatura Cerebri mediocris, in æquabili ejus Textura fundata, ad Memoriam imprimis requiritur.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognosin*: hæc variat pro causarum Remotarum varietate. Hinc Memoriæ læsio in iis, qui nimis studiis sunt dediti, idque ex fervore & activitate spirituum Animalium, & siccitate Cerebri, difficillimè curantur, & talea, si Volatilibus, analopticis, & aromatibus spirituosis utuntur, planè Fatui tandem redduntur; sicut olim ex frenquentiore usu *Confectionis anacardina* cuidam contigisse ex relatione D. D. MICHAELIS recordor; & *ambrata* pro confortanda Memoria ab his, quibus Phantasia potentior est, assumpta, stuporem tandem Mentis inducere, notissimum est.

Econtrà facilius & etiam melius est in iis, quibus cerebrum Lympha copiosiore madidum, & spirituum aliqualis Torpor, nisi senectus impediat.

Prætereà *Memoriæ subitanea* magis *læsio* absque causa Externa orta imminentis apoplexiæ & Paralyseos, quin & interdum Epilepsiæ, indicium est: sin verò Ægro Viribus jam dum fracto hoc contingat, Mortis imminentis signum existit.

Naturalis stupiditas, & à capitis conformatione vitiosa, est incurabilis.

Superveniens *pro causis Remotis* variis, nunc faciliùs, nunc difficiliùs curatur.

In specie, *quæ est ex Phyltris*, rarissimè & difficillimè curabilis est, quia, uti suprà dictum est, cerebrum tam acriter afficitur ab iis, & facilè in Maniam degenerat.

Quæ *ab inveterata Epilepsia*, similibusque capitis affectibus, Morbis Malignis & acutis, item Venenis, oritur Memoriæ læsio, exindeque stupiditas, ferè incurabilis est. (K)

Cu-

(K) *Occasione* Stupiditatis Animi & Fatuitatis *de qua loquitur hic Author noster, lubet hic interserere* Responsum, *olim à nobis conscriptum, ut Cl. Jurisconsulto morem gereremus, qui Testamentum, ab amente & fatua, ut ajebant, ab ipso ortu Puella propria manu subscriptum, validum esse, obsistentibus licet acerrimis antagonistis, in Foro contendebat: pro certo enim habendum esse censebat, Fatuam à nativitate existimandam non esse illam, quæ legere & scribere semel sciverit. Litis ergo nodus is erat: num qui Fatuus & Amens ab ortu fuerit Legendi & Scribendi Artem addiscere ullo modo possit?*

THESIS.

Fatuus & Amens ab ipso ortu legendi & Scribendi artem addiscere nequit.

T*Heseos probatio ex eo potissimum pendet, ut exactè calleamus*, in quonam Legendi & scribendi Ars reposita sit, *atque insuper* quinam Fatuus, atque Amens sit appellandus.

Quod ad primum *attinet. Sane* Legere *aliud non est, nisi deprehendere cogitationes ejus qui scripsit, ex cognitione Characterum ab illo certa ratione exaratorum, certoque ordine digestorum. Sic contra* Scribere *est proprias vel alienas cogitationes patefacere ope eorundem Characterum, quos communis gentium ferè omnium consensus ad hunc usum selegit. Quapropter qui* Legendi *Artem addiscere velit, ut prius horum Characterum, quos Scriptionis Elementa &* Literas *appellant, claram ideam habeat, oportet, iisque tam familiariter utatur, ut vix conspectis, sciat qui sonus aut vox singulis conveniat, & simul labia, dentes, aut guttur ad illum sonum edendum aptè movere assuescat. Prætereà necesse est, ut varias innumerabilesque earundem Literarum combinationes, quas* Syllabas *dicimus, atque harum syllabarum sonos, exactè calleat. Denique & illud ei addiscendum, ex syllabis his, nunc majori nunc minori numero coagmentatis,* Dictiones *seu* Verba *compingi, quibus vel substantias, vel substantiarum Adjuncta, Actiones, Passiones, Analogias reliquasque proprietates designamus.*

Hæc quidem ab eo qui legit mente promtissime tenenda sunt: at Scribens *præter horum omnium scientiam, exarandarum quoque Literarum Arte instructus esse debet, ut scilicet illarum in Syllabas & Dictiones certa methodo digestarum ope, Mentis cogitationes exprimere facilè queat. Est sane inter Legendi & scribendi Artem ea proportio, quam inter* Methodum Analyticam & Syntheticam *animadvertimus: quemadmodum enim Analyseos ope à particularibus ad universalia ascendimus & Methodo Synthetica ab generalibus ad particularia devenimus; ita quoque Legendi Ars à Literis ad syllabas transit, ab his ad Dictiones, atque ad Mentis Cogitationes; & contrà Ars scribendi à Mentis Cogitationibus ad Dictiones, hinc ad syllabas & Literas exarandas, atque continuo sed velocissimo nexu colligandas descendit.*

His positis illud ulterius pervidendum, quis Fatuus, Amens, *sive* Stultus *vocandus sit, & quænam* Fatuitas, *vel* Amentia. *Elegantissimum sanè est, ut cætera omnia, Celeberrimi* P. Malebranche *cogitatum, qui ait* Stulti *nomine apud vulgus insigniri, non tam eum, cujus dicta vel facta veritati, vel rectè judicandi rationi, repugnantia reverà sunt; sed illum potius, qui adversus communem plurimorum sententiam aliquid dicit, aut facit, etiamsi verissima & rectissima dicat & faciat. Idque festivissimo exemplo confirmat: Si rustico in sylvis semper ab infantia versato ea oculorum acies à Deo concessa sit, ut objecta tam clarè & distinctè intueatur, ac nos elaboratissimis Telescopiis intuemur; sanè is Lunæ faciem inspiciens, & montes & valles, & sylvas, & stagna, & maria, atque ea omnia phænomena in illa animadvertet, quæ Astronomi Telescopiorum adjumento viu ab hinc seculo in Luna deprehenderunt. Si inquam Rusticus hic suis æqualibus, quæ verè in Luna sunt & ipse suis oculis videt, narrare audeat, quanquam verissima narret, pro stulto nihilominus haberetur.*

Sed jocis & vulgi erroribus relictis, Amentem, Fatuum, Stultumque appellamus illum, qui ex mentis imminutis & infirmatis functionibus, ea cogitat, quæ à recta rationis semita aberrant. *Ea, inquam*, cogitat: *nam in hac Cogitationum aberratione tantum, vera amentia consistit. Qui enim falsa & stulta loquitur & operatur, nonnisi prævia falsa cogitatione loquitur & operatur: nec posset quis stultè loqui aut operari, nisi stultè prius cogitaverit: dummodo id data opera non faciat, & se rectè licet cogitantem, dictis tamen factisque stultum ostentare simulatè velit: quod idem illum ab omni stultitia prorsus abesse certocertiùs demonstrabit.*

Si ergò Stultitia & Amentia in aberrantibus Mentis Cogitationibus sita est; tot erunt Amentiæ species, quot cogitationum modi. Mentis Cogitationes *vel impenduntur* 1. *in rerum* simplicem perceptionem *& Ideas: vel* 2. *in Idearum inter se comparatarum* Judicium *ferendum, ut scilicet una de altera vel affirmari vel negari debeat: vel* 3. *in* Ratiocinia *rite contexenda: ut nempe ex duobus vel pluribus Judiciis simul comparatis, aliquid evidenter inferamus: vel* 4. *denique ut facta multarum Ratiocinationum accurata collatione, ad Veritates magis compositas & abditas. recta* Methodo *gradum faciamus. In omnibus ergò, vel in aliquibus ex his Cogitandi Modis, error subesse poterit & aberratio, adeoque Stultitia & Amentia.*

Quod primus & secundus Cogitandi Modus, h. e, Imaginatio, *&* Judicium, *erroribus, adeoque stultitiæ obnoxius sit, extra omnem dubitationis aleam est: quis enim in dubium revocare poterit, posse amentem & stultum ea imaginari quæ nusquam sunt, & illud Judicium de rebus ferre, quod rebus non convenit, ea negando quæ affirmanda sint, & contrà? De tertio tamen cogitandi Modo, sive de* Ratiocinatione, *non una omnium mens est: existimant enim, & non absque*

ge

C U R A.

Quod attinet *Curam*; in hac ipsa

1. Ante omnia *Causarum Remotarum* Anteceden-

tium activitas & conditio benè est pensitanda & quomodò noceant, maturè considerandum, & iis obviam eundum, & inducta labes emendanda & sistenda, unde e. g. hæmorrhagia

---

quæ ratione, quamplurimi, haud posse quemquam Ratiocinationis perverso usu, sed imaginationis errore hallucinari, & Stultus evadere. Sic Delirans ille Galeni, *qui Tubicines nullibi existentes domo exturbandos esse ingentibus clamoribus jubebat falsa quidem imaginabatur, nulli enim erant in cubiculo Tubicines; verum sano utebatur Ratiocinio, quod sibi molestum erat, removendum exemplo esse, vociferans. Quod si alius ab eodem* Galeno *relatus delirans, Vasa quæ ad lectum erant projicienda esse impensè efflagitabat, etsi in Ratiocinatione aberrare videretur, propterea quod projici vellet, quæ noxia non erant; nihilominus fortasse & illius error in imaginatione erat, Vasa tamquam quid noxium Menti falsò repræsentante: quare jure illa projicienda esse arbitrabatur. Quidquid autem de hoc sit, Stultos sæpenumero videmus falsis* Ratiociniis *exerceri. Quarto denique cogitandi Modo, h. e. recta Ratiociniorum ordinandorum* Methodo *errare dicimus illos, quos fatuos, & mentis inopia laborantes passim appellamus.*

Patefacta jam Fatuitatis & Amentiæ natura, & clarè exposito Legendi & scribendi artificio, proposita theseos veritas luce meridiana clarior apparet: Non posse *scilicet* Legendi & Scribendi Artem, ab eo qui ab ipso ortu Fatuus & Amens fuerit, addisci. *Enimverò quum Insanus imaginandi, & judicandi, ac fortasse etiam ratiocinandi, & ratiocinia disponendi in usu integrè careat: quumque Legendi & scribendi Ars absque harum functionum ope acquiri nequiquam possit; impossibile sanè reputandum est, ut actu Fatuus & Amens Legendi & scribendi Artem unquam adipiscatur.*

Quod si illud objiciatur, Stultos nonnullos Legendi & scribendi Arte exactè callere; Respondendum sanè erit Stultos illos legere & scribere, qui ea Arte antequam insanirent imbuti fuerint: possunt enim in mente & Corpore hominis in Amentiam lapsi conservari habitus, Memoria, & Exercitia artium, *imò &* Scientiarum *ante stultitiam comparatarum.*

Sed ut hæc penitius intelligantur, operæ pretium est rem ab ovo, sed breviter exordiri. Juxta saniorem philosophiam ea lege Mens in Homine cum corpore conjuncta est, ut quemadmodum ex motibus hujus excitantur in illa cogitationes, sic ex Cogitationibus Mentis oriantur in Corpore motus. Horum motuum instrumenta sunt spiritus Animales dicti, qui è Glandula pineali prodeuntes, vel in omnes partes corporis per Nervos diffunduntur, & motus sive voluntarios sive involuntarios producunt; vel meatus ipsius cerebri subeuntes, varias excitant in mente Ideas, prout varius est illorum motus. Imò spiritus iidem pro vario modo, quo è Glandula Pineali poris erumpunt, ac pro vario fluxu & figura qua subeunt Cerebri meatus, exsculpuntur in his certa quædam vestigia, in quibus memoriæ *functiones consistunt. Etenim quotiescumque spiritus iterum subeunt eosdem meatus, quos semel subierunt, eosque ad promptum ingressum sibi ipsis accommodaverunt: ex eam promtitudine & facilitate, quam ipsi in ingressu nanciscuntur, certa fit mens, novam sibi non esse illam ideam sed objectum repræsentari alias cognitum; quod idem est, ac ejus quod semel cognoverat memoriam habere. Pauca hæc cursim enarrata, quæ fusiori calamo exponi clarius potuissent, sufficiunt non solum ad satisfaciendum propositæ Objectioni, sed etiam ut petita ex penitioribus Physicæ recessibus, rei causa, nostræ Theseos veritas etiam caucutientibus elucescat. Si spiritus animales ordinatè, & juxta sanam hominis Œconomiam per meatus cerebri fluunt, justæ & rationi congruentes excitantur in nobis ideæ, verum si spiritus præter ordinem, & prorsus palantes per cerebri meatus moveantur falsæ & à recta ratione omnino aberrantes Ideæ excitabuntur. Primum in sana Mente præditis Hominibus, alterum in stultis, atque in iis qui dormientes somniantur, accidit. Quum enim* tempore Somni *spiritus per cerebri meatus, non ordinè & juxta voluntatis imperium, moveantur, sed ταραχωδῶς & incompositè, vel ob motum ipsis ab objectis insolentibus, aut fortibus animi passionibus tempore Vigiliæ impressum, vel ob cibos malè succi assumtos, aut corporis certum positum; tunc præpostero & inconsueto motu acti, eos subeunt Cerebri meatus quos juxta naturæ ordinem subire non debent, adeoque incompositas, & minimè sibi ipsis & tempori vel subjecto cohærentes, creant in mente Ideas; atque hæc sunt* Insomnia. *Si quod dormientis hominis cerebro accidit, accidat cerebro vigilantis, en* Delirium & stultitiam: *ut omnino verum sit, Insomnia esse dormientium deliria, ac contra deliria esse insomnia Vigilantium.*

Hinc manifestissimum est, eum, qui mentis compos Legendi & scribendi artem didicerit, posse mente captum etiam Legendi & scribendi artis meminisse: vestigia enim Characterum, syllabarum, & Verborum sano cerebro semel impressa, possunt in eodem, etiam ingruente Amentia, conservari, quibus usa stulti mens poterit Artem illam facili negotio exercere. Hoc autem verum haudquaquam esse poterit in eo, qui ab ortu stultus fuerit: quomodò enim in hujus Cerebro talia vestigia exsculpi unquam potuerunt? Posse tamen vestigia sanitatis tempore Cerebro impressa adhuc in stultis conservari, vel ex eo apertum est; quod amentes quidam, etsi circa certa quædam objecta à recta rationis semita aberrent, sana tamen illos mente quoad reliqua se gerere passim animadvertimus: non omnes enim cerebri meatus in stulto corrumpuntur, nisi tantum in iis, qui stultissimi quoad omnia mentis objecta omninò se produnt.

Ex quibus omnibus illud consectarium evidentissimè deduci nemo inficias iverit, Delirium duplicitèr fieri posse; *vel* vitio Spirituum *præter naturæ ordinem in cerebro se moventium*, vel vitio meatuum Cerebri, *ejusque præpostera conformatione. Spirituum vitio delirant Febre acuta prehensi, & vehementibus Animi passionibus jactati, in quorum cerebro nil nisi ingentem Spirituum ἀταξίαν agnoscimus: Cerebri verò vitio insaniunt, qui vel ab ortu, vel longe temporis spatio amentes fuerint, præsertim si perpetuo & minimè interrupto teneantur Delirio. Pronum enim est credere, in his internas Cerebri partes ejusque meatus adeò à naturali textura & symmetria declinasse, ut spiritus animales semper præter ordinem & ἀλόγως moti, nonnisi falsas & stultas Ideas in mente excitare queant.*

Atque en Argumentorum Achillem, quo invictè demonstratur, non posse Fatuum natum legendi & scribendi Arte unquam imbui. Fatuus enim qui natus est, haud quidem delirat vitio spirituum animalium ex quacunque caussa agitatorum, sed omninò ex mala conformatione, & turbato mechanismo Cerebri, ejusque meatuum: quapropter non poterunt in illius Mente rectæ & rationi congruentes Ideæ unquam excitari. Quomodo igitur poterit Legendi & scribendi artem addiscere?

Sed de his satis; pudet enim hic referre Exemplum, quod contrariæ sententiæ fautor in medium adducit, de Bestiis hominum industria edoctis, loquela utentibus, ac de Elephanto bestiarum maxima, in arena proboscide ad magistri nutum scribente: quidni ergo, ait, poterit Amens legendi & Scribendi Artem magistri diligentia comparare? Pudet inquam id referre; quis enim non videt Elephantum verè non scribere, sed tantum proboscide eos characteres delineare, quos industrius magister certis signis & nutibus delineare educuit, grandem illam machinam ad tale opus curiosè aptans magisterio. Sic quis expedivit Psittaco suum χαῖρε, Picasque docuit verba nostra conari, nisi magister artis ingeniique largitor venter? Vel ipsi tamen Antagonista (nisi ἀνόητος reverà sit) manifestum esse puto, nec elephantum characterum quæ scripserit, nec Psittacum verborum quæ protulerit, significationem callere. Scribere *enim non est delineare tantum characteres, quibus scriptura constatur, quemadmodum* Loqui *non est Verba tantum proferre, quibus sermo componitur: sed est id facere* cum rei conscientia, *h. e. mente notando, quid characteres & Verba illa sibi velint, & quomodò pro varia illorum compositione variæ mentis exponantur Cogitationes. Hac ratione haud scribere dicitur is, qui arabicè nesciens ex libro Arabicè conscripto illius linguæ characteres exactè delinearet, nisi illorum significationem eo pacto calleret, ut possit pro mentis conceptuum expositione iis facilè uti. Hæc tam clara sunt & omnibus obvia, ut potuisse à quopiam in dubium revocari, omnem superet admirationem.*

Digitized by Google

gia sistenda; Evacuationes consuetæ suppressæ promovendæ, Humoris genitalis dispendia immoderata, ac Inedia diuturnior evitanda. Hinc

2. Constitutio *Cerebri*, an illud aridum nimis, an humidum? & *Spirituum Animalium* ratio probè consideranda est; & ubi illi sunt nimis ignei & fervidiores, & Cerebrum aridius, hæc sunt attemperanda, & ad statum naturalem reducenda, sola nempe Diæta lauta & eupepta, & alimentis succulentis, & benè nutrientibus, v. g. lacte & lacticiniis, chocolata in lacte vel Vino assumpta, &c. Spirituum volatilitatem blandè temperantibus, & chyloso rore imprægnatis, irrorantibus, Quiete, &c. Ubi verò cerebri nimia humiditas præpollet, & spiritus sunt torpidi, minùs agiles, Volatilibus quasi sunt excitandi, suscitandi, & subtilisandi, Aromaticis Cephalicis Acribus, Spirituosis & similibus crebrò adhibitis.

Adeoque *prior* ista Memoriæ læsio ex ariditate & squalore Cerebri & spirituum fervore nata, ex fonte pharmaceutico non solet curari, sed saltem diæta lauta & humida, quæ copiosum roridum Nutrimentum exhibet; *posterior* verò Aromaticis Cephalicis restauranda, & quantum possibile, denuò curanda. Omnes hæ & aliæ circumstantiæ probè examinandæ sunt; aliàs Remediis citiùs imminui, quam juvari solet Memoria.

Pro varietate ergò *Causarum* tantum subinde *specificis* utendum est. Utplurimum tamen læsio Memoriæ, quæ stupiditatem infert, & curari debet ac potest Medicamentis Pharmaceuticis, ex spirituum Animalium torpore, & humidiore Cerebri constitutione, originem ducit; unde & si serosorum humorum abundantia subsit, post *Purgantia* blandiora, *Masticatoria*, & *Sternutatoria*, utplurimum Aromatica conducunt: sed ne his Aromaticis in contrarium fiat præceps lapsus, insimul *Diæta* temperata humida, & rorem nutritivum copiosum suggerens, instituenda.

Remedia ergò quod attinet: in genere omnia *Cephalica* dicta, *Salia volatilia*, *spirituosa*, *Odorata* & *Aromatica*, ad roborandam Memoriam & acuendum Ingenium multum laudantur, non tamen semper acriora; v. g. prosunt Rosmarinus, Melissa, Ocymum, Flores Liliorum convallium, Stœchados Arabicæ, Tunicæ, Primulæ Veris, Spicæ, Serpillum, Cubebæ, Caryophylli, Cardamomum, Cinnamomum &c. Et imprimis *Cubeba*, numero tres mane jejuno stomacho comestæ, acuunt insigniter Ingenium & Memoriam: siquidem ipse adhuc puer cum ab informatoribus coactus fuerim ad ediscendas lectiones, si voluerim aliquid retinere, assumpsi Cubebas tres vel quatuor jejuno stomacho (moderata earum dosis sit, cum sint nimis volatiles); & percepi operationes Mentis insigniter acuatas Quod etiam faciunt grana *Cardamomi*: sed in juvene studioso cautè applicentur, propter nimiam volatilitatem & acrimoniam aromaticam, in senibus verò tutiora sunt. Præterea *Thus*, *Castoreum*, & *succinum* cum omnibus succinatis, etiam ad memoriam laudantur, in specie Thus album pulverisatum, circa plenilunium & novilunium assumptum, laudatur ad roborandam memoriam. Ex præparatis & Compositis Conservæ recensitorum Vegetabilium, horumque Olea destillata, imprimis Cinnamomi, sunt præscribenda. Sic quoque *Pulvis Trithemii* admodum laudatur ad roborandam memoriam, cujus descriptionem *videb. in Prax. Chymiatr.* HARTMANNI *Cap. 14. ubi de memoria læsione*. Aliam compositionem habet SCHROEDERUS *in Pharmaceut. Medico-Chymic. Part. 1. pagin.* 272. Item huc facit Pulvis Analepticus *Mindereri*, Species Aromaticæ rosatæ, Species Dianthos, Diambræ, Diamoschi dulcis, & similes, sunt admodum convenientes. De *Ambra* noto, quod sit omnium optima, & quod non habeatur par remedium in firmandis Viribus animalibus, & roboranda Memoria, omnibusque mentis actionibus: adeò ut nihil æquè fulciat Senes labescentes, quàm Ambra, sive sub forma pulveris cum ana Sacchari exhibeatur, sive sub forma Essentiæ vel Tincturæ, parandæ cum spiritu Rosarum aut cerasorum nigrorum, vel cum spiritu Melissæ præparandæ, propinetur. Item elegantissima etiam fit *Tinctura Cephalica* ex granis Chermes & Ambra, cum Spiritu Liliorum convallium, vel aliis dictis spiritibus, extractis.

Sed *observetur de his ambraticis*, quod caute admodum internè sint usurpanda, speciatim cautius & parcius in Juvenibus calidioribus, aut ubi ex aridura Cerebri Memoriæ læsio metuitur, tutius autem Senibus. Nam sicut verum est quod ad tempus quidem fulciat memoriam, & reddat mirabilem; ita crebriori usu data postmodum plus nocet, quam prodest, cùm prænaturam stupiditatem post se relinquat, vim enim aliqualem inebriativo-narcoticam Ambra habet conjunctam, ratione cujus etiam reverà spiritus admodum refocillat & fervidos reddit, sed postmodum seosim sensimque virtute Inebriativa Stuporem & omnimodam Fatuitatem & stultitiam infert. Cauti ergò simus in usu Ambræ, ac detur potius Ambra parciùs & sæpiùs, quàm semel in nimia dosi; hinc interdum etiam ejus usus Senibus concedendus, sed abusus fugiendus, quoniam certum est, quod Stupiditatem etiam inferat totalem in senibus. Sic notum quoque est, quòd Ambra egregiè Venerem stimulet: & simul observatu dignum est, quod omnia imprimis Aromatica, Venerem propriè stimulantia, Volatilia, Spirituosa, [illegible]racea, & similia omnia, ad actiones animales & Memoriam roborandam conducant; hac tamen cum noxa, ut si stimulo Venereo velimus satisfacere, Memoria insigniter debilitetur. Unde Chocolata cum Vino hausta moderatè Venerem stimulat, qua suppressa Memoriam etiam egregiè firmat, in specie si cum Lacte usurpetur: Hinc etiam *[illegible]* egregiè Venerem stimulans à PARACELSO ad Memoriam firmandam mirificè commendatur, quod etiam Venereum est, unde etiam necesse, ut frænum injiciatur Veneri: quò magis autem impetus Venerei cohibentur, eò magis Memoria roboratur.

Porrò Ambræ ratione *Confectio Al-Chermes* Memoriæ firmandæ, imprimis senibus, conducit; sicut etiam ab aliis commendari solet *Confectio Anacardina*; sed cautè admodum usurpetur propter ingredientia Vegetabilia nimis acria, nimisque volatilia; unde ejus abusu quidam insani, aliique febricitantes facti fuerunt, adeò ut rarissimè vel nunquam usurpanda.

Insuper spectant huc omnia Spirituosa ex *Formicis* parata, quæ omnibus functionibus animalibus robur addunt, & speciatim *Aqua Magnanimitatis Laurembergii* ad Memoriæ robur & Ingenii acumen laudatur; quæ etiam ipsa egregiè stimulat Venerem; de qua, etiam eiusdem *Arte* memoriam firmandi, videat. LAUREMBERGIUS *in libello suo* rarissimo *Mnemonica* dicto in *Anno 3. M. A. N. C. in Append. pagin.* 599. ubi omnia ejus Remedia pro memoria *in colleg. Jonstoniano* D. MICHAELIS invenienda, [illegible] omnium in hoc puncto sit. Negotium perficit remediis quatuor: (1.) *Masticatorio*, (2.) *Capitis lotione* (3.) *Aqua Magnanimitatis*, & (4.) *Linimento externo*. Et hæc in illo casu possunt usurpari, ubi subest torpor spirituum, & cerebri inundatio. Nam quoad primum, *Masticatorium* seu *Apophlegmatizans* est tale:

> ♃. *Herb. Nicotian. siccat.* m. ii.
> *Rad. Pyrethr.* ʒiii.
> *Zingiber.* ʒi.
> Cum *Melle* purissimo in Pultem redacta, commisceantur, & fiant Globuli in forma Pilularum majuscularum.

De quibus omni mane una in Ore agitetur hinc inde unde copiosum Phlegma colligitur in Os, quod exspuendum.

Quoad secundum, nempe *Lotionem Capitis*, est hæc:

> ♃. *Herb. Meliss.*
> *Majoran.*
> *Salvia rec.*
> *Rorismar.*
> *Fol. Lauri* an. M.i.
> *Flor. Lavend.*
> *Lil. convall.*
> *Tiliæ*,
> *Stœch. Arab.* an. p. i.
> Coqu. in *Vino hispan.* Gallico, vel Rhenano: quo Caput lavetur omni quarto, quinto, vel sexto die.

Quoad *Aquam Magnanimitatis*, ea est hæc:

> ♃. *Vin. Malvat.*

In cujus s. q. macera per 14. dies & noctes

> *Herb. Basilic.*
> *Majoran.*
> *Salvia*,
> *Melissa*,
> *Paleg.* an. Mß.
> *Flor. Borrag.*
> *Salviæ*,
> *Flor. Prim. Veris*,
> *Rorism.*
> *Stœchad. Arab.*
> *Lil. convall.* an. p. i.

Flor

Hæc destilla per Alembicum:
Spirituum destillatum in Cucurbitam amplam suprà apertam inde, & pone in *Nidam Formicarum* circa Solstitiom æstivum, nempe in talem Nidum, cujus Formicæ percussæ manu Acidum de se spirant, & quæ oolla habent Ova, & sunt nigræ, German. *Sabvvartzrothe*, & majusculæ, quæ reperiuntur circa Arbores resinosas: in ejusmodi acervum hanc Cucurbitam illo *spiritu Vini aromatico* impletam, ut saltem quarta pars Cucurbitæ sit plena, pone s hinc in dictam Cucurbitam Formicæ irrepuot, quarum ubi præter propter Manipuli iv. vel v. irrepserunt, bacillo ligneo commoveodæ suot, ut omnes suffocentur. Hoc facto digere Formicas cum spiritu Vini aromatico adhuc per dies & noctes 14. in radiis solaribus, hinc abstrahe spiritum destillando, in quem infunde:

Conf. Anacard.
Cinnamom. an. ℥i.
Croci ʒß.
Moschi gr. xii.

Mista digerit, filtrando depurat.

De hac Aqua dat Cochlear unum in haustu Vini modicè genarosi, tempore matutino quotidie, vel saltem alternis diebus pro varietate circumstantiarum.

Quoad quartum, *Linimentum externum* est illud:

℞. *Herb. Nicotian.* M. ii.
Flor. Basilic.
Meliss.
Primal. Veris,
Majoran. ana M. i.

Omnia contusa misc. cum
Ol. Olivar.
Butyri non salit. ana ℥iii.
adde
Vini Rhenan. vel *Malvat.* ℥v.

Coq. pro Linimento crasso, & Cola.

Il linatur externè Temporibus, & crebriùs Vertici.

Cum dicta Aqua Magnanimitatis *Laurembergii* quidam faciunt essentiam ex Confectione Anacardina, & sic tutiùs ferè u surpantur Remedia Anacardina: Confer. HARTMANNUS *Praxis Capit.* 14. §. 2. Porrò nota est *Aqua Soporum Derncrolli*, item *Aqua Cephalica Mynsiohti*, *Quinta Essentia Matthioli*, *Aqua & spiritus Cerebri humani*: quæ omnes commendatæ sunt pro robore memoriæ à BARTHOLETO. Myrobalani conditæ, in specie Myrobalani Chebulæ conditæ, laudantur insigniter à MONTAGNANA ad conciliandam memoriam firmam, si subinde Æger unam alteramve comedat. Idem MONTAGNANA *Consil.* 71. commendat sequentes Pilulas, quas bonum secretum vocat ad memoriam, quibus Virum anteà doctum, sed memoria privatum, restituit.

℞. *Cabebar.*
Calaminth.
Mastiches,
Nuc. Moschat.
Caryophyll. ana ʒi.
Ambr. Orient. ʒß.
Moschi gr. v.

Misc. & cum *Succ. Majoran.* f. Pilulæ.

De quibus omni vespere, dum vadit ad lectum, deglutiat aliquot, mane verò capiat duplum, hinc jejunet duas vel quatuor horas.

Sic celebres sunt *Pilulæ ad Memoriam Sebizii*.

℞. *Aloes* ℥i.
Rhabarb. ʒii.
Myrrhæ,
Croci,
Agar. ana ʒi.
Rad. Gentian.
Zedoar. ana ℈i.

Cum *Theriac. opt.* q. s. f. Pilulæ, magnitudine Francofurtensium.

Quarum septem vel novem deglutiendæ.

Vel Species hæ extrahi cum spiritu Vini possunt in forma Elixiris: Vid. VELSCHIUS *Millenim. Centur.* 1. *Observation.* 50. *annex. Anno* 4. & 5. M. A. N. C.

His adnumeranda est *Herba Thee*, egregiè facultates Animales & operationes mentis internas confortans; & quidem decoctum ejus mirabile est, dum Judicium, & Memoriam maximè auget, magis tamen Senum quam Juvenum, & ita ut sine Somno & Torpore aliquandiu perfistant, nempe in Vino bullita, cujus haustulus omni mane assumatur.

Hæc sunt interna, quibus addi possunt spiritus & Essentia Salviæ, Rorismarini; Melissæ, Ligni Aloes, Liliorum convallium, Cinnamomi, Castorei, Ambræ, & similes.

Vel

℞. *Aqua Cephal. ad intrà*,
Sophor. ana ℥ii.
Quint. Essen. Matthiol. ℥ß.
Spir. Ceras. nigr.
Lill. convall.
Prim. Veris,
Ess. Ambra ana dr. i.
Syr. de Beton. ℥i.

M. S.

Potio Caput & Memoriam confortans.

Vel

℞. *Conf. Flor. Anthos*,
Salvia,
Tunic. an. ℥ß.
Nuc. Ind. cond. dr. iii.
Spec. Diamb.
Diamoschi dulc.
Spir. Lil. convall. ana dr. ß.

Cum s. q. *syr. Flor. Tunica* f. Electuarium.

D. S.

Electuarium Caput & Memoriam confortans.

Item

℞. *Cort. ping.* Nn. vi.
Sem. Eruc. dr. vi.
Carthum. ℈i.

Cum *syr. flor. Tunic.* f. Electuarium.

D. S. ut antè.

De quo Dosis quantitas Juglandis tempore matutino: A meridie usurpari potest liquor Cornu Cervi succinatus, spiritus Carminativus, vel Salis Ammoniaci caryophyllatus; vel succinatus.

Remedia *Lunaria* pariter & hic locum inveniunt. Notum est de Lunæ rasura memoriæ robur conciliante; quare Resolutio Lunæ cum spiritu Salis Ammoniaci vinoso ad imitationem KUNCKELII parata hic proficua foret. (L)

Externè pauca sunt, quæ locum inveniunt. *Oleum Myrrhæ per deliquium* factum solet insigniter commendari: Videat. SCHROEDERUS *in Pharmaceut.* quod divinum remedium vocat HILDESHEIM *in Spicil.* ad Memoriam. Oleum hoc Myrrhæ per deliquium si Temporibus & Occipiti inungatur, mirificè memoriam restituere asserit. Sic ZAPATHA curavit memoriam imminutam ob abundantiam succorum frigidorum in Capite per spiritum Vini, cui Piperis parum infusum fuerat, inungendo hoc ipso subinde Suturam Coronalem & Sagittalem: Videat. ZAPATHA *cap.* 4. *in Cl. Medic.* Simile quid est, quod commendat HILDESHEIM *in Spicil.* 3. *pagin.* 319. ubi laudat sequentem *Essentiam* ad memoriam conciliandam: nempe

℞. *Fol. Betonic.*
Salvia,

La-

(L) *Si vera sunt quæ de memoria ex* Des Cartes *docuimus* Tom. 1. Instit. Med. part. 1. cap. 19. col. 274. lit. F. *colligere facilè possumus, Remedia, quæ vulgò pro perficienda Memoria à Medicis exhibentur, esse plerumque vana: nisi tamen Memoriæ lapsus ortum ducat ab infarctu Cerebri ab humoribus p. n. facto, qui quidem Remediis tolli potest. Nulla igitur alia Methodus est perficiendi Memoriam, quàm repetita & repetita rerum memorabilium Imaginatio: ut scilicet spiritus pluries per easdem semitas transeuntes, perpetua veluti vestigia in Cerebri meatibus exculpant. Præterea optimum Memoriæ subsidium est Ideas rerum memorabilium Ideis rerum obviarum & ubivis occurrentium alligare; etenim ex eo quia unius rei imaginatio excitat alterius recordationem, fieri facilè potest, ut ex recordatione rei obviæ, quæ facilis necessario erit, ducamur in rerum abditarum recordationem. Atque in hoc negotio consistit usus* Memoriæ *illius quam* Localem *vocamus, cùm nempe alicujus rei recordamur, respectu habito ad Locum ubi forsan scripta est, vel ubi illam didicimus, aut habita ratione Magistri docentis, Figuræ quæ illam exprimebat, & fortasse ad Anni tempestates, Diei accidentia, externarum rerum casus, & similia quandoque recurrimus. Verùm hæc potius usu, quàm verbis addisci possunt.*

Digitized by Google

gia sistenda; Evacuationes consuetæ suppressæ promovendæ, Humoris genitalis dispendia immoderata, ac Inedia diuturnior evitanda. Hinc

2. Constitutio *Cerebri*, an illud aridum nimis, an humidum? & *Spirituum Animalium* ratio probè considaranda ast; & ubi illi sunt nimis ignei & fervidiores, & Cerebrum aridius, hæc sunt attemperanda, & ad statum naturalem reducenda, sola nempe Diæta lauta & eupepta, & alimentis succulentis, & benè nutrientibus, v. g. lacte & lacticiniis, chocolata in lacte vel Vino assumpta, &c. Spirituum volatilitatem blande temperantibus, & chyloso rora impraegnatis, irrorantibus, Quiete, &c. Ubi verò cerebri nimia humiditas præpollet, & spiritus sunt torpidi, minùs agiles, Volatilibus quasi sunt excitandi, suscitandi, & subtilisandi, Aromaticis Cephalicis Actibus, Spirituosis & similibus crebrò adhibitis.

Adeoque *prior* ista Memoriæ læsio ex ariditate & squalore Cerebri & spirituum fervore nata, ex fonte pharmaceutico non solet curari, sed saltem diæta lauta & humida, quæ cupiosum roridum Nutrimentum exhibet; *posterior* verò Aromaticis Cephalicis restauranda, & quantum possibile, denuò curanda. Omnes hæ & aliæ circumstantiæ probè examinandæ sunt, aliàs Remediis citiùs imminui, quam juvari solet Memoria.

Pro varietate ergò *Causarum* tantum subinde *specificis* utendum est. Utplurimum tamen læsio Memoriæ, quæ stupiditatem infert, & curari debet ac potest Medicamentis Pharmaceuticis, ex spirituum Animalium torpore, & humidiore Cerebri constitutione, originem ducit; unde & si serosorum humorum abundantia subsit, post *Purgantia* blandiora, *Masticatoria*, & *Sternutatoria*, utplurimum Aromatica conducunt: sed ne his Aromaticis in contrarium fiat præceps lapsus, insimul *Diæta* temperata humida, & rorem nutritivum copiosum suggerens, instituenda.

Remedia ergò quod attinet: in genere omnia *Cephalica* dicta, *Salia volatilia*, *spirituosa*, *Odorata* & *Aromatica*, ad roborandam Memoriam & acuendum Ingenium multum laudantur, non tamen semper acriora; v. g. prosunt Rosmarinus, Melissa, Ocymum, Flores Liliorum convallium, Stœchados Arabicæ, Tunicæ, Primulæ Veris, Spicæ, Serpillum, Cubebæ, Caryophylli, Cardamomum, Cinnamomum &c. Et imprimis *Cubebæ*, numero tres mane jejuno stomacho comestæ, acuunt insigniter Ingenium & Memoriam: siquidem ipse adhuc puer cum ab informatoribus coactus fuerim ad ediscendas lectiones, si voluerim aliquid retinere, assumpsi Cubebas tres vel quatuor jejuno stomacho (moderata earum dosis sit, cum sint nimis volatiles); & percepi operationes Mentis insigniter acuatas Quod etiam faciunt grana *Cardamomi*: sed in juvene studioso cautè applicentur, propter nimiam volatilitatem & acrimoniam aromaticam, in senibus verò tutiora sunt. Præterea *Thus*, *Castoreum*, & *succinum* cum omnibus succinatis, etiam ad memoriam laudantur, in specie Thus album pulverisatum, circa plenilunium & novilunium assumptum, laudatur ad roborandam memoriam. Ex præparatis & Compositis Conservæ recensitorum Vegetabiliam, horumque Olea destillata, imprimis Cinnamomi, sunt præscribenda. Sic quoque *Pulvis Trithemii* admodum laudatur ad roborandam memoriam, cujus descriptionem *videb. in Prax. Chymiatr.* HARTMANNI *Cap. 14. ubi de memoria læsione.* Aliam compositionem habet SCHROEDERUS *in Pharmacop. Medico-Chymic. Part. 1. pagin.* 272. Item huc facit Pulvis Analepticus *Mindereri*, Species Aromaticæ rosatæ, Species Dianthos, Diambræ, Diamoschi dulcis, & similes, sunt admodum convenientes. De *Ambra* noto, quod sit omnium optima, & quod non habeatur par remedium in firmandis Viribus animalibus, & roboranda Memoria, omnibusque mentis actionibus: adeò ut nihil æquè fulciat Senes labescentes, quàm Ambra, sive sub forma pulveris cum ana Sacchari exhibeatur, sive sub forma Essentiæ vel Tincturæ, parandæ cum spiritu Rosarum aut cerasorum nigrorum, vel cum spiritu Melissæ præparandæ, propinetur. Item elegantissima etiam fit *Tinctura Cephalica* ex granis Chermes & Ambra, cum Spiritu Liliorum convallium, vel aliis dictis spiritibus, extractis.

Sed *observetur de his ambratis*, quod caute admodum internè sint usurpanda, speciatim cautius & parcius in Juvenibus calidioribus, aut ubi ex aridura Cerebri Memoriæ læsio metuitur, tutius autem Senibus. Nam sicut verum est quod ad tempus quidem fulciat memoriam, & reddat mirabilem; ita crebriori usu data postmodum plus nocet, quam prodest, cùm præmaturam stupiditatem post se relinquat; vim enim aliqualam inebriativo-narcoticam Ambra habet conjunctam, ratione cujus etiam reverà spiritus admodùm refocillat & fervidos reddit, sed postmodum sensim sensimque virtute inebriativa Stuporem & omnimodam Fatuitatem & stultitiam infert. Cauti ergò simus in usu Ambræ, ac detur potius Ambra parciùs & sæpiùs, quàm semel in nimia dosi; hinc interdum etiam ejus usus Senibus concedendus, sed abusus fugiendus, quoniam certum est, quod Stupiditatem etiam inferat totalem in senibus. Sic notum quoque est, quòd Ambra egregiè Venerem stimulet: & simul observatu dignum est, quod omnia imprimis Aromatica, Venerem propriè stimulantia, Volatilia, Spirituosa, satyracea, & similia omnia, ad actiones animales & Memoriam roborandam conducant; hac tamen cum noxa, at si stimulo Venereo velimus satisfacere, Memoria insigniter debilitetur. Unde Chocolata cum Vino hausta moderatè Venerem stimulat, qua suppressa Memoriam etiam egregiè firmat, in specie si cum Lacte usurpetur: Hinc etiam *satyrium* egregiè Venerem stimulans à PARACELSO ad Memoriam firmandam mirificè commendatur, quod etiam Venereum est, unde etiam necesse, ut frænum injiciatur Veneri: quò magis autem impetus Venerei cohibentur, eò magis Memoria roboratur.

Porrò Ambræ ratione *Confectio Al-Chermes* Memoriæ firmandæ, imprimis senibus, conducit; sicut etiam ab aliis commendari solet *Confectio Anacardina*; sed cautè admodùm usurpetur propter ingredientia Vegetabilia nimis acria, nimisque volatilia; unde ejus abusu quidam insani, alii acutè febricitantes facti fuerunt, adeò ut rarissimè vel nunquam sit usurpanda.

Insuper spectant huc omnia Spirituosa ex *Formicis* parata, quæ omnibus functionibus animalibus robur addunt, ac speciatim *Aqua Magnanimitatis Laurembergii* ad Memoriæ robur & Ingenii acumen laudatur; quæ etiam ipsa egregiè stimulat Venerem; de qua, etiam ejusdem Arte memoriam firmandi, videat. LAUREMBERGIUS *in libello suo* rarissimo *Mnemonica* dicto in *Anno* 3. *M. A. N. C. in Append. pagin.* 599. ubi omnia ejus Remedia pro memoria & *in colleg. Jonstoniano* D. MICHAELIS invenienda, *ubi* omnium in hoc puncto sit. Negotium perficit remediis quatuor: (1.) *Masticatorio*, (2.) *Capitis lotione* (3.) *Aqua Magnanimitatis*, & (4.) *Linimento externo*. Et hæc in isto casu possunt usurpari, ubi subest torpor spirituum, & cerebri inundatio. Nam quoad primum, *Masticatorium* seu *Apophlegmatizans* est tale:

℞. *Herb. Nicotian. succul.* m. ii.
Rad. Pyrethr. ℥iii.
Zingiber. ℥i.

Cum *Melle* purissimo in Pultem redacta, commisceantur, & fiant Globuli in forma Pilularum majusculärum.

De quibus omni mane una in Ore agitetur hinc inde, unde copiosum Phlegma colligitur in Os, quod exspuendum.

Quoad secundum, nempe *Lotionem Capitis*, est hæc:

℞. *Herb. Meliss.*
Majoran.
Salvia rec.
Rorismar.
Fol. Lauri an. M.i.
Flor. Lavend.
Lil. convall.
Tiliæ,
Stœch. Arab. an. p. i.

Coqu. in *Vino hispan.* Gallico, vel Rhenano: quo Caput lavetur omni quarto, quinto, vel sexto die.

Quoad *Aquam Magnanimitatis*, ea est hæc:

℞. *Vin. Malvat.*

In cujus f. q. macera per 14. dies & noctes

Herb. Basilic.
Majoran.
Salvia,
Melissa,
Puleg. an. M ß.
Flor. Borrag.
Salvia,
Flor. Prim. Veris,
Rorism.
Stœchad. Arab.
Lil. convall. an. p. i.

Hæc

Hæc destilla per Alembicum:
Spirituum destillatum in Cucurbitam amplam suprà apertam inde, & pone in *Nidum Formicarum* circa Solstitium æstivum, nempe in talem Nidum, cujus Furmicæ percussæ manu Acidum de se spirant, & quæ nulla habent Ova, & sunt nigræ, German. *Subvvartzrothe*, & majusculæ, quæ reperiuntur circa Arbores resinosas: in ejusmodi acervum hanc Cucurbitam illo *spiritu Vini aromatico* impletam, ut saltem quarta pars Cucurbitæ sit plena, pone; hinc in dictam Cucurbitam Formicæ irrepunt, quarum ubi præter propter Manipuli iv. vel v. irrepserunt, bacillo ligneo commovendæ sunt, ut omnes suffocentur. Hoc facto digere Formicas cum spiritu Vini aromatico adhuc per dies & noctes 14. in radiis solaribus, hinc abstrahe spiritum destillando, in quem infunde:

Conf. Anacard.
Cinnamom. an. ℥i.
Croci ʒß.
Moschi gr. xii.

Mista digerit, filtrando depurat.

De hac Aqua dat Cochlear unum in haustu Vini modicè generosi, tempore matutino quotidie, vel saltem alternis diebus pro varietate circumstantiarum.

Quoad quartum, *Linimentum externum* est illud:

℞. *Herb. Nicotian.* M. ii.
Flor. Basilic.
Melisf.
Primul. Veris,
Majoran. ana M. i.

Omnia contusa misc. cum
Ol. Olivar.
Butyri non salit. ana ℥iii.
adde
Vini Rhenan. vel *Malvas.* ℥v.

Coq. pro Linimento crasso, & Cola.

Illinatur externè Temporibus, & crebriùs Vertici.

Cum dicta Aqua Magnanimitatis *Laurembergii* quidam faciunt essentiam ex Confectione Anacardina, & sic tutiùs ferè usurpantur Remedia Anacardina: Confer. HARTMANNUS *Praxis Capit.* 14. §. 2. Porrò nota est *Aqua Sopherum Dornerelli*, item *Aqua Cephalica Mynsichti*, *Quinta Essentia Matthioli*, *Aqua & spiritus Cerebri humani*: quæ omnes commendatæ sunt pro robore memoriæ à BARTHOLETO. Myrobalani conditæ, in specie Myrobalani Chebulæ conditæ, laudantur insigniter à MONTAGNANA ad conciliandam memoriam firmam, si subinde Æger unam alteramve comedat. Idem MONTAGNANA *Consil.* 71. commendat sequentes Pilulas, quas bonum secretum vocat ad memoriam, quibus Virum anteà doctum, sed memoria privatum, restituit.

℞. *Cubebar.*
Calaminth.
Mastiches,
Nuc. Moschat.
Caryophyll. ana ʒi.
Ambr. Orient. ʒß.
Moschi gr. v.

Misc. & cum *Succ. Majoran.* f. Pilulæ.

De quibus omni vespere, dum vadit ad lectum, deglutiat aliquot, mane verò capiat duplum, hinc jejunet duas vel quatuor horas.

Sic celebres sunt *Pilula ad Memoriam Sebizii*.

℞. *Aloes* ℥i.
Rhabarb. ʒii.
Myrrha,
Croci,
Agar. ana ʒi.
Rad. Gentian.
Zedoar. ana ℈i.

Cum *Therine. opt.* q. s. f. Pilulæ, magnitudine Francufurtensium.

Quarum septem vel novem deglutiendæ.

Vel Species hæ extrahi cum spiritu Vini possunt in forma Elixiris: Vid. VELSCHIUS *Millenim. Centur.* 1. *Observation.* 50. *annex. Anno* 4. & 5. M. A. N. C.

His adnumeranda est *Herba Thee*, egregiè facultates Animales & operationes mentis internas confortans; & quidem decoctum ejus mirabile est, dum Judicium, & Memoriam maximè auget, magis tamen Senum quàm Juvenum, & ita ut sine Somno & Torpore aliquandiu persistant, nempe in Vino bullita, cujus haustulus omni mane assumatur.

Hæc sunt Interna, quibus addi possunt spiritus & Essentia Salviæ, Rorismarini, Melissæ, Ligni Aloes, Liliorum convallium, Cinnamomi, Castorei, Ambræ, & similes.

Vel

℞. *Aqua Cephal. ad intrà*,
Sophor. ana ℥ii.
Quint. Essen. Matthiol. ℥ß.
Spir. Ceras. nigr.
Lill. convall.
Prim. Veris,
Ess. Ambra ana dr. i.
Syr. de Beton. ℥i.

M. S.

Potio Caput & Memoriam confortans.

Vel

℞. *Conf. Flor. Anthos*,
Salvia,
Tunic. an. ℥ß.
Nuc. Ind. cond. dr. iii.
Spec. Dianth.
Diamoschi dulc.
Spir. Lil. convall. ana dr. iß.

Cum s. q. *syr. Flor. Tunica* f. Electuarium.

D. S.

Electuarium Caput & Memoriam confortans.

Item

℞. *Cort. ping.* No. vi.
Sem. Eruc. dr. vi.
Curtham. ℈i.

Cum *syr. flor. Tunic.* f. Electuarium.

D. S. ut antè.

De quo Dosis quantitas Juglandis tempore matutino: A meridie usurpari potest liquor Cornu Cervi succinatus, spiritus Carminativus, vel Salis Ammoniaci caryophyllatus vel succinatus.

Remedia *Lunaria* pariter & hic locum inveniunt. Notum est de Lunæ rasura memoriæ robur conciliante; quare Resolutio Lunæ cum spiritu Salis Ammoniaci vinoso ad imitationem KUNCKELII parata hic proficua foret. (L)

Externè pauca sunt, quæ locum inveniunt. *Oleum Myrrha per deliquium* factum solet insigniter commendari: Videat. SCHROEDERUS *in Pharmacop.* quod divinum remedium vocat HILDESHEIM *in Spicil.* ad Memoriam. Oleum hoc Myrrhæ per deliquium si Temporibus & Occipiti inungatur, mirificè memoriam restituere asserit. Sic ZAPATHA curavit memoriam imminutam ob abundantiam succorum frigidorum in Capite per spiritum Vini, cui Piperis parum infusum fuerat, inungendo hoc ipso subinde Suturam Coronalem & Sagittalem: Videat. ZAPATHA *cap.* 4. *in Cl. Medic.* Simile quid est, quod commendat HILDESHEIM *in Spicil.* 3. *pagin.* 319. ubi laudat sequentem *Essentiam* ad memoriam conciliandam: nempe

℞. *Fol. Betonic.*
Salvia,

La-

(L) *Si vera sunt quæ de memoria ex* Des-Cartes *docuimus* Tom. 1. Instit. Med. part. 2. cap. 19. col. 274. lit. F. *colligere facilè possumus, Remedia, quæ vulgò pro perficienda Memoria à Medicis exhibentur, esse plerumque vana: nisi tamen Memoriæ lapsus ortum ducat ab infarctu Cerebri ab humoribus p. n. facto, qui quidèm Remediis tolli potest. Nulla igitur alia Methodus est perficiendi Memoriam, quàm repetita & repetita rerum memorabilium Imaginatio: ut scilicet spiritus pluries per easdem semitas transeuntes, perpetua veluti vestigia in Cerebri meatibus exculpant. Prætereà optimum Memoriæ subsidium est Ideas rerum memorabilium Ideis rerum obviarum & ubivis occurrentium alligare; etenim ex eo quia unius rei imaginatio excitat alterius recordationem, fieri facilè potest, ut ex recordatione rei obvia, quæ facilis necessariò erit, ducamur in rerum abditarum recordationem. Atque in hoc negotio consistit usus* Memoriæ *illius quam* Localem *vocamus, cùm nempe alicujus rei recordamur, respectu habito ad Locum ubi forsan scripta est, vel ubi illam didicimus, aut habita ratione Magistri docentis, Figura quæ illam exprimebat, & fortasse ad Anni tempestates, Diei accidentia, externarum rerum casus, & similia quandoque recurrimus. Verùm hæc potiùs usu, quàm verbis addisci possunt.*

Lavend.
Rorismar.
Flor. rosar. rub. ana M. i.
Nuc. Moschat.
Piperis long.
Galang.
Cyperi rotundi ana ℈iv.
Castor. ʒii.
Nuc. Indic. ʒß.
Myrrha,
Thuris an. ʒiii.
Croci ʒß. vel ℈ii.

Infundantur in *Vino* vel *spiritu Vini*, aut *spiritu appropriato*, digerantur in Mariæ Balneo & filtrentur.

Hoc ipso liquore, seu, ut vocant, Oleo, Nares & Tempora & Vertex largiter illinantur pro Ingenii robore firmando.

Conveniunt quoque Balsamum memoriæ *Mynsichti*, & Lixivium sapientiæ *Mynsichti*. Aliâ etiam pinguedo Ursina Temporibus & Frunti illita ad toborandam memoriam commendatur; item Unguentum *Caroli Ducis Burgundiæ*. Præparationem videbitis in SENNERTI *Praxi*, *ubi de memoriæ læsionibus*.

His præmissis jam accedimus ad ratiocinationem depravatam; unde sequitur

ARTICULUS II.

De Deliriis in genere.

QUando depravatut *ratiocinatio* occasione læsæ Imaginationis, seu Phantasiæ, & memoriæ, ita ut à consueta lege & ordine aberret; dicitut *Delirium*. *Aberratio* hæc observatur nunc conjunctim, nunc seorsim, secundùm omnes tres mentis operationes; Nam

1. In simplicium Objectorum Indeque formatorum conceptum *apprehensione*; verbi gratia cum delirans quid pro quo, vel aliud pro alio, concipit, ut dum quendam vulgarem Hominem Regem Hispaniæ appellat. Deinde
2. & 3. In Ipsorum conceptuum apprehensorum *compositione & divisione*, inde facta *conclusione* & *ratiocinatione*; ut dum aliquis putat, se conflatum esse ex Butyro; Unde Ignem horret, ne liquescat: Vid. SCHENCKII *observationes*.

Omnes hæ aberrationes à recta ratione uno nomine *delirium* appellantur, Græcis παραφρονεῖν nempe depravatio rationis, & aberratio ejusdem abordinaria cogitationis lege, qua deliria varia, nunc ridicula & jocosa cum Ægri gaudio & voluptate conjuncta, quando nempe rident, cantant, jocosa narrant; nunc etiam morbosa seu seria, ubi cum quodam impetu, furore, &c. delirant, sed absque neau & ordine, & sine fundamento, confusè utplurimùm producuntur.

C A U S Æ.

Causa horum deliriorum *in genere* consistit in spiritu Animali, in substantia nempe & motu plùs minùs alterato & viciato, ita ut spiritus à debita Crasi degenereot: unde prout variat Crasis spirituum & eorum motus præter naturam, variant etiam deliria. *Mens* enim, id est, *Anima rationalis*, utpote immaterialis, & immutabilis, eadem semper manet: & à nulla alia causa materiali lædi, & inquinari potest.

In *spiritu* ergò hæret vitium, idque varium, & diversum, prout ipsius alterationis inductæ, & causarum occasionalium multiplex est varietas, unde etiam varia deliria, variæque eorundem *species*. Rem hanc exemplo declarabo; Quemadmodùm in *Ebriis* idem Vinum sub ebrietatis eanrbitantia diversa parit deliria in diversis subjectis, dum unus sub delirio vinoso fit iracundus, aut furiosus, alter fit amorosus, tertius fit canorus, seu cantans, quartus jocosus, & ridiculus, quintus fit somnulentus, sextus se æstimat maximè divitem, septimus omnium evadit sapientissimus, octavus alio phantasmate afficitur, &c.; in his affectibus, utut unum sit Vinum, quod omnes inebriat, indèque omnes etiam delirantes reddit; nihilominùs tamen pro diversa constitutione subjectorum, eorumque alia habitudine diversa, ex Massæ Sanguineæ Crasi materiali, & seminali distincta, & inde pro varia spirituum Animalium constitutione, *varia* tamen, & distincta fiunt *deliria*.

Quoad *differentias deliriorum*: in genere omnia, vel ex *interna* oriuntur *causa*, seu quæ habent Fomitem quendam internum in Corpore stabulantem, vel ab *externa*. Ab *externa*, quæ proveniunt causa deliria, originem ducunt, vel ab assumptis intra Corpus, vel extrinsecùs admotis, e. g. morsu Canis rabidi, Felis rabidæ, Tarantulæ ictu: utraque, sive ex Vegetabili, seu Animali ex Regno oriuntur.

Externas quod attinet *causas*: *ex Regno Vegetabili* sunt *liquores Spirituosi*, & Temulentiam inducentes, in Ebriis delirium excitantes; item omnia *Narcotica* stupefactiva, quæ simul cum virtute fixativa, & quasi ligativa spirituum Animalium, certam vim simul etiam obtinent determinandi certo modo spirituum Animalium motum, cujus immutati occasione, diversi & extraordinarii conceptus in mente formentur, indeque varia deliria oriantur: v. g. refert KIRCHERUS *Tr. Scrutinium Pestis* exemplum de duobus Monachis, qui ex esu Radicum Cicutæ prope Aquas crescentis, loco Petroselini, in tale inciderunt delirium, ut se in Anseres, & Anates transformatos putarint, indeque isti Monachi piscinis, stagnis, & paludibus (crescit enim propè flumina) se immerserint, & Anatum instar natare voluerint. Conf. etiam WEPFERUS *de Cicuta Aquatica*. Pertinent huc, præter *Opium*, ferè universus *Solanorum* exercitus, quos inter in specie eminet *Nicotiana*, *Hyoscyamus*, *Datura*, *Stramonium*, *Solanum maniacum*, &c. Pertinet huc *Pharmacum Phantasticum Bartholeti* ex Stramonii Semine paratum, quo ipso determinare vult delirina pro habitu ad certum conceptum, & certam Imaginationis speciem pro additorum aliorum varietate: de quo prolixè agit in *Tractatu de Respirationis vitiis lib. 5. cap. 2. & 3. pagina 405. & seqq.* NB. rarum est scriptum. Sic *Opium* & *Opiata*, copiosiùs, & frequentiùs propinata, (uti mos est in Provinciis Orientalibus, in India, Persia, & similibus) & similia *Narcotica* nobis Occidentalibus, & Septentrionalibus Somnum cum Insomniis horrendis, & admodùm terriculosis de Dæmonibus, aut *Spectris* inferunt, quasi vexaremur à dæmone, quasi vulneremor, & versemur in jurgiis; *Orientalibus* autem, nempe Turcis, sub Somno Insomnia suavia, quasi in viridariis versentur in Paradiso, ibique hilariter, & jucundissimè vivant, excitat. Conf. M. A. N. C. *Anno 2. Observ. 69.* Sic *Hyoscyamus* assumptus quibusdam ridiculum infert delirium cum jurgiis, & contumeliis: Vid. BORELLUS *Cent. 4. Obs. 45.* ubi refert quendam Rusticum cum sua familia ex esu Radicis Hyoscyami totum fuisse dementatum, ita ut quasi simia varias gesticulationes, & ridiculas actiones perageret. Pertinet huc vis narcotica *Nucis Metellæ* Arabum, quæ idem est, atque *Dam Turcarum*, à cujus semine, ad certum pondus dato, Risum effici, aut stultitiam cum Risu, & jucunda Animi hilaritate, & cum insigni liberalitate, ita ut, qui sumpserit istud Semen, liberali manu omnia suadet, & offerat, omnia delicta profiteatur, & omnibus jussis obsecundet: ac revera Hyoscyami est species: vid. BARTHOLETUS *loc. alleg.* Econtrà Semen, & Cortex Hyoscyami Peruviani, eodem Authore referente, delirium facit ecstaticum, quo delirantes putant se versare in viridariis in conversatione Angelorum; de hujus Narcosi vid. MANDELSLO *in Descriptione itineris Indiæ Orientalis, pagina 233.* cujus narcoticæ virtutis medela est Acetum: Vid. HOECHSTEDTERUS *Decad. 7. pag. 156.* Sicut Semen Hyoscyami nigri infert delirium cum jurgiis, & contumeliis, & Semen Solani majoris dat delirium, quo se à Dæmonibus vexari, & à Serpentibus, ac Satellitibus malè tractari existimant. Plura similia, eaque non inelegantia, & admodùm curiosa, de ejusmodi artificiali quasi Dementia per Externa excitata, videb. in DOERINGIO *Tr. de Opio ejusque virtute*, ubi *cap. 7. pagina 72. & 79.* inter alia observat artificialem Dementiam quandam, qua Ægri putant se naufragium pati: Sicuti idem DOERING *loc. citato pagina 79.* observat Dementiam similiter ex Medicamento, quo Ægri primo hilares, hinc iracundi, tandem admodùm mœsti fiunt. Sed dementari, stupidos reddi, & delirium induci ab hujusmodi Vegetabilibus Narcoticis extra dubium est. An verò semper in diversis subjectis Deliria determinata inferant, aut Arte per addita ita specificari queant, ut saltem determinatum efficiant delirium, de hoc admodùm dubitare quis potest, cùm & Hyoscyamus pro subjectorum varietate Amentias diversas inferat; parili ferè modo, atque supra de Vino monui: Conf. M. A. N. C. *Anno 4. & 5. observ. 224. pag. 134.* Huc pertinet *Crocus*, de quo vid. KIRCHERUS *loc. all.* Sulphura enim Vegetabilium minùs tuta sunt, quia stupefactiva, & narcotica sunt: Sulphura verò ex Regno Minerali sunt tantùm anodyna, non verò stupefactiva.

Sed præter Vegetabilia etiam *Animalia* certa, & determinata inferunt deliria, in specie Animalia nobis dicta Venenata, & hinc etiam *Animalia Rabida*, Canis, seu Felis, &c. Vid. BAUHINUS. Sic in *Rabie* notum est, quod à

Cane

Cane Rabido demorsi simile Delirium rabiosum contrahant, sub quo in Canes se mutatos existiment, unde in mores caninos ferè transformantur; sicuti iidem semper Hydrophobia, seu insigni omnium Liquidorum, & Aquarum metu corripiuntur. Notus quoque præternà est *Tarantismus*, quando *à Tarantulis* demorsi earundem gestus, relarum texturam, & ad determinatam Musicam, Amorem, & similia exactè acquirunt. Nota etiam est *Rabies Felina* dum tres Helvetii Juvenes de Fele rabida interfecta comedentes Deliri exinde, & Rabidi fuerint, ut Felium instar Unguibus, & Dentibus se laceraverint, & morsicando invicem congressi fuerint: Vid. KIRCHERUS *in Scrutin. Pestis pagina* 207., & WEINRICHIUS *Tract. de Monstris*, ubi habet exemplum morum felinorum ex Sanguine Felis assumpto inductorum. Quo similiter *Lupina*, & *Suilla Rabies* pertinet, quorum esu similiter Homines in talia Deliria feruntur: exempla prostant hinc inde, imprimis apud BAUHINUM, qui habet de Rabie Canum, Luporum, &c. Pertinent huc quoque *Philtra*, tam vera, quàm falsa: Falsa sæpiùs Maniam inferunt, & Furorem; Vera per Mumiæ Animalis confermentationem cum certo subjecto, habent simul vim determinandi spiritus Animales, ita ut exinde ferantur in determinatam Personam sua Inclinatione: unde consequenter Amor, de quo veri Philtri parandi modo per Mumiam naturalis confermentationem cum certo subjecto, & hinc Transplantationem *infrà Membro* 4. *Articul.* 4. plura. In Suecia Septentrionali est *Hule*, Animal sic dictum voracissimum, cujus Pellis pretiosissima, si dormientibus obtegatur, facit Insomnia Animali congrua, nempe voracissimi Hominis. De *Marte*, quòd faciat Delirium Ridiculum, vid. BARTHOLETUS *loc. all.* Ab his ergò, & similibus externis determinantur spiritus Animales, quatenus horum crasin certo modo alterant, & motum in Cerebro variant, ut hujus motus occasione Anima Rationalis exinde tam miros, ac deliros formet conceptus, ut anteà dixi. Quod quomodò fiat, ut externè admota determinatum, ac specificatum Delirium inducant, certò nondum constat, & adhuc perscrutandum est, cùm nulla adhuc Authoris constet opinio, quæ Animum scrupulosum, simulque veritatis avidum, possit exsatiare.

Præ cæteris operosus hic fuit HELMONTIUS *in suis Scriptis*, & hinc MARCUS MARCI *Tract. de Ideis operatricibus*, item *Tract. de Philosophia Veterum restituta*: qui per Ideas Naturam determinantes negotium explicare nituntur: quæ Hypothesis, si rem exactè consideremus, plausibilis primò videtur, & maxima probabilitate conceptibili nobis imponere solet. Sed tamen si exactiùs paulò ad rectæ rationis trutinam examinetur, & ad prima usque fundamenta vera fiat inquisitio, si etiam paulatim in nosmetipsos faciamus reflexionem, ut possimus concipere, quid, & quale sit, & quomodò operari possit talis Entitas Idealis, seu Intentionalis, & immaterialis sub compage materiæ? aut quomodò hæc ipsa aut involvi, aut evolvi possit? certus sum, quòd tunc omnis ista Idealis Imaginatio instar fumi, seu vanæ cujusdam Ideæ subitò sit transparitura, & evanitura.

Hinc est, quòd multi curiosi, & exercitati Naturæ scrutatores, quos inter meritò refero nonnullos Anglos, & hos inter Dn. BOYLE, non sine nominis honore nominandos, maximè æstimat, & admiratur HELMONTIUM, ubi in Praxeos, & Philosophiæ Naturalis terminis se continet: ubi verò in extravagantias ideales prorumpit, ejusdem somniis quidem indulgendum non verò inhærendum arbitratur. Et quidem fundamentum istius opinionis, ex quo subinde probat existentiam talium Idearum HELMONTIO *Seminalium*, MARCO MARCI *Operatricium* dictarum, desumptum est à formatione Fœtus in Utero, ejusque per ideam ab imaginatione materna conceptam transformatione. Hoc ipso tamen obscurum per æquè obscurum declarare nititur, æquè enim obscurum est formationis Fœtus, & transformationis ejus per maternam imaginationem negotium, quàm tota superstructa eidem [illegible] modò allegatorum explicatio; adeout obscuri per æquè obscurum declaratio non satisfacere possit nobis. Hæc de Delirio à causa externa in genere.

Ex *Deliria verò*, quæ fiunt *à causa*, *& occasione interna*, adeoque sponte Fomitem intra Corpus continent, & ipsa pro Fomitis interni varietate, & prout diversimodè spiritus afficiuntur, sunt varia, & diversa, nunc quidem *vaga* sunt, seu *indeterminata*, ut in Febribus Ardentibus, & Malignis; nunc vero sunt *fixa*, ut in pluribus Melancholicis, & quasi ad certum Objectum determinata. Quòd autem à talibus causis internis possint determinari spiritus in suo motu, ut hujus occasione depravetur Ratiocinatio ad certum objectum, ac certum superveniat Delirium, per manifestum exemplum declarabo: Consideremus v. g. Picantes: sanè Pica est appetitus Carbonum, Cretæ, Halecis, &c. delirus, qui tamen excitatur occasione positiva in stomacho fundata: sic etiam ponamus v. g. quendam, qui tempore nocturno in Somno patitur distensionem Vesicæ ex collecta inibi Urina, vel quando Genitura turgescens in Vasculis, & Vesiculis seminalibus titillationem suavem excitat; in talibus certè exinde ita determinantur spiritus Animales, ut superveniat Somnium: & quidem in priori, quasi emitteret Urinam, adeòque stragula permingit; in posteriori vero casu patitur Somnium Venereum, quo somniando imaginamur, nos exercere Venerea negotia cum formosis puellis, indeque etiam seminis excretio, seu Pollutio nocturna ordinariò succedit. Par ratio est cum Pica, in qua determinatum est Delirium. Optimè facit huc exemplum istud Veneris imaginariæ: uti enim Genitura turgescens titillando infert Somnium Venereum, ita etiam simili ferè modo sordes vitiosæ, vel alia quæcunque causa interna, spiritus ad Deliria certa determinare valet. Consideremus ergò hic, quomodò seminis turgescentia inferat somnium Venereum? in quo notorium est, imaginationem ferri in objectum quasi præsens, quod tamen absens: Rectè enim in dormientibus Insomnia dicuntur dormientium Deliria, sicuti contrà vigilum Deliria reverà sunt vigilantium Insomnia, cum sanè tale quid patiantur Delirantes vigilantes, quod patiuntur somniantes. Unde etiam Delirantes vigilantes interdum recordantur eorum, quæ sub delirio fecerunt, interdum vero non; non secus atque fit interdum cum somniis paulò profundioribus, interdum verò obliviscantur: adeò, ut qui rectè noverit declarare Naturam & fiendi modum Insomniorum, hic ipse quoque manifestam habebit Theoriam Deliriorum, quatenus nempe ea ex fomite interno originem habent, cum aliàs notum sit, quòd somnia naturali ordine soleant insequi temperaturam, ut vocant, seu naturalem Humorem, ac spirituum crasin. Istud exemplum de Pollutione nocturna curioso potest administrare ansam meditandi Insomniorum, & Deliriorum naturam. Quo etiam pertinet Delirium, dictus *Furor Uterinus*, ubi manifestum est Delirium, ex Liquoris seminalis circa Genitalia turgescentis, simili ferè ex causa, atque in Maribus pollutio nocturna, Mulieribus superveniens.

ARTICULUS III.

De Deliriis à Causis Internis.

Ut verò singulas, & frequentiores eorum species sigillatim absolvamus, initium faciamus ab iis, quæ *à causa interna* oriuntur.

Deliria, quæ ab interna oriuntur causa, rursus sunt varia. Et primò quidem sunt, vel *cum Febre*, vel *sine Febre*. Delirium cum Febre aut levius est, aut gravius. Illud communiter *Delirium simplex* (nam Deliria Febrilia proprio speciali nomine carent) tam apud Græcos, quàm Latinos appellatur: Hoc vero, quod gravius, & ferocius, hodie ordinaria appellatione *Phrenitis* audit, quod mitius *Paraphrenitis*, Delirium sine Febre est *Mania*.

MEMBRUM I.

De Phrenitide.

Phrenitidem ex inflammatione Membranarum Cerebri, ejusque substantiæ cinericiæ, oriri vulgò æstimant. De hac Phrenitide ita explicata jam *suprà l.* 1. monui, quòd nempe secundùm primos Medicinæ Authores propriè *Diaphragmatis inflammationem* innuat, secundùm quos inflammatio Cerebri ejusque Membranarum vocata fuerit, *Sphacelus*. Malum, ut rarum, ita utplurimùm funestum, ac lethale: Verùm cùm loquendum sit cum vulgo, sentiendum autem cum paucis, ob id etiam nos hac vice Phrenitidis nomen in vulgari sensu retinebimus; idque imprimis, quia ratione Methodi medendi, & in Diaphragmatis Inflammatione, & in Sphacelo Cerebri, eadem sit curandi ratio, quæ in vulgo sic dicta Phrenitide; sicut *Paraphrenitidis* nomine innuimus leviora Deliria.

C A U S Æ.

Causa ergò universalis tam *levioris*, quàm *gravioris delirii Febrilis*, seu *Phrenitidis* est in genere spirituum Animalium varius, velocissimus, & confusus in Cerebro, præsertim ejus corpore calloso, motus, cujus occasione (dico *occasione*) fit, ut ratiocinatio, & imaginatio pervertantur; unde & post tam varia, & minùs cohærentia phantasmata ab Anima efformantur, quorum index, & nuntius sunt inconditi Sermones, Risus, aut Fletus, Flocculorum, quæ nusquam sunt, collectiones, Vigiliæ, Muscarum, quæ nusquam sunt, insolitæ venationes, & variæ artuum motiones, &c. donec aucto, & nimis impetuoso, penitusque inordinato facto spirituum jam deficientium motu, *convulsiones* sæpè lethales superveniant, aut tandem spiritibus tantummodo absumptis per inconditum Narcoticorum usum penitus fixatis, phrenitis in Lethargum, aut in affectum soporosum potiùs mutetur, aut successivè superato malo æquabilis ordo, ac circuitus spiritibus redeat.

Causa verò *remota* inconditi istius spirituum Animalium motus in Cerebro est nimia eorum, & Cerebri Æstuatio, & Incalescentia, nunc minor, nunc major, idque vel simpliciter ob sanguinis nimiam incalescentiam, & pulsum in Cerebro frequentiorem, ex ejus Effervescentia natum in *Paraphrenitide*, vel ob stagnationem, & exinde Membranarum, aut corticalis Cerebri substantiæ inflammationem in *Phrenitide* propriè dicta. Cogitemus saltem Æstum Febrium talium acutarum, & vasa insignia, & numerosa ad Cerebrum distributa, & tunc hujus fervor facilè, & sponte patebit: quod multò magis fiet, si Cerebrum ipsum patiatur inflammationem, in quo casu dum Cerebrum adeò fervore, & ardore æstuat, necessariò spiritus Animales fervidi movebuntur, & imaginatio ratiocinatioque lædentur; Unde primo in principio Febrium talium acutarum Vigiliæ pertinaces tanquam Delirii prodromus seu primus gradus ex spirituum continuo motu, secundò in incremento, & statu Deliria ipsa ex eorundem motu perverso, ac tandem tertiò convulsiones, ex spirituum quasi ultimo nixu in Membra se mutuò subsequuntur, & hi termini mortis prodromi ferè esse solent.

Ab effervescente ergò Insigniter sanguine, & magis adhùc exæstuante hinc Cerebro, subtiliores, & fervidiores redditi spiritus Animales agiliùs quidem, sed simul confusiùs, & perturbatiùs in Cerebro moventur; unde deliria similia, præsertim in incremento, aut principio status Febrium talium Ardentium Continuarum superveniunt, ubi nempe maxima est Sanguinis effervescentia. Ubi enim in principio Morbi, aut incremento, absque tamen insigniori febrili Sanguinis effervescentia, Vigiliæ pertinaces cum leviori delirio imminente se manifestare incipiunt, gravioris *Malignitatis* anguis latet sub herba, & Virus malignum perturbati spirituum Animalium motus est origo, nisi sit in Peste, & similibus Morbis malignioribus, quod probè observetur pro Praxi. Unde patet, quòd *causa remota* sit vel simpliciter Cerebri incalescentia, ex Sanguinis fervore in Febribus Benignis & Malignis; vel Cerebri & ejus Membranarum propria inflammatio, ex Sanguinis stagnatione ibidem facta, idque in perfecta phrenitide. Subesse autem, præter simplicem Cerebri exæstuationem, subinde etiam Membranarum aut Corticis ejus inflammationem, confirmarunt exempla phreniticorum post mortem dissectorum: Sic enim refert RHODIUS *Cent.* 5. *observat.* 39. Phreniticum biduo extinctum, in cujus Capite aperto Cerebrum & Membranæ ejus cum intenso rubore adeò tumebant, ut facilè Venæ ab ipsius substantia potuerint separari; & *observat.* 40. Phrenitidem sic dictam à Piæ Matris inflammatione: Sic et ani NICOLAUS FONTANUS *in Analect. cap.* 2. in Juvene Febre Continua perniciosa laborante, symptomatis horrendis stipata, ingentem Cephalalgiam observavit, accedente Vigilia & Paraphrenitide, ex qua paulatim phrenitis subnata nullis auxiliis levari potuit, sed furiosus, amens & inquietus, ac insomnis decimo octavo die occubuit: rosecto Cranio Cerebrum sine læsione fuit, sed maculis sanguineis undique conspersum, & Meninges, in specie Pia Mater, tumida admodùm & sanguine nigriusculo turgens visa fuit, & omnes ejusdem rami per Cerebrum dispersi, Sanguine congrumato tumidi reperti fuerunt: Sic PAW *observat. Anat.* 8. in cujusdam phrenitide & convulsione mortui Cadavere abscessum in Cerebello & exesionem duræ Matris observavit. Tunc quoque inflammationem Membranarum Cerebri ejusque Corticis adesse suspicio est, quando per Metastasin aliarum inflammationum oriuntur Pleuritides, v. g. quando post Erysipelas externum, aut post Pleuritidem, aut Peripneumoniam, aut post Anginam subitò evanescentes, insequitur Phrenitis, inflammatione partes assuetas saltem mutante: in talibus non dubium est, sanguinem in aliis locis coagulatum, solutum vero denuò, stagnare in Membranis Cerebri, aut ipso Cerebro & ibidem novam inducere inflammationem. Certum ergo est, subinde in deliriis Febrium gravioribus inflammationem Cerebri & Membranarum, non tamen semper, esse.

Causas quod attinet *remotiores procatarcticas*, à quibus corpus disponitur ad Febres acutas, & consequenter harum pedissequa, deliria, vel simplicia, vel phrenitica: eæ variæ quidem sunt, omnes tamen coincidunt cum iis, *quæ inferunt Sanguini motum impetuosiorem* & Febres Ardentes; sic v. g. notum est, quod *Ætas juvenilis*, *Aer æstivus*, *crebrior Ebriositas*, & *abusus potuum generosorum*, in specie Vini & spiritus Vini, nos reddant admodùm promptos uti ad Febres ardentes, ita etiam ad Deliria & perfectas Phrenitides, uti hoc ferè videmus in Ebriosis: Exempla sanè prostant ubivis ex abusu Vini juvenum correptorum Phrenitide: Sic enim HORSTIUS *lib.* 2. *observat.* 25. Phrenitidem post nimiam Vini ingurgitationem refert. *Suppressæ quoque Sanguinis evacuationes* solennes, uti Febres, ita etiam stagnationem Sanguinis in Cerebro, & phrenitides subinde inferunt: qua ratione *ex Lochiis* Puerperæ non ritè expurgatis phrenitidem obortam refert HORSTIUS *lib.* 2. *observ.* 25. & *observat.* 26. idem Malum ex retentione Hæmorrhoidum in Viro annotat. Tandem etiam huc *affectus Animi graviores* pertinent: quos inter in specie primatum obtinet *Ira*, quæ admodùm nos disponit ad Febres Acutas, ipsisque conjuncta Deliria: Sic Phrenitidem ex ira sub Mensium fluxu hunc coercente referunt BARTHOLINI *Acta Hafn. Volum.* 2. *pag.* 138. Nam potentes admodùm sunt Animi affectus, præsertim Ira ad inducendas Febres ac Deliria. Ira enim per se est Febris quasi talis naturalis. Nam in hac Sanguis intensiùs effervescit circa præcordia, unde & in hac Corpus intensè calet, Facies rubore tincta perspicuo, Caput dolet, Pulsus est frequentior & major, ex aucta Sanguinis fermentatione, Unde non mirum, si superveniat Febris cum Delirio, aut etiam phrenitis: *Febres Malignæ* quoque, uti monui, sæpissimè conjuncta habent deliria & phrenitides, tam in principio, quàm in incremento. Et quidem Phrenitides in Febribus Malignis supervenire solent interdum citra insignem Corporis incalescentiam, aut Massæ Sanguineæ effervescentiam; unde talia Deliria in principio cautum reddant Medicum in instituenda cura, ne perditos reddat Ægros. Omnia illa, quæ Febres magis acutas excitant, Deliria & Phrenitides inferunt; ita tamen ut Phrenitis, quamvis semper cum Febre, non tamen semper à Febre sit. Notabile est, quod refert PLATERUS *lib.* 5. *observ. pag.* 87. ubi Delirans in Febre continua Uxorem per vim comprimit, mox exspirat; Uxor verò mox eodem Morbo correpta, licèt fuerit sanata, Mens tamen nunquam se rectè habuit. Denique *Gonorrhœa virulenta* suppressa Phrenitidem quoque intulit, curatam post universalia per ℥i. Philonii Romani à FONTANO *Curat. & Resp. lib.* 5. *pag.* 21.

D I F F E R E N T I Æ.

Differentias quod attinet: præter has, ut suprà fuit insinuatum, quòd *Deliria Febrilia*, Phrenitis & Paraphrenitis, sint nunc *graviora*, nunc *leviora*, eadem porrò, in *Phrenitide* præprimis, sunt nunc *Ridicula*, nunc sunt *Seria*. Illa sunt, quando Ægri varia absurda, incondita, & minùs cohærentia, cum quadam plùs minùs hilaritate, interdum & cum risu & aliquali facilitate, proferunt. *Serium* vero Delirium est, quando Ægri, quicquid faciunt, quasi aliquantisper irati cum impetu, quodam furore & morositate proferunt varia & incondita, idque non tam inscii, ut videri volunt, quàm quòd quasi præmeditato & summo studio facto ([illegible]) hoc faciant. Quæ *Differentia* probè observanda propter effatum HIPPOCRATIS dicentis: Quod *Deliria Ridicula* sint tutiora & minùs mala, quam *Deliria Seria* aut cum jurgiis juncta.

D I A G N O S I S.

Quoad *Signa* duorum horum Deliriorum, Phrenitidis nempe & Paraphrenitidis; primo quidem in Febribus necesse est, ut Delirium imminens præcognoscatur, ut possimus ejus ferociam præcavere.

Et quidem *præsens Delirium* cuilibet manifestum est, imminens vero, ut præcaveri possit, attendatur.

Imminens autem *Delirium* ferè patet ex quadam Garrulitate

te insulita, & nimia loquendi promptitudine plùs minùs audaci, & cum Ferocia; sicut & imminente Delirio insignis mutatio Morum adesse solet: ita ut, si is, qui aliàs fuit mitis & facilis in respondendo, fiat nonnihil ferox & temerarius, aut facilè proclivis ad iram; & qui antea fuit compositis moribus, & quietus in lecto, jam fiat inquietus; item si is, qui aliàs est taciturnos, evadat loquax, si corpus indecorè moveat (quod Signum Mortis certum) si etiam corpus aut Membra quædam denudet, si eorum, quæ legerit vel locutus fuerit, subitò obliviscatur, si eundem sermonem sæpiùs citra rationem repetat; item, si Vigiliæ aut Cephalalgiæ pertinaces adsint, aut saltim Somnus admodùm interruptus & turbulentus præcesserit, jactitant Membra variè, & milln inconcinnitates solent exercère actionibus & sermonibus, in talibus casibus Delirium simplex imminere patet.

Quòd si verò jam dicta Deliria adsint, Ægri solent esse morosi, varia incondita loquuntur, fiunt furiosi, ex lectis prosiliunt; accedunt his simul urina primò crassa, mox tenuis, imò diaphana, capitis tactus calidior, item Oculi: qui enim, si fiant aliquantisper mobiliores, solito splendidiores & quasi fulgidi & ignei, si fiant quasi rigentes, & aspectus sit nonnihil ferox, *cùm adeò rigidè aliquem intuetur*, facilè Delirium non leve, sed furiosum infallibile cognoscitur; sunt nempe Oculi, uti fenestra Animi, ita & corporis: unde etiam Oculi olmis fulgidi aut pallidiores, ant plùs minùs cornei apparentes, insignem Virium prostrationem, spirituum ex defectu, innuunt.

Si in principio Morbi Acuti de *Dolore in bulbis Oculorum* seu *Ophthalmia* conqueruntur Ægri, funestissimum Signum est; mox enim Delirium & Convulsiones adiunt, quod sæpiùs observavi.

Colores varii ante Oculos apparentes, & objecta peregrino colore vestita, Convolsiones, Deliria, &c. innuunt. Visitavi aliquando Ægrum Maligna Febre correptum, licèt aliàs benè se haberet, dicebat: me indutum esse pallio & veste cœrulea; imò omnis niger Color cœruleus illi videbatur: Signum hoc aderat mane, à meridie subsequebantur Delirium & Convulsiones, & tandem interibat.

Alvi dejectiones & *urina* interdum sine sensu effluunt.

Quòd si verò porrò in Delirio Febrili adsit *Inflammatio Cerebri*, vel potiùs *Membranarum* ejus, aut verò tantummodò incalescentia nimia, & Fervor ejus ac spirituum, adeòque vera Modernorum Phrenitis, hisce ferè modis distingui potest; quòd nempe tunc, præter Delirium summè ferox, immanis capitis dolor, præprimis circa occiput, adsit in Phrenitide, in qua est Inflammatio Cerebri, unde hoc sæpiùs fricant, cum Respiratione difficili, magna & tarda, quia non percipiunt Ægri, cum Febre continua & siti nulla, utut hujus causæ adsint. Nam ex natura partis facilè patet, quòd Dolor sit vehementissimus, cùm Dura Mater cerebri simul sit affecta, quæ est sensibilissima.

Dum autem *Membrana Cerebri, aut corticalis ejus substantia, Inflammationem patiuntur*, non potest non fieri ardoris sensus: unde est, quòd veri Phrenitici soleant avellere Capillos, inscii tamen, propter immanem & acutissimom Dolorem, quem percipiunt: Item Manus perpetuò capiti admovent, & vario ac quasi furioso motu caput agitant hinc inde: propter quos acerbissimos Dolores etiam adeò brevis est affectus, cùm non possint superesse spiritus cum immani adeo Dolore. Accedunt prætereà interdum *Convulsiones*, idque, quando Inflammatio cerebri incipit abire in *Gangrænam*: nam omnis Inflammationis finis est Gangræna, ubi ferocia remittit, & qui anteà ex lecto prosiliebant, subitò fiunt mites, taciturni, Oculis clausis prostrati decumbunt, & lethargici evadunt Ægri. Adhæc in vera Phrenitide *Pulsatio* adest vehementissima in & circa caput, de qua etiam ante Delirium conqueruntur Ægri, quæ, quanta sit? percipitur, si attentè conspiciatur Collum; ibi enim Arteriæ Carotides quàm impetuosissimè pulsant propter sanguinem influentem, sed ob Inflammationem in Cerebro stagnantem: Unde etiam HIPPOCRATES Pulsationes seu Arteriam pulsantem in Temporibus prænuntium æstimat Phrenitidis imminentis.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognosin*: Phrenitis omnis Malum periculosum est & acutum, imò *utplurimùm lethale*, cùm intra quatuor aut septem dies frequentiùs terminetur ad Mortem, raròque ad Salutem, nisi in Ætate juvenili, & Temperamento sanguineo per Sudorem aut Hæmorrhagiam Narium criticam solvatur. Magis tamen est periculosum, in qua simpliciter inflammatæ sunt Membranæ vel ipsum cerebrum; nisi Vires optime consient, utplurimùm moriuntur Ægri: minùs periculosum, ubi saltem adest spirituum tantum fervor & sanguinis incalescentia, ut in Paraphrenitide & Delirio Febrili, utpote quæ ex se & per se absque aliis pravis Symptomatis, & cum signis criticis parum in recessu habent, cùm ordinarium Febrium ardentium, acutarum, & malignarum graviorum symptoma sit.

De cætero, si interdum quædam *intervalla* habet, melior, quàm in continua, observatur: si autem *post Somnum* Delirium contingat aut exacerbetur, pessimum est, præprimis si non cum Risu, sed cum Ferocia, hoc fiat; *Jocosa* verò Deliria minùs funesta sunt, è quibus Ægri facilè evadunt.

Si *Vires* mox fiot languidæ in vera Phrenitide, si difficilis Respiratio, si facies cadaverosa, si Oblivio rerum adsit, Rigor, si Floccos legant Ægri, stillicidium Narium, Signum est lethale, & utplurimùm moriuntur Ægri.

Quòd *si caput sudet* particulariter sine alio corporis sudore, in specie, si sudor sit glutinosos & subfrigidos, semper lethale signum est.

Si accedant Phrenitidi *Convulsiones*, vel diuturnæ *Vigiliæ*, aut *Cephalalgia*, à quibus jam Vires attritæ, *Aphonia*, aut *singultus*, aut Dentium stridor (quod ea convulsione Musculi Temporalis provenit) aut Vox, Lingua & Manus tremulæ, aut *urina* minùs tinctæ, aut fæcum & urinæ inscia dejectio, hæc semper Phrenitidem lethalem innuunt.

Si *Febre mitescente* Delirium non cesset, utplurimùm in Lethargum (qui etiam utplurimùm lethalis est), Maniam aut Melancholiam mutatur.

Phrenitis *si mutetur in Lethargum*, aut affectum Comatosum, raròcuratur, & utplurimùm lethalis est; extinctionem enim spirituum Animalium ferè innuit: hinc notatu digna est observatio ZACUTI LUSITANI *lib. 1. prax. admir. observ. 25.* quamvis in illo subjecto Somnus non adeò profundus extiterit.

Observandum autem quoad Deliria *Febribus acutis supervenientia*: eadem nonc esse symptomatica, & speciatim curanda; alia verò esse Critica, in quibus Naturæ saltem motum observet Medicus, cùm utplurimùm Hæmorrhagia Narium Critica insequi soleat; quæ probè distinguenda à symptomaticis, quoniam symptomatica curare debet Medicus, critica verò omninò intacta relinquere, & crisin expectare.

Signa ergò Delirii Critici, quod utplurimùm Hæmorrhagia Narium sequitur, sunt sequentia. Si coctionis signa appareant in urina, & pulsus sit inæqualis, nonnihil magnus & nonnihil validus; item si tranquillitas quædam in symptomatibus sit in Ægro, si ex oculis splendores videantur eliei; si Delirium superveniat à subitò nata Cephalalgia; item si adsint circa aures murmura, aut strepitus vel sonitus; si Nares pruriant; si facies rubeat, & adsit tensio mollis Hypochondriorum, Ætas sit juvenilis, & forsan aliàs Æger consuetus sit sanguinem per Nares excernere: Vid. SENNERTUS *in Instit. ubi de Sign. Criseos*. In tali Delirio caveat Medicus, ne istud solvat; quia est motus Naturæ, & imminet Crisis.

Quoad Delirium criticum, cui, ut dixi, Hæmorrhagia Narium utplurimùm succedit; & tale Delirium est salutare & saluberrimum; reliqua symptomata semper sunt suspecta. Reliqua verò, quæ apparent cum signis cruditatis, diuturnis Vigiliis & pulso malo, sunt symptomatica.

NB. Rariùs apud nos Crises contingunt.

C U R A.

In *Cura* Deliriorum, tam simplicium quàm phreniticorum, ante omnia

1. *Sanguinis Turgescentia febrilis compescenda*, imprimis sanguinem evacuando, & ejus stagnationem, & inde natam cerebri Membranarum Inflammationem in Phrenitide vera, resolvendo ac maturè discutiendo.
2. Inde natus *spirituum fervor*, & impetuosus ac perversus motus, Figentibus nonnihil, tam Internis quàm externis, *compescendus est* & sistendus. Adeoque cùm Delirium saltem sit symptoma in his Febribus, unde principali Morbo curato, nempe Febre, ipsum Delirium evanescit sponte, & hujus ratione saltem Anodyna Interna, & hinc varia Externa saltem conveniunt.

Aliàs eadem ferè *Febrium cum Deliriis conjunctarum*, ipsarumque Phrenitidum, curandi est ratio, quæ esse solet in

aliis Febribus acutis, in specie eum Inflammatione conjunctis. Delirium autem si criticum fuerit, vix peculiarem indicationem habet.

Pro ritè instituenda cura *observandum*,

I. Ut sibi caveat Medicus, imprimis junior, ne *ad Ebrium vocatus*, ejus ceu Morbo delirioso correpti aut phrenitici curationem instituat, ut aliquando factum fuisse ab incautis Medicis observatum fuit: (vid. BARTHOLETUS, & HEINRICUS *ab* HEER,) ne hac occasione se risui exponat ignavo popello.

II. Quòd cùm in phrenitide, & Deliriis efferus sit spirituum motus, hinc Somnus deficiat, seu Agrypnia, & Cephalalgia adsit, quæ Delirium admodùm exasperant, subinde *blandis Anodynis*, *&* *Hypnoticis* plùs minùs *Narcoticis* utendum erit, idque tam in Medicamentis Internis, quàm Externis. Cautè autem usurpentur talia internè, in specie Opiata: Nam si Opiata non sistant spiritus, eorumque motum compescant, potiùs Delirium gravius reddunt, cùm ipsum Opium Somnia turbulenta & truculenta inducat. Sin verò Narcoticis nimis continuatis spiritus nimis figantur, metus est, ne Ægrum sopiendo idem non possit ampliùs exsuscitari, aut metus est, ne per Opiata Phrenitis in Lethargum transmutetur. Cùm enim spiritus in Phrenitide sint admodùm volatiles & subtiles, & simul propter motum continuum auctum pauci, ob id facilè ex Narcoticorum dosi aucta permutari in Lethargum seu Carum potest, quæ mutatio est periculosissima. Certum est, quòd Opiata legitimè adhibita sint magna Remedia, & quæ optimo cum successu in Deliriis Febrilibus usurpantur; verùm si Opiata tempore non opportuno, aut non legitimè parata, adhibeantur, plùs nocent, quàm prosunt.

In *eorum ergò usu observetur*:

1. Quod pro usu febrili *legitimè præparanda sint*, in Morbis quidem hujusmodi ardentibus, & acutis cum acidis, nempe Aceto.
2. Ratione temporis adhibeantur Opiata *non nimis tardè, sed maturè*, nempe in incremento morbi, dum Æger pertinaciùs vigilat, & Delirium imminet; melius enim est, tempore Vigiliarum, quàm Delirii, adhibere Narcotica. Non adhibeantur statim in principio, neque statu morbi, quia in principio morbi turbant Naturæ motum; in statu verò eorum usus frustraneus & magis adhuc nocivus est, dum Somnum non inducunt, Delirium ingravescit.
3. Nec *Viribus jamdum fractis*, ne Veternum similesque affectus comatosos excitent: vid. RIVERIUS *prax. lib. 5. cap. 11.* & WILLISIUS *de anima brutor. l. 2. c. 10.* quamvis etiam septimo Delirii die ZACUTUS LUSITANUS Philonium Romanum cum successu se dedisse *lib. 1. prax. admir. obs.* 16. perhibeat.
4. Ut his Opiatis *semper addantur appropriata*, *Diaphoretica*, *&* *Bezoardica*, v. g. Antimonialia fixa, Cinnabaris Antimonii, Antimonium Diaphoreticum, Bezoardicum Joviale, Cranium humanum, &c. non tantùm, quòd in talibus Febribus dolorosis, ipsaque Phrenitide, sæpiùs subsit Malignitas, sed etiam, quia blanda Diaphoresi concitata Effervescentia sanguinis febrilis insigniter placatur & mitigatur. Unde etiam per consequens talibus ipsa Phrenitis non raro tollitur.

III. *Observandum* quòd in Delirio Phrenitico ante omnia larga *Venæsectio* sit instituenda, quò citiùs, eò melius, nisi tempus & conditio Febris, v. gr. Malignitas juncta, illam inhibeat: cùm econtrà, si Febris Symptomatica, semper locum habeat. Si ergò fuerit Febris Ardens Phrenitica absque insigniore Malignitate, optimè convenit hæc ipsa; aut licèt adsit Malignitas, illa etiam in principio, imò sine tanto periculo, commodè potest secari Vena. Larga autem sit Venæsectio, cùm morbus sit peracutus, vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. de Medic. princip. histor.* 10. ut hoc medio acquiramus occasionem meliùs adhibendi Remedium, ne in pejus Malum cedat. In specie in inflammatoria plùs minùs constitutione Membranarum Cerebri larga sit Venæsectio, authore LINDANO, qui refert: *suum Parentem* D. TULPIO *Viro cuidam Phrenitico prima die uncias triginta sex sanguinis emisisse, tertia die totidem, & quarta die uncias viginti quinque: sic enim*, inquit, *Medicus, si adest furor, Medicum se præstare debet.*

Verùm in ipsa Venæsectione *quoad locum est* notandum:

1. Quòd si forsan præcesserit suppressa quædam sanguinis evacuatio, ut in puerperis, in partibus inferioribus, nempe *in Talo*, & postmodùm *in Brachio* secanda sit Vena; sicuti in genere in Phrenitide, si repetenda fuerit, in quocunque casu primò *Vena Poplitea* pro Revulsione, hinc *in Brachio* pro aversione, imò tandem *in Fronte* pro Derivatione, commodè celebretur: quamvis si necessitas urgeat, & ubi in extremis commodè Venam secare non licet, statim ad Venæ Frontis similiumque vicinarum aperturam transire liceat: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 1. de Med. princ. hist.* 10. *observat.* 12. & *lib. 1. prax. admir. observ.* 13. ac RIVERIUS *loco all.* De Arteriotomiæ Temporum usu in Phreniticis multùm laudato vid. PANAROLLUS *Pent. 5. observ.* 30. Loco Venæ Frontis forsan Cucurbitulæ scarificatæ locum habent, qua Sincipiti admota Phrenitidem confirmatam curavit ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. prax. admir. obs.* 11.
2. Quòd tempore Venæsectionis Medicus ponat Manum super Carpum Ægri, ut *ex Pulsu* cognoscat, quando forsan sit sufficiens sanguinis evacuatio; item ut ex Pulsu cognoscat, an Æger sit Animo defecturus? & magis vel minùs ferat sanguinis evacuationem?
3. In ipsa sanguinis evacuatione subinde *Digitis foramen obturandum est*, denuò aperiendum, ac denuo obturandum, bis vel ter repetendo, donec sufficiens sanguinis quantitas sit extravasata; sic enim cum meliori euphoria & minori Ægri debilitate sanguis evacuatur.

IV. *Observandum*: In Topicis seu Externis, utut aliquantisper *Aceti* addere quibusdam placeat; tamen non nimium ejus addendum, quoniam odoratu suo acri Somnum impedit, & Vigilias & Agrypnias auget, utut Somnus ad Deliria sistenda optimus sit. Unde etiam *nimis gravia Odorata in externis sunt vitanda*, ne talibus Volatilibus augeatur Phrenitis propter continuam spirituum incitationem, utut Camphora videatur excipienda, quæ in Deliriis quibusvis, præsertim Febrilibus, tam interno quàm externo usu, singulare quid obtinet.

Medicamenta ergò, quæ conveniunt in Cura Deliriorum Febrilium, ac ipsa adeo Phrenitide non sunt adeò præstantia, quia Deliratio est symptoma superveniens morbis: unde patet, quod Morbo primario curato, Delirium sponte cesset, & quòd saltem Delirium, qua tale, *Opiata* internè & externè, ut & *Refrigerantia*, imminuat: ipse verò Morbus primarius, nempe Febris ardens, aut Benigna aut Maligna, ut Inflammatio Cerebri, Methodo ordinaria curandus sit. Adeòque conveniunt *Sudorifera & Diaphoretica*, v. g. Bezoardica, Sulphurea, Antimonialia, Cinnabarina, item succi Vegetabilium subacidi, Granatorum, Ribium, & Berberum; Porrò serum Lactis, & cum eo parati *Julebi* item Aqua Anagallidis, Aqua Verbenæ, Aqua Nymphææ, Papaver erraticum, & omnia ex eodem remedia: v. g.

℞. *Aqua Anagallid.*
Portulac.
Nymph. an. ℥iß.
Syr. Nymph.
Papav. simpl. an. ʒvi.
M. S.
Potio Refrigerans.

Item conveniunt *spiritus Acidi Minerales* Vitrioli, Salis, Sulphuris; in specie *spiritus Nitri dulcis*, & spiritus Salis dulcis, Tinctura Papaveris rhœados &c. compescit Effervescentiam sanguinis, figitque parumper sanguinem ob Vitrioli Phlegma, quod BASILIUS VALENTINUS *spiritum Cœlestem* vocat. HELMONTIUS varia ex hoc Phlegmate habet. Item *Camphora* cum aliis, imprimis cum Nitro, propinatur commodè. Hæc enim licet sit volatilissimum, & penetrantissimum Remedium, tamen virtute quadam singulari spirituum nonnihil fixativa & narcotica pollet, unde etiam tam egregiè in Phrenitide curanda cum aliis externè & internè convenit. Internè præscribitur unà cum Opio in Potionibus Sudoriferis; sed tunc Opii dosis nonnihil imminenda, quando simul præscribitur Camphora; quod ego ita semper observo. e. g.

℞. *Conf. Flor. Papav. err. vitriolat.* dr.ß.
Laud. Opiat. lang. gr.i.
Camph. gr. ii.
M. D. S.
Compescens Saccharum vespertinum.

Externè Epithematibus, & Frontalibus commodè etiam additur Saccharum Saturni cum spiritu Nitri factum, &

Me-

Medicamenta similia Saturnioa similiter commendantur ad Phrenitidem. *Mixtura* ttltetiùs *simplex*, *Tinctura Bezoardica*, uti etiam *Nitrum antimoniatum* largiter io potu ordinario dissolutum, frequenti in usu esse solent. Hisce addatur tanquam singulare Specificum *Herba & Flores Anagallidis flore phœniceo*, usu ioterno & externo ad Deliria Febrium admodùm commendata; de qua vid. GABELCHOVERUS *Cent. 6. Curat.* 13. qui refert, quòd sit in Febribus phreneticis & Paraphreneticis experieotia frequenti compertum Remediom: habet Decoctum Anagallidis flore rubeo: præcipit ut Manipuli duo *Anagallidis* hujus decoquantur in *Vini & Aqua* ana Mensura semis, ad consumptionem tertiæ partis, de quo Decocto mane & vesperi detur bonus haustus; simulque fiat ex ista Planta Sacculus interpassatus, similiter in prædicto Decocto humectandus, & ita Suturæ Coronali extrinsecùs applicandus; ubi exsiccatus fuerit, denuò humectetur. Confirmat hoc HILDESHEIM *in suo Spicileg.* qui ad Deliria Febrilia & Phrenitica commendat hoc Decoctum:

℞. *Herb. Anagall. cum flore* M. ß.
Coron. Cap. Papav. albi No. xx.

Hæc contusa invicem coquenda dicit in ℥xvi. *Vini Malvatici & Rhenani* ad casum ℥vi. Colaturam fortissima expressione trajicit, & pro duabus vicibus hauriendam propinat *in Spicileg. 2. pag.* 190.

Existimarem tamen, generosum hunc nimis esse potum: propterea Aquam simplicem cum pauco Vino Rhenano acuatam potiùs seligerem.

Post Anagallidem etiam est Lactuca, Nymphæa, Sedum majus; item Semins quatuor Frigida majora, & Papareris, & exinde paratæ Emulsiones: e. g.

℞. *Sem. 4. Frig. maj.* an. ʒiß.
Papav. alb. ʒiii.
Cum s. q. *Aqua Portulac.* f. Emulsio, cui adde
Cran. Hum. sine igne ʒß.
Bezoard. Miner. ℈i.
Syr. Portulac. ℥ß.
M. D. S.
Emulsio Bezoardica pro aliquot dosibus.

Sed juxta hæc primatum obtineot *Opiata* legitimè applicata, quæ Delirii respectu sunt convenientissima; quo pertinet Syrupus Papaveris albi, qni est magis usitatus, quam de Papavere nigro, Emulsiones Papaverinæ, & Landanum Opiatum. BARTHOLETUS non immeritò commendat Essentiam Opii cum spiritu Vitrioli volatili paratam. Veteres in usu habuerunt Philonium Romanum, Syrupos Diacodion, Requiem *Nicolai*, & similia; loco quorum nos hodie Laudania Opiatis utimur. HORSTIUS aliquando curavit phrenitidem post Vini generosioris abusum per potionem Narcoticam ex unciis dnabus syrupi Papaveris, aliis additis, idque iam die sexto, uti refert *lib. 2. observat.* 12. Pariter atque FONTANUS *in Cur. & Respons. lib. 5. pag.* 20. refert Juvenem viginti duorum annorum ex Gonorrhœa virulenta phrenitide correptum, qui post Universalia Remedia per drachmam unam Philonii Romani fuit curatus. Præscribi ergò potest in *Phrenitide* speciatim *maligna* sequens Pulvis:

℞. *Cinnab. Antimonii* gr. xii. ad xv.
Bezoard. Lunar. gr. vi. vel viii.
Laud. Opiat.
Camph. an. gr. i. vel gr. iß.
(vel *Laud. Opiat.* gr. i.
Camph. gr. ii.)
M. f. Pulvis:
Dentur 2. doses: S.
Pulvis Cephalicus Bezoardicus.

Propinetur in Decocto Anagallidis rubræ, vel in Aqua Anagallidis, aut in Emulsione tenui seminis Papaveris albi, parata cum Aqua Anagallidis, Nymphææ, Hyperici, & similibus. Item

℞. *Specif. Cephal.* ℈i.
Sacch. Saturni gr. vi.
Camph. gr. ii.
Laud. Opiat. gr. iß.
M. f. Pulvis: S. ut antè.

Juxtà hæc simul pro scopo *alterativo* & Julebi aciduli, in specie spiritus Nitri dulcis, propinantur, dum effervescentiam sangninis compescunt; quibus pro Alvo reseranda, si adsit obstructa, commodè Tamarindi incoqui possunt, quia laxant blandè, & simul sanguinis effervescentiam plùs minùs compescunt. *Revulsionis* scopo etiam cæteris paribus satisfacerent Clysteres, modò eosdem applicare commodè liceret.

Inter *externa* pro revulsionis scopo commendantur admodùm *Cataplasmata* plantis pedum admovenda ex Ruta, Chamomilla, Verbena, Radice Bryoniæ, & Sapone; vel *Cataplasma* ex Raphano, Sale, & Fermento cum Aceto acerrimo *l. 2.* in Delirio Febrili præscriptum; item *Sedum majus* contusum & instar *Cataplasmatis* cum *Aceto* Spinæ Dorsi, plantis pedum, & testibus applicatum. Vel

℞. *Succ. Semperviv. maj. rec. express.* ℥vi.
Acet. Vini acerr. ℥iß.
Nitri ʒii.
Camph. ʒß.
M. pro Epithemate.
Plantis Pedum & Testibus applicando:
D. S.
Epithema Externum.

Item commendantur *Pedum Lotiones* à MERCATO commendatæ, aut *Vesicatoria* Brachiis aut Cruribus admota. Discutiendo operantur *Cataplasmata* ex Portulaca ac Sempervivo recentibus & Rosis, similibusque refrigerantibus, Capiti raso, Fronti & Temporibus largiter imposita; quibus etiam nonnulli addunt Nymphæam, Chamomillam, & Melilotum. BARTHOLETUS *Tr. de Dyspn.* in graviori delirio quasi phrenitico commendat carnem Cucurbitæ contusam, & abraso Capiti impositam, qua præter omnem spem desperatus phreniticua foit curatus: Facit etiam huc observatio BORELLI *Cent. 4. observat.* 94. de Rustico, qui alterum phreniticum per taleolas Cucurbitæ Capiti impositas curavit: Confirmant etiam hæc, quæ habet GABELCHOVERUS *Cent. 3. Curat.* 23. *in Schol.* quòd scilicèt, si excavetur Cucurbita per medium dissecta, & in utramque caviratem Æger immittat pedem ad tempus, idque cum Cucurbita recenti tribus vicibus repetatur, tollat insigoiter & fervorem febrilem, & etiam ipsum delirium phreniticum. Commodè etiam plantis pedum & Sincipiti admoveri potest Cataplasma & Epithema ex Sedo majori & Aceto soperiùs laudatum, quia fervorem Cerebri, & spirituom motum, adeòque delirium blandè demulcet; sed detrahatur, quando Æger incipit dormire. RIVERIUS *lib. 5. Prax. cap.* 12. commendat cum Lacte muliebri, Epithema Fronti admovendum condncit ex Mastiche & Myrrha cum Tinctura Santali; vid. descriptionem in RIVERIO *loc. alleg. pag.* 117. Decoctum Radicis Mandragoræ & Hyoscyami, cum similibus externè applicatum tepidè Fronti, commendatur ceu expertum à ZACUTO LUSITANO. Egregius quoque est *Succus Cancrorum fluviatilium* vivorum recenter expressus, qui ad imitationem RULANDI sub Epithematis forma largiter Fronti applicatus mirificè confert: Sicuti idem RULANDUS sequens *Epithema* compositum de Opio cum Linteis duplicatis Temporibus utiliter admovet:

℞. *Aqua Rosar.* ℥x.
Opii ʒi.
Croci ℈ß.
Misc. pro Epithemate.

Cum Linteis duplicatis tepidè Fronti admovetur. Nam sic blando conciliato Somno Mens redit.

Vel fiat Epithema ad imitationem HARTMANNI *Prax. cap. 8. §. 4.* ubi & alia externa Opiata præscribuntur. BARTHOLETUS commendat usum Aquæ Spermatis Ranarum extrinsecùs applicatæ (& credo, quòd Sperma Ranarom, ejusque ritè destillata Aqua, sit potens Remedium Fronti & Temporibus crebrò applicatum.) Potentius est, si misceatur cum succo Cancrorum fluviatilium, addendo Opium & Camphoram, ut fiat Epithema Cephalicum compositum, ad imitationem RULANDI, quod credo non futurum inelegana hoc modo:

℞. *Sperm. Ranar. per transcolat.* vel *Aqua Sperm. Ranar.* ℥vi. vel viii.
Succ. Cancr. fluv. rec. expr. ℥ii. iii. vel iv.
Opii Aceto solut. ʒß. ad ℈ii.
Camph.
Croci an. gr. vi. vIII. vel ℈ß.
M. pro Epithemate.
D. S. ut suprà.
Vel
℞. *Succ. Cancr. fluv. cum Aqua Sperm. Ran. par.* ℥vi.
Acet. Rosat. ℥ii.
Theriac. Androm. ʒii.
Camph. ℈ß.
Croci gr. vi.
M. pro Epithemate,
D. S. ut suprà.

Tepidè

Digitized by Google

Tepidè vel subfrigidè Sincipiti, Fronti, ac Temporibus admoveatur,

Veteribus in cura Phrenitidis frequenti & felici in usu fuit, *Animalcula viva*, v. g. Anseres, Anates, Catellos, Gallinas, Columbas aut Palumbes, per medium dissecta, & ita cruenta ac calida sincipiti aut toti capiti raso applicare; conf. HARTMANNUS *cit. loc.* §. 7, quæ Remedii ratio è Schola GALENI ad nos dimanavit; nihilominùs tamen jam apud nos ferè in desuetudinem abiit. LINDANUS interim dicit; hoc *Remedium esse inæstimabile* ad curandam Phrenitidem, qui curat Phreniticos Sanguinem mittendo primùm, hinc propinando sub noctem Opium præparatum, vel uncias duas Syrupi Papaveris; Tum adhibet Columbam viventem, vel Gallum viventem, vel Catellum vivum, quę Animalia secat per pectus, & statim cum omnibus interaneis ita applicat Capiti, si fieri potest, raso. Et applicato ita Animalculo imponuntur Lintea, vel Culcitra, ne subitò cesset omnis calor: mirum, dicit, quantum juvent hæc Animalcula; in quo etiam consentit HARTMANNUS *cit. loc.* Remoto uno, post hoc subitò applicetur aliud, idque aliquoties repetatur, donec dolor cesset, & ipsum delirium imminuatur. Dicit, si per horam relinquatur, & postmodùm removeatur, horrendum emergere fœtorem ex Animali applicato, ut necesse sit, subitò immergere in Aquas propter fœtorem intensissimum. Animalia verò illa non statim in principio admoveantur ubi affluxum potiùs augerent. Præter hæc & similia observanda sunt ea, quæ aliàs conveniunt in Febribus ardentibus,

Fit interdum, ut Phrenitici *non percipientes Urinæ stimulum*, continuo eandem retineant non absque nocumento. In tali casu impositæ Perinæo Cepæ coctæ cum pinguedine Anserina Urinam provocant: Aut

℞. *Fol. Parietar.* M. ii.
Herb. Petrosel. cum Rad. M. I.
F. Decoctio cum *Aqua*:
Pulpæ contusæ adde
Olei Scorp. ℥ii.
Et ita f. Cataplasma pro Pube.
D. S.
Urinam provocans Epithema.

Post Fotum.

℞. *Pingu. Cunic.* vel *Ungu. Dialth.* ℥i.
Olei Scorp. ℥ß.
M. S.
Urinam provocans Unguentum.

Illinatur, quod solum etiam sine Cataplasmate adhibetur. (M)

Absolvimus phrenitidem, & deliria à causa interna cum Febre: Pergo jam ad reliquas deliriorum species, & imprimis quidem *à causa interna oriundas, sed sine Febre*, nam de Deliriis a causa externa alio tempore.

MEMBRUM II.

De Deliriis Melancbolicis.

Deliria hæc vulgò generali nomine *Deliria Melancholica* appellantur; eaque, vel simpliciter talia, & mitiora, vel in summo gradu *Maniaca*, seu graviora, & per se absque Febre affligere solent, aut saltem in Paroxysmo graviore aliquid febrile subesse videtur, dum pulsum celeriorem, & frequentiorem habent, æstuationibus corporis vagis, & capitis, in specie incalescentia, vexantur, sitis tamen nulla adest, nec propriè Febris dici potest, quanquam FORESTUS *observat. lib. 10. observat. 7. in Schol.* Melancholicorum febricitantium exempla describat.

De his ante omnia observetur, *aliud esse Melancholicum affectum*, seu *Melancholiam*, & *aliud esse Delirium Melancholicum*: quæ non confundenda; Rectè enim hæc duo distinguit STEPHANUS *in Oper. Medic. Comment. de Morbis Virg. pag.* 41. & exactè observanda monet. Nam *affectus Melancholicus*, seu *Melancholia* est, quando Homo est nonnihil mœstus, & morosus, cum omnium ferè rerum, aliàs gratarum abominatione, quin subinde facilè irascatur, & quidem sine manifesta causa, si ipsi nihil arridet, si tristis, & cogitabundus est, sine occasione externa; item quando interdum facilè terretur, quando citra manifestam causam angustias, & anxietates quasdam circa præcordia percipit, & quasi rei gravissimæ perpetratæ sibi conscius esse, & similes cogitationes oriuntur; dicunt: *Cœlum, & Terram ipsis angusta esse, sentire Cordis gravitatem, neque scire, quid sibi velint.* Hæc, & similia sunt propriè *Melancholia*, seu *affectus Melancholicus*.

Postmodùm verò, ubi talibus subjectis supervenit tandem phantasma, constituit *Delirium Melancholicum*, & dat Delirantem ex Melancholia, quod est *Morbus secundarius*, ex causa externa sæpissimè proveniens; Affectus verò ipse Melancholicus est *Morbus primarius*, fomitem habens utplurimùm internum. Scilicet aliud est ipse affectus, & aliud est ipsi adjunctum, seu superveniens Delirium, occasionem utplurimùm externam agnoscens. Videmus hoc in nobis ipsis, quando nempe hyberno tempore ex tempestate obscura nubilosa, humida, & ingrata reddimur Melancholici, anxii, & tristes sumus, sentimus gravamen quoddam non benè explicabile, facilè irascimur: est sanè hic affectus à causa externa, ex mutatione tempestatum oriundus, & quasi *affectus Melancholicus naturalis*; ad cujus imitationem quidam à causa interna fiunt morbosè Melancholici, quibus delirium Melancholicum supervenit, pro varietate Objectorum, phantasmatum, ac symptomatum varium; Nempe aliud est *amorosum*, seu *eroticum*, aliud *ridiculum*, aliud *Rabiosum*, aliud *Melancholico maniacum*, *Desperabundum*, *Hystericalosum*, &c.

Melancholia hæc *sine delirio* simpliciter solet vocari apud Practicos *Perturbatio Mentis*, quæ perturbationes mentis Melancholicæ satis sunt frequentes, ita ut adhuc recta ratio sine delirio constet: Sic PLATERUS observat talem Animi perturbationem in Muliere, quæ subinde stimulabatur, ut interficeret Infantem; erat tamen adhuc compos rectæ rationis, & resistebat istis cogitationibus. Et hæc *perturbatio Melancholica, non verò perfectum delirium*. Similis talis Animi perturbatio est, quod idem refert PLATERUS de quadam Muliere, quæ subinde impellebatur ad maledicendum Deo; ipsa verò sana recta ratione resistebat his cogitationibus malis, adeòque erat tantùm perturbatio Animi, non verò Delirium Melancholicum. His ergo taliter constitutis citra manifestam causam, si interdum tandem *superveniat delirium*, hi ipsi rectè *delirio Melancholico* dicuntur affligi.

Dicitur Melancholia, & delirium Melancholicum, *non quòd semper cum mœrore, & tristitia* conjunctum sit, ut vulgo equidem volunt, & falsò: (nam etiam dantur *deliria ridicula*, in quibus admodùm sunt læti, & hilares Ægrotantes) sed propterea dicitur Melancholicum, quòd oriri dicatur ab humore Melancholico secundùm Veteres, *id est* vitioso acido fixo.

Verùm varia Melancholicorum delirantium sunt exempla, admodùm inter se diversa, omnia tamen quoad Theoriam in certis quibusdam punctis fundamentalibus, in quibus radix consistit, conveniunt. Et

I. *Quoad Theoriam* quidem, quòd in omnibus delirantibus, & Melancholicis talibus observetur *cogitatio, & meditatio intensa, & assidua*, defixa in uno saltem objecto; aut interdum aliquot objecta ordine sibi invicem succedant, à quibus unum delirium diversimodè variatur, circa eadem tamen

(M) *Inter Remedia ad Delirium, & præsertim ad Phrenitidem compescendam apta, non spernendum sanè est quod* Musica, *præsertim hujus Artis cultoribus, præstare potest. Harmonicis enim & rhythmicis sive Vocis sive musici Instrumenti modulationibus, ope Nervorum Acusticorum in Cerebri penetralia transmissis, poterunt Spiritus animales in incompositos motus acti, ita sensim demulceri, ac sopiri, ut placidiùs & secundùm naturæ ordinem Cerebri meatus subeuntes, rectas excitent in Mente Ideas, ac Delirium compescatur. Duplex & non vulgare Exemplum habemus in* Historia Regiæ Scientiarum Academiæ: *Primum ex* Dom. Dodartio anno 1707. *celeberrimi Melopœi, qui perpetua & furiosa Phrenitide, clamoribus, lacrymis, vigiliis, convulsionibus comitata prehensus, musicum Concentum sponte expetivit. Quo facto, ad sanam mentem rediit Æger, & Febre caruit, saltem eo tempore, quo Musica maxima animi alacritate oblectatus fuit: sed ea cessante, in Febrem & Delirium denuò relabebatur, ut integro decem dierum spatio, nonnisi ad harmoniam utcunque canentibus, aliqua quiete frueretur Æger. Tandem nullo alio (nisi Phlebotomia in pede) adhibito Remedio, integrè convaluit.*

Alterum eidem Regiæ Academiæ *retulit* Dom. Mandajorius anno 1708. *de saltandi Magistro Alesiensi, vehementi phrenitide correpto, qui, quum assidens Citharœdus plectro fides, juxta modos & numeros Ægro familiares, pulsaret, in profundum somnum incidit: quo tempore facta Crisi, præter omnium spem integram salutem recuperavit.*

Digitized by Google

tamen objecta occupata continuò videbitur, ut *infrà* exemplis constabit.

II. Omnes tales Ægri *timidi*, *anxiosi* nonnihil, & quasi in angustiis constituti videntur, adeoque quæcunque vident, vel audiunt, sibi pejora, & periculosiora persuadent; & licèt interdum videantur esse ridentes, hilares, & læti, v. gr. quando quis putat, se esse divitem; nihilominùs tamen non est reverà Hilaritas, non verum Gaudium, sed potiùs est apparens, & aliquid conjunctum cum Risu Sardonico; estque hæc Hilaritas tantùm transitoria, & facilè succedit novus Mœror, & præcordiorum anxietas, sine causa iterum torvum vident, & parùm aut nihil omninò dormiunt, imò, licèt etiam Principes, & Monarchas magnos se concipiant, adeòque fastuosi potiùs videantur, anguntur nihilominùs cultu, & veneratione ipsis denegata. Rectè itaque ARETÆUS *lib. 1. de caus. & sign. Morb. diuturn. cap. 5.* describit Melancholiam, quòd sit *animi angor in una Cogitatione defixus, atque inhærens, absque Febre, & furore, à Phantasmate Melancholico ortus.*

III. Omnes *Somnum admodùm paucum, & turbulentum* satis patiuntur, & *cum Insomniis gravioribus*, ita ut experientia testetur, quosdam in Malo inveterato plures non saltem noctes, sed septimanas, & annos quoque, insomnes transegisse; aut si capiant Somnum, turbulentus est, cum turbulentis Insomniis, adeòque cum Terrore evigilant.

IV. In hoc conveniunt ferè omnes, quòd *Deliria subinde remittant*, ita ut recta Ratio restituta denuò videatur; subinde tamen, vel pro diversitate causarum internarum, v. g. Fluxus Menstrui imminentis, vel Externarum, scilicet sub mutationibus Tempestatum insignioribus, vel ex Lunæ motibus, vel mutatione Temporum anni, vel etiam, idque sæpissimè ex gravioribus Animi Pathematis, subinde recurrunt, & recidivant.

V. *Quoad prognosin*; in hoc conveniunt Melancholici inter se, quod *Malum sit contumacissimum*, & nulli ferè cedunt Arti, quin interdum citra adjumentum Medici, & quidem in ejusdem dedecus, sponte non rarò remittat; idque imprimis per insignem quandam in Diæta mutationem, ver. gr. Aeris, Victus, Motus corporis, &c.

VI. Quod in iis non tam ad caput, quàm *Massam Sanguineam*, & imprimis *ad Viscera Abdominis in Hypochondriis sita, sit respiciendum*, quoad curationis fundamentum. In Hypochondriis enim semper nidus, & fomes Morbi Melancholici est, supervenientibus tandem Deliriis: Unde à Vomitoriis imprimis curatio, & inchoanda, & persequenda: Imo non dari puto Delirium Melancholicum absque Melancholia Hypochondriaca, quæ non habeat fomitem in Hypochondriis. Sicut enim Pica, quæ est Delirium Mulierum picantium, est circa objectum aliquod fomitem in stomacho habens; ita etiam Deliria Melancholica habent utplurimùm interdum sedem in Hypochondriis, & primis viis. Hinc etiam primariò cura per Vomitoria instituenda est; nam ita sublato fomite Delirium Melancholicum sponte cessat, aut vel persuasione curari potest.

VII. *Agrypnia omni studio profliganda*, cùm quò magis vigilant, eo pertinaciùs Malum reddi soleat, quò minùs, eò faciliùs curabile sit.

VIII. Observandum, quòd in genere præmissis præmittendis *omnia Deliria stulta stultis quoque interdum curentur Remediis*, adeo ut ridiculo modo Ridicula Deliria fuerint curata, ut scilicet semel impressum Phantasma per aliud contrarium quasi deleatur, & extinguatur: vid. THONERUS *lib. 2. observ. 1.* PLATERUS *l. 1. observat. pag. 40.* BARTHOLINUS *centur. 2. hist. 26.* Sic enim v. gr. refert FORESTUS *lib. 10. observat. 13.* de quodam Melancholico delirio, putante se habere in abdomine Serpentes, unde præmissis præmittendis Excrementis Alvi redditis Serpentes addendos jussit, quos cum vidisset Æger, restitutus est. Quidem putans se habere in capito Passeres, curatus fuit per Medicum, qui passeres vivos applicavit Naribus, quorum morsiunculas persentiscens Æger putans eos esse extractos per Naros, ad sanam Mentem rediit. Alius Nasum sibi instar pedis bubuli constare putabat, qui curatus est Intestino alicujus Animalis appenso, quod Medicus abscindebat, & ita se Nasum abscidisse dicebat, & curatus est, referente FORESTO *l. 10. observ. 13. in Schol.* Alius putavit, se gestare Cornua, qui fuit curatus Cornuum Cervinorum alligatione, & postmodùm per serram abscissionem. Alius putavit se carere capite, quale exemplum habet FORESTUS *lib. 1. observ. 12.* unde ille fuit curatus per impositum pileum plumbeum, cujus gravitate fuit persuasus se habere caput. Aliud Ridiculum delirium parilemque ejus Curationem videbitis in M. A. N. C. *anno 3. observ. 49.*

CAUSÆ.

Quoad *causas, & fiendi modum*, unde, & quomodò in Melancholicis oriantur deliria? res a priori, & adeo perspicuè determinari priùs nequit, quàm quomodò iste *Sensus Internus*, quem *Imaginationem* vocamus, fiat, declaretur, nescimus enim, quomodò Imaginatio percipi, seu peragi soleat; Quia ergò hoc nescimus, non possimus demonstrativè procedere. Interim certum est, Animam Rationalem esse infontem, ac proin totum negotium erit in Facultate Animali situm; non in sensu communi, non in Memoria: ergò in Imaginatione, seu Phantasia, quæ consistit in unione variorum objectorum cum spiritibus Animalibus per sensus externos perceptorum, & spiritibus impressorum; adeòque probabilissima eorum est Opinio, quòd per certum motum spirituum Animalium, in cerebri medituilio, nunc ab externo objecto, nunc ab Anima Rationali excitatum, eandem peragi asserunt, occasione cujus varii motus spirituum Animalium, à natura volatili temperata lucida deflectentium, Anima Rationalis varias concipit Ideas. Motus autem hi spirituum Animalium dependent nunc ab objectis, sensus externos afficientibus, nunc ab Anima Rationali diriguntur; unde etiam perturbato ac læso spirituum Animalium motu, & perturbari Imaginationem, & hinc deliro modo lædi Ratiocinationem sequitur. (N)

His præmissis, considerabimus adhuc aliquot *Exempla eorum, qui his Deliriis Melancholicis fuerunt correpti*. Nonnulli, in specie pauperes, vel servili conditione addicti, putant se esse Monarchas totius Mundi; quale exemplum habet SENNERTUS *lib. 1. prax. part. 2. cap. 8. pag. 339.* item THONERUS *lib. 1. observat. 1.* Alii fastuosi multa magna sibi imaginantur: confer. M. A. N. C. *anno 3. observat. 84. pag. 284.* Sic Mulier quædam se in Speculo vidisse ore aperto frustum aliquod Carnis supernè ad Fauces dependere, quod suffocationem sibi minari valdè intenderet, sibi Imaginabatur: vid. M. A. N. C. *anno 9. & 10. observ. 41.* Alius Pistores Panem intoxicando, vitæ suæ insidiari querebatur, *loco alleg. observat. 46.* Quidam Butyrum comedens se ex Butyro totum constare arbitrabatur, indeque Ignem accedere nolebat, ne liquesceret: sicut strenuus potator mingere nolebat, metuens ne, quando mingeret, Mundus Diluvio interiret, qualia exempla refert LANGIUS *in Comm. in Fabram*. Quidam se Ranam vivam in corpore gestare putabat, referente FORESTO, & PLATERO *lib. 1. observat. pag. 40.* Alius putavit se Biblia in capito gestare: Exemplum hoc refert FORESTUS *lib. 1. observ. 13.* Sic Puer lapide in caput ictus, & postmodùm Melancholicè delirus semper Syllogismos optimos in Lingua Germanica confecit, quos ipse postmodùm componere nesciebat, postquam curatus fuit: Sic Lindanus *in Colleg. Practico* habet exemplum Mulieris, indoctæ aliàs, quæ in delirio versus concinnos elaboravit: Rusticus quidam semper sub Novilunio Carmina conficiebat, sed post Novilunium ne verbum quidem Latine proferre poterat. Alius fuit Melancholicus, qui putavit se semper frigere, seu sese summo frigore esse affectum: hic fuit Arte curatus postmodùm, dum ipsi applicata fuit Vestis ex Pelle agnina spiritus Vini, seu Aqua vitæ imbuta, qua accensa Æger non ampliùs se frigere dixit, & ita curatus fuit, uti habet ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. prax. admir. observat. 24.* RULANDUS refert Exemplum Piscatoris, qui cantabat, ridebat, concionabatur, disputabat cum adstantibus, uno nomine se omnium doctissimum putabat. Rarum est exemplum, quod habet HEINRICUS *ab* HEER *observat. 27.* de quodam Melancholico, qui singulos Menses in tres dividebat partes: in prima parte erat solus, & meditabundus, in secunda Venationi operam dabat, in tertia Cantationibus musicis se delectabat, & mirè hilaris erat. TULPIUS *lib. 1. observ. cap. 20.* refert alium Melancholicum putasse, se carere Suris, qui fuit curatus postmodùm percussione forti Surarum. BARTHOLINUS *centur. 2. histor. Anatom. 26.* refert Melancholicum Medicum Venetum quotannis sub diebus Canicularibus sub lecto sedentem, qui se Testam esse putabat, finito verò tempore Caniculari, & Mense isto sanus evasit & per totum Annum ita mansit, donec redirent altero Anno dies Caniculares. Refert SALMUTH *cent. 1. observ. 63.* Deli-

(N) *Fortasse clariora erunt, quæ de Ideis, sive veris sive falsis in Mente excitatis, diximus paulo* suprà lit. K. *quàm quæ docet hic Author.*

Delirium Melancholicum singulis septem Annis recurrens periodicè, semper durans integrum Annum in Chirurgo, finito Anno iterum cessavit, & post exactum septennium rediit. Mulier quædam se Regi cuidam esse desponsatam imaginabatur; unde Vitra perforata quasi Gemmas à Sponso datas diligenter asservabat, ut refert SENNERTUS de *Melanchol. pag.* 339. Alia Venerem se esse ajebat, & ut eò faciliùs crederent, Vestes omnes exuebat. Alius se granum Milii esse cogitabat. BRENDELIUS *in consil.* 24. refert, Concionatorem quendam sibi imaginatum fuisse, se audire vocem Dei, & Angelorum. Quidam se Anserem credebat, annotante SALMUTH *centur.* 3. *observat.* 92. Alius juxta TULPIUM *lib.* 1. *observat.* 18. cuncta Ossa sibi mollia contigisse, Fœmina *loco all. observ.* 29. se Molam gerere, postmodùm se fato functam, & in mundo sine Corde remissam esse, somniabat. Ut taceam illorum, qui mortuos se concipiebant, qualium MARCUS MARCI *Philos. vet. Restit. pag.* 396. meminit LOSSIUS *lib.* 1. *observ.* 21. refert, quendam Cibum, & Potum, eò detestasse, quòd ad Gulam usque Fæcibus, & urina se repletum esse crederet. Et quæ sunt similia varia Melancholicorum phantasmata, quorum multa egregia exempla videbitis in GASPARI à REYES *Camp. Elys. Jucund. quæst, quæst.* 73. *pag.* 966.

Ex his modò allatis exemplis hoc perspicuum est, utut varia sint delirantium Phantasmata in diversis subjectis, nihilominùs tamen *unum saltem sit, circa quod occupantur ordinariò*, & quòd utplurimùm pro determinatione Phantasmatis habeant causas externas, vel objectum quoddam, quod aut fortiùs placet, aut displicet; unde ibi desiderium, hic fuga, adeoque affectus insignes excitet; aut quod sæpiùs recurrit, aut super quod certam reflexionem faciunt Melancholici. Quod objectum per sensus externos spiritibus Animalibus vitiosè constitutis fortiùs impressum, eos subinde iisdem motibus in cerebro sæpè reiteratis cieri, vel rotari facit, cujus continuati motus occasione Anima Rationalis idem Phantasma, seu eundem conceptum, vel Ideam, seu Speciem Intelligibilem, & Intentionalem (vocate ut lubet) continuò format, & elicit.

Ulteriùs in his Deliriis determinatis solet fieri, ut in Ægris jam Melancholicis, nondum tamen delirantibus, ab objecto quodam externo fortiùs affectis, ejusque, vel ratione complacentiæ, vel displicentiæ, impressione forti, *oriantur affectus animi graviores*, ratione quorum certum, & determinatum delirium patiuntur Melancholicum super unum objectum; ita enim evenit, ut spiritus Animales fortiùs moti, sibi novos quasi, & aptos meatus exsculpant, & sic motibus agitati in alios tramites redire nesciant. Quod ipsum ita declarabo: scilicet idem in talibus contingit, ac in iis, qui graviori quodam Negotio, aut intensiore Cura pressi, aut qui graviori affectu, Ira, Terrore, Mœrore, &c. perculsi, eidem sedulò, & obstinatiùs incumbentes, tempore nocturno ob Negotium, continuò Mentem occupans, dormire nequeunt; aut licèt dormiant, propter actionem tamen, & tractationem diurnam spiritus Animales motionibus iisdem, & tractibus, quos sæpiùs percurrerant, adsueti in cerebro, licèt parciùs in Organa Externa influunt, eodem tamen modo in Somno moventur, adeòque eadem objecta, circa quæ versata fuit de die Mens, eidem repræsentant, & ita Somniis variis Somnum turbatum efficiunt; ubi sanè id, quod hic fit in Dormiente, parili ratione in delirantibus Melancholicis, licèt Vigilantibus, evenit; unde id, quod interdiu anxiè tractamus, continuò, & fortiter in Somnio impressum habemus; sicut enim spiritus Animales in cerebro continuò moti inferunt Somnum; ita in Delirantibus spiritus eodem motu gaudentes occasionem præbent Animæ Rationali, ut hæc semper eandem motionem concipiat. Unde etiam est, ut subinde ex talibus Curis, & Negotiis, cum summa intentione tractatis, interdum tales fiant Delirantes Melancholici: verbi gratia si studiosus impensiùs dat operam studiis Theologicis, aut Concionibus, atque studium hoc concionatorium sibi continuò inculcat, ut evadat egregius Theologus, aut Concionator, adeòque semper Divina tractet, non tantùm fit, ut alteretur successivè corporis habitus, & sanguis, & in constitutionem Melancholicam abeat, sed alteratione hac spiritus continuò occupati tandem eum reddunt delirum, ut putet se summum esse Concionatorem, & cum Deo, Angelis, aut Dæmone confabulari.

Imprimis verò notanda est *differentia Delirii Melancholici*, quando aliud est *fixum*, aliud *vagum*: *Hic* in plerisque ferè actionibus aberrant a recta Ratione, & vana, atque delira loquuntur: *Illic* verò circa unum, & determinatum versatur objectum, circa quod varia sibi Phantasmata fingunt aut *concupiscendo*, aut *aversando*. *Vagum Delirium* fit, quando spiritus Animales planè deficiunt ab ordinato suo motu, ac novos Poros in cerebro quasi exsculpunt. Fit tamen sæpè, ut Melancholia, & Delirium Melancholicum, quod primò, & in se Vagum erat, & determinatum, paulò post, quando objectum aliquod excellentius, aut gravius in sensus occurrit, & mentem potentiùs afficit, quod fortiùs moveat, & validiori impressione afficiat spiritus Animales, qui unum eundemque motum continuò tenent, & exinde nutuum suorum manifesta relinquunt vestigia intra Fibras cerebri medullares, quæ continuò peragrantur ab iisdem, unde certo modo Delirium determinatum redditur, & circa tale objectum quasi *fixum*, quando quasi Delirans se esse Monachum putat, & in hac ratione continuò occupatus est. Verbi gratia, sit Melancholicus nondum quidem delirans, sed tantùm solitudinarius, mœstus, meditabundus, & morosus, hic transiens casu per locum, ubi vidit Peponem putridum, facilè incidet in cogitationem: quid dum tu ita debes putrescere, & si jam putrescceres? unde perterritus, sicut tales semper sunt anxii, & mœsti, adeò afficientur inde spiritus, per Terrorem nempe, ut superveniat delirium Melancholicum, quo putet se esse putridum, vel se etiam esse putridum Peponem: nempe hac impressione facta, quasi vivus putresceret, fit ut moti spiritus Animales continuò easdem orbitas repetant, adeòque obveniat Delirium. *Vel* sit talis Melancholicus, qui audiens frangi Vitra, statim potest venire in mentem; quid si tu etiam tali ratione frangaris? unde delirium determinatur, ut putet se esse Vitrum, & metuat ne frangatur. Sic sit Hypochondriacus ad Melancholiam inclinans, qui percipit Ructus, Sonitum, & Murmura, & quasi coarctiones in abdomine: his sonitibus perterritus Melancholicus, & circa eosdem fixis cogitationibus inhærens, facilè exinde potest incidere in istud delirium, ut putet se habere Ranas viventes in Ventre; & ut aliàs benè ratiocinetur, tamen continuò meditetur de suis Ranis, ratione quarum anxius est; Unde dum ab objecto fortiori sibi incutit metum, spiritus Animales continuò moti delirium excitabunt. Sic ponamus Juvenem amatorem, qui licèt per se sit sanissimus, hic primò sibi admodum placet circa præsentiam Amasiæ, postmodùm absens meditatur subinde de ejusdem pulchritudine, cogitat, quomodò denuò possit acquirere ejusdem præsentiam; hinc meditatur confabulationes, &c. porrò cùm semper Mens, & spiritus Animales occupati eodem modo moventur, fit, ut subinde in Somno postmodùm species Amasiæ, & actiones cum eadem occurrant; tandem ita determinantur spiritus, ut nonnisi Amasiam repræsentent; hinc tale sequitur delirium Eroticum, sive Amatorium, ut Æger continuò putet, se habere præsentem Amasiam, unde incipit cum eadem confabulari, adulari, &c. talesque facit cæremonias, quasi ipsa Amasia esset præsens, utut neminem præsentem habeat. Hæc, & similia tali modo se insequuntur. Multum hic faciunt pro determinandis Deliriis, Terrores, Tristitia, Mœror, vel similes Animi insigniores affectiones, idque in specie in iis, qui jam Habitu Melancholico præter naturam sunt præditi; qua ratione v. g. Mulier perterrita ex viso suspenso gravissima Melancholia correpta fuit, teste PLATERO *observ. lib.* 1. & SCHENCKIO *observ. lib.* 2.

Nam observandum quoad *causam remotam* ad Melancholiam, & hinc Deliria Melancholica disponentem, eam ferè esse duplicem: nempe quòd vel *à causa externa*, vel graviore animi affectu primo oriatur, vel à *causa interna*, constitutione nempe massæ sanguineæ successivè alterata, originem ducat, quibus constitutionibus melancholicis inde natis demum deliria superveniunt.

Deliria ergo quælibet, undecunque, aut quocunque ab objecto oriantur, quare non æquè in omnibus oriuntur, seu ver. gr. *quare non in omnibus ex animi affectibus gravioribus oriuntur Deliria Melancholica*? Hic consideranda est certi *subjecti conditio*: nam certum est, quòd unum magis promptum sit ad Delirium, alterum minùs, prout constitutio Melancholica in uno plùs, in altero minùs fuerit confirmata. Causa ergò hujus promptitudinis ad Deliria Remota est in Massa sanguinea: Proxima verò hæret in spiritu Animali. Nempe ex superioribus innotescit, in Deliriis Melancholicis duo probè distinguenda esse:

1. Habitum, seu *constitutionem massæ sanguineæ, & spirituum* melancholicam plùs minùs, naturalem, vel præternaturalem, seu morbosam.
2. *Superadditum* huic ipsum *Delirium melancholicum* dictum, idque, vel *Vagum*, sive *Indeterminatum*, circa quæcunque objecta oberrans, vel *Determina-*

tum

Digitized by Google

tam circa unum salutem objectum. Exempli gratia, quando quis ea Butyro se conflatum putat, & in hoc puncto saltem delirat, licèt quoad reliqua rectè ratiocinetur, & hujus ratio potissimùm in *spiritibus Animalibus*, eorundemque *natura*, & *motu* in cerebro vitiatis, investiganda venit.

Deliriorum Constitutioni Melancholicæ supervenientium rationem hactenus consideravimus, *Constitutio ipsa Melancholica jam pensitanda venit*, quæ oritur nunc a causa externa, nunc ab interna. *Externa* est objectum quodvis insigniorem animi affectum concitans; tunc enim verbi gratia ea Mœrore diuturno, Tristitia protracta, Terroribus frequentioribus, Curis intentis, &c. afficiuntur spiritus Animales, unde alteratur successivè ab iisdem tam sanguinis motus, quàm digestio prima, sicque supervenit constitutio Melancholica. Causa *interna est* ipsa alteratio contentorum successiva, vitio Diætæ, &c. nata, sanguinem, & spiritus successivè afficiens, sicque ad constitutionem Melancholicam perducens. Quæ duæ remotiores causæ semper probè distinguendæ, & attendendæ sunt, nec confundendæ.

Constitutionem ergò sanguinis, & spirituum Melancholicum quod attinet: notum est, quòd, prout variat massæ sanguineæ Crasis naturalis ex Semine oriunda, ita etiam Hominum mores subinde variare; & hoc est, quod jam olim suo Idiotismo optimè dixit GALENUS, quod *Mores Animi sequantur Temperamentum Corporis*. Nempe nonnullis Affectus hic merè est Naturalis, & tota die experimur, quosdam natura esse lætos, quosdam iracundos, quosdam tristes, & meditabundos, idque pro varietate sanguineæ Craseos, & inde dependentis variæ spirituum Animalium constitutionis, unde etiam Morum ista, & Ingeniorum diversitas. Ob eandem etiam Crasin hic affectus in posteros, ut alii Morbi Hæreditarii, transfertur, in specie in Mulieres frequenter propagatur, ita ut eædem, licèt anteà sanæ videantur, tamen Gravidæ factæ ad minimum Deliriis Melancholicis vexentur. In his verò, qui dispositi sunt ad Melancholiam, ac Deliria Melancholica, illi utplurimùm sunt *Hypochondriaci*, unde etiam malum Hypochondriacum confirmatum sæpissimè Delirium Melancholicum post se trahit, quod *Melancholia Hypochondriaca* audit; Aut, si non sunt apertè Hypochondriaci, simile tamen vitium in stomacho, ac primis viis ferè patiuntur, unde subinde Acida eructant, egregium appetitum habent, Alvo obstructa plùs minùs laborant.

Sanè non arbitror, dari perfectam Constitutionem Melancholicam, quæ disposita sit ad Deliria talia, quæ non *fomitem, aut radicem habeat in primis viis*, ac circa Hypochondria, ejusque digestione, & fermentatione plùs minùs læsa, sive occasione graviorum Animi affectuum, & ita quasi ab extrà orta fuerit, sive ex causis internis nunc per se inchoaverit, nunc alios Morbos, subinde Febres Acutas, insecuta fuerit: Nam utut, quoad Remotam causam, affectus Melancholici à causa Externa, Pathemate scilicet quodam graviore animi, Amore, Terrore, &c. nonnunquam oriantur; in perfectum tamen Delirium non degenerant, nisi Hypochondriis eorumque Visceribus character vitiosus imprimatur; uti etiam ea, quæ sunt ab animi Pathemate, graviora sunt, quam quæ sponte enascuntur. Et talis Melancholia, quæ manifesto fomitem in primis viis latentem exhibet, per *Consensum Hypochondriorum oriri dicitur*: sicuti, ubi nulla manifesta talis consensus signa adsunt, *per Essentiam Cerebri* oriri putant, quæ tamen ceu Non-Ens rejicienda: sicuti, quæ insequitur post suppressos Hæmorrhoides, aut restrictos Menses, *Melancholia ex Utero* vocari solet. Equidem nota mihi est Differentia illorum, quam communiter Practici inculcant, dum Melancholiam ratione Fomitis dividunt *per Essentiam*, dum Fomes materialis in ipso capite, & Cerebro hæret, & eam, quæ est *per Consensum*: Sed hæc differentia nil valet. Nulla enim datur per Essentiam Capitis, quin reverà omnis, si à causa interna, sub hoc sensu per consensum dicenda venit; Unde etiam HOFFMANNUS *in institut.* Melancholiam *Cordis Affectum*, non cerebri esse ostendit. Sed potiùs fundamentum Melancholicum semper circa Hypochondria consistit, utut remotior causa interna subinde aliunde oriatur, in quo puncto frequentissimè Lien, & Uterus incusari solent.

Communiter *Melancholiam ex Splene oriri volunt*, & omnes Spleneticos ominaios esse dicunt Melancholiæ: Sed non video, quare Splen affectus præcisè Melancholiam inferre soleat, nisi ad Humorem Melancholicum, cujus Receptaculum Veteres Lienem dixerunt, respicere velimus, unde Splenis Viscus, si non semper, utplurimùm saltem in his casibus insons arbitror, etsi in insigniter Melancholicis simul varia Splenis Pathemata, Splen scilicet infarctus, & tumidus reperiatur, unde fortes in Hypochondrio sinistro Pulsationes succedunt ob sanguinis in Arteriis stagnationem. An verò Splen ceu primarius Focus morbosus hic considerandus sit? non immerito dubitari potest, quin subinde ceu Pars secundariò affecta, & Productum morbosum, Melancholiam tamen per Nervorum consensum insigniter exasperans, se habere videatur, quam ut radicalia eorundem sit Sedes. Saltim exinde patet, quòd verum dicit HIPPOCRATES, dum affirmat: *Quibus Venus fortiter in Hypochondriis* (Arteriam intelligit) *pulsaverit, iis Mens ægrotat*: siquidem tumidus, aut infarctus Splen, aut Vasa ejus propter Fibrarum nervearum implicationes, harumque Spasmos, plùs minùs constricta reveta sanguinis motum per Arteriam remorant, & inde Pulsationis manifestum sensum in Hypochondrio sinistro inferre possunt. Aliàs in Melancholia Splenis viscus est insons, cùm munere secernendi succum quendam Melancholicum jamdodum sit exutus. Verum est, subinde in Hypochondrio sinistro graves alterationes, & passiones ab Ægris Melancholicis percipiuntur; sed cùm Hypochondriaci Spasmis partium membranosarum sint obnoxii, & cùm Splen habeat copiosos Nervos, ob varios nexus cum Pari Vago, & Intercostali consentientes, quid mirum est, ex iis Spasmo continuato affectis quòd superveniant Pulsationes Hypochondrii, & Cordis, & hinc Abdominis Pathemata, & difficiles Respirationes, seu convulsiva symptomata? ut adeò, si Splen simul affectus deprehendatur, id fiat saltem per deuteropathiam. Quòd si Digestioni primæ vitiatæ Viscerum aliorum Pathemata superveniunt, specialim Hypochondriacis Lienis Mala, ab his primarius affectus eo magis nunc confirmatur, nunc deterioratur. In his ergò subjectis Melancholicis, seu Melancholia Hypochondriaca imprimis *acidum vitiosum* in primis viis abundare, indeque digestionem primam in stomacho vitiare, quin etiam ipsam massam sanguineam exinde firmiorem, seu spissiorem, minusque fermentativam, ac minùs spirituascibilem esse, multa adjuncta symptomata persuadent, non minùs quam Cura etiam. *Quoad symptomata*: omnes Melancholici sunt egregiè voraces, & Alvi naturaliter utplurimùm adstrictioris, simulque observantur Ructus acidi, quæ Pathemata omnia Acidi peccantis in primis viis signa sunt: *quoad Curam* verò, ea fundamentalis consistit in eo, ut per acidum vitiosum Absorbentia, & Deobstruentia, martialia quippe, & Tartarea, instituatur.

In taliter constituta massa sanguinea non tantùm *Fermentatio* ejus *Vitalis* in Præcordiis lentè nec rectè procedit, unde Anxietates istæ, imò non raro graves Cordis palpitationes sine causa manifesta superveniunt: sed etiam ex deficiente Fermentatione Spirituascentia massæ sanguineæ, ejusque in spiritus subtiles volatilisatio, minùs convenienter perficitur, idque eò magis, si in *Aëre* crasso, aut cœnoso, aut paludoso habitet talis Æger: nam Aër multa tribuit ad volatilisationem spirituum; hinc etiam ex sola Aëris mutatione in clarum, tenuem, & subtilem, accedente corporis motu, Melancholia curata observata fuit. Ex massa ergò sanguinea minùs spirituascente *spiritus Vitales*, & consequenter quoque *Animales*, minùs volatiles, minùsque subtiles, minùs puri, aut minùs mobiles generantur, sed quodammodò texturæ fixioris, & quasi subacidæ, & crassioris fiunt, adeòque, ut probabiliter multi affirmant, minùs lucidæ, sed tenebricosæ: vid. BARTHOLINUS *de Luce Animal.* unde iidem Animales facti minùs apti sunt ad varias motiones, & expansiones pro multitudine objectorum sensilium varias in cerebro perficiendas, sed potiùs quasi fixiores, & à naturali Crasi volatili temperata plùs minùs in acriorem, asperiorem, & quasi acidulam degenerantes, ab uno objecto suprà dictis modis fortiùs affecti, non possunt non iidem quoad motum suum in cerebri meditullio vitiari; hinc vel inordinatè, & vagè movebuntur, vel pertinaciter iisdem motionum orbitis insistent. Si prius contingat, oriuntur *Deliria Melancholica Vaga*, circa quæcunque objecta directa; sin ab objecto externo quodam fortiùs affecti, unam eandemque in cerebro motionis orbitam servent, id est in semel inchoato tramite inter Fibras nerveas cerebri eodem cursu, & recursu continuò pergunt, hinc subministratur occasio Animæ Rationali immutabile, & *unum tantùm Phantasma* formandi, & subinde repetendi. Nam Anima non afficitur Rationalis, sed læditur in talibus saltem Imaginatio, seu Phantasia, circa objectorum sensibilium per certos spirituum motus in cerebri meditullio repræsentationem occupata. Dum ergò hæc læditur, ita ut continuò circa unum objectum versetur, ex identitate motus vitiosorum

Digitized by Google

sorum spirituum *circa idem objectum*, *Delirium* postmodùm supervenit. Sed ea eo, quòd Anima Rationalis sit sana, evenit, ut hujusmodi Melancholici, determinata Deliria patientes, circa illud objectum, circa quod delirant, subinde in reliquis satis prudentes sint. Sic enim legimus verbi gratia in AMATO LUSITANO (ni fallor) Exemplum cujusdam Pueri, qui se putabat esse Regem ingentem, sub quo Delirio loquebatur de ratione status, & Arcanis Politicis, & tam subtilia, & acuta Rempublicam gubernandi promebat consilia, ut omnes in sui admirationem raperet; postmodùm curato Delirio, Puer de talibus Politicis parum, vel nihil sciebat. Satis ergò prudentes sunt Melancholici circa objectum Delirii: id quod non minùs ast misum, quàm quòd observationes practicorum docent, *Somnambulones* noctu surrexisse, & Versus admodùm concinnos scripsisse, mane tamen eorum, quæ noctu egerint, nihil scivisse. Nam circa idem objectum semper occupata est Anima Rationalis, quia tota eius Essentia, prout equidem à nobis cognoscibilis est, consistit in eo, quod sit substantia immaterialis, quæ semper ratiocinatur, & aliquid cogitat, Hinc Anima Rationalis indefessè semper ratiocinando circa idem objectum subinde occupata, necessariò de eodem elegantes, & rationales formabit Discursus, quoniam à nullo objecto interturbatur, & impeditur, & utut in uno erret, tamen in reliquis suas potentias exercere potest.

Cùm verò *à Rebus Non-Naturalibus* factæ mutationes in alteranda massa sanguinea, & afficiendis spiritibus Animalibus magnæ sint potentiæ, ut quotidie in Brutis videmus, non mirum est pro varietate, verbi gratia *Tempestatum*, secundùm Mensium decursum, etiam mutari Melancholicos, ita ut nunc meliùs, nunc pejùs habeant; unde Temporibus successivè correctis, corriguntur etiam constitutiones: at hinc est, quod sub isto Delirio per mutatum *Victum*, per continuas *Vigilias*, & subinde alias Res Non-Naturales, mutetur insigniter massæ sanguineæ Crasis, & consequenter spiritus Animales (videmus enim, quòd tales Melancholici fiant subinde admodùm pingues); hinc fit subinde, ut interdum sponte nonnihil cessent Deliria, quæ tamen nova alteratione per graviora objecta inducta, denuò recurrant, quin, & ex tali mutatione Craseos massæ sanguineæ, & spirituum fit nonnunquam, ut delirantes Melancholici ex uno objecto in aliud successivè dilabantur, pari ratione, atque videmus quosdam sub Ebrietate ex *Vini pota* fieri primò hilares, hinc admodùm loquaces, tandem rixosos, & quasi maniacos, & furiosos, denique somnolentos, & torpidos, qui altero verò die subinde sunt mœsti, tristes, plùs minùs turbulenti, & quasi Melancholici. Unde, sicut hoc facit Vinum mutando Crasin massæ sanguineæ, & spirituum, cùm sit causa externa, ita simili ratione successivè à causis internis facta alteratio Deliria subinde & Melancholias mutat.

Ratione fundamenti hujus Melancholiæ, in massa sanguinea & spiritibus, inveteratus semel affectus Melancholicus non saltem contumax est, & qui per paroxysmos sæpiùs recurrit, sed etiam subinde *hæreditarius* esse solet, ita ut à parentibus Melancholicis sæpè in Liberos transplantetur, & hi tandem ad Melancholiam deducantur, in specie in Mulieribus (quamvis hæ à Matribus Melancholicis editæ semper aliàs videantur sanæ Mentis) præsertim Gravidationis vel Puerperii tempore Character Hæreditarius evigilare solet.

Quòd verò *tales Stulti stultis & ridiculis interdum curentur Remediis*, & quòd talia ridicula Remedia curent subinde ridiculos Ægros, ea eo ferè est, quòd Anima Rationalis, circa unum tantummodò objectum occupata, ea firma tali persuasione ab objecto novo, & dum objectum morbosum remotum videt Æger, & exinde Lætitia vel alio affectu alteratur, spiritibus Animalibus novum conciliet motum; vel si ex superveniente contrario aut fortiori objecto etiam alio modo moveantur spiritus, fit, ut tale fortius objectum, & quidem aliud ac novum, ex immutato spirituum motu, Animæ Rationali præbeat occasionem variandi conceptus & Speculationem, & ita omnes priores ridiculi conceptus à supervenientibus novis, quasi omninò in momento cum manu deleantur, & expugnentur; qua ratione v. g. Immersio subitanea in Fluvium curat Delirium Maniacum; hac ratione Stratagemata per assensum, delendo quasi conceptus deliros, & removendo objecta, quasi talia Deliria auferunt: quæ etiam cura eò magis vel minùs erit diuturna vel constans, quò magis vel minùs restituta simul fuerit massæ sanguineæ depravata Crasis: sic Melancholia observata est, quæ curata fuit per Gaudium nimium, & profusum; ea improviso concitatum, quoniam fortius objectum delevit prius.

Plura quoad hanc Theoriam videb. in WILLISIO *de Anima Brutor. part. 2. cap. 21.*

DIAGNOSIS.

Necessum est autem imprimis, ut nimius progressus Melancholiæ maturè præcaveatur, in quem finem imminens ea præcognoscenda venit.

Signa autem, quendam esse Habitus Melancholici, vel Naturalis, vel præternaturalis, tunc colligitur, quando talis Æger gravioribus subinde Insomniis terretur, quando Somnum habet turbulentum, & Insomniis intermistum, quando evadit solitudinarius, quando præter solitum fit morosus vel tristior, etiam invitus, quando funesta cogitat & tristia, quando meticulosus est sine manifesta causa, quando vel levissimo objecto subinde terretur, item si in una Cogitatione subinde fixior hæret, si meditabundus & cogitabundus fuerit, &c. Hæc enim, & similia sunt verè *Signa imminentis melancholiæ*, sive ipsius affectus perturbationis Mentis.

Quòd si Æger postmodùm incipiat fabulari ridiculè de uno alterove objecto, quando putat se esse sapientissimum, & sic porrò, tunc Delirans melancholicè, seu delirium melancholicum facilè manifestum evadit.

Verùm ipsa melancholia ejusque Delirium per se patet facilè: Speciatim *Fomes, & causa remota melancholiæ* diligenter sunt considerandæ pro felici instituendâ cura; adeoque cognoscendum est: an causa occasionalis externa seu Animi Affectus quidam gravior, Terror, Ira, Timor, primam dederit occasionem melancholiæ, ratione cujus inferunt spiritus Animales Delirium? an verò ex interno vitio & depravatione ipsius Massæ sanguineæ melancholica (loquor cum vulgo), seu Hypochondriaca affectione successivè primam originem duxerit melancholia sine causa externa; nam longè difficiliùs Deliria ex affectibus animi nata, quàm à causa interna, curantur. Signa hæc observanda esse inculcat LINDANUS, dum dicit: *Quando incideritis in melancholicos, hoc agite, ut noscatis originem mali, an v. gr. sit ex Tristitia? nisi enim hoc agitis, laterem lavatis. Multa enim res sunt, qua homines tristiores, & sic longo tempore perseverantes, in melancholiam deducere possunt:* ut Hippocrates lib. 6. Aphor. 26. *Et hæc est ratio, quare tam rarò restituantur in integrum melancholici. Didici ex Pulsu cognoscere, an sit melancholia ex animi affectibus? an sit ex sanguine melancholico? Nam si est ab animi gravioribus affectibus, Pulsus in illis est valdè obscurus, quasi contractus & inconstans, quandoque æqualiter, sæpiùs verò inæqualis, & deinde qui habet pleramque speciem deficientis. Vermicularis est interdum, interdum non.* (Vermicularis & formicans est unum & idem: Formicans est, quando celerrimo moto pulsus currit; Formicæ enim celerrimè currunt: quando autem non tam subtilis est, sed paulò planior, dicitur Vermiculans, talis est horum Melancholicorum:) *Frequenter enim hæc inæqualitas & inconstantia Pulsus certum signum est melancholiæ ex animi affectibus; quoties enim animus parùm relaxatur, statim etiam mutatur Pulsus, unde facilè animi affectus exinde patescunt.* Hactenus LINDANUS.

Hoc observavi nupera Æstate in *muliere 75. annorum*, aliàs devota, dicente, se rem Veneream per viginti annos cum Dæmone habuisse: hoc confirmabat, dum tassa esset, Aurigæ Equum se fascinasse, & parere Infantes dæmonicos per Vulvam, adeò ut ferè ad rogum damnaretur. Advocatus tunc Medicus inquiebat rem veram esse. At aliter se res habuit; nam interrogata à me, ubi doleret? monstrabat superiorem regionem Hypochondriorum, Pulsusque octava vel nona vice deficiebat, ac uno nomine, perfecta erat Melancholico-Hypochondriaca; Alvus enim aderat obstructa: Scybala erant dura, sibi invicem imposita conglobataque, eademque sub primo Somno patiebatur Incubum cum Insultibus epilepticis, unde custodes excubantes baculo tetigerant Alvum ejusque abdomen, putantes quasi sic se posse Dæmonem superincumbentem fugare, aliquot septimanas insomnes ducebat. Huic autem Delirio Melancholico ansa dedit, quòd audivisset de Fascinatione, adeòque cogitasset, quid si tu hoc fecisses?

Facies quoque in Melancholicis nunc rubore nunc pallorem suffunditur: angustiis eiusmodi homines variè corripiuntur, prout objecti simulacra variant; sicuti testantur Historiæ Melancholiæ ex Amore detectæ, quas GALENUS *lib. de Præcogn. ad Posthum. cap. 6.* ARETÆUS *lib. 1. de caus. & sign. diuturnor. morbor. cap. 5.* & ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. de med. princ. hist. 40.* adducunt.

Si Causa Remota sint Suppressiones Hæmorrhoidum vel

vel Mensium, ex Ægro cognoscitur.

Quod si verò pedetentim & *citra Objectum Externum* fiat Melancholia, tunc tales Ægri habent Deliria Vaga, quorum causa Remota est Affectus hypochondriacus. Hujus affectus signa propria erunt præsentiora, vel majora vel minora. In specie Ægri tales conqueruntur de Palpitatione cordis, de Anxietate cordis & Ructibus acidis; item conqueruntur de Pathematis abdominis, de Borborygmis & Murmuribus Intestinorum, de Alvo obstructa, Flatibus, de sensu molesto plùs minùs obscuro in hypochondrio sinistro (*in Liene*) cum sensu Pulsationis in Dorso aut dicto hypochondrio, Mala quæ ex splene videntur oriri, somniaque habent turbulenta (ex quibus mox suspicio venit, adesse Melancholiam hypochondriacam) Phlogosi vaga crebriùs afficiuntur, & circa Frontem in Facie calent, &c.

Ipse Affectus Melancholicus, speciatim *ex vitiata tantum Massa sanguinea*, suas habet exacerbationes & remissiones, item Ægri admodùm sunt anxiosi & queruli; Palpitatio cordis subinde est frequens, item præ aliis sunt tristes & mœrentes, & quæ sunt similia signa affectæ Massæ sanguineæ.

Metus tamen & *Tristitia* præ cæteris etiam sunt pensitanda in Melancholicis; quidam enim interdum hilares, interdum pusillanimes & plùs minùs desperati fiunt. *Non quidem rarum*, inquit PETRÆUS *in Dissert. harmon. est, quòd gaudere & ridere videantur: minimè tamen Gaudium est verum & verus Risus, sed quasi cynicus, & sarcasticus, quin paulò post mœsti & tristes evadant, unde etiam solitudines amant, & conversationes hominum pertimescunt.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: Melancholia ut talis, licèt nunquam lethalis existat Affectus, ratione tamen Eventus, Temporis & Modi, *valdè incerta est ejus Prognosis*, quatenus ex illa nonnulli brevi reconvalescunt, alii nonnisi tardiùs, alii nunquam.

Utplurimùm tamen Melancholia, *quæ ab Occasione evidente* & ab Affectu Animi est, longè feliciùs curatur, quam quæ post diuturnam demum procatarxin seu prædispositionem melancholicam intrinsecam sensim invadit: vid. LOSSIUS *lib.* 2. *observat.* 22. Ita enim sublata dicta Causa evidente sæpè sponte cessat Delirium: hinc plures ex Crumena quam ex pharmacopolio levamen suscipiunt, cum in posteriori casu, quo sanguis & spiritus ab ordinaria, & debita Crasi recesserunt, imò ipsa Cerebri tandem Conformatio temporis successu incorrigibiliter mutatur, res difficilior fit.

Pariter *Malum recens* & quod nondum diu duravit, & cui nondum supervenit Delirium, semper faciliùs (nempe cæteris paribus, & nisi ortum ex graviori Animi pathemate fuerit) curatur; subinde etiam a sola ferè conveniente Victûs ratione, & familiari conversatione cum jocosis, & mutatione Aeris, sic laudabilis, tenuis & spirituosus generatur Sanguis: *Inveterata* vero melancholia, & orta ab Animi pathemate externo, aut studiis immodicis in noctem protractis, in specie cui pertinax Delirium accessit, aut quæ *hæreditaria* est, aut quæ subinde repetit, rarò aut difficillimè curatur, quin Ægros utplurimùm ad Mortem comitetur.

Delirium *Ascititium* faciliùs cedit præ hæreditario.

Melancholia quæ *post morbos* alios, ut post Febres Diuturnas aut Acutas, aut post Phrenitidem supervenit, faciliùs aliis, mutato scilicet Corporis habitu, & sæpè per solam diætam curatur.

Porro *in Viris* familiarior & frequentior ferè est Melancholia, sed minùs difficilis curatu: *in Fœminis* quidem rarior, sed diuturnior & pertinacior, speciatim si mensium jam deficiat excretio, aut Gravidæ existant, cum etiam harum nonnullæ, quæ parentibus Melancholicis natæ, etsi aliàs semper sane mentis observentur, Pregnantes tamen hujus quasdam hallucinationes ostendunt.

Præterea Melancholia, *quæ est cum Risu, joco seu gaudio & hilaritate* quadam intermixta, mitior, tutior, & cæteris paribus tractabilior est, quam quæ est cum studio, aut cum quodam Furore aut Tristitia continua, ac cum summo Mœrore.

Melancholia, quæ *à charactere seminali* per parentes in liberos fuit transplantata, rarò potest curari.

Si Melancholicus *præter solitum* in Risum, aut Fletum, aut Lacrymas solvatur, metuendum est, ne in Morosin, imò Maniam transeat, nonnunquam in Paralysin, & quamvis rariùs, in Morbos Convulsivos, item in apoplexiam.

Ad salutem monstratur via, si successivè mitiora Deliria fiunt, si superveniat hæmorrhoidum, aut etiam Uteri fluxus, si superveniant Varices, Germ. *auffgelauffene aderaan schenc. Keln.*, quos ipsos commendat HIPPOCRATES *sect.* 6. *aphor.* 21. & 21. & RIVERIUS *prax. lib.* 1. *cap.* 15. item si in scabiem & similia Cutanea vitia hæc transmutatio; item si Urina hactenùs tenuis, crassa, turbida, opaca & nigra evadat. His enim modis interdum ferè aut remittit aut planè cessat Melancholia.

Ad Interitum verò declinant Ægri, si omnem Cibum & Potum pertinaciter aversentur, quin etiam quando nihil dormiunt, aut tandem Vires successivè fatiscunt. Nam observatum fuit, Melancholicos interdum ad aliquot Menses ne momentum quidem dormivisse, & ita tandem collapsis Viribus interiisse.

Denique rariùs fit, quod Deliriis Melancholicis superveniant *Convulsiones aut Epilepsia*, quæ Cerebrum afficiunt.

C U R A.

Quod attinet *Methodum Medendi* ad curandam Melancholiam & Deliria Melancholica, est vel *Præservatoria*, & quæ Causam Antecedentem respicit, vel *Curatoria* scilicet ipsius Delirii hujusque Causæ Proximæ. Ad *duo* igitur, ut jam supra monitum, respiciendum est:

1. Ad Constitutionem *Massæ sanguineæ & spirituum* melancholicam.
2. Ad superinductum *Delirium*.

Unde *ratione prioris*, curandi tales Ægri, ut Malo hypochondriaco affecti, hinc *Vomitoria & Martialia* sunt proficua. Tota Cura consistit in rectificatione Massæ sanguineæ, in correctione ejusdem vitiorum & regeneratione Massæ sanguineæ spirituosæ & volatilis: sed hoc etiam non caret difficultate, partim quòd Malum per se sit contumax, partim etiam quòd melancholici statim omnium Remediorum sint pertæsi, & alias etiam per se satis immorigeri.

Ratione posterioris, Humores educantur & alterentur, atque spiritibus Animalibus aliqualis tranquillitas concilianda, illique a perverso & inordinato motu sunt avocandi, & in circulos pristinos redigendi: idque *vel Medicamentis vel Rationibus*, hoc est, Auxiliis vel Medicis vel Ethicis. *Medicis*, hoc est, *Medicamentis anodynis*, tam Mineralibus, quam Opiatis & camphoratis; *Ethicis*, vel eorum conceptibus assentiendo per stratagemata & fraudes; vid. FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 13. & TULPIUS *lib.* 1. *observat.* 18. & 19. vel dissentiendo & corrigendo per Persuasiones rationales, variis confabulationibus, recreationibus, negotiorum commissionibus. Semper sanè in Malo pertinaciori simul eo respiciendum est, ut Melancholicos præmissis præmittendis cauto quodam *stratagemate* decipiamus; eosque a semel concepta Opinione, etiam subinde Mediis ridiculis, avocemus; Talia enim stratagemata minùs sunt aliena à Medico.

Propterea pro meliori Cura observetur:

I. Ut *Causa Remota removeatur*; quæ si sit affectus animi gravior, removenda est non tam per Medicum, quàm per Ethicum seu Moralistam, nempe per Rationes; sin vero Causæ sint Internæ, Menses suppressi, Malum hypochondriacum, &c. tunc hæ primitus curandæ. In genere habito Causæ Remotæ respectu per *omnia ea Remedia, quæ in affectu hypochondriaco* usurpantur, tractandæ sunt melancholiæ & omnes ejusdem species, tam per *Digestiva* quam *Laxativa*: quibus addenda postmodùm *appropriata* Confortantia dicta, quæ spiritus Animales volatiliores, subtiliores & agiliores reddere, & Fermentationem sanguinis naturalem restituere, ejusque crasin attemperare valent. Inter priora ista ad Massam sanguineam corrigendam & spirituascentiam instituendam primatum obtinent *Tartarea & Martialia*, vel *Laxativa*, *Vomitoria*, &c. quæ sunt basis Curæ. Inter posteriora verò, *Confortantia*, sunt imprimis Vinum, Crocus, Melissa, Ambrata, & omnia *cephalica spirituosa*.

II. Observandum rectè monent Authores, omnia incassum circa melancholicorum & maniacorum curam tentari, nisi quam studiosissimè *Emeticorum* usus observetur. Nam in Vomitoriis revera consistit radix curæ omnis melancholiæ, Deliriorum & Maniæ, quæ in majori Malo, & pro ratione circumstantiarum, etiam subinde repetenda, & non una vice ipsis insistendum. In specie nemo poterit maniacum curare, nisi priùs propinato Vomitorio. Ut adeo in Vomitoriis sæpè repetitis cura tam Præservativa quàm curativa Deliriorum horum fundamentalis consistat. Delirii siquidem melancholici tractati per Vomitoria mitescunt ex voto.

III. Caveat sibi diligenter Medicus, *ne solus melancholicos aut Maniacos adeat*, aut iisdem propiùs accedat. Nam hi ipsi admodum infensi sunt Medicis, & simulantes licèt pacem, eos subinde malè tractant, verberibusque onerant, in specie Maniaci. Exempla talia videb. in HILDANO *Cent. 4. observat. 9.* & FORESTO *lib. 10. observat. 22. in Schol.* Quin etiam curati licèt, ferè odio suum habent Medicum, ut rectè observatum fuit à BORRICHIO in BARTHOLINI *Act. hafniens. Vol. 4. pag. 248.*

IV. Observandum, quod in Malo pertinaciori, & ubi Ægri tales delirantes firmius concepta hypothesi insistant, præmissis jam præmittendis, nil melius sit, quam *ut cauto quodam Stratagemate eos decipiamus*, & à semel concepta Opinione etiam ridiculis Remediis nonnunquam deducamus: vid. FORESTUS *loc. all. observ. 13.*

V. Observandum: *Alvus contumacior semper & quotidie mollis & lubrica servanda.* Nihil enim est, quod magis hypochondriacos infestat, quàm alvus obstructa; Quo magis enim obstructio affligit alvina, eò magis iidem sunt morosi & insomnes, omniaque exasperantur Symptomata. Unde Alvus quotidie respondere debet, aut Arte aut natura; cui Scopo omnium optimè satisfaciunt passulæ & passulata, quæ pro scopo tam alterandi contenta quam emolliendi sunt optima; hinc Tartarea, item gummata; NB. *clysmatum* quoque humectantium, item ex & cum Lacte paratorum usus hic admodum est proficuus.

VI. Cùm Melancholici, qui semel delirantes fuerunt, subinde recidivent circa Anni cardines, Solstitia & Æquinoctia, ob id opportunè & tempestivè *Vere & Autumno* nonnunquam *Cura prophylactica* per Laxativa & alterantia appropriata spirituosa *instituenda*.

VII. Quidam *Venæsectionem* adhibent, sed nescio, ob quam causam. Utut enim Venæsectio in Mania conveniat, non tamen video, quomodò Melancholiæ conferat, cumque in specie Melancholici debeant curari per Alimenta eupepta. Quàm injuriosum ergò est, si sanguinem eorum exhauriamus? quin potius alteretur sanguis ope Medicamentorum infrà dicendorum, non verò protervè evacuetur. PLATERUS quidem reiteratam Venæsectionem commendat; cujus rei hanc rationem reddit WILLISIUS, quod nimirum Sanguine effœto toties educto novus faciliùs generetur: sed errant, cum nihil sanguinem generet, nisi ipse sanguis; & observatur quosdam ex melancholia per venæsectionem, intempestivè & crebro nimis administratam, in Morosin & stupiditatem conjici. Habenda siquidem ratio est causarum Antecedentium & Virium, quorum intuitu in plethoricis, ac non adeò turpidis, Venæsectio locum habet, sicuti etiam, quando vel suppressio evacuationis consuetæ præcesserit, vel nimiæ phlogoses aut æstuationes subinde observentur, vel Caput circa Frontem intensius subinde incalescat, metu majoris periculi, ant ne in Maniam degeneret, Vena Brachii aperienda, item Frontis in declinatione, aut Saphæna in Fœminia incidenda. Quo etiam spectant *Varicum*, & *Hæmorrhoidum per Hirudines* in Maribus aperturæ. Imò melancholia aliis irritis per hirudines temporibus admotas curata refertur à FONTANO *in consil. & respons. pag. 252.* Evacuationibus quoque accensenda est *Trepanatio*, & *Fonticulorum* supra suturam coronalem inustio profundior, a RONDELETIO *Prax. lib. 1. cap. 42. & 43.* commendatæ, ideò quod nonnulli fractu fortuitò cranio curati fuerint; Huic adstipulatur RHODIUS *Cent. 1. observat. 43.* per Experientiam *Casserii*. Nuperrimè Mulieri Melancholicæ crebrioribus æstuationibus Corporis vagis afflictæ, & præsertim intensa Frontis æstu subinde correptæ, *Vesicatoria* utrique brachio admovere jussi, ut doloris ratione impetum spirituum & Humorum à Capite averterem, ne Mania supervenire queat.

VIII. Observandum, quod præter Vomitoria in principio mali *purgantia per inferiora* conducant. In principio dico: purgantia enim propriè dicta in morbi cursu minùs commoda sunt, Diuretica parum aut nihil operantur, potius nocent. In principio ergo melancholicos semel & iterum purgare licebit, monente LINDANO; in progressu verò Morbi plùs nocebitis, quàm proficietis per purgantia: quin potiùs loco illorum malum optimè *per Urinas*, & hinc per leves & repetitos *Sudores* tollitur, uti differit LINDANUS. Nam (1.) Melancholici ordinariò plus mingunt quam alii; & quoniam (2.) rarò sudant ob habitum corporis densiorem, & constipationem pororum cutis, materia Urinæ subinde augeri solet.

IX. *Diuretica* sunt optima. Et in genere hic monendum, quòd omnes ii affectus, qui dicuntur Splenetici, aut qui dicuntur oriri ab humore Melancholico, præmissis præmittendis, id est purgantibus, præsertim Vomitoriis, & hinc Alterantibus martialibus, optimè per Diuretica & salsa curantur. Et observatum fuit, quod in talibus urina turbida & crassa, opaca, interdum etiam nigra reddita, & copiosis contentis saturata, signum sit declinantis in talibus morbi & imminentis Sanitatis; adeoque hic diuretica, & tanquam alterantia & tanquam evacuantia, optimè conducunt; verb. grat. Arcanum duplicatum *Mynsichti*, Nitrum antimoniatum in potu solutum, & hinc Remedia tartarea, in specie tinctura Tartari, Tinctura Nephritica *Ammelungii*, Spiritus Tartari volatilis.

X. Rectè monet RIVERIUS, *semper ad hypochondria præcipuam dirigendam esse curam*, undecunque etiam malum primitus traxerit originem; unde curatio pro malo hypochondriaco ad reliquarum Melancholiarum curationem sufficit. Unde etiam BARTHOLETUS *Tract. de respir.* inquit, quod melancholia, quæ ex consensu totius cum corde derivatur, respondeat Quartanæ exquisitæ; adeoque etiam esse tractandos melancholicos ut Quartanarios.

XI. Quantum fieri potest, opera danda, ut *Agrypnia coerceatur*, & Somnus aut conservetur, aut restituatur vid. HORSTIUS *lib. 2. Observat. 18.* Id quod interdum post Vomitorium facilè evenit, ut tunc plus minus lassati ægri vel sponte in somnum inclinent, & ut faciliùs ad somnum disponantur. In specie ad somnum promovendum alimenta, quæ sunt humida, ac bono Nutrimento roridu turgida qualia sunt Juscula, Ova, Carnes facilis digestionis, serum Lactis, Lacticinia, Oryza, Milium, &c. ipsis primariò conveniunt; ita enim temperatur Massa sanguinea, & humectatur Cerebrum, adeòque multum Diæta habet in recessu. Certè quamdiu adhuc dormiunt, minùs grave malum esse solet, aut si post Agrypnias somnus redeat, faustissimum Signum esse solet.

XII. *Opiata sola, & nisi præmissis universalibus, nunquam danda sunt.* Nam in talibus Opiata parum vel nil operantur, præsertim in principio, & subinde duplicata aut triplicata nisi dosi nihil faciunt, ob acidum in primis viis stabulans, eorumque vim destruens; idque eo magis, quo diutius somnum non viderit Æger, eò minus narcotica & opiata operantur; sed potius, dum non faciunt somnum, gravant malum, & reddunt Ægros quasi delirantes, cum talia narcotica per se sæpiùs aut in majori dosi usurpata somnos nonnihil turbulenta & quasi delira inferant. Internè ergo semper appropriatis Specificis miscenda opiata, in specie Humectantibus, & etiam occurrendum simul externis epithematibus capiti & Fronti applicandis; item pediluvia ac similia pro scopo Hypnotico Melancholicis optimè conferunt.

XIII. In tota cura studiosè semper *Diæta observanda est*, ut sit lauta & nutritiva; unde dentur alimenta & porulenta, quæ blando humore temperato & nutritivo probè sint turgida & imprægnata, ut Lacticinia, passulæ, & similia *Humectantia* communiter dicta; siquidem notante LOSSIO *lib. 1. observ. 21.* Melancholici non diutius curantur, quàm humectantur; unde & passulata, item poma dulcia, mirè conveniunt melancholicis. Nec negligendus haustus Vini generosi, quod *Vinum* optimè exhilarat Melancholicos; sicuti etiam motus corporis & excernendorum excretio, quantum possibile, promovenda.

Quod ergo attinet ipsam materiam medicam hisce scopis inservientem: Radix exstirpandæ melancholiæ rectè à PARACELSO dicitur consistere in *Antimonio*, cujus præparata sunt varia, imprimis Vomitoria Antimonialia, & hinc Remedia quædam ejus per inferiora purgantia, sunt optima. Vomitoria jam aliàs nota sunt. In specie hic observandum est, eadem in paulo majori & sæpè dupla vel tripla dosi esse usurpanda, si aliquid agere debent, ut rectè observatum in BARTHOLINI *Act. med. hafn. Volum. 4. pag. 348.* quia melancholici ordinaria dosi non moventur, sed saltem per inferiora moveantur, minùs per superiora, dum per inadvertentiam Animi & objecta fortiora spiritus animales in Cerebro & reliquis locis non solent percipere alterationem. Certè nonnunquam observavi, quòd *Tartarus Emeticus Mynsichti*, cujus grana ii. vel iii. ad iv. aliàs dantur, in hypochondriacis & Melancholicis à gran. vi. ad viii. imò ad xvii. aut in forma liquida *Syrupus Emeticus Sala* à drachm. vi. ad unc. i. propinatus fuerit. Et sanè tales Ægri longe commodius etiam ac faciliùs perferunt Vomitoria paulo fortiora, quàm alii; quin subinde repetenda sunt: Sic aliquando puerperæ, post 14. dies à partu delirio Melancholico laboranti, ad grana vi. propinavi, & tamen modice vomitum experta est; Inde similiter studioso cuidam melancholico exhibui syrupi emetici unc. ß. qui tamen nullam hinc

sensit

ſeoſit motionem. Ideò Vomitoria in majori doſi propinentur. Præſtat tamen prima vice ordinariam doſin propinare, ut ex hujus operatione pauca vel nulla, concludere poſſit Medicus, in quantum augmentanda doſis. Et in ſpecie *Flores antimonii* commendat PARACELSUS quorum Florum elegantem præparationem videbitis in FINCKII *Encheirid. Dogmatico Hermetico* de Melancholia, tanquam appropriatiſſimum ad curandos Melancholicos Remedium. Alias pro Vomitorio ſit *Aurum Vitæ* ſeu præcipitatum Mercurii cum Auro (imprimis *Kegleri*,) item *Infuſum Mercurii vitæ* repetitum interdum confert. *Sapa Vomitoria ſylvii* ex muſto & Mercurio Vitæ eſt etiam egregia, item *Syrupus emeticus* ad ℥ß. j. & ultrà. Magni enim momenti ſunt Vomitoria, & utpluſrimum ab horum uſu miteſcunt Ægri. Aliquando cuidam Melancholico propinare coactus fui.

℞. *Aquæ fumar.* ℥i,
Gumm. Amm. in Vino ſolut. ℈i, ad ʒß.
Syr. Emet. concentr. ʒi.
Scamm. ſulphurat.
Extr. troch. Alhand. an. gr. i,
Syr. roſat. ſimpl. ʒii.
Miſc. pro potione.

Cujus una vice ſumpti uſu Æger ter vel quater viſcida commodè per Vomitum evacuavit, & bis per Alvum laxavit cum euphoria.

Par ratio eſt *Purgantium*, quæ ſine addito ſtimulo ſalino, præſertim tartareo, in ordinaria doſi non operantur, quin hæc potius ordinariò augmentanda venit.

Inter *Purgantia mineralia* eminent *antimonialia*: Nam Antimonium peculiare Alexipharmacum debellans melancholiæ videtur; unde ex antimonialibus per inferiora purgantibus eminet *Mercurius Vitæ* per ſal tartari cicuratus, aut multis aliis modis parabilis, eſt admodum conveniens; Sic enim ceſſante vi emetica egregiè per inferiora purgat. Inter *Vegetabilia* verò imprimis ſunt *Helleborus & helleborata*, quæ non tam propter laxationem ſimpliciter, quam propter vim alterativam ſpecificam in affectibus melancholicis, & in Deliriis Melancholicis conducunt. D. MICHAELIS refert Exemplum Delirantis, ex quo Dæmon locutus, purgati per helleborata; unde nidus fuerit deſtructus, & cedere oportuerit. In Malo verò contumaciori & Mania Helleborus albus, (de quo cras); in Melancholiis verò reliquis helleborus niger, palmam obtinet; nam præter vim laxativam ſimul habet alterativam, Melancholiæ convenientem vid. VELSCHIUS *Hecatoſt.* 2. *pag.* 11. Unde extractum cum phlegmate Vitrioli ſpirituoſo paratum, & exinde paratæ pilulæ cum Antimonio per inferiora purgante, hoc modo conveniunt.

℞. *Extr. helleb. nigr.* ℈i,
Troch. Alhand. gr. ii,
Antimonii vel *Mercurii Vitæ per infer. purg.*
gr. v. (pro varietate tamen præparationis variat doſis)
Cum *Eſſ. martis*, vel *Tinctura tartari* f. pilulæ,
D. S.
Pilulæ purgantes.

Vel, quod melius, cum *Aqua anagallidis & flor. hyperici* f. potiuncula, edulcoranda cum *ſyrupo de Pomis laxativo*, & ita propinanda;
D. S.
Potio Purgans.

Extractum trochiſcorum Alhandal hic adhibetur pro ſtimulo, ut corrigat ſimul Viſcidum præternaturale, quod, ut in omnibus chronicis morbis, ita & melancholicis Pathematis, ceu ſubjectum cauſæ materialis ſimul peccare obſervatur. De uſu Extracti colocynthidos & trochiſcorum Alhandal, vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſervat.* 202.

Vel
℞. *Extr. helleb. nigr.* ℈i
Martis cum ſucco Pom. gr. xii,
Troch. Alhand. gr. ii,
Cum *Eſſ. fumar.* f. pilulæ:
D. S. ut ſuprà.
Vel
℞. *Extr. helleb. nigri*,
Mercurii dulc. an. ℈i,
Mag. jalapp. gr. vi.
Cum *Gummi ammon. in acet. ſol.* f. pilulæ
D. S. ut ſupra.
Vel
℞. *Aqua menth.* ℥i.
Extr. martis liquid. ʒß.
Helleb. nigri ℈i.
Troch. Alhand. gr. i.
Syr. de pom. reg. ſapor. ℥ß.
M. S.
Potio purgans.
Vel
℞. *Aqua menthæ* ℥i.
Gumm. ammoniaci acet. ſol. ℈i. vel ʒß.
Tartari vitriolat. ʒß.
Extr. troch. Alhand. gr. i.
Syr. de Pom. Reg. Sap. ℥ß.
M. S. ut antè.
Vel
℞. *Aqua Menth.* ℥i.
Extr. Helleb. nigri gr. xv.
Troch. Alhand. gr. i.
Scamm. ſulphurat. gr. ii.
Syr. Roſar. ℥ß.
M. S. ut antè.

Vel Radix Hellebori nigri cum Foliis Sennæ infundantur in Aqua Florum Hyperici & Anagallidis rubræ, vel in Vino, acuantur cum Sale Tartari; Liquor colatus appropriatum, & egregium erit Purgans Melancholicum in principio ad Deliria; e. g.

℞. *Flor. Senn. ſine ſtipit.* ʒii. ad iii.
Rad. Polypod. ʒiii. ad ℥ß.
Helleb. nigr. ʒi. ad ʒii.
Sal. Tartari ℈i. ad ʒß. vel *Crem. Tartari* ʒß. ad ℈ii.
Stent in Infuſione per noctem in loco calido cum f. q. *Aquæ ſimplicis*, vel *Anagallidis*, *Florum Hyperici*, &c. aut *Seri Lactis depurati*: manè, facta una aut altera ebullitione, colentur.
Colat. ℥iii. adde
Aquæ Cinnam. ʒiß.
Syr. de Pom. ʒiii. vel ℥ß. ad ʒvi.
M. S.
Potio Purgans pro una vice.

Item poſſunt fieri *Noduli* Vino infundendi ex Appropriatis ad imitationem HARTMANNI *cap.* 5. §. 7. Vel

℞. *Paſſul. min. contuſ.* ℥ii.
Fol. Senn. ſine ſtipit. ʒvi.
Cinnam. el. ʒiii.
Caryophyll. ʒß.
Crem. Tartari ʒiii.
Contuſa includantur Nodulo, & infundantur in *Aquæ ſimplicis* ℔iii. ſtent per noctem in digeſtione.

Convenit etiam Vinum Helleboratum *Quercetani*, quod videb. *in pharmacop.* Eſt convenientiſſimum laxativum melancholicorum. Item Tartarus vitriolatus ad grana iv. vel v. propinatus eſt etiam conveniens. Præparandi modus proſtat in SCHRŒDERI *Pharmac.* vel cum ſtimolo blando acuatur.

℞. *Gumm. ammoniaci cum aceto ſol.* gr. v.
Tartari vitriolat. gr. iii,
Extr. aloes gumm. gr. ii.
Cum *Eſſ. Gum. Amm.* f. pilulæ;
D. S.
Pilulæ purgantes.

Poſt helleborata ſunt imprimis *Sennata*, eadem tamen nunquam ſine ſtimulo tartareo præſcribenda: e. g.

℞. *Paſſul. min. contuſ.* ℥iii.
Coqu. in f. q. *Aqua*,
Colatura ℔ii. infunde
Fol. ſenn. ſine ſtipit. ʒvi.
Cinnamom. ʒiii.
Caryophyll. ʒiß.
Crem. Tartari ʒiii.
Stent in loco calido per noctem, Vaſe probè clauſo, manè coletur.
D. S.
Potio laxativa.

Doſis ℥iii. vel iv. & Alvus blandè laxatur.

Loco horum conveniunt etiam pro ſcopo Laxativo Maſſa pilularum de ammoniaco *Quercetani*, Maſſa pilularum Tartarearum *Quercetani*, maſſa pilularum de Fumaria, item, quod rarius fit, de Lapide Lazuli, & extractum melanagogum *Quercetani*.

Purgantibus & Vomitoriis ſemper præmittantur *digeſtiva abſorbentia Acidum*, imprimis *Martialia*, e. g.

℞. *Vitrioli martis vitè par.*
Terra fol. Tartari an. p. æqu.
Terantur in mortario lapideo, ſub tritura liqueſcit, hinc blando calore exſiccetur, & iterum teratur.

Doſis

Digitized by Google

Dosis ℈i.

Vel Cremor Tartari & Vitriolum martis solvantur in Aqua fervida, & in crystallos flavescentes coagulentur. Item convenit Tinctura Vitrioli Martis *Zwelfferi*, Essentia Martis liquida, vel Liquor martis solaris, vel pulvis ex Cremore Tartari & Sale Tartari: Vel

℞. *Lapill. cancr. prap.* ʒß.
Corall. rub. prap.
Croc. martis alterat. an. ℈ß.
M. f. pulvis,
div. in 2. part. S.
Pulvis digestivus.

Vel

℞. *Matr. perlar. prapar.* vel *Lapill. cancr. prap.* ʒß.
Arcan. duplicat. ℈i.
Salis absinth. ℈ß.
M. f. pulvis,
div. in 2. part.
D. S. ut ante.

Vel

℞. *Sal. Ammoniaci,*
Salis absinth.
Lapill. Cancr. prap. an. gr. xv.
Laud. opiat. gr. ii. vel iii.
M. f. pulvis pro duabus dosibus.
D. S.
Pulvis Digestivus pro duabus dosibus.

Vel convenit potio digestiva in *Idea Formular. Class.* 3. §. 1.

Quoad *Remedia alterantia* ea vel respiciunt *Acidum* corrigendum, vel *Crasin sanguinis* emendandam, & per Urinam purificandam, & quasi curandum Malum hypochondriacum. Unde ex simplicibus specificè conveniunt omnia ea, quæ in malo hypochondriaco, & melancholia Hypochondriaca usurpantur: quibus addenda simul *splenetica antiscorbutica*. Et quidem Acidum corrigunt *Martialia*, *Saturnina*, *coralliata*, aliaque Acidum absorbentia: quibus addenda est tinctura Lunæ vera. Sanguinem alterant, & per urinam mundificant *Tartarea*, tam fixa, quam Volatilia urinosa, alias contra malum hypochondriacum usitata. Quibus tamen in specie vegetabilia temperata, alias *cordialia* dicta, Veteribus ceu specifica contra Affectus melancholicos laudata: item *splenetica* quælibet sedulo addenda sunt. Talia revera temperando specificum acidum in melancholicis saporem operantur, suntque *Fumaria*, *Anagallis*, *Hypericum*, *Borrago*, *Buglossum*, *Poma dulcia*, præsertim *Borsdorffiana*, quæ ceu alterativum specificum ab omnibus practicis laudantur, *Flores Tunica*, &c. in specie *Crocus*, & *Camphora*, quæ immediatè agunt in spiritus, & eorundem dyscrasiam alterant.

Martialia quod attinet; convenit horum usus pro scopo alterandi in cursu curæ, imprimis infusum martis cum succo pomorum borsdorffianorum, quod largiter propinatum est specificum; item fiat extractum martis cum succo Pomorum (Pomorum succus cum marte se saturat, & non fermentat, sed liquor nigrescit; & perquam diu perstat). Porro omnes croci Martis aperitivi, non saturati, item tinctura martis *Mynsichti*, Essentia martis liquida, Tinctura Vitrioli Martis *Zwelfferi*; Liquor martis solaris a gutt. xx. ad xxx. mane pulvis cachecticus *Hartmanni*, & similia, inter Alterantia in deliria melancholicis primatum ducunt, & optimè conveniunt. Faciunt etiam huc *Acidula* Melancholicis optimæ: Sic GABELCHOVERUS *Centuria* 2. *Curat.* 69. refert mulierem melancholia hypochondriaca gravissimè laborantem, per potum Acidularum curatam, sed quæ ex Balneo earum pessimè habuit: Sicuti etiam Thermæ melancholicis maximè nocent, conf. BRUNEMANNUS *Conf.* 5. *de melanchol. hypochondr.* (O)

Post hæc quoque excellit *Saturnus*, & ejus imprimis saccharum, quod frequenter usurpatum dosi ℈i. egregium, & Specificum est in melancholia imprimis hypochondriaca compescenda, & ex hoc ipso parata tinctura cum Vitriolo martis, alias tinctura Antiphthisica dicta. Loco hujus etiam Crystalli ... Saturni cum Spiritu Nitri, Aceto aceuato paratæ specificæ sunt in mania, & reliquis melancholiis. Loco harum, vel solum saccharum Saturni singulariter convenit, quo ipso monachus quondam Italiæ omnes maniacos, & melancholicos curavit, propinando quotidie: Sanè juvenem philiatrum novi, per solum, & frequentiorem saturni sacchari usum à melancholia gravi hypochondriaca curatum, Metus, quod steriles reddat, est inanis.

Cognata sunt martialibus *Corallia rubra*, vel cruda, vel quæcunque ex iis parata, non saltem quod acidum simpliciter destruant, sed & quod sulphur eorum contra Tristitiam, Anxietatem, Melancholias, & deliria, appropriatum sit: unde tam in substantia propinari possunt, quam in specie eorundem Tincturæ veræ, quæ præmissis universalibus, singulare quid obtinent in Deliriis Melancholicis, imprimis si reducantur ad statum volatilitatis. Sed quia *ejusmodi* Tincturæ sunt raræ, usurpetur loco harum tinctura coralliorum cum spiritu Ligni Sassafras parata, item cum Spiritu Cordis Cervi, addita Essentia ambræ. Egregium enim Remedium est Tinctura Coralliorum cum spiritu Cordis cervi in tristitia, Anxietatibus Cordis, hujusque palpitatione, aliisque Angustiis Melancholicis, ob sulphur, simul etiam egregiè ad phantasmata Melancholica dispellenda confert; ex. gr.

℞. *Tinctura corall. cum spiritu Cord. Cervi*, vel *rosar. par.* ʒi.
Ess. Meliss.
Croci an. ʒß.
M. S.
Singularis Tinctura Coralliorum.

Vel *Essentia Fumaria* mista cum tinctura Coralliorum antiscorbutica est egregia.

Ad Lunaria spectat *Tinctura Luna* vera, non cœrulea, quæ omnis est impostoria, & tantum est Tinctura Veneris cum Luna impregnata. Sine Venere enim Tinctura Lunæ colorem cœruleum nunquam repræsentat: sed Luna plurima aliquoties cum saturno optimè purificetur: ita emergit hinc Tinctura ex rubro obscuri coloris (vid. BARTHOLINI *Actor. Med. Hafniens. Volum.* 1.) in melancholicis deliriis præmissis præmittendis ceu appropriatum Alterativum est optima: vel harum loco Magisterium lunæ, ob id a quibusdam, Germ. *das Narren pulver* dictum, (*videatur* ROLFINCKII *Chymie, sub titulo Luna*): Fatui enim restituuntur beneficio hujus Medicamenti. Potest cum *aliis* absorbentibus misceri, v. g. Corallis rubris præparatis: alias ingratum habet saporem, Vomitus, & nauseam concitat. Item *Aqua Cephalica*, in qua extinguitur Luna cum Sulphure calcinata, exurguendo eandem ab omni calcinatione, in Affectibus melancholicis præstans est.

Maximè quoque à quibusdam laudatur *Lapis lazuli*, tanquam singulare Remedium ad Affectus Melancholicos, tam in forma pulveris ad imitationem HARTMANNI propinatus, quam sub forma Tincturæ smaragdinæ cum spiritu Vini, & spiritu Urinæ. Verum Lapis hic sanè est Concretum Hermaphroditicum, participat itidem de Luna, & Venere, unde in quibusdam non ritè præparatus facit Vomitus. Ratione ergo Lunæ Affectui melancholico succurrit, unde paretur ita, ut eliciatur saltem vis Lunaris, relicta substantia Venerea, & pro usu servetur; sic enim habebitur appropriatum specificum, alterans causam peccantem, Dosis à guttis xii. ad xx. Miscetur commodè cum essentia anagallidis composita, hoc modo:

℞. *Essentia Anagall. compos.* ʒiii.
Tinctura lap. Lazuli ʒi.
M. S.
Essentia Cephalica, & Splenetica,
Dosis 40. vel 50. guttæ.

Ratione hujus Lapidis *Confectionem Alchermes* optimè convenire ad melancholiam, præmissis Medicamentis hypochondriacis, dicunt; maxima tamen vis dependet *ab Ambra*, quæ confortat melancholicos, hinc etiam usurpari potest Essentia Ambræ.

Juxta hæc inter Alterantia appropriata eminet speciatim *Arcanum duplicatum Mynsichtii*, quod est egregium in omnibus deliriis Melancholicis, & mihi frequentis usus Medicamentum: hinc quoque Nitrum Antimoniatum in specie cum Camphora.

Insuper ex *Regno vegetabili* quædam Temperata afferuntur. Præ cæteris *Tartarus*, & *Tartarea* quælibet sunt optima, sive pro scopo digestivo Humorum in primis viis usurpentur, sive pro scopo alterativo, & diuretico: hinc Cremor tartari, tartarus vitriolatus, Cremor Tartari, mistus cum salibus aliis lixivialibus, in specie cum Sale Absinthii,

(O) *Ad Delirii Melancholici curationem*, *non tam* Balnea Acidularum, & Aquarum Thermalium *prodesse vidimus*, *quam* Balnea Aquæ Dulcis *ad longum tempus adhibita: quarum ope & repetita* Sanguinis missione *hujus generis deliria potius*, *quam aliis Remediis se dare sæpissimè observavimus*;

Abſinthii, cum Sale Fraxini, item cum ana Salis Tartari, eſt egregium Digeſtivum in affectibus Melancholicis. Imprimis conveniunt *Volatilia*, quæ vi diuretica, & Acidi destructiva Melancholicos juvant: Talia ſunt imprimis ſpiritus, & ſal Tartari volatile, Tinctura Tartari, aut etiam ſpiritus Vini tartariſatus. Paratur ſpiritus Tartari volatilis ex Tartaro diverſimodè, & optimus eſt in affectibus Melancholicis. His præfero ſpiritum Carminativum ex Nitro, Tartaro, ſpiritu Vini, &c. qui eſt convenientiſſimus, dum in Paroxyſmo Hypochondriaco, & Melancholia, gravior Mœſtitia, Anguſtiæ, & Anxietates Cordis, Palpitationes ejus, &c. graviùs urgent; in tali caſu, præter Coralliata, ſpiritus hic Carminativus eſt optimus à ʒß. ad ʒi. propinatus, nunc ſolitarius, nunc ſpiritui ſalis Ammoniaci ſociatus; in cujus locum Tinctura Nephritica compoſita, ſeu Clyſſus urinoſus ſubſtitui poteſt. Pertinet huc etiam *Liquor Tartari diaphoreticus cum Succis Dn. D. Rhofoldii*, qui ita ſe habet:

℞. *Succ. expreſſ. Piperit.* ℥iv.
Cochlear.
Raphani mar.
Naſturtii aquat.
hortenſ, an. ℥i.
Dictis addit
Spirit. Tartari probè rectif. ℔i.
Miſta hæc omnia, & digeſta aliquandiu, deſtillat aliquoties lento igne in Mariæ Balneo.

Doſis à ʒii. ad ʒß. optimè conferens pro ſcopo alterandi in quacunque Melancholia, præſertim Hypochondriaca, non minùs, quàm in aliis Melancholiæ ſpeciebus; ſic enim vel per Sudorem, vel Urinam operatur.

Remedia ex *Borragine*, *Bugloſſa*, *Fumaria*, & ſimilibus, quæcunque eorum Alterantia appropriata per ſe nota ſunt, & ſpeciatim in largiori doſi pro Vehiculo reliquorum inſerviunt. In ſpecie tamen *Fumaria* præ cæteris eſt utilis, & omnia ex Fumaria parata Remedia; Unde Eſſentia Fumariæ compoſita noſtra pro ſcopo alterandi optimè convenit, ſi miſceatur cum Eſſentia, ſeu Tinctura Martis liquida; ex. gr.

℞. *Eſſ. Fumar. compoſ.* ʒiii.
Tinctura Martis liquid. ʒii.
Eſſent. Croci ʒi.
M. D. S.
Eſſentia Cephalica, & Splenetica, pro una doſi 50. guttæ.
Uſurpatur ter in die. Vel

℞. *Eſſ. Martis liquid.* ʒii.
Fumar. compoſ.
Croci an. ʒi.
Camph. gr. v.
M. S. ut antè.
Doſ. 30. vel 40. guttæ.

Vel in forma Noduli:

℞. *Herb. Scolopendr.* M. ii.
Fumar. M. iß.
Flor. Borrag.
Bugloſſ. an. M. i.
Tunic.
Violar. an. M. ß.
Cort. Tamar.
Fraxini an. ʒvi.
Rad. Polypod. vel *Enula*.
Limat. Martis an. ℥i.
Cinnam. ʒii.
Inciſa, & contuſa includ. Nodulo:
D. S.
Nodulus ad Vinum.

Poſt Fumariam *ſuccus Pomorum Borsdorffianorum* depuratus, vel etiam omnia *ex Pomis* parata Remedia, verbi gratia Syrupus de Pomis, Extractum Martis cum ſucco Pomorum diutiùs continuandum, vel ſolitarium, vel camphoratum, interponendo interdum uſum ſpiritus Salis Ammoniaci; Extractum granorum Chermes cum ſucco Pomorum ex HARTMANNO, & ſimilia, item Extractum, & Syrupus de Succo Borraginis, item Bugloſſæ, à Veteribus laudantur in majori doſi, & crebriùs uſurpantur, Eſſentia Splenetica, Medicamenta quæcunque ex Lupulo, & ſimilia. Apud RHODIUM *Centuria* 1. *obſerv.* 44. Juſculis Cichoraceis in prima menſa hauſtis Melancholia Hypochondriaca profligata fuit. Sed hæc ſunt clara ex cura Mali Hypochondriaci. Eminent quoque *Anagallis flore phœniceo*, quæ communiter dicitur German. *Vernunfft. Kraut*, & hinc *Hypericon*: Hæc enim duo mirè conferunt contra phantaſmata melancholica, ſive tantùm coquantur in Aqua appropriata, & propinentur, ſive fiat Eſſentia & Tinctura compoſita; quo pertinet Tinctura Hyperici *Mynſichti*; quæ ad Deliria Melancholica, & Maniaca ab eodem commendatur, quotidie bis, vel ter uſurpata; item Eſſentia Anagallidis compoſita *D. Michaelis*, quæ ad 50. vel 60. guttas bis in die ſumatur: Tinctura Hyperici *Mynſichti* datur pro doſi ad aliquot Cochlearia. *Satyrium*, ejuſque Conſerva, item Eſſentia Satyrii magnam vim habet Mœrores, & Triſtitias pellendi, inquiunt Authores, ſed obſervetur in uſu, ne ſit Melancholia Erotica, ſeu ex Amore, utpote quam potiùs aggravat. Eſſentia, & Conſerva cum aliis miſta conducit. *Helenium* miram vim ad ſpiritus excitandos habere RONDELETIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 9. dicit. *Crocus* præ reliquis ſingulare quid obtinet, & optimum eſt ſimplex ad affectus Melancholicos cum, & ſine Delirio diſpellendos; nam inſigniter convenit ad volatiliſandos, & ſubtiliandos ſpiritus, utut occulta narcotica vi eos figat; hinc HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* meritò commendat Eſſentiam Croci cum Aqua Vitis deſtillata paratam; cui tamen meritò præfert LINDANUS Croci Eſſentiam cum Aqua Betulæ, menſe Martio ex ſurculis profluente paratam, utpote cùm dicta Aqua Betulæ per ſe ſit egregia pro ſcopo alterativo humorum, & diuretico in Melancholiis, ſive ſit Aqua deſtillata Betulæ, ſive per fermentationem purificata, & ita propinata. *Eſſentia Croci ſumma Cordis lætitia* à PARACELSO vocatur, cùm ſimul habeat vim ſudoriferam, & pro ſcopo afficiendi ſpiritus mirè conveniat; unde etiam LINDANUS meritò etiam Syrupum ex ſucco Borraginis, cui Crocus additus ſit, in præſentibus affectibus ſingulariter commendat. Siquidem, & externè Crocus in Nodulo circa ſcrobiculum Cordis appenſus egregiè convenit ad Triſtitiam, Mœſtitiam, & angorem Melancholicorum curandum, uti BORELLUS *Cent.* 2. *obſerv.* 99. de Muliere Melancholica continuò meſta ſtante, geſtatione Croci ſuper Cor curata, refert. Melius tamen eſt, quod ſoleo facere, ut *Croco* huic addatur *Camphora*, & appendatur dicto loco, quia eſt optima. STOECKERUS *in Praxi* inſigniter commendat in Affectibus Melancholicis hanc Aquam deſtillatam.

℞. *Flores Anthos*,
Borrag.
Bugloſſ. an. ℥iv.
Croci ʒi.
Mal. Coton. ℥iv.
Vini albi gener. ℔ii.
Miſta digerantur per 15. dies, & deſtillentur.

Aqua propinetur ad ℥i. quam jubet aſſervandam tanquam pupillam Oculi. Sed an tantæ ſit efficaciæ, neſcio, & ferè dubito. Datur, uti dico, in affectibus Melancholicis ad ℥i. ſubinde repetendo.

Croco non cedit *Camphora*, & ejus Eſſentia, quæ uti ſingulariſſima eſt in Mania, & omnium optimè conducit: ita etiam in reliquis Deliriorum Melancholicorum ſpeciebus, tam internè cum Saccharo Saturni, vel Arcano duplicato permiſta, quàm cum Croci dr. i. *Noduli* forma ſuſpenſa, & aliquamdiu geſtata. Exemplum novi in quodam Amico, qui Terroribus ſubinde affligitur, & hoc ipſo Amuleto egregiè levatur. In forma quoque *Epithematis* externè Capiti applicari poteſt, quando deliri conqueruntur de perturbatione Capitis, v. g. hoc modo:

℞. *Aqua flor. Sambuc.*
Hyper. an. ℥iß.
adde
Camph. gr. vi. vel ix.
M. f. Epithema: S.
Epithema Externum.
Quod applicatur Fronti, & Temporibus, & benè confert.

Internè non adhibeatur, niſi præmiſſis præmittendis, exempli gratia.

℞. *Pulv. Cachect. Hartm.* dr. i.
Corall. rub. prap. dr. ß.
Camph. gr. xv. M.
div. in 3. part. æqual.
D. S.
Singularis Pulvis Cephalicus, & Spleneticus.
Quarum una capiatur omni mane.

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* gr. xxiv. vel dr. ß.
Corall. rub. prap. vel *Mag. Corall. cum Succo Citri* ℈i. vel gr. xxiv.
Camph. gr. iv.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.
D. S. ut antè.

Vel

Digitized by Google

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ʒß.
Sacch. Saturni gr. xii. ad ℈i.
Camph. gr. vi. vel *Laud. Op.* gr. iv.
Misc. pro duabus dosibus.
D. S. ut supra.

Capiantur mane & vesperi, repetantur aliquoties, In specie vesperi tempore Somni; nam Camphora Melancholicos disponit ad Somnum.

℞. *Mag. Corall.* cum *Succ. Citri*, vel *Corall. rubr. prep.* gr. xii. ad xv.
Sacch. Saturni gr. viii.
Camph. gr. iii.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis vesperi sumendus.

Vel omissa Camphora addatur *Laud. Opiat.* gr. ii. vel *Extr. Croci* gr. v.

℞. *Sacch. Saturni* gr. v. vi. ad ix.
Laud. Opiat. gr. ii.
Ol. dest. Camph. gutt. iii.
M. f. Pilulæ: S.
Pilulæ ante Somnum sumendæ.

Capiantur tempore Somni.

℞. *Extr. Martis* cum *Succ. Pom.* ℈i. ad ʒß.
Camph. gr. ii. vel iii.
M. f. Bolus pro una vice.
D. S.
Bolus vespertinus pro una vice.

Vel

℞. *Aquæ Borrag.* ℥i.
Arcan. duplic. ℈i.
Mag. Corall. cum *Succ. Citri* ℈ß.
Camph. gr. iii.
Syr. Borrag. ℥ß.
M. S.
Potio vespertina pro una vice.

Vel

℞. *Aqua Anagall.*
Borrag.
Flor. Hyperic. an. ℥i.
Arcan. dupl. ℈ii.
Sacch. Saturni ℈i.
Camph. gr. vi.
Syr. Borrag. crocat. ℥i.
M. S.

Potio Cephalica, & Splenetica cochleatim sumenda.
Capiat inde Æger pro lubitu.

℞. *Aqua Anagall.*
Meliss. an. ℥iß.
Arcan. duplic. ʒß.
Spec. Dia-Saturni Mynf. ℈i.
Camph. gr. v.
Syr. Flor. Borrag. vel *meliss.* an. ℥ß.
M. S. ut antè.

Vel

℞. *Aquæ Anagall.*
Flor. Hyperic.
Cordial. Herc. Saxon. frig. an. ℥i.
Ess. Laul. vel *fumar. compos.* ʒii. vel iii.
Croci ʒi.
Tinct. Corall. cum *spir. Cord. Cerv.* ʒiß.
Ess. Ambræ gutt. xv. ad ℈i.
Camph. gr. vi. vel *spiritus Vini camph.* ʒiß.
Syr. de Canell. vel *flor. Tunica*, vel *Borrag.* ℥i.
M. S.
Potio confortativa pro aliquot vicibus.
Subinde usurpanda Cochl. i. vel etiam ii.

Semper *Camphora* Medicamentis Alterantibus pro affectibus melancholicis & maniacis addenda venit; Camphora enim immediatè spirituum Animalium vitiatam Crasin alterat; cùmque tota nil aliud sit, quàm Sal oleosum, hinc consequenter sociabilis est spiritibus, internè & externè usurpata.

Interdum pro *Scopo Sudorifero* convenit præter Misturam simplicem imprimis *spiritus Salis Ammoniaci volatilis*, qui ad Curam Mali hypochondriaci, & melancholiæ est optimus, imprimis si misceatur cum spiritus Carminativi ana; vel pro *Scopo Diuretico*.

℞. *Spir. sal. ammoniaci* ʒiii.
Liqu. Terra fol. Tart. ʒiii. ad ℥ß.
M. S.
Essentia Splenem aperiens.
Dosis gutt. xxx. ad l.

Hisce Elixir Proprietatis *Sennerti* cum Succis paratum, Tinctura Coralliorum cum spiritu Cordis Cervi, spiritus & Salia volatilia, pro circumstantiarum ratione etiam accensenda sunt.

Ubi *Phlogoses* frequentiores adsunt, ac *Æstuationes* vagæ, item ubi humorum alteratione, & per urinam evacuatione magis indigemus, Arcanum duplicatum, nunc solitarium, nunc aliis sociatum, est optimum. Sanè hujus usu Agrypniam melancholicis nonnihil emendari, fuit observatum.

Denique pro *Scopo Analeptico*, unà cum laudabili *Dieta*, convenit Essentia Melissæ, Essentia Corticum Citri, vel Corticum Aurantiorum, Elixir Citri, Tinctura Solis cum Oleo Cinnamomi *Mynsichti*, Tinctura Coralliorum, Essentia Helenii, & similes. Usurpari etiam potest in Paroxysmo melancholico *Opiata Antimelancholica* TIMÆI *von Guldenklee*, quam mirè commendat in Paroxysmo. Compositio est hæc non inelegans.

℞. *Conf. de Hyacinth.* ℥i.
Alchermes ℥ß.
Lap. Bezoar. ℈i.
Smaragd. prep. ℈ii.
Corn. alcis sine igne ʒi.
Mag. Succin. albi }
Perlar. } potiùs *prep.* an. ℈i.
Corall. rubr. }
Spiritus Rosar.
Rubi Idæi,
Lil. convall. an. gutt. xiii.
Syr. Flor. Pæon. q. s.
M. f. Electuarium.
Assumatur in Aqua appropriata à ʒß. ad ʒi.

In *Dieta Serum Lactis* tam simplex quàm medicatum, & alia *Lacticinia* dentur, nisi quid obstet. Item Remedia e *Pomis*, imprimis Borsdorffianis, Vinum ex Passulis cum Succo Pomorum Borsdorffianorum fermentatis, & denique omnia Alimenta rore nutritio turgida, minùs squalida, & minùs arida, conveniunt, ut jam *suprà notatum*. Nam benè edunt melancholici; si non appetant, malum signum est. In specie *Vinum generosum* præmissis præmittendis mirè convenit melancholicis, si præprimis mœrore quasi succumbant, utpote quod spiritus excitat, Lætitiam quandam conciliat, Animum exhilarat, & simul somnum inducit, modò non in nimia dosi capiatur, ne Phlogoses excitentur, & quamdiu hæ urgent, ab illo abstinendum. Egregium Vini usum in affectibus melancholicis videb. approbatum a GABELCHOVERO *centur.* 3. *curat.* 18. *in Schol.* & THONERUS *lib.* 2. *observ.* 3. refert, quòd quidam melancholicus in summo gradu haustu Vini tandem revocatus, & curatus fuerit.

Ut res Exemplis fiat clarior:

Sacerdos melancholicus accipiebat primò syrupum Emeticum duabus vicibus, hinc liquoris Martis solaris ℥ß. dosi xx. ad xxx. guttas omni mane:

℞. *Sacch. Saturni* ʒiß.
Laud. Opiat.
Camph. an. gr. viii.
Miscebantur pro 4. dosibus vespertinis.

Item

℞. *Arcan. dupl.* ʒii.
Corall. rub. prep. ʒi.
Camph. ʒß.
Misc. pro 6. dosibus vespertinis.

Item interposito blando Laxativo ex Tartaro vitriolato cum Scammonio præparato, & Trochiscis Alhandal, continuavit ante meridiem Solutionem Martis cum succo Pomorum: à meridie verò

℞. *Arcan. dupl.* ʒii.
Camph. gr. xv.
Sacch. Saturn. ℈ii. ad ʒß.
Miscendo pro 8. dosibus.

Finem Curæ tandem spiritus Salis Ammoniaci aliquamdiu continuatus absolvere solet.

Alium melancholicum, qui sibi violentam manum injecerat, simili ferè modo curavi.

Primò ordinavi jam dictos sex Pulveres ex Arcano duplicato, Coralliis rubris præparatis, & Camphora; de quibus quotidie binas doses capiebat, mane & vesperi. Hinc exhibui syrupi Emetici ʒvi. cum levamine: sed manebat anxius, & multum bibebat. Hinc usurpabat Liquorem Martis solaris, dosi xx. ad xxx. guttas omni mane; appetente vero nocte.

℞. *Sacch. Saturni* ℈i.

Laud.

Laud. Opiat. gr. ii.
Camph. gr. ii.
Misc. pro dosi, sub introitu lecti.

Post tres dies repetii *Vomitorium* sequens:

℞. *Tartari Emet.* ℈ß.
vitriolat. gr. viii.
Misc.

Assumebat cum egregio levamine.

Post continuavit manè liquorem Martis solaris, & à meridie octo illos Pulveres Sacerdoti Melancholico præscriptos, ex Arcano duplicato, Sacchato Saturni, & Camphora; & sic continuando & Alvum servando apertam, restitutus fuit.

Puerpera, cujus Mater in Puerperio sæpiùs delira Melancholica fuerat, cùm omnia in Partu rectè se habuissent, nihilominùs decimo quarto die Puerperii fiebat Melancholica, & hinc tantumnon Maniaca. Hisce verò curata fuit: Applicabatur Clyster Carminans: hinc

℞. *Solut. Martis* cum *Succo Pom.* ℥ii.
Ess. Croci ʒi.
Misc.
Dosis 40. vel 50. gutt.

Continuavit per triduum: Sed cùm die quarto ferè fieret Maniaca:

℞. *Tartari Emet. Mynſ.* gr. vi.

Dabam manè; quo, benè operante placida reddebatur, hinc

℞. *Arcan. duplicat.* gr. xv.
Sacch. Saturni gr. v.
Camph. gr. iii.
Miscendo pro Pulvere.

Capiebat horâ quinta vespertina. Sub introitu verò lecti præscribebam:

℞. *Sacch. Saturni* gr. v.
Laud. Opiat. gr. ii.
Ol. dest. Camph. q. s. pro Pilulis.

Quarum usu cùm multo meliùs habuisset, continuavit adhuc Essentiam Martialem superiorem. Sed cùm aliquot abhinc diebus supervenirent *Pathemata* quædam *Hysterica*, injiciebatur idem Clyster Carminans, & assumebat cochleatim sequentem *Potionem*:

℞. *Aqua Meliss.*
Hirund. cum *Castor.*
Menth. ana ℥i.
Spiritus Sal. Ammoniaci ʒi.
Cochlear. ʒß.
Camph. gr. v.
Syr. de Cort. Aurant. ℥ß.
M. F. Potio.

Cùm verò Alvus non benè responderet, purgabatur leniter per decoctum Sennæ cum Cremore Tartari; hinc continuabatur eadem solutio Martis, sed cum spiritu Vini camphorato mista. Cùm hinc optimè se haberet, & saltem de Capitis perturbatione adhuc conquereretur, præscribebam sequens *Epithema*:

℞. *Aqua Flor. Sambuc.*
Hyperic. ana ℥iß.
Camph. gr. vi.
Miscendo pro Epithemate.

Aliquoties Fronti applicando, & ita convaluit.

Externè, præter *suprà dictum* Epithema Camphoratum, & Nodulum ex Camphora & Croco, Emplastrum ex Tacamahaca Capiti rasn applicatum commendatur ab HOECHSTEDTERO *Dec. 9. pagin.* 319. Alii

℞. *Tacamahac.*
Gumm. Caran.
Anima ana p. æq.

Ex his liquefactis faciunt emplastrum simili modo applicandum.

Sed non opus est; sufficit *Tacamahaca*, quæ egregii usus ad deliria Melancholica. D. SCHOLZIUS in M. A. N. C. *Anno 3. Observat.* 157. *Species* sequentes tanquam expertissimas in Melancholia a Fastu commendat:

℞. *Herb. Beton.*
Verben.
Flor. Chamom.
Salvia,
Sambuci,
Rorismar.
Nymph. ana p. ii.
Sem. Fœnic.
Nigell. prap.
Coriand. prap.
Anethi ana ʒß.

Concisa grosso modo misceantur & subigantur cum *Farina* & *Aqua*, fiat lege Artis *Panis*, qui rescissa inferiore crusta, parumque excavata medulla, instar Mitræ calidè Capiti impositus fuit.

Quòd si junctum sit Splenis vitium, præter Interna Saturnina, *Emplastrum de Nicotiana* splenis regioni applicatum convenit.

Quòd si *Phlogoses* frequentiores adsint, aut Caput nimis æstuet, ita ut Mania metuatur, observavi Limum recentem cum Aceto subactum, plantis Pedum & Cervici applicatum, nonnihil prodesse, renovando subinde, nam fortiter adhæret, ita ut vi avellendus sit.

MEMBRUM III.

De Mania.

Absolvimus deliria Melancholica. Superest verò adhuc *summus deliriorum Melancholicorum gradus*, & magis crudelis species, ex eo, quia Homines omnino quasi in Bruta transmutantur; estque ista melancholia, quæ aliàs μανία dicitur Græcis, Latinis *Insania*, Germanis *die Raserey oder die unsinnigkeit*, quæ tale est *absque Febre Delirium*, (utut Maniacum quoque Febris corripere possit), quo correpti Ægri Melancholici *cum insigni furore & audacia*, deposito omni pudore, & exuta quasi omni ratione in tantum, non in totum, planè feroces redduntur, ita ut, quæcunque objecta aggrediuntur, eadem diffringant & lacerent, multa absurda loquantur & faciant, cum insigni furore sæviant in alios, etiam in se ipsos, adeò ut quoscunque Homines obviam venientes verberibus malè mulctent, & impediti gravioribus contumeliis & conviciis eosdem lacessant, ita ut ob furorem & quæcunque perpetrandi audaciam, Catenis subinde devinciendi & arctè incarcerandi sint Ægri, & si sui juris sunt, interdum aufugiunt, quin & sese, nisi defendantur, nonnumquam jugulant aut suspendunt, & horrenda peragunt. Pertinacissimè vigilant, ita ut FERNELIUS referat, quendam Maniacum per quatuordecim menses insomnem fuisse.

In his deliriis Maniacis verò observandæ sunt tres circumstantiæ: nempe *furor*, *robur*, & *frigoris tolerantia* mirabilis. Imprimis considerabilis est *furor* iste, quo tales Ægri quæcunque perpetrare audent, qui tamen furor insignis & hæc apparens *audacia* non est planè absque aliquali Meticulositate & absque timore interno, imprimis erga custodes suos. Nam si furiosi aut Maniaci aliquem metuentem, vel pavidum vident, in eum audaces promptè irruunt; sed si audacem & constantem quem vident, eundem formidant, quin &, si ab aliquo aliquando verberibus excepti fuerint maniaci, eundem admodum metuunt, &, quacunque ratione possunt, fugiunt. Audaciæ huic, vel potiùs Temeritati, conjunctum est insigne, & tantumnon stupendum in maniacis *robur*, cùm validissima ferramenta diffringant, & disjiciant, & quæcunque obvia subitò conterant & devastent: Sic BENIVENIUS observat Nutricem maniacam, quæ Dentibus quæcunque obvia comminuit, & etiam validissima diffregit. Conf. BARTHOLINUS *Cent. 3. histor.* 69. Hoc robur est stupendum, ut subinde tres robusti viri unum maniacum non possint retinere. Quod ipsum tamen non adeò proprium est solis maniacis, quin & interdum in graviori febrili quasi Phrenitica delirio observetur; quale exemplum refert PANAROLLUS *Pent. 4. observat.* 49. ubi quidam Phreniticus in vigore Febris cancellos ferreos, ac si cerei essent, tractavit, & pondera ingentia facillimè elevavit, qui tamen translacto morbo (nempe Febris & Phrenitidis) vigore adeò imbecillis fuit, ut vix surgere potuisset. Aliàs tamen in maniacis robur ordinariò observatur. A Phrenitide hinc maniaci distinguuntur, quòd nulla iis adsit Febris prægressa, nullum signum graviter affecti Capitis aut Cerebri. Cum Dæmoniacis quidem subinde confunduntur: sed in hoc ferè differre observantur, quòd hi sæpius per Vomitum Ferramenta, Crines, aliaque inconsueta soleant rejicere, id quod saltem in Veneficiis contingere solet. Accedit his tertium notatu & consideratione dignum in maniacis, insignis nempe *frigoris*, etiam intensissimi, *tolerantia*. Utplurimùm enim maniaci omnes vestes lacerant, & inde etiam in gelu hyberno ita jacent, aut per vias ambulant, idque sæpè membris nudis, aut solo indusio amictis, sine ulla Corporis exinde contracta læsione. Sic LINDANUS refert, vidisse se Amstelodami Gallum quendam Maniacum

niacum in ergastulo, qui nudus in intensissimo frigore hyberno solo indusio amictus incedebat, quamdiu nempe furor perduravit, quique accedente Paroxysmo Caput Antliæ submittens, Aquam frigidissimam capite excipiens, levamen sentiebat. Quo etiam facit exemplum FORESTI *lib. 10. observat. 33.* de Muliere Maniaca, quæ in Hyeme nuda in lecto jacens, Corpus tamen habuit admodùm calidum, ubique roridn sudore perfusum. Hoc ipsum fit partim ex statu Massæ Sanguineæ, quæ intus vitiosè exæstuat, partim verò ex eo, quòd maniaci in furore constituti vim frigoris minùs sentiunt atque percipiunt. Hoc ipsum tamen, nempe tolerantia frigoris, utplurimùm equidem adest in maniacis, non tamen semper, nec in omnibus observatur, sed tantùm utplurimùm; Interdum enim observati fuerunt maniaci Vestibus concecti, aut Vestes sub gelu hyberno postulantes & de frigore conquerentes; quale exemplum RIVERIUS *in observat.* habet. Quo etiam facit observatio rarissima PLATERI *lib. observat. pag.* 82. de quodam maniaco, qui hyeme, frigore intensissimo periit, & mane congelatus inventus est. Interdum quidem, sed rarò, conqueruntur de frigore; quod, si accidit, bonum signum est.

CAUSÆ.

His ita de Mania affectis prælibatis, accedo ad causas. Quod ergò attinet *causas maniæ*; arbitror deliria maniaca non differre radicaliter à reliquis melancholiis, & deliriorum melancholicorum speciebus, sed saltem circumstantiis quibusdam observabilibus, ob Crasin spirituum Animalium plùs minùs læsam. Nam quòd non differant in radice, patet, quòd nonnunquam ambo hæc inter se transmutentur, cùm videamus, quòd mania confabulationes & Cantus, similiaque hilaritatis Phænomena, nonnunquam *interjecta* habeat, & melancholicos fieri maniacos, & melancholicos subinde manere, qui ante fuerant maniaci: quo imprimis pertinet observatu dignissima observatio RIVERIO à FOMIO *communicata* 32. de mania gravissima post quælibet extrema remedia, nempe Arteriotomiam, persistente in Juvene, quæ tandem castratione fuerit curata, ita tamen, ut per castrationem cessarit ista mania, & remanserit delirium melancholicum. Multum habet in recessu hæc observatio. Conf. etiam LOSSIUS *lib. 1. observat.* 23. Sicuti econtrà non rarò melancholici mœsti & tristes, aut aliàs deliri, interdum in maniacos planè exacerbantur & transeunt: imò maniæ Paroxysmi cum melancholico delirio alternare solent, hocque illius gradus tantùm remissior videtur: Unde etiam mania, non secus ac aliæ melancholiæ species, iisdem omninò remediis, eademque medendi methodo, curari solent, saltem quòd in mania remedia in majori dosi adhibeantur. Nempe, ut loquitur LINDANUS, in melancholia Sanguis frigidus & siccus, in mania calidus & siccus, h. e. textura talis est sanguinis asperior, minusque succulenta nutritiva, ut utrobique dominetur *acidum*, sed mitius & fixius in melancholicis, acrius & subtilius in maniacis. Est nempe mania talis melancholiæ species, quæ cum summa morositate & omnium objectorum Tædio, adeòque facili iracundia, eaque subinde intensa, conjuncta est: uti enim observantur melancholiæ cum Tristitia, uti dantur melancholiæ cum Risu, cum Cantilenis, cum Amore: ita simili ratione datur melancholia cum intensa iracundia seu furore, quæ est nostra mania. Hoc ut fiat clarius, consideremus saltem Hominem alias sanum & recta ratione utentem, summè tamen & admodùm iracundum; aut saltem consideremus Ebrium ad Iram provocatum; (nam quibusdam Ebriis in more positum est, ut insigniter incandescant) in quibus sanguinis status & motus turgescentiam febrilem; spirituum verò alteratio & impetus eorum sub Mania constitutionem ferè repræsentat. In tali casu, præsertim Ebrii, considerate actiones, & videbitis in his ipsis quandam maniam naturalem. Quæ enim non aggrediuntur, & quæ non perpetrant tales Ebrii? Mirandum, quanta audacia instructi sint, & omnia tentent, & quantum caleat subinde eorum Corpus. Similiter, si in melancholia ex quacunque causa, subinde ex irritatione externa, aut ex positu Astrorum, aut ex interna massæ sanguineæ aucta nonnihil fermentatione, & tunc acido melancholico volatilisato magis assurgunt affectus Iracundiæ, perfectum habebitis maniacum. Nam omnis Iracundus solet esse robustior, quàm quando est animo pacato, & ratio inepta est regimini spirituum Animalium in Ebrietate admodùm ferocientium. Ipsi Melancholici ordinariò sunt morosi, facilèque ad Iram provocari possunt; unde etiam melancholici facilè ad verbera prorumpant: quo facile fit, ut aucta in iis morositate, & inde nata iracundia, in maniam degenerent. Cum ergò in radice & essentia conveniant melancholia & mania, dum hæc, sedato spirituum impetu & fervore, v. g. per castrationem, in melancholiam degeneret, illa verò concitato spirituum jam malè constitutorum impetu in maniam assurgat; sequitur, differentiam harum proximè in spiritibus Animalibus eorumque constitutione & motu consistere; qui in constitutione melancholica quidem alterati, obscuriores & fixiores existunt, & quasi ad acetosam naturam accedunt; acerrimi, & Aquæ forti seu stygiæ analogi quodammodò sunt in maniacis; ut pluribus hoc deducit WILLISIUS *de Anima Brutor. Part. 2. cap.* 12. qua acri volatili aciditate illorum extraordinaria ista caloris in toto Corpore impressio, & Hinc frigoris tolerantia. Verùm sicut in omni Irato & Iracundo est quædam exæstuatio & agitatio extraordinaria massæ sanguineæ, unde etiam totum eorum Corpus calore plùs minùs excessivo percipitur perfusum; ita in maniacis & ipsa massa sanguinea, unde generantur tales spiritus, crassa quidem & spissa, plùs tamen solito agitata, sub rapido circulo movetur, & à spirituum consortio vehementiorem concipit Æstum, quàm naturaliter: id quod manifestatur partim *per Pulsum*, partim *per respirationem*: Nam Pulsus in Maniacis est plenus, frequens, & satis magnus; respiratio ipsa est frequens, alta, & satis magna. Ipse verò Sanguis Venæsectione emissus, observatus fuit à LINDANO crassus, spissus, & intensè calidus, ita tamen ater, ut atramenti speciem retulerit. Et ita in maniacis massa sanguinea acido quidem vitioso abundante turget, volatiliori tamen & faciliùs mobili, unde intestino motu fermentativo intensiùs agitata simul plùs solito vehementiorem concipit calorem, indeque Corpus calidum & Frigoris tolerabile redditur, quin etiam iisdem, ut Iracundis, audacia ex spiritibus nonnihil velociùs motis intensa conciliatur.

Vulgò juxta GALENUM *à Temperie Cerebri calida & sicca*, seu *atra Bile*, hoc est, *melancholia adusta*, derivant maniam, quam RIVERIUS *lib. 1. Prax. cap.* 13. rejicit: Hanc autem atram Bilem ex Pathologicis præsuppono nil aliud esse, quàm vitiosum Acidum effervescendo exasperatum; ac ità quodammodò volatilisatum & acrius redditum. Ab hoc enim vitioso, sed admodùm acuto: Acore humor atrabilarius aquæ & terræ injectus effervescere & ebullire, vel fermentare veteribus dicitur: Unde etiam facilè in melancholicis ac maniacis vitiosus Acor inducta effervescentia exasperari & volatilisari potest, ut ita majorem & intensiorem acquirat gradum, quem etiam atram Bilem appellant. Vid. WILLISIUS *de Anima Brutorum loc. all.*

Causa ergò maniæ cum delirii melancholici causa eadem est; scilicet *Causa Proxima*, eaque *formalis*, consistit in *spiritibus Animalibus*, quoad Crasin suam & motum plùs minùs vitiatis, & quasi acidulis: *Causa Proxima Materialis* & *Remota* verò quærenda est in *Massa Sanguinea acida*, ut vocant, *atrabilaria*, minùs spiritualescente, vitio primarum viarum, imprimis stomachi, Intestini Duodeni, & Viscerum inferiorum in Hypochondriis; unde cum melancholia in fundamento convenit. Videantur, quæ *suprà Memb.* 2. de causis melancholiæ dicta sunt. *Spiritus Animales quod attinet*; hi degenerant penitus à crasi seminali naturali & sulphureo-salino-volatili, cùm ex sanguinis Dyscrasia acida inquinati generentur ipsi spiritus Vitales & Animales quidem, subtiles satis & agiles in suo genere, sed acres, salini & quasi sulphureo-acidi, indeque nimis mobiles, & in motibus suis ordinariis minùs coercibiles, hinc acrimonia sua hinc inde penetrantes, & in continuo motu existentes; rationes quorum maniaci semper irrequieti & insomnes sunt. Iidem sunt acriores & sulphureo-acidi, dum prorumpunt, seorsum quendam caloris in iisdem excitant, ut externum frigus percipere non soleant; quibus adjungitur simul aliqualis Sanguinis Exæstuatio. Quin etiam isti spiritus acriores ad partes delati & irruentes, iisdem tam validum robur conciliant, ut sub motu partes quasi rigidæ & semi-convulsæ appareant; unde tantum robur obtinent.

Causa Remota, ut dixi, hæret in Dyscrasia Massæ sanguineæ. Hinc est, quod dicant, oriri *ex constitutione atrabilari*: unde *in radice conveniunt Melancholia & Mania*: *Illic* peccat vitiosum acidum in Hypochondriis; *hic* idem, sed exasperatum, adeòque acrius redditum. *Causæ* igitur *remotiores* sunt ferè eædem, quæ reliquarum melancholiarum, ita ut, quoad causas Internas remotas, ad primas vias, & viscera Hypochondriaca, eorumque functiones, nunc immediatè nunc mediatè vitiatas, semper respectus habendus sit: V. g. *Excretio Sanguinis solennis suppressa*, in specie Hæmorrhoidum, Menstruorum, Lochiorum, &c. in iis, qui incli-

Digitized by Google

inclinant ad Habitum Melancholicum, uti Melancholiam, ita interdum etiam Maniam inducit, quod FORESTUS *lib.* 10. *observat.* 24. testatur: Sic ea Hæmorrhoidibus suppressis Maniam notat ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. observat.* 55. Sic etiam *ex Ulcere* intempestivè clauso orta Mania observata fuit: sed aperto rursus Ulcere Æger convaluit. In specie Ulcerum antiquorum *& Varicum* curationem & occlusionem insequitur Mania; sicut varices & Ulcera sponte exorta maniam non rarò solvunt: nam hoc jam satis de MARIO, antiquo Romano, constat, quod ea occlusione Varicum in Cruribus fuerit redditus Maniacus: sicuti econtrà HIPPOCRATES *sect.* 6. *Aphor.* 21. inquit: Si Insanis varices & hæmorrhoides superveniant, solutionem fieri maniæ. Facit huc, quod refert FORESTUS *l.* 10. *obs.* 24. de Puella, quæ post ulcus in crure inveteratum nimis citò curatum, & propter menstruam purgationem longè suppressam, in maniam incidit, quæ postmodùm curata fuit, & restituta secta saphena menstruis fluentibus. Item HEINRICUS *ab* HEER *observ.* 14. recenset furorem in Puerpera ob malè tractatas Mammas, in quibus Mammis, apertis Pustulis & evacuato pure, omnis Mania omninò cessavit. Subinde etiam Febres Ardentes acutæ, Pleuritides & Epilepsiæ diuturnæ in Maniam subinde degenerant: Sic enim HEINRICUS *ab* HEER *Observ.* 3. observat Insaniam post Febrem acutam ea melancholia contractam: & post quartanas diuturnas singularis quædam maniæ species singulariter quoque tractanda, vid. in SYDENHAM *observat. de Morb. Acut. pag.* 112. Sic post Variolas maniam natam videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *&* 7. *observat.* 93. *pag.* 133. Pariter melancholico & maniaco delirio communes existunt graves animi affectus. *Seminis retentiones* diuturnas maniam inducere, probat furor uterinus: De *hæreditatis Charactere* res aliàs nota est.

Quoad *Causas Externas*: in specie *Venena nonnulla Narcotica* assumpta vim habent specialiter inducendi maniam, seu potiùs affectum quendam maniæ similem: Sic BARTHOLETUS *de respir. lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 405. refert: *Radicem Solani furiosi infusam Vino, Amico semel propinari vidi, qui post ejus haustum ita extra rationis liram emotus est, ut delirans extra fenestram magna vi se dejicere tentaverit, quem illicò Vomitus Citri succo & frigido Pota excitatus in rectam rationem reduxit*: *Idem* etiam vidit Hyoscyami nigri Semen certà dosi datum jurgiosam & contumeliosam effecisse stultitiam: Ex esu Napelli maniam lethalem notat WILLISIUS *loc. cit.* Sed differentias maniæ à Medicamento extrinsecùs assumptu, ab ea, quæ ab interna oritur causa, idem BARTHOLETUS *cit. loc.* refert. Nempe in illa somnolenti somnia concepta firmiter impressa effutiunt & ajunt, cùm in vera mania valdè vigilent, & quasi cum ratione, insaniant. Sic Cerebrum Felis comestum Maniacam Insaniam inducere dicitur: vid. SALMUTH *Cent.* 3. *observat.* 100. In specie *Philtra* subinde Juvenibus Manias vel Dementias potenter inducunt, speciatim si parata sunt cum menstruo muliebri, præsertim primo, ut refert PETRÆUS *in Diss. Harmon.* 3. *lib.* 1. §. 16. & confirmat BORELLUS *Cent.* 8. *observ.* 65. ubi dicit, Theologum prope urbem Castrensem à Philtro menstruorum muliebrium, cum Leporis Sanguine in condimento sumpto, in Maniam tantam incidisse, ut Patrem proprium occiderit. Veneni illius remedium sunt margaritæ præparatæ. Sic RULANDUS refert, à propinato per veneficam Veneno quendam per sexennium quotannis bis epilepticum & maniacum factum, tandem evacuatione forti particulari per sternutationem, & universali per infusionem Croci metallorum, curatum fuisse. Jucundum est quòd rusticus maniacus sternutamento forti excitatus excreta Eruca curatus fuit: vid. M. A. N. C. *Anno* 4. *&* 5. *observat.* 37. *pag.* 35. utut minùs propriè dicta mania videatur.

Dictum, insignem esse audaciam, robur & similia; hinc habentur à quibusdam pro Dæmoniacis, pro quibus etiam habentur epileptici secundi gradus.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *Signa Maniarum*: Mania levi admodùm negotio cognosci potest, cùm illa satis pateat.

Imminentis verò duo signorum genera observantur; quorum alia *remotiora* sunt, & dispositionem tantùm ad hunc Morbum denotant; alia affectum *proximè imminentem* indicant. Illa sunt (1.) *Ægri temperatura* Atrabilaria vulgò dicta: (2.) *Sexus*, ratione cujus viri ad maniam magis proclives sunt Fœminis; nisi ex Utero & partibus spermaticis tale quid contrahant: (3.) *Ætas* juvenilis præ senili: propinquiora verò denuò observantur vel *Communissima*, vel

Communia, vel *Propria*. *Communissima* delirium in genere portendunt, scilitet dolor & Gravitas Capitis assidua, Vigiliæ contumaces, aut Somni interrupti, Insomnia turbulenta, & aurium sonitus. *Communia* maniæ cum morosi & melancholia observantur Curæ & sollicitudines molestæ, ac Terrores ex levi causa. *Propria* denique maniæ signa sunt, quando Ægri continuò & multa absurda loquuntur & faciunt, hisque interjicitur taciturnitas meditabunda, sæviunt cum quodam furore & temeritate in obvios, & etiam in seipsos, adeò ut quoscunque obvios unguibus & morsu instar Bestiarum aggrediantur: quin & nisi prohibeantur, se ipsos interdum interimant, aut suspendant, aut jugulum abscindant. Præterea & pertinacissimè vigilent maniaci, accedit robur insigne, tolerantia Frigoris &c. Oculi nonnullis sanguinolenti, item torvi & truculenti conspiciuntur, præceps & frequens iracundia, ex minima vel nulla justa occasione: splendores Oculis observantes, proclivitas ad Venerem inconsueta, Pollutio nocturna frequentior, Risus præter consuetudinem & rationem, &c. Hæc sunt signa Maniæ.

Porrò cognoscendum, quomodò *distinguantur mania ab aliis affectibus cognatis*? Et quidem *A Phrenitide* differt in eo, quòd nulla adsit Febris, nullumque signum graviter affecti ipsius Cerebri ut fit in Phrenitide. *A Dæmoniacis* verò distinguuntur Maniaci, cum quibus etiam interdum confunduntur, qui tunc tandem sunt habendi pro Dæmoniacis, quando perpetrant talia, quæ superant humanam potentiam, & in Natura non sunt perpetrabilia, quando sæpiùs per Medicamenta Vomitoria Ferramenta, frusta Lignorum, Animalcula viva, aliaque in Corpore aliàs non reperibilia, aut non Ingesta antea, solent rejicere; quod Dæmonis ope à Veneficis & Incantatoribus oriri solet.

Quid habendum sit de iis, *qui in Deliriis peregrina Linguâ loquuntur*? res ardua est. Habentur communiter pro Dæmoniacis; quod tamen videtur magnum effatum; sed potiùs aliquid naturale subest: Vid. MARCUS MARCI. Certè prostant observationes de Melancholicis, qui in delirio plura calluerunt, quàm post deliria. Vid. SCHENCKIUS *in observationibus*.

P R O G N O S I S.

Quod attinet *Prognosin*. Mania à causis internis excitata in genere est malum admodùm diuturnum & curatu difficillimum; quod, etsi interdum per Menses & Annos quosdam remittat, subinde tamen Melancholiam post se relinquit, quæ facili ratione exasperata, postmodùm nova atrocia recurrit, & sæpè ad mortem usque comitatur Ægros, imprimis si melancholia & mania fuerit hæreditaria: quæ mania *hæreditaria* semper est incurabilis, nisi palliativè, certis Anni temporibus reiterans.

Quæ tamen mania est *cum Risu* & actionibus ridiculis, mitior est & tutior, quàm ista; quæ est cum Temeritate & quadam sævitia, nimio furore & audacia.

Porrò in maniacis *si Alvus sit ritè aperta*, & in specie, *si Menses & hæmorrhoides* ordinariè naturæ cursu fluant, bonum est signum: si verò maniæ superveniat hujusmodi fluxus suppressio, vel si sub Mania supprimatur, pejor est; mania enim degenerat interdum in alios morbos.

Maniæ *per metastasin superveniens* sudor, aut alvi fluxus, aut Hæmorrhagia Narium, Hæmorrhoidum, Uteri, Dysenteria, aut Hydrops, aut Tertiana, aut Quartana, aut Varices, aut scabies & similia, item alius quidam morbus; præsertim abdominis, maniam terminat. Sola Dysenteria sæpiùs est funesta, propter acerrimam Acrimoniam humoris corrodentis Intestina, quæ ad Gangrænam terminat: Subinde tamen etiam in Hydropem terminasse observatum fuit; sed periculosum.

Dum intereunt maniaci, Virium fatiscentiam ex Vigiliis, Inediis, & continuo motu ferè ad Vitæ terminum patiuntur.

C U R A.

In *Cura* ante omnia opera danda est, ut *Furor mitigetur*, & eò faciliùs tractabiles fiant Insani, pro Medicamentis meliùs adhibendis. Id quod optimè fit per *Venæsectiones* iteratas, & valida *vomitoria*; quibus subjungenda sunt *appropriata* alterantia, dyscrasiam spirituum & sanguinis emendantia. Spiritus imprimis reficiunt *Camphorata & Moschata*, Sanguinem verò cæterosque humores *Martialia & Saturnina*, Somniferis maritata; de cætero, si Paroxysmus furoris est sedatus, simul observanda sunt etiam ea, quæ *suprà Membro* 2. monui in Melancholicis.

Radix ergò curationis consistit in *Vomitoriis* validis & generosissimis (*sunt enim fortes, & equina naturu*), quæ omnibus Maniacis, (si ab Animalibus venenatis demorsi & icti, excipiantur) non tantùm in principio; sed Morbi etiam progressu, maximè proficua sunt: non tantùm, quòd radicem Mali, sive ab assumptis sive dispositione intrinseca illud fuerit, præscindant, sed quòd mites & tractabiles admodùm Ægros reddant, adeòque non tantùm indicationi Præservatoriæ, sed Curatoriæ quoque satisfaciant, spirituum efferationes aliquantùm supprimendo, hinc ad Venæsectionem aliorumque remediorum admissionem disponant. Veteres in hoc casu, & primus Author HIPPOCRATES, *Helleboro albo* usi fuerunt, eum felici successu & optato cum eventu, vel quia ea Climatis ratione mitior his ipsis fuit, vel quia concinniùs ac nos præparare & propinare eundem noverunt: Nam apud nos violentum est remedium, & quod vix, præterquam in contumacioribus Melancholiis, & præsertim Maniis, locum inveniat. Facilè quidem nos posset terrere GEIGERUS *in Tr. de Microcosm. Hypochondr. cap.* 23. qui refert, quendam Maniacum ex usu decocti Hellebori albi convulsum interiisse; id quod etiam HIPPOCRATES *in Aphor.* observat, dum inquit: *Convulsio ab Helleboro lethalis*. Simile Exemplum recenset HELMONTIUS *Dispens. Modern.* §. 50. Satis tamen tutum & specificum Maniacorum est Remedium. Non igitur præscribendum in subjectis tenerioribus, v. g. Fœminis ab eo enim abstineant: vid. SIMON PAULI *Quadr. Botan. pag.* 61 Scilicet juxta BENEDICTUM SYLVATICUM *Cent.* 1. *observ.* 53. via unquam in substantia erit propinanda Radix hæc, sed tantum ejus Infusum cum Vino, prima saltem vice illam infundendo, altera simul leviter ebulliendo, ac tertia diutiùs coquendo ac exprimendo: Hinc *Helleborismus Heurnii*, scilicet ejus Infusum simplex cum Vino Hispanico aut Malvatico paratum. Felicem ejus usum suadet LINDANUS *super Hartmann. in Prax. Chymiat.* per propriam experientiam confirmatus; hic enim refert Curam Melancholici per Helleborum album per se institutam: Dicit nempe quòd pro ablatione Maniæ non cognoscat generosius Remedium, quàm Helleborum album & Oxymel helleboratum. Cum impetu sursum & deorsum evacuat, & Maniacos insigniter curat. Præparandi modus Hellebori est hic:

℞. *Rad. Helleb. alb.* à ʒß. ad dr. i.

Coquitur in *Vino*, donec mollescat: *Radix* ubi cocta est, eximatur, *Vinum* verò decoctionis abjiciatur; (non potest hanc præparationem satis laudare) *Radix* verò hæc ita præparata in aliud *Vinum* injicitur, & ita per noctem relinquitur, absque coctione tamen in loco calido; tunc mane hoc Vinum, vel sine expressione, si minùs validum esse velimus, vel cum levi aut fortiori expressione, prout magis vel minùs validius expostuletur, propinatur.

Vires hujus Vini sunt optimæ, nec unquam satis laudatæ. Dosis summa dr. i. quæ sufficienter operabitur. De usu hujus Vini LINDANUS *in Colleg. suprà Hartmann.* refert *Habui Virum juvenem viginti quinque annorum, qui adeò insanus erat, ut benè munito cubiculo includeretur. Totum ferè pavimentum attollebat: Nam crasso palo humi infixo alligatus erat catena in utroque pede & manibus, sic nudus semper ambulabat. Hunc prima vice cum adirem, nihil potui efficere, secunda effeci, ut ignarus hauriret Vinum helleboratum supradicto modo præparatum ad* ℥i. *unde fortiter purgabatur* [illegible]. *Prima hac purgatio illum nonnihil lassabat, ut tanquam mitis ovis redderetur; sic constituto Venæsectionem adhibui, & eduxi magnam Sanguinis quantitatem, ferè* ℥xxx. *qui non grumescebat, faeculentus, ater & horridus adspectu erat; unde ita lassatus non quidem ampliùs adeò insaniebat, nondum tamen animus constabat. Sequenti itaque* (nempe quarto) *die Vomitorium ex Helleboro reiteravi, quo egregiè vomuit multa & varia, ex quo planè quietus, querebatur de frigore, & postulabat vestimenta, rogatus an tegi vellet? cubitum abiit. Hoc videns, altero die Venæsectionem, sed parcam, iterum adhibui, & Sanguis erat melior. Hinc bonum Cibum præparare jussi, Gallinae cum Endivia, &c. Hinc septimo vel octavo die, tertia & ultima vice dedi præfatum Vomitorium ex Helleboro ad* ʒß. *unde iterum copiosissimè vomuit, nondum tamen Mens constabat. Ob id denique dedi decoctum subtile in Vino in Diplomate* (nempe Mariæ Balneo) *factum, ne Vinum posset exspirare, ex Radice Polypodii, Filicis, Scorzonera, cum Herba Endivia & Borraginis magna quantitate: cui decocto bonam quantitatem Seminis Papaveris albi sub finem decoctionis addidi, item Radicem Hellebori nigri ad* ʒiii, *pro scopo alterativo & laxativo. Hoc decocto quotidie bis ter vel quater fuit expurgatus, & sic illum curavi, & plures alios etiam Maniacos. Inter alia*, pergit, *Matronam quandam Leidensem saltim bis reiterato dicto vomitorio ex helleboro curavi: In puncto Insaniæ unum maximè observabile est: quia spiritus sunt in furibundo motu, compesci debent, si fieri potest, per* Opiata; *sed non in forma solida sed liquida: Et si hoc obtinemus, ut obdormiscant, statim pòst cum apto vomitorio est properandum. Quoties Somnum potui conciliare, feliciùs curavi, aliàs vix admittunt quicquam. Ego statim excessi modum in exhibendis Medicamentis generosissimis: nam non deducitur in actum à spiritu, quia spiritus defixus circa aliud objectum, cætera negligit.* Hæc LINDANUS.

Aliàs loco hujus Helleborismi ad Maniam & reliquas Melancholias in usu etiam sunt *infusa Vomitoria Antimonialia*, & dicit LINDANUS quòd Aqua Benedicta antimonialis ipsi sit successoria; sed vix semper sufficiunt, quia sunt nimis debilia, nisi Mercurium Vitæ excipere velimus. Ejusdem generis est Aurum Vitæ *Kegleri*, à POTERIO & FABRO valdè commendatum; item Folia Asari: cuncta tamen in majore, quàm aliàs, dosi propinando, prout de Delirio Melancholico dictum: e. g.

℞. *Cons. fol. Asar.* dr. i.
Pulv. Rad. Asari ℈ii.
Merc. Vitæ gr. i.
M. f. Bolus: S.
Bolus Emeticus pro una dosi.

Vel

℞. *Oxysacch. Emet. A. S.* ʒvi.
Ext. helleb. nig. gr. ii.
M. S.
Succus Emeticus pro una vice.

Quæ tamen ubi sunt debiliora, ad Helleborum album confugiendum est. Et certè credo, esse optimam præparationem Hellebori albi ad imitandos Veteres in affectibus Maniacis eradicandis. Si Antimonialia non sufficiunt, Infusum Rasuræ Unguium Humanorum est etiam validum, & Vomitoria Antimonialia superat.

Si in principio Morbi interdum *per inferiora fieri debeat Purgatio* seu evacuatio, usurpentur *superiùs membro annot.* in Melancholia allegata, imprimis usurpetur *helleborus niger*, qui secundùm FREITAGIUM optimum in hoc affectu purgans est, ejusque extractum & extractum Melanagogum *Quercetani*, item Syrupus de Helleboro nigro, & Oxymel Helleboratum *Gesneri*. Quibus semper addendus est stimulus validior ex Antimonio per inferiora purgante, aut ex Mercurio Vitæ laxativo, &c. cùm, secundum PARACELSUM, appropriatum Purgans Melancholicorum sit Antimonium, uti heri diai; e. g.

℞. *Ess. helleb. nigr.* ʒiß.
Anagall. ʒß.
Syr. Emet. Ang. S. ℥ß.
M. S.
Succus Purgans.

Vel

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ʒii.
Rad. Helleb. nig. crud. ʒiß.
Flor. Hyperic. p. ii.
Terræ fol. Tartari ʒß.
Infund. in f. q. *Aqua Anagall.* per noctem, mane ebull. & exprim. adde
Syr. de Spina cervina ʒiii.
M. S.
Potio Purgans pro una vice.

Post Purgationem validam *Venæsectio* instituatur, eaque copiosa, & quidem sæpiùs reiteranda, uti anteà dictum et LINDANO; Nam interdum Empirici per solam Venæsectionem curant Maniacos. Primò instituenda in Malleolo, postmodùm in Brachio & Fronte: vid. SYLVIUS & RIVERIUS, PLATERUS *Tom.* 1. *cap.* 3. & BARTHOLETUS *de Respir. lib.* 5. *cap.* 3. Sed non priùs potest institui, quàm post Vomitoria, Paroxysmo cicurato, & furore mitigato, propter intractabilitatem, tunc larga instituenda, quia optimè ferunt. Confirmat hoc PLATERUS *lib.* 1. *observat. pag.* 80. de Muliere ob Mœrorem Maniaca, quæ ab Empirico in una septimana septuaginta Venæsectionibus, diversis in locis institutis, fuit curata. Quamvis autem audax satis Remedium hoc fuerit, tamen Venæsectio debitè administrata convenit. *Arteriotomia* quoque nonnullos Maniacos sanatos MARCUS AURELIUS SEVERINUS *Angiolog. pag.* 45. & PANAROLLUS *Pentec.* 1. *observat.* 29. testantur. Spectant huc *Cauteria & Trepanationes Calvariæ*, ut Remedium tutissimum, ac utilissimum à SYLVATICO *l. a. Observat.* 59. & HARTMANNO

Prax.

Digitized by Google

Prax. pag. 57. *&* 64. deprædicatum. Quarum tamen hæ secundùm SYLVATICUM ad alteram tantùm laminam sunt adigendæ: confirmatque præter esperientiam SEVERINI *de Efficac. Chirurg. pag.* 54. MERCURIALIS *lib.* 1. *cap.* 16. & GLANDORPIUS *Gazophylac. pag.* 110. Cauteriorum & Terebrationum vim GORDONIUS per Historiam Maniaci, qui quamdiu Vulnus & Fractura Cranii, quæ passus, aperta, benè se habuit; clauso verò vulnere rediit ad pristinam Insaniam: Ut taceam eorum, quæ superiùs de Ulceribus clausis & apertis monita. Imò non tantùm Vertici, & Nuchæ, sed Brachiis & cruribus quoque, cauteria inusta magnæ efficaciæ observantur: vid. EPIPHANIUS FERDINANDUS *hist.* 91. ROLFINCKIUS *Meth. pag.* 413. & GLANDORPIUS *l. a. Salivationem* quoque per Mercurium commendat ROLFINCKIUS *lib.* 2. *Consil.* 8. eaque leviore quendam restituturn *Meth. special. pag.* 590. testatur: quamvis circa applicationis rationem non levia exsistant dubia.

Quæ omnia interim dum fiunt & Vnmitoriis etiam repetita sunt, ejusmodi eahibeantur *alterantia*, quæ Sanguinis, & spirituum ferocem magis turgescentiam & efferum motum refrænant, varii generis a Practicis annotata, eaque vel Interna vel Eaterna. In principio hujus Morbi mox eacedendus est modus solitus in exhibendis Remediis generosis, quia spiritus Animales, quando occupati sunt in alio, via adjuvant in actum deducere Medicamenta, ob id valida sunt propinanda, quæ fortiùs movent & stimulant. Mox ergò in principio Insaniæ pro effero spirituum motu & effervescentia Sanguinis aucta compescenda, unà cum alterantibus *Opiata* & *Sulphura Mineralia*, *Viva Anodyna* propinentur. Nam quò diuturnior fuerit affectus, eò minùs Opiata juvant. Propinanda imprimis sunt in dosi satia valida, aliàs nihil operantur. Et si hoc obtinemus, ut obdormiscant, statim pòst ad validum Vomitorium properandum; sic enim feliciter operatur. Nam dicit LINDANUS: *Quoties potui Somnum conciliare, feliciter curavi, aliàs enim propter morositatem parum vel nihil admittunt*. De cætero, quod attinet reliqua Remedia alterantia & appropriata: conveniunt etiam hic omnia ea, quæ aliàs *in Melancholia suprà l. a.* fuerunt laudata, in specie *Tartarea*, *Martialia* & *Saturnina*. Prætereà etiam huc facit *Nitrum crudum* & omnia *Nitrata*, quæ studiosissimè usurpentur: singularem enim vim Sanguinis æstus & orgasmos domandi habent; in specie quidem *Nitrum antimoniatum & vitriolatum*, aut etiam Nitrum saltem purificatum, copiosiùs Cerevisiæ aut Potui ordinario, in mensura nempe una Potus ʒß. ad ℥i. injiciendum, & ita unà propinandum; Nam egregiè conducit Maniacis nimis furiosis.

Vel

℞. *Nitri depur.* ʒß.
Camph. gr. viii.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis Caput confortans.

Vel

℞. *Nitri depur.* ℈ii.
Laud. Opiat. gr. ii.
M. f. Pulvis.
D. S. ut antè.

De Nitri efficacia res curiosa videtur: Nam notum est ex Casibus TIMÆI *von Guldenklee*, quòd aliquando curaverit Musicum salacissimum (qui propter intolerabilem salacitatem Castrationem postulavit) per continuum usum Nitri crudi. Porrò Juvenis maniacus ex RIVERIO per *Castrationem* fuit curatus. Cùm ergò Nitrum artificialiter castret, hoc effectu Maniacos feroces curare videtur.

Præmissis ita Universalibus & generosis, tandem & *appropriata Specifica* sunt subjungenda, quæ inter tamen ex appropriatissimis remediis est *Sanguis Asininus* arteriosus, prope Aures decrescente verno tempore (ultra annum non durat) vel linteo mundato excipiendo collectus, & ita exsiccatus, vel per se collectus, quando grumescit, qui in furno exsiccari patitur: Linteum tale longitudinis & latitudinis digitorum duorum, Cerevisiæ vel Vino, vel Aquæ fontanæ aut Anagallidis rubræ vel Hyperici vel Fumariæ infusum, maceratur tamdiu, donec liquor contrahat colorem: qui cum forti expressione propinatus, & aliquoties repetitus, largo sudore, præmissis reliquis, Maniacos curat. Quandoque etiam Pulvis istius Sanguinis exsiccati ad drachm. j. usurpatus in *Aqua Anagallidis* simili sudoris effectu Maniacos curat. HARTMANNUS *in Prax. Chymiatr. cap.* 3. *pag.* 55. PRÆVOTIUS & alii meritò hunc *Sanguinem* commendant. Torpor nempe Asini sistit furorem maniacum, *pigrescunt etenim Asinorum instar*.

Vel

℞. *Lint. Sang. asinino tinct.* manus longitudinem
& latitud. æquans:
Infund. in s. q. *Aqua Hyperic.*
Colat. ℥ii. adde
Essent. Anagall. ʒß.
Laud. Opiat. ferm. gr. i.
M. S.
Singularis Potio Cephalica pro una vice.

Post Asini Sanguinem vix melius est remedium, quàm *Anagallis flore phœniceo*. Hujus *decocto* scilicet QUERCETANUS & HARTMANNUS gloriantur se mira præstitisse in Maniacis; quod etiam frequentiùs in usu fuit D. MICHAELIS, qui aliquando Sutoris Filium catenis alligatum, præmissis præmittendis, beneficio Essentiæ suæ Anagallidis compositæ restituit. Hinc est quod Anagallis hæc quibusdam dicatur *Salus Fatuorum*, Germanis *Vernunfft Kraut*, quia contra Maniam & etiam Veneficia seu Maleficia est adeò commendata, è qua Dn. D. MICHAELIS etiam præparavit essentiam compositam cum spiritu proprio: cui autem meritò præfertur Decoctum. Juxta Anagallidem porrò imprimis non minimam laudem meretur *hypericon*, quacunque ratione usurpatum, unde etiam *Tinctura hyperici composita Mynsichti* laudata est in Mania. Porrò *Fumaria*, *Nymphæa*, *Borrago*, *Melissa*, *Ceterach* & similia, cum Alimentis crebriùs usurpata, aut alio modo adhibita, pro Maniacis in usu sunt. Hinc est *Solanum tetraphyllon* seu Herba Paris, quæ 30. diebus continuis ad dimidii cochlearis quantitatem sumpta, ad Curam Maniæ laudatur, cujus etiam Baccas, Folia, Semen & Radicem pulverisatam VELSCHIUS *Observat.* 15. exhibet. Succus *Polypodii quercini* expressus in Mariæ Balneo digestus & clarificatus ad ℥iv. vel v. propinatus, nonnullis in usu est; maximè laudatur à BARTHOLETO *de Respirat. læsa pag.* 412. ejus decoctum compositum: e. g.

℞. *Herb. Paris cum Bacc.* M. ii.
Anagall. purpur.
Flor. Hyperic. an. M. i.
Rad. Polypod. querc. ℥i.
Passul. min. contus. ℥ii.
Coqu. in s. q. *Seri Lactis*;
Colat. ℔ii. adde
Essent. Anagallid. ʒß.
Misc.

Hisce associanda simul studiosè remedia Lunaria superiùs insinuata. De *Foliis Buxi*, eorumque ad Maniam usu, vid. in HARTMANNI *Prax. Chymiatr. cap.* 4. item SENNERTO *ubi de Mania*. Aliquando enim cùm ordinaria Diæta hæcce Folia minutim incisa continuò ordinata, fuerunt egregia, licèt de his propriam esperientiam adhuc etiam neget prior, forsan tamen eorum vis est à blanda Narcosi, qua Vegetabilia hoc gaudet. De *Opiatis* res clara est, quòd etiam subinde in usum vocanda, & semper cum aliis miscenda, in specie quidem cum Medicamentis ex anagallide & ex Hyperico: item Pilulæ ex Laudano Opiato & Camphora, vel cum Oleo Camphoræ quacunque ratione paratæ, crebriùs vespertino tempore, præmissis validis vomitoriis, eahibitæ, egregiæ sunt pro Maniacis & Melancholicis. Ordinaria tamen dosis parùm præstat, quin dupla aut tripla dosis ferè conveniat. Quod si eorum usu sequatur Somnus, res benè habet; si verò non, deteriùs ferè habent Ægri, cùm turbulenti magis ac morosi eainde fieri soleant. Proptereà benè, præsertim per alcali, correctum saltem usurpetur Opium: præsertim Pilulæ ex Laudano Opiato, cum Oleo Camphoræ singularissimæ sunt ad Curam Maniæ. Serum Lactis denique pro Potu frequentiori largiter concedi potest Maniacis ceu optimum alterativum, nunc simplex, nunc medicatum imprimis confert. Essentia anagallidis, Essentia Fumariæ, seu Fumarià Sero Lactis infusa, Essentia Croci, Essentia Hyperici, & ex his parata varia composita, spiritus Secundinæ humanæ, Tinctura Coralliorum cum spiritu cordis Cervi, & aliæ Corallinorum Tincturæ, hic admodùm commendantur. RIVERIUS ceu specificum in Illustri quadam Familia secretum hoc dicit esse *in sua Praxi*.

℞. *Fol. Melissæ* M. i.
Quæ minutim incisa, infundit
Spiritus Vini ℥iv.
& addit
Margarit. præp. ʒß.

Dosis sunt cochlearia ii. quotidie repetendo.

Arcanum Sanguinis humani commendat FABER *curat.* 1. Nec Saccharum Saturni, item Crystalli Mineræ Saturni, & Balsamus Saturni, inefficacia planè hoc in passu observantur.

His

His omnibus semper *Camphora* est addenda, de qua modò dixi, & singularissima est in maniacorum Cura internè, & externè, & multum habet in recessu. Ex PARACELSO ab HARTMANNO, & JONSTONIO admodùm laudatur hujusmodi mistura, tanquam remedium PARACELSI expertum maniacum:

℞. *Ol. Camphor.* ℥i.
Musci ʒß. ad ʒi.
Misce, & administra qualibet vice ʒß.

Et mirabiliter maniam extinguere dicitur à PARACELSO, id quod pariter, & alii Authores confirmant.

Quid autem per hoc *Oleum Musci* intelligat, omnes ignorant; unde vel Camphora in substantia à ℈ß. vel ℈ii. & hujus Oleum ad guttas viii. vel xii. propinatum sufficit, præprimis si Opio connubant. Confirmat hoc PRÆVOTIUS, qui dicit: *Oleum Camphoræ cum Bolo destillatum* (non est verum Oleum, sed affusa Aqua statim regeneratur Camphora) ad ℈ß. si propinetur, mirabiliter furorem maniacum intra aliquot horas sistere. Quo etiam facit *mistura Fabri in sua Pathologia* quam ceu potentissimam ad curandam maniam commendat, hoc modo:

℞. *Olei Camph.* saltem *per dissolut.* ʒß.
Ess. Saturni gr. x.
Martis gutt. vi.
Misc.

& cum Aqua appropriata, vel, ut vult LANGIUS, cum Aqua Spermatis Ranarum, internè propinetur.

Sic quoque cum Saccharo Saturni, vel Arcano duplicato *Mynsichti* propinari potest. Sanè Camphora immediatè videtur agere in spiritus, eorumque dyscrasiam, ac motum efficaciter corrigere.

Nec tantùm internè, sed etiam *externè Camphora* utilissima est maniacis, Capiti applicata, uti hoc constat ex epithemate ex Sale Prunellæ, & Camphora RIVERII *Prax. lib. 1. cap.* 13. Hinc enim ad Capitis perturbationem sistendam;

℞. *Aqua flor. Samb.*
Hyperic. ana ℥iß.
Camph. gr. vi. ad ix.
Misc. pro Epithemate, crebrò Capiti applicando.
D. S.
Externum Epithema circa Caput.

Vel ad imitationem HILLERII *in suis observat.* ubi ad maniam commendat ablutionem temporum tali liquore.

℞. *Spiritus Vini* ℥iß.
in quo dissolve
Camph. ʒß.
Misc.
Huic *spir. Vini* imponit Nodulum ex
Opii ℈ii. & *Moschi* gr. iv.

Hoc ipso liquore tempora frequenter illinenda. Nodulus verò subinde odorandus est, ad extinguendum furorem maniacum, & blandum somnum conciliandum.

Pertinet huc experimentum PENOTI, cui etiam adstipulatur CLUSIUS, quibus mirè sisti Phreneticos, & Maniacos asserunt, applicando, præmissis Universalibus:

℞. *Moschi* gr. xii.
Camph. ℈i.
Aqua Rosar. rubr. cum *Tinct. Santali rubri impregn.* ℥xv.

Mista probè & Capiti deraso cum Linteis multiplicatis, temporibus, & per omnes Suturas applicentur; ubi Linteum iterum siccatum fuerit, de novo humectetur, & applicetur, & ita per 24. horas continuetur:

Cons. RIVERIUS *loc. all. cap.* 11. Vel

℞. *Ungu. Samalfer.* ʒii.
Ol. destill. Camph. ℈i.
Moschi ℈ß.
Croci gr. viii.
Misc. pro Linimento: S.
Unguentum Cephalicum.

Capiti, & Temporibus etiam Sacculus ex Baccis Lauri, Hellebori nigri, cum decocto Herbarum Cephalicarum admovendus, modo illo quem HARTMANNUS *Prax. pag.* 56. describit: Item

℞. *Nitri* ℥i.
Camph. ℈i.
Misc. cum *Aqua Nimph.* juxta RIVERIUM.

Aliàs etiam in mania commendatum est externè Epithema RULANDI quod *Curat. lib.* 2. *pag.* 24. describit: & THONERUS *in observ. pag.* 260. commendat tanquam à se maximè expertum:

℞. *Aq. Rosar.* vel *Succi Cancr. fluviat.* ℥x.
Opii ʒß.
Croci ℈ß.
M. pro Epithemate, Fronti, & Temporibus admovendo.

Aqua Spermatis Ranarum erit melior loco Aquæ Rosarum. *Excellens est Epithema hoc, cujus usu non semel ad se redierunt Maniaci*, dicit FORESTUS *lib.* 5. *consil.* 10. *pag.* 260. Camphora addenda foret. Nam in Capitis perturbationibus melancholicis, & quasi maniacis simplex hoc Epithema aliquoties cum fructu applicavi:

℞. *Sem. Papav. alb.* ʒiii.
Aq. flor. Nymph. vel *Samb.*
Verben. vel *flor. Hyper.* an. ℥iß.
f. Emulsio: adde
Camph. gr. ix. ℈ß. ad gr. xii.
M. pro Epithemate aliquoties applicando.

Quin, & solus succus Cancrorum fluviatilium expressus instar Epithematis applicatur: Vel

℞. *Nucl. Persic.* ʒß.
Sem. Papav. albi ʒii.
Cum s. q. *Succ. Cancr. fluv.* f. Emulsio:
adde
Camph. gr. xii.
Opii gr. vi.
M. S.
Epithema Externum.

Aut ipsi Cancri viventes contusi instar Cataplasmatis appositi Fronti, ac Temporibus expertum esse remedium, unà cum aliis in mania, & Phrenitide dicitur, modò perferant Ægri. Sanè retulit mihi quidam, se per hoc ipsum servum suum maniacum solum ferè curasse. Non minùs quàm *Decoctum Musci tectorum* Fronti applicatum admodùm commendatur ad Curam maniæ, sed observetur, quod cautè applicandum sit, & nonnisi urgente summa necessitate. Omnia Epithemata, præmissis præmittendis, dum nempe furor maniacus fuerit mitigatus, applicentur.

Porrò *Cerebrum Canum*, imprimis juniorum commendatur à quibusdam insigniter. Exemplum maniarum curatarum per Cerebrum Canis coctum videbitis in SENNERTO *lib.* 1. *Prax. cap. de Mania pag.* 421. Alii tale præparant remedium:

℞. *Catellos adhuc lactantes* ætatis 7., vel 8. *dierum*:

Ex his capiunt Cerebrum istud, destillant per se, Aquam destillatam spirituosam imbibunt cum *Vitriolo*, & ita per retortam destillant, & postmodùm rectificant.

Dosis est ℈i. Quo quatuor Maniaci curati dicuntur.

Loco liquoris Cerebri Canis quidam commendant *liquorem Cerebri humani*.

Tandem etiam nonnunquam observatum est, *Immersione subitanea* in Aquam frigidam, vel fluvium maniacos restitutos esse, præmissis præmittendis, quod non ita absurdum videtur. Alii aquam tepidam, alii frigidam volunt, sive dulcis, sive salsa fuerit: vid. BENEDICTUS SYLVATICUS *Centuria* 1. *Observ.* 54. & FABER *Myrothec. Spagyr. Curat.* 5. & 8. Verùm non tam Balneatio simplex, quàm improvisa in Aquam demissio, & hinc orta Formido, seu Terror, effectum desideratum præstat, simili ferè ratione, atque Rabidi curari solent; id quod experientia crebriori confirmatus suadet HELMONTIUS *Tract. Demens Idea* §. 49. Conferri etiam potest BORRICHIUS *de Hermet. Medic. pag.* 168. In pavore mortis enim fiunt placidi, & tremuli, & Phantasma mortis in aliud mutatur; Nempe furorem maniacum subita alteratio ex inducto gravissimo terrore extinguit, sed tamen melancholia adhuc remanet.

ARTICULUS IV.

De Deliriis à Causa Externa.

HÆc fuerunt ferè deliria, quæ ab Internis oriuntur Causis, sive cum, sive sine Febre. Sequuntur jam ea *Deliria à Causa Externa*; quæ ipsæ Causæ Externæ singulari virtute spiritus Animales determinant, adeout ex iis lædatur Imaginatio, ac subinde stupenda, & miranda inducantur deliria. Hæc sunt *duplicia*: vel

1. *A Morsu Animalium* iratorum, & in specie *rabidorum*: vel
2. *Ab Assumptis* malignis narcoticis.

Illic rabies, & *Hydrophobia*, hic *Philtra* sunt consideranda.

MEM-

MEMBRUM I.

De Rabie.

HÆc inter præ cæteris eminet, præter *vegetabilia Narcotica*, (à quibus inducta Deliria præmiſſo Vomitu optimè *Acidis*, ut Aceto, ſucco Citri, &c. cum & ſine Caſtoreo, profligantur,) *Morſus Animalium* rabidorum, ac venenatorum, in ſpecie *Morſus Canis*, ceu frequentiſſimus, unde *Delirium Rabioſum*, ſeu *Rabies* oritur, in ſpecie mirabile adjunctum Symptoma, *Hydrophobia*. *Rabies* autem eſt talis affectus, in quo ipſo ſimul Homo planè rabioſus redditur, & omninò in mores brutales tranſmutari videtur, ut nihil ferè humani apud ſe retineat, quin Homo rabioſus exactè illius mores, geſtus, &c. referat, à quo rabido demorſus fuerit.

Frequens imprimis eſt *Canina Rabies*, excitata à morſu Canum rabidorum, cùm præ reliquis Brutis Canes frequenter rabidi fiant. Præter Canes tamen etiam *Feles*, *Galli gallinacei*, *Lupi*, *Equi*, *Muli*, & ſimilia Animalia, fiunt rabida, quorum non raræ proſtant obſervationes. Sic enim de *Mulo* rabido refert SCHENCKIUS *lib. 7. obſerv.* quòd Mulos rabidus flumeo tranans, ac affatim potans fuerit curatus. Sic etiam *Boves* interdum fiunt rabidi, idque imprimis à Cane rabido demorſi, teſte BARTHOLINO *centuria 2. hiſt.* 89. qui etiam *centur. 5. hiſt.* 52. varia habet Exempla variorum Animalium rabidorum, in ſpeciei Rabiei Humanæ ex morſu Galli gallinacei; & conferatur ſimul *centur. 3. Epiſt. pag.* 199. ubi habetur Rabies Equorum, qui natando in mari curati ſunt. Nec ſolùm per morſum ab Animalibus rabidis reddimur nos Homines rabidi, ſed etiam ipſe *Homo*, aut jam rabioſus factus, aut ſine Rabie, modò graviori Ira ſit percitus, morſicando alios ſimiliter poteſt reddere ferè rabioſos, aut ſi non Rabiem, reverà læſiones malignas ac admodùm periculoſas infert. Nam, uti rectè refert HILDANUS *centuria 1. obſervat.* 84. Morſus ab Homine rabido malignus eſt ſummè, & noxius, & non ſecus, ac morſus à Cane rabido curandus; item BECHERUS *in Microcoſm. Med. lib. 1. cap. 3. pag. 10. ubi de Saliva*, obſervat Hydrophobiam ex morſu humano obortam. Et notabile exemplum habet BARTHOLINUS *centur. 2. hiſt.* 89. de Muliere Hydrophobica in Belgio, in Rheno abluta, quæ cum in curru in Civitate reverſura vomeret, Animam ſimul evomuit; ſocia verò venenato Vomitu adſperſa quinto ab hinc die exſpiravit. Vid. etiam ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. prax. admir. obſervat.* 88. qui obſervat Mortem ex morſu Hominis irati. Nam omnium Animalium iratorum morſus, & adeò etiam Hominis, eſt venenatus, & malignus, ut rectè hoc ſuo tempore obſervat CELSUS ex Juriſconſulto factus Medicus, qui dicit: *Omnis Feræ morſus habet quoddam virus*: Id quod pluribus confirmat HILDANUS *centuria 5. obſervat.* 86. ubi præter morſum Feræ, etiam Hominum iratorum morſum lethalem, vel ſaltem venenatum, pronunciat. Vid. etiam *diſputat. noſtra de morſu Vipera*, & HILDESHEIM *in ſpicil.* Ex hoc ipſo tamen non ſequitur, Venenum Animalium ſolùm conſiſtere in Idea Furoris, morſu in Archeo noſtro ſigillata, qua poſt Mortem ceſſante etiam Venenum Animalibus deficiat, quæ eſt ſententia HELMONTII in ſuis Scriptis, cujus veſtigiis etiam inſiſtit ZWELFERUS. Contrarium, nempe reverà in ſubjecto Materiali hærere Venenum Animalium, oſtendit REDI *de Vipera*: cui licèt ſe opponat CHARAS *Tractat. experiment. de Viperis*, qui HELMONTII Hypotheſin defendit mordicùs, nihilominùs tamen, & huic ſatisfactum eſt à jam laudato REDI *in Epiſt. reſp. 1.* Vid. *in anno 2.* M. A. N. C. *append.* Sed hæc obiter.

In his Rabidis notatu digna quædam occurrunt. I. Quòd etiam *leviſſimus morſus*, leviſſima læſio, vel etiam tantillus *Salivæ contactus*, receptus in Homine ab Animali rabido, nihilominùs ſuo tempore Rabiem inferat, ut refert HILDANUS *l. c.* ubi quidam à Fele rabido ſola ſcalptura per Unguem in dextro Pollice læſus, vix Epidermide læſa, ſeu affecta, nihilominùs tamen Rabioſus in ſummo gradu factus eſt, & omnia ſymptomata morſum Canis inſequentia perpeſſus fuit. *Loco citato* idem refert HILDANUS de Muliere, cujus Veſtis à Cane rabido fuit lacerata, unde Mulier conſuendo Veſtem laceratam Filum Dentibus amputavit, & ſic poſt tres menſes Hydrophoba facta periit. Par ferè eſt Exemplum, quod ex alio Auctore refert HILDESHEIM *in Spicil. pag.* 193. cujuſdam Sartricis, quæ cùm Chlamydem rabidis morſibus ſciſſam ſarciendam ſumeret, atque ore ſtamina componeret, & Lingua pannorum ſuturas lamberet, tertia die rabioſam factam eſſe. Imò levis tantùm reſperſio, aut aliqualis ſaltem contactus idem malum infert: Quin, & Infuſio Silicis à Cane rabido demorſi poteſt Hominem furioſum, & rabidum reddere, teſte BORELLO *cent. 4. obſerv.* 22. Mirabilius eſt, quod *cit. loco obſerv.* 83. refert, quendam cum Gladio vulneratum, quo ante octo annos Canis rabidus occiſus erat, poſt triennium rabidum interiiſſe. MATTHIOLUS aſſerit, ſe duos vidiſſe, qui Spuma tantùm perfuſi, nullo accepto ex morſu Vulnere, Rabiem contraxerint. Facit huc Exemplum CODRONCHII, & PALMARII *de Morb. Contag.* qui inquit: *Vidi ex ſtraminis, in quo Rabie percici Sues decubuerant, eſu, Equos, Boves, Oves, & reliqua Animalia, quæ ſtramina deguſtaſſent, Rabiem contraxiſſe, tandemque periiſſe.* Ruſticus quidam Rabie perculſus, cùm brevi ſibi è vivis emigrandum intelligeret, aſſidentes rogavit, ut ſibi Liberos exoſculari liceret, quod cum fuerit conceſſum, Liberiſque oſcula vibraſſet, extinctus eſt; intra ſeptem verò dies, & noctes Liberi eadem Rabie perculſi, iiſdemque cruciatibus torti, brevi interierunt. CARDANUS teſtatur, Venetum Patricium Exoſculatione Canis rabidi, quem amabat, antequàm mitteret ad occidendum, rabidum fuiſſe factum; item ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. prax. admir. obſerv.* 82. Exoſculatione demortui Canis rabidi Rabiem contractam refert. Adeò penetrans, & adeò malignum eſt iſtud Seminium, quod Rabiem infert.

II. Præter hoc, nempe inficiendi modum, notabile eſt in Rabie, ſive morſu rabioſorum ſymptoma, *Hydrophobia*, ſive liquidorum omnium fuga, & metus, qui omni Rabiei, à quocunque malo ortæ, ſolet eſſe conjunctus. Nempe tales Ægri non poſſunt ferre liquida, ſed aſpectu eorum contremiſcunt toti, anxietatibus affliguntur, & miſerabiles torturas perferunt; imò potiùs Siti intereunt, quam tantillum humidi guſtent. Proprium ergò videtur Rabidis, ut *aquam metuant*. Nihilominus tamen, non ſolùm Animalium rabidorum morſum ſequatur Hydrophobia? res adhuc dubia ex eo videtur, quoniam proſtare videntur Auctorum Obſervationes, citra Animalium morſus eas eſſe ortas. Exemplum talis Hydrophobiæ citra ullum Animalis rabidi morſum recenſet MARCELLUS DONATUS *Med. hiſtor. mir. lib. 6. cap.* 5. item PLATERUS *lib. 5. obſerv.* de Fœmina quadam, quæ noctu extra Urbem relicta, ac ſolitudine territa, domum reverſa nihil liquidi deglutire potuit, quin illis oblatis ſuffocationis periculum incurrit, & octava die extincta eſt: Conf. BORELLUS *centuria 3. obſerv.* 38. Sic Hydrophobiam in Febre Maligna citra morſum Animalis rabidi obortam refert SALMUTH *cent. 2. obſerv.* 52. de quo etiam videndus CODRONCHIUS *in tract. de hydrophobia cap.* 10. Duo Exempla admodùm notabilia Hydrophobiæ gravioris in Febribus Malignis enatæ quarta, item quinta die, citra morſum alicujus Animalis, ſeu Canis rabidi, habet SANCHEZ *in ſuis Operibus med. in obſervat. pagin.* 378. (eſt Medicus Hiſpanus): *Quidam medio Auguſti incidit in Hydrophobiam cum Febre continua citra ullum morſum ab Animali rabido, in qua non poterat ferre adſpectum aquæ neque Potus cujuſdam, aut Vini, aut Juſculorum, & quamvis bibere annitoretur, tamen ubi Potum aut Juſcula ſumpſiſſet, tanta eum premebat Cordis anguſtia, tantus tremor, tanta Corporis totius anxietas, ut cogeretur Liquorem ejicere foras, ne guttula quidem hauſta: agnoſcebat quidem ſe non poſſe vivere ſine Potu, nec manus tamen abluere audebat, cumque nobis jubentibus Scyphum admoviſſet, idem horror, & tanta concuſſio apprehendebat eum, ut totus pertremiſceret, ut ſudaret & convelleretur: hic quinto die periit.* Alterum eſt ſimillimum huic. Et in Mulieribus *vitio Uteri* Hydrophobiam ſine morſu Canis rabidi annotavit SENNERTUS *prax. lib. 4. pag.* 277. Videb. etiam *lib. 6. part. 2. cap. 5. pag.* 815. Verùm in his ipſis Hydrophobiis, ſine Faucium aut Gulæ ulla affectione, etiam citra morſum Animalis rabidi enatis, adhuc hæreo dubius, annon aliquando morſus quidam à Cane rabido, aut Contagium ſeu inquinamentum ab Animali rabido præceſſerit? Nam notum eſt, quòd tantillus ex Saliva Animalis rabidi contactus inferat Hydrophobiam, utut ſæpiùs per decem vel plures annos Contagium hoc lateat in corpore, antequam virtutem ſuam exerat: quod ipſum ulteriùs adhuc inveſtigandum venit. Ob id quæſtio eſt: annon in talibus præceſſerit aliqualis infectio, utut ipſis non adeò cognita? Adeò ut determinari certo non poſſit, Hydrophobiam non eſſe ſignum Rabidi pathognomonicum.

III. In Rabie notabile eſt, quòd Contagium Rabiei iſtud malignum, ab Animalibus rabidis communicatum, ſubinde *ad biennium & triennium*; item *ad plures & multos annos*, abſ-

conditum

Digitized by Google

conditum lateat in corpore, donec evigilet, & in actum secundum erumpat: Vid. SENNERTUS *prax. lib. 6. part. 8. cap. 30. pagin. 353.* Sic LINDANUS *super Hartman.* refert Exemplum Hydrophobiæ lethalis in Agyrta decimo tertio anno post morsum Canis rabidi evenientis: & BORELLUS *centur. 5. observat. 74.* refert quendam septem annis demum à morsu Hydrophobum factum esse: Alius in Crure morsus & curatus, longo pòst tempore, tamen eodem die, & in eodem loco, in quo morsus fuerat, dolore magno in parte demorsa correptus fuit, Veneno quasi per integrum annum in eodem loco sopito jacente. Imò per viginti annos Hydrophobiam occultatam vid. in M. A. N. C. *ann. 9. & 10. observ. 43.*

IV. Notabile est, quod subinde *Animacula generentur*, vel conspiciantur in Saliva vel Lotio Animalium rabidorum, similia iis quodammodò Animalibus, à quibus Rabies fuit inducta; unde ver. grat. Vermes catelliformes, aut capitulis Catulorum similes in Urina taliter Ægrotantium observarunt. Notarunt hoc jam suo tempore Veteres Arabes, in specie AVICENNA & AVENZOAR; quod tamen rarum est, unde ex modernis quidam planè negare volunt, sed malè. Certum enim est, reperta interdum fuisse talia Animacula, non tamen semper. Fidem facere aliqualem videtur Exemplum illud notabile SALMUTH *cent. 2. observat. 83.* de Molière, quæ fuit in fimbria Vestis morsa seu lacerata à Cane rabido, & ista fimbria Saliva adspersa; Unde Mulier suspendit Vestem laceratam Aëri libero, ut exsiccaret, & post unum vel alterum diem in loco, ubi fuit saliva, percepit parva Animacula, quarum capita simillima fuerunt capiti canino. Mulier verò à Canis morsu rabida octodecim frusta Catellis similia per Alvum ejiciens, refertur in M. A. N. C. *anno 8. observ. 58. pag. 98.*

V. Denique notabile est, Animalia rabida, quæ fiunt rabida ab alio Animali rabido, verbi gratia Homo rabidus, qui ab alio Animali, per morsum nempe Canis, vel Felis, fit rabidus, *exactè imitari istorum Animalium rabidorum antea lædentium mores & actiones*, latrando & ringendo instar Canis, vel morsicando & lacerando instar Felis: Sic COLLE *in Cosmitore Medico pagin. 319.* refert Rabiem à morsu Felis in Indice digito, post duas horas lethalem, qua Æger volebat mordere. Quo facit curiosa BORELLI *observat. centur. 3. observ. 68.* de quodam à Cane rabido demorso, qui non tantummodò subitò factus est rabidus, sed simul etiam instar Canum adeò sagax, ut accedentes Amicos, etiam adhuc aliquatenus è longinquo, quamvis non videret, tamen odorari & nominare potuerit: Videb. quoque *centur. 1. observat. 74.* & RHODIUS *centur. 1. observat. 46.* Sic qui à Fele rabida redduntur rabidi, mores felinos sono oris, unguibus & digitis mutuò in alios invadendo, imitantur: Videb. KIRCHERUS *in Scrutin. Pestis loco suprà citato.* De quo ipso, ut & aliis subinde apud Practicos observabilibus sit fides penes Authores. Hæc sunt symptomata primaria.

C A U S Æ.

Quod attinet *Causas* hujus Rabiei, & factæ inde Transplantationis morum Animalis lædentis in Animal læsum sub tantillo Contagio, istud à nemine hactenus perspicuè explicatum fuit. Præ reliquis tamen curiosè & acutè rem attigisse videntur Idearum assertores, nempe HELMONTIUS *tract. Demens Idea, de morbis Idealibus*, & similes, & præsertim MARCUS MARCI in eleganti Scripto, *Philosophia Veterum Restituta*, qui ex professo de hoc agit, & instar omnium de hac materia potest consuli; item DAVID *von der* BECKE, & qui talem sequuntur doctrinam, quod nempe *Ideæ Seminales* transplantentur ab Animali rabido in Animal, quod lædunt, mediante *Contagio spirituoso*, à quibus Ideis *Archeus* Animalis læsi determinetur ita postmodùm, ut pro illorum directione, & non aliter, operari queat; Nec adeò abludere videtur BORELLUS *centur. 1. observ. 74.* dum vim seminalem Veneni accusat. Hi ipsi quidem præ cæteris omnibus nonnihil plausibiliter rem explicant, sed Idealis hæc Hypothesis, utut subtilis admodùm & prima facie plausibilis videatur, illis tamen, qui intelligibilem, seu, ut vocant, sensatam amant Philosophiam; nullo modo satisfaciunt. Nam si ad ipsum fundamentum perveniamus, est hæc Hypothesis simpliciter Idealis. Unde & hic fatendum est, aquam in hisce nobis hærere, & rem à priori non esse explicabilem. A posteriori ergò saltem dari potest Hypothesis nonnihil plausibilis.

Doctrinæ gratiâ *Fermentum* hic peculiare accusamus ab Animali rabido per morsum communicatum: nam, quod alii de *Veneno peculiari* habent, id omne ad Fermentum est applicandum. Hoc Fermentum *Ideas* ab Animali furente impressas, Homini communicat, primariò spiritus Animales, quod etiam confirmant Pathemata convolsiva, secundariò massam sanguineam afficit, ita ut ferè similes evadant spiritibus & sanguini Animalis furentis: hinc fieri non potest, quin easdem quoque actiones edat, quas Canis v. g. aut aliud Animal rabidum edit. Notandum autem, *Animalia in se venenata non esse*: hinc neque omnis morsus Rabiem parit, sed Animalis, aut *irati* aut *rabidi*; *Ira* enim & *Furor* nocent, & ita maximam partem ideale est; tamen & his adjuncto Fluido aliquid Acrimoniæ malignæ subesse, confirmat Cura per Cancrina, Terram sigillatam, Radicem Gentianæ, &c.

Causa Occasionalis, & propinquior est *Saliva* fermentescens & effervescens, per morsum insimul Vulneri infusa, Systemati nervoso, & hinc spiritibus ac massæ sanguineæ communicata; hinc nisi Volnus sit factum, ita ut spiritus Animales afficere possit, *Furor* non fit.

D I A G N O S I S.

Hisce relictis pergo propiùs ad ea, quæ potiùs Praxin spectant, ubi ante omnia observandum: *an Animal*, ver. gr. Canis, *fuerit rabidum*, qui momorderit, vel à quo quis demorsus, rabiosus fuerit, an non? ut nempe præcaveatur imminens tandem Rabies. Quod ut cognoscatur, nonnulli accuratiores in hoc puncto percipiunt, ut Nuces Juglandes recentes contritæ imponantur Vulneri facto, & ad aliquot horas super Vulnere relinquantur; quæ postmodùm devorandæ objiciuntur Gallo gallinaceo vel Gallinæ. Quod si Animal non fuerit rabidum, Gallina non moritur; si vero fuerit rabidum, alterò die interit.

Idem applicandi & judicandi progressus est *de sanguine*, quando alii sanguinem, vel per se, vel per scarificationem, ex Vulnere eliciunt, ex eoque cum farina pastam formant, & Gallinæ objiciunt, quæ si moriatur signum est Animal fuisse rabidum.

Simili ratione AVICENNA præcipit medullam Panis Vulneri facto affricare & applicare, & sanie Vulneris imprægnatam postmodùm Cani objicere devorandam; nam si illam medullam non comedere neque olfacere voluerit, aut si moriatur, signum est, fuisse rabidum.

Ipsum *Canem esse rabidum facillimè ex eo cognoscitur*, quòd tales Canes rabidi omnem Cibum & Potum aversentur, multam materiam viscidam Spumamque circa Dentes; Linguam & Fauces habeant, interdum ex Ore & Naribus emittant, torvum videant, Oculos habeant rubentes & igneos, quoscunque obvios invadant, notum pariter & ignotum similiter lædant.

Ulteriùs canes rabidi sunt macilenti, Caudam demissam sub ventre reflectunt, Linguam exserunt, eamque rubram, sæpiùs croceam, interdum nigram, velociter currunt, & sub isto cursu in obvia quæque impingunt, omnes alios canes adoriuntur, & omnes alios fugant.

De cane rabido vulgò affirmatur, *sub lingua ejus latere Vermem* quendam oblongum, quem alii à se ipsis visum testantur, quo maturè dempto nullus canis rabidus fiat; eodem verò increscente, Rabiem necessariò supervenire; unde quidam ad præcautionem solent extrahere hunc Vermiculum: quidam existimant, non esse Vermiculum, sed pro sanguinis congrumati particula in Venis Raninis sub lingua collecti & stagnantis habent. Rem hanc ceu nondum sufficienter exploratam in medio relinquo.

Interim Rabiei & Impotentiæ lumbaris causa in Lupis, Vermes copiosi, in eorum Renibus & aliis locis geniti, observati fuerint: Vid. M. A. N. C. *ann. 3. obs. 193. pag. 365.*

Ubi contagio inquinatus fuerit Homo, in specie morsu, sive mox sive post plures annos etiam afficiatur Rabie & Hydrophobia, *Rabiei incipientis* & etiam jam *factæ signa* sunt; si se offerat anxietas Præcordiorum, Iracundia citra causam manifestam, si conqueratur Æger de molestia Aeris ambientis, de corporis gravitate, & ineptitudine in actionibus & variis impedimentis, aut de Inquietudine; Ægri sunt solitarii & morosi, mœsti, tristes, uno nomine Melancholici, semper murmurent, subinde Lucem fugiant, & abstineant à Poto.

In parte olim vulnerata solet adesse aut sentiri incipit morsicatio & Titillatio, aut etiam quidam Dolor.

Quòd si jam perfecta Rabies incipit, adest membrorum distensio, & quasi convulsiva explicatio corporis, facies rubet, Ægri sunt anxii, spumant circa Os, Oculos horridos habent, quidam latrant instar Canum, si à Cane rabido morsi sunt, Collum & Fauces ringunt, &, si à Cane sit.

obviam

obviam factos invadunt, & Dentibus impetunt; fio à Fele, Unguibus lacerare tentant; & denique omnibus commune est, ut Liquida & etiam Aquea horreant, quorum præsentiam etiam admodum anxiosi, interdum etiam convulsi fiunt Deliquium quasi Animi patiuntur; quinimò nunc vociferant, nunc ferè sonos edunt, lædeotibus morsu Bestiis similes, nuue sibi propiores lædunt & infestant, Facie funt horribili, sine ullo Somno, inquieti, loca tenebrosa amant &c.

Febris Rabiosis iuterdum adest, interdum abest, utut PALMARIUS existimet, Rabiei perpetuam esse comitem Febrem.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: *Imminens Rabies*, aut jam incipiens appropriatis Remediis curari potest.

Si verò jam *perfecta Rabies* adsit, præsertim cum hydrophobia, est Affectus satis acutus, qui *rarò* perfectè *curatur*, & spes in angusto hæret, quiu sæpissimè, si diutiùs lateat in Corpore Seminium rabiosum, Homines jugulet; sæpiùs nempe secundo vel tertio, ad summum quarto die ab eo tempore, quo Hydrophobia eos corripuerit, moriuntur.

Antequàm verò Rabies post læsionem insequatur, observandum est, quod quando in principio, ubi *Sanguis* copiosè è loco Vulneris evacuatus & extractus fuerit; item si largiter fluxerit *Sanies*; aut ipsum Vulous recens ritè tractatum sit, sponte vel *Sudor* multus, vel *Urina*, præcipuè nigra, evacuetur, præservari potest Rabies & hydrophobia. Nam quò diutiùs Vulnus factum apertum fuerit servatum, eò minor metus adest. Econtrà post factam ejus consolidationem ineptam, citiorem justo scilicet, & quo magis Fermentum rabiosum intraverit Partes nerveas, eò certiùs hydrophobia metuenda est. Unde præservativè possumus aliquamdiu Ægros detinere.

CURA.

Subsistimus adhue iu Rabie & Affectibus Rabiosis, & quidem superest tantum *Cura*, quomodò Rabies, aut jam incipiens, aut Morsus à rabido inflictus, debeat curari? Hanc quod attinet; in hac *duo Tempora* observanda: (1.) ipsum *Tempus primæ læsionis* seu vulnerationis & inquinamenti, facti ab Animali rabido. (2.) *Tempus ipsius Rabiei* supervenientis, ubi, licèt diu consolidatum sit Vulnus, nihilominùs tameu Venenum jam tum in actum secundum deducitur, & Delirium inducitur; *ipsiusque adeò hydrophobia*, ejusque vel imminentis, vel jam præsentis.

1. Ergò *quoad prius tempus*, ex Vulnere facto, quantocyùs fieri potest, *malignum Virus per morsum extrahendum* aut delendum, & ob id hujus sanatio non adeò citò perficienda. Quod *ipsum Vulnus* à rabido Animali inflictum attinet, quantum fieri potest, *Apertum servandum*; ac præsertim id, quod de Saliva adhærer, magno studio removendum: Quem in finem Vulnus est ampliandum, ut cum Sanguine Saliva potiùs effluat, quàm retrocedat.
2. *Quoad posterius Tempus*, observandum est, ut *Venenum rabiosum*, quacunque ratione communicatum sive jam adhue recens, sive jam inveteratum fuerit, sive ipsam jam Rabiem inducere incipist, *per Appropriata, vel sudorifera, vel Diuretica*, aliisve mediis per experientiam cognitis, *extinguatur*.

Pro his scopis obtinendis, in posteriori, scilicet Rabie, id unicè agendum, ut *Fermentum* massam sanguineam jam occupans ex Corpore expellatur. Ea autem, quæ huie Fermento contraria sunt, & Venenum expellunt, sunt *interna Alexipharmaca*, tam *Communia*, quàm *specifica* per experientiam cognita, quæ conveniunt tam præservativè, quàm curativè. Nam propter rationem Rabiei adhue incognitam non possumus invenire Remedia à priori. *Appropriata* talia sunt in specie Radix Gentianæ, Radix Vincetoxici, Alysson *Galeni*, Ruta, hypericon, Pimpinella, Carduus benedictus, & in specie Carduus fullonum, Salvia, Betonica, Myrrha, & similia. Ex his ferè primatum obtinet *Alyssum verum Galeni*, quo jam suo tempore GALENUS curavit suos Ægros: quamvis, quid hoc proprie sit? dubium inter Authores existat: cujus tamen descriptionem restauratam videb. in *ultima Editione* TABERNÆMONTANI *pagin.* 928. sub nomine *Alyssum primum hispanicum Galeni*. Et hoc Alyssum Galeni optimum dicitur experimentum contra Morsum Canis rabidi, quocunque modo usurpatum. Usus ejus ferè abolevit, sed malè; Nam RE-

NEALMUS *in observ. suis* Essentiam habet Alyssi, qua ipsa curavit aliquot Ægros à Cane rabido demorsos. Ex his & similibus Vegetabilibus conflatus est *Pulvis Palmarii* expertissimus contra Morsum Canis rabidi *cap.* 3. cujus descriptio est satis nota, & ubique prostat apud Authores, estque talis.

℞. *Fol. Rutæ,*
Salviæ,
Plantag.
Polypod.
Verben.
Absinth. vulg.
Menthæ,
Artemis.
Melissophyll.
Beton.
Hyperic.
Centaur. min. an. qu. v.
Misc. f. *Pulvis.*

Pulverem hunc Dosi ʒi. ad ʒiß. vel ʒii. subinde demorso exhibet in Jusculo calido, vel *haustu Vini*, vel cum *theriaca* ʒß. & *Syrupo acetositatis Citri*, expectato sudore, & per 40. dies ad minimum continuat.

Præter PALMARIUM felicem hujus Pulveris usum expertus est SENNERTUS *lib.* 2. *Prax. Part.* 2. *cap.* 26. *de Hydrophobia*, item TIMÆUS *von Guldenklee in Epist. lib.* 5. *Epist.* 17. *pag.* 376. Pulveri autem huic tantum tribuere vix opus videtur. Ex similibus ferè etiam concinnatum est Euporiston illud infallibile contra Morsum Canis rabidi iu BARTHOLINI *Act. Med. Haff. Volum.* 2. *observat.* 110. *pag.* 275.

Alias Semen Cardui benedicti, & lactei, seu Cardui mariæ, & quod præstantius habetur, Cardui fullonum seu Dipsaci, ad ʒii. pro dosi aliquoties mane assumptum expectato Sudore, tanquam egregium specificum Experimentum commendatur à LINDANO *super Hartman.* item contra Morsum à Cane rabido Radix Vincetoxici ad ʒiß. vel ʒii. cum aqua Cardui benedicti ad 40. dies omni mane propinata, laudatur à quibusdam specificè contra Morsum canis rabidi, expectando sudorem. *Vehicula*, in quibus assumuntur hujusmodi pulveres, optima sunt aqua scordii, aqua Cardui benedicti, uti aqua Tormentillæ, aqua Theriacalis, aqua Rutæ caprariæ, Cancrorum fluviatilium, & similes cum Spiritu Theriacali;

Vel

℞. *Pulv. Rad. Contrajerv.*
Gentian.
Pimpinell.
Vincetox. an. dr.i.
M. f. Pulvis.
div. in 4. part. æqu.
D. S.
Pulvis Venenum pellens.

Porrò Terra Sigillata, item Terra Lemnia, & imprimis Terra S. Pauli, seu Terra Melitæa, itidem internè ad morsum Canis rabidi conducunt. *Theriaca* etiam & Theriacalia, *Mithridatium*, *Electuarium de Ovo*, &c. præcipuum obtinent locum, & sunt in frequenti usu, à dr.i. ad dr. ii. assumpta. Sed præ his Magistralibus compositionibus præ cæteris *Theriaca Dia-tessaron* est præferenda, quoniam ejus quatuor ingredientia, nempe Gentiana, Myrrha, &c. ferè sunt specifica contra morsum canis rabidi. Hoc ergò, modo cum opio acuatur, erit Remedium maximè appropriatum ad Rabiem. aliàs mistura simplex laudatur ab HARTMANNO, tanquam Remedium à se expertum, quod propinandum est in tali casu cum copiosa aqua cancrorum fluviatilium, aqua *Petorii*; prout B. D. MICHAELIS Tincturam Bezoardicam, vel Misturam simplicem non absque successu, expellendi per sudorem Venenum Canis rabidi, propinare consuetus fuit; item Essentia Theriacalis, cum Essentia absinthii; sed omnia in dupla dosi exhibenda: ut

℞. *Aquæ Flor. Hyperic.* ℥iß.
Theriac. ʒß.
Tincturæ Bezoard. dr.iß.
Ess. Lapill. Cancr. dr.i.
M. pro dosi cum sudore.
D. S.
Potio sudorifera pro una vice.

Vel

℞. *Mixt. simpl.* dr.ii.
Spir. Cancr. dr.i. ad dr.iß.
M. D. S.
Mixtura sudorifera guttatim sumenda.

Digitized by Google

Dentur 60. gutt. pro dosi. Vel

℞. *Spiritus Theriacal. camph.* ℥ii.
Cancr. fluviat. ℥i.
M. S. ut suprà.
Vel

℞. *Theriac.* ℥i.
Salis Absinth. ℥ß.
M. D. S.
Electuarium Sudoriferum pro una dosi,
Detur in haustu Vini aciduli.

Ab his autem *Alexipharmacis* per integrum anni quadrantem non est desistendum: Nam sæpè post 40. Dies, aut aliquot Menses, interdum & post integrum Annum, iterum se prodidit bydrophobia.

Quod si verò *Sudoriferorum* usus intermittatur, tamen *specifica* adhuc aliquamdiu continuanda. *Lapilli Cancrorum* oculi ex optimis Specificis sunt, unde & *Bezoar Rabidorum* audiunt; unde

℞. *Lapill. Cancr. prap.*
Cornu Cervi ust. prap.
Maxill. Lucii pisc. prap. an. ℥i.
M. f. pulvis: S.
Pulvis pro 3. dosibus.

Nam si quid aliud, in *Cancris fluviatilibus* est vis certa & specifica contra Morsum Canis rabidi, jam à GALENI tempore laudata. Recipiuntur nempe Cancri, non isti, qui dicuntur *Gammari seu Astaci*, seu qui caudis sunt longis; sed eligendi sunt speciatim Cancri non caudati, seu rotundi, Germ. *Taschen-Krebse*, quales reperiuntur ad loca maritima tam in Italia quam Belgio. Hi enim sunt genuini Cancri ad Morsum Canis rabidi à Veteribus commendati; Conf. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *hist.* 89. quorum tamen defectu etiam nostrates Cancri fluviatiles, seu Gammari, seu Astaci non penitus privandi sunt virtute contra Morsum Canis rabidi, atque ob id penitus rejiciendi, sed commodè usurpari possunt: Nam loco Cancrorum fluviatilium etiam testæ Ostrearum superiores calcinatæ, simili modo applicatæ & usurpatæ, proficuæ sunt. Colliguntur Cancri post ortum Canis, seu tempore Canicularium, quando Sol in Leonem transit, v. g. 18. Julii capti, & calcinantur vivi, quorum Cineris datur dr. i. vel dr. ii. (*est exigui ponderis*) & Pulveris Gentianæ dr. i. & in cyatho Vini boni propinatur Ægro, expectando bonum Sudorem; *ita Veteres illud propinarunt*, idquo repetierunt tam in metu imminentis quàm præsentis Rabiei. De hac Præparatione, & Præparationis ratione, vid. PALMARIUS *loc. allegat.* & SCHENCKIUS *observ. pagin.* 856. Ne autem sub Calcinatione Oleum & Sal volatile pereat, loco Calcinationis horum melius est, ut tales Cancri, iique vivi, probè contusi, destillentur per Alembicum in Mariæ Balneo, ot ita accipiatur Aqua Cancrorum, adeò à POTERIO decantata *in Pharmac. Spagyr. pagin.* 47. Id quod remanet, seu Pulvia Cancrorum, postmodùm pro usu intarno etiam usurpari potest à dr. ß. ad dr. j. cum aqua destillata propria jam dicta, vel Succo Cancrorum fluviatilium, in specie addito Pulvere Radicis Gentianæ, vel Pimpinellæ: exem. grat.

℞. *Theriac.* dr. i.
Cancr. fluv. h. m prap.
Rad. Pimpin. an. dr. ß.
M. S.
Electuarium Sudoriferum.

Juxta quem pulverem etiam modò dicta Aqua destillata, item Decoctum Cancrorum, ut & Succus, commodè usurpari potest, quæ optima sunt vehicula Remediorum contra Hydrophobiam. Pertinet huc *Pulvis Heurnii* expertus contra Rabiem:

℞. *Rad. Gentian.* dr. ii.
Cancr. fluv. calc. dr. iii.
Terra sigill. ℥ß.
M. f. pulvis.

Hujus Pulveris compositi dr. i. prebet in decocto cancrorum fluviatilium, Imperando Sudorem, subinde repetendo.

Vel secundum HEINRICUM ab HEER,

℞. *Pulv. Gentian.*
Myrrh. an. dr. i.
Cancr. fluv. d. m. prapar. dr. ii.
M. cum *Vino*, vel *Decocto* vel *Aqua Cancrorum fluviatilium*, & propinant imperando semper sudorem.
Dosis est dr. ß. ad dr. i.

Conf. BARTHOLINI *Act. Med. hafniens. Volum.* 2. *Observat.* 210. *pagin.* 276. & SACHSII *Gammarol. lib.* 2. *sectione* 3. *pagin.* 638. *seq.*

Præter dicta *Radix Rosa sylvestris* seu *Cynorrhodi* jam ab antiquissimis temporibus est commendata. Sunt tamen, qui præferunt huic Radici spiritum seu Essentiam Vermiculorum Cynosbati, de quibus alio tempore dictum. Alias experimentum STŒCKERI, quod nunquam eum decepit, uti asserit, est sequens, idque contra quoscunque Animalium, tam venenatorum quam rabidorum, Morsus:

℞. *Gentian. pulveris.* dr. i.
cum *Theriac.* dr. i. miscuit

Tribus diebus continuis, omni mane propinavit, jejunando desuper per quinque vel sex horas, simul expectando sudorem, qui semper expectari debet. Super morsus verò locum Allium, Rutam, & Sal, eaque contusa & mista in forma Cataplasmatis, apponit.

Ulteriùs *Medicamenta, quæ ipse Canis rabidus suggerit*, præ cæteris sunt laudata, qua ratione Sanguis Canis rabidi pulverisatus, & per triduum dosi dr. i. usurpatus, certò juvare Rabiem & hydrophobias, dicitur a PALMARIO *loco alleg.* Item Crines vel Pili Canis rabidi, quos præter PALMARIUM commendat SCHMUCKIUS, vel *Cor & Hepar Animalis mordentis* decoquantur & Patienti propinentur vel *in pulverem* redacta dentur ad dr. i.

Præ cæteris optima cura est *Immersio Ægri in aquam frigidam*, quod Remedium ceu expertum ubique commendat HELMONTIUS *in Tractat. demens Idea pagin.* 278. §. 47. 48. & 49. Confirmatur etiam per experientiam FORESTI *libr.* 20. *observation.* 27. & 28. item TULPII *libr.* 1. *Observat.* 20. Quo facit rara observatio SCHENCKII *lib.* 7. *Observat.* recensita de Mulo rabido in Rhodanum flumen injecto, qui sic à Rabie sanatus: ubi plura sunt Exempla curatarum Rabierum per Immersionem in Aquam frigidam. Vid. etiam PARÆUS *libr.* 20. *cap.* 14. Remedii hujus prima vestigia reperiuntur in CELSO, qui tales Ægros in piscinas injiciendos suadet. Et quidem circa hanc submersionem notandæ sunt duæ circumstantiæ:

1. *Ex improviso* immergendi; &
2. Aliquamdiu ita *relinquendi* sunt tales Ægri sub aquis, ut post Terrorem injectum ex suffocatione imminente eò efficacior pavor Mortis ipsis imprimatur; sicque feliciùs Idea deletur, & delirium curatur. Vid. *suprà artic.* 3. *Membr.* 3. *ubi de mania.*

Immersio ista fiat bis vel ter pro ratione circumstantiarum: sic multi fuerint curati.

Controversia est alias inter Authores, *an conveniant purgantia* in & circa curam hydrophobiæ & Rabiei? Et notandum, quod per se nihil conferant, quia Humores exagitant, & ab habitu ad interiora Venenum derivant, contrà sola appropriata Alexipharmaca, imprimis sudorifera, sufficiunt, & utramque absolvunt paginam. Nihilominùs tamen si sit jam longum tempus, ex quo Æger fuerit commorsus, & tamen nondum perfectè sit Rabiosus, utut signa imminentis Rabiei se manifestent, Æger que talis non evacuatus fuerit, in his & similibus casibus pro metu subsequentis Rabiei feliciùs tollendo, utilem commendant catharsin per superiora aut inferiora, scilicet helleborum album & nigrum, item Agaricum, utpote quæ vim simul alexipharmacam habent; videb. SENNERTUS *prax. lib.* 1. *part.* 2. *capit.* 16. *Quæst.* 3. Nam testatus est jam suo tempore DIOSCORIDES, Catharsin his tantum opem ferre, qui jam hydrophobiam seu Aquæ Metum incipientem tantummodò sentirent: Et sumpto Helleboro simul ac primum Morbi impetum experirentur, cum impetu expurgati, multi certa experientia fuerunt servati. Sic quidam referunt, multos canes rabiosos helleboro cum Polenta accepto vomuisse, & statim à Rabie liberatos ad se rediisse. Hinc post Helleborum etiam Hiera, quæ colocynthidem recipit, non parum commendatur. PALMARIUS affirmat, se multos nosse Rusticos, qui propinato pharmaco vehementi, quo una eademque opera suprà & infrà supervacanea omnis generis è corpore excluderentur, ab hydrophobia evaserint.

Post purgantia faciunt huc simul aliquid *fortiora diuretica*, per Urinam, præsertim cruentam, Virus alterantia & eliminantia; quæ inter Valeriana, imò *Cantharides* vim specificam obtinent. Has AVICENNA commendat contra Rabiem & hydrophobiam, ut etiam asserat, si Rabidus exinde sanguinem minxerit, securum esse ab hydrophobia. Quibus vulgò nostrates scarabæos Majales, & Vermes Majales substituunt: Vid. SENNERTUS *in praxi part.* 2. *lib.* 1. *ubi de Rabie pagin.* 440. & 441. Remedium AVICENNÆ hactenus apud practicos sepultum est, cujus tamen mentio fit in M. A. N. C. *Anno* 1. *observation.* 133. & in *append. pag.* 32. ubi cantharides ab Ungaris in Aceto fortissimo

simo asservantur, & postmodùm No. 4. 5. vel 6. in haustu Spiritus Vini contra Venena rabiosorum Animalium sine Dysuria aut Mictu sanguineo propinantur; unde saltem per fortem Diuresin liberati sunt. Horum tamen *c. l.* dosis à nobis non imitanda, quoniam Hungari fortioris sunt idiosyncrasiæ: sufficiat, quòd Cantharidum vis quasi specifica sit ad Rabiem; sicuti etiam in dictis M. A. N. C. *Ann.* 3. *obser.* 702. *pagin.* 524. prostant exempla Rabiei beneficio Scarabæorum aut Vermium Majalium curatæ. Alii recipiunt *Cantharides* vel *Scarabæos* pulverisatos, cum *Melle* miscent & asservant, & propinant ad ℥i. Vid. SENNERTUS *l. a.*

Quod *Vulnus à rabido Animali inflictum* attinet: hoc ipsum dum recens est, non statim claudendum aut sanandum est, sed aliquandiu apertum servandum, vel *ampliandum*, quantum fieri potest, ut cum Sanguine Saliva potiùs effluat, quàm retrocedat; aut id, quod de Saliva adhæret Corpori, licèt non vulnerato, diligentissimè & magna cura est removendum, ut omnis Virulentia beneficio Tumoris, Inflammationis & Suppurationis ea ipso loco eliciatur. Et quidem in specie *maturanda sunt Auxilia Chirurgica*; nam nisi primis statim horis ac diebus fuerint adhibita, ut Virus malignum citò extrahatur, alio tempore incassum ferè adhibentur, quando scilicet Virus jam ad interiora penetravit. Ob id statim est properandum, & imponendi sunt primò Pili Canis ipsius rabidi, qui tanquam singulare Experimentum Vulneri, à Cane rabido inflicto, apponuntur ex PARAO, ut Venenum magnetica vi extrahatur; id quod etiam confirmat SCHMUCK *in Curationibus Magico magneticis pag.* 38. Vel *Theriaca* cum *Succo Rutæ* & *Allio* subacta, Morsui Canis rabidi etiam utiliter imponitur: conf. WEDELIUS *de Med. Facult.* Præ cæteris nempe Cepæ sub cineribus assatæ, & Cepacea Vulneri imposita, multùm conducunt, præmissa in loco affecto Scarificatione: Sic enim AMATUS LUSITANUS *Cent.* 5. *curat.* 35. Puerum duodecim annorum in Crure à rabido Animali demorsum ita restituit, dum accersito Chirurgo locum læsum profundioribus incisuris scarificare, & calido Vino vel Aqua salina lavare jussit: hinc loco optimè absterso hoc Cataplasma admovit;

> ℞. *Cepam. acrem* No. I.
> *Alliorum* Capit. 5. radicem mediam.
> *Theriaces opt.* ʒß. ad ʒvi.
> *Fermenti* ℥ß.
> Omnia pistentur, & loco affecto forma cataplasmatis supponantur; quibus Puer brevi sanatus est.

HELIDÆUS PADUANUS, præmissa loci scarificatione, Cepam cum Melle contusam simpliciter imponit: vel loco Mellis Cepam cum Theriaca subactam, & ita Morsui applicat, aliquot dies continuando. HORSTIUS *lib.* 7. *Observ.* 23. commendat Emplastrum ex Allio, Sale, & Terebinthina. Sunt, qui Cataplasmatis his Scordium & Semen Sinapi addunt: v. g.

> ℞. *Herb. Rutæ,*
> *Scord.* an. M. i.
> *Rad. Allii* ℥i.
> Coqu. in s. q. *Vini* ad putrilaginem:
> adde
> *Pulv. Rad. Gent. rubr.*
> *Aristol. rot.* an. dr. iß.
> *Sem. Sinapi* dr. ii.
> *Mellis* dr. vi.
> M. f. Cataplasma.

Conf. HILDANUS *Cent.* 1. *Observ.* 87. & LOTICHIUS *Cent.* 6. *obs.* 1. *c.* 5.

Scarificatio profundè satis fiat, nisi loci conditio, v. g. ratione Vasorum subjacentium, hoc impediat. Alii *hepar Animalis* imponunt, vel *partem Carnis*. Quo & *Columbarum vivarum & dilaceratarum* applicatio pertinet. Quidam *Ligaturas* magni æstimant. Præ cæteris insigniter etiam conducit Emplastrum Magneticum *Angeli Sala* ex Magnete Arsenicali paratum, *suprà lib.* 1. *ubi de Peste*, descriptum; scilicet post Scarificationem Vulneris, sanguinisque per cucurbitulam extractionem, loco demorsus applicatum, & impositum vel locus scarificatus eluendus est cum spiritu Vini theriacali aut camphorato, aut Muria, aut Vino, aut Aqua salina, aut Decocto scordii & Radicis Gentianæ cum Vino aut Aqua parato, cui salis, vel spiritus salis, parum admistum sit, & hinc Emplastrum Magneticum applicari, vel solitarium, vel etiam ℥i. vel ℥ii. Pulveris Cancrorum fluviatilium siccatorum aut calcinatorum potest admisceri; continuetur, quotidie repetendo bis; vid. AGRICOLA *in Chirurg. parva pag.* 448. Quòd si velit hoc Emplastrum magneticum Dolorem vel Inflammationem, vel excoriationem excitare, tunc optimum est, ut saltem oleum scorpionum vel Hyperici cum saccharo saturni mistum, vel unguentum Nutritum, aut simile saturninum, circa Vulnus illinatur, vel recipiatur *Oleum Ceræ*, addatur parum *Sacchari Saturni*, & ita illinatur, istudque Emplastrum repetatur: Vel imponatur tale *Emplastrum*.

> ℞. *Ceræ* ℥vi.
> *Ol. Olivar.*
> *Sevi Hircin.* an. ℥iii.
> liquefactis adde
> *Thuris elect.* ℥ß.
> M. f. Emplastrum: S.
> Singulare Emplastrum.

Alii imponunt *Emplastrum de Ranis cum Mercurio*, vel Ceratum Dia-Dictamni, quod sacrum *Galeni* aliàs appellatur; e. g.

> ℞. *Cerat. Dia-Dictamn. Galen.* ℥iß.
> *Pulv. Cancr. fluviat.* dr. iii.
> Cum s. q. *Ungu. de Litharg.* f. Emplastrum:
> D. S. ut antè.

Verùm promptissimum Remedium Externum est *Ustio loci affecti* cum Ferro candente, seu Cauterio actuali, cum Ustio omnem Virulentiam penitus destruat; hoc enim securissimum & tutissimum Remedium est curandi Morsus Animalium rabidorum; de quo, præter alios, vid. HILDANUS *Cent.* 1. *observat.* 84. 85. 86. 87. & *Cent.* 2. *observ.* 97. qui hoc didicit ab Empirico quodam, qui omnes Cane rabido demorsos solo hoc Cauterio actuali feliciter restituit, & rectè: Ustione enim penitùs destruitur ipsa Virulentia, & seminalis crasis Virulentiæ malignæ tollitur, modò conditio loci affecti id permittat. Simili modo admotione Ferramenti igniti citra Ustionem curat BOYLE *in Philosophia Experimentali* Morsus Viperarum. Quod si verò tardiùs talia Externa administrentur, aut, si consolidato jam Vulnere, Rabies posteà superveniat; optimum est denuò scarificando aperire locum, cucurbitam cum magna flamma applicare, & præter dictam Elutionem, Morsum cauterio actuali profundè satis, imò diversis in locis, adurere; Ustionis vero loco spiritus Vini theriacalis, aut in quo aliquid Theriacæ solutum, cum Gossypio imponatur, ac Vulneri cataplasmata modò descripta insternantur: sequenti die incidenda est Eschara, undique eadem Topica continuando, usque dum illa secedat: quo facto mediante Piso Ulcus per aliquot menses apertum servetur, singulis septimanis bis vel ter mercurium sublimatum simplicem, vel compositum HILDANI *Cent.* 1. *observat.* 87. descriptum, inspergendo, & sudorifera interdum propinando; si quidem, ut suprà monitum, validas in isto loco Punctiones tunc sentiant. Imò placet consilium SENNERTI *lib.* 1. *Prax. ubi de Rabie*, ut quocunque tempore *Fonticulus* in aut proximè loco affecto exciteetur, ut continua illa evacuatione quasi revulsoria Veneni Naturæ opem feramus.

Hæc de morsu Canis rabidi, & inde nata Rabie. (P)

MEM-

(P) *Difficillimum sanè explicatu est præcipuum Rabidorum symptoma*, Aquæ *scilicet* metus. *Quoniam autem de hoc negotio aliqua olim commentati sumus*, *lubet integram de* Rabie *&* hydrophobia dissertationem *his adnectere*.

DE RABIE ET HYDROPHOBIA.

Rabies, *Græcè* λύσσα *dicitur propriè* Furor ille, quo canes præcipuè perciti hac illac irrequieti agitantur, ac obvios quoscunque Morsibus adoriuntur: *idque Malum diebus præsertim canicularibus iis accidere solet*. *Solent eodem Morbo &* Lupi, *atque alia etiam Animalia affici*, *ut inferiùs*. *Inter Affectiones autem* Homines *infestantes connumerata* Rabies *dicitur* Delirii species furiosi, qua Homines à rabido Animali demorsi prehenduntur, *quicum*, *præter horrenda multa Symptomata*, *copulari solet* Aquæ formido, *quam Græci* Hydrophobiam *vocant*. Cœlius Aurelianus phobodipson *appellat*, *quod cum timore sitiant ægri*, *atque etiam* Cynolyssam, *quasi* Rabiem caninam. *Quare factum est*, *ut vulgò* Rabies *cum* Hydrophobia, *nempe cum atrociore ejus symptomate*, *confunderetur*.

Est igitur Delirii, & quidem furiosi, species Rabies: ea enim affecti in amentem prorsus ferociam prorumpunt: vel potius est Delirium mixtum ex Mania & Melancholia, nam simul Bestiæ, cujus Morsu in furorem acti sunt, imaginem præ oculis videre videntur: imò sunt qui se putant in Animalia illa conversos, quorum Morsum passi fuere, ac proinde vel Canis latratum, vel Lupi ululatum, vel Felis vocem æmulantur, si à Cane, Lupo, vel Fele fuerint commorsi. Sed mirabile est quod narrat Borellus Centur. 3. Observ. 68. de quodam à Cane rabido demorso, qui Canum Sagacitatem variè imitatus, accedentes amicos etiam è longinquo subodorabat. Animadvertendum tamen est, quod à quamplurimis notatur Scriptoribus, quosdam scilicet rabidos non delirasse, imò mente ad mortem usque constantes, proprias deflevisse miserias, auxilium à Medicis implorasse, ac ne adstantes improvido ad ipsos accessu læderentur cavisse. Vide præter Aetium, Horstium, Salium Diversum, Codronchum, Nicolum, Cœlium Aurelianum, Fonsecam, quos citat Stalpartius Vander Wiel Centur. 1. Observ. ultima, Sennertum Inst. Medic. lib. 2. part. 3. Sect. 1. cap. 7. & miram horrificamque Historiam apud Hunaultium tract. de Rabie, ejusque Remediis.

Symptomata Rabiem comitantia sunt imprimis Furor, Anxietas, Metus, & præcipuè Aquæ, imò omnium liquidorum & transparentium Corporum: Vigiliis perennibus vexantur ægri, nec Somno quiescunt nisi per lassitudinem, Spectris ac Phantasmatibus assiduo perterriti: nonnunquam veluti Stupidi evadunt: frequenter in Leipothymias incidunt, frequentissimè autem in Motus convulsivos Tremoresque universi corporis: hac illac palantes oberrant, nec stare nec quiescere possunt, furentis in morem huc illuc effrænatè aguntur, Oculi sunt torvi & aspectu horrendi: de Aurium tinnitu, æstuosaque Siti, cum Viscerum incendio conqueruntur, Potus tamen vel nomen ipsum reformidant; Febri demum & quidem Ardente tenentur, ità ut quidam A. A. Rabiem inter Febres Ardentes connumerent.

Antequam in Caussam hujus Morbi inquiramus, videamus primò, quæ Animalia Rabie sponte tententur, ita ut Morsu possint illam in alia transfundere. Galenus 6. de locis affectis 5. expressè ait, Cani tantummodò Rabiem accidere, his verbis: Quoniam enim Brutorum nulli supervenit Rabies, Cani hæc soli accidit. In eandem sententiam ivere nonnulli, & ipse Fracastorius de Morbis contagiosis cap. 10. Quum autem Experientia contrarium doceat, hinc factum est, ut quidam Galeni famæ consulentes dicant, illius sententiam eam esse, ut inter omnia Bruta Animalia Canem ut plurimum Rabie affici censuerit: quidam verò cum Mercuriali var. Lectionum lib. 1. cap. 2. putent Galeni tempestate nondum in quopiam alio quàm in Cane Rabiem innotuisse.

Experientia inquam contrarium docet. Nam de Rabidis Lupis res est vulgatissima: sic Theocritus Ἐ τὰς λύκος αὐτίκα λυσσῇ & Jo. Bauhinus peculiarem Tractatum edidit de Lupis quibusdam rabidis circa Mombelgartum, & Beffortum grassantibus. Felem Rabie affici quamplurimi testantur, imò nostris ferè sub oculis, non multis ab hinc annis, Juvenis à rabida Fele in manu demorsus, post 40. dies Veneni vim expertus mortem obiit. Præterea legimus Equos, Porcos, Boves, Camelos, Vulpes, Ursos, Simias, & quæ non animalia? Rabie correpta esse, ut videre est apud A. A. Mulus rabidus apud Schenckium lib. 7. Obs. notatur, qui flumen tranans, ac affatim Aquam potans sanatus fuit. Gallus gallinaceus rabie Hominem feriens tertio post die è medio tulit, ut apud Bartholinum Cent. 5. histor. 52. hinc lusus:

> Dum furit in Dominum Gallus, perimitque Veneno
> Commorsum, ergò alius non Basiliscus erit.

Illud autem notandum hic est, quod quamvis vulgò prostent Historiæ Animalium Rabie affectorum; haud semper tamen constat, num illa sponte in Rabiem acta fuerint, an prævio alterius Animalis rabidi Morsu. Sed quid si à solo Cane fuere primum in Rabiem acta reliqua Animalia & Homo ipse ex Morsu Rabiem contrahant? an non vera erit sententia Galeni? Tametsi autem id de Brutis Animalibus à quamplurimis concedatur, quæstio tamen instituitur, num Homines sponte, absque prævio rabidi Animalis Morsu, rabidi evadere possint, atque Aquam formidare.

Sunt sanè Historiæ à gravissimis A. A. relatæ, Hominum qui in Rabiem, & Hydrophobiam inciderunt, absque eo quod illos unquam rabida Bestia momorderit. Illas legere potestis apud Marcellum Donatum, Petrum Salium Diversum, Cœlium Aurelianum, Paræum, Platerum, Zacutum Lusitanum, Schroeckium, Rhodium, Borellum, & præcipue apud Salmuth Cent. 3. Obs. 32. qui refert strenuum Potatorem maligna Febre affectum ab omni Potu omninò abhorruisse, etsi linguæ asperitate valdè cruciaretur. Et quidem si veræ sint Historiæ, præsto erit quoque ratio à Philosophia suppeditata: quemadmodum enim gigni possunt in humano Corpore Humores certis quibusdam Venenis haud absimiles; Cur non poterunt naturales Succi eam mutationem subire, qua Veneno rabidorum similes evadant?

At sunt qui putant ex adverso, tale determinatum & speciale Venenum, quod Hydrophobiam excitet, nullo accedente Contagio, in Corpore humano generari non posse, ut his fere verbis fatetur Stalpartius Vander Wiel l. c. Et reverà haud rationi consonum videtur generari posse in humano Corpore Venenum Veneno Viperæ adeo simile, ut possit etiam inflicto Morsu transmitti ex Homine in aliud Animal.

Quare ut integra maneat fides relatorum A. A. dicendum erit, vel quod Morbus ille sponte Hominibus superveniens vera Rabies non fuerit (quum Aquæformido ex Delirio, quod Rabies non sit, possit Homini accidere), sed Morbus alius acutus Rabiem simulans. Vel quod reverà Homines illi ab Animali rabido demorsi fuerint, attamen ob Morsus levitatem, vel temporis longum spatium, quod inter Morsum & Rabiem intercessit, haudquaquàm reputatum sit, Rabiem à Morsu ullo ortum habuisse, sed sponte fuisse exortam. Venenum enim hoc per multos annos latere potest, ut infrà.

Quod fortasse in Caussa fuit, cur apud Antiquos ante Aristotelem de Rabie & Hydrophobia factam mentionem non reperiamus: quòd nempe Homines multo post tempore ab inflicto Morsu, Rabiei Symptomatis correpti, alio prorsus consuetiori Morbo crederentur, quàm à Morsu rabidi Animalis orto. Ni dicere velis cum Plutarcho 8. Symposiacorum, probl. 9. Hydrophobiam, & Elephantiasim Morbos fuisse novos tempore Asclepiadis, qui sub Pompejo Magno Romæ floruit. Et reverà nullam Rabiei & Hydrophobiæ mentionem factam invenimus apud Nicandrum de omnibus Venenis differentem, & apud ipsum Hippocratem, qui Morbos omnes in Epidemiis, & alibi accuratissimè recensuit. Vide Mercurialem lib. 1. variarum Lect. cap. 2. Sunt tamen qui putant cum Cœlio Aureliano, Brachypotas Hippocratis, hoc est modicum bibentes, esse Hydrophobos, seu Aquam formidantes.

Sed in morbi hujus Caussam inquiramus. Quamvis innumeræ sint de hac re A. A. Sententiæ, in eo tamen omnes conveniunt, Rabiem nonnisi à Veneno ortum habere, attenta scilicet Morbi vehementia, vitæque citissimo & ferè inevitabili discrimine. Prætermitto hic loci illorum Opinionem referre, qui primis Elementorum qualitatibus philosophantes in summo Calore: summaque Siccitate hujus Morbi caussam reponi debere asseruerunt; Nam & ejusdem Sectæ asseclæ id negant, ex eo nempe, quod Venenorum natura minimè in primarum Qualitatum excessu consistere possit; credunt namque Venenosos morbos à tota substantia (ut loquuntur) pendere. Atque hoc Argumento Galenus 2. de Simplic. Medic. facult. Pelopem summam Siccitatem in Rabie prætendentem reprehendit. Præterquàm quod Hectici, quorum corpora extremam Siccitatem contraxerunt, nequaquàm in Rabiem incidunt. Quum autem Morbi à tota substantia pendentes, ab occultis Qualitatibus pendere videantur; attendamus nunc clariùs Veneni Rabiem inferentis naturam investigare possimus.

Venena sive per Os assumta, sive extrinsecùs Morsu, vel quocumque alio modo Corpori communicata, vel lædunt partes Solidas, vel Fluidas inficiunt, vel demum turbant Spirituosas. Partes Solidæ quandoque à particulis Veneni corroduntur, &

Digitized by Google

tur, & lacerantur, nonnunquam rigescunt, & torpent. Partes vero Fluidæ velà particularum Venenosarum commixtione fluidiores, & agitatiores, vel contrà fixiores redduntur, & ad coagulationem vergentes. Demum Spiritus ipsi animales in Corpore impetum facientes, si cum particulis Veneni commisceantur, vel motum pro vita conservatione necessarium amittunt, vel in summam agitationem, & motuum anomalias adiguntur.

Quemadmodum insuper sunt quædam Venena, quæ speciali figura, magnitudine, & motu particularum, his potiùs partibus Solidis & non illis sunt infensa, hoc est vel Cerebrum, vel Pulmones, vel Vesicam lædunt potiùs, quàm alia Corporis organa; Sic quoque sunt & Venena, quæ peculiari item figura, magnitudine, & motu particularum, Sanguinem inficere possunt, non Lympham, vel hanc potiùs, quàm Salivam, aut Spiritus ipsos animales turbare aptiora sunt, quàm reliquos in humano Corpore Humores.

Exponenda igitur est natura Veneni Rabici, ut scilicet innotescat, num illius particulæ noxiæ sint Partibus Corporis Solidis, an vero Fluidis, vel Spirituosis: atque insuper quodnam speciale Vitium partes Solidæ, Fluidæ, vel Spirituosæ Corporis ex actione particularum venenosarum, hunc morbum excitantium, contrahant.

Sunt qui putant cum Plinio H. N. lib. 29. c. 5. sub Lingua Canis Vermiculum gigni, à quo Furor & Rabies, qui si in Catulis tollatur, nulla unquam suspicio Rabiei. Id negat Caspar Rejes in Campo Elysio quæst. 62. num. 5. Aldrovandus ait, non Vermiculum esse sed Plexum nerveum. At Jo: Jac. Maagetus in Additamentis ad Boneti Anatom. Pract. lib. 1. Sect. 8. Observ. 3. addita, multos Vermiculos invenit in Cerebro rabidi Canis. Sunt qui in Renibus Luporum seniorum Serpentes gigni credunt, à quibus in rabidum furorem agantur. Sed hæc vel falsa, vel adeò vera sunt, ut omni Rabiei convenire haud possint.

Sanè si attendamus ad singula Rabiem consequentia Symptomata, conjicere facilè poterimus, non solùm partes Fluidas, Spirituosasque, sed solidas quoque à Veneno ferocissimo lædi & corrumpi, ita ut universa animalis Œconomia prorsus pessundetur, ac Vita tandem destruatur.

Quamvis autem Humores omnes summam à Veneno hoc patiantur Vim; nihilominùs valdè rationi & experimentis consonum videtur, Salivam inter reliquos Humores indolem virulentam acquirere, vel in Cane, vel in quocunque alio Animali, quod primò rabidum evadit. Symptomata enim ab initio Rabiem Canis comitantia sunt, ut hiante Ore hac illac feratur, Lingua livida fit & nigra, atque ex aridis faucibus extra os propendeat, lenta spumosaque Saliva ex ore & naribus abundè extillet: ut advertit Paræus lib. 21. cap. 26. pag. 490. Quæ quidem immane Salivæ Vitium imprimis significant. Præterea nonnisi Morsu, hoc est Salivæ in aliud Corpus transfusione, Canes ac reliqua rabida Animalia Rabiem communicant. Ita ut nullus Animalium Morsus venenatus fit, nisi cum Ira conjungatur, ut advertit accuratè Martinus Lister tract. de Hydrophobia.

Hunaultius tamen Dissertatione peculiari de Rabie ait, naturam hujus Morbi consistere in evolutione & fusione excedenti Salium acidorum, & in extrema rarefactione Bilis, unde oritur Deflagratio vehemens, ex qua arefactio veluti universi Corporis, & Symptomatum omnium profluxus. A qua opinione vix deflectere videtur Sententia Jo: Ravelly tractatu item peculiari de Rabie, qui asserit Fermentum Rabiem fovens compositum esse ex particulis tenuibus, solidis, salinis, & prorsus igneis, quarum actione universum Corpus exsiccatur, & veluti in ignem abit.

Sed quid vetat quin eamus in Sententiam Dom. Tauvry, qui putat Salivam & Bilem simul esse Humores venenosa indole primùm infectos? Rabidi enim utrumque Humorem vomere solent, (unde Faucium atque Œsophagi phlogosis & corrosio), atque in fundo Ventriculi similes Succos contineri, quemadmodum Cystim felleam nigra Bile refertam esse, Anatome ostendit. Hinc à Cibis aversio, qui nisi maximo cum dolore deglutiri amplius non possunt: Potus autem & liquidorum omnium assumtio ea quoque ratione molesta Ægris evadere potest, quod à Potulentis noxia Salia, in Saliva & Bile involuta, dissolvantur, ac dissoluta Morbi ferociam adaugeant.

Venenum hoc in Saliva & Bilis virulentia fundatum, non solum in Ventriculo, primisque viis vim suam exerit; sed extrà Viscerum imi Ventris confinia delatum cum Sanguine commiscetur: & quamvis universam illius diathesim conturbet, nihilominùs, ut videtur, vim præcipuè facit in Succum ejusdem roridum, balsamicum, & nutritium, quem eatenùs dissolvit atque attenuat, ut Corpus ampliùs non nutriatur, ac Venæ Nutrimenti defectu exsiccatæ angustiores reddantur, neque facilem ampliùs concedunt transitum Sanguini, quem ab Arteriis excipere deberent. Quapropter Sanguis arteriosus, qui ex dissolutione & fusione Succi nutritii satis erat dissolutus, cum liberè in Venas permeare non possit, majori copia in Arteriis continetur, & diutiùs quàm par est: hinc indesinenter comprimitur & agitatur, ut ejus particulæ quoad minima comminuantur.

Hac Sanguinis morbosa constitutione supposita, patet quid censendum sit de Cerebro, & Nervis à Cerebro dependentibus: concipimus enim Cerebrum & Nervos, quum rorida parte Sanguinis non ampliùs irrigentur, summè exiccari, & Fibras omnes Corporis incredibilem tensionem acquirere. Præterea cum Sanguinis massa, in minutissimas particulas comminuta, videatur tota in Spirituosam materiam commutata, Spiritus è Sanguine confertim & summa rapiditate versùs Cerebrum rapiuntur: unde haud difficilè est colligere Convulsionum, Delirii, & Furoris Caussas; Anima enim sedes veluti igne prehensa est.

Universa hæc Rabiei Theoria videtur non tam Symptomatum priùs recensitorum expositione, quàm Anatomica autopsia confirmari: etenim in Cadaveribus Hominum & Brutorum Animalium Rabie demortuorum, Pericardium ferè semper Aqua carens observatum fuit, Pulmones & Viscera reliqua prorsùs exiccata, Œsophagus & Trachea omninò inflammatione prehensa, Cordis substantia extenuata & omni humore carens, & similia: ut videre est apud Bonetum Anat. Pract. lib. 1. Sect. 8. Ni dicere velis, ex Potus carentia tantam in Corpore ustionem inductam esse, ut ait Stalpartius Vander Wiel l. c.

Sed quod maximè propositam Hypothesim confirmat, est Observatio ejusdem Dom. Tauvry, qui refert in Rabidi Cadavere Arterias deprehensas esse Sanguine valdè liquido repletas & prorsùs infarctas; contrà verò Venas vix Sanguinis exiguam portionem continentes. Ulteriùs nusquam Sanguinis in universo Corpore coagulatus inventus fuit: imò ex eodem extractus atque aeris frigido expositus haudquaquàm concrescebat: quum cæteroqui Sanguis ex eodem Rabido ante aliquot dies, cùm adhuc inter vivos esset, phlebotomia eductus facilè coagulatus fuerit. Denium in eodem Cadavere Cerebrum omnesque ejus partes, erant multo fecciores quàm secundùm naturam, quemadmodùm & principium Spinalis Medullæ, omnesque Corporis Musculi. Hæc habemus in Historia Regiæ Scientiarum Academiæ, an. 1699. pag. 55.

Hæc non tam in Cane, qui primus in Rabiem actus fuerit, contingunt, quàm in Corpore illius qui à rabido Cane fuerit demorsus, communicato scilicet Veneno per Salivam Canis in Sanguinem, & reliquos humores Animalis commorsi, præcipuè autem in hujus Salivam & Bilem, qui humores ratione similitudinis particularum, ex quibus componuntur, aptiores sunt quàm reliqui ad rabidum Virus suscipiendum, illudque fovendum, ac reliquo Corpori communicandum.

Quamquàm autem Modus propagationis hujus Morbi familiarissimus sit per rabidi Animalis Morsum, seu commixtionem Fermenti venenati cum Sanguine primùm, mox cum reliquis humoribus factam; non desunt tamen exempla Rabiei aliter ac per Morsum ex uno Animali in aliud communicatæ. Referente Fernelio lib. 2. de abditis rerum Caussis cap. 14.

p. 589. Venatores quidam in Lupum sæviorem irruerunt, trucidatum in varia obsoniorum genera appararunt & coxerunt: omnes quicumque esitarunt non multo post tempore Rabie correpti fuere. Sic ex Jo: Bathino tractatu de Rabie Luporum, carnes Porci à rabido Cane demorsi à scelesto quodam convivis edenda apposita illos in Rabiem egerunt, ut mutuis morsibus seipsos dilaniaverint. Idem narrat de Vulpibus rabidis factis quod suis rabida carnes comedissent. De Fele rabida comesta simile narrat Kircherus de peste, aliique. Vide Sennertum de Febribus cap. 3. 454.

Saliva insuper rabidi Animalis non tam morsu in sanguinem alterius transmissa Rabiem infert, sed solo Contactu (si historiis credendum est) Morbum eundem non semel intulit. Docuerunt post Galenum 6. de Locis affectis 5. Aetius, Zacutus Lusitanus, Sennertus, Paræus, Hildanus. Ex Palmario rabidus Rusticus Rabiem in Filios transmisit ex eo tantum, quod moriturus extremum illis figere voluisset osculum. Ex Matthiolo lib. 6. in Dioscor. cap. 36. duo rabidi facti sunt ex solo contactu Spumæ ex Ore rabidi Canis effluentis. Ex Hildano Cent. 1. Obs. 86. pag. 62. Matrona quum vestem à Cane rabido Laceratam filo consueret, ac filum dentibus absciaderet, in Rabiem post tres menses incidit.

Nec defuere qui solo Halitu posse Rabiem è Corpore in Corpus transfundi crediderunt. Cujus sententiæ sunt Aretæus, Cœlius Aurelianus, & ipse Cardanus: imò scribit Dioscorides lib. 6. cap. 36. Medicum Themisonem dum rabido mederetur Amico, simili contaminatum fuisse labe.

At id negant cordatiores Medici, haud credentes Venenum adeò volatilis Naturæ esse, ut possit per halitum transmitti; imò nec Salivæ vel spumæ contactu, nisi tamen Cutis in aliqua parte Corporis læsa sit, & vulnerata, ut possit Venenum cum Sanguine commisceri. Hujus sententiæ sunt Petrus Salius Diversus, Amatus Lusitanus, Fracastorius, Conciliator, Codronchus, Rudius, & ipse Fernelius lib. 2. de abditis rerum Caussis cap. 11. ubi ait: Non enim rabidi Canis solus halitus contagione quemquam polluit, sed in partem demorsu apertam, & Salivam vel humorem eructat, cum quo virus illinc sensim in omne Corpus evadit: in integram verò Cutim si incidat, nihil efficit.

Non omittendum tamen est, quod curiosè notat Martinus Lister de hydrophobia, quod scilicet si per Salivam Rabies communicari potest, & absque vulnere, ut quidam putant, Cur non & per Semen poterit ex parentibus in filios transmitti? Et en Rabiem inter Morbos Hæreditarios connumeratam. Quamvis autem non semper in Liberis per hydrophobiam manifestatur, cur non ejus insani Amoris Caussa esse poterit, quo complures immedicabiliter in Canes feruntur, atque eos magis quàm sibi Conjunctos, Amicosque in deliciis habent, neque vivere nesciant absque harum Bestiarum consuetudine?

Sed his omissis illud expanendum est, quandiu & quomodo Venenum hoc Morsu conceptum in Corpore latere possit, ut posteà tanta cum vehementia erumpat. Et quidem Venenum rabidi Morsus cum semel conceptum est vix ante trigesimum vel quadragesimum diem sensim excitari solet, ut vires acquirens eundo vehementius postmodum erumpat & manifestum evadat. Quamquam autem hoc temporis spatio symptomata sua exprimere soleat rabidum Virus; nihilominus historias habemus, quæ rabidos narrant post quintum, septimum, decimum mensem à Morsu factos. Galenus post annum integrum ait: Horstius, Salmuth, Salina, Zacutus post quintum, septimum, & duodecimum annum: Simile quid habet Dioscorides & Avicenna. Brassavolus testatur post decimum septimum à Morsu annum Rabiem supervenisse; Schmidius post vigesimum, Borellus post trigesimum, & Alzaharavius ait integros quadraginta annos in Corpore rabidum latuisse Venenum. Elegans tamen est quod legimus apud Hildanum cent. 1. obs. 86. de Matrona à rabido Cane commorsa, quæ etsi potentibus auxiliis illico tractata fuerit, in Rabiem tamen incidit septimum post annum: Remediis adhibitis restituta, post alios septem annos iterum rabida evasit: ac post sexennii intervallum, hoc est vigesimo à Morsu anno denuò in Rabiem recidit, cujus symptomata anno sequenti semel, deinde proximè sequentibus duobus annis bis & ter recruduerunt, sed brevioribus & levioribus paroxysmis; ita ut misera Mulier à sævitie recidivantis Morbi adeò frequenter conflictata, Mortem ærumnarum omnium terminum exoptaret.

Quomodò autem Venenum adeò potens tamdiu in Corpore consepultum delitescere possit, hic expendendum. Ut hoc intelligatur illud notare oportet, quod Fermentorum omnium particulæ, etsi tenuissimæ & celerrimo motu actæ, si cum crassioribus aliis & solidioribus commisceantur, possunt motum ea ratione amittere, ut ad longum tempus delitescant, & veluti consepultæ inertes jaceant: quamprimum autem data occasione, motum sensim nanciscantur, ad pristinam velocitatem activitatemque redeunt, & antiquam indolem adipiscantur. Sic videmus Fermentum Variolarum & Luis Venereæ ad annos nonnumquam latere, quousque, data occasione, in apertum prodeat, ac inexpectatos effectus producat.

Poterunt igitur particulæ venenatæ Salivæ Canis rabidi, Morsu in Sanguinem hominis vel alterius animalis communicatæ, sic cum ejus particulis crassioribus commisceri, & involvi, ut vel motum omninò amittant, vel si quem conservent, adeò debilis ille sit, ut nullam sensibilem inferat noxam. Cum vero temporis tractu semisopitæ Veneni particulæ manifestiorem motum acquirant, vel quæ prorsus non movebantur, motum quacunque ex caussa adipiscantur; tunc sensim excitantur in Animalis corpore turbæ illæ, quas prius descripsimus, adeoque rabidi Veneni vis manifestè se prodit. Quod eò faciliùs fidem merebitur, si concipiamus rabidi Fermenti particulas etsi exiguas, esse tamen non mediocris soliditatis: atque hac ratione, (quæ est indoles solidorum corporum) non tam promptè ad motum disponi, sed cum semel in motum actæ fuerint, illum maximo gradu concipere & diutissimè conservare.

Manifestatio autem hujus Veneni citius vel tardius accidere potest, vel pro majori vel minori Veneni Morsu inflicti activitate, vel pro varia Corporis Animalis demorsi dispositione. Si enim in hoc Sanguis tenui præditus sit diathesi, Spiritusque agiliores impetum faciant; tunc particulæ Veneni in promptiorem materiam irruentes, non secus ac ignis scintilla in paratam escam, citissimè morbum inducunt: contrà verò, si contrariam nacta sint corporis dispositionem. Quamplurimum autem ad id facere potest Ciborum variorum usus, Potus diversus; Anni tempestas, Terræ regio, Animi passiones, similesque caussæ, ut consideranti patere potest.

Sed ut à parte physiologica hujus Tractationis ad Pathologicam transeamus, exponenda sunt non tam Signa Rabiei ab homine jam contractæ, quam illius in Cane prius gliscentis, ut scilicet noxium Animal cautè vitare possimus. Canem gravi Rabie affectum his Signis deprehendere poterimus ex Paræo lib. 21. cap. 16. Ad Aquæ conspectum contremiscit & horripilationem patitur (etsi nonnulli negent Canes & reliqua Animalia, præter Hominem, fieri hydrophoba): Oculis flammeis & horrendis torvè intuetur: ex hiante & spumoso ore Lingua livida & nigra multum propendet: incertum tenet iter, ac veluti ebrius in obvia Corpora incurrit, ac in terram prolabitur: Si quid objiciatur, sive Homo sive fera, sive arbor sævè Morsibus adoritur: Canes alii illum eminùs subodorantur, & quo possunt citiùs subdolè evadunt: nec comedit nec bibit, nec latratum edit: Auriculas habet pendulas, & Caudam inter Crura abscondit: demum nec Dominum, nec Domum agnoscit, nec illos quibuscum familiariter egerat.

Signa verò conceptæ ab Homine & mox erumpentis Rabiei, hæc ex Cœlio Aureliano colligit Martinus Lister de hydrophobia. Incipit anxietas quædam & iracundia ex levi quacunque occasione: insolitus motus, & ad incedendum nescio quo desiderium: Somni leves & perturbati, membrorum pandiculatio & oscitatio jugis: à vento & pluvia etiam levissima tamen exigua demum bibendi cupiditas præter consuetudinem,

His Signis incipientem Rabiem dignoscimus: Consummata verò & perfecta Symptomatis in descriptione Morbi recensitis manifestatur apertissimè. Quod vulgò ajunt in Rabidorum Urinis Catulos contineri, inter aniles fabellas connumerandum.

Signum

Digitized by Google

Signum *tamen* pathognomonicum *confirmata Rabiei illud ex omnium A. A. consensu est*, *quòd Ægri* Aquam & Potum omnem refugiant, *etsi ardentissima teneantur Siti. Sed quænam esse poterit admirandi* hujus Symptomatis ratio?

Prætermitto hic loci recensere illorum Opinionem, qui ad occultas *confugiunt* Qualitates, *tutissimum, ut ab omnium difficultatum ambagibus se extricent, ac in tuto ponant, asylum. Non reticebo tamen quod quamplurimi non è vulgo Viri, cum* Aetio tetrabiblo 2. cap. 24. *sentiunt: ea nempe ratione Rabidos Aquam formidare, quòd in illa vel* Canum vel propriam imaginem *ad Caninam formam accedentem ex perversa imaginatione intueantur: narratque* Aetius *Rabidi Philosophi Historiam, qui in Balneo Canis imaginem (ut reliqui omnes Rabidi) videns, seipsum increpans ait*, Quid Cani & Balneo commune? *ac affectionem superans, quum citrà timorem bibisset, sanatus fuit. Sed hæc* Aetii *Historia fidem non meretur apud illos, qui scribunt, ex Hydrophoborum confessione nullam ipsis apparere Canum in Aqua imaginem.*

Petrus Salius Diversus *ait, ea ratione Rabidos Aquam formidare, quòd instinctu quodam Naturæ peculiarem* Antipathiam *habeant* ad omnia liquida, *quorum usum Malum ferocissime exasperatur. Id clarius explicare conantur Recentiores alii, ac* Ricardus Mead *ait ex parcissimis liquoris, etiam propria Saliva, deglutitione summos dolores in Rabidis excitari, quod nempe Fauces & Œsophagus maxima teneantur inflammatione*, Hunaultius *insuper addit Aquam in Rabidis parere effectus similes illis, quos observamus, cum fusis Metallis, aut Nitro, Sulphuri, vel Oleo igne liquatis, aliquam Aquæ copiam inspergimus; illicò enim ebullitio vehemens, detonatio, & particularum illorum in aerem dissolutio supervenit: simili ratione cùm in corpore Rabidorum* Bilis *Acidorum commixtione fusionem & inflammationem subierit*, si Aqua addatur, *in horrendas detonationes cum Viscerum interitu abit: à qua pernicie* abhorrens Natura *Aquæ timorem miseris Rabidis incussit.*

Sed omisso hoc Naturæ instinctu, qui vel ad occultas Qualitates quamproximè accedit, vel in Rabidis locum non habet, qui multoties Aqua, quam refugiunt, curati sunt; existimaverim Aquæ formidinem hac ratione explicari posse. *Quum observatum sit, Rabidos non solum* Aquam *timere, & reliqua* Corpora liquida, *sed* Lumen *ipsum*, Ventum *etiam levissime flantem*, Speculorum *& Corporum specularium motum, denique quidquid vel leniter proprii Corporis superficiem titillare aptum est; crediderim id pendere* ex excedenti Spirituum animalium in Corpore Rabidi agitatione, *atque adeò* ex summa Fibrarum omnium Corporis tensione: *quâ ratione fiat ut corpora illa quæ particularum assidua mobilitate Lumen reflectentia illud per successivas & velocissimas vibrationes ad Oculos remittant, ea Spiritus animales adhuc violentius urgendo, ac Cerebrum Nervosque omnes quatiendo, inexplicabilem misellis Rabidis addant molestiam.*

Quod si verum sit; haud Rabidi Aquam fugiunt, quòd à Potu abhorreant, *sed quòd Aqua Corpus sit ejus naturæ, quam descripsimus; aptum nempe ad rabidos Lumina cum vibratione & succussatione reflectendos, adeoque ad infandum cruciatum Rabidis excitandum. Atque hinc patet cur Liquida omnia, Specula, Ventus; Lumen ipsum Rabidos absterreant. Ut aptissimum sit quod narrat* Hunaultius: *Rabidi cujusdam* Pulsum haud leniter tangere fas erat, *sed arcta digitorum pressione, ad vitandam titillationem molestissimam. Idem Rabidus haud ferre poterat levem* Sonitum *quem pariebat Sanguis è propria Vena secta in vas appositum effluens. Nec ideo mirum videri poterit quod narrat citatus* Hunaultius, *Rabidum scilicet in furorem actum, ex eo tantum, quod cùm ploraret, oborta* Lacrymæ *supra brachium cecidissent. Quod autem omnem fidem superat est ab eodem relatum: Quum Rabidus Rusticus in mortis agone constitutus fere animam redderet, ab assidente Parocho jam mortuus reputatus* Aqua benedicta *fuit aspersus, cujus guttula non satis miselli Corpus, ferè Cadaver factum, tetigere, ut illud cum impetu resiliret non sine adstantium metu, & admiratione.*

Prognosticum hujus Morbi valdè lethale est, *ex communi A. A. consensu, & Experientia teste. Si quis enim Rabidus sanatus legitur apud* Valleriolam, Paræum, Forestum, *aliosque, in eo sane haud confirmata Rabies credenda, sed vel incipiens, vel fortasse Rabiei suspicio. Si malum hoc* ad Hydrophobiam pervenerit, *desperata omninò res est: ita ut verissime cecinerit* Ovidius 2. de Ponto:

> Tollere nodosam nescit Medicina Podagram,
> Nec formidatis ulla medetur Aquis.

Quum ergò si qua Curationis in Veneno Rabiei spes est, consistat ut recens inflicto Morsui succurratur; *hinc ea hic afferamus Medicamenta, quæ extempore parari possunt, ad promptè vitandam Veneni in Corpore demorsi propagationem. Primò* Vulnus *recens à Rabido Animali inflictum Aqua, aut Vino salso, vel Urina quantocyus abluatur: alii Theriacam cum Sale miscent: Sed enim ex* Celso *præcipuum est Medicamentum. Citrà vulnus* Ligatura *injiciatur, ad intercipiendam Veneni cum Sanguine refluo commixti transmissionem: Sed cave ne hæc Ligatura tam arcta sit, ut ad necrosim Membrum disponat. Quòd si Membrum deligari non possit, Pulveres adstringentes Ovi albumine excepti, ad modum Emplastri desursùm circumponantur.* Celsus *item monet, ut* Cucurbitula *parti applicetur: quòd si hæc pro ratione partis applicari nequeat*, Hirudines *apponantur, vel* Scarificatio *adhibeatur: hinc admoveatur* Emplastrum Galeni *è Pice, Aceto, & Opoponace in Vino liquato: vel abluatur & fomentetur Membrum demorsum Theriaca Vino generoso soluta: demum applicetur hoc* Cataplasma:

> ℞. Theriacæ vet. ℥iß. Succi Ceparum ℥ß. Stercoris columbini ℥iiß. Sal. comm. ʒii. Pulv. Rutæ, Scordii *an.* ʒß. Spiritus Vini *q. suff. f.* Cataplasma.

Vel ex Hunaultio:

> ℞. Folia Lepidii latifolii, Pimpinell. hort. Galegæ, Salviæ, Hyssopi, Rutæ, Bellidis *q. sufficient: adde* Allii *spicas duas: contunde, deinde adde* Testarum Ostreorum calcinatar. *vel* Pulveris Cancr. marinor. ℥i. *f.* Cataplasma.

Haud tamen his quiescendum, sed vel labia Vulneris novacula *ad fundum usque* sunt abscindenda; *vel* pars affecta Ferro candente *ad aliquam distantiam admoto, vel secundùm alios profundè & non superficie tenus*, adurenda, *deinde* Eschara, *quam vocant Chirurgi, quantocyus* relaxanda, *& Butyro, Ovique vitello emollita* removenda, *ut per apertum & patens Ulcus possint Veneni particulæ promptissimè evolare: Imo* Ulcus sic apertum, *patensque, ad minimum usque* ad quadragesimum diem *omni chirurgica industria* conservari debet, *ne vel exiguum fiat mananti cum Sanguine Veneno impedimentum. Ex* C. Celso: Quidam post rabiosi Canis Morsum protinùs in Balneum mittunt, ibique patiuntur desudare, dum vires Corporis sinunt, Ulcere adaperto, quò magis ex eo quoque virus distillet, deinde multo meracoque Vino excipiunt: quod omnibus Venenis contrarium est. Idque cùm ita per triduum factum est, tutus esse Homo à periculo videtur.

His Topicis parti affectæ adhibitis, haud negligenda sunt Interna, & Universalia Medicamenta. *Dabo descriptionem* Pulveris Palmarii, *cujus dosis ad* ʒß. *quatuor horis ante prandium per multos dies, vel Vino, vel forma Boli cum Syrupo, aut Melle assumatur.*

> ℞. Fol. Rutæ, Verbenæ, Salviæ, Plantaginis, Polypodii, Absinthii, Menthæ, Artemisiæ, Melisso-

Digitized by Google

lissophylli, Betonicæ, Hyperici, Centaurii minoris *an. partes aquales : f. omnium* Pulvis.

Est & Remedium Hannemanni *ex* Bartholino in Actis Hasniæ, *quo & Hydrophobos sanatos ait*.

℞. Herbæ Rutæ, Abrotani, Betonicæ, Salviæ *an. M. i. incisis affunde* Aceti optimi ℔i. *post brevem infusionem exprime : expresso adde* Theriacæ Andr. ℥ii. *Hauriatur dosis integra vel diminuta, ratione ætatis vel virium*.

Eidem infusioni addit Herbæ Cardui fullonum *M. i. vel ejusdem* Seminum contusorum ℥i. *Imo solum Semen Cardui fullonum, seu Dipsaci, in Lacte datum Hydrophobos restituisse testatur idem Auctor*.

Si de Morsu Canis dubitetur, *num Rabies cum illo conjuncta sit, vel si haud certi simus, num Venenum jam Morsu conceptum satis sit Remediis adhibitis perdomitum, jubent* Aetius, Ægineta, Oribasius, *ut Vulneri Panis offa Vino imbuta, vel Nuces juglandes contusa apponantur, deinde Gallinis comedenda exhibeantur : quod si ha intereant, Signum erit Venenum in Vulnere latere, vel non adhuc superatum esse, adeoque Medicamenta indesinenter adhibenda*.

Ad Hydrophobiam autem ex Cornelio Celso lib. 5. cap. 27. Unicum Remedium est, Ægrum nec opinantem in piscinam non antè ei provisam projicere: & si natandi scientiam non habet, modò mersum bibere pati, modò attollere : si habet, interdum deprimere, ut invitus quoque Aqua satietur: sic enim simul & Sitis & Aquæ metus tollitur. *Hoc Remedii genus quamplurimi Authores recipiunt, & Historias afferunt Rabiosorum à miserrimo Morbi genere hac industria liberatorum : Imò* Hunaultius *ait, nudum Ægrum firmiter deligandum, deinde in illum 40. vel 50. frigida Aqua situlas projiciendas esse. Neque id præter rationem existimandum, nam ex timore & ex frigida Aquæ conspersione poterunt agitatissima Veneni, Spirituum animalium, & reliquorum Corporis humorum particula aliqua ratione sedari, & Morbus imminui. Imo nonnulli* mersionem in Aquam marinam *potius laudant, quàm dulcem, quòd nempe Sal marinum speciali proprietate huic Veneno resistat*.

Sed sunt qui ab hoc Remedio abstinent, *veriti ne ex frigida Aqua actione Corpus in Nervorum distentionem incidat, ac proinde ex Convulsione intereat, quemadmodum funesta experientia compertum esse testantur Historia*. At id ne incidat, *ait* Celius, Æger à piscina protinùs in Oleum calidum demittendus.

Sunt qui ad hoc virus depellendum utuntur Emeticis & Catharticis Medicamentis *: Sed si verum fateri velimus, nonnisi ad perniciosam Ægri virium jacturam. Nec desunt qui* Venam secant, *Sanguinemque ad non exiguam quantitatem mittunt. At quamvis Remedium hoc videri possit ad sedandum Sanguinis & universi Corporis orgasmum haud ineptum ; nihilominus ad Veneni vim compescendam nihil facere, consideranti manifestum esse potest ; Imò si juxta Morbi Theoriam Vena exicata sunt, & Sanguinis inopia laborant, non leve Corpori inferretur detrimentum si adhuc amplius inaniantur. Fortasse si usquam Sanguis in Rabiosis est educendus*, per Arteriotomiam *potius, quàm per Phlebotomiam educi deberet*.

Denique innumera numerantur apud Authores Remedia quæ specifica proprietate Rabiei medentur. *Inter* Herbas *commendatur Ruta, Verbena, Salvia, Plantago, Polypodium, Absinthium, Mentha, Artemisia, Melissa, Betonica, Hypericum, Centaurium, Pimpinella, aliaque, quarum vel Pulvis, vel Succus, vel Decoctum ex usu esse poterunt. Apud* Galenum *aliosque Antiquiores commendatur Planta* Alysson *appellata, quod nempe λύσσαν, seu* Rabiem, *pellat ; sed non adhuc constat apud Botanicos quodnam sit hoc* Galeni Alysson. *Præter Herbas ex usu quoque sunt* Cancri, *non tam fluviatiles, quàm maritimi in pulverem redacti, vel quocunque alio modo ingesti. Notat tamen* Bartholomæus de Moor *Specifica contra Rabiem ea esse, qua vi diaphoretica & narcotica pollent : quod à ratione haud alienum esse videtur : quare hic Autor præscribit* Decoctionem Fraxini cum Opio, & Sale Prunellæ.

Sed illud postremo quoque notandum à quibusdam commendari Canis ipsius rabiosi Pilos *Vulneri applicitos : ab aliis ejusdem* Canis Jecur *assatum, & triduo comesum: à nonnullis ipsum* Cruorem cum Jecore *ingestum. At anteà retulimus Historias quorundam, qui ex esu Carnium rabiosorum Animalium in Rabiem inciderunt. Sed his & similibus commentis miserandum hominum genus impudentissimi impostores miserè ludificantur. Securius igitur sibi ipsis consulunt, qui hoc Remediorum genere posthabito, ad* Deum Optimum Maximum *confugiunt*, Divorumque *patrocinium, præsertim* Divi Bellini, *ex* Rhodigino, *vel* Divi Donini, *ex* Matthiolo, *aut* Divi Viti, *ut nostri faciunt, precibus & sacrificiis flagitant*.

MEMBRUM II.

De Tarantismo.

Vicinum ferè Malum est *Tarantismus*, seu Rabies eorum, qui à Tarantulis sunt morsi. De hoc Tarantulæ Veneno, indeque orto Delirio Musico, jam quædam monenda forent; sed cùm Morbus hic in Europa, præter Apuliam, nullibi cognitus, & jam ab aliis sufficienter explicatus sit, qui de Tarantismo scripserunt, in specie à KIRCHERO *in Musurg. Magna, in ejus Arte Magnet.* à SCHOTTO *in Magia Naturali par. 2. ubi de Auditu*, a FERDINANDO *in Hist. Med.* nec non à SENGUERDO *de Tarantula*, qui integrum libellum de hac materia scripsit, cujus contenta extant in *Act. Philos. Angl. par. 4. ann. 1668. pag. 66.* utut non multum videatur habere in recessu, & alii similes Authores; ob id, ne actum agam, in specie, cùm apud nos hic affectus non occurrat, eundem transire permittam. MARCUS MARCI etiam videatur *in Philos. Veter. Restituta, in c. de Tarant.* (Q) Prima-

(Q) *Absolutissimam* de Anatome, Morsu, & Effectibus Tarantulæ Dissertationem *habet inter Opera* Cl. Viri Georgii Baglivi, *qui negotium suo more accuratissimè exsequitur, præsertim quum in nostra Apulia (quæ præcipua Tarantularum sedes) Author commerans, plurimarum Observationum testis fuerit αὐτόπτης. Ego verò minimè reticebo quod Æstate Anni nuper elapsi 1721.* in Nosocomio Incurabilium *mihi observare contigit*. Mulier, *ut videbatur, quadragenaria Stultitia nomine ibi recepta, post aliquot dies Cibum omnem respuens (quod Insania tribuebatur) in Febrim & summam virium languorem incidit : lectulo per hebdomadam jacens non solùm ab omni Alimento & remedio, minis & precibus incassum adhibitis, abstinuit, sed nec verbum ullum unquam protulit. Quum die septima Inedia & Silentii, illam, ut moris erat, saltem ad Aquam ebibendam compellerem, animadverti toto Corpore immotam, manuum tamen digitos, & caput ipsum certa quadam modulatione & rhythmo agitare, ut agitatio hac Musicis numeris aliqua ratione respondere videretur. Cœpi de* Tarantismo *suspicari, præsertim quum percontatus, unde ad Nosocomium devecta esset, ex Apulia respondisset. Lyricinem illicò accersiri jussi, quo fides ad* Tarantellæ, *ut vocant, numeros plectro utcumque pulsante, extemplò Mulierem in lectulo humi strato, ubi semimortua & pulsibus carens jacebat, manus & caput manifestiùs ad Lyra sonum rhythmicè movere, hinc lectulo insidentem, gesticulationes Choream affectantes edere vidi : quare imperato adsistentium Mulierum auxilio, illa prorsus surrexit, & primum ab iisdem suffulta, mox absque ullo fulcro, & rubram vittam, quam præstiti, manibus curiose interquens, non sine maxima omnium admiratione per conclave, ut omnibus numeris absoluta saltatione, saltem rhythmicis passibus, quoad vires ferebant, & Lyra sono respondentibus, ad aliquod temporis spatium pervagata est. Frigidam tunc temporis propinatam avidè potavit : demum superata quiete, & tenui cibo, ut reparatis viribus iterum Choreæ indulgere posset, recessi. Cibum tamen vix assumsit : quare iterum & tertiò Musica adhibita è lectulo surgere vix potuit : tandem deficiente prorsus Corporis vigore, tertio post die è vivis decessit*.

Digitized by Google

Primariò *Spiritus Animales* affecti sunt, & ita maximam partem *affectas idealis est*: tamen & bis boc modo affectis, in juncto Fluido aliquid Acrimoniæ malignæ subesse, præter convulsiva Pathemata, imprimis Cura, quæ per Lac in Persia instituitur, confirmat.

C U R A.

Cura ejus aliàs est *Musica*, cujus rationem WILLISIUS *de Morb. Convulf. cap. 7. pag. 65.* ita deducit: Venenum boc mitius esse, quam ut spiritus Animales penitùs extinguere valeat, aut distractos prorsùs dissipare; sed eos tantum in fugam conjicere, fugatosque in spasmos leviores incitare: at verò Musicam spiritus facilè congregare ac mutuo associare, hinc serie quadam Nervorum corpora subeuntes certis velut in cancellis ferri, donec Veneno dissipato paroxysmus cesset.

Omissis ergò hisce, *ad Deliria*, *ab Externa causa* inducta, pergo. Hæc quod attinet seu ab assumptis aut inspiratis *venenis*, in specie simul *Narcoticis*, oriantur, priora optimè curantur *vomitoriis* in principio adhibito; posteriora verò, præmissis Universalibus, vel in genere *Aceto cum castoreo* & Camphora misto, vel unicuique assumpto in specie appropriata exhibenda erunt.

M E M B R U M III.

De Amore Insano.

AD hujusmodi Deliria, quæ extrinsecùs adveniunt, pertinet etiam *amor insanus*, qui à *Philtris* probè distinguendus. Nam *Amor insanus est species quædam Melancholiæ*, quam ea nimio, sed vero Amore nonnulli contrahunt: non secus ac alii ex nimia Mœstitia, Molestia, & curis, melancholici fiunt, & ad Deliria melancholica disponuntur: ita etiam tales Amantes ex nimio amore io graviori malo nonnunquam in maniam dilabuntur, & amentes fiunt, ut superiùs aliquando monui.

D I A G N O S I S.

Quoad *Signa* cognoscendi Amorem Insanum: ex primariis signis est *Pulsus*, sic superiùs monui, quod Affectus Animi ex pulsu cognoscatur.

Controversia aliàs est: *An detur Pulsus Amatorius*, qui proprius sit intensè amantibus? seu an ea pulsu certò cognosci possit, quendam Amore nimio laborare? Experientia quæmcunque informare potest. *Negatur*: Non datur pulsus Amatorius ab aliis Pulsibus specie distinctus, utut ex nimia pulsus perturbatione ac inæqualitate, concurrentibus simul aliis Symptomatis, probabilis conjectura haberi possit. De hac controversia vid. HORSTIUS *in oper. Med. Tom. 1. circa finem*, cui annexa est *Dissertatio* quædam *de pulsu amatorio* an detur specialis? ubi idem negatur. Saltem hoc obtinet, ut in talibus solest esse admodùm *varius*, & insigniter inæqualis, turbulentus & inordinatus: sed simul atque fiat mentio personæ amatæ, subito alteretur & mutetur pulsus in majorem, celeriorem & vehementiorem? Postmodùm verò, obi mentio istius personæ amatæ cessat, pulsus obscurus, turbuleotus & inordinatus denuò fiat; & ita tandem subinde repetendo mentionem istius personæ amatæ, ex pulsus tali mutatione facilè pervenire possimus in cognitionem hujus Affectus: Exempla vid. io FORESTO *lib. 10. Observat. 30.* Sicuti etiam jam GALENUS tale exemplum annotavit. Sed hoc nil est peculiare; commune enim hoc habet, cum omnibus Melancholicorum pulsibus.

C U R A.

Amor Insanus removendus est, partim *Remediis Ethicis*, partim *Remediis Medicis*: Illis, *Ethicis* nempe, persuasionibus rationalibus, ut amor iste Insanus & nimius removeatur, & impetus iste cæcus amorosus corrigatur, & emendetur: His, *Medicis* nempe, similibus ferè, quæ aliàs in Melancholia & Affectibus Melancholicis solent commendari & præscribi. Mitiora tamen utplurimùm usurpanda, aut pro circumstantiarum diversitate diversimodè immutanda, cùm Affectus Animi hic prævalent, qui persuasionibus imprimis curandi sunt.

M E M B R U M IV.

De Philtris.

PErgo potiùs ad ipsa *Philtra*, (R) seu ad Media, quibus Amor & affectio quædam uoius Personæ singularis erga aliam personam determinatam conciliatur; ita quidem, ut ex præsentia talium subjectorum Facultas Animalis, in specie quoad Affectus Animi, se optimè habeat: sicuti talium Personarum absentia est plùs minùs molesta, aut gravioribus Animi Anxietatibus & quasi Deliquiis obnoxia. Unde *Philtra* possunt usurpari inter *Mares & Mares*, inter *Fœminas & Fœminas*, inter *Mares & Fœminas*, inter *Homines & Bruta*, inter *Bruta & Bruta*, ut sic mutuus Amor concilietur. Hæc ipsa Philtra sunt vel *vera* vel *Falsa*. *Philtra Falsa* seu *Notha* sunt, quæ à Plebeculis, Vetulis, & Mulieribus, aut etiam prostibulis & similibus, subinde propinantur. Sed hæc ipsa sunt vel *vana*, *vel Frustranea*, vel alio passu nocent, aut sunt *Præternaturalia*, aut *Magica*, aut si non sunt Magica, saltem virtute Verorum Philtrorum carent. *Vana & Frustranea* ex variis Subjectis parari solent, & ordinario fere & frequentissimè ex eorum *Menstruo sanguine*, nunc solitariò, nunc adjecto *sanguine Leporino*, tanquam Animalis fœcundi & salacis, componuntur. Alii ex partu *Umbilici Infantum* decidui singularem Amorem conciliare volunt: alii *Secundinas* adhibent; sunt, qui beneficio *seminis Humani* Philtra Magnetica seu Amorem conciliare volunt. Alii *Testiculis animalium salacium*, sudore certi hominis probè irrigatis, Homines in Amorem cogere volunt. Sed hæc omnia & similia sunt ludrica & falsa, ut & Magica & præternaturalia, quibus nil obtinetur: Nam loco cupidi Amoris talibus, qui postulantur, ut ameot, subinde gravia & periculosa symptomata, subinde *Maniam*, *Dementiam* & *Stupiditatem* inferunt. In specie Exemplum hujus rei stupendum vid. in HEINRICO *ab* HEER *observat. 23.* stupendorum spirituum ex Philtro tali falsò natorum.

Vera quod attinet *Philtra*: ea sunt talia, quibus verus Amor, & naturalis quædam inclinatio unius personæ in aliam excitari potest, idq; Medio quodam naturali, tanquam Magnete transplantatorio, perficitur, ut exinde sequatur mutuus Affectus. Vid. D. CLAUDERI *Dissertatio de Philtris*, quæ perquàm elegans est. Quæritur hic: *an dentur talia Philtra*, & quæ sine metu Maniæ in determinata persona Inclinationem & Amorem excitare & conciliare valeant? Communiter propter ignorantiam modi, quo fiat, etiam res ipsa negatur: sed malè & contra Experientiam. *Veritatem* (nempe quòd dentur, beneficio quorum Inclinatio determinata hujus personæ *in illam possit* conciliari) *confirmat Experientia*; ubique enim prostant *Exempla*, quibus *exactus Amor* possit fieri.

Nam (1.) per *Experientiam res certa est*, quod legitimè instituta & usurpata Philtra omninò hanc vim obtineant, tam in hominibus, quàm etiam in Brutis. Sic quidam *studiosus* in ædibus meis paternis à Lotrice sua in Balneo Intritum (*Kalte schale*, Germanis dicitur) benignum, ast satis potens amorificum accepit, per cujus esum tanto amore erga eandem deflagrabat, ut plaoè anxius redderetur, nisi quotidie eam visitaret. A quibusdam quæri solet; an fiat per *Magiam & artificia Diaboli?* & respondeo, quod non. Posito sed non concesso, subesse, ludibrium Dæmonis, saltem dæmon non potest agere supra Naturam, sed potiùs secundùm vires in Natura fundatas. De Cane notum est, quòd si quis recipiat frustum Panis, & sub Axillis detineat, ut insensibili transpiratione & sudore proprio benè imprægnetur & madescat, & ei postmodùm propinetur, tunc Canis talem Hominem vix unquam deserit, & ad Heri sui Amorem singularem allicietur. Notum Exemplum HELMONTII, quod refert *in suo tract. de Magnetica vulnerum Curatione §. 27.* quòd nempe receperit herbam, quam ad tempus detinuerit in manu, postmodùm Pedem cujusdam Catuli itidem ad tempus detinuit in Manu ista; unde factum fuit, ut postmodùm catulus eum amicè secutus fuerit, relicto antiquo hero. Præterea & Dominus D. HAUPTMANNUS habuit passerem, cui similiter tale Philtrum, eorum vim & virtutem probaturus, propinavit ea medio Vegetabili, ita ut exinde Passer eum nunquam deserere potuerit, sed in Musæo illi semper adstiterit: visitans Ægros cum eodem hinc inde circumvo-

(R) Philtra φίλτρα, à φιλέω amo.

eumvolavit, & nunquam eum deseruit, referente D. MICHAELIS. Conferantur hic ea, quæ habet HELMONTIUS *loc. cit. pag.* 599. de Cura Vulnerum. Transplantatoria, quæ fit cum pulvere Sympathetico, Persicaria, & similibus. Sunt duæ Plantæ ubique obviæ, quæ si in Manu detineantur, quæcunque ex illis sit, ut benè intepescant, (nam hæc est conditio sine qua non) & hinc Manus abjecta Herba porrigatur Virgini, ita ut & illius Manus probè detineatur, ut similiter incalescat, hinc Amor mutuus conciliatur, certus, non tamen diu durans, sed tantùm per quatuor aut quinque dies. Primam Plantam Hyoscyamum, alteram cochleariam vel Persicariam puto fuisse. His & similibus exemplis certis nullum dubium est, quin possit fieri Amoris certa conciliatio. Sufficit, quod ubique prostent Exempla Actionum in distantem & determinatam personam, tam in melius, quàm in pejus. (S)

(2.) Confirmant Philtrorum possibilitatem *Exempla analoga* sympathiarum mutuarum, in Natura obviarum, inter quædam Animalia, ad quas pertinent Curæ Magneticæ in Morbis, ut nempe certo Medio Morbus possit transferri ex uno Animali in alterum, ita tamen, ut Morbus curetur affecto altero. Sic ut nihil dicam de Pulvere sympathetico, in Ictero ex Urina Ægri & Farina fiunt Placentulæ, quæ Placentæ pro Transplantatione Morbi propinantur Cani, vel Feli, & Icterus exinde sanabitur; quod verissimum est: Vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hist.* 66. MARCUS MARCI *in Philos. Vet. Restit.* & HELMONTIUS. De Atrophia per sanguinem Ægri Ovo inclusum curanda, vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* & BURGGRAVIUS *in Biolychnio*, cujus Experientia certa facta est in Anglia, referente hoc BOYLE *in Philos. Experiment.* quali sympathia & Mariti per Incantationem fascinati curantur. Nihil dicam de Podagræ Curatione per Transplantationem in Quercum, &c. Hæc & similia omnia innuunt correspondentiam totius cum partibus à toto secretis. Nota etiam est sympathia & Amor naturalis inter Consanguineos, dum v. g. Frater in Germania Variolis correptus, similiter & alter Frater, qui in Gallia est, iisdem simul eodem tempore corripitur: aut si Gemelli, unus Lipsiæ, alter Wittembergæ, simul eodem tempore Variolis corripiuntur: Conferantur & singularia talia sympathiæ Exempla, quæ recenset BORELLUS *cent.* 2. *obser.* 47. de Puella, quæ nimiis torturis & Artuum lancinationibus torquebatur tunc temporis, cùm eiusdem Pater in loco satis distito Rota frangeretur. Simile Exemplum habet de Muliere, quæ sensit Dolorem exquisitum in Fronte, cujus Maritus sclopeto in Capite Vulnus accepit. Item BARTHOLINUS habet simile Exemplum *cent.* 5. *obser.* 79. *de Marito*, toties & cruciatus & tormina Intestinorum perferente, quoties Uxor fuit in labore Partus: Item in M. A. N. C. *ann.* 2. *obser.* 215. *pag.* 316. *&* 317. refertur de Marito, cujus Uxor, quoties fuit gravida, toties ille Pica & Vomitu correptus est. Hæc & similia Exempla & Curæ in distans multùm illustrant Verorum determinatorum Philtrorum existentiam & naturam, ac firmum Amorem subjectorum, inter sese, etiam Remediis Naturalibus conciliatum. (T)

(3.) Ex *Opposito* notum est, quoad certas Idiosyncrasias, secundùm quas certa Objecta abhorrentur, ubi quidam, v. g. Felem etiam invisam, maximè horrent & anguntur, ità quid obstat, quò minùs fieri possit, ut certa Objecta amentur? Conf. BORELLUS *centur.* 1. *obser.* 91. de Odio singulari Arte inter Conjuges concitato.

(4.) Nemo negabit, quòd dentur *Philtra Magica*, h. e. quando Inito cum Dæmone pacto hujus ope alterius conciliatur Amor. Adeoque necesse est ut dentur etiam *Naturalia Philtra*, cùm Dæmon nec supra Naturam, nec contra Naturam, nisi Deo specialissimè concedente, agere queat; hinc nonnisi per Media Naturalia, necessariò, quicquid agit, perficiat.

C A U S Æ.

Causa Proxima, scilicet qua mediante operantur talia *Philtra Determinata* ad certam aliquam Personam, optimè declarari videtur ab HELMONTIO *loc. sup. cit.* dum dicit: quòd Philtra requirant mumialem Confermentationem, mediante qua ad certum Objectum trahatur alterius Dilectia, ubi nempe ut supra dictum, Plantam tenet in Manu, & postmodùm apprehendit Catellum, qui eum secutus est, relicto proprio Hero. Reddit ita rationem, quare contactu Herbæ prævio, ejusque benè tepescentis auxilio, in Brutum vel Hominem fiat Amoris Transplantatio: *quia*, dicit, *calor priùs Herbam calefaciens, isque non solitarius, sed Effluvio quodam spirituum Animalium impregnatus, Herbam ad se determinat, individuatque sibi, & assumpto hoc Fermento per Magnetismum alterius subjecti contacti spiritum trahit, ut superveniat mutuus Amor.* (Omnes Plantæ non habent vim singularem conservandi spiritum Animalem.) In his nempe nervus est omnis Actionis Transplantatoriæ & Curationis Magneticæ, & etiam in his consistit fundamentum ipsorum Philtrorum genuinum. Dumque dicit, fieri debere per Confermentationem mumialem, mediante qua ad certum Objectum trahatur Affectio & Inclinatio, observandum est, quid per Mumiam intelligatur? Per *Mumiam* autem stylo Helmontiano *intelligitur primariò spiritus Insitus, idque imprimis in Cadaveribus, in quibus Influi evanuere spiritus, relicto saltem Insito; secundariò* tamen & in Viventibus spiritus Influus Mumiæ spiritualis nomine subinde venit, & hic ipse sufficiens est pro tali Transplantatione instituenda, modò Medio quodam tertio, quod HELMONTIO vocatur *Magnes*, v. g. Planta quadam: ita ut spiritus iste mumialis mediante Magnetismo ex uno subjecto haustus, & certo modo alteratus & determinatus, conferatur in alterum subjectum, cujus spiritui mumiali, tam Insito quàm Influo, arctè nubat, eique se jungat ea qua conjunctione & unione postmodùm inter hæc duo subjecta mutua Combinatio & Inclinatio concitatur, Magnetismo mumiali in distans mutuò agente. Nempe ex hoc fonte omnes Actiones & Curationes Magneticæ, sympatheticæ, Transplantatoriæ, & similia Naturæ mirabilia sunt derivanda & deducenda, quæ partim in *Theoria*, partim & in *praxi* multum habent in recessu. (V)

Hæc Philtra Vera, cum tantùm honestatis & Amoris gratia instituantur, &, qua talia, nullum nocumentum inferant, non etiam est occupatus circa eadem Medicus, nec ullo modo sunt impedienda & curanda. Verùm cum sæpissimè fiat, ut loco Philtri Veri propinetur Philtrum Falsum, aut per Magiam illicitam, & Incantationem concilietur Amor, ob id necesse est, ut pessimis inde oriundis symptomatis, non rarò maniacis, sedula Cura à Medico adhibeatur.

D I A G N O S I S.

Cæterùm quæritur: *an possit cognosci Philtrum tale Noxium propinatum*? Neg. *Signa* enim, quibus Philtra Falsa a Veris dignoscenda, certa sunt nulla; Nulla enim nocumenta inferunt, nisi quod subinde a Falsis graviorum morbosymptomatum superventus fraudem latentem manifestet. Ob id omnes Circumstantiæ Morbum, qui a Philtro Falso oriri putatur, antecedentes probè perpendendæ, & saltem artificiosis Conjecturis, partim ab Ægro, partim à Medico cognoscendæ. *Primatum obtinet*, quod subinde Ægri tales mox per assumptionem cujusdam rei, vel esculentæ, vel potulentæ, *se malè* habeant circa stomachum; quando & ipsi interdum subinde suspicionem habent, a tali, vel tali Persona propinatum fuisse Philtrum. In specie tamen, & tantum non semper, post Philtra Falsa de anxietatibus Præcordiorum, imprimis de *pessimo stomachi habitu*, & hinc de sensuum Internorum læsione tales Ægri post propinata Philtra Falsa conqueruntur. Stomachi vitium nonnunquam solet esse pertinacissimum, etiam aliquot annos à propinato Philtro interdum durans, & semper eò pejus Malum, quò diutiùs durat Malum à Philtris inductum. Hisce superveniunt *Mentis perturbationes*, & *Deliria* patiuntur, vel *Insaniam*. Mirum est, quod interdum periodicè *impetus talis amatorius*, & morbosus ex Philtro causatus, repetat: Sic namque refert AGRICOLA *Comment. in Popp. ubi de Antimonio*, de Amore per philtrum inducto, cujus paroxysmus singulis Pleniluniis repetebat

(S) *Experimenta hæc Philtrorum vim probantia tot valata esse debent convenientibus, ut qui, non solum ea quæ hic A. adducit, sed reliqua à Scriptoribus enarrata, exacta velit castigare trutina, sanè minimè illa sufficere ad propositam Thesim confirmandam, certocertiùs deprehendet. Quare non temere credulus hanc* Philtrorum divisionem in Vana & Vera *haud facile recipiet, sed omnia Vana, & fortasse etiam non raro superstitiosa esse meritò judicabit. Sæpissimè enim Homines fortibus & affrenibus passionibus irretiti, cùm illis resistere nolunt, se immedicabilibus Philtris obstrictos esse aliis suadere conantur. Quapropter illud admitti nullo modo potest, quod habet paulo suprà Author, Philtrorum ope posse* coactum *fieri* Amorem; *nulla enim vi potest Hominis libera voluntas ad aliquid amplectendum vel respuendum cogi.*

(T) *Quid de Curationibus Magneticis, Transplantatoriis, Idealibus, & similibus Nugis sentiamus, alibi adnotavimus.*

(V) *O preclaram philosophandi methodum!*

Digitized by Google

petebat, & per sua dies continuos durabat, intermedio tempore Ægro satis bene se habente: Sic B. D. LANGIUS curavit aliquando hic quendam Juvenem, qui postquàm à levioris notæ Fœmina Philtrum quoddam sub dimidio Pomo Citrio hora quarta pomeridiana comesto accepisset, quotidie postmodùm per horæ spatium, idque sub eadem hora, tanto desiderio, & anxio Amore in istam Fœminam flagravit, ut planè anxius hinc inde cursitaret, & inquieto animo ejus præsentiam flagitaret, eamque amplecti desideraret: Cùm verò aliquando voti sui compos reddi nequiret propter absentem tunc Mulierem, Malum in dies succrevit eadem hora in tantum, ut exinde in pessimum habitum degeneraret, donec curatus fuit. De Cura postmodùm suo loco.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognosin*: in hac prout variant *subjecta*, quæ pro Mediis amatoriis in Philtris Falsis assumuntur, etiam variant Nocumenta ab iisdem inducta.

In specie tamen *post Philtra Falsa*, præter Ventriculi insignes noxas, & inde derivata Pathemata plurima, frequentissimè supervenit *Melancholia* & *Delirium Melancholicum*, sæpiùs *Mania*, interdum *Amentia*, tandem lenta Mors infertur.

CURA.

Quoad *Curam*: in hac exhibenda sunt,

1. *Universalia*, imprimis *Vomitoria*; quibus subjungenda
2. *Specifica*.

Illa inter eminent *Vomitoria*, sine quibus vix aliquid laudo dignum potest perfici; quòd si illa ferre nequeat Æger, *Purgantia* usurpentur, & his præmissis *sudorifera*, quibus commodè etiam admisceri possunt *specifica*.

Deinde ante omnia, quantum fieri potest, laborandum est Medico, ut æstimatis omnibus Circumstantiis, & perpensis minimis Conjecturis, possit invenire *Materialem Causam*, quæ applicata, vel usurpata fuit in Philtro Falso. Inquiratur igitur? an scilicet solùm inductus sit Amor per *media Magica* illicita, seu Signum Magicum, & superstitiosum? an verò Naturalia, nempe per sanguinem Menstruum, aut semen, aut Urinam, aut Alvi Excrementa; aut similia? Nam si suspicio sit, *quod Modiis Magicis Philtrum fuerit inductum*, præmisso *vomitu Antimoniali*, etiam interdum repetito, adhibeantur Remedia contra Incantationes directa, aut contra Morbos à Veneficio natos vulgò aliàs usitata: quæ inter præcipuè excellit *viscus Corylinus*, legitimo tempore collectus, tam solus internè assumptus, quàm externè: Vid. HEINRICUS *ab* HEER *loco suprà cit.*, ubi habet Unguentum, seu *Linimentum* ex Visco Corylino, cum Axungia Cati, ursina, & Caponum paratum: vid. CARRICTERUS *in herb. edit. in* 8. Item juxta hunc Viscum valet *valeriana minor* seu Phu Ponticum *Dioscoridis*, (vid. MATTHIOLUS,) Carduus benedictus, *Flores Hyperici*, Flores & Folia *Aquilegiæ*, & *Corallia* quoque usurpari solent internè, & externè in forma *Amuleti*. Facit huc *Emplastrum Fetidum Mynsichtii*, quod videb. *in ejus armamentar.* item electrum artificiosum à septem Metallis compositum, & certo tempore confectum amuleti forma applicatum: videb. HELMONTIUS *tract. Injaculatorum Modos Extrahendi*. Convenit etiam *Electrum immaturum Paracelsi*, etiam ab HELMONTIO commendatum; sed incertum adhuc est, quid sit: alii *Zincum*, sed malè; alii Germ. *Gulden Ertz*, alii *Folia auri Hungarici* substituunt, &c. (X)

Sin verò de philtris, *quæ per Media Naturalia*, utut frustranea, v. g. menstruum Sanguinem, inducuntur, sit suspicio, tunc optimum est, ut præmissis Universalibus Remedia philtris aliàs *appropriata*, mista simul cum specificis istius rei, a qua inductum philtrum, usurpentur. Propinatis etiam Universalibus, *sudoris provocatio* per appropriata imprimis est conducibilis, & subinde necessaria. Ante omnia autem vigilet Medicus, præsertim in Melancholia, aut Mania amatoria, ut dormire possint Ægri, quò placidiores reddantur, ac ferociam deponant.

Universalia sunt imprimis *Vomitoria*, quæ sæpiùs totam Curam absolvunt, cujuscunque etiam generis ista fuerint; vid. RULANDUS *centuria* 3. *curat.* 9. & FABER *curat.* 94. In specie *Infusa antimonialia*, eaque valida, & magna dosi usurpanda, ut Infusum Vitri Antimonii ad ℥iß. Aqua Benedicta, Aurum, Vitæ *Kegleri*, Mercurius Vitæ in substantia, & similia, præ reliquis conveniunt. Sic enim Dn. D. LANGIUS supra dictum Juvenem curavit propinando Vomitorium ex Butyro Antimonii cum Sole, & Luna destillato secundùm Methodum FABRI *in suis scriptis*, è quo præcipitatus est Mercurius Vitæ cum Sole, & Luna compositus; Unde ex propinata prima dosi multùm quidem, sed absque levamine, evomuit; hinc tertio pòst die illud idem Vomitorium Antimoniale mox ante ingruentis paroxysmi tempus iteratum ipsi dedit, & ita supra ac infra Materiæ fœtidissimæ, & nigerrimæ ejecit saburram, quibus duobus Vomitoriis convaluit. Sic Halæ Saxonum fuit Juvenis certus, qui certis horarum intervallis ita adeò sæviret, ut ex ædibus aufugeret, ac si Maniacus esset; Unde cùm in hoc esset suspicio Philtri propinati, propinatus ipsi fuit Mercurius Vitæ ad gr. v. quibus suprà, & infrà multùm evacuatus est, sed nondum tamen ritè restitutus: data fuit altera die *Theriaca* cum ℥i. *Pulveris Serpentum* cum *Aqua Theriacali*, vel *Cardui benedicti*; unde secutus est sudor copiosus, quo omninò curatus fuit. RULANDUS *lib.* 1. *curat. Empir. pag.* 32. refert, Insanum ex Philtro, a Malefica in Placentis accepto, data Aqua Benedicta feliciter evomuisse Placentas, quæ in terram projectæ effervescebant, & ebulliebant, non secus, ac cibus super ignem. Alias oleum Sambuci ex Arillis à ℥i. ad ℥iß. tanquam appropriatum Vomitorium contra Philtra laudatur. Ad talia Remedia generaliora etiam videtur pertinere *Urina Equina* recens emicta hausta, quæ subinde per superiora, & inferiora Philtra evacuat. Historiam elegantem recenset SALMUTH *cent.* 2. *obs.* 70. Datum Pomum, in quo reconditum fuit Philtrum, sepositum intrà nigricans apparet, & rursus intra triduum Ranæ plurimæ ex eo progenitæ fuerunt; Lacte calido affuso valdoperè increverunt, sed Urina Equina recenter emicta intersectæ fuerunt. Serva quædam accepto Philtro, & cruciatibus afflicta, evomuit post sumptam Urinam Equinam duas Lacertas, & duas Ranas. Nempe non novum est, post propinata talia Philtra, varia *Insecta* intra corpus fuisse generata: Sic D. MICHAELIS observavit aliquando ab assumpto Philtro *Vermes* tres oblongos nigros excretos fuisse. Conf. etiam SCHENCKIUS *lib.* 7. *obser.* de quodam, qui Philtrum accepit, ac postmodùm varia *Animalia viva* observavit Vomitu excreta. Unde in talibus casibus Urina Equina propinata non erit inconveniens Remedium.

Præmissis ergo *Vomitoriis*, & *sudoriferis*, verbi gratia Mistura simplici, *appropriata* magis Remedia sunt usurpanda: quæ inter eminet imprimis *Nasturtium aquaticum*, cujus succus, & quæcunque ex eo parata, multùm laudantur: quod etiam convenit, ubi ex Philtris ad Maniam jam inclinant Ægri, de quo vid. MONAVIUS *apud* CRATONEM *lib.* 7. *Ep.* 23. ubi etiam Aquam Nasturtii aquatici ceu conveniens Vehiculum usurpatur pro Medicamentis contra Philtra. Mirabiles effectus, si non ficto Exemplo, Nasturtii hujus usu contra Philtra confirmat SCHENCKIUS *in obser. l.* 7. *pag.* 839. ex quo desumpsit BONETUS *in sepulchreto pag.* 620. Prætereà Misturam simplicem ceu appropriatum sudoriferum contra Philtra commendat HARTMANNUS: hinc & Tinctura Bezoardica parari potest. Singulare specificum est contra Philtra *secundina Humana*; ejusque *spiritus urinosus volatilis* per putrefactionem paratus, item Pulvis per Phlegmatis abstractionem in Mariæ Balneo paratus; aliàs, si in clibano torretur, Sal volatile aufugit; e. g.

℞. *Secundina Humana*:
& detracta Membrana unà cum Vasis majoribus, eadem in Mariæ Balneo in cucurbita mediante Alembico, destillatur, & prodit sic Phlegma, & remanentia *in Pulverem* potest redigi.

Et quidem datur Pulvis Secundinæ à ʒß. ℥i. ad ℥iß. vel ℥ii. Item spiritus Secundinæ datur à ʒß. ad ℥i. vel ℥ii. eaque cum Vehiculo Aquæ Nasturtii, nunc solitariè, nunc cum Tincturæ Bezoardicæ nonnihil, nunc spiritu Theriacali camphorato mistis, expectando sudorem, non absque felici successu propinari solent: e. g.

℞. *Spiritus Theriacal. camph.* ℥i.
Secundinæ hum. ℈i.
M. pro Sudorifero.
D. S.
Spiritus Sudoriferus pro una vice.
Vel
℞. *Ess. Viperar.*

Spiri-

(X) *Quomodò naturalia Medicamenta possint Morbis illis opponi, qui Magico Dæmonis artificio facti sunt, non est meum exponere. Videant Theologi.*

Spiritus Secundin. hum. an. ℥ii.
M. S.
Essentia Singularis.
Dosis gutt. 50.
Vel
℞. *Theriac. Androm.* ℥i.
Pulv. Secundin. hum. ℈ii. vel ℥i.
M. S.
Electuarium sudoriferum pro una vice.

Et speciatim quælibet Remedia ea Secundina parata conveniunt, ubi ex sanguine Menstruo paratum fuit Philtrum. *Sed observetur.*, quòd Parata ea Secundina, imprimis *Pulvis*, ultra annum non durat, sed copiosissimos vermiculos generet, spiritus verò per fermentationem, seu putrefactionem paratus diu durat, adeòque Pulvis singulis annis renovandus.

His succedit *spiritus Theriacalis camphoratus*, & omnia ex Theriaca parata, spiritus Cancrorum, *Extractum Theriacale*, item *Hypericon*, Anagallis, & omnia ex hac parata, Absinthium, hinc Vinum Absinthites RULANDUS *loc. al.* propinavit; *Bacca Herba Paridis*, & ipsæ pulverisatæ ad ℥i. commendantur expectando sudorem. *Corallia*, & ea his paratæ Tincturæ elegantiores, Terra sigillata Ligniceosis, vel Strigensis, vel etiam ut vocant, Axungia solis, tam ad absorbendum, quàm per sudorem discutiendum Philtrum adhibetur: nempe in principio ad ℥i. cum Extracto Theriacali mixta; ubi verò se sanè diffudit Philtrum, per sudorem dispellendum. Decoctum Corticis mediani Sambuci in sero caprillo mane, & vesperi aliquoties datum, etiam ante triennium propinatam Materiam noxiam pro Philtro, expellit, Authore BLOCHWIZIO *in Anatom. Sambuci*. Essentia Mumiæ Humanæ, & Essentia serpentum, Pulvis serpentum, imò, & reliqua quæcunque, tam ex *Homine*, quàm *serpentibus*, vel Viperis, item ea Mumia Humana parata Remedia, *præmissis Universalibus*, sunt maximè appropriata in curandis Philtris. Nam etiam Calculus Humanus pulverisatus, a ℈i. ad ℥i. in Aqua Nasturtii aquatici assumptus, contra Philtra, & Melancholiam Eroticam plurimum confert, expellendo simul Urinam plurimam, imprimis si a sanguine Menstruo, teste HEINRICO *ab* HEER *in obs.* 13. *& in obser. Spadanis*; Vid. SCROEDERUS *Dilucid. part.* 1. *sect.* 1. *pag.* 23. Tandem HARTMANNUS *in Prax. Chym.* habet *Electuarium* ex Lapide Magnete *ca.* 7. §. 33. descriptum, contra Philtra, quod præmissis Universalibus Experimentum planè singulare, & verissimum est, & cujus felicem usum B. D. MICHAELIS in studiosis graviter afflictis aliquoties observavit. PRÆVOTIUS commendat Corymbos Hederæ albicantes per octo dies ex Vino, vel Decocto Cicerum exhibitos ad ℥i.

Quòd si jam *Philtrum ad Maniam* procedat, tunc optimum Experimentum habetur Nasturtium aquaticum, de quo anteà monui. Sunt, qui dicunt, [illegible] etiam confirmat SCHMUCKIUS *in Cur. Magico* [illegible] *pag.* 72. quòd contra Maniam ea Philtro sit admodum [illegible], si quis accipiat Calceos novos, in illis probè currat, donec incalescant, & sudore Pedum madescant, hinc Potum infundat, & hauriat: fides tamen sit penes Experientiam. Tandem *Margaritæ præparata* contra Philtrum in specie ex Menstruo Mulierum, item cum *sanguine* Leporino, laudantur à BORELLO *Centuria* 1. *obser.* 65. Quibus, & alia Alexipharmaca Theriacalia, & sudorifera aliàs etiam usitata commodè addi, & subjungi possunt. Unum adhuc referam, mihi à quodam fide digno narratum: *Vir quidam* loco Philtri ab Uxore aliquid de ejus sanguine menstrun accepit inscius, unde fit, ut tridui spatio Mirum quantum totum Corpus intumuit, omnesque partes mirabiliter inflammatæ fuerint. Pro Cura propinatum fuit illi *Pulveris Cardui benedicti*, & *Theriaca* ana in *Aqua Cardui benedicti*; Umbilico verò appositum dimidium Panis recentis, *seu* recenter ex furno extracti, parùm excavati, & similiter *Theriaca*, & *Pulvere Cardui benedicti* impleti. Sicque provocatus sudor: unde Tumor cessavit, & remoto pane dimidio, livido, & subcœruleo, secuta levis Diarrhœa, à qua ipsa tandem Æger fuit perfectè curatus.

SECUNDI TOMI FINIS.

I. I. 126
T. 2